This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

Digitized by Google

BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
RACCOLTA
VILLAROSA
2 4 (14
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

598174

TRACTATVS
ILLVSTRIVM
IN VTRAQVE
TVM PONTIFICII, TVM CÆSAREI
iuris facultate Iuriſconſultorum,

De Iudicijs Criminalibus.

EX MVLTIS IN HOC VOLVMEN CONGESTI,
additis plurimis, etiam nunquam editis, hac * nota deſignatis;
& multò, quàm antea, emendatiores redditi;

Summarijs ſingulorum Tractatuum locupletiſſimis illuſtrati.

INDICES ACCESSERE ITA LOCVPLETES,
vt omnes materias, quæ ſparſim leguntur, facillimè diſtinctæ Lectoribus appareant.

TOMI XI. Pars I.

VENETIIS, M D LXXXIIII.

NAPOLI
Digitized by Google

INDEX AVTHORVM
huius voluminis. Tomi XI. Pars I.

De accusationibus publicorum iudiciorum, Placentini. 2
De accusationibus,& inquisitionibus,Boniconti. 5
* De Criminibus in genere, Bartholomei Tegij. 10
De crimine lęsę maiestatis,Martini Laudensis. 23
De crimine lęsę maiestatis, Incerti authoris. 24
* De crimine lęsę maiestatis, Hieronymi Gigantis. 33
De seditiosis, Nicolai Boerij. 89
* De seditiosis, Conradi Bruni. 98
* De publicis concubinarijs, Bermondi Choueronij. 145
* De quæstionib. Antonij de Canario. 195
De carceribus, Baldi de Perusio. 200
* De potestate procuratoris, & defensoris in causis criminalibus, Ioan. Antonij Rubei. 201
* De defensionibus eorum,Iacobi Nouelli. 216.
* De securitate ac saluoconducto,Gregorij de Magalottis. 231
De fuga, Ioannis Thierry. 240
De tormẽtis,siue indicijs, & tortura,Guidonis de Suza. 241
De indicijs,& tortura,Frãciſci Bruni. 246
De indicijs homicidij, Marci Antonij Blanci. 260
* De maleficijs, Franciſci Caſoni. 281
De indicijs, & tortura, Antonij de Roſellis. 290
De quæſtionibus,Iacobi de Arena. 291
De quæſtionibus, & tormentis, Baldi de Periglis. 292
De quæſtionibus, & tortura, Pauli Grillandi. 294
De pęnis omnifariam coitus illiciti,eiusdem. 298
De quæſtionibus, & tortura, Amberti de Antramonia. 306
* De executore, ſeu mandato, Antonij de Canario. 308
* De tormentis, Franciſci Caſoni. 311
* De amortizatione bonorũ, Petri Peckij. 316.
Pęna mortis in quibus cauſis à lege eſt imposita,Gulielmi Bontijs. 328
Iudex ſecularis in quibus poteſt imponere manus in perſonas clericorum ſine metu excommunicationis, Bernardi Laurentij. ibi.
De poteſtate ſęcularium eccleſijs, ſeu eccleſiaſticis perſonis, Stefani Aufrerij. 329.
* Forma procedendi extraordinariè in cõtrouerſijs criminalib.Antonij Columba. 341
De relaxatione carceratorum, Pauli Grillandi. 347
De bannitis, Iacobi de Arena. 355
De bannitis, Nelli à S.Geminiano. 357
* De tregua, & pace, Octauiani Velpelli. 406.
* De fide tregua, & pace, Nicolai Moroni. 418.
* Quęſtiones criminales,Franciſci Caſoni. 455.

INDEX AVTHORVM
Partis Secundæ. Tomi XI.

* De Hæreſi, Ambroſij de Vignate, cũ Additione Franciſci Pegnæ. 2
De hæreticis ac eorum pęnis, Pauli Grillandi. 24
De hæreticis, Io.Nicolai Arelatani. 29
De hæreticis, Gundiſſalui de Villadiego. 32.
* De hæreticis,Ludouici Carerij. 42
* De agnoſcendis aſſertionibus catholicis, & hæreticis, Arnaldi Albertini. 52
* De catholicis inſtitutionibus, Iacobi Simancæ. 119
* De hæreticis, Ioannis à Royas. 208
* De hæreticis, Zanchini Vgoloni. 234
* De hæreticis, Conradi Bruni. 271
* Lucerna inquiſitorum,Hæreticæ prauitatis,Bernardi Comenſis. 333
* De ſtrigibus, eiuſdem. 348
De Iamijs,Franciſci Ponzinibius. 350
* De ſtrigibus,Fratris Bartholomei Spinei. 356.
* De præeminentia ſacræ Theologiæ, eiuſdem. 369
* De Iamijs, eiuſdem. 375
De ſortilegijs, Pauli Girlandi. 382
De ſortibus, Troili Maluetij. 398
De ſuperſtitionibus, Martini de Arles. 402.
* De modo procedendi contra apoſtatas, Incerti Authoris. 408
* De brachio, ſeu auxilio implorando per iudicem eccleſiaſticum, vel econtra, Martini de Fano. 409
* De forma procedendi contra inquiſitos de hæreſi,incerti Authoris, cum Additione Franciſci Pegnæ. 412

Digitized by Google

TRACTATVVM

TOMVS XI.

IN QVO EA QVAE AD IVDICIA CRIMINALIA pertinent, continentur, Primò præcedunt concernentia crimina tam publica quàm priuata, moduſq; in ipſis procedendi. Subſequuntur deinde ſpectantia ad S. officium inquiſitionis.

TRACTATVS DE ACCVSATIONIBVS PVBLICORVM IVDICIORVM. Authore Placentino, antiquiſſimo Iuris ciuilis interpræte.

SVMMARIVM.

1 *Accuſare eſt aliquem velut reum criminis deferre.*
2 *Accuſatio qualiter concipi ſeu formari debeat.*
3 *Accuſans ſubſcribere debet ſe accuſationem executurum.*
4 *Accuſatio qualiter ſit exequenda.*
5 *Reus confeſſus non ſtatim pro iudicato eſt habendus.*
6 *Damnari nullus debet cauſa non audita.*

De accuſationibus. Tit. I.

QVãdoquidem de accuſationibus dicturi ſumus, videndum eſt primum quid ſit accuſare, & quo ordine ſit accuſandum, & quando accuſatio ſit exequẽda, & quibus liceat accuſare & quouſq; †Accuſare nihil aliud eſt q̃ reum criminis deferre. Hũc ordinem, maſculo accuſante, in omni crimine eſſe ſeruandum, vt inſcriptio ꝓponatur, q̃ magnitudinem criminis tempuſque deſignet, vt alterutram partem digna legum poſſit terrere auctoritas, niſi id fiat ꝙ pro inſcriptione habetur, vt cum querelæ apud acta deponuntur, ꝙ vt fiat, tãtum in crimine iniuriarum conceditur, & excipitur crimẽ abigeatus & adulterii, cũ iure mariti intenditur, quo caſu inſcriptionis neceſſitas remittitur. verum hodie maritum inſcribere oportet, qui ſi non ꝓbet, ijſdem ſit pœnis ſubdendus, quas fuerat mulier paſſura, ſi accuſatio comprobata fuiſſet, vt C. de accu. l. qui de vno. & l. ĩ cau. & l. ſi cui. & l. q̃uis. & C. de iniur. l. vl. C. de abige. Auct. vt liceat ma. & aui. colla. 8. §. quia vero. †Cuius talis eſſe debet cõceptio, vt diem quo facta eſt, contineat, imperatoris annis numeratis. Accuſantis quoq; & accuſati, & prætoris nomẽ apud quem accuſat hoc modo dẽt dicere inſertum. Ego Lucius Titius apud te Gaium prætorem vel proconſulem ꝓfiteor, Meuiam leg. Iulia de adul. ream deferre, quam dico cum Gaio Seio in ciuitate illa, in domo illius, menſe illo conſulibus illis ꝙ miſſiſſe adulterium 'diem autem vel horam inuitus nõ compræhendet, vt C. de accuſa. l. ſi quis & C. de adulte. l. quamuis, & in Auct. vt Præpo. no. Imper. & ff. eod. l. libellorum, & ff. de adul. l. accuſaturus. §. Itẽm ſubſcribere debebit ſe executurum accuſationem, vel alius pro eo, ſi literas neſciat. Si circa inſcriptionem errauerit corrigere licebit ſi tempora ſuffragant̃. Accuſatio †vero ſic eſt exequenda, vt fideiuſſor ab vtraque parte præſtetur pro lite exercenda, alioquin inopia idonei fideiuſſoris vterque in cuſtodiam mittitur, donec de crimine iudicetur. vt ſi reo abſoluto accuſator per calumniam intendiſſe ꝓnuntietur, pari modo puniatur. niſi ſit ea cauſa quæ ſine metu calumnię vindictam perſequitur, vt pater, mater, filius & extraneus hęres, q ſuſpitionem quam de morte ſua habuiſſe defunctus cauit, exequitur, cum inter volũtariam accuſationem & officii neceſſitatem hĩdis multum interſit, vt ff. eod. l. ſi cui. & ff. de cuſt. reo. l. 2. C. de acc. l. vl. & C. de app. l. eos qui. §. ſi ſuper his, ff. ad ſenatuſcon. Turp. l. 1. & C. de calum. l. mater. †Sed ſi reus confeſſus fuerit non vtique pro iudicato habebitur, ſed ĩ carcerem ponetur omnimodo condemnandus. ſi vero abfuit per contumaciam qui non eſt confeſſus, poterit relegari, non tamen deportari, vel capite damnari, vt ff. de cuſ. & exhi. reis. l. 1. confeſſus, & ff. eodem. l. abſentem. & ff. de requi. re. l. 1. C. eo.

1 Vãdoquidem de accuſationibus dicturi ſumus, videndum eſt primum quid ſit accuſare, & quo ordine ſit accuſandum, & quando accuſatio ſit exequẽda, & quibus liceat accuſare & quouſq; †Accuſare nihil aliud eſt q̃ reum criminis deferre. Hũc ordinem, maſculo accuſante, in omni crimine eſſe ſeruandum, vt inſcriptio ꝓponatur, q̃ magnitudinem criminis tempuſque deſignet, vt alterutram partem digna legum poſſit terrere auctoritas, niſi id fiat ꝙ pro inſcriptione habetur, vt cum querelæ apud acta deponuntur, ꝙ vt fiat, tãtum in crimine iniuriarum conceditur, & excipitur crimẽ abigeatus & adulterii, cũ iure mariti intenditur, quo caſu inſcriptionis neceſſitas remittitur. verum hodie maritum inſcribere oportet, qui ſi non ꝓbet, ijſdem ſit pœnis ſubdendus, quas fuerat mulier paſſura, ſi accuſatio comprobata fuiſſet, vt C. de accu. l. qui de vno. & l. ĩ cau. & l. ſi cui. & l. q̃uis. & C. de iniur. l. vl. C. de abige. Auct. vt liceat ma. & aui. colla. 8. §. quia vero. †Cuius talis eſſe debet cõceptio, vt diem quo facta eſt, contineat, imperatoris annis numeratis. Accuſantis quoq; & accuſati, & prætoris nomẽ apud quem accuſat hoc modo dẽt dicere inſertum. Ego Lucius Titius apud te Gaium prætorem vel proconſulem ꝓfiteor, Meuiam leg. Iulia de adul. ream deferre, quam dico cum Gaio Seio in ciuitate illa, in domo illius, menſe illo conſulibus illis ꝙ miſſiſſe adulterium 'diem autem vel horam inuitus nõ compræhendet, vt C. de accuſa. l. ſi quis & C. de adulte. l. quamuis, & in Auct. vt Præpo. no. Imper. & ff. eod. l. libellorum, & ff. de
3 adul. l. accuſaturus. §. Itẽm ſubſcribere debebit ſe executurum accuſationem, vel alius pro eo, ſi literas neſciat. Si circa inſcriptionem errauerit corrigere licebit ſi tempora ſuffragant̃. Ac
4 cuſatio †vero ſic eſt exequenda, vt fideiuſſor ab vtraque parte præſtetur pro lite exercenda, alioquin inopia idonei fideiuſſoris vterque in cuſtodiam mittitur, donec de crimine iudicetur. vt ſi reo abſoluto accuſator per calumniam intendiſſe ꝓnuntietur, pari modo puniatur. niſi ſit ea cauſa quæ ſine metu calumnię vindictam perſequitur, vt pater, mater, filius & extraneus hęres, q ſuſpitionem quam de morte ſua habuiſſe defunctus cauit, exequitur, cum inter volũtariam accuſationem & officii neceſſitatem hĩdis multum interſit, vt ff. eod. l. ſi cui. & ff. de cuſt. reo. l. 2. C. de acc. l. vl. & C. de app. l. eos qui. §. ſi ſuper
5 his, ff. ad ſenatuſcon. Turp. l. 1. & C. de calum. l. mater. †Sed ſi reus confeſſus fuerit non vtique pro iudicato habebitur, ſed ĩ carcerem ponetur omnimodo condemnandus. ſi vero abfuit per contumaciam qui non eſt confeſſus, poterit relegari, non tamen deportari, vel capite damnari, vt ff. de cuſ. & exhi. reis. l. 1. confeſſus, & ff. eodem. l. abſentem. & ff. de requi. re. l. 1. C. eo.
6 l. abſentem. †Neque inaudita cauſa quemquam damnari ęq tatis ratio patitur, ſed tempus ſtatuetur, intra quod ſi non venerit, bona annotabuntur, deinde annus expectabitur, intra quem reuerſus, ſi ſe crimine purgauerit, res arbitrio iudicis ſignatas recipiet. anno vero tranſacto innocentiam purgando audietur bonis apud fiſcum manentib. Sed eo annotato ſi ꝑ 20. annos bona fiſcus non occupauerit poſtea præſcriptione, vel ab ipſo reo, vel ab hæredib. eius ſubmouebitur. Quamcunque enim q̃ſtionem apud fiſcum, ſi nõ alia ſit propria pręſcriptio 20. annorum ſilentio præſcribi diui principes voluerunt, vt C. de requiren. reis, l. 1. & 2. & ff. de requi. reis. l. 2. & 3.

SVMMARIVM.

1 *Mulier quandoque poteſt accuſare non exacta inſcriptione.*
2 *Accuſare qui nequeant.*
3 *Accuſare nequit qui ob id pecuniam accepit.*
4 *Vxor poteſt lenocinium marito obiicere.*
5 *Filius matrem de partu ſuppoſito accuſare poteſt.*
6 *Aecuſare poteſt quilibet ſuam iniuriam, vel mortem propinquorum proſequens.*
7 *Crimina quæ ab omnibus deferri poſſint.*
8 *Crimina notoria accuſatione non indigent.*

Quibus non liceat accuſare. Tit. ij.

QVidam prohibentur propter †ſexum ĩ publico iudicio accuſare, vt mulier cui interdum permittitur non exacta inſcriptione, id eſt, cum crimẽ perduellionis vel annonę, vel ſuam ſuorumque iniuriam exequitur, ut ff. eod. l. qui accuſare. & l. certis, & C. ad l. Iuliam de anno. l. fina. §. fi. & l. lege Corn. & C. qui
2 accuſa. non poſ. l. de crimine. †Quidam propter ętatem, ut pupillus, aut propter ſacramentum, ut miles. quidam propter poteſtatem, ut magiſtratus, ut ff. de iniurijs. l. nec magiſtratib. Quidam propter delictum, ut infames, ut C. eodem, l. criminis.
3 †Quidam ꝓpter turpem quęſtum, ut qui pecuniam ad accuſandum uel non accuſandum accepit, uel duos reos ſubcriptos habet, uel eiuſdem delicti eſt particeps, ut ff. ad l. Iul. repe. l. eaſdem. §. 1. & 2. Quidã pp ſuam conditionem, ut filius, etiã libertus, uel de pari, uel maiori crimine accuſatus, ut ff. de publi. l. is qui. †Excepta muliere, cui lenocinium obiicere marito ꝓmittitur, ẽt eo excepto qui ſuam ſuorumq; iniuriam exequitur, ſicut etiam is prohibetur qui a prima ętate in domo uixit, licet ut ingenuus, ut ff. ad l. Iul. de adul. l. j. Nec non & frater, quod ſi capitale crimen intendat, non ſolũ non eſt audiendus, ſed etiam exilii pęna plectendus, vt ff. ad l. Pomp. de Parri. l. frater. excepto crimine adulterii & parricidij, de facto tũ parentes uel patroni, ſuarum rerũ defendarũ gratia, queri nõ ꝓhibentur, ueluti ſi dicant ui ſe a poſſeſſione expulſos, ſ. non ut
5 crimen in eis intendant, ſed ut poſſeſſionẽ recipiãt. †Nam & filius nõ quidem prohibitus eſt de facto matris queri, ſi dicat ſuppoſitum ab ea partum, quo magis cohęredem habeat, ſed eã ream le. Corn. facere permiſſum ei non eſt, ut ff. eo. l. hi tũ. Alii pp ſuſpitionem calumnię, ut illi qui falſum teſtimoniũ ſubornati dixerunt. Alii pp paupertatem, ut ſunt q minus qn quaginta aureis habent. †Hi tñ omnes, ſi ſuam iniuriã, mortẽ ac propiuquorũ exequantur ab accuſatione non excludunt. ſed ſiquidem plures ueniant iudex idoneorem eligere debet, quod erit ęſtimãdum ex dignitate & ex eo ꝙ intereſt dumta

Digitized by Google

men caueat ne ob id crimen plurib.legib.reus fiat, ne de eodem ſępius accuſetur, nō ſolū ab eodē, ſed nec ab alio, niſi ſua intereſſe, ſeſeque accuſationem inſtitutam ignoraſſe docuerit, vel ſi ſciuit priorem p̄uaricatam docebit, vt ff.eodem .l.ſi plures, ff.de ſepul.vio.l.3.ff.de libe.ho.exhi.& ff.eo.l.ſenatus.& l.ſi
7 cui.†Sunt tamen quædam crimina, in quorum delatione perſonatum delectus non habetur, cum & ſerui aduerſus dominos audiantur, vt crimina maieſtatis, & falſæ monetæ, & legis Corneliæ, arctioris annonę populi Romani, de falſis, cum ſuppreſſas tabulas teſtamenti quæruntur, in quibus libertatem ſibi relictam aſſeuerant, vt C.de epi.& cleri.l.ſi quis, ff.de iud.l.
8 vix.& ff.ad l.Corne.de Fal.l.nullo.†Sunt autem crimina quæ notoria appellantur quorum accuſatio non expoſcitur, ſed p officiales præſidibus nuntiatur.vt C.eodem.l.ea quidem. Accuſare licet vſque ad 20.annos a die commiſſi criminis, excepto crimine iniuriarum, quod anno finitur, vt C. ad l. Corne. de Fal.l.querela, & C.de iniu.l.ſi non conuicij.Nec non & peculatus, & eo quod aduerſus ſenatuſconſultum apertis tabulis eius, qui a familia occiſus dicitur, ab extraneo committit, quæ quinquennio finiuntur, vt ff.ad l.Iuliam pec.l.peculatus, & ff.ad Sill.l.in cognitione.Et exceptis criminibus ex lege Iulia de adulterio vel ſtupro deſcendentibus, quæ ſimili modo quinquennio finiuntur, vt ff.ad l.Iuliam de adul.l.mariti, §.p̄terea.Et excepto crimine parricidij, & ſuppoſiti partus, & crimine concuſſionis, quod nullo temporis præſcriptione depelitur, licet ea deceſſerit quæ partum ſuppoſuiſſe contenditur, vt ff.ad l.Pompe.de Parri.l.ſi.& ad l.Corn.de Fal.l.qui falſam, §.j.& ff.de concu.l.1.

SVMMARIVM.

Criminum multiplex eſt diuiſio.
2 1 *Crimina quare publica dicantur, & quę ſint.*
3 *Criminata priuata qua ſint.*
Crimina ordinaria quæ dicantur.
4 *Crimina extraordinaria dicuntur quorum pęna iudicis arbitrio mandatur*
5 *Dignitatis & conditionis ratio attenditur in pęnis.*
6 *Miles artem ludicram exercens capite plectitur, non autem paganus.*
7 *Crimina quæ puniantur pœna extraordinaria.*
8 *Crimina quę publica ſint, & ordinaria ſimul.*
9 *Crimina priuata & ordinaria ſimul quæ dicantur.*
10 *Infamia pro quibus irrogetur criminibus*
11 *Infamia notatur qui lenocinium fecit, aut cum beſtiis depugnauit.*
Sponſalia bina aut binas contrahens nuptias infamiæ nota inuitur.
12 *Infamia irrogatur ex ſententia damnato a iudice.*
13 *Infamis non ſemper efficitur damnatus.*
Fama quandoque minuitur ex genere pęnę.
14 *Damnatus ad opus temporalium non efficitur infamis.*
15 *Seruitus non inducitur ex delicto.*

De diuiſione criminum. Titu.ij.

1 CRiminum alia publica †& priuata, † alia nec publica nec priuata.Itē, alia ſunt ordinaria, alia extraordinaria, alia priuata, & ordinaria alia priuata & extraordinaria.Item, alia irrogant infamiam
2 ex genere delicti, alia ex ſnīa, alia ex genere pœnę. †Hæc ſunt quæ ex legibus publicorum iudiciorum ſunt introducta, ex eo dicta publica quod cuilibet ex populo plerumque executio eorum detur, vt Iulia maieſtatis, Iulia de adulteriis, Cornelia de Sicariis & Veneficis, Cornelia de teſtamentis; Viſcellia de libertinis, & falſæ monetę, Iulia de vi priuata, ſepulchri violati, termini moti, Iulia ambitus, & crimen ſuſpecti, raptus & pręuaricationis interdum, Iulia repetūdarum, & Fauia de plagiarijs, Iulia de annona, & Corne.de Fal.vt ff. de pub.iud.l.j.& Inſt.de pub.iud.in prin.C.de fal.mo.l.1.& ff.de ſepul.vio.ff.de ter.mo.l.agraria.C.de rapto.vir.& ff.de præua.Eum quoq; vel eam q̄ ſeruo ſuo ſe ſuppoſuit, vel Mathematicam artem exercuit, vel militiam deſeruit, vel p honore pecuniam dedit. vel vt latro itinera frequentata inſidiis aggreſſionis obſedit, vel Barbaros telis inſtruxit, vel incognitam ante peritiam cōficiē di naues docuit, crimē publicum committere nemo ambigit, vt C.de mul.quæ ſer.pro. ſe iunx. & de Math. l.vl.& C.quā.liceat vni.ſi.in l.opprimēdorum,& l.1.C.quæ res expor.l.nemo
3 & C.de pœnis.l.vl.†Cęteta vero ſunt priuata, exceptis criminibus ſtellionatus, quæ nec publicis nec priuatis iudiciis connumerantur, vt l.1.C.de cri.ſtel.& de pœnis.l.reſpiciendum.Ordinaria, ſiue quorum pęna certa eſt, dignitatis ratione habita, vel omiſſa, vt crimen maieſtatis, in quo eſt omnium æqua cōditio.In quibus criminib. iudex neq; pęnam augere neq; minuere pōt, nam vt ait Pomponius, facti quidem quæſtio in arbitrio eſt iudicantis, pęnę vero perſecutio non eius voluntati mandatur, ſed legis auctoritate reſeruatur. verumtamen legū ſeueritatem debet cum aliquo tēperamēto benignitatis ſubſequi, maxime cum minor ętas interuenit. Quorum de numero eſt crimen quod lege Iulia maieſtatis coercetur, & Iulia de adulterio & ſtupro, & Cornelia de Sicariis, necnon Pompe.in de particidiis, Corne. de Falſis, Iulia de vi publica, Iulia de vi priuata, Iulia peculatus.& de reſiduis, & illiciti collegii .Iulia ambitus, & crimen raptus, & falſæ monetæ, & alia plura, vt C.de adu.l.quamuis.& Inſt.de pub.cri.ff.ad l.Cor.de ſica.l.eiuſdem, C.de his qui paren.occid.l.i.& ad l.Iul.de vi pub.priui.&
4 ff.de illici.col.l.qui illicitum, & C.de fal.mo.l.vltim.†Extraordinaria ſunt quorum pęna iudicis arbitrio mandatur, dignitatis & cōditionis habita ratione, quibus quid fieri debeat nō dicitur, ſed quid fieri ſoleat interdum oſtenditur, vt ait Vlpianus, ff.de iniu.l.vlt.& ff.de pęn.moris. Hodie licet eis qui extra ordinem de crimine cognoſcunt, q̄ volunt ſententiam ferre vel grauiorem vel leuiorem, dumtamen in vtroque modo rationem non excedant, vt ff.de pœ.l.hodie.†Dignitatis, vt dixi ratio habenda eſt, vt ſi ſit decurio, decurione filius vel parens, qui neque in metallum damnari, neque in opus metalli, neque fuſtibus ſubiici, vel vnius exuri, vel capite puniri debet, vt cum parētem occidiſſet, vt ff.de pęnis, l.moris, §.ſed enim.Cōditionis quoq; ratio habetur, id eſt, ſi ſit liber, aut ſeruus, infamis, aut integræ famæ.nam maiores noſtri in omni ſupplicio ſeuerius ſeruos quam liberos, famoſos quam integræ famę homines puni erunt.vt ff.de pœnis, l.capitalium, §.vltimo.†Exceptis quibuſdam delictis, quæ pagano, aut nullam, aut leuiorē pœnam irrogant, nam ſi miles artem ludricam fecerit, vel in ſeruitutem ſe venire paſſus eſt, puniendum capite Menander ſcribit, vt ff.de pœnis, l.quędam.quæ omnia inſpiciūtur in ordinariis qui annonam attentant vel vexant. & in crimine ſepulchri violati, conceſſionis, abigeatus, & prævaricationis interdum, id eſt cū extraordinaria crimina obiiciebantur. †Fures quoque & effractores, & expilatores, & ſollicitatores alienarum nuptiarum, item matrimoniorum interpellatores, & ſi effectu ſcęleris potiri non poſſunt, propter voluntatem pernitioſę libidinis extra ordinem puniuntur, vt ff. de extraord.cri. l.annonam, ff.de ſep.vio.l.vl.& ff.de abige.l.1. & 2.ff.de effrac. expila. Expilatæ hæreditatis, termini moti, iniuriarum, Viſcelliæ de libertinis, & Iuliæ repetundarum.& quorundam criminum ſtellionatus extraordinariam eſſe pœnam nemini venit in dubium, vt C.de accuſatio.l.prima, ff.ad l. Iuliam repetun. l.lex, §.vlt.†Publica & ordinaria crimina ſunt, crimen legis Iuliæ maieſtatis, Iuliæ de adulterio & ſtupro, Corneliæ de ſicar. & beneficis, Pompeię de parricidis.Corneliæ de falſis, Iuliæ de vi publica vel priuata, ulię am bitus.Seruum quoque qui dominam corrupit, necnō deſertorem militię, & publicos latrones crimen publicum & ordinarium committere nemo abigit.Publica & extraordinaria ſunt iſta, crimen ſuſpecti, & Iuliæ repetundarum, & termini moti, & Iuliæ de ſacrilegiis.Et Viſceliæ de Libertinis, Iuliæ de Annona, & Fauiæ de Plagiariis. Exceptis his qui vinetum filiorum miſerandas infligunt parentibus orbitates, quibus certam pœnam Conſtantinus iniunxit, vt ff.de ſuſpect.l.prima, & C.ad leg. Fauiam de l.a.l. vltima.†Priuata & ordinaria crimina ſunt, famoſi libelli, ſeditionis, illiciti collegii, & ſuppoſiti partus, vt C. de famo. libel. Crimina & ex tempore ſunt hæc, crimen iniuriarum, concuſſionis, abigeatus.prævaricationis interpum, repetundarum, furti, effractus, expilatæ, vt ff.de iniuriis, l. 3. & ff.de concuſſio. †Ex genere delicti irrogatur infamia cōtra Imperatorem vel eius conſiliarios, vel rempu.cogitantibus, & eorum ſeruis, & his qui pro eis interueniunt, & militi alienas res conducēti, vt C.ad l.Iul.maieſt.l.quiſquis.C.de lo.& con.l. vlt.Item infamia irrogatur ei, qui eam quam in poteſtate habuit genero mortuo, cum id ſciret, & intra tempus luctus, ī matrimonium collocauit ei, qui ſciens eam duxit, etiam ſi miles fuit, ignorantia enim, non iuris, ſed facti excuſatur. Quod verum eſt, ſiue non fuit in poteſtate, ſine conſenſu eius cuius in poteſtate fuit, matrimonium contraxit, vt C.ex quib.cauſ.infa.in.l.decreto, ff.de his qui notan.infa.l.prima, & l.liberorum.C.de ſecun.nup.l.1. Notatur etiam, qui eum quem in poteſtate habebat, ducere iuſſit, quo caſu venia dignus eſt qui obtemperauit, vt ff.ex qb. cauſi.infa.ir.l.qui iuſſu.Excuſantur tamen illi ſupradicti, ſi ea ſit, quæ ītra tempus luctus peperit, vel cum qua carnalis commixtio non fuit, quæ eadem locum habent, ſi ſine morte, ſed
11 diuortio matrimonium ſoluatur.†Notatur qui Lenocinium fecit, & qui cum beſtiis depugnauit, quiue in ſcenam prodiit artis ludicræ exercendæ cauſa & exercuit, ſi autem non exercuit non notatur, non enim ea res adeo turpis, vt etiam conſilium puniri debeat, vt ff.de his qui notātur.l.qui autem. Notatur qui bina ſponſalia binaſue nuptias, ſibi vel ei quem in poteſtate habuit, conſtituit, quique ſibi vel filio ſuo pupillam ſuam, nullo diuino impetrato beneficio, in matrimonio collo-

Digitized by Google

collocauit,uidetur enim confessus de tutela,quia huiusmodi coniunctione fraudem administrationis tegere laborauit, ut ff.de his qui no.infa.l.quid ergo,§.si qs.& C.de inter.mat.in l. si tutor.Ei quoq; qui domum moribundi ascendit,ipsum uel alios qui ibi sunt molestās,uel alio modo exequias ꝓhibuit, uel usuras usuratum exegit,infamię pęna ipso iure irrogatur, vt C.de sepul.vio.l.1.& in auc.vt defun. seu fune. §. sancimus. & §.si vero.collat.13.ff.ex quibus cau.infam.ir. l. antepenulti.

12 †Ex sententia irrogatur infamia a iudice, damnato, arbitri etenim sententia infamiam non importat, & non solum cō demnatus infamis efficitur,sed & depræhensus interdum, vt de ea legitur quæ in adulterio depræhensa fuit,quę siue postea condemnetur, siue absoluatur, notata manet, lex enim non sententiam sed factum notat,sed & si confiteatur vel pacisçatur ob malam conscientiam pecuniam numerando,sua enim sententia se condemnat,infamia notatur.. vt. ff. de his qui no.infa.l.quid.§.ex compromisso.& ff.de ritu nuptiarum.

13 l.palam.†Non tamē ex omni crimine damnati infames efficiuntur,sed duntaxat ex eo quod publici iudicii causam habet, nisi id crimen ex ea actione fuit, quę etiam in pecuniario iudicio infamiam condemnato importat,veluti furti, vi bonorum raptorum,iniuriarum,vt ff.ex quib. cau. infa.irro. l.athletas. §. item si quis. Ex genere pœnæ fama aliquando minuitur, quoties manente libertate circa statum dignitatis pęna plectit̄,sicuti cū relegatur quis,vel cū ordine mouetur, vel cum prohibetur honoribus publicis fungi, vel cum plebeius fustibus ceditur,vel in opus publicum datur ad tempus, vel cum in eam causam quis incidit quæ ex edicto perpetuo infamiæ causa numeratur, dum tamen animaduertamus in personis tam plebeiorum quam decurionum, esse illud constitutum,vt qui maiori pœna afficitur,quam legibus statuta

14 est,infamis non fiat. † Ergo & si opere temporario quis mulctatus sit,vel tantum fustibus cæsus, licet in actione famosa, veluti furti,dicendum erit infamem non esse,quia & solus fustium ictus grauior est quam pecuniaria condemnatio. vt ff. de variis & extra.cogn. l. cognitionum.§.minuitur. ff.de pœnis.l. in seruorum. Consumitur vero quoties magna capitis diminutio interuenit,idest,cum libertas amittitur, veluti cū aqua & igni in perpetuum interdicitur, vel cum plebeius in

15 opus metalli vel in metallum datur. † Sed nouo iure nullus ex delicto seruus efficitur. vt ff. de variis & extraordina. cognit.l.cognitionem.§.vltim.& in Aucten.de nuptiis. §. quod autem.

SVMMARIVM.

1 *Adulterium proprie dicitur quod cum nupta committitur, & stuprum quid sit,& cum quibus committatur personis.*
2 *Patres familias de crimine possunt accusare, & mulieres de matrimonio violato conquærentes non admittuntur ad accusandum.*
3 *Filius & libertus iure mariti tantum accusare possunt.*
4 *Accusatio fieri debet intra quinquennium a die commissi criminis continuum.*
5 *Stupro per vim admisso non potest præscribi.*
6 *Accusatorum delectus qualis sit habendus.*
7 *Maritus, in accusanda vxore,extraneo, & etiam patri est præferendus.*
8 *Dies vtiles qui dicantur.*
9 *Iuris versuti præstigia vltionem pudoris excludere non debent.*
10 *Accusatio quædam propter vtilitatem personæ dicitur cessare. & accusatio adulterii per quæ possit excludi.*
11 *Lenocinium marito obiectum onerat ipsum, vxorem tamen non excusat.*
12 *Maritus adulterum cum vxore repertum interficere potest.*
13 *Marito quando liceat occidere eum quem suspicatur vxoris castitati velle illudere.*
14 *Criminum publicorum pœna est ordinaria, & adultera verberib. subacta competentibus in monasterium detruditur.*
15 *Incestum seu incestus quid proprie dicatur, & cum quibus committatur.*
16 *Delinquens palam leuius punitur,clam vero grauius, & incestus qua plectatur pœna.*

Ad legem Iuliam de adulterio & stupro. Tit. IIII.

IN primis videndum est cū quibus stuprum committitur,cum quibus adulterium, item qui possunt de adulterio & stupro accusari.& quo tempore sit accusandum,& quo ordine,& qui sint præferēdi, & intra ꝙ tempus,& quibus ex causis remoueantur,& quibus adulterum perimere liceat, &

1 quo loco,& quę sint hæc crimina,& quæ pœna. †Adulteriū quidem proprie committitur cum nupta propter partum ex altero conceptum composito nomine. Stuprum vero committitur in virgine,& puero excepta concubina,non habita distinctione maris iure Romano,sed fœminæ duntaxat, vt di xi.lex tamen Iulia īdifferenter hoc vocabulo vtitur.His crimi nibus possunt puberes accusari,hęc enim crimina post puber tatem incipiunt,nec in his merentur restitutionem minores, nisi quatenus miseratio ætatis producit iudicem ad minorē pœnam,non enim excusatur ætate aduersus præcepta legū is qui,dum leges inuocat,contra eas committit.vt.ff.eodem.l. inter liberas.ff.de concu.l.1.in Auct.de trien.& se.§.sinautem. ff.de verborum significatione.l.indifferenter. & ff.eodem. l.si

2 adulterium.ff.de min.l.auxilium.Accusare†possunt de crimine omnes patresfamilias,dixi, quoniam filiosfamilias tunc demum etiam inuito patre publico iudicio reum facere permittitur,cum de adulterio suę vxoris cōquęritur, proprij eīn doloris vindictam consequitur.vt ff.eo.l.filiusfamilias. & l.inter liberas. §. filiusfamilias. Mulieres quoque non admittuntur,etiam si de suo matrimonio violato conquęrantur minores etiam agentes ante 25. annum prohibentur, nisi sui matrimonij iniuriam exequantur, & quamuis etiam iure extranei accusent,ex casu recipiuntur, cum sane si iuuenili facilitate ducti,vel feruore ætatis accensi,ad accusationem prosi lierunt, accusantibus eis non facile calumniæ pœna irroga-

3 bitur,vt C.eo.l.1.ff.eodem,si maritus.§.lex iulia.†Excipiuntur tamen quidam robustæ ætatis,& filius,& libertus,quibus nō facile permittitur,sed tantum iure mariti accusare concedun tur,quemadmodum si atrocem iniuriam passi essent,iniuriarum recte ageretur,vt ff.de accu.l.hi.opinionis quoque accusantis ratio habetur, sicut in plerisque criminibus habenda docetur.nec minus serui aduersus dominos torquentur quod

4 crimine stupri non obseruatur, etiam†quando cum incestu committitur,vt ff.eo.vim passam. C.eo.de adulter. Accusandum est autem intra quinquennium continuum a die commissi criminis numerandum, intra quod vj. menses vtiles ex die diuortii prędstantur, duo intra quos iure mariti accusat, quatuor intra quos iure extranei admittitur,quibus transactis accusator audit̄.Si vero ex die cōmissi criminis quinquenniū transierit,ex die diuortij.lx. dies sint,dicendum est maritū accusare non posse,vt quod dantur.vj.menses vtiles,sic sit intelligendū, nec crimen quinquēnio continuo sopitū excitetur. Quod erit verū siue de reo, siue de rea, de lenocinio vel stupro,ꝙratur.omnib.n.admissis ex l.iulia venientibus quinquē nium est præstitutū.vt ff.eo.quinquennium. ff.el.miles.§.adul

5 terii.& ff.ad Turp.l.j. & ff.eod.mariti,§.præterea.†Nisi cum ꝑ vim est stuprum admissum,tunc enim huic præscriptioni locus non erit cum vim publicam fecerit,ff.ad l.iul.de vi publi. l.qui cetu.§.qui vacantem.Est enim casus quo sex menses nō a die diuortii connumerantur,verbigratia. Si mulier repudii oblatione sine vlla legitima causa a se dati, decesserit, tunc enim ne viduitatem, stupri procacitate commaculet,accusatio repudiato marito iure permittitur,quo casu non a die diuortii,sed commissi criminis sex menses computari ratio permittit.vt C.eo.l.si mulier,& l.quamuis. Ordo talis seruatur, quod vbi inscriptio prędmittitur,marito primum accusante diuortium sequitur,iure est in hac parte sopita,vt C. eo.l.quam

6 uis.†Personarum quoque quæ accusantur ille habendus est delectus,sit masculus,an fœmina,& an nupta, an vidua.nam si masculus erit ab eo poterit incipi,idest si nupta nōdum est, dummodo ante denunciationem nupserit,alioquin adulter primum accusandus,& condemnandus est.Quod si fuerit absolutus,non solum ab eodē accusatore, sed nec ab alio accusabitur,nisi prius prędaricatio arguatur.Si vero fuit condemnatus,non ideo mulier erit condemnanda,sed religiosum iudicem sortita fortassis pudicitiam defendet gratia vel iustitia, vel legis auxilio,cum ille fortassis inimicis oppressus vel falsis argumentis,vel testibus subornatis grauatus,prouocare voluit,sed non potuit,qui quidem si ante accusationem moriatur,nupta iure accusabitur,cum etiam si eo viuo hęc vidua fuerat ab ea incipi possit,vt in Aucten.vt liceat ma.§.si quis ei, ff.de accusa.l.si cui.ff.eo.l.denuntiasse.& l.adulter.§ fi.ff.de priua.delictis.Nuptam,dum nupta est,hac præscriptione lex tuetur.si tamen vxor cum seruo adulterium fecisse arguatur, diuus Pius rescripsit accusare potius mulierem eū debere,quā ī ꝑiudiciū eius seruū torquere. In crimine stupri eiusmodi dissī

7 ctiones non habentur,vt ff.eodem.l.si quis adulterium.†Præferendus est autem maritus non solum extraneo verum etiā patri,& non tantum si nunc primum instituenda est accusatio,sed ēt si pater,vel alius accusationem instituit, eaque etiā abolita sit,dūmodo doceat se nō neglexisse,sed idoneis causis se impeditū,vt facilius iudicari de adulterio faciat.etenim veri simile ꝑ ꝑēsiore iure,& maiore dolore accusationē eū execu

Digitized by Google

turũ,eã quoq; reã,ſi iuſta vxor fuit,intra ſexaginta dies vtiles ex ſola ſuſpicione,faciet dũmõ noſcat ſenõ probãdo eiſdem pœnis hodie ſubdẽdũ,quas mulier erat paſſura,ſi accuſatio p-
8 bata fuiſſet,in crie ſtupri partum preferẽdum exiſtimatiũ.†Vtiles dies ſunt ouibus ſolẽnia accuſationũ implere potuit,vt ff. e.l.a.§.ſi ſimul.& l.& ſi maritus.§.vlt.ff.eo.l.2. & l.vxor.C.e.l.q̃uis.& l.iure mariti.Auctentica vt liceat ma.§.ſi quis.Poſt ſexaginta dies ex die diuortij maritus. & pater præfertur, intra enim hos ſoli admittuntur, nec vlli alij accuſandi poteſtas datur niſi prius Lenocinij maritum reum faciat, vel accuſationi renuntiaſſe doceat, quibus tranſactis neutris voluntas ſpectatur, præſcriptionibus omnibus nouo iure in adulterij quæſtione de medio abolitis, præter quinquennii temporis, & Lenocinii,quod marito ab extraneo obiicitur exceptionem,& illam, quæ poſt diſſolutum prius matrimonium
9 ante denuntiationem nuptæ competit.†Indignum enim eſt, vt vltionem pudoris præſtigia verſuti iuris excludant, ſed in crimine etiam priuato puto huiuſmodi diſtinctiones haberi,vt ff.eodem l.ſi maritus l.is cuius.& l.conſtante.Si poſtulauerit.& l.prima,§.qui hoc.C.eodem ita vobis. Ceſſat autem accuſatio alia propter vtilitatem perſonæ cum qua adulterium vel ſtuprum commiſſum dicitur, alia propter conditionem accuſantis. Propter vtilitatem perſonæ ceſſat accu-
10 ſatio ſtupri,†ſi ſit ancilla, vel ea quæ meretricio more vulgo ſe præbuit,vt C.eodem l.& ſi.& l.ſi ea.l.quamdiu,ff.eodem vxor. Adulterii quoque accuſatio excluditur,ſi ea quæ in reatu deducitur, vina intemperantiæ in taberna ſubminiſtrauit, hæ enim ſunt immunes a iudiciaria ſeueritate, quas vilitas vitæ dignas obſeruantiæ legum non credidit. mariti tamen etiam in has adulterium vindicare non prohibentur, quamuis,ſi viduæ eſſent, impune quoad feudi leges, in eas ſtuprum committetur. Propter cõditionem accuſantis ceſſat accuſatio, excipitur maritus, ſi duos reos ſubſcriptos ex alio crimine habebat,vt ff.eodem l.inter liberas,§.maritus.& l.prima.Hæc enim cauſa non cedit ſibi in numerum cæterarum
11 accuſationum.†Lenocinium vero quod marito opponitur ipſum quidem onerat,ſed mulierem non excuſat, quod certe non is feciſſe creditur qui nimiam vxoris credulitatem timẽs quantumcunque patientiam præſtitit, ſed is dumtaxat qui ſuam ignorantiam prætextu incredulitatis adumbrare non potuit.Sed hæ præſcriptiones quæ ſolent ex perſona accuſantis competere,in initio ſunt opponendæ. Cæterum Reo ſemel recepto fruſtra obiiciuntur,vt ff.eodem l.mariti Lenocinium.& l.ſi maritus, §. præſcriptiones, C. eodem l. ſecunda.
12 †Adulterum perimere marito permittitur,ſed & patri adulterum ſimul cum filia quam in poteſtate habet, ius occidi datur,non ſolum in domo ſua deprehenſum, ſed etiam mariti, ſed marito quidem domi ſuæ deprehenſum occidere licet,ſi tamen alibi deprehẽſum occideret,non erit ſubueniendum,quamuis iuſtum dolorem temperare ſit difficillimum.Patri ideo,non etiam marito, mulierem, & omnem adulterum permiſſum eſt occidere, quod plerunque pietas paterni nominis conſilium pro liberis capit,vt ff.eodem l.patri.l.nec in ea,& l.ſi maritus,& l. marito. Cæterum mariti &
13 calor & impetus facile decernentis fuit refrenandus. †Sed nouiſſimo iure hoc additum eſt, vt ſi quis ſuſpicatur aliquem ſuæ vxoris velle illudere Caſtitati. etiam conteſtationes ex ſcripto ei tres deſtinauerit habentes teſtimonia trium virorum fide dignorum,& poſt has tres ex ſcripto conteſtationes inuenerit eum conuenientem ſuæ vxori,liquidem in ſua domo,aut ipſius vxoris,aut adulterii,aut ĩ popinis,aut in ſuburbanis,eſſe licentiam viro propriis manibus talem perimere, nullum periculum ex hoc formidanti. ſinautem in alio loco talem inuenerit,cum ſua vxore loquentem, licebit ei puniendum eum tradere iudici nullam aliam probationem exquirenti,vt in Auctẽ.vt liceat ma.& auiẽ.§.his quoque.Facit ad hoc,§.ſi quiſquam,extra de cohabita. clericorum & mulierum.Sunt autem hæc crimina publica, nam ex lege publicorum iudiciorum ſunt introducta, & eorum accuſatio
14 in commune defertur,vt Inſtitu.de pub. iud. †Horum criminum pœna ordinaria eſt, nam & adulterum gladio puniri oportet, & qui cum maſculis nefandam libidinem exercent. Stupri quoque flagitium punitur publicatione dimidiæ partis bonorum, ſi ſit honeſtior, ſi humilis coercetur cum relegatione,vt C.eodem l.cum vir.& Inſtituta.de publicis iudic. Adulteram competentibus verberibus ſubactam in monaſterium mitti oportet, marito tamen licentia erit permiſſa intra biennium ducendi, alioquin poſt biennium tondenda eſt,& perpetuo ibi conſiſtat, quoniam inceſtum committitur per illicitum coitum,ſicut adulterium, & ſtuprum,vt in Auctẽ. vt nulli iu. §. adulteram.& C.eodem l.quamuis. Videndum eſt quid ſit inceſtus, quæ ſit pœna inceſtus, & quo
15 tempore liceat de inceſtu accuſare.†Inceſtus eſt cõſanguinearum vel affinium, carnalis copula, vt ff. ad legem Iuliam de adulteriis.l.adulterium. Contingit autem inceſtum commitit ſimul cum adulterio,aliquando ſine matrimonio,aliquando iuris errore, aliquando ſanguinis contumacia, quæ fere omnia ſuas admittunt diſtinctiones, fere dico,quoniam ſi inceſtus committitur in adulterio, vt potecum nouerca, nuru, priuigna, ſimiliter vt adulter punitur, id eſt, capite, id enim,remoto etiam adulterio,eueniet.Si vero propter matrimoninum illicitum inceſtus fiat,quamquam natura grauius eſt quam adulterii crimen,coerceri ſolet, porro ſi mulieres in iure errantes, per matrimonium inceſtum commiſerunt, eas non teneri certum eſt, quamuis in adulterio deprehenſę nullam poſſent excuſationem habere. Mares vero excuſant ętate, vel puniendi excuſatione, vtique ſi error allegatur,& facilius ſi nemo eos reos poſtulauerit, vt ff. ad legem Iulia.de
16 adulteriis.l.ſi adulterium.†Palam quoque delinquẽtes leuius puniuntur,clam vero grauius, cuius diuerſitatis illa ratio eſt circa matrimonium,quod palam delinquentes, vt errantes maiori pœna excuſantur,clam committentes, ut contumaces plectuntur. Huius criminis pœna ſi cum adulterio committitur,adulterii,ut dixi,ſi autem propter matrimonium,pœna eſt confiſcatio bonorum,tam cęterorum,quam dotis, exilium etiam,& ſinguli,ſi eo potitur,ſpoliatio, verberatio quoque ſi vilis eſt,fœmina quoque ſcienter talia peccante ſimili pœnæ ſubiuganda,ſubſtantia ſic amiſſa,liberis,quos habet legitimos,patris ſupplicio ſuæ poteſtatis factis applicetur, vt tamen pater alatur ab eis,quibus non extantibus fiſco defertur vt ff.de ritu nuptiarum,l.vltima.& C.de inceſt.nup.l.ſi quis & in Auctẽ.de inceſ.& ne.nup.§.primo columna ſecunda conſti.fin.Inceſti quoque commune crimen aduerſus duos recte intenditur,nec inuictum adulterium quinque annorum præſcriptione, ſed viginti tollitur, vt Digeſtis eodem l. vim paſſa.

SVMMARIVM.

1 *Crimen publici iudicii deferens illegitime in ſenatuſconſultum Turpillianum incidit.*
2 *Crimen ſtellionatus,vel hæreditatis expilatæ deferens,non incurrit pœnam ſenatuſconſulti,deſiſtens.*
3 *Libido ſeu licentia mentiendi impunita eſſe non debet in criminum delatoribus.& calumniari quid ſit,& quid præuaricari.*
4 *Tergiuerſari dicitur is qui ab accuſatione totaliter deſiſtit. abolitio quid ſit.& publica quæ ſit,quæ priuata, & quæ ex lege.*
5 *Abolitio quib. ſit neceſſaria. & deſiſtere ſeu deſtitiſſe ab accuſatione quis dicatur.*
6 *Deferre ſeu detuliſſe quis dicatur.*
7 *Crimen intendere ſeu deferre deproperans quid agere debeat.*
8 *Aboltio a quibus & qualiter ſit concedenda.*
9 *Abolitio quandoque permittitur inuito reo.*
10 *Abolitio in quibus denegetur crimini.*
11 *Abolitio ante ſententiam conceſſaquid operetur,& quid poſt.*
12 *Abolitione priuata repetere indulta quando liceat.*

Ad ſenatuſconſultum Turpillianum,& de abolitionib. Tit. v.

VIdendum eſt quis incidat in ſenatuſconſultum Turpillianum,& quæ ſit pœna Turpilliani,item quid ſit abolitio.& quot genera abolitionis,& quibus ſit abolitio neceſſaria,& quibus ſit concedenda,& quibus conceſſa proficiat,& quando reum repetere liceat,& ĩtra quod tempus.†In ſenatuſconſultum Turpillianum is incidiſſe videtur,qui crimen publici iudicii detulit,& cauſa criminis ordinata,id eſt inſcriptionibus depoſitis, & fideiuſſore de exercenda lite præſtito,eoque qui accuſauit ſub cuſtodia officii facto,non impetrata abolitione ab executione criminis deſtitit, ut C. ad ſenatuſconſultum Turpil. l.is
2 demum.†Quapropter qui crimen ſtellionatus obiecit, vel expilatę hæreditatis,& deſtitit.in pœnam ſenatuſconſulti non incidit,ſed officio iudicis culpa eius coercebitur,vt ff. eodem l.ſi quis.ſed & qui crimen iniurię proprię poſt interpoſitam denuntiationem deſiſtens commiſit, vel libello principi porrecto falſum ſe obiecturum minatus fuerit, licet non obiecerit,ſenatuſconſulto Turpilliano non tenetur, vt ff. eodem l. mulier.l.quęſitum.Et Turpilliano etiam pœna quinque librarum auri cum infamia imponitur,& legitima,id eſt,quã reus fuit paſſurus,ut ff.de prœua.l.ab imperatore.†Noſcant ergo q crimen intendunt non fore impunitam licentiam mentiẽdi, cum calumniãtes ad uindictã poſcat ſimilitudo ſupplicii,quo

rum

Digitized by Google

eum temeritas tribus pœnis ſubiiciẽ, aut anim calumniantur aut tergiuerſanẽ, aut præuaricautur, ut C. de calum. l. ulti. Calumniari eſt falſa crimina ſcienter intendere, ut ff. eodem l. j. præuaricari eſt uera crimina abſcondere. †Tergiuerſari eſt in vniuerſum ab accuſatione deſiſtere. ſed non utique qui nõ ꝓbat quod intendit protinus calumniari uidet, nam eius rei inquiſitio arbitrio iudicis committit, cuius pronuntiatione qd eorum accuſatio fecerit, manifeſtat. Nam ſi ita pronunciauerit, non probaſti, pepercit ei. Si autem pronuntiauerit. calumniatus es, condemnauit eum, quo caſu licet de pœna nihil ſubiecerit, tamen legis poteſtas aduerſus eum exercebitur, nam vt ait Papinianus, facti quidem quæſtio in arbitrio iudicantis, pœnæ vero perſecutio non eius voluntati mãdatur, ſed legis
5 auctoritati reſeruatur. †Abolitio eſt, vt æſtimo, accuſationis inſtitutæ vtrique vel alteri facta remiſſio, quæ fit, aut publice, aut priuatim. aut ex lege. Publica q̃ fit ob diem inſignem aut publicam gratulationem, priuata quæ fit actore poſtulãte. Ex lege fit abolitio accuſatore mortuo, vel ex iuſta cauſa impedito, quominus accuſare poſſit, vt ff. eo. l. abolitio. l. aut priuati, ff. ad l. Iul. pecu. l. vl. Similiter ſi propter mortem rei, deſtiterit accuſator, non poteſt ſenatuſconſulto teneri, quia morte rei indicium ſoluitur, niſi tale crimen fuerit, cuius actio aduerſus hæredes durat, veluti maieſtatis, & repetundarum peculatus, & de reſiduis, hæreſeos, apoſtatus, & illicitę negotiationis, vt ff. eodem. l. in ſenatuſconſultum, §. ſi propter mortem, & l. ex iudiciorum, & ff. ad l. Iul. pec. l. vl. C. de hæred. l. Manicheos,
6 C. de apoſta. l. vl. ff. de his quib. vt indig. l. vltima. †Eſt autem neceſſaria abolitio reis delatis. & his qui deferunt ſi deſiſtant. Deſtitiſſe eum accipimus, q vel accuſationi renuntiauerit, vel ꝑſtitutum a præſide tempus, ſuum reum non petegit, niſi ſit talis, quiere de calumnia agi prohibeẽ, vt pater, patronus, vel ni
7 ſi permiſſu principis accuſationem diſtulit, vt ff. eodem, l. ab accuſatione, §. deſtitiſſe. & l. deſtitiſſe. & l. in ſenatus. †Detuliſſe quoque non eum accipimus, qui aliquem in hoc ſenatuſconſultum incidiſſe dicit, ſed qui accuſatorem ſummittit, & iſtigat, atque adeo qui mandat alicui, & inſtruit eum ad accuſationem capitalem, dando probationes, allegando accuſationes, & merito, nam diffitendo de crimine quod mouet, & eximendo ſe periculo calumniæ vel deſertionis, merito calumniantis, & deſiſtentis pœnæ ſubijci debuit, niſi ſubornatus accuſator probauerit crimen quod intendere ſuſcepit, vt ff. eod. l. 1. §. incidit. Nec intereſt, an per ſe mandauerit accuſationẽ, an per alium. ſed etiam ſummiſſus accuſator eodem ſenatuſconſulto plectitur, id eſt, propter hoc ſolum punit, quod mi-
8 niſterium alieni timoris receperit. †Studebit ergo probationibus qui crimen intendere deproperat. Exceptiones quoque q̃ ſibi obſtare poſſint diligenter inquirat, ne, qualicunque exceptione remotus, abolitionem petere neceſſe habeat, excepta muliere, & minore, qui ſi fuerint remoti propter ſexum, vel ætatem, circa abolitionem ſenatuſconſulti pœnam euitant.
9 †Concedenda eſt autem abolitio vel a principe, vel a competenti iudice, partibus præſentibus, cauſa cognita, ſiue errore ſeu temeritate, vel calore ad accuſationem proſiluerit, hoc enim accuſator explanans abolitioni locum faciet, vt C. de abo. lib. ſecundo. Si autem per deceptionem, vel pecuniis a Reo corruptus ad poſtulandam abolitionem venit, redemptę miſerationis vox minime admittitur. Sed aduerſus nocentem reum inquiſitione facta pœna competens ingeritur, non publica abolitio, nec ſpecialis indulgentia tales ſubducit, vt C. de calum. l. falla. Hi autem qui ſuas ſuorumq; iniurias defendũt, & qui cognatos ſuos in accuſationem deducunt, omnimodo
10 abolitionem petere non prohibentur. †Præterea interdum ẽt inuito reo abolitio intra. 30. dies permittitur, quibus tranſactis, niſi reus conſentiat, abolitio non tribuitur. Si autem vel fallaciter incuſauit, vel ſincera mente accuſationem inſtituit, & reus aliquid iniuriæ ſcriptionis illatæ tolerauerit, id eſt, ſi vel verbera vel carcerem ſuſtinuit, abolitio non conceditur niſi forte qui hoc paſſus eſt ad petẽdam abolitionem ſuum conſenſum accommodauit, vt C. eodem l. fallaciter. Quod ſi ingenuorum vel plebiorum, qui conſcii vel participes criminum non erant, teſtimonii gratia corpora fuerint laceſſita verberibus, tormentiſque vexata, abolitionem etiam duarũ partium conſenſu petitam, iubemus vigorem iudicis denegari, & crimen propoſitum, cuius examen tormentis iam cępe
11 rat, agitari. †Si autem teſtibus tormenta minime ſint illata, & ſic abolitio nõ dabitur in illis criminibus, vt in violata maieſtate, aut patria oppugnata, vel prodita, aut peculatu admiſſo, aut ſacramentis militaribus deſertis, omnia quoque quæ iure veteri continentur, in quibus iudex non minus accuſatorem ad docenda quæ detulit, quam reum ad purganda quæ
12 negat debet vrgere. †Abolitio vero conceſſa, ſiquidem ante ſententiam, in primam conditionem reſtituit, ſi vero poſt ſententiam, pœnæ gratiam facit, ſed infamiam ex ſententia irrogatam nõ adimit, niſi cum in integrum ſe reſtituere princeps dixit, tunc enim ad reſtitutionem tantum indulgentia valet, quantum ad correctionem ſententia valuit, vtque deportationis ipſum per ſe nomen rerum omnium ſpoliatio eſt, ita intelgentiæ reſtitutio, bonorum ac dignitatis vno nomine amiſ-
13 ſorum eſt recuperatio. †Repetere vero priuata abolitione indulta non ſemper licet, ſed cum princeps conceſſit, vel eum crimine capitali, vt in re pecuniaria, abolitionem petiit, tunc enim nihilominus accuſationem reſtaurare concedit, ſed ẽt non probando hoc quod propoſuit pœna mulctabitur, vt C. de gene. abo. l. vltima, C. de ſenten. paſ. l. fina. & C. de abo. l. 1. & ff. eod. l. vl. Tempus autem repetitionis eſt. 30. dierum vtilium, a die quo feriæ finitæ ſunt, vel abol. conceſſa, computandorũ, vt ff. eo. l. aut priuatim.

SVMMARIVM.

1 *Quæſtio quando ſit applicanda reo.*
2 *Serni quando de facto ſuo poſſint interrogari.*
3 *Liberi an & quando poſſint torqueri.*
4 *Liberi in pecuniaria cauſa non ſunt torquendi. & ſerui quando poſſint torturæ applicari.*
5 *Seruus aduerſus dominum torqueri non poteſt.*
6 *Seruus vniuerſitatis aduerſus vnumquemque interrogari poteſt.*
7 *Quæſtioni non ſemper nec tamen nunquam datur fides.*
8 *Quæſtioni inimicorum non creditur.*

De quæſtionibus. *Titu. vi.*

SCiendum eſt quo ordine eſt veniendum, & in qua cauſa quæſtio ſit habenda, & quomodo ſit interrogandum, & qui, & ad
1 uerſus quos non poſſunt torqueri, & de fide quæſtionis. †Ad quæſtionem ita veniendum eſt, vt epiſtola diui Adriani cauetur, cum reus eſt ſuſpectus, & aliis argumentis ita probationi amouetur, vt ſola confeſſio ſeruorum deeſſe videatur. Idem diuus Adrianus Claudio Quartino reſcripſit, quo reſcripto illud expreſſit a ſuſpectiſſimo incipiendum, & a quo facillime poſſe ſciri verum, iudex crediderit, vt ab eo qui timidior eſt, vel teneræ ætatis videt, vt ff. eodem l. in criminibus, & l. vnius.
2 †Interrogari ſeruos de facto ſuo non ſolum in criminali cauſa, ſed etiam in pecuniaria, veluti quando per eos depoſiti vel commodati nomine, vel ĩ aliis cauſis legib. cognitis, res aliis præſtitæ ſunt, poſſe non ambigitur, vt C. eodem l. interrogari. Ita tamen, vt primum æſtimentur, adeo ſcilicet, vt ſi in quæſtione decedant, vel deteriores fiant, duplum a calumniato
3 re præſtetur, vt ff. de quæſtio. l. certo. †Sed liberi tantum in criminali cauſa torquẽtur, exceptis compluribus, qui nec in crimine torquentur, eo ſcilicet quod ętas ſuſpectiores eoſdem facit ad mentinendi facilitatem. Torqueri tamen ſolent, & habena, vel ferula cedi, exceptis mulieribus, & eminentiſſimis q dem, nec non perfectiſſimis viris, & qui ex his ſunt vſque ad pronepotes, vt ff. ad ſenatuſconſul. Sylle. l. 3. ff. eodem l. Ex libero, §. de minore, & C. de quæſtio. l. diuo. In decurionibus & eorum filiis idem ſerui, Domitius Vlpianus in publicarum diſceptationum libris ad perennem ſciẽtiam & memoriam ſcriptum refert, excepto crimine, & falſi, & maieſtatis, quod ad p ſonam prin. attinet, in eo enim omnes omnino cum res exi
4 git, torquentur. †In pecuniaria etenim cauſa, ut dixi, non ſolũ liberi non ſunt torquẽdi, ſed nec ſtatuliberi, niſi cum eorum deficit conditio, ut ff. ad legem Corne. de Fal. l. ſi quis decurio. Porro nec ſerui quibus fideicommiſſaria libertas debet adr quæſtioni applicantur, niſi cum quæſtionibus aliorum onerant, ut ff. eodem l. is cui interrogatione uero quæſtionem habiturus, nõ ſic ſpecialr interrogare oportet, an Lucius Titius homicidium fecerit, ſed generaliter quis hoc fecerit, aliter. n. magis ſuggerentis quam requirentis uidet, ut ff. de quæſtio. l.
5 prima §. qui quæſtionem. †Supereſt vt uideamus qui aduerſus quos torqueri non poſſunt, & in primis ſeruos aduerſus dominos torqueri non oportet, ſiue ſint proprii, ſiue bona fide poſſeſſi, ſiue communes, niſi cum uel dominus ſociũ, uel uxorem interfeciſſe dr, ut C. ad legem Corne. de ſica. l. ul. & C. eo. l. hoc quod, ff. ad ſenatuſcon. Sylle. l. & ſi certus ſit percuſſor Et exceptis adulterii criminibus. Item fraudati cenſus accuſationibus, & crimine maieſtatis quod ad ſalutem principis attinet, & cum de Vlciſcenda morte teſtatoris aduerſus hæredẽ quæritr, ut C. de quæſtio. l. prima, & ff. eodem l. prima quod nõ ſolum ſeruãdum eſt in eo qui tempore quæſtionis eſt ſeuus, ſed etiam in eo qui eſt redhibitus, uel diſtractus, uel in metal
6 lũ dãnatus, ẽt ſi ſe miniſtrũ facinoris cõmiſſi cõfitebat. †Si uero ſeruus fuerit uniuerſitas, & nõ ſingulorũ, aduerſus unũquẽ q; interrogari poſſe placuit. In cã uero pecuniaria, nec inopia ꝓbationũ, ſerui aduerſus dñm interrogãt, ut ff. eo. l. ẽt, & ff. eo.

Digitized by Google

7 l.extraneo.Quæſtioni fidem †non ſemper, nec tamen nunq̃ habendam conſtitutionibus declaratur, etenim res eſt fragilis,& periculoſa,& quæ veritatẽ fallũ. Nã pleriq; patientia ſiue duritia tormentorum,ita tormenta contemnunt, vt exprimi ab eis veritas nullo modo poſſit,alii tanta ſunt,impatiẽtia,vt in quouis mentiri,quam pati tormenta,velint,& ita fit vt vario modo fateantur, vt non tantum ſe verum etiã alios
8 criminẽtur.†Præterea inimicorum quæſtioni fides haberi nõ debet,quia facile mentiuntur,nec tamen ſub prætextu inimicitiarum detrahẽda erit fides quæſtioni,ſed cauſa cognita habenda fides,aut non habenda,dum tamen in vnius ſerui vel liberi quæſtionem,fides rei non ponatur,vt ff.eo.l.prima,§.q̃ſtioni,& §.ijdem.

SVMMARIVM.

1 *Crimen variis committitur modis.*
2 *Criminum puniendorum quatuor genera ſunt ſeptem modis conſideranda.*
3 *Relegari debet qui ad conceptionem medicamentum propinauit.*
4 *Perſona in crimine puniendo eſt attendenda vnde ſerui ſunt liberis Seuerius puniendi & famoſi quam ii qui famæ ſunt integræ.*
5 *Locus attenditur in puniẽdis criminibus.& ſacrilegium dicitur cum ſacrũ de ſacro aufertur.*
6 *Emanſor quis dicatur,& quis fugitiuus.*
7 *Expilatores dicuntur fures attrociores,a furibus aliis qualitate diſcreti. & fur ab abigeo quantitate ſecernitur.*
8 *Euentus ſpectatur ſi de puniendo crimine agatur.*
9 *Dolus pro facto accipitur in lege Cornelia.& voluntas ſeu cogitatio quando puniatur ſine facto.*
10 *Crimina quæ tranſeant ad hæredes.*
11 *Crimen per duellionis mortc punitur.*
12 *Patrę de crimine damnato,quę liberis relinquatur portio.*
13 *Bona damnatorum non publicantur nouiſſimo iure.*
14 *Pęnę in multiplici conſiſtunt ſpecie.*
15 *Pœna mortis quibus & quot inferatur modis. & gladio qui communiter plectantur.*
16 *Vallum tranſcendens aut per murum caſtra ingrediens capite punitur.*
17 *Præſides ſeu iudices ius concedendi liberam mortis facultatem non habent.& ibi quod ſerui dominis ſuis inſidiati vel dominabus carnaliter commixti exuruntur igni.*
18 *Latrones ſuſpendio vel beſtiis ſubiecti priuantur aura vitali.*
19 *Plagiarii qualiter ſint puniendi.*
20 *Parricida qua ſit afficiendus pœna.*
21 *Damnari nemo debet ad tempus in metallum niſi ad decennium.*
22 *Plagiarii fures,& effractores,vt plurimum damnantur in metallum.*
23 *Ciuitas quibus adimatur criminibus.& ibi quod tutor deportatur qui pupillam violenter ſtuprauit.*
24 *Deportandus eſt qui filium ad militiam delectum debilitat, vt inhabilis fiat.*
25 *Exilium quib.irrogetur vel ad tempus vel in perpetuum.*
26 *Exilium quotuplex ſit.& corpore qui & quando coerceri dicantur.*
27 *Creditor auctoritate propria res debitoris occupans infamia notantur.*
28 *Contrahere prohibetur qui extrnordinario crimine notatur.*
29 *Membrum nullum abſcindi debet pro criminè niſi ſola manus.*
30 *Furca ſuſpenditur qui aliquem violenter aggreditur.*
31 *Facies hominis pulchritudinis cęleſtis inſtar formata non eſt pro crimine maculanda.*

De criminibus. Tit.vij.

CVm criminum freqũs ſit vſus,ipſorum quoque in iudiciis quæſtio, quibus modis ipſa crimina committã tur videamus, & q̃ crimina tranſeant ad hæredes, & quæ ſint pœnę corporales,
1 & pecuniariæ †Crimen omne aut committitur ꝓpoſito, aut impetu,aut caſu.Propoſito delinquunt latrones,qui factionẽ habent. Impetu autem cum per ebrietatem ad manus aut ferrum venitur.Caſu vero cum in venando telum in feram miſſum hominem interfecit.Quæ diſtinctio in omnibus criminibus aut iuſtam pœnam eligit,aut temperamentum admittit, vt ff.de pœnis.l.reſpiciendum,§.delinquunt. Quorundam facta aut puniuntur,vt furta,& cedes,aut dicta,vt conuicia & ĩfideles aduocationes,aut ſcripta,vt falſa,& famoſi libelli, aut conſilia,vt coniurationes,& latronum conſcientia, quouſq;
2 alios ſuadẽdo iuuiſſe ſceleri eſt inſtar,vt ff.eo.l.aut facta.†Sed hæc quatuor genera conſideranda ſunt ſeptem modis,cauſa, perſona,loco,tempore,qualitate,quantitate,euentu. Cauſa, vt in verberibus,quæ ſunt impune,vel a magiſtro vel a parentibus illata.Puniũtur verba,cum quis per iram extraneum pulſauit,quo caſu factum ad exemplum punitur,niſi crimen vlciſcatur,quod feciſſe non creditur,qui breui furore impeditur,non enim quod ira fit vel dicitur,ante factum vel dictum ęſtimatur quam ſi perſeuerantia animi indicium feciſſe con-
3 ſtiterit,vt ff.de reg.iu.l.quicquid.†Sicut relegari iubetur, q̃ nõ malo animo, ſed malo exemplo medicamentum ad conceptionem dedit,ex quo ea quæ acceperat deceſſerit.quod ſimiliter in eis,qui abortionis aut amatorium poculum dant, inſpicitur,nam & ſi non dolo id faciant, quia tamẽ res mali exẽpli eſt,humiliores in metallum damnantur,honeſtiores in inſulam,amiſſa parte honorum relegantur, quod ſi ex eo mulier aut homo perijt ſummo ſupplicio afficiuntur,vt ff. ad le.
4 Corne.de ſica.l.eiuſdem,ff.eod.l.ſi quis aliquid.†Perſona dupliciter ſpectatur,& eius qui fecit,& eius q̃ paſſus eſt, aliter.n. puniuntur ex eiſdem facinoribus ſerui quam liberi, & aliter milites quam plebei,nec nõ aliter qui quid in dominum parẽtem ve auſus eſt,quam qui in extraneum, vel in magiſtrũ, vel in priuatum,vt ff.eo.l.aut facta, §.perſona. Noſtri etenim maiores in omni ſupplicio Seuerius ſeruos quam liberos,famoſos quam integræ famæ homines punierunt,vt ff.eo.l.capitalium,§.fina.Exceptis quibuſdam delictis,quę pagano aut nullam aut leuiorem pœnam irrogant, militi vero grauiorẽ aut leuem,nam ſi miles artem ludicram fecerit,vel in ſeruitutem ſe venire paſſus eſt,capite puniendum Menander ſcribit,
5 vt ff.eodem,l.quædam delicta. †Locus facit vt idem vel furtũ vel ſacrilegium ſit,& capite luendum, vel minori ſupplicio, vt ff.eo.l.aut facta,§.locus.Fit ſacrilegium,ſi res ſacra de ſacro auferatur. ſi enim res priuatorum in ędem ſacram depoſitæ ſurreptæ fuerunt,furti actionem,non ſacrilegii eſſe diuo Seuero placuit.Caplte puniri locus facit, vt dixi, ſi in eccleſiis miniſtris aliquid iniurię importetur.Sicut plenius coercetur,qui a ſtabulo abegit dominium pecus,non a Sylua.vel a grege,vt ff.ad l.Iul.pec.l.diui.C.de epiſ.& cle.ff.de Abig.l.oues.Tempus diſcernit emãſorem a fugitiuo, & effractorẽ vel furem Diur-
6 num a nocturno.†Emanſorem autem dicimus eum qui diu vagatus ad caſtra regreditur.Fugitiuum vero qui vnum aut alterum gradum ad fugiendum promouit,vt ff.eo. l.aut facta, §.tempus,ff.de re mili.l.3.§.emanſor,& l.qui cum. Qualitate, cum factum,vel attrocius, vel leuius eſt, ut furta manifeſta a non manifeſtis diſcerni ſolẽt,Rixæ a graſſaturis, expilationes a furtis,a uiolentia, petulantia. Graſſatores qui prædæ gratia
7 rixam faciunt,rixa aliter fit.†Expilatores ſunt attrociores fures qui qualitate diſcernuntur a furibus,& a Petulantibus,qui. libidinis cauſa ancillas rapiunt,ut ff.eodem,l.aut facta, §.qualitate,ff.eod.l.capitalium, §.Graſſatores. Quantitas diſcernit furem ab abigeo,nam qui unum ſuem furripuit, ut fur coercebitur,qui Gregem,ut abigens, qui tamen unum uel alterũ ſæpius abegerunt non minus abigei ſunt.Gregem faciunt.10. oues.Porci etiam quinq; uel quatuor, ſed & qui unum ęquũ uel bonem ſurripuit abigens eſt,ut ff.eodem l.aut facta,§.quã
8 titas.ff.de abige.l.oues.§.qui ſæpius.†Euentus ſpectatur ut a dementiſſimo quoque facta,id eſt caſus,ſicut & ætas. nam ſi inſans uel furioſus hominem occiderit.l.Cornelia non tenebitur, cum alterum innocẽtia conſilii tuetur, alterum fati infelicitas excuſet,ut ff.eo.l.aut facta,§.enentus,ff.ad l.Cor.de ſic. l.infans.Quamquam lex non minus eum qui occidendi hominis cauſa cum telo ambulauit,quam eum,qui occidit pu-
9 niat.†In l.enim Cornelia dolus pro facto accipitur, nec lata culpa dolo comparatur,rectius ergo dicitur, ſi non dolo crimen committitur,uoluntatem non exitum ſpectari, ut ff.ad leg.Corn.de ſica.l.in lege Corn.ff.eo.l.diuus.Exceptis duobus criminibus quæ culpa ſola committuntur,ut in tutore ſuſpecto,& in commentarienſe legitur,ut Inſt.de ſuſpe.tuto. §.ſuſpectus.& C.ad l.Iul.ma.l.quiſquis.Et excepto eo q̃ contra imperatorem uel eius cõſiliarios cogitauit, & qui profugam de ſanctoſanct.eccleſi.abſtrahere tentauit,qui non ſolum ſi affectauit tenetur,uerum etiam pro ſola cogitatione punitur, ut C.de his qui ad ec.confug.l.præſenti. Eſt uidere quæ crimina
10 tranſeant ad hæredes.†Tranſeunt autem quaſi lis fuerit conteſtata & condemnatio conſecuta,excepto crimine repetundarum & maieſtatis,hæreſeos,apoſtatus,de reſiduis,peculat⁹, & ſimilia inueniuntur, quæ etiam reis mortuis cum quibus nihil actum eſt,exerceri placuit, adeo vt niſi hoc crimen a ſucceſſoribus purgetur,hæreditas fiſco uendicetur,ut C.ad l. Iul.repe.l.ſciant,C.de hær.l.manicheos,C.de apoſ.l.ultima,ff. ad le.Iul.pecu.l.ul.C.ad l.Iul.ma.l.quiſquis,& ff. ad l.Iul. pe.l.
11 l. Iulianum. maie. l.quisſquis. †Non tamen quiſquis maieſtatis reus eſt damnatus in eadem erit conditione,ſed is dun taxat qui perduellionis conuincĩt,& qui hoſtili animo aduerſus priucipem vel rempublicam eſt animatus, cuius criminis pœna mors eſt & bonorum ademptio, & ſucceſſorum infamia,& pro his interueniẽtiũ,licet alius nullum patris delictũ innocenti filio pœnæ eſſe debuit,ut in genere loquar, toties ſupplicij damnatione bona publicãtur,quoties aut uita amittĩt,aut ciuitas,aut ſeruilis conditio irrogatur,ut ff.de bo.dam.
12 l.i.†Sed portio dimida,id eſt, legitima bonorum patris liberis legitimis & non in fraudẽ adoptatis relinqtur,ut ff.de bo.dã. l.cũ crimẽ maieſtatis in quo ſolis filiab. tñ Falcidia ex bonis

matris

Digitized by Google

matris relinquitur,quoniam minus auſuras eſſe pro ſexus infirmitate creduntur, cum in maſculis hæreditarij criminis exempla metiuntur,vt C.ad l.Iul.ma.l.quiſquis.ſi vero ſit crimen propter quod pars bonorum publicatur.nulla pars liberis debetur,niſi iudicem moueat liberorum numerus, vt C. de bo.proſcripto.l.vlt.C.ad l.Iuliam ma.l.nullus.† Verum no-
13 uiſſimo iure,quia res non delinquit, ſed perſonæ,bona non ſunt publicanda, ſed vel aſcendentibus vel deſcendentibus & ex latere vſque ad tertium gradum applicanda. ſi vero vxorē habeant condemnati,dotem, & propter nuptias donationē, & aliam largitionem propter matrimonium factam, debent habere. Si vero ſine dotibus fuerint conuictę, quartam eius ſubſtantiæ permittuntur accipere, ſiue filios habuerint condemnati,ſiue non. Si vero neminem prædictorum habeant, tunc eorum ſubſtantia fiſco ſociatur, excepto crimine maieſtatis,in quo veteres leges obſeruantur,vt in Authen.de man. princ.§.oportet.C.de bo.dam.l.ſi quis. Nunc genera pœnarū nobis enumeranda ſunt, quibus præſides adficere quemquā
14 poſſint.†Sunt itaque pœnæ quæ aut vitam adimunt aut ſeruitutem iniungunt,aut ciuitatē auferunt,aut exilium, aut coercionem corporis continent,aut damnum cum infamia, aut aut aliquam dignitatis depoſitiōem,aut corporis diminutionem,quæ pœnæ ex quibus criminibus imponantur perſequemur,vt ff.eodem l.ſi quis.forte.§. nūc genera.& l.aut damnū.
15 † Pœnæ criminum ex quibus vita adimitur gladio,aliquando ſuſpendio,aut beſtijs ſubijciendo,aliquando eculeo. Gladio adimitur vita adulteris, in maieſtatem committentibus, & his qui cum maſculis nefandam libidinem contraxerunt, necnon raptori,& incediario,& ei qui famoſum libellum cō poſuit vel recitauit, & ei qui de ſepulchro oſſa detraxit, ſi ſit humilior,ſummo ſupplicio afficitur, honeſtiores vero in inſulam deportantur vel relegantur, aut in metallum damnantur,vt C.ad l.Iu.maie.l.quiſquis.C.ad l.Iul.de adul.l.quamuis. C.de rap.virg.C.de pę.l.capitalium.ff.de famo. libel.l.lex Cor. ff.de Sepul.vio.l.vlti. Prædicto quoque modo punitur miles, qui pacem turbauit, vel qui in bello rem a duce prohibitam fecit,vel mandata non ſeruauit, etiam ſi res bene geſta ſit, vt
16 ff.de re milit.l.4.†Sed qui vallum tranſcendit,aut per murum caſtra ingreditur, capite punitur. Nam & Romuli frater Remus fuit occiſus bbhoc quod muros tranſcendere voluit, vt ff.de re.diuiſio.l.vlt. cuius conditionis habentur qui præpoſitum ſuum protegere noluerunt vel deſeuerunt. nam occiſi capite puniuntur,vt ff.de re mili.l.omne. Vnde in his crībus & in alijs quam pluribus gladio animaduerti oportet,non ſe curī,vel telo,vel fuſte,vel laqueo,vel aliquo alio modo.†pro-
17 inde nec liberam mortis facultatem concedendi ius ipſi præſides habent,multo magis nec veneno necandi,ſed nec damnare quem ſic poſſunt,vt de ſaxo præcipitetur, vel ſi liber ſit, vt in vinculis habeatur,vt ff.eo.l.aut damnum. §. vita.cum.§. ſequen.& l.ſi diutino.C. de pœ. l.ineredibile. Igni exuruntur ſerui.qui cum ſuis dominabus rem habuiſſe deteguntur, vel ſuis dominis inſidiati fuerint,vel artem mathematicam exercuerunt.hoſtes.item violatores monetę, & aggeris Nili corruptores,& renunciatores conſiliorum, & incediarij plerunque flamarum exuſtionibus mancipati torquentur, vt C.de mul.quæ ſe pro.l.vnica.C.de Mathe.l.nullus. C. de Nili agg.l. vnica.ff.eo.l.ſi quis aliquid.ij.§. transfugę. & C. de fal.mo.l.ſi quis.ff.eo.l.capitalium.†Suſpendio aut beſtijs ſubijciendo adi
18 mitur vita latronibus,in his maxime locis in quib. ſunt graſſati,vt conſpectu ab eiſdem facinoribus alij deterreantur, & ſolatio ſit cognatis & affinibus ĩteremptorum, qua pœna interdum afficiuntur transfugę ad hoſtes, conſiliorum renunciatores, & ſeditionis & tumultus authores populo concitato,qui pro qualitate dignitatis,aut in furcam tolluntur, aut beſtijs ſubijciuntur,aut in inſulam portantur,vt ff. eo.l.ſi quis
19 aliquid.2.†Plagiarij quoque qui viuentium filiorum miſeran das infligunt parentibus orbitates,ſi quidem ſunt ſerui,aut libertati donati beſtijs ſubijciuntˉ,ingenui gladio ꝓficiūtur.ſed ſacrilegi, quia manufacta dei templa effregerunt, aut beſtijs damnantur,aut igni comburuntur, aut in furcam ſuſpendun tur,vt C.ad l.Iul.de plag.l.vlti.†Noua pœna ex. l.Pompeia de parricidiis,afficitur,qui parētis, aut filii,aut filię, aut affectionis eius qui parricidij nomine continetur fata prępparauit,neque gladio,neque ignibus,neque vlla alia ſoleuni pœna ſub iungatur, ſed inſutus coleo cum cane & gallo gallinaceo, & vipera & ſimia. & inter eas ferales anguſtias conſtitutus,ſecūdum quod regionis qualitas tulerit, in vicinum mare, vel in amnem proijciatur.vt omni elementorum carere viuus inci piat,& ei cœlum ſuperſtiti,& terra mortuo auferatur. vt ff.ad l.Iul.pec.l.lege Iulia,& C. de his qui paren. occi. l.vnica. Quo crimine tenētur hi quorum dolo factum eſt, vel cōſcii criminis extiterunt.Nam,vt Scæuola ait,frater eius qui tantum cognouerat filium patrem veneno velle necare, nec indicauera,relegatus eſt,& medicus ſupplicio affectus. vt ff.ad lege m Pomde.pe par.l.frater. Serui efficiuntur damnati in metallū vel opus metalli.nam inter eos in vinculis tantum dña eſt,ſed non vtique Cęſaris,vel fiſci,ſed pœnæ tantum,in quo nume-
21 ro ſunt quibus aqua & igni perpetuo interdicitur.† Verū ſciēdum eſt,in metallum ad tps neminem damnari debere, niſi vſque ad decennium, alioquin,licet metallicū opus faciat velut liber manebit,ff.eo.l. aut damnum.C.de bo.dam.l.in metallum.C.de his qui pro non ſcript.hab.l.3.ff.e.capitalium.l.ſine præfinito.Sed ſi ad tps damnatus refugit,duplicato tempore damnari ſolet, tantummodo quod ad pœnam ſupererat, niſi cum decennium fuerat duplicatio exceſſura, tunc enim tpe pœna non arctatur.† In metallum damnātur plerunque
22 plagiarij, & fures, & effractores, qui gladio ſe defenderunt, nec tamen quemq̄ percuſſerunt,vt ff.eo.l.aut damnum. ff.ad l.Flau.de plag.l.vlt. Necnon & humiliores qui nondum viripotētes virgines corruperunt, ille quoque qui inſtña penes ſe depoſita alteri reddit,pro perſonę conditione,aut in metallū damnatur,aut in inſulam deportatur,vt ff.eo.l.ſi quis aliquid.
23 2.§.qui nondum viripotentes.§. inſtña.† Ciuitatem adimunt ea crimina quæ deportationem iniungunt. Lex Cornelia de ſicariis.qui altiores in inſulam deportantur, & Corne.de falſis.& Iulia peculatus,quę aquæ & ignis interdictionem continet,& in cuius locum hodie deportatio ſucceſſit. Item deportatur tutor qui pupillam ſuam violenter ſtuprauit, & qui vim publicam commiſſit.vt ff.ad l.Iu. de ſic.l.eiuſdem.§.legis Cor.
24 C.ad l.Iul.de ui pub.vel pri.l.ſi quis ad ſe. † Sed & qui filium delectum ut inhabilis militię ſit,debilitauit,prędceptum di. Adriani deportauit,necnon & eum & eadem pœna afficit qui filium ſuum,qui nouercam adulterabat in venatione neca uit,eo.ſ.ꝙ latronis magis q̄ patris iure.eū interfeciſſet, nā patria poteſtas in pietate debet,non in atrocitate conſiſtere, vt ff.de remiſ.l.qui cum vno.ff.ad l.Pompe.l.diuus.† Exilij pœna
25 afficiuntur qui ad tps,vel in perpetuum relegantur. Ad tps, vt recuperatores abigeorum qui x.annis relegantur, vt ff.ee abige.l.vlti.ff.de effrac.& expila,In perpetuum,vt effractores, honeſtiores autem ordine ad tps mouentur, iudices quoque pedanei,ſi pecunia corrupti dicantur,plerunq; a præſide, aut curia ſumouentur,aut in exilium mittuntur, aut ad tps relegantur,& alij q̄ plurimi,qui omnes & teſtī factionem nō admittunt,& ciuitatem Romanam retinent.† Exilium autē tri-
26 plex eſt,aut certorum locorum interdictio, aut lata fuga, ut omnium locorum interdicatur præter certum locum,aut inſulæ vinculum. i. relegatio in inſulam. poteſt ēt quis ſic damnari ne de domo ſua exeat,vt ff.de interdic.& releg.l.exilium. l.vl.Corpore coercentur q̄ verberibus afficiuntur,ut q̄ ꝑ igno rantiam aut fortuitu lapides finales furati sūt,vt ff.de ter. mo. l.diuus.Damno cum infamia afficiūtur,cum priuatū,vel am
27 bitus crimen commiſſerunt.† Nam & creditor q̄ ſine authoritate iudicis res debitoris occupauit infamis efficitur, & tertia par.bonorum mulctatur,& q̄ ambitū commiſſit centum aureis cum infamia punitur,vt ff.ad l.Iul.de vi.pri.l.vlti.Dignitate deponuntur q̄ militia exauctorātur,vel dignitate aliqua eijciuntur,vt milites q̄ ſua arma alienauerunt,uel aliena ſurripuerunt,& aduocati decuriones q̄ falſum inſtrm cognoſcēte prędside recitauerunt.Hi.n.oēs in Corneliam falſo cm̄ racitu,non facto incidunt,vt ff.de re mi.i.deſertorem.§.miles.ff.ad l.Cor.de fal.l.falſi.† Contractus ꝓhibitionem continent ex-
28 traordinaria crimina,ex q̄b. ꝙtrahentib. interdr̄ aliqua negociatio,vt in perſona Dardaniprum ꝙtingir,vt ff. de extrao.cri. l annonam.ff.e.l.moris eſt,Abſciſſionem poſſe aliqua crīa ꝙtinere ex eo colligi pōt ꝙ dr̄, nullum ſibi debere exiſtimare permiſſum ēt alicui ſceleratiſſimo alterutras manus aut pedes amputare,aut huiuſmodi quędam iuferre ſupplicia, per quę articuli diſſoluātur, q̄a membrorum diſſolutio grauior
29 eſt vtriuſq; mauus abſciſſionem. † Si vero criminis qualitas membri abſcionem exigat fieri, vnam ſnlam manū dēre amputari,pro futuro vero nolumus omnino quodlibet mēbrū abſcindi aut mori,ſed aliter eum caſtigari, fures aūt vocam⁹
30 q̄ occulte,ēt ſine armis,huiuſmodi delinquunt. † Eos vero qui violenter agrediunt̄,aut cū armis, aut ſinu armis, in domos, aut itinerib.aut in mari,pęnis legalib. ſubdi iubemus,hoc eſt
31 furca ſuſpendi,vt in Auth.vt nulli iu.in fi.C.de pę.l.ſi q̄s. † Sed hoc quoq; neminem fugiat,ꝙ ſi q̄s pro criminum deprehēſorum qualitate fuerit in metallum damnatus, minime in eius facie ſcribarur,cum & manib.& in ſuris poſſit pęna dānationis vna prędſcriptione comprehendi,quo facies, quæ ad ſimiiitudinem puchritudinis eſt celeſtis figurata, minime maculetur.

FINIS.

TRA-

Digitized by Google

D. Boniconti de accusationib. & inquisit.

TRACTATVS AVREVS DE ACCVSATIONIBVS ET INQVISITIONIBVS, DOMINI BONICONTI, filij D. Ioannis Andreæ.

SVMMARIVM.

1 *Curia Romana agit de crimine duobus modis.*
2 *Accusare quis possit, & quis accusari. & ibi.*
Actio criminalis quæ dicatur & quod.
Iuris ordo est seruandus.
3 *Pœna certa a lege statuta debet imponi.*
4 *Crimen non graue arbitrariam requirit pœnam.*
5 *Procurator licet interuenire non debeat, si tamen interueniat & non excipiatur, valet quod cum eo agitur. & ibi.*
Actio mixta quæ dicatur.
6 *Crimen excipiendi quod sit.*
7 *Inscriptio quando non sit necessaria.*
8 *Denuntiatio euangelica ad pœnitentiam tantum agit, non ad pœnam.*
9 *Disputandum non est de iuris apicibus, cum de bona fide agitur.*
10 *Beneficium retineri, sine peccato, quando non possit.*
11 *Repulsus ab accusatione ad quid admittatur.*
Priuata denuntiatio per quos fiat.
12 *Denuntiatio euangelica, & canonica quid inter se differant.*
13 *Remedia appellationis uti debemus contra grauamina.*
14 *Iuramentum non est exigendum ab inquisito.*
15 *Iudicialis denuntiatio est duplex.*
16 *Denuntiatio priuata quæ sit.*
17 *Iudex ecclesiasticus denunciationem an indistincte admittat.*
18 *Inquisitus an iurare teneatur super inquisitionis capitulis, cum ad denuntiationem alterius procedatur.*
19 *Euangelica denuntiatio requirit, quod denuntians sit sine macula.*
20 *Regularis denuntiatio quæ sit.*
21 *Ordinariæ inquisitionis quot sint species.*
22 *Ordinarius vel visitator cum visitat, nulla præcedente infamia inquirit super statu ecclesiæ.*
23 *Criminosi, inimici, & conspiratores quando admittantur ad testimonium.*
24 *Legitima defensio reseruatur ei contra quem crimen vel infamia probatur.*
25 *Ordinarius quilibet potest ex officio inquirere de fama subditorum, & infamia reperta de crimine.*
26 *Officium iudicis valde exuberat circa modum inquirendi.*
27 *Inquisitus vel correctus an possit appellare a correctione vel sententia.*
28 *Iudex ecclesiasticus super interesse singulari vel priuato alicuius personæ non potest per inquisitionem procedere ex officio.*
29 *Inquisitus cum habeat suo sacramento de veritate respondere nunquid possit mittere procuratorem.*
30 *Agens per viam inquisitionis dicitur agere ciuiliter.*
31 *Inquisitio criminum ad euangelicam denuntiationem spectat.*
32 *Inquisitus quoties non habet sub iuramento respondere, potest procurator interuenire.*
33 *Ordinarius potest inquirere contra subditum, licet nõ infamatum, dummodo sit sibi suspectus.*
34 *Monitio charitatiua præcedere debet inquisitionem.*
Reipublicæ vtile est ne crimina remaneant impunita.
35 *Crimen quod denuntiatur, si habet facti perseuerantiam, vt fornicatio, quilibet admittitur.*
36 *Generalis inquisitio quæ dicatur.*
37 *Prælatus solus vbi est diffamatus, inquiri potest tam in capite quam in membris.*
Capite languescente cætera membra languent, vel languere præsumuntur.
38 *Legitima defensio semper est seruanda.*
39 *Exhibitio si fuerit denegata, quando possit inquisitus licite appellare.*
40 *Inquisitus si stet contumaciter absens, in eius odium (prius facta fide de infamia) procedetur ad receptionem testium, & ad diffinitiuam, etiam lite non contesta.*
41 *Infamia per quot testes probetur.*
42 *Literæ inquisitionis per excommunicatum impetratæ an valeant.*
43 *Iudex quando ex suo mero officio procedat ad criminis inquisitionem, vel denuntiationem officialis publici.*
44 *Superior siue iudex in iudicando quam formam seruare debeat.*
45 *Clamosa & frequens denuntiatio an sufficiat contra constitutum in dignitate, & frequentiam quot uices inducat.*
46 *Iuramento inquisito præstito, an ad inquisita respondere teneatur.*
47 *Facultas omnis legitimæ defensionis inquisito reseruatur. & ibi quod leuiores probationes sufficiunt contra priuatum, quam contra prælatum.*
48 *Vocandus est is contra quem est facienda inquisitio vt se defendat.*
49 *Prælatus procedere potest quacunque via melius potest, vt attingat criminis veritatem.*
50 *Inquisitio specialis quomodo fiat.*
51 *Testes an possint compelli quando iudex procedit in visitando, vel confirmando.*
Peccata nocentum reipublicæ expedit esse nota.
52 *Bonus & idoneus quilibet præsumitur, nisi contrarium probetur.*
53 *Denuntians prælatum an debeat ab ecclesia expensas habere.*
Innocentiam suam probare nunquid possit is contra quem facta est inquisitio per familiares vel cubicularios suos.
54 *Inquisitor publicatis attestationibus an possit super eodem crimine iterum alios testes inducere vel recipere.*
Inquisitor si in aliquo minus bene processerit, an illud reuocare & de nouo procedere possit.
55 *Commissio quando fit in modum simplicis inquisitionis, quid in ea apponatur.*

In Iuuni nomine inuocatione p̃missa, ac intemeratæ virginis glorioſę, & p̃tioſiſſimi cõfeſſoris ac doctoris Beati Hieronymi. Ego Bonicontus decretorũ Doctor natus patris venerabilis do. Io. And. decretorũ Doctoris, hanc materiam tractaturus, quæ quotidiana eſt & practicabilis, de quatuor modis procedẽdi ſuper criminibus ſpecialiter tractabo. Vbi ſciendum, quod Hoſt. & d.p.m. recitant in decretali quali
1 ter. 2. hoc eod. tit. ſuper ver. Tribus modis. in curia † Romana duobus modis agi de crimine, ſcilicet per modum iuſtitiæ, & per modum gratię. Et primo modo ſex modis. Secundo quatuor, ſed quia hoc eſt ſpeciale in Romana curia, ideo hoc omiſſo, dicas de crimine agi poſſe quatuor modis, ſcilicet, accuſando, excipiendo, denuntiando, & inquirẽdo de quorum tribus habetur, eo. ti. ſuper his, & prima gl. ibi addit quartum de iſtorum autem ſingulis, & procedendi forma in eccleſiaſti co foro, & ipſorum pœna videamus. Et primit⁹ de primo, ſed
2 ante omnia ſcias, ꝙ †quis poſſit accuſare. & quis accuſari tractat Guil. in Spe. de accuſatore. & titulo de accuſato. & de materia etiam titu. de criminibus & eorum cognitionib. vnde in hoc non inſtabo.

Eſt autem ſciendum, quod quandoque contra aliquem agitur per modum accuſationis, de crimine criminaliter ad pœnã legitimam infligendam, & dicitur talis actio criminalis. Et quid hoc caſu contine re debeat libellus, notatur de procu. tuæ. in gl. in quarta. & glo. ſeq. Cum autem tali modo proceditur eſt iuris ordo ſeruandus, vt ſcilicet libellus offeratur, fiat litis conteſt. & alia omnia obſeruentur quæ in alijs cauſis ſunt obſeruanda. Pœna autem pro
3 bato crimine in hoc modo agendi eſt, †quia ſi certa pœna eſt ſtatuta, ſiue ſit corporalis, ſiue dignitatis remotio, ſiue famæ leſio, illa imponatur. C. qui accuſ. non poſ. l. non ignorat. & l. qui de crimine. & l. pen. non autem imponetur tunc durior, vel leuior. Si non eſt certa ſtatuta, ſi crimen fuerit graue, degradetur ab ordine, vt e. ti. qualiter. ver. verũ ita, & ibi, diminutionem capitis, notat d.p.m. de ſeptem ſpeciebus pœnarum. Qđ autem dixi, quod hoc caſu debet degradari, intelligas verbaliter, hoc eſt quod ab officio & beneficio deponatur, non autẽ intelligas de actuali degradatione, niſi tale eſſet crimẽ, quod ipſam requireret. de ipſius autem actualis, & verbalis forma,
4 dic vt de pœnis degra. lib. 6. ſi† vero crimen non ſit graue, imponetur abitraria. de offic. delega. de cauſis. de tranſact. capitulo final.

Et ſcias ꝙ cum hoc modo proceditur non interuenit ꝓcurator ad totã litẽ, poſſet aũt ꝓcurator interuenire ad certũ articulũ tm̃, puta ad productionẽ teſtium, vel ad videndum illos iurare, vel ipſorum publicationem, vel ſimilem actum, vt not. d.p.m. poſt In. de teſt. ex parte adę. ī gl. ſcilicet pro procuratorem. Quid autẽ circa hoc teneant legiſtæ, & quaſdam queſtiones de materia vide per Cy. C. qui acc. non po. l. reos. fallit tamen hoc in caſibus notatis in decre. veniens, eo. ti. in prima gl. & circa hoc videre potes ibi ſcripta ꝑ
5 d.p.m. ſuper ipſa gl. ſed ſcias tamen, †quod licet in hoc caſu ī teruenire non debeat procurator, ſi tamen interueniat, & nõ excipiatur, valet quod cum eo agitur, vt no. de iu. c. t. lib. vi. in glo. intelligas, & uide ibi ſcripta per d.p.m. ſuper ipſa gloſſ. Et eſt in hoc caſu inſcriptio neceſſaria, vt de accu. ſuper his. Quã doque eſt talis actio ciuilis, vt ago contra te furti ad rei recuperationem, non ad pœnam, vel ago iniuriarum ad emendã vel ſatisfactionem, non ad pœnam. Mixta autem quãdoque dicitur talis actio, quando agit maritus contra vxorẽ de adulterio, non ad pœnam, ſed ad thori ſeparationem de procur. tuæ. & talis mixta ſapit naturam ciuilis, vt notat. d.p m.

Et

Digitized by Google

Et in his duobus vltimis casibus bene interuenit procurator vt in præleg. decre. tuæ. & de accusa. super his. & no. de iudic. c. j. lib. 6. Crimine vero probato, cum actio est ciuilis, vel mixta, consequitur agens id ad quod est actum, non autem pœnam criminis, & obligabit agens tunc se ad pœnã extraordinariam, vt no. in prædicta decre. tuę.

Nunc autem de secundo agendi

6 Modo videamus, scilicet quãdo † agitur de crimine excipiendo, de quo quandoque excipitur contra accusatorem, vel testem, vt ab accusatione vel testimonio repellatur, vt de ordi. cogni. cum dilectus. de excep. c. j. & hoc casu de crimine non punitur, nec ex hoc infamia iuris notatur, sed solummodo de testimonio testis repellitur, siue eius dicto fides non adhibetur. vt in iuri præalleg. Accusator ab accusatione remouetur. vt de accu. c. j. nec hoc casu inscribitur, vt eodem titu. sup his. Quandoque vero contra promouendum excipitur, & tunc, aut per confirmationem erat ius consecutus, licet non plenum quia nondum forte conseruatus, palleatus, vel possessionem adeptus, & tunc non est † aliqua inscriptio
7 necessaria, vt in præallega. cap. super his. aut per confirmationem erat ius consequtus, vt vinculum speciale contractum, vt de translatione, inter corporalia. Et hoc casu, quia deijcit ab ipso iure quæsito per confirmationem, licet ius plenum non sit, inscribitur, non ad pœnam talionis, sed ad extraordinariam, iudicantis arbitrio, vt in præalleg. capi. super his. Puto tamen quolibet premisso casuum procuratorem interuenire posse, quia non agitur hoc modo ad pœnam criminis a iure statutam, nec etiam arbitrariam infligendam, sed solũ ad repellendum eum contra quem exceptio proponitur, vt de excep. c. j. & c. dilecti.

Subsequenter de tertio est

Vidẽdum, quando. s. p viam denunciationis de crimine agitur. Circa quod est sciendum, ꝙ denunciationis quadruplex est species. Quia alia euãgelica. Alia canonica. Alia iudicialis. Alia regularis. de quibus per d. p. m. videre possis in decre. nouit. de iudi. in vlti. sua glos. De prima. s. euangelica est sciendum, quod † per ipsam pœni-
8 tentiam tantum agitur non ad pœnam. Potest tamen tam de delicto commisso, quam etiam de committendo fieri, vt scripsi. d. p. m. in decre præal. nouit. de iudi. Oportet autem ꝙ huiusmodi denunciationem duplex præcedat monitio. Prima quare probatur per solum iuramentum denunciantis. Secunda per ipsius eiusdem denunciãtis, & vnius vel duorum testiũ secum adhibitorum, vt in prędi. decre. nouit. & de testi. in oĩ negocio. Item potest talis denunciatio fieri a quolibet etiã infami, dummodo non perseueret in crimine. ff. mandat. l. si fideiussor. vbi dicitur, ꝙ † cum de bona fide agitur non est de
9 iuris apicibus disputandum. In hac autem non est inscriptio necessaria, cum agatur ad pœnitentiam tantum, non ad pœnam. Et potest per procuratorem fieri, vt eo. ti. super his. Hui⁹ autem effectus est, crimine per hunc modum probato, pœnitentiæ impositio, & cum pœnitentiæ sunt arbitrarię, consideratis circunstantiis, poterit ordinarius ipsam imponere ad sui arbitrium crimine probato, vt de homi. sicut dignum. & de pœ. & re. Deus qui. & cap. omnis. & capitu. significauit. vbi de hoc. Et hoc in occultis locum habet, vt ibi scripsit. d. p. m. super glos. secun.

Nec erit hoc casu ille priuandus

Beneficio crimine probato, si foret clericus & beneficiatus, nisi tale foret, propter quod retento beneficio pœnitere non posset. vt est homicidium, & simonia, vt hoc eodem ti. inquisitionis. Et idem puto quãdo denunciaretur ꝙ se intrusisset in beneficio, vel quod illud minus canonice fuisset adeptus, ita
20 ꝙ sine peccato retinere non posset, quia cum in his eadem subsit ratio, ergo idem erit iuris. de consti. translato. cum concor. ibi nota. Alia vero est canonica, quæ tamen habuit ortũ a lege veteris testamenti, quæ non solum de perpetrato, sed ẽt de perpetrando crimine potest fieri. Si illud recipiat argumentum, vt cum quis persistit in illicito concubitu, & ad hãc quilibet tenetur. xj. distinct. diaconi. non tamen præcise, nisi sicut ad alia pia opera, & de hoc per Inno. de iudi. nouit. Et scias, ꝙ hæc duplex est. vna publica, alia priuata. Publica quæ fit de crimine publico. sicut est, cum denuntio duos cõiuges in gradu prohibito cõiunctos, vt de despon. imp. ad disloluendum, de spon. præterea. de clan. despon. cap. fina. & in hac est seruãdum quod habetur. qui matrimonium accu. post. cum in tua.
21 Et in hac non requiritur trina monitio. † Et ad hanc etiam admitteretur qui ab accusatione repelleretur. Et iudex facta denunciatione, ex officio, etiam denunciante non prosequẽte, tenetur procedere & inquirere, vt no. Guil. in Specu. de denun. § i. alias. 2. ante ver. in summa. Probato autem crimine per hunc procedendi modum, fiet quod dicam. inf. in versi. probato autem. Priuata autem fit per clericos, vt habeant bonos prælatos. ad hanc admittuntur hij quorum interest, vt patronus, & alij vicini seu parochiani. xvi. quæstio. 7. filijs. vbi de hoc. & de testib. ex parte ade. & debet in hac interuenire trina monitio, vt hoc eodem titu. qualiter. ij. vbi dicit. d. p. m. id verum quando processus initiatur a denunciatione. sed si initietur per viam inquisitionis ex officio, licet aliquis officium coadiuuaret, tunc non requiritur admonitio, quia non inquiritur ex officio, nisi super his de quibus infamia præcessit, vt ĩ prædicto. capitu. qualiter. & capitu. cum dilectus & de simo. licet hely. nec ad hanc admittitur qui ab accusatione repelleretur.

12 Est autem differentia † inter euãgelicam & canonicam denunciationem, quia prima fit ad pœnitentiam, secunda ad pœnam. In prima interuenit bina monitio. In secunda trina, & de materia in Specul. de denuncia. §. j. alias. ij. versi. canonica quæque. nec puto hoc casu denunciantem teneri inscribere, etiam extraordinariam pœnã. Ad quod faciunt quæ scripsit. d. p. m. post Innocen. eodem tit. inquisitionis. super glo. 2. licet Host ibi contra. Et sic huiusmodi dicti ratio, quia cum debeamus quolibet remedio vti ad eum tantum vsum ad quem est inuentum, & ipse. d. p. m. no.
13 vt lit. non contesta. accedens. j. super prima glo. vbi dicit † ꝙ remedio appellationis vti debemus contra grauamina, recusationis contra suspectos, non autem econuerso. sic & in proposito. habemus enim in criminibus tres modos agendi contra aliquem ad pœnam vel ad pœnitentiam. hoc autem iõ dixi. vt excludam quartum modum. s. excipiendi. de quo. s̃. §. prox. Primus est accusationis. Secundus denunciationis. Tertius inquisitionis. Cuilibet autem istorum est suum onus annexum. scilicet accusationi inscriptio, denũciationi monitio, inquisitioni clamosa insinuatio, vt eodem ti. qualiter 2. circa. fi. nec vlterioribus est quærendũ fm ipsum, & hoc potissime, quia non est in hoc magna vis facienda, quia siue inscribat̃ siue nõ, semper punitur calumniosus, vt inf. ti. prox. ca. 2. vbi de hoc. & scias, ꝙ hoc casu inquisitus non tenetur iurare de veritate respondenda super capitulis inquisitionis, cum hic procedatur ad denunciationem alicuius, nec hoc casu vitiatur inquisitio criminis, licet omittatur inquisitio infamię, parte cõ
14 tra quam requiritur non contradicente, vt eodem titu. cap. 2. libro 6. Nec † est ab ipso inquisito iramentum exigendum. vt no. Guil. in Spec. de inqui. §. nunc tractemus. versicu. inquisitores quoque & versicu. in hac igitur via. & versicu. sed ut q̃ premissa. Et puto ꝙ possit in hac denunciationis prosecutione procurator interuenire, quia cum habeat inquisitus necesse iurare super capitulis inquisitionis, ut prædixi, poterit per alium respondere. Licet secus putem, vbi ipse habeat iurare. per decre. hoc eodem titu. ad petitionem. & de de iudi. ca. i li. 6. ut infra. dicam. §. restat. versi. nec puto. Probato autem crimine per hunc agendi nouum, siue denunciatio sit publica, siue priuata, debita pœna imponeretur, vel per peccatum fieri prohibebitur, vel aliter prout requirit deuunciationis modus seruabitur, ut scripsit. d. p. m. eodem. titu. qualiter 2. c. ad corrigendos. in fi.

Iudicialis autem denunciatio du

15 plex est. † nam alia est publica, alia priuata, publica, cum ordinarius ad denunciationem officialis ad inquisitionem & relationem deputati, de quo in iuribus statim. inf. allegandis, vt archiepiscopi, de quo in decret. Romana. j. allegata, ex mero & puro officio suo de crimine publico inquirit. xxxv. quæst. 6. episcopus in synodo. 4. quæstio. 4. §. aliquando. alias est. cap. & ista habet locum in notoriis tantum, & hæc ex officio competit, in qua non requiritur monitio, & de ista habetur. de accusationibus. sicut olim. & de censi. Romana. libro 6. Et in hac tenetur iurare inquisitus secundum alteram ex formis de quibus. inf. §. proxi. versi. si autem interest. Nec in hac admittetur procurator, propter rationes de quibus. inf. § proxi. versic. nec puto. & dic ut ibi. Et in hac est monitio necessaria, vt nota. d. p. m. e. ti. qualiter. super verbo, peruenit.

16 Priuata est quæ fit † Ad priuatum seu propriũ vel singulare interesse, pone exemplum per decre. nouit. de iud. vel si fideiussi pro te, & iurasti me seruare indennem, quia non soluisti ĩ termino fui coactus soluere pro te. vnde denuncio te, quia adhuc stas in periurio, petens vt cogaris iuramentum seruare. Item in deposito & similibus. Et an hæc denunciatio possit in seculari foro fieri scripsit. d. p. m. in præallega. decre. nouit. in vlti. sua glos. & ista quando expeditur etiam non præcedente monitione, in foro vero ecclesiastico est monitio trina necessaria, ad minus duarum vltimarum plena probatio. Tamen de plano expeditur, vt in d. nouit secundum ipsum Guil. tamen. d. p. m. in hoc vltimo contra, qui dicit ꝙ oportet ipsam in scriptis porrigi, & liten

Digitized by Google

litem ſuper ipſa cõteſtari, quod probat per verba decr. nouit. ibi dicitur in fi. vtrum iuſta ſit quærimonia vel iniuſta. & idẽ Hoſt. vt d.p.m. ſcripſit in dicta decre. nouit. in vlti. ſua gl. Licet
17 †autem iudex eccleſiaſticus præcedentem denunciationem indiſtincte admittat, non tamen iſtam indiſtincte, quia non admittere niſi in defectum iuſtitię ſecularis, vel cum crimen eſt eccleſiaſticum, vel ratione pacis, vel iuramenti, vel quando crimen eſt notorium, vel quando non auditur in foro ſeculari, vt quia obligatio eſt naturalis tantum, vel ſi hanc proponit miſerabilis vel depreſſa perſona, vt de iudi. nouit. de pactis. qualiter. & lxxxvij. diſtinct. per totum. Alias ſi indiſtincte admitteretur, periret temporalis gladij, & iudicis ſecularis iuriſdictio, & per hãc modum omnis cauſa ad eccleſiam deferretur. Scias autem quod hanc denunciationem indiſtincte facit iudici eccleſiaſtico, his qui grauatur ab illo, qui immediate ſubeſt imperatori. in Authen. diffe. iudi. §. ſi tamen contigerit. col. 9. Et per hanc agitur ad intereſſe tantum, vel vt res reſtituatur, & iſtius denunciationis ſolummodo eſt talis effect⁹.
18 Nec hoc †caſu tenetur inquiſitus iurare ſuper inquiſitionis capitulis, cum ad denunciationem alterius procedatur, non ex puro officio, vt dixi. ſup. eo. §. verſ. & ſcias cum hoc caſu. & in hac puto trinam monitionem neceſſariam. Et licet videatur placere Guil. in Specu. titu. de denunciatione. §. pri. ver. qualiter. quod hoc caſu denuncians repelli poſſit per exceptionem criminis. puto tamen id falſum, etiam quando denunciat ad priuatum commodum. probatur hoc. 4. quæſt. 7. omnibus. & hoc potiſſime, quia cum iudex hoc caſu teneatur ad denũciationem inquirere. & procedere, vt ipſe idem notat Specu. præalleg. §. verſicu. prędicto, alias eſt verſiculus per ſe, & incipit, iudicialis. ar. 2. quæſt. v. Mennam. & cap. omnibus. & eodem ti. qualiter. 2 §. penu. decre. autem nouit. quam Guil. allegat pro ſe, non facit, qa illa loquitur in euangelica denunciatione, in
19 †qua requiritur quod denuncians ſit ſine macula. Scias autẽ ꝙ ad hanc priuatam denunciationem admittitur niſi lęſus, et in hoc differt hæc ab euangelica, vt ſcripſit. d.p.m. in decre. nouit. de iudicijs. Probato autem crimine per hunc agendi modum, cum denunciatio eſt publica, erit locus pœnæ, de qua inf. §. proxi. verſicu. ſin autem. ſi vero ſit priuata denunciatio, tunc conſequetur ſuum intereſſe, quandoque æſtimationem iniurię, vt ſcripſit. d.p.m. in decre. 2. §. ad corrigendos. in fi. alias de iudiciis. olim. Item credo ad proſecutionem huius iudicialis priuatæ denunciationis procuratorem admittendum, per rationes aſſignatas. ſup. eodem. §. verſicu. & puto. tum etiam quia iſtius denunciationis effectus eſt cuius, non criminalis, vt ſupra dictum eſt.

20 Regularis autem eſt † quę ſecundum cuiuſcunque ordinis regulę inſtituta, & ad correctionem ſecundum regulæ normam, & ideo circa ipſam certa non poteſt dari doctrina, & ob hoc non eſt inſtandum. Sed vt ſcripſit. d.p.m. in præallega. decre. nouit. eſt iſta regularium determinationi relinquenda. Et iſta fit de plano, & non ſeruata forma iuris, vt de appella. reprehenſibilis. de ſtatu monac. ea quæ. de regulari. c. fina. vt ſcripſit. d.p.m. hoc eodem tit. qualiter. 2. ſuper verbo peruenit. Quid autem iuris, ſit Abbas inqrit de exceſſibus monachi, & facta ſibi copia inquiſitionis & proceſſus, ipſe dicat ſe velle defendere, & petat expenſas pro procuratoribus, aduocatis & aliis ad defenſionem neceſſariis, nunquid ſit audiendus? notat Guil. in Specu. de inquiſitione. §. vlti. verſic. item pone. vbi diſtinguit inter regularem & iudicialem inquiſitionem, vt in prima non audiatur. in ſecunda ſic. dic vt ibi. Reſtat videre de quarto modo procedendi ſuper inquiſitionem ordinariam. Circa quod eſt ſciendum, quod
21 huius odinariæ inqui ſitionis duæ ſunt ſpecies. † Vna quę dicitur præparatoria. Alia quę dicitur ſolennis. In quibus aũt differat inquiſitio ab aliis iudiciis videre poſſes in Specu. de ĩquiſitione. §. i. in fi. Præparatoria eſt illa quando. ſ. iudex ex ſuo puro & mero officio, nulla denunciatione ſibi facta, & nulla infamia præcedente, inquirit contra aliquem quem habet ſuſpectum, vt dicam infra. verſi. nec poſſet. & licet regulariter ad inquiſitionem non procedatur niſi procedente infamia. Sũt tamen quidam caſus in quib. poteſt id fieri, quos notat Guil. in Specu de inquiſitione. §. 2. in principio. Item poteſt fieri talis inquiſitio maleficio flagrante, ꝙ licet notorie ſit commiſſum, ignoratur tamen quis commiſerit, nam tunc nullo vocato procedit iudex contra incertam perſonam inquirendo in genere quis fuerit committens, & facta tali inquiſitione procedet demum contra eos contra quos laborat ſuſpicio, vel quos culpabiles intellexit, vocando ipſos, vt ſuper eo veritatem dicat, & ſe, ſi poſſunt defendant, & ei contra quem procederetur legitima reſeruatur defenſio. de offi. ordi. c. j. ff. de offi. præſid. l. 4. & l. congruit. & hoc etiam placet Guil. in Specu. de notorijs crimi. §. j. in fi.

22 Item etiam † cum ordinarius vel Viſitator viſitat, nam etiam nulla præcedente infamia inquiret ſuper ſtatu eccleſiæ. Et iſta talis dicitur generalis, ſnec in ipſa eſt ſeruandus ordo vel forma decre. qualiter. vt notat dom. pater meus in ipſa decre. qualiter. ſuper verbo, peruenit. Et inquiretur ſi eccleſia eſt collegiata vel plures habet clericos nulla nominata perſona tam in capite quam in membris. Si vero non habet niſi vnum rectorem tantum, vel rectorem & clericum, tunc bene nominabitur, & teſtes recepti deponent de quocunque de eccleſia, ſit vnus, vel plures, & tunc etiam admittuntur qualeſcunque teſtes de ipſa eccleſia. Si eccleſia habet collegium vel plures clericos, alias admittuntur parochiani, ſi eccleſia ſit parochialis. ſi non eſt parochialis, admittantur qui magis ſunt vicini vel oropinqui. de purga. ca. c 2. quia illi melius pręſumuntur ſcire. de præſump. quoſdam. &
23 cap. quanto. & † admittuntur tunc ad teſtimonium etiam criminoſi, & conſpiratores, licet conſpiratione vel inimicitia poſtea detecta non credatur conſpiratoribus contra eos contra quos conſpirauerunt, uel quorum ſunt inimi. de iudi. exhibita. de iudi. cum l. & A. &. eodem tit. cum oporteat, nec hoc caſu ante completam inquiſitionem tradentur inquiſitionis capitula poſtea vero tam capitulorum, quam nomium teſtiũ, & dictorum eſt inquiſito copia facienda, vt in Specu. de inq. §. nunc tractemus. verſicu. ſed vt quę præmiſſa ſunt in fi. quod de nominibus dixi, verum eſt, præterquam in crimine hæreſis, vt de hæreti. cap. vlti. libro 6. & tunc. inquiſitus ad ad capitula inquiſitionis reſpondere cogetur per ſacramentum, vt eo. titu. ſi conſtiterit. & cap. cum dilecti. & hoc tenent Goffr. in de cre. licet de ſimo. & d.p.m. in pręallega. decre. qualiter. 2. ſuper verbo, debet. Guil. in Spe. de inqui. §. nunc tractemus. verſicu. inquiſitores quoque. & ver. ſed vt quæ præmiſſa ſunt.

Qualiter autem reſpondeatur Ad. capi. non tibi dico. de pœnit. diſtinct. pri. quod dicit, non tibi dico vt te prodas, ſcripſit. d.p.m. in præalleg. ca. qualiter. 2. ſuper ver-
24 bo facultatem. †Ei autem contra quem crimen vel infamia hoc modo probatur legitima defenſio reſeruatur. de accu. cũ dilecti. & cap. cum oporteat. & cap. cum dilectus. & de re iudi. cum l. & A. & tunc debet ad locum ſeu eccleſiam deſcendere, vt eodem titu. qualiter. 2. & capi. cum dilecti. de ſimo. licet Hely. & propoſito verbo Dei recipiet iuramẽtum ab his qui examinandi ſunt, ſecundum formam quę habetur eodem ti. qualiter. 1. in fi. ſubſequenter ab his inquiret qualiter clerici eccleſiæ viſitatæ ſe habeant tam circa officium quam etiam circa alia. Item eccleſia parochialis ſit, inquiret de fide, vita & conuerſatione parochianorum, de capitulis aut in huiuſmodi inquiſitione formatis vide Spe. de inquiſit. §. ſecun. verſi. vt autem. §. ſeq. ver. licet autem. de teſte. §. nunc tractandum. prope fi. ver. porro in cauſa. Et ſi inuenit eos bene viuere, & eccleſiam & eius bona bene regere & gubernare, gratias referat altiſſimo. Nec poſſet ſubditus ex eo appellare. quia dicat infamiã cõtra eum nõ laborare, quia † poteſt ordinarius quilibet
25 ex officio de fama inquirere ſubditorum, & infamia reperta inquirere de crimine. vt de offic. ordi. cap. j. & cap. irrefragabili. & de accu. ſicut olim. & ut eccl. benefi. ſine di. conſer. capit. vno. ꝙ etiam. & x. quæſt. j. placuit. de cenſi. Romana. §. ſane. li. 6. Nec obſtat, ꝙ poſt Hoſt. ſcripſit. d.p.m. in decre. cum oporteat. hoc eodem titu. ſuper verbo non ſubdito, quia ibi loquitur in caſu illius decre. ſ. quando procedit ad alicuius denunciationem, hic cum ex officio, & facit ad ea quæ dicam. j. ver. nunc quoque. Et hoc potiſſime qnando viſitando procedit, & inquirit, & pręmiſſa poſſes colligere ex diffuſe no. per Guil. in Spec. de inquiſitio. §. ſecun. & potiſſime in verſ. licet autem. & §. nunc tractemus. verſicu. hoc autem ſcias. & de notoriis criminibus. §. j. verſicu. vltĩ. ibi dicit Guil. ꝙ † circa huiuſmodi
26 inquirendi modum valde exuberat officium iudicis, quod latiſſime patet. ff. de iuriſ. om. iud. l. pri. & ſcripſit. d.p.m. hoc eod. titu. cum oporteat. ſuper verbo, non ſubito. & no. eodem ti. c ſecun. libro 6.

Si autem per huiuſmodi viſitatio nis inquiſitionem inuenerit aliquem grauiter deliquiſſe, ſi habeat adminiſtrationẽ ſeu pręlaturã, remouebitur ab ipſa. ſicut villicus a villicatione, qui ſuæ villicationis non poteſt dignam reddere rationem. vt hoc eo. ti. qualiter. 2. Non habentes autem adminiſtrationem ſeu pręlaturam iudicis arbitrio puniũtur, niſi cum ipſis miſericorditer ageretur, & prædicta ſunt vera niſi tale foret crimẽ quod impediret etiam poſt pactam pœnitentiam ordinis executionem, vel beneficij retentionem, vt homicidium, & ſimonia, de quibus no. eo. tj. inqſitionis. j. gl. & multos tales caſus notat Inno. de tẽpo. ord ex tenore Hoſt. plures de renun. niſi cum pridem. §. propter conſciẽtiam. & ibi vide in nouella. qui tunc puniretur ac ſi per viã accuſa-

Digitized by Google

cusationis de ipso foret actum.de quo.s.§.j.vt eo.ti.qualiter 2. vbi de hoc.& c.inquisitionis.vbi hoc etiam tenet.d.p.m.& eo. ti.qualiter.2.§.ad corrigendos.in fi.& de hoc in Spec.de inquisitione.§.nunc videtur.post princ.Hęc vera intelligas nisi certa alia pœna foret a iure statuta,quia illa esset infligenda, vt
27 2.q.3.§.notandum,de offic.deleg.de causis. † Nec hoc casu poterit inquisitus & correctus a correptione vel sententia appellare,vt de ap.ad nostram.& c.reprehensibilis.& de offi. ord.in refragabili.nec forsan modus excedetur.vt eod.tit. de priore. & hoc placet Guil.in Spe.de inquisi.§.nunc tractemus.uer.qd si prelatus. Si uero leue sit crimen,quod tali modo est ꝓbatū, si certa pœna est pro illo a iure statuta, illa imponeret, alias imponetur arbitraria,ꝓsideratis personę conditione,criminis qualitate,& an publicum sit vel occultum, & cœteris circūstantiis.Quid si crimen non fuerit hoc modo probatum, sed sola criminis infamia probatur,hoc casu non punietur,sed īdicetur sibi purgatio,vt eo.ti.inquisitionis.ad fi.& de test. tam literis,in qua si deficiat,punietur vt conuictus.de purg.c.cum
28 p.de simo.& hoc.& c.insinuatum.Vnum tamē no.†quod iudex etiam ecclesiasticus super singulari vel priuato alicuius p sonæ interesse non potest ex officio pet inquisitionem procedere,secundum Guil.qui hoc no.in Specu.de inqui.§.2.versi. &in causa.Quod puto verum si inquireret directe ad consecutionem illius interesse.Sed indirecte posset vbi periculum animæ verteretur,primo inqurendo de infamia, & demum de veritate,qua comperta,cum non possit pœnitere,nisi satisfaciat,eū coget ad satisfactionem.vt de vsu.cum in diœcesi.& facit eo.ti.eas dudum.& de iureiu. ad nostrā 2.& quod ibi no. in gl.3. ad quod faciunt quæ scripsit.d.p.m.hoc eo.ti.qualiter, super verbo,peruenit.in fi.suæ glo.

Nec puto quod quando per hunc modum procedit iudex necessario teneatur procuratorem admittere, & sit rō
29 potissima huius dicti, quia † cum inquisitus habeat suo sacramento de veritate respondenda præmisso ad inquisitionis capitula respondere,vt dixi. s. eodem. §.versic. nec hoc casu. quomodo ergo admitteretur procurator qui forte ignorat vel ignorare potest criminis veritatem. Ad hoc optime facit eodem ti. ad petitionem. & de iud.c.1. li.vi. & hoc etiam placere uidetur Gos.& Host.in decre. Veritatis. de do. & contum.vt ibi post ipsos scripsit.d.p.m.super prin.secundæ glo. & post ipsum Host.hoc eo.ti.qualiter.2.§.debet autem.super verbo,illi.vbi dicit Host.hoc potissime locum habere quando citatur,quod personaliter compareat inquisitus, vel vbi crimē super quo est inquisitum executionem ordinis impediat. Sed obiiciens de decr.tuę,de procu.quia cū ibi agatur ꝙ plus est ēt per viam accusationis de crīe ad thori separationē, & admittatur procurator,multo fortius est admittendus quando agit
30 per viam inquisitionis,quia †etiam tunc dicitur agi ciuiliter, vt de sim.per tuas, & in actione ciuili admittitur procurator, vt hoc eo.ti.super his.in fi.in c.cum dilectus, ad hoc etiam faciat de testi.ex parte adę.ad decr.tuæ.respondeo,agere ad thori separationem propter adulterium est potius agere ad interesse singulare ipsius agentis vt absoluatur ab obligatione, & seruitute qua erat ipsi adultero obligatus, quā ad pœnam,& quod hoc sit interesse,non pœna,patet,quia cum pœna non imponatur, nisi a iudice,vt 33.q.2.§.in hoc.& C. de iudæis. l. nullus.& no.de diuor.porro,in glo. 2. Talis autem separatio aliquando fiat iudicis authoritate nō expectata,vt de diuor.significasti.ergo pœna nō est dicenda. Decr.super his,loquitur quando per modum denuntiationis euangelicæ ad pœnitentiam agitur,vel per modū exceptionis,ex qua nō debetur pœna,immo dicamus,quod ex quo in his casibus a iure permittitur,in aliis intelligitur prohibitum.de pręsump. nonne. cum concor.ibi no.decre.cum dilectus. intelligitur de euangelica
31 denuntiatione,ad pœnitentiam,quod probatur,quia†ibi mādatur inquiri an denuntiantes sint criminosi, quod in aliis denuntiationibus non obstaret.circa,quod vide quod scripsit.d. p.m.in decre.cum oporteat.eo.ti.super 3.glo.vel dic,ꝙ ibi denuntiantes & quorum nomine denunciatio facta fuit erant consortes eiusdem litis,quia tam suō quam aliorum nomine denuntiabant,& ideo admitti debuerūt.Ad decre.ex parte adę.potest responderi secundum vnam lecturam Innoc.ꝙ ibi fuerat procurator constitutus ad certum articulum tantum. Vel dicas, ꝙ licet admitti procurator non debuerit, ex quo tamen de facto fuit admissus,nec exceptum, valuit quod cū ipso fuit actum.Ad hoc bene facit hoc eo. ti.veniēs.& ibi no. d.p.m.super 1.glo.& quod no.de iudi.c.1.li.vj. & hoc vltimo modo posset ad omnia contraria respōderi, posset autem ex
32 pmissis dari generalis doctrina,quod†quoties inquisitus non habet sub iuramento respondere,possit procu.interuenire.Secus cum habet respondere cum iuramento,tamen si tunc admittatur,& non excipiatur,valet quod cum ipso agit.Indubitatum tamen est ꝙ ad allegandas causas absentiæ quæ constant,siue in facto,vt quia infirmus comparere nō potuit vel similes, siue in iure, puta declinatorię iurisdictionis, vt quia non tenetur comparere, quia excommunicati ellis, vel non valet rescriptum, vel quia non de suo foro, vel quod non arctat citatio,pōt interuenire procurator vt no.post Inn.d.p.m. hoc eod. tit.veniens, super prima gloss.

Nunc autem de solemnitate,circa quā est distinguendum, quia alia est ordinaria q̄ fit ab ordinario iudice,alia extraordinaria quæ fit a delegato.
33 Est autem inter ista differentia,quia†ordinarius potest inquirere contra subditum licet non infamatum,dummodo sit sibi suspectus,vt dixi supra in prī.huius §.sed in extraordinaria secus est,quia delegatus non potest nisi contra infamatum,vt eod.ti.cum oporteat.& videꝙ ibi scripsit d.p.m. ipso inquisito conrradicente.secus si nil opponat.vt eo.ti.c.2.lib.vi.Multa autem quæ opponi possunt tam contra impetrantem literas inquisitionis,quam contra tertium,seu etiam contra delegati personam,& processum,videre posses per Guil.in Specu. de inqui.§.j.in prin.In quolibet autem casuum præmissorum subdistinguitur,quia aut inquisitio fit aliquo ipsam promouente,& tunc non iurat inquisitus de veritate respondenda. Aut ex officio ad denuntiationem officialis vel archiepiscopi,de quo supra.§.proxim.iudicialis vel fama seu clamosa insinuatione deferente.& tunc iurat inquisitus super cōtentis īinquisitione respondere veraciter,vel plenam & meram dicere veritatem,vt in Spec.de inqui.§.nunc tractemus.ver.inquisitores quoque.& ver.hanc etiam.circa medium. & versi.sed vt quæ præmissa.de forma autem iurandi dic vt dicam inf.ver si.si autem interest. Aut nullo deferente nec clamosa insinuatione deferente.& de hoc vltimo satis dictum est sup.eod. tit. §.in princ.vnde hic de hoc membro nil dicam.In primo casu scilicet quando aliquo promouente & denuntiante crimen procedit iudex,subdistingue,quia aut talis denuntiat ratione priuati commodi.de quo de vsur.tuas dudum. & de iureiurā. ad nostram.2.& hoc casu fit inquisito etiam nulla fama præ-
34 cedente,†dummodo charitatiua præcesserit monitio,vt quia duo interposito iuramento pacti sunt de aliquo adimplendo quod alter negligit obseruare.hoc enim casu ex quo charitatiue est tertio admonitus poterit denuntiari, & ad talem denuntiationem debet iudex inquirere,& probatur de iudi.nouit,de iureiu.ad nostram 2.in fi.& quod ibi no.& hoc casu ꝓbato crimine consequetur interesse suum. Aut denuntiat ratione publici commodi puta ad pœnam, quia publice vtile est ne crimina remaneant impunita,de senten.excommunic. vt famę,ff.ad legem aquil.l.ita vulneratus. j.respon. ad fin. Et tunc subdistingue,quia aut interest denūtiantis aliquo modo vt quia forsan est subditus qui ad hoc tenetur.2.q.7. qua propter.vel patronus,vt 16.q.7.filijs.vel parochianus. 23. dist.illis, & tunc admittitur.eo.ti.illa præpositorum. Aut nullo modo interest,vt quia non est de illis personis,& tunc non admittit,
35 vt præalle.c.illa prępositorum.Eo saluo,quia†si crimen ꝙ denuntiatur habet facti perseuerantiam,vt fornicatio, tunc admittitur quilibet 11.dist.diaconi.alias non.

Si autem interest denuntiantis,& tunc, aut generaliter per denuntiationem agitur super statu ecclesiæ,tam in capite quam in membris. Aut super excessibus singularis personę.In primo casu non puto monitionē necessariam,quia cum hic non agatur specialiter de alicuius singularis crimine,quomodo debuit vel potuit monitio fieri non video.sed nec etiam hoc casu tradētur capitula, vt scripsit.d.p.m.in decre.qualiter.eo.ti.super verbo peruenit.vbi alle-
36 ga.decre.contra certam,de elec.li.6.& †ibi ipse dicit hanc dici generalem inquisitionem,vt s.in prin.dixi.& debet hoc casu inquisitor descendere ad locum, & ibi præmisso verbo dei,recipiat iuramenta prælati & clericorum illius ecclesiæ, qui iurabunt plenam & meram dicere veritatem tam in capite quā in membris,exceptis occultis criminibus,vt eod.ti.qualiter.j. in fi.vel ꝙ ad inquisita veraciter respondebunt,vt eo.tit.cum dilecti,de forma autem talis iuramenti,vide in Specu.de teste §.sequitur.ver.porro.vsque ad finē,tñ vt scripsit.d.p.m.in decr. cum dilecti.eo.ti.cum agitur de statu ecclesiæ propter vinculum periurij, sufficeret si iurent tñ respōdere ad interrogata. Cum vero de certis criminibus,tunc iurabunt,quod plenā& meram dicent veritatem,tñ vt ibi dicit,qualitercunque agāt, potest iudex recipere quod maluerit iurm, dēt aūt tale iuramentum præstari in publico vt de ipsius forma possit fides fieri si dubitetur,vt in prælleg.decre.cum dilecti.& hoc ibi scripsit.d.p.m.super glo.simile supra.postmodum interrogetur secundum quod habetur in Spe.de teste. §. nunc tractandum.
37 ver.porro.vsque ad fi.secundum quod sdam,†vbi solus prælat⁹ est diffamatus,potest inquiri tam in capite quam in membris, quia capite languescente cœtera membra languent, vel languere præsumuntur.vj.q.c.ad idē.12.q.7.sicut inquit. & lxj.dist.

miramur

Digitized by Google

miramur. & hoc tenuit Inno. in decre. cum dilecti. eodem ti. & de ſimo. licet Hey. Sed Hoſt. ibi, contra ar. de his quæ fiunt a maio. parte. cap. quæſiuit. quod mihi placet, ratione quam ipſe ponit. non enim fit inquiſitio ſuper ocultis, vt eo. ti. qual. fateor tamen cum ipſo Hoſt. ℭ contra ipſum epiſcopum tantum poterit eo caſu fieri inquiſitio, tam in capite quam in membris, vt videlicet inquiratur quaꝛ ſe habeat erga ſuã eccleſiam, ibi qualiter erga canonicos ſuos & alios clericos & laicos, qualiter in villis, caſtris, & eccleſijs. & de hoc per. d. p. m. hoc eo. ti. cum dilectus. placet Guil. in Specul. de inquiſi. §. nunc tractemus. ver. ſi igitur aliquo ver. circa fi. reprobat opi. iſtorum qui dixerunt, ℭ cum hoc modo procedetur ſit libellus offerendus, lite conteſt. facienda, & iudiciarius ordo ſeruãdus, quod eſt falſum, immo hoc caſu ſufficit ſeruare formam
38 decre. cum I. & A. de re iu. Tamen † legitima defenſio ſemper eſt ſeruanda, vt patet in ipſa decre. cum I. & A. Probato autẽ hoc modo crimine, fiet quod dixi ſupra eodem. §. verſicu. ſi autem.

Cum autem inquiritur ſuper exceſſibus ſingularis perſonæ aliquo promouente inquiſitionem, tunc primo citabitur inquiſitus, & interrogabitur an ſit infamatus de illo crimine, ſi confiteatur infamiam, tunc procedetur ad vlteriora, & fiet hoc caſu libelli oblatio. lit. conte. & ſeruabitur ſubſequenter ordo iuris qui habetur eodem ti. qualiter. & patet hoc de ſimo. per tuas. in principio, quia ſubſequenter tradentur ſibi capitula inquiſitionis, & demum citato inquiſito iurabunt teſtes, & ſuper ipſis examinabuntur. & tam nominum quam dictorum teſtium ei fiet copia, & ipſius defenſiones legitimę admittentur tam contra perſonas quam contra dicta, vt ſic ſit differentia inter inquiſitionem quæ fit ſuper ſtatu eccleſię, & illam quę fit contra regularem perſonam, quod autem de nominibus dixi, verum intelligas, pręterquam in crimine hæreſis, vt de hæreti. cap. vlt. libro 6. Si
39 autem † exhibitio prædictorum denegaretur, poſſet inquiſitꝰ appellare licite, vt in Specu. de inqui. §. j. ver. & generaliter. ſed ſi inquiſitus negaret ſe infamatum, prius eſt probatio recipiẽ. ſuper infamia, quod ſi denegaretur, vel non ſeruaretur, appellare poſſet, vt eodem titu. cum oporteat. & cap. qualiter. 2. pbata autem infamia procedetur vt ſup. alias ipſe abſoluetur, & denuncians punitur. vt de calum. cap. 2. An autem probata infamia admittatur is contra quem fit inquiſitio ad probãdum ſe bonę famæ, & qui teſtes hoc caſu præferendi, plene notauit. d. p. m. hoc eodem ti. cum oporteat ſuper verbo, formam ipſius. poſt princ. ſuæ gloſ. & eſt iſte talis modus ſeruandus quando inquiſitus eſt præſens, alias vero ipſo abſente nõ eſt contra ipſum procedendum aliquo modo, quod placet Guil. in Specu. de inquiſi. §. j. verſi. quęritur an contra. Sed † ſi
40 contumaciter abeſſet, tunc in eius odium, facta fide prius de infamia procedetur ad receptionem teſtium, & ad diffinitiuam, etiam lit. non conteſt. vt lit. nõ cont. qiñ. §. ſunt & alii. de do. & contu. veritatis de accu. qualiter. 2. §. debet. præmiſſa autem colligi poſſent ex nota. in Specu. de inqui. §. nunc tractemus. verſi. ſi autem. Et qualiter dicere debeant teſtes qui ſuper infamia deponunt. Et an etiam ſi interrogati debeant nominare eos apud quos dicitur infamatus ſcripſit. d. p. m. eodẽ. tit. cum oporteat. ſuper verbo, non dubito. & eodem. ti. qualiter. 2. ſuper verbo, honeſtis. vbi dicit † duos teſtes ſufficere ad ipsã
41 probandam. de quo etiam videre poſſes per Guil. in prædicto. verſi. ſi autem. eo. §. verſi. hoc autem notandum. & ſequentib. Tractatur quid iuris ſi in literis inquiſitionis commiſſę dicaꝫ, tale ſignificante accipimus quod talis ſit de tali crimine infamatus, vel ſi nil de infamia dicatur in ipſis. Itẽ quid ſi in reſcripto non fiat mentio de aliquo nunciante, ſed dicatur, ad euidentiam noſtram peruenit, an primo ſit ſuper infamia probatio recipienda, necne. de his autem dic vt ſcripſit. d. p. m. hoc e. ti. cum oporteat. ſuper verbo famam ipſius. vbi, recitatis opinionibus aliorum, dicit diſtinguendum inter verba narratiua poſtqnam. & c. ſcriptum. & lxxxvj. diſt. ſi quid de quocunque. alos conuerſatus, vel niſi propter prælati potentiam vel tyran & aſſertiua literarum apoſtolicarum. per decre. ſi Papa. de priuil. lib. 6. dicens finaliter ſtandum ei quod habetur in cle. literis. de probat. quolibet autem caſuum premiſſorum in iſto. §. vſque ad verſi. nunc autem. non tenetur inquiſitus iurare, & poteſt procurator conſtitui. vt dixi. ſ̃. §. ſubſequenter. verſi. & puto. de pœna autem infligenda crimine per hunc agendi modum probato, dic vt ſ̃. eo. §. ver. ſi autem. de multis autẽ quæ contra reſcriptum inquiſitionis poſſunt opponi, videre
42 poſſes in Specu. de inqui. §. j. An † autem valeant literæ inquiſitionis per excommunicatum impetratę. no. de reſcript. ca. j. in gl. quid ſit excommunicatus lib. 6.

Hoc autem eſt ponderandum.

Quia ſecundum d. p. m. vbi de prælato tantum agitur, inquirẽ do de ipſius fama, eſt quærẽdum a capitulo & canonicis ſuis, & ſi apud ipſos non reperitur infamatus, non videtur vlterius procedendum. alleg. in arg. de preſump. quoſdam. & c. quãto. & hoc eodem ti. qualiter. 2. reſpon. ver. debet igitur. ſ̃. de elect. præterquam in tribus caſibus, puta niſi ipſe prælatus eſſet ĩter alios conuerſatus vel niſi propter prælati potẽtiam vt tyrannidem timeatur de occultatione veritatis, & contra ipſum veriſimiliter preſumatur. de exceſ. prelato. tanta. vel niſi propter ipſius tergiuerſationem & colluſionem dubitaretur de occultatione. de colluſi. detegenda. in tantum. nam tunc fieret inquiſitio famę ipſius ab aliis, vt ipſe plenius ſcribit hoc eo. ti. cum oporteat. ſuper verbo, non ſubdito.

Nunc quoque videndum eſt.

43 † Quando iudex ex ſuo mero procedit officio ad criminis inquiſitionem, vel ad denunciationem officialis publici, ad inquirendũ & denunciãdum deputati, vel archiepiſcopi, de q̃bus dixi. ſ̃. §. ſequitur. ver. iudicialis. in princ. vel nullo denunciante. ſed fama publica, vel famoſa inſinuatione deferente. & hanc quidam vt Hoſt. vocant ſpecialem inquiſitionem, vt ſcripſit. d. p. m. in c. qualiter. 2. de accuſat. vbi ſciendum, quod
44 † eo caſu ſuperior ſiue iudex ſeruare debet formam hanc, qa primo ſtatuet terminum accuſare volenti, & ſi appareat accuſator ipſum audiat, vt eodem titu. veniens. v. q. c. 1. de pur. ca. ex tuarum. 2. q. v. omnibus. ſi vero non appareat accuſator, vꝫ appareat, ſed per exceptionem repellatur, ſi vult, ſtatim purgationem indicere infamato. Tamen ſi præmiſſa ſeruare nolet, poteſt incontinenti ad inquiſitionem procedere ſuper veritate criminis, & hoc caſu refert, ſecundum Hoſt. & d. p. m. ut ipſe ſcripſit in pręallega. decre. qualiter. 2. hoc eodem ti. ſuper verbo peruenit. vtrum fiat contra ſecularem clericum, an cõtra regularem, ſi ꝯ ſecularem, Aut in dignitate, vel perſonatu cõſtitutum, Aut contra priautũ. In primo caſu. ſ. quando contra conſtitutũ in dignitate vel perſonatu, dicunt nõ ſufficere
45 † ſolennem famam vel clamorem, etiam ſi ſit frequens, niſi ſit tanta quæ ſcandalum generet, vel quę non poſſit ſine ſcãdalo tolerari. in ſecundo vero, ſcilicet quaneo contra ſecularem priuatum, eo caſu dicunt clamoſam & frequentem ſufficere, etiam ſi non generet ſcandalum, & vt ſcripſit. d. p. m. e. ti. cum oportet. ſuper verbo, non ſubito. duæ vices inducunt frequentiam allegat de vita & honeſt. cle. monaſteria. & de elec. venerabilem. in fi. Dicunt tamen hoc totum iudicis arbitrio relinquendum. Et quolibet premiſſorum caſuum dicunt formam ſeruandam quę habetur in decre. qualiter 2. eodem tit. & de ſimo. licet Hely. ut videlicet iudex ꝑſe vel aliũ deſcẽdat ad locum, & vocabit eum contra quem eſt inquiſitio facienda, & ſi compareat, tunc tradet illi capitula ſuper quibus eſt inquiſitio facienda, & primo faciet illum iurare ſecundũ formam alteram decre. cum dilecti. eodem ti. circa quod uide ℭ dixi. ſup. eo. §. verſ. ſi autem intereſt. Et † preſtito iuramento ad
46 inquiſita reſpondere, ſi confiteatur crimen, habet intẽtum, & tunc cum ipso agetur. de elect. innotuit. vt etiam no. d. p. m. hoc eodem titu. qualiter. ſecun. ſuper verbo reddere. nec poſſe confeſſionem impugnare quominus puniatur, ex eo quod non fuiſſet de illis infamatus, vel quia capitula tradita nõ fuiſſent, vt eodem titu. cap. i. libro 6. Si autem negat crimen, non puto neceſſe recipi hoc caſu teſtes ſuper infamia, quando ipſa defertur, quia ipſa ſe exhibet. & facit ℭ dixi. ſ̃. eodem. §. poſt princ. verſicu. nec poſſet. & ibi reſpondi ad dictum Hoſtien. ſed ſtatim recipiet teſtium iuramenta eo præſente, & ſubſequenter ipſorum dicta, quorum dictorum & teſtium nominum copiam faciet illi contra quem inquiritur, ſaluo quod de nominibus dicitur. de hæreti. capitu. vlti. libro 6. & † omnis
47 legitimu defenſionis facultas eidem reſeruabitur. vt tamen dicit ibi. d. p. m. leuiores probationes ſufficiunt contra priuatum, quam contra prelatum. infra de ſimo. licet Hely. de offi. delega. paſtoralis. in princi. de ſenten. excommunica. cum illorum. §. ſi vero. Si contra regularem procederetur, aut ad correctionem ſecundum regulam, & tunc dic vt ſupra §. ſequitur. verſicu. regularis. Aut vt remoueatur ab adminiſtratione. Et hoc caſu ſi contra Abba. vel priorem conuentualem, vel curam habentem authoritate epiſcopi inſtitutum, licet tunc ad vnguem non ſit predicta forma ſeruanda, quia illi poſſunt facilius a ſuis adminiſtrationibus ammoueri ex leuioribus cauſis, & per leuiores probationes. item liberius, quia nõ admittentur & exceptiones. de ſi. licet Hely. & e. tit. qual. a. vbi ſic exponit. d. p. m.

Eſt tamen in hoc ſeruandum.

48 † Vt his contra quem eſt facienda inquiſitio vocetur vt ſe defendat. vt eodem titu. cap. ſecun. de ſimo. per tuas. Si uero agatur de ſimplici priore, officiali, vel ad obedientiam tenente. talis pro libito abbatis etiam ſine cauſa poterit. de ſtatu monacho. §. tales & cap. ſecun. & de priuileg. cap. ſecun. in fi. libro

hic

Digitized by Google

vj. Et est In hoc differentia quãdo proceditur ex officio, vt hic, quia tunc non inquiritur de infamia, quia ipsa diffitetur. Item quia iurat inquisitus, & non datur libellus, nec fit lit. consta. vt dixi supra in præceden. versicu. cum autem. Si autem contumaciter abesset, fiat tunc quod dicitur, infra eod. §. versicu. sed si contumaciter.

Sed si prælatus diceret & subdito, video te infamatum, & inquisitio multa habet diffugia, volo quod te purges, nunquid
49 potest hoc facere inuito eo vtiq;. quia † procedere potest quacunque via melius potest assignare criminis veritatem seu pœnam. 24. q. 3. ecce. ff. si certum petatur. l. quidem. nec valeret appellatio contra præmissorum aliquod interposita, & prædicti sumi possent ex notat. in Spe. de inquisitio. §. nunc tractemus. versi. porrò. & versi. sequentibus. & per d.p.m. in præcedenti. c. qualiter. 2.

De pœna autem infligẽda crimine hoc modo probato, dic vt supra eo. §. ver. si autẽ per huiusmodi. nec tenetur iudex, cũ hoc modo procedit, procuratorem admittere, de quo dic, vt supra eo. §. vers. nec puto. quæ autem præmissa sunt locum sibi vendicant in criminibus nõ notorijs, quia in notorijs, secus est. nam in illis non seruatur aliquis iudiciarius ordo, nisi in hoc q̃ super notorio debent citari & interrogari, & eo præsente vel contumaciter absente sentẽtia fieri, de quibus per Guil. in Spe. de notor. criminibus. §. primo. in princip. & §. vltimo. per totum.

50 Est autem, † & alia inquisitio speciális, quę fit debito officio vrgente, quandó scilicet superior habet electum vel postulatum confirmare, quam inquisitionem etiam facit nulla infamia præcedente, vel denuntiatione præmissa. inquirendo scilicet de meritis electi & studijs eligentium, & electionis forma, vt 67. distinct. de Petro. 61. distinct. miramur. de electio. scriptum. & cap. postquam. & cap. cum nobis olim. & cap. nihil est. & idem in consecratione & ordinatione Episcopi & cuiuslibet alterius clerici. 23. distinct. qui Episcopus. 24. distinct. quando. 75. dist. ordinationes. idem etiam in matrimonio carnali. de clandest. desponsat. cap. 3. Item vbicunque ex mero & puro officio procedit iudex, in his maxime in quibus vertitur animæ periculum. de iureiur. ad nostram. 2. de offic. ordinar. cap. primo, vt scripsit d.p.m. in pręallega. decre. qualiter. 2. super verbo, peruenit. de materia per Hostien. in summa titu. de Inquisit. sub rubr. de criminibus, sine ordine puniendis.

51 An autem possint † testes compelli quando iudex procedit, vel visitando, vel confirmando, vel in capite, & in membris inquirendo, vel contra certam personam super crimine de quo laborat infamia tractat Guil. in Spe. de inquisitione. §. nũc tractemus. in fi. vbi videtur velle quod non cogatur. Cuius cõtrarium puto quando inquiritur tam in capite, quàm in membris vel contra singularem personam fama deferente. per decre. qualiter. 1. Item quia expedit reipublicæ peccata nocẽtum esse nota. sed quando visitat, non debet exigere iuramentum, per quod occultum detegatur, sed ex quo sine iuramento referunt aliqua corrigenda, potest super his exigere iuramentum, vt not. de censibus. Romana. §. sane. libro sexto. Ipsius autem dictũ posset locum habere, cum confirmando inquirit, quia præsumimus quemlibet
52 † bonum & idoneum nisi probetur contrarium. de scrutin. in ordin. fac. cap. vno. & de præsumption. dudum.

An autem admonitio quæ denuntiationem debet præcedere fieri possit per literas, vel nuntiũ absenti tractat. d.p.m. de simo. licet hely. super correctio. vbi tenet, quod sic, & idem Guliel. in Specul. denuntiatio. §. 1. alias 2. versiculo quid si moriens.

53 Item an denuntians † prælatum debeat ab ecclesia habere expensas, not in Spec. eo. titu. §. vlti. in prin. vsque ad versi. item pone. Nunquid autem is contra quem facta est inquisitio possit per familiares, vel cubicularios suos probare suam innocẽtiam, tractat Guil. in Specu. de inquisi. §. 1. ver. generaliter. per ca. 12. quæstio. 2. manifeste. & cap. sequen. & 2. quæstio. 7. cum pastoris.

Vtrum autem, impetrante inquisitionem remoto, possit alter ipsam prosequi, tractatur in Specul. de inquisitio. §. 1. versic. quid si impetratio. de quo dic vt scripsit d.p.m. in decret. cum oporteat. super fi. penulti. glo. Et an inquisitore super quibusdã pronunciante, expiret eius officium super alijs not. Ber. de re iudica. cum l. & A. & in Specu. de inquisitione. §. 1. versi. & not. & vterque tenet quòd non expirat.

54 † An verò inquisitor attestationibus publicatis possit super eodẽ crimine iterũ alios testes inducere vel recipere, & de hoc per d.p.m. in decre. fraternitatis. de testib. in 9. q. & de testibus. cũ clamor. & dic vt ibi, & de hoc etiam in Spec. de inquisitione. §. nunc tractemus. versic. sed nunquid publicatis. vbi tenet, quòd possit, vbi ex officio procedit, secus si aliquo proponente, vel prosequente inquisitionem, quia tunc timeretur subornatio, & ut ibi not. potest inquisitor si in aliquo minus bene processerit illud reuocare, & de nouo procedere, dic vt in prædic. decre. cum clamor. scripsit d. p.m.

Præmissa autem in non notorijs locum sibi vẽ dicant, de notorijs verò & forma procedendi in ipsis, vide quod plenè scripsi in commento quod feci super decreta. vestra. de cohabitat. cleric. & mulierum.

Quando autem delegationis litera impetratur sub hac forma mandamus quatenus vocatis qui fuerint euocandi super propositis, & alijs negotijs cõtingentibus, inquiras quæ fuerint requirenda &c. intelligitur negotium delegatum in modum iudicialis indaginis, non autem in forma inquisitionis simplicis, vt de iudic. exhibita. & ibi not. in 3. gl. vnde d.p.m. post Vincent. scripsit super ipsa glo. quod ex quo patenter non constat quòd huiusmodi negotium in modum commissionis committatur, præsumitur quòd in modum iudicialis indaginis fiat cõ-
55 missio, vbi etiam dicit in fi. † quòd quando fit commissio in modum simplicis inquisitionis semper consueuit in ipsa commissione poni de insinuatione clamosa. Remittit autẽ ad not. in Specul. de inquisit. §. primo. versicu. quid si in litera. & de hoc scripsi in materia rescriptorum. §. in secundo verò casu. in fine.

TRACTATVS DE FAMA,

D. Thomæ de Piperata Bononiensis V. I. D. Clarissimi.

SVMMARIVM.

1 *Fama quid sit in vera sui significatione.*
Fama publica & opinio, seu existimatio, idem sunt.
2 *Fama sufficit quòd sit in maiori parte loci.*
3 *Romana ciuitas quomodo sit diuisa.*
4 *Factum de quo dicitur esse fama, quod sit.*
5 *Fama totius ciuitatis quòd requiratur in negotijs magnis, in paruis verò fama vicinię sufficit.*
6 *Iura diuersa, ex paritate vel magnitudine rei statuuntur.*
7 *Sine voce nil dicitur.*
8 *Dicere nemo extimatur, quod mente non cogitauit.*
9 *Verè scire, quod dicatur.*
10 *Errari quando dicatur.*
11 *Fama publica in quo differat à publica opinione.*
12 *Fama non publica quæ dicatur.*
13 *Fama unde dicatur.*
14 *Fragor sonus dicitur.*
15 *Postulare quid sit.*
16 *Nomina rebus consonare debent.*
17 *Fama per quot testes probetur.*
18 *Notorium quod dicatur.*
19 *Fama qualiter probetur, & quomodo testes super fama deponere debeant. num. 22.*
20 *Famæ origo est quærenda.*
21 *Iudex tenetur ueritatem inuenire.*
23 *Rumori non est fides adhibenda.*
24 *Contractus celebratus cum filiofamiliàs, qui tempore contractus paterfamilias putabatur, tenet, & infra. nu. 25. vbi de intellectu ad l. 1. C. ad Macedonianum.*
25 *Iudicium agitatum cum filiofamilias, patre familias per famam reputato ualet.*
26 *In iudicio quasi contrabitur.*
27 *Seruus non potest esse iudex, arbiter neque tabellio.*
28 *Testamentum ad quod testis seruus, communi opinione liber reputatus fuit adhibitus, ualet.*
29 *Serui non possunt esse testes in testamento.*
30 *Fama sola an probet, quando agitur ex contractu, & aliquid petitur ex promissione, vel rei vendicatione agitur, aut simili actione.*
31 *Testes in contractibus de veritate, & sua scientia deponere debent.*

32 Acto-

Digitized by Google

Thomæ de Piperata. De fama.

32 *Actoris intentio apertè probari debet, cùm quid ratione dominij, vel quasi petitur.*
33 *Fama confirmat probationes testium, non omni exceptione maiorum.*
34 *Testium multitudo quid operetur, & quid eorum dignitas.*
35 *Scriptura scripturam declarat.*
36 *Intellectus ad l.j. C. de testamentis.*
37 *Intellectus ad l. si mater. C. ne de statu. defun.*
38 *Fama sola probata in modicis quæstionibus pecuniarijs, siue ciuilibus, illi iuramentum defertur, pro quo fama probata facit.*
39 *Fama probata in maleficijs, quid operetur.*
40 *Probationes in criminalibus, clariores esse debent.*
41 *Fama in maleficijs firmat testium depositiones non omni exceptione maiores.*
42 *Accusatus torqueri potest, ad veritatem maleficij inueniendi, fama sola probata.*
43 *Iudicijs legitimis non præcedentibus à quæstionibus non est inchoandum.*
44 *Testis vnius dictum facit indicium.*
45 *Ius quod obseruatur in toto quo ad totum, obseruatur in parte quo ad partem.*
46 *Malum omne de inimico præsumitur.*
47 *Accusator non compellitur legationem suscipere, ad amicum vel domesticum accusati.*
48 *Inimicus à testimonio repellitur.*
49 *Iactatio de maleficio facit indicium.*
50 *Fuga facit indicium contra accusatum fugientem de loco tempore maleficij commissi.*
51 *Fuga fugientem accusat.*
52 *Semel malus, ex nunc malus presumitur.*
53 *Iudex leges de indicijs loquentes, ponderosè & maturè de considerare.*
54 *Iudex secundùm municipalem legem determinantem quando procedẽdum ad tormenta, ad ea debet procedere & non aliter.*
55 *Iudex habens arbitrium, secundùm vnum tantum indicium, potest ad tormenta procedere.*
56 *Arbitrium datum potestati, quid importet, & numero 57.*
57 *Iudices & potestates, omnia secundùm leges facere tenentur.*
58 *Iudices arbitrium in criminalibus habentes, quomodo se regere habeant.*
59 *Potestas habens arbitrium de dolo & lata culpa tenetur.*
60 *Maleficium probatum per vnum testem, per famamq́, & vocem publicam, an & quando puniri possit.*
61 *Fama probata tantùm confirmat.*
62 *Indicium quid sit.*
63 *Indicium vnde dictum.*
64 *Indicium ex quibus habeatur.*
65 *Indicij effectus quis sit, & nu. 66. cum seq.*
66 *Egrediens palidus cum gladio sanguinolento a loco vbi mortuus reperitur, contra se facit indicium.*
67 *Paliditas siue trepidatio facit indicium.*
68 *Arma portantes, de omni malo iudicium contra se habent.*
69 *Gladius sanguinolentus facit indicium & coniectura ex qualitate facti capitur.*
70 *Inimicitia inter occisum & accusatum, facit contra ipsum indicium.*
71 *Testes dicentes uidisse talem admenantem contrà occisum, indicium faciunt.*
72 *Aufugiens à loco maleficj commissi, habet indicium contrà se.*
73 *Intellectus ad l. sciant. C. de proba. & ad §. aliàs numerus. in l. testium. ff. de testi. & suprà, nu. 66.*
74 *Indicia indubitata quæ sint, quòd quis aliquem occidi fecerit.*
75 *Argumenta & præsumptiones quæ dicantur.*
76 *Præsumptio & suspicio idem est. quod intellige vt infra nu. 78.*
77 *Præsumptionibus uel suspicionibus, quis damnari non debet.*
79 *Præsumptiones uiolentæ quæ dicantur.*

Quoniam circa famam, indicium, argumentum & præsumptionem, multas dubitationes oriri contingit in iudicijs: instantia prudentis viri domini Gulielmi Iurisperiti ciuis Alexãdriæ. Ego Thomas de Piperata de Bononia iuris ciuilis dictus professor, infrascripta super prædictis redigere curaui, ad dictas dubitationes in singulorum animis amputandas. Igitur de fama hoc ordine est videndum. vt primò videamus quid sit famæ.

Secundò vnde dicatur.

Tertiò per quot testes probetur.

Quartò qualiter probetur.

Quintò quid operetur fama probata, siue quis sit effectus famæ probatæ, & posteà dicam de accusatione.

1 Respondeamus ad primum, † uidelicet quid sit fama. & qui dem fama in vna significatione dicitur dignitatis illesæ status, legibus ac moribus approbatus, & eodem modo in eadem significatione dicitur existimatio & opinio, hæc enim tria fama, existimatio, & opinio, quantùm ad illam materiam, idem significant, & hoc probatur & notatur. ff. de varijs & extraordi. cog. l. cognitionum, circa medium. ibi, quia existimatio &c. Sed de illa fama quantùm ad nostram materiam de qua agitur curandum nõ est. In alia significatione dicitur fama, quod homines alicuius ciuitatis, villæ, vel castri, vel vici, vel contratæ alicuius communiter opinantur & existimant, siue sentiunt, illud verbis siue loquella asserendo, non tamen habent pro certo, & verò uel manifesto. de tali fama loquitur. ff. de testi. l. testiũ. §. aliàs numerus, ibi, veluti consentiens fama &c. & ff. de pœn. l. capitalium. §. famosos in ea dictione famosos, quæ ponitur in prin. d. §. sed in alia dictione famosos, quæ ponitur quasi in fine. d. §. nõ ponitur in dicta significatione, sed ĩ alia, de qua supra dixi. Etiã hæc fama dicitur opinio publica, siue communis, de qua loquitur lex. C. si seruus aut libertus ad decu. aspi. l. 2. & C. ne de sta. defunct. l. si mater & C. de sent. & interlocu omn. iudi. l. si arbiter. in fi. Item dicitur existimatio publica, siue communis, de qua loquitur lex instit. de testa. ordi. § sed cum aliquis. & sic in uera significatione dicta tria significat. Item licet uulgariter, sic sermone communi utuntur homines vocabulo famæ, quam dicunt famam publicam. non autem utuntur uocabulo existimationis siue opinionis, tamen est talis fama communis opinio siue existimatio super non vero, & dicitur communis error, & hoc est, quod sæpè no. per Doct. quòd error facit ius. vt no. ff. de offi. prę si. l. Barbarius. & C. de testa. l. 1. & ff. ad Macedo. l. 2. Quod autem

2 dixi, homines † alicuius ciuitatis &c. non sic debet intelligi, vt in omnibus partibus ciuitatis, uillæ, castri, vel vici, uel contratæ, oporteat esse opinionem siue existimationem prædictam, imò sufficit quòd sit in maiori parte. quia refertur ad vniuersos, qđ fit per maiorem partem. ut ff. de reg. iur. l. aliud. §. refertur. Item ideò dixi contrata alicuius, quia potest esse fama, opinio siue existimatio publica, nedum in ciuitate, castro, uel uilla, uel uico, de quo nulla dubitatio est. Sed etiam in contrata aliqua prædictorum locorum. Et ideò dicit lex. † quòd ciuitas Romana est

3 diuisa per regiones contratæ, siue certæ partes ciuitatis, vt ff. de offi. præfecti uigi. l. nam salutẽ, in prin. & sic de facto, & consuetudine in alijs ciuitatibus, castris, uillis, & uicis, uidimus obseruari.

4 Circa hoc tamen considerandum est, † quod sit factum de quo dicitur esse fama. nam si ita tale sit siue ita magnum, quòd per famam ab omnibus de ciuitate, castro, uilla uel uico, scilicet à maiori parte ipsorum sciri debuerit, vel sciri soleat, tũc nõ sufficit esse famam de facto prædicto in alia contrata ciuitatis, castri, vel vici. Si verò paruum sit factum, de quo dicatur esse fama, sufficit si in contrata illorum ad quos pertinet illud factum sit. puta D. Brancaleo. & D. Castellanus. de Andalotis, olim fuerunt senatores vrbis Romanæ, nũc est quęstio in ciuitate Bononiæ si fuerunt senatores uel non. ad probationem famæ, sufficit probare famam esse de hoc, quòd fuerunt senatores urbis Romanæ in quarterio Portæ. S. Proculi. vel in contrata ipsorum, certè non: si verò duo populares fuerunt potestates aliquarum uillarum ciuitatis Bononiæ, tunc sit quæstio super hoc nonne sufficeret ad famam probandam probare de hoc esse famã in

5 contrata ipsorum, certè sic. Si quæstio sit † de offensione facta alicui de maioribus ciuitatis propter quam offensionẽ fuit magnus rumor in ciuitate Bononiæ, partęs fortè fecerunt tumultum, & ad bellum se pręparauerunt, si probatur famam esse de aliquo. qui dictam offensionem fecerit, certè non sufficit probare famam esse de hoc in contrata aliqua. imò probari oportet famam esse per ciuitates & loca similia. Si de offensione facta alicui paruo populari agitur, & fama sit probanda, sufficit ꝓbare famam contratæ, & sic de similibus. Nam super magnis & arduis factis. potissimè magna fama solet oriri, per totam ciuitatem, super paruis solet oriri in uicinia, id quod solet fieri vel euenire considerandum est, ut ff. damn. infec. l. si finitas. §. j. & ff. de

6 ædi ędi. l. quod si nollit. §. qui assidua. † Item ex paruitate uel magnitudine rei diuersa statuuntur iura. ff. de dolo. l. si oleum. & l. seq. & ff. de donat. inter vir. & vxo. l. vtrunq;. Item ideò dixi, illud verbis siue loquella cõmuniter asserendo, quia ex recitationibus singulorũ ꝙstat seu ꝙstare ꝓt sup aliquo esse famã opinionem,

Digitized by Google

7 nem, siue estimationem, & non aliter, † quia sine voce nil dicitur, vt ff.de supelle.leg. Labeo, in fi.ibi, tamen nemo &c. Item quod sentitur ab aliquo & in mente ipsius est, per verba declaratur, & ideo dicit lex, non arbitror quemquam dicere
8 quod nō sentit. Item † nemo estimandus est dicere quod mē te non cogitauit, vt d.l.Labeo. idem Tubero, sic certarum per sonarum vehemens opinatio, procedit ex aliquarum personarum certarum recitatione, vt colligitur ex no.ff.de aq. plu. arc.l.in summa. §. idem Labeo ait. cum igitur &c.

9 Item † ideo dixi, non tamen pro certo vero vel manifesto, quia illud diceretur sciri vere, ita quod super eo quis falli non posset, vt dicitur de inconstāte, ad quem cum tota fuerit dubitatio, de qualitate solidorum debet doceri, vt contentionem illam dirimat, qui pro fide & industria, nec fallitur, nec falli potest, vt colligitur. C. de pōderatoribus & aurilla. l.fi.libro x. fama vero & opinio, siue extimatio publica, super incerto procedit, & ideo aliquando dicitur error communis
10 vt supra not. Errari vero † dicitur, quando aliud est, & aliud creditur, vt probatur.ff.de iurisd.omnium iudicum.l.si per er-
11 rorem, & ff.de iudi.l.secun.in princ. Item licet dixerim † quod fama publica & opinio publica. sint idem, tamen in aliquo differunt, quia fama non potest esse nisi publica. est enim super eo quod omnibus, vel maiori parte sentitur vt supra probatum est, & infra tangetur. & ideo dum lex loquitur de fama, non curauit dicere publica, sed opinio et estimatio pōt
12 esse publica. & si intelliguntur leges allegatæ. Item potest esse non pub. vt puta, vnius, duorum, vel trium, vel plurium, & de tali opinione vel estimatione, quæ non est publica, legitur.ff.pro hærede.l.pri.in prin. & ff.de intero. actio.l.de ætate. §.si cum esset, in secundo dicto, & C.de iuramen. calum.l.2. §.quod obseruari.

13 Sequitur videre vnde dicatur fama, † & licet per legem aliquam determinatum non sit. vnde dicatur fama, magistraliter tamen dici potest, quod fama dicitur mentis fides, ex eo quod in mente sua omnes vel maior pars sentiunt, & illud voce declarant, siue exprimunt, ipsa procedit, & sic, fa, interpretatur fides, ma, interpretatur mentis, vt sic dicatur, fama mentis, fides, vel dicitur fama, a sono magno, & sic fama interpretatur son' magnus, & sic dicatur fama sonus magnus: procedit enim fama ab eo quod communiter agitur & senti tur ab omnibus vel maiori parte, vt supra notatum est, sic di citur suffragium patrocinium quod præstant aduocati in cau sis, & dicitur suffragium sonus sufficiens, & si dicatur suffragium a su, quod interpretatur sufficiens, & fragium, quod in-
14 terpretatur sonus, † nam fragor dicitur sonus. vt not. magistraliter. C. in rub. de suffragio. Opotet enim aduocatos in patro-
15 cinando sonum emittere siue facere, cum ipsi dicantur postulare. At † postulare est desiderium & c. vt ff.de postulan.l.pri.§. postulare, vt sic in vtroque vocabulo, in fama & in suffragio
16 nomen sit consequens rei, † debent enim rebus nomina consonare, vt Insti.de donatio.§.est & aliud, & C.de episco & cle. l.decernimus.

17 Sequitur videre per quot testes probetur fama, † & quidem probatur per duos testes, quia numerus testium & c. vt ff. de testi.l.vbi.nisi iudici constet de dicta fama, quia sit nota sibi vt notoria. nam cum quid est notum iudici, vt notorium, iu-
18 dicabitur † secundum illud. & dicitur notorium quod nulla tergiuersatione celari potest, nec est necesse quod probetur notorium esse. ex quo sibi notorium erit. vt probatur & colligitur.ff.qui satisda.cogan.l.si vero.§.qui pro rei qualitate, ibi, euidentissime locupletem, & c. & ff.de act.emp. & ven.l.emptorem. 2. dicto ibi, quod manifestum & c. & in vtraque prædi rum concordantiarum notatur.

19 Sequitur videre, † qualiter fama probetur, & quidem probatur dum testes deponunt saltem maiorem partem populi ciuitatis, castri, ville, vici vel contratæ, ita sentire de tali facto, & ita no. in dicto §. alias numerus &c. Sed ratio, immo nunquam vidi dicta aliquorum testium. qui sic dicerent super fama. vnde dic, quod porrecta intentione vel capitulo continē te, quod de tali facto est publica vox & fama, vel quod de tali, vel in tali facto consentit publica vox & fama. vt colligitur in d.§. alias numerus. Si quæratur a teste, quomodo scis, debet respondere, quia ita sentit maior pars populi ciuitatis, castri, villę, vicini, vel contratæ. hæc ergo verba potius sunt ad reddendam rationē super fama, quam de fama. & si talis reddat̄ ratio a teste, valebit dictum ipsius. Si dicat testis, nescio, vel si dicat, quod hoc audiuit a tali, & a tali, vel a.x. vel xx. hominibus, non valet dictum ipsius aliquid. vt Cod.de testi. l.testiū, secundo responso. vnde sapientes tabelliones quærunt a teste deponente super fama, quid est fama. item quot homines faciunt famam, item vnde habuit originem fama de qua deponit.

20 Sed † nunquid de origine famę est quærendum, lege determinatum non est. argumen. quod sic. & colligitur in l. causā & originem spectari debere. vt ff.de donatio. l.qui id quod. in primo dicto, & alibi dicit lex iudici non fore spectandum. ut ff. depositi. l.pri. §.si seruus. & ff.pro cio. l.si id quod. §.si filius
21 † est enim hoc ad indagandam veritatem eius de quo agitur, iudex enim modis omnibus quibus potest, veritatem inuenire debet. vt colligitur. C. de eden. l. is apud quem. Item originē famæ inquirendam esse, optime probatur. C. de offi. rector. puin. l. iustissimos. ibi, nam si vere, &c.

22 Sed quid si rñdeat † testis interrogatus ce origine famæ. nescio vnde habuit originem? puto quod bene respondeat, si nesciebat de origine famæ. quia potest esse fama antiquissima, & super antiquissimo facto. idem tamē si sit noua fama, quia potest scire testis maiorem partem populi sic sentire, & tamen nihil nouit de origine eius: Quid si respondeat quod originem habuit a tali. qui primus hoc cœpit respondeo, q talis responsio videtur anihilare dictum eius. cum primitus deposuisset de fama, nam si ex dicto vnius. duorum vel plurium aliquid credatur vel dicatur, ab alijs de ciuitate castro, villa, vico, vel contrata, potius diceretur testimonium credulitatis, vel de credulitate, vel auditu alieno. quod testmonium reprobatur a iure, licet de credulitate recipiatur in casu. vt probatur & notatur in l.testium. C. de testibus. vel diceretur ex
23 hoc oriri rumor quidam, & non fama, quia rumor † reproba tur a iure, nec fides ei adhibetur. vt ff.de hæred. Insti. l.fina. vel dicetur ex hoc oriri voces mentales, quæ repprobātur a iure. ut d.l.iustissimos. Si vero respondeat testis, originem habuit fama ab ipso facto, de quo agitur, vel de quo est fama, puto responsionem optimam, nam factum potest hominib. esse certum, & tamen sentiunt illud ita fuisse. vt asseritur.

24 Supereſt videre de vltimo, scilicet † quid operetur fama probata, vel quis sit eius effectus. & quidem fama probata aliquā do operatur & habet effectum vt valet contractus celebratus cum aliquo, vt sic cōdemnari possit, exceptione cessante. quæ alias si non probaretur, illa fama locum haberet. si mutuo filiofamilias, de quo fama sit, quod sit paterfamilias, nam si pecuniam receptam ab ipso repetam, & ipse nunc exceptionem opponat, & ego probauero famam fuisse tempore dati mutui, quod erat paterfamilias, cessabit exceptio supradicta, & condemnabitur cum effectu. vt in di.l.secun. Digest. ad Macedo. & sic intelligitur. Cod. ad Macedo. l. pri. Idem operatur
25 circa † quasi contractus, nam si fuero in iudicio cum filiofamilias sine cōsensu patris, cum esset fama, quod dictus filiusfamilias esset pr̄familias, † tenebit iudiciū, quia ī iudicijs quasi
26 ꝓhib̄, vt ff.de pecu.l.3. & idem scribit, sed si non fuisset dicta fama, nec probaretur, nec instantia iudicij, nec sententia valeret regulariter. Codi.de bonis quæ liber. l.cum non solum, in prima colum. in versicu. necessitatem & c. sic operatur circa iudicium, quod valeat iudicium, & sententia, & arbitrium, instantia, & acta omnino alicuius, vt si de iudice, vel arbitrio, vel tabellione, erat fama quod esset liber, & erat seruus, ut di. l.si arbiter. Codi.de senten. & interlo. omn. iudi. & l. Barbarius, & licet non loquatur in tabellione d.l.idem, tamen in eo debet intelligi, argumen. dictarum legum, de similibus ad similia procedendum est, vt probant multa iura, nam seruus
27 † non potest esse iudex, vel arbiter, vel tabellio. vt ff. de iudic. l. cum prætor. §. non autem omnes. ff.de arbit. l. Pedius. §. in seruum. Codi.de tabul. l. generali in princ. Sicque operatur † dicta fama, quod valeat testamentum factum coram septem testibus, inter quos vnus erat seruus. de quo esset fama quod esset liber, vt l.pri. C.de testamen. Sed alias dictum testamētum
29 non valeret, † quia adhiberi testes serui non possunt in confectione testamenti, ut Insti.de test. §. testes, sed in dictis casibus fama probata reddit id de quo agitur validum vt supra probatum est.

30 Sed quid operabitur fama † probata, cum agitur ex contractu, & petitur aliquid. ex promissione, & probatur famam esse, quod ille a quo petitur illud promisit, vel quid si agatur rei vendicatione, vel simili actione, & probatur famam esse, ꝙ res petita sit petentis, vel agitur ciuiliter ex quacunque causa, & actoris intentio approbatur per famam, nec probatur aliquid aliud, videtur quod non sufficiat fama probata, quia fama consetiens, confirmat rem de qua quæritur fides, vt proba tur in dicto §. alias numerus, si dicatur fama consentiens confirmat & c. igitur oportet, quod pro actore sit aliud quod faciat præter famam, quod fama confirmari dicatur, quia si nō sit aliud, quod faciat præter famam, quod faciat pro actore, iā non esset quod confirmaretur a fama, respondetur & inducetur in argumentū quod fama dicitur confirmare, non quod per se non sufficiat, absque alia probatione, sed respectu assertionis partis, quam assertionem fama cōfirmat, & ita sufficit pro se absque alia probatione, allegauit dom. Accur. ff.de fundo Instr. l.cum delanionis. §. asinā & d.l.i. Cod.de testam. & d.

Digitized by Google

Inst.de test a.§.testes,& C.ne de stat.defun.l.si mater,& scriptū est in apparatu.Accur.posito in d.§.alias numerus, p̄ter prędicta ꝛn Io. quasi Io.prædicta dixerit & conscripserit, sed Ioan excluso qnod prędicta non scripsit nec dixit, immo dixit totum contrarium,quod fama sola non probat in casibus.s̄. dictis,& hoc puto ipsam veritatem,ꝙ fama probata in casib. supradictis non probat, illud enim quod petitur ex contra-
31 ctu,probari debet per testes qui de veritate† & sua scientia te
32 stimonium perhibeant.vt C.de testi.l.testium.& ibi not.Item cum†quid petitur ratione dominij vel quasi, vel ex causa simili aperte debet probari actoris intentio,vt ff.de rei vendi.l. in rem,& C.de probatio.l. cū res quinimmo actor quod alse uerat probare debet,& ei incumbit probatio qui dicit, vt C.
33 de probat.l.actor.& ff.de prob.l.2.Non obstat d.§.alias numerus, † quia verum est ꝙ consentiens fama confirmat fidem rei de qua quæritur. quando præter famam sunt aliæ probationes,quæ si quidem sint plene & sufficiētes, probant per se sine fama nihilominus confirmat fama ibidem, si non erant omni exceptione maiores, quod esse debet, vt colligitur & probatur.ff.de testi.l.2.& 3.Si præter dicta illorum testium q̄ deposuerunt super facto de quo agitur, sit per alios testes fama probata,illa fama confirmabit dicta illorum testium, & reddent illa valida. vt dicatur actoris intentio plene probata, & ita non loquitur ibi de confirmatione assertionis partis. ideo de confirmatione alterius probationis, sicut euidenter probatur ex testibus qui ponuntur in d.§.Primus casus est,a-
34 lias numerus testium. Secundus casus est, † alias dignitas & auctoritas.Tertius,alias fama consentiens confirmat & c.vn de in ipso casu multitudo testium facit additamētum quoddam ad probationem faciendam per eos, quæ non fieret si non esset multitudo ipsorum.quia non erant omni exceptio ne maiores,& sic confirmat probationem faciendam p̄ eos. In secundo casu dignitas testium operatur, quod plenam faciant probationem,quam non facerent alias. cum forte non essent omni exceptione maiores,vel quia erant amici produ centis,vel simili ratione, & sic dignitas testium supplet quod alias deficeret,& confirmat probationem faciēdam per eos: in tertio casu in quo loquiiur de additamento quod fit ad aliam probationem, & de confirmatione alterius probationis,vt supra notatur, nam vnus casus determinat aliū & dat
35 intdlligere in quo casu loquitur de fama,sicut vna†scriptura determinat aliam,& declarat.vt ff.de testa. l. hæredes palam. §.sed si notam.& ff.de leg.i.l.si seruus plurium in fi.Non obst. §.Asinam,vbi colligitur in fi.quod vulgi opinio est spectāda. quia illud est verum in significatione vocabulorum. vt ff.de
36 supplele&.leg.l.Labeo.§ verum.† Nō ob.l.j.C.de test.& testes Inst.de test.quia ibi non erat fama super eo de quo agebatur, esse factum,vel non esse.immo cōstabat esse factum. sed erat fama alias circa personam testis adhibiti in confectione testamenti,quia talis debet haberi communis opinio,& fama putabatur esse tempore testamenti confecti.ne testamentum irritetur,fauent enim iura vltimis voluntatibus. vt probant in
37 infinita iura.Non ob.l.si mater.† quod ibi fama probata non probat,principale de quo agitur. sed inducit præsumptionē ad tuēdum statutum defuncti & filiorum:quia si mater communi opinione & fama,vixit ante mortem,vt libera per qn-quennium, admodo non poterit quis mouere quæstionem de statu defunctæ vel filiorū.& ibi speciale fauore libertatis, vnde & contra pupillum & rem publicam inducitur ibi præscriptio:sola ergo fama non probat, nisi fama cohæreat.quia secūdum naturam sit id de quo est fama.vt solet dici de morte Bulgari,petitur p̄ aliquē.qui Bulgarus decessit,iam sunt cē tum anni:quo casu,sola fama probat. & sic sentit Io. in di.§. alias numerus.Sed non multas grates eidem debemus referre de hoc,per l.vt inter diuinum.C.de sacrosanct. eccle. Nam præsumptione iuris non viuit homo vltra centum annos, cui statur,nisi contrarium doceat. vnde licet non esset fama publica Bulgarum esse mortuum.hoc tamen ipso quod probaretur ætas Bulgari,& inueniretur ætatem Bulgari, excessisse numerum centum annorum,probaretur & mors Bulgari. & sic ipsius hæriditas peti posset argu.di. l.& ff.de vsufru.l.an
38 vsusfructus.Item sola fama † probata in modicis quæstionib. pecuniariis,siue ciuilibus, facit deferri iuramentum illi pro quo facit fama probata per l.in bonę fidei.Cod.de reb.cred.& sic no.in d.§.alias numerus, non tamen per hoc sentio quod fama obtineat medietatem plenè probationis,vt infra dicā.
39 Item quid operatur fama†in maleficiis.vt puta, accusatur qs de homicidio vel alio crimine, accusator non probat aliud nisi famam, & vocem publicam esse, quod accusatus aliud maleficium commiserit,de quo accusatus est, nunquid ex tali probatione erit condemnandus?certe sic, si verum est ꝙ sola fama probata, prohibet id de quo agitur,vt dicere voluerunt quidam,sicut scriptum est in apparatu or.vt supra no.il-
la tamen sententia non est vera,vt supra not. vnde si non sit alia probatio præter famam,absolui debet accusatus. nam a-
40 ctore non probante & c.vt C.de eden.l.qui accusare. † In criminali enim debent esse probationes luce clariores, vt Cod.
41 de proba.l.sciant.& C.de pœnis.l.qui sententiam,† Quid ergo operabitur fama in maleficiis respondeo. quod confirmabit alias probationes aliorum testium,qui non sunt omni exceptione maiores, ut supra dixi, in causis ciulibus, vnde circa
42 hoc.ibi dicta.& hic repetita intelligātur.†Sed nunquid operabitur, vt torqueri possit accusatus secūdum iura communia, nam ad veritatem maleficii inueniendi, torqueri potest accusatus,vt colligitur in d.l.qui sententiā.& probatur Cod.de quæstio.l.cum cognitionaliter, in fi.& l.milites ibi inuestigandæ veritatis gratia & c. & ff.de quæst.l.pri.in princ.& in §.Diuus,& in alio.§.diuus& in aliis infinitis,præcedentibus†tamē
43 indiciis,a quæstionibus enim inchoandum non est, nisi præcedant indicia siue argumenta.ut in d.l.milites,in versi. oportet,& Cod.ad l.Iul.m aiest.l.si quis alicui in glo. & ff.de quæst. l.pri.in princ.& in l.vnius.§. in ea,cum simi. Et videtur quod quia confirmat fidem rei de qua quæritur,sed hoc verum nō puto,secundum iura Romana,nam fama probata iudūcit in dicium,ad alias probationes validandas,vt supra no. Ex indicio vero non proceditur secundum iura cōmunia, ad quæstiones,sed ex indicijs.vnde si pręter famam esset aliquod in-
44 dicium ꝙtra accusatum,†vt puta dictum vniùs testis,quod qdem facit indicium.vt ff.de dote prælegata. l.Theopompus.si enim duo faciunt plenam probationem, ergo vnus semiplenam. Nam ius qnod obseruatur in toto quo ad totum. obser
45 uatur in parte quo ad partem. vt ff. de rei vendicat. l. quæ de tota.ff.de vs.qui scit, vel si constaret accusatum esse inimicū accusatoris,illa inimicitia induceret indicium, siue adminiculum maleficii ab eo commissi.† Nam de inimico lex præsumit omne malum.vt colligitur.Digest.de quæstio.l.pri.§.prætera.
46 † Et ideo non cogitur accusatur legationem assumere ad amicum accusati,quasi amicus accusati incipiat esse inimicus accusatoris,vt ff.de legationibus. l.sciēdum.§.si accusatio.
47 & eadem ratione repellitur † inimicus aliquando a testimonio perhibendo,contra inimicum,vel si recipiatur, est factū ius opponendi contra dictum ipsius,ratione inimicitiæ. vt in Authen.de testi.§.si vero,& ad hoc di.l.3.ff.de testi.in princip.
48 †Idem si se iactasset accusatus de maleficio committendo, nam talis iactatio induducit indicium, quod maleficium postea commisit.si talis sit persona quæ verosimile sit, quod tale maleficium perpetret.argumen.C.quod me. cau.l.metum.
49 & fi.quib.ex cau.maior.l.secun. & ter.†Idem si visus fuisset accusatus fugere de loco maleficii tempore maleficij commis-
51 si,nam fuga ipsius faceret indicium.†Nam dicit lex. quod fuga accusat fugientem.ut in Authen.de exiheben. & introducen.reis.§.si vero, cum quidem. Idem alias maleficium perpetrasset in personam illius qui nunc dicitur offensus vel etiā
52 alterius.quia qui semel fuit malus. † & nunc prēsumitur malus.vt ff.de accusatio.l. si cui.§.idem. Idem si aliud foret indicium. quod quilibet curiosus lector poterit de facili perpendere,secundum facti varietatem,tunc in omnibus supradictis casibus existente alio indicio prēter famam probatam ad tor
53 menta posset procedi.non aliter.†Est enim a iudicibus valde considerandum, quam maturè & ponderosè loquitur lex.
54 dum dicit de indicijs ex quibus proceditur ad tormenta. † Et ideo dixi secundum iura communia siue Romana.quod quā do lex municipalis.determinat,quando sit ad tormenta procedendum.per potestatem vel iudicem secundum illam legē municipalem est procedendum, & non aliter. Nam ciuitas Bononiensis habet legem municipalem. quod nullus ponatur ad tormenta,nisi in certis casibus terminatis in ea:& subijcitur in eadem lege municipali quod in dictis casibus possit quis ad tormenta poni. si contra accusatum sint violen-
55 tæ prēsumptiones, de quibus violentis prēsumptionibus inf. dicam.†Et ideo dixi secundum iura communia siue Romana.quia quando potestas habet arbitrium, etiam si non essēt indicia plura,sed vnum tantum,posset ad tormenta procede
56 re,†quia dare arbitrium potestati,nihil aliud est, quam dicere,quod bona fide procedat, ut sibi placuerit.& ut sua conscientia sibi dictauerit, nam arbitrium supradictum potestati siue iudici dat largas habenas.et hoc vult arbitrii interpretatio. Item quid possit facere potestas siue iudex ex tali arbitrio sibi dato, potius capitur ex consuetudine terrarum quā
57 ex iure.†Nam pro lege omnia debent potestates & iudices facere secundum legem,& ideo dicit imperator omnia secundum legem agi volentes & c.vt in Authen.in medio litis non fieri sacras fun.in prin.vñ cū datur arbitriū potestati,nō dicat quis ad boni uiri arbitriū,reducendū,arbitriū ptātis,vl ꝙdēnationē ab eo factā,aliud.n.est priuatos ꝓmittere in arbitratores.quo casu ipsius arbitriū reduci dēt ad arbitriū boni vi-

vt

vt ff.pro soc.l.si societatem mecum, cum quatuor seq. legibus.aliud est per legem municipalem vel reformationē populi,siue decurionum dari arbitrium potestati, quo casu per
58 arbitrium,habet potestas quod dixi.Caueant,†tamen sibi potestates & iudices.ne prętextu arbitrii procedant ad tormenta sine aliquo indicio quia saltem debēt habere indicium, p quod moueatur animus ipsorum, quod accusat⁹ sit culpabilis maleficii de quo accusatur.Item licet in procedendo & in maleficio cognoscendo,possint obtinere ordinem & solennitatem iuris ex consuetudinaria & communi interpretatione arbitrii,non tamen prorsus non possunt vel debent omittere:hē & cū ad finīam peruenerint,caueant ne ratione arbitrij condemnent ex sola conscientia,vel ex sola fama, vel ex dicto vnius testis.sed si inueniant probatum maleficium, tūc condemnent.Idem si non sit omnino plene probatum, sed si ad probationem plenam ad modicum deficiat. forte ratione testium.qui non sint omni exceptione maiores.nam tunc cō demnent secure per arbitrium quod habent, si tamē eorum
59 conscientia & animus cum probatione concurrit.†Tenetur enim potestas qui habet arbitrium,de dolo & lata culpa iudi
60 cio meo,sicut depositarius,vt ff.depositi.l.quod Nerua. † Sed quid si maleficium est probatum per vnum testem omni exceptione maiorem,item per famam & vocem publicam.nūquid poterit condemnare potestas?respondeo quòd non.secūdum iura Romana & communia. nam probata fama habet confirmare probata.vt d.§.alias numerus.& sic nō habet probare,ex arbitrio tamen quod habet potestas bene poterit cōdemnare.& bona fide videtur procedere si condemnet, nec propter hoc intelligo plene probatum.quia famam non pu-
61 to facere dimidium probationis plene.†Ex eo quòd officium fāmę videtur tantum esse in confirmando probata.vt di.§.alias numerus.patet igitur ex prædictis probationem famæ, & in pecuniarijs,siue ciuilibus quæstionibus,& in criminalibus sibi vendicare locum. & hoc manifeste probat dictus. §. alias numerus.vbi fit mentio de fama consentiente.Nam illa lex loquitur in multis locis in criminalibus.Item.l.i.dicti tituli loqtur in vtrisque. Viso de fama,sequitur de indicijs.†Primo qd
62 sit indicium. Secundo vnde dicatur. Tertio ex quibus indiciū habeatur.Quarto quis sit effectus indicij. Et quidem indiciū aliquando ponitur,pro demonstratione quam homo homini facit.sicut est quando mercede tibi data mihi indicas, idest demonstras furem rerum, vel fugitiuium meum. vt ff. de præscrip.verb.solent.Item aliquando dicuntur indicia, plena probatio testium,sic accipiuntur indicia.C.de rei vendica.indicia.Sed de illis indicis non curramus.Aliquando dicitur indicium signum alicuius maleficii commissi,vel alterius rei de qua agitur.vt colligitur ex legibs tractantibus de indicio, uel indiciis,quæ supra allegantur.

63 Sequitur videre,†vnde dicatur indicium. & dicitur ab indico.sicut probatur in d.l.solent.

64 Exquibus † indicium habeatur. certe ex ijs quæ notaui in præcedentibus notādo de indicio.quod debet esse cum fama, ut fāma probata posset ad tormenta procedi.

65 Quis sit effectus indicij,†& certe iosius effectus est. vt moueat animum iudiciis ad credēdum accusatum de maleficio, commisisse maleficium.& si plura sint indicia.propter illa poterit accusatus torqueri.vt dicūt dictæ leg. allegatæ.quæ de indiciis tractant,ista vero indicia aut sunt ad probationem indubitata,aut sunt dubitata.primo casu quando sunt ad probationem indubitata,tunc ex ijs proceditur ad sententiam condemnatoriam.secundo casu non. sed mouent animum iudicis & c. vt supra dixi. Sed vbi erit exemplum de indiciis in-
66 dubitatis.Certe exempli gratia solet ita dici†est camera habēs vnum aditum & exitum,& non plures. de dicta camera exijt siue egreditur aliquis pallidus, cum gladio sanguinolento in manibus, statim post eius exitum inuenitur in dicta camera homo occisus cum gladio,ista certe sunt indicia ad probationem maleficii indubitati, sic debet inteligi.l.sciant.C.de pro-
67 bat.†Nam paliditas,siue trepidatio est vnum indicium contra ipsum, argumen.ff.de quæstio.l.de minore.§. pen.Delatio
68 gladii est aliud indicium.†Nam de portantibus arma lex præsumit omne malum,vt colligitur & not.in Authen.de armis in pluribus locis.& C.vt armorum vsus & c.l.i.Item quod gla
69 dius erat sanguinolentus,†& ex qualitate facti capitur coniectura.ff.de dona.inter virum,& uxor.l.vtrum,cum similibus. raro tamen inuēiuntur talia indicia. Vnde subiiciamus aliud exemplum de indiciis ad probationem indubitatis, quæ de fa
70 cto possent venire.†Ecce occiditur Titius in aliqua vinea vel fundo,accusatus est Seius, quòd dictum Titium interfecerit, nulli testes deponunt, quod Seius occiderit eum, sed proba-
71 tur hoc,videlicet quod Seius erat inimicus Titij.† Item dicūt tests quod viderunt Seium admenantem cum gladio contra
72 Titium.†Item probatur per testes quod Seius fugit tempore dicti maleficii,de loco in quo fuit commissum dictum male-
73 ficium.Item probatur vox†& fama quod dictus Seius occiderit istum Titium, certe omnia ista iuncta simul, & si singula pro se non sufficiant,vel duo ex eis.quę tamen sunt quatuor, quorum quilibet indicat dictum Seium prædictum maleficium commisisse: bene probant dictum Seium occidisse dictum Titium.sic intelligo d.l.sciāt,& d. §. alias numerus in fi. & ibi not.

74 Ecce aliud exemplum,†accusatur aliquis puta Seius.quod Titium fecit occi.non sunt testes qui hoc dicāt, sed ꝓbaī hoc contra Seium.videlicet quod erat inimicus Titii: Item quod dictus Seius tempore maleficii perpetrati, erat prope locum maleficii.Item quod dictus Seius perpetrato homicidio,recepтauit homicidam:Item quod homicida erat domesticus & familiaris Seii:Item quod Seius iactabat se, quod faceret dictum Titium occi.& est homo de quo verosimile sit, quod hoc faceret,& hoc facere posset. Item quod olim aliquę offensiones factæ fuerunt inter prędictos Titium & Seium,ista certe satisvidentur facere indicia indubitata. ꝙ ille Seius fecerit occidi prædictum Titium. & sic possunt intelligi prædictæ concordantiæ.

75 Sequitur videre de argumento†& præsumptione, prædicta vero duo dicuntur idem quod indicia,ex quibus procedi tur ad tormenta.vnde argumenta dicuntur indicia. sicut colligitur.C.de fals.vbi in prin.& d.l.milites,versi.oportet,ibi sed
76 argumentis & c.& d.l.vnius.§.in ea.†Item pręsumptio & sus-
77 picio,sunt idem. & sunt sicut indicium. † Ex præsumptione vero,vel suspicione quis damnandus non est.ut ff. de pœnis l.absentem,in princp.& ff. de mino.l. 3. circa princi. sed si ei probaretur.Falllit tamen. C. de adult.l.si.adulteri, & in Authen.vt lic.matri & auiæ. §. si illud. Præsumptionum autem multa sunt genera,quę non prosequor,quia no.ff.quod me. cau.l.non est verosimile,&†quod dixi pręsumptionem & sus-
78 picionem esse idem,ītelligo de pręsumptione & suspicione, quam habet iudex contra accusatum,& de tali pręscriptione loquitur lex.ff.de pœn.l.absentem.& ibi dixit glos.not.quem ex suspicione non damnari.& ita sentit quod suspicio sit pręsumptio:item de tali suspicione loquitur lex.ff.de quæstio.l.i. circa prin.ibi cum suspectum.&c.& §.i.ibi a suspectissimo,& c.& §.diui fratres,& ff.de condi.Instiru. l.quidam. 2 dicto.Est autem hominis suspicio de qua loquitur.ff.de acquiren.poss. l.pri.& l.clam possidere in princ.ff.de cond.cau.da.l.cum seruus,quę quidem hominis suspicio non est aliud indicium. de quo supra nota.scio tamen quod Italici vtuntur hoc vocabulo,quia dicunt quod est pręsumptio violenta.vnde dicit lex municipalis Bononiæ,quod nullus ponatur ad torculum siue tormentum nisi in certis casibus in quibus potest quis poni,videlicet si sint cōtra eum præsumptiones violētæ.
79 Quæ ergo dicantur violentę†pręsumptiones, respondeo magna indicia,quę sunt minus indiciis indubitatis, & plus indiciis simplicibus,ex quibus proceditur ad tormēta, vt dictum vnius testis cum fama publica, vel dicimus pręsumptiones violentas indicia,ex quibus proceditur ad tormenta.Nam et illa dicuntur manifesta argumenta.

FINIS.

BARTHOLOMEI
TAEGII IVRECONSVLTI
MEDIOLANENSIS

TRACTATVS VARII AD CRIMINALES causas pertinentes.

De crimine.

SVMMARIVM.

1 *Crimen quadruplex dicitur.*
2 *Differentia inter crimen delictum & maleficium.*
3 *Crimen proprie non potest esse nisi adsit animus ad delinquendum.*
4 *Statutum dicens quod bannitus de crimine possit impune offendi an comprehendat bannitum pro ludo prohibito.*
5 *Delictum dicitur quando est animus ad delinquendum, & quando non est animus.*
6 *Delictum non est vbi non est pœna.*
7 *Maleficium proprie dicitur omne malum officium,& omne malum factū sine verbis siue literis id fiat.*
8 *Duplicatio pœnæ in maleficiis habet locum in Blasphemante, uel in palatio,vel de nocte iniuriante.*

Digitized by Google

9 *Quæstio nominum pertinacibus grammaticis est relinquenda.*
10 *Quænam crimina dicantur priuata & quæ publica.*
11 *Quæ delicta dicantur leuia, grauia, grauiora & grauissima.*
12 *Leuia delicta dicuntur vbi dolus non requiritur, vel quando dolus interuenit circa rem modicam.*
13 *In dubio in modicis non præsumitur dolus.*
14 *Grauia delicta dicuntur quæ dolum requirunt, & tendunt in graue præiudicium alterius.*
15 *Grauiora facinora sunt publica delicta, & quando non imponitur pœna mortis.*
16 *Grauissima scelera appellantur crimina publica vbi imponitur pœna mortis.*
17 *Quænam sint crimina ordinaria, & quænam extraordinaria.*

PARS PRIMA.

TRactaturus criminũ Materiã, opportunũ duxi, volens sequi vestigia I.C. in l. j. ff. de iusti. & iure re, & in l j. ff. de orig. iur. Primo demonstrare quid sit crimen, Secundo, quæ sunt criminis partes, Tertio quomodo crimen deducatur in esse, Quarto qua pœna plectantur hi qui mediate & accessorie crimina committunt, Postremo quibus modis criminum censuræ cõsiderari & terminari debeant, †Crimen igitur quadruplex dicitur, quandoque quodlibet delictum, siue leue, siue graue, sit, siue ex deliberatione, siue ex ignorantia procedat, crimen appellatur tex. est in cap. vnum. in ver. nomine autem criminis. distinct. 25. interdum dicitur crimen, infamia procedens ex crimine. vt d. ca. vnum. in ver. in epistola, sæpenumero crimẽ vocatur omne peccatum quod ex deliberatione procedit siue illud sit mortale, siue veniale. vt in d. c. vnum. in ver. criminis appellatio. aliquando id solum assumit nomen criminis quod est dignum dispositione, Tex. est, & ibi glo. in d. c. vnum. 25. distinct. in ver. nomine, †Plerique non contemnendæ auctoritatis viri affirmant differentiam esse inter crimen, delictum, & maleficium, asserentes † Crimen esse quotiescunque adest animus ad delictam committendum. vt in l. j. C. si aduersus delicta, in principio. †Ex quo infertur ad statutum dicens quod bãnitus de crimine possit impune offendi, vnde si quis est bannitus pro lauo prohibito potest impune offendi, ex quo ludus prohibit⁹ fieri non potest animo non existente, & voluntate ad contraueniendum legi. Bar. in §. illud. in prooemio digestorum, †Delictum etiam dicitur quando est animus ad delinquendum, & quando non est animus. text. in l. j. C. si aduer. delict. ad idẽ est tex. in l. respiciendum. §. delinquunt, ff. de pen. licet Alexã. †Dicat non esse delictum vbi non est pœna tex. in l. j. §. j. ff. ne quis eum qui. hæc tamen omnia confunduntur, & vnum capitur pro alio, vt voluit Archi in c. i. de cle. coniug. lib. 6. & est tex. in l. j. & ibi Alber. ff. de leg. † Maleficium proprie dicitur omne malum factum siue. verbis, siue literis id fiat, tex. est in l. ex maleficiis. ff. de acti. & §. j. Inst. de oblig. quæ ex delict. nasc. vbi dicitur nasci obligationes ex delictis, veluti ex furto, damno & iniuria, & sic vult quod iniuria simpliciter sit maleficiũ, vnde sequitur, quod in statuto, vbi verba proprie & stricte interpretantur. l. interpretatione & l. preces de pœn. maleficiũ dicitur omne malegestum, †& duplicatio pœnę in maleficijs habet locum in blasphemante, vel in palatio, seu de nocte iniuriante, vt affirmat Bald. in l. i. C. de crimi. Stellio. Nulla ergo prædictorum nominum habita ratione ad delictorũ seu criminum distinctionem venio, †cum quæstio nominum pertinacibus grammaticis sit relinquenda. glos. & Doct. in l. fina. C. de const. pec. glo. & Doct. rub. ff solu. matri. & late Plotus in eius grammatica legali. § Nomen, † Et eorum dico quædam esse priuata, vt furti, iniuriarum, abigeatus, & similium ad quorum accusationem regulariter nullus admittitur, nisi cuius interest, vt per totum Titu. de priua. iudi. Nisi tamen pœna veniret applicãda fisco, tali enim casu quilibet admittitur ad accusandum. glo. Din. & Bar. in rub. de popu. actio. & hæc quare dicantur priuata, ponit Marian. Soci. in repet. c. veniens. de accusat. Et quædam publica vt homicidiũ, adulterium, & similia ad quorum accusationem admittitur quilibet de populo, & notandum est, quod crimen publicum tribus modis in relligi potest, late, latissime, & stricte declara, vt per Barto. in l. j. ff. de publi. iud. Publicorum enim iudiciorum quædam sunt capitalia, & quædam non capitalia, vt in l. 3. de pub. iudi. †Subdiuiduntur etiam delicta in leuia, grauia, grauiora & grauissima, †Leuia dicuntur vbi dolus non requiritur, vt quãdo aliquid contigit per imperitiam, vel culpam sine dolo, vel quando dolus interuenit circa rem modicam, Panormita. in cap. tuæ de pœ. †In dubio tamen in modicis tamen in modicis non præsumitur dolus cum pro re modica quis non præsumatur velle delinquere, Crauet. consilio 75. Accusator. col. 4. versicu. fortius facit. volumi. pri. Alexand. consilio 74. col. 2. volu. 1. Oldra. consi. 162. Thema tale est, †Grauia delicta dicũtur, ut priuata crimina quæ dolum requirũt, & tendunt ī graue præiudicium alterius, seu reipublicę. l. respiciendum. §. furta. de pœn. Bald. consi. 412. & consi. 388. quarto volu. †Grauiora facinora sunt publica delicta, & quando non imponitur pęna mortis. Abb. in di. cap. tuæ. de pœ. † Grauissima uero scęlera appellantur crimina publica vbi imponitur pœna mortis, vt late Flo. post Barto. in l. liber. homo, ad. l. Aquil. Et horum criminum quædam sunt etiam †Ordinaria, vt adulterium, stuprum, & similia de quibus in l. j. de pub. iud. & quædam sunt extraordinaria non habentia nomen aliquod, & quæ extra ordinem plectuntur, nec Ideo extraordinaria vocantur, quia etiam multa sunt ordinaria quæ extra ordinem puniuntur, Specu. in titu. de accusat. versic. nunc formæ, & quia circa pœnarum impositionem tria sunt consideranda, videlicet, cogitatio, actio, & perfectio. Aut enim quis tantum cogitat, aut tantum agit, aut tãtum perficit, aut cogitat & perficit simul, aut agit & perficit simul, aut cogitat & agit simul, sed non pficit, aut cogitat, agit & perficit simul, Aut nec cogitat, nec agit, nec perficit.

De his qui sola cogitatione delinquunt.

SVMMARIVM.

1 *Propter solam cogitationem de iure ciuili nemo puniri debet.*
2 *Historia Sultani Solini Solimani Turcarum Tyranni.*
3 *Sola cogitatio de iure canonico est punibilis.*
4 *Qui in fide dubitat infidelis est.*
5 *Error in fide est principium hæresis, & pertinacia est ipsa perfectio.*
6 *Hæreticus proprie ille est qui de articulis fidei & sacramentis ecclesiæ aliter sentit quam Romana ecclesia, & in opinione sua pertinaciter insistit.*
7 *Qui mutuat pecuniam animo vt aliquid vltra sortem recipiat, in iudicio animæ iudicandus est vsurarius.*
8 *Sola cogitatio est punibilis in eo qui animum habuit periurandi, furandi et carnaliter mulierem cognoscendi. & nu. 9.*

PARS SECVNDA.

COgitationis pœnam nemo
1 Patitur, vt inquit Vlpianus in l. cogitationis. de
2 pœn. †licet Impius Barbarus Sultan Solinus Solimanus Turcarum Tyrannus in vrbe Cõstãtinopolitana paucis ab hinc diebus Hispanum quendam ex eius strenuis belli ducibus, qui fidem Christi abnegauerat sequendo Mahumeti perfidiam, & ob hoc eidem carissimum, crudeli morte trucidari fecerit, eundem viuum palo ferro infigi faciẽdo, eo qui a postquam eidem pepercerat ob fugam pręparatam per eum, vt in Hispania reuerteretur, nauibus quibus pręerat: Hispanus ipse dixit fugam dulcedine patrię præparasse, non animo offendendi eundem Solimanum nec eius regna, quia si eundem offendere voluisset id sibi de facili erat ī promptu, cum Solimanus ipse plurimum de ipso confidebat Hispano, adeo quod eundem iam senem & tibia valitudinarium potuisset occidere, dum familiariter in naui essent, ita quod se se saluare potuisse, quod tamen facere nunquam voluit, & ob talem cogitationem possendi eundem offendere illum morti tradidit, Res quidem Barbara & tyrãnica. sed nutu diuino id factum creditur, ex quo sanctam Christi fidem
3 abnegauerat, †De iure tamen canonico punibilis est sola cogitatio, †vnde qui in fide dubitat infidelis est. cap. pri. & cap. ad abolendam. extra de hæret. Nec obstat si dicatur quòd dubius in fide non solum delinquit cogitatione, sed etiam pefectione, cum ipsa dubitatio sit perfectio delicti hæresis, quia respõdetur, †quod † error in fide est principium hęresis, & pertina-
5 6 cia est ipsa perfectio, † cum proprie hęreticus ille sit qui de articulis fidei & sacramentis ecclesię aliter sentit quam Romana ecclesia, & in opinione sua petinaciter insistit, nec paratus est corrigi, ita dicit tex. in cap. dixit Apostolus & capi. in ecclesia. 24. quæstio. 3. & ita declarat Archi. in cap. hęresis. eadẽ q. Felyn. in rub. de hære. quæstio. prima. numero sexto. & ita est de mente Aegidij Bossij in suo tractatu de hęre. in principio
7 Accedat etiam quod sola cogitatio est punibilis ī eo qui mutuat pecuniam sine aliquo pacto, eo tamen animo, ut aliquid vltra sortem recipiat alias non mutuaret si nihil crederet habere vltra sortem, talis enim in iudicio animæ est iudicandus vsurarius, vt ex euangelio Diui Lucæ manifeste cognoscitur, in quo dicitur, Date mutuum nihil inde

Digitized by Google

inde ſperantes,ita ſuper hoc caſu conſulenti reſponſum fuit per Vrbanum Tertium Pontificem.c.conſuluit.de vſuris† Idē
8 dām eſt de eo qui animū habuit periurandi.c.autem.21.q.v.
9 †Idem dicendum eſt de eo qui habuit animum furandi.cap.ſi propterea.de pœ.Cle.j.& c.qui autem.21.qō. v.Idem de eo qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, quia iam mœatus eſt illam in corde ſuo, ut in ſacro dicitur euangelio.

De his qui tantum agunt.

S V M M A R I V M.

8 *Qui præferendum aliquid acceperit,& non ſciuerit eſſe furtiuum,non punitur.*

PARS TERTIA.

PRopter ſolam actionem
1 Non imponitur aliqua pœna. † Vnde ſi qui aliquid perferendum acceperit, & non ſciuerit eſſe furtiuum,nulla plectitur pęna.l.ſi quis.ff.de fur.

De his qui ſola perfectione delictum deducunt in eſſe.

S V M M A R I V M.

8 *Dominus in qua fabricatur falſa moneta eſt confiſcanda, etiam quod dominus ignorauerit,dum tamen proximus loco fuerit.*
2 *Iudex qui non doloſe,ſed per imperitiam ommiſſerit facere ea quæ de iure facere tenetur inquantum iudicāti viſum fuerit tenebitur.*
3 *In allegante ignorantiam facti præſumitur bona fides.*
4 *In allegante ignorantiam iuris præſumitur mala fides, quæ præſumptio allegationi ignorantiæ reſiſtit.*
5 *Ignorantia iuris an excuſet a dolo.*
6 *Error iuris impliciti dicitur probabilis,non ſecus ac error facti..*
7 *Delictū probabili ignorantia cōmiſſum non punitur ab inferiore a prīcipe.*
8 *Qui errat in his quæ ſunt iuris naturalis vel gentium non excuſatur.*
9 *Ignorantia earum quę ſunt introducta ad rigorem iuris obſeruandum non excuſat.*
10 *Ruſtico non parcitur qui non fecerit inuentarium, aut ceſſauerit in ſolutione canonis emphyteutici per triennium, aut ignorarit ſibi obſtare præſcriptionem.*
11 *Vbi ruſticitati parcitur,non parcitur quando ruſticus eſt ſagax.*
12 *Errans in iure ciuili vel ſtatutario notorio & indubitato non excuſatur.*
13 *Ignorantia iuris non excuſatur ruſticum ad dolo,quando ſumus in his quę ſunt contra ſpeciem honeſtatis.*
14 *Ignorantia affectata æquiparatur ſcientiæ.*
15 *Ignorantia an ſit affectata quomodo cognoſcatnr.*
16 *In his quæ ſunt introducta ad ſolemnitatem & formam actus, delinquēs ignoranter, ruſticitate & ſimplicitate non excuſatur.*
17 *Ruſtico erranti in iure ciuili parcitur cum peritiores conſuluere non potuerit nec fecerit.*
18 *Delinquentibus ignoranter ſimplicitate aut ruſticitate ſuccurritur tantū in caſibus a iure expreſſis.*

PARS QVARTA.

SOla perfectione Crimina deducunt in eſſe, cum præter dolum omittimus facere illud ad q̄ de iure tenemur,ipſa.omiſſio eſt delicti p̄fectio ſine præcedē te cogitatione & actione,vt ī l.j. C.de fal. mone.
1 & ibi glo.in ver.punienda,† vbi dī, q̄ domus in qua fabricat falſa moneta eſt ꝓfiſcanda ēt q̄ dñs ignorauerit, dum tñ ꝓximus loco fuerit,†Et iudex q̄ nō doloſe,ſed p̄ imperitiam ommiſſerit facere ea,quæ de iure facere tenetur,in q̄tū iudicanti viſum fuerit tenebitur,ſi aūt doloſe neglexerit, tenebit ad verā litis examinationē,ita Ale.p̄ l.ſi filius.§.j.de iudi. & ē Deciſio ſpeculatoriſi ti.d̄ diſpu. & alłonib.& ſi.ver.ſed q̄d ſi nolit, & licet rīr ignorātia excuſet a delicto,intelligēdū tñ eſt de
3 ignorantia facti,& non iuris,† quia in allegante ignorantiā facti præſumitur bona fides, & q̄ nullus in eo fuerit animus delinquendi, quæ præſumptio iuris allegata ignorantiæ non reſiſtit.ut in l.pen.C.de præſc.lōg.temp.& in l.ſi cura.§.ex iniuſta. ff.de fideico.lib.& & l.hoc autem.ff.de admi. tu.& l.veri⁹.
4 de probat.†in allegante autem ignorantiam iuris pręſumitur mala fides, & per conſequens dolus & animus delinquendi, q̄a talis præſumptio allegationi ignorantiæ reſiſtit.l.2.§.a Pupillo ff pro empt.& leges.C.de leg.& l.i. ff. de iuris & facti ign. vbi dī, q̄ ſi deceſſerit agnatus meus, & omiſſero petere bonorum poſſeſſionem intra terminum centum dierum, ex quo ſciuerim eum defunctum nō excuſari ſi ad defenſionem meam dixero ignorare mihi ex ſucceſſorio capite bonorum poſſeſſionem competere,& ratio eſt,quia error eſt in iu
5 re,& non in facto,† Non deſunt tamen viri maximę auctoritatis, qui teneant ignorautiam iuris excuſare a dolo. glo.eſt notabilis in l.plagij.C.ad l.Fla.de plag.& in l.i.de Abig. & pro illis eſt tex.in l.ſed & ſi lege.§.fiuc.& ibi Bar.ff.de peti.hære.& etiam voluit Pau. Caſt. conſilio ducenteſimoſeptuageſimoſeptimo.in cauſa carceratorum. colum. ſecun. Decius conſi. 37.in cauſa rigoroſa accuſationis.l.4.Bal.conſi.9.ad euidentiā
6 dicendorum.lib.3.†Scias vlterius,quod error iuris impliciti dicitur probabilis non ſecus ac error facti. Alexand.conſilio
7 92.quod fuerit iuſte condemnatus.colūm.4.libro primo.† Et delictum probabile ignorantia commiſſum non punitur ab inferiore a Principe.Rom in l.de pupillo.§.nunciationem. ff.
8 de noui operis nuncia.† Prædicta tamen non procedūt in his quę fiunt tam omittendo quam committendo contra ius naturale,aut ipſius iuris naturalis rationem.tex.in l.2.& ibi glo. & Docto.Cod.de in ius vocan.Bart.in l.reſpiciendum.§.delinquunt.ff.de pœn.Panormi.in capitu.ſuper literis.colum. 6.ſuperglo.in verſicu.ſimplicitate.de reſcript. Item non procedūt in his quę fiunt contra ius gentium, per id quod notabiliter ſcribit Bald.in l.ſi quis in tantam.colum. 3. verſicu. ſeptimo
9 queritur.Cod.vnde vi. † Intellige etiam non procedere in his quæ ſunt introducta ad rigorem iuris obſeruandum.gloſ.in l.
10 cum quis.& ibi Barto.& Bald.C.de iu.& facti ignorantia.† Et ideo ruſtico non parcitur, qui non fecerit inuentarium, aut ceſſauerit in ſolutione canonis emphyteutici per triennium, aut ignorauerit ſibi obſtare præſcriptionem,& tacuerit in repetendo rem ſuam.glo.in l.in luris.ſecun.ff.de iu.& facti igno
11 ran.†Item notandum eſt,quod ubi ruſticitati parcitur, non parcitur quando ruſticus eſt ſagax.gloſ. in l.athletæ.§. ruſticis.
12 ff.de excuſat.tuto.† Adde etiam, quod non excuſatur is qui errat in iure ciuili aut ſtatutario notorio & indubitato. Ang. in l.ex conſenſu.§.vltimo.ff.de appella.& ubi quis facit uel omittit contra ius ciuile vel ſtatutarium notorium & indubitatum,vel contra proclamata notoria, pręſumitur eſſe in dolo,& non excuſatur.Plotus.d.l.ſi quando.numero 260. verſi.
13 ſecundo,quotieſcunque ignoratur.Codi.vnde vi.†Item ignorantia iuris non excuſat ruſticum a dolo, quando ſumus in his quæ ſunt contra ſpeciem honeſtatis.Bald.in l.cumque.Di-
14 geſt.de ſerui.fugi.†Item notandum eſt,quod ignorantia affectata æquiparatur ſcientiæ. capitu. eos. de tempo. ordin. Et ideo fingens ſe ebrium, ſi omiſerit facere illud quod de iure
15 facere tenet nō excuſat.arg.text.in c.ita fidei. de iu.fiſ. † & ex perſonarum qualitate cognoſci,ac præſumi poteſt,an ignorātia ſit affectata vel ne,per tex.in l.an inutilis.Digeſt.de accept.
16 † Item delinquens ignoranter ruſticitate & ſimplicitate non excuſatur,quando ſumus in his quæ ſunt introducta ad ſolennitatem,& formam actus, exemplum in ruſtico qui in teſtamento non adhibuit ſeptem teſtes, ei non patrocinatur error iuris,vt affirmat Bald.loquens in ruſtico, minore,milite, & muliere,in cap.vltimo.de confeſ.Alexan.conſi.166.libro 6.&
17 conſilio 7.attentis & ponderatis.colum.vlti.libro 7.†Item aduertendum eſt, quod ruſtico parcitur erranti in iure ciuili, cum peritiores conſulere non potuerit. text. eſt in l. bonorum poſſeſſio.& Docto.in l.iuris.Codi. qui admi. Rom.in l.ſi duo.ff.de acquiren.hære. Et ſi in loco vbi habitant ruſtici deſunt periti,conſulant vicinam ciuitatem proconſules, alioquin non excuſantur.Bald.& recentiores in l. iuris ignorā.
18 Cod.qui admitti.tex.in l.Diuus.ff.de tuto.& curato.†Aduertē dum eſt,quod delinquentibus ignoranter ſimplicitate aut ruſticitate ſuccurritur tantum in caſibus a iure expreſſis.gloſ. in capitu.vlti.pri.quæſtio. 4. Alexand.in l. ſi quis.id colum.3. verſicu.Item nota quod ruſticus.ff.de iuriſ.omnium iudic.Deci.conſilio 247.incipiente,viſo puncto.col.2.verſi.ſed ſupradictis,& quod dictum eſt in ruſticis,idem expreſſē ſtatuitur in muleribus per d.glo.

De his qui cognitione et perfectione tantum delinquunt.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex qui dolo omittit expedire proceſſus, & ſuper denunciis aſſumere indicia,ita facit litem ſuam negligendo,ſicut faciendo iniuſtitiam.*
2 *Magis punitur negligens quam faciens.*
3 *Plus peccat iudex qui negligit,quam qui imprudenter male iudicat.*
4 *Negligens dolo præſumpto mitius punitur quam negligens vero dolo.*
5 *In crimine læſe maieſtatis ſola ſcientia punitur.*
6 *An delicto excuſatur,qui non reuelat quod probare non potuit.*
7 *Nullus debet ſe ſubmittere tormentis.*
8 *Non eſt culpa non ponere ſe in diſcrimine vitæ.*
9 *Primi motus non ſunt in poteſtate hominis.*

Digitized by Google

10 *Propter exorbitantiam criminis iura multa concedunt, quę alias non concederet.*
11 *Qui perituro non succurrit quando succurrere potest, dicitur homicida.*
12 *Iudex qui per imperitiam aliquem contra ius condemnat, punitur in quãtum æquum videtur religioni iudicantis sed iudex qui dolo omisit facere quod debuit, punitur insolidum ad interesse integrum.*
13 *Necare videtur non tantum qui partum profocat, sed & is qui alimoniã denegat.*
14 *Qui quod debet non soluit inuadere videtur res alienas.*
15 *Qui nolunt soluere decimas, res alieans inuadunt.*
16 *Non multum interest, iniuste detineas, an inuadas alienum.*
17 *Qui pauperibus nõ subueniunt, non minus furtum committunt, quam qui alie na furantur.*
18 *Qui patitur quod prohibere potest, ipse facere videtur.*
19 *Officialis qui non prohibet illicitas actiones, atque is qui eas facit pari pęna puniuntur.*
20 *Irregularis dicitur qui non prohibuit hominem occidere cum potuit.*
21 *Testis tam falsus est qui verum suprimit, quam qui falsum asserit.*
22 *Notarius qui omisit quædam necessaria, tenetur ac si falsum scripsisset.*
23 *Medicus ita peccat omittendo medicinas propitias, sicut dando non propitias.*
24 *Tantum peccat qui non facit quod debet, quantum qui facit quod non dẽt.*
25 *Delictum ommissionis an seuerius plectatur quam delictum commissionis.*
26 *Pupillus doli capax, & minor 18. aunis non tenetur de delicto in omittẽdo sed in committendo sic.*
27 *Quando pro delicto in omittendo possit iurari in litem.*
28 *In committendo delictum commissionis non requiritur monitio, sicut requiritur in delicto omissionis.*
29 *Agentes & consentientes pari pęna puniuntur in cooperando, non in negligendo.*
30 *Statutum promitens immunitatem alicuius ofensæ quæ sit committendo, ita intelligi debet, ut idem dispositisse videatur in offensa quę consistit in omittendo.*
31 *Morę purgatio difficilius admittitur quando propter malefactum commissa est stipulatio, quam propter non factum.*
32 *Patri male administranti bona filiorum, in committendo auferatur administratio, in omittendo autem non.*
33 *Actio quæ datur in officiales ob delictum quod consistit in omittendo, non transit in hæredes, & si delictum consistit in committendo, transit.*
34 *Leges prohibentes transigere super criminibus publicis, intelligendę non sunt in criminib. quæ in omittendo consistunt.*
35 *Si dolus probatur in delicto commissionis, damna & interesse probantur partium iuramento, in delicto autem omissionis non sufficit iuramentũ partis.*
36 *Minor restituitur in integrum, si omiserit facere inuentarium, sed aduersus delictum quod consistit in committendo non restituitur.*
37 *Quod falsus in vno in omnib. falsus reputetur, non habet locum in teste qui interrogatus verum suppresserit.*
38 *Notarius in omittendo punitur manus amputatione, in committendo autem debet comburi.*
39 *Sententia lata contra absentem falsis allagationib. est ipso iure nulla, & si aduersarius omiserit allegare exceptiones absenti competentes, valebit sententia ipso iure.*
40 *Rescriptum subreptitium dat iurisdiõnẽ ipso iure, & valet processus, nisi oppobatur ab initio, secus si sit obrepritium.*
41 *Rescripta in lites nulla sunt ex obreptione, sed ex subreptione non sunt per exceptionem annullanda.*
42 *Si in rescripto aliquid veritatis taceatur, vitiatur solum illud caput in quo obreptio est facta, & alia capita sustinentur, in rescripto autem subreptitio, vitiato vno capite, omnia corruunt.*
43 *Expressus error vitiat, non autem tacitus.*
44 *Dolus commissus in faciendo, licet non sit ordinatus ad casum, facit quem teneri de casu, sed dolus in omittendo, nisi quando est ordinatus ad ipsũ casum, facit teneri de casu.*
45 *Leuis culpa in faciendo punitur etiam criminaliter, secus est in omittẽdo.*
46 *Libertus in seruitutem reuocatur pro leui culpa in faciendo, quod euenit pro leui in omittendo.*
47 *Leuissima culpa quæ in committendo consistit, venit in actionem. l. Aquilia secus in delicto omissionis.*

PARS QVINTA.

Cogitatione & perfectione

Tantũ delinquit ille, qui dolo vero, aut præsũmpto omittit facere ea quæ de iure facere tenetur.
1 †Exemplum in iudice, qui in crie notorio vel ei denuneiato, cum testib. & indicijs non procedit: talis iudex ita facit litem suam negligendo & denegando facere iustitiã, sicut faciendo iniustitiã. gl. in c. excõicamus. in ver. neglexerit. de hære. probat tex. ī l. argẽta. §. fi. ff. de edẽ. & ibi Iaſ. †Imo magis punit negligẽs q̃ faciens. Ang. ī l. adictos. C. de epis. au. & l. j. C. de priu. carcer. & iõ est, qa pl' peccat† iudex q negligit q̃ q imprudenter male iudicat. Alex. in add. Bar. in vlt. de extraor. cogni. Et hoc cõprobat̃ p ea q̃ dicit Bart. in l. demstrõ falsa. in
4 p. in 7. q. de cond. & demost. † Aduertẽdũ tñ est, p negligẽs, dolo præsumpto, mitius punit̃ q̃ negligens vero dolo. Aegidius
5 Bos. in trac. suo de official. corrup. pec. nu. 24. † Ad hæc quoq; respicit, qa in crie lesæ Maie. sola scientia & omissio reuelationis punit, licet nulla operõ vel factum interuenerit, vt l. quisquis in fi. ibi Doc. C. ad l. Iul. Maiest. l. quæsitum. ff. qui & aqb.
6 Bar. in l. vtrũ. ff. de parrici. Sal. in d. l. quisquis. † Hoc tñ fallit, qñ ille q̃ scit proba nq̃ põt, vt tenet Bal. per l. q̃ accu. ff. de re edẽ.
7 Hip. de Marsi. sing. 164. incip. nemo. † Nullus. n. dẽt se submittere tormẽtis, quæ hoc casu delatori inferũtur: vt l. 3. C. ad l. Iu.
8 Maiest. & squalori carceris. vt l. fi. C. de accusat. † Non. n. culpa est non ponere se in discrie vitæ gl. & l. nemĩnem. C. de infa. ideoq; a delicto excusatur, qui nõ reuelat p nõ põt. l. nostris. ff. de calu. qa velit, nolit, visus videt. & auris audet, qa sensus
9 corporis, † & primi motus non sunt in ptãte nostra, ut in gl. ī l. j. & §. Ius nãle. ff. de iust. & iu. Sed Bal. tenet p iudices sequentes opõnẽ Bar. in d. l. vtrũ, sint homicidæ. & apud Flo. p quodã Donato de Barbadoris, cõsulit ꝫ doctrinã Bar. & iõ dicit, qd anima Bar. & eorum q̃ eum sequuntur, cruciãtur in inferno. & no. can. in c. fi. de his quis se occi. & Spe. in ti. de leg. §. iusta. ī col. 4. in ver. qd si amice. opinio tñ Bar. & Saly. obseruatur in
10 practica. † & pp exorbitantiam istius criminis iura ita voluerunt, vt in §. alia. ī Insti. de publ. iu. & ppea quilibet quã primũ audit, vel notiam habet de aliquo tractatu ꝫ suũ principem, ꝫ rempublicã, illicu debet reuelare & pseq̃ præmium suæ reuelationis; sinautẽ ex interuallo reuelauerit, anteq̃ delictum executioni fuerit mandatũ, aut per alium reuelatũ, tunc nõ
11 punitur, sed præmiũ perdit. Bar. & Bal. in d. l. quisqs. † Huc quoque respicit p dixit Tiraq. in trac. suo de pœ. causa. 44. num. 7. valet. † p qui perituro non succurrit, qñ succurrere põt, dr̃ homicida: & p delictum omissionis grauius sit delicto cõmissionis demonstratur ex eo † p iudex qui p imperitiã aliquẽ ꝫ ius condẽnat, solum punitur q̃tum æquum vr̃ religioni iudicantis. l. vlt. ff. de var. & extra Cogn. & l. ex maleficijs. §. si iudex. ff. actio. & oblig. sed iudex qui omisit condemnare, idest facere id p debuit, punitur insolidum ad interesse. l. properandum. §. sinautem. & §. sancimus. C. de iudi. in hanc partem facit etiã p dicit Bar. in l. i. de iu. patro. & Iason in l. si mora. ff. solut. ma. & d. l. sancimus. & si hac opinio non est ab omnibus probata, videntur saltem esse æqualia crimina in comittendo & o-
13 mittendo. tex. est in l. † necare vr̃ nõ tñ q̃ partũ pfocat, sed & isq̃ alimoniã denegat: & id quoq; pfirmat ex eo p qs † inuade re vr̃ res alienas, si p dẽt nõ soluit, ut est tex. in c. decimæ 16. q.
14 j. vbi in hęc verba scribit̃, † Decimæ ex debito requnt̃, & qui
15 eas dare noluerũt, res alienas iuadũt. & sic est p dicit text. in
16 c. sæpe. de rest. spo. vbi dr̃, † p nõ multũ interest, an iniuste detineas, an inuadas alienũ. & facit in similẽ rem text. in c. nolo.
17 12. q. i. & c. cũ aurum. 12. q. 2. † vbi dr̃, q̃ non minus ij furtũ cõmittunt & rapinã, q̃ pauperib. non subueniunt, q̃ q̃ aliena fu
18 rant̃ & rapiunt. † In hunc quoq; gregẽ est recipienda gl. in l. adigere. ff. de iu. pa. quæ dicit, p q̃ patitur p prohibere põt, id ipsum facere vr̃. Adde tex. no. in l. pe. C. de canon. largi. titu. lib. x.
19 † Vbi official. s q̃ non prohibet illicitas actiones, atq; is q̃ eas facit, pari pęna puniunt̃, & iõ Marian. in rep. c. ad audientiã. q. 7.
20 de homi. nõ immerito † censuit illud irregularẽ esse, q̃ non p-
21 hibuerit hoĩem occidere, cum posset. † & Itẽ tã falsus est, & d falso punit̃ testis q̃ verum suprimit, q̃ q̃ falsum asserit. l. pscriptionẽ. & ibi Bar. & Iaſ. ca. si ꝫ ius uel vtil. pub. & l. presbyteri. & ibi Bar. & Bal. C. de Epi. & cle. & expressius ī c. i. & ibi Pa. de crim. fal. id tñ pcedit in teste pducto & iurato, m nõ in ꝫtum ac ce, q̃ non vult venire ant iurare. Pet. Anc. ꝫsi. 224. iste dñs excu
22 sator. col. 2. viso pcessu in cã inq̃sitionis. col. 3. li. 6. † id quoque pcedit in notario q̃ omisit q̃dam necessaria, & in alio q̃ dicta ret instrm notorio. Batt. in d. l. presbyteri. & Bal. in l. Iubeo. ad fi. C. de test. Anc. consi. 224. iste dominus executor. col. i. Bar. in l. si qs obrepserit. ver. quæro cũ pars dictaret. ff. ad l. Cor. de fal.
23 simile addit Inno. in l. tua nos. colum. j. de homi. † vbi dicit, p medicus ita peccat omittendo medicinas propitias, sicut dan
24 do non propitias. Hocque comprobatur ex eo, † quod tantũ peccat qui nõ facit dẽt quãtũ quifacit p nõ dẽt. arg. c. vi. 16. q. vj. & c. Abbates. 18. q. ij. prohibita admittere, & iusta non facere, æquale peccatum est. Fely. in c. cum dilecta. colum. 17. in x.
25 ampliat. extra de rescrip. in nouis. † Hæc tamen sententia Bar. & Iaſ. reprobata est, & apud omnes in confesso est, quod seuerius plectitur delictum commissionis quam omisionis. gl. in l. si mora. ff. solu. matrim. & sequuntur fere omnes ibi, & Bald. in l. legis uirtus. ff. de legibus. & quod hoc sit verum, con
26 firmatur ex eo, † quod pupillus doli capax, & minor 18. annis & prodigus non tenentur de delicto in omittendo, sed in cõmittẽdo, sic tex. in l. i. §. impubes. ff. de S. C. Syl. in l. j. & ibi ẽt Saly. in xv. no. C. de fal. mo. tex ī auth. si cap. cũ sua gl. C. de epi. & cler. & Sal. in l. si qs tñ vnde ui. tex. ī l. Fulcinius. §. adeo. ff. ex q-

bus

Digitized by Google

27 bus cauſis in poſſeſ.† & pro delicto in omittendo, & pro delicto in committendo, quando poſſit iurari in litem, vide Plotum, in l.ſi quando.num.612.verſi.uigeſimotertio amplia. & nume.613.ver.ſed contra doloſum.cum ſeq.C.unde ui.Nec ſi
28 lentio prætereundum eſt,† quod quando quis committit delictum commiſſionis,non requiritur monitio,ſed bene requiritur in delicto omiſſionis.Inno.in cap.extirpandæ.de pręben. & ſequitur Bal.in cap.i.§.publici latrones.titu.de pace tenen.
29 ſupradicta confirmat,† quod agentes & conſentientes pari pęna puniuntur in cooperando,nō in negligēdo. Io.in l. placet
30 C.de excuſatio.mu. li. x. ſuccurrit † & illud quod notabiliter conſuluit Angel. conſilio 72. quod ſtatutum promittens immunitatem alicuius offenſæ, quæ fit in committendo, ita debet interpretari, vt idem videatur diſpoſuiſſe in offenſa quæ in omittendo conſiſtit.Eiuſdem notæ eſt quod trad. Bar.
31 in l.ſi inſulam.colum.v.in vj.q.ff.de verb.obl.† uidelicet,quod more purgatio difficilius admittatur,quando propter malefactum commiſſa eſt ſtipulatio, quam propter non factum. Idem uoluit Fran.Aret.conſ.157.quod incipit,viſis diligenter
32 narratis.colum.vlti. † nec alio reſpicit quod ſcribit Bald. in l. cum oportet.§.non autem,colum.j.C.de bon.quæ libe.Quod ſi pater male adminiſtrauerit bona filiorum in committendo ei,aufertur adminiſtratio,ſi vero in negligendo,compellit
33 adminiſtrare,& ſumptus facere.l.j.C.de bon.mater.† His quo que conuenit,quod actio,quæ datur in officiales & magiſtra tus ob delictum,quod conſiſtit in omittendo, non tranſit in
34 committendo,tranſit.l.4.§.vlt.ff.de damno infec.† Accedit & huc,ꝙ leges prohibentes tranſigere ſuper criminib. publicis, vt in l.trāſigere.C.de tranſa.intelligendę ſunt in criminib.quę in committendo conſiſtunt,ſecus in omittendo.Dyn. in l.j.§.
35 vſqueadeo.ff.de iniur.& Cy.in d.l.tranſigere. † His adſtipulat, quod in committendo,ſi dolus probatur,damna, & intereſſe probantur ſolo partium iuramento, vt patet per.l.ſemper.§. hoc interdictum,& ibi gl.& Doct.ff.quod ui aut clam.quando autem dolus conſiſtit in omittendo,tunc ad probanda dāna & intereſſe non ſufficit iuramentum partis,ſed debent plene probari,tex.in l.Argentariis,§.cum autem.ff.de æden.& ibi Bal.Ang.& Alex.ad hoc notant.Hoc tamen ultimum limita, vt per Plotum,in d.ſi l.ſi quando.nume.612.& 613. cum ſeq. C.unde ui.vbi ex delicto etiam conſiſtente in omittendo poteſt iurari in litem concurrentibus qualitatibus ibidem me-
36 moratis.† Nec hinc longe abeſt quod dicit Ang.in tract.de inuentario,quod minor omittens facere inuentarium reſtituit in integ.gl.in l.auxilium.ff.de mino. ſed minor aduerſus delictum quod conſiſtit in committendo,non reſtituitur. gl. in l.
37 ſi ex cauſa.§.nunc uidendum.ff.eod.† Ad hæc facit, quod licet teſtis,in uno falſus,in omnibus falſus reputetur,ut uoluit gl. C.de tranſact.hoc tamen uerum non eſt,ſi teſtis interrogatus verum ſuppreſſerit.Iaco.Bu.in l.Lucius. ff.de his qui no.infami.Angel.conſil.194.viſis proceſſibus cauſæ.in fi. column. 2.
38 † Eodem ex fonte manat, quod notarius delinquens in omittendo,punitur manus amputatione.tex.in §.coges.in aut. de mand.prin.colum.3.& ibi gl.in verbo amputationem. quod ſi deliquerit in committendo, debet comburi.tex.eſt in l.1.C. de immuni.nemi.conce.lib.x.quæ tamen lex, reſpectu combuſtionis,procedit in caſu ſpeciali.d.l.1.ubi notarius confecit falſum inſtrumentum immunitatis,ut per Dec.ibidem, & in aliis caſibus notarius falſarius punitur ex lege Cornelia de falſis,ut patet per tot.ti.ff.ad legem Corneliam de falſis. ſimile
39 eſt,quod † ſententia lata contra abſentem falſis allegationib. eſt ipſo iure nulla.l.ſi Prætor.§.Marcellus. ff. de iudici. quod ſi aduerſarius omiſerit allegare exceptiones abſenti competētes,ualebit quidem ſententia ipſo iure.Inno.in ca.præterea de
40 dilati.† Huc etiam uergit,ꝙ reſcriptum ſubreptitium dat iuriſdictionem ipſo iure,& ualet proceſſus,niſi opponatur ab initio.ſecus ſi ſit obreptitium,Innoc.c.cum olim. de re iudicata.
41 † Illud quoque ſubiungendum eſt,quod reſcripta ad lites nulla ſunt ex obreptione, ſed ex ſubreptione non ſunt per exceptionem annullanda, vt notatur in capit. cæterum. de reſcrip.non tamen hoc procedit in gratioſis reſcriptis.Docto.
42 in capit. ad audientiam,de reſcrip.† Adde præterea, quod ſi in reſcriptis aliquid veritatis taceatur,illud ſolum caput vitiatur,in quo ſubreptio eſt facta,non autem alia capita ab illo ſeparata,vt eſt tex.in c.ſi eo tempore,de reſcrip.lib.ſex.quod ſi falſum fuerit ſuggeſtum,omnia ſimul corruūt,etiam ſi fuerīt
43 ſeparata.c.ſedes Apoſtolica.de reſcrip.† & hanc ſententiā confirmat,quod expreſſus error uitiat,non autem tacitus. l. & ex diuerſo.§.ſi in iudicio.& ibi glo.ff.ſolu.mat. & Alexan.in l.cū
44 quid.ſi cer.pe.† Non omitto,quod dolus commiſſus in faciēdo,licet non ſit ordinatus ad caſum,facit quē teneri de caſu, quia caſus propter ipſum dolū non euenit tex.in l.i.§. ſi rē. ff. depoſiti.ſed dolus in omittendo,niſi quādo eſt ordinatus ad
45 ipſum caſum,facit teneri de caſu.l.& in totū.de impen.† Cōuenit etiam huic ſententię,quod læuis culpa in faciendo punitur etiā criminaliter.l.ſi fortuito.ff.de inc. rui. nauf.ſecus eſt
46 in omittendo.l.qui ædes.eo.ti. † idque confirmat,quod pro leui culpa in faciendo commiſſa,in ſeruitutem libertus reuocatur,l.2.C.de liber.& eorum liber.Sed hoc nō euenit pro leui,
47 in omittendo.l.ſolo.ff.de libe.cau. † His quoque conſonat, ꝙ licet leuiſſima culpa,quæ in committendo cōſiſtit, ueniat in actionem.l.Aquiliæ.l.in l.Aqui.2.ff.ad l.Aquiliam.ſecus tamē in omittendo.tex.in l.ſi cuius.§.denique.ff.de vſuf. & ratio eſt, quia maior culpa eſt facere quam omittere.Bal.conſ.144.prę ſumptio.col.1.li.1.Nūc ad delicta ueniamus, quæ actione & perfectione ſimul deducuntur in eſſe.

De his qui non cogitant ſed agunt & perficiunt delicta.

SVMMARIVM.

1 *Maleficia voluntate & propoſito diſcernuntur.*
2 *Delinquens præter intentionem non punitur vera pęna delicti.*
3 *Quando lex loquitur de pęna corporali,ſemper ſubintelligitur dolus.*
4 *Vbi lex præſupponit dolum,non ſufficit lata culpa.*
5 *In delictis vbi requiritur dolus,ipſo ceſſante,non committitur delictum.*
6 *Qui non induſtria aut doloſe quicquam commiſſit aut non priuatur, aut leuius puniri debet.*
7 *Statutum capitaliter puniens delictum,intelligitur ſi dolo fuerit cōmiſſum non caſu,etiam ſi culpa interuenerit.*
8 *In foro conſcientiæ non punitur caſus,etiam ſi culpa præceſſerit.*
9 *Delicta non animo,ſed culpa & negligentia commiſſa, impunita eſſe non debent.*
10 *Pro lata,leui,& leuiſſima culpa,pōt agi criminaliter, ſed delinquentes in ſimilibus caſibus mitius puniuntur.*
11 *Culpa regulariter morte non punitur,nec etiam famam propter culpam amittimus.*
12 *Qui nam ſint caſus in quibus capitaliter quis ex ſola culpa puniatur, & lata culpa dolo æquiparetur.*
13 *Quando nominatim dolus punitur,lata culpa non æquiparatur dolo.*
14 *Quando lex vel ſtatutum dicit pœnam eſſe impoſitam, quia ſcienter delictum eſt commiſſum, tunc in libello articulari debet tale delictum fuiſſe ſcienter factum.*
15 *Qualitas requiſita a lege vel ſtatuto debet allegari & probari.*
16 *In his quæ ſunt de genere prohibitorum, dolus & ſcientia præſumpta allegari & probari non debent.*
17 *In his quæ poſſunt eſſe ad bonum & malum,dolus & ſcientia allegari & probari debet.*
18 *Quando aliquis accuſatur ſuper facto negatiuo,ſcientia allegari & probari non debet, ſi vero accuſatur ſuper facto affirmatiuo,neceſſario ſcientia allegari & probari debet.*
19 *Quando probatur dolus in delictis ubi non præſumitur.*
20 *Si delinquens dans operam rei licitę caſu occidat, ſi adhibuit diligentiam quam potuit non punitur.*
21 *Si delinquens dando operam rei licitæ non adhibuit diligentiam, punitur.*
22 *Si delinquens dat operam rei prohibitæ,ſiue adhibeat ſiue non adhibeat diligentiam,ſemper ei imputatur.*
23 *Delicta non animo,ſed impetu,& quaſi neceſſitate commiſſa,pro modo culpæ puniuntur.*
24 *Iniuriam paſſo licet offenſam uindicare,modo non excludat legitimum modum uindicandi.*
25 *Iuſtus dolor excuſat homicidam a pœna mortis.*
26 *Iracundiæ calor inconſultus nullam pœnam ſuſtinere poteſt.*
27 *Ira quid ſit.*
28 *Iratus & furioſus quaſi pari paſſu ambulant.*
29 *Quicquid facit prouocatus præſumitur potius facere ad defenſam quam ad offenſam.*
30 *Incipiens percutere,ſemper dicitur eſſe in culpa.*
31 *Qui in rixa occidit,magis caſu quam uoluntate committit homicidium.*
32 *In poteſtate iudicis eſt homicidam deportare, quem impulit iracundia orta aliunde quam ex facto offenſi.*
33 *Confeſſio iudicialis,contractus,iuramentum,uotum, electio, acceptatio ſecundi beneficii,& profeſſio calore iracūdiæ facta,nec tenēt,nec obligāt.*
34 *Factum a furioſo perinde habendum eſt, ac ſi caſu accidiſſet.*
35 *Damnum a furioſo datum,ęque æſtimandum, ac ſi quadrupes fecerit,aut regula cecidetit.*
36 *Furioſus ſi delinquit,& parentes & alii conſanguinei qui negligenter illū conſeruarunt,punicndi ſunt.*
37 *Correptus furore,poſt patratum facinus mitius puniendus eſt.*
38 *Furioſus habetur loco abſentis & ignorantis.*
39 *Furioſus mortuo æquiparatur.*
40 *Furor poſt delictum adueniens,an excuſet furentem tam a notatione bonorum quam a pœna corporali.*
41 *Enormitas delicti facit, ut non concedenda concedantur.*
42 *Qui ſua ſponte in furorem incidit,non excuſatur.*
43 *Furibundus qui poſt commiſſum delictum ad ſanam mentē peruenit,aliquali pœnitentia afficitur.*

Digitized by Google

44 *Ebrius eſt in duplici pœna, uidelicet ebrietatis, & criminis.*
45 *Qui induſtria ſe inebriauit, vt in ipſa ebrietate aliquod faciꝰ perpetraret, non ei quoquomodo parcendum eſt.*
46 *Delictum factum in leui ebrietate punitur.*
47 *Delictum factum in ebrietate quæ iudicat mentis exilium, clementius punitur.*
48 *Contractus ab ebrio factus non valet.*
49 *Ebrii æquiparantur furioſis & infantibus.*
50 *Teſtamentum ebrii non valet.*
51 *Matrimonium ebrii an valet.*
52 *Clericus, ſi poſt primam monitionem non abſtinuerit ab ebrietate, officio & beneficio ſuſpendendus eſt.*
53 *Clericis antiqua concilia ingreſſum tabernarum prohibuerunt.*
54 *Circa pœnam clericis ebriis imponendam, quæ ſint a iudice iudicanda.*
55 *Clericus ebrius qui hominem occiderit, an incidat in irregularitatem.*
56 *Dormiens æquiparatur furioſo, & ideo ſi quicquã fecerit quòd habeat ſpeciem delicti, non punitur.*
57 *Dormiens ſi deliquerit, & ſciens ſe tali vitio laborare, nullam diligentiam adhibuerit, non excuſatur.*
58 *Impuberes vel pueri non doli capaces an ſi committant aliquod delictum puniantur.*
59 *Adoloſcentes ſi delinquunt an puniantur.*
60 *Si delinquẽs, propter tenellam ætatem mitius per iudicem punitus fuerit, an effectus maior poſſit amplius de ipſo delicto puniri.*
61 *In ſenibus ob ingraueſcentem ætatem pœna mitigatur.*
62 *Qui pro nimio ardentiorique amore delicta committunt, mitius puniuntur.*
63 *Amantes inter furioſos connumerantur.*
64 *Amorem continere intra debitos limites, non muliebre, ſed perfectæ philoſophiæ eſt.*
65 *Tyrones ſi in arte inqua incipiunt verſari delinquunt per imperitiam, eis ignoſcendum eſt.*
66 *Ciui nouello, qui ignoranter quicquam facit contra ſtatuta ciuitatis, parcendum eſt.*

PARS SEXTA.

1 MAleficia voluntate & propoſito diſcernuntur, vt l. qui iniurię. ff. de furt. cap. cum voluntate de ſent. excom. Quapropter delin
2 quens præter † intentionem, non punitur vera pœna delicti, ſed arbitrio iudicantis, vt Bal. dicit in l. data opera. col. 3. C. qui accuſ. non poſ. Dec. conſi. 111. 19. & 34. Alexan. conſi. 283. ſecũ
3 do volũ. Soc. conſi. 16. primo volu. † vbicunque. n. lex loquitur de pœna corporali ſeu capitali, ſemper ſubintelligitur dol⁹, Iaſ. in l. j. de leg. Dec. in conſi. 9. in pri. col. † Ergo quando lex di
4 cit ꝙ homida capite puniatur, preſuponit dolum, ita ꝙ non ſufficit lata culpa, quo ceſſante ceſſat pœna mortis, & ceſſat nomen criminis. l. j. C. ſi aduer. delic. Ang. Aret. in tract. malef. in verbo ſcienter & doloſe. glo. & Doctores in l. reſpiciendũ. §. delinquunt. ff. de pœnis. l. inter eos. §. Recte. ff. de furt. ſtat ergo firma concluſio in delictis, ꝙ vbi requiritur dolus, † ip-
5 ſo ceſſante, non committitur delictum. l. falſos. §. qui alienũ. ff. de iniur. nec ſufficit lata culpa. Plotus in d. l. ſi quando. num. 765. Vnde qui percuſſit & occidit aliquem non animo occi-
6 dendi, non punitur tanquam homicida. l. i. de ſic. † Qui. n. caſu, ſeu imprudentia, ſiue facti ignorantia, non induſtria, aut doloſe quicquam commiſſit, aut non punitur, aut leuius puniri debet. l. pri. § Diuus. ad l. Cor. de ſica. & l. abſentem. §. vlti. de pœnis. & tex. in l. 3. § ſed etenim. & l. qui ædes. & l. ſi fortuito. ff. de incen. Ruin. & nauſtra. Et quod in ſimilibus caſibus ignoſcendum ſit delinquentibus, comprobatur exemplo Adraſti Phrygij, qui vibrato in aprum iaculo, non illum ſed Atym filium Cræſi Lydorum regis adeptus interemit, cui ip-
7 ſe Cræſus Rex, ꝙ imprudens feciſſet, pepercit. † Et, quod plus eſt, ſtatutum capitaliter puniens delictum intelligitur ſi dolo fuerit commiſſum, non caſu, etiam ſi culpa interuenerit. text. in l. cum autem. §. excipitur. ff. de ædili. edic. † In foro autem ꝙ-
8 ſcientiæ non punitur caſus, etiam ſi culpa præceſſerit. glo. in
9 cap. præsbyterum. de homicid. † Delicta enim non animo ſed culpa & negligentia commiſſa, impunita eſſe non debẽt, immo deſidia & negligentia cuiuſcumque punienda eſt. l. vna. C. de officio. quæſto. & l. 3. de offi. preſect. pret. Et ideo Barto. in
10 l. reſpiciendum. §. delinquunt. de pœn. † tenet quod criminaliter agit poſſit pro lata leui, & leuiſſima, culpa, ſed quod delinquentes in ſimilibus caſibus mitius puniuntur. Idem Bartol. in l. in lege. de Sic. & Bal. conſilio 119. incipiẽte, Qui mortem
11 aliter vitare. libro 4. † Affirmant nullam eſſe legem quæ culpam morte puniat, & ꝙ plus eſt, Bal. dicit nunquam reperiri,
12 quod etiam famam propter culpam amittamus. † Hoc tamẽ non obſtante, multi caſus reperiuntur, in quibus quis capitaliter ex ſola culpa punitur, tex. in l. 1. C. de cuſt. reo. & l. ſi quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn. & l. omne delictum. §. q in acie. ff. de re militari. l. Milites. de cuſt. reorum. & l. prima. C. de priuat. carcer. & l. vlti. C. ad l. Iuliam. de vi. & l. pri. C. nemi. lic. ſig. Sal. & l. excipiuntur. ff. de Senatuſcon. Sylla. vbi propter negligentiam etiam impubes punitur capitaliter. Adde. l. 3. §. alio Senatuſcoſulo. ff. ad l. Corne. de ſica. In his omnibus caſib. lata culpa dolo ęquiparatur, ſed Ang. in multis ex dictis locis dicit doctrinam Barto. tunc ſolum procedere quando requitur dolus, ad pœnam inferendam, & eo caſu lata culpa non æquiparatur dolo. per l. ſi quis id quod. §. doli. de iuriſdi. omni.
13 Iudi. certum. † enim eſt, quod vbi nominatim dolus punitur, lata culpa non æquiparatur. dolo. glo. in di. l. in lege. ad legem Corn. de ſic. & Panorm. conſi. 4. facti ignorantia libro primo. & Iaſon in l. ſi pater tuus. colum. ſecun. C. de hæred. inſtitu. &
14 ne hac in re quid deeſſe videatur, ſciendum eſt, quod † quando lex vel ſtatutum, in quo pœna pro delicto imponitur, exprimit eam pœnam eſſe impoſitam quia ſcienter factum eſt, tunc in libello articulari debet tale delictum fuiſſe ſcienter
15 factum, & rattio eſt, † quia qualitas requiſita in lege vel ſtatuto debet allegari & probari. l. pri. §. ait prętor. & ibi notat Bart. ff. ne quid in flu. pub. & Bald. in l. ſi quis non dicam rapere. C. de Epiſco. & cleric. Quando vero lex vel ſtatutum non loquitur expreſſe de crimine ſcienter facto, tunc ita diſtinguẽdum exiſtimo, aut ſumus in caſibus in quibus dolus & ſcientia p̃ſumitur, puta in his quæ ſunt de genere prohibitorum, quæ licet poſſint excuſari, tamen contra ea præſumitur. l. pri. C. de
16 ſica. & Bal. in l. dolum. C. de do. † & hoc caſu non videtur op⁹ eſſe dolum aut ſcientiam allegari Ange. in l. ſi vacantia. Cod. de bo. vacan. libro decimo. † aut ſumns in caſibus in quibus
17 dolus & ſcientia non præſumitur, puta in his quæ ſe poſſunt habere ad bonum & malum, & ſemper in dubio in meliorẽ partem debent interpretari. l. merito. ff. pro ſocio. & capitu. 2. de re iudicata. & hoc certe. caſu debet ſcientia ſiue dolus allegari, & ita loquitur Barto. in d. l. omnis. & Ange. in locis ſupra adductis. Hoc tamen fallit quando aliquid eſſet communiter notum, ideoque. præſumeretur ſcientia. capit. vltimo. qui ma.
18 accu. poſſ. Bald. tamen ſuper hoc articulo ita diſtinguit, † vide licet, quod quando aliquis accuſatur pro facto negatiuo, puta quod non denunciauit maleficium, debet fieri mentio ſciẽtię, ſed cum accuſatur quod aliquid fecerit, non debet neceſſario allegari ſcientia. Bald. in l. pri. car. 4. verſicu. ſuper ſecundo puncto. Cod. qui accu. non poſſunt, allegat glo. no. in l. maleficijs, §. longe minus. ff. de actio. & obligatio. † ſed dato quod
19 eſſemus in delicto omiſſionis, & in his vbi dolus nec ſcientia præſumuntur, cum difficillimum ſit cognoſcere animum hominis, quomodo probabitur dolus? dicunt enim Doctores, animum aliquem occidendi perpendi ex genere inſtrumenti cum quo percutitur: vt in capitu. ſignificaſti. ad fi. de homicid. & Barto. in l. diuus. Codi. de emen. ſer. & in l. cum qui. Codi. de fic. compræhenditur etiam animus ex dictis & ex factis præcedentibus inter eos, & ex ſequentib. factib. & ex qualitate percuſſionis ſeu ictus, ut in l. pri. §. eum qui. ff. de ſicar. Ex qualitate enim facti & conditione perſonarum capitur coniectura, vt ff. de donat. inter virum & vxorem. Sed tamen, ut ad principale propoſitum negocium redeamus, circa delicta caſu
20 commiſſa dico ita eſſe diſtinguendum, † aut enim delinquẽs dat operam rei licitæ, aut non. primo caſu, ſi adhibuit diligentiam quam potuit, & occidit, in nullo punitur, ut indi. l. reſpiciendum. §. delinquunt. de pœnis. Si enim quis venando, credus feram percutere, hominem interfecerit, non punitur. Idẽ ſi volens percutere ſeruum ſuum percuſſerit alium. tex. in l. illud. §. fina. & ibi Bar. de iniur. Iaſ. in l. clam poſſidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquiren. poſſeſſio. adde. capi. ex literis. & capi. ſignificaſti. & cap. dilectus. de homi. vbi dicitur, quod quidam clericus, cum equitaret, equus cui inſidebat tam ſe quam ipſum proiecit in aquam, vnde clericus ipſum graniter calcaribus ſtimulauit, equus vero cum exiſteret bucca dorus, præter voluntatem ſeſſoris raptus in curſum, mulierem quandam, quam obuiam habuit, ex improuiſo pedibus interfecit, cumq; clericus affirmaſſet equi vitium ignoraſſe, peracta leui pœnitentia, nõ fuit impeditus quominus in ſuſceptis ordinibus miniſtraret, & ad maiores valeret promoueri, † Si ve-
21 ro delinquens dabnt operam rei prohibitę, ſiue adhibuit diligentiam, ſiue non, ſemper ei imputatur. l. culpa. Digeſt. de re-
23 gulis iuris. & capitu continebatur. de homicid. † Item notandum eſt, delicta, non animo, ſed potius impetu, & quaſi neceſſitate commiſſa, pro modo culpæ puniri. Marſi. conſi. ſexageſimoquinto. & nonageſimoprimo. in ſingul. ſuis. 247. Felyn. in capitu. fina. de homicid. Alexand. conſilio 140. volu. 2. Bal. in l. venia. de ĩ ius vo. Et ideo ſi quis occiderit vxorẽ ſuã inuentam in adulterio, vel interficeret aliquẽ ſibi inferentem verba iniurioſa, vel ſe defendẽdo occiderit aliquẽ debito modo ramine nõ ſeruato, vel interfecerit aliquẽ qui noctis tempo-

re

Digitized by Google

re ſcalis ad feneſtram ſuam accedebat, vel iuſto dolore cuiuſcũque grauis iniurię accenſus hominem occiderit ex improuiſo, non punitur pro toto primo homicidio pœna mortis,
24 ſed tantum pro exceſſu, †quia iniuriam paſſo licet offenſam vindicare, modo non excedat; legitimum modum uindicandi. l. 3. §. eum igitur. ff. de vi & vi arma. & Alexan. conſi. 140. 2.
25 vol. † Iuſtus enim dolor excuſat homicidam a pœna mortis, ſed mitiori punitur pœna. quia conſiderata æquitas mitigat vim doloris, & criminoſi audaciam corrigit, vt eſt tex. multũ notabilis in l. ſi adulterium. §. imperatores. ff. de adulteriis. &
26 inconſultus iracundiæ calor caret omni uitio, †& ob id nullam pœnam ſuſtinere poteſt. tex. in l. j. §. quæri poſſit. ff. ad Turpilian. Marſi. in ſingula ſuis. 455. incipien. difficilimum. idque Valerius Maximus confirmat exemplo cuiuſdam mulieris, q̃ virum & filium eodem tempore venenis clam datis irata interfecerat, quoniam illi alterum eius filium ex viro priore genitum inſidiis occidiſſent, quam rem Dolabella ad ſe delatã. Athenas, ad Areopagi cognitionem reiecit, quia ipſe neque liberare cædibus duabus contaminatam, neque punire eam
27 iuſto dolore impulſam ſuſtinuit. †Quid enim eſt ira niſi ſubita animi tempeſtas, quę dum inordinate ſe concutit, cor hominis ad inſaniam protrahit? vt. l. ſi adulterium. §. Imperatores de adulter. Pau. Caſt. in conſ. 192. & Are. in conſ. 135. vltim. co
28 lum. Quid enim diſtat iratus & furioſus? †quaſi pari paſſu ambulant, & propterea prouocatus ad iram facto ſeu delicto, excuſandus eſt ab homicidio, & ei indulgendum eſt ſi ulciſcitur
29 Bar. in l. eum qui nocentem. ff. de iniur. †nam quicquid facit prouocatus, præſumitur potius facere ad defenſam, quam ad offenſam, vt Mar. in l. 1. 9. lim. ff. de ſicar. Idem in l. vnius. §. cogniturum. ff. de quęſtio. Idem in conſ. 25. 29. 50 59. 68. & 81. vbi
30 concludit, †q̃ incipiens percutere, ſemper dicitur eſſe in culpa, & contra autorem rixæ ſemper præſumitur. l. Quoniam
31 multa. C. ad l. Iul. de ui pub. & in l. ſi ut. C. de ſica. †& q̃ in rixa occidit aliquem, magis caſu quam voluntate committit homicidium. l. j ff. de ſica. † tamen in poteſtate Iudicis eſt homici
32 dam deportare, quem impulit iracundia orta aliunde quam ex facto offenſi. tex. in l. lex Iulia. in fine, ad legẽ Iuliam repet. quem tex. magnificat Bal. in l. additos. C. de epiſ. au. Nõ deſunt etiam doctiſſimi & prudẽtiſſimi viri, qui affirmẽt, facta dicta ue calore iracũdiæ eſſe irrita. tex. eſt in l. 3. & ibi gl. ff. de diuor. tex. & ibi Bar. in l. quicquid. de reg. iur. in l. ſi filium tuum. ff. de
33 inoffi. teſtam. †ideoque confeſſio iudicialis, contractus, iuramentum, votum, electio, acceptatio ſecundi beneficii, & profeſſio calore iracundiæ facta, nec tenent, nec obligant. glo. in c. ex literis. in verbo admonita. de diuor. l. licitatio. in princip. ff. de publ. l. 2. C. ad l. Iul. in c. dudum. ſuper verbo iracũdiæ, de conuer. coniug & ibi Anto. Firmanus in ſuo tract. de epiſco. in 1. parte. li. 3. q. 35. per tex. in c. auditis. de electio. Panor. in ca. de multa. col. 5. ver. extra caſum. de præben. Anto. in c. ſicut ex literis. & c. ſi vero. de iureiu. Et cum inſtitutum meum ſit hoc in loco tractare de delictis non cogitatione commiſſis; cum
34 quæ furioſi nulla ſit voluntas. l. furioſi. de reg. iur. †& proinde habendum ſit quod a furioſo factum eſt, ac ſi caſu aliquo id
35 accidiſſet, †ac damnum quod a furioſo datum æque æſtimãdum ſit, ac ſi quadrupes fecerit, aut tegula cecidecit. l. ſed & ſi. §. i. ff. ad l. Aquil. oportunũ exiſtimo aliquid diſſerere de furioſo. Dico igitur, quod furioſus delinquens ſatis ſuo furore punitur, & licet fati infelicitas illum excuſet, vt in l. infans. ad. l.
36 Cornel. de ſic. & l. Diuus. de offi. Præſi. † tamen parẽtes & alij conſanguinei, qui negligenter illum obſeruarunt, puniendi ſunt. tex. in dicta. l. Diuus. ante fi. illud quoque non eſt prętermittendum, quod furore correptus poſt patratum facinus,
37 †mitius puniendus eſt. Bal. Alex. & alij recentiores, in l. furio-
38 ſum. in fi. C. qui teſtam. facere poſſunt. † & huius rei ratio eſt, tum quia furioſus habetur loco abſentis & ignorantis. tex. in l. ſed ſi vnus. §. filioſa. ff. de iniur. & l. Iulia, ff. de diuortijs. & pœna corporalis ferire nõ poteſt abſentem. l. abſentẽ. ff. de pœn.
39 tum quia furioſus mortuo æquiparatur. l. qui ad certum. ff. locati, & mortus non patitur pœnam corporalem. l. defuncti, ff. de publ. iud. aduertendũ tñ eſt, quod licet furor poſt delictum aduenies excuſet a pœna corporali, non tamen a bonorũ
40 annotatione. Bal. in l. humanitatis. col. 8. verſi. tertio quæritur. & ibi Fran. Aret. C. de impub. & alijs ſubſtit. non deſunt tamẽ prudentiſſimi iureconſulti qui huic opinioni reclament, ſed tales, iudicio meo, contra communem inclinant, Alex. in l. ex facto. ff. de vul. & pupi. tenet q̃ furioſus non ſit condemnandus ſi proceſſus non fuit inchoatus ante furorem, ſed ſi iam expeditus eſſet, dicit furentem poſſe condemnari, ſed in omni caſu propter immanitatem ſceleris furori non eſt danda
41 venia, † quoniam enormitas delicti facit vt non concedenda concedantur. Bal. in l. i. de preci. Impera. offeren. & Innoc.
42 in c. i. de conſt. †Adde etiam, quod ſi aliquis ſua ſponte in furorem incidit, vt quia aliquid comedit quod ſciebat homines in furorem uertere, tunc non excuſatur, alias excuſatur. Ma-
rianus in repetitione cap. ad audientiam, in 3. q. 5. li. de homi.
43 †Sed ſi furibundus poſt commiſſum delictum ad ſanam mentem peruenerit, aliquali pœnitentia afficitur. tex. in c. ſi quis ĩ ſaniens. 15. quæſtio. j. & quia furioſus nõ lõge diſtat ab ebrio, qui pariter actione & perfectione ſimul nulla præcedente cogitatione delinquit, de eo quoque hic dicendum eſt. Pittacus igitur ille Mitilenenſis ex ſeptem græcię ſapientibus, dixit ebrios, ſi quem pulſauerint, maiori pœna damnari quam ſi ſobrij fuiſſent, quia in ſua poteſtate erat ebrios non eſſe. Bal. in repetitione l. j. colum. pen. verſ. extra quęritur. C. unde vi. fa
44 tetur †ebrium eſſe in duplici pœna, uidelicet ebrietatis & criminis, ſed multo deteriorẽ eſſe uerum dolum quam multas
45 culpas, unde poteſt colligi quod †ebrietas affectata non excuſet. tex. in ca. ita fidei, ff. de iure fiſci. & ideo ſi quis induſtria ſe inebriauerit, ut in ipſa ebrietate aliquod facinus perpetraret, non ei quoquo modo parcendum eſt, quia non ſolum eſt in
46 culpa, ſed etiam in dolo. †Aliam etiam diſtinctionẽ facit Bal. in l. j. C. unde ui. quem locũ nuper citauimus, aut enim ebrietas eſt leuis, & tunc delictum in ebrietate factum puniẽdum
47 eſt, †aut ebrietas magna eſt, & tanta qnod quaſi inducit mentis exilium, & tunc ebrius, ſi delictum commiſerit, clemẽtius eſt plectendus. l. omne delictum. §. per vinum. ff. de re militari.
48 † Contractus ab ebrio factus non ualet. glo. in capitu. vnuſquiſque. in ver. 22. q. 4. & Alex. poſt Bal. in l. dolum. C. de dol.
49 mal. & per tex. c. ſane 15. quæſtio. 1. †vbi cum neſciant quid loquantur, æquiparantur furioſis & infantibus, qui contrahere nequeunt, per l. j. §. furioſus, ff. de actio. & obligatio. nec etiam ualet teſtamentum ebrij. Bal. in cap. Crapula in principio. de
50 uita & honeſtate clericorum. †ſimiliter non ualet teſtimo-
51 nium. Bal. in ca. j. & ibi recentiores, de teſtibus. † Circa matrimonium, an ualeat, uide Philip. Deci. conſilio 112. incipient.
52 in præſenti conſultatione. †Clericus autem ab ebrietate, & crapula non abſtinens. & qui a ſuperiore commonitus non ſatisfecerit, ab officio & beneficio ſuſpẽdẽdus eſt, vt habetur ĩ
53 cap. a crapula. de uita & honeſtate clericorum. †Vnde, vt clericorum honeſtati conſuleretur, etiam ingreſſum tabernarum illis inhibuerũt antiqua concilia, niſi itineris neceſſitate compulſis, ut habetur in concilio Cartaginenſi. 3. & in concilio generali ſub Innocentio III. celebrato, de quibus in cap. non
54 oporter. 43. diſt. †pœna autem clericis in ebrietatem incidentibus in illis canonibus ſtatuta non eſt, vnde hoc ſuperioribus cenſetur relictum, vt cõſideratis frequentatione actuum, & pſonæ qualitate, & uidentium ſcandalo, ab ipſis puniri debeãt.
55 †Et an clericus ebrius, qui hominem occiderit, incidat in irregularitatem, uide Panormi. in c. quia diuerſitatem. de conceſſ. præben. & Maria. Soci. in repe. c. ad audientiam. in 13. qõ. 5. in
56 prin. de homic. & Imo. in clem. 1. de homic. †& quia dormiẽs æquiparatur furioſo. l. 1. §. adipiſcimur. ff. de acqui poſſeſſi. nec talis cogitatione delinquit, reſtat ut de eo quoq; diſſeramus. Dormiẽs igitur ſi quicquam facit, quod habeat ſpeciem delicti, non punitur. tex. in Clem. unica. de homici. ſed hoc tamẽ
57 intellige †niſi in culpa fuerit dormiẽs, quoniam ſciebat ſe eo uitio laborare, nec diligentiam adhibuit, ut huic rei obuiam iret, per id, quod habetur in l. lege Cornelia. ff. de ſic. & l. ſi putator. ad l. Aquiliam. & Pet. Ant. & Card. in Clem. j. de homic.
58 † Et quoniam impuberes uel pueri non doli capaces adſcribendi ſunt numero illorum qui non cogitatione, ſed actione & perfectione tantum delinquunt, de his quoque hic ordine dicendum eſt. tales igitur committentes aliquod delictum, oĩ no non puniuntur. l. illud. in prin. ff. de iureiu. quanqam lex alicubi pœnam capitalem imponat impuberibus, tex. eſt in l. ex
59 cipiuntur. ff. S. C. Syllã. & l. ſi arrogati. ff. de tutel. † & cum adoleſcentia natura ſit ueluti proprium uitiorum irritamentum, ideo adoleſcentis delictum magis uitio ætatis, & quaſi neceſſitati, eſt adſcribendum, quam pertinaci malitiæ & improbitati. huic enim ætati maxima ineſt conſilij imbecillitas, & vt atteſtatur iureconſultus in l. j. ff. de minor. huiuſmodi ętatis conſilium eſt infirmum, & fragile, vnde fit, vt adoleſcentes tutorum & curatorum auxilio egeant, eorum tamen delictũ omnino impunitum relinquendum non eſt, modo ſint in ea ætate, in qua crimen, quod intenditur, cadere poteſt. l. impuni
60 tas. C. de pœn. & l. ſi quis te reum. C. de ſica. † Et ſi delinquens propter tenellam & floreſcentem ætatem mitius p iudicem punitus ſit, forte ex forma ſtatuti maior effectus non poterit amplius de ipſo delicto puniri, Marſ. in l. infans. colum. 2. ff. de ſic. Et quoniam ſenectus eſt ueluti altera adoleſcentia, atque pueritia, adoleſcentes enim quia non habent perfectum conſilium mitius puniuntur, & ſenes quia bonam partem mentis amiſerunt, clementius quoque plectuntur, adeo quod propter ingraueſcentem ætatem pœna mitigatur. l. ſi quis in graui. § ignoſcit. ff. de S. C. Sylla. & l. fere in omnibus. & ibi glo. de reg. iur. Ang. tamen in Authen. de mona. dicit illum textum loquentem de quodam annorum centum viginti prudentiſſimo, facere contra vulgares, qui dñt ſenes repueraſcere, †ſed
61 hoc

62 hoc m eo, eſt de raro contingentibus. †Et quoniam illi qui deperdite amant, quique præ nimio ardentiorique amore delicta committunt, non ex animi ſcientia, ſed furore concitati, id ipſum committunt, mitius puniendi ſunt Old. conſi. 210. regularis habet traditio, colum. 2. verſicu. tertia conſideratio.
63 †Amantes enim inter furioſos connumerantur, vt in Phædro
64 atteſtatur ipſe ſapientiæ Antiſtes Plato, †Sed amorem continere intra debitos limites non muliebre ſed perfectæ Philoſophiæ eſt Bald. in l. precibus, colum. 6. verſic. quid ergo. C. de im pub. & alijs ſubſt. Cur. Senior conſi. 67. ſuper controuerſia. col. 3. verſicu. Tranſeo ad ſecundum. Et quod Clementius plectēdi ſint amantes, qui amoris vehementia & formæ gratia ſuperati delinquunt, cōfirmatur exemplo Mundi Ducis equeſtris militiæ, quia, Tiberio Imperatore tantum exilio damnatus fuit, eo quia in templo Iſidis fraude ſacerdotum conſtuprauit Paulinam Romanam ſpectatiſſimi generis fœminam. Quid dicam de Piſiſtrato Athenienſium Tyranno, qui cum adoleſcens quiſpiam Amore accēſus eius filiam oſculatus eſſet, vxori hortanti, vt ab eo capitale ſupplicium ſumeretur, reſpōdit, Si eos qui nos amant interficiamus, quid his faciemus quibus
65 odio ſumus? †Et quia Tyrones in arte in qua incipiunt uerſari ſæpe per imperitiam delinquunt, eis quoque ignoſcendum
66 eſt. tex. in l. deſertorem, §. ſi plures, ff. de re mil. †Hinc eſt, quod parcendum quoque eſt ciui nouello, qui ignoranter quidquā facit contra ſtatuta ciuitatis. Rom. conſi. 251. Clariſſimum dī. & iterum conſi. 491. in caſu propoſitæ conſultationis. & idem prope modum dixit Bald. in l. cunctos populos. colum. antep. verſi. circa maleficium. & ibi Iaſ. aptius in 2. lectura. C. de ſum. Trini. Cur. Sen. conſil. 27. incipien. Magnificus numero 18. late per Plotum in l. ſi quando. nume. 332. ver. H ic infertur. C. vn de ui. vbi dat duas ad hoc limitationes, quibus forenſi & ciui nouello facienti contra ſtatutum nō parcitur, ſed iam ad alia pergamus.

De his qui cogitant, & agunt ſed non perficiunt delicta.

SVMMARIVM.

1 *In leui crimine delictum attentatum non punitur.*
2 *In delictis attentatis delinquentes tantum verbo extraordinarie puniuntur.*
3 *In attentis delictis qui proceſſerunt ad actum remotum, non tenentur ordinarie, qui vero deuenerunt ad actum facto proximum tenentur.*
4 *In attrociſſimis criminibus non conſumatis, delinquentes tenentur, qualitercunque egerint, pœna ordinaria.*
5 *Qui non perficit delictum eo quia noluit, venia dignus eſt.*
6 *Præſuppoſito quod in attrocibus delictis attentatis puniatur conatus, an hoc habeat locum in pœnis ſtatutariis.*
7 *Fictio non habet locum in legibus municipalibus.*
8 *Propoſitum cum actu imperfecto clementius plectitur, quam cum actu perfecto.*
9 *Quotieſcunque lex expreſſe non imponit eandem pœnam delicto attentato, & crimini conſumato, aut nullam certam pœnam imponit, ſemper delicta clementius puniuntur.*
10 *In arbitrariis mitius punitur, qui attentauit quam qui perfecit.*
11 *In attrocibus punitur conatus eadem lege, ſed non eadem pœna.*
12 *Communis opinio eſt, quod ad hoc vt habeat locum pœna ordinaria in delinquente, requiritur actus perfectus & conſumatus.*

PARS SEPTIMA.

IN caſu attentati, & non conſumati delicti diſtinguē dum exiſtimo ſecundum mentem Bal. Aut. n. †ſu
1 mus in leui crimine, & delinquentes excuſantur, l. 1. ff. quod quiſq; iur. aut ſumus in attroci delicto, & tum ſub
2 diſtingue, aut facto in primo caſu tenentur extraordinarie, l.
3 1. C. de extra. crimi. †in ſecundo caſu, aut proceſſerunt ad actū remotum, & non tenētur ordinarie, aut deuenerunt ad actū facto proximum & immediatum, & tenentur ordinarie. l. is
4 qui cum telo. C. de ſic. †aut ſumus in attrociſſimis criminib. & delinquentes tenentur qualitercunque egerint pœna ordinaria, l. quiſquis ad l. Iuliam Maieſtatis, & quod plus eſt, in crimine læſæ Maieſtatis ſola ſcientia non reuelata punitur, l. quę
5 ſitum. ff. qui & a quibus. Alber. ita diſtinguit, aut quis † non perfecit delictum quia noluit, & tūc venia dignus eſt, vt ff. de Fal. l. qui falſum. aut non perfecit quia non potuit, & tunc punit, quia in maleficiis ſpectatur uoluntas & non exitus, vt ff. de Sica. l. Diuus, & ff. ad l. Pompe. de parrici. l. prima, & C. de epiſco. & clericis, l. ſi quis non dicam rapere. Et licet de iure communi conatus delicto proximus æque puniatur in attrocibus, ac ſi flagitium perfectum fuiſſet, vt per Bald. in d. l. ſi quis non dicam rapere. colum. 2. glo. in l. præſenti. in verbo, cogitatione, C. de his qui ad eccl. conf. Math. de Aſflict. in conſtitutione, ſi quis aliquem. ſub rub. de percuſſ. illici. cum armis. in 4. colum. ſubdit contigiſſe in quodam aſſaſſino qui traxit ſagittam cū Baliſta, & dedit in Arzono equi, & non percuſſit eum in quē traxerat, & atteſtatur talem fuiſſe punitum acſi occidiſſet, & ita fuiſſe determinatum & executum, & ratio eſt, quia, vt inqt Barto. in l. non ſolum, §. ſi mandato, 3. colum. ff. de iniur. contra aſſaſſinos ſemper ſolet augeri pœna, eadem ratione. Bart. dicebat in l. 1. ff. de pari. quod monachi qui conati fuerunt dare venenum Abb. S. P. debebant plene puniri, licet delictum non fuiſſet conſummatū & perfectum, ad mortem. Item Bar. & Saly. in l. 1. C. de malefi. & Math. Ang. in tract. malefi. in verbo, ueſtem celeſtem abſtulit. 9. colum. verſicu. ſed aduertas. q regulariter puniri nō deberet pœna mortis naturalis propter ſolum conatum, ut tenet Speculator. in titu. de accuſationib. prima parte, §. 1. verſic. ſed fallit tamen regula in delicto quod poteſt trahi ad exemplum. per tex. in l. ſi quis ſeruo, C. de furt. In crimine aſſaſſinij & læſæ maieſtatis, punitur affectus & conatus acſi ſecutus eſſet effectus. Bal. & Ang. in l. 1. §. hęc verba, ff. quod quiſque iur. Felyn. in d. tract. conatus, in ſexta fallētia. At dato caſu ſed non conceſſo quod indiſtincte in omnibus attrocibus delictis puniretur conatus pœna ordinaria, quæro
6 an hoc habeat locum in pœnis ſtatutarijs. †Ad hoc reſpōdit Barto. in l. prima, §. Diuus. de ſica. quod non, & ratio eſt, quia
7 ſcælus incœptum habetur pro perfecto non ſecūdum veritatem †ſed ex fictione, quæ non habet locum in legibus municipalibus, vt notatur in l. 3. §. hæc verba, ff. de nego. geſt. †æquitas etiam dictas propoſitum tum actu imperfecto clementius plecti quam cum actu perfecto, l. ſi fugitiui, ff. de ſerui. fugit. Hinc eſt quod voluit Specula. legibus punientibus conatum eſſe derogatnm per conſuetudinem contrariam, quia delicta attrocia ferme vbique ſecundum ſtatuta puniuntur, de quo p Fely. late in ſuo tract. de conatu, & in capitu. i. de præſumptio.
9 †Nec prætermittendum eſt non deeſſe qui dicant, non ſolum de conſuetudine mitius puniri attrocia delicta attentata, ſed etiam ſemper de iure communi, quotieſcunque lex expreſſe non impoſuerit eandem pœnam delicto attentato & crimini conſumato, aut nullam pœnam certam impoſuerit, & ra-
10 tionem quia tales mouentur, †credo eſſe, quia ī arbitrariis mitius punitur qui attentauit quam qui perfecit, vt probatur in l. prima, ff. de extraordina. crimi. & l. quamuis adulterii. C. de adulteriis. & licet vbi agitur de pœna criminali imponenda propter conatum mitius & extraordinarie puniatur arbitrio iudicis, vt probatur in l. prima, ff. de var. & extraord. cogn. nihilominus hoc procedit vbi lex non ſpecificat quantitatem pœnæ, Bald. in l. ſi fugitiui. C. de ſeruitu. fugi. & bene probat tex. in l. prima, C. ſi quacunque præd. po. Cyn. in l. prima de extraord. crimi. Cœpol. in ſuo vlt. conſi. & Fely. in capitu. inquiſitionis.
11 de accuſationibus, dicūt quod †in attrocibus punitur conatus eadem lege ſed non eadem pœna, & ita confirmant intelligi debere, quod in attrocibus punitur affectus, licet non ſequa-
12 tur effectus, †& communis opinio, iudicio meo, eſt, quod ad hoc, vt habeat locum pœna ordinaria, requiritur actus perfectus & conſumatus, & iura punientia conatum tanquam factum principale ſunt hodie correcta per contrariam & generalem conſuetudinem, prout late dixi ſub rubrica de euentu, quo te remitto.

De his qui delinquunt cogitatione, actione, & perfectione ſimul.

SVMMARIVM.

1 *Semper maiori pœna plectitur ille qui libertate delinquit, quam qui ex abrupto, ira, vel dolore motus ſcælera committit.*
2 *Delinquendi præcogitatio non poteſt niſi præſumptione per actus extraneo probari.*
3 *Inimicitia capitalis arguit animi deliberationem.*
4 *Qualitas inimicitiæ qualitatem demonſtrat deliberationis.*
5 *Quando inimicus ex tempore incidit in inimicum, an inimicitia excludat deliberationem.*
6 *Sola inimicitia capitalis facit indicium ad inquirendum, non autem ad torquendum, niſi alia concurrant indicia.*
7 *Animi deliberatio colligitur ex eo quod quis ante commiſſum delictum tranſmiſerit bona ſua in alienam iuriſdictionem.*
8 *Alienatio bonorum facta illico ante commiſſum delictum, ĩducit ſuſpicionē præcogitationis.*
8 *Aggreſſio nullis dicts verbis facit ĩdicium animi deliberati.*
10 *Locus remotus ab hominum frequentia arguit præmeditationem animi.*
11 *Si occiſor niſus fuerit emere arma, & in eis ſe exercuerit, & deferrat pilas ferreas vel ſtocum ſub cappa, & ſi amicum præmonuerit ut audito rum orc cum armis accurrat, cum omnia ſimul tendant ad eũdem finē, præ-*

Digitized by Google

præcogitationem demonstrant.

12 *Pars corporis offensa arguit propositum.*

13 *Pluralitas vulnerum facit indicium deliberationis.*

14 *Tempus inducit suspicionem homicidii meditati.*

15 *Assistentia hominum cum armis facit indicium ad tractatum.*

16 *Habitus delinquentis arguit præmeditationem animi.*

17 *Armorum delatio in non solito deferre arma, inducit mali animi suspicionem.*

18 *Modus percutiendi est signum propositi.*

19 *Minæ & iactationes ante cõmissum delictum arguunt deliberationem, maxime in solito eas exequi.*

20 *Proditio est indicium pensamenti.*

21 *Secreta ad aures locutio, si statim sequatur homicidium, concurrente capitali inimicitia, plene probat pensamentum.*

22 *Reiteratio percussionis cum baculo, est indicium deliberationis.*

23 *Rixa secunda uice facta parum post primam, pensamentum demonstrat.*

24 *Præcogitatio colligitur ex genere armorum.*

25 *Deliberatio animi demonstratur ex qualitate vulneris.*

26 *Qualitas personæ attenditur ad cognoscendum an homicidium ex proposito fuerit commissum.*

27 *Inquisitus cum narratione facti, & condemnatus an comprehendatur sub decreto gratioso absoluente condemnatum propter homicidiũ casu vel rixa commissum, & reseruante homicidia animo deliberato patrata.*

28 *Principum gratiæ sunt late interpretandæ.*

29 *Delictum semper præsumitur magis leue quam graue.*

30 *Qualitas necessaria, quæ est de forma, si non probatur, cætera corruunt.*

31 *Dolus præsumptus semper inducitur cum factum illicitum deducitur.*

32 *Credens occidere vnum, si alium occiderit, an puniatur secundum opinionem, vel secundum veritatem.*

33 *Contra iudicem male inquirentem, incarcerãtem, ponentem ad torturam, & bannientem, potest iurari in litem.*

34 *Verbum, deliberare, est quædam meditatio, & quoddam interuallum ad actum qui postea in animo destinatus sequitur.*

35 *Rixa affectata non tollit qualitatem animi deliberati.*

36 *Ad tollendam deliberationem, non refert an offensus prouocauerit, vel tertius.*

37 *Impune licet ad defensionem extranei occurrere contra insultantem.*

38 *Non solum prouocatio tertii, sed quælibet alia animum delibratum excludit.*

39 *Infra quantum tempus possit dici, quod delinquens calore iracundię deliquerit, ad exclusionem præmeditationis animi.*

PARS OCTAVA.

QVi enim tam horrenda inhumanitate, detestandaque sæuitia hominum mortem sitiunt, vt cogitatione præcedẽte ad homicidia perueniãt, lege Cornelia de sicariis puniuntur l. j. ad l. Cor. de sic. † Semper enim maiori pœna plectuntur qui appẽsate & deliberate delinquunt, quã qui ex abrupto, vel ĩ rixa, vel calore iracundię, vel impetu, vel casu, scelera committunt, vt in l. respiciendum. §. delinquunt. & ibi gl. & Bar. ff. de pœn. Bal. in consilio. 387. in tertio volum. & Alex. in rub. ad l. Iu. pecu. & Fely. in c. cum dilecti. de exceptio. † Verum quia delinquendi præcogitatio, maluſque animus non põt nisi præsumptione, per actus extrinsecos probari, vt Bal. in l. Pacuuius. ff. de hæred. instĩ. Io. de Ana. consilio 19. incip. vi sis instrumentis. numer. 17. fol. 11. & Cyn. in l. fi. C. de sica. nũc dicam de accedentibus & circumstantiis animi præmeditationem arguentib. Causa igitur qua impellitur homicida ad occidendum, vt †inimicitia capitalis, arguit animi deliberationem. Doct. in l. aut facta. §. causa. de pœn. †qualitas enim inimicitę demonstrat qualitatem deliberationis, cum possit etiã animus esse deliberatus faciendi cicatricem, & non occidendi, iuxta notata per Aegidium Bossium in tractatibus suis criminum, sub rub. de homicid. Non desunt tamen qui dicãt, inimicitiam excludere deliberationem, †vt quando inimicus ex tempore incidit in inimicum, & illum occidit nil dicto, uidetur enim non esse præsumendam præmeditationem, ex quo statim uiso inimico in illum impetum fecit, hæc tamen præsumptio tollitur alia põsumptione, quod haberet ante animũ ita faciendi, quãdocunque ei data fuisset occasio. uide D. Aegidium in d. tract. sub eo. ti. ex præparatorijs, & gestis ante maleficium, †sola tamen inimicitia capitalis, ubi ignoratur delinquens, licet faciat indicium, ad inquirendum contra inimicum, non facit indicium ad torquendum, nisi alia adsint inducia. Plotus d. l. si quando. numero 880. versiculum sextum indicium; C. unde ui. † Colligitur etiam animi præmeditatio, vt si quis ante commissum delictum transmisisset in alienam & separatam iurisdictionem bona sua mobilia & maximi valoris, vt l. & si amicis. in fin. iuncta. l. quod ait. in princip. & ibi glo. ff. de adul. Bald. in cap. tuę. de procura. Dec. ĩ rub. de iudi. colum. 2. † Alienatio bonorum facta illico, vel ex paruo interuallo ante commissum delictum, inducit suspicionem præcogitationis, vt Bar. in l. post contractum. ff. de donatio. † Aggressio nullis dictis verbis facit indicium quod homicida deliberasset hominem occidere. Ancha. consi. 217. Doct. in l. respiciendum, §. Delinquunt. ff. de pœn. Bart. in l. capite 5. de adult. † Locus remotus ab hominum frequentia, † & si occisor visus fuerit emere arma, eaque aptare, & si in eis se exercuerit, & si deferat ĩ manum Pilas ferreas, vel stocum sub cappa, & si amicum præmonuerit, vt audito rumore, cum armis accurrat in auxilium aggressoris, quæ omnia simul, cum tendant ad illum finem, demonstrant præcogitationem homicidij meditati: tex. in l. prima, §. vi possidere. ibi, in hoc ipsum aptus & præparatus venit, ff. de vi & vi arma. Albe. in tract. stat. quæst. 64. in 3. parte. Mantua. consil. 325. incipien. nisi innocentia. colum. 3. † Pars etiam corporis offensa, vt caput, arguit propositum. Bar. ĩ l. 1. §. 1. de sica. † Pluralitas vulnerum arguit animum deliberatum. Alber. in l. & si amici domum, ff. ad l. Iuli. de adulter. l. 2 ut facta, ff. de pœ. & l. nemo, C. de episcop. aud. † Tempus inducit etiam suspicionem præmeditationis, cum lex male præsumat contra agentem de nocte. glo. in l. furem ff. ad l. Cornel. de sica. † Assistentia hominum cum armis facit indicium ad tractatum. Bald. in l. hæc verba, ff. de his qui not. infam. † Habitus delinquentis facit indicium deliberationis, vt si tempore commissi delicti erat armatus tam armis defensiuis, l. licet inter priuatos, ff. de pac. † Armorum etiam delatio in non solito deferre arma inducit suspicionem mali animi, & præcognitionis. Doct. in l. fina. ff. de quæst. † Modus quoque percutiendi, vt si quis ense punctim percusserit, est propositi signum, & animi occidendi indicium. Bart. in l. respiciendum, §. delinquunt, ff de pœn. Marsil. consi. 7. l. prima, §. Diuus ad l. Cornel. de sic. † Minæ & iactationes ante commissum delictũ faciunt indicium mali animi, vt Doct. in l. fi. ff. de quæst. & præsertim in solito eas exequi. Bald. in l. Metum. C. quod met. cau. Gramm. cons. 13 numero 18. † Proditio est indicium põsamẽti. Fely. c. 1. de homici. † Secreta ad aures locutio, si illico sequatur homicidium, concurrente capitali inimicitia, plene probat pensamentum. Bald. & Iaſ. in l. prima, C. de serui. fugitiu. Felyn. in cap. afferte. de præsump. † reiteratio percussionis cum baculo arguit pensamentum. Bald. in l. licitatio, §. quod illicite. ff. de pub. & Grammat. in uoto. 17. numero 8. † Rixa secunda vice facta parum post primam pensamentum demõstrat. Fel. in c. si cautio. extra de fide instrumen. † Præcogitatio colligitur etiam ex genere armorum, vt si quis archibusio occiderit aliquem, vt in cap. significasti. ii. de homicid. † Deliberatio animi demonstratur etiam ex qualitate vulneris, vt si plaga, iudicio medicorum, erit mortalis. Felyn. & Ioan. de Ana. in c. primo. de homicid. † Qualitas etiam personæ, vt homo scandalosus, & solitus delinquere, attenditur ad cognoscẽdum an homicidium ex præposito fuerit commissum. Saly. in l. 1. C. de sic. Cœpo. in consi. 31. colum. 3. versicu. noua præsump. Grammat. voto 21. colum. vlti. Et si studiosi circa hãc materiam plura scire desiderant, eos ad ea relego, quæ scripsit Marsil. in l. 1. numero 27. C. ad l. Cornel. de sica. & Bar. vna cum gl. in l. i. §. Diuus, ff. ad l. Corn. de sic. Alex. in consi. 138. in primo volum. Cœpol. in consi. 29. Raph. Cu. in consil. 134. Fran. Aretin. consi. 80. videant etiam Marc. Ant. Blan. in practica sua criminali, ĩ uersicu. visis indiciis, numero 58. vbi secundum decem Aristotelis prædicamenta demonstrat delicta mediata. Videant etiã quæ dixi sub rub. de causis quibus delictorum pœnæ tum augeantur tum minuantur. Sed priusquam a præsenti materia discedam, † q̃ro quid si ex indiciis & natura facti qualitas animi deliberati colligatur, & tamen in inquisitione de ea nulla facta sit mentio, an condemnatus comprehẽdatur sub decreto gratioso absoluente condemnatum propter homicidium casu uel in rixa commissum, & reseruante homicidia animo deliberato patrata, pro condemnato facere videtur, † quia prĩcipium gratiæ sunt late interpretandæ. l. fi. C. de const. princ. & l. si quando, C. de bonis uacan. † & delictum semper præsumitur magis leue quam graue. Soc. in cap. ad audientiam. de homicid. Contra condemnatum facere videtur, quod necessaria est illa qualitas expressa a Principe, videlicet quod comprehẽdantur homicidia casu vel in rixa commissa, & si † qualitas necessaria, quæ est de forma, non probatur, cætera corruũt. Bald. in consi. 181. incipien. iuri publico. Facit etiam, quod in inquisitione cum narratione facti non opus est quod opponantur illa verba, scienter, dolose, & appensate, quia † dolus præsumptus semper inducitur cum factum illicitum deducitur, vt in l. j C. de sic. Ita tenet Angel. in l. si vacantia. C. de bonis uacan. lib. x. ver. pro intellectu istorum verborum Et quia super hoc articulo in curia Mediolani alias dubitatum fuit, consultus fuit Eccel. Senatus, qui censuit, vbi sint iudicia cum qualitate

ani

Digitized by Google

animi deliberati, ea purget condemnatus in fortijs iudicis cõ
stitutus, quæro nunquid si delinquẽs animo deliberato com-
32 miſit homicidium, †ſed credens occidere inimicum occidit
patrem, puniatur ſecundum opnionem, an ſecundum verita
tem. Vide Ang. in tract. maleſi. ſuper verſicu. ſcienter & appen
ſate. fol. 238. uide etiam quę ſupra dixi, ſub rubrica de his qui
non cogitant, ſed agunt, & perficiunt, & quia condemnati de
homicidio cum qualitate animi deliberati, propter criminis
immanitatem, raro a principibus gratia donãtur, cumque ad
cognitionem prꝫmeditationis multa & vrgentiora indicia ꝙ
currere debeant, & cum præſumptiones & coniecturæ aliis
prælumptionibus & coniecturis tollantur, ut Bald. in l. fina. C.
de probatio. capitu. i. de præſumptio. Alexand. conſil. 103. vlti.
colum. primo, volumine Bald. in l. Pacuuius, ff. de hæred. inſti-
tuendis. Gramma. conſi. 35. iudices debent eſſe valde cauti &
circumſpecti ne temere forment inquiſitiones cum hac qua-
33 litate, alioquin †contra iudicem temere formãtem inquiſitio-
nem de animo deliberato occidendi, vel de alio delicto etiam
in rixa, legitimis indicijs non præcedentibus, & contra iudicẽ
temere aliquem incarcerantem, vel condemnantem, aut po-
nentem ad torturam, aut bãnientem, poſſet iurari in litem p
inquiſitum, incarceratum, aut bannitum, ſeu condemnatum
iniuſte, probando ex ipſo iuramento contra iudicem in ſyndi
catu omnia eius damna, expenſas, ac intereſſe non ſolum pe-
cuniarium, verum etiam honoris & exiſtimationis iniurię, p
ut late docet Plotus in l. ſi quando, numero 630. uerſicu. vige-
ſimo quinto amplia, C. vnde vi. Aduertant igitur iudices, ne
temere forment inquiſitiones cum qualitate animi deliberā-
rati, præſertim in dominio Mediolani, vbi extat decretum te-
noris infraſcripti. Homicida capite puniatur, ita quod moriā-
tur, & tamquẽ homicidã puniatur quicunque etiam non ſe-
quente morte tantummodo vulnerauerit, aut inſultum cum
telo euaginato fecerit, animo tamen deliberato occidendi, ẽt
ſi non lædat vel occidat. pari modo intelligatur quicũque hu
iuſcemodi penſato maleficio auxilium dederit, conſiliumue,
quamuis etiam is manus ad opus non extenderit. cum igitur
in hoc dominio vigeat tale decretum, diligenter vidẽdum eſt
34 quomodo cognoſcatur talis deliberatio. †Verbum. enim de-
liberare, eſt quædam meditatio & quoddam interuallum ad
actum qui poſtea in animo deſtinatus ſequitur, toto ti. ff. & C.
35 de fur. Bald. in l. potuit, C. de fur. †Et quia rixa tollit qualitatẽ
animi deliberati, aduertendum eſt, quod etiam poteſt interue
nire rixa, & tamen erit animus deliberatus, in eo qui illam af
fectat ad finem deueniendi ad homicidium l. ei qui data ope
36 ra, ff. ex quibus cauſis maior. † Aduerſe etiam, quod ad tollen
dam deliberationem, nõ refert an offenſus prouocauerit, vel
tertius. Rom. in l. cum mulier, ff. ſolut. matrimonio, col. 23. ver
ſicu. aduerte tamen. & ideo, ſi video aliquem rixantem. & ſti-
mulõ defenſionis proximi, ſeu cuiuſlibet etiam extranei, nul
lis dictis verbis, alium inſultem, non puniar pœna memorati
decreti, licet errauerim, quia fuit actus impetu factus, & non
præcedente animi deliberatione. Bald. in l. raptores. C. de epiſc.
& cleri. & Saly. in l. Gracchus, C. de adul. & Alexand. conſi. 76.
37 col. 2. volu. 2. †licet enim impune etiam ad defenſionem extra
nei occurrere contra inſultantem. laſ. Dec. & Docto. l. vt vim,
38 ff. de iuſt. & iur. †& non ſolum prouocatio tertii, ſed quælibet
alia animum deliberatum excludit, quamobrem Aegi. Boſſi.
dicit in ſuo tractatu de homiciꝺ. quod ſi aliquis impatiẽs & ira
cundus ceſpitet, & pede lapidem feriat, & ita prouocatus nul-
lis dictis verbis vulneret aliquem ex aſtantibus, qui de eo ride
38 bant, nõ eſt animus deliberatus, †ſed infra quantum tempus
poſſit dici quod delinquens calore iracundiæ deliquerit ad ex
cluſionem prꝫmeditationis animi, vide ea quæ dixi ſub rubr.
de his qui ſola cogitatione & perfectione delinquunt. & Dec.
in l. Qui calore, ff. de reg. iu.

De his qui puniuntur, licet non cogitent, nec agant, nec perficiant.

SVMMARIVM.

1 *Pœna eſt delicti ſatisfactio.*
2 *Dominus punitur ex delicto ſerui.*
3 *Dominus amittit domum vbi falſa moneta fabricata fuit.*
4 *In primipilari officio mulier ſine eius culpa amittit dotem.*
5 *Filii legitimi nati propter peccata parentum non admittuntur ad honores.*
6 *Quod aliqui ſæpe puniantur pro peccatis aliorum, probatur per multa exẽpla ſacræ ſcripturæ.*
7 *Statuta quod pater pro filio, & dominus pro famulo, teneatur ad pœnam pecuniariam, valent.*
8 *Decretum Mediolani quo in crimine læſæ maieſtatis puniebantur corpora liter collaterales innocentes, fuit correctum a Carolo Quinto Imperatore.*
9 *Filii eorum qui inciderunt in crimen læſæ maieſta. pro paterno ſcælere plectuntur.*
10 *Natus ex mala progenie, eſt ſuſpectus, quod ſit malus.*
11 *Nati ex ſanguine infecto, infecti & ipſi præſumuntur*
12 *Filius præſumitur eiuſdem intentionis qua & pater fuit.*
13 *Qui habuit prędeceſſores peritos alicuius artis, & ipſe eadem arte vtatur, præſumitur bene peritus in ea.*
14 *Auiris egregiis an improbi proficiſcantur filii.*
15 *Virorum heroum filii noxæ.*
16 *Legali & probo viro ſæpe ſuccedit illegalis, & improbus filius.*
17 *Qui promittit ſtare iuramento Titii, & decedat Titius antequam iuret, nõ tenetur ſtare iuramento eius hæredis.*
18 *In crimine hæreſis, an vltio feratur non ſolum in authores ſcælerum, ſed & in progeniem eorum.*

PARS NONA.

1 LIcet pœna ſit delicti ſatisfactio, & delictum
tenere debeat ſuum authorem. l. ſancimus, ff. de pœ
nis, & teſte Diuo Auguſtino, peccata parentum fi
liis imputari non debeant, nihilominus in multis caſibus de
iure puniuntur illi qui nec cogitatione, nec actione, nec perfe
2 ctione deliquerunt: †Exemplum in domino qui punitur ex
delicto ſerui, cum teneatur eum dare pro noxa, vt C. & ff. de
3 noxa. Et ſi quis paup. fec. dicatur. †Idem in crimine falſæ mo-
netæ, vbi dominus amittit domum vel fundum vbi falſa mo-
4 neta fabricata fuit, C. de fal. mo. l. j. †idem in primipilari offi-
5 cio, vbi mulier perdit dotem, vt C. de primipil. l. prima, †idem
in filiis illegitime natis, vt extra de filiis presb. huc quoque vet
6 git quod dicitur in j. quæſt. 4. c. Eccleſia. †peccato enim Achor
plebs Iſraelitica in manibus hoſtium tradita fuit, & peccata fi
liorum Heli populus in manu Philiſtinorum corruit. Pecca-
to etiam Aegiptiorum eorum poſſeſſiones grandini traditæ,
iumenta, & primogenita eorum morte conſumpta ſunt. Itẽ
peccato plebis, electi eorum ſępe fuerũt puniti, & tandem cũ
eis prophetę ducti fuere in captiuitatem, ſcęlere etiam Iſraeli
tarum arca domini Philiſtæis tradita eſt, & crimine Amalechi
tarum animalia eorum iuſſa ſunt interfici. Etiam quod aliqui
ſæpe puniantur pro peccatis aliorum, probatur per exemplũ
Ionæ: per peccatum Dauid populum numerantis, per paruu-
los Sodomitarum, & paruulos Datan & Abiron, per Chana
an qui patre peccante factus eſt ſeruus, per ſucceſſionem Gie
zi, per reliquias Iudæorum, per quatuor ſucceſſores Achab, p
Idumęos qui deſcenderunt ab Eſau, vt in d. cap. eccleſia, vide-
7 ri poteſt. †Valent ẽt ſtatuta quod pater pro filio, & dominus
pro famulo teneantur ad pœnam pecuniariam, ſi filius vel fa
mulus deliquerit, vt pater & dominus diſcant eos ſub bona di
ſciplina tenere, ſed vt puniantur corporaliter non valent ſtatu
ta, & quę ſtatuta limita, vt per Plotum in d. l. ſi quando, num.
876. verſ. 5. quæro, C. vnde vi. Et alias ob facinus Andreę Lam
pugnani S. Stephani occidit Galeatium Sfortiam Mediolanẽ.
Ducem, moleſtabatur eius frater D. Princiuallus Lampugna-
8 nius ſcęleris innocens, vigore †Decreti antiqui Mediolanẽſis,
quo in criminę lęſę Maieſta. etiam corporaliter puniebantur
collaterales innocentes, quod quidem Decretum antiquum
erat iniquum & nullum, & contra illud conſuluit Dec. conſi.
64. incipien. prędſupponitur. & propterea Carolus Quintus Im
perator in nouis conſtitutionibus dominij Mediolanenſis a
ſe editis illud inſeri noluit, ſed ipſum & alia decreta tyrannica
9 antiqua ſanciuit eſſe antiquata & correcta. †Accedat etiam,
quod filii eorum qui inciderunt in crimen lęſę Maieſt. pro pa
terno ſcelere plectuntur, vt in l. quiſquis, C. ad l. Iul. Maieſta. l.
enim Iulia Maieſt. ſancitum eſt quod filiorum innocentia pu
niatur, ea potiſſimum ratione, quia filij ſolent eſſe ſimiles pa
tribus, l. quod ſi nolit, §. ſi Mancipia, ff. de ędili. edi. & hanc ſen
10 tentiam affirmat Alexand. & ideo Bal. per d. §. ſi Mancipia. †di
cit, quod natus ex mala ꝓgenie eſt ſuſpectus quod ſit malus,
idque comprobatur, quod mala arbor fructus bonos facere
non poteſt. glo. in d. §. ſi mancipia. vnde Alberic. in conſil. 12.
11 †dicit, quod procreati ex ſanguine infecto, infecti & ipſi præſu
muntur. Hinc eſt, quod natus ex patre partiali contra regem,
eodem modo prędſumitur eius filius. Barba. in conſ. 34. colum.
xxiiii. in ii. volu. incipien. prędclarus, & Bar. in l. liberti, C. de ope
12 ris liberto. †dicit, quod filius prędſumitur eiuſdem intentionis
qua & pater fuit. & tex. in c. fi. de conſecrat. diſtin. 5. dicit quod
non poteſt filius a ſe facere quicquam, niſi quod viderit patrẽ
facientem. idem ait glo in l. quiſquis, C. ad l. Iul. maie. cui acce-
dit quod Specu. dixit in prooemio Specul. quod filius prædſumi
tur geſta parentis imitari. & prędmiſſa intelligẽda ſunt nedum
in vitiis, verum etiam in virtutibus, idcirco Alber. de Roſa. in

l. ii.

Digitized by Google

13 l.2.§.quæ omnia,C.de vet.iur.enuc.†dicit,quod ſi quis habuit prædeceſſores alicuius artis peritos, & ipſa eandem arte vtatur,præſumitur bene peritus in ea, facit propterea quod Doctores in dicto,§.ſi mancipia , dicunt,quod ad probationem bonæ famæ conſueuit fieri capitulum , quod natus ſit ex bonis parentibus . His adſtipulatur quod dixit gloſſa. in l. cum vnus,ff.de alimentis,videlicet,quod natus ex bono patre præſumitur bonus,& hoc corroboratur ex eo quod bona arbor non poteſt facere fructus malos gloſſ in dicto §. ſi mancipia. Non deſunt tamen qui hanc opinionem reprobent. Elius,n. Spartianus in vita Seueri Imperatoris ita dicit,Conſtat neminem prope magnorum virorum optimum & vtilem filium reliquiſſe.Et paulo poſt ſubdit, Quid Marco Felicius fuiſſet,ſi Commodum non reliquiſſet hæredem ? Quid Seuero Septimio,ſi Baſſianum non genuiſſet?Hic iure ſuccedit, quod Demoſthenes Græcę eloquentiæ vberrimus fons ſolebat dicere,
14 †quod a viris egregijs improbi proficiſcantur filii. His quoque accommodari poteſt,quod Philoſophi præſtantiſſimi affirmant ex viris ſapientibus dementes oriri ſolere filios,cuius rei rationem reddit Alexander Aphrodiſæus in problematibus,ad quę te remitto. Ad hoc etiam optime facit quod pro-
15 uerbio dici ſolet,videlicet,†virorum heroum filij noxę. quo ſignificatur a parentibus claris filios degenerare.Huc quoque ſpectat illud Minuerę apud Homerum,Pauci enim filij ſimiles patribus ſunt,plures peiores,pauci autem meliores. Et vt
16 ad iureconſultos redeamus,†legali,& probo viro ſępe ſuccedit illegalis & improbus filius,l.generaliter,C.de rebus credi.
17 &propterea†ſi pacto conuento in contractu,aut iudicio promitto ſtare iuramento Titij,& decedat Titius antequam iuret,non teneor ſtare iuramento eius hęredis, & eſt com.op. *Plotus, d. l. ſi quando numero 626.verſicu.fallit ſecundo,& numero 746.verſiculo ſexto fallit , C.vnde vi.Huc etiam vergit id quod Bald.dicit in capitulo primo colum. 4.de iudic. in 3.lectu.quod in prudentia & fide eadem perſona non eſt patris & filii. Facit preterea quod dicitur in cap.recurrat,23. quę ſtione quarta , ſcilicet ex bonis plerunque malos naſci. ſed quia hoc ad tractationem noſtram non pertinet, ſtudioſis iudicandum relinquo quiſnam premiſſorum Doctorum iuſtius arma induat. Et ſi,vt dicitur in capitulo vergentis extra
18 de hereticis.†ſecundum legitimas ſanctiones,reis leſę Maieſtatis punitis capite bona confiſcantur eorum, filijs ſuis vita ſolummodo ex miſericordia conſeruata,quanto magis qui errantes in fide verum Dei filium Ieſum Chriſtum offendunt, acapite nro , quod eſt i pſe Chriſtus, eccleſiaſtica diſtrictione p reſcindi, & omnibus bonis temporalibus ſpoliari debent,cū longe ſit grauius æternam quam temporalem ledere Maieſtatem?nec huiuſmodi ſeueritatis cenſuram Orthodoxorum exhęredatio filiorum, quaſi cuiuſdam miſerationis pretextu,debet Vllatenus impedire,cum in multis caſibus, etiam ſecundum diuinum iudicium,filii pro patribus temporaliter puniãtur, & iuxta canonicas ſanctiones quandoque feratur vltio non ſolum in authores ſcelerum,ſed etiam in progeniem eorum.Hactenus oſtendimus quibus modis delicta deducantur in eſſe , ſed quia poſtquam ſcelera ſuum eſſe conſecuta ſunt, nedum puniuntur illi qui principaliter & immediate delinquunt,verum etiam mandantes,conſulentes,opemq; preſtãtes,nunc operę pretium eſſe cenſui materiam hanc mandati, conſilij,auxilijque intactam non relinquere.

De mandato.

SVMMARIVM.

1 *Mandare quis dicatur,*
2 *Qui mandat hominem propter pecuniam occidi,aſſaſſinus dicitur,tam ipſe mandans quam mandatarius.*
3 *Aſſaſſinum an contrahatur nulla data pecunia vel promiſſa.*
4 *Mandatarius committit aſſaſſinium quando delinquit vt complaceat alicui a quo veriſimiliter ſperat conſequi remunerationem.*
5 *Non ſola mandati ſuſceptio,ſed eius executio attenditur.*
6 *In atrocibus delictis extra ordinem punitur mandatarius,quando deuenit ad actum facto proximum.*
7 *Mandans committi aſſaſſinium,effectu non ſecuto an puniatur pœna ordinaria.*
8 *Aſſaſſinus tanquam diffidatus a toto populo Chriſtiano,a quocunque pōt impune occidi.*
9 *Clericus rōne aſſaſſinii punitur a iudice layco.*
10 *In crie aſſaſſinii quis condemnatur corporaliter ex probabilibus argumētis.*
11 *Teſtes de auditu in crimine aſſaſſinii an faciant indicium ad torturam.*
12 *Mandans an poſſit puniri,quando de mandato per ſolam confeſſionem cōſtat.*
13 *Confeſſus mandatum ad homicidium,non excuſatur etiam q̄ mādata iuxta neget mandantem aliquid mandaſſe.*
14 *Mandans non excuſatur , ſi mandatarius diceret ſe motu proprio feciſſe.*
15 *Si de principali conſtat ſolum per bannum contumaciæ,non poteſt procedi contra mandatorem.*
16 *Mandatum non præſumitur,etiam quod amicus uel conſanguineus occiderit inimicum.*
17 *Dictum mandatarii an faciat indicium ad torturam contra mandantem.*
18 *Turpis perſona an admittatur in teſtem cum tortura.*
19 *Decretum Mediolani puniens mandantes,& mandatarios effectu non ſecuto,an comprehendat ratificantes.*
20 *Statutum capite puniens homicidam,an extendatur ad mandantem fieri homicidium.*
21 *Statutum loquens in caſu vero,comprehēdit etiam fictum,quādo loquitur ſecundum vel preter ius commune.*
22 *Mandans & mandatarius an puniantur eadem lege.*
23 *Mandans fieri homicidium plus eſt quam homicida.*
24 *Qualitas quæ inhæret mandatario,an intelligatur inhærere mandanti.*
25 *Liberato mandatario, an intelligatur eadem ſententia liberatus mandans.*
26 *Exiſtens Mediolani ſi mandat ut aliquis occidatur Romæ, an poſſit puniri Mediolani,caſu quo homicidium committatur Romæ .*
27 *In inquiſitione contra mandantem obligatum ex mandato ſolo, debet apponi tempus & locus mandati facti.*
28 *In inquiſitione contra obligatum ex delicto propter mandatum,debet apponi locus & tempus conſumati delicti.*
29 *Mandans committi delictum,ſi mandatarius exceſſerit fines mandati,an teneatur de eo tantum quod mandauerit.*
30 *An mandatarius qui acceptauit facere delictum, probet contra mandantem.*
31 *An mandator teneatur,ſi mandatarius diu ſteterit & poſtea commiſerit delictum.*
32 *Quando mandatum dicatur reuocatum.*
33 *Mandans de mandato alterius,ſecuto delicto an puniatur.*
34 *Nuntii portantes literas vel ambaſciatas de aliquo delicto,atroci puniuntur ut principales delinquentes.*
35 *Filii vel ſerui facientes aliquid de mandato patris vel domini an excuſentur.*
36 *Laboratores coloni,& artifices,laborantes in alieno ſolo,ratione mandati excuſantur.*
37 *Denuntiatio extraiudicialis non conſtituit aliquem in mala fide .*
38 *Officialis an teneatur exequi mandatum iniuſtum Principis .*
39 *Iudicis mandatum iniuſtum an excuſet exequentem.*
40 *Mandator an teneatur ex mandato ſi non expreſſe mandauerit,& famulus eius occiderit iniuriantem.*
41 *Ratihabitio in delictis an mandato æquiparetur.*

PARS DECIMA.

1 AD declarationem præſentis materiæ † præmitto, quod mandator ille dicitur qui committit delictum fieri propter ſeipſum ad ſuæ voluntatis ſatisfactionem,eiuſque propriam vtilitatē , verbis quibuſcunque interuenientibus,mandatum tamē importãtibus,& nulla data pecunia.Ang.in tract.malef.in verb.Mandatorem.& ibi Auguſt.Arim.Dixi ad utilitatem ſuam, vt diſtinguerem mandatorem a perſuaſore,cuius gratia non committitur delictum.Bar.in l.non ſolum. §.ſi mandato.ff. de iniur.verbo.venio ad materiam.Dixi verbis quibuſcunque interuenientibus,mandatum tamen importantibus, quia Bar. in d.l.non ſolum.§.mandato.de iniurijs.in 1.q.dicit quod in hoc conſideratur ſubſtantia verborum & non ſonus,& propterea,licet nulla fiat mentio de mandato,ſed proferātur verba ex quibus æquipollens reſultet,tamen dicitur mandatum Alex.in conſi. 127.colum.2.volumi.4. & conſilio ſequē. in fi.
2 Dixi,nulla data pecunia,ad differētiam aſſaſſinij:† qui enim mandat hominem pecunia mediante occidi,aſſaſſinus dicit tam ipſe mandans quam mandatarius,vt in c.1.de homc.ī 6. Bal.in l.non ideo minus.C.de accuſ.Bar.in l.non ſolū.§.ſi mādato.ff.de iniu.& Ang.ī l.qui ſepulchra. C.de ſep.vio.aduerte tamen,quod non videtur differentia,an actu detur pecunia, an ſolum promittatur.Are.conſ.164.car.v.colum.j. verſic. 3.
3 & Saly.in l.non ideo minus.ad finem.C.de accuſa.† & nō ſolum mediante pecunia data vel promiſſa contrahitur aſſaſſinium,ſed etiam aliquo alio dato vel promiſſo.Cur. ſen.conſ. 20.trad.Io.And.Capyc.& alii in locis citatis per Carrerium ī eius practica criminali,§.homicidium,nume.4.& faciūt trad. per Gram.uoto.9.numer.2.vbi allegans Io.And.in ca.penult. de cler.non reſid.inquit,quod nedum pro pecunia , ſeu alia

re

Digitized by Google

redata vel promissa, sed etiã vt quis complaceat alteri dicitur. committi delictum assassinij, & videtur sequi Alexand. in l. i. ff. de eo per quem fact. erit. Sed hæc opinio, si indistincte intelligitur, non videtur vera, quia mandatarius committit delictum propter lucrum pecuniæ seu alterius rei, vel vt alteri cõ placeat, vnde semper diceretur committere assassinium, & destrueretur hæc tota materia, in qua Doctores cõueniunt, mãdantem teneri in multis casibus de mandato tantum & non de assassinio, vnde Carrer. in loco de quo supra, sentiens hanc difficultatem, dicit opinionem Ioan. And. & Grammat. non procedere indistincte, †sed vbi mandatarius delinquit vt com placeat alicui, a quo verisimiliter sperat consequi remunerationem, & hæc distinctio placet, quia sapit veritate m, & crederem esse tenendam, ex quo opinio Doctoris dist inguentis sequenda est, quia neminem offendit. Alexan. consilio quinquagesimo numero septimo, libro septimo Socin. consilio 66. columna penultima. Ex his infertur, quod statutum Mediolanense, quod addit de promissione, non tollit hanc difficultatem, sed auget ius commune vt idem sit, licet promissio fuerit facta de alia re quam de pecunia, ita Bald. in consilio 388. in quinto volumine quod est repetitum in primo consi. 98. Insuper notandum est, quod licet mandatum sit res attrocissima, †nihilominus attenditur eius executio, & non sola
5 mandati susceptio. tex. in l. item apud Labeonem, §. sicuraue rit, ff. de iniur. & l. quæ seruo, §. plus, Pomponius. ff. de furtis, &
6 l. prima, ff. de extraord. crimin. †fallit tamen in attrocibus delictis, quando deuentum fuit ad actum facto proximum, tũc enim extra ordinem arbitrarie punitur delinquens, l. prima, §. fina. ff. de extraordina. crimin. & l. si fugitiui, C. de seruis fu
7 git. †Aduerte tamen, quod, in crimine assassinij, mandator, effectu non secuto, punitur pœna ordinaria, text. est in capitul. pro humani. de homicid. libro sexto Fely. in tract. conatus. colum. tertia, in fine, & Corn. consi. 202. j. volumine & Ange. cõsilio, 14. colum. fin. communis tamen Doctorum opinio est, quod mandans committi assassinium, delicto non secuto, puniatur pœna extraordinaria. Vide Grammat. in voto 8. num. vigesimo, qui tamen Grammat. in dicto voto loquitur in mãdante, sed in mandatario vera videtur opinio, quod indistincte puniat pœna mortis naturalis, si peruenit ad actum facto proximum, percutiendo, licet non occidendo, & hanc distinctionem inter mandantem & mandatarium ponit Gramma. voto nono in additionibus, vbi allegat quamplures decisiones, sed eius distinctio etiam indistincte non videtur vera, ex his quæ tradit Capyc. deci. 155. & Carrer. in loco supra citato, vbi adducunt quamplures decisiones, & adhibent longam distinctionem, & adeo abhorrent iura hoc nefandissimum crimen assassinij tam in mandante quam in mandatario, vt in eo multa specialia inducta sint cõtra iuris regulas, inter quæ
8 hæc præcipue notabilia sunt, †primo, quod assassinus est diffidatus a toto populo Christiano, adeo quod a quocunque potest impune occidi, etiam a patre & filio. Gramma. dicto voto octauo, & nono in principio. Carrer. vbi supra, numero
9 nono, vbi multa adducit, †Secundo, quod assassinus amittit omne priuilegium, adeo quod clericus ratione assassinij cognoscitur & punitur a iudice layco, vt trad. multi, quos referunt & sequuntur Gramma. & Card. in locis supra citatis. Tertio, quod etsi in criminalibus causis probationes requirantur
10 plenæ & Clarissimæ, l. fina. C. de probationibus. †in hoc tamẽ crimine assassinij quis condemnatur corporaliter ex indiciis & probabilibus argumentis, capitu. prohumani. de homicid. in sexta. Decis. consilio 189. columna secunda & tertia, Bald. in l. sciant cuncti, C. de probationibus, Grammat. vbi sup. & vot. vndecimo. Marsi. in practica criminali, §. examinata.
11 †vbi etiam voluit, quod testes de auditu in tali crimine faciãt iudicium ad torturam, quod tamen vltimum dicit Carrer. ibi numero decimonono periculosum fore, vbi alia non concurrerent, per ea quæ trad. Grammat. vot. nono in fine. Alia pertinentia ad hanc materiam assassinij, quia non est principalis materia nostra, videas apud Capyc. Gramma. & Carrer. in lo-
12 cis supra relatis. †Adde etiam, quod mandans non potest puniri quando de mandato per solam confessionem constat, nisi mandatarius attestaretur de mandato. Aegid. Bossius in tracta. suo de man. ad homici. numero quinquagesimoseptimo.
13 †Aduerte etiam, quod confessus mandatum ad homicidium non excusatur etiam si mandatarius neget mandantem aliquid mandasse, quia a socio criminis elisio hæc habetur, vt dicitur in l. queniam liberi maxime per Salycet. & Bald. C. de
14 testi. †Eodemmodo non excusatur mandans si mandatarius diceret se motu proprio fecisse. Hyppoli. in l. prima, §. Diuus.
15 columna tertia, ff. de quæst. †Scias etiam, quod si de principali constaret, quia tanquam contumax esset bãnitus, procedi nõ potest contra mandatorem, per regulam, eius qui delatorem.
16 & per id quod ibi notat Barto. ff. de iure fisci. †Accedat etiam, quod mandatum non præsumitur, etiam si amicus vel cõsanguineus occiderit inimicum eius text. est cum gloss. in capitul' cum ad sedem. de restitutione. spoliatorum in verbo, interdictum, & l. tertia, §. cum igitur, versiculo nam cum familia, ff. de vi & vi armata. Bald. consilio, 383. columna finali volumi-
17 ne quinto. †illud quoque prætermittendum non est, quod mãdatarius facit indicium ad torturam contra mandãtem cum aliquo indicio vel præsumptione post susceptum mãdatum, sed ante susceptum mandatum indistincte facit indicium ad
18 torturam. Bald. consilio 429. incipiente, an mandatarius. †Et quod socius criminis, vel alia turpis persona non admittatur in testem nisi cum tortura, vide gloss. in l. tertia, §. finali in verbo, palam, ff. de testibus, & Iaso. in l. tertia C. de summa Trini. & Cœpol. consilio 61. columna secunda, & Alexand. consil.
19 nono in primo volumine. †Scias etiam, quod per decretum huius dominij, mandantes & mandatarij effectu non secuto puniuntur ea pœna quæ ipsis imposita est, casu quo delictum consummassent, sed an tale decretum puniens mandantẽ cõprehendat etiam ratificantem. vide Alexand. consilio 82. columna secunda, & versiculo vnde succedunt, volumine primo, & in l. prima, §. de illo, columna prima, ff. ad Trebellian.
20 †Quid autem si statutum, nulla facta mentione de mandante, capite puniat homicidam, an extendatur ad mandantem fieri homicidium? Moderni in l. prima, in principio, de verborum obligation. affirmant esse communem opinionem quod statutum pœnale non comprehendat mandantem, & ratio quia mouentur, est, quia statutum loquens in casu vero non trahitur ad fictum, & sic ad factum per alium, l. tertia, §. hæc verba, ff. de negotiis gestis, l. prima, §. qui interdictum, ff. de furt. Barto. in l. hæc verba, ff. de adulteriis. idem tenet Barto. in l. si quis id quod, §. fina. ff. de iurisdictio. omnium iudicum. Aduerte tamen, quod iste articulus est valde disputabilis, multa enim pro & contra allegantur per Docto. quę breuitati studens hic transcribere noluite enim remitto ad Alber. de Rosa. in tertia par. statutorũ. quæst. quinquagesimaquinta, vbi re-
21 feruntur opiniones omnium Doctorum, †hoc tamen dixerim, quod statutum loquens in casu vero, comprehendit etiã fictum, quando statutum loquitur secundum vel præter ius commune, alias secus. Alexand. dicto consilio 82. columna secunda, volumine primo, & in dicta l. prima, §. de illo, ad
22 Trebellianum. †Si autem quæramus, si de iure communi mãdans & mandatarius puniatur eadem lege, videtur dicendum quod sic, quia mandans secundum iuris fictionem facere dici
23 tur, vt in l. prima, §. deiecisse, ff. de vi & vi armata. †& mandãs est plusquam homicida, quia delinquit in se & in alium quẽ corrumpit, & dicitur princeps delicti, secundum autem veritatem quilibet tenetur sua lege, vt l. non solum. in principio de iureiurando. Alii distingũt, aut verba legis sunt in rem scripta, & tunc comprehendunt vtrunque, vt l. prima, §. primo, ff. de eo per quem fact. est. aut verba legis loquuntur personaliter, & tunc mandans non tenetur. Vide Salyce. in l. non eo minus, ff. de accusationibus. Vide etiam Cœpol. consilio trigesimoquatro. †Sed stãte prę suppositio, quod mandans & manda
24 tarius puniantur eadem lege, dubitari potest, an qualitas quæ inhæret mandatario intelligatur inhærere mandanti, in hoc articulo variæ sunt Doctorum opiniones, verum ego omniũ veriorem esse credo, quod quilibet sit puniendus secundum propriam & inhærentem qualitatem. Bald. in l. vnica, C. de caducis tollendis. in penul. column. circa intellectum l. vtrum, ff. ad legem Iuliam de Pari. Nec obstat, d. l. vtrum, quia ibi est propter qualitatem inhęrẽtem offenso & non offendenti, vel propter criminis immanitatem, & si super hac quæstione opinionum conflictum videre cupis, vide Angel. in tract. suo maleficiorum, in verbo, mandatorem. quæstio. duodecima & ibi Augusti. Arim. in additione quæ incipit, tu autem in hac ma-
25 teria. †Quid si mandatarius liberetur sententia, an eadem sententia mandans intelligatur liberatus, & absoluto malefactore, videatur absolutus mandator? Dynus in capitulo ratihabitio. extra de regul iuris, in sexto, dicit, aut liberatur mandatarius per sententiam, eo quod pronuntiatum fuit ipsum non deliquisse, & tunc sententia prodest mandanti, aut liberatur per gratiam. aliter tamen distinguit Barto. in l. adultera, §. si
26 eo tempore, ff. de adulteriis. †Quid si ego existens Mediolani mando vt occidas vnum Romæ, & occidisti, an hic Mediolani ego mandans possim conueniri? distingue, aut delictum mandantis recipiet consumationem in ipso mandato, aut in delicto postea secuto. in primo casu possum conueniri in loco mandati, vt in mandante committi assassinium, qui etiam homicidio non secuto, ex iniusto mandato tenetur, ut in capitulo pro humani. de homicid. in sexto, tunc enim mandatum de per se solum habetur pro delicto perfecto, etiam non secuto maleficio, in secundo autem casu, quando mandatum de per se solum non est delictum nisi sequuto delicto, tunc conueniri debet in loco commissi delicti. Angel. in tracta. maleficiorum, in verbo mandatorem. & Bald. in l. sed eximẽ

di.

Digitized by Google

di.§.Rector.in fine,ff.ne quis eum qui in ius vocatus est vi exi
27 mat.†Hinc est,quod ī īquisitione contra mandantem obliga
tum ex mandato solo debet apponi tempus & locus manda
28 ti facti,†& in inquisitione contra obligatum ex delicto pro-
pter mandatum, debet apponi locus & tempus consumma
ti delicti,vt in l.prima,§.persuadere,ff.de ser.corrup.qui locus
& tempus inspicitur ad pœnam augendam vel minuendam,
vt in l.prætor,§.hoc autem edicto,ff.de vi bon. rap. Vide An-
gel.in tractat.maleficio.in d.verbo,mandatorem.& in consil.
suo.178.†Item nota,quod mandans aliquem pcuti ligno vel
alapa,si mandatarius illum occiderit,non tenetur, nisi de eo
quod mandatum est Barto.in l.Diuus,§.fina.ff.ad leg.Cornel.
de sica.hoc tamen fallit quando genus instrumenti quo quis
mandauit percuti erat aptum ad occidendum,licet mandans
dixerit vt non occideret,ex quo vulnera non possunt inferri
ad mensuram,quia tenetur mandans, vt in capitu.fina.de ho
micid.in textu.item fallit quando mandator ratum habuerit
delictum nomine suo per mandatarium commissum, vt puta,si mandatario referenti ense occidisse Seium, responderit
mandator ipsum bene fecisse.Grammat.consilio 20.numero
30 quarto,†Item notandum est,quod mandatarius qui accepta
uit facere delictum,non probat contra mandantem,nisi quo
ad iustructionem tantum Bald.in consi.429.in 3.volumin.an
mandatarius.& idem refert & sequitur Marsi.in l.prima,§.Di-
uus Antonius,ff.de quæstio.hoc tamen fallit quando cum ta
li inculpatione concurrunt alia indicia,& sumus in his in q-
bus quis potest de sociis interrogari,ita consuluit Alexand.ī
31 consi.89.in 3.volum.an assertio.†Insuper notandum est, q
mandator tenetur,si mandatarius diu steterit,& postea com-
miserit delictum.Inno.in c.ad audientiam extra de homicid.
hoc tamen intellig ēdum est nisi mandatum fuerit reuocatū
expresse aut tacite,vt quia mandator fecerit pacem,vel cōtra
xerit affinitatem cum inimico,vt l.3.§.fi.& ibi gl.& Bar. ff.ad
admen.leg.& Bal.in l.multum,C.si qs alt. vel sibi .in 3.col.in
32 ver.vnde dico in simili.†nec sufficit quod talis reuocatio man
dati fuerit facta,ni si peruenerit ad notitiam mandatarij.glo.
in c.cum quis.extra de senten.excommunica.libro 6.Barto.in
l.si pecuniam,§.seruum,ff.de cond.cau.dat. & mandatum ad
homicidium, quando dicatur reuocatum de iure communi,
vide Iasi.in §.seq.col.6.Inst.de act.Are.in l.Titio, §.idem respō
33 dit,ff.de verb.obl.†Item nota,quod mandans de mandato al-
terius securo delicto punitur.tex.est in l.si ego, ff.q vi aut clā
hoc tamen fallit in leuibus delictis,l.aut quid aliter, §.pe.ff.q
34 vi aut clam.& in l.1.§.incidit.ad Turp.Vnde Bar.infert,†q cō
tra nuntios portātes literas vel ambasciatas de aliquo delicto
attroci,per iudicem maleficiorum potest procedi,& tales pu-
niri possunt vt principales delinquentes, & licet mandans
& mandatarius delinquentes puniantur vbi mādatum sit de
35 genere ꝓhibitorum,vt fuit dictum,†scias tñ,q filius vel seru⁹
facientes aliquid de mandato patris vel Domini excusantur,
vt per illum tex.trad.glo.in l.Velle.ff.de reg.iu.quam ibi sequū
tur Dec.& Cagnol.Hæc tamen conclusio procedit in delictis
leuibus,secus in grauibus & atrocitatem habentibus,vt alle
gando iura probantia & decisiones trad. Dec. & Cagno. vbi
supra,quæ autem dicantur delicta leuia & quæ grauia, trad.
Bar.in l.leuia,ff.de accu.Salyc.in l.non ideo minus,col.2.C.eo
dem.titu.Veron.consil.11.& 62.Alexan.cons.202.lib. 1. Bart.
in l.non solum,§.si mandato,ff.de iniur.vbi dicit quædam de
licta esse leuia,quædam grauia,quædam grauiora, & quædā
grauissima,quæ declaranda sunt vt per me dictum fuit in prī.
huius operis, & quamuis filius & seruus non excusentur in
grauibus delictis prætextu mandati patris vel domini, tamen
mitius puniuntur secundum Dec.in d.l.Velle. numero secun-
do & ibi allegatur text.& notata per Bald.& Salycet.in l. ser-
uos.ff.ad leg.Iul.de vi publ. hæc tamen conclusio nō videtur
bene tuta in delictis atrocibus, vel vbi interueniat homici-
dium,quia in his mandatum patris vel domini non excusat
a pœna morris naturalis, nec operatur mitigationem pœ
næ ita allegando iura, & rationes trad.Cagno.in dicta,l.Vel
le. numero octauo vbi respondet ad tex.in d.l.Seruos.& sub
dit,quidquid dicat Dec.& Veron.caut.40.non esse ab eius opi
nione recedendum & quæ dicta sunt de filio & seruo,vt excu
tentur mandato patris vel domini in his quæ sunt de genere
prohibitorum, secundum tamen superius dicta procedunt ēt
in cæteris hominibus non sui iuris, in his tamen quæ sunt de
36 de genere permissorum,†propterea laboratores,coloni,& ar
tifices,ligna incidentes seu laborantes in alieno fundo, ratio-
ne mandati excusantur, & mandatarius tenetur de damno,
ita notanter inquit gl.in l.in rē,§.Tignū,ff.de rei ven.q̄ sequū
tur Ang.& Bal.ibi.Dec.in d.l.Vel.nu.3.vbi allegat alias decis.
& attestat opinionē gl.cōiter teneri,vt p Plotū late in l.si qñ.
nu.780.C.vñ vi.& licet articulus iste īcidat, nec sit ꝓprius hu
ius nri tractatus,ex quo mā est frequēs & quotidiana,vt hēas
principaliores terminos,scias q opi.gl.non procedit qñ labo
ratori,colono,& artifici facta fuisset denuntiatio ne ibi labo
rarent seu adificarent:ita inquiunt Imol.Rom in l. de pupil-
lo.§.nuntiationem.ff. de nou. operis nuntiat.Alex.cons.36.
lib.4.Bald.cons.125.lib.2.& cons.19. lib. 3.& 109 lib. 4. Hæc
37 † limitatio & si periculosa videatur,quia de nuntiatio extra
iudicialis non constituit aliquem ia mala fide vt videtur tex.
in l.pen.ff.pro empt per quē tex.Alex.in d. §. nuntiationem.
impugnat hanc limitationem,tamen tenenda est,quia com
munis videtur,vt attestatur Dec.in d.l.velle. co.fi.vbi respon
det his quæ in contrarium adducuntur per Alex. & alijs ob-
iectionibus quæ fieri possent. Retenta hac limitatione pro
vera, sublimita eam procedere si protestatio seu denuntia-
tio fuit facta ante locatas operas,secus si post,vt trad.Bart.&
alii quos refert & sequitur Carrerius in eius practica crimi-
nali.§.homicidium.nu.106.& faciunt trad.per Dec.in d.Luel
le col.2. vers.& sic defenditur.Item intellige d limitationem
procedere vbi adsit probabilis ignorantia,secus si non foret
probabilis,puta,quia essent vicini,& uerisimiliter scirent,vel
esset fama quod locus inquo ꝓducti fuerūt esset alterius,&
non mandā tis, per ea quæ trad. Dec. & Carrerius in locis de
quibus supra,vbi adducunt rationes & quam plures decisio
nes. Et an opinio glo.procedat in laboratoribus colligenti-
bus seu destruentibus fructus præcoces & immaturos,uide re
missiue dicta per Cagnol. in d.l. uelle.nu.11. Accedat etiam
quod mandatum ad accusandum debet esse nedum specia
le sed specialissimum & ī īdiuiduo,& necesse est exprimi de-
licta de quibus aliquis accusari debet, vt habetur per Iasi.&
De.in l.3.§.si procurator.ff.quod quisque iur Alex.in l. si pro
curator.C.de procu.Rom.con.60.mandatum.Alex.cons.17.
lib.6.Iasi.& scribentes late in l.si procura. ff. de condi. indeb.
38 † An autem officialis teneatur exequi mandatum seu præ-
ceptum iniustum Principis vel sui superioris, licet Cy.in l.si.
C.si contra ius uelutil.publ. & in resctipta,terria, & quarta
quæstionne,voluerit quod officialis teneatur obedire & exe
qui etiam mandatum seu præceptum, si sit sine causæ cogni
tione, & quod exequendo non teneatur etiam in foro con-
scientiæ, & eius opinionem sequatur Ab.in capitulo quan-
to.de iureiurand. pro quorum confirmatione facit uulgare
dictum quod mandato principis licet duro obtemberandum
sit,nec sibi replicari possit cur ita faciat, vnde officialis non
obediens superioris mandato teneatur pœna sacri legii. l. i.
C.vt dignit,ord.seruetur & habeatur non in totum sed per
partes ex notatis per Bar.in l.is cui ff.de verb.obligat per Pa-
ri.in tract.synd in verbo,tortura c.mandauit Rex. & per Iasi.
in l.3.§.si procurator. ff. quod quisque iur.Contraria tamen
opinio, quod officialis non debeat exequi præceptum iniu-
stum, sed supersedere ab executione, & Principi rescribere,
ac expectare secundam iussionem, ten enda est, quia com-
munior creditur,vt uideri potest ex dictis per Par. ih d.tract
in verbo,excedunt consiliar.vbi exclamat contra talia man
data Principum,& ea exequentes.Fely.in c. dilecti.de except
col.5.Aret.cons.165.Soc.cons.120.& 164. Gramat. vot. 32
vbi ultra superius allegat adducit alias autoritates & rationes
& etiam conferunt trad.per Marsi.sing.349.& ratio est, quia
si Princeps, tanqnam homo affectibus & erroribus subie-
ctus iracundia,motus,aut inaduertentes, sine ea usæ cogni-
tione,mandauit crudeles uini dictas contra subditos suos in
dicibus mandatarij eas exequi non debent vsque ad triginta
dies,vt interim iræ affectus refrigescat, vt in l. si vindicari C.
de pœn.nam rescripta quæ lædunt ius tertij, præsumuntur
uer importunitatem obtenta,ideo nulla sunt, l.quoties.C.de
preci.Impet offer. stat igitur concludo quod officiales non
excusantur propter mandatum Principum, si incontinenti
crudelia eorum mandata executioni mandauerint,ut in d.l.
si uindicari.Hæc opinio tamen videtur recipere aliquas nota
biles limitationes.Prima est,quando Princeps cum consilio
suorum procerum & consiliariorum processisset ad man-
dandum seu committendum aliquid iniusti, nā in tali casu
officialis tenetur exequi:ita notanter voluit.Bald in l. huma
num.C.de legib.& refert ac sequitur Gram.d. vot.32.nu.17.
adducit alias autoritates.Sequitur Carr.in d.§.homicidisim.
nu.110.vbi dicit hoc idem sentire Fely.in capitu.que in eccle
siarum.de constit.& in tali casu,vbi vera sint, possunt proce
dere dicta per Cy.& Ab. in locis in contrarium adductis, vt
declarat Gram.d.uot.nu.17.Secunda limitatio est, vbi officia
le uerisimiliter immineret periculum vitæ nisi exequeretur
mandatum Principis vel superioris.Bal.in c.1.§.iniuria. col.
fin.de pac.iur.fir.Bald.& Salyc.in l.1.C.vnde ui. faciunt trad.
per Corsi.in sing.suis in verbo metus, & multa congerens
trad.Carrerius vbi supra nu.112.& vbi adest uerisimilis me-
tus mortis non solum excusatur officialis exequens iniu-
stum mandatum Principis,sed qui libet alius subditus,etiam
si interueniret homicidium, saltem quantum ad hoc non
puniatur pœna merlls naturales:ita inquiunt Bal. & Saly.in
d.l.

Digitized by Google

d.l.seruos,Cors. dicto Sing. & idemsentit Bart.in l.si seruus,§. j.ff.ad l.Aqui.

Tertio limitari potest,dicta opinio,vt non procedat,quando princeps,asserens esse informatum de aliquo delicto,mandaret officiali,vt exequeretur aliquid quod iniustum foret aut videretur,nam in tali casu officialis debet & tenetur execui, vt cõgerens rationes & authoritates trad. Maria. Socin. iun. consilio 92.libro secundo numero quarto hanc tamen limitationem non ausim affirmare,quia contra ipsam punctaliter tenet Grammat.dicto voto trigesimo secundo vbi multa cumulat,cogita tamen.

Scias tamẽ & dici potest,esse quartam limitationem,quod prædicta opinio procedat quantum ad forum poli, non autem respectu alicuius pœnæ, & quantum attinet ad forum fori,quia officialis faciens seu exequens aliquid iniusti de mandato superioris nec redargui nec puniri seu syndicari potest. Imol.in capitulo qualiter & quando.colum.decima,de accusationibus & in capitulo quæ in ecclesiarum. de constitu. columna secunda,etiam inquit Iaso.in l.tertia, §.si procurator, ff. quod quisque iur. quod officialis excusatur etiam si quid faciat iniusti vel illiciti mandato superioris, & conferunt trad. per Pari.in dicto tractatu,ver.arbitrium,numero sexto chart. quinquagesimatertia. Cætera ad hanc materiam pertinentia potest mandatum superioris iniustum excuset exequente vel non , vide Marant. in suis quæstionibus, quæstion. prima Capyc.decision.132.Dec.consilio 539.Grammat.consilio quadragesimoquinto Pari.in dicto tracta. in verbo, familiaris.in ver.potestas,& in verbo,tortura,& Marsi.in l.prima in 15.limitatione,ff.de sica.

Supradicta procedunt in mandato principis, secus est in
39 mandato iudicis,†quia iudicis mãdatum excusat si iustum sit, & emanauerit iuris ordine seruato, vel saltem dubium foret an sit iustum vel non. vbi autem constaret quod esset iniustum,vel iudex processisset extra eius officium,non excusat,vt trad.Alexand.Castren.& alii in l.iuste possidet,ff.de acquiren. possession.Dec.& Cagnol.in l.qui iussu,ff.de reg.iuris,vbi mul
40 ta congerunt.†Sed quid si mandator non expresse mandauerit,puta,quia non dixerit,mando,volo,rogo, vt in l.prima,ff. mandati.an dominus teneatur ex mandato, si famulus occidat iniuriantem?tu autem distingue,aut iniuria illata fuit grauis,& tunc,si dominus dixerit famulo,Non reuertaris domũ, quin sentiam nona de iniuria illata,& famulus occiderit iniuriantem,tenetur dominus ex mandato,aut iniuria fuit leuis, & tunc,si famulus interficiat iniuriantem, propter supradicta verba dubia, dominus non tenetur, vt probatur per l.prima, C.vnde vi.per gloss.& Barto.in l.finali ff.ad legem Cornel. de sica.in verb.iniuria leui,& Bald.in l.prima,C.de serui. fugitiu. dicit,quod si loquor tibi in aure,& statim occidas inimicum meum capitalem,debeo puniri tanquam mandator illius homicidij.Quid si famul⁹ meus mihi retulerit se occidisse inimicum meum,& ego responderim ipsum bene fecisse,an p hæc verba dicar ratum habuisse dictum homicidium , & puniri
41 debeam tanquam si committi mandassem?†dic quod ratihabitio in delictis mandato æquiparatur,duobus tamen concurrẽtibus,videlicet,quod sit gestum nomine meo,& quod eum ratum habeam tanquam gestum nomine meo.Saly.in l.non eo minus,C.de accusationib.in ver.nunc quæro de ratum habente,vbi etiam asserit quod dicitur quid factum seu gestum nomine meo,si illud genere tempore actus gesti dixit se facere nomine meo.Idem sequitur Gramm.cons. vigesimo nu.5.

Prædicta tamen tres patiũtur limitationes.Prima est, quod ratihabitio non equiparatur mandato de iure canonico,quãdo aliquid peruenerit ad manus ratum habentis.Anto. de Butrio,in capitulo cum dilectus.extra de ordine cognitio.Secunda limitatio est,quod prædicta non habent locum in adulterio.gloss.in l.prima,§.primo quoties,ff.de vi & vi armata.Tertia limitatio est,quod prędicta non militant in foro pœnitentiali,vbi licet delictum non sit nomine meo factum, tamen, si ratum habeo,teneor quo ad ecclesiam.glo.in capitulo cum quis.extra de sententia excommunication. libro sexto.Adde etiam,quod in requirentibus speciale mandatum,ratihabitio æquiparatur mandato Bald.in l.quod si speciali , ff.de minor. & in l.si maritus, C.mand.Alexand.consilio 78.libro quinto, an autem in iudicio intentato coram Principe ratificatio valeat,vide Socin.in tract.fallentia.in verb.gesta per falsum procuratorem.Scias etiam,quod ad hoc vt ratificatio valeat, nõ sufficit simplex scientia actus ratificati,sed necesse est ut ratificati,sed necesse est ut ratificandi legatur tenor actus ratificati.Castren.consilio quarantesimo libro primo,& consi. 312. libro secundo,columna secunda.Cruet.consilio 107.quamuis.libro primo columna fina.ubi pro confirmatione prędictorum allegat Bald.Oldrad.& alios,de quibus per eum , ad quem sufficit remissio,cum eius dicta possint in fonte uideri, & habetur per Grammat.consilio 66. indiuiduæ. numero 69. dicentem non ualere ratificationem non lecto tenore actus ratificati, posito quod interueniisset iuramentum. Prædicta confirmantur ex dictis per Paris consil.100.numero 71. libr. 1.sed si circa materiam ratihabitionis in delictis plura scire desideras,uide quinque pulcherrimas quæstiones per Sal.formatas in l.non eo minus,C.de accu.

De consilio.

SVMMARIVM.

1 *Prudentiæ proprium est non temere credere.*
2 *Consultor debet iurare se recte consulturum.*
3 *Quanta sit vis mali consilii.*
4 *Grauius plectuntur persuadentes quam impellentes.*
5 *Præstans consilium vt clericus percutiatur,non potest absolui nisi a summo Pontifice.*
6 *ua pœna puniatur clericus qui præstitit consilium ad homicidium committendum.*
7 *Si consultus sine concilio non erat patraturus delictum , pari pœna punitur consulens, si autem absque cons. erat patraturus , punitur mitius consulens.*
8 *In atrocibus delictis indistincte pari pœna puniuntur consulti & consultores.*
9 *Pœna male consulentis mitigatur nudo consilio.*
10 *Interdicto vnde vi.quis non tenetur ex consilio.*
11 *Consulentes indistincte puniuntur quando eis specialis pœna imponitur.*
12 *Consulens indistincte tenetur quando tractatur de puniẽdo eum de solo cõsilio non secuto maleficio.*
13 *Consilium per se consideratum est titulus criminis , & indistincte tenetur.*
14 *Consilium quando per se non consideratur , ad hoc vt consulens teneatur,requiritur consumatio delicti.*
15 *Consilium præstari debet in ipso actu.*
16 *Consulens non potest condemnari , si principalis fuit absolutus.*
17 *Consulens quandoque mitius punitur propter diuersam qualitatem facientis.*
18 *Statutum puniens facientem,non habet locum in consulente.*
19 *Omnes actus qui verbis tantum fiunt gratia facientis , possunt dici consilium.*
20 *Quando peruenitur non tantum ad verba sed etiam ad actum,tũc dicitur potius auxilium quam consilium.*
21 *Quando mandans dirigit verba in mandatarium qui omnino deliberauerat facere homicidium,mandatum resoluitur in consilium.*
22 *Consilium an reuocari possit,& forma reuocationis.*
23 *Consulens maleficium,an dicatur opem præstare.& vt præstans opem maleficio possit puniri.*
24 *Consulere & auxiliari sunt prorsus diuersa,& diuersorum delictorum diuersæ sunt pœnæ.*
25 *Statutum puniens auxiliatorem , non comprehendit consultorem quando punitur auxiliator ratione certi actus,secus autem quando statutum punit auxiliatorem,non ratione certi actus.*
26 *Statutum punieus homicidam,an verificetur in consulente homicidium cõmitti.*
27 *In dubio præsumitur quod consultus motus sit ax consilio , sine quo non fuisset patraturus aliquod delictum,cum in dubio non præsumatur delictum.*
28 *Consulens,volens se excusare opus est vt probet malum animum principalis , ex quo habet præsumptionem contra se.*
29 *Quibus coniecturis cognoscatur animus principalis delinquentis.*
30 *In dubio debet interpretari quod bonum sit consilium,vt consulens non teneatur.*

PARS VNDECIMA.

QValitate considerantur delicta,cum factum uel atrocius uel leuius est,ut discerni solent rixæ a crassaturis,expilationes a furtis,petulantiæ a uiolentijs,& furta manifesta a non manifestis,ut in l.aut facta,ff.de pœn.natura.n. facti con-
1 iecturare possumus an cãsu,ira, dolore,metu,ignorantia, doloue delicta fuerint commissa.†animi enim deliberati qualitas non tam colligitur ex præsumptionibus , ex antecedentibus & subsequentibus maleficium,ut Felyn.in capitulo significasti.de homicidio.& Marsi.in l.prima, §.Diuus. de sicarijs. quam ex facti qualitate & modo delinquendi, ut puta,si quis existens in abscondito de retro super caput uel punctim in renibus percutiat aliquem nullis dictis uerbis,præsumitur quod appensate,proditorie,& per industriam id fecerit.Abb.Fely.&
2 Innocen.in capitulo primo de homicid.†natura enim facti il-

la

Digitized by Google

la est quæ delicta distinguit, & scelerum species ostendit, ut in d.l. aut facta, idque confirmatur Demosthenis testimonio qui, teste Claudio iureconsulto, his verbis orabat apud Athenienses.

PARS VNDECIMA.

QVm hominum mores tot simulationum adumbrationib obuoluantur, vitaque mortalium tam magnas latebras altosque recessus habeat, vt difficilimũ sit improbũ a probo discernere, Q. Cicero Marci Tulij frater solebat dicere, † neruos atque artus esse sapientiæ, non temere credere, †& ideo legislatores sanxerunt consultorem debere iurare se recte consulturum: tanta, n. est vis mali consilij, ut eius cã sæpe appetitus rationem quamuis inuitam, & reluctantem ad se trahat, †vt exemplum videri potest apud Virgilium in Didone, cuius animũ non preces Aneę, non generis nobilitas, non formæ dignitas, sed Annę eius soris consilium expugnauit: delictum enim cõsilio patratum, & homicidium veneno commissum, præ se ferunt quãdam speciem proditionis, ideoq; leges grauius plectunt necantes veneno q̃ gladio, † & persuadentes q̃ impellentes, l. 1 C. de malefi. & l. 1. §. vlli. de seru. corrup. idque cõfirmatur, eo quod dicit Bald. Ang. Raph. & Imol. in l. quid ergo, §. Pon. ff. de lega. 1. videlicet q̃ † instigans & præstans consilium ut clericus percutiatur, secuta percussione tenetur canone, si quis suadente diabolo. nec talis potest absolui nisi a sum. Pon. tex. in c. mulieres, ext. de sen. exc. §. j. † & clericus qua pœna veniat puniendus, & an sit irregularis, si consilium præstiterit ad homicidium committendum, & secuta fuerit mors, vide tex. cũ gl. in c. Petrus Diaconus, ext. de homi. & Doc. in c. sicut dignũ, eo. ti. lib. 6. Circa autem pœnam qua puniendi sint illi qui cõsilio delinquunt, dico q̃ sm communem opinionem sit talis distinctio, † Aut ille cui cõsulitur, sine consilio non erat patraturus delictum, & tunc consulens pari pœna punitur: aut absque consilio erat patraturus, & tunc mitius punitur, ut in c. licut dignum, §. qui vero de homi. in l. non solum, §. li mã dato, de iniur. & gl. in §. ope Inst. de oblig. quæ ex delic. † in atrocioribus in delictis consulens indistincte pari pœna punitur, c. felicis, de pœnis, & in cle. j. e. ti. q̃ facere vĩ, tex. in c. sicut dignum, iuncto, §. illud. vbi præfacta distinctio habet locum in homicidio, q̃ est de atrocibus delictis, †& pœna male consulentis mitigatur nudo consilio. Ad hæc respondet Dec. in l. consilij, de reg. iur. vbi dicit q̃ tex. in c. sicut dignum, loquit in homicidio simplici, & q̃ prædicta limitatio defendi tur per iura quæ loquuntur de homicidio qualificato Cardinalis, vel Principis, ut in l. vtrum, de parrici. & l. quisquis, C. ad leg. Iul. & Bal. in l. j. C. de seru. fug. subdit postea Dec. nec obst. §. illud, quia loquitur de consilij modo, quod nihil addit nec auget malitiam, licet alias esset facturus: stat igitur q̃ prædicta distinctio non habeat locum in atrocibus delictis, ut velle vt Bal. in l. j. C. de ser. fug. † Item notãdum est q̃ interdicto vnde vi. quis non tenetur ex consilio. † Item aduertẽdum est q̃ qñ consulenti specialis pœna imponitur, cessat prædicta distinctio, ut in l. j. C. de rap. virg. † Item indistincte tenetur, qñ solum tractatur de puniendo consulentem de solo consilio non secuto maleficio, ut l. 1. §. persuadere, ff. de ser. corrup. † cõsilium. n. per se consideratum, est titulus criminis, & indistincte punitur, Bat. in l. data opera, col. 17. in princ. C. qui accusa- † Qñ autem consilium per se non consideratur, ad hoc ut cõsulens teneatur, requiritur consumatio delicti, Card. in cle. 1. in prin. in q. 12. de pœnis: †& nota vlterius, q̃ in ipso actu debet consilium præstari, Signorolus in consi. 135. in qõne. circa finem. † Item nota, q̃ consulẽs non potest condemnari si principalis fuit absolutus, Inn. in c. sicut dignum, de homicid. † Item nota, q̃ pp diuersam qualitatem facientis, consulens qũq; mitius punitur. † Aduerte etiam, q̃ statutum puniens facientem non habet locum in consulente. Alex. consi. 65. Bar. in l. j. de sica. † Accedat ẽt, q̃ oẽs actus qui fiunt verbis tñ, & sic gratia facientis & non consulentis, possunt dici cõsilium, vt probatur, in l. furti, §. consilium, ff. de furtis, † sed qñ peruenitur non tñ ad verba, sed etiam ad actum, tunc dr̃ quasi præstare opem, d. l. in furti, §. ope. † Adde, q̃ qñ mãdans dirigit verba in mandatarium, qui omnino deliberauerat facere homicidium, mandatarum resoluitur in consilium. Ang. in consi. 22. incipiente, Pro decissionis qõne. † An autem consiliũ possit reuocari, dic q̃ sic, sed oportet q̃ persuasor persuadeat ꝛrium, & q̃ sit certus malefactorem mutasse propositum, alias tenetur denunciare ei in cuius persona maleficium debebat committi, vt se custodiat ne offendatur, Inno. in c. ad audientiam, extra de homi. † Quæri ẽt solet, an consulens maleficiũ, dicatur opem præstare, & vt præstans opem maleficio possit puniri, Bart. in l. in furti, §. cons. ff. de fur. tenet q̃ non, cũ prie consulere non sit præstare opem, de quo vide Sal. in l. 1. de rap. vir. † & aduerte, q̃ ista sunt penitus diuersa & separata d. l. qui seruo, §. fi. & diuersorum delictorum diuersæ sunt pœnæ, Inst. de oblig. quæ ex delic. nasc. in §. at vbi ope. ibi, sed mñ consilium dedit. & in hac materia vide Bal. consi. 160. incip. in qõne qua quæritur. & Alex. cons. 69. in 1. vol. & Bal & Sal. in l. 1. C. de ser. fug. ibi. n. plene & perfecte tractatur hæc materia, & ponitur quando quis de consilio tenetur, ex doctrina tñ Bar. in l. in furti. §. ope. ff. de fur. † colligitur, q̃ statutum puniens auxiliatorem, non comprehendat consultorem, quando statutum punit auxiliatorem ratione certi actus, ut si dicat, Quãcunque præstiterit auxilium ad committendum homicidium. si autem punit auxiliatorem non ratione certi actus, ut si prohibeat præstari auxilium bannitis, tũc statutum habet locum etiam in cons. & quolibet iuuamine. † Quid si statutum puniat homicidam, an verificetur in cõsulente homicidium committi. Bar. in l. hęc verba. ff. de adulte, distinguẽdo dicit, aut statutum loquitur in personam, vt puta si quis homicidium commiserit, tunc consulens non dr̃ homicida, nec pœna homicidii debet puniri: aut lex municipalis loqui in rem, ut puta, si homicidium fuerit cõmissum, vel pro homicidio sit tanta pœna, tunc consulens tenetur Moderni tamen dicunt hanc doctrinam Bartoli esse periculosam, cum infinita reperiantur iura quæ loquuntur in personam, & tamen qui per alium faciunt, comprehenduntur in verbis legis, ut tex. in c. si quis suadente diabolo, 17. qõ. 4. & in l. si quis per alium, ff. ne quis in ius uoca. Nunc ad declarationem prędictorum videndum est, quando ad excusationem consulentis probabitur quod principalis non esset alias facturus: † in dubio enim pręsumitur quod principalis motus sit ex consi. sine quo non fuisset patraturus aliquod delictum, cum indubio non præsumatur delictum, l. merito. ff. pro socio, & c. 1. de scrutinio, & Bal. in d. l. data opera. † Si vero consulens vult se excusare, ex quo habet pręsumptionem contra se, opus est ut ex coniecturis probet malum animum principalis, & quod ẽt absque consilio fuisset facturus, ut notat Bal. in l. 1. colu. 4. C. de seru. fug. Vide ẽt Bar. in l. si ventri, §. fi. de priui. cred. † & quæ sint istæ coniecturæ vide in Doctoribus allegatis per Decium in regula consilij non fraudulenti, de reg. iur. col. 3. ver. & ad prædicta, & si dubitaretur superqualitate cõsilii, † quod in dubio debet interpretari quod bonum sit consilium, ut consulens non teneatur. Bal. in l. 1. col. 4. de seru. fug. Alexan. consilio 128. quoniam abunde. lib. 4. & facit. text. in l. merito. ff. pro socio.

De auxilio.

SVMMARIVM.

1 *Agentes & consetientes patri pœna puniuntur.*
2 *In maleficiis voluntas spectatur.*
3 *Inter criminis reos & fraudis participes multum interest.*
4 *Auxiliatores an eadem pœna qua principales puniantur.*
5 *Quando auxiliatores fuerunt causa homicidij, qua pœna veniant plectẽdi.*
6 *Auxiliator qua pœna puniatur, si præstet opem ante delictum, & post delictum, in ipso actu delicti, & post delictum.*
7 *Assistentia facit vt maleficium habilius committatur, & malefactorem audaciorem reddit, & vulneratum timidiorem.*
8 *Inquisitio de auxilio præstito non valet, nisi in ea apponatur verbum, assistendo.*
9 *Assistentia in dubio non est punibilis.*
10 *Quæ concurrere debeant ad hoc vt auxiliator puniatur tanquam principalis.*
11 *Si in rixa plures fuerint mortui, & ignoretur a quib. interfecti fuerint, tunc inceptor rixæ solum punitur de homicidio.*
12 *Ignorantia nunquam præsumitur in illo qui dat operam rei illicitæ.*
13 *Contra associatem post delictum commissum oritur præsumptio consilii vel occulti auxilii.*
14 *Receptans scienter malefactorem, an puniatur.*
15 *Receptans bannitum, si suspicatur ipsum esse bannitum, nec eius banni habeat notitiam, non punitur.*
16 *Semper præsumitur ignorantia nisi probetur scientia.*
17 *Banni scientia non sufficit in genere, nisi probetur scientia qualitatis banni prohibitæ a statuto.*
18 *Quando ad loca solita & consueta facta fuerunt proclamata, vnusquisque præsumitur scire.*
19 *Ex publico proclamate inducitur præsumptio scientiæ.*
20 *Detentus graui infirmitate, minor, & furiosus, non præsumitur scire publicata proclamata.*
21 *Ignorantia excusat receptatorem banniti si in loco habitationis suæ non fuerit publicatum bannum.*
22 *Habitans in vno loco præsumitur ignorare banna alterius loci.*
23 *Habitãs inoppidis ciuitati subditis, præsumitur ignorari proclamata quę fiunt in ipsa ciuitate.*

Digitized by Google

24 *Decreti Mediolanenſis declaratio, qua puniuntur illi qui præſtant auxilium & fauorem bannitis.*

25 *Aduocati & procuratores an dicantur præſtare auxilium & fauorem bannitis, preſertim in crimine læſæ maieſtatis.*

26 *Raro delinquentes puniuntur pœnis ordinariis ob diuerſa ſcelerum accidentia.*

27 *In foro eccleſiaſtico fere omnes pœnæ ſunt iudici arbitrariæ.*

PARS DVODECIMA.

NVncautem propter affinitatem quam habent mali conſultores cum illis qui opem delinquentibus præſtant, ad materiam auxilij venio, & primo ſe offert ria † quod agentes & conſentientes
1 pari pœna puniuntur, iuxta legem, item Mela, §. is qui. ff. de
2 iure fiſci, quæ comprobatur, eo quod † in maleficijs volũtas ſpectetur, vt in l. ea qui mente, ff. de furt. tex. eſt, in cap. primo, extra de officio delegati, & §. at vbi ope. Inſti. de oblig. quæ ex quaſi delic. naſcuntur, & l. 1. C. de rap. virgi. & Bar. in l. ſi in rixa, ff. de ſica. & l. qui ſeruo, §. fina. ff. de fur. & Innoc. in c. conti nentiam, de cler. percu.

Ex alia parte videntur auxiliatores non debere puniri eadem pœna qua principales, cum minus delinquant, & † inter
3 criminis reos & fraudis participes multum intereſſit, ut in l. ſi multi. ff. de public. cumque nemo de opere teneatur, niſi crimine conſummato, ut in l. ſæpe, ff. de verborum obligatio. &
4 † quod auxiliatores non puniantur eadem pœna qua principales, probatur per Sal. in l. 1. C. de rap. virgi. ita etiam dixit ſingulariter Andr. de Iſer. in cõſt. regni. ſub rubrica de violen tia meretrici illata, & huius opinionis fuit etiam Marſi. conſilio 24. incip. viſo puncto, colu. 3. verſicu. ratio eſt. Idem tenet Cœpo. conſi. 27. incipiente, requiſitus. pen. col. verſic. nam ſecundum veram opinionem.

Et Gram. conſi. 46. numero 41. propter hunc opinionum conflictum Gandinus in rub. de pœ. aſſo. & fugere facien. ho micidam. dicit quod dicti auxiliatores puniri debent media pœna qua principales venirent plectendi, hoc tamen limita-
5 tur non habere locum † quando auxiliantes fuiſſent cauſa
6 homicidij, quia tunc eadem pœna puniri deberent, per l. ni hil intereſt. ff. de ſic. † Ego autem ita diſtinguendum arbitror, aut auxilium præſtatur ante delictum, aut in ipſo actu delicti, aut poſt delictum. in primo caſu, aut ignoranter quis præ ſtat opem, puta quia diceret aliquis ſe velle ire rus, & ideo auxiliator commodaret ei equum & arma, & poſtea hominẽ occidiſſet, tunc opem præſtans non tenetur. Bal. in l. quicunque, C. de ſer. fugit. & l. apud antiquos, C. de furtis, aut ſcienter dat auxilium, ut ille qui præſtat ferramẽta domumque vbi ſe reponat, & de committendo maleficio inter ſe loquuntur, vt in l. ſi pignori, §. fina. ff. de furt. & l. qui domum, ff. de adult. & quia talis non æque delinquit, mitius punitur quam principalis, l. infans, ad leg. Corn. de ſica. & Sal. in l. prima, Codice de rap. virgi. nec obſtat, tex. in §. & vbi ope. Inſti. de obliga. quę ex quaſi delict. naſc. quia ille tex. loquitur de pœna quadrupli, & non de pœna capitali, vt affirmat Angel. Arimi. in additi. ad Ange. in verbo. dicto maleficio.

In ſecundo autem caſu diſtinguendum eſt, aut auxiliator fert opem per actum facto remotum, & tũc mitius punitur. Bald. in lege prima, Cod. de crimi. pecu. & Cyn. in l. prima. de Nli. agge. non rum. Ioan. And. in cap. fœlicis, de pœnis. libro ſexto. dicit, quod opem ferens mitius punitur, & arbitrio iudi cis, quãdo fauor & auxilium fuit ſimplex, qa maleficium ita executioni mandatum fuiſſet ſi non interueniſſet: aut ferto pem per actum facto proximum, & tunc punitur eadem pœ na qua principalis, in dicta lege prima, Cod. de rap. virg. & ca pitu. primo. extra de officio delega. ſcias tamen, quod quãdo auxilium ſiue proximum actui ſiue remotum a facto dedit cauſam homicidio, auxiliator punitur eadem pœna qua prin cipalis, alias non, & hoc patet per tex. in capit. ſicut dignum, §. illi autem, de homicid. & Soc. conſilio centeſimo octuage ſimooctauo. colum. 3. & Cœpo. conſilio vigeſimoſeptimo. colum. 2. hoc tamen intelligitur niſi qualitas plus in vno ad ſit quam in alio, Barto. in l. iis, qui. ff. de fur. cum enim auxilia tor agit in actu, ut puta aſſiſtendo, punitur vt principalis, qa
7 † aſſiſtentia facit vt maleficium habilius committatur, & ma lefactorem audaciorem reddit, & vulneratum timidiorem.

Ita ſingulariter dixit Barto. in l. in rixa, in penu. colum. ff. de ſica. & l. qui ſeruo, §. fina. ff. de fur. & Innocen. in capitu. con
8 tinentiam, de cler. percuſ. & ideo † inquiſitio de auxilio præ ſtito non valet niſi in ea apponatur verbum, aſſiſtendo. Bart. in l. qui ſeruo, §. fina. ff. de furt. quem ſequitur Alexand. in l. ſi. ff. de ſica.

9 Aduerte tamen, quod † aſſiſtentia in dubio non eſt punibilis, quia præſumitur quis caſu aſſiſtere, ſed tamen ex coniecturis poteſt patere aliter, ſecundum Felynum in dicto capit. ſicut dignum, & in c. j. de of. deleg.

10 † Aduertas etiam, quod multa concurrere debent ad hoc vt auxiliator puniri poſſit tanquam principalis primo debet conſtare per ſententiam de præſtatione operis, nec ſufficit confeſſio aut condemnatio principalis per contumaciam. Barto. in l. is qui rem, paragrapho. ſi tu Titium, ff. de furt. imo nec ſententia lata contra principalem ordinarie conuictum, Ancha. conſilio centeſimo decimoſeptimo. incipiẽte, nos Bartholomæus, Secundo oportet quod delictum perfectionem ſuam conſequatur, & caſus, in quibus affectus tantum punitur, non habent locum in auxiliatore, qui delicto non ſecuto non punitur, glo. & ibi Dynus in l. ſed hæc diuortij. Digeſt. rerum amotarum, Baldus in lege prima, C. de ſeru. fugit.

Tertio non punitur vt principalis quando ſumus in actibus ubi qui propter homicidium repellitur, Bar. in l. is qui opem, ff. de fur.

Quarto non punitur vt principalis, quãdo non fuit probatum quod proceſſerit tractatus de cõueniendo ſimul ad maleficium committendum, tex. in l. tertia, paragrapho. omnes, ff. de vi bonorum raptorum, & ſi auxiliator dixerit ignorare quod principalis uellet committere homicidium, talis ignorantia ſolo iuramento probatur, Iaſ. in §. ſed iſte. Inſtitu. de actio.

Quinto, oportet quod prius iudici conſtet non ſolum de delicto, ſed etiam de principali delinquente: Anchara. dicto conſilio centeſimo decimo ſeptimo. incipiente, nos Bartholomæus. Alexand. conſilio tricenteſimo nonageſimo. incipiẽ te, copioſe adeo. in primo volumine. & ideo † ſi in rixa plu-
11 res fuerint mortui, & ignoretur a quibus interfecti fuerint, tunc inceptor rixæ ſolum punitur de homicidio. tex. in l. quo niam multa, C. ad legem Iuliam. de vi publica. & Bald. in l. j. C. de ſer. fug.

Sexto oportet, ut ſupra dixi, quod auxiliator aſſiſtat maleficio, Barto. in l. qui ſeruo. paragrapho. fina. Digeſtis de furt.

Septimo, non plectitur opem ferens ut principalis, quando ex qualitate extrinſeca augetur aut minuitur pœna ex confeſſione vel negatione principalis, Bar. in l. libertos, quos. paragrapho Poſthumus, ff. de alim. & ciab. leg.

Octauo non punitur auxiliator vt principalis, quando expreſſe aliter punit principalem quam auxiliatorem.

Poſtremo oportet q̃ opem ferens ſciat qualitatem inhęrẽ tem principali, ad hoc ut puniri poſſit eadem pœna, Ang. in l. j. C. de Nil. agge. non rump. ubi alle. l. vtrum, ff. de parrici. & exemplum ponit in auxiliatore qui iurabat principalem eſſe filium illius in cuius perſonam commiſſum fuit homicidium, tñ ſuper hoc dubitatur, quia † ignorantia nunquã præ
12 ſumitur in illo qui dat operam rei illicitæ, ut tradit Bar. in l. eum qui nocentem, §. pe. ff. de iniur. In tertio autem caſu principali, qñ auxilium præſtatur poſt commiſſum delictum, tũc non dr̃ proprie dare opem delicto. Bar. in l. non ſolum, §. ſi iurauero. ff. de iniur. & Bal. in l. raptores, ff. de epiſ. & cle. & Dyn. con. 41. incipi. qõ talis eſt. Fel. tñ. in c. ſicut in tertia & 4. col. de
13 homici. dicit, q̃ † ꝯ aſſociantem poſt delictum oritur præſumptio conſilij vel occulti auxilij per quam cogitur talis proba re ꝯtium, quod notat Bal. in l. non ideo minus, C. de accuſ. & dato q̃ auxiliator probauerit nullam præceſſiſſe conſiliũ, debet tñ puniri, non ut principalis, ſed ex eo q̃ aſſociauerit delinquentem ut tutus euaderet, & tenetur ex ti. de iis qui latro. vi Bart. in l. furtum, §. non committitur, ff. de fur. Quæritur hic,
14 † quid de eo qui malefactorem excepit: diſtinguendum eſt, aut receptans ſciebat malefactorem commiſſiſſe delictũ, aut nõ: in primo caſu tenetur, ut in l. j. §. q̃ autem. ff. de ſer. corru. Sed intelligere debemus q̃ tunc receptor tenetur, quãdo ſciẽter recepit in ſuo loco vel alieno, præſtando cauſam ſe abſcõdendi, ut in d. §. quod autem. Vide Bal. in l. quicunque, in prin. C. de ſer. fug. & Roma. in l. in delictis, ff. de nox. ac. & non ſo-
15 lum ignorans excuſatur, ſed † ſi receptans bannitum ſuſpicaret ipſum eſſe bannitum, & non haberet veram notitiam e-
16 ius banni, non punitur. Bal. in lege 2. Codi. de adulte. † ſemper enim præſumitur ignorantia, niſi probetur ſcientia, l. Verius, ff. de prob. fallit tamen quando eſſet notorium, l. prima. C. qui & aduerſus quos, glo. & Barto. in l. prima, ff. de recepta. immo
17 † nec ſufficit ſcientia banni in genere niſi probetur ſcientia qualitatis bãni prohibitę a ſtatuto, & hoc vbi ſtatuta nõ prohibuerint acceptari omnes bãnitos, Dec. conſi. 22. incipiente, viſo, ver. nam ſtatutum.

18 Aduertendum tamen eſt, q̃ † quando ad loca ſolita & cõſueta factã fuerunt proclamata, vnuſquiſque præſumitur ſcire. Innoc. in c. j. extra de poſtu. glo. in l. ſi tutor petitus, Cod. de
19 peric. tuto. † ex publico enim proclamate inducitur præſumptio

Digitized by Google

ptio ſcientiæ.Bar.in l.j.§.in pari. ff.de recep. arb. omnes enim de regno præſumuntur ſcire ea quæ publice fiunt in regno.c. illud.extra de cler.excommu.& capitu.prim.de poſtula.præla to.& Iaſon conſilio 107.colum.ſi.primo volum.imo nedum Regnicolæ, ſed etiam vicini in regno præſumuntur ſcire ea quæ publice fiunt in regno.capitu.quanto.& cap. quoſdam.
20 extra de præſump.& glo.in capitu.fin. 16.diſtinct.† hoc tamē fallit in detentis graui infirmitate.Alexan.conſilio 132. viſo proceſſu.in tertio volum.Item fallit in conſtitutis in furore, vel minoribus annis.Ioan.de Ana.conſilio 70. in fin.viſis & ponderatis.Non omitto tamen quod Baptiſta Plotus dixit in
21 ſua repetitione.l.ſi quando,C.unde ui nnmero 859.videlicet quod†ignorantia excuſat receptatorem banniti, vel dantem auxilium,ſi in loco habitationis ſuę non fuerit bannum pu-
22 blicatum,allegans.l.primam.§.impar.vbi gl.& Bar. de recep. dicit, quod † habitans in vna ciuitate vel loco, præſumitur ignorare banna & præconia alterius ciuitatis vel loci, vt te-
net Alc.conſi.31.ponderatis.colum.1.in verſicu. præterea cū non ſteterit.volum.5.Iaſ.conſi.53.ſtatuto.colum.6.verſiculo, quinto facit.volum.3.tex.in capitu.cum in tua.& ibi Doctores.qui mat.accuſ.poſſunt.& in l.Titius. §.Lucius.Imo, quod
23 plus eſt,dicit quod†habitans in oppidis ciuitati ſubditis præſumitur ignorare proclamationes quæ fiunt in ipſa ciuitate, allegans Iaſ.in conſi.46.pro fiſco.col.3.verſiculo ſecundo re
24 ſpondetur.volum.3.Bal.in l.plane.ff.de excuſa.tuto.†Si ſtatutum dicat,Si quis bannito auxilium aut fauorem præſtiterit, puniatur tali pœna:ſicut in decreto Mediola. cōtinetur,qualiter debet intelligi?Dic quod auxilium in tali caſu intelligitur late pro omni adiutorio, ſiue mutuetur,ſine aſſocietur,ſi ue quicquid aliud factum fuerit quod ad banniti vtilitem &
25 commodum pertineat,vt in l.4.ff.ad l.iul.Maieſta.& ibi uide Barto.†Hic quęro an aduocati aut procuratores bannitorū dicātur pręſtare auxilium & fauorem?omiſſis Doctorum altercationibus,dic,quod communis opinio eſt,quodtales nullam merentur pœnam,vt in l.Gracchus.C.de adulte. omnia enim iura loquentia de auxilio & fauore,videntur loqui de auxilio extraiudiciali.l.2.C.de his qui latr. cap.ſicut dignum, §.ſi.extra de homici.fallit tamen in crimine lęſę maieſtatis.l.
26 quiſquis.ad leg.Iul.Maieſt.†Et cum delinquentes raro pœnis ordinariis plectantur,propter diuerſa ſcelerum accidentia, ob quę iudex poteſt & debet minuere aut augere, atque etiā prorſus remittere ſupplicia a iure,vel ſtatuto,vel conſuetudine determinata,cumque in pœnis extraordinarijs & arbitrarijs diſcretus iudex delictorum circunſtantias conſiderare,et libero animo circūſpicere debeat, ne rei qui iuſtitię ſeueritatem experiuntur,iuſte poſſint de eius exceſſu conqueri,& alij qui iuſtitiam eſuriunt ſupplicij tenuitatem reprehendant,ne ceſſarium etiam duxi hic adſcribere modos quibus flagitiorum cenſurę conſiderari & terminari debeāt, nam huius rei vſus quam ſit frequens,vtilis,& neceſſarius,nemo eſt qui ne-
27 ſciat,pręſertim † in foro eccleſiaſtico,vbi non tam ſpecificę clericorum exceſſibus ſtatutę pœnę legūtur , vnde iudices ex arbitrio pœnas imponentes,debent diligenter cauſam delicti examinare,perſonam offenſi & offendentis attendere,locum commiſſi ſcęleris ponderare,temporis perpetrati criminis rationem habere,qualitatem flagitij conſiderare,maleficiorum quantitatem perpendere,facinorjſque euentum cognoſcere,quibus omnibus per iudicem diligenter conſideratis,facile erit intelligere quantum doli fuerit in delinquente. De his igitur delictorum accidentibus conſequenter dicemus.

De cauſa.

SVMMARIVM.

1 *Pœna delicti minuitur iniuriis iram iuſtumque dolorem cauſantibus.*
2 *Platonis opinio circa pœnam homicidii.*
3 *Cauſa iniuſta an excuſet a dolo.*
4 *Leuibus cauſis pœna delicti augetur.*
5 *Quando doctori credatur atteſtanti de conſuetudine.*
6 *Propter quas cauſas pœna delicti remittatur.*
7 *Quando ſumus in dubio an offenſio dicatur facta ex noua cauſa vel veteri,fieri debet interpretatio , vt offenſio dicatur facta ex noua cauſa.*
8 *Offenſio an fuerit facta ex noua vel veteri cauſa,ſtandum eſt iuramēto offendentis.*
9 *Licet noua cauſa offendendi ſit iniuſta,remittitur tamen pœna tutorum cōuentionalis.*
10 *Qui occidit aggreſſorem cum moderamine inculpatæ tutelæ,nullam meretur pœnam.*
11 *Si prouocatus facto vel verbis vulneret,ſeu occidat prouocantem,non adhibito moderamine inculpatæ tutelæ, non debet puniri pœna ordinaria.*
12 *Delinquens,ſi excedat moderamen inculpatæ tutelę non ex propoſito,non punitur.*
13 *Si alium iniuria afficiens offendatur dicitur offenſus, non a prouocato,ſed a ſemetipſo.*
14 *Si iniuriatus primo verbis vel facto iniuriantem offendat facto vel verbis,non tenetur.*
15 *Delictum a præciſe coacto commiſſum,eſt impunibile.*
16 *Qui coactus delinquit,potius pati quam agere videtur.*
17 *Iudex an poſsit alterare pœnas a lege, conſuetudine, & ſtatuto introductas.*
18 *Iudex alterans pœnam ex cauſa,tenetur dictam cauſam exprimere, alias efficitur infamis,& punitur eadem pœna qua puniretur reus.*
19 *Si iudex non minuit pœnam,cum ex cauſa poſsit minuere, non poteſt appellari.*
20 *Quando mutatur pœna,debet mutari in eodem genere,& ideo pecuniaria non poteſt mutari in corporalem.*
21 *Omnes pœnę reſpectu principis ſunt arbitrariæ,vbi nō agatur de pœna applicanda parti.*

PARS DECIMATERTIA.

CAuſis animum delinquentium mouentibus, ſcelerum
1 pœnæ aut minuuntur,aut augentur,aut remittūtur.In primo caſu†minuitur pœna iniurijs iram doloremue cauſantibus.tex.eſt in l. ſi adulteriū cum inceſtu.§.Imperatores.ff.de adulteriis.qui tex.rationem reddit intimis memoriæ præcordijs infigendam,quia difficilimum eſt iuſtum dolorem temperare: cum enim commotus ira aut dolore non ſit ſuæ mentis compos. vt in l.Gracchus. C.de adul.propter conſcientiam infirmitatis humanæ naturæ ſanxerunt prudentiſſimi iureconſulti,delicta ira aut dolore commiſſa non eſſe ſeuerius punienda,vt in l.hac conſultiſ
2 ſima.C.qui teſtam.fac.poſſ. †idque confirmatur authoritate Platonis qui,in tertio libro de legibus ita dicit. Nam ille qui conſulto ciuem manu propria iniuria occiderit,pœna mortis punitur,verum qui primæ irę impetu,abſque pręmeditatione,interimit,non voluntario homicidæ ſimilis iudicatur, nec tamen omnino eſt ſine voluntate . Ille autem qui iram ſeruans,nec repente,ſed cum inſidijs ſe poſtea vindicat,volūtarij homicidę habet ſimilitudinem,non tamen omnino voluntarius eſt,idcirco ſi quis repente,ira concitatus,abſque īſi diis & pręmeditatione,hominē liberum interfecerit,ad purgandam iram exulet duobus annis.hoc etiam comprobatur exemplo Fabritiani, qui cum matrem eiuſque adulterum interemiſſet,quia ſuum ipſius patrem obtruncauerāt, Senatus decreuit ne res illa Fabritiano fraudi eſſet.De aliis autem cauſis quibus flagitiorum ſupplicia moderantur,late dixi ſub rubrica de his qui non cogitant ſed agunt, & perficiunt , ad ea
3 enim te remitto,nunc autem id tantum dixerim, quod † etiā iniuſta cauſa excuſat a dolo.glo.in l.plagij criminis. & ibi notat Ange.C.ad l.fla.de plag.& glo.in l.j.de abig.& ideo ſi creditor acceperit rem debitoris vt ſibi de debito ſatisfiat,nō tenetur vi bonorum raptorum,quia mentis ſuæ non fuit rapinam committere,& credidit ſibi licere,cum voluntas & propoſitum diſtinguant maleficia.l.quæ in iure, ff.de furt. Vide Gramma.in conſilio 50.colum.3.aduerte tamen, quod non præſumitur talis iniuſta cauſa mouiſſe delinquentem,ſed potius dolus niſi per probationes & vehementes coniecturas probatum fuerit,vt Barto.& Ange.in l.ſed & ſi lege,§.Seiæ.de peti.hære.& Rapha.in l.ex conſenſu.§.vltimo,ff.de appellation. & Fran.Are.conſilio 80.& Alexan.conſilio 103. incipiente, videtur prima conſideratione.verbo,dato,quod comes.Vide etiam Aegidium Boſſium in tract.ſuo de decreto Mediolani, ut non procedatur criminaliter quando res habet originem a contractu.numero 19.vbi dicitur,quod mulier contrahēs matrimonium cum conſanguineo,excuſatur,ſi probetur error iuris ex his qualitatibus,quod palam fecerit, & ſtatim cū ei fuerit dictum dimiſſerit.

Hoc tamē,q̄ cauſa iniuſta excuſet a dolo,quatuor recipit limitationes.Primā ponit Bal.in l.Qui nō ꝓbaſſe.in 2.notabili,C.de calū.vbi reſtringit regulā ad delicta extraiudicialia,& iō vult, q̄ delictum calumniatoris non excuſet iniuſta cauſa a pręſumpta calumnia.Secundam limitationem ponit Bald. in l.qui contra.C.de inceſt.nup.ubi vult quod regula non procedat vbi ſufficiat dolus pręſumptus & lata culpa.Tertia limitatio eſt,quod non procedatvbi cauſa huiuſmodi eſſet reprobata a iure naturali aut ciuili notorio & indubitato. Alexan. conſ.103.& Frā.Cur.conſ.5 incipiente,ſuper proceſſu. col 6. Quarta limitatio eſt,quod quælibet cauſa excuſat a dolo, ſed

Digitized by Google

non a lata cu'pa, vt voluit Bar. in l. iuſte poſſidet. ff. de acquir. poſſ. & Bal. in l. qui contra. C. de inceſt. nupt. In ſecundo caſu
4 †cauſa delictum aggrauat, vt quãdo pecuniæ gratia commit titur homicidium. vt in ca. pro humani. de homicid. in ſexto. aut quando quis percutit inimicum reconciliatum, nulla de nouo ſuperueniente cauſa. Bar. in l. aut facta. ff. de pœnis. aut quando quis furando rem valentem quinque ſolidos pacem ruperit, vt habetur in c. j. §. ſi quis quinque ſolidos. de pa. tenẽ da. in uſibus feudorum. vbi inquit tex. quod ſi quis furatus fue rit rem valentem quinque ſolidos, laqueo ſuſpendatur, ſi mi nus, ſcopis, & forbice excorietur & tondeatur. Verum eſt qđ Bald. in d. §. & in aut. ſed nouo iure, C. de ſerui. fugit. colum. 2. inquit, quod. §. ille, ſi quis non ſeruatur de generali conſuetu-
5 dine, †ſed dici poſſet quod doctori atteſtanti de conſuetudine non creditur, & ita videtur magis communis opinio moder norum, quidquid in contrarium dixerit Bar. in l. de quibus. ff. de leg. ut trad. Roc. de Curt. in ca. ſi. d. conſ. colum. 58. verſicul. quæro. & d. conſi. 402. penul. colum. & ſi diceretur quod do ctori atteſtanti de conſuetudine vel communi vſu loquendi non creditur reſpectu plenæ probationis, tamen creditur re ſpectu præſumptionis quæ transfert onus probandi in aduer ſarium, vt trad. multa congerens Craue. conſilio. 166. numer. 9. Replicari poſſet, hanc limitationem procedere non indiſti ncte, ſed in curia in qua verſatus eſt doctor ille qui atteſtatur ꝯ ſuetudinem, vt allegans deciſiones trad. Duran. in tract. de ar. teſta. in titulo de ſubſtit. caute. 35. numero 3. vtcunque ſit, dici poteſt, quod vbi adſit magna cauſa, puta quia propter furtum rumperetur publica pax, diſpoſitio. d. §. etiam de conſuetudi ne ſeruatur, vt trad. laſ. in §. maleficiis. num. 3. cauſa etiam gra uatur homicidium animo deliberato patratum, per ea quæ
6 dixi ſub rubrica de his qui cogitant, agunt, & perficiunt. † In tertio & ultimo caſu propter cauſam delicti pœna remittit, vt quando in capiendo reos occiditur aliquis a familia præto ris, vt probatur in l. ſi ſeruus. & ibi Bar. C. de his qui ad eccle ſias confugiunt, & Bal. in l. fi. C. de exhib. re. & in l. i. C. vnde vi. Ex cauſa etiam in totum tollitur pœna in caſu notabili, videlicet quando duo fecerunt pacem, & promiſerunt ſeipſos inuicem non offendere ſub pœna, nam ſi ſuperueniat noua cauſa, non dicitur pax rupta ex parte offendentis, vt eſt cele brata doctrina Bar. in l. aut facta. §. cauſa. ff. de pœn. trad. Alex. conſi. 19. viſo l. i. 1. & conſi. 113. uiſo. li. 4. docto. in l. ſemel mo ra. ff. ſolu. matrim. Bar. Bald. Ang. Imol. & Alexan. in l. qui inſu lam. ff. de verbor. obligatio. Cor. conſ. 51. in litera b. lib. 1. & al legans cateruas doctorum trad. Marſ. conſi. 109. & conſi. 122. numer. 18. Paris. ſupraſcriptas & alias deciſiones adducens cõ ſil. 164. numer. 24. & conſi. ſequenti nume. 26. Soc. & alij in lo cis relatis per Mar. Soc. iun. conſi. 103. nume. 7. Riminal. conſi. 22. lib. 1. num. 2. & eſt communis opinio, vt atteſtatur Alexa. in d. l. qui inſulam. & Paris. d. conſi. 164. & quia caſus pulchre
7 eſt, & quotidianus, hæc pauca ſcias. †Primo, quod ſi eſſemus ĩ dubio, an offenſio diceretur facta ex noua cauſa vel ueteri, ut non ſit locus pœnæ, debet fieri interpretatio, vt offenſio dicat facta ex noua cauſa, ita egregie uoluit Bal. in l. ſi dictum. C. de ædil. edicto. Riminal. in l. cum proponas. C. de pact. & conſ. 22.
8 lib. 2. colum. 2. vbi voluit †ſtandum eſſe aſſertioni offendentis an offenderit ex noua vel veteri cauſa, cuius dictum procedit abſque difficultate, vbi interueniat iuramentum offendentis,
9 vt trad. addentes ad Riminal. d. conſil. in litera D. † Scias etiã, quod offendenti ex noua cauſa tutorum remittitur pœna cõ uentionalis, quamuis dicta noua cauſa non eſſet iuſta cauſa offendendi, vt pulchre trad. Alex. d. conſi. 19. colum. 3. cuius di ctum ſequitur & commendat laſ. in l. qui ſeruum. ĩ principio. ff. de verborum obligatio. colum. 2. Marſ. d. conſi. 119. nume. 2. & ſin. 503. incipiente, ex pace, & quia vim vi repellere licet. l.
10 vt vim. ff. de iuſti. & iur. vbi doctores iunctis uulgaribus, †ſi ali quis cum moderamine inculpatæ tutelæ occiderit aggreſſo rem, non punitur, cum id quod fit lege permittente nullam mereatur pœnam. l. Gracchus. C. de adulte. & quia dixi, cum moderamine inculpatæ tutelæ, vnum in hac materia notatu
11 dignum perpetuo notabis, videlicet, quod † ſi quis inſultatus ſeu prouocatus facto vel verbis vulneret ſeu occidat, etiã nõ adhibito moderamine inculpatæ tutelæ, prouocantem ſeu in ſultantem, non debet puniri, ſaltem pœna ordinaria quæ im ponitur pro homicidio ſeu vulnere, ita voluit Alexand. cõſil 2. colum. pen. & conſi. 109. num. 13. lib. 7. vbi ultra deciſiones per eum adductas dicit hoc probari per tex. in l. ſi quis adulte rium cum inceſtu. §. imperatores. ff. de adulter. inducendo, ut ibi per eum trad. Are. conſi. 34. & conſi. 80. colum. pen. & con ſil. 165. colum. fin. Cor. conſ. 107. colum. 2. lib. i. Fely. multa cõ gerens in c. dilecti. colum. pen. ver. 2. declaratio. de excep. refert & ſequitur multa cumulans Marſ. conſi. 114. nume. 3. cum ſe-
12 quentib. plus voluit Gram. conſi. 29. nu. 33. & 34. quod † ſi de linquens excedat moderamen inculpatę tutelæ, non ex pro poſito, nullam pœnam meretur, etiam occidendo, & quamuis alleget quamplures deciſiones, & pro eius dictis faciũt tra di. per Craue. conſi. 119. nu. 11. crederem eius opinionem eſſe veram, ut delinquens non puniatur pœna ordinaria delicti commiſſi, ſed pro exceſſu tantum, declarando, vt per Alex. d. con. & ita intelligunt Aret. Cor. Fely. & alii ſupra allegati, vt videlicet prouocatus delinquens, non adhibito moderamine inculpatæ tutelę, puniatur, non in totum, ſed mitius, quibus conferunt trad. per Mar. Soc. iun. conſi. 38. num. 5. cum ſequen tibus: hæc ea ratione inducta uidentur, quia, vt inquit Bald. in
13 l. qui ex plagis. §. Tabernarius. ff. ad l. Aquil. †ille qui incipit alium percutere, offendere, ſeu iniuriare, ſemper dicitur eſſe in culpa, unde ſi poſtmodum offendatur, dicitur offenſus, nõ a prouocato, ſed a ſemetipſo, vt trad. Ab. & alii in locis de qui bus per Marſ. d. conſi. nu. 9. hac ratione etiam inductum fuit,
14 quod † ſi iniuriatus primo uerbis, vel facto, iniuriantẽ offen dat facto vel verbis, non tenetur, ut trad. Plo. & alii relati per Mar. & Gram. vbi ſ. & inquit Mar. So. iun. d. conſi. 38. nu. fin. ꝙ ſi quis alicui dixerit, tu mentiris. poterit prouocatus uerbis tã tum, offendere & percutere prouocantem impune, & hoc comprobatur ex multis quæ allegantur & corroborantur ex his quæ pulchre in hac materia trad. Riminal. conſi. 13. num. 27. li. j. & addentes ad eum, vbi multa bene dicunt in hac ma-
15 teria. Huc quoque reſpicit, quod † delictum a præciſe coacto,
16 commiſſum, eſt impunibile, cum † qui coactus delinquit, po tius pati quam agere videtur. tex. eſt in l. prima. §. remouent. ff. de poſtul. & l. ſi uxor. §. ſi quis plane. ff. de adult. & l. fœdiſſi mam, C. eodem. Multę alię cauſæ ſunt vltra ſuperius nume ratas, ex quibus iudex poteſt augere, minuere, & in totum re mittere pœnas, & ex dictis cauſis aliquę ponuntur per Parid. dẽ Put. in tract. Synd. in verbo. iudex. §. quot ſunt. Fel. in c. qua liter il. 2. §. ad corrigendos. col. 6. & multo plures per Tiraq. in eius tract. de pœ. leg. in quo ponit ſexaginta quatuor cauſas ex quibus licitum eſt iudicis pęnas alterare, & ad eorum dicta ſufficiat remiſſio, cum poſſint videri, in hac tamen quotidia na materia ex ipſorum & aliorum dictis volui quędam no tabiliora in vnum colligere. Scias itaque, quod ſupraſcripta
17 concluſio, videlicet, quod † iudex ex cauſa poteſt alterare pœ nas ordinarias, procedit nedum in pœnis a lege & conſuetu dine, ſed etiam a ſtatuto introductis, vt trad. Dec. & quam plu res alij citati per Tiraq. in d. tract. in prefatione nu. 19. & 20. et licet in pœnis ſtatutarijs Bal. in allegatis locis, de quib. per Ti raq. nu. 21. contrarium voluerit, tamen precedentem opinio nem veriorem & communiorem atteſtatur Tiraq. ibi nu. 22. & nu. ſequenti, vbi inquit hoc procedere etiam ſi iudex iuraſ ſet ſeruare ſtatuta, & quamuis allegat rationes & authorita tes, hoc tamen penes me foret dubium, per ea quæ trad. Fely. in c. 1. de conſti. col. 19. Dec. in l. 3. nu. 28. C. qui admit. vbi mul ta adducit, & vltra ibi per eum dicta faciunt trad. per Soc. ſen. conſ. 7. ſi. col. Poſito ꝙ opinio Tiraq. foret verior. poteſt limita ri aliquibus modis, de quibus infra. Primo, vbi ſuperior de fa cili conſuli poſſet, & periculum non foret in mora, quia tali, caſu non debet alterare pœnas ſtatuti, ſed conſulere ſuperio rem, per ea quę trad. Fely. in d. c. 1. Barb. Rom. Alb. & alij quos refert, & ſequitur Dec. in d. l. 3. nu. 23. Non procedit etiã in mi noribus & pedaneis iudicibus, qui tenentur ſtatuta, preſertim iurata, ad vnguem ſeruare, vnde non poſſunt ex cauſa pœnas ſtatutas alterare. vt volũt Bal. laſ. Ro. in locis citatis per Marſ. ſing. 244. vbi addunt iura, vt ipſe dicit probantia. Item non procedit in iudice delegato, nec poſt ſententiam latam, vel ſi in l. vel ſtatuto diceretur, ꝙ nulla alia pœna impon eretur, vt notãter trad. Fel. in d. §. ad corrigẽdos. col. 6. & predictas limita tiones probat ex authoritatibus per eum adductis, & ibi etiã limitat alio modo, videlicet, quando pęna applicaretur parti, quæ limitatio confirmari poteſt ex dictis Hoſti. & Bal. ac Dec. in locis de quibus per Marſ. ſing. 524. dicentium, quod iudex ex cauſa poteſt alterare pœnam, vbi proceditur, per denun tiationem & inquiſitionem, ſecus ſi per accuſationẽ. & nul la alia ratio aſſignari poteſt, niſi quia ubi agitur per uiam ac
18 cuſationis, tractatur de intereſſe partis. Scias ẽt ꝙ † iudex, ubi alterat pœnam ex cauſa, tenetur d. cauſam exprimere, alias efficitur infamis, & punitur eadem pœna qua puniretur reus Rom. ſing. 79. Hoſtien. in c. de cauſis. de officio dele. Hoc idẽ ſequitur Tira. in d. tract. in loco ſuperius citato, nu. 54. cũ mul tis ſequẽtibus, vbi licet nõ ſupradictas, tñ multas alias autho
19 ritates adducit. Inſuper ſcias, quod † & ſi iudex ex cauſa poſ ſit pœnas minuere, ſecundum tamen ſuperius dicta, ſi nõ mi
20 nuit non poteſt apellari, & † vbi mutatur pœna, debet mutari in eodem genere, idcirco non poteſt pęna pecuniaria muta ri in corporalem, vt trad. Fel. vbi ſ. Hoc etiam ſentio, ꝙ predi cta non videtur habere locũ in principe, qui cum cauſa vel ſine põt pęnas imponere, ex quo, reſpectu Principis, omnes pœnę ſunt arbitrariæ. Fely. vbi ſupra. Gramma. uo. 10 fin. co lum. Hoc tamen intelligendum videtur vbi non agatur de pœna applicanda parti, quia tunc adhibenda foret diſtin-

ctio

Digitized by Google

ctio. de qua per Fely. in d. §. ad corrigendos. colum. 6. versi. fal lit. sexto. & remissiue per Tiraquel. in d. tractatu, causa. 16. licet ea quę inferius dicentur, comprehendi possent sub capite prȩcedenti, quia persona offendentis & offensi causa est vt iudex possit recedere a pœnis ordinariis. vt trad. Paris. Tiraq. & alii in locis de quibus supra, tamen quia persona est una ex principalibus causis quibus recedatur a pœnis, & volens sequi ordinem Claudii iureconsulti in d. l. aut facta. ff. de pœ. circa hanc causam resultantem ex persona pauca quædam in scriptis redigere volui.

De persona.

SVMMARIVM.

1 *Delicti pœna propter dignitatem minuitur, & dignitate augetur.*
2 *Propter singularia merita singularis fit prouisio, quæ secundum generalia statuta non posset fieri.*
3 *Facta fortia, susceptæ in bello cicatrices, nobilitas, & merita maiorum, præsidio sunt delinquentibus.*
4 *Vbi versatur modicum præiudicium, multa conceduntur contra iuris regulas, quæ alias non concederentur.*
5 *Vbi agitur de modico præiudicio, bona ecclesiæ possunt alienari sine solemnitatibus iuris.*
6 *In modicis currit tempus impeditis, & ecclesia potest statuere sine cõsensu episcopi, & testes singulares vel consanguinei probant, & liber rationum probat pro scribente, & probatio per iuramentum admittitur, & fama plene probat, & literis ordinarii creditur sine testium subscriptione, vt verba enuntiatiua probant, & in modicis non incidit in pœnã l. si quis maior. ff. de transa. & in modicis non curatur subscriptio rescripti, nec citatio.*
7 *Modicum vel parum quid dicitur.*
8 *Delinquens, propter insigne aliquod artificium uel robur, potest consulto Principe impunitus dimitti, et respectu similis personę potest quilibet de populo sententię executionem impedire.*
9 *Personarum integritas multum ponderis habet contra generalia legum decreta.*
10 *Non omnes in eodem genere peccati similiter sunt puniendi.*
11 *Denuntiatus a persona fidedigna, potest inquiri, etiam quod iudex ignoret eius infamiam.*
12 *Consilium celeberrimi Doctoris excusat victum ab expensis, modo cũ scientia legali concurrat conscientiæ integritas.*
13 *Aduocati dicuntur partiales, et ideo eorum consilia non excusant victum ab expensis.*
14 *Testes fidedigni si deponunt non verisimilia admittuntur.*
15 *Testes singulares quando probent.*
16 *De iure quilibet testis presumitur omni exceptione maior.*
17 *Quando lex vel statutum requirit testes omni exceptione maiores, vel probatæ uitæ huiusmodi qualitates debent probari.*
18 *Quando in testibus requiritur qualitas positiua, puta quod testes sint idonei, tunc sufficit allegare talem qualitatem.*
19 *Probitas et spectata fides vnius testis supplet defectum contestis minus idonei.*
20 *Per dictum testis habilis, licet non sit spectatæ fidei, sustinetur depositio testis inhabilis.*
21 *Testis notę fidei potest dictum suum corrigere vsque ad publicationem processus.*
22 *Testis non iuratus, modo sit probatæ fidei, facit præsumptionem, et aliorum fidem corroborat.*
23 *Testis non citatus qui sponte deponit, facit fidem, modo sit uir probus.*
24 *Testis si aliter deponat quam notarius scripserit, cui sit credendum.*
25 *Consanguinei possunt esse testes idonei, si tales appareant qui prȩponãt gratiæ veritatem.*
26 *In probanda innocentia sufficit semiplena et dubia probatio.*
27 *Omnes testes qui ratione partis aduersę repelluntur, probant & sunt idonei, si per partem contra eos non opponatur.*
28 *Protestatio, quod sit saluum ius opponendi contra testes, & eorum dicta, non est necessaria, si testes producantur contra absentes.*
29 *Affines, amici, & coloni, licet non sint idonei testes, si tamen essent tres, plene probant.*
30 *Affines in criminalibus possunt testificari ad defensam, modo per iudicem agatur ex officio, secus si ageretur ad querelam seu accusationem partis.*
31 *Dictum testis ualet quando notarius scripsit quod idem per omnia deposuit atque alii testes, modo sint bonę famę & opinionis.*
32 *Testium defectus suppletur per fidem & integritatem notarii.*
33 *Vxor bonæ famæ admittitur in testem pro marito.*
34 *Testes familiares & domestici admittuntur ad testimonium, mõ sint probatæ vitæ & opinionis.*
35 *Testibus nobilibus & in dignitate constitutis plus conceditur quã plebeis & priuatis, quia tales præsumuntur honestæ et probatæ vitę, cum ob nihil aliud quam propter virtutem ad huiusmodi dignitatum gradus prę ceteris assumantur.*
36 *Frater testis facit plenam fidem, quando est deuotę et probatæ fidei, et nulla de eo sit suspitio de mendacio.*
37 *Hospitatores tenentur de rebus quas hospites in eorum arcis reponunt.*
38 *Prelatus in consanguineos probatæ vitę potest res ecclesiasticas alienare.*
39 *Violenta presumptio bonitatis notarii facit vt præsumatur per errorem omisisse locum et tempus in contractibus.*
40 *Aduersarius in lite præsumitur inimicus, nisi esset magnæ sanctimoniæ.*
41 *Aduocati et procuratores præsumuntur inimici eorum contra quos præstant patrocinium.*
42 *Quod ex lite præsumatur inimicitia, an indistincte intelligendum sit.*
43 *Testis an præsumatur inimicus illius contra quem testificatur tam in cãciuili quam criminali, an contrahatur inimicitia ex lite, præsertim criminali, an testis reconciliatus sit idoneus testis in criminalib. & an amicus inimici mei dicatur inimicus meus.*
44 *Iuramentum honestæ personæ sufficit ad probandum impedimentum.*
45 *Impedimentum regulariter probatur iuramento, dum tamen ad sit verisimilis præsumptio.*
46 *In impedimento notorio non opus est probatione.*
47 *Impeditus, vt impedimentum ei non noceat, protestari debet.*
48 *In quibus casibus non opus est protestatione.*
49 *Furti præsumptionem aut indicium alias afficiens ad torturam, excludit qualitas anteactæ vitę.*
50 *Vir spectatæ fidei non præsumitur fur, licet res furto sublata apud eum reperiatur.*
51 *Iudicis assertioni standũ est, vbi proceditur summarie, & sine scriptura, modo constet de iudicis legalitate.*
52 *Procurator ad exigendum potest solutionem facere, si vir bonæ fidei fuerit.*
53 *Laicus propter personæ integritatem potest assumi in ep scopum.*
54 *Dominus non tenetur pro delicto famuli, qui res pignoratitias vel apud se depositas surripuit, si famulus uir probus extimatus fuerit.*
55 *Debitor, qui per nuntium, qui consueuit esse probus, & diligens, mittit pecuniam ad creditorem, liberatur, si nuntius perdidit aut subtraxit pecuniam.*
56 *Si non probetur nuntium vel famulum fuisse probum an liberetur cõmodatarius vel debitor, si pecuniam soluerit tali nuntio seu famulo asserenti petere de commissione commodantis seu creditoris, licet nũcius id le mẽtiatur.*
57 *Debitor vel commodatarius habet iustam causam credendi nuntiis, quorũ operis uti solebat credito vel commodans.*
58 *Omnis bonus uir est maximum indicium vt credatur eius iuramento.*
59 *Prætor excusatur in syndicatu, si viro nobili qui reputabatur integræ opinionis palatium pro carcere assignauit, a quo tandem aufugit.*
60 *Cautio pro satisdatione est, si is qui fideiubere debet est probatæ vitæ.*
61 *Cautio cum hypotheca bonorum an sit pro satisdatione in prætore qui ex forma statutorum tenetur satisdare antequam officium accepet.*
62 *Diuitæ excusant a satisdatione.*
63 *Qui non est suspectus, cauere tantum debet.*
64 *Persona tutoris legitimi, si fuerit ualde fida, ei remittitur satisdatio.*

PARS DECIMAQVARTA.

PErsona vt inquit Claudius iurecõsultus in l. aut facta. ff. de pœnis. dupliciter spectatur, eius qui facit & eius qui passus est, aliter enim puniuntur ex eisdem facinoribus serui quam liberi, & aliter q
1 quid in dominum parentemue ausus est, quam qui in extraneum, in Magistratum quam in priuatum. †delicti enim pœna sæpe minuitur pp dignitatẽ, & sæpe dignitate augetur. Tiraq. in tract. suo de pœn. cã 32. nu. 1. 19. 20. virtutis. n. admiratio facit vt delicta aut remittantur aut minuantur. Horatius, qui sororem gladio transegerat, populi Romani iudicio absolutus fuit, virtutis admiratione potius, quam iure causę. Quid dicã de Flauio scriba, qui cum librum legum Appio surripuisset, eumque populo Romano tradidisset, non solum non punit' fuit de furto, sed etiam prȩmium a populo Romano consecutus est. tex. notabilis est in l. 2. §. postea cum Appius. ff. de orig. iur. Hinc est, quod †propter singularia merita singularis fit
2 prouisio, quæ secũdum generalia statuta non posset fieri per cap. si quis in graui. §. is quoque. ff. de S. sc. Syl. vbi Bar. notabiliter dicit, quod si in ciuitate prohibitum est forensi acquirere possessionem, nihilominus singularis meriti causa posse hoc
3 ei concedi. & Bal. ad hoc facere dicit. l. si pater. ff. de donation. † & non solum uirtus delinquenti, sed & facta fortia, susceptę, in bello cicatrices, nobilitas & merita maiorum suorum ei præsidio sunt, vt pulchre voluit Roman. consil. 29. in causa maiori. & Baldus consilio 355. præmittendum

Digitized by Google

eſt.col.2.verſi.quid igitur.lib.1.quem ſequitur Soc. conſil. 84. accuratiſſime.colum.3.verſiculo ex quibus in propoſito,li.3. & habetur per Gram.multa cumulantem. d. conſil.29.num. 38.& faciũt trad.per Paridẽ de Puteo.in d.§. quot ſunt. uerſi. itẽ quia peccans.vbi in argumẽto adducens multa iura,ſequitur, q̃ cã minorandi pœnam eſt non ſolũ qñ delinquens, ſed eius progenitores pro republica laudabiliter ſe geſſerint, & ita in ſpecie trad.Tiraq.in d.tracta.cauſa. 49.nume. 13. quod tamen dixi de pœna remittenda aut minuẽda propter delinquentis aut maiorum merita, arbitror intelligendum, niſi quis atrociſſimum facinus in remp.commiſerit,cuius rei Spurius Caſſius Vicellinus & M.Manlius Capitolinus teſtes eſſe poſſunt,qui nulla ſuorum in remp.meritorum ratione habita,propter affectatam tyrannidem,de rupe dati fuerunt præcipites.Hoc etiam intelligendum videtur,niſi magnum aliorũ præiudicium aliud ſuadeat,per ea quę voluit Bald.in l.1.col. 3.ver.quid igitur.C.de conſ.tradit multa ſimilia adducens, Tiraque.nume.13. cum multis ſequentibus,& ex eius dictis colgi poteſt ſublimitatio,uidelicet,quod intuitu meritorum,nobilitatis,& aliorum de quibus ſupra,locus ſit remiſſionis pœnę, eſt quod agatur de præiudicio alterius, dummodo tale præiudicium ſit modicum, ſecus ſi magnum, poſſunt hæc confirmari ex his quę egregie tradit Crauet. conſilio.182. numero.15. vbi per iura,& quam plures authoritates, inquit
4 quod † vbi verſatur modicum prçiudicium, multa conce-
5 duntur contra iuris regulas: hinc eſt, quod † vbi agitur de modico præiudicio, bona eccleſię poſſunt alienari ſine ſo-
6 leñnitatibus iuris: item † impeditis currit tempus, item eccleſia poteſt ſtatuere ſine conſenſu epiſcopi in modicis,&vbi agitur de modico præiudicio, teſtes.ſingulares probant,idem eſt in teſtibus conſanguineis,item liber ratinum probat proſcribente in modicis, & in modicis admittitur probatio per iuñm, item fama plene probat vbi agitur de modico præiudicio,& pariter literis ordinarij creditur ſine teſtiũ ſubſcriptione,ſi agatur de modico præiudicio, item verba enũtiatiua ꝓbant in modicis,& in modico contraueniẽs nõ incidit in pœnam.l.ſi quis maior. C. de tranſac.& in modico non curatur ſubſcriptio reſcripti,prout etiam in modicis non curatur citatio,quæ volui ſpecifice ponere quia ſunt notatu digna, & qa
7 †non declarant prædicti Doctores quod dicatur modicum vel paruum,ex quo a iure non eſt determinatum, dicerem id relinqui iudicis arbitrio,per tex.in l.j.vbi doctores.ff.de iur.de liber.& per ea quæ tradit in terminis Bal.in c.propoſuit de appella.in prin.Imol.in c.fi.de do.Io.And.in c.fi.de offic.delega.
8 †Delinquens etiam propter inſigne aliquod artificium uel robur poteſt conſulto principe impunitus dimitti. tex.eſt notabilis in l.ad beſtias.ff.de pœnis.vbi Dyn.inquit quod reſpectu qualitatis ſimilis perſonæ quilibet de populo poſſet talis ſententiæ executionem impedire.Sequitur Rom.ſingul. 441. & 448.incipiente tu Senenſis,& trad.multa cumulans Iaſ. in l.j.colum.2.ff.de legib. Gramm. vltra prędictos allegat Neap. & Caſſa.in locis per eum citatis,Cœpola tamen caut. 3.inci. propter maximam,excipit latronem manifeſtum,ſeditioſum factioſum,& id genus ſcœleratorum,tales enim morti adiudicandi & tradendi ſunt etiam inconſulto principe. tex.in l.ſi
9 lio exhæredato.§.ſi aũt omnes.ff. de iniuſt rup.teſt. †Prçterea ſciendum eſt perſonarum ſanctimoniam atque integritatem multum põderis habere contra generalia legum decreta,clementius enim agendum eſt cum delinquentibus uiris alias optimis moribus,atque uitæ ſanctimonia commendatis.tex.
10 eſt in l.non omnes.ff.de re milita.† vbi ſcribitur,non omnes in eodem genere peccati ſimiliter eſſe puniendos,ſed habendam eſſe rationem anteactæ vitæ.Alexan.conſi.121.uiſo proceſſu.colum.2.verſi.concurrit.li.7. & quod multa perſonarũ integritati concedantur contra regulas iuris, confirmatur ex eo quod dicit Petr.Anch.in repet.l.cũ acutiſſimi.col. 97. C.de fideicomm.quod licet criminum inquiſitio fieri non poſſit
11 niſi prçcedente infamia.c.qualiter.de accuſat. tamen † ſi aliqs denuntiatur a perſona fide digna,& ſuperior ignoret eius infamiam,poterit ſuper illis inquiſitionem committere.Felyn. in d.l.cum acutiſſimi.colum.2.ver.in gloſa ultima huius factionis eſt quod dicit Fulgoſius in l.iuris ignorantiam.C. qui
12 admitti.videlicet,quod †conſilium nobiliſſimi & celeberrimi Doctoris excuſat victum ab expenſis,& hoc procedit modo cum ſcientia legali concurrat conſcientię integritas,quia ſola ſcientia non ſufficeret nec excuſaret, vt ex mente doctorum quos citat dicit Tiraq.in d.tract.cauſ.lj. numero 108.vbi intelligit hoc procedere ſi conſilium habitum ſit a bono Doctore,non a malo,ſiue parũ erudito,per ea quę adducit,ego etiam adderem aliam limitationem,uidelicet,quod conſilia debeant eſſe ad minus duorum Doctorum ualentium,& nõ
13 aduocatorum, quia † aduocati dicuntur partiales,propterea eorum conſilia non excuſant:ita notanter trad.Barba. in additio.Bal.in l.terminato. de fructibus,& li.expen. C.colum.3. vbi dicit uidiſſe Ang.ita decidere in ardua qũeſtione.In hunc
14 quoque gregem recipiendum eſt,quod †licet non ſit credẽdũ teſtibus deponentibus non veriſimilia.Innocen.in c. auditis. de prçſcrip.fallit tamen in teſtibus valde dignis.Marſ.in reper. rub.C.de probatio.colum.15.verſi.& in hac materia,& in ſingu.273.notiſſimum eſt in iure.colum.penult. ſimile eſt & qđ de teſtibus ſingularibus dicit Paul Caſt.in l.admonendi.ff. de iureiuran.& Soc.conſi.262.in cauſa magn.col.v. verſi. & pro
15 certo.Marſ.ſingu.114.vulgatum & tritum eſt,quod †licet teſtes ſingulares non probent,ſi tamen ſunt optimæ opinionis & tam probatæ fidei vt adducant iudicem ad indubitatam fidem non debet iudex ipſe curare de illa ſingularitate.Circa p̃dicta tamen duo notabis.Primum eſt,quod & ſi dixerim teſtes ſingulares probare,hoc indiſtincte nõ procedit, quia vbi teſtes tendunt in eundem finem,licet per diuerſa media,tunc ſingularitas non nocet,& propterea teſtes ſingulares probãt inriſdictionem,famam,vſuras, hæreſim,poſſeſſionem,& omne aliud in quo agitur de probando aliquid in genere,ita inquiunt Are.Soc.Ang.Boer. & alii quos refert & ſequitur Crauet.in tract.de antiq.temp.4.parte.§.ſed & enim. nu.11.& 12. & conſ.73.nu.33.& in d.practica.§.8.numę.xj. vbi multa congerens,dicit, quod teſtes ſingulares admittuntur ad probandum uoluntatem alicuius, & quod teſtes ſingulares deponentes ita audiuiſſe ab aliquo probant, & quod teſtes ſingulares, licet plene non probent,ſaltem inducunt prçſumptionem,ẽt ex mente Caſtren.in l.Lucins.ff.de infami.& in l.admonendi. colum.2.ff.de iureiuran.Subdit etiam, quod iudex poteſt fidẽ plenam adhibere teſtibus ſingularibus,ſi ex illis inducitur ad credulitatem,quod ſequuntur Soc. Veronenſis,Curt. iun. & alii in locis de quibus per eũ.quod maxime procedit vbi qualitas negotii hoc ſuaderet, ſeu concurrerent aliæ præſumptiones,per ea quæ adducit.Item probant ubi deponunt veriſimilia.Craue.in d.§ 8.nume.vtſ.& faciunt trad.per Riminal.conſil.262.nume.27.& 28.dicentem,quod ſicut teſtes ſingulares admittuntur ad probandum poſſeſſionem,pariter admittuntur ad probandum qualitates ipſius. Scias etiam, quod & ſi
16 †de iure quilibet teſtis præſumatur omni exceptione maior, vt trad.Cur.ſen.conſi.lv.numero 3.& Cur.iun..in tract. de teſti.concluſione.35.tamen †ubi lex vel ſtatutum requirit teſtes
17 omni exceptione maiores ſeu probatæ uitæ,vel optimę famę & conditionis,huiuſmodi qualitates non ſolum debent allegari, ſed etiam probari,†ſecus ſi requireretur qualitas poſitiua,puta quod teſtes forent idonei,quia tunc ſufficeret allegare talem qualitatem,ita trad.multa adducentes Pariſ. conſil. 24.lib.3.& Socyn.conſilio 274.colum.12.li.2.& hæc ſententia
19 poteſt confirmari per id quod in ſimili dicimus, quod †probitas & ſpectata fides unius teſtis ſupplet defectum cõteſtis minus idonei.gl.in l.3.§.duæ cauſæ.ff.ad Carb.Id quoque voluit Salyce.in l.in bonæfidei.colum.x.C.de iureiur. & Paul. Caſtr.
20 conſi.913.item ſequendo ordinem libr.3. † & licet teſtis non foret probatæ & ſpectatæ fidei,ſi tamen foret habilis, per eius dictum ſuſtineretur depoſitio teſtis inhabilis, vt notanter tradunt Bald.& Angel.in l.ſi quis ex argentariis. in principio.ff. de eden.Mar.iun.conſil.32.colum.fin.lib.2.& conſil.146. colum.3.libr.pri.nume.12.& Marſ.conſi.113.num.29. ubi multa adducunt,hoc tamen non procedit ubi teſtis inhabilis ex toto repelleretur,vel ſi eius dictum foret penitus nullum,per ea quæ trad.Crauet.conſi.9.numero 12.ubi enim dictum teſtis inhabilis ſuſtinetur ex dicto alterius,tunc habilis debet eſſe omni exceptione maior,per ea quæ adducit. Ad hanc quo
21 que formam referendum eſt quod†teſtis notæ fidei poteſt dictum ſuum corrigere uſque ad publicationem proceſſus.Fel. & Panor.in capi.prçterea.de teſti.cogen.Marſi.in l.j.§.ad quæ
22 ſtionem.colum.3.ff.de quçſtio. Ad hęc reſpicit, quod † teſtis non iuratus vir probus & honeſtus, præſumptionẽ facit,aliorumque teſtiũ fidem corroborat.Bar.in l.ſolam. C. de teſti.in lectu.Bono. Marſ.in l.1.§.ad quçſtionem.ff.de quçſtio.Nec ſi-
23 lentio inuoluendum eſt,quod † dictum teſtis non citati, ſed ſponte deponentis,fidem facit,quando perſona eſt fide digna Bal.in additio.Spec.titu.dę teſti.colum.ulti.verſicul. valet dictum teſtis non citati.His etiam adduci poteſt, quod Panor. ſcriptum reliquit in capitu.ad audientiam, in 5. nota.de præ-
24 ſump.uidelicet,quod,†ſi teſtis dicat ſe aliter depoſuiſſe quam notarius ſcriptis exceperit,credendum eſt potius notario,niſi teſtis eſſet perſona ualde notabilis. Quod autem dixi, credendum eſſe potius notario,quam alteri aſſerenti dixiſſe cõtrarium eius quod ſcripſit notarius, non intelligas fore indiſtincte,quia hoc non procedit in cauſa criminali,ſed in ciuili in qua etiam non prçualeret authoritas notarii ubi plures teſtes contradicerent notario,per ea quę allegando copioſas deciſiones,trad.Boſſi.in ſuis tractatibus,in titulo de falſis, numero 16.cum multis ſequentibus,ad cuius dicta te remitto.
25 Huc quoque ſpectat, quod † omnes conſanguinei poſſunt eſſe teſtes idonei, ſi tales appareant quod præponant

gratiæ

Digitized by Google

gratię veritatem. Marsi. in l. 1. §. ad quæstionem. colum. 2. versiculo limita & hunc tex. ff. de quæstio. glos. pri. in summa. 3. quæstione v. & §. eos qui testes. 4. quæstione. 3. Salycet. in c. super his. colum. penul. de accusa. Non desunt tamen qui hanc sententiam aperte reprobent, & vbi consanguinei & affines non forent approbatę vitę, & hęc qualitas non probare tur, crederem eos admitti quantum ad effectum, vt si non in totum, aliqualiter probent, præsertim si sunt coniuncti non per lineam ascendentem seu descendentem, sed transuersalē, per ea quæ egregie tradunt Ang. consi. 194. visis. Alexā. consil. 161. viso. colum. secunda, lib. 6. & faciunt trad. per Marsi. sing. 139. affinitas. & sing. 133. & habetur per Gramma. consil. 37. nume. 16. Rursus crederē consanguineos, & affines esse idoneos testes, vbi aliud non obstaret, in causis criminalibus, si ageretur ad defensam, per ea quæ tradunt Doctores in cap. literas de præsump. Crauet. consi. 2. nume. x. & 119. nume. 9. alle
26 gando Cast. Dec. Alex. copiosas decisiones, inquit, quod † in ꝑ banda innocētia sufficit semiplena & dubia probatio, & admittuntur coniuncti & etiam fœminę, esto quod loquerentur de credulitate, vel de iudicio suo, per ea quę trad. Mar-
27 sil. sing. 19. Riminald. consi. 44. lib. pri. † Crederem insuper, ꝙ licet consanguinei & affines non sint regulariter integri testes, quia diminuitur de fide, tamen probarent & essent idonei si non fuisset oppositum per partem, quod procedit non solum in testibus consanguineis & affinibus, sed & in omnibus alijs qui ratione partis aduersæ repelluntur: ita Felyn. in c. literas. de præsump. colum. 4. dicens aliud fore quando testes repellū tur eo quia sint excommunicati, banniti, & laborātes huiusmodi morbis. corroboratur hoc ex bis quæ, adducens quam plures decisiones, trad. Craue. in tract. in d. pri. par. §. quæritur. nume. 27. cum aliquibus sequentibus. protestatio autem quæ regulariter facit, quod sit saluum ius opponēdi contra testes, & dicta eorum conseruat ius, & per eam tollitur tacitus con-
28 sensus. † Hęcque protestatio non est necessaria si testes producantur contra absentes, hocque confirmatur ex dictis per Crauet. vbi supra nume. 32. scias etiam, quod licet consangui-
29 neus & affinis non sit idoneus testis, † si tamen essent tres, plene probarent, per ea quæ in simili de amicis, colonis, & hmōi personis trad. Mar. Soci. iun. consilio 146. nu. 14. & 15. lib. j. &
8 quod dixi, consanguineos & † affines esse idoneos testes in criminalib. vbi agitur ad defensam, intellige procedere vbi agitur per iudicem ex officio, & tractatur de mera defensa, secus si agererur ad quærelam seu accusationem partis, vt trad. Bal. Saly. & alii quos refert & sequitur Gramma. consi. 32. nume.
31 12. huc quoque spectat, quod † dictum testis valet quando notarius scripsit id, quod idem per omnia deposuit, atque alij testes, modo sit bonæ famę & opinionis. Doct. in c. nihil. ꝙ verb. signifi. Fely. in c. super his. col. penul. de accusa. & Bal. in extrag. de pace conf. §. vlti. vers. idem sacramentum. Facit &
32 ad prædicta, quod † testium defectus suppletur per fidē & integritatem notarij: Bal. cons. 200. punctus infrascripti consilij talis est. li. 5. Succurrit & hoc loco dicendū, quod licet vxor nō
33 sit testis idonea pro marito, tamen † si vxor sit bonæ famæ admittitur. argu. §. eos testes. 4. q. v. vide Fely. in c. in literis. col. 4. ver. fallit quarto in vxore. de testib. His fauere uidetur, quod
34 † testes familiares & domestici, modo sint probatę uitæ & opinionis. admittuntur ad testimonium. c. in literis. in fin. de testi. & ibi Inno. quem sequitur ibi Bal. An. Imol. & Felyn. in l. 2. C.
35 de testi. superiora confirmantur quod † plus concedatur testibus nobilibus, & in dignitate constitutis quam plebeis & primatis. l. in testibus. ff. de testi. & ratio est, quia similes præsumūtur honestæ & probatę vitę, vtpote cum ob nihil aliud quam propter probitatem & virtutem ad huiusmodi dignitatū gradus præcæteris assumantur. c. miramur. ante fi. 61. distinct. His firmissimum est quod scriptis prodidit Imol. in c. canonicus. colum. penult. de officio delega. & Imo. in capitu. in literis. de
36 testi. est. quod, † & si frater testis non faciat plenam fidem, tamen si deuotæ & probatę fidei sit, vt de mendacio nulla sit suspicio, facit plenam fidem. idem pollet quod notanter me-
37 morat Bal. in l. 1. C. loca. vbi dicitur, quod † licet hospitatores teneantur de rebus quas hospites in arcis ipsorum reponunt etiam si fractæ comperiantur, tamen, si hospitatores fuerint bonæ famæ & probatæ fidei, poterunt se iuramēto iuper hoc præstito purgare. argu. l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re mili. Et quod dixi, hospitatores teneri de rebus quas hospites in arcis ipsorum reponunt, vt supra, non intelligas indistincte procedere, sed secundū distinctionē & dicta per Ias. in l. in actionibus. colum. penulti. ff. de in li. iuran. & in §. sequens. Institut. de actio. num 28. Anch. consil. 286. & Cor. consilio. 518. ad quorum dicta te remitto. Neque subticendum est, quod
38 † & si prelatus non possit in consanguineos res ecclesiasticas alienare, etiam in casibus permissis, authent. quibuscunque, Codice de sacrosanctis ecclesiis. neque œconomatum ecclesiæ consanguineis committere. capitu. decenter. 89. distin. tamen hoc non procedit in consanguineis honestæ & ꝑ batæ uitæ. Bald. in c. 2. colum. 3. versicu. quæro iterum. de iudi-
39 ciis. & gl. in d. cap. decenter. His proximum est, ꝙ † notarius qui omittit ponere locum & tps in contractu, præsumatur falsarius, tamen violenta præsumptio bonitatis notarij facit vt p̄sumatur hoc per errorem accidisse. Bald. in repe. rub. de fi. inst. col. 3. ver. & ex istis apparet. nec admodum huic dissidet quod
40 scribit Barba. in c. 1. de iud. v3. ꝙ † aduersarius in lite præsumit̄ inimicus, nisi sit magnæ sanctimoniæ. Quod autē dixi, aduersarium in litem præsumi inimicum alterius partis, † videtur hoc dictum extendi posse ad aduocatos & procuratores, qa præsumuntur inimici eorū ꝙ quos præstant patrocinium, ꝑ ea quæ trad. Bar. in l. post legatum, § his vero, ff. de his quibus vt indign. addentes ad Ab. in c. cum P. Manconella. de accusa-
42 tio. † Non intelligas tñ indistincte ex lite præsumi inimicitiā, distinguendum est. n. an lis sit finita vel non, & si duret vel finita sit, an fuerit omnium bonorum, vel maioris partis, vel leuis, vel parua. Item habenda est consideratio ad personas litigantiū, quæ faciunt paruam, vel magnam causam. Item an lis fuerit ciuilis vel criminalis, vt habetur ex dictis Dec. in ca. de quo vult Deo. de iud. Ale. in add. Bar. in l. 3. ff. de test. Alc. in tract. præsum. reg. 2. præsum. 9. Fel. in d. cum P. Manconella. in c. repellantur. de accusa. iunctis addentibus ad eum. Blanch. in l. fin. ff. de q. nume. 133. cum multis sequentibus. Ioan. de An. consi. 17. & Bolog. in additio. Crauet. consil. 9. numero 6. Sigis.
43 Neap. cons. 5. nu. 21. & 22. ex quorum dictis etiam habetis. † an testis prę̄sumatur inimicus illius ꝙ quem testificatur, siue in cā ciuili, siue criminali, & an ꝙhatur inimicitia, ex lite p̄sertim criminali inter partes litigantes tantummodo, an ēt inter cō-sanguineos, & affines dictarū partium, anque testis reconciliatus sit idoneus testis in criminalib. & an amicus inimici mei
44 dicatur inimicus meus. Iuxta prędicta annecti potest, ꝙ † iuramentum personæ honestę sufficit ad probandum impedimētum. Imo. in c. cupientes, §. ꝙ si per 20. col. 4. de elec. lib. 6. Scias
45 tamen, ꝙ † impedimentum probatur regulariter, si aliud non obstat, iurō impediti, dumtamē ad sit verisimilis prę̄sumptio,
46 Rota in antiquis. 302. † Nota ꝙ vbi impedimentum est notoriū, non est opus vt probetur, sed poterit ꝑ quemcunq; allegari. Vanti. in tract. de nūlli. senten. ex defectu iurisd. nu. 196. & se-
47 quēti, & hoc scias, ꝙ † impeditus, vt impedimentū ei non no-
48 ceat, protestari debet Alex. consi. 164. vol. 2. † ꝙ non ꝓcederet vbi quis impediretur facto iudicis, vel mpedimētum foret notorium, & in ꝙbusdam alijs casib. de quib. per Affli. dec. Nea. 50. nu. 5. Dec. cōs. 356. Fel. in c. venerab. de iud. concinit et superiorib. ꝙ † anteactę vitę qualitas excludit p̄sumptionem furti,
49 aut indiciū alias sufficiens ad torturā. Ang. in l. milites, C. de q.
50 l. nō oēs, §. a Barbaris, ff. de re mil. Huic ēt quadrat, ꝙ † licet res furto sublata reperiatur apud quēpiam virū alioquin spectatæ fidei, non prę̄sumitur ꝓ eū. Sal. in l. vlt. C. de quęst. Nec illud
51 omisserim, ꝙ † assertioni iudicis standū est in causis breuibus, vbi ꝓceditur sine scriptura, qñ cōstat de iudicis rectitudine & legalitate. Geor. Natta in rep. Cle. sępe. in prin. col. 76. de uerb.
52 sign. Huius classis est, ꝙ † procurator ad exigendum potest solutionē facere, si bonę fidei vir fuerit. Ang. in rep. l. falsas, co.
53 j. uer. se tu tieni, C. de fur. facit etiam ad supradicta, ꝙ † laycus potest assumi in Episcopum ꝓp̄ personę integritatē & sanctimoniā, tex. in §. his omnib. 61. dis. Fely. c. sup̄ his. de acc. eadem rōne dicit Barba. in c. decernimus, col. 3. de iu. ꝙ laycus pōt assumi ī uicariū Episcopi, ꝙbus & hoc quoq; adijcies, ꝙ † dñs nō tenetur pro delicto famuli uel discipuli, ꝙ res pignoratas uel apud se depositas surripuit, & si famulus aut discipul⁹ ipse uir probus & fidus extimatus est. Bal. cons. 222. hac qō formaī idē Bal. per l. argentum, ff. cōmo. dicit in l. alienū. col. ult. uer. quę
55 ro nunqd. C. de fur. ꝙ † liberatur debitor, ꝙ per nuntiū qui consueuerat esse probus & diligēs mittit pecuniam ad creditorē,
56 quam nuntius ille perdidit, aut subtraxit, uidetur ramē, † si nō probetur nuntiū seu famulū fuisse probum & diligentem, ꝙ cōmodatarius uel debitor tradēs rem commodatā, seu soluēs pecuniā tali nuntio uel famulo asserēti petere de cō missione cōmodantis seu creditoris, liberet̄, licet nuntius ille mentiat̄, ut allegās decisiones & iura ꝓbantia, tradit Rimin. cons. 162.
57 nu. 12. & 13. li. 2. † ꝙ ꝓcedere uī absq; dubio. si creditor & cōmodās solebat uti operis nuntij uel famuli in hmōi reb. qa dicunt hīe iustā cām credendi, ꝑ ea q̄ trad. Riminald. & Dec. ī locis deqb. per addentes ad cū. Adstipulat̄ & p̄cedētib. tex. ī l. nō oēs, §. a Barbaris, ff. de re mi. cuius hęc sunt uerba. Si bonus antea extimatus, prope est ut affirmationi eius credatur, quamo
58 brem dicit Bald. in l. uniuersam, C. de Vectigal. quod † omnis bonus uir est maximum indicium, ut credatur eius iuramento. Hinc est, quod † prętor excusatur in syndicatu, si nobili
59 uiro, qui reputabatur integrę opinionis & sincerę fidei, palatium pro carcere assignauerat, a quo tandem aufugit, Angelus. in l. a bonę fidei, Digestis de rei uendicatione. quod sumptum est ex dictis glosæ notabilis in lege, Titio

Digitized by Google

fundus. ff. de conditio. quam glosam multum commẽdat Tiraquel. in d. tract. cau. 51. ubi & numeris sequentib. multa alia cumulat, ad quem te remitto. Eodem ferme pertinet, quod
60 †cautio pro satisdatione est, si is qui fideiubere debet sit probatæ uitę. gl. in l. j. §. his autem. ff. de rip. muni. Bal. in c. 2. col. 3. ver. quæro iterum si dubitetur. de iud. Nec hinc longe distat, q
61 †ubi ex forma legis municipalis tenetur aliquis satisda re, antequam officium acceptet potestatis, tamen si est idoneus, crederetur soli cautioni cum generali hypotheca bonorũ. Bart. in l. quicunque. C. de fun. patr. lib. 12. non desunt etiam qui dicant, quod tex. in d. l. quicunque. loquitur de idoneo facultati
62 bus, & nõ moribus, quia †diuitiæ excusant a satisdatione. Pau. Cast. in l. diuortio. §. interdum. ff. qui satisdare cogantur. Alex.
63 l. 4. §. ait prætor. ff. de re iu. Adde etiam, quod †qui non est suspectus, cauere tantum debet. glo. in l. penul. ff. de pet. hæred. Huc
64 quoque peculiariter spectat, quod† si persona tutoris legitimi sit valde fide & honesta, remittit ei satisdatio. tex. ĩ l. legitimos. & ibi Bal. ff. de legi. tut. Sed redeundo ad institutum quod dixi mus, prędicta propter personę qualitates tum grauari tũ minorari, vide Doctores in l. aut facta. de pœn.

De loco.

SVMMARIVM.

1 *Eadem scælera in quibusdam prouinciis grauius, & in quibusdam leuius puniuntur.*
2 *Vbi propter magnam copiam delinquentiũ exẽplo opus est, malefitia grauius puniuntur.*
3 *Locus distinguit furem a scrilego.*
4 *Quis dicatur sacrilegus.*
5 *Locus arguit præmeditationem animi.*
6 *Si statutum duplicat pœnas offendentis aliquem in tali uia, an offendens in fossatis puniatur pœna duplicata.*
7 *Qui offendit aliquem in fossatis, non comprehenditur a statuto duplicante pœnam offendenti in re aliqua.*
8 *Quando homicidium committitur in platea, loci qualitas qualitatem animi deliberati tollit.*
9 *Delicta committentes in loco sacro, an gaudeant libertate ecclesiastica.*
10 *An aliqua ratio habeatur improbæ consuetudinis, & iuri contrariæ.*
11 *Consuetudo etiam nulla tribuit iustam causam ignorantiæ, & excusata pœna.*
12 *Consuetudo ludendi pugnis & lapibdius, si unus alterum pugno, vel lapide interimat, an excuset occidentem a pœna.*
13 *Notarius qui in instrumento apposuit verbum, numerauit, & tamen nulla fuit numerata pecunia, an consuetudine loci defendi possit.*
14 *Consuetudo excusat a pœna falsi.*
15 *Qui id facit quod alii facere solent, non solum non est in dolo, sed nec in culpa.*
16 *Consuetudo facit licitum, quod alias erat illicitum.*
17 *Iudex qui contra legem iudicat, si ita erat consuetudo, excusatur in syndicatu.*
18 *Consuetudo examinandi testes qui non sunt in casu tortura, in loco tormentorum, excusat iudicem in syndicatu.*
19 *Consuetudo q̃ non incedens in habitu clericali, gaudeat priuilegio clericali, excusat clericum non incedentem in habitu.*
20 *Quanta apud Romanos ratio consuetudinis habeatur.*

PARS DECIMAQVINTA.

LOco maleficiorũ supplicia exacerbãtur, minuũtur, uel pœnitus remittuntur. in primo casu exemplum habemus ĩ l. aut facta,
1 ff. de pœ. vbi dicitur, †quod eadem scælera in quibusdam prouinciis grauius puniuntur, ut in Aphrica messium incensores, in Mysia uitium & vbi metalla sunt, adulteratores monetæ. †In locis etiam vbi propter magnam copiam delinquentium exemplo opus est, malefici grauius puniuntur, vt in
2 d. l. aut facta. in §. non unquam. nec obliuiscendum hoc ca
3 pite censuimus, quod † locus facit aliquem sacrilegum. dicta
4 leg. aut facta. cap. quisquis. 17. q. 4. & propterea† licet ipsa bona ablata sacra non fuerint, cum tamẽ locus unde ablata fuerunt sacer sit, fur ut uerus sacrilegus gladio punitur, vt in d. l. aut facta. sic in illo qui mortuorum cadauera, aut cistã mortuariam furatur, talis enim gladio vt cæteri scrilegi, damnat,
5 l. fin. ff. de sepulc. violat. cum distinctione tamen vt ibi. † Locus quoque arguit prędmeditationem animi. Albe. in tract. sta
6 tut. qõ. 64. in tertia parte, †& quia sæpe statuta duplicant pœ-
7 nas offendentis aliquem in tali via, q̃ritur† an offendẽs in fossatis puniatur pœna duplicata, & dico quod non, quia fossatum non est uia. l. 2. §. ait prætor. ff. ne quid in loco. idem dicẽdum est de eo qui offendit aliquem in fossatis, quod non cõprehendatur a statuto duplicante pœnam offendenti in re aliqua. Bal. in l. riparum. ff. de re. diui. & Angel. in tract. malefi. in verbo, in platea. nume. 6. In secundo casu, quando delicta leui suplicio luũtur, respectu loci scæleris patrati, exemplum habemus in c. inter alia. de immunita. eccleſiar. vbi qualitas
8 animi deliberati tollitur respectu loci, †cum homicidium fuerit commissum in platea uel alio consimili loco publico, ubi non est verisimile, propter hominum frequẽtiam, quod quis appensate & deliberate occiderit hominem. Adde etiam, q
9 †iura canonica uolunt, quod exceptis raptoribus, & homicidis, & adulteris, committentes crimina in loco sacro, liberta tegaudeant ecclesiastica. c. fin. extra de immunitate ecclesia. Ang. in §. vltim. in fi. in Auth. ut liceat matri & auiæ. & Albe. de Rosa. in rub. C. de his qui ad ecclesias confugiunt. In tertio autem & ultimo casu, quando crimina propter locum patrati delicti omnino remittuntur, habemus gl. in c. cum venerabilis. in verbo, migrasse. de consue. per quam gl. Petrus de An
10 cha. in cons. incipiente, †consuetudo quæ habetur dicit se excusasse electum quendam, qui ex loci improba consuetudine, & iuri contraria ante confirmationem administrauerat. sequitur etiam illam gl. Oldra. cons. 9. versi. unde licet. in fi. & Roma. consi. 466. Idem tenet Panorm. in c. vlt. in fin. de consti. & Franc. de Are. cons. 154. incipiente, cõsultatio proposita
11 dicit per illam gl. quod †consuetudo etiam nulla tribuit iustã
12 ignorantiæ causam, & excusat a pœna, †hinc infertur ad consuetudinem Mediolani, vbi iuuenes pugnis & lapidibus ludunt, unde si unus alterum interimeret pugno vel lapide, crederem occidentem nulla pœna plecti debere, ut in simili cõsuluit Anch. consi. 283. incipiente, iure stricto & cõsuetudine.
13 †Adde etiam quod dixit Ias. in l. de quibus. colum. 3. ff. de leg. & in l. singularia. col. pen. si cer. peta. uidelicet, quod defendit notarium Placentinum, qui Placentiæ, iuxta consuetudinem loci, in instrumento apposuerat verbum, numerauit, & tamẽ nulla fuit numerata pecunia. Idem Dec. consi. 170. uiso themate & his. col. 3. †consuetudo ergo excusat a pœna falsi; vt
14 voluit etiam Bal. in ca. primo. titulo de feu. cogni. & in rubri. C. de fide instrum. colum. v. versi. quæro ergo quid. Item hic
15 notandum est, quod †qui id facit quod alij facere solent, non solum non est in dolo, sed nec in culpa. Bar. in l. si pignore. §. vltimo. ff. de pig. actio. Rom. & Ias. in l. certi condictio. §. si nũ
16 mos. ff. si cert. pet. †affirmant consuetudinem facere licitum id quod alias erat illicitum. Adde etiam, quod generalis consuetudo facit bonam fidem. Io. Zenob. inter consilia Bal. con
17 sil. 370. incipiente, uerba rescripti. li. 3. †Item notandum est, q iudex qui contra leg. iudicauit, si ita erat consuetudo, excusat
18 in syndicatu. Bar. in l. j. ff. quod quisque iuris. † Nota etiã quod consuetudo examinandi reos qui non sunt in casu torturæ, ĩ loco tormentorum, excusat iudicem in syndicatu. Cępo. cõsi
19 40. cart. 2. colum. j. ver. circa septimum. & column. seq. †adde etiam, quod consuetudo, quod non incedens in habitu clericali gaudeat priuilegio clericali excusat clericum non inco
20 dentem in habitu. Fulgo. cons. 124. tanta enim, †est uis consuetudinis locorum, ut Romani, cũ intellixissent Barbaros quosdam Dijs immortalibus hominem immolasse, eorum magistratus puniendos putauerunt, tamẽ cum id consuetudine faciſſe accepissent, impunitos eos dimiserunt, & Domitianus Romanorũ Imperator, sanguinis humani auidissimus, Scribas uenia donauit, ex consuetudine exercentes quęstorias negotiationes. l. Cornelia prohibitas. Adde etiã quod officiales excusantur faciendo ea quę dictat consuetudo, etiã, si mala foret, & quæ solebant facere eorũ antecessores, ut trad. Alexan. consi. 8. lib. 6. Ang. in l. impuberem, ff. de fur. & Ias. in l. singularia, ff. si cer. pe. Hipp. consi. 90. & consil. 100. & statutum seu decretum quod non est receptum in obseruãtia, nec moribus utentium approbatum, non habet vires, & allegari nõ potest. c. j. vbi gl. 2. ad fin. & ibi Doct. de treu. & pace. Ias. in l. rẽ non nouam. C. de iu. colu. fi. facit optime Dec. cons. 262. in tã. col. fi. & Alex. cons. 132. uisa. uol. 1. scias etiam, quod Doctori attestanti de consuetudine credendum est, iuxta tradita per Bar. in l. de quibus. ff. de leg. non desunt tamen qui dicant, q attestatio doctoris de consuetudine operatur solum quãum ad hoc, vt transferatur onus probandi in alteram partem asserentem contrarium. Vide Cra. cons. 166.

De tempore.

SVMMARIVM.

1 *Tempus in delictis consideratur qualitate & quantitate.*
2 *Grauius punitur qui noctu, quam qui sub lucem delinquit.*
3 *Tempus noctis facit indicium præcogitationis.*
4 *Statuta, quę duplicant pœnas maleficiorum commissorum de nocte, an duplicent etiam pœnas male dictorum, uel male scriptorum de nocte.*

Ma-

Digitized by Google

5 *Maleficium factum defero an dicatur factum de die vel de nocte.*
6 *Statutum puniens illos qui vadunt de nocte sine lumine post sonum talis cã panæ, an omprehendat illos qui vadunt de nocte in die Veneris Sancti, quo tempre campana non pulsatur.*
7 *Pœna illiusqui post sonum campanæ iuerit sine lumine, an exẽdatur vbi campan non potest audiri.*
8 *In delicti, succeſſiuis pœnæ delictorum tempore augentur, vt in crimine hę reſis.*
9 *Tempus diuturnitate minuitur pœna in delictis momentaneis, vt in homicidio cuius pœna decennio temperatur.*
10 *An qis propter diuturnitatem temporis admittatur ad compoſitionem.*
11 *Diuturnitate temporis decem annorum excuſantur teſtes a periurio & falſitate, quia deponunt de his quæ acta ſunt per ſex annos retro ante eorũ depoſitiones.*
12 *Effectus banni non tollitur ſpatio triginta annorum.*
13 *Si accuſator multum ſteterit ad accuſandum, accuſatio redditur ſuſpecta.*
14 *Ex tarditate præſumitur dolus, in proponente quamlibet exceptionem.*
15 *Nõ ſolum in criminibus diuturnitas temporis operatur effectus notabiles, ſed in ciuilibus etiam facit vt omnia præſumantur ſolenniter acta.*
16 *Ex diuturnitate temporis præſumitur quod decretum iudicis interpoſitum fuerit cum cauſa cognitione.*
17 *Violentia per lapſum temporis preſumitur controuerſa in conſenſum.*
18 *Diuturna cohabitatione ad inuicem purgatur vetus ſtuprum & preſumitur concubinatus.*
19 *Diuturnitas carcerationis inducit minorationem pœnæ ordinarię.*
20 *Querelę exceptione viginti annorum excluduntur.*
21 *Iudicium ciuile tollitur preſcriptione triginta annorum.*
22 *Iudicium ciuile tollitur præſcriptione triginta annorum non ſolum reſpectu actionum, ſed etiam reſpectu officii iudicis.*
23 *Reſtitutio in integrum ex capite iuſtę & probabilis ignorantiæ conceditur aduerſus præſcriptionem 40. annorum.*
24 *Actio criminalis, ſi inſtituta fuerit accuſatio, tollitur biennio.*
25 *Diſpoſitio, l. querela, C. ad l. Cor. de Fal. non habet locum in crimine partus ſuppoſiti, parricidii, concuſſionis, & vbi delictum eſt notorium, vel de eo conſtaret per confeſſionem.*
26 *Stante confeſſione delinquentis, actio iniuriarum durat vltra annum.*
27 *Diſpoſitio, l. querela, C. de falſis. an ceſſet in omnibus enormibus delictis.*
28 *Diſpoſitio. l. querela, C. de falſ. procedit reſpectu pœnæ imponend, non autẽ impoſitæ.*
29 *Diſpoſitio, l. querela, C. de falſ procedit vbi oppoſita fuerit exceptio præſcriptionis.*
30 *Quo ad bona confiſcanda præſcriptio inducitur quinquennio.*
31 *Quinquennii præſcriptione tollitur crimen ſtupri.*
32 *Quomodo & qualiter præſcribatur contra fiſcum tam circa bona incorporata quam non incorporata, & tam circa bona propria quam bona donata vel alienata per Principem.*
33 *Annus quo durat actio iniuriarum eſt continuus, & currit etiam ignoranti.*
34 *An viginti anni, l. querela, C. de falſ. ſint continui & currant ignoranti.*
35 *In crimine falſi an tempus ſit continuum & currat ignoranti.*
36 *Tempus in dubio pœnalibus intelligitur continuum.*
37 *Stante ſtatuto, quod iudex non poſſit cognoſcere iam commiſſio delicto, poſt aliquod tempus, poterit tamen cognoſcere ſi de eo conſtet per confeſſionem partis.*
38 *Quando delictum continuetur vltra tempus præſcriptionis.*
39 *Quantitas temporis diſcernit emanſorem a fugittuo.*
40 *Emanſor quis dicatur, & quis fugitiuus.*
41 *Scholaris, ſi per quinquennium vagat, deſinit eſſe in matricula.*
42 *Crimen ſublatum præſcriptione, minus prodeſt reo quam ſi conſtaret eum non deliquiſſe.*
43 *Præſcriptio criminum an incipiat a die cõmiſſi criminis, an vero a die ſcientiæ maleficii.*
44 *Delicta an præſcribantur in foro eccleſiaſtico.*
45 *Qui bene honeſteque vixit per triennium poſt commiſſum delictum, cenſetur emendatus & cenſetur purgata mala fama.*
46 *Propter deſiſtentiam ab iniquo genere viuendi, & reuerſionem ad bonam frugem, fingitur nouus homo.*

PARS DECIMA SEXTA.

1 TEmpus delictis dupliciter ſpectat, qualitate, ſ. & quãtitate, in primo caſu † grauius punitur qui noctu quam qui ſub lucem delinquit. Bart. in l. non mi
3 norem. ff. de tranſact. † tempus enim noctis facit indicium prę cognitionis, cum male agat qui lucem odit, & lex male preſumat contra ea quæ fiunt de nocte gloſſ. in l. furem. ff. de ſicar. Alexan. conſilio 103. incipien. videtur prima conſideratione, colum. 4. verſicu. Non obſtat. in 1. vol. l. aut facta. §. ſcpius, ff. de pœn. Bal. in cõſ. 427. in v. uol. Hinc eſt, q ſtatuta ſępe duplicãt
4 pœnas maleficiorum cõmiſſorũ de nocte, ſed quæro, † an ubi tale viget ſtatutũ, duplicẽt pęnę male dictorũ vel male ſcriptorũ de nocte. Bar. in l. aut facta, ff. de pę. dicit nõ, & ſeqt Ale. ĩ
5 conſ. 77. in 1. uol. † Quæritur, etiam an maleficium factum in ſero dicatur factũ de die vel de nocte, vide Alber. in ſecunda
6 parte ſtatutorum. quęſtio. 18. † Quid ſi ſtatutum puniat illos q vadunt de nocte ſine lumine poſt ſonum talis campanæ, an illa pœna compręhendat illos qui vadunt de nocte in die veneris ſancti, quo tempore campana nõ pulſatur, uide Saly. in
7 l. non minorem. C. de tranſa. † an aũt pœna extendatur ubi cã pana non poteſt audiri, uide Saly. in d. l. non minorem. & Angel. in l. ſi quis mortis. §. ſurdos. ff. ad Syllan. & ulterius ad declarationem ſtatutorum in delictis diſtinguentium noctem a die, diſtinguendum eſt, aut ſumus in loco ubi ſtatuta diſtinguunt diem a nocte ſecundum ſonum campanæ, & illud eſt ſeruandum, aut ceſſat tale ſignum, & tunc iudex conſiderabit, an eſſet tanta claritas, ut attribuatur diei, aut tanta obſcuritas ut attribuatur nocti, & ſic ei erit arbitrium, ſed in dubio eligere debet mitiorem partem. Ioannes An. in c. ſi perſo diens. extra de homicid. In ſecundo caſu, quando tẽpus quãtitate conſideratur, dicendum eſt, quod temporis diuturnitas aliqnando pœnas delictorum augeat, ſæpe minuat, & inter-
8 dum remittat. † In primo caſu intelligendum eſt de delictis non momentaneis ſed ſucceſſiuis, vt crimen hæreſis, & matrimonium prohibitum, & alia id genus, in quibus eo grauiꝰ coercendus eſt delinquens, quo diutius in peccato permanſerit. rex. eſt in cap. non debet. in fi. de conſan. In ſecundo caſu,
9 † temporis diuturnitas minuit pœnam ſcæleris, quando delicta ſunt momentanea, ut homicidium & cætera huiuſmodi. Pœna enim homicidij iam ſupra decennium commiſſi minuitur. l. ſi diutino. ff. de pœn. Pau. Caſt. conſ. 195. in fi. & Bart. in extrauag. quoniam nuper. in verbo, creſcit. Abb. in ca. cum haberet. de eo qui duxit. Paris. in d. tract. in verbo, pœna. uerſi.
10 an ſi. Aſflic. deciſ. Neapo. 277. vbi † quis propter diuturnitatẽ fuit admiſſus ad compoſitionem, & ibi ponit aliquos caſus propter quos minuitur pœna, & habetur per Grammat. cõſi.
11 39. & Anch. conſi. 39. & † diuturnitas temporis. 10. annorum operatur ut teſtes excuſentur a periurio, & falſitate, quia depo nunt de his quæ acta ſunt per ſex annos ſeu plures retro, ante eorum depoſitiones, ita egregie uoluit Gramma. conſi. 47. co
12 lum. pen. motus ex his de quibus per eum: ſed † poſt bannum etiam triginta annis non tollitur effectus banni. Nel. in trac. bannitorum in 2. parte, ubi enim a patrato ſcælere multum temporis interceſſit, pœna mitius inſligẽda eſt. l. ſi diutino. ff.
13 de pœn. unde † ſi accuſator multum ſteterit ad accuſandum, accuſatio redditur ſuſpecta. Bal. conſ. 37. incipiente. qui tabel. in 3. vol. & tex. in ca. primo. de frig. & malefi. & Ale. in conſil. 115. incipiente, viſa. in pri. col. ad finem in 7. vol. laſ. in §. fierat in 5. col. inſtit. de actionibus. trad. Crauet. conſ. 75. num. 9. vbi
14 poſt multa quæ allegat inquit, quod † ex tarditate præſumitur
15 dolus in proponente quamlibet exceptionem, & † ſcias, qđ diuturnitas temporis non ſolum in cauſis criminalibus operetur effectus de quibus ſupra, & per doctores alibi ſæpe, ſed in ciuilibus operatur ut omnia preſumantur ſolenniter acta,
16 & propterea † ex diuturnitate temporis præſumitur quod decretum iudicis interpoſitum fuerit cum cauſæ cognitione, ſecundum trad. per doct. in l. ſciendum. ff. de verbor. obligat. quę tamen intelligenda videntur ſecundum dicta Alcia. in tract. præſump. regula. 3. præſump. x. Pariſ. conſi. 98. & conſi. 99 libr.
17 pri. & Ferrat cautel. fi. & † violentia per lapſum longi temporis præſumitur conuerſa in conſenſum. Spe. in ti. de pręſump.
18 in §. ſpecies. i nverbo neceſſaria, adde etiam, quod † diuturna cohabitatione ad inuicem purgatur uetus ſtuprum, & pſumitur concubinatus. gl. in auth. quib. mo. natu. eff. ſui. §. eos. col. 2. uide Gramma. uoto. 4. num. 3. fol. 174 nec prætercũdum eſt,
19 quod † diuturnitas carcerationis inducit minoritatem pœnæ ordinariæ. tex. eſt in l. ſi diutino. & l. reſpiciendum. ff. de pœn. & in l. eum qui. ff. de iniur. & in l. omnes. C. de pœn. & Gram.
20 conſi. 63. nu. 5. In tertio autem & ultimo caſu, † criminum q̃relæ exceptione uiginti annorum excluduntur, ut in l. in cognitione. ad ſenatuſconſultum Syllanianum. & l. Quęrela,
21 C. ad leg. Cornel. de fal. & c. cum uenerabi. de exceptio. † Iudicium autem ciuile tollitur pręſcriptione triginta annorum, vt notatur per Doct. in d. l. quęrela. Nec obſtat ſi dicatur, quod ibi gl. uoluerit, etiam officium inquirendi durare triginta annis, quia talis opinio eſt reprobata, ut ibi per Ang. quod au-
22 tem dixi, † iudicium ciuile tolli pręſcriptione triginta annorum, habet locum non ſolum reſpectu actionum, ſed etiam reſpectu officij iudicis, licet nullam præſupponat actionem, vt habetur per Bald. in tract. præſcr. in quarta parte, quartæ
23 partis. qõ. 30. † ubi ponit caſum in quo præſcribitur ſpacio anni, quæ tamen procedũt ſalua rectitudinẽ in integrum, in caſib. in quib. cõpetit, præſertim ex capite iuſtę & probabilis ignorantiæ, quæ ex dicto capite conceditur non ſolum aduerſus

Digitized by Google

sus præscriptionem triginta annorum, sed etiam quadraginta, ut uoluit Bar. in l. i. §. si quis autem. ff. de itine. actuque priua. cuius opinio, quidquid in contrarium dixerit Dec. cõs. 29. communis est, vt attestantur Cagnol. in l. 2. C. de pact. inter emp. nu. 219. Afflict. decis. 37. Bal. in d. tract. in 4. parte, 4. partis principalis, q. 29. † & ꝙ dixi, spatio 20. annorum tolli actionẽ criminalẽ, intellige nisi instituta fuerit accusatio, quia si fuit instituta, debet fieri infra biennium. l. properãdum. C. de iudi. & l. 1. C. vt infra certũ tps. Item † dispositio. d. l. querela. secundum glo. ibi. non habet locum in crimine partus suppositi, nec in crimine parricidij, nec in crimine concussionis, & pariter non procedit vbi delictum est notorium, vel de eo cõstaret per confessionem, quia, non obstante dicto lapsu temporis, potest in dictis casibus delinquens cõdemnari vt voluit Bal. in c. fi. de officio delega. Mart. cons. 87. Ioannes de Arno. singul. 30. vbi voluit, quod † stante confessione delinquentis, actio iniuriarum duret vltra annum: & scias quod Mars. in §. accusatio. l. qui falsam. ff. de falsis. † suprascripta extẽdit ex maioritate rationis ad alia delicta enormia, vt est crimẽ lęsę Maiestatis, assassinij, falsæ monetę, hæresis, & simoniæ. † Prædicta etiam intellige ut procedant respectu pœnæ imponẽdę, secus quo ad declarationem pœnæ impositæ. Anch. per illum tex. in c. si quis. de præscrip. in 6. Alex. post Bar. in d. l. querela. Item † intellige prędicta procedere ubi opposita fuerit exceptio præscriptionis, secus si non fuit opposita, vt uoluit Bal. in d. l. querela. † Scias etiam, quo ad bona confiscãda, quod præscriptio inducitur quinquennio. l. in cognitione. ff. ad Syllan. Aliud tamen seruatur Mediolani, stante decreto quod a die commissi delicti censeantur bona publicata. uide Alexan. in d. l. quærelam. † Quinquennij præscriptione tollitur etiam crimen stupri secundum glo. fi. in §. item lex Iul. de adul. Institu. de publ. iud. Quomodo † autem & qualiter præscribatur contra fiscum tam circa bona incorporata, quam non incorporata, & tam circa bona donata vel alienata per principem, vide Bal. in tract. præscri. in 2. parte. 5. partis principalis, prima 2. col. & vide pulchrã distinctionẽ, & Boer. decis. 263. nu. 19. vbi notanter loquitur. Adde etiam, quod † actio iniuriarum durat per annum, qui annus est continuus, & currit etiã ignoranti. † Idem quæ dicendum in casu legis querela. C. de falsis. Alex. in l. fi. C. de dolo. & loquitur Alexan. † etiam in crimine falsi: ita etiam seruat Senatus noster: Vide etiam Bal. d. Salyce. Alex. & Dec. in l. quamdiu. C. qui admitti. Et † quod in pœnalibus tempus in dubio intelligatur continuum, uide gl pe. in l. 1. C. de diuers. & temp. præscrip. & Orian. in cap. quoniam. in versi. dilationes, colum. 3. de probationibus. † Nota etiam, ꝙ stante statuto, ut iudex non possit cognoscere iam commisso delicto, post aliquod tempus, poterit tamen cognoscere, si de eo constet per confessionem partis. Alex. in l. fi. col. fi. C. de dol. & † quando delictum continuetur vltra tempus præscriptionis, uide Docto. in l. eum qui in popularibus. ff. de iureiur. Quando autem interrumpatur præscriptio, ponit Fely. in c. illud. col. 6. de præscriptio. Insuper † notandum est, quod quantitas temporis discernit emansorem a fugitiuo. † emansor enim ille est qui vagatur modico tempore, & fugitiuus qui prolixo tempore, vt in l. 2. §. emansor. ff. de re militari. Hinc est, quod Bar. in l. aut facta. ff. de pœn. format quæstionem, † an scholaris qui habet priuilegia, si recedat, & domum reuertatur, gaudeat priuilegiis, ut dicit habere limitationem, quod per quinquennium non reuertendo, quis desinat esse in matricula, vt C. de primice. l. 2. & de domest. & prote. l. 3. lib. 12. Sed redeundo ad propositum, dico quod si fallentias. d. l. quærela. scire de sideras. uide Mars. in l. qui falsam. §. pri. ff. de fal. Nec illud est omittendum, quod † crimen sublatum præscriptione minus prodest reo quam si constaret eum non deliquisse, quia primo casu iudex potest eum non comparentem condemnare, & secus si constat eum non deliquisse. Bar. in l. absentẽ. ff. de pœn. † Et si quæratur an hæc præscriptio incipiat a die commissi criminis, an vero a die scientiæ maleficii, dic quod ingt a die commissi criminis Aegi. Bos. in tract. quando procedat̃ per actionem in delictis. nume. 22. idem seruatur etiã in casu mensis concessi a statuto nostro, infra quem & non vltra possumus procedere de falso sacramento tam ciuiliter quam criminaliter, & quod tempus currat a die commissi delicti etiam occulti, adest decisio Saly. in l. fi. C. de dolo. † Et si scire desideras an in foro ecclesiastico perscribantur delicta, uide Panor. in c. licet, & ibi Dec. col. 18. de probatio. uide etiam Ioan. An. in c. super eo. de crimi. fal. Sed quæ nam sit ratio quod crimen processu temporis aboleatur vel minuatur, crederem esse, qa † qui bene honesteque vixit per triennium post commissum delictum, videtur emendatus, & censetur purgata mala fama vt est tex. in §. prim. ver. huic autem nobis. in Auth. de mona. Ias. in l. si prius. col. 147. ff. de oper. no. nunt. Rom. cons. 236. colum. 2. propter † enim desidentiam ab iniquo genere viuendi, & reuersionẽ ad bonam frugem, fingitur nouus homo Bald. cons. 52. col. 2. uer. quod ex præterito præsumitur. Fel. 7. in c. cũ in iure. col. j. de officio dele. Gram. cons. 45. & 55. Hac ratione fortassis motus fuit Cæsar Augustus, quando diuturnorũ reorum nomina aboleuit, & Domitianus Romanorum Imperator qui discrimine liberauit vniuersos qui ante quinquenniũ proximum apud ærarium perpendissent. Adde etian, quod sufficit lapsus decennij a tempore conditi statuti, quo nõ fuerit obseruatum statutum, ad hoc ut tale statutum si nullius effectus, etiam superiore ignorante, quando a principio non fuit vsu receptum. gl. in c. fi. de consue. in sex. Ias. in l. rem non nouam. in fi. C. de iud.

De qualitate.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas animi deliberati non tantum colligitur ex præsumptionibus, ex antecedentibus, & subsequentibus maleficium, quantum ex facti qualitate.*
2 *Natura facti illa est quæ delicta distinguit & scælerum species ostendit.*
3 *Grauius punitur qui occulte offenderit aliquem, quam qui aperte.*
4 *In occulto peccare pertinet ad diminutionem peccati, cum tollat scandalũ & signum sit verecundiæ.*
5 *Vnde natum est illud prouerbium, Si non caste, saltem caute.*
6 *An grauius puniatur clandestinum delictum, quam publicum.*
7 *Exclamatio contra hypocrisim.*

PARS DECIMASEPTIMA.

QValitate considerãtur delicta, cum factum vel atrocius uel leuius est, vt discerni solẽt. rixæ a crassaturis, expilationes a furtis, petulãtiæ a violentijs, & furta manifesta a non manifestis, vt in l. aut facta. ff. de pœn. ex natura enim facti coniecturare possumus an casu, ira, dolore, metu, ignorantia, doloue delicta fuerint commissa. † animi enim deliberati qualitas nõ tã 1 colligitur ex præsumptionibus, ex antecedentibus & subsequentibus maleficium, ut Fely. in c. significasti, de homicid. & Mars. in l. j. §. diuus. de sicariis, quam ex facti qualitate & modo delinquendi, vt puta, si quis existens in abscondito de retro super caput vel punctim in renibus percutiat aliquẽ nullis dictis uerbis, præsumitur quod appensate, proditorie, & p 2 industriam id fecerit. Ab. Fely. & Inno. in c. j. de homi. † natura enim facti illa est quæ delicta distinguit, & scælerum species ostendit, ut in d. l. aut facta. idque confirmatur Demosthenis testimonio, qui teste Claudio iureconsulto, his verbis orabat apud Athenienses. Non enim plaga repræsentat contumeliam fieri, neque verberari liberis est malum, quamuis est malum si in contumeliam, multa enim vtique facit qui verberat, o uiri Athenienses, quorum qui patitur quædam, neq; annuntiare poterit alij, schemate, aspectu, uoce, cum verberat, vt contumeliam inferens, cum vt inimicus existens, cum verberat fustibus, cum in pupilla, hęc mouent, hæc extra se ꝙ stituunt homines eorum non assuetos existentes vt conuiciarentur. Nemo enim o uiri Athenienses, denuntians hoc quod aggrauat audientibus præsentare potest, ita vt rei veritas se habet, cum tamen ipsi perpesso & uidentibus manifesta iniuria apparuerit. † Tanta enim apud iureconsultos habetur ratio modi committendi delicta, & eorum quę in facto succedũt, ut si quis occulte offenderit aliquẽ, grauius puniatur quam qui aperte, Mars. in l. j. ff. de sica. Hic tamen dubitari potest, an qui clam deliquerit, mitius si puniẽdus, quam qui palam. nam plura per doctores afferuntur in vtranque partem. Pro una parte habemus diuum Thomã. 2 2. q. 66. art. 4 3. vbi dicit, quod † in occulto peccare pertinet ad diminutionem peccati, cum tollat scãdalum, & signum sit verecundię: accedat illud Esaiæ. 30. peccatum suum quasi Sodoma prædicauerunt, nec absconderunt, & hæc sententia confirmatur ꝙ Platonem in libro de legibus. tex. etiam est in §. sed illud silendum. in fi. 50. distinct. & in c. ex tenore. de temp. ord. & c. j. de uoto lib. vj. & ibi glo. vbi magis punitur publicus peccator quam occultus. accedat etiam, quod Claudius Imperator iuuenem adulterum nihil amplius monuit quam ut aut ætati parcius indulgeret, aut cautius, † unde forassis natum est 5 illud uulgare prouerbium, Si non caste, saltem caute. Pro alia parte adducitur tex. in c. cum ex iniuncto. de hæreticis. & l. non existimo. ff. de admi. tuto. & tex. in l. officiales. C. de epis cop. & cleri. ubi dicitur † grauius puniri debere clandestinum 6 delictum quam publicum: grauius enim est noctu quam sub lucem peccare, item grauius est persuadere quam compelle re. l. j. §. ultimo, ff. de ser. corru. grauius quoque est ueneno occidere

Digitized by Google

7 dere quam gladio.l.prima.C.de malef.† Ego enim firmarem regulam in fauorem illorum qui palam delinquunt,nec hoc temere facerem,cum mihi maximo sint odio proditores, tristesque hypocritæ,qui tanquam lupi rapaces sub ouium habitu delitescunt,& in propatulo apparent impeccabiles,intercutibus uero vitijs madescunt,cuiusgeneris hominũ nostra tempestate tantam video copiam,vt periculosum arbitrer iudicare probus ne sit quispiam an improbus,& tantis simulationum inuolucris tegitur hominis natura, vt nisi soli Deo possibile sit bonum a malo discernere. Multum enim nobis propter hypocrisim imminet incommodi atque dispendij, cum sæpissime eueniat vt probos,mentiente eorum uultu et oratione,eos iudicemus,qui tamen sunt omnium flagitiosissimi.Quot enim hodie video,qui in maximum Reip.præiudicium barba,oculis,& habitu,nomen sanctitatis vsurpant, & re vera sunt impostores neqssimi. Hinc est,quod diuus Hieronymus dicit in comparatione duorum malorum, esse leuius aperte peccare,quam sanctitatem simulare,quod confirmatur dicto Thespesii,qui teste Plutarcho,asserebat apud Inferos eos acerbius plecti,qui iniuste uiuentes prætextu uirtutis deliquerunt, quam eos qui palam flagitia perpetrauerunt.

De quantitate.

SVMMARIVM.

1 *Flagitia propter reiterationem grauius puniuntur.*
2 *Multitudo vulnerum arguit præmeditationem voluntatis occidendi.*
3 *Geminatio percussionum,etiam si fiat in parte nõ periculosa, & instrumẽto non idoneo ad occidendum,propter reiterationem,tamen arguit præmeditationem animi.*
4 *Geminans vulnera est sine spe veniæ.*
5 *Actus geminatus declarat enixam voluntatem agentis.*
6 *Rixa facta parum post primam,facit indicium animi deliberati.*
7 *Respectu publicæ consuetudinis pœnę temporales reiteratione remittuntur.*
8 *Consuetudo de non obseruando iuramenta,licet sit irrationabilis, tamẽ excusat a pœna temporali, non autem a diuina.*
9 *Princeps si semel delinquenti indulget,facinoroso & habenti in consuetudine parcere minime debet.*
10 *Delictum non capitale,propter reiterationem efficitur capitale.*
11 *Consuetudo delinquendi per quot actus inducatur.*

PARS DECIMA OCTAVA.

CVm turpe sit, vt prouerbio dicitur, iterum in eundem lapidem impingere,cumque,ut dicere solebat Publius Syrus improbe Neptunum accusset,qui iterum naufragium facit,mirum non est si †legislatores propter reiterationem grauius flagitia puniunt, vt in l.
2 præses.& l.interpretatione.ff.de pœn.†multitudo enim vulnerũ arguit præmeditationem voluntatis occidendi. Marsi.in l.1.col.5.ff.de sica.nam tanta habetur ratio geminationis p-
3 cussionum, vt† si quis percutiat in parte non periculosa,& instrumento non idoneo ad interficiendum,tamen propter reiterationem arguitur habuisse animum ad occidendum.Alb. in l.& si amici domum.ff.de adul.& Marsi.in d.l.1.de sica. & in l.aut facta.§.quantitas.de pœn.Corse.in tracta. de verb. ge-
4 min.nume.18.dicit,quod†geminans vulnera est sine aliqua
5 spe veniæ:actus enim geminatus declarat enixam voluntatem agentis.Iason in l.cunctos populos.nume.21. C.de sum.
6 Trini.& in l.cum filiofamilias.nume.64. de leg.1.idcirco †tria secunda facta parum post primam facit.indicium animi
7 deliberati.Fely.in c.si cautio,extra de fide instrumento.& †qa quantitatis accidens consideratur respectu publicæ consuetudinis delinquendi,& respectu priuatæ,in pri.casu,dico quantitate & reiteratione pœnas temporales remitti, prout tenet glo.in c.cum venerabilis,extra de consuetu. & gl.in c. deniq; quarta distinct.per quas glosas consuluit Rom.in consil.466.
8 incipien.prima fronte.quod†consuetudo de non obseruando iuramenta,licet sit irrationabilis, tamen excusat a pœna temporali,non autem a diuina.Idem affirmat Iason.in l.ait prętor.§.iurari.ff.de iureiurando. In secundo autem casu,quando quantitas consideratur respectu priuatæ consuetudinis delinquendi,dico,quod talis consuetudo auget delictum.Inno. in c.nouit.de iudic.idque comprobatur per ea quæ dixit Cyn. de blasphemante ex consuetudine.in l.2.C.de rebus credi.& ideo dixit Bal.in l.3.C.de Episcop. audien. quod excarcerandus die Veneris san. si reiterauit delictum, nõ debet excusari amplius,idem sequitur Lud.in l.si vero.§.de viro.ff.sol.matri. Hinc est,qp summus Pontifex prima vice parcit heretico, sed reiteranti & relapso dat pœnas,ut in c.ad abolendam, extra de hæreticis.& Bal.in ca.primo.extra de appella.dixit,quod licet pro vno furto non magno quis mori non debeat, tamen si commiserit plura furta furcis suspẽdi debet, & ciues nouelli ignoranter contrauenientes statutis ciuitatum,si iterato deliquerint,pœna competenti afficiuntur.tex.est in l.3.C.de episcop.aud.unde Bal.notat ibi,quod qui geminat delictum,nõ debet sperare ueniam.Hinc est,quod si quis a principe gratiã habuit de uno homicidio,faciatq;postea alterum homicidiũ & de illo obtineat gratiam,nulla homicidij primi facta mention,huiusmodi gratia est subreptitia. Rom.in l.de pupillo. §.si in pluribus,& ibi quoque Iason col.pen.in fi. ff.de oper. no.nuntiatio.& hac ratione paucis ab hinc diebus Mediolani quidam decapitatus fuit,quia in sua gratia non fecerat mẽtionem de primo homicidio.Andreas de Iser.in versi.& bo-
9 na committentium.in ti.quę sint reg.dixit,†quod si princeps semel delinquenti indulget,facinoroso,aut habenti in consuetudine,parcere minime deberet,& propterea Ange.in l.i. de superexactio.lib.x. dicit,reiterationem criminum puniri pœna mortis naturalis,etiam si alicui pro primo delicto veniret imponenda pœna tantum pecuniaria,& huic sentẽtiæ assentit Imperator in l.omnes.§.delatores,C.de colla.eo. lib.
10 x.& sic†delictum quod alias capitale non erat,ex reiteratione efficitur capitale.Rom.in l.si uero.§.de uiro.13.cau. ff.sol. matrim.Bar.in l.licitatio.§.quod illicite.ff.de publi. vnde si iudex eo casu capitaliter puniret, ob consuetudinem delinquẽdi non tenebitur in syndicatu.Paris.de Put.in tract. syndic.in versi.Pœna.in cap.quia multa possunt occurrere. in uersicul. iudex potest.cr minosum propter consuetudinem. & Ange.in d.l.i.C.de superexactio. dat formam procedendi contra tales reiteratores.Et quod criminosus possit cõdemnari ad mortẽ, non obstante quod eius crimina de sui natura non fuerint capitalia,vide Thom.Gramma.in uoto.9. colum. penultim. nume.26.& 27.Adde Marsi.in l.j.§.Diuus.colum. vltim.de sic. vide ẽt quod scribit Alber.de Gand.in ti.de homici.vlt.col. & Andreas Tiraq.in tract.suo de pœnis. causa.10.numero 4. Et quia parum prodest iudici scire consuetum delinquere grauius puniri,si ignoraret per quot actus inducatur cõsuetudo delinquendi,dico, quod glo.in c.ita nos.25.q.2.& Bald. in l.3.
11 C.de episco.audi.& Angel.in cons.14.affirmant †per binum actum induci consuetudinem delinquendi, idem sequitur, Gramma.voto.9.numero.22.& decisi.48.nume.3. & rationẽ qua consueti delinquere tam acerbe puniantur, crederẽ esse,quia,vt inquit Aristoteles,habitus delinquendi, & non ipsum delictũ distinguit uitiosum a non uitioso, & habit9 malę voluntatis nil aliud est quam animi qualitas per consuetudinem acquisita,imitans uoluntatem hominis ad male operandum,vnde sicut sæpius citharam pulsando aliqua ratione quispiam fit tandem bonus citharedus,ita sæpius uitiose agẽs fit demum uitiosus,malos mores imbibẽdo,quos nunquam aut difficillime postea potest dimittere.

De euentu.

SVMMARIVM.

1 *Euentus in delictis dupliciter consideratur.*
2 *Conatus non punitur pœna ordinaria, etiam si delictum sit attrocissimum.*
3 *Si venenum sumens medicorum remedio euaserit,illud porrigens non dẽt pœna mortis puniri.*
4 *Dans venenum non solum habet animum deliberatissimum occidendi,sed etiam proditionem.*
5 *An in assassinio puniatur solus affectus pœna ordinaria.*
6 *In crimine adulterii conatus non punitur pœna ordinaria.*
7 *Crimen Simoniæ æquiparatur assassinio,& non punitur pœna ordinaria nisi fuerit perfecte consumatum.*
8 *In crimine falsi non punitur conatus pœna ordinaria.*
9 *Notarius fabricans instrumentum falsum,quod alias erat nullum,nõ est puniendus de falso.*
10 *Testis si dicit falsum vt alteri noceat,& eius dictum sit nullum,adeo quod non noceat,non est puniendus de falso.*
11 *Iura punientia conatum tanquam factum principale, sunt hodie correcta per contrariam & generalem consuetudinem.*
12 *Prosper rerum euentus an criminis pœnam tollat.*
13 *In delictis,voluntas,& non euentus spectatur.*
14 *Apud Carthaginenses, Imperatores in crucem tollebantur,qui prauo cõsilio res prospere gerebant.*
15 *Mala facienda non sunt vt bona eueniant.*
16 *Qui in bello rem a duce prohibitam facit,licet bene gesserit, capite punitur.*
17 *Actus hominum non euentu sed consilio extimantur.*

18 *Car-*

Digitized by Google

18 *Cardinalis si occurrat illi qui ad mortem ducitur, pœna illi remittitur.*

19 *Filius Regis an si obuiat condemnato ad mortem, possit eum a morte liberare.*

20 *Condemnatus dum ducitur ad supplicium, si obuiat corpori Christi liberãdus est.*

21 *Virgines Vestales si casu in aliquem incidissent qui ad mortem duceretur interficere eum non licebat.*

PARS DECIMA NONA.

EVentus in delictis duplici modo per me considerat̃, pro fine & perfectione delicti, & pro eo, qđ nõ vltro & cõsulta opera, sed casu post consu
2 mationẽ delicti euenerit. In primo casu† tanta ratio habetur finis delicti, vt solus conatus non puniatur pœna ordinaria, etiam si delictum sit atrocissimum. Andreas de Iser. in c. j. §. si vero, de capita. qui cur. uend. crimen enim veneni est atrocissimum, & nihilominus si perfecte consumatum non fuerit, non punitur pœna mortis naturalis, licet deuentum fuerit ad actum facto proximum. Bal. in consi. 443. incipiente, scire,
3 oportet. in 3. vol. ultimæ impressionis, & quod plus est, †si venenum sumens, medicorum remedio euaserit, illud portigẽs non debet pęna mortis puniri. Petrus Albicus de Pisis in suis allegationibus quæ incipiunt, si dictus Ciccus. senatus tamen videtur seruare contrarium uirtute decreti Mediolanen. punientis solum animum deliberatum occidendi iuxta legem
4 is qui cum telo. C. de sica. &† dans venenum non solum hẽt animum occidendi deliberatissimum, sed &proditionem, vt not. Bal. consi. 210. in 4. vol. causa etiam propter quam senatus ita seruat, vt attestatur Aegidius Bossius in suo trac. de homic. hæc est, vt domini reddantur securi a seruis suis, iuxta l. j.
5 in principio. ff. ad Sille. adde etiam, quod † in assassinio, quod est crimen atrocissimum, ut in cap. pro humani. de homici. in 6. si mandatum de occidendo non fuerit perfecte consumatum, non plectitur pœna mortis mandator vel mandata-
6 rius. Ang. in l. apud Labeonem. §. curauit. de iniuriis. † Idem dicendum est de crimine adulterii quod est atrocissimũ, vt glo. in l. auxilium. ff. de minor. & tamen si non fuerit perfecte consumatum, nõ punitur pœna mortis, licet processum fuerit ad actum facto proximum. c. solicitatores. de pœnit. distin.
7 p. ver. extra ordinem. huc etiam respicit † crimen Simoniæ, quod æquiparatur assassinio, & est crimen atrocissimum, vt testatur Specu. in titulo de accusatio. §. j. in fin. & tamen in simonia non punitur affectus nisi sequatur effectus. glo. est
8 in c. consulere. extra de simonia. †Idem dicendum est de crimine falsi, quod licet enormissimum sit, & habeat multa spe
9 cialia, vt Bar. in l. Lucius. ad Turp. tamen† si notarius fabricat instrumentum falsum, quod alias erat nullum, non est pu-
10 niendus de falso. Bal. in l. prima. C. de sepul. viola. &† testis si dicit falsum vt noceat alteri, & eius dictum sit aliqua causa inualidum, adeo quod non noceat, non est puniẽdus de falso, gl. in l. Diuus Adrianus. ff. de falsi. ex quibus cõcludo, quod ad hoc vt habeat locum pœna ordinaria, requiritur actus perfe
11 ctus, & consumatus, &† iura punientia conatum tanquam factum principale sunt hodie correcta per contrariam & generalem consuetudinem, vt affirmat Bart. in l. 1. §. Diuus. de sic. & Inno. in c. perpetua, de electio. in 6. & ita diebus proxime decursis per me uotatum fuit in curia archiepiscopali Mediolani, & votum meum a multum Reuer. D. Vicario & consocijs meis fuit comprobatum. In secundo autem casu, videlicet in eo quod euenerit post consumationem delicti, dubitãt
12 Doctores† an prosper rerum euentus criminis pœnam tollat in vtranque enim partem multa per eos allegantur. Pro vna parte adest tex. in l. 2. §. postea. ff. de orig. iur. vbi fit mentio de Flauio Apij Claudij, qui Tribunus plebis creatus fuit, eo quod leges a se subtractas populo tradidisset. Accedit etiam quod Parij nulli pœnæ rationem addixerunt, quod patriam prodidisset, eo quod res ad commodum patriæ successit. Facit etiam ad prædicta id quod scribit Petrus Anchar. in repe. capi. primi. in 14. q. princip. versi. ponit Seneca. de consti. huc item uergit id quod scribit Barb. in l. scire debemus. §. si a iure. colum. 1. ff. de verbo. obligatio. Huic tamen sententiæ re
13 clamant & refragantur fere omnes Doctores, cum† in delictis voluntas & non euentus spectetur, vt in l. 1. §. Diuus. ad l. Iul. de sica. & l. si quis seruo. C. de fur. & quod prospero rerum euentu pœna non tollatur, probatur exemplo Manlij Torquati, qui filium proprium securi percussit, eo quod contra paternum præceptum in hostem feliciter pugnasset, &† hanc
14 partem probat Liuius, qui tradit apud Carthaginenses in crucem tolli Imperatores qui prauo consilio res prospere gerebant. Adest etiam tex. in c. ex tuarum. de sorti. & c. super eo.
15 de vsur. vbi† notat gl. non esse mala facienda, vt bona eueniãt

Hic etiam adiici potest tex. in l. desertorem. §. in bello. ff. de re.
16 mili. vbi† in bello qui rem a duce prohibitam facit, licet bene gesserit, capite punitur, & propterea Alber. in vltima parte statutorum. q. 78. incipiente, disputanit. colum. 3. dicit illum esse puniendum, qui rem prohibitam facit, licet bonus sequa
17 tur effectus. † Actus enim hominum non euentu sed consilio extimantur. tex. est in l. vere. §. sciendum. ff. de minori. neque enim decet rerum merita euentibus occasioni subiectis ponderare, nec vt ait Plutarchus, satis recte iudicare ij uidentur, q expeditionem Alexandri laudant, Crœsi vero conatũ improbant. Quid enim iniquius quam peccata & merita rerum euẽtu metiri? nã, vt inquit Demosthenes, finis omnibus rebus fortunæ libet imponitur, electio vero consilij uires ostendit. Nota etiam quod delicta aliquando remittuntur propter euentum illarum rerum quę non vltro & consulta opera, sed ca-
18 su post consumationem delicti eueniunt:† exemplum habemus in Cardinalibus, qui si obuiant ei qui ad mortem ducatur, pœna omnino ei remittitur. Bal. in l. addictos. de appel. & Barb in trac. de præstan. Card. in 9. q. prima parte, dicit tale priuilegium recipit sex declarationes. Vide Cœpol. cau. 2. adde Iason. in §. pœnales. Inst. de actio. Idem tenet Paul. Castr. in l. addictos. C. de epis. audien. Non desunt etiam qui dicant hoc tantum demum habere locum, si Cardinales ponant capellum super caput ipsius rei. Idem Pau. Cast. in d. l. addictos. habetur per Pari. de Put. in tract. syndica. in verbo, pœna. uer. an
19 si primo. vbi dicit† idem esse in filio regis, qui si obuiat condemnato ad mortem, potest eum a morte liberare, quod tamẽ respectu filij regis reliquit sub dubio rationibus per eum
20 adductis. Idem uidetur† si condemnatus dum ducitur ad supplicium obuiat corpori Christi, quia liberandus est. Archi. & Card. in clem. 1. §. institutione. de reli. & venera. sanct. quod intelligendum videtur, dummodo ad ipsum corpus recurrat, & suscipiat communionem. Fely. in c. quærenti. de officio delega. vbi etiam aliquid circa ea quæ dixi de Cardinali. Huc quo
21 que spectat, quod† tempore Numæ Pompilij virgines Vestales, si casu in aliquem incidissent qui ad mortem duceretur, interficere eum non licebat. vt scribit Plutar. in ipsius Numę vita.

FINIS.

TRACTATVS
DE CRIMINE LAESAE MAIESTATIS SVMMI
LEGVM DOCTORIS
D. MARTINI LAVDENSIS
quinquaginta quinque quæstionibus summarie perstrictus.

Prima quæstio.

IN ducibus & proceribus non habet locum, vt delinquens contra eorum statum puniatur secundum formam. l. quisquis. C. ad l. Iulia. ma. secundum Albe. de Rosa. in d. l. quisquis. limita hoc verum, nisi princeps non recognoscat superiorem, puta imperatorẽ, quia tunc de eo vt de supremo iudice iudicandum est, argu. no. in l. hostes. ff. de cap. quia tunc habet locum pœna d. l. quisquis. secundum Bal. in d. l. quisquis. Aduertendum tamen est, quod in principe recognoscẽte superiorem committitur crimen læsæ maiestatis. l. j. ff. ad l. Iul. maie. non tamen pœna extẽditur ad liberos secundum formam d. l. quisquis. & de rebellibus vide Bar. in extrauag. ad reprimen. in verbo, rebelles.

SECVNDA QVAESTIO.

Qui mittunt literas vel nuntium hostibus dolose, incidũt in crimen lęsæ maiestatis, & etiam nuntius scienter portans literas punitur. l. 1. per Bal. ff. ad l. iul. maie. & l. 1. §. incidat. ff. ad turp. & quod no. Cy. in l. non ideo minus. C. de accus. & Barto. in l. j. §. ne autem. C. de cad. tol.

TERTIA QVAESTIO.

Licet pluribus modis committatur crimen læsæ maiestatis. l. j. cum seq. ff. ad l. iul. maie. tamen proprie committitur in persona principis vel astantium corpori eius. Cyn. in l. quisquis. C. ad l. Iul. maie.

QVARTA

Digitized by Google

Quarta quęstio.

Mutuans vel donans pecuniam hostibus principis incidit in crimen læsæ maiestatis. l.cuiuscunque.ff.ad l.iul.maie.

Quinta quæstio.

Rebellio subditorum non priuat dominum possessione ciuitatis,nisi eum vel officialis suos expellerent de ciuitate,vel caperent,vel incarcerarent. l.j.§.pen.ff.de vi & vi arma.& no. Bal.in repe.l.si aquam.C.de serui.& aqua. Nam si violenter expellitur,vel reuertens non admittatur,vel suspicatur repelli,dominus perdat possessionem ciuitatis.l.1.§.deiicitur. ff. de vi & vi arma.l.clam possidere.§.fi.ff.de acqui.pos.Et aduertendum est,si princeps timore inimicorum suorum vel hostium dimittat castrum vel ciuitatem,non perdit possessionem. l.licet.ff.de acqui.poss.dummodo hostes non occupauerint castrum illud.l.clam possidere.§.fin.Item qui capitur ab hostib. perdit possessionem rerum suarum , & etiam non captus amittit possessionem rerum suarum captarum ab hostibus, l.denique.ff.ex qui.cau.maio.& Innocen.in capitul.2.circa fi. de ope.no.nun.faciunt no.per Io.de Ligna.in c.dilecta.de capel.mo.

Sexta quæstio.

Qui frangit scienter saluum conductum tenetur.l. iul.maiest. Ange.in l.vtimur.ff.de sepul.vio.& vide Barto. in l.3 in §. transfuga. ff.de sica.& in l.nullum vim. C. de suscep. & archa. & non debet dari saluus conductus cum alterius damno. l.2. § si quis a principe.ff.ne quid in loco pu.licet hoc male seruetur,& quis possit concedere saluum conductum vide Ang.in d.l.vtimur.

Septima quæstio.

Damnatus de crimine lęsę maiestatis potest appellare.glo. in l.Pantonius.§.rei.ff.de acqui.hæred.

Octaua quęstio.

Tractatus & conspiratio contra principem potest probari per complices & socios criminis. Bald. in l.quoniam liberi. C. de testa.

Nona quæstio.

Facere conuenticulam de papatu viuente papa est crimen lęsę maiestatis.no.in c.veniens.de testi.& Bal.in l quoniam liberi. C.de testi.quod habet locum etiam contra concilium non canonice congregatum.

Decima quæstio.

Vbicunque quis punitur vsque ad alterum gradum,intelligitur de descendentib.a masculis,non a fœminis.§.vbicunq;. de pœnis libr.vj.& in crimine lęsæ maiestatis non puniuntur ita filiæ sicut filij , qa mulieres nō sunt ita audaces.l.quisquis. C.ad l.iul.maie.

Vndecima quæstio.

Contra notorie tenentes & occupantes ciuitates ecclesiæ Romanę sine citatione peruenitur ad sententiam secundum Bal.in procemio feudorum.

Duodecima quæstio.

Ille dicitur facere contra statum principis qui vult dirigere statum ad aliud regimen , puta ad alium principem. Bald. in l.1.§.huius studij.ff.de iud.& iure.

Decimatertia quæstio.

Sola scientia punitur,quando maleficium est committendum in personam eius cuius maleficium committere volens est subditus,puta in personam principis. Bar. in l.vtrum. ff. de parrici.quod no.pro principibus contra subditos scientes proditiones.

Decimaquarta quęstio.

Propter publicam vtilitatem , puta ob bonū pacis reipub. potest concedi vt bona rebellium empta restituātur,vidi opinionem magnorum doctorum allegantium Batt. in l.quæcunque. C.de hæc instrument. & iur. hastæ fis.libr. 10. facit l.Lucius de euictione.

Decimaquinta quæstio.

Pœna transiens in posteros non comprehendit lineam fœmineam.Et licet in crimine læsæ maiestatis confiscantur omnia bona,tamen non confiscantur bona feudalia.Ioan.And. in c.quibusdam.de pœnis.lib.6.

Decimasexta quæstio.

Conspiratio est confœderatio inter aliquos in præiudicium principis vel alterius.Io.An.in c.exhibita. de iud.& Io.de Im. in c.petitio.de iureiur.Et dicuntur tyranni qui propter partialitates ciuitatum faciunt se dominos.l.nemo exterus. in fi.C. de iud.& 1.q.1.incipiunt alias principatus.

Decimaseptima quæstio.

Filij rebellium ciuitatis vel principis concepti tempore rebellionis non sunt ciues illius ciuitatis. Bald. in l. impera. la.2.ff.de sta.ho.& perdunt iura ciuilia. Bald.in l.j. C. de hære. institu.

Decimaoctaua quæstio.

In crimine læsæ maiest.etiam hodie non seruantur bona filiis.aucten.bona damnatorum.C.de bonis damnato.

Decimanona quæstio.

Iuribus dicentibus,quod punitur affectus & si non sequatur effectus est derogatum per generalem consuetudinem,nisi in crimine læsæ maiestatis,& patriæ opugnatæ.Ange.in l.fin.§.fi. ff.quod quisque iuris.

Vigesima quæstio.

Pœna.l.quisquis.C.ad l.iul.maie.habet locum etiā in filio naturali tantum,quia facere contra imperatorem vel papam est contra ius quasi naturale,quia ita imperator sicut papa est pater omnium secundum Alber.in l.filium. ff. de his qui sunt sui vel alie.iur.eorum quolibet in suis terminis considerato .

Vigesimaprima quęstio.

Priuata inimicitia non excusat a pœna rebellionis.Inn. & & Bald.in capitul.1.de offic.delegat. licet Bartol.teneat contrarium.in l.hostes.ff.de capti.cuius sententia videtur humanior.

Vigesimasecunda quæstio.

Licet quis efficiatur subditus propter delictum.l.j.C.vbi de cri.agi opor.non tamen taliter fit subditus vt cōmittatur crimen læsæ maiest.secundum Old.consi xlij.

Vigesimatertia quæstio.

Nullus priuilegiatus torquetur excep. maiestatis crimine.l. nullus.C.ad l.iul.maie.

Vigesimaquarta quæstio.

In crimine læsæ maiestatis filius perdit legitimam secundū Fran.Zaba.in cle.pastora.de re iu.qui alleg. Ioan.de Ligna.ita tenere.

Vigesimaquinta quæstio.

Omnes ciues ciuitatum subditarum principi non possunt dare auxilium alteri princip.tex.& ibi Iac.de Belu.in Auc.de defen.ciuit . §. audient. facit quod nota. glo. in l.inuitus ff.de fidecommis.liber.

Vigesima sexta quæstio .

Corrumpens imaginem quæ fuit picta ad infamiam alicuius proditoris principis,puta quia suspensus pedibus,vel ad decus publicum,punitur in quingentis aureis.l.si quis id q. ff.de iurisd.om.iudi.& ibi per Doct.

Vigesimaseptima quęstio.

In crimine læsæ maiestatis admittitur laicus contra clericum pro testificando.gloss.in capitul. cum P.manconella. de accu.

Vigesimaoctaua quęstio.

Rebellis & proditor est qui reliquit principem suū & adhæret alteri.Bar.in extraua.quoniam nuper.in verbo,rebelles.& amittit iura sui principis.l.amissione.§.qui deficiunt.ff.de cap. dimi.

Vigesimanona quęstio.

Sicut per rebelliouem contra principem perduntur priuilegia,ita consuetudines priuilegiatæ.Bal.in extrauagan.de pac. constantiæ.in verbo,habetis.& rebelles dicūtur esse qui sunt in notoria inobedientia.gl.in l.si certarum ff.de mil.test.Ang. in l.2.§.fi.ff.de iudi.Et rebellio subditorum nō priuat dominū possessione.Bal.in l.si aquam.C.de serui.in repe.& vide Bal.in l.1.& ibi scripsi.C.de ser. fugi.

Trigesima quæstio .

Memoria damnatur post mortem in crimine lęsę maiesta. §.per contrarium.Institut.de hæredita. quæ ab intestato , vbi gloss.

Trigesimaprima quæstio.

Beneficium ecclesiasticum filii non publicatur propter crimen læsę maiestatis commissum a patre.glo.lvj.dist. c.satis puersum.& vide glo.in c.pastoralis.de re iudicata.

Trigesimasecunda quęstio.

Sententia non facit quem desinere esse hæredem ipso iure fallit in damnato qui fecit contra rem publicam vel principē gloss.quæ incipit,& not.in l.& si fine.§.& si Papinianus. ff. de mino.

Trigesimatertia quęstio.

Qui est proditor contra imperatorem non amittit feudum quod habet ab ecclesia nisi per sententiam ecclesiæ. Bald.in l. j.ff.de re.diui.4.q.

Trigesima quarta quęstio.

Licet crimen lęsę maiestatis non cadat nisi in subdito. cle. pastoralis.de re iu.tamen hostis dicitur de omni gente. Bald. in l.nihil. C. de manu. vindi. & qualiter procedatur in crimine lęsę maiestatis.vide text. & Barto.in extrauagan. ad reprimendum.

Trigesimaquinta quęstio.

Licet decreto ducis vel regis caueatur quod bona facientis contra statum suum publicentur,tamen filia debet habere legitimam.l.quisquis.§.ad filiam.C.ad l.iul. maie. & consuluit Ang.consi.307.quod est singulare verbum.

Trigesimasexta

Digitized by Google

Trigeſima ſexta quæſtio.

Barones facientes contra ſtatum principis habẽt magis puniri alij quam ciues. Bartol. in l. j. C. de condi. li. 11.

Trigeſima ſeptima quæſtio.

Omnis proditor perdit feudum. Iaco. de Bel. in c. j. quib. modis feu. amit. & ibi dixi.

Trigeſima octaua quæſtio.

Vaſallus vel ſubditus principis, qui inimicos permiſit veni re in territorio principis, eſt proditor Bal. in l. j. ff. de re. diui. in quęſtio xlij.

Trigeſima nona quæſtio.

Pater non poteſt exhæredare filiũ, quia ſit proditor patrię quia non eſt de cauſis infertis in §. cauſas. ī Auc. vt cum de appell. cogno. quem. §. vide. Aduerte tamen, quia non ſucceſſibilis eſt, quia eſt proditor patriæ. l. 1. C. de hære. inſtit. & not. in l. eius qui. ff. de teſta. facit. l. mini me. ff. de reli. & l. veluti. ff. de iuſti. & iu. l. fallaciter, C. de aboli.

Quadrageſima quæſtio.

Tenens caſtrum rebellatum contra rempublicam, debet mori. Bal. per tex. in l. i. C. de ſeditioſis. no. bene, & cadit etiam ſub rub. de caſtellanis.

Quadrageſima prima quęſtio.

Arma eius qui non poteſt ſtare in ciuitate propter proditionem patriæ debent deſtrui. Bartol. in l. ſecun. ff. de oper. pub.

Quadrageſima ſecunda quæſtio.

Speciale eſt in crimine hæreſis & læſæ maieſtatis, vt ſuperueniente accuſatore non ſileat inquiſitor, ſecundum Ang. in l. ea quidem. C. de accu. no. ad limi. not. per Bartol. in l. 3. ff. de adulte.

Quadregeſima tertia quæſtio.

Proditor non poteſt eſſe teſtis ſecundum Bal. in c. licet vniuerſis. de teſtib.

Quadrageſima quarta quæſtio.

Speciale eſt in crimen læſę maieſtatis vt iudex cogat accuſatorem ſuam accuſ. proſequi. l. fallaciter, C. de aboli. ſecundũ Ang. in l. accuſa. de accuſa.

Quadrageſima quinta quęſtio.

Bona caſtri rebellis ciuitatis poſtea reconcilia. non intelligũtur reſtituta per ſolam reconciliationem. ſecundum Ang. in l. filio quem, ff. de lib. & poſth.

Quadrageſima ſexta quæſtio.

Si ſubditus principis conturbauerit principem, nõ incidit in crimen læſę maieſta. ſed aliter debet puniri. vide An. de Iſer. in c. j. §. 1. qui. mo. feu. amit.

Quadrageſima ſeptima quæſtio.

In crimine læſę maieſtatis proceditur ſummarie, de plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicii. vide tex. in extrauagan. ad reprimendum. quam Bar. gloſſauit.

Quadrageſima octaua quæſtio.

Aliud eſt quem eſſe rebellem imperij, aliud eſt quem eſſe in odium imperii. primũ, videlicet rebellio, eſt mortale, nec poteſt remitti niſi ex gratia, ſecundum eſt medicinale, quod remittitur purgata contumacia, auctẽ. item nulla communitas. C. de epiſ. & cle. de quo plene per Bar. in extraua. ad repr. in verbo rebelles, vbi plene.

Quadrageſima nona quæſtio.

Reuelantes ſecreta in damnum principis hoſtibus, capite puniuntur, vt l. omnes exploratores. ff. de re mili. ſed reuelantes amico principis, ex qua reuelatione eſt factus inimicus, tenentur crimine læſæ maieſtatis. l. cũ dolo. ff. ad l. iul. maieſta. aliis caſibus reuelans in damnum principis punitur ſecũdum l. j. C. ſiquis impera. maledix. And. de Iſer. plene loquentem in c. j. qui. mo. feu. amit.

Quinquageſima quæſtio.

Bona eorum qui expelluntur de ciuitate quãdo eſt diſſenſio inter ciues, puta ob partialitates, nõ debẽt publicari, quia non ſunt hoſtes neque in crimen læſæ maieſtatis inciderunt. l. ſi quis ingenuam. §. in ciuilibus. ff. de captiuis. ſed reuerſis debent reſtitui bona ſecundum Odof. & Albe. in auc. bona dãnatorum. C. de bonis damn.

Quinquageſima prima quæſtio.

Populi Rebelles imperio poſſunt priuari libertate ſua, ſi habeant eam, vel ex priuilegiis imperatoris, vel per patientiã eius ſecundum Bal. in c. ſicut. de iureiu. & ſi eam forte habẽt a papa. tunc rebelles papæ poſſunt priuari libertate ſua, ex ratione Bal. ibidem.

Quinquageſima ſecunda quæſtio.

Faciens ligam contra imperatorem incidit in crimen læſæ maieſtatis. l. 1. C. vt armorum vſus li. 11. ſecus ſi contra alium. tex. in l. non dubito. ff. de captiuis. & notat Bal. in l. conuentionum. in recollectis. ff. de pact.

Quinquageſima tertia quæſtio.

Proditorem principis debemus man. feſtare. l. Methr. odorum. ff. de pœnis. Andr. de Iſer. in capitu. 1. quę fuit prima cauſa benefic. amittend.

Quinquageſima quarta quęſtio.

Banniti Papę vel imperatoris perdunt patriam poteſtatẽ, ſecus ſi ab inferiore, ſecundum Ang. in l. ſi cum dotem. §. ſi pater. ff. ſolu. matrim.

Quinquageſima quinta quæſtio.

Iura quę non tranſeunt niſi ad filios non confiſcantur. l. in ſulam. in princ. vbi Bal. ff. ſolu. matri. Martinus Laudenſis.

FINIS.

TRACTATVS
DE CRIMINE LAESAE MAIESTATIS XII. QVAESTIONIBVS
DISTINCTVS INCERTO Authore.

Præfatio.

CVm ſollto ſpeculationis gaudio mens occuparetur, interlegendum nuper in manus excidit tractatus de crimine lęſę maieſtatis nouiter editus, qui duodecim quęſtionum concluditur examine. Hunc cum auidius, vt nouitas faciebat, aliquantiſper lectitaſſem, primũ optimi authoris atque vti iure conſulti præſe maieſtatem ferre videbatur, ſed dum exactius ſingula deguſtaſſem, viſum fuit illius concluſiones non parũ a iuris veritate diſſonas, cuius cum ſuper omnia qui cenſurarum ſtudioſus eſt maxime tutorem atque defenſorem eſſe deceat l. vna, C. de vindi. liberta. tollen. quamque ſuper omnia amandam legislator exclamat in l. cum ita. ff. de condi. & demonſt. & pulchre Bal. in conſi. diuino ſciſmatis. quod poſuit ſuper rubr. C. ſi quis aliquem teſtari prohibuerit, quid enim veritate ſanctius, quid diuinius? eſt enim omnibus rebus humanis anteferenda, nam qui veritatem ſequitur deum ſequitur. vnde Auguſtinus ad Caſulanum, & habetur in cano. quiſquis. 11. quęſtio. 3. quiſquis metu cuiuslibet poteſtatis veritatem occultat, iram Dei ſuper ſe prouocat, melius eſt pro veritate pati ſupplicium, quam pro adulatione beneficium. Proin ſuppreſsã veritatem maxima etiam lucubratione oſtentare, & illi aduerſantes cõcluſiones optimis confutare rationibus non parum boni viri officio conducere duxi. Verum enimvero hãc ſuſcipere pauinciam, in tantunque pelagus pedem referre maxime diſſuadebat, quod Marcum Antonium hominem quidem ingenioſum dicere ſolitum ferunt, ſe ideo nullam vnquam orationem ſcripſiſſe, vt aliquando opus eſſet quid a ſe nõ eſſe dictum, poſſet id ſe negare dixiſſe, quo fit vt maximo oneri ſe ſuppoſitum intelligat qui dicta ſua ſcriptis demandat cum infinitis cenſoribus ſe ſubmittat neceſſe ſit, ſed dum inter hæc alter caret veritatis amore victus, cenſorum non veritus ſentẽtiã manum porrexi calamo pro clipeo, his qui male ſentient obijciens quod Hiero. dicit in prologo ſup Iob. ſi aut fiſcellam &c. & quod idẽ tradit in prologo ſuper Eſdram. plerique in publico detrahunt &c. & quę traduntur in c. inter verba. in fi. xj. q. 3. itaq; tractatum alium in materia in quo ſingulę auctoris quęſtiones ad vtranque partem examinentur, & tandem ſuis confutatis argumentis, vera ſequatẽ concluſio, edere & editum in lucem mittere ſtatui, in quo ſi quid perperam dictum fuerit, negare enim non poſſum quin pleraque dicam quę iuſta reprehenſione digna videbũtur, vt verbis vtar Aug. in li. retractationum, & recitantur in c. negare. 9. diſt. correctorem benevolum patienter ſuſtinebo, ſi vero aliquid ſubtiliter vel acute dictum reperiatur, id totum bonitati atque clementię domini noſtri Ieſu Chriſti, atque eius virginis Matris attribuatur. Porro lectorem rogo ne prius iudicet quam totum perlegerit. nam in pleriſque quęſtionibus leuiora præmittentur fundamenta, quę vero vrgentiora ſunt in calce ponentur.

SVMMARIVM.

1 *Bona rei in crimine læſę maieſtatis ipſo iure non confiſcentur.*
2 *Synodus tota ſapientiæ legalis adeſſe dicebatur, cũ Dynus aliquam decideret quæſtionem.*
3 *Effectus conſurgit fortior diſpoſitione, legis cum hominis concurrente contractu.*

4 *Fen-*

Digitized by Google

4 *Feudum ea conceditur conditione, vt vasallo feloniam committente resoluatur.*
5 *Statutum in vno æquiparatorum in altero locum habet.*
6 *Priuationis pœnam si ipso iure impositam non constet, interpretatio fit vt in ea requiratur sententia.*
Cognitio causæ requiritur in feudi priuatione.
7 *Reus læsæ maiest. bonorum dominium ipso iure non perdit.*
8 *Feudum ob crimen læsæ maiestatis ipso iure non reuertitur ad dominum.*
Iudicare potest iudex contra communem opinionem casum legis non habentem.
9 *Feudum ipso iure ob feloniam non reuertitur ad dominum, culpa per sententiam nondum conuicta.*
Deus ex conuentione sua obligari posset.
10 *Contractus quidam in feudo esse censetur, ex quo vltro citroque obligatio nascitur.*
11 *Consuetudo in primcipem disponens ipso principe maior est.*
12 *Princeps supremus vasallum feudo priuare nequit, nisi per sententiam, culpa conuicta.*
13 *Regulam pro se habens, intentionem fundatam habere dicitur.*
Regulis iuris tenaciter inhærendum.
14 *Interpretatio extensiua non fit in æquiparatis, nisi æquiparatio per modum regulæ facta sit.*
Extensio passiua æquiparatorum locum non habet in pœnis ipso iure impositis.
15 *Ius vtrunque in suo debet obseruari foro.*
16 *Auctoritas dicentis non est attendenda, sed ratio potius.*
Bartolus legistarum Idolum est.
17 *Bona delinquentis vasalli an applicentur fisco ipso iure, & hoc specialiter.*
18 *Causæ duæ lucrativæ in confiscatione ob delictum non possunt concurrere.*
19 *Dominium eiusdem rei ex pluribus causis eodem vel diuersis temporibus concurrentibus quæri non potest.*
Pœna priuationis nunquam ipso iure imponitur, nisi in casibus a iure expressis.
20 *Dominus feudi qua lege obligetur ad non priuandum vasallum feudo nisi culpa conuicta.*
21 *Extensio in correctorijs nullo modo fienda, etiam ex identitate rationis.*
22 *Sententia requiritur ad feudi priuationem, etiam delicto existente notorio.*
Notorium pro sententia non habetur.
23 *Episcopus notorius homicida non deponitur absque sententia.*
24 *Iudex de notorio crimine non potest condemnare, absque præcedenti citatione.*
25 *Confessio non sufficit, vbi scientia requiritur in pœnis executionem secum trahentibus.*

IN quidem prima quæstio q̄ in hac materia ponitur est, num videlicet in crimine læsæ maiestatis bona rei ipso iure fisco applicentur, vel an sententia necessaria sit, Et
1 concluditur per authorem tractatus, †q̄ in crimine læsæ maiestatis ipso iure bona confiscantur, nec opus est altera sententia. Et allegat aliquos authores Ita tenuisse, & vltra eos præmissam conclusionem firmant Arch. & Ioan. And. in nouel. in capitu. sœlicis de pœn. in 6. vbi dicunt bona committentis crimen læsæ maiestatis effici ipso facto fisci, sicut bona ingredientis religionem efficiũtur monasterij, & idem etiam tenuit Sal. Bononien. in l. fi. C. de bonis proscripto, vbi dicit, q̄ in crimine læsæ maiestatis ipso facto bona committentis fisco applicantur, & videtur probare tex. in d. l. quisquis, ibi, omnibus bonis fisco nostro additis, quæ verba cum ponãntur in præterito non videtur opus altera sniã, vt tradit expresse Bar. in l. 1. ff. ad l. Iul. de vi priua. vbi facit differentiam, an dicatur bona sint publicata, vel publicentur, vt primo casu ipso facto committantur, & nimirũ, quia multa alia sunt specialia in hoc crimine, vt generaliter crimen exceptum dicatur, vt tradit signanter Lud. de Ronta. in l. si quis in graui, §. hi quoque, ff. ad Syllanianum, & quidã Moder. in l. de minore, ad princi. ff. de quæstio. & cum præmissam sentẽtiam tenuerit Dy. de Mugello quem allegat author cuius quanta sit auctoritas pulchre de eo commemorat Cyn. in l. vnica, C. de senten. quæ pro eo quod interest proferuntur.
2 †quod quando Dy. decidebat aliquam quæstionem dicebat adesse tota synodus legalis sapientiæ tenuerit etiam Ioã. An. in duobus locis, a cuius opinione tanquam a fundamento iuris non esse recedendum bellissime Bal. inquit in c. cum olim de re iud. fuit enim temporibus suis lumen mundi, meruitque hac salutatione Pontificali decorari, bene veneris qui lux mũdi cognominaris, vt refert An. de Prato veteri in prælud. ijs ad reperto. Bar. tenuit Arch. Pau. de Cast. & Saly. videtur hæc opinio communior, quare amplectenda in causarum decisionibus, l. vna. ibi, sane apud veteres crebrior & c. ff. de offi. consulis, & in c. in canonicis scripturis, 19 distin. Bal. pulchre in l. fi. C. de pœna iudi. qui male iudi. cum plerisque similibus vulgaribus, & præsertim in feudo non videtur habere dubitationem, vt tenuit Bald. & Cardi. Alexan. in locis allegatis per tractatus. & sequitur nouissime Franciscus Cur. in suo egregio opere feudo. in 4. par. in 3. reg. in 4. dubitatione.

Et ad confirmationem huius opinionis, vltra præmissa, ad
3 duco, † quod vbi concurrit dispositio legis & contractus hominis, tunc fortior effectus resultat, vt eo casu etiam casibus permissis quod alias permitteretur prohibeatur & econtra, vt probat text. in §. sanctissimas, in Auct. de aliena. & emphy quem ponderãt Ang. Imo. Alexan. & Mod. in l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. 1. Bal. in l. quoties, C. de fideicom. & in l. 1. C. de pact. & ponderauit ante eos glo. in cap. verum. de cond. appo. & in simili, quod dispositio hominis concurrens cum dispositione legis fortiorem effectum reddat, facit gl. in §. oportet, in Aut. de iudi. colla. 6. & gl. quam ibi summe no. Ang. in Auct. de exhiben. & introducen. reis ad prin. colla. 5. & gl. in l. si mulier, §. si quis rẽ, ff. de leg. 3. quod tradit Bar. in l. 2. §. fina ff. de vsuc. pro empto. Bald. in l. 2. C. de vsu. quæ pro liberta. Panor. in c. pastoralis, de appel. cum simi. in quibus locis communiter concluditur, ex cõcursu dispositionis legis & hominis fortiorem debere induci effectum, & semper hominis dispositionem aliqd vltra debere addere ad dispositionem legis.

Quia in proposita quæstione. 1. in feudo, extat primum dispositio legis ciuilis, quę vult, bona committentis in maiestatẽ
4 principis confiscari †extat secundo lex contractus feudalis, & sic dispositio hominis, ex qua feudum sub hac conditione datum videtur, si vasallus fidelis sit, vt sequuta felonia fiat resolutio, vt infra dicetur, ergo nimirum si illa lex contractus cõiuncta cum l. scripta debeat operari, vt ipso iure feudum eo casu reuertatur vbi alias sentẽtia esset necessaria, & cum Bal. qui hanc sententiam tenuit non habeat contradicentem nõ videtur ab eius opinione in practica discedendum, vt tradit Raphael Fulg. consi. 25. & dicit Alexan in l. secunda, ff de vulga. quod magna est auctoritas Bald. vbi non habet contradicentem. fuit enim virtus iuris nostri, secundum Ludo. de Roma. consi. 480. inc. in casu proposito, & de eo. in plerisque consilijs mirabiliter exclamat eius germanus Ang.

Et præsertim, qa vt dicit author tractatus, in crimine hæresis, q̄ æquiparatur crimini læsæ maie. vt ipse in sequentib. pluribus comprobat fundamentis, ita p̄ ius canonicũ statutũ fuit, & in æquiparatis p̄ legem antiq̄ hẽt locum interpretatio passiua. allegat duas gl. satis vulgares, sed in terminis melius facit gl. vulga. in c. si postq̄, §. fi de ele. li. 6. gl. in l. 2. C. de cura. furioso, &
5 late tradit Ale. in l. centurio, ff. de vulg. vbi p̄ gl. alle. †& alia iura pro prædicta conclu. firmat, q̄ statuitur in vno æquiparatorũ hr̃e locum in reliquo, ẽt si materia sit exorbitans a regulari dispositione, vt in p̄missa qõne, & melius adhuc facit singula. tex. in l. his solis de reuo. dona. vbi probatur pũctualiter fieri extensionẽ pœnę priuationis ipso iure de casu ad casum p̄ illorũ æquiparationẽ, q̄ procedere vr̃ etiam si lex esset odiosa & vteretur dictione exclusiua tm̃, gl. singula. q̄ ibi summę Bono. Saly. no. in l. fi. C. de reuoc. dona. Moder. Papien. in auctẽ. non licet, C. de libe. præte. vel exhæreda, & not. Ang in l. lege Corne. ff. de iniurijs cum simi. & facit ẽt optime, c. cum dilecta de confir. vtili vel inuti. vbi probatur, q̄ ẽt in exceptis põt fieri extensio p̄ æquiparationem, & ideo licet casus, c. cum secũdum, sit exceptus a cõi regula, propter. æquiparationem põt extendi ad casus similes.

Sed hisce omnibus non obstantibus in secreto, & veritate iuris cõtraria cõclusio tenenda est, & p̄ eius fundamento adducunt tres regulæ quadratæ iuris,
6 prima generalis, †q̄ videlicet vbi non apparet expresse pœnã priuationis ipso iure impositã, semp interpretatio fit vt in ipsa priuationis pœna imponenda tegratur sniã, & non fiat ipso iure, vt tradit gl. in c. quicunque, in verbo innodetur, de hæret. li. 6. gl. in c. in pœnis de regu. iu. eod. li. & in c. cupientes, §. si vero, in verbo, præcentus, de elec. eo. lib. late Moder. Cano. in c. si diligenti, de foro compet. & formalius Bald. in auctẽ. qui semel, C. quomodo & quando iudex. vbi dicit, quod lex in dubio non dicitur damnare quem ipso iure, sed per sententiam iudicis, l. 1. §. calumniatores, ff. ad Turp. subijciens & fortius, q̄ vbi lex disponit quem priuari cã cognita priuationis, ẽt si lex diceret priuari ipso iure, tm̃ semper requiritur priuatiua sniã, argu. l. de qua re, ff. de iudi. & sine dubio in ista priuatione feudi requiritur causæ cognitio, capit. 1. de feudo sine culpa non amitten. cum similib. & sequitur in terminis propriis pater ve-

rita

ritatis Ale.conſ.124.inci.omiſſis ſuperfluis,colum.ſecũda vo in primo,& nouiſſime Iaſ.in l.3.§.penul.ff.q̃ quiſque iuris in ſtatue.& in confiſcatione q̃ non fiat ipſo iure, ſed per ſententiam traditur textualiter in l.aufertur, §.in reatu, ff.de iur.fiſ.cum ſuis concor.prout late deducunt Doct.in l.poſt cõ tractum,ff.de do.

7 Secunda,& ſpecialis regula eſt, †quod in crimine læſæ maieſt.ipſo iure reus non perdit dominium bonorum, licet ſtatim interdicatur ei a lege adminiſtratio, & ideo antequam bona ex eo delicto cenſeantur fiſco quæſita, opus eſt ſententia,tex.eſt rotundus in l.quæſitum,ff.qui & a quib.manumiſ.lib.qui non poteſt calumniari,quia punctualiter loq̃t, quod ante ſententiam reus perduellionis remanet dominus bonorum.

Aduerte quod illa lex quęſitum dicit in ratione dubitationis, quoniã dominus eſt, tamen poſtea decidit dominum qui commiſit crimen læſæ maieſtatis non poſſe manumittere, quod poſſet ſi eſſet dominus,ſaltem fauore libertatis,quæ eſt valde fauorabilis,l.libertas,ff.de regu.iu.ideo ille tex.non bene probat,nec eſt formalis,vt dicit author. Imo habes quod poſt commiſſũ crimen bona a fiſco vendicantur,l.eorum,& l.fin.ff.ad leg.Iuliam maieſt.Ideo fiſcus erat dominus etiam ante ſententiam, adeo quod habetur ratio fructuum a die commiſſi criminis, glo.ſing.in Authen.de inceſt.nup.in verſi.imminere, coll.2.q̃ Bald.ponderat in Marga.in verſ.priuatio.& vide Barb.conſil. 70.vbi Chriſtus,colum.18.& ſequen.in 4. volum. alia vide q̃ addidi ad,d.l.quiſquis,P.Reb.

Et per ilum tex.firmat Bartο.in locis allegatis per authorẽ, & idem Bartο.in l.poſt contractum,ff.de dona.dum alle. dic. l.quæſitum,allegantur etiam alia iura,l.fin. C. ad legem Iuli. maieſt.in verbo punitus,& ibi firmant formaliter Cy. & Bal. expreſſe in d.l.quiſquis.Ioan.de Imo.& alij in d.l.poſt contractum,& communiter Docto.in l.ex iudiciorum,ff.de pub.iudicijs.Angel.Are. etiam prædictam concluſionem firmat in tractatu maleficiorum ſuper glo.tu hai tradito la tua patria, & idem ſentit Maria.de Senis.in conſil. 22. In primo volumi. hanc concluſionem formaliter & per literas groſſas firmat
8 etiam in feudo,†quod propter crimen læſæ maieſtatis ipſo iure non reuertatur,Car.Floren.in conſi.128.incip. in quæſtione quæ vertitur inter Andream,1.colu.ad fin. & ſequen.& eſt communior ſententia,licet præfatus author voluerit contrarium aſſerere,& licet non haberemus Doct firmantem hanc opinionem tamen tex.in d.l.quæſitum eſt inexcitabilis,& ideo ſuperflua eſt diſputatio,& omnis dubitatio,ex quo habemus tex.vt dicit Bald.in l.cum antiquioribus,C.de iure delibe.& facit,l.ancillæ,C.de fur.& propterea alibi dicit idem Bal.in quodam ſuo conſil. inci.præponitur.in 2.volu. q̃ in cauſarum decisionibus non per varias opiniones ſcribentium,ſed per ſillicatas vias textum incedendum eſt,vnde idem Bald. in capitu. 1.§.iudices,de pace iura.firman.admonet iudices ne in dubio a tex.& a regula recedant,& ideo etiam contra communem opinionem permiſſum eſt iudicare ſi illa non habet caſum legis,ita Ant.de Bu.in cap.tua nos col.2.de vſur.refert & ſequitur Barba.conſi.10.volu.2.& cum per legem ciuilem ita deciſum ſit,ſecundum illam feudalis materia, cum contrarium p feudales conſuetudines non reperiatur cautum, regulari dẽt, tex.ſingularis,in capit.primo,in fi.de feu.cogni.Quia ſi perquirantur omnes feudales conſtitutiones, non reperiretur tex.q decidat contrarium,ergo lege ciuili vtendum eſt, ſecundum quam,vt prædixi,in crimine læſæ maieſt. eſt expreſſum reum perduellionis ante ſententiam bonorum ſuorum retinere dominium.

Tertia regula in materia feudali

9 traditur,†quod videlicet feudum propter feloniam commiſſam non reuertitur ipſo iure ad dominum,niſi conuicta culpa per ſententiam,c.1.in princ.& §.ſi vaſallus, ſi de feu. fuerit controuer.inter dom.& agna.vaſal.& in capi.1. de feudo ſine culpa non amitten.non enim poteſt diueſtire vaſallum ſuum etiam imperator & Rex quicunque niſi cauſa cognita & conuicta culpa,quia licet principi Deus ſubiecerit leges, & tributa,non tamen ſubiecit ei conuentiones & conſuetudines feudales quibus ligatur,& ita pulchre Bald.inquit in capi.1.de natura feu.per tex.ibi,& idem Bald.in l.princeps, ff.de legi. & in capitu.primo,de probatio. nam & Deus ex conuentione obligaretur,vt idem Bald.inquit in l.prima,ff.de pact. & ideo Panormi.in capitulo quæ in eccleſiarum de conſti. dicit, quod non creditur verbis principis atteſtantis feudatarium delictũ feciſſe propter quod priuandus eſt,quia,ſi id diceremus, facile poſſet euacuare omnem contractum cum eo firmatum.
10 quod eſſet contra,l.Cæſar. ff.de publi. †in feudo enim eſt quædam contractus in quo vltro citroque naſcitur obligatio, ca. de forma,22.quæſtio.5.l liber homo,ff.de verbo.obliga. & q̃a de natura feudi eſt vt non auferatur niſi cum cauſæ cognitione,dicto,capitu.1.de feudo ſine culpa non amitten.ſecundum Panor.in dicto,capitu.quæ in eccleſiarum cum quo ibi Moder.tranſeunt,& idem tradit in apoſtillis ſuis in clemen.paſtoralis.de re iudicata,in fi.& Ludo Roma.conſi.352.incip. quæritur primo,ad fi. ideo Bal ſignanter dicit.in cap.1. de natura feudi.quod princeps non poteſt infringere feuda quæ conceſſit niſi conuicta culpa, & quod conſuetudoin hoc dat naturam,& eam aſſignat contractibus feudalibus, & ideo refert de imperatore Friderico,i qui fecerat commune Papiæ Comitem in certis caſtris,quod nec ipſe nec eius ſucceſſor poſſunt diueſtire vaſallum niſi conuicta culpa,& ideo ſignanter dixit Bald.in auctẽ.omnes peregrini, C. commu. de ſucceſ. quod ex quo conſuetudo feudorum dictat quod princeps non poſſit priuare vaſallos niſi prius per pares iudicentur indigni,certe non poterit imperator ſtatuere contrarium, & quaſi abuſi
11 uas facere dignitates, †quia conſuetudo quæ diſponit iu ipſum principem maior eſt ipſo principe. idem Bald. in capitu. 1.§.1.verſicu.quæro nunquid.de noua forma fidelita. vbi etiã dicit,quod conſuetudo feudorum cenſetur ius naturale,& elegantius Bald.in capitu.1.§.quia vidimus,verſ.quæro nunquid imperator in ti.qui feud.dare poſſunt,decidit poſt gloſ. quod imperator non poteſt diſueſtire vaſallum niſi conuicta culpa, aſſignat rationem, quia bonæ & naturales conſuetudines ligant principes,quia potentius eſt ius naturale quam principatus,& quia in ore principis firmiõr debet eſſe veritas, alle. in lib.Eſdre.& quia non decet principem reuocare ſuum beneficium,ex quibus reſultat firma concluſio,quod nec †princeps
12 ſupremus in materia feudali commiſſa felonia poteſt vaſallũ feudo priuare niſi per ſententiam conuicta culpa, & hoc propter legem contractus qua ipſe ligatur,& vltra traditur pro regula,quod vbicunque in feudis fit mentio de amiſſione feudi propter feloniam,intelligitur culpa conuicta & iudiciario ordine,& non aliter.ita ſignanter Bald.in capitu.ceterum.de iudicijs,idem Docto.in §.quicunque.de pace tenen. per text.ibi refert & ſequitur Ioan.Baptiſta.de San.Seue. in repeti. capitu. primo,de feu.cognitio. quod indubitanter procedit reſpectu agnatorum,quia illi nunquam priuantur niſi per ſententiam probata & conuicta culpa,ita ſignanter Bald.dicit, in capitulo,primo,§.nulla.per quos fiat inueſtitura, vbi dicit vnum q̃ eſt magis ſingulare,quod ad priuationem feudi requiratur ex authoratio de inueſtiendo, vt ſi per annulum fuerit inueſtitus,de annuletur, ſicut in clerico antequam poſſit puniri per ſecularem iudicem, degradatio, & in millte exauthoratio, quia opus eſt actu retro ſimili. alleg.l.ab emptione, ff.de pact. cum ſimilib.quod expreſſius firmat & exclamat Ioan. Baptiſta in ſuo commen.dicto,capitulo,1.de feu. cogni.ex quo ſequitur,q̃ antequam deueſtiatur vaſallus non cenſetur feudum reuerſum ad dominum.

Succedit nunc, quod cum habeamus tres regulas quadratas iuris prælibatas, quæ etiam loquuntur in imperatore quando felonia contra eum commiſſa eſt,habemus intentionem fundatam, vt tradit glo.ordinaria in rubric.de regul.iur.in ſexto Bartο.in l.quoties,ff.qui ſatiſdare cogantur,& in l.ſecunda,columna ſecunda,ad fin.ff.ſiquis in ius vocatus non ierit.Bald.in capitu.1.colum.3.de alie.iudicij mutan.cau.facta.Panor.in rubrica,extra vt lite non conteſtata, & bene probat text. in l. ſuus quoque,verſicu.puto,ff.de hæredibus inſtituen. & in capitu.venerabilibus,§.fina.verſicu.poteſt quoque, de ſentent. excommunicatio.lib.6.quibus iuribus trita eſt doctrina, †q̃
13 habens pro ſe regulam dicitur intentionem habere fundatã, adeo quod dicens aliquem caſum excipi a regula teneretur præciſe illum probare, & hoc eſt quod dicebat Speculator in in titu.de officio,iudicis.§.octauo verſiculo quinto,quod ſtare omnino debemus regulæ quando caſus aliter non reperitur exceptuatus,& propterea ſignanter dicit Ioan.And. in capitulo ſalubriter,de vſu.quod nunqnam a regula textuali debet diſcedi per aliquam exceptionem niſi expreſſe oſtendatur text.pro limitatione regulæ,& probatur formaliter in capitulo,ſecundo de coniugio leproſo,& in capitulo ſane, 15.quæſtio.tertia.vnde regulæ tenaciter inhærendum eſt ſicut Bononienſes adhæreut carocio.ita gloſſ.ſingularis,licet vulga. in l. omnis diffinitio,ff.de regu.iur.& Bald.in capitulo primo,§.iudices,de pace iuramen.firman. admoneo Inquit vos iudices ne in dubio a text.& a regula recedatis, & idem Bald. in l. prima,C.de ſacroſan.eccle.in verſicu.ſed quæro quid in deportato,& in l.ſi tutor,C.de ſeruo pignoꝛ.dato manumiſſo, dicit,q̃ tenaciter regulis inhærere debemus, niſi aliquid ſpecialiter & expreſſe ꝙrium inueniatur,& idem Saly. inl. ſi hominem, ff. mandati, vbi inuebitur contra dimittentes regulas,

niſi

Digitized by Google

nisi pro limitatione habeant tex. & ideo cum Bal. voluerit sine tex. formare exceptionem in crimine lesæ maiestatis, retorquendum est in eum qđ ipse dicit de gl. in l. res publica, C. ex quibus causis maio. quod ipse dicit de glo. in l. res publica, C. ex quibus causis maio. quod ipse loquitur ex capite suo, quia sine lege. & ideo An. de Bu. de Bal. dicit in c. consultationibus. de iure patronatus quod plerunque dicta Bald. carent nerua rationis & legis. & ideo non est illis multum adhærendum. p̄ sertim cum ipse dicat expresse contra tex. formales iuris, & ēt vt per præmissa patet, quod aliter sensit in multis locis. & in effectu ista est vera & indubitata conclusio, quicquid dixerit auctor tractatus, salua pace dixerimus.

Nec obstant fundamēta quę pro

contraria parte adducta. Et primo dum allegatur capitulum,
14 cum secundum, de hæreticis. † Respōdetur ꝙ antequam in eą paratis passiua extensio locum habeat, requiritur quod æquiparatio sit facta per modum regulæ, ita tradit eleganter Matheus de Mathęsi. in tractatu extēsionis, quem sequitur Aret. in §. ius ciuile, Inst. de iure naturali gentium vel ciui. Decius nouissime in c. translato. de const. Quia vt infra dicetur, crimē lesę maiestatis & hæresis non æquiparantur per modum regulæ.

Secundo respondetur & peremptorie, ꝙ in pœnis quæ imponuntur ipso iure, illa extensio passiua æquiparatorum non habet locum etiam propter identitatem rationis, ita signanter voluit Ioan. And. in regula odia. de regu. iur. in vj. firmat & sequitur Bald. in l. de quibus. 6. colum. ff. de lega. & expresse in crimine læsę maiestatis tradit Socin. consi. 275. incip. in causa fratrum. ad fi. v. colum. in 2. parte.

Tertio rñdetur, quod deberet esse æquiparatio facta p̄ oīa, ita ꝙ omnino eadem militaret ratio, antequā fiat extēsio pœnæ, ita glo. no. in c. 1. in verbo. sane de voto. in 6. & in c. constitutus. in ver. prorogamus. de reg. eo. lib. & firmat expresse ī hoc crimine Soc. in consi. alleg. sed vt infra dicetur non est equiparatio per omnia inter hæc duo crimina, sed est longum discrimen, igitur &c.

Quarto & peremptorie, quia specialiter contrarium reperitur decisum per ius ciuile in d. l. quæsitum. quæ loquitur in ca
15 su indiuiduo. † & sic vtrunq; ius debet obseruari in foro suo, nec enim ius canonicum etiam expresse legem ciuilem corrigere posset, nisi in concernentibus forum animæ, vt late traditur in c. fi. de præscr. per gl. in reg. possessor. de reg. iu. in 6. gl. c. 2. de arb. in 6. Doct. communiter in c. cum esses. de test. Nec ob. c. primum. de noui. ope. nun. vbi traditur ꝙ ius ciuile dubiū p̄ ius canonicū declaratur, nam minor deficit, ꝙa cū habeamus casum legis Rotundum, quæ non reperitur aliquatenus correcta per aliam legē nouam, non est dubium, & hoc est ꝙ dicit gl. singularis in Auct. de non eligendo 2. nubentes, §. 1. col. 2. q̄ dicit, ꝙ superuacuo dubitabat Imperator. cum esset casus legis alle. l. ancillæ. C. de fur. quare sublatū est fundamentū prī cipale authoris in hac materia. Nec ob. authoritas Io. An. & aliorum, quia dicendum est cum Aug. in cano. ego solis. 9. dis.
16 &c. Et cum tex. in §. sed neq; ex multitudine authorū. l. 1. C. de vete. iure enucleā. † & ꝙa in dicente non authoritas sed rō pōderanda est, vt dicit Hiero. super Hieremiam. & probatur ī ca no. in 19. di. vñ dicit Car. in ꝓs. 78. ꝙ nunq̄ Io. An. voluit ī opinione cedere nisi inquantū vrgebat rō, & habemus ꝫ eū auctoritatē Bar. q̄ non est minoris pōderis, imo longe maioris ī foro Cęs. in quo eius opinio vt idolum solet adorari, vt refert pulchre Bal. de eo. & Rapha. Cuma. in auct. nisi breuiores, C. de sen. ex periculo recitandis. & dicit Ang. cons. 204. ꝙ tremēs auderet dicere ꝫ opinionē Bar. cū fuerit lucerna & speculum iuris, & refert Io. Bap. de S. Seuerino in tra. de modo studendi, ꝙ opinio Bar. in foro deficientibus legib. obseruatur p̄ textu, & multa de eo commemo. Fran. de Cur. in cons. 56. col. 4. quæ opi. melius est fundata, quā ēt tenuit Bal. vt dixi, ꝙ nō est modice auctoritatis, tenuerūt ēt plures alij Doct. legistæ supradicti, ita vt cōior sit, ꝙb. magis standū est in prato Cęsaris, & in his quæ sunt iuris ciuilis. arg. gl. singularis in cano. vt veterū. 9. di. & expresse Phi. Dec. in c. 1. de ꝓst. dicit p̄ illā gl. ꝙ magis opinio. Bar. in iure ciuili stādū est q̄ opi. Io. An. & eꝫ in iure can.

Ad secundum fundamentum † ꝙ vid

licet ī feudo sit speciale vt bona cōmittētis ipso iure applicentur fisco, eo ꝙa dupliciter prin. p̄sona offenditur, & ꝙa facilius auferē dñim vtile q̄ directū, eo ꝙ quęlibet res facile ad primę uā nām redeat, rñdet, ꝙ istud fundamētū est valde debile, primo, ꝙa p̄ istud fundamētū nō allegat aliqs tex. expressus, nec in simili, ꝙ tñ esset necessariū, attento ꝙ habemus regulas in ꝓriū. Scđo, dñs feudi est op⁹ ꝙ deligat ex qua cā velit feudū acquirere, nā respectu fisci pęna dī cā lucratiua, pariter reuersio feudi respectu dñi feudalis, licet p̄ vltionē iniuriæ reuertatur ad dñim, ꝙa nihil sibi abest de pęna, ꝙ dicat esse cā lucratiua, probatur in l. mulctarū, ibi, compēdia de mō mulctarū, C. & ex ratione legis in summa. & l. ꝙ placuit, de iure fisc. ff. & in ti. C. de pœn. fiscalib. creditores p̄ferri, lib. x. & est tex. in Auct. de nup. §. si vero altera. col. 4. ī reuersione aūt feudi ad dñm, licet nō p̄prie cā lucratiua dicat, dī tñ quasi lucratiua, vt dicimus ī actione noxali, l. a pud Celsum, §. si qs aūt, ff. de doli mali & metus exceptione, q̄ oīno, vt ibi tradit, equiparat causæ lucra
18 tiuæ. † Quia succedit in delictis duas causas lucratiuas in confiscatione concurrere non posse, vt expresse tradit Bar. in l. Męuius, §. duorum testamentis. de le. 2. & ꝓpterea licet duplex qualitas non reponit delictum in diuersis speciebus, & vbi ita esset vna lege duntaxat, cum ex vtraque executio quantum ad priuationem feudi fieri non possit, agendum est, iuxta tradita in l. senatus, ff. de accusa. vbi Bar. & in l. nunquam plura, ff. de priua. delictis. & in l. si gemina, ff. arbo. fur. Cęsarum. Saly. plene in l. qui de crimine, C. qui accu. non pos. Bal. in l. qui sepulchra, C. de sepul. vio. vbi dicit, ꝙ duplici lege pœna in executione imponi non potest. alleg. l. prætor edixit. §. j. ff. de iniurijs & idem tradunt cōiter scriben. in l. quicunque, C. de ser. fug. & coadiuuatur ex regula tradita in l. in numerationibus, ff. de solu. & in l. 3. §. ex pluribus, ff. de acquiren. possessio. vbi traditur,
19 † ꝙ ex pluribus causis eodem vel diuersis temporibus concurrentibus dominium eiusdem rei quæri nō potest, & pręsertim in causis lucratiuis, quarum prohibitus est concursus, l. inter stipulantem, §. penul. ff. de verb. obli. vbi late Docto. qui alleg. concor. & sic concluditur, quod necesse est ex altera duntaxat, & non ex vtraque coniuncta, inferri debere ad perditionem & confiscationem bonorum feudalium. Quia quælibet causa separata, vt dictum est, illud non operā, igitur &c. imo & si vtraque concurrere posset, non reperitur iure cautum, ꝙ concursus duplicis causæ operetur priuationem dominii ipso iure, & pœna priuationis ipso iure nunquam imponitur nisi in casibus a iure expressis, ita text. formalis ad propositum in Auct. de non eligendo secundo nubentes. §. cum igitur. ibi, cū nulla lex sit aliquid tale dicens. col. 2. quem ponderat Bald. in auct. ex testamento. C. de secun. nup. & bonus tex. in l. & si quis, §. diuus autem, ff. de relig. & sum. sune. glo. quam ibi Pan. dicit singularem in capitu. fi. de iure patrona. † & multa congerunt Moder. in capitu. querelam, de iureiurand. quæ videri possunt. imo placet retorquere fundamentum adductum per authorem contra eum, nam dum ipse se fundat in l. contractus feudalis, illa vt supra plurib⁹ rationibus comprobatum est, operatur vt dominus sit obligatus vasallo ad non disuestiendum, nisi culpa conuicta, & maiorem causæ cognitionē adhibere teneatur propter legem contractus feudalis cui subijcit, & sic antequam ad eam priuationem deueniat ad causæ cognitionem adhibendam maiori vinculo est astrictus, vt supra late dictum fuit, etiam in imperatore, contra quem non est dubium, quin quis incurrat læsæ maiestatis crimē. Nec obstant iura quæ vltra authorem supra deduxi, quod videlicet in pœna priuationis fit extensio p̄ rationis identitatem, nam, vt supra dictum est, hoc non habet locum in pœna priuationis quæ ipso iure imponitur, & iura allegata loquuntur in reuocatione donationis, quæ fit per viam actionis, tum etiam, quia non militat, vt in sequentibus dicetur, omnino eadem ratio in vtroq; crimine, hæresis videlicet, & læsæ maie. cum lō ge grauius sit diuinam quam humanam offendere maiestatem, vt infra subijcietur, tum etiam quia induceret correctio. quæsitum. & in correctorijs etiam ex identitate rationis non
21 debet † fieri extensio. glo. in auc ten. quas actiones. C. de sacrosanct. eccles. i. late Docto. in l. si constante ad princip. ff. soluto matrimonio. & facit glos. in capitu. cupientes, §. quod si per viginti. de electio. lib. sexto cum similibus. Non obstat pariter aliud fundamentum eiusdem authoris, dum dicit, quod res de facili reuertitur &c. nam licet suam rationem comprobet Alexand. quem ipse non allegat in l. cum mulier, ff. solu. mat. vbi voluit quod in materia feudali in qua agitur de amissione dominij vtilis solum, facile fit extensio, quia facilis est reuersio &c. tamen salua pace tanti Docto. dixerim, cōfunditur ex doctrina singulari Barto. in l. secunda C. de fund. patrimo. lib 11. vbi dicit quod ita difficilis est ablatio vel priuatio dominij vtilis sicut directi. & exclamant omnes in l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de liberis, & posthumis & per illud dictum Barto. reprobat dictum Alexand. las. de Mayno. in l. cum quidam. ad finem, quarta columna, ff. de liberis, & posth.

Ex quibus omnibus præmissis quadrata sequitur conclusio, quod etiam in crimine læsæ maiestatis commisso contra principem dominum feudi, feudum non reuertitur ad dominum feudi, ipso iure, sed requiritur sententia, quod præsertim respectu agnatorum, vt supra dixi allegando Bald. in §. nulla. in fine titulo per quos fiat inuestitura. non habet aliquod dubium, & ita intrepide tenendum puto, quicquid dixerit author.

Digitized by Google

22 Ex quibus etiam correlarie infertur, ꝙ cum requiratur ſententia ad priuationem feudi etiam ſi delictum eſſet notorium, non poterat procedi ad executionem, licet.n. dicat Inn.in c.ex parte.de ver.ſign. quod in notoriis debet potius procedi exequendo quam condemnando, & Bal. in c.ad noſtram, tertio.de iureiurã. dicit quod in notoriis ordo eſt ordinem non ſeruare, tamen antequam ad id deueniatur, & pęna cenſeatur impoſita, requiritur quod ſuper illo notorio interueniat ſententia, vſque adeo quod notorium non ſufficit, vbi requiritur ſententia, maxime in materia priuationis, ita expreſſe in materia feudali tradit Bal. per tex. ibi in ca.vnico. qualiter dominus feudi proprietate priuetur, vbi dicit formaliter notorium non haberi pro ſententia, & in materia criminali quod requiratur ſententia, nec ſufficiat notorium expreſſe dicit Bal.in l.fi.per illum tex.C.de male.& mathema.& ideo dicebat Bal.in l.ſi maritus.C.de do.inter vir.& vx.& in l. nam ita diuus.ff.de adop.& in l.cum fratrem.C.de his quibus
23 vt indig. †licet epiſcopus ſit notorius homicida, non tamen debet deponi ſine ſententia, & iuris ordine non ſeruato, & dicit Bal.in c.ad noſtram.in 3.de iureiu.quod etiam in notoriis pars eſt citanda, & ſententia eſt ferenda, quod in eis etiam requiritur talis qualis cauſæ cognitio, quia ſententia debet ferri de facto, ad quod allegat ca.cum ſit Romana. de appellat. Et.l.ea quidem.C.de accuſat. Et pro hac opinione mea, vltra prædicta, adduco glo.communiter approbatam in capit.euidentia.de actu.quæ expreſſe dicit, quod ſuper notorio ſententia eſt ferenda, & idem dicit Bal in d.l.cum fratrem præallegata, & firmant Moder.in l.ſi vero.in §.qui pro rei qualitate.ff. qui ſatiſda.cogan. & Ang.multum no.in l.libertas.in §.fi.ff.de ſta.homi. vbi dixit, quod ſi ſtatutum dicit quod condemnatus de maleficio poſſit impune occidi, quærit, quid ſi non eſt condemnatus, ſed crimen eſt notorium, an poterit impune occidi, & dicit videtur ꝙ ſic, quia notoriũ æquiparatur ſententię, vt in l.emptorem.in prin.ff.de ac.empt. vnde in notoriis proceditur executiue, ideſt poteſt incipi ab executione, vt in l.ictus fuſtium. ff.de his qui no.infamia & no.Innoc. in c.ſtatuimus.de offi.deleg. & in c.ex parte in Chriſto.de verbo.ſigni. veritas tamen eſt in contrarium, dicit ibi Ange. quia hoc notorium non æquiparatur ſententiæ, & dicit quod pro hoc eſt caſus in l.quicunque.quæ eſt lex fin.C.de malef.& mathe.quod dicit eſſe notorium, pro quo facit quod voluit Bal. in l.presbyteri.la prima.in 3.colum.ibi, ſecundo quæro. C. de
24 epiſ.& cleri. †vbi dicit, quod licet iudici ſit notorium, tamen non procedit ad cõdemnationem, niſi citet, quod dictum refert Fel.in cap.cum olim.in 8.colum.poſt me.de re iudi.& vltra adduco deciſionem Bar.in l.decem.ff.de verbor.oblig. Ludou.de Roma.& Iaco.in l.fin.ad prin.ff.ſi cer.peta. vbi dicunt quod licet non ſit opus diſcuſſione, vbi notorium eſt debitorem non eſſe ſoluendo, tamen requiritur ſentẽtia, per quam declararetur ita eſſe, & adduco tex.ſingularem quem nullus Moder.allegat in c.cum dilecti.de purga cano.in verbo nimirum ſi crimen notorium exiſtebat, non erat illi indicẽda purgatio, ſed in eum condemnationis ſententia promulgata, & ibi lucerna iuris canonici Io.An.dicit, no.quod hic eſt tex.qđ ẽt in notoriis ferenda eſt ſnĩa diffinitiua. nec ſufficit ſolum p̃ceptum iudicis, etiam ſi reus cõfiteatur ſtatim, ex quo deſtruitur altera concluſio authoris, dum dicebat, quod confeſſio operabatur effectum ſententiæ, vt bona cenſerentur cõfiſca-
25 ta ipſo iure. †nam & in pœnis ſecum trahentibus executionem, confeſſio non ſufficit, vbi requiritur ſententia, vt tradit glo.in c.ſuper eo.in princip.de teſt.& in c.denique. de except. & probatur in l.3.§.lege, ff.de teſti.& in l.qui ad ſtatum. ff.de pœnis.& in l.qui iudicio.ff.de bonis eorum qui mortem ſibi conſciuerunt. & in l.ſi confeſſus, vbi Barto.plene. ff.de cuſto. reo.& Spe.& Bal.quos allegat author, numquam dixerunt illud ad quod ipſe eos allegat, ſed loquuntur duntaxat quod ratione confeſſionis pœna efficitur tranſitoria ad hæredes, ſed quod propterea bona ipſo iure confiſcentur ſine ſententia, numquam dixerunt aliquid, & infideliter referuntur per authorem tractatus, ſalua ſua dixerimus honorificentia, vt verbis vtar tex.in cano.neque.ix.diſtinctione.

S V M M A R I V M.

1 *Feudũ an dicatur nouum vel antiquum, ſi vaſallus feudo priuatus ipſum recuperet. & ibi, quod debita per compoſitionẽ reformata non amplius cenſenda ſunt hæreditaria.*
2 *Res ſemel alienata & per hæredem recuperata, penes ipſum eſſe cenſetur ex noua cauſa. & ædificium radicitus deſtructum, ſi reædificetur, omnino nouum dicetur.*
3 *Princeps rem ſuam infeudando de nouo, legem quam vult dicere poteſt. nam feudum iuxta principis voluntatem regulari debet.*
4 *Verba quæ in conceſſionibus principum ponuntur plene intelligi debent, & reſtituere quid ſit.*
5 *Reſtitutio quæ fit ad bona eſt pleniſſime interpretanda.*
6 *Princeps facere poteſt vt factum pro non facto habetur.*
7 *Feudum quod reſtituitur, ex quadam ſubrogatione antiquum eſſe cenſetur.*
8 *Feuda quo ad alienationem ad inſtar rerum patrimonialium ſunt redacta.*

1 SEcũda quæſtio quæ ſe examinãdam offert, eſt, †nũ videlicet, ſi vaſallus feudo priuatus fuerit, & poſtea reſtitutus, feudum recuperatum dicatur nouum vel antiquũ. in qua quæſtione author tractatus allegat iura ad vtranque partem. & ſatis plene tangit materiam, ſed ego conſiderandum puto, an videlicet feudum fuerit veraciter acquiſitum domino per realem appræhenſionem poſt ſententiã latam etiam ex veris probationibus, & tũc ſi per viam gratiæ fieret reſtitutio cum alteratione qualitatum ſubſtantialium, & non conſtaret ex verbis quod princeps velit iure feudi antiqui concedere, tunc ſine dubio procederet authoris concluſio, per iura quæ ipſe adducit. vltra quæ facit quod ſingulariter dicit Angel. in conſ.31.incipien. domi.Philippus. vbi pulchre dicit, quod debita reformata per compoſitionem non dicũtur amplius hęreditaria, quia renouata cauſa non dicitur hæreditaria, & ſic primæua allega. l.cum hæreditas.ff.ad trebel.& idẽ tradit pulchre Aretinus in conſi.168.incipien. in quæſtione poſita, col. penultima, & facit bene tex.in l.ſi ad me.ff. ad l.falcid. quam author ſequenti quęſtione ad aliud propoſitum allegat. vbi
2 probatur, † quod res ſemel alienata, recuperata per hæredem, dicitur eſſe penes eum, ex noua cauſa, eo quod ſemel exiuiſſet dominium ſuum, & ibi Bartolus, & Alexander inferunt ad quęſtionem de emphyteuta alienante, & poſtea recuperante &c. & optime quadrant tradita per Baldum, & alios in l.ab emptione.ff.de pactis. quam Ioan. Raynaldi pro hac opinione adduxit. vbi dicunt, quod vbi eſt ſemel facta traditio, & translatum dominium, ſi poſt diſſoluatur ille contractus, cenſetur eſſe nouus contractus, vt & noua gabella debeatur, & ita etiam tradit Baldus in l. ſi prædium. C. de ædil. actione, Baldus, & Angelus in lege, iuriſgentium. §.adeo. ff. de pactis. idem Baldus, & Salyce. in lege ſecunda, C.quando liceat ab emptione diſcedere. cum ſimilibus. Et in ſimili ſolet dici, quod quando ædificium omnino deſtructum eſt, tunc dicetur, ſi reędificetur, omnino nouum ędificium, vt late tradit Iaſ.in l.ius ciuile. allegata per authorem, & latius in repetitione.l.quominus.ff. de fluminibus & præmiſſa ſine ſcrupulo procedunt, quando princeps non eſt vſus, verbo reſtituo. ſed ſi verbo, reſtituo vſus fuerit, tunc etiam poſt appræhenſionem feudum dicitur antiquum, ad
3 hoc dicendum moueor primum, †quod princeps infeudando rem etiam de nouo, poteſt dicere legem quam voluerit, & ſecundum eius voluntatem regulabitur natura feudi, vt pulchre Baldus inquit in conſilio incipien. ſanctiſſima & illuſtriſſima regina, quod eſt poſitum inter conſilia Ange. conſil.110. idem Bal.in c.1.de alienatione feudi paterni. & in cap. primo.in penu.colum. an agnatus vel filius. Iac. Alua. poſt laco. Ard.in c.j.de vaſallo decrepitę ætatis. & in c.j. de gradibus ſucceden. in feudo. tenuit etiam hanc opinionem Andr. de Iſer.in cap.j.de contro.feudi apud pares terminanda. eam etiã ſequitur Mart.Laud. & Car.Mediolan.in c.primo. de alienat. feudi paterni. Alexan.conſi.30.incip.quoniam omne datum optimum.col.2.vol.1. & conſi.lvi.inci.perſpectis.14. col. in 4. vol. & conſi.x.circa.x.colum.v.volum. Franciſ.de Are. conſil. penul.in l.ſi mihi, & Titio, ff.de ver.obliga.in quibus locis late concludunt, ſecundum principis voluntatem feudum regulari debere, vt etiam ſi ſit nouũ ex volũtate principis poſſit haberi pro antiquo, nimirum, quia princeps poteſt immutare ſubſtantiam actus, vt dicit gl.ſing. in c.j.de capel.monac. in vj. ad eam autem voluntatem principis colligendam, maxime verborum tenorem, & vim conſiderare debemus & ſecundum verba diſpoſitionem regulare, vt per multa fundamenta, quæ referre laborioſum eſſet, comprobat Franciſc.de
4 Cur.cõſ.48. & conſ.49. vbi pleniſſime loquit. †& verba, maxime in principum conceſſionibus appoſita, debent plene intelligi. l.fi.de præp. agentium in rebus. li.xij. l.ſi quando. de bonis vacantibus. lib.10. C. ſuccedit nunc, ꝙ verbum, reſtituo, ex ſua propria ſignificatione ſignificat repoſitionem in priſtinũ ſtatum omnino tex. quadratus in l.ſecunda. §.fi. ibi, reſtituere autem videtur, qui omnia remittit in priſtinum ſtatum. ff.ne quid in loco publ. & tex. aureus in l.videamus. §. in fauiana, ff.de vſuris, dicit, quod pleniſſimam ſignificationẽ habet verbum, reſtituere, vt pro non facto actus reſtitutus habeatur,

vt

Digitized by Google

ut per reſtitutionem caſus pro non aduento reputari debeat. & facit uulga. l. quod ſi minor, §. reſtitutio, ff. de mino. & text. in l. prima. in fi. C. de ſen. paſ. & reſti. & in l. princeps, ff. de verb. ſignifica. & in §. reſtituti. Inſt. qui. modis ius patriæ poteſta. tol. & in l. ſecunda, ff. de natal. reſtituen. & in l. 1. C. de iure aureorũ annulorum, verbum enim reſtitutio, latiſſime patet. l. reſtituere, ff. de verborum ſignificatio. l. in condemnatione, §. primo, & l. cum prætor. §. primo eodem titu. & facit capitu. venerabili. in verbo, plenarie. de officio delega. & tex. in capitu. Piſanis. de reſtitu. ſpoliatorum. & melior tex. in l. Lucius, §. primo. ff. de
5 adminiſt. tutorum, vbi reſtitutio † facta ad bona pleniſſime interpretatur, vt extendatur etiam ad actiones quæ nũquam fuerunt in bonis, & tradit Barto. in l. fina. C. de ſen. paſ. vbi dicit, ꝙ pleniſſime debet reſtitutio interpretari. Angel. & Moder. in l. fi. ff. de conſtitu. principum. & pulchre Anto. de Butrio conſil. 20. colum prima. Sicque cum verba præmiſſa habeant plenã ſignificationem remittendi omnia in priſtinum ſtatum, princeps, illis vtendo, nouiter non concedere, ſed priſtinam inueſtituram ſuſcitare voluit, ꝙa cum ſecundum verba præſumat̃ eius mens, conſtat ꝙ de nouo voluit concedere, ꝙ maxime ꝓ cedit vbi eſt appoſitum verbum, prout tui anteceſſores tenuerunt, quæ verba faciunt vt princeps iure feudi antiqui concedere voluerit, vt late deducũt ſcriben. in locis allega. & ꝓ hac opinione eſt bonus tex. coniuncta glo. in l. filio quem pater, ff. de lib. & poſth. ibi, ſed antiqui redditus, & ibi ponderant omnes Docto. & bonus tex. coniuncta gl. & ibi ponderat Pau. de Caſt. in l. peculium, §. ſi hære. ff. de peculio. & omnes poſt glo. in d. l. quod dicitur. allegata per authorem, ff. de impenſis in rebus dotalibus factis, & probatur in dicta, l. filio. de libe. & poſthu. quod etiam vbi facta eſſet executio habeat locũ maxima præmiſſa, nam ibi loquitur tex. de filio emancipato, qui reuera exiuerat patriam poteſtatem, & effectualiter, & tamẽ ſi arrogetur, dicit text. quod non de nouo in patriam poteſtatem aſſumi, ſed antiquæ patriæ poteſtati redditus videtur, & tamen non eſt dubium quin omnino ſemel exiuiſſe, & ita in propoſito, eſto quod res feudales omnino per apprehenſionem reuerſæ eſſent ad principem, tamen reſtituẽdo non de nouo dediſſe, ſed ablatum feudum reddidiſſe videtur, maxime quando vtitur verbo, reſtituo, quod habet hanc plenam ſignificationem. nec obſtat. l. ab emptione, ff. de pactis. in qua eſt fundata opinio Ioan. Raynaudi, quem allegat author contra, nam uidetur quod princeps poteſt hic facere & fingere ĩ materia feudali etiam nouum feudum haberi pro antiquo, imo vt dictũ eſt per verbum, reſtituo, videtur velle quod cõfiſcatio habeatur pro non facta, †& non eſt dubium quin princeps poſſit ẽt quantum ad effectus præteritõs facere quod factum pro non facto habeatur. gloſſ. ſingularis in clementina prima in verb. pro infectis. de immunitate eccleſiarum textus in capi. is qui. de ſponſali. & matrimo. & tex. in clementina prima de cõceſ. præbend. in fi. quare concludendum puto, quod quando princeps vtitur verbo, reſtituo, quod pleniſſimam habet ſignificationem, vt infra latius dicetur in quarta queſtione, adijciendo maxime hæc verba, prout tui anteceſſores, feudum reſtitutum etiam poſt apprehenſionem cenſendum eſſe feudum antiquũ & non nouum, & maxime qñ apprehenſio non fuit effectualis per incorporationem, nec aliquid facit reſeruatio q̃ fieret per principem in aliquib. iuribus, quia licet ſpecialiter aliquid fuerit reſeruatum, non ꝓ hoc derogatum vĩ alijs qualitatib. q̃ alio modo & alia via includunt̃, vt no. dicit Saly. in l. de crimine. in 2. opp. per illum tex. C. de accu. facit tex. in l. 1. & ꝙ ibi
7 no. Bald. C. de diuer. reſcr. vnde Docto. in reſtitutione loquẽtes dicunt † quod feudum reſtitutum cenſetur eſſe antiquum ex quadam ſubrogatione. Quia de iure quãdo vna res ſubrogat̃ in locum alterius, quamuis ĩ aliquo diſcrepet, in aliis ſapit naturam eius in cuius locum ſubrogatur. ita ſignanter tradit Paulus de Caſtro in conſilio 129. incipien. licet iſta domina Liſa, colum. fi. verſ. Nec obſtat & formaliter ad caſum noſtrum adduxit. ita firmans Philippus Dec. cõſil. quinquageſimo tertio, inc. placet mihi circa principium ſecũdæ colum. & vltra præmiſſa allegat deciſionem magis expreſſam. Soci. in l. Gallus, §. etiam ſi parente, ff. de libe. & poſthumis. vbi formaliter dicit quod licet apponatur aliquod pactum contra naturam feudi in inueſtitura, tamen alteratur natura feudi in conſecutiuis pacti duntaxat, & non in aliis. & ibi alleg. optima iura nec eſt verum quod verba appoſita in reſtitutione, pro te, ſucceſſoribus tuis, & habẽtibus cauſam a te, alterent feudi naturam, ꝙa illa verba in nullo alterant naturam feudi, quippe cum ex cõ ſuetudine generali Franciæ, de qua in ſequenti quæſtione late
8 dicetur, †feuda quantum ad alienationem ſint redacta ad inſtar rerum patrimonialium, expreſſio enim eius quod tacite inerat per conſuetudinem non alterat naturam feudi, nec aliquid immurat l. fina. C. de fideiuſſoribus, not. in l. cum quid, ff. ſi certum pet. & late legitur & notatur in l. tertia, ff. de lega. primo, & ita hac ratione in ſimili concludebant conſulendo de verbis, pro ſe & deſcẽdentibus in infinitum &c. Iaſ. de Mayno, & Ambroſius de Opizo. in cauſa illorum de beccaria, put eos refert conſuluiſſe, ita vt prædictum eſt, collegium Bonon. in conſilio ſuo poſito inter conſil. Fran. de Cur. conſil. ad principium ſextę colum. vbi etiam approbat præmiſſam maximã quare illa verba exprimentia quod ex natura rei inerat, non potuerunt naturam feudi alterare, imo remanſit reuera feudum antiquum, nec obſtat argu. de adiectione qualitatis, ꝙa vt ſupra dixi, non operatur vltra conſequutiua pacti. nec impedit quo minus in alijs ſortiatur naturam antiqui feudi. & ita concludo.

SVMMARIVM.

1 *Bona eius qui crimen læſæ maieſta. commiſit ſubiecta reſtitutioni fideicommiſſi, an veniant in confiſcationem.*
2 *Alienare prohibitus an poſſit delinquendo bona fideicommiſſo ſubiecta in fiſcum transferre.*
3 *Vaſallus ita teſtari poteſt de bonis feudalibus atque de allodialibus.*
4 *Vaſallus qui ſubinfeudauit alteri, ſi feloniam committat, an feudum reuertatur ad dominum.*
5 *Delictum vaſalli commiſſum in perſonam domini quando agnatis præiudicet.*
6 *Vaſallus legem contractus feudalis euertere non poteſt.*
7 *Contractus feudalis eſt innominatus, a conſuetudine, & non a iure ciuili inuentus.*
8 *Sententia contra condemnatum lata quando ſubſtitutis noceat, & aliis ius prætendentibus.*

1 IErtia quæſtio quę in hac materia proponitur eſt. †nam ſi bona committẽtis crimen læſæ maieſtatis ſint ſubiecta reſtitutioni fideicommiſſi, venient in confiſcationem. in qua quæſtione tenuiſſe loquutus eſt author, ſalua ſua pace dixerim, primum, adduxit in medium, quod in crimine læſæ maieſtatis bona quæ non poſſunt tranſire in hæredem extraneum, tranſeant in fiſcum, & allegat aliqua iura quæ faciunt formaliter in contrarium, nam eſt tex. formalis in l. eos. ad legem Iuliam maieſtatis, ff. quæ non reperitur in hoc correcta, qui vult per literas groſſas iura patronatus quę non tranſeũt in hæredem extraneum non tranſire in fiſcum in crimine læſę maieſtatis, & eſt textus Rotundus in l. iura, ff. de iure patronatus, bene verum eſt, quod dictę leges quę dicebant iura patronatus reſeruari filiis, ſunt hodie correctę, eo quia filij ſint effecti incapaces per l. quiſquis. & ita loquitur gloſſ. in his legibus, & etiam Barto. ſed quod tranſeant in fiſcum nõ eſt uerum, imo potius liberarẽtur liberti a iure patronatus, ita formaliter tradit Bal. quem ibi ſequitur Alexand. in apoſtillis, in illa. l. prima, C. de bo. liber. & ſequitur ibi Salycet. quando videlicet tale ius patronatus, non proueniebat ex perſona patris delinquẽtis, ſed ex perſona anteceſſorum. & eſt lata differentia inter illa iura patronatus quę non poſſunt filiis incapacibus acquiri, & inter ius fideicommiſſi quod debetur agnatis, qui non poſſunt effici incapaces ex delicto agnati, †unde prohibitus alienare expreſſe uel tacite non uidetur delinquendo in fiſcum potuiſſe bona ſubiecta fideicommiſſo transferre. tex. formalis in l. imperator, ff. de fideicommiſſa. libert. uel ſaltem per iura quę author deduxit uidentur debere tranſire cum onere ſuo, & traditur etiam in l. cum pater, §. hęreditatem. de lega. 2. expreſſe loquens in fideicommiſſo, illa ratione, quod bona illi ſubiecta non poſſunt tranſire in hęredem extraneum, quod nõ trãſeant in fiſcum, per multa iura & auctoritates quas allegat, concludit Alexand. in conſilio 68. incipien. oportune conſideratis, ſecunda & tertia colum. uolumine tertio rationes ſuas longum eſſet tranſcribere, uideri poſſunt, ultra illa iura facit, quia quando fit translatio, etiam in pęnam legati de una perſona in alteram, illa ſemper fit cum onere ſuo. l. Gaio. in prin. ff. de alim. & cibariis lega. ubi no. Batto. idem Bar. in l. legatum ff. de adimen. leg.

Confirmatur. & maxime quia in Gallia feuda ſunt redacta ad inſtar rerum patrimonialium, ut dicit Petrus Iacobi. in libellis ſuis in tit. de conditione ex mori, & uoluit Ioan. Fab. in Auctẽ. ingreſſi. C. de ſacroſanctis eccleſiis & hanc etiam conſuetudinem Franciæ generalem refert Iaſ. in l. de quibus, ff. de legib. ubi dicit, †quod ultra montes conſuetudine generali obſeruatur, quod poſſit quis de bonis feudalibus ita teſtari, ſicut de allodialibus, ſubiiciens id per cõ ſuetudinem introduci potuiſſe. allegat Bal. qui hoc dicit in capitu. primo. ad fi. principii. queſtio. pen. de ſucceſſione feudi. & idem nota. Docto. in capitu. ſignificauit. ſecundo de reſc. cum

Digitized by Google

si succedit, quod vbi vna res redigitur ad instar alterius, in se incipit qualitates & conditiones rei ad quam adęquatur. ita probat tex.uo.in l.j.§.j.ff.si quid in fraudem patroni, & tex.in l.illud.in prin.ff.de dona.causa mortis.& late tradunt Doct.in l.j.ff.de leg.j.& pulchre Bal.in l.omnia,C.de epi.& cler.qñ ẽm vna res efficitur ad instar alterius,vt sit bona similitudo,necesse est qualitates quæ insunt vni inesse alteri.tex. pulcher. in l.ĩ testamento,ff.de cond.& demon.Sicque videretur concludendum,ꝙ sicut in rebus allodialibus fideicommissum nõ extinguitur per confiscationem, ita nec in proposito in bonis feudalibus,quæ ad instar rerum allodialium, saltem quãtum ad alienationem, redacta sunt.

Cõfirmatur,& fortiꝰ ex eo quod signanter tradit Io.Fab.in §.fi.Inst.de vsuf.& Io. Raynauldi in c.imperialem,§.illud.in ti.de prohibita feu.aliena. per Federi.

4 †Vbi quærunt de quæstione, si vasallus subinfeudauerit alteri,& postmodum primus vasallus committat feloniam, an feudum reuertatur ad dominum.& primo dicunt ꝙ vĩ ꝙ sic, quia resoluto iure datoris &c.Allegant.l.lex vectigali fundo, ff.de pigno.postmodum distinguendo dicunt, ꝙ aut dñs consensit,aut non,si consenserit,non est dubium ꝙ non reuertitur,aut non consensit,& tunc reuertitur, nisi is q̃ habet ius a vasallo,q̃ commisit feloniam sit paratus seruire priori dño,& ab eo feudum recognoscere ex quo sequitur in proposito, ꝙ vbi agnati quib. feudum ex fideicommisso debetur essent parati seruire priori dño,& ab eo recognoscere feudum,ipse tenetur illos admittere,non obstante felonia commissa, per decisionem alleg.quæ apponit gladium ad radicem,quam seq̃t Iacob.de S. Georgio in suo opere feudorum in verbo dictiq; vasalli.ad fi.3.col.& principio sequentis,qđ omnino sine dubitatione ꝓcedit vbi vasallus postmodum restituitur, q̃a tũc secundus vasallus qui ius suum amisit in consequentiam ex resolutione iuris datoris,in consequentiam recuperat ius amissum,modo non fuerit in alium translatum medio tempore. ita signanter tradit Iac.de Bel.in c.j.in titu.hic finitur lex Conradi,deinde consuetudines regni incipiunt, quem refert & sequitur Iac.de Sancto Georgio in loco allegato, & præsertim vbi non sunt descendentes, quo casu feudum debet applicari agnatis,& non reuerti ad dominum, etiam si felonia in eius

5 ꝑsonam commissa fuerat,& iura quæ dicunt, †quod delictũ directo in personam domini commissum prejudicat agnatis, debent intelligi,stantibus descendentibus, tũc enim,q̃a descẽdentes qui titulo hæreditario deberent habere,capere nõ possunt,tñ quia proximiores sunt,& excludunt agnatos, & ipsi excluduntur a dño, nimirum si dominus excludat tunc agnatos,quia si vinco vincentem te.&c.Secus vbi non sunt descendentes,tunc enim agnati quibus iure hæreditario feudum nõ obuenit,& sunt capaces,debẽt admitti excluso dño hãc opimediam tanq̃ per distinctionem, alias ad concordiam reducentem,amplexus est,& in ea persistit Iac.Alua.in ca.1.§.fi.in 2.conclu.in ti.quæ fuit 1.causa bene.ami.& est æqua opinio, & tanq̃ media distinguens sequentia,l.adeo,§ cum quis,ff.de acq.rer.do.& ita eam firmat & sequitur Fran.de Cur.in d.consi.49.circa fin.consilii dicens, ꝙ est ęqua opinio,& ideo his casibus concludendum est feudum nõ reuerti ad dñm.fateor, ꝙ vbi præmissa cessarent,verior videretur conclusio, ꝙ fideicõmissum extingueretur,& ad id dicendum moueor primum, q̃a testator duntaxat sibi & hæredi suo legem imponere põt, & non dño feudi,vt videlicet feudum non reuertatur felonia commissa per eum qui vasallus erit pro tempore,non potuit enim testator nisi successori suo legem imponere, ita Bald.in l.2.C.de vsuca.pro emp.

6 Confirmatur,quia non est in potestate †vasalli legem contractus feudalis euertere, ex qua ab initio feudum sub ea conditione datum videtur,si vasallus fidelis sit,& si ingratitudo committatur feudum ad ipsum dominum reuertatur,& hoc modo per concedentem conditionatum,& ideo nõ possunt alii agnati de hoc cum iustitia conqueri,quia traditioni rei suæ potest vnusquisq; apponere legẽ q̃ vult. l.legẽ, C.de pac.Ista ergo est quędam lex tacite apposita traditioni feudi,& istud est ꝙ vult dicere tex.in d. c.1. §.fi.q̃ fuerit 1.cau.bene.ami.in illis verbis, vt habeat dñs hanc saltẽ suæ iniuriæ vltionem,subintelligitur enim in concessione feudi tacita conditio,si primus cui fit concessio, & omnes ab eo descendentes,erunt grati versus dominum, argumen. l. cum quis,ff.de sol.& l.stipulationem,ff.de iure. do. ergo quam primum aliquis ex descendentibus primi inuestiti committit ingratitudinem contra dominum,cessat tacita cõditio,sub qua feudum fuit concessum,ideo non est inconueniens quod feudum ad dominum reuertatur argumen.l.primæ,C. de dona. quæ sub modo. Et hanc rationem formaliter assignat Franc. de Cur.in suo opere feudorum,in 5.par.in principio,& eandẽ rationem assignat Saly.in l.secunda,C.de liber. & eorum lib. Bald.in l.le.12.tabu.C.de legi.hære.vbi dicit,quod agnati priuantur propter legem contractus.& idem Bal. sentit eandem rationem in dicto capitulo primo,§.fina.quæ fuerit prima cĩ benefic.ami.vbi etiam dicit,quod ista reuersio fit ex lege contractus.

7 Et confirmatur & fortius,†nam contractus feudalis est quidam innominatus contractus.est enim contractus inuentus a consuetudine & non a iure ciuili,nũquam enim fuit cognitus ciuibus Romanis,quia si cognouissent, habuissent illum exosum,quia quandam seruitutem sapit.ita Bald.in capi.quæ in ecclesiarum. de consti. Quia omnes contractus quos consuetudo inuenit,vt contractus feudi, quia nomen vsuale habet, magis adhærent contractui innominato quam nominato,ita Bald.in rubric.C.de rerum permutatio.Idem Bald. in l. final.prima,q.C.quando liceat ab emp.disce.Idem Bald. in c. fina.columa.fina.de causa possessio.& proprie.& sic videtur q̃dam contractus cor respectiuus,quales sunt contractus innominati,videlicet,do feudum vt facias,id est vt sis fidelis, & iõ vbi ex parte vasalli non adimpletur contractus ex capite causæ non secutæ,repetitur res.succedit,qud vbi ex lege prioris contractus introducitur illius resolutio, omnia onera medio tẽpore imposita tolluntur tex.est quadratus in l.3.ad princip.ff. quibus modis pignus vel hypothec. solui. tradit expresse Bar. in l.in diem.ff.de aqua plunia.arcend.& in l.2.ff.de in diẽ addictione. cum simi. Et istę rationes sunt longe magis vrgentes, quam quæ per auctorem deducuntur,tamen vt dixi, non procederent in casibus præmissis,debet etiam temperari procedere hæc conclusio,quando sententia lata cõtra vasallum fuit lata ex veris probationibus,secus si ex ficta confessione insur-

8 gente ex contumacia & banno,†licet enim sententia lata cõtra condemnatum noceat substitutis vel aliis qui possunt prętendere ius in consequentiam, vt probatur in l. contractu,ff. de re iudica.& tradit Bar.in l.in diem.de aqua pluuia arcenda & sequuntur omnes in l.filiusfamilias,§. diui.de lega. primo. nec requiritur illorum citatio,per tex.singularem in l. prima, §.denuntiare,ff.de ventre in possessionem mittendo . tamen moderatur quando ferretur sententia ex veris probationibus secus si ex ficta confessione resultante propter contumaciam vel bannum.ita formaliter tenuit Barto.in l.cum filius, ff.de verborum obligatio. quem ibi communiter omnes sequuntur,& idem tenuerunt Dy.& Raynerius in l. prima per illum tex.ff.quando ex facto tuto.Bal.& Saly.in l.1. C. ne filius pro patre.Albe.de Rosa.in opere statutorum.q. 258. Nellus de S. Geminiano in tractatu bannitorum in 2.par q.34. & probatur optime in l.qui repudiantis.ff.de inoff.testamen.quem ad hoc deducunt Imo.& Alexand.in l.sæpe.de re iud.& multa ꝙgerit Fely.in c.cum Bertoldus.eo.ti.Secundo deberet temperari & intelligi vbi videlicet agnati essent citati saltem per proclama generale,secus si nullo modo, quia tunc non præiudicaret.ita tradit Bar.in extrauagãti,ad reprimendum.in verbo, per edictum Bald.in l.si eo tempore,C.de remissio.pigno.Angel.in l.si perlusorio.ad princi.ff.de appel.Socin.in d.l. cum filius Mod.repeten.in d.§.diui. & est communis conclusio quã

* in ꝓpria materia feudali firmat summus feudista And.de Isernia,in capitulo si vasallus.in titu.si de feu.fue.controuer.inter dominum & agna.vasal.vbi concludit, quod si feudum antiquum erat penes vnum de agnatione,sententia contra illum lata non nocet aliis agnatis nullo modo citatis, & ita in hac quæstione concludo, salua cuiuslibet rectius sentientis correctione.

S V M M A R I V M.

1 *Fideicommissum quod semel per confiscationem extinguitur, an reuiuiscat si restitutio sequitur.*
2 *Iniuria pacto sublata,pacto subsequenti non potest reintegrari.*
3 *Beneficium ciuitatis quod per bellum aufertur, pace subsequuta belli remotiua reintegratum non censetur.*
4 *Restitutio sui natura in statum pristinum reponit omnia.*
5 *Ciuis per restituitur semper ciuis retro fuisse fingitur.*
6 *Exhæredatio per patrem facta eo ipso extinguitur,& reuocatur cum causa illius inductiua remouetur.*
7 *Restitutio omnia in pristinum reponens statum ad personas extenditur quæ in principalis consequentiam puniuntur.*
8 *Restitutione ꝙquata actiones contra restitutum reuiuiscunt.*
9 *Filio capti ab hostibus ante patris reditum obeunte,fingitur pater reuersus retro filium habuisse in potestate.*
10 *Restitutio etiam in tertii prejudicium retrotrahitur in iure sibi quæsito ibi quod mens cõcedentis colligitur qualis fuerit ex verbis supplicationis.*
11 *Princeps in dubio præsumitur usus iure communi, non gratia speciali.*
12 *Qualitas accidentalis quando magis attendatur quam naturalis.*
13 *Feudi natura alteratur per uerba pro te & successoribus &c.*

Quarta

Digitized by Google

QVarta quæſtio nunc ſe offert, an videlicet †fideicommiſſum ſemel per cõfiſcationem extinctum, ſecuta reſtitutione reuiuiſcat, & hanc quæſtionem vltra deducta per auctorem ad vtrãque partem examinare ſtatui. & pro parte negatiua, quod ius fideicommiſſi extinctum non reuiuiſcat, accedit primum, iuris concluſio, quæ habet, ꝙ ſubſequens diſpoſitio ex intellectu non inducit repetitionem eorum quæ in prima diſpoſitione ſunt dicta, l. per retentionem. C. de vſucap. l. ſi tibi certam, ff. de adimen. lega. l. cum pater, §. pater certam, ff. de leg. 2. cum ſimilibus.

Secũdo, quia ſi qualitates adiectæ diſpoſitioni primo durãti non poſſunt intelligi repetitæ in dubio in diſpoſitione ſecũda, in quam illius primo tunc durantis facta eſt trãslatio. l. nouatione. ff. de nouatio. l. Labeo, §. fina. ff. de arbitr. l. ſi cum Hermes. C. locati. l. Valerianus, ff. de præto. ſtipula. cum ſimilibus. Conſequens eſt, vt multo minus qualitates oneroſæ huiuſmodi adiectæ feudo quas ſuperueniens felonia totaliter extinxit, non intelligantur repetitæ in hac reſtitutione ſequenti, In quam non poteſt videri translata defuncti liberalitas inducti ua fideicommiſſi omnino extincta per confiſcationem.

Tertio probatur, quia id renouatum quod de per ſe nõ eſt cauſa fideicommiſſi non poteſt inducere eiuſdem fideicommiſſi iam extincti renouationem ad hoc text. ad propoſitum valde notabilis, licet vulgaris, in l. ſi vnus, §. pactus ne peteret,
2 ff. de pactis. verſi. ſed ſi pactum. †dicens iniuriam pacto ſublatam non poſſe pacto ſubſequenti reintegrari. & ſubijcit rationem formaliter ſic, non enim ex pacto ĩiuria naſcitur, ſed ex contumelia. ita igitur in propoſito noſtro, ipſum fideicommiſſum quod non inducit principis beneficium, ſed voluntas defuncti, non debemus dicere reintegratum ex reſtitutione.

Quarto, quia eſt notiſſima iuris regula, quod ſublatio cauſę præcedentis actus ſublatiuæ de per ſe ſolum actum iam ſublatum non reintegrat, ſed opus eſt nouo ꝯctu, quãdoque volũtario, quandoque coacto, prout ſunt caſuum diuerſitates, vt patet in l. ſi quis accepto, ff. de conditio. ob cauſam. & in l. metum, §. ex hoc edicto, ff. quod metus cauſa. l. ob eum, ff. de præſcrip. verbis. & in l. cum mota. ſecundum vnum intellectum, C. de tranſact. poſſet etiam ad id adduci materia, l. qui res, §. aream, ff. de ſolutio. l. inter ſtipulantem, §. ſacram, ff. de verbor. obliga. l. deferre, §. fina. cum l. ſequen. ff. de iure fiſ. l. quod in rerum, §. fi. de leg. j. ff. cum ſimi.

Quinto adduco aliud fundamentum magis aſtringens in ſimili. quod ponitur in l. 2. C. de libe. & eorum liber. vbi probatur, †ꝙ beneficium ciuitatis ablatum ꝑ bellum, ſubſecuta pace remotiua belli non cenſetur reintegratum, quam ita pondetat Ludo. de Roma conſ. 459. in propoſita conſultatione. & eſt bonus tex. in l. cum ſeruus, ff. de alimen. lega. vbi legatum extinctum per alienationem factam de re legata, nõ reconualeſcit, eadẽ re per teſtatorem recuperata, cui non obſtat, ꝙ ceſſante cã & c. nam ex quo extinctio ſemel operata eſt ſuum effectum, non debet reconualeſcere fideicommiſſum, licet poſtmodum ceſſet cauſa extinctionis. tex. no. in l. fi. ff. vnde liber. ꝙ quem dicit Bart. in l. Titia, §. imperator, ff. de leg. 2. ꝙ donatio reuocata per ſuperuenientiam liberorum, nõ reconualeſcit, licet poſtmodum tollat cauſa extinctiua, vt pote, quia filij ſuſpecti decedant ſuperſtite parente.

Sexto & vltimo adduco deciſionem Ang. formatam in illa, l. debitor, C. de ſen. paſ. vbi dicit, reſpõdẽdo ad legem q res, §. aream, ff. de ſolu. ꝙ illa lex tertia intelligitur vbi bona trãſierunt in fiſcum cum onere ſuo, ꝙa tunc non cenſetur omnino extinctum debitum, & ideo nimirum ſi ad illa reſtitutus teneatur ad debita, a ꝯrio ſentit, ꝙ vbi bona non tranſiſſent cũ onere ſuo, ꝙ tũc reſtitutus re incideret in priſtinam obligationẽ, & hæc ſunt q̃ reuera iudicio meo nõ parũ ſtringunt. Quibus tñ non obſtan. q̃ reuera non obſtant, ꝯria cõcluſio verior
4 & tutior de iure videtur, & accedit primum † quod reſtitutio ſũi natura oĩa reponit in priſtinũ ſtatum, ꝑ iura quæ ſup. deduxi in 2. q. qua ratione fideicommiſſum extinctum ꝑ cõfiſcationẽ, ſuſcitari per reſtitutionẽ decidit expreſſe Lu. de Rom. qui nõ eſt leuis auctoritatis, in conſ. 247. inc. 1. dr̃ ad prin. 2. col.

Secũdo facit. ꝙa reſtitutio ęquiparaẽ fictioni poſtliminij, & retrotrahiẽ, & perinde haberi dẽt, ac ſi nunq̃ felonia eſſet cõmiſſa. tex. optimus ad propoſitum in l. ſi qs filio exhæredato, §. pẽ. ff. de iniu. rup. irrito facto teſt. & ꝙ reſtitutio retrotrahatur. firmant expreſſe Ang. & Imo. in l. ſi alienũ, §. in extraneis, ff. de hær. inſt. & ibi clarius Pau. de Caſt. poſt Bal. vbi dicunt, ꝙ vbi reſtitut⁹ bona recuperat ſimpliciter reſtitutio trahiẽ retro niſi agatur de præiudicio tertij, licet Bar. ꝯriũ ſenſerit in d. §. pe. l. ſi qs filio exhæredato, & hanc ſnĩam, ꝙ oĩno retrotrahatur, firmat ſolẽnis Doc. Caro. Ruinus in rep. §. & qd ſi tũ. l. Gallus. de libe. & poſth.

Tertio adduco in ſimili deciſio. Rogerij de Peru. in conſ. incipien. punctus Paulutius. poſito inter conſilia Bal. conſil. 64.
5 in 6. per vbi dicit † ꝙ reſtitutus cuius ſemper fingitur fuiſſe retro ciuis, eo quod reſtitutio retrotrahatur, & idem ſequitur Franc. Tigrin. in conſ. ſeq. ꝑquo allegat bo. tex. in l. Ariſto, ff. de manu. teſtamẽ. ita. & vaſallus remiſſa felonia retro ſemper debet fingi fuiſſe fidelis.

Quarto facit, quia iura in alium translata quæ fuerunt ablata condemnato miniſterio iuris duntaxat, ſecuta reſtitutione recuperantur, vt eſt tex. formalis, in l. ſiue patronus. in prin. ff. de iurepa. & tex. in l. fi. C. de ſen. paſ. & firmat Bald. in d. §. & quid ſi tñ idem Bal. in c. dño Guerram. ĩ ti. hic finitur lex Corradi. & idem Bal. in ti. de pac. Conſtã. in verbo priilegia, & oẽs nemine diſcrepante in d. §. & qd ſi tñ. & tamen eo caſu ius reſpectu cõdemnati erat omnino extinctum, & maxime in caſu, l. fi. C. de ſen. paſ. vbi filius ꝑ deportationẽ patris oĩno erat exutus a patria poteſtate, & tamẽ illud ius iam extinctũ in ꝑiudicium tertii, ꝙa duntaxat miniſterio legis ſine facto hoĩs ꝑ reſtitutionem ſuſcitatur. ſi igitur reſpectu ꝯdẽnati reſtituti ſuſcitatio iurium extinctorum locum habeat, a fortiori quantũ ad alios. ꝙppe fictio retrotractiua, q̃ illud operaẽ, ſandatur ſup maxima ęquitate, vt late declarat Bar. in l. ſi is qui ꝑ emptore, ff. de vſuc. ſed longe maior æquitas verſatur reſpectu tertij qui non deliquit, & qui miſeratione digniſſimus eſt, q̃ reſpectu de linquentis. igitur.

Quinto facit quod ſingulariter tradit Bart. in l. 3. per tex. ibi,
6 ff. de adimen. lega. vbi eleganter inquit, †ꝙ exhæredatio facta per patrem eo ipſo extinguitur & reuocatur ꝙ cauſa illius inductiua tollitur & remouetur, ſic & in propoſito, ſublata per reſtitutionem principis felonia, quæ fuit cauſa ĩductiua extinctionis fideicommiſſi, extinctio ceſſare debet, & fideicommiſſum ſuum ſuſcitari.

Sexto & fortius, ꝙ reſtõ trahaẽ ad oẽs qui fuerũt puniti in ꝑſiam, & quorũ iura fuerunt reſoluta reſoluto in re vaſalli cõmittẽtis felloniã, deduco deciſionẽ expreſſam La. de Belu. in ca. 1. in ti. hic finiẽ lex Corra. & Iacob. de S. Georgio in ſuo opere feudo. quos allegaui in qõne ꝑcedenti, qui formaliter volunt, ꝙ ꝑ reſtitutionẽ eorum iura ſuſcitenẽ q̃ ex reſolutione extincta fuerant, q̃ deciſio habet magnam ęquitatem, & apponit ſe curim ad radicem.

Septimo adduco tex. formalẽ ad hoc a nemine põderatũ. ĩ l. fi. ff. de ſen. paſ. vbi tex. formaliter vult, ꝙ reſtituto prin. damnato, reſtituiẽ is qui in ꝑſequẽtiam punitus fuit, & ita ĩtelligit ibi gl. fi. Octauo & vltimo adduco deciſionem ad propoſitum ſingularẽ Sal. in l. caſtitati. 1. col. C. ad l. Iul. de adul. vbi ſingula
7 riter decidit, ꝙ eo † ꝙ reſtõ oĩa reponat ĩ priſtinũ ſtatũ, trahiẽ ẽt ad ꝑſonas, q̃ ĩ ꝯniam princip. puniunẽ, ſicut ĩ caſu ſubiecto. & ꝓprie tex. ĩ d. l. ſi debitor, C. de ſen. paſ. q̃ author alle. decidit caſum. Nec ob. ꝙ Ange. ibi dicere voluit ꝙ illa. l. hẽt locũ vbi bona trãſibant in fiſcũ cũ onere ſuo, nã reuera, ſalua pace tãti Doc. dixerim, nõ eſt verũ, & ad eũ ꝯfundẽdũ ego adduco tex. ſingularẽ, quẽ nemo põderat ĩ l. 2. ff. de ſen. paſ. & reſtitutis, vbi vult tex. ꝙ licet ſimpliciter reſtitutus ſine bonis nõ reincidat ĩ priſtinã obligationẽ, tñ ſi bona reſtituãt, reincidit, ita ꝙ ſi vellet dmittẽ bona, nõ poſſet ſe exuere obligationib. ex quo formaliter ĩſe rẽ, ꝙ obligatio ꝑſonalis ſuſcitaẽ, & tñ nõ prĩcipaĩr, rõne ꝯcomitãtiæ obligationis ad bona reſtitut⁹ reincidit ĩ priſtinã obligationẽ, ꝙa ſi dũtaxat illa rõne dimittẽdo bona liberaret ꝑ l. 2. ff. ꝙ cũ eo. cũ ſimi. vulg. & iõ glo. ibi ſingĩr dicit, ꝙ illud eſt iõ, ꝙ ille ĩ priſtinũ ſtatũ reponiẽ, & nõ alia, ergo ſeq̃ ꝙ reſpectu rei nõ teneẽ, nec illa eſt prĩ. rõ ꝙ bona trãſiſſent cum onere ſuo, ſed eo ꝙ ĩ priſtinũ ſtatum oĩno reponiẽ, qñ recuperat bona, vñ ex quadã ęquitate lex nõ vult ꝙ dãnatus reſtitutus teneaẽ, niſi bona recuperet, nimirũ, ꝙa bona ĩtelligebanẽ deducto ere alieno, & vbi nõ trãſiſſent cũ onere ſuo, dico ꝙ remaneret obligat⁹ dãnat⁹, ſaltim naturaliter, ſicut dicimus ĩ ſeruo q̃remanet obligatus naturaliter, ſed qñ creditores pñt hñre regreſſum ꝯ fiſcum, nimirum ſi tũc liberet cõdemnatus, in vltimis aũt voluntatib. qui in hæredes ſint obligati ex quaſi ꝯctu acceptãdo hæreditatẽ nemo eſt q̃ dubitet, ꝙa ſunt iura vulgaria, ad aliud fundamentũ, dum dr̃, ꝙ res ſemel extincta &c. Reſpondetur, ꝙ fictio retrotractiua reſtitutionis iſtud operaẽ, q̃ quantum ad effectum facit ꝙ non cenſeaẽ extincta ab initio obligatio. ad hoc deduco tex. ſingularem in l. 3. ff. de ſen. paſſis.
8 vbi vult tex. † quod ſecuta reſtitutione actiones directę ꝯ reſtitutum reuiuiſcunt, & tamen niſi fingendo nunq̃ fuiſſe extinctas non poſſunt ſuſcitari directo, ſed duntaxat vtiliter, vt no. Doct. in d. l. inter ſtipulantẽ, §. ſacrã. & ſic conſequens eſt vt reſtitutio quæ retro fingit, tollat oĩno cauſam extinctiuam etiã quantum ad effectus præteritos, ꝙ ſine dubio princeps facere põt, vt dicit gl. ſingula. in cle. 1. in verbo, pro infectis. de immuni. eccleſiar. & propterea Bal. in l. imperialis, §. j. C. de nup. dicit per tex. ibi, ꝙ reſtitutio purgat omnem maculam eo ꝙ oĩa reponat in priſtinum ſtatum.

Digitized by Google

Nec obstat si dicatur, quod fictio retrotractiua non potest habere locum hoc casu, eo quod medio tempore superuenerit inhabilitas propter omnimodam extinctionem fideicommissi, nam respondetur quod inhabilitas quæ concernit consequentia & non principale, non impedit fictionem translatiuam retrotractiuam, etiam quantum ad illa consequentia, quæ principaliter non conceduntur. l. prima. in fin. princip. de auctorita. tuto. l quoties, C. de iudi. capitu. de prudentia. de do. inter virum & vxorem hæc limitatio probatur in l. liber homo, §. si seruus, ff. ad legem. Aquil. & in l. penul. ff. de suis & legiti. hæredibus vbi habetur, †quod si filius capti ab hostibus decesserit ante patris reditum, demum pater reuertatur, fingitur retro filium habuisse in potestate, & ideo omnia bona si lij applicantur ei iure peculij, & tamen tempore quo pater redijt extremum a quo non erat habile, cum filius esset mortuus, & ratio est, quia illud extremum veniebat in consequentiam, ideo illius inhabilitas non considerabatur. & istam limitationem ponit Bartol. in l. fina. C. de senten. passis Ioan. de Imo. & Raphael. Cuma. in dicta . l. si is qui pro emptore. sic intelligentes tex. in l. sed si quis stipuletur, §. primo. de vsufruct. & ita resident. Ad fundamenta quæ pro contraria conclusione per auctorem tractatus adducuntur. & primo dum dicit, quod restitutus non videtur amplius possidere bona recuperata iure hæreditario, sed ex superuenienti restitutione, & beneficio principis, quodque ex eo beneficio principis fideicommissum non inducitur &c. Respondetur, quod auctor falsum præsupponit, quod videlicet bona recuperata non habeantur iure hæreditario, qa vt dictum est, illa restitutio retrotrahitur, nec aliquid de nouo dat, sed omnia repouit in pristinum statum, ita vt reddita bona non nouiter concessa videantur. Non obstat pariter aliud fundamētum in quo dicitur quod res semel alienata perpetuo durat alienabilis, nec reincidit in pristinum fideicommissum, & allegatur principaliter text. in l. pater. §. quindecim. de lega. tertio.

Nam respondetur primo, quod ille textus non habet locū in materia feudali, vt est tex. singularis quem ad hoc formaliter ponderat Bald. pro limitatione dicti, §. quindecim. in capitulo primo, de eo qui sibi & hæredibus . suis masculis . & fœminis.

Secundo respondetur, quod ista prohibitio est realis, & iō non procedit dispositio, §. quindecim. qui loquitur in prohibitione personali, ita formaliter Barto. in l. peto. §. fratre. de lega. secundo, & quod tradit idem Barto. in l. pater filium, §. fundū, de leg. 3.

Tertio respondetur, quod hic non fuit facta aliqua alienatio, licet enim per delictum videatur fieri alienatio, superueniens tamen restitutio, quæ retrotrahitur, fingit nunquam delictum fuisse commissum, & in consequētiam alienationem non fuisse factam, quare suum fundamentum non procedit, quod maxime procedit vbi restitutio esset facta per viam iustitiæ, tunc enim non est dubium quod trahitur ad omnes in consequentiam. ita Innocen. in ca. auditis. de præsc. Docto. in l. prima, C. si vnus ex plurib. vnde & tūc co q' omnia reponū tur in pristinū statum per l. quod si minor, §. Sęquola, ff. de mi-
10 norib. †restitutio trahitur retro etiam in præiudicium tertij in iure sibi quæsito, ita tradit Raphael. Cuma. quem sequunt nouissimi in dicto, §. & quid si tantum. Nellus de Sancto Geminiano in tract. de banni. in prima parte tertij temporis. q. 11. & potest dici fuisse factam restitutionem per viam iustitię, quando in præfatione narratiua illius continetur restituendum condemnatum fuisse per contumaciam, quia ex verbis supplicationis qualis concedentis fuerit mens colligitur, text. notab. in l. prima. de diuer. reseri. C. & tex. in capitulo inter dilectos, §. cœterum, de fide instrumentorum Ioannes de Imo. in l. iudex, ff. de re iudica. & in simili in absolutione tradit Panormita. in capitu. cum pro causa. de sententia excommunicatio. & quod idem tradit in capitu. secundo de treuga & pace cum similibus, & etiam potest colligi mens principis ex suis proœmijs & præfationibus, l. final. vbi nota Bald. & Imola, ff. de hæredi. instituen. l. regula, §. licet. & ibi Barto. ff. de iur. & fac. ignoran. Bald. in capitulo cum terra. de electio. Alexan. in consilio, septimo incipient. visis. & animaduersis. columna tertia,
11 volumine secundo . †& in dubio iure communi præsumitur princeps vsus, & non gratia speciali argumen. l. in testamento C. de testamen. mili. nam quando factum superioris pt referri ad ius commune, in dubio semper ita intelligitur, vt no. Bal. in l. bonorum, C. qui admitti, & est doctrina Innocen. quam Ioan. And. Anto. de Butrio. & omnes sequuntur in capitulo, dudum. de decimis. & not. Paul. de Cast. in l. princeps, ff. de leg. cum similibus, vt tradit Alexand in l. quamquam, C. de testa. mili. & in simili etiam dicimus, quod in dubio princeps videtur habere respectum ad ius commune, vt tradit Innocen. in capitu. innotuit. in principio de electio. Angel. in l. bene a Zenone, C. de quadrien. præscrip. Paul. de Cast. in l. si testamentum C. de testamentis. Panormita. in capitulo ad hæc de rescriptis, cum simili. & facit. l. si quando. ad princip. C. de inofficio. testamento, & vbi vtraque qualitas, iustitiæ videlicet, & gratiæ cōcurreret, qualitas iustitiæ deberet potius attendi, duplici ratione.

Primo, quia magis fouetur iure communi, vt pulchre decidit Bald. in l. si quis decurio, C. de falsis. Petrus de Anchara. in capitulo canonum statuta de constitutio. & est decisio tex. in l. nam & miles, ff. de iniusto rupto. & irri. fac. testamen.

Secundo, quia fauorabilior est, vt dicit Barto. in l. cum quis in §. si quis pro eo, ff. de solutio. & sic magis attendenda, †quia licet alias qualitas naturalis magis quam occidentalis consideretur, tamen vbi accidentalis est fauorabilior, illa est attenda. tex. est peregrinus in l. hereditatem. in principio, ff. de castren. pecu. si bene inducatur.

Dum postremo auctor tractatus deducit, quod vbi sunt apposita ista verba, & quibus dederis &c. Videtur concessa facultas alienandi, esset magna quæstio, quam ipse non intrauit, an intelligeretur permissa successio ab intestato . nam Bald. formaliter in capitulo feudum ea lege. si de feudo fuerit controuersia. dicit, quod per illa verba, duntaxat censeretur data facultas alienandi, & sub eis solum comprehenditur vera & propria alienatio, & propterea infert, quod non comprehenditur illa quæ fieret ex delicto, quia non est propria alienatio l. si quis in tantam, C. vnde vi. ergo & in proposito videtur dicendum, quod non comprehendatur alienatio, quæ fit per successionem ab intestato, quia non dicitur defunctus proprie alienasse, sed a lege defertur, l. lege obuenire dicitur, ff. de verborum significatione, & l. tertia, §. de illo, ff. pro socio, & improprie ac ficte prouenit a defuncto, l. conficiuntur. & l. si quis cum nullum, ff. de iure codicillorum, & formaliter Barto iuncto eo quod dicunt ibi Angel. & Alexand. decidit in l. qui Romæ. in §. duo fratres, ff. de verborum obliga. quod vbi datur facultas alienandi grauato per eum cui debet fieri restitutio fideicommissi. ita demum præiudicat licentia concedenti, si bona fuerint alienata, vsque adeo, quod si non fuerint alienata debent peruenire ad concedentem licentiam prout alias per
13 uentura erant, †vnde illa verba, pro te & successoribus tuis & habentibus causam &c.

Non alterant, vt dixi, naturam feudi in Gallia, cum tacite ī sit ex cōsuetudine, secundum quam permissa est alienatio rerum feudalium sicut allodialium. Quia vt dixi in quęstione secunda, expressio eorum quę inherent nihil operatur, & est longum discrimen inter ista verba quibus dederis, vel habentibus causam a te, quia per illa verba habentibus causam &c. non videtur esse data aliqua facultas nisi vbi alias illam haberet de iure, nec pręsumitur per ista verba princeps iuri agnatorum derogare voluisse, per iura vulgaria quę deducere piget, & ita concludendum puto, saluo semper saniori iudicio.

SVMMARIVM.

1 *Pœna incapacitatis per legem, quisquis. inflicta filiis, an locum habeat in filiabus.*
2 *Dispositio odium irrationabile continens, nullatenus extendi debet. & Statutum vni pro alio pœnam imponens, irrationabile dicitur, & iniquū.*
3 *Constitutio quæ punit vnum pro alio est iuri naturæ & diuino contraria.*
4 *Statum dictans filios rebellium de ciuitate expellendo t, ad filias non est extendendum.*
5 *Filiæ non censetur comprehensæ sub filiorum exhæredatione. nam priuatio nunquam inducitur nisi specialiter exprimatur.*
6 *Pœna incapacitatis filiorum quo ad extraneorum successiones, non debet ad filias extendi. & ibi quod Salycetus fuit excellentissimus Doct. & præcipuus veritatis inuestigator, cuius opiniones plerunque medullam in vris continent.*
7 *Verba quæ in dispositione odiosa apponuntur, ad alia non extendun tur.*
8 *Titulus institutionis respectu hæreditatis parentum, est honorabilis.*
9 *Hæresis in quo differat a crimine læsæ maiestatis.*
10 *Nati ex reductis in pristinam seruitutem propter ingratitudinem, serui sunt.*
11 *Veritas ignoratur eius quod multipliciter exponitur.*
12 *Extensio ex paritate rationis non sit in pœnis ipso iure inflictis.*
13 *Dispositio pœnalis respectu delinquentis reipublicæ fauorabilis, respectu vero filiorum continet odium.*
14 *Filius est portio quædam corporis paterni, sed & eadem caro dici potest.*
15 *Natus ex sola muliere absque viri semine, non est maculatus peccato originali, sed quis ille Christus solus.*
16 *Maiestatem diuinam longe grauius est offendere quam humanam.*
17 *Constitutio pœnalis emanans ad tuitāda animarum pericula, extendi potest.*
18 *Pœna legis, quisquis quo ad incapacitatem successionis extraneorum, non trahitur ad filias.*

Quinta

Digitized by Google

1 QVinta quæstio quæ propo-
nitur in hac materia est, num †videlicet pœna in capacitatis filiis inflicta per l.quisquis. habeat locum in filiab. & breuiter quicquid dixerit auctor tractatus, vera conclusio est, ꝙ pœna illius legis, quisquis. non trahatur ad filias, nisi dumtaxat inquantum exprimitur, nec sub nomine filiorum, quibus pœna incapiatis, quantum ad omnem successionem infligitur, filiæ possunt censeri comprehensæ. Primo ista conclusio comprobabitur aucto. scribent. Secundo deducentur rationes.

Tertio respondebitur ad argumenta deducta per auctorē. & primo, ꝙ in illa l.quisquis. sub filiorum appellatione non ꝓprehendantur filiæ, dicit formaliter Bar. in l.j.ff.de verb.signifi. sequuntur Bald.Ang.Saly.& Fran.de Are.in l.quicunq;, C.de seru.fugit. Imol.in l.si ita scriptum.de le.2. & ratio est ꝑm eos, ꝙa licet alias in materia pœnali fiat extensio de persona ad ꝑsonam, vt in l.si quis id quod alle. per auctorem, & in multis alijs locis, habet locum, nisi odium sit irrationabile, quale dicunt esse in casu dic. l. quisquis. quod videlicet vnus puniatur
2 ꝓ alio. †& ideo quia irrationabile odium continet, non debet aliquatenus fieri extensio, & ita etiam pulchre consulendo ꝙ cludit Philip.Decius cons.lxiiij.incip.diuino implorato præsidio & diligenter &c.colnm.2. & idem expressius firmat Fran. de Are.consi.39.per totum. & quod contineat odium irrationabile, adduco primum quod Cyn.dixisse signanter refert.l.lege Cornel.ff.de vul. ꝙ statuta & constitutiones quibus pater pro filio, vel econtra filius pro patre punitur, sapiunt quandā tyrannidem. idem Bald.in l.dotis, C.de iure do.dicit, quod statuta quæ imponunt pœnam filiis pro patribus, sunt valde dura & rigorosa. & idē tradit Ang.in l.sancimus, C.res iter alios acta.dicit, quod statutum imponēs pœnam vni pro alio, licet sit tolerabile, tamen non est laudabile, sed valde iniquum. & ideo idem Bald.in aucten.si captiui, C.de episcop.& cleric. dicit, quod statutum quo vnus tenetur pro alio, nunquam tanq̄ odiosissimum, dēt extēdi, maxime qñ pœna corporalis vel infamiæ, vt in proposito, imponitur, nam etiam si expresse hoc vellet, non valeret tanquam iniquissimum & irrationabile. di ctat.n. ratio naturalis, quod gesta debeant ad auctores suos restringi, & non extendi ad alios qui culpa carent, & ideo idem
3 Bald.& Saly.in d.rub.res inter alios acta. †dicunt tales constitutiones esse contra ius naturæ & diuinum. & dicit formaliter Soc.in l.cum filius, ff.de verbor. significa. ꝙ vbi reperitur talis constitutio, licet valeat, tamen non potest negari quin sit valde dura & exorbitans, eo quod tendat in præiudicium non delinquentis. & est bene notandum quod Bald.& Saly. in d. rub. res inter alios acta. æquiparant pœnam infamię pœnæ corporali, pro qua æquiparatione facit tex. formalis in l.iusta, ff.de manumiss.vindicta. & quod Bal.singulariter tradit in l.1.C.mā da.ex quibus firma resultat conclusio, ꝙ ꝓstitutio dictans, vt vnus puniat pro alio, filius videlicet ꝓ parte, est valde rigorosa & exorbitans ab æquitate naturali, & a iure diuino, quare strictissime est interpretanda, nec dēt fieri aliqua extēsio. Secū do adduco, ꝙ videlicet vbi diuersa ratio militat in filiab. quā in filijs, nunq̄ dispositum in illis trahit ad filias. ita singulariter Bal. tradit in l.seruus, C.commu.de succession. sed in casu subiecto diuersa rō militat, quippe in filiis. l. quisquis. dicit exēpla criminis paterni metu, in filiabus dicit illas esse minus ausuras, nimirum, quādoquidem filii ad bella ineunda, proditiones faciendas, habiles & apti esse possunt, filiabus vero arma deferre, proditiones conspirare sexus fragilitas non permittit.
4 propterea Bald.in l.illa quicunque.de seru.fugi.dicit, †quod si statuto caueatur vt filii rebellium expellantur de ciuitate, nō extenditur ad filias, quia cessat ratio. non enim propter sexus fragilitatem, ita ausuræ præsumuntur, vt docet experientia naturalis. vnde prout est in textu verbum metuuntur, delictum præsumptum filiorum punitur, quæ præsumptio, vt dixi, cessat in illis, ergo sub filiorum appellatione non potuerunt cōprehendi, nec pęna filiis imposita potest dici repetita in filiabus.

Tertio confirmant præmissa, quia vbi constitutio loquitur discretiue de filiis, & filiabus, tunc ꝙ dicitur in filiis ūnq̄ extē ditur ad filias, ita singulariter tradit Bal.in l.in multis, ff.de statu homi. sed in ꝓposito, lex illa, quisquis. loquit discretiue de filiabus, ergo non possint in dispositione filiorum intelligi cō prehensę. Ex quo ēt sequitur, ꝙ attento ꝙ hēnt specialē determinationē non dēt fieri repetitio eius ꝙ dr̄ de vno in altero, ꝓ tex. ad hoc no. in simili in c.cū dilecti.de dona. quem ibi ad hoc ponderant Car. & Imo.Bal.in c.2.requiris.de appel. & in l.1.in fi.C.de leg.hære.

Quarto & expressius deduco ꝙ voluit gl.in l.si ita.in verbo natus. ff.de iniu.rup. q̄ ibi ponderat & sequitur Io.de Imo. quę eleganter voluit, †ꝙ sub exhæredatione filiorum non cēsent esse comprehensę filiæ. & sic in proposito, sub exclusione filiorum ab hæreditatibus extraneorū, non debent censeri esse cō prehensę filię, cum specialiter exclusæ non reperiantur.

Quinto facit, quod in materia exclusia. punitiua & priuatiua, qualis est ista, ꝙ non est specialiter expressum non inducit priuationem, vt pulchre tradit Bal.in l.Chirographis, C.si certum peta.ēt vbi maior versaretur ratio. ita pulchre idem Bal. in auct.ex testō, C.de secun.nup.per tex.in §.cum igitur.in aucten.de non elig.2.nub.col.1.cum simi.

Sexto & vltimo confirmat, nam cum quantum ad exclusionem illa.l.sit valde odiosa, non dēt fieri aliqua extensio. vñ dicit ibi singulariter Ang. prout eū refert Soc.in ꝙ.275.ꝙ habuit qōnem in Romandiola, in qua consuluit ꝙ filij non ꝓhibeantur capere ex testō parentum, qui non deliquerant, licet lex prohibeat illos capere ex testō extraneorum, eo quod expresse non prohibeat ex testō parentum, & etiam quia valde odiosa sit non debet fieri aliqua extensio, qua ratione mo-
6 tus Saly.tenuit †pœnam incapacitatis quantum ad successiones extraneorum non debere extendi ad filias, qui in hoc nō habet contradicentem, & est magnæ auctoritatis. de quo exclamat Pe.de Anch.in c.canonum statuta.de const. dicens ꝙ Sal.fuit excellentissimus Doctor, & præcipuus veritatis inuestigator, & ꝙ eius opiniones solent communiter cōtinere medulam iuris, quem etiā secutus est, vt refert auctor, Ang.Aret. & isti duo non habent aliquem contradicētem, quare in materia pœnali, vt infra latius dicetur, sequēda est eorum opinio cum quibus tamen sunt omnes Doctores quos deduxi, supr. in princip.

Supereſt nunc ad argumenta in ōrium adducta rñdere. Et primo adducit ꝙ §. ad filias loquit limitatiue, & dispensatiue, nam rñdetur, ꝙ non est verum ꝙ loquatur limitatiue. imo est dispō separata de per se quę fit in filiab. & licet limitatiue loqueret, non ꝓpea sequitur ꝙ dispositio, §. præcedentis amplietur, in vi comprehensiua vltra suā significationē, vt Bar. tradit in l.generali, §.vxori.ꝓ tex.ibi ff.de vsufru.leg. nec ob. pariter ꝙ dispensatiue loquat, ꝙa imo, vt dixi, est dispositio separata, & posito ꝙ dispēsatiue loqueret, esset verum respectu hr̄ditatis maternæ, vt videlicet non obstante ꝙ imperator illas ab ea hæreditate excludat, tñ releuat eis certam portionē. Non valet pariter argñ sumptum ex tex. in verbo, nec iure hęreditario. ad inferendū ꝙ filiæ sint incapaces tituli hæreditarii, nam uerum est respectu successionis maternæ, ad q̄ duntaxat uerba illa referuntur. quæ cum sint appo
7 sita in odiosa, †ut dictum est, & infra latius dicetur, non debēt extendi ad alias successiones. Nec valet dum dr̄, ꝙ si respectu successionis maternæ incapaces sint filiæ, q̄ magis eis debeā, a fortiori respectu successionis extraneorū. Nam rñdetur, ꝙ qñ ratione alicuius indignitatis inducitur incapacitas, magis solet induci respectu successionis parentum q̄ extraneorum, quibus esset quodammodo pęna non posse relinquere, videmus in filiis spuriis, qui a parentum excluduntur successione, & tñ non prohibentur succedere extraneis vel cognatis &c. l. hac parte, ff.unde cogna.cum simil.

Scdo, si argm̄ de maiori ad minus nō habeat locū in dispēsationib. simpliciter odiosis, ut est dictū singulare Hos.in c.postulasti.de resc. vbi sequūtur omnes, a fortiori in hac materia q̄ est maxime odiosa, pęnalis, & correctoria, tale argm̄ ꝓcede
8 re non pōt, & minus valet dum dr̄, †ꝙ titulus institutionis est honorabilis. de quo potuisset allegare tex. formalem in l.filiū §.sed si portio.coniuncta gl.in verbo.pleniore, ff.de leg. præst. nam illud proprie ꝓcedit respectu hęreditatis parentū esset.n. satis dedecorum si nō nominaretur hæres patris, p̄sumeretur quia ingratus, q̄ consideratio non cadit respectu extraneorū respectu quorum ad paria iudicantur titulus institutionis vel alius, quia cessat illa consideratio particularis, ut no. Doct. in l.si quis priore, ff.ad Treb. nec pariter obstat dum dicit, ꝙ tex. in sui ratione uoluit duntaxat per dictionem, ut quæ denotat causam finalem, quod filiæ haberent solum mediocrem alimoniam, & non integrum emolumētum, nam ratio ad dispositionem suam adaptanda est, & sic respectu successionis maternę noluit imperator quod haberent integrum emolumentum, sed duntaxat mediocrem alimoniam, quantū uero ad exterorum successiones lex nihil exprimit, quare non dēt fieri extensio, ut supra dictum fuit. Nec pariter obstat uersicu lus, id qđ de prędictis ubi ꝑm eum non repetitur uerbum filię, sed filij tantum. & sic ibi sub appellatione filiorum cōprehendūtur filiæ, nam posset id negari, uel si de filiabus intelligatur debet intelligi modo præmisso.

Non obſtant pariter alia argumēta quę extra tex tum per authorē adducuntur, ꝙ sub appellatione filiorū continentur filię, & primū adduxit c.ver gentis.in fi.de hęre. ubi tex. loqtur de exclusione filiorū a bonis patris delinquentis, & tñ nemo dubitat quin cōprehēdāt filię. nā reuera nō possum nō admirari ꝙ tā debile fundamentū imediū obtul. nā cū bona hr̄tici applicēt fisco, nimirū si ñ

Digitized by Google

lia excludat,quia de neceſſitate illud ſequitur.alleg. pariter,l. Manicheos.in verbo,filios.C.de hær.nam idem reſpondetur, vel aliter reſpondendo dicimus,q̃ vt in ſequentibus latiſſime
9 dicetur,†lata eſt differentia inter crimen hæreſis,& crimen læ ſæ maieſtatis,crimen quippe hæreſis principaliter animam in ficit & animam concernit, & eadem ratio infectionis quantum ad animam quę militat in prole maſculina,militat & in filia,quia quantum ad infectionem animæ nō requiritur audacia, & fragilitas ſexus nihil operatur. ſecus in crimine læſæ maieſtatis,in quo,vt dixi,diuerſa ratio militat, ex quo etiam ſequitur ſolutio ad text. iuris diuini allegatus per auctorem. nam loquuntur de punitione delicti concernentis animam, & de punitione ſpirituali,nec eſt aliqua comparatio offenſæ Dei ad offenſam hominis, imo eſſet quaſi hæreticum velle æquiparare hominem Deo, & dicere ita grauem eſſe offenſam quæ contra illum committitur,ſicut contra Deum,vt infra latius dicemus.

Non obſtat pariter tex.in auct.quibus mo.natura.effi.ſui.§. pen.nam adhuc iſtud fundamentum eſt debilius, quippe eadem ratio omnino quæ militat in filiis,militat & in filiabus, eo quod ex damnato coitu natæ ſint,quia infectio proueniēs ex cōceptione per legem damnata,ęualiter concernit filios & filias,ſecus in caſu ſubiecto,vt prædixi. Minus obſtat tex.in l.2.C.de liber.& eorum libe.nam de filiabus q̃ comprehendā tur,nec tex.nec glo.nec Docto.faciunt aliquam mentionem. & ſi comprehenderentur,alia ratio reformat pactum, nam vt ibi glo.intelligit in finali ſolutione, ille text. debet intelligi
10 †quod nati ex his qui ſunt redacti in priſtinam ſeruitutem ꝓpter ingratitudinem,ſunt ſerui,modo vterque parentum vel ſaltem mater ſit ancilla,quia partus ſequitur ventrem,alioqn volunt ibi gloſſ.& Docto.quod filii non eſſent ſerui,& ſic cū iſta ratio conceptionis in ſeruitute æque militaret in filiabus ſicut in filijs,nimirum ſi comprehēderetur. Nec obſt. pariter dum dicit author,quod ratio quæ habet locum in filijs, quæ eſt, vt pater magis torqueatur propter punitionem filiorum, militat & in filiabus.& ad hoc vonderat tex.in dicta,l.quiſqs. in verbo,perire enim debet paterno ſupplicio. exponit idem ad paternum ſupplicium.nam ratio expreſſa in dicta l.quiſqs. eſt,quia in filiis netuntur exempla paterni criminis in filiab. dicitur,minus auſuras confidimus.illa ratio eſt expreſſa & nō altera,vt dicemus,ſecundum illam igitur dūtaxat licet argue re,& non ſecundum non expreſſam,vt late tradit Innocen.in in l.ſi vero,§.de viro, ff.ſoluto matrimonio.Alexand.late in l.ſi conſtante.ad princip.ff.eodem titu.bonus tex.in l. cum pa ter,§.dulciſſimis.de leg.ſecundo,& in l.pater,§.fundum.de lega.3.Et dum dicit,quod imo altera ratio eſt expreſſa ī tex.ibi, paterno ſupplicio,id eſt ad paternum ſupplicium.illa expoſitio,vt vulgo dicitur.eſt gl.Aurelianen.quæ corrumpit text.nā tex.dicit quod imperiali lenitate donatur vita filiis,qui debēt perire paterno ſupplicio.& ibi glo.ſuper verbo,pater no.dicit quod eſt interpoſitio,& ſic illa verba referuntur ad cauſam remiſſionis pœnę capitalis,quæ fit filijs, & non pro ratione pœnę incapacitatis prolata ſunt,& quia etiam illa verba poſſunt intelligi,paterno ſupplicio perire debent, id eſt pœna & ſupplicium patris debet in eos redundare, & illa eſt vera expoſitio,neſcio vnde author ſuam traxerit. vnde cum ſaltem illa
11 verba poſſint habere plures expoſitiones,†eius quod multipli citer exponitur veritas ignoratur, ſecundum Philoſophum, vt refert Bald.in l.nec quicquam,§.vbi decretum.ff. de officio proconſu.& legati.& ſic non poteſt argui ex eo.vt deducit late Ale.poſt Imo.in d.l ſi conſtante.& dum poſtmodum ſubij ciebat,quod expreſſa ratio in textu militat in filiabus,non eſt verum,vt ſupra dictum fuit.

Ex quo etiam ſequit ſolutio ad alias rationes,quas ex aliis iuribus author tractatus trahit ad punitionem filiorum.nam reſpondetur quod illę rationes non ſunt expreſſe in dicta,l.qſ quis.ille pariter rationes ſunt diuerſæ,& quando plures rationes aſſignari poſſunt,ex illis non poteſt fieri extenſio,vt late cludit Alex.in illa l.ſi conſtante.ad prin.ff.ſolu.ma. & vt inferius ſubijcietur in criminibus in quibus rationes illæ exprimū tur.eſt longe diuerſa ratio.

Et dum ex præmiſſis argumentis author voluit concludere, quod appellatione filij fuerunt comprehenſæ filię,quodque ſi non ex natura verbi,ſaltem ex larga ſignificatione,appellatione filiorum comprehendūtur filiæ,quo caſu vbi militat rationis identitas poteſt fieri extenſio,allegat aliqua iura, nam ad id multipliciter reſpondetur. Primo illa regula non habet locum in hac materia odioſa ī præiudicium tertij,vt expreſſe voluit Ioan.de Imo.in l.ſi vero, §.de viro.ff.ſol.matrimo.dum allegat.l.patri,ff.ad legem Iuliā de adult.Idem Alexand.in d.l.ſi conſtante.ad princ.

Secundo maxima authoris non habet locum vbi ſimul pę nalis eſt diſpoſitio & correctoria.glo. ſingularis in clemen. vt hi qui.de ætate & qualitate quam firmant Imo. & Alexan.in locis alleg.quod ſit pœnalis non eſt dubium, quod ſit correctoria iuris antiqui,eſt textus in l.eos, ff.ad legem Iuliam maieſtatis.& in l.iura,ff.de iure patronat.quibus expreſſe probatur,quod olim non puniebantur filij in crimine læſæ maieſtatis,imo iura patronatus eis reſeruabantur,& ſic.l. quiſquis in hoc corrigit dic.l.eos,vt voluerunt gloſſ.in dictis legibus.quare non debet fieri extenſio.

12 †Tertiò reſpondetur, quod illud non habet locum in pœnis inflictis ipſo iure,in quibus non fit extenſio exparitate rationis,vt dixi ſupra in prima quæſtione,& in propriis terminis allegaui Socin.ita tenentem in conſilio cclxxv.

Quartò & peremptorie eſſet opus quod militaret eadem ratio,vt ibi dixi, ſed eadem ratio in propoſito per omnia non militat,igitur &c.Non obſtat pariter quod materia eſt fauorabilis,quia intereſt reipublicæ &c.& allegat doctrinam Bartol. nam illa doctrina Barto.ſalua pace tanti Doctoris, non videtur vſque quaque vera.cauſa enim immediata imponendi pę nam,eſt odium delinquentium,remota vero eſt fauor publicus, ad cognoſcēdum autem an diſpoſitio ſit fauorabilis vel odioſa,attendi debet cauſa proxima, & non remota, ſecundum Bald. in l. fina.C.de interdict.matrimo.quam rationem aſſignat Aretin.contra dictum Barto.in l.Gallus, §. & quid ſi tantum de liber.& poſthum.& etiam quidam Modern. repet. in l.ſi is qui pro emptore,ff.de vſufruc.pro empto.vbi dicitur, quod alias ſequeretur quod omnis exceptio eſſet fauorabilis, cum principaliter vel in conſequentiam conſeruat fauorem. q̃ tamen eſt falſum,l.qui exceptionem,ff.de cond.ind. & facit bonus tex.pro hac opinio. in l.ob id.ff.ad l.Aqui.q̃ tradit Bar. in l.ſi.C.vnde vi.

13 †Secundo rñdetur, quod diſpoſitio pœnalis eſt fauorabilis reipublicę reſpectu delinquentis,ſed quantum ad filios, vt dixi,continet odium irrationabile,& non debet aliquatenus extendi,imo ſapit quandam ſpeciem tyrānidis. quare nimirum ſi hoc caſu non ſit fauorabilis,& ſic non debet fieri extenſio Non obſtat pariter dum ſubiicitur,q̃ etiam in materia pœna li appellatione filiorum comprehenduntur filiæ.nam ſup.plene rñſum eſt, q̃ non habet locum in odio irrationabili,quale cōtinetur in d.l.quiſquis.Nec ob.gl.in d.l. quiſquis.q̃ illā loquēt ē de patre extendit ad matrem.nā iuſta rōne reprehendit a Sali.& ab Ang.Are.& q̃ illa gl.male loquat demōſtro aperta rōne,nā pater q̃ hēt filios ī ptāte,nimirū ſi obliget filios ad pœnā,cum & illos vēdere poſſit ī neceſſitate.l.2.C.de patribus q̃ filios diſtraxe.quæ vt ibi dicūt oēs Doct.& ſignāter Bal.& Sali.nō hēt locum in matre,habebatq; olim pī ius vitæ & necis ī filiū,vt dicit tex.in l.in ſuis,ff.de lib.& poſth.q̃ ius nō ꝑcedebat matri,vt ibi traditur.Scđo,p̃ſumptum crimē q̃ punit̄ in filijs ex p̃ſumptione exempli,militat ī patre,& nō in matre,q̃ pe cum pī tribuat formā ī generatione,ab eo filij denominā tur,& cū eo dñr eadē ſubſtātia,nec dñr diuerſi a patre, vñ vna & eadem caro cēſent̄,ſm Philoſop.& tradit tex.formalis in §.
14 hæc authoritas 35.q.6.†& ꝓpterea dī filius eſſe portio corporis paterni,tex.in l.cū ſcimus.de agr.& cen.li.11.C.vnaq; & ea dē ꝑſona cum patre reputat̄.l.fi.C.de impu. & aliis ſubſtitu.q̃ oīa ſi habēt locū ī matre.facit gl.ſingularis ī l.2. C.q̃ etate vel profeſſione ſe excuſant.q̃ ſignāter dicit, iura q̃ dicūt filium & patrē debere cenſeri eadē ꝑſona,nō hñe locū ī eo q̃ nō eſt in ptāte.& gl.ſibi q̃ria in d.l.q̃quis,dicit formaliter,q̃ filius emācipatus nō punit̄ pœnai illius legis,ergo reſpectu matris nunq̃ punitur,cū mī nō hēat filios ī ptāte.Propterea tex.ſingularis ī l.exēplo.de decu.li.10.C.vult,iura q̃ dicunt filiū a patre denominari debere,& non a matre.q̃ iura late deducunt Moder.in c Raynu.de teſt.vſq; adeo ꝓcedere, vt nō valeat cōſuetudo in contrarium,eo q̃ iure quodā naturali,vt ibi dicunt Doc.illud ꝓcedat,qua rōne S.Tho.in ſecunda 2.q.82.de artic.non recor
15 dor,tenuit formaliter in ſimili †q̃ ſi cōtigeret aliquē naſci dū taxat ex muliere ſine ſemine viri,vt fuit Chriſtus ſolus,ille nō eſſet ꝺctus peccato originali,eo quia mater no tribuat formā, ſed materiam,& multa alia deduci poſſent.

Non ob.pariter dum dicit,quod illa lex quantum ad filios non continet odiū irrationabile,nā ī princ.huius qōnis multis fundamentis demōſtraui ꝺrium,& allegaui maximos legū vertices ita tenere,& dū dicit,q̃ Deus qui miſericors eſt nōnū q̃ punit filios ꝓp peccata parētū,miror q̃ iſte Doc.velit os ponere ī cęlum,& punitionem quæ fit occulto iudicio Dei,vult comparare punitioni humanæ,cum nec in punitione nec in offenſa ſit aliqua comparatio,vt ſubiicietur.

Demum deduxit tex.in c.ſtatutum.& in c.vbicūq;.de pœnis,ubi dicit, q̃ iſtud eſt expreſſum ī crimine hęreſis q̃ puniant̄ ęqualiter filię ſicut filij,& q̃ crimē hę reſis,& crimē læſę maie.ęquiparant̄,ꝓ multa fundamēta, quæ
16 deducit in qōne ſequenti,nam reſpondetur†q̃ uidelicet lōge grauius eſt diuinam quā humanam offendere maieſtatem.l.

hi

Digitized by Google

hi qui ſanctam.C.de hæreti.& tex.in l.illo.c.vbicunque de pęnis.& tex.met.in illa extrauagan.Federi.quam ipſe allegat dū dicit,quanto magis, etiam vult augere a maioritate rationis, quod argumentum procedit,ſed econtra nunquam.& ſic augere econtra videlicet de crimine hæreſis ad crimē lęſæ maieſtatis,eſſet arguere de maiori ad minus. Secundo reſpondeť, ꝙ in crimine hæreſis,ꝙ pœna & eius punitio extendatur,alię rationes militant, quæ non militant in crimine læſæ maieſtatis.Primo,quia illud tendit in fauorem fidei, tuuc enim ēt in materia pœnali verba largo modo & improprie intelligū tur,& ſic fit etenſio.ita ſingulariter not.Panormita.poſt Hoſtien.in c.2.in fi.de diuor.Secunda ratio,quia ex offenſione diuina,ſi delicta grauiter non punirentur,peſtes,terremotus,& alia infinita mala prouenire poſſent.in Authen.vt non luxurientur homines contra naturam.colum.6. Tertio, quia tractatur de fauore animarum, tunc enim debet fieri extenſio etiam iuris pœnalis.per illud quod notat.gl. in cap.ſciant cūcti.& in cap.fina.de electi.in 6.& ita tenet domi.Abbas in cōſilio xxij.incip.in quæſtione mouenda inter Anto.circa finem idem tenet Io.An.in c.ex tenore.qui filij ſint legiti. & ibi Panormi.reputat ſingulare, & non tradendum obliuioni, † ꝙ
17 conſtitutio pœnalis debet extendi per largo modo intepretari,quando emanauit,vt euitentur pericula animarum. idem tenet Geminia.in c.1.§.fina.in j.colum.de homi.in vj.& propterea Alexand. conſilio 42. incip. ſuper præmiſſo themate. colum fina.circa fi.j.volum.ſignanter dicit, quod fauore fidei & animarum,etiam in materia correctoria fit extenſio. ſicut enim ānima præfertur corpori,ita bona illius præferuntur bonis corporis. & ideo nimirum ſi quantum ad crimen hæreſis, quod eſt contagioſum & multos inficere ſolet, vt periculum animarum euitetur,fuerit introductum, vt pœna extenderetur. & hæc eſt ſolutio,cui Apollo non reſponderet. vt verbis vtar Bald.in cap.quæ in eccleſiarum. de conſtitutio. Poteſt ēt alteri reſponderi,quod videlicet in illis iurib.compræhendūtur filię,quia expreſſum eſt.

Item illa iura non loquuntur quantum ad pœnam incapacitatis reſpectu ſucceſſionis extraneorum, quare non militant,poſtremo author tractatus deduxerit aliud fundamentum de extrauaganti Federici.vbi ponitur verbum, liberos.& de l.fina.C.e bonis proſcripto.vbi ponitur verbum, poſteros, per quæ verba vult.l.quiſquis. quantum ad vim comprehenſiuam verborum filijs eſſe declaratam. nam quia nimis onerata eſſet hæc quæſtio, reſpondebitur pluſquam peremptorie in quæſtio.ſequen.in qua eadem iura deduxit author pro fundamento ſuæ opinis,& etiam reſpondebitur ad extenſionem paſſiuam, quam dicit habere locum in materia corectoria. ad quod etiam reſponſum fuit plene in prima quæſtione.circa fi.Ex quibus manent ſublata omnia fundamenta authoris,quib. ſe Herculis manu clauam abſtuliſſe putabat. † eitq;
28 conſequens concluſio,ꝙ pœna.l.quiſquis quantum ad incapacitatem ſucceſſionis aliorum quam parentum non trahit ad filias, & intrepide tenendum puto, ſaluo ſemper ſaniori iudicio.

SVMMARIVM.

1 *Pęna legis, quiſquis, quæ loquitur in filiis, ad nepotes an extendatur.*
2 *Nepos etiam venit appellatione filii.*
3 *Nepos in materia correctoria venit nomine filii.*
4 *Infectio criminis læſæ maieſtatis lepra quædam dicitur omnes inficiens.*
5 *Pęna in crimine hæreſis ad ſecundum gradum extenditur.*
6 *Nepotes vere non veniunt filiorum appellatione.*
7 *Nepos non venit filii appellatione in materia odioſa,etiam in legis diſpoſitione.*
8 *Priuilegium filiis conceſſum ſi ad nepotes non extendatur, nec odium.*
9 *Pęna incapacitatis ſpurii non trahitur ad nepotes.*
10 *Nepotes non veniunt nomine filiorum in his in quib. interpretatio ſtricta fieri debet.*
11 *Auus nepotes ad pęnam obligare non poteſt.*
12 *Nepotes auo mortuo concepti ad eum nihil ſpectare dicuntur.*
13 *Nepotes filiorum appellatione continentur filio de medio ſublato.*
14 *Verba legislatoris enunciatiua non diſponunt.*
15 *Relatiuum debent intelligi ſecundum qualitates relati.*
16 *Error præſumitur quando aliud in referente quam in relato reperitur.*
17 *Collaterales non puniuntur ob crimen læſæ maieſtatis.*
18 *Pęna in crimine læſæ maieſtatis ad poſtremos trāſmitti,qualiter intelligatur.*
19 *Conſtitutiones extraordinariæ ſunt apocriphę,nec allegari merentur.*
20 *Leges Cæſaris non aliter recipiuntur in Galiis quam quod bona ſunt. nam Rex Francorum legib.Cæſareis non ſubditur.*
21 *Aſperitas dominorum temperanda eſt,non immitanda.*
22 *Hæreſis æquiparari poteſt crimini læſæ maieſtatis,at non contrario.*
23 *Lex declaratoria pęnam imponens reſpectu pęnæ non trahitur ad præterita.*
24 *Punitionis ratio non æque militat in nepotib.ſicut in filiis.Cauſa magis in propinquo operatur quam in remoto.*
25 *Nepos patris imago dicitur.*
26 *Filius & nepos eadem perſona cenſentur.*
27 *Delinquens in ſeipſo punitur,in filiis aut nepotibus puniri non debet.*
28 *Pœna in capacitatis & infamiæ quæ infligitur filiis non trahitur ad nepotes.*

SExto quæritur, An pœna. l. quiſqs, loquentis ī filiis trahatur ad nepotes, † & pro parte affirmatiua,ꝙ
1 pœna.l.quiſquis extendatur ad nepotes, vltra allegata per authorem tractatus,facit,quia ſicut filius dicitur eſſe pars corporis paterni,ita & nepos dicitur pars corporis aui,vt eadem proximitas in vno videatur ſicut in altero.ita belliſſime Bald.inquit conſilio 14. volum. 3. quātum enim ad naturam certum eſt quod nepos eſt ex radice aui,& caro filij,patris,ſimiliter de nepote qui deriuatur ab auo naſcendi ordine, vnde generatio nepotis eſt ex genere aui, nec poſſet naturaliter aliud prouenire ſicut ſemen ex ſemine & riuulus ex fonte.l.pronunciatio.§.appellatur.ff. de verborum ſignificatio.ita belliſſime Bald.inquit in conſilio clxxvj. volu. 5.vnde idem Bald.in l.3. C. de ſuis & legitimis hęredibus. dicit,quod imago patris eſt nepos,& eandem affectionem quā habet quis in filium præſumitur gerere ad nepotem. textus
2 ſingula.in l.cum auus.ff.de conditio.& demonſtratio.† & ꝓprie appellatione filii dicitur venire nepos.dic.l.liberorum.ff. de verborum ſignifica.imuo de proprio ſignificato.nam proprius ſenſus vocabuli eſt ille quem lex ei dat, non quem vulgus imperitum aſſignat,totum ſignificat proprie quamlibet ſuam partem,ſed nepos eſt pars ipſius filii.l.ſcimus.& l.ſed ades.C.de agric.& cenſi.libro vndecimo. & reſpectu naturæ appellatione filiorum continentur nepotes l.tutelas. ff.de capitis diminutione.& in dubio verba reſpectu naturæ proferri videntur.l.fina.C.de his qui veniam ætatis impetrauerunt.Et ꝙ proprie ex ſignificato naturali appellatione filii veniat nepos,firmat Iacob. Butr. in quadam ſua diſputatio.quam late refert Barba. in conſilio centeſimooctauo. Omnipotentem immortalem Deum.colum.penultima,quarto volum.dicēs, quod hoc procedit ex ſignificatione naturali proprie,& vere, & nihil eſt ita verum ſicut natura.& allega. dic. l.liberorum. in verbo,natura nos docet.eandem etiam diſputationē Iaco. Butri.refert Bald.in l. maximum vitium. C. de liberis pręteri. vel exhæred.& in l.Gallus.§.inſtituens.ff. de liberis & poſthumis.& tradit Petr.de Anchar.capitu.primo.de conſtitutio. & in clemen.prima de baptiſmo.& multa congerit Barba.in cōſilio x.volumi.ſecundo.& ſaltem non poteſt inficiari quin ex lata ſignificatione vocabuli nepos veniat appellatione filii. & vbi vnum venit appellatione alterius,etiam ſublata ſignificatione,modo ſit eadem ratio, diſpoſitum in vno trahitur ad alterum.ita glo.in clem.j.de reſcript.coniuncta glo.in cle. auditor.eodem titu.& glo.in clemen.j.de electio. ſed ratio expreſſa in d.l.quiſquis,in nepotibus militat,igitur &c. & hanc ſententiam fortins firmat Panormit. conſilio 86. incipiente,
3 primo quæritur.vbi dicit, † quod etiam in materia correctoria proprie appellatione filii venit nepos. Et hanc etiam concluſionem firmat late & ſequitur Barba.conſilio lv. & conſi. lxiij. volumi. ſecun. vbi pleniſſime loquitur. ſicque videretur concludendum hoc caſu nepotes eſſe compræhenſos ex proprietate ſermonis, quia in materia quantumcunque odioſa nunquam ea lata interpretatio excluditur quæ ex verborum proprietate inſurgit.ita Ange.in l.fina.ff. de conſtitutio. principum.Pulchre Aretin.in l. cum lege.per text.ibi.ff.de teſtam. Calde.conſilio primo.& ſub titulo de conſanguinit. & affinitate.

Confirmatur, Quia vt declarat Salice. in d.l.qſquis.prout in litera eſt verbum metuūtur,pręſumptum delictum filiorum punitur qui præſumuntur imitatores morum paternorum, eo quod ex ſanguine infecto originem trahant,quę ratio æque militat in ne
4 potibus.nimirum,† quia quantum ad id infectio criminis læſæ maieſtatis dicitur quædam lepra quæ omnes inficit, & ita æquiparat ſingulariter Bald.in conſilio centeſimoquiquageſi mooctauo. incip. ſuper eo quod quæritur ad finem ſecundæ colum.volum.3.Et altera ratio,ſcilicet, vt retrahatur pater a delicto,æqualiter militare videtur, cum æqualis ſit ad filium & nepotem affectio dilectio, vt ſentit Richar. malumb. quē refert Bald.in l.cum acutiſſimi.& formaliter tradit Barba.alle. conſi.lv.volum. ſecun.vbi alia deducit,& latius in allega.conſil.64.eodem volumi. vnde & nepos immediate dicitur naſci ex corpore aui vt ſingulariter inquit Bald.in l.pri. C.de cond.

inſer

Digitized by Google

inſer.ſicque ratio qnæ militat in filio propter coniunctionẽ ex radice infecta originem trahente in exempla hæreditarij crimnis metuuntur videtur æquo marte militare & in nepote, cum immediate dicatur ab auo deriuare.

5 Confirmatur† nam cum in crimine hæreſis ſit declaratum pœnã extendi vſque ad ſecundum gradum, a fortiori locum habere debent in crimine læſę, maieſtatis, nam licet grauius ſit diuinam quam hũmanam offendere maieſtatem, tamen mitius in pœna videtur debere agi cum Deo, quam cum homine.l.2.§.fina. de policita. & eſt dictum ſingulare Innocent. in cap.ſicut dignum.de homicid.& quod tradit glo. ſingul.in cap.fraternitatis.12.q.2.cum ſimi.Ex quibus videretur cõcludendum,pœnam incapacitatis.l.quiſquis. extẽdi ad nepotes, & iſta iudicio meo non aſtringunt,& forte magis quam quæ in multiloquio per authorem adducuntur.

Sed tamen præmiſſis non obſtantibus,que reuera non obſtant,contraria concluſio eſt veriſſima,& in puncto iuris ĩtre pide tenenda, & pro fundamento veniat primum in aciem
6 communis in iure concluſio, † ꝙ regulariter appellatione filiorum non cõpræhenduntur nepotes vt concludit glo. ordi.in l.filij.ff.de verborum ſignifica.& glo.in clem.j.in verb.liberorũ.de baptiſmo.& ideo ex proprietate ſermonis ſub verbo filiorum non eſt vis cõpræhenſiua nepotum.vt nota Bart. in l.liberorum.ff.de verborum ſignificat.vbi allega. Dyn.in l. iuſta interpretatione.per illum tex.ff. de verborum ſignificat. & idem ſequitur Bald.in l.maximum vitium.colum.4.verſic. ex præmiſſis.C. de libe.præte. vel exhere. & in l.Gallus.§ inſtituens.ff.de libe.& poſthu.& in l.filium.ff.de his qui ſunt ſui vł alie.iur.& Pet.de Ancha.in c.j.in xlj. colum.de conſti.vnde in dubio ab ea communi regula & proprietate verborum non eſt recedendum, præſertim in materia odioſa.l.i.§.is qui nauem.ff.de exercitoria.& propterea formaliter ad propoſitum dicit Io.And.in nouella.in c.ad extirpandas. de fi.presbyte. ꝙ ſi in caſu.c.ſtatutum de hære.in 6.non fuiſſet expreſſum de nepotibus,ſub appellatione filiorum non fuſſent compræhẽſi, quod reuera ponit gladium ad radicem hæſitationis,& ibi ſequitur Butri.idem Io.An.formaliter in c.in quibuſdam.de pę
7 nis.& non eſt dubium,† ꝙ in materia odioſa etiam in diſpoſitione legis appellatione filii non venit nepos, ita dicunt Docto.in duab.decre.allc.& idem expreſſe Bar.in l.2.§.filius.ff.ad Tertu.Bald in l.Titius.ff.de libe.& poſthu.& in l.filius.Cod.ad Macedo. & quod idem tradit in l. ſed & milites.ad princ.ff.de excu.tuto.vnde ibi agitur de onere ſiue odio filiorum, nunquam ſub illorum appellatione nepotes cõpræhenduntur. ita expreſſe Pau.de Caſt.conſi.170.incip.in proprijs. colum.2. vbi dicit, quod appellatione filiorum non veniunt nepotes ex proprio ſignificato,nec ex interpretatio.in quacunque diſpoſitione legis vel hominis, quando non tractatur de ipſorũ commodo,ſed onere.& iſtud per literas groſſas voluit gl.ſingu.in Authen.de reſti.fidei.§.nos igitur.colum.9. quæ ſingulariter dicit prohibitionem alienationis factam filiis,quia oneroſa eſt,non trahi ad nepotes,& idem tradit Barto. in l.filiusfamilias.§.diui.de lega. 1.Bar.in l.Lucius.§.Sempronię.ff.de le. 3.Alexan.conſi.lvi.inci.idronandus vnde iureconſultus. ff.de excu.tuto.dicit, ꝙ a ſignificatione ſumpta a voce non eſt idẽ eſſe filii & eſſe nepotis.idem traditur in l.quid ſi nepotes.ff.de teſtamenta.tu.& §.fi. Inſt. qui dari tuto poſ.vnde dicit ſingula
8 riter Bald.in conſi.ſecun.volumi.1.ad fi.1.colum.† ꝙ ſi priuilegium conceſſum filiis non extenditur ad nepotes.l.iubem⁹. C.ad Treb.a fortiori nec in odium,& ſequeretur ſecõdũ eum aliud inconueniens, quod eadem ratione odium ad omnes extenderetur,vt ff.de poſtulan.l.1. ad fi.cum ſequen.quod eſt falſum,ſecundum eum.& pulchre ſubiicit,quod filius eſt prima perſona,nepos ſecunda.ſed quòd ſecunda perſona ſit prima,implicat impoſſibilitatem naturę, & præmiſſa non habent dubium quãdo verbum, filius profertur cum adiuncto, vtpote,quia dicitur,filiis ſuis vel eius, vt dicit.l.quiſquis. ĩ verbis eius filiis,quia tunc cõpræhenduntur aliquo modo nepotes.ita eleganter optima ratione decidit ſubtilis Soci. in d. l. Gallus. §. inſtituens. de libe. & pohumis ad finem ſecundæ colum.

Confirmatur & fortius, quia in

Exhæredatione facta per verbum,filios, cenſentur duntaxat excluſi filii.j.gradus, ita quod illa exhæredatio certa appellatur,eo ꝙ duntaxat liberi primi gradus contineantur. l.Titius. ff.de liber.& poſthu.& ibi ormaliter notant omnes Doctor. & bonus tex in l.ſi quis filio exhęredato.in principio. ff.de iniuſto rupto.&c.in §.poſtumorum. Inſtit. de exhæreda. libero & magis expreſſe in caſu ſubiecto deduco alia fundamenta quibus facile reſponderi non poteſt. Et primo deduco gl. ſingularem in Authen quibus modis natu.effici.ſui.§.fina.colla. 7.glo.in l.fina.C.de natur libe. per quas Bal. in c.in præſentia. de proba.& in l.Gallus.§ quid ſi is.ff.de libe.& poſthu. quem

9 ibi omnes Moder.ſequuntur,firmat,† ꝙ pœna in capacitatis filii ſpurij non trahetur ad nepotes, immo nepotes poſſunt capere a perſona, vnde vitium originem trahit, videlicet ab auo,& & tamen non eſt dubium quin ex radice abominabili & damnata originem trahant. l.fina. C. de natura. libe.quod pulchra ratione eleganter Bald.conſilio centeſimoquarenteſimoſexto.in prima parte dicens, ꝙ licet pater ſit ſpurius, tamen nepos eſt habilis ad honores & ſucceſſiones & omnia, eo quia in eo non poteſt dici macula, licet ex infecta radice natus videatur, potius enim debet inſpici perſona immediata quam mediata, quia cauſa proxima magis cohæret cauſato quam remota.l.cum tale.§. penul.de condi. & demonſt.ff. & nota.in l.ſimulier.ff.re.amota & ſubiicit, ꝙ non debet nepos odio paterno excludi nec inhabilitari. allegat. l.non tantum.§.ſi.emancipatus.ff. de bono poſſeſ. contra tab.quod dictum profecto apponit ſecurim ad radicem.Secundo deduco & ſpecialius deciſio.forma.Bal.& Salic.in l.ſecun.C. de patri. ꝙ filios diſtra.in vbi terminis dicunt, ꝙ poteſtas conceſſa patri vendendi filium in neceſſitate, non extenditur ad nepotem quia materia ſubiecta odioſa reſpectu filii non patitur hanc interpretationem vt ſub illius appellatione nepos contineatur,quia longe maior eſt poteſtas in filium perſonam immediatam,quam. in nepotem perſonam mediatam. & ſic infertur, ꝙ ſi per contractum patri conceſſa fit facultas ſeruitutẽ inducendi filios, non extendatur ad nepotes, nec per delictũ id licebit,per tex.ad hoc optimum in l.imperator.ff. de fiedicommiſſa.liber.Tertio adduco deciſionem Barto.in l.liberto rum.ff.de verborum ſign.ficat. quam ſequitur Petrus de Anchara.in clementi.1.de baptiſmo.& Anto.de Butr.in c.in qui-
10 buſdam.de pœnis.vbi dicunt, † quòd in contractibus in quib. debet fieri ſtricta interpretatio, ſub nomine filiorum non cõpræhenduntur nepotes, ergo a fortiori in hac materia continente odium irrationabile, in qua longe ſtrictior debet fieri interpretatio,ſub appellatione filiorum non poſſunt cenſeri compræhenſi nepotes, & quia bonum eſt argumentum de contractibus ad delicta.l.omnem.ff.de iudi.l.ſecun. ff de cuſt. & exhibi.reo. Quarto adduco quod in ſimili tradit Andre.de Barba.vt referunt quidam Moderni.in l.fina.C. de primipilo. libro 12.vbi dicit,quòd licet ex contractu primilari teneatur filius licet non ſit hæres, non trahitur ad nepotem.quia fuit inductum vt pater propter filium ſagacius adminiſtret, timore ne filius cogatur ſoluere,quæ ratio non habet locum ĩ nepote,quia non præſumitur pater circa illum habere tantam affectionem quantam circa filium, & dicetur latius infra in reſponſione ad argumenta authoris.propter quam rationem etiam ſolet dici, quod lex. ter. Codice. de patria poteſtate loquens in filio non habet locum in nepote,vt licet pater poſſit taxare pœnam filio imponendam, quia bropter affectionem quam habet ad filium non preſumitur ꝙ graue de eo ſupplicium petat,ſed quia minorem affectionem ad nepotẽ gerere præſumitur,non habet locum diſpoſitio illius legis. Quinto adduco deciſionem formatam Barto. in l.patri.per illum tex.ff.ad legem Iul.de adulte. vbi dicit formaliter per rationem illius text. quod cum l.quiſquis.contineat odium tertię perſonę,appellatione patris nõ cõpræhenditur auus &
11 ſic vult,quod licet pater obliget filios ad pœnam,† tamen ſecus eſt in auo,qui non poteſt obligare nepotes ad pœnam.& ideo glo.in ſing.in d.l.patri.voluit ꝙ lex permittens patri occidere filiam adulteram in adulterio deprehenſam.non habet locum in auo,eo ꝙ concernat odium tertiæ perſonę, & quia patri permittitur propter affectionem quam præſumitur habere ad filiam, quam non præſumitur auus æqualem ad nepotem habere.& illam glo.pro ſingulari deduxit ad hoc propoſitum Ludo.de Roma.in repeti. Authent.ſimiliter. C. ad l. Falcidiam. & reperio quod in terminis conſulendo ſolennis. Docto. adhuc viuens Philippus Decius conſi. 64.allegato in præcedenti quæſtione ita concludit in propriis terminis. Ex quibus omnibus concludendum puto,quod pœna. l. quiſqs, loquens in filiis,non trahitur ad nepotes. quod maxime procedit vbi nepotes ſunt poſt mortem aui concepti.tunc enim nõ poſſunt cenſeri excluſi nec effecti incapaces ex delicto aui, cum nihil tunc ei attinere dicantur. l. ſi quis filio.§.primo.de iniuſt.rup.& irri.fac.teſt.bonus tex.in l.Titius. ff.de ſuis l& eg. hære.& l.i.§.ſi quis proximior.ff.vnde cognati.per quæ iura dicit Bal.in cap.pri.ad priu.ſecundæ colum.in titu.ſi vaſallus feudo priuetur. quod inter nepotem conceptum poſt mortem aui & ipſum auum nulla vnquam fuerunt iura conſanguini
12 tatis.† nepotes enim qui poſt aui mortem concipiuntur, non proprie,ſed abuſiue nepotes dicuntur.l.item prętor. §.fina.ff. de gradi.affini.per quam Bald.ita dicit conſilio centeſimoſeptuageſimoſexto.volu. quinto.ſubiiciens, ꝙ nemo mortuus poteſt incipere eſſe auus.l.qui libertinis.§.poſthumus,ibi,nec quiſquam.ff.de bonis liberto.& propterea dicimus in nepotibus poſt mortem aui conceptis,ciuilitatis & originis auitæ iu-

ra

Digitized by Google

ta non ineſſe, nec ſuorum in hoc conditionem ſequi annorum.glo.in l.aſſumptio §.j.ff.ad munici. Cy.in l.2.C.de iuriſd. omnium iudicum.

Secundo procedit hæc concluſio ſine dubitatione vbi pœna habuit vel potuit habere locum ſemel in filijs. vbi enim appellatione filiorum in aliqua diſpoſitione compræhendũtur nepotes, ſi illa diſpoſitio habuerit vel potuerit habere effectum in perſona filii, etiam in fauorabilibus, non debet extendi ad nepotem. ita formaliter concludit Bar.in di.l.liberorum.ff.de verborum ſignificatio.quem ſequitur Alexan.con. cv.colum.ſecun.libro primo.incip.perſpectis verbis. idem Alexand.conſilio vndecimo.incip.ponderatis his.colum. 6.lib. 3.& alibi ſæpe.& hoc eſt quod dicebat Iac.Butri.in ſua diſpu. quem refert & ſequitur Bald.in d. l.Gallus. §. inſtituens.ff.de libe.& poſthu.Io.An.& Anto.de Butrio.in d.cap.ad extirpãdas.de filiis præsbyte.& multi ſolennes Docto.in eorum.ſubſcriptionibus ad quoddam conſilium poſitum inter conſilia
13 Soci.conſi.vlti.primæ partis.† quibus locis voluerunt appellatione filiorum etiam ex diſpoſitione legis nepotes contineri. quando filius eſt ſublatus de medio, vbi vero filius eſt in medio, tunc volunt ad nepotem diſpoſitionem non trahi, eo ꝙ filius ſit in medio, in quo diſpoſitio locum habere poteſt, & multa alia deducentur fundamenta in reſponſione ad argumenta deducta pro contraria concluſione.

Nunc deueniendum eſt ad ſolutionem argumẽtorum deductorum per authorem. Et potiſſimum fundamentum authoris in verbo, liberos, appoſito in extrauaganti Federici per quam dicit.l.quiſquis.eſſe declaratum habere locum etiam ĩ nepotibus.& pro eadem declaratione deduxerit tex.in l.fina. C.de bon.peæſcrib.in verbo poſteros: ad quæ iura multipliciter reſponderi poteſt. Et primum, eſto ꝙ extrauagans Federici eſſet approbata & recepta in regno, tamen ex illa non poteſt aſſumi fundamentum validum.

Primo, illa verba ſunt narratiua alterius conſtitutionis, & ex verbis narratiuis legis non eſt licitum ſumere aliquod argumentum, ita glo-quæ ſolet dici ſingularis in l.vna.C.quando non petẽtium partes, quam ita allegat Lud. Roma.in Authen.ſimiliter.C.ad legem Falcidiam. conſilio 134. incip. pro declaratione primæ dubitationis.& idem voluit glo. in capit. auditis.in verb.ex poſtfacto.in fi.de electio.& glo.in capi.2.in verb.non teneris.& ibi Geminia.ad hoc notat de dolo.& con tu.in 6.glo.in c.j.in verbo collationem, de rerum.permutat.e. lib.& pulchre Rapha.Cuma.in l.ſi inſulam. ff. de verborum obligatio.& l.qui Romæ.§. Calimachus. eodem titu.† vnde
14 hæc verba enunciatiua prolata a legislatore non diſponunt, nec licitum eſt ex eis arguere, ſecundum Barto.in l.extat.in vlti.colum.ff.quod met.cauſa.Salice.in l.accuſationem.C.de accuſa.& in l.qui ſe patris.in 8.colum.vbi late Alexand. C.vnde liberi.ſic eſt conſequẽs, vt cum illa verba ſint enũciatiua, non poteſt ex eis aſſumi argumentum validum. nec obſtat dum dicitur, quod ex verbis enunciatiuis poteſt inferri ad declarationem, nam reſpondetur peremptorie, quod attento ꝙ hoc verbum, filiis eius, appoſitum in d.l.quiſquis. eſt verbum certum ſui natura duntaxat in materia in qua probatum fuit compræheſiuum liberorum primi gradus.d. l.Titius.vbi not. omnes.ff.de libe.& poſthu.extendere vlterius non eſſe declarare, ſed tunc diceretur eſſe noua diſpoſitio. ita declarat Paul. de Caſt.in l.heredes palam.§.ſed ſi poſt.ff.de teſta idem Doct. & conſi 155.incip.viſo & examinato puncto. colum. fina.& ĩ ſimili tradit Pet.de Ancha.in conſi.399.incip.præmitto ꝓ clariori deciſione. col.fi. Or quod per illa verba enunciatiua inducatur noua diſpoſitio vt præmiſſum fuit, non põt vlla ratione ſuſtineri, ergo nec quod per illam extrauagantem ad nepotes fuerit facta extenſio.

15 Confirmatur,† nam cum illa extrauagans referat alteram conſtitutionem, debet intelligi ſecundum qualitates relati,& ab eo debet recipere limitationẽ & reſtrictionem. tex.aureus in Authen.de filiis natis ante dotalia inſtrumenta.§.fina.colum.3.quem Bald. ad hoc propoſitum dicit ſingularem in rubri.de reſcript.facit. l.nihil.ff.de cõiun.cum emanci.libe. & quod generaliter referens intelligatur ſecundum qualitates relati,& eo modo debet reſtringi, ꝓbatur in l.in teſtamento. & in l.ſi ita ſcriptum. ff. de condi.& demon.& in l.ex aſſe.ff.de hære.inſtitu.tradit formaliter Bart. l.j.ff.de receptatoribus.idem Bar.in l.pri. ff.natu.cau.po.ſtabu. & idem in l.ſi quis ſeruum.§.fina. ff.de lega. ſecundo. ſed l.ſquiſquis.relata per imperatorem, quia non poteſt cenſeri relata altera conſtitutio loquitur in liberis primi gradus per verbũ filiis, ergo & illa conſtitutio Federici referens ponendo verbum liberos, debet intelligi & de liberis primi gradus, vt a relata reſtrictionem recipiat,& ad hanc maximam coadiuandam
16 accedit adhuc duplex iuris concluſio.prima.†quod vbi in referente aliud quam in relato continetur præſumeretur eſſe error.ita formaliter voluit Bald.in l.2.C. de error.aduocatorum. pulchre Alexan. conſi.9. volumi.v.

Secunda, nouę conſtitutiones per antiquas declarantur & limitantur.l.non eſt nouum.ff.de legi.glo.in Authen. offeratur.C.de litis conteſt. & gloſ.in l.ſciendum. ff.qui ſatiſda.cogan.cum ſimili. & ideo nimirum ſi illa conſtitutio Feder. loquens per verbum, liberos, reſtringatur & limitetur per l.quiſquis.anteriorem in liberis primi gradus. magis enim præcedẽtia faciunt ad declarationem ſequentium, quam contra. Bar. in l.filium.ff. vt in poſſeſſio.lega. & in l.ſi a via. ff.de condi.& demonſtra.& in l.quiſquis.de legat.3.& præſertim, quia præcedens conſtitutio, videlicet illa.l.quiſquis, quantum ad id eſt ſpecialis loquens in liberis primi gradus, altera vero generaliter, nimirum ſi recipiat reſtrictionem a ſpeciali, per iura allegata.

Secundo reſpondemus & peremptorie tam ad verbum, liberos, poſitum in dicta extrauaganti, quam ad verbum, poſteros, poſitum in dicta.l.fina. quod cum illa conſtitutio quãtum ad filios ſit valde odioſa & irrationabilis, debet ſtrictiſſime interpretari, vt reducatur ad terminos ſaltem. l. quiſquis. Et pro iſta ratione adduco deciſionem ſingularem in termi. Ioan.And.in nouella.in cap.vbicunque.de pœnis. libro 6.vbi dicit, ꝙ Papa propter crimen læſæ maieſtatis condemnat Titium & cognationem ſuam, debemus ſecundum Gartiam, ꝙ
17 hanc qõne Boni.diſputatuit, tria conſiderare.† Primum, an debuerit propter crimen læſæ maieſtatis punire collaterales, & certum eſt quod non.cano.ſi quis cum militibus. 6.quæſt.j. c.fœlicis.§ cœterum de pœnis. Secundo an potuerit ex plenitudine poteſtatis,& vtique potuit, vt eſt caſus clarus in dicto. §. cœterum. Tertio an voluerit. & in hoc dicit conſulendum principem.& ſi id commode fieri non poſſit, reſtringendam eſſe ſententiam vt non compræhendat collaterales, ſed duntaxat eas perſonas quę de iure puniri poſſunt, qua ratione in ſimili concludit princeps iureconſultorum. Franc. de Aretio conſil. 39. ꝙ in caſu in quo conſulebat in quo erat appoſitũ verbum generale dubium, filiorum, dicit ꝙ non intelligebatur de filiabus in illo ſtatuto facto ſuper punitione rebellium, eo ꝙ tale ſtatutum debeat recipere interpretationem ſecundum diſpoſitionem iuris communis, & quia quantum ad filios continebat odium irrationabile, non cenſebantur compræhenſæ filiæ.& in fi.conſi.aliud dicit, ꝙ bene facit ad propoſitum. ꝙ interpretationem ſuam coadiuuabat in caſu ĩ quo conſulebat, ꝙ intentio populi non fuerat aliquid de nouo ſtatuere, tum quia vbi agitur de iuris iam conceſſi extenſione, reſtringitur vniuerſalis diſpoſitio ne quis indebite damnum incurrat, allegat Bald.in l.ſequens.in princ.C.de inoffi.teſtam. Barto.in l.1.§.nunciatio.ff.de operis noui nunciatio. & in l.1. C.de ſacroſanct.eccleſi.& in l.terminato.C.de fructi.& litium expen. Ex quibus omnibus infertur ad propoſitum, quod verba conſtitutionis Federici,& illius.l.fina.debent reſtringi & limitari ſecundum terminos. l. quiſquis. & iſtud eſt peremptorium & ſine replica.

Reſpondemus vlterius ad l.fina.C.de bonis proſcript.ĩ ver-
18 bo poſteros, quod dum dicit,† ꝙ in crimine læſæ maieſtatis pœna ad poſteros tranſmittitur, loquitur quantum ad confiſcationem bonorum patris. nam in præcedentibus reſeruabãtur filiis & filiabus bona patris in aliis delictis, in hoc autem crimine dicitur, ꝙ pœna ſcilicet confiſcationis bonorum patris tranſmittitur ad poſteros,& ſic nihil ad propoſitum, quãtum ad pœnam incapacitatis. dicimus vlterius, ꝙ illa extrauagans Federici non poteſt nec debet allegari in cauſarum deciſionibus. Primo illa nõ eſt inſerta in volumine Auctentico. & ſic non cenſetur de approbatis.glo.in cap.ſi Romanorum. & ibi ſumme no.Domi.19.diſtinctio. Anto.de Butrio in proœmio decretalium.late.Fel.in capitu.paſtoralis.de fi.inſt.& in c.j.de re iud.facit gl.in l.e.C.de of. magiſ.mili. & ꝙ tradit Bal. & oẽs in l.ſcriniarios.C.de teſt. mili.vbi dicunt, ꝙ deſcripti in li.aliorũ ſunt approbati, nõ deſcripti vero nõ ſunt approbati.

Et propterea cum ſit extraordinaria conſtitutio quæ non reperitur in voluminibus iuris, non poteſt, & non debet pro lege allegari, ut in ſimili dicit glo.in titu.de prohibita feu.alie na.per totum.& in titu.quot teſtes ſunt neceſſa.Bald.in capit.
19 j.de gradi.ſuc.in feu.† vbi dicit extraordinarias conſtitutiones eſſe apocriphas & non debere allegari. & expreſſius Io. Ray. in §.quia vidimus.qui feudum dare poſſunt.dicit, quod tales extraordinariæ conſtitutiones non debent allegari niſi fuerĩt practicatæ.& ideo licet Galli leges ciuiles ut bonas receperit, vt in ſimili dicit Bald.in cap. translato. de conſti.tamen illæ ĩtelliguntur receptæ quæ ſunt in volumine aliarum,& non alię,& ſic cum illa conſtitutio Federici non expreſſe nec tacite recepta reperiatur, non ligat quantum ad pœnam, nec debet obſeruari.glo.in c.1.de treuga & pace. Archi.in §.fi.4.diſtinct.

Mathe.

Digitized by Google

Mathe.& Cardi.Fioren.in procemio clementinarum.in §.vniuerſitate. & pulchre Cœpola Veronen. conſilio 13. incipien. ſtante quodam decreto.colum. 3. & ſequenti. vnde maxime in hoc regno,leges imperatorum nos non ligant, niſi quatenus fuerint receptę,vt ſentit Blo.ſingularis in verbo,Romanorum.Inſtit.de patria poteſtate. & propterea Bal. in l.nemo.
20 C.de ſenten.& interlocu.omnium iudi.dicit,quòd Galli reci piunt leges Romanorum inquantum bonę, & non alias. & maxime in conſiſtorio principis leges imperatorum pro ratione duntaxat debent allegari,& non pro auctoritate.Bal. in capitu.j.§.iniuriam.de pace iura.firman. & propterea ſing. Oldra.dicit in conſilio 69. colum. 3. quod in Hiſpania eſt ſtatutum,vt quicunque in conſiſtorio principis allegauerit legē rigoroſam imperatorum puniatur pęna capitali.quod maxime procedit in illuſtriſſimo rege noſtro Francię. Rex enim Francorum francus eſt a legibus Romanis,& dedignatur legi bus ſubijci, & ſola ratione intellectus regitur & gubernatur. ita belliſſime Bal.inquit conſilio.ducenteſimo uigeſimoſeptimo.in 3.parte.& in ſequen. conſi. dicit quod ſuper omnes reges mundi rex Francię obtinet coronam libertatis Regis autem clementia debet rigoroſitatem legum temperare, quia beatiſſimus eſt ille rex qui ſedet ſuper cathedram æquitatis.
21 Vnde proprium regis eſt diſpenſare ſuper lege rigoroſa. † Nā & lex ciuilis dicit,quod nimia aſperitas dominorum temperanda eſt,non ſequenda.l.ſecun.ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur.ita ad propoſitum Bald.inquit conſilio 344. volumi.3.ſicque in regno hoc leges quæ ſaperent quaſi tyrannidem non ſunt receptæ nec recipiendæ.cum & maxime temporis qualitas non requirat tantam exaſperationem.& ſic dicatur quod illa extraua.Fede.eſt approbata per ius canonicum in illo.ca. inquiſitionis de hære.tex.ibi formaliter dicit ꝙ eſt approbata. inquantum punit crimen hæreſis,non quantum alia. nam dicit formaliter tex.leges quas olim Romanorum imperatorē Federicum &c.Dei & eccleſiæ ſuæ ſanctę honorē promouēt, & hæreticorum exterminium proſequuntur,& ſtatutis canonicis non obſiſtunt, approbantes & obſeruari volētes &c. & ſic quantum ad alia non approbatur.

Supereſt nunc ad aliud fundamentum auctoris reſpondere,quo ſublato remanebit firma cōcluſio quam ſupra deduximus,& adduxit in eo fundamento auctor tractatus text. in c. ſtatutum de hæreticis.vbi dicit eſſe declaratum in crimine hæreſis,& ꝙ iſta duo crimina æquiparantur.itaque lex noua ſuperueniens in vno debet trahi ad alterum,ego ad iſtud fundamentum ampliſſime in præcedenti quæſtione reſpondi.ꝙ videlicet bene fit æquiparatio inter hæc crimina ſicut de minori ad maius, † videlicet, crimen hæreſis æquiparatur crimini
22 læſæ maieſtatis,ſed non econtra, quia, vt ibi late dictum fuit, hęreſis longē grauius eſt altero, & altera ratio militat i nvno quam in alio,& ꝙ etiam in æquiparatis non habet locum illa extenſio in pœnis inflictis ipſo iure.Secundo etiam non eſt æquiparatio per omnia fact : per modum regulæ.Tertio non procedit vbi lex eſt pœnalis & correctoria ſimul, vt in propoſito.Quarto reſpondemus,quod interpretatio paſſiua in æquiparatis non fit reſpectu pœnæ.ita eleganter tradit Io. An.in c. diſpendia.de reſcrip.in 6.idem.Io.And.in c.ſi forte.de elec.eo. lib.Et vtrobique firmet & ſequitur Gemini. & Imo.in cap.fi. de reſcriptis.Panormita.in procē.decreta.& in cap.1.de locato. Anto.de Butr.in cap.fina.de conſue.& expreſſe in propriis terminis firmat Soci.conſil. ducenteſimoteptuageſimoquinto.pro quo bene facit & formaliter ad propoſitum, quod 13 lex declaratoria trahatur ad præterita.§.primo.in Authen.de filiis ante dota.inſtrumen.na.Bal.in l.non dubium. C.de legi.
23 cano.in cap.fina.de conſti.†tamen ſi talis.lex declaratoria imponit pœnam,reſpectu pœnæ non trahitur ad præterita.text. in clemen.1.cum glo.in verbo,de cœtero.de vſur.quam gloſ. ad hoc ibi no.domi.Abbas.& ibi domi.Cardi.Floren.in ſecū. colum.reputat ſingularem.idem domi.Abb.& alii in di.cap. fina.de conſt.& in cap.cum tu.de vſur.idem dom. Abb.in ca. cauſam.in vlti.no.per illum tex.de ſimo.& in capi. pri.per illum tex.ne prælа.vi.ſuas glo.in c.1.§.qui vero. in verbo, receperit.& ibi Gemi.no.de cleri.non reſiden.in 6.& in cap.1.in 2. colum.de his quæ vi met.ve cau.in 6.quicquid notet idem Geminia.in c.ſi compromiſſarius.in princ. per gloſ. ibi in verbo ipſo.de elec.in 6.Quinto,quia in materia excluſiua priuatiua & punitiua,quòd non eſt expreſſum in iure non inducit priuationem ſeu punitionem.de punitione pulchre loquit Bal. in l.ſi per chirographis.C.ſi certum petat.per tex. in §.quia vero Leonis.in Authen.de non alienan.& bene facit tex.in l.& ſi quis. §. diuus autem Marcus. ibi, pœnam in eum ſtatuta non eſſe.ff.de relig.& ſumpt.func.quem ponderat Bald.in l. nemo.C.de ſacroſan.ecclę.de priuatione etiam vbi verſatur maior ratio.pulchre not Bald.in Authen. ex teſtamento. C.de ſecun.nup.per tex.in Authen. de non eligendo ſecundo nubē.§.cum igitur.ibi, nec quælibet lex eſt aliquid tale dicēs. glo.in cap.cum vos.de offi.ordina.Alexan.conſi.104.12.colu 1.volu.ſed in nepotibus in hoc crimine non reperitur expreſſum.nam & tex.in d.c.ſtatutum.non loquitur de ſucceſſione collateralium, prout ibi formaliter tenet Philippus Franc⁹, ita firmat per literas groſſas dicens,quòd nepotes per illā cōſtitutionem non excluduntur a ſucceſſione collateralium, igitur &c.

24 †Non obſtat pariter dum dicit author,ꝙ æque militat punitonis ratio in nepotibus ſicut in filiis, ſalua ſua pace dixerimus non eſt verum.nam ſi loquatur de ratione expreſſa in illa.l.quiſquis ſecundum quam duntaxat licet facere extenſionem,illa non æqualiter militat in nepotibus ſicut in filiis, nā ꝙ metuuātur exempla criminis paterni in filiis eſt ex qudam imitatione naturæ quæ præſumitur ineſſe filio propter maximam cōiunctionem quam habet cum patre,quæ ratio non æqualiter militat in nepote,propter enim perſonam filij intermediam non poteſt dici eadem cauſari qualitas a delinquente in nepote ſicut in filio,quia cauſa omnis magis operatur in propinquo quam in remoto, & magis cauſa immediata quam mediata conſiderari debet.l.ſi mulier.ff.rerum amotarum.Bal.in l.interpoſitas.C.de tranſact. & ideo non præſumitur æqualis morum imitatio in vno ſicut in altero,& propte
25 rea Bald.dicebat in l.3. C.de ſuis & legi.hæred. † ꝙ nepos eſt imago patris.quaſi non eſſet idem cum patre, & ſicut imago ſecundum eum differt a ſuo repræſentato, ita & differre videtur nepos a patre ſuo.& propterea Bald.in l.3.§ ſi duo.ff.de legit.tuto.dicit,ꝙ licet nepos repræſentet perſonam patris ſui, ſcilicet filii,& reputetur eadem perſona cum eo, illud eſt per fictionem,& non ſecundum veritatem.& probatur in Auth. de hæredi.ab inteſta §.hoc vero priuilegium.colum. 9.& in l. fina.in verbo,intelligitur.C.de impu.& aliis ſubſtitu.verbum enim,intelligitur,denotat fictionem. l. ſi is qui pro emptore. & ibi no.Barto.in 12.colum.ff.de vſucap. & in l.ſi tibi homo. §.cum ſeruus.de lega. 1. & expreſſe tradit Alexand.in propria materia in conſilio ducenteſimoſeptimo. incip. conſideratis verbis ad ſi.2.colum.ſuccedit,ꝙ in materia pœnali, etiā quæ non contineret odium irrationabile, per fictionem non pōt fieri extenſio.tex.formalis in l.ob id.ff. ad leg.Aquil. & voluit Barto.in l.fina.C.vnde vi.firmant & ſequitur Franci. de Aret. & Carolus Ruynus in d.§.& quid ſi tantum.l.Gallus.ff.de lib. & poſthu.ex quo reſoluuntur multa argumenta quæ deduxi
25 ſupra pro parte affirmatiua,† ꝙ filius & nepos cenſentur eadem perſona,nam illud eſt per fictionem,& non veraciter. Non obſtat pariter altera ratio quæ per authorem extra tex. allegatur,quod videlicet puniuntur filii,vt pater eorum timore magis retrahatur a delicto quam propter timorem proprie pœnæ. Nam reſpondemus,quod illa ratio non militat ęqualiter in nepotibus ſicut in filiis, quippe quando filii ſunt in medio longe maiorem ad eos quam ad nepotes præſumitur pater gerere affectionem,quia propinqua cauſa magis agit quam remota, ita expreſſe probatur in l. ſi viua matre.C. de bonis mater.& hoc eſt ꝙ volunt omnes Docto.in l.Gall⁹. §.quidam recte.ff.de libe.& poſthu. vbi dicunt ordinem charitatis & affectionis cadere inter filiū & nepotem,vt ſi ęqualiter vocentur pe copulatiuam,& reſoluatur in diſiunctam, vt ordine ſucceſſiuo vnus poſt alium cenſeantur vocati,non nepos ſimul cum patre,quia non eſt eadem ſeu æqualis ad vtrū que affectio.pro hoc bene facit tex.cum ibi no.in l. Pupillus. §.fina.ff.de conditio.& demonſtra. ſicque æqualiter per omnia non militaret eadem ratio,igitur, cum preſertim agatur de odio irrationabili,non debet fieri extenſio.

Confirmatur ex viua ratione. Nam ſi pœna traheretur ad nepotes, duplex inconueniens ſequeretur.
27 †Primo,ex parte delinquentis,qui puniretur in filiis & in nepotibus & ſic pœna trahaeretur vltra ſuos limites. Secundo & fortius ex parte filiorum, qui ſine culpa plectuntur punirē tur duplici pœna. Primo pœna infamiæ & incapacitatis quātum ad ſeipſos.Secundo punirentur altera pœna grauiori ꝓpter punitionē ſuorum filiorum iuxta rationem auctoris, & ſic pœnæ ſęueritas maxime temperanda in eo qui non deliquit extenderetur,quod reuera eſſet cōtra omnem ęquitatē & iuſtitiam,& in talibus benignior aſſumenda eſt interpretatio.l.vulg.preſes.& l.interpretatione.ff.de pœnis. & propterea Bald.in l.moneo.C.de ſeruis expotan.dicit,quod in talibus benignus dēt eſſe iudicantis animus. & idem Bald. in l. precib. C.de impu.& aliis ſubſti.pulchre inquit, quod pro liberatione iudicantis animus ſemper inclinari debet. & propterea ſingulariter voluit Barba.conſi.60.in 1.volum.quem refert Decius in cap.1. fi.colum.de conſtitu.quod in materia criminali eligenda eſt & ſequenda opinio quę liberationi faueat,etiam ſi eſſet ſingularis.allegat in ſimili ſingulare dictum Hoſtien. in c.ſi

Digitized by Google

in c.si vir.de cogna.spiritua.tex.in cap.fina.de re iud.cum simi li.& præsertim vbi pro illa opinione sūt meliores & fortiora fundamenta.cap.capellanus.ibi,subtilioribus &c. de feriis.l.1. §.sed neque.C.de vete.iur.enuclean.cum simi.

28 Ex quibus omnibus elicio hanc conclusionem.† quę videlicet pœna incapacitatis & infamiæ inflicta filiis per l.quisquis non trahatur ad nepotes,tanquam veriorem & æquiorem in causarum decisionibus amplectendam puto,maxime in consistorio principis,in quo secundam æquitatem procedi dēt.et nō secundum.l.scriptam rigorosam.vt singulariter tradit Barto.in l.præsenti.C.de his qui ad eccle.confu.& Franci.de Aret. in l.si seruum.§.sequitur.ff.de verborum obligatio.& facit qđ voluit Bald.in l.fina.C.de legi.quod tradit idem Barto. in l.vna.C.vt quę desunt aduoca.cum plerisque similibus quæ congerit Fel.cap.ad petitionem.de accusa.& alibi sæpe Doct.

SVMMARIVM.

1 *Pœna legalis quisquis. quæ infligitur filiis, an locum habet in iam natis.*
2 *Delictum patris quo in seruitutem redigitur,filiis postea natis dūtaxat nocere præsumitur.*
3 *Qualitas odiosa patri superueniens,filiis antea natis non obest.*
4 *Natura rerum testis optimus.*
5 *Iura antiqua in filiorum ob delicta parentum punitione coriguntur per noua.*
6 *Crimen læsæ maiestatis potest per mulieres demunciari.*
7 *Interpretatio passiua restrictiua legis ciuilis per legem ciuilem potius quā per canones fieri debet.*
8 *Qualitas quæ naturaliter in est difficilius tollitur quam ea quæ accidentaliter.*

SEptima quæstio Quæ in hac materia proponitur
1 est,† an videlicet pœna. l.quisquis.habet locum in filijs iam natis.in qua quæstione.quicquid dixerit author tractatus, breuiter concludendum puto, quod pœna dictæ. l.quisquis. non habeat locum in filiis iam natis,& hæc opinio primo comprobabitur auctoritate.Secūdo ratione & auctoritate,videlicet Petri de bella Pertica Doctoris excellentissimi. & Cyni de Pistorio qui fixo pede ita tenuerunt in di. l.quisquis.quam etiam tenuit ibi sūmus practicus.Ioan.Fabri.sequitur etiam Ange. licet autos illum alle gauerit in contrarium & male, & hanc conclusionem tanquam benigniorem,magis fauorabilem & æquiorem sequitur, & dicit amplectendam optime conscientiæ vir Ioan.de Anania in capitu.vergentis.de hæreti.& in effectu videtur esse communior conclusio,& huiusce cōclusionis ratio, & fun
* damentum assumitur primum per l. secun.quam allegat author.C.de libe.& eorum libe.vt formaliter dicitur,† quod de-
2 lictum patris propter quod ipse in seruitutem redigitur nocet filiis duntaxat postea natis & non ante. ratio est secundum Bald.quia qui postea nascuntur hi contrahunt originem a linea iam infecta.ita dicit ibi Bald.in 1.colum.3.no.versi. item no.ex quo ad propositum infertur,quod cum filii delinquentis in crimine læsæ maiestatis ea ratione puniantur quod originem ex sanguine infecto trahunt, qua ratione criminis paterni exempla in eis metuuntur, quam rationem formaliter assignat Cy.in l. sancimus.C.de pœnis.Io.An.in regu.sine culpa.de regu.iu.in 6.& Salice.in l.quisquis.& formaliter Philippus Decius in sæpe allega. consilio sexagesimoquarto.quam rationem in simili affinat tex.in peccato primi parentis. in §. sed his exemplis.4.quæstio.1. quod duntaxt postea nati qui ex sanguine infecto nascuntur,& non antea puniuntur.

Secundo facit,quia si regulariter dignitas patris non prosit filio antea nato,vt duntaxat hi ab ea qualitate paterna priui legientur qui post eam adeptam concepti sunt.vulga.l.emancipatum.§.fina. ff.de senato. & tradunt omnes post glos. in l. imperialis.§.his illud.C.de nup.Barto.in l.senatores.de dignitati.lib. 12.C. & in l.quicunque.de princi.agen.in rebus.eod.
3 lib.& l.filium senatoris.ff.de sena.cum simi. a fortiori, † nec qualitas odiosa debet contrahi in antea nati. sed duntaxat in nascituris.

Nec obstat.l.moris.§.fin.ff.de pœnis.l.filii.§. primo.ff.de decurioni.quia ille leges loquuntur vt filii pœnam eniteat, tūc enim comprehenduntur etiam antea natis, alias secus ut in iuribus allega.

Tertio pro hac conclusione facit.l.pri.§.fin.ff.de bono.posses. contra tabu.l.si necem.§.si deportatur.ff.de bonis lib.quæ tradūtur.in l.diuo.C.de quæstio.cum simi.quibus iuribus cautum est casum superuenientem patri non debere obesse filiis antea susceptis,nec reddere illos incapaces successionis, & est
* communis conclusio, quod in odiosis maxime superueniens macula patri non solet nocere filijs antea natis, & etiam naturaliter videmus, quod vitium naturale patris non solet inficere filios antea natos,sed duntaxat post natos,quasi ex conceptione infecta contrahatur vitium,sic etiam in casu. d.l.quisquis.sumptum delictum imitationis morum paternorum ,puenit ex infecta origine conceptionis in qua pater tribuit formam ratione cuius filii ab eo censentur omnino deriuari,& quantum ad inclinationem naturalem similes patri effici,sed qualitas quæ superuenit patri post natiuitatem filiorum non potest infundi in antea natis & conceptis qui receperunt formam ante infectionem parentis,secundum qualitatem tunc in patre existentem, & ista est ratio naturalis secundum quā licet arguere.vt pulchre dicit iureconsultus in l.scire oportet. §.sufficit.ff.de excusa.tuto.& cura.in verbo,& ex ipsa naturali iniustitia.& propterea dicit Bald. in l. testium. C. de testi. in 7.
4 colum. §. quod nō possumus habere meliorem testem quam rerum naturam, & propterea legem pedagogam naturæ appelat Ange.in consilio cx.incipien.sanctissima & illustrissima regina,& propterea Bald.in l.vna.in princ. C. de cadu.tollen. dicit,quod optimus legis clipeus est ratio naturalis. vnde idē Bal.in l.quoties.C.de suis & legi.hæredi.dicit, quod virtus legis est in ratione naturali,quia lex speculatur in natura,& ,pterea Bald.in consilio 467.incip.quæstionem in v. parte.pulchre dicit, quod ratio naturalis quæ est ratio certa & indubia habetur pro lege scripta,& est idem quod iustitia naturalis,& ideo præualent rationibus coniunctis, sicque in proposito, cum, vt dixi, secundum naturam in antea natis non possit qualitas infectionis infundi,nimirum si delictum paternum eis non noceat,quia cum non sint nati in vitio non presumūtur ita infecti.& licet illa.l.quisquis.loquatur indistincte,tamē debet recipere interpretationem & a natura ipsa,& a legibus āntiquis loquentibus in simili materia,per quas leges nouę limitantur & restringuntur.glo.vulga.in l.sciendum.ff.qui satis dare cogan.& glo.in Authen.offeratur.C. de litis contesta.gl. in §.sed hodie.Institu.de satisda.& in §.suscepto.in Authen.de exhiben.reis.colum.v.Barto.in l.sed & posteriores. ff.de legib. & in l.omnes populi.ff.de iustitia & iure. pulchre Io.de Imo. in l.si vero.§.de viro.ff.solu.matrimo.& Alexand.consi.centesimoseptimo.quinto.volumi.cum simi.† & præsertim vbi agi
5 tur de correctione iuris antiqui,vt in proposito,vt supra dixi, corriguntur iura antiqua in punitione filiorum.tunc enim ēt si in l.noua esset apposita clausula, non obstantibus quibuscunque legibus, debet illa lex noua declarari per antiquam. vt voluit glo.valde singularis in Authen.de hęredi. quæ ab ītesta.in princip.in verb.vacantibus. colum. nona. & idem firmat Barto.in extrauagāti ad reprimēdum. in verbo,non obstantibsu. Ludon. de Roma. consilio trecentesimouigesimosecundo.& alibi sæpe Doctō. cum & præsertim hic agatur de odio irrationabili & prejudicio tertio inferendo sine culpa, quo casu summa debet fieri restrictio, ne quis indebite damnum patiatur,per id quod dicit glo.singularis quam ibi summe no.scriben.in l.fina.§.in computatione. C. de iure deliberan.& tradit in propria materia Franc.de Areti.consilio 39.in fi.vbi allegat quotas alias.tum etiam quia eadem ratio limitationis,vt dixi,verfatur hic sicut in aliis iuribus,vt etiā deduxit Ioan.de Ana.in di.cap.vergentis.de hęreti.qui hanc opinionē expresse tenet & firmat.

Non obstant fundamenta quæ per auctorem in contrariū adducuntur,quę sunt in effectu quatuor.Primo dum dicitur quod necesse est.l.quisquis.intelligi de antea natis, eo ga quasi inutilis esset in postea natis.cum tex.dicat,pater gladio feriatur,& sic non potest intelligi de postea natis, ex quo pr̄ mortuus est. namadmiror, & non parum quod tale leue fundamentum auctor adduxerit.† quippe coniuratio in principem
6 vel proditio pariæ potest longo tempore manere inulta, uel quia tales proditiones soleant occulte,& secrete,fieri qua ratione lex voluit vt per mulierem denunciari possent.l.in quęstionibus ff.ad legem Iuliam maiestatis.vbi tex.singularis loquitur de Iulia muliere quæ detexit coniurationem Catilinę. vel quia propter potentiam vel alias tales conspiratores non * possunt facile deprehendi, & per longum tempus nonnunquam liberi a pœna reliquuntur, quo tempore non est dubium quin possint concipere liberos, licet postmodum puniantur capite,& ideo argumentum auctoris non concludit, quia conclusio quam supra tenuimus loquitur in liber.natis ante crimen,& non potest vrimen ante sententiam, & sic nihil ad propositum. & eadem responsio satisfacit ponderationi tex.dictæ.l.quisquis.in ver, vxores.vbi loquitur de lucris applicandis filiis.Nam debet intelligi filiis susceptis post crimen commissum.& l.fina.de bonis proscrip.in verbo,ad posteros, nihil facit,quia loquitur in pœna confiscationis quę nimirū si transeat ad filios etiam antea natos vt supra diximus in prę cedentibus quęstionibus.

Secundo adducitur text.in cap.statutum. de hæreti. in 6.& in cap.

Digitized by Google

In c. fœlicis. de pœnis. eod. lib. cum quibusdam alijs in quib. dicit auctor esse expressum in criminibus de quibus ibi crimini læsæ maiestatis secundum eum æquiparantis pœnam imponitur, filijs habere locum etiam in filiis ante crimen commissum natis. Nã esto quod illa iura per eum allegata de necessitate probarent, tamen non potest inferri quod ita sit in
7 proposito nostro. †Primo, quia vbi agitur de interpretatione restrictiua passiua legis ciuilis, illa debet potius fieri per alterã legem ciuilem, quam per ius canonicum, eo quia in habentibus symbolum, facilior est transitus. ita in simili eleganter cõcludit Petrus de Ancha. consilio 93. incip. ista domina. Idem Petrus de Ancha. in consi. trecentesimo uigesimo quarto. incipien. viso puncto. colum. fina. & idem tradit Pau. de Castro in consi. 130. incipiẽ. dubitatur primo. colum. 5. vbi dicunt, ꝙ vbi agitur de intepretatione restrictiua vel declaratione alicuius legis municipalis, illa debet potius assumi si possit ex alia lege municipali quam ex lege scripta, eo quia in habentibus symbolum &c. & sic in proposito infertur, quod declaratio. l. quisquis. potius debet fieri ex aliis legibus ciuilibus quam ex decretalibus. Secundo respondetur, quod, vt late diximus in quæstione de filiabus, longe diuersa ratio militat in crimine hæresis, quam in crimine læsæ maiestatis. Tertio dicit, quod ratio. l. quisquis magis militat ī filiis antea natis quam in nascituris, eo quod illi viderint mores paternos, & potuerunt ex conuersatione assidua magis paternorum morum imitatores effici, nam respondemus, quòd illa conuersatio salua sua pace dixerimus, non est ita fortis sicut in fusio qualitatis quæ naturaliter imprimitur in conceptione, vt qui nati sunt post infectam voluntatem patris eius imitatores præsumantur, illa quidem quæ ex conuersatione prouenit, superuenit accidentaliter, cuius effectus facile tollitur per punitionem paternam propter quam filij retrahuntur a delicto, vnde difficilius tollitur, vt patet de per se, † quod naturaliter inest, vt in filijs
2 postea natis quam quod accidentaliter inest ratione conuersationis in filijs ante natis. Non obst. pariter dum dicit, quod alia ratio erat in l. fecun. C. de libe. & eorum lib. quam in d. l. quisquis. quia grauius est crimen læsę maiestatis &c. nam licet istud crimen in se grauius sit, tamen quantum ad pœnam filijs infligendam eadem ratio militat in vno sicut in altero, eo ꝙ originem trahãt a linea idem infecta. Quarto & postremo deduxit glo. in cap. vt commissum. §. denique. de hæreti. cum quibusdam alijs glo. per quas vult inferre, quod in crimine læsæ maiestatis habente in punitione filiorum specialem rationem non debet dispositio noua. l. quisquis limitari per alia iura loquentia in alijs criminibus. nam vnico verbo respondemus, quod fundamentum suum procederet nisi vtroque casu eadem ratio militaret, sicut in casu subiecto esse supra apte demonstrauimus. ꝙ ita formaliter respondet Ioan. de Ana. in d. c. vergentis. Ex quibus concludendum puto hanc opinionem tanquam ęquiorem & benigniorem esse amplectendã in causarum decisionibus, per quæ diximus supra in fine prędentis quęstionis.

SVMMARIVM.

1 *Princeps an possit filio restituti a pęna criminis læsæ maiestatis gratiam concedere, vt delictum patris reincidentis ei non noccat.*
2 *Rescriptum remittens pœnam ante delictum commissum est nullum.*
3 *Prohibitus vinum portare, censetur prohibitus portare lagenam causa degustationis.*
4 *Statutum est nullum quod pęna pecuniaria punit homicidium.*
5 *Remissione pęnæ prohibita, prohiberi censetur eius diminutio.*
6 *Filius pro patre puniri non debet secundum legem naturæ.*
7 *Obligatio naturalis ex tacito consensu delictis inest.*
8 *Pęna ante delictum commissum remitti potest, & qui ex alieno punitur delicto.*
9 *Filii legitimi efficiuntur per oblationem curiæ.*
10 *Princeps in his casibus dispensare potest in quibus & legem condere.*
11 *Homicidium quando & quali pecuniaria pœna puniri possit.*
12 *Dolus præsumptus futurus remitti potest, non autem verus.*
13 *Mens principis manifesta est omnino obseruanda.*

1 QUæritur †Nunquid princeps possit filio eius q alias incidit in crimen læsæ maiestatis, & fuit restitutus, præseruatiuam concedere gratiam, vt si pater reincidat, filio, dummodo patri non præbuerit assensum, delictum paternum non noceat, & in effectu est quærere an princeps ante commissum delictum possit remittere pœnam quæ imponitur filio ex delicto paterno. & quia tenuissime in hac quæstione, salua sua pace dixerimus, locutus est author, examinabimus hanc quæstionem ad vtrãque partem. Et primo pro parte negatiua, ꝙ princeps non possit facere talem gratiam, adduco, vltra, allegata per authorẽ, decisionem singularem Bal. in l. eam. C. de fideicommiss. colum. 12. vbi punctualiter ad propositum dicit, quod princeps non fingere circa impossibile, vt quia contra bonos mores, vt infert, ꝙ non potest legitimare spurium antequam nascatur, eo quod patri spurij futurum dolum remittere videtur, & daret occasionẽ delinquendi, subijciens, quod licet delicto commisso possit remitti pœna tamen antea non, quia remitteretur pęna & reatus. propterea Sali. post Iaco. Butri. in l. castitati. C. ad l. Iuliam
2 de adulte. dicebat, †quod rescriptum dãs remissionem pœnæ infligendæ ante commissum delictum non valeat, quia inuitat ad delinquendum. & quia remissio fit pœnitenti, sed pœnitere & operari simul stare non possunt, quæ ratio vltimo loco posita militat & in filiis in quibus secundum Salice. delictum præsumptum punitur, & sic eis dolus futurus præsumptus remitti videtur qui non videtur posse remitti sicut nec verus dolus. vt singulariter dicit Pau. de Castro in d. l. si vnus. §. illud. ff. de pact.

Secundo confirmatur, quia princeps non potest aliquid turpe vel inhonestum facere, quia licet sit dominus legũ, non tamen est dominus morum. vt singulariter dicit Bald. in speculo suo super Innocen. & facit quod idem tradit in l. 2. C. de serui. & aqua. & in §. vasallus si feudum. in titu. si de feu. fuerit contro. Or omne quod tendit ad materiam delinquendi est turpe quibuscunque verbis prolatis. vt singulariter dicit Bald. in l. 1. in 6. colum. C. de his qui pœnæ nomi. sed in proposito daretur occasio delinquendi, saltem facilius, cum pater magis amore filiorum quam timore proprię pœnæ a delicto retrahi possit, vt deducit author. igitur talis remissio non videt valida, vnde prohibita remissione pœnæ principali delinquẽti ne tribuatur occasio delinquendi videtur prohibitum omne pręparatorium, propter quod facilius perueniretur ad illud, ar. l. oratione. ff. de sponsa. quod tra. glo. in l. item quia. §. fina. ff. de pac. vnde elegantet Bald. inquit, in l. 1. C. quę res vẽdi
3 prohibent. †quod prohibitus portare vinum prohibetur portare amphoram degustationis gratia. idem Bald. in capi. nam concupiscentiam. de consti. pulchre dicit, quod prohibitum in termino prohibetur & in via. sed in patre in quo pœna terminatur istud prohibetur, ergo & in filio, per quem, si impunis remaneret, posset ad delictum via prępparari, omnino eñ tollenda est occasio delinquendi. l. si a reo. §. item quod vulgo. vbi Barto. ff. de fideius. l. conuenire. ff. de pac. dotalibus. l. 1. cum glo. de eo quod certo loco. l. in commodato. in princ. ff. commodati. glo. in l. scire. C. ut in poss. lega. & propterea elegãter dicit Barto. in l. cum lex. ff. de legi. & in l. omnes populi. de iustitia & iu. quod quando lex pœnam remittit, intelligitur ꝙ prętteritis casibus, & non pro futuris, ne prętstetur occasio delinquendi, & sequitur Albe. in vlti. parte statutorum. quęs. lvj. incip. similis quæstio. Angel. in consilio sexagesimo secundo. incip. ex themate. in secundo. dubio. Sal. in l. secun. per illum tex. C. de generali aboli. & alibi sæpe Docto. & propterea dicunt Docto. quod non valet † statutum imponens pœnam
4 pecuniariam pro homicidio, eo quod occasio delinquendi præstaretur. vt no. Hostien. & Abb. Moder. in cap. fina. de consue. Alberi. in secun. parte statutorum. quæstio. 122. incipien. item quæro. cum simi. vt tradunt Ioan. de Ana. & Modern. in rubrica de homicidio, & proptera traditur pro firma conclusione, quod per legem vel statutum non potest introduci, vt filii spurii succedant eo quod patres facilius delinquerẽt & allicerentur homines ad delictum. vt tradit Federi. de Senis in consi. 330. ordine meo, ita consuluerunt Iacob. Butri. & Paul. de Leaza. sequitur Bald. & ibi Ioan. de Imo. in l. testamenti. factio. ff. de testa. Bald. in l. i. C. de iure aureorum annulorum. & late Io. An. vbi multa iura allegat in addi. Spe. in ti. de succ. ab intest. ver. quid si pater circa fi. Pet. de Anch. in c. 1. q. 11. principali. de constitutio.

1 Confirmatur † fortius, quia vbi Prohibetur remissione pœnę, & illius diminutio videtur prohibita, quia, etiam quando pœna consueta minuitur occasio delinquendi præstari dicitur. licet in totum pęna tollatur. ad hoc allego tex. singularem in l. in operis C. de pœnis. sicqs cum in proposito diminueretur pœna patris ex remissione facta filio, præstaretur occasio delinquẽdi, quare ex oĩ capite talis pœnę remissio non videretur valida. & hæc sunt quæ lõge magis astringuunt quam quæ per authorem deducuntur, salua sua honorificentia dixerimus, quibus tamen non obstantibus contraria conclusio est verissima & intrepide tenenda, quod videlicet valet tale rescriptum per quod pœna remittitur filiis, qui ex alieno, non proprio puniuntur delicto, immo tale rescriptum est summæ æquitatis & iustitiæ. cum enim, vt supra diximus in quæst. filiabus. l. illa quisquis. contineat odiũ. irrationabile, & quandam tyrannidem sapiat respectu filiorum qui non delinquerint, gratia in contrarium cõcessa valde fauorabilis (eo quod per illam ad ius primæum naturæ &

ciuile

Digitized by Google

ciuile antiquum redeatur, † secundum quæ non debet filius pro patre puniri) censenda est,& ideo est valde amplianda, p id quod dicit glo.singularis.in capitu.statutum. de præben.lib. 6.facit.c.ab exordio.35. di. & vulga. l.si vnus. §.pact.ff.de pact. & propterea dicebat singulariter Panormi.in cap.veniens.de præscript.colum.6.quod licet alias prelatus non possit iura ecclesiæ remittere,tamen si remittat tale ius ex cuius remissiõe redeatur ad primæum ius & statum, valebit & tenebit remissio.& multa congerit Felyn. in cap.cum accessissent. de constitu.nemini dubium,quod si pœna filiorum quæ est ex causa valde odiosa,cum puniantur culpa aliena,remittatur,redditur ad ius primæuum diuinum & ciuile antiquum vt p̃missum fuit,ergo tale rescriptum, remissiuum illius pœnæ maxime validum & fauorabile censendum est.

7 Confirmatur † nam regulariter In delictis dicimus inesse obligationem naturalem ex tacito consensu qui videtur inesse in delinquendo facto ipso futuræ pœnæ consentire videatur, eaque ratione maxime ad pœnam obligatur,vt tradit glo.l.1.§.fina.ff.de postulan. & glo.in l.si seruus.ff.de his qui no.infam.tex.singu.in l.imperatores.ff. de iure fisci.in versicu.tu huic pœnæ te subdidisti. quæ obligatio non potest dici inesse respectu filiorum, quin nec expresse vel tacite facto ipso possunt censeri consensisse pœnę, & sic in eis omnino cessat causa obligationis ad pęnã,quare nimirum si remissio eis facta valeat, & propterea lex dicit facile parcendum eis qui non suo sed alieno morbo laborant.l.lege.C.de natur.lib.vnde licet testator possit de bonis suis disponere ad nutum,quia disponat testator & erit lex.vulg.§.disponat.in Auth.de nup.colum.quar.tamen non potest facere vt propter culpam vel negligentiam vnius ex hæredibus suis alius qui non fuit in culpa puniatur in sua portione hæreditatis,tam exosum'iura habent vnus puniatur pro alio. text. est singularis in l.pater.ff.de hære.instit. & ideo nimirum si lex cõtinens talem punitionem censeatur valde rigorosa, quam prĩceps per suam gratiam moderare possit.

Secundo expressius deduco ad propositum formalem decisionem Bald.in loco satis trito, videlicet in l.rescripta.Codi.de preci.impera.offeren.† vbi dicit,quod licet principaliter delinquenti non possit remitti pœna ante commissum delictum, tamen bene potest remitti ei qui ex alieno delicto punitur, quia tunc non videtur quantum ad illum remitti dolus futurus,sed duntaxat pœna, allegat.l.illud.ff. ad le. Aqui.& l.si familia.ff.de iurisdom.iudi.

Tertio adduco decisionem magis expressam Franci. de Aret.in l.3.in fi.3.colum.ff.de testam.vbi eleganter dicit,quod licet non valeat constitutio disponens aliquid ad fauorem delinquentis, per quam datur materia delinquendi, quia non est honesta, & per consequens nulla, tamen si disponat principaliter ad fauorem alterius qui non est particeps delicti,licet aliquando pęna imponatur vni pro altero.vt ipse ibi loquitur in filiis spuriis qui puniuntur ex delicto paterno,constitutio principaliter edita in eorum fauorem, licet videatur dare occasionem delinquendi patri,esset valida,& pro hoc videtur tex.quem ipse adduxit in Authen. quibus modis natu. effi.sui.§.fina.in verbo,non vtendo.vbi dicit tex.quod Constãpromulgauerat quandam l. super spuriis nascituris in eorum fauorem ad quam imperator non habet respectum, quia nõ vtendo perempta est. & sic datur intelligi, quod antequã tolleretur per non vsum erat valida. & hoc probatur in eodem Authen.primus modus.vbi imperator statuit † vt per oblationem curiæ filii efficiantur legitimi, & succedat parentib.quæ lex videtur dare occasionem pariter delinquendi.& sequerentur. quod non valeret.cap.cum haberet,de eo qui duxit ĩ matrimonium.vbi permittitur,immo de necessitate, pater tenet̃ alere filios spurios,quæ tamen permissio videtur ampliare habenas concupiscentię,sed quia principaliter fit in fauorẽ filiorum,qui puniũtur ex alieno delicto valet,debemus enim attendere principalem intentionem,& quod principaliter agit. l.si quis nec causam.ff.si certum peta.l qui exceptionem. ff.de cond.indeb.& ideo ĩ principe.Bal.concludit in l. cunctos. populos.C.de summa Trinita.& fide Catho. quod posset per legem permittere vt relinqueretur filiis spurijs,& tamen nõ est dubium quin daretur occasio delinquendi patri. igitur a fortiori,si posset legem condere & corrigere iura contrarium dicentia, & omnino tollere, poterit dispensare in casu particulari.vnde Marianus Soc.in c.ad audientiam. pe.charta.de ho. in versicu.quinto arti.dicit, † quod in omnibus casibus in quibus princeps potest legem condere ipse potest dispensare, immo facilius, nam legatus non potest contra leges statuere,& tamen dispensare potest,ut tradunt But.& Imo. in cle.secun. de rescrip.per glo.ibi, & sequitur Andr.Sicu.in cap.cum omnes.de consti.qui enim condere potest,& relaxare.iuri. vulga. cum princeps per legem generalem posset,si vellet, & de hoc non est dubium,cum sit mere ius positum,totam legem, q̃s quis.quantum ad pœnam filiorum abrogare, ergo a fortiori in aliquo casu particulari poterit contra illam dispensare, & presertim ibi non ex toto deletur pœna paterna, licet enim statuta quæ tribuent remissionem futuri delicti non valeãt, tamen quando diminuunt de pœna statuta, quia adhuc remanet aliqua pœna propter quam potest quis retrahi a delicto,valent talia statuta.ita singulariter tradit Nellus in prima parte secundi temporis in suo tractu de bannitis. quæstio. 11. vbi elegantissime loquitur,refert & sequitur Ioan Bapt. de S. Seuerino in repetitio.l.omnes populi.ff. de iustitia & iure.sed in proposito non ex toto pœna patri remittitur,sed duntaxat diminuitur,non principaliter,vt dixi ad fauorem filii non delinquentis.& hoc est quod dicebat Bal.in §.iniuria.de pace firman.vbi dicebat, † quod licet communiter concludatur non valere statutum quod imponit pœnam pecuniariam pro homicidio,& remittit corporalem,tamen si illa pœna pecuniaria sit magna,vt verisimiliter propter illam quis possit retrahi a delicto,valebit tale statutum.& sequitur Ponta.in suis singularibus.& allega.tex.no.ad propositum in §. pœna. Institu.de iniur.sed in proposito,pœna, quæ vltra pœnam filiorum dẽt imponi patri, quæ est pœna mortis longe grauior quacunq; pecuniaria non est dubium quin possit patrẽ retrahere a delicto,ergo valet remissio pœnæ filiorum,non enim est dubiũ quin in talibus maior sit potestas principis quam legis vel statuti,pulchre Bald.tradit in Authen.hoc amplius. C. de fideic. & facit.l.si diuina domus cum ibi no. C. de exacto.tributo.libro decimo.cum simi.& huic fundamento respõdeat author vel Appollo.

12 Confirmatur & fortius, † nam licet dolus verus futurus non possit remitti. iuribus communibus,tamen dolus presumptus futurus remitti potest.ita singulariter dicunt Io.An.in nouel.& Anto.de Butri.in cap.fraternitatis.de testi.& idem voluit.Bald.in l.pri.in fi.Cod.de vsufru. & facit glo.singu. in l. vbi exigitur.ff. de edendo.quę eleganter dicit, quod licet minor non restituatur aduersus dolum verum,tamen restituitur aduersus dolum præsumptum, sed ĩ proposito prout dic.l.quisquis est in verbo metuuntur.præsũptus dolus & malitia filiorum punitur,qui a presumũtur imitatores morum paternorum,potuit autem ille futurus dolus presumptus remitti,ergo & pœna.

Nec obstat quod non sit apposita clausula, non obstante &c.quia ubi constat omnino de mente principis non est op⁹ illa clausula non obstante.ut voluit eleganter Bald. in l.rescripta.Cod.de precibus impera. offeren.si bene ponderentur ei⁹ verba.& propterea Anto.de But.in cap.ex parte.secun.de foro compe.dicit, † quod ubi constat de mẽte principalis illa omnino 13 obseruanda est quamuis dura.& licet non sit apposita clausula,non obstabte,nec debet referri ad ius commune, & idem expressius tradit Domi.in cap.statutum.in princ.colum. quarta.in fi.de rescrip.lib.6.sed hic constat omnino de mente principis &c.

Secundo respondetur,quod vbi actus aliter non potest valere nisi de plenitudine potestatis, tunc princeps ita faciendo presumitur velle illa ita vti.pulchre tradit Pau. de Castro in l. ex impefecto.C.de testam.Modern.in cap.quæ in ecclesiarum. vbi alleg.aliasu qotas.de consti.sed secundum mentem authoris tractatus,non videretur nisi ex plenitudine potestatis potuisse concedi hæc gratia preseueratiua,ergo princeps illa pręmitur vsus,cum aliter valere non posset eius concessio.Ex prę missis etiam patet facilis solutio ad argumenta in contrarium adducta,quod videlicet daretur occasio delinquendi, nam ex prædictis plene potest responderi, & propterea non insisto, sed finaliter cõcludo talem præseruatiuam gratiam optimo iure validam censeri debere.

SVMMARIVM.

1 *Literæ principalis gratiosæ in curia præsidis non integratę an possint ei qui eas obtinuit.*
2 *Impetrans literas principis gratiosas, ante integrationem illis se iuuare poterit, si opus fuerit.*
3 *Gratiæ principum executionem secum trahentes, non indigent alia executione.*

1 NOno quærit author † An literæ huiusmodi, si non fuerint integratæ in curia præsidis vel alterius magistratus possint debeant prodesse ei qui alias obtinuit,in qua quæstione etiam multa deduci possent. sed breuiter concludo,quod defectus integrationis in casu subiecto, vbi non agebatur de præiudicio tertii,& sic non erat opus causæ cognitione in concessione gratiæ non impedit effectum

lite

Digitized by Google

literarum, quippe in aliis literis etiam remissionum verũ est quod requiritur integratio, quia etiam literæ important causæ cognitionem, cum agatur de præiudicio tertii, sed in proposito, vbi agebatur de simplici dispensatione gratiosa, & de solo præiudicio concedentis, non erat opus aliqua causę cognitione. Ita pulchre tradit Inno. in ca. nisi cum pridem. in fi. de renuntia. Bal. in l. fi. C. quibus res iud. non nocet. Panor. in c. cum olim, de re iud. & ibi late Fely. & alibi sæpe Doctores.

2 † Secundo respondemus, & peremptorie, quod etiam vbi esset opus integratione, ante illam poterit impetrans se tueri, ex sua gratia. ad hoc adduco quod in simili tradit Pau. de Ca. in l. mulier. §. non est dubitandum. ff. ad Trebellia. & l. si creditoris. C. de fideicommiss. vbi dicit, quod si bannitus obtinuerit gratiam vt cancelletur a banno, poterit illa vti etiam antęq̃ realiter cancelletur, ita quod si ex statuto permittebatur impune offendi, non poterit tunc propter suam gratiã, licet nõ

3 fuerit executa, offendi, †quia in gratiis principum, maxime q̃ secum trahunt excusationem, vt in remissione de qua in proposito, non est opus altera executione, quia per se operantur effectum, vt in simili in priuilegijs tradit Bal. in c. ad audientiam, de præscr. & faciunt multa q̃ congerunt Moder. Papien. in l. quoties. C. de rei vendi. quare concludo, quod in proposito non erat opus aliqua executione quam secum literæ habebant, cum non ageretur de alterius præiudicio, nisi solius concedentis, & ita debet intelligi & limitari stylus qui allegatur per authorem.

SVMMARIVM.

1 *Filius cui princeps concessit, ut non obstante paterno delicto succedere possit in omnibus iuribus &c. an possit extraneis succedere.*
2 *Legitimatio quæ fit respectu bonorum paternorum non extenditur ad successiones collateralium.*
3 *Remissio pœnæ ob delictum paternum facta filio amplissime extendi debet.*
4 *Argumentum a maiori in materia quantuncunque odiosa est validum.*
5 *Extensio & si prohibita sit, si tamen ratio expressa sit in lege, fieri potest.*
6 *Dispensationes odiosæ non sunt ampliandæ, licet bene fauorabiles.*
7 *Ius quærendum facilius abdicatur quam id quod iam quęsitum est.*

1
Decimo quæritur an † si per tales literas princeps concesserit filio vt non obstante delicto pater non possit ipse succedere in omnibus iuribus, bonis paternis, an videatur rehabilitatus, quantum ad successiones aliorum, videlicet agnatorum vel cognatorum? & concludit author tractatus, quod illa gratia, videtur esse quædam dispensatio odiosa, quæ non debet extẽdi. allegat in simili c. primum. de filiis presbyteror. in vj. allegat etiam decisionem Ant. de Butr. in c. per venerabilem. qui fil.

2 sunt leg. quod legitimatio facta †respectu bonorum paternorum non trahitur ad successiones collateralium, & idem tradit Ang. & fortius quidem ipse non allegat consi. xvij. vbi dicit, quod antequam valeat legitimatio quãtum ad successiones collateralium requiritur quod interueniat illorum consensus, alioquin non valet, secundum eum. Sed hisce minime refragantibus, quæ reuera non obstant, in proposito contrariũ verius de iure videtur, & ad id dicendum moueor. Primum,

3 †q̃ videlicet illa remissio pœnæ quæ fit filio sit amplissime extendenda, eo quod per talem remissionem ad ius primęuum redeamus, secundum quod in crimine lęsę maiestatis nõ puniebantur filii ex delicto paterno, quo casu etiã lex alias correctoria quæ non debet extendi, deberet amplissime interpretari. gl. sing. alleg. in q. prece. in cap. statutum. in verbo, numerandum, de præben. in vi. & Anto. de Bu. in c. olim tibi. de verborum sig. Alex. in l. si constante. ad prin. ff. solu. matr. Iason ĩ auct. quas actiones. C. de sacrosanct. eccle. cum similibus. sicq; cum princeps remiserit pœnam futuram, et habilitauerit quãtum ab bona paterna, debet trahi ad successiones aliorum, cum, vt dixi, sit valde fauorabilis.

4 †Confirmatur, quia in materia quantumcunque odiosa, bonum est argumentum a maiori. l. nec ea. vbi Bar. ff. de adulte. l. in suis. in fi. ff. de libe. & post hu. & per glo. in c. in literis, de restitutio. spoliato & facit tex. in ca. cum illorum. de sentent. excommuni. & in cano. miramur. 23. q. prima, & in l. ĩdignus, ff. de senato. & in l. si cui ex facto. ff. de seruis export. & in l. relegatorum. §. dictum, ff. de interdictis, & relegatis. & in terminis in simili est tex. reforma. in c. per venerabilem, qui filii sint legitimi. Si igitur prĩceps voluerit vt delictum paternum nõ noceret filio in bonis & iuribus patris, quibus magis debebat priuari quam successione collateralium. a fortiori videtur voluisse remittere etiam quantum ad successionem collateralium, quod maxime sine dubitatione procedit vbi princeps assignat rationem generalem, vtpote si forte dicat, quod non vult quod filii sine culpa puniãtur propter delicta paterna, tunc enim licet postmodũ dumtaxat de iuribus & bonis patris faciat mentionem, extenditur talis gratia ad omnes successiones, eo quia ratio qua fuit motus concedens tendit ad sublationem effectualem radicis, propter quam rationem licet extendere etiam dispensationes odiosas ad non expressa, vt formaliter voluit Abb. moder. in c. at si clerici, §. de adulterijs. de iud. & licet Fel. in c. postulasti. de rescri. voluerit in hoc reprehendere Abb. tamen communiter omnes illum sequun-

5 tur. vt refert Decius in d. §. de adulter. & assignatur ratio, †quia licet alias extensio prohibeatur, tamen si ratio sit expressa in l. fieri potest, quia tali casu extensio non videtur, sed dispositio legis immediate reputatur. & ita in materia correctoria q̃ est valde odiosa. dicit Bal. in auc. quas actiones, colum. 1. in fi. versi. sed ego dico, C. de sacrosanct. eccle. per tex. in l. his solis, C. de reuo. don. vbi etiam Bal. in j. no. & idem Ba l. in l. si quis seruo persuaserit. colum. 2. versi. & adde. C. de furtis, & nota. Alex. per illum tex. in l. cum mulier. in v. no. ff. sol. matri. Nam quando in pluribus casibus vna & eadem ratio decidit omnes casus, sicut genus compræhendit species, ita ratio generalis diuersas species casuum complectitur. vt no. tradit Paul. de Cast. consi. 334. præsens casus. colum. 2. Alexan. in consi. 75. vi detur. colum. 1. lib. v. & idem Bal. in auc. post fratres. versi. item frater. C. de legi. hęr. & idem dicit in c. secundo requiris. in prĩ. de appell. Non obstat quod licet eadem ratio sit, tamen videt extensio, quia illud non est verum data idẽtitate rationis, sed haberet locum si arguatur a similitudine rationis, vt declarat Pau. de Cast. in consi. prędallegato.

6 Confirmatur, quia iura quæ dicunt, †quod dispensationes non sunt ampliandæ, intelliguntur de dispensationibus odiosis ad beneficia propter ambitionem restringendam c. quam. is. de rescriptis. lib. 6. vbi vero essemus in alia materia in qua posset fauor inesse, tunc debet extendi & latissime interpretari sicut alia beneficia principum, ita pulchre Panormit. & ibi omnes Moder. in illo §. de adulte. idem Panormit. in c. ad aures. de rescr. sed in proposito non potest esse magis fauorabilis gratia quam ista, vt supra dixi, ergo latissime dẽt extendi, quibus casibus duobus prędemissis non procedit dictũ Host. vulga. in c. postulasti. vt ibi tradunt Moder. & in aliis iuri. alleg. potest autem, vt diximus in prędecedentibus quæstionibus, colligi mens & intentio finalis principis, & ratio qua motus fuit secundum quam oportet regulare suam concessionẽ ex suis præfationib. & verbis proœmialib. l. fi. vbi expresse not. Bal. Ang. & Imo. ff. de hæredi. instit.

7 Confirmatur † vlterius, quia si per restitutionem quæ post delictum commissum conceditur recuperentur iura cognationis, vt est tex. optimus in l. i. §. qui mortis, ff. ad tertu. & probatur etiam in l. j. in fi. ff. de bono. pos. contra tabul. & ibi declarat Bar. & pariter recuperantur iura fidecommissi, cuius nondũ dies cessit. l. Aris. ff. de manu. vindi. & l. ex facto. §. fi. vbi late omnes. ff. de vulga. maxime secundum iura hodierna. vt tradit Bal. in l. cunctos populos. C. de summa Trinitat. & plenissime Socy. in l. si cognatis. ff. de rebus dubiis. vbi plenissime tangit, a fortiori ista remissio quę fit ante delictum commissum debet illud operari, quia multa impediũtur fienda &c. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & facilius abdicatur ius quærendum quam ius quæsitum. l. qui autem. in prĩ. ff. de his quæ in frau. credi. Inn. in c. admonet. de renuntia. Fed. de Senis. consi. 9. Cardi. & Imo. in c. j. de locato. Panormi. in c. potuit. eo. tit. Alex. consi. 142. volum. sed ante delictum cõmissum non erat aliis agnatis vel collateralibus quæsitum ali quod ius exclusiuum filiorum, ex habilitate a successione, sed duntaxat erat quęrendũ vel vt ipsi alii succederent, vel q̃ eis non succederetur, quę fuit ratio motiua Antonii de Butr. igitur tale ius facile auferri potuit.

Ex quibus concludo, quod in casu subiecto concurrentib. præmissis gratia præseruatiua ab incursu futuræ pœnæ extenderetur generaliter ad omnes successiones, nec restringeretur propter expressionem bonorum paternorum, maxime vbi dicitur in iurib. & prerogatiu is &c. quia iura, & prerogatiuæ, partis, maxime qui est comes vel dux, sunt ut ipse sit habilis ad omnes successiones, & honores &c. Ex quibus prędemissis, sunt resoluta fundamenta in contrarium adducta per authorem, & ideo non est opus amplius insistere circa illorum solutionem.

SVMMARIVM.

1 *Gratia carere debet impetrata qui contrauenit contentis in ea.*
2 *Contractus principis quando habeat vim legis.*
3 *Sententia declaratoria requiritur in pœnis quæ sine executione infliguntur ipso iure.*
4 *Probationes liquidissimę requirũtur antequã pœna priuationis incurratur.*

5 Deli-

Digitized by Google

5 *Delictum malus a puero dignoscitur ex pœnæ qualitate.*
6 *Petitio veniæ non est sufficiens probatio delicti.*
7 *Actus sequens ad præcedentis actus declarationem tendens quando suũ sortiatur effectum.*

VNdecimo quæritur; si princeps in concessione gratiæ præseruatiuæ apposuerit clausulam, quod si filius cui fiebat gratia consentiret patri in proditione, vel conspiratione contra principem, vel faceret seu consentiret aliquid quod posset redundare in præiudicium principis esset priuatus eoipso commodo suæ gratię, an si filius tale quid postmodum fecisset reperiatur ipso iure priuetur commodo gratię, in qua quæstione & si possemus multa allegare contra authorem, breui tamen perstringemus stylo, & supposito pro vera conclusione † ꝙ
1 ex contrauentione ipso iure priuetur effectu gratię, vt tradũt late Docto. Moder. in d. §. pactus ne peteret. l. si vnus. ff. de pact. post Barto. quem author alleg. & idem Bart. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. eodem tit. & latissime disputat in si. Phi. Decius consilio centesimoquarantesimoquarto. cuius fundamẽta referre pigeret. tamen ponderanda est, ratio, in qua Bart. se fundat & cœteri Docto. quæ est, quod quando talis clausula apponitur ab habente potestatem legis condendę, cum eius cõtractus pro lege habeatur, nimirum si actio ex delicto quæ semel extincta pacto priuatorum suscitari non potest, ex dispositione tamen legis bene potest suscitari, cuius vim contra
2 ctus principis obtinet, ex illo suscitetur, & illa est ratio præcisa scribentium. sed ego reperio † quod ita demum contractus principis potestatem legis condendæ habet vim legis quando in ipso contractu exprimitur, vt singularitet colligitur fuisse de mente Barto. in consi. quod incipit ex facto proponitur ꝙ nobiles viri, prout eum refert & sequitur maximus Doctor Ioan. Bapti. de sancto Seuerino in repeti. l. omnes populi ff. de iust. & iure. vbi etiam dicit, quod repetit istud dictum relatum a quibusdam Mod. in Li. ff. de consti. prin. ideo ita deberet temperari conclsio auctoris quando esset expressum quod haberet vim legis, alioquin talis clausula videretur regulanda vt pactum priuatorum sed circa id non insisto, sed dico, quod talis clausula operaretur superueniente reincidentia ipso iure priuationem commodi gratię requireretur quod liquidissime constaret aliquid tale esse commissum ex quo pœna priuationis gratię incurrebat, vt probat tex. sing. in l. in testõ. in prin. ff. de cõd. & de. quẽ ita ad propositũ Bal. alle. in c. j. quali. domi. feu. proprie. priu. & alibi sæpe. & facta liquidatione, cẽt opus ꝙ ita declaret per sniam, vc3 vasallum ꝯueniſſe ꝓmissioni suę, & ex hoc priuatũ fuisse. nam vi per multa ꝯcludit Soc. in consi. sæpenu. aĩo reuolui &c. ꝙ edidit pro Florẽtinis, & est positũ inter consilia Frã. de Curte consi. 20. col. 11. in fi. & duodecima per totũ. † ꝙ ẽt in pœnis quę infligunt ipso iure
3 sine executione requirit snia declaratoria, quicqd dixerit Fel. in c. Rodulph. de rescrip. & in c. cũ non ab homine, de iu. vnde qñ reperitur aliqua snia lata ꝑ vasallum cui fuit gratia præseruat iua concessa, nisi exprimeret cã rebellionis ꝑ personã principis non censeretur ex illa cõditionatus. sed ex alia leuiori. vt probat tex. in l. præses. ff. de pœ. quem ad hoc allegat Panor. in c. aduersario. de excepti. & hinc dicit glo. sin. in l. hęc. n. ff. de suspec. tuto. ꝙ sententia quæ potest censeri lata ex causa irrogante infamiã. vel ex cã quæ nõ irrogat, ex ea cã tanꝙ læuiori lata præsumit, adduco ẽt alterã gl. singularẽ in c. si confirmationẽ, de ele. in 6. quæ eleganter dicit, ꝙ si non apparet quare fuerit cassata electio, in dubio præsumit potius cassata ex defectu formę, qꝙ ex vitio electi, tanꝙ ex leuiori cã & minus nociua. & idẽ in simili tradit Rota deci. 14. in antiquis in Spe. ẽt in alio casu simili. in ti. de offi. iud. §. desinit. ver. quid si reus vbi allegat. d. l. hæc. n. & in effectu est cõis ꝯclusio, quæ maxi-
4 me in qõne ꝓpposita ꝓcedit, eo † ꝙ ad incurrẽndã pœnã priuationis, vt dixi, requirunt liquidissime probationes sup facto, ex quo illa incurrenda est, nec est verũ ꝙ sola incarceratio sit sufficiens ad probationẽ delicti hmõi, imo est valde insulsum id dicere, qa incarceratio potuit fieri ex alia cã ẽt graui qꝙ ex cã delicti ꝓmissi ꝑ principẽ, tũ qa incarceratio non præsuppo nit plenã probationẽ delicti, qa pt fieri ex solis indiciis, vt sũt iura tritissima, minus v3 dũ dicit ꝙ ꝯdẽnatio ad petẽdũ. veniã satis demõstrat delictũ fuisse ꝓmissũ ꝑ psonã principis, nã placet retorquere suum fundm ꝑ eũ, nã pœna & delictũ sibi ad inicẽ confident Bal. & Alex. in l. j. ff. ne qs eũ, & in l. decuriones. C. ex gb. cau. infa. irroga. & pulchre Ant. de Pra. veteri in quodã ꝯsi. posito in si. primæ partis ꝯsiliorũ Barb. ꝓpea Barba. ꝯsi. 47. incip. præclare scribit primo Regũ. in antepe. c. 2. par. dicit,
5 † ꝙ ex qualitate pœnæ cognoscitur maius delictũ a paruo pœna. n. dẽt cõmensurari delicto, vt p multa iura cõprobat Bal. in c. 1. in j. no. de vas. qui ꝑ cõst. Loth. licq; est ꝯns, ꝙ est pœna imposita arguitur quale fuerit delictũ, sed pœna petitionis venię, vel ꝙ iterato pstet iurm fideli. &c. non est pœna quæ solet, & debet imponi ex factione, vel conspiratione ꝑ principem, quę longe grauior est, igitur non presumit fuisse tale delictũ,
6 de iure petitio † veniæ non est sufficiens pbõ delicti. gl. sing. in capi. exhibita. de homicidio. quam exclamat & sequitur Ludoui. de Roma. in l. j. §. nunciatio. ff. de noui ope. nun. & potiꝰ presumendum est vasallum fuisse condemnatum ad petendum veniam ad placandum principis animum forte motum ex relatione maliuolorum qui & plerumque solent incolere principum curias, quam ex alia causa graui contra principẽ, qa tũc verisimilius est ꝙ maior fuisset imposita pœna. & istud maxime sine dubitatione procedit, qñ postmodum ꝑ principẽ & pares curiæ fuit declaratũ talẽ vasallũ fuisse immunẽ a delictis ei impositis. tũc. n. non est dubiũ. quin snia hmõi pbat efficaciter vasallũ esse immunẽ a delicto. & vbi in vim declarationis nõ valeret, operaret de nouo effectũ suũ restituto riũ, ut in simili tradit in l. si qs mihi bona. §. sed qd si mãdauerit. ff. de acq. hęre. & in l. 3. in prin. ff. de acq. pos. vbi tradit ꝓ fir
7 ma ꝯclusione, † ꝙ vbi actus subsequẽs tendens ad præcedẽtis actus declarationẽ vel ꝯfirmationem nõ possit id operari, operabitur suũ effectũ de nouo qñ is dependet a sola voluntate facientis, vt in proposito, veniebat a sola voluntate principis declarantis cõcedere gratiã restitutoriã, & facere, ꝙ ẽt delicta haberẽtur pro nõ cõcessis, ẽt qtum effectus pręteritos, ꝑ gl. singularem in cle. i. in verbo pro infectis. de immu. eccle. & non est dubium quin talis sententia principis faciat ius apud omnes, per late lecta, & no. in c. in causis. de re iu. & ideo stante tali sententia declaratoria non esset dubium.

SVMMARIVM.

1 *Princeps inhabilem ea delicto paterno tractaas vt fidelem vasallum, an censeatur eum rehabilitasse.*
2 *Princeps vasallum post feloniam commissam vt suæ curiæ parem vocans an censeatur ei culpam remisisse.*
3 *Mens deliberata principis colligitur ex actibus frequenter iteratis.*
4 *Patientia longi temporis nonnunquam obligationem, quandoque remissionem, & aliquando alios actus inducit.*
5 *Feudo ad dominum ex mora vasalli reuerso, si dominus eum recipiat ad iuramentum fidelitatis, præsumitur moræ ingratitudinem remisisse.*
6 *Scriptura exhis quæ abundant non solet vitiari.*

1 DVodecimo Ei vltimo quæritur, † nunqd si princeps illũ qꝙ erat inhabilis ex delicto pno vocauerit, & admiserit atq; tractauerit vt fidelem vasallum, amicum & consiliarium, an eo ipso videatur eum rehabilitasse, & author tractatus dicit, ꝙ ista quæstio non habet dubium de iure. & verum dicit, pro contraria cõclusione, quod vc3 ex tali admissione & tractatione vasalli, vt purgata inhabilitas. pro quo est text. formalis peregrinus in iure in l. sed si acceptato vsu togę. ff. de iure fisci. vbi formaliter probatur, quod obsides qui recepto vsu togæ fuerunt reputati, & habiti veluti ciues Romani, effi ciuntur capaces successionum actiue & passiue, vbi alias essent omnino incapaces & ꝑpa dicimus, quod pater qꝙ tractat aliquem ut filium videtur eũ talem approbare. c. per tuas. de proba. ex tenore. qui filii sint leg. & formalius Bald. ad propositũ in l. imperialis. §. illud. C. de nupt. vbi dicit, † quod si prin-
2 ceps vasallum commissa felonia vt parem suæ curie vocauerit admiserit, vt eoipso omnem maculam absterisse. non est enim dubium ꝙ actus superioris, vc3 principis qui est agere & non pati, vt pote quia tractat vt fidelem, recipit ab eo iurm fidelitatis, & facit similia, operet offectum rehabilitationis, vt colligit & no. per Inn. & Butri. in c. veniens. de filiis presby. cõiter per omnes Docto. in c. fraternitatis. de schismat. & cõiter Doct. maxi. Alex. in l. quidã consulebant. ff. de re iu. & in l. idem Vlpianus. §. fi. de excu. tu. & maximeqñ ita reiteratur tractatus & receptio ad iurm fidelitatis. † Nã ex talibus actib. rei-
3 teratis, magis colligitur deliberata mens principis per id qđ dicit glo. in c. si quis iratus. 3. quæst. 1. Bald. in cons. diuino schismatis, quod posuit super rub. C. si quis aliquem testari prohibuerit. vnde ex factis ipsis melius quam verbis voluntas principis colligi potest. l. ei qui §. si tamen. ff. de ędil. edic. facit. l. reprehendenda. C. de institu. & substi. c. 2. requiris. de appellat. l. pro hærede. §. fina. de acq. hæredi. cum sim. Nec obstat illa cle. si Romanus. & c. si Papa. quia loquitur in simplici nominatione quę adhuc fiebat ignoranter, hic ero in quæstione præmissa, non solum reiterata nominatio sed tractatio, commissio, & receptio diutina interuenit. ex quibus non potest inficiari quin mens & voluntas principis cui inhabilitas notissima erat, fuerit rehabilitare. & possent pro ꝯfirmatione huius opinionis adduci multa fundamenta, qꝙ elicerentur ex dictis scri-

Digitized by Google

bentium in l. sciendum. ff. de verborum obligatio. & in l. si certis annis. C. de pact. & in l. qui aliena. §. primo. ff. de acquir. hęre dita. in quibus locis multas adducunt decisiones ad probandum, quod † potentia longi temporis inducit nonnunquam
4 obligationem, nouunquam remissionem. & multos alios effectus operatur, quos ibi Moder. deducunt. Et vltra facit quod tradunt Docto. in l. secun. post glo. C. de iure emphy. & in capitu. potuit. de locato. vbi dicunt, quod si vasallus qui commiserat feloniam fuerit receptus ad fidelitatem per dominum, videtur felonia remissa. Et idem in simili tradit Bal. in capitu. primo. quo tempore miles inuestituram feudi pete re debeat. & idem Docto. in cap. quæ in ecclesiarum. de const.
5 vbi dicit, quod † vbi feudum est reuersum ad dominum ex mora vasalli, si dominus recipiat eum ad iuramentum fidelitatis, videtur remisisse ingratitudinem morę, propter quam priuatus erat.

Et infinita alia deduci possent, quæ breuitatis causa prætermitto. ex quibus præmissis concludo, quod dominus diutine tractans vasallum vt fidelem amicum & consiliarium, & passim illum admittens ad honres, & alia vt parem suæ curię, eo ipso videtur omnem absterisse maculam, & eum rehabilitasse.

Hisce finem dicendi impono, & si longior fuerim quam deceet, mouit maxime, quod quæ abundant non solent vitia
6 re scripturas, † sed intelligentium implere cisternas, vt pulchre Bald. inquit in l. fina. in fine. C. de iure emphyteut. fateor, quod pleraque & pene innumera ad propositum deduci potuissent, sed locus & tempus non patiebantur plenius deliberandi consilium, vt inquit iureconsult. in l. j. ad fi. prin. ff. de exercito. opusque quasi raptim ex ingenti occupatione exceptum fuit. vt & tempus labor supplcuerit.

FINIS.

HIERONYMI GIGANTIS IVRISC. FORO SEMPRONIENSIS DE CRI. LAESAE MAIESTA.

LIBER PRIMVS.

De origine legis criminis læsæ maiestatis, & cur Iulia dicta sit?

SVMMARIVM.

1 *Lex maiestatis apud Athenienses seruata fuit.*
2 *Lex maiestatis, Cornelia a Cicerone nuncupata.*
3 *Lex maiestatis læsæ, cur Iulia nuncupetur?*
4 *Lex Iulia de adulteriis, non ab ipso Iulio Cæsare, sed ab Augusto lata fuit.*
5 *Iulius Cæsar primus fuit Imperator.*
6 *Iulus Cæsar primus Imperator legibus condendis, & ordinandis intentus fuit.*
7 *Crimen læsæ maiestatis contra Imperatorem, primo contra Iulium Cæsarē primum Imperatorem commissum fuit.*

TRactaturus materiā crl minis læsæ maiestatis, quam sparsim Doctores varijs in locis, non copiose, sed admodum breuiter examinant, & ego illam in vnum colligere, iuris studiosis commodo, & vtilitati studens, cum decreuerim operæprecium, quin potius neeessarium arbitratus sum, in primis legis prædictæ originem quærere, cum inconueniens sit, omissis initiis atque origine non repetita, illotis (vt ita dixerim) manibus, protinus materiam aggerdi. Sacram maiestatis legem vna cum priscis regibus, & principibus ipsis inter mortales initium habuisse, reperio, dispari tamen ordine, pro varia seculorum & principum conditione instituta, & obseruata fuit, summo terrore ac religione, præcipue apud barbaras nationes, perpetuo incultu fuit, vt vel Regem libero inspexisse vultu, capitale foret.

1 Apud Athenienses eam seruatam fuisse, in lege duodecim tabularum compertum est, vt attestatur Vlpianus Iurisconsultus in lege lex duodecim tabularum. ff. ad legem Iul. maiesta. demum legem Apuleius tulit, quod publicam minuens maiestatem capite puniretur, vt testatur Ayma. Riual. in sua historia iuris canonici, & ciuilis. numero centesimoquaran-
2 simoseptimo. Hanc maiestatis legem † a Marco Tullio in Pisonem, Corneliam appellari legimus, vbi his vtitur verbis, Exire de prouincia, educere exercitum, bellum sua sponte gerere, in regnum iniussu populi, aut senatus accedere, quę cum plurimæ leges veteres, tum lex Cornelia maiestatis, Iulia de pecuniis repetundis, plenissime vetant. Apud † Iurisconsultos
3 autem libro quarantesimo octauo. Digestorum eam Iuliam nuncupari videmus, & itidem libro nono Codicis, sed in neutro dictorum locorum mentio fit, quis eius legis Iuliæ maiestatis author fuerit, neque id hactenus apud vllum satis receptum scriptorem mihi reperire contigit. Si integra veterum Iurisconsultorum monumenta extarent, dubio procul, id cū pluribus aliis minime desideraretur. Cur autem a iurisconsultis ea Iulia appelletur? Odofredus in Rubr. C. ad legem Iuli. maiesta. eam a Iulio Cæsare editam, sic appellari dixit, nullius tamen authoritate hoc comprobat, nec a denominatione
4 huiusmodi consequentia fieri potest, siquidem † lex Iulia de adulteriis, non ab ipso Iulio Cæsare, sed ab Augusto lata fuit, vt testatur Vlpianus iurisconsultus in l. prima. ff. ad legem Iul. de adulteriis. & Suetonius Tranquillus in vita Augusti, & tamen Iulia appellatur. glo. in verbo, Augusti. in di. l. pri. eam de adulteriis a Diuo Augusto, vel a Caio, vel ab Octauiano latam fuisse asserit, demum quærit cur dicta sit Iulia, si non a Iulio Cæsare, sed ab vno prędictorum emanauit, & quæsito respondens dicit, ideo sic dictam, quia Iulius Cæsar primus eam induxit, sed morte præuentus perficere non valuit. Caius autem cum eam perfecisset, illam a nomine Iulii Cæsaris ei⁹ auunculi maluit, quam a se nominari, nec in ista opinione
5 persistens subdit, vel dic eam originaliter a Caio traditam, licet eā a Iulio Cæsare eius auunculo nominare voluerit, † cū is primus fuerit imperator. Io. Corasius Tholosas elegans Doctor, amicissimus meus, in libello suo Miscelanearum. capitu primo. numero octauo. dixit, prædictam legem Iuliam de adulteriis. ab Augusto cōditam, Iuliam appellari, quia sic placuit Augusto in honorem Iulii Cæsaris a quo hæres in testamento institutus fuit, cum alias ipse incontinens esset. cur autem maiestatis lex Iulia dicta sit cogitanti mihi duo in mentem cadunt primum quod eam Iulius Cæsar introduxerit, quia cum ipse crimen læsæ maiestatis contra patriam commiserit præcauere voluisse, ex quo primus Romæ Imperator esset effectus vt metu pœnæ nullus auderet huiusmodi nefandum facinus contra se aggredi: † fuit enim Iulius Cæsar legibus cōdendis & ordinandis intentus vt legitur apud Suetonium Tranquillum in vita ipuus Cæsaris qui scribit quod ipse Iulius Cæsar ius ciuile ad certum modum redigere atque ex immensa diffusaque legum copia optima quęque & necessaria in pauciss imos conferre libros data de hoc Marco Varroni cura destinauit, morte autem pręuentus id efficere non
6 valuit, † secundum quod lex prædicta lata fuerit ab Augusto Octauiano vel Caio postquam occisus fuit Iulius Cæsar, & sic ab interfectoribus crimen læsæ maiestatis commissum fuerat, illam Iuliam nominari voluisse in honorem Iulii Cæsaris qui fuit primus imperator contra quem commissum fuit huiusmodi crimen, siquidem per antea contra rempublicam Romanorum committebatur.

Quotuplex sit maiestas.

SVMMARIVM.

1 *Maiestas duplex est.*
2 *Maiestas humana quadruplex est.*
3 *Maiestas Papæ omnium maior est.*
4 *Papa vices Dei gerit in terris.*
5 *Imperator iurat fidelitatem papæ.*
6 *Maiestas dicitur Imperatoris.*
7 *Maiestas dicitur Regis.*
8 *Maiestas dicebatur populi Romani.*
9 *Populus Romanus omne ius Principem transtulit.*
10 *Venetorum Respublica succedit loco Reipublicæ Romanæ.*
11 *Venetiarum ciuitas Roma vocatur.*
12 *Venetorum Respublica neminem in temporalibus superiorem recognoscit.*
13 *Venetiarum ciuitas libera est.*
14 *Veneti Imperatorem recognoscere non tenentur.*
15 *Venetiarum ciuitas in suis terris omnia potest quæ imperator in suis.*
16 *Venetorum Respublica maiestatem habet. Et ciuitas Venetiarum est aliarū ciuitatum Regina.*

Snbdi-

Digitized by Google

17 *Subditus.qui contra ſtatum Venetorum machinatur, crimen læſæ maieſtatis committit.*
18 *Maieſtas etiam Prætori attribuitur.*
19 *Gelfæ & Gibillinæ patris nulla eſt maieſtas.*
20 *Maieſtas dicitur etiam principis gubernantis per ſuos ſubditos.*
21 *Quilibet liber populus maieſtatem habere videtur.*
22 *Maieſtas eſt nominis magnitudo ſiue dignitas.*
23 *Maieſtas apud veteres Dea credita eſt.*
24 *Maieſtas vnde dicatur.*

1 MAieſtas duplex eſt. Diuina & Humana. Authẽ. gazaros. Cod. de hæreti. cap. duo ſunt. xcvj. diſtinct. & habetur per Bald. in conſilio quinquageſimonono. licet eleganter columna prima. in prncip. in primo volumi. & Nellum in tracta. bannitorum. in prima parte ſecundi temporis. quęſtio. 16. Diuina vnica eſt, quia vnus Deus ſcriptum eſt enim Mathæ. cap. quarto. Deum tuum adorabis & illi ſoli ſeruies, & in decem præceptis quę nobis ſeruanda Chriſtus ſeruator noſter reliquit ſimiliter ſcriptum eſt: vnum cole Deum. Ad idem text. in l. pri. Cod. de ſumma Trinita. & fide catholica. † Humanam vero maieſtatem triplicem eſſe teſtantur ſcribentes videlicet Imperatoriam, Regiam, & populi Romani. At ego dixerim quadruplicem eſſe principaliter Pontificiam, Imperatoriam, Regiam. & populi Romani olim, nunc vero extinctam. † Harum autem maior eſt Pontificia. Pontifici etenim vniuerſalis eccleſiæ Imperium a Deo datum eſt. vigeſimaſecun. diſtinctio. capitu. pri. † & Pontifex Ieſu Chriſti ſeruatoris noſtri cuius vices in terris gerit locum obtinet. capitu. inter corporalia. in princip. in verſicu. non enim humana. de tranſla. epiſpo. quinimmo dicitur in capitu. quanto. §. primo. eodem titu. quod non puri hominis, ſed viri Dei in terris vices gerit. & habetur per Catald. de Boncompa. in tracta. ſuo de poteſta. Papæ. columna quin. verſicu. ſumma eſt. † Hinc eſt quod imperator. vti inferior fidelitatem papę iurare tenetur. 63. diſtinctio. capitu. tibi domino. de quo plene ſcribitur in Cle. Romani. de iureiuran. & quod Pontificia maieſtas Imperiali maior ſit probat text. in capitu. ſolitæ benignitatis. de maiorita. & obedien. & habetur per Nico. Boe. in tracta. ſuo de ſedi. in 6. preſuppoſito. in verſicu. idem conſpirat contra papam. numero decimoſeptimo. Ad idem text. in capitu. ſi imperator. nonageſi. ſex. diſtinctio. † Pontificiam imperialis ſequitur maieſtas, de qua in procœ. Inſti. in princip. & in l. quiſquis, circa princip. Codice. ad legem Iuli. maieſta. & in l. prima. in princip. Cod. de legibus. ibi. quid enim maius, quid ſanctius Imperiali maieſtate. ad idem text. in l apertiſſimi. in fine. Cod. de iud. † Poſt imperialem Regia ſe offert maieſtas, de qua in l. pri. Cod. vt nemo priuat. iai Regiæ maieſtatis. & in conſtitu. Fede. in titu. de pace tenen. in vſibus feudorum, vbi Mathę. de Afflict. in ſecundo notabili. † Quarto Romani populi. maieſtas dicebatur. Cic. in 3. Phil. Tantus autem conſenſus municipiorum, colonariumque prouinciæ Gallię, vt omnes ad authoritatem hnius ordinis maieſtatem populi Romani defendendam conſpiraſſe videantur. Et idem Cic. in oratio. pro Rabirio. inquiens, operãque darent vt imperium populi Romani maieſtaſque conſeruaretur. Et de maieſtate populi Romani habetur in l. pri. ff. ad legem Iul. maieſta. Iſta antem maieſtas Romani, populi iam diu extincta. † Roma enim omne ius ſuum in principem trãſtulit, vt habetur in l. prima. ff. de conſtitu. Prin. & in l. prima ff de offic. præfect. præt. & per Andream de Iſernia in ſua glo. ſuper conſti. Regni, in princip. numero duodecimo. † Loco autem Romanę Reipublicæ inclita Venetorum ſucceſſit Reſpublica, vnde de ea loquens. Fulgo. in conſilio ſexageſimoſecundo. in fi. ciuitatem Venetiarum communem omnium patriam eſſe dixit. † Et iure merito Venetorum Reſpubli. Rom. olim Reipublicę lętatur prerogatiua, quia ſicuti illam dum viguit neminem vnquam ſuperiorem recognouit, ſic pariter & illa Venetorum neminem niſi Deum optimum maximum in temporalibus ſuperiorem habet, quod ea ratione eſſe dici poteſt, quia † ciuitas Venetiarũ cum ſit in mari fundata libera eſt, vt ſcribit Bald. in Rubrica. Digeſt. de rerum diuiſio colum. ſecun. in verſicu. circa ędificia quęro. Idem tenet Ioan Franciſc. Ripa in lege pri. numero octauo. Digeſt. de acquiren. poſſeſſio. vbi dixit. † Dominos Venetos non teneri recognoſcere imperatorem. & idem ſcribit in l. inſulam. numero vigeſimoſecundo. Digeſt. de verborum obligatio.

Hoc idem firmat Bartho. Cœpo. in tracta. de ſerui. ruſtico. prędiorum. in capitu. de mari. numero quarto. & Iaſon in lege cunctos populos. in repet. colum. 19. Cod. de ſumma Trinita. fide catholi. & idem Iaſ. conſilio ſeptuageſimo. columna pri.
15 in ter. volumi. in quibus locis ſcribit quod † ciuitas Venetiarum non recognoſcit imperatorem immo in ſuis terris vim imperatoris obtinet, & omnia poteſt quę imperator in ſuis.
16 † Nonnulli ergo dubium ciuitatem Venetiarum quam ſoleo appellare aliarum ciuitatum Reginam, maieſtatem habere. Nec obſtat quod Bald. in conſilio quinquageſimono. licet eleganter in primo volumi. dixerit, quod aliarum ciuitatum citra Romam nulla eſt maieſtas, quia eius opinio non procedit in ciuitate Venetiarum, per ſupradicta. contra quã crimen læſæ maieſtatis committi dicitur, vt voluit Pau. de Caſtro in l. 3. verſicu. item nota text. C. de epiſcop. aud. vbi dicit
17 quod † crimen lęſę maieſtatis committitur quando per ſubditum ſit contra ſtatum ſeu regimen ciuitatis quæ per ſe ipſam non per alium regitur, vt eſt ciuitas Venetiarum. Idem tenuit Prępoſi. in c. in primis. in §. de perſona. col. 7. verſi. 3. dicitur 2. q. 1. vltra prędicta.

18 † Attribuitur etiam maieſtas prętori, ut in l. ſi familia. Dig. de iuriſdi. omnium iudicum. & ibi per Alexand. & Claud. de Sciſello in princip. ibi, ſecundo pondera. ad idem tex. in l. penulti. ff. de iuſtitia & iure. & not. Math. de Afflict. in titulo de pace tenen. & eius violat. columna pri. in ſecun. nota. in vſibus feudorum & idem dixit Socinus conſilio vigeſimoſecundo. ſequendo ordinem. colum. 2. verſic. ſed hoc aduertendum. in primo vol.

Hinc eſt, quod actio popularis eſt contra eum qui prętoris maieſtatem contempſit, quia quilibet de populo contra eum agere vel excipere poterit, ita voluit Dynus in conſilio vigeſimono. prima quęſtio. circa medium argumen. ff. de iuriſdi. omnium iudicum l. ſi quis id. & l. ſi familia. publicę enim intereſt prętorum decreta non contemni. ff. ad Trebel. l. ſeruo inuito. §. ſi prętor. & dixit Socin. in dicto conſilio vigeſimoſecundo.
19 quod † partis Gelfæ & Gibillinæ nulla eſt maieſtas, qa hæ sũt duę ſectæ ſolum in locis in quibus vigent, quod voluit etiam Bald. in conſilio quinquageſimonono. in primo volumi. & Nellus in tractatu bannito. in prima parte ſecundi temporis, quęſtio. 16.

20 † Dicitur etiam maieſtas cuiuſcunque principis dominium habentis & per ſe ſuos ſubditos gubernantis, ad quod facit text. in l. digna vox. Codice. de legibus. & text. in l. ter. Codi. de
21 epiſcop. audien. Quinimmo, † quilibet liber populus maieſtatem habere videtur, vt voluit Lucas de Pen. in lege prima columna ſecunda. in fine C. de exacto. prędio. fiſcal. libro vndeci
22 mo. † dicitur etiam maieſtas magnitudo dignitatis. iuxta illud Oui. in 4. Metamorp. Non bene conueniunt nec in vna ſede morantur Maieſtas & Amor.

23 † Dea quoque apud antiquos credita eſt eſſe maieſtas, honoris ac riuerentiæ filia, de qua lib. v. Faſtorum ſic alludens ſcripſit Ouid.

Donec Honos placidoque decens Reuerentia vultu.
Corpora legitimis impoſuere thoris.
Hinc ſata maieſtaas quæ mundum temperat omnem.
Quaque die partu eſt edita magna fuit.
Nec mora conſedit medio ſublimis Olympo.
Aurea purpureo conſpicienda ſinu.

Et Rurſus.

Aſſidet ipſa Ioui, Iouis eſt fidiſſima cuſtos.
Et præſtat ſine vi ſceptra tenere Ioui.
Venit & interras coluerunt Romulus illam.
Et Numa: mox alii tempore quiſque ſuo.

24 Dicitur autem maieſtas quaſi maior ſtatus vel poteſtas. ita dixit Old. conſilio quaranteſimotertio. item quæritur vtrum. columna ſecunda. verſicu. circa textum, quem refert & ſequitur Prępoſitus in capitu. in primis in §. de perſona, columna ſexta. verſicu. pro declaratione. ſecun. quęſtio. pri. idem dixit Alberic. in l. quiſquis. columna 6. in verſicu. circa primam quæſtionem. C. ad legem Iul. maieſt. & hinc dicitur crimen lęſę maieſtatis, quia maior ſtans, ſeu maior ſtatus offenditur, & propterea quando non ſubditus committit in principem, quia princeps ille cui talis non eſt ſubditus, quod ad ſe, nõ eſt maior ſtans, crimen lęſæ maieſtatis committere non dicitur de quo late dicam, infra ſuo loco.

Crimen laſæ maieſtatis humanæ quid ſit. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Crimen læſæ maieſtatis quid ſit, ſecundum Vlpianum?*
2 *Diffinitio Azonis.*

Digitized by Google

Hieron. Gigan. de crim. lęsæ maiest.

3 *Diffinitio totum diffinitum euacuare debet.*
4 *Omnis diffinitio per quam non cognoscuntur accidentia propria subiecti, nõ dicitur diffinitio, nisi equiuoce.*
5 *Diffinitio, seu descriptio criminis lęsæ maiestatis, secundum Authorem.*

VIdimus supra. Quotuplex sit maiestas, quibus sit attributa, & quare sic dicatur, nunc vero operęprecium est videre quid sit crimen lęsæ maiestatis humanæ. Nam licet dixerimus supra, duplicem esse maiestatẽ, Diuinam videlicet, & humanam, in hoc nostro tractatu solum de lęsæ
1 maiestatis humanæ crimine agendum erit.† Est igitur crimen lęsæ maiestatis, secundum Vlpianum in l.j.ff.ad l.Iul.maiest. illud quod aduersus Populum Romanum, eius securitatem committitur. Demum in l.pri. & secun. dicti titu. idem Vlpianus ponit casus in quibus crimen prædictum committitur, verum quia diffinitio prædicta solum comprehendit casus q̃ contra populum Romanum committebantur eo tempore, & ideo secundum tempora hodierna, diffinitio prædicta nimis restricta est, nec conuenit crimini prædicto in omnibus, secundum nostra tempora, quia vt supra diximus, Populi Romani maiestas extincta est, & omne ius suum in principem translatum, demum superuenit ius Codicis, quo dictum crimen dilatatum fuit, vt habetur in toto titu. C. ad legem Iuli.
2 maie. & præsertim in d.l.quisquis.† Aliam diffinitionem, seu potius descriptionem, ponit Azo, in in sua Summa dicti titu. C. ad l.Iul.maiesta. Dicens, quod crimen lęsæ maiestatis est vbicunque quis contra vrbem aliquid molitur, vel quod profugit ad hostes, vel quod hostes qualitercunque adiuuat, vel armis, vel pecunia, vel consilio, vel quod subiectas prouincias nititur facere rebelles, vel quod in ciuitate seditionem mouet, vel quod magistratus vel princeps vel qui circa eius lat⁹ sunt & militant occidantur, vel arma sumat, vel loca occupet, contra rempublicam. Ista diffinitio Azonis vtique generalior est, & sic magis adaptatur ad dictum crimen, secũdum ius Codicis. Attamen & ista non vsquequaque satisfacit, quia
3 †diffinitio totum diffinitum euacuare debet, vt notatur in l. pri.ff.de testa.l.omnis diffinitio ff.de regu.iur.& est glo. in rub. C.de summa Trinita. & fide catholi. Diffinitio autem prædicta talis non est, quia non compræhendit scientiam habẽtes de tali crimine committendo, & non reuelantes, quod vtiq; est crimen lęsę maiestatis, vt in prędallega.l.quisquis.§.sane si quis, de quo dicam infra in titu.de pluribus quæstio.secun. Itẽ non comprehendit mittentes literas hostibus, ac alios casus omnes de quibus in l.1.& 2.ff.ad l.Iuli.maiest.& in l. quisquis. C.eodem tit. Ideo prædicta proprie diffinitio dici non potest,
4 quia † secundum Aristotelem libro primo.de anima. Omnis diffinitio per quam non cognoscuntur accidentia propria subiecti, non dicitur diffinitio, nisi equiuoce.¦Ea propter diffinitionis Azonis addendo, sic dicerem,† Crimen lęsæ maiestatis
5 est, vbicunque quis subditus contra principem, rempublicam ve superiorem non recognoscentem aliquid molitur, vel ꝙ ad hostes profugit, vel hostes qualitescunque adiuuat, vel armis, vel pecunia, consilio, eisque nuncios, vel literas mittit, secretave nunciat, vel subiectas prouincias nititur facere rebelles, vel in ciuitate seditionem mouet, vel efficit, quod princeps, senatores, collateralesve illius occidãtur, vel quod arma sumat, vel loca occupet, cõtra Rempublicam vel principem, vel quod de proditione & tractatu contra principem, vel Rẽpublicam scientiam habeat, & non reuelet, vel quodcunque aliud quis dolo malo faciat, quo princeps, respublicave directe damnum patiatur. Ista diffinitio generalior est, non tamen eam ex logicorum regulis sumptam, sed legali modo compactam dixerim, & vere potius descriptio quędam dicti criminis censenda est, quam diffinitio, per quam crimen lęsæ maiestatis de quo tractare intendimus, cognosca ur, vt in simili, dixit Vul. Zas. in tract.suo feudorum, in print. circa feudi diffinitionem.

Qualiter & a quibus crimen lęsæ maiestatis committatur.

SVMMARIVM.

1 *Maiestas papæ, primum gradum inter terrenas maiestates obtinet.*
2 *Conspirando contra papam. committitur crimen lęsæ maiestatis.*
3 *Eisdem modis committitur crimen lęsæ maiestatis contra papam, siue per laicos, siue per clericos, quibus contra Imperatorem.*
4 *Offendens Cardinalem incidit in crimen lęsæ maiestatis.*
5 *Papa ob demerita priuat imperatorem.*
6 *Verus imperator dicitur quem papa confirmat.*

QVAESTIO PRIMA.

1
VTm maiestas Summi Põtificis primum gradum inter terrenas obtineat maiestates vt supra diximus, operęprecium imo debitum existimaui ab ipia exordiri. digniora etenim præponenda esse testatur glo. in fi. Institu. de iure natu.gen.& ciuil.in versi.ingnoran
2 ter & glo.in rub.C.de senten.præfec.prętor.affri.† Primo quã do quæro an crimen lęsę maiesta. committi dicatur cõtra papam quando aliquis contra ipsum conspirat & dicendum ꝙ sic per tex.in c.imprimis.2.quęstio.i.circa finem vbi nota. per Prępositi.in §.de persona.col.v.in ver.nota etiam eleganter.
3 Quinimmo† eisdem modis committitur crimen lęsæ maiestatis contra papam, siue per laicos, siue per clericos, quibus contra imperatorem, de quibus in d.l.quisquis C.ad lul.maiest.& in toto ti.ff.eo.vt voluit idem Præpositi.in prędalleg.c.in primis, in §.de persona.col.7.ver.qui autem.num.20.2.q.1.adducit ad hoc tex.in c.fœlicis.de pœnis.in 6.arguendo a fortiori. Ibi eñ
4 dr, ꝙ † offendens Cardinalem incidit in crimen lęsę maiestatis, ergo multo magis offendens papam. Auth. multo magis. C.de epis.& cleri.ad hoc facit etiam tex.in c.de ligurib.23.q.v. & hoc procedit, siue clericus, siue laicus sit qui papam offendit.per tex.in d.c.fœlicis, qui loquitur tam de clericis quam de laicis offendentib, Cardinalem, quod ex pœnis inibi descriptis liquido constat in illis verbis, ibi, si qua vero. & rursus ibi, qđ si quis, idem voluit Nico.Boerius in tracta.suo de seditio.in 6. prępsuppositio.colu.v.versi.idem si conspirat contra papam,& ratio est in promptu, quia si conspirans contra imperatorem incidit in dictum crimen d.l.quisquis. idem dicendum a fortiori de conspirante contra papam, qui imperatore maior est,
5 vt dictum fuit supra in prin.† Papa enim ob demerita imperatorem priuat. vt in c.ad apostolicæ.de sen. & re iudi.libro 7.
6 Immo† is dicitur verus imperator quem papa confirmat.c.venerabilem de electi.& hanc conclusionem, quod crimẽ lęsæ maiestatis dicatur committi contra papam, tenuit etiã Bonifa.in cle.pasto.in §.sanc.col.2.versic. nota quod crimen lęsę maiestatis.de re iudi.nume.23.

SVMMARIVM.

1 *Papa est omnium christianorum dominus.*
2 *Imperator secundum veritatem ab ecclesia dependet.*
3 *Imperator est adiutor & protector ecclesiæ, & illam defendere tenetur.*
4 *Imperatores Reges Principes ecclesiam & eius ministros defendere debent.*
5 *Imperator conspirans contra papam, & sanctæ Romanæ ecclesiæ statum crimen lęsæ maiestatis committit.*

QVAESTIO II.

SEcundu quæ. An imperator offendens papam in casibus contentis in legibus loquentibus de crim.ne lęsę maiestatis, & pro quibus alij incidũt in prędictũ crimen, ipse quoq; lęsę maiestatis crimẽ commit
1 tere dicatur. In hac quęstione, Prępo.in c.ĩ primis, in §. de pęo na.tenuit ꝙ sic in 8.col.in ver.qui autem sint.2.q.1.† est.n.papa omniũ chrstianorum dñs c.cuncta per mundum.9.q. 4.&
2 †imperium ſm veram conclusionem ab ecclesia depẽdet, vt voluit Bar.iuris auriga extrauag.ad reprim. super verbo totiꝰ orbis. Papa.n.vtrunque gladium hẽt, spiritualem & tpalẽ, sed exercitium tpalis ecclesia concessit imperatori, vt concludit Abb.in c.nouit.col.7.ver.ex quib.omnib.de iudi.& Pet.de Ancha.in d.cle.past.col.7.ver.26.nota.de sen. & re iud.& habetur per Restaurum in suo tra.de impe.q.v.col.3.in versi. pontifex.
3 nu.4. Comprobatur, quia †impera. adiutor & protector est ecclesię.illamq; defendere tenetur, vt per Ant. Rosel.in trac.suo de potest.papę & impera.§.fi.nu.3.hinc est, ꝙ fidelitatem papę iurat.63.disti.c.tibi domino,& per Bellenci. in tra. de subsi. carit.q.56.& Pe.de Monte in tra.de monarch.concilij.q.4.nu.
4 8.† Constituti etenim sunt imperatores, reges, ac principes, vt ecclesiam eiusq; ministros defendere debeant.23.q.v.c.prĩcipes.& c. regnum.& c.administratores.per quę iura ita dixit Spe.in trac.suo de mod.general.concil.congreg.rub.40.nu.2. erit ergo ex pręmissis conclusio.ꝙ † imperator conspirans cõ
5 tra papam & sanctę Romanę ecclesię statum quem defendere tenetur crimen lęsę maiestatis committit.

SVMMARIVM.

1 *Non subditus offendendo principem cui non est subditus crimen lęsæ maiestatis non committit.*

2 *Subdi-*

Digitized by Google

1 *Subditus imperatoris est subditus papę, habitu, licet non actu.*
3 *Subditus Imperatoris si papam, offendat incidit in crimen læsæ maiestatis.*

QVAESTIO III.

TErtio quæro, An subditus imperatoris machinans cõtra papam, vel statum ecclesiæ crimen læsę maiestatis committere dicatur? dicendum videtur quòd non, nam† nõ
1 subditus crimen læsæ maiestatis non committit offendendo principem cui non est subditus, vt per Doct. in l. quisquis. vbi Albe. C. ad l. Iul. maiest. & probat tex. in clemen. pastoralis, &
2 ibi not. scribentes. de re iud. contrarium verius esse dicas.† subditus enim imperij est subditus papę, habitu, licet nõ actu, vt not. Bart. in extrauagan. ad reprimen. in sua gl. in verbo totius orbis, & per ea quæ no. Præpositi. in c. cum verum. 96. distin. &
3 in c. nouit. de iudi.† ideo si papam offendat incidit in crimen læsæ maiestatis, & hoc sentit Bar. in Extraua. qui sint rebelles in versic. rebellando, hanc etiam opinio. sequitur Præpo. in c in primis, in §. de persona. col. 6. versi. intellige subditus. nu. 18. 2. q. j. & Bonifa. in d. clemen. pastoralis. §. sane. col. 2. in versicu. nota quod crimen læsę maiestatis. nu. 23. vbi istam opinionē rationibus cõprobat, de quibus per eum ibi, licet nõnulli cõtrarium teneant, faciunt pro prædicta conclusione quæ sup. dixi in secunda quæstione proxima præcedẽte, in qua conclusum fuit imperatorem machinante cnotra papam incidere in crimen læsæ maiestatis, si enim secus esse diceremus in subdito imperatoris, vtique in hoc melioris cõditionis essẽt subditi quam ipse imperator, quod nimis absurdum esset.

SVMMARIVM.

1 *Imperator non potuit ferre sententiam condemnatoriam pro crimine læsæ maiestatis contra Regem Robertum, quia non erat eius subditus.*
2 *Subditus Papæ offendens imperatorem, & si crimen læsæ maiestatis contra imperatorem non committat, illud tamen committit contra papã.*
3 *Imperator est defensor papæ & ecclesiæ, & ipsius papæ confederatus, eiq; fidelitatem iurat.*
4 *Subditus papæ si non directe, saltim per quandam consequentiam papam offendere dicitur offendendo imperatorem, qui est fidelis confederatus papæ & ab eo coronatur.*

QVAESTIO IIII.

QVarto quæro, Quid contra dicẽdum sit, quando subditus papæ imperatorem offendit? dicas quod crimen læsæ maiestatis non committit, vt est decisum per tex. clemen.
1 pastoralis. de sent. & re iudica. vbi habetur, q† imperator nõ potuit ferre sententiam condemnatoriam pro crimine læsę maiestatis contra Regẽ Robertum quia nõ erat subditus imperatoris, sed papæ de quo ibi late per scribẽtes, vbi Pe. de An
2 ch. in 19. no. dicas tamen, q† subditus papę imperatorẽ offendens, si non committit crimen læsę maiestatis contra imperatorem, tñ illud committit contra papam imperatorem offen
3 dendo, lædit enim papę maiæstatem, quia † imperator est defensor papę & ecclesię, vt dixi supra in 2. q. & est ipsius papæ confederatus, & ei fidelitatem iurat, ut clemẽ. j. de iureiuran. ideo papam offendere dicitur. facit tex. in l. in prin. ff. ad l. Iul. maie. & in l. non dubito. ff. de capt. & postli. reuer. & ita tenuit Bar. in extrauagan. qui sint rebel. in ver. rebellando. in versi. 2.
4 potest intelligi, vbi dxit, quod † subditus papę si non directe, saltim per quandam consequentiam papam offendere dicitur imperatorem offendendo qui est fidelis confederatus papæ, & ab eo coronatur. Hanc etiam cõclusionem tenuit Præpositi. in prælle. c. in primis. in §. de persona. col. 7. ver. de imperatore. nu. 22. 2. q. 1. & idem tenet etiam Pet. de Anch. in d. cle. pasto. col. 3. circa medium. in 8. not.

SVMMARIVM.

1 *Federicus imperator capere faciendo cardinales, & alios prælatos euntes ad concilium sacrilegium perpetrauit.*
2 *Papa est Romanæ ecclesiæ sponsus, & Cardinales sunt eius filii spirituales primi gradus, ipsique maiestatem habent sicuti papa eorum pater, & offendens incidit in crimen læsæ maiestatis.*
3 *Cardinales sunt pars corporis papæ.*
4 *Cardinalem offendens incurrit crimen lęsæ maiestatis.*
5 *Cardinalis est collateralis papæ.*
6 *Episcopi licet iurent fidelitatem papæ, tamen Cardinalis tanquam viscera & pars corporis papæ huiusmodi iuramentum præstare tenetur.*
7 *Cardinales sunt consiliarii papæ & illi assistere debeut cotinue, in curia commorantes;*
8 *Cardinales dicti sunt, a cardine, quia sicuti ostium in cardine vertitur, ita in eis administratio totius vniuersalis ecclesiæ versatur.*
9 *Cardinales se habent ad papam sicuti senatores ad Imperatorem.*
10 *Imperatori si offenderet Cardinalem aliquo ex modis contentis in c. fœlicis. de pœ. in 6. in crimen læsæ maiestatis incideret.*
11 *Cardinalem offendens crimen læsæ maiest. & sacrilegium committit.*
12 *Crimen læsæ maiestatis commissum contra principem secularem, dicitur crimen sacrilegio proximum.*
13 *Qubus modis Cardinalem offendens quis incurrat crimen læsæ maiestatis.*
14 *Dispositio c. fœlicis. de pœ. in 6. fallit in eo qui ad sui defensionem Cardinalem percussisset.*
15 *Pœna legis cessat, in percutiente aliquem se defendendo.*
16 *Dispositio d. c. fęlicis, dum loquitur de ratihabitione, non habet locum in sola ratihabitione, sed requiritur quod fuerit gestum nomine ratihabentis.*
17 *Receptatores delinquentium contra cardinales puniuntur & ipsi pęnis, de quibus in d. c. fęlicis.*
18 *Affines & consanguinei receptantes offendentes cardinalem non puniuntur eadem pęna qua extranei, attamen non absoluuntur, sed mitiori pœna cum eis agendum erit.*
19 *Cardinalis qui esset rebellis papæ expresse vel occulte impune potest occidi.*
20 *Idem dicendum esset si Cardinalis esset proditor papæ.*
21 *Quis dicatur proditor.*
22 *Franciscus Alidosius Cardinalis Papiensis licite potuit occidi a Francisco Maria Feltrio de Ruuere Vrbini Duce, & sanctæ Romanæ ecclesiæ Capitaneo Generali, quia dum præesset exercitui ecclesiastico vti legatus, ducibus Gallici exercitus inimicis secreta nunciabat.*
23 *Christophorus Pierius Gigas Poeta Authoris Patruus.*
24 *Occultus rebellis seu proditor impune occidi potest, & q fuerit occultus rebellis in iudicio super homicidio probatur.*
26 *Vrbanus sextus Pontifex septem Cardinales qui clam cum Clemente cũ eo de Pontificatu contendente conspirant, saccis inclusos in mari demergi iussit.*

QVAESTIO V.

QVinto quæro, An offendens Cardinalẽ incidat ī crimẽ læsæ maiestatis? videtur dicendum quod non, sed quod sacrilegium committat per text. in clem. pri. de pœnis, vbi text. dicit, si quis in hoc genus sacrilegij inciderit quod quemuis Pontificem iniuriose & temere percusserit. Secundo facit tex. in cap. ad apostolicæ. in §. perpetrauit. de senten. & re iudi.
1 in sexto. vbi habetur† quod Imperator Federicus sacrilegium perpetrauit capere faciendo Cardinales & alios prelatos eũtes ad concilium. Tertio pro ista opinione facit text. in capit. fœlicis. de pœnis in sexto in princip. ibi si quis deinceps in hoc sacrilegij genus irrepserit: communis tamen Doctorum opinio est in contrarium, videlicet, quod offendens Cardinalem
* lęsę maiestatis crimen incurrat, quam tenuit And. de Isern. in eo stitu. regni quę incipit. vt participatio. colum. secun. versicu.
5 in cardinalibus: vbi dixit, quod † Papa est Romanę ecclesię sponsus, & Cardinales sunt eius filii spirituales. primi gradus tamen, & ipsi maiestatem habent sicuti eorum pater papa, & ideo dicit quod eos offendens incidit in crimen lęsę maiestatis. Hanc etiam opinionem tenuit Petr. de Anchara. in dicto cap. fœlicis, per illum tex. colum. secun. in versicu. quarto nota. & Mathe. de Afflict. in cap. pri. in versicu. & bona committentium. colum. octaua. circa fi. in titu. quę sint regal. in vsibus feudorum, idem tenuit Ioan. Andreę in dicto capitu. ad apostolicę. in §. perpetrauit. in versi. cardinales. idem voluit Prępositus. in capitu. in primis, in §. de persona. columna septima. numero 20. in versic. qui autem sint. 2. q. pri. vbi rationẽ assignat,
3 quia † Cardinales sunt pars Corporis Papę, & dixit Anto. Rosel. in tract. de concil. in §. sed ex. nu. 45. & Bellene. in tracta. de subsidio. carit. q. 3. num. 5. & Gondisal. Villadiego in tracta. de Card. lega. numero vndecimo. Barb. in tracta. de præstan. Car. in prima parte. numero trentesimoquinto. & dixi tracta. meo de pensio. quæstio. 59. numero 12. & 13. & ista ratio mihi plus placet, quam ratio adducta per Andr. de Iser. quod Cardinales & ipsi maiestatem habere dicantur, & cum ratione Præpositi concurrit Petr. de Ancha. in dicto capitu. fœlicis. colu. secun. in versicu. quarto nota. supra allegato, vbi dixi quod
4 † offendẽs Cardinalem incurrit crimen læsæ maiestatis, quia
5 læso Cardinali lædit maiestas Papæ, quia † Cardinalis est collateralis Papæ. Idem dixit ibidem Ioan. Andr. colum. pri. in primo notabi. firmatur ista conclusio per tex. expressum in d. cap. fœlicis. in princip. ibi, sicuti reus criminis læsæ maiestatis: q firmatur etiam prædicta conclusio per ea quæ notanter voluit Hostien. in cap. antiqua de priuileg. vbi dixit, quod † licet
6 episcopi iurent fidelitatem papę, vt in cap. ego enim de iurciu

Digitized by Google

tan. attamen Cardinales tanquam viscera & pars corporis & papæ huiusmodi iuramentum præstare non tenentur, vt etiã dixit Mart. de Laude in tracta. de Cardin. quæstio. 39. & in secundo tracta. simili. quarta. quæstio. & Barba. in præallega. suo tracta. de præstan. cardi. quæstio. pri. numero ventesimosexto. Gondisal. in tracta. de potesta. Cardin. quæst. quinta. numero decimoquarto. potest & alia ratio prædictæ decisionis adduci:
7 quia † Cardinales sunt consiliarij papæ, ideo illi assistere de-
8 bent continue in curia commorantes. † dicti enim sunt Cardinales a Cardine. quia sicuti in cardine ostium vertitur ita in eis versatur administratio totius vniuersalis ecclesię, vt dixit idem Gondisal. in tracta. de orig. digni. ac potesta. cardi. quęst. v. numero 12. & ibidem numero vndecimo. dixit, quod papa permittere non debet Cardinales a se discedere propter eo-
9 rum consilium habendum, quia collaterales eius, & de sui latere, & pars corporis sui dicuntur, & † Cardinales se habent ad papam sicuti senatores ad imperatorem, vt ait Barbat. in prędallega. tracta. de prędstan. cardi. in prima parte. quæstio. secũ. numero decimosexto. sed offendens consiliarium & senatorem imperatoris committit crimen læsæ maiestatis. l. quisquis, in princip. C. ad legem Iuliam maiestatis, ergo a fortiori offendens cardinalem consiliarium & senatorem, papæ qui imperatore maior est, vt dixi supra in principio huius tractatus.

10 † Quinimmo si offendens Cardinalem aliquo ex modis contentis in dicto capitu. fœlicis. de pœnis. in vj. esset imperator, in crimen læsę maiestatis incideret. vt voluit Præpositi. in prædallegato capitu. in primis. in §. de persona. in octaua colu. versicu. qui autem sint. & ita expresse tenuit glo. in di. capitu. ad apostolicæ. de senten. & re iudic. in vj. in verbo cardinales, & licet in illo text. in §. perpetrauit. dicatur, quod Federicus imperator capi faciendo cardinales sacrilegium perpetrauit. Attamen postmodum superuenit dispositio dicti capitu. fœlicis, de pœnis in sexto. in qua dicitur generaliter, quod offendens cardinales incidit in crimen læsę maiestatis, & sic attenditur ista noua dispositio, & licet etiam in d. capitu. fœlicis, dicatur, si quis in hoc genus sacrilegij, & sic, etiam ibi videatur dici quod sit sacrilegium offendere Cardinalem, dicere pos-
11 sumus quod † offendens Cardinalem vtrunque crimen committit, videlicet sacrilegium, & crimen læsę maiestatis, vt probat text. in dicto capitu. fœlicis. & ita procedant iura supra in contrarium allegata, & tanto maius est sacrilegium quanto persona contra quam committitur maior est, vt dixit Ioannes Mona. in d. capitu. fœlicis. parum post princ. in versicu. quod est maius. alleg. text. in l. secun. & quar. ff. de re militari. idem dixit glo. in dicto capitu. fœlicis. in versicu. sacrilegium. & quod offendens Cardinalem sacrilegium committat, tenuit etiam Barbatia in prædallegato tractatu. de prędstan. Card. in prima quæstio. Basilica primæ partis, colum. decima. in versicu. vltimo facit nu. 30.

12 Nec mirum, quia † crimen læsæ maiestatis commissum cõtra principem secularem dicitur crimen sacrilegio proximũ,
13 ad quod est tex. notabilis in l. pri. ff. ad legem Iu. maiest. † Maiestatis etiam crimen solum is committit qui cardinalem percutit, sed etiam qui illum hostiliter insecutus fuerit, aut cœperit vel facientis socius fuerit, aut fieri mandauerit, vel factum ratum habuerit, aut ad id consilium dederit, vel fauorẽ, aut ex post receptauerit, vel scienter defensauerit huiusmodi facinorosos, vt expresse dicit tex. in d. c. fœlicis.

14 † Illud autem quod in dicto capitu. fœlicis dicitur de percutiente cardinalem quod in crimen lęsæ maiestatis incidat, fallit in eo qui ad sui defensam cardinalem percussisset. talis enim pœnas de quibus in dicto capitu. fœlicis non incurreret, vt voluit glo. ibi in verbo percusserit, nam non peccat qui authoritate legis aliquid facit. vigesima tertia. quæstio. quarta. capitu. qui peccat idem tenuit Dominic. in prædallega. capitu. fœlicis, in versicu. in glo. in verbo percusserit. † cessat enim pœna
15 in percutiente se defendendo capitu. significasti. el secun. de homici. vbi est text. ad hoc notabilis. & capitu. si vero. de senten. excommunica. Accedat allegans Ciceronis dictum in oratio. pro Milone, vbi sic scribit: hoc & ratio doctis, & necessitas barbarbaris, & mos gentibus, & feris natura ipsa prescripsit, vt omnem semper vim quacunque ope possent a corpore, a capite, & vita sua propulsarent.

16 † Et quia text. in dicto capitu. fœlicis, disponit quod habẽs ratum factum contra Cardinalem, in terminis de quibus ibi, incurrat in pœnas inibi contentas, quęro an hoc indistincte verum sit? dicas, solam ratihabitationem, siue, vt vtar verbis Archidiaconi ibi, placentiam, alio non prędito. & quod non sit gestum illius nomine, vel eo consulente, non facit aliquẽ incurrere pœnas de quibus in illo tex. ita dixit credere Archi. in dicto capit. fœlicis. colum. secun. in versicu. ratum habuit. allegat tex. in l. si vero. §. si post. ff. manda. referens huius opinionis fuisse Tancredum in capitu. mulieres. de sentent. excommunica. facit, quia voluntas in mente retenta nil operatur. Socin. in l. cum quid. colum. vlti. prope, finem, nu. quarantesimosexto. ff. si certum petatur. Areti. in l. Titia. §. item respondit. el primo. in fine. ff. de verborum obligatio. idem in l. hęrede. in princip. colum. prima. ff. de acquiren. hęredita. Bart. Socin. consi. 131. in prędsenti. circa fi. colu. 3. Idem Soc. in Paulus. ff. de reb. dubijs.

17 † Et dum in dicto capitu. fœlicis. in quo receptatores delinquentium contra Cardinales puniuntur & ipsi pœnis de quibus ibi, dicas id locum non habere in consanguineo & affine delinquentis eundem receptante, ita voluit ibi Ioan. Monach. colum. secun. in versicu. contrarium. & ibidem Philipp. Franc. colum. secun. in prin. in versicu. in glo. in verbo receptauerit, & Petr. de Anchara. colum. pri. in versicu. Et circa receptatores. in quibus locis concludunt Doctores prędalleg. quod
18 † affines & consanguinei receptantes offendentes Cardinalem non puniuntur eadem pœna qua extranei recuptatores punirentur. attamen non absoluuntur, sed mitiori pęna cum eis agendum erit, idem tenuit Francisc. de Platea in tracta. de excommu. in §. 33. colum. secun. in prin. in versi. quærit. gl. nu. quarto.

19 † Conclusio sapradicta, quod occidens vel dicens Cardinalem incidat in crimen læsæ maiestatis, & puniatur pœnis de quibus in prædallegato. capitu. fœlicis, fallit secundo, quando Cardinalis esset rebellis papę expresse vel occulte, quia tali casu impune occidi, capi & detineri posset. facit text. in l. proditores. Digest. de re militari, & ita dixit de rebelle Bar. in extrauagan. qui sint rebelles. in verbo rebellando. in versicu. de pęna vero numero 13. idem voluit Cumanus consilio centesimo quinquagesimotertio. Ad primum respõdetur. circa principi. & quod etiam rebellis occultus possit impune occidi. sentit idem Barto. loco prędallega. in versicu. circa secundum, de
20 quo dicam infra in titu. de rebel. quęstio. vndeci. † Idem dicendum esset si Cardinalis esset proditor Papę, quod multis modis accidere potest, ut infra dicam in titu. de proditor. † & præ-
21 sertim quando secreta papę eius inimicis reuelaret. quo casu quis proditor dicitur, vt late deducit Hippolit. Marsil. prędceptor & promotor meus in consilio primo. in prima & secunda colum. & dicam latius infra in titu. de prodit. in secun. quęstio. † Hinc est, quod licite potuit Franciscus Alidosius Cardi-
22 nalis Papiẽsis occidia Francisco Maria Feltrio de Ruuere Vrbini Duce inuictissimo sanctę Romanę ecclesię tunc Capitaneo generali tempore Iulij secundi Pontificis maximi: dictus nanque Cardinalis dum legati de latere munere fungeretur pro eodem pontifice in ciuitate Bononię, vigente tunc inter prędictum Pontificem & Gallorum Regem bello, ecclesiastici exercitus secreta, cui vti legatus pręderat, ducibus Gallici exercitus nunciabat, ea proppter Rauennæ, vbi pontifex ipse aderat, ab eodem Francisco Maria confessus interijt. de cuius nece, cum ad cardinalatus honorem non virtutibus, sed vti prędicto Iulio gratus, assumptus fuisset Christophorus Pierius Gigas patruus meus Poeta non obscurus, sic alludens scripsit.

Quisquis ad immeritos quotięns aspirat honores.
Mox voti est compos factus & ille sui.
Metiri discat rerum qui finis habendus.
Omnibus exemplo tu Papiensis eris.

24 † Formato igitur Romæ processu super prędicti cardinalis morte, & in eodem cõstito quod fuerat ipsi põtifici proditor propter reuelationem secretorum sui exercitus, Franciscus Maria Dux tanti sceleris vltor absoluitur, idque iure factum
25 fuit, siquidem † occultus rebellis seu proditor impune occidi potest, & quod fuerit occultus rebellis seu proditor in iudicio super homicidio probatur, de quo etiam latius dicam infra in titu. de rebell. q. 11.

Addo, quod, postquam hęc scripseram, inueni quod super prędicto casu domi. Caro. Rui. prędceptor meus celeberimus Doctor consuluit ad fauorem prędfati illustrissimi Ducis, q videlicet Cardinalem prędictum ecclesię rebellem occultum impune occidere potuerit, vt habetur consilio eius iiij. proponitur in themate. per totum. in v. volu. Non omittam quod
26 † Vrbanus sextus Põtifex maximimus ductos maria Nuceria ad Genuam septem Cardinales, qui clam cum Clemente cũ eo de pontificatu cõtendente conpirant, nulla mitiori pœna in eos contentus fuit, quam vt saccis quisque eorum seorsum alligatus & inclusus in mari demergeretur, teste Baptista Fulgo. in libello suo de dictis factisque memoratu dignis, lib. 6. in rub. de seueritate. exemplo. 25.

SVMMARIVM.

1 *Offendens vicarium Imperatoris vel Papæ, non in cotemptum Papæ, sed ob priuatam iniuriam, crimen læsæ maiestatis non committit.*
2 *Cardinalis vel legatus aut officiatis Papæ, si esset episcopus, & sub sua episco-*

Digitized by Google

episcopali iurisdictione haberet aliqua castra; & aliquis eius subditus ab eo rebellare faceret aliquod ex dictis castris, talis propterea non committeret crimen læso maiestatis.

3 *Subditus ledens prælatum inferiorem iure proprio dignitatem seu titulum comitatus vel episcopatus habentem crimen læsæ maiestatis non committit.*

4 *Crimen læsæ maiestatis contra Papam committi dicitur quando quis contra Cardinalem Legatum prouinciam gubernantem, & contra pacificum statum terrarum Romanæ ecclesiæ machinatur.*

5 *Leges loquentes de imperatore vel ipsius officialib. etiam q̃ sunt pœnales, extenduntur Papam & eius legatum.*

6 *Magna est coniunctio inter Romanam ecclesiam & imperium.*

QVAESTIO. VI.

SExto quæro An offendens Legatum vel Vicarium Papæ incidat ī crimine læsę maiestatis? Et dicendum quod sic, vt voluit Barto. in extrauagan. ad reprimen. in verbo rebellando. versicu. quod dicitur, numero 4. idem tenuit Cardina. in clemen. pastoralis. in princip. colum. ter. in fi. de re iudica. & Præposi. in cap. imprimis in §. de persona. numero ventesimo. & ventesimoprimo. secun. quæstio. 1. & Cuma. consilio 153. ad primum respondetur. vbi consuluit

1 quod † offendens Vicarium imperatoris incidit in crimen læsæ maiestatis, hoc sane procedit quando legatus vel vicarius Papæ principaliter offenditur in contemptum ipsius Papæ illius potestatem & authoritatem ac iurisdictionem denegando, secus si id ageretur ob priuatam iniuriam. eo etenim casu offendens Vicarium seu Legatum Papæ crimen læsæ maiestatis non committeret, vt tenuit Præposi. in dict. capitu. imprimis. prędallegato. §. de persona. idem sentit Barto. in prædicta extrauagan. ad reprimen. in versicu. ex tenore, & in dict. versi. rebellando. allegat Præpositus ad hoc Ancha. consilio ducentesimoseptuagesimo. subdens, quod † si Cardinalis vel Legatus, aut officialis Papę esset Episcopus, vt puta Parmensis, & sub sua episcopali iurisdictione haberet aliqua castra, & aliquis eius subditus ab eo rebellare faceret aliquod ex dictis castris, quod talis propterea non committeret crimē læsę maiestatis, eo etenim casu non offendit eum tanquam Cardinalē, vel Legatum Papę, sed vti Parmensem Episcopum. Ad idem est consilium Calderi. in rubr. de accusa. consi. 6. & vltimo. vbi consuluit quod volens debellare castrum pertinens ad ecclesiam Rauennatem, quo ad temporalem iurisdictionem, cri

2 men lesę maiestatis non committit: † Nec crimen læsæ maiestatis committi dicitur, quando prælatus inferior, qui iure proprio dignitatem seu titulum comitatus vł episcopatus habet, a suo subdito læditur. vt voluit Calde. consilio septimo. in tit. de accusa. ad idem facit quod voluit Petr. de Anchara. in cle. pastoralis. colu. 2. circa fin. in viij. not. de re iu. vbi dixit, q̃ rebel lis dī q̃ p̃ prosperitatem imperatoris vel imperij aliquid facit, secus si cōtra alium inferiorem. Conclusionem supradictam, quod offendens Legatum Papæ incidat in crimine læsæ maię statis, consulendo tenuit Petr. de Ancha. in consilio ducentesimoseptuagesimoseptimo. ex prędicta facti narratione. colum.

4 v. vbi dixit, quod † crimen lesę maiestatis contra Papam committi dicitur, etiam quando quis cōtra Cardinalem Legatum Papæ prouinciam gubernantem, & contra pacificum statum terrarum Romanę ecclesię machinatur. per textus. in l. quisquis. in prin. C. ad l. Iul. maiest. & in c. si quis cum militibus. vi.

5 q. j. † Et si quis dixerit, quod iura prędicta loquātur quando aliquid contra imperatorem vel eius officiales quis molitur, nō quando committur contra legatum Papę, ideo ad casum prędictum non extenditur, cum pœnalia sint l. interpretatione. ff. de pœnis. cap. in pœnis. de regu. iuris in sexto. Respondē, iura prędicta papam & eius legatum extendi. Nam si quando quis Cardinalem non legatum offendit, & contra ipsum machinatur, incidit in crimen lesę maiestatis, vt vidimus supra quęstio. quin. & est tex. in capitu. fœlicis. de pœnis. in sexto. a fortiori id dicendum erit quando quis machinatur contra statum Romanę ecclesię, vel contra Cardinalem apostolicæ sedis legatū,

6 eo etenim casu talis videtur facere etiam contra statum & trā quillitatem Imperij, cum imperator sit aduocatus & defensor ecclesię, vt dixi sup. quęstio. 2. & ideo † magna est coniunctio inter Romanam ecclesiam & imperium, vt in Authen. quomodo propter episcopos, in prin. & ita voluit Petr. de Anchara. in prędalega. consi. 277. col. 2.

SVMMARIVM.

1 *Philippus Decius consuluit pro nonnullis cardinalib. qui a Iulio secundo pōtifice maxi. defecerunt, & conciliabulum Pisis indixerunt.*

2 *Tractans de imperio vel regno imperatore vel rege viuente, incidit in crimen læsæ maiestatis.*

QVAESTIO. VII.

SEptimo quæro. An is qui papa viuēte de papatu conuēticulam facit incidat in crimine lesę maiestatis? & dicendum quod sic, ita voluit Io. Andr. in capitu. veniens, de testibus. Idem tenuit Marti. Lauden. in tracta. suo de crimine lesę maiestatis. quęstio. 9. allegat Bald. in l. quoniam liberi. Cod. de testibus. quod notandum esse dixit contra concilium non canonice congregatum vt accidit tempore Iulij secundi pontificis maxi. a quo differunt

1 nonnulli Cardinales & conciliabulum Pisis indixerunt, quibus Philippus Decius insignis Doctor nescio quo spiritu adhę sit, & pro illis consuluit, vt habetur consilio centesimo quinquagesimoprimo. maximi ponderis, in primo volu. quod tamen conciliabulum improbatum fuit, & approbatum concilium lateranense indictum per ipsum Iulium, mox post illius obitum sine debito terminatum per Leonem decimum dicti Iulii successorem: & conclusionem prędictam, de faciente de Papatu conuenticulam Papatu viuente, tenuit etiam solēnis Doctor pręceptor meus domi. Hippol. de Marsi. in consilio primo. colum. quarta. numero ventesimotertio. in primo volumi. & Alexand. in l. pri. ff. ad legem Iul. maiest. pro qua conclusione facit text. in capit. si quis Papa. 79 distinctio. idem tenuit Mathe. de Afflict. in c. primo. in ver. & bona committentium. col. 8. versicu. trigesimooctauo. nume. 101. in tit. quę sint rega. in vsibus feudo.

2 † Idem dicas de tractante de imperio vel regno imperatore, vel rege viuente, vt voluit idem dominus meus in dicto cō silio 1. sequitur Restaur. in tracta. de imperatore. quęstio. 118. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Imperator est fœderatus Papę & eius aduocatus & defensor.*

QVAESTIO. VIII.

OCtauo quæro, An offendens imperatorem papam offendere dicatur, & sic incidat in crimen lesę maiestatis quo ad papam, siue imperatoris, siue papę subditus sit? Dicendum quod sic, quia ledes imperatorem

1 qui † est fœderatus papę & eius aduocatus & defensor, vt habetur per Petrum de Monte in tractatu de monarch. concil. versiculo postquam numero 3. Pari. de Puteo in tract. de re milita. in §. pœnę. numero. Michal. Vulcur. in tracta. de regim. mundi. in secunda parte. 4. quæstio. numero 16. Francis. Arias in tract. de bello. numero centesimononagesimooctauo. Marcus Mantua in tracta. concil. numero centesimononagesimoquarto. & per Restaurum Perusinum in tracta. de imperato- quęstio. 73. numero septimo. & octauo. Papam lędere & offendere dicitur, & ita voluit Barto. in extrauagan. qui sint rebelles. in versicu. rebellando, columna tertia. & Petrum de Anchaano in clemen. pastoralis. columna. quin. & in consi. ducentesimoseptuagesimo. & Oldr. in consi. 43. & Pręposit. in capitu. imprimis in §. de persona. numero ventesimosecundo. 2. q. prima.

SVMMARIVM.

1 *Notorium probatione non indiget.*

2 *Super notorio non est necessaria sententia.*

QVAESTIO VIIII.

NOno quæro An Cardinalis Legatus papę contra quem fuit comissum crimen lesę maiestatis de quo dixi supra quęstio. sexta. possit declarare offendentem ipsum incurrisse pœnas de quibus in capitu. fœlicis. de pœn. in vj. statutas contra offendentem Cardinalem, supposito tamen quod delictum sit adeo notorium; quod negari non possit, vt puta si de eo tota vicinia sit testis, vt in capius. penulti. de purgat. cano. & 41. distinctio. capitu. in sacerdotibus. in fine. & 24. quæst. 2. c. sane. Circa quæstionem prędictam Arch. in d. c. fœlicis. col. pe. ver. sed nunquid legatus. pro parte affirmatiua plura adducit fundamenta, & prędictam, quia scientia condemnatoria q̃ tales facinorosos lata est per constitutionem d. c. fœlicis. & sic exequtionem secum trahit, ita q̃ Cardinalis offensus non est huiusmodi sententię promulgator, sed notificator siue denunciator, allegat. 24. q. 1. ca. 1. ibi, factus sū exequutor constituti, non promulgator noui. Prętera, in faciendo huiusmodi notificationē non vī, suā iniuriam prosequi, sed potius Romanæ ecclesię q̃ p̃, vt in c. Guilielmus & sequen. 23. quæstio. 4. sub-

1 dens, quod cū præsupponatur factum notorium, & † notoria

Digitized by Google

probatione non indigeãt. 2.q.1.c.manifesta.& c. quoniam.de
2 fil.presbi.§& propterea non sit necessaria sententia super crimine vel iniuria notoria, non dicetur prædictus legatus iudex in causa propria, sed exequutor siue notificator pœnæ, quod facere potest.cap.nouit.de appel.& hanc partem dicit tenuisse Innocent.in c.j.de offic.deleg.in gloss.vlti.versi. iniuriam.concludit tamen Archid. quòd melius est, quod talis notificatio fiat per superiorem dicti Cardinalis legati, cuius opinionem sequitur ibi Ioan.Andreæ.colum.penul. in princ. & ibid.Pet. de Anch.colum. penult.versic.secundo quæro iuxta prædicta, & ista opinio mihi magis placet.

SVMARIVM.

1 *Extrahens confugientem ad ecclesiam diuinam offendit maiestatem.*
2 *Etiam qui conatus fuerit extrahere aliquem de ecclesia, licet de facto non extraxerit, incidit in crimen læsæ maiestatis.*
3 *Confugientes ad ecclesiam quantumcumq; grauia delicta commiserint in eadem tuti sunt.*
4 *Concedere licentiam iudicib. extrahendi de ecclesia enormium delictorum perpetratores est de reseruatis papæ.*
5 *Extrahens de ecclesia publicum latronem, vel nocturum depopulatorem agrorum non incidit in crimen læsæ maiestatis.*
6 *Qui dicantur publici latrones, & nocturni depopulatores agrorum.*
7 *Extrahens de ecclesia eum qui in ecclesia ea intentione deliquit vt ab ea defenderetur, non incidit in crimine læsæ maiestatis.*
8 *Extrahens de ecclesia eum qui per insidias & industriam homines occidit non incidit in prædictum crimen.*
9 *In terris ecclesiæ occidens etiam per insidias & industriam hominem gaudere deberet immunitate ecclesiæ.*
10 *Tex.Exodi.cap.21.procedebat olim in altarib.veteris testamenti, quæ non erant tantæ authoritatis quantæ nostra sunt.*
11 *Depositio est mors ciuilis.*
12 *Quoties a canonib.mentio fit de morte, intelligitur de morte ciuili, & pōt etiam intelligi de sententia excommunicationis.*
13 *Lex antiqua faciens mentionem de morte, exponitur, id est per sententiam excommunicationis.*
14 *Canones facientes mentionē de morte intelligendi sunt de morte ciuili, quoniam ipsis non imponunt pœnam mortis naturalis.*
15 *Alius intellectus ad tex.in d.c.21.Exodi.*
16 *Tex.in c.1.extra de homici loquitur de clerico per insidias homicidiū perpetrante.*
17 *Opinio authoris circa d.tex.*
18 *Proditor quis dicatur.*
19 *Proditorie hominem occidere plus est quam ex proposito occidere.*
20 *Extrahens de ecclesia eum qui proditorie hominem interfecit non incidit in crimen læsæ maiestatis.*
21 *Idem dicendum de extrahente de ecclesia eum qui appensate hominem extra ecclesiam interfecisset.*
22 *Quælibet causa etiam bestialis excusat a pœna.*
23 *Extrahens de ecclesia eum qui veneno aliquem peremit non incidit in crimen læsæ maiestatis.*
24 *Plus est hominem veneno occidere quam ferro.*
25 *Triplex homicida non gaudet immunitate ecclesiæ.*
26 *Quando opiniones Doctorum sunt variæ, vnam sequens excusatur a culpa & dolo.*
27 *Iudex si captum in ecclesia libere relaxet, & dum ille relaxatus discedit facit illum iterum capi non dicitur ipsum relaxasse.*
28 *Qui tenetur aliquem relaxare non liberatur ab obligatione illum simpliciter relaxando in suo territorio, sed debet facere secure cōduci extra suū territorium ad locum ubi possit secure stare.*
29 *Extrahens de ecclesia reum criminis læsæ maiestatis commissi contra principem non incidit in crimen læsæ maiestatis.*
30 *Captus extra ecclesiam, licet per ecclesiam ducatur, inde violenter extrahi potest, nec tali casu immunitas ecclesiæ violari dicitur.*
31 *Veniens de vltra mari cū equis & armis, & trāsiens per regnum Siciliæ, ex quo equi & arma non possunt extrahi sine regis licentia, poterit eos conducere ad locum sui domicilii extra regnum sine aliqua regis licentia.*
32 *Ductus per cimiterium, licet extra captus, inde amoueri non potest.*
33 *Et sic semel vidit obseruari authen. in ciuitate Venetiarum, quamuis contraria opinio in iure sit verior, secundum eum.*

QVAESTIO X.

DEcimo quæro, Vtrum extrahens violenter de ecclesia aliquem ad eam confugientem committere dicatur crimen læsæ maiestatis? Dicas quod sic. tex.est clarus de hoc in l.2.C.de his qui id ecclesias confugiunt, & ratio
1 huius decisionis assignari potest. † Nam extrahens confugientem ad ecclesiam diuinam offendit maiestatem, quia ecclesia domus Dei est, vt habetur in euangelio Ioannis cap. 2.ibi, nolite facere domum patris mei domū negociationis, q̃ offendere plus est quam terrenam offendere maiestatem, sed offendere temporalem maiestatem est incidere in crimen læsæ maiestatis l.quisquis.Cod.ad l. Iul.maiesta. a fortiori offendens diuinam l.ne quicquam.versicu.cum sanc. & l.si quis in hoc genus.Cod.de episcop.& cleric. canonizata 2. quæstio.1. cap.si quis in hoc genus: & igi glo.& Authen. gazaros. C.de hæreti.& cap.vergentis.extra.eodem titu. rationem prædictā addicit Odof.in l.secun.Codi.de his qui ad eccles.confug.posset iudicio me & alia assignari ratio dictæ decisionis, cum confugientes ad ecclesiam sint in ea tuti ex canonum dispositione pariter & legum, nec ex ea possint extrahi, nisi de licētia summi Pontificis, vtique extrahens illos immediate lædit pontificis iurisdictionem, & attribuit sibi iurisdictionem quam non habet, sed soli Papæ competit: ideo committit crimen læsæ maiestatis, per ea quæ dicam infra quæstio.22. sub hac met rubric. conclusionem prædictam, quod extrahens aliquem de ecclesia authoritate propria incurrat crimen læsæ maiestatis. tenuit Abb.in cap.inter alia.colum. octaua.in fine de immu. ecclesiarum.& rursus ibidem columna 9.in princip.in versi.et faciunt hæc.& idem Abb.in cap.penu. eodem titu. & Nicol. Boer.in tract.de seditios.in 7.& vltimo præsuppositio, colum.
2 12. numero 56. & 57. † Quinimo non solum qui de facto & violenter aliquem de ecclesia extraxerunt incidunt in crimē læsę maiestatis, sed etiam hi qui extrahere conati sunt, vt vo-
3 luit gl.fi.in d.l.secun.quam ibi sequitur Salice. † Cum etenim confugientes ad ecclesiam, quantumcunquè grauia delicta commiserint, in eadem tuti sint. præallegato capitu.inter alia cap.fina.de immunita.ecclesiarum.cap. sicut antiquitus.capit. miros.cap.diffiniunt. 17.q.3.hinc est, quod extrahens inde aliquem authoritate sua, sede apostolica inconsulta, diuinam offendit maiestatem, quia violat immunitatem domus Dei: offendit terrenam maiestatem videlicet pontificem, sine cuius
4 authoritate talis extractio fieri non potest. † Et cum concedere licentiam iudicibus extrahendi de ecclesijs enormium delictorum perpetratores sit de reseruatis Papę, hinc est, quod quando Papa mittit vnicos suos ad potentatus consueuit illis tribuere facultatem legati Cardinalis de latere, & dare illis authoritatem concedendi secularibus iudicibus licentiam huiusmodi, vt sæpe vidi in facultatibus concessis sanctitatis suæ nuntijs apud illustrissim. Do. Venetorum residetibus, vt fuerūt Hier. Vcrallus tunc Rotę auditor, & Fabius Mignanellus Clarissimi iuris Doctores quorum vterque cardinalatus honore donatus sacrosanctum illum senatum virtutum suarum radiis illustrat.

5 †Fallit tamen conclusio prædicta in eo qui de ecclesia extrahit publicum latronem, vel nocturnum depopulatorem agrorum, vt voluit tex.in d.cap.inter alia.de immunita.eccles.
6 †qui autem dicātur publici latrones, & nocturni depopulatores agrorum. vide per Doc. vbi Abb.in d.c.inter alia.

7 †Secūdo fallit in extrahente de ecclesia, eum qui in ecclesia ea intētione deliquit vt ab ipsa defenderetur ecclesia, de quo est tex.in c.fi.de imm.eccl.

8 †Tertio fallit in eo qui per insidias & iuduſtriam hominē occidit, & ad ecclesiā confugit, extrahens. n. talem, cū id iure permittente faciat, capit.primo.de homicid.non delinquit, ut habetur etiam Exodi capit.vigesimoprimo. Aduertas tamen quia ista fallentia non videtur procedere, nam dispositio illa Exodi registrata in dicto capit.primo.de homicid.procedebat olim ex veteri testamento, quo tempore nondum emanarāt leges humanę immunitatem ecclesiis cōferentes, sed hodie videtur secus dicendum, ut sentit Abb.in dicto capi.1.colum.1.
9 in versicu.in glo.2.de homicid.dicens, quod † in terris ecclesiæ occidens etiam per insidias & industriam hominem gaudere deberet immunitate ecclesię, allegat ad hoc text.per locum a speciali in dicto cap.fina.de immun.eccle.vbi habetur quod committēs ex proposito in ecclesia homicidium, vt ab ipsa ecclesia defendatur, tali priuilegio gaudere non debet, ideo punitur in eo in quo deliquit. cum enim in ecclesia delīquendo sacrum violet a sacro non est defendendus, & sic ille tex.loquitur de homicidio ex proposito commisso ī ecclesia, ergo secus si homicidium ex proposito quis extra ecclesiam committat per tex.in dicto cap.inter alia. ibi, quatuncunque grauia maleficia, dicens, quod cum casus de quo in dicto c.1. de homicid.non reperiatur exceptus a generali regula text.in dicto capit.inter alia, standum erit regulę, præsertim quia illa est lex Exodi, & non noua, Innocent.vero in dicto cap.1.dicit
10 quod † ille tex.Exodi procedebat in altaribus veteris testamenti, quę non erant tantæ authoritatis quantæ nostra sunt.

Alij intelligunt illum tex.de mortuo per pœnitentiam, scilicet vt moriatur in peccatis suis, vel vt deponatur, † depositio
11 enim est mors ciuilis, 2.quæst.7.cap.quia ergo. Hostien.autem dicit quod tex.in dicto capi.1. intelligi potest de incorrigibili, tandem Aba.relatis aliorum opinionibus, distinguendo dicit, text.in dicto capi.1. de homicid.intelligi posse tam de clerico quam

Digitized by Google

quam laico.de laico ſcilicet vt ab altari euellatur,id eſt,ab ec
cleſia.& a fidelium commuuione per excommunicationem
12 †quoties enim a canonibus mentio fit de morte, intelligitur
de morte ciuili,& etiam intelligi poteſt de ſenten.excommu.
vt probatur in capitulo.per venerabilem.qui filii ſint legitimi
13 †ibi enim lex antiqua faciens mentionem de morte,exponi-
tur,moriatur,videlicet per ſententiam excommunicationis,
quia per eam veluti mortuus a communione quis ſeparatur,
& ad hoc ille tex.eſt notabilis,veruntamen negare non poſſu
mus quod illo tempore text.ille Exodi nō loqueretur de mor
te naturali,per id quod legitur & notatur in capitulo placuit,
14 27.quæſtio.j.†ſed poſtquam diſpoſitio illius tex.eſt incorpora
ta in decretalibus inter canones,intelligi debet ciuiliter,ſecū-
dum ipſorum canonum naturam,quorum diſpoſitio de mor
te loquens intelligitur de ciuili,cum canon non imponat pę
15 nam mortis naturalis.†Secundo modo dicit Abba. in d.capi.
primo.intelligi poſſe illum text. in clerico.qui cum ſit affixus
& obligatus, ſubdens,quod hodie dupliciter poteſt intelligi,
primo de depoſitione,quæ eſt quædam ciuilis mors. Secūdo
intelligi poteſt de morte naturali,vt puta quando homicidiū
eſt adeo qualificatum quod non videatur ad pœnam ſuffice-
re ipſa depoſitio, nam eo caſu deponi deberet & tradi curiæ
ſeculari vt moriatur,ita dixit idem Abba.in capitu.primo.de
his qui fil.occider.& in capi.at ſi clerici.de iud.At Felin.in d.c.
primo.de homicid.dicit,quod dictum Abbatis,quod ille tex.
loquatur & procedat tam in layco quam in clerico,implicat
aliqualem contradictionem,dicens,quod ſi loquitur in laico
proditorie aliquem occidente,procederet intellectus gloſſ. ibi,
in verbo per inſidias quæ dixit,quod is qui per aggreſſionis in
ſidias aliquem occidit nō iuuatur immunitate eccleſiæ.& ſic
quod iſte erit quartus caſus exceptus a ſupradicta regula gene
rali,tex.in dicto capitu.inter alia. ſi vero loquimur de clerico
16 ipſe degradabitur & tradetur curię ſeculari,dicens,quod † per
tex.in d.ca.primo. ita conſuluit contra quendam epiſcopum
Pet.de Anch.conſil.153.ex narratis in facto.column.2.quidi
xit,quod tex.in dicto capitu.1.de homicid.loquitur in clerico
per inſidias homicidium perpetrante,nam clericus dicitur pro-
prie euelli ab altari,laicus enim non poteſt dici euelli,qa cir-
ca altare non miniſtrat, vnde qui radices non egit in loco,vt
fecit clericus in eccleſia,euelli non poteſt,priuatio etenim ha
bitum preſupponit,l.decem,ff.de verborum obligationibus,
Ideo dicit debere intelligi illum text.ibi, euellas per degrada-
tionem vt moriatur,uidelicet vt moriatur per exequationem
iudicis ſecularis,nam verbum,moriatur,referri debet ad mor
tem naturalem,vt notatur in capitulo placuit,17.queſt.1.ca.
ſuſceptum.de reſcript.in 6.ſubdens Anchar.loco prędallegato.
quod dum ille tex.dicit,euellas,loquitur prælato,& ſubdit im
perſonaliter,moriatur,quaſi dicat,non per prelatum eccleſia
ſticum,ſed per iudicem ſecularem ei mors inferat, dicens iſtā
expoſitionem eſſe magis conſonam menti illius text. Exodi,
quam ſint aliæ quas refert Ioan.And.in d.capit.j.& quod illa
lex Exodi redacta fuit in volumine decretalium, vt ſeruet nō
vt fruſtra membranas occupet.Idem dixit etiam ipſe Petr. de
Anch.in repe.cap.ea quæ.colum.29.in fin.in verſi.19.quæro.
& col.30.in prin.in verſi.quidam miſer ſacerdos.de regu. iu.in
6.vbi refert miſerabilem caſum qui accidit tempore ſuo in ci
uitate Venetiarum, quod qdam ſacerdos alium ſacerdotem
per induſtriam occiderat,contra quem ipſe conſuluit, & ibi
ſequitur prædictum intellectum ad tex.in dicto ca.1.de homi
cid.referens,tunc conſuluiſſe epiſcopo Venetiarum,quod ſa-
cerdos ille homicida proditorius degradari poterat, & tradi cu
riæ ſeculari,vt vere moreretur,per tex.in prædallegato cap.1.&
ibidem hanc opinionem tenuit Ioan.de Ana.col.ſi. vbi tenet
quod ille tex.cap.primo.de homicid.loquatur,de eo qui prodi
torie hominem interfecit,& licet iſta opinio,quod ex illo tex.
inducatur quod clericus ex tali delicto mori debeat,videatur
rigoroſa,tamen vt dicit idem Anch.in dicto.capit. ea quæ.ha
bet in ſe æquitatem,quia ſi contigeret quod clericus & laicus
conſpirarent in mortem alicuius,& aliquem in ſimul prodi-
torie occiderent,adeo quod laicus ex tali delicto dilaniaretur
ſi clericus ſolum ad perpetuos carceres damnaretur, iter eos
eſſet nimis magna pœnę inęqualitas, præſertim quia damna
ti ad perpetuos carceres,vt plurimum carceribus fractis aufu-
giunt,quod ſcandalum parat laicis contra clericos & prælā-
tos.

17 †Opinio Pet.de Anchar.& Ioan.de Ana.quod tex.in d. ca.
j.de homicidio loquatur de homicida proditorio, mihi pla-
cet,& propterea recte cōſuluiſſe arbitror Pe.ipſum tunc epi-
ſcopo Venetiarum circa illum ſacerdotem qui proditorie aliū
occiderat ſacerdotem,quem perſuaderat quod iret ad eius do
mum pro accipiendo maluatico,& cum ille iuiſſet ad id ſua-
ſus pro habēdo maluatico fuit a prædicto proditorie interfe-
18 ctus, †proditor enim is dicitur q proximum circumuenit &
eum callide ſeducit,vt illum in periculum ſalutis traha.24.q.
3.capitu.transferunt,15.q.1.capit.ſi cupis. & item is proditor
dicitur qui dum ſe amicum oſtendit poſtea damnum iniuriā
vel machinationem infert,vt dixit Angel.in §.interdum.Inſt.
de hæred.quæ ab inteſta.deferun.ad idem eſt glo.in 46. diſtin.
capi.clericus.& 11.q.3.cap.nolite,& late dicam infra in rubr.
de prodit.in 1.quæſ.ab illis enim qui aliud in ore aliud in cor
de gerunt difficillimum eſt cauere,de quibus loquitur ſeruā-
tor noſter dicens,populus iſte labijs me honorat. cor autem
19 ipſorum longe eſt a me,vt habetur Math.cap.15.†Et proditō
rie hominem occidere plus eſt quam ex propoſito occidere,
vt puta inimicum apenſate & apoſtate occidere, quia ab ini-
mico cauere poſſumus,ab eo autem qui ſe amicum extrin-
ſece gerit,& intrinſecus inimicus eſt,fere impoſſibile eſt caue
re.nec aſſentio opinioni dicentium quod tex.in d.cap.j.de ho
micid.loquatur de occidēte hominem ex propoſito, quia hu
iuſmodi intellectus adverſatur diſpoſitioni tex.in c.fin.de im-
muni.eccle.qui text.loquitur de committente homicidium ī
eccleſia ea intētione vt ab ipſa defendatur,& ſic ponit caſum
exceptum a regula generali dict.cap.inter alia.eodem tit. qui
tex.a cōtrario ſenſu probat, quod committens homicidium
ex propoſito extra eccleſiam ad illam poſtmodum confugiēs
tueri ab ea debet ne inde extrahatur.confirmatur hoc,qa ex-
ceptio debet eſſe de regula,ſed caſus excepti in dicto ca. inter
alia ſunt tales qui ex propoſito & premeditate committunt,
vt eſt in publico latrone,& in nocturno depopulatore agro-
rum,qui excipiuntur in illo tex.ergo & regula illius tex.intel-
ligi debet etiam in homicidio penſato, non tamen proditō-
20 rio,per ſupradicta. †Erit ergo concluſio, quod extrahens de
eccleſia eum qui proditorie hominem interfecit non incidit
21 in crimen læſę maieſtatis.†Et idem dicas de extrahente de ec-
cleſia eum qui apenſate hominem extra eccleſiam interfeciſ
ſet.non ea ratione,quia talis,vt dixi ſupra,poſſit inde extrahi,
ſed ex eo quod tex.in dicto capitu.primo,de homicid.patitur
22 plures intellectus†& quelibet cauſa etiam beſtialis excuſat a
pœna & dolo,l.igitur.§.poteſt,ff.de liberali. cau. Caſſio.deciſ.
19.nu.4.ſuper regul.Cancel.Roch.de Cur.in tract. de conſue.
nu.124.& dixi in tractatu de penſio.q.75.nu.2. & facit text.in
l.1.in fi.ff.de abige.ibi.ſiue iuſtus ſiue iniuſtus & ſcribit Boer.
dec.168.nu.11.in j.par.

23 †Quarto fallit ſupradicta concluſio,quod extrahēs aliquē
de eccleſia incidat in crimen læſę maieſtatis, in eo qui ex ec-
cleſia extrahit eum qui veneno aliquem peremit, talis enim
proditor dicitur,vt dixit Felyn.in prædallegato capitu.j.de homi
cidio,& ibidem Ioan.de Ana.col.j.num.1.†plus eſt enim ho
minem veneno occidere,quam ferro,l.1.C.de malefic.& Ma
the.per quem tex.dicit Bald.in l.nemo,C.de ſumma Trini.&
fide catho.quod qui alicui venenum exhibet illum proditō-
rie interficere dicitur,& caſus hmōi proculdubio comprehē-
ditur ſub diſpoſitione tex.in d.capi.j.de homicid.cum verum
ſit dicere quod propinans alicui venenum,ex quo ille moria
tur,dicitur illum per induſtriam & inſidias occidiſſe,nam ve-
nenum vt plurimum ſubminiſtratur ab eo de quo venenatus
confidit,& ſæpe magnis viris præparatur, a quo pauperes &
viles regulariter ſunt immunes,iuxta illud Iuuenalis. Fictilib.
nulla miſcent acquita.Et licet Io.de Ana,in d.c.1. quem ſeq-
tur idem Nico.Boer.deciſ.109.nume.5.in prima parte.dicat q
25 forte dici poteſt quod†triplex homicida non gaudeat immu
eccleſia.Primo,qui in eccleſia occidit,ſecūdo qui veneno ne-
cat aliquem,Tertio is qui proditorie occidit,vt in dicto c.j.de
homicid.nihilominus id meaquidem ſententia ſine dubita-
tione tenendum eſt,per ſupradicta, & quamuis variæ ſint in
hoc Doctorum opiniones. Iſtud etiam comprobat pdictam
quartam ac etiam tertiam fallentiam,quia†vbi varię ſunt Do
ctorum opiniones,vt in caſu noſtro,in quo aliqui tenent pre
dictos eſſe tutos in eccleſia.aliqui non,edcuſat a dolo & a cul
pa vnam ſequens:ſecundum not.per Inno.in cap.ne innitatis
de conſt.& notatur in l.cum prolatis,ff.de re iud.& habetur p
Stefan.de Federicis in tracta.de interpret.iur.in vlt. parte, col.
fina.in fi.

27 †Vnum tamen in hac materia nota dignum nō omittam,
quod ſi iudex captum in eccleſia relaxet libere,ſi dum ille re-
laxatus diſcedit facit illum iterum capi, non dicitur ipſum re
laxaſſe, vt not.Arch.in capitu.miror.17.queſt.4.Bart.in l.i.per
illum text.C.de nauicula.libro vndecimo in verſicu.venio ad
verſicul.venientes.Idem dicit Felin.in capit.ego enim.col.fin.
verſicu.item refert.de iureiurand.Et ideo dixit Abb.in c.acce.
dens,in prin.per illum text.de procurato.quod†is qui tenetur
aliquem relaxare ſeu reſtituere non liberatur ab obligatione
illum ſimpliciter relaxando in ſuo territorio,ſed debet illum
facere ſecure conduci extra ſuum territorium ad locum ubi
poſſit ſecure ſtare.

29 †Quinto fallit in extrahente de eccleſia rerum criminis le
ſę maieſtatis commiſſi contra principem,de quo dicam infra
in titulo de pluribus queſtionibus. queſt. quarta, vide ibi di-
cta,

Digitized by Google

cta talem nanque de ecclesia extrahens crimen lęsę maiestatis committere non dicitur.

30. † Sexto fallit, quãdo aliquis extra cimiterii vel ecclesiæ a iustitiario vel officialibus est captus, & ducitur per ecclesiam, nam tunc inde etiam violẽter extrahi potest, nec tali casu immunitas ecclesię violari dicitur, ita voluit Arch. in c. sicut. 17. q. 4. & Ioan. Lupus in repet. rubr. de donati. inter vir. & vxor. vt refert & sequitur Nicol. Boe. in suis decisio. decisio. 178. nume. 13. in prima parte, facit ad hoc quod voluit And. de Iser.

31 in rubrica quæ sint rega. in vsibus feudorum, vbi dixit, † quod si quis veniret de vltra mare cum equis & armis, & transiret per regnum Siciliæ, ex quo equi & arma non possunt extrahi sine regis licentia, quod poterit eos conducere ad locum sui domicilij extra regnum sine aliqua Regis licẽtia, per textum in lege si quis post hanc, in versiculo data similiter, C. de ædi.

32 priuat. & ibi glo. & Cy. Alberi. & Angel. † contrariam partẽ, quod imo ductus per cimiterium inde amoueri non possit tenuit Marcus Mantua consil. lx. circa finem num. 17. allegat Romanum in lege plerique, & ibi Ias. ff. de in ius vocand. & in argumentum tex. in lege quis sit fugitiuus. §. idem Celsus. ff. de ædilitio edict. & in l. sicuti. §. Aristo, & ibi Bald. ff. si seruitus vendic. pro prima opinio. facit text. in capitul. inter alia, de immunitate ecclesiarum, qui loquitur in confugiente ad ecclesiam, & text. in capitul. diffiniuit, & in capitul. sicut. 17. quæst. 4.

33 † Vltimam tamen opinionem semel seruari vidi in alma ciuitate Venetiarum aliarum ciuitatum Regina, sed primam veriorem puto. Nec obstant allegata per Mantuam, quia procedunt in eo, qui insecutus ab officialibus, vt caperetur fugiẽs se in ecclesiam recepit, & sic ad eorum manus non peruenit. & similiter tex. in dicta l. quis sit fugitiuus. §. idem Celsus. loquitur de seruo fugiente, qui se in tutum locum recepit, nec similiter obstat dictum Bald. in dicta l. sicuti, §. Aristo. qui a loquitur in bannito insequuto ab officialibus vt caperetur, qui aufugit in alienum territorium, nam ibi capi non potest.

SVMMARIVM.

1 *Qui hominibus armatis templa occupat lęsæ maiestatis reus est.*

QVAESTIO XI.

VNdecimo quæro. vidimus in proxima præcedenti quæstione, qualiter extrahens aliquem de ecclesia propria authoritate ad quam ille confugerat incidit in crimen lęsę maiestatis, per textum in l. 2. C. de his qui ad eccles. confugiunt. Modo videamus quid dicendũ de eo qui sibi templum occupat? Dicas, quod talis incidit in crimen lęsę maiestatis, vt probat tex. in l. j. ibi, locave occupentur vel templa. ff. ad legem iuliam maiest. ad idem est tex. in l. 2. ff. de colleg. illici. iuncta gloss. ibi, in verbo, tenetur. vbi

1 tex. iuncta gloss. probat quod † is qui hominibus armatis templa occupat læsæ maiestatis reus est. facit etiam ad id text. in l. denunciamus. C. de his qui ad eccles. cõfug. & ita tenet Ludo. Montal. in tract. suo de reprobatio. sentent. Pilati. articulo primo. nume. 70.

SVMMARIVM.

1 *Impediens nuncios per legatum apostolicum ad Papam missos, & spoliãtes eos literis papæ directis, incidunt in crimen lęsæ maiestatis.*

2 *Imperator obtinet primum locum post papam.*

QVAESTIO XII.

1 DVodecimo quæro. an qui nuncios per legatum apostolicum ad papam missos in via publica impediunt, & literis papæ directis spoliant eris læsæ maiestatis delictum incidant? Circa hoc Rom. consi. 275. quæritur primo, tenuit quod sic, per tex. in l. i. in prin. ff. ad leg. Iul. maiest. Verum quia vt supra diximus in j. q. huius Rubr. crimẽ lęsæ maiestatis committitur contra papam, siue per clericos siue per laicos eisdem modis quibus committitur contra Imperatorem, vt in toto tit. ff. & C. de crimi. lęsę maiest. vt etiam dixit Prępos. in c. in primis. in §. de persona. col. 7. versicu. qui autem. nu. 20. 2. q. j. ideo deueniamus ad materiam criminis prædicti, videlicet quot & quibus modis crimen prædictum cõmittatur cõtra Imperatorem, alios Principes et ciuitates, et

2 quia † citra papam, Imperator primum obtinet locum, ab eo exordiendum erit.

SVMMARIVM.

1 *Machinando contra personam Imperatoris, crimen lęsæ maiestatis committitur.*

2 *Perduellionis reus dicitur qui contra personam Imperatoris, crimen lęsæ maiestatis commisit.*

3 *Duellum hoc solo casu fieri lex Romana permittebat.*

QVAESTIO XIII.

TErtiodecimo quæro, quando Imperator offendi dicatur, vt quis crimen læsæ maiestatis con-

1 tra eum commisisse dicatur? † Respondet, quando aliquis machinatur contra eius personam, proculdubio crimen læsæ maiestatis committit, vt dixit Odofr. in Rubri. C. ad leg. Iul. maie. & Præposi. in c. in primis. in §. de persona. col. 7. versi. de Imperatore. 3. q. j. & est tex. in l. quisquis in princ. C. ad l. Iul. maie. & hoc procedit, siue quis id solus faciat, siue cũ aliis conspirando in necem ipsius Imperatoris, siue cum militibus siue cum priuatis, siue cum barbaris, vel illum offendere promittendo, vel iureiurando affirmando, vt hĩ in d. l. quisquis. in prin. & ibi Doct. & tales per duelles dicuntur, vt testatur Vlpianus in l. fi. ff. ad legem. iul. maiest. idem dixit Ioan. de Turre

2 Crema. in c. si quis. §. porro. 6. q. j. inquiens, q † perduellionis dicitur reus is qui contra personam imperatoris crimẽ læsæ ma-

3 iest. commisit † Duellum etenim Romana lex hoc solo casu fieri permittebat idem dixit etiam Turris Crema. in summa, 3. q. 4. & Spec. in ti. de accusa. §. j. versi. secundo crimen perduellionis.

SVMMARIVM.

1 *Conspirando in necem consiliarii vel collateralis Imperatoris, offenditur Imperatoria Maiestas.*

2 *Consiliarii, vel collaterales Imperatoris dicuntur pars corporis ipsius imperatoris.*

3 *Consiliarii vel collaterales Imperatoris, & ipse Imperator dicuntur vnũ corpus.*

4 *Consiliarii dicuntur inhærere Principi sicut stellæ firmamento cæli.*

5 *Priuata inimicitia non excusat aliquem a crimine lęsæ maiest.*

6 *Occidens consiliarium, siue collateralem Imperatoris ex priuata inimicitia non incidit in crimen lęsæ maiest.*

7 *Andreas de Isernia dum esset Regius consiliarius in Regno occisus fuit & Ex constitutione Regni occidens Consiliarium Regis ex priuata inimicitia tenetur crimine lęsæ maiestatis.*

8 *Occidens Consiliarium Principis in ipsius Principis odium siue Reip. vt tali Consiliario careat, incidit in crimen lęsæ maiestatis.*

9 *Secus si ob priuatam inimicitiam regulariter.*

QVAESTIO XIIII.

QVartodecimo quæro, quid dicẽdum de conspirante in necem Consiliarii Imperatoris, vel illius collateralis? Dicas & hunc in crimẽ

1 lęsæ maiest. incidere. † offenditur enim ex hoc im-

2 peratoria maiestas: † tales namque pars corporis ipsius imperatoris dicuntur, vt dixit textus in dicta l. quisquis, in princ. C. ad legem Iul. maiest. facit tex. in c. fœlicis. de pœn. in 6. & habetur per Lucam de Penna in l. nihil. C. de pala. sacr. larg. libr.

3 12. ad idem est tex. in ca. si quis. 6. q. j. & ibidem Prępositus. † Ex Imperatore enim Rege. vel principe vnum corpus fieri dicit & creari cum eius consiliariis, vt habetur in prælegato ca. si quis. & in d. l. quisquis. & in c. c. fœlicis. ac in l. humanum. C.

4 de legi. † Quinimo consiliarii dicuntur inhærere principi sicut stellæ firmamento cœli ẽm Bald. in l. cum multa. C. de bonis quæ libe. & veluti splendor fulgent firmamenti. argum. text. in c. super Specul. de magistr. & dicuntur Solis radii, capi. multi. de pœn. distin. 2. & tradit Nicol. Boer. in tract. authoritate mag. consi. nume. 229. Et prædicta videntur procedere ẽt si quis ex priuata inimicitia occideret collateralem vel consiliarium Principis, nam vt dicunt Bal. & Innoc. in capitul. 1.

5 de offi. delega. priuata inimicitia non excusat aliquem a crimine lęsæ maiestatis.

6 † Contrariam autem partem, quod occidens consiliarium seu collateralem principis ex priuata inimicitia, non committat crimen lęsæ Maiestatis, tenuit Bar. in l. hostes. ff. de capti. & postli. reuer. quem sequitur An. de Iser. & in c. j. in §. & bona committentium. in ti. quæ sint regal. in vsibus feudorũ qui circa hoc plura scribit. idem tenuit Mart. de Laude. in tract. de cri. lęsæ maiest q. 21. & Matth. de Afflict. in d. §. & bona committẽtium. colum. j. & ii. referens, quod † And. de Iser. dũ

7 esset Regius consiliarius in Regno occisus fuit, ob cuius mortem Regina Ioanna constitutionem edidit, quod occidens Regis consiliarium etiam ex particulari odio, vel inimicitia siue vt Rex illo vtili consiliario careat, pœna criminis læsæ maie-

Digitized by Google

ieſtatis teneretur.& idem Mat.de con.regn.li.2.in tit. de his q fideiuſ.num.38,vbi arteſtatuꝫ vidiſſe reſcriptum Reginę Ioannę primę in quo cõdemnabantur de cri.læſę maie.ſceleratiſſimi illi qui virũ inſontem & reipublicę vtilẽ An.de Iſer.prędictum interfeceruntſ.upradictã opi.tenuit etiam Aymo Crau. conſil.6.col.18.in verſicu.tertio arguitur.num.79.in j.volum. & Aegi.Bella. conſi.15.erit ergo ex præmiſſis firmata concluſio,quod occidens conſiliarium Principis,ſiue eius collateralem,in ipſius Principis odium,ſiue reipublicæ, vt tali conſiliario careat,in crimẽ læſæ maieſtatis incidit,quod etiam tenuit Lucas de Pen.in l.quoties,col.7.verſic.ſic dicimus.C.de exact.
9 trib.lib.10.†ſecus ſi ob priuatam inimicitiam.voluntas enim & propoſitum diſtingunt maleficia.l.qui iniuriæ.in prin.ff.de fur.idem erit in offendente ſenatorem principis,per tex.in d. l.quiſquis.in prin.nam licet ſecus ſtatutum fuerit per Reginã Ioannam in regno Neapolitano, dicta conſtitutio non conſtituit ius vniuerſale.

SVMMARIVM.

1 *Chriſtum Cruci affigere dicuntur qui eius ſacerdotes perſequuntur.*
2 *Hippolitus de Marſiliis magnus criminaliſta fuit præceptor & promotor authoris.*
3 *Dux Valentinus Alexandri ſexti Pont.Max.filius, vicarios perpetuos q erant in Romandiola partim ferro,partim veneno ſuſtulit,ſceleſta dominandi cupiditate.*
4 *Chriſtophorus Pierius Gigas Poeta,authoris patruus.*

QVAESTIO XV.

QVinto decimo quæro, ad dicendum de offendente vicarium Impera.Regis, vel principis? dicas quod ex hoc læditur maieſtas principis,ea p
1 ter talis læſæ maieſtatis reus erit, tũc enim perinde eſt ac ſi p̃ Principem ipſum attentatum eſſet.facit quod legitur 3.quæſt. prima cap.nulli.in fine.vbi dicitur,quod†Chriſtum Cruci affigere dicuntur,qui eius ſacerdotes perſequuntur.Deus namque organo Zachariæ Prophetæ capite eius ſecundo dixit,q vos tangit,pupillam oculi mei tangit, & tranſumptiue habetur ſecunda quæſt.7. capitu. accuſatio.ad idem facit quia qui Chriſti ſacerdotes recipit aut ſpernit,Chriſtum ſpernere, aut recipere videtur vigeſima primã,diſtinct.capitu.in nouo.8.q. prima,capitu.qui vos.Ad idem facit quod habetur 16. q.j.ca. reuertimini.vbi dicitur,quod cum affligũtur ſacerdotes,Chriſtus affligitur.Hanc opinio.tenuit Raph.Cuma.conſ. 153.Ad primum reſpondetur,vbi dixit,quod per iniuriam factã vicario principis crimen læſæ maieſt.committitur,ad quod plura allegata quæ tranſcribere non curaui,videre poteris ibi p eũ.
2 idem tenuit†magnus criminaliſta p̃ceptor & p̃motor meus dñs Hippo.de Marſil.conſil.j.col.2.num.20.in j.vol. & Laurẽ. Calcan.conſ.51.licet his quæ ſupra,col.2.num.6. Hanc etiam opin.tenuit Ang.in tracta.ſuo malefi.in verbo,*che hai tradito la tua patria.*in verſicu.quæro aliquis congregat.in fi.verſic.ſecus ſi contra.num.4.vbi dicit hoc notandum eſſe cõtra Vicarios perpetuos in prouincia Romandiolæ, quorum tamen nullũ extare iſtis temporibus videmus, vt olim tempore quo Ang.
3 prædicta ſcripſit extabant.†Nam Rauennæ,Polentani, Ceſenæ,& Arimini Malateſtę,Foroliuij Ordelaffi demum Riarij, Imolæ Alidoſii,poſt Riarii,Fauẽtiæ Manfredi,pro ſancta Romana eccleſia Vicarii fuere perpetui, quorum aliquos Cæſar Borgia Dux Valentinus nuncupatus Ale. ſexti Pont. Max.filius ferro partim,& partim veneno ſuſtulit,ſceleſta dominandi cupiditate ductus, ob quam tot Italiæ principes ſuis eiecit ſedibus,de quo cum mortuo Alexand.patre omnia amiſiſſet
4 per belle alludẽs†Chriſtophorus Pierius Gigas patruus meus Poeta non obſcenus ſic ſcripſit.

Sæpe Valentinus Cæſar dixiſſe notatus,
Aut nihil in terris,aut ego Cæſar ero.
Tunc ſua fortunæ fuerat rota.nam albula fluxit,
Et fluxit Rodanus ad ſua uota diu.
Nunc verò in ſicco eſt fluuius,defecit;vterque,
Hetruſca, & prima Clauſus in arce fremit.

SVMMARIVM.

1 *Offendens Ambaſciatorem Principis perinde eſt ac ſi Principem offendiſſet.*
2 *Rumpens ſecuritatem datam a Principe incurrit crimen læſæ maieſta.*
3 *Legatus conueniri non poteſt in loco ſuæ legationis, ſed habet ius reuocandi.*
4 *Ambaſciator ſui Principis vices fungitur.*
5 *Ambaſciatores ſecuritatem de iure gentium habere dicuntur.*
6 *Ambaſciatores dicuntur ſancti,nec poſſunt pro repræſaliis cap.*
7 *Offendentes Ambaſciatores ſacrilegium committere dicuntur.*
8 *Bannitus ex Florentia,ſi ad Florentinos Ambaſciator per ſuum principẽ mittatur,offendi ibi tanquam bannitus non poteſt.*
9 *Offendens Ambaſciatorem alicuius Principis cuius ditius offendens non erat ſubditus,crimen læſæ maieſtatis non committit.*
10 *Non ſubditus offendens Principem crimen læſæ maieſtatis committit.*
11 *Offendens legatum Principis non odio ipſius Principis,ſed particulari inimicitia non incidit in crimen Læſæ maieſtatis.*
12 *Offendens Ambaſciatorem qui finita ſibi commiſſa ambaſciata redditum ſuum retardabat non incidit in crimen læſæ maieſtatis.*
13 *Legatus qui differt reuerti cum poſſit,legatorum priuilegio non gaudet.*
14 *Offendens legatum Principis reuertentem ex legatione ſua, poſtquam eſt ingreſſus principaliorem ciuitatem ſui Principis,in qua ipſe Princeps reſidet,non incidit in crimen læſæ maieſtatis,quia non dicitur amplius legatus.*
15 *Offendens legatum Papæ in reuerſione poſtquam ingreſſus eſt portam Romæ,non incidit in crimen læſæ maieſtatis,niſi talis legatus eſſet Cardinalis.*

QVAESTIO XVI.

SExtodecimo quæro, quid dicendum de offendente Ambaſciatorem principis,ſic enim prĩcipis legatum vocant,an incidat in crimẽ læſę maieſtatis?dicas quod ſic,vt voluit Bald.in capit. i.de offic. deleg.
1 per tex.in l.oſſa.§.fi.ff.de reli.& ſump.fune. †perinde enim eſt ac ſi principem ipſum offendiſſet,vt inquit Bal.in d.ca.i.ad q̃ facit tex.in c.ex literis.eo.ti.opinionem Bal ſequitur Fely.in p̃ alleg.cap.i.in fi.vbi pro opinione Bal. ſic arguit†rumpens ſecuritatem datam a principe incurrit crimen læſę maieſtatis tex.eſt in l.1.ff.ad l.Iul.maie.Sed Ambaſciatores hanc ſecuritatem habere dicuntur.l.2.ff.de iud. ergo offendẽs iſtos ipſum principem offendere dicitur.Dicas tu quod in dicta l.2.in §.le
3 gatis,non probatur intentio Fel.quia ibi diſponit̃ q̃ †legatus conueniri nõ poteſt in loco ſuę legationis,ſed habet ius reuocandi,& ſic ille tex.non loquitur de alia ſecuritate,opinio autem Fely.in ſe vera eſt,ſed alia ratione†Ambaſciator etenim
4 ſui principis vice fungitur.facit tex.in c.lane.de offic. deleg. & ibi no.Abb.hinc eſt,quod offendens illum,& eius principem offendere dicitur.xrę terea†iſti legati quos Ambaſciatores vocant ſecuritatem de iure gentium habere dicuntur,ideo nemo eos offendere debet,l.fi.ff.de leg.l.ſancitum,ff.de rer. diuiſi.& habetur per Bar.in l.i.verſi circa hanc legem quęro,ff.ad l.Iu. maie.& per Mart.de Lau.in tra.de le.prin.q.18.facit,quia†iſti legati dicuntur ſancti,vt habetur p̃ Angel. in l.2. §.legatus.de iud.Nec poſſunt pro repręſaliis capi,vt voluit Bart.in l.fi.ff.de
7 lega.& Mar.de Lau.in prędallegato tracta.q.33. & 38.Imo†offendentes legatos,qui ſancti dicuntur committunt etiam ſacrilegium,vt nota.Angel. in l. conſenſiſſę, §.legatis. de iudic. quod tenet idem Martin.in prędalle.quęſt.38.& licet ipſe Martin.in eodem tracta.quęſt.v.dixerit,quod is qui principis legatum verberat, vel ei iniuriam infert teneatur lege Iulia de vi publica.Attamen opinio Bal.& ſequacium,tenentium,quod offendens principis legatum crimen læſę maieſtatis committat,mihi plus placet,p̃ ea quę ſupr.dixi, in qua opinione fuit etiam Bart.in extrauag.qui ſint rebel. in verbo rebell.in ver. quod hic dicitur,nu.4.
8 †Et in tantum verum eſt, quod Ambaſciatores habent de iure communi ſecuriratem,quod ſi aliquis eſſet bannitus, vt puta ex Florentia, attamen ſi ad Florentinos Ambaſciator p̃ ſuum principem mitteretur,offendi ibi tanquam bãnitus nõ poſſet,vt notanter dixit Ang.in §.reuerendiſſimi. in Auth.de ſanct.epiſco.
9 †Concluſionem ſupradictam,quod offendens legatũ principis fiat reus criminis læſę maieſtatis,limita modis infra ſcriptis.Et primo, vt non procedat quando talis offendens non erat ſubditus illius principis cuius legatus vice fungebatur.
10 †Nam quando non ſubditus principem offendit crimen læieſtatis non committit clemen.paſtoralis, & ibi Doctor.de re iudicata.Et notatur per Docto.in l.quiſquis,C.ad leg. Iul.maieſta.ſi igitur non ſubditus offendens principem non committit crimeu læſę maieſtatis,vt etiam legitur apud Old.cõſil.43. quęritur vtrum citatio,colum.2.verſicu.circa ſextam, & dicã latius infra ſub hac eadem rubrica,quęſt.78.ergo idem a fortiori dicamus eſſe in offendente eius legatum,cum acceſſoriũ naturam ſui principalis ſequatur,vulgato cã. acceſſorium.de reg.iu.in 6.facit,quia ſurrogatus eſt eiuſdem iuris & cõditionis cuius eſt is,in cuius locum ſurrogatur,l.cum qui,§. qui iniuriarum,ff.ſi quis cau.
11 †Secundo fallit dicta concluſio in offendente legatum prĩcipis,non odio principis,ſed ex particulari inimicicia, per ea quę

Digitized by Google

quæ voluit Bart. in l. hostes, ff. de capti. & postli. reuer. & per ea quæ voluit And. de Iser. in c. j. §. & bona committentium. in ti. quæ sint regal. in vsib. feud. & ibidem Matth. de Afflict. in quibus locis concludunt, quod offendens consiliarium principis ex particulari inimicicia, non incidit in crimen læsæ maiest. faciunt dicta supra q. 14. proxima præcedente.

12 †Tertio fallit prædicta conclusio in offendente Ambasciatorem seu legatum principis, qui finita sibi commissa ambasciata reditum suum retardabat. Talis enim priuilegio legati non gaudet, vt voluit Bar. in l. fi. C. de mercat. Idē voluit Mart.
13 de Lau. in trac. de lega. principum, q. 11. vbi dixit quod† legatus q differt reuerti cum possit, legatorum priuilegio nō gaudet, allegat tex. in l. item hi, §. j. & ibi glo. ft. ex quib. cau. maio. & tex. in l. fi. C. de comer. & merca.

14 †Quarto fallit conclusio prædicta in offendente legatum principis reuertētem ex legatione sua postquam est ingressus principaliorem ciuitatem sui principis in qua ipse princeps residet. Nam eo casu non dicitur amplius legatus, secundū Martin. de Laud. in præalleg. trac. de leg. prin. q. 33. alleg. tex. in l. fin. ff. de offi. procon. & leg. & Specu. in titu. de leg. §. fina. tunc eñ eum offendens non incurreret crimen lęsæ maiestatis quia offensus non repræsentabat vlterius personam principis, & sic eo casu principis maiestas non læditur, sed persona priuata.

15 †Idem erit in legato Papæ si offendatur postquam ingressus est Portam Romæ, tunc enim non est amplius legatus, vt dixit Mart. de Lauden. loco proxime allegato. si tamen legatus Romam reuersus esset Cardinalis, prædicta locum non haberent, per text. in cap. fœlicis. de pœn. in sexto. & per ea quę di xi supra q. 5.

SVMMARIVM.

1 *Statutum puniens turbantes vel turbare volentes statum ciuitatis, intelligitur principaliter, non secundario.*
2 *Arbitrium datum sapientibus super vtilitate publica, vel ciuitatis statu, principaliter, non secundario intelligitur.*
3 *Statutum puniens certa pœna facientes rumorem in ciuitate, si quis aliquē percutiendo rumorem oriri fecerit, non tenebitur pœna statuti prædicti.*
4 *Statutum concedens alicui quod possit facere vindictam de offensa sibi illata, intelligitur per se, non per interpositam personam.*
5 *Banniti qui nolunt ire ad confinia ipsis assignata per principem, non incidunt in crimen læsa maiestatis.*
6 *Iudex qui iudicat contra constitutionem Imperatoris non tenetur crimine læsæ maiestatis, & quæ sit ratio.*

QVAESTIO XVII.

DEcimoseptimo quæro. an sicuti quādo principaliter publica lędit maiestas crimen læsæ maiest. committitur, l. 1. in princ. & l. 2. iuncta gl. in verbo tabulis, ff. ad l. Iul. maiest. Ita dicendum sit qñ non principaliter, sed secundario maiestas publica læditur. Breuiter dicas quod non, vt voluit Bal. in l. j. C. de priua. carce. quem refert & sequitur Albe. Bru. consi. 69. viso processu inquisitionali, col. 2. versi. 3. moueor, facit ad hoc q̄ voluit Bal. in l. j. §. j.
1 col. 2. ff. de iust. & iur. vbi dixit, q̄ †statutum puniens turbantes vel turbare volentes statum ciuitatis, intelligitur principaliter
2 non secundario. †Hinc est, quod arbitrium datum sapientibus super vtilitate publica, vel ciuitatis statu, principaliter, non secundario intelligitur, & ideo arbitrari non poterunt super iuribus priuatorum principaliter, licet secundario publicum cō modum concernant, vt voluit Bald. in d. l. j. §. j. col. 2. ff. de iust. & iur. & latius per Bar. in l. ambitiosa, ff. de decr. ab ord. fac. & per Nel. in tracta. banni. in 2. parte 2. tempo. q. 50. vbi dixit, †q̄ si extet statutum puniens certa pęna facientes rumorem in ciuitate, si quis aliquem percutiendo rumorem oriri fecerit, nō tenebitur pœna statuti prædicti, cum illius verba principaliter
4 non secundario sint intelligenda. †Et ideo si alicui per statutū conceditur quod facere possit vindictam de offensa sibi illata intelligitur per se, non per interpositam personam, vt attestatur Bal. in l. vt vim, col. 2. ff. de iu. & in. idem dixit Bart. Cęp consil. 17. ver. præterea istud, faciunt dicta supra. q. 14. de offendente consiliarium principis. hoc idem tenuit Aymo. Craue. cōsi. 6. col. 17. ver. 3. arguitur in fauorem. 1. volum. Ad idem facit q̄. voluit Bart. in consi. 139. quæritur vtrum. in 1. vol. vbi cōcludit,
5 quod† ille qui noluit ire ad confinia sibi assignata, & omnes q̄ exules sunt, & principi non obediunt, non propterea commit tunt crimen læsæ maiestatis, sed tūc demum quando qs principaliter insurgit contra ipsum principem, quod refert & sequitur Deci. consil. 410. in causa mota Mediolani, column. vlt. 3. vol. & pro ista conclusione est text. in l. prima, C. ad legem Iu-
6 liā maiesta. vbi dicitur, †quod iudex qui iudicat contra constitutionem imperatoris non tenetur crimine læsæ maiestatis, & ratio est, quia factum iudicis tali casu non respicit principaliter offensam imperatoris, sed secundario.

SVMMARIVM.

1 *Offendens habentem securitatem a domini Venetis, vel ab aliquo alio superiorē non recognoscente, ne ab eo vexetur, crimen læsæ maiestatis cō mittit.*
2 *Omnia quæ dicuntur de populo Romano attribuenda sunt Regi & ciuitati superiorem non recognoscenti.*

QVAESTIO XVIII.

DEcimo octauo quęro. an olim crimē læsæ maiestatis incurrebant hi qui aduersus securitatem alicui a Populo Romano factam, ne ab eo vexarentur, attentabant? Dicas quod sic, tex. est in l. 1. & ibi gl. 1. ff. ad legem iul. maiest. & habetur per Math. de Afflict. in c. 1. in §. & bona committentium, nume. 58. in titu. quæ sint re-
1 gal. in vsibus feudorum. †Idem dicas hodie in his qui ab Imperatore Rege, vel ciuitate superiorem non recognoscēte, vt est alma ciuitas Venetiarum, securitatem haberent, per ea q̄ volunt Doctores in l. hostes, ff. de capti. & postlimi. reuer. & p Salycet. in l. quisquis. C. ad l. iul. maiest. & hoc voluit etiam idem Matthe. de Afflict. in d. §. & bona committentium, col. v. vers.
2 secundo modo. numero 58. vbi dixit, quod† omnia quę dicuntur de populo Romano attribuenda sunt Regi & ciuitati superiorem non recognoscenti, per not. per Doctores in d. l. hostes, & Guil. de Cun. in l. ex hoc iure gent. ff. de iust. & iur. & Saly. in dicta l. quisquis. Et in ista materia, de frangente alicui saluum conductum, vide quæ latius dicam infra in hoc eo. titu. quęst. 33.

SVMMARIVM.

1 *Populus Romanus olim dominus erat, & post omne ius suum in imperatorem transtulit.*
2 *Tanta erat apud Romanos religio seruandæ fidei etiam hostibus, vt si quando obsides ab eis dati aufugissent Romam reuersi illos ad hostes remittebant.*
3 *Obsides sine principis cui dati sunt licentia testari non possunt, quia sunt quasi serui.*
4 *Bona quæsita per obsides fisco acquiruntur.*
5 *Obsides captiuis æquiparantur, & serui quodammodo fiunt.*
6 *Clerici a papa solo in obsides dari possunt.*
7 *Clericus in obsidem ab episcopo suo etiam pro fiducia treuguæ dari non potest.*
8 *Intellectus verus c. ex rescripto. extra de iureiu.*
9 *Abbas potest monachum etiam inuitū pro necessitate & vtilitate sui Monasterii in certo loco deputare.*
10 *Monachus non potest Abbati resistere cum eius voluntas a voluntate Abbatis dependeat.*
11 *Obsides ab inferioribus ab Imperatore vel Papa, an dari possint.*
12 *Statutum hominis immutare solius Principis est.*
13 *Facientes fugere obsides datos ab inferioribus a Principe, qui proprie obsides non sunt, committerent crimen læsæ maiestatis.*
14 *Obsides dati ab vna ciuitate alteri ciuitati, cum non sint vere obsides, testamenti factionem non amittunt.*
15 *Habens iura principis, seu ius belli indicendi, obsides dare & recipere potest.*
16 *Obdes inter priuatas partes pro obseruatione pactorum quandoque dantur, hi tamen proprie obsides non sunt, nec sic dati sunt loco pignoris.*
17 *Obsides pro causa publica, non priuata, dari possunt.*

QVAESTIO XIX.

DEcimonono quæro, si sint dati obsides imperatori, Regi vel Principi per eius inimicos p̄ pactis inter eos initis seruandis, an faciens eos fugere crimen lęsę maiestatis committat? Dicendum vtique eum reum huiusmodi criminis fieri per tex. in l. 1. ff. ad l. Iul. maiesta. vbi dicitur, quod is qui dolo malo consilium inierit quo obsides iniussu principis fugerent crimine lęsę maiestatis tenetur, & licet ille text.
1 loquatur de obsidibus datis populo Romano † qui tūc orbis dominus erat, cuius omne ius in principem postea translatū est videlicet in imperatorem, vt habetur in l. 1. ff. de const. prī. & in l. 1. ff. de offic. prefect. prętor. ideo ille tex. procedit in obsidibus imperatori datis. dabātur etenim obsides Romano populo, vel pro pace componenda, vel pro composita seruanda & econtra per populum Romanum similiter aliis assignabātur, vt dixit gl. in verbo obsides, ff. de te.

Erat

Digitized by Google

2 Eratque tanta religio apud Romanos ſeruandę fidei etiã hoſti, vt ſi quando obſides ab eis dati aufugiſſent Romam reuerſi illos ad hoſtes remittebant. Vnde legitur in Romanorũ hiſtorijs, quod inita pace inter Romanum populum & Porſenam Ethruſcorum Regem, obſidioneque ſoluta, Porſena initę pacis ſeruãdæ pignus decem Patritiorum vtriuſq; ſexus filios ſibi obſides dari voluit, dumque inter eos aliquę virgines obſides datę in balneum deſcendiſſent, cuſtodeſque earũ honoris gratia receſſiſſent, ipſę amne in quo lauabantur traiecto Romam abierunt, inter quas cum Valerij Conſulis filia eſſet, is paterno ſuperato affectu Senatui perſuaſit vt virgines illę ad Porſenam pro fide ſeruanda remitterentur.

3 †Et obſides iſti ſunt quaſi ſerui, & ideo ſine principis cui dati ſunt licentia teſtari non poſſunt, vt eſt tex. in l. obſides, ff. de
4 teſtam. & rationem aſſignat ibi glo. in verbo obſides, quia †bona quęſita per eos dum ſunt obſides fiſco acquirũtur, tex. eſt in l. Diuus. ff. de iure fiſc. & ibi glo. in verbo bona, quę dicit, ꝙ ille text. intelligi debet de obſidibus qui dati erant imperatori pro aliquo pacto ſeruando, ſiue pro aliquo capto qui receſſerat eo dimiſſo, & iſtos dicit illa glo teſtari non poſſe, quam ſequitur ibi Bart. vera autem ratio', quare obſides teſtari non poſſunt, non illa eſt, quia bona per eos quęſita ſint fiſci, loquẽdo de quęſitis in obſidatu, ſiue etiam ſecundum aliquos, etiã de quęſitis antea, ſed ſecum portatis in ipſo obſidatu, ſed qa
5 †obſides captiuis æquiparantur, & ſerui quodammodo fiunt, quod probatur in d. l. diuus, ff. de iure fiſc. iuncto tex. in l. eius q. ff. de teſta.

6 †Sed an clerici in obſides dari poſſint? dicendum quod ſic, ſed a ſolo papa vt propriam obſidum naturam ſortiantur, argumen. tex. in c. cuncta per mundum. & c. per principalem, 9. q. 3. ita voluit Abb. in c. ex reſcripto. in ver. venio ad ſecundum membrum. de iureiuran. vbi dixit ſic procedere gloſſ. in capi.
7 vt pridem, 23. q. 8. †A ſuo autem epiſcopo clericus in obſidẽ dari non poteſt, etiam pro fiducia treuguę, gl. eſt reputata ſingularis in d. cap. vt pridem, quam ad hoc pro ſingulari allegat Roma. in ſing. 409. incipiente nunquid epiſcopus, aſſerit tamẽ curiales communiter contrarium dicere, allegantes tex. in p̃allega. ca. ex reſcripto. ad quem tex. reſpondet Roma. quod ibi Abb. dederat monachos in obſides de conſenſu papę, ſubdẽs hoc verũ eſſe ſicuti Deus eſt Deus. Dicas quod Romanus ſic intelligendo illum tex. vult diuinare, cum ibi nulla fiat mẽtio de conſenſu papę, ideo eius intellectus ad illum tex. tanquam diuinatorius eſt reijciendus. iuxta gl. in l. filium quem habentem. C. fami. ercis. ita dixit An. Corſe. ſingulari ſuo, incipiẽ. an
8 epiſcopus, in verbo obſides. †verus autem intellectus prędicti cap. ex reſcripto erit, quod ibi Abb. monachos pro obſidibus dederat ei qui ſibi pro vtilitate ſui monaſterij grandem pecu
9 nię quantitatem mutuerat. †Nam pro neceſſitate & vtilitate ſui monaſterij Abb. poteſt monachum etiam inuitum de-
10 putare in certo loco, & †monachus non poteſt in hoc Abba. reſiſtere, cum eius voluntas a voluntate Abbatis dependeat, vt in c. religioſis. de elect. in 6. & c. non dicatis, 12. q. 1. ita dixit Abb. in d. c. ex reſcripto. cuius dicta reaſumit Anto. Corſet. in prælega. ſingulari ſuo. Neque proprie dici poſſunt obſides monachi illi caſu d. c. ex reſcripto, vt per Abb. & alios ibi. quia nimo licet papa in d. c. mandet ſeruari promiſſa p̃ monachos, id non eſt ea ratione quia monachi pro obſidibus dari potuerint per eorum Abbatem ſuo creditori, ſed quia illi monachi iurauerant de obſeruanda conuentione, vt aperte ibi dicitur.

11 †An autem obſides dari poſſint ab inferioribus ab imperatore vel papa? glo. in l. 2. C. de patri. qui fil. diſtra. dicit quod nõ, fatetur tamẽ quod contrarium de facto eſt vſurpatum, idem dixit Azo in ſumma, ff. de teſta. quem etiam refert Barto. in d. l. obſides. eodem titu. & Abba. in d. cap. ex reſcripto. in prędallegato verſicu. cum quęritur. vbi dixit quod dari non poſſunt, vt ſint proprie obſides, vt quodammodo libertatem perdant.
12 †ſtatum enim hominis immutare eſt ſolius principis, argum.
13 tex. in l. 1. §. de qua, ff. de poſtulan. †Ideo faciens fugere huiuſmodi obſides, qui proprie obſides non ſunt, non committeret crimen lęſę maieſtatis, quia text. in prędallega. l. j. ff. ad l. uli. maieſt. loquitur de veris & ꝓpriis obſidibus datis populo Romano, cuius omnia iura in imperatorem transfuſa ſunt, vt ſupra dictum fuit, & habetur in l. 1. ff. de conſt. prin. & in Li. ff. de offic. prędę. prætо.

14 †Nec iſti obſides dati ab vna ciuitate alteri ciuitati, cum nõ ſint vere obſides, teſtamenti factionem amittunt, vt dixit Dy. quem refert & ſequitur Bar. in d. l. obſides, ff. de teſta. & omnia iſta notanda ſunt, tam pro intellectu d. l. 1. ff. ad l. iul. maieſtat. quam l. Diuus. ff. de iure fiſ. & d. l. obſides, quia facientes fugere iſtos obſides qui vere obſides non ſunt, non puto crimen lęſę maieſtatis perpetrare.

15 †Quid autem dicendum ſit in aliis principibus habentib. iura principis, ſeu ius belli indicendi, Abba. in d. c. ex reſcripto. verſi. vnde cum quęritur, de iurei. aſſerit credere quod obſides dare poſſint, & quod dati ab eis vere obſides ſint, idem eſſe dicas in ciuitatibus ſuperiorem non recognoſcentibus, vt eſt ciuitas Venetiarum, nam cum iura principis habeant, vt dixi ſupra in 1. ru. quotuplex ſit maieſtas, & dare & recipere obſides poterunt.

16 †Dantur etiam quandoque obſides inter priuatas partes ꝓ obſeruatione pactorum, uel pro obſeruantia rei iudicatę, & conuentionum. hi tamen proprie obſides non ſunt, nec ſic dati ſunt loco pignoris, ut dixit glo. in d. ca. expoſita. de arb. facit ad hoc tex. in prędall. c. ex reſcripto. de iureiu. & tex. in d. c. expoſita. & faciunt ea quę in locis prędictis dicunt Docto. maxime Abba. & in dictis iuribus, dati pro obſeruantia conuentionũ
17 abuſiue obſides nuncupantur †obſides enim pro cauſa publica non priuata dari poſſunt, ut per Bal. in l. obſes, C. de action. & obliga. & idem in l. obęs, C. de pręd. minor.

SVMMARIVM.

1 *Mittentes literas nuncioſue inimicis vt hoſtes adiuuentur contra Principem incidunt in crimen læſæ maieſtatis.*
2 *Ciues aduertere debent ne rebellibus ciuitatis literas vel aliud ſignũ mittant per quod ipſi iuuari poſſent cõtra ciuitatem, quia inciderent in crimen læſæ maieſtatis.*
3 *Qui literas ſcienter hoſtibus portant incidunt in crimen læſæ maieſtatis.*
4 *Scribens non doloſe hoſtibus eiſque nuntium mittens, aut eis ſignum dans, non vt principi noceat vel ciuitati, non incidit in crimen læſæ maieſtatis.*
5 *Nullus debet literas nuntioſue mittere hoſtibus etiam pro ſuis priuatis negotiis bona fide & ſine dolo, principe inconſulto.*
6 *Non ſolum a malo, ſed etiam a ſuſpicione mali cauendum eſt.*
7 *Bonarum mentium eſt ibi culpam timere vbi culpa non eſt.*
8 *Qua pœna puniantur qui literas publicas priuataſue aperiunt.*
9 *Non reſtituens literas ei cui reddere mandatum ſuſceperat, ſed illas alteri pandens, non tamen aduerſario mittentis, incidit in crimen falſi.*
10 *Qui literas alterius aperit & diuulgat ad alterius iniuriam tenetur actione iniuriarum.*
11 *Qui literas alteriſcriptas lacerat vel comburit tenetur criuine falſi.*
12 *Remouens ſigillum de literis alterius tenetur de falſo.*
13 *Clericus aperiens alienas literas eſt deponendus.*
14 *Hi qui ex apertura literarum publicarum conſilium ineunt quo hoſtes principis aduerſus eam iuuentur, incidunt in crimen læſæ maieſt.*

QVAESTIO. XX.

VIgeſimo quęro. an hi qui nuntios literaſue inimicis mittũt incidant in crimen lęſę maieſta. circa quod dicas eos dicti criminis reos effici, ut eſt tex. in l. i. ff. ad leg. iul. maieſt. & ibi no. Bar. de quo per Bar. Cœpo. in conſi. 15. uiſa commiſſione. colum. 8. nume. 30. hoc ſane intellige de h s qui doloſe hoſtibus literas ſcribunt nuntioſue mittunt, nam ita loquitur tex. in d. l. i. & ita etiam dixit Mar. de Laud. in ſuo tract. de crimine lęſę maie. q. 2. & Matth de Affli. in cap. 1. in §. & bona committentium. nume. 65. in ti. quę ſint regal. ĩ uſib.
1 feudo. ubi dixit, †quod mittẽtes literas nuntioſue inimicis, ut hoſtes adiuuentur contra principem, incidunt in crimen lęſę maieſta. Idem uoluit Nicola. Boer. ĩ ſuo tracta. de ſeditio. in 6. prędſuppoſito, colum. 4. numero 15. ad idem facit quod uoluit
2 Angel. in d. l. 1. in fi. ff. ad leg. Iul. maieſt. ubi dixit, †quod ciues aduertere dẽbent ut rebellibus ciuitatis non mittant literas, neque eis aliquod ſignum prębeant, per quod ipſi rebelles iuuari poſſent contra ciuitatem. nam inciderent in crimen lęſę maieſtatis. Largo tamen modo. & idem dicendum eſt de faciente hoſtibus ſignum, ut dicit text. in dicta l. 1. ff. ad legem Iu. maieſta. & ibi Docto.

3 †Quid autem dicendum ſit de his q lĩras hoſtibus portant ĩ terminis ſupradictis. Dicas quod ſi ſcienter id faciunt ĩcidunt ĩ crimen lęſę ma. ut dixit Bal. ĩ d. l. 1. ff. ad legem Iul. ma. & Mar
4 tin. de Laude. in tracta. de crĩe lęſę ma. q. 2. †Si autem quis, nõ doloſe hoſtibus ſcripſerit, eiſque nuntium miſerit, neque eis ſignum dederit, ut prĩcipi noceret, uel ciuitati, eo caſu nõ ĩcidit in crimen lęſę ma. ut probat tex. ĩ d. l. 1. argumento a contrario ſenſu. † Arbitror tamen nullum debere hoſtibus lĩras nuntioſue mittere, et iam pro ſuis qa non ſolum a malo, ſed etiam a ſuſpitione mali cauendum eſt, & †bonarum mentiũ eſt ibi culpam timere, ubi culpa non eſt, ſed ſi ſecus fecerunt non propterea ĩcidunt talia facientes in crimen lęſę maieſtatis.

8 †Qua autem pœna puniantur qui literas publicas priuataſ que ad alios directas aperiunt, Barto. in l. qui teſtamentum, ff. ad legem Corn. de falſ. ita diſtinguit, aut quis aperuit dictas lite-

Digitized by Google

literas vt aduersario mittentis eas ostendat, & tali casu incidit in pœnam falsi, allegat ad hoc tex. in l. j. §. is qui deposita, ff. ad leg. Cornel. de fal. si vero aperuit vt ipse eas legeret, alij autem non ostenderit, & hoc casu dicit Barto. non putarem eum incidere in pœnam falsi, sed punieẽ extraordinarie crimine stellionatus, allegat tex. in c. cum olim magister. de offi. dele. idem dixit Roma. in consi. 367. in versi. dum vero. & similiter hoc tenet Alc. in suo consilio impresso post eius tractatum de duel.
9 nu. 54. †Quid si aliquis non restituit literas ei cui reddere mandatum susceperat, sed illas alteri pandit & manifestat (non tamen aduersario mittentis) Bart. in l. Titio. in versicu. venio ad secundum, ff. ad munic ip. tenet quod talis incidit in crimẽ falsi, per tex. in d. l. j. §. is qui deposita. ff. de fal. & l. si quis aliquid, §.
10 qui viui. & seq. ff. de pœn. †Item qui literas alterius aperiret & diuulgaret ad alterius iniuriam, actione iniuriarum teneretur vt voluit Gondisaluus Villadiego Hispanus, in tracta. de lega. in 3. par. q. 1. num. 4. allegat tex. in l. i. §. si quis tabulas, ff. depos. subdens quod non dicitur literas aperire qui clausuram earũ detrahit, si aliter eas non aperiat nec legat pro quo dicit esse text. no. in l. si quis in graui, §. in tabulas, ff. ad Salyc. & ibidem
11 Barto. †Qui autem literas alteri scriptas lacerat vel comburit falsi crimine tenetur, vt voluit Abba. in prælleg. c. cum olim. de offi. deleg.
12 †Remouens autem sigillum de literis alterius tenet de falso, secundum Bal. in l. Paulus, ff. de fals. & ita voluit etiam Ioã. Bertach. in suo tracta. de episcop. in prima parte, in versic. vltrius quæro. numero 36. referens sic fuisse punitum quendam ser Gerutium de Monte sancto qui amouerat sigillum de literis Reuerendissimi Cardinalis Firmani tunc legati Prouinciæ
13 Marchię Anconitanę. †Sciendum tamen est, quod si aperiens alienas literas esset clericus, eius pœna esset depositio. c. ad falsariorum, de crimine falsi ita dixit Roma. in præallegato consilio. 165.
14 †Vnum tamen non omittam, quod si quis ex apertura literarum publicarum consilium ineat, quo hostes Principis, aut reipublicæ aduersus eos iuuentur, tali casu aperiens literas publicas incidit in crimen lælæ maiestatis, vt dixit Rom. in pręalle. cons. 165.

SVMMARIVM.

1 *Consiliarius Regis reuelans Regis consilium inimicis eius incidit in crimen proditionis.*
2 *Proditor quis dicatur.*
3 *Reuelans secreta inimicis incurrit crimen perditionis, & falsitatis simul.*
4 *Idem est in secretario principis vel Reipublicæ.*
5 *Secretarius principis vel reipublicæ dicitur in dignitate constitutus.*
6 *Scientia secretarii habetur proscientia Papæ.*
7 *Reuelatores consiliorum regis, aut viui exuruntur, aut furca suspenduntur.*
8 *Consiliarius regis reuelans consilia regis amico regis animo damnificandi regem, incidit in crimen læsæ maiesta.*
9 *Quid si ex tali reuelatione nullum damnum regi est sequutum.*
10 *Qua pœna puniatur reuelans secretum principis animo non damnificandi eum, sed animo iniuriandi tertium.*
11 *Qua pœna teneantur subditi, quibus vt plurimum secreta principum committuntur, reuelantes secreta sui principis.*
12 *Ad hoc vt vasallus reuelans secretum domini feudum perdat tria requiruntur.*
13 *Vasallus si non animo damnificandi dominum secretum reuelet, sed forte ex eo putans dominum laudare, feudum non amittit.*
14 *Quis probabit animum damnificandi affuisse, vel non affuisse.*
15 *Vasallus reuelans secretum domini Sempronio, quod ipsum dominus vult interficere, non amittit ex hoc feudum.*
16 *Qua pœna teneatur is qui, non sit secretarius vel vasallus principis, cuius secreta reuelat.*
17 *Reuelans secretum principis super re honesta, & alteri non nociua pœna mortis est puniendus, etiam si quis iurasset non reuelare, tenetur illi cui prodesse potest, & non obesse patefacere.*
18 Manifestans secretũ quod est inter fœderatos ad pacem, pacem ipsam violare dicitur.
19 *Antiani ciuitatis si iurauerunt aliquid tenere secretum, & id reuelent in damnum communitatis, ab officio remoueri debent.*
20 *Sysiphus qui duorum secreta patefecit hominibus, apud inferos punitur.*
21 *Tarquinius Marcum Tullium Duumuirum eo quòd librum secreta ciuilium sacrorum continentem eius custodiæ commissum corruptum Petronio Sabino rescribendum dedisset, culeo insutum in mare præcipitari iussit.*
22 *Tria fecerunt Romanos dominari.*
23 *Variis modis secretum panditur.*
24 *Secretum quod dicatur.*
25 *Secretum vnde dicatur.*
26 *Secretum proprie est, quod vulgus ignorat.*
27 *Secretorum principis scientia quam maxime fugienda est.*
28 *Philippides Athenienſis Lysimacho regi, respondit, id tantum ab eo expetere, ne arcanorum suorum quicquam ipsi crederet.*
29 *Consiliarii principum, quibus princeps suam secretam voluntatem in aliquo gerendo negotio propalat, quæ sint contraria diuinis legibus, illi more canum applaudentes eiusque voluntatem sequentes male faciũt.*
30 *Si regi detur per Papam prælatus suspectus in ecclesia sui regni, qui eius secreta pandat, & sit ei suspectus, rex potest eum non admittere, sed Pontifici rescribere.*
31 *Princeps propter timorem reuelationis secretorum non tenetur admittere prælatum sibi suspectum.*

QVÆSTIO XXI.

VIgesimo primo quæro, an reuelans secretum principis crimẽ læsæ maiestatis incurrat? In hac quæstione considerandi sunt plures casus.
1 †Primo videamus de consiliario Regis reuelante Regis consilium inimicis & hostibus eius, de quo dicendum est, quod
2 incidit in crimen proditionis. Proditor enim dicitur reuelans secretum hostibus. l. omne delictũ, §. exploratores, ff. de re mili. vbi dicit tex. quod qui hostibus secreta nuntiant proditores sunt & capitis pœnam luunt, & ideo dixit Ang. in consi. 256.
3 quia consultatio. col. 9. quod †per reuelationem secretorum hostibus vel inimicis factam incurrit quis crimen proditionis & falsitatis simul. facit tex. in l. si quis aliquid, ff. de pœn. & l. 1. C. de commer. & merc. & l. 3. ff. de præua. & l. j. C. de aduo. diuer. iudi. & hanc opinionem tenet And. de Iser. in capi. j. quib. mod. feu. ami. & ibidem Matth. de Affl. colum. 4. versi. vl. quæro. Mar. de Laud. in tract. de crimi. læsæ maiest. q. 49. & idem in
4 tract. de consilia. prin. q. 2. †Et idem dicendum erit de secreta-
5 rio principis, vel reipublicæ †qui ex eo quod est secretarius dicitur esse in dignitate constitutus, vt dixit Bart. in l. eadem. col. 2. ff. ad leg. Iulia. maiest. & Bonus de Curtilli in tracta. de nobilit. in tertia parte numero 243. †Et negotium quod geritur in-
6 ter principem & eius secretarium in tãtum dicitur secretum quod Innocen. in ca. cum dilecta. de rescrip. dixerit quod sciẽtia Cancellarij, seu secretarij habetur pro sciẽtia Papæ, quod refert & sequitur Matth. de Afflict. in d. c. 1. col. 5. versi. scias tamen. num. 25. in ti. quib. mod. feud. ami. Ad idem facit tex. in l.
7 si quis, §. transfugæ, ff. de pœ. vbi dicitur quod †reuelatores cõsiliorum Regis aut viui exuruntur, aut furca suspenduntur.
8 †Secundus erit casus de consiliario Regis reuelante consilia Regis, amico Regis, animo Regem damnificandi, vt puta qa ex tali reuelatione amicus Regis eius inimicus factus est, quo casu similiter punietur crimen læsæ maiestatis. Ita cõcludit And. de Iser. in d. capit. j. quibus modis feud. ami. & ibidem Matth. de Afflict. in versi. vl. quæro. facit ad hoc tex. in l. cuius
9 dolo. ibi, vt ne ex amicis hostes, ff. ad l. Iul. maiesta. †Si vero ex tali reuelatione aliquod damnum non est sequutum, & tunc quia animum habuit damnificandi regem, punietur in feudi amissione, si quod feudum a Rege tenebat, cuius consilium detexit, per tex. in præallega. capitu. j. quibus mod. feud. amit. si autem aliquod feudum a suo Rege vel principe non tenebat, de periurio tenetur, vt in d. c. 1. de nou. form. fidel. & ita tenet Bal. in l. nullum, C. de testi. vel de falso punietur, vt in l. 1. §. is q. ff. de fal. Bar. in l. solam. de testib. Inn. in c. literas. de pręscr. & si officium haberet, illud perdit. Bal. in c. 1. in versic. credentia. de pace Constan.
10 †Si vero secretum reuelat animo non damnificandi Regẽ, sed animo tertium iniuriandi, & in infamiam tertii, & eo casu punitur pœna, l. si quis in metallum, §. si quis instrumentũ. & §. si instrumenta, ff. de pœn. sed verius videtur quod puniat pœna de qua in d. l. 1. §. si quis tabulas, vt sensit Matth. de Affl. in d. cap. 1. quibus mod feud. ami. Circa istum articulum vide quæ remissiue scribit Nicola. Boer. in suis decisio. in tracta. de autho. magn. consilii, numero 155. qui habetur in 2. parte suarum decisio.
11 †Videndum modo est quid dicendum sit de aliis reuelantibus secreta principis, qui tamen non sunt consiliarii, aut secretarii, sed bene subditi ipsius principis, quib. vt plurimum secreta principis committuntur l. proximos, C. de proxim. sacror. scrinio, libro 12. facit tex. in c. ego episcopus. de iureiuran. nec debent secreta sui principis q̃ vulgo ignorant reuelare. Odof. in extrauagan. de pace constan. circa fi. Mar. de Laud. in tract. de princip. quæst. 216. dicas, quod si reuelans sit vasallus & reuelat consilium secretum, vel verba secreta sibi per dominũ dicta, punietur in amissione feudi, vt in d. cap. 1. quibus mod. feud. amit. & in cap. i. de form. fid. & in cap. i. §. penul. de noua forma fideli. vbi est expressum ne vasallus secreta domini reuelet, ita volunt And. de Iser. ibidem, & etiam ibi Matth. de Affli-

flict.

Digitized by Google

flict.column.1.versicu.notanda sunt duo. Hoc sane intellige quando vasallus animo damnificandi dominum secretum eius reuelauit,ita dixit gloss.in d.cap.j.quam ibi omnes sequũ
12 tur ex qua Docto.notant,quod†ad hoc vt vasallus reuelando secretum domini feudum perdat,tria requiruntur: Primo ,ꝙ secretum reuelet.Secundo,quod animo damnficandi dominum id agat.Tertio, quod damnum inde principi sequutum fuerit.& ita dicunt ibi Bald.Alua.Præpo.& Matth. de Afflict. vbi Alu.col.j.ver.quæro,cum gl.nu.4.

13 †Verum si non animo damnificandi dominum vasallus secretum reuelet,sed forte ex eo putãs dominum laudare. Tũc feudum non amittit.vt voluit And.de Isern. in præallegato.c. 1.quibus mod.feud.ami.in versicu.item nota quod dicit gloss. & ibidem Bald.ac etiam Matth.de Affli.col.3.& Præpo. in rubri.col.j.versic.primo est,& idem col.2.versicu.extra glo.& ibi
14 Alua.col.1.versi.quæro,an sola manifestatio. †Quis autem ꝓbabit animum damnificandi non affuisse,vel affuisse,vide ibidem latissime per Docto.maxime per Matth.de Afflic.in 3.colum.in versicu.vlterius quæro quis probabit, & idem colum. 4.& Alua.col.vlt.

15 †Notandum tamen est,quod si dominus in secreto dixit vasallo,quod vult aliquem, vt puta Sempronium interficere,si vasallus hoc Sempronio retulerit, illi dicendo quod caueat, quia interficietur,feudum ex hoc non amittit,vt voluit And. de Iser.in c.1.de noua forma fid.quem refert & sequitur Affl. in d.c.j.colum.4.vers.item quæro quid si dominus.nu.21.& est gl.in c.vtrum.23.dist.quam sequitur Affli.in d.c.1.col.2.versic. fallit singulariter.

16 †Quid autem si reuelans secretum principis non sit consiliarius,secretarius, vel vasallus illius principis cuius secretum rauelat?Dicẽdum erit,quod si ad damnum principis id faciat pœna mortis puniri debeat,l.si quis aliquid.§.transfugę, ff.de pœn.ideo ad mortem punitus fuit Ioab ex eo quod literas secretas contra Vriam reuelauit,vt habetur 2.Regum capit.12. dixit etiam Nic.de Lira in 3.Regum c.2.

17 †Et quod reuelans secretum principis pœna mortis puniatur.tenuit etiam Gondisal.Villadiego in tract.de leg.in 3. par. q.1.in ver.& notandum.numero 36.quod dicit intelligi debere dummodo secretum sit super re honesta,& alteri non nociua,alias autem etiam si quis iurasset non reuelare tenetur illi cui prodesse potest & non obesse patefacere,vt voluit glo.no. in cap.ego enim.de iureiurand.facit tex.in ca. hoc autem, 22. quæst.

18 †Vnum silentio nõ omittam,quod is qui manifestat secretum,quod est inter fœderatos ad pacem, pacem ipsam violare videtur.Ideo pace carere debet,sicuti supradictum est de vasallo,qui domini credentiam manifestauit,vt feudo priuetur.Ita voluit Gondisal.Villadiego loco proxime allegato ,numero
19 35.†& Antiani alicuius ciuitatis si iurarunt aliquid tenere secretum,& id reuelent in damnum communitatis, ab officio remoueri debent,vt dixit Bald.in titu.de pace constan.in ver. credentia quem refert & sequitur Gondisal.vbi supra, numero 36.

20 †Fuit & apud antiquos maximum scælus reuelatio secretorum hinc dicunt quod Sisyphus qui Deorum secreta hominibus patefecit ea apud inferos pœna plectitur,vt ingens saxum ad Montis Cacumen deferat,quod iterum relapsum statim repetat,& in huiusmodi labore continue versetur.

21 †Et de Tarquinio legitur :, quod Marcum Tullium duumuirum ex eo quod librum secreta ciuilium sacrorum cõtinẽtem eius custodiæ commissum corruptum Petronio Sabino rescribendum dedisset,culeo insutum in mare præcipitari iussit,vt attestatur Valer.Maxi.libr. 1. sub ti. de cultu Deorum,&
22 idem Valer.in rub.de inst.antiq. dixit,quod†tria fecerunt Romanos dominari,videlicet,sanum consilium in republica:secreta tenendo,& priuata paupertas,ideo Conso,quem consilio rum Deum Romani appellabant, templum sub tecto in circo posuere,vt ostenderent tectum debere,secretumque esse consilium.

23 †Sciẽdum est etiam,quod variis modis secretum proditur, itaque quo ad pœnam incurrendam pro reuelatione secreti non refert an quis verbo,signo,aut alio quouis modo secretũ nuntiat,quocunque enim casu dicitur quis secretum reuelare & tenetur pœna imposita pro expressione,vt no.Ab.in c.omnis vtriusque sexus in 9.no.de pœ.& remi.†Quando autem di
24 catur secretum?dicas quod pluribus modis secretum dicitur. Primum secretum dicitur esse illud quod pluribus non est notum, vt puta quod fit cœtu Cardinaliũ, vt dixit Troil. Malui. in suo tracta.de canoniz.sanct.in 4.dub.numero 24.Secundo secretum dicitur quod fit in consiliis & datur cõsiliarijs sacra-
25 mentum de non reuelando, † secretum etenim dicitur quasi segregate actum,id est separate ab alijs,& dixit Geminia.in capitu.fina.§.1.de hæretic.in 6.quod secrete fieri dicitur id quod coram pluribus in secreto fit.allegat de pœni.dist.1.§.econtra
26 iuncta gloss.in verbo secreta.†Attamen secretum proprie est, quod vulgus ignorat,l.prima §.summa,ff.de his qui deiec.vel effuder.Bald.in titu.de pace constan.in §.sinautem,facit tex.in l.si quis in graui,§.aperire.in versicu.palam vel publice,vel seciteto.ff.ad Syllania.de quo per eundem Troil.Malui.loco prę allega.numero 26.& plura congerunt ad hoc Docto. in cap.j. quibus mod. feud. amit. Et Hippoly. de Marsi.dominus meus in consil.1.in primo volumine.†Fugienda est igitur quam maxime scientia secretorum principis,quia nil vtilitatis sed plurimum inconmodi,& detrimenti afferre potest.†Ideo Philippi di Athenienſi,qui ob singularem eius virtutem maxime charus ac per quam familiaris Lysimacho regi erat, Lysimacus cum dixisset,an aliquid rerum suarum expeteret,respondit ille,id solum abs te peto,ne arcanorum tuorum quicquam mihi credas

†Vnum non omittam,quod consiliarii principum, quib. princeps suam secretam voluntatem in aliquo gerendo negotio propalat,quę sit contraria diuinis legibus,illi more canum applaudentes eiusque voluntatem sequentes male faciunt,co rum etenim iniusta mandata obseruare non tenentur, vt inquit Fel.in capi.2.de maior.& obed.& Domi.in ca.admonendi,2.q.7.†Et adeo inuigilare debet princeps ne secreta sui Regni a quoquam reuelentur.quod si detur sibi per papam prælatus suspectus in ecclesia sui regni, qui eius secreta pandat, & sit ei suspectus,potest eum non admittere, sed Pontifici rescribere,vt per Abb.in ca.quod sicut.de elect. & ita dixit Mar. de Lau.in tract.de dign.q.4.ad hoc etiam vide Abb.in c.ex parte,colum.v.de testi.& Roch.de Cur.in tra.de consue. nu. 490. & Inno.in c.super his.de accu.Io.de Selua in tract.de benefi.ĩ 2.par.q.23.num.26.Abb.in c.1.columna secunda uersic. item respectu,& in capitulo cum terra,colum.prima in v. nota de election.in quibus locis concludunt,quod†propter timorem reuelationis secretorum Princeps non tenetur admittere prælatum sibi suspectum.

SVMMARIVM.

1 *Faciens se regem assumit sibi iurisdictionem quam non habet, occupando sibi iurisdictionem Regis cui locus in quo se Regem facit est suppositus.*
2 *Duo non possunt esse reges eiusdem regni.*
3 *Vt pax seruetur inductum est,vt vni regno vnicum præsit caput qui populum & multitudinem regat.*
4 *Asserens se regem regni Neapolitani,quod est patrimonium Beati Petri, cum non sit incidit in crimen læsæ maiestatis.*
5 *Qui non intrat per ostium fur est,& latro.*
6 *Christus idem est quod vnctus.*
7 *Reges Siciliam intrantes absque licentia Papæ,crimen læsæ maiestatis incurrunt.*
7 *Sicilia est de patrimonio Beati Petri.*
9 *Contra inuadentes regnum Siciliæ Papæ duellum permittere posset, quia tales contra Papam crimen læsæ maiestatis committunt.*
10 *Exorta guerra inter regem Carolum & regem Petrum de Aragonia sup insula Siciliæ,Pontifex cum collegio Cardinalium voluerunt quod pugnarent insimul cum centum militibus pro quolibet,& victor remaneret & dominus illius insulæ.*
11 *Mortuo in prælio contra Mauros in Hispania Alphonso rege,Hispanus quidam qui ei persimilis erat facie,se Alphonsum esse finxit, dissimulaus se ob acceptæ cladis dedecus velle ignoto habitu perigrinari id veritus Alphonsus qui in regno succeserat comprehendi eum suspendique mandauit.*
12 *Quidam ab Eremo profectus se Henricum quartum esse palam affirmabat,qui per antea mortuus fuerat,cumque multi ad eum confugissent, graues inter Germanos discordiæ ortæ fuerunt,tandem veritate comperta,relegatus fuit in monasterium.*
13 *Gerens se pro rectore sine legitimo titulo in aliqua ciuitate, puta Illustrissimi Dominii Veneti,superiorem non recognoscentis,incidit in crimen Læsæ maiestatis.*
14 *Tyrannus est qui non iure principatum tenet, & lege Iulia maiestatis tenetur.*
15 *Assumens sibi propria authoritate officium magistratus cum falsis literis vel alio modo dolo malo gerens se pro magistratu, cum non sit,crimen læsæ maiestatis committit.*
16 *Crimine læsæ maiestatis non solum tenetur is qui facit se regem vel rectorẽ (cum non sit)sed etiam is qui non fecit,sed facere curauerit.*
17 *Gerens se pro rectore alicuius loci(cum non sit)non solum crimen læsæ maiestatis incurrit,sed etiam crimen falsi.*

QVAESTIO. XXII.

Vigesimo secundo quæro. an faciẽs se regem,cum Rex

Hieron. Gigan. de crim. lęsæ maiest.

Rex non sit, incidat in crimen læsæ maiestatis? Ludo. Montal. in tracta. suo de reprobat. senten. Pilat. art. 4. colum. 2. versicu. nunc condescendo, numero 8, mouet hãc quæstionem, q̃ sic,
1 allegat tex. in extranagan. ad reprimen. & ibi Bart. †Et est rõ, quia faciens se regem assumit sibi iurisdictionem quam non habet occupando iurisdictionem Regis, vel Imperatoris, cui locus in quo se regem facit est suppositus, & sic illum priuando facit tex. in l. tertia, ff. ad legem Iuliam maiesta. pro hoc fa-
2 cit, quia †duo non possunt esse Reges eiusdem regni, argum. tex. in l. si vt certo, §. si duobus vehiculum, ff. commod. facit ẽt
3 quod voluit Oldrad. consi. 144. col. 6. vbi dixit quod† vt pax seruetur inductum est, vt vni regno vnicum præsit caput, qui populum & multitudinem regat, idem tenuit Anto. Corset. in tracta. de potesta. regia. in v.& vlti. parte colum. 13. versic. quæro octuagesimoseptimo: vbi dixit, quod faciens se Regem nõ habens iustum titulum incidit in crimen læse maiestatis, allegat Bartol. in l. lex duodecim tabularum. in j. not. ff. ad l. Iulia. maiesta. hoc idem tenuit etiam Matth. de Afflict. in capitu. j. in §. & bona committentium. colum. 9. nume. 109. in ti. q̃ sint
4 regal. in vsibus feudo. vbi dixit, quod †asserẽs se Regem Regni Neapolitani, quod est patrimonium Beati Petri, vt in cap. ad apostolicæ. de re iu. in 6. cum non sit, incidit in crimen lęsę ma-
5 iesta. †qui enim non intrat per ostium fur est & latro. c. relatũ de iure patro. c. insinuatum. de simo. glo. in verbo ingressum. in c. non furem, 7. q. 1. facit ad prædicta quod legitur Ioannis c. 10. vbi Iudæi quærentes accusationem contra seruatorem nostrum, vt illum accusarẽt dicebant illi, si tu es Christus dic no-
6 bis palam, †Christus enim idem est quod vnctus. qa Reges vngebantur, etsi respondisset se Christum esse, statim eum accusassent vti rebellem contra Romanum Imperium, cui ipsi Iudæi erant subditi, & tanquam ad regnum aspirantem, vt declarat ibi Nicol. de Lira in sua glo. in verb. si tu es Christus. hinc est quod Pilatus Iesum interrogauit dicens, tu es Rex Iudæorum, cui Iesus respondit, a remetipso hoc dicis, vt habetur Io. capit. 18. in Euangelio passionis, & rursus in eodem Euangelio dicebant Iudæi Pilato, si hunc dimittis non es amicus Cæsaris, omnis enim qui se Regem facit contradicit Cæsari.

7 †Quin imo Reges Siciliam intrantes sine licentia Papæ lę-sæ maiestatis crimen incurrunt, vt dixit Pe. de Perusio in tract. de re mili. lib. i. §. in terris. num. 3. & in §. si mortuo. lib. 7. nume.
8 7. & est ratio, quia †Sicilia est de patrimonio Beati Petri, vt habetur in c. j. 114. distin. & per Docto. in clemen. Romani. de iureiurand. idem dixit An. de Iser. in const. regni. quæ incipit quã plurimum, in titu. de adiutor. exigen. ab homici. colum. 1. nu. 2. idem tenuit Paris de Puteo in tract. de re mili. li. 1. in §. in ter-
9 ris ecclesiæ, vbi dixit, quod †contra inuadentes Regnum Siciliæ papa duellum permittere posset, quia tales contra papam
10 crimen læsæ maiestatis committunt. Referens quod †exorta guerra iter Regem Carolum & Regem Petrum de Aragonia super insula Siciliæ, Pontifex cum collegio Cardinalium voluerunt quod pugnarent in simul cum centum militibus pro quolibet, & qui pugnãdo victoriam reportaret remaneret dominus illius insulæ.

Et multotiens accidisse legimus, quod nonnulli se Reges esse finxerunt cum non essent, de quibus multa hic annecti pos-
11 sent exempla, sed duobus tantum contentus ero. †Mortuo in prælio cõtra mauros in Hispania Alphonto Rege. Hispanus quidam qui ei persimilis erat facie, se Alphonsum esse finxit, dissimulans se ob acceptæ cladis dedecus velle ignoto habitu peregrinari, quod cum multi crederent ex eo quod vltra simi-lem effigiem multis alijs signis se verum Alphonsum ostendere videbatur, quo circa magna hominum multitudo, ita eũ esse arbitrabatur, vt multi eum vti Alphonsum sequerentur, id veritus Alphosus qui in Regno successerat, comprehendi eum suspendique mandauit.

12 †Accidit etiam anno a Virginei partus cẽtesimo trigesimo septimo supra mille in Germania apud vrbem quam solum aureum vocant, quidam ab Eremo profectus se Henricum quartum esse palam affirmabat, qui per antea mortuus fuerat, ideo cum multi ad illum cõfugerent, graues inter Germanos contentiones ortę sunt. Alii etenim falsum, alii verum esse Henricum contendebant. Sed tandem fictione comperta, secum Vrbanius agẽdo relegatus fuit, vt Clutij monasterium monachus inhabitarent, vt est legere apud Baptistam Fulgosium in libello de dictis factisque memorabilibus libro 9. in vlti. ti. vbi plura his similia cumulat exempla.

13 †Supradictam conclusionem dicas etiam in eo procedere qui se pro rectore gereret sine aliquo legitimo titu. in aliqua ciuitate, præsertim imperio subiecta, siue alicui ciuitati superiorem non recognoscenti, vt est alma ciuitas Venetiarum, de
14 qua dixi supra in rub. quotuplex sit maiestas †Is enim tyrãnus est qui non iure principatum tenet, & l. Iul. maiesta. tenetur, vt dixit Bart. in tracta. de tyran. q. 6. alleg. tex. in l. 3. in fin. ff. ad l. Iulia. maiesta. quod etiam tenet Maria. Socin. iunior consi. 22. in 1. volum. idem voluit Matthæ. de Afflict. in cap. 1. §. & bona committentium, colum. 7. versicu. 25. numero 85. in titu. quæ
15 sint rega. vbi dixit, quod †si quis propria authoritate officium magistratus assumpsit cũ falsis literis, vel alio modo dolo malo se pro magistratu gesserit, cum non esset, crimen læsæ maiestatis committit, allegat tex. in dicta l. tertia, ff. ad legem iul. maiestatis, ibi quiue priuatus, & tex. in l. qui nomine, ff. de falsc.
16 dicens, quod †non solum tenetur crimine læsæ maiestatis, qui prædicta facit, sed etiam is qui non fecit, sed facere curauerit, vt dicit tex. in dicta l. tertia. in fine. facit lex final. vbi Bald. C. q̃ res exporta. non debe. & not. in capitu. primo. de Capi. qui curi. vendi. & not. in l. si quis non dicam rapere. C. de episcop. & cleric. facit etiam tex. in l. quisquis. ibi, eadem enim seueritate voluntatem, &c.

17 †Quinimo gerens se pro rectore alicuius loci, cum non sit non solum crimen læsę maiestatis incurrit, sed etiam crimen falsi, ita voluit Angel. in dicta l. 3. ff. ad legem iul. maiesta. allegat tex. in l. eos, ff. ad legem Cor. de fal. Ad idem est decisio capellæ Tholosanæ. nu. 401. & habetur per Gui. Papę. q. 423. euenit casus.

SVMMARIVM.

1 *Congregans gentem contra ciuitatem superiorem recognoscentem, non tenetur crimine læsæ maiestatis.*
2 *Congregans gentem contra ciuitatem quæ superiorem non recognoscit, vt est alma ciuitas Venetiarum, contra eam eiusque loca, vel consilium et fauorem ad hoc præbens, crimen læsæ maiestatis committit.*
3 *Ciuitates superiorem non recognoscentes Romę æquiparantur.*

QVAESTIO XXIII.

VIgesimo tertio quæro an qui gentem cõgregat in ciuitate contra eam eiusue loca, vel cõtiliũ, auxilium & fauorem ad hoc præbet sit reus criminis lęsę maiestatis? Dicas, quod olim si quis congregabat gentem ad prædictum effectum in Vrbe Roma crimen læsæ maiestatis proculdubio committebat. tex. est in l. prima, ff. ad leg. iul. maiesta. vbi glos. in verbo in Vrbe dixit, secus esse in aliis ciuitatibus, congregans enim gentem in alia ciuitate tenetur leg. iulia. de vi. l. cum sit, ff. ad legem iul. de vi. & l. vlt. C. eodem
1 titu. & illam glo. sequitur ibidem Barto. †Tu autem distingue, quod aut loquimur de ciuitate quę superiorem non recognoscit, aut de ciuitate quæ superiorem recognoscit. Primo casu dicas, faciens prędicta in ciuitate quę superiorem recognoscit non tenetur crimine lęsę maiestatis, quia huiusmodi ciuitates vice priuatorum funguntur, l. eum qui vectigal. ff. de verborũ significatio. facit tex. in l. fallaciter. in fine, C. de abolitio. vbi crimen oppugnatę patrię & crimen lęsę maiestatis, vt species differentes ponuntur. Hoc etiam voluit Bartol. in extrauagan. q̃ sint rebel. in verbo rebellando, & Barthol. Socin. in consilio 275. in causa fratrum Andreę de Meis. colum. 2. versic. sed prę-missis non obstantibus, in secundo volum. ubi dixit, quod crimen lęsę maiestatis committitur tantum contra principem. vel rempublicam Romanorum, per glos. in dicta l. prima, superius allegatam, quam etiam sequitur ibi Cyn. & Angel. in aliis autem est pœna capitalis, l. prima, C. de seditionib. & est glos. in §. publica. Instit. u. de public. iudic. & secundum hanc opinionem consuluit Bal. quem refert & sequitur Nell. in tractatu bannito. in prima parte secundi tempo. q. 16. ubi dixit, p ista parte vidisse consultum per uiros magnę authoritatis, & attestatur pluries fuisse seruatum Florentię.

2 †Secundo uero casu congregans gentem in ciuitate superiorem non recognoscente, ut alma ciuitas Venetiarum, contra eam eiusue loca, uel consilium & fauorem ad hoc prębẽs crimen lęsę maiestatis committit, & sic idem erit quod olim fuit in Roma, per not. Barto. in l. 2. ff. ad legem iul. maiest. idem tenet Maria. Soci. iunior consilio, 22. sequendo ordinem col. 2. uersicu. uerum prędictis, idem tenet etiam Matthę. de Affli. in c. i. in §. & bona committentium, col. 5. nume. 55. in tit. quæ
3 sint regal. in usib. feudo. †Ciuitates enim quę superiorem non recognoscunt Romę equiparantur, ut dixit Angel. in tracta. malefi. in uerbo & *hai tradito la tua patria.* in uersicu. quęro aliquis congregat, ubi tenet prędictam opinionem. Adducens not. per Bartol. in dicta l. hostes, ff. de capti. & postli. reuer. & in l. lex duodecim tabularum, ff. ad leg. Iulia. maiesta. quod dicit Angel. esse notandum contra illos qui quotidie in ciuitatibus & maxime Bononię populum concitant, & gentium faciunt congregationem.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Delinquens contra propriam patriam improprie dicitur committere crimen læsæ maiestatis.*
2 *Contraria pars teneri probabiliter potest.*
3 *Conscius perturbationis ciuitatis suæ vel alterius delicti commissi in suã patriam punitur vt particeps ex sola scientia.*
4 *Delictum oppugnatæ patriæ idem est quod crimen læsæ maiestatis, quando quis patriam oppugnare nititur, vt illius dominium vsurpet.*
5 *Marinus Falerio Dux Venetiarum facta cum nonnullis plebeis coniuratione de nobilibus interficiendis ad occupandam per Tyrannidem patriam, re detecta, multi ex coniuratis suspendio necantur, At ipse Falerius Dux, super scalam lapideã Atrii Ducalis Palatii securi percussus fuit, eiusque ædes diruta, edictoque publico cautum est ne vnquam reædificari possint.*
6 *Falsificans monetam suæ patriæ incidit in crimen læsæ maiestatis, veluti is qui principis monetam falsificat.*
7 *In crimine oppugnatæ patriæ, sicuti in crimen læsæ maiestatis, testes tam accusatoris quam rei admittuntur.*
8 *Contrarietates distinctionibus iuuari debent, & ad concordiam reduci.*
9 *Si patria proditur, non vt principi principali auferatur, sed tantum baroni non est crimen læsæ maiestatis.*
10 *Si quis incurrat in crimen læsæ maiestatis ob patriam proditam, pœnę l. quisquis, C. ad leg. iul. maiesta. non habent locum contra eius filios, nec rei memoria post eius obitum damnatur.*

QVAESTIO XXIIII.

VIgesimo quarto quæro. an is qui patriam oppugnat vel prodit læsæ maiestatis crimen committere dicatur? In ista quæstione videt dicendum, quod non, per tex. in l. fallaciter. C. de abolit. vbi crimen læsæ maiestatis, & crimen oppugnatæ patriæ ponuntur vt species differentes. hoc tenuit gloss. in l. j. ff. ad legem iuliam maiesta. & ita voluit etiam Nellus in tracta. suo bannit. in prima parte secundi temporis. quæst. 16. quod maxime procedere dixit, vbi non tractatur de subuertenda patria, sed de mutuis dissensionibus & partialitatibus, allegat tex. in l. j. §. ijsdem temporibus. ff. de origin. iur. & tex. in l. si quis ingenuam, §. in ciuilibus. ff. de cap. & attestatur sic vidisse consultum per magnos viros, præsertim Bal. ex eo, quod titulus talis criminis est seditionis, non perduellionis. Hãc partem tenet etiam Barto. in extrauagan. qui sint rebelles, in verbo rebellãdo, & Ioan. Cald. consi. 6. in titu. de accusa. & pro ista parte consuluit Pet. de Anchar. consi. 287. iste B. de Guarnario, quam veriorem esse dicit Nellus loco præallegato, & cum ea videtur transire Soc. consil. 57. in causa restitutionis, colum. 3. cum sequenti. in 4. volu. & idem cons. 123. in causa fratris Andreæ, col. 2. in 2. vol. & in cons. 121. præmittenda est dispositio. col. j. in 4. vol. in quibus locis late examinat hanc materiam, eandem opinionem videtur tenere Matth. de Afflict. in cap. j. in. §.
1 & bona committentium. colum. v. nu. 50. vbi dixit, †quod delinquens contra propriam patriam dicitur improprie committere crimen læsę maiestatis.
2 Contrariam partem, quod oppugnans & prodens patriã incidat in crimen lęsę maiesta. tenere probabiliter possum' per tex. & ibi glo. in verbo, prodita. in dicta l. fallaciter. §. fi. de aboli. quę gl. aperte voluit quod in casu prædicto, quis incurrat crimen læsæ maiest. allegans tex. in l. 1. 2. 3. & 4. & in l. maiestatis. ff. ad leg. iul. maie. & tex. in l. postliminium. §. transfugæ, ff. de cap. & postli. reuer. & in l. omne. §. transfugæ. ff. de re militari. Istam opinionem tenet Maria. Soci. Iun. in consil. 22. sequendo ordinem colũ. 2. ver. verum prædictis. in 1. vol. adducens ad comprobationem huius opinionis, quod †cõscius p
3 turbationis ciuitatis suæ, vel alterius delicti commissi in suã patriam punitur vt particeps ex sola scientia. l. vtrum. ff. ad le. Pompei. de parricid. & quod notatur ibi per doctor. sicuti si q̃ principem suum quis sciret aliquid moliri. l. quisquis. C. ad le. iul. maiest. subdens, quod sicuti pro illo crimine quis bona amittit, ita damnati de isto bona perdunt, allegat tex. in l. non dubito. ff. de capt. & l. 3. C. de epis. aud. & pro ista opinione cõ suluit etiam Alexand. consi. 13. consideratis his. col. 1. & seq. in 6. vol. Hanc etiam partem tenuit Paul. Cast. consi. 171. visa
4 & ponderata. col. fin. in 1. volu. vbi dixit, quod † delictum oppugnatæ patriæ comparatur crimini læsæ maiestatis. At ego dixerim non solum comparari, sed idem esse vbi quis patriã
5 oppugnare nititur, vt illius dominium vsurpet, †vt accidit de anno MCCCLIIII. In Marino Falerio, qui dũ creatus fuisset Dux Venetiarum, vt patriam tanti muneris in se colati maxima ingratitudine recompensaret, ad occupandam per tyrannidem Patriam, facta cum nonnullis plebeis cõiuratione de nobilibus interficiendis animum vertit, at re detecta multi ex coniuratis capti, ac tanti sceleris conuicti suspẽdio necantur. At Falerius ipse Dux super scalam lapideã Atrij Ducalis palatij securi percussus fuit, vt testatur Petrus Marcellus in suo libello de vitis principum Venetorum in vita ipsius Marini, quin etiam eius ædes dirutæ sunt, & edicto cautũ publico ne vnquam reædificari possint.

Pro ista parte facit etiam quod voluit Bald. in l. 2. C. de falsmone. vbi dixit, quod †falsificans monetã suæ patriæ incidit
6 in crimen læsæ maiestatis, veluti is qui principis monetam falsificat. Ad idem facit quod voluit Spec. in ti. de probatio. §. 1.
7 versi. decimum, vbi dixit, quod †in crimine opugnatæ patriæ sicuti in crim. lęs. maiest. testes tam accusatoris quam rei admittuntur.
8 †Verũ quia distinctionibus contrarietates iuuari debent, & ad concordiam reduci, vtramque opinionẽ sustineri posse arbitror, sic distinguendo, aut quis patriam oppugnat suscitãdo in ea partialitates & dissensiones quæ sunt inter ciues, nõ tamen animo occupandi illius dominium, & isto casu procedat prima opinio supra relata, & sic videtur sentire Soc. in prealleg. consi. 121. præmittenda. colum. 2. in 4. volumi. & Soc. iunior in dicto consi. 22. colum. 3. in 1. vol. Aut quis patriam oppugnat, vt sibi occupet vel ab aliis occupari velit illius dominium, & isto casu locum sibi vendicet Secunda opinio, ꝙ oppugnans patriam incidat in crimen lęsę maiestatis, & ideo meritum supplicium sumpserũt illustrissimi domini Veneti, de prefato Marino Falerio, eorum Duce. Dicas, tamen quod
9 †si Patria proditur, non vt principi principali auferatur, sed tantum baroni, quod eo casu non est crimen lęsę maiestatis, vt voluit Sali. in prealleg. l. fallaciter. quem sequitur Matth. de Afflict. in cap. j. §. & bona committentium. col. v. nu. 57. in tit quę sint rega. in usib. feud.
10 †Vnum tamen non omittã, quod quãdo quis incurrit crimen lęsæ maiestatis ob patriam proditam, vel occupatã, tali casu locũ non habẽt pœnę, de quibus in l. quisquis, C. ad leg. iul. maiesta. contra filios talium delinquentium, nec rei, aut eorum memoria post eorum obitum damnat, vt in l. fi. C. eo. ti. ita voluit Ale. in d. consi. 13. col. 2. in 6. volu. & Soc. in consi. 123. in causa fratris Andreę. colum. 2. & 3. quod sequitur Afflict. in prealleg. cap. j. §. & bona committentium. colum. 5. nume. 55.

SVMMARIVM.

1 *Rebellis quis dicatur.*
2 *Incidunt in rebellionem non solum illius authores; verum etiã de ea scientiam habentes, illamque non reuelantes.*
3 *Conspiratio quid sit.*

QVAESTIO XXV.

VIgesimo quinto quæro, an ex federatione facta contra principẽ, machinatione ve seu cõspiratione ad eius offensam, vel ex tractatu, & ordinatione, ꝙ fiat rebellio, crimen lęsę maiestat. quis incurrat? & dicendum ꝙ sic, vt voluit Alb. Bru. cõs. 28. nobilis dñe.
1 col. 2. †Rebellio autem constat, ex eo, quod homines alicui' loci, vel eorũ partem a subiectione eorum domini quis subtrahit, & eos alieno domino subijcere tẽtat, iuraque eorum domini extinguere, vt per Brun. in prealleg. consi. col. j. in versi. rebellio autem. allegat no. per Bar. in extrauag qui sint rebel. in ver rebellando. & Bal. in l. amissione. §. qui deficiunt, vbi glo. ff. de capit. dimi.
2 †Quinimo in rebellionem ipsam non solum illius authores, verum etiam de ea scientiã habentes, illamque non reuelantes incidunt, per no. per Bar. in l. vtrum. ff. ad legem Pompe. de parricid. Et quia diximus, quod conspirans ad principis offensam incidit in crimen lęsæ maiesta. sciendum est, quod
3 †conspiratio dicitur machinatio ab aliquibus facta in detrimentum alicuius personæ, vel eiusdem dignitatis, secundum Laurent. quem refert & sequitur Card. in clement. pastoralis, col. 1. in 7. not. de re iud. allegat tex. in cap. petitio. de iureiurãdo, & idem voluit in clement. prędicta Ioan. de Imol. colum. 4. num. 48. & Ioan. de Turre Crema. in ca. coniurationum. numer. 5. 11. q. j. dixit quod conspirare est contra aliquem simul in vnum maligno spiritu insurgere, & idem in ca. conspiratio num. eadem causa & quęstione. qui dixit etiam, quod conspiratio est confederatio facta in prędicium personę, vel dignitatis alicuius.

SVMMARIVM.

1 *Occidens officialem Regis habentem merum & mistum imperium com-*

Digitized by Google

committit crimen læſæ maieſtatis : quia Principis maieſtas lædi dicitur.

2 *Non ſolum occidens magiſtratum principis, ſed etiam procedẽs ad actum occidendi incidit in crimen læſæ maieſtatis.*

3 *Occidens magiſtratum principis ex particulari odio, vel inimicitia, nõ incidit in crimen læſæ maieſtatis .*

QVAESTIO XXVI.

VIgeſimo ſexto quæritur, an occidẽs eum, qui in aliqua prouincia, vel ciuitate magiſtratum pro principe gerebat, incurrat crimen læſę maieſtatis? Dicendum eſt, quod ſic, per text.in l.j.ff.ad leg.iul.maieſta. Ita voluit Matth.de Afflict.in cap.j. in §. & bona committentium.colum.5.verſi.ſeptimo.nume.63.in titu. quæ ſint
1 regal.in vſibus feudo.vbi dixit, quod †occidens officialem Regis habentem merum & miſtum imperium committit crimen læſæ maieſtatis, quia principis maieſtas lædi dicitur cum eius læditur magiſtratus. facit 6.q.1.cap.ſi quis.& l.quiſquis.C. ad legem iul.maieſtat.in princ.faciunt dicta ſupra quæſt.14.& 15.& hoc erit verum ſi occidatur magiſtratus, vt illam prouinciam, vel ciuitatẽ occidens priuet tali magiſtratu, vel propter odium, quod quis habet contra principem, cuius magi-
2 ſtratum occidit, vel alia ex cauſa, reſpectu tamen officij. Et †p dicta concluſio vera eſt non ſolum in occidente, verum etiã in eo, qui ad actum occidẽdi proceſſit, vt probatur in dicta. l.
3 quiſquis.in princ.Sed † ſi quis magiſtratum principis occidat ex particulari odio, vel inimicitia non in odium principis, eo caſu non incidit in crimen læſæ maieſtatis, & ita voluit Andræ.de Iſer.in conſti.regni, quę incipit, vt participatio, quẽ ſequitur Afflict.loco ſuperius allegato.

SVMMARIVM.

1 *Perduellis quis, & vnde dicatur.*

2 *Crimen læſæ maieſtatis proprie contra perſonam principis, & aſtantium eius lateri committitur.*

QVAESTIO XXVII.

VIgeſimo ſeptimo quæro, an ſup poſitus iuriſdictioni alicuius principis ſubtrahens ſe ab eius obedientia, & principi ſuo ſe aduerſariũ conſtituens crimen læſæ maieſtatis incurrat? Dicas quod ſic.
1 †talis enim perduellis vocatur, ideſt, perfecte ad duellum paratus ſiue ad clandeſtinum, vel publicum bellum accinctus, ideo huiuſmodi crimen perduellionis vocatur, vt habetur in l.quos nos hoſtes, ff.de verbo.ſig.& in l.donationes.§. fi. ff. de dona.& in §.per contrarium.Inſti.de hæred.quæ ab inteſt.defer.ac in l.cum filius.§.reis.ff.de leg.2.ita voluit Old. conſilio 43.quæritur vtrum citatio.colum.fin.in prin. & Mar.de Lau. in tractat. de crimine læſę maieſtatis, quæſtione 3. vbi dixit,
2 quod † licet multis modis dicatur committi crimen læſæ maieſtatis, tamen proprie committitur contra perſonam principis & aſtantium eius lateri, de quo dixi ſupra quæſtione 13.14.& 15.

SVMMARIVM.

1 *Crimen læſæ maieſtatis committi dicitur, etiam quando offenditur aliquis princeps, vel communitas, vt puta Venetiarum, qui ſuperiorem non recognoſcunt, ſaltem de facto, ab immemorabili tempore citra.*

2 *Rex Franciæ an recognoſcat Imperatorem in ſuperiorem, remiſſiue.*

3 *Venetiarum ciuitas an recognoſcat Imperatorem in ſuperiorem remiſſiue.*

QVAESTIO XXVIII.

VIgeſimooctauo quæro, an crimen læſę maieſtatis committi dicatur contra principes & ciuitates ſuperiorem non recognoſcentes? In hoc Doctores, nemine excepto quod viderim, concludunt, q̃ ſic. Ita tenuit Ang.in l.3.ff.ad leg iul.maie. Pau.de Leaz.& Io. de Imo.in Cle.paſtoralis.de re iudi. Soc.conſi.57. in cã reſtitutionis.col.3.nu.14.in 4.vol. Idem cõſil.121.præmittẽda eſt diſputatio.nu.3.idem voluit Sal.in l.quiſquis.C.ad leg.iul.maie. Ang.in tract.de malef.in verbo, *che hai tradito la tua patria*, ver. quæro aliquis cõgregat. Io.And.in c.fœlicis.de pœ.in 6. & ibi Dom.idem tenuit Ang.Are.in §.publica. colum.1. Inſtitu.de pub.iud.Bru.cõſi.28.nobilis domine.col.j. in fi.& col.2.in prĩ ci.& Præp.in c. in primis.ĩ §.de perſona.col.7.circa fi.ver.3.dĩ
1 committi.2.q.j.vbi dixit, quod †crimen læſę maieſtatis committi dicitur etiam quando offenditur aliquis princeps, ut puta Rex Franciæ, vel communitas Venetiarum, qui ſuperiorẽ non recognoſcunt, ſaltim de facto ab immemorabili tempore citra, nam tales ſupremis principibus comparari aſſerit, & in ſuis terris in quibus ſuperiorem non recognoſcunt ſupremi principis authoritatẽ hãt, imperatoris videlicet, per ea q̃ habentur in c.per venerabilem.qui fil.ſint legitimi, & ibi Docto.& Calde.& Panor.in c.cum te.de re iudi.Bartol.in l.infamem.ff.de pub.iud.& ideo eorum ſubditi eos eorumque ſtatum offendentes crimen læſæ maieſtatis incurrunt, ſicuti dictum eſt de offendente imperatorem & eius ſtatum. Bartol. in l lex 12.tabularum. ff.ad legem iul.maieſta.gloſſ.& ibi Sali.in l.fallaciter.C.de aboli.Pau.de Caſt.in l.3.C.de epiſc. aud. Sal.in l.2.C.de fal.monet. Ad idem eſt deciſio Guid.Papæ, nume.344.& habetur per Nic.Boer.in tract.de ſeditio.in 6. præ-
2 ſuppoſito. Quod autem †Rex Francię non recognoſcat imperatorem in ſuperiorem.latiſſime diſputat Io. Igneus in ſua
3 diſputa. An rex Franciæ ſubſit impera.†& de ciuitate Venetiarum dixi etiam ſupra ſub Rub.quotuplex maieſtas. in verſ.loco autem.

SVMMARIVM.

1 *Crimen læſæ maieſtatis improprie & largo modo contra principes ſuperiorem recognoſcentes committi dicitur.*

2 *Licet committat quis crimen læſæ maieſtatis offendendo dominos ſuperiorem cognoſcentes, tamen ipſius filii non tenentur pęnis de quib.in.l.quiſquis.C.ad legem iul.maieſt.*

3 *Pęnæ de quib.in d.l.quiſquis, non habent locum quo ad filios, niſi contra illos qui attentarunt contra perſonam imperatoris, vel aliorum de quibus in l.quiſquis.C.ad leg.iul.maieſt.*

QVAESTIO XXIX.

VIgeſimo nono quæro. an crimen læſę maieſtatis cõmittat ſubditus inferioris principis recognoſcentis ſuperiorẽ a quo habet plena regalia, vt eſt Dux Florentię, Dux Ferrariç, Dux Vrbini, Dux Mantuæ? & dicendũ eſt, quod ſic, etiam ſi eſſent Marchiones, & Comites.ita voluit Cum.conſil. 153. Ad primum.nam huiuſmodi principibus papa vel imperator reſpectiue videtur dediſſe omnem ſuam poteſtatem in illo Ducatu, vel principatu, vt voluit Ang.conſi.214.in cauſa accuſationis.& Præpoſi.in c.in primis.§.de perſona.numer.24.2.q.j. idem voluit Ioan.And.in c.fœlicis.& ibi Gemi.in v.q.de pœ. in 6.& Pau.de Caſt.in l.3.C.de epiſco.aud.qui dixit, quod ad probandam hanc opi.ibi eſt melior tex.quam ſit in iure, ſubdens, quod quicquid ſit de iure, ſaltem de facto, ita ſeruatur, prout ſenſit Ang.in l.j.ff.ad l.iul maie.& refert & ſequitur Alber.Bru.conſi.28.col.2.in princ.quod & cõſilium incipit, no-
1 bilis domine.vbi dixit quod †improprie & largo modo contra huiuſmodi dominos ſuperiorem recognoſcentes dicitur
2 crimen læſę maieſtatis committi.†vnum tamen non obliuiſcaris, quod in huiuſmodi caſibus licet committatur crimen læſę maieſtatis. attamen filij delinquentium non incurrunt pœnas de quibus in l.quiſquis.in §.filij vero eius.C.ad leg.iul. maieſtat.ita ſentit Pau.de Caſt.in dicta. l.3. in verſi.item nota
3 tex.C.de epiſco.aud.vbi tenet, quod † pœnæ de quibus in d.l. quiſquis.locum non habent quo ad alios niſi contra illos q attentarunt contra perſonam imperatoris, quãuis plura ſint capita criminis prędicti.& hoc idem ſentit Auguſt.de Ari.in ſua add.ad Ange.in tract.de malefic.in verbo, *hai tradito la tua patria*.in addition.quæ incipit, tu autem in hac materia.numero 6.

SVMMARIVM.

1 *Contra principis ſtatum facere dicitur ille qui loca illius in alterius regimen dirigere conatur, & alteri principi ſubmittere.*

2 *Affectus punitur licet non ſequatur effectus, in crimine læſæ maieſtatis.*

3 *Non ſubditus attentans quod aliquod caſtrum vel locus ſubiectus alicui domino alteri ſubiiciatur crimen læſæ maieſt.non committit.*

4 *Inimicis & hoſtibus permiſſum videtur inſidias parare.*

QVAESTIO XXX.

VIgeſimo quęro, an attentans, q̃ aliquod caſtrũ ſeu locus ſubiectus alicui domino alteri ſubiiciatur, maieſtatis læſę crimen committat, etiam ſi effectus

Digitized by Google

ctus non sequatur? dicendum quod sic. l quisquis. in princ. C.
1 ad legem iuliam maiesta. ibi, eadem enim scueritate. †Ille enim
contra principis statum facere dicitur qui loca illius in alte-
rius regimen dirigere conatur, & alteri principi submittere,
2 vt scribit Bal. in l. j. § huius studij. ff. de iusti. & iure. †& in hoc
crimine speciale est, vt affectus puniatur non sequuto effectu
prælegato. l. quisquis. ita dixit Calcan. consil. 2. nu. 59. & 60.
& Cyn. in l. si quis non dicam rapere. colum. 2. versic. modo p
declaratione. C. de episc. & cle. & idem Cy. in d. l. quisquis. in 3.
not. & quod attentans castrum, quod discedat a Regis fidelis-
tate incidat in crimen lęsæ maiesta tenuit etiam Matthæ. de
Afflict. in cap. j. in §. & bona committentium. colum. 8. num.
102. in titu. quæ sint regal. in vsibus feudor. idem not. Card. in
Clement. pastoralis. in 11. no. de re iudic. hoc tamen intellige
3 †quando attentans erat subditus illius principis sub cuius do
minio erat castrum illud, per not. per Doct. in d. Clem. pasto-
ralis. de re iudi. vbi habetur, quod non subditus crimen læsæ
maiest. committere non dicitur, de quo dicam infra quęstio.
58. & præsertim quando talia attentans esset subditus hostiū
vel inimicus ilius principis contra quem sic machinatur.
4 †inimicis enim & hostibus permissum videtur insidias para
re, vt no. Angel. in l. cuiusque dolo. ff. ad legem iuliam ma-
iestatis. facit illud Poetæ, dolus, an virtus quis in hoste re-
quirat.

SVMMARIVM.

1 *Mouens guerrā sine principis licētia occupare dicitur quæ principis sunt, & incidit in crimen læsæ maiestatis.*
2 *Mouere guerram ad solum principem pertinet.*
3 *Illicitum est bellum quod sine principis licentia mouetur.*
4 *Committens bellum iniustum crimen læsæ maiestatis admittit.*
5 *Bellum mouens sine principis iussu, licet victoriosus existat, incidit in crimen læsæ maiestatis.*
6 *Epaminūda in filium suum animaduersio, ex eo quod contra eius iussa pugnasset, licet victor extitisset.*
7 *Posthumii Tiburti in filium animaduersio, quia inimicos contra eius iussa fudisset.*
8 *Torquati in filium animaduersio.*
9 *Mouens guerram sine licentia principis, si copiam sui principis habere nō potuit, a quo belli mouendi licentiam petere non potuisset crimen læsæ maiestatis non incurrit.*

QVAESTIO XXXI.

TRigesimo primo quæro, an mouens guerram sine licentia principis incidat in crimen læsæ maiestatis? circa quod dico, quod sic, &
1 est ratio, quia † mouens guerram sine principis licentia,
occupare dicitur quæ principis sunt, ideo crimen prædictum
2 committit. l. 3. ff. ad legem iuliam maiestatis. †Mouere enim
guerram ad solum principem pertinet, vt habetur per Doct.
in l. ex hoc iuregentium. ff. de iust. & iure. & per Innocen. in c.
olim. el j. de restitu. spol. & in ca. sicut, de iureiuran. Bar. in l. ho
stes. ff. de capti. & postli. reuer. Oldr. consi. 70. And. de Iser. in cō
sti. regni, quę incipit Comes. & Baro. in tit. de cul. pacis. & ibi-
3 dem Matth. de Afflict. nume. 76. & †illicitum est bellum, qđ
sine principis licentia mouetur, vt l. furem, ff. ad leg. Cor. de
sicar. & in l. si alius. § est & alia, ff. quod vi aut clam. commit-
4 tes autem †bellum iniustum crimen lęsę maiestatis admittit.
est tex. in l. Papinianus. §. rei perduellionis. ff. de acqui. hęredit.
5 † quod procedit etiam si bellum gerens sine iussu Principis
victoriosus existat, vt scribit Albericus in d. l. 3. ff. ad l. Iul. ma.
allegat tex. in l. desertorem. §. qui bello. ff. de re milita. vbi iu-
risconsultus inquit, quod qui in bello rem prohibitam facit,
aut mandata ducis belli non seruat, etiam si rem bene gerat
6 capite punitur, facit quod †de Epaminunda legitur, qui cum
contra Lacedęmonios ducem ageret, instaretq; tempus creā-
dorum magistratuum, idque in vrbe sine ipso fieri non pos-
set, cum prętor esset, Stesimbroto filio exercitus cura com-
missa, eidem, ne cum hoste manum consereret, iniunxit.
At filius contumeliis hostium lacessitus in aciem contra eos
descendit hostesque fudit ac profligauit, sed cum reuerso pa
tri victoria se lætus obtulisset, ab eo primum ceu uictor co-
ronatus, demum quia patris iussa neglexerat capite mulcta-
tus est, teste Bap Fulg in li. suo de dict. factisque memor. dig.
7 †Idem de Posthumio Tiburto apud Vale. Maxim. in rubr. de
disc mil. legimus, qui Aulum Posthumium filium, quia sine
eius iussu spōte in hostes progressus eos fuderat, victorem se-
8 curi ferire iussit. †Quod & Manlius Torquatus Latino bello
consul in eius filium similiter fecit, nam cum ille prouocatus
a Geminio Merio Tusculanorum duce ad dimicandum pa-
tre ignaro descenderat, gloriosam victoriam, & spolia specio
sa referentem comprehensum a lictore in modum hostiæ
mactari iussit, vt testatur idem Valeri. Maxim. in titulo, de
discipli. milit.
9 †Supradictam tamen conclusionem, quod mouens grauā-
men sine licentia superioris incurrat crimen læsę maiestatis,
intellige sane procedere, quando mouens guerrā habere po-
tuit copiam sui superioris, a quo belli mouendi licentiam pe
tere potuisset, secus dicendum quādo superior erat ablens, cu
ius copiam habere non poterat. facit ad hoc tex. in l. si alius.
§. bellissime, ff. quod vi aut clam, & quod no. in l. nullus. C. de
iudæ. ad idem facit tex. in l. ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in
frau. cred. per quæ iura ita tenuit Mar. de Laud. in trac. de bel-
lo quęst. ij.

SVMMARIVM.

1 *Potestas Bononiæ, qui denegat baculum successori suo consignare ne officium exercere possit, incidit in crimen læsæ maiestatis.*

QVAESTIO XXXII.

TRigesimo secundo quæro, si quis sit destinatus ad regimen alicuius ciuitatis, vel prouinciæ a summo pontifice, imperatore, rege, vel principe contra quem committi potest crimen læsę maie
statis, & dum iuisset ad exercendum dictum officium, is qui
inibi magistratum pro eodem principe gesserat, eidem magi-
stratum consignare denegauit, prohibuitque ne se pro magi
stratu gereret, an talis prohibens crimen læsæ maiestatis cō-
mittat? Ang. in l. quiue. ff. ad l. iul. maiest. mouet hanc quęstio-
1 nem, & exemplificat in †potestate Bononiæ, qui denegat ba-
culum successori suo consignare ne officium exercere possit,
dicens, quod incidit in crimen lęsę maiestatis per illū tex. in l.
sequen. in §. quive. faciunt pro hac q. quę dicam infra hoc eo.
ti. q. xlvij. & 50.

SVMMARIVM.

1 *Priuatus qui promiserat sub pœna mille ducatorum non offendere alterū priuatum, si offendat eum, vltra pœnam a lege impositam pro modo offensionis, incidit etiam in pœnam conuentionalem.*
2 *Priuatus qui simpliciter promiserat non offendere alterum priuatum, arbitrio iudicis, grauius tamen quam si securitas non esset data; punietur.*
3 *Offendens illos qui de iuregentium securitatem habent, ut sunt Ambasciatores, & legati principum qua pœna puniatur.*
4 *Legati principum sancti dicuntur.*
5 *Qua pœna puniti fuerunt a Romanis, Minutius, & Manilius, qui pulsarunt legatos Carthaginensium Romam missos, ad pacem petendam.*
6 *Qua pœna puniti fuere Q. Fabius, & Gne. Apronius, Aediles, qui Legatos ab vrbe Apolonia Romam missos verberarunt.*
7 *Offendens habentem securitatem de iure ciuili, seu saluum conductū a principe, siue a iudice, qua pœna sit puniendus.*
8 *Ignorans saluum conductum a principe concessum alicui, si illum offendat, non tenetur tanquam violator securitatis, aut saluiconductus.*
9 *Bannitus affidatus a principe occisus ab eo qui ignorabat illum esse affidatum impune occidi potuit.*
10 *Offendens legatum principis in odium ipsius principis incidit in crimen lę sæ maiestatis, secus si ex particulari odio.*
11 *Affidatus pro se & sociis secum venientibus, si cum eo veniebat Hebræus qui captus & derobatus fuit, an ad illum securitas huiusmodi porrigatur.*
12 *Christiani prohibentur habere familiaritatem iudæorum.*
13 *Iudæus ad christianorum literarum ludum non potest ad discendum ire de rigore & veritate iuris.*
14 *Iudæorum societas non reprobatur, licet enim cum eis contrahere.*
15 *Iudæus esse potest procurator christiani, & pro eo, & contra eum intervenire.*
16 *Immunitas concessa incolis alicuius loci comprehendit etiam iudæos.*
17 *Iudæus si incidenter in itinere associatus fuerit cum eo qui securitatem pro se & sociis secum euntibus habebat si derobatus ac captus fuerit huiusmodi securitas ad eum non porrigitur.*
18 *Socius quis dicatur remissiue.*

QVAESTIO XXXIII.

TRigesimo tertio quæro, vtrū is q
fregit saluum cōductum alicui per principem fa
ctum crimē læsæ maiestatis committat Circa q

Digitized by Google

Angel. in l. vtimur. ff. de ſepul. viola. tenuit quod ſic. Idem ſentit Martin. de Laud. in tract. de crimi. læſæ maieſta. q. 6. allegat Bart. in l. 3. §. transfuga. ff. ad l. Cornel. de ſica. & in l. nullã vim. C. de ſuſcep. & arch. lib. x. eandem opinionem ſentit Lucas de Pen. in l. j. in verſi. & not. quod is. C. de nauicula. lib. 10. allegat tex. in l. j. in princip. ff. ad l. iul. maieſt. idem tenuit Paul. de Caſtro in conſil. 23. in j. volum. & Fely. in cap. ego. n. colum. fin. in verſiculo. item infert. in fi. nu. 12. de iureiuran. Nicol. Boer. in ſuis deciſioni. deci. 179. numer. 2. in prima parte. Dicas tamen quod in hac quæſtione doctores noſtri in varias opiniones ſe diuiſere, vt refert Albe. in l. illicitas. in §. ne potentiores. colum. fin. in ver. ſed quæro quid ſi talis ſecuritas. ff. de offi. prę ſid. Nam aliqui dixerunt quod offendentes habentem ſecuritatem dari debent offenſo, & eius arbitrio puniri. argum. tex. in l. fi. ff. de leg. Alii vero quod violanti ſecuritatem pœna duplicari debeat. l. aut damnum, §. ſecundo. ff. de pœn. ſed ex mẽte Barto. & Alberi. in d. §. ne potentiores. diſtinguendum ſic

1 erit, videlicet, quod † aut priuatus priuatum offendit, quem tamen non offendere promiſerat, & eo caſu ſubdiſtīgue, quod aut talis promiſſio pœnalis erat, & tunc ultra pœnam a lege impoſitam pro modo offenſionis talis incidit etiam in pęnã

2 conuentionalem. l. ſi quis reum. ff. de cuſt. re. † Aut promiſſio de non offendendo ſimplex erat, & tunc arbitrio iudicis, grauius tamen, quam alias ſi ſecuritas data non eſſet, puniatur, ad hoc alleg. Alberic. in dicto. §. ne potẽtiores. tex. in §. ſi quis hominem. & in §. ſi quis alium. in titulo de pace tenen. in vſibus feud. † Si ver o offenſa fieret his qui ſecuritatem habẽt de

3 iuregentium, vt ſunt legati hoſtium, vel oratores principum, quorum offenſores incidunt in pœnam ſacrilegij, ut ſenſit Angel. in dicta. l. j. §. legatis. ff. de iudic. & Martin. de Lau. in tra

4 cta. de legatis principum, quæſtio 38. † ſancti enim dicuntur legati. l. ſanctum. ff. de rerum diuiſione. vel dabuntur puniendi, hoſtibus quorum legatum offenderunt. l. finali. ff. de legationib. & hoc tamen ſpeciale eſt in legatis hoſtium, vt ſcribunt

5 Barto. & Alber. in præalleg. §. ne potentiores. † Quod ſeruatũ fuiſſe a Romanis legitur. nam cum legati Carthaginenſium Romam petijſſent, pacem a ſenatu populoque Romano petentes, altercatione inter prędictos legatos & L. Minutium ac C. Manilium orta, Minutius, & Manilius legatos ipſos pulſauerunt, vnde eos legatis dandos ſenatus cenſuit, darique eiſdem illos fecit, teſte Valer. Maxi. libro ſexto in rubrica de fide

6 publica. † hoc idem ſeruauit idem ſenatus contra Q. Fabium, Gn. Apronium, ædiles qui legatos vt vrbe Apollonia Romã miſſos orta inter eos controuerſia verberarunt, illos etenim eiſdem legatis dari iuſſit, vt idem Valer. loco prędalleg. ſcribit, de quo poſſent multa alia exempla hic annecti quę omittuntur.

7 † Aut offenſio facta fuit habenti ſecuritatem de iure ciuili, ſeu ſaluum conductum a principe, ſiue a iudice, & tunc ſi talis offenſa fuit perſonalis, & mors ex illa fuerit ſequuta, eo caſu punitur offenſor capitali pœna, & incidit in crimen læſæ, maieſtatis, vt uoluit Barto. in dicta. l. tertia, §. transfugas. ff. ad legem Cornel. de ſicar. & Paul. de Caſt. in dicto conſi. 33. in j. volum. aut ex tali offenſa non eſt ſequuta mors, & tunc pro delicti qualitate pœnam arbitrio iudicis ſubibit offendẽs, vt per Barto. & Albe. in dicto §. ne potentiores. § Intellige ſane prędicta ſi ſcienter contra ſecuritatem vel ſaluum conductũ fiat offenſio, contrarium namque erit ſi ignorantur, tunc. n. tanquam violator ſecuritatis, aut ſalui conductus non tenẽt, iuxta ea quæ voluit Paul. de Caſt. in præallegato conſi. 33. faciunt quæ ſcribit Deci. conſi. 327. in 2. volumi. viſo caſu propoſito. colum. 3. ver. & non obſtat, quod bannitus, vbi dixit al

9 legando Alber. in 3. parte ſtatu. quæſtio. 37. in fi. quod † bannitus affidatus a principe occiſus ab eo qui ignorabat illum eſſe affidatum impune occidi potuit, circa quod plura adducit Deci. & diſtinctionem prædictam ſequitur etiam Gregor. Ma

10 galottus in tract. ſecurit. & ſalui conduc. in fine, † dicas tamẽ quod quando offenditur legatus principis, vel reipublicæ in odium principis, aut reipublicę, tali caſu crimen lęſę maieſtatis committitur, ſecus quãdo ex particulari odio vel inimicitia, de quo tamen vide quæ late ſcripſi ſupra hoc eodem titu. q. 16. nam ad dicta ibi me remitto.

11 Sed quæro, quid ſi data fuerit alicui ſecuritas pro ſe & ſocijs ſecum venientibus, a principe, vel republica, ſi cum illo veniebat Hebræus, qui captus & derobatus fuit, an ad illum ſecuritas huiuſmodi porrigatur? in iſta quæſtione videtur dicendum ſecuritatem huiuſmodi ad Hebręum non extendi,

12 quia † chriſtiani prohibentur hæbere familiaritatem iudæorum. c. nullus. 28. q. 1. facit quod no. Abb. in c. j. de iudæ. vbi di-

13 xit, quod † de rigore & veritate iuris iudæus ad chriſtianorum literarum ludum non poteſt ad diſcendum ire. attamen quæſtionem hanc mouit Bar. in l. j. in ver. quęro fuit data. ff. ad le. iul. maie. & ibidem dicit, quod ex quo tunc qõ de facto pe-

debat, nolebat aliquid dicere. Ang. tamen in l. vtimur. in verſi cu. item attende quod ſi quis. ff. de ſepulch. viola. dixit iudęum ſocium comprehendi in dicta ſecuritate, ea ratione, quia

14 † Hebręorum ſocietas non reprobatur, licet enim cũ eis contrahere. l. quicunque. C. de iudę. ita ſcribit etiam Felin. in cap. ego enim. colum. vltima, in verſicu. item infert. de iureiuran.

15 & Barba. conſilio 63. licet in medium. in 4. volum. † quinimmo iudęus eſſe poteſt procurator chriſtiani, & interuenire pro eo, & contra eum, vt ſcripſit Bal. in l. Spadonem. in §. iam autem. ff. de excuſa. tutor. & Roch. de Cur. in tract. de conſue.

16 in ver. decimoquinto quæro. num. 752. & † immunitas cõceſſa incolis alicuius loci comprehendit eliam iudęos, vt dixit Bal. in d. l. Spadonem in §. iam autem. & ſequitur Rochus.

17 loco præalle. & Barba. in præallega. conſi. 64. in 4. uol. † Quod tamen dixi de iudęo exiſtẽte ĩ ſocietate eius cui facta eſt ſecuritas pro ſe & ſocijs ſecum euntibus, intellige ſane procedere quando iudęus determinato propoſito vt ſocius a principio cum habente huiuſmodi ſecuritatem ſocialiter venit, ſecus ſi incidenter in illius ſocietatem in itinere incidiſſet, vt ſępecõtingit. facit tex. in l. item apud Labeonem. §. ſi quis comiten. ff. de iniu. ita ſcribit Ange. in l. j. circa principium. ff. ad l. iul. ma

18 ieſtatis. vbi ad hunc propoſitum declarat † qs dicatur ſocius.

SVMMARIVM.

1 *Mutuans pecuniam hoſtibus illis opem ferre dicitur.*
2 *Statutum puniens præſtantem auxilium & fauorem delinquenti, comprehendit etiam mutuantem ei pecuniam.*
3 *Opem & auxilium criminoſo delinquenti præſtans, quando puniatur.*
4 *Mutuans pecuniam rebellibus, aut aliquo modo eos iuuans, incidit in crimen læſæ maieſtatis.*
5 *Pecunia eſt belli neruus.*
6 *Intellectus ad tex. in l. cuiuſque dolo. ff. ad leg. iul. maie. & numero 14. cum ſequen.*
7 *Pecuniæ verbum tribus modis ſumi poteſt.*
8 *Pecuniæ verbum, in ſtatutis exorbitantibus, & odioſis, intelligitur de pecunia numerata.*
9 *Pecuniæ uerbum, in ſcripturis, intelligitur de numerata.*
10 *Pecuniæ uerbum, late ſumitur pro his quæ pondere, numero, menſuraue conſiſtunt.*
11 *Pecuniæ verbum, latiſſime intelligitur pro omnibus rebus, & corporibus.*
12 *Pecunia eſt quicquid homines habent in terra, videlicet omnia quorum domini ſunt.*
13 *Pecuniæ appellatione, veniunt etiam credita nondum exacta, & ſic nomina debitorum.*
15 *Pecuniæ appellatione, de proprietate vocabuli, veniunt omnes res.*
16 *Diffinitio proprietatem arguit, & rei proprietatem oſtendit.*
17 *Pecuniæ appellatione ea tantum comprehenduntur, quæ in noſtro patrimonio ſunt.*
18 *Rei appellatio, latior eſt quam pecuniæ, & comprehendit etiã ea quæ extra noſtrum patrimonium ſunt.*
19 *An mutuans hoſtibus principis ſui falſam monetam, vt eos iuuet, incidat in crimen læſæ maieſtatis.*
20 *Pecunia falſa, non venit appellatione pecuniæ.*
21 *Pecunia reprobata, venit ſub generali nomine pecuniæ, vt res exiſtens in patrimonio, non ut pecunia proprie.*
22 *Frãciſcus Maria Feltrius de Ruuere Vrbini Dux adulterina moneta exercitum validum comparauit.*
23 *Dominicus Michael Dux Venetiarum dum Tyrum vrbem obſideret; cum numeroſa claſſe, & cum procul eſſet a patria, & ſtipendio indigeret, ne ſocii ſtipendii cauſa militiam detrectarent, ex aluta ad tempus, pecuniam publica forma ſignauit. claſſiariiſque adnumerauit, ea conditione, vt domum reuerſis, aurea & argentea pro temporaria eis daretur.*
24 *Pecunia uita hominis dicitur.*
25 *Pecunia eſt fideiuſſio futuræ neceſſitatis, ſecundum Ariſtotelem.*

QVAESTIO XXXIIII.

IRigeſimoquarto quæro, vtrũ mutuans pecuniam hoſtibus principis ſui incidat in

1 crimen lęſę maieſtatis? Dicas quod ſic. † mutuans enim pecuniam hoſtibus, illis opem ferre dicitur, tex. eſt in l. cuiuſque dolo, vbi Bart. not. ff. ad l. iul. maieſt. qui ex illo text.

2 † infert ad ſtatutum puniens pręſtantem auxiliũ, & furorẽ delinquenti, vt comprehendat etiam mutuantem ei pecuniam. ex hoc enim dicitur illi auxiliũ, & fauorem pręſtare, hãc opinionem tenuit etiam Marti. de Laud. in trac. de crimine lęſę maieſt. q. 4. & Matth. de Afflict. in c. 1. in §. & bona committẽtium, nu. 66. in ti. quę ſint. rega. in vſib. feud.

Quando

Digitized by Google

3 Quando autem præstans opem & auxilium criminoso de linquenti puniatur, vide Bar. in l. si furti. in §. ope. ff. de fur. vbi dixit, quod quando prestatur auxilium extra iudicium, crimi noso, ignorante superiore, vt puta pecuniã illi mutuãdo, vel aliud adiutorium dando, tali casu punitur talis, per tex. in d.
4 l. cuiusq; per quem tex. dixit ibi Ange. †quod mutuans pecuniam rebellibus, aut aliquo modo eos iuuãs, incidit in crimẽ
5 læsæ maiesta. †est enim pecunia belli neruus, vt per Io. Pirum in tract. de magist. Rom. parte secunda, in rub. de quæstor. magistr. nu. 3.

6 †Sed quæro quomodo intelligere debemus text. in d. l. cuiusque, dum vult, quod adiuuantes hostes pecunia, incidant ĩ
7 crimen læsę maiestatis cum †pecuniæ verbum, tribus modis sumi possit. Primo stricte, pro pecunia numerata tantum. l. Iulianus. §. mutui dationem, ff. ad Maced. & sic secundum cõ munem vsum loquendi, vt dicit Bart. in l. talis scriptura. ff. de
8 leg. j. Et ideo †in statutis exorbitantibus & odiosis verbũ pecunia, intelligitur de pecunia numerata, ita scribit Bar. ĩ d. l. talis scriptura. & idem in l. singularia. in 4. col. ver. 5. est speciale. ff. si certum peta. facit quod scribit Rom. in singu. 215. incip. tu
9 habes gl. vbi dixit, †quod in scripturis verbum pecunia, intelligitur de numerata. allegat Innoc. in c. sedes. de rescrip. & ibi
10 Imol. †Secundo modo verbum pecunia, late sumitur pro his quę pondere, numero, vel mensura continentur. l. secunda. §. creditum. ff. si certum petatur. & l. secunda. ff. de constituta pecunia.

11 Tertio modo verbum pecunia, intelligitur largissime, pro omnibus rebus & corporib. l. pecunię verbum. ff. de verborũ signific. vt etiam ponit Barto. in d. l. talis scriptura. & per gloss. & Doctor. in l. 2. §. creditum. ff. si cert. petat. accedat quod scribit Augustinus, in libro, de doctrina christiana, vbi dixit, qđ
12 †pecunia est quicquid homines habent in terra, videlicet omnia quorum domini sunt, vt habetur in cap. totum. j. qõ. 3. fa-
13 ciunt tex. in l. pecunię. 1. 2. & 3. ff. de verbor. significat. † Quinimo & pecuniæ appellatione, veniunt etiam credita nondũ exacta. Ita singulariter dixit Floria. in l. procul. ff. de vsufruct.
14 & sic nomina debitorum. Dici forte posset †text. in d. l. cuiusque, non simpliciter intelligendum de pecunia numerata, id est, de omni re quæ pecunię appellatione veniat, iuxta text. ĩ l. pecunię verbũ. ff. de ver. signi. vbi habetur, quod pecunię verbum non solum numeratam pecuniam complectitur, verũ omnem omnino pecuniam, hoc est omnia corpora, ad idẽ tex. in d. l. pecuniæ nomine, ff. e. ti. Intelligendus est ergo tex. in d. l. cuiusque, dum de pecunia loquitur, de omni re quę est in nostra potestate, quam hostibus damus, ad eos iuuandum cõ tra principem aut rempublicam, per iura prædallegata, ad idẽ facit tex. in l. 2. circa finem. ff. de consti. pecu. vbi dicitur, quod veteres pecunię appellatione, omnes res significari diffiniũt.
15 †Ergo de proprietate vocabuli, omnes res appellatione pecu-
16 niæ veniunt, †diffinitio enim proprietatem arguit, & rei proprietatem ostendit, vt scribit Aret. in l. moribus, col. 3. versic. secundo not. ar. ff. de vulg. & pupil. substit. & Bal. in proœ. de cretal. diffinitionem esse dixit, propositionem substantiæ propriam qualitatem comprehendens. Sed huic intellectui ad tex. in d. l. cuiusq; videntur obstare verba immediate ibi sequẽtia, post verbũ pecunia, quæ talia sunt, aliaue aliqua re adiuti erunt. ex quibus verbis clare apparere videtur, quod verbũ pecunia ibi, de numerata intelligitur, nam alias dicta verba sequentia essent ibi sine effectu aliquid operandi, quod non est dicendum. c. si papa. de priuil. in 6. Dicas, quod dicta verba nõ obstant intellectui prædicto, quia verba, aliave aliqua re, intelligi possunt, de his rebus, quæ sunt extra nostrũ patrimo-
17 nium. †pecuniæ enim appellatio, ea tantum comprehendit, quę ĩ nostro sunt patrimonio. †Rei itaque appellatio, latior
18 est quam pecunię, cum comprehendat etiã ea quę extra nostrum sunt patrimonium, vt declarat Paulus Iurisconsultus in l. rei appellatio. ff. de verb. signific. Verius tamen dici potest quod verbum pecunia positum in illo tex. intelligat proprie videlicet de numerata, propter verba præcedentia dictũ verbum pecunia, quæ talia sunt, comeatu, Armis, telis, equis, de inde sequitur pecunia, aliave aliqua re.

19 †Sed incidẽter quæro de notabili quęstione quam a nullo tactam inueni, an sub dispositione tex. in d. l. cuiusque. comprehendatur is qui hostibus falsam monetam mutuat? Et vi-
20 detur dicendum quod non, quia †falsa pecunia, pecunię appellatione non venit. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pignor. actio. Bart. in l. quamuis. ff. de auro & argen. lega. & docto. in l. mutui datio. in §. creditum. si cer. peta. & falsus denarius, nõ est denarius. gl. in l. omnes. C. de hęre. Alexan. consi. 104. statutum loquens, col. 2. uersicul. pro hoc in penult. volum. Tiraquellus in tractatu de vtroque retract. char. 376. nume. 11. 12. & 13. Cõtrarium puto verius, videlicet quod mutuãs seu dãs falsam pecuniam hostibus, vt eos iuuet contra principem, seu
21 rempublicam, crimen læsę maiestatis committat. Nam † pecunia reprobata, venit sub generali nomine pecunię, non ut pecunia proprie, sed vt res existens in patrimonio dantis illã hostibus facit textus in prædallegata. l. rei appellatio. ff. de ver.
22 signi. †Pręterea, etiam ex falsa pecunia iuuantur hostes, quia multotiens illam dant militib. simul cum legali. Et vidi ego validum comparatum exercitum, pro maiori parte, ex adulterina pecunia, ac etiam victoriosum, nã de anno 1517. Cũ Frãciscus Maria Feltrius de Ruuere Vrbini Dux iuictissimus, Vrbino toroque eius dominio a Leone decimo Pont. Max. eiectus fuisset, nacta occasione pacis inter imperatorem tũc Veronam occupãtem, & Illustrissimos dominos Venetos initę, Verona Venetis restituta, Franciscus Maria fortem militũ Hispanorum cohortem, quę ex Verona exierat, ac aliam similem tam Italorũ quam aliorum manum, quę a Venetis, pace composita, missa erat, inito cum dictis militibus fœdere vt irent, sibique adiumento essent ad amissum eius dominatum recuperandum, comparauit, verum cum nõ satis pecuniarum ad id peragendum illi esset, collecta adulterinę pecuniæ summa, eam permixtim cũ legali, militib. errogauit, ea cõditione, vt recuperato eius statu, inter subditos suos, vti legalem eam expendere valerent, cumq; profligatis sæpius hostib. statum recuperasset, edicto cauit, ne quis subditus a militib. suis adulterinam pecuniam accipere recusaret, quia ipsa adiutus pontificis exercitum, in quo ultra triginta milia hominum fuisse dũr, paruo militũ numero, forti tamẽ stipatus pluries fudit fugauitque, re post modum composita, per Thesaurarium suum omnẽ adulterinę pecunię summã militibus eius subditis, pro reb. ab eis emptis, errogatam, colligi iussit, ac legalem illius loco, dari pręcepit. Res profecto tanto principe, ac incomparabili militũ duci non minus fortissimi, quã sapientissimi, ac iusti, digna, & in omne ęuum memoranda.

23 Accedat & aliud exemplum Dñici Michael. Venetiarũ ducis sapientissimi, qui dũ Tyrum vrbem circa Siriam, cum numerosa classe obsideret esseq; obsidio ipsa non minus laboriosa quam longa, & quia procul a patria, stipendio indigebat, ne socij nauales remigesque stipendij cã militiam derrectarent, exoluta ea pellis est, quam corium uocant ad tẽpus pecuniam, publica forma signauit, classiarijq; adnumerauit, ea cõdõne, vt domum reuertis aurea & argentea prò temporaria daretur, cui nauales turmę crediderunt & alij in nauib. existentes, publicamque fidem, & Ducis autoritatẽ sequentes quam diu foris bellatum extitit, sine discrimine, imaginaria ĩter se vsi sunt pecunia, quib. reuertis aurea & argentea repensa, loco illius fuit, testatur Sabellicus, in suo opusculo, de exẽplis, li. 6. in rub. de Imperatorum, & ducum in milites authoritate, in quinto exemplo.

24 †Pecuniam vitam hominis esse habetur, in l. aduocati, iũcta gl. ibi, C. de aduoc. diuer. iudic. & per Doct. vbi Decius in l. mutui datio. §. creditum. ff. si cer. pet. & Fran. Cur. in tract. de sequest. in princ. in vers. & ideo Aristoteles, vbi etiam allegãdo
25 Aristotelem dicit †nummum esse fideiussorem futurę necessitatis.

SVMMARIVM.

1 *Priuatum carcerem exercere dicitur is qui vltra 20. horas aliquem detinet.*
2 *Rectores qui sciunt aliquem carcerem priuatum exercere, & tollerant; incidunt in crimen læsæ maiestatis, a die scientiæ.*
3 *Carcerem priuatum exercens merum imperium sibi vsurpat.*
4 *Carcer est meri imperii.*
5 *Dominus potest detinere seruum suum in priuato carcere ad correctionem.*
6 *Dominus potest seruum suum confinare in certo loco.*
7 *Pater potest filium suum in priuato carcere detinere ad correctionem.*
8 *Maritus potest detinere vxorem suam carceratam in domo sua ad agendum pœnitentiam de adulterio.*
9 *Bannitus, qui potest impune offendi, potest in priuato carcere detineri.*
10 *Creditor qui authoritate iudicis debitorem suum capit, & rogatus fuit ab eo, ne eum duceret ad carcerem, sed vt custodiret se in domo sua donec ei solueret, si id agat non incidit in crimen læsæ maiestatis.*
11 *Carcerem priuatum exercens in meretricem ex causa libidinis non committit crimen læsæ maiestatis.*
12 *Carcerem priuatum an quis dicatur committere, detinẽdo mulierem liberam ex causa libidinis, quæ tamen non sit meretrix.*
13 *Abbas detinens monachum in carcere non committit priuatum carcerem.*
14 *Parentes & consanguinei detinentes furiosum in carcere, non committũt priuatum carcerem.*
15 *Carcerem primus Anchus Martius Romanorum Rex ædificauit.*
16 *Ius carceris occupans, in crimen læsæ maiestatis incidit.*
17 *Carceris definitio.*
18 *Torquens detentum in priuato carcere, incidit in crimen læsæ maiestatis.*

Digitized by Google

Hiero. Gigantis de crimi. læsæ maiest.

QVAESTIO XXXV.

TRigesimoquinto quæro, clarū, est quod nemini licet in priuato carcere aliquem detinere, †& is dicitur priuatum carcerem exercere, qui vltra viginti horas aliquem detinet. l. capite quinto, ff. ad leg. iuliam de adulte. quod delictum committere dicatur, exercens priuatum carcerem? dicas quod talis in crimen lęsæ maiestatis incidit. tex. est in l. j. C. de priua. carc. & ibidem not. Cyn. Bal. & Alberi. & est ratio, quam ponit ibi tex. quia ex tali actu publica lędit̄ maiestas. † Amplia dictam cōclusionē, vt procedat etiam in rectoribus locorum qui prędicta sciunt & tollerant, per tex. in d. l. j. nam & ipsi incidunt in crimen p̄dictum non prouidentes a die sciētiæ cum possunt, vt inquit Bal. in d. l. j. in versi. in textu ibi, venerit, †vsurpant etenim detinentes aliquem in priuato cacere sibi merum imperium, vt testatur idē Bal. loco præalleg. in versic. in text. ibi custodiam,

†Carcer enim est meri imperij. vt per Doc. in l. imperium, ff. de iurisd. omn. iud. vbi Iaſ. col. 8. ver. 3. mouetur, & quod committens priuatum carcerem incidat in crimen læsæ maiestatis, tenuit etiam Paris de Put. in tract. de re mili. lib. 9. in §. an si miles. nu. 8. & Io. de Anan. in c. j. col. 2. in versi. vlti. quia hic. de clerico percussor.

Fallit prædicta conclusio in domino qui seruum suum in priuato carcere detinere potest ad correctionem, vt dixit glo. in d. l. j. de priua. carce. & ibi Bal. Cin. & Alber. & Barto. in l. capite quinto. ff. de adulter. † Quinimo dominus potest seruum suum confinare in certo loco, vt in l. ex facto. §. proinde si seruus. ff. de hæredi. insti. iuncta. l. ij. ff. de liber. hom. exhi. & ita tenuit Cin. in d. l. j.

†Secundo fallit in patre filium detinente in priuato carcere, per tex. in l. 3. §. j. & 2. ff. de libe. homin. exhib. hoc enim ad correctionem facit, vt dicunt Doc. in d. l. j. de priua. carcer. vbi Cin. Alb. & Salic.

Tertio fallit in marito detinēte vxorem suam carceratam in domo sua ad agendum pœnitentiam de adulterio. 33. qō. 3. cap. placuit. & ibi no. & c. quemadmodum. in fi. vltim. gloss. de iureiurand. vt voluit Albe. in d. l. j. subdens, quod forte hoc non est verum de iure ciuili, quia imo mulier tali casu detrudi debet in monasterium, auth. sed hodie, C. de adult. dicas q̄ in d. authen. sed hodie. mulier adultera pro pœna verberatur, & in monasterium detruditur ad pœnam, marito autē licet eam domi in priuato carcere, non ad pœnā, sed ad correctionem detinere, vt in iuribus prędallegatis, vt de filio & seruo dictum fuit.

†Quarto fallit in bannito qui impune offendi potest, nam si occidi potest impune, a fortiori in priuato carcere detineri poterit, vt scribit Bal. in præallegata. l. 1. C. de priuat. carcer. in versiculo, quærit hic Iacobus, & idem voluit ibidem Salicetus.

Quinto fallit in creditore, qui authoritate iudicis debitorem suum cæpit, & cum eum ae carcerem vellet ducere rogatus fuit ab ipso debitore, vt custodiret se in domo sua donec ei solueret, ne si ducat ipsum ad carceres ibidem ab alijs suis creditoribus interdicatur. Ita decidit Alberic. in d. l. 1. C. de priuat. carcer. & allegat tex. in l. 3. §. si quis volentem. ff. de liber. homi. exhib. & est ratio, quia volenti non fit iniuria neque dolus. l. cum donationis. C. de trant. & ita obtentum fuisse attestatur in ciuitate Bergomi, vbi dicit fuisse de facto quæstionem.

†Sexto fallit in detinente meretricem ex causa libidinis, Talis etiam de priuato carcere nō tenetur, vt voluit Bar. in l. verum, in fi. ff. de fur. † Quid autem dicendum sit in detinente mulierem liberam ex causa libidinis, quę tamen nō sit meretrix? Bar. in d. l. vnum. dicit aduertendum, vtrum eam detinuerit vltra horas 20. per tex. in l. capite quinto. ff. de adulter. Dicerem ego, q̄ si inuitam detinet priuatum carcerem committat, & incidat in crimen lęsæ maiestatis, per d. l. primam. C. de priua. carcer.

Septimo fallit in abbate detinente monachum in carcere, vt per Bar. in l. j. per illum tex. C. vbi quis decur. vbi Salicet. & scribit Nicol. Boer. deci. 174. Dominus an possit. nu. 2. in 2. par. Et idem decis. 304. nu. 2. eadem parte.

†Octauo fallit in parentibus & consanguineis quibus permissum est ligare furiosum & incarcerare. l. conguit. §. furiosi vbi Bal. in 1. & 2. no. ff. de offi. præsid. & habetur post alios per Boer. in præallegata decis. num. 3.

†Carcerē autem primus Ancus Martius Romanorū rex ædificauit, vt testatur Plinius minor in suo libello de viris illustribus, & Liuius ab vrbe condita. Eutropius autem inuentionē carceris ad custodiam & terrorem Tarquinio superbo regi ascribit. Vtcūque sit, inuētum regium fuit, † hinc est, quod ius carceris occupans in crimen læsæ maiestatis incidit, præal leg. l. j. C. de priuat. carc.

†Quomodo autem definiatur carcer, Bald. in tract. suo de carcer. dicit sic definiendū esse, quod est locus securus & horribilis, repertus non ad pœnam, sed ad delinquentiū vel debitorum custodiam.

†Prædictis adde quod a fortiori, crimine lęsę maiestatis teneretur is qui detentum in priuato carcere torqueret, cū plus sit torquere quam detinere. l. j. in gl. nec puniri, in fi. C. de cust. reorum. ita scribit Bar. in d. l. j. in versic. in tex. ibi violator. C. de priuat. carcer.

SVMMARIVM.

1 *Tributum vnde habuit originem.*
2 *Tributum seu censum denegans soluere principi in contemptum incidit in crimen læsæ maiestatis.*
3 *Principis securitas læditur ex denegatione tributi.*
4 *Tributum a contributione est dictum, quia ex eo militibus contribuitur.*
5 *Tributum præstatur in signum obedientiæ & recognitionis.*
6 *Tributum soluitur imperatori pro recompensando labores, quos pro suis subditis subit.*
7 *Tributum præstatur principi, vt ipse hostibus suis resistere possit.*
8 *Consulens quod tributum Principi non soluatur incidit in crimen læsa maiestatis.*
9 *Tributi præstatio subiectionem probat.*
10 *Christus tributum Cæsari soluit.*
11 *Stater duo Didragma valebat, & Didragma duos denarios vsuales.*
12 *Christus tributum Cæsari soluit, non quia teneretur, sed ne alios scandalizaret.*
13 *Tributum quid sit.*
14 *Tributum, cum præstetur principi in signum supremæ potestatis, nunquā præscribitur contra principem.*
15 *Ecclesiæ Romanæ & imperio non præscribitur in his quæ sunt reseruata in signum uniuersalis Dominii.*
16 *A solutione census seu tributi excusatur solum ille qui habet a principe immunitatem tributum non soluendi, quæ ei inuiolata permansit per annos quadraginta.*
17 *Tributi præstatio licite denegari potest principi iustitiam non ministranti subditis.*
18 *Compensatio non admittitur in solutione tributi, nec in decimis.*

QVAESTIO XXXVI.

TRigesimosexto quæro. An denegans soluere tributum principi in crimen lęsæ maiestatis incidat? Sed antequā deueniam ad resolutionem huius quęstionis, non erit ab re uidere, †vnde tributum sumpsit primā originem. Polidorus Virgilius Vrbinas in libello suo de inuentoribus rerum libro 2. in rubr. de triplici regiminis genere, scribit initium tributi fuisse apud Hebrēos, nam de eo Deus mandatum dedit Moysi, vt habetur Exod. cap. 30. dicēs quando tulerit summam filiorum Israel iuxta numerum dabunt singuli pretium pro animabus suis domino, & nō erit plaga in eis, & illud soluebāt omnes a 20. annis supra, & quisque siclum dabat, qui nummus argenteus est Hebraicus, quē Græci stateram vocant, teste Iosepho li. 3. de antiqui. secundū vero Arch. in c. magnum. 11. q. 1. tributum fuit. Primo statutū a Cæsare Augusto, refert & sequitur Io. Bertach. in trac. de gabel. seu vectigal. in præludijs, in versicu. & adde q̄ tributū est.

Prima tamē opinio verior est Modo dicas, quod †denegās tributum seu censum soluere principi in contemptum incidit ī crimē lęsę maiesta committit enim contra principis honorē & securitatem. facit text. in extrauag. qui sint rebel. in prin. ibi contra honorem nostrum. †læditur enim principis securitas ex denegatione ttibuti, quia si princeps tributa non haberet, stipendiū militibus, quos pro securitate status sui tenet, vtiq; soluere non valeret: †Et tributum est dictum a cōtributione, quia ex eo militibus contribuitur, tex. est in l. agere, §. stipendiū. ff de ver. sig. Bertach. vero in præallegato tract. de gabel. in prælud. versi. & dicitur tributum. scribit, quod tributum dicitur a tribu, quia prius soluebatur per singulas tribus secundū Isidorum. Pro supradicta conclusione facit tex. in l. j. ibi, qui contra securitatem. ff. ad leg. iul. maiest. hanc etiam opinionē tenuit Ludouic. Montal. in tract. de reproba. sent. Pilat. arti. 2. nume. 51. & num. 52. facit, quia †tributum præstatur in signū obedientiæ & recognitionis, vt no. Bartol. in l. competit, C. de præscrip. 30. anno. facit tex. in l. mediterraneę. C. de anno. & tribut. lib. x. denegans ergo tributum Principi soluere, ei obediē tiam denegant, qui autem ab obediētia sui principis se remouet incidit proculdubio in crimen lęsę maiestatis, de quo dixi supra.

Digitized by Google

6 ſupra.q.27.†Secundo ſoluitur imperatori cenſus ſeu tributū pro recompēſando labores,quos pro ſuis ſubditis ſubit.facit tex.in l.bene a Zenone.C.de quadriennali prēſcrip.in fine.& tex.in Auth.vt iud.ſine quoquo ſuffrag.in prin.ad idē tex. in Aut.vt diuinę iuſſiones,in prī.vbi Imperator dixit, Ideoq; voluntarios labores appetimus vt ſubiectis quietē prēparemus.

7 Idem dixit pontifex in cap.j.de reſtit.ſpolia.in 6.& ſic. †Tributum prēſtatur ob communem vtilitatem, videlicet vt imperator hoſtibus ſuis reſiſtere poſſit,in hoc ſubditorū ſaluti cōſulens.l.nemo carcerem,circa finem,C.de exactor.tribut.lib. 10.hanc etiam concluſionem firmat pluribus fundamentis Ludouic.Montal.in prēallegato eius tracta.artic.3. colum.1. 2.3.& 4.

8 †Adde prędictis,quod ſicuti denegans tributū ſoluere prīcipi in crimen lęſę maieſtatis incidit,ita dicendum erit de cōſulente,quod tributum principi,ſeu cenſus non ſoluat̄,vt per eundem Ludouic.in d.tract.artic.3.verſic.& not.quod Deus.

9 nu.41.†Tributi enim ſiue cenſus prēſtatio,ſubiectionem probat.c.2.de cenſib.Alij dicunt,quod eſt ſubiectionis ſignum.c. recipimus.de priuile.in c.magnum.11.q.1.Inno.in c.prēterea. de tranſa.& Bertachi.in tract.de gabell.in prēludijs,verſic. Et

10 adde quod tributum,nu.4. †Quinimo Chriſtus ſaluator noſter tributum Cęſari ſoluit,vt habetur Matth.cap.17.prope finē.vbi ſcriptū eſt,quod Chriſtus iuſſit Petro,a quo didragma petitū fuerat pro ſe, vt iret ad mare & hamū immitteret, & primum tolleret piſcē,& aperto eius ore inuento ſtatere illū tolleret,& eis,qui didragma petebat ſolueret pro ſe & ipſo.

11 †Stater enim duo didragma valebat.Et didragma duos denarios vſuales,vt habetur per Archid.in d.c.magnum,vnde verſus,dat numos didragma duos,ſtater id duplicabit. Hinc dicebat Ambroſius cōtra Auxenicū,ſi enim cēſum filius Dei ſoluit,quis ut tantus es qui putas eſſe non ſoluendum.quod trā

12 ſumptiue habetur in d.ca.magnum,11.quęſt.j.†Verumtamē eſt quod Chriſtus tributum ſoluit,non quod ipſe teneretur, ſed ne alios ſcandalizaret,vt Auguſtinus ad Polentiū ſcribēs dixit,& tranſumptiue habetur in c.Iam nunc. in verſic.vnde ipſe dominus.29.quæſ.1.Et tamē perfidi Iudęi inter alias cauſas,ex quibus Chriſtum morti tradi petebant, ea fuit,quia dicebant eum prohibuiſſe tributum dari Cæſari, quod falſum erat,quia imo,& ipſe voluit tributum ſoluere, & tentantib. illis circa tributum Cęſari ſoluendum reſpondit viſo numiſmate cum imagine Cęſaris,quod Cęſaris Cęſari, quod Dei,

13 Deo.Eſt aūt tributum quicquid in auro,argento,vel ære tribuitur principi ordinarie,& vniformiter propter obedientiā principaliter,ſiue ratione perſonæ,ſiue rei annuatim, ita di-

14 xit Ludouic.in d.tract.artic.3.Et vnum ſcias,quod † tributū, cum prēſtetur principi in ſignum ſupremæ poteſtatis, vt no. gloſſ.& Bald.in l.1.§.j.ff.de pub.& Abb.in capit. tua nobis.de decim.nunquam prēſcribitur contra principem, vt habetur ad doctrinam Panormit.in ca.ad audientiam,de prēſcri.Bal. in l.ſicut.col.fin.C.de prēſcrip.30.annorum,vbi dixit, quod

15 †Eccleſiæ Romanæ,& Imperio,non prēſcribitur in his quæ ſunt reſeruata in ſignū vniuerſalis Dominij. Idem tenuit Io. Franc.Balbus in ſuo tract.de prēſcript.in 2.par.v.par.princip.

16 col.3.in verſi.j.eſt quęſtio.Et ſolum †quis excuſatur a ſolutione cenſus,ſeu tributi,quando habet a principe immunitatē, tributum,aut cenſum non ſoluendi,quę ei inuiolata permāſit per annos xl.vt no.in l.fi.C.de fund.patrim.lib.12.ita dixit Bal.in l.competit.C.de prēſcrip.30.annorum, & Iaſon l.Imperium.xi.colum.in fin.ff.de iuriſdict.omnium iud.& ſequi-

17 tur Balbus loco prēallegato.dicas tamen,quod †tributi prēſtatio denegari poteſt licite principi iuſtitiam nō miniſtranti ſubditis,cum tali caſu illi reſiſti poſſit etiam de facto,vt voluit Lucas de penna in l.j.C.de ſuperindict.lib.10.refert & ſequitur Alc.in l.placet.nu.11.C.de ſacroſanc.eccl.ſcias etiā, q

18 †compenſatio non admittitur in ſolutione tributi,nec in delictis,vt per Abb.in c.tua nobis,de deci.& de tributo eſt text. in l.3.C.de compenſa.

SVMMARIVM.

1 *Subditus Regis,qui arma mouet contra ipſum,crimen læſæ maieſtatis cōmittit.*

QVAESTIO XXXVII.

1 QVIgeſimoſeptimo quæro, quid dicēdum de eo †qui eſt ſubditus Regis,vel prīcipis,aut reipublicæ,qui arma mouet contra ipſū, vel rempublicam.Dicas,quòd is crimen læſę maieſtatis committit.bal.in princ.ibi,quoque armati homines.& rurſus ibi, quove quis contra rempublicam arma ferat.ff.ad l.iul.maieſta.qui tex.licet loquatur in eo qui arma mouet contra populum romanum,rempublicamue,tamen idem erit in eo q contra regem vel principem arma ſumit,vt dixit Barto. in l. hoſtes.ff.de cap.& poſtlim. reuerſ.& idem in l.lex duodecim tabularum.ff.ad leg.iul.maieſt.hanc etiam concluſionem tenet Martinus de laud.in tracta.de crimi.lęſę maieſtat. & Mathæ.de Afflict.in cap.j.§.Et bona committentium. column. v.num.54.in titul. quę ſint regal.in vſibus feudorum. faciunt quę ſupra dixi quæſt. 24. hoc eodem titulo, de oppugnante patriam.

SVMMARIVM.

1 *Sectæ factæ cum pactis iuramento firmatis ad exitium principis continēt crimen læſæ maieſtatis.*

2 *Martinus Bocconius Venetus plebei ordinis cum ſociis ad geminas columnas ſuſpenduntur ob ſectam coniurationem factam contra principem & optimates Reipublicæ Venetæ.*

QVAESTIO XXXVIII.

1 TRigeſimooctauo quæro, quid dicem° de his, qui ſectas faciunt cum pactis iuramento firmatis, an incidant in crimen læſę maieſtatis.Dicas,quod ſi huiuſmodi ſectę tēdunt ad exitium regis,principis,aut reipublicæ,tales incidunt in dictum crimen,vt voluit Angel. in l.cuiuſque dolo.ff.ad legem iuliam maieſtatis , & Brunus conſilio lxxix.viſo proceſſu inquiſitionali. colum. ſecunda. in fi. Dicas hanc cōcluſionem apertiſſime probari per textum in

2 l.1.ibi,quoue cœtus conuentuſue,ff.ad leg.iul. maieſtat.Poſſent de hoc allegari multa exempla,ſed vno tantum contentus ero.Venetijs ſub duce Petro,Gradonico,qui anno Domini 1290.Venetiarum Dux creatus fuit,quidam Marinus Bocconius plebei ordinis,homo multum audax, & ad facinora promptus,in principis,& optimatum cędem cū multis alijs conſpirauit,ſed Dei opt.Max.ope,coniuratione cognita, Marinus cum ſocijs ad geminas columnas ſuſpendio necantur, teſte Petro Marcello in libro de vitis principum Venetorū, vita dicti Petri Gradonici principis.

SVMMARIVM.

1 *Templum Deo quis primus poſuerit.*

2 *Dauid tēplum Deo primus extruere parauit, at Deus per Nathan Prophetam, eum, quod manus hoſtium ſanguine pollutas haberet, reuocauit eique iuſſit vt templi illius ædificationem Salomoni filio relinqueret.*

QVAESTIO XXXIX.

1 TRigeſimonono quęro, an occupās ſibi templum incidat in crimē læſę maieſtatis? Dicas breuiter,quod ſic,textus eſt in l.prima.ibi, locatue occupentur,vel templa. ff.ad legem Iuliam maieſtat. ad idem textus in lege ſecunda.ff.de colleg.illic.facit etiam textus in l.denuntiamus, C. de his qui ad eccleſi.confugiunt. Et ita tenuit Ludouicus Montal.in tractatu ſuo,de reprobat. ſentent. Pi-

1 lati art.primo,num.70. Quis †autem primus templum Deo omnipotenti poſuerit,Salomonem fuiſſe legimus,q Hebręorum Rex ab ortu Adam primi hominis tribus millibus centum & duobus poſt annis illud Hieroſolymis condidit,vt te-

2 ſtatur Ioſeph libro octauo antiquitatum,verum † Dauid Pater illud extruere parauerat,at Deus per Nathā Prophetam eum,quod manus hoſtium ſanguine pollutas haberet,reuocauit,eique iuſſit,vt templi illius ędificationem Salomoni filio relinqueret.

SVMMARIVM.

1 *Maledicere principi eſt contra diuinum præceptum.*
2 *Ebrietas mentis exilium inducit.*
3 *Vbi eſt ebrietas ibi eſt furor.*
4 *Lubricum linguę nullus homo domare poteſt.*
5 *Maledicens principi ex iniuria ad principem remittendus eſt.*
6 *Si quis dixit illuſorie verba maledicta contra principem,parcitur ei ob te meritatem.*
7 *Maledicta penſanda ſunt ex hominum perſonis.*
8 *Agrippa qui orabat Deum pro morte Tiberii Imperatoris,vt ei ſuccederet in Regno Caius Nepos, viuente Tiberio fuit in carceribus detruſus,& poſtea a Caio fuit liberatus & ſublimatus.*
9 *Ex ſolis maledictis contra principem crimen læſæ maieſtatis non incurritur.*
10 *Ex ſeparatione titulorum diuerſitas criminum arguitur.*

Digitized by Google

Hiero. Gigantis de crimi. læsæ maiest.

QVAESTIO XL.

QVadrageſimo quæro, an maledicēs principi incurrat crimen læsæ maiestatis? Videtur dicendum quod ſic, nam ſine dubio maledicens principi illius maiestatem offendere dicitur, & quoties læditur principis maiestas dictum crimen cōmittitur, vt habetur in l. quiſquis. in princip. & ibi Docto. C. ad leg. iul. maiest. & dictum fuit ſupra in pluribus qōnib. Maledicere † enim principi eſt cōtra diuinum præceptum. Scriptum eſt enim Exodi cap. 22. circa finem. Diis non detrahes, & principi populi tui non maledices. Pro reſolutione huius quæſtionis diſtingue, aut maledicens principi id facit ex leuitate, aut furore, ſeu vinolentia. Nam ſi furore, ſatis eſt quod ſuo furore puniatur. l diuus. ff. de offic. præſid. Si vinolentia, clarum eſt quod † Ebrietas mentis exilium inducit. capit. a crapula. extra de vita & honeſtate clericorum. & ideo dixit Specula. in tractatu de modo general. concil. congreg. parte 4. rub. 35. numero 2. quod † vbi eſt ebrietas, ibi eſt furor. Si autem ex leuitate, lubricum linguæ non eſt facile ad pœnam trahendum, vt dixit iuriſconſult. in l. famoſi. ff. ad legem iul. maie ad idem & prædicta facit etiā tex. in l. prima, C. ſi quis imper. maledix. & † lubricum līguæ nullus homo domare poteſt. Eccleſiaſt. c. 20. Iaco. cap. ſecundo. Ang. in dicta l. famoſi. in verſi. ſequitur in text. nec lubricum. Aut † quis ex iniuria principi maledixit, & tunc ad principem remittendus eſt, vt in d. l. j. faciunt not. in cap. ſi quis iratus. 2. q. 3. & cap. quem pœnituerit. §. notandum. & ibi glo. eadem cauſa & q. Dictum enim hominis quā doque magis noua iactatione iactatur, quam aliqua opinione roboratur. 26. diſt. cap. deinde. Aut † verba maledicta contra principem quis illuſorie dixit, vt in l. hic aut. ff. ſi cui plus quam per leg. falci. & per Alber. in l. filiam. C. de inoff. teſtam. & in l. Gracchus ff. de adulte. & iſto caſu parcitur delinquenti in principem ob temeritatem. facit tex. in l omne delictū, §. penul. & in l. reſpiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis. & l. milites. ff. de cuſtodia reor. & Iacobus de Beluiſ. quem refert Alberi in d. l. famoſi. dixit, † ex hominum perſonis maledicta penſanda eſſe. ad idem Matthæ. de Afflict. in deciſi. Neapolit. deciſi. 164. vbi refert exemplum Domi. Anton. Archiepiſcopi Florentini, qui in prima parte ſui hiſtorialis titu. vj. c. 21. §. 3. refert, quod † Agrippa, qui imperiū affectabat pro Caione pote Imperatoris Tiberij, dixit, vtinam viderem mortem importuni ſenis, videlicet Tiberij, & Caium Dominum totius orbis, de hoc Tiberio accuſatus de crimine læsæ maiest. quia Deum orauerat pro morte imperatoris, eundem Tiberius in carcerem detrudi mandauit, in quo ſtetit menſibus ſex vſque ad mortem Tiberij, quē Caius, q illi in imperio ſucceſſit, liberauit pariter & ſublimauit. ad hoc vide Affli. in prædicta deciſi. nu. 62. ex prædictis concluditur, quod † ex ſolis maledictis contra principem crimen læsæ maiest. non incurritur. facit, quia huiuſmodi delicta, videlicet crimen læsæ maiestis, & crimen maledicentiæ contra principem, ponuntur ſub diuerſis titulis, ex † ſeparatione enim titulorum diuerſitas criminum arguitur, & iſto genere argumentandi vtuntur ſæpe Doct. vt Oldr. conſi. 310. Regularis. colum. 1. Abb. conſi. 57. colum. 3. verſ. 3. principaliter. in 1. volum. firmat Aymon. Crauet. in conſi. 6. Plura videnda ſunt, in princ. & in 2. col. vide ēt ad hoc Matth. de Afflict. in capitu. primo. §. & bona commit tentium. colum. 3. numero 104. in titu. quæ ſint Regal. in vſibus feudorum.

SVMMARIVM.

1 *Furcæ meri imperii ſigna ſunt.*
2 *Furcarum erectio iuriſdictionem probat.*
3 *Furcas erigens propria authoritate, vſurpat authoritatem principis, & crimen læsæ maiestatis incurrit.*
4 *Per furcarum erectionem retinetur poſſeſſio meri imperii, licet de facto nō occurrerit caſus per annos centum, quod aliquis ibi ſuſpenſus fuerit.*
5 *Furcarum erectio inuenta fuit, vt homines conſpectu earum terreantur, & delinquentibus accedant, ad pœnam.*
6 *In furcarum erectione publica verſatur vtilitas, ne maleficia ſint impunita, & vt male meriti publice puniantur.*

QVAESTIO XLI.

QVadrageſimoprimo quæro, an ſi quis erigat In loco furcas ſua propria authoritate, incidat in crimen læsæ maiestatis? Dicas, quod ſic. ita voluit Bal. in l. data opera. col. 3. prope finem. C. qui accuſa. non poſſunt. adducit tex. in l. 1. §. fin. ff. ad legem iul. maiest. ibi, quiue priuatus p poteſtate magiſtratuue, & tex. in l. eos. §. qui ſe, ff. ad leg. Corn. de falſ. idem voluit Guilel. Bont. in tractatulo ſuo de caſibus. in quibus pœna mort. impon. numero 3. qui habetur in 11. Tomo tract. & licet neque Bal. neque Guil. in locis prædictis rationem aſſignent huius deciſionis, dicas rationem eſſe, quia † furcæ meri imperij ſigna ſunt, vt dixit Paris. de Puteo in tractatu, de ſindic. in §. contumacia numero 8. Et dixit Ioan. Bertachi. in tract. de gabel. ſeu vectigal. in prima parte. nume. 37. quod † furcarum erectio iuriſdictionem probat, ſecundum Bal. in l. a p curatore. C. mand. & in cap. j. ti. quid ſit inueſtitura. & in l. arboribus. §. de illo. ff. de vſufruct. vbi Floria dixit, id procedere, etiam ſi per annos centum in illis non fuerit aliquis hō ſuſpēſus. idem voluit Io. Bertac. in trac. ſuo de gabel. in j. par. col. 8. nu. 37. Qui † igitur p̄pria authoritate furcas erigit, ſua authoritate vſurpat authoritatē principis & magiſtratus, merito crimen læsæ maiest. incurrit. d. l. 2. §. fi. idem dixit Laſ. in l. imperiū. col. 8. ver. 2. quia qui non habet. ff. de iuriſdictio. omnium iudi. facit quod dixit Franc. Balb. in tract. de præſcrip. nume. 17. vbi dixit, quod † per furcarum erectionem retinetur poſſeſſio meri imperij, licet de facto nō occurrerit caſus per annos cē tum, quod aliquis ibi ſuſpenſus fuerit. Et dicit Paris de Put. in d. tract. de ſindic. in prædicto. §. contumacia. num. 7. quod † furcarum erectio inuenta fuit vt homines conſpectu earum terreantur, & delinquentibus accedant ad pœnam. ſubdens, † q. in furcarum erectione publica verſatur vtilitas, ne maleficia ſint impunita, & vt male meriti publicæ puniantur.

SVMMARIVM.

1 *Rectores prouinciarum finito officio non poſſunt egredi prouinciam ſeu ciuitatem, niſi poſt quinquaginta dies quibus tenentur ſtare ad ſindicatum.*
2 *Fuga officialis, qui debet ſtare ad ſindicatum, facit eū incidere in crimen læsæ maiestatis.*

QVAESTIO XLII.

QVadrageſimoſecundo quæro, certum eſt, quod de iure communi † Rectores, prouinciarum, finito officio non poſſunt egredi prouinciam, ſeu ciuitatem, in qua rectores fuerunt, niſi poſt quinquaginta dies, quibus tenentur ſtare ad ſindicatū, vt eſt tex. in l. 1. C. vt omnes iud. tam ciui. quam crimin. modo quæro, ſi rector prouinciæ, vel ciuitatis, infra dictum tempus diſcedat, & nolit ſtare ad ſindicatum, quod crimē committat? Dicas, quod incidit in crimen læsæ maiestatis. text. eſt de hoc apertus in dicta. l. j. C. vt iud. tam ciuil. quam crim. facit etiam tex. in l. 2. ff. ad l. iul. maie. & ita dixit Alberic. in rubr. ff. eod. titu. idem voluit Matth. de Afflict. in cap. j. in §. & bona committentium. col. 6. nu. 70. in titu. quæ ſint regal. in vſibus feudorum. vbi dixit, † quod fuga officialis, qui debet ſtare ad ſindicatum, facit eum incidere in crimen læsæ maiestatis. ſubdens, quod non tamen hoc delictum intelligitur in primo capite legis iuliæ maiestatis, quando huiuſmodi delictum nō eſt contra principem vel Rempublic. Idem tenet Reſtaur. in tracta. de imper. q. 118. nu. 20.

SVMMARIVM.

1 *Scribens, & falſum recitans ad damnum principis, incidit in crimen læsæ maiestatis.*
2 *Scribens falſum ſcienter in libris Reipublicæ vel principis, ad dānum ipſius principis incidit in crimen læsæ maiestatis.*

QVAESTIO XLIII.

QVadrageſimotertio quæro, an q ſcribit & falſum recitat ad damnum reipublicæ vel principis incidat in crimē læsæ maiestatis? Dicas quod ſic. ita tenuit Alberic. in rubri. ff. de crim. læsæ maieſta. per tex. in l. 2. ff. ad l. iul. maiest. ibi, quive ſciens falſum ſcripſerit, vel recitauerit. & hoc enumeratur in primo capite criminis læsæ maiestatis, vt ibidem dicit tex. hoc † tamen ſane intelligendum eſt de eo, qui ſcienter in libris Reipublicæ, vel principis falſum ſcripſerit. Et licet hoc crimen non ſit de dicto commiſſum cōtra Rempublicā vel principem, attamen eſt in primo capite legis Iul. maie. vt dixit tex. in d. l. 2. & tenet Matth. de Affl. in c. j. §. & bona cōmittentiū. col. 6. nu. 73. in ti. quæ ſint Rega. in vſib. feud. vbi dicit menti tenendum hoc genus falſi, quod inducit crimen læsæ maiest.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Solicitans vel concitans milites vt rebellent contra principem crimen læsæ maiestatis committit.*
2 *Qui concitat hostes vt bellum sumant vel aliquid contra regem faciant in eius damnum, incidit in crimen læsæ maiestatis.*

QVAESTIO XLIIII.

QVadragesimoquarto quæro: †quid dicendum de eo qui solicitauit, vel concitauit milites vt rebellarent contra Regem vel Rempublicam, vel solicitauit, vel cõcitauit ipsos milites, vel seditionem, vel tumultum, aduersus Regem, vel Rempublicam facerent? Dicas, quod talis crimen læsæ maiestatis committit, vt probatur per text. in l.j. ibi, qui ve milites, ff. ad leg. Iul. maie. facit ad idem tex. in l. 2. & 3. ff. eod. tit. ita concludit Cardinal. in Clemen. pastoralis. in principio. in 9. not. de re iudic. idem tenet Matthæ. de Afflict. in cap. j. in §. & bona cõmittentium. col. 6. numero 69. in tit. quæ sint Regal. in vsibus feudorum. & †idem dicendum de eo qui hostes concitauit, vt bellum sumant, vel aliquid contra Rempublicam seu Regẽ faciant in eius damnum, vt in l. 3. in princip. ff. ad legem Iulia. maiesta. hoc enim lege duodecim tabularum cautum fuit, vt dicit ibi tex.

SVMMARIVM

1 *Tiberius antequam ad imperium conscenderet in Germania exercitum ducens præfecto legionis ignominiæ notam intulit, ob id solum quod liberto suo quosdam equites venatum trans Renum sine ipsius licentia misisset.*
2 *Priuatus ad hostes confugiens crimen læsæ maiestatis incurrit.*
3 *Africanus superior, deuicta Carthagine, cum omnes qui de exercitu Romano ad Pœnos transierant in suam redegisset potestatem, eos qui Romani erant tanquam patriæ fugitiuos Crucibus affixit.*
Latinos vero, tanquam perfidos socios securi percussit.
4 *Miles è prælio recedens vel quid faciens quod eius ope hostes victoriam habeant, incidit in crimen læsæ maiestatis.*

QVAESTIO. XLV.

QVadragesimoquinto de eo videndum est, qui exercitum sine superioris licentia deseruit. Dicas illum crimen læsæ maiestatis cõmittere, vt probat tex. in l. 2. ibi, aut qui exercitum deseruerit, ff. ad leg. Iul. maiesta. ad idem Matth. de Afflict. in capitu. j. §. & bona committentium, colum. 6. nume. 71. in titu. quæ sint Regal. in vsib. feudo. Propterea †Tiberius antequam ad imperiũ conscenderet, cum in Germania exercitum duceret, prefecto legionis ignominiæ notam intulit, ob id solum, quod cũ suo liberto paucos equites venatum trans Renum, ab eo licentia non petita, misisset, quia vt ab hoste intercipi possent periculum adiuerat, vt refert Bapti. Fulgosius in suo opere, de dictis factisque memoratu dignis. lib. 2. in rubr. de mili. discipli. in 9. exemplo. Idem erit †in priuato ad hostes confugiente, vt dixit Vlpianus in dic. l. 2. Ideo probe factum legimus † ab Affricano superiore, qui deuicta Carthagine, cũ omnes qui de exercitu Romano ad Pœnos transierant in suam redegisset potestatem, eos, qui Romani erant tãquam patriæ fugitiuos Crucibus affixit., in Latinos vero transfugas aliter animaduertit: illos namque tanquam perfidos socios securi percussit, vt testatur Valer. Maxi. in libro 2. in rubr. de discipl. milit. Idem est †in eo armigero vel milite, qui e prelio recessit, aut quid fecit, q̃ eius ope hostes victoriam habuere, l. 3. ibi, qui in bellis recesserit, ff. ad leg. Iul. maie.

SVMMARIVM.

1 *Communitatibus & priuatis personis licet loca propria muris circundare & custodire.*
2 *Aedificiorum colatio est de iure gentium, & per consequens licita.*
3 *Castella limitanea, videlicet iuxta Imperii fines posita, alicui priuato tenere non licet.*
4 *Habentes castra in confinibus territorii alicuius ciuitatis coguntur ea dimittere ciuitati in cuius territorio sunt, nisi ex permissione ciuitatis sint eis concessa.*
5 *Castrum primus omnium Cecrops condidit, qui ante tempora Deucalionis fuit, idque a se Ceeropiam nominauit.*
6 *Turres a quibus fuerint inuenta.*

QVAESTIO XLVI.

QVadragesimosexto quæro, quid dicendum de eo, qui sine principis licẽtia arcem seu fortilitium in confinibus regni tenet, an crimen læsæ maiestatis committat? Dicas quod sic. ita tenuit Matth. de Afflict in cap. j. §. & bona committentium. colum. 6. numero 77. in titu. quæ sint regal. in vsibus feud. per tex. in l. 2. C. de fun. limitro. vbi Ioan. de Plat. per illum tex. dicit, †q̃ licet alias licitum sit communitatibus & priuatis personis loca propria muris circundare & custodire, l. per prouincias, C. de ædifi. priua. & l. omnes prouinciarum. C. de oper. pub. †cum ædificiorum collatio sit de iure gentium, & per consequens licita, l. ex hoc iure. & ibi Barto. ff. de iusti. & iur nisi ad æmulationem ciuitatis fiat, vel inde scandalum, aut seditio contra principem sequi possit, vt in glos. ibi in verbo, antiquitas. †Tamẽ Castella limitanea, videlicet iuxta Imperij fines posita, alicui priuato tenere non licet. & dixit Ang. in dicta l. 2. quod †habentes castra in confinibus territorij Perusini, seu alterius ciuitatis, coguntur ea dimittere communitati Perusiæ, vel ciuitati in cuius territorio sunt cum eorum territoriis, si modo ex permissione ciuitatis non sint eis concessa †Castrum autem, seu oppidum, primus omnium Cecrops cõdidit; qui (teste Iustino lib. 2.) fuit ante tempora Deucalionis, idque a se Cecropiam nominauit. Turres †autem Cyclopes inuenerunt, vt Aristoteles ait: secundum autem Theophrastum Phœnices, Virgilius autem Palladi ascribit, vnde in Bucolicis dixit, Pallas, quas condidit Arces, ipsa colat. ad quod videndus est Pollidorus Virgilius in libello suo de inuentoribus rerum libro 3. capitulo 9.

SVMMARIVM.

1 *Castellani non restituentes castrum iussu domini incidunt in crimẽ læsæ maiestatis.*
2 *Castellani non restituentes castellum ciuitatis Bononiæ ad iussum antianorum incidunt in crimen læsæ maiestatis.*

QVAESTIO XLVII.

QVadragesimoseptimo quæro, si aliquis erat †Castellanus in aliquo castro pro rege, principe, vel Republica, si princeps illũ amoueat, & alium Castellanum in ipso castro destinet scribendo illi quod castrum nouo Castellano a se misso consignet, & ipse id facere recuset, an crimen læsæ maiestatis committat? Dicas quod sic, vt est tex. in l. 3. ibi, aut castra conceserit. ff. ad le. Iulia. maiesta. ita dixit Matth. de Afflict. in capitu. j. §. & bona committentium. colum. 6. in fin. numero 78. in titu. quæ sint regal. in vsibus feudo. vbi dicit tex. in dicta l. tertia intelligendum esse in omnibus istis casibus, videlicet, siue quis recusauerit consignare castrum nouo Castellano venienti cum literis principis, siue milites ad hostes miserit sine principis licentia, seu castrum ipsum hostibus tradat. & hanc quæstionem tãgit Nicol. Boer. in tract. de custo. Clauium. colum. 6. numero 25. & numero 26. idem tenet, & not. Angel. in dicta l. 3. vbi dixit ex illo text. †notandum, contra Castellanos non restituentes Castellum ciuitatis Bononiæ ad iussum antianorum, quia incidunt in crimen læsæ maiesta. Et eodem modo si illud hostibus concedunt, per gl. ibi.

SVMMARIVM.

1 *Committentes collegium illicitum incidunt in crimen læsæ maiestatis.*
2 *Validum est argumentum a diuersitate titulorum. Et quando procedat. nume. 6.*
3 *Ciuitates & barones, qui sub vno eodemque principe sunt, cõfœderationes inter se facere non possunt, nisi cum consensu eius fiant.*
4 *Collegium illicitum quid sit. Et quod si approbatum vel reprobatum, & nume. 5.*

QVAESTIO XLVIII.

QVadragesimo octauo quæro: †an committentes collegium illicitum incidãt in crimen læsæ maiestatis? Videtur prima facie dicendum quod non: nam in ff. titu. de collegiis illicitis est titulus separatus, a titu. ad legem Iuliam maie. Ergo diuersa sunt crimina, †arguendo a diuersitate titulorum, quod argumentum est validum per ea quæ dixi sup. quæst. 40. prope finem. Dicas tamen contrarium esse verius, quod imo facientes collegium

Digitized by Google

gium illicitum incidunt in crimen lęsæ maiest. vt est tex. iuncta gl. ibi, in l. 2. ff. de colleg. illicit. & ibi not. Bart. idem probat tex. in l. j. ibi, quiue cœtus. ff. ad leg. iul. maiest. & dicit Barto. in
3 l. sodales. col. 2. versic. & ideo istæ lectæ. quod † ciuitates, & barones, qui sub vno eodemq; principe sunt, cōfœderationes īter se facere non possunt, quia semper huiusmodi ligæ & cōfœderationes præsumuntur factæ ad dānum status principis sub quo sunt, nisi fiant cū consensu superioris, ita voluit etiā Marti. de laude. iu trac. suo de confœder. princip. quæst. 20. allegat Innoc. in cap. dilecta. extra de excess. prælat. idem tenuit
5 Francis. Lucanus. in tract. de priuil. fisci in 2. parte, princ. versic. Decimus quartus. nu. 14. cōclusionē supradictam quod faciēs collegium illicitum puniatur crim. læs. maie. tenuit etiam Ludouic. Montal. in tracta. de reproba. sent. Pilat. articul. 2. col. 3.
4 versi. secundo pro eadem parte. Quid autem † sit collegiū illicitū operepreciū est scire, ideo dicas illicita & reprobata esse oīa collegia, quæ a superiore non sunt approbata vel permissa l. 3. §. in summa. ff. de colleg. illicit. Bart. in l. sodales. in j. col.
5 versic. secundo quęro, ff. eo. tit. & dicit Innoc. quod † collegia illicita dicuntur cōuenticulæ, nisi sint a superiorę cōfirmata: cuius dictū habetur in c. cum ab Ecclesiarū, in gl. sua, in verb. prælatus. de offi. ordi. & Bald. in ca. conuenticulas. in 2. col. in versi. item nota quod omnia collegia. in tit. de pac. iurament. firman. in vsib. feud. ad idem Abb. in ca. dilecta, in ver. in glo. j. extra de excess. præla. vbi dicit etiam quæ sint collegia licita, ad idem Paul. de Castr. & Barto. Soci. in l. cum senatus, ff. de reb. dub. & Feli. in capit. accedentes, in princi. de præscrip. Erit ergo firma conclusio, quod committens collegium illicitum
6 incidit in crimen læsæ maiestatis. Ad id, † quod supradictum est in contrarium arguendo a diuersitate titulorum. dicas, id non procedere quoties in iure est expressum contrarium, qđ probatur in dicta. l. 2. ff. de colleg. illic. tunc enim argumentū, a diuersitate titulorum non concludit.

SVMMARIVM.

1 *Is qui facit ne Comes vel Baro obediat suo principi in crimen læsæ maiestatis incidit.*
2 *Reges omnes olim populo Romano suberant.*

QVAESTIO XLIX.

1 QVadragesimonono quęro, quid erit dicendum de eo, qui dolo malo egit, ne Comes, Baro, vel alius inferior obediat suo Principi? Hunc in lęsæ maiestatis crimen incidisse dixerim, per tex. in l. cuiusque, ibi, vtve ex amicis. ff. ad legem iul.
2 maiest. & ibi, cuiusve dolo malo opera factum, &c. Olim † eīm omnes Reges populo Romano suberant, ideo statuit ibi Scęuola, quod si aliquis tantę fuerit temeritatis, vt daret operam quod aliquis eorum regū non obediret populo Romano, ꝙ talis in crimen læsæ maiestatis incidat. firmat hanc conclusionem Matthæ. de Afflict. in c. j. §. & bona committentium. col. 7. nu. 92. in titu. quæ sint regal. in vsibus feudorum.

SVMMARIVM.

1 *Deputatus a principe ob gubernationem exercitus, si illum recusat consignare successori ab ipso principe misso, incidit in crimen lęsæ maiestatis.*

QVAESTIO L.

1 QVinquagesimo quæro, quid dicendū de eo, q̄ erat deputatus a pricipe gubernator exercitus in aliqua Prouincia ad principis beneplacitum, qui recusauit exercitū contignare alteri gubernatori ab ipso principe misso ad regimē & gubernationem ipsius exercitus? Dicas, quod proculdubio is maiestatis reus erit. ita probat tex. in l. 3. in §. eadem lege, ibi, quiue, cui ei successum in Prouincia, &c. ff. ad leg. iul. maie. ad idem facit tex. in l. 1. C. vt tam ciuil. quam milit. iudi. pro ista quæstione quæ late dixi supra quæstio. 32. sub hac eadem Rubrica & quęst. 47.

SVMMARIVM.

1 *Subditus principis commonens hostes de præparatione ipsius principis cōtra eos committit crimen Læsæ maiestatis.*

QVAESTIO LI.

1 Quinquagesimo primo quæro, an crimen læsæ maiestatis committat is qui cū principis subditus sit, cognoscens quod princeps hostes suos capere vel debellare facile potest, vt ipsius principis fœlici successu obuiaret, hostes de præparatione principis contra eos, vt caueant, ne in eius potestatem veniant, cōmonet? Dicas quod sic. tex. est in l. 4. ibi, quominus hostes in potestate populi Romani, &c. ff. ad l. iul. maie. Hanc etiam conclusionem tangit Matth. de Afflict. in c. j. §. & bona committentium. col. 7. nu. 88. in ti. quę sint regal. in vsibus feud.

SVMMARIVM.

1 *Affectus non sequuto effectu non est punibilis.*
2 *Primi motus non sunt in potestate nostra.*
3 *Voluntas sola est punibilis in crimine læsæ maiestatis.*
4 *Voluntas quid sit.*
5 *Delictum attentatum, non consummatum, punitur in crimine læsæ maiestatis.*
6 *In probatione verborum contra principem attēdenda est qualitas personę, locus, & tempus.*
7 *Homicidium committens per ebrietatem puniri non debet.*
8 *In ebriis nulla est ratio, nullum vitæ gerendæ consilium, nec vlla artium, nec gestorum, aut lectionum memoria, aut industriæ prouidentia est.*
9 *Vinum Dei est: ebrietas Diaboli opus.*
10 *Dionysii maioris Siciliæ tyranni, animaduersio in duos iuuenes, qui inter cœnandum de insidiis eius capiti parandis inter se sermonem habuerunt.*
11 *In dicente verba contra principem, considerandum est, an ex lubrico linguę id dixerit. Item locus, & tempus, nu. 13.*
12 *Iulii Cæsaris lepidum responsum.*
13 *Responsum factum Pirrho a quibusdam dum ebrii male dixissent de eo.*

QVAESTIO LII.

QVinquagesimo secundo videndū est, si aliquis iurauit se velle Principem interficere, vel aliquod illi magnum malum facere, siue id etiam sine iuramento dixerit, an crimen læsæ maiestatis ex solo dicto, aliquo non sequuto effectu incurrat? Circa hanc quęstionem dicendum videtur quod non, per tex. in c. j. §. si voluerit. in titu. de Capi. qui curiam vendi. vbi dicitur, quod si vasallus dominum offendere voluerit, nihil tamen fecit, quod nisi il-
1 li insidiatus fuerit feudum non propterea amittit, quia † affectus non sequuto effectu non est punibilis, vt late habetur ꝑ Doct. in l. si quis non dicam rapere. C. de episco. & cleric. vbi Cyn. & Bald. & Salic. facit tex. in l. 1. in fi. ff. quod quisque iuris l. qui falsam. ff. ad legem Cornel. de fal. facit, quia id forte dictum fuit calore iracundiæ, l. quod calore. ff. de regu. iur. vnde versus.

Ira impedit animum, ne possit cernere verum.

2 Primi † etenim motus (vt Philosophus ait) non sunt in potestate nostra, vt habetur in l. qui ea mente. ff. de pœ. imo scriptum est, quod cogitationis nemo pœnam patitur. l. cogitatio-
3 nis. ff. de pœn. Contrarium tamen dicēdum esse videtur, † quia in crimine læsę maiestatis sola voluntas est punibilis. l. quisquis. in princip. ibi, eadem enim seueritate voluntatem sceleris, qua effectum puniri volumus. C. ad legem iul. maiestat.
4 est enim † voluntas deliberatio animi intelligentis & acceptātis id quod vult Bal. in l. in emptis. col. 3. vers. modo veniēs ad qōnes. C. de contr. emp. & præsumitur durare nisi mutata ꝑbetur. l. fideicommissi. §. si rem; ff. de leg. 3. & ibi Bar. Bal. in l. 1.
5 C. de colla. l. eum qui. ff. de prob. † Delictum enim attentatum non consummatum punitur in crimine læsę maiest. vt notāter dixit Ang. in l. j. §. hæc verba. in fi. ff. quod quisque iur. quē sequitur Matth. de Afflict. in c. j. §. si voluerit, in ti. de Cap. qui curiam vend. col. j. nu. 3. & hanc cōclusionem videtur firmare idem Matth. in c. j. §. & bona committentium. colum. 7. numer. 86. in titu. quæ sint regal. in vsibus feudorum. pro qua est text. in l. 3. in princip. ff. ad legem iuliam maiest. In ista mate-
6 ria † considerandam esse arbitror qualitatem personæ sic iurantis, aut dicentis, locum, & tempus huiusmodi prolatorum verborum, iuxta illud Ouidij, libro. 1. de trist. in prima Elegia.

Iudicis officium, vt res, ita tempora rerum
Quærere, quæsito tempora tutus erit.

Personæ dico qualitatem spectandam, quia si talia verba prolata essent ab eo, qui læuis (vt aiunt) esset armaturæ, vtiq; parui momenti & considerationis esse deberent apud principem. Idem esset si ab ebrio, vel insano, dicta essent. facit tex. in l. j. C. si quis Imp. maledix. & ibi glo. in verbo, temulentia, & probantur prędicta per tex. in l. famosi. ff. ad leg. iul. maiest.
7 vnde dicit Albe. in d. l. j. ꝙ † is, qui per ebrietatem maleficium committit, puniri non debet, nam ebrius ibi furioso cōparatur.

Digitized by Google

tur.facit tex.in eventer.35.distinct.ad idem facit tex.in capit. a crapula.de vita & honesta.clericor. vbi scriptum est, quod ebrietas mentis inducit exilium.inde Proper. Elegia secunda scribit.

Vino forma perit: vino corrumpitur ætas:
Vino sæpe suum nescit amica virum.

8 Et ideo dicebat August.ad sacras virgines, in † ebrijs,non vlla ratio,non vllum vitæ gerendę consilium,nec vlla artium nec gestorum, aut lectionum memoria,aut industriæ prouidentia est.Et Chrysostomus in Homilia ad Antiocheos ait,
9 †vinum Dei est,ebrietas autem Diaboli opus, & idem super cap.9.Genes.Homi.xxix.inquit grauissimum quidem ebrietas est delictum,& quod potest excęcare sensus,& mentē submergere,& hominem irrationabile animal facere.
10 Nec ab re† Dionisij maioris Siciliæ tyranni hic subnectemus exemplū, scribit Plutarchus in suis apophthegmatibus, quod cum eidem Dionysio accusati fuissent duo iuuenes,q̄ inter cœnandum de insidijs eius capiti parandis inter se sermonem habuissent,id scire dissimulans ipsos iuuenes ad cœnandum secum inuitari iussit,dumq;in mensa secum essent, aduertit eorū alterum valde sobrium & parce loqui, alterū vero large potantem & loquacem,istum incolumem dimisit sobrium autem interimi iussit.

Cōsideranda est etiam persona sic dicentis, an talis sit qui id facere potuerit,& an ex linguę lubrico id dixerit, vt dixit tex.ad hoc notab.in l.famosi. ff.ad legem iuliam maiestat. Et
11 †ideo Iulius Cæsar, cum ei dictum fuisset, quod a Galba sibi caueret,qui Crassus erat,respondisse dicitur,cauendum mihi est a Pallidis & Macillentis,& non a Crassis, inferens a Caio Cassio,& Bruto sibi cauendum esse.hi enim pallidi,& macilenti erant, quod testatur Plutarchus in vita eiusdem Iulij Cęsaris.
12 Considerari non ab re dixi †locum,& tempus prolatorum huiusmodi verborum,videlicet an in mensa, vel ieiuno stomacho.Nam plerunque,quæ in mensa aduersus principē di
13 cuntur,excusari possent,†iuxta illud quod apud Valeriū Maximum lib.v.in Rubri.de humanit.de Pirrho legimus. Nam cū ipse audiuisset quosdam in conuiuio Tarentinorum patrū honoratum de se sermonem habuisse,eis accersitis quæsiuit, an ea quæ ad eius aures peruenerant dixissent,cui ex his vnus respondit, nisi nobis vinum defecisset, ista, quę tibi relata sunt,præ ijs quæ de te locuturi eramus lusus & iocus fuisset: quo responso is iram Regis in risum conuertit.Si quando igitur casus acciderit iudicantis auriga Modestini iurisconsult. decisio facile esse poterit,de qua in dicta l.famosi.ff.ad legem iul.maiesta.

dorum præstare tenetur suis vasallis,incidat in crimen lęsæ maiestatis?Dicas quod non,ita dixit Alber.in l.j.ff.ad leg.iul.maiest.allegat tex.in c.de forma,22.q.v.est† enim inuestitura seu
2 dalis quidam contractus,vt post alios habetur per Zasium in suo tract.feudorum.in j. parte,versi. feudum autem.vbi dixit esse contractum nominatum,contractus autem est vltro citroque obligatorius.l.Labeo,§.contractum.ff.de verb.signif.
3 ideo licet†vnicuique partium contrahentium, quando sibi conuenta ab altera parte non seruantur, nec ipsa quæ ad se
4 attinent seruare,cum†reciproca sit obligatio vasalli ad dominum,& domini ad vasallum,vt tradit idem Zasius in d.tractat.de feud.in vj.parte, in titulo, ad quid vasal. domino, & dominus vasal. teneat. in versiculo. Nunc ad secundum punctum.

S V M M A R I V M.

1 *An statuentes contra honorem principis incidant in crimen læsæ maiestatis.*
2 *Facientes statuta dolo malo vt iurisdictionem occupent, contra honorem principis statuere dicuntur.*
3 *Pronuntians aliquid tanquam iudex,cum iudex non sit,qua pœna teneatur.*

QVAESTIO LV.

1 QVinquagesimoquinto quę-
2 ro:an statuentes† contra honorem principis incidant in crimen læsæ maiestatis? Et hi † statuere dicuntur contra honorem principis qui statuta faciunt non habentes statuendi authoritatem,quod tamē sane intellige quando dolo malo,vt iurisdictionem occupēt statuta condunt,vt dixit Bar.in l.omnes populi.in 8.q. primæ quæstionis princ.vers.Octauo quæro qualiter.ff.de iust.& iur. allegat tex.in l.3.§.fin.ff.ad leg.iul.maie.Idem voluit Ioan.Baptist.de sancto Seuerino in repet.l.omnes populi, colum. 10.
3 in versicu.Octauo & vltimo quęsiuit Bar. vbi dixit,† quod si quis tanquam iudex aliquem scienter suspendendum iudicauit,cum iudex non esset,vel aliter occidendum pronuntiauerit,& occidi fecerit,quod non solum tenetur de occiso,sed etiam lege iulia maiestatis, per textum in d.l. 3. in fin.si vero hominem non occidisset,sed leuiora tanquam iudex exercuit,tunc punitur extraordinarie,vt ibi per eum.Opinionem Barto.sequitur etiam D.Ioan. Crotus præceptor meus in repet.d.l.omnes populi.colum.8.versicul. Octauæ conclusioni Bartoli.

S V M M A R I V M.

1 *Qui milites de aliis militibus delegit sine iussu principis,crimen læsæ maiestatis committit.*

QVAESTIO LIII.

1 QVinquagesimotertio quæ-
ro,an magister militum, aliusue, qui milites de aliis militibus sine principis licentia delegit,incidat in crimen læsæ maiestatis?dicas†quod sic.tex. in l.3.iuncta glo.in verbo,delectum.ff.ad legem iuliam maiestatis,quæ gl.allegat ad hoc tex.in l.militem. C.de re milit.li. 12.credo quod voluerit allegare tex.in l.neminem. C.eodem ti.allegat etiam gloss.tex.in l.iubemus.C.de offi.magistr.mili. quæ lex non est sub illo titulo,credo quod voluerit allegare tex.in l.milites.in dicto titu.de offi.magist.mili.prædictam cōclusionem tenuit Matth.de Afflict.in capitu.j. §. & bona cōmittentium.col.7.nume.81.in titu.quæ sint regal.in vsib.feudorum.

S V M M A R I V M.

1 *Vasallus morem gerens domino feudi, ex eo quod dominus feudi sibi non præstat quæ præstare tenetur, an incidat in crimen læsa maiestatis.*
2 *Inuestitura feudalis,est quidam contractus nominatus.*
3 *Licet vnicuiq; partium contrahentium,quando sibi cōuenta ab altera parte non seruantur,nec ipsa quæ ad se attinent seruare.*
4 *Reciproca est obligatio vasalli ad dominum,& econtra.*

QVAESTIO LIIII.

1 QVinquagesimoquarto quę-
ro,vtrum vasallus † qui morem non gerit domino feudi,in his quæ ei tenetur secundum ius feu-

S V M M A R I V M.

1 *Subditi Imperatore negligente eos defendere,nec valentes ipsi eorum viribus se tueri, possunt se submittere alteri domino potentiori qui eos defendat.*

QVAESTIO LVI.

1 QVinquagesimosexto quæ-
ro,an subditi imperio,vel alteri Domino,qui ab eo nō defendunt imminēte necessitate, subijciēte se alteri Domino incidant in crimen læsæ maiestatis?Dicas quod non.ita decidit And.de Iser.in c.imperialem.§.præterea.de prohi.feud alie.per Federi.Quinimmo† subditi, imperatore negligente eos defendere, nec valentes ipsi eorum viribus se tueri,possunt se submittere alteri Domino potentiori qui eos defendat, vt voluit Ioan. de Ligna. in sua disput.ciuitatis Tusciæ,& Pau.in repe.l.ex hoc iure.colu. 4.in versicu.Regna,ff.de iusti. & iur.vbi expresse dixit,quod ciuitates & castra minus potentia existentia sub imperatore negligente ea gubernare possent se submittere alteri Regi maiori & potentiori a quo regant,protegantur,& defendantur, nec propterea crimen læsę maiestatis committunt, quod sequitur Soc.in consilio 39.columna penultima.idem voluit Lancilottus Galiaula in repet.l.j. §.si quis ita,numero.7.ff.de verbor.obligatio.

S V M M A R I V M.

1 *Conturbans suum principem an incidat in crimen læsæ maiestatis.*

QVAESTIO LVII.

QVinquagesimoseptimo quæ-
ro,s. q.40.vidimus,an maledicens principi crimen lęsæ

Digitized by Google

ſę maieſtatis incurrat. Nunc videamus, an is, qui ſuum cõtur
1 bauerit principem †incidat in dictum crimen? Et dicendum eſt quod non, ſed talis alia pœna puniri debet, vt voluit Andræ. de Iſer. magnus feudiſta in cap. 1. §. 1. in titu. quibus modis feudum amitta. in vſibus feudorum. Et Martinus de Laude. in tracta. de crimine læſæ maieſtatis, quęſtione quadrageſima ſexta.

SVMMARIVM.

1 *An eripiens aliquem de manibus curiæ cõdemnatum vel confeſſum de delicto incidat in crimen læſæ maieſtatis.*
2 *Confeſſus ſpe condemnatus dicitur.*
3 *Si ereptus de manibus familiæ non erat damnatus pro crimine læſæ maieſtatis, neque pro eo captus, ſed pro alio, & eripiens hoc facit vt offenderet & minueret imperium publicum, vel vt imperium ſibi vendicaret, comittit crimen læſæ maieſtatis.*
4 *Eripiens aliquem de manu familiæ in cæteris caſibus qualiter puniatur, remiſſiue.*
5 *Lex generaliter loquens non poteſt per hominem, ſed ſolum per legem reſtringi.*
6 *In alternatiuis ſufficit alteram partem eſſe veram.*
7 *Magiſtratus, qui relaxat reum de crimine cõfeſſum, tenetur lege iulia maieſtatis.*
8 *Eripiens de manu familiæ condemnatum vel condemnandũ, cum eſſet confeſſus de crimine, incidit in crimen læſæ maieſtatis.*
9 *Vadens ad carcerem & liberans detentum, tenetur lege iulia maieſtatis.*

QVAESTIO LVIII.

QVinquageſimo octauo quæ-
1 ro, an eripiens †aliquem de manibus curiæ qui cõdemnatus erat de delicto vel cõfeſſus incidat in crimen læſę maieſtatis? Dicendum videtur quod ſic. l. cuiuſque, ibi, item qui confeſſum in iudicio reum, & ibi Barto. ff. ad legem iuliam maie. Idem voluit Lucas de Penna in l. quoties. in princ. C. de exactor. tribut. lib. 10. vbi dixit, quod is, qui con
2 demnatum vel confeſſum de crimine eripit, †quo caſu confeſſus ſpe condemnatus dicitur. l. ſi victum, ff. de re iudicat. in gloſſ. iuxta illud Ouidij, non eſt confeſſi cauſa tuenda Rei. vel eum contra quem probatum erat, argum. tex. in l. fi. in fi. ff. de bon. eorum qui ante ſent. incidit in crimen læſæ maieſtatis, ſubdens, quod credit hoc procedere ſi ereptus de manibus familiç erat damnatus de crimine læſæ maieſtatis, vel de illo cõfeſſus, aut conuictus. pro cuius opinione videtur glo. in d. l. cuiuſque. in verbo, reum. quæ exponit verba textus ibi, qui confeſſum in iudicio reum. dicens de alio crimine læſæ maieſtatis. Diſtinguit tamẽ Lucas de pen. loco præallegato, quod aut loquimur in iam damnato ad pœnam perduci, vel in carcerem mitti, & hoc caſu talem eripiens dicit crimen læſæ maieſtatis committere, quando talis ſic ereptus erat damnatus, vel in carcerem mitti iuſſus pro crimine læſæ maieſtatis. allegans ad hoc prędictam glo. in præalleg. l. cuiuſque, & in argumentum not. in l. in eos. cum glo. ibi, penult. ff. de cuſt. reor.
3 & plura alia de quibus ibi per eum. Si vero† talis ereptus de manibus familię non erat damnatus pro crimine læſæ maieſtatis, neque pro eo captus, ſed pro alio, & eripiens hoc facit vt offenderet & minueret imperium publicum, vel vt imperium ſibi vendicaret, & etiam in iſto caſu dicit committi crimen læſæ maieſtatis, alias non, argumento text. in l. cum qui. § cum aliquis. ff. de iniur. & l. quis ſit fugitiuus. §. j. & §. idem ait interrogatus. & §. illud. ff. de ædil. edict. & ff. ad l. iul. maieſ.
4 l. 3. in fi. in cęteris autem caſib. †quãdo quis eripit aliquem de manu familiæ, quid dicendum ſit, & qualiter puniatur, vide eũdem Lucam loco prędallegato. Ego vero indiſtincte ſentio, quod eripiens reum condemnatum vel confeſſum de crimine capitali, pro quocunque crimine de manibus officialium, crimine læſæ maieſtatis teneatur, moueor per tex. in d. l. cuiuſque, in fi. vbi tex. generaliter & indiſtincte loquẽs dicit, quod is, qui confeſſum in iudicio reum & propter hoc in vincula
5 coniectum emiſerit, tenetur crimine læſæ maieſtatis. Lex† n. generaliter loquens non poteſt per hominem, ſed ſolum per legem reſtringi. Bar. in l. proſpexit. ff. qui & a quibus. & vbi lex non diſtinguit nec nos diſtinguere debemus. l. de pretio. ff. de publicia. & d. l. proſpexit nec glo. in d. l. cuiuſque. contrarium tenuiſſe dici poteſt. nam alternatiue loquitur, vel de eo qui de alio crimine dãnatus eſt, vel de eo qui damnatus eſt de cri
6 mine læſæ maieſtatis, in alternatiuis † enim ſufficiat alteram partem eſſe veram l. ſi quis ita. ad fin. & ibi Alex. & Doc. ff. de verbo. obliga. Bal. in l. ex lege. colum. vlti. verſic. vltimo quęritur. C. de condi. ob cauſ. ca. cum inter. de reſcrip. glo. & Cardinal. in clemen. j. in verſic. quem etiam. de conceſ. prębend. Et hanc opinio. videtur ſentire Ange. in l. ne quis. ff. de cuſt. reo
7 rum. Vbi dixit, †quod magiſtratus, qui relaxat reum de crimine confeſſum tenetur leg. iu. maie. & ſic loquitur indiſtincte. idem videtur ſentire Barto. in dicta l. cuiuſque. in verſic. item
8 not. tex. vbi dixit, quod †eripiens de manu familiæ condẽnatum, vel condemnandum, cum eſſet confeſſus de crimine, ĩcidit in crimen lęſæ maieſtatis, quod dicit eſſe notãdum. Quid autem ſit in alijs vide ibi per eum, & ad idem vide Bald. & alios in l. aditos. C. de epi. aud. vbi Bal. ver. ſi autem quis. dicit.
9 †quod vadens ad carcerem & liberans detentum tenetur lege iulia maieſtatis.

SVMMARIVM.

1 *An corrumpens imaginem proditoris principis pede altero ſuſpenſi incurrat crimen læſæ maieſtatis.*
1 *Ad hoc vt quis crimine læſę maieſtatis teneatur, requiritur quod princeps principaliter offendatur, non ſecundario.*

QVAESTIO LIX.

QVinquageſimonono quæ
ro. An corrumpens imaginem proditoris principis, quæ ad eiuſdem proditoris infamiam picta erat, vt puta pede altero ſuſpenſa, incurrat crimẽ læſę maieſtatis? Dicas †quod non, ſed tantum punitur in quint gentis aureis. l. ſi quis id quod. ff. de iuriſdict. omnium iudic. & ibi Docto. Et ita tenet Marti. de laude, in tract. ſuo de crimine læſæ maieſtatis. q. 25. Et ratio huius deciſionis eſſe poteſt, quia corrumpens dictam imaginem id non facit iu iniuriam principis, ſed vt amoueatur a conſpectu populi illa imago tanquam ignominioſa famillię illius, & licet ſecundario videa-
2 tur etiam princeps offendi ex illo actu, †tamen non habet ex hoc locum crimen læſę maieſtatis, quia illud locum hẽt, quando directe princeps offenditur, nõ quando ſecundario, vt late dixi ſupra quęſtione decima ſeptima, ſub hac eadem rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Is cuius ope factum fuit vt exercitus principis in manus hoſtium incidat, crimen læſæ maieſtatis committit.*

QVAESTIO LX.

SExageſimo quæro, quid dicẽ-
dum de eo, cuius opera, opeue, factũ ſuerit, vt principis, vel Reipublicæ exercitus proditorie in manus hoſtium inſidijs dilabatur? Dicas hunc † crimen lę-
1 ſę maieſtatis committere, vt probat text. in l. 3. ff. ad legem iuliam maieſtatis quod multis modis, aſtutijs, & coloribus fieri poteſt, vt dixit Matthę. de Afflict. in capitu. j. §. & bona committentium. colum. vij. verſiculo 27. numero 87. in titul. quæ ſint rega.

SVMMARIVM.

1 *An attentans aliquid contra Rempublicam incidat in crimen læſæ maieſtatis.*
2 *Priuilegium Reipublicæ Romanæ extenditur hodie ad ceteras Reſpublicas aliarum Ciuitatum.*
3 *Reſpublica maieſtatem habere dicitur.*
4 *Veneta Reſpublica ob eius religionem, iuſtitiam, & legum obſeruationẽ hucuſque regnauit annis 1129.*
5 *Venetæ vrbis primordia iacta fuerunt anno Chriſti 421.*
6 *Venetorum Reſpublica totius Chriſtianitatis decus & ornamentum.*
7 *Venetiarum ciuitas eſt omnibus communis patria, vt olim Roma fuit.*
8 *Attentans aliquid contra Rempublicam Venetam, crimen læſæ maieſtatis incurrit.*

QVAESTIO. LXI.

SExageſimoprimo quęro.
An attentans †aliquid contra Rempublicam, vel in eius præiudicium, incidat in crimen læſæ maieſtatis, loquendo de Republicis noſtri temporis, quia de Republica Romanorum non erat dubium. l. 1. 2. 3. &
2 4. cum ſequentibus. ff. ad leg. iul. maieſt. Dicas †quod hodie extendimus priuilegium Reipublicæ Romanę, ad cæteras Reſpublicas aliarum ciuitatum, de quo per Ioan. de Plate. & Lucam

Digitized by Google

cam de Pen.in l.Rempublicam. C. de iure Reipub.libr.11.& tradit N ic.Boer.in tract.de custod.claui.col.7.num.33. Et diximus supra in prin.huius tract.sub rub quotuplex sit maie.
8 Respublica†enim maiestatem habere dicitur, † vt videmus
4 hodie in Republica Veneta,quę ob eius religionem, iustitiā, & legum obseruantiam, iam annis centum viginti nouem supra mille durauit,computato præsenti Millesimo quingen
5 tesimo quinquagesimo.†huius etenim Inclytæ vrbis primordia anno Christianę salutis quadrigēsimo vigesimoprimo fuisse testatur.Sabellicus lib.j. primæ Decadis Historiæ Vene-
6 tę.†Estque venetorum Respub.totius Christianitatis decus &
7 ornamentum. & Ciuitas Venetiarum est omnibus communis patria,vt olim Roma fuit,vt testatur Raphael Cuma.in consilio 72.visis prædictis,in fine.& Restaur.in tractat.de im-
8 per.quæstione quinquagesimaquarta,numero 10.Ideo† iure merito attentans aliquid contra eam crimen læsæ maiestatis incurrit.

SVMMARIVM.

1 *An falsificans principis Monetam incidat in crimen læsæ maiestatis.*
2 *Falsificantis monetam omnia bona fisco applicantur.*
3 *Domus in qua fit falsa moneta fisco applicatur, nisi esset alicuius viduæ, vel pupilli ignorantis,vel etiam impuberis scientis.*
4 *Moneta falsa,fabricari in quibus casibus dicatur,remissiue.*
5 *Fabricantes falsam monetam qualiter puniantur, remissiue.*
6 *Quis primus fuerit,cuius nomen in moneta descriptum fuerit.*
7 *Moneta erat tempore legis antiquæ*
8 *Moneta prima quæ fuit fabricata in mundo,fuit facta per Thares patrē Abrahæ.*
9 *Lydi omnium primi(secundum Herodotum)numum aureum & argenteū ad vtendum percusserunt.*
10 *Romæ Aureus Nummus percussus fuit anno vrbis.642.et dictus est Ducatus.*
11 *Nummus Argenteus omnium primus signari docuit Phedon.*
12 *Nummum Aereum,primus omnium Ianus signasse dicitur.*
13 *Nummus Aureus quem Ducatum nuncupant,in ciuitate Venetiarū primo cudi cœptus est sub Ioannis Danduli Ducatu.*

QVAESTIO LXII.

1 Exagesimosecūdo quęro. an falsificans Regis vel principis monetam incidat†in crimen læsæ maiestatis? Videtur dicendū, quod non arguendo a diuersitate titulorum, nā in C.titulus de fal.monet.est separatus a titulo ad leg.iul.maiesta.Dicas tamen,quod talis incidat in crimen læsæ maiestatis, per ea quæ voluit Bal.in l.2.C.de fal.mone.vbi dixit,quod falsificantes monetam regis crimen læsæ maiestatis committit, subdens idem esse si aliquis subditus ciuitatis falsificaret monetam illius ciuitatis.quod sequitur Andr.Barba. in consilio 60.incipiente vbi Christus.colum.15.versi.& si ita videantur. in 5.volum Probatur ista conclusio per tex.expressum in l.si
2 quis.C.de fals.monet.& ibidem tenet Sal.†hinc est,quod omnia bona falsificantis monetam principis fisco applicantur,
3 vt est tex.ī d.l.si quis? Quinimo†& domus in qua fit falsa moneta fisco applicatur. l.j. C.de fals. monet. Bald. in d.l.si quis nummos.C.eo.ti.allegando Paul.de Leazar.in clemen. pastoralis.de re iudica.Hoc tamen, quod dictum est de domo, fallit si dicta domus esset alicuius viduæ vel pupilli, qui de hoc ignari essent.Idem erit si talis domus esset impuberis etiam scientis,cum eius ętas quicquid videt ignoret.l.1.§.domus.§.viduas.& §.impuberes,C.de fals.monet. Prædictam conclusionem sequitur etiam Matth.de Afflict.in cap.j.§.Monetæ.in ti
4 tu.quæ sint regal.in vsibus feudorum.vbi ponit†in quibus casibus dicatur moneta falsa fabricari,& multa circa hanc materiam accumulat,quæ transcribere non intendo, eum vide
5 re poteris.†Et qualiter puniantur fabricantes falsam monetam,late ponit Iacob.de Beluis in sua practica. in j. tit.in versicu.falsarium,colum.3.versi.iuxta præmissa,vbi discurrit per singulos casus.
6 Quis†autem primus fuerit,cuius nomen in moneta descriptum traditur,Mat.de Afflict.loco prędallegato refert aliquos dicere,quod fuit Imperator Philippus allegando tex.in l.Quī tus Mutius.§.penul.ff.de aur.& argen.legat. Id tamen tex.ille haud dicit, Moneta tamen fuit ante imperatorem Philippū,
7 †Genesis enim cap.22.habetur quod moneta erat tempore, antiquæ legis:dicitur nanque ibi.Quadringentos solidos probatæ monetæ publicę.Et dicit Alber.in l.j.in prin.ff.de contra
8 hen.emptio. se reperisse in scriptura authentica †quod prima moneta,quę fuit fabricata in mundo, facta fuit per Thares patrem Abrahæ,qui fuit optimus artifex, & eam fabricauit, ad petitionem Regis Nini,qui Niniuę regnauit, & quod fuerunt primi nummi triginta quos ille fabricauit, hi qui dati fuere Iudæ per iudęos pro traditione Iesu Christi seruatoris
9 nostri Herodotus†autem in i.volum.Histor.Roma.Lydos omnium primos nummum aureum,& argēteum, ad vtendū
10 percussisse testatur. At † Romæ Aureus nummus, vt Plinius memorat,percussus fuit anno vrbis 642.& dictus est ducatus
11 a Ducatu Romano. Argenteū†vero numisma omnium primus. authore Strabone.li.8.Geographiæ signari docuit Phedon, Romæ autem Argenteus signatus est circiter annum 483.vt testatur Eutropius in lib.2. suarum Historiarum. In
12 † Aere autem primum numisma Ianus signasse dicitur, in quo ab vna suā, ab altera vero parte nauis imaginem signauit,vnde Ouidius lib.j. Fastorum sic scriptum reliquit.

Multa quidem didici,sed cur Naualis in Aere.
Altera signata est,altera forma Biceps?

Quid nam autem in causa fuerit,quod prędictum Aereū numisma sic signauerit,declarat Polydorus Virgili⁹ Vrbinas
13 in suo libello de inuentoribus rerum lib.2. capi.20. In †alma autem Venetiarum ciuitate Aureus Nummus,quem Ducatum nuncupant,primo cudi cœptus est sub Ioannis Danduli Ducatu.qui Dux creatur de anno 1280.Teste PetroMarcello in suo libro de vitis principum Venetorum in vita prędicti Ioannis Danduli Ducis.

SVMMARIVM.

1 *An clericus coniurationem faciens contra principem vel Rempublicā crimen lęsæ maiestatis committat.*
2 *Clericus non ligatur pœnis ciuilibus.*
3 *Clericus licet sit exemptus,a iurisdictione secularium (quod priuilegium est de iure diuino)non propterea desinit esse districtualis vel prouincialis sui principis.*
4 *Clerici ratione vniuersalis dominii,quod habet princeps in regno suo,dicuntur naturaliter siue originarie esse de dominio, & ditione ipsius principis.*

QVAESTIO LXIII.

1 Exagesimotertio quæro; an clericus†coniurationem faciens contra regē, principem,vel Rempublicam,crimen lęsę maiestatis committat?circa hoc videtur dicendum ꝙ non,quia clarum est,quod clericus non habet superiorem secularem principem,sed solum Ecclesiasticum.cap.at si clerici.de iudic.cum similibus.Ita voluit Pet.de Anch.in c.quam
2 uis,de pœn.in 6.vbi dixit quod†Clericus non ligatur pœnis ciuilibus,allegando tex.in clem.pastoralis,de re iudic.vbi laicus non subiectus imperatori dictum crimen contra imperatorem committere non potuit,ergo a fortiori,clericus in sortem domini assumptus.12.quęstio.j.cap.duo sunt genera. Idē videtur voluisse Card.in ca.vergentis,de hęretic.vbi dixit, ꝙ clericus non incidit in pœnas.l.quisquis.C.ad leg.iul.maiesta. idem voluit Barb.in consi.21.in tertio volum.& Nicol. Boer. in tract.de seditios.in uerbo,prędsuppono etiam sexto. nume. 3.faciunt quę voluit Soc.in consil.12.quæst. 4. in primo volu. Contrariam tamen partem veriorem esse testatur idem An. Barb.in consi.70.incipiente,vbi Christus. col.16. post prin.in 4.vol.vbi ad hoc allegat tex.in c.si quis laicus.22.q.v. vbi dicitur,quod si episcopus,clericus,vel diaconus crimen lęsę maiestatis commiserit degradetur.& loquitur ille tex.de episcopo,clerico,vel diacono,qui regem offendunt.ad idem allegat Abb.in c.at si clerici,in prin.in fi.verbis,de iud.vbi allegando tex.in d.cap.si quis laicus,dixit,quod si clericus,presbyter, vel Episcopus coniurationem faciant contra regem, seu Dominum terrę degradatur,intelligens tex.in d.cap.si quis laicus.loqui de actuali degradatione.Et ratio huius decisionis est, qa
3 †licet Clericus ex clericali priuilegio sit exemptus a iurisdictione secularium,quod priuilegium est de iure diuino,vt habetur per glo.in cap.si Imperator.96.dist.non propterea desinit esse districtualis,vel prouincialis sui principis,vt no. in ca. fin.§.j.de offi.deleg.in 6.Old.in consi.32.q.est vtrum sacerdos.
4 Et†ratione vniuersalis dominij, quod habet princeps in suo regno,clerici terrarum subditarum illi principi, nō est dubiū quod dicuntur naturaliter siue originarie esse de dominio & ditione ipsius principis,vt communiter tenēt Doct.& ibi Ioā. And.in c.fi.§.j.per illum tex.de offi.deleg.in 6.Istam opinionē tenet etiam Prępositus,qui hanc quęstionem latissime examinat,respondendo etiam obiectis contrarium tenentium,in c. in primis.in §.de persona.colum.4.5.& 6.qōne.1. cuius dicta videre poteris.

SVMMARIVM.

1 *Recipiens literas ab hostibus an incidat in crimen lęsæ maiestatis.*

QVAE-

Digitized by Google

Hiero. Gigantis de crimi. læſæ maieſt.

QVAESTIO LXIIII.

SExagesimoquarto quæro, ſupra quęſtio.xx.ſub hac eadem rubrica vidimus qualiter mittens nuntium ſeu literas hoſtibus in
1 cidit in crimen læſæ maieſtatis, quid modo dicē dum de recipiēte literas ab hoſtibus † an incidat in dictum crimen? Breuiter dicas, quod non. Id enim iure cautum non reperitur, quod recipiens ab hoſtibus literas crimine læſæ maieſtatis teneatur, nec tex. l. 1. circa finem. ff. ad legem iuli. maieſtatis loquens de mittente nuntium, literasve hoſtibus extendi debet ad recipientem hoſtium literas tanquam exorbitans argumen. tex. in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſolu. matrim. facit tex. in capi. odia reſtringi. de reg. iuris. in vj. & ſic per prędicta tenuit etiam Matthæus de Afflic. in cap. j. §. & bona committentiū. colum. 6. numero 67. in titu. quæ ſint regal. in vſibus feudorū, facit illud Ouidij in epiſto. Aſpicit acceptas hoſtis ab hoſte notas.

SVMMARIVM.

1 *An crimen læſę maieſtatis committi dicatur contra tyrannum. Tyranni nulla maieſtas dicitur.*
2 *Guelfæ & Gebellinæ partis nulla dicitur maieſtas, cum ſint nomina partialitatis.*
3 *Contra Tyrannum, qui cōmuniter eſt tolleratus pro principe, & de facto principatum habet, committitur crimen læſæ maieſtatis.*
4 *Tyrannum ob propriam vtilitatem non eſt licitum occidere, ſecus ob publicam.*
5 *Offendens Tyrannum, qui non habet iuſtum titulum, non incidit in crimen læſa maieſtatis.*
6 *Offendens Tyrannum, qui communiter tolleratur pro principe, licet de facto principatum habeat, incidit in crimen læſę maieſtatis niſi pro publica vtilitate eum offenderet.*
7 *Offendens Tyrannū, qui ciuitatem occupauit, poſtea fuit inueſtitus de ea, incidit in crimen læſæ maieſtatis.*
8 *Tyannus vnde dicatur.*
9 *Fortes reges olim tyranni vocabantur.*
10 *Tyrannus (ſecundum Gregorium) quid ſit?*
11 *Tyrannus tacitus & velatus (vt eſt ille qui ſe facit creari vexilliferū, vel Confalonerium, ſiue ciuitatis cuſtodem) iniuſtitiam faciens, expelli poteſt.*
12 *Federicus Barbaruſſa imperator, qui tyrannico more viuebat, fuit per Innocentium quartum Pontificem maximum præſente ſacro conſilio imperatoria dignitate priuatus.*
13 *Tyranni etiam dicuntur qui propter partialitates ciuitatum faciunt ſe dominos.*
14 *Rex cum eſt iniuſtus tyrannus eſt.*
15 *Tyrannorum mores qui ſint.*
16 *Occidens Regem ſeu principem, qui tyrannice viuit, non incidit in crimē læſæ maieſtatis: Et de iure diuino etiam puniendus non eſſet.*
17 *Tyrannum occidere meritorium eſt.*
18 *Tyrannus primus omnium fuit Athenis Theſeus.*
19 *Dionyſius Siracuſarum tyrannus, qui mortem metuebat, carbone candenti ſibi capillos adurebat.*

QVAESTIO LXV.

SExagesimoquinto quæro, an crimen læſæ maieſtatis committi dicatur contra tyrannum, qui iuriſdictionem ſibi vſurpauit?
1 Et regulariter dicendum erit quod non. † Tyranni enim nulla dicitur eſſe maieſtas. Facit quod voluit Bald. in
2 conſi. lix. licet eleganter. in 1. vol. vbi dixit, † ψ partis Guelfę, & Gebellinę, nulla dicitur maieſtas, eū ſint nomina partialitatis, de quibus notatur in c. ſtatutum. §. cum autem. de reſcr. & per Bar. in tract. de Guelf. & Gebel. & hanc opinionem tenuit Soc. in conſil. cclx. colum. 3. in 2. volum. allegat gloſſ. Io. Andreæ in capit. j. de Baptiſ. quæ dixit, quod illa litera, quæ de principibus loquitur, locum non habęt in dominis tyrannis, Italiæ, qui de facto ſibi iuriſdictionem vſurpant, quam gloſſ. ibi ſequuntur Doctor. præſertim Cardinal. & Ioan. de Imol. Idem tenuit Socinus in conſilio 67. in cauſa reſtitutionis. colum. v. num. 16. in 4. vol. & Alexand. in conſi. 13. in 6. volum. hanc opinionem tenuit etiam Cardinal. in clemē. paſtoralis, in princip. colum. 7. & Prępo. in ca. in primis. §. de perſona. nu.
3 25. 2. quæſt. j. id tamen † verum eſſe dicit, niſi eſſet talis Tyrannus qui communiter eſſet toleratus pro principe, & de facto principatum haberet, dicens, quod ita intelligit Sali. in d. l. qſ quis. C. ad l. iul. maieſt. & allegat not. per Bald. in l. ex hoc iure. circa princ. ff. de iuſt & iur. & no. per Innocen. in cap. nihil. de elect. idem voluit Imo. in dicta clement. paſtoralis. columna quarta. nume. 50. de ſentent. & re iudi. & hoc idem ſentit Angel. in tract. malefi. in verbo, *che hai tradito la tua patria* in ver ſicul. quæro aliquis congregat. nume. 3. verſic. idem ſi contra dominos. ubi dixit, quod committitur crimen lęſæ maieſta. etiam quando offenduntur domini tyranni italię, quia cum loco principis habeantur, per no. per Bar. in l. hoſtes. ff. de cap & poſtlim. reuerſ. perinde eſt, ac ſi tale delictum contra principem eſſet commiſſum, tam contra delinquentium perſonas, quam contra eius filios, vt in d. l. quiſquis. dicit tamen videndum Barto. in extrauag. qui ſint Rebel. in gloſſ. in verbo, contra noſtrum honorem. verſicu. ſed an hæc conſtitutio. vbi tenuit, quod locum non habet crimen lęſæ maieſtatis, quod dicit Angel. credere uerum eſſe proprie. Bart. tamen in tract. de Guelf. & Gebellin. in verſicu. ſecundum probatur quo ad
4 propriam vtilitatem, nume. 9. dixit, † quod ad propriam vtilitatem non eſt licitum Tyrannum occidere, ſecus ad utilitatē
5 publicam. In hac materia †. puto ſic diſtinguendum eſſe ex mente doctorum, quod aut loquitur de tyranno, qui iuſtum non habet titulum, & illum offendens non incidit in crimē læſę maieſtatis, & ſic procedat prima opinio Bal. & aliorum
6 ſupra relata. Aut † loquimur de tyranno qui non communiter tolleratur pro principe, licet de facto principatum haberet, & iſto caſu procedat quod voluit Prępoſi. in dicto cap. in primis. in §. de perſona. & alij ſupra allegati. Hoc tamen ſane intelligerem, niſi quis pro publica utilitate huiuſmodi tyrānum offenderet, iuxta ea quæ dixit Bar. in d. tract de Guelf. &
7 Gebel. loco ſupra allegato. † Aut tyrannus ciuitatem quam prius occupauerat nūc titulo poſſidet, ut puta quia de ea fuit inueſtitus ab imperatore vel pontifice, & iſto caſu illum offendens incideret in crimen lęſæ maieſtatis, quia, ex quo ti-
8 tulum habet iuſte principatum tenet. Vnde † autem tyrannus dicatur. Bar. in tract. ſuo de tyrannia. in princi. dicit, quod tyrannus dicitur a tyros, Cræce, quod Latine fortis eſt, ſiue an-
9 guſtia. † Vnde olim fortes reges tyranni vocabantur. Poſt ac-
10 cidit tyrannos vocari peſſimos & in probos reges. † Tyrannus vero, ſecundum Gregorium in libro xj. moralium. Is eſt, qui communi Reipublicę non iure principatur, & qui in ciuitate non iure principatur tyrannus eſt, imo ex defectu tituli dicitur tyrānus manifeſtus, ut habetur in tractatu de poteſta. ſecula. & eccle. cap. 134. colum. 2. nume. 8. Et Antonius Corſe. in tract. de poteſt. reg. in 1. parte, colum. penultima, nu-
11 me. 13. dixit, † quod tyrānus tacitus & velatus eſt ille, qui ſub quodam velamine non iuſte principatur in ciuitate, vel obtinuit ſibi titulum fieri, cui nulla quaſi iuriſdictio competit, vt puta ſi ſe creari fecit vexilliferum, vel confalonerium, ſiue ciuitatis cuſtodem. Talis enim tyrannico more viuens, & iniuſtitiam faciens expelli poteſt. allegat ad hoc Bal. in l. 2. colum.
12 12. verſi. ſed nunquid. C. de ſeruit. & aqua. † Et de Federico imperatore Barbaruſſa nūcupato traditur, quod, cum regnum, tyrannico more viuens conquaſſaſſet, & regni homines ſeruili conditione viuere compuliſſet, fuit ab imperio per Innocentium quartum pontificem maximum præſente ſacro cōcilio imperatoria dignitate priuatus, vt habetur in ca. ad apolicę dignitatis. de ſent. & re. iu. li. 6.
13 Dicuntur etiam tyranni † hi, qui propter partialitates ciuitatum faciunt ſe dominos. l. nemo exterus. in fi. C. de iudæ. ca-
14 pitu. principatus. prima quęſtione prima. † Et rex, cum eſt iniuſtus, Tyrannus eſt. Vt dixit Auguſtinus in lib. de ciuitate Dei.
15 † Tyrannorum vero mores ſunt, iniuſtis legibus populum opprimere, collectis, & tributis indebitis aggrauare, rebus proprijs ſpoliare, muneribus indebitis hoſtibus ſubditos non defendere, & iniquos magiſtratus ad populorum excoriationē habere. ita dixit Paris de Put. in præallegato tract. de ſindicat. in rubrica de Regum, principum, & Ducum exceſſibus. in §. Rex autem. in princ. Et de his principibus, qui titulum habēt ſed tyrānice viuunt, Prouerbio. c. 18. ſic ſcribitur, Leo rugiēs, & Vrſus exuriens princeps ipſius ſuper populum pauperem. & Eſaiæ c. decimooctauo. Scriptum eſt, principes tui infideles ſocij furum.
16 An autem occidens Regem, ſeu principem, qui Tirannice viuit incurrat crimen læſæ maieſtatis? Dicendum videtur ꝙ non, quinimo de iure diuino etiam puniendus non eſſet. accedat quod habetur in li. Iud. ca. 4. & 5. vbi Ioel mulier Siſam regem interfecit, qui tyrannus erat, & tamen a Deo benedicta fuit. Dum enim impius occiditur Chriſto infundit̄, & vbi abominatio aboletur ſatisfactio conſecratur. 14. quæſtione prima. cap. Nec is. ad idem facit quod dixit Seneca in Hercule furente vbi ſic ait. Nulla amplior magis victima Ioui mactari poteſt quam rex iniquus. † Quinimo Tom. 2. ſecundę. artic.
17 penulti. teſtatur, meritorium eſſe tyrannum occidere. & ita in rege tyrāno videtur cōcludere Paris de Put. in d. tract. de ſyndic. loco præallegato in §. an liceat occidere regem. Vbi pro iſta concluſione multa adducit, attamen in Concilio Conſtātienſi in 15. ſeſſione. colum. 4. verſi. præcipua. damnatur opinio Ioannis Hus tenentis licitum eſſe occidere quemlibet tyrannum,

Digitized by Google

rãnum,de quo plura ſcribit Reſtaurus Peruſinus in tract.de imper.queſt.83.colum.1.nume.4.& ſequentibus. Tyrannus
18 †autem primus omnium Athenis fuit Theſeus, poſt eũ Pha laris Agringenti.ac demum plures alij,quos enumerare potius laborioſum eſſet quam ſubtile.Et mirum quippe, quod morte dignos ſe arbitrantes tyranni ſemper timent ſibi mor
19 tem parari. Inde † Dionyſius Syracuſarum tyrannus cultros metuens tonſorios,tondi a filiabus voluit dum iuniores eſſent,cum vero adultæ factę eſſent,carbone candenti ſibi capillos adurebat.

SVMMARIVM.

1 *An voluntas,quæ ad actum non venit,ſine opere puniatur in crimine læſæ maieſtatis.vbi quod cogitationis pœnam nemo pati debet.*
2 *Voluntas in mente retenta nihil operatur.*
3 *Cogitatio ſola quandoque punitur.*
4 *Attentatio ſola quandoque punitur.*
5 *Conatus ſolus quandoque punitur.*
6 *Voluntas ſola quandoque punitur.*
7 *Expectatio ſola quandoque punitur.*
8 *Intentio ſola quandoque punitur.*
9 *Aggreſſio ſola quandoque punitur.*
10 *Auſus ſolus quandoque punitur.*
11 *Solicitatio ſola quandoque punitur.*
12 *Voluntas quid ſit.*
13 *Cogitatio ſola committendi crimen læſæ maieſtatis,cum qua voluntas cõcurrit,punitur,licet non ſequatur effectus.*

QVAESTIO LXVI.

Exageſimo ſexto quæro, an voluntas,' quæ ad actum non venit,ſine opere puniatur in crimine lęſę maieſtatis? Dicendũ
1 videtur quod non,quia †cogitationis pœnam nemo pati debet.de pœni.diſtinct.1.cap.cogitationis. & l. cogi-
2 tationis.ff.de pœn.†Et voluntas in mente retenta nil operat. Barth.Socin.in l.cum quid, colum. vltima. prope finem. nume.46.ff.ſi cert.petat.Aret.in l.Titia.§.Item reſpondit. el primo.in fine.ff.de verborum obliga.Et idem in l.pro hærede.ff. de acq.hęred.colum.j.Barth.Soc.conſi.131.in præſ nti. circa fin.Idem in l.Paulus.nume.1.ff.de rebus dubiis.Dicas, tamen ſecus eſſe,in crimine læſæ maieſtatis,in quo voluntas quę ad actum non deuenit,puniatur,per tex.in ca.verum 6. quæſt.1. & l.quiſquis.in princip.ibi,eadem enim ſeueritate.C.ad l.iul. maieſt.vbi no. Doctor.& in cap.ſi quis.vbi Archid.colum.2. in verſic.in glo.non punitur.j.quæſt.6.vbi dixit notandum,q̃p
3 †quandoque punitur ſola cogitatio,vt in d.c.& in c.quiſquis.
4 de pœni.diſtinct.j.†Quandoque ſola attentatio punitur ca. ſi quis non dicam.eod.titu.& diſtin.& 26.q.2.cap. ſi quis non di
5 cam.Quandoque ſolus conatus punitur. 14.quæſt.4.ca.quan-
6 do multi.†Quandoque ſola voluntas.27.q.1.ca.nuptiarũ bo-
7 num.†Quandoque ſola expectatio punitur.14.q.3.c. ſi fœne-
8 raueris.†Quandoque ſola intentio.de pœn.diſtinct.j.c.ſi quis
9 cum telo.†Quandoque ſola aggreſſio.cap.ſi quis necandi.co-
10 dem titu.& diſtinctio. †Quandoque ſolus auſus.c. ſi quis pul
11 ſatus.de pœni.diſtinct.prima.† Quandoque ſola ſolicitatio. eadem diſtinct.cap.ſolicitatores. facit pro concluſione ſupra dicta tex.in cle.paſtoralis.in verbo tract. de re iud. Hanc concluſionem tenuit etiam Matth.de Afflict.in c.j.§.& bona cõmittentium.colum.2.nume.23.in 8.ſpeciali,in titul. quæ ſint regal.in vſib.feud.& habetur in c.j.§.ſi voluerit,in titul.de ca. qui cur.vendidit.Et ratio huius deciſionis aſſignari poteſt, qa
12 † voluntas eſt deliberatio animi intelligentis & acceptantis id quod vult,ſecundum Bald.in l.in mentis.colum.2.verſic. modo venio ad quæſtiones.C.de contrahenda emp. & præſumitur durare niſi mutata probetur. l. fidecommiſſa.§.ſi rem. ff.de leg.3.& ibi Bar.& Bal.in l.eum qui.ff.de proba.Corn.cõſil.50.in 2.volum.
13 Idem dicendum eſt†de ſola cogitatione committendi crimen prædictum,cum qua tamen cogitatione voluntas concurrit,vt probatur in dic.l.quiſquis.in §.emancipationes.in fi. ibi,quo primum memorati de ineunda factione & ſocietate cogitarunt.faciunt not.in §.j.in gloſſ.in verbo,moliri.inſtitu. de public.iudic.& in cap.ſed penſandum.vj.diſtin. & ita tenet Sigiſmundus Lofredus in conſi.22.inc.Quando Lucas.col.3. prope medium.nu.8.& Iacob.de Arena.in l.ſi quis non dicã rapere.C.de epiſc.& cleric.

SVMMARIVM.

1 *Carenti dolo an imputari poſſit crimen læſæ maieſtatis,& Dux Grauinæ, qui ab inimicis Cæſareæ maieſtatis coactus fuit arma ſumere contra terras Imperii,a quo imperio feudum recognoſcebat, & perſonaliter aggredi illas ſub pęna priuationis feudi prædicti & ſui ſtatus,nõ propterea crimen læſæ maieſtatis incurrit.*
2 *Præceptum pęnale inducit iuſtum metum.*
3 *Soluens ad præceptum tyranni ſponte ſoluere non dicitur.*
4 *Voluntas non exitus in maleficiis ſpectatur.*
5 *Adulterans vxorem eius cum quo facta fuit pax, vel illi furtum faciens,pacem fregiſſe non dicitur,nec in pacis ruptæ pęnam incidiſſe dicitur.*

QVAESTIO LXVII.

Exageſimo ſeptimo quę-
1 ro,an crimen læſę maieſtatis imputari poſſit carenti dolo? †Breuiter dicas quod non.l.j.ibi,dolo malo.ff.ad l.iul.maieſt.ad idem tex.in extrauagã. ad reprimendum.in princip.ibi, hoſtili animo. Ita tenet Andræas de Iſer.in c.j.§.item ſi fidelis.quibus modis feudũ amittat.Grammat.in conſil.21. numero 39. faciunt quæ late ſcribit ſolemnis Doct.D.Carolus Ruin.pręceptor meus in conſi. 23.viſo Themate.col.2.vſque ad fin.vbi conſuluit,quod Dux Grauinæ qui ab inimicis Cæſareæ maieſtatis coactus fuit arma ſumere contra terras imperij,a quo imperio feudum recognoſcebat,& perſonaliter aggredi illas ſub pœna priuationis feudi prædicti,& ſui ſtatus,crimen læſæ maieſtatis non p-
2 pterea incurrit,ex quo †præceptum pœnale inducit iuſtũ metum,vt habetur ex no.per Bar.in l.creditor.de ſolut.cum alijs ibidem per eum adductis.& maxime text.in l.1. & 2. ff. quod metus caul.& l.1.§.qui exonerandę.ff.quarum rerum act. nõ datur.& facit tex.in l.Fulcinius.§.quid ſit latitare.ff.ex quibus cau.ĩ poſſ.eat.facit quod voluit Abb.conſi.60.in i.volum.co
3 lum.penultim.vbi dixit,†quod ille,qui ſoluit ad pręceptum tyranni,ſponte ſoluere non dicitur.Et ad hoc plura adducit Ruinus in præallegato conſil.colum.3.facit tex.iuncta gloſſ.
4 ibi,in extrauagan.qui ſint rebel.in uerſi.machinatur.† voluntas enim non exitus in maleficijs ſpectatur.l.diuus.ff.ad legẽ, Corne.de ſicar.faciunt etiam ad hoc ea quæ voluit idem Ruinus in conſi.2.primo queritur,colum.2.nume.4.in v.volum. vbi dixit,quod crimen lęſę maieſtatis non incurrit quis, niſi quando dolo malo contra proſperitatem & ſecuritatem prĩ
5 cipis,vt illum offendat,aliquid attentat.facit†quod dixit Bar. in d.l.diuus.ff ad legem Cornel.de ſicar.vbi voluit, quod facta pace,cum aliquo,adulterans eius vxorem,cum quo pacem fecit,vel illi furtum faciens,pacem fregiſſe non dicatur, nec in pacis ruptæ pœnam incidit,quia hoc non fecit animo iniuriandi,ſed principaliter cauſa luxuriæ vel lucri. ad idem faciunt adducta per Aymon. Crauet. in conſilio 6. column. xvij.verſiculo.8.arguitur.in 1.volumin.vbi plura adducit ad probandum,quod is,qui coacte aliquid fecit,rebellis dici nõ poteſt.

SVMMARIVM.

1 *An non ſubditus machinans aliquid contra principem crimen læſæ maieſtatis incurrat? Qui Imperio non ſubeſt, licet aliquod feudum ab Imperatore recognoſcat, ſi aliquid contra imperatorem machinatur crimen lęſæ maieſtatis non committit.*
2 *Feudum non dat imperium Domino feudi in feudatarium.*
3 *Licet ratione delicti vel contractus quis ſortiatur forum illius principis ſub quo deliquit vel contraxit,non propterea efficitur ex hoc eius ſubditus.*
4 *Licet quis ſecundum leges ratione feudi ſortiatur forum corã Domino feudi,tamen proprie non eſt ſubditus Domini feudi, ſi ſub eius Dominio nõ habet Domicilium.*
5 *Clericum recognoſcentem feudum a principe ſeculari,coram quo forũ ſortitur rationem feudi ſecundum leges,nullus dixerit eſſe illius ſubditum ſi in Dominio ipſius Domicilium non habet.*
6 *Non ſubditus imperatoris vel alterius principis ſolicitans,vt a ſuo principe rebellarent,tenetur crimine læſę maie.*
7 *Licet ratione delicti non ſubditus efficiatur ſubditus, non tamen adeo ſubditus efficitur, vt dicatur committere crimen læſæ maieſt.*
8 *In crimine læſæ maieſtatis agitur de publico intereſſe.*
9 *Subditus naturali iure tenetur ad obedientiam principi ſuo.*
10 *Licet ſubditus papę offendendo imperatorem non cõmittat crimen læſę maieſtatis quo ad imperatorem, attamen dictum crimen incurrit reſpectu papæ.*
11 *Feudum tenens ab Eccleſia offendens impe.qui eſt confæd.papæ,feudo illo priuari debet ab Eccleſia a qua illud recognoſcebat.*

QVAE

Digitized by Google

QVAESTIO LXVIII.

SExagesimo octauo quęro, an non subditus aliquid machinatus contra principem cui subditus non est, crimen lęsæ maiestatis incurrat? Dicas quod non. Ista conclusio probatur per tex. in clem. pastorali, de re iudica. & ibi Doctor. vbi dicitur, quod licet Robertus Sicilię Rex teneret quoddam feudum ab Imperatore, non propterea ex eo, quod contra Imperatorem machinatus fuerit, potuit ab ipso imperatore damnari de crimine læsæ maiestatis, cum ipse esset subditus Ecclesiæ. Hanc conclusionem tenuit Bald. in l. secunda. C. de falsa monet. Oldrad. consilio 43. quæritur vtrum citatio,
1 colum. secunda. versiculo circa sextam. vbi concludit † quod is, qui imperio non subest, licet aliquod feudum ab imperatore recognoscat, si aliquid contra imperatorem machinatur,
2 crimen lęsæ maiestatis committere non dicitur; quia † feudum non dat imperium domino feudi in feudatarium. concessio enim feudi est quidam contractus, in quo quis alteri obligatur, non autem imperium concedit, allegat notata per Innocentium in capitulo, postulasti. de foro competenti. ad hoc facit tex. in dicta clementi. pastoralis, de re iudicata. per quem text. dixit Præpos. in c. in primis. in §. de persona. 11. quæstione prima. quod licet in aliquo particulari iure, vt puta feudi, vel delicti, quis efficiatur de foro alicuius principis, tamen si ratione domicilij vel originis non sit subditus dicti principis crimen læsæ maiestatis committere non dicitur offendendo principem ipsum, & communiter Doctores sentire testantur in dicta clem. pastoralis. & rationem
3 assignant: quia, † licet ratione delicti vel contractus quis forum sortiatur illius principis sub quo deliquit vel contraxit, non propterea efficitur ex hoc eius subditus. glossa est communiter approbata in clemen. vnica, in verbo, subditos. de foro competenti. & per Decium in capitulo Ad nostram, columna prima. versiculo quis autem dicatur, de appellationi.
4 Sic de feudo dicemus, quod † licet quis secundum leges ratione feudi forum sortiatur coram domino feudi, tamen proprie nō est subditus domini feudi, si sub eius dominio nō habet domicilium, vt probatur in ca. transmissa. & in c. verum,
5 de foro competenti. † patet etiam in clerico recognoscente feudum a principe seculari, coram quo forum sortitur ratione feudi, vt in illius curia iuxta leges feudorum iudicetur, & tamen nemo diceret clericum esse illius subditum, si in dominio illius principis, a quo feudum tenet domicilium non habet, siue originem.

Et quod non subditus non dicatur committere crimen lęsæ maiestatis. tenuit etiam Baldus in consilio centesimotrigesimono. in primo volumine. idem in l. nihil. C. de manu miss. vindic. & in l. si omnes. §. si vero. C. de episcopis, & clericis. & in l. data opera. columna penultima. C. qui accusare non possunt. Grammatic. voto decimo. numero trigesimoprimo. Imo. in dicta clementina pastoralis. columna secunda. numero vigesimooctauo. versiculo, Nota tertio. idem tenuit Dominus Hippolyt. Matsil. præceptor meus in l. de minore. in principio. colum. secunda, versiculo, Adde in hoc crimine. ff. de quæst. idem tenuit D. Carol. Ruinus & ipse præceptor meus in consil. 23. viso Themate. column. 2. versiculo sed istis non obstantibus. numer. 6. in j. volum. idem tenuit Nico. Boer. in tract. suo de seditiosis. in §. præsuppono etiam. numero secundo. & Andr. Barb. in consilio septuagesimo. vbi Christus. columna tertia. versiculo, & si ista. in quarto volumine. Cępol. in consilio decimoseptimo. columna quinta. versiculo, sed in contrarium. Et hoc etiam tenui in capitulo, ad nostram. in prima columna. in addition. ad lecturam Decij de appellationibus. Lucas de Penna. C. de conduct. & procurat. seu exact. prædior. fiscal. columna secunda. versiculo, An scilicet crimen lęsę maiestatis. libro decimo. ad idem Ioannes Igneus in l. necessarios. §. non alias. numero quadringentesimo decimoseptimo. ff. ad Syllanianum. ad idem Martin. de Laude, in tractatu de crimine lęsę maiestatis. quæstione vigesimasecunda. Limita tamen hanc conclusionem non procede
6 re, quando non † subditus imperatoris, vel alicuius principis, ad defectionem cōtra suum principem solicitauerit, vt a suo deficerent principe, rebellarentque, nam eo casu tenebitur crimine læsæ maiestatis talis. ita limitat idem Ioan. Ignæus in d. §. non alias. numero. 417. supra allegat. pro qua limitatione adducit in argum. tex. in l. vtrum. ff. ad legem Pompe. de parricid. ibi, proinde consci & extranei eadem pœna. & text. in §. alia. Insti. de public. iudic. ibi, vel conscius criminis existens. & ibi not. Ioan. Faber. Ista limitatio iudicio meo de iure non procedit, quia ea ratione non subditus crimen lęsę maiestatis nō committit, quia illi principi, contra quem est machinatus, ratione domicilii vel originis fidelitatem non debet, & propterea, cum illius maiestati non sit subditus, tale crimen non incurrit. Nec iura allegata per Ignæum probant dictam limitationem, text. in l. vtrum. ff. ad legem Pomp. de parricid. dicit, quod conscius parricidij eadem pœna punitur etiam si sit extraneus. & est ratio quam ponit ibi gloss. in verbo afficiendi. videlicet, quia etiam extranei si occidant, pœna legis Cornelię tenentur, & agentes, & consentientes pari pœna puniuntur. Sortitur enim ibi forum extraneus consentiens
7 parricidio ratione delicti. Sed † licet ratione delicti non subditus efficitur subditus, l. prima. C. vbi de crimine agi oport. non tamen adeo subditus efficitur, vt dicatur committere crimen læsę maiestatis, vt dixit Martinus de Laude in tractatu de crimine lęsę maiestatis. quęstione vigesimasecunda.
8 Alia etiam ratio reddi potest, † quia in crimine lęsę maiestatis agitur de publico interesse, ex morte enim & lęsione principis totus status patriæ concurritur, vt dixit Deci. consilio tricentesimodecimo. colum. fina. numero 26. in tertio volumine. in casu vero l. vtrum. ad legem Pomp. de parricid. agitur de interesse priuato, hoc est de iniuria priuato facta. Præterea † subditus naturali iure tenetur ad obedientiam principi suo. Paul. ad Rom. cap. duodecimo. non sic non subditus,
9 qui eam maiestatem reuereri non tenetur cui subditus non est, vt inquit Barto. in extrauagan. ad reprimend. in verbo, Rebellando, in versiculo quid si aliquis homo de terris ecclesię. dum reddit rationem, quare Rex Robertus non potuerit cōdemnari ab imperatore de delicto contra eum commisso, p crimine lęsę maiestatis. Ad text. in paragraph. alia. instit. de public. iudic. qui idem dicit, respondet modo præmisso. Dicas
10 tamen † quod licet subditus papæ offendendo imperatorem non committat crimen lęsę maiestatis, quo ad imperatorem, vt in dicta clementina pastoralis, de re iudic. attamen dictum crimen incurrit respectu papæ, nam cum imperator sit fidelis, & confidatus papæ, & ab eo coronatus, tanquam confidatum principem papæ offendens crimen læsę maiestatis committit, non tamen de dicto crimine tunc imperator, sed papa seu eius iudex cognoscet, ita voluit Barto. in d. extrauaganti ad reprimend. in verbo rebellando. in dicto versiculo,
11 quod si aliquis homo de terris ecclesiæ. facit, quod † voluit Bald. in lege prima, versiculo quadragesimo secundo quęro, ff. de rerum diuisione. vbi dixit, quod tenens feudum ab ecclesia offendens Imperatorem, qui est confœderatus papę, feudo illo priuari debet ab ecclesia, a qua illud recognoscebat. Idem voluit Sigisinun. Lofred. in consilio quinto. Omissa facti serie. columna octaua. circa principium. numero 33. & numero 34. adde etiam quę dixi supra quęstione octaua, sub hac eadem rubrica.

Quis de crimine læsæ maiestatis cognoscere possit.

SVMMARIVM.

1 *Principi soli reseruata est cognitio criminis lęsę maiestatis.*
2 *In Regno Franciæ solus Rex cognoscit de crimine læsæ maiestatis.*
3 *Principes si concedant ad tempus alicui Baroni siue Capitaneo merum & mistum imperium in aliqua Ciuitate, Terra, vel Castro cum omnibus prouentibus, in tali generali concessione cognitio criminis læsæ maiestatis non venit.*
4 *In generali concessione meri & misti Imperii, nunquam censetur concessa punitio criminis læsæ maiestatis, falsę monetæ, & hæresis.*
5 *Reseruari consueta censentur reseruata etiam si non sit expressum.*
6 *In generali concessione facta alicui per Regem de omnibus Regaliis, non venit cognitio criminis lęsę maiestatis contra ipsum Regem.*
7 *Nec minus ea quæ ipsi Regi in Priuilegium Regiæ Coronæ reseruantur.*
8 *Si castrum alicui in perpetuum per Regem concederetur, videtur concessum merum imperium & omnia quæ penes Regem concedentem erant, quę talia erant quę per subditum possideri possunt.*
9 *In Ciuitate Venetiarum cognitio criminis lęsæ maiestatis, falsæ monetę, et sodomiæ, spectat Illustrissimo Decemuirali Consilio solo.*
10 *In regno Neapolitano sola magna Curia Vicarię cognitionem habet de crimine lęsa maiestatis.*
11 *An imperator vel habens authoritatem ab eo possit procedere contra sibi non subditum, ex eo quod machinatus fuerit contra se vel eius Imperium.*
12 *An si clericus committat crimen læsæ maiestatis in principem secularem, Iudex laicus procedere possit contra eum.*
13 *Clericos deprehensos in quibuscunque criminibus etiam atrocissimis, non licet alicui principi seculari iudicare.*
14 *Clericatus est de iure diuino.*

Clerici

Digitized by Google

15 *Clerici de iure diuino ab imperatore exempti sunt.*
16 *Princeps secularis etiam in crimine læsæ maiestatis non potest proceedere contra Clericum. Nisi ratione feudi quod ab eo teneret.*
17 *Imperator Henricus, qui fecit extrauagantem ad Reprimẽdum quosdam Episcopos propter Rebellionem suis feudis priuauit.*
18 *Tex. in l. quisquis, in §. filii vero, C. ad legem Iulia. maiestatis, non comprehendit filios clericos.*
19 *Reprobatur Consuetudo Anglicana, quod Rex possit cognoscere & Iurisdictionem habere in clericos solutos in actionibus ciuilibus etiam mere personalibus vel criminalibus vbi agitur ciuiliter.*
20 *Domini Venecti ex indulto eis concesso a diuersis Romanis Pontificibus in Atrocioribus procedere possunt contra quoscunque clericos in sacris ordinibus constitutos, tam seculares quam regulares, etiam ordinum mendicantium.*
21 *An clerici qui pensionem habent super fructibus alicuius beneficii Ecclesiastici dicantur beneficiati. remissiue.*
22 *Iudices ordinarii Clericorum in crimine læsæ maiestatis erunt hi quibus id oneris iniunctum erit a Pontifice.*
23 *Concilium generale de crimine læsæ maiestatis ab episcopo commisso iudicare poterit.*

VIdimus supra qualiter & a quibus crimen læsæ maiestat. committatur: Nunc opere pretium est videre, cui spectet huius criminis perscrutatio, cognitio, & punitio : † Et dicendum est quod soli principi, quia id est de reseruatis sibi, vt habetur per Matthæum de Afflictis in capitul. primo in §. & bona committentium. columna secunda. numero decimo octauo. in titul. quæ sint regalia. in vsibus feudorum. & habetur etiam in tractatu, de potesta. secular. & Ecclesia. incerti authoris, capit. centesimo octuagesimonono. in verbo. miles. numero 3.

4 †Et in Regno Franciæ solus Rex cognoscit de huiusmodi crimine scribit Nicol. Boer. in tractatu de seditios. in sexto præsuppositio. numero vigesimo. & vigesimoprimo. Hinc est, q̃ si
5 †princeps concedat ad tempus alicui Baroni, siue Capitaneo merum & mistum imperium ī aliqua Ciuitate, Terra, vel Castro, cum omnibus prouenientibus, in tali generali concessione cognitio criminis læsæ maiestatis non venit. ita scribit Matth. de Afflict. loco prælegato versiculo vigesimo, vbi dixit,
6 †quod semper in huiusmodi concessione cẽsentur reseruata principi concedenti punitionem criminis læsæ maiestatis falsę monetæ, & hæresis, dato quod in generali cõcessione non fuisset exceptum de eis, per text. in capitulo cum M. Ferrariensis. de de constit. quem tex. dixit ibi Bal. esse ad hoc meliorem quam sit in iure, ad probandum, quod †consueta reseruari, censeantur reseruata etiam si non sit expressum. ad idem Luc. de Penna. in l. prima, C. de priui. scholar. libro vndecimo. secus tamen quando non ad tempus, sed perpetuo essent concessa aliqua regalia in territorio, nam tunc veniunt regalia de quibus in titu. quæ sint regal. in vsibus feudorum, vt voluit Paul. de Castro in consilio ducentesimo vigesimoseptimo. ad primum. circa finem. refert & sequitur Felin. in dicto capitulo quæ in ecclesiarum. de constit.

6 †Dicas tamen, quod etiam isto casu non veniret cognitio criminis læsæ maiestatis commissi contra ipsum regem con-
7 cedentem omnia regalia. † Nec minus comprehenderet talis concessio ea quæ ipsi Regi in priuilegium regiæ Coronæ reseruantur, vt voluit Lucas de Penna. in dicta l. prima, C. de priuil. scholar. libro vndecimo, quem sequitur Matth. de Afflict.
8 loco præallegato. Si vero †Castrum alicui in perpetuum concederetur, videtur concessum merum imperium & omnia q̃ penes Regem concedentem erant, quæ talia erant, quæ per subditum possideri possunt, alia vero quæ principis personæ cohærent, vt cudere monetam, condere leges cognoscere de crimine læsæ maiestatis, & similia, concessa non videntur, vt tradit idem Lucas de Penna in dicta l. prima, C. de priuil. scholar. & in l. prima C. de vetera, libro duodecimo. & habetur per Sigismun. Lofredi. in consilio vigesimoquarto, vertitur in Regia. columna secunda. versicul. & per hoc vltra. Hinc est quod
9 in alma †Ciuitate Venetiarum cognitio criminis læsæ maiestatis spectat, Illustrissimo Decemuirali Consilio, quod Consilium vti suprem um de tali delicto, ac etiam falsæ monetę, &
10 nefando crimine sodomię, solus cognoscit. In regno † autem Neapolitano sola magna curia Vicarię de hoc crimine cognitionem habet, vt testatur Matth. de Afflict. in capitulo primo in paragrapho. & bona committentium. numero quadragesimosexto, in titulo quę sint Regalia in vsibus feudorum.

Sed quęro, an †Imperator, vel habens authoritatem ab eo, procedere possit cõtra sibi non subditum ex eoquod, machinatus fuerit contra se, vel eius imperium? Distingue, aut talis delinquens fuit deprehensus vel ad eum remissus, & isto casu Imperator vel habens authoritatem ab eo procedere poterit contra alienum subditum, vt puta Ecclesię ratione delicti cõmissi. Aut reus talis criminis erat absens, & tunc Imperator siue habens authoritatem ab eo contra talem absentem procedere non poterit, vt probatur per textum. in Clementina pastoralis. de re iudicat. ita voluit Bartol. in extrauagan. qui sint rebel. in verbo, rebellando. in versiculo. sed an contra hominem. numero 10.

12 Sed quid erit dicendum, si † clericus crimen lęsę maiestatis committat contra principem secularem, vtrum iudex laycus procedere possit contra eum? Dicendum quod non, iudicibus enim secularibus in clericos nulla est attributa iurisdictio, siue potestas. capitulo. Nullus iudicum capitulo at si clerici. & capitulo cum non ab homine. de iudicijs, facit quod dixit Deci. post alios. in dicto capitulo at si clerici. in fi
13 ne principij vbi voluit, †quod non liceat regi nec alicui principi seculari iudicare clericos, siue in furto, siue in homicidio, vel periurio, seu in quibuscunque alijs criminibus deprehensi fuerint: & hoc dicit locum habere in quolibet delicto etiam atrocissimo.

Et ideo Docto. maxime Ioan. Andreę. in capitulo vergentis in versicu. conseruata. de hęreticis dicunt, quod clerici exemi pti sunt a iurisdictione Imperatoris. ad idem facit text. in cap-
14 tulo Bonę. nona distinctio. †Est enim clericatus de iure diui. no, vt per Abba. in capitulo solitę benignitatis. in versiculo
15 Nota ibi Pontifex. de maioritate. & obedientia, vbi Abbas dicit, †quod clerici de iure diuino ab Imperatore exempti sunt: nam eo ipso quod quis ordinatur in clericum efficitur res sacra, & in sortem domini transfertur duodecima quęstio. prima capitulo cui portio. & quod clericatus sit de iure diuino. notat etiam glossa in capitulo si imperator xcvj. distinct. & habetur per Prępos. in capitulo imprimis, §. de persona. columna secunda numero sexto secunda quęstione prima. Erit
16 ergo ex pręmissis conclusio, quod †etiam in crimine lęsę maiestatis princeps secularis contra clericum procedere non poterit. Hanc opinionem tenuit Bartol. in extrauagant. ad reprimen. in versiculo condictionibus. vbi dixit, quod iudex laicus, in icto crimine non potest procedere contra clericum. Nisi ratione feudi quod ab eo teneret, per tex. in capitulo verum. de foro competent. & tex. in authen. statuimus. C. de episcopis, &
17 clericis. Dicens, †quod imperator Henricus, qui fecit illam extrauagantem, quosdam episcopos propter rebellionem suis feudis priuauit. & ita tenuit etiam Signorel. de Homodeis. in consilio vigesimoprimo. statuto ciuitatis. columna secunda. Restaur. in tracta. de imperat. quęst. capitulo primo colum. fi.
18 numero 10. facit pro ista conclusione †quod dicunt Docto. in l. quisquis. C. ad legem iul. maiestatis, vbi volunt, quod text. in §. filij vero non comprehendat filios clericos. quod etiam tenuit Arch. in cap. si quis. 6. quæstione 1. de quo dicam infra in ti. de pęn. quas fil. incur. patr. committente crimine lęsę maiestatis. quęstio. vndecima. facit decisio Rot. numero 839. incipit, vtrum valeat. in antiq. secundum vero Modernam impressionem est decisio. decima in rubrica de consuetudine. vbi per
19 plura fundamenta †reprobatur consuetudo Anglicana quod Rex possit cognoscere & iurisdictionem habere in clericos solutos in actionibus ciuilibus etiam mere personalibus, vel criminalibus vbi agitur ciuiliter.

20 Fallit prędicta conclusio, †quando princeps secularis haberet priuilegium a sede apostolica, quod in dicto crimine posset etiam contra clericos procedere, vt habent Domini Venecti a diuersis Romanis Pontificibus, quorum priuilegia pluries vidi, & legi. Est namque ipsis indultum, quod in atrocioribus, vt puta in crimine lęsę maiestatis, falsę monetę, ac in nefando crimine sodomię, procedere possit contra quoscunque clericos in sacris ordinibus constitutos tam seculares quam regulares etiam ordinum mendicantium. In cæteris vero criminibus ex indulto Clementis, septimi procedere possunt contra clericos, dummodo non sint in sacris ordinibus constituti, vel beneficiati.

21 An autem clerici, qui pensionem habent super fructibus alicuius beneficii ecclesiastici, dicantur beneficiati, dixi in tracta. meo de pension. Ecclesiast. quæstio. 14. vbi videre poteris.

Et idem esse in regno Neapolitano testatur Matth. de Affl. in sua gloss. super consti. Regni. lib. j. in ti. vbi clericus pro male fi. debeat conueniri. vbi dixit, quod v gore dictę constitutionis clericus pro crimine lęsę maiestatis poterit a iudice layco puniri. Ordinarii †ergo iudices clericorum in tali delicto punien
22 do erunt hi, quibus id oneris iniunctum erit a Pontifice. †Et
23 etiam generale Concilium de tali crimine ab episcopo commisso iudicare poterit, vt factum fuit in synodo Toletana 16. celebrata de anno 693. sub Rege Flauio Egica, a quo synodo

Digitized by Google

Sisbertus Toletanæ sedis episcopus loco, & honore ac omnibus suis bonis priuatus, & regi prædicto applicatis, in exilium que perpetuum missus fuit ex eo, quod præfatum regem non solum regno priuare, sed simul cum alijs complicibus interimere proposuerat, quod referunt Moderni Hispani in eorũ practica criminali canonica in capitu. 110. in verbo læsæ maiestatis Rei.

Qualiter in crimine læsæ maiestatis procedatur.

SVMMARIVM.

1 *Quibus modis procedatur in crimine læsæ maiestatis, vbi quod in criminib. Tripliciter procedi potest, per viam Accusationis, Denunciationis, & inquisitionis.*
2 *Regulariter ad Accusationem criminis deuenitur, cum illud ad actum deducitur.*
3 *Accusatio in crimine læsæ maiestatis, etiam Delicto non consumato, neque ad actum deducto, admittitur.*
4 *Accusatio quid sit.*
5 *Inscriptio ad pœnam talionis in criminis læsæ maiestatis accusatione non est necessaria.*
6 *Hodie de consuetudine inscriptio ad pœnam Talionis recessit ab Aula.*
7 *Inscriptio hodie non est in vsu de iure ciuili, secus de iure canonico.*
8 *In curia Romana, vbi quis impetrat beneficium per priuationem alterius ex aliquo crimine, non datur sibi signatura quo ad priuationem, nisi se inscribat ad pœnam talionis.*

QVAESTIO PRIMA.

1 PRimo quæro, quibus modis procedi possit contra inculpatum de crimine læsæ maiestatis? Dicas procedi posse tripliciter, †videlicet per viam accusationis: inquisitionis, & denunciationis, vt est de hoc tex. in extrauagan. ad reprimen. post principium vbi Barto. & tradit Andr. de Iser. in capitu. primo §. & bona committentium. in titu. quæ sint regal. in vsibus feudorum. & ibidem Matth. de Afflict. columna secunda, numero vigesimo sexto. in fi. Nec id speciale est in crimine læsæ maiestatis quia & in alijs criminibus similiter procedi potest via accusationis, denunciationis, & inquisitionis, vt per Specula. in titu. de accusa. in princ. per accusationem scilicet, vt in l. cum suppositi. C. ad legem Cor. de falsi. & l. tertia, C. ad legem Fla. de plagi. per denunciationẽ l. ea quidem. C. de accusa. per inquisitionem, vt in l. congruit,
2 ff. de offic. præsi. Et †licet regulariter ad accusationem criminis deueniat, cum illud ad actum deducitur, alioquin cogitationis nemo pœnam mereatur, nec ex eo accusatio procedat, vt de pœni. distin. 1. cap. cogitationis. & l. cogitationis, ff. de pœn.
3 vt tradit Speculato. loco præallega. † Attamen in crimine læsæ maiestatis accusatio admittitur de dicto crimine etiam non consummato, neque ad actum deducto, et probat tex. in l. qs quis. in princip. C. ad legem Iulia. maiesta. & dixi supra quæst. 65. sub titu. qualiter & a quibus crimen læsæ maiestatis. com-
4 mit. † Quid autem sit accusatio? Dicas quod nihil aliud est, q̃ ius prosequendi vindictam publicam, Institu. de publi. iudicis in princ. vel dic, quod accusatio est delatio alicuius criminis ad vindictam publicam in iudicio legitima interueniente descriptione, ita communiter diffiniunt accusationem Doctor. vt testatur Felyn. in rubric. de accusatio. versicu. quæro quid sit accusatio. & accusare secundum Azonem in summa, in titu. C. de his qui accus. non possunt. nihil aliud est, quam reum criminis per libellum deferre. Ad idem Hostien. in summa in titu. de accus. extra. in princ. vbi dixit, accusationem esse criminis alicuius hominis apud iudicem competentem legitime facta delatio. addit, inscriptione interueniente.
5 †Hanc tamen inscriptionem ad pœnam talionis, dicas necessariam non esse in accusatione criminis læsæ maiesta. Imo
6 dicas, †quod hodie de consuetudine inscriptio ad pœnam talionis recessit (vt aiunt) ab Aluarot. Ita dixit Angel. & post eum Salice. in l. qui crimen. C. qui accus. non possunt. & idem Salice. in authentica sed nouo iure. per illum tex. C. de adulte. Barto. in l. si cui. in princip. ff. de accusa. & Præposi. in capitulo primo 2. quęstio. octaua column. quarta in versicu. etiam si accusatio. vbi ponit, quid sit de iure canonico, & de stylo curię. & idem Prępositi. in capitu. per scripta, in §. libellorum. colum.
7 fina in versicu. glossa super verbo. vbi dixit, †quod inscriptio hodie non est in vsu de iure ciuili. Allegat Angel. in tractatu de malefic. in verbo, necnon ad querelam in princip. secus ta
8 men de iure canonico, subdens †quod vbi quis impetrat beneficium per priuationem alterius ex aliquo crimine, nõ datur sibi signatura quo ad priuationem, nisi se inscribat ad pœnam talionis, & ita quotidie seruari in curia Romana testatur.

SVMMARIVM.

1 *An quando proceditur per viam accusationis sit necessarius libellus accusatorius.*
2 *Accusare quid sit.*
3 *Tam in criminibus publicis quam priuatis requiritur libellus accusatorius inscriptis.*

QVAESTIO LI.

1 SEcundo quæro, an quando procedit per viam accusationis, sit necessarius libellus accusatorius? videtur dicendum †quod non, per text. in dicta extrauagan. ad reprimen. vbi dicitur, quod in hoc crimine procedi debet summarie, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij. Contrarium tamen dicas verius esse, quod imo libellus accusatorius requiratur. ita tenuit Barto. in dicta extrauagan. in sua glossa in dicto verbo, summarie. quod verbum exponit summarie, id est breuiter, non diminutiue.

Vnde dicit, quod requiritur libellus accusatorius, & ita plene formatus sicuti quando ordinarie proceditur, quia in tali casu in procedendo nil de substantialibus omitti debet. Idem tenuit Lucas de Penn. in l. quisquis. columna prima in fine. in versicu. quid si quis accusat. C. de petitio. bonorum, subla. libr. decimo, allegatur tex. in l. si quis in hac. in fine, C. de episcopis & clericis, & tex. in l. tertia C. ad legem iuliam maiestatis. ibi, accusationem suam. & l. fina. eodem titu. in fine ibi, arguatur. vbi glossa. exponit, id est, argute accusetur. & l. eorum, C. de in
2 re fisci. libr. decimo. † Accusare enim nihil aliud est quam per libellum aliquem de crimine corã iudice deferre, vt dixit Azo loco supra allega. ad idem vide late Prępositi. in capit. j. col. 4. in versicu. ponitur in diffinitione accusationis. 2. q. 8. & idem ibi-
3 dem colum. 6. in versic. Et dum subijcit. num. 18. vbi dixit, †q̃ siue simus in criminibus publicis, siue priuatis, requiritur libellus accusatorius in scriptis, l. pen. & l. fina. C. de accusa.

SVMMARIVM.

1 *Forma libelli in crimine læsæ maiestatis.*
2 *Dies commissi delicti an sit necesse quod exprimatur in libello accusationis.*
3 *Iudex quando cogere possit accusatorem ad exprimendum diem commissi delicti.*
4 *Iudex aducrtere debet ne expressio diei calumniose petatur.*
5 *Dies institutæ accusationis notandus est in porrectione libelli accusatorii.*
6 *Processus non valeret si non appareret de die productæ accusationis.*
7 *Inquisitio valet etiam quod non appareat de die qua porrecta fuit.*
8 *Procedere sine solennitate, & repentine, est Regum & principum.*
9 *Ordinarie procedere in crimine læsæ maiestatis quando dicatur.*
10 *Quomodo sit procedendum quando mãdatur in causa procedi de plano.*

QVAESTIO VI.

TErtio quæro, qualiter formabit dictus libellus in crimine lęsę maiestatis? Speculato. in titu. de hęret. in versicul. Cęterum cum crimen lęsę maiestatis dicit, huiusmodi
1 libellum formari debere hoc modo, videlicet, †Propono ego N. contra B. quod ipse hoc anno. mense tali, imperãte tali Imperatore semper Augusto, cum talibus sceleratam iniuit factionem de nece ipsius imperatoris in tali vrbe, in domo sua propria, in prima camera ipsius domus, super quo eum vobis accuso & peto ipsum lege iulia maie. puniri, & ad pœnã ipsam sententialiter condemnari. Ista forma traditur in capitu. per scripta. in §. libellorum, 2. q. 8. & late ibi ponunt Docto. maxime Prepositi. ad idem text. in l. libellorum, ff. de accusatio. & ibi
2 late Bartol. †Dies autem commissi criminis non est necesse quod exprimatur in accusationis libello, vt dicunt Docto. in dicto §. libellorum ibi Præposi. column. 1. in versi. nota quod sufficit. Hoc tamen intellige, nisi essemus in casu in quo certa dies faceret aliquid commissum tali die esse delictum quod alias non esset, vt dixit Barto. in l. non solum, §. sed vt reprobari, ff. de noui ope. nun. An. & Abb. in capit. 2. per illum tex. de
resti.

Digitized by Google

resti.spolia.quos sequitur Prepos.in dicto §.libellorum.col.j.
3 in prallegato versicu.nota quod sufficit.vbi etiam dixit, †q̃ iudex cogere potest accusatorem ad exprimẽdum diem commissi delicti,quando id accusatus peteret,quia vellet reprobare testes accusatoris,per ea quæ habentur in capitu.ex tenore de testibus.vel vellet probare,quod ad sui defensionem fecit, vel aliter delictum vellet excusare:nam in omnibus prædictis casibus iudex posset accusatorem cogere ad declarãdum diẽ, quo delictum,de quo accusat,commissum fuit. allegat Barto. in l.is qui reus,ff.de public.iudic.& in l.secunda, in §. quod si Ephesi.ff.de eo quod certo loco.& quæ not.Bald.in l.prima in
4 §.editiones,ff.de eden.subdit tamẽ,†quod iudex aduertere debet,ne expressio diei calumniose petatur, vt per Bald. in d.§. editiones.& declarat notabiliter Bal.Inst.de publi.iudi.in prin
5 cip.in secunda columna.Vnum tamen non omittam, quod licet diem commissi criminis quis non teneatur exprimere in libello accusatorio,attamen dies institutæ accusationis annotandus est in protectione libelli accusatorij.Ita dixit Barto.in
6 extrauagan.ad reprimen.in versicu.per inquisitionem.†Nam si non appareret de die productæ accusationis non valeret p̃cessus superinde formatus:†secus dicit esse in inquisitione quę valet licet non appareat de die qua porrecta fuit.& Bar.sequitur Præpos.in dicto capitu.præscripta.in §.libellorum.columna prima in versicu.nota quod sufficit accusatorem.

Nec obstat quod dicatur in dicta extrauagan.ad reprimen. quod in hoc crimine de plano proceditur:quia Bar.ibidem in dicto verbo, de plano. circa intelligentiam dicti verbi distinguit,inter causas minores,& causas graues, at quo ad casum nostrum illud verbum,de plano,dicit intelligẽdum non sine
8 solennitate & repentine,quia† procedere sine solennitate & repẽtine,id est stylus nimis altus,& solum Reges, & Principes
9 hoc faciunt:†sed ordinarie procedendo in hoc crimine est p̃cedere de plano quando temperate proceditur,non frequen,
10 ter nec stylo alto.adde†quod quando in causa mandatur procedi de plano regulariter censet̃ remota necessitates dandi siue offerendi libellum,ac necessitas obseruãdi dies feriatos ob hominum necessitas introductos,ac necessitas cognoscendi p̃ tribunali,vel sententiandi,ac litis contestandæ necessitas,non autem cẽsetur remota necessitas iustitiam, aut veritatem,nõ lædendi, aut de causa plene cognoscẽdi,nisi causa de qua ageretur,natura aliud exposceret,vt in auth.Nisi C.de sen. exper.recitan.ita dixit Bonifa.in d.clem.sæpe.col.2.in fi.in ver.ex quibus infero.de verb.signifi.

Exercet Raucos tertia causidicos.

Hinc est quod etiam quandoque dicitur sine aduocatorũ strepitu,vt est tex.in c.fin.in princip.ibi,simpliciter, & de plano sine aduocatorum,& iudiciorum strepitu,& figura,de hęretic.in vj.†namque aliqui causarum patroni,qui in clamore
3 spem victoriæ ponunt,de quibus Bernard. ad Eugenium papam lib.1.capitulo nono sic inquit,Ranæ significant clamosas aduocatorum allegationes,quæ inani, & inflata modulatione velut Ranarum sonis & cantibus mundo deceptionis fabulas intulerunt,ad nihil enim aliud vtiles sunt, nisi quod sonum vocis improbis & importunis clamoribus reddũt.Sũt
4 †& plerique aduocatorum qui eorum spem in arrogãtia ponunt,de quibus August.in epistola ad Macedonium sic loqtur,nihil impudentius arrogantia aduocatorum qui garrulitatem authoritatem putant,& parati ad lites in subiectos tumide intonant.

5 Hinc est,†quod in iure procacibus & improbis verbis vti aduocatis prohibitum est l.fina.§.in refutatorijs.C.de appellation.ad idem tex.in l.quisquis.in §.ante omnia.C.de postulã. vbi Imperator de aduocato loquens sic ait, vt nõ vltra quam litium exposcit vtilitas in licentiam conuitiandi & mãledicẽdi temeritatem prorumpant.Inique profecto agunt aduocati
6 sic facientes,†cogitare etenim deberent,laudabile esse & hominum vitæ maximæ necessarium officium aduocati.l.aduocati,C.de aduoc.diuers.iudici.de quibus Salustius loquens sic dixit,ea enim officia apud omnes sunt honestiora, quæ ingenio,quæ intellectu,quæ denique eloquentia,ac dicendi suadendique artificio constant,vt sunt officia aduocatorum,qui non minus humano generi prouident,quam si præliis atque vulneribus patriam parentesque saluarent,vt inquit tex.in d. l.aduocati.

7 Quinimo meminisse eos oportet†et aduocationis officiũ de iure diuino esse,& Christum saluatorem nostrum quandoque pro salute humani generis,& multorum aduocati subiisse munus:quod eleganter pluribus comprobat Ioan. Baptist.
8 Caccialup.in tracta.suo de aduoc.q.1.Et declarando†dictum verbum,sine strepitu,positum in extrauagan.ad reprimen.dicit ibi Barto.quod licet alias detur parti dilatio ad inueniendum aduocatum,vt in l.ab hostibus.in fin. & in l. ait prætor, ff.ex quibus cau.maior. Tamen quod in isto crimine huiusmodi dilatio danda non erit,cum in eius iudicio sit remotus strepitus aduocatorum,per dictam extrauagan.dicas tu,quod
9 †ante dictam constitu.Henrici Imperatoris statutum erat,, q̃ in crimine læsæ maiestatis,aduocati interuenire non deberẽt, de quo extat decretum Honorij & Arcadij Imperatorũ in l. quisquis.in §.denique iubemus.C.ad leg.Iul.maiest.Ergo non est verum,quod virtute illorum verborũ,sine strepitu,aduocati in hoc crimine excludantur.quod etiam ex alio comprobo nam tex.in d.clem.dispendiosam.dicit,quod in causis beneficialibus,vsurarum,& matrimonij,ac aliis ibi expressis,procedat̃,simpliciter,& de plano sine strepitu,& figura iudicij,quorum verborum declaratio ponitur in clemen.sępe. de verbor. obligatio.vbi dicit,aduocatorum, & procuratorum contentiones,& iurgia testiumque superfluam multitudinem refrenando.& sic non prohibet in causis contentis in d.clemen.dispendiosam.posse aduocatos interuenire, sed tantum statuit quod aduocatorum iurgia refrenentur, pariter & contentiones.Erit ergo vera conclusio Barto.in d.extrauagan.in verbo strepitu,quod in causa criminis læsæ maiesta.interuenire non possint aduocati,non ex suo fundamento, sed ex eo quod ita specialiter de iure ante dictam extrauagantem statutum erat, per text.in dicta l.quisquis.in §.Denique iubemus.

10 Adde prædictis,†quod si Papa mandet vt procedatur sine strepitu iudicii,non censetur per hoc obseruãtiam ordinis iudiciarii remouisse,sed solum clamorem strepitosum aduocatorum,& procuratorum,multitudinemque ipsorum inutilẽ, ita dixit Bonifac.in d.clem.sæpe,col.3.circa prin.in ver. ex quibus infero.subdens,†quod secundum hoc parum aut nihil p̃desset remotio huiusmodi strepitus,cum iudex ex officio suo possit refrenare vbique multitudinem inutilem aduocatorũ & procuratorum sicut & testium,vt in l.prima,in fi.ff.de testibus.iuncta l.Nec quicquam,§.aduocatos,ff.de officio procons.& legat.& no.in c.statuta.de hęretic.in 6.nisi dicatur,q̃ in hoc casu multo magis hoc facere potest.

S V M M A R I V M.

1 *In causis beneficialibus & matrimonialibus proceditur sine strepitu & figura iudicii.*
2 *Verba sine strepitu & figura iudicii quid importent.*
3 *Patroni causarum aliqui in clamore victoriæ spem ponunt.*
4 *Alii in arrogantia spem ponunt.*
5 *Aduocatis de iure prohibitum est vti procacibus, & improbis verbis.*
6 *Aduocati officium laudabile est & homini vitę maxime necessarium.*
7 *Aduocati officium est de iure diuino.*
8 *Dilatio ad inueniendum aduocatum in crimine læsæ maiestatis non datur, secus in aliis.*
9 *Ante extrauagantem ad reprimendum aduocati in crimine læsæ maiesta. interueniebant.*
10 *Papa si mandet procedi in causa sine strepitu & figura iudicii quid agendum sit.*
11 *Remotio strepitus parum aut nihil prodest.*

QVAESTIO IIII.

1 QVarto quæro. dicitur in d. extrauagan. ad reprimen.quod in crimine læsæ maiestatis procedi debet sine strepitu et figura iudicij,†qui modus procedendi est etiã statutus in causis beneficialibus & matrimonialibus ac alijs, vt in clemen.Dispendiosam.de iudic.iuncta clemen.sæpe.de verborum significatio.& in capitu.olim.de accusatio. & in capi.
2 ea quæ de statu monachorum.†Ideo videamus quid importent illa verba,sine strepitu?Barto. in dicta extrauagan. in d. verbo sine strepitu,dixit,quod sicuti per illud verbum de plano remouetur altitudo loci & styli,ita per hoc verbum, sine strepitu remouetur altitudo vocum,& declamationum,cum vt plurimum,clament & vocem attolant aduocati in defensionibus causarum,præsertim criminalium, & sic strepitum faciunt,ideo rauci sæpius fiunt,de quibus Martialis,in 2. Epigrammatum libro sic inquit.

Prima salutantes atque altera,continet horas.

S V M M A R I V M.

1 *Verbum sine figura iudicii,quid importet quando mandatur in causa procedi sine figura iudicii.*
2 *Figura est eius quod figuratur similitudo.*
3 *Nemo inferior Papa vel Principe,etiam si sit camerarius Papa siue legatus Cardinalis de latere,potest per se cognoscere,nec alii committi quod in causa procedatur iuris ordine non seruato.*

Digitized by Google

4 *Qualiter sit procedendum, quando committitur causa in Palatio Apostoli co, vt terminis non seruatis sola facti veritate inspecta procedatur. remissiue.*

QVAESTIO V.

VInto quæro. quid importet illud verbum, sine figura iudicii, positum in d. extrauag. ad reprimen. Bar. ibi, in sua gloss. super dicto verbo, & figura, dicit, quod p dictum verbum tolluntur substantialia iudicij inducta a iure ciuili, non autem ea quę sunt de iure naturali seu gentium inducta naturali ratione. & ideo dicit, quod iudex per illa verba releuatur ab omni forma & figura iudicii a iure ciuili introducta, & obseruare tenetur omnem figuram, & formam iudicij, do iure naturali vel gentium, naturali ratione introductã.

1 Qualiter autem hoc †verbum, sine figura, intelligi debeat qñ mandatur in causa procedi, sine figura iudicij, ponunt Doct. in clemen. sępe. de verborum significatio. vbi Bonifac. colum. 3. in versicu.

Quartum postremo, dixit, quod hoc verbum, figura iudicij, interdum sumitur pro similitudine iudicij, ad denotandũ

2 quod non est iudiciũ sed quasi iudicium, sicuti †figura est eius quod figuratur similitudo. l. vna, §. similique modo. C. de lati. liber. tollend. & l. non figura, ff. de actio. & obliga. & ibi no. interdum sumitur pro forma iudicij, vt in capitu. indemnitatibus, §. si vero. de electio. in 6. ad idem gloss. in verbo, nonne. C. quorum bonorum. Et ex his infert, quod quando mandatur procedi sine figura iudicij, censetur remota hodie litis aliqua lis forma: sed non totalis ordinis iudiciarij. Et memi tenebis,

3 quod †quisque papa inferior, etiam Camerarius Papę, siue ẽt legatus Cardinalis de latere, & multo magis alius principe inferior, nõ potest per se cognoscere nec alij committere quod in causa procedatur iuris ordine non seruato: ita dixit Bonifa. in d. clemen. sæpe. colum. 2. in princip. in versi. ex istis infertur,

4 numero 13. de verborum significa. Quando autem †causa cõmittitur in Palatio apostolico, vt terminis non seruatis sola facta veritate inspecta procedatur, qualiter sit procedendum, vide decis. 2. Rotę in nouis. in ti. de rescrip.

SVMMARIVM.

1 *Citatio an requiratur in crimine lesa maiestatis. vbi, quod citatio est de iure diuino & naturali.*
2 *Etiam, si Papa vel Imperator causam alicui committeret cum facultate procedendi vt voluerit, sine citatione procedi non posset.*
3 *Citatio est adeo substantialis quod princeps eam tollere non potest.*
4 *Defectus iudicii procedens ex citatione omissa, siue nullitas processus, nunquam sanatur quando citatio omissa vel non legitime facta fuit.*
5 *Curia Romana, cum petitur sanatio nullitatum factarum in processu causę, omnes alias nullitates sanat præterquam prouenientes ex defectu citationis, iurisdictionis, vel mandati procuratorii.*
6 *Etiam sententia principis in his quæ notorie non sunt, sine citatione lata nõ tenet.*
7 *Citatio non requiritur quando papa non procedit contra committentem crimen lęsæ maiestatis retinendo terras ecclesiæ vel Imperatorii violenter.*
8 *Vrbanus contra spoletanos, qui de facto terram ecclesiæ occuparant, processit sine citatione.*
9 *Citatio, quibus, & quot modis fieri possit, & debeat remissiue.*

QVAESTIO VI.

1 SExto quæro an citatio requiratur ĩ crimine lęsæ maiestat. Dicas breuiter quod sic, †vt in terminis dixit text. in d. extrauagan. ad reprimen. ibi, per nuntium vel literas seu etiam per edictum. & ibidem Barto. in verbo & figura. in versic. quæro igitur vtrum. Est enim citatio de iure diuino & naturali: Nam Deus Adam citauit antequam eum damnaret dicens, Adam Adam vbi es? vt habetur Genesi. cap. 3. & habetur in clementina pastoralis. de re iudica. vbi per Papam incisa fuit sententia Henrici Imperatoris authoris prædictæ extrauagantis ad reprimen. ex eo quod Robertum Siciliæ Regem vti reum criminis lęsæ maiestatis sine legitima citatione condemnauerat.

2 Quinimo †etiam si papa vel Imperator causam alicui cõmitteret cum facultate procedendi vt voluerit, sine citatione procedi non posset, vt dixit Roma. in consilio 157. & adeo

3 †est substantialis citatio, quod princeps eam tollere non potest. Abba. in cap. cum olim. in versi. ad idem tex. colum. penu. numero 25. de senten. & re iud. subdens, quod ipse Deus citationem induxisse videtur, pariter & causæ cognitionem, vt colligitur ex text. in capitu. Deus omnipotens 2. quæst. prima, vbi dicitur, quod Deus peccata Sodomæ punire noluit nisi

4 prius descenderet, & videret. Imo †defectus iudicii procedens ex citatione omissa, siue nullitas processus nunquam sanatur

5 quando citatio omissa vel non legitime facta fuit. Ideo †curia Romana, cum petitur sanatio nullitatum factarum in processu causæ, omnes alias nullitates sanat, præterquam prouenientes ex defectu citationis, iurisdictionis, vel mandati procuratorij. Rationem esse dicas: quia vbi alterum istorum deficit, videlicet iurisdictio in iudicante, seu mandatum procuratorium agentis vel defendentis, seu citatio sit omissa vel non legitime facta, iudicium consistere non potest: cum id ex actore iudice, & reo consistat, l. secunda, C. de assertio. tollend. capit. fons. de verborum significatio.

6 Quinimo †etiam sententia principis, in his quæ notoria nõ sunt, sine citatione lata non tenet, vt voluit Abba. in dicto capitu. cum olim. in versiculo. Nam mihi plus placet nume. 24. de senten. & re iudic. Ad idem Marianus Socinus iunior in cõsilio 122. numero 38. in 2. volumine. & l. finali. in principio. cũ gloss. secunda, C. de legibus. & ibi Bald. notat Alexand. consi. vndecimo. Alias consului. colum. 1. in 7. volum. Marianus Socin. Senior in tractatu, de citatione. in septimo articulo princ. in prin. in versicu. & hæc procedunt.

7 Limita prædictam conclusionem †non procedere, quando Papa procederet contra committentem crimen lęsę maiestatis retinendo terras ecclesiæ vel imperii violenter, talis enim condemnari posset sine citatione, dictum fuit singulare Ioannis Andreæ. in dicto capitu. cum olim. de senten. & re iudicat. per illum tex. quem sequitur Math. de Afflict. in capit. primo §. bona committentium. columna quarta, versic. vigesimum nonum speciale. in titulo quæ sint regal. in vsibus feudorum idem dixit Felyn. in dicto capitu. cum olim. in versicu. vltimo

8 nota dictum Hostien. referens †quod Vrbanus ita fecit contra Spoletanos qui de facto terram Ecclesię occuparant. allegat ad hoc Bald. in procemio feudorum, columna duodecima. & Roman. in singulari numero 678. & in l. 1. C. de hęred. institu. Marian. Socin. in rubr. de dilatio. hoc idem voluit summus criminalista. D. Hippolytus de Marsilijs pręceptor meus. in l. de vno quoque. colum. 2. versicul. Nec habet obstare, ff. de re iudica. & Iaso. in l. prima, columna. 2. ff. de constitu. princip. & in l. ne quicquam, colum. 6. in versicu. quarto limita. ff. de offic.

9 proconsu. Quibus †autem & quot modis fieri possit & debeat dicta citatio, per nuntium, literas, vel edicta, vide plene p Doct. in clemen. pastoralis. de re iudic. & per Bar. in d. extrauag. ad reprimen.

SVMMARIVM.

1 *Libellus accusatorius in crimine lęsæ maiestatis inepte formatus an valeat.*
2 *Accusatio non rite facta non est accusatio, & per eam delictum in iudicio non deducitur.*
3 *Libellus accusationis vel inquisitionis ineptus reiici debet.*
4 *Libellus dicitur ineptus quando ex narratis in eo actio non resultat.*
5 *Reo confitente delictum non attenditur ineptitudo accusatorii libelli & processus.*

QVAESTIO VII.

SEptimo quæro. vidimus supra quęst. 2. proxima pręcedente, an quando in hoc crimine lęsę maiestatis proceditur per viam accusationis sit necessarius libellus, & diximus quod sic: Modo videndum est, an si libellus accusatorius inepte formetur valeat? videtur prima facie dicendum quod sic, quia in isto crimine proceditur †summarie, & de plano sine strepitu, & figura iudicij: vt habetur in extrauagan. ad reprimen. Dicas quod Bartol. in hac quęstio. in dict. extrauagan. in sua gloss. in versiculo per accusationem. voluit, quod in hoc crimine quando per viam accusationis proceditur, libellus accusatorius debeat esse rite formatus, l. non putauit. §. non quęuis, ff. de contra tabul. accusatio enim non rite facta non est accusatio, & per eam delictum in iudicium non deducitur, l. accusatorius, ff. de adulteriis, & l. prima, §. accusatio, ff. ad Turpilianum ibi, nulla erit. & licet text. ibi contrarium probare videatur, cum ibi sit necessaria absolutio, & l. libellorum in §. quod si libelli, ff. de accusation. ex quo videtur inferri posse, quod aliqua sit accusatio: attamen Bart. in d. extrauag. loco proxime allegato, ad hoc respondens dixit, quod licet ibi accusatio sit nulla, tamẽ de facto saltim est qualisqualis, itõ est necessaria absolutio in illo casu, sed in casu nostro

Digitized by Google

ſtro reperitur quod accuſatio ſit rite & recte facta in forma, vt ſuper ipſa procedi poſſit, ſecundum formam dictæ extrauagantis. Dicas tu, quod iſta concluſio probatur expreſſe. in d. §. quod ſi libelli. vbi dicitur, quod ſi libelli legitime ordinati nō fuerint Rei nomen aboletur. & gloſſ. ibi, in verbo, Aboletur, exponit, id eſt, cancelletur accuſatio reo perēte. ad idem vide Præpoſi. in ca. per ſcripta. in §. libellorum. col. 1. in verſicu. Nota quod vbi libellus. 2. q. 8. ad idem Ioan. Fran. Purpuratus in
2 repe. l. edita, num. 111. ff. de eden. vbi dixit, †libellum accuſationis vel inquiſitionis ineptum reijci debere, allegat Ang. in cōſil. 178. viſis actis. & in conſil. 242. pro prædictis. & †ineptus dicitur libellus quando ex narratis in eo actio nō reſultat, vt patet ex gloſſ. in l. 2. in §. circa, ff. de excuſ. dot. Abba. in capitu. ex
3 parte. colum. 4. de iudic. Corn. in conſil. 121. quanquam circa finem. in 1. volumin. & tradit Purpurat. loco proxime allegato. †Vnum tamen notabili dignum non omitto, quod inepti
4 tudo accuſatorij libelli & proceſſus nō additur quando reus delictum confitetur. ita voluit Angel. in l. ea quidem. col. 6. C. de accuſatio. & idem in l. inter ſtipulantem, §. ſi Stichum, ff. de verbo. obli. Bal. in l. edita col. antep. C. de eden. Ange. in l. 1. C. de confeſ. & Bal. in cap. j. §. iniuria. de pace iuram. firman. ita refert & ſequitur Ale. in cōſ. 125. viſa inquiſitione, col. 2. in prin. in 4. vol. facit illud Ouidij.

Non eſt confeſſi cauſa tuenda Rei.

S V M M A R I V M.

1 *Inquiſitio an eſſe debeat in eadem forma in qua eſt forma accuſationis. et in crimine Hæreſis procedi poteſt per inquiſitionem.*
2 *Inquiſitio duplex.*
3 *Inquiſitio ſpecialis quid ſit.*
4 *Inquiſitio in crimine læſæ maieſtatis an debeat eſſe in eadem forma, in qua eſt forma accuſationis.*
5 *In inquiſitione, cum non offeratur iudici, ſed ipſe inquirat, non eſt neceſſe quod prius inquiſitio in ſcriptis formetur, & poſtea in actis cauſæ redigatur.*
6 *Iudex ſumptis iuſtificationibus inquiſitionem in ſcriptis formabit.*
7 *Inquiſitio ab accuſatione in quo diſcrepet.*
8 *Inquiſitio formata in crimine læſæ maieſtatis, an debeat habere concluſionem.*
9 *Quomodo concludatur de conſuetudine in accuſatione, & in inquiſitione.*

QVAESTIO VIII.

QCtauo quæro. Dicitur in dicta extrauagan. ad reprimen. & in iſto crimine læſæ maieſtatis procedi poteſt per inquiſitionem, de quo etiam habetur per Speculat. in titu. de inquiſit. in §. quando autem. verſi. tertio decimo. adducit tex. in l. 2. & 3. C. ad legem Iuliam maieſta. idem dixit per dicta iura Ange. in tracta. de malefi. in verbo, hæc eſt quædam inquiſitio. in ver. ſecundo principaliter. colum. 1. nume. 21. vbi dicit. quod inquiſitio in crimine læſæ maieſtatis formari pōt.
1 allegat d. l. 2. & 3. ad legem Iul. maieſt. & †idem dicit in crimine hæreſis. l. apoſtata. C. de apoſtat. & plures alios caſus exprimit in quibus formari poteſt inquiſitio, quos videre poteris. idem voluit Alber. de Gandi. in ſuo tract. malefi. in prin. in titu. quid ſit accuſatio. colum. 1. verſicu. quartus decimus caſus, vbi enumerat omnes caſus in quibus per inquiſitionem procedi poteſt. Sed an inquiſitio in iſto crimine eſſe debeat in eadem forma, in qua eſt forma accuſationis de qua ſupra vidimus? antequam deueniam ad deciſionem iſtius queſtionis. Vi
2 dendum eſt †quid ſit inquiſitio? Ang. in dicto tracta. de malef. loco præallegato dicit, duplicem eſſe inquiſitionem: vnam videlicet generalem, & alteram ſpecialem: generalem autem diuidit in quatuor ſpecies quas ibi enumerat, & eas, quia de his impræſentiarum non tractatur. videre ibi poteris per eū. Sed
3 †inquiſitio ſpecialis, quæ ea eſt de qua loquimur, tam quo ad delicta, quam quo ad perſonas. Ang. loco præallegato in verſicul. Et pro expeditione iſtius materiæ. nume. octauo, ſic diffinit, quod eſt quodam ius per officium procedendi ad condemnationem & punitionem contra aliquos nominatim inquiſitos de certis delictis diffamatos, & hoc dicit eſſe de mente Barto. in l. 2. §. ſi publico. ff. de adulter. Ange. in l. ſi vacantia. in verbo, ſumus expediti, C. de bon. vacan. libro decimo. Hoſt. autem in ſua ſumma. in titul. de inquiſitione. §. primo, dicit, quod inquiſitio eſt alicuius criminis manifeſti ex bono, & æquo iudicis competentis Canonice facta inueſtigatio. Auguſtinus de Arimino. in addition. ad tracta. Angel. de malefic. in dicto verbo, hæc eſt quædam inquiſitio. in additio. Incipiente, tu autem in hac materia. adde quod licet Barto. numero vndecimo dicit hanc diffinitionem morderi poſſe, quia inueſtigatio ſonat in factum, ſed inquiſitio eſt quoddam ius, vt Bar. diffinit, in dicto §. ſi ex publico, ideo dicit quod ſibi plus placet diffinitio Bartol. quod inquiſitio ſit quoddam ius, non factum, allegat Bartol. in l. ea quidem, C. de accuſat. dicas quod non meretur morderi diffinitio Hoſtienſ. ex eo quod licet inquiſitio ſit ius quoddam, attamen ius ex facto oritur, ideo facti inueſtigatio acceſſoria eſt, videlicet vtrum delictum de quo inquiritur ſit commiſſum vel non ab eo contra quem inquiritur.

Hanc reprehenſionem Auguſtini de Arimino. non procedere contra diffinitionem Hoſtienſis com probo ex diffinitione inquiſitionis generalis quo ad perſonas, & ſpecialis quo ad delicta, quam ponit Præpoſi. in capitulo primo col. de cimatertia, in verſicu. inquiſitio generalis. ſecunda quæſtione octaua, vbi dixit, quod inquiſitio eſt ius procedendi per officium vel inueſtigandi perſonam quæ maleficium commiſerit vbi etiam ponit de multiplici ſpecie inquiſitionis. Fely. etiam in rubrica de accuſatio. extra. inquiſitionem ſic diffinit, videlicet, quod eſt alicuius criminis manifeſti ex bono & æquo a iudice competenti canonice facta inueſtigatio. & ſic tam Prepoſit. quam Felyn. in ſua diffinitione ponūt dictum verbum, inueſtigatio, prout etiam eſt in præallegata diffinitione Hoſt.
4 Redeundo ad principalem queſtionem, videlicet, †an inquiſitio que formatur in iſto crimine debeat eſſe in eadem forma, in qua eſſe debet forma accuſationis, de qua dixi ſupra queſt. tertia proxima præcedente: Barto. in dict. extrauagan. ad reprimen. in verbo inquiſitionem. mouet hanc quæſtionem, & adducit gloſſ. Inſtitu. de publi. iudic. que generaliter loquendo dicit, quod non. & idem dicit Innocen. in capitulo fina. extra. de purgatione canonica. Iacob. vero de Beluiſ. Inſtitu. de actio. in principio contrariam tenuit opinionem dicens, quod eadem ſolennitas requiritur in inquiſitione que in accuſatione, cuius opinionem amplectitur Barto. loco præallegat. quantum ad hoc, quod in inquiſitione inſeratur locus & tempus eodē modo quo in acculatione, cum non conueniat in tanto crimine vagari, allegat text. in l. prætor edixit. in princip. ff. de iniur. & in l. idem exigit, ff. de dolo. idem voluit Bartol. in l. ſecunda, §. ſi publico. verſic. quæro vtrum inquiſitio, ff. ad legem Iuliam de adulter. ſubdens, quod licet accuſatio debeat in ſcriptis offerri, vt l. libellorum, ff. de accuſatio. & authen. offeratur, C. de lit. conteſta. & in capitu. per ſcripta, §. libellorum. ſe-
5 cunda quæſt. octaua. attamen, †cum inquiſitio non offeratur iudici, ſed ipſe inquirat, non eſt neceſſe quod prius inquiſitio in ſcriptis formetur, & poſtea in actis cauſæ redigatur. Dicas
6 tamen, †quod iudex ſumptis iuſtificationibus inquiſitionem in ſcriptis formabit, ita dixit Ange. in dicta l. ſi vacantia. in verſiculo. Item quæro quando fieri debeat inquiſitio. Et fuit originale dictum Azon. in Authen. de exhiben. Reis in §. ſcimus. in fine gloſſ. magnæ, quod refert & ſequitur Angel. in ſuo tra. malefic. in verbo, hęc eſt quędam inquiſitio. in verſiculo quarto principaliter, columna prima, in fine in verſi. Item requirit quod inquiſitio.
7 Et †inquiſitio ab accuſatione in hoc diſcrepat, quia ſi non apparet quando fuit exhibita, accuſatio non valet, cum ſit de ſubſtantialibus dies in quo producitur, vt in dicta l. libellorū, & nota in l. in cauſis, C. de accuſatio. ſed ſecus eſt in inquiſitione, in qua ſi non appareret de die, dicit Barto. quod forte non vitiaretur proceſſus: nam dies, quo quis ſuper ipſa inquiſitione citabitur, vel dies in quo inquiſitus reſpondet inquiſitioni, ille poterit dici dies formatæ inquiſitionis. idem tenuit intrepide Prepoſ. in dicto capitulo per ſcripta. in §. libellorum, col. 1. in verſicu. Nota quod ſufficit. 2. q. 8. & dixi ſupra. q. 3. ſub iſto titulo.
8 An autem † inquiſitio, que formabitur in hoc caſu, concluſionem habere debeat? Bartol. in dicta l ſecunda, §. ſi publico. verſiculo tertio quęro numero decimotertio. dicit quod non, quemadmodum concluſio non eſt neceſſaria in libello accuſatorio. dicta l. libellorum. & habetur per Prepoſ. in dict. capitulo per ſcripta, §. libellorum. ſubdit tamen Bartol. in di-
9 cto, §. ſi publico, †quod de conſuetudine & in accuſatione, & in inquiſitione concluditur ſic: ſuper quibus omnibus & ſingulis intendit procedere, & punire culpabiles ſecundum formam iuris & ſtatutorum. idem dicit Angel. in tracta. malefic. in verbo, hęc eſt quędam inquiſitio. in verſicu. 4. prin. verſicul. & ſubdit. D. Angel. numero 53. ad idem Roman. ī conſil. 15. Bartholom. Cœpol. ī conſil. 14. columna tertia verſiculo. Nec obſtat. & Angel. in d. l. vacantia.

S V M M A R I V M.

1 *Inquiſitio an fieri poſſit non præcedente fama.*

Digitized by Google

Regulariter inquisitio non valet fama non præcedente.
2 *Stabilimentio non præcedit, nec inquisitio procedit.*
3 *Testes examinati in processu inquisitionis formatæ non præcedente diffamatione non probant.*
4 *In crimine lęsæ maiestatis valet inquisitio non præcedente diffamatione*
5 *Crimen lęsæ maiestatis est enorme delictum.*
6 *In enormibus delictis inquisitio formari poterit etiam fama & indiciis nõ præcedentibus.*
7 *In enormibus iuris solennitas non seruatur.*
8 *Rescriptum Papæ vel Imperatoris mandantis contra aliquem inquiri, ĕt non præcedente fama subreptitium videtur, & debet expectari secunda iussio.*
9 *Papa vel Imperator rescribens motu proprio præsumitur vti absoluta potestate.*
10 *Motus proprius excludit subreptionem.*
11 *Rescripta contra ius, licet in dubio concessa censeantur per importunitatẽ, tamen in rescriptis motu proprio concessis secus est.*
12 *Rescriptum motu proprio emanatum habet vim eandem quam habet secũda iussio.*

QVAESTIO IX.

1 NOno quæro, an inquisitio fieri possit nõ præcedente fama in crimine læsæ maiestatis? Dicas, †quod regulariter inquisitio non valet fama non præcedente. ca. qualiter & quando. de accusa. c. licet Heli. de simo. & late per Specula. in titu. de inquisitio. in Rubr. qualiter in inquisitione sit procedendum. per totum. maxime columna tertia, & Hostien. in titu. de inquisitione columna secunda, quomodo procedatur & late Præposi. in capitulo primo secunda. quæst. octaua. & per Angel. in tracta. suo malefic. in verbo, hæc est quædam inquisitio. in versicu. quarto principaliter. vbi dixit, quod requiritur quod fama publica a fide dignis præcedat, & non semel sed sæpius, & quod sit tanta quod scandalum generet. & sine periculo tollerari non possit. capitulo ad petitionem. & capi. qualiter & quando præallega. & capitu. cum oporteat. extra de accusationibus. & ita dixit Angel. in l. si vacantia, C. de bo.
2 vacan. libro decimo dicens idem Angel. †quod si ista diffamatio non procedit, nec inquisitio procedit: imo corruit inquisi-
2 tio formata non præcedente diffamatione. & † testes examinati in processu dictæ inquisitionis formatæ non præcedente diffamatione non probant: Specu. in ti. de inquisi. §. Nunc videndum. colum. 3. in principio. quem sequitur ibi Bald. in additione, & idem Specula. eodem titu. § nunc tractemus. colum. 11. versicu. Nam si aliqua. & sequitur Grammat. in consilio trigesimo octauo. columna tertia, in fin. numero vigesimo tertio. idem voluit Grammat. in suis votis, voto 3. numero trigesimoprimo. & trigesimosecundo. Dicas tamen † secus esse in cri-
4 mine læsę maiestatis, quia tunc quando proceditur contra imputatum pro crimine læsę maiestatis valet inquisitio non præcedente diffamatione, vt voluit Angel. in tracta. de malefi. in verbo, hæc est quædam inquisitio. in versicul. quarto principaliter. Etiam Bartol. in dicta extrauagan. ad reprimen. in verbo inquisitionem. numero vigesimonono. & Præposit. in capitu. primo colum. vigesimaseptima, versicu. in crimine tamen numero 64. secunda quæstio. octaua vbi dixit, quod in crimine lęsę maiestatis, etiam si fama non præcedat, sed occulte dicatur
5 iudici, iudex inquirere poterit. † Et est ratio, quia delictum hoc
6 est enorme. † in enormibus autem inquisitio formari poterit, etiam fama & indiciis nõ præcedentibus. facit text. in l. si quis in hoc genus. C. de episcop. & clericis, l. prima. C. de falsi. mon.
7 in † huiusmodi enim delictis iuris solennitates non seruantur, secundum Innocen. in capitu. cum omnes. de constitu. Bald. in l. quid ergo, §. pœna grauior. columna quarta, ff. de his qui notan. infam. & in crimine lęsę maiestatis. idem scribit Alciat. in capitulo pernitiosa. numero 46. 47. 48. de officio ordin. Vnum
8 tamen notatu dignum scias, † quod si papa, vel imperator mãdat contra aliquem inquiri, non obstante, quod fama non præcedat, rescriptum huiusmodi subreptitium videtur, & debet expectari secunda iussio, vt voluit Hostien. in capitu. qualiter & quando, el primo. de accusatio. & Præposi. in d. capit. primo
9 numero 60. 2. quæst. 8. Hoc † tamen limita non procedere, quãdo rescriptum huiusmodi esset factum motu proprio, quia tunc Papa vel Imperator præsumitur vti absoluta potestate, secundum Anton. de Butr. in capitulo constitutus. in tertia columna de rescrip. quem refert & sequitur Felin. in capitu. causamque el secundo. columna tertia versicu. tertio nota quod
10 licet papa, de testi. facit etiam, quia † motus proprius excludit subreptionem gl. in clemen. si Romanus. in verb. validam. de prębend. Felin. in capitu. causamque el secundo columna prima. in versicu. in glossa. placet, numero tertio de testibus, cap.
11 si motu proprio. de prębend. in 6. ad idem facit, quia † licet rescripta contra ius indubio censeãtur concessa per importunitatem, vt per glos. in capitulo primo in verbo, nascatur. de cõstitutio. in sexta tamen in rescriptis concessis motu proprio secus est dicendum, vt not. Bald. in l. quod fauore, columna tertia, C. de legibus. & Abba. in capitu. accedens. de prescription. & Felin. in dicto capitu. causamque. columna penultima in fine in versicu. decimo tertio not. numero decimosexto. de test.
12 ad idem facit, quia † Rescriptum motu proprio emanatum habet vim eandem, quam habet secunda iussio, vt no. Bald. in l. nec damnosa, C. de precibus Imperator. offerend. & Decius in capitulo si quando columna prima in fine de rescript. & vide quę dicam infra quęst. decimaquinta circa finem sub hac eadem rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Citatio an sit necessaria quando proceditur per viam inquisitionis in crimine læsæ maiestatis.*
2 *Inquisitio succedit loco accusationis, & est eiusdem naturæ cuius est accusatio.*
3 *An in citatione inseri debeat copia inquisitionis.*

QVAESTIO X.

1 DEcimo quæro, an sicuti quando proceditur ī crimine lętę maiestatis † via accusationis citatio necessaria est, vt vidimus supra quęst. 6. proxima prędecedente, ita sit qñ
2 per viam inquisitionis proceditur: circa hoc dicas? quod † inquisitio succedit loco accusationis, vt per Bart. in l. infamem, ff. de publ. iudic. Pau. de Castro in cons. 59 Ideo dicendum quod sit eiusdem naturę cuius est accusatio, l. 1. §. hęc actio, ff si quis testan. en. lib. esse iur. fuerit, ita cum specialis inquisitio fit contra certam personam, illa citanda erit, vt dixit Bald. in l. 4. § 1. ff. de conditio. ob turpem causam. facit tex. in ca. inquisitus, de electio. & in clemen. pastoralis. de re iudic. & per Alber. in tracta. suo de test. in 3. par. in ver. consequẽter. nu. 14. idem voluit Angel. in l. si vacantia, C. de bonis vacan. lib. x. ad idem tex. in extrauagan. ad reprimen. & habetur per Pręposi. in cap. 1. col. trigesima secunda versicu. imprimis. numero 81. 2. q. 8. allegat tex. in c. nos in quemq ũ. & c Deus omnipotens. & ca. vnus
3 2. q. 1. An autem † in tali citatione inseri debeat copia inquisitionis glo. in cap. prętera. de dilatio. dicit quod sic, attamẽ dicas sufficere reum citari ad respondendum super tali delicto sine alia expressione circunstantiarum, loci, temporis, seu indiciorum, quę sibi postea exprimentur in articulis, l. j. C. de exhiben. reis. Barto. in extrauagan. ad reprimen. in verbo. super dicto crimine, idem in l. inter accusatorem, ff. de publ. iud. & Salycet. in l. absentem, C. de accusatio. quos sequitur Pręposi. in dicto cap. j. & versi. in primis, supra allegato. Et quia de materia citationis fiendę cum p̄ inquisitionem vel accusationem proceditur īn hoc crimine late tradit Bar. in d. extrauag. ad reprimen. in verb. sup. in verb. per nuntium. in verb. per edictum & in verb. per literas. Ideo ibi videre poteris, & p̄ Doct. in cle. pastoralis. de re iud. & per Pręposi. in d. ca. j. loco prędallegato, īquibus locis ad saturitatem de istis citationibus fiendis scriptũ inuenies.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio an cęsset si ea pendente superueniat accusatio.*
2 *Pendente iudicio super inquisitione, si superueniat accusatio, cessat iudicium inquisitionis regulariter.*
3 *In crimine læsæ maiestatis superueniente accusatione non cessat inquisitio.*
4 *In crimine læsæ maiestatis & hæresis potest simul & semel procedi super vtraque, & sententia ferretur super inquisitione, vel super accusatione, prout melius in vno processu quam in alio probatum fuerit.*

QVAESTIO LIX.

1 VNdecimo quęro, si pendente † iudicio super inquisitione superueniat accusatio, an cesset iudicium inquisitionis? & regulariter videtur dicendum quod sic, † ut p̄ Bart. in l. tertia in fine. ff. ad legem Iuliam. de adulter. de hoc tamen uide latissime scripta per D. Prępo. in capitulo primo, colum. quadragesimaprima. quadragesimasecunda 2. q. 8. Et p̄ Ange. in tract. suo male. in uerb. hęc est quędam inquisitio. in uersic. Quęro an inquisitus, & ibi per August. de Arim. in sua addit. quę incipit, tu autem in hac materia adde Bartol. At † in crimine lęsę maiestatis dicas superueniente accusatore non cessare inquisitionem: ita tenuit Martin. de Laud. in tracta. suo de

Digitized by Google

de crimine læſæ maieſt.q.42.allegat Angel.in l. ea quidem,ff. de accuſa.& Bar.in d.l.3.ff.de adulte.adde tu Bart.in extrauag. ad reprimen.in ver.Denunciationem.idem tenuit Præpoſi.in c.1.colum.42.in verſi.Nam accuſatio ſuperueniens. nu. 108. 2.quæſt.8.allegat Innoc.in c.ex parte.de verbo.ſignifica. Ant. de Butr.in c.qualiter & quando.el 2.in §.debet igitur.de accuſat.& Bar.in d.l.ſi maritus,§.j.ff.de adult.& Angel.in l.ſi vacantia.col.35.C.de bon.vacan.li.10.idem voluit idem Præpo.in d.
4 c.j.colum.43.vbi dixit,†quod in crimine læſæ maieſta.& Hæreſis poterit ſimul & ſemel procedi ſuper inquiſitione & ſup accuſatione,& ſententia ferretur vel ſuper inquiſitione,vel ſuper accuſatione, prout melius in vno proceſſu quam in alio probatum fuerit,allegat tex.in c.per hoc. de hære. in 6.

SVMMARIVM.

1 *Si iudex procedens in crimen læſæ maieſtatis ſit inimicus illius contra quē procedit,an iudicare poterit.*
2 *Regulariter omnis exceptio,quæ contra accuſatorem opponi poteſt, contra iudicem opponi poterit,excepto eo quod concerneret quia eſt magiſtratus.*
3 *Inimicus repellitur ab accuſatione in crimine læſæ maieſtatis.*
4 *Omnes exceptiones quæ opponi poſſunt contra iudicem inquirentem remiſſiue.*

QVAESTIO XII.

DVodecimo quæro, quid dicēdum eſt quando iudex inquirens ſit inimicus illius. contra quem inqrit†de crimine læſæ maieſt.Dicas quod iudex con-
1 tra quem opponitur inimicitia capitalis non poterit eſſe iudex.capitu.qualiter & quando el 2.iuncta gloſſ.ibi.in verſi.ad inquirendum.de accuſatio.ad idem facit,quod dixit Barto.in l.2.§.ſi ex publico.in verſicu. item quæritur vtrum contra iu-
2 dicem,ff.de adult.vbi dixit,†quod regulariter omnis executio quæ contra accuſatorem opponi poteſt, contra iudicem opponi poterit,excepto eo quod concerneret, quia eſt magiſtratus.& hoc ſequitur Ange.in tract.de malefi.in verb.Hæc eſt q̄dam inquiſitio.in verſi.quinto principaliter quæritur,in verſi.
3 ſecundo poteſt opponere. Inimicus†autem repellitur ab accuſatione in iſto crimine,vt dicam infra in titu.qui accuſ.poſſunt.quæſt.6.ad idem Salicet.in l.ea quidem. verſicu. quinto, C.de except.Angel.in l.ſi vacantia,C.de bonis vacan. libro x. ad idem Alexand.in conſilio 64.& in conſilio 73.& in conſilio 175.in ſecundo volumine & Cuman.in conſilio 27.& vide ad prædicta Præpoſit.in capitulo primo columna quarantеſima.in fin.in verſicu.Nam iudex inquirens.2.quæſt.octaua
4 †vbi etiam ponit omnes exceptiones,quæ opponi poſſunt cō tra iudicem inquirentem.vide etiam Speculato.in titu. de inquiſi.§.j.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitio in crimine læſæ maieſtatis an fieri poſſit contra diffamatum a ſuis inimicis.*
In crimine læſæ maieſtatis etiam infames admittuntur ad accuſandum,& teſtificandum.
2 *In crimine læſæ maieſtatis inimicus repellitur a iudicando, & a teſtimonio,& etiam ab accuſando.*

QVAESTIO XIII.

DEcimo tertio quæro. an inquiſitio ſuper crimine læſæ maieſtatis fieri poſſit contra diffamatum a ſuis inimicis,& maliuolis ? videbatur dicendum q̄
1 ſic:†quia etiam infames admittuntur ad accuſandum,& teſtificandum in tali crimine l. famoſi. & ibi Docto. ff. ad legem
2 Iuliam de adulter. Contrarium tamen dicas: †quia inimicus repellitur a iudicando in huiuſmodi crimine, vt in proxima præcedenti queſtio.Item repellitur a teſtimonio,vt dicā infra in rubrica quomodo crimen leſę maieſtatis probetur. quæſtione ſecunda.Item repellitur ab accuſando,vt dicam infra in rubrica qui accuſ.poſſunt quæſt.6.facit pro iſta concluſione text.in capitulo qualiter & quando.el ſecundo.de accuſatio.& ea quæ voluit Angel.in l.ſi vacantia,C.de bonis vacā ti libro decimo.Iſtam concluſionem tenet etiam Cataldi.de Boncomp.in ſuo tracta.de Syndic. in verſicu. adde quod licet iudex.numero 142.& Abb.in d.capi.qualiter & quando. el 2. in verſicul.quo ad primum.numero 29.& ibidem Io.de Ana. colum.ſi.

SVMMARIVM.

1 *Vſque ad quantum tempus inquiri poſſit de maleficio.*
2 *In crimine ſuppoſiti partus perpetuo agi poteſt.*
3 *In crimine parricidii idem eſt.*
4 *Idem in crimine læſæ maieſtatis,& apoſtatatus.*

QVAESTIO XIIII.

DEcimo quarto quæro, vſque ad quantum tempus inquiri poſſit de maleficio?Dicas, quod a
1 die commiſſi criminis † vſque ad annos viginti & non vltra,vt in l.ait prętor,ff.ad leg.Aqui.l.querela,§. falſi. C. C.de falſ.ita dixit Bonifac.de Vitelli.in tra.ſuo malefi.in rubr. de inquiſitio.& earum form.colum.fin.in verſic. ſed vſque ad quod tempus.idem tenuit Ioan.Fran.Balb.in tract.ſuo de præſcrip.in 2.par.4.partis princi.fol.94.in verſicu. ſecundo quęro. verſi.Amplia iſtam,& iſte tracta.habetur in volu.tract.ſecundum Venetam impreſſionem Tomo 3.Iſtam concluſionem, quod officium iudicis inquirendi ſuper maleficio commiſſo duret annis 20.tenent Bartol.Angel.& Salicet.in d.l.querela, C.de falſ.& ibi commun.Doct.habetur etiam per Nicol.Boe. in ſuis Deciſ.in prima parte Deciſio.26. vbi iſtam concluſionem late examinat.Hoc tamen ſane intellige,niſi per ſtatutū ciuitatis breuius tempus ad inquirēdum de delicto ſtatutum
2 foret,vt eſt in ciuitate Brixiæ,& Vincentię. Fallit†hoc in crīe ſuppoſiti partus in quo perpetuo agi poteſt,l.qui falſam, §.1. ff.ad legem Cornel.de falſ.Item fallit†in crimine parricidii,l. fina.ff.de parricid.l.in cognitione,ff.ad Sylle.& ſequitur Bon. loco pręallega.& habetur per Balbum,in d.ſuo tracta.de prę ſcrip.loco proxime allegato.Idem dicendum†puto in crimine læſæ maieſtatis viuente reo,nam contra ipſum agi poterit & inquiri donec vixerit,ſecus eo mortuo, tali namque caſu cum tractetur ſolum de damnanda ipſius memoria, ius accuſandi & inquirendi ſolum quinquennio durabit,vt ſcripſi in fra queſtione 23.idem in crimine apoſtatatus,in quo agitur perpetuo reo viuente,eo autem mortuo ſolum quinquennio durat actio,vt eſt gloſſ.in l.querelam.in verbo,ſicut cœtera, C. ad legem Cornel.de falſis.vide ea quæ ſcripſi infra quæſtione vigeſimanona.

SVMMARIVM.

1 *In crimine læſæ maieſtatis an poſſit per denuntiationem procedi,& Denūtiatio quid ſit.*
2 *Denuntiare quid ſit.*
3 *Quot ſint ſpecies denuntiationis.*
4 *Per viam denuntiationis procedi poteſt denuntiante non nominato.*
5 *Denuntianti non poteſt opponi quod ſit infamis.*
6 *Denuntians vim habet cuiuſdam inſtigatoris,ideo deſiſtendo incidit in Turpilianum.*
7 *Quilibet,qui admittitur ad accuſandum,admittitur etiam ad denuntiandū & qui prohibetur accuſare,prohibetur denuntiare.*

QVAESTIO XV.

DEcimo quinto quæro. an procedi poſſit. in hoc crimine læſæ maieſtatis per denūtiationē? Dicas quod ſic:tex.eſt in extrauegan.ad reprimen quę in hoc inducit quid nouum in hoc crimine.Nam de iure antiquo denūciatio non admittebatur niſi per officialem, vt l.diuus,ff.de cuſtodia reo.& l.ea quidem,C.de accuſatio.ita di
1 xit Bar.in d.extraua.in verbo denunciationem. †Sed quęro, quid ſit denuntiatio,Docto.commun.in rub.de accuſatio.(vt teſtatur ibidem Felin.in verſi.quæro quid ſit accuſatio.)ſic eā diffiniunt.Denuntiatio eſt ius deferendi criminis alicuius hominis doli capacis ad pœnitētiam vel correctionem,legitima monitione præcedente.Hoſtienſ.vero ſic eam diffinit:Denuntiatio eſt criminis alicuius apud iudicem ſine inſcriptione legrtimę facta delatio ad pœnitentiam peragendam, vel aliam legitimam pœnam imponendam, vel etiam ad vtrunque.& iſta deſcriptio comprehendit omnem ſpeciem denūtiationis, quam ſequitur Præpoſit.in cap.1.in verſic.Circa denunciatio
2 nem.numero 145.2.q.8.Denuntiare†autem ſecundum Salycet.in l.ea quidem,C.de accuſatio.eſt crimen alicuius deferre apud competentem iudicem ſine inſcriptione legitima ad pę nitentiam peragendam,vel aliam legitimam pœnam ſubeun
3 dam. Quot † autem ſint ſpecies denuntiationis: Salycet.

Digitized by Google

loco prȩallegato,& Bart.in dicta extrauagan. ad reprimen. in verſicu.per denuntiationem,& Angel.in tracta.de malefic.in verſicu.Nec non ad denunciationem.dicunt,quod denuntiationis plures ſunt ſpecies:nam alia eſt Euangelica, alia Canonica:alia regularis,alia iudiciaria.& habetur per Doct.in cap.
4 nouit.de iud.Attamen ſolum de iudiciali nunc tractamus,†& per viam denuntiationis procedi poteſt denuntiante non nominato, & ſi pendente iudicio ſuper denuntiatione ſuperueniat accuſator non ſopitur propterea iudicium ſuper denuntiatione,vt dixit Barto.in d.extrauagan.loco ſupra allegato.fa
5 ciunt dicta ſupra q.10.proxima præcedenti. †Nec denuntianti opponi poſſet quod ſit infamis,vt dicit Bart. in d. extrauag.
6 in ver.& contra perſonas.Vnum tamen nō omitto†quod denuntians vim habet cuiuſdam inſtigatoris,ideo deſiſtendo incidit in Turpilianum,l.ab accuſatore,§.Denuntiationis.& l.j. §.incidit,ff.ad Turpil.& habetur per Barto.in d.extrauagan.in
7 verbo,denuntiationem.in princ.Et ſciast†quod quilibet, q admittitur ad accuſandum,admittitur ad denuntiandum,& omnis qui prohibetur accuſare prohibetur denuntiare, iuxta l.q accuſare.cum l.ſequent.ff.de accuſa.& cap.cum omni . extra. de accuſatio.ita dixit Salicet.in d.l.ea quidem.verſicu. 3.ratione materiæ.vide tamen ad prædicta Ange.in tracta.malefi.in d.verbo,nec non ad denuntiationem.in verſic.ſecundo principaliter quæritur,& ibidem Auguſt.in ſua additione quæ incipit,tu autem in hac materia adde.& late ponit Præpoſit.in cap.primo,colum.60.in verſic.An prohibitus accuſare.vbi in hoc articulo notabilem facit diſtinctionem, & plene tractat materiam denuntiationis.2.q 8.de qua etiam Angel.in dicto tractatu de malefic. in dict. verbo. Nec non ad denuntiationem.per totum.

S V M M A R I V M.

1 *In crimine læſæ maieſtatis,ſiue procedatur per accuſationem,ſiue per inq tionem ſeu denuntiationem quid ſit officium iudicis.et Iudex quocunq; modo procedat in crimine læſæ maieſtatis ſemper veritatem inquirere debet.*

2 *De crimine læſæ maieſtatis quandoque quis falſo accuſatur, & ponitur pulchrum exemplum quod accidit in perſonas Nob.Veronens.Comi.de Pompeis.*

3 *Si iudici poſt ſententiam condemnatoriam appareret de innocentia rei, id principi ſcribere debet, nec executioni mandare ſententiam.*

4 *Si princeps mandaret contra aliquem fieri executionem alicuius ſententiæ capitalis,non erit illico parendum quando appareret de innocentia rei poſt ſententiam,ſed expectanda eſſet ſecunda iuſſio, & principi reſcribendum.*

5 *Iudex ſi mandatum habet a principe quod aliquem etiam ſine cauſæ cognitione morti tradat,illum mori faciendo iuſte facit,& exequitur ſine peccato.*

6 *Princeps eſt lex animata in terris.*

7 *Acta principis præſumuntur legitime facta.*

8 *Non eſt qui principi dicat,cur ita facis.*

9 *Principis error ius facit.*

10 *Antiochus tertius Aſię rex omnibus regni ſui Vrbibus ſcripſit,quod ſi aliquid in literis,quæ eius nomine ſcriberentur,eſſet quod legibus aduerſari videretur,crederent eaſe ignaro ſcriptas fuiſſe, & propterea eis nō parerent.*

11 *Sanum conſilium eſt,cum aliquid a principe contra ius mandatur ſuperſedere,& reſcribere,expectando ſecundam iuſſionem.*

12 *Vbi maius eſt periculum ibi cautius eſt agendum.*

13 *Licet iudex,qui habet cauſæ cognitionem,debeat ſuperſedere, & reſcribere cum aliquid ei a principe contra ius mandatur, ſecus tamen eſt in executore, qui ſententiam ſuperioris etiam iniuſtam exequi debet.*

14 *Iudex ſi ei mandetur a principe vt exequatur ſententiam criminalem & corporis afflictiuam iniuſtam,debet ſuperſedere,& reſcribere,maxime quando conſtat de innocentia eius contra quem ſcribitur.*

15 *Si princeps motu proprio ſcribat vt aliquis morti tradatur, non eſt expectanda ſecunda iuſſio.*

16 *Secunda iuſſio & motus proprius æquiparantur.*

QV AESTIO XVI.

DEcimo ſexto quæro. ſiue procedatur per accuſationem,ſiue per inquiſitionem ſeu denuntiationem,quid ſit iudicis officium? In quo articulo
1 dicas, † quod quocunque modo iudex procedat in dicto crimine ſemper veritatem inquirere debet pro vtraque parte.facit tex.in authentic.qui ſemel.C.quomodo & quando iudex. ibi,perquiſita veritate.ita dixit Bartol.in extrauagan.ad reprimend.in verbo,receptionem.ad idem tex.in l.famoſi,ff.ad legem Iulia.de adulter. & illud procedit etiam in quocunque alio delicto.facit tex.in capit.Deus omnipotens.2.quæſt.j.& c. j.ſemper eadem cauſa,& q.Et in crimine læſæ maieſtatis,q veritas inquirenda ſit per iudicem,eſt optimus text.in l famoſi, ibi,ſed in veritate.ff.ad legem iul.maieſt. imo cum dictum cri
2 men ſit atrociſſimum,†& ſæpe aliquibus ab eorum æmulis & inimicis falſe impingatur,vt fieri quandoque vidi, præſertim de anno 1551.contigit in ciuitate Venetiarum,quod quidam ſcęleſtiſſimus presbyter Veronenſis capitali odio proſequens magnificum Comitem Ioannem Paulum de Pompeis & fratres nobiles Veronenſes, quorum progenitores & ipſi ſemp de inclita Venetorum Republica optime meriti fuere, confictis quibuſdam falſis literis, quæ videbantur ſcriptæ manu ipſius Comitis Ioannis Pauli,eundem apud illuſtriſſimos Prę ſides Decemuiralis Conſilii,quod machinatus fuerit ciuitatē Veronę alieno Dominio ſupponere,accuſauit. Tandem huiuſmodi accuſationis falſitate comperta accuſatorem ipſum vidi ego ad geminas columnas laqueo ſuſpenſum,& ſic tanti facinoris pœna luit.Præfatus vero Magnificus Comes Ioānes Paulus cum cęteris eius fratribus non ſolum abſoluti fuere, verum etiam a prędicto excelſo Decemuirali Conſilio muneribus ob ſinceram eorum progenitorumque ſuorum erga illuſtriſſimum Dominium Venetum fidem donati .Ideo iudices,cum aliquis de dicto delicto accuſatur,ſoliciti & diligentiſſimi eſſe debent ad inquirendam veritatem,iuxta tex. in dicta
3 l.famoſi.†Quinimo ſi iudici poſt ſententiam condemnatoriam appareret de Innocentia Rei, id principi ſcribere debet,nec executioni mandare ſententiam,l.prima, §.ſi quis vltro ff de quęſtio.Ita voluit Bartol.loco proxime allegat.quod reaſſumit Ioan. Ignęus in ſua diſputa. An Rex Francię recognoſcat imperatorem.numero 124.& numero 125. adducēs tex.in l.Diuus.ff.de re iud.

4 Quinimo † ſi princeps mandaret contra aliquem fieri executionem alicuius ſententię capitalis,non erit illico parendū quando appareret de innocentia rei poſt ſententiam,ſed expectanda eſſet ſecunda iuſſio,& principi reſcribendum.facit tex. in capitu.ſi quando.de reſcriptis & in terminis tex.in l.ſi vendicati,C.de pœn.capitu.cum apud.ſexta quęſt.tertia & habetur per Moder.in l.prima,C.de ſumma Trini.& fide catho. ad idē facit text.cum gloſſ.in §.deinde.in Authentic.de mand.princ. vbi glo.inuehit contra eos,qui non audent reclamare contra literas imperatoris vel papę iniuſtas.ad idem glo. in §. fina.in Authen.vt determi.ſit nume.clericorum.in verbo, contradicere.& late per Igneum.in d.ſua diſputatione numero.125.& 126.vbi videtur impugnare dictum Cyni in l.reſcripta,C.de p̄
5 cibus Impera.offerend.approbatum per Abba.in capi.quanto.de iureiurando.Nam dixit Cyn.in d. l. reſcripta.†quod iudex ſi mandatum habet a principe,quod aliquem etiam ſine cauſę cognitione morti tradat,illum mori faciendo, id iuſte facit,& exequitur ſine peccato:mouetur Cyn.duplici ratione.
6 Prima quia†princeps eſt lex animata in terris,§. fi. in Aut. de conſul.colla.4.
7 Secunda ratio eſt,quia † acta principis pręſumuntur legitime facta.
8 Tertiam rationem dicas eſſe.quia†non eſt qui principi dicat,cur ita facis c.quamuis.de pœn.diſt.3.
9 Quarta ratio erit,quia†principis error ius facit.l.3. §.fina.ff. de adimendis legat.facit tex.in §.ſed & quod principi.Inſti. de iure naturali,gent.& ciuil.ſubdit tamen idem Ignęus, quod tutius erit iudici expectare ſecundam iuſſionem, per textum in capitu.apud Theſſalonicam 11.quæſt.3.& dict.cap. ſi quando.de reſcr.

Nec iuſto principi moleſtum erit,quod eius iuſſa, quę iudici,cui iuiunguntur,non iuſta videntur,executioni miſſa non
10 fuerint.facit,quod†de Antiocho tertio Aſię rege ſcribitur.Is enim omnibus regni ſui Vrbibus ſcripſiſſe traditur, quod ſi quid in literis,quę eius nomine ſcriberentur, eſſet quod legibus aduerſari videretur,crederent ignaro ſe eiuſmodi literas ſcriptas fuiſſe,& propterea eis non parerent.facit tex.in l. di-
11 gna vox.C.de legi.ſanum†igitur erit conſilium iudicis,cui aliquid ſimile,a principe demandatur,ſuperſedere & reſcribere expectando ſecundam iuſſionem,tum quia,(vt inquit iuuenalis)nulla vnquam de morte hominis cunctatio ſera eſt.Tum
12 quia,†vbi maius eſt periculum ibi cautius eſt agendum. cap. vbi periculum.de electionibus.in ſexto & pręſertim quia hoc conſilium reſcribendi,quando mandatur quod iniuſtum nobis videtur,eſt introductum a ſacris Canonibus,vt in dicto capitulo ſi quando.de reſcriptis.†& licet iſta concluſio,quod iu
13 dex in caſu pręmiſſo ſuperſedere debeat,procedat quādo ſcribitur iudici qui habet cauſę cognitionem,ſecus dicendum videtur in executore,qui ſententiam ſuperioris etiam iniuſtam exequi debet capitulo paſtoralis,§.quia vero, ff.de officio de legatis, & capitulo ſi quando eodem titulo attamen

id

Digitized by Google

4 id ſane intelligendum eſt,† niſi eſſemus in ſententia crimina
li & corporis affictiua; vt nota.Abb.poſt Innocen. in dicto §.
quia vero. & maxime hoc procedit quando conſtaret de in-
nocentia eius contra quem ſcribitur:nam tunc omnino eſſet
ſuperſedendum,vt not.Bald.in l.additos.circa finem. verſic.di
cit etiam Innocen.Cod.de epiſco.audien. vnum tamen ſcias,
15 †quod quando literæ principis alicui ſcriptæ, vt aliquem
morti traderet,eſſent ſcriptæ motu proprio, eo caſu ſecunda
iuſſio non eſſet expectanda:†quia ſecunda iuſſio,& motus p-
16 prius æquiparantur,vt not.Bald.in l.nec damnoſa.C.de preci-
bus Impe.offeren.quod dictum pro ſingulari notat Roma.in
l.ſi vero.in §.de viro.ff.ſolu.matrimo.in 31.fallen.Alexand.in
l.1.in princ.ff.quod quiſque iur.refert & ſequitur Deci. in di.
capitulo,ſi quando colum.1.in fi.de reſcr.

SVMMARIVM.

1 *Accuſator in crimine læſæ maieſtatis an cogatur proſequi ſuam accuſatio nem,& nemo inuitus accuſare compellitur.*
2 *Accuſator ſuæ acceſationi renunciare poteſt.*
3 *Accuſator an & quando poſſit deſiſtere a ſua accuſatione impune.*
4 *In crimine læſæ maieſtatis iudex cogit accuſatorem ad proſequendam ſuã accuſationem.*

QVAESTIO XVII.

DEcimo ſeptimo quæro, An accuſator in crimine læſæ maieſtatis cogatur proſequi ſuam accuſationem? videtur dicendum quod non: quia
1 †nemo inuitus agere vel accuſare compellitur.l. vnica.Codi.
vt nem.inuit.ager.vel accuſa.cogat.† Et accuſator ſuæ accuſa
2 tioni renunciare poteſt.Barto.in l.maritus.§.ſi negauerit. ff.de
adulte.Salice.in l.ſi ea.C.qui accuſa.non poſſunt.Bald.in l.trã
3 ſigere.C.de tranſact.& Alexand.in dicto §.ſi negauerit.Et†an
& quando accuſator impune poſſit deſiſtere a ſua accuſatio-
ne,late ſcribit Præpoſi. in cap.1.columna nona.ſecun.quæſt.
8.vbi dixit,quod ſi citato reo ad reſpondendum accuſationi
contra eum propoſitæ,ipſe non compareat, vel ſi reus non-
dum erat citatus, eo caſu poteſt accuſator impune deſiſtere
ab accuſatione.l.quæſitum.& ibi Bart.l.in ſenatus.§. qui poſt.
ff.ad Turp.l.Miles.§.ſocer.ff.de adulte.no.in cap.licet.& in ca.
qualiter & quando,el ſecun.de accuſatio. prædicta tamen re-
gulariter procedunt,†ſed in crimine læſæ maieſtatis ſecus, eſt
4 nam in eo ſpeciale eſt,quod iudex cogat accuſatorem ad pro
ſequendam ſuam accuſationem, vt voluit Ange. in l.accuſa-
tionis.Cod.de accuſatio.idem voluit Mar.de Laude in tracta.
ſuo.de crim.læſæ maieſta.quæſt.44.

Et pro iſta concluſione eſt text. ad literam in l. fallaciter.in §.fine.C.de abolitio.ibi,vt inuiolata maieſtate, aperte enim ibi dicitur, abolitio criminis: non datur in crimine violatæ maieſtatis,aut patriæ oppugnatę, vel proditæ.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatus,inquiſitus,vel denunciatus de crimine læſæ maieſtatis citatus & veniat ad ſe defendendum, ſi non compareat in termino ei in citatorio aſſignato,an damnari debeat.quia ex ſola contumacia de iure communi quis noo habetur pro confeſſo.*
2 *Reus per legitimas probationes conuinci debet,vel per confeſsionem.*
3 *Si iudici conſtet citationem non peruenieſſe ad notitiam citati, vel citatum fuiſſe legitime impeditum quominus venire potuerit,an poſſit tunc procedere contra talem citatum non valente comparere.*
Et dicitur & non, imo proceſſus eſt ipſo iure nullus.nu. 6.
4 *Legitime impeditus quominus comparere poſſit, contumax dici non poteſt.*
5 *Ad hoc ut quis dicatur neglexiſſe comparere,requiritur ſcientia citationis, & & non fuerit legitime impeditus.*
6 *Si in termino citationis aliquis compareat ad excuſandum citatum, & dicat illum eſse in lõginquis partibus, adeo quod impoßibile eſſet comparere infra terminum citationis,vel dicat citatum legitime impeditum comparere non poſſe,& offerat ſe probaturum,iudex debet dare citato alium terminum habilem ad comparendum.*
7 *Iudex,qui terminum habilem ad comparendum abſenti vel legitime impedito aſſignare neglexerit,fecit ut proceßus ſit nullus.*

QVAESTIO XVIII.

DEcimooctauo quęro, Accuſat' inquiſit', vel denũciatus,de crimine læſæ maieſtatis, citatus per nuncium, ſiue literas, vel per edictum, (iuxta in extrauagan.ad reprimen.)quod veniat ad ſe defendendũ,ſi non compareat in termino ei in citatorio aſſignato, an damnari debeat tex.in dicta extrauagan.dicit quod ſic: Hoc terribile eſſe dixit Ioan.Igneus, in ſua copioſa diſputatione, an Rex Franciæ recognoſcat Imperatorem.numero centeſimo-
1 uigeſimotertio.& centeſimouigeſimoquarto. † cum ex ſola
contumacia de iure communi quis non habeatur pro confeſ
ſo,vt per Barto. in l.lex Cornelia.§.fina.ff.ad Syell. & idem
2 Barto.in dicta extrauagan.in verſicu.receptionem.Reus † eũ
per legitimas probationes conuinci debet.l.fina.Cod.de pro-
batio.cap.Nos in quenquam.ſecun.quæſt.j.ſiue per confeſſio
nem. dicta l.lex Cornelia.ff.ad Sylle.& l.qui ſententiam.in fi.
C.de pœn. l.inde Natius. §. fina. cum l.ſequenti.ff.ad legem
Aquil.
3 † Sed quid erit dicendum ſi iudici conſtet quod citatio non
peruenerit ad notitiam citati,vel quod citatus fuerit legitime
impeditus quominus venire potuerit,vt puta quia citatus tẽ-
pore citationis erat alibi detentus in carceribus pro debito ſi-
ue delicto, & ſic non fuit in eius poteſtate poſſe comparere:
4 †Iſte enim contumax dici non poterit.l.contumacia. §. con-
tumaciæ.ff.de re iudica.l.de vnoquoque.§.primo.eodem titu.
Barto.in conſi.ducenteſimouigeſimooctauo.Catharina accu
ſauit,in verſicu. Quinto quod ipſe publicatio, an tunc iudex
procedere poſſit contra talem citatum non valentem com-
parere? Et dicas quod non per tex.in dicta extrauag.ad repri-
men.ibi citatum neglexerit in termino perſonaliter.& c.nam
5 † ad hoc vt qnis dicatur neglexiſſe comparere requiritur ſciẽ-
tia citationis,& & non fuerit legitime impeditus.

Quinimmo,ſi tali caſu iudex procederet,proceſſus eſſet ip ſo iure nullus,tali namque caſu citatus nec vere nec ficte ne gligit comparere,ita tenuit Barto.in prædicta extrauagan. ad reprimen.in verſicu.neglexerit.allegat no per gloſ. in l.quæſi-
6 tum.ff.de re iud.verum,†ſi in termino citationis aliquis com parens,excuſando citatum,dicat illum eſſe in longinquis par tibus,adeo quod impoſſibile eſſet compare infra terminum ĩ citatione contentum,puta octo dierum,quia intra dictum ter minum notitiam dictæ citationis citatus habere non poteri t, vel dicat citatum eſſe legitime impeditum & comparere nõ poſſe,quod excuſator offerat ſe probaturum: eo caſu cita to dari deberet alius terminus habilis ad comparendum: & multoties ſeruari vidi in alma ciuitate Venetiarum, vbi æqui tas quam maxme conſideratur.

7 Sin autem † terminum habilem iudex aſſignare cõtempſe rit:eo caſu proceſſus contra talem agitatus erit nullus, vt di cit Barto.in dicta extrauagan.in verſicu.neglexerit.

SVMMARIVM.

1 *An in crimine læſæ maieſtatis proceſſus contra reum formatus publicari debeat.*
2 *Quod teſtium examinatio in crinalibus fiat in ſecreto eſt de iure naturali ſeui Duino.*
3 *Illa conſtitutio regniſi quis per inquiſitionem, quomodo procedat.*
4 *Reo accuſato inquiſito vel denunciato de crimine læſæ maieſtatis proceſſus publicari debet, vt ſuas poßit facere defenſiones.*
5 *In crimine Hæreſis teſtes publicantur.*
6 *Quid obſeruetur in ciuitate Venetiarum in cauſis criminalibus,circa publi cationem proceßus.*

QVAESTIO XIX.

DEcimo nono quæro, An ĩ crimine læ-
1 ſæ maieſtatis proceſſus contra reum formatus†pu-
blicari debeat? Barto.in extrauagan. ad reprimen.
in ver.figura iudicii. in verſicu. circa vero dicta teſtium. dicit,
quod glo.in l.ſi quando.Cod.de teſtib.dicit,†quod per Danie
2 lem inductum fuit,quod teſtium examinatio in crimnalibus
fieret in ſecreto, vt legitur Danielis capit.14. & ſic hoc eſt de
iure naturali ſeu diuino:Ideo dicit Barto. quod ex hoc ſequi-
tur,quod publicatio teſtium fieri debeat: nam ſi ſecus fieret
auferretur reo defenſio:cum proceſſu nõ publicato oppone-
re nun poſſet contra teſtes & eorum dicta.quod iuri naturali
3 repugnaret.Idem†tenuit Math.de Afflict.in cap.1. in §.& bo-
na committentium colum.1.numero 9.in titu.quæ ſint rega.
in vſibus feudorum,vbi dixit,quod conſtitutio regni, quæ in-
cipit,ſi quis per inquiſitionem:quæ vult quod in crimine læſæ
maieſtatis non detur copia teſtium parti inquiſitæ niſi facta
conſultatione cum rege,& ſi rex reſcripſerit dandam, dari de
bere,alios non: locum habet quando crimen læſæ maieſtatis
eſt commiſſum cõtra regem videlicet ipſius regis perſonam
ſecus ſi eſſet comiſſum cõtra illius collaterales.Erit ergo con-

culſio,

Digitized by Google

4 clusio, † quod processus publicari debet reo accusato, inquisito, vel denunciato de tali crimine: ad hoc vt suas possit facere defensiones pro qua cōclusione faciunt quæ scribit Præp. in cap. nominationis. in §. sententia. in versicu. publicatio autem. vbi dixit, quod publicatio processus fit ne ius partis læda tur. 2. quæstio. 6. facit etiam pro dicta conclusione text. iuncta glo. in cap. fina. de hæreti. in 6. vbi habetur, † quod in crimine
5 hæresis testes publicantur, ad idem est tex. in cap. quoniam frequenter. in §. sunt & alij ext. vt li. non contest. vbi expresse dicitur, ꝙ in causa inquisitionis testes publicari debent.

Et de ista materia publicationis testium in causa criminali, vide etiam per Ange. in tracta. suo malefi. in verbo, quia iudex dictum processum publicauit. & ibi August. de Arim. in
6 sua addi. attamen † in alma Ciuitate Venetiarum secus seruatur: nam in criminalibus, neque reis datur copia indiciorum, neque ei publicantur attestationes, neque testium nomina, vt possint suas facere defensiones. Bene possunt ipsi rei in eorum constitutis dum examinantur dicere, si forte contra me examinati essent talis & talis, eis sic & sic oppono, quod probare intendo per tales & tales testes, eos nominando, & testes per ipsos reos nominati examinari debent demum. Sed formato toto processu tam ad offensam quam ad defensam publicatur reis processus, & facta publicatione non admittitur alter reus ad opponendum contra personas testium: nisi ad producendum scripturas publicas, ex quibus appareret quod testes examinati contra ipsum essent condemnati, vel banniti, siue infames effecti, qui stylus, licet videatur aliquantulum durus, tamen seruandus est, l. prospexit. ff. qui & a quibus.

SVMMARIVM.

1 *An crimen læsæ maiestatis simul cum pęna morte rei extinguatur, & generaliter quæcunque crimina simul cum pęna morte extinguuntur, ꝙ procedit etiam si post latam sententiam contra eum appellatione pendente reus mortuus fuerit.*
2 *Si reus ante sententiam mortuus fuerit, siue ipse mandauerit delictum fieri, siue ipse fuerit, eius bona suis reseruantur hæredibus.*
3 *Bona rei qui viuens condemnatus fuit suis non reseruantur.*
3 *In crimine læsæ maiestatis proceditur, dato ꝙ reus pendente iudicio vel eo nondum cępto mortuus fuerit.*
5 *Quomodo formari debeat libellus, & contra quem quando de crimine læsæ mniestatis post obitum rei proceditur.*
6 *Forma inquisitionis contra memoriam alicuius proditoris.*

QVAESTIO XX.

1 VIgesimo quæro, Clarum est in iure, † ꝙ generaliter quæcunque crimina simul cum pęna morte extingoū tur. l. 1. & 2. C. si reus vel accusa. mor. fuer. 24. quæst. 2. c. in summa quod etiam procedit si reus post latam contra eum sententiam pendente appellatione mortuus fuerit. l. fin. C. si reus vel accusa. mor. fuerit. l. 2. C. si pendente appella. reus mortuus fuer. † Et in istis casibus, siue reus mand. uerit delictum fieri, siue ipse fecerit, eius bona eo mortuo suis reseruā
2 tur hæredibus. l. defunctis. C. si reus vel accus. mor. fuerit. fallit
3 tamen † hoc quando quis condemnatus fuisset, vt l. eorum, & ibi no. Bart. C. de iu. fis.

Quid dicemus in crimine læsæ maiestatis? Dicas in eo secus esse, propter immanitatem ipsius criminis. Nam † in eo ēt
4 post obitum imputari de tali crimine, si mortuus quis fuerit pendente iudicio, siue eo nondum cœpto, procedi super eo potest. l. penu. & vlti. Cod. ad legem Iul. maiesta. l. fina. ff. ad le. Iul. maiest. §. publica. Inst. de publ. iudic. ad idem est bonus tex. & ibi glo. in verbo, maiestatis. in l. ex iudiciorum. ff. ad accusa. & est bona glo. in cap. in summa. vigesima quarta. quæst. enumerat omnes casus in quib. proceditur post obitum alicuius. ad idem glo. in cap. accusatus, de hæret. in 6. iuncto ibi text. in verbo, post mortem. & no. in §. interdum. Insti. de hæred. quæ ab intestato defe. Et isto casu non damnatur defunctus, sed eius memoria, vt per dictū §. per contrarium. Inst. eodem titu. & l. secun. in fi. C. de testam. manum. & in d. l. fina. C. ad legem Iul. maiest. Roma. singu. 432. incipit, de crimine læsę maiestatis, & singu. 778. incipiente, tu scis quod in casibus in quibus, & habetur per Barto. Cœpo. in consilio decimoseptimo. visa commissione. colum. 3. numero 3. idem tenuit Henrjc. Boich. in c. si Episcopus. colum. 1 verisicu, super eo. extra de hæret. quod tamen dicit procedere in crimine perduellionis, idest, illius, qui hostili animo aduersus Rempublicam vel Principem animatus fuit. l. fi. ff. ad l. Iul. maiest. & ibidem connumerat alios casus in quibus post obitum proceditur.

5 Sed videamus † qualiter confirmari debeat libellus, quando post obitum deputati de crimine læsæ maiestatis procedi-

tur, & cōtra quem fieri debeat processus. Dicas quod processus & inquisitio non formabitur cōtra ipsum mortuum, sed contra eius memoriam, quę damnanda venit per confiscationem bonorum: ita dixit Ange. Areti. in dicto §. interdum. Insti. de hæred. quæ ab insta. defer. vbi bona glo. in versicu. memoria, dicit, quod defunctus nō est damnandus cum iam sit mortuus, nec contra eum formandus est processus, cum mortuus citari non possit. l. de qua re. †. i. ff. de iudic.

6 Sed hoc modo formanda erit inquisitio, videlicet, † Hæc est quædam inquisitio, &c. quę fit contra memoriam talis ꝓditoris, & c. in eo, de eo, & super eo, &c. Idem dixit Ang. in tracta. malefi. in ver. *che hai tradito la tua patria.* in versicu. & bene aduertas. & idem Ange. in dicto tracta. in verbo, qui iudex videns, & cognoscens. in versicu. & prædicta procedunt. Vbi dixit, quod in inquisitione quę fit in tali casu debet peti eius memoriam damnari, & pronunciari eum contra Principem vel Rempublicam fecisse: & propter hoc eius bona in fiscum inferri.

SVMMARIVM.

1 *An aliqui sint citandi cum proceditur contra defuncti memoriam in crimine læsæ maiestatis, & citandi sunt filii, cognati, & successores defuncti vt veniant ad contradicendum ne memoria defuncti damnetur.*
2 *Citandi sunt filii, cognati, & successores non solum quando post mortem cęptum fuit iudicium, sed etiam quando in vita fuit accusatus, & pendente appellatione decessit.*
3 *Reus quis non dicitur nisi porrecta accusatione contra eum, & sequuta litis contestatione.*
4 *Litis contestatio fit per porrectionē libelli, & sequutam responsionem.*
5 *Reus in criminalibus proprie quis dicitur quando processus contra eum fuit formatus & citatus vt veniat ad se defendendum.*
6 *Hæretici memoria post obitum damnatur.*

QVAESTIO XXI.

1 VIgesimo primo quæro, An alicitandi sint cum proceditur contra defuncti memoriā in hoc crimine læsę maiestatis? Dicas, ꝙ † citandi sunt filii, & alii agnati, cognati, successores defuncti, quod veniant ad contradicendum quicquid volunt & possunt, ne memoria, puta Titii, damnetur, virtute & occasione cuiusdam inquisitionis formatę contra memoriam dicti Titii, ex eo, ꝙ viuens crimen lęsę maiestatis contra principem commiserit. Ita voluit Ange. in §. interdum. column. 2. in versicu. in glo. in verbo damnato. Inst. de hær. quæ ab intes. defer. vbi dicit, quod non est mirum quod prędicta citari debeant. quia eorum inter. l. 1. 2. & 3. ff. de liberal. causa. & l. lege Cornelia. in princi. ff. de iniur. ac etiam sua interest propter bona. vt l. 1. & per totū. C. si reus vel accusat. mor. fuer. ad idem Ange. in tracta. de malefi. in verb. *hai tradito la tua patria.* in versicu. Et bene aduertas. idē voluit Ange. in l. fina. C. ad legem Iuliam maiestat. & Ange. in §. publica. iudic. Bald. in consi. 43. in 3. volum. Ioā. Igneus in l. 1. versic. si sibi manus. nu. 202. ff. ad Sille. Et † citandi
2 sunt filii, & agnati defuncti, tam quando contra defuncti memoriam tale iudicium cœpit eo iam mortuo, quam quando defunctus fuit ī vita accusatus & pendente accusatione decisit: pro primo casu est tex. in d. l. pen. & fi. C. ad legem Iul. maiesta. pro secundo casu est tex. in l. fina. ff. eodem titu. nam text.
3 tex. in prędicta l. fina. loquitur de reo maiestatis: † reus autem quis non dicitur, nisi porrecta accusatione contra eum, & sequuta litis contestatione. l. Adulteram. Codice. de adulter. litis
4 † autem contestatio fit per porrectionem libelli, & subsequutam responsionem. l. 1. in princ. C od. de lit. contest vel di-
5 cas rectius loquendo † in criminalibus proprie reum dici aliquem formato processu contra eum super crimine, & eo citato ad se defendendum, vt per Pari. de Put. in tracta. suo de remili. in §. cum plerunque, numero primo. & dicam infra quęstio. 28. proxime sequen. in. versicu. in ista quęstione. & text. in d. l. fina in iam accusat o mortuo intelligunt Doct. ibidem. & Lucas de Penna in l. quisquis. colum. 2. in principio. C. de petitio. bonorum subla. libro decimo. idem sentit Ange. in tracta. suo maefic. in verbo, qui dominus iudex videns, versiculo, &
6 prædicta procedunt. nu. 41. Et idem † est in hæretico, cuius memoria post obitum damnatur. c. accusa. §. in eov ero. de hære. in 6. & Specu. in titu. de accusatore. §. 1. in versicu. Item quòd reus est mortuus.

SVMMARIVM.

1 *Quando proceditur contra reum criminis læsæ maiestatis iam mortuum qualiter pronuncietur.*

2 *Fiscus*

Digitized by Google

3 *Fiscus porrigere debet accusationem contra reum criminis læsæ maiestatis, & declarare facere defunctum commisisse crimen læsæ maiestatis, cunque talis declaratio in rem transiuerit in rem iudicatam, fiscus bona ipsius defuncti apprehendet.*

3 *Sententia in crimine læsæ maiestatis nõ debet ferri contra defunctum, quia neque accusatio contra defunctum datur, sed contra defuncti memoriam.*

QVAESTIO XXII.

VIgesimo secundo quæro, Qualis erit forma condemnationis fiendæ in tali casu? glo no.ad hoc. in §. per contrarium. Institu. de hæred.quæ ab intestato defer.in verbo damnatam, sic pronunciandum esse dicit. Pronuncio contra Imperium Luciũ Titium feciſſe, & ideo eius bona in fiscum inferri. Nam per hõc defuncti memoria damnatur, & infamia quadam defunctus afficitur.quam glo.sequitur ibi Ange.& idem Angelꝰ in tracta.suo de malefi.in verbo.qui dominus iudex videns. in ver. Et prædicta procedunt.ad idem Cœpo. in consilio quarantesimosecundo.visa commissione.in versicu.quantum vero ad condemnationem.

Et Barba.in l.qui a latronibus,§.fina. ff. de testam.Ioannes de Pla.in l.eorum patri nomina.colum.fina.circa princip. C. de iure fisci.libro decimo.qui dixit, quod oportet quod † fiscus porrigat accusationem, & declarare faciat defunctum cõmisisse crimen læsæ maiestatis:quo facto, postquam talis declaratio in rem transiuerit iudicatam, fiscus bona eiusdem defuncti apprehendet.

3 Et notandum,quod tali casu sententia † non fertur contra defunctum:quia neque accusatio contra defunctum datur, nam nulliter ageretur, vt dixit glo. in l. si seruus.in fine.ff.de bonis auctori iudic.possiden. sed processus formabitur contra defuncti memoriam,& illa damnari petitur,vt habetur vltra alias per Gulielmum Maynerium in l.sicuti pœna.nu.16. ff.de regu.iu.

SVMMARIVM.

1 *Quanto tempore duret ius accusandi memoriam defuncti post rei obitum.*
2 *Ius accusandi defuncti memoriam durat solum annis quinque.*
3 *Querela inofficiosi testamenti intentari potest solum infra quinquennium.*
4 *Accusatio adulterii durat quinquennio.*
5 *Accusatio apostatatus durat quinquennio post obitum apostatæ.*
6 *Accusatio de crimine peculatus durat quinquennio.*

QVAESTIO XXIII.

VIgesimo tertio quæro, Quanto tempore duret huiusmodi ius accusandi memoriam defun
1 cti † post rei obitum? & videtur dicendum quod vsque ad annos 30.superinde fieri possit accusatio, per tex.in l.omnes. C. de præscrip.30.vel 40.annorum..vel saltim annis 20.faciũt dicta supra quæstio.decimaquarta. proxima præcedenti,vbi diximus quod in viginti.annos inquiri potest de de-
2 licto,vt in l.ait prætor.ff.ad legem Aquil.†Dicas tamen quod istud ius accusandi defuncti memoriam durat solum annis quinque, vel vt habetur in l.secun.Cod.de apost. & de hoc gl. singularis,in l.Manicheos.Cod.de hæret. & habetur per glos. 24.quæst.secun.in summa,& per Roma.in singu.421. Incipiẽ. de crimimine læsæ maiestatis.idem voluit Ang.in tra. de malefi.in verb.& *hai tradito la tua patria.* in versicu.& bene aduertas,in fi.vbi dixit,quod tali iuri damnandi memoriam defuncti delinquentis quinquennio præscribitur,argumento l.secũ. C.de apost.idem voluit Ange.in l.in §.interdum,columna secunda.in versicu. in glo. damnato.in fi.Inst.de hæred.quæ ab intestato defer.idem voluit Alberic. in l.fina.in finalibus verbis.ff.ad legem Iul.maiesta.& Alexand.in apostil.ad Bart.in d.
* l.fina. & ista est communis opi. Glossa tamen in capitu. accusatus.de hæret.in sexto.videtur tenere, quod istud ius duret annis 40.quam menti tenendam & singularem dicit August. de Ari.in addi.ad Ange.in tracta.de malefi.in verb.& *hai tradito la tua patria.*numero decimoseptimo.dicens, quod licet illa glo.loquatur in hæretico,tamen locum habet in crimine læsæ maiestatis.& ita illam glo.intelligit Ioan Andreæ ibi in nouel.& ibidem Gemin. communis tamen opinio (vt dixi) est de quinquennio.

3 Et† eodem temporis spacio durat etiam querela inofficiosi testamenti,quæ solum intentari potest intra quinquenniũ.
4 l.si quis filium in fi.Cod.de inoffi.testamen idem † in accusa
5 tione adulterii.l.adulter.C.ad legem Iul.maiest.idem† in accusatione apostatatus post obitum apostatæ.l.secun.C.de apost.
6 & l.apostatarum eodem titu.idem † in crimine peculatus. lege peculatus ff.ad legem Iuliam pecu. & in quibusdam aliis crimibus,de quibus vide glo.no.in l.querela. in verbo sicut cætera.& ibi Docto.Cod.ad l.Cornel.de falsi. & ibi Odofred. in versicu.*Or signori.*

SVMMARIVM.

1 *An in omni casu criminis læsæ maiestatis damnetur defuncti memoria post eius obitum.*
2 *Bona defuncti auferuntur hæredibus in duobus tantum casibus, videlicet quando defunctus molitus est contra Imperatorem, & contra rempublicam.*
3 *Commisso crimine læsæ maiestatis contra principem inferiorem, non habet locum damnatio memoriæ defuncti, nec pœna l.quisquis. C.ad l.Iul.mai. quo ad filios.*
4 *Cum dicitur de republica, intelligitur Romanorum.*
5 *L.fi.ff.ad l.Iul.mai.dum de priucipe loquitur, intelligitur de summo principe Romanorum.*
6 *Dispositio di.l.fina.ff.ad l.Iul.maiest.& l.penul.& fin.Cod. eodem titulo locum non habent in Duce Mediolani qui ab Imperatore maiestatem habet.*

QVAESTIO XXIIII.

VIgesimo quarto quæro, An in om
1 ni casu criminis læsæ maiestatis damnabitur defuncti memoria † post eius obitum? glo.in l.penu.C.ad legem Iul. maiest.in verbo meminisse.dicit,quod non: sed solum id fiet contra illius memoriam,qui contra Imperatorem vel Rempublicam est molitus.ad idem est tex.in l.fina.ff.ad legem Iul. maiest.vbi Vlpianus iureconsultus expresse dixit, quod non omnis,qui læsæ maiestatis reus est, in eadem conditione est, vt contra eum post mortem procedi possit:sed tantum is,qui perduellionis reus est hostili animo aduersus Rempublicam vel principem animatus. cœterum si quis ex alia causa Iuliæ maiestatis reus sit per mortem a pœna criminis liberabitur. ista sunt verba Vlpiani in d.l.fina ff. ad legem Iul. maiest.Erit
2 ergo in dictis duobus casib. speciale, quod bona defuncti ab eius hæredibus auferantur,ita voluit etiam Azo in summa.in titu de crimi.læsę maiestatis C.in §.sunt autem.per tex.in di.l. fina.Odofre.in l.eorum patrimonia,colum.3. versicu.secũdo modo.numero decimoquinto.C.de iure fisci.libro decimo.et Bald.in consilio sexagesimotertio. si quis commisit.in quar. volumi.idem voluit Alexand.in consilio decimotertio. Consideratis his quæ in themate.columna secunda. in quinto vo-
3 lumi.vbi dixit,quod † quando tale crimen est commissum cõtra principem inferiorem, non habet locum damnatio memoriæ defuncti,nec pœna.l.quisquis.Cod. ad legem Iul.maie. quo ad filios. hoc etiam tenuit Ioan.Igneus in sua disputatio. An Rex Franciæ subsit Impera. numero centesimooctauo, idem voluit etiam Math.de Afflict.in capit.primo.in §. & bona committentium,columna secunda.numero decimoquinto.in titu.quæ sint regal.in vsibus feudorum, & tradit post alios Fraciſc. Lucanus in tracta. suo de priuileg. fisci.in prima parte.numero vndecimo. & Angel.in consilio ducentesimouigesimotertio.columna 1.in versicu.Contrarium est verum. & est tex.in §.publicorum.verticu.publica autem.Instit. de public.iud.glo.in §.per contrarium.in verbo, post mortem.Inst. de hæred.quæ ab intestato defer.& in d.§.publicorum,in versicu. publica autem.in glos.in verbo memor.Insti. de public. iudi.Et,dum dicitur † de Republica, intelligitur Romanorũ
4 Deci.in consilio ccccx.in causa mota. columna pen. versicu. Et ita ex omnibus in tertio volumi. vbi dixit, quod non esset idem,si tale delictum committeretur contra Rempubli. Florentinorum:tunc enim defuncti memoria damnari non posset.adducit ad hoc Ange.in l.pri.C.ne ex delict. defunct. colu. 1.in versicu.glo.ibi ex duobus. & sequitur Cœpol. in consilio decimoseptimo.visa commissione.columna.v. numero duodecimo.& numero decimotertio.Et † di l.fina.ff. ad legem Iu
5 liam maiest.dum de principe loquitur,intelligitur de summo principe Romanorum:vnde Deci.in d.consi.consuluit,quod
6 † dispositio d.l.fina.ff. ad legem Iul. maiesta. & l. penulti.& fi. Cod.eodem titu.locum non habent in Duce Mediolani, qui ab Imperatore maiestatem habet, quem recognoscit: quod probare dicit ex verbis d.l.fina.ff.ad legem Iul. maiesta. dum ibi dicitur, plane non quisquis maiestatis reus est, in eadem conditione est, vt eius memoria damnari debeat: Sed solum &c.

Et prædictam conclusionem,quod quando quis commisit crimen læsæ maiestatis cõtra principis inferiores eius memoria post eius obitum damnari non possit tenuit etiam Dom. Carolus Rui.præceptor meus in consilio 4. col.v.nu. 12.in v. volu.

Digitized by Google

volu.& ibidem concluditur,quod cuiusdam, qui crimen læsę maiestatis contra Ducē Mediolani commisit, damnari nō potuerit memoria : vt per eum in d. colum.6. Et istam esse communem opinionem,& veram attestatur Nicolaus Boerius in tracta.de seditio.in 6 præsuppositio. numero vigesimo.
* quam procedere dixit etiam in non recognoscentibus superiorem de facto ex priuilegio vel consuetudine præscripta: Allegat Socinum in consilio ccclxxv.in causa fratris Andr.in secundo volumi.& ita seruari dicit in Regno Franciæ. In dominis & principibus ab ipso Rege inferioribus, & ipsum Regem recogoscentibus.

SVMMARIVM.

1 *Si fiat statutum in ciuitate ꝙ in crimine læsæ maiestatis, vel oppugnatæ patriæ damnari possit defuncti memoria & eius bona confiscari post rei obitum in his casib. in quib. cessante dicto statuto id de iure alias fieri non posset,an dictum statutum valebit.*
2 *Sententia confiscationis bonorum lata contra mortui memoriam nō ex eo ꝙ mortuus machinatus esset contra Cæsarem aut Rempublicam, sed in aliis capitibus d.l.Iulię,est ipso ire nulla .*
3 *Sententia lata contra iuris dispositionem expressam est nulla.*
4 *Sententia lata contra rationem legis etiam loquentis in aliis terminis est nulla.*
5 *Sententia lata contra statutum est nulla.*
6 *Sententia lata contra consuetudinem notoriam est nulla.*

QVAESTIO XXV.

VIgesimo quinto quæro, Si fiat statutum in ciuitate, † quæ ius statuendi habeat : quod in crimine læsę maiestatis vel oppugnatæ patrię, damnari possit defuncti memoria, & eius bona cōfiscari post rei obitum : in ijs casibus, in quibus cessante dicto statuto id de iure alias fieri non posset,an dictum statutum valebit? Ange.in consilio ducentesimouigesimotertio.pro decisione consultationis.columna prima.versicu.Concludo igitur. dicit, ꝙ dictum statutum valebit: Cessante vero dicto statuto, si esset
2 † lata sententia, contra mortui memoriam confiscationis bonorum propter crimen læsæ maiestatis, non ex eo ꝙ mortuus machinatus esset contra Cæsarem aut Rempublicam Romanorum,sed in aliis capitibus dictæ legis iuliæ, de quib. late dixi supra in Rubri.qualiter & a quibus crimen læsæ maiestatis committa.talis sententia esset ipso iure nulla, nisi virtute alicuius statuti ciuitatis fieri potuerit, vt decidit Ange.in dicto consilio ducentesimouigesimotertio.in 1.colum.versicu. cōclude igitur.& erit ratio:quia dicta sententia,cessante statuto,esset contra casum legis,quia decitum est per legem,quod in alijs capitibus legis Iulię maiestatis præterquam in duobus supra specificatis,post rei obitum procedi non possit.d. l.fina. ff.ad legem Iuliam maiesta.Sententia † autem lata contra ex
3 pressam iuris dispositionem nulla est. capitu.primo. vbi late
4 ponunt Docto.& maxime post alios Fely.de re iudic. † quod etiam locum habet,quando sententia est lata contra rationē legis etiam loquentis in aliis terminis,vt per Anto. de Butri. & Abb.in dicto capitu. primo. & ibidem Felyn. in principio.
5 idem est,quando sententia fertur contra legem municipalē, Bar.& Ange.in l.cum pro latis.ff.de re iudica.& Ange. in lege
6 1.de appella.idem erit, quando † sententia lata esset contra consuetudinem notoriam,Felyn.in dicto cap.primo.colum. secun.vel amplia secundo. Quinimmo dicas,quod fuit dubitatum apud veteres,an iudex,qui pronunciasset contra Imperatoris constitutionem, de crimine læsæ maiestatis accusari posset? & Imperator Alex.statuit,quod non,vt est tex. in l.1. C.ad legem Iul. maiest.

SVMMARIVM.

1 *Si offendatur maiestas Reipublicæ Veneta an damnabitur defuncti memoria.*
2 *Respublica Veneta superiorem non recognoscit, & vim Imperatoris obtineat in toto suodomino.*
3 *Respublica Romanorum extincta & eius loco successit.Respubica Venetorum.*

QVAESTIO XXVI.

VIgesimo sexto quæro, Vidimus in proxima præcedenti quæstio. quod in aliis casibus præterquam in duobus expressis in l fina. ff.ad legem Iuliam maiesta.& in l.penu.& fi.C.eodem titulo videlicet quā do offenditur persona Imperatoris, vel Reipublica Romana non damnatur defuncti memoria: quid dicendum erit, si of-
1 fendatur maiestas Reipublicæ † Venetæ? proculdubio dicen-
2 dum erit idem esse. † cum illa superiorem non recognoscat, & vim Imperatoris obtineat ī toto suo Dominio,vt late dixi supra in pr.ncip. præsentis tracta. in rubrica qutuplex sit maiestas.
3 Quinimmo,† cum iam diu Romanorum Respublica extincta sit,eius loco successit Respublica Venetorum,vt dixit Raphael Fulgosi.in consilio sexagesimosecundo.columna secū. vbi inquit, nouiorem autem Romam intelligo Rempublicam Venetorum,quæ in suæ ditioni supposito nouioris Romæ prærogatiua lætatur.faciūt ad prædicta ea quę supra dixi. quæstio.11.in titu.qualiter crimen lęsæ maiestaiis contra Imperat.comit.

SVMMARIVM.

1 *Qui teneatur probare,an accusator vel fiscus,crimen læsæ maiestatis fuisse ab eo commissum cuius memoriā vult damnari,an hæredibus incumbat onus probandi innocentia defuncti, & accusator vel fiscus tenetur probare defunctum commisisse crimen læsæ maiestatis antequam bona ab hæredibus auferantur.*
2 *Hæres tenetur defuncti innocentiam defendere. sed fiscus probare debet, & nisi probet eo ipso hæres dicitur probasse innocentiam. Et numero quarto.*
3 *Iura iuribus declarantur.*
5 *Reus quis dicatur? & nu.2.*
7 *L.fina.ff.ad legem Iuliam maiestatis, loquitur in reo delato ante eius mortem .*
8 *Hæres defuncto reo,& citato tenetur purgare indicia contra defunctum facientia.*
9 *Verbum,instaurari,quid significet.*

QVAESTIO XXVII.

VIgesimo septimo quæro; Dictum fuit supra quæstio.vigesima. & aliis sequētibus sub hoc eodem tit. quod mortuo imputato vel accusato de crimine lęsę maiestatis post eius obitum dānatur eius memoria, & omnia eius bona fisco applicantur, & auferuntur hæredibus illus.per tex.in l.penul.& fi. C. ad le.
1 Iul.maiest.& l.fina.eodem titu.† Quis teneatur probare,an accusator,vel fiscus,delictum esse ab eo commissum qui defunctus est, an hæredibus incumbat onus probandi innocentiā defuncti? Odofred.hanc quęstio. examinat in lege eorum patrimonia. Codi.de iure fisci.libro decimo. vbi casum ponit, quod is qui dicitur commisisse crimen læsæ maiestatis antequam de hoc accusaretur mortuus fuerit, & fiscus ex tali imputatione velit illius bona apprehendere tanquam rei crimi nis prędicti, negantibus hæredibus defunctum tale crimen commisisse, an fiscus dicta denegatione non obstante bona defuncti apprehendere possit? & dicit quod non:nam defunctus debet de hoc accusari,vel inquiri,& conuinci, ita ꝙ cōstet ipsum huiusmodi delictum commisisse. allegat tex.in lege quisquis.cum l.sequent.Cod.ad legem Iul.maiesta. & l.res quę in controuersia.ff.eodem titu.ibi, conuicto mortuo memoria eius damnetur.
2 Ergo patet quod necesse est quod accusator uel fiscus probetdefunctum tale crimen commisisse antequam bona ab hæredi bus auferantur.

Huic tamen conclusioni duo iura obstare videntur:videlicet textus,in l.fina.ff.ad legem Iuliam maiesta.ibi, nam nisi hoc crimen a successoribus purgetur hęreditas fisco vendicatur.Et tex.in d.l.res quę.ff.de iure fisci,ibi,& defuncto maiestatis reo parato hęrede purgare Innocentiam mortui,& c.per quę duo iura videtur,quod onus probandi Innocentiam defuncti incumbat hęredi.in quibus iuribus Odofred.d.l.eorum patrimonia,respondet dicendo,quod verbum,purgent,in dictis iuribus positum intelligitur,hoc est,defendant: † tenetur
3 enim hęres defuncti Innocentiam defendere: Sed fiscus probare debet,& nisi probet, eo ipso hæredes dicuntur probasse Innocentiam defuncti.argumen.tex.in l.fina ff.de bo. eorum qui ante senten.& l.conuicto.Codice.qui test.facer.poss.& facit text.in d.l.eorum patrimonia.& indubitate leges prędictæ presupponunt delictum esse probatum, vel saltim vehementer esse indiciatum,quia alias purgatio non requireretur, & ipsa duo iura ita intelligi debent, quia † iura iuribus declarā-
4 tur.tex.enim in d. l.fina.C. ad legem Iuliam maiesta.requirit, quod mortuus sit conuictus ad hoc ut eius memoria damnari possit.

Defunctus enim,nisi contrarium probetur, Innocens presumitur,nam dolum allegans illum probare debet, ideo fiscus probare tenetur.l.fina.ff.de bon.eorum.Et ad tex. in d.l.2.

C.qui

Digitized by Google

C. qui test. facer. poss. respondet Odofred.in d.l.eorum patrimonia. columna fina. numero ventesimoseptimo, quod eo ipso hæres probat Innocentiam quando delictum non probatur.& istam opinionem sentit etiam Alber.in d.l. fina.ff.ad legem Iul.maiest.

In ista quæstione distinguendum esse sentio: quod aut quis in vita non fuit de isto crim.læsæ maiestatis accusatus,inquisitus,vel denunciatus, & contra ipsum processum non fuit, & isto casu locum habeat quod dicitur in l.fina.C.ad l.Iul. maiesta. oportet enim tunc quod defunctus de crimine conuincatur vt bona ab eius hæredibus auferantur, & fisco applicentur,vt ibi dicit tex.Aut quia in vita accusatus, inquisitus,vel denunciatus fuit de tali crimine, & formato processu probatum contra eum fuerit,vel taliter indicatum quod contra defunctum,si viueret ad torturam procedi potuisset: & isto casu locum habeant tex.in d.l.fina.ff.ad legem iul.maiest.& tex.in d.l.res quæ.ff.de iure fisci.quod manifeste patet:nam tex. in di. l.res quæ dicit,defuncto maiestatis reo pararo hærede purgare &c.& sic loquitur de eo qui reus erat.Reus† autem quis nõ
5 dicitur nisi formato processu contra eum, & postquam fuit citatus ad se defendendum,vt per Paridem de Put.in tractatu de re milita.in §.cum plerunque.numero quinto.Ant.de Butri.in cap.cum inter de excep.nam † quando quis est citatus
6 eius nomen dicitur inter reos receptum,vt per Ange. in tract. de malefic.in verbo ad quærelam.Titii.versicu. & adde quod
7 Barto.in l.is quis reus.ff.de publi.iudic.†tex.vero in d.l.fina. ff. ad legem iuliam maiest.similiter loquitur in eo,qui erat reus huius criminis.patet ibi,is qui in reatu &c.

Et quia reus si viueret deberet purgare indicia contra eũ laborantia,vel ex probationibus fidei,vel medio torturæ, iõ non mirum si hoc onus purgationis eo defuncto in hæredes transfertur,si defuncti bona non ad fiscũ pertinere prætẽdũt, sed eis remanere debere. Et ista est vera intelligentia illorum iurium. Nec placet quod dicitur, quod hæres ex sola susceptione defensionis dicatur purgare innocentiam defuncti si non est probatum, quia istud procederet quando post obitũ eius cui tali crimen imputatur contra eius memoriam in-
8 choatur processus,vt loquitur tex.in d.l.fina.C. ad legem iul. maiest.sed† quando post formationem processus reus citatus moreretur,tunc necessario erit purgatio hæredis, vt d.l.fina. ff.eodem titu.& d.l.res quæ.in princip.ff.de iure fisci. & in lege penu.Cod.ad legem iuliam maiesta.ibi, nam post rei mortem crimen instaurari solere. loquitur enim de eo qui ante erat factus reus huiusmodi criminis per processum formatũ contra eum: verbum nanque, instaurari, ibi positum id indicat.

9 † Instaurare enim nil aliud est,quam iam cœptum denuo prosequi facit illud Vergilij in 8.Aeneid.Certatim instaurant epulas,id est,denuo ponunt.& alibi idem dicit,Instaurati animi Regis succurrite tectis.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus an interuenire possit quãdo agitur de damnanda defuncti memoria.*
2 *Hæredes post obitum defuncti,de cuius memoria damnanda agitur, possunt instare quod procedatur ad sententiam super defuncti Innocentia, quoniam eorum interest.*

QVAESTIO XXVIII.

VIgesimo octauo quæro, An qñ agit de damnanda defuncti memoria imputati de crimine læsæ maiestatis interuenire possit. Aduocatus ad se defendendam rei memoria? Et videbatur dicendum qđ non, quia pro reo criminis læsæ maiestatis Aduocati interuenire non possunt,vt vidimus supra quæst.4.Hanc quæstionem examinat Præposi.in cap.si quando.colum.3. ver.& prædicta 2.q.6.& ibi dixit,quod in hoc casu, ex quo non agitur de imponenda pęna ordinaria pro crimine isto, nec locum habeãt rationes per quas alias in criminalibus defensor interuenire non possit,poterit defensor accedere pro defuncto qui se personaliter tueri non potest.adducit Bal.in l.reos.in fi. C. de accusatio.& Albe.in l.seruum.§.publice.ff. de procurator. & in C.de hære.qui attestatur,ꝙ ita seruatum fuit tempore Clemẽtis Papæ V. quando Philippus Rex Franciæ volebat, ꝙ damnaretur memoria Bonifacii viij.Ponti.Maxi.tanquam hęretici.facit tex.in l.4.§.fi.cum seq.ff.de liberal. causa. & l.non tantum de appella.

Et plura ad hoc adducit Præpo. loco prędicto quæ videre poteris,quia eius dicta transcribere potius esset laboriosum quam subtile. Confirmatur conclusio prędicta, quia cũ tractetur post obitum defuncti solum de auferendis defuncti bonis ab eius hæredibus,illi citandi sunt,vt vidimus supra qõ. 20.proximæ preceden.Ideo absurdum esset dicere ꝙ tali casu defensor interuenire non posset pro eis, cum nullo iure id prohibitum inueniatur:sicuti statutum est quando ad pœnã ordinariam contra viuentem pro hoc crimine proceditur.

2 Sed quæro: † an hæredes post obitum defuncti,de cuius memoria damnanda agitur,instare possint,pro eorum interesse, pro purganda innocẽtia ipsius defuncti, quod procedatur ad sententiam super rei Innocentia iam defuncti? & dicas, ꝙ sic, ita voluit Ioan.de Plat.in l.eorum patrimonia.colum.j.num. 3.C.de iure fisci. libro x. pro quo dicit esse casum singularem in l.filio.§.Seia.ff.de adimen.lega.facit tex.in l.fina.ibi, nam nisi hoc crimen a successoribus purgetur, &c. ff. ad legem iuliã maiest.Interest enim hęredum defuncti,quod ex quo accusata est defuncti memoria fiat absolutio.

SVMMARIVM.

1 *Quanto tempore duret ius accusandi in crimine læsæ maiestatis?*
2 *Ius accusandi in criminalibus durat annis xx.*
3 *Accusatio in crimine apostatatus durat perpetuo dum viuit apostata, & post eius obitum durat quinquennio.*
4 *In crimine suppositi partus perpetuo agi potest.*
Idem in crimine parricidii.nu. 5.
Et in crimine læsæ maiestatis.nu.6.
7 *Accusatio peculatus quinquennio tollitur.*
8 *Accusatio iniuriarum anno tollitur.*
9 *Si per statutum assignetur certum tempus ad accusandum, vltra illud tẽpus inquiri non potest.*

QVAESTIO XXIX.

VIgesimo nono quæro, Vidimus supra. q. 14.hoc eodem titu. quanto tempore duret ius inquirendi de crimine, & fuit conclusum quod annis xx.per rex.in l.querela §.falsi.C.de fal. & supra q. 23. tractauimus quanto tempore duret ius accusandi memoriã† de
1 functi pro crimine læsæ maiestatis, & dictum fuit quod durat quinqnennio,restat videre quanto tempore duret ius accusãdi in hoc crimine.Breuiter dicas, † quod ius accusandi in
3 criminalibus durat annis xx.hoc enim temporis spacio regulariter criminales actiones tolluntur.tex.est in d. l.querela,& in l.
* ait prætor.ff.ad legem Aqui.Ita communiter tenent Doctor. in d.l.querela.vbi Barto.Ange.& Sali. & habetur per Ioannẽ Franciscum Balb.in tracta.suo de præscrip.in secunda parte 4. par.princip.in versicu.secundo quæro, versicu.amplia istam. idem voluit in d.l.querela Cynus & Odofredus ibidem in versicul.*Or signori.*

3 Fallit ista conclusio † in crimine apostatatus, quia dum viuit apostata accusatio perpetuo durat.l.3.& l.apostatarum.C. de apostatis.post obitum vero apostatæ durat quinquennio,
4 tantum.Item fallit,†in crimine suppositi partus,de quo perpetuo agi potest.l.qui falsam.§.i.ff.ad l.Corne.de fals. Item fallit,
5 † in crimine parricidij l.fina.ff.de parricid.Et habetur per Bonifa.de Vitellin.in tract.suo malefi.in rub.de inquisitio, & earum form.colum.fina.idem puto dicendum † in crimine lęsę
6 maiestatis,quod scilicet durante vita eius qui dictum crimen commisit etiam vltra annos xx. accusatio heri possit propter criminis atrocitatem.faciunt dicta supra q.14.nec obstat tex. in d.l.querela.ibi,sicut cætera quoque fere crimina, quia crimen læsæ maiestatis de se requirit specialem mẽtionem.facit, quia statutum concedens generalem obolitionem criminũ. non comprehendit crimẽ læsę maiestatis,de quo vide ea quæ scripsi infra q.8.in rub. de pluribus quęstionibus. Accusatio
7 † vero peculatus quinquennio tollitur,ut no.in l.fin. ff.de cri.
8 peculat.Et†accusatio iniuriarum anno tollitur.Inst. de iniur. in fi.& habetur per Odofred.in dic.l.querela.in fi.Alex in l.ita demum.ff.de procurat.& Petr.de Anch.in consi.cxc. Et scias
9 † quod si per statutum assignetur certum tempus ad accusandum vltra illud tempus inquiri non poterit de dicto.Barto.in d.l.querelam.

FINIS LIBRI PRIMI.

HIERO-

Digitized by Google

HIERONYMI GIGANTIS IVRISC. FORO SEMPRONIENSIS DE CRI. LAESAE MAIESTA.

LIBER SECVNDVS.

Qui accusare possint in crimine læsæ maiestatis.

SVMMARIVM.

1 *An forensis admittatur ad accusandum in crimine læsæ maiestatis, nam forensis in crimine publico non admittitur ad accusandum.*
2 *Stante statuto q̃ quilibet accusare possit, non admitteretur forensis ad accusandum.*
3 *Si iniuria fiat sacerdoti quilibet talem accusare poterit.*
4 *Forensis in crimine læsæ maiestatis admittitur ad accusandum.*

QVAESTIO PRIMA.

PRimo quæro. An forēsis admittatur ad accusandum in crimine læsæ maiestatis? videtur dicendum quod non, quia crimen læsæ maiest. est crimen publicum. l. 1. ff. de pub. iudi. facit tex. in cap. ius publicum. iuncta glo. 1. j. distinct. § publica autem. Inst. de public. iu
1 dic. forensis † autem in crimine publico non admittitur ad accusandum, vt tenet glo. in l. is qui reus. ff. de pub. iud. & Ange. in rub. ff. de pub. iud. quia, cum sit forensis, sua non interest ēt ratione patriæ. facit pro ista opi. tex. in l. in prouinciali. in §. si. ff. de ope. noui nuncia. vbi Pau. de Castro per illum text. dixit,
2 † quod stante statuto, quod quilibet accusare possit, quod forensis non admittetur ad accusandum. & Ias. ibi ad hoc allegauit Bald. qui hanc opinionem tenuit in cap. ex parte. Adæ, de testibus. columna secunda. versi. dicit Barto. ad idem facit,
3 † quod voluit Bal. & Pau. de Castro in l. prima. §. huius studij. ff. de iust. & iure. vbi dixerunt, quod si iniuria fiat sacerdoti, q̃libet de populo talem accusare poterit, dummodo sit de populo illius loci. quod sequitur etiam Pręposit. in summa. q. 8. Contrarium tamen dicas tenuisse Imo. in l. 1. ff. de iudic. Imo & Ang. in l. si quis. ff. de priuat. delict. vbi ī indiuiduo tenet, q̃ forensis accusare poterit, & idem tenuit Ange. in tracta. malefic. in verb. ad querelam Titii in versicu. in crimine autem publico. de quo tamen late tradit idem Ang. in tracta. malefi. in verb. *che hai tradito la tua patria.* in versicu. in crimine autem publico: & ibi in addi. Sed † quicquid dicant in hoc Doct. in crimine
4 læsę maiestatis forensem admitti ad accusandum cēseo, nam in isto crimine omnes admittuntur ad accusandum, etiã alias prohibiti, vt per Ange. in d. suo tracta. de malefi. in d. ver. *hai tradito la tua patria.* in ver. quęro qui possit accusare facit tex. in l famosi. ff. ad legem Iuliam maie. Quinimmo ex quo, hoc crimen publicum est, non solum ciuis, sed etiam forensis ad accusandum admitti debet. Barto. in dicta l. is qui reus: & ibi Imo. super glo. fina. & Ange. in dicto tracta. in verbo ad querelam Titii. in dic. versicu. in crimine autem publico.

SVMMARIVM.

1 *An mulier admittatur ad accusandum in crimine læsæ maiestatis, nã mulier ad accusandum non admittitur nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur regulariter.*
2 *Mulier admittitur ad accusandum in crimine læsæ maiestatis.*
3 *Fuluia mulier coniurationem Catilinæ detexit.*
4 *Mulier admittitur ad accusandum in lege Iulia de annona.*
5 *Mulier admittitur ad accusandum suspectum tutorem.*
6 *Mulier admittitur ad accusandã eum, qui falsum commisit circa testamentum, licet ad eam, vel alios suos non pertineat.*
7 *Mulier admittitur ad accusandum in crimine hæresis.*
8 *Mulier accusat sacrilegium.*
9 *Mulier admittitur ad accusandum in crimine simoniæ.*
10 *Mulier admittitur ad accusandum pastorem bona ecclesiæ dilapidantem.*
11 *Commater accusare potest occisorem compatris sui.*
12 *Mulier in casibus, in quibus potest accusare tenetur de iure ciuili inscribere se ad pœnam talionis: secus hodie.*

QVAESTIO II.

SEcundo quæro, An mulier admittatur ad accusandū in hoc crimen læsæ maiestatis? videtur prima facie dicendum quod non ratione fragilitatis sexꝰ.
1 l. de crimine. C. qui accusare non possunt. † vbi, mulier ad accusandum non admittitur, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur. l. secun. ff. de accusatio. & habetur per Ange. in tracta. suo malefi. in verbo, ad querelam Titii. in versicu. Et licet in supradictis, & per Præpos. in cap. prohibentur. in princip. 2. quæst. 1. & ibidem Ioan. de Turre Cremat. colum. 1. in versi. prohibentur, ad idem tex. in l. senatus. C. qui accusa. non possunt. l. 1. & ibi Ang. ff. de accusatio. prędicta tamen re
2 gulariter procedunt. Attamen † secus est in crimine lęsæ maiestatis, in quo mulier admittitur ad accusandum. Specu. in titu. de accusatio. §. 1. versicu. item quod est mulier. Hippo. Marsil. prędceptor meus. in l. de minore, in princip. columna secunda. versicu. & subdit etiam. ff. de quęstio probatur ista conclusio in l. in quęstionibus. ff. de accusationib. & 6. quęstio. prima. capit. nullus, & hoc tenuit etiam glo. in verbo prosequatur, in dicta l. de crimine, & ibi Bart. vbi glo. dixit, † quod Fuluia mu-
3 lier coniurationem Catiliæ detexit, facit tex. in l. in quæstionibus. ff. ad leg. iul. maiest. ad idem glo. in l. secun. in verbo, testamentaria. ff. de accusatio. & tex. in cap. certis de causis. §. in digestis. xv. quęstio. 4. ubi tex. in versicu. in quęstionibus, dixit q̃ Iulia mulier coniurationem Sergii Catilinę detexit, & Marcum Tullium Consulem in iudicium eius instruxit, idem dicitur in dicta l. in quæstionibus, vbi dicitur, Fuluia non Iulia. & Petr. Andr. Gammarus in sua glo. supra Constit. Iulii 2. Pō. ti. Maxi. de simoniaca Electio. Papę, dicit illam fuisse Iuliam, non Fuluiam. Secundo † fallit supradicta conclusio, quod mu-
4 lier non admittatur ad accusandum in l. Iulia de annona. in qua mulier ad accusandum admittitur. l. fi. in fi. ff. ad legem iu-
5 liam. de Annon. Tertio † fallit in acusatione suspecti tutoris: nam ibi mulier admittitur. §. consequens. Institu. de suspect. tu-
6 tor. Quarto † fallit, quando mulier accusat eum qui falsum commiserit circa testamentum, licet ad eam vel ad alios suos non pertineat: id. n. speciale pp est criminis immanitatem, vt dixit glo. in l. 2. in verbo testamentaria. ff. de accusat. Quinto
7 fallit in crimine hæresis. l. Manicheos. C. de hęret. c. vergentis,
8 de hęreti. Sexto † fallit in crimine sacrilegii. l. si quis in hoc genus. C. de episcop. & cleri. & secun. quæst. prima. cap. in primis.
9 Septimo † fallit in crimine simoniæ. l. si quemquam. C. de epis-
10 cop. & cleric. Octauo † fallit quando Pastor Ecclesiæ dilapidat. cap. licet Heli, de simo. hos omnes casus enumerat Specu. in titu. de accusa. in fi. & Salice. in dicta l. dē crimine. C. qui accusa. non possunt. Nono † fallit in Commatre, quæ accusare
11 potest occisorem Compatris sui, de quo And. Barba. in capi. coram. colum. 6. versicu. Ego' auduco. de offic. de lega. vbi approbat dictum Bald. hoc tenentis in l. i. C. qui accusa. non possunt. Et circa prędictos casus, quod mulier possit accusare, idem dixit Pręposi. in capitu. prohibetur. secun. quæstio. 1. col. 2. versicu. vlti. quæro. & Ange. in tracta. malefic. in verbo, ad querelam Titii. versi. & licet in supracticis. vbi August. & Hie-
12 rony. in additio. Mulier † tamen in casibus, in quibus ad accusandum admittitur, inscribere se debet de iure ciuili ad pœnã talionis, alias non admitteretur. d. l. de crimine. C. qui accusa. non possunt. Ange. in dicto tracta. de malefic. in prędicto verbo, ad querelam Titii. in versicu. & licet in supradictis. Secus autem est de iure canonico, de quo habes glos. 15. quæstione tertia. in capitu. de crimine. & 2. quæstio. prima. cap. mulierem. idem tenuit glo. 2. quæst. 8. & glo. in cap. super his. de accusa. & Albe. in d. l. de crimine. Sed (vt alias dixi) hodie pœna talionis recessit ab Aula, nec seruatur de consuetudine.

SVMMARIVM.

1 *An frater in crimine læsæ maiestatis admittatur ad accusandum fratrem? nam regulariter fratri fratrem non permittitur accusare.*
2 *Frater dicitur quasi fere alter.*
3 *Frater naturalis tantum, non admittitur ad accusandum fratrem.*
4 *Frater, qui suam vel suorum iniuriam prosequitur, admittitur ad accusandum fratrem etiam in crimine capitali.*
5 *Frater in crimine læsæ maiestatis accusat.*

QVAESTIO III.

1 TErtio quæro. An frater in hoc crimine læsæ maiestatis admittatur ad accusandum fratrem? Dicas, † quod regulariter fratri fratrem non non permittitur accusare. l. magnum. C. qui accusa. non possunt, & est ratio, sanguinis coniunctio,

Digitized by Google

iunctio,quæ immutabilis est l.iura sanguinis. ff.de regulis iur.
2 †dicitur enim frater quasi fere alter. idem habetur per Ioan. de Anan.in cap.accusasti.in versicu.nunquid autem frater,de accusat.hoc tamen videtur locum habere in magnis delictis, secus in leuibus.l.sororem.C.qui accu.non possun. † idem di-
3 cendum erit in fratre naturali tantum:vt nota. Salicet.in di.l. magnum.& ita voluit Ange.in tracta.malefic.in verb.ad que relam.versicu.5.repellitur.
4 Fallit†tamen in fratre, qui suam vel suorum iniuriam prosequitur: tunc enim frater ad accusandum fratrem admittitur etiam in crimine capitali,sicuti de matre dicitur in l. propter. & in l.si sororem.C.qui accu.non poss.Specu.in titu. de Spec. in titu.de accusatore.§.primo.versic.Item quod est frater.Augusti.de Arim.in addit.ad tracta.Ange. de malefi. in additione super dicto versicu.quinto repellitur.Corroboratur dicta conclusio,quod frater non admitritur ad accusandum fratrem in crimine capitali:nam, vt supra diximus, secundum Aulum Gel.libro decimotertio.noct.atticarum.frater dicitur quasi fere alter.

Et Salustius in Iugurata sic inquit, quis autem amicior q̃ frater fratri:aut quẽ alienũ fidum inuenies:si tuis hostis fueris facit illud Pauli ad Hæbreos ca.13.Charitas fraternitatis ĩ vo-
5 bis maneat.Dicas † tamen secus esse in crimine læsæ maiestatis:nam in isto crimine frater fratrem accusat, vt voluit Spec. in d.titu.de accus.§.1.in d.ver.Item q̃ est frater:allegat.tex.in l. pe.C.de acc.idem tenuit magnus criminalista D. Hipp.præceptor meus in l.de minore.in prin.col.1.numero.3. ff.de qõ.& Placen.in tracta.suo de accus. publi.iudi.tit.2.numero 7.

SVMMARIVM.

1 *An infamis admittatur ad accusandum in crimine læsæ maiestatis, quia regulariter ab accusando repellitur.*
2 *Infamis admittitur ad accusandum in crimine læsæ maiestatis, etiam q̃ sit damnatus de crimine publico.*
3 *Infamis non potest accusare inimicum suum, etiam in crimine læsæ maiestatis.*

QVAESTIO IIII.

1 DVarto quæro, Quid dicendum de infa hoc crimine admitatur? Dicas † infamem regulariter ab accusando repelli.l.qui criminis.C. qui accusa.non poss.Et ratio dicitur esse,propter præsumptam calumniam.Regula.semel malus de reg. iuris.in 6. l.Cassius.ff.de senat.Cyn.in d.l.qui criminis, aliam addit rationem:quia si is qui accusat non probat,perdit famam.l.fin. C. de accusa.sed infamis,cum iam famam amiserit, eam amplius perdere non potest.l.cognitionum.§.primo.ff.de var.& extraordi.crimin.l.2.C.ut infra certum temp.idem dicit Io. de Turre Crema.in cap.in primis.colum.3. versicu. nam infames.2. quæstio.j.
2 Fallit† tamen ista regula in crimine læsę maiestatis,in quo infamis admittitur ad accusandum. Ange.in tracta.de malef. in verbo,& ad querelam.versicu.sexto ab hac accusatione,& text.de hoc clarus.in l.famosi, & ibi Barto. & omnes.ff.ad legem iuliam maiest.idem Barto.in l. in quæstionibus. ff. ad legem iuliam maiest.Et hoc procedit etiam in damnato de crimine publico.Ange.in prædicto tracta. in verbo *che hai tradita la tua patria*.in versicu.quæro quis possit accusare. idem voluit Ange.in l.qui iudicio. ff.de accusat. & vide Augusti.de Arimino in addit.ad Ange.in dicto tract.super dicto versicu. quæro quis possit accusare.Erit ergo firma conclusio, quod ĩ hoc crimine læsæ maiestatis infamis admittitur ad accusandum. Istã
5 † conclusionem limita tamã non procedere,quando infamis esset inimicus illius quem accusat: nam tunc non admittere tur ad accusandum,etiam in hoc crimine.ita voluit Ange.in dicta l.famosi.in princip.in versicu.in textu ibi.ff. ad legem iuliam maiesta. inimicus enim repellitur ab accusando in isto crimine,vt infra quæstio.sexta.proxime sequent.

SVMMARIVM.

1 *An socius criminis admittatur ad accusandum in crimine læsæ maiestatis, nam non admittitur ad accusandum regulariter.*
2 *Socius criminis admittitur ad accusandum in crimine læsæ maiestatis, in crimine simoniæ.nu.3.& crimine hæresis.nu.4.*
5 *Socius criminis effectus inimicus non admittitur ad accusandum in crimine læsæ maiestatis.*

QVAESTIO V.

1 QVinto quęro. Iure cautum est, quod † socius criminis non admittat̃ ad accusandum. l.si filium.Cod.de liberali causa.15.quęstio.3.cap.nemini,Grandi.in tracta.suo de malefi.in rub.qui poss.accusare,.in versicu.item quod est socius.Specu.in titu.de accusa.§.primo.versicu.item repellitur qui fuit socius.Bald.in rubri.Codi.qui accus.Ange.in tracta.malefi.& ibi Augusti.in addit.in versicu.ad querelam Titii.versicu.Decimononó repellitur, Alexand.in consilio centesimouigesimoseptimo.in quarto.volumi. Ista conclusio regulariter procedit:Fallit† tamen in crimine læsæ
2 maiestatis,vt voluit Ioan.de Turre Cremat.in capi. si quis.secun.colum.versicu.respondeo.distinctio.79. ad idem est text. in cap.veniens,el primo,& ibi glo.de test.& nota.in l. fina. C. de accusat.Alberic.in l.famosi.ff.ad legem Iuliam maiesta. & ibi Ange.text.in cap.quæro ergo.§.verum.6.quæstio.1. & in capi.primo.de confes.& cap.si quis Papa.& ibi glo.lxxix.Distin. idem voluit Augusti.in tracta.malefi.Ange.in sua addi. versic. prædicti:Decimonono.idem tenuit etiam Ioan.Ignæus in sua disputationo,an Rex Franciæ recogn.Imper.numero centesimo uigesimo.
3 Secundo†fallit ĩ crimine simoniæ,vt voluit Turre Cremat. in dicto cap.si quis, & est expressum in Constitu.Iulii 2.de si-
4 moniac.Elect.Ponti. Tertio † fallit prædicta conclusio in crimine hæresis, vt dixit idem Turris Cremat. loco præallegato,
5 Istam conclusionem†limitarem non procedere, quando socius criminis esset effectus inimicus accusati, per ea quæ dixi supra q.4.proxi.præceden.in fi. & quæ dicuntur in q. 6. proxi. sequen.

SVMMARIVM.

1 *An inimicus admittatur ad accusandum in crimine læsæ maiestatis, quia regulariter ad accusandum non admittitur.*
2 *Crimina per testes non per accusatorem probantur.*
3 *Inimicus in crimine læsæ maiestatis repellitur ab accusando.*
4 *Idem in criminibus exceptuatis,ac in notoriis.nu. 6.*
5 *Inimicas repellitur obiiciendo in crimen per viam exceptionis.*
7 *Inimicus qui prohibetur accusare,an denunciare possit.*
8 *Inimicus ad repellendum accusatorem qualis esse debeat.*
9 *Vbi agitur de repellendo a præmio,sufficit quælibet odiositas qualitercunq; concepta.*
10 *Inimicitiæ capitalis,quot,& quibus modis dicatur.*
11 *Inimici amicus,repellitur ab accusando: & quomodo intelligatur*
12 *Complices dicuntur qui sunt consocii ad malum non ad bonum.*
13 *Inimicus admittitur ad accusandum de hęresi,stricto modo sumpta.*
14 *Quod committitur in diuinam religionem in omnium fertur iniuriam.*

QVAESTIO VI.

SExto quęro. An inimicus accusa. possit? Dicas,quod videtur dicendum prima facie quod sic: quia admittitur infamis,qui alias repellitur,vt dixi supra quæs.4.proxima prędcedente.Item admittitur ad accosandũ in hoc crimine socius criminis, ut vidimus in proxma prędcedenti q̃ contrarium dicas:†quia inimicus regulariter ad accu
1 sandum non admittitur.cap.per tuas.de simo.§.si vero quis odiosus.In Auth.de test.Inst.de excus.tuto.§.inimicitiæ.3.q. v.c. accusatores.Ioan.de Turre Cremat.in cap.in primis.colum.3. numero octauo.secun.q.1.Abb.tamen in cap.licet Heli.colu. secun.versi.vlti.collige.de simon.dixit,in iure ciuili non reperiri inimicum accusare non posse.& videtur tenere, quod ini
2 micus accusare possit,& rationem assignat,quia†crimina per testes non per accusatorem probantur, ideo facilius admittitur accusator quam testis.Idem tenuit Abb.in cap. 1.in versi. circa tertiam & vltimam.de accusatio.Imo. in l.is qui reus.ff. de public.iudic.tenet opinionem Abbatis de iure ciuili, secus dicit esse de iure canonico.idem dixit Felin.in cap.primo. col. secunda.versicu.vtrum inimicus.de accusa.allegat.cap.memi nimus.& cap.cum oporteat.eodem titulo ad idem est text.in cap.accusatores,el primo.3.quæstio.v.ad idem text. in capitu. cum P.Manconella.de accusatio.Bald.tamen & Ange.in dic. l.is qui reus,tenent inimicum repelli ab accusatione. Et idem tenuit Ange. in tractatu malefi.in verbo ad querelam Titii. versicu.vigesimo repellitur,& ibi Augusti.in addit.Dicas†q̃ in
3 crimine læsæ maiestatis non est dubium inimicum ab accusãdo repelli,ita tenuit Specu.in titu.de accusatio.in primo §.versicu.fina.in fine per tex.in cap.per tuas.de simon. idem in titu. de accusatio.in tertia parte in §.secundo.in versic.primo. Angel.

Digitized by Google

gel. in l. qui accusare. ff. de accusa. inimicus enim capitalis non accusat. Præpolit. in cap. episcop. in versicu. in ea glo. ibi. 3. q. 1. & idem in cap. in primis. §. quia ego, columna 1. in versic. Nota quod inimicus. 2. quæst. 1. ad idem in cap. accusatores. el 1. 3. quæstio. v.

Et quod inimicus non admittatur ad accusandum in hoc crimine, tenuit etiam Alber. in l. famosi, in versicu conspiratores tamen. ff. ad legem iuliam, & ibidem Ange. in princ. vbi
4 dixit, quod † in criminibus exceptuatis inimici ad accusandū non admittuntur, per tex. in cap. per tuas, extra de simo. idem tenuit August. de Arim. in addit. suis ad tract. Ange. de malefi. in verbo, ad querelam Titii in addit. quæ incipit, tu autem in hac materia: versic. tene tamen menti. Quinimmo † inimicus
5 repellitur etiam ab obijciendo crimen per viam exceptionis, vt est tex. in dicto cap. meminimus. de accusatio. Talis enim voluntaria obiectio accusationem sapit, vt nota. in capitu. exhibita. de iudic. & per Innocen. in cap. Dudum. de elect. ita dixit Præposi. in cap. accusatoribus, in j. no. quæstio. v. idem voluit Arch. in dicto cap. accusatores. el 1. 3. quæstio. v. & Specul.
6 in titu. de accusatio. in versicu. item cum inimico. † Amplia prædictam conclusionem, quod inimicus ab accusando repel latur, vt procedat etiam in notoriis, secundum Roman. consilio trecentesimo vigesimo quarto. in proposita consultatione, & Alexand. in consilio centesimo vigesimo quito. visa inquisitione formata, in columna fina. in fine in quarto volumi. ad idem est text. in capit. nulli episcoporum. tertia quæstio. v. Sed
7 † qd dicemus de inimico qui accusare prohibetur, an saltim poterit denunciare? Decisio huius dubij pendet ab illa quæstione, vtrum prohibitus accusare possit denunciare: in qua Ioan. And. & Arch. in cap. indemnitatibus. §. primo. de elect. ī 6. dixerunt, quod sic. & idem voluit Bald. in lege prima. Codi. si tuto. non gesser. per illum tex. ad quod facit quod tradit Ange. in lege quęsitum. ff. de in ius vocand. istum articulum examinat serioše Præposi. in cap. pri. secunda quæstio. octaua. columna quinquagesi. secun. in versicu. an prohibitus accusare, numero centesimo quarantesimonono. vbi facit longam diffinictionem, vide ibi per eum. Qualis † autem debeat esse inimicitia ad repellendum accusatorem, tradunt Docto. in dict. cap. accusatores, & vide per Ange. in tracta. de malefic. in verbo ad querelam. In versic. vigesimo repellitur inimicus, & ibi August. in add. in quibus locis concludunt, ex inimicitia, capitali repelli quem ab accusando: allegat Ange. loco prælegato no. in lege Labeo. ff. de arbit. & in lege inimicitię, ff. de his quib. ut indign. & l. 3. §. fina. & ibi Barto. ff. de adimen. lega. idē voluit Ioan. de Ana. in cap. repellātur, versicu. vtrum autem quælibet inimicitia, de accusatio. vbi refert opin. Vincentij, ꝙ sola capitalis inimicitia repellat accusantem: quod dicit vtī esse vbi agitur de repellendo inimicum, a iure communi, vt ī
9 l. licet. ff. de arbit. sed vbi † agitur de repellendo a præmio, sufficit quælibet odiosita qualitercunque concepta, allegat text. in l. testamento Centurio. ff. de manu. testam. & l. Lucius. ff. de lega. secundo.

10 Quot † autem, & quibus modis dicatur capitalis inimicitia: vide Felin. in cap cum oporteat. columna 4. de accusat. vbi etiam ponit quid dicendum de inimico reconcilliato, de quo etiam habetur per Doct. in c. accusatoribus. tertia q. 5.

11 Et non solum inimicus repellitur ab accusando, sed † etiā amicus inimici: ita dixit Ioan. de Ana. in d. cap. repelluntur, in princ. allegat. quod habetur in cap. accedens, el secon. vt lite non contesta. vbi probatur, quod inimicitia extenditur ad tertiam personam, subdens quod regulariter ista materia nō est multum extendenda, vt not. Innocen. in cap. insinuante, de offic. delega. & istud quod dictum est de amico inimici, intellige de cohabitante cum inimico cohabitatione continua: secus si modico tempore, per id quod habetur in l. licet. §. in factū actio. ff. Naut. caup. stabu. ita dixit Ioan. de Ana. locǫ proxime allegato, vide Præposi. in d. cap. accusatore. in fi. 3. q. v. Felin. autem in cap. cum oportea. columna 4. in versicu. Nota sexto. dicit, quod eo ipso quod quis conuersatur cum inimico meo, inimicus meus pręsumitur: ideo dicit, quod non solum cohabitantes cum inimico meo, vt in d. cap. repellantur, admitti non debent ad accusandum, sed etiam conuersantes, & etiā
12 complices. Subdens, quod † complices dicuntur qui sunt con
13 socij ad malum, & non ad bonum. Conclusionem † supradictam, quod inimicus ab accusando repellatur, limita nō procedere in hæresi stricto modo sumpta: quia tunc dicitur prose
14 qui suam vel suorum iniuriam † quod enim committitur in diuinam religionē in omnium fertur iniuriam l. Manichęos. Cod. de hære. ita voluit Francisc. Episcopus Squillacens. in tra. de fide cat. c. 51.

S V M M A R I V M.

1 *An pupillus admittatur ad accusandum in crimine lęsa maiestais, quia regulariter non admittitur ad accusandum.*
2 *Pupillus cum authoritate tutoris admittitur ad accusandum in crimine lęsæ maiestatis.*
3 *In crimine lęsæ maiestatis omnes admittantur ad accusandum, qui alias accusare prohibentur.*

QVAESTIO VII.

SEptimo quæro, An pupillus accusare poterit? Dicas, ꝙ
1 † regulariter non admittitur ad accusandum. l. 1. & 2. ff. de accusa. cap. prohibentur. secunda. quæst. 1. l. 1. Cod. de fals. monet. 4. q. 3. cap. inulti. & per Barto. di. l. 2. §. pupillus. ff. de accusat. Ange. in tracta. malefic. in verbo, & ad querelam Titii. in versicu. Duodecimo prohibetur Pupillus, idem voluit Ioan. de Turre Cremat. in cap. prohibētur. colu. 1. in versic. prohibentur. secun. quæst. 1. & est ratio propter fragilitatem ætatis, & carentiam intellectus, vt dixit Ange. in di.
2 tracta. malefic. in prælleg. versicu. Dicas, † quod in crim. lęsæ maiestat. pupillus accusandum ad admittitur cum authoritate tutoris: ita voluit Specu. in titu. de accusa. §. pri. in versic. item excipitur, quod est Pupillus, allegat. tex. in l. clarum. C. de author. præstan. idem dixit Grandi. in suo tracta. malefic. in rubr. qui accusare possunt. columna prima. in versicu. item ī cri
3 mine læsæ maiestatis, facit, quia † in isto crimine omnes admittuntur ad accusandum, qui alias accusare prohibiti sunt, voluit Ange. in dicto tracta. de malefi. in verbo, *che hai tradito la tua patria*. in versic. quęro quis possit accusare, in prin. ad idem facit tex. in l. famosi. ff. ad legem iuliam maie. vbi Ang. in prin. dixit, ꝙ etiam prohibiti accusare de crimine publico admittuntur ad accusandum crimine læsæ maiestatis.

S V M M A R I V M.

1 *An filius admittatur ad accusandum patrem in crimine lęsæ maiestatis, nam alias pater a filio accusari non potest.*
2 *Filios castigatores esse parentum suorum lex erubescit.*
3 *Filius admittatur ad accusandum patrem in crimine lęsæ maiestatis propter criminis immanitatem.*
4 *Filius tenetur indicare patrem contra imperium vel Rempublicam machinantem.*
5 *Castrorum disciplina est antiqnior quam liberorum charitas.*
6 *Pro patria pater in filium, & filius in patrem, insurgere debet.*
7 *Filius accusans patrem de crimine lęsæ maiestatis (si cum veritate procedat accusatio) ingratus non dicitur.*
8 *Vasallus sciens patrem suum velle grauiter delinquere contra dominum suum, contra quem non committitur crimen lęsæ maiestatis, & non reuelans eum, non perdit feudum: secus si alius præter patrem.*
9 *Maior est fidelitas quam filius præstare domino feudi tenetur, quam*
10 *Obligatio filii erga patrem est de iure naturali & diuino.*
11 *Obligatio feudatarii erga dominum feudi est de iure ciuili.*

QVAESTIO VIII.

OCtauo quæro. An filius admittatur ad accusādum patrem
1 in hoc crimine lęsę maiestatis? Et dicendum videtur quod non: quia † pater a filio accusari non potest. l. iniquum. C. qui accusare. ff. de accusat. † Erubescit enim lex filios castigatores esse parentum suorum. §. sed quod sancitum, in Authen. de nup. collat. 4. cum oportet. Cod. de bon. quæ liber. præsertim ne videantur filii sanguinem suum tradere, quem excusare tenentur. l. 1. ff. de bon. eorum qui ante sen ten. mor. sibi consciuer. & l. fina. ff. de popul. actio. facit text in decimooctauo. Leuit. vbi dicitur, turpitudinem patris tui & 3 matris tuæ non discooperies. Dicas tamē, † quod tantę immunitatis est hoc lęsę maiestatis crimen, quod filius ad accusandum patrem admittitur. Ita tenuit Ioan. Igneus in sua disputatione, an Rex Franciæ recognoscat Imperatorem: allegat tex. in l. famosi. ff. ad legem iul. maiest. & l. hi quos. ff. de accusa. l. vix certis. ff. de iudic. l. fina. C. ad legem iul. maiest. & hanc suā conclusionem comprobat hac etiam ratione, quia si hoc casu licitum est filio patrem occidere, (de quo inferius loco suo dicam) a fortiori licebit filio patrem accusare, & sic via iuris
4 contra eum vt facit pro ista opinione id † quod voluit Andr. de Iser. in cap. j. præterea. in princip. in titu. quæ fuit prima causa benefic. amittend. in vsibus feudorum, vbi dixit, quod filius tenetur iudicare patrem contra Imperium vel Rempublicā machinantem allegat Tullium libro 3. de offic. vbi dixit, ꝙ
5 † castrorum displina est antiquior quam liberorum charitas, l. postliminium. §. filius. ff. de capt. & postlim. teuer. ad idem dicas facere, quòd rursus dicit idem Cicero in eodem libro 3. officiorum.

Digitized by Google

officiorum. cuius hęc ſunt verba: Quid ſi Tyrannidem occupare, ſi patriam prodere conabitur pater, ſilebit ne filius? Immo vero obſecrabit patrem ne id faciat: ſi nil proficiet, accuſabit: minabitur etiam ad extremum: ſi ad pernitiem patrię res ſpectabit, patriæ ſalutem anteponet ſaluti patris. facit ad hoc glo. in capitulo primo, in verbo, & Chriſtiani. de conuer.
6 infid. quæ dixit, † quod ꝑ patria pater in filium & filius in pa-
7 trem inſurgere debet. † Nec propterea filius de hoc crimine patrem accuſans ingratus dicetur, ſi cum veritate procedat accuſatio, ita dixit notanter Matth. de Afflict. in capit. primo. in §. & bona committentium, columna quarta. verſiculo, & ſcias quod tanta. numero quaranteſimo primo. in titu. quæ ſint regal. in vſibus feudorum, de quo dicit eſſe gloſsā in conſtitu. regni. quæ incipit Inconſutilem. de hæret. in verbo flammarum.

8 Vnum tamen not. dignum non omittam, † quod ſi vaſallus ſciuit patrem ſuum velle grauiter delinqnere contra dominum ſuum, contra quem non committitur crimen læſæ maieſtatis, ſi hoc non reuelet domino feudi, non debet propterea feudum perdere: ſed ſi alius pręter patrem volebat dominum ſuum interficere, vel contra eum grauiter delinquere, tenetur id domino ſuo reuelare: & ita intelligi debet text. in capitulo primo. §. prætérea ſi vaſallus in titu. quæ fuit prima cauſa benefi. amitten.

In hoc tamen videtur diſſentire Matthæ. de Afflict. in dicto §. prętérea. Ea ratione: quod † maior ſit fidelitas quam filius præſtare domino feudi tenetur, quam patri: dicit tamen cogitandum.

10 At dixerim ego ſecus eſſe. nam † obligatio, quam filius erga patrem habet, eſt nedum de iure naturali, ſed etiam diuino: præcepit enim Deus parentes honorari. Deuteronom. cap. 5. Matth. cap. 15. Exod. cap. vigeſi. Leuitic. cap. vigeſi. Prouerb.
11 cap. vigeſi. Obligatio † vero feudatarij erga dominum feudi eſt de iure ciuili. Ciuilis autem ratio naturalia iura perimere non poteſt. l. iura ſanguinis, ff. de regu. iur. & in §. minus, Inſtit. de hæred. quæ ab inteſta. defer.

SVMMARIVM.

1 *An pater filium de crimine læſæ maieſtatis accuſare poterit? & carnem ſuam nemo odio habere tenetur.*
2 *Pater longe plus filium amat, quam filius patrem.*
3 *Pater ſciens filium contra regem machinari, non tenetur illum regi reuelare.*
4 *Pater filium in crimine læſæ maieſtatis accuſat.*
5 *Pater in filium, & filius in patrem, pro patria inſurgere debet.*
6 *Romani filios contra patriam machinantes non ſolum denunciabāt, ſed ipſomet puniebant.*
7 *Exempla de Lucio Bruto primo Conſule, & de Caſſio. nu. 8.*
8 *Si filius patrem, uel pater filium accuſat, vel denunciat, mitius accuſatus puniri debet.*

QVAESTIO IX.

1 NOno quæro, An pater filium de crimine læsæ maieſtatis accuſare poterit? videtur prima facie dicēdum quod nō: quia † nemo carnem ſuam odio habere tenetur, capitu. dilecto. de præbend. vigeſima tertia quæſtio. ſecunda, capi. cum extimemus. Et licet filius patrem accuſet in hoc crimine, vt vidimus ſupra proxima præcedent. quæſtio. Tamen †
2 pater longe plus filium amat, quam filius patrem: vt teſtatur Ariſtote. libro octauo. Et hicorum, facit † quia ſi pater ſciuit fi-
2 3 lium machinari contra regem, non tenetur illum regi reuelare, per tex. in l. milites argumen. §. deſertorem, Digeſt. de re milita. ita dixit Ioan. de Anan. in capitu. fina. de his qui fili. occid. idem tenet Felin. in capitulo primo, cotumna ſecunda, verſicu. limita non habet locum in patre. de offic. delegat. vbi per tex. in dicta lege milites argumen. & tex. in l. vtrum, ff. de parricid. dixit, quod pater filium quem ſcit contra principem machinari denunciare non tenetur.

4 Dicas tamen † contrariam partem veriorem eſſe, quod immo pater filium accuſat in hoc crimine. Ita tenuit Ioan. Igneus in ſua diſputatio. an Rex Franciæ recognoſcat Impera. vbi dixit, quod immo pater filium contra Imperatorem machinantem tenetur illi offerre: allegat text. in l. qui cum vno. §. filium, ff. de re milit. ibi, vel a patre poſtea exhibitus, quem textus, Bartho. Cœpola Veronen. ad hoc notat in prima ſua Cautela, facit glo. in capitulo primo, de conuerſat. in
5 fideli. in verb. Chriſtiani; quæ dixit, † quod pater in filium, & filius in patrem pro patria inſurgere debet. ad idem facit quod voluit Matth. de Afflict. in capitu. primo. in §. prætérea ſi vaſallus, columna 3. verſicu. ſed iuxta hoc quæro, numero vigeſimo. in tit. quæ ſit prima cauſa beneficii amittend. vbi reprobat opinionem Ioan. de Anan ſupra relatam. Et quod pater filium denunciare teneatur in crimine læſę maieſtatis, late tradit Matthæ. de Afflict. in capitu. imperiam, §. inſuper, de prohita feud. alien. per Federicum, & habetur per eundem in ſua glo. ſuper Coſtitu. Regni, in titu. ne filius pro patre in prin.
6 Quinimo † Antiqui Romani filios ꝫ patriam machinãte nõ ſolũ denũciabant ſed ꝑſimet puniebãt: de quo poſſent plura
7 adduci exempla, ſed duobus tantum contentus ero. † Lucius Brutus, filios ſuos Tarquinij dominationem a ſe expulſam reducentes, ſummum Imperium Romæ obtinens, comprehenſos, proque tribunali virgis cæſos, & ad Palum religatos ſecuri percuti iuſſit. exuit namque patrem vt conſulem ageret, orbuſque viuere quam publicæ vindictæ deeſſe maluit: vt teſtatur Valerius Maximus, libro quinto. capitu. 4. in titu. de parentum ſeueritate aduerſus liberos, in primo exemplo. † Lucio Bruto Aemulatus Caſſius, filium, qui dum Tribunus Ple
8 bis eſſet Agrariam legem primus tulerat, ac multis aliis rebus populariter hominum animos amore ſui deuictos tenebat, poſtquam poteſtatem illiam filius depoſuit, Caſſius propinquorum & amicorum adhibito Conſilio Affectati Regni crimine domi damnauit, ac verberibus actum necari iuſſit, illiuſque peculium Cereri conſecrauit: Teſte Vale. Maxi.
9 eodem loco, in ſecundo exemplo. Scias tamen, † quod quando filius patrem, vel accuſat, vel denunciat, mitius accuſatus puniri debet. dicta l. milites argumen. in fine, ff. de mili. de quo vide Bartho. in dicta prima ſua cautela: & infra latius dicam. q. 6. in titu. de variis quęſtionibus.

SVMMARIVM.

1 *An miles in crimine læſæ maieſtatis accuſare poterit? quia alias miles prohibetur accuſare, & quæ ſit ratio numero 2. & quomodo intelligatur nu. 6.*
3 *Miles in crimine læſæ maieſtatis admittitur ad accuſandum.*
4 *Miles qui ſuam vel ſuorum iniuriam proſequitur poteſt accuſare.*
5 *Item pro annona fraudanda.*
7 *Milites hodie, cum non ſubiiciant ſe ſacramento, accuſare poterunt.*

QVAESTIO X.

1 DEcimo quæro. Certum eſt, ꝙ † miles prohibetur accuſare, cap. prohiberi. 2. quęſtio. 1. qui accuſare, ff. de accuſatio. l. non prohibentur, C. qui accuſare non poſſunt, & ratio eſt, quia militaribus exercitiis operam dare debent, vt l. milites. C. de procurat. idem tenuit Ange. in tractatu maleſi. in uerbo ad querelam Titii in verſicu. vndecimo prohibetur. Et Gandi. in tractatu ſuo malef. in rub. qui accuſa. in verſicu. Item milites prohibentur, quia debent ſuos ciues defendere; & in caſtris inſiſtere, & non verſari circa lites, nec inferioribus eſſe terribiles. Quod miles accuſare non poſſit, voluit etiam Speculator, in titu. de accuſa. in verſicu. item excipitur quod eſt miles, vbi dirit, quod miles propter ſacramentū accuſare non poteſt, ſecunda quæſtio. 1. capi. prohiberi. Quid dicendum in crimine læſæ maieſtatis? Dicas, † quod fallit prædicta concluſio in dicto crimine, in quo miles admittitur ad
3 accuſandum, ita dixit Specula. in præallegato verſicu. item quod eſt miles: per tex. in l. nullus, Cod. ad legem Iuliam maieſtatis. idem voluit Do. Hippolit. de Marſil. præceptor meus in l. de minore in prin. colu. 2. verſi. & subdit etiam, ff. de quaſtio. idem tenuerūt Cyn. Odof. & alii in dicta l. nullus. Secun-
4 do † fallit prædicta concluſio in milite, qui ſuam vel ſuorū iniuriam proſequitur, nam tunc accuſare poteſt. l. non prohibētur, & ibi Ang. & alii. C. qui accu. non poſ. & l. ſi crimen eo. tit. ita dixit etiam Specu. in prędicto verſi. item quod eſt miles, in tit. de accuſ. & Gandi. in tractat. malefic. in dicta rubric. qui accuſa. poſſ. prędallegat. uerſicu. item milites prohibentur, idem voluit Mar. de Laude in trac. de mili. quæſtione xlij.; Ter
5 tio, † fallit pro Annona fraudanda, l. mulierem. ff. de accuſati. & hoc iō eſt, ne, a ſuſceptis ſignis auocetur argum. C. locato l. fi. & l. milte. & 16. qō. 1. cap. generaliter. ita voluit Spe. in prędallega. verſi. item quod eſt miles, vbi dixit † quod prædicta pro-
6 cedunt in milite qui iurat ſe mortem non euitaturū pro republica, ff. ex quibus cau. maior. l. penult. & ff. de his qui no. infa. l. 2. non autem procedunt prædicta in milite q ſtat in domo propria, qui modo prædicto non iurat nec ſtipendium meretur. l. qui ſtipendia. C. de procura & in dicta. l. qui accuſ. idem

Digitized by Google

dixit August. de Arim. in add. ad Angel. in tracta. de malefi. in dicto verbo, & ad querelam Titij. in add. super versic. vndecimo prohibetur. vbi dixit, † quod cum hodie milites non subijciant se sacramento prædicto, quod accusare poterunt. alleg. tex. iuncta glo. magna in d. l. qui accusare. ff. de accusatio. Et ꝙ milites nostri temporis accusare non prohibeantur, tenuit et Salic. in d. l. non prohibentur. C. qui accusa. non possunt. idem tenuit Ange. in tract. de malefi. in d. verbo, ad querelam Titij præalleg. versic. vndecimo prohibetur.

SVMMARIVM.

1 *An seruus dominum accusare poterit in crimine læsæ maiestatis? nam seruus dominum non accusat regulariter.*
2 *Seruus in crimine læsæ maiestatis admittitur ad accusandum dominum.*
3 *Serui in occultis regulariter, maxime quando per alios melius detegi non potest ꝙ domi fit, admittuntur ad accusandum.*
4 *Et in lege Iulia de Ambitu.*
5 *Item in lege Iulia de Annona.*
6 *Seruus accusat illum qui tabulas testamenti subtraxit in quo sibi libertas relicta erat.*
7 *Seruus admittitur ad accusandum de nece domini.*
8 *Seruus quo tempore ceperit, & nu. 9.*

QVAESTIO XI.

1 VNdecimo quæro, †Regulariter seruus dominū non accusat. l. qui accusare. ff. de accusatio, l. seruus, C. de iud. & per Gandi. in tracta. de malefi. sup rubr. q accusa. pos. vel non, in princ. vbi dixit, quod serui accusare prohibentur, quia quantum attinet ad ius ciuile serui pro nihilo habentur, l. quod attinet, & l. seruitutem, ff. de regu. iur. Quid
2 dicendum in crimine læsę maiest. Dicas † ꝙ admittitur ad accusandum l. meminisse. C. ad legem Iuliam maiest. l. vix certis, de iudic. l. famosi. ff. ad legem Iuliam maiesta. l. penult. qui accusa. non poss. Bart. in l. 1. C. de preci. impe. offerend. rationē dicit esse Ioan. Igneus in sua disput. an Rex Franciæ recognoscat Impera. numero centesimodecimooctauo. huiusmodi crimen occulte fit, & nemini panditur: & ideo † in istis occul
3 tis, etiam in aliis crimininibus regulariter serui admittuntur in in defectum, & maxime quando per alios melius detegi non potest quid domi fit. l. consensu. †. super plagis, C. de repud. l. fi. §. licentia. C. de iur. delib. §. si vero absunt, in Auth. de hæred. & Falcid. §. distrahitur, in Auth. de nupt. & no. in Authen. si dicatur. C. d. et est.

4 Secundo † fallit supradicta conclusio, quod seruus non admittatur, ad accusandum in l. Iulia de ambitu, vbi admittitur
5 seruus. Tertio † fallit in l. Iulia de Annona, l. 1. ff. ad legem iul.
6 de Anno. Quarto † fallit, quia seruus quandoque accusat illū qui tabula testamenti subtraxit, in quo sibi libertas relicta erat. l. nullos. ff. ad leg. Corne. de falsi. Istas fallentias ponit Gandi. in d. tract. de malefi. sub rub. qui accusare possunt, in princ.
7 adde tu † Quintam fallentiam, quod seruus admittitur ad accusandum de nece domini, vt per Bart. in l. 1. num. 1. & 3. C. de precibus Impera. offerend. de quo est tex. expressus in dicta l. 1. Non erit fortasse inutile scire † quo tempore cœperit seruitus, quod seruitus cœpit sub Rege Pharaone in Aegypto quandò fames totam terram oppresserat annis septem: nam tunc homines, ne fame perirent, se ipsos in seruitutem regiam da
9 bant, vt habetur Genes. c. 57. & † ex ebrietate videtur ortum habuisse seruitutem, manebat antequam vinum inueniretur, omnibus inconcussa libertas, nec esset hodie seruitus si ebrietas non fuisset, dicit tex. in c. 6. die, in §. manebat autem. 35. dist. glo. in c. ius gentium. in verbo seruitutes, Distin. j.

SVMMARIVM.

1 *An vasallus accusare poterit dominum de crimine læsæ maiestatis quia vasallus delator vel accusator dominij sui feudum perdit.*
2 *Vasallus dominum accusat in crimine læsæ maiestatis.*

QVAESTIO XII.

1 DVodecimo quæro, An vasallus accusare poterit dominum de crimine læsæ maiestatis? videtur prima facie dicendum quod non. †Nam vasallus, qui fuit delator vel accusator domini sui, feudum perdit, vt habetur in c. j. §. item si delator, & ibi glo. in verbo perdit, in tit. quæ fuit prima causa benef. amitten. in vsibus feudorum. Dicas ta-
2 men † quod vasallus dominum acusat in crimine læsæ maiestatis, vt voluit glossa in d. §. item si delator. & ibidem Matth. de Afflict. numero 31. idem voluit Specu. in titu. de accusa. §. j. in versicu. item quod est libertus, allegat tex. in l. penu. C. ad legem Iuliam maiest. faciunt ad hoc quæ dixi supra in Rubrica qualiter & per quos crimen læsę maiestatis committatur. quę ſtio. vigesima quin.

SVMMARIVM.

1 *An libertus dominum accusare possit ae crimine læsæ maiestatis? nam regulariter dominum suum accusare non potest.*
2 *Libertus dominum alere tenetur, & si non alit potest in seruitutem reuocari. numero 3.*
4 *Liberti, & eorum filii, & familiares prohibētur accusare patronos propter reuerentia, nisi suam vel suorum iniuriam prosequantur.*
5 *Libertus in crimine læsæ maiestatis dominum accusat.*
6 *Libertus non admittitur contra dominum in accusatione famosa.*
7 *Libertus in crimine Annonæ admittitur ad accusandum dominum.*
8 *Item in crimine falsæ monetæ.*

QVAESTIO XIII.

1 TErtio decimo videamus de Liberto, an dominum suum accusare possit? & regulariter dicendum est quod non, vt per Specu. in tit. de accusa. §. primo. versicu. item quod est libertus. ubi dixit,
2 quod libertus dominū accusare non potest, sicuti nec seruus, facit, † quia libertus dominum alere tenetur, glo. in l. j. C. de oper. liber. not. in l. si quis a liberis, §. si quis libertis. ff. de libe. agnoscend. quinimmo † si libertus dominum non alit, potest in
3 seruitutem reuocari. Specu. in titu. qui filii sint legi. versic. & nota. vide ad hoc, quod libertus teneatur patronum alere qui non habet vnde se alat, quę scribit Pau. de Citad. in tracta. suo de iure patro. in v. parte, in 6. articu. columna secunda, in versic. quinto. alitur a liberto patronus, idem dixit Gandi. in tracta. de malefi. in rub. qui accus. poss. vel non columna 1. in fine, in
4 versicu. item prohibentur liberti. vbi dixit † quod liberti & eorum filii & familiares prohibentur accusare patronos propter reuerentiam, quam eis debent, nisi suam uel suorum iniuriam prosequātur. l. qui accusare. ff. de accusatio, l. hi tamē. §. 1. qui accus. non pos. l. iniquum, & l. si quis ex familia. & l. similem. C. eo. titu. Dicas tamen † quod in crimine læsæ maiesta
5 tis libertus dominum accusat, vt dixit Spe. in dicto tit. de accusatore. §. 1. in dicto versi. item quod est libertus, circa finem ꝙ tex. in l. pen. C. ad legem Iuliam maiest. faciunt dicta supra q. 8. vbi uidimus, quod filius patrem accusat in hoc crimine, & etiam seruus dominum, ut q. 11. proxi. preceden. & † quod
6 libertus non admittatur contra dominum in accusatione famosa, habetur in l. adoptiui. §. patronum, ff. de in ius vocando cum sequent. & l. honori. & in l. liberto. de obseq. a liber. præst. præterquam in crimine læsæ maiestatis, tenuit etiam Pau. de Citadi. in suo tracta. de iure patro. in v. parte, in vi. arti. in versi. secun. debetur honor. Erit ergo ex prædictis concluno, quod libertus patronum non accusat. fallit pluribus modis. Primo, quando libertus suam vel suorum iniuriam prosequitur dictum fuit supra. Secundo fallit in crimine læsæ maiestatir, de
7 quo dictum fuit supra. Tertio † fallit in crimine annonæ in quo admittuntur personæ aliás prohibitæ ad accusandum, l. mulier, ff. de accusatio. Quarto † fallit in crimine falsæ monetæ. 2. C. quibus. ex caus. ser. pro præmio. lib. & prędictos casus
8 ponit Pau. de Citad. loco supra alleg. versi. secundo debetur, in 1. colum.

SVMMARIVM.

2 *An alimentatus alimentatorem suum accusare possit de crimine læsæ maiestatis, nam alimentatus in domo alicuius regulariter alimentatorem suum accusare non poterit.*
2 *Alimentatus in crimine læsæ maiestatis admittitur ad accusandum alimētatorem suum.*
3 *Familiaris regulariter non admittitur ad accusandum dominum suum: fallit in crimine lęsæ maiestatis*

QVAESTIO XIIII.

1 QVarto decimo quæro, Quid dicendum de eo, q a tenera ętate est alimētus in domo alicuius, an alimentatorē suū acusare poterit? Dicas ꝙ nō, pōt tamen ꝙ cum agere ciuiliter, ut est tex. ī l. iniquū, C. de his qui accu. nō pos. Spe. in ti. accusato. §. j. ver. itē
2 ꝙ est libertus, ista regulariter procedunt: † in crimine autē lęsę maiestatis admittetur, vt voluit idem Specu. loco. præalleg. in fi.

Digitized by Google

3 fi.dicti versiculi.Idem † dicendum erit de familiari, qui alias accusare prohibetur dominum suum,nam admittetur ad accusandum eum in hoc crimine.tex.est apertus in l.si quis ex familiaribus,C.qui accusa.non possunt, & habetur per Specul. in d.versi.item quod est libertus,in fi.& Gandi.in tracta.male. in tit.qui accus.posin versi.item prohibentur libert.

SVMMARIVM.

1 *An maritus, & vxor inuicem se accusare possint de crimine læsæ maiestatis, & qui non potest esse testis contra aliquem, non potest eundem accusare.*
2 *Vxor non potest esse testis contra maritum cui reuerentiam debet.*
3 *Pater pro patria in filium, & filius in patrem, & maritus in vxorem insurgere debent.*
4 *Vir licite dimittere potest uxorem suam machinantẽ contra imperium: & contra vxor virum.*
5 *Omnis potest accusare de crimine læsæ maiestatis, etiam ille qui alias est prohibitus.*
6 *Vxor non tenetur denunciare seu accusare uirum de crimine læsæ maiestatis.*
7 *Non est amor, qui coniugalem vincat.*
8 *Vxor sciens virum velle committeae crimen læsæ maiestatis, licet illum accusare non debeat, debet tamen illum dissuadere.*
9 *Vxoris obligatio erga maritum maior est quam filii erga patrem, & econtra.*
10 *Matrimonium est de iure diuino, & fuit a Deo institutum in Paradiso Terrestri.nu.11.& est sacramentum.nu.12.*
13 *Vxor si accusaret uirum prodtionem committeret, & fidem coniugalem frangeret.*

QVAESTIO XV.

QVinto decimo quæro. Quid dicendum de marito & vxore, an alter alterum accusare possit in crimine læsæ maiestatis? & videtur dicẽdum quod non:nam scriptum est & erunt duo in carne vna. Matth.cap.19.Pauli ad Ephs.cap.v.Marc.10. Genes.capi.secũ.
2 facit,quia,†qui non potest esse testis,non potest accusare, vt per Specu.in titu.de accusator.§.primo.versicu.item quia non potest esse testis. † vxor autem testis esse non potest contra
3 maritum,cui subiecta est & reuerentiã debet, vt voluit Cy.in lege secun.Cod.de testibus.Abb.in cap.literis,in fine extra de testibus.immo etiam,marito volente, vxor contra ipsum testificari non potest.ita notanter dixit Ioan.Andreæ. in additi. Specula.in titu.de teste.§.primo.versicu. sed quid de vxore.in add.quæ incipit,vbi subest sola ratio.& habetur per D. Hipp. Marsi.præceptor meum in consilio vigesimosecundo. gratia Domini non me deserat.columna secun.numero quinto.volumine primo.

Pro contraria parte,quod maritus vxorem, & vxor maritum accusare possit in crimine læsæ maiestatis,facit gl.in capi. primo.in verbo, & Christiani.de conuers.infidel. quæ dicit,
3 † quod pro patria pater in filium,& filius in patrem,& maritus in vxorem insurgere debent.ad idem facit, quia†vir licite
4 dimittere potest vxorem suam machinantem contra Imperium,& econtra vxor virum.tex.est in l.ex consensu.in principio,& in §.vir quoque.C.de repud. comprobatur prædicta
5 conclusio † ex doctrina Angeli in tractatu de malefi.in verb. *che hai tradito la tua patria.*in versicu. quæro quis possit accusa. in princ.vbi dixit,quod omnis potest accusare de crimine læsæ maiestatis,etiam ille qui alias est prohibitus,facit textus in lege famosi.& ibi not.Docto.& l.quæstionibus,ff.ad legem Iuliam maiest.

Nec obstat quod regulariter vxor testis esse non possit cõtra maritum,quia filius contra patrem testimonium non dicit,& tamen admittitur in crimine læsæ maiestatis ad accusãdum patrem,vt vidimus supra quæstio. octaua. proxima præcedente.Hanc quæstionem tangit Matth. de Afflict. in cap.1. §.præterea,coluna 3.in fi.versicu.sed iterum quæritur, in titu. quæ fuit prima causa benefi.amitten. numero 22. Et idem in titu.de pace tenen.& eius violat.in c.1.§.si quis hominem, in versicu.vndecimo nota.colum.3. nnmero 26. & vtrobique se remittit ad ea quæ circa hoc dixit Andr.de Iser.in constitutione incipiente,pœnam in titu.de vxoribus foriudicatorum,& parentibus in constitu.Regni.vbi Andreas tenet,† quod vxor
6 non teneatur denunciare seu accusare virum de tali delicto, dicens, quod in iure non inuenitur quod cõiunx maritum denunciare teneatur,vt dicitur de patre & filio. Nam licet dicatur quod nullus amor vincat paternum,l.si pater.C.de spõsalibus,& in l.isti quidem,ff.quod met. causa. Attamen Chrisus dicit,†quod nõ est amor quia cõiugalem vincat,qui scriptum est Marci.ca.10.& Genes.2. Dimittet homo patrem & matrem,& adhærebit vxori, & erunt duo in carne vna facit. c.debitum,de bigam.cap.gaudemus,de diuor.& Matth.capit. 19.& Pauli ad Ephes.5.& dicit idem Iser.loco prẽallegato,†q
8 vxor sciens virum velle committere crimen læsæ maiestatis, licet illum denunciare non debeat,tamen illum in quantum potest dissuadere & retrahere debet ne id crimen perpetret. Et tenendo istam opinionem non obstat quod dictum est de filio qui patrem accusat, & econtra:quia † maior est obliga-
9 tio vxoris erga maritum,quam filii erga patrem, & econtra, vt supra dictum fuit: quia vir relinquere debet patrẽ & matrem & vxori adhęre. Nec obstat istud quod dicitur: quod vir licite dimittit vxorem suam machinantem ꝺ imperiũ per tex.in dicta lege consensu,in principio,& §.vir quoque.Codi. de repud.quia dispositio illa procedit de iure ciuili, quod locum non habet in matrimonio,sed in eo seruatur ius canonicum,secundum quod statutum est, quod quos Deus coniunxit homo non separet.præterea,excepta causa fornicationis, ex nullo crimine vxorem dimittere quis potest,c.in coniugio trigesima quæstio.prima.cap.omnes accusationes,eadem causa.quæstio. septima. confirmatur prædicta conclusio, quia
10 † matrimonium est de iure diuino.capitulo primo, de voto, in sexto.capitu.sunt qui dicunt. vigesimaseptima. quæstio. secun.& not.Abb.in cap.cum ad monasterium, in fina.colum.
11 extra,de statu monach. † fuit enim in Terrestri Paradiso, a Deo institutum.Genes.cap. 1. & habetur per Cornean consilio octauo.coluna fina.numero quarto.in quarto volumine.
12 Et † matrimonium est sacramentum.capitu.gaudemus, de diuor.in princip.cap.omne. vigesimaseptima. quæstio. secun.& fides vnum est ex bonis matrimonii, ut dicit ille text. Ergo concluditur, quod obligatio, quam vxor habet erga virum. & econtra,est de iure diuino:& sic longe anterior obligationi quam quis erga patriam vel Imperatorem habet.† Et pro-
13 pterea dicendum non est vxorem posse aut debere accusare virum de crimine læsæ maiestatis: Id enim si faceret proditionem committeret,vt dixit Andr.de Iser.in dic.constitutio.pœna carere,columna secunda, de vxoribus foriudicat. & fidem coniugalem frangeret,quę etiam hosti seruanda est.vigesimaoctaua.quæstio.prima.capitu.noli. & cum ista opi. vtr de iure vetiori transeo.

SVMMARIVM.

1 *An ille, qui erat in coniuratione coutra principem uel rempublicam, si reuelet coniurationem impunitatem mereatur?*
2 *Reuelans tractatum de morte papę liberari, & præmiari debet.*
3 *Præmium, quod datur reuelantibus, licet non participi reuelanti, tamen secus est in crimine læsæ maiestatis.*

QVAESTIO XVI.

DEcimo sexto quæro, Quid dicendum de eo,
1 qui erat in cõiuratione contra principem vel Rẽpublicam? Dicas, † quod si a principio coniurationem reuelauit,non solum impunitatem,sed etiam præmium meretur. Si vero non a principio, sed post aliquod tps antequam delictum fiat id reuelet,nulla tamen prius de eo habita notitia per principem,tunc impunitatem tantum,non aũt præmium consequitur:tex.est ad hoc notab.in l.quisquis.§.sane si quis.C.ad leg.Iul.maiest.c.si quis.& ibi Præp.6.q.1.† Idem
2 dicas in reuelante tractatum, qui fieret de morte pontificis: quia,etiam si particeps esset, liberatur & præmiari debet. c.si quis Papa.in fi.xxviij.Dist. & ex hoc limita doctrinam Bart.in
3 l.3.ff.de cond.ob.turp.causam,vbi dixit, † quod præmium qđ datur reuelantibus non datur participi reuelanti: vt eius doctrina non procedat in reuelante crimen lęsę maiestatis modo prędicto:quia reuelans dictum crimẽ,a principio præmiũ consequitur iuribus prędictis.

SVMMARIVM.

1 *An laicus clericum accusare possit de crimine læsæ maiestatis? quia laici non admittuntur ad accusandum clerico vel episcopoe.*
2 *Laici clericos in crimine læsæ maiestatis accusat.*
3 *Laici suam uel suorum iniuriam prosequentes clericos accusat.*
4 *Laici clericos accusat in crimine hæresis.*
5 *Item in crimine simoniæ.*
6 *Item in crimine sacrilegii.*
7 *Item in crimine dilapidationis.*
8 *Laicus accusans clericum bonæ vitæ, & ipse debet esse bonæ vitæ.*
9 *Laici ignoti, vel suspecti de falsitate, seu inimici, non admittuntur ad accusandum clericos in casibus suprascriptis.*

Digitized by Google

Hiero. Gigantis de crimi. læſæ maieſt.

QVAESTIO XVII.

1 DEcimo ſeptimo quæro, An laicus clericum accuſare poſſit in crimine læſę maieſtatis? & videtur dicendum quod non, quia † laici non admittuntur ad accuſandum clericos vel epiſcopos: tex. eſt in capi. 1. ſecun. quæſtio. 7. & in capitu. nullus, & in capitu. laico. eadem cauſa, & q. c. clericum cuiuslibet. vndeci. quæſtio. j. c. cū P. de accuſatio. & habetur per Ioan. de Turre Cremat. in d. c. 1. colum. 1. Iſta concluſio fallit † primo ī crimine læſę maieſta-
2 tis, cap. ſane. 15. quæſt. 4. idem voluit glo. in ver. quod vero, 2. q. 7. in ſumma. & ibidem Præpoſi. & Archid. & Egid. Bellemera, ita tenuit etiam Tur. Cremat. in d. cap. j. columna. 1. verſicu. ſe cundus caſus.

3 Secundo fallit † quando laicus ſuam vel ſuorum iniuriam proſequitur. 4. q. 6. c. omnibus. c. de cętero. de teſt. gl. in d. verbo, quod vero, 2. q. 7. & ibi Præpoſi. Archid. tamen dicit hoc ſolū procedere, quando ciuiliter agitur. ſed Hoſtien. in d. cap. de cœ tero, de teſtib. contrarium tenuit: quod immo quando ſuam vel ſuorum iniuriam proſequitur etiam laicꝰ clericum crimi naliter accuſat. pro cuius opi. Præp. in c. quod vero. 2. q. 7. colu. 2. In princ. allegat text. in c. Maximianus, 81. diſtinctio. Tertio
4 fallit † in crimine hæreſis. c. ſacerdos, c. oues, 2. q. 7. Quarto fal-
5 lit † in crimine ſimoniæ. c. tanta. de ſimo. Quinto fallit † in cri-
6 mine ſacrilegij, 17. q. 4. §. qui autem. Sexto fallit † in crimine
7 dilapidationis, 7. q. 2. c. non liceat, prædictas fallentias ponit etiam glo. præallega. in d. verſi. quod vero. 2. q. 7. Dicit tamen Ioan. de Turre Cremat. loco prędalle. quod in his criminibus admittitur laicus ad accuſandum clericum, duobus cōcurrē-tibus. Primo, quod laicus bono zelo denunciet crimen. ext. de ſimon. c. licet Heli. Secundo, quod clericus accuſatus talis vitę
8 fuerit ſuſpectus, vt in cap. in primis, 2. q. i. ſi autem † clericus eſ-ſet bonę nitę admitteretur tātum laicus bonæ vitę, c. per tuas, de ſimon. idem dixit glo. prędallega. in ſumma. in d. verſi. quod vero. quæ voluit, quod ſi clericus qui accuſatur ſit malæ vitę, admittetur ad accuſandum eum ī caſibus prędictis etiam lai cus malæ vitæ: per tex. in d. c. per tuas, de ſimon. Vnum tamen
9 non omitto: † quod in caſibus in quibus laici admittuntur ad accuſandum clericos, ignoti vel ſuſpecti de falſitate ſeu ini mici non admittuntur, 4. q. v. accusatoribus, & cap. canonica, & c. accuſatores, niſi prius inquiratur de vita, & fide, & inten-tione eius, 2. q. 7. c. ſi qui. & c. quærendum, vel niſi habeat ali-
10 quas literas teſtimoniales de perſona ſua, vel ſaltim teſtmo-nium populi, 2. q. 7. c. terminationes, ita per iura prædicta di-xit Egid. Bellam. in d. c. de cœtero, col. fina. prope finem. de teſ. alleg. Io. And. & Arch. in d. cap. quærendum, & Innocen. in c. cum P. de accuſat. in glo. 1. in fi. prędicta ſane intellige, quan-do agitur de crimine criminaliter: alias ſecus ſecundum opi. Collectarii recitatam per Bellameram in d. cap. de cœtero, in fine.

SVMMARIVM.

1 *An ſacerdos teneatur reuelare ſi audiuit aliquem in confeſſione, qui ei dixit quod crimen læſæ maieſtatis contra principem committere volebat?*
2 *Confeſſio ſacramentalis eſt de iure diuino: & ita eius celatio.*
3 *Confeſſionis ſacramentalis reuelator eſt violator ſacramenti.*
4 *Confeſſio ſacramentalis ad impediendum malum non debet reuelari.*
5 *Sacerdos licite iurat ſe nihil ſcire, licet quid ſciat in confeſſione.*
6 *Sacerdos non poteſt confeſſionem ſacramentalem reuelare, etiam ex licentia & præcepto ſuperioris, etiam ſi papa id mandaret ſub pœna excommunicationis. & nn. 7.*
8 *Sacerdos in actu confeſsionis vices veri Dei gerit.*
9 *Sacerdos an poſsit de licentia conficientis reuelare confeſsionem ſacramentalem.*
10 *Confeſsio ſacramentalis eſt de peccato commiſſo non committendo.*
11 *Confitens quod vult delictum aliquod committere, & q̄ abſtinere non poteſt, ſacerdos debet quanto cautius poteſt reuelare vt peccatum impediatur, non tam en propalando quoquo modo. nn. 2.*
12 *Peccatum commiſsum dicitur detegi in pœnitentia, non committendum.*

QVAESTIO XVIII.

1 DEcimo octauo quæro, Vtrū ſacerdos, † q̄ aliquem in cōfeſſione adiuit, a quo intellexit q̄ volebat crimē læſæ maieſtatis committere in principem vel Rempublicam, ſiue quod tale crimen commiſſit, an hoc reuelare teneatur? Hæc eſt ardua quęſtio: circa quam Ange. in tractatu ſuo de malefic. in verb. *che hai tradito la tua patria.* in verſicu. quæro an ſacerdos. dicit, quod ſalua opinione Canoniſtarum & Thologorum cui ſe ſubmittit, ipſe tenet quod talis ſacerdos non teneatur reuelare huiuſmodi confeſ-ſionem, per tex. in cap. omnis vtriuſque ſexus, in verſicu. Cā-ueant autem de pœnit. & remiſſio. & ibi not. per Innocent. & Anton. de Butr. Demum idem Ange. ſic diſtinguit, quod aut aliquis confeſſus eſt ſacerdoti crimen læſę maieſtatis iam cō-miſſum, vt puta confeſſus eſt quod ipſe interuenit in tracta. fa-cto contra principem vel Rempublicam, & tunc huſuſmodi crimen per ſacerdotem propalari non poteſt, quia eo ipſo q̄ illam pœnitentiam iniunxit, & peccatum iam commiſſum eſt & perfectum, princeps vel reſpublica lædi non poteſt ex il-lius non propalatione, ideo ſacerdos id reuelare non debet, cap. ſacerdos, cap. nemo, cap. ſignificaſti, de pœniten. & remiſ-ſio. Et idem dicit eſſe, quando quis confeſſus eſt quod eſt in tractatu contra principem, & eum pœnitet, & præteritæ volū-tatis ſibi pœnitentiam iniungi petit, quæ ſibi iniuncta fuit: Nam etiam hoc caſu id ſacerdos propalare non debet, c. cū quidam. de pœnitet remiſ.

Quando vero quis cōfiteretur ſacerdoti, & ei diceret, quod habuit habetque tractatum, & quotidie illum exerceret contra principem vel rempublicam, & quod huiuſmodi tentatio-ni non poteſt reſiſtere, & quod omnia exequetur cum aliis, hoc caſu dicit Ange. ſe credere, quod ſi ſacerdos manifeſtet il-lis, quibus prodeſſe, non obeſſe poteſt, non accuſando perſo-nam, & illis dicendo, caueatis, quia tali die & tali loco tumul tus fieri debet, vel aliud ſcandalum in populo: *id* iuſte faceret cap. hoc videtur trigaſima. diſtinctio. quod tamen verum eſſ' dicit ſi confitens tantummodo de ſe dixit: Si vero nominaſſe-ſocios in ſpecie, vel dixerit quod ſunt plures alii, & iſto caſu ſiue etiam illum pœnituerit de ſuo malo propoſito, & pœni-tentiam petat, dicit ſe credere, quod ſacerdos non male face-ret notificare illis quibus obeſſe & non prodeſſe poſſet, quod eſt tractatus in ciuitate contra principem vel rempublicam ip ſum confitentem, aliter nec etiam alios nominando qui con feſſi non ſunt, ſed ſibi a cofitente nominati, capitu. nemo, de ſimo. ſubdens Ange. hęc dicta pro ſe corrigenda, ut iuris eſt.

2 Tu autem in hac materia conſidera, † quod ſicuti confeſſio ſacramentalis eſt de iure diuino, ita pariter dicendum eſt de eius celatione, quæ pariter de iure diuino cenſenda eſt, ut di-xit Ioan. de Turre Cremat. Cardina. in capitulo ſacerdos. columna ſecunda. verſicu. Tertio ratione neceſſitatis, de pœni ten. diſtincti. ſexta. & rationem aſſignat quare ſacerdos tenea-tur confeſſionem celare, quia in ſacramentis id quod exterius geritur ſignum eſt eius quod getur interius, ideo ſicut Deus homini confitenti tegit peccatum interius, ita & ſacerdos ex-terius celare debet, & hinc eſt, † quod tanquam violator ſa-
3 cramenti eſt reuelator confeſſionis, & multas alias rationes adducit in dicto cap. ſacerdos, quas breuitatis cauſa non refe ro: eum videre poteris, conferunt ad prædicta ea quæ ſcribit Archiepiſcopus Florentinus in quarta parte ſuę ſummę. in ti-
4 tu. 17. capi. vigeſimo ſecundo. in principio, ubi dixit, † quod ad impediendum malum non debet reuelari confeſſio, vt puta ad proditionem detegendam: ſubdens, quod tenentes contra rium falſum dicūt. ſubiungit tamen, quod confeſſor debet monere confitentes vt deſiſtant, & principi vel prędato dicere quod vigilet circa ſuum gregem ſine alia reuelatione. addu-
5 cit Thomam in 4. ſenten. diſtinctio. 21. Quinimmo † ſi iudex defert iuramentum ſacerdoti de veritate dicenda, tali caſu ſa cerdos licite iurat ſe nihil ſcire: quia quod ſcit non ſcit vt ho-mo, ſed vt Deus, ita dixit Guliel. quem refert & ſequitur prę-ſa-
6 tus Archiepiſcopus Florentinus loco præallegato. Nec † etiam per licentiam aut ſuperioris prędceptum, etiam ſi papa id mā-daret ſub pœna excommunicationis, tenetur, nec poſſet, ſa-cerdos confeſſionem reuelare, quia ſigillum confeſſionis (ut dictum eſt §.) eſt de iure diuino, & de neceſſit ate ſacramen-ti, ſecundum Petrum de Pallude in 4. diſtinctio. 21. Demum
7 dicas † quod ſacerdos in actu confeſſionis vices veri Dei gerit, vt eſt tex. iuncta glo. in cap. dilectus, de exceſſib. prędatorum, habetur in cap. ſacer. de offic. ord. & in hoc eſt maior Papa, q̄ vices puri & veri Dei, haud hominis repręſentat, ca. quanto, de translat. epiſcopi. hinc eſt, quod non poteſt compelli a pa-pa tanquam † ab inferiore in illo actu, & minus a quocunq; alio ordinario, ut confeſſionem reuelet, ſeu ea quę a confiten-
8 te habuit in actu confeſſionis, ita dixit ſolennis Doctor prędce-ptor & promotor meus ad gradum iuris canonici in almo Bononienſi Gymaſio D. Auguſt. Berous in ſuis quęſtio. familiar. quęſtio. 11. numero 2. 3. An † autem de licentia confiten-
9 tis renelatio fieri poſſit? vide eundem Archiepiſcopum loco ſupra allegato, & Ioan. de Turre Cremat. in dicto capit. ſacer-dos, & late per Doctor. in dicto cap. omnis vtriuſque ſexus. de pœniten. & remiſ. Egid. Bellem. in d. c. ſacerdos, de pœniten. di ſtinct. 6. dixit, quod quando quis dicit ſuo confeſſori, q̄ vult

aliquem

Digitized by Google

aliquem interficere, & quod non potest tentationi huiusmodi resistere, vel quid simile, quod ista non est proprie confessio: quia † confessio est de peccato commisso, non committendo: & propterea quod tali casu sacerdos non tenetur omnino celare, sed id tali personæ reuelare posset cui posset prodesse & non obesse. 22. quæstio. v. cap. hoc videtur, non tamē propalando confitentem. Idem videtur tenere Iacob. Zocchus Ferrarien. qui fuit præceptor Felyn. in d. cap. omnis vtriusque sexus. in versicu. in ordine sequitur 22. quæstio. de pœnit. & remissio. dum recitat opinionem Ioan. Andreæ ibi, qui dixit se credere quod sacerdos quicquid poterit circa hoc facere vt peccatum impediatur, quando aliquis est confessus se velle homicidium committere, facere debet, vt occuratur delicto sine proditione personæ. hoc idem voluit Innocen. in di. capi. omnis vtriusque sexus. dicens † quod quando aliquis dicit confessori quod vult delictum committere & quod abstinere non potest, hoc peccatum non dicitur confessori detectum in pœnitentia: ideo sacerdos debet quanto cautius potest reuelare vt peccatum impediatur. subdens tenēdum sempermenti, † quod peccatum commissum non committendum dicitur detegi in pœnitentia: & hoc sequitur Abb. in di. cap. omnis vtriusque sexus. columna fina. circa medium, vbi dixit, hoc procedere quando peccator dicit se omnino facturum delictum: secus si pœniteret de prædicta voluntate: nam tunc esset peccatum commissum saltim respectu voluntatis. idem voluit Cardina. Zabarel. in di. cap. omnis vtriusque sexus, columna vlti. in versicu. in §. Caueant. & ibidem Anton. de Butr. columna octaua. versicu. secundo quæro. Est igitur commun. opin. canonistarum, quod quando quis confitetur, si dicat confessori, quod vult committere homicidium in personam talis, & quod non potest resistere huic tentationi, quod eo casu pro obuiando ne tale delictum sequatur, sacerdos eo cautius modo quo facere poterit id reuelet ei cui prodesse non obesse potest, non tamen nominando aut propalādo personam quoquo modo: alias ei denegatur quantūcunque malum exinde sequi posset. Et vide post alios Adrianum Florentinum, qui postmodum fuit Papa, & eius nominis sextus: in suo libro in 4. sentent. in titu. de confessione, in §. circa materiam confessionis, colum. 12. & decimatertia. folio centesimoquarantesimoprimo.

SVMMARIVM.

1 *An socius criminis læsæ maiestatis si socium accuset, & non probet, saltim excusetur a crimine præsumptæ calumniæ?*
2 *Calumniator præsumitur qui non probat quod impinxit.*
3 *Conscius criminis læsæ maiestatis si accusat socium & non probet, excusatur a pœna præsumptæ calumniæ.*
4 *Accusatur in crimine falsæ monetæ, si non probet, non punitur de calumnia.*
5 *Falsans monetam Principis incidit in crimen læsæ maiestatis.*

QVAESTIO XIX.

DEcimonono quæro, Vidimus supra quæstio. 15. proxima præcedente de eo qui erat in coniuratione criminis læsæ maiestatis qualiter reuelando modo præmium modo impunitatem consequatur: Quid dicendum de socio criminis † prædicti qui socium accusat & 1 non probat, an saltem excusetur, a pœna præsumptæ calumniæ? & dicendum videtur quod non: sed puniri debeat, per nota. per Docto. & ibidem Cyn. in l. qui crimen. C. qui accusare non possunt, lege vlti. Cod. de accusatio. l. 1. ff. ad Turpillia. 2 præsumitur, enim calumniator eo ipso quod non probat qđ impinxit. no. in cap. primo. de elect. in sexto. cap. secun. de ca* lumnia. l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expens. & istam opin. communiter teneri testatur Ioan. de Fantu. in capit. qui non probauerit i. secunda quæst. 3. & hanc opinio. tenuit Hostien. in rubr. de dolo, & contuma. in summa in capi. quæ pœna. §. sed si petatur, in versicu. alij vero dicunt, & istam partem tenet etiam Præposi. in di. cap. qui non prouauerit & in cap. quemquam. columna prima, in fi. versicu. in ea Gloss. ibi, iustus dolor. di. secun. quæstio. 3. Dicas sane, quod prædicta regulariter 3 procedunt. Attamen in crimine læsæ maiestatit secus est, in quo conscius criminis læsæ maiestatis si accusat, si non probet excusatur a pœna præsumptæ calumniæ, ita dixit Ioan. Igne⁹, in sua disputa. An Rex Franciæ recognosc. Impera. numero centesimounigesimoprimo. Allegat Cyn. post Petr. in l. 1. Cod. de fals. moner. Cyn. tamen ibi nil dicit de crimine læsæ maiestatis, sed ibidem in versicu. secundo oppono dicit, quod † accusator in crimine læsæ monetæ si non probet non punitur 4 de calumnia: quod speciale esse dicit in eo crimine. Adducit similiter Igneus ad probandam prædictam conclusionem Specula. in titu. de libe. concept. in §. nunc autem dicendum, versicu. 16. vbi Specu. dicit, quod in accusatione falsæ monetæ accusator habet immunitatem pœnæ, per tex. in l. prima. C. de fal. mone. & ibi glo. in verbo immunitatem, licet non probet, dicens d. glo. quod si sunt socii non puniuntur, allegat text. in l. quisquis, in fi. Cod. ad legem Iuliam maiesta. & sic allegata per Igneum, cum non loquantur in crimine lęsæ maiestatis, non videntur probare supradictam conclusionem, dicas saluando Igneum, 5 † quod falsans monetam Principis incidit in crimine læsę maiestatis, lege secun. vbi de hoc est text. expressus, C. de fals. mone. & dixi supra late quæstio. 51. sub rubr. qualiter, & a quibus crimen læsæ maiestatis committatur. Ergo quæ dicta sunt de accusatore non probante in crimine falsę monetæ procedunt in accusante in crimine læsę maiestatis, per prędicta.

SVMMARIVM.

1 *An quilibet principis proditorem manifestare teneatur, nam malefactorē quis indicare non tenetur regulariter de iure ciuili, secus de iure canonico.*
2 *Proditorem Principi manifestare quilibet tenetur: dummodo sit subditus. numero 3.*
4 *Vxor non tenetur manifestare maritum in crimine læsæ maiestatis.*

QVAESTIO XX.

1 VIgesimo quæro, An quilibet Principis proditorem manifestare teneatur? dicendum q† regulariter de iure ciuili quis malefactorem indicare non tenetur. l. in ciuile. C. de fur. de iure autem canonico secus est. c. q. eum furē. ext. de fur. Attamen dicas, † quod sic per tex. in l. Methrodorum. ff. de pœn. & ita dixit Mart. de Laud. in tra. de cri. læsæ maie. q. 3. & idē in tra. de princip. q. 558. And. de Iser. in capit. 1. §. præterea, in prin. in versic. quamuis regulariter. in titu. quæ 3 fuit. 1. cau. benef. ami. Prędicta tamen conclusio † procedit in subdito. Ange. in l. 2. C. de Patricid. gl. in Clemen. pastoralis, in verbo non sufficit, de re iud. quæ dixit, quod crimen læsæ maiestatis non committitur per non subditum, quod exclamat Bald. in l. nihil. C. de manumis. Oldra. in in consi. 44. Fel. in c. 1. col. 2. versi. fallit tertio. & versi. confirma hoc de offic. delegat. de quo late dixi supra q. 58. sub rub. qualit. & a quibus crimi. læsæ maiesta. committit. Secundo fallit † in vxore quę non tenetur accusare, nec manifestare virum suum in crimine læsæ maiestatis, vt diximus supra quæstio. 15. proxi. prędced.

Quomodo & per quos crimen læsæ maiestatis probetur.

SVMMARIVM.

1 *An ex confessione rei probetur crimen, quia confessio dicitur legitima probatio.*
2 *Nulla est maior probatio quam oris proprii confessio, dum modo spontanea & iudicialis sit. nu. 3.*
Et de delicto constet. nu. 4.
4 *Reus confessus sine alia probatione est damnandus.*
6 *Confessio spontanea Rei est tantæ potentiæ, quod licet alias iudex inordinate processerit contra reum, attamen confessus non poterit dicere de nullitate processus.*
7 *Confessio ficta, scilicet quando ex forma statuti quis habetur pro confesso, est alterius naturæ.*
8 *Ex confessione vera licet quis ex inordinato processu condemnari possit secus est in ficta.*
9 *Si reus ficte confessus condemnatur ex inordinato processu sententia est ipso iure nulla.*
10 *Cofessio ficta vere delictum non probat.*
11 *Notarius ex vera confessione, vel quia conuictus condemnatus de falso, nunquam vlterius instrumenta conficere poterit. Secus si esset damnatus ex ficta confessione propter contumaciam.*
12 *Sententia lata contra sponte & vere confessum vel conuictum facit illum infamem quo ad omnes.*
13 *Secus si ex ficta confessione, quia nō est inhabilitatus nisi quo ad illam personam tantum ad cuius instantiam fuit condemnatus.*
14 *Quæ possint opponi contra confessionem sponte per reum in iudicio factam.*
15 *Confessio rei in crimine notorio post tempus datum & limitatum per statutum ad accusandum non valet nec ei nocet.*
16 *Confessio rei facta extra iudicium non inducit probationem delicti, sed solum indicium ad torturam.*

Digitized by Google

17 *Confessio rei facta in tormentis an probet delictum. & numero 18. & 19.*
20 *Reus quando dicatur perseuerare in confessione.*
21 *Confessus in tormẽtis sub promissione gratiæ a iudice sibi promissæ, si perseueret in sua confessione, illa sibi non nocet.*
22 *Confessus in tormentis non præcedentibus indiciis, si perseueret in sua confessione, illa sibi non præiudicat.*
23 *Iudex a tormentis incipere non debet.*
24 *Tortura data reo sine indiciis tanquam contra leges factum non valet.*
25 *Confessio torti sine indiciis, etiam si milies sit ratificata ad bãchum iuris, nulla est: Nisi primo extra indicium reus sponte feciſſet illammet confessionem. nu. 29.*
26 *Citatio illegitime facta facit vt processus, sententia, & omnia inde sequuta sint nulla.*
27 *In crimine læsæ maiestatis quis non potest torqueri non præcedentibus indiciis.*
28 *Confessio facta in crimine læsæ maiestatis non præcedentibus indicijs non valet.*
30 *Confessio indiciis non præcedentibus facta in tormẽtis, etiamsi supereniãt indicia non valet.*
31 *Confessio indiciis non præcedentibus, etiam ratificata cum iuramento non valet.*
32 *Idem si confessus fuerit in tormentis repetitis quæ repeti non poterant, ex tali confessione non poterit condemnari.*
33 *Et quicquid ex ea sequitur non valet.*

QVAESTIO PRIMA.

1 PRimo quæro, An ex confessione rei probetur crimen? & dicendum quod sic: † quia confessio dicitur legitima probatio. Glo. in ca. ad abolendam. in verb. deprehensi. extr. de hæret. & habetur per D. Hip. Marsi. magnũ criminalistam præceptorem & promotorem meum in repe. Rub. C. de proba. numero 7. † Nulla enim
2 est maior probatio, quam oris proprij confessio. l. 1. C. de confess. proinde. §. notandum. ff. ad legem Aquil. c. Pisanis. de resti. spoliat. Bart. in l. si confessus. ff. de cust. reo Alexand. in consi. centesimo uigesimoquinto. visa inquis. colum. j. in fi. in quar. to volum. Id sane intellige, in confessione spontanea iudicia
3 li. † Et ideo reus confessus sine alia probatione est damnãdus,
4 vt communiter concludunt Docto. quod testatur Bonifa. de Vitel. in tracta. suo malefi. in rub. de confes. in prin. facit tex. in l. cum reis. ff. de pœn. l. confessus. ff. de cust. reorum. in confessum enim nullæ sunt partes indiciis nisi in condemnando, l. proinde. ff. ad leg. Aqui. fallit illud Ouidij.

Non est confessi causa tuenda rei.

5 Prædicta, quod confessio rei plene probet, procedunt † quãdo de delicto conitat: alias confessus puniri non posset ex sua sola confessione. Ange. in l. certum. in princ. ff. de confess. adde Bald. in Authe. sed nouo iure, columna secunda, in ver sicu. sed pone quod quis confiteretur. Cod. de seruis fug. & per Domi. Hippo. Marti. dominum meum in sua practic crimi. in §. principium, numero 6. Nam si secus diceremus, quis membrorum suorum dominus efficeretur, contra legis dispositionem. §. liber homo. ff. ad legem Aqui. & plura ad hoc adducit Aimon. Cravet. in consi. 262. Protector nolie. col. secun. num. 3. & 4. in 2. volu.

6 Et scias, † quod est tantæ potentiæ spontanea rei confessio, quod licet alias iudex inordinate processerit contra reum, attamen confessus non poterit dicere de nullitate processus: vt per Ang. in tract. de malef. in verb. qui dominus iudex videns, in versi. quæritur tamen versicu. sit igitur multum cautus, ubi dixit, quod iudex secure potest cõdemnare reum confessum sponte ex ordinato processu. quod not. Bar. in d. l. si confessus, ff. de custo. reorum. idem uoluit idem Ange. in d. tracta. in ver. comparent dicti inquisiti & confitentur, in versic. quæro an 2 fessus. de hoc videtur tex. in c. 1. de accusat in 6. Alex. in consi. 34. in 4. volum. Abb. in consi. 24. Paul. de Castro in consilio 17. Potestas, & late per August. de Arim in add. ad tracta. Ange. de malefi. in verbo comparent dicti inquisiti, prcallegato, in add. quæ incipit, tu autem in hac materia adde ea quæ dicit Roma. ad idem vide Thomam Grammati. in consilio 40. in causa Magnifici Tristani, columna fin. sub numero 29. allegat, vltra alios, Abbatem antiquum, in ca. Pisanis, de restitu. spolia. Prædicta † locum non sibi vendicant in ficta, & non ve
7 ra confessione, vt puta quando ex forma statuti contumax habetur pro confesso: ista enim confessio ficta est alterius Naturę, vt per Ange. in præallegat. tracta. de malefi. in versiculo, qui dominus iudex videns. versiculo, quæritur tamen ad idem Iacob. de Arena in l. fina C. de iura. calum. vbi dixit, quod confessio resultans ex contumacia non est vera, sed ficta cõfessio, ad iem Bald. in l. ita demum. C. de procurato. Bartd. in l. eius qui delatorem, ff. de iure fis. D. Hippo. Marsi. præceptor meus, in consilio decimo. casus dubitationis. columna secunda. numero vndecimo. in primo volumi. idem consilio 73. num. 12. in 1. volumine.

8 Et † multum differt ista ficta confessio a vera. Primo, quia ex vera confessione quis condemnari potest ex inordinato processu, vt per Barto. in d. l. si confessus, ff. de custo. reorum, & dixi supra proxime. Attamen secus ex ficta confessione: nam eius vigore nunquam aliquis dãnari potest nisi processus fuerit rite, & recte formatus, vt dicit Ange. in dicto tracta. de malefi. in verbo, qui dominus iudex videns, versi. sis igitur multũ cautus, ad idem Petr. de Ancha consi. 409. & Abb. consi. 24.
9 immo † si reus ficte confessus condemnaretur ex inordinato processu, sententia esset ipso iure nulla, singulariter dixit Bal. in add. Specu. in titu. de accusa. in §. & nota quod accusatio, versicu. & nota quod ubi libellus, & sequitur Angel. in dicto tract. loco præallegato. Secundo differt vera confessio a ficta quia vera vera vere delictum probat. dicta l. si confessus, & l. 1. & l. 3. ff. de confess & l. inde Neratius, ff. ad legem Aquil. attamen † ficta confessio vere delictum non probat. hinc est, quod
10 11 † si Notarius ex vera confessione, vel quia sit conuictus, condẽnatus sit de falso, nunquam vlterius instrumenta conficere poterit, §. fina. in Authen. de tabellion. Barto. in l. eadem. §. primo. ff. ad legem Iuliam repetundar. Damnatus vero ex ficta confessione propter contumaciam, instrumentorum confectionem non perdit, vt notat Barto. in dicta. l. ideo, in princi. ff. de euict. & Bald. in l. trasigere, circa medium, C. de transact. Paul. de Cast. in consi. 198. Bar. in consi. xj.

Eo enim casu magis ob suam absentiam & contumaciam sententia lata esse dicitur, quam quod maleficium commiserit, l. qui repudiantis, in fi. ff. de inof. testam. & ad hoc vide Barto. in l. Papianus. §. meminisse, ff. eodem titu. & l. 1. in fi. ff. si qs ius dicenti non obtemperaue. & in l. omne. §. 1. ff. de re milita.
12 Tertius effectus est, † nam sententia lata contra vere & sponte confessum, vel conuictum de delicto facit illum infamem quo ad omnes, vt in d. l. si confessus, ff. de custo. reorum. & lege
13 quoniam. ff. de infam. Attamen † sententia lata in contumaciam, & sic ex ficta confessione, non inhabilitat condemnatum, nisi quo ad illam personam ad cuius instantiam fuit cõdemnatus: ita singulariter dicit Bart. in l. eius qui delatorem, in fi. ff. de iure fisci. per tex. in l. secun. §. fina. ff. eodem titulo. & prædicta sequitur Ange. in dicto tracta. de malefic. in præalle. verb. qui dominus iudex videns. columna secunda. & Roma. in consilio quinquagesimoquarto. & Barto. in consilio centesimodecimosexto. statuto Perusinæ ciuitatis, & Abb. in consi.
14 65 Scias tamen, † quod plura opponi possunt cõtra confessionem sponte per reum in iudicio factam, de quibus per Bonif. de Vitel. in tracta. suo de malefi. in rub. de confes. & contra cã quid sit faciedum: vbi ad saturitatem videre poteris. Vnum tamen silentio non prætereo, † quod si confessio criminis
15 facta. fuerit per reum in crimine notorio post tempus datum & limitatum per statutum ad accusandum, talis confessio nõ valet, nec illi nocet: ita dixit Bald. notanter in cap. fina. columna penultima. de offic. delegat. in versicu. pone quod maleficium. idem refert & sequitur præceptor meus Dominus Hippolitus de Marsi. in lege fina. ff. de iurisdictione omnium iudicum, columna prima, numero pri. & secun. Socin. consilio cviij. præsupposito statuto. columna penult. post med. in 4. uolumi. pro quo dicto plura allegat præceptor meus loco præallcg. quem videre poteris. Quid autem dicendum erit † de con-
16 fessione rei facta extra iudicium: an ex ea inducatur probatio delicti? Dicas quod non: sed solum indicium facit ad torturã, l. capite quinto. ff. de adulter. & ibi not. per glos. Bart. ad idem Angelus in tractatu de malefic. in verbo, comparent dicti inquisiti, in princip. numero 4. Marti. Præceptor meus in l. eos, columna 3. numero 20. in versic. alio etiam casu. ff. ad le. Cornel. de falsi. Petr. de Ancha. consilio 186. ex prædict. Romanus, consi. 7. vtilis necessarijs, post princ. & consi. clxvii. Anton. accusatus, circa medium. Felin. in cap. ad hoc. de simon. Marsi. in l. de minore, columna septima. numero 29. ff. de quæstio. vbi
17 multas cotas ad hoc congerit. Sed † quid dicemus de confessione rei facta in tormentis: an ex ea delictum probetur? Regulariter dicendum erit, quod si reus in ea perseueret, habebitur pro confesso, ut l. prima. §. Diuus. ff. de quæstion. & Codice. quorum appella. non recipian. l. 2 Hoc sane intellige quando talis confessio naturæ conuenit: alias secus. l. confessionibus, §. 1. ff. de interroga. actio. Præceptor meus in rub. C. de prob. nu. 106.
18 Secundo intellige, † si talis confessio sit possibilis: nam si alias esset impossibilis reo confitenti non nocet, argu. l. fi. ff. quæ sẽ ten. sine appella. rescind & ff. de reg. iur. l. impossibilium. Ita voluit Bonifac. in tracta de malefi. in rub. quæ indi. præcedere. de be. tortu. in versicu. sed confiteatur in tormentis, ad idem præceptor meus in l. 1 §. prętera, num. 33. & nu. 35 ff. ad leg. Cor. de sicar. & in l. j. in princ. numero 33. ff. de quæstio. Tertio pro-

cedit

Digitized by Google

19 cedit† ſupradicta concluſſio,quando confeſſio eſt verſimilis: alias confitenti non nocet, vt habetur per dictum Dominum meum,in l.1.in princ. numero trenteſimoquinto. ff. de quæſtio.& idem in l.de minore,in prin.numero 30.eodem titu.& per Gramma.in conſ.decimoſexto.incomprehenſibilis, colum.1.numero ſecundo.Ancha.conſilio vigeſimotertio.vi
20 ſa inquiſitione.& idem conſi.ducenteſimoquarāteſimoſeptimo.Extra ordinem.Quando † autem reus dicatur perſeuera re in confeſſione,vide Gandi. in tracta.prædicto de malefi.in rubr.de perſeueratione,poſt tormen.in prin. vbi inter cœtera dixit,quod talis perſeuerantia fieri debet in loco vbi ius reddi tur,allegat in argumentum l.penul.ff.de iuſt.& iure,& lege ſi locus,ff.de iudic.vel in alio loco publico & honeſto.l.voluit. ff.de interrog.action.cum l.ſequen.& l.3.Cod.de cuſto.reorū,
21 ibi publico teſtimonio,concluſionem ſupradictam,† quod confeſſus in tormentis ſi perſeueret in ſua confeſſione,illa ſibi noceat,limita non procedere in eo qui confeſſus ſub promiſſione gratiæ vel indulgētionæ ſibi a iudice promiſſæ ſi delictum fateretur, quod etiam procedit etiam in confeſſione iudiciaria rei facta ſine tormentis ſub dicta promiſſione. Ita ſingulariter dixit Ioan.de Imo. in conſi.centeſimonono. viſa inquiſitione,quem refert & ſequitur dominus meus Hippol. de Marſi.in lege j.§.quæſtioni.colum.fina. verſicu. modo redeundo. numero duodecimo. ff. de quæſtio. & ibi plura pro hoc dicto allegat.idem in l.ſi quis obrepſerit, numero 10.ff. ad leo.Cornel.de falſ.& idem in rubrica. C. de probatio. numero centeſimodecimoquinto.& in conſilio decimoquarto. numero vigeſimonono.& conſilio 32. numero vigeſimoſecundo.in primo volum.Secundo limita†in confeſſione illi',
22 qui indicijs non præcedentibus tortus fuit,nam ſi vigore tormentorum confiteatur,vt in ſua perſeueret confeſſione.non valet dicta confeſſio,nec ſibi præiudicat,l.diuus.§. ex quibus, ff.de quæſtion.ita notanter dixit Bonif.in tracta. ſuo de mael. in rubr.quæ indi . debeant præced.tortu.columna fi. in fine,
23 & rationem dicit eſſe:quia† iudex a tormentis incipere non debet,niſi indicia præcedant legitima vel probationes,l.milites,ff.de quæſtio.l.unius.§.in ea.& l.maritus,& l.fina.C.de falſ. ſicut Hyppo.in rubr.de probatio.numero centeſimo ſexageſimo.Ideo
24 † ſi quis torqueatur ſine indicijs,id tanquam contra leges factum non valet, l.non dubium.Cod.de leg.idem voluit Ioan.de Ana.in conſil.decimoſeptimo.viſa relatione, columna prima.verſicu.Tertio præmitto.& Iaſ.in conſi. centeſimooctuageſimooctauo.Spectabilis Dominus,columna j. numero ſecundo. in ſecundo volumine,& Floria.in l.empto rem,in prin.in verſic.ea ibi de probatio.& præſumptio. ff. idē tenuit Hippol.præceptor meus in l.1.columna v.verſicu. pri.
25 enim,numero decimoquarto.ff.de quæſtio.vbi dixit,†quod ſi tortus ſine indicijs confitetur delictum, etiam ſi milies ratificet ſuam confeſſionem ad banchum iuris,cōfeſſio nulla eſt.
* glo.not.in l.quęſtionis.& ibi Bar.ff.de quæſtio.& commu· ita tenent Docto.Ange.in l.1.Cod.de confeſ.Petr.de Anchar.in clemen.1.de homic.& Salice.in l.ſecun.columna fina.Cod.de cuſto. eorum & plures alios hoc tenentes allegat Dominus meus loco pręallega. adde quod idem tenuit Thom. Grammat.in conſilio decimoquinto.conditoris machinæ. colum. fina.numero decimo.idem Dominus meus in conſi. octauo. in cauſa magiſtri Ioannis,colum.4.verſicu. nam confeſſio facta.numero 13. in j. volumi. & in conſi. vigeſimo. Digneris quæſo.colu.i.numero 2.& 3.in 1.volum.vbi dixit,quod ratifi catio,& omnia inde ſequuta ſunt nulla,argumē. eorum quæ voluit glo.in l.accuſatoribus,in gloſ.fina.C.de accuſatio.quæ
26 dixit,†quod ſi citatio non eſt legitime facta, proceſſus,ſentētia, &.omnia inde ſequuta ſunt nulla. & idem in conſilio vigeſimonono.ſolamen omnium.colum.v.in fi.numero 28.in 1.volum.& in conſi.45.licet allegationes,colum.1.circa principium,numero 1.in j.volum.Grammat.in conſi.73.viſo pro
27 ceſſu numero 6.& numero 8.Et † prædicta procedunt etiam in reo criminis læſæ maieſtatis, qui torqueri non poteſt non prędecentibus indicijs,tex.eſt notab.& ibi glo.Cin. & Salicet. in l.ſi quis alicui.C.ad legem Iuliam maieſt. Ange.in tractatu malefi.in verb.*che hai tradito la tua patria*.in primis verbis,Domi nus meus de Marſi.in l.de minore,numero 9.ff.de quæſtio.& in l.1.columna.7.verſicu. modo redeundo.eodem titu.Ideo
28 etiam hoc caſu,videlicet in crimine læſæ maieſtatis,'talis confeſſio non valet,vt habetur per eundem dominum meum in conſi.quaranteſimoſexto.Omnipotens ſempiterne Deus.col. 3.in fi.verſicu.& prædicta iura.in 1. volu. Fallit prędicta con-
29 cluſio,†quando reus primo extra indicium feciſſet illammet confeſſionem ſponte,vt voluit,glo.in l.capite quinto. ff.de adulter.idem voluit Ioan.de Imo.in cap.at ſi clerici, de iudic. Fel.in cap.olim.columna.v.verſicu.fallit octauo. de reſcrip.& in c.ſignificaſti,el j.circa medium verticu.ſi ex coniecturis, de homic.Marſi.dominus meus in l.quęſtionis habendæ. verſic. vlterius ſemper teneas menti. ff.de quæſt.idem ſequitur Tho. Grammat.in conſilio 40.in cauſa Magnifici Triſtani,'colu.3. numero 19.

30 Amplia prædictā concluſionem,† quod cōfeſſio torti ſine indicijs non valeat,ut procedat etiam ſi antequam confeſſus in tortura,ponatur in priſtina libertate, ſuperueniāt indicia, nam non propterea validatur dicta confeſſio nulla. ita dixit Ange.in tracta.malefic.in verbo Fama publica,in verſic.quinto quęro iudex torſit,& ibi Auguſt.in add.Barto.in l.maritus, columna 1.verſicu.item ſoluit glo.ff.de quæſtio.Bald.in l. fin. poſt glo.ibi.Cod.de accuſatio.colum.3.in verſicu.in glo.fallit. Præceptor meus in l.quæſtionis habendę,colum ſecun.in ver. modo redeundo ad tex.numero x.& ibi dixit, quod hoc fundamento duos a morte liberauit quos etiam nominat, & in v.coluna.numero 28.verſicu. viſis modo dictis. ff. de quęſtio. vbi multa adducit ad hoc & Grammat.in conſi. 21. colum.4. numero 20.& in conſilio 37. viſo proceſſu mihi tranſmiſſo, col.2. num.6.

31 Secundo amplia†vt procedat etiam ſi reus tortus ſine indicijs ratificaſſet ſuam confeſſionem ad banchum iuris, etiam cum iuramento, ita tenuit idem Domiu' meus, qui latiſſime examinat hunc articulum ad partes arguendo in d. l.quęſtionis habendæ.columna 8.verſicu.quęro vlterius,ff.de quæſtionibus,columna vndecima.& penultim.in verſicu.& iſtis omnibus,vbi concludit, quod talis inualida confeſſio iuramento rei non validatur, & idem dixit in conſilio vigeſimo Digneris quęſo.columna.fi.numero ſexageſimotertio. in primo volumine.

32 Tertio amplia † vt non ſolum procedat in torto ſine indicijs, ſed etiam in reo qui cōfeſſus eſt poſt tormenta repetita quę repeti non poterant.ex tali enim confeſſione non poterit condenari, per tex.in l.repeti.ff.de quæſtio.iuncta gloſ.ibi: ita dixit Par.de puteo,in tract.de ſyndicat.fol.100. colu.3.inverſi.& ideo reus,quod ſequitur prefatus Dominus in d.l.quęſtionis habendę,columna quarta. verſi. & ſcias etiam,nu.24. ff.de quęſtio.

33 Quarto amplia prędictam concluſionem,† quod ſicuti nō valet confeſſio rei facta in tormentis ſibi illatis, indicijs non prędecentibus,ita pariter ipſo iure non valet quicquid poſtea ſequitur ex ea.Paris de Puteo in dicto tracta.de ſyndica. folio 102.colum.3.verſicu.confeſſio refertur,ſequitur idem Dominus meus in l.de vno quoque.numero 37.ff.de re iud.& idem in dicta l.quęſtionis habendæ.columna 4.verſicu.vlterius amplia.numero 25.ff.de quęſtionibus.

SVMMARIVM.

1 *An inimicus in crimine læſæ maieſtatis admittatur ad teſtificandum, cū conſpirantes & inimici non admittantur in teſtes in crimine læſæ maieſtatis.*
2 *Crimen læſæ maieſtatis eſt crimen exceptum.*
3 *Inimicus etiam conſtitutus in articulo mortis, & recipiens corpus domini,ſi deponeret contra ſuum inimicum in crimine læſæ maieſtatis ei non eſſet credendum.*
4 *Idem ſi inimicus eſſet examinatus cum tormentis.*
5 *Dictum capitalis inimici indicium non facit ad torturam.*
6 *Inimicus ſi poſt examen recōciliatus fuerit,ei contra quem depoſuit, eius dictum propterea non reualidatur.*
7 *Capitalis inimicitia ex quibus cauſis oriatur.*
8 *Capitalis inimicitia oritur ex ſolis minis de occidendo, ſi ille minās erat conſuetus minas executioni mandare,vel ſi erat potens ad illud faciendum.*
9 *Capitalis inimicicia oritur ex ſola prolatione iniuriarum ad inuicem.*
10 *Capitalis inimicitia oritur ex accuſatione capitali.*
11 *Capitalis inimicitia oritur ex tortura illata, & etiam ex ſola carceratione,& ſemper durare præſumitur niſi contrarium probetur.*
12 *Capitalis inimicitia oritur contra teſtem,qui in cauſa capitali contra aliquem depoſuit.*
13 *Capitalis inimicitia oritur contra eum qui occidit conſanguineum vel affinem meum.*
14 *Capitalis inimicitia oritur vbi mouetur quæſtio ſtatus, vel de bonis omnibus,aut de maiori parte eorum.*
15 *Capitalis inimicus dicitur qui alterius vxorem ſeu eius terram tenet.*
16 *Capitalis inimicus is dicitur qui aliquem offendit in perſona,aut rebus.*
17 *Capitalis inimicitia oritur ex facto inhoneſto.*
18 *Capitalis inimicitia quandoque oritur ex ſpoliatione vnius rei.*
19 *Capitalis inimicitia oritur quando eſt quæſtio de magna quantitate pecuniarum.*
20 *Bona temporalia ſunt vita hominis.*
21 *Capitalis inimicus dicitur qui aliquem vulnerauit in facie.*
22 *Capitalis inimicitia quæ dicatur vltra caſus expreſſos relinquitur arbitrio iudicis.*
23 *Inimicus repellitur a teſtimonio ferendo, etiam ſi inimicitia ſit cauſata culpa eius contra quem teſtis producitur.*
24 *Niſi talis inimicitia eſſet in fraudem procurata.*

Digitized by Google

25 *Teſtis eſſe non poterit qui dudum fuerat inimicus & de recenti reconciliatus fuit.*

26 *Iudæus de proximo effectus chriſtianus teſtis eſſe non poterit contra chriſtianum.*

27 *Commorans vel habitans cum capitali inimico meo inimicus meus præſumitur, & a teſtimonio, & ab accuſando repellitur.*

28 *Idem amico inimici mei capitalis ei magna amicitia iuncto.*

29 *Idem in eo qui ligam vel parentelam fecit cum inimico meo capitali.*

30 *Omnis inimicitia, quem concludit teſtem non diligere illum contra quem teſtificatur, illum repelle dicitur a teſtimonio.*

31 *Si quis non demonſtraret odium concepiſſe contra eum a quo eſt offenſus, ſi apparet præceſſiſſe veriſimilem cauſam magni odii, talis a teſtimonio repelli debet & etiam ab accuſatione, tanquam inimicus.*

32 *In teſtibus recipiendis idem iudicatur de inimico præſumpto quod de vero.*

33 *Quando ſubeſt cauſa inimicitiæ inter teſtem & partem ſemper teſtis repellitur, licet alias de inimicitia non appareat, etiam teſtis ipſi atteſtentur nullam habere inimicitiam.*

34 *Inimicus etiam is dicitur, qui alicui non loquitur, cui per antea erat ſolitus loqui.*

35 *Inimicus etiam dicitur non ſolum qui nocet, ſed etiam is qui noceret ſi poſſet.*

36 *Inimicus etiam dicitur, qui parentelam ſeu confœderationem fecit cum inimico meo.*

37 *Quæ differentia ſit inter inimicum capitalem, & non capitalem in teſtificando.*

38 *Inimicus qui examinari non poterat, ſi examinetur, nõ facit indicium, nec aliquid probat.*

QVAESTIO II.

SEcundo quæro, An inimicus in crimine læſæ maieſtatis admittatur ad teſtificandum? Breuiter dicas ꝙ non, ita voluit Barto. in l. in quæſtionibus ff. ad legem iul. maieſt. Alb. in l. famoſi. ff. e. vbi dixit, † ꝙ conſpirantes & inimici non admittuntur in teſtes in tali crimine: allegat text. in cap. per tuas. extra de Simonia, vbi nota. idem tenuit dominus meus Hippolit. de Marſil. in l. de minore, in princip. columna 2. numero 8. ff. de quæſtio. & licet text. d. cap. per tuas, loquatur in ſimonia, & ſic in crimine excepto, idem etiam erit † in crimine læſę maieſtatis, quod pariter crimen exceptum eſt, vt habetur in cap. ſi quis cum militibus. 6. q. 1. Specu. in titu. de accuſat. col. fina. circa medium. Et gloſ. in c. 1. in vlt. glo. de teſt. in 6. Et quod inimicus non admittatur in teſtem in iſto crimine læſæ maieſtatis tenuit ēt idem Specu. in præalleg. tit. de accuſa. §. j. in vltimis verbis, & Abb. in cap. inquiſitionis, in §. tertiæ, de accuſatio. Roma. in l. ſi vero §. de viro. col. 22. verſi. quintadecima. ff. ſolu matri. Bal. in l. in his §. 1. in fi. ff. eo. titu. idem tenuit Thom. Gram. in conſi. 49. in cauſa mag. Triſtani, uumero 8. & 9. idem Gram. in ſuis votis, voto 3. col. v. in fi. & colu. 6. in prin. & voto 11. col. 2. nume. 17. & Alc. in conſi. 127. in fi. in 4. volum. & tex. in c. cum P. Manconella, & ibi Abb. de accuſat. Ange. in l. qui accuſare. ff. de accuſ. Bal. in l. præſcriptio. col. 11. ver. tertium exemplum C. ſi contra ius vel vtil. publi. Matth. de Afflict. in c. 1. §. & bona committentium, col. j. nume. 9. in tit. quæ ſint regal. in vſib. feud. Et prædicta concluſio † procedit etiam ſi inimicus eſſet conſtitutus in articulo mortis, & recipiens corpus domini deponeret cõtra ſuum inimicum, ei non eſſet credendum, vt notan. dixit Bal. in titu. de pace Conſtan. in ver. vaſalli. refert & ſequitur Tho. Gramma. in conſi. 47. numero 7. idem voluit dominus meus Marſil. in l. 1. §. præterea. col. 2. nume. 7. ff. de quæſtio. idem procedit † etiam ſi inimicus eſſet examinatus cum tormentis, ita dixit notan. Præpoſit. in cap. illi qui, in 1. colum. verſicu. gloſ. ſecunda: 5. qõ. 5. Nec † dictum capitalis inimici indicium facit ad torturam, vt notab. dixit Bal. in conſilio 316. præſuppoſito ſtatuto. col. prima, in quarto volum. item † amplia prædictam concluſionem, vt procedat etiam ſi inimicus fuiſſet de facto examinatus, & poſt examen reconciliatus ei contra quem depoſuit, nam eius dictum propterea non reualidatur, vt voluit Io. An. in add. Specu. in ti. de teſte, in prin. Fel. in cap. quoties. columna 2. de teſt. dominus meus Marſi. in l. 1. §. præterea. nu. 102. ff. de quęſtio.

7 Modo videamus, † ex quibus cauſis oriatur capitalis inimicitia ad hoc vt ſciamus quando quis ratione inimicitiæ repel
8 latur a teſtimonio. † Primo capitalis inimicitia oritur ex ſolis minis de occidendo, vt dixit glo. in l. licet. ff. de arbitr. Ange. in conſi. 261. ponderandum. Alex. a conſi. 14. in quarto volumi. Abb. in c. repellantur. nume. 4. de accuſatio. Cardi. in cap. cum non oporteat, de accuſa. & ibi Ioan. de Ana. in 3. col. qui dicit hoc limitandum fore (ſecundum Bal. in l. metum. C. qui met. cau) ſi ille minans erat conſuetus eius minas executioni mandare, per no. per Doct. in ſimili. in l. 1. C. vnde vi. & in l. vt vim. ff. de iuſt. & iu. vel ſi minans erat potens ad illud faciendum, ita refert & ſequitur idem Marſi. in d. l. 1. §. præterea, colu. 6. ff.
9 de quęſtio. Secundo † inimicitia capitalis oritur ex ſola prolatione iniuriarum ad inuicem, vt dixit Bal. in c. veniens, in fin. per illum tex. de iureiuran. quem ſequitur Laſ. in l. procuratoribus. C. de procurator. & Marſil. in d. §. præterea, colu. 6. in fin. verſic. item oritur etiã capitalis inimicitia, & dicit, quod ita fuit iudicatum. idem in conſi. 3. col. 2. verſi. item oritur. Gram.
10 in conſi. 57. in cauſa mihi tranſmiſſa col. 1. nu. 70. Tertio † inimicitia capitalis oritur ex accuſatione capitali, Bart. in l. 4. §. fin. ff. de adim. leg. glo in l. 3. ff. de arbit Abb. in accedens, vt lit. non conte. glo. in §. item ſi propter. Inſt. de excuſat. tut. Gram. in conſilio 46. colum. ſecun. in prin. nume. 3 4. Dominus meus Marſi. in l. j. §. præterea, col. 7. in princ. ff. de quæſtio. Barto. in l. 1. de his quibus vt indign. & lege 4. in princip. ff. de teſt. & per
11 Doct. in l. liberi. C. de inoffi. teſta. Quarto † inimicitia capitalis oritur ex tortura illata, imo etiam ex ſola carceratione: & sẽper durare præſumitur, niſi contrarium probetur, Bal. ī l. ignorat. in fi. C. ad exhibend. & in l. ſeruus. C. famil. erciſcunde, & in Authen. ſi dicãtur. C. de teſt. Fel. in cap. cum oporteat. in 6. col. de accuſatio. Grammat. in conſi. 46. in cauſa mag. Triſtani. co.
12 1. numero 1. & 2. Quinto † capitalis inimicitia oritur contra teſtem, qui in cauſa capitali contra aliquem depoſuit. Abb. in cap. cum P. in fine de accuſatio. Alexan. in l. teſtibus. ff. de teſt. Bar. in d. Auth. ſi dicatur, C. de teſt. Specu. in titu. de teſt. §. 1. in princip. glo. & Bart. in l. 3. ff. eodem. Innocent. & Docto. in d. c. cum oporteat. & in c. cum P. Manconella. eodem titu. Gram. ī conſilio 46. col. 2. nume. 4. & 5. loã. de Anan. in d. cum P. col. j. ver. Nota quod teſtis, vbi dixit, quod repellitur etiam ab accu
13 ſando. Sexto † capitalis inimicitia oritur contra eum qui occidit conſanguineum vel affinem meum, Bar. in l. 4. §. fina. ff. de adimen. le. ad quod allegat tex. in l. lex Cornelia. ff. de iniu. Dominus meus Marſi. in l. 1. §. præterea, col. 6. parum ante finẽ. ff.
14 de excuſatio. tuto. Septimo † capitalis inimicitia oritur ubi mouetur quæſtio ſtatus, vel de bonis omnibus, aut de eorum maiori parte: vt probatur in cap. frequens. de teſt. ſpoliato. glo. in Authen. de teſte, in §. ſi quis vero. in verb. quæſtiones, & in verſi. inimicus, in dicto cap. cum oporteat. & ita dixit Bald. in l. athletæ. §. dat remiſſionẽ. ff. de excuſat. tuto. & Abb. in capit. 1. nume. 3. extra de iudic. Octauo † dicitur capitalis inimicus q
15 vxorem alterius ſeu eius terram tenet, vt voluit Bald. per illũ tex. in cap. accedens, el 2. ext. ut lit. non conteſt. quem ſequitur Marſi. Dominus meus in dicta l. 1. §. præterea, col. 6. num. 23. ff. de quęſtio. idem dixit Anton. de Butr. in dicto cap. accedens.
16 Nono † inimicus capitalis is dicitur, qui aliquem offendit in perſona, aut rebus, vt voluit Bal. in l. in his. §. 1. ff. ſolut. matri. quem ſequitur prędallegat. Dominus meus in dicta l. 1. §. præterea, col. 6. in fi. Decimo † inimicitia capitalis oritur ex facto in-
17 honeſto, ut in l. cum ibi no. ff. de his quibus vt indign. glo. in l. ſororem. Cod. eodem titu. vt de hærede vel legatario qui ſinprauit vxorem defuncti, pro hoc allegat Abb. tex. in cap. non eſt crudelis. 23. quęſt. v. ita voluit Ioan. de Ana. in dicto capitu.
18 cum oporteat. co. 3. ſub nu. 60. Vndecimo † capitalis inimicitia quandoque oritur ex ſpoliatione vnius rei, vt in capit. item cum quis. de reſtitu. ſpolia. facit tex. in cap. accedens: vt lite nõ conteſt. ita tenuit Ioan. de Anan. in dicto cap. cum opor. colu. 3. nume. 7. de accuſat. Duodecimo † inimicitia capitalis oritur quando eſt quęſtio de magna quantitate pecuniarum, vt uoluit Bart. in l. 3. de teſt. facit quod uoluit Bald. in l. parentes. C. de teſt. vbi cauſam ciuilem magnam æquiparat cauſę criminali. idem voluit Per. de Anchar. in conſi. 27. rationes inductæ circa finẽ. & in conſi. 93. in cauſa quæ vertitur, col. 2. & Dominus meus Marſi. in l. j. §. præterea, colum. 6. nume. 23. ff. de quæ
20 ſtio. Nec eſt mirum, quia † bona temporalia ſunt vita hominis, ut in l. aduocati. C. de aduoc. diuerſ. iudic. Tertio decimo
21 † dicitur capitalis inimicus qui aliquem vulnerauit in facie, vt voluit Alexan. in conſi. 99. in cauſa inquiſitionis, colum. 1. i j. volumi. vbi plura allegat ad hoc refert & ſequitur Marſi. Dominus meus in d. l. 1. § præterea, colu. 7. circa princ. ff. de quæ-
22 ſtio. Quartodecimo ſcias, † quod capitalis inimicitia quę dicitur, vltra caſus expreſſos, arbitrio iudicis relinquitur, vt voluit gl. in cap. 2. 4. q. 3. Gemin. in cap. quãuis, de procurat. in 6. Felin. in cap. cum oporteat. de accuſat. Quintodecimo † prædicta quæ dixi de inimico, q repellitur a teſtimonio ferendo, lo
23 cum habent etiam ſi inimicitia eſſet cauſata culpa eius cõtra quem, teſtis producitur: ita dicunt Doc. in c. repellantur, de accuſat. & Innocen. in c cum l. & A. de re iudic. Hoc tamẽ ſane
24 intellige, † niſi culpa eſſet artificioſe adhibita ad cauſandam inimicitiam ne ille poſſet eſſe teſtis contra ſe: ut faciunt aliq, ſcientes quod aliquis poterit teſtificari contra eos, ut illum repellant, antequã ille in teſtem producatur dant ei alpam vel aliter verberãt, quod ut fiat ſæpe auocati cautelloſi qui Deũ non timent conſulunt: Nam talis inimicitia in fraudem procurata non obſtaret. Bar. in l. j. §. ſi ſeruus, & in §. cum quis. ff.

de

Digitized by Google

de quæstio.refert & sequitur Præpositin ca.accusatores.in vet
25 sic 1.& ex his dictis.3.q.5.Sextodecimo†testis esse non poterit qui dudum fuerat inimicus,& de recenti reconciliatus fuit.c. accusatores,el j.& ibi no.Docto.maxime Præposi.& Ioan.de Turre Cremat.3.q.5.idem tenet Felin.in c.eam te.in versi.infi deliras,ibi,limita secundo.de rescrip.Alexand. in consi.149.in causa inquisitionis.colum.1.in 1.volum.Ioan.Crottus Præce ptor meus insignis Doctor in tractatu suo de test.fol. 6.col.3. in fi.ibi decimo extenditur. & prædictos sequitur consulendo Dominus Maria Soc.Nepos,in consil.67.numero 42.in 1.volumi.idem tenet Hippol.Marsil.D.meus in d.l.j.§.præterea,colum. 1.in versicu.amplia etiam hunc tex.ff.de quæstio.allegat vltra alios Roma.in singu.20.Iunocen.in c.cum l.& A.& gl.
26 in c.constituit.17.q.4.quæ dixit,†quod Iudæus de proximo effectus Christianus testis esse non poterit contra Christianum
27 Decimoseptimo†commorans vel habitans cum capitali inimico meo,inimicus meus præsumitur,& a testimonio & ab accusando repellitur.capitulo accusatoribus,& ibi Prepositin 2.not.capitu.repellantur,& cap.cum oporteat.de accu.
28 Decimooctauo†amicus inimici mei capitalis non admittetur ad accusandum me neque ad testimonium ferendum 2 trã me,si inimico meo sit magna amicitia iũctus,vt dixit Pre
29 posi.in d.c.accusatoribus,per illum tex.3.q.5.†Et idem erit de co qui ligam vel parentelam fecit cum inimico meo capitali.Bald.in l.liberti.C.de inoffic.testam.& idem tenet in d. c.accusatoribus Præpo.in 2.no.in fi.
30 Decimonono scias,†quod omnis inimicitia, quæ concludit testem non diligere illum contra quem testificatur, illum repellere dicitur a testimonio,vt est tex.no.in c.inquisitionis. extra de accusa.& 3.q.5.c.accusatores.& cap.testes.per quæ iura ita dixit Præpositin capitu.quod vero.colum.fi.in princ.ea
31 dem cau.& q.vbi dixit fortius, †quod si quis non demonstraret odium concepisse contra eum a quo est offensus, si appareret præcessisse verisimilem causam magni odii,talis a testimonio repelli debet,& etiam ab accusatione tanquam inimicus allegat Bald.in l.prescriptione,col.15. C. si contra ius vel vtil. publ.Roman.in rub.ff.de arb.col.11.& An.de Bu.in dicto capitu.cum oporteat.de accusat.& glossin dicto capitu. accusa-
32 tores.3.quæst.v.facit ad prędicta,†quia idem iudicatur de inimico præsumpto,quod de vero in testibus recipiendis,secundum Innocen.in capi.cum I.& A.de re iud.& Bart.in l. 1.in fi. C.de his quibus vt indign.Bald.in authen.si vero dicatur.C.de testi.& sequitur Thomas Grammat.in consil. 58. in causa Ioannis Dominici Melæ.colum.2.nume.10.Hippol. de Marsil. Dominus meus in l.1.§.præterea,col.1.versicu.Amplia etiam vbi plures idem tenentes allegat, ff.de quæstio.Ad idem facit
33 †quod quando subest causa inimicitię inter testem & partẽ, contra quam producitur,semper testis repellitur,licet alias de inimicitia non appareat,etiam si testes ipsi attestẽtur nullam habere inimicitiam, vt dixit Innocen. in dicto capi. cum I.& A.in fi.de re iudic.& Bald.in l.prescriptione,colum. antepen. C.si contra ius vel vtil.publ. & in authen.si dicatur, C.de testibus. Abb.in capi.repellantur.& in cap.cum oporteat.de accusatio.Bal.in consil.316.presupposito.in 4.volum. Alexand.in consil.164.visa inquisitione.in 1.volum.& consi.19.eod. vol. Thom.Gramma.in consi.46.col.3.num.16.Marsil. Dominus meus in l.j.§.preterea.col.1.in versicu.Amplia etiam. in fine, ff.de quæstio.& latissime,in singulari suo nu.178.Scias etiam,
34 †quod inimicus is dicitur,qui alicui non loquitur.glossin capitu.cum Adrianus.63.distinct.quam Barba.in dicto capit.repellantur.ad hoc singularem esse dicit.hoc tamen sane intellige de eo q per antea erat solitus cum eo loqui, ita dixit post alios Barba.loco prealleg.& Dominus meus in dicta l.prima
35 §.preterea.col.2.num.8.Item†inimicus etiam dicitur non solum qui nocet, sed etiam is qui noceret si posset.Bald.in authen si dicatur.C. de test. & idem in l.prima,circa finem,C.si quacunque prędit.potest.Idem dixit xoan.de Ana.in dicto c.cum oporteat,2.colum.de accusa.& Marsil.in prealleg.§. preterea.
36 Dicitur etiam†inimicus qui parentelam seu confœderationẽ fecit cum inimico meo,vt volunt Doctor. in dicto capitu.repellantur.Bald.in l.liberi,C.de inoffic.testamen.
37 Sed†quę erit differentia inter inimicum capitalem, & inimicum non capitalem in testificando?Respondc,quod inimicus capitalis omnino a testimonio repellitur,vt supra dictum fuit.sed inimicus non capitalis admittitur ad testificandum,licet tibi diminuatur fides,vt voluit xnnocen. in dicto capitulo cum oporteat.& Docto.in prealleg.ata authen.si dicatur.& rationem allegat Salyc.in dicta authen.quia pro leui inimicitia de facili quis non ita presumitur mentiri, sicuti pro graui, vt notat.in authenti. de teste.in §. si vero quis dicatur.& in l.licet ff.de arb.& habetur per Marsil.Do.meum in prealleg.l.1.§. preterea colum.2.versicu. Amplia etiam hunc tex.nume.7.in
38 fi.Vnum nõ omitto,†quod testis inimicus qui examinari nõ poterat,si examinetur,non facit indicium.nec probat aliquid Bar.in l.1.§.si cum quis ff.de quęstio.Bal.in l.imperator, ff.de statu homin.Angel.in l.inter stipulantem,in §.Stichum,ff.de verbo.oblig.Roma.in consi.359.Alexand.in consil. 126.in 4. volu.Floria.in l.licet,§.lex iulia,ff.de testi.Tho.Gram.in consilio 42.sunt iam anni.col.2.num.4.& 5.idem const.38.formata inquisitione.numero 14.

SVMMARIVM.

1 *An infamis in crimine læsæ maiestatis in testem admittatur? nam regulariter tam in causa ciuili ardua,quam in criminali non admittitur ad testificandum.*
2 *Infamis in crimine læsæ maiesta.ad testificandum admittitur.*
3 *Non tamen dicitur integer testis. Et vnus testis infamis non sufficeret ad inferendam torturam.vide tamen nu.5.*
4 *Infames in casibus in quibus specialiter recipiuntur ad testificandum non debent recipi sine tormentis.*
6 *Testes infames,aliis non concurrentibus adminiculis,solam præsumptionẽ faciunt.*
7 *Infames in crimine simoniæ non admittuntur ad testificandum.*
8 *Infamis qui etiam sit inimicus non admittitur ad testificandum in crimine læsæ maiestatis.*

QVAESTIO III.

TErtio quæro. an infamis in crimine lesę maiestatis in testem admittatur?
1 Dicas,quod †licet infamis regulariter tam in causa ciuili ardua quam in causa criminali non admittatur ad testimonium,vt per Bald.in cap.ad nostram.in princ.de p batio.Alexan.in consil.40.circa primum dubium in 1. volu. & in consi.179.in causa Anglorum.& consil.4.ani maduersis. in 2.volu.Decius in consi.163.in causa.colum. 8. in i. volu.& Tho.Gramma.in consi.38.col.2.numer.10. Marsil.Dominus meus,in sing.suo.109.incipit infamis.vbi dixit, quod infamis infamia facti in totum repellitur a testimonio in causa ciuili ardua,ad quod plura allegat.Attamen†in crimine lesę maiestatis infamis ad testimonium admittitur,per tex.in l. famosi, ff.ad legem iuliam.maiesta.& ibi not.Docto.maxime Barto. & l.in quęstione,ff.co.ti.vbi est tex.clarus ad hoc.vide tex.in c. per tuas.ext.de simon.no.Ioan.Andr.& Abba.in cap si.de test. Speculin ti.de excus.tutorum.in §.primo,in fin.& D.Ioan.Crotus preceptor meus in tracta.de testi.columna nona numero quarantesimotertio.
3 Dicas tamen,†quod licet infames in crimine lesę maiesta. & simonię admittantur in testes,non propterea dicuntur integri testes,vt in dicto capitu.per tuas.de simoni.Et ideo vnus testis infamis non sufficeret ad inferẽdam torturam,per ea quę habentur in l.prima,§.Item lex Cornelia,& ibi Bartol.ff.ad legem Corne.de fal.& ita dixit Alexand.in consi.vndecimo numero 9.in j.volu.& ibidem nume.decimo,vbi dixit,†quod in
4 casibus,in quibus speciali iure inductum est, quod testes infames recipiantur contra accusatum,vel inquisitum, huiusmodi testes non debent recipi sine tormentis.alleg.no.per glo.Inoc.& alios,in cap.cum P.de accu.& glo.in d.cap.per tuas idẽ voluit Fulgo.in consi.173.in causa inquisitionis,in primo uolumna.Alexand.in dicto consi.vndecimo,circa princip. in secunda col.primo,volu.Marsi.Dominus meus in consi.109.colum.antepenul.num.14.in j.volum.Gramma. in consil 70.& vlt.in fi.Alberic.in tract.de testi.column. 25. & idem Marsi.in consil.79.salus omnium.in tertia column.in secundo volum.
5 Scias tamen,†quod in eo,q dictum est qnod vnus testis infamis non facit indicium ad torturam,contrarium tenuit Bald. in l.j.col.6.C.de sum.Tri.& fide catho. refert Dominus meus in singul.457.inc.testimonium infamis,qui tamen non audet
6 dictum Bal.approbare.Et†prædicti testes infames solam præsumptionem faciunt alijs non concernentibus adminiculis. tex.est in dicto cap.per tuas.in §.nos vero vbi Abb.in 4.no.de simo.gl.in cap.j.in verb.ad testimonium de test.in 6. & Ale.in
7 dicto consi.11.Et†quod indistincte testes infames non admittantur in crimine simonię,voluit etiam D.Io. Corasius mihi vti frater honorandus in suis Miscellaneis ca.20. li.5.Et scias,
8 †quod licet testis infamis admittatur,vt prędixi in hoc crim. lesę.ma.Attamen secus esset quando esset inimicus eius cõtra quem in ĩ testem produceretur,per ea q̃ dixi ĩ proxima prece den.quęst.Et ita dixit Ang.ĩ d.l.famosi.ĩ versi.in tex.ibi,ff.ad legem Iul.maie.Si cupis ad saturitatem videre materiã illam de teste ĩfame,vide Dñm meum D.Io.Crotum ĩ prcal.tra.suo.de test.col.8.versi.circa tertium,nu.30.cum sequen.vsque ad nu. 54.& Felyn.in ca.testimonium.de testibus.

SVM-

Digitized by Google

Hiero. Gigantis de crimi. læſæ maieſt.

S V M M A R I V M.

1 *An accuſati de crimine pendente iudicio poſſint eſſe teſtes in crimine læſæ maieſtatis.*
Accuſatus criminaliter, pendente accuſatione contra eum, regulariter teſtis eſſe non poteſt.
2 *Secus eſt in crimine læſæ maieſtatis, hæreſis, & ſimoniæ.*

QVAESTIO IIII

QVarto quæro, an accuſati de crimine pendẽte iudicio poterũt eſſe teſtes in crimine læſæ maieſtatis? Dicas, †quod
1 regulariter pendente accuſatione de crimine contra aliquem talis teſtis eſſe non poterit, vt probat tex. in capi. non debet. & ibi Docto. maxime Abba. in 1. no. ext. de teſt. vbi dixit, quod ex pendentia cauſæ criminalis contra aliquem grauatur eius opinio, vt interim nõ dicatur integri ſtatus. Et hinc eſt, q̃uod accuſatus criminaliter pendente accuſatione repelli tur ab ordine, ſubiungens idem Abba. quod in omni actu in
2 in quo requiritur integritas ſtatus, talis repellitur: Attamẽ †ſecus eſt in crimine læſæ maieſtatis, in quo admittuntur in teſtẽ & idem eſt in crimine hæreſis, & ſimoniæ. capitu. non debet. ext. de teſtib. & ita voluit Albe. in l. famoſi, ff. ad legem Iul. maieſtatis idem tenuit D. Anto. de But. in cap. fin. de teſti. per tex. in cap. in fidei fauorem. de hær. in 6. hoc etiam voluit Crotus Dominus meus in tract. de teſti. num. 103. in verſi. limitatur tamen. Nec obſtant ſupra allegata, quia procedunt regulariter, in crimine autem læſæ maieſtatis propter criminis atrocitatẽ multa conceduntur, quæ alias denegarentur, vt in quæſt. 2. & 3. ſupra proximis præcedentibus.

S V M M A R I V M.

1 *An infames admittantur ad probandum adminicula criminis læſæ maieſ. in quo ſtricta interpretatio fieri debet.*
2 *Qui vult conſequens vult etiam neceſſarium antecedens.*
3 *Authoritas rectoris ſucceſſoris teſtibus etiam legalibus, non eſt probanda ſed ſcriptura.*
4 *Legato Cardinali non creditur de ſua iuriſdictione, vbi agitur de alterius præiudicid.*
5 *Stante ſtatuto quod adulterium probari poſſit per teſtes infames, non tamen idem erit in probando matrimonio.*
6 *Matrimonium probandum non eſt in crimine adulterii quando eſt notorium, niſi negaretur. Et ad probandum illud requiruntur teſtes omni exceptione maiores.*
7 *Cauſa matrimonii dicitur grauis & ardua.*
8 *Infames in cauſis ciuilibus arduis non admittuntur in teſtes.*

QVAESTIO V.

QVinto quæro, ſupra q. 3. vidimus, q̃ infames admittũtur ad p̃bandum crimen læſæ maieſtatis, an admittantur ad probandum adminicula talis delicti? Et videt
1 dicendum quod non: quia †in iſto crimine ſtricta interpretatio fieri debet, vt dixit Thomas Grammaticus in q̃ſi. 31. Tremendi Dei. nu. 41. allegat And. de Iſer. & Præpoſi. in c. 1. §. item ſi fidelis ver. turpiter luſerit. in ti. quib. mo. feu. amit. in vſib. feu. & An. de Iſer. c. 1. § & bona committentium, col. 13. in ti. quę ſint regal. no. Bar. in l. in qõnibus, ff. ad legem Iul. maieſt. Et ibi dixit, q̃ teſtes infames licet admittantur ad probandum crimen læſæ maieſtatis, attamen non admittant̃ ad probandum adminicula talis delicti. Et exemplificat Bart. in dicta l. in qõnibus, in ver. item dicit in eo qui dum eſſet rector Prouincię ſucceſſorem non admiſit. nam ſi volo hoc probare id probare potero per teſtes infames, quia qui ſucceſſorẽ ſibi in offi. a ſuperiore miſſum non admittit, crimen læſę maieſtatis incurrit, vt vidimus ſupra ſub Rub. qualiter & a quib. crimẽ læſæ maie. commit. q. 32. ſed ad probandum adminicula, ſcilicet, q̃ ille erat legitima ſucceſſor, infames non admittẽtur, cũ ſolum admittantur ad probandum delictum, non autem ad minicula delicti, vt dicit tex. in dicto c. per tuas. de ſimon. & h. d. Bart. eſſe perpetuo menti tenendum, opi. Bar. ſequitur Ioan. de Ana. in ca. per tuas, colum. 2. in verſi. nunquid autem tales criminoſi. de accu. Idem voluit Matth. de Afflict. in d. c. 1. §. & bona committtentium, nu. 7. & 9. in ti. quæ ſint rega. in vſibus feud. Et pro doctrina Bar. facit, q̃ voluit Bal. in auth. ſi dicatur col. vl. C. de teſtibus. vbi dixit, q̃ ſi ſtatuto cauetur, q̃ infamis poſſit adulterium probare, quod licet adulterium non poſſit eſſe ſine matrimonio, quod non poterunt teſtes infames matrimonium probare. Ego autem de dicta doctrina Bar. ſemp dubitaui, quia crimen læſæ maieſtatis additi deberet ad probandum eadem ratione qua teſtis infamis admittitur ad probandum adminiculum ſine quo dictum crimen non ſtaret, nam cum alicui aliquid conceditur, eidem omnia conceſſa intelliguntur, per quæ ad illud peruenitur, l. 2. ff. de iuriſdom nium iud. vbi illi, cui mandata eſt iuriſdictio, omnia conceſſa intelligunt̃, ſine quibus iuriſdictio exerceri non poteſt. & contra doctrinam Bar. tenuit Angel. in dicta l. famoſi, vbi dixit, q̃ non credit eſſe verum dictum Bar. niſi qñ adminicula non reſpicerent ſubſtãtiam delicti, ſecus quando adminicula eſſent de ſubſtantia, vt in exemplo Bar. alleg. in arg. tex. in l. ad rẽ mobilem, & l. ad legatum, ff. de proc. & tex. in d. l. 2. ff. de iuriſ. om. iu. & certe antequam vidiſſem Ang. dubitaui de dicto Bar. q̃a tex. per ipſum alle. in dicto c. per tuas, pro eius dicto id non p̃bat, adeo q̃ eius dictum conſiſtit in ſola eius authoritate, quę magna eſt, ſed non neceſſaria, quamuis probabilis. Diſtinguẽdum igitur eſſe arbitror pro concordia contrarietatis q̃ eſt inter Bar. & Ang. in hoc articulo, quod aut adminicula ad quæ probandum inducit̃ infamis, erant de ſubſtantia criminis læſę maieſtatis, adeo q̃ illis non probatis non erat probatum crimen læſę maieſtatis, adeo q̃ illis non probatis non erat probatum crimen læſę maieſtatis, & hoc caſu locum habeat q̃ dixit Angel. qui voluit teſtes infames admitti ad probandum dicta adminicula, ex quo ad probandum ipſum crimen admittuntur, q̃ ratione comprobo ſumendo exemplum Bar. de eo qui non admiſit ſucceſſorem ſuum in officio: Nam ad hoc vt crimen læſę maieſtatis committat̃, requiritur q̃ probetur non admiſſum eſſe legitimum ſucceſſorem. ergo iſta qualitas eſt pars ſubſtantialis dicti criminis, ex qua ipſum crimen reſultat ergo infamis, qui admittitur ad probandum crimen læſę maieſtatis, dicta l. famoſi, & ibi Docto. ff. ad legem iuliam maie. admittet̃ ad hoc probandum: quia idem iuris eſt de parte q̃
2 de toto, l. quæ de tota, ff. de rei vend. facit, †quia qui vult conſequens vult etiam neceſſarium antecedens. Alias ſi ſecus diceremus, eſſet dare caſum in quo infamis non admitteret̃ ad probandum crimen læſę maie. quod eſſet contra tex. in dicta l. famoſi, & ea q̃ dixi ſupra q. 4. proxime præcedente. Aut loqmur de adminiculis non ſubſtantialibus ad dictum crimen, & eo caſu procederet opi. Bar. cum quo in hoc caſu cõcordat etiam Ang. in dicta l. famoſi. Niſi diceremus, quod in prędicto exemplo Bar. verum eſſe diceret, quod teſtes infames non admitterentur ad probandum illum eſſe legitimum ſucceſſorẽ,
3 alia ratione, videlicet, †quia dicto caſu authoritas ſucceſſoris non probanda teſtibus, etiam legalibus ſed ſcriptura, ei enim non creditur aſſerenti ſe miſſum ad gubernandum illam prouinciam ſiue ciuitatem a principe, niſi oſtendat literas ſuę deputationis, per tex. in c. nobiliſſimus, 17. diſt. l. prohibiturus, C.
4 de iure fiſc. l. vnica, C. de mand. Princ. imo †vbi agit̃ de alterius pręiudicio etiam Legato Cardinali non creditur de ſua iuriſdictione glo. in c. ſicut. de ſen. excom. & habetur per Gondiſaluum Villadiego, in tra. ſuo de leg. q. 6. col. 2. num. 18. Ad illud
5 q̃ dixit Bal. in auth. ſi dicatur, col. vlt. C. de te. q̃ †ſi ſtatutum dicat, q̃ adulterium poſſit p̃bari per teſtes infames, q̃ licet adulterium non poſſit eſſe ſine matrimonio, non propterea poterit matrimonium probari per teſtes infames. Dicas id ideo eſſe, quia teſtis infamis ideo habilitatur a ſtatuto ad probandũ adulterium, quia perſonę ĩfames, vt ſunt lenę & lenones, ſunt miniſtri huiuſmodi criminis.
6 Nec †ſemper probãdum eſt matrimonium in crimine adulterij, q̃ſi maxime eſt notorium, niſi id negaretur, quo caſu ad id probandum infames non admittuntur, quia in eo requirũtur teſtes omni exceptione maiores, c. 1. extra de conſang & affin. Et †
7 cauſa matrimonij dicitur cauſa grauis & ardua, vt
8 per Docto. in l. admonendi, ff. de iureiuran. & †infames in cauſis ciuilibus arduis non admittuntur ad teſtimonium, quia cã ciuilis ardua ęquiparatur criminali, l. propter litem, ff. de excuſatio. tut. Abb. in cap. teſtimonium, de teſtibus, & ibi Feiyn. colum. 3. verſi. Eſt alia infamia facti numero 10. & dominus Io. Crotus dominus meus in tract. ſuo de teſta. num. 47. in verſic. ſecundo ampliatur.

S V M M A R I V M.

1 *An mulier poſſit eſſe teſtis in crimine læſæ maie. nam de iure canonico in criminalibus non admittitur in teſtem.*
2 *Fallit tamen quando crimen probari non poſſet per maſculos.*
3 *Mulier de iure ciuili in criminalibus poteſt eſſe teſtis.*
4 *Mulier quare repellatur a teſtimonio in cauſa teſtamenti. remiſſiue.*
5 *Mulier in crimine læſæ maieſtatis, non admittitur ad teſtificandum*
6 *Etiam ſi ſit infamis.*

QVAE-

Digitized by Google

QVAESTIO VI.

EXto quæro. an mulier teſtis eſſe poterit ī cā criminis læſæ maieſtatis? Dicas, †quod de iure canonico mulier ī criminalibus teſtis eſſe non poteſt, vt eſt gloſ. in cap. ex eo. 15. q. 3. & tradunt Docto. in c. 3. vbi Abb. Anto. de Bu. & alij, extra de teſt. & ibi Fel. glo. in c. forus. in fi. de verb. ſignific. Arch. in c. 2 de iud. in 6. Dominus meus Io. Crot. in tract. de teſta. num. 55. Fallit tamen, †quando crimen probari non poſſet per teſtes maſculos, vt per Alexand. conſi. 64. viſo themate in prin. in 1. vol. Iaſon in l. fina. in fi. C. de his quibus vt indign. Ioan. Andr. in titu. de teſte. in §. 1. in uerſic. item excipitur ꝙ eſt mulier. in add. Specu. Ale. conſi. 24. animaduerſio. in 2. volum. Marſil. Dominus meus in l. Diuus. in 2. col. ff. de quæſtio.

1 2

3 Deſiure vero ciuili mulier in cā criminali poterit eſſe teſtis, vt voluit Specul. in ti. de teſte. §. j. in ver. item ꝙ eſt mulier. Abb. in c. quoniam. extra de teſt. vbi per Feli. late per totum. & eſt gloſſ. in c. forus. de verb. ſign. & in c. ex eo. 15. q. 3. & ita communiter tenent Docto. vt dicit Fel. in d. c. quoniam. & dominus Io. Cro. præceptor meus in tract. ſuo, de teſte. nu. 57. & pro iſta cōi opinione eſt tex. in l. 3. §. lege Iulia, ff. de teſt. vbi mulier in accu. legis Iuliæ de vi repellitur, qa ſui corporis quæſtum fecit. Ergo a contrario ſi mulier non laboraſſet tali vitio admitteretur in ſimilib. cauſis. ad idem facit tex. a contrario ſenſu in l. ex eo, ff. de teſti. Quare †autem mulier repellatur in cā teſtamenti a teſtimonio, rōnē aſſignat præfatus dñs meus in ꝑalle

* 4 5

ga. tract. de teſt. nu. 57. & Fel. in d. c. qñi. 2. col. In †crimine vero maieſtatis non erit dubium quod mulier in teſtem admittaṫ, quia ſi de iure ciuili admittitur regulariter in criminalibus, vt proxime dictum fuit, a fortiori admitteretur in crimine læſę maieſtatis, in quo infames etiam, & criminoſi admittuntur, q̄ in alijs criminibus repelluntur, vt in l. famoſi, ff. ad legem Iul ma ieſta. & dixi ſupra q. 3. & queſt. 4. proxime præcedentib.

6 Quinimo, †in crimine læſæ ma. admittitur mulier etiam ſi ſit infamis. & hoc eſt quod probat tex. in l. in quæſtionibus. in verb. etiam, ff. ad leg. Iu. maie. qui loquitur de muliere infami, vt patet per exemplum ꝙ ponit, & ita ſentit ibi Bar. & ita illū tex. intelligit Fely. in dicto cap. quoniam. col. 2. de teſt. & ſequitur Cro. dñs meus in dicto tract. de teſt. num. 57. vbi dixit, ꝙ Iulia (de qua in d. l. in quæſt.) quæ coniurationem Catilinæ detexit, fuit meretrix. Ex quo notabis, quod tenentes quod ſpeciale ſit in crimine læſæ maieſtatis, quod mulier in teſtem admittatur per illum tex. videntur non recte loqui, ſed bene ex eo probatur, quod mulier etiam infamis admittit̄ in dicto crimine, & hoc ſpeciale eſt. Et quod mulier admittatur in teſtem in crimine læſę maieſtatis, tenuit etiam Alber. in dicta l. famoſi. & Martin. de Laude. in tracta. ſuo de crimine lęſę maieſtatis. queſtio. 27.

SVMMARIVM.

1 *An ſocius criminis admittatur ad teſtificandum in crimine læſæ maieſtat. cum regulariter non admittatur contra ſocium.*
2 *Socius criminis contra ſocium admittitur in teſtem in crimine læſæ maieſtatis.*
3 *Etiam ſi iuraſſet non reuelare, ac etiam ſi pretium pro hoc accepiſſe.*
4 *Dummodo ex qualitate teſtificantis, & perſonæ contra quem deponit veri ſimile ſit eum non mentiri.*
5 *Sola depoſitio ſocii criminis ad torturam non ſufficit, niſi cum ea ſit alia præſumptio vel aliud indicium.*
6 *Socius criminis etiam in crimine læſæ maieſta. non admitti ur ad teſtificandum ſi eſt inimicus.*
7 *Et etiam ſi alias eſſet criminoſus vel infamis ex alio delicto.*
8 *Statutum quod accuſatori credatur de damno dato, vel alio crimine, non comprehendit infamem, infamia facti.*
9 *Statutum quod libris mercatorum plena fides adhibeatur proſcribente, nō comprehendit mercatorem infamem vel ſuſpectæ vitæ.*
10 *Duo ſpecialia circa idem concurrere non poſſunt.*
11 *Inſtrumentum quod ſit de nouo repertum ſtatur iuramento producētis.*
12 *Niſi producens eſſet alias periurus.*
13 *In quibus caſibus ſocius criminis admittatur in teſtem, vel de ſociis interrogari poſſit remiſſiue.*

QVAESTIO VII.

SEptimo quæro. quid ſit dicēdum de ſocio criminis, an admittatur ad teſtificandum in crimine lęſę maieſtatis? Dicas, †quod regulariter non admittitur cōtra ſocium, l. fi. C. de accu. c. j. extra de confeſ. l. qñ C. de teſtibus. c. veniens. & c perſonas. de teſt. Dicas tamen, †ſecus eſſe in crimine læſę maieſta. in quo ſocius criminis contra ſocium in teſtē admittit̄, vt voluit Albe. in l. famoſi, ff. ad leg. Iu. maie. Doct. & max. Saly. in d. l. quoniam. C. de teſtib. Mar. de Laud. in tract. de cri. læſæ maie. allegat Bal. in l. cū liberi. C. de teſti. idem voluit Dominus Hipp. Marſi. Dominus meus, in l. de minore. in prī. col. 1. num. 3. ff. de queſtio. idem probat tex. in c. quęro ergo, §. verum, 6. q. 1. 79. Diſtin. ca. ſi quis Papa & ibi gloſ. Alex. in conſilio 13. colum. 3. verſicu. octauo prę ſuppono. in 6. volu. vbi dixit, †quod ad probandam conſpirationem factam cōtra principem admitti poſſunt teſtes etiam participes criminis, & qui iuraſſent non reuelare, etiam quando pretium pro hoc accepiſſent allegat tex. in cap fi. de teſt. cogend. & glo. in c. veniens, el 1. de teſt. ad idem Marſi. in conſi. j. in 1. volu. nume. 32. & in conſi. 109. num. 11. in 2. vol & Io. Cro. Dominus meus, in trac. de teſt. num. 92. Prædictam concluſionem ſane intellige ſecundum Are. in capi cum P. Manconelia. colum. 8. de accuſ. quod

1 2 3

4 †ad hoc vt ſocio criminis credatur etiam in criminibus exceptis, vltra alia diminicula & conięcturas, reqniritur, quod ex numero teſtium, vel ex qualitate deponentium, vel eorum pſonis contra quos deponit veriſimile ſit eos non mentiri. allegat ad hoc tex. in capi. in fidei, §. fina. de hære. in 6. idem voluit Marſi. Dominus meus in conſil. 74. numero 13. in 1. volu. Math. de Afflict. in cap. 1. in §. & bona committentium. colum. 3.

5 num. 27. in ti. quę ſint regal. in vſibus feudo. vbi dixit, †quod ſola depoſitio ſocij criminis ad torturam non ſufficeret, niſi cū ea eſſet alia præſumptio, vel aliud indicium: allegat Ale. conſ. 89. in 3. volu. Abb. in c. 1. de confeſ. & Fran. Bru. in tract. de qō. q. v. ad idem Gramma. conſi. 35. in cauſa Magnifici Antonij. ī

6 fi. num. 49. Prędictam concluſionem, †quod ſocius criminis admittatur ad teſtificandum in crimine lęſę maieſtatis, limita non procedere quando eſſet inimicus eius contra quem deponit, tunc enim nullatenus eſſet admittendus. ita voluit Alex. I conſi. 126. eſt tamen conſilium D. Vincentij Palcoti, Doctoris Bononien. quem refert & ſequitur Tho. Gram. in conſi. 38. formata inquiſitione, colum. 3. in prin. nu. 3. faciūt dicta ſupra q. 2. proxima præced. vbi vidimus, quod inimicus in teſtem non

7 admittitur in hoc crimine lęſę maieſta. Limita †ſecundo ꝺictam concluſionem, vt procedat, niſi alias ſocius criminis eſſet criminoſus vel infamis ex alio delicto. ita dixit idem Gramma. in conſ. 35. in cauſa Magnifici Antonij Berna. col. 4. num. 27. alleg. Angel. in l. qui in iudicio, ff. de accuſa. vbi dixit, quod

8 †ſi ex forma ſtatuti accuſatori eſt credendum de damno dato vel alio crimine, ei non crederetur ſi eſſet infamis infamia facti. idem voluit Dominus meus Marſil. in conſi. 74. col. 3. in j. volum. Corſe. ſingu. ſuo in verbo integer. & hanc opinionē corroborat Gramma. in d. conſi. ex eo quod dixit Bald. in ſua repe. l. cunctos populos, col. 15. verſi. Quintum exemplum, C.

9 de ſum. Tri. & fide catho. vbi dixit, †quod ſtante ſtatuto, quod libris mercatorum plena fides adhibeatur pro ſcribente, id ſane intelligi debet, niſi alias mercator eſset infamis vel ſuſpectę vitę. idem voluit Iaſ. in l. admonēdi, ff. de iur. iuran. tu adde aliam rationem, quare ſocius criminis alias infamis nō ſit admittendus in teſtem in crimine lęſię maieſtatis, quia, quod ſocius criminis admittatur in crimine lęſę maieſtat. hoc eſt ſpeciale in d. crimine, quia regulariter non admittitur in aliis criminibus, vt dixit Math. de Afflict. in d. §. & bona committentium, loco prędallegato. quando autem ſocius criminis eſset infamis concurrerent duę ſpecialitates, vna quod tanquam ſocius criminis admitteretur, alia quod tanquam infamis, quod

10 eſse non debet, †quia duo ſpecialia circa idem concurrere nō poſſunt, l. 1. vbi glo. Bar. & Doct. C. de do. promiſſio. Oldrad. in conſi. 79. facit etiam illud, quod duo vincula magis ſtringunt quam vnum, §. affinitatis. Inſtitu. de nup. authen. itaque. & ibi

11 Bar. C. commu. de ſucceſſio. facit etiam, quia †quod inſtrumentum ſit de nouo repertum ſtatur iuramento producentis. Bar. & Doct. in l. admonendi, ff. de iure iuran. habetur in c. paſtoralis. de excep. Hoc †tamen non procedit, ſi producens inſtrumē

12 tum de nouo repertum eſset alias periurus, vt dixit Roma. in

13 d. l. admonendi. †Et in quibus aliis caſibus ſocius criminis in teſtem admittatur, vel de ſociis interrogari poſſit, vide quę magiſtraliter & copioſe ponit Do. Ioan. Crottus Dominus meus in prędallega. tracta. ſuo. de teſt. in verſicul. Octauo principaliter, num. 91.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes ſingulares in crimine læſæ maieſt. admittuntur.*
2 *Iura loquentia de ſingularitate teſtium, quomodo ſint intelligenda.*
3 *Teſtes ſingulares in crimine hæreſis admittuntur, cum diſtinctione tamen vt ibi.*
4 *Ad probandum aliquid in genere an teſtes ſingulares ſufficiant.*

QVAESTIO VIII.

OCtauo quæritur. quid dicendum de teſtibus ſingularib. an probent in crimine lęſę maieſtatis, cū alias nullo modo probent, l. iuſiurādi, C. de teſti. c. licet cauſam

1 ſam. de probatio. Dicas, †quod in d. crimine admittuntur, ita not. dixit Pe. de Anch. in conſi. 440. Ex prædicta facti narratio
2 ne. in 2. dubio. vbi notabiliter dixit, aduertendum eſſe in materia ſingularitatis teſtium: Nam quandoque deducitur vnum factum quod perficitur vno loco & tempore, vt puta homicidium, vel adulterium, aut vna obligatio ex conſenſu deſcendens, & iſto caſu quando teſtes deponunt, de diuerſis locis & temporibus, vti ſingulares non probant identitatem facti, & hoc modo intelligendum eſt exemplum de Suſanna & iura loquentia de ſingularitate. Aliquãdo vero deducitur aliquod factum quod momento temporis eſſentiam non capit, aut in vno loco tantum, veluti eſt conſpiratio, coniuratio, & tractatus, qui contra principem fiunt, & iſto caſu dicit, quod ſingularitas teſtium non infringit probationem, quinimo probat. quod comprobat per iura & rationes de quibus per eum ibi. & hoc tenet etiam Cro. Dominus meus tract. de teſt. in verſic. Nona ſit concluſio num. 325. idem tenuit Math. de Afflict. in c. 1. in §. & bona committentium. col. 3. num. 29. in 8. Speciali. in ti. quæ ſint regal. in vſibus feu. Et Marſil. Dominus meus in conſi. 3. col. 4. verſi. quia reſpondeo. in 1. volum. Io. de Anan. in cap. licet Heli. col. 4. de ſimon. idem tenet Nicol. Bellon. in con
3 ſi. 23. nnm. 3. & †idem eſt in probanda hæreſi, vt per Bald. in l. actor, col. 3. C. de probatio. Fely. autem in ca. licet. el 2. col. v. de teſti. In hęreſi diſtinguit, quod aut teſtes inducuntur ad probãdum hæreſim in genere, & iſto caſu dicit procedere opinionẽ Bald. in d. l. actor. Aut tractatur de probanda hæreſi in ſpecie & eo caſu dicit teſtes ſingulares non probare, vt ibidem late
4 per eum †An autem verum ſit, quod vbi agitur de probando aliquid in genere teſtes ſingulares ſufficiant, vide eũdem Do. Io. Cro. in d. tract. ſuo. de teſti. in verſicu. ſeptima ſit concluſio. ſub num. 324. vbi adducit tenentes & negatiuam, & affirmatiuam partem circa hoc, & tandem ipſe videtur reſidere ĩ parte negatiua, videlicet quod etiam quando tractatur de probãdo aliquid in genere teſtes ſingulares non admittantur. vide dicta per eum ibi.

SVMMARIVM.

1 *An frater contra fratrem in crimine læſæ maieſtatis, teſtificari cogatur? cum Attinentes vſque ad ſeptimum gradum teſtificari non coguntur, regulariter, tam in ciuilibus quam in criminalibus. Poſſunt tamen, ſi volunt, teſtificari.*
2 *Iudex, attinentibus ſponte deponentibus, debet facere ſcribi in actis, quod volentes deponunt.*
3 *Frater contra fratrum in maioribus criminibus & exceptis teſtificari cogitur.*
4 *In defectum tamen aliarum probationum.*
5 *Crimen læſæ maieſtatis eſt de exceptis.*
6 *Frater ad fratris defenſam an teſtificari poſſit.*
7 *Frater vel conſanguineus ſi ſit multum nota fidei, & integræ vitæ, in cauſa fratris vel conſanguinei probat.*
8 *Fratres & conſanguinei in criminalibus ad meram defenſionem & probationem innocentiæ admittuntur. ſecus ad reprobationem teſtium.*

QVAESTIO IX.

1 NOno quæro. an frater contra fratrem in hoc crimine læſæ maieſtat. teſtificari cogatur? Dicas, †quod regulariter attinẽtes vſque ad ſeptimum gradum teſtificari non coguntur, vt habetur in Llege Iulia, ff. de teſt. vbi glo. in verb. denuncietur. dixit, hoc eſſe verum tam in ciuilibus quam in criminalibus. ad idem gl. in l. fœmina. in verb. iniuriam, C. ad Turpilia. Io. de Imo. in c. dilectionem. de teſt. cogen. poſſunt tamẽ
2 ſi volunt teſtificari, ſed eo caſu †quando volunt examinari, tunc cautus ſit iudex, quod in actis deſcribi faciat, quod volentes deponunt. ita notan. dixit Bar. in auth. presbyteros. in 3. no.
3 C. de epi. & cle. & ibidem Cy. fallit tamen regula prædicta †in maioribus criminibus, in quibus frater contra fratrem teſtificari cogitur, vt per Spec. in ti. de teſt. in §. de teſtium compulſione. verſed nunquid frater cogitur. vbi dixit, quod idem eſt in criminibus exceptis. allegat tex. in c. literas. de præſump. vbi
4 frater contra fratrem in crimine hæreſis deponit. †hoc tamẽ ſane intelligẽdum eſt in defectum aliarum probationum, vt dicit idem Specu. loco præal. allegat tex. in l. quoniam. in fi. C.
5 de hære. & in c. quanquam. 14. q. 2. Conſtat †autem crimen læſæ maieſta. eſſe de criminibus exceptis: Ergo in crimine læſæ maieſta. frater contra fratrem teſtificari cogetur facit, quia in hoc crimine frater fratrem accuſat, vt vidimus ſupra in rubr.
6 qui accu. poſſ. q. 3. An †autem frater ad fratris defenſam teſtificari poſſit? Videtur dicendum, quod ſi frater vel cõſanguineus eſſet vir integræ vitæ & magnę ſanctimonię, in quo ceſſaret verſimiliter ſuſpicio quod mentiretur, pro fratre vel coniuncto, talis admitteretur ad probandum Innocẽtiam fratris vel conſanguinei in criminalibus. facit quod dixerunt Ioan. An. & Ioan. de Imo. in cap. cum R. Canonicus. extra de officio delega. vbi volunt, †quod ſi frater vel conſanguineus producat
7 tẽ in teſtem in cauſa fratris vel conſanguinei, eius fides nõ diminuitur, ſi ſit multum notę fidei, & integrę vitæ. quorum dictũ ſequitur Cro. Dominus meus in præalle. tractatu de teſtibus, numero 85. & 86. vbi pro iſta opinione allegat tex. in capi. in
8 literis, in fi. extra de teſt. Dicas, †quod conſanguinei, etiam fratres admittuntur in criminalibus ad defenſam, per tex. in l. parentes, ff. de teſtib. & in capi. literas. de præſump. Id tamen locum habere dicas vbi admeram defenſionem & probationẽ Innocentiæ inducuntur, ſecus ſi ad reprobationem teſtium eſſent producti, vt ſcribunt Bal. & Saly. in l. parentes, C. de teſtib. & ſequitur Ale. in conſ. v. in 3. col. in 1. vol. & Gramma. conſ. 52. in cauſa mota, col. 2. nu. 12.

SVMMARIVM.

1 *An iudæus poterit eſſe teſtis in crimine læſæ maieſtatis? nam regulariter contra Chriſtianum in teſtem non admittitur.*
2 *Iudæus contra Chriſtianum in multis partibus in teſtem admittitur.*
3 *Iudæus in cauſa matrimoniali vertente inter Chriſtianos, quando ab aliis vocatur in conteſtem, poteſt teſtificari. Et ita conſuluit author cum celeberrimis Doctoribus Paduæ legentibus.*
4 *Iudæus in crimine læſæ maieſtatis, & hæreſis, contra Chriſtianum teſtis eſſe poteſt.*
5 *Maior eſt prohibitio in hæretico quam in Iudæo.*
6 *Crimen hæreſis & læſæ maieſtatis æquiparantur. Et de vno ad aliud arguitur.*
7 *Iudæus in aliis cauſis quando admittatur in teſtem. remiſſiue.*
8 *Iudæus teſtificando iurare debet ſuper ſuam legem.*
9 *Iudæo in qua forma iudex deferre debeat iuramentum. remiſſiue.*
10 *Iudæus iurans ſecundum ſuam legem, ſi diceret, de falſo punitur.*
11 *Iudæus nuper ad fidem conuerſus, non poteſt eſſe teſtis contra Chriſtianũ, in caſibus in quibus, cum erat Iudæus, non poterat.*
12 *Periurus etiam poſt peractam pœnitentiam teſtis eſſe non poterit.*
13 *Stante ſtatuto quod percutiens Antianum puniatur in duplum, an percutiens eum qui de proximo fuit Antianus puniatur pœna dicti ſtatuti.*

QVAESTIO X.

1 DEcimo quæro. quid dicendũ de iudęo, an poterit eſſe teſtis in crimine læſę maieſta. Dicas, †quod regulariter Iudęus contra Chriſtianum in teſtem non admittit, c. iudæi extra de iudę. 2. q. 7. c. alicui, l. quoniam, C. de hęre. l. 2. in fi. C. de ſumma Tri. & fide cathol. c. 1. de teſt. c. licet vniuerſis. eo. ti. c. placuit. 4. q 3. Specu. in ti. de teſte. §. 1. ver. Item quod eſt Iudęus. Alex. conſi. 60. viſo proceſſu inquiſitionis. in 1. vol.
2 Veruntamen †in multis partibus Iudæi contra Chriſtianum in teſtes admittuntur, vt teſtatur Specu. in tract. de mod. gene.
3 concil. congregand. rubr. 61. numero 30. Et †ego cõſului alias in Ciuitate Venetiarum ĩ cauſa matrimoniali quæ inter Nobiles vertebatur, quod quidam magiſter Lazarus Hebręus Medicus, qui fuerat præſens contractui matrimonii, & ab aliis teſtibus examinatis vocabatur in conteſtem, examinari poſſet ſuper contractu matrimonii, & Conſi. meo Celeberrimi Doctores tunc Paduę legentes, D. Petrus Paulus Pariſius, qui poſt modum fuit Cardinalis, D. Marianus Socinus Nepos, D. Ant. Fran. de Doctoribus Patauin. & D. Bernardinus Gamarus Bo
4 nonienſis, ſe ſubſcripſere. Dicas, quod in crimine lęſę maieſtatis iudęus teſtis eſſe poterit, ſicuti contra Chriſtianum in crimine hęreſis admittitur. capitulo. contra Chriſtianos. de hęre. in 6. capitulo. ſi hęreticus, 2. q. 8. cap. in fidei fauorem. de hęretic. in ſexta quę iura quamuis in hęretico loquantur, attamen intelliguntur etiam in iudęo, quia †maior eſt prohibitio
5 in hęretico, quam in iudęo, ſecundum gloſſ. in cap. pagani, 2. q. 7. pro qua facit tex. in c. 1. de hęre. in 6. Et quod iudęus admittatur in teſtem in hoc crimine lęſę maieſtatis, videtur ſentire Felyn. in d. cap. iudæi. de teſt. in 6. fallentia. vbi ponit regulam, quod iudęi non admittuntur in teſtes contra Chriſtianos: Demum dicit, quod d. regula fallit in criminibus exceptis. idem dixit Gondiſal. de Villadiego, in ſuo tract. de hęre. q. 13. verſic.
6 Eſt tamen ſpeciale in hoc crimine, numero 10. facit, quia †crimen hęreſis & lęſę maieſtatis æquiparantur, cap. vergentis, de hęretic. ubi glo. in verb. exhęredato. & in l. manicheos, C. de hęre. & de uno ad aliud arguitur, glo. in l. nutum, ff. de acquir. hęre. & gloſſ. in d. l. manicheos, in uerbo debet. glo. 2. in c. 1. de teſti. in 6. quam ad hoc pro ſingulari allegat Alexan. in l. ſi gs
7 filio §. hi autem, ff. de inia. rup. & irri. teſtam. Quando † autem iudęus admittatur in teſtem in aliis cauſis, uide per D. Io. Cro

tum

Digitized by Google

tum præceptorem meum, in tracta. ſuo de teſt. in verſicul. No
no quæritur. numero 136. & per Felyn. in d. capi. Iudęi. de teſti.
8 & ibi per omnes. Et †quando Iudæus admittitur in teſtem iu-
rare debet ſuper ſuam legem, non ſuper Euangelia, vt p Ioā.
de Imo. in clemen. 1. de teſti. Anto. de Butr. in prœmio Gre-
9 goriano, & †in qua forma iudex deferre debet iuramentum
Hebræo, vide Specu. in ti. de iuram. calum. in §. reſtat. verſi. pe-
10 nul. Et †ſi Iudęus iurans ſecundum ſuam legem deierat, de fal
ſo puniri poteſt, quia ſtatur eius ſacramento quando iurat p
ſuam legem. Ita dixit Andr. de Iſern. in conſti. regni. quæ inci-
pit, ſi quis poſterum. in rubr. de defenſ. impoſit. nume. 31. Vnū
11 non omitto, †quod in caſibus in quibus Iudæus teſtis eſſe nō
poteſt contra Chriſtianum, in eiſdem iudæus nuper ad fidem
conuerſus contra Chriſtianum teſtis eſſe non poterit. facit ad
hoc gloſſ. in l. qui cum vno, §. ignominia, ff. de re mili. quæ vo
12 luit †quod periurus etiam poſt peractam pœnitentiam teſtis
eſſe non poſſit. ita dixit Do. Hippo. Dominus meus in l. prima
§. præterea. colum. 2. verſicu. pro quibus etiam facit, numero
5. ff. de quæſtio. allegat in argum. tex. in l. filij, §. vidua, ff. ad mu
nicipal. & in capitu. is qui. in fi. de ſepul. in 6. Et pro iſta opin.
vide eundem D. meum in ſingu. ſuo num. 179. incipien. viget
communiter. vbi examinat illam queſtionem.

13 An †ſtante ſtatuto quod percutiens Antianum ſiue priorē
puniatur in duplum, percutiēs eum qui de proximo fuit An-
tianus ſiue prior puniatur pœna dicti ſtatuti, & tandem addu
ctis Doctorum in hoc diſcrepantium opinionibus, ipſe ſequi
tur opinionem Alberici, qui tenuit partem affirmatiuam, p
quam opinione multa adducit pro cōcluſione ſupradicta. facit
iudicio meo mirabiliter tex. in capit. accuſatores. & quod ibi
not. Io. de Tur. Crema. & Prępoſi. 3. q. 5. vbi habetur, quod ini-
micus nouiter reconciliatus non admittitur in teſtem. de quo
dixi ſupra q. 2. proxima prędcedenti ſub hac eadem rubrica. in
ver. ſexto decimo teſtis.

S V M M A R I V M.

1 *An periurus in crimine læſæ maie. admittatur in teſtem. nam periurus nō admittitur in teſtem, etiam ſi emendatus ſit.*
2 *Periurur in crimine læſæ maieſtatis admittitur in teſtem. Et quibus concer nentibus, nu. 8.*
3 *Periurus in crimine hæreſis quando admittatur in teſtem.*
4 *Et quando in crimine ſimoniæ.*
5 *Crimen hæreſis eſt maius crimine læſæ maieſt.*
6 *Idem etiam dicitur de crimine ſimoniæ. quando hæreſim ſapit.*
7 *Reſpectu ſimoniacæ hæreſis cætera crimina quaſi pro nihilo reputantur.*
9 *Seruus, vtilis perſona, vel liber & criminoſus, ac infamis, obſcurus, vel ignotus, ſine tortura non admittuntur in teſtes.*

QVAESTIO XI.

1 VNdecimo quæro, certum eſt quod periurus non ad-
mittitur in teſtem, etiam ſi emendatus eſſet, nam
perdit perpetuo fidem aliquid probandi per ſuum
iuramentum. glo. eſt ad hoc communiter approbata in cap.
per tuas. in verſicu. adulterij, de ſimon. & in cap. teſtimonium.
de teſti. facit tex. in capitulo Paruuli, vigeſim aſecunda, queſt.
quinta.

Notant Docto. vbi Alexand. & Iaſ. in l. 2. §. quod diximus,
ff. ſi quis cautio. Felyn. in capitu. ex parte. de teſti. ſed quid dice-
2 mus †in crimine læſę maieſtatis, an periurus in teſtem admit-
tendus ſit? Teneo quod ſic, cum temperamento tamę, de quo
3 infra dicam. Moueor, quia †periurus admittitur in teſtem in
crimine hęreſis, tex. eſt in cap. accuſatus, §. licet vero periurus.
de hęre. in ſexto quod tamen procedit, quando quis fuit periu
rus ex eo, quod coram iudice tam de ſe quam de alijs in facto
hęreſis veritatem dicere iurauit, & tamen eam celando deie-
rauit, & poſtmodum dictum ſuum corrigere velit, tam con-
tra ſe quam contra alios ſuos complices deponendo, nam ſi
ex manifeſtis indicijs appareat talem non animi leuitate aut
odij fomite ſeu corruptione pecunię, ſed zelo fidei Chriſtia-
nę dictum ſuum velle corrigere, ac ea quę iureiurando tacue
rat reuelare ad fidei fauo rem, niſi aliud obſtet, eius ſtari debe
ret depoſitioni tam contra ſe, quam cōtra alios, vt ad literam
dicit tex. in d. §. licet.

Et per illum tex. ita dixit in crimine hęreſi Gondiſal. Villa-
diego Hiſpan. in tract. ſuo de hęretic. queſt. decimatertia, col.
ſecunda, numero duodecimo vbi dixit, quod admittuntur in
teſtes periuri in crimine hęreſis, & ita demum eorum dictis fi
des adhibetur, ſi ex veriſimilibus coniecturis, & ex numero te
ſtium, & ex qualitate tam deponentium quam eorum cōtra
quos deponunt, ac aliis circunſtantijs, ſic teſtificantes falſum
dicere non preſumantur, vt dicitur in dicto cap. in fidei fauo-
rem. de hęre. in 6. vbi habetur quod excommunicati, & parti-
cipes ac ſocij criminis admittuntur in crimine Hęreſis in Te-
ſtes, concurrentibus tamen ſupradictis.

Nec obſtat prędictis gloſſ. in dicto capi. per tuas. el primo. in
4 verbo adulterij ſupra allegata, de ſimon. quæ voluit, †quod
in crimine ſimonię periurus non admittatur, & tamen crimē
ſimonię & hęreſis parificantur.

Nam dicere poſſumus, quod idem erit in crimine ſimonię
quod in crimine hęreſis. quando concurrunt ea de quibus ſu
pra. & dictum glo. in dicto capi. per tuas. regulariter procedit
ſed ſecus erit cum dicto temperamento de quo in d. cap. in fi-
5 dei. Et †licet crimen hęreſis maius videatur crimine lęſę maie
ſtatis, cum plus ſit diuinam quam temporalem offendere ma
ieſtatem, vt dixit tex. in capitu. vergentis. de hęret.

6 Et ſit †etiam crimen ſimonię (quādo tamen hęreſim ſapit)
maius crimine lęſę maieſtatis humanę, vt dicit tex. in dicto ca
7 pitulo per tuas. in §. hęc omnia. vbi dixit, quod †ſimoniaca hę
reſis eſt tantę immanitatis quod ad eius comparationem cę
8 tera crimina quaſi pro nihilo reputantur. Nihilominus quan
do apparet quod zelo iuſtitię periurus deponeret in crimine
lęſæ maieſtatis, concurrentibus ſupradictis, indubie teneo ip-
ſum admittendum eſſe, argum. tex. in dicto capitu. per tuas. in
verſiculo prętera. de ſimon. Prædictis tamen non concurren
tibus dicerem periurum non admittendum ſine quæſtionib.
per gloſſ. in capitulo in ſumma decimaquinta quæſtio. ſexta,
9 quæ dixit. quod †ſeruus, vilis perſona, vel liber, & criminoſus,
ac infamis, obſcurus, vel ignotus ſine tortura non admittun-
tur.

S V M M A R I V M.

1 *An minor in crimine læſæ maieſtatis teſtis eſſe poſſit. quia regulariter in criminalibus non admittitur in teſtem qui non ſit maior annis viginti.*
2 *Niſi quando crimen non poſſet per alios probari.*
3 *Et multo minus minor qnatuordecim annis.*
Qui non poteſt torqueri, ſed ferula cædi debet, vel minis terreri ad veritatem dicendam.
4 *Minor in crimine læſæ maie. examinatur, & torquetur.*

QVAESTIO XII.

1 DVodecimo quęro, an minor teſtis
eſſe poterit in cri
mine læſæ maieſtatis? Dicas †quod regulariter ī cri
minalibus niſi quis ſit maior annis 20. in teſtē nō
admittitur, l. teſtimonium. & ibi gloſſ. ff. de teſtib. Hoc tamen
2 fallit, †quando crimen non poſſet per alios probari. Tūc cū
minoris teſtimonium in ſubſidium admittitur, ſecundum Io
an. And. in titu. de teſtib. §. primo, verſicu. item excipitur quod
eſt impubes. in additio. Specula. idem dixit Alexand. in conſil.
vigeſimoquarto anima duerſis. in ſecundo volumine. Crotus
3 dominus meus in tracta. ſuo de teſt. numero 71. Nec †etiam &
multo minus teſtificari poterunt in criminalibus minores an
nis decimoquarto, torqueri enim non poſſint, ſed ferula cędi
debent, vel minus terreri ad veritatem dicendam, l. de mino-
re, ff. de quæſtio. in princi. & l. ex libero, §. de minore, ff. eodem
titulo, l. prima, §. impuberes, ff. ad Sylle. & habetur per Bonif.
de Vitelli. in tracta. ſuo malefic. in titu. de queſtio. & tormen.
& quæ perſonæ ab eis excuſent. & l. inuiti, ff. de teſti. Attamen
4 †in crimine lęſę maieſtatis minor in teſtem examinatur, &
etiam torquetur propter criminis atrocitatem. tex. in l. de mi-
nore. in princip. ff. de quæſtio. & ibi Doctor. idem dixit Alber.
in tracta. de teſti. in rubric. quando repellantur teſtes ratione
perſonę. in verſicu. prætera inquit, verſiculo. repellitur etiam
teſtis, numero decimo ad idem Anto. Capitius in ſuis Deciſi.
Neapolita. Deciſi. centeſimotrigeſima numero quinquaginta
quinq;. In iſto enim crimine multa conceduntur contra regu
las iuris, vt patet ex his quæ dixi ſupra in pluribus queſtioni-
bus, in rubric. qui accuſare poſſunt. & longe plura adducit Ma
th. de Afflict. in titu. quæ ſint regal. in capttulo primo, in §. &
bona committentium, vbi enumerat omnia ſpecialia q̄ ſunt
in hoc crimine lęſę maieſtatis, idem facit Anto. Capit. in pra-
allegata Deciſi. 130. numero 9. & D. Hippol. de Marſil. Domi-
nus meus in l. de minore in princ. in prima, & ſecunda colum
na, ff. de quæſtio. facit ad prędicta, quod pupillus & impubes
cum authoritate tutoris admittuntur ad accuſandum in hoc
crimine, qui in alijs repelluntur, vt habetur per Specu. in titu.
de accuſatore, §. primo, verſicu. item excipitur quod eſt dupil-
lus, & dixi ſupra in rubric. qui accuſare poſſ. q. 7.

S V M M A R I V M

1 *An meretrix poterit eſſe teſtis in crimine læſæ maieſtatis? quæ regulari-*
ter

Digitized by Google

ter repellitur a teſtimonio.

2 *Meretrix in crimine læſæ maieſtatis admittitur ad teſtificandum.*

3 *Tamen eius dictum aliis non concurrentibus, indicium non facit ad torturam.*

4 *Meretrix publica quæ dicatur.*

5 *Meretricum publicarum vſus a Solone inſtitutus fuit.*

QVAESTIO XIII.

TErtio decimo qd dicemus de meretrice: an poterit eſſe teſtis in crimine læſæ maieſtatis? Dicas, †quod regulariter meretrix repellitur a teſtimonio, quia infamis. Infamis eñ repellitur regulariter a teſtimonio in criminalibus, l. ſciant, C. de probatio. & habetur in c. teſtimonium. de teſti. & dixi ſup. quæſtio. tertia ſub hac eadem rubr. Et quod meretrix tãquam perſona infamis repellatur a teſtimonio in criminalibus, tenuit Alexand. in conſilio vndecimo circa primum. column. prima verſicu. & dicit Bart. in primo volumine. Dicas tamẽ, †quod ſecus erit in hoc crimine, in quo infames ad teſtimonium admittuntur, vt vidimus ſupra proxime in dicta, q. 3. Et ita dixit Alexand. in d. conſilio 9. columna prima, in princip. & probatur hoc per tex. in l. in quæſtionibus, ff. ad legem Iuliam maieſta. vbi Iulia quæ meretrix fuit, detexit coniurationem Catilinæ. faciunt ad hoc quę dixi ſupra queſt. ſexta proxima præcedenti in verſicu. in crimine vero. Dicas tamen, †q̃ eius dictum tanquam non integri teſtis per ſe ſolum alijs non concurrentibus indicium non faceret ad torturam, quia teſtis non integræ opinionis & famæ indicium non facit ad torturam, vt dixit Bald. in capitu. ſacramentum. de conſuetu. recti ſeu. Barto. in l. admonendi, colum. 12. ff. de iureiurand. Alexã. in conſi. ſupra allegato, qui in meretrice loquitur. idem dixit Marſi. Dominus meus in conſi. 101. in præmiſſa cauſa, columna ſecunda, numero 18. in 2. volum. Publica †autem meretrix ea dicitur, quæ publice & palam proſtituitur, l. palam. ff. de ritu nup. mulieres enim quę ſui corporis quæſtum faciunt (vt ſupra dictum eſt,) a teſtimonio regulariter repelluntur, ad q̃ vltra ſuperius allegata eſt bonus tex. in l. tertia, §. lege Iulia. ff. de teſti. vbi mulier, in accuſatione legis Iuliæ de vi, repellitur quia ſui corporis quæſtum fecerat. †Meretricum publicarum vſum a Solone inſtitutũ Philemon ſcribit, vt ea Venere contenti iuuenes a pudicis ſolicitandis abſtinerẽt, vt teſtatur An. Alc. in l. Maſſurius ſcribit, ff. de verb. ſignific.

1 2 3 4 5

SVMMARIVM.

1 *An clericus contra laicum admittatur in teſtem in crimine læſæ maieſtatis.*
Clericus vbi pœna ſanguinis ingreditur non admittitur in teſtem.

2 *Clericus teſtificari poteſt contra laicum in crimine Eccleſiaſtico, coram iudice Eccleſiaſtico.*

3 *Clericus in iudicio ſeculari admittitur in teſtem quando veritas aliter haberi non poteſt.*

4 *Clericus vbi agitur ciuiliter de crimine poteſt eſſe teſtis.*

5 *Secus ſi criminaliter.*

6 *Clericus contra laicum in cauſa criminali vbi pœna ſanguinis non ingeritur in vtroque foro teſtificari poſſit.*

7 *Clericus in crimine læſæ maieſtatis contra laycum non cogitur teſtificari.*

8 *Secus poſt obitum inculpati quando agitur de damnanda eius memoria, quia tunc cogetur a ſuo iudice Eccleſiaſtico.*

9 *Inhabilitas clerici ſcilicet quod non poſſit teſtificari in cauſa vbi ingeritur pœna ſanguinis procedit ratione ordinis clericis.*

QVAESTIO XIIII.

Vartodecimo quæro, an Clericus cõtra Laicum in teſtem admittatur in crimine læſę maieſtatis? Dicas, †quod clericus, vbi pœna ſanguinis ingeritur, in teſtem non admittitur. glo. in capit. teſtimonium nona quæſtio. prima per tex. in cap. de cætero. de teſti. ad idem tex. in dicto cap. teſtimonium. & per Felin. in d. cap. de cætero, in principio. & ibi Abba. & Doctor. & gloſſ. in capitu. j. 52. Diſtin. in verb. ſacerdotes. Crotus Dominus meus in tract. de teſt. nume. 69. Limita prædictam concluſionem, †vt nõ procedat ſi laycus accuſaret de crie corã Eccleſiaſtico Iudice, vt voluit Abba. in dicto capit. de cætero, & ibi Fel. columna 1. in princi. de teſti. & Arch. in dicto capi. teſtimonium. vbi Præpo. in princip. adducit. 6. quæſtio. 1. capitu. 1. Et idem tenuit Ioan. de Tur. Crema. in dicto c. teſtimonium.

3 Limita 2 †quando in iudicio ſeculari veritas aliter haberi non poſſet, vt per Abba. in dicto capitu. de cætero. per tex. in capitu. quanquam, 14. quæſtio. ſecunda Anton. de Butr. in capitulo dilectorum. colum. vltima, de teſti. cogend. idem tenuit Præpoſi. in dicto capitu. teſtimonium. & ibidem Turris Cremata 11. quæſtio. prima, Felyn. autem in dicto capitu. de cęte-
4 ro. columna prima verſicu. fallit 2. dicit †in hoc bene conſiderandum, quia ſi loquimur vbi non agitur criminaliter Clericus admittitur, vt not. Archid. in clemen. teſtimonium. de teſti. vbi dixit, quod vbi de crimine agitur ciuiliter clericus poſſet eſſe teſtis, nec ei noceret ſi poſtea iudex laicum ſanguine puniret. idem dixit Turris Cremata in dicto capitulo teſtimo-
5 nium. vndecima quęſtio. prima. Sinautem †loquimur in cauſa criminali criminaliter mota, ſecus dicit Fely. eſſe dicendum Nam eo caſu clericus teſtis eſſe non poterit, alleg. no. per Speculą. in ti. de legat. §. iuxta, verſicu. Item litigioſus. & gloſſ. in capitu. 1. li. Diſtinct. ſubdens, quod in hoc nõ valeret proteſtatio, de qua in capitulo ſecundo de homicid. in ſexto quia eſſet cõtraria facto, cum nihil ciuiliter ageret. facit quod dixit Thom. ſecunda ſecundę quęſt. 70. articulo primo. in fi. vbi dixit, quod miniſtri altaris cogẽdi non ſunt teſtificari in cauſa ſanguinis.

6 Poteſt †tamen Clericus contra Laycum in cauſa criminali, vbi non ingeritur pœna ſanguinis, ſiue coram Eccleſiaſtico. cauſa agatur, teſtificari capit. quandoque decimaquarta, quęſtio. ſecunda Abba. & Aretin. in dicto capitu. de cœtero. de teſti. Imo tali caſu clericus cogi poterit, vt voluit Anton. de But. in capitulo dilectus. extra de teſti. cogend. & Crotus Dominus meus in tra. de teſti. nu. 69. verſi. ſecundo. concluſi.

7 Ex præmiſſis colligo, †quod clericus in crimine lęſę maieſtatis (in quo ingeritur pœna ſanguinis, vt in l. quiſquis, C. ad legem Iuliam maieſt.) contra laicum non cogetur teſtificari, per præmiſſa.

8 Fallit tamen prędicta concluſio, †quando agitur de crimine lęſę maieſtatis, poſt obitum rei ad damnãdam eius memoriam, quia cum tunc agatur amplius de pœna ſanguinis, cum mortuus ſit inculpatus de tali crimine, ſed ſolum agatur de ☽ fiſcatione bonorum defuncti, l. penult. & final. C. ad legem Iuliam maieſt. l. fina. ff. eodem. clericus contra talem cogetur teſtificari. a ſuo iudice eccleſiaſtico tamen, per prędicta. Erit ergo concluſio, quod in crimine lęſę maieſtatis quando tractat de pœna ſanguinis, clericus contra laicum in teſtem non ad-
9 mittetur, & †iſta inhabilitas in clerico procedit ratione ordinis clericalis, non defectu perſonę, vt dicimus de infame criminoſo vel ſimilibus, qui, ex quo alias repelluntur a teſtimonio, tamen in crimine lęſę maieſtatis admittũtur, vt in l. famoſi, ff. ad leg. Iu. maie.

SVMMARIVM.

1 *An laycus admittatur ad teſtificandum contra clericum in crimine læſæ maieſtatis. nam regulariter non admittitur in teſtem contra clericum in criminali cauſa.*
Etiam ſi clericus ſit tantum prima tonſuræ.

2 *Laici clericis ſunt infeſti.*

3 *Laicus gradu & conuerſatione non eſt par clerico.*

4 *Clerici Dei legatione funguntur.*

5 *Laicus in crimine læſæ maieſtatis admittitur in teſtem contra clericum, & ſub num. 7.*

6 *Crimina excepta quæſint?*

7 *Laici contra clericos in criminibus exceptis admittuntur in teſtes.*

8 *Laici in quibus caſibus admittantur in teſtes contra clericos. remiſſiue.*

QVAESTIO XV.

DEcimoquinto quæro. quid dicẽdum ecõtra, an laycus admittatur in teſtem cõtra clericum accuſatum de crimine læſę maieſtatis? Et videtur di
1 cẽdum quod non, quia †regulariter laycus non admittitur in teſtem contra clericum in criminail cauſa. text. eſt. in capitu. de cœtero. de teſti. & procedit hoc etiam in clerico primę tonſurę, vt dixit Felyn. in dicto capit. de cœtero. in princip. & Dominic. in capitu. ſicut ſacerdotes, ſecunda quęſtio. ſeptima, & probatur per tex. in dicto capitu. de cętero, in verbo, clericum iuncto ca. cleros. & ibi gloſſ. in verbo Pſalmiſtas, vigeſima prima diſtinct. Huius deciſionis duplex ratio reddi poteſt, ſecundum Domi. Ioan. Cro. præceptorem meum in tracta. ſuo, de
2 teſt. numero 59. Prima, †quia layci clericis ſunt infeſti. cap. layci. & capitu. laycus. ſecunda quęſtio. ſeptima. Secunda ratio eſt
3 ſecundum Aretin. in dicto capitu. de cœtero, quia †laycus gradu non eſt par clerico, neque etiam conuerſatione, & hęc ratio reuerentiam reſpicit qua laycus clericum debet proſequi,
4 quoniam †clerici Dei legatione funguntur. capitu. accuſati. in fin. ſecunda quęſtio. ſeptima, facit tex. in capit. quis dubitat & in capitu. duo ſunt, 15. diſtinctio. prędicta regulariter procedũt
5 ſed †in crimine lęſę maieſtatis ſecus dicendum arbitror. Conſtat

Digitized by Google

ſtat enim crimen læſæ maieſtatis eſſe crimen exceptum, vt te-
6 net Alberic.in l.famoſi,ff.ad legem Iul.maieſtat. vbi dixit,† q̃ crimina excepta ſunt,maieſtatis,ſimoniæ,hęreſis, fraudati cē
7 ſus,fraudatæ Annonæ,& crimen dilapidationis.

†In criminibus autem exceptis layci contra clericos admittuntur.capitu.tanta.de ſimon.gloſſ.in d.cap. de cætero. & ibi Doctor.maxime Felyn.colum. 2.in fi. verſicu. limita ſexto.de teſti.Et hoc in crimine lęſæ maieſtatis firmat Alber.in d. l.famoſi.vbi dixit,quod in crimine læſę maieſtatis recipiuntur in teſtes fœminæ,layci, & criminoſi,contra clericos,& quod laicus contra clericum in crimine læſæ maieſtatis teſtificari poſſit tenuit etiam gloſ.in capi.cum P.Manconella.de accuſatio- & ibi Docto.& Boer.in tracta.de ſedit.in 6. & vltima præſuppoſito.numero 5.in fin.& vide ad hoc Specula. in titu. de accuſator.in verſicu.in ſumma nota.vbi etiam enumerat crimi
8 na excepta. In † quibus autem alijs caſibus layci contra clericum admittuntur,vide per Docto.late in dicto cap.de cętero vbi Felyn.& per dictum D.meum in tracta.de teſti. nume. 59. cum ſequen.

SVMMARIVM

1 *An ſerui,criminoſi, & infames admittuntur in teſtes contra clericos in crimine læſæ maieſtatis.*
2 *Serui,criminoſi,& infames,in crimine læſæ maieſtatis cōtra clericum mala vocis,& famæ,in teſtes admittuntur,ſicuti contra laicos.*
3 *Secus ſi eſt bona vocis,conditionis & famæ.*
4 *Ex vita præterita præſens præſumitur.*

QVAESTIO XVI.

DEcimoſexto quæro. clarū eſt, q̃ ſerui, criminoſi,& infames,admittuntur in teſtes in crimi. læſæ maieſtatis contra Dominos,vt vidimus ſup quę ſtione tertia de infami,& criminoſo,quæſtione quarta, & ſeptima xi. & xiii. proxime præcedentibus, & de ſeruis habet
1 in l.famoſi,ff.ad legem Iuliam maieſta.† An huiuſmodi perſonæ admittentur in huiuſmodi crimine contra clericos? Di-
2 ſtingue,quod† aut clerici accuſati,inquiſiti,vel denunciati de crimine læſę maieſtatis ſunt malæ vocis & famę,ita vt veriſimiliter credere poſſimus eos huiuſmodi delictum cōmiſiſſe, & eo caſu infames,criminoſi,& ſerui contra eos ad accuſandum,& teſtificandum admitterentur, ſicuti admittuntur contra laicos.ita probat tex.in capitu.in primis.in §.de perſona.in
3 verſic.quod autem dicatur a ſeruis, 2.quæſt. prima. † Aut tales clerici accuſati,inquiſiti,vel denunciati hactenus fuerunt bonæ vocis,conditionis, & famæ,vt non videatur veriſimile eos talia commiſiſſe,& eo caſu ſerui,infames, & criminoſi layci
4 contra eos non reciperentur, nam † ex eorum vita præterita præſens prętumitur.28.Diſtin.capitu.quia ſunt.& diſtinct. 61. capi.miramur.Diſtinct.40.capitu.multis.Ioan. de Turre Crema.in dicto capitu.in primis.colum.vlti.verſic.non enim ſerui.numero 12.Idem ſentit Prępo.in §.de perſona,col. 8. in fi. ver.Nota quod Epiſcopus.

SVMMARIVM

1 *An ſerui,criminoſi,infames,& alias inhabiles admittanturad excuſandum reum inculpatum de crimine læſæ maie.*
2 *Actor & reus non debent ad imparia iudicari.*
3 *In criminibus exceptis ad excuſationem imputati teſtes non admittuntur,niſi ſint idonei.*
4 *Domeſtici & familiares,qui alias admittuntur ad probandum ea quæ domi fiunt,non admittuntur ad excuſandum inculpatum de crimine læſæ maieſtatis.*

QVAESTIO XVII.

DEcimoſeptimo. vidimus ſupra qualiter criminoſi,infames, & alias inhabiles admittuntur cōtra inculpatum de crimine lęſę maieſtatis propter dicti criminis atrocitatē;
1 Nunc autem quæro,an † ſimiliter teſtes prędictę qualitatis admittantur ad excuſandum reum inculpatum de tali crimine?
2 & videtur dicendum quod ſic,quia † Actor & reus non debēt ad imparia iudicari,l.fina.C.de fruct.& lit. expen. Cōtrarium
3 tamen dicas,quod † imo in criminibus exceptis ad excuſationem imputati teſtes nō admittūtur,niſi ſint idonei, ideo † Do-
4 meſtici,& familiares,qui alias admittuntur ad probandum ea quæ Domi fiunt,l.conſenſu,§.ſuper plagis,C.de repud.Iſto caſu non admitterentur.caſus eſt nota. quem ad hoc pōderat ibi Aretin.in dicto cap.fi.de teſtib.refert & ſequitur D.Io.Cro. Dominus meus in tra.de teſtib.num.104.

SVMMARIVM

1 *An crimen læſæ maieſtatis per duellum probari poſſit.*
2 *Duellum in crimine læſæ maieſta.æquiparatur torturæ.*
3 *Et eius loco ſuccedit.*
4 *Duellum permittitur in crimine læſæ maieſtatis.*
5 *Qualia,& quæ indicia eſſe debeant vt duellari poſſit in crimine læſæ maieſtatis,relinquitur arbitrio iudicis.*
6 *Duello locus non eſt quando crimen teſtibus vel aliis probationiqus probari poteſt.*
7 *Duello vt ſit locus in crimine læſæ maieſtatis quæ reperiantur.*
8 *Si Duellantes per totam diem ſtatutam pugnaſſent, nec appareret quis eſſet victor,an ſequenti die ſit pugnandum.*
9 *Imputatus de crimine læſæ maieſtatis victus in Duello an habeatur pro confeſſo,& ſub nu.10.*
10 *Quotiens ex indiciis etiam indubitatis reus condemnatur, nunquam imponitur ſibi vera pena delicti,ſed mitior.*
11 *Duellum licet ſit ſpecies probationis,tamen eſt irregularis probatio.*
12 *Comprobatur exemplo quatuor nobilium Florentinorum qui pugnarunt duo pro parte ſuper quædam querela, & vnus pro parte occiſi fuere.*

QVAESTIO XVIII.

DEcimooctauo quæro. an crimen læſę maieſtatis per duellum ptobari poſſit? Dicendum breui iuter † quod ſic,vt not glo.in l.fi.ff.ad legem Iuliam maieſta.Et hinc eſt,quod hoc crimen perduellionis vocatur: vt dixit Math.de Afflict. n capitu.primo, §. & bona committentium,columna tertia numero 34.in 17.ſpeciali. in tit. quę ſint regal.in vſibus feudorum.ad idem Calcan. in conſilio ſecundo.Quod autem columna ſexta. verſicul.item dicit. nota vndecimo,& Marianus Socinus iunior in conſilio 122. Nolebam profecto.columna ſecunda.numero 2.in ſecundo volu.
2 Sciendum tamen eſt, † quod Duellum in hoc caſu torturę ęq paratur,quę indiciis non precedentibus inferri non debet,vt in l.maritus,ff.de quęſtio.ita dixit Bal.in capitu.j.§.ſi quis hominem.in ti.de pace tenend.in vſibus feudorum quem refert & ſequitur idem Afflict.numero 60.Et idem Natth. in ſua gl. ſuper conſtit.regni.in titu. in quibus cauſis pugna locum habeat.ſuper conſtitu.incipiente,Monarchia, numero quarto. & Paris de Puteo in tracta. de re mili. in §. An prouocans ad
3 duellum.quinimo † loco torturę ſuccedit,vt per Calcan.in pallega.conſi.ſecundo colum.6. verſicu. & iſtud etiam probari
4 poteſt. † Et quod duellum permittatur in crimine lęſę maieſt. tenuit etiam Ioan.de Ligna.in tracta.de duello,in verſicu.circa quintum.allegat ad hoc tex.in Longobarda, de publi.criminai.in l.ſi quis.idem tenuit Bald.in l.qua actione, §.ſi quis, ff.ad legem Falcid.idem voluit Paris de Puteo in tracta. de re milita.in capitu. An pugna & Duella ſingularium perſonarum,& Calcan.in prędallega.conſilio ſecundo columna quinta,& columna ſexta.Contrariam tamē partem uidetur ſenſiſſe Bald.in l.cum filius,§.fina.ff.de legat.ſecundo,& ibi glo.cuius opinionem ſequitur Iacob.de Caſtillo Hiſpan. in tractat. ſuo de duello columna 5.numero 33.in uerſicu.aliqui etiam prędictis.annumerant.
5 Qualia † autem,& quę indicia eſſe debeant,ut duellari poſſit in hoc crimine,relinquendum eſt iudicis arbitrio,ut inquit
6 Bald.in dict.cap.1.§.ſi quis hominem.Quando uero † tale crimen teſtibus probari poſſet,uel per alias manifeſtas probationes,duello locus non eſſet,ut probat tex.in dicto,§. ſi quis hominem.dicitur enim in illo tex.quod ſi delictum poteſt manifeſte probari probatio per duellum locum non habet. Ergo a contrario ſenſu,quando manifeſte probari non poſſet,admittetur probatio per duellum,& ille tex.probat ſupradictam conclusionem,quod duello probari poſſit crimen lęſę maieſtatis, ex quo patet quod opinio Bald.in d.l.cum filius,§.fina. & Iac. de Caſtillo,contrarium tenentium non eſt uera, Niſi diſtinguas,quod prima opinio procedit quando tale crimen probari non poteſt.

Secunda uero,uidelicet Bald.& Iaco.de Caſtillo. procedat quando crimen poteſt aliter probari,& ſic concordabis hāc
7 diſcrepantiam. † Non omitto quod Bald.in dicta, l.cum filius, §.fina.dicit ſe audiuiſſe ab imperatore,quod multa ſunt neceſſaria in iſto duello. Primo, quod ille qui prouocatur de hoc crimine ſit diffamatus. Secundo, quod crimen probari non poſſit per ueram probationem.

Tei-

Digitized by Google

Tertio, quod ille qui prouocat sit maior vel par, nam minori maiorem prouocare non liceret. Quarto, quod agatur de pœna personali: nam si ageretur de bonis tantum, duellum fieri non deberet. Quinto requiritur, quod primo sit electa via armorum, non iudicialis, nam si esset electa via iudicialis esset renuntiatum Duello. Sed quæro de
8 notabili dubitatione, † si die statuta ad pugnam duellantes per totam illam diem pugnassent, nec posset apparere quis esset victor vel victus, an sequenti die sit pugnandum? Bald. in dicto §. si quis hominem. monet hoc dubium & dicit, quod sequenti die non erit pugnandum, sed victus dicetur qui se obtulit per duellum probare certa die & non probauit. adducit in argumen. tex. in l. si viam §. fi. ff. quod vi aut clam. dicens, quod in pugna, in qua vnus alium superare habet, non dabitur noua dilatio, argumen. tex. in l. in executione. § fin. ff. de verborum oblig. refert & sequitur Afflict. in dicto capit. 1. in §. si quis hominem, in titu. de pace tenen. in fin.

Sed † quid erit. si imputatus de crimine læsæ maiestatis remansit victus in duello, an ex eo habeatur pro confesso? Dicas, quod regulariter victus in duello non habetur ac si per omnia esset confessus delictum: Nam dicitur præsumptione confessus: ideo ex tali præsumptione non posset ad mortem condemnari, sicuti posset is qui vere esset confessus, vt uoluit Matth. de Afflict. in constit. regni. in tit. de sacramen. præstan. in constitutione incipiente, summo periculo. num. 4. allegat tex. in cap. afferte, de præsumptio. & Bald. in ca. 1. §. si quis hominem. de pace tenen. & eius viola. in vsibus feud. per gl. ibi.
10 facit, † quia quotiens ex non veris probationibus, sed ex indicijs & præsumptionibus etiam indubitatis reus condemnatur, nunquam sibi imponi potest aut debet vera pœna delicti, sed mitior: vt notanter dixit Innocen. in cap. quia uerisimile. de præsump. quod dictum extollunt Docto. ibi. & in dicto cap. afferte. & in aliis locis, maxime summus criminalista D. Hippol. præceptor meus in consil. 7. nume. 36. in primo volumine. Veruntamen. in casu nostro Matth. de afflict. loco præallegato nume. 9. tenuit, quod in crimine læsæ maiesta. victus in duello habeatur ac si vere esset confessus & conuictus & propterea quod ultimo supplicio puniri debeat: & sic tenet, quod uera pœna delicti puniri debeat. cuius opinio mihi
11 nimis rigida videtur: quia † licet duellum sit species probationis, attamen est irregularis probatio, vt voluit Paris de Puteo, in tract. de re milit. in Rub. quod pugna est species probationis. vbi dixit, quod ideo reus uictus in duello pœna confessi punitur, licet mitius agatur cum eo quam cum confesso: quia est conuictus ex præsumptionibus, quo casu quis mitius punitur. alleg. gloss. & Bald. in titulo de pace tenen. in dicto §. si quis hominem. facit quod voluit Abb. in capitulo primo, de torneam. ubi dixit, quod aliqui agunt duellum ut Deus ostendat Miraculum: quia credunt quod habens iustitiam vincat Deo operante, quæ ratio est fallax: quia, ut plurimum, minus fortis succumbit, cum semper non reperiantur duo pugnantes paris fortitudinis. capitu. secundo, de cleric. pugnan. in duel. & capitulo secundo, de purga. vulgar. comprobatur
12 hoc † per exemplum illorum quatuor Nobilium Florentinorum, qui de anno 1530. pugnarunt in castris sub Florentiam existentibus, quorum duo erant in ciuitate, videlicet Dãtes Castellionus statura satis grandi, & Ludouicus Martellus statura potius parua quam mediocri: isti duo pro patria pugnantes dixerant Ioannem Bandinum, & Bretinum Aldobrandi, quorum Ioannes erat statura maior, esse rebelles patriæ, ex quo adhærebant Illustri familiæ Medicæ, & super ista querela statuta die pugnarunt, & tandẽ duo statura minores, unus pro parte, singulari duello occisi fuere: Nam Dantes Castellionus Bertinum Aldobrandi, & Ioannes Bandinus Ludouicum Martelli occidit. Itaque apparet duellum non esse ueram, & indubitatam probationem delicti.

S V M M A R I V M.

1 *An standum sit assertioni principis dicentis aliquem commisisse crimen læsæ maiestatis contra se?*
2 *Non creditur regi nec principi, si per suas literas attestetur quod talis fuit eius proditor, & quod propterea feudum amisit quod a se tenebat.*
3 *Quod procedit etiam in Papa.*
4 *Ex cuius narratione quis non potest iure suo priuari.*
5 *Limitatio ad clemen. primam. de probatio.*
6 *Principis dicto non statur in crimine læsæ maiestatis, quia in eius facultate esset aliquem priuare iure suo sine causa.*

QVAESTIO XIX.

1 DEcimonono quæro. An stãdum sit assertioni principis † dicentis aliquem commisisse crimen læsæ maiestatis contra se? Et dicas quod non: quia agitur de suo interesse ratione confiscationis bonorum. Ita dixit Cardinal. in consil. 128. in quæstione quæ uertitur. in prin. vbi concludit in Duce Mediolani, quod illius assertioni non erit standum asserentis quendam contra se crimen læsæ maiestatis cõmisisse. idem tenuit Andræ. de Isern. in cap. 1. in fin. in tit. quo
2 temp. mil. ubi dixit, † quod nec regi, nec principi creditur si per suas literas attestetur quod talis fuit eius proditor, & quod propterea feudum amisit quod a se tenebat: cum testimonium dicat in causa propria, in qua nullus est idoneus testis. l. nullus. ff. de testibus. Hoc † etiam & in Papa locum habet: quia † ex eius narratione non potest aliquis iure suo priuari, vt habetur per Abb. in clementi. prima. de probatio. &
5 idem in cap. quæ in ecclesiarum. colum. fin. de constitut. † & hoc casu limitatur dicta clemen. prima, ut dixit Deci. in cons. 528. pro resolutione casus. columna secunda, in princip. in 7. volumine, qui sequitur supradictam opinionem, & in consilio 544. Serenissimus Imperator Caro. columna secunda, vbi concludit, non esse standum assertioni dicti Imperatoris asserentis in quadam sua declaratoria, quod illustres Domini Fedéricus & Pirrhus de Gonza. fratres essent sui rebelles: & propterea omnia eorum feuda ad ipsum Cæsarem esse deuoluta, ex quo talis rebellio non erat aliter probata, cum de eius interesse tractaretur, allegando Andr. de Isern. loco præallegato. † Si enim staretur principis dicto in hoc, esset in eius fa
6 cultate priuare aliquem iure suo sine causa ex sola eius assertione, quod vtique iniustum & absurdum esset: vt dixit Felin. in d. c. quæ in ecclesiarum, de constitu. ad quod multa allegat Deci. in dicto suo consilio 544. columna secunda, & ideo bene dixit Card. in dicto consilio 128. in princ. quod ex quo, in casu in quo consuluit, crimen læsę maiestatis non erat probatum per testes, nec instrumẽta, nec per confessionem, nec aliter, non erat standum assertioni Ducis Mediolani. idem tenuit Decius in consilio 410. in causa mota Mediolani. columna secunda, versicul. Tertio principaliter. in tertio volumine, idem uoluit Ias. consilio 34. ad motiua. columna sexta, nume. 8. & nume. 9. in primo volumine, & idem tenet solenn is Doctor præceptor meus Dominus Carol. Ruinus in consil. 147. visis his quę proponuntur. numero 8. in primo volumine, & consilio 3. videtur prima facie. columna 3. nume. 5. in quinto volumine.

S V M M A R I V M.

1 *An testes qui deponunt audiuisse aliquos coniurantes contra principem mediãte curtina, vel tenui pariete vel alicuius muri fissura probent crimen læsæ maiestatis? vbi, quod testimonium in re perceptibili per sensum auditus, vt sunt verba, valet, licet partes, vel curtina in medio fuerit inter testes & contrahentes.*
2 *Quod in testamentis locum non habet: quia testes debent esse ad præsentiã testatoris.*
3 *Testes de auditu mediante curtina uel quid simile in contractibus valent, dummodo noscant uoces contrahentium.*
4 *Secus est in causa ubi agitur de dissolutione matrimonii.*
5 *Cautela ad probandum aliquid, vbi non sunt testes, nec scriptura. & sub numero 6.*
6 *Et an procedat in criminalibus supradicta cautela. & nu. 7.*
8 *Testes de auditu mediante curtina uel tenui pariete, in crimine læsæ maiestatis probant.*

QVAESTIO XX.

1 VIgesimo quæro. Vtrum testes, † qui deponunt audiuisse aliquos coniurantes contra principem, mediante curtina uel tenui pariete, uel alicuius muri fissura, probent crimen lęsę maiestatis? Dicas, quod glo. in l. in summa. §. idem Labeo, ff. de aqua pluui. arcend. dicit, quod tale testimonium in re perceptibili per sensum auditus, ut sunt verba, ualet, licet paries uel curtina in medio fuerit inter testes & contrahentes, vel testatorem. & illam glo. dicit ibi Imol. esse
2 singularem. Veruntamen, † quod dicit illa glo. de testatore communiter reprobatur, ut ibidem tęstatur Io. de Imo. quia in testamentis testes esse debent ad prędentiam testatoris. l. si non speciali. & ibi doct. C. de testa. faciunt quę habentur in l. iubemus. C. eod. tit. & in l. hac consultissima. §. at cum humana. C. qui test. facere poss. Bar. autem in dicto §. idem Labeo, sentit hoc procedere eo casu quo testes prius testatorem non vidissent nec audiuissent: secus autem esse dicit, si testes testatorem prius uiderant & eum audierant, & postea post curtinam uel tenuem parietem fuissent. Imol. vero in dicto §. idem Labeo. tutius esse dicit, quod in testamentis testes sint prędentes. cuius opinioni adhęreo propter multas fraudes quę fieri
3 possent, & per tex. in dicta l. si non speciali. In † contractibus

vero

Digitized by Google

vero dicit Imo.communiter teneri,quod huiuſmodi teſtimonium non vitietur,dummodo teſtes habeant notas voces cõtrahentium,allegat gl.4.quæſt.9.in ca. teſtes.& in §.ſi vero abſunt.in authẽ.de hæred.& falcid.Alia vero gl.in cap.præterea.de teſti.voluit,quod teſtimonium de auditu proprio non probet pariete intermedio ſine alijs adminiculis. Tu autem
2 dicas,†quod gl.in dicto cap.præterea.in verb.de auditu. loquitur,vbi agitur de diſſolutione matrimonij,in quo articulo teſtes de auditu mediante tenui pariete vel curtina, niſi concurreret fama & alia adminicula,non probarent.gl.vero in dict. §.idem Labeo,loquitur in contractibus, & iſto modo concordari poſſunt ne ad inuicem ſint contrariæ,ita eas concordando dixit Imol.in dicto §.prẽterea,in fi.vbi dat Cautelam,
5 †quod quãdo aliquis veritatẽ fateri non vult præſentia aliorum,quod poteſt adduci ad confitendum in loco vbi poſt curtinam eſſent teſtes,qui audirent, & qui de hoc eſſent admoniti,dummodo notas haberent partiũ voces.vide de hoc
6 Fel.in d.c.præterea.col.2.& vlt.in ver.vlt.pondera . Sed † quid dicemus in criminalibus?Hoſtienſ.in c.2.de conſuet. ponit caſum in quodam tabernario,qui ſubtraxerat ſiue furtiue abſtulerat Ganeæ Scyhpum ſuum argenteum,quem nolebat reſtituere,nec in præſentia teſtium confiteri,licet cum eſſet ſolus cum ea id nõ negaret:at illa mulier Notariũ,& quoſdam teſtes poſuit poſt parietem,& tabernarium calefactum ad id confitendum induxit,qualiter ſibi Scyphum ſubtraxerat, & reſtituturum promiſit,quo audito mulier rogauit tabellionẽ & teſtes de confeſſione tabernarij.& ſic ſentit Hoſtienſ.prędictam confeſſionem hoc modo probari potuiſſe. quod refert Abb.in dicto cap.2.de conſuet.vbi Andr.Barba.colum.11.refert de quodã accuſato de crimine capitali,qui ſeueriter tortus conſtanter negabat ſe illud delictum commiſiſſe,ſed poſtmodum cum ſolus eſſet cum Poteſtate confitebatur delictũ, quod corã teſtibus fateri nolebat.Poteſtas poſuit teſtes & Notarium poſt parietem, & blando ſermone ab illo extorſit cõfeſſionem,& rogauit de hoc Notarium ſtantem in abſcondito de dicta confeſſione, & ſic illum decapitari fecit.ſubdens Barba.quod præmium illius Poteſtatis debuiſſet eſſe laqueus. & certe bene dixit,quia illa confeſſio fuit extorta, & ſic illius
7 vigore non debebat ille mori.Quod†autem teſtes de auditu medio pariete,vel curtina non probent in criminalibus,licet notas habeant loquentium voces,ſentit Fely. in dicto capit. præterea,col.2.verſic.vlt.pondera. licet ad hoc nil alleget,niſi Imo.in dicto §.idem Labeo,qui dixit,quod glo. in dicto cap. prẽterea.loquitur in pœnalibus. Contrariam partem tenuit Alexan.in conſil.166.Animaduerſis colum.3.verſicu.Nec obſtat quod iſte teſtis.in 2.vol.vbi dixit,quod præterquam ad probandum teſtamentum,teſtes,qui audierunt medio pariete, vel curtina,ſi notam habent vocem eius contra quem deponunt,probant ac ſi illum vidiſſent,& propterea conſuluit credendum cuidam mulieri, quæ depoſuit cõtra quendã in cauſa criminali quem non vidit,ſed tantum illius vocem, quam
8 notam habebat,audiuit.Concluderem ego,†quod in crimine læſæ maieſtatis huiuſmodi teſtes admittendi eſſent & probarent,quia tractatus & cõſpirationes ſecrete fiunt, & vt plurimum intra priuatos lares, Iudex autem ex circũſtantijs arbitrabitur quanta fides illis adhibenda ſit iuxta text.in l.3. ff. de teſti.nam ſi dicti teſtes deponerent vidiſſe & agnouiſſe ingredientes camerã, licet eos non viderint quando inſimul loquebantur,arbitror eos tali caſu probare, de quo vide Dominũ Carolum Ruin. præceptorem meum in conſilio ſeptuageſimo primo,quamuis circa primum.colum. penultima. verſiculo hinc etiam videmus.numero 21.in 3.volumin. vbi dixit quod ſi teſtes vidiſſent ingredientes cameram, plene probarent.alleg.Abb.qui hoc dicit in capitulo cum cauſam, de teſtib.De iſta materia,quando probent teſtes deponentes audiuiſſe medio pariete vel curtina,vide per Domin. Ioan. Crot. Dominum meum in tractat.de teſtib.numero 346. vſque ad numerum 351.

SVMMARIVM.

1 *An crimen læſæ maieſtatis per inſtrumentum probari poſſit,nam Crimẽ teſtibus,non teſtimoniis,probandum eſt.*
2 *Delictum non conſiſtit in inſtrumento,ſed extrinſecus, non probatur directa per inſtrumentum plene,& ſub nu.3.*
3 *Delictum per literas non probatur in iudicio.*
4 *Delictum directo per inſtrumentum quando probetur. & nu.5.*
5 *Teſtibus non citatis nec iuratis in alterius præiudicium non creditur.*
6 *Nemo eſt dominus membrorum ſuorum.*
7 *Crimen læſæ maieſtatis inſtrumento probari poteſt,quia coniuratio ex eo probatur.*
8 *Quod procedit etiam ſi ſcriptura coniurationis inita eſſet manu priuata.*

QVAESTIO XXI.

VIgeſimo primo quæro. an crimẽ læſæ maieſtatis per inſtrumẽtum probari poſſit?circa quod videtur dicendum q̃ non,per tex.in l. diuus Adrianus.in prin.ff.de cuſ.& exhi.reo.& per tex.in l.3.§.diuus Adria
1 nus.ff.de teſt.in quib.iuribus dicitur,quod†teſtibus, non teſtimoniis,credendum eſt. Et quod crimen teſtimonijs probari non poſſit,tenuit Iaſ.in conſilio 34.Ad motiua data.col.6.nume.9.in 1.volum.Et Aymon Crauet.in tract. ſuo de antiqui. tempor.in 1.parte in verſic.quarto limitatur.nume. 13. idem tenuit Collect.in c.cum in eccleſiis,in princ.extra de maior.&
2 obedien.& Flori,in dicta l.3.§.diuus. vbi dixit,quod † non cõſiſtit in inſtrumento ſed extrinſecus,non probatur directo p̃ inſtrumentum plene.ſubdit tamen quod facit adminiculum.
3 Et,†quod delictum per literas nõ probetur in iudicio, tenuit Egid.Bellem,in cap.placuit,6.quæſt.3.Pro contraria parte, q̃ immo crimen per inſtrumentum probetur ſeu priuatam ſcripturam,facit tex.in l.ſenatus.in princ.ff.ad ſenat.conſul. Turpillian.& ibidem Bar.Bal.in l.contra negantem.C.ad leg.Aq. idem in l.2.ff.de fer.& Bar.in l.non intelligitur.§.tacite, ff. de iure fi.vbi dixit,quod per priuatam ſcripturam delictum probatur,quod tamen procedere teſtatur quando delictum promittendo vel contrahendo committitur,vt dixit Bar.in d.l.ſenatus,ad prædicta vide gl.in c.cum in eccleſijs.de maiorita & obed.& in c.cum impoſitionibus.de iureiur.in 6.Et per Ioan. And.in regula,ſemel malus.in Mercur.& Sali.in l.fi.C. de probatio.& in d.c.cum in eccleſiis,in verſic.in gl. tertia. vbi dixit, quod aut ex tenore inſtrumenti pater crimẽ ita quod directe inſtrumentum non fuit confectum ſuper crimine, & tunc crimen per inſtrumentum probatur, & ponit exemplum in canonicis,qui ſe adinuicem per inſtrumentum ſuper coniuratione,quam contra eorum epiſcopum faciebant, obligarunt.
4 †Nam dicit Abbas per hoc inſtrumentum coniurationis crimen probatur. Aut agitur de probatione directe fienda per inſtrumentum,& tunc diſtinguit,aut inſtrumentum ſcriptũ fuit ſine conſenſu illius qui crimen commiſiſſe dicitur, & nõ probat,nam ſi ſecus diceremus,quis de facili de crimine quin ceretur.Nec eſt hoc officium notarij nec teſtes deſcripti in illo inſtrumento darent illi fidem,cum†teſtibus in alterius prę
5 iudicium non credatur,niſi citati fuerint & iurauerint, vt in cap.2.de teſtib. Si vero ille,qui criminoſus dicitur,inſtrumento conſenſerit,& iſto caſu inſtrumentum probat,quo ad pœnam cui imputatus de crimine poteſt ſe ſubijcere. allega. ad hoc tex.in cap.cum dilecti.de electio.& in cap.penult.extr. de crim.falſ.quo vero ad pœnam,cui ſe obligare non poteſt, in-
6 ſtrumento non creditur,cum†nemo ſit dominus membrorum ſuorum.Liber homo.ff.ad legem Aquil. & in capitulo, contingit, el primo. de ſententia excommunicatio.Fel. in dicto capitulo,cum in eccleſijs,Regulam ponit, delictũ inſtrumento probari. adducit tamen octo fallentias ad regulam prędictam,& quia eius dicta tranſcribere non intendo, eum videre poteris, ex cuius dictis comprobatur prędicta diſtinctio Abbatis.Erit ergo ex prędictis concluſio, † quod crimen
7 læſę maieſtatis quod committitur ex coniuratione facta contra rempubl.vel principem, inſtrumento probari poterit, cũ coniuratio inſtrumento probetur, vt dixit etiam Fel.in dicto cap.cum in eccleſijs.col.2.verſ.fallit quarto.vbi alios adducit
8 †ſubdens hoc procedere etiam ſi ſcriptura initę coniurationis eſſet manu priuata.

SVMMARIVM.

1 *Conſpiratio quid ſit?*
2 *An conſpiratio & coniuratio ſint vnum & idem.*
3 *Iniquum eſt crimen contra proximum coniurare.*
4 *Conſpiratio fit pacto tantum ſine iuramento.Et vnde dicatur.*
5 *Conſpiratio dicitur multorum cõuentio,quæ fit ad ſubuerſionem ſtatus vel dignitatis alterius.*
6 *Conſpiratio quandoque in bonam partem accipitur.*

QVAESTIO XXII.

VIgeſimo ſecundo quæro. dictum eſt in proxima præcedẽti quęſtione, quod coniuratio per inſtrumentum probatur,& in quæſtio.14.in rubric. qualiter,& a quibus crimen læſę maieſtatis committat. quod conſpirantes in necem principis ſeu eius conſiliariorum incidunt in crimen læſę maieſtatis, modo videamus quid ſit conſpiratio, & quid coniuratio ? circa
1 quod dicas, † quod conſpiratio dici poteſt omnis conuenticula vel coniuratio multorum, quę ad actum illicitum

Digitized by Google

fiat. 11.q.1.c.coniurationum.cum quatuor ſequentibus ca.& ibi no.Doct.maxime Ioan.de Turre Crema.facit quod habe tur.in c.j.§.conuenticulas.de pace iuramen.firm.in vſib.feud. Alex.in conſi.13.colum.3.in fi.in 6.volum.idem dixit Marti. de Laude in tracta.de crimine lęſę maieſta.q.16.allegat Ioan. And.in c.exhibita.de itud.& Imol.in cap.petitio.de iureiurā. ad idem Franc.Lucanus in tractat.ſuo de priuil.fiſc.in 2.parte princip.in Rubr.de crimine læſæ maieſtat.col.3.nu.14.Sed vi
2 dendum eſt,†an conſpiratio,& coniuratio ſint vnum & idē, vel diuerſa?Et breuiter dicas,quod ſunt diuerſa,nam cōiuratio dicitur quando fit cum iuramento: dicta, a coniurando, hoc eſt,inſimul iurando.ita dixit Aegid.Bellam.in dicto cap. coniurationum.& ibidem Io.de Turre Crema.& Archid.qui
3 dixit,†quod coniuratio eſt plurium contra aliquos in vnum facta iuratio,& eſt iniquum crimen contra proximum coniurare,de quo habetur 2.Regum capit.15. quod Abſalon in odium patris ſui coniurationem fieri procurauit.& Actuum Apoſtolorum.cap. 18. dicitur, quod pluſquam quadraginta
4 viri in Pauli necem coniurationem fecerant. † Conſpiratio autem fit pacto tantum ſine iuramento.Dicitur autem conſpiratio,a conſpirando,id eſt,ſimul aſpirando contra aliquē. ita dicunt in dicto capitu.coniurationum.Archid.Io.de Turre Crema.& Aegid.Bellam.& ibi Turris Crema. dixit, quod conſpirare eſt contra aliquem ſimul in vnum maligno ſpiritu inſurgere.Nam ſic Iudæi contra Chriſtum conſpirarunt,
6 vt habetur Ioannis ca.11.&† dicitur conſpiratio multorum conuentio, quę fit ad ſubuerſionem ſtatus vel dignitatis alterius:vt dicit Archid.in c.conſpirationum.in princip. 11.q.j. facit glo.in c.per tuas.in verb.conſpiratio.de ſimon.& de iure iuran.c.petitio.vbi colligitur,quod conſpiratio eſt confœderatio facta in præiudicium alicuius perſonæ,vel eius dignitatis.Accipitur†tamen quandoque conſpiratio in bonam par
7 tem.glo.in c.ſi quis.clericorum.diſtin.11.q.1.Prepoſi.in dicto cap.conſpirationum.colum.j.verſi.& proprie. & vide eundē in dicto ca.ſi quis clericorum.vbi ponit quando conſpiratio licita ſit.colum.1.verſi.in gloſſ.ibi licet.vbi Aegid.Bellam. ſuper eadem glo.

SVMMARIVM.

1 *Delictum an probetur,ſi quis veniam petat a principe.*
2 *Vbi non eſt delictum non cadit petitio veniæ.*
3 *Petitio veniæ non eſt ſufficiens probatio delicti.*
4 *Petens veniam quando delictum fateri videatur.& nu.5.6.*
7 *Cautela petentis veniam iudicialiter,ne videatur delictum fateri.*
8 *Petens abſolutionem ab excommunicatione an videatur fateri ſe excommunicatum? & numero 9.*

QVAESTIO XXIII.

1 VIgeſimo tertio vidimus ſ. ſub hac eadem.rub.q.1.qualiter crimen lęſę maie. confeſſione rei probet:Nūc q̄ro†an delictū hmōdi pbetur, ſi quis veniā petat a principe,& ſic,an veniā petens videatur delictum fateri,cum accuſatus,inquiſitus vel denūciatus fuerit contra principem conſpiraſſe?In hac quæſtione videtur di
2 cendum quod ſic,quia†vbi non eſt delictum non cadit petitio veniæ,priuatio enim habitum præſupponit.l.decem.ff.de verbo.obligatio.Dicas tamen contrarium eſſe de iure verius.
3 Nam † petitio veniæ non eſt ſufficiens probatio delicti,vt eſt glo.ſingularis in c.exhibita.de homicid.quam exclamat & ſequitur Roma.in l.1.§.nunciatio.ff.de oper.nou.nuncia. accuſatus namque veniam petendo ad placandam principis irā contra ſe ex falſa maleuolorum informatione cauſatum.Di
4 ſtinguendum†tamen eſt in hac materia,ex mente Docto.in d.c.exhibita,quod aut quis ſolemniter coram iudice veniam petit,aut extra iudicium,primo caſu petēs veniam delictum fateri videtur,vt dicunt Hoſtien.Anton.de Butr.Ioan. de An. Cardina.& Abb.in d.c.exhibita. vbi tenet quod ita procedāt ea quæ habentur in cap.venerabilis.de electio.& in l.decem.
5 ff.de verbo.oblig.Secundo vero caſu,†petens veniam fateri non videtur delictum,hoc etiam voluit Cœpol. in conſilio 21.colum.4.verſicu.ſed plus dico ſupradictam diſtinctionem ſequitur Mar.Blanch.in tract.ſuo de indic.num.308. vbi dicit quod glo.prædicta in d.c.exhibita.iuncto tex.non probat illud ad quod allegatur per Doct.quia in illo text. clericus ille non erat culpabilis de nece pueri,de quo ibi,quia illum non percuſſerat,ſed puer ille ex negligentia & medici imperitia, obierat, & petierat veniam a patre pueri vt illius dolorem mitigaret,& ſic ibi conſtabat,quod petitio veniæ criminis cō feſſionem continere non poterat ſubdens,quod gl.illa in verbo poſtulauit,ex qua doctores argumentum ſumunt de petitione venię,non loquitur,ſed de diſpenſatione petita a ſummo pōtifice.Tu autem dicas,quod immo ille tex. probat cō cluſionem prædictam doctorum etiam iuncta d.gl.in verbo poſtulauit.nam in d.tex.dicitur,qnod puer ille veniam petierat a patre pueri percuſſi,vt illius dolorem mitigaret,licet aſſereret puerū illius filiū non percuſſiſſe,& quia petitio venię videbatur arguere ipſum eſſe culpabilem, licet contrarium ipſum aſſereret,ideo epiſcopus,ex quo ille veniam petierat, a ſacrorum ordinum ſuſceptione repellebat, tanquam illius delicti culpabilem,ideo papa mandat, quod conſtito ita eſſe vt ille aſſerebat,qui veniam petierat, Epiſcopus ipſum a ſuſceptione ordinum non repelleret, & ſic ibi aperte proba-
6 tur id quod dicunt Doct.†quod petitio veniæ ibidem extraiu dicialiter facta delicti confeſſionem non inducit,& d.gloſ.dicit,quod Epiſcopus male faciebat repellendo illum, ex quo veniam petierat a patre pueri percuſſi ſuſceptione ſacrorum ordinum.ergo ſentit d.glo.quod ibi petitio veniæ delicti confeſſionem non inducat.& ſic iuncta textui optime probet intentionem doctorum ad quod no.ibi eam Abb.in 2. nota.& idem Abb.ibidem in c.exhibita.in fi.vbi etiam id not.Pet. de
7 Anch.in v.no.Dicas tamen,†quod licet petitio veniæ iudicialiter facta delicti confeſſionem inducat,attamen,ad hoc euitandum cautela erit, quod quis dicat,non puto me feciſſe, ſed ſi in aliquo læſi,veniam peto,ita voluit Abbas in d. c.exhibita.in fin.verbis, & ibidem Pet.de Ancha.in v.not. vbi dixit,quod petitio veniæ etiam in iudicio facta ad cautelam de
8 lictum non probat.& idem†erit in excommunicato,nam licet quis petendo abſolutionem ab excommunicatione videatur fateri ſe excommunicatum,cum abſolutio vinculum præſupponat.c.ad diſſoluendum.de deſponſ.impuber.& l.de
9 cem.ff.de verborum obligat.Attamen†ſi quis in iudicio abſolutionem petat ab excommunicatione ad cautelā nō ex hoc ſe excommunicatum fatetur,vt dixit Ioan.And.in d.c.exhibita.colum.vlt.in ver.in gl.pen.allegat tex.in cap.Venerabili.de ſenten.excommunic.

SVMMARIVM.

1 *In crimine læſæ maieſtatis an ex ſolo dicto ſocii criminis quis ad torturam poni poſſit?*
2 *Quid dicendum ſi cum dicto ſocii criminis ſit aliquod indicium, vel præſumptio?*
3 *Qui requirantur vt dictum ſocii criminis indicium faciat?*
4 *An dictum ſocii criminis receptum in tortura ſine iuramento indicium faciat ad torturam contra aliquem?*

QVAESTIO XXIIII.

VIgeſimo quarto vidimus ſupra ſub hac eadem Rubri.q.7.quod ſocius criminis admittitur in teſtem contra ſocium eiuſdē cri-
1 minis in crimine læſæ maieſtatis.Modo quęro,cum† nemini de ſe confeſſo in alium credatur,niſi in dicto crimine.c.nemini.15.q.3.& no.in c.vlt.de teſt.cogend. Rom.in l.ſi quis in graui.ff.ad Syll. no. in c.cum monaſterium.de confeſ.& in l.quoniam liberi.C.de teſtib. An in crimine læſæ maieſtatis ex ſolo dicto ſocij criminis ad torturam procedi poſſit contra imputatum de tali crimine?Dyn.in ſuo tractat.de quæſtio.dixit,
2 †quod inculpatio facta per ſocium criminis illis caſibus, in quibus de ſocio interrogari poteſt,qui ponuntur pergloſſ.in l.accuſationis.C.de accuſationib.indicium facit ad torturam ſi cum dicto ſocij criminis ſit aliqua præſumptio vel aliud indicium,alias ſola aſſertio illius ad torturam non ſufficeret,vt etiam voluit Abb.in c.1.de confeſſ.glo.in l.accuſationis. C.de accuſat.Brun.in trac.de quęſtio.q.5.Barto.in l.repeti.ff.de quæſtio.Alexand.in l.1.eod.titu.& in conſil.89.in 3.volumi.& cō ſil.128.in 4.volum.Bal.in l.quoniam.C.de teſtib.& Matth.de Afflict.in capitu.j.in §.& bona committentium. colum.3. in tit.quæ ſint regal.in vſibus feudorum.vbi dixit, quod ita vidit practicatum,& iudicatum.idem tenuit Thomas Grammat. in conſilio 35.in cauſa Magnifici Antonij.in fin.numero.49. faciunt quæ dixi ſupra.q.7.ſub hac eadem rubr. Et premiſſā concluſionem tenuit etiam Guid.de Suzar.in tractat.ſuo de tormen.colum.8.& Salicet.in l.fi.de accuſatio. Alexan. in cō ſil.89.viſo themate ante ſcriptę inquiſitionis. colum.2. in 3. volum,Hippol.dominus meus in l.1.§.diuus Antonius. col. 2.ff.de quæſtio.& in ſingulari 209.incipiente,ſocius criminis,
3 †Vnum tamen perpetuo menti tenebis, quod ad hoc vt ſocius criminis indicium faciat contra ſocium,requiritur quod deponat medio iuramento,deinde in tormentis,nam ſi extra torturam deponeret,eius dictum nil ualeret, ita ſingulariter dixit Rapha.Fulgo.in conſilio 173.in cauſa inquiſitionis, colum.prima.& Soc.in regula.375.in 4.fallentia.& hoc dictum multum exclamat idem dominus meus in ſua practica criminali,

Digitized by Google

criminali,in §.diligenter. nume.6. & Dec.in consil.342.in cā.
4 in 1.& 2.colum. † & dixit singulariter idem dominus meus in dicta sua practica,& in dicto §.aggredior.nume.62. in versiculo.Aliud enim venit singulariter notandum, quod dictum socij criminis etiam receptum in tortura sine iuramento indicium non facit ad torturam contra eum, quem inculpat.

SVMMARIVM.

1 *An vnus testis in crimine lesæ maiestatis indicium faciat ad torturam.*
2 *Ad probandum indicium duo testes requiruntur.*
3 *Vbi plura indicia probarentur testibus singularibus,ex illis resultaret plures præsumptiones quæ ad torturam sufficerent.*

QVAESTIO XXV.

1 VIgesimo quinto quæro, an vnus testis in crimine læsæ maiestatis indicium faciat ad torturam? & dicendum quod sic,vt nota.Alberi.in l. in quæstionibus.ff.ad legem iuliam maiestatis. per text. ibidem in fin.ex vnico enim iudicio videtur quod procedi possit ad torturam in crimine lesæ maiestatis,vt videntur tenere Petr. & Cyn. in l.si quis.C.ad legem iuliam maiestatis & no. Bald. in l.milites.C.de quæstio. Sed contra hanc conclusionem videtur tex.in dicta l.si quis.ibi,si alijs manifestis indiciis accusationem suam,&c.Et quod plura indicia requirantur in hoc crimine læsæ maiestatis,tenuit etiam per tex.in d.l.si quis. Io. Igneus in sua disputa. An Rex Franciæ recognoscat Imperato. numero 121.& in hoc tamen distinguendum est,quod aut vnus testis deponit de veritate facti,& eo casu indiciū facit ad torturam regulariter.Cyn.in l.fina. C.de quæstio.not.in d.l. si quis,C.ad legem iuliam maiestatis & in l.maritus.ff.de quæ-
2 stio.Bar.in l.j.§.item Cornelio.ff.eo.†Aut vnus testis deponit non de facti veritate,sed de indicio,& tunc,quia ad probandum indicium duo testes requiruntur ad minus.glos.singularis,& ibi Docto.in l.fina.C.famil.erciscund.Bar.in l.fin.ff.de quæst. ad idem facit quod no.in l.cum Sillanianum.C.de his quibus vt indign.idem dixit Ang.in suo tract.malefic.in verbo.Quod fama public.præcedente.in versicul.quæro qualiter probetur, & Salice.in l.fi.C.de quæstio.dictum vnius testis indicium nō
3 facit,vnum tamen nota.dignum non omitto, † quod licet quodlibet indicium duobus testib.probari debeat ad hoc, vt indicium sit sufficiens ad torturam,attamen vbi plura essent indicia,& probarentur testibus singularibus, ex illis resultarent plures præsumptiones quæ ad torturam sufficerent, vt voluit Fulgo.in d.l.fina.C. famil. erciscundę. quem sequitur Socin.consilio 54.in 3.volumi.Franciscus.Brun.in tract. de indici.& tortura. colum.2. Et Grammat.consil.30.in causa mota.col.2.nu.10.

SVMMARIVM.

1 *Iudex an procedere debeat ad torturam contra imputatum de crimine sine indiciis solemniter receptis.*
2 *Quid dicendum in crimine lesę maiestatis.*
3 *Iudices male faciunt,qui imputatum de crimine lesæ maiestatis statim sine indiciis torquent.*
4 *Iudex qui a lege vel ab homine habet quodcunque arbitrium, sine legitimis indicijs reum ad torturam ponere non potest.*
5 *Reus imputatus de delicto exculpatus ab offenso,etiam si contra eum essent legitima indicia torqueri non potest.*

QVAESTIO XXVI.

1 VIgesimo sexto quæro, iure cautum est, quod iudex accedere non debeat ad torturam contra imputatum de crimine sine indicijs solemniter receptis,de quo habetur in l.j.in princ. ff.de quæst. & in l.1.C.eo.titu.& habetur per Marsi.D.meum in d.l.j.ff.de quęstio.in 2.colum.& per eundem in singulari.117.incipiente,ad torturam,& per Ange.in tract.de malefi.in verbo fama public.in versic.quæro an vnum indicium.& est tex.in c.cum
2 in contemplatione. extra de regu.iur.†An idem sit in crimine lesę maiestatis,& videtur dicendum quod non, sed quod ad torturam procedi possit etiam quod indicia non precedāt per doctrinam Bald.in l.quicunque.C.de ser.fugit.in fi. vbi dixit,quod in tractatibus qui secrete fiunt propter difficultatē probationum incipiendum esset a tortura,cum sint etiam alii casus,qui tantum non continent facinus,in quibus a tortura incipi potest sine indicijs,vt not. per gl.12.q.2.cap.quęstio. Contrarium autem dicendum est quod immo in crimine lesę maiestatis ad torturam procedi non potest legitimis non precedētibus indiciis, text. est in l.si quis, & ibi Sali. C.ad legem iuliam maiestatis.& Ang.in tract.de malefi.in verb.*che hai tradito la tua patria*.in princ.& ibi August.de Arim in addi.1.hāc opinionem tenuit etiam Barba.in consi.penul.& Ange.in d. l.si quis.& facit tex.in l.famosi.ff.ad legem iuliam maiestatis,
3 & ibi Alberi.qui dixit,†quod iudices non debent in hoc crimine statim reū cędere, sed veritatem inquirere,dicens hoc esse contra multos Rectores & iudices,qui,statim quod quis inculpatur quod aliquid fecerit vel tractauerit contra principem,ponunt eum ad torturam & asperrime torquent, nam contra iura procedunt,vt probatur in d. l. famosi. idem dixit idem Alberic. in rubric. ff. ad legem iuliam maiestatis. vbi dixit,quod in isto crimine & alijs non est procedendum ad torturam sine legitimis indicijs. Eandem opinionem tenuit Dominus Hippolytus.D.meus,in d.l.de minore.in princ.col. 2.in fi.versic secundo etiam aduertas.ff.de quęstio.& in l. 1.in prin.in 2.colum in versicu. secundo debent precedere.eod.titulo. & idem in singulari suo.117. incipiente, ad torturam. suprallegato.idem tenuit Matth.de Afflict.in c.j.in §.& bona committentium.colum.3. uersi.vigesimum tertium speciale. in ti.quę sint regal.in vsibus feudorum.Et prędicta conclusio
4 adeo vera est,†quod etiam si iudex a lege vel ab homine haberet quodcunque arbitrium,etiam tunc non posset ponere reum ad torturā legitimis non precedentibus indicijs, ita voluit Ias.qui plura allegat ad hoc in l.milites.C.de testam.mil. & sequitur præal.D.meus in d.l.1.colum.2.præalleg. versic.secundo debent precedere,idem voluit Ant.Capi. in suis Decisio.Neapol.126.num.4.allegat Alexā.in l.filiusfamilias. in v. apostil.ad Bar.& Pau.de Leaz.in c.grauis.de depositi. Vnū nō
5 omitto,†quod si offensus exculpauerit imputatum de delicto ēt si contra eum essent legitima indicia,non posset cōtra eū procedi ad torturam. ita singul.dixit Bal.in l.1.col.pen.C.cōmu.de legat.

SVMMARIVM.

1 *Doctor & miles regulariter torqueri non possunt.*
2 *Quid dicendum in crimine lesę maiestatis.*
3 *Princeps mandans constitutum in dignitate in crimine lesæ maiestatis torqueri,sine indiciis malefacit.*
4 *Rex dicitur a regendo secundum iustitiam.*
5 *Tortus de mandato regis,si sit nobilis, etiam confessus, confessio sua ei nō noceret.*
6 *Iudex torquens aliquem de Antianis siue prioribus ciuitatis quo casu capite puniatur.*

QVAESTIO XXVII.

1 VIgesimo septimo quæro, iure cautum est,quod Doctor,& miles torqueri non possunt.l.omnes iudices. C.de decur.lib.10.l. milites.C.de q.& no.in l.diuus.& in l.3.§.1.ff. de q. Quid dām
2 in cri.lesę.maiestatis?Dicas,†quod ipsi,& alij alias priuilegiati ne torqueantur,torqueri possunt,priuilegio non obstante,& hoc propter huiusmodi criminis atrocitatem.tex. est in l.nullus.C.ad leg.iul.maiest.& in l.si quēquam.C.de epis.& cle.l.de curiones.C.de q.& habetur per Io.Igneū,in sua disp. an Rex Francię.recog.imper.nu.114.& Abb.in c.cum in contempla
3 tione.col.2.in ver.5.quęro.de reg.iur.†Hāc tamen conclusionē,ꝙ miles & doctor in crimine lesę maiestatis torqueri possint intellige sano modo,videlicet,si contra tales personas indicia extarent,& non aliter.ita voluit An.de Iser.in const.reg. in ti.de pugn.sublat.li.2.nu.27.vbi dixit,quod si princeps sine indicijs mandaret torqueri constitutum in dignitate pro crimine lesę maiestatis de potestate absoluta & sine iusta causa
4 male faceret,quia suam excederet potestatem .Nam† Rex dicitur a regendo,secundum iustitiam.25.q.v.c. Regū,& idem dixit Matth.de Afflict.in ead.const.regni.li.2.nu.27.vbi subdit
5 †quod si Rex mandaret Nobilem torqueri sine indicijs,& ille sic tortus confessus fuisset,quod talis confessio ei non noceret,per tex.in l.diuus.§.ex quibus,ff.de quęst.& hoc dicas ꝙ cedere etiam si perseueraret in confessione, nam talis perseuerantia ei non nocet.ita notan.dixit Bonifa.in tracta. suo de malefi.in ti.de quibus caus.quis poss.torq.in versi.Dico,quod ante.col.fin.in fi.alleg.tex.in d.l.diuus §.ex quib.ff.de quęstio. & de hoc dixi latius supra, q.1.versi.Ex prędicta procedunt, & vers.Secundo Amplia.cum seq.sub hac eadem rub.vbi plene scripsi circa confessionem rei factam in tormentis nō pre-
6 cedentibus indicijs.Vnum tamen non omitto,†ꝙ iudex torquens aliquem de Antianis siue Priorib.Ciuitatis, prętereā in crimine lesę maiesta.vel proditionis Populi,capite punit. ita

Digitized by Google

dixit Ioan. de Ana. in capitu. 1. colum. 2. in verſicu. vltim. quia hic de cler. percuſſio. vbi allegat Angel. in l. Decuriones. C. de quæſtio. vbi dixit, quod iudex qui torquet non torquendum capite punitur.

S V M M A R I V M.

1 *Clerici an in crimine lęſæ maieſtatis torqueri poſsint?*
2 *Clerici in ſacris ordinibus conſtituti, ſi ſint infames, an toqueri poſſint.*
3 *Clerici & etiam presbyteri ſi ſint ſuſpecti an torqueri poſsint?*
4 *In crimine læſæ maieſtatis in quibus caſibus laici torquẽtur, an torqueantur clerici?*
5 *Tortura in clerico moderata eſſe debet.*
6 *Clericus regulariter torqueri non poteſt per laicum.*
7 *In crimine læſæ maieſtatis torquetur non ſolum reus, ſed etiam accuſator & teſtis, & quicunque nobilis, & in magna dignitate conſtitutus.*
8 *In crimine ſimoniæ milites & alii priuilegiati quando non poſsint torqueri?*

QVAESTIO XXVIII.

1 VIgeſimo octauo quæro, quid ſit dicendum de clerico: An in crimine læſæ maieſtatis torqueri poterit? tex. in l. presbyteri. la 1. C. de epiſc. & cler. dicit, presbyteros torquendos non eſſe teſtimoniũ dicentes ita tamen vt falſa non ſimulent, in cæteris vero dicit ſeruandum ius commune. Abb. vero in c. j. de depo. col. 2. in prin. in ver. Nota vlterius. per illum tex. dixit, quod clericus etiam in cauſa ciuili habente delictum annexum torqueri poterit. ſed Cardinal. Zabarel. in c. cum in cõtemplatione. colum. 3. in fi. & colum. 4. in princip. extra de regu. iur. dixit, clericos non conſtitutos in ſacris militibus æquiparari, & ſicuti milites torqueri regulariter non poſſit, ita erit in clerico. Dicas
2 tamen, †quod clerici in ſacris ordinibus conſtituti, niſi ſint infames torqueri non poſſunt, ſecundum Doct. in cap. grauis. de depoſi. itaq; tex. in d. l. presbyteri. intelligitur de presbytero non infami ſecundum Cardi. in d. c. cum in contemplatione, colum. 3. prope finem. nam talis torqueri non poteſt etiam ſi teſtificãdo vacillaret, vt dixit Bal. in d. l. presbyteri. Et licet aliq diſtinguant inter clericos in ſacris cõſtitutos, & alios non cõſtitutos in ſacris. Attamen †commu. opinio eſt, quod clerici,
3 & etiam presbyteri ſi ſunt ſuſpecti, poſſunt ex cauſa torqueri vt voluit Abb. in d. c. cum in contemplatione. colum. 2. verſi. Communis concluſio. extra de reg. iur. vbi dixit, quod Abbas antiquus in c. j. extra de depoſi. dixit not. verbum, videlicet, quod non reperitur clericos eſſe torquendos niſi ſint infames, & hoc dictum communiter approbari teſtatur Cardin. in d. c. 1. col. j. in v. no. de depoſi. vbi dixit, quod hoc non probatur per tex. in d. cap. j. quia licet papa ibi dixerit, quod audiuit, non propterea probatur quod ille clericus eſſet infamis, & iſta ratione motus Abb. in d. cap. 8. dixit, dubitare de dicta doctrina Abbatis antiqui, quæ vt dixit Car. Zabarel. loco ſupra allegato, commun. tenetur a Doct. contra d. doctrinam Abbatis antiqui, tenuit etiam Alciat. in c. pernicioſam, num. 43. 44. & 45. de offi. ordinar. opinionem tamen dicti Abbatis antiqui ſequitur Pau. de Liazar. ibidem, & Andræ. Barbat. in cap. ſi conſtiterit. in 3. colum. de accuſa. & D. Hippoly. Dominus meus in l. edictum. colum. 2. verſic. Item etiam clerici. ff. de quæſt. & in ſingulari ſuo. lv. incipiente, aduertas. vbi dicit hoc practicaſſe in ciuitate Cumarũ & obtinuiſſe, quod quidam pauper presbyter non torqueretur, quia non erat diffamatus, & prædictam doctrinam Abbatis antiqui ſequitur ẽt Fely. in ca. veniens, cl. 2. de teſtib. & in ca. vniuerſitatis. de ſent. excommuni. & in ca. cum oporteat, colu. penult. de accuſat. & Bonus de Curtili, in tract. ſuo de Nobilit. in v. parte. colum. 2. numero. 7. & Cardina. in d. capit. cum in contemplatione, colum. 2. circa medium. extra de regul. iur. & Nicol. Boer. in
4 prima parte ſuarum Deciſion. Deciſi. 416. numero 6. † Idem erit in crimine læſę maieſtatis, vt voluit Cardinal. in dicto capit. cum in contemplatione. colum. 4. circa princip. & Prępo. in c. presbyteri, el 1. in verſi. in eadem gl. 6. q. 1. vbi dixit, quod in quibus caſibus laici torquentur ad inueniẽdam veritatem, torquentur & ipſi clerici ſi oporteat, vt puta, ſi eſſent infames vel criminoſi, & alias tales qui non reciperentur ad teſtimonium, & Egid. Bellem. in d. c. presbyteri. in fine. idem facit tex. in c. nullus. 6. q. 1. vbi habetur, quod in crimine lęſæ maieſtatis nemo cuiuſcũque dignitatis priuilegio excuſatur a tormentis. ſecus tamen in alijs criminibus. ad idem tex. in l. nullus. C. ad leg. iul. maieſt. idem tenuit Nicol. Boer. in tract. de ſe
3 ditioſ. in 7. præſuppoſito parum poſt principiũ. ſub nume. 2. † Tortura tamen in clerico debet eſſe moderata, ne potius in pœnam tranſeat, quam in indagationem veritatis, vt dixit Abb. in c. vniuerſitatis. de ſenten. excommunica. Prępoſit. in c. illi qui. colum. 2. nume. 7. v. q. v. ad idem Card. in ca. cũ
6 in contemplatione. colum. 4. extra de regu. iur. †Scias tamen, quod clericus regulariter torqueri non poteſt per laicum, gl. in c. illi. ibi, per clericos. v. q. v. ad idem gl. in c. presbyteri. eadem cauſa. & q. & gl. in c. in ſumma. 45. diſtinct. & gloſſ. 23. qõ. 5. in verb. Epiſcopis. Abb. in c. vt famæ, de ſenten. excommunicat. de quo vide per Prapoſi. in d. cap. illi qui. colum. 2. in uerſicul.
7 in ea gl. ibi, v. q. v. †Quinimo in hõc crimine propter eius atrocitatem torquetur non ſolum reus ſed etiam accuſator, & teſtis, & quicunque ſit quantumcũque ſit nobilis, & in magna dignitate conſtitutus, nec aliquis auditur volẽs opponere exceptionem, quod torqueri non debeat, ſecus tamen eſt in ſimonia, in quo crimine quandoque reus torquetur, quandoque teſtis, ſed tantum vilis, vt puta ſeruus vel infamis & huiuſ
8 modi perſonæ. Prętereа †in crimine ſimoniæ milites, decuriones, & alij priuilegiati poſſunt exceptionem ſui priuilegij opponere, quãdo mãdantur torqueri ſine licentia & conſenſu principis. Ita notanter dixit Io. de Turre Crema. in c. ſi quis. §. porro, in fin. 6. q. 1. probatur eius dictum per c. nullus. eadem cauſa & q. Et ꝙ accuſator torqueatur in crimine læſæ maieſtatis, tenuit etiam Prępoſi. in d. c. illi qui. in 1. colum. verſicu. oppono quod accuſator. v. q. v. vbi dixit, ꝙ accuſator torqueri non debet, niſi in crimine læſæ maieſtatis, quod etiam voluit ibidem Egidius Bellem. colum. 1. in princ.

S V M M A R I V M.

1 *Crimen læſæ maieſtatis an præſumptionibus probari poſsit?*
2 *Probatio per coniecturas admittitur in his quæ ſunt difficilis probationis.*
3 *Crimen læſæ maieſtatis cum ſit enormiſsimum euidentiores præſumptiones requirit.*
4 *Iudex temperare debet ſuam ſententiam quando aliquem cõdemnat præſumptionibus & indiciis.*

QVAESTIO XXIX.

1 VIgeſimo nono quæro, an crimen læſę maieſtatis præſumptionibus probari poſſit? Dicẽdum videtur ꝙ ſic. Nam videmus cætera crimina præſumptionibus, & indicijs probari ac iudicari poſſe,
2 l. fi. C. de probatio. circa fin. †in his enim quę ſunt difficilis probationis probatio per coniecturas admittitur, ſecundum Bart. in l. ſi quis ex argentarijs. §. penul. ff. de edend. & in l. ſi quãdo, C. vnde vi. & An de Butr. in cap. veniens. el j. colum. final. de teſt. & de hoc late ſcribit D. Hip. Marſil pręceptor meus in conſi. 44. nume. 8. & conſi. 61. num. 26. eodem volum. & in cõ
3 ſil. 115. num. 10. & conſil. 117. numer. 35. in 2. volum. †verum, cum crimen læſę maieſtatis ſit crimen enormiſſimũ & grauiſſimum, maiores, & euidentiores in eo præſumptiones ac aperta iudicia requiri dixerim facit tex. in c. literas. iuncta gl. ibi de præſumptio. & quod dicunt Docto. maxime Abb. ibi, ĩ verſi. nota quod ſuſpicio, col. 2. vbi dixit, notãdum eſſe ex illo text. quod quanto crimen eſt grauius, tanto præſumptiones eſſe debent vehementiores, vbi enim maius eſt periculũ, ibi cautius agendum eſt. c. vbi periculum, de election. in 6. & facit optime tex. in l. famoſi. ibi, hoc tamen crimen a iudicibus,
4 ad leg. iul. maieſt. †Sciendum tamen eſt, quod quando quis præſumptionibus & indicijs condemnatur, iudex temperare debet ſuam ſententiam, & non debet condemnare reum ordinaria pœna delicti, per no. per Innocen. in ca. quia veriſimile. de pręſumptio. de quo late ſcribit Aug. de Arim. in tracta. Ang. de malefic. in verb. quod fama publ. pręcedente, in additio. ſua quę incipit, tu autem in hac materia, in verſiculo, ad de tamen quod ex pręſumptione. & habetur per prędictum D. meum in conſi. 7. colum. 7. numero. 36. in 1. volum. & per Thom. Grammat. voto. 21. nume. 8. 9. & 10. ad idem Bal. in l. non eſt veriſimile. quod met. cauſa. & Alex. in conſ. 115. in 3. volum. Abb. in cap. auditis. de præſcrip. & idem Abb. & Anton. de Butr. in c. quanto. de pręſumption. & Petr. de Anchar. in c. ſemel malus. de reg. iur. & Iaſon in l. ſeruum fugitiuum. col. 4. C. de ſeruis fugit. Bald. in l. 2. C. de his quę pœn. nomine, & Grammat. conſilio 13. columna penultim. numero 37.

S V M M A R I V M.

1 *Accuſatus in crimine læſę maieſtatis accuſatore non probante an abſolui debeat? & nu. 2.*
3 *Et quid ſit in crimine falſi.*

QVAE-

Digitized by Google

QVAESTIO XXX.

2 SIrigesimo quæro, si accusator ī crimine læsæ maiestatis non probauerit, an reus absolui debeat? Et dicendum videtur quod sic, quia regulariter accusatore nō probāte reus absoluitur. l.qui accusare, C.de eden. l.j.ff.ad Turp.quinimo id etiam dicimus in causa ciuili, quod actore non probante reus absoluitur.l.2.de probation.l.fina. C.de rei vendic.cap.cum ecclesia Sutrina.de causa pos.& propriet.c.j.vt ecclesia.benefi.sine diminu. confer. imo scriptum est in iure, quod actore non probante reus & si nullam facit defensionem, quam tamen facere nō cogitur, absoluēdus est.
2 l.frustra,& l.actor.C.de probatio.c.accusator.vj.q. v. † prædictis tamen non obstantibus, quę regulariter procedunt, in crimine læsæ maiestatis secus est, quia & si accusator in probando deficiat, accusatus tamen suam innocentiam probare tenetur, & indicia contra se existentia, aut probationibus aut
3 per torturam purgare.l.si quis.C.ad leg.iul.maiestatis. † idem est in crimine falsi.Lvbi autem. C. de fals. & ita dixit Ioann. Igneus in sua copiosa disputatione an Rex Franc.Imperat.recogn.num.centesimo vigesimo secundo.

De pœnis committentium crimen læsæ maiestatis.

SVMMARIVM.

1 *Rei criminis læsæ maiestatis apud veteres diuersimode puniebantur.*
2 *Conuicto reo maiestatis crimine olim quarta pars bonorum eius accusatori dabatur, residuo relicto eius liberis.*
3 *Lege duodecim tabularum pœna capitis tantum rei prædicti puniebantur.*
4 *Iure Longobardorum reus criminis læsę maiestatis periculum uitæ incurrebat, et eius bona fisco applicabantur.*
5 *Diuus Seuerus statuit, quod bona rei criminis læsæ maiestatis liberis damnati conseruarentur.*
6 *Honorius, & Archadius Imperatores reos criminis læsæ maiestatis capite puniri, & eorum bona fisco applicari statuere.*
7 *Apud dominos Venetos rei dicti criminis suspendio necantur.*
8 *Laquei pœna ignominiosissima, vilissima, atque fœdissima habetur.*
9 *Cur introducta sit per dominos Venetos pœna laquei contra reos criminis læsæ maiestatis.*
10 *Iudex cadauer eius qui suspensus est non permittet in ligno manere, sed eo die sepeliatur.*
11 *Antiquitus apud Venetos homicidæ suspendebantur, Michaelis Mauroceni Ducis Venetorum tempore lege cautum fuit, quod homicidæ securi percuterentur.*
12 *Nobiles regulariter suspendi non debent.*
13 *In crimine adulterii aliter punitur Ignobilis, quam Nobilis, & numero 14.*
15 *In crimine læsæ maiestatis Nobilis sicut Ignobilis torquetur, et Nobilitas sæpe auget delictum.*
16 *Nobilis si sit proditor altioribus furcis suspendi debet, quod in Gallia seruatur.*
17 *Florentini Archiepiscopum Ecclesiæ Pisanæ pro crimine læsę maiestatis suspenderunt.*
18 *In Gallia Transalpina rei criminis læsæ maiestatis, quatuor alligati equis dilaniantur.*

QVAESTIO PRIMA.

1 REi criminis læsæ maiestatis diuersimode apud veteres puniri cōpertū est.Nā apud Macedones sęuissima pęna afficiebātur.Non solū enim in ipsos Nocentes pœna statuta erat, sed illorum parentes, & propinqui omnes cum ipsis reis occidebantur.quod Alexand.Magno nimis durum visum fuit, & ideo hanc pœnæ duritiem mitigando, ad nocentes tantum illam reuocauit, vt testatur Quintus Curtius.libr.7.quod refert Ioan.Ferrarius in suis annotationibus in libris institu.in titu. de hæred.quæ ab intest.defer.in verb.perduelles. in versiculo,
2 Maiestatis apud.† Demū conuicto Maiestatis reo quarta pars bonorum eius accusatori dabatur, residuo bonorum liberis concesso, ut Author est Corn.Tacit. lib.4. Silio inquit condēnato Marcus Lepidus quartā accusatoribus secundum necessitudinem legis, cætera liberis concessit, quod refert And. Alciat.elegans Doctor in l.indicasse reum. ff.de verborum significatione.† Lege autem duodecim tabularum rei huiusmodi criminis tantum capitis pœna puniri statutū fuit, vt habetur in l.lex Duodecim tabularum,ff.ad leg.iul.maiesta. vbi Martianus iurisconsultus dixit, quod is, qui hostes concitauerit quiue opem hosti tradiderit, lege duodecim tabularum capi-
4 te punitur. Postmodum iure† Longobardorum cautum erat, quod qui contra regis vitam cogitauerit, aut consilium dederit vitę periculum incurreret, & eius bona fisco applicarētur, vt habetur in 1.libr.dictarum legum sub rubric.de malefic.&
5 publicis crimi.cap.j. †Diuus vero Seuerus statuit rei criminis læsæ maiestatis bona liberis damnati conseruari, sed illis non existentib.fisco vendicari decreuit, vt habetur in Leorū,ff.ad l.
6 iul.maiest.Postremo† vero Honorius & Archadius Imperatores statuerunt reos criminis læsæ maiestatis non solum capite puniri, sed eorum bona omnia fisco addici, vt habetur in l.quisquis,C.ad leg. iul.maiest. & hoc iure cōmuniter vtimur. de aliis vero pœnis contentis in d.l.alibi.infra dicemus.
7 †Apud vero dominos Venetos rei criminis lęsæ maiestatis suspendio necantur, quod recte factum arbitror : Nam cum tale crimen omnium nefandissimum sit, ita fœdissima pœna eos puniri conuenit qui huiusmodi crimē commiserunt. Si-
8 quidem† laquei pœna ignominiosissima, vilissima, atque fœdissima habetur, vt per Bal.in rubr.extra de offi. delega.in penult.colum.versic.contra notorium.& in l.omnes. vbi etiam Io.de Plate.C.de delator.lib.x. & Ange.in auth. sed nouo iure.ante finem, C.de seruis fugiti.& per Andr. Tiraquel.Regiū Consiliarium in tracta.suo de nobili.capit.vigesimo.numero 106.vbi alleg.illud Euripidis in Helena, turpes quidem laquei sublimes.& ibidem multa circa hoc fœdissimum mortis genus, quod etiam apud antiquos in vsu fuit congerit.† Nec ab
9 re huiusmodi mortis genere in reo criminis læsæ maiestatis vtuntur Domini Veneti.siquidē & Iudas Scariot vnus ex duodecim discipulis Iesu Christi Saluatoris nostri, cum in eius maiestatem proditionis crimen commisisset, eundem Pharisęis tradendo, se fœdissima morte ex crimine prędicto dignum iudicans laqueo suspendit. de quo Augustinus contra Petilianum sic scribit, laqueo traditor perit, laqueum talibus dereliquit, quod transumptiue habetur in c.tu dixisti.23.q.5.& Nicolaus de Lyra super primo cap.Actuum Apostolorum, de p̄dicto Iuda Scariot loquens scribit, quod dignam sibi traditor pœnam inuenit, dum guttur, quo vox proditionis exierat, laqueo necauit,& dignum etiam locum interitus quęsiuit, vt qui Angelorum & hominum dominum prodiderat, cœlo, & terræ perosus, quasi aeris spiritibus sociandus, (iuxta exemplum Achitophel & Absolon) in medio aeris periret, digno etiam exitu & mors ipsa successit vt viscera eius, quę proditionem cōceperant, rupta caderent,& in auras euoluerentur, vn
10 de scias, quod† iudex cadauer eius, qui ob delictum suspensus fuit, non permittet in ligno permanere. Sed eo die sepeliatur,
11 vt habetur Deutero.ca.21.in fine.† Quinimo antiquitus apud eosdem Dominos Venetos homicidę etiam suspendebātur, verum postmodum sub Michaele Mauroceno inclito eorū, Duce.lxj.lex lata fuit, vt de cœtero homicidę securi percuterētur, vt est legere apud Petrū Marcellū ī suo libello de vitis prī.
12 Venetorum, in vita d.Michaelis Ducis. Et licet† regulariter nobiles tali mortis genere affici non debeant, cum nobilitati deferatur in pœnis infligendis.c.fi.vbi gl.& Doc. extra de pęn.& facit tex.in c.qui contra ecclesię pacem.24.q.j.& in c.cōtumaces.50.distin.not.Alber.in l.presbyteri.C.de episcop.& cle.facit quod no.Bar.in l.si quis viduam.ff.de quæstio.post glo.ibi,
13 vbi Bar.dixit, † quod in crimine adulterij aliter punitur ignobilis, aliter nobilis. Ignobilis enim decapitatur.l.quamuis, C.
14 de adulter. Nobilis† vero deportatur, vt in dicta l.quamuis, & dixit Bart. in l.desertorem, in §. pœna militum. vbi gloss.ff.de re milita.quod ex delicto, ex quo plebeius suspendi debet, miles seu nobilis non suspendetur, sed decapitabitur, quod dicit in Italia seruari, sed non in Francia.de quo late scribit Bonus de Curtili in tractat.suo de nobili.colum.1.& post eum ad saturitatem Andrę.Tiraq.in prędalleg. tract. suo de nobilit. cap.
15 vigesimo.numero 106.† Attamen in crimine lęsę maiestatis nobilitatis priuilegia cessant, quia ī eo nobilis sicut ignobilis torquetur.l.si quis alicui, C.ad leg.iul.maiest. Quinimo dicas, quod nobilitas sępe auget delictum.l.omne delictum.§. Augetur.ff.de re militari.cap.nullus itaque. vbi bona glo. j.quæst. prima.cap.vltim.30.quęst.j.glo.in cap.inter corporalia. versi. sane quoniam.de transla.episcopi.vbi gloss.allegat illud Iuuenalis satira.2.tacito tamen authore, Omne animi vitiū tanto conspectius in se crimen habet, quanto, maior qui peccat habetur. & plura circa hoc adducit Tiraquellus, loco prędalleg.
16 cap.22.nume.112.† Quinimo nobilis si sit proditor non mō pœna Ignobiliū, sed & grauiori puniēdus erit, vt voluit Bald. in cap.cum quidam.de iureiuran. vbi dixit, quod nobilis incidens in crimen proditionis altioribus furcis suspendēdus erit,

Digitized by Google

quod in Gallia seruari asserit. & ibidem refert & sequitur Felin. in versicu. tertius est, & in versicu. quod autem dictum est, & idem Feli. in capitu. pastoralis, columna prima, versi. secundo fallit. de off. delega. & reassumit idem Tiraquellus loco prę-
17 alleg. †Et isto mortis genere vsi sunt domini Florentini anno salutis, quadringentesimo septuagesimo octauo supra mille in eos, qui eorũ ciuitatis statũ turbare, tentarũt. inter quos, cũ esset Franc. Saluiatus Pisanę ecclesię Archiepiscopus, qui per fraudem Palatium occupare inuentus, eundem ad ipsius Palatij fenestras suspenderunt. Illique Iacobum Patium equestri dignitate magnisque opibus insignem qui in coniuratorum numero esse inuentus fuerat, ad eiusdem Palatij fenestras suspensum addiderunt, vt scribit Bapt. Fulgos. in libro suo de dic. factisque memorabilibus. libro 6. tub rubric. de seuerit. Exem
16 plo xxvij. †In Gallia autem Transalpina rei criminis lęsæ maiestatis, (vt mihi retulit Ioan. Corasius Tholos. vir sane de nostra legali scientia optime meritus, nunc Ferrariæ legens,) conuicti seu confessi quatuor alligati equis viui dilaniantur.

SVMMARIVM.

1 *Bona rei crimine lęs. maiest. extra territorium condemantis existentia, an veniant in confiscatione bonorum.*
2 *Bona damnati cum confiscatione bonorum an fisco illius loci in quo sita sunt applicentur.*
3 *Si condemnatus haberet mercantias, pecunias, & alia mobilia, extra territorium, illa pertinent ad fiscum condemnantis.*

QVAESTIO II.

SEcundo quæro, in proxima præce-
denti quæstione vidimus qualiter damnato reo maiestatis omnia eius bona fisco applicantur, per tex. in l. quisquis. C. ad leg. iul. maiest. an †bona alibi sita extra
2 territorium condemnatis ad ipsum condemnatum spectantia veniant in dicta confiscatione? Bar. post Gui. de Cunio in l. cunctos populos. colum. penul. & vl. C. de Iumma Trini. & fid. Catho. in ista quęstione sic distinguit, quod aut iurisdictiones sunt separatę, sed fiscalis Bursa in effectu est vna in vtroque loco, videlicet in loco condemnationis, & in loco vbi bona sita sunt, aut sunt separatę bursę fiscales. Primo casu, dicit ꝙ si publicatio fit de iure communi bona vtriusque loci veniũt in confiscatione, allegat tex. in l. si quando. C. de bo. vacan. dicit tamen quod fiet executio per officialem illius loci vbi bona sita sunt, & hoc procedit vbi tam locus condemnationis, quam locus situationis bonorum sunt sub eodem domino. Aut talis publicatio bonorum fit non ex forma iuris communis, sed ex forma statutorum, & specialium constitutionũ illius loci in quo fit condemnatio, & tunc subdistinguit, quod aut illæ leges speciales sunt in vtroque loco, videlicet in loco condemnationis & in loco situationis bonorum, & tunc omnia bona quæ sunt sub eodem domino veniunt in cõfiscatione bonorum. Aut dictæ leges speciales non se extendunt in vtroque dictorum locorum, & tũc dicit Bar. quod talis bonorum publicatio non extendit se extra locum, in quo se extendunt speciales leges loci condẽnationis, per tex. in l. extra territorium. ff. de iurisd. om. iud. c. vt animarum. de constitu. in 6. cum allis per eum allegatis.

Secundo vero casu quando distinctę sunt iurisdictiones, & distinctæ bursę fiscales, aut publicatio bonorum non fit de iure communi, & eo casu dicit Bart. quod non extenditur ad bona alibi sita per iura prędicta. Aut fit iure communi, & tũc etiam ad bona alibi sita extẽditur. Et isto casu dicit, ꝙ quælibet ciuitas habebit bona sua in eius territorio. Hanc distinctionẽ facit etiam Signorol. de Homodeis, in repetitione sua l. cunctos populos. columna fin. versi. mihi autem videtur. quam recitat, tacito Bartolo, veluti suam. de quo miratus sum. Nellus etiam in suo tract. Bann. in prima parte secundi temporis. quæst. 14. hanc quæstionem latissime examinat, & aliorum, q de ea scripserunt opiniones recitata prædicta distinctione Barto. quam approbat in omnibus suis membris, prętерquam in vltim. in quo Barto. concludit, omnia bona publicati sed ꝙ vnaquęque ciuitas habet bona in suo territorio sita. Hoc n. dicit per omnia verum sibi non videri, vt scilicet alia ciuitas in cuius territorio sunt bona damnati ea habeat vigore dictę condemnationis, cum hoc condemnationis forma nõ patiatur, in qua dici solet, & omnia eius bona fisco nostro applicamus. Sed dicit quod illa ciuitas, in qua bona condemnati sũt habebit illa tanquam vacantia, per tex. in l. cum vnus. §. penultim. ff. de bon. author. iudic. possiden. quia condemnatus efficitur effectus seruus pœnę. l. qui vltimo. ff. de pœn. & hæredem non habet. quod maxime procedit quando quis esset damnatus ꝓ crimine lęsæ maiestatis, argumen. text. in l. quisquis. C. ad le-
2 gem iuliam maiestat. Et, † quod bona damnati cum confiscatione bonorum existentia extra territorium condemnatis fisco illius loci in quo sita sunt applicentur, tenuit etiam Matthæus Afflict. in cap. j. §. denique. in ti. quæ fuit prima causa bene-
3 fic. amitten. circa fin. numero 35. Istud †tamen sane intelligas in bonis stabilibus, nã si cõdemnatus haberet mercantias, pecunias, & alia bona mobilia in alterius territorio, illa spectãt fisco illius ciuitatis quę condemnauit, & est ratio, quia bona mobilia concernunt personam condemnati, vt voluit Bald. in l. mercatores, C. de cõmer. & merca. Oldrad. in consilio 17. circa principi. Alexander consilio 16. in fin. in primo volum. vide etiam circa prædicta Angelum in tractatu de malefic. & ibi Augustin. in addition. in verbo, & eius bona publicamus. & Alberic. in tract. statutorum. in prima parte, quæstione 56.

SVMMARIVM.

1 *Bona alienari prohibita an veniant in confiscatione bonorum.*
2 *Quid dicendum quando alienatio est prohibita a testatore in fauorem eius qui alienare prohibetur.*
3 *Vsusfructus bonorum alienari prohibitorum, an veniat in fiscum vinente reo.*
4 *Vsusfructus alienari non potest.*

QVAESTIO III.

1 TErtio quæro, quid dicendũ de Bonis alienari prohibitis. An veniãt in confiscatione bonorum? Breuiter dicendum est ꝙ non facit tex. & ibi Barto. in l. imperator. ff. de fideicõ. lib. ad idem tex. in l. iura libertorum. ff. de iurepat. idem voluit Io. An. in addi. Spe. in ti. de feu. & Alex. in cons. 23. opportune consideratis. in 1. vol. & in cõs. 89. in 4. vol. Marti. de Laude. in tract. suo, de fisco. quæst. 263. Et quod in confiscatione bonorum non veniant bona per testatorem alienari prohibita, est casus in authen. bona damnatorum, C. de bo. proscrip. & habetur per Deci. in consi. 442. in causa in qua molestatur. colũ. 5. nume. 27 Bar. in d. l. imperator. Ludouic. Roma. in l. si constante. §. fin. ff. sol. matr. quem sequitur etiam Ange. in tractat. malefi. in verb. & eius bona publicamus. in versi. Et nota, qđ facta. & idem Ludouic. in l. si finita. in §. si de vectigalibus, ff.
2 de dam. infect. Hoc †tamen procedere dicas quando prohibita est alienatio in alterius fauorem, quam eius, qui alienare prohibetur a testatore. vt no. Bar. in l. si quis in tantam, circa med. C. vnde vi. faciunt etiam no. per Salice. in l. j. C. de bo. liber. ad idem Maria. Soci. Iunior, in consi. 158. Abunde. colum. 11. nume. 36. in 2. volum. vbi dixit, quod bonorum cõfiscatio fideicommisso non nocet, iuxta no. per Bar. in d. l. imperator, ff. de fideicom. liber. & per moder. repetẽtes in l. filiusfamilias. §. diui. ff. de legat. j. & per D. Augu. Beroum præceptorem & ꝓmotorem meum in suis quæstionibus familiar. quęst. 41. Sed
3 quæritur: † an saltim vsusfructus huiusmodi bonorum alienari prohibitorum vsufructuario, cuius bona publicata sunt, naturaliter viuente, veniat in d. confiscatione. circa hoc Bald. & Salicet. in l. j. C. de bon. quę liber. Tenuerunt, quod non per
4 tex. in l. corruptionem. in fi. de vsufruc. †Vsusfructus enim alienari non potest. l. vsusfructus. ff. de iur. do. §. finitur. inst. de vsuf. hoc idem tenuit Alex. in consi. 88. opportune consideratis. in 3. volu. & Matth. de Afflict. in ti. de capi. Corrad. in §. præterea. colum. 1. nu. 5. in vsibus feudorum. Contrariam autem partẽ, quod imo vsusfructus bonorum prohibitorum alienari, durante vita naturali ipsius cõdemnati in fiscum veniat, tenuit Io. Ant. Rubeus Alex. in consi. 154. Decreueram in hac causa. versicu. circa illud. numero 2. pro cuius opinione adduco ea, quæ voluit Matth. de Afflict. in titulo quę sint regal. in §. & bona committentium, colum. 1. numer. 5. vbi dixit, quod licet in confiscatioue bonorum feudum non veniat, quod tamen fiscus feudum tenebit durante vita ipsius condemnati, illo vero mortuo feudum ad illius Agnatos ad quos spectaret mortuo condemnato deuoluitur, adducit ad hoc Andræ. de Iser. in cap. j. §. præterea. in tit. quę fuit prima causa benefi. amitte. & in §. denique. eodem titu. idem voluit Paul. de Castr. in l. in sulam. in prnci. ff. solut. matrim. Et pro ista opinione, quam puto veriorem, faciunt quę dicam infra, quęstio. v. sub hac eadem rubr. vbi examinatur illa quęstio, vtrum feudum veniat in confiscatione bonorum, & vide in qõ. sequenti, in versicu. concordando. & in q. 6. proxime sequenti. in versic. vnum tamen non omittam.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus an veniat in generali confiscatione bonorum rei criminis læsæ maiestatis.*
2 *Ius patronatus in translatione odiosa vniuersitatis non venit. Secus in voluntaria & fauorabili.*
3 *Dominium Venetum totius Christianæ Reipublicæ speculum determinauit ius patronatus non venire in confiscatione bonorum in crimine lesæ maiestatis.*
4 *Concordia opinionum diuersarum in dicto articulo.*
5 *Ius patronatus damnati de crimine lesæ maiestatis, venditis per fiscum omnibus eius bonis, an transeat in emptorem dictorum bonorum.*
9 *Quid dicendum in iure patronatus consistente in aliquo castro vel villa ipsius condemnati venditis.*

QVAESTIO IIII.

1 QVarto quæro, an iuspatronatus veniat in generali confiscatione bonorum facta ob crimen læsæ maiestatis? In ista quæstione Doctores varij fuere. Nam Floria. in l. via. §. si fundus. ff. de seruit. rustico. prædior. Tenuit iuspatronatus trāsire in fiscum facta generali bonorum confiscatione. Ea ratione, quia iuspatronatus trāsit cum uniuersitate bonorum. idem sentit gloss. in c. filijs. 16. q. 7. idem tenet Alb. & Ioan. Andræ. in c. nobis. de iure patron. idem Abb. in c. cum laici, & in c. quanto. eod. tit. idem tenet etiam Cardinal. in d. cap. quanto, dicens, quod ita alias consuluit. idem sentit Pau. de Cittadi. in suo tract. de iure patronat. parte 9. quæst. 20. vbi dixit, quod quando delictum est adeo graue quod omnia bona delinquentis confiscantur, tunc iuspatronatus transit cum vniuersitate bonorum. Contrariam autem partem semper arbitratus sum veriorem esse. pro qua sępe allegaui, et consului, quod in generali bonorum confiscatione iuspatronatus non veniat, & hoc tenuit glo. in ca. satis peruersum, 50. distinct. & gloss. in clemen. pastoralis. in verbo subiectæ. de re iudic. Bartol. in extrauag. ad reprimend. in verbo, rebellando, Card. in clemen. si plures, de iure patr. Matth. de Afflict. in ca. vnico, §. ex eadem l. nume. 9. in titu. de leg. Corrad. in vsib. feudorum. idem tenuit Ioan. Bertach. in tract. suo de episco. in 4. parte. versiculo, Trigesimo quæro, numero 69. allegat gloss. Butr. & Doct. in d. clemen. pastoralis. de re iud. idem tenuit Archi. in d. c. filiis. 16. q. 7. Imol. in l. insulam. ff. soluto matrimon. hanc etiam opinionem sequitur Angel. in tracta. maleficiorum. in verbo, & eius bona publicamus. in versi. & nota ꝙ facta. nume. 15. idem tenuit Pręposi. in cap. j. colum. penultima,
2 10. dist. vbi dixit, †ꝙ in translatione vniuersitatis odiosa, ut puta in confiscatione bonorum, iuspatronatus non venit, secus autem in translatione voluntaria & fauorabili. idem tenuit Felin. in d. c. quanto, colum. 3. de iudi. & hanc quæstionem latissime examinat Rochus de Cur. in tract. de iure patronat. in verbo ipse vel is. q. 29. vbi recitat aliorum opiniones, tandem concludit, quod opinio tenentium, quod iuspatronatus non transeat in generali confiscatione bonorum, sit æquior, quā dicit tenuisse Andræam Pomum Rotæ auditorem in dict. ca. quanto. de iudi. idem tenuit Nellus in tract. bannitor. in 1. part secundi temporis. q. 32. & Albe. in tract. statut. parte 3. q. 16. & 17. idem voluit collectar. in cap. in quibusdam, versic. sed nunquid patronatus. extra de pę. vbi dixit, quod patronatus Ecclesiæ condemnatus per iudicem secularem de crimine lęiæ maiestatis iuspatronatus non amittit. idem voluit collect. in cap. fin. ver. quid si patronus, de iure patron. Et istam partem ego alias defendi & obtinui dum verterē quæstio Venetiis: vtrū in generali confiscatione alias facta de bonis cuiusdam Enselmini de Enselminis ciuis Paduę olim rebellis Illustrissimi Dominij Venetorum, qui erat patronus ecclesiæ sancti Antonij extra muros Taruisij, quod erat penes ipsum Enselminum simul cum eius bonis deuenisset in præfatum Illustrissimū Dominium. Et tenebam quod non, sed quod eo mortuo deueneret in eius descendentes, quam quæstionem obtinui committi excellentissimis Doctoribus tunc Paduæ legentibus decidendam, & sic consultum fuit contra Dominium, de quo vide consilia Clarissimorum doctorum D. Mari. Socin. Nepotis numero 51. requisitus a Magnific. in secundo voluni. & D.
3 Mar. Mantua consilio v. visis scripturis. †Secundum quorum consilia idem Illustrissimum Dominium totius Christianæ Reipublicę, speculum determinauit. Et hanc opinionem, ꝙ iuspatronatus non veniat in generali cōfiscatione bonorum, tenuit etiam Barto. Cępol. consilio 80. Andræ. de Iser. in capi. licet. in ti. si de feudo fue. controuersia inter Dominum & Agnat. Card. in clement. prima. de excess prelatorum. & Pe. de Anch. in c. fœlicis, in 10. nota. de pœn. in 6. & ista opinio communis est, a qua in iudicando & consulendo non esset recedendum. Concordando tamen prædictas opiniones forte dicere possumus, †quod prima opinio tenentium, quod iuspatronatus confiscatis bonis omnibus delinquentis in fiscum
4 transeat, procedat, donec viuit condemnatus, vt scilicet eo viuente fiscus habeat præsentare euenientе casu vacationis beneficij patronalis, sicuti presentare potuisset cōdemnatus, ante condemnationem. faciunt ad hoc tex. in l. vectigali fundo. ff. de pignoribus, & l. peto, §. prædium, ff. de lega. 2. & l. Statius, §. Cornelio fœlici, ff. de iure fis. & cap. j. in fi. de capit. Corrad. quæ iura ad hoc allegat Roch. de Cur. in d. tract. de iure patr. præalleg. q. 29. colum. 3. versic. vel dicamus, qui tamen in ista opinione non firmat pedes, pro qua tamen faciunt dicta supra q. 3. proxima præced. circa fi. Secunda vero opinio locum habet post obitum condemnati. nam eo mortuo iuspatronatus non erit apud fiscum, sed transibit in descēdentes dānati. & in isto casu consuluerunt D. Marian. Soc. & Dom. Mar. Mātua supra allegati.
5 Ex præmissis deciditur alia dubitatio, an videlicet †iuspatronatus, quod erat apud damnatum de crimine læsæ maiestatis venditis per fiscum omnibus bonis rebellis transeat in emptorem omnium bonorum? Et dicendum, quod non: quia in fiscum non transit, (vt est comm. opi. Doctorum,) a fortiori nō transibit in emptorem, cum nemo plus iuris in alium transferre potest, quam ipse habeat. vulga. cap. Nemo plus iuris, de
6 reg. iur. in 6. fallit hoc, †quando iuspatronatus esset in aliquo Castro vel villa, ad ipsum condemnatum pertinens, nam tūc confiscato castro vel villa ad ipsum condemnatum pertinenti, & eius facta venditione, transiret iuspatronatus prædictum in emptorem, quia continetur in isto vniuersali. cap. cum secundum. de iure patro. & no. 16. q. 7. cap. Pię mentis. & habet per Andræ. de Iser. in cap. vnico. §. ex ea l. de leg. Corrad. & in cap. generali, in ti. si de feu. fuerit controuersia, & per Matthę. Afflict. in dicto §. ex ea. l. nume. 8. in vsibus feud. Et hoc modo limitabis conclusionem supra firmatā, quod in generali confiscatione bonorum iuspatronatus in fiscum non transeat, vt non procedat quando esset confiscatum castrum vel villa, in qua esset iuspatronatus, nam tunc cum ipsa vniuersitate Castri seu villę in fiscum deueniret, per iura prædicta.

SVMMARIVM.

1 *Feudum an veniat in generali confiscatione bonorum in crimine lesæ maiestatis.*
2 *Bona ecclesiæ non publicantur ob delictum clerici.*
3 *Feudum an veniat in confiscatione prędicta, saluo iure dominii.*
4 *Fiscus an condemnato viuente feudum tenebit donec ille vixerit.*
5 *Concordia opinionum in dicta materia.*
6 *Feudum quod esset transitoriū ad extraneos hæredes, an in fiscum transeat per confiscationem bonorum.*
7 *Et quid quo ad usumfructum.*
8 *Quid dicendum in feudo Ecclesiæ.*
9 *Vasallus qui crimen læsæ maiestatis commisit contra dominum feudi, an feudo priuetur ipso iure.*
10 *Vasallus in Regno Neapolitano committens crimen lesæ maiestatis, ipso iure amittit dominium & possessionem feudi.*

QVAESTIO V.

1 QVinto quęro, quid dicendum sit de feudo, an veniat ī generali confiscatione bonorum facta pro crimine læsę maiestatis, seu alio pro quo bona omnia condemnati confiscantur? In ista quęstio. variæ sunt Doctorum opiniones. Alexan. in l. si finita, §. si de vectigalibus. ff. de damno infect. tenuit quod nō, & ibi pro ista opinione multa accumulat, post Bart. ibi, colum. 1. idem tenuit, Alber. in auth. si vero Dominus temporalis. C. de hæretic. & Mart. de laud. in suo tract. de crmine lesę maiestatis. quæst. 15. vbi ad hoc alleg. Ioan. Andrę. in c. quibusdam, de pœn. in 6. & idem Mar. in trac. de fisco. q. 263. Alex. in consi. 88. vtrū emphyteusis, versi. idem videmus in feudo, in 4. vol. Nellus in tractatu suo bannitorum, in prima parte secundi temporis, quæstio. 23. & pro ista opinione Albe. in dict. authen. si vero Dns.
2 allegat tex. in clementina secunda. de hæreti. vbi †propter delictum clerici bona ecclesię non publicātur, & ibidem per Io. Andr. adducit etiam tex. in cap. in quibusdam. §. fi. de pœn. & in cap. fœlicis. eodem tit. in 6. in ver. si qua vero feuda. ī hac etiam opinione fuit D. Alex. cōsilio 88. opportune considera tis. columna secunda. in 3. volumi. & Ioan. Bapt. Caccialup. in tractatu feud. in versiculo incipiente, vigesimo quia possessio, numero 49.

Digitized by Google

3 Secunda vero opinio fuit, †quod feudum veniat in cōfiscatione cum cæteris bonis damnati saluo iure Dominij. & hāc tenuit Alberi. in tractatu suo statut. in 3. parte. qō. 16. pro qua opinione adducit in argumen. dict. authent. si vero Dominus temporalis. C. de hęre. & tex. in l. si quis presbiter. C. de episco. & cler. & tex. in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de damno infecto. & ibi Dyn. & Guid. de Suzar. in suis quæstionibus statutorum. folio 5. versi. sed pone quęstionem de facto quidam vasallus. vbi dicit, quod in vita vasalli feudum remanebit penes fiscum, vel quod extimabitur ius Domini, & sibi per fiscum satisfiet. Hanc etiam opinionem tenuit Gandi. in tractatu maleficiorum in rubric. de pœn. reor. in versiculo, item pone quod in statuto contineatur. & Specula. in titu. de feud. in §. quoniam, versiculo quadragesimo quæritur. Opinionem Guid. de Suzar. refert etiam & sequitur idem Alberi. in dicta authen. si vero Dominus temporalis. & Soci. in consilio 114. in causa quę vertitur. columna 17. versiculo. Postremo non omitto. in 2. volum. Et hanc opinionem tenuit etiam Matth. de Afflict. in ti. quæ sint regal. in §. & bona committentium, columna prima. numero quinto, vbi dixit, quod licet Agnati eius, qui commisit crimen læsæ maiestatis tenentis antiquum feudum, in quo ipsi Agnati succedunt ipso damnato & eius
4 bonis publicatis, prædicto feudo non priuentur †Fiscus tamē condemnato viuente, feudum tenebit donec ille vixerit, eo vero mortuo Agnati succedent q alias succedere deberēt, & hoc etiam voluit And. de Iser. in cap. j. in §. præterea, in tit. quę
5 sit prima causa beneficij amitten. & in §. deniq;. eod. titu. †Cō cordando prædictas opiniones possumus dicere, quod aut q̄rimus, an confiscatis bonis omnibus damnati de crimine læsæ maiestatis feudum trāseat in fiscum quo ad proprietatem, & dicendum quod nō, per supradicta. & ita procedat prima
6 opinio supra relata. hoc †tamen locum non habere dicas, q̄n vigore concessionis de eo factę feudum esset transitorium ad extraneos hæredes, vt in c. feudum. si de feudo fuerit contro. inter Dominum. & Agna. & in c. j. in ti. de feud. non habentę propri. natu. feud. tali enim casu feudum transibit in fiscum in generali confiscatione bonorum etiam quo ad proprietatem, voluit Curt. Iunior consil. 4. super controuersia vertente. colum. penult. numer. 20. in primo volum. Aut quærimus:
7 †an feudum transeat in fiscum quo ad vsumfructum durante vita condemnati, cuius omnia bona fisco obuenta sunt ex tali condemnatione, & isto casu procedat opinio doctorum tenentium, ex confiscatione bonorum omnium feudum in
8 fiscum transferri. Limita † tamē supradictam conclusionem, quod feudum amittatur per eum qui crimen læsæ maiestatis commisit, vt non procedat in feudo, quod is, qui tale delictū commisit, tenebat ab ecclesia, nam cōfiscatio bonorum omnium talis qui contra Imperatorem, Regem, vel Rempublic. huiusmodi delictum commisit, facta per iudicem secularem eum non priuat feudo per eum ab ecclesia recognito, nisi p̄ sententiam Ecclesiæ sit priuatus. tex. est in clement. pastoralis, de re iudicata. & ita dixit Bal. in l. j. quæstio. 42. ff. de rerum diui sione. & Iacob. Alua. in cap. j §. illud. in fin. in ti. de prohib. feu. alie. per Federic. & Mart. de laud. in tracta. de crimine læsę ma
10 iestatis. q. 33. & habetur per doct. in d. clement. pastoralis. †An autem vasallus, qui crimen læsę maiestatis commisit contra Dominum Feudi, illo priuetur ipso iure, & sic feudum reuertatur ad dominum non expectata aliqua sententia, in casib. in quibus ad Dominum reuerti debet? Dicas, quod expectanda erit sententia, vt voluit Bal. in tract. suo feudorum. numer. 45. & ita etiam consulendo tenuit Cardin. consilio 127. in q.
11 quæ vertitur inter Andræam colum. 1. ad fin. †In regno vero Neapolitano vasallus committens crimen læsæ maiestatis ipso iure amittit Dominium & possessionem feudi etiam sine alia apprehensione vigore consti. regni, vt dicit Matth. de Afflict. in cap. j. in §. sed nec alia. colum. fina. nume. 107. in ti. quę fuit prima causa benefi. amittē. vide ad hoc quæ dicam latius infra quæst. 25. sub hac eadem rubrica.

SVMMARIVM.

1 *An confiscatis bonis omnibus rei criminis læsæ maiestatis, in tali confiscatione veniant bona Emphyteuticaria?*
2 *Emphyteusis quæ ab ecclesia recognoscitur in fiscum non transit, & quare.*
3 *Fiscus est loco extranei hæredis.*
4 *Emphyteusis quæ est concessa ea conditione vt transeat, etiam ad extraneos transit in filium.*
5 *Emphyteusis ecclesiæ quæ ex consuetudine ipsius ecclesiæ est trāsitoria ad extraneos transit in fiscum.*
6 *Emphyteusis ecclesiastica venit in confiscatione bonorum facta per iudicē ecclesiasticum.*
7 *Emphyteusis quę recognoscitur a priuato, regulariter transit ad extraneos hæredes.*
8 *Emphyteusis priuati cui est appositum pactum ne trāseat ad extraneos hæredes, non transit in fiscum.*
9 *Quando Emphyteusis non potest in fiscum transire ex confiscatione bonorum, transibit saltem quo ad vsumfructum viuente reo.*

QVAESTIO VI.

1 SExto quęro, an confiscatis bonis omnib. rei criminis læsę maiestatis, in tali confiscatione veniant bona Emphyteuticaria? In hac quęstione distingue, quod aut loquimur de Emphyteusi quę ab ecclesia re
2 cognoscitur a priuato. Primo casu dicimus † Emphyteusim, quæ ab ecclesia recognoscitur, in fiscum non transire. Ratio est, quia non est transitoria ad extraneū hęredem, vt per Bar. & alios in l. si finitā, in § si de vectigalibus. ff. de dam. infect. ea enim quæ ad extraneos hæredes non sunt transitoria, in fiscū non transeunt, vt habetur per glo. & Doct. in l. etiam. in princip. ff. solu. matrimo. & per Soc. in consi. 121. præmittenda est disputatio. num. 18. in 4. volu. & quod Emphyteusis ecclesiastica in fiscum non transeat, tenuit etiam Marti. de Lau. in tracta. de fisco. quęst. 3. Alexan. in consil. 88. opportune consideratis in 2. & 3. colum. in 3. volu. & in consi. 88. vtrum Emphyteusis ecclesiastica. in prin. in 4. volu. & per D. Carolum Ruinum præceptorem meum in consil. 155. Quantum ad casū.
3 colum. 2. in fi. & col. 3. num. 10. & 11. Fiscus †enim est loco extranei hęredis. l. libertorum, vbi Barto. not. ff. de iure patron. & in l. eorum. ff. ad legem iuliam maiestatis. l. eum qui, ff. de interdict. & relegat. ad quem dicta Emphyteusis non est transitoria, vt per Barto. & Doct. in dicta. l. etiam. idem voluit Decius consi. 442. prędens consultatio. colum. vj. num. 31. in 3. volum. & rursus Decius in consi. 171. colum. j. in j. volum. Calderi. in consi. 6. in rubr. de locato. Idem tenuit Vincen. Herculanus p̄ceptor meus in l. insulam. colum. 2. versic. ex hoc infertur. nu. 4. ff. solut. matrimo. & Anton. de Butr. in consi 61. stricte non
4 reputo. in fin. Prędictam conclusionem tripliciter limita. †Primo vt non procedat quādo Emphyteusis ecclesiastica ea cōditione esset concessa, vt etiam ad extraneos transiret: Nam tunc transiret etiam in fiscum cum alijs bonis confiscatis, vt dixit Soc. consi. 266. in causa quæ vertitur. colum. xj. versicul. ex quibus infero. in 2. volum. quem sequitur Ruin. Dominus meus in prędalleg. consi. 155. Quantum ad casum. colum. fin. circa princ. ff. solu. matr. vbi dixit, quod ex legitimis causis emphyteusis ecclesiæ potest alicui concedi ea conditione, quod transeat etiam ad extraneos. Secundo limita prædictam con
5 clusionem procedere †quando cōsuetudo ecclesię illius, quę Emphyteusim cōcessit, se haberet, quod emphyteusis a se cōcessa transiret etiam ad extraneos. Ita uoluit Alexan. in dicta l. etiam. in princip. colum. penult. versiculo. Hęc tamen secunda. Anto. de Bu. in consi. 23. Alexand. consilio. 180. consideratis his. in 2. volum. in versicu. alia ratione colum. 2. vbi ad hoc allegat tex. in cap. j. in princ. cum ibi no. in titu. qui feud. dare possiunc̄ta l. licet excepto. C. locati. Curt in dicta l. etiam. in princ. in sua Apostil. ad lect. Alexand. ibi. Tertio limita cōclu
6 sionem supradictam non procedere, †quando cōfiscatio bonorum fieret per iudicem ecclesiasticum. Tunc enim Emphiteusis ecclesiastica veniret in confiscatione bonorum. Ita voluit Mart. de Laude, in tract. suo de fisco. quęst. 3. allegat Bald. in l. fi. ff. de rerum diuisio. & 9. quęst. 5. cap. quia. Alberi. in l. cū duobus. §. fi. ff. pro socio. & Oldrad. in consil. 17. & facit quod dixi supra. quęst. v. proxima præcedenti, in versic. limita tamē.
7 †Secundo vero casu si loquamur de Emphyteusi priuati, quę non ab ecclesia, sed a clerico, de bonis tamē suis patrimonialibus, non ecclesię, (nam ista regulariter transit ad extraneos, vt per Calder. in consi. 6. in rubric. de loca. vbi attestatur ita cōmuniter teneri. alleg. tex. in l. si domus. §. fin. & l. si tibi, ff. de legat. j. & l. in conuentionibus. in fin. ff. de verbo. signifi. & habetur per Alex. in l. si patroni, in princip. colum. vltima. versicu. Respondeo finaliter. ff. ad Trebellia. vbi dixit hanc esse commu. opi.) non erit dubium, quod ista veniet in confiscatione
8 bonorum, & in fiscum transibit. Fallit tamen hoc, † quando in Emphyteusi priuati pactum esset appositum, quod ad extraneum hęredem non transiret, vt no. in dicta l. si finita, ī §. si de vectigalibus. & ibi commun. Doct. ff. de damno infect. Bal. & alij, in l. si quis presbyter, C. de episcop. & cleric. Bald. in dicta l. insulam, Oldrad. consi. 17. Thema tale est. Petr. de Anch. in repe. cap. postulasti. in 8. quęst. de foro competent. Anton. de Butr. in consi. 62. stricte. in fi. Socin. in consil. 121. prędmittenda est. col. 4. in prin. volum. vlti. Deci. in consil. 445. In causa in qua molestatur, colum. 6. versicu. Idem est in bonis, numero 21. in 3. volum. Alexand. consi. 88. opportune considerat. colum. 2. versicu. Idem etiam communiter concluditur. in 3. volumi.

Digitized by Google

lūmi.& in consi.24.in j.volumi.& consi.49.viso Themate.co
9 lum.3.in 6.volum.†Vnum tamen non omittam,quod eo ca su,quo Emphyteusis ex generali bonorum confiscatione nō transit in Fiscum.Fiscus tamen durante vita condemnati fructus & commoditatem talis vtilis dominij percipiet,soluendo tamen donec fructus percipit annuum canonem,ab inde enim supra cōmoditas & fructus dicitur. l.fundus.ff. famil. erciscund.l.fructus.ff.solu.matrimo.mortuo autem condēnato res Emphyteutica ad dominum vel ad eos ad quos deuoluitur reuertetur.l.lex vectigalis. ff.de pignor. & ita dixit Nellus in tract.bannitorum.in j.par.secundi tempor. quæstio. 24. faciunt quæ dixi supra quæstio.3.4.& quinta.proxime præcedentibus.

SVMMARIVM.

1 *An in confiscatione bonorum veniant bona etiam futura?*
2 *Substitutio futura an veniat in confiscatione bonorum?*

QVAESTIO VII.

1 SEptimo quęro, confiscatis bonis omnibus eius, qui crimen læsæ maiestatis commisit, an in prædicta confiscatione comprehendantur bona non solum præsentia,sed etiam futura? Hanc quæstionē ponit gl.in l.nam ad ea.ff.de condit.& demonstrat.quæ dixit, quod bona futura in tali confiscatione non veniunt. Idem voluit Bar.in l.si certa forma,C.de iure fisc.libr.10.facit text. in l.si tibi mandauero.§.is cuius bona.ff.mand. & hoc voluit etiam Nell. in tract.bannit. in j.parte secundi tempor.quęst. 18.& Alberic.in trac.statutorum.q.13.& Ang.in tract.de male.in verbo,& eius bona publicamus.in versic.& nota quod facta.num.12.Idem voluit Imol.in l.ex facto.§.fin.ff.de vulg.
2 & pupil.Et hinc est†quod in tali confiscatione bonorum nō venit futura substitutio,vt est casus. & ibi Bal. in dicta l. ex facto.§.fin.idem voluit Alber.in trac.statutorum,parte 12.in fi. vbi dixit,quod si homicida erat alteri substitutus, & post bannum & sententiā extitit conditio substitutionis,illa bona nō veniunt in confiscatione,per tex.in l.substitutio.cum ibi not. ff.de acquirer.Domin.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas delata condemnato de crimine læsæ maiestatis, antequam condemnaretur, nondum tamen adita,an veniat in confiscatione bonorum?*

QVAESTIO VIII.

1 OCtauo quæro, quid dicendum erit de hæreditate delata condemnato de crimine lęsę maiestatis antequā condemnaretur,quæ tamen nondū erat adita,an veniat in confiscatione bonorum facta ex tali delicto,vel alio pro quo bona omnia confiscantur? Hanc quæstionem mouet Nellus,in tract.bannit.in prima par.secundi tempor.quæstio.30.qui dicit eam vidisse de facto,& quod terminatū fuit, quod talis hęreditas non veniret in huiusmodi cōfiscatione bonorum,per multas rationes de quibus ibi per eum, quas referre esset potius laboriosum quam subtile,quia videre poteris ibidem.Et quid sit etiam dicendum,quando condemnato aliquid ex contractu vel ex vltima voluntate debetur sub conditione,& talis conditio est purificata post condemnationem,an id veniat in confiscatione bonorum, vide eundem Nell.in præalleg.tracta.in eadem prima parte secundi tēpor. quæst.31.

SVMMARIVM.

1 *Pater an teneatur dare legitimam filii condemnati de crimine læsæ maiestatis fisco?*
2 *Pater filium qui commisit crimen læsæ maiestatis exhæredare potest.*
3 *Filius proditor patriæ dicitur parentum & liberorum occisor.*
4 *Filius qui commisit crimen læsæ maiestatis,si prætereatur a patre in testamento,illud non rumpit.*
5 *In cōfiscatione bonorum an veniat id quod pater singulis annis dare solitus erat filio pro alimentis?*

QVAESTIO IX.

1 NOno quæritur. si condemnetur filius de crimine lęsę maiestatis an pater eius legitimam fisco dare teneatur? Dicas,quod filius patre viuente nullam habet actionem ad petendum legitimam,vt habetur in l.post emancipationem.ff.de liber.lega.facit tex.in l.& si condemnatus.ff. de nox.& tex.in l.si qua pœna.de his qui sunt sui vel alie. iur. & habetur per Bar.in l.fi.ff.de libe.agnos. idem tenuit Nellus in tract.bannit.in prima parte,secundi tempor.quæst.33.Cō-
2 probatur ista conclusio ex eo,quod† pater, filium qui commisit crimen læsę maiestatis exhæredare potest, vt voluit Andr.de Isern.in cap.j.§.præterea vasallus.colum.3.in versic.Audiui iudicatum.in ti.quæ fuit prima causa benefi. amitten. ad
3 idem facit,†quia filius proditor patrię dicitur parentum & liberorum occisor.l.minime,ff.de religios.& sumpti. funerum. per quem textum Curt.Iunior in authent.non licet,column. quinta,numero 26.C.de libe.præterit.dixit,quod filius ex tali causa exhęredari potest a patre,& dictam causam esse de cō-
4 prehensis in §.causas.in authen.vt cū de appel.cognos.†Quinimo filius qui commisit crimen læsę maiestatis,si a patre in testamento prætereatur,tanquam pręteritus patris testamentum non rumpit,vt per Bart.in l.hac edictali.C.de secund.nupt.Erit ego conclusio ex præmissis,quod pater nō poterit molestari,a fisco super legitima filij, qui condēnatus fuisset pro crimine lęsę maiestatis cum confiscatione bonorum. Quid-
5 autem dicendum sit†de eo,quod pater filio singulis annis solitus erat dare pro alimentis,an id veniat in confiscatione? Dicas quod non,secundum Nellum in prędicto tract.bannit.in prima par.secundi temp.q.36.

SVMMARIVM.

1 *Peculium profectitium,confiscatis bonis filii condemnati de crimine læsæ maiestatis,an veniat in tali confiscatione.*
2 *Pater habet dominium in peculio profectitio filii.*
3 *Peculium profectitium est pleno iure patris, etiam quo ad proprietatem.*

QVAESTIO X.

1 DEcimo quæro. quid dicendum erit de Peculio pfectitio, an publicatis bonis filij condemnati de crimine lęsę maiestatis,id veniet in tali confiscatione? Do. Ioan.Crot.solennis Doctor,& pręceptor meus recolēdę memorię in sua repet.l.frater,a fratre.colum.6.numer.19.versic. Prima sit conclusio.ff.de cond.indeb.decidit,quod publicatis bonis filij dictum peculium publicatum nō censeatur,quia
2 †in eo Pater Dominium habet,ideo dicitur esse in bonis patris.l.certum,C. famil.erciscun.& ibi glo.hinc est, quod tāquā res aliena in confiscatione non veniet.Idem voluit Alber.in l.2.§.sed vtrum.col.3.versi.Extra gloss.ff.de mino.idem voluit Dominus Carolus Ruinus,Dominus meus,in consi.25.quia
3 copiose.col.2.nu.5.& colum.3.in princip.in 5.volum.† est.n. pleno iure patris peculium profectitium etiam quo ad proprietatem.l.si plures. §.in arrogato..ff.de vulga. & pupil.l.placet.ff.de acquir.hęred.iuncta.l.cum oportet.in princip. C. de bon.quę.liber.

SVMMARIVM.

1 *Peculium aduentitium,filio condemnato de crimine læsæ maiestatis an veniat in confiscatione bonorum.*
2 *Publicatis bonis filii in casibus in quibus in eo pater non habet vsumfructum peculium aduentitium transit in fiscum.*

QVAESTIO XI.

1 VNdecimo. quid dicemus de peculio aduentitio,an ad id veniat in confiscatione bonorum facta filio condemnato de crimine lęsę maiestatis? Dicas quod cum illud filius contrahendo non possit alienare.l.fi.§.filius autem,C.de bo.quę lib.ideo multo minus delinquendo,vt no Bar.in l.si finita,§.si de vectalibus.colum.penul.ff.de dam.infecto.idem tenuit Maria.Soc.iunior in consil.77.colum.secun.in versicu. Secundus casus.numero 8.in 2.volumi.idem tenuit Alberic. in tract.suo statu.in 3.par.q.12.& Nellus in tract.bannit.in prima parte secundi tempor.q.25.vbi respondit ad no.per Spec. in titu.de stat.monach.uers.quęritur,quod procedit in eo qui religionem intrauit,non autem in condemnato,& alleg.nota.per Bal.in l.3.C.qui bon.ced.possi.Et uidetur expressum in
2 l.si filius,C.de bon.proscri.† In casibus, autem in quibus pater usumfructum non habet in peculio aduentitio filij, publicatis bonis filij, huiusmodi peculium publicatum censebitur, cum de eo filius disponere possit,§.j.in authen. ut liceat Mat.& Auiæ.colum.8.& ita voluit Dominus meus Ioā. Crotus in sua repe.l.frater a fratre.colum.7.numer.21. ff. de condic.

Digitized by Google

condic in fe. idem tenuit Do. Carolus Rui. præceptor meus in consi. 24. quia copiosę. col. 3. nu. 6. in 5. vo. vbi dixit hāc esse cōmunem opinionem.

SVMMARIVM.

1 *Peculium Castrense, vel quasi filio condemnato de crimine læsæ maiestatis an veniat in confiscatione bonorum.*
2 *Filius in tali peculio habet plenum ius, & in eo est loco patrisfamilias.*

QVAESTIO XII.

DVodecimo quæro, an peculiū Castrense vel quasi filio condemnato prō crimine læsę maiesta. cum confiscatione bonorum veniat in huiusmodi cōfiscatione? Et dicendum videtur quod nō, per tex. ad hoc singu. in l. 2. C. de bo. proscr. per quem tex. ita dicunt Bart. & alij in l. si finita, in §. si de vectigalibus. ff. de damno infecto, & idem voluit Cy. in d l. 3. C. de bon. proscriptor. & Alberi. in tracta. statut. in 3. par. q. 12. & in l. 3. §. sed verum. ff. de min. in ver. extra gl. 10. quærunt. Contrariam tamen partem, quod immo peculium castrense vel quasi veniat in tali publicatione bonorū filij, tenuit Ang. in l. si filius. ff. de dam. infe. & mouetur,
3 †quia filius in tali peculio habet plenum ius, & in eo est loco patrisfamilias, per tex. in l. 2. ff. ad Macedon. & illud potest alienare, & de eo libere, disponere. Ergo delinquendo potest illud amittere. Alienare enim illud tacite dicitur, cum delictū bonorum confiscatione dignum quis perpetrauit, argumento tex. in l. imperatores. ff. de iure fisci. & hanc partem tenuit Nellus in tract. sub bannitorum in prima parte secundi tempor. q. 25. Et solennis doctor præceptor meus Do. Ioan. Crottus, in repet. l. frater a fratre, colum. 7. & colum. 21. in versi. tertia conclusio, ff. de condi. indeb. vbi respondeo, ad tex. in d. l. si filius. C. de bon. proscr. (super quo fundatur opinio tenētium contrarium, de qua supra dixi,) dicit illum tex. procedere secūdum iura antiqua, secundum ea, quę pater occupabat bona filij iure peculij. l. 2. ff. de castrens. pecul. sed hodie filiusfamilias in peculio Castrensi hæredem habet ab intestato. §. j. in auth. de hęredit. quæ ab intest. defer. colum. 9. & etiam not. per gl. & scribentes in l. si infanti. C. de iure deliber. subdens, quod fiscus in talibus bonis tanquam hęres succedet. l. 2. C. ad leg. iul. de vi. Et istam opinionem de iure veriorē arbitror, præsertim in crimine læsæ maiestatis, in quo filiusfamilias commisso tali delicto amittit omnia sua bona, nec reperitur iure cautum quod fieri debeat aliqua distinctio inter bona quę sunt sua de iure communi, & ea quæ sunt ex priuilegio, vt puta peculium Castrense, vt distinguebat Pet. in d. l. si filius. cuius distinctionem refert ibi Cy. Præterea dicta distinctio, casū quo procederet, militaret in confiscatione bonorum filii nihil operaretur, quod esse non debet. l. si quando. ff. de legatis primo.

SVMMARVM.

1 *An publicatis bonis patris ob crimen læsæ maiestatis, veniat peculiū profectitium, aduentitium, vel Castrense.*
2 *Peculium Castrense est filii, ideo non venit in confiscatione bonorum patris.*
3 *Peculium profectitium, licet sit paternum, non venit in publicatione bonorum.*
4 *Aduentitium filii est, ideo non venit in confiscatione bonorum patris. Hoc tamen procedere videtur.*

QVAESTIO XIII.

1 TErtio decimo quæro. an publicatis bonis patris ob crimē læsæ maiestatis in tali publicatione veniat peculium profectitium, aduentitiū, vel Castrense? Et dicendum est quod non, vt uoluit Alberi. in tracta. suo statut. in 3. par. q. 12. & in l. 3. §. sed vtrum. col. 3. versic. extra gloss. ff. de minor. idem tenuit Nellus in tract. ban-
2 nit. in j. parte secundi tempor. q. 26. vbi dixit, quod †publicatis bonis patris non venit peculium castrense, quia illud est filii;
3 peculium †autem profectititium, licet sit paternum, tamen ex Diui Pij constitutionis benignitate non publicatur, vt in d. l.
4 3. §. sed vtrum. † Aduentitium fortius dixit non publicari, licet in eo pater habeat vsumfructum, quia filij est. l. cum oportet, C. de bon. quæ libe Ego vero circa peculium profectitium anceps sum, quia illud patris, non filij est. l. certum, C. fami. ercis-cun. & ista ratione non venit in confiscatione bonorum filii, vt dixit Nellus in tract. bannitorum, in prima parte secundi tē por. q. 25. Ergo cum sit patris, illius bonis confiscatis veniet & peculium profectitium. faciunt dicta supra in 10. quæst. proxime præcedenti. & præsertim hoc procedere dicerem, quando pater esset damnatus pro crimine læsæ maiestatis, iuxta terminos l. quisquis, C. ad legem iul. maie. vbi nedum pater, sed & filij puniuntur ex paterno delicto, & successionum etiam extraneorum incapaces fiunt. Et quod in contrarium dicitur arbitror procedere quando ex delicto patris filius non puniretur sicuti punitur in crimine lęsę maiestatis in terminis præallegatę l. quisquis.

SVMMARIVM.

1 *An legata, & hæreditates delatæ ei qui crimen lęsæ maiestatis commisit fisco obueniant.*
2 *Quando aliquis non est incapax sed indignus, tunc fiscus aufert.*

QVAESTIO XIIII.

1 QVarto decimo quæro. an legata & hęreditates delatę, & relicta ei qui crimen lęsę maiestatis commisit, fisco obueniat, siue ad hęredes trāseant, vel ab intestato venientibus remaneāt? Dicas quod fisco nullatenus obueniunt: Nam quando aliquis est incapax hęrediratis vel legati, tunc fiscus non aufert tanquam ab indigno, Sed id remanet penes venientes ab intestato. l. si quis mihi bona. §. si quis plane, ff. de acquirend. hæredit. & ita tenent Iaco. de Aren. Cy. Barto. Ang. Paul. de Cast. Bald. Fulgo. & alij, in l. j. C. de hæred. institu. & probāt in l. si metallum. ff. de his quæ pro non scri. habentur, & in l. in metallum. ff. de iure fisc. Bal. in l. 1. C. de secun. nup. vbi post Petr. dixit, q quando quis non potest capere non est locus fisco, sed illud efficitur pro nō scripto, & ideo remanet alijs ab intestato succedentibus. idem voluit Bar. in l. si deportati. ff. de le. 3. hoc idē tenuit Marian. Soc. consi. 22. versic. verum prædictis. colum. 4. in j. volum. vbi dixit, hanc opinionem, maxime in hareditate quæ ab intestato defertur, tenuisse Iac. Butri. in d. l. 1. C. de hær. inst. alle. etiam quod no. gl. in §. legati. insti. de lega. & in l. si qs, mihi bona, §. si quis. ff. de acquiren. hæredi. ad idem Ioan. de
2 Imo. in l. si seruus eius, eod. ti. †Secus tamen dicendum quando aliquis non esset incapax, sed indignus, tunc enim aufert fiscus tanquam ab indigno. vt ff. de inoffi. testa. l. Papinianus, §. meminisse. & l. cum talibus. §. fin. ff. de his quibus vt indig. & hanc opi. tenuit etiam Bal. in d. l. si quis, colum. fi. versic. tertio dicitur hic.

SVMMARIVM.

1 *Legitima detrahenda per condemnatum crimine læsæ maiestatis grauatum restituere hæreditatem si sine filiis decederet, cui applicabitur.*

QVAESTIO XV.

QVinto decimo quæro. fuit aliquis condemnatus pro crimine læsę maiestatis, & eius bona publicata, verum cum ille esset grauatus restituere hęreditatem in euentum quod sine filiis decederet, cui
1 †legitima ex dictis bonis detrahenda ad ipsum condemnatū spectans, applicabitur? Dicas quod fisco, ita dicit Bal. in cōsi. 8. in 4. vol. pro quo facit tex. in l. quisquis, in prin. C. ad l. iul. maiest. vbi dicitur, quod bona omnia damnati pro dicto crimine fiscus capit.

SVMMARIVM.

1 *Primogenito condemnato de crimine lęsæ maiestatis, quid post patris obitum in feudo successit, cui applicabitur eius feudum.*

QVAESTIO XVI.

1 SExto decimo quæro. Primogenitus qui post partis obitum in feudo successit, si in crimen lęsę maiestatis incidat contra Dominum, an feudum deueniat in Dominū feudi vel in fiscum, siue in eius fratrem secundogenitum? Matth. Afflic. in c. j. in §. Pterea si vasallus. in versi. gl. tertia. num. 81. in ti. quę fuit prima cau. bene. amit. vbi dicit, quod si feudum est paternum acquisitum per antecessores illius primogeniti, & secundogeniti, P se ipsis & eorum descendentibus, & sic est paternum, non autem hęreditarium, sed peruenit in descendentes ex pacto & pro-

Digitized by Google

prouidentia. Et tunc crimen primogeniti non habet nocere secundogenito. Eo enim casu secundogenitus non succedit primogenito, sed illi a quo radicem habuit ipsum feudum. Primogenitus namque per delictum commissum in dominū feudum alienare non potest in præiudicium agnatorum, vt in cap. si vasallus culpam, in titu. si de feudo fuerit controuersia. Et ideo in casu prædicto frater secundogenitus fiscum excludit, idem tenuit Andr. de Iser. ibidem siue iure Francorum, siue iure Longobardorum viuatur. Fallit primo prædicta conclusio, quando feudum esset cōcessum alicui & eius filijs primogenitis successiue fututis. Eo enim casu, si primogenitus crimen lęsæ maiestatis committat, secundogenitus non succedet in feudo, quia non est primogenitus primi acquirētis, nec fratris delictum committentis, sed fiscus succedet, quia considerata forma inuestituræ nullus supereſt Agnatus qui succedere possit, ita voluit Matthæ. de Afflict. in d. capitu. j. in §. præterea si vasallus. nume. 84. Secundo fallit in feudo nouo, in quo fiscus, non secundogenitus succedit, ita voluit Andr. de Isern. quem sequitur Matth. prædictus loco prędallegato numero 87.

SVMMARIVM.

1 *Si vnus ex duobus fratribus qui inter se feudum diuiserunt cōmittat crimen læsæ maiestatis cui eius portio deueniat?*

QVAESTIO XVII.

1 DEcimo septimo quæro, duo fratres diuiserunt feudum paternum, in quo iure Longobardorum vel communi iure feudorum siue Romano viuebatur, si eorum vnus crimen lęsæ maiestatis in Dominum suum, a quo feudum recognoscebat cō miserit, an illius pars Domino feudi, & sic fisco vel alteri fratri applicetur? Dicas, quod portionem prædicti feudi alter frater per ius accrescendi consequetur, ita voluit And. de Iser. in c. j. §. fina. in titu. quæ fuit prima causa benef. amitt. & ibidem Matth. de Afflict. colum. fin. nu. 31. & idem Matth. in c. j. §. sed & res. in titu. per quos fiat inuesti. & in c. j. de duobus frat. a capit. inuesti.

SVMMARIVM.

1 *Damnato filio de crimine læsæ maiestatis, mortuo postea eius patre, an fiscus eius legitimam capiat?*
2 *Bona postea quæsita non veniunt in confiscatione bonorum.*

QVAESTIO XVIII.

1 DEcimo octauo quęro, vidimus supra q. 9. an damnato filio de crimine læsæ maiestatis fiscus cogere possit patrem ad exhibendam legitimā eius, quid si viuo patre filius dictum crimen committat, demum condemnato filio pater moriatur, an fiscus capiet legitimam ipsi filio debitam in bonis patris? Et videtur dicēdum quod sic, quia mortuo patre legitima filio debetur, vt probatur, & not. in Auth. si qua. C. de sacrosanct. eccles. & l. Deo nobis §. hoc etiam. C. de episcop. & cleric. Contrariam tamē partem veriorem esse testatur Specu. in ti. de execut. sentent. in §. sequitur videre in quibus, in versicul. quid si filiusfamilias. & versi. quidam tamen dicunt quod legitima. vbi dixit, quod si filius delinquit viuo patre etiam post obitum patris legitima ad curiam non peruenit. hanc etiam opi. tenuit Martin. Laudē. in tract. suo de fisco. q. 6. †facit, quia in confiscatione bonorum non veniunt bona postea quæsita, nec legata, quorum dies non cessit. gl. in l. nam ad ea, ff. de condi. & demonstratio. Bald. in l. 3. de priuileg. fisc. Mart. de Laud. in tracta. suo de fisc. q. 10. Bal. cons. 257. quæritur vtrum, in 3. volu. faciunt quæ dixi supra q. 9. proxima præcedente. & est ratio, quia filius viuo patre deliquit, quo viuente nullam habet legitimā, vt in auth. de hæred. & falcid. §. si quis autem non implens. Docto. in l. si qua pœna. vbi Cy. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. Comprobatur prædicta conclusio etiam ea ratione, quia in confiscatione bonorum non veniunt bona futura, vt dixi supra q. 7. proxima præcedente, faciunt etiam dicta supra quæst. 8. proxima præcedente.

SVMMARIVM.

Vsufructuario de crimine læsæ maiestatis ab vsufructus in fiscum deueniat.

2 *Pater qui crimen læsæ maiestatis committit, ius patriæ potestatis amittit.*

QVAESTIO XIX.

1 DEcimo nono quęro, si vsufructuarius incidat in crimen læsæ maiestatis & condemnetur, an vsusfructus in fiscum deueniant? Bal. mouet hanc quæstionem generaliter in damnato cum confiscatione bonorum, in l. 1. C. de bon. liber. & tenet, quod non per tex. in l. corruptionem. C. de vsufruct. Contrarium tenuit Bar. in l. si quis in tantam. C. vnde vi. vbi dixit, quod vsusfructus publicabitur per tex. in l. vsufructu. ff. solu. matrim. idem tenuit Ange. in Leorū. ff. de dam. infect. vbi dixi, quod talis cōmoditas publicabitur, durante vita condemnati, per tex. in l. vectigali. C. de pignor. In hac materia distingue, quod aut quærimus, vt reo mortuo vsusfructus, qui erat penes eū, in fiscum deuenire debeat vigore confiscationis factæ de eius bonis, & dicendū ꝙ nō, & isto casu procedat opi. Bal. in d. l. j. C. de bo. libe. Aut quærimus, an reo viuente eius bonis publicatis vsusfructus, q̄ erat apud eū, in fiscū deueniat, & hoc secūdo casu distingue, quod aut reus erat vsufructuarius ex dispositione hoīs, aut ex dispositione legis. Si ex dispositione hoīs, vt puta quia relictus fuerat vsusfructus vel ab aliquo donatus, & isto casu publicatis eius bonis etiam dicta commoditas vtendi & fruendi publicata cēsetur, & ita procedant dicta Bar. in d. l. si quis in tantam. & Ange. in d. l. eorū. Aut condemnatus vsumfructū habebat ex legis dispositione, ut pater qui propter Patriam potestatem vsumfructum habet in bonis filij, & isto casu dicendum est, quod aut pater vsumfructum filio remiserat, iuxta formam l. cū oporteat. §. finautem. C. de bon. quæ liber. & hoc casu fiscus nil petere poterit, sicuti nec petere possent hæredes condēnati, quorum loco fiscus succedit, l. 3. C. ad le. iul. de ui. Si vero pater vsūfructum filio non remisisset, & tali casu, aut bannitus cum publicatione nō perdit patriam potestatem, & eo casu ipsa cōmoditas vtēdi & fruendi, & transibit in fiscum iuribus supra deductis. Aut perdit patriam potestatem, & tunc eatenus vsusfructus ad fiscum transibit quatenus remanet penes patrem cum filius patriam exit potestatem, videlicet dimidia, vt in l. cum oporteat, §. cum autem. prędictam distinctionem facit Nellus in tract. suo bannit. in prima parte secundi tempor. q.
2 27. †constat autem, quod pater qui crimen lęsę maiestatis cōmisit ius patrię potestatis amplius non retinet, cum omnia q̄ iuris ciuilis sunt, statim amittat secuta condemnatione prędicta tim cum ab imperatore vel papa bannitur vel ab eorū repræsentantib. vt per Ang. in l. si cum dotē. §. si pater. ff. so. ma. Mar. de Laud. in tract. de crimine læs. mai. q. 54. Nellus in trac. bāni. in j. par. secundi tempor. q. 4. ver. Præterea pone. & secundum distinctionem prędictam puto dicendum etiam in damnato pro crimine lęsę maiestatis, cuius bona ad fiscum translata sunt vigore confiscationis.

SVMMARIVM.

1 *Filius qui comisit crimen læsæ maiestatis, si ad gratiam restituatur an feudum recuperet.*
2 *Restituere damnatum capite in integrum est de reseruatis principi.*
3 *Soli principi spectat recipere ad gratiam eius eius offensores. Idem in restitutionem bonorum damnato.*
p4 *Restitutio non tollit ius tertio qnæsitum.*

QVAESTIO XX.

1 VIgesimo quæritur, supra q. 16. proxima præced. vidimus, qualiter feudum amittitur commisso crimine lęsę maiestatis per filium, quid si filius ad gratiam restituitur, an feudum recuperet? Matth. de Afflict. mouet hanc quęstionem, in capitu. j. §. pręterea si vasallus. in ver. glo. 3. numero 90. in titu. quę fuit prima causa benefic. amittē di. & ibi distinguendo dicit, quod aut filius fuit in integrum restitutus patre viuente, vel eo mortuo, si patre viuente, eo casu, quia tempore mortis patris reperitur habilis mediante restitutione & indulgentia, succedet in feudo quod pater tenebat ac si nunquam inhabilis fuisset. argumen. tex. in l. imperialis, C. de nup. & l. quod ita. ff. de ędil. edict. & hoc procedere asserit quando a rege est restitutus, secus si ab inferiore, vt puta ab eius officiali, nam eo casu non habetur ac si nunquam fuisset inhabilis secundum Andr. de Iser. in d. §. prętera si va-
2 sallus. †Facit, quia restituere damnatum capite in integrum, est de reseruatis principi, l. si quis filio ex hæredato. §. penul. ff. de iniust. rup. & irrit. fact. test. & l. diui. in fin. princip. ff. de pœn.
3 †Et soli principi spectat recipere eos qui eum offenderunt ad plenitudinem suę gratię, vt est tex. in titu. de pace Constan.

in

Digitized by Google

in princ. in vsibus feudorum. & pariter ad solum principem pertinet restituere bona damnato. l. 2. C. de sent. pas. Secundo vero casu quando filius restituitur post obitum patris, & iam secundogenitus feudum ex patris morte habuerat, & isto casu dicas restitutionem huiusmodi secundogenito non præiudicare, vt voluit Andr. de Iser. in d. §. præterea si vasallus. argumen. tex. in l. si post mortem §. fin. ff. de contratab. & l. sicut. C. loca. †Et quod restitutio talis non tollat ius quæsitum tertio, facit tex. in cap. quamuis. de rescrip. lib. 6. Egid. Bellem. Decis. dccxliiij. his suppositis. & idem Decis. dccxliij. conclusio patet. & l. fin. C de sent. pass. Bar. in l. Gallus. in §. & quid si tantum. columna penultima, ff. de libe. & posthum. & ibi Ias. nume. 63. & Gallhaula. nu. 58. cum seq. & per Pari. consi. 69. num. 165. in 3. volum.

4

SVMMARIVM.

1 *Primogenitus habens feudum crimen læsæ maiestatis commisit, propter quod illud amisit, & ipse ac eius filii facti sunt incapaces, ideo feudum ad secundogenitum deuenit, si filius primogeniti restituatur, an feudū ad eum transeat.*

QVAESTIO XXI.

1 VIgesimo primo quæro, primogenit° feudum tenens crimen læsæ maiestatis commisit, propter quod feudum amisit, ipse & eius filii sunt effecti incapaces, & ideo feudum ad secundogenitum transiuit, si filius primogeniti per principem restituatur, contra quem crimen prædictum commissum est, an mortuo patre dictum feudum ad filium rei dicti criminis restitutum transeat, vel remanere debeat apud fratrem damnati secundogenitum? Matthęus de Afflictis mouet hanc quæstionem. in capitulo primo. §. præterea si vasallus. in versiculo glossa. tertia, numero nonagesimoquinto, in tit. quæ fuit prima causa beneficij amittendi. & ibi dicit, quod feudum remanebit penes secundogenitum exclūso filio primogeniti, & rationem assignat, quia filius primogeniti nunquā feudum habuit, & ideo restitutio sibi non dat quod nunquā habuit. cū priuatio habitum præsupponat, vulgata lege decem. ff. de verborum obligationibus. Hoc tamen sane intelligendum dicit, nisi aliter sonarent verba restitutionis, quo casu esset exequenda & obseruanda forma, & tenor restitutionis.

SVMMARIVM.

1 *Restituto primogenito qui erat damnatus de crimine læsæ maiestatis, an filius ei natus post delictum commissum restitutus intelligatur.*
2 *Testamentum filii familias postea a patre emancipati non reconualescit.*
3 *Filii nati ex concubina per subsequens matrimonium legitimi efficiuntur, matrimonio intermedio non obstante.*
4 *In annexo idem iuris est quod in principali*
5 *Restitutio sui natura omnia reponit in pristinum statum.*
6 *Restitutio æquiparatur fictioni postliminii.*
7 *Restituto principali est restitutus damnatus in illius consequentiam, & nume. 8.*
9 *Restitutio purgat omnem maculam.*

QVAESTIO XXII.

1 VIgesimo secundo quæro, filius primogenitus crimen læsæ maiestatis commisit, qui feudum paternum tenebat, deinde sibi filius natus est, quo casu ipse primogenitus & omnis eius descendentia ad ipsum feudum inhabilis est, & feudum ipsum deuoluitur ad fratrē secundogenitum, si primogenitus est restitutus a principe cōtra quem tale delictum commiserat, & ad illius gratiā sit receptus, non est dubium, quod feudum recuperat, secundum Andr. de Iser. in capitul. 3. de vasall. decrep. ætat. sed mortuo primogenito restituto feudum ipsum deueniat ad filium ipsius primogeniti, vel ad fratrem restituti secundogenitum? Hanc quæstionem ponit Matth. de Afflict. in capitu. 1. §. præterea si vasallus. in versi. glo. 3. colum. pen. in fin. & colum. vlt. in prin. in ti. quæ fuit prima causa benefi. amitten. ubi dixit q̄ hanc quæstionem nemo tangit, & quod filius primogeniti, non succedat in d. feudo. adducit rationem, quia ipse nūquā fuit habilis, cum non habuerit legitimum principium, ex quo tempore eius natiuitatis propter patris delictum reperiebatur inhabilis. comprobo hoc fundamentum ex tex. in l. quisquis, in §. filij vero. C. ad legem Iuliam maiestatis, & ibi not. Doctor. quod inhab. litis filiorum, (de qua ibi) trahitur etiam ad filios natos post commissum delictum, & licet pater restituatur, dicit filium non restitui. alleg. in argum. illud,
2 †quod si filiusfamilias testamentum fecerit, & postea emancipetur a patre, dictum testamentum non reconualescit, cū legitimum principium non habuerit. l. j. §. si filius. ff. de leg. tertio. secundum Bal. in l. seruus. C. de lega. Sed si ante crimen esset natus, ex quo habuit legitimum initium, feudum ad ipsum transibit patruo excluso, quia cessante impedimento finis ad principium trahitur, & econtra, non considerato me-
3 dio, vt dicit notari in l. si ff. de Reg. Caton. †facit vltra allegata per eum quod no. Abb. in c. tanta. extra qui fil. sint legiti. col. 1. vbi dixit, quod si quis solutus filios habuit ex cōcubina, demum in vxorem aliā accipiat, & moriatur postmodū vxor, si tali mortua vxore redeat ad concubinam, & illam in vxorem accipiat, filij nati in primo concubinatu, non obstante primo matrimonio intermedio, per subsequens matrimonium legitimantur. Istis tamen non obstantibus contrarium decidit quod immo patre restituto tali casu eius filius qui propter se erat effectus inhabilis restitutus censetur, quia nihil tā naturale quam eodem vinculo quid dissoluatur quo ligatū erat. l. nihil tam naturale. ff. de regul. iuris. filius autem propter patrē erat ligatus. Ergo eo dissoluto, dissolutus est filius,
4 †quia idem iuris est in annexo quod in principali, iuxta no. in c. translato. de const. & c. quanto, de iudic. Istam opinionē, quam puto veram comprobo, infrascriptis fundamentis.
5 †Primo, quia restitutio sui natura omnia reponit in pristinū statum. l. 2. §. final. ibi, restituere autem videtur. ff. ne quid in loc. public. l. videamus. §. in Fauiana. ff. de vsur. vbi habetur, q̄ actus restitutus pro non facto habetur, facit text. in l. 1. in fin. C. de senten. pass. & tex. in l. restituere. ff. de verbo. signific. vio.
6 l. 2. ff. de natal. restituend. †Secundo, quia restitutio equiparatur fictioni postliminij, & trahitur retro, & perinde habetur ac si nunquam felonia commissa fuisset l. si quis filio exhęredato. §. penul. ff. de inius. rup. & irri. testam. Et quod restitutio retrotrahatur, tenuit Ang. & Ioā de Imo. in l. si alienum, §. in extraneis, ff. de hæred inst. operabitur ergo restitutio facta patri per principem, quod sit ac si pater nunquam damnatus fuisset, sed si nunquam pater damnatus fuisset, vtique filius esset capax feudi, & secūdogenitus eius patruū excluderet: er-
7 go idem erit in casu nostro stante dicta restitutione. † Tertio facit, quia restituto principaliter damnato restituitur is qui
8 in consequentiam eius dānatus fuit. l. fi. ff. de sent. pass. †Quarto facit notabilis doctrina Salycet. in l. castitati colum. 1. C. ad leg. iul. de adult. vbi notabiliter dixit, quod cum restitutio reponat omnia in pristinum statum trahitur etiā ad illas personas quæ in consequentiam cum principali damnatæ sunt, facit tex. in l. si debitor. C. de sen. pass. Quinto adduco illud, q̄ commu. concludunt Doctor. quod tex. in d. l. quisquis. in §. filij vero, vbi statuitur, quod patre committente crimen læsæ maiestatis filij puniantur ex patris delicto, continet odium irrationabile, vt dicunt ibi Docto. & est ratio, quia cum nihil ipsi deliquerint cōtra iuris regulas ex rigoro sitate leg. illius in odium patris puniuntur. Restitutio igitur de patre facta etiā eis proderit, quia ipsi accessorie ad patrem sine eorū delicto puniti erant. sublato etenim principali accessorium corruit.
9 Ad idem facit, quod dixit Bal. in l. imperialis. §. j. C. de nup. vbi per illum tex. voluit, q̄ restitutio purget omnem maculā, ex eo quod omnia reponit in pristinum statum.

SVMMARIVM.

1 *An committens crimen læsæ maiestatis statim amittat administrationem bonorum suorum.*
2 *Committens crimen læsæ maiestatis, antequā accusetur, statim administratio bonorum suorum ei interdicitur.*

QVAESTIO XXIII.

VIgesimotertio quæro, an is q̄ crimen læsæ maiestatis commisit, statim perdat administrationē
1 †bonorum suorum? In ista q. Dyn. in l. imperator. ff. de iur. fis. dixit quod non. Contrariam partem tenuit Bar. ibi, reprobata opinione Dyn. per tex. in l. penulti. & fi. & ibi gl. C. ad leg. iul. maiest. & l. iudiciorum. & ibi glo. ff. de pub. iud. & l. quæsitum, ff. qui & a quibus. no. Bar. in l. post contractum, ff. de dona. & ibidem Io. de Imo. & Cy. in l. fina. C. ad l. iul. maie. Marian. Soc. consi. 22. colum. 3. versiculo tertio probatur, in
2 1. volum. Et scias, †quod committenti crimen læsę maiestatis statim quod tale delictum commisit, etiam antequam accusetur, administratio bonorum suorum sibi interdicitur, vt dixit Odofred. in l. eorum patrimonia, colum 2. nume. 7. de iure fis. C. lib x. & pro hoc est bonus tex. in d. l. fi. ibi, ex quo quis tale crimen contraxit, C. ad legem iul. maiestat. ad idem est tex.

Digitized by Google

tex.apertus in d.l.quiſquis in §.emancipationes,ibi, quo primum memorati de ineunda factione ac ſocietate cogitarũt. C.ad leg.iul.maieſt.

SVMMARIVM.

1 *Alienationes factæ poſt crimen commiſſum ſunt nullæ.*
2 *Quid de alienatione bona fide facta.*
3 *Iniuſta ignorantia habetur pro ſcientia.*
4 *Hæretici contracto crimine hæreſis,an poſsint alienare quicquam de eorum bonis.*
5 *Fiſcus caſu quo reuocetur alienatio,an teneatur emptori prętium reſtituere.*
6 *Donatio facta a reo criminis læſę maiestatis an validetur ſequuta reſtitutione.*
7 *Is cuius bona confiſcata fuere,ſi reſtituatur ſatisfacere tenetur creditoribus antiquis.*

QVAESTIO XXIIII.

VIgeſimo quarto quæro, an alienationis factæ per eum qui crimen læſæ maieſtatis commiſit,poſt perpetratum delictum etiam
1 ante accuſationem ſint nullæ? Et dicas†quod ſic per text.ad hoc expreſſum in l.quiſquis §.emancipationes. C. ad leg.iul. maieſta.ad idem eſt tex.in l.fi.eod.ti.& l.quæſitum.ff.qui, & a quibus.Quinimo alienatio facta poſt contractum crimen lęſæ maieſtatis,licet reus moriatur antequam condemnetur,ſi contingat poſt illius obitum de crimine quæri,imperfecta alienatio declaratur,ſi ipſum tale crimen commiſiſſe conſtiterit,vt dixit Iacob.de Aren.in l.poſt contractum, ff.de donat.
2 †Sed quid dicemus de alienatione facta alicui bona fide recipienti,an valeat?Videtur dicendum talem alienationem valere, quia bonæfidei emptor damno affici non debet.l.qui a debitore,ff.de his quæ in fraudem credit.l.ſenatus.ff.ad Sylla. hanc quæſtionem mouet Iacob.de Are.in l.meminiſſe. C.ad legem iuliam maieſta.vt ibidem refert Dyn.& diſtinguit, qđ aut alienatio eſt facta titulo lucratiuo,aut titulo oneroſo,vt lucratiuo,vt puta cauſa dotis.primo caſu, quando alienatio eſt facta titulo lucratiuo,dicit alienationem reuocari,vt ff.de dona.l donationes.§.vlt.& d.l.meminiſſe.Secundo vero caſu aut alienatio eſt facta ſcienti,aut ignoranti,ſi ſcienti, reuocatur,vt l.chirographis.§.fin.ff.de adminiſtratio.tutorum.& d.l. qui a debitore,ſi vero eſt facta ignoranti, aut iuſta eſt ignorãtia,& tunc non reuocatur.d.l.qui a debitore.†Aut iniuſta ſit
3 & eo caſu reuocatur,quia iniuſta ignorãtia habetur pro ſciẽtia,vt d.l.chirographis.argum.tex.in l.2.§.ſed facti.ff.de iniur. & fact.ignoran.Tertio vero caſu quando iuſto titulo fit alienatio,vt puta cauſa dotis conſtituendæ,& tunc dicit quod locum habet.l.ſuperior.§.dotes,cum determinatione l.ſi funda tor.§.1.ff.de his quæ in fraud.credit.& cum iſta diſtinct. Iaco. de Aren.pertranſit Cy.in d.l.meminiſſe.& Ange.licet neque de Cyn.mentionem faciat.voluit tamen quod etiam alienatio facta ex cauſa dotis reuocetur,per tex.in d.l.quiſquis, in §.emancipationes,C.ad leg.iul.maieſt.Salice.autem in l.ſi qs poſt.C.de bon.proſcrip.dixit,quod quando ſumus in caſu in quo ipſo facto bona confiſcantur,vt in crimine læſæ maieſtatis,tunc donatio vel alienatio non valeat tanquam facta de re non ſua,vt per eum ibidem colum.5.circa medium. & colum.penul.in verſi.ex præmiſſis igitur.vbi dixit,quod alienationes factæ poſt reatum quando bona ipſo facto ſunt publicata,ſiue adminiſtratio fuit a lege interdicta,vt in crimine lęſe maieſt.ſi ſunt voluntariæ,indiſtincte reuocantur & prohibitæ ſunt,neceſſariæ vero valent ſi interuenit bona fides eius qui ſoluit,& dicit Ange.in d.l.meminiſſe.in fin. prędicta eſſe
4 notanda ad hoc,†an hęretici contracto crimine hæreſis alienare poſſint quicquam de eorum bonis vendendo, donando,aut dotem conſtituendo,quia & ipſi ſunt rei criminis læſæ maieſta.in quibus dicit in omnibus dicendum,vt ſupra dictum eſt.†An autem fiſcus eo caſu,quo reuocatur alienatio,
5 teneatur emptori pretium reſtituere.vide Cy.in d.l.meminiſſe.in fi.†Sed an donatio facta ab eo qui crimen læſæ maieſtatis commiſit,quæ propterea nulla fuit,validetur ſequuta reſtitutione?Et videtur dicendum quod ſic,per tex.in l.fundum. ff.de fund.dotal.vbi dicitur,quod ſi maritus vendat fundum dotalem,etiam quod venditio nulla ſit,attamen,ſi poſtmodum maritus dotem lucretur, illa venditio confirmetur ex iure nouo ſuperueniente ipſi venditori.ad idem confert tex. in l.cum vir.ff.de vſucap.vbi habetur, idem eſſe in vendente
7 rem furtiuam.†facit ad hoc quod volunt Bal.Ange.Alexan. & alij in l.ſi marito.in prin.circa fin.ff.ſolut.matrimonio.vbi dicunt,quod is cuius bona confiſcata fuere,ſi reſtituatur, ſatisfacere tenetur creditoribus antiquis.Prędictis tamen nõ obſtantibus ſecus videtur dicendum in caſu noſtro.ad quod facit,quia,quod a principio non ſubſiſtit tractu temporis non conualeſcit.

SVMMARIVM.

1 *Committens crimen læſæ maieſtatis,an amittat dominium bonorum ſuorum ipſo iure,vel requiratur ſententia.*
2 *Rebellis ipſo iure amittit vtile dominium bonorum ſuorum.et committens crimen læſæ maieſtatis amittit ea quæ ſunt iuris ciuilis.*
3 *Vaſallus committens crimen lęſæ maieſtatis ipſo iure feudum amittit.*
4 *Concordia diuerſarum opinionum in dicto articulo; per Ioannem Igneum.*
5 *Approbatur opinio Bar.*
6 *Improbatur diſtinctio Ignei in articulo prædicto.*
7 *Opinio Bar. vt idolum adorari ſolet.*

QVAESTIO XXV.

1 VIgeſimo quinto quæro; an committens crimen lęſæ maieſt.amittat dominium bonorum ſuorum ipſo iure,vel requiratur ſentẽtia?Dyn.in l.Imperator.ff.de iure fiſc.per illũ text. dixit quod ipſo iure dominium dictorum bonorum in fiſcum tranſit,p tex.in l.fina.C.ad leg.iul.maieſt.& l.ex iudiciorum .ff.de accu. l.donationes,in l.fi.ff.de donat.ad idem eſt gl.in l.fi.C.de iure fiſc.lib.10.quæ dixit,quod in crimine læſæ maieſtatis bona in fiſcũ tranſmittuntur,licet reus viuens nec accuſatus nec condemnatus fuerit,idem ſentit gloſ.in l.ſi quis in tantam.verſi. ſuper quarto quęro.C.vnde vi.gl.in l.ex publicorum. ff.de accuſa.glo.in c.cum ſecundum.de hæretic.in 6.& hanc partem videtur ſentire Bar.in extrauaganti.qui ſunt rebelles.in verb.
2 rebellando.in verſic.item quæro quod de dominio,†vbi concludit,quod rebellis ipſo iure amittit vtile dominium bonorum ſuorum,cum ſit introductum de iure ciuili,nam ea quę iuris ciuilis ſunt amittit committens crimen læſæ maieſtatis, l.amiſſione.§.qui deficiunt,ff.de cap.dim.hanc etiam opinionem videtur ſenſiſſe Bal.in c.imperialem.§. callidis.de prohi
3 bit.feud.alienatio.per Federic.†vbi dixit quod vaſallus committens crimen lęſę maieſtatis,ipſo iure feudum amittit. idẽ Bal.in l.2.ver.ita in feu.C.de libe.& eorum liber. Andręas de Iſernia,in cap.j.in fi.in titu.de feu.ſine culpa non amit. idem in feudo dixit Are.in l.ſi quis poſt accu.ff.de teſtamen. Io.Andr.in c.Fœlicis.de pœ.in 6.& ibi Dom.& idem in capi.pro humani.§.fin.de homic.in 6.& idem tenuit Luc.de Penn.Toloſanus,in l.1.C de pet.bonorum ſubla.lib.10.& idem in l. cũ allegatis.C.de re mil.lib.12.hanc partem tenuit etiam Nicol. Boer.in ſuis deciſ.deciſ.277. nu.12.in 2.part.vbi dixit,quod in crimine hæreſis & læſæ maieſtatis ex die cõmiſſi crimis bona ſunt ipſo iure confiſcata, ſed illorum apprehenſio non fit per fiſcum niſi poſt latam ſententiam.

Contrariam partem, quod is, qui crimen lęſæ maieſtatis commiſit, ipſo iure non perdat dominium bonorum ſuorum,tenuit Barto.in d.l.imperator,ff.de iu.fiſc.colum.prima. circa fin. vbi dixit, quod in crimine hęreſis & lęſę maieſtatis quis non amittit dominium rerum ſuarum ipſo iure,ſed tantum bonorum ſuorum adminiſtrationem,per tex.in l.penul. & fina.C.ad legem iuliam maieſta.l.ex publicorum. ff. de accuſatio.l.auferre.§.in reatu,ff.de iur.fiſci. l.quęſitum.ff. qui & a quibus manu.liber.acci.idem tenuit Bar. in §.1.in auth.de ĩ ceſtis nupt.col. 2. & in l.ſi debitor, in fi.ff.quę in fraud.credit. & in l.poſt contract.ff.de don. hoc idem voluit Bal. ſibi contrarius,in l.vnica,C.ne ex delict.defunct.Cyn.& Iac.de Aren. in l.penul.C.ad leg.iul.maieſt.& Pau.de Caſt in d.l. poſt contractum.ff.de dona.& in l.qui a latronibus.vbi etiam Aret.et Imol.in §.1.ff.de teſtamen.& idem Are.in l.Pantonius.§. rei perduellionis.ff.de acquiren.hęred.& in l.ſi quis poſt accuſationem.ff.de teſtam. Rom.in l.eorum.in prin.ff.de dam. infe. & in d.l.poſt contractum,ff.de donatio. Ioan.Faber, in §.j.inſtitu.quib.aliena.licet.Ioan.de Plat.in d.l.eorum.C.de iure fi.
4 lib.10.†Hanc quęſtionem latiſſime arguendo ad partes examinat Ioan.Igneus Doc.vltramontanus,in rep.l.neceſſarios. §.non alias.ff.ad Syllan. vbi poſt multa num. 52. concludit prędictas opiniones contrarias hoc modo concordari poſſe videlicet, quod verum ſit, quod ipſo iure commiſſo crimine lęſę maieſtatis ſtatim reus amittat dominium bonorum ſuorum,& ita procedat prima opinio,ſed quod illorum poſſeſſione priuari non poſſit,donec p ſentẽtiam iudicis crimen commiſſum conſtiterit.nam ſequuta ſententia non dictorũ bonorum dominium, ſed illorum poſſeſſio per fiſcum vendicabitur,& a poſſeſſoribus auferetur,d.l.fi.C.ad legem iul.maieſt.

Digitized by Google

leſt. & d.l.quæſitum, ff. qui & a quibus manumiſ. liber. accipi. & l. res quæ. §. j. ff. de iure fiſc. ſententia enim lata, ſtatim appareret retro dominium fiſco competiiſſe. d.l.cum filius. §. fi. ff. de leg. 2. c. cum ſecundum, de hæretic. in vj. l. Papinianus. §. memi niſſe. ff. de inoffic. teſtam. licet enim quis bona ſua ipſo iure amittat, & illa fiſco quęrantur, non tamen poſſeſſio eorum ipſo iure fiſco acquiritur. Bar. in l. commiſſa. ff. de public. Mar
5 tin. de Laud. in tract. de fiſc. q. 53. †In iſta opinionum varietate, arbitror ſecundam opinionem, quod dominium ipſo iure bonorum rei criminis læſę maieſtatis ante ſententiam fiſco non quæratur, veriorem eſſe. Et propterea ſequor opinionem Bar. in d.l. imperator. & ſequacium. Et pro iſta opinione eſt tex. apertus, cui nō video reſponderi poſſe, in d.l. quæſitū, ff. qui & a quibus, vbi Paulus iuriſconſultus ita dixit, quæſitū eſt an is qui maieſtatis crimine reus eſt manumittere poſſit, quoniam ante damnationem Dominus eſt. & ſic ineuitabiliter probat dominium rerum & bonorum rei criminis læſæ maieſtatis ſtatim commiſſo crimine ipſo iure in fiſcum non tranſire, & iſtam partem tenuit etiam Laurentius Calcan. in conſi. 51. licet his quæ ſupra. colum. 2. in princ. verſicu. quia licet bona afficiantur. & in verſ. ad tollendum ergo, ad fin. ead. colum. & idem Calcan. in conſi. 66. viſis omnibus & ponde-
6 ratis. colum. 1. in princ. †Nec placet diſtinctio Ignei ſupra relata, quod prima opinio procedat quo ad dominium, ſecunda vero quo ad poſſeſſionem. Nam licet verum ſit, quod poſſeſſio ipſo iure in aliquem tranſire non poſſit, cum ſit quid facti, & requirat actualem apprehenſionem. l. cum hęredes, ff. de acqui. hæred. & ſic expectari debet ſententia pro ea apprehendenda, idem eſt in dominio quod ſtatim non tranſit commiſſo crimine, per tex. in d.l. quæſitum. Videtur propterea aliter dici poſſe videlicet, quod prima opinio procedat quantū ad bonorum ſuorum adminiſtrationem. Illam enim reus criminis læſæ maieſtatis ſtatim amittit commiſſo crimine, & ipſo iure, vt in l. quiſquis. §. emancipationes. C. ad legem iuliā maieſta. & dicta. l. quæſitum, & dixi ſupra quæſtio. 23. proxima præcedente. Secunda vero opinio Bart. & ſequacium procedat, quo ad dominium quod illud non tranſeat in fiſcum
7 niſi ſequuta ſententia, quæ tenenda eſt, †Bartol. enim opinio vt Idolum adorari ſolet, vt inquit Cuma. in auth. niſi breuiores. C. de ſent. ex peric. recitan. & hanc opinionem inuenio tenuiſſe etiam Iacob. d.l. poſt contractum. colum. ſecunda, in verſicu. Dominus Odofred. ff. de donation.

videtur dicendum quod ſic, ita ſentit Imo. in c. paſtoralis. col. 3. verſi. Et not. argumen. de ſenten. & reiudic. ſubdit tamē de hoc dicendum, vt in l. poſt contractum, ff. de donat. Tu dicas contrarium verius eſſe, quod immo debitor rei criminis læſę maie. ſi illi ſoluat etiam ante condemnationem non liberat. l. penult. C. ad legem iul. maieſta. & probatur in capi. ſœlicis. de pœn. in vj. ibi, nullus ei debita reddat. Secus eſt in aliis criminibus. vt in d.l. poſt contractum. ff. de donat. hanc opinionem tenuit etiam Matth. de Affict. in tit. quę ſint rega. in §. &
2 bona committentium. nu. 15. col. ij. in vſibus feudor. †Limita tamen concluſionem prędictam, vt procedat quādo quis ſolueret illi qui de crimine læſę maieſtatis erat accuſatus, inquiſitus, vel denunciatus, vel notorium erat ſiue publicum eum tale crimen commiſiſſe, ſecus ſi quis nō erat accuſatus, inquiſitus, vel denunciatus pro dicto crimine, immo erat occultū eum eſſe huiuſmodi criminis reum. Tunc enim ei ſoluens liberaretur, argumen. in l. Barbarius Philippus. ff. de offic. præſi.
3 †ad idem facit, quia ſoluens creditori putatiuo liberatur ac ſi ſolueret vero creditori, vt not. in c. nihil. de electio. & voluit Gaſp. de Peruſio, in tract. ſuo de reſerua. benef. in verſi. qui ſit effectus reſeruationis. verſic. quęro primo. Quod præſertim procedit quando quis ſolueret creditori putatiuo mandato iudicis, vt dixit Marc. Ant. Bauer. in tract. ſuo. de mora. in pri-
4 ma parte. †facit, quia debitor ſoluens mādato iudicis pleniſſimam liberationē conſequitur, vt no. in l. ait prætor. §. permittitur, ff. de minor. & habetur per Bar. in l. minor viginti quinque annis, e. ti. & per D. Carolum Ruin. præceptorem meum
5 in conſi. 151. viſis conſilijs. colum. 2. numero 3. †Quinimo ibidem num. 4. dicit, quod ex iuſta cauſa ſoluens putatiuo creditori etiam ſine iudice liberatur. l. j. §. ſi rem a ſeruo. ff. depo. & per Bar. & Alber. in l. vrbana. ff. de condi. indebit. Quinimo cum hoc ſit de ſpeciali iure, quod debitor ſoluens ei qui cōmiſit crimen læſæ maieſtatis non liberetur, vt eſt gl. in verbo, ſoluere, in d.l. fi. C. ad le. iul. maieſ. nam in alijs reis ſecus eſt. l. reo. ff. de ſolut. ideo ſane intelligi debet, quando debitor ſciebat, vel ſcire debebat, facultatem ſoluenti creditori ſublatam eſſe, nam aliàs ignorās, dummodo ignorantia non eſſet ſupina, liberaretur, argumen. eius quod dicitur de ſoluente procuratori reuocato. l. cum quis. ff. de ſolutio. ita dixit Salic. in l. meminiſſe, circa fin. C. ad leg. iul. maieſtatis.

SVMMARIVM.

1 *Reus criminis læſæ maieſtatis an pendente accuſatione alimentari debeat de bonis ſuis.*

QVAESTIO XXVI.

1 VIgeſimo ſexto quęro, vidimus ſupra quæſtio. 23. proxima præcedente, & etiam in proxima ſuperiori. q. quod ei, qui commiſit crimen læſæ maieſtatis eſt interdicta adminiſtratio bonorū ſuorum, An accuſatione pendente reus alienare debeat de bonis ſuis? Circa quod bī dicas, quod ſic. pro quo facit tex. in l. ait prætor. §. ſi fundus. ff. de iur. delib. Et ita voluit Albe. in l. fina. C. de ordi. cogni. & Marti. de Laud. in tract. ſuo de fiſc. quæſtio. 252. vbi dixit, pro hoc videndum bonum verbum Bar. in fiſco, in l. prætor. in prin. ff. de ſepulc. viola. Tu dicas, q Bart. in d.l. prętor, nil pœnitus de hoc dixit.

SVMMARIVM.

1 *Debitor illius qui commiſit crimen læſæ maieſtatis, ei ſoluendo an liberetur a debito.*
2 *Item quid dicendum de ſoluente nondum accuſato, inquiſito, vel denuntiato pro dicto crimine.*
3 *Soluens creditori putatiuo liberatur ac ſi ſoluiſſet vero creditori.*
4 *Debitor ſoluens mandato iudicis pleniſſimam liberationem conſequitur.*
5 *Debitor ex iuſta cauſa ſoluens putatiuo creditori, etiam ſine mandato iudicis, liberatur.*

QVAESTIO XXVII.

1 VIgeſimo ſeptimo quæro; an debitor illius, qui commiſit crimen læſę maieſtatis, ei ſoluēdo antęq̄ ſibi inhiberetur, a debito liberetur, ne poſtea a fiſco moleſtari poſſit? In hac quæſtione

SVMMARIVM.

1 *Accuſatus de crimine teſtari poteſt pendente accuſatione, & valebit eius teſtamentum.*
2 *Quid dicendum de reo criminis læſæ maieſtatis.*
3 *Ratio cur ſecus ſit in crimine lęſę maieſtatis.*
4 *Opinio authoris, an teſtamentum accuſati, inquiſiti, vel denuntiati, de dicto crimine valeat.*

QVAESTIO XXVIII.

1 VIgeſimo octauo quæro. regulatiter accuſatus de crimine teſtari poteſt pendente accuſatione, & valebit eius teſtamentum. l. qui a latronibus. §. fi. & l. ſi quis poſt accuſationem. ff. de teſta.
2 l. ex iudiciorum, ff. de accuſatio. †Quid dicendum erit de reo criminis lęſæ maieſtatis? Dicas in eo ſecus eſſe, quia inteſtabilis efficitur, vt dixit Specul. in titulo de inſtrument. editione. in §. compendioſe. verſiculo quarto. allegat textum in l. penultima. C. ad legem iuliam maieſtatis, idem dixit D. Hippol. Marſi. prędceptor meus in l. de minore, colum. 2. in prin. verſiculo item ille, qui committit, ff. de quęſtioni. vbi dixit hoc melius probari per textum in l. fi. C. ad legem iuliam maieſtatis. idem dixit Specul. at. in titulo de iudic. §. j in verſiculo. Eſt & alia petitio, circa fi. vbi ad hoc allegat textum in l. quiſquis. C. ad legem iuliam maieſtatis. idem voluit Cur. Iunior in cō filio c. præſupponitur in facto. columna vltima. in principio,
3 numero quinto. in 2. volum. †Cur autem diuerſum ſit in iſto crimine lęſæ maieſtatis, Dicas, quod in iſto crimine propter eius atrocitatem immediate eo commiſſo, committēs eſt priuatus adminiſtratione bonorum ſuorum vt vidimus ſupra, quęſt. 23. proxima præcedente, & habetur in l. quiſquis. in §. emancipationes. & in d.l. final. C. ad legem iuliam maieſtatis, & in c. ſi quis. 6. q. j. & hanc opinionem tenuit etiam Ioannes Igneus, in ſua diſputatione, an rex Franc. Imperator recog. numero 109. & Matthæ. de Afflictis in c. j. §. & bona committentium. in titulo quę ſint regalia. columna tertia. numero 31. in vſibus feudorum ad quod allegat textum in c. fœlicis. de
4 pœn. in 6. † Dicerem ego validitatem teſtamenti eius qui eſt accuſatus, denunciatus, vel inquiſitus, & teſtatus eſt accuſatione pendente pendere a futuro euentu, nam ſi condemnabitur de

Digitized by Google

bitur de tali crimine proculdubio testamentum non valebit, si autem absoluetur testamentum validum erit, quia accusatio suum non est sortita effectum, cum secundum iuris regulam, non præstat impedimentum quod de iure non sortitur effectum. cap. non præstat. de regulis iur. in 6. cap. si verum. 31. quæst. 2. l. si dari stipuler. ff. de verbo. oblig. cap. congregato. de electio.

SVMMARIVM.

1 *An reus criminis læsæ maiestatis gaudeat beneficio præscriptionis.*
2 *Committens crimen læsæ maiestatis priuatur omnibus his, quæ introducta sunt de iure ciuili.*
3 *Item priuatur beneficio consuetudinis, qua cæteri gaudent.*

QVAESTIO XXIX.

VIgesimo nono quæro; an committens crimen læsæ maiestatis gaudeat beneficio præscriptionis? in hac quæstio. Matthæ. de Afflict. in cap. 1. in §. & bona committentium. colum. 3. num. 33. in ti. quæ sint regal. in vsibus feudorum. dixit, quod committens crimen læsæ maiestatis in regno vigore constitutionis illius regni, quæ incipit bona proditorum, non gaudet ipse nec eius filij præscriptionis beneficio. † Tu dicas, quod idē
2 erit in aliis locis. nam committens tale crimen priuatur omnibus his quæ introducta sunt de iure ciuili, vt per Bar. in extrauagan qui sint rebel. in verb. rebellando, versicu. quæro qd de dominio num. 17. Et in versi. ex prædictis. nume. 21. præscriptio autem est de iure ciuili introducta propter bonū publicum. l. 1. & 3. ff. de vsucapio. Azo in summa. ff. de vsucapi. pro emptor. circa princip. Franc Balb. in tract. de præscr. par. 1. col. 6. in prin. versi. 4. principaliter quæro.

3 †Item priuatur committens crimen læsæ maiestatis beneficio consuetudinis qua cæteri gaudent. ita voluit Matthæ. de Afflic. in d. c. 1. in d. §. & bona committētium. nu. 24. in ti. quæ sint reg idem de Rebelle dixit Bal. in extrauag. de pace Const. in versi. habet. & idem voluit Mar. de laud. in trac. de crim. læsę maiesta. q. 29.

SVMMARIVM.

1 *Clericus committens crimen læsæ maiestatis contra principem vel regem, an priuari possit beneficiis ecclesiasticis.*
2 *Clericus pro magna culpa beneficio ecclesiastico priuari potest.*
3 *Pœna priuationis beneficiorum nunquam locum habet, nisi vbi lex vel Canon hoc dicit.*
4 *Clericus committens crimen læsæ maiestatis contra papam siue Cardinalem prouinciam gubernantem beneficiis priuatur.*

QVAESTIO XXX.

1 IRigesimo quæro, an clericus committens crimen læsæ maiestatis contra principem seu regem priuari possit beneficiis ecclesiasticis quæ obtinet? In ista quæstione distinguendum puto, quod aut clericus committit crimen læsę maiestatis cōtra regem recognoscentem suum regnum in feudum a papa, aut contra alium principem non recognoscentem statum suum in feudum a papa. Primo casu dicerem clericum a suo iudice ecclesiastico priuari debere beneficijs, ita dixit Matthæ. de Afflict. in cap. primo, in §. & bona committentium. colum. 9. nume. 114. allegat ad hoc tex. in cap. primo regum. vbi, dicitur quod si peccauerit vir in virum placari ei potest Dominus: si autem vir in Dominum peccauerit, quis orabit pro eo? quasi dicat nullus. Videtur enim delictum in ecclesia commissum cum in talem regem committitur, qui ab ecclesia regnum habet. Illa namque suum defendere feudatarium tenetur. subdens idem Matthęus, quod talis clericus, qui contra Cardinalem rebellionis crimen commisit, vt in cap. fœlicis. de pœni. in 6. dicit enim magnam fore culpam esse contra Dominum temporalem quem ecclesia defendit. † Pro magna autem culpa clericus beneficio priuari potest. 16. q. 1. ca. inuentum. & ibi gl. Inno. in c. ex tuarum. de purga. can. Hanc etiam opinionem, quod clericus qui commisit crimen læsæ maiest. tis contra regem recognoscentem suum regnum in feudum ab ecclesia (vt est Rex Neapolis & Rex Siciliæ) beneficijs ecclesiasticis priuetur, tenuit idem Matth. de Affl. in consti. Reg. lib. 1. in tit. vbi cler. pro malefic. debeat conueniri. nu. 3. 4. 5. & 6. Aut clericus commisit tale crimen contra alium principē & fuit condemnatus cum confiscatione bonorum, & dicas q tali casu beneficiis non priuatur. & hoc sentit idem Matth. loco proxime allegato, vbi dicit secus esse, quando alio modo quam contra Regem vel imperatorem clericus crimē læsæ maiestatis committeret, faciunt plura quæ adducit Lasin consi. 86. in causa R. D. Gentilis. colum. 2. in versi. Nam pœna priuationis. in 3. vol. vbi consuluit pro R. D. Gentile Balliono
3 tunc Episcopo Vrbeuetano. † & ibi dicit, quod pœna priuationis beneficiorum nunquam locum habet nisi vbi lex vel Canon hoc dicit. Ad quod facit tex. in §. cum igitur. in verbo, nec quælibet lex, in authen. de non eligen. secund. nubēt. Bal. in authent. ex testamento, C. de secun. nupt. glos. & ibi Docto. in c. fi. de iure patr. Curtius Iunior in authen. non licet. nu. 25. C. de liber. præterit. Et prędictam cōclusionem intellige, quādo condemnatio a laico fieret, ita dixit Collectar. in ca. in quibusdam. versi. sed quid erit de beneficiis extra de pœ. quia nil ad Imperatorem de bonis ecclesiæ, vt dixit ibi glos. ad idem tex. optimus in clementi. pastoralis, de re iudicat. & ideo dixit idem Matth. in dict. §. & bona committentium. numero 114. supra allegato, quod nunquam vidit clericum beneficio priuari propter rebellionem commissam in principem secularem.

4 †Quando vero clericus commisisset crimen læsę maiestatis contra papam, siue cōtra Cardinalem prouinciam gubernantem, tunc nō est dubium quod ob tale crimen beneficiis priuabitur. facit tex. in d. c. fœlicis. de pœ. in 6.

SVMMARIVM.

1 *Qui crimen læsæ maiestatis commisit, an succedere possit alicui ex testamento, vel ab intestato.*
2 *Hæreditas est de iure ciuili.*
3 *Committens crimen læsæ maiestatis priuatur omnibus quæ iuris ciuilis sunt.*

QVAESTIO XXXI.

1 TRigesimo primo quæro, an is qui crimē læsæ maiestatis commisit, possit ex testamento vel ab intestato alicui succedere? Dicendum breuiter quod non. l. prima. ff. de hęredibus instituen. l. quisquis. C. ad leg. iul. maiest. si enim filij eius ob delictum paternum incapaces fiāt hęreditatis, & successionum etiam extraneorum, vt in dicta l. quisquis. §. filij vero. A fortiori idē erit in patre reo dicti crimi nis. auth. multo magis. C. de sac. sanct. eccl. & ita tenuit etiam Francis. Lucan. in tract. suo, de priuileg. fis. in 2. par. prin. in ver
2 sic. vigesimus casus. num. 20. †Est enim hęreditas de iure ciuili. l. obuenire hęreditatem. ff. de verb. sign. l. tutelas. ff. de ca. diminutio. c. ius quiritum. j. distinct. l. 2. ff. de acqui. hęr. & habet per gl. ius quiritum, quę dicit hoc esse verū, siue hęreditas ab
3 intestato siue ex testamēto obueniat. †Et cōmittens crimen læsæ maiestatis priuatur omnib. quę iuris ciuilis sunt, de quo supra q. 29. proxima prędecedenti satis dixi.

SVMMARIVM.

1 *Reo criminis læsæ maiestatis defuncto an aliquæ pœnæ contra eum locum habeant?*
2 *Regulariter quæcunque crimina morte cum pœna extinguuntur.*

QVAESTIO XXXII.

1 TRigesimo secundo quæro: vidimus hucusque de pęnis reorum criminis lęsę maiestatis quę ipsis viuentibus infliguntur: Nunc vidēdū an ipsis mortuis aliquibus pœnis locus fit? Et videtur dicendū
2 q non, †quia regulariter quæcunque crimina cū pœna, morte extinguntur. l. 1. & 2. C. si reus, vel accu. mor. fuerit, secus tamen esse dicas in crimine læsæ maiestatis, quod morte rei nō extinguitur. de quo 5. q. 19. in rubric. qualiter in crimine lęsę maiestatis procedatur. Quia in isto crimine etiam reo mortuo damnatur eius memoria, & bona ipsius fisco applicātur. l. penul. & vlt. C. ad legem iuliam maie. l. fin. ff. eod. §. publica. inst. de publi. iudic. l. ex iudiciorum. & ibi gloss. in verbo maiestatis. ff. de accus. §. per contrarium. inst. de hęr. quę ab intesta. defer. & istam materiam per plures quęstiones examinaui supra in prędallegata rubr. qualiter in crim. lęsę maiestatis procedat. & late deduxi quę seruari debeant, quādo defuncti memoria damnatur. videre poteris ibi omnia, quia iam scripta indignum esset, & pœnitus frustratorium repetere.

SVMMARIVM.

1 *Reo criminis læsæ maiestatis pendente accusatione mortuo, nunquid fiet aliqua iniuria eius cadaueri.*

2 *Reus*

Digitized by Google

2 *Reus criminis siue ante, siue post condemnationem moriatur nulla ei iniuria fiet, & Iudices errant qui cadauera puniendorum ad furcas mittunt.*
3 *Iudex faciens suspendi cadauer delinquentis mortui, tenetur in sindicatu.*
4 *Latrones famosi etiam mortui suspendi possunt.*
5 *Si esset consuetudo in loco quod cadauer delinquentis suspenderetur, tollerãda esset.*
6 *Cadauer rei criminis qui semetipsum in carceribus interfecit, an pœnæ subiiciendum sit.*
7 *Cadauer rei mortui suspendi, vel bestiis dari potest propter atrocitatem delicti.*
8 *Et hoc seruatum fuit in ciuitate Venetiarum.*
9 *Saul percussus a muliere se occidi mandauit, ne a muliere occisum dici posset.*
10 *Occidens semetipsum in carceribus an heredem habeat.*

QVAESTIO XXXIII.

1 TRigesimo tertio quæro, quid dicẽdum erit de reo criminis lęsę maiestatis mortuo pendente accusatione, vtrum eius cadauer fiet aliqua iniuria, vt puta illud suspendendo, vel quid simile faciendo? Dicas, †quod siue ante, siue post condemnationem, reus criminis mortuus fuerit, nulla ei iniuria fiet, per Ange. in l. si quis. in versic. in tex. ibi, C. si reus, vel accus. mort. fuerit, vbi dixit, quod errant iudices qui cadauera puniendorum ad furcas mittunt. idem Ange. in l. 1. ff. de public. iudic. & ibi Imo. & Bald. in l. 1. C. ne ex delict. defunct. allegat Cyn. in l.
3 2. C. qui testam. face. possunt. dicens Angel. ibi, quod †iudex cauere debet quando delinquens moritur processu pendente, quod illius cadauer suspendi non faciat, alias in sindicatu tenerentur, quia cadaueri iniuria fieri non debet. l. 1. §. quoties, ff. de iniur. idem voluit Sebastia. Sapia, in repe. l. imperium. colum. 7. nume. 10. ff. de iurisd. omnium iudic. †vbi tamen Imola dixit, quod contrarium seruatur in famosis latronibus, & hoc in eorum odium videtur tollerari posse, vt in cap. mulier, 15. q. 1. hanc eandem sententiam sequitur Angel. in tractatu suo malefi. in verbo, qui Dominus iudex videns. versiculo. Et prædicta procedunt, numero 43. ad idem Gondisal. Villadig. Hispan. in tractat. suo de hære. quæstio. 22. numero. 4.
5 †vbi inuehit contra iudices cõtrarium facientes, quos in sindicatu teneri dicit, subdens tamen, quod vbi contrarium de consuetudine seruatur toleranda esset talis consuetudo
6 propter delicti atrocitatem. † Sed quid dicemus de cadauere rei criminis, qui ad euitandam infamiam & supplicium de eo sumendum in carceribus existens semetipsum interfecit, vel sumpto veneno necauit, an eius cadauer subijciatur pœnæ quæ viuo corporaliter infligenda veniret? Dicas, quod non, vt per Alexand. & alios post Cyn. in d. l. 2. C. qui testam.
7 fac. poss. vbi Rom. † Prædicta tamen conclusio procedere nõ videtur quando quis enormiter deliquit, nam propter atrocitatem & enormitatem delicti cadauer rei mortui suspendi, vel bestijs dari potest, vt est glosa nota. in l. 3. ff. arbor. furtim cæsar. exemplificans in famoso latrone, & ita intelligens tex. in l. capitalium. §. famosos. ff. de pœn. quam glos. Roma. in l. si vero. §. de viro. in 46. fallentia, mirabilem esse dicit. idem tenuit Gasp. Valla. in sua repetitio. l. imperium. colum. 6. numero 15. ff. de iurisdictio. omnium iudicum. attendenda tamen
8 erit locorum consuetudo, vt supra dixi. † Et vidi ego semel in inclita ciuitate Venetiarum, quam appellare solitus sum aliarum ciuitatum Reginam, seruatum fuisse, quod cadauer cuiusdam rei qui atrocissimum delictum commiserat, eius etenim materteram cum duobus illius filijs paruulis in eorum domo propria penes ecclesiam sancti Mauritij vna, & eadem hora interfecit, vt illi pecunias & localia pro satis notabili summa eriperet, tãdem captus & in carcerem detrusus, ad mortem condemnatus, vt forti erat animo ad euitandam pœnæ infamiam illiusque atrocitatem, semetipsum sumpto veneno necauit, attamen eius cadauer dilaniatum
9 fuit, iuxta condemnationis formam. † Imitatus est Saul qui percussus a muliere se occidi mãdauit. ne a muliere occisum dici posset, vt habetur. 2. Reg. cap. 1.
10 †An autem is qui crimen commisit, & semetipsum in carceribus detentum interemit hæredem habeat? Franciscus Lucanus in tractatu suo de fisc. in secunda parte principali in rubrica, de publica. bonorum, nume. primo. circa hoc distinguit, vt ibi per eum. subdit tamen, quod si talis erat reus criminis læsæ maiestatis vel hæresis, pro quibus criminibus post obitum rei illius memoria damnatur, & se in carceribus perimat, hæredem non habebit, vt in §. per contrarium, institut. de hæreditatibus, quæ ab intestato deferuntur, & in l. final. C. ad legem iuliam maiestatis, & in authent. idem de infam. C. de hęre.

SVMMARIVM.

1 *Damnatus pro crimine læsæ maiestatis si extra patriam moriatur an in patria sepeliri possit.*
2 *Accusatio rei regulariter morte extinguitur.*
3 *Cadauera mortuorum ne in ciuitate sepelirentur Romana lege cautum erat.*
4 *Idem lege Duodecim Tabularum statutum erat.*
5 *Corpora mortuorum vt in ecclesia sepeliantur Canonum dispositione introductum est.*
6 *Princeps solus concedere potest quod cadauera rebellium extra ciuitatem sepulta, in ciuitatem reducantur.*

QVAESTIO XXXIIII.

1 TRigesimo quarto quæro, si aliquis damnatus pro crimine læsæ maiestatis, & bannitus extra patriam moriatur, an illius cadauer conduci possit ad eius patriam, vel in alium locum vbi ex forma sui banni viuens permanere non potereat inibi sepeliendum? Dicas breuiter, q̃ nõ. Ita voluit Bar. in l. j. §. 1. ff. de cadauer. puniẽ. vbi dixit, q̃ sicut bannitus viuens stare non põt in ciuitate, ita nec mortuus ad illam vt ibi sepeliatur adduci potest. & Bart. sequitur Hier. Buttigella. in repetit. l. quod te, ff. si certum petatur. in final. verbis, & idem erit dicendum in quocunque
2 alio bannito ex identitate rationis. † Et licet in contrarium faciat, quia morte rei regulariter extinguitur accusatio. l. secunda. C. si reus vel accusat. mort. fuer. item quia morte bannum extĩguitur, iuxta illud, Mors faciet certo ne sim cum venerit exul. Dicas tamen cõclusionem supra firmatam *in reo* criminis læsæ maiestatis defuncto veram esse, quia propter atrocitatem talis criminis videmus, quod post obitum imputari de tali crimine proceditur ad illius memoriam damnandam. l. penult. & vltima. C. ad legem iuliam maiesta. & dixi supra quæstio. 32. †Quinimo testatur Cicero olim Romana lege cautum, ne mortuorum quorumcunque cadauera in ciuitate sepelirentur. Traianus autem imperatorum omnium solus intra vrbem (teste Eutropio) sepultus est, ciusque ossa in aureã vrnam collocata in foro a se ædificato sub columna
4 reposita fuere. †Et lege duodecim tabularum similiter cautũ fuit ne in vrbe mortuorum cadauera sepulturæ traderentur, cuius legis hæc sunt verba, ne in vrbe sepelito, neve vrito, ne facito rogum, Ascia ne polito, idque etiam ciuili iure prohibitum esse probat text. in l. mortuorum. C. de religios. & sumptib. funerum. †Verum, vt mortuorum corpora in ecclesiis sepelirentur, sacrorum canonum dispositione introductum
6 est, vt habetur in toto titulo, de sepultu. extra. †Dicas tamen, quod solus princeps concedere potest quod cadauera rebellium extra ciuitatem sepulta in ciuitate reducantur. l. 2. C. de cadauer. punito. & habetur per Matth. de Afflict. in titul. quæ sint regal. in princ. colum. 5. versicu. vigesimosecundo. numero 53. in vsibus feudorum.

SVMMARIVM.

1 *Domus committentis crimen læsæ maiestatis destrui debet.*
2 *Idem de domo blasphemi olim erat. Idem de domo eius qui Cardinalem interfecit.*
3 *Idem de eo qui pacem tenere & iurare voluit.*
4 *Edictum Reginę Ioannæ de morte And. de Iser. eius consiliarii.*
5 *Pœna destructionis domus rei criminis læsæ maiestatis erat etiam apud Romanos.*
6 *Domus Marini Faletri Ducis Venetorum destructæ ob crimen læsæ maiestatis.*

QVAESTIO XXXV.

TRigesimo quinto quæro. an domus committentis crimen lęsę maiestatis eo damnato, destrui debeant? Istam quæstionem tangit Lucas de Penna Doctor Tholosanus in l. quisquis. columna. 2. versiculo, vtrum autem in tali crimine. C. de petitione bonorum sublato. vbi dicit nulla lege cautum reperiri domum committẽtis crimen lęsę maiestatis dirui debere; sed id fieri æquis-
1 simum esse in detestationem huiusmodi criminis. † Blasphemus enim tali pœna afficiebatur. vigesima tertia quæstione, quarta, capitulo quando. in versiculo. Nabuch Donosor. Idem de eo qui Cardinalem interfecit. capitulo fœlicis. de pœ-
3 nis. in sexto. Idem de eo qui pacem tenere & iurare noluit, vt in titulo de pace iuramen. firmand §. pręterea bona, procedi enim debet in his criminibus de similibus ad similia. lege, famosi

Digitized by Google

famosi in fi.ibi,ad exemplum legis Iuliæ.Idem tenuit Matth. de Afflict.in capitulo primo, in §. & bona committentium. columna quarta in 19,speciali.numero 37.in titulo.quæ sint rega.in vsibus feudorum vbi dixit,quod domus eius qui commisit crimen læsæ maiestatis destrui debet vsque a fundamentis,subdens,quod hęc est noua pœna imposita,per textum in
4 dicto capitu.fœlicis.de pœnis.in 6.†& attestatur vidisse quod dam edictum Regis Ludouici, & Reginę Ioannæ primæ de morte D.Andreæ de Isernia consiliarij tunc regii,qui in ciuitate Neapolis occisus fuit quoddam sero diei 11. Octobris, anno Christianæ salutis 1353.& eius occisores damnati fuere ad pœnam mortis,confiscationis bonorum,& quod eorum
5 domus destruerentur.†Dicas tu,quod ista non est noua pœna, imo antiqua Romanorum, vt legitur apud Plinium minorem.in suo libello de viris illustribus,vbi dixit,quod Quintus Cincinatus Dictator effectus Sp.Melium, a Seruilio Hala magistro equitum occidi iussit,& illius domum solo æquari,ex eo quod regnum affectauit.Id enim proculdubio maiestatis crimen erat,vt de Gigãtibus scriptum legimus hoc Carmine.

Affectasse fuerunt Regnum Cæleste Gigantes.

6 †Legimus & in Venetorum Historijs,quod Marinus Faletro Dux deprehensus cum quibusdam plebeis conspirasse vt ex ciuitatis Duce,cuius temperata est potestas,Tyranni de ciuitatem occuparet,qui captus a Senatu iussus est capite mulctari,eiusque ædes solo æquatæ.

SVMMARIVM

3 *Vxor an prohibere possit ratione suæ dotis,ne Domus mariti rei criminis diruatur.*
2 *Domus mariti delinquentis cuius fundus est dotalis an dirui possit.*
3 *Malefactores ita puniri debent vt Innocentes non puniantur.*
4 *Domus rei mortui cuius memoria damnatur non diruitur.*
5 *Domus rei criminis læsæ maiestatis diruitur,quando sumus in primo capite.*

QVAESTIO XXXVI.

2 TRigesimo sexto quæro, quando domus, rei criminis læsæ maiestatis destrui debet,vel quando id municipali iure statutum est,an vxor delinquentis domum ne diruatur ratione suę dotis defendere possit?Hanc quæstionem tangit Gandin.in tractatu suo maleficio.in rub. de bon.malefact.columna prima, numero tertio, vbi tenet, quod de iure mulier defendere poterit ne dom us diruatur,p tex.in l.prima,C.ad legem Iuliam de vi publica. & l. 3. C. ne vxor pro marit.& de hoc dicit esse casum in l.creditoris, ff.de distract.pignor.præfertur etenim mulier alijs creditoribus, l. assiduis,C.qui pot.in pigno.habeant.Idem tenuit Roman.in consilio cxxviii.& licet Gandin. loco prędallegato dicat,quod istud de iure verum est,attamen de consuetudine aliter seruari per rectores.loquitur enim in statuto, dicens quod ex quo potestas iurauit seruare statuta,aliter facere non potest quantumcunque statutum dorum sit.l.prospexit,ff.qui, & a quib. domus enim tempore maleficii erat in bonis mariti, licet hypothecata doti vxoris, l. sciendum.ff.qui satisdare cogantur. Hanc opinionem tenuit etiam Albericus in tractat. suo stat. in tertia parte,quæst.7.facit, quia licet domus illa esset vxori obligata pro dote,tamen in bonis mariti debitoris dotis remansit.l.si dominum,C.de pigno.actio.Ideo in tali domo statutum locum habebit,ne delictum impunitum remaneat,l. ita vulneratus,ff.ad legem Aqui.l.si a reo,ff.de fideiusso.& ita dixit Alb.loco prędalleg.

2 †Prædictam conclusionem limita non procedere, quãdo talis domus esset fundus dotalis ipsius vxoris.Nam tunc non diceretur proprie esse in bonis viri,cum ab eo neque alienari neque obligari possit,l.lex Iulia,l.Iulian. & l. sed nec libertas, ff.de fun.dotali.si enim domus,quæ esset fundus dotalis posset dirui ob viri delictum,vtique de facili mulier indotata remaneret,& sine delicto puniretur, quod non est dicendum,
3 nam†malefactores ita puniri debent,vt Innocentes non puniantur,l.2.in fine,C.de his qui latro.facit pro ista opinio.textus,in l.quisquis,§.vxores,C.ad legem Iuliam maiestatis. vbi habetur,quod licet vir incidat in crimen læsæ maiestatis, vxori tamen eius dos restitui debet.
4 †Secundo limita non procedere,quando post obitum rei criminis lęsę maiestatis contra eius memoriam procederetur Nam,cum eo casu non procedatur contra mortuum, sed tãtum ad damnandam eius memoriam per confiscationem bõ norum,vt l.penultima & vltima,C.ad legem Iuliam maiest. & l.vltima.ff.eodem titulo,locum non habebit dicta pęna diruptionis domus.
5 †Tertio dicerem, dictam pœnam diruptionis domus ob crimen lęsę maiestatis locum sibi solum vendicare quando essemus in primo capite dicti criminis iuxta terminos,l.quisquis,C.ad legem Iuliam maiestatis,secus in aliis capitibus dicti criminis quę plura sunt, de quibus dixi supra in rubrica. qualiter & a quibus crimen lęsę maiestat. contra imperator. & alios prin.committat.in plurib.quęst.

SVMMARIVM.

1 *Domus rei criminis læsæ maiestatis si dum diruitur,det damnum Domus vicini,quis de tali damno teneatur.*
2 *Domus si sit communis inter duos fratres, an & quando dirui possit.*
3 *Quando fiscus non succedit in omnibus bonis, & socius velit partem destruendam redimere an admittatur.*
4 *Domus quam reus criminis læsæ maiestatis in pignus dederat, an propter crimen læsæ maie.Domini illius destrui debeat?*
5 *Domus quam reus criminis læsæ maiestatis in pignus habebat an destrui debeat.*
6 *Domus rei criminis læsæ maiestatis diruta, an reædificari possit.*
7 *Papa solus remittere potest pœnam diruptionis Domus.de qua in capitu. fœlicis.de pęn.in 6.*

QVAESTIO XXXVII.

1 TRigesimo septimo quæritur. quid dicendum,si dum diruitur domus eius, qui crimen lęsę maiestatis commisit, aliquis murus domus prędictę cadat supra domum vicini,ex quo is damno afficiatur,quis vicinum de huiusmodi damno resarciet? videtur dicendum,quod rector qui domum ipsam dirui mandauit, argumento textus,in l.2.§.tribuni, ibi,lęsiones & damna,C.de his qui latro.l.3.ff.quod metus cau.l.quemadmodum, §.magistratus,ff.ad legem Aquiliam. l. nec magistratus, ff.de iniuriis.prædicta tamen procedunt,quando rector non iure fecisset,sed quando exequitur legem,statutum, vel consuetudinẽ, aliud dicendum videtur, verum si ob crimen lęsę maiestatis domus destrueretur,ex quo tali casu omnia bona rei in fiscũ deuenirent,l.quisquis in principio,C.ad legem Iuliam maiest. tunc dicendum esset fiscum de tali damno teneri,l.tutoris,C. ad legem iuliam de vi.alias autem malefactor teneretur, ita per prędicta dixit Alberic.in tracta.suo statutorum parte 3. q. nona circa hanc quęstionem vide etiam Gandin.in tract.malefic.in rubr.de bon.malefact.columna tertia versicul.item q̃ro aliquis commisit maleficium,& in versicul. sed nunc quę
2 ro.colum.3.in fin.†vbi dixit,quod si Domus vel Turris communis inter duos fratres fuerit,& vnus delictum committat, propter quod vigore statuti destruitur pars dictę Domus vel Turris,quę pura erat pars superior,de damno quod alter frater non delinquens patitur,a fratre delinquente resarciri deberet,si soluẽdo esset,sin minus regressum habebit contra co mune.argumen.l.miles,ff.de adulte. Circa hoc vltimum quã do committens crimen lęsę maiestat. vel aliud propter quod eius Domus destrui debet, si is domum communem cũ alio habeat,quid agendum sit, Archidia. & Ioan. Andr. mouent hanc quęstionem in d.capitu.fœlicis.de pœn.in 6.vbi referũt dicta Bartholom.Brixien.in sua quęstio.Dominica.nume.44. & tandem pro decisione remittit se ad not.per eum in addit. Speculato.in rub.de pœn.& per Barto.in l.at eius,in §.de eo, ff.de aqua pluuia arcend.Philip.Franc.in dicto capitu.fœlicis. in prima columna in vltima not.dicit quod si propter tale delictum Domus fuit destructa, tunc socius recursum habere poterit contra delinquentem.argumen.tex.in l.si is cum quo ff.commun.diuidun.secundum Bart.ibi.Si vero Domus non fuit destructa,sed lata est sententia de ea destruenda, quod eo casu fiscus redimet partem socii vt tota destruatur,secũdum Bart.ibidem.& hoc modo dicit posse procedere opinionem Ioann.Andr. de qua loco supra allegato,subdens, idem esset non lata sententia,si tamen maleficium esset scandalosum, sed si maleficium non esset scandalosum,fiscus tamen in omnibus bonis succederet,vt in crimine lęsę maiestatis, l.quis-
3 quis,C.ad legem Iuliam maiestat.†& idem dicit esse quando fiscus non succedit in omnibus bonis, & socius velit partem destruendam redimere, eo casu erit admittendus,

Digitized by Google

non autem cogendus. Si autem socius nolit partem destruendam redimere, tunc huiusmodi pęna in aliud commutari debet. argum. l. & si Seuerior, C. de infam. secundum Bartol. in d. §. de eo. Et si cupis circa istam quæstionem plura videre, vide Docto. in d. l. fœlicis. vbi Franc. & Barto. in d. l. hactenus, ff. de aqua pluuia arcenda, & in l. si interdum, ff. commun. diui. & Bald. in d. l. & si seuerior. Alber. in tracta. statuto. in verbo bona, versicul. statutum dictat quod bona, & in eodem tract. in verbo delinquens. in versicu. statutum quod pro delicto. & in verb. maleficium. colum. 1. versicu. statutum dictat quod p
4 maleficio. †Quid autem dicendum sit quando aliquis domũ suam alicui in pignus dedit, demum in crimen incidit, ꝓpter quod eius domus destrui debet? circa hoc vide Alber. in d. tra
5 cta. suo statut. parte 3. quæst. 14. †Et quid erit quando creditor qui talem domum in pignus habebat incidit in crimen simile, an domus ei pignorata destruatur? vide eundem Alber. in d. tracta. quæst. 15. in d. 3. parte. & ibidem etiam ponit quid dicendum erit quando maritus constituit vxori quartam partem secundum legem Longobardam, an possit mulier defendere dictam quartam partem bonorum mariti qui crimen læsæ maie. commisit, & sic Domum ne destruatur.

6 †Sed vtrum destructa Domo, puta rei criminis læsæ maiestatis, illa postmodum reædificari poterit? videtur dicendum, quod si in sententia condemnatoria contra eum lata nõ fuisset prohibita reædificatio, quod refici possit, ita sensit Domi. in prædallegato. c. fœlicis, columna prima, in versicul. Nota argumen. quod mandatum. de pœn. in 6. Sed dicas contrarium verius esse, vt tenet Philipp. Franch. in d. capit. fœlicis. columna prima, uersicu, vltimo noto. vbi dicit quod ista pars, videlicet quod domus destructa ob crimen reædificari nõ possit, est verior, & quod fuit disputatum & concluſum in simili q̃stione de ciuitate condemnata, a papa ad destructionem murorum, quod non possit reparare muros dirutos sine licentia Papę, secundum Cyn. in l. seruus, C. de pœn. & Barto. in l. si
7 quis adulterium, §. primo, ff. de adulter. †Quinimo dixit idem Franch. in d. cap. fœlicis. in vl. no. quod dicta pœna diruptionis Domus de qua in d. capi. fœlicis. remitti non potest nisi ꝑ Papam, per no. in capi. sicut Sancti. in fin. 15. distinct. quia pœnę iuris ab alio quam a papa remitti non possunt, secundum omnes ibi. ad quod facit tex. in capitulo frater, 16. quæstione, prima, & idem voluit Dominic. ibi in prima columna. in versiculo quæro an ista.

FINIS SECVNDI LIBRI.

HIERONYMI GIGANTIS IVRISCON. FORO SEMPRONIEN.

DE CRIMINE LAESAE MAIESTATIS.

LIBER TERTIVS.

De pœnis quas filij incurrunt patre committente crimen læsæ maiestatis.

SVMMARIVM.

1 *An filius puniatur ex delicto patris in crimine læsæ maiestatis iuxta illud Filius non portabit iniquitatem patris.*
2 *Non occidentur patres pro filiis, sed vnusquisque in suo peccato morietur.*
3 *Pœna suos tenere debet authore.*
4 *Filii committentium crimen læsæ maiestatis in principem, excluduntur a materna, auita, & omnium proximorum hæreditate.*
5 *Item testamento extraneorum nihil capiunt.*
6 *Item perpetuo sunt infames, nec ad honores admittuntur.*
7 *Patres comederunt uuam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt.*
8 *Princeps habetur quasi Deus in terris.*
9 *Pœna legis quisquis, C. ad legem Iul. maiest. contra filios locum non habet, nisi in casibus ibi expressis.*
10 *Commisso crimine læsæ maiestatis contra Regem Franciæ non habent locũ pœnę d. l. quisquis.*

QVAESTIO PRIMA.

VIdimus hucusque quibus pœnis afficiantur committentes crimen læsæ maiestatis, modo opere pretium est videre, vtrum eorum filij ex huiusmodi paterno delicto aliquam incurrant pœnã? Et videretur dicendum quod non, † filius enim patris iniquitatem nõ portabit, vt habetur Ezechiel. c. 17. & in c. Iudæi. 1. q. 4. l. filiam, ff. de sena. l. crimen, ff. de pœn. l. quotiens, ff. de noxal. l. emancipatio, §. fina. ff. de sena. & habe
2 tur in toto ti. C. ne fil. pro pat. facit illud Leuiti. c. 24. †vbi dicitur, non occidentur patres pro filiis, nec filij pro patribus, sed vnusquisque in peccato suo morietur. & idem dicitur Regũ. 4. capi. 14. idem habetur Paralip. lib. 2. c. 25. & Deuter. ca. 24. &
3 Regum, 4. ca. 4. facit tex. in l. sancimus, C. de ꝓcæ. †vbi habetur, quod pœna suos authores tenere debet nec vlterius progredi contra eos qui procul sunt a calumnia. ad idem facit tex. in l. si quis in suo, §. legis, C. de inoffic. testam. l. legem, C. de natura. lib. lib. in fin. in 1. respõ. & l. ob maritorum, C. ne vxor pro marito, l. si pœna, & l. crimen. de pœ. l. 3. §. quod pater, ff. de munic. & hono. l. actione, §. diximus. ff. pro soci. l. generali, §. fi. ff. de ritu nup. l. maritus, ff. sol. ma. l. fin. ff. ad Sylle. & in Auth. vt nulli iudic. §. fi. colum. 9. Dicas tamen quod prædicta omnia sibi locum vendicant regulariter loquendo, secus tamẽ est in crimine lęsę maie. l. quisquis, §. filij vero, C. ad leg. Iuliam maiesta.
4 †nam filij eorum qui in principem commiserunt crimen læsę maiestatis, primo, a Materna & Auita, ac etiam ab omniũ
5 proximorum hæreditate ac successione alieni habentur. †Se-
6 cundo, testamento extraneorum nil capere possunt. †Tertio, perpetuo infames sunt, & ad nullos honores admittuntur, vt est expressum in d. l. quisquis, §. filij vero. & habetur etiam 6. q. 1. cap. quæro, §. vtrum. de pœ. diffin. 1. c quisquis, facit quod habetur Hierem. c. 5. vbi dicitur, patres nostri peccauerunt &
7 non sunt. & nos iniquitates eorum portauimus. †Et quod habetur Hiere. c. 31. vbi legitur: patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt. Idem habetur Ezech. c. 18. Et ratio quare sic statutum sit in crimine lęsę maiestat. est
8 propter immanitatem dicti criminis, †offenditur enim princeps, qui habetur quasi Deus in terris, ut est tex. in Authen. de consul. §. fi. col. 4. præterea pœna ista q̃ imponitur filiis propter delictum patris statuta est a lege in duriorem patrum vindictam ac pœnam: patet enim terretur magis propter filii pœnã per tex. in l. isti quidem. in fi. ff. q̃ me. cau. & §. fina. Inst. de noxalib. †Et quod pœna d. l. quisquis. non habeat locum in aliis
9 casibus criminis lęsę maiestat. quo ad filios, nisi in casibus ibi expressis, tenuit etiam Nic. Boer. in tract. de seditio. in 6. ꝑsupposito, nu. 20. 21. & 23. ubi dixit quod licet in Regno Franciæ locum habeat crimen lęsę maiestat. contra Regem commis-
10 sum: tamen †pœnæ d. l. quisquis, quo ad filios & eorum incapacitatem locum non habent, cum possint succedere, & capere relicta eis in testamento suorum & aliorum, etiam ab intestato, nec efficiũtur infames, & ad honores promoueri possunt, sed tali casu pœna d. l. quisquis. solum locum habet, quo ad pœnam corporalem & bonorum confiscationem. pœnę. n. contra filios locum sibi uendicant in primo capite d. legis Iulię. de quo in d. l. quisquis. secus in aliis casibus in quibus delictum patris filio non nocet. de quo habetur etiam per Ioannem Corasium Tholosanum nunc Ferrarię legentem mihi uti fratrem honorandum. in d. l. filiam. in uersic. auferendam ff. de sena.

SVMMARIVM.

1 *Filius committentis crimen læsæ maiestatis, ex capiat bona ex donatione matris.*
2 *Donationis actus est contrarius successioni testamenti vel ab intestato.*
3 *Ex successione testamenti, vel ab intestato ad casum donationis non infertur*
4 *L. quisquis, C. ad legem Iul. maiestat. an sit pœnalis & odiosa, vel favorabilis.*
5 *Ex quantumcunque sit favorabilis, tamen quando pœnam imponit est odiosa & non extendenda.*
6 *Filius rei criminis læsæ maiestatis erit expers donationis inter vivos sibi a matre facta.*

QVAESTIO II.

1 SEcundo quæro. uidimus sup. ꝑxi. q filius cõmittẽtis crimẽ lęsę maie. efficit ẽt incapax maternę hęreditatis, tam ex testamẽto, quam ab intestato, l. quisquis. §. filii.

Digitized by Google

§.filii vero,C.ad leg. Iuliam maiestatis. Quid dicendum erit de bonis,a matre filio donatis?Hanc quæstionem late examinat Paris.in consil.69.numero 26.cum sequent.in 3.volu.vbi arguit ad vtranque partem,& tandem nume.171.concludit,q̃ tex.in d.l. quisquis.in d.§.filii vero.non vendicet sibi locum in bonis donatis per matrem filijs,cum ex dispositione d.l.quisquis.filij reddantur incapaces maternæ successionis, tam ab intestato quam ex testamento.nec prohibet ille tex. matrem
2 inter viuos filijs posse donare.†iste enim actus donationis est penitus contrarius successioni testati vel ab intestato, continens tacitam voluntatem ipsius morientis,l.conficiuntur, ff. de iure codic.& quia dicti actus inter se nil commune habẽt,
3 l.verba contraxerunt,ff.de verb.signifi.†nec ex successione ex testamento vel ab intestato ad casum donationis inter viuos inferri potest,l.inter stipulantem,§.sacram,ff.de verbo.oblig. facit gloss.in l.1.in verb.donationem,C. de secund. nup.& in donatione inter viuos habetur per Alexand. in l. 2.colum.3. versi.item in alio,ff.de lega.1.& pro ista conclusione lõge plura adducit Paris,in d.suo consil.69.quem videre poteris. com probatur conclusio prædicta per ea quæ voluit Saly.in d.l.q̃-
4 quis.in §.filii vero.colum.1.ver.adhuc quæro,quid si mr̃,†vbi dicit quod materia.d.l.quisquis.est pœnalis & odiosa,ideo nõ extendenda.Et licet aliqui dicant quod imo d.l.quisquis.sit fauorabilis non odiosa,quia introducta fauore publico,vt homines a tam graui delicto abstineant metu pœnæ,iuxta illud Horatii,*Oderunt peccare mali formidine pœnę*. vt noluit Claud.de Seysel.in l.si quis id quod.colum.2.circa medium,ff.de iurisd. omn.iud.nihilominus dato quod hoc verum esset,non tamẽ
5 obstaret,†quia quantuncunque lex sit fauorabilis,tamen vbi est apposita pœna erit odiosa,& non extendetur,vt dixit Bal. in l.illud.colum.2.versicu.istud est notandum,C.de sacrosan. eccles.per tex.in Authen.de non alienand. §. quia vero Leo-
6 nis.el secundo,& ibi Iacob.de Beluis.†Erit ergo conclusio, q̃ filius rei criminis læsæ maiestatis erit capax donationis inter viuos sibi a matre factæ: licet matri neque ex testamento neque ab intestato succedere possit.Considera tamen quod contra istam conclusionem videtur facere text.in d.l.quisquis. in §.filii vero.ibi,sint perpetuo Egentes & Pauperes. & ibi, sint postremo tales vt his perpetua egestate sordẽtibus fit & mors solatium,& vita supplicium.quæ dispositio esset inanis & frustratoria,si tales filii capere possent ex donatione matris, q̃ capere non possunt ex testamẽto vel ab intestato in bonis maternis,& sic fieret fraus dictæ legi.cum ergo ratio paupertatis conseruandæ in dictis filiis militet etiam in donatione, & vbi est eadem ratio,ibi debeat esse eadem iuris dispositio,vulgaris iuribus:Ergo idem videtur dicendum de donatione. Nec mirum si propter atrocitatem tanti criminis filii innocentes puniuntur,nam Deus propter illud nefandissimum crimẽ deleuit funditus ciuitates Sodomæ,& Gomorræ,& tres illis finitimas ciuitates,& tamen ibi proculdubio erant infiniti infantes & furiosi,qui innocentes erant.

V M M A R I V M

1 *Filius damnati de crimine læsæ maiestatis,an sit capax donationis causæ mortis sibi per matrem factæ.*
2 *Donatio causa mortis sapit vltimam voluntatem.*
3 *Testari qui non potest ratione defectus consensus,non poterit donare causa mortis.*
4 *Vsurarius manifestus qui non potest testari,nisi seruata certa solennitate, non poterit donare causa mortis.*
5 *Cardinalis vel episcopus habens facultatem testandi a Papa donare poterit causa mortis.*

QVAESTIO III.

1 TErtio quæro, quid dicendum de donatione causa mortis facta p̃ matrem filio patre damnato de crimine læsæ maiestatis? Dicas huiusmodi donationem non valere, prohibitum est enim filio damnati de dicto crimine posse aliquid capere de bonis maternis,tam ab intestato, quam ex testamen-
2 to,l.quisquis,§.filii vero.C.ad legem iul.maiesta. †donatio autem causa mortis sapit vltimam voluntatem, l.fina. C.de donat.caus.mort.Inst.de dona.§.1.Bald.& alii in l.tam is,§.filius ff.de donat.causa mort.& habetur per Barto.& Docto.in l.2. ff.de legat.primo,& ibi solennis Doctor præceptor meus Dominus Vincent.Hercu.de Perusio, columna tertia.vbi dixit, quod donatio causa mortis videtur vltima voluntas,cum requirat quinque testes,prout requirunt aliæ vltimę volũtates, circa testamentum,l.fi.C.de donat.causa mort.l.fi.C.de codic. & qui non potest testari ratione ætatis, non potest donare cã-
3 mortis,l.prima,§.primo,ff.de tutel.& ration.distrah.†Item q̃ ratione defectus consensus testari non potest,non poterit do-
4 nare causa mortis,l.discretis,C.qui test.facer.possunt. † Hinc est quod vsurarius manifestus qui testari non potest, nisi seruata solennitate de qua in capitu.quanquam.de vsur.in 6.ita etiam non poterit donare causa mortis,vt habetur per Lappum alleg.125.vbi dixit quod non valet donatio causa mortis facta ab vsurario,nisi restitutis vsuris vel pręstita cautione,
5 vt in d.c.quamquam.†facit etiam, quia si a papa conceditur facultas Cardinali vel Episcopo testandi,poterit vigore huius modi facultatis fieri donatio causa mortis, & codicilli, vt dixit Angel.de Perig.de Perusio.in d.l.2.colum.1.versi. sed si cõcederetur,ff.de lega.1.Concludo igitur,quod donatio causa mortis facta per matrem filio reddito incapaci maternæ successionis,tam ex testamento,quam ab intestato, ex eo quod crimen lęsæ maiestatis commisit,non valeat.

S V M M A R I V M.

1 *Filius damnati de crimine lęsæ maiestatis, an priuetur feudo.*
2 *Delictum patris quo ad feudum nocet filiis,sed non agnatis.*

QVAESTIO IIII.

1 QVarto quæro, quid dicẽdum de feudo, an patre damnato de crimine lęsę maiestatis filius qui ex patris delicto efficitur insuccessibilis,iuxta terminos l.quisquis,C. ad legem Iuliam maiestatis.illo priuetur? Andr.de Isern. in capitulo primo,in §.prętera.in titu.quę fuit prima causa bene fi.amitten.dixit quod in feudis omnis descendens ex illo sanguine maculato & infecto est priuatus feudi successione,non habita distinctione,an feudum sit paternum & antiquum,& sic ex pacto & prouidentia,vel hęreditarium. Hanc opinionem Isern.refert etiam & sequitur Matth.de Afflict. in dicto, §.prętera.in versicu.gloss.tertia numero octauo,quando sumus in crimine lęsę maiestatis,per textum in dicta,l.quisquis,
2 C.ad legem Iuliam maiestatis.†& ibidem dixit, quod quo ad feudum delictum patris filijs nocet,sed non agnatis. & alleg. ad hoc Bald.idem dicentem,in l.prima,in versicu. vigesimo-octauo quęro,ff.de rerum diuj.& tex.in capitulo primo in titulo si vasal.feud.priue.uide ad hoc Afflict.loco prędalleg.colum.2.num.11.vsque ad num.14.uide ad prędicta quę dixi supra,q.5.in rub.proxmi prędced.

S V M M A R I V M.

1 *Dispositio l.quisquis,C.ad legem Iul.maiest.an locum habeat in filiis iam natis.*
2 *Filii propter delictum patris,quando puniuntur,regulariter intelligi dẽt de filiis post delictum natis.*

QVAESTIO V.

1 QVinto quæro, an dispositio l.quisquis. in §.filii uero. quę inhabilitat filios eius qui crimen lęsę maiestatis commisit a successione paterna,materna,& auita, ac omnium proximorum & etiam extraneorum, locũ habeat in filiis iam natis tempore delicti? In hac quęst.Cyn.& Pet.in d.l.quisquis,C.ad legem iuliam maiestatis tenuerũt quod nõ,
2 per tex.in l.secunda,C.de liber.& eorum lib. †ubi uidetur tradi regula,quod quando propter delictum patris filii puniuntur, intelligi debet de filiis post delictum natis. ad idem allegat tex.in l.diuo Marco.C.de quęst.& in l.emancipatum,ff.de fena.in quibus iuribus probatur, quod attenditur tempus natiuitatis seu conceptionis filii ad qualitatem, quam filius a patre suscipit indagandam.idem tenuit Angel.in dicta l.quisquis,columna prima uersic.in tex.ibi filii nati,ubi dixit quod intelligi debet ibi de filiis natis post crimen contractum,tunc enim sunt ex sanguine reprobato & infecto, & ideo illi puniuntur tanquam criminis quodammodo participes, & quod ante nati & concepti non punientur pęna dictę legis.Contra-
* riam tamen partem magis communiter tenent Docto.quod imo etiam nati ante delictum comprehendantur in dispositione dicta.l.quisquis.quę cum loquatur generaliter,generaliter intelligi debet,l.de pretio, ff.de publician. cum vulgaribus,& hanc opinionem sequitur Claudius de Seysel. in l.si quis id quod.colum quinta,sexta & septima, ff.de iurisdictio. omn.iud.pro qua ibi multa adducit, idem tenuit Gemin. in capitu.quisquis,6.quęst.1.& Specula.in titu.de sen.§.2.uersic.

Digitized by Google

quinto quęro. Saly. & Albe. in d. l. quiſquis colum. prima ubi dixit quod ratio quare filius puniatur in d. l. quiſquis. eſt, quia præſumitur imitator patris, quę ratio militat etiam in filijs ante delictum natis, & poſtmodum naſcituris. Hanc etiam partem tenuit Angel. in tract. maleſi. in verb. *che hai tradito la tua patria.* in verſic. quærit ibi Saly. numero 13. vbi dixit idem eſſe in iam natis quod in naſcituris. & ad hoc Auguſt. de Ari. ibi in addi. alleg. not. per glo. Bar. Bald. & Salyc. in l. 2. C. de liber. & eorum lib. Nellus in tracta. ſuo Bannito. in 2. parte primi temporis. q. 10. dicit quod opinio Cyn. & Petr. ſupra relata, quod nati ante contractum delictum non comprehendā
• tur in d. l. quiſquis. ſed ſolum procreati & nati poſt delictum ꝫ miſſum, æquitatem ſapit. Sed contraria opinio, quod indifferenter nati & naſcituri comprehendantur, forte verior eſt. Et iſtam opinionem, quod nati ante, comprehendantur in d. l. quiſquis, §. filii vero, quæ communis eſt, ſequor, pro qua ineui tabiliter facit tex. in d. §. filij vero. vbi vita reſeruatur ex Imperatoria lenitate filijs eius qui crimen læſæ maieſtatis commiſit. Ergo de iam natis loquitur.

SVMMARIVM.

1 *Filii emancipati a patre, ante commiſſum crimen læſæ maieſtatis, an puniantur.*
2 *Filii emancipati deſinunt eſſe de familia patris.*
3 *Emancipatio facta per patrem de filio, parum ante commiſſum crimen læſæ maieſtatis, præſumitur in fraudem facta.*
4 *Donatio facta ante delictum, ſed poſtquam delinquens delictum facere propoſuerat reuocatur.*
5 *Factum ſuſpitione pœnæ in fraudem fiſci factum cenſetur.*
6 *Crimen læſæ maieſtatis ſemper ſit præmeditate.*
7 *Donatio facta omnium bonorum ante commiſſum delictum præſumitur facta in fraudem fiſci.*
8 *Factum in fraudem fiſci & pœnæ præſumitur, quando de propinquo ſequitur delictum, & nu. 9.*
10 *Fraus præſumitur ex vicinitate actus.*

QVAESTIO VI.

1 SExto quæro, quid dicēdū de filijs emā cipatis a patre ante commiſſum per eum crimen læſæ maieſtatis, an hi incidant † in pœnas de quibus in d. l. quiſquis, §. filii vero, C. ad legem Iul. maieſt. Dicas breuiter quod non. Ita dixit gloſſ. in capitu. ſi quis cum militibus. in verbo filii vero, 6. q. 1. vbi eſt tex. idem ad literam, vt in d. l. quiſquis. & voluit illa glo. quod filii per patrem emancipati ante delictum nō comprehendantur in d. l. quiſquis. idem tenuit ibi Ioan. de Turre Crema. in verſic. ſed hic ſurgit quæſtio. idem dixit ibidem Præpo. in fi. & Archidia. in verſi. in gloſſ. filii hanc eandem ſententiam ſeq. Lucas de Pen. in l. quiſquis, colum. 2. verſicu. filii autem. C. de peti. bonorum ſubla. lib. 10. ad idem Matth. de Affl. in ſua gloſ. ſuper conſti. regni. in tit. de patre recept. colum. fi.
2 in fine. † & rationem huius deciſionis eſſe, puto quia filius emancipatus deſinit eſſe de familia patris ſui l. quinetiam, §. fi. ff. de rit. nup. nomen filii amittit. l. ſenatoris, la 2. ff. de ſenat.
3 †Hanc concluſionem admittēdam cenſeo cum hoc temperamento, videlicet: quod non procedat quando pater filium ſeu filios emancipauit parum antequam crimen læſæ maieſtatis cōtra principem vel eius collaterales committeret. Talis enim emancipatio præſumeretur facta in fraudem: ſcilicet, vt filius non incurret in pœnas d. l. quiſquis, §. filii vero facit. ad hoc quod voluit Bar. & Doct. de donatione facta ante delictum commiſſum in l. poſt contractum, ff. de donat. vbi Bar.
4 in verſi. & vt plene † dicit quod quando donatio facta eſt ante delictum commiſſum tempore quo iam delinquens delictū facere propoſuerat & ſic propter delictum committendum alienauit, quod tunc talis donatio eodem modo reuocatur,
5 prout reuocatur donatio poſt delictum facta: † quia factum ſuſpitione pœnę in fraudem fiſci factum cenſetur l. in fraudē.
6 in prin. ff. de iure fiſci, l. ſed ſi maritus. in fi. ff. qui & a quib. † facit, quia vt videmus crimen læſę maieſtatis ſemper fit præmeditate probatur in d. l. quiſquis, C. ad legem Iul. maieſt. Et prædicta maxime procederent quādo pater antequam delictum huiuſmodi commiſiſſet filiam emancipaſſet, eidem bonorū ſuorum in præmium emancipationis parte aſſignata arg. eorum quę not. Bar. in d. l. poſt contractum. in verſicu. & prima
7 eſt præſumptio † vbi dicit quod ſi is qui deliquit ante commiſſum delictum donauit omnia bona ſua præſumitur id in fraudem fiſci feciſſe l. omnes §. Lucius, ff. de his quę in frau. credi. faciūt no. per Bal. in l. 1. colum. vl. C. qui bon. cede. poſſunt, &
8 in l. ſi quis poſt hac, C. de bon. proſcrip. † factum enim in fraudem fiſci & pœnę ꝑſumitur q̄ de propinquo ſequitur delictū l. ſi ventri, §. fi. ff. de priuil. credi. & l. ſed Iulianus, §. ſed ſi filius, ff. ad Macedo. c. officij. ext. de elect. per quæ iura dixit Barto. in
9 d. l. poſt contractum. in verſi. quinto pręſumitur † quod donatio facta a delinquente ante contractum delictum cenſetur facta in fraudem fiſci. Et probatur iſta opinio in caſu noſtro per tex. in d. l. quiſquis. in §. emancipationes. in fi. ibi, quo primum, & ibi, bona gloſſ. in verb. non valeant. † facit etiam quia ex vicinitate actus fraus præſumitur. de quo etiam per Corne. in conſil. 61. viſa copia proceſſus, colum. prima in verſi. ſecundo dictus. in 3. volum. & per Chaſſaneum in conſi. 33. Hug. & Martinum, colum. fi. numero 15. quod etiam probatur, argu. tex. in l. ſi ventri, §. fi. ff. de priuil. cred. & l. ſi quis poſt hac. ff. de bon. dam.

SVMMARIVM.

1 *Filii naturales commiſſo crimine læſæ maieſtatis per patrem an puniantur, vbi & ſpurii appellatione filiorum continentur.*
2 *Filius natus in ſeruitute ſpurius eſt.*
3 *Filius ſpurius patrem occidens tenetur lege Pompeia, de Parricidiis.*
4 *Princeps eſt omnium ſubditorum pater.*
5 *Statutum faciens mentionem de filio, intelligitur de legitimo & naturali.*
6 *Luxuria non debet eſſe melioris conditionis quam caſtitas.*
7 *Filii vbi condemnantur per iudicem vel ſtatutum ex delicto patris, venīt etiam naturales.*
8 *Papa, vel Imperator eſt omnium pater.*
9 *Baſtardi non poſſunt appellari de domo, familia, ſeu agnatione patris.*
10 *Baſtardi non poſſunt vti inſignib domus paternæ. & ſunt infames, & vilis conditionis.*
11 *Filius naturalis etiam legitimatus, non admittitur ad feudum conceſſum patri proſe & filiis.*
12 *Domini Veneti filios legitimatos non admittunt ad nobilitatem & eorum conſilia. nec etiam legitimatos per ſubſequens matrimonium, ſed bene ad bonorum ſucceſſiones.*
13 *Baſtardi per Moſaycam legem templum domini ingredi vſque ad decimā generationem prohibebantur. & ibi, quod Frater teſtamentum fratris querelare poteſt, ſi frater inſtituit baſtardum eius hæredem.*
14 *Filius naturalis tantum cuius pater præſumptiue certus eſt, comprehendi tur in l. quiſquis, C. ad legem Iul. maie.*
15 *Filii ſpurii, quando ſunt banniti omnes de tali domo comprehendun- tur.*
16 *Filius adoptiuus an comprehendatur in diſpoſitione dicta legis quiſquis.*
17 *Filius adoptiuus an in vltimis voluntatibus, contractibus, & priuilegiis comprehendatur.*

QVAESTIO VII.

SEptimo quæro. quid dicendum de filijs naturalibus eius q crimen læſæ maieſtatis commiſit, an & ipſi comprehēdantur in l. quiſquis, §. filii vero, C ad legem iuliam maieſta. Et videtur dicendum quod & ipſi ſubiaceant pœnis de quibus in d. §. filii vero. eorum patre committente
1 crimen lęſæ maieſta. in principem ſiue eius collaterales. † Appellatione enim filiorum ſpurii continentur, l. cum pater, ff. de lega. ſecundo. facit, quia vulgari ſermone naturales filii appellantur, cui appellationi ſtandum eſt, l. ſi ſeruus plurium, §. final. ff. de lega. primo, l. Labeo, ff. de ſupellect. lega. l. cum Delanionis, §. Aſinam molendinariam, ff. de fund. inſtru. Et hanc concluſionem Albe. in d. l. quiſquis, columna ſecunda refert tenuiſſe quendam Thomam Formagiarium Doctorem Bononienſem diſputando, & inter alias rationes adducebatur,
2 † quia filius natus in ſeruitute ſpurius eſt, vt cauetur l. ex libera, ff. de ſuis & legiti. demum alia lege cauetur, quod nati in ſeruitute appellatione filiorum continentur. l. Lucius, §. fina. ff. de leg. ſecundo. Hanc concluſionem tenuit etiam Ioannes Andr. in capitulo ſtatutum. de hæret. in ſexto. & Ange. in §. interdum. columna ſecunda, verſiculo quod habetur. Inſt. de hę red. quæ ab inteſt. defer. & Bald. in dicta, l. quiſquis. ſequitur eā-
3 dem opinionem, † & dixit ibi, quod ſi filius ſpurius patrem occidat, lege Pompeia de Parricid. tenetur: Ergo idem eſſe dēt cum de principe occidendo tractatur, † quia princeps eſt omnium ſubditorum pater, vt in l. poſtliminium, ff. de ca. & poſt lim. reuer. & hoc dicit eſſe verum quando de iure communi in materia indifferenti profertur iſtud verbum filii, † ſed quando a ſtatuto profertur, tunc dicit intelligendum de filio legi-

timo

Digitized by Google

timo & naturali,nam verbum filius,eſt ſimpliciter prolatum & nemo ſimpliciter appellari poteſt filius niſi ſit iuſtus, l.vlt. ff.de iur.delib.l.generaliter.in fi.ff.de inſtit.& ſubſtit.quod etiã oſtenditur ex diffinitione filii l.filium diffinimus. ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iu.item ſpurii filij nuncupari non debent.Authen.ex complexu.C.de inceſt.nup.& in auth.quibus mod.natural.effic.ſui,§ præterea.Et pro iſta opinione,quod filij naturales tantum comprehendantur in d.l.quiſquis, §. filij vero.

6 C.ad legem Iuliam maieſta.facit ratio†quia luxuria non debet eſſe melioris conditionis quam caſtitas. caſus eſt in ſimili in l.quarta,iuncta rub.C.de interd. matri. ad idem gloſſ. in capit. ſtatutum fœlicis.in verb.voluntas.de hære.in 6.Angel. Imo.& Alex.in l.ex facto,§.qui rogatus,ff.ad ſenat.conſ. Tre

7 bellia.†vbi dicunt, quod ſi ex delicto patris condemnantur filij per iudicem,vel per ſtatutum puniatur,quod filiorum appellatione veniũt etiam illegitime nati. idem dixit Dominus & Præceptor meus Carol.Ruin.in conſi.70.de duobus eſt videndum.colum.5.num. 13.in 3.vol.idem voluit Angel.in tracta.malefi.in verb.*& hai tradito la tua patria.*verſicu.quærit Cy. num.14.& hanc opinionem tenuit etiam Marti. de Laud.in tracta.de crimi.læſæ maieſtatis, quæſtio. 20. vbi rationem ad-

8 ducit,†quod facere contra Imperatorem vel Papam eſt contra ius quaſi naturale, quia Imperator & papa eſt omnium pater.allegat ad hoc Alber.in dicta,l.filium diffinimus. Facit pro iſta opinione tex.in capit.ſi gens Anglorum, 56. diſtinct. vbi habetur quod baſtardi ſunt prompti ad omnia deteriora.

9 In contrariũ tamen facere videtur,†quod iſti naturales,quos baſtardos vulgo appellamus,non poſſunt appellari de domo familia,ſeu agnatione patris.Dyn.in l.cum pater. §.mater,ff.

10 de leg.2.And.de Iſer.in capi.1.in ti.ſi de feu.defunct. †nec poſſunt inſigniis Domus paternæ vti,vt late per And.Tiraque.in tracta.ſuo nobilit.capitu.25. numero 12. & 13. item infames & vilis conditionis ſunt,vt per Azon.in ſumma, C.de infam. Bald.in l.3.in princip.in vlt.not.ff.de liber.& poſthum. Bal.in

11 conſi.373.ptemittendum eſt. in princip. in primo volumine. †nec etiam legitimatus admittitur naturalis filius ad feudum conceſſum patri pro ſe & filiis,vt habetur in cap.naturales.& ibi late Docto.in titu.ſi de feud.fue.controu.inter Do.& agn.

12 †& Domini Veneti tales legitimatos non admittunt ad nobilitatem,nec ad eorum conſilia, vt dixit Fulgoſ. in conſilio, 62.ſtante ſtatuto,columna ſecunda verſicul.hoc quoque euidentius.

Quinimo Domini Veneti nec etiam legitimatos per ſubſequens matrimonium admittunt ad eorum nobilitatem, ſed bene illos admittunt vti legitimos ad bonorum ſucceſſiones ad fideicommiſſa & feuda,iuxta terminos capitulo.tanta,qui fil. ſint legitimi facit, quia proprie filii naturales appellatione filiorum non veniũt,quia de iuſtis intelligitur,l. vl.ff.de

13 iur.deliber.†quinimo Moſayca lege iſti baſtardi templum domini ingredi vſque ad decimam generationem prohibebantur,vt habetur Deut.cap.23.Et de iure communi ſi baſtardus inſtituatur hæres in teſtamento fratris, frater tanquam ſit inſtituta turpis perſona,teſtamentum fratris querelare poteſt,vt per Cyn.in l.fratres,C.de inoffi.teſtamen.Alexand.in l.ex fact. colum.5.in princ.ff.de vulgar.& pupillari ſubſti. In hac quæſt. Cyn.in d.l.quiſquis,C.ad legem Iuliam maieſta.ad partes arguit,quem vide ibidem in ſecunda colum. in verſicu. quarto quærit,demum diſtinguit ſic,quod aut filius natus eſt ex certo complexu, vt ex concubinatu vel ex alio coitu certo, licet a lege damnato,& tunc quia pater eſt certus,dicit in eo locũ habere,d.l.quiſquis.quia talis eſt de ſanguine improbato.arg. tex.in l.nihil,& l.adoptiuus,§.ſeruiles,ff.de ri.nuptia.aut eſt natus de tali coitu,ex quo patet reputatur incertus.& tunc dicit Cy.non habere locum l.prædic.quiſquis.quia ceſſant rationes ſecundum quas nos informare debemus, vt in §. oportet. in Authen.de iudic.& ff.de ri.nup.l.lege,§.j.cum iſta diſtinctione trãſit Alberic.in d.l.quiſquis,colum.2.& Saly.ibidem colum.

14 1.verſicu.quęro tertio.†Erit ergo concluſio, quod filius naturalis tantum,cuius pater præſumptiue certus eſt, comprehendetur in d.l.quiſquis.in §.filii vero, C. ad legem Iuliam maieſta.& hanc concluſionem tenuit etiam D.Io.Corraſius Tho-

15 loſas in l.liberos.in fin.ff.de ſena. †Pro qua facit,quod voluit Ang.in l.ita ſtipulatus,§.Griſogonus,ff.de verb.ob.vbi tenuit q; ſi ſunt banniti omnes de tali domo, includuntur etiam ſpurii,propter communem vſum loquendi,licet proprie nõ ſint de domo.Ad idem Felyn.in prooem.Decre.colum.2.nume.9.

16 †Sed quid dicemus de filio adoptiuo, an comprehendetur in diſpoſitione d.l.quiſquis,§.filii vero,C. ad legem Iul. maieſta. Dicas quod non,& erit ratio,quia ex quo non deſcẽdit a ſanguine infecto non militant in eo rationes de quibus in d. §.filii vero.Ergo nec militabit eadem iuris diſpoſitio, capi.cum

17 ceſſante.de appella.cum vulgaribus. †facit etiam, quia filius adoptiuus in vltimis voluntatibus,in contractibus, in priuilegiis,& etiam in diſpoſitione legali appellatione filii nõ venit, l.ſi ita quis,§.fina.ff.de lega.ſecundo,& no.per Specula. in titu.de loca.§.nunc aliqua,verſiculo 68.Alex. in l.adoptiuum, ff.de in ius vocand.& l.fideicommiſſum,ff.de condictio.& de monſtra.& per Domi.Carolum Ruinum Pręceptorem meũ in conſi.87.Quia Matthæus.columna octaua,nume. 16.in 3. volumine.

V M M A R I V M

1 *L.quiſquis,C.ad legem Iuliam maieſta.an locum habeat in hæredibus ſecundi gradus.*

2 *Iura ſanguinis,& carnis,magis transfunduntur in filios quam in Nepotes.*

3 *Liberorum appellatione comprehenduntur cæteri deſcendentes.*

QVAESTIO VIII.

1 Ctauo quæro. an diſpoſitio l. quiſqs, §.filii vero, C.ad legem Iuliam maieſta.locum habeat in hæredibus ſecũdi gradus,videlicet in nepotibus? Haac quæſtionẽ examinat Alberic.in d.l.quiſquis.colum.1.verſicu.item quæritur vtrum.vbi dicit, quod Ricardus ſub dubio forte tenebat quod ſic.allegando tex.in l.ſenatus conſulto,ff.de ritu.nup.& tex.in l.filium,ff.ad Macedon. facit pro iſta parte tex.in l.liberorum,ff.de verbo.ſignif.& l.filii.& l.iuſta eo.ti. Pro contraria vero opinione allegat tex.in l.quod ſi nepotes,ff.de teſtamen. tutel.& hanc opinionem, quod hæredes ſecundi gradus non comprehẽdãtur in diſpoſitione,d.l.quiſquis,§.filii vero. refert tenuiſſe Thomã Formagiarium Doctorem Bononienſem; q; hãc quęſtionem diſputauit,in quęſtione quę incipit, quęritur nunquid vbi dixit, quod in nepotibus non eſt eadem ratio q̃

2 eſt in filils.†quia iura ſanguinis & carnis magis transfunduntur in filios,quam in nepotes,qui remotiores ſunt.ar.l.cum q̃ ritur,ff.de excep.rei iud.Cyn.autem in d.l.quiſquis,col.1.verſi. tertio quęro.dicit,quod hoc dubium eſt ſublatum per quandam conſtitutionem Federici Imperatoris,quam Romana ecclęſia poſt illius damnationem approbauit,in qua vtitur ver

3 bo liberorum†quorum appellatione comprehenduntur cæteri deſcendentes,l.quod ſi nepotes,ff.de teſtamen.& l.liberorum ff.de verbo.ſignifi.

S V M M A R I V M.

1 *Filius clericus patre committente crimen læſæ maieſtatis,an priuetur beneficio eccleſiaſtico.*

2 *Filii clerici non comprehenduntur in l.quiſquis,C.ad legem Iuliam maieſtatis.*

3 *Filius clericus ob delictum criminis læſæ maieſta. a patre commiſſum non priuatur ſua præbenda.*

4 *Filii committentis crimen læſæ maieſtatis ſi poſt delictum patris fiant clerici, ſunt incapaces beneficiorum eccleſiaſticorum propter infamiam.*

5 *Iuſpatronatus an tranſeat in fiſcum commiſſo crimine læſæ maieſtatis.*

QVAESTIO IX.

Ono quęro. quid dicẽdum de filiis clericis, an comprehendãtur, in l.quiſquis,§.filii vero,C.ad legem Iuliam maieſtatis?Ioannes de Turre Cremata in capitulo ſi qs in verſiculo ſurgit hic dubium,ſexta quęſt.prima,dicit,ſecundum opinionem Laurentii quod non. idem not. gloſſ. 56.di-

1 ſtinct.in capitulo ſatis peruerſum.†vbi dixit, quod filius clericus patre committente crimen læſę maieſtatis in principem non priuatur ſuo beneficio eccleſiaſtico,quia cum ſit clericus eſt exemptus a iuriſdictione Imperatoris,vt no.Docto. maxime Ioannes Andræas in capitulo vergentis.in verſiculo conſeruata.de hære.clericatus enim eos exemit a iuriſdictione iudicum ſecularium,96.diſt.capitu. bene quidem. hanc opinionem tenuit etiam Auguſtinus de Arimino,in additio. ad tracta.Ange.de malefi.in verbo *& hai tradito la tua patria.* in addi-

2 tione quę incipit.Tu autem in hac materia.†Et quod filii clerici non comprehendantur in diſpoſitione dictę l.quiſquis, ſentit etiam Archid. in dicto capitulo ſi quis ſexta, quęſtione prima.& Matth.de Afflict. in capitulo primo,§ & bona committentium.columna 9.in fin.numero 118. in titulo quę ſint regal.not.Docto.in clemen.paſtoral.de re iud. Imo. in l. cum filius,ff.de verborum obligation.& Angelus in tractatu maleficio.in verſiculo, & eius bona publicamus. in verſicul.

3 quid ſi filiusfamilias, numero 27. † ubi dixit, quod filius

Digitized by Google

ob delictum criminis læsæ maiestatis, a patre commissum nō priuatur beneficio ecclesiastico quod obtinet, neque sua prę benda. Idem tenuit Collectar. in capitu. in quibusdam, versic. sed quid si pater. extra, de pœnis. idem tenuit Henric. Boich. in dicto capitulo vergentis. columna fi. in fi. de hæret. vbi dixit, quod cum clerici sint exempti a iurisdictione iudicis secularis. 16. distinct. capitu. duo sunt. & prima quæst. 4. contrarium non perdunt beneficia ob crimen læsæ maiestatis a patre cōmissum, subdens, quod si tempore delicti commissi per patrē filii erant clerici, admittuntur etiam ad obtinenda beneficia
4 ecclesiastica: †secus vero si tunc erant laici, & post patris delictum effecti sunt clerici, quia tunc propter infamiam ad obtinenda non essent capaces, per textum in capitu. infames, 6. q. 1. istam opinionem tenuit etiam Cardinal. Zabarel. in d. capitu. vergentis. in fin. de hæret. & ibidem Ioannes de Anania. columna secunda versiculo vtrum autem filius, pro qua adduco ea quæ late dixi supra quæstio. quarta sub rubrica de pę
3 nis committen. crimen læsæ maiestatis. †vbi vidimus, an iuspatronatus transeat in fiscum commisso crimine læsæ maiestatis, & propterea confiscatis bonis delinquētis, & decisum fuit quod non, & tamen iuspatronatus est annexum spiritualiti. capitu. quanto. de iudic. sicergo pater ex tali delicto iuspatronatus non amittit quo ad proprietatem, a fortiori filius ex patris delicto non amittet beneficium ecclesiasticum, quod est quid spirituale. Quid autem dicendum sit, quando pater crimen læsæ maiestatis commisit offendēdo papam vel eius Cardinales, an eo casu filius amittat beneficia ecclesiastica q̄ obtinet? vide infra q. 11.

SVMMARIVM.

1 *Filii rei crimine læsæ maiestatis nn puniantur qualitercunque per patrem tale delictum sic commissum.*
2 *Secundo filii rei criminis læsæ maiestatis, qui molitus est contra Rempubli cam suæ ciuitatis, an comprehendantur in l. quisquis. C. ad legem Iuliā maiestatis.*
3 *L. quisquis, C. ad leg. Iul. maiestatis, continet nouam pœnam contra offendē tem principem, vel eius Collaterales.*
4 *Filii rei criminis læsæ maiestatis in ciuitate Venetiarum Nobilitate priuatur.*

QVAESTIO X.

1 DEcimo quæro, an dispositio, l. quisquis, §. filij vero, C. ad legem Iuliam maiestatis. vbi filij illius qui commisit crimen læsæ maiestatis efficiuntur incapaces successio nis paternæ, maternæ, auitæ, & omnium proximorum, ac ēt extraneorum, locum sibi vendicet qualitercunque per patrē committatur dictum crimen? Dicas quod non, sed solum qñ pater dictum crimen commisit contra principem, & eius col
2 laterales, qui pars principis reputantur, vt in d. l. quisquis. †Secus si quis molitus esset contra Rempublicam Romanorum aut suæ Ciuitatis. ita dixit Angel. in d. l quisquis. columna 1. in fi. in versicu. in tex. ibi proximorum & allegat tex. in l. eorum ff. ad legem Iuliam maiestatis. idem sentit Cyn. in d. l. quisquis §. filij vero. columna prima versiculo tertio oppono & Soci. consi. 275. in causa fratrum Andræę columna secunda, versi. confirmatur allegat tex. in l. prima secunda & tertia ff. ad leg. Iuliam maiestatis. in quibus legibus ponitur pœna quam incurrit committens tale delictum contra Rempublicam Ro-
3 manorum, & tamen non irrogatur filijs aliqua pœna. †facit quia tex. dict. kquisquis. continet nouam pœnam contra offendentem principem, vel eos qui sunt ad latus illius, dicens.
4 quod cum finius in odiosis extensio fieri non debet. †& ego vidi seruatum in Alma Ciuitate Venetiarum quod patre dānato de crimine lęsæ maiestatis filij tantum nobilitatis gradu priuati fuere, & non inhabili tati ad successiones aliquorū, p̄terquam paternam, quia patris bona om nia in fiscum delata fuere.

SVMMARIVM.

1 *Filius patre committente crimen læsæ maiestatis contra Papam amittit beneficia eccleßastica.*
2 *Filius patre committente dictum delictum contra papam vel Cardinalem fit inhabilis ad beneficia Ecclesiastica obtinenda.*
3 *Idem est si pater damnetur de hæresis.*

QVAESTIO XI.

VNdecimo quæro, vidimus supra q. 9. proxima præce dente, quod filius patre committente crimen læsæ maiestatis contra principem, siue eius Collatera-
les non priuatur beneficiis eccle.siasticis, quę obtinet. Quid dicendum erit, si pater crimē prædictum cōtra Papam vel eius Cardinales committat? Dicas tali casu filium beneficiis ecclesiasticis quæ obtinet priuari, arg. cum. c. i. de scisma. no. Ioan. de Imol. in l. si quis insultaret. in fi. prin. ff. solu. matrimo. Et hanc conclusionem videtur sentire Ioā. de Turre Crema. in cap. si quis, 6. quæst. prima in versic. surgit iterum quæstio, vbi dicit quod si pater committeret crimen lęsę maiestatis contra papam, credit, quod hoc casu filius eius clericus priuaretur beneficiis, vt in capitu. fœlicis. de pœn. in 6. & ita etiam tenuit Hen
2 ric. Boich. in capitu. vergentis. colum. fin. in fin. de hęret. †vbi dixit, quod si pater committit crimen lęsę maiestatis contra Papam vel Cardinalem amittit filius beneficia quę obtinet, & ad obtinenda inhabilis efficitur. Et pro ista conclusione est textus expressus in dicto cap. fœlicis. in §. quod si quis prędictorum. vbi expresse dicitur, quod filii necnon & nepotes eorū, qui crimen lęsę maiestatis Cardinalem hostiliter insequentes vel percutientes, siue capientes committunt, beneficijs ecclesiasticis priuantur, etiamsi pontificali dignitate prefulgeant,
3 de quo Docto. late in prędallegato capi. fœlicis. †idem est in hę resi: nam si pater damnetur de hęresi, eius filius si sit clericus non solum fit incapax ad obtinenda beneficia ecclesiastica, sed etiam iam obtentis priuatur, vt habetur per Henric. Boic. in dicto cap. vergentis. colum. fin. prope fin. alleg. tex. in capit. quicunque, §. hęretici. eod. ti. in 6.

SVMMARIVM.

1 *Filii committentium crimen læsæ maiestatis incurrunt infamiam, non ex suo sed ex patris delicto.*
2 *Filii prædicti an ab honoribus ecclesiasticis, & etiam ordinibus repellantur*
3 *Filii eius qui commisit crimen læsæ maiestatis, si restituantur ad famam siue ad ordines per Papam, an in foro Imperiali ad honores admittantur.*
4 *Infamis restitutus ad famam per Papam etiam damnatus per secularem iudicem recipiendus est ab Imperatore.*
5 *Filii rei criminis læsæ maiestatis restituti ad famam per Imperatorem, an ad ordines Ecclesiasticos recipiantur.*
6 *Infamis ex proprio delicto ab Imperatore restitutus ad famam ad ordines ecclesiasticos promoueri non potest.*
7 *Pater damnatus de crimine læsæ maiestatis, ex cuius delicto filii effecti sunt infames, si restituatur ab Imperatore, an censeantur & ipsi restituti.*
8 *Principali sublato tollitur accessorium.*

QVAESTIO XII.

1 DVodecimo quæro, certum est q̄ filii committentiū crimen lęsę maiestatis in principem vel eius consiliarios efficiuntur infames, vt habetur in l. qsquisis. in §. filii vero, C. ad legem iul. maiestatis. & est speciale in crimine isto, vt quis incurrat infamiam, nō ex suo, sed ex alie-
2 no delicto, vt no. Archid. in cap. si quis. 6. quęst. prima. †an propter hoc repellantur isti filii ab honoribus ecclesiasticis, & ēt r dinibus? Et dicendū est quod sic. Infames enim omnes sunt qui, a legibus seculi infamantur, capitu. secundo 6. q. 1. ita dixit Prępositus in d. capitu. si quis. in versicu. an tales repellantur. facit vulgata iuris regula in capitu. infamibus. de regulis iuris in 6. vbi dicitur, quod infamibus portæ dignitatum non patēt l. infamia, C. de decurio. libro decimo. l. iudices, C. de dign. lib.
3 12. & habetur per Dyn. in d. cap infamibus. †Sed quid si papa filium eius qui crimen lęsę maiestat. commisit, restitueret ad famam siue ad ordines habilitaret, an talis etiam in foro imperiali ad honores esset admittendus? Et dicendum quod sic, per text. in capitu. per venerabilem qui fil. sint legitimi, & not. in capitu. cum te. de re iudica. ita voluit Prępositus in dicto capitu. si quis. uersicu. supra allegato, & idem voluit ibidem ante eum Ioannem. de Turre Crema. in versicul. item insurgit hic alia quęstio, vtrum si papa. idem tenuit Collect. in cap.
4 in quibusdam. versicu. qnid si Papa. extra de pœn. †vbi dixit, quod si papa aliquem damnatum per secularem restituat ad famam, quod talis recipiendus est ab imperatore, qui minor est papa, allegat Archidia. in capitulo verum. sexta quęstion. prima, reprehendentem Gratianum dicentem, infamiam ex lege ortam non nisi per imperatorem tolli posse, quia imo et
5 papa illam tollere potest. †Quid autem dicemus si imperator prędictos filios restituat? Dicas, quod ecclesia statim illos ad ordines recipiet, cum ipsi nunquam deliquerint, ita dixit prępositus in d. cap. si quis. versic. quęro an tales. †Secus autem esset

in

Digitized by Google

in his q ex proprio facto infames sunt. Tales enim ẽt ab Imperatore restitui & ad ordines promoueri non possent, nisi papa eos restituceret.capi.illi.6. q. 1.ita notanter dixit Ioannes de Turre Cremata,in d.cap.si quis in versiculo item insurgit
7 alia qõ, Quid de aliis qui infames sunt eadẽ causa & q. † Sed quid dicendum sit,quando Imperator patrem damnatum de crimine læsæ maiestatis restituit,an filij qui ex patris delicto ĩ fames facti sunt(vt in d.l.quisquis,§.filii vero, C. ad legem Iul. maiestatis) censeantur & ipsi restituti, & ab infamia liberati, adeo quod ad ordines ecclesiasticos promoueri possint sine alia Papæ dispensatione?Dicas quod sic:Ita voluit Io.de Turre Cremata,in d.cap.si quis.6.q.1.ver.item surgit quæstio,vtrũ
8 si Imperator.nu.8.†facit,quia sublato principali tollitur accessorium:filii enim ex facto patris,non suo,infames effecti sunt patre igitur,& sic principali ad famam restituto ab Imperatore,& ipsi filii restituti censendi sunt.

SUMMARIUM

1 *Patre damnato de crimine læsæ maiestatis in contumaciam, quia voluit compatere,an filii puniantur.*
2 *Regulariter vbi quis ex alterius delicto punitur,non tenetur quando contra principalem ob eius contumaciam fertur sententia.*
3 *Distinctio Authoris in casu prædicto.*

QUAESTIO XIII.

1 TErtio decimo quero, si pater imputatus de crimine læsæ maiestatis contra principem vel illius Collateralem citatus ad se defendendum a tali imputatione non compareat, & contra ipsum contumacem sit lata sententia bannitoria & confiscationis bonorum, iuxta terminos l.quisquis.in prin.C.ad legem Iuliam maiestatis,an tali casu puniantur eius filii,vt continetur in d.l.quisquis, §.filii vero?Videtur dicendum quod non, †quia vbi aliquis ex al
4 terius delicto punitur non tenetur quando contra principalem ob eius contumaciam fertur sententia.facit tex.in l.si iõ, de euict.l.prẽses.C.de pign.& ibi glos.Dyn.in l.prima, C.quando ex fact.tut.& habetur per Bart.in l.cum filius.in princ.ff.de
3 verb.oblig.†In isto articulo distinguerem,quod aut ex processu contra talem formato probatum est ipsum crimẽ lẽsæ maiestat. in principem siue eius Collateralem commisisse,& eo casu,quia sententia lata est contra conuictum, licet contumacem,dicerem filios affici pœnis,de quibus in d.§. filii vero,qa vere constat de patris delicto:Aut crimen in processu nõ erat probatum,sed pater condemnatus fuit ex mera contumacia, & isto casu dicerem prædictam sententiam filiis non nocere, & sic locum esse superius dictis.Cogita tamẽ:Dubium enim facit,quia dicitur in d.l.quisquis.quod eadem seueritate voluntas scẽleris huiusmodi,qua effectus puniri debet.

SUMMARIUM.

1 *Filiæ committentis crimen læsa maiestatis an incidant in pœnas in quas incidunt.*
2 *Filius committentis crimen læsa maiest.& filia eiusdem,quinque modis inter se differunt.*
3 *Fœmina regulariter masculis timidiores sunt, secus in actibus Venereis.*
4 *Animalia masculina fœminis audaciora sunt exceptis Vrsa,& Panthera nam fœminæ maribus sunt audaciores.*
5 *Filiæ fœminæ,an infames fiant sicuti masculi in casu l.quisquis,C.ad l.Iuliam maiest.*
6 *Extensio in materia pœnali,licet fiat de persona ad personam, quando hoc procedat.*
7 *Masculinum licet alias in materia odiosa concipiat fœmininum, secus est quando odium est irrationale.*
8 *Rebellis si quis factus sit cum suis,an fœminæ ex ipso rebelle natæ comprehendantur.*
9 *Filii bannitorum si prohibeantur a statuto stare in ciuitate, fœminæ non comprehenduntur.*
10 *Dispositio l.quisquis,C.ad legem Iul.maiest.quo ad filios continet odium irrationale.*
11 *Constitutiones in quibus vnus pro alio punitur,sunt contra ius naturæ,& diuinum.*
12 *Statutum quod imponit pœnam vni pro alio non est laudabile, sed valde iniquum.& nunquam extendi debet.*
13 *Dispositio in filiis non habet locum in filiabus, quando est diuersa ratio.*
14 *Filius natus ex patre partiali contra Regem præsumitur esse eiusdem vitii.nam Filius gesta patris imitari præsumitur.*
15 *Filius præsumitur eiusdem intentionis cuius fuit pater.*
16 *Posterorum appellatione veniunt etiam fœmina.*
17 *Iudex in iudicando, a communi opinione regulariter recedere non debet.*
18 *Iudex qui contra communem opinionem iudicat,censetur per imperitiam iudicare.*
19 *Iudex iudicans contra communem opinionem litem suam facere dicitur.*

QUAESTIO XIIII.

1 QVarto decimo quæro an pena infamiæ & incapacitatis,de qua in d.l.quisquis. in §. filii vero.inducta contra filios eius,q in principem vel eius Collaterales crimen læsæ maiestatis committunt,locum habeat etiam in filiabus?Et dicendum quod non,per tex.in dicta l.quisquis.§.ad filias sane,C.ad legem Iuliam maiestatis,vbi filiæ capiunt Falcidiam ex bonis matris,siue testata siue intestata decesserit,ex quo tex.iuncto tex.ibidem in §.filii vero. plures eliciuntur differentiæ inter filium, & filiam eius qui commisit crimen læsę maie.
2 †Prima erit,quod filius,a successione materna siue ex testamento siue ab intestato totaliter excluditur,dicto §.filii vero, attamen filia Falcidiam in bonis matris habere debet, vt in dicto §.ad filias.

Secunda differentia erit,quod filius excluditur a successione extraneorum ex testamẽto,vt in dicto §.filii vero. & tamẽ in filiabus hoc dispositum non reperitur, vt patet ex dicto §. ad filias.

Tertia erit differentia, nam filii perpetuo egentes & pauperes esse debent,vt in prẽallegato §.filii vero.at filię mediocrem Alimoniam potius quam emolumentum & nomen hęredis habere debent,vt disponitur in dicto §. ad filias.

Quarta erit differentia,quia filios paterna infamia semper concomitatur. Quinta erit differentia, quia filii paterni hoc est hęreditarii criminis exempla metiuntur, vt inquit text.in dicto §.filii vero,filias autem pro infirmitate sexus minus aus
3 suras esse confidimus:ideo circa eas mitior debet esse sententia,vt dicit tex.in prælegato, §.ad filias sane. in fin.†ex quo not.Cyn.quod fœminæ regulariter masculis timidiores sunt, secus tamen dicit esse in actibus Venereis,allegat illud Iuuenalis.

Fortem animum præstant rebus, quas turpiter agunt.

4 †Idem dicas esse in animalibus in quibus fœminæ pariter timidiores sunt,vt inquit Aristote. libro 9. de animal.Excipit tamen Vrsam & Pantheram, quas dicit audaciores maribus
5 esse.†Sed quæro, an secunda & quarta differentia circa fœminas veritatem contineant,& sic an filię in casu d. l. quisquis, C.ad legem Iuliam maiestatis reddantur infames sicuti filii.& pariter incapaces ad successiones extraneorum?Barto. in l.prima,ff.de verborum signi.tenuit,pœnam infamię & incapacitatis bonorum,de quibus in dicto §.filii vero.fi tendi non debere ad filias fœminas: dum ibi dicit, quod appellatione filiorum non veniunt filiæ,& sic quod masculinum non concipiat fœmininum in terminis d.l.quisquis,§.filii vero, & rationem esse dicit,quia dicta l.quisquis.continet odium irrationabile. & idem tenuere Bald.Angel.& Salicet.in l.quicunque
6 C.de seruis.fug.quia & ipsi ea ratione mouentur, †quod licet alias in materia pœnali extensio fiat de persona ad personã, vt not.gloss.& Docto.in l.si quis id quod,ff.de iurisdictio.omnium iudicum.& not.Bald.per illum textum in capitulo primo §.porro.in titulo quæ fuit prima causa benef.amittend in vsibus feudorum.Hoc tamen procedit quando odium est rationale,secus si sit irrationale,vt in dicta l.quisquis, §.filii vero.nam irrationale est,quod filius pro patre puniatur quãdo ipse non deliquit. Isto enim casu de vna persona aliam non fit extensio: ita dixit Dec. in terminis d. l. quisquis.in consilio quadragesimoquarto. Et diligenter pro viribus,columna penultima,versiculo confirmatur hoc,quia, in primo volumi.
7 Quinimo licet alias in materia odiosa masculinum concipiat fœmininum,vt in dict.l.si quis id quod. Tamen quando odium est irrationale,secus est,vt in dicta l.quisquis,§.filij vero.& hoc etiam tenuerunt Bald.Angel.& alij, in l. Gallus.in in prin principio,ff.de liberis,& posthum Imola in l.si ita scriptum.de lega.secundo Cyn.& alii in dicta l.quicunque,C.de seruis.fugi. Et quod propter odium irrationale quod continet dicta l.quisquis.in §.filii vero.ibi masculinum non concipiat fœmininum,tenuit etiam Ias.in dicta l.si quis id quod.columna secunda versiculo item vbi tractatur de odio. & ibidẽ columna tertia versiculo,Sexto limita.& idem voluit Aretinus in consilio trigesimonono.per totum, †vbi notanter dixit,quod si aliquis sit factus rebellis, ipse & sui, ea ratione qa ipse tradidit Arcem siue Fortilitium Hostibus, quod sub illo verbo, sui, non venient fœminę ex ipso rebelle natę.

Digitized by Google

ad idem facit quod dixit Baldus, in l. quicunque. C. de ſeruis
9 fugit. † vbi voluit, quod ſi ex forma ſtatuti filij bannitorum prohibeantur ſtare is ciuitate, ſub diſpoſitione dicti ſtatuti filię fęminæ non comprehenduntur. Idem tenuit Cur. iunior, in conſilio 176. præſupponitur in facto. columna 3. numer. 8. & Cur. tenior, conſil. 30. in facto contingit dubitari. Et quod vbi agitur de odio irrationali (vt in dicta l. quiſquis.) maſculinum fœmininum non concipiat. tenuit etiã Dominus Carolus Ruinus præceptor meus in conſil. 103. viſis legitimatio-
10 nibus, columna 8. numero 14. in 3. volumine. † Pro concluſione prædicta, quod diſpoſitio dicta l. quiſquis. in dicta §. filij vero. contineat odium irrationale, facit quod legitur. Ezech. cap. 17. & in cap. Iudæi. j. quæſt. 4. vbi ſcriptum eſt, quod filius iniquitatem patris non portabit. ad idem facit quod uoluit
11 Bald. & ibidem Salyc. in rubr. C. res inter ali. acta. † ubi dixit, quod conſtitutiones in quibus vnus pro alio punitur ſunt cõtra ius naturæ & diuinum. Et dixit idem Bald. in l. dotis. C. de iure do. quod ſtatutum quod filijs pro patribus pęnam impo
12 nit, eſt valde durum & rigoroſum. † & dixit Angel. in l. Sancimus. C. res inter alios acta. quod ſtatutum quod imponit pęnam uni pro alio nõ eſt laudabile, ſed valde iniquum. ad idẽ facit quod voluit Bal. in l. captiui. C. de epiſ. & cleric. vbi dixit, quod ſtatutum quo unus pro alio punitur, tanquam odioſum nunquam extendi debet, maxime quando pęna corporalis uel infamiæ imponitur. Confirmatur prædicta concluſio, quod dicta l. quiſquis. in §. filij vero. contineat odium irrationale, ex eo quod filius ex patris delicto puniatur: quia id-eſt contra iuris communis diſpoſitionem, quo cautum eſt, q̃ pœna ſuos tenere debeat authores. l. ſancimus. ff. de pęn. & in rub. C. ne fil. pro patre. & rurſus eſt cõtra ius diuinum, in quo ſcriptum eſt: anima quæ peccauerit, ipſa morietur, c. ſi habes. 24. quæſt. 1. eſt etiam contra ius canonum quo cauetur, vt nul lus odio alterius prægrauetur. ca. non debet. de regul. iur. in 6. Et quod maſculinum non concipiat fœmininum. in d. §. filij vero. propter odium irrationale, de quo ibi, tenuit etiã Deci. in l. fœminæ. numero 409. ff. de reg. iur. comprobatur & alia
13 ratione: quod in dicta l. filij vero. appellatione filiorum non veniant filiæ: † quia vbicunque eſt diuerſa ratio in filiabus quam in filiis, diſpoſitum in vno non habet locum in alio, ut notanter dixit Bald. in l. ſeruus. C. commu. de ſucceſ. in dicta auth. filij vero. dicitur quod ideo ibi diſponitur contra filios: quia paterni, hoc eſt hæreditarii criminis exempla in eis metiuntur. quod ibi dicit Saly. in 2. no. quod filius cenſetur hę res eiuſdem proditionis, & de ſimili proditione contra eum
14 eſt præſumptio, per verba textus ibi, in quibus &c. † Adde tu, quod filius natus ex patre partiali contra regem, præſumitur & ipſe eſſe eiuſdem vitij, vt notanter dixit Ange. in l. ſi fugitiui, C. de ſeruis. fugit. & filius geſta parẽtis imitari præſumitur.
15 Specula. in procem. Specul. † ad idem facit quod voluit Bald. in l. liberti libertæque, C. de oper. lib. vbi dixit, quod filius præſumitur eiuſdem intentionis cuius pater fuit. faciunt plura q̃ ad hoc congerit Thom. Gramm. in conſilio 13. in cauſa Milo niana. colum. 2. & idem in conſil. 31. in cauſa mag. Io. Bap. co lumna prima, numero 45. In §. vero ad filias ſane, in eadem. l. quiſquis, C. ad legem Iul. maieſtat. dicitur, q̃ circa eas mitior debet eſſe ſentẽtia, quas pro infirmitate ſexus minus auſuras confidendum eſt, & ſic patet, quod diuerſa eſt ratio in filiab.
* quam in filijs, merito de maſculo ad fœminam ibi non fiet extenſio. Et iſta eſt commun. opi. contra quam inſurgit Clau dius de Seyſſello in d. l. ſi quis id quod. ff. de iurisdi. omnium iu dic. vbi voluit, quod pœna incapacitatis & infamiæ ſtatuta cõ tra filios committentis crimen læſæ maieſtatis (de qua in dic. §. filii vero.) locum habeat etiam in filiabus, aſſerens ita conſuluiſſe in quadam cauſa, quę tunc indeciſa pendebat, & mul ta ciſca hoc pro, & contra, adducit, & tandem reſidet in dicta contraria opinione. Et licet omnia adducta per Claudium contra dictam communem opinionem tranſcribere non intendam, non propterea omittam reſpondere aliquibus per eum adductis, quæ magis ſtringere videntur pro eius opinio.

Et primo non obſtat quod idem Claud. dixit, quod tex. d. l. quiſquis. in §. filii vero. declaratur per tex. in l. fin. C. de bo. dam na. in fi. vbi dicit tex. quod committens crimen læſæ maieſtat.
16 iuſtam pœnam ad ſuos etiam poſteros tranſmittit, †& poſterorum appellatione veniunt etiam filiæ, vt per gloſſ. in l. ſordi dorum, C. de excuſat. mune. libro decimo, & facit text. in cap. vbicunque. de pœ. in 6.

Nam dico quod d. l. fi. in fi. C. de bon. damna. non declarat d. l. quiſquis. imo ab illa declaratur, vt colligitur ex gl. in verb. tranſmittit. in d. l. fi. quæ declarãdo illa verba, ad ſuos poſteros tranſmittit, refert ſe ad tex. in dicta l. quiſquis. ad quod facit ẽt tex. in auth. bona damna. C. eo. ti. de bon. damnat. quę aut. im mediate ſequitur poſt. d. l. fina. & dicta authentic. in fin. dicit, in maieſtatis vero crimine condemnatis veteres leges ſeruari iubemus. & ibi gloſſ. in verbo iubemus. dicit, vt ſupra ad leg. Iul. maieſta. Ex quo clare patet d. l. fi. in fi. non declarare tex. in d. l. quiſquis, ſed ab illo declarari. Nec etiam obſtat communi opinioni tex. in dicta l. ſi quis id quod, ff. de iuriſdictio. omn. iu dicum in quo Claudius facit magnum fundamentum p̃ ſua opinione, quia licet ibi verbum, ſi quis, declaretur per illum tex. comprehendere tam fœminam quam maſculum contra uenientem, id merito procedit, quia pœna ſuos Authores tenet, quod etiam erit in crimine læſæ maieſta.

Nam nemo dubitat quod in dicta, l. quiſquis, C. ad leg. Iul. maieſta. illud verbum, quiſquis, non comprehendat etiam fęminam committentem crimen læſę maieſtatis: ſed in d. §. filii vero, diſponitur, quod filii non ex ſuo, ſed ex patris delicto puniãtur, ergo non eſt bona illatio quod idem ſit in filiabus, in quibus eſt inducta alia diſpoſitio diuerſa, vt habetur in eadẽ l. quiſquis. in §. ad filias ſane.

Secundo reſpondetur, quod tex. in dicta, l. ſi quis id quod. cõtinet odium rationale, quia punit pariter & maſculum & fœminam delinquentem, ſed tex. in dicta l. quiſquis, §. filii vero. punit filium, non ex ſuo ſed ex paterno delicto, quod eſt irrationale, vt ſupra dictum fuit. cum igitur tex. in d. l. ſi quis id quod. contineat caſum longe diuerſum, ex eo ad caſum noſtrum, non erit bona illatio. l. Papinianus exuli. de minor. ff. Et dum ſubdit Claudius loco prælegato, quod eius opinio tenenda eſt in iudicando & conſulendo, & quod temerarium eſſet aliter iudicare, cõſtat ex præmiſſis ſecus fieri debere, ma-
17 xime quia (vt dixi.) Prima opin. communis eſt, †& a communi opinione regulariter in iudicando recedere non debemus, vt no. Docto. in capi. primo vbi Abba. colum. 3. verſiculo, & vt habeas. de conſti. & Bald. in l. prima, in fine. ff. de vulgari & pupillari ſubſtit. & in capi. primo in fin. de nat. ſucceſſ. feudo. Alexand. in conſilio vigeſimoquinto num. 2. in 6. vol. Soc. ne pos, conſ. 179. nu. 74. in 3. vo.

18 †Quinimo iudex, qui contra communem opinionem iudicat, cenſetur per imperitiam iudicaſſe, vt dixit Ale. in l. cum prolatis. & ibi Angel. ff. de re iudic. Iaſ. in l. fina. colum. penul. ff. qui ſatiſda. cogan. & dixit Barto. in l. ſecunda, C. de pœn. iu-
19 dic. qui mal. iudic. †quod iudicans contra communem dicitur facere litem ſuam. Cæterum ſi cupis videre quibus caſib. maſculinum concipiat fœmininum, vide per Archid. in capitu. ſi quis ſuadente. 17. quęſt. 4. & ibidem per Egi. Bellamer. latiſime Et per Doct. in d. l. ſi quis id quod, ff. de iuriſd. om. iu. & per Do cto. in l. quicunque, C. de ſer. fugi. & per Decium, in d. l. fœmi-nę, ff. de regu. iur.

SVMMARIVM.

1 *Filia damnati de crimine læſa maieſtatis an dotari debeat a fiſco, in quẽ bona patris deuenerunt.*
2 *Ferdinandus Rex Neapolis Principis Roſani filias, qui contra eum crimen læſa maieſtatis commiſerat, honorifice dotauit.*
3 *Filii imitatores patris eſſe cenſentur.*
4 *Fęminæ minus auſuræ iudicantur.*
5 *Fęmina timidiores viris ſunt, præterquam in actibus venereis.*
6 *Ratio cur mulieres ſint audaciores viris in actibus venereis.*
7 *Filia quando ſimul cum patre machinata eſt contra principem vel eius ſtatum, æque punitur.*
8 *Mulieres de Bocaciis Brixienſes damnatæ fuere pro crimine læſa maieſtatis.*

QVAESTIO XV.

1 QVintodecimo quæro. an filia dãnati de crimine lęſę maieſtatis dotari debeat a fiſco, in quẽ patris damnati bona deuenerunt? In hac quæſtione Bald. in l. ſi patri, colum. 3. C. de dot. promiſſio. tenet quod ſic. quem refert & ſequitur Matth. de Affli. in cap. 1. in §. prę terea ſi vaſallus. iu verſic. gloſſ. 3. numero 80. in ti. quæ fuit pri ma cauſa benefi. ami. & idem Matth. in ti. quę ſint regal. in §.
2 & bona committentium, colum. 1. circa princip. †vbi tenẽdo hanc opinionem refert, quod tempore ſuo Ferdinandus Rex Neapolis hoc ſeruauit: Nam cum fuiſſet damnatus Princeps Roſani, qui notorię maieſtatis crimen commiſerat contra ipſum regem, illius bonis omnib. fiſco delatis, idem rex eiuſdẽ dãnati filias honorifice nuptui tradidit, eaſdẽ ex paternis bonis fiſco additis dotando. Et ſic ex hoc cõfirmatur concluſio de qua ſup. q. prox. pręced. Quod filię rei criminis lęſæ maieſt. non puniuntur eiſdẽ pœnis, quib. maſculi ex huiuſmodi pa-
3 tris delicto. †Et diuerſitatis ratio eſt, qa filii imitatores patris eſſe cenſentur, & eius delicti hęredes, d. §. filii vero, l. quiſquis.
4 C. ad leg. iul. maieſt. †fœminę vero minus auſurę iudicantur, cum maribus timidiores ſint, vt no. Doct. in d. l. quiſquis. in §.
5 ad fęminas ſane. vbi Cyn. in 6. not. †dicit, fœminas timidiores viris

Digitized by Google

viris esse, præter quam in actibus veneries, in quibus vir audaciores sunt. facit illud Ouidij li. 4. Metham.

Callida per tenebras versato Cardine Tysbe.
Egreditur, fallitque suos, adopertaque vultum.
Peruenit ad tumulum, dictaque sub arbore sedit.
Audacem faciebat amor.

6 †Rationem autem, cur mulieres audaciores sint viris in actibus veneries esse puto, quia (vt inquit Aristote. libro quarto. de animal.) fœminæ habent partes inferiores validores quam viri: viri vero partes superiores validores quam fœminæ. Ideo mulieres ad luxuriam proniores sunt.

Et quia tempore Aestiuo mulieres magis stimulantur ad venerem, quam tempore hyemali, puto eas audaciores in actibus venereis esse Aestate quam hyeme: secus in masculis quam mulieres venerem appetũt, teste Aristotele, libro quinto. de animal. 7 †Limita tamen supradictam conclusionẽ non procedere, quando filia simul cum patre machinata fuisset contra principem, vel eius statum, per tex. in dicta l. quisquis, C. ad leg. Iul. maiest.

Nam sub illo verbo, quisquis, comprehenditur tam masculus quam fœmina committens crimen læsæ maiestatis, ut no. ibi Docto. & habetur expressum in l. si quis id quod. ff. de iurisdicti. omnium iudicum multoties enim repertum est fœminas etiam in prædictum crimen incidisse.

8 †Et ego vidi condemnationem latam vsque de anno domini milesimo quadringentesimo duodecimo die trigesimo Iulij. per quendam Domi. Petrum de Ballano tunc potestatẽ Brixiæ, pro magnifico Domi. Pandulfo de malatestis, tunc Brixiæ & Bergomi Domini, contra quasdam mulieres de Bocca cijs pro crimine læsæ maiestatis, quæ insimul cum eorum viris rebellarant ab eodem Domino Pandulfo, & adhæserant Domino Fazino Cani Scaligero, qui tunc Veronæ Dominatum tenebat, fuere etenim dictæ mulieres ad pœnam capitis, & bonorum confiscatione condemnatæ.

SVMMARIVM.

1 *Hermaphroditus patre committente crimen læsa maiestatis an puniatur sicut cæteri filii eiusdem.*
2 *Hermaphroditus incalescens magis in sexum fœmineum, quam virilem, non succedit in feudo, a quo fœminæ excluduntur.*
3 *Hermaphrodito cum baptizatur, quando sibi imponatur nomen maris vel fœminæ.*
4 *Hermaphroditus an possit esse testis.*
5 *Fœminæ in testamentis an possint esse testes.*
6 *Primus Hermaphroditus fuit Veneris, & Mercurii filius.*
7 *Androginæ sunt Populi in Aphrica vtrius que sexus.*
8 *Hermaphroditus pariter incalescens in vtroque sexu quomodo sit iudicãdus.*
9 *Hermaphroditus incalescens pariter in vtroque sexu ad ordines clericales promoueri non potest.*
10 *Reprobatur opinio Præpositi circa Hermaprditum.*
11 *Vna & eadem res non debet diuerso iure censeri.*
12 *Incertitudo actum vitiat.*
13 *Hermaphroditus partiter in utroque sexu incalescens, an ad successionem feudi admittatur.*
14 *Imperfectus non est omnino qui perfecto similis est.*
15 *Hermaphroditus quod incalescat magis in vno quam in alio sexu, quomodo cognoscatur.*
16 *Hermaphroditus qui vtriusque membri officio fungi potest, cogi potest alterum eligere quo vti velit. & ibi habes, quod equus Turchus in ciuitate Venetiarum visus est habens vtrunque sexum.*
17 *Hermaphroditus tenetur singulo anno confiteri peccata sua.*
18 *Hermaphroditus incidit in pœnam legis, si quis in tantam. Codice. vnde vi.*
19 *Statutum q mulieres contrahere non possint sine consensu consanguineorũ an comprehendat hermaphroditum.*
20 *Matrimonium contractum cum Hermaphrodito an teneat.*
21 *In ciuitate Venetiarum Hermaphroditus quidam qui reputabatur puella nupsit: & matrimonium fuit dissolutum.*

QVAESTIO XVI.

SExto decimo quæro, Vidim. s. quæst. 14. & quæsto. 15. proximei præcedentibus qualiter ex patris delicto in crimine læsæ maiestetis filius puniatur: & quod cum filiabus mitius agitur, & quod tex. in l. quisquis, in princ. C. ad legem Iuliam maiestatis comprehendit, tam fœminam quam masculum dictum crimen perpetrantem.

1 †Quid dicendum erit de Hermaphrodito, an iudicandus sit secundum dispositionem, tex. & dict. l. quisquis, in §. filii vero. aut secundum dispositionem d. l. in §. ad fœminas sane, & sic an uti filius vel vti filia illius qui crimen læsæ maiestatis commisit iudicandus sit? Pro intelligentia huius quæstionis distinguendum puto: quod aut Hermaphroditus incalescit magis in sexum virilem, aut magis in sexum fœmineum. Primo casu ut masculus iudicabitur, l. sed & quæritum, & ibi Docto. maxime Alexand. ff. de liber. & posthum. Et eo casu vti filius masculus iudicabitur incurrisse pœnas, de quibus in di. §. filii vero patre committente crimen læsæ maiestatis.

Secundo vero casu, quando magis incalescit in fœmineum sexum, & tunc vt fœmina censendus est l. cum quæritur, ff. de stat. hom. & sic comprehendetur sub dispositione d. §. ad filias sane. † facit ad hoc, quia quando Hermaphroditus in-
2 calescit magis in sexum fœmineum quam virilem, (quo casu iudicatur vt fœmina,) non succedet in feudo, a quo regulariter fœminę excluduntur, ut voluit glo. in l. de quibus, in verbo quibus, ff. de legibus, per text. in dicta l. cum quęritur. secꝰ si magis in virilem sexum incalescat, vt voluit Bald. in capitu. primo. de alien. feu. pater. & idem in cap. si clientulus, colum. 4. de alien. feud. Docto. in lega 1. C. quæ sit longe consuetud. &
3 Bal. in lege fina. Cod. de suis & legi. †facit, quia cum baptizatẽ Hermaphroditus, si eius sexus magis in virilem prævaleat, ei nomen masculi imponitur: si secus, fœminæ nomen ei imponendum est, ut per Bald. in l. quoties. Cod. de suis & legi. & Angel. in l. de quibus, ff. de legibus.

4 †Sed an Hermaphroditus poterit esse testis? Dicas hoc dependere a qualitate eius sexus, ut dicit tex. in cap. testes. §. Hermaphoditus, 4. quęstio. 3. & l. repetundarum ff. de test. Nam si quæramus, an possit esse testis in testamento: videndum erit an magis in eo sexus masculinus quam fœmineus pręualeat. Nam si pręualeat sexus fœmineus non poterit esse testis in te
5 stamento, † quia fœminæ in testamentis testes esse non possunt, §. testes. Institu. de testamen. & ita dixit gl. in dicto. §. Hermaphroditus, & ibi Docto. maxime Ioan. de Turre Cremat. idem voluit Specu. in titu. de instrumen. æditio. §. duodecimo. versicu. quid si unus ex testibus. In iudiciis vero admitteretur, vt dicit prędallegat. glo. Si vero magis in sexum virilem incalesceret, tunc etiam in testamento testis esse poterit, ut dicunt Docto. ibi, quod ex illo tex. probatur, dum ibi dicitur, Hermaphroditus an ad testimoniũ admittatur, qualitas sexus incalescentis ostendit & ibidem Ioan. de Turre Crema. idem tenuit Hostien. in summa, in titu. de testibus. in versicu. quis possit esse testis, versicu. quid de Hermaphrodito. Vide Nell. in tract. suo de testi. numero quarto. & Stepha. Aufre. in simili tracta. numero quarantesimonono. & Iacob. Butri. similiter in tractatude testibus. numero septimo. & Ioannem Corasium Doctorem Tholosanum in lege conqueritur, † ubi di-
6 xit quod prius Hermaphroditus fuit Veneris Mercurij filius dictũ ab Hermes, quo nomine Mercurius a Græcis. nũcupabatur, & Aphrodite, quod est Vęnꝰ, & appellatur etiam Androginos, qui vir est, & fœmina, & ut testatur Plinius libro septimo. capitu. 3. † Androginæ sunt Populi in Aphrica vtriusque
7 sexus, inter se mutuis vicibus cocuntes, quib. dextea Mamma
8 virilis est, leua muliebris. † Quid autem dicendum erit si in Hermaphrodito sit parilitas sexus, adeo ut non magis in uno quam in alio sexu incalescat Hug. quem referunt Docto. in d. §. Hermaphroditus. dicit se credere quod tunc de eo sit iudicãdum sicuti de fœmina, & ideo testificari non poterit, in casi-
9 bus in quibus fœminæ inteſtes non admittuntur, †& minus ĩ tali casu ad ordines clericales promoueri posset, ut voluit Io. de Turre Cremat. qui refert etiam Guilielm. ita tenuisse, & Prępositi. in dicto §. Hermaphroditus, rationem adducens, qa vbi in Hermaphrodito paritas sexus reperitur, ordinari non debet. quia tutior via tenenda est, cap. Iuuenis, de spon. sed circa testimonium ferendum, dicit esse dubitabile, quia edictũ de testib. est prohibitorium certarũ personarum, & qui non reperitur prohibitus, testificari posse videtur, l. 1. & l. 3. in prin. ff. de testibus. subdens quod Hermaphroditus. solum reperitur prohibitus, quando magis in fœmineum sexum incalescit, vbi fœminę a testimonio arcentur, ergo in casu dubio testificari non erit prohibitus, †& in ista opinione residet idem Prępositi. quæ salua tanti viri reuerentia, mihi non placet. Nam in Hermaphrodito iure statutum est, qꝰ ad hoc ut sciamus an testis esse possit necne, qualitas sexus incalescentis spectãda est, ut dicit expresse text. in dicto capitu. si testes, in prædallegato. §. Hermaphroditus, ergo eo non apparente testificari non poterit. Secũdo reprobatur dicta doctrina Prępositi ex alio, quia ipse d. §. Hermaphroditus, concedit, quod non apparentę in quo sexu magis prævaleat, ordinari nõ poterit, quod nulla alia ratione esse potest, nisi quia potius fœmina quam mas iudicetur, cum fœminæ ordinari non possint, ut supra dictũ fuit. Ergo pariter in testimonio ferendo, ubi in teste requi-
11 ritur qualitas masculina, admitti non debet, †quia vna et eadem

Digitized by Google

dem res non debet diuerſo iure cenſeri. l. eum qui ædes, ff. de vſucap. facit, quia vbi actus eſt ī incerto non eſt ſatisfactum legi requirenti certam qualitatem, puta maſculininatis, vt in l. repetundarū, ff. de teſti. & in d. c. ſi teſtes, §. Hermaphroditus, 4. qūæſt. 3. †videmus enim quod incertitudo actum vitiat. l. duo ſunt Titij. ff. de teſtam. tutel. præterea ſi teneremus opinionem Præpoſiti, eſſet deſtruere dictum Hugo. quem refert & ſequitur idem Præpoſit. in dicto §. Hermaphroditus. qui voluit, quod in paritate ſexus Hermaphroditus iudicetur vt fęmina. Nec obſtat fundamentum Præpoſiti, dum dicit, quod edictū de teſtibus eſt prohibitorium certarum perſonarum, l. prima. & l. 3. ff. de teſtib. & qui nō reperitur prohibitus teſtificari poteſt; quia reſpondeo, quod in caſu noſtro deciſum eſt in iure, qualitatem ſexus magis incaleſcentis in Hermaphrodito ſpectandam, vt ſciamus, an in negocio de quo agitur teſtis eſſe poſſit, vt in l. repetnudarum. & in dicto §. Hermaphroditus.

† Quid autem dicendum erit quo ad feudi ſucceſſionem, an Hermaphroditus æqualiter in vtroque ſexu incaleſcēs ad illam admittatur? Ange. in l. de quibus, mouet hanc quæſtionem in ſecun. columna. verſicu. ſequitur. in glo. idem erit. Et ibi decidit, quod ſi talis peteret ſe ad feudum admitti tanquā maſculus. & exciperetur contra eum quod eſſet fœmina, tūc cum probationes eſſent æquales, ſuccumberet agens. argum. tex. in l. ſi vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui ſatiſda. cogantur, Bald. vero in l. quoties, columna ſecun. verſi. Sed contrarium dicebatur. C. de ſuis & legitim. dicit ſe conſuluiſſe, quod ſi viſis pudendis, quæ ſunt viliſſima pars corporis noſtri, non appareret maior incaleſcentia in vno ſexu quam in alio, ſi tamen ex aliis operibus virtutis videlicet quod agilitate corporis in eo virilitas præponderaret, quod tali caſu in feudo ſuccederet, quia non eſt omnino imperfectus qui ſimilis eſt perfecto, quia imperfectio tali caſu eſt occulta, quia tegitur, perfectio autem eſt euidens & manifeſta, & ideo dicit hanc eligendam. †Sed quæro quomodo cognoſci poſſit, qđ Hermaphroditus magis in vno quam in alio ſexu incaleſcat? Præpoſit in c. teſtes, §. Hermaphoditus, 4. quæſt. 3. refert Hug. dicere, quod hoc cognoſcitur per aſpectum corporis vel cōuerſationem, vel ū barbam habet, & ſemper velit & verilia pertractare & exercere, non autem fœminea, ac ſemper cum viris vult eſſe & conuerſari, non autem cum fœminis. dicit enim ex hoc ſignificari quod in virilem ſexum magis incaleſcat, & ſi vero barba careat, & ſemper velit eſſe cum fœminis, opera fœminea exercere, & eo caſu iudicari poſſet fœmineum ſexum in eo prævalere. Idem dixit ibidem Ioan. de Turre Cremat. & ibidem dicit Præpoſi. quod ad huiuſmodi propoſitum multum facit inſpectio genitalium. Dicas tamen, q̄ ſi ex inſpectione genitalium non apparerer, quod magis in vno quam in alio ſexu prævaleret, ſed ex corporis agilitate & aliis virtutibus virilibus, & operibus virilitas conſtaret, ut maſculus iudicaretur, vt dixit Bald in prę alleg l. quoties, columna penult. verſicu. ſed contrarium dicebatur, C. de ſuis & legiti. hæred. †Quid ſi Hermaphroditus vtriuſque membri offic. fungi poſſit, quod vtrique quandoque accidiſſe inuentum eſt? Et Hoſt. in ſumma in titu. de teſte, in verſic. quid de Hermaphrodito. Teſtatur, quod in ſua villa Seruſiæ Hermaphroditus inuentus eſt, qui & fœminei & virilis ſexus officio utebatur. Dixit Hoſtien ibidem, quod cogi poteſt eligere quo uti velit, & iureiurando aſtringentur de cœteroqui altero non vtendū: cum duplici officio, & maxime tam diuerſo fungi nō debeat. argum. 16. q. 1. c presbyteros & argum. tex. in c. diuerſis, de cleric. coniugat. & l. ſi plures, ff. de pact. quod ſuo tempore feciſſe dicit Epiſcopum Taurinenſem eius Dioceſanum. Et ego vidi in Ciuitate Venetiarum hoc anno 1551. de menſe Ianuarij equum vnum Turchum habentem vtrunque ſexum, & carē tem teſticulis: ſed ſexus fœmineus in eo erat admodum paruus ac inutilis, emitebat enim vrinam ex membro, quod erā erat ſatis paruulum, non ex ſigno fœmineo, †Cœterum Hermaphroditus tenetur ſingulo anno confiteri peccata ſua, ut maſculus & fœmina: Ita dixit Anton. de Butri. in cap. omnis vtriuſque ſexus. de pœnit. & remiſſio. & ibidem Iaco. Zochus, Ferrarienſis. †Item Hermaphroditus incidit in pœnam l. ſi qs in tantam. C. vnde vi. ſecundum Barto & Bald. in d. l. ſi quis in tantam. †Quid dicendum ſtante ſtatutorquod mulier contrahere non poſſit ſine conſenſu conſanguineorum, an in eo comprehendetur. Hermaphroditus? Bal. in lege omnes populi. columna 9. verſi. quid ſi ſtatutum dicat. ff. de iuſti. & iure & dixit, quod non: quia Hermaphroditus eſt homo miſtus, nō autem proprie mulier. idem tenuit Petr. de Anchara. in repet. cap. canonum ſtatuta. in verſic. venio ad quartum membrū. de conſtitu. de quo vide ſolennem Doctorem Præceptorem meum Dom. Gulielm. Pont num Peruſinum in l. ſtipulationē. colum. 8. circa ſi verſicu quod firmat Bal. ff. de verborum obligatio. †Ex prædictis deciditur quęſtio, vtrum matrimonium contractum cum aliqua tanquam muliere, quæ tamen vtrūque ſexum habebat, tenuerit: Nam ſi ſexus maſculinus prævaleat, vtiq; matrimonium erit inualidum, ſi uero in ea fęminus ſexus validor eſſet, vtique matrimonium tenebit. † Et caſus accidit am multis annis in hac alma Ciuitate Venetiarum, quod quędam nobilis puella, (ita enim reputabatur) nupſit cuidam nobili, a quo tranſducta, & viro ut secum tanq̄ cum eius uxore matrimonium conſummaret requiſita, inuenta eſt magis in vrilem quam in fœmineum ſexum incaleſcere, quo circa re in iudicium coram Reuerediſſi. Patriarcha loci ordinario deducta matrimonium inter eos contractum inualidum exiſtere pronunciatum extitit, dequo perbelle alludens Chriſtophorus Pierius Gigas Patruus meus egregius poeta ſic ſcripſit.

Sanguine Patritio Puer eſt, & nata Puella.
Credita femella eſt: mas fuit ille ſimul.
In dubio eſt ſexu, maris at plus parte caleſcit.
Pro Pudor. Vt mulier nupſit Adulter erat.

SVMMARIVM.

1 *Mater committens in principem ſicut pater, incidit in crimen læſæ maieſtatis.*
2 *Lex exhorbitans aliquando loquens in matre ad patrem extenditur identitate rationis.*
3 *Filii matre committente crimen læſæ maieſtatis in principem, an incidant in pœnam l. quiſquis, C. ad leg. Iu. maie.*
4 *Filius non dicitur vna perſona cum matre, ſicuti cum patre.*
5 *Mater committens crimen læſæ maieſtatis puniutur eisdem pœnis, quibus pater tale delictum committens.*
6 *Secus quo ad filios.*
7 *Quando aliquis punitur a iure, vel ab homine usque ad certam generationem deſcendentes ex linea maſculina tantum comprehenduntur.*
8 *Priuilegia conceſſa masculis & eorum poſteris, ad fęminas non extēdunt.*
9 *Poſteri plus in delicto patris quam matris puniuntur.*
10 *Statuta loquentia in patre non extenduntur ad matrem.*
11 *Maritus non punitur vxore committente crimen læſæ maieſtatis.*
12 *Filii a ſemine viri procedunt, non matris.*
13 *Filius patri non matri aſſimilatur.*
14 *Filius generationem a patre non a matre conſequitur.*
15 *Masculus poteſt generare in alio fœmina uero, eſt qua generat ab alio.*
16 *In generatione an requiratur concurſus paterni & materni ſeminis.*
17 *Filius cum patre una & eadem caro reputatur.*
18 *Crimen læſæ maieſtatis, & crimen hæresis æquiparantur.*
19 *Argumentum de crimine læſæ maieſtatis, ad crimen hæresis validum eſt. Non econtra.*
20 *Maieſtatem diuinam offendere p'us est, quam offendere terrenam.*
21 *Aequiparatio criminis læſæ maieſtatis, & hæresis, quo caſu procedat.*

QVAESTIO XVII.

DEcimo ſeptimo quero; Vidimus hucuſque quomodo ex delicto læſæ maieſtatis per patrem commiſſō filii puniātur iuxta terminos l. quiſquis. C. ad legem Iuliam maieſta. verum quia etiam mater committens dictum crimen, incidit in pœnam illius legis, quam non eſt dubium a dicta lege comprehendi, ut dixit Ange. in tracta. maleſi. in verb. *che hai tradito la tua patria.* in verſicu. & aduertendum eſt, vbi refert, quod licet inuſitatum videatur, quod mulier huiuſmodo crimen committat, tamen quod ipſe ſemel de facto uidit Bononiæ. Idem tenuit Ange. in §. interdum Inſtitu. de hęred. quæ ab inteſtato deferunt. †vbi dixit, quod glo. in d. l. quiſquis, in §. ad filias ſane, in verbo non auſuras, quæ dicit, quod mater incidit in crimē læſæ maieſtatis, ſi in principem committat, vt eſt dictum de patre in eadem l. quiſquis, in princip. eſt communiter approbata, †nec hoc eſt mirandum, quia aliquando lex exorbitans loquens in matre ex identitate rationis ad patrem extēditur, ut not. per glo. in l. fœminæ. Cod. de ſecund. nup. † An autem commiſſo crimine læſæ maieſtatis in principem per matrem filii puniantur, ſicuti puniuntur quando pater huiuſmodi crimen commiſit? In iſta quæſtione Alberic. in dicta l. quiſquis. colum. penul. dixit, quod non, †quia filius non dicitur vna perſona cum matre ſicuti cū patre. Et ea ille tex. hoc nō dicit: ergo extendi non debet. l. interpretatione. ff. de pœn. hoc tenuit Odroſred. ibi in verſic. ſed quæro quid erit ſi mater. vbi dixit, quod Azo contrarium tenuit, quamuis pro ſua opinione non alleget aliquam legem. & quod dicta l. quiſquis loquitur tantum de patre, & nil de matre dicit: unde cum ſit pœnalis & odioſa, vt colligitur argumen. ff. de liber. & poſthum l. eum quidam.

Digitized by Google

5 quidam.extendi non debet.†Oldrad.vero in hac quæſtione vt refert Alberic.in d.l.quiſquis.diſtinguebat, quod aut loqmur de pœnis, quibus puniuntur committentes dictum crimen, quæ ipſius committentis perſonam concernunt. Et eo caſu idem ſit in matre tale delictum committente quod eſt in patre,videlicet quod capite puniatur,& eius bona fiſco applicẽ tur,& iſto modo procedat glo.in dicta l.quiſquis, ſupra allegata.

6 Quo vero ad pœnas quæ alios tangunt, vt puta quod filii bonis maternis ſicuti paternis,quando pater delinquit, punia tur,vel quantum, ad id quod ſint incapaces ſucceſſionum aliorum,quod hoc caſu d.l.quiſquis.locum non habeat.Et ita etiam tenuit Hoſtien in c.vergentis,de hære.& rationem ad-
7 ducit,† nam quoties ab homine, vel a iure puniuntur aliqui vſque ad certam generationem,ſolum illi qui deſcendunt ex linea maſculina puniuntur, non autem ex linea fœminina, niſi aliud a lege vel ab homine exprimatur, ca.vbicunque,de
8 pœn.in 6. † ſicuti & priuilegia conceſſa maſculis eorumque poſteris,non ad fœminasſed ſolum ad maſculos extendũtur, l.§.j.ff.de iure immu.ergo pœnæ ad eas multomagis non ſunt trahendę,vt no.in c.ſtatutum,de hæret. in 6.ĩ & iſta deciſione reſidet Alberic.in d.l.quiſquis,columna 1.† facit pro iſta opi-
9 nione,quia poſteri plus in delicto patris quam matris puniun tur:& eſt ratio,quia maior eſt dignitas in ſexu virili.l.j.ff.de ſe nator.& not.Ioan.Monach.in cap.ſtatutum, in princi. de hæret.in 6.

Contrarium vero partem,quod immo & filii matre committente crimen læſæ maieſtatis puniãtur eiſdem pœnis,ſicuti quando pater dictum crimen admiſit,tenuit glo.in d. l.quiſquis.in §.ad fœminas ſane,in verb.minus auſuras, quam glo. ſequitur Petr.vt refert vbi Cyn.columna 1.circa medium. In verſicu.circa legem iſtam,vbi dicit quod ratio qua Petrus motus,illa eſt,quia eadem ratio eſt in matre quæ in patre, & vbi eadem eſt ratio,ibidem idem ius eſſe debet.l.a Titio.ff.de verborum obligatio.Et in iſta opinione videtur etiam Cy.reſide re.pro qua eſt glo.in cap.ſtatutum.el ſecon.de hæret.in 6.ĩ verbo inane,quæ tamen ad hoc nil allegat,ſed tantummodo refert glo.in d.l.quiſquis,Sal.tamen in d.l.quiſquis, in §.filii vero,columna prima.verticu.adhuc quæro,relata opinione Petri & Cyni dicit eorum opinionem ſibi non videri tutam, cũ materia ſit pœnalis & odioſa.† Ideo ſtatuta in patre non ſunt ad matrem extendenda,argum.eorum quę not.in l.ſecun.C. de patr.qui fil.diſtraxerunt,& argumen.eorum quæ notantur in l.raptores,C.de epiſc.& cleric. & in §. item miſta. Inſti. de
11 actio.†& rationem adducit: quia ſi vxor committit crimen læsæ maieſtatis, maritus & ſic pater filiorum non punitur:
12 Ergo nec filii,qui a ſemine viri procedunt, non matris,vt l.lege duodecim tabularum,§.1.C.de ſuis, & leg.hære.& in hac opinione reſidet Sal. cuius opinionem tanquam æquiorem
13 amplector.†pro qua facit,quia filius patri non matri aſſimila tur,iuxta illud,Sæpe ſolet filius ſimilis eſſe patri.& hinc eſt,ꝙ in crimine læſæ maieſtatis filius patris criminis hæres eſſe cẽſetur,vt dixit tex.in dicta l.quiſquis,§ filii vero.†Item facit,qa
14 filius generationem a patre non a matre,conſequitur: Nam principium motus in generatione pater eſt. Mater vero eſt ſicut materia,vt dixit Ariſtote.libro decimoquartó. de animal. hinc eſt,quod fœmina non generat per ſe,quia indiget principio motus,quod eſt mas:vt idem Ariſtotel.teſtatur eo libr.
15 etiam dixit,†quod mas eſt illud quod poteſt generare ĩ alio: Fœ.nina vero eſt quæ generat ab alio:merito ergo patris non matris naturam filius ſequi præſumitur.

16 An autem in generatione requiratur concurſus paterni & materni ſeminis,vel ſufficiat ſolum emiſſio ſeminis patris receptum a matre? vide quæ late circa hoc ſcribit Nicolaus Boerius alios referens deciſio.251. numero 7. & numero 8.in 2.parte.

Et hinc eſt,quod filius dicitur eſſe portio paterni corporis, l.cum ſcimus,C.de agrico.& cenſi.libro vndecimo.& cum patre (ut dictum fuit) vna eadem perſona, l.fina. C. de impube.& ali.ſubſtitut.†quinimmo filius cum patre vna & eadem caro reputatur,vbi habetur 35.quæſtio.6.c.hæc authoritas. Et pro iſta opinione,quod filii non puniantur matre in principem crimen læſæ maieſtatis committente,facit etiam, quod not.Docto. in dicto cap.ſtatutum,el 2.de hęret.in 6.vbi Phili. Franc.& Pet.de Anchara. dicunt quod maior eſt infectio in patre quam in matre.

18 † Nec obſtat,ſi quis dixerit,quod cum crimen læſæ maieſtatis & crimen hæreſis æquiparantur, per tex.in l.Manicheos, C.de hæret.& cap.vergentis, eodem titu. & ibi gloſſ. in verbo exhæredatio. Ergo diſpoſitum in vno debet in alio locum habere:cum de crimine hæreſis ad crimen læſæ maieſtatis arguatur.glo.id l.Mancheos,in verbo debet.& no. in Authenti. Gazaros.C.de hæret. vbi Cyn. & Sal. ſed in hæreſim ſi mater incidat,eius filii puniuntur,vt habetur in d.c.ſtatutum.de hæret.in 6.& ibi glo.in verbo. Inane: Ergo idem erit in crimine
19 læſæ maieſtatis.† Reſpondeo ad huiuſmodi obiectum,dicas, quod de crimine læſæ maieſtatis ad crimen hæreſis validum eſt argumen.ſed non econtra. Si enim in crimine læsæ maieſtatis aliquid eſt permiſſum, multo magis id erit in crimine hęreſis,dicta l.Manicheos,& in prędallegata Authẽ. Gazaros, C.de hæreti.& in dicto cap.vergentis,in fi.Non tamen omnia quæ in crimine hæreſis admittuntur locum habent in crimine læſæ maieſtatis,ita uoluit Ioannes Igneus in repeti.l.neceſſarios,§.non alias,numero 6.& 45.ff.ad Sylle.ratio prędictę diuerſitatis eſſe poteſt:quia per hæreſim offenditur diuina Maieſtas:per crimen læſæ maieſtatis offenditur maieſtas terrena.
20 †plus autem eſt diuinam quam terrenam offendere maieſtatem,l.hi qui ſanctam.C.de hære.cap. vbicunque. de pœnis.
21 † Quinimmo æquiparatio prędicta de crimine hęreſis, ad crimen læſę maieſtatis habet locum in his quæ in iure expreſſa ſunt,ut uoluit Prępoſi.in c.penu §.porro.6.q.1 ſed iure cautũ reperitur,ꝙ in crimine læſæ maieſtatis filii puniantur ex delicto matris:Ergo in hoc non procedet ęquiparatio inter hęreſim,& crimen læſę maieſtatis,per prędicta.

SVMMARIVM.

1 *Crimen læſæ maieſtatis commiſſum per maritum, an noceat eius vxori.*
2 *Vxor pro marito pati non debet.*
3 *Vxor marito committẽte crimen læſæ maieſtatis, quo tempore dotes ſuas repetat.*
4 *Exilium paupertatem inducit.*
5 *Vxor etiam bonis mariti non publicatis dotem ſuam repetere poterit.*
6 *Vxor repetit ſuam dotem a fiſco, a quo bona mariti ſunt occupata.*

QVAESTIO XVIII.

1 DEcimo octauo quæro. Si maritus crimen læſę maieſtatis in principem commiſerit, an ex hoc aliquod nocumentum ſequatur eius vxori? Dicas quod non:per tex.in l.quiſquis,§.vxores ſane. C. ad legem Iuliam maieſt.ubi tex.dicit,quod uxores committẽtium crimen læſę maieſtati, recuperãt ſuas dotes.† Non enim
2 vxor pro marito pati debet. l. ob maritorum. C. ne vxor pro marit.& habetur in toto illo titu.Nec ex mariti delicti conditio vxoris in ſuis bonis fit deterior. l.i. C.ad legem Iuliam de vi publi.& l.1.C.de priuil.fiſc.& ita.tenuit etiam Anto.de Bu.
3 conſilio 61.ſtricte non reputo.numero †. † Sed videndum eſt quo tempore vxor dotes ſuas repetere poterit? & dicendum eſt,quod ſi mulier nõ eſt ĩculpa,ſtatim viro bannito illas pete
4 re poterit.†Exilium enim paupertatem inducit.glo.no.in Authen.de exhib.& intromit.reis,in princ.idem dixit Ioan. And. in titu.de donat.§.fina.ſuper verſicu.quid ſi vir eſt in banno.ĩ addi.Specu.Et ita tenet Alexand.in l.n cum dotem, §. ſi maritus,verſicu.Ex his infert 1mo.fff.olu.matrimo.Ange.in l.cum acutiſſimi.§.illud.C.de pręſcript. 30. annorum.& Roman.in
5 conſilio 187.†Quinimmo etiam bonis mariti banniti nõ publicatis vxor dotem ſuam repetere poterit,ut voluit Barto.in d.l.ſi conſtante.in verſicu.quinto quęro, pone quod maritus.
6 † Et ſi bona mariti eſſent a fiſco occupata, mulier dotem ſuã a fiſco repetere poterit,ut in l.1.& ibi not.C. de repu.ita dixit etiam Baptiſta de ſancto Blaſio,in ſuo tract.de priuil.dot.Cẽturia 2.in verſicu.centeſimo trigeſimo. numero 46. & habetur per Campeg.in tractatu ſuo de pote.in 3.parte. quęſtio.vigeſimatertia.incipiente,ſi maritus ſit bannitus.

SVMMARIVM.

1 *Vxor ſequens maritum reum criminis læſæ maieſtatis, an incurrat aliquã pœnam.*
2 *Vxor non tenetur capere, vel denunciare regi maritum ſuum rebellem, ut capiatur.*
3 *Vxor dans opem marito contra regem punitur.*
4 *Opem ferre dicitur, qui aliquem adiuuat ad peccandum.*
5 *Vxor an teneatur ſequi maritum bannitum.*
6 *Maritus & vxor dicuntur ſocii diuinæ & humanæ Domus.*

QVAE-

Digitized by Google

Hiero. Gigantis de crimi. læſæ maieſt.

QVAESTIO XIX.

1 DEcimonono quæro, Si vxor maritum p crimine læſę maieſtatis bannitum ſequatur, an incurrat in aliquam pœnam? Dicas quod non: quia propter mariti rebellionem non ſeparatur matrimonium. Scriptum eſt enim Matthæi cap. 19. & erunt duo in carne vna idem Geneſ. cap. 2. Pauli ad Epheſ. ca. 5. & ad hoc Corinth. cap. 6. Mar. cap. 10. Hoc tamen procedit, dummodo ipſa vxor contra principem aliquid machinata non fuerit: vt habetur per Andr. de Iſer. in cap. 1. §. ſi quis hominem. de pace tenend. & in cap. 1. §. porro, quæ ſit prima cauſa benefic. amittend. & idem voluit Matth. de Afflict. in conſti. regni. libro 2. de vxor. 2 foriudicat. numero 4. †Hinc eſt vt dicit ibi idem Matth. quod vxor non tenetur capere, vel denunciare regi maritum ſuum rebellem vt capiatur: de quo habetur in Authen. vt nul. iudi. §. ſi vero contra imperium Arctiſſima enim coniunctio, quæ eſt inter virum & vxorem, illam a tali denuncia excuſat: Et ita iudicatum fuiſſe teſtatur ipſe Matthæ. loco præallegato.

3 ††Secus tamen eſſe dicit, quando debet opem marito contra regem, vt puta ſi venderet ſua iocalia, vt maritum rebellantē 4 contra regem iuuaret. †opem enim fere dicitur qui aliquem adiuuat ad peccandum. 14. quæſt. 6. cap. ſi res, l. qui opem. C. de furt. Et quod vxor non teneatur denunciare maritum rebellem, tenuit etiam idem Matth. in conſt. regni. libro primo. in 5 titu. ne fil. pro pat. numero 7. †Sed an vxor teneatur ſequi maritum bannitum, habetur per Barto. in l. Mæuia. § fina. ff. de annu. legat. per Alexan. & alios, in l. ſi cum dotem. §. maritus, ff. ſolu. matrimo. & in cap. 1. de coniug. leproſ. per Doctor. in quibus locis concludunt, quod vxor tenetur ſequi maritum 6 bannitum. †dicūtur enim maritus & vxor ſocij diuinæ & humanæ domus, l. aduerſus. C. de crim. expil. hęre. Quid enim tā humanum eſt quam vt fortuitis caſibus mulieris martos, aut vxorem viri participem eſſe, vt dicit tex. in dicta l. ſi cum dotem. §. ſi maritus. ff. ſolu. matrimonio. & habetur per Ioan. Boſche. in tracta. ſuo de iniuſt. nup. libro 2. verſicu. quantum ad exilium. numero 8. & per Claud. de Seyſel. in l. ſi conſtante. in 8. columna. ff. ſolu. matrimo.

SVMMARIVM.

1 *Receptans malefactorem punitur eadem pœna, qua puniendus eſſet malefactor.*
2 *An vxor acceptans virum bannitum pro crimine læſæ maieſt. teneatur pę na receptatorum.*
3 *Vxor de infortunio mariti participare debet.*

QVAESTIO XX.

1 VIgeſimo quæro, Cautum eſt iure noſtro, quod receptans malefactorem puniatur eadem pœna qua malefactor puniendus eſſet. l. 1. C. de his qui latro. & l. 1. ff. de recep. vbi tex. dicit peſſimum genus eſt receptatorum, ſi- 2 ne quibus latere nemo diu poteſt. †Quid dicendum de vxore receptante virum bannitum, maxime pro crimine lęſę maieſtatis? Dicas, quod tali caſu pœna receptatorum non tenebitur vxor, ita tenuit Alberi. in tracta. ſuo ſtatut. in 4. par. quæſt. 7. vbi dicit ita fuiſſe Parmæ iudicatum, per tex. in l. 1. C. de repud. ibi, non mutet vxor affectum, præſertim quia †vxor de 3 infortunio mariti participare dēt, l. ſi cum dotem. §. maritus, ff. ſolu. matrimo. idem tenuit Ange. in tract. ſuo malefi. in verbo maleficio ſemper aſtitit. numero vigeſimoquinto. & ibidem Auguſt. de Arimin. in ſua additio.

SVMMARIVM.

1 *Vxor an teneatur alere uirum bannitum pro crimine læſæ maieſtatis, vel pro alio delicto.*
2 *Vxor tenetur alere virum ſuum extra territorium.*
3 *Si fructus dotis ſufficerent ad alimenta vtriusque, Alias ſecus.*
4 *Vxor an cogetur alimenta præſtare viro ſuo bannito, ex bonis parafernalibus quæ ipſa habet.*
5 *Vxor an cogatur alimenta præſtare ex bonis parafernalibus viro ſuo, qui eſſet Hoſtis Ciuitatis? Et de veritate iſtius concluſionis vide numero 7.*
6 *Iuri particulari bonum publicum præfertur.*
7 *Obligatio vxoris erga maritum & econuerſo eſt de iure diuino.*

QVAESTIO XXI.

1 VIgeſimo primo quæro. An vxor virum bannitum pro crimine læſæ maieſtatis, vel alio delicto alere, teneatur? Specu. in titu. de donat. inter virum & vxorem. §. fina. verſicu. Sed quid ſi vir eſt in bāno. dixit, quod vxor quæ ſuam exegit dotem iuxta formam l. vbi adhuc. C. de iur. dotium, tenetur alere virum ſuum bannitum ſiue excommunicatum de dotis ſuę fructibus. idem voluit Auguſt. de Arim. in ſua addit. ad tracta. Ange. de malefic. in verbo. Et dicto maleficio ſemper aſtitit. in vlti. add. in verſi. 2 ſed tu vide Speculatorem, † ubi dixit vxorem teneri alere virum ſuum extra territorium. & Specu. ſequitur Bart. in l. ſi cō ſtante. in ver. Quinto quęro. Pone quod maritus, ff. ſolut. matrimo. vbi dixit dictum Specu. eſſe menti tenendum: pro quo facere dicit tex. in l. mutus, §. manente. ff. de iure dotium, & tex. in Authen. de inceſt. nup. in §. ſi vero contigerit, columna ſecunda.

3 † Hanc tamen concluſionem procedere dicas, ſi fructus dotis ſufficerent ad alimenta vtriuſque, alias ſecus, vt dixit Ioan. Franc. Ripa in d. l. ſi conſtante in princip. colum. x. verſi. Quarto dum Barto. ff. ſolut. matrim. Sed pone, † fructus dotis 4 non ſufficiunt, mulier tamē eſt diues habēs bona paraphernalia, an ex talibus bonis cogetur viro alimenta præſtare? circa hoc glo. in l. ſi ſtipulata. in fi. ff. de dona. inter uirum & vxorem, tenuit quod non: ſed communiter reprobatur a Doctoribus. Contrarium enim tenuerunt Barto. Ange. & Alex. in l. ſi cum dotem. §. ſin autem in ſæuiſſimo, ff. ſolut. matrimo. & Specu. in tit. qui fil. ſint leg. §. 1. verſic. quid ſi mulier diues. Et hanc opinionem humanam eſſe tenendam atteſtatur ſolennis Doctor Dominus & præceptor meus Ioan. Crot. in repet. d. l. ſi conſtante, columna decimaſexta. in verſicu. tertia ſit concluſio, num. quaranteſimooctauo. licet ingenii exercen- 5 di gratia contra ipſam arguat. † Prædictam tamen concluſionem limita non procedere, quando maritus eſſet hoſtis ciuitatis, vt dicitur de bannito, qui ex forma ſtatuti impune occidi poſſet. l. amiſſione. §. qui deficiunt. ff. de capit. dimin. Ita prædictam concluſionem limitat Bald. Nouel. in dicta l. ſi conſtā te. †mouetur ex eo, quia iuri particulari bonum publicum præfertur. l. veluti. arguendo ab ordine literæ, ff. de iuſt. & iure, 7 l. 1. §. ſi eadem. ff. de ventr. in poſſ. mitten. † prædicta limitatio non videtur vera, nam uidemus quod propter inſolubilem obligationem, quam habet vxor erga virum ſuum, uxor nō tenetur denuciare marituu reum criminis lęſę maieſtatis, de quo late dixi ſupra in rubri. qui accuſa. poſſ. in crim. læſæ maieſta. q. 15. Idem vxor virum bannitum etiam pro crimine læſæ maieſtatis ſequi tenetur, ut dixi ſupra quæſtio. 19. proxima pręceden. Et ad idem faciunt dicta ſupra quaſtio. 20. proxima præcedente, vbi dixit, quod vxor receptans virum & bānitum etiam pro crimi. lęſę maieſtatis non punitur. † Quin- 8 immo obligatio vxoris erga maritum, & econuerſo eſt de iure diuino. Scriptum eſt enim in euangelio, & erunt duo in carne vna. Matth. cap. 19. & Marci. cap. 10. ac Geneſ. c. 2.

SVMMARIVM.

1 *Filio committente crimen læſæ maieſtatis, an pater ex eius delicto aliquā pęnam incurrat.*
2 *Pater non portabit iniquitatem filii.*
3 *Diſpoſitio l. quisquis. in §. filii uero. C. ad le. Iu. maieſt. continet odium irrationale. Ideo extendi non debet.*
4 *Interpretatio ſtricta fieri debet in materia criminis læſæ maieſtatis.*

QVAESTIO XXII.

VIgeſimo ſecundo quæro, Vidimus ſupra qualiter filij filiæue committentis crimen læſę maieſtatis in principem puniantur iuxta terminos l. quiſquis, C. ad legem Iuliam maieſt. † modo 1 videndum eſt, an econuerſo filio committente crimen læſæ maieſtatis pater ex eius delicto aliquam pœnam incurrat? Sal. in l. quiſquis, in §. filii vero. in verſic. ad dictum vero ſacræ 2 ſcripturæ. dicit, quod non, † quia ſcriptum eſt in ſacris literis, quod pater non probabit iniquitatem filij. Item adducit aliā rationem, quia in patre ceſſat ratio ſucceſſionis ſanguinis improbati. facit, quia vbi ceſſat ratio diſpoſitionis, ceſſat & ipsa diſpoſitio, c. cum ceſſante, de appellat. Tertiam adducit rationem, quia pœnæ ſunt molliendæ. l. interpretatione, ff. de pęn. 3 Addo quartam rationem, quia diſpoſitio d. l. quiſquis, in præalleg.

Digitized by Google

alleg.§.filij vero continet odium irrationale: quia ibi filius ex facto patris punitur.ita dicunt ibi Doct.ideo extra suos termi nos extendi non debet.Hinc est,ꝙ disposition d. §.filij vero nō extenditur ad filias,de quo late dixi supra q.14. proxima præcedenti sub hac eadem rubri. & hanc opinionem tenuit etiā Odofred.in d.l.quisquis,in versi.*Or Signori.* idem tenuit Dec.in consi.410.causa mota Mediolani,col.3.nu.16.in 3.vol.† Stricta enim interpretatio fieri debet in materia criminis læsæ maiestatis,vt etiam dicit idem Deci.in d.consi.410.colum.16. versicu.Et vlterius.numero 15.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio l.quisquis.præsertim in §.filii uero.C.ad leg.Iul.maiest.& an locum habeat in omnibus capitulis criminis læsæ maiestatis.*
2 *Dispositio d.l.cōtinet nouam dispositionem contra offendentem principem, & eos qui sibi assistunt.*
3 *Pœna d.l.respectu filiorum,de consuetudine non seruatur.*
4 *Crimen læsæ maiestatis proprie committi dicitur qnandō contra personā principis,& astantium ad eius latus,& qui sui corporis pars dicūtur, committitur improprie vero, cæteris aliis casibus.*
5 *Si quis commiserit crimen læsæ maiestatis contra ciuitatem nō recognoscētem superiorem,eius filii non incidunt in pœnas de quibus in di. l.quisquis.§. filii vero.*
6 *Secus tenet Saly.*
7 *Concordia opinionum per Authorem,in supradicto articulo.*
8 *De principe superiorem non recognoscente idem iudicatur, quod de supremo principe.*
9 *Quam opinionem tenet Author,in supradicto articulo.*
10 *Author vidit Venetiis seruatum,ꝙ damnato quodam nobili de crimine lę sæ maiestatis,eius filii tantum nobilitate priuati fuere,sed non propterea redditi incapaces successionum aliorum.*
11 *Ciuitas Venetiarum superiorem non recognoscit, & ideo Domini Veneti quod agunt in sua Ciuitate,iure suo agunt.*
12 *Domini Veneti cur Imperatoris legibus non vtantur.*
13 *Vera ratio assignatur per Authorem.*
14 *Nec est reprehensibile eorum institutum, immo laudabile.*
15 *Melius est iusto principe regi,qui secūdum æquitatem causas iudicet, quā iusta leges.*
16 *In Gallia solennitates iuris,& subtilitates etiam in curiis secularibus non seruantur.Et actiones contrariæ in Gallia cumulantur. Et laici legib. imperialibus non vtuntur.*
17 *Parisis., & in locis circumuicinis ius ciuile non legitur,& Consuetudines feudales in tota Gallia non fuerunt receptæ,& Galli Romanis legibus non vtuntur,nisi inquantum ratione nituntur.*
18 *In Hispania lege cautum est,ꝙ quicunque legem imperialem receperit capite puniatur,& Paucæ prouinciæ reguntur iure ciuili.*
19 *Prouinciæ quæ iure ciuili non vtuntur.*
20 *Offendens Consiliarium de latere Imperatoris ab eo missum ad regendam prouinciam uel Ciuitatem,an puniri debeat tanquam delinquens in magistratum,uel tanquam delinquens in Consiliarium Imperatoris.*

QVAESTIO XXIII.

1 VIgesimo tertio quæro, An dispositio l. qsquis,C.ad leg.Iul.maiesta. præsertim in §.filii vero. locum habeat in omnibus capitulis criminis læsæ maiestatis quæ plura sunt,vt vidimus supra sub Rubr. qualit. & a quibus crimi. læsæ maiestatis committi.in pluribus quæstionb.dicendum videtur,ꝙ dispositio d.l.quisquis,in §.filii vero,inhabilitans filios committentium crimen læsæ maiestatis ad successiones maternas,& aliorum etiam extraneorum, locum sibi nō vendicet,nisi in terminis l.quisquis, videlicet, quando tale crimen cōmittitur contra principem & eius Collaterales in eorum necem conspirando,et sic in primo capite criminis prędicti.ita tenuit Cyn.in d.l.quisquis, cuius opinionem sequitur Soc.in consi.175.in causa fratrum Andreæ,colum. 1.2.versi.Confirmatur,in 2.volumi.pro qua allegat tex. in l.1.2.& 3.ff.ad legem Iul.maiest.inquibus legibus exprimitur pœna quæ cōmittenti crimen læsæ maiestatis contra Rēpublicam Romanorum infligitur,& tamen pęna prædicta ī-
2 habilitatis & infamiæ filiorum non imponitur, nec mirum †quia tex.d.l.quisquis,continet nouam dispositionem contra offendentem principem,& eos qui sibi assistunt,vt ibidem dicunt Doct.Ergo extendi non debet,cum simus in pœnalib.& odiosis,c.odia restringi.de regu.iur.in 6.& c. in pœnalibus, e. titu.idem voluit Ang.in d.l.quisquis,col.fi.in versicu. Item in tex.ibi,vbi dixit,quod pœna de qua ibi, quod filii aliquid capere non possint,etiam ex testamento extraneorum, locum habet solum quando eorum pater damnatur ex crimine læsę maiestatis directe in principem, vel eos q recte principis pars reputantur, commisso: non autem ex eo quod quis contra Rempublicam Romanorum, aut suæ ciuitatis machinatus fuerit.allegat tex.in l.eorum.ff.ad legem Iul.mai. idem voluit
3 Ange.in l.fallaciter.C.de Abolition.†vbi dixit, quod pœna d. l.quisquis.respectu filiorum de consuetudine non seruatur,ꝙ verbum Angeli tanquam viri excellentissimi magni practici multum esse ponderandum a iudicibus affirmat Soci. in prę allegato consi.275.colum.2.in versi. confirmantur. hoc idem videtur sentire Sal.in dicta l.quisquis,in prin.in prima oppos.
4 †vbi dixit,quod licet crimen læsę maiestatis pluribus modis committatur,tamen proprie committi dicitur,quando cōtra personam principis,& astantium ad eius latus,& qui sui corporis pars dicuntur committitur,improprie vero cæteris aliis casibus.Idem voluit Card.consi.191. & Ioan. Fab.in §. publica.iudic.ubi dixit,quod patre committente crimen læsæ maiestatis,filii tantum puniuntur,in casu d.l.quisquis, & pro ista opinione tanquam verissima multa congerit Soci.in consilio 275.per tres aut quatuor colum.ad idem Soci.in d.consi.121. præmittenda est disputatio.versicu.secundo respondeo.in iiij. volumine.idem voluit Augustin.de Arimin.in addit. ad trac. Angel. de malefic. in verb. *hai tradito la tua patria.* in secunda
5 addi.incipiente.Tu autem in hac materia.†vbi tenuit,quod si quis commiserit crimen læsę maiestatis contra Ciuitatē non recognoscentem superiorem, eius filii non incidunt in pœnas,de quibus in d.l.quisquis,§.filii vero. pro qua opinione allegat text.in l.prima.iuncta Rubrica.C.de seditio. vbi habetur qua pœna puniantur committentes contra propriam Rempublicam.Et pro ista opinione consuluit Bartholom.Cœpol. in cōsi.80.vbi expresse dixit,ꝙ dispositio d.l.quisquis, in §.filii vero. priuans filios committentium crimen læsæ maiestatis successione extraneorum,procedit, quādo huiusmodi crimē committitur contra principem, seu eos qui sunt pars corporis ipsius principis: secus esse dicens in aliis capitulis dicti cri-
6 minis.†Sal.vero qui videbatur sentire in d. l.quisquis, in principio prędictam opinionem,ibidem in versicu.Iuxta hoc quę ro.secus tenet.Dicit enim,ꝙ si quis crimen læsæ maiestatis cō tra aliquem ex dominis Italiæ non recognoscentem superiorem committat, de eo iudicandum esse vti de committente tale crimen contra personam Imperatoris,argumento notatorum per Doct.in l.hostes,ff.de capti.& postlim.reuers.& per Gulielm.in l.ex hoc iure.ff.de iust. & iur.Quando vero huiusmodi crimen committeretur contra principem recognoscētem superiorem, vt puta in Italia sunt aliqui Vicarii Imperatoris,si quis aliquem eorum offendat, licet committat crimē læsę maiestatis,ut in l.prima.ff.ad legem Iuliam maiestat. Tamen hoc casu dicit Sal.pœna ad filios non extēdetur,ex quo dicit insurgere quoddam mirandum,quod maior erit,pœna, quando tale crimen committitur cōtra eum qui de facto dominatur,quam quando contra eum, qui dominatur de iure, seu cum titulo iuris.quod ideo esse dicit quia in isto secundo casu quis non offendit principem sed eius vicarium.hoc tamē probat August.de Ari.in add.ad tractatum Ange.de malefic. in verb.*che chai tradito la tua patria.*in versicu.quæro aliquis cōgregat.per tex.in d.l.quisquis.Dicas † ꝙ opinio August.proce
7 dere posset in eo qui esset Vicarius Imperatoris in aliqua Ciuitate imperio subiecta,non tamen perpetuus sed ad tempus: Sed Vicario perpetuo qui Titulum habet, secus dicerem. Et est ratio,quia vicarius perpetuus,licet habeat iurisdictionem ab Imperatore,tamen illam exercet nomine suo:Vicarius autem temporalis,non suo,sed Imperatoris nomine iurisdictionem exercet.ad quod voluit Barto.in extrauagan.qui sint rebell.in verbo rebellando,ubi dicit, quod solum crimen læsæ maiestatis committitur contra personam principis & eius officialium, qui nomine ipsius administrant: Secus est contra eos qui principaliter propter se iurisdictionem administrant, licet illam a principe habeant.quod sequitur Deci. in consil. ccccx.in causa mota Mediolani.columna fina.in fi.in quarto. vol.& ad prędicta est tex.optimus in d.extrauagan.qui sint rebell.ibi,cōtra nos & officiales nostros in his quæ ad commissum eis officium pertinent rebellando. faciunt ad hoc dicta supra in rubric.qualiter & a quibus crimen læsę maiest.commit.quęstione 6.

Erit ergo conclusio secundum Sal.in d. l.quisquis. ꝙ pœna d.l.quisquis,quo ad filias locum habeat, etiam quando quis commisit crimen læsæ maiestatis contra aliquem principem vel Rempublicam superiorem non recognuscentem. hanc opinionem tenuit etiam Mar. de Lau. in tractatu suo de cri-
8 mine læsæ maiestatis.q.1.& rationem adducit,†quia de principe superiorem non recognoscente idem iudicatur quod de supremo principe:adducens in argumen.nota.in d.l.hostes.ff. de cap.& postlim.reuers.ideo dicit, ꝙ tali casu erit locus pœnis de quibus in d.l.quisquis.etiam quo ad filios: secus tamen esse tenet quando tale crimen esset commissum contra prin-
9 cipem superiorem recognoscentem.† Prima opinio supra retala,ꝙ pœnæ de quib.in d.l.quisquis.quo ad filios locum non habeant extra casum illius legis,mihi plus placet,& est communis.

Digitized by Google

munis. & licet Ange. in d. tracta. malefic. in verbo. *& hai tradito la tua patria*, in primo versicu. incipiente. quæro aliquis congre grat gentem. dixerit, ꝙ si contra Dominos Italiæ, qui com muniter loco principis habentur, quis committat crimen læsæ maiestatis, perinde esse ac si contra principem tale delictū cōmissum esset, tam contra delinquentium personas, quam contra personas eius filiorum, vt in d. l. quisquis, hoc non pro cedere constat, quia dicit, vide tamen Bart. in tracta. qui sint rebell. in glo. contra nostrum honorem. versi. Sed an hæc con stitutio: vbi nil dicit, de hoc. cre do ꝙ voluerit allegare Bar. ibi, in verbo rebellando, qui contrairū tenuit, vt dixi supra. Et prę dictam opinionem, quæ ut dixi communis est, tenuit etiam Nico. Boer. in tracta. suo de seditiosis. in 6. præsuppositio num.
19 26. Et ego † vidi Venetijs seruatum, ꝙ damnato quodam No bili de crimine læsę maiestatis eius filij tātum Nobilitate pri uati fuere, sed non propterea redditi incapaces succession aliorum, vt disponitur in d. l. quisquis, in §. filij vero. C. ad leg.
11 Iul. maiest. Et tamen clare constat † Ciuitatem Venetiarum superiorem non recognoscere, vt dixi supra in prin. huius tra cta. Et ꝙ agunt Domini Veneti in sua Ciuitate iure suo agūt.
12 viuunt enim eorum proprijs legibus, non cōmuni iure. † Cur autem Imperatoris legibus non vtantur? nonnulli id factum putant, ne Venetæ libertati præiudicium fiat, nonuullorum regum exemplo. Bernardus vero Iustinianus Venetę Historię scriptor id factum arbitratur: vt lites breuiores fierent. At Bal. in l. milites, colum. 2. C. de milit. testat. in versicu. Ex prædictis apparet, dixit, ꝙ Domini Veneti reputant se adeo sapientes, ꝙ iure communi viuere nolunt. Ludou. vero Bologninus in sua addi. ad consilium Io. de Ana. 53. in fi. detrahens Venetorum gloriæ ausus est dicere, ꝙ Domini Veneti id ex superbia faciunt, ex eo ꝙ non dignantur viuere secundum leges impe riales, quod erroneum esse liquido constat. Nam Domini Ve neti omnes alias eorum Ciuitates Imperialibus legibus vti p̄mittunt, ꝙ vtique non facerent, si superbia & authoritate vti vellent, vt inconsiderate asserit Bolognin. Vera igitur † ratio,
13 quare Domini Veneti in eorum Ciuitate vsum imperialiū legum non receperint, ea fuit, vt lites breuiores fierent, ideo eorum statutis, & de bono & æquo in Ciuitate ipsa Vrbanas causas iudicant, quod sane fieri constat pro maiori commo ditate incolarum, præsertim cum Ciuitas ipsa infinitis mercā tilibus negocijs repleta sit. † Nec est reprehensibile eorum in-
14 stitutum, immo laudabile, quia secundum Aristote. Poli. lib. 3. melius est Ciuitatem regi a viro optimo, quā lege optima. Et not. Bar. & ibi Paul. de Castro in l. præsenti. C. de his qui ad
15 eccles. confug. † melius est iusto principe regi, qui secundum ęquitatem causas iudicet, quam iusta lege. Ideo Dauid Psalm. 95. dicit, Indicabit orbem terrę. in æquitate, & populos in veri tate sua. Clarum est igitur, ꝙ neque ex eo ꝙ Domini Veneti reputent se nimium sapientes, vt dixit, Bal. in d. l. milites, neq; ex eo ꝙ ex superbia non dignentur viuere secūdum leges im periales, vt dixit Ludo. Bologni. loco præallega. sed pro com modiori & celeri causarum vrbanarum eorum ciuitatis expe ditione, in iudicandis causis non admittunt imperialium le-
16 gum dispositionem. † Quinimmo videmus ꝙ etiam in Gallia sollennitates iuris, & subtilitates etiam in curijs secularibus non seruātur, ita ꝙ actiones contrariæ in Gallia cumulātur, vt euitetur circuitus, & tamen secus est de iure communi, ut per Doct. in l. edita. C. de ædend. & ita testatur Chassan. in con sil. 51. colum. v. & vj. in verti. ex quo sequitur. Quinimmo ī Frā cia laici legibus imperialibus non vtuntur. Hinc est † ꝙ Pari-
17 sijs & in locis circumuicinis ius ciuile non legitur, text. est in c. super specula de priuileg. immo consuetudines feudales in tota Gallia non fuerunt receptæ: Nec Galli Romanis legibus vtuntur, nisi inquantum ratione nituntur, nec eas pro legib. receperunt, vt dixit idem Chassa. in consi. 8. super duobus, ver sicu. item & maxime. col. v. † Et ī Hispania lege cautum est, ꝙ
18 quicunque imperialem receperit capite puniatur. de quo Ioan. Andr. in capi. super specula, in princ. de priuileg. allegat ad hoc Vinc. ibi Quinimmo scribit Hosti. in d. cap. super spe cula, in §. quia tamen, ꝙ paucæ prouinciæ reguntur iure ciui-
19 li: † Nam Hispania, Anglia, Scotia, Balia, Hibernia, Alema nia, Datia, Suetia, Vngaria, Boemia, Polonia, Bulgaria, non vtūtur legib. seu iure ciuili: sed spālib. ꝯsuetudinib. & statutis, excepta Italia, & regno Arelatense. & Ant. de Butr. in d. c. su per specula. in princip. scribit, quod in Italia excipitur Nobilis Ciuitas Venetiarum, quæ vt plurimum regitur iure non scri-
20 pto † Sed pone, Imperator misit aliquem ex suis consiliarijs, q residēt apud se, & eius lateri adhærent, ad regendum & gu bernandum aliquam suam prouinciam seu ciuitatem, quæri tur, si quis illum offendat vel cōtra eum proditionem faciat, an incidat in pœnas de quibus in d. l. quisquis. C. ad legem Iu liam. maiest. & sic an puniri debeat tanquam delinquens in magistratum vel tanquam delinquens in consiliarium Impe ratoris? Sal. mouet hanc quæstionem in d. l. quisquis, in versi. quęro tertio, pone princeps. & ibi dicit, ꝙ credit ꝙ talis puni ri debeat tanquam in magistratum committens: quia ille magistratum agebat re & nomine, licet tunc, consi liarius Regis seu Imperatoris esset, ideo dicit attendendam qualitatem magistratus, allegat tex. in l. qui sub ptætextu, & ibi nota. per Guiliel. de Cun. de sacrosanct. eccles. & tex. in l. cū quęritur, de stat. hom. allegat etiam tex. in d. l. quisquis, quę de his Consiliarijs tantum loquitur, qui Consiliarijs & consisto rio Principis intersunt. & ad idem adducit in simili text. in l. lega tis seruis §. officio. ff. de leg. 3. pro opinione Salic. adduco text. in extrauagan. qui sint rebell. vbi Imperij rebelles pronū ciantur etiam illi, qui contra officiales imperij in his, quæ ad comissum eis officium pertinent, rebellant.

De proditoribus.

SVMMARIVM.

1 *Proditor quis sit. & proditor dicitur, qui propter timorem tacet, & veri tatem non defendit.*
2 *Proditor dicitur, qui alterius crimen sibi soli notum, malitiose detegit.*
3 *Proditor dicitur, qui secretum sibi commissum publicat.*
4 *Proditionis crimen ex tribus causis dicitur maius vel minus.*
5 *Proditor dicitur is, qui bellum mouet sine diffidatione.*
6 *Proditor dicitur, qui alicui venenatam potionem propinat.*
7 *Proditor dicitur, qui non ostendit se facere illud quod facit, & secrete con trarium facit eius quod facere debet.*
8 *Proditores dicuntur qui veniunt contra fidem datam.*
9 *Proditor dicitur, qui dum se amicum ostendit, postea damnum, iniuriam, vel machinationem infert.*
10 *Proditor est qui ad hostes se transfert, vel eius literas mittit in damnum rei publicæ vel domini sui.*
11 *Proditor dicitur subditus, qui infamat dominum suum, vel aliquid contra illius honorem facit.*
12 *Proditor dicitur is, qui Castrum, Arcemue, seu locum consimilem suæ fi dei commissum hostibus tradit.*
13 *Proditor dicitur vasallus, vel subditus principis qui permisit venire in sui principis territorio eius inimicos.*
14 *Quandoque quis dicitur proditor Dei.*
15 *Proditor principis dicitur proditor Dei.*
16 *Proditorie occidere dicitur quis, quando sine diffidatione aliquem occi dit.*
17 *Dux Valentinus proditorie occupauit statum Guidobaldo Feltrio Vrbini Duci.*
18 *Guidobaldus Vrbini Dux fuit ad modum eruditus literis Græcis, & Latinis.*

QVAESTIO PRIMA.

1 PRimo quæro quis sit Proditor. Dicas ꝙ proditor quis dī multis modis, ut inquit glo. in cap. clericus qui a dulationibus, 46. dist. & ibi Ioan. de Turre Cremata col. 2. in fi. Et primo proditor dī qui propter timorem tacet, & veritatem non defendit. 11. q. 3. ca. nolite. de quo dixi in tra. meo de Re-
2 sid. Episc. in proœmio. † Secundo is proditor dī, qui alterius crimen sibi solum notum malitiose detegit. 2. q. 1. cap. si pec-
3 cauerit. † Tertio proditor dī, qui proximum circumuenit & eum callide seducit, vt ī illum periculum salutis trahat. 24. q. 3. c. transferunt, & 15. quæst. cap. si cupis. Quarto is proditor dī, qui fraterna discordia infectus iura charitatis & veritatis spernit. 11. quæst. 3. cap. abijt. Quinto dicitur proditor, qui se cretum sibi commissum publicat. de pœn. distin. 1. cap. si pec cauerit. 2. q. 1. & in cap. nolite. 11. quæst. 3. Et in hoc sciendum
4 est, † ꝙ crimen proditionis ex tribus causis dicitur maius vel minus. Vno modo ex parte personæ quæ prodit secretum, ut puta, si sit sacerdos, ut prędicalleg. cap. sacerdos. Secundo modo ex parte personæ proditæ: Magis enim peccat, qui Dominum suum prodit quam alium. cap. de forma. 22. q. v. Tertio & vlti mo modo ex modo proditionis: Longe enim differt an secre-
5 tum in pœnitentiam commissum fuerit, an non. † Sexto pro ditor dicitur, is qui bellum mouet sine diffidatione, vt dixit
6 Ioan. And. in cap. 1. de homic. in 6. † etiam proditor dicitur q alicui venenatam potiona propinat, vt fecit sceleſtissimus, ille illustrissi. & inuictissimo Franc. Mariæ Feltrio de Ruuere Vrbini Duci, & Illustrissimi Dominij Venetorū generali Ca pitaneo, ex qua potione cum vniuerso totius Italiæ, ac etiam
7 exterorum mœrore extinctus fuit. † Septimo proditor dicitur, qui non ostendit se facere illud quod facit, & secrete contra rium facit eius quod facere debet. Lomne delictum. §. explora-

to-

Digitized by Google

tores.ff.de re milita.l.1.ff.de prœuaricat.l.Athlætas.§. penul.ff. de his qui no.infa.Bart.in l.respiciendum, in §. delinquunt.ff. de pœn.Io.And.in c.1.de homic.in 6. in nouel. Bald.in c.1.in prin.in titu.quibus modis feud.amit.in vsib.feud.& in Authē. Item nulla.C.de epis.& cleric.glo.in c.clericus qui.46.di.Bar. in extrauag.qui sint rebel.in verbo rebellis, ver.item nota q̄
8 proditorie. †Octauo proditores dicunt,qui veniunt contra fidem datam Auge.in l.1.§.non fuit.ff.de dol.allegat tex. in l.proditores,ff.de re milit.& tex.in l.fi.C.de delator.libro 10. Alex. in consi.13.consideratis his quæ in themate,colu.2.nume. 9.ī
9 6.volum.†Nono proditor dicitur qui dum se amicum ostendit,postea damnum iniuriam vel machinationem infert, vt dixit Ange.in §.interdum,nume.6.Inst.de hæret.quæ ab intes.
10 defer.ad idem glo.46.dist.in c.clericus & 11.q.3.c.nolite.†Decimo proditor est qui ad hostes se trāsfert,vel eius literas mit mit in damnum Reipublicæ vel Domini sui,vt dix Matth.de Affli.in c.1.§.porro qui Dominum,nu.26.in ti. quæ fuit pri. cau.benef.amit.in vsib.feu.†Vndecimo proditor dicitur subdi
11 tus qui infamat Dominum suum,vel aliquid contra illius honorem facit. Ita dixit D.Hippo. Marsi.præceptor meus in consi.1.colum.3.nume.22. in 1.vol.alleg.Io:And.in c. 1. de feud. quem refert & sequitur Bal.in c.1.in prin.col. 6. vers. quid de
12 de rebus,in titu.quibus caus.feu.amit.†Duodecimo proditor dicitur,is qui Castrum, Arcemue seu locum consimilem suæ fidei commissum,hostibus tradit,22.q.v.c.de forma.†Tertiodecimo proditor dicitur, vasallus vel subditus principis, qui permisit venire in sui principis territorio eius inimicos,vt voluit Bald.in l.1.ff.de rerum diuis.q.42.& Mart.de Lau. in trac. de crim.læse maiesta.q.38.hoc tamen sane procedit, si vasallus vel subditus poterat impedire, ne gentes inimicæ pertransirent.facit text.in l.si quis a Barbarijs,ff.de re mil.& ita tenuit Matth.de Affl.in c.1.in §.& bona committentium,nu.100.in
14 titu.quæ sint regal.†Quandoque quis dicitur proditor sui ipsius, vt puta in muliere quæ extrinsecus ostendit nolle viro consentire,& illi resistit aliquantisper, tamen aliud in corde gerit,& se victam dissimulat:de qua Ouid.alludens dicit.

Quę,cum ita pugnaret tanquam quod vincere nollet.
Victa: non egre proditione sua.

Et si cupis plura videre in hac materia, videas Paridem de Put.in tract.de re milita.in titu.quando prouoc.ad pugnam ratione prodit.numero 5.& ibidem numero 3.dicit, † q̄ proditor principis dicitur proditor Dei: allegat 23.quæst. v. capit. si
15 apud & 2.quæst.7.cap.non potest.& Prouer.cap.7.& l. fina.C. de summa Trinita.& fide cath.vide etiam late per Lucam de Penna in l.fina.C.de delat.lib. 10.& dicit idem Luc. in l.quisquis,columna 2.in versicu.tales delinquentes.C. de peti. bon. sublat.libro 10.quod proditor dicitur is qui crimen læsæ maiestatis commisit.

Proditorie autem occidere dicitur quis, quando sine diffidatione aliquem occidit,vt habetur in cap. 1. de homic. in 6. & per Matth.de Afflict.in suis decisio. Nepolita. Decis. cclxv. numero 64.Et proditorie quid fieri dicitur, quando fingo me amicum,& tracto ut inimicum,vt dixit Bartol. in extrauag. ad reprimē.in verbo rebellis.facit illud Psalmi lxi. Ore suo benedicebat: corde autem maledicit. & quod dicitur, Populus iste labiis me adorat: cor autem ipsorum longe est, a me,ut habetur Matth.cap.15.†Et ita fecit Cæsar Borgia Alexand.6.
17 Ponti.Maximi filius, Valentinus Dux nuncupatus, qui fingēs se amicissimum Guidobaldi Feltrij eius nominis primi Vrbini Ducis,velleque per ius loca cum exercitu in Romandiolæ prouinciam iturus pertransire,circiter annum Domini millesimum quingētesimum,cum primum ciuitatem Callij, ut dicti Vrbini Ducis amicus ingressus est,illam occupauit:& nisi re intellecta Guidobaldus Dux Vrbini existens insperatæ rei nouitate perterritus fugam arripuisset, in illius sanguinolentas manus incidisset:& propterea merito illum proditorie id egisse scribit Ioan.in consi.81.in causa Reuerendissi. Domini Gentilis,in 3.volum.Et hæc ipse noui,quia tunc puer eram,et Ciuitas Forosempronij mihi patria demum de anno 1502.de mense Octobris direpta & lacerata fuit miserabiliter ab exercitu dicti Valentini Ducis,& ipse in tenera ætate tunc constitutus præda dictorum militum fui,qui me aliquandiu in Fanensi primo,demum ī Pisaurensi Arce captiuum detinuere, donec a patre meo tercentum aureorum numorum precio redemptus fui.Sed relinquamus ista quæ potius ad Historiam q̄
18 ad præsentem tractatum pertinent.† Hoc vnum silentio non præteribo,q̄ Guidobaldus Dux præfatus admodum literatus, Græcas enim & Latinas literatus non minori studio, in quib. admodum eruditus fuit,quam Federicus ille summus armorum Dux,ac semper victoriosus eius pater literatissimus coluit,cui Christophorus Pierius Gigas Patruus meus ob singularem eius doctrinam Poeta nō obscurus, admodum gratus extitit,eique vt patrem imitaretur sic scripsit.

Quid opus est Graios videas librosue Latinos.
Vt belli & pacis tempora noscę queas.
Nam propria virtute Ducem clarumque triumphis,
Ante oculos si vis ponere.pone patrem.

SVMMARIVM.

1 *An proditor dicatur qui iustitiam baratauit.*
2 *Qui iustitiam opprimunt,cum posit sint ad illam administrandam,proditores nuncupandi sunt*
3 *Arma iudicum qui iustitiam peruertunt, depicta in Ciuitate seu Palatio deleri debent ad eorum vituperium.*
4 *Iudex qui ī commisso sibi officio iuste & laudabiliter se gerit,Dei minister appellabitur.*

QVAESTIO II.

1 SEcundo quęro; An prditor dicatur qui iustitiam barat tauit? Dicas q̄ sic: & q̄ cōtra eum procedi debet ad instar rei criminis læsæ maiestatis,ut in l.1.& ī Authen.ibi posita.C.de pœn.iud.qui mal.iudica. & ita tenuit Paris de Put.in tracta.de syndic. in prin. colum.2.
2 num.9.†Tales enim qui iustitiam opptimunt,cum positi sint ad illam administrandam,iustitiam prodere videntur:merito igitur proditores nūcupandi sunt.& propterea dixit idem Pa-
3 ris loco præallegat.†q̄ iudicum,qui iustitiam peruertunt, Arma depicta in ciuitate seu Palatio deleri debent ad eorum ui tuperium,argumen.tex.in l.eorum,cum ibi no. per Bar. ff.de
4 pœn.†Dei enim minister appellabitur iudex,qui in commisso sibi officio iuste & laudabiliter segesserit 23.quæ.5.cap.qui malos,& ideo tales publice commendandi sunt.Iustissimos, C.de officio rector.prouinc.facit quod dicitur Psa. 32.Rectos decet collaudatio.Econtra vero iustitiam vendens, aliter peruertens Satanæ minister nuncupandus erit.

SVMMARIVM.

1 *Filius si sit proditor patriæ vel domini sui,an ex hoc poterit a patre exheredari.*
2 *Filius si crimen læsæ maiestatis commiserit, & a patre prætereatur in suo testamento non propterea tanquam præteritus testamentum rumpit.*

QVAESTIO III.

1 TErtio quæro, Si filius sit proditor patrię vel domini sui, an ex hoc poterit a patre exheredari? Videtur dicendum quod non: & est ratio,quia ista causa non est de enumeratis in §.causas. in Authē.vt cum de appella. cognosc.ex quib. pater filium exhæredare possit, ita dixit Mart. de Laud. in tra dc cri.læsę maiest.q.39.Verumtamen talis filius patri succedere non poterit:quia est proprie proditor.l.1.C.de hæred.inst.& not.in l.eius qui.ff.de test.& in l.fallaciter,C.de abolitio.In cō trarium,quod imo pater filium proditorem patriæ vel principis sui exheredare possit,facit quod dixit And. de Isern.in c. 1.§.præterea si vasallus,colu. 3.in versicu. Audiui iudicatum, titu.quæ fuit prima causa benefic.amittend.vbi voluit, quod pater exhæredare possit filium crimen læsę maiestatis committentem, &.qui fuit proditor regis vel Domini sui, facit,
2 † quia si filius crimen læsę maiestatis commiserit, & a patre prętereatur in suo testamento,non propterea tanquam prętereritus,licet paternum testamentum rumpit censetur, enim mortuus,viuat,ut uoluit Bart.in l.hac edictali.C.de secundis nupt.quem sequitur Matth.de Affli.in c.1.§.& bona committentium,col.3.nu.32.in ti.quæ sint rega.in vsi.feu. facit etiam,q̄ si filius patre committente crimen læsę maiest. contra personam imperatoris vel eius Consiliariorum punitur,quia infamis efficitur perpetuo, & insuccessibilis hæreditatum, tam ab intestato.quam ex testamento, quorumcunque etiam extraneorum,ut in l.quisquis,§.filij vero.C.ad leg.Iul.maiest.ergo multo magis cum ipse commiserit huiusmodi crimen a patre exhæredari poterit. Authen.multo magis, C.decepisc.& cleric.cum similibus.

SVMMARIVM.

1 *An Proditor a duello repellatur.*
2 *Maximum delictum attribuitur ei,cui proditio impingitur.*
3 *Fuluia,siue Iulia mulier impudica detexit coniurationem Catilinæ,in Romanam Rempublicam.*

QVAESTIO IIII.

1 Quarto quęro, An proditor a duello repellatur? Circa hoc Paris de Puteo in trac.

fuo

Digitized by Google

suo de re milit. in titu. quando prouoc. ad pugn. ratione proditionis, in princ. tenet ℘ sic. Hoc tamen sane procedit, quando notorium esset, vel per sententiam appareret aliquem proditorem esse: secus autem esset, quãdo non fuisset de proditione condẽnatus, vel non adessent testes probantes dictam prodionem. Isto enim casu si quis aliquem proditorem appellaret, ille sic infamatus se defendendo posset ipsum infamantẽ & proditorem nuncupantem ad Duellum prouocare: ita vo
2 luit Paris de Puteo loco præallegato. † Maximum enim delictum attribuitur ei cui proditio impingitur: nam proditionis pœna ipsum eiusque honorem, famam bonam, & posteros macular. facit tex. in l. quisquis, C. ad legem Iul. maiest. & l. proditores, ff. de re milita. Ita voluit etiam elegans Doctor And. Alcia. in tract. suo de Duel. in titu. quæ excep. repellant prouocantem. vbi ponit, an huiusmodi exceptio, tu es proditor, repellat prouocantem ad Duellum in crimine læsę maiestatis. & ℘ talis non repellatur, facit, quia quicunque admittitur ad
3 accusandum & testificandum in dicto crimine, etiam si sit infamis, l. famosi. & ibi Doct. ff. ad legem Iuliam maiest. † Et Lucij Sergij Catilinæ in Romanam Rempublicam factam coniurationem, Fuluia impudica mulier (alij Iuliam dicunt) detexit. & Marcum Tulium Consulem in eius iudicium instruxit. putat tamen Alciatus loco præallegato etiam tali casu a Duello proditorem reijci.

SVMMARIVM.

1 *Vasallus si fuerit proditor domini sui, an feudum amittat.*
2 *Fieri non posse dicitur, quod honeste & sine decore fieri non potest.*
3 *Qui proditionem commisit, ita deinceps facturus præsumitur.*
4 *Proditor stare non potest in curia principis.*

QVAESTIO V.

1 QVinto quæro, Si vasallus fuit proditor Domini sui, an feudum amittat? Dicas breuiter ℘ sic. cap. 1. in tit. An ille qui interfecit fratrem Domini, feud. amitt. ad idem tex. in c. 1. in §. item, in titu. quibus mod. feu. amit. Ideo talis in curia Domini sui sine dedecore esse nõ po-
2 test. † Dicimus enim quid fieri non posse, non solum quando secundum naturam fieri non potest, vt dixit Iacob. de Beluis. in d. c. 1. in prę allega. titu. An illo qui interfecit, allegat ad hoc tex in l. an eadem, ff. ex quibus cau. maior. Dicas pro hoc esse tex. apertum in l. Nepos proculo. ff. de verborum sig. vbi dicitur, quod fieri posse non dicitur, quod honeste fieri non potest. ad idem tex. in l. filius, ff. de condi. inst. † qui enim proditio
3 nem commisit ita deinceps facturus præsumitur, argumen. ff.
4 de accusa. l. si cui. §. ijsdem criminibus, & l. fi. eo. ti. † Ideo proditor stare non potest in curia principis imo a conuentu principum repellitur, vt dixit Bald. in dicto cap. 1. in titu. An frater qui interfecit fratrem domini. & ibi Matth. de Afflict. colum. 3. numero 23.

SVMMARIVM.

1 *Qua pœna puniatur Proditor Principis, Regis, vel Domini sui.*
2 *Idem dicitur de proditore populi cui subest & patria.*
3 *Quo genere mortis proditores puniantur; attenditur consuetudo regionis.*
4 *In Italia vt plurimum furcis suspenduntur.*
5 *Nobilis proditor punietur grauiori pœna quam ignobilis.*
6 *Nobilis si proditionem committit in Gallia, altioribus furcis suspenditur, & ibi Rebelles, & committentes crimen læsę maiestatis quia pœna puniantur.*

QVAESTIO VI.

1 SExto quæro, Qua pœna puniatur proditor Principis, Regis, vt Domini sui, vt puta Baronis, Comitis, Marchionis, vel Episcodi temporalem iurisdictionem habentis? Dicendum quod pœna mortis punietur: quia crimen læsæ maiestatis vel quasi committit, vt voluit Bald. in l. data opera. colum. 3. ver. vltimo, in hac. C. qui accus.
2 pos. † Idem dicendũ in proditore populi cui subest & patriæ. Dicitur enim committere crimen læsę maiest. vt voluit Alex. in consi. 13. Consideratis his quæ in themate, col. 1. in 6. volu. vbi dixit, hoc probari in l. fi. cum glo. ibi in verbo prodita. vbi no Doct. C. de abol. vbi etiam Ang. qui dixit ad hoc illam glo. esse singularem. & no. Iacob. de But. in dicta lege quisquis. in fi. C. ad legem Iuliam maiest. & Bal. in l. 1. de fall. mo. † Quo
3 autem genere mortis proditores puniantur, attendenda erit consuetudo regionis in qua huiusmodi delictum committi-
4 tur. Sed vt plurimum in Italia furcis suspenduntur, † quod recte factum exemplo est nobis Iuda Schariot vnus ex duodecim discipulis Iesus Christi Seruatoris nostri, qui postquã Christum pharisæis tradidit semetipsum laqueo suspendit, vt testantur Mattheus, Marcus, Lucas, & Ioannes Euangelistæ,
5 in eorum Euangelijs passionis. † Sciendum tamen est, quod si Nobilis sit proditor non ea pœna qua Ignobiles pro tali delicto punietur, sed grauiori, ut dixit Bald. in cap. cum quidam. extra de iureiuran. vbi voluit, quod Nobilis incidens in crimẽ proditionis altioribus furcis suspendatur, quod in Gallia seruari dicit: & refert ac sequitur Felyn. ibidem in versicu. Tertius est. & in versicu. quod autem dictum est. & in cap. Pastor. colum. 1. versicu. secundo fallit de officio delegat. ℘ prædicta reassumit solennis Doctor Andr. Tiraquellus in tract. suo de
6 nobil. cap. 20. numero 116. At curiosius agens † quæsiui a præclaro Doctore Dom. Ioan. Corasio Tholosano, cum quo mihi arctissima est amicitia, & qui in Ferrarien si Gymasio modo ius ciuile legit, quo nam mortis genere rebelles Regis, & qui crimen læsæ maiestatis in regem committunt, in Gallia puniantur? qui mihi retulit, quod huiusmodi nefandissimi crimis rei quatuor ferocissimis equis manibus pedibusq; alligati viui dilaniantur. Vide ad prædicta quæ latius scripsi supra in rubrica de pœn. committen. crimen læsę maiestatis, quæstio. j.

SVMMARIVM.

1 *Si quis fuit proditor principis, & tandem ad gratiam restitutus fuerit, si post huiusmodi restitutionem aliquis illum proditorem vocet, an iniuriarum agere possit contra nominantem ipsum proditorem.*
2 *A Principe restitutus amplius proditor dici non potest.*
3 *Restitutio tollit omnem maculam.*
4 *Prodori a principe restituto, si quis dixerit, tu fuisti proditor, iniuriarum, actione non tenebitur.*
5 *Si quis dicat proditori restituto, quod est proditor, & quod vult cum eo pugnare & probare, ℘ est proditor, talis restitutum, ad duellum iniuste prouocaret.*

QVAESTIO VII.

1 SEptimò quæro, Si quis fuit proditor Imperatoris vel Regis seu alterius Principis, & tandem ad gratiã restitutus fuerit, princeps sibi namque indulsit, si post huiusmodi restitutionem & indulgentiam aliquis illum proditorem uocet, an iniuriarũ agere possit, cõtra nominantem ipsum proditorem? Hanc quæstionem mouet And. de Isern. in capitu. pri. §. pręterea si vasallus, colum na v. versicu. Vnde qui vocat hunc. in titu. quæ fuit prima causa benefic. amittend. vbi dixit, quod vocans restitutum proditorem actione iniuriarum tenetur per tex. in l. imperialem. §. 2. C. de nup. & l. quod ita statutum, ff. de ędil. edicto. idem dixit Matthe. de Afflict. in dicto §. pręterea. in versicu. glo. tertia. nume. 98. † per restitutionem enim a principe factam amplius p-
2 ditor dici non potest, cum princeps de inhabili habilem facere possit. l. quidam consulebant, ff. de re iudica. & l. 2. C. de crisacrileg. † Restitutio enim tollit omnem maculam, ut voluit
3 Andr. de Iser. in c. j. in titu. de vasal. decrep. æta. & etiam in d. §. prætерea, per tex. in l. j. ff. de postu. & l. non omnis, §. a Barbaris,
4 ff. de re milita. Verumtamen † si quis dixit tali restituto, tu fuisti proditor, iniuriarum actione non tenebitur, vt dicit idem Iser. in d. §. prętерea. quem sequitur ibidem Afflict. in di. versic. glo. 3. nume. 101. Et hoc procedit etiam si princeps in restitutione dixisset, volumus, quod tibi dici non possit, quod fuisti proditor, de quo Afflict. loco prędallegato. Vnum non omit-
5 to, † quod si quis dicat restituto quod est proditor, & velit cũ eo pugnare, dicens quod vult probare, quod est proditor, talis restitutum ad duellum iniuste prouocaret: quia facta restitutione amplius non est proditor, ita dixit Iacob. de Castillo in tract. suo de Duell. lib. 4. cap. 7.

SVMMARIVM.

1 *Damnati de proditione per eum contra principem commissa, & propterea banniti, an eius arma depicta in ciuitate, a qua ipse ob tale delictum exul factus est, deleri debeant.*
2 *Qua pœna puniatur corrumpens rebellis aut proditoris imaginem in foro pictam ad illius ignominiam, vt cunctis appareat.*
3 *Depingere figuram alicuius propter proditionem, vel laudem, est impii, vel iurisdictionis. Et depingens eam, sine superioris licentia, tanquam vtens imperio & iurisdictione, incidit in crimen læsæ maiestatis.*
4 *Proditor non potest esse testis in aliqua causa.*
5 *Principis proditor, Dei proditor dicitur.*
6 *Proditorem principis quilibet denunciare tenetur.*

QVAE-

Digitized by Google

QVAESTIO VIII.

1 OCtauo quæro, Aliquis damnatus fuit de proditione per eum contra principem commissa, & propterea bannit', an eius arma depicta in ciuitate, a qua ipse ob tale delictum exul factus est, deleri debeant? Dicendum quod sic, secundum Bartol. in l.2.de oper.public.idem tenuit Marti. de Lau.in tract.de crim.læsę maiesta.q.41. Matth.de Afflict.in c. 1.in §.& bona committentium, colu.2.in x.speciali. nu. 25.in tit.quæ sint regal.facit tex.in l.eorum, ff.de pœ. quam ad hoc singularem esse dixit Rom.in singulari suo ccccl xxvj. incipi. Eorum Arma.& idem singulari dclxix.idem dixit And. Tira quellus in tract.suo de nobilit.cap.20.nu.116.idem dixit Bart. in d.l.eorum.& Iaſ.in §.pœnales, Inſt.de actio.& Paris de Put. in tract.suo de syndic.in prin. nu.9. Vide adhoc ea quæ ſcripſi
2 in rubr.de rebel.q.23.infra.†Sed qua pœna punitur is, qui rebellis aut proditoris, imaginem in foro pictam pedibus, seu pedum altero suspensam ad illius ignominiam, vt cunctis appareat, corrumpit, seu delet, ne cognosci possit? Dicas talem puniri in ducatis quingentis, l.si quis id quod.ff.de iurisdictio. omn.iud.& ibi Docto.idem dixit Mar.de Lau.in tract.de cri. læsæ maiesta. quæstio. 36. Ad prędicta vide, quæ scripsi supra quæstio.59.in rub.qualiter & a quibus cri. læsæ maiesta. com-
3 mit.Vnum non omittam,†quod depingere figuram alicuius propter proditionem vt laudem est imperii, vel iurisdictionis: Ideo fieri non potest sine authoritate superioris: immo talis sine superioris licentia id faciens, tanquam vtens imperio & iurisdictione, cū illam non habeat, incidit in crimen læsæ maiestasis, vt scribit Curtius iunior.in l.si quis id quod, colu.5.nu me.5.ff.de iurisd.Sciendum est etiam,†quod proditor non po
4 terit esse testis in aliqua causa, secundum Bal.in c.licet vniuersis.de testi.quod tenuit etiam Marr.de Lau.in suo tract.de crimine læsæ maie.q.43.facit,†quia principis proditor ipsius Dei
5 proditor esse dicitur, 23.q.v.c.si apud.& 2.q.7.c. non potest.& prouerbior.c.8.& l.fina.C.de summa Trinita.& fide Catho.& ideo † licet de iure quis non teneatur aliquem denunciare, ni
6 hilominus proditorem principis quilibet denũciare tenetur, l.Methrodorum.ff.de pœ.ita dixit Andr.de Isern.in c.1.§.1.in titu.quę fuit prima causa benefi. amittend.idem tenuit Mart. de Lau.in tract.de principe q. dlviij. & idem in tract.de crim. læsæ maiesta.q.53.& Matt.de Afflict.in c.1.in §.& bona committentium, nu.373.in tit.quæ sint regal.

SVMMARIVM.

1 *An proditor,& rebellis inter se diferant,& Non subditus, non dicitur committere crimen læsæ maiestatis.*
2 *Proditor potest esse etiam qui subditus non est.*
3 *Proditor sui episcopi vel alterius domini spiritualis habentis temporalem. iuris dictionem, crimen læsæ maiestatis committere dicitur.*
4 *An proditor, vel quicquam proditorie facere differant.*
5 *Associans aliquem in itinere,& nulla inter eos supereueniente rixa, sociũ percutiens, id proditorie fecisse dicitur.*
6 *Proditorie agens contra priuatum, non dicitur proditor, sed proditorie agere.*
7 *Proditor dicitur is, qui contra Principem vel rempublicam proditionem facit.*
8 *Multis modis contra principem, vel Rempublicam committitur proditio.*

QVAESTIO IX.

1 NOno quæro, An proditor & rebellis inter se differant, an vero sint vnum & idem? Dicas quod differunt, quia rebellio non cadit in non subditum illius principis contra quem committitur, de quo dixi, infra q.7.sub rub. de rebell.& & ita voluit Bar.in extrauagan.qui sint rebel.in verbo rebellis.ad idem Bald.in l.amissione, §.qui deficiunt, post glo.ibi.ff. de capit.diminut. & habetur per Sigismund. Lofredi.in consil.v.omissa facti serie, col.x.prope finem nu.42.& faciunt dicta supra q.68.in rub.qualiter & a quibus crim.læsæ maiestat. committat.vbi vidimus, quod non subditus non dicitur com
2 mittere crimen læsę maiestatis, † proditor vero potest esse ēt qui subditus non est, vt dixit Barto. in d.extrauagan. qui sint rebel.in d.verbo rebellis.& propterea dicitur, quod non omnis proditor dicitur committere crimen læsę maiestatis, sed solum is qui dum subditus est proditionem committit, in magnum principis aut Reipubliciæ, cui subest, damnum, vt dixit Matth de Afflict.in c.1.§.& bona committentium colu. 8.versicu.Trigesimo septimo.in fi.numero 99. in tit. quæ sint
3 regal.in vsibus feudorum. Ideo † proditor sui episcopi vel alterius domini spiritualis, habentis temporalem iurisdictionē crimen læsę maiestatis committere dicitur, ita dixit Bald. in l. data opera.C.qui accusa.non possunt.quem sequitur Ioan.de Anan.in c.qualiter & quando 2.§.fina.colum.3. de accusat.& Præposi. in c.inprimis.in §.de persona, colum.3.verticu.quod
4 proditor.2.q.1.†Sed an proditor, vel quicquam proditorie facere differant? Bar.in l.respiciendum, §.delinquunt.ff.de pœn. in princ.dixit, quod prodere est vnum, actibus offendere,& aliud in mente gerere: allegat no.in l.1.ff.de prœuaricat.& text.
5 in l.3.in princ.ff.ad legem Iuliam maiest. Ideo dicit, † quod si quis associat aliquem in itinere,& nulla inter eos supereuniē te rixa socium percutiat, id proditorie fecisse dicitur: quia aliud gerebat in animo quam in actu.l.fina. C. de delator.lib. x.vel cum aliquis ostendens se alicuius amicum illum retro percutit, id proditorie egisse dicitur, vt per Bart. in d. §.delinquunt.quem sequuntur Docto.in cap.1.de homicid. vbi Pet. de Anchara.Ioan.de Anan.& Felyn. & tali casu † proditorie
6 agens contra priuatum, non dicitur proditor, sed proditorie agere, l.Athletas, §.1.ff.de his qui no.infam.ad idem Alexan. in consi.145.viso themate.colum.secun.versicu.& ex his.in 7.
7 volum.& Alber.in l.si amici domum, ff. de adult. † proditor autem dicitur is, qui contra principem vel Rempublicam proditionem facit, vt declarat Bar.in d.extrauaga.qui sint rebe.in
8 verb.rebelli.in.versicu.item nota quod proditorie. Multis † autem modis contra principem vel Rempublicam committi proditio, de quibus dixi supra in princ.in 1.q.huius Rub. Multa alia de proditoribus scripsi supra Rub. j. & in variis quæst. nibus, quæ hic non reperto.

De rebellibus.

SVMMARIVM.

1 *Rebellis quis dicatur.*
2 *Rebelles dicuntur etiam, qui rebellant contra prosperitatem papæ.*
3 *Rebellis dicitur omnis in proteruia & notoria inobedientia existens. & re bellis pluribus modis quis dicitur.*
4 *Rebellis, a rebellando dicitur, & rebelles appellantur, qui in fide non permanent, & iussis Principis non obediunt.*
5 *Rebellis exponitur, id est infidelis, & rebellio dicitur quasi reiteratio bel li, & post pacem ad bellum reuersio.*
6 *Resistere quis dicitur pluribus modis, & transfuga appellabatur ab Antiquis, qui recedebat de terris principi subiectis, & ibat ad hostes.*
7 *Isti viui exuruntur, aut furca suspenduntur.*
8 *Scipio Africanus superior deuicta Carthagine, grauius in Romanos quã in Latinos transfugas animaduertit.*
9 *De iure ciuili antiquo, qui rebellando locum in quo sub principis obedientia stabant retinebant, speciale nomen non habebant, sed hi qui deficiũt vocabantur.*

QVAESTIO PRIMA.

1 CVm etiam hi, qui à principe rebellant, in crimen læsæ maiestatis incidant: Ideo de eis quoque videndum erit. Et primo quæro: †quis dicatur rebellis? Dicas, quod is dicitur, qui quomodocunque publice vel occulte contra principis honorem & fidelitatem rebellionis opera facit, & contra Imperij prosperitatem aliquid machinatur, vel contra principem & eius officiales in his quæ ad commissum eis officium pertinent rebellando, ita dicit text. in Extrauagan. qui sint rebel.
2 † Rebelles dicuntur etiam non solum qui rebellant contra prosperitatem imderatoris, sed etiam qui rebellant contra prosperitatem Papæ, vt per Iaſ.in consilio octuagesimosexto. in causa Reuerend. Domini Gentilis columna tertia. versic. Rebelles, in tertio volumine, & idem Iaſ. in consilio centesimo trigesimonono. in præsenti consultatione, columna secunda.in fi.versicu.Nam rebellis, vbi dixit, † quod rebellis di-
3 citur omnis in proterua & notoria inobedientia existens.
Dicitur etiam quis pluribus aliis modis rebellis: sed quia alij modi quibus quis rebelllis dicitur, non faciunt ad materiam nostram, ideo de illis aliter non scribam, sed poteris videre Barto.in d.Extrauagan.qui sint rebel.in verbo rebellis,& per Docto.in clementi.pastoralis, de re iudicat.& Præposit.in ca-
4 pi.in primis, in §.de persona. secunda quæstio.prima.† Et dicitur rebellis, a rebellando: nam rebello, verbum repugno significat, & quasi bellando aut certando, contrauenio & contendo.vnde rebelles appellantur qui in fide non permanent, & iussis Principis non obediunt. ita testatur Ambrosius Calepi.in suo Dictionario, ad idem Bartol.in d.i.extrauagan. qui
5 sint rebel. in verb.rebellis, † vbi exponit rebellis id est infide-

Digitized by Google

lis,& idem in eadem extrauag.in verb.tenore,vbi dixit, quod rebellare idz est quod resistere. Et isto vocabulo antiqui legū conditores non vtebantur. Et propter Henricus 7.Imperator constitutionem prædictam fecit ad hoc declarandum, vt testatur ibidem Barto.in prædicta glo.Dicitur & rebellio quasi reiteratio belli,& post pacem ad bellum reuersio, vt dixit domi.in c.fi.38.distin istud autem competeret ciuitatibns, quas bello deuicisset princeps,quæ demum ab eo rebellarēt.† Resi
6 stere autem quis dicitur pluribus modis. Primo aliquid faciēdo contra,vel non faciendo,vt puta,non obediendo. Et quia antiqui (vt dictum est) hoc nomine,rebellis, non vtebantur: Quando aliquis recedebat de terris principi subiectis ad hostes eundo,transfuga appellabatur,vt in l.si quis aliquid §.trāsfuga.ff.de pœn.& in l.postliminium,§.transfugæ. & §.filius,ff.
7 de capt.& postlimi.reuers.† Isti aut viui exuruntur, aut furca suspenduntur,dicit text.in dicta l.si quis aliquid. §. transfugæ.
8 † & ideo Scipio Africanus superior deuicta Carthagine, cū omnes,quos de exercitu Romaqo ad Carthaginenses transfugerant, in suam redegisset potestatem, grauius in Romanos quam in Latinos transfugas animaduertit. Romanos enim tanquam patriæ fugitiuos cruciibus affixit, Latinos vero tāquam perfidos socios securi percussit,vt testatur Val.Maxi. lib.2.in rub.de milit. discipl.
9 †Quādoque autem quis rebellando locum, in quo sub principis obediēdia stabat,retinebat.Et isti de iure ciuile antiquo, speciale nomen non habebāt,sed hi qui deficiunt,vocabanturvt in l.amissione,§.qui deficiunt,ff.de cap.diminut. Ita declarat Bar.in prælleg.glo.in verbo tenore.subdens, quod isti si rebellant faciendo bellum principi,tanquam hostes ipso iure puniebantur,& ea quæ iuris ciuilis sunt amittebant,illi autem qui principi non obediendo rebellant, vt puta non accedādo eius gentem,ipso iure non puniebantur, nec ea quæ iuris ciuilis sunt amittebant, nisi senatus vel princeps id declaret,vt in prælleg.l.amissione.Ideo in hoc Henricus Imperator supplet prædictam suam constitutionem, statuendo, ꝙ quomodocunque aliquis contra principis honorem cōmittat,vel machinetur rebellando,rebellis sit,& ita declarat Bar. in dicta sua glo.

SVMMARIVM.

1 *An rebellis Imperii dicatur, qui se imperio subditum fatetur, sed odio personæ imperatoris rebellat.*
2 *Non potest quis dicere,quod est rebellis imperatoris,& non imperii, nec e contra.*

QVAESTIO II.

1 SEcundo quæro, An rebellis imperii dicatur,qui se imperio subditum fatetur,sed odio personę imperatoris rebellat? Et est dicendum quod sic, per tex.in l.amissione,ff.de capi.dimin.& per tex.in d. extrauagan.qui sint rebel & habetur per Bart.in sua gl.in ver tenore.in d.extrauag. vbi dicit, quod non potest † quis dicere,
2 quod est rebellis imperatoris, & non imperii, nec contra.de quo Bar.in gl.in verb.in prælega.Extrauagan.

SVMMARIVM.

1 *An is qui officiali principis parere recusat, rebellis dicatur, vbi Rebellis dicitur,qui parere recusat officiali principis,in his, quæ ad commissum illi officium a principe spectant.*
2 *Rebellis improprie dicitur,qui officiali principis parere recusat in his,quę ad commissum illi officium non spectant, vlterius Rebellis dicitur etiā, qui iudici suo non vult parere.*
3 *Rebelles intelliguntur omnes, qui sunt in proterua & notoria inobedientia.*
4 *Verbum Rebellis,est verbum generale,& comprehendit quemlibet subditum contradicentem dicto vel facto sui superioris.*

QVAESTIO III.

1 TErtio quæro, An is qui officiali principis parere recusat rebellis dicatur? Respondē distinguendo, quod aut quis parere recusat officiali principis in his,quę ad commissum illi officium a principe spectant,aut non. Primo casu talis rebellis dicitur,vt dicit tex.in extrauag.qui sint rebel. & per Deci.in c.sane.el 2.in 4.not.col.2.de officio delegat.† Secundo ve
2 casu dicitur rebellis,sed improprie. Nam non solum dicitur rebellis qui domino suo resistit, sed etiam ille qui iudici suo non vult parere,vt dicit Decius in d.c.sane.de officio delegat. in 4.notab.allegat tex.in c.ea quæ §. 1.de stat.monach.ibi, cō-

tumaces & rebelles.& in c.2.de.noui operis nunciat.ubi Dec.
§3 dicit,†quod omnes qui sunt in proterua & notoria inobedientia,rebelles intelliguntur,quod no.Ang.in l.2.§. fina.de iudic. ad idem Bal.in l.si vero.§.qui ergo.ff.de milit.testam.vbi dixit,
4 † ꝙ verbum rebellis, est verbum generale, & comprehendit quemlibet subditum contradicentē dicto vel facto sui superis.Ita non omnis rebellio inducit in crimen læsæ maiesta.sed solum quæ statum imperij concernit,vt dixit Bonifa.in clem. pasto.§.sane,in 1.colum.numero 4.versicu.Non enim omnis rebellio.de re iudica.

SVMMARIVM.

1 *An rebellis dicatur, qui coacte & per metum rebellionem fecit.*
2 *Voluntas coacta non est proprie voluntas.*
3 *Rebellio facta per Castrum Duciæ contra commnnitatem Imolæ, ex quo fuit meticulose facta,& ex iusto timore,puniri non debet.*
4 *Rebellio facta ad importunas preces alicuius Tyranni,puniri non debet.*
5 *Facere metu Tyranni, & ad illius importunas preces facere æquiparātur,nam Preces Tyranni iussui æquiparantur.*
6 *Renunciatio beneficii metu perdendi patrimonium suum a clerico facta nō valet,etiam si esset iurata.*
7 *Matrimonium metu contractum est nullum.*

QVAESTIO IIII.

1 QVarto quæro, An rebellis dicatur ꝙ coacte & per metum rebellionem fecit? Dicas ꝙ non: ita voluit Bald.ī consi.36.proponitur consuetudo Ciuitatis,.in 3. vol.vbi dixit,ꝙ talis rebellio dicitur passiua, non
2 actiua.facit † quia voluntas coacta non est proprie voluntas, vt dixit Bal.in cōsi.suo schismat.quod est impressum sub rub. si quis aliquem testa.phohibu.Abb.in consi.3.q.vi.in 2. volu. & Imo.in cons.34.visis & ponderatis,col.fi.ver.circa secundū
3 vbi consuluit, † ꝙ rebellio facta per Castrum Duciæ contra communitatem Imolę,ex quo fuerat meticulose facta, & ex iusto timore puniri non deberet, cum non sit imputandū illi qui aliquid propter iustum metum facit, per ea quæ notantur
4 in l.j.& per totum titulum.ff.de eo ꝙ met.cau.† & hoc procedit etiam si rebellio esset facta ad importunas preces alicuius
5 Tyranni,nam metu Tyranni facta diceretur. † Aequiparant enim ista,aliquid facere metu Tyranni, & ad illius importunas preces facere,vt dixit Inno.in c.petitio.de iureiur.& Bart.ī tract.de Tyra.q.7.preces.n.eorum iussui æquiparantur, vt per gl.in l.1.in prin.ff.ꝙ iussu.circa quod plura allegat Matth. de
6 Afflict.in suis decis.Neapoli.Decis.lxix.nu.5.facit,†quia renunciatio beneficij metu perdendi patrimonium suum a clerico facta,non valet,c.Abb.ext.de his quæ vi metusue causa fiunt. vbi tex.in fi.dicit,ꝙ quæ metu fiunt, de iure debent in iritum reuocari.Imo si renunciatio beneficii metu facta esset ēt iura
7 ta non valeret,tex.est in c.ad audientiam,e.ti. † idem dicimus de matrimonio metu contracto,ꝙ est nullum,vt per Abb.& & alios in c.cum locum.de spon.& in c.consultationi.e.ti.Idē Abb.in c.veniens,ver.item potest notari.de spon.& in c.ad id quod.ver.no.pri.e.ti.vbi concludit,ꝙ matrimonium metu ꝯctum,est ipso iure nullum.Et præmissam conclusionem,ꝙ rebellis non sit qui metu rebellionem fecit,tenuit etiam Aymo Craue.in consi.6.col.18.in ver.7.arguitur,nu.84.ad idem Lau. Calc.in consi.81.col.2.& vide Gramma.in consi.31.in causa mag.Ioan.Bap.per totum, vbi consuluit in contingentia facti pro ista opin.

SVMMARIVM.

1 *Machinari contra imperium quid sit.*
2 *Machinari est aliquid doloso ordinare, & Machinatio in arte verborum consistit.*
3 *Rebellans contra officiales imperatoris pro his quæ petunt pro statu imperii,sine dubio,rebellis dicitur.*

QVAESTIO V.

1 QVinto quæro, Dixi ꝯ.in diffinitione rebellis, ꝙ rebellis est qui aliquid machinatur ꝯ prosperitatem imperij.modo videndum,quid sit machinari ꝯ imperiū.Bar. in extrauag.qui sint rebel.in verb. machinantur,
2 dicit,†ꝙ machinari est aliquid dolose ordinare: machinatio. n.in arte verborum consistit,vt ff.de do.l.i.§.i.& ibi not.& ita dixit d.gl.ibi in verb. machinationem. vt puta dicit ibi Barto. faciendo inter se ligas,& societates prohibitas,sub aliquo velamine vel colore licito,allegat tex.in l.secunda. ff. de extraord. crimin. subiungens Exemplum, quando Imperatore vel

eius

Digitized by Google

eius nuncio volente ingredi Ciuitatem pro recuperandis iuri bus Imperij, tam ibi quam alibi aliqui respondent, quod nolunt tot armatos vel tantam eius gentem, quia esset periculosum eorum statui, & sic illi dant verba: donec labatur tempus in quo multa fieri possent pro prosperitate Imperij. Dicit. n. Bar. ibi, quod istæ sunt quædam machinationes, licet ad belli cos actus non sit deuentum. Ista nãque machinatio, inobedientia sequuta, illos rebellos facit, ad idem vide Curt. iunior. consi. 137. colu. 3. num. 12. in 2. volum. vbi dixit, † ꝙ quando
5 aliquis rebellat contra officiales imperatoris pro his quæ petunt pro statu Imperij, sine dubio rebellis dicitur. ideo concludit quod homines cuiusdam castri qui denegarunt hospitari milites Cæsareę Maiestatis ad mandata Capitanei generalis merito dici poterunt rebelles Imperij.

SVMMARIVM.

1 *An esse rebellem imperii, vel esse in odium imperii idem sit, & Rebellio est quid mortale.*
2 *Esse in odium imperii est medicinale.*

QVAESTIO VI.

1 SExto quæro, An esse rebellem Imperij vel esse in odium imperii idem sit? Dicas quod non: nam rebellio est quid mortale, nec remitti potest, nisi ex Principis gratia, vt habetur per Docto. in c. j. §. & bona cõmittentium, vbi Matthæ. de Afflict. in tit. quæ sint regal. in vsi.
2 feudo. † Esse autem in odium imperii est medicinale: remittitur enim odium purgata contumacia, Auth. item nulla communitas. C. de epis. & cleric. ita voluit Matth. de Lau. in tract. de crim. læsæ maiest. q. 48. Dicas quod fuit originalis doctrina Barto. in extrauag. qui sint rebel. in sua glo. in verbo rebellis, in versi. item nota quod aliud.

SVMMARIVM.

1 *Si hi qui libertatem ab imperatore recognoscunt sive ex priuilegio, sive ex Imperatoris patientia imperio sint rebelles, an priuari possint libertate.*
2 *Et an idem sit in his qui a Papa libertatem recognoscunt.*
3 *An idem sit in Dominis Venetis.*
4 *Domini Veneti liberi sunt.*
5 *Ciuitas Venetiarum cum in mari fundata sit Imperatorem recognoscere non tenetur.*
6 *Nonnulli dicunt Dominos Venetos ex eo liberos esse, quia libertatem cõtra Imperatorem præscripserunt, & Albericus de Rosate, testatur vidisse priuilegium exemptionis concessum Duci & Ciuitati Venetiarũ Bulla aurea munitum.*
7 *Non subditus rebellionem non committit.*
8 *Ciuitas Venetiarum vim Imperatoris habet, & potest in suis terris omnia quæ Imperator in suis.*
9 *Quælibet ciuitas quæ superiorem non recognoscit, tantum habet imperiũ in suo territorio quantum Imperator in vniuerso.*

QVAESTIO VII.

1 SEptimo quæro, Si hi qui libertatẽ ab Imperatore recognoscunt, sive ex priuilegio, sive ex Imperatoris patientia, imperio sint rebelles, an priuari possint libertate? Dicas sic, secundum Bald. in cap. si-
2 cut, de iureiuran. † Idem erit in his qui à Papa libertatem recognoscunt, ita voluit Mart. de Laud. in tracta. de crim. læsæ maiest. q. 51. sed † in quantum dicunt de Dominis Venetis, ab eis dissentio; quia Domini Veneti sunt liberi iuris, cum eorũ
3 Ciuitas in mari fundata sit. Bald. in rubri. ff. de rerum diuisio. colum. versicu. circa ædificia quæro, iure enim gentium Ciuitates in mari fundatæ sunt ipsorum ędificantium, l. interim. in princ. ff. de rerum diuisio. Barth. Cœpo. in tracta. de seruit. rust.
4 prædio. in cap. de mari. nume. 4. † cum igitur Domini Veneti non in solo alicuius, sed in mari eorum ciuitatem ædificauerint, liberi sunt: vt ratione prædicta, tenuit etiam Iaſ. in l. ex hoc iure, numero 6. ff. de iust. & iur. idem voluit Ioan. Francis. Ripa in l. possessio. colum. 2. numero 8. ff. de acquiren. possess.
5 vbi dixit, † quod ideo ciuitas Venetiarum Imperatorem recognoscere non tenetur, quia in mari fundata est. ita etiam dixit idem Ripa in l. insulam. numero 22. ff. de verborum obligat.
6 † Nonnulli alij dicunt Dominos Venetos ex eo liberos esse, quia libertatem contra Imperatorem præscripserunt, vt dixit Barto. in l. 1. ff. de rerum diuisio. & ibidem Bald. idem dixit Io. Igneus in repe. §. non alias, l. necessarias, ff. ad Syllania. nume. 203. Iaſ. in d. l. ex hoc iure. colum. 4. numero 6. Alberi. in l. cunctos populos, colu. v. in versi. communiter glo. & omnes, C. de summa Trinita. & fide Catho. vbi dixit, quod ciuitas Venetiarum allegat præscriptionem libertatis tanti temporis cuius initii memoria non existit: licet postmodum subdat vidisse priuilegium exemptionis concessum Domino Duci, & ciuitati Venetiarum, bulla aurea munitum. vtcunque sit, sive dicamus dominos Venetos liberos esse, quia eorum ciuitas est in mari ædificata (quod mihi plus placet) sive ex eo quod libertatem præscripserint: vtique verum est dicere quod non subsunt imperio: ergo non possunt dici committere rebellionẽ
7 contra imperium, quia † non subditus in dictum crimen nõ incidit, vt dixit Bar. in d. extrauagan. qui sint rebelles, in verbo rebellando, in prin. & in versicu. quod si aliquis homo de terris Ecclesię, ad hoc, quod non subditus non dicatur commit tere crimen rebellionis habetur, etiam per Paris. consi. 101. Bona de quibus, numero 33. in primo volumi. faciunt quæ late dixi supra in Rubr. qualiter & a quibus crim. q. 68. Et ex istis liquido constat dictum Marti. de Laud. de Dominis Venetis nõ esse verum. Et quod domini Veneti non subsint imperio, tenuit etiam Matth. de Afflict. in cap. 1. in versicu. in glos. 1. in princ. in titu. de pac. tenend. & eius violat. in vsibus feudorum, ad idem facit, quod voluit Iaſ. in d. l. cunctos populos, colum.
8 19. vbi dixit, † quod Ciuitas Venetiarum Imperatorem non recognoscit, immo & ipsa vim imperatoris habet: & quod potest in suis terris omnia, quæ Imperator potest in suis. hocidẽ dixit idem Iaſ. in consi. 70. in 3. volumi. facit quod notanter dixit Barto. in l. infamem, in fi. C. de publi. iudic. vbi dixit, † quod
9 quælibet Ciuitas quę superiorem non recognoscit, tatum haber imperium in suo territorio quantum Imperator in vniuerso.

SVMMARIVM.

1 *An quis possit esse rebellis occulte.*
2 *Rebellis occulte. an impune occidi possit.*

QVAESTIO VIII.

1 OCtauo quæro, An quis possit esse rebellis occulte? Et videtur dicendum quod non, quia secreta cordis iudicat solus Deus, & occulta solus scit. c. erubescen. 32. distinct. Dicas tamen aliquem posse esse occulte rebellem, vt habetur in extrauagan. qui sint rebel. ibi, publice vel occulte.
2 Sed † an impune occidi possit rebellis occulte? Dicendum ꝙ sic: quia ipso facto rebellis incurrit pœnam contentam in di. extrauag. & an fuerit occulte rebellis iustificabitur in iudicio super homicidio. argumen. tex. in l. de pupillo, & §. si quis riuos, versicu. toties, ff. de ope. noui nuncia. & ita voluit Bartol. in d. extrauagan. qui sint rebel. in verbo rebellando, versic. circa secundum. Idem voluit Petr. de Anchara. in consilio 288. ex prædicta facti narratione, colum. 2. faciunt, quæ dixi supra q. v. nu. 19. in rub. qualiter & a quibus crim. læsæ maiest. committat. in versi. conclusionem supra firmatam, vbi tenui Cardinalem expresse vel occulte rebellem Papæ posse impune offendi, quod est no. ad limitationem tex. in c. fęlicis, de pę. in 6.

SVMMARIVM.

1 *Vasallus an teneatur obedire domino rebelli cui ante rebellionem præstiterat iuramentum fidelitatis.*
2 *Debitor fidelitatis non tenetur obedire domino rebelli.*

QVAESTIO IX.

1 NOno quæro. An vasallus teneatur obedire dño rebelli, cui ante rebellionem fidelitatis præstiterat iuramentum? Et dicas quod non. ita tenuit Bar. in extrauag. qui sint
2 rebel. in ver. rebellando, vbi dixit. † ꝙ debitor fidelitatis nõ tenetur obedire domino rebelli, non ex eo quod sit liberatus à fidelitate per rebellionem domini: sed tanquam a principio promissio fidelitatis fuisset conditionata, videlicet, si non erit rebellis principi, per tex. in c. 1. in titu. hic finitur lex, de inde in cip. const. cum ibi no. & ita etiam tenet solennis Doctor præceptor meus D. Caro. Rui. in consi. cv. casus iste de quo quæritur. col. j. nu. 4. in 1. vol. ad idem Albe. Bru. in consi. 28. Nobilis domine, col. 1. ver. rebellio autem. in 2. volu.

SVMMARIVM.

1 *An ciuitates quæ a Tyrannis per vim capiuntur vel occupantur, qui Tyranni hostes Imperii sunt, rebelles dicantur.*
2 *In ciuitate rebelle & eius territorio, quilibet potest prædari, & comburere.*

Digitized by Google

QVAESTIO X.

1 DEcimo quæro, An ciuitates quæ a Tyrannis per vim capiuntur vel occupantur, qui Tyrāni hostes imperij sūt, rebelles dicantur? Respondē quod non: sed quæ ꝑprio motu ciuium vel maioris partis eorum rebellant, rebelles sunt. Et in istis quo ad amissionem eorum iurium idem ser
2 uatur quod in priuato. † quo autem ad pœnam per hominē inferendam, dicendum est, quod quilibet potest prædari in dicta Ciuitate & eius territorio, ac etiam cōburere, & similia facere quæ consueuere fieri in eos contra quos nobis est bellū, l.3. in fi.ff.de acqui.rer.do. ita notanter dixit Bar. in d.extrauag. qui sint rebel. in verb. rebellando, versi. item istæ pœnæ.

SVMMARIVM.

1 *An per rebellionem subditorum princeps sua possessione priuetur.*
2 *Domini a subditis non dependent.*
3 *Seruus aufugiens a domino non potest suam possessionem domino interuertere.*
4 *Subditi alicuius non possunt iurisdictionem quam ipsi non habent in alium transferre.*
5 *Subditi rebellantes, si dominum summ repellant de territorio, vel in carcerem coniiciant, interuertunt ei possessionem.*

QVAESTIO XI.

1 VNdecimo quæro. An per rebellionem subditorū princeps sua possessione priuetur? Dicas quod nō, per tex. & ibi no. per Doct. in l.1. C.de serui.fugit. vbi dicitur, quod ex fuga serui domino suo damnum non fit, & ibi Bald. in vl.no. dicit, ꝙ ex fuga serui & malitia subditorum
2 non fit præiudicium domino: † cum Domini a subditis nō dependeant. subditi enim a Dominis inuiti possidentur, l. male agitur. C.de præscrip.3. annorum. ita dixit Bald. in d.l.1. colu.3. versicu. solue quod per furtum. C.de seru. fugit. † subdens ibi
3 dem, quod seruus qui a Domino suo aufugit, non potest suā possessionem Domino interuertere, immo iram, & vindictā contra se prouocat qui rebellat. l.si certus, §. apetitus, ff.ad sena. consul. Sylla. l. omne delictum, §. contumacia. ff.de re mili. & l. liberi. in fi. C.de inoffi. testam. & hanc opinionem, quæ vera est, tenuit Bal. in l.si aquam, in sua repe. C.de seruit. & Matt. de Lau. in tracta. de crimine læsæ maiesta. quæstio. v. comprobant prędicta. † quia si rustici se submittant alterius iurisdictio
4 ni, & se etiam constituant, id ius nomine illius cui se submiserunt possidere, non tamen prōpter hoc trāsferunt in illum aliquod ius iurisdictionis, si subditi erant iurisdictioni alterius Domini. nam subditi alicuius non possunt iurisdictionem, q̄ ipsi non habent, in alium transfere: ita voluit Bart. cum quo cęteri transeunt, in l.ꝙ meo. ff. de acquiren. possessio. colum. vlti. versi. sed si rustici. Et hoc tenet etiam Egregius Doctor regius Consiliarius Dominus Andræas Tyraquellus in tract. de iure constit. possessor. in 2. parte, Ampliatione 32. numero 4. allegat idem tenere Inno. in c.dilectus. extra de capel. monacho. & in c.olim inter, de restit. spolia. hanc etiam conclusionem, ꝙ per rebellionem subditorum Dominus non priuetur sua possessione, tenuit etiam Antonius Corsetus in suo tract. de potest. regia in prima parte colum. penult. nu.7. † Illam tamen sane limita non procedere, quando subditi rebellantes
3 dominum suum rebellarent de territorio, vel in carcerē cōijceret, l.1. §. penult. ff. de vi & vi arma. vt voluit Corset. loco prædallegato.

SVMMARIVM.

1 *An communitas rebellando contra suum dominum crimen læsę maiest. committere dicatur.*
2 *Quando Regimina deputata delinquunt consi. solenniter congregato, totus populus interpretatiue deliquisse dicitur.*
3 *Quod facit consilium, totus populus facere videtur.*
4 *Si communitas vel vniuersitas esset pro rebellione punienda pecuniariter, innocentes & qui contradixissent non essent collectandi & exequendi.*
5 *Bononia propter rebellionem semel aratrum passa est, ac demum ex gratia reædificata.*
6 *Idem Carthagini contingit.*
7 *An si vniuersitas punita fuerit propter rebellionem, possit etiam contra particulares personas pro tali delicto procedi? Et nu.8.*
9 *Ciuitas si rebellat officiali principis propter principem, quia non vult ipsi principi parere, crimen læsæ maiestatis committit. Secus si rebellasset propter ipsum officialem tantum.*

QVAESTIO XII.

1 Duodecimo quęro, An communitas rebellando contra suum dominum crimen læsę maiestatis committere dicatur? Et dicas quod sic: punitur enim. esto ꝙ sint aliqui innocentes, & aliqui contradixerint ne rebellio fieret, † quādo naque regimina de-
2 putata delinquunt consi. solenniter congregato, totus popul' intepretatiue deliquisse dī, vt per Bar. in l. aut facta. §. deliquūt. ff.de pœ. Abb. in c.dilectus, el 2. & ibi late per Io.de Anan. extra de simo. accedat quod voluit Ange. in l.metum. §. animaduertendum, in fi.ff.quod met.cau. vbi dixit, † ꝙ illud quod fa-
3 4 cit consilium totus populus facere videtur. † Quinimmo licet delictum fieret non conuocato consilio, si tamen causam succesiuam habeat, vt & in rebellione, & guerra, ac similibus ꝑpter tolerantiam vniuersitatis, ac communitatis, delictū qua si tacite ratificatur, secundum Io. And. in d.c.dilectus, el 2. col. antepenu. Petr.de Anch. in consi.158. ex narratis, & Felyn. in c.cum omnes, in 6. declaratio. de const. quos refert & sequitur Albert. Brun. in consi.28. Nobilis dominæ, col. 2. in fi. sciendū
5 tamen est, † ꝙ vbi communitas vel vniuersitas pro tali delicto esset punienda pecunialiter, innocentes, & qui contradixissēt non essent collectandi & exequendi, vt dixit Ioan.de Ana. in d.c.dilectus, & sequitur Brunus, in d.consilio 28. col.28.num. 12. Luc.de Penna in l.3. col.6. de exactorib. & executor. lib.12. C. & habetur in d.c.dilectus, per Doct. † & dixit Bar. in d.§. de-
6 linquunt. & Io.de Anan. post Abb. in d. c.dilectus, quod Bononia propter rebellionem semel aratrum passa est, ac de-
7 mum ex gratia reædificata. † idem Carthagini contigit, quia & ipsa aratrum passa est, vt dicit tex. in l.si vsusfructus Ciuita-
8 tis, ff. quibus mod. vsufruct. amittat. † An autem, non obstante statuto ꝙ vniuersitas punita fuerit propter rebellionem a se factam, possit etiam contra particulares personas pro tali delicto procedi? Est dicendum quod sic, quia pœna quæ imponitur pro tali delicto, videlicet capitis & confiscationis bonorum, l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. melius conuenit singularibus personis quam vniuersitati, vt voluit Cy. in l.si quis tantam, colum.3. versi. sed pone quod ciuitas, C. vnde vi. Salicet. in l.1. C.de seditios. vbi ad hoc allegat text. in l.j. ff. de magistr. conueniend. Bald. in l. Polla. Cod. de his quibus vt indig. Ioan. Monach. & Ioan. Andr. in capit. fina. de pœn. in 6. vbi dicunt,
9 † quod etiam si esset processum contra vniuersitatem, & illa condemnata & punita, adhuc tamen puniri possent singulares personæ vniuersitatis prædictæ: quod in Ciuitate Viterbij seruatum dicunt, argumen. l. semper, §. in sepulchro, ff. quod vi aut clam. not. Barto. in l. aut facta. C. de pœn. & Anton. de Butri. in dicto cap. dilectus, el secundo, de simoni. & ita voluit Alexand. consilio 13. con4deratis his quæ in themate. colum. 3. versi. quinto præsuppono. in 6. volumine, & ita tenet etiam Albert. Brun. in prædallegato consilio suo 28. numero 11. & in versicu. ex quibus omnibus, & vide ad prædicta Lucā de Penna, in l.3. colum. penul. & vltim. C. de exactor. & executorib.
10 libro 12. vbi ad partes arguit. † Idem dicendum est, quando ciuitas est rebellis officiali principis propter principem, quia noluit ipsi principi parere: secus si rebellasset proptet ipsum officialem tantum, vt voluit Barto. & Alexand. in lege hostes, ff.de capti. & postlim. reuers. ita dixit Anton. Capit. in suis decisio. Neapolitan. decisio. xxx. numero quarantesimosecundo.

SVMMARIVM.

1 *An Castrum rebellans proprie Ciuitati committat crimen læsæ maiestatis.*
2 *Si propter partialitates vna pars ciuium aliam expelleret, non est crimen læsæ maiestatis.*
3 *Castrum rebellans proprie ciuitati superiorem non recognoscenti, incidit in crimine læsæ maiestatis.*

QVAESTIO XIII.

1 DEcimo tertio quæro, An castrū rebellans propriæ ciuitati committat crimē læsæ maiestatis? In hac q. Petr. de Anchara. in consilio ducentesimooctuagesimoseptimo, iste B. de Garnario Bannitus, arguit ad vtranque partem, & tandem concludit quod non incidit in crimen læsę maiestatis castrum rebellans propriæ ciuitati: quia non contra Imperatorem seu Principem principaliter rebellio facta est directe, per not. Barto. in extrauagan. qui sint rebelles. in verbo quoniam, circa princip. quem sequitur August. de Arimin. in additio. ad tracta. Ang. de malefic. in verb. che hai tradito la tua patria. columna secun. in addi. quæ inci
2 pit, tu autem in hac materia adde & dic, vbi dixit, † quod idē est quando propter partialitates vna pars ciuium aliam expelleret. Nam eo casu nō est crimen læsæ maiestatis. prædictam conclusionem dixerim ego procedere, quādo castrum rebellat

Digitized by Google

l. proprie ciuitati, quæ superiorem recognoscit, vt puta aliquod Castrum Cesenæ vel Imolæ rebellat a sua ciuitate, non
3 tamen ab ecclesia seu pōtifice. †Secus autem quādo aliquod castrum rebellaret a ciuitate superiorem non recognoscēte, vt est ciuitas Venetiarum. Nam tali casu castrum rebellans incideret in crimen læsę maiestatis, per ea quæ dixi supra 11. 12. & 16. quæstio. in rubric. qualiter & a quibus crim. læsę maiesta. committat.

SVMMARIVM.

1 *An ex sola assertione principis asserentis aliquem esse suum rebellem, ille probetur rebellis.*

QVAESTIO XIIII.

1 QVarto decimo quæro, An ex sola assertione principis asserentis aliquem esse suum rebellem ille probetur rebellis? Dicas quod non, ita tenuit Deci. in consi. 544. Serenissimis Imperator Carolus, colum. 2. in 3. volumi. vbi concludit non esse standū assertioni dicti imperatoris, asserentis in quadam sua declara
2 toria, quod Illustres D. Federicus & Pirrus de Gonzaga essent sui rebelles, & propterea omnia eorum feuda deuoluta esse ad ipsum Cæsarem: ex qua talis rebellio aliter probata non erat, cum de imperatoris interesse tractaretur. idem tenet idē Deci. consi. 410. in causa mota Mediolani, colum. 2. versi. Tertio principaliter, in tertio volumine. & Domi. Carol. Ruin. præceptor meus in consilio 147. visis his quæ proponuntur, nume. 8. & in consi. Tertio videtur prima facie, colum. 3. nu. 5. in v. volu. & Iaſ. in consi. 34. ad motiua data, in j. volu. & in consi. 86. in causa Reuerend. D. Gentilis, colu. 4. versic. sed fortasis, in 3. volu. vbi de assertione Papę loquitur, asserentis aliquem esse rebellem ecclesię, quod non probet.

SVMMARIVM.

1 *Stante statuto, quod extante masculo filia non succedat, an si filius sit rebellis filia succedet.*
2 *Filius rebellis fingitur non extare.*
3 *Statutum supradictum intelligitur, si masculus qui extat sit habilis ad succedendum, nam Inhabilis quantum ad successionem habetur pro mortuo.*

QVAESTIO XV.

1 DEcimo quinto quæro, Stāte statuto, ꝙ extante masculo filia non succedat, quid dicendū erit si filius sit rebellis, an filia succedet? Bal. in l. illicitas, §. qui vniuersas, ff. de officio prælid. tenuit filiam succe-
2 dere, & testatur idem tenuisse Cynum. †nam filius, ex quo effectus est rebellis, fingitur non extare, & sic sequens admittit. idem voluit Matth. de Affict. in c. 1. §. præterea. in ver. gl. 3. nu. 84. in ti. quæ fuit j. cau. benef. amit. in vsib. feud. facit, † quia præ
3 dictum statutum, quod stantibus masculis filiæ non succedāt, intelligitur si ille masculus, qui extat, sit habilis ad succedendum: Inhabilis quantum ad illam successionem habetur pro mortuo. l. 1. §. fi. ff. de cōtratab. & per Bal. in l. fœminæ. C. de inoffi. testam. Laurus de Pallat. in tractatu suo, quod stantibus masc. fœm. non succed. in princ. nume. 10. Sed nulli dubium, quod rebellis est inhabilis ad succedendum. l. quisquis. C. ad legem Iul. maiest. ergo fœmina eo casu admitteretur.

SVMMARIVM.

1 *Si ex decreto Ciuitatis aliquis sit factus rebellis ipse & sui, an sub illo verbo sui, filiæ fœminæ comprehendantur.*
2 *Statutum loquens per verba indefinita omnes casus complectitur, in quibus est eadem ratio, ex interpretatione potius, quam ex proprietate sermonis.*
3 *Statutum loquens per verbum, si quis; & sic per adiectiuum sine termino, fœminam non comprehendit, quando non militat eadem ratio.*

QVAESTIO XVI.

1 SExto decimo quæro, Si ex decreto ciuitatis aliquis sit factus rebellis ipse & sui, an sub illo verbo, sui, filiæ fœminæ comprehēdantur? Dicas quod non, vt voluit Are. consi. 36. in facto dicitur contigisse. mouetur ea ratione, quia dictio, sui, posita in dicto decreto est indefinita loquutio, & propterea vniuersalis, ac si dictum esset, & omnes sui. allegat not. in l. si pluribus, ff. de leg. 3. Et eo casu succedit doctrina Bart. in l. omnes populi.
2 in 6. q. princ. ff. de iust. & iur. vbi dixit, † ꝙ quando statutum loquitur per verba indefinita omnes casus complectitur in qb. est eadem ratio, ex interpretatione potius quam ex proprietate sermonis: allegat tex. in l. si seruitus, ff. de seruit. vrbano. prædio. Casus vero in quibus non est eadem ratio, ex sua propria significatione non complectitur, sed in casu nostro nō est eadem ratio puniendi fœminas sicut masculos, in crimine læsæ maiestatis, l. quisquis, in §. filij vero. iuncto §. ad filias sane. C. ad legem Iuliam maiest. ad idem facit doctrina Bart. in l. 1. in prin. ff. de pecu. † vbi voluit, quod si statutum loquitur per ver
3 bum, siquis, & sic per adiectiuum sine termino, vt in q. nostra, fœminam non comprehendet, quando non militat eadem ratio puniendi fœminam sicuti masculum, & plura allegat Are. in prælegato consi. ad probandam hanc conclusionē, pro qua faciunt quæ dixi supra in rub. de pœ. quas filij incurr. Patr. commit. cri. læsæ maiest. q. 14.

SVMMARIVM.

1 *Si Castro rebellanti fuerint ablata bona, & postmodum sequuta reconciliatio, an ex sola, reconciliatione intelligantur illi restituta bona.*
2 *Rebannitus ex indulgentia bona non recuperat, & Ex restitutionne, omnia restituta videntur.*
3 *Rebannitus an recuperaret bona alienata per fiscum.*
4 *Qui emit a fisco, inquietari non potest.*
5 *Si bona rebellium aliis sunt concessa, facta pace reddenda sunt primis dominis, & Pax non habet vim simplicis indulgentiæ, sed restitutionis in integrum.*

QVAESTIO XVII.

1 DEcimo septimo quæro, Castrū rebellauit, propter quam rebellionem fuerunt sibi ablata bona, sequuta est postmodum reconciliatio, quæritur an ex hoc intelligantur illi restituta bona ex sola reconciliatione? Martin. de Laud. ponit hanc quæstionem in tract. suo de cri. læsę maiesta. q. 49. & decidit ꝙ non recuperet bona ex simplici reconciliatione. allegat ad hoc Ang. in l. filio quē. ff. de liber. & posth. Nellus in tracta. bannitorum, in 1. par. tertij temporis, q. 4. tangit hanc quæstionem in bannito, an recuperet bona quando fuit simpliciter rebannitus, vel a banno exemptus, & deinde ancellatus a banno, & diffentia facit, an ex rebannitione consequatur indulgentiam, aut restitutionē:
2 † quia ex indulgentia bona non recuperat, si vero restitutus fuerit, tunc omnia restituta videntur, l. 1. C. de sen. passis. l. fin.
3 e. titu. † Sed an recuperet bona allienata per fiscum? idem Nellus ibidem. q. v. dicit, quod communis opin. tenuit Bart. in d. l. fina. C. de sent. pas. pluribus: & primo, quia qui a fisco emit, nullo modo inquietari potest, l. bene a Zenone. C. de quadri. præscrip. Secundo, quia idem esse debet in qualibet ciuitate, nam post bonorum publicationem fiscus legitime tenuit, vt hæres, bona confiscata. l. 3. C. ad legem Iul. de vi. † & qui emit
4 a fisco inquietari non potest. l. sed si lex. §. item si rem. ff. de pehære. ad hoc facit glo in l. Gallus, §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. quæ dicit, quod restitutio non trahitur ad ius quæsitum, & in ista opinione residet Nellus. pro qua facit text. in c. quamuis, de rescrip. in 6. & ibi vide in glo. magna. idem tenuit Bal. in l. sed si hac. §. sed si pœnam. ff. de in ius vocand. idem in l. data. C. de appellationib. Imo. in l. si marito publico, in prin. ff. solu. matrimo. & latissime tradunt Docto. in d. §. & quid si tantum. vbi per Alexan. colum. 8. & 9. ad idem Alexand. consil. 119. in 3. volumi. & consi. 1. in secundo volumi. & Bal. con 221. in 4. volumi. † Dicas tamen secundum Nicol. Boer. in suis
5 decis. dec. 38. nu. 7. in 1. parte, quod si bona rebellium aliis sunt concessa, facta pace reddenda sunt primis Dominis, per text. quem Bal. dicit singul. ad hoc in extrauag. de pace Constant. in verbo priuilegia. Pax enim non habet vim simplicis indulgentiæ, sed restitutionis in integrum, quod sequitur Aret. in d. l. Gallus, in §. & quid si tantum, ff. de liber. & posth. & Soci. in consi. lviij. colum. 2. circa med. versic. ad huc dici potest quod ex quo in 3. colum.

SVMMARIVM.

1 *An Extrauagans, qui sint rebel. locum habeat contra eos qui rebellant cō tra regem vel principem, vel contra propriam Ciuitatem.*
2 *Extrauagans supradicta quos officiales comprehendat.*
3 *Quando rebellio fit contra regem, principem, vel Ciuitatem, quod ius seruari debeat.*
4 *Extrauagans supradicta comprehendit eos qui rebellant contra rectores per Romanam Ecclesiam in partibus Italiæ positos.*

Digitized by Google

Hieron. Gigan. de crimi. lęsæ maiest.

QVAESTIO XVIII.

SVMMARIVM.

1 *An extra uagã. qui sint rebelles, locum habeat contra eos qui rebellant contra aliquem regem vel Principem, vel contra propriam ciuitatem?*

1 DEcimo octauo quęro; An extra uagã. qui sint rebelles, locum habeat contra eos qui rebellant contra aliquem regem vel Principem, vel contra propriam ciuitatem? Barto. in d. extrauagan. in verbo rebellando, in versicu. sed an hæc constitutio, dicit, quod videtur dicendum quod sic, ex quo dicitur in illo text. contra officiales nostros: nam omnes prædicti dici possunt officiales Imperatoris, qui vel ab eo, iurisdictionem habent, ex constitutione, cõcessione, vel longa consuetudine, quæ consuetudo vim habet constitutionis. alleg. tex. in l. j. §. denique. ff. de aqua plu. arcen. & in l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æstiIstis tamen non obstantibus Bart. in d. versicu. sed an hæc constitutio, contrarium tenet, ea ratione, quia quando cõtra Regem, alium Principem, vel propriam ciuitatem committitur rebellio, tunc non fit ꝺ prosperitatem imperatoris principaliter. licet ex tali rebellione Rex Princeps, vel respubli. læditur, & de hoc dicit esse casum in l. si quis ingenuum. §. in ciuilib. ff. de cap. & postlimi. reuers. † & illa constitutio dum de officialibus Imperatoris loquitur, intelligitur de illis qui principaliter & directe pro eo sunt, vt sunt Legati & Vicarij Imperatoris, l. 2. C. de his qui vic. alter. gerunt. lege prima. §. deportatos, ff. de legat. 3. Nam reges, & ciuitates licet iurisdictionem habeant ab Imperatore, tamẽ illam exercerent principaliter propter se, non propter impetatorem, ideo dicit Barto. quod isto casu cessat illa cõstitutio quæ contra eos, qui machinãtur cõtra principis personam, vel eius officiales, aut imperii ꝓspẽritatem, & sic in his tantum casibus prouidet d. noua constitutio. † Quando autem rebellio fit contra Regem uel principem, uel ciuitatem, seruari debere dicit ius antiquum, uideli cet dispositionem l. amissione. §. qui deficiunt, ff. de cap. dimi. quæ de his qui deficiunt, a iurisdictione eorum sub quorum Dominio sunt, generaliter loquitur, & hoc sequitur Petr. de Anchara. consilio cclxxxvii. incipit, iste B. de Garnario, & Io. Calde. in consilio 6. in titu. de accusa. & Deci. in consi. cccx. colum. ultim. circa fin. in 3. uoluim.

2 3 4 † Quid autem dicendum sit de his qui rebellant contra rectores per Romanam Ecclesiam in partibus Italiæ positos, ut puta Bononiæ, Perusii, in Marchia Anchonitana, & alibi. Bar. in d. extrauagan. qui sint rebel. in uerbo rebellando, ĩ uer. sed quid si quis rebelat, dixit, quod eo casu est locus dictę cõstitutioni, nam eo casu imperium est ecclesiæ, & sic huiusmodi rebellantes faciunt cõtra prosperitatem imperii, faciunt ad hoc quæ ad hoc proposito seriose scribit Petr. de Anch. in consi. 277. ex prædicta facti narratione.

SVMMARIVM.

1 *An bona rebellium vendita, propter bonum publicum, restitui possint ipsis rebellibus.*
2 *Princeps ex causa indulgere potest delinquentibus, etiam in præiudicium publicum, & priuatorum. & Causę indulgentiæ multæ esse possunt.*
3 *Princeps quando possit tollere ius alteri quæsitum.*

QVAESTIO XIX.

1 DEcimo nono quæro. An bona rebellium vendita propter bonum publicum, vt puta, pacis Reipu. restitui possint ipsis rebellibus? Dicas quod ꝙ sic, ita tenet Mar. de La. in tra. suo de cri læsæ mai. q. 14. vbi testatur circa hoc uidisse opinionem magnorum virorum allegantium Bartol. in l. quæcunque. C. de hĩ. instrum. iur. hast.
2 fiscal. libro x. facit text. in l. Lucius. ff. de euictio. † Item facit, quia Princeps ex causa indulgere potest delinquentibus, etiã in pręiudicum publicum priuatorum Causæ vero indulgentiæ multæ esse possunt, videlicet propter publicam vtilitatem, vt puta pro pace habenda, vt colligitur ex nor. per Innocen. in cap. in nostra, de iniur. & dam. dato. Hostien. in summa, de pęnit. & remiss. §. fina. versicu. sed pone quod guerra. Alexan. in consilio ducentesimodecimosexto. in secundo volumine, & habetur late per Matth. de Afflict. in cap. j. §. & bona committentium, numero centesimo trigesimooctauo. in titu. quę
3 siut regal. in vsibus feudorum. † ad hoc faciunt etiam adducta per Nellum, in tracta. bannitorum, in prima parte tertij temporis. quæst. octaua. vbi dixit, quod quando liberatio a banno fit propter vtilitatem publicam, tunc Princeps potest tollere ius quæsitum alteri. l. Lucius. ff. de euictio. l. item si verberatus, §. fina. ff. de rei vendicatio.

1 *Si filius feudatarii sit rebellis, & moriatur i rebellione viuo patre, relicto filio vel filia, demum pater defuncti rebellis moriatur, & sic Auus, an feudum quod Auus viuens tenebat fiscum transeat, vel ad nepotem ex filio rebelli.*

QVAESTIO XX.

1 VIgesimo quæro. Si filius feudatarij sit rebellis, & mortuus fuerit, in rebellione viuo patre, relicto tamẽ filio vel filia, demum pater defuncti rebellis moriatur, & sic auus, an feudum quod auus viuẽs tenebat ad fiscum transeat, vel ad neporem, & sic filium vel filiam rebellis defuncti? Andr. de Iser. super consti. regni, quæ incipit, ob filiorum culpas in titu. vt pater foriudicati, ex delicto filii nõ tenẽatur mouet hanc quæstionem, & tenet, quod filius rebellis succedet in feudo, excluso fisco, secus tamen dicendum esse asserit, si filius qui fuit rebellis moreretur post obitum patris, nam tali casu, fiscus succederet, ita etiam tenuit Matth. de Afflict. in c. 1. §. præterea si vasallus, in versicu. glo. tertia, nu. 79. titu. quæ sunt pri. cau. benefi. amitten.

SVMMARIVM.

1 *Si suditus alicuius principis arma sumat contra principem confœderatum principi suo, ab eius principe tanquam suus rebellis puniri poterit.*
2 *Confœderatio est tantæ potentię, quod de duobus corporibus vnum facit ad mutuam defensionem contra Hostes.*
3 *Princeps confœderatus punire potest hostes & rebelles sui confœderati.*
4 *Mutua iurisdictio datur in rebelles confœderatorum, & Ciuitas bannitos alterius confœderatæ receptare non debet.*
5 *Bellum iustum indicitur contra rebelles.*

QVAESTIO XXI.

1 VIgesimo primo quæro, Si subditus alicuius Principis, arma sumat contra principem confœderatum principi suo, an ab eius principe tanquam suus rebellis puniri poterit? Dicas quod sic nam videtur etiam contra suum principem arma sumere. ita dixit in l. secunda. columna antepenul. versicu. & nota. C. de seruitu. & aqua. & Bald. sequitur Sigism. Losfred. in consilio quinto. colum. 8. numero 38. † facit, quia confœderatio est tantæ potentię, quod de duobus corporib. vnum facit ad mutuam defensionem contra hostes, vt dicit idem Sigism. ibidem, & qui alteri adhæret videtur esse unus spiritus cũ illo, iuxtá illud quód habetur in cap. damnatus, C. de summa Trinita. & fide cath. quod qui Deo adhæret, vnus spiritus est cum illo. facit illud Psalmistę, Adhæsit anima mea post te, Psal. lxvij. adde text. in cap. 1. de postulat. ibi, qui regi tunc temporis adhærebat, & in ca. conquæsti. ibi, & eius sequaces, de senten. excommunica. & plura ad hoc adducit Felyn. in rubr. de tregu. & pac. col. penu.
2 3 numero 20. † Hinc est quod princeps confœderatus punire potest hostes & rebelles sui confœderati, per text. in l. non dubito. ff. de cap. & postli. reuers. idem voluit Barto. in extrauagan. qui sint rebel. in verb. rebellando. dum ponit intellectum clemen. pastoralis, de re iudica. ideo dixit Bald. in rubr. de treug.
4 & pace. † quod datur mutua iurisdictio in rebelles confœderatorum, adeo quod vna ciuitas Bannitos alterius ciuitatis confœderatæ receptare nõ debet, idem dixit Sigism. Losfred. in d. suo consi. v. omissa facti serie, col. 7. nu. 3. ad idem Pet. d'Anch. in consi. 158. col. 2. ex narratis, idem tenuit Alb. Bru. consi. 86. dubitatur an regia maiestatis, nu. 7. allegar Bart. in l. hostes. ff. de capti. & postli. reuers. & Bal. in rub. de treug. & pac. † & adde ꝙ contra rebelles iustum indicitur bellum, ut per And. de Iser. in consti. regni, quæ incipit pacis cultum, in versicu. contra rebelles, in tit. de cult. pac.

SVMMARIVM.

1 *Si aliquis diffamatur esse rebellis cum non sit, quo remedio sit illi succurrendum, ne huiusmodi infamia laboret.*

QVAESTIO XXII.

1 VIgesimo secundo quęro. Aliquis diffamatur esse rebellis cum non sit, quæritur quo remedio sit illi succurrẽdũ, ne huiusmodi infamia laboret? Dicas ꝙ cõtra diffamantes agere poterit remedio l. diffamari. C. de ing. & manũ. & petere se pronunciari nõ esse talẽ, ita voluit Bar. ĩ extrau. q sint rebel. in ver. rebellãdo ĩ vers.

tertio

Digitized by Google

tertio pœna imponitur, allegat illud, quod principaliter peti poteſt, vt de ætate pronuncietur. l. de ætate. ff. de minor. l. 2. ff. de fer. & ibi no. & hoc dicit Bar. fieri poteſt ciuiliter agendo, ſicuti enim ciuitas admitteretur ad vindicandum ciuem ſuũ, eadem ratione ciuis petere poſſet ſe pronunciari ciuem eſſe eiuſdem ciuitatis, & per conſequens non rebellem, l. de iure. ff. ad municipal. not. in l. 1. §. per hanc. ff. de rei vend.

SVMMARIVM.

1 *Quid faciendum ſit de inſigniis rebellium pictis aut ſculptis in ciuitate. Et quid de armis proditorum.*
2 *Veneti affigiem ſimul cum inſigniis Marini Faletri eorum Ducis, qui imperium ſibi vendicare machinabatur, ex aula in qua ſingulorum ducũ effigies pictæ ſunt, deleri fecerunt.*
3 *Rebelli ius reddi non debet, & principis rebellem quis denunciare teneatur ſub pœna relegationis.*

QVAESTIO XXIII.

1 VIgeſimo tertio quæro, Quid dicendum de inſignijs rebellium pictis aut ſculptis in ciuitate? Dicas quod deleri debent vbicunque reperiantur, lege eorum. ff. de pœn. & ibi Barto. idem dixit Roman. in ſingul. ſuo numero allegat text. in lege eorum, quem ad hoc dicit etiam ſingularem. hoc idem laſ. in §. pœnales, columna 3. numero decimoquarto. & decimoquinto. Inſtitu. de actio. qui ad hoc allegat etiam tex. in l. tertia. Cod. de offic. Rector. prouinc. & idem de armis proditorum dicit idem Roma. in ſingu. numero quadringenteſimo ſeptuageſimoquarto. incipiẽte, eorum arma. † & ideo Domini Veneti effigiem Marini Faletri eorum ducis, qui per Tyrannidem Imperium ſibi vendicare machinabatur, & propterea decapitatus fuerat, ex aula vbi magna comitia celebrantur, in qua ſingulorum Ducum effigies pictæ ſunt, deleri fecerunt, inſimul cum eius inſignis.
3 † Hoc vnum non omittam, quod rebelli ius reddi non debet, vt voluit Cyn. in l. prima. C. de natura. liber. & Bal. in Authen. habita. columna 3. verſicu. Tertio not. C. de fil. pro patr. & Principis rebellem quis denunciare tenetur, ſub pœna relegationis. lege Methrodorum, verſicu. fina. ff. de pœn. idem dixit Franc. Lucanus, in tracta. ſuo de reprob. ſent. Pilat. in ſecun. dubio, articu. 4. in verſicu. vltimo pro nunc addas, numero decimoſexto. & Roman. in ſingu. ſuo, incipiente, nunquid tenea tur quis numero 787. vbi dicit quod tex. in dicta lege Methrodorum, eſt ſingularis ad probandum, quod quis indicare teneatur rebellem principis.

SVMMARIVM.

1 *An qui rebellat contra officiales principis crimen læſæ maieſtatis incurrat.*
2 *Officiali principis vltra eius officium aliquid facienti legitime reſiſti poteſt.*
3 *Rebellans officiali principis, in his quę ad ſtatum imperii pertinẽt, crimẽ læſę maieſtatis incurrit: aliàs ſecus.*
4 *Secus etiam ſi offenderetur talis officialis ob priuatam iniuriam.*

QVAESTIO XXIIII.

1 VIgeſimo quarto quæro, Clarum eſt, quod qui rebellat contra Principem crimen læſę maieſtatis incurrit, ſed quid dicendum de eo qui rebellat contra officiales principis? Dicas quod idem eſt, ut habetur in extrauagan. qui ſint rebel. Hoc tamen intellige de his qui rebellant contra principis officiales, in his quæ ad commiſſum eius officium pertinent, ſecus in aliis. † nam ſi vltra eorum officium aliquid facerent, eis legitime reſiſti poteſt, l. prohibitam. C. de iure fiſci. libro decimo. l. deuotum. C. de metal. libro duodecimo. † Item intellige etiam prędictam concluſionem, quando quis rebellat in his quæ ad ſtatum imperii pertinent, alias ſecus eſſet, vt eſt tex. in d. extrauagã. qui ſint rebel. in verſicu. rebellando. & ibi Barto. in princip. dicti verſicu. ad idem Propoſit. in cap. in primis. in §. de perſona. in verſi. quod tamen dicitur, numero vigeſimoprimo. ſecunda quæſt. prima. † vbi dixit ſupradictam concluſionem procedere, quando officiales offenderentur in contemptum ipſius imperatoris vel principis, eius poteſtatem denegando, ſecus tamen quãdo ob priuatam iniuriam offenderentur, tunc enim offendens eos crimen læſę maieſtatis non incurrit, ita dixit Oldra. conſilio quarantеſimo tertio. & Petr. de Anchara. conſilio cclxx. Bar. in l. hoſtes. ff. de capti. & poſtlimi. reuerſ. & Bald. in cap. primo, de officio delegat. faciunt ad hoc ea quæ dixi ſupra quęſtio. 16. in rubrica qualiter & a quibus cri. læſæ maieſti. lib. 1. & quæſto. xiiij.

SVMMARIVM.

1 *Rebelles quibus pœnis ſubiaceant.*
2 *Rebelles impune occidi poſſunt.*
3 *Etiam ſi ſit occulte rebellis. Et in iudicio ſuper homicidio liquidabitur ipſum fuiſſe rebellem.*
4 *Rebellis occidi poteſt ante ſententiam contra eum latam.*
5 *Publicę intereſt quod rebelles occidantur.*
6 *Rebelles capi poſſunt & detineri vti ſerui. Item damnari potest vt capite puniatur.*
7 *Locus rebellis principis perdit tam priuilegia quam etiam conſuetudines priuilegiatas.*
8 *An pro occidendo rebelle liceat conuocare amicos.*
9 *An filii rebellium nati & concepti poſt rebellionem ſint ciues ſuę Ciuitatis.*

QVAESTIO XXV.

1 VIgeſimo quinto quæro, Quibus pœnis ſubiaceant rebelles? Dicas quod quædam eſt pœna, quæ ipſo iure eis infligitur vtſcilicet omnia quæ
2 iuris ciuilis ſunt perdant. l. amiſſione, ff. de c. dimin. † Secundo impune occidi poſſunt, l. 1. ff. ad leg. Corne. de ſicca. l. proditores, ff. de re milita. & habetur per Thom. Gram. in ſuis votis, voto x. nu. 36. & D. Carol. Rnin. præceptorem meum, conſi. 1. colum. tertia. in fi in quinto voluminę, & ibidem numero vndecimo. eadem colum. † & hoc procedit etiam, quando quis
3 eſſet occulte rebellis: nam occidi poteſt impune, & in iudicio ſuper homicidio liquidabitur ipsum fuiſſe rebellem, ut per Barto. in extrauagan. qui ſint rebel. in verbo rebellando. verſi. circa ſecundum: & ſequitur idem Præceptor meus loco prædicto allegato, & Petr. de Anchara. conſilio ducenteſimo ſeptuageſimoſeptimo. † quod nota, quia ſpeciale eſt in rebelle, quod occidi poſſit ante ſententiam contra eum latam: & ratio eſt,
4 quia periculum eſt in mora, † ac etiam quia publicæ intereſt,
5 quod rebelles occidantur, vt per dictos Doctores in locis prę allegatis. Tertio capi poſſunt & detineri, vt ſerui. l. transfuga. ff. de acquirend. rerum domi. Quarto damnari poteſt, vt capite puniatur, l. ſi quis aliquid. §. transfugæ. ff. de pœn. ita Bart. in extrauang. qui ſint rebel. iu verbo rebellando, in verſicu. de pęna vero rebellium, numero 13. vbi late dicit, de his quæ rebelles facti amittunt, ad idem Curt. iun. in conſilo cxxxvij. colu.
7 3. numero 13. in ſecundo volu. & ibidem dixit nu. 14. quod locus rebellis principi perdit tam priuilegia quam etiam cõſuetudines priuilegiatas, ſecundum Bal. in tit. de pace Conſtan. in verbo Nos Romanorum, vbi dixit quod locus rebellis habe-
8 tur pro mortuo. † Sed quæro, an pro occidendo rebelli, qui impune occidi poteſt, licitum ſit ad id conuocare amicos? Dicas breuiter q͡ ſic, facit quod voluit Iac. But. & Pau. de Caſtr. in l. refectionis, per illum text. Commun. prædio. vbi dicunt, q͡ cui licet aliquem impune offendere, idem ad idem faciendũ licet amicos & etiam extraneos conuocare, de quo vide per eundem Ruin. Dominum meum, in prędallegat. conſi. pri. 2. in
9 princ. in v. volu. † Vlterius quæro, an filij rebellium nati & cõcepti poſt rebellionem, ſint ciues ſuæ ciuitatis? Gloſa reputata ſingularis in l. imperator. in fi. dixit quod non, vbi Bal. Ange. & Alber. ff. de ſtat. homi. & Nico. Boer. deciſ. xiij. nu. 27. in pri par. ſuarum deciſio. ſequentes glo. prędictam.

SVMMARIVM.

1 *Quando bona rebellium tempore rebellionis aliis perſonis conceſſa ſunt, an facta pace primis eorum dominis ſint reddenda.*

QVAESTIO XXVI.

1 VIgeſimo ſexto quæro, Quãdo bona rebellium tempore rebellionis aliis perſonis conceſſa ſunt, an facta pace primis eorum dominis ſint reddenda? Dicas q͡ ſic, tex. eſt quem Bal. ſingularem dicit, in extraua. de pace Conſtan. in verb. priuilegia. Et eſt ratio, quia pax non habet vim ſimplicis indulgentiæ, ſed reſtitutionis in integrũ, quod voluit Are. in l. Gal. §. & quid ſi tantum. ff. de lib. & poſt. & Soc. conſi. 58. col. 2. circa medium. in ver. adhuc dici poteſt, in volum. Ita ſcribit etiam Nico. Boer. deciſi. xxxviij. nume. 7. in prima parte. prędicta tamẽ procedunt, niſi aliter actum ſit in capitulis pacis.

Digitized by Google

Hieron. Gigan. de crmi. lęsæ maiest.

De pluribus, & varijs Quæstionibus.

SVMMARIVM.

1 *An Rex seu Princeps contra quem fuit commissum crimen læsę maiesta. etiam non notorie delinquentem bonis suis priuare possi, quamuis non vocatum neque conuictum, nam crimen læsæ maiestatis est satis horrẽdum, & iuste censetur maximum omnium peccatorum.*
2 *Imputato de crimine læsę maiestatis in principem commisso, non citato legitime, bona sibi auferri nõ possunt, nec damnari potest, nisi simus in notorio crimine.*
3 *Citatio est de iure diuino, & tolli non potest, & princeps iudicat ut Deus.*
4 *Reus etiam in crimine læsæ maiestatis damnari non debet, nisi veritate comperta.*
5 *Citatio sit, vt quis se defendere ualeat.*
6 *Imperatore contra non legitime citatum, procedere non potest.*
7 *Defensio est de iure naturali, & tolli non potest.*
8 *Quo casu in crimine læsæ maiestatis procedi possit sine citatione.*

QVAESTIO PRIMA.

PRimo quęro, Vidimus supra q. 6. in rubrica quali. in crim. læsę maiestatis procedat. quod citari debet inculpatus de crimine læsę maiestatis, antequam condemnetur, de quo est tex. in extrauagan. ad reprimend. † Modo quæro, an
1 Rex seu princeps contra quem fuit commissum huiusmodi crimen, etiam non notorie delinquentem bonis suis priuare possit, quamuis non vocatum neque conuictum? Lucas de Penna in l. quisquis, columna secunda. versicu. quinimmo. C. de peti. bonorum sublat. libro decimo. decidit quod sic allegat 2. Regum cap. 16. post princ. immo plus dicit, quod etiam si Rex vel princeps sic agendo errauerit, & bona per eum ablata alteri donasset, non propterea reuocarentur, allegat Regum 2. cap. 19. subdens, quod hoc crimen est fatis horrendũ, & quod iuste censetur maximum omnium peccatorum, vt in Authen. de nup. §. fungitur. & est etiam scælestissimum. l. fi. C. ad legem Iuliam maiest. Ideo dicit, quod hoc crimen est seuerissime vendicandum: nam si quod in regiam admittitur maiestatem vindicta compressum nõ fuerit, quod ĩ minores subditos admittitur inultum transire dubitari non debet. 23. q. v. cap. relegentes.
2 †Contrarium teneo, videlicet quod nisi simus in notorio crimine læsæ maiestatis, imputato de tali crimine in regem seu principem commisso, non citato legitime, bona sibi auferri non possunt, nec damnari potest, facit tex. in d. extrauag. ad reprimend. vbi statuitur, quod imputatus de crimine læsæ maiestatis per nuncium vel per literas, seu per edictum citari debet, antequam contra ipsum ad aliquam procedatur cõdemnationem. †Citatio enim est de iure diuino, quæ tolli nõ
3 potest. Princeps autem iudicat vt Deus, secundum Bald. in lege sancimus, Cod. de iudic. Deus autem cui apertum & notissimum erat Adam transgressum fuisse eius mandata, & peccasse, antequam illum damnaret, vocauit eum, Dicẽs Adam Adam, vbi es? vt habetur Genes. cap. 3. Et quod citatio necessaria sit in crimine isto, dixi supra quæsti. 6. in præallegat. Rub. qualiter in crim. læsę maiestatis proced. † Secundo hanc opi-
4 nionem comprobo, quia etiam in crimine læsę maiestatis dãnari non debet reus, nisi veritate comperta, exemplo Summi Dei, qui volens delicta ciuitatum Sodomæ, & Gomorræ punire, & si sibi aperta essent eorum scælera, attamen dixit, Descendam, & videbo vtrum clamorem qui peruenit ad me, opere compleuerint. cap. Deus omnipotens, secun. quæ. 1. ad idem facit text. in l. famosi. ff. ad legem Iuliam maiesta. ibi, hoc tamen a iudicibus, vbi dicitur crimen læsę maiestatis a iudicib. non in occasionem, ob principalis maiestatis venerationem habendum est, sed in veritate rei iudicatæ, & sic probat ille text. quod imputatus de crimine læsæ maiestatis non ex abrupto, sed causa cognita damnandus est, Accedat quod habetur Actuum Apostolorum, cap. 25. vbi scriptum est, quod non erat Romanis consuetudo, damnare aliquem hominem prius, quam is, qui accusaretur, præsentes haberet accusatores, locũque defendẽdi acciperet, ad abluenda crimina quæ ei o-
5 bijciuntur. † facit, quia cum citatio fiat, vt quis se defendere valeat, cum defensio de iure naturali sit, & propterea nulli deneganda, & procedere contra non citatum, nil aliud est, quã
6 defensionem tollere: † quinimmo nec Imperator contra nõ citatum legitime, præsertim in isto crimine læsę maiestatis procedere potest, clemen. pastoralis. de re iudic. vbi Doct. & Mrian. Socin. iunior, in consilio decimooctauo. viso themate. in secun. volumi. columna vltima. versicu. nec mirum. nume.
7 31. †Et quod tolli non possit defensio, cum sit de iure naturali, vide vltra alios per Marc. Mantuam, in suis Dialog. libro v.
8 Dialo. 98. † Quo autem casu in crimi. læsę maie. procedi possit contra aliquem sine citatione, vide quæ dixi supra prędalle. q. 6. in versicu. limita prędictam, in rubri. qualiter in crim. læsę maiesta. procedatur.

SVMMARIVM.

1 *An sola scientia sit punibilis in crimine læsę maiestatis, non subsequuto aliquo consensu, consilio, vel facto.*
2 *Scientia sola punibilis est, quando maleficium committi debet in personam eius, cui ipse sciens, suppositus est.*
3 *Scientia filii de nece patris punibilis.*
4 *Scientia vasalli de morte domini punibilis est.*
5 *Nõ indicans rebellionem, incidit in pęnam relegationis, & Vasallus sciẽs & non indicans rebellionem, in feloniam incidit, & feudo priuatur.*
6 *In crimine læsæ maiestatis punitur affectus, licet non sequatur effectus.*
7 *Isocrates in quadam sua oratione quid sentiat in ista conclusione.*
8 *Scientia quæ probari non potest, in crimine læsę maiestatis, non est punibilis, & Nemo se tormentis, & squalori carceris submittere debet.*
9 *Culpa non est, in discrimine vitæ se non ponere, & Qui audiuit & non reuelauit, quia probare non poterat, immunis est a delicto.*
10 *Iudices homines occidentes ex ea sola causa, quod secretum non reuelant, quod probare non possunt, omnes sunt homicidę.*
11 *Opinio Bar. & Sal. in conclusione ista seruatur in practica. Quæ tamen nimis rigorosa videtur authori.*
12 *Scieatia vxoris scientis maritum velle committere crimen læsæ maiesta. & econtra, non est punibilis.*
13 *Scientia non subditi in crimine læsæ maiestatis non est punibilis.*

QVAESTIO II.

1 SEcundo quęro; An sola scientia sit punibilis in crimine læsæ maiestatis, non subsequuto aliquo consensu, consilio, vel facto? Breuiter videtur dicendum quod sic, propter atrocitatem & immanitatem ipsius criminis, ad hoc facit tex. in l. quisquis. & ibi Doct. Cod. ad legem Iuliam maiesta. & hoc tenuit Ange. in §. publica. instit. de public. Iudic. in versicu. singulariter tene menti. allegat ad hoc text. in l. vtrum, ff. ad leg. Pompe. de parricid. vbi dicitur, quod conscij parricidii eadem pœna puniendi sunt. Dicas tu quod ille tex. non probat intentionem Angeli, quia ibi non punitur nuda scientia, sed puniuntur conscij & participes. ita illum tex. declarat ibi glo. in verbo conscij, quæ dixit, quod sola scientia sine participatione non puniretur in casu illo dicit etiam idem Ange. ibidem, quod ita communiter seruatur, & licet opinio Angeli non probetur, vt dixi per text. in dicta lege vtrum. est tamen vera, & ita tenet Barto. in dicta l. vtrum. vbi approbando glosam ibi, quæ tenuit simplicem scientiam non esse punibilem, pro ea allegat text. in lege culpa caret. ff. de regu. iur. & in cap. non est sine culpa. de regu. iu. in sexto. †Demum dicit, quod sola scientia punibilis est, quã-
2 do maleficium committi debet in personam eius, cui ipse sciens suppositus est, ut si seruus est sciens de morte Do-
3 mini lege prima. §. si seruus, ff. ad Syllanian. †vel in filio si sciẽs fuit de nece patris, vt in lege secunda, eodem titu. de parricid.
4 †Item si vasallus fuit sciens de morte Domini, eadem ratione, & de eo qui sciens fuit de turbatione status suæ Ciuitatis, vel de alio in Ciuitatem suam seu suum Principem commisso, vt in dicta lege quisquis. in fine. C. ad legem Iuliam maiestatis, in aliis autem casibus dicit procedere glos. in dicta lege vtrum. hanc etiam opinionem in casu quæstionis nostræ tenuit Alberic. in consilio suo xxviij. Nobilis domine, colum. secunda. verficu. quod autem conscij, vbi dixit, quod Roma.
5 in singulari suo, numero 794. incipiente. Nunquid. † voluit, quod non indicans rebellionem incidat in pœnam relegationis, per tex. in lege Methrodorum, §. fina. ff. de pœ. & si sciens & non reuelans rebellionem sit vasallus, in feloniam incidit, & feudo priuatur, vt voluit Petr. de Anchara. in consilio quadringentesimoquarantesimo. in prima. & secunda. columna. Primam autem opinionem, quod ex sola scientia non reuelans quis incidat in crimen læsæ maiestatis, tenuit etiam Salicet. in dicta lege, quisquis. & Ange. in tractatu maleficiorum, in verbo. *Et hai trądito la tua patria.* in versicu. quod crimen. numero decimo. idem tenuit Decius, in l. culpa caret. numero vndecimo. ff. de regu. iu. & Marti. de Laude in tractatu de crimine læsę maiestatis, quæstio decimatertia. ad idem Calcane. consilio secundo. Quod autem, columna tertia. versicu. vndecimo pro hoc facit, †punitur etiam in hoc crimine affectus,
6 licet non sequatur effectus. Ange. in lege fina. §. fina. ff. quod

quis-

Digitized by Google

quiſque.iur.Archidia.in capitu.ego 12.queſtio. ſecunda & ad hoc vide Reſtaurum Peruſinum,in tracta. ſuo,de Imperat.q. cxviij.colum.2.& Felyn.in capitu.de cætero.columnn.vlt.de re
7 iudic.†Et pro hac concluſione facit quod pulchre ſcribit Iſocrates,in 2.ſua Oratione,quam in Nicoclis Cypriorum Regis perſona conſcripſit,vbi Rex loquens dixit:Ne ſilentio prętereatis(ſubditis loquens)ſi quiſquam indigne ſe circa Dominatum meum gerere videretis,ſed reprehendite potius,eademq; pœna dignos exiſtimetis.& magiſtratui meo vim faciētes &
8 huiuſmodi iniurias contegentes. †Limita tamen prædictam concluſionem,quando talis ſcientia probari non poſſet: nimis enim abſurdum eſſet,quod quis teneretur reuelare quod probare non poſſet,cum nemo ſe tormētis ſubmittere dēat, quibus huiuſmodi criminis delator ſupponitur,l.3.C.ad leg. iuliam maieſtatis.& ſimiliter ſqualori carceris,l.fina. C.de accuſatio.

9 †Nec culpa eſt in diſcrimine vitæ ſe non ponere, vt inquit gloſſ.in lege neminem,C.de infam.qui enim tantum audiuit & non reuelauit ex eo,quod id probare non poterat,immunis eſt a delicto,per text.in lege noſtris.in fi. C.de calumniat. & hanc opinionem ſequutum fuiſſe Bal.in quodam ſuo con
10 ſil.teſtatur Angel.in d.tracta.malefic. loco prælegato.†ſubdens,quod Bal.in dicto ſuo conſi.dicebat,quod iudices ſequētes opinionem Barto.in dicta l.vtrum.& homines occidētes, ex ea ſola cauſa,quod ſecretum non reuelant, quod probare non poſſunt,omnes ſunt homicidæ,& quod Bal. in prædicto ſuo conſilio deplorat memoriam fidelis militis Domini Ioannis Barbadori,qui ob hanc cauſam cum aliquibus eius ſequacibus fuit decapitatus,quod refert Ioan.de Plat.in §.publica.Inſti.de public.iud.iſtam opinionem tenuit etiam elegans Docto.And.Alciat.in lege bona fides.numero 20.ff.depoſi.& ✻ idem in l.4.§.Cato.numero 30.ff.de verborum obligatio.vbi dixit hanc eſſe communem opinionem, ſubdit tamen ſe dubitare de hac opinione,dicens non eſſe verū, quod talis ſciēs & reuelans tormentis ſubijci debeat,quia tex.in dicta lege 3. C.ad legem Iuliam maieſtatis loquitur de accuſante aliquem ad pœnam,non in reuelante,vt princeps caueat,allegat not.
11 per Soc.in conſi.202.in quarto volumine.†Opinionem Bar. & Saly.in practica ſeruari atteſtatur ipſe Angel.loco prælle-
11 per Soc.in conſi.202.in quarto volumine.†Opinionem Bar. & Saly.in practica ſeruari atteſtatur ipſe Angel.loco prælle-
gato,& ibidem Auguſtinus de Ariminio, in ſua additione, q̄ incipit,Tu autem in hac materia adde quod alias, dicit illam ſeruaſſe,& allegat Barto.in l.1.§.occiſorum,ff.ad Syllanian.& ibi Ang.& Abb.in cap.1.de reſt.ſpolia.& in cap.1.in c.1.de of. delega.& ita tenuit etiam Matth.de Afflict.in cap.j.in §.& bona committentium.colum.8.verſicu.quadrageſimo,numero 103.in titu.quæ ſint regal.in vſibus feudorum.Iſta vltima opinio mihi nimis rigoroſa videtur.

12 †Secundo limita concluſionem prædictam,non procedere in vxore ſciente,quod maritus vult committere crimen læſæ maieſtatis,vel econtra,non enim tenetur vxor maritum,& maritus vxorem tali caſu denunciare,vt late dixi ſupra, q.15. in rubr.qui accuſ.poſſunt,in crimine lęſę maieſt.vide quæ ibi ſcripſi.

13 †Tertio limita concluſionem prædictam,non vendicare ſibi locum in non ſubdito ſciente crimen læſæ maieſtatis committendum contra aliquem principem,& non reuelante, vt voluit Angel.in l.frater,ff.ad legem Pomp.de Parricid. vbi dixit,quod forenſis qui non eſt de populo,& ſic ius populi tueri non tenetur,licet ſciat conſpirationem,tamen ſi non reuelat eam,puniri non debet.faciunt pro iſta limitatione ea quę ſcripſi ſupra in rubrica.qualiter & a quibus crimen læſæ maieſtatis committat.quæſtio.68.vbi concluſum fuit,quod non ſubditus committere non dicitur crimen lęſę maieſtat.

SVMMARIVM.

1 *An is qui commiſit crimen læſæ maieſtatis confugiens ad eccleſiam inde extrahi poſſit inconſulto Romano Pontifice, vel alio ab eo authoritatē habente.*
2 *Nuntiis apoſtolicis apud Dominium Venetum exiſtentibus eſt data facultas extrahendi ab eccleſia enormium delictorum reos. & reus quātumcunque grauia crimina commiſerit,ſi ad eccleſiam confugerit, non eſt inde violenter extrahendus.*
3 *Extrahere reum de eccleſia inconſulto Pontifice,vel habente ad id authoritatem,eſt crimen læſæ maieſtatis.*
4 *Crimen læſæ maieſt.eſt crimen exceptum.*
5 *In crimine læſæ maieſt.recedimus a communibus regulis.*
6 *Maius & minus delictum ex qualitate pœnæ cognoſcitur.*
7 *Filii publicorum latronum,& nocturnorum depopulatorum agrorum,nō puniuntur ex patris delicto.*
8 *Crimen læſæ maieſt.dicitur poſſimum omnium peccatorum.*
9 *Facientes aliquem per aſſaſſinos occidi ſunt excommunicati, & ab omni Chriſtiano populo diffidati.*
10 *Qui aliquem veneno necauit,non ſentit beneficium, c. inter alia de immu. eccle.*
11 *Exceptio regulam firmat,ſed non ampliat.*
12 *Crimen læſæ maie.requirit de ſe ſpecialem mentionem.*
13 *Cardinalis licet ex conſuetudine liberare poſſit eum qui ad mortem ducitur, ſi illi obuiet, attamen non liberabit reum criminis læſæ maieſtatis.*
14 *Caſus exceptus extenditur ex identitate rationis.*
15 *Si crimen læſæ maieſtatis comprehenderetur ſub regula tex.in c.inter alia de immu.eccle.ſequeretur abſurdum, quod ſub regula remaneret caſus longe maior,quam eſſent excepti.*
16 *Argumentum ab abſurdo vitando valet. Et eſt optimum & concludens.*
17 *Craſſus Brutus Romanus,a Caſſio patre qualiter punitus,pro crimine læſæ maieſt.*
18 *Excommunicatus,Blaſphemus,Iudæi,Infideles,& ſacrilegi,non gaudeant immuniiate eccleſiarum.*
19 *Hæretici non gaudent immunitate eccleſiarum.*

QVAESTIO III.

1 TErtio quæro, vtrum is qui commiſit crim. læſæ maieſtatis confugiens ad eccleſiam inde extrahi poſſit incōſulto Romano Pōtifice.vel alio ab eo authoritatem habente,vt puta legato de latere,vel nuncio Apoſtolico cum authoritate Lega
2 ti Cardinalis,de latere?†vt eſt nunc in Alma Ciuitate Venetiarum Reuerend.Pater D.Ludouicus Beccadellus Bononiē ſis,Epiſcopus Rauellenſis,vir ſane integritate & exemplaritate uitæ conſpicuus,ac de Græca Latinaque lingua optime meritus,cui indultum eſt a ſede Apoſtolica poſſe iudicibus laicis licentiam extrahendi de eccleſijs immanium delictorum præparatores,concedere.In hac quæſtione dicendum videtur,q̄ rei criminis lęſę maieſtatis in eccleſia ſecuri eſſe debeant,per tex.in cap.inter alia.de immun.eccleſiarum:,vbi ponitur regula,quod reus quantumcunque grauia crimina commiſerit,ſi ad eccleſiam confugerit,non eſt inde violenter extrahendus, a qua regula ille text. excipit duos tantum caſus,videlicet publicum latronem,& nocturnum depopulatorem Agrorum. Tertius caſus excipitur quando quis ea intentione in eccleſia deliquit,vt ab eccleſia tueatur,vt eſt tex.in cap. fin. eodem titulo de immunitate eccle.

Ergo cum non excipiatur a dicta regula eius criminis lęſę maieſtatis,remanet ſub regula prędicta,quia exceptio regulā firmat in caſibus non exceptuatis,cap. quoniam frequenter, vt li.non conteſta.l.nam quod liquide,§.fina.ff.de penu.legat. l.quæſitum,§.denique.& ibi Bar.ff.de fund.inſtru.l.legata inutiliter.vbi Barto.in princip.ff.de lega.primo,32.quęſ.7.ca. Do
3 minus noſter.†facit pro iſta opinione, quia extrahere reum de eccleſia inconſulto Pontifice,vel habente ad id authoritatem,eſt crimen lęſę maieſtatis,tex.eſt in l. ſecunda,C.de h: q̄ ad eccleſi.confug.de quo late dixi ſupra in rubric. qualiter & a quibus crimen lęſę maieſta.committatur, q. 10.In contrarium,quod imo is qui crimen læſę maieſtatis commiſit, confugiens ad eccleſiam in ea non ſit tutus, faciun- infra dicen-
4 da.†Primo,quia crimen læſę maieſtatis eſt crimen exceptum, vt habetur in cap.ſi quis cum militibus,6.q.1.& per Specu.in titul.de accuſatore,columna vl.circa medium,gloſſ.in capi.j. in gl.vl.de teſti.in 6.

5 †Ideo in iſto crimine recedimus a communibus regulis, vt late tradit Matth.de Afflict.in cap.1.in §.& bona committentium,in ticul.quę ſint rega.in vſibus feudorum vbi enumerat multas ſpecialitates quę ſunt in iſto crimine,& de quibus dixi ſupra in rubr.qualiter & a quibus crim. lęſę maieſt.committ.in pluribus quęſtionibus.

Secundo facit,quia ſi publicus latro,&nocturnus depopulator agrorum non gaudent immunitate eccleſię,vt in d.cap. inter alia,a fortiori is qui crimen lęſę maieſtatis commiſit,cū
6 hoc illis maius ſit delictum†probo.nam maius & minus delictum ex qualitate pœnę cognoſcitur, cum pœna delicto ſit commenſuranda,vt dixit Bald.in cap.1.in 1.no.in titu.de vaſ. qui contra conſtitu.Loth. in vſibus feudo.pœna autem criminis lęſę maieſtatis contra perſonam principis commiſſi, longe maior eſt,quam ea qua punitur publicum latrocinium,& qua nocturni depopulatores agrorum:probo,nam committentes crimen lęſę maieſtatis in principem decapitantur, vel ſecundum conſuetudinem aliquarum regionum ſuſpenduntur & eorum bona confiſcantur, ac eorum filij infames perpetuo efficiuntur,& inſucceſſibiles fiunt,etiam hęreditatum extraneorum,vt habetur in l.quiſquis in principio,& in §.fi-
7 lij uero,C.ad legem iuliam maieſt.†at filii publicorum latronum,& nocturnorum depopulatorum agrorum nō puniū- ex pa-

Digitized by Google

ex patris delicto, si igitur in minori delicto quis nõ tuetur ab ecclesia, ergo a fortiori in maiori, vt est crimen lęsę maiestatis
3 authentic. multo magis, C. de sacrosanct. eccles. †ad idem facit, quia crimen læsæ maiestatis dicitur pessimum omniũ peccatorum, vt in Auth. de nup. §. si igitur.

9 †Tertio adduco, quod habetur in capitulo. j. de homicid. in 6. vbi hi qui faciunt aliquem per assassinos occidi, sunt excommunicati, & ab omni Christiano populo diffidati. quos clarum est, si ad ecclesias confugerent, ab illarum immunitate penitus alieni essent, & tamen haud dubium, quod crimen læsæ maiestatis illo maius est delictum, vt ex genere pœnæ clare cõ
10 stat per supradicta. †facit etiam, quia vt videtur sentire Ioannes de Anania, qui aliquem veneno necauit, non sentit beneficium dict. capitul. inter alia. de immunita. ecclesiarum ita dixit idem Ioannes de Anania. in capitulo primo, column. 2. in princip. de homicid. de quo dixi supra quæst. x. versi.

Quarto fallit. in rubric. qualiter & a quibus crimẽ læsæ maiestatis commi. Et tenendo istam opinionem, non obstant allegata in contrarium, quibus respondeo. Et primo nõ obstat quod dicitur, quod exceptio firmat regulam in casibus nõ exceptuatis, per tex. in dicta l. nam quod liquide. §. fina. ff. de pœ. lega. cum alijs supra allegatis, ergo cum casus noster non sit
11 de exceptuatis remanet sub regula. †Nam ista consequentia falsa est, & est ratio, quia exceptio regulam firmat, sed nõ ampliat, adeo quod plus in ea comprehendatur, quam sit de natura regulæ, vt dixit Bartol. in l. generali, §. vxori, ff. de vsufruc. lega. & in l. quæsitum, §. denique. ff. de fundo instruct. & per Felynuum in capitulo quoniam frequenter. colum. prima versi. ista & his similia. vt li. non contesta. sed regula tex. dict. capitulo, inter alia, quæ generaliter loquitur de delictis quantumcunque grauibus, non comprehendit crimen læsæ maiestatis,
12 †& est ratio, quia huiusmodi crimen requirit de se specialem mentionem, comprobo, quia si sit alicui concessa abolitio omnium delictorum, seu criminum, non propterea censetur concessa abolitio criminis lęsę maiestatis, per ea quæ voluit Angel. in sua disputatione, quæ incipit, Exorta guerra. & Romanus in l. si quis in graui. in §. hi quoque, ff. ad Syllan. Barba. in tract. de præstant. Cardinal. in quarta quæstione primæ par-
13 tis, in versic. sed pone quod aliquis, †vbi dixit quod licet Cardinalis ex consuetudine liberare posset eum qui ad mortem ducitur, si illi obuiet, attamen non liberabit reum criminis lęsæ maiestatis, & habetur per D. Hip. Marsil. pręceptorem meũ in l. vnica, C. de rapt. virgin. num. 108. & in l. 1. numero 23. ff. de quæstion. & idem in l. de minore. numer. 2. eodem tit. A le. in l. de pupillo, §. si plutibus, ff. de oper. nou. nunci. & idem Præceptor meus in singul. 164. incipiente, nemo debet se submittere, faciunt etiam pro prędicta opinione quæ dixi supra in rubrica quis de læsę maiesta. crimin. cognos. possit. & ea quæ habentur per Felyn. in d. cap. quoniam frequenter. in prima & 2.
14 colum. †Secundo respondeo, quod casus exceptus extenditur ex identitate rationis, vt no. Abba in ca. cum dilecta, de cõfir. vtil. vel inut. in 5. no. Ergo a fortiori dicemus exceptum casum nostrum, in quo non identitas sed maioritas rationis militat, per supradicta.

15 †Tertio dicitur, quod si diceremus casum nostrum cõprehendi sub regula tex. in d. c. inter alia. sequeretur absurdum, q̃ sub regula remaneret casus longe maior quam essent excepti quod nõ est dicendum, quia quod absurditatem inducere posset, damnandum est. c. cum satis absurdum. de offic. Archidia. cap. solite, de maior. & obedien. Abb. in c. iniustum. de rerum
16 permu. †vbi dixit, quod valet argum. ab absurdo vitando. facit tex. in l. nam absurdum, ff. de ope. liber. idem no. ex illo tex. D. Guliel. Pontanus, Perusin. insignis Doctor, & præceptor meus, in l. diuortio. in 7. colum. num. 7. ff. soluto. matrimo. Cœpol. in l. exempli. in 3. mirabil. ff. de ædi. edict. Et iste modus arguendi ab absurdo vitando est optimus, & concludens, vt per Socin. nepotem, in consi. 10. colum. 4. num. 16. in 2. volu. & idem in consi. 168. colum. 11. in prin. nu. 74. eo. vol. nec obstat, quod extrahens aliquem de ecclesia dicatur comittere crim. lęsę maiesta. nam id saue intelligitur, quando is qui ab ecclesia extrahitur ex iuris dispositione, inde extrahi nõ potest. secus in casibus non prohibitis, vt est casus noster, & ita seruari vidi in
17 reis criminis lęsę maiesta. †& etiam apud antiquos Romanos seruatum legi, quod Crassus Brutus nomine, in bello Latino, conuenit cum Latinis certa mercede, portas vrbis eis aperire, & cum in hoc deprehẽsus fuisset, ad Paladis auxiliare templũ confugit, pater vero illius Cassius occlusis dicti Templi foribus necatum filium fame, insepultum abiecit.

18 †Nunquid autem excommunicatus, blasphemus qui consuetus est Blasphemare Deum & gloriosam Virginem, Iudęi, infideles, & sacrilegi, gaudeant immunitate ecclesię? Vide vltra dicta per Docto. in d. cap. inter alia. & in cap. fi. de immu. ecclesiarum. Nicola. Boer. De c. 110. in prima parte suarum decisionum. & eundem decision. 109. eadem parte, & de excommunicato, idem tenuit Mantua. in consil. 60. nume. 4. & 5. vbi dixit, quod gaudet immunitate ecclesię.

19 †De hęretico etiam est dicẽdum quod non gaudeat immunitate ecclesię. gloss. in Authentic. de mandat. princip. §. neque autem, column. 3. Gondisal. Villadiego, in tract. de hæret. quæstio. nona.

SVMMARIVM.

1 *An valeat statutum quod in crimine læsę maiestatis puniantur etiam fratres delinquentis, ne tepidi, & remissi sint circa fratrum suorum insolẽtias cohibendas & reprehendendas.*
2 *Statutum Florentiæ, quod vno de familia delinquente alii puniantur, valet.*
3 *Statutum huiusmodi locum sibi non vendicat contra fratres & affines delinquentis absentes, & penitus ignorantes voluntatem fratris.*
4 *Item locum sibi non vendicabit contra fratrem seu affinem delinquentis, cui idem delinquens erat inimicus.*
5 *Item locum sibi non vendicaret, quando frater esset adeo ceruicosæ naturæ, quod fratris & aliorum admonitiones omnino contemneret.*

QVAESTIO IIII.

1 QVarto quęro. an valeat statutum, quod in crimine lęsę maiestatis puniantur etiam fratres delinquentis, ne tepidi & remissi sint circa fratrum suorum insolentias cohibendas, & reprehendendas? Videtur dicendum statutum p̃dictum valere, per ea quę voluit Bar. in quodam suo consilio incipiente. Christi nomine amen, videtur quod vigore dicti arbitrij, vbi consuluit, valere statutum Florentinum, quod pro consortibus delinquentibus alii tenerentur, dicens verisimile esse quod facilius abstinebunt ab huiusmodi delictis, si videbunt alios de sua familia ex eorum delicto puniri, quod cons. refert & sequitur Pe. de Anchar. in cap. 1. in vndecima prin. q. extra de const. & post eum Decius, in consilio 64. & diligenter pro viribus, colum. 2. in princ. in versic. quantum vero ad Ducalis, in primo volu. & idem tenet Bartol. in l. iure prouisum,
2 C. de fabricens. libr. 11. †vbi ex illo text. colligit Argumentum valere statutum Florentię, quod vno de familia delinquente alii puniantur, idem in l. 1. §. familię. ff. de publ. & idem Bart. in tracta. de repręsal. in 3. quęst. princ. & idem post Gui. de Suza. in l. sancimus, C. de pœn. idem tenuit Decius, in prędalleg consil. 64. colum. 2. vbi concludit, quod vigore similis statuti, dicẽtis, quod collaterales eius qui crimen lęsę maiestatis commisit, puniantur vltimo supplicio, frater qui erat absens a fratre, & cum quo non erat in amicitia puniri non deberet. & propterea ista ratione consuluit, quod Dom. Principuallis de Lampugnano frater Ioannis Andręę, qui Galeatium Mariam Mediolani Ducem interemit in pœna statuti prędicti non inciderit, ex eo quod dictum statutũ, seu constitutio Ciuitatis Mediolani exprimit rationem, quare vult collatetales delinquentis puniri, ne tepidi sint & remissi circa collateralium suorum cohibendas, & reprehendendas Insolentias.

3 †Et ex deductis per Deci. in d. consil. 46. notabiliter infertur huiusmodi statutum locum sibi non vendicare cõtra fratres, & affines delinquentis absentes, & penitus ignorantes voluntatem fratris volentis huiusmodi nefandissimum facinus committere, quibus non est quid imputãdum, si fratris vel affinis insolentiam non cohibuere.

4 †Secundo quod idem statutum locum sibi non vendicabit contra fratrem seu affinem delinquentis, cuius idem delinquens erat inimicus, per iura & rationes adductas per Dec. in d. consi. 64. colum. 3. & 4. quas videre poteris, idem tenuit Alc. in l. 1. §. si quis ita. nu. 6. ff. de verb. obl.

5 †Tertio, limitarem conclusionem prędictam non procedere, quando frater esset adeo ceruicosę naturę quod fratris & aliorum admonitiones omnino contemneret, quia impossibilium nulla est obligatio, l. non dubium, C. de legibus, l. apud Iulianum, §. 1. ff. de lega. 1. videmus enim quod impossibilitas excusat ab excommunicatione, c. quęstionis. & ibi gl. & Doc. de Appel. de quibus obstinatis sic Ouidius, li. primo, de Remedio amoris scripsit.

Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte
Respuit, atque odio verba monentis habet.

SVMMARIVM

1 *An filius patrem damnatum pro crimine læsæ maiestatis alere teneatur.*

2 Per-

Digitized by Google

2 *Persona patris, & patrui sancta filio & liberto videri debet esto quod turpis esset.*
3 *Filii receptantes patres bannitos vel hæreticos, pœna statuta contra receptatores talium non puniuntur, propter naturalem obligationem, quam filii erga parentes habent.*
4 *Filius patrem indigentem etiam infidelem alimentare tenetur.*
5 *Filius alimenta denegare non debet etiam patri rebelli.*

QVAESTIO V.

1 QVinto quæro, an filius patrem damnatum pro crimin. lęsæ maiestatis alere teneatur? Dicas quod sic, per tex. in l. mutus. §. manente, ff. de iu. dot. vbi Paulus iurisconsultus voluit, quod filia patrem in exilium seu in insulam deportatum alere debeat. ad idem facit tex. iuncta glos. tertia, l. l. legatum, ff. de capti. & postlimi. reuers. & tex. in §. si vero contigerit, in Authen. de ince. nup. † Persona enim patris & patroni, sancta filio & liberto videri debet, esto quod turpis esset, l.
2 libert. & l. j. in fi. & l. honori, & l. licet, ff. de obsequi. libe. † hinc est quod propter naturalem obligationem quam filij erga parentes habent, filij receptantes patres bannitos vel hæreticos pœna statuta contra receptatores talium non puniuntur, l. fi. ff. de rece. & ita tenuit Alb. in tract. suo statutorum parte 3. q. 7. & Ioan. Igneus, in disputatione sua: An Rex Fraciæ recogn. Imperat. num. 117. vbi expresse dixit, quod filius patrem damnatum pro crimine læsæ maiestatis alere tenetur. allegat tex. in c. j. 30. distinct. vbi præcipitur filio, quod patri subueniat, licet infideli. ad idem tex. in §. 1. in Auth de incest. nup. in versi. pascentes, & adducit no. in c. non satis, 86. distinct. facit ad prædicta quæ voluit Henri. Boich. in ca. vnico, colum. fi. de expo.
4 & langui. † vbi dixit, quod filius patrem indigentem, etiam infidelem alimentare tenetur. Et prædictam opinionem, quod filius teneatur alere patrem damnatum de crimine læsæ ma-
5 iestatis, tenuit etiam Barto. in tract. suo de alimen. † vbi expresse dixit, quod etiam patri rebelli filius alimenta denegare nõ debet, facit illud Ciceronis in res. arusp. dicẽtis. Parẽtibus nos primum natura conciliat, quos non alere nefarium est. & alibi, in oratione post redit. ad sena. ad idem dicit, Parentes charissimos habere debemus, quod ab his vita, patrimonium, libertas, & Ciuitas, tradita est.

SVMMARIVM

1 *Si filius crimen lęsæ maiestatis commisit pro quo decapitari deberet per patrem sponte sua principi contra quem commisit præsentetur, an decapitari debeat.*
2 *Comes Palatinus filium suum qui lęsæ maiestatis crimen contra Imperatorem commiserat, Imperatori præsentauit, Imperator viso tex. in l. milites agrum. in §. desertorem. ff. de re mili. pepercit illius vitæ, illumque ad tempus in exilium misit.*
3 *Idem dicendum est in patre Hebræo præsentante filium, qui crimẽ lęsæ maiestatis commisit.*
4 *Sicuti pater Christianus in causa capitali admittitur ad defendendum filium, ita pater Hebræus admittitur ad defendendum filium Hebræum. nam Iudæi vtuntur iure communi quo ad iudicia.*
5 *Si pater crimen lęsæ maiest. committat, & per filium principi præsentetur an mori debeat.*

QVAESTIO VI.

1 SExto quæro, de notabili qõne filius crimen lęsæ maiestatis cõmisit, pro quo crimine si in fortiam iustitiæ peruenerit decapitari debet, l. quisquis in prin. C. ad leg. Iul. maiest. Pater illum sponte sua principi contra quem filius deliquit, præsentauit, an decapitabitur, ex quo clare constat ipsum crimen lęsę maiest. in principem suum cui eum pater psentauit, commisisse? Pau. de Cast. in l. propter insidias. C. qui accus. non possunt dixit quod non, per tex. in l. milites agrum, §. desertorem, ff. de re mili. hanc etiam opin. tenuit Salyc. in d. l. propter insidias, per tex. in d. §. desertorem. quem ad hoc notabilem esse dicit, & pro ista opinione dixit Rayner. de Forli.
2 in d. l. propter insidias. consuluisse in ciuitate Forliuij. † & Pau. de Cast. ibidem refert, quod cum Comes Palatinus filium suũ qui lęsæ maiestatis crimen contra Imperatorem commiserat, Imperatori præsentasset, Imperator viso tex. in d. §. desertorem. pepercipit illius vitæ, illumq; ad tempus in exilium misit, hanc opin. sequutus est Barth. Cœpol. in suis cautelis. cautel. 1 & Augusti de Arimin. in sua addi. ad tract. Ange. de malefic. in verbo. necnon ad querelam. versicu. vigesimo primo, & Felyn. in capitu. accusasti, colum. vltima. de accusa. idem voluit D. Hippolytus de Marsil. magnus Criminalista, Præceptor & promotor meus, dum Doctoratus gradum in almo Bononiensi Gymnasio de anno 1514. sumpsi. in l. 1. §. auditum, nu.
8 ff. ad leg. Cornel. de sicar. & idem in l. 1. §. ad quæstionem. numero 16. ff. de quæstio. & in l. vnius. §. seruus. numer. 7. eodem titu. idem voluit Alciat. in c. placuit. in prima regula præsumptionum. in 4. præsumptione de præsumptio. idem voluit Matthę. de Afflict. in c. imperialem, §. insuper. numer. 18. in titu. de prohib. feu. alie. & Nicol. Boer. in tract. suo de seditio. § 8. & vl
3 ti. numero 27. † Idem dicendum esse arbitror in patre Hebrẽo præsentante filium qui crimen lęsę maiestatis commisit argumen. eorum quę voluit Bartholom. Cœpol. in consi. 75. Pater
4 potest admitti, † vbi consuluit, quod sicuti pater Christianus in causa capitali admittitur ad defendendum filium, vt p Doct. o. in l. seruum quoque, § publice, ff. de procurat. & in l. pen. §. ad crimen. ff. de public. iudic. & in c. veniens. ext. de accusati. ita pater Hebręus admittitur ad defendendum filium Hebręum, facit, quia Iudęi vtuntur iure communi, quo ad iudicial. Iudęi Romano. C. de Iudę. † Quid autem econtra dicemus si pater crimen lęsę maiestatis committat, & per filium principi pręsentetur, an mori debeat? Dicas quod relaxabitur patri vita tantum, intuitu filij illum pręsentantis, vt notabiliter voluit Angel. in l. si adulterium cum incestu. in § liberto, in fine, ff. de adul. quem sequitur idem Dominus meus, de Marsi. in l. 1. §. in auditum filium, num. 9. ff. ad legem Corn. de sicar. & in l. 1. §. ad quęstionem. nume. 16. & nume. 17. ff. de quęstio.

SVMMARIVM

1 *An licitum sit filio patrem damnatum de crimine lęsæ maiestatis impune occidere, & econtra patri filium.*
2 *Pater honorari debet a filiis.*
3 *Filius qui non honorat patrem suum maledictus erit.*
4 *Filius qui maledixerit patri suo aut matri, morte morietur.*
5 *Miles qui patrem suum vel matrem maleficum appellat, militia priuandus est.*
6 *Filius dicitur pars corporis patris. & pater & filius censetur vna eadẽque persona.*
7 *Is qui se obligauit defendere aliquem aduersus omnes homines, non tenetur assumere defensionem aduersus filios, & proprios parentes.*
8 *Filius patrem reum criminis lęsæ maiestatis, & rebellem, impune occidere potest.*
Idem dicendum, quando pater esset hostis fidei.
9 *Si pater adhuc damnatus non esset, principis, tamen vel patriæ se inimicum fecisset, a filio impune interfici posset, & econtra filius a patre.*
10 *Plus patrię quam parentibus debemus.*
11 *Aduocatus debet potius aduocare pro patria, quam pro patre.*
12 *Maior charitas est in patriam quam in patrem. nam pro republica filius in patrem, & pater in filium insurgere debet.*
13 *Crassus Brutus eius filium pro crimine lęsæ maiestatis, qualiter puniuit.*
14 *Vxor an virum bannitum pro crimine lęsæ maiestatis impune occidere possit.*

QVAESTIO VII.

1 SEptimo quæro. an licitũ sit filio patrem damnatum de crimine lęsę maiestatis impune occidere, & econtra patri filium? Videtur in hac quęstione dicendum quod non, quia pater quamuis impius, crudelis, & contemptor legum sit, tamen pater est, vt inquit tex. in §. 1. in fine in Authen. de incest. nup. colum. 2. & idem de filio no. in l. 3. §.
2 emancipatus, ff. de bonorum possessi. contra tabu. † facit, quia scriptum est Eccles. c. 4.

Qui honorat patrem suum iocundabitur in filijs, & in die orationis suę exaudietur. & ibidem.

Qui honorat patrem suum, vita viuet longiore. & ibidem rursus.

Qui timet dominum, honorat parentes. & rursus ibidẽ. Honora patrem tuum, vt superueniat tibi benedictio a Domino & eod. libr. ca. 7. Honora patrem tuum. & gemitus matris tuę ne obliuiscaris, memento quoniam nisi per illos natus non
3 fuisses. † & scriptum est Deute. c. 16. Maledictus qui non honorat patrem suum; & eod. lib. c. 5. Honora patrem tuum, & matrem sicut pręcepit tibi dominus Deus tuus, vt longo viuas tẽpore, & bene sit tibi in terra.

4 † Et dicitur Leui. c. 20. Qui maledixerit patri suo, aut matri morte moriatur. facit quod voluit Marti. de Laud in tract. suo
5 ec. n. ili. q. 21. † vbi dixit, quod miles qui patrem suum vel matrem

Digitized by Google

trem maleficium appellat, militia priuandus est. ad idem facit quod voluit Cicero. lib. 1. Epist. familia. in Epistola ad Lentulum, vbi dixit, Vim neque patriæ, neque parenti afferre oportet. & rursus idem Cicero, in oratio: pro Roscio, sic inquit, Cõmunio sanguinis portentum, atque monstrum certissimum est esse aliquem humana specie & figura, qui tantum immanitate bestias vicerit, vt propter quos hãc suauissimam lucem aspexerit, eos indignissime luce priuauit, cum etiam feras inter se se, partus, atque educatio, & natura ipsa conciliet. †ad
6 idem facit, quia filius dicitur pars corporis patris, vt ait Arist. lib. v. Ethicor. ad idem tex. in l. cum scimus, §. vltim. C. de agric. & censi. lib. 11. Quinimo, pater & filius censentur vna & eadẽ persona. l. fina. C. de impub. & alijs substit. Comprobatur opinio prædicta, ex eo quod supra. in 5. proxima præcedenti q. dixi, vbi conclusum fuit ex mente Doctorum, quod filius patrem damnatum de crimine lęsę maiestatis alere tenetur, ad quod optime facit tex. in supra alleg §. j. in fi. in Authen de incest. nu. colum. 2. nam si teneremus quod filius patrem rebellem impune occidere posset, vtique non teneretur eidem alimenta præstare: cum denegare alimenta sit necare. l. necare,
7 ff. de liber. agno. & l. fi. C. de alen. liber. †facit, quia is qui se obligauit defendere aliquem aduersus omnes homines, non tenetur assumere defensionem aduersus filios, & proprios parentes, ita dixit solennis Doctor præceptor meus, Domin. Carol. Ruin. consi. 43.

Quia ad plenum, colum. pen. versi. preterea. num. 18. in 4. vo
8 lum. allegat glo. in ca. de feriis, 22. q. †Contrariam vero partẽ quod imo filius patrem reum criminis læsæ maiestat. & rebellem impune occidere possit, tenuit Angel. in l. fallaciter, C. de abolitio. & idem in l. famosi. in versic. sequitur in tex. ff. ad leg. Iuliam maiest & idem Angel. in consi. 223. pro decisione consultationis, in princ. vbi dixit, quod patriam oppugnantes a liberis, & parentibus occidi possunt, & Parricidij, vel legis Cornelię nullam pœnam subeunt, allegat tex. in l. minime, ff. de religios. & sump. funer. & ibi glo. vbi Alexand. idem sequitur, & ampliat idem etiam esse quando pater esset hostis fidei.
9 †Quinimo, etiam si pater adhuc damnatus non esset, principis tamen vel patriæ suę se inimicum fecisset, a filio impune interfici posset, & econtra filius a patre, ita voluit Ioã. Igneus. in sua disputatione, an Rex Franciæ recognos. Impera. num.
10 126. †& ratio est, quia plus patriæ quam parẽtibus debemus, vt habetur in l. veluti. vbi Bar. & alij, ff. de iust. & iur. & quod filius magis patriæ quam patri sit obligatus, facit dictum Bal. in l. qui necessitati, C. de aduo. diuers. iudic. & Alexand. in l. veluti, ff. de iust. & iur. †vbi tenuerunt, quod aduocatus debet po-
11 tius aduocare pro patria, quam pro patre. subdit tamen idem Igneus ibidem, quod prædicta procedunt in foro contentioso Sed quod in foro animæ, & pœnitentiali dubitaret, †& p
12 prædicta opinione facit, quia maior charitas est in patriam q̃ in patrem. gloss. in l. veluti, ff. de iust. & iur. quę citat illud Ciceronis, in primo Officiorum cuius hæc sunt verba: Vnicuique nostrum chari sunt parentes, chari sunt liberi, & familiares. sed omnes hominum charitates vna patria complexa est, prc, qua non dubitet quis mortem appetere. & idem Cicero, de somnio Scipionis, inquit, Omnibus qui patriam auxerint, adiunerint, atque seruauerint, certum esse in cœlo definitum locum, vbi beati sempiterno æuo fruantur. facit tex. in l. j. §. si ea, ibi, Reipublicę nascimur, ff. de ven. in possessio. mitten. & tex. in d. l. minime, ff. de reli. & sum. funer. facit etiam pro illa opinione glo. in c. j. de conuersi. in side. quæ dixit, quod pro Repu
13 blica filius in patrem, & pater in filium insurgere debet. †ad id etiam facit, quod in Romanorum Historijs legitur, quod Crassus Brutus nomine, in bello Latino, pacta cum Latinis mercede, portas vrbis eis aperire pollicitus, deprehẽsus in hoc, ad Palladis auxiliare templum confugit, at eius pater Cassius occlusis dicti templi foribus necatum filium fame insepultũ abiecit.

Quid dicendum sit in præsenti difficultate, dubium sum, q̃ vt vtar verbis Virgilij, in primo Eneidos, Hinc inde valle rupes, approbo, tamẽ Ignei distinctionem supra relatam, quod aut loquimur in foro animæ, & tunc locus erit primę opinioni, quod filius patrem damnatum etiam pro lęsę maiesta. crimine interficere impune non possit, aut tamus in foro fori, & sic in foro iudiciali, & eo casu nunquam cõsulerem, quod filius patrem qui crimen lęsę maiestatis cõtra principem vel suam Rempublicam commisisset, occideret, sed si casus eueniret, dicerem eum puniri non debere, per prædicta. ad hoc accedat, quod voluit Alcia. in l. bonafides, numero 11. ff. deposi. vbi dixit, quod si pater hostis publicus sit iudicatus, mandatumque sit, vt quicunque possit eum occidat, dicendum erit, quod si iuris rigorem spectemus, filius huic legi parere teneatur, allegat tex. in d. l. minime, ff. de rel. & sump. sune. Sed si naturalem intuemur æquitatem, secus erit: Humanius autem agendo, dicendum erit filium tali decreto non teneri, sed si id fecerit, pœnam non mereri.

14 †Sed quid dicemus de vxore, an virum bannitum pro crimine lęsę maiestatis impune occidere possit? Dicas quod non, ita consuluit Bartholo. Cœpol. in consi. suo v. Casus talis est, quẽ sequitur Ioan. Franc. Ripa, in l. si constante, col. x. nume. 48. ff. solu. ma. & pro ista opinione faciunt ea quæ dixi supra in rubri. de pœn. quas filij incur. patr. commi. crim. læsæ maiest. quæstione 19. 20. & 21.

SVMMARIVM.

1 *Statutum concedens abolitionem criminum delinquentibus, an comprehendat etiam crimen læsæ maiestatis.*
2 *Abolitio criminis læsæ maiestat. est de reseruatis principi, sicuti est illius cognitio.*
3 *Crimen læsæ maiestatis, requirit specificam mentionem in abolitione.*
4 *In generali sermone non veniunt ea quæ requirunt specialem mentionem.*

QVAESTIO VIII.

1 QVaero. An statutum concedẽs abolitionem criminum delinquentibus, comprehendat etiam crimen lęsę maiestat. Breuiter dicas quod non. ita voluit Ang. in disputatione sua, quæ incipit, exorta guerra. & Roman. in l. si quis in graui, §. hi quoque, ff. ad Syllani. & Dominus meus de Marsi. in l. vnica, C. de rap. virgin. numero 108. idem in l. j. numero 23. ff. de quęst. Idem in l. de minore, num. 2. ff. eodem titu. Alexand. in l. de pupillo, §. si pluribus. ff. de ope. nou. nun. & idem Dominus meus in singulari suo, 146. incipien. Nemo
2 debet se submittere, & erit ratio huius decisionis, †quia abolitio criminis lęsę maiestat. est de reseruatis Principi, sicuti est illius cognitio, vt vidimus supra in rubr. quis de lęsæ maiesta.
3 crimine cognosc. possit. †& istud crimen, cum illius cognitio, & punitio sit de reseruatis principi, requirit specialem mentionem, vt per Andr. de Iser. & Matth. de Affict. in cap j §. & bona committentium, numero 46. in titul quę sint regal. in vsibus feudorum. †& facit, quia ea quę requirunt specialem mẽ
4 tionem, non veniunt in generali sermone gloss. in cap. inquisitionis. de hęr. in 6. & dixi supra loco prędallegato. hoc etiam tenuit An. Cap. in suis dec. Neapo. dec. 130. num. 56. allegat ad hoc Barb. in consi. xij. in 2. volu.

SVMMARIVM.

1 *An licitum sit supplicare Papę vel Principi pro his, qui læsæ maiestatis crimen in eos commiserunt.*
2 *Princeps Deus mundi dicitur.*
3 *Supplicari non debet pro clerico turbante statum Ciuitatis suæ.*
4 *Supplicare licet principi pro reis cæterorum criminum.*
5 *Aduocare an liceat pro filiis rebellium, seu pro ipsis rebellibus, & his qui crimen læsæ maie. commiserunt.*
6 *Aduocati interuenire non debent pro hæreticis.*
7 *Aduocatus & defensor interuenire potest, quando agitur de damnãda rei criminis læsæ maiestatis memoria post eius obitum, & similiter quando agitur de damnanda memoria eius qui de hæresi est inculpatus.*

QVAESTIO IX.

1 NOno quęro. An licitũ sit supplicare papę vel principi pro his q̃ læsę maiest. crimen in eos commiserũt? Dicas quod non, imo supplicantes pro huiusmodi delinquentibus perpetuæ infamię pœnam incurrunt, l. quisquis, §. iubemus, C. ad legem Iul. maie & ibidem notat Ang. adducens illud, quod habetur Reg. cap. 2. vbi dicitur, si peccauerit vir in virum placari ei potest Deus, si autem in Deum peccauerit,
2 quis orabit p eo? quasi dicat nullus. †princeps enim Deus mũdi dicitur, vt no. in l. imperialem, in fi. de proh. feud. alien. per Fede. & dicitur princeps habere celeste arbitrium. l. 1. in fin. C.
3 de sum. Tri. †& dixit Ange. in d. l. imperialem quod pariformiter supplicari non debet pro clerico turbante statum Ciuitatis suę.

Quinimo ab ea eijci debet, per cẽtum milliaria, allegat tex. in l. si quis, C. de epis. & cler. ad idem vide Barto. in l. in furti, §. ope. in princ. versic. Tamen circa hoc dicas, ff. de fur. comprobatur conclusio prędicta, quia nemo veniam expectare debet a Domino, cõtra quem huiusmodi nefandissimum crimen est molitus, vt in simili dixit tex. in l. vnica, C. de Thesau.

lib.

Digitized by Google

4 lib.10.& in l.fi.§.cum autem,C.de iure.deliberandi.†in cæteris vero delictis supplicare licet Principi,l.cum reus,C.de pœnis.Imo & delinquentes sæpius restituit etiam quo ad omnia l.1.C.de senten.pas.& l.fallaciter,C.de abolitio.& hoc etiam voluit Ioan.Igneus in sua disputatione, an Rex Franciæ Im-
5 peratorem recognosc.num.113.†Sed an licebit aduocare pro filijs rebellium,seu pro ipsis rebellibus,& his qui crimen lęsę maiestatis commiserunt?Et dicendum quod non.facit ad hoc tex.in c.felicis.in princ.ibi,vel defensauerit,de pœn.in 6.vbi dicitur, quod is qui scienter defensauerit eum qui Cardinalem offendit,sicut reus criminis læsæ maiestatis perpetuo infamis esse debet,ac alijs pœnis subijcitur,de quibus ibidem.& ita tenuit Matthæ.de Afflic.in c.j.in §.& bona committentium.nu
6 me.40.in ti.quæ sint Rega.†idem dicendum est in crimine hęresis,in quo aduocati interuenire non debent.cap. si quis aduersus.de hære.idem habetur in c.fin.de hære.in 6.Et pro prædicta cōclusione,ꝙ aduocatus interuenire non possit pro eo qui crimen læsæ maiestatis commisit,tex.est etiam,in d.l.quisquis,§.denique iubemus,C.ad legem Iul.maiest.& habetur ꝙ Bartol.in extrauag.ad reprimen.in verb.sine strepitu, de quo
7 dixi supra in rubr.quali.in crim.læsæ maie procedat.q.4.†Attamen quando agitur de damnanda rei criminis læsæ maiestatis memoria post eius obitum, & similiter quando agitur de damnanda memoria eius qui de hæresi est inculpatus,aduocatus & defensor interuenire potest,vt per Bal.in l. reos. in fi. C.de accu.& late habetur per Præpo.in c.si quando.col.3.2. q.7.& dixi latius ſ.in rubric.qualiter in crim.læsæ maiest.procedat.q.27.

SVMMARIVM

1 *Receptatores reorum criminis læsæ maie.qua pœna puniantur.*
2 *Filius receptans patrem damnatum de crimi.læsæ maie.siue post huiusmodi crimen commissum,ante condemnationem siue post condemnationem, an pœna capitis puniri possit.*
3 *Bannum & excommunicatio æquiparantur.*
4 *Filius receptans patrem damnatum de crimine læsæ maiestatis commisso in personam principis,siue eius lateri astantium,non est immunis ab aliquali pœna extraordinaria.*
5 *Affinis vel consanguineus receptans affinem vel consanguineum qui contra Cardinalem deliquit,in terminis c.fœlicis.de pœn.in 6.non punitur pœna ordinaria,de qua ibi.*
6 *Vxor receptans virum bannitum vel condemnatum de crimine læsæ maiestatis.an puniatur pœna receptatorum.*
7 *Receptator qui per vim,& violentiam sibi illatam,a bannito vel condemnato,receptauit eum,nullatenus puniri debet.*
8 *Receptator banniti vel condemnati de crimine læsæ maiestatis ita demum punitur,si scienter delinquentem receptat,secus si ignoranter, dummodo notorium non sit receptatum esse delinquentem.*
9 *Scientem non ignorantem lex vult obligari.*
10 *Per notorium probatur scientia.*
11 *Violator pacis non potest impune receptari ab agnato,nisi per ignorantiā illum agnatus receptauerit.*

QVAESTIO X.

1 DEcimo quæro, qua pœna puniātur receptatores reorum criminis lęsę maiestatis?Dicas quod capite puniūtur.Bar.in l.fi.C.de fabricens. & in l.omnes, C.de agricol.& censi.lib.10.& no.in l.j.ff.de recep. Et ita seruari vidisse.in decreto regio lato in morte Domini Andreæ de Iser. testatur Matth.de Afflict.in titu.quæ sint reg.in §. & bona cōmittentium,colum.4.versicul.vigesimum secundum speciale in vsibus feudo.

2 †Sed quid dicemus de filio receptante patrem damnatum de crimine læsæ maiestatis,siue post huiusmodi crimen commissum,ante condemnationem,siue post condemnationem vtrum tali pœna puniri possit?Dicas quod videtur dicendum quod non,vt voluit Albe.in tracta.suo statu.parte 4.q.7.vbi dixit,quod filij receptantes Patres bannitos,vel Hæreticos, pœna receptatorum,non puniuntur.adducit tex.in l.fin.ff.de receptator.& tex.in c.inter alia.de senten.excommunica. & 11.
3 .q.3.quoniam multos,†dicens quod Bannum, & excommunicatio æquiparantur,allegat tex.in capit.1. in titu.hic finitur
4 lex Corrad.deinde consuetu.regni,inci.†Dixerim ego in hoc articulo,filium receptantem patrem damnatum de crimi.lęsę maiestatis non esse immunem ab aliquali pœna extraordinaria,quando in personam Principis,siue eius lateri astantiū huiusmodi crimen commissum fuerit,iuxta terminos tex. in l.quisquis,C.ad legem Iuliam maiest.videmus enim,quod tali casu,filius, etsi nil deliquerit,punitur tamen, ex delicto patris,vt in d.l.quisquis, §. filij vero.quinimo vt supra vidimus, q.7.proxima precedente, licet filio impune occidere patrem rebellem,vel damnatum de crimine lęsę maiestatis, faciunt ad prędicta quę voluit Pet.de Anch.post glos.ibi.in cap. fœlicis.columna prima versicul. Et circa receptatores. de pœn. in
5 6.†vbi dixit,quod affinis vel consanguineus receptans affinē vel consanguineum qui contra Cardinalem deliquit, in terminis d.ca.fœlicis,non punietur pœna ordinaria, de qua ibi & ibidem voluit in terminis quęstionis nostrę And.de Iser.in const.Regni,quę incipit Patarenorum,in ver.ratio quare,nume.2.in ti.de recepta.Patare.& Dominic.in d.c.fœlicis,columna 3.circa fin.in versi.in glos.in verb.receptauerit.idem voluit Archidia.in d.c.fęlis.colum.2.in versic.receptauerit, vbi dixit, consanguineos receptantes consanguineum delinquentem, non puniri in casu prędicti ca.hoc tamen sane intellige,scilicet pœna inibi statuta contra receptantes delinquentes,qui in Cardinalem insurrexerunt, attamen in totum non excusantur,mitiori etenim pœna cum eis agendum erit, d.l.fina. ff.de recepta.& ita tenent Cyn.& Bald.in l.prima, C. de his qui latron. vbi dicunt, quod mitiori pœna puniuntur receptantes proximum,vel patronum,quam si alias non esset persona cōiuncta,quod voluit Alexand.in add.ad Bartol.in d.l.fi.ff.de receptat.

6 †Quid autem dicendum sit de vxore receptante virum Bānitum,vel damnatum de crimine lęsę maiestatis? Dixi supra in rub.de pœn.quas filii incur.patre commit.crimen lęsę maiesta.q.20.vbi concluſi,quod pœna receptatorum non puniatur.& dictis ibidem adde,quod ita tenuit etiam And.de Isern. in const.regni,quę incipit,Patarenorum.num.5.in rub. de recep.Patare.& Alexand.in d.add.sua ad Bar.in d.l.fi.ff. de recep.
7 †Prędictam conclusionem de receptante condemnatum,dicas non habere locum, quando bannitus vel condemnatus violentiam fecisset receptatori, qui per vim illum receptasset, nam eo casu ille nullatenus puniri debet,vt dixit Alexā. loco proxime allegato.& idem voluit Bal.in tra.suo statu.in verbo receptare,ver.statutum dicit.

8 †Secundo conclusionem prędictam,de receptante damnatum de crimine lęsę maiestatis,intellige procedere, in eo qui scienter delinquentem receptat,secus si ignoranter, & ignorantia præsumitur,nisi probetur scientia, dummodo notorīū non sit receptatum esse delinquentem,ita dixit glos.in l.1.ff. de recep.quam ibidem sequitur Bar.ad idem Roma.in consi-
9 lio,463.circa propositam,vbi glo.prędictam sequitur,†& est ratio,quia scientem non ignorantem lex vult obligari,l.generali,C.de tabul.lib.10.l.fi.C.de decre.ab ordin.facien.c. cognoscentes,de const.c.vt animarum,eod.titu.lib.6.prędictam glo. in d.l.1.ff de recep.sequitur etiam Bart.in d.l.omnes,C.de agri. & censi.lib.12.pro qua Roma.in prealleg.consil.463.dicit esse casum,in l.Methrodorum a contrario sensu.in versicu.faciēs, ff.de pœ.ad idem tex.in l.2 §.sed etenim,ff.de incē.ruin.& nau
10 frag.†scientia autem probabitur,vt inquit Bartol. in d.l.1.in princ.ff.de recep.si erat notorium per cōtractum talem esse delinquentem,facit ꝙ voluit Bald.in ca.1.in §.cōuenticulam.de
11 pac.iuram.firmand.in vsib.feu.†vbi dixit,quod violator pacis non potest impune receptari ab agnato, nisi per ignorātiam illum agnatus receptauerit.

SVMMARIVM.

1 *An bona condemnati pro crimine læsæ maiestatis possit aliquis petere sibi a principe concedi.*
2 *Si bona condemnati pro crimine læsæ maie.ex mera principis liberalitate alicui concederentur,valeret huiusmodi concessio.*
3 *Feudum deuolutum ad principem contra quem est commissum crimen læsæ maie.alius potest petere sibi concedi.*
4 *Principi de consilio procerum suorum bona ad se deuoluta crimine læsæ maie.potest alteri concedere.*
5 *Principis concessio de bonis ad se deuoluitis ex crimine læsæ maiestat. apposita clausula non obstante iure communi,valet.*
6 *Idem si princeps dicta bona concedat alicui motu proprio.*
7 *Princeps de bonis damnatis de crimine læsæ maie.ad se deuolutis,cum alio quo contrahere potest.*

QVAESTIO XI.

1 VNdecimo quæro. an bona condēnati pro crimin. lęsæ maiesta.possit aliquis petere sibi,a principe ꝙ cedi?Dicas quod non,quinimo.si quis ea sibi concedi petierit.tanquam pacis violator puniendus esset,vt habetur in l.quisquis,C.de pœti.bono.sublat.vbi dicitur, quod si forte nimia mentientis importunitate per principis rescriptū dicta bona essent alicui concessa,tale rescriptum reiiciendū esset.

Digitized by Google

2 esset. † Quando autem bona prædicta ex mera principis liberalitate alicui concessa essent, valeret proculdubio huiusmodi concessio. † Fallit tamen ista conclusio, in quinque casibus
3 enumeratis per Matth. de Afflict. in const. regni. lib. j. in tit. de hæreti. num. 66. versicu. in gloss. fi. Primo nisi Imperator, Rex, vel Princeps contra quem tale delictum est commissum feudum quod tenebatur a delinquente ad se deuolutum, ad postulationem petentis illi concedat, quia concedi solitum erat ita voluit Bald. in l. 1. C. de pet. bono. subla. allegat tex. in §. prę terea in Auth. de reter.

4 † Secundo fallit, quando princeps de consilio Procerum & consiliorum suorum bona prædicta ad se deuoluta petenti concessisset. Ea enim quæ fiunt cum consilio Procerum magis valent, vt voluit And. de Iser. in cap. 1. de prohib. feud. alie. per Lothar.

5 † Tertio fallit, quando princeps concedens dicta bona, in rescripto huiusmodi concessionis apposuisset clausulam, non obstante iure communi, & dispositi one l. j. C. de peti. bon. sub lat. vt voluit ibidem glo.

6 † Quarto fallit, quando in rescripto concessionis dictorum bonorum esset apposita clausula, motus proprij, vt habetur in d. l. j. C. de petitio. bono. subla.

7 † Quinto fallit, quando princeps de bonis damnati pro crimine lætæ maiest. ad se per eorum confiscationem deuolutis, cum aliquo contrahit, vt voluit Afflict. loco prędallegato.

S V M M A R I V M.

1 *An confiscatis bonis delinquentis, volentibus eius creditoribus sibi satisfieri in bonis delinquentis, fisco ante omnia satisfieri debeat de expensis.*
2 *Si pro re tua inuenienda ego aliquid expendo, illas expensas mihi restitui re teneris.*
3 *Expensæ factæ pro re communi, præsumuntur pro rata factæ.*
4 *Expensas factas per patrem vel fratrem in obtinendo beneficio ecclesiastico pro filio, an pater deducat de portione filii.*
5 *Filius clericus beneficium ecclesiasticum quod obtinuit expensis patris, iure quasi castrensis peculii possidet.*
6 *Impensa quæ fit pro punitione criminis, fisco incumbit.*
7 *Fiscus ad quem deuoluuntur bona damnati, loco hæredis habetur.*
8 *Expensæ quas facit dominus in fructuum perceptione, non repetuntur.*

QVAESTIO XII.

1 DVodecimo quæro, an confiscatis bonis eius qui delictum commisit, volentibus eius creditoribus sibi satisfieri in bonis dicti delinquentis sui debitoris, fisco ante omnia satisfieri debeat, de expensis vtilibus & necessarijs per eum factis, pro cõsequendo dicto eius rebelle, & illius bonis sibi incorporandis, adeo quod dictæ expensę in primis deduci debeant? Hanc quæstionem mouet Matth. de Afflict. in cap. j. §. & bona committentium, colum. 10. nume. 119. in titu. quæ sint reg. in vsibus feudorum vbi decidit, quod fisco ante omnia satisfieri debet de expensis prędictis, & rationem assignat, quia fiscus habet ius retentionis in dictis bonis iuxta no. per Barto. in l. si non inducta, C. in quibus cau. pignus tacit. contrah. at. † Item quia si pro re tua inuenienda ego aliquid expendo, illas expensas mihi restituere teneris, vt per Barto. in l. falsus, §. qui alienum. in fin. ff. de fur. ergo idem erit, si expendi pro illa recuperanda. item dicit facere, quia si fiscus vtiliter negotium creditorum gessit, ergo vtili negotiorum gestorum actione tenetur, pro eorum ratis ad expẽsas prędictas, per ea quæ notantur in l. si pupilli, §. si Titij, ff. de nego. gest.
3 † Item facit, quia expensæ factæ pro re communi præsumuntur pro rata factæ, l. sed & si §. adeo, & ibi Barto. ff. de per. hæredi. † ad idem adducit, quia expensas factas per patrem vel fratrem in obtinendo beneficio ecclesiastico pro filio, pater deducit de portione filij, vt voluit Guiliel. de Cuneo. in l. tres fratres, ff. de pa. & ex istis in hac opinione residet ipse Matthęus, subdens, quod D. An. Baldasi Regius consiliarius sibi dixit, ita fuisse iudicatum per consilium Regis Castellæ: dicit tamen, quod si antequam per fiscum factæ fuissent tales expensæ, creditores protestati fuissent quod dictis expensis subiacere non intẽdebant, quia ius eorum aliquo tempore recuperabunt; tali casu non tenerentur ad eas, per no. in l. fin. C. de nego. gest. & ibi Alexan. Dicas quod istud fundamentum non est verum, quia expensas quas facit pater, vt filius consequatur beneficium ecclesiasticum, ei non imputantur in legitima. nam ecclesiasticum beneficium neque vendi neque transmitti potest ad hæ-
5 redes. † quinimo, filius beneficium huiusmodi iure quasi castrensis peculij possidet, l. sacrosanctæ, C. de epi. & cle. & quia pater creditur tales impensas fecisse propter onera ecclesiasticæ dignitatis, ideo filius illas habere debet prędictas, l. j. §. sed an id. ibi propter onera dignitatis, ff. de colla. bonorum, & ita scribit Ioan. Franc. Ripa in l. in quartam, ff. ad legem Falcid. numero 166. sequutus Barto. Bald. & alios, quos refert idem tenẽtes. Circa prædicta. inquantum Matthęus voluit, quod fiscus recuperet expensas quas facit in consequendo eius rebelle. quę illę imprimis & ante omnia deducantur, ad præiudicium anteriorum creditorum. Dixerim ego id de iure (mea quidem sententia) non procedere, † quia omnis impensa quæ fit pro
7 punitione criminis, fisco incumbit, vt per Doct. in l. prima, C. de mul. quę ser. public. se commiscuer. & est ratio, quia fiscus accipit mulctas, & pœnas, vt patet in l. prima, & toto tit. C. de mod. mulct. & per Azon. in ti. de pę. in Summa, prędictis, præsertim qñ omnia bona delinquentis confiscantur, vt fit in crimine lęsæ maiestatis, l. quisquis, in princip. C. ad legem Iul. maiestatis, quę nota. per Bald. in l. non ignorat, C. de fruct. & lit. expens. Quantum vero ad illud quod voluit idem Matthæus, quod expensæ quas facit fiscus pro incorporandis sibi bonis sui rebellis, debeant in primis & ante omnia deduci. similiter etiam in hoc
8 ab eo dissentio, † & est ratio, quia fiscus ad quem deuoluunt bona damnati, loco hæredis habetur, vt voluit Mar. de Laud. in tracta. de fisc. q. 86. & Franc. Luc. in simili tract. suo, de fisco, parte. j. nu. 4. idem voluit Matth. de Afflict. in tracta. de iur. Prothomis. in §. 4. nume. 25. vbi dixit, quod fiscus succedens in bonis ex aliquo delicto, loco hęredis habetur.

At iure cautum nõ reperitur, quod hęres detrahat aliquas expensas per se factas in consequenda hęreditate. ergo idem
8 in casu nostro, † facit, quia expensę quas facit Dominus in fructuum perceptione, non repetuntur, quia non ad perpetuam vtilitatem fiunt, Pet. de Vbal. in tracta. de duobus fratri. parte 11. numero 62.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio an detur in crimine læsæ maiestatis.*
2 *Distinctio, an detur appellatio in crimine læsæ maie.*
3 *Aequior est opinio, quod detur appellatio condemnato de crimine læsæ maiestatis. nam appellationem denegare, est defensionem adimere.*
4 *Appellatio in crimine læsæ maiesta. non datur, quando crimen esset per rei confessionem, aut per testes clare probatum.*
5 *Appellatio in crimine læsæ maie. non datur, quando est notorium facti permanentis, quod quis commisit crimen læsæ maie.*
6 *Appellatio regulatiter in notoriis nõ admittitur, nisi legitima causa exprimatur.*
7 *Iudex in notoriis delictis statim potest ad executionem procedere.*
8 *Appellatio non datur in crimine læsę maiestatis, quando in proditione esset seditio concitata, vel facto ordinato.*

QVAESTIO XIII.

1 TErtio decimo quæro. An in crimine lęsę maiestatis detur appellatio? Angel. in §. publica, in fin. Inst. de publ. iud. tenuit quod non, idem in l. cõstitutiones, ff. de appel. & in tract. suo male. in verb. prędente, & appellante, idem tenuit Dominus Hippolitus de Marsi. prędceptor meus, in consi. 38. numero 1. in primo volu. & idem in l. de minore. in prin. col. 2. num. 7. ff. de quęstio. & Ang. in d. trac. malefi. in verb. *Et hai tradito la tua patria*, in princi. hoc etiam voluit Ioan. Igneus Doctor Vltramontan. in sua eleganti disputatione, an Rex Franc. recognosc. Imperator numero 128. & Roma. in l. Pantonius, §. rei perduellionis, ff. de acquirend. hęredi. qui arguit contra glo. ibi, quę contrarium tenet. Contrariam vero partem, quod imo in d. crimine detur appellatio, tenuit Martin. de Laud. in suo tract. de crim. lęsę maiestatis, q. 7. allegat prędictam gloss. in d. l. Pantonius, §. rei. & hanc opi. tenuit etiam And. de Iser. in cap. j. in 9. colum. in titu. quæ sint regal. vbi dicit, iure cautum non reperiri, quod in crimine lęsę maiestatis appellatio sit prohibita, idem voluit Matthæ. de Afflict. in d. cap. 1. in §. & bona committentium, colum. 4. numero 42. in versicu. vigesimum primum speciale, in prędallegato titu. quę sint regal. allegat no. per gloss. in cap. manifesta. in gloss. magna, 2. q. prima. & in ca. prętera, & in ca. cum sit Romana. de appel. opinionem prędictam tenuit etiam Augu. de Arimin. in sua addi. ad tract. Angel. de malefi. in verbo, prędente Gaio & appellante. Ioan. Igneus in d. sua disputa. num. 129.
2 † in isto articulo sic distinguit, quod aut accusatus de crimine lęsæ maiestatis est taliter convictus, quod huiusmodi delictũ negare non valet, & tunc ei appellatio denegabitur, per rationem l. 2. C. quorum appel. non recipiant. & isto modo dicit procedere tex. in d. l. constitutiones, ff. de appel. aut delictũ non est plene probatum, ita quod de eo fit dũbium, & isto casu dicit

Digitized by Google

cit appellationem dari, & executioni ſententiæ ſuperſedendum eſſe,& hoc modo dicit intelligendum eſſe tex.in d.l.Pantonius,§.rei perduellionis,cum ſua gloſſ.ff.de acquiren.hæreditа.ibi,ſuſpenſa cognitione,& ibi,cui de innocentia, ſubdēs quod ſi mora in exequendo eſſet ſcandalum paritura, aut p̄iudicium,ſi ſententia executioni non mitteretur, ꝙ tūc appellatio danda non eſſet,aliās ſecus,allegat Pau.de Ca.in d. §.rei perduellionis,& in d.§.hi autem.

3 †Opinionem tenentium appellationem dari,condemnato de crimine læſę maieſtatis,æquiorem eſſe arbitror, denegare enim appellationem,eſt defenſionem adimere,quæ eſt de iure naturali,l.vt vim,ff.de iuſti.& iur.& ibi not.facit tex. in l.famoſi.ibi,hoc tamen crimen a iudicibus.vbi Modeſtinus Iuriſconſultus, quod non in occaſionem ob principis maieſtatis venerationem,crimen læſæ maieſtatis cēſendum eſſe ait, ſed in veritate rei iudicatæ habendum eſſe arbitratus eſt, qui tex. præſtat nobis argumentum manifeſtum,quod de veritate rei iudicatæ inſpiciendum eſt, ergo non ſtatim exequenda erit ſententia.Erit igitur concluſio,quod regulariter in crimine lę ſę maieſtatis appellatio detur,quam tenet etiam Decius,in d. cap.cum ſit Romana.col.4 in nono no.

4 †Limita tamen concluſionem hanc vt inf.Primo, vt non procedat quando delictum eſſet clare probatum, per rei confeſſionem,vel per teſtes,per text.in d. l.2.C.quorum appellat. non recipiant.vt tenuit Igneus in primo membro ſuæ diſtinctionis,ſupra relatæ.

5 †Secūdo limita dictam concluſionem, non procedere, qſi notorium eſt facti permanentis,quod quis commiſit crimen læſæ maieſtatis,vt puta,quia teneret terram eccleſiæ,vel imperij rebellatam,vel in tali rebellione caperetur.Talis enim appellare non poterit,quia erat notorium facti permanentis,ipſum eſſe rebellem.ita voluit Andr.de Iſern.in capitu. 1.in tit. quæ ſint regal.colum.9.& ſequitur ibidem Matth. de Afflict. in §.& bona committentium.colum.4.numero 42. in verſic.
6 vigeſimum primum ſpeciale.†& pro iſta opinione facit,quia regulariter in notorijs appellatio nō admittitur,niſi legitima cauſa exprimatur,vt per Abb.& Docto.in c.conſuluit, & ibi Decius,colum.j.in verſicu.circa iſtum tex.de app. & facit tex. in c.cum ſit Romana,& in c.cum ſpeciale,§.porro.eod.ti.idē tenuit Roma.in conſil.324.in propoſita conſultatione, in fi.
7 †Item facit ad prædicta,quia in notorijs delictis iudex ſtatim non data dilatione poteſt ad executionem procedere, vt per Bald.in l.a procedente,in vl.no.C de dilat.& idem in c.ſignificante.col.2.de appel.& in l.accuſatoribus,colum.2.in verſi.& per hoc patet,C.de accu.

8 †Tertio fallit,quando in proditione eſſet ſeditio concitata vel facto ordinata,prout in d.l.conſtitutione,§. quid tamē,ff. de appel.ſecundum opinion. Andr.de Iſer.ſupra relatam. Talis enim delinquens,quia eſt caput factionis,non appellat,ſecundum eum.

S V M M A R I V M

1 *Quis dicatur perduellis.*
2 *Hoſtem antiqui pellegrinum vocabant.*
3 *Perduellis dicitur qui crimen læſæ maie.contra principem vel rempublicam commiſit.*
4 *Crimen l.eſæ maie.latius eſt,quam crimen perduellionis.*
5 *Crimen læſæ maieſtatis contra principem, quare perduellionis dicatur.*
6 *Perduellis non dicitur qui ex alia cauſa quam Machinationis contra principem crimen læſæ maie.commiſit.*

QVAESTIO XIIII.

1 VArto decimo quæro, quis dicatur p̄ duellis? Caius Iuriſconſultus in l. quos nos hoſtes, ff.de verbo.ſignifica.dicit,eos quos nos hoſtes appellamus,antiquos perduelles vocaſſe And.Alci. elegans Doctor,in d.l.quos nos,dixit publicos hoſtes,merito inimicos appellari,quos veteres,qa cum illis duellum, id eſt bellum eſſet, perduelliones appellabant,nam ea dictione eos ſolos iudicari opinatus eſt,aduerſus quos ius belli eſſet. Et ideo inimicus perduellio non dicetur,neque iuxta Ciceronis ſententiam li. 2.de offic.latrones perduelles ſunt,ſiquidem pyratā ex perduel
2 lium numero nō eſſe,aſſeuerat:†hoſtem autem,antiqui Pellegrinum vocabant,vt habetur apud Ambro.Calepin.in ſuo
3 vocabulario,in verſic.perduellis,†ſed in materia criminis læſę maieſtatis perduellis dicitur,qui crimen læſę maieſtatis aduerſus Rempublicam,vel principem commiſit, vt teſtatur Vulpian.in l.fina.ff.ad legem Iuliam maieſtatis. Itaque non omne maieſtatis crimen perduellionis erit:cum crimen læſę maieſtatis generalius ſit,quod & multis modis committitur, vt ſupra vidimus,ſed ſolum quando quis hoſtili animo, aduerſus Rempublicam,vel principem ſuum animatus fuit,vt in d l.fina.& ita voluit etiam Gof.in ſumma,de cler.pugn.in duel. §.primo,& Cardin.Turr.Cremat.in ca.ſi quis,§ porro, 6.q.1.
4 †vbi & ipſe dicit,quod crimen læſę maieſtatis latius eſt,quam perduellionis,ſiquidem perduellionis reus quis dicitur, quando contra perſonam Imperatoris committit. Hoc enim ſolo caſu Romana lex Duellum permittebat,quod etiam no. idē Turre Cre.3.q.4.in ſumma.& Spe.in ti.de accu.§.j.ver.Secundo,crimen perduellionis.

5 †Sed quare crimen læſę maieſtatis dicatur crimen perduellionis?glo.in §.per contrarium,Inſt.de hęred. quę ab inteſt.defer.dicit,quod olim quando alicui imputabatur, quod crimē læſę maieſtatis commiſiſſet.contra Imperatorem,vel Regem, eo caſu pmiſſum erat duellum,videlicet duorum pugna, vel quod ex eo dicitur,quia perduelles hoſtes dicuntur,d.l quos nos hoſtes,ff.de verbo.ſignifi.& idem dixit Matth.de Afflict. in conſt.regni,in.titu.de hęre.num.29.Ioan.de Imo.in clemē. paſtoralis,colum.quarta,num.xlix.idem tenet,& ſequitur ibidem Card.in 15.no.& in queſt.5.Egid.vero Bellam.in d.cap.ſi quis cum militibus,in d.§.porro.dixit,quod crimen læſę maieſtatis,non ideo perduellionis dicitur,ex eo quod per duellū probari poſſit,ſed dicitur perduellionis,id eſt crimē hoſtis,vel hoſtile,per text.in d.l.quos nos hoſtes,cuius opinionem ſi ſequamur & aliorum hoc tenentium,reus criminis læſę maieſtatis,in quocunque caſu dicti criminis,perduellionis reus diceretur,quod eſſet contra tex.in d.l.fina.ff.ad legem Iul. maieſta.& ideo mihi magis placet illa opinio, quod ideo dicatur crimen perduellionis,crimen læſę maieſtatis,quando quis hoſtili animo in Rempublicam,vel principem inſurgit, vt in dicta l.fina.quia eo ſolo caſu duellum permittebatur, vt ſupra dictum fuit,vtcunque ſit,hoc omnes tenent,quod perduellionis crimen,appelletur crimen læſę maieſtatis,quod ex machinatione facta contra Rempublicam vel principem committitur,de quo eſt tex.in dicta,l.fina.ff.ad legem Iuliam maieſta. ad idem facit tex.in dicto,§.per contrarium.Inſt.de hęred.quę ab inteſt.defer.

6 †Si vero ex alia cauſa,quis læſę maieſtatis reus ſit,perduellis non dicetur,nec eo mortuo eius damnabitur memoria,facit tex.in l.cum filius,§.fina.ff.de legat.ſecundo. Et de hoc verbo perduellis,plura ſcribit Ioan.Ferrarius in ſuis annotationibus in quatuor Inſtitu.libros,in tit.de hęredi.quę ab inteſt.defer.in ver.perduellionis reus.

S V M M A R I V M.

1 *An crimen læſæ maieſtatis,& crimen ſimoniæ æquiparentur.*
2 *Emendo quis ſpiritualia, vel vendendo, diuinam offendit maieſtatem.*
3 *Crimen læſæ maieſtatis,hęreſis,& ſimoniæ,quæ hęreſim ſapit,æquiparantur.*
4 *Æquiparatio ſupradicta procedit in his in quibus expreſſum inuenitur in iure.*
5 *Omnes qui in crimine ſimoniæ admittuntur, admittuntur etiam in aliis criminibus exceptis.Sed non omnes qui repelluntur in huiuſmodi crimine ſimonię,repelluntur in aliis criminibus exceptis.*
6 *Ad comparationem ſimoniæ,& hæreſis,omnia crimina pro nullo reputantur.*
7 *Simonia peior eſt idolatria.*
8 *Crimen hæreſis an crimini læſæ maieſtatis, & econtra æquiparetur.*
9 *In crimine hæreſis,ſicuti in crimine læſæ maieſtatis, quis accuſari poteſt poſt mortem,& eius memoria damnari,& bona per fiſcum ab eius hęredibus auferuntur.*
10 *Plus eſt diuinam quam temporalem offendere maieſtatem.*
11 *Diſtinctio,an valeat argumentum de crimine læſę maie.ad crimen hęreſis, & econtra.*
12 *Argumentum de minori ad maius validum eſt.*
13 *Crimen hęreſis eſt maius crimine læſę maie.humanæ.*
14 *Timor domini timori hominum anteponendus eſt.*
15 *Quæ differentia ſit inter crimen hæreſis & crimen læſæ ma.*
16 *Hæreticus amittit dominium bonorum ſuorum.*
Secus eſt in crimine læſæ maie.
17 *In crimine hęreſis extenditur infamia vſque ad ſecundum gradum, per lineam paternam,quando pater in hæreſim eſt prolapſus,ſi vero mater, extenditur ad primum gradum.*
Secus eſt in crimine læſæ maieſtatis,in quo pœna extenditur ſolum ad primum gradum.
18 *Filii hæreticorum non ſolum fiunt inhabiles ad beneficia obtinenda, ſed et obtenta ipſo iure perdunt.*
Secus tamen eſt in filiis committentium crimen læſæ maieſtat.contra principem.

QVAE-

Digitized by Google

Hieron. Gigan. de crimi. lęſæ maieſt.

QVAESTIO XV.

1 QVinto decimo quæro, an crimen læſæ maieſtatis, & crimen ſimōniæ, æquiparentur? Dicas quod ſic: nam quemadmodum quis machinando contra Imperatorem, Regem, ſiue Principem ſuum, læſæ maieſtat. crimen committit, quia terrenam offendit ma-
2 ieſtatem, l. quiſquis, C. ad leg. Iul. maieſtatis. †Pari modo emēdo quis ſpiritualia vel ea vendendo, diuinam offendit maieſtatem, & ſic læſæ diuinæ maieſtatis crimen committit, tex. eſt in l. ſi quicquam. in fi. & ibidem Bal. C. de epiſco. & eleri. facit tex. in c. fi. ad fi. 6. q. 1. vbi Præpoſi. dixit, iſta duo æquiparari, facit etiam tex. in c. ſane, in prin. 15. q. 3. & tex in ca. vergentis. de hæretic. in 6 glo. in c. ſi quis Papa. in verſic. pertulerit, 79. diſtin.
3 facit etiam gloſ. in cap. j. de teſtibus. in 6. quæ †dixit, tria hæc crimina æquiparari, videlicet læſæ maieſtat. hæreſis, & ſimoniæ, intellige ſane, de ſimonia quæ hæreſim ſapit, vt puta, quando quis pecuniam dedit pro conſequendo beneficium, vel eccleſiaſticum ordinem, credens gratiam ſancti Spiritus pretio acquiri poſſe: tali enim caſu, ſimonia eſt ſpecies hæreſis, quinimo eſt quid deterius, vt eſt tex. in ca. eos, j. q. j. & declarat Abb. in c. licet Heli. el j. ſuper glo. in verb. indifferenter, de ſimon. & idem Abb. in c. ex diligenti. eodem titu & in c. per tuas, el j. in
4 verſi. ſed contra hoc opponitur, eodem titu. †Intellige tamen hanc æquiparationem, procedere in his in quibus expreſſum inuenitur in iure, vt notanter dixit Præpo. in c. pen. §. porro. 6.
5 q. j. †Scias etiam, quod omnes qui in crimine ſimoniæ admittuntur, admittuntur etiam in alijs criminibus exceptis, ſed non omnes qui repelluntur in huiuſmodi crimine ſimoniæ, repelluntur in alijs criminibus exceptis, vt per Abb. in d. cap.
6 per tuas. verſicu. in glo. in verb. de ſimonia. †& dicit tex. in ca. fin. j. q. vlt. quod omnia crimina ad comparationem ſimoniæ, & hæreſis pro nullo reputantur, ad idem tex. eſt in d. c. p tuas, el j. in §. cætera. de ſimon. †Imo ſimonia peior eſt idolatria. c. cito turpem. j. q. j. ad idem Gaſpar. de Peruſin. in tracta. de reſeruat. benefi. colum. 4. nu. 23.

8 †Quid autem dicendum ſit in crimine hæreſis, an crimine læſæ maieſtatis, & econtra æquiparetur? Videtur eadem ratione dicendum quod ſic, per tex. in lege Manichęos, C. de hæret. & in ca. vergentis, ext. eodem titu. & ibi glo. in verb. exhæredatio, quinimo de vno ad aliud arguitur, glo. in l. mutum, ff. de acquirenda hęre. glo. in dicta l. Manichęos. in verb. debet, no. Cy. & Saly. in auth. Gazaros, C. eodem titu. de hęre. Geminia. in c. ſi quis. 6. q. j. glo. in c. cum ſecundum, de hęre. in 6. quæ dixit, quod diſpoſitio illius tex. locum habet in crimine lęſę maieſtatis, & tamen loquitur in hęreſi, ad idem glo. in cap. j. in gl. 2. de teſtibus. in 6. quam ad hoc pro ſingulari allegat Alexan. in l. ſi quis filio. §. hi autem, ff. de iniuſt. rup. & irri. fact. teſtam. ad idem glo. in c. 2. de hęre. in 6. & glo. in c. fœlicis. eodem titulo, & in capi. non debet. de regu. iur. in 6. hanc concluſionem tenuit etiam Clau. de Seiſſe. in l. ſi quis id quod. colum. 2. in l. ſi quis id quod. colum. 2. in fi. numero 7. ff. de iuriſdict. omnium iudic. & Ioan. de Turre Crema. in c. ſi quis. 79. diſtinct. numer. 8. ad idem Ange. in tracta. de malefi. in verb. *Et hai tradito la tua patria*, nume. 18. vbi dixit, quod crimen lęſę maieſtatis, hęreſis,
9 & ſimoniæ æquiparantur allegat gl. in c. j. de cenſ. in 6. †Hinc eſt quod ſicuti in crimine lęſę maieſtatis. quis accuſari poteſt poſt mortem, & eius memoria damnari, l. fina. C. ad legem Iuliam maieſt. Ita eſt in crimine hęreſis cap. fin. de hęreti. & poſt hęretici obitum, bona per fiſcum ab eius hęredibus auferuntur, ſicuti fit in crimine lęſę maieſtatis, tex. eſt iuncta glo. ibi, in verb. poſt mortem. in dicto cap. accuſatus, §. in eo vero caſu. de hęre. in 6. facit, quia hęreticus diuinam offendit maieſtatem, ſicuti committens crimen lęſę maieſta. temporalem lędit, q-
10 nimo †plus eſt diuinam quam temporalem offendere maieſtatem, vnde diuus Bernardus ſuper Cantic. ſic ait, ſi reum regię maieſtatis quamuis humanę. legibus capite plecti ſancitū eſt, quis finis contemnentium diuinam omnipotentiam erit?
11 †In illo articulo diſtinguerem ego ſic, quod aut quærimus, an de crimine lęſę maieſtatis ad crimen hęreſis argui poſſit, aut quęrimus an de crimine hęreſis ad crimen lęſę maieſtatis valeat argumentum. Primo caſu dico argumentum valere, nam ea quę licent, in crimine lęſę maieſtatis, a fortiori licent in crimine hęreſis, ita arguit Imperator, in dicta l. Manichęos, C. de hęre. facit tex. in auth. Gazaros, C. eodem titu. & in cap. vergen-
12 tis, in fi. ext. de hęre. †Tunc enim arguitur de minori ad maius quod argumentum validum eſt, & hoc ſentit Ioan. Igneus, in repe. §. non alias, l. neceſſarios, numero 6. & numero 45. ff. ad Syllanian. Secundo vero caſu, dicas non valere argumentum de crimine hęreſis ad crimen lęſę maieſtatis, eſſet enim arguere de maiori ad minus, quod profecto eſſet abſurdiſſimum,
13 †quia crimen hęreſis proculdubio, eſt maius crimine lęſę maieſtatis humanę, vt no. Ioan. Monach. in cap. ſtatutum. in principio. de hęre. in 6. vbi dixit, crimen lęſę maieſtatis minus eſſe crimine hęreſis, quod patet, quia per hęreſim offenditur diuina maieſtas, facit tex. in ca. duo ſunt. 17. diſtinct. & d. authen. Gazaros. & dicto c. cum ſecundum, in quibus locis habetur, quod plus eſt diuinam, quam temporalem offendere maieſtatem,
14 †& timor domini timori hominum anteponendus eſt, vt no. per Ioan. Monach. in cap. inquiſitionis, in prin. de hęre. in 6. & a Deo eſt omnis terrena poteſtas, vt habetur Pauli c. 13. ad Roma. & Petri prima c. 2. & Ioannis. c. 19. vbi Chriſtus Pilato riſidet, Non haberes poteſtatem aduerſus me vllam, niſi tibi datum eſſet deſuper. longa †igitur eſt differentia inter crimen hę-
15 reſis, & crimen lęſę maieſtatis, quod etiam ex eo oſtēditur, qa in crimine hęreſis appellatione filiorum filię comprehendun tur, vt in d. c. vergentis, in fi. de hęre. & in dicto crimine hęreſis puniuntur filię hęreticorum ſicuti filij, vt eſt expreſſum in ca. ſtatutum. & in cap. vbicunque. de pœn. ſecus tamen eſt in crimine lęſę maieſtatis, vt eſt tex. in l. quiſquis, §. ad filias vero, C. ad legem iul. maieſt. & dixi ſupra late in rubr. de pœn. quas filij incurr. patre committent. crimen lęſę maieſt. q. 14. & habetur
16 per Docto. in d. l. quiſquis. †item in crimine hęreſis, hęreticus amittit dominium bonorum ſuorum ipſo iure. d. c. cum ſecundum, de hære. in 6. c. quicunque, eodem titu. & no. Collect ar. in c. excommunicamus. in princ. extr. de hęre. & idem in c. in quibuſdam. verſi. Hodie tamen. de pœ. ſecus tamen eſt in crimine lęſę maieſtatis, vt eſt tex. qui cauillari non poteſt in l. quę ſitum, ff. qui & a quibus. de quo late ſcripſi ſupra in rubric. de
17 pœnis commit. crim. lęſę maieſtatis, q. 25. †item in crimine hęreſis extenditur infamia vſque ad ſecundum gradum, per lineam paternam, quando pater in hęreſim eſt prolapſus, ſi vero mater indictum crimen inciderit, extēditur ad primum gradum, cap. ſtatutum. de hęret. in 6. ſecus tamen eſt in crimine lęſę maieſtatis, in quo pœna extenditur ſolum ad primum gra-
18 dum, l. quiſquis, C. ad leg. iul. maieſt. in §. ad filias vero. †item filij hęreticorum non ſolum fiunt inhabiles ad beneficia obtinenda, ſed etiam obtenta ipſo iure perdunt, ſecus tamen eſt in filijs eorum qui crimen lęſę maieſtatis contra principem ſecularem commiſerunt, vt habetur per Henric. Boich. in d. ca. vergentis, colum. fi. prope finem. de hęre. de quo etiam dixi ſupra q. 9. in rubri. de pœ. quas filij incur. patr. commit. crim. lęſę maieſtatis, poſſent plura alia adduci, ad oſtendendum, quod omnia ea quę ſtatuta ſunt in crimine hęreſis locum non habent in crimine lęſę maieſtatis, quę breuitati ſtudendo omitto. Erit ergo concluſio, quod de crim. lę. maie. ad crimen hęreſis validum erit argumentum, ſed econtra non, niſi quatenus in iure expreſſum reperiatur.

SVMMARIVM.

1 *Habens priuilegium ab Imperatore, quod poſſit eos qui ad ſuplicium ducuntur liberare, an poſſit liberare damnatum de crimine læſæ maieſtatis.*
2 *Crimen læſæ maieſtatis requirit ſpecificam de ſe mentionem fieri.*
3 *Conceſſa alicui iuriſdictione cauſarum criminalium, non cenſetur ei conceſſa cognitio criminis læſæ maie.*
4 *Cognoſcere de crimine læſæ maie. ad ſolum principem ſpectat.*
5 *Principi reſeruata non tranſeunt in aliquem ex generali conceſſione.*
6 *Cardinales ex conſuetudine priuilegium habent, quod obuiantes damnatū ad mortem, qui ad ſupplicum ducitur, illum liberare poſſint. Liberare tamen non poterunt damnatum de crimine lę. maieſtatis. hęreſis, vel falſi.*
7 *An valeat conceſſio huiuſmodi priuilegii.*

QVAESTIO XVI.

1 SExto decimo quæro. Imperator cōceſſit alicui priuilegium, quod criminoſi ad mortem damnati, quando ad ſupplicium ducuntur tranſeūtes ante eius domum ab eo impune e manibus officialium eripi poſſint, an habens huiuſmodi priuilegium damnatum de crimine lęſę maieſtatis, qui ad ſupplicium duceretur, tranſeūtem ante eius domum liberare poſſet? Dicēdum erit quod nō ex pluribus.

2 Primo, quia crimen lęſę maieſtatis requirit ſpecificam de ſe mentionem fieri, vt vidimus ſupra q. 5. hoc eodem titu. vbi diciſum fuit, quod ſtatutum concedens generalem abolitionē criminum. crimen lęſę maieſtatis non comprehendit, vt per Roman. in l. ſi quis in graui, §. hi quoque, ff. ad Syllania. & Hippoly. Marſi. Dominum meum in l. vnica, numero 108. C. de raptu. virgin. & per alia allegata in quęſt. predicta.

3 †Secundo facit, quia conceſſa alicui iuriſdictione cauſarum criminalium, non propterea cenſetur ei cōceſſa cognitio criminis

Digitized by Google

minis læsæ maiest.vt dixi.ſ̄.in rub.quis de læsæ maiest.crim.co-
4 gnoſ.possit.†Tertio moueor,quia cognoscere de crimine læ sæ maiestatis,ad solum principem spectat.& ad eundem liberare reum ipsius criminis spectabit,cum eius sit absoluere cuius est condemnare.l.nemo qui condemnare.ff.de regu. iur. & quod liberare reū huiusmodi sit de reseruatis principi, no. per Doct.in ca.1.versic. & bona committentium. in titu.quę
5 sint regal.in vsib. feudor.†Quarto facit,quia reseruata principi,non transeunt in aliquem,ex generali concessione, vt habetur in materia criminis huiusmodi, per Lucam de Pen. in
6 lege prima.C.de priui.scholar.li.11.†Quinto adduco, ꝙ licet Cardinales ex consuetudine priuilegium habeant, ꝙ obuiantes damnatum ad mortem,qui ad supplicīū ducitur, illum liberare possint,vt per Bal.in l.additos.C.de appel.& per Mar. de Laud.in tract.de Card.q.48.Attamen liberare non posſūt vigore dicti eorum priuilegii damnatum de crimine læsæ maiestatis,hæresis,vel falsi,vt scribit Barba.in tracta.de præstant. Card.in 9.q.primę partis.
7 †An antem valeat cōcessio huiusmodi priuilegii?Videtur dicendum ꝙ non,per tex.in l.quicunque.C.de diuers.rescr.li. 12.& hoc tenuit Andræ.de Iser.in c.1.in ver.& bona committentium,vbi etiam Mat.de Afflict.colum.7.in fi.& 8. in prin. & col.11.nu.135.in ti.quæ sint rega.in vsib. feu.esset.n.iniquū & contra publicam vtilitatem,quæ dictat maleficia non debere remanere impunita,& dixit Afflict.loco præalle.ꝙ vidit plura ex dictis priuilegijs,quæ hodie non sunt in vsu,subdens ꝙ non valeret talis consuetudo quantumcunque antiqua in aliqua domo,vel ciuitate,quia esset cōtra neruum correctionis,induceret enim peccatum,& propterea non valeret,c. fi. in gl.vltim.de consuetud.8.distinct.c.frustra.

SVMMARIVM.

1 *An faciens parentelam,vel confœderationem,cum inimico domini sui cēseatur illius hostis,& rebellis,ita quod feudo priuari debeat.*
2 *Confœderati sunt eiusdem intentionis & voluntatis.*
3 *Feudum tenens ab ecclesia si offendat imperatorem, feudo priuari debet ab ipsa ecclesia.*
4 *Offendens confœderatum principis, vel ciuitatis, puniri potest in ciuitate confœderata.*
5 *Mutua iurisdictio datur in rebelle confœderatorum.*

QVAESTIO XVII.

1 DEcimo septimo quæro, An faciens parentelam,vel confœderationem cum inimico Domini sui cēseatur illius hostis,& rebellis, ita ꝙ feudo priuari debeat?Bal.in l.liberti,circa fin.C. de inoffic.testam.tenuit quod sic,idem voluit Mar.Laud.in tract.de confœder.princ.q.26.rationem assignat,
2 † confœderati sunt eiusdem intentionis,& voluntatis,allegat Bal.in d.l.liberti, facit ad hoc glo.in c.1.§.porro.in titu.quæ fuit prim.causa benefic.
3 amit.†& dixit idem Bal.in l.1.versiculo quadragesimosecundo quæro.ff.de rerum diuis.quod tenens feudum ab ecclesia, si offendat Imperatorem,qui est confœderatus cum ecclesia feudo priuari debet ab ipsa ecclesia,quē sequitur Sigismond. Lofred.in consi.v.omissa facti serie.colum.8.nume.33.& nu-
4 me.34.†& offendens confœderatum principi,vel ciuitatis puniri potest in ciuitate confœderata,vt scribit Mart.de Laud.ī dicto tract.de confœd.prin.q.lxij.allegat Ang.in Auth.de rebus immob.alien.& Bar.in l.non dubito.ff.de cap.& postlim. reuers.ad idem Bar. in extrauagan.qui sint rebel.in verbo,rebellando,ad idem facit quod dixit Bal.in rub.de treug.& pac.
5 †vbi scribit,quod datur mutua iurisdictio in rebelle confęderatorum,adeo quod vna ciuitas alterius ciuitatis cōfœderatæ bannitos receptare non potest.idem dixit Petr. de Anc. in consi.clviij.ex narratis.col.2.

SVMMARIVM

1 *Confederatus alteri principi,si demum feudum habuerit ab imperatore, an impune possit defendere confœderatum, cui Imperator bellū mouit.*
2 *Prima obligatio secundæ præfertur.*
3 *Colligatus duobus insolidum,est obligatus secundo,saluo iure primi.*
Confœderatus vni prius,potest etiam alteri confœderari, saluo iure primi.
4 *Comes Nicola.de Pithigliano Capitaneus generalis Venetorum, qui pro eis militauit contra Regem Francorum,an propterea priuari debuerit feudo,quod tenebat a rege Hispaniæ confœderato dicto regi Francorum.*
5 *Distinctio Authoris in dicto casu.*
6 *Confœderationes factæ inter principis subditos non valent sine superioris consensu.*

QVAESTIO XVIII.

1 DEcimo octauo quæro, Aliqs Dominus confœderationem fecit cum aliquo Principe, qua confœderatione stante nulli dubiū, ꝙ dicti confœderati mutuo inter se obligati sunt ad defensionē,alter alterius,demum vnus dictorū cōfœderatorū in feudū habuit aliquod castrum ab Imperatore,quæritur si bellum moueatur per imperatorem contra principem,cum quo eius feudatarius confœderatus est,& talis confœderatus adiuuet suū cō fœderatū ꝺ imperatorē,in tali bello,an incidat in crimen lęsę
2 maiestatis?In hac q.dicendum arbitror ꝙ non, † quia prima obligatio secundę præfertur,facit quod in simili dixit Marti. de laud.in tract.de confœder.princ.q.lx.vbi voluit, ꝙ si Dux Mediolani confœderationem fecit cum Ianuensibus. primo secundo loco cum Rege Francorum,prima confęderatio secundæ præferenda erit,per regulam l.qui prior.ff.de regu.iur. ex prima.n.confęderatione causatur obligatio personalis,ad præstandum auxilium in bello,confœderato, ergo prioritas temporis prioris confœderati iura potiora facit,per text. in l. operis,ff.loc.allegat Io.And.in c.recolentes.de statu monac.ī
3 nouella.†vbi dixit ꝙ quando quis est colligatus duob.in solidum,est obligatus secundo,saluo iure primi,nam cōfœderatus vni prius,potest etiam alteri cōfęderari, saluo iure primi, c.j.§.fin.in ti.de nou.for.fideli.faciūt quæ latissime adduxit Sigismund.Lofred.in consi.v.omissa facti serie,† vbi cōsuluit, quod comes Nicola.de Pitigliano,qui erat generalis capitaneus Reipublicę Venetorum,& militauit pro dicta Republica contra Francorum Regem confęderatum regis catholici, licet postq̄ erat Capitaneus generalis dictæ Reipublicæ,quoddā feudum in regno recognouisset,ab ipso Rege catholico, attamen quia prius obligatus erat Illustris. Dominio Venetorum, ꝙ propterea crimen læsæ maiest.non commiserit in dictam regiam maiestatem,& per consequens nō meruerit feu-
5 do ipso priuari. † In hac quęstione distinguendum arbitror sic, ꝙ ante præfati duo principes confœderati aliquē superiorē principem recognoscebant, aut non, si superiorem principem recognoscebant,distinguo,aut talem confęderationē cum authoritate principis superioris fecerunt, aut non, si cū authoritate principis superioris confœderationem fecerunt, & tunc procedant superius dicta, aut dicta confœderatio facta est sine licentia principis superioris,& tunc secus dicendū.
6 †Erit ratio,quia confœderationes factæ inter principes subditos non valent,sine superioris consensu,vt per Inno. in c.dilecta,de excess.prælat.quem refert & sequitur Mart.de Laud. in tract.de confœder.princi.q.20.idem voluit Petr.de Anch.in clem.pastoralis.colum.1.in 4.no.de re iudi.si tamen superior erat absens,ita quod eius consensus requiri non poterat,confęderationes valebunt,vt dicit idem Anch.loco prædicto,aut superiorem non recognoscebant,& tali casu cōfęderationes valebunt secundū Bar.in l. fi. ff.de col.illic.& ita dixit Mar.de Lau.loco prēal.& in hoc casu procedat cōclusio.ſ̄.firmata.

SVMMARIVM.

1 *Filius præteritus a patre,si crimen læsæ maiestatis committat, an querela inofficiosi fisco competat.*
2 *Fiscus loco hæredis habetur.*
3 *Filius bannitus,mortuus reputatur ante patrem.*
4 *Filius damnatus de crimine læsæ maiestatis præteritus per autea a patre, quo casu transmittat dictam querelam in fiscum.*
5 *Fiscus in quem damnati bona deueniunt,habetur loco extranei hæredis.*

QVAESTIO XIX.

1 DEcimo nono quæro, si filius a patre præteritꝰ in testamento, quo casu testamentum patris nullum dicere poterat.l.Gallus.§.in omnib. & l. inter cætera.ff.de lib.& post.crimen lęsę maiestatis cōmittat. & oīa eius bona in fiscum deueniant,an fiscus qui dicto filio succes sit, propter dictū delictum ex persona filij,dicere possit testa-
2 mentum nullum?Videtur prima facie dicēdum quod sic.†Nā fiscus loco hæredis habetur,l.inter eos.§.fi. ff. de fideiussor. l. 2.C.ad.leg.iul.de vi public.Contrarium,quod imo fisco non competat dicta querela inofficiosi.testa.voluit Bal.in l.si qua pœna.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.quē sequitur Frā.Cremen.in suis singu.12.& 89.incip.pone quod filius. Et ratio hu
3 ius decisionis erit, † quia filius bannitus mortuus reputatur ante patrem,vt in d.l.si qua pœna. Ergo non poterit dictam actionem in fiscum transmittere, quam ipse bannitus non habebat,capitul.nemo plus iuris. de regul. iuris. in 6.l.
4 tradito.ff.de acquiren.rerum dominio. † In ista quæstione distinguendū puto,ꝙ aut filius defuncto patre antequā condenarctur

Digitized by Google

haretur, iam querelam contra patris testamentũ instituerat, vel præparauerat, iuxta tex. in l. quemadmodum. ff. de inoffic. testam. aut non primo casu dicerem, querelam huiusmodi ī fiscum transire, quia tali casu mortuo filio querela transit ad eius hęredem, etiam extraneum, tex. est iuncta glo. ibi, in verbo, ad hęredem. in l. posthumus. in fi. ff. de inoffi. testa. † Fiscus autem in quem damnati bona deueniunt loco extranei hæredis habetur. l. libertorum. vbi not. Bart. ff. de iur. patron. l. eũ qui. ff. de interdict. & relega. Secundo uero casu, dicerem huiusmodi querelam in fiscum non transire, quia talis querela non transmittitur eo casu, nisi ad suos hæredes, facit glos. in d. l. posthumus. supra allegata, & est tex. in l. si quis filium. circa fi. C. de inoffic. testam. Aut filius patre adhuc viuente, a quo ī testamento iam condito fuerat præteritus, commisit crimen læsæ maiestatis, & est capitaliter bannitus, cum confiscatione bonorum, & isto casu querela inofficiosi de persona filij cui fiscus successit, fisco non competit. & idem erit in quocunq; alio delicto, pro quo filius esset capitaliter damnatus, cũ confiscatione bonorum, & ita procedat opinio Bal. in d. l. si qua pœna. & Cremens. in dictis suis singular.

FINIS.

PRAECLARVS, ET ELEGANS TRACTATVS

DE SEDITIOSIS OMNIBVS,

ciuitatum, villarum, & castrorum, dominis Scabinis seu consulibus, ac cœteris reipublicæ administratoribus vtilis, quotidianus ac necessarius,

PER CLARISSIMVM VIRVM DOM. *Nicolaum Boherii. I. V. interpretem, de Montepessulano, Christianissimi domini nostri Francorum principis, in suo excelso consistorio consiliarium ordinarium editus.*

SI summo ingenio parique fretus scientia officium scribendi facile me implere posse crederem, tamen tam arduum hoc opus ingredi sine magno difficultatis timore nõ possum. Scribendum tamen est. Cum temporibus decursu sæpe ortæ sunt, nunc indies oriantur de ciuitatibus, villis & castris huius Christianissimi Francorum regni seditiones, tumultus, seu populorum commotiones, aduersus illustrissimum ac Christianissimum principem dominũ meũ supremum vel eius officiarios, consules ac administratores ciuitatum & locorum regni sui. Necnon alios terrarum domi nos, & quod peius, & ægreferendũ est in ecclesias & ministros Dei. Cum longe grauius sit ęternam quam temporalem offendere maiestatem. Quæritur qua pœna tales seditiosi veniãt de iure plectendi. Ideo IESV Christi benedicti, ac intemeratæ, & gloriosæ virginis eius genitricis prius nomina inuoco vt ipse pijssimus Iesus media eius matre Maria veritatem ponat in ore meo, ipse enim ad Moysen dicit. Ero semper in ore tuo & docebo te quid loquaris. Et ad suos glorioſos Apostolos ait. Dum steteritis ante reges &c. dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini; cum veritas super omnia amãda sit l. cum ita legatum. ff. de cond. & demon. tutores veritatis esse debemus. l. 1. C. de lati. lib. tol. quoniam omnia vera consonãt vt ait Aristo. 4. Ethic. ac etiam victoriam contra mihi ęmulos (quam eius gratia huc vsque tribuit.) Iuxta virtutem mei nominis Nicolai (qui populi victor dicitur) concedere digne ‹ur signantes nos signo sacrosanctę crucis † ad omnem enim actum, ad omnem incessum manus pingat crucem, vt inquit Hiero. in 3. parte Epistola. 41. c. 15. de contemplatione, oratione & lectione. colum. 2. & tex. cum gl. in cap. postea signatur. de consecra. dis. 4. vbi gl. refert illud quod dicit diabolus de iudęo qui supra se fecerat signum crucis. Inueni vas vacuum sed signatum. & in Epistola. 17. eo. li. col. 12. dicit, crebro signaculo crucis munias frontem tuã, ne exterminator Aegypti in te locum reperiat. accedat rub. & nigrum. Nemini licere signũ saluato. Christi. &c. Idcirco illud in medio afferam Bal. quod venit in mentem in commento. l. precibus. C. de impube. & aliis. subst. col. 14. ea inquit quę sunt a magistris tradita recito, & post terga metentium quasi spicas colligendo vado. & Ruth. 2. c. tanti Doctoris fretus auctoritate id sequar, & breuius, quam res tanta dici possit. Ad cuius euidentiam aliqua puto esse pręmittenda & præsupponenda.

SVMMARIVM.

1 *Seditio generatur per proprii commodi procurationem.*
2 *Mores nouos ad vitæ rectitudinem non necessarios inducere, est discordiam inducere.*
3 *Seditio, et discordia generatur, si aliis alleuiatis, alii nimis in collectis grauentur.*
4 *Seditio facilius oritur si delicta non puniantur.*
5 *Iustitia dicitur anima ciuitatis.*
6 *Iudex toto conatu seditionibus obuiare debet, & officium irenarchæ, quale.*
7 *Clericos arcens a seditione non incidit in canonem, si quis suadente diabolo.*
8 *Impotentia seu difficultas puniendi, excusat iudicem a puniendis delictis.*
9 *Iudici non imputatur, si aduersus seditiosos potentiores non processerit.*
10 *Fatuitas maxima ex seditione oritur. & Crudelitas nimia descendit ex partialitate & seditione.*
11 *Crudelitas Adonibesech regis Iebus hic memoratur.*
12 *Libertas summa est sub domino iusto degere.*
13 *Seditiones fugere qui debeant. & Crimina quæ ex partialium seditionibus oriantur.*
14 *Seditio Lucii Catilinæ olim Romani qualis.*
15 *Seditionum cruentarum exempla hic recensentur.*
16 *Seditio C. Marii & aliorum Romanorum militum qualis fuerit.*
17 *Mutius Scæuola quid aduersus Porsenam regem tentauerit.*
18 *Fortitudo quando virtus dici possit.*
19 *Seditio qualis a Tyberio Gracchо Africano excitata fuerit.*
20 *Gaius Gracchus qualem olim excitauerit tragediam.*
21 *Seditio Liuii Drusi & aliorum Romanorum qualis fuerit.*
22 *Lemouicenses in seditione Marcum exactorem tributorum tempore Chilperici regis interemerunt. et Scholares Parisienses qualem aduersus ciues tempore diui Ludouici regis mouerint seditionem. & Pastorelli in Francia qui fuerint, & qualem fecerint seditionem.*
23 *Pastores francigenæ Syriam profecturi prope Carcassonã ab incolis sunt interfecti, & Monetæ variatio tempore Philippi pulchri Parisiis fuit in causa seditionis.*
24 *Stephanus barbetus ciuis Parisiensis quid suo tempore fecerit.*
25 *Auctores seditionis sunt illaqueandi furcis. & Domum delicatam habere nostra non interest, ne ob id a forensibus vexari nos oporteat.*
26 *Edificare volentes domos quid facere debeant, & Seditio qualis & ob quam rem apud Attrebatum orta fuerit temporibus Ioannis regis.*
27 *Seditio ob monetæ mutationem Parisiis orta fuit Ioannis regis tempore.*
28 *Prædones Constantienses & Ebroicenses agrum Parisiorum populati sunt.*
29 *Seditio quanta fuerit Lutetiæ aduersus Carolum regem Ioannis regis primogenitum.*
30 *Seditio qualis in Montepessulano fuerit tempore Caroli quinti Francorum Regis.*
31 *Parisienses aduersus Carolum sextum ob nimiam vectigalium exactionẽ grauem mouerunt seditionem.*
32 *Onera plurima subeunt qui populo præsunt.*
33 *Gandenses qualem ob nimiam pecuniarum exactionem aduersus Ludouicum Flandrensium comitem excitarint excetram.*
34 *Lutetiani quantam seditionem fecerint rempore Caroli sexti. 35. 36.*
37 *Aruerni etiam aliquando seditionis fuere auctores, ducẽ sibi Petrum Bruerium constituentes, & Gandenses Caroli septimi tempestate a suo Philippo Burgundorum duce discesserunt.*
38 *Ianuenses populares aduersus nobiles seditionem fecerunt aliquando, & Agenenses ob subsidium super rebus venalibus seditionem qualiter excitarint & nu. sequentibus.*
42 *Trecenses aliquando a seditione non fuerunt immunes.*

Et primo quod tria sunt quæ generant seditionem & discordiam in ciuitatibus & villis secundum beatum Antoni. archiepis. Florentinũ
1 in 2. parte summæ suæ. ti. 4. c. 8. §. 3. † Primo proprij commodi procuratio inordinata, quando aliquis nimis intendit suę vtilitati & alij inde grauantur, & modicam cum eo possunt habere cõcordiã. vnde ait Senec. in prou. principiũ discordiæ est aliquid ex communi suum facere. Turpiusq; nihil est quam cum illo bellum gerere cum quo familiter vixeris, propter quod dī in c. erit autem lex. 4. distin. & lex quæ ligat homines subditos ad sui obseruantiam, ligat in concordia & pace, qđ nullo priuato commodo, sed pro communi ciuium vtilitate debet esse scripta. Exemplum de Roboam qui nimis voluit prouidere bursæ suæ, vt posset facere expen. superfluas in curia sua, vt pater eius Salomon. Et diminuere noluit exactionem tributorum seu talliarum, ex hoc tãta est orta discordia inter tribum Iuda & tribus Israel, quod nũquam tolli potuit, & amisit magnam partem dominij sui, vt habetur 3. Reg. 12.

Indu-

Digitized by Google

2 Inducere†enim nouos mores non neceſſarios ad rectitudinẽ vitæ inducit diſcordiam. & in decre.dicitur,diſcordiam parit præſumptio nouitatã,vel ſm Pe.lac.in tit.de refecti.murorũ. verſi.modo quæritur an principes &c. Quod propter monetæ, ſeu pecuniæ mutationem, & deteriorationẽ,quæ fit plerumq; quæſito colore adinuẽto, vt ex illo lucro a Deo & hominibus maledicto princeps poſſit guerram ſuſtinere. Ideo deſcendunt machinationes,&maledictiones populi,intellige quando tributa ſine cauſa imponit & grauat ſubditos, ſecus ſi propter iuſtam defenſionem ſtatus ſecundum Inn. in ca. ꝙ ſuper,de voto.& Bal.in c.cum ab eccleſiarum.de offi.or. quia tunc poteſt ſuperindicta ponere.l.1.& per totum. C. de ſuper indi.li.10.& tenet Mar.Laud. in trac.de prin.§.7.tamen ſi ſine cauſa opprimeret, non debent in eum conſpirare, vt ſing.vo lit D.Stepha.buynardus.in repetit.l.quiſquis. in 1. no. C. ad legem iuliam mæieſtatis.licet ſit permiſſum,in finibus defenſionis ſtare,vt ibi per eum qui extendit & corroborat prædicta p
3 plures rationes & dicta &c.†Secundum generãs diſcordiam & ſeditionem eſt,quando aliqui nimis vexantur in collectis, & in alijs laboribus,& alij nimis alleuiantur,vel cum honores,& officia aliquibus copioſe conferũtur,alijs vero parum aut nihil.l.quis tam inueniri,C.de decur. lib.10.vnde generatur diſcordia inter eos,vel etiam quando rectores & adminiſtratiores reipu.nimis grauant ſubditos,propter quod ſubditi minus diligunt eos.tex.eſt celebris & mente tenẽdus in Auc. de man.prin.§.deinde conueniens eſt.collat.3. ibi, vt nulli populi ciuitatum alterutri,ſeditionem faciant,ſed omnem pacẽ Dei eſſe ciuitatibus dum æquitas ſeruatur hic noſtris ſubiectis, & neque lucri neque paſſiones alicuius cauſa ad aliquã partium declinatur.vnde dicit Greg.in ca.ad hæc.89. di.dum reuerentiam minores potentioribus exhibent, & potẽtiores minoribus dilectionem impendunt,vera concordia fit, & ex diuerſitate contentio.& recte officiorum adminiſtratio geritur ſingulorum.& dixi in tract.de auctoritate magni conſilij
4 parlamentorum regni.poſt princ.2.poſtil. † Tertium eſt per ꝙ ſequitur ſeditio & diſcordia, non punire delicta. Nam per hoc datur audacia malis ad lędendum alios, ex quo ſeditiones,diſcordiæ,& inimicitiæ ſequuntur.Et ſi puniantur aliqui impotentes,& non alij potentes & maiores,oriũtur indignationes & murmurationes, exemplum de tribu Beniamĩ quæ noluit punire ſcælus commiſſum ab hominibus ciuitatis Gabaa,qui erant in tribu ſua,inde orta eſt diſcordia inter eos, & alias tribus,& propter hoc mouentes bellum contra eos,pene totam gladio peremerunt.& hoc in caſu erant claues iuſtitiæ,vt dicit gl.in l.ad ſplendidioris.C.de diuerſis offic. lib.12. quando delicta potentum celantur, & non puniuntur , de quo dixi de auto.magni conſilij & parlamentorum regni.fo.
5 13.†Nam iuſtitia eſt anima ciuitatis ſecundum Albe.de roſa. in l.iuſtitia.ff.de iuſti.& iure.Multum ergo ſecundum Beatũ Ant.vbi ſupra caueri debet diſcordia,maxime quia vt ait Hieron.poſt Salluſt.in Iugurtino.Concordia paruæ res creſcunt, diſcordia maximę dilabuntur.quia ſicut virtus vnita eſt magis infinita,ideſt,fortior,ita quanto magis eſt diuiſa tanto debilitatur,& demum deficit,quoniam omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur.& idem dicit Lucas de Penna. in l. vnica, in verbo concordiam.C.de irenarch.lib.11.Et de prædictis ꝙ querebantur Agenenſes,contra conſules & iuratos ciuitatis, vt inf.dicam.& maxime quod honores conſulares continuãtur in illos qui erant eiuſdem domus & familiæ, vt de patre in filium,vel generum,aut in nepotem,vel alios conſanguineos,& in ſeipſos,quod fieri non debet.l.1.C. de mu. & hon. lib.10.niſi aliis idoneis deficientibus.l.honor.§.pen.& fi.ff.eo. tit.Nulli autem magis commaculantur communitatem diſ-
6 cordiis quam ſeditioſi & partiales,†ideo quam primum iudex videt prouiſiones,& materiam diſpoſitam ad ſeditiones, monopolia,rixas,tumultus,ac delicta committenda,totis conatibus debet obuiare,vt dicit tex.in d.Auc. de mand. princi. §.deinde conueniens eſt.& ibi gl.& Iacob.de Beluiſo.colla. 3. quia ad eius officium ſpectat ne veniatur ad rixas & arma.l. æquiſſimum.ff.de vſuft.& Luc.de penna in l.1.colum.15. poſt prin.ver.ſed ſecundum ius Romanorum.C.pub.letitiæ.lib.12. & in d.l.vnica.de irenarch.& officium irenarchę erat, qui ad prouinciarum tutelam quietis & pacis per ſingula territoria faciebat ſtare concordiam.& ibi glo.ſuper rub.& Io.de Pla.& Iac.rebuff.& tenet Paris de Puteo.in tract.ſindicat. in verbo, iudices.verſi.vbi fiunt prouiſiones,& in verbo,officialis. verſi cu.ſi duo ſunt &c.quoniam ſcriptum eſt Lucæ.21. cum autẽ audieritis prælia & ſeditiones,nolite terreri &c. & j.ad Corinth.6.c.In multa patientia,in tribulationibus,in neceſſitatib.ĩ
7 anguſtijs,in plagis,in carcerib.in ſeditionibus &c. † Quinimmo etiam clericos arcere a tali turba & ſeditione,nec incidãt in canonem ſi quis ſuadente diabolo.17.q.4.vt tenet ibi gl.in verbo,violentas.alias ſi non occurrãt,debent priuari officio, vt no.Cyn.in l.ſeruus.C.de nox.actio.Bar.& Bal.in l.1.ff. le of fic.præſe.vrb.Et Bal.in l.nullus.C.de ſum.Tri. & Paris de Put. in d.tract.de offi.ſindi.§.ſindicantur etiã officiales qui violẽtas manus &c.Et etiam incurrunt ſententiam excommunicationis.c.fœlicis.§.fi.& ibi Philip.franc.in j.nota.de pœnis.li. 6.Et hoc ſi poſſunt ſine grandi periculo obuiare,vt d.cap.fœlicis.§.fi.ibi,& facultas ei affuerit &c. & ibi Phi.fran. in 5.not.
8 †dicit,ꝙ a pęna quæ ĩponitur ratione negligentiæ excuſat impotentia ſeu difficultas,ſi delictum puniri non poteſt propter potentiam facientis,vel multitudinem delinquentium , vel graue ſcandalum,vt quia armis ſe defendunt,vel loci difficultate ſe protegunt ſecundum Archi.& Io.An. ibi,ꝙ facit ad q. ſecundum Philip.de villa,vel iudice obligato capere malefactorem,vt excuſetur ſi capere non poteſt.ſ.dictis interuenientibus.de quo per Bart.in l.j.§.occiſorum.ff.ad ſil. quia vt dicit Bal.in trac.ſchiſma.colum.3.in verſi.porro multitudo modũ non ſeruat.& nemo eſt qui furentis populi rumorem non paueat.pro hoc adducit tex.in ca.ſtatutum.§.cum vero. ibi, niſi actor eandem ciuitatem,vel dioceſim intrare non audẽs,aut aduerſarij potentiam merito horreſcens &c.de reſcriptis, lib.
6.vbi gl.in verbo,non audẽs. dicit forte erat Gibellinus,& ibi
9 regunt Guelphi,vel econuerſo.†Ideo non poteſt imputari ordinario & maioribus iudicibus Agenenſium qui non fecerant informationes nec proceſſerãt ad captionem ſeditioſorum ad aduentum vſque domini in fratris mei domini Bertrandi de chaſſaignes iurium profeſſoris ac in ſupremi Burdegale parlamenti conſiliarij optimi,ac boni & recti iudicis per dictam curiam ad cõtra ipſos ſeditioſos procedẽdum cõmiſſi & deputati,qui poſtea fuit collega adiunctus,vt j.dicam cum ob metum ſeditioſæ communitatis Agenẽſis auſi non fuerunt,vt.j.dicẽdis apparebit, quia in huiuſmodi ſeditionib. & partialitatib. reperiuntur & deſcendunt tria magna mala
10 ſecundum Beatum Ant.vbi.ſ. †Prima, magna fatuitas,quia non vĩ ſub cælo eſſe ſtultior gens q̃ partiales, qui ex appetitu &deſiderio mali,dum partialitatem & diuiſionem affectant, ponẽtes in periculo ſubſtantiam temporalem , corpus,filios, conſanguineos,amicos & eorũ bona.Quid. n. boni ex partialitate lucrentur non videtur,niſi hæc pericula experiri.Et huiuſmodi partiales ſimiles ſunt frenetico,qui gaudens exponit ſe magnis periculis nil reputans ea,& hoc quia rõne caret.Secundũ malũ eſt, nimia crudelitas,nõ.n.inuenitur tanta crudelitas in aliquo genere hominum quanta in partialitatib. & ſeditioſis,rõ.n.eſt ſecundum eum,quia habitum odij ſemper habent contra homines contrariæ partis,tã notos, quã ignotos,præſentes,p̃teritos,& futuros,aduerſus infantes, & ſenes. Aliquando aduerſus conſanguineos & affines,& contra eos qui aliquando ſibi in multis ſeruierunt, & eorum omnium quibus odium gerunt , & in mente homicidæ dici poſſunt. Qui enim odit fratrem ſuum homicida eſt.j.Ioan.3.Sed vltra odium cordiale quis exprimere valeat ſeueras & immanes crudelitates , quas contra aliam partem exercent? non parcunt ætati , non ſexui , non conſanguinitati , non amicitiæ, non fidei , non religioni , non ſanctitati , ſed vſque ad deuo-
11 rationem humanæ carnis perueniunt . † Sed iſtis iuſto Dei iudicio frequenter euenit quod accidit crudeliſſimo Adonibezech regi Iebus,ſeu Hieruſalẽ, cui capto fuerunt abſciſi pedes & manus,& poſitus fuit ſub menſa comedẽtium ſicut canis,qui memorans ſuę exercitæ crudelitatis,ait,reddidit mihi Deus quod feci.Septuaginta.n.reges abſciſis manum & pedũ ſummitatib.colligebant ſub menſa mea reliquias ciborum, ſicut feci,ſic mihi factum eſt.Iudicum.j.ca. Et quod etiam accidit crudeli Tyro regi Perſarum,qui ex crudelitate delectabatur effundere ſanguinem humanũ,ſed hũc captũ regina Tamaris,cuius filiũ occiderat,decapitari fecit,et caput eius ĩ ollã ſeu vtrẽ ſanguine plenũ demergi dicẽs,ſanguinẽ ſitiſti,ſangui
12 nẽ bibe.†Sub iuſto enim dño ſumma libertas eſt ſm Ang. in l.j.in fi.ff.de ſerui.vrb.præd.qui alleg.Senecam. Quid Bartholomeo de Salyceto iurium profeſſori propter iſtas partialitates accidit,expulſus,relegatuſque & confinatus ad ciuitatẽ Paduanam extitit,vt refert And.Barb.in rep.Ioannina c.Raynaldus.charta.16.col.3.ver.pro certo ſe valde commendat.de teſta.& in c.Rodulphus.& ibi Fel.col.2.de reſcrip. Tertium malum eſt,magna in eo diuturnitas.Nam ſemper morãtur ĩ huiuſmodi diuiſionibus & partialitatib.Et multũ difficile eſt dimittere partialitatẽ ĩ qua ĩueterati ſunt & firmiter habituati, vſi ſm Beat.Ant.vbi.ſ.de talib.ſeditionibus & diſcordiis q̃ ſũt in ciuitatib.& caſtris,dici põt illud ꝙ Pſal.preclariſſimus diuino cantauit ore,Vidi iniquitatẽ & ꝯdictionem in ciuitate,tota die circundabant eã ſuper muros eius iniquitas,& labor in medio eius & iniuſtitia,ꝙ exponit ipſe ſingulariter ibi , Qualem ciuitatis ſtatũ deſcribit Ver.li.1.Aenei.Ac veluti magno ĩ
13 populo coorta eſt ſeditio,ſęuitq; animis ignobile vulgus,lãq; faces,& ſaxa volãt,furor arma miniſtrat.†Iõ hoĩes honeſti,ſagaces,ac præcipue iuriſperiti iſtas ſeditiones,diſcordias,& partialitates fugere & prȩcauere debent,nec ſibi aſſumere nomẽ

Digitized by Google

Guelphi, vel Gibellini, aut communitatis, vel sectæ seditiosæ, vt no. Bar. in tract. de Guelph. in 3. q. princi. in fi. ar. l. facta. in §. in dandis. ff. ad trebel. & Martl. lauden. in trac. de prin. §. 153. dicit, quod ista nomina sunt diabolica, quæ nō possunt esse ad bonum publicum, immo ad consumptionem reipubl. vt experientia docet. Multa enim profecto crimina ex maliuolentia partialium & seditiosorū oriuntur. Hinc homicidia, hinc adulteria, illinc meretricia, raptus fornicationes, monialium violationes, rapinę, furta, incendia, sacrilegia, alij fame moriuntur, alij igne comburūtur, alij decapitantur, alij membris detrūcantur, manibus, lingua, & aliis membris, etiam ꝙ vere tundum est dicere pudentibus &c. In clericis continentia, in religiosis deficit vita regularis, vt apparet claris exemplis inse. dicēdis. Postquam enim, vt inquit Beatus Ant. in ciuitate Romana conquęsito dominio orbis ingressæ sunt vrbem partialitatum & seditionum discordię, agente Mario contra Syllā. Et ecōtra Catilina, cōtra Sertorium, & Ciceronem. Cęsare ꝙ Pompeium innumerę cędes ciuium secutæ sunt, sanguis humanus. ſ. modum effusus, vt ſ. dicam. Et si tempore Octauiani imperium pacificum fuerit, hoc summo Deo ob natiuitatem Christi operante euenit. demum paulatim ad nihilum deductum est. & orta est seditio in Ephraim & Iepte, & occiduntur Ephraim cogniti in prolatione cuiusdam verbi, vt Iudicum. 12. Item alia aduersus reges, vt primi Esdrę. 4. & etiam
14 apud Machabeos alia seditio. vt. 2. Machabeorum. 14. c. † Et illam Catilinæ coniurationem quam Sallustius describit sciūt omnes. & de supplicio agentibus Cæsar parcendum dignitati. Cato animaduertendum pro scælere censebat, quam sentētiam secuti, omnibus in carcere parricidę strangulantur, & quamuis parte coniurationis oppressa, tamen ab incepto Catilina non destitit. sed infestis ab Ethruria signis patriā petens obuio Antonij exercitu opprimitur, quam atrociter dimicatum sit, exitus docuit, & idem Iustinus in Lucij flori epithome lib. 4. Et Valerius maximus lib. 9. ca. 7. ti. de vi & seditione, & de populo Ro. tam violentiæ, & seditionis togatę, quam ēt armatæ facta refert. & primo Togatorum. L. Equitum. qui se Gracchi filium simulabat, tribunatumq; aduersus leges cum L. Saturnino petebat, a Mario quintū cōsulatum gerente in publicam custodiam ductum, populus clausis carceris conuulsis raptum humeris suis per summam animorum alacri-
15 tatem portauit. † Idem Q. Metellum censorem, quod ab eo tanquam Gracchi filio censum recipere nolebat, lapidibus prosternere conatus est, affirmante tantummodo tres filios. T. Graccho fuisse. E quibus vnum in Sardinia stipendia merētem. Alterum infantem Prænestę. Tertium post patris mortē natum Romę decessisse, nec oportere clarissimę familię ignotas sordes inseri, cum interim improuida concitatæ multitudinis temeritas pro imprudentia & audacia aduersus consulatum & censuram tetendi, principesque suos omni petulantiæ genere vexauit, vesana hæc tantummodo, illa etiam cruēta seditio, populus enim Minutium cōpetitorem Saturnini nomen iam creatis tribunis vnoque loco candidatis duobus restante vi prius in ædes priuatas compulit. extractum deinde interemit, vt cæde integerrimi ciuis facultas adipiscendæ potestatis teterrimo ciui daretur. Præterea creditorum, quorum consternatio aduersus Sempronij asselionis prætoris vrbani caput intolerabili modo exarsit, quem quia causam debito susceperat. concitati a L. Cassio Tr. Pl. pro æde cōcordię sacrificium facientem ab ipsis altaribus fugere extra forum coactum. Inque tabernacula latitantem prætextatum discerpserunt, detestanda fori conditio. Nunc de seditiosis militibus re
16 fert. † Et primo quod cum C. Mario lege Sulpicia prouincia Asia vt aduersus Mithridatem bellum gereret priuato decreta esset, missum ab eo Gratidium legatum Lu. Syllam cōsulem accipiendarum legionum causa milites trucidarunt, proculdubio indignati, quod a summo imperio ad eum qui nullo in honore versaretur transire cogerentur. Sed quis ferat militem scita plebis exitio legati corrigentem pro consule istud tam violenter exercitus illud aduersus consulem. Item Q. Pomponium Syllę collegam senatus iussu ad exercitum. Cn. Pom. quem aliquamdiu inuita ciuitate obtinebat, contēdere ausum ambitiosi ducis illecebris corrupti milites sacrificare incipientem adorti in modum hostię mactauerunt, tantumque scelus curia castris cedere se cōfessa inultum habuit. Tum quod ille quoque exercitus nepharie violentus qui C. carbonem fratrem carbonis terconsulis propter ciuilia dissolutam disciplinam militarem prędfractius & rigidius astringere conatum priuauit vita, satiusque duxit maximo scęlere coinquinari, quā prauos ac tetros mores mutare. Reperio prętera Cornelium nepotem, alias Plinium aut Sueto. appella
17 tum, de gestis Ro. referentem in capitu. duodecimo. † quod cum Porsena rex vrbem obsideret, Mutius Sceuola Cordes, vir Romane constantię senatum adijt. Et veniam transfugę dipetijt, necem regis repromittens accepta potestate in castra Porsenę venit. Ibiq; purpuratum scribam pro rege deceptus occidit. Apprehensus ad regem pertractus dexteram aris imposuit, hoc supplicij area exigens quod in cede peccasset. Vide cum misericordia regis distraheret quasi beneficium refe rens ait, trecētos aduersus eum similes coniurasse. qua re ille teritus bellum acceptis obsidibus deposuit. Mutio prata trans Tyberim data ab eo mutia appellata, statuaque ei honoris gratia constituta est.

Idem refert de eodem Mutio Titus Liuius, in secūdo libro decadis, tamen videtur propter illius manus combustionem voluntarie factam, necem quam quis sibi iactationis causa conciuit, vt fecit Empedocles. l. si quis filio. §. eius. ff. de iniusto rup. testam. actum non esse virtuosum, quia secundum Bar. ibi hoc faciunt vt ostendant se fortes & de nulla re time
18 re, sed non est actus virtuosus, † quia ad hoc vt fortitudo sit virtus requiritur quod tendat ad debitum finem, quia attentare magna pericula non est magnanimitas, sed temeritas, vt voluit Io. de pla. in l. in his. in 6. not. C. de prēd. nauic. lib. 11. allega. illud Senecę in libro de quatuor virtutibus. Eris magnanimus si pericula non adpetas &c. Idēq; Cornelius c. 19. refert de C. Neomarcio qui captis Cariolis vrbe Volscorum coriolanus dictus, ob egregia militię facinora a Postumio optionē numerum accipiens, equum tantum & hospitem sumpsit, virtutis, & pietatis exēplū. hic consul graui annona aduentum e Sicilia frumentum magno pretio populo dādum curauit, vt hac iniuria plebs agros non seditione coleret. Ergo a Tr. Pl. Decio dicta die ad Volscos concessit, eosque duce Actio Tulio aduersum Romanos concitauit, & ad quartum lapidem ab vrbe castra posuit. Cumque nullis ciuium legationib. flecteretur, a Veturia matre & Volūnia vxore matronarum numero comitata motus, omisso vt proditor occisus est. Ibi templum fortunę muliebri constitutum, hoc idē refert Titus Liu. eo. li. sic accidit Holoferni, cui Iudith caput amputauit, vt Iudith. 12. c. & dixi in trac. de cust. cla. por. ciui. in ult. prę sup.
19 † Item refert idē Cornelius nepos de Tyberio Graccho Affricano, qui ex filia nepos quęsto. Mancino in Hispania fœdus eius flagitiosum probauit. periculum deditionis eloquentię gratia effugit. Tr. Pl. legem tulit, ne quis plus mille agri iugera haberet. Octauio collega intercedente nouo exemplo magistratu abrogauit. deinde tulit vt ea familia, quę de Attali hęreditate erat ageretur & populo diuideretur. Deinde cum prorogare sibi potestatē vellet aduersus auspicia in publicum processit, statimque capitolium petijt, manum ad caput referens qua salutem suam populo commendabat. hoc nobilitas ita accepit, quasi Diadema posceretur. Segniterque cessante Mutio consule. Scipio Nasica sequi se iussit, qui saluam rempublic. vellent. Gracchum in capitolio persecutus oppressit. cuius corpus Lucretij ædilis manu in Tyberim missum, vnde
20 ille Vespillo dictus Nasica vt inuidiæ subtraheretur per speciem legationis in Asiam ablegatus est, huius Tyberii Gracchi seditionem refert etiam Iustinus in. 3. Epithom. refert Lucij flori. † Necnon aliam causam Gracchi, fratris Tyberij mortui seditionem etiam Cornelius idem. Nam cū statim & mortis & legum fratris sui vindex non minore impetu incaluit ipse Caius, qui cum pari tumultu atque terrore plebem in auctos agros arcesseret, & recentem Attali hæreditatem in alimenta populo polliceretur. Iamque nimius & potens altero tribunatu secunda plebs volitaret, abrogare auso legibus suis Municio tribuno fretus comitum manu fatale familiæ suę capitolium inuasit. Inde proximorum cede depulsus, cum se In auentinum recepisset. Inde quoq; obuia senatus manu ab optimo consule oppressus est, insultatum quoque reliquis illud caput tribuni plebis percussoribus auro pensatum est. Nihilominus Apulius Saturninus, vt ait Iustinus, Gracchanas asserere leges non destitit, tantum animorum viro Marius dabat, qui nobilitati inimicus, consulatu prætera confisus, occiso palā comicus animo competitore tribunatus subrogare conatus in eius locū Caiū Gracchum hominem sine tribu, sine nomine, sed subito titulo in familiam ipse se adoptabat, cum tot tantisque ludibrijs exultaret impune rogandis Gracchorum legibus ita vehementer incubuit, vt senatum cogeret in uerba iurare, cū renuentibus aqua & igni interdicturū seminaretur, vnus tamen extitit qui mallet exiliū, igitur post Metelli fugam omni nobilitate percussa, iam cum tertiū annū dominaretur, eo vesaniæ progressus est, vt cōsularia quoque comitia noua cędę turbaret, quippe vt satellitem furoris sui Glauciam consulem faceret Gaiū Mēmiū competitorem interfici iussit. Et in eo tumultu regē ex Satellitib. suis appellatū lętus accepit. Tum vero iā cōspiratione senatus ipso quoq; iā Mario cōsule, qa tueri nō poterat aduerso directe in foro acies, repulsus ide capitoliū ꝓuasit, sed cū abruptis fistulis obsideret, senatuiq; p legatos pęnitētię fidē faceret, ab arce digressus cū ducib. factionis recept⁹ in curiā est, ibi ī eū facta irruptione, populus fustib. saxisq; coopertū, ī ipsa quoq; morte lacerauit.

Digitized by Google

21 cerauit. †Item de Luitio druſo ſeditionem adduxit ibi Iuſtinus.eo.lib. Denique idem Titus Liuius lib.3.in prin.refert ſeditiones alias fuiſſe Romæ ob legem de Agrarijs.a T.Emylio conſule cum quinto Fabio latam,& atrox certamen aderat, niſi Fabius cõſilio neutri partium acerbo rem expediſſet.Eodemque libro plures magnas diſcordias & ſeditiones ibi fuiſſe propter creãdos decem tribunos qui ſummæ rei præeſſent militarique honore illos tribunos militum appellari.Aduerſus quos. SP.Oppius ſenatui præſidens. Nihil aſpere quippe agi voluit,ne ipſis ſeditionis eſſet locus.ſed mittuntur tres legati conſulares C.Iulius.P.Sulpitius.Sp.Tarpeius, qui quærerent ſenatum vrbis,cuius iuſſu caſtra deſæuiſſent, aut quid ſibi vellent.& tandem plebs decem creari tribunos obtinuit, & tempore etiam Martini papę quarti fuit Romæ ſeditio,ex eo q̃ Carolo Sicilię regi ſenatoriam dignitatem,qua a Nicolao papa iij.priuatus fuerat,reſtituit,quod non ita ab omnib. probatum eſt,maxime ab Vrſinis & Hannibalibus, vt refert Platina in dicti Martini quarti chronica.Non omitto illas veſperas ſiculas ſiue Sicilianas contra Gallos, qui nullo ſexus diſcrimine habito cæſi ſunt,qua in re adeo certe ſæuitum eſt,vt etiam mulieres Gallico compreſſu pręgnantes cęſæ dicãtur, vt ibi per Platinam.

22 †Sed in regno noſtro Franciæ maiores numero ſeditiones fuiſſe factas comperio.Tempore enim Chilperid regis,qui in ſingulos impoſuit,qui vineas, vel poſſiderent, vel colerent pendere quotannis vini vrceolum,ideſt amphoram. Cui tributo legẽdo Marcus quidam apud Aquitanos exactor poſitus,dum penſionem ſuperbe cõtumelioſeque exigit,a Lemouicenſibus occiditur,vt patet in chronica eiuſdem per Gaguinum edita.fol.12.

Alia inſuper tempore diui Ludonici inter ſcholares, & ciues Pariſienſes,ita vt nonnullis vtrinque occiſis,cum ſibi de iniurijs illatis ſatis non eſſet factũ ſcholaſtici dicerent,eo indignati de vniuerſitate transferẽda,quos rex Anglus Francorũ perpetuus & implacabilis hoſtis clandeſtinis nuntiis vt id facerent ſollicitabat,vt in eiuſdem diui Ludouici apparet chronica.fol.59.Item ſuo etiam tempore Paſtorelorum fuit ſeditio,qui Pariſios Aurelianoſque & Bituriges profecti,cũ nõ furto,non adulterijs abſtinerent, a Biturigibus, non longe a vico,qui mortuorum mare dicitur, quo ad nouam villam iter eſt, perempti ſunt.

Hi enim paſtorelos ſe nominari volebant. de quibus hoc diſtichon ſcriptũ recitat Gaguinus,fo.61.verſo. N,Semel. & bis.c.l i.coniũge dice.Duxit paſtorum ſæua megera chorum.

23 †Alia paſtorum ſeditio fuit tempore Philippi lõgi,quĩ admoniti cęleſti,vt ipſi dicebant oraculo in Syriam religionis Chriſtianę cauſa profecturos ſe iactabant.qui poſtquam magno numero aucti ſunt, latrunculis non diſſimiles cum prædas agerent.Carcaſſonam vſque progreſſi ab incolis diſſipati aufugerunt,pluribus interfectis,& patibulo ſtrangulatis.

Pręterea fuit alia tẽpore Philippi pulchri bellonacorum in eorum epiſcopum nomine Symonem ſeditio facta, quæ eo proceſſerat,vt ciuitate extorris pręſul nobilium quorundam manu collecta ciues quoſdam ex inſidijs ceperit,ſuburbijs igne conſumptis.Eodem tempore a Pariſiis ob monetæ vſum alia fuit non modica ſeditio. diuites enim qui ſuas inquilinis & variorum miniſterioru opificibus domos locauerant,minoris pretij monetam accipere annuæ penſionis loco recuſabant, alteram quę iuſtioris ponderis erant exigẽ

24 tes.Cuius inuenti auctor Stephanus barbetus habebatur.†Et hic Stephanus in delitijs habebat hortos a ſuo nomine barbetos appellatos cum præclaris ædibus in eo loco, cui barbeti porta nomẽ poſtea manſit, populus furens in barbeti poſſeſſiones delatus quicquid in ędibus & hortis fuit,vaſtat,atq; incendit,mox inde mouentes ad viam ſancti Martini vbi ipſe barbetus incolebat ſe conferunt, fuſtibus, clauiſque & verubus,vt cui arma furor miniſtrabat,inſtructi. Effractis barbeti portis domum,ſuppellectilemque omnem diripiũt. erat per hos dies Philippus pulcher apud tẽplarios, quẽ nihil periculi expectantẽ ſeditioſi in tẽplo cõfeſtim obſidẽt. Nec q̃q̃ ad eum inferri ſuſtinebant,quod non,vel raperẽt, vel coquo interficerent.tam repentino populi motu attonitus rex, miſſo ad ſeditioſos Pariſiano cum quibuſque aulicis præpoſito, dicere illis imperat,ſi quid in illos a quopiam commiſſum eſſet aut iniuria illata ſe regem eſſe qui eos tueri poſſit,petant modo ſi quid a rege optent. Et domum abeant ſe protinus curaturum vt populo melius conſultum ſit, his pro tempore ſimulatis, leuis populus a furore temperans cum domum

25 quiſque petiiſſet † nihil cunctatus ipſe rex Philippus ſeditionis auctores ad octo & viginti correctos,furcis ad quatuor vrbis celebriores portas erectis,illaqueari, & ſtrangulari mandat.Nec multum poſt monetam ad legitimum ęris valorem cudit,vt in eius chronica. fol.69.cum ſequen.

Nota quod non intereſt noſtra habere domum delicatã ita & habilem vt eius intuitu a forenſibus vexemur immenſe,& tenet Ang.in l.j.per gl.ibi,in ver.non licere,ibi,quia plures homines veniebant a me.ff.de ſeruitu. vrbanorum prædiorũ tenementi tuq̃ in viridarijs delectaris,q̃a premeris ſumptu continuo. Et hoc faciunt nonnulli qui eorum nomen perpetuare cupiunt, cum ex magnitudine ædificiorum preſumatur quis magnanimus,tex.in l.in his.in fin.ibi, per induſtriam hominis animoſi acceſſit.C.de prædijs nauicula.lib.11.vbi Bar.dicit,q̃ ex illo tex.habemus vnum modum probandi hominem ingenioſum & magnanimum.& idem ibi, Io.de pla.in 6.no.& Lucas de penna colum.2.Ibi dicit, quod ſunt nonnulli quia laborioſæ ætatis initio quęſtu omiſſo,& & agricultura & delitijs in eorum vita ſumunt auſpicia, decorem domus excogitant,eam tandem laborioſe conſtructã vacuam habitare coguntur,contra quos adduxit illud Pro-

26 uerbio.24.†Præpara foris opus tuũ, exerce diligenter agrum tuum,vt poſtea ędifices tibi domum.

Item Bernar.ad quendam nobilem ait.Si vis ędificare domũ inducat te neceſſitas,non voluntas.Cupiditas ędificandi ędificando non tollitur,nimia & inordinata ædificandi cupiditas expectat ędificiorum venditionem Turris completa & Archa euacuata faciunt tarde hominem ſapientem.vt ibi p̃ eum,qui plura adduxit.Nam qui altam facit domum ſuam quærit ruinam.Prouerb.17. Non omittit illud Tullij.j.offi.ornanda eſt dignitas domo,non ex domo tota quærenda, nec domo dominus,ſed domus domino honeſtanda eſt,& uti in cunctis habenda ratio,non ſua ſolum,ſed etiam aliorum.

Fuit deniq; alia tpe Ioannis regis apud ciuitatẽ Attrebatenſem ſeditio,Cuius ſeditionis ipſorum plebeiorũ aduerſũ primores ciuitatis cã fuit ĩpoſiti ad belli vſum cẽſus exactio, plebs.n.in opulẽtos inſurgẽs aliquot interfectis rei publicę regimen vſurpauit.Ad quos miſſus a rege Arnulphus dangregus ſeneſcallus centum ſupplicio affecit, vt fol. octuageſimo

27 per Gagui. †Et eodem tempore fuit alia Pariſiis ob monetæ mutationẽ,quam non bono animo Pariſienſes ferentes Andegauorum comitem vicarium, a Carolo Normanię ducęq̃ Ioannis regis ab Anglis capiti primogenitus erat,relictũ plurimo populo comitante conueniunt, vt monetę vſum inhibeat,quod comes,dum Carolus ab imperatore redire,concedit.Carolo ab Imperatore reuerſo mercatorum prępoſitum ad ſanctum Germanum altiſſiodorenſem per archiepiſcopũ Senonen.vocat.Quem cum ingenti armatę plebis multitudine venientem archiepiſcopus monet nõ aduerſari legi quã de moneta Carolus tulerat.Sed plebis frequentia fretus præpoſitus pernegat id ſe facturum, neque permiſſurum eã monetã in vſum venire,atq; ita loquutus domũ diſceſſit, moxq; quoſq; opifices ab opere ceſſare,& in armis eſſe paratos iubet.Trepidatum eſt,ne quod a plebe inſigne flagitium patraretur.Exacta nocte Carolus ſub initium lucis palatium petijt quo idem mercatorum præpoſitus ſe confert. Quẽ Carolus alloquens dicit, ego præpoſite bono aĩo fero q̃ a conciuib. tuis commiſſum eſt.Et ſi quid culpæ eſt illã tibi remitto,nec impedio conuentum procerum habere,eoſque ab officijs ſe mouere placet,qui ſub patre ptãtẽ geſſere.Monetę vero cõſiderationem atq; vſum ad arbitrium eorum deferre placet q̃ a publico cõuentu delegabuntur.Caroli verba præpoſitus libẽs excepit,petit de ipſius chyrographum ab ipſo cõſcribi,q̃ Carolus facile admiſit.& tandem concionem ad parlamentũ Carolus vocat.Et obtinẽt pariſiẽſes in petitis ſine alia puni

28 tione.†Eodẽ tpe non pauci ex Conſtantienſi atque Edroicẽſi territorio pariſiorũ prædones agrũ ineurſantes,cuncta popularãt.Et licet in eos cũ copijs miſſus eſſet Petrus viliarius prę fectus vigilũ nullos graſſatores dãno affecit. Ea propter occaſione ſumpta Carolus copias q̃hit,ſiue vt prędonibus, vt ipſe dicebat occurreret,ſiue vt plerique ſentiebant,Pariſio & vicinis oppidis præſidium collocaret, idque metuentes pariſiaci Carolum admonent ne id faciat declarando ſe in vrbem milites non admiſſuros.Et ob id veriti pariſienſes ne aperto bello arma circunferentur ſignum ſibi ciuilis concordiæ accõmodant,capuciola rubri & blani coloris cõſuunt,quæ quiq; ferãt,hæc ad diſcẽſionẽ ſpectare aduertẽs Carol' ad forũ quẽ halas vocãt,vbi Pariſiẽſes cõuenire frequẽter ſoliti eſsẽt,pdire cõſtituit,& ad illos orationẽ habuit vt ibi. fo.83.Et paulo poſt monetę prętiũ mutatũ eſt.Nã mutonus,id.n.monetę aureę nomẽ erat.q̃ arietis effigiẽ quẽ mutonẽ Franci dicũt ſculptã haberet,ſolidis turonẽ.triginta ęſtimatus eſt,vñ Perrinus marcus cãpſoris cuiuſdã inſtitor Io.bailetũ Caroli p̃fati theſaurariũ incautũ a tergo occidit,quẽ ĩ ędẽ diui Mederici latẽtẽ Carolus inde euelli iubet, & manu qua Bailletũ peremerat

29 abſciſſa homicidã patibulo ſtrãgulari.Poſtridie †p̃cto pariſius in ędem diui Eligij magno populi cętu, cæſo prius Reginaldo dancy,dũ a palatio domũ petit,mercatorũ p̃poſitus Stephanus marcellus cubiculũ Caroli ingreſſus. Nihil inquit ſerene princeps inter ea q̃ geſturi ſumus ꝓtriſteris,& ſimul hæc dicẽs

Digitized by Google

Conflictum campanum mareſcallum Carólo conſpiciente necant. Robertumque claromontenſem inde fugiētem in penetrali interimunt. Quibus cædibus perterritus Carolus, atq; a ſuis deſertus, ait illi, tu præpoſite libera Carolum & ſerua. Securus eſto præpoſitus reſpondit, & hoc tuo capiti capuciolum impone. id enim veſtimenti genus erat, quod ſibi populus ad diuerſæ partis diſcrimen deſumpſerat. Carolus igitur commutato cum præpoſito capucio, per omnem diem illā, populari inſigni vſus ſuum præpoſito capucium ferre permiſit. Cęlorum cadauera trahi a ſatellibus & ad menſam marmoream quæ in atrio ad gradus palatij eſt proijci inſpiciēte Carolo præpoſitus, iubet, vbi ad populi ſpectaculum ad veſperam vſque relicta iacuere. Itaque eo ſuperbiæ proceſſit populi furor, vt præpoſitus tyranno perſimilis abuteretur magiſtratu. Et laneos Carolo pannos bicolores miſit. Ex quibus capuciola ſuis aulicis conficeret, futura munimenta aduerſus ſeditioſos. Id quoque Carolus non recuſauit. Conuocatis pręterea in auguſtinenſium cœnobio permultis qui per eos dies in communi Franciæ conuentu agebant, cędem a ſe factam præpoſitus, adnitente maxime Roberto corbio, laudari probarique imperat. Carolum deinde in ſenatu parlamenti, ius dicentem cum pleriſque armatis conueniens petit, ea oīa illibata ſeruari quæ ad triū ſtatuū de legatis īſtituta decretaq; eſſent, neque impediret aliquot ex ſuis magiſtrat. ammoueri, ſed ſineret eos rempublicam moderari a quibus regendam eſſe populus decreuerat. Reciperetque in ſuum conſilium tres, aut ad ſummum quatuor Pariſianos ciues quos populus deſignaret. Poſtulata Carolus admiſit. Cumque Nauarro rege donationibus ab ipſo Carolo factis pacato. Pariſiani conſiderātes ne per principum beniuolentiam male cum eis ageretur. Et peſſimorum facinorum pœnas luerent ad alias ciuitates & regni primiores literas dant, ſuadentes ſuam ſocietatem p̄ fiteri, & capuciolum Pariſien. fœderis atque communis amicitiæ præferre, quod iam Carolus ipſe, & Nauarrus rex, Philippus præterea Aurelianus francię regis frater, & comes Stāpenſis aſſumpſiſſent, litteris acceptis pauci aſſumpſere. Inter tot reipublicę damna Carolus conſilium cæpit, non ſe regis vicarium & locum tenentem, vt ſolitus erat regentem appellare, plus auctoritatis in ea appellatione eſſe ratus. Et ipſo Carolo apud Compendium exiſtente Pariſiani arcem lupara occuparunt, & pręſidio impoſito machinas inde belli ad ædes publicas vrbis tranſduxerunt. Itaque parum abfuit quin ad priorem aduerſitatem nouæ factiones accederent, nam abeū te Pariſio Carolo nemo nobilium Pariſios inuiſebat, Carolū ſequentes. Et aliquot ciuitates cum Pariſijs ſentiebant, ſed lō
30 ge plures Caroli partes tuebantur, & infinitæ ſeditiones ſecutę fuere, vt ibi fol. 83. cum ſequenti. †Fuit præterea eodem Carolo tunc rege quinto exiſtente, cędes apud Montem peſſula num nobile caſtrum, in quo originem ſumpſi, a ciuibus truculenter occiſis octoginta viris ingenuis atque nobilibus, inter quos fuere Gulliemus poncellus eques, Andegauorum ducis cancellarius. Guido deſſerus, & Arnoldus eiuſdem loci prætor. cædis cauſa hęc fuiſſe memoratur ſecundū Guaguinum in chronica eiuſdem Caroli. erat in prouincia Narbonenſi, cui linguę Occitanæ nunc nomen eſt. Ludouicus Andegauus Caroli frater poſitus a rege gubernator, cuius nomine cum ob bellum quod in ea regione gerebatur pēſum magiſtratus exigerent, ſeditione facta ſanguinarij ciues eos trucidarunt, deiectis in altos puteos cadaueribus occiſorum. tam deteſtabile flagitium non pręterierunt impune, nam armatis inſtructus dux apud Montempeſſula. cum aduenīſſent omnis populus fletu merore lachrimiſque confectus vrbe egreſſus, & loci conſules funes ex canabe collo tanquam morti obnoxij geſtantes per vias proſtrati duci obuiam pergunt miſerabili clamore ignoſci ſibi flagitantes. Aſſiſtebant duci, cardinales, auernię, cum pontificis Clementis oratoribus, qui eo placandi ducis cauſa conuenirent, poſtridie aduentus ducis in villam ipſe in tabulatum quod ei in foro edictum erat, cū pluribus pręcipua dignitate viri comitatus cōſcendit. Ex quo ab omni plebe conſpectus cum grauem admodum in ciues ſententiam tuliſſet. ſublato rurſus clamore populus veniam frequenter repetebat, quorum fletibus votis cardinales oratoreſque pontificis accedentes animum tandē ducis inflexerunt, ſententiæ ſeueritatem rigoremque moderantes, quod ipſorum miſertus fuit, habuit igitur locum miſeratio. Nam cum ſex centi necis iudicium excepiſſent, ſoli ędis auctores, & qui operā ſcæleri dederant regis arbitrio reſeruati ſunt. cunque omnium incolarū bona fiſco deputata forent, dimidiū remiſſum eſt, armis omnibus quę apud illos extāt deditis, pē-
31 ſata inſuper ad plenum impenſa quam dux ob huiuſmodi cędem ſuſtinuiſſet, vt ibi vide, fo. 91. †Item etiam tempore Caroli ſexti, quædam ex Pariſianis plebecula, nouis furijs acta eſt, videns ſe vectigalium magnitudine premi, itaque Prępoſitum mercatorum aggrediens ad contionem venire hoſtem cogit, vbi vnus ex plebe audentior, vice multitudinis petit pē-
ſiones & vectigalia tolli. Quod quandoque quidam olim poſtulaſſent, nec fuiſſent exauditi, iam adeſſe tempus, cum ſatis illis factum eſſe oporteat. Concitate multitudini plerique ſobrie obſiſtere cupientes, rati ſi res in craſtinam deferretur, cō peſci furorem poſſe, in poſteram diem negociū remittebant. quod intelligens quidam veterum calceorum ſutor temere exurgens, pompa, inquit, aulicorum & faſtus, in humeros populi recidunt, & quę ab illis per luxum profunduntur, damna noſtra & calamitates ſunt. Hāc vilis opificis temeritatē arguere auſus eſt Ioannes Dormanus, regius cancellarius, obtinuitque in alterum diem poſtulata transferri. Non reſtrinxit mora furorem. Enimuero reddit poſtridie concitatior plebs, & petita, ex regis primorumque eius ſnīa, reportanit. Et vt ſedatior domum plebs repeteret ad illam adhuc furētem cōcionari Ioannē Mareſium Carolus imperat, atque cauſas memorare, quamobrem cenſus, & vectigalia reipu. moderatori
32 bus pendantur. †Oportere eos qui pręſunt multa onera ſubire, bella plurima a Carolo patre geſta. Et item a filio gerenda eſſe, quæ ſine populari ope bene procedere non poſſunt Regios prouentus & fiſcum Anglorum iniquitate imminutos eſſe, Regē publicę liberatis, & populi tutorem, populum coadiutorem eſſe, debere æquo animo ferre, ſi quid nonnunquam durius per neceſſitatem imperetur. nihilominus tamē gratum nūc regi eſſe vectigalia tolli, dicendo abirent. Abeāt ipſi domū, & quieſcant tumultuari. Et cum ad hanc Ioannis orationē ſedata turba eſſe ſperaretur, ſublato clamore, volumus inquiunt, iudęos vrbe expelli. Quibus reſpondente Ioanne de re ipſa ad regem relaturum ſe, procurrens confeſtim q̄ que plebeius publicanorum ædes aggrediuntur, atque effractis pixidibus vbi repoſita de vectigalibus pecunia erat, nummos in vias diſpergit, libelloſque rationum miniſtris interſectis carpit & laniat, ludęorū domos aliquot & bona diripit. Quæ tametſi reddi reſtituique rex iuſſiſſet, nequaquam tamē obtemperatum eſt, vt vide. in chronica eiuſdem fol. 92. verſo. in fi. cum ſeq.

33 †Item eo tempore alia fuit apud Flamingos & Gandenſes ſeditio, ob nouam pecunię a Ludouico Flandrenſi comite, exactionem. Qui nam ſiue egens, ſiue pecunię auidus a Gandenſibus, qui propter oppidi magnitudinem & populi frequentiam primi inter Flandrenſes habentur, grandem pecuniam arrogantiſſime petens, cum ea ſibi conſtanter negaret̄ loco diſcedens, & ego, inquit, huic populo me principē & dominum exhibebo. Et Halſo militi attributis copijs, & Anglorum manu mādat Gandenſibus bellum inferre, qui mox Gādenſem agrum quotidianis incurſionibus vexat. Ibant nihilominus Gandenſes armis inſtructi, ſeque viriliter tuebantur incōmodis multis hoſtem afficiētes. Recordati tamen de bite ſuo comiti ſubiectionis petūt ab illo ſe audiri, Admiſit eos comes. Quorum hęc breuis oratio fuit. Tui, inquiunt, comes, ſumus, Tu nobis es princeps & comes. Tibi cum oratione parare nos decet, tu nos tueri debes, ſi quid in te peccauimus q̄ tibi moleſtum ſit, id nobis condonari ſuppliciter flagitamus. Tantum ne libertatem tollas, quam a maioribus acceptam, Gandenſis populus tueri inſtituit. Cogi ſe vectigalibus neſcit. Si rebus ſuis per aliquam neceſſitatem opus eſt pecuniarium ſubſidium, id tibi non coactione, ſed ſua ſe ſponte daturum liber populus offert. His comitem verbis placaſſe rati, ab aulicis imprudentibus, & per ætatem rerum imperitis, iniurias acceperunt, iactantibus comitis & poteſtate eſſe illorum obſtinatam rebellionem flectere calcaribus perinde ac ſtimulis aſellum illos agi oportere, & omni modo iugum imponere, Quo accepto cōuitio Gandenſes abiere. Comes vero magno pere ſtudebat illos rerum & commeatus penuria afflictari, vt egentes, poteſtati eius ſe crederent. At Gandenſes animo erecti, vim propulſare bello conſtituūt quoad fugam comes dederit, vt in præfati Caroli ſexti chronica, vide fo. 94.

34 †Fuit deniq; alia apud Pariſianos eiuſdem Caroli. 6. tpe & duce Andegauo Francię regente ſeditio. Andegauus. n durū alij item principes & regij plerique conſultores. qui reb. gerē dis pręerant, nouū tributi genus inſtituere contēdūt. Habitis aliquot concionibus, nō blandis, nunc amicorū interuentu, adducere non paucos ī ſuā ſn iam ſtudebant. Obſiſtebat tñ pop^l^, nec Petro Bilerio, nec Ioāni Mareſio qui maxime populares erāt, aures accōmodabat, tametſi dicerēt ex ea ptinacia regē irritatū iri. Et hinc periculū grauioris alicuius pęnę impendere. Itaq; diſcedens a principib. populus arma capit, decanos quadragenarioſque & quinquagenarios per ciuitatē ponens. Cathenas quę ad compita viarum intra vrbem erant pręte ndebat, poſitis contra nocturnas inſidias, excubijs, cuſtodib. pręterea ad portas ordinatis, Idq; facere incipientib. Pariſianis reliquę fere regni vrbes ſequuntur. Itaq; ducenti ex Rothomagenſibus plebei homines hoc exemplum imitati, quēdā obeſum ciuem qui ob craſsā corpulētiā Craſſus vocabat̄,

alioquin

Digitized by Google

alioquin renitentem, sibi regem præficiũt, curruique impositum per vrbem circunferentes, tandem in rerum venalium foro constitutum ad abolendis vectigalibus legem ferre, & eam promulgare compellunt, a cæde non abstinentes. Sæuitum enim est in vectigalium quæstores. & expilatũ diui Audoeni cœnobium. Propterea quod in eo priuilegia quædã reposita esse audierant, quæ libertati ciuitatis non congruerẽt. Arcẽ quoque oppugnare adorti, inde a præsidio repulsi sunt aliquot interemptis. dũ hæc Rothomagi geruntur, Adegatus dux regens post quartum mensem cum Parisianæ plebis seditionem sedatam esse putat, legem de vectigalibus exigendis tulit, & in foro iudiciali apud Castelletum promulgare iubet institutis ministris qui legendi vectigalis officiũ exequerẽtur.

85 †Ad Kalendas Martias cũ eius officij causa quęstor ad mercatũ apud hallas aduenisset obolumq; p nasturtio a muliercula, cui Perota morela nomen erat, exigeret, quęsta & voci ferans anus, mercatores aliquod in quæstorem excitauit, qui hominem multis vulneribus confossum trucidauerunt, eius facinoris fama vbi per ciuitatem vulgata est protinus vilium artium ministri arma capiunt, perque ciuitatis vias circumcursant, ad cædem perpetrandum animati, quibus cũ perditi plerique, & nullius ęstimationis homines facile accedebãt, & vt inermibus arma non deessent, publicas ædes adiunt, vbi emotis cuulsisque postibus cõmunia arma rapiunt & ea induuntur, fuere ex prudentioribus nonnulli, & inter illos Parisianus antistes, qui tot malis insurgentibus coactas clam fortunas suas ciuitate exportarent, tutiore se loco committentes. Inter arma quæ furibunda plebs sumpserat, erant plumbei mallei quibus obuios quosque subsidii pecuniarij exactores trucidabant, domos eorum fortunis omnibus spoliantes, nec ad ecclesiam profugientibus immunitas præstabatur, vnum enim diui Iacobi hospitalis ædẽ, diuæ Mariæ simulachrum amplexantem, protinus necauerunt. simile ad diuum Germanum de pratis, quo nonnuli confugerẽt, cum facere molirentur, defendentibus se incolis, inanes in vrbem reuersi. Castelleti itẽ & episcopi carcere recluso, capituos oẽs & Hugonem aubriotum soluerunt, hunc sibi ducem pręficiẽtes. Sed cõscius quid pensi furijs incitata plebs haberet noctu se ex vrbe proripuit, quo in sequente luce domi non inuento sæuius furere omnes cœperunt. constitueruntque Charentonum pontem petere, & prosternere. Sed destiterunt a Ioãne Maresio admoniti. Tũq; frigescere illis cœpit hesternus furor

36 & mentis insania. †Parisiana seditione ad Carolum perlata, auctores supplicio grauissimo plectere cõstituit. Sed regis indignationem quidam ex ciuibus, & schola Parisiensi delecti sapientes mitigauerunt. de his tantum pœna sumpta est qui castelletũ violauerũt, subsidio pecuniario abrogato. de quo postea contentio fuit non modica, vt ibi vide, fo. xcvj. Nã incurtraci publicis ædibus literas repertæ sunt Parisiacæ factionis, quas illis de seditione Parisienses dedisse subscriptio annotabat. Id Carolus egerrime admodum tulit, atque ẽ. morẽ furia correptus, plerisque mortem minatur. & ipsi regi per ciuitatem pergenti. Præpositus magna ciuium multitudine stipatus, humilis, pronusque occurrens, cum loqui cœpisset, rex audire noluit. Præpositique pręces omnino aspernatus est, iubetque eum a conspectu procerum discedere, sed præteriens ad diuæ Marię templum protectus, supplicatione absoluta Palacium redijt. Erant per compita & diuersoria vrbis dispositi ad custodiam milites, prohibiti ne populo, & ne militi populus iniuriam faceret. E dicti tamen contemptores duo ex plebe fuere, qui mox cõprehensi a suis fenestris illaqueati strangulatiq; pepẽderũt, & sic cõtumaciæ & superbiæ pœnas dederunt. Incesserunt eo die per vrbem Biturigum & Burgundiæ duces, magna armatorum manu vallati, & seditionis insigniores auctores trecentum in vinculum primũ coniectos, paulopost carnifex capite mulctauit, inter quos fuerunt Guillermus Cenomanensis, Ioãnes filiolus, & Martinus doublus & paucis interiectis diebus. Nicolaus flamingus, supplicio eorum expleto, cathęnæ omnes ex compitis euulsæ in arcem vicenarum arma per quasque domos inuenta, partim in Luparam, partim in Palatium deportata sunt. Et Ioannes Marsius, homo populo gratus, delatus quod inter seditiosos furẽti plebi fauisset, & cum eo duodecim capite puniti, prius scabinis, & Præposito mercatorum ab eorum officijs priuatis. Inter hæc ad gradus Palatinos, vbi Philippi pulchri simulacrum visit, extructo throno, Carolus patruelibus, & aulicorum nobilitate circunsessus, Petrum Diogemontem cancellarium affari, qui conuenerat populum, iubet. Qui a Carolo quinto ad p̃sentia tempora orationem deducens præteritas seditiones & populi flagitia regia pręterea gesta, & ex Flamingis habitas victorias, prolixa oratione memorauit. Hęc postquam loquutus est cancellarius, ad Carolum conuersus, Hæc ne sunt inquit serenissime rex, quæ mihi dicenda commiseras. Assentiẽte regę, Patrules eius genua Caroli procliues, populo indulgeri orant, nobilitatẽ quoque atque fortunis insignes fœminæ, passis crinibus lachrymantes, procumbente humi populo, regis miserationem expectabãt. Mouit regẽm miserabilis clamor, & mortis suppl cũ pecuniaria mulcta commutauit. Nam dimidiam fortunarum omnium partem, reus quique redimẽdi sui cã pendit, quæ militi ad stipẽdium distributa est.

37 †Eadem quoque tempestate Aruerni, adiunctis Lemouicensibus atque Pictauis, grauissimam seditionem excitauerunt, ducem sibi quendam Petrum breuerium instituentes, atq; ita p nequissimã licentiam grassantes, nobilem quemque clerũ item & alicuius pensi hominem sibi obuium, sine miseratione obtruncabant. Nam deprehensi forte per viam scoti equitis capiti initium cassidem imponunt, Sacerdoti amputatis digitis, capitis verticem deglubunt, deinde cremant. Religiosũ hospitalis ordinis per allas procedere arbori appensum, sagittis telisque confossum necant. Nec modus illis erat vllus sęuiendi. Pluris inter illos habebatur qui duriora flagitia committeret, huius tam detestandę in humanitatis nuntio accepto, Biturigum dux qui Auenionem salutandi pontificis causa petebat delecto nobiliũ exercitu in seditiosos mouet, quos non difficili prælio, multis occisis, multisque laqueo strangulatis superauit. Item tempore Caroli. 7. Gãdenses a Philippo Burgundiorũ duce discessere, ob salis tributum quod illis imponere conabatur. Hinc bello excitato, magna pars regionis cędę, atque incendio vastatur. Redierunt tandem in ducis beniuolentiam Gandenses, rebellionis pœnas magno ere luentes. Et apud Parisios tempore Ludouici. 11. qui ad principes regni Ludouico ob bonum publicum aduertẽtes oratores misissent, proscriptionis pœnã Ludouicus in oratores qui ad cõiuratos legati fuerãt pronũtiauit, vt ibi vide, fo. 142. Præterea apud Bituriges eodẽ tẽpore, ob tributũ in aliquod sup reb. impositum, fuit populi eleuatio aduersum ipsius tributi receptorem, quem trucidarũt, cuius mortis pœna nõ euasere. Nam rex ipse Ludouicus armatos misit milites, & in eorũ stillicidijs decẽ & tres ex fautoribus laqueo strãgulari præcepit, & alios plures eiusdem ciuitatis prisonarios supra currũ per aliquot menses se quocunque ibat loco iussit.

38 †Item apud Ianuenses communis populus aduersus nobiles irruit, & tandẽ aduersus dominum nostrum supremũ regem Ludouic. 12. cuius animã possideat paradisus. Et hac nostra tẽpestate anno præsenti 513. supra mille, in ciuitate Agenensi pp subsidium super reb. venũdandis imponendum ad refectionem siue reparationem pontis ciuitatis supra fluuiũ Baronem existen. conuertendum, ac propterea alia grandia q̃ sibi communitas dicebat non iure fuisse, sed contra ipsius ciuitatis priuilegia, consuetudinis, & statuta imposita quorum etiam denariorum siue reipu. reddituũ sibi a cõsulibus, & cõsiliarijs, quos vulgus iuratos vocat rationẽ reddi postulabat. Nec non ob electionem consularis dignitatis quæ quotannis est fieri solita, ĩ deligẽdo vno ex prudentioribus cuiuslibet status siue guyethi non celebratam, sed veteres cõsules suos parentes affines & amicos contra ciuitatis morem ex quadam, vt ipsi dicebant, inter eos firmata pactione eligebant. Aduersus quos communitas die quo subsidium deliberatum fuit, quæ secũda Iulij erat, circa solis occasum ĩsurrexit. Inter quos auctores erant Petrus de la sarre, dictus Clerguet, Andreas de la Grosse vocatus brosset, Guyrandus de Podio veteri, in vulgari Vasconio dictus de Peylo viet, & plures alij ad numerũ mille & vltra, sed non æque principales auctores erant, vt infra in sententia inserta continetur, qui pervias ciuitatis publicas paucis armatis circumcursant, ad iniurias, & cędem, vt alij qui dicebant, consulibus & iuratis ac alijs Regijs officiarij inferendum, & perpetrandum animati, quibus perditi plerique & nullius est imitationis homines & pueri accedebant vociferantes, vbi sunt nũc isti latrones consules, vectigal nouum quod ipsi theuam appellant, imponere volentes, trucidere. n. eos oportet, & altum communis plateę puteum ex cadaueribus ipsorum repleri, clamantesque more Tuscorum & Apulorum, viuat, viuat rex & communitas quæ tandem in communi platea se contulerunt, manum a circunstantib. leuare

39 præcipiunt, eosque & eorum partem sequi astringẽtes. †Et ne consules iuratique consiliarij ac alij officiarij a ciuitate nocte illa vel sequenti luce fugam arripere possent, ad clauium portarum ciuitatis custodes seu clauigeros accesserunt, eisq; claues pluribus noctibus seruandas quibusdam ex ipsis tradiderũt, inter quos fuere præfatus Petrus de peylo viet, Petrus darque, Ioãnes bastardus, dictus trompeta, & Petrus de domo noua remouerunt. Et exacta nocte, sequenti die lunæ, quæ tertia Iulij erat, post initium lucis, in diuæ Mariæ carmelitarum cõuentu & pradello eiusdem in numero duorum millium ad campanarum ecclesiarum eiusdem conuentus sanctorum Hylarij, Fidis, & Caprasij sonum seu pulsationem, quę ad hominum vocationem ignis extinguendi cã fieri solet, se cõgregauerunt. Ad quos eo in loco nobilis Petrus Gaillardus, do-

Digitized by Google

Nic. Boer. de ſeditioſis.

minus de Buſconio ciuis plebi gratus, cauſa placandi & pacis inter eos componendæ ſe contulit. Eoſque hortatus eſt, vt ex ipſis aliquot magis honeſtiores, ad ipſis conſulibus ſua prætenſa grauamina demonſtranda eligerent. Id quoque facere furibunda plebs recuſat, declarãſq; omnem plebem intereſſe
.. velle. Et ſubito ad communẽ ſeu publicam domũ acceſſerũt per vias publicas cridando, vbi ſunt latrones conſules, & vir gas more bidellorum vniuerſitatum ante ſe deferri facientes. Sed cum illic conſules ac cæteros ciuitatis conſiliarios non inueniſſent, centum ex ipſis peiores ad ipſam communem
40 domum inuitos conſules adducendum delegerunt. † Qui eoſ dem conſules ad domos eorũ, & vias publicas ac ędes ſacras circunquerentes duos quibus nomen erat Raynaldus, alius Ioannis Theobalbus iuriſperitus & integræ famę vir, & Petrus abbrecombus in diui Stephani æde miſſam audientes, violenter diuina perturbantes officia, extra ad domum com munem adduxerũt. Alium autem qui ad diui Dominici pinnaculum quo confugerat nomine Armaniacum, ſutorem, q eos de ſeditione increpuerat, eripiũt. Quendam alium nomi ne Ioannem de broha, publicum ſcribam in vicini domo ab ſconſum, per crines extrahi iubent, qui præ timore mortis in ſuas caligas ſe extercorauit, quo in deriſum poſtea extercorator ſeu iuxta eorum vulgare, Cacator vocatus fuit. Eoſdẽq; ac plures alios ciues priſonarios conſtituerunt, Claues archi uorum a manibus conſulum, propterea, quod in eis priuilegia quædam repoſita eſſe dicebant, quæ libertati ciuitatis cõ gruerunt, ac pariter feras Archiuorum ferreis inſtrumentis per unum ex fabris euelli conati ſunt. Statutorumque libros & rationum in numero quinque e domo communi, exportari per Antonium rinbacum fecerunt, alias inſuper ſe ditiones, & congregationes tam de die quam de nocte, quam uis ter a iudice maiore, ne ipſas ſub mortis pœna & bonorũ confiſcatione facerent, admoniti fuiſſent, peregerunt. Itaque eo ſuperbię ꝓceſſit populi furor, vt omnes primores ſe mor-
41 tuos eſſe crederẽt. † Cumque Agenenſes conſiderãtes ne per iuſtitiam male cum eis ageretur, & peſſimorum facinorum pœnas luerent, ad aliarum ciuitatum & caſtrorum primores literas dant, ſuadentes ſuam ſocietatem profiteri, & eorum fœderis ac communis amicitiæ eſſe. Quorum literis habitatores caſtrorũ ſancti Clari de podio mugio acquieuerũt, idẽ in eorum locis committentes. Itaque ꝙ cæteras Vaſconiæ, ciuitates exemplo eorum maxime in caſtro de Logmaine, in comitatu Armaniacij exiſtente, contra conſules ac proprios dominos, & officiarios regios, nili quod hanc Agenenſium ſeditionem ad chriſtianiſſimum principem dominum noſtrũ ſupremum perlatam', ac annulos commiſſarios per ipſum ad ſeditioſos puniendos deputatos intellexiſſent moneri, & ſe leuari omnes aiebant. Poſtquam per compita & diuerſoria, vrbis Agenij diſpoſiti fuere ad cuſtodiam, prẽter cuſtodes ad portas ordinatos, ducentum & plus armati homines, ne noctu in eorum lectis priſonarij ad Burdegalenſem curiãvbi adornati fuerant ducerẽtur. Sed hanc Agenenſium ſeditionẽ rex Ludo. dominus noſter ſupremus cuius anima requieſcat in bona pace egerrime admodum ferens illorum punitionẽ clariſſimo viro & illuſtri domino Bertrando de ſiſſaco, equiti, domino ciuſdem loci, ac Prætragoricenſis ſeneſcalco conſiliarioq;, & ipſius regis chambellano, & nobili ac ſpectabili viro iurium profeſſori, do. Bertrando de chaſſaignes, dño loci Stanfortis, etiam in ſuprema Burdegalæ curia conſiliario, & mihi Nic. Boerij, inter cæteros tui ſacri regalis conſiſtorij cõ ſiliarios minimo per patentes literas commiſit & deputauit, de quorum punitione appareat per ſententias per nos cõmiſſa
42 rios ante dictos in fine operis inſertas. † Præterea nobis apud Agenẽſens ſic exiſtẽtib. ſimilis populi cõmotio facta in cãpania apud Trecenſes, ad quos puniẽdos potens dñs de auraual le, eiuſdem campaniæ gubernator, & nobilis, ac clariſſimus vir. d. Petrus de la verande, iurium profeſſor, & eques, conſiliariuſque, & magiſter requeſtarũ regalis hoſpitij ordinarius miſſi fuere. qui per eorum ſententiam duos principales ſeditionis authores ad mortem in patibulo ſubeũdam, aliſque in emendam retinentes condemnauerunt, quorum ſententia, quę appellatione ſuſpenſa fuerat, per arreſtum fuit confirmata, ac etiam profecto hoc anno apud Pannoniæ ſeu Vngarię regnum fuit magna aduerſus eorum principem populi ſeditio, qui ſeuere puniri fecit eoſdem, vt in exemplo & hiſtoria impreſſa patet.

S V M M A R I V M.

1 *Seditio dicitur perturbatio quietis ſeu pacis publicæ.*
2 *Seditioſus dicitur qui animorum, diſſenſiones facit & diſcordias gignit.*
3 *Seditio proprie ſit inter partes multitudinis inter ſe diſſentientes, & Bellum & rixa differunt a ſeditione.*
4 *Seditio quid ſit, & in quibus locum habeat.*
5 *Congregatio multis nominibus vocatur.*

SEcundo preſuppono quid
1 ſit ſeditio, † & eſt quietis publicæ perturbatio. l. 1. & 2. C. de ſedi. vnde ſecundũ gl. ibi, ſeditio dicitur quaſi ſeorſum itio, quia in diuerſum vadunt, alioſque trahunt, vel dicitur a ſedo as. per contrarium, quia plerunque populo diſcordante itur ad manus, & apud græcos dicitur pharatrea. c. coniurationũ. xj. q. j. vbi glo. exponit a Phares quod eſt diuiſio, inde Phariſei. c. ſeditionarios. 46. di. & ſeditio ſecundum Beatum Ant. archiepi. Floren. in 2. part. ſuæ ſum. ti. 4. ca. 8. §. j. importat diſcordiam, non quancunque, ſed inter partes alicuius multitudinis, quia diſcordia eſt ſexta filia inanis gloriæ, ſub qua continetur ſeditio, ſecũdum Bea. Tho.
2 2. 2. q. 47. articu. 1. Ideo Iſido. in li. Etymo. dicit † quod ſeditioſus eſt, qui diſſenſiones animorum facit, & ſic diſcordias gignit. Conuenit autem ſecundum diuum Tho. vbi ſupra, in aliquo cum ſchiſmate, rixa & bello, & in aliquo differt. Conuenit in hoc, quia importat quandam contradictionem, ſicut illa. Differt autem a ſchiſmate, quia ſchiſma opponitur vnitati ſpeciali ſcilicet multitudini ciuitatis. Differt autem a bello, & rixa, quia bellum eſt contra extraneos hoſtes, quaſi multitudinem. Rixa vero eſt vnus ad vnum, vel paucorum ad paucos. vt per Bar. & Ang. in l. ſi in rixa. ff. de ſic. & l. quoniam mul
3 ta facinora. C. de vi pub. † Sed ſeditio proprie eſt inter partes vnius multitudinis inter ſe diſſentientes, puta cum vna pars ciuitatis excitatur in tumultum contra aliam, vt colligi põt ex d. ll. de ſedi. & tenet Car. Alex. in d. c. ſeditionarios. poſt Archid. & idem Ang. de claua. in ſua ſum. in verbo, ſeditio. Secũdo etiã bellum & rixa in hoc differunt a ſeditione, quia bellum & rixa important impugnationem in actu, ſed ſeditio dici poteſt, ſiue ſit huiuſmodi impugnatio in actu, ſiue fiat præparatio ad impugnationẽ huiuſmodi, vt ſ. dicam in ſolutione q. princ. qua pœna puniantur ſeditioſi. vnde glo. dicit. 2. ad
4 Corint. 12. quod ſeditiones ſunt † tumultus ad pugnam. ſ. quibus ſe præparant & intentant pugnare, vt dicit Iudicum. 12. ideo ſeditio habet locum in exercitu, in claſſe, in campo, in ſchola, & vbicunq; multitudo eſt hominum. Ideo ſm Bonif. de vitalli. in dicto ſuo trac. triminũ. ti. t. de ſedit. ſeditioſus dr̃ ille qui ſeditionẽ, vel proditionẽ tractat de aliqua ciuitate vel caſtro habẽdo vel dando, cauſa faciendi guerram ꝙ publicã vtilitatem, vel tractat facere nouitatem in ciuitate vel bonũ publicum ſtatum ipſius, vel tractat ſe fieri dominũ terræ vel alterius loci. & ad præmiſſa facit quod tradit Bal. in cõſi. 122. inc. decretum domi. volum. 1. quod verbum congregationis eſt genus generaliſſimum. l. j. §. conuentionis. ff. de pact. ibi dũ dicit, in vnum locum congregantur et veniunt &c. & prędicatur de conuentione nuda in qua aliquibus pactionibus non firmantur, ſicut eſt congregatio ad audiendam aliquam præ-
5 dicationem vel harengam, vel aliquod parlamentum. † Item etiam de congregatione in qua aliqd pactionib. vel ſtatutis firmatur, quæ habẽt diuerſa nomina, ſecundum ꝙ congregati ei nomen imponunt, vel ſecundum quod ius imponit, nam aliquando vocatur vnio, aliquando confœderatio, aliquando ſecta, aliquando conuenticula, aliquando coniuratio. i. ſimul iuratio, aliquando conſpiratio, ideſt ſimul vel in idem ſpiratio, & de vtroque eſt tex. cum ſua glo. in cap. conſtitutionem. §. j. cum ſeq. de verborum ſignificatio. lib. 6. vbi licet coniuratio capiatur pro conſpiratione, & conſpiratio pro coniuratione, ſecundum Doct. Fely. in c. fi. de teſtib. cog. & in c. exhibita. colum. 2. verſi. nota limitationem. de iud. & Cœpo. vero nen. in conſi. 4. col. 3. cum ſeq. & Luc. de pen. in l. magiſtros. colum. vl. C. de profeſſ. lib. x. & Archi. in d. ca. coniurationum. 11. q. 1. Aliquando mutinatio, & inde mutini in Francia vocantur, quę omnia fere colliguntur ex l. 1. & 2. ff. ad legem iul. maieſt. Aliquando monopolium, vt C. de monopo. Aliquando conſilium, vt d. l. 1. & paſſione dominica dicitur, Mat. 26. Tunc congregati principes ſacerdotum, & ſeniores populi in atrium principis ſacerdotum qui dicebatur Cayphas, & conſilium fecerunt vt Ieſum dolo tenerent, & occiderent. dicebant autem, non in die feſto. Ne forte tumultus fieret, & idẽ Marc. 12. & Luc. 23. Nam hæc omnia, ſecundum Bald. in d. conſi. ſignificant quendam conſenſum inter ſe fidei interpoſitione firmata, quibus homines ad ſeditionem, & tumultum cõtra rempublic. vel tertium prouocantur, vt nota. Fel. in d. c. fin. de teſti. cogen. & in aliis iuribus. in 4. præſuppo. alleg.

S V M M A R I V M.

1 *Homines quatuor gentem conſtituunt.*
2 *Multitudo an poſſit in quatuor conſiſtere.*
3 *Populus ex decem hominibus conſtitui poteſt.*

Ter-

Digitized by Google

1 TErtio præmitto† quot homines faciant congregationem, & Bart. in l. 2. ff. vi bo. rapt. & in l. j. ff. de probatio. dicit, quod quatuor homines faciunt gentem. & pro eius opi. est tex. in Lombar. in l. 1. de aggre. in vico facta, quæ est canonizata. 11. q. 2. c. cum deuotissimam. ibi, si quis manu armata vsq; ad quatuor homines in vicum alterius. &c. & in l. 2. de sedi. contra iudicem vel ciuitatem leuata. eo. li. 2. c. 1. & ibi per omnes. & in c. congregato, de elec. Sed Bal. in l. 1. §. fi. ff. de iusti. & iur. & in consi. 186. in fi. volum. 1. tenet contrarium, quia d. l. 1. hoc non dicit, quia ibi ponitur genus pro geniculo, non pro collectione multitudinis, maxime, in statutis & decretis seu ordinationibus punientibus facientes congregationem, vt l. 2. ibi Bal. in versic. collegerit. C. de sedi. de quo statim dicam, †& quod quatuor homines non dicantur multitudo, adducit tex. in l fi. C. de testamēt. ideo, secundum ipsum, quatuor, aut quinque congregantes se ad malefactores puniendos non incidunt in pœnam statuti congregationes prohibentis, ideo Bituriges qui pastorellos de quibus dictum est supra occiderūt, non tenentur, licet sine auct. princ. se congregauerint. faciunt no. in l. si Barsatoram. C. de fideiuss. & quæ dixi in §. 19. de iur. om. iudi. & idem secundū Bal. in d. consi. 186. si conuocauerint amicos benevolos ad extirpandas istas bestias condemnatas quæ regioni nocent, vt no. in l. 3. §. cum igitur. ff. de vi & vi arma. sicut enim ad tuitionem rerum licet congregare amicos, vt ibi cum not. in l. 1. C. vnde vi. multomagis ad tuitionem publicam, & idem tenet Bar. in suo trac. de Guelphis & Gibellinis. in. 3. princ. q. & dico quod debet relinqui arbitrio iudicantis, quot homines faciāt congregationem. secundum gl. & Doct. in c. latores. de cler. ex cō. ministrā. & in c. disciplina. 45. di. & Fel. in c. dilectus, in 2. colum. in fi. de simo.

3 †Sed decem homines bene faciunt populum. vt no. in d. c. 1. & alijs iuribus supra allcg. gl. & Io. Fab. in § si grex. instit. de lega. & Bald. in d. l. 1. §. huius. colum. 3. vbi dicit quod facile fit turba coadunata, idest decem hominibus vel pluribus ad idē flagitium committendum. nam turba a turbo dicta est ex genere tumultus. l. prætor. ff. vi bo. rapt. sicut dicitur tēpus turbatum, quando est inuolutum, & aer commixtus. & turbare idē est quod confundere, vel inquietare, vel imbrigare, l. j. §. fi. ff. de ser. corrup. & per Bart. in ti. qui sint rebelles. in verbo, rebellis, & in verbo tenere.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas personarum in delictis puniendis attendi debet.*
2 *Qualitas causæ in puniendis delictis debet considerari.*
3 *Inimicitia priuata excusat a rebellionis pœna.*
4 *Amicos & cognatos conuocare quando sit licitum.*

QVarto iuxta prædicta præmitto, ꝙ in talibus congregationibus puniendis vel remissius cōplectendis, debet considerari qualitas personarum & causæ. l. aut facta. §. causa. & §. perso-
1 na. & ibi per Doct. ff. de pœ. †& de qualitate personæ patet, quia ex personis hominum dicta pensamus. l. 1. C. si quis imperato. maledi. & l. famosi. §. i. ff. ad legem iuliam maiesta. & l. fi. ff. de act. & obli. & l. si quis aliquid. §. authores. ibi, pro qualitate dignitatis. ff. de pœ. ideo si probata fuerint aliqua verba contra principem tempore seditionis furore durante, veluti quod se alteri regi. s. Angliæ vel Aragon. redderent, si vellet rex noster eos subsidijs opprimere, vel contra consules & cōsiliarios ciuitatum, dicendo quod eos occidere oportebat, & puteum corporibus eorum repleri totum, vt aliqui Agen. dicebant non veniunt in consideratione, quia lubricum linguę ad pœnam facile non trahendū. d. l. j. & d. l. famosi. §. 1. & olim Præpositi laborum corrigebant eos qui male loquebantur de principe, vt no. gl. super rubr. C. de prępo. labo. lib. 12. tamen si nobiles Burgenses & alii diuites hęc dicerent contra principem, magis essent puniendi quam ciues plebei & pauperes, vt voluit Mar. lauden. in d. tracta. de cri. læsæ maie. §. 36. allega. Bal. in l. 1. C. de conducto. & procura. lib. 11. tamē genus istud maledicendi sub crimine lęsæ maiesta. non compræhenditur, vt d. l. iuris. & tenet. D. Steph. bnynardus. d. l. quisquis. in 1. not.
2 ver. secundo dictum notabile. †De secundo, scilicet de qualitate causę, patet per tex. in l. mulier. ff. rerum amota. & d. l. 2. ff. vi bo. rap. tex. in l. Pomponius. in 2. ff. de neg. gest. & Oldr. in terminis in consi. 315. in fi. versi. ex pręmissis itaque apparet, & hoc probatur Numeri. 20. c. in prin. quod cum populus aqua indigeret, conuenerunt aduersus Moysen & Aaron, & in versi. in seditione dixerunt. Quare nos fecistis ascendere de Egypto, & eduxistis in locum istum pessimum, qui seri non potest, nec gignit, nec vineas nec malogranata, insuper & aquam nō habet, & tūc Moyses, & Aaron orauerūt pro populo, & exaudiuit dominus clamorem populi. vel secundum Bal. quando est inimicitia priuata non præsumitur talia fieri contra principem vel rempublicam, sed solummodo vt priuatus a priuato se defendat. rex. est celebris in. l. si quis ingenuam. §. in ciuib. ff. de cap. licet ipse idem Bal. teneat contrarium post Innocen.
3 in c. 1. de offi. deleg sed Bar. †tenet primum, quod priuata inimicitia excusat a pœna rebellionis, in l. hostes. de cap. cuius sēntia videtur humanior, secundum Marti. Lau. in trac. de crimi. læsæ maiest. §. 21. & hoc fere natura inductum est. Quia, vt ait Aristo. congregat separatissimos communis timor, vnde secundum Bal. in d. consi. 130. hæc consue. inoleuit, vt de pace iur. fi. §. conuenticulas. cū ibi no. quia si quis vult diuidere aliquam cognationem, debet ei resisti saltem consulendo. l. possessionem. C. communia vtriusque iud. Nam qua mente aliquid fiat, animaduerti conuenit. alle. tex. in l. ex charitate amicitia. ff. ad exhiben. quam non inueni ibi, quia amicus amico vult bona. l. offi. C. de neg. gest. & d. l. 3. §. cum igitur, de vi & vi arm. & Hester. v. vbi Aman reuersus ad domum, conuocauit ad se amicos, ex eo quod Mardocheus sedens ei non assurgit. & etiam habetur Lucæ. 15. vbi dominus qui ouem perdiderat & inueniens conuocauit amicos & vicinos. & 2. Machabe. 7. c. vbi Iudas Machabeus & qui cum illo erant conuocauerūt cognatos & amicos. &c. & idem tenet Car. Alexan. in d. §. conuenticulas. colum. 2. ver. vnde si aliquis &c. de pace iuramen. firman. & per prædicta, & alia per ipsum Bald. adducta in dicto consi. 130. decidit †quod stante cōstitutione & decreto domini, disponente quod nullus audeat vel pręsumat palam vel secrete, directe vel indirecte vel aliquo quæsito colore contra
4 here & fabricare, nec modo aliquo celebrare adinuicem aliquam ligam, vnionem, confederationem, sectam vel conuenticulam, nec vllam conuersationem, vel conspirationem sub pœna ęris, & personæ eiusdem domini arbitrio imponenda &c. quod si aliqui, ne eorum amici de stirpe domus diuidantur inter se ad instantiam quorundam, accesserint ad quendā locum vbi plurimos conuocauerint & congregauerint, qui inter eos hæc verba habuerunt & protulerunt. Amici vos cognoscitis & nos cognoscimus instigationes & astutias illorū de Gambarinis qui volunt vos diuidere, & quia virtus vnita fortior est ipsa dispersa, rogamus vos vt eis non credatis, nec aliqualiter adhærere velitis. Quinimmo vestro solito more in defensionibus, & offensionibus, vbi offendere uos velint, esse debeatis in idem, alias in finalem consumptionem faciliter incurrere poteritis &c. quod non debeant puniri, sed eorum pœna est ipsi principi reseruata, qui pro motus animi sui sit declaraturus, cui nihil potest aliud quam persuaderi, quod imponat pœnam pro motu & pietate animi iuxta modicitatē non enormem.

SVMMARIVM.

1 *Populus quando licite possit se congregare sine superioris, aut suorum iudicum auctoritate.*
2 *Monachi an possint licite iurare se defensuros aduersus quemlibet monasterii bona diripientem.*
3 *Congregationes laicorum an sint licitæ.*
4 *Congregatio licita censetur cuius finis licitus reperitur.*
5 *Guelphis sua permittuntur statuta & Gibellinis sua.*
6 *Seditiosi non dicuntur qui regimen tyrannicum perturbare nituntur.*
7 *Tyrannus in populo sibi subiecto seditiosus est, & ideo expellendus.*

1 QVinto iuxta præmissa† præmitto, an populo licitū sit se congregare sine superioris aut suorū iudicum auctoritate? & videtur quod nō, vt probat. 1. Macha. 14. ante fi. ibi. ne liceat vlli ex populo & ex sacerdotib. irritū facere aliquid horum, & ꝙ dicere his quę a deo dicuntur, aut cōuocare conuētū in ragione sine ipso, & vestiri purpura. sic & etiam Psal. 15. non congregabo conuenticulam eorum. & in aucten. de mand. prin. §. deinde conueniens. & §. deinde competens, coll. 3. in l. denunciamus. C. de his qui ad eccle. confug. & tenet Abb. post Host. in d. c. fi. de testi. cogen. & Doct. per illum tex. in l. conuenticulam. C. de episco. & cler. & in d. §. couenticulas. & Car. Alexand. in ca. illud, col. 5. di. 23. & ita habetur ī stilo, & libro consue. & ibi, per Auferi. in ti. quorū cognitio pertinet ad regem, & tenet Io. Faber in l. addictos. C. de epi. audi. & in. l. 1. de offic. mili. iudi. & Inno. in cap. significasti, & ibi per Doct. insuper Fel. de offi. de legat. & bo. tex. in auct. vt neque miles neque fędera. colla. 8. & in c. 1. & 3. 23. q. 3. In cōtrarium, quod possit se congregare, voluit gl. in d. § conuēticulas. vbi dicit, ꝙ de consue. ciuitates, faciunt iuratas cōfœderationes maxime in Italia, & ī ciuitatibus expressis in pace constantiæ, & præcipue si fiat super licito tangente communitatem, vt puta, vt clerici non permittant

episcopo

Digitized by Google

epiſcopo res eccleſiæ alienare, vt tenent Archi. Pet. de Anch. & Phili. Franc. in d. ca. conſtitutionem. de verb. ſig. lib. 6. in illa
2 quæſt. an † monachi qui videntes ſuum monaſterium in temporalibus labi. ex dilapidatione abbatis, iurauerunt in ſimul ſe iuuare & defendere pro poſſe, tam contra abbatem, quam contra quamcunque aliam perſonam monaſterium deſtruẽtem, dicantur coniuratores a iure reprobati, ubi concludũt, quod ſi ex cauſa de præſenti & communi contra prælatum & ſuperiorem, & quia iam dilapidabat & male tractabat perſonas & bona monaſterij, quod poſſit fieri prædicta conuentio, ſed ſi contra ſuperiorem nihil apparet de præſenti iniuſtũ vel præſumptum, quod tunc non licet ſubdito coniurare vel cõſpirare contra prelatum. per. d. ca. conſtitutionem, quia iſtę conuentiones alliciunt ſubditos ad peccandum & ad iurgia, quæ licet per ſe non ſint mala, tamen quia malum ex eis ſeq poteſt reprobantur a iure, vt no. in c. Et ſi Chriſtus. de iureiurando. & tenet Luc. de penna in l. magiſtros. colunr. vl. de profeſ. & med. li. 10. & Io. Fab. C. de monopo. & Andr. de Iſern. & Card. Alex. in d. §. conuenticulas. & Docto. in l. per iniquum, C. de iur. om. iud. & Bar. in l. fi. ff. de colle. illic. & Hoſt. in ſum. de iureiuran. §. ſed an ſit licitum. & Bald. in d. conſil. 130. † &
3 ideo iſtæ fraternitates quæ fiunt per laicos, ſiue mares, ſiue mulieres ad bonum, ſunt licitę, de quo per Archid. in cap. ſi deſpicit. diſt. 41. & Fel. poſt Abb. ſicu. in c. accedentes. colum. 1. & 2. de præſcrip. vbi Fel. ponit ſigna cognoſcendi collegia, licita, tamen requiritur quod iſtæ conuenticulæ mercatorũ ſint auctoritate ſuperioris approbatę vel confirmatæ, vt no. Bart. in l. fi. de colleg. illic. & in l. 1. §. 1 ſub prætextu. de extraor. crimi. vbi etiam dicit, quod ſuperior poteſt mandare collegijs, vt portent ſibi ſtatuta collegiorum ſuorum. de quo plene per Card. Alexan. in d. §. conuenticulas. col. 2. vbi ponit regulam, quod omnia collegia, cõgregationes & ſodalitates ſunt pro-
4 hibitę. l. j. in princip. ff. de colleg. illicit. † vnde ſecundum eum per finem, licitum licita cognoſcitur congregatio, & econtra per finem illicitum, quod ſit illicita. l. ſi a reo. §. fina. ff. de fideiuſſ. & per Ang. in conſ. 376. col. 1. & Lud. de Ro. in conſil. 37. & huiuſmodi confratriæ ſolent de ſtilo Franciæ per ipſum principem approbari. & ita tenet Bonif. de Vitalinis, in trac. maleſi. titu. de colle. illic. vel ſecundum Bart. in trac. de Guelphis & Gibelli. in 3. q. princ. quando congregationes tendunt principaliter ad bonum publicum, vt ciuitas recte & quiete gubernetur, licet tamen nõ poſſint aduerſarijs reſiſtere niſi ſub vno partialitatis nomine, vt Guelphorum vel gibellinorum, aut communitatis, tunc licitum eſt communi ſe cõgregare. Et ideo dicit Bal. in l. 2. §. deinde cum eſſet. ff. de ori. iuris. quod plebei poſſunt ſibi facere legem de per ſe. Et magna
5 tes dę per ſe. † & ſic ſecundum eum Guelphi poſſunt habere ſua ſtatuta, & Gibellini ſua, & idem dicit Bal. in conſi. 160. in prin. vol. 1. & dixi in trac. de cuſto. clauium porta. fo. 8. colu. 2. Sed quando vna pars non ſolũ vult reſiſtere, ſed vult ponere in adminiſtratione, & regimine alios regẽtes, iſtud eſt ſimpliciter illicitum, vt d. l. 1. de ſedi. & ibi no. per gl. de eo qui volebat deponere poteſtatem, vt dicam. j. in ſolu. q. princ. niſi ſecũdum Bart. tales regentes quos volunt deponere, eſſent tyranni, tunc duobus concurrentibus licitum & permiſſum eſt deponere. Primo ſi habendo recurſum ad ſuperiorẽ non poſſit tyrannides deponi ſine magna difficultate. Secũdò, quod ipſi hoc faciant propter vtilitatem publicam, vt ſtatus ciuitatis reſtauretur, ſecus ſi hoc facerent, vt alijs expulſis, nouam tyrannidem innouarent, vt ipſe hoc probat iuribus & dictis sãctorum Doct. vt ibi per eum, tamen iſtis duobus interuenientibus, ſi peruenerint ad actum, ita quod rumor vel tumultus irrepterat in ciuitate, non incidunt in L 1. C de ſedi. alleg. Beatum Tho. 2. 2. q. 42. art. 2. & idem Mart. de Laude in tracta. de princ. §. 111. & Ang. de clau. in ſua ſumma, in verbo, ſeditio. in vlti. q. & etiam diuus Anto. in d. ſua ſum. 2. parte. ti. 4. c. 8. §.
6 j. vbi volunt † quod cum regimẽ tyrannicum non ſit iuſtum, quia nõ ordinatur ad bonum commune, ſed ab bonum priuatum regentis vt dicitur. 3. Politi. Ideo perturbatio huiuſmodi regiminis non habet rationem ſeditionis, niſi forte quando ſic perturbatur inordinate tiranni regimen, quod multitudo ſubiecta maius detrimentum patitur perturbatione ſequenti quam tyranni regimine. Magis autem tirannus † ſedi-
7 tioſus in populo ſibi ſubdito ſeditiones & diſcordias nutrit, vt diutius dominari poſſit, & tenet Barto. in tractat. de tyran. & in l. decernimus, & ibi Moder. C. de ſacro. ſanct. eccleſi. & Marti. de Laude. in tracta. de confędera. pace & conuentiõ. princip. §. 14. Vnde Ioiada ſummus ſacerdos, qui cum multitudine armata abſtulit regnum Iuda. ab Athalia, quod ſibi iniuſte vſurpauerat, non fuit ſeditioſus, ſed virtuoſus. 4 Reg. 11. Similiter Aioth & Gedeon auferentes dominia ab oppreſſoribus ſuis. vt in lib. Iudicum habetur.

S V M M A R I V M.

1 *Oppugnans vel prodens propriam ciuitatem vel alium principem ab Imperatore inferiorem, an incidat in crimen læſæ maieſtatis.*
2 *Monetam & imaginem Cæſaris falſificans crimen læſæ maieſtatis incurrit.*
3 *Forenſis licet conſpirationem a populo factam ſciuerit, non tamen punitur & Clericus an poſſit committere crimen maieſt. læſæ.*
4 *Marchio Ferrarienſis iura de crimine læſæ maieſtatis loquentia contra ſuos ſubditos exercet.*
5 *Ciuitas Florentiæ ex priuilegio ſibi indulto regalia habet.*
6 *Crimen læſæ maieſtatis etiam aduerſus dominum ciuitatis committi poteſt.*
7 *Crimen læſæ maieſtatis incurrunt qui cardinales, clericos, vel religioſos inſultant.*
8 *Ciuitates quæ ius fiſci habere dicantur.*
9 *Crimen læſæ maieſt. committere dicuntur, qui in principem, vel eos qui ad latus eius ſunt, moliuntur.*
10 *Conatus in quibus puniatur criminibus.*
11 *Maieſtas duplex eſt, diuina ſcilicet & humana, & poſtrema hæc triplex reperitur.*
12 *Filii non puniantur ob crimen læſæ maieſta. a parentibus commiſſum.*
13 *Oppugnans ciuitatem imperatori ſubiectam & obedientem in perduellionis crimen incidit. & Inimicos principis ſui in terram intrare permittens, læſæ maieſtatis crimen incurrit.*
14 *Clues mittentes literas rebellibus ciuitatis, aut aliquod ſignum dantes criminis læſæ maieſt. rei efficiuntur.*
15 *Nuntium vel literas hoſtibus mittens, aut aliud ſignum faciens quo poſſint ciuitatem & eius dominium occupare crimen incurrit maieſtatis læſæ, & Crimen læſæ maieſ. quis proprie dicatur committere. item Per duelles qui dicantur.*
16 *Crimen læſæ maieſt. non committitur vbi ſubtractio non fit a iuriſdictione principis.*
17 *Maieſtas papæ eſt maior imperiali maieſtate. & Rex francorum de iure ſuperiorem nõ recognoſcit. hinc eſt, quod Ciuitatem regi Francorum ſubditam oppugnans reus eſt maieſtatis læſæ.*
18 *Laicus iuramentum violando prophanans quod regi & domino ſuo iurat & peruerſe & doloſe regnum eius tractat, & in mortem ipſius inſidiatur, crimine maieſtatis læſæ irretitur.*
19 *Maieſtas dicitur maior ſtans, ſine maior poteſtas.*
20 *Crimen maieſt. læſæ an extinguatur morte.*
21 *Confiſcatio qualibet bonorum ad ipſum regem deuenire debet.*
22 *Rex Francorum ſolus in regno ſuo gratiam ſeu remiſſionem concedere poteſt.*
23 *Crimen læſæ maieſt. locum habet contra regem Francię, tamen filii eius, qui crimen commiſit non ſunt infames.*
24 *Princeps occupatori violẽto ciuitatis vel prouinciæ non poteſt ipſam cõcedere.*

1 PRęſuppono etiam ſexto, † an oppugnãs vel rebellans aut prodens propriam ciuitatem vel alium principem ab imperatore inferiorem recognoſcentem vel non recognoſcentem ſuperiorem incidat in crimen læſæ maieſta. ita quod habeat locum. l. quiſquis. C. ad l. iuliam maieſta. Vel dicatur ſeditionem committere, quæ nõ ſolum contra principem committitur. l. 1. C. de ſediti. ſcilicet etiam contra ciuitates, caſtra, & alia oppida ac loca, vt l. 2. in princ. de ſedi. dum dicit, in nonnullis locis aut ciuitatibus &c. & l. denuntiamus. ibi, collecta multitudine in qualibet parte ciuitatis vel vici cuiuslibet loci &c. C. de his qui ad ec. confu. & l. 1. ibi, locave occupantur. & l. 3. ff. ad legem iuliam maieſt. & circa hanc. q. gl. & Doct. ſunt varij. Nam glo. in l. fallaciter, §. fin. in verbo, prodita. quam ibi ſequitur Bal. C. de abol. tenet quod committit crimen lęſæ maieſta. & Bal. ibi not. illũ text. in verſi. oppugnata. ad duo. Primo, contra venientes cum vexillis eleuatis hoſtiliter contra ciuitatem. Secundo, contra ꝓditores populi, qui incidunt in crimen læſæ maie. & idem te-
2 nent Bal. in l. ſi quis nummos, C. de falſa monet. † qui dicit, ꝙ qui falſificat monetam & imaginem Cæſaris in derogationẽ ſuæ maieſtatis cõmittit crimen læſę maieſta. & idem dicit in ciuitate iſta, loquẽdo de ciuitate Peruſij, ſi qs ſubditus ciuſdẽ ciuitatis falſaret monetam ipſius. alleg. Pau. de Leaza. in clemen. paſtoralis, de re iud. bene dicit Bal. vbi vult prodere populum, incidit in crimen læſæ maieſtatis. quod dicit eſſe verũ in ſubdito, ſecus in non ſubdito, per tex. ibi, quia nõ committit crimen lęſę maieſta. gl. in d. cle. paſtoralis, in verbo, innuit. quam ibi ſequuntur Doct. idem tenet Egid. Bellamera in cõſil. 15. in 2. q. & Steph. Buinar. in d. l. quiſquis. in 1. no. verſic. 6. addendo prędictis. & Io. Fab. in l. meminiſſe. C. ad leg. iul. maieſt. & Bal. in l. 2. ad fi. C. de vind. manu. Et ideo dicit Angel. in
3 l. frater. ff. de parric. in fin. † quod forenſis qui non eſt de populo, & ſic ius populi non debet tueri, licet ſciat conſpirationẽ, tamen non debet puniri ex hoc quod non reuelauit. & ſingulariter Old. in conſi. 43. colum. 2. verſi. circa. vj. & Marti. lauden. in trac. de crimi. læſæ maieſta. §. 22. & ſic videtur quod clericus non dicitur committere crimen læſæ maieſt. nec habeat locum

Digitized by Google

locum in eo.l.quiſquis.ad legem iuliam maieſt. vt voluit An dr.Barba.in conſi.21.volum.3.de quo per Bart.Soci.in conſil. 12.in 3.& 4.q.volum.1.Abb.ſic.in c.at ſi clerici.in princ. in fi. de iudi.& tex.in c.ſi quis laicus.22.qō.v.de quo dicam. j.circa fi.q.prin.& ſingulariter Hiero.de tortis in ſuo eleganti conſi. in Florentinos, qui archiepiſcopum Piſarum ſuſpenderunt, edito, quod reperitur inter conſilia do.Ant.de But.vltimum. & per Bald.in conſil.24.volumi.4.incip.quidam plebanus,& Steph.Buinar.in d.l.quiſquis.in 1.no.ver.5. declaratur. & hāc Bal.opi.ſequitur Cœpola in conſi.17.colum.3. verſic.cum er go caſus noſter.dicens in 4.colum.verſic.præterea licet &c.q in Italia eſt talis conſuetudo inter principes etiam recogno-
4 ſcentes ſuperiorem eccleſiam Romanam† vt eſt marchio Fer rarien.qui publicat bona & exercet iura loquentia de crimi. læſæ maieſta.contra ſubditos ſuos ſibi rebelles & proditores. & idem And.Barb.conſuluit pro prædicto marchione Ferra rien.in conſi.50.incip.vbi Chriſtus.colum.12.cum ſeq.verſic. capio primum.volum.4.vbi hanc tenet multum ſingulariter & pro ipſa adduxit tex.in d.c.ſi quis laicus.22.qō.v. per quem tex.probat quod crimen læſæ maieſtat.cōmittit, qui offendit regem aut dominum terræ.& idem tenet Ang. in conſi.357. incip.Dominus Greg.pagnocij &c.qui Gregorius fuit ob cau ſam turbationis ſtatus condemnatus ad mortem, & omnia eius bona confiſcata communitati Florentię,& talis ſenten-
5 tia tenuit de iure,ſecundū eum,† eo quod ciuitas Florētiæ ha bet regalia ex priuilegio ſibi indulto per Cęſarem, quæ ſint regalia,c.j.alias eſſet nulla publicatio,tanquam facta a iudi dice iuriſdictione carente.l.j.C.de bo.vacā.libr.10.& pariter Odofr.in d.l.2.C.de ſedi.per tex.in d.l.1.ad l.iul.maieſt. & etiā Ang.in tract.malefi.in gl.che hai tradito la patria tua.in 1.q. in ciuitatibus ſuperiorem non recognoſcentibus, quia tales ciuitates æquiparantur ciuitati Romanę,vel principi, vt not. Bar.in l.hoſtes.circa.fi.ff.de capt.Et habebit locum hoc crimē quocunque modo aliquid contra ius fiat,ſicut ſi fieret con tra ciuitatem Romanam d.l.1.2.3.& 4.& idem tenet ipſe An ge.Are.in §.per cōtrarium, quem legit cum.§.interdum.inſt. de hære.quæ ab inteſt.deferuntur.& idem Pau. de Caſt.in l.3. per illum tex.C.de epi.aud.& hoc quādo per ſeipſas ſe regūt, vt Peruſia & Bononia, etiam ſi ſint alicui ſubditę. & ita dicit ſeruari de facto,quicquid ſit de iure, dicens quod in hac qō. Bal.& Ang.fratres,fuerunt in conſulendo contrarij. & idem
6 tenet Barth.Brixien.in reper.in verbo.maieſtas.† dicens,quod nedum aduerſus reges,ſed etiam aduerſus dominum ciuita tis committitur crimen læſæ maieſt.alleg.d.l.3.& in hanc par tem videtur inclinare Fely.in c.cum non liceat.colum.6. de p ſcri.& Archi.in c.fœlicis.& ibi Pe.de Anch.in 4.no.de pœnis. lib.6.& Zaba.in d.cle.paſtoralis.in 5.quæſtio.& ibi Ioan. An. & de Imol.& Ioan.Fab.in proœmio.inſti.per tex.in l. non du bito.ff.de cap.& idem tenuit Odof.in l.fi. in 4.nota. C.de iu re reipu.li.10.vbi dicit,quod reſpu. Romanorum & aliarum ciuitatum in hoc parificantur,quia pariter puniūtur ſeditioſi ſi contra Roma.vel aliam ciuitatē.d.l.j.ad l.iul.ma.& d.l.falla citer.& iſtā partē tenet Mart.Lau.in tract.de cri.læ.ma.ī prin. ſi non recognoſcat ſuperiorē,ſed ſi nō recognoſcat,cōmittit crimen læſæ maieſt. l.1. ad l.iul. maieſt.non tamen pœna ex tenditur ad liberos,ſecundum.d.l.quiſquis.& idem tenet Lu-
7 douic.Bolog.in conſi.75.volens † quod etiam habeat locum contra inſultantes vel delinquentes aduerſus epiſcopos,cardi nales & clericos vel religioſos familiares Papæ & Cardina lium.de quo per Io.de Ana.in conſi.76.& prædictam ſenten tiam tenuit Egid.Bellam.in d.conſi.15.in 1.q.ſi ex priuilegio vel permiſſu Imperatoris aut de conſuetudine tanti tempo ris,de cuius initio non extet memoria, vnus rex haberet ſu premum dominium,& ſic ab eo appellari non poſſit, tunc contra talem principem crimen lęſę maieſt.committitur, & ibi ita conſuluit pro Ludo.rege Hieruſalem & Siciliæ comi te Prouinciæ,a quo non appellatur,& eſt ſupremus, licet re cognoſcat imperatorem ſecundum eum, & ego vidi in Ar chiuis ciuitatis Aquenſis comitatus Prouinciæ iuramentum fidelitatis ſub ſigillo aureo, & in comitatibus Prouincię & Folcalcherij habet comes iura imperialia ex priuilegio,vt di cit Albe.de Roſa.in prima parte ſtatu.q.165.& iſtam partem
8 tenet ipſe in 3.parte ſtat.q.19.† vbi dicit, quod licet de ſtricto iure ciuitates & regna ius fiſci non habeant,fallit in ciuitati bus Lombardiæ,quibus propter pacem Conſtantię conceſ ſum fuit merum & mixtum imperium & regalia, & idem credit in alijs dominis & ciuitatibus habentibus merum im perium ab imperatore.& idem in regno Franciæ, & alijs re gnis,tamen ſecundum Bar.in rubr.ff.de rerum diuiſio.ciuitas vel dominus non recognoſcens ſuperiorem habet de conſue tudine regalia,& iura fiſcalia,& etiam Mart.lauden. in tract. de prin.§.122.& 187.& idem tenet Guido papæ.in.q.344.vo lens,quod habeat locum in Delphino &duce Burgundiæ,& etiam Duce Sabaudiæ,licet recognoſcat in ſuperiorem impe ratorem,& ita dicit fuiſſe iudicatum,& in Delphino duce co mite conſanguineis regijs, & in paribus Francię reſpectu ad principem,& per quandam conſequentiam,& non reſpectu ad eos.tenet Steph.Buy.in d.l.quiſquis.in 3.no. ſed ℔ Aegi. in d.conſ.contra aliquem ducem,comitem,vel Baronem Re gni Franciæ,ſed ſolum contra ipſum regē, qui ſupremus eſt dominus in regno,crimen lęſę maieſt.infra regnum commit ti poteſt,quia nullus alius quam rex ſupremus dominus in re gno dici poteſt,ille enim a quo appellatur,ſupremus dici nō poteſt,vt etiam dixi in tract.de cuſto.clauium portarum, & hoc tenet Io.Barberij in viatorio iuris.tit.de crimine lęſæ ma ieſta.in 2.membro.Sed contrarium tenet gl.in d.l.1.ad l.iuliā.
9 maieſta.† quia illi dicuntur committere crimen lęſę maieſt. qui contra principem vel contra eos,qui iuxta latus ſuū ſunt aut contra rempublicam Romanorum moliuntur vt ibi, d.l.quiſquis.Non autem illi qui contra alias ciuitates moliun tur,vt probatur in d.l.fallaciter.in fi.vbi crimen lęſę maieſta. & crimen patrię oppugnatę ponuntur vt ſpecies differentes, ciuitates enim alię ab vrbe Roma fungūtur iure priuatorū.l. eum qui vectigal.ff.de verbo.ſigni.& Bal.in conſi.49.in prin. volum.2.& ſecundum hanc opi.conſuluit Bal.prout refert & ſequitur Nellus de ſancto Geminia.in tracta.bannitorum. in 1.parte,vbi dicit ita vidiſſe per viros magnæ auctoritatis con ſultum,quod pluries in ciuitate Floren. obſeruatum fuit. Et hanc ſimiliter tenent Aug. Ariminen. & Bernardus Landr. in addi.Ang.Are.tra.de malefi.in gl.che hai tradito. Nam ſe cundum ipſos titulus talis criminis eſt ſeditionis,non perduel lionis vel maieſta.alleg.tex.in d.l.1.de ſedi.& ideo Aug.Arim. dicit gl.in d.l.fallaciter.eſſe falſam.per tex.ibi,in quo ponun tur caſus ſeparati,ſcilicet demolitio contra patriam,& crimē lęſę maieſta.dictum eſt.l.allega.Bald.in d.conſil.incip. Quam quam allegata ſint multa & plura &c.quod potui inuenire. & Ange.Pau.de Caſt.Alex.& Iaſ.in l.j.§.fin. ff.quod quiſque
10 iur.dum volunt,† quod conatus nō puniatur, niſi in crimine lęſę maie.& in crimine patrię expugnatę,vel turbationis ſta tus,& Ange.in l.6.ad legem iuliam maieſt.vbi dicit quod eſt ſolum pœna capitalis,per text.in d.l.1.de ſedi.vbi idem tenet per tex.in aucten.de mand.princip.§.fi.& in l.capitalium.§.ſo lent quidem.ff.de pœn.vbi gl.ponit exemplum in Ioſeph de curione Bononienſi,& Bergollo Piſano, qui aduerſus quietē ciuitatum ſuarum ſępe conuenerunt,& populum concitaue runt,& facit ſecundum eum.Ecc.26.c.circa princ.dum dicit, deleturam ciuitatis & collectionē populi &c.& idē vult Bal. in d.l.j.de ſeditio.dum dicit,quod tenens caſtrum rebellatum contra principem debet mori,& Ang.in l.lex.12.tab.in fin.ff. ad legem iuliam.& Ang in additio.ad Bart.in d.l.j. ad legem
11 iuliam maieſta.& dixi in q.de cuſt.claui.† Nam certum eſt, q duplex eſt maieſtas, diui. & humana.auc.gazaros.C.de hęre. & dicam.j.circa fi.q.prin. Et eſt humana triplex.ſ.imperato-ris,vt in prohe.inſt.ibi,imperatoriam maieſtatem, & etiā re gia.l.1.C.vt nemo pri.ibi,regię maieſtatis &c.Item populi Ro mani.d.l.1.ad legem iuliam maieſtat. dicitur enim maieſtas, cum loco priuatorum habeātur, vt dictum eſt,ita tenuit Cy. in d.l.quiſquis.quem ibi ſequuntur Ang.& Saly.in j.oppo.vbi dicit Ang.quod hodie de conſuetudine in filiorum & filia rum perſonis non habet locum,idem dicit in d.l.fallaciter.& in l.vna.colum.2.C.ne ex delic. defunc. & tuba veritatis Bar. in d.l.1.in fi.ad legem iuliam maieſ.vbi dicitquod tenetur ſo lum lege iulia de vi pūblic.& latius in extrauagan. qui ſint rebelles.in verbo,rebellando.poſt prin. ver. Sed an hoc cōſti tutio habeat locum &c.& hoc per tex.in d.l.ſi quis ingenuā. §.in ciuilibus.ff.de capt.& Ang.in d.l.frater,de parric.& Hip po.de Marſi.in ſuo ſin.164.ante fi.& Io.de pla.in d.§.j.inſti.de pup.iud.& Petr.de Anch.in d.cle.paſtoralis. verſicul. octauo no.& Cald.in conſi.vlti.de accu.& ſingulariter Ang.in con ſil.223.inc.caſus talis eſt,forti guerra.&c.maxime vt filij non puniantur,ſecundum d.l.quiſquis.& idem Io.Fab.in §. publi-
12 ca.de iud.† vbi dicit quod filij tantum puniuntur in terminis d.l.quisqs.licet alias poſſet dici crimen lęſæ maie. tamen filij non puniuntur.& pulchre & ampliſſime tenet hanc partem illuſtris Doc.Barth.ſoci.in conſi.275.inc.in cauſa fratris And. volum.2.qui dicit hanc eſſe communem,& reſpondet ſingu lariter ad iura in j.parte adducta,volens illud habere locum, etiam ſi tales principes non recognoſcant ſuperiorem ex pri uilegio vel ex conſue.præſcripta,aut ex conceſſione ſuperio-ris, quæ ſingula membra ſeparatim examinat. Idem tenuit Anto.de Bu.in conſi.61.in princip.Quid dicendum,Saly.in d. l.fallaciter. concordat iſtas opinio. videlicet aut patria prodi-tur vel oppugnatur,vt principi vel populo Romano auferatur,& tunc procedit opi.glo.in d.l.fallaciter. ſupra primo lo-co relata,quod tunc crimen læſæ maieſtatis committatur,q a maieſtas cui debent obedire offenditur,vt d.l.& l.penult.ad l. iuliam maieſta.Aut oppugnatur vel proditur patria aut ciui-tas,ſed non ad finem vt principi auferatur, tunc non com

mit-

Digitized by Google

mittitur crimen læſæ maieſtatis, & ita loquitur gloſſ. in d.l.1. ff.ad le.iuli. maie.ſ.ſecundo loco adducta, & ſic Saly.tenet q̃ in dubio vel indiſtincte non eſt crimen læſę maieſt. quod cõmittitur contra inferiorem a principe. Et iſta diſtinctio eſt valde ſingularis,quam ſequitur Ioan.de pla.in d.§.1. in vlt.q. inſt.de pub.iud.& illuſtris Doc.Bar.ſoci.in conſi.122.colum.2. ver.ſed hic aduertendum.cum ſeq.vol.j.quia ſecundum eum aut loquimur de his qui oppugnãt per partialitatem,expellẽdo vnam partem aut factionem, eo quod ſunt de alia parte ſeu factione,& introducendo partem ſuam,non tamen occupando dominium ipſius ciuitatis,& tunc non dicitur crimen læſæ maie.committi.& ita loquuntur iura ſecundo loco allegata,quia ſecundum eum Gibellinæ, & Guelphę partes ſunt duę ſectæ ſolum approbatæ pro locis in quibus ſunt. alleg.Bar.in l. ſi quis a filio.§.ſi princip.ſed non vbique,& Io. And.in capit. ſtatutum. §.cum vero,in verbo,non audens.de reſcrip.lib.6.& idem Cardi.Alexan.in d.§.cõuenticulas.col.3. ver.quæro quid in parte Gibellina,& Guelpha,& dixi ſupra, in proxi.præſuppoſitione.

13 Aut oppugnat ciuitatem Imperio ſubiectam & Imperatori obedientem,illius dominium & iuriſdictionem mixtum & merum Imperium occupando,& talis indubitanter dicitur crimen læſæ maieſt.incurrere,quia qui contra principem arma ſumunt, eum tangere totum videntur.l.vulgaris. in princip.ff.de fur.& ita loquuntur iura ſuperius in prima parte adducta,quia ille dicitur facere p̃ ſtatum principis,qui vult dirigere ſtatum ad aliud regimen,puta regem,vt voluit Bal. in l.j.§.huius ſtudij.colum.2.in fin.verſicu. & dicitur ſtatus a ſto ſtas.ff.de iuſti.& iure.& Martinus lauden.in d.tract. de crimi. læſæ maieſt §.12.vel etiam ſi inimicos principis permitteret intrare in territorio vel regno principis.tex. celebris in l.ſi qs barbaris ſcelerata factione.C.de re mili.li.12.vbi gl. ponit exẽplum de poteſtate caſtri Franci qui permiſit venire Mutinenſes corruptus ab eis.tenet Bal.in l.1.q.42. ff. de rerum diuiſio. & Mart.lauden.vbi ſ̃.§.38. quia qui non tenetur ponere fortilicium in manibus inimicorum,tenetur curare,ne per inimicos occupetur,quantum poteſt,vt eleganter dicit Angel.in l. non eſt impoſſibile.in fi.ff.de pac.& Mart.de Laud.in tract.de caſtel.& caſtris.§.31.& 33.p quo adduco bo.tex.in l. dolo. in princip.ff.ſi ven.nom.in poſ.& ibi gl.ſingula.& dixi in trac.de cuſto.clau.in 3.præſuppoſitione,& pro hac parte facit q̃ dicit Ang.in d.l.j.ad.l.iul.maieſt.

14 Nota vt curent & aduertant ciues,vt rebellib. ciuitatis nõ mittant literas,neque aliquod ſignum prębeant eis,per quod ipſi poſſint ſe iuuare contra ciuitatem.Nam contrarium facientes incidunt in maieſtatem,per illum tex.accipiendo,maieſtatem large, vt ipſe dicit, quod dictum adducit Barba. in dicto conſil.70.contra Salycet.& ego pro Saly.quia Ange. ibi in princip. ſequitur gloſſ. quod non habeat locum in alijs ciuitatibus,& dominis inferioribus a principe, & ſic non eſt veriſimile quod in fin. per dictum ſupra allegat. voluerit contrarium, quia dictum Doctor. debet intelligi ſecundum legem quam allegat. vt dicit Bartolus in l. non ſolum. §. ſi liberationis.ff.de libe.lega.& dixi in addit. ad Mandago.de ele. in 1.addi.ſed dictum Ange.in d.l.1.ad legem iuliam maieſtat. & etiam opi.Saly.probatur per tex.ibi,qui ve hoſtibus populi Romani nuntium,literasve miſerit, ſignumve dederit, feceritve dolo malo quo hoſtes populi Romani conſilio adiu
15 uentur aduerſus rempu.qui tex. clare vult,†quod mittens nũtium vel literas,aut ſignum faciẽs hoſtibus,quo poſſint occupare ciuitatem,& dominium illius vſurpare, cõmittit crimẽ læſæ maieſt.ita tenet Mar.de Laud.in d.tract.de cri. læſæ ma. ergo ſequit̃, ſi ad hunc finẽ non fecerit, non incidit in crimẽ lęſę ma.§.2.vbi dicit quod doloſe mittat.& Ludo. de Ro.in d. conſil.365.in fi.& Cœpo.in d.conſi.17.colum.6.in princip. & Oldra.in d.conſi.43.in 6.q.vbi dicit,quod ille proprie dicitur crimen lęſæ maieſtatis committere,qui iuriſdictioni & poteſtati Imperij ſuppoſitus,ab obedientia ſe realiter ſubtrahens, hoſtis animum aſſumit, & ſe domino ſuo aduerſarium parat.& ideo tales perduelles vocantur, ideſt perfecte ad duellũ ſiue bellum clãdeſtinum vel publicum parati,& accincti.vnde & tale crimen vocatum eſt crimen perduellionis. l. donationes.§.fi.ff.de dona.& §.per contrarium.inſt.de hæredi.quæ abinteſta.deſe.& l.cum filius.§.reis.ff.de le.2. idem tenuit Bal. in ti.qui ſint rebelles.in ver.tenore.& Mar.lau.vbi ſupra.§.26.
16 facit.l.amiſſione.§.qui deficiunt.ff.de capi.dimi.† vbi ergo nõ eſt ſubtractio a iuriſd.pote. princ. non eſt crimen lęſæ maieſtatis ſecundum eum.In hoc articulo, ego, ſaluo ſemper ſaniore iudicio,hanc vltimam partem tanquam in iure veriſſimam,in conſulendo & in iudicando firmiter tenendam cenſeo & ſequor,quod contra rebellem & proditorem Ducum, Marchionum,Comitum,& aliorum dominorum temporalium ac ciuitatum ſuperiorum recognoſcentium pœna l.qſ quis.ad legem iuliam maieſta. Non habeat locum, quo ad bona & perſonas liberorum, ſed ſolum pœna erit capitalis,per d.l.j.de ſeditio.niſi proditio fieret cum armis, tũc propter vim publicam bona veniunt publicanda,vt j̃. dicam in ſolutione.q.qua pœna puniantur ſeditioſi,iſto in caſu filij nõ erunt incapacas, nec ſecundum. d.l.quiſquis. quia indicens taliter bellum,non dicitur committere crimen læſæ maieſta. l.hoſtes.ff.de capt.vt voluit Oldra.in dicto conſ.43. in 6.quæſ. & iſtam partem tenet Alber.de Roſa.in d.l.quiſquis.Secus vero eſt quando fit rebellio contra propriam perſonam ipſius
17 Imperatoris.d.l.quiſquis.†Idem ſi conſpiretur contra Papam c.in primis.in fi.2.quæſt.j.Cuius maieſtas maior eſt Imperiali. c.ſolitæ.de maio.& obedien.aut rebellio fiat in perſonam ſupremi domini noſtri regis,qui de iure non recognoſcit ſuperiorem.cap.per venerabilem.§.inſuper, qui filij ſint legitimi, & ibi per Innoc.& Modernio.& dixi de auc.magni cõſilij, & parlamentorum regni.Aut etiam contra eos qui iuxta latus eorum ſunt, vel ſi oppugnatur. aliqua ciuitas eis ſubdita ad finem vt eis auferatur, & tunc habet locum pœna dictæ.l. quiſquis.vt tenet ibi Cy.& Stepha.Buynar.in tertio notabili, & idem dicit ſi contra Auguſtum committeretur, per illum tex.& ſemel vidi in magno conſilio, ſcilicet Anno quingenteſimooctauo ſupra mille proceſſum in crimine læſæ maieſt. per ſummum pontificem Iulium ſecundum,motum contra illos de Bẽtiuolis,ex eo quo præfati de Bentiuolis dominium ciuitatis Bononiæ ſibi occupabant,qui tandem fuit per cõſilium remiſſus perficiendus determinandus coram certis nõ ſuſpectis iudicibus per ipſum papam deputandis.& hanc concluſionem probo per tex.in d.c.ſi quis laicus.22.quæſtione. 5. de quo fecit feſtum Barb.in dicto conſilio 70.ſupra in prima
18 parte alleg.Nam tex.dicit.†Si quis laicus iuramentum violãdo prophanat,quod Regi & domino ſuo iurat, & poſtea perueꝛſe & doloſe eius Regnum tractauerit,& in mortem ipſius aliquo machinamento inſidiatur &c.& ſic copulatiue loquitur,non ſolum quando prodit Regnum,ſed & in morrem ipſius Regis inſidiatus eſt.Non enim videtur habere locum in alio domino terræ a principe inferiore, nec eſt ſub correctione mens illius literæ.& ita tenet Oldr.in dicto conſilio qua-
19 drageſimotertio.in 6.quæſtio.vbi vult†quod maieſtas dicitur maior ſtãs ſiue maior poteſtas,arguendo ab etymologia vocabuli.l.decernimus.C.de epiſcopis & clericis.& l. tugurii. ff. de verborum ſignificatio.l.prima.ff.de acquirenda poſſeſſio. l.finali.ff.ad munic.& omnes poſt Bart.in l.prima.ff.ſolut.matrimonio,ſed crimen læſæ maieſt.non committitur niſi cum læditur maior poteſtas, ſed in inferiore nulla eſt poteſtas in læſo reſpectu lædentis,loquendo de poteſtate, prout accipit lex,poteſtatis.ff.de verbo.ſig.

Poſito etiam quod talis rebellis teneat ab eodem inferiore domino feudum,quia ſecundum Oldra.illud non dat domino imperium in ſuum vaſallum. Eſt enim quidam contractus in quo quis alteri obligatur,vt de noua forma fideli. cũ alijs per eum allega.vbi conſuluit pro quodam rege qui auxilium præbuerat aliquibus contra imperatorem, concludendo quod ille Rex non commiſit crimen læſę maieſtat. vt ibi per eum.Et iſtud tenet Bal.in conſi.60.vol.2.inci. punctus ſeu
20 facti narratio &c.vbi vult†q̃ crimen læſæ maieſ̃ principẽ vel rempu.Ro.commiſſum,morte nõ extinguitur,ſed bene contra alios principes &ciuitates commiſſum per mortem extinguatur.alleg.l.fi.ff.ad legem iuliam maieſt.idem tenet gl.in d. l.meminiſſe.C.e.tit.Et iſta eſt vera & communis opi.& etiam in non recognoſcentibus ſuperiorem de facto, ex priuilegio vel conſuetudine præſcripta,vt patet per Sc ci. in d.conſ. 375. Quia in delictis mitior & benignior pœna eſt accipienda.l.interpretatione,ff.de pœn.Et in hoc regno Francię ita obſeruatur in iſtis dominis & principibus ab ipſo rege inferioribus,& ipſum recognoſcentibus,ſecundum Albe.de Roſa.in d.q.19. in fin.per Egi.de bellamera in d.conſi.15.& ita reperi in grã di conſuetudinario Franciæ nouiter in vulgari impreſſo.ti.de iuribus rega.colum.6. verſi. Item la ou vne ville ne obeiſt au Roy. &c. quia ad eũ ſolum ſpectat cognoſcere de crimine lęſę maieſtatis,prout in d.lib.conſue.eo.tit.fo. v.ver.Itẽ au Roy noſtro ſyre &c. quod de facto fuit iudicatum contra regem
21 Nauarrę.†Et ibi etiam dicitur quod omnis confiſcatio bonorum ſpectat ad ipſum regem,&non ad alium,etiam altum iuſtitiarium, de quo vltimo, an bona publicata ſpectent ad ipſum principem vel ad domi num immediatum, vide Egidium in dicto conſi.15.in 2.q.& Guidopapæ.in q. 341.et Aufrerium in q.capellę Toloſę.q.395.& plene per Bar.& omnes Moder.in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.ff.de damno infect. & Albe.de roſa. in 3.parte q.7.& Io.Fab.in auct.bona damnatorum.C.de bonis dam.& Spec.ti.de feu.verſ.40. & quid de bonis cler.vide quę dixi in §.10.de iuriſ.omnium iud.& Fel.in c. excommunicamus.in princ.de hære.& Stepha.buynar.in d.l. qſquis.in 4.not.ver.3.procedit.cum ver.ſequen.quia in hoc regno ſolum contra ipſum regem, & non contra alios princi-

pes

Digitized by Google

pes ſibi ſubditos,crimẽ leſę maie.committitur,vt ſupra dictũ eſt.Præterea habet ſolus cognitionem quo ad portionem armorum,ſi fiat publice cum multitudine gentium,vel in itinere publicis,quia ipſe ſolus prohibet vſum armorum,ideo ſolus offenditur,vt uidere licet in ſtilo parlamenti, in prima
22 parte.titu.de iurib.reg.& ibi per Aufrerium.†& pariter nullus princeps præter ipſum in regno poteſt gratiam & remiſſionẽ criminoſis facere,cum ſolum ad ſupremum dominum illud ſpectet.l. 3.C.de epiſ.audi.& l.fi.C.de ſenten.paſſis,& l.fi. C. de generali.abolit.& tenet Signo.de homodeis in conſil.clv.colũ. ſecunda.verſicu.præterea non eſt nouum quod princeps &c. & etiam reappellare deportatos ad ciuitatem l.relegati. in fi. ff.de pœ.niſi inferior ex cauſa faceret.l.is qui reus per gloſſ.& Bar.ff.de pub iud.& Ange.in l.ſi deceſſerit.ff.qui ſatisda.cogantur.& in l.1.§.non fuit.ff.de dolo.faciunt not.per Bald.in l.prima,C.de iure aureo. annulo. qui poſſit reſeruata principi. ſed hic nullo modo poſſunt etiam ex causa.& per Fely.in ſermone,hodie mecum eris &c.& iſtam partem tenuit domi. Gulliel.domini Accuſarij in quadam q.per eum diſputata incip. quidam Albertus armixij.&c.ſecundum Alberi.de Roſat.in dicta quęſtio.19.quę de iure communi,& etiam diuino pro-
23 cedit vt ibi.†Et licet in hoc regno habeat locum crimen læſæ maieſta.contra principem noſtrum ſupremum,vt dictum eſt. tamen pęna dictę.l.quiſquis.quo ad filios,incapacitatem ſeu inhabilitatem ipſorum,non habet locum quin poſſint ſuccedere,& capere eis relicta in teſtamento ſuorum parentum, aliorum,& etiam ab inteſtato,nec efficiuntur infames,ſed ad honores poſſunt promoueri,ſed habet locum quo ad pœnã corporalem & confiſcationem bonorum omnium,quia cõſuetudo eſt generalis in hoc ſecundum Ange.in d.l.quiſquis, vt ſ.dictum.Si alii domini & principes cõtrariam habeãt cõſuetudinem,ego me remitto conſuetudini,& conſcientiæ eorum & ſuorum conſiliariorum.& etiam de iure.d.l.quiſquis. loquitur in filijs in poteſtate conſtitutis,& non in emancipatis vt voluit Auguſt.Arimin.in additio.ad Angel.Aret.in tracta.male.in gl.che hai tradito.verſic.matrem.per gloſ.in cap. ſi quis.6.quæſtio.prima, quam non inueni.volens plus Aug. ibi quod pœna.d.l.quiſquis. nõ habeat locum ſi filii ſint clerici.per gl.in cap.ſatis peruerſum.1yj.diſtin. non priuantur beneficijs,& tenet Mart.de crimine læſæ maieſtatis.§.31.de quo plene dixi in addit.ad Dyn.in regu.non debet aliquis alterius
24 odio pręgrauari.de regu.iur.lib.6.†& no.quod violento occupatori ciuitatis vel prouinciæ,princeps non poteſt concedere ciuitatem vel prouinciam violenter occupatam. l. meminerint.C.vnde vi. & ibi Bart.niſi ex cauſa vera & iuſta princeps faceret conceſſionem,non obſtante dicta violentia. l.lucius, ff.de euictione.& tenet Martin.Lauden.in d.tractat. de princip.§12.

SVMMARIVM.

1 *Seditio eſt crimen graue & enorme.*
2 *Appellatio & ſi per iudicem,a quo non admittatur,tamen executio differri debet.*
3 *Iudex vniuersitatis non poteſt cognoſcere de ſeditione facta in alia,& Delictum vniuerſitatis niſi notorium & famoſum eſſe poteſt.*
4 *Delictum per.x.homines commiſſum poteſt dici notorium.*
5 *Conſultor non tenetur ſi per viam iuſtitiæ procedatur.*
6 *Vniuerſitas vel populus ſeditionem vel tumultum faciens qualiter puniri debeat.& Vniuerſitas delinquere poteſt in omittendo.*
7 *Vniuerſitas qualiter in committendo delinquere poſſit.*
8 *Sindicus vniuerſitatis quando legitime cenſeatur ordinatus.*
9 *Deliberatio conſilii non requiritur in delicto conſiſtente in ommittendo, & Ciuitas ſine deliberatione delictum continuatum committere poteſt.*
10 *Voluntas & intentio potius factis quam verbis demonſtratur.*
11 *Vniuerſitati quando poſſit præiudicare pars maior.*
12 *Vniuerſitas ex conſilii deliberatione delictum committens an cenſeatur delinquere.*
13 *Ciuitas an teneatur de delicto conſulum.*
14 *Vniuerſitas non dicitur delinquere in eo quod a quolibet priuato commiti poteſt.*
15 *Vniuerſitas quæ in faciendo deliquit an poſſit criminaliter puniri.*
16 *Pęna quæ infligi poſsit pro delicto vniuerſitatis.*
17 *Ciuitas priuatur primilegio epiſcopali ob delictum homicidii.*
18 *Inquiſitio facilius fit contra vniuerſitatem quam contra perſonas ſingulares.*
19 *Ciuitas tota ob hæreſis crimen poteſt comburi.*
20 *Punitio temporalis vni quandoque infligitur ob delictum alterius, ſcilicet non ſpiritualis ſeu æterna, & Ciues omnes puniuntur ob indicis delictum.*
21 *Vniuerſitas decapitari non poteſt.*
22 *Vniuerſitas nil aliud eſt ab hominibus ipſam repræſentantibus.*
23 *Vniuerſitas vere dicitur deliquiſſe in his qui reperiuntur conſenſiſſe delicto.*
24 *Multitudo delinquentium eſt cauſa rigoris iuris relaxandi.& papa non poteſt omnes clericos vel epiſcopos priuare.*
25 *Multitudini in ſeptem caſibus non parcitur.& Multitudini in delicto maximo non parcitur,nec etiam multitudini religioſorum.*
26 *Multitudini non parcitur in delicto committendo, licet bene in commiſſo.*
27 *Vniuerſitas illa puniri poteſt ob delictum in qua infantes,aut perſonæ ſimiles non reperiuntur.*
28 *Seditioſi qua ſint pœna afficiendi.*
29 *Seditioſi ædes alienas expilantes capite plectuntur.*
30 *Bona damnatorum hodie non ſunt publicanda, niſi in crimine læſæ maieſtatis, & Deportatio nil aliud eſt quam omnium bonorum publicatio.*
31 *Bona damnatorum non cenſentur confiſcata niſi hoc expreſſe in ſententia dicatur.*
32 *Seditioſi derobatores puniuntur per.l.ſi quando.C.vnde vi.*
33 *Seditioſi ex propoſito,dolo,& conſpiratione machinata mouentes, pro dignitatis qualitate ſunt puniendi.*
34 *Dictio ſtudioſe,in delictis malum animum ſignificat.*
35 *Seditioſi mori debent ſi ſeditio inualuit cruenta. & factio prærupta.*
36 *Offendere perſonam publicam grauius eſt quam priuatam.*
37 *Delictum coram iudice pro tribunali ſedente commiſſum,nullam probationem aliam exigit.*
38 *Authores ſeditionis ſunt capite puniendi.*
39 *Præparamenta ad aliquid faciendum ſufficere dicuntur vt ipſum factum cenſeatur.*
40 *Procedere in delicto quid ſit,& quid ipſum conſummare.*
41 *Tractatus ſolus etiam in atrociſsimis non eſt puniendus.*
42 *Conatus ſolus in quibus criminibus puniatur, nullo etiam effectu ſequuto.*
43 *Turba non punitur,ſed bene quod in turba perpetratur.*
44 *Seditio iuſtitiæ opponitur,& communi bono.*
45 *Seditio Chorequalis fuerit,& qualiter puerint qui in ſeditione fuerunt.*
46 *Plaga in Iſrael ceſſauit Moyſe & Aaron pro populo orantibus.*
47 *Seditioſis toto conatu reſiſtere licet etiam eos occidendo.*
48 *Conſulatum ſibi propter ſuam nobilitatem vſurpare volentes ſunt fuſtigandi,& poſtulatis priuandi.*
49 *Agenenſes ſeditioni de quibus arguantur.*
50 *Perſonæ honeſtæ non ſunt fuſtigandæ,ſed viles bene.*
51 *Lapidem iaciens ex laſciuia,ſi aliquem interfecerit,mitius puniri debet.*
52 *Tumultu per accidens incidente, pęna pecuniaria locum habet,& nõ corporalis.*
53 *Aurelianenſes clamantes aduerſus ſcholares, moriantur, vel occidantur, pecuniaria pœna multati ſunt.*
54 *Malitia creſcente,debet etiam pœna augeri.*
55 *Seditioſi vtcunque ſunt excuſandi,ſi magiſtratus aut conſulum auctoritate ſeditionem fecerint.*
56 *Clerici in epiſcopum proprium ſeditioſi, depoſiti traduntur curiæ ſeculari, & Extrahentes aliquem de eccleſia crimen læſæ maieſtatis incurrunt.*
57 *Maieſtatem cęleſtem offendentes grauius puniuntur quam qui temporalem.*
58 *Pœna extrahentium aliquem de eccleſia qualis ſit hodie de iure canonico.*
59 *Mulieres tempore guerræ poſſunt ciuitatem tueri, & defendere, vbi nota quod Carcaſſona ciuitas a Carcaſſa vetula dicta eſt,quod ſola eam ciuitem defenderit.*
60 *Mulieres poſſunt crimen læſæ maie. incurrere.*
61 *Milites ex propoſito & doloſe ſeditionem facientes in exercitu belli debẽt capite plecti.*
62 *Patrem velle filium mori non eſt veriſimile.*
63 *Miles qui per laſciuiam aliquibus rixantibus ſeditionem fecerit militiæ gradu priuari debet.*
64 *Pugilum fortitudo clamoribus incitatur,& ſermo imperatoris paratas ad prælium acies acutoſque mucrones accendit.*

Septimo & vltimo pręſuppono.

qualiter contra ſeditioſos & conſpiratores & ſimiles ſit procedendum, Et quomodo probetur rebellio & ſeditio? vide Ange.are.in d.tracta.malefi.in gloſſ.che hai tradito.in princi.
1 †vbi dicit,quod quamuis iſtud crimen ſit enorme & graue, vt probatur in paſſione dominica.Lu.23.vbi iudęi accuſabãt Ieſum Chriſtum benedictum dicentes. Hunc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram &c.& ibi ſequitur,at illi inualescebant dicentes,commouit populum,docens per vniuersã Iudęam,incipiens a Galilea vſque hunc, &c. Sic etiam diuũ Paulum vt Actuum.24. Inuenimus hunc hominem peſtiferum & concitantem ſeditiones omnibus Iudęis in vniuerſo orbe, & authorem ſeditionis ſectæ Nazarenorum &c. ita qđ appellari non poteſt. l.conſtitutiones.& ibi Bar. Ange.Aret. & Mod.ff.de app.& Alex.in addi.ad Bar.in d.l.ſi qs a filio.§.hi

autem

Digitized by Google

autem.de iniu.rup.teſta.& in l.Pantonius.§.rei perduellionis. ff.de acqu.hære.& Io.An.Arch.& ſequa.in c.fœlicis.de pœ.li-
2 6.†licet ſecundū Bar.in l.1.ff.de of.eius cui man.eſt iuriſ.appel latio per iudicem tenet.Alexā.in d.§.hi autem.& Marti. laud. in d.tract.de crimi.læſæ maieſta.§.7. tamen procedi nō poteſt ad torturam, niſi præcedentibus indicijs & alijs præſumptionibus per tex.gl.Cy.Bar.Bal.& Ang.& Saly.in l. ſi quis alicui, C.ad legem iuliam maieſtatis.& ipſis præcedentib.omnis poteſt torqueri nullo priuilegio obſtante, ſiue ſit miles armatæ vel cęleſtis militiæ,ſiue doctor.ca.1.de depoſito.& Barb.in cō ſil.43.colum.4.verſ.& ſi quiſpiam.li.1.& tex.in l.nullus.& ibi omnes.C.ad legem iuliam maieſtatis, & contra ſeditioſos ꝓceditur per viam inquiſitionis,vt in aucten.de princ.§.fi.& ibi Ange.pro hoc alleg.l.1.in fi.C.de abol.& aduertendum eſt ſe
3 cundum Ange.ibi,†quod de hoc crimine ſeditionis vnius ciuitatis,puta Peruſij,non poteſt cognoſcere iudex Florentiæ, per tex.ibi,quia de ſeditione commiſſa in ciuitate Conſtanti nopoli non poteſt prȩſes prouincię cognoſcere, ſed debet inquirere & inueſtigare diligenter contra facientes ſeditionē, & ipſos ad ciuitatem remittere,quod eſt ſingulare, quia regulariter delictum alibi commiſſum poteſt hic puniri,vt volunt Doc.in l.1.C.vbi de cri.agi opor.& per Bar.in l.ſi cui. §.cū ſacrilegium.ff.de accu. & dixi in §.24.in gl.1.de iur.om.iu.li.con ſue.Biturig. Sed facilius inquiritur contra vniuerſitatem, quā contra ſingulares perſonas,quia delictum magnæ vniuerſitatis non poteſt eſſe niſi notorium & famoſum.l.iuſtiſſimos.C. de offi.rec.prouin.& tenet Alexan.in addi.ad Bart.in l.aut facta.§.nonnumquam,de pœ.Et hoc verum ſecundum Barto. ibi,ſi vniuerſitas delinquit, vt vniuerſitas, quia propoſito & deliberato conſilio hoc fecit,vt ĩ.dicam,ſecus ſi non propoſito & deliberato conſilio,quia tunc debet inquiri cōtra ſingulos atque ſingula.Pau.de Ca.in d.conſi.ccccxv.vol.vj.verſi. ſecunda pars verborum.vol.antiq.vbi conſuluit pro communitate Ianuenſium,quæ tunc tranſtulerat dominium ciuitatis Ianuæ in regem Franciæ,vt ipſe refert ibi.colum. 7.verſicu. nunc ad propoſitum.& idem tenet Pau.de Caſt.in conſi.105. incip.in cauſa Sforcij.vel nouo.Ideo dicit Bal.in l.j.§. fin.ff.de
4 iuſt.& iur.†quod delictum quod fit per decem homines, vel ſupra eſt notorium,vnde ſecundum Bar.in ſuo tract. de Guelphis.in 4.prin.quęſt.quis poteſt probari eſſe de factione Gibellinorum vel Guelphorum,vel illis adhærere, quando expreſſe dicit ſe eſſe illius factionis,quod ſufficit,nemo enim videtur dicere quod mente nō cogitauerit.l.Labeo.ff.de ſupell. le.vel quia illi parti fauebat in conſilijs, & in armis,ac in aliis factis.Et hoc intelligit in factis volūtarijs,put faciebat nobilis vir, & eques veteranus Bertrādus de forces eiuſdem loci dñs, q in conſilijs,& alijs fauebat cōitati ſeditioſę Agenenſi, & ꝓ ipſa vniuerſitate iuit erga Chriſtianiſſimū regem noſtrum,et pro hoc tex.in d.l.j.de ſeditio.ibi,publicam diſciplinam defendere fortaſſe tentauerint &c.quod exponit Ioan.Faber ibi,de
5 facto,& non de iure,vt ĩ.dicam.†Quia vbi proceditur per viā iuſtitiæ, aduocatus cōſulendo iure aut plebiſcitādo,non tenetur,ideo dominus Nico.Bertrandi iuris vtriuſque Docto.qui fuit aduocatus pro dicta communitate coram nobis commiſſariis ante dictis teneri non poteſt de conſilio. & etiā ſtatim dimiſit illos.Ideo eſt intelligēdum de conſilio fraudulēto circa ſeditionem faciendam,aut poſt factam & commiſſam,defendendo verbo & facto.l.conſilij non fraudulenti.ff.de re iudi.& in regula nullus ex conſi.& ibi dixi poſt Dy.eo.lib. 6. bo. eſt tex.in l.aut facta.in prin.ibi,conſilia vt coniurationes.&c. ff.de pœ.& Collect.in c.nuper.& ibi per Do. Celſum Hug.in addi.de ſen.excommu.& in cap.ſane.de renun.& tractatus & conſpiratio per complices & ſocios criminis poteſt probari, vt no.Bal.in l.quoniam liberi.C.de teſti.maxime quæ fit contra principem,tenet Mar.Lauden.in d.tracta.de crimine læſæ maieſtatis §.8.volens ibi in §.11.quod contra notoriæ tenentes ciuitates eccleſiæ Romanæ, ſine citatione proceditur ad ſententiam.alleg.Bald.in proę.feudo.Et laicus contra clericū in crimine læſæ maieſt.poteſt teſtificari,vt tenet gl. in c. cū. p. Manconella.de acc.& Mar.vbi ſ.§.27. de quo per omnes in d. c.cum.p.Manconel.

6 His præſuppoſitis venio ad ſolutionem.q.† qua pœna de iu.puniatur populus,collegium,capitulum,vel vniuerſitas ſeditionem,rebellionem & tumultum faciens, aut aliud delictum committens,circa quam Doc.ĩ.allegandi mouent plures quæſtiones,quas omnes per vnam claram diſtinctionem & breuem,omiſſis,argum.compræhendam.Ideo, aut agitur de ſeditione facta in ciuitate, aut in acie & bello.Si in ciuitate,tunc aut vniuerſitas delictum committit in ommittendo, aut in faciendo. Si in omittendo, & tunc vniuerſitas poteſt vere & proprie delinquere.vt tenet Cy.in l. ſi quis in tantam. colum.3.ver.ſed pone iuxta hoc.C.vnde vi. vbi mouet iſtam quæſtio.& etiam Bar.in l.aut facta.§.nonnumquam,ff.de pœnis.& Saly.in d.l.1.C.de ſedi.in 1.q.& 2.& Ant.de But.Abb.ſicu.in c.dilectus.in 2.colum.pen.& ibi Io.de Ana.colum.3.de ſimo.& ſecundum ipſos punitur totum collegiū ſeu vniuerſitas,licet ſecundum Saly.nulla conuocatio & conſilij deliberatio fuerit facta,vt l.iubemus nullam nauem.C.de fac.eccle.& ratio eſt,quia licet negligentia regentium vniuerſitatē hoc contingat,tamen ipſa vniuerſitas dicitur negligere, vt d. l.iubemus,& negligentia illorum quibus mandatur non excu
7 ſat mandantem.l.procurator.§ ſi tutores.in fin.ff.manda.† Si vero in faciendo & committendo, & tunc, aut per modum vniuerſi,vt quia populus & vniuerſitas quocata extitit per ſonum campanæ vel tubæ, vel alio ſimili ſigno more ſolito. l. 2.iuncta glo.C.de decurio.lib.10.& conſil. deliberato ad hoc delictum committendum proceſſit,dicitur delictum commit tere,aliasvniuerſitas ipſa non dicitur committere,ſed ſingula riter ſing.tex.eſt celebris in l.ſemper.§.ſi in ſepulchro.ff.quod vi aut clam,& hoc eſt quod vult gl.in l.ſi ex dolo.§.1.ff.de do lo.& expreſſe in l.aliud.§.auferatur.ff.de regu.iur.& in l.ſicut, ff.quod cuiuſque vniuer.& Sal.in d.l.1.in 4.q.de ſedi. & Bart. in d.l.aut facta.§.nonnunquam.ver.vlterius quæro. & Ange. in l.metum.§.animaduertendum.ff.quod me.cauſa.& ſingu. Old.in d.conſi.cccxv.& gl.in prag.ſanc.in ti.de numero card. in verbo ibi,collegialiter.& etiam in ti.de interdi.in princ. in verbo,locorum.& Pau.de Caſt.in conſi.cv.inci.in cā Sfortij, ver.nouorum.& Dyn.in regula delictum perſonæ, & quæ ibi dixi in addi.& poſt me.d.Celſus Hug.de reg.iur.lib.6.& Colle. in c.plerunque,in pe.q.& ibi d.Celſus.de reſcri.& ample Hiero.de tortis in d.conſi.l. in fauorem Florētinorum edito. col. 2.in princ.vbi refert Io.de Ligna.in clem.1.de pœn.ita dixiſſe coram ſummo pontifi.& cardinalibus in ciuitate Bononien ſi.facit tex.& quod nota.ibi Bar.in l.actuarios. C.de numera.
8 & chartul.li.12.†quod ſindicus creatus non congregata vniuerſitate ad ſonum campanæ,vel alio ſigno,vel non congregata in loco vbi alias conſueta fuerat congregari,vel non cō gregata de mandato ſuperioris,prout conſueuerat,non dicit legitime ordinatus,& ita dicit de facto ſe obtinuiſſe, & idem Anto.corſe.in ſingu.conſuetudo.Ita etiam quod ſi omnes ciues velo eleuato,& vexillo erecto,& pulſata prius campana, iuiſſet ad hoc faciendum,non dicetur vniuerſitas delinquere ſi deliberatio non præceſſerit.Et iſto caſu illi qui conuocauerunt,& eleuauerunt vexillum,& campanam pulſauerunt,dicuntur incitatores perſonarum,& tenētur tanquam ſeditioſi ſecundum Bar.in d.§.nonnunquam.& Saly.in d.l.1.in 3.q. de ſedi.& Abb.ſicu.in cap.dilectus.in q.penulti.& ibi Io.de Ana. colum.5.q.3.& colum.ſeq.verſicu.dicit etiam per not. in capitu.cum omnes,de conſtitu.& idem Fely.in capit.dilectus.colum.vltim.ver.ſexto in quantum & omnes &c. vbi hoc limitat tribus modis.

9 †Primo vt habeat locum in delicto quod conſiſtit in faciē do, ſecus in omittendo, in quo non requiritur conſilij deliberatio,vt ſ.in primo membro dixi.

Secundo conſiſtit verum in delicto quod non habet tractum ſucceſſiuum, ſicut eſt homicidium, & ſimilia, ſecus ſi eſſet delictum continuatum,vt rebellio,guerra,tolerantia p̄ſidis erga ſubditos opprimentes,vnde in iſtis credit quod ſine deliberatione,& pulſatione campanæ, & congregatione ſolenni,ſi fuerit ab vna vniuerſitate perpetrata,vel ſi fuerit vna ciuitas paſſa per ſubditos perpetrati aliquo tempore,quod vere illud dicatur delictum vniuerſitatis,poſtquam totus populus concurrit,ſecundum Pet.de Anca.in conſi.clviij.incip.ex narratis in facto apparet &c.& in clem.1.poſt Card.ibi 4.q.de
10 pœ.†Satis enim,ſecundum eum,factis ipſis declaratur intentio vniuerſitatis,& euidentius declaratur voluntas hominis factis quam verbis.ca.dilecti filii, de ap.& reprehendenda tu magis es.ff.de inſti.& ſubſti.quod etiam ſequitur Io.de Ana. in d capit. dilectus.colum.v.verſicul. & circa prædicta an & quando eccleſia &c.Et ſic videtur feciſſe communitas Agenenſis, quę die lunæ tertia Iulij contiuando tumultum & ſeditionem nocte præcedente incohatam,pulſare fecit campanas eccleſiarum, & virgas tanquam vexillum anteferri faciebat ad conuentum carmelitarum vſque, vbi ſe congregauit.Ad requiſitionem tamen Domini Dubuſcon volentis ſedare tumultum, & communicato cum eodem Dubuſcon qui nihil potuit proficere,velo eleuato acceſſit ipſa cōmunitas ad domum ciuitatis communem,& poſtea continuauit pmenſem & vltra faciendo quietum armis,et alia peregit,prout ſupra narratum eſt,vt in ſententia per dominos mihi collegas lata ad longum inſerta continetur. Sed per hoc dicitur vniuerſitas Agenenſis deliquiſſe. Tum quia totus populus nō occurrit nec hic fecit, quod requirebatur,vt volunt Doc. ſ.alle.licet eſſent mille & plus de plebeis ruſticis et miſerabili
11 bus perſonis.†Tum quia ad hoc vt maior pars poſſit præiudicare vniuerſitati,ſecundum legem quod maior pars.ff.ad muni.requiritur quod illa tendant ad vtilitatem,vel ſaltem non tendant ad damnum.Sed quando tendunt ad damnum & delictum

Digitized by Google

ſictum, requiritur quod omnes concordent, alias contradictio vnius faceret ne videatur geſtum ab ipſa vniuerſitate, vt tenet Gui.de cu.in d.l.iubemus.quem ibi ſequitur Pau.de Caſtro colum.2.& Fely.in d.capit.cum omnes.colum.9.verſi.in eadem glo.ibi,ſi ſint plures.de conſti.& Alex.in d.l.quod maior pars.vbi in fin.dicit quod illa lex non habet locum in criminalibus.alleg.gl.in cap.milites.lvj.diſtin.Et tenet Bald.in d.l.metum §.animaduertendum.vbi dicit, quod ſi maior pars canonicorum delinquit,non videntur propterea omnes delinquere,l.1.in prin.ff.de magi.conue.quod not.quia videtur
12 reſtringere dictum omnium Docto.†volentium vniuerſitatem delinquere ſi ex conſilij deliberatione commiſerit delictum,ſed non facit. Nam iſtud intelligitur quando maior pars delinquit ſine conuocatione & deliberatione pręcedente,quia vniuerſitas tunc non dicitur delinquere, vt ſupra dictum eſt.faciunt no.per Abba.in ca.auditis.de elec.& capitu.1.de his quæ fi.a maior.& ideo nos proceſſimus tanquam cōtra ſingulares & particulares,vt ſupra dictum eſt.tertio niſi p coniecturas & actus ſequentes detegatur volūtas populi,forte non puniunt,nec in exilium ponunt delinquentes.ita colligitur ſecundum Fely.ex verbis Cardi.in d.cle.1.in 4.q.de pœ.
13 †Et prædicta concluſio procedit,etiam ſi conſules & officarij ciuitatis delictum ipſum commiſerint,vt voluit Bartol. in d.§.nonnunquam.licet Io.de Ana.in d.capit.dilectus,colum.6.verſicu.quarto principaliter.& Cyn. in d.l.iubemus. teneat contrarium,ſed opi.Bar.eſt verior quam tenet Oldr.in d.conſil.cccxv.& quod nullo modo dicatur vniuerſitas delinquere niſi fecerit de liberationem,vt dictum eſt,& hoc caſu vera eſt concluſio,quando delictum eſt commiſſum circa id quod a ſola vniuerſitate fieri potuit, puta ſtatuta illicita condendo, vel collectas imponendo, & tunc ſecundum Bar.in d.§.nōnū quam.cum priuatus hoc facere non poſſit,ipſa vniuerſitas dicitur vere proprie facere, ī qua hoc ius reſidet.l.omnes populi.ff.de iuſti.& iure.& auc.caſſa & irrita.C.de ſac.ſanct.eccleſi.& auc.item nulla communitas.C.de epiſc.& cler. iſtud tenet Saly.in l.1.in 4.q.de ſedi.& Abba.ſicu.in d.capi.dilectus. colū. penult.& ibi Io.de Ana.colum.3.in fi.qui ambo poſt Ant. ibi alle.tex.in d.c.grauem.& in c.nouerit.de ſententia excommu
14 nica.Idem Maria.ſoci.in ca.dilectus.†Si vero eſt commiſſum circa id quod a quolibet priuato fieri poteſt,vt eſt crimen homicidij,rapinę vel violentiæ,aut doli,& tunc ſecundum Bart. vniuerſitas proprie non dicitur illud committere, quia non cadit in vniuerſitatem,& ad eorum commixtionem & perpetrationem vna perſona exigitur,& pro hoc alleg.d.l. ſed ſi ex dolo, §.i.de dolo.& l.1.§.fin.ff.de acquirend.poſſeſſ.ſed vniuerſitas non eſt vera perſona,ſed ficta.l.mortuo.ff.de fideiuſ.ideo ficte & non vere delinquit,vt ipſe probat, & ipſum ſequitur Io.Barbe.in ſuo viatorio,eo tacito.& tenuit Spec.ti.de accuſ. in fi.& Abb.ſi.ī d.c.dilectus.col.pe.& ibi Io.de Ana.col.4.poſt princip.Sed Saly. in d.l.1.de ſedi. in 3. & 4.q.tenet contrarium circa hoc vltimum,quod vniuerſitas vt perſona repræſentata dicitur vere facere, quia vniuerſitas nihil aliud eſt quam homines vniuerſitatis,ſed hoīes vniuerſitatis vere fecerunt,ergo & vniuerſitas vere fecit quod homines. Pro hoc alleg.text.in d.l.ſemper.§.in ſepulchro.& in l.ſi familia.ff.de iuriſd.omniū iudicum,& hoc dicit eſſe verum,quando homines vniuerſitatis ad hoc faciendum conuenerunt vt vniuerſi, vt dictum eſt,alias ſi ſinguli conuenerunt ſine deliberatione vniuerſitatis,tunc uerum dicit Bar.& iſtam partem tenuit Albe. de Gādino in tract.male.ti.de homi.ver.q.talis eſt ſępe de facto contingit, commune ſeu vniuerſitas &c.

15 †Sed in modo puniendi ipſam vniuerſitatē quæ delinquit in faciendo,quod puniatur criminaliter,eſt altercatio nō modica.Nam Cy.d.l.ſi quis in tantam.ver.ſed pone quod facit homicidium &c.varias refert opiniones, & finaliter concludit, quod teneatur criminaliter, ſed alterabitur pœna propter multitudinem,ſecundum gl.in §.nonnunquam, quia fieret magna hominum ſtrages,& idem tenet Ang.in d.l.ſi familia. in prima fallentia,ſed Inno.in d.c.dilectus.& in d.c.grauem.de ſententia excommunica.tenet contrarium,quod vniuerſitas non puniat̄,ne innocentes,vt pupilli,furioſi,& ſimiles perſonæ,quæ non poſſunt delinquere puniātur,ſed pęna tranſmutetur in pœnam pecuniariam, niſi ex delicto aliquid peruenerit ad ipſam vniuerſitatem, tunc tenetur.d.l. ſi ex dolo,§.1.& hoc tenent omnes.tex.in c.ſæpe.de reſti.ſpo.& in capitu. quia.v.de iudic.& Paul.de Caſtro conſil.ccccxv. colum.2. vel tertio videndum eſt &c.vſque ad fi.quod eſt ſingu. incip.quia ſcio quod ſuper iſto.volumi.antiq.Sed Bar.in d.§.nonnunquā reaſſumit illas opi.& tandem diſtinguit.

16 †Aut delicti pęna eſt realis,aut perſonalis,primo caſu,aut non ęque cadit illa pœna in ſingulos de vniuerſitate ſicut in ipſa vniuerſitate.exemplum, publicatur res ex delicto, ſi illa res eſt vniuerſitatis, ipſa vniuerſitas punitur.d.l.iubemus. de ſacroſanct.eccl.& in hoc conueniunt omnes ſcriben.in locis ſupra alleg.& Abba.& Io.de Ana.in d.cap.dilectus.de offi.ordi.Aut pœna ęque cadit in ſingulos,vt pœna certę pecuniæ, vel quantitatis,& tunc dicit.Aut collegium eſt paruū, vt eſt collegium ancianorum,vel capitulum canonicorū, vel collegiū Doctorū.Aut magnum,vt puta ciuitas aut caſtrū. Primo caſu,ꝙ non puniatur collegium,ſed tantum hi qui conſenſerunt,per tex.in prin.ff.de magiſt.conuen. Secundo vero caſu quod puniatur vniuerſitas, vt d.auct.item nulla communitas.§.1.de pace.

Ratio diuerſitatis ſecundum Bar.eſt,quia in collegio amplo & diffuſo,nō ita de facili cognoſcunt̄ diſſentientes a conſentienbus,ſeu delinquentes a non delinquentib.ſicut in collegio paruo.& idem tenet Abb.ſicu.& Io.de Ana.in d.c.dilectus.poſt Anto.qui ambo allg.tex.in c.ita nos.25.q.†ubi ciui
17 tas priuatur dignitate epiſcopali propter delictum homicidii, quod proprie non cadit in vniuerſitatem,ſed tenetur ex eo quod mandauit,vel ratum habuit.pro quo etiam allegat cap.vbi periculum.§.ciuitas, de elec.lib.6. accedat ſimilis tex. in d.c.fœlicis.§.fi.& ibi Francus in ultimo nota.Sed Saly.in d.l.j.de ſedi.dicit quod eſt truffa,qa īfantes, furioſi,mulieres,ac multi alij poſſent diſcerni,ergo non eſt bona ratio ī caſu certi,vt ipſemet Bar.ſecundum Sali.uidetur fateri dum dicit,ꝙ ſi pro pœnam ſoluendo dēt collecta imponi, quod non conſentientes non tenentur ad contributionem per d.l.1. in prin ci.de magiſt.conuen.& ideo nō placet ſibi diſtinctio collegij
18 parui,vel diffuſi,vt infra dicam.†Item etiam,quia faciliusinq ritur contra vniuerſitatem,quam cōtra ſingulares perſonas, quia delictum magnę vniuerſitatis non poteſt eſſe niſi notorium,vt dixi in vltima pręſuppoſitione ſupra. Sed quando pęna eſt perſonalis, & tūc ſecundum Bar.Aut tale eſt crimen ꝙ afficit filium propter patrem,ut crimen laſæ maieſtatis.l.quiſquis.C.ad legem iuliam maieſta. vel crimen hæreſis. c. ſtatutum.de hære.lib.6.& c.fœlicis.de pœ.eo. lib. & tunc vniuerſitas vel cōmunitas criminaliter punitur,vt factum fuit de Carthagine,quę paſſa fuit aratrum.l.ſi vſusfructus ciuitati,ff.quimo.vſuſ.ami.vbi glo.idem dicit de Troia.vnde Bartol. refert ſe uidiſſe quandam ſentētiam diffinitiuam imperatoris Henri.quam dedit contra ciuitatē Brixiæ. quę fuerat ſibi rebellis, in qua dicebat illam ciuitatē eſſe ſubiiciendam aratro, quam pœnam ex miſericordia relaxauit.Et etiam dicit Bonifacium Papam ita feciſſe propter hęreſim quorūdam templariorum quod totum collegium deſtruere fecit.vnde Fely.in d.capitu. dilectus.colum.penul.ver.ſecundo inquantum dicunt &c. al-
19 leg.tex.in capitu.ſi audieris.23.†vbi propter hæreſim tota ciuitas poteſt comburi.& idem tenet Pet.de Anchara.in capitul. Romana.§.vniuerſitatem. de ſententia excommunication. libro ſexto. Et ſic bona in communi exiſtentia publicantur, & idem voluit Bar.in ti.qui ſint rebelles.in verbo, rebellādo, colum.vltima,& Abb.ſicul.in d.capit.dilectus.colum. penul. Ioan.de Anan.columna 4. dicentes, quod ciuitas Bononiæ etiam fuit prorſus deſtructa & paſſa aratrum ex ſentētia imperatoris,ſed poſt ex indulgentia fuit reędificata,vt legitur in legenda Sancti Ambroſij,vt refert Bar.in procœmio. ff.§.hæc tria.Sic etiam ſecūdum eos,Deus deleuit funditus Sodomam & Gomorram & tres finitimas ſeu vicinas ciuitates, & tamē ibi erant multi & infantes & furioſi qui non poterant delin-
20 quere.†Ex atrocitate ergo delicti ſæpe unus punitur pro alio temporaliter,non autem ſpiritualiter. pro quo vide bonam glo.24.queſt.3.in ſumma.& in §.eccleſia.1.q.4.& ſic,ſecundū ipſos,in huiuſmodi delictis ceſſant rationes Inn. Et opi.videtur ſeruari in hoc regno ſecundum quod reperi ſcriptum in magno conſuetudinario Franc.titu.de iuribus rega.fo.6. ver. Item la ou vne ville ne obeiſt an Roy,elle doibt eſtre raſee.Et pro hac opi.facit tex.in l.iudices.C.de naui.lib.11.vbi propter delictum iudicis puniuntur omnes ciues,quem text. inducit Barto.ibi,quod propter denegatam iuſtitiam a iudice vel rectore loci conceduntur repręſaliæ cōtra omnes ciuitates,tex. cum glo.in cap.dominus noſter.23.quæſtio.2.idem Ant.corſ. in ſingulari.iudex,immo ſecundum Innocen.in capi.cum ex iniuncto.de noui oper.nuntiatio.ciuitas poteſt mori, ſi princeps eam damnat ad aratrum,& tenet Mar.lauden.in trac.de princip. §. cij. Aut crimen non eſt tale quod affligatur alius quam committens,vt eſt homicidium,violentia, vel rapina,
21 & ſecundum Bar.†cum uniuerſitas non habeat caput, ſed fictum decapitari non poteſt,ſed pœna illa commutabitur in pecuniariam, vt.l. quid ergo. §. pœna grauior. ff.de his qui no.inf.& l.hos accuſare,§.omnibus.ff.de accu.& iſto caſu habebit locum opi.Inno.ne innocentes pro nocentibus puniātur.& ipſum Barto.ſequitur Abb.ſic.in d.cap.dilectus.columna.vlti.uer.ſcilicet in modo puniendi.& etiam Ioan.de Ana. colum.4.Sed prædictam diſtinctionem reprehendit Salice. in d.l.1.de reditio.dicens,quod ſiue collegium ſit uniuerſale, ſiue particulare,magnum & diffuſum, ſiue paruum, quod ſolum puniantur qui cōſenſerunt,per d.l.j.in prin. de magiſtra.

conue.

Digitized by Google

conue. Et illius.l.fuit ratio, qa p̃ſentes qui fuerunt maior pars totius, totam vniuerſitatem repꝛeſentant.l.quod maior pars, ff.ad munic. Ergo per eos repræſentata vere facit, vt ſupra dictum eſt. † Cum vniuerſitas nihil aliud ſit, quam homines ipſam repꝛeſentantes, merito lex ipſos ſolum puniri voluit, & dicetur vniuerſitas punita taliter, qualiter fuit repræſentata. Et idem ſecũdum eum, vbi pœna eſt perſonalis eadem ratione, tam in homicidio quã in crimine læſæ maieſtatis, in quo ex patris delicto filij puniuntur, & non alij de genere ſuo. Iõ ciuitas non ſubiicietur aratro ſine principis conſciẽtia, vt voluit ipſemet Bar. in extraua. qui ſint rebel. in verbo, rebellando. quaſi ad fi. Et iſtam opi. tenuit Gand. in d.ti. de homici. vbi dicit quod auctores & participes homicidij, ſi appareãt, puniri debent, per tex. in l. quoniam. C. ad legem iuliam, de ui pub. Si vero non appareant, tunc pecuniariter. Sed in hæreſi, bene dicit Bar. ſecundum Saly. quia ſinguli de collegio dicũtur peccare, merito puniuntur Scilicet ſi opi. Saly. eſſet vera, fruſtra, quꝛitur an vniuerſitas tractatu p̃cedẽte & cõſilio deliberato deliquerit, ſi ſolũ ſinguli conſentientes tenentur, quemadmodum ſi ſine conſilij deliberatione deliquiſſent, vt dictum eſt,
23 & ipſemet voluit in d.l.j. de ſedi. in 3.q. † Sed poteſt reſponderi, quod vniuerſitas tunc vere delinquit, & etiam punitur in illis qui reperientur conſenſiſſe, & culpabiles ipſam vniuerſitatem repræſentantes, cum per deliberationem conſilij vniuerſitas ipſa deliquerit. Et eius opi. eſt ęqua, & multum mihi placet, vt ſtatim dicam. tamen ſecundum Sal. eo in caſu ſi collegium eſſet magnum, ita quod ex præſentium pœna ſequeretur magna ſtrages, tunc principalioribus punitis pœna aliorum in pecuniariam vel aliam commutari debet. ar. l. qui cædem. ff. de ſica. & hoc eſt quod vult dicere gl in d.l. aut facta. §. nonnunquam. & facit tex. in l. ſi quis aliquid. §. auctores. ff. de pę. & in d.c. dilectus. de ſim. & in l. ſi familia. ff. ſi fami. fur. & c. vt conſtituereẽ. l. di. ibi, ſed populorum plurimorũ ſtrages deſtrahendum eſt aliquid ſeueritati &c. & Alb. de Roſ. in l. a procedente. C. de dila. & Martin. Lauden. in dicto tracta. de prin. §. cxij. & in §. ccxxxv. & no. in c. ſane. de temp. ordi. & ſentit Bart. in ſuo tract. de Guelphis & Gibel. in 4. princ. q. verſ. quid enim
24 ſi una pars erat extra ciuitatem &c. † quia multitudo inducit iudicem ad diſpenſandum contra iuris rigorem, cum ob populum multum crimen pertranſeat inultum. v. diſt. iurib. & c. non poteſt. 23. q. 4. Et etiam propter ſcandalum euitandum, quia ſcandaloſum eſſet totum populum vnius ciuitatis interficere, & depopulare vrbem in detrimentum reipub. cuius intereſt amplam habere ſobolem, ad replendas ciuitates liberis hominibus. l. j. ff. ſol. matri. vnde interrogatus Homerus qđ maximum eſſet ornamentam ciuitatis, pueri (inquit) & turres, per pueros numeroſitatem ſignificans, de quo per Soci. in conſi. cxxxix. colum. 6. ver. vltra oſtenditur. l. 1. & dixi in § 1. de conſue. iuri. ſtat. perſona quoniam in lata gente, gloria principis, & diminutione populi, contritio principis denotatur. j. q. 4. c. eccleſia. §. item Dauid, & ideo dicit gl. in c. fi. ix. q. vl. quod Papa nõ poteſt priuare omnes clericos, vel omnes epiſcopos quia vniuerſalem ſtatum eccleſiæ turbaret. Et licet multitudini parcatur, vt dictis iurib. hoc fallit in ſeptem caſibus, ſecun-
25 dum Io. de Ana. & Fely. in d. dilectus. col. 1. † Primo, niſi multitudo defenderet ex quadam auctoritate delictum ſuum, vt tenet gl. in ca. confeſſationes. xliiij. diſt. prout feciſſe uidentur ſeditioſi Agenenſes, qui per plures noctes ibant per portas ciuitatis faciendo guyetum, dicentes quod nullum commiſſariũ auctoritate curiæ ſupremæ Burdegalen. deputatum intra ciuitatem introire ſinerent. Quinimmo eundem in quadam parua nauicula vocata in eorum vulgari, gabarrot, ſine aliquo remo ſupra Baronam ponerent, poſteaque ei dicerent, venitis de Burdegale reuertimini Burdegale. & ab excluſis molendinorum pręcaueatis, & plura verba de quibus in ſententia inſerta fit aliqua mentio. ratione cuius proceſſimus magis rigoroſe, quia ex quo quis perſeuerat in malitia, grauius puniẽdus eſt quam alius. 11. q. 3. cap. præcipue. & 2. q. 4. cap. quanto. & dixi in. §. 22. de iuriſ. om. iu. Secundo niſi eſſet delictum maximum, vt voluit Arch. in cap. denique. 4. diſt. fac. 2. q. 1. multi. Tertio, niſi eſſet multitudo religioſorũ. vt tenet Hoſ. in c. eaq; de ſtatu mona. Quarto niſi loquamur in pœna ęterna. gl. in
26 d.c. denique. † Quinto, niſi eſſet delictum nõ commiſſum ſed committendum, vt voluit Bar. in d. §. nõnunquam. Sexto, niſi ceſſaret ſcandalum, quia illo ceſſante poteſt puniri. gl. in c. latores. de cleri. excom. mini. Septimo, niſi in multitudine eſſent aliqui principaliores, qui illi poterunt puniri, ſecundum gl. in d.ca latores. vt ſupra dixi. Et iſtas limitationes ponit Domini. poſt Arch. in d.c. denique. & d.c. vt conſtitueretur. l. di. & omnes iſti caſus fallen. reincidunt cum dicto Barto. Et quamuis opi. Bar. ſit communis, tamen mihi magis placet opi. Sal. qđ ſolum conſentientes teneantur, non alii, nec toti ciues qui nõ deliquerunt, qui forte erũt maior pars totius, quia in ipſis cõ[illegible] populorum, non ſunt ſenſu carentes vt mulieres, infantes, furioſi, ebetes, & huiuſmodi ſimiles vocati, nec vocari conſueuerunt, ſecundum Ang. in conſi. lxiij. in fi. & in d. §. animaduertendum. & dixi in. §. 10. in gl. 1. ante fi. de conſue. iur. ſtat. perſo. licet tales perſonæ ſequantur alios, qui tamen ignorant quo pacto & animo, aut iure res agatur & fiat. l. 1. C de fal. mone. l. diuus. ff. de offi præſi. & l. omnes. C. de pęn. quia peccatum vnius alios prouocat ad peccandũ. 2. q. 7. Paulus. in 1. & c. magnæ. §. j. de voto. ergo iniquum eſſet quod tales perſonæ, quæ non conſenſerunt propter delictum aliorum punirẽtur, hoc voluit Barth. Brix. in c. epiſcopus qui mã-
27 cip. 12. q. 2. dum dicit, † qꝛ illa vniuerſitas poterit criminaliter puniri, in qua non ſunt infantes & ſimiles perſonæ. Et in pœnis mitior pœna eſt amplectenda. l. præſes. ff. de pę. & in regula, in pœnis. de re. iu. & quæ ibi dixi poſt Dy & ſ. in 6. præſuppoſitione. Et profecto Cy. Inno. & eorum ſequaces videntur habuiſſe bonam & æquam rationem, & ipſos ſequitur Alb. de Roſa. in d.l. aliud. § refertur. qui alle. Gand. in d.ti. de homi. alias ſequeretur quod appellatione perſonę, in odioſis, compræhenderetur vniuerſitas, qꝛ no. vt uoluit Io. de Ana. in c. cũ in illis. circa fi. de præben. li. 6. Secus in fauorabilibus, vt ibi pręcum, & Car. Alex. in d. §. conuenticulas. in primo no. de pa. tenen. vbi vide. & iſtam opi. tenet Pau. de Caſt. in d. conſil. cv. & Ange. in l. qui cędem. ff. de ſica. qui alleg. Inno. in d.c. grauem. & ſentit Alb. in 2. par. ſtatu. q. lxxi. & q. lxxvij. & facit ecc. 26. vbi dicitur. A tribus timuit cor meum, & quarto, facies mea metuit. Deletum ciuitatis & collectionẽ populi. &c. & in iſtã partem inclinat Boniſa. de vitali. in d. tract. de ſeditio. in fi. & ĩ titu. ad legem iuliam maieſtatis. Si vero p modum particularium & tanquã ſingulares fiat ſeditio, & tunc pœna ſequitur ſuos auctores. l. ſancimus. C. de pœn. & c. quæſiuit. de his quæ
28 fiunt a prælat. † Quia aut cum ſeditione occurrit, & commiſſum eſt aliud delictum, aut non. Si non occurrit aliud delictum, aut eſt facta in ciuitate Romana, & tunc tales committunt crimen læſæ maieſtatis, in qua ſpecie ſunt hi qui fecerunt homines armari cum telis et lapidibus, conueneruntve, vt homines ad ſeditionem conuocentur aduerſus rempublicam, aut quo quis magiſtratus qui Imperium habet, occidatur, & alijs caſibus no. in l. 1. 2. & 3. cum ſeq. ff. ad legem iuliã maie. & per Io. Fab. Ang. Are. & Io. de Pla. in §. 1. inſti. de pub. iud. & hoc tenet Car. Alexand. in d. cap. ſeditionarios. xlvj. diſtin. In alijs vero ciuitatibus, qui turbę, ſeditionisve faciendæ conſilium inierunt, & gentem cum armis congregauerunt, vim publicam committunt. l. 1. & 3. in prin & l. qui dolo. ver. hac. l. tenetur. ff. ad legem iuliam, de vi publi & l. fina C. eo & iſta fuit opi. Bartol. & vera in d.l. j. ad legem iuliam maieſta. vt ſupra dixi, in 6. præſuppoſitione. Quorum pœna eſt mortis. l. 1. C. de ſeditio. ſaltem deportatio cum publicatione bonorum omnium. inſti. de public. iudi. §. item lex iulia de vi. & ibi Ang. & Docto. ſupra alleg. & l. 1. & 2. C. de vi publi. Et tenet Boniſa. de vitali. in tract. de maleſi. titu. de colleg. illic. verſicul. vnde notandum eſt. & trac. ad legem iuliam de vi publi.
29 † Et ſi in tali turba & ſeditione ædes alienas, aut villas expilla uerint, expugnauerint cum armis, tunc capite puniuntur. l. ſi qui ædes alienas. ff. de vi publi. & Alex. in conſi. cxj. colum. 4. verſi. nec prædictis obſtat. volum. 1. quod fecerunt Agenenſes accipiendo per vim ex archiuis ſtatuta & alia ciuitatis documenta, illaque ad eorum domum portantes. & idem Guido pape in deci. 422. vbi tenet quod qui extrahunt aliquem per vim cum armis de domo ſua (in qua debebat eſſe tutus). l. 1. C. de præto. li. 12. & l. plerique. cum. l. ſeq. ff de in ius vocã. & l. nemo de domo ſua. ff. de reg. iu. & conſtituerint priſonariũ, quod committunt tria delicta. Primo iniuriam, per dicta iura. Secundo crimen capitale triplici modo, vt ibi per eum.
30 Tertio vim publicam, per iura ſupralega. † tamen in hoc caſu ſecundum ipſum hodie non publicantur bona, ſed deferuntur aſcendentibus & deſcendentibus, niſi in crimine lęſę maieſtatis. auc. bona damnatorum. C. de bo. dam. ex quo perdit vitam, aut ciuitatem, vel ſtatum, non perdit bona, vt tenet ibi Bal. & Ang. ſed ſub correctione d. auc. bona damnatorum. non corriguntur iura antiqua in illis caſibus in quibus imponunt pœnam ademptionis bonorum expreſſe & per ſe, & non in conſequentiam alterius pœnæ, vt tenet Petr. de bella Pertica, quem ſequitur Cy. in d. auc. bona. & Bar. in l. j. ff. de bo. dam. vbi iſtã dicit eſſe cõem. ſcilicet pœna. l. iulię de vi pu. eſt deportatio. d.l. qui dolo. §. fi. cum ſua gl. & d. § item lex iul. ſed deportatio nihil aliud eſt q̃ oĩum bonorũ publicatio. l. 1. §. fi. ff. de fal. & in §. item lex Cornelia. in verb deportatio. inſt. de pu. iud. Tum etiam non hẽt locum d. auct. bona dam. qñ expreſſe per ſententiã bona publicanꝰ & fiſco applicantur, vt tenet Ang. Are. in tract. maleſi. in glo & eius bona publica-
31 mus. in prin. † alias ſecundum eum bona regulariter non intelliguntur cõfiſcata, quamuis quis ſit damnatus ad mortem naturalem vel ciuilem. Idem tenet Alb. de gandi. in tit. de bo. malefac. in 1. q. ideo iudex debet eſſe cautus, quodm ſi ĩa confiſcet

Digitized by Google

fiscet & publicet bona deportati, propter opi.euitandas, prout fecimus in sententia per nos contra seditiosos Agenenses lata, vt infra per tenorem eius apparebit. & sic se habet stylus curiarum Franciæ, tamē in aliquibus ciuitatibus & locis sunt consuetudines & statuta circa publicationem bonorum, vt apud Bituriges, apud quos bona delinquentium pro quocunque crimine, etiam læsæ maiestatis vel hæresis, non confiscantur, sed remanent eorum parētibus, vt dixi plene in §. x. & 12. de iurisdict. omn. iudi. †Et no. quod contra tales seditiosos de-
32 robatores habet locum dispositio, l. si quando, C. vnde vi. & c. fina. quod met. causa, vt tenet Ioan. de Imo. in cons. 2. & etiam ad omnia resarciendum damna tenentur, secundum Bald. in capitu. primo, §. iniuria. quem ibi sequitur Card. Alexan. in fi. de pace. iura. fir. Si vero sine armis, tūc non perdunt omnia bona, sed tertiam partem, vt dicto, §. item lex Iul. de vi. Et si forte banniantur ad tempus, debent ipsis reseruari, & reuersis restitui bona dimissa, secundum Odofre. & Albe. de Rosa. in dicta, auctē. bona damnatorum. refert & sequitur Martin. de Lau. in tracta. de crimine læsæ maiesta. §. quinquagesimo. vel etiam si homicidium commissum fuerit in seditione, quod pariter teneantur de homicidio, vt tenet glo. in l. quoniam multa facinora, C. de vi pu. & p hoc tex. in d. l. qui dolo. versic. hac. l. tenentur & qui cōuocatis hominibus vim fecerint quo quis verberetur & pulsetur, etsi neque homo occisus sit. &c. & legitur in passione dominica, Marci. 15. & Lucæ. 23. de Barraba qui cū seditiosis erat vinctus propter seditionem quandam factam in
33 ciuitate & homicidium &c. & ita iudicatum fuit per Carolū V. contra primum Marcum seditiosum, qui a tergo occiderat Ioan. Bailletum eiusdem Caroli thesaurarium in ciuitate Parisiensi, vt supra in exemplis ostensum est, †quia violentia præambula non confunditur propter delictum secutum, ad cuius factum tēdebat, l. si confidis. & ibi ita tenet Ang. C. de vi pub. Et ideo circa istum artic. concluditur, quod si contra principē Roma. aut vrbem Romanam vel regem Franciæ committatur, quod teneantur crimine læsæ maiestatis, vt dictum est. supra in sexta, præsuppositione, & supra probatum est in exemplis in prima præsuppositione positis, tempore regis Philippi pulchri, tunc in ciuitate Parisien. apud templarios existentis. Si vero simplex seditio fiat contra rempublic. aliarum ciuitatum aut dominorum, & tunc secundum Bart. in l. capitalium §. solent quidam qui se vulgo iuuenes appellant. versicul. nonnunquam, ff. de pœn. aut fit per lasciuiam & insolentiam populi, aut ex dolo & proposito ac malitia, l. respiciendum, §. de
34 linquunt, ff. de pœnis. †Si ex proposito, dolo & machinata cō spiratione, vt quia secundum Barto. acclamauerunt fortiter, quod moriantur consules, qui regunt, vel incitauerunt & congregauerunt populum per campanarum pulsationem & vexilli delationem, vt supra dictum est in princ. huius, quæst. & in 6. præsuppositione, & tunc debent tales auctores seditionis p qualitate dignitatis puniri, iuxta formam tex. in l. si quis aliqd. §. auctores, ff. de pœ. quia aut furcha tolluntur, aut bestijs subijciuntur, aut in insulam deportantur, & hoc videtur velle etiā tex. in dicto, §. solent. ibi, qui si nihil amplius admiserint &c. & in l. prima, & 2. cum sua gloss. de sedi. vbi glo. dicit quod volebant, deponere potestatem & alium facere. & idem tenet Bar. in d. suo tract. de Guelph. in 3. quæst. principali. quando secundum eum possunt habere recursum ad superiorem, hoc facere non debent, etiam ad vtilitatem reipub. ideo debent puniri dictis pœnis. & tenet Bald. in d. l. fallaciter, §. fina. de aboli. & in l. denuntiamus, ff. de his qui ad ecc. confugiun. & tenet Ange. in d. l. prima, ad leg. Iul. maiestatis, & in dicta, l. secunda. de sedi. vbi dicit quod requiritur quod studiose rumorem concitauerint &
35 ad finem tumultus, †quia in delictis, verbum studiose, significat malum animum i. dolosum, sed in actibus bonis significat, actum meritorium, secundum Bal. in l. prima, §. huius studij. colum. j. ff. de iusti. & iure, vbi adducit ad quæst. de statuto puniente aliquid studiose factum. & idem no. colum. secunda, ver. item si statutum est factum contra turbantes. & quod sic debeant puniri, tenet Barto. in l. si in rixa, ff. ad legem Iuliā, de sica. & Ioan. de Pla. in §. primo, in fi. Inst. de pub. iud. & Ioā. And. Anto. de Bu. Abba. sicul. & Felyn. in dicto, cap. fin. de testibus cogen. & Alexand. in d. consi. 111. colum. 4. versic. nec prædictis obstat, vol. j. & Card. Alexan. in d. c. seditionarios, vbi cunque enim inualuit seditio cruenta, & prærupta factio, debent tunc tales seditiosi mori, l. si quis filio exheredato, §. hi autem. omnes, ibi, seditio prærupta factioque cruenta &c. ff. de iniust. rup. testa.

Et exemplificant ibi Bald. & Imo. præruptam factionem & seditionem cruentam, quando seditiosi interficiunt magistratum aut Patricium ciuitatis, vel cōsulem vel aliquem de maioribus. idem tenet Hiero. de Tortis in d. suo consi. columna. 9. versi. sed ipsa occisio fuit facta &c.

36 †Nam grauius est offendere personam publicam quam priuatam, ideo grauior pœna est imponenda, secundum Ale. in d. l. si familia. per illum tex. de iuri. omn. iud. allego bo. tex. in l. aut facta, §. in magistratum vel in priuatum. de pœn. & in l. prætor, §. fi. ff. de iniur. quia iudices & magistratus dicuntur habere maiestatem, vt voluit Ioan. Fab. in procemio insti. in prin. & Egid. Bellamera. in dicto consi. 15. non dico quod habeat locū crimen læsæ maie. vt dixi, sup. in 6. præsuppositione, licet Cyn. in l. si non conuicij. in 4. quæst. C. de iniu. videatur tentire cum Pet. de Bella Pertica. ibi, quod omnis iniuria illata officiali Regis actu gerenti officium, intelligitur facta regi. & idem Luc. de Penna. in l. j. colum. v. in prin. C. de coarta. & princ. lib. 12. & Stepha. Buynardus. in d. l. quisquis, in 2. no. ante fi. ver. per quos tex. quando in contemptum regis, dicunt se non curare de Rege, nulla quoque allegata causa, secus si cum causa in contemptum præsidis vel odium partis aduersæ, vel indebite se grauatum ex priuilegio prætendit. & ibi exemplificat de Normanis,
37 & de Burgundis. †Vnum circa hoc no. q̄ delictum commissū in conspectu iudicis adhuc sedentis pro tribunali, non exigit aliam probationem, quia de eo constat, vt iudici. ita no. glos. in c. Deus omnipotens, §. quando autem crimen in verbo, sedentis, 2. q. 1. quam reputauit singu. Albe. de Rosa. in l. illicitas, §. veritas, ff. de offi. præsid. & An. Corseti in singulari, delictum. Et sic videtur quod possit cognoscere & esse iudex. de quo in clemen. 1. de pœn. & plene dixi in §. 21. de iurisd. omn. iud. Expedit enim reipub. tales seditionum cōcitatores Duces factionum occidere, l. constitutiones, ff. de appellatio. & l. 3. §. qui auctor seditionis, ff. de sicar. ita vt multis Crassantibus opus sit exemplo mortis acerbissimę, l. aut facta, §. fin. & l. capitalium, §. famosos, ff. de pœnis, & l. 1. C. ad leg. Iuli. repet. Et idem fm
38 l. Longobardam, †vt qui auctores in capite fuerint, capite puniantur, & cæteri qui in seditionē cucurrerunt, in emendam condemnētur, l. si pro quacunque causa, & l. pen. de aggres. in vico facta, & in l. 1. de seditione contra iudicem vel ciuitatem leuata. Auctores. n. magis sunt puniendi, vt probatur per id q̄ dicit Dominica veritas Pontio Pilato Ioan. 18. propterea qui me tradidit tibi maius peccatum habet, bonus tex. in dicto capitu. latores. ibi, eos quos magis causam delicti esse constiterit &c. Et idem secundum Ioan. Fab. in dicta l. 1. & 2. de seditio. quando plebs de facto, & per potentiam se defendit, secus si de iure se opponeret. Et non solum si se defendat de facto, sed etiam si tentauerit se defendere, propter verbum ibi positum tentauerit, & in dicta, l. denuntiamus, & tenet Ang. in l. in eadem causa, ff. de vi publi. quod tenens homines armatos in domo, vel qui ineunt consilium causa seditionis, licet ad nullū alium actum peruenerint. tenentur eadem, l. & ratio reddi po-
39 test. †quia per sola præparamenta dicitur res quasi peracta, l. si partem, ff. quemadmodum seruit. ami. cum no. in l. is qui cum telo, C. de sicar. & idem tenet Angel. in dicta Auct. de mandatis principum. § fi. per illum tex. ibi, qui populū in turbas sollicitare tentant, &c. vbi dicit nota contra tentantes pacificum statum ciuitatis Parisii, vt puniantē. Et voluit Bald. in consi. 24. volumine 4. vbi ponit quid sit attentare, tractare, procedere, & consummare. Quia attentare idem est quod ad aliquem actum procedere, l. si quis non dicam rapere. & ibi per omnes, C. de epis. & cle. & in auct. habita, ne filius pro patre, & c. quāuis. de offic. ord. lib. 6.

Tractare est colloquium habere, qualiter quid geri queat, c. cum olim. de arbi. c. dudum. de reb. eccle. non alien. li. 6. l. Pōponius cum sua gl. ff. de negotiis gestis. †procedere est prosequ
40 inchoata & maliuolum, actum animi & propositum conari producere ad finem. l. possessio, ff. de vsucapio. Consummare delictum est id facere quod cesset esse delictum. vnde aliqui dicunt delictum esse consummatum quando lex punit cōsiliū principaliter non accessorie, l. prima, §. persuadere, ff. de seruo corrupto.

Et quædam non consummata in opere sunt consummata in crimine, quia factiosam voluntatem notant, & multo fortius factiosam factionem. l. quæsitum, ff. qui & a quib. & tales ordientes fm eū lex censet esse reos, quia post factum non haberent iudicem punitorem. debet enim factum habere vltorem, dicta l. quisquis. ad legem Iuliam maiestatis & §. per contrarium, Instit. de hæredita. quæ ab intestato, deferunt. sed p̄pter solum conatum sine aliquo actu ex proposito celebrato, videtur durum quod debeant suspendi, vt in sequenti membro dicam, quia secundum Bald. in l. non ideo minus. in sexta quæstio. C. de accus.

41 †Solus tractatus & sola ordinatio non punitur, etiam in atrocissimis, nisi sit processum ad aliquem actum ordinatum de presenti ad ipsum factum, quia vbi lex punit affectum ac si delictum esset consummatum, iudex potest ex potestate sibi a lege concessa mitigare pēnā, sed non tenetur. ita dicebat Bal. in voce, prout refert Salycet. in dicta, l. is qui cum telo, p text. singula. & optimum in l. aut facta, §. euētus, ff. de pę. q̄ est cor

Digitized by Google

di tenendū, fm Saly. & Et Fel. in tra. de conat. in fin. uersicu. ul timo scias, qnem posuit post titu. de appella. ideo dicit Specu. in titu. de accusatio. §. j. ver. Quid si in primo actum fuerit &c. esse omnibus legibus volentibus conatum puniri derogatum per contrariam consuetu. quæ verba multum commendant Ang. & Pau. de Cast. in d. l. prima, §. fi. quod quisque iuris. & Fe lyn. in d. tract. colum. 3. versic. & ideo dicit Bar. &c. quod intel-
42 liguntur verum Ange. & Paul. † præterquam in crimin. læsę ma iestatis, & crimine oppugatę patriæ in quibus non spectatur euentus, sed sufficit simplex conatus, quia sero pararetur vin dicta crimine consummato, vt si quis faceret tractatum con tra statum ciuitatis, & ipsos sequitur Alexand. ibi & Iaso. & Martin. Lauden. in d. tracta. de crimine læsæ maiestatis, §. 19. &
* ista est communis in istis duobus casibus, & in simonia, & in volente intoxicare aliquem veneno, de quo per Felyn. in dict. tracta. versicu. quinto fallit. cum versi. sequen. & intelligo quã do conati sunt prodere & expugnare patriam vel ciuitatem, & ad aliquem processerunt actum, vt tenet Bald. in d. consilio 24. & Bonisa. de Vitali. in dicto tracta. de crimínibus. titu. de se ditio. versicu. vt dixi perueniendo ad actum &c. sed in alijs de lictis non punitur conatus de consuetu. nec l. is qui cum telo, habet locum in patria consuetudinaria, vt not. Aufrer. in stylo parlamenti. 4. parte, §. 136. licet Barto. in l. prima, §. Diuus, ff. de sicar. reprobet illud Spe. dictum, vt ibi vide.

43 † Quia lex dicit, non punitur turba, sed factum in turba, l. p̃ tor. ff. vi bono. rapto. & d. l. metum. post prin. q̃ met. can. & vo luit Bald. in consi. 136. volum. i. Præterea Alberi. de Rosa. iudi cio suo in verbo seditio, dicit quod facere seditionem est grau ue peccatum, vnde Apostolus numerat seditiones inter alia peccata ad Gala. v. etiam iurisc. in d. l. constitutiones. de app. & in alijs iuribus, sup. alleg. & est speciale peccatum, quia habet speciale bonum (cui opponitur) scilicet vnitatem & pacem multitudinis. Et ratio est secundum Bea. Thom. ij. ij. quæst. 40. artic. 2. & etiam diuum Anton. in sua summa. in 2. parte titu. 4. capi. 8. & Ange. de claua. in sua summa. in versicu. seditio. in 1. q. & secunda, quia seditio opponitur vnitati multitudinis po puli ciuitatis vel regni. Et dicit August. 21. de ciuita. Dei quod populum determinant sapientes, non omnem cœtum multi tudinis, sed cœtum iuris consensu & vtilitatis communione sociatum. vnde manifestum est vnitatem cui opponitur sedi-
44 tio esse vnitatem iuris & communis vtilitatis. † Ex quo patet, quod opponitur iustitiæ & bono communi, ideo ex genere suo est mortale, & tanto grauius quantum bonum commu ne quod impugnatur per seditionem est maius quam bonum priuatum quod impugnatur per rixam. Et delictum huiusmo di secundum ipsos primo quidem & principaliter pertinet ad eos qui seditionem procurarunt, qui prauissime peccant sicut filius Bocri, qui clamans coram omni populo Israel. non est tibi pars in Dauid &c. fecit seditionem, faciens tribus Israel re cedere a regimine Dauid, sed Ioab procedens contra eum fe cit eum decapitare, vt habetur. 2. Reg. 20. Secundo pertinet ad illos qui sequũtur eos perturbantes bonum commune, sicut illa multitudo quæ secuta est Absalonem in coniuratione cõ tra patrem suum Dauid & suos adhærentes & sequaces, sed puniti sunt quando ex peste mortui sunt. 70. millia virorum. 2. Reg. vigesimosecundo non enim solum propter peccatum Dauid, sed propter coniurationem populi occisi sunt secun dum Tho. Et Dauid tamen luxit Absalonem tribus diebus & tribus noctibus, vt not. Cy. in l. propter insidias, C. qui acc. non posl & Tho. Ferracij. in caut. 35. ante fi.

45 † Item legitur Choræ filijs Esau, filijs Cahat. filiis Dathan, atque Abiron, de filijs Eliab, Hon quoque filio Pheleph. & de filijs Ruben. qui surrexerunt contra Moysen & Aaron dicen tes quare se eleuabant supra populum dñi &c. Et iratus Moy ses valde ait ad dominum. ne respicias sacrificia eorum &c. lo quensque dominus ad Moysen, & Aaron, separamini de me dio congregationis huius, vt eos repente disperdam, & separa tis Chore, & Datam, & Abiron cum vxoribus & liberis ac bo nis, confestim dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiẽs os suum deuorauit illos, descenderuntque viui in infernum, & perierunt de medio multitudinis, vt habetur numeri. 16. & ibi sequitur, cũque oriretur seditio, & tumultus incresceret, Moy ses & Aaron fugerunt ad tabernaculum Federis, quod postq̃ ingressi sunt operuit nubes & apparuit gloria domini dixitq; ad Moysen. Recedite de medio huius multitudinis, etiam nũc
46 delebo eos. † Cunque iacerent in terra, dicit Moyses ad Aarõ. Tolle Thuribulum & hausto igne de altari mitte incensum desuper pergens cito ad populum, vt roges pro eis, iam enim ingressa est ira a domino, & plaga desęuit. quod cũ feciſſet Aa ron, & cum cucurrisset ad mediam multitudinem quam vastabat incendium, obtulit thymiama, & stans inter mortuos & viuentes pro populo deprecatus est, & plaga cessauit, fuerũt autem qui percussi sunt. 14. millia hominum septigenti, absq;

his qui perierant in seditione Chorę, illi vero qui bonum com mune defendunt eis resistentes non sunt dicendi seditiosi. si cut nec illi qui defendunt se cum inuaduntur ab aliis, dicendi sunt, vt contingit de mino du Buscon, vt supra dictum est, sic factum fuisse legitur in actibus Apostolorum per quendam nomine Iasonem qui Thessalonicam pro diuo Paulo Apo stolo seditionem commouentibus turbis semetipsum dederit vt Apostolo dicendi faceret libertatem, vt refert diuus Hier in epistola 82. scribens super epistolam ad Roma. quæ incipit, Paulus seruus Iesu Christi. libr. primo, & dixi supra in tertia p̃-
47 suppositione, † imo licitum est eisdem toto conatu resistere ẽt eos occidendo, vt singulariter voluit Hiero. de Tortis in dicto suo consi. Si vero per lasciuiam, tunc debet procedi secundum Barto. eo ordine & forma per illum, §. solent tradita, quia aut non est peruentum ad actum, sed solum est statum & remansum in terminis insolentiæ & acclamationis, vt quia secundũ Barto. in d. §. solent. acclamauerunt vt turbarent populares dũ falso clamant foras vel ad arma. & glo. ibi exemplificat in Ber gollo Pisano, & non de Ioseph decurione Bono. credo quod voluit dicere de Ioseph ab Arimathia nobili decurione qui non acclamabat sicut cæteri iudæi quod Christus Crucifigere tur, quoniam ipse discipulus Iesus erat, occultus autem ꝓpter metum iudæorum, & debet esse loco Bon, bonus & iustus, vt Luce. 23. in fin. pro hoc bonus tex. in l. 3 §. si intra vociferatio nem, aut leuem querelam seditio mota est &c. ff. de re mil. vel-
48 secundum glo. in d. l. secunda, C. de sedi. † volebant esse consu les propter suam nobilitatem, & non processerunt vltra, tales debent de rigore sustigari per tex. in dicto, §. solent. & carere debent effectu postulatorum, dicta l. secunda de seditio. & illã glo. multum commendat ibi Angel. in fin. contra facientes ru morem in palatio, vt ad officia assumantur.

Et est in Tuscia multum in vsu, vt ipse dicit, quia contentio sis verbis non est strependum. capitu. in loco benedictionis, v. quæstio. quarta, ibi, nullus debet, aut indiscretis vocibus p strepere, aut quibuslibet tumultibus perturbare, nullis etiam fa bulis vanis vel risibus agi.

Et (quod est deterius) obstinatis disceptationibus tumultuo sas voces effundere. Et ne vndique cachinis & vocibus aer re sonet & audientium aures præstrepitu terreantur, vt dicit Hie ron. in epistola 14. cap. 7. libro tertio. Sed cum omni modestia stantes vno loquente cęteri sileant. Nec alter alterum ex auidiate loquendi interrumpat & præbeat impedimenta loquen ti. Secus si acclamatio per populum fieret propter lętitiam di cendo, viuat talis, tunc non debẽt in aliquo puniri gl. & Doc. insuper Lud. bolog. in secundis interpret. in l. j. C. de quæst. li. 12. vbi Land. alle. bo. tex. in l. iustissimos. ibi, publicis acclama tionibus collaudandi damus omnibus potestatẽ, vt honoris
49 eius auctores proferamus. C. de offi. rect. prouin. † sed si fiat fm eum ꝓp seditionem tunc dẽt puniri, quẽadmodũ Agenẽses fecerunt, q̃ ꝓ vias & vicos ciuitatis acclamabant, viuat Rex & communitas. faciendo deferri ensem & virgas ante eos con gregãdo populũ, & dicendo, vbi sunt isti fures cõsules & alia plura, vt sup. dictum est, sic ẽt fecit quidam plebanus de puin cia Romandiolæ, vt refert Bal. in d. consi. 24. vol. 4. qui clama uit posq̃ ingressus fuit portã ciuitatis q̃ prodere intẽdebat, vi uat viuat nobilis antedictus, vt ibi vide. & non solum ꝓp talẽ vociferationẽ seditiosam quis tenet, sed ẽt profecto qñ quis ꝙ citauit alios ad vociferationẽ, vel qui submisit ut vociferaret l. apud Labeonem, §. feciſſe conuicium, ff. de iniu. faciunt quæ dixi consil. 1. incipien. si quis animo iniuriandi, posito in fi. li. consue. Biturig. vbi posui de scholare uociferante contra Do ctorem legentem. & etiam quod dicit Bald. in d. tracta. schis matis de Romanis acclamantibus tempore electionis Papæ Vrbani, ante conclaue Cardinalium, Romanolo uolemo, Ita liano lo uolemo, ut dixi in additio. ad mandag. in tracta. de
50 elec. c. 103. † Et intellige q̃ fustigari debent si sint uiles perso nę quia nobiles & honestę personæ non patiuntur illas uiles pęnas, ut tenet Barto. in §. ſerui cęſi, qui. §. dependet ex d. §. so lent, & Cœp. in consi. 40. colum. 3. uersi. quantum ad mortem &c. dixi in tracta. de custo. clavi. fol. 6. columna tertia, sed debẽt alias in emendam condemnari secundum facultates eorum, quia causa & personæ considerari debent, l. una, C. si quis im pe. maledi. ut dixi, sup. in 4. præsuppositione, & isto modo de bet procedi ad punitionem talium seditiosorum, nisi ad pro ditionem ciuitatis uel patrię, aut dominij ipsius per aliquem actum processissent, ut supra dictum est, alias oporteret de stituere text. in dicto, §. Solent gloss. & Doctor. hic alle. & mens intellectus Angel. & sequac. est iste. & pro hac conclusione fa-
51 cit quod no. Paul. de Castro. in l. j. C. ubi sena. uel clari. † quod quando noctis tempore, quod potius ex lasciuia quam dolo præsumitur, aliquis proiecit lapidem & percusit unum q̃ mor tuus est, ipse consuluit quod debet mitius puniri, sci licet pecuniariter, uel forte sibi dare banuum pro ali-

quo

Digitized by Google

quo tempore.& idem Cœpo.in l.prima,colum.octaua,versi. ex quo refert,C.de ser.fugi.dicens esse bene notandum ad adiuuandum pueros & homines ludentes per lasciuiam ad lapides sicut ludunt Veronæ secundum ipsum.& Fet.de Ancha.in consilio 283.incipien.iure scripto & consuetudine. & dixi in §.vigesimoquarto,in additio.3.de iurisdict.omnium iudic.vel ludunt ad niuem vel ad poma auricentria, vt in Montepessulano & Anenione tempore carnisprivij. sicut etiã fit in multis alijs locis. & aliquis in eo ludo occidatur per iactum lapidis vel niuis aut Aureicentium pomorum,quod occidens nõ debet puniri pœna mortis vel corporali,facit,l.item si obstetrix,§.sed si per lasciuiam.cum §.sequen.& l.sequen.ff.ad leg. Aquil.vbi Bal.in §.quemadmodum no.illum text.cõtra istos qui faciunt seditiones.& in l.omne delictum,§.penult.ibi,per vinum aut lasciuam,ff.de re mili.

52 †Quia etiam quando per accidẽs tumultus inciderit,quod debeant pœna pecuniaria condemnari.voluit Ange.in d.l.secunda,de seditio.quoniam non fuit mota controuersia in exitum reipub.l.si quis ingenuam,§.in ciuilibus.de cap.& ibi Alexand.in additio.per quem tex.dicit ibi Barto.quod propter dissensiones ciuiles respubli.læditur.& Felyn.in dicto capitulo fina.de testi.cogen.vbi allega.Bald.in l.prima,§.fina. ff.de iustit. & iure quod si statutum puniat morte turbantem statum ciuitatis, debet intelligi si principaliter hoc agit, non autem si venit in consequentiam alterius delicti.& est ratio,quia debet attendi quod principaliter agitur, l.si quis nec caulam valde remotam,ff.si certum petatur.quod intelligit Felyn. quando occasionaliter,& per causam valde remotam contingit turbatio status.secus si immediate,& ex actibus proximis est deuentum ad concitationem & rumorem populi. allegando Bal. in dicto consilio ex insultu,& idem tenet Angel. in dicta l. metum,§.animaduertendum,vbi dicit, quod si populus cogat p legem subditum ad aliquid faciendum, non potes conqueri de populo.& ideo ne res transeat in exemplum malum debẽt remissius puniri.dicta l.si quis aliquid,§.qui abortionis, & tenet Bald.in dicto consilio 130.in fin. Et Agenenses ab initio bene fecerant se opponendo & contradicendo ne subsidium & Rhena pro ponte reficiendo imponeretur. Sed malo freti consilio se postea congregauerunt modo & forma quibus supradictum est,& ita secundum istam conclusionem fuit iudi-
53 cãtum per arrestum supremæ curiæ Parisiensis†pro vniuersitate Aurelinianensi,contra quosdam particulares ciues eiusdem ciuitatis,qui fuerunt in emendam condemnati, ex eo q̃ clamauerant contra scholares a mort a mort,vt refert dom. Stepha.aufrerij in stylo parlamenti in quarta parte de arrestis §.76.& idem Ioan.Galli.in quæst.121.in fine,sequendo de verbo ad verbum ipsum Aufrerium, licet alio stylo, scilicet per modum quæstionum.

Si vero tales acclamantes fuerant prius admoniti &,prohibiti a iudice ne talia facerent, tunc grauius puniuntur ꝓpter contemptum iudicis,vt dicit tex.iuncta glos.in dicto,§.solẽt. ibi,nec ante sint a præside admoniti, &c.ꝓout fuerunt Agenenses qui per iudicem maiorem fuerant prohibiti,tam in iudicio quam extra per vocem præconis,igitur &c. pro hoc facit tex.in capitulo, si quis clericorum auctoritate interdicente,vndecima quæstio.prima,vbi Doctor.dicunt,quod si intercidit auctoritas superioris etiam ad bonum,est prohibita coniuratio,licet alias auctoritate non intercedente valeat,vt per glo.ibi,& dixi,supra in 5.præluppositione.Si vero semel fustigati & correcti secundo acclamauerint, tunc debent mitti in exilium per dictũ,§.solent.Si autem sępius seditiose & turbulenter se gesserint in eadem temeritate propositi perseueraue rint, tunc capite plectendi sunt, vt dicit textus in dicto, §. solent.

64 †Quia crescente malitia crescere debet & pœna, l.si diutino tempore,& ibi glos.ff.de pœn.& dixi in §.22.in princip.de iurisdictio.omnium iudicum.Et intelligo sæpius, qui ter seditiose se habuerit per d.§.solent,& tex.in l.seruos,§.seruos, ibi. viles autem infamesque personæ,& hi qui his aut sæpius violentiam. &c. C. de vi public.prout fecerat dictus Clerget.qui auctor trium fuerat seditionum. videlicet duarum præcedentium,vt sponte coram nobis confessus est,& huiusmodi vltimę quæ fuit grandis & continuata seditio duorum mensium spatio,ex qua solum debebat suspendi, tamen misericorditer cum eo & aliis complicibus suis procedẽdo fuit,& plures alii in sentẽtia nominati fustigati,nam ipsi Agenenses soliti sunt seditiones facere,quoniam Archidiaconum maioris ecclesiæ intra Garonę fluuium violẽter ab ecclesia extractum submer-
55 serũt,vt a fide dignis ibi tunc intellexi. †Si vero seditio fiat ex mandato & instigatione iudicum seu magistratuum,aut consulum,quod committentes sunt excusandi,sed non in totum, quia iussu magistratus & suæ ciuitatis,villæ, vel castri voluntate id fecerunt,l quęnquam,ff.de aqua pluuarcen.& l.non vi detur,§.qui iussu,ff.de regul.iur.& quæ no.Dyn.in regula,ꝓ qui que mandato iudicis.& ibi dixi in addi.cod.ti.lib.6. & hoc tenet Alber.de Gardi. ti.de homicid. vbi dicit hac ratione motum fuisse imperatorem Federicum,ad parcendum ambasiatoribus Lombardiæ,qui missi fuerant contra eum in Alamaniam pro discordia concitanda inter eum,& filium eius Henricum,quia inerant præcepto eorum ciuium & magistratuũ. Sed de iure canonico,seditiosi,si sint clerici,puniuntur ꝑ simplici seditione,quia promoueri ad sacros ordines prohibentur, dicto cap.seditionarios,46.distin.& iam promoti priuãtur honore quo vtebantur,cap.coniuratorum,& capitu.sequen.11 q.prima,de quo vide quod dictum est, sup. in sexta,præsuppositione.

56 †Et si fiat contra proprium episcopum, & sint incorrigibiles,debent deponi,& tradi curiæ seculari, vt tenet glo.Abb.& Docto.in d.cap.fin.de testib.cogen.Si vero layci, excommunicantur,& in vna libra auri condemnandi,sunt §. d.conuenticulas.& §.episcopus.de pace tenend.Aut seditio fit in ecclesia, & per laycos,tunc vltimo supplicio debent plecti, d.l.denunciamus.& ibi Odof.& Docto.de his qui ad ecc.confu.& gloss. in capit.j. §.prohibeantur.etiam ne diuina officia tumultuosi quorumque per ecclesiam &c.in versicu.perturbent. de his q tempore diuinorum off.vag.per ecclę.in pragma.sanc.& Alexand.in d.consil.111. columna 4. versicu. nec prædictis obstat volum.1.& non immerito, quia tales extrahentes de ecclesia eos,ad quam propter deuotionem accesserãt, aut seditionem. & tumultum euitandum confugerant,tenentur crimine læsæ, maiesta.ac si illud crimen commisissent,l.2.C.de his qui ad ec. confu.vbi Odof.dicit,quod est priuilegium ecclesiarum,præcipue Gallicarum,quia in eas confugiẽtes sunt securi.Idem tenet Lucas de Penna,in l.j.de Palatijs & Domib.domini. libr.
57 11.†Nam sicut tenentur crimine lęsę maiesta.qui offendũt terrestrem.maiestatem,l.quisquis.crebro alleg.multo fortius qui offendunt cęlestem,l.si quenquam,versi.cum sanc.& l. si quis hoc genus sacrilegii,C.de epi.& cler. canonizata,2.q.1.si quis hoc genus.& ibi gl.& auct.Gazaros, C.de hære.& vnde sumitur de statu.& consue.contra lib.§.Gazaros.& in cap. vergentis.de hęre.Et tenet Stephanns Buynar.in d.l.quisquis.in tertio nota.Et non solum qui ab ecclesia de facto abduxerunt.sed q conati sunt abducere,vt tenet gloss.fina.per illum tex.in d.l.2. quam ibi sequitur Saly.propter verbum,ibi,tentauerit,positũ vt supra dixi.Et aliquando tales seditiosi extractos ab ecclesia carceribus mancipant & intrudunt,quod est aliud crimen capitale,l.prima,de coarta & priu.libr.12.imo censetur esse crimen lęsę maiesta.l.1.C.de priua.carce. de quo ibi per Doct. & Barto.in l.capite quinto,ff.de adulter.& Lucas de Penna in d. l.11.colum.2.versicu. quid ergo.si quis capiat. de coarta.quod est notan.quia sępe contigit,vt supra visum. Sic fecisse videntur Agenenses,qui consules & iuratos viliæ per quos ciuitas regebatur,capitu.fin.de procura. ac etiam alios qui eorum ligã non sequebantur, vel qui eos de factione reprehendebant,a maiori,& Iacobitarum ecclesiis extraxerunt, nec non a domo propria & intra carceres domus cõmunis iduxerunt. Per quos etiam actus videntur regem domiuum eorum possessione ciuitatis priuasse l.prima,§.pen.ff.de vi & vi arma.no. Bal. in repe.l.si aquam,C.de seru.& aqua.& Mart.de Lauden.in dicto tract.de crimine læsæ maiestat.§.5.incip.rebellio subditorum.&c.

58 †Sed hodie est alia pœna de iure canonico,secundum Ioã. Fab.in d.l.2.de his qui ad eccl. confugiun.contra tales tumultuosos extrahentes homines de ecclesia,videlicet, quod vltra excommunicationem debent condemnari in summa triginta librarum argenti,& ad damnorum restitutionem. decimasexta,quæstione quarta,quisquis capitulo nullus.& capitulo si quis contumax, eadẽ causa.& quæstio.& in cap. si quis in consil.11.quæstio.tertia de quo per gloss. Archidiaconum, & sequa.in d.cap.constitutionem,§.primo,& secundo, de verb. signifi.lib.6.

Et not.quod non solum viri,sed etiam mulieres possunt facere seditionem & insultum,vt supra visum est in exemplis de Perota Morela Parisien.Quem plerunque & pro maiori parte ex consilio & persuasione maritorum committunt, vt in Lombarda.de aggres.in vico facta,l.relatum est nobis.secundum quam illę mulieres tonte capillis debent fustigari per ciuitatem.Et ego vidi in prouincia prouinciæ mulieres cuiusdã castri,quæ præsentibus maritis se irruerunt in procos eorum domini temporalis & illos occiderunt,vt dixi in d. l. relatũ.in
59 annotationib.nostris,†qa mulieres pñt delinquere, & tueri ciuitatem tpe guerræ vt no.Luc.de Pen.in l.est verum,C.de incol. li.10.& dixi in qõ.de cust.caluium.Et apud Valeriũ Maxi.li.4. tit.de amore cõiugali.Legitur de Hypsicratea vxore Mithridatis, quæ tonsis capillis equo se & armis assuescebat. Et in Francia de Ioanna puella quæ tempore Caroli sexti,

Digitized by Google

Francorum regis purgauit Frãcia Anglis, vt dixi in §. septimo de consuetudin. feudorum columna penul. & facit tex. in l. prima, de vxor. mil. tamen sine licentia principis vxor non debet ire ad maritum militem in exercitio armorum existentem, l. quicunque. & ibi Ioan. de Pla. Iacob. Rebuff. & Luc. de Penna C. de re milita. libro duodecimo. & Martin. Lauden. in tracta. de nilite, §. vndecimo, & 9. Et communiter dicitur de quadã Bauci & vetula Carcassa, quæ sola defendit ciuitatem Carcassone, & inde ciuitas illa Carcassona a prædicta vetula Carcassa nomen assumpsit. Et agenti per informationes comperimus quod quædam Guillardina de Columber vidua fecit de nocte durante seditione pulsare campanã ecclesiæ de capella & ideo dicebat Vergi. secundo Eneidos. Notum q̃. furens qd
60 fœmina possit. †Et licet lex eas minus ausuras quam viros p̃sumat, dicta l. quisquis. ad leg. Iuliam maiestatis, & l. optimam C. de contrahend. & commit. stipu. tamen secundum glo. in l. quisquis in verbo, ausuras. crimen læsæ maiestatis. committere possunt, & idem tenet Angel. Aret. in dicto tracta. malefic. in [glos. che hai tradito. vlti. colum. versiculo & aduertendum est. de quo ibi per Angel. Arimin. & Bernar. Landri. in additi. & Franc. de Are. in consilio trigesimono, & facit, l. si quis in tã tam, C. vnde vi. vbi glos. extendit illam, l. pœnalem loquentem in viro ad mulierem. & Pau. de Ca. in l. si quis id quod, ff. de iu risdictio. omnium iudic. & Docto. in l. si quis maior, C. de tran sact. de quo ibi per Thom. Parpalia. in sua repetition. columna prima. Sed in pœnis eisdem infligendis, vel euitandis, sufficit mulieribus paruus seu modicus error, secundum Oldrad.
61 consilio 291. ante fin. †Aut vero seditio fit in acie seu exercitu belli per ipsos milites ex proposito & dolo, tunc capite plecti debent, l. tertia, §. qui seditionem, ff. de re milita. vbi glos. ponit exemplum, primo in eo qui incitauit milites in aliquem & non in hostem. Secundo quando quis retraxit seu remouit milites sæuientes in hostes ab illo proposito.

Tertio quando incitauit etiam in hostem, sed non ex præcepto Ducis belli, vt in dicta, l. tertia §. in bello, vt fecit T. Manlius, filius T. Manlij torquati consulis, qui contra edictum consulum pugnauit aduersus latinos, quamuis prospere pugnasset, pater ad se vocari iussit. Quando quidem inquit tu. T. Mãli neque imperium consulare, neque maiestatem patriam veritus aduersus edictum nostrum extra ordinem in hostem pugnasti. Et quantum in te fuit disciplinam militarem, qua stetit ad hanc diem Romana res, soluisti, neque in eam necessitatem adduxisti, vt aut reipublic. mihi, aut mei meorumque obliuiscendum sit, nos potius nostro debito plectemur, quam respublic. tanto suo damno nostra peccata luat. Triste exemplum, sed in posterum salubre iuuentuti, erimus. Me quidem cũ ingenita charitas liberum, tum specimen istud virtutis deceptum vana imagine decoris in te monet, sed cum aut morte tua sancienda sint consulum imperia, aut impunitate imperpetuum abroganda, nec te quidem si quid in te nostri sanguinis est recusare censeam, quin disciplinam militarem tua culpa prolapsam pœna restituas, itaque velut emerso ab admiratione animo cum silentio defixi stetissent, repente postea cum ceruice cæsa visus est cuor. Tum libero conquestu coortæ voces sunt, vt neque lamentis, neque execrationibus parceretur, spoliisque contectum iuuenis corpus, quantum militaribus studijs funus vllum concelebrari potest structo extra vallum rogo concremaretur. Manalia namque imperia non in præsentia modo horrenda, sed exempli etiam tristis imposterum essent, fecit tamen atrocitas pœnę obedientem Duci millitem. ita refert Titius Liuius. octauo primæ decadis.
62 †non enim verisimile est patrem velle mori filium, l. qui vno § qui filium, & l. milites agrum. §. desertorem, ff. de re mil. per quem tex. dicunt Docto. quod si pater filium qui commisit ali quod delictum, puta crimen læsæ maiestatis offerat & exhibeat iudici, quod filius non deber mori, nec est ita puniendus de quo per Cœpo. in sua prima cautela. & Bald. in l. fina. in fi. C. de vsur. rei iudi. & Iaso. in l. de quibus, columna decimaquinta, ante fin. ff. de legi. & de seueritate & indulgentia parentum in liberos, vide Valeri. in v. circa fin. & Cyn. & Docto. in dicta l. propter insidias. qui accusa. non possunt, & in istis tribus casibus debent pœna capitali puniri. & tenet Martin. de Laud.
63 in tracta. de mili. §. 49. †Sed si per lasciuiam aliquibus rixantibus, vel vociferantibus, aut lęuem querelam habẽtibus miles fecerit seditionem. debet militię gradu priuari, dicta l. tertia, §. si intra vociferationem, & in §. fina. in Authentic. de man. princip. vnde Iustinus, libro duodecimo grande narrat iudicium factum per Alexan. magnum, qui dimissis veteranis exercitũ ex minoribus supplet, sed recentem Veteranorum discessum ęgre ferentes, missionem & ipsi flagitabant, nec annos, sed stipendia sua numerari iubebant, pariter in militia lectos, pariter sacramento solui ęquum censentes.

Nec iam precibus, sed contentione agebant, iubẽtes cum patre suo Hammone finire bella, vt milites suos fastidiat, contra ille, nunc castigare milites, nũc lenibus verbis monere, ne gloriam militiæ seditionibus infuscarent, at postremum cum nihil proficeret verbis, ad corripiendos seditionis authores, e tribunali in cõdicionẽm armatam inermis ipse desilijt, & ne mine prohibente. 13. correptos manu sua ipse ad supplicia duxit, tantam vel illis moriendi patientiam metus regis, vel hinc exigendi supplicia constantiam disciplina militaris dabat, & diuus Hieron. in decimoseptimo. Episcop. in tertia parte dicit,
64 †pugilum fortitudo clamoribus incitatur, paratas ad pręlium acies, acutosque mucrones sermo imperatoris accendit, & de pluribus aliis militaribus seditionibus visum est, supra in exemplis enarratis secundum Valerium & alios, supra alleg. vnum non omitto in hac seditionum materia singulare, quod quã do aliquis expulsus est de ciuitate propter seditionem & proditionem, vbicunque arma eius sunt depicta, in sui honorem, debent destrui, vt no, Bar. in l. eorum per illum tex. singu. ff. de pœn. & vbi ad infamiam talis proditoris est depicta imago, vt quia suspensus pedibus, vel aliquod aliud, & corrumpens vel radens talem imaginem punitur in quingentis aureis, l. si quis id quod, ff. de iurisd. omn. iud. & ibi per Doct. ita tenet Martin. Lau. in tract. de cri. lęsę maiest. §. 26.

FINIS.

CONRADI BRVNI TRACTATVS. DE SEDITIONIBVS LIBER PRIMVS.

Quid sit Seditio.

SVMMARIVM.

1 *Seditio a seorsim eundo dicta. fit perturbulentiorem populi motum. num. 2. Describitur. nu. 3. verius definitur, nu. 4. Potest esse vbicunque est hominũ multitudo nu. 5.*
6 *Multitudinem quot homines faciant, iudicis arbitrio relinquitur, pro materia subiecta.*
7 *Seditio, ex Tyrannis quomodo differant.*
8 *Bella externa non continentur appellatione seditionis.*
9 *Seditio bellum ciuile dicitur & differt a rixa. num. 10. & a rebellione. non ad quem effectum sint. nume. 12. Vnde nomen & formam accipiat, numero 13.*
14 *Aemulatio inter ciues non est seditio.*
15 *Discordia inter ciues potest esse bona & mala.*

CAP. PRIMVM.

1 Seditio† a seorsim eundo dicta glo. in Rubr. C. de Sedi. Archidia. Ioan. Andr. quos refert Dom. capi. docet de Immu. ecclesiarum libro sexto Ias. consilio 161. 4. volumine l. secunda, §. populo deinde aucto. & §. & cum placuisset, ff. de orig. iu. est vt Ciceroni placet, in Bru. seu de clar. orator. libro secundo, in Catilinam. in ora. pro Cluentio, capitu. coniurationum, prima quæstio. prima, quod plebis vel inter se, vel cum magistratibus dissentiens, seorsim scedat.

Vnde & seditiones, quibus plebs Romana a patribus secedens, primum quidem in sactum montem trãs Anienem, post reges exactos anno septimo, ac deinde post annos Quadraginta, in montem Auentinum se contulit, secessiones a scriptoribus vocantur.

1 Fit autem seditio, †per tutbulentiorẽ poupli motum, vñ & impetus, motus, iucursio, cõcitatio plebis, vis multitudinis, appellatur. Græci Pharatream a diuisione, vt opinor: Germani Auffruer Auffstanndt, vocant. Ab eodem nimirum motu plebis doncitatore. Propter quem & seditio, nunc vehementiori morbo, Cyp. Epi. 5. ad Corn. in Pythia. nuncincendio, turbini, & a Pindaro tempestatimaris comparatur Quã & tempestatem aliquoties appellat Liuiuius li. 2. ab vrb. cond. Ad quam comparationem, ẽt Poeta noster alluisse vr, qui Aeolum vc tosoratione sua placare fingens, eos seditioso populo c parat.

Ac veluti (inquit) *magno in populo cum sepe coorta est,*

Sedi-

Seditio, fœuitque animis ignobile vulgus,
Iamq; faces & saxa volant, furor arma ministrat.
Tum pietate grauem, ac meritis si forte virum quem,
Conspexere silent, arrectisque auribus astant,
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.
Sic cunctus pelagi cecidit fragor, æquora postquam
Prospiciens genitor, cæloque inuctus aperto.
Flectit equos, curruque volans dat lora secunda.

Hinc etiam concilari, incendi, flagrare, æstuare, fœuire seditiones apud authores dicuntur, Cicer. de oratore, in oratione in Vati. ab incendio videlicet, ex morbo sumpta metaphora, & seditiosi ipsi turbulenti, & rumultuosi appellantur. Est autem
3 seditio † (vt quidam definiunt) quietis publicę perturbatio. Nicolaus Boerius in tractatu de Seditio. ver. 2. præsuppono. nu. 2. Sed hęc descriptio potius, q̃ definitio seditionis esse vī. Neque enim cum definitio conuertitur. Etsi enim omnis seditio quietem Reipublicæ perturbet, non tamen omnis reipublicę perturbatio seditio est. Nam & Tyrannide, & externis bellis, Reipublicæ status plerunque commouetur, ac perturbatur, & tamen neque Tyranni, neque qui extrinsecus bella reipublicæ inferunt, seditiosi appellantur.

4 Verius itaque definitur sedirio, † vt sit motus populi & subditorum, eorumue qui eiusdem multitudinis partes sunt, vel in eadem multitudine versantur, quo vel plures inter se, vel vnus pluresue aduersus eos, quibus fidelitate astricti sunt, vtilitatis alicuius consequendæ, vel damni alijs aut iniuriæ inferendæ causa, scientes & volentes in detrimentum & damnum Reipublicæ, ad dissensionem concitantur.

Motum in hac definitione pro genere ponimus, non quidem vt generaliter mutationem in Republica designet, vt generationem, corruptionem & similia: nec vt quemlibet etiam animi motum denotet, vt in illo Iureconsulti. Lobseruandum, ff. de officio præsidijs, Non est constantis, & recti iudicis, cuius animi motum vultus detegit. Item in illo Ciceronis. secunda de clar. cratoribus. & de natura Deorum libro secundo. Omnes motus animi, tanquam ventus hominem deferunt. Item Nunquam animus agitatione & motu vacuus esse potest.

Sed vt studium & conatum ardentius aliquid machinandi significet. Qua in significatione, accipitur illud Ciceronis. in Catilinam libro secundo Is omnes motus Catilinæ conatusque prohibuit. Ac talis quidem conatus interdum in actum exit, intrdum res conuitijs. iurgijs, rixis, quęrelis, & verborum velitatione agitur, manibus abstinetur, & quo minus ad effectum perducatur, bonis consiliis impeditur. Vtroque autem modo, & cum perficitur, & cum impeditur, seditio motus appellatur. Liuius libro secundo ab vrbe condict. eam sedi tionem, quæ nec dum erupit, sed vt erumpat iam apparata est, maturam appellat. Ea res (inquit) maturam iam seditionem, ac prope erumpentem oppressit. Addidimus in deffinitione, Populi, Cuius appellatione hoc loco omnis hominum
§ multitudo venit. Nam seditio † esse potest, vbicunque est hominum multitudo, vt in populo, in gente, in collegio, in exercitu, in classe, in schola, & in quolibet cœtu & congregatione. Cicero. de cla. or. & pro Cluentio.

Vnde quod seditiose factum est, veteres populariter factũ esse dixerunt. Instituta de iure personarum §. fina. l. Imperato. ff. de legatis primo l. secunda, §. hoc rescripto vbi Bartol. ff. ad Syllanian. Bald. in l. antiquitas, C. de vsufruct. l. sed & si susceperit, ff. de iudic. Ita populariter loquitur, qui seditiose loquitur: populariter agit, qui seditiose agit, & contentiones seditiosæ, populariter concitari dicuntur. Cœterum, quot homines multitudinem, quot populum, quod collegium, quot gentem, quot exercitum, quot cœtum & congregationem faciant: certa quidem regula dari non potest. Siquidem interdum duo, interdum quatuor, interdum septem, interdum quadraginta, interdum quinquaginta, interdum maior pars viciniæ, multi dicuntur.

Sed & idem numerus hominum, ad diuersa facta comparatione, nunc multitudo, nunc paucitas appellatur. Panor. in capitulo latores, de cleric. excommuni ministra. Sic decem aut viginti hominum millla, relatione ad ciuitatem aliquam facta, multi homines dicuntur, & tamen habito ad magnam aliquam prouinciam respectu, iidem homines pauci dicuntur. Ita Moyses, Exod. trigesimo secundo, capitulo disciplina quadragesima quinta, distinctio. cuius iussu Viginti tria hominum millia occisa leguntur, tamẽ paucorum vitam gladio extinxisse dicitur.

Et ad eundem modum, de gente, de populo, de collegio, de turba, de cœtu, de congregatione, aliisque similibus constituunt leges, Baldus in Authentic. quod locum, C. de collati. Barto. in l. sicut, ff. quod quisque iure no. gloss. in capitulo primo de electione. Bartol. in l. prima, ff. de probation. & in l. prætor. la secunda, ff. de vi bonorum raptorum. Innocen. in capitulo primo de electio. Bald. in l. prima, C. de tutorib. & curatore, illustr. personarum. vt populum decem, turbam viginti, collegium tres, duo congregationem, cœtum decem homines constituant: Et tamen interdum plures, interdum pauciores has appellationes recipiunt. Esti igitur in arbitrio Iudicis
6 † & boni viri positum, vt ipse, quot homines multi sint vel pauci, quot populus, turba, gens, cœtus, congregatio &c. interpretatur, eamque rem ita arbitretur, vt materiæ subiectæ conuenire existimabit subditorum.

Hoc additum est propter Tyrannidem, qua tametsi ipsa res publica commouetur, tamen huiusmodi motus non seditio est, sed Tyrannis: Inter seditionem enim & Tyrannidem hoc
7 interest, † quod Tyrannis caput, Seditio membra Reipublicæ occupat. Nec potest caput, sed membra, seorsim ire & secedere.

Sed & propter rebelles, additur verbum subditorum. Rebellio siquidem subditorum est erga Dominos suos, nec ad numerum vel multitudinem hoc casu respicitur. glossa in dicto capitulo lato. vbi Panor. de cleric. excommunica. ministrante Siue enim multi sunt, siue pauci, Si obediẽtiam dominis suis subtrahunt, seditiosi & rebelles appellantur.

Eorumue qui vel eiusdem multitudinis partes sunt, vel in eadem multitudine versantur: Hoc additur propter bella ex-
8 terna, † quæ ideo appellatione seditionis non continentur, quia non ab his, qui eiusdem multitudinis partes sunt, vel in eadem multitudine versantur: sed ab externis inferuntur, atque extrinsecus intentantur, non secedendo, & seorsim eundo, sed aliunde in nos per vim irruendo fiunt.

9 Vnde & seditiones, † ciuilia, intestina, & domestica mala & bella, appellarunt veteres, quod ea ipsa non extrinsecus inferantur, sed in ipsis visceribus vnius corporis, inter ciues videlicet & domesticos enascantur. Quod nomen Cicero seditioni Catilinariæ tribuit, in Catilina. libro secundo, dum inquit. Atque hæc omnia sic agentur quirites, vt res maxime, minimo motu, pericula summa, nullo tumultu: bellum intestinum & domesticum, post hominum memoriam crudelissimum & maximum, me vno togato duce & Imperatore sedetur. Quo vel plures inter se: Hoc additur, propter eos motus, & dissensiones, qui inter paucos alicuius multitudinis concitantur, qui non seditio, sed rixa potius appellantur. Siqui-
10 dem seditio, † quæ inter subditos ipsos oritur, non paucorum est, sed multorum, & eorum quidem, qui sunt vnius multitudinis partes, vel in eadem conuersantur. Rixa autem in duos tantum, aut paucos orto conflictu concitatur, veluti si duos pluresue, de possessione alicuius prædii altercantes, alter alterum eiiciat, verberet, interficiatue. l. in rixa, ff. ad legem Cornelia, de Sicar. l. qui multa, ff. ad legem Iuliam, ff. de vi publ. L. 4. ff. vi bo. rap.

Vel vnus pluresue, aduersus eos, quibus fidelitati astricti
11 sunt: Hoc addidimus propter rebellionem, † quæ vel Vasallorum est, aduersus dominos suos, vel subditorum & domesticorum aduersus eos, quorum Imperio subiecti sunt, & fidelitate obstricti.

Nam qui non sunt Vasalli, subditi aut domestici, si tumultuosis aliquid agant, seditiosi quidem sunt, rebellus autem dici non debent. Vel vtilitatis consequendę, vel damni aliis, aut iniuriæ inferendę causa: Hęc verba finem seditionis denotant.
12 Omnis enim seditio † fit aut ob vtilitatem aliquam consequẽdam, aut damnum iniuriamue a nobis repellendam, aliisue inferendam. Inter se ad dissensionem scientes & volentes in detrimentum & damnum Reipublicę concitantur: His verbis forma seditionis explicatur: Quippe a discordia seditio † & nomẽ & formam accipit. Nam quid aliud est seorsum ire, quam cum aliis dissentire? Nec omnis discordia seditionem parit, sed ea tantum, quę Reipublicę detrimentum, & damnum affert, & quietem illius & Tranquillitatem perturbat. Nam & inferendis legibus, disceptandis controuersiis, & aliis rebus iudicandis, & ordinandis magistratibus, Ordines alicuius Regni vel ciuitatis, plęrunque inter se dissentiunt: nec tamen huiusmodi discordia seditio est, vt q̃ Reipublicę prodest magis quã obest.

Quippe quę collatis inter se diuersorum & eorundem dissentientium sententiis, tandem in concordiam coalescit. Sic nec mutua inter ciues æmulatio † & dissensio, qua alter alterum prudentia, consilio, & rebus gerendis, superare intendit, seditio est: Nam & ipsa Reipublicę, non solum non noxia est, sed etiam vtilis. Ac talem quidem discordiam Apollonius apud Philostratum, dissentientem corcordiam appellat, & ciuitati in primis vtilem affirmat. Philostrat. libro quarto, de vita Apol. Ciuitas, inquit, recte habitanda dissentientis concordię indiget, quę salutem quandoq; affert. Nam vt seditio, quę ad gladios, mutuasque plagas ciues deducit, a ciuitatibus,

Digitized by Google

exterminãda penitus eſt, ſic mutua ciuium æmulatio, p̃ communi ciuitatis bono, ceu quod alius alio melius ſententiam dicat, aut magiſtratum rectius gerat, aut præclarius legatione fungatur, aut etiam ſplendidiora conſtruat ædificia, aut in aliquo huiuſmodi excellat: Talis, inquam, cõtentio, aut æmulatio ciuitati plurimum confert, licet ciues pro communi bono faciat diſſidere: Atque hac ratione diſcordia† ciuium bonorum & malorum, ad malos collata, ſeditio appellatur, ad bonos vero, Reipublicæ defenſio. Nam huiuſmodi motus, quatenus mali cum bonis diſſentiunt, damnum quatenus vero prauis malorum conatibus reſiſtunt, vtilitatem Reipublicæ aſſerunt. Ideoque & mali huiuſmodi diſcordiarum vel authores, vel fautores, & participes, paſſim in hiſtorijs ſeditioſi: boni vero eorundem perſequutores, merito reipublicæ vindices, tutores, & defenſores appellantur. Iaſo. conſilio 86. tertij volumi. Neque vero omnis diſſenſio, qua detrimentum reipublicæ infertur. Seditio eſt. Felinus in rubrica de treug. & pace. Sed ea tantum, quæ eo animo fit, vt reipublicæ officiatur. Ideoque ſi quis in rixa inimicum verberet, inde tumultus aliquis oriatur, quo Reſpublica offenditur, non eſt ob id ſeditioſus dicendus: Mart. de Hyp. ſingu. 247. & in l. prima, de c. ſican. Quia nõ eo animo in rixam venit, vt tumultum aliquem cõcitaret, aut in exitium Reipublicæ contenderet. Non enim ad ea quæ occaſionaliter: Sed ad ea potius, q̃ principaliter aguntur, reſpiciendum eſt.

Prima diuiſio ſeditionum, in Monaſticam, Oeconomicam, & Politicam.

SVMMARIVM.

1 *Seditionum genera varia ſunt.*
2 *Seditio inter carnem & ſpiritum quam ſit periculoſa & grauis aſſignatur ratio nu. 3.*
4 *Conſcientiæ vis quanta ſit cuius bellum raro quieſcit in homine, numero 5.*
6 *Seditio domeſtica quæ ſit.*
7 *Seditio Politica quæ ſit.*

CAP. II.

1 SVnt autem varia ſeditionũ †genera. Ac primum quidem, ſeditionum alia eſt Monaſtica ſiue vnius hominis ad ipſum, alia Oeconomica ſiue Domeſtica, alia Politica ſiue Ciuilis. Aug. de Salut. documen. c. 16. Monaſtica duplex eſt, vna carnis aduerſus Spiritum, & Spiritus aduerſus carnem: De qua accipiendum eſt, quod Apoſtolus dicit Gal. 5. Caro enim concupiſcit aduerſus Spiritum, Spiritus autem aduerſus carnem: Hæc enim ſibi inuicem aduerſantur, vt non quæcunque vultis, illa faciatis. Item illud. Rom. 7.

Video aliam legem in membris meis repugnãtem legi mẽtis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Et iterum. Ego enim mente ſeruio legi Dei, carne autem legi peccati. Item veritas ipſa Dominus noſter Ieſus Chriſtus dicit. Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma Matth. 26.

Quibus aliiſque his ſimilibus ſcripturæ teſtimonijs & exẽplis oſtenditur, quam grauis ſit illa inter carnem & Spiritum
2 colluctatio, †& diſcordantibus ad ſe inuicem quotidiana congreſſio, vt non quæ volumus ipſa faciamus: Dum Spiritus cœleſtia & diuina quærit, caro terrena & ſæcularia concupiſcit. Cæterum quantum inter ſe pugnent, ipſorum quoque inter ſe pugnantia & contraria opera demonſtrant. Manifeſta ſunt enim (vt idem Apoſtolus teſtatur Gal. 5.) opera carnis: Quæ ſunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, Idolorum ſeruitus, beneficia, inimicitiæ, contẽtiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes & his ſimilia.

Fructus autem Spiritus ſunt, Charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, maſuetudo, fides, mo-
3 deſtia, continẽtia, caſtitas. Et hæc quidem interna ſeditio † eo quoque grauior eſt, quia perpetua in nobis eſt, & quæ nunquam, quam diu in hac mortali carne peregrinamur, extingui poteſt. Fomes quippe huius mali intus in vltimis carnis receſſibus latitat, nec vnquam titillatorij ſenſus non ſtimulant. Qui etſi rationis authoritate ad tempus dometur, tamen vſque redit ſtimulus ſenſel repreſſus, maxime in ijs membris, in quibus libidinum appetitus reſidet.

Nam vt cætera membra imperio rationis obediant, & arbitrij retineant libertatem: tamen vbi hic Babyloniæ fornax exarſerit, & quaſi pice & Naphtha conſperſi libidinum ebullierint appetitus, inflammata caro aliquando libertatis priuatur honore: In tantum, vt rebellia membra (velit nolit ratio, in motus nefarios interdum audacter exurgãt. Altera animę ſeditio eſt quam aduerſus Spiritum, iam a carne victum, exercet Conſcientia, quæ nullo non ſupplicíorum genere nocen-
4 tem iam territat & affligit. Ab ipſa ſiquidem conſcientia, †anima peccatrix captiuatur, accuſatur, conuincitur, cõdemnatur, ac morti traditur.

Eſt autem Conſcientia, vt Origenes alibi ſcribit, in epiſt. ad Roma. libro ſecundo capitulo ſecundo, Spiritus, qui ab Apoſtolo anima eſſe dicitur, velut quidam pædagogus ei ſociatus & rector, vt eam de melioribus moneat, vel de culpis caſtiget & arguat. De qua & illud dictum eſt primo Cor. 2. Quia nemo ſcit hominum, quæ ſunt hominis, niſi Spiritus hominis, qui in ipſo eſt. Et ipſe ſit conſcientię Spiritus: de quo dicitur? Ille Spiritus teſtimonium reddit Spiritui noſtro. Sed & conſcientiæ
5 bellum † raro quieſcit in homine. Neque enim ſine aliquo conſcientiæ vulnere eſſe poſſumus, nec quiſquam ſic ſibi Blãdiri de puro atque immaculato corde poteſt, vt innocentia ſua fretus, nullius ſe peccati ſibi conſciũ eſſe dicere poſſit. Cũ ſcriptum ſit. Prouer. c. 20.

Quis gloriabitur ſe habere caſtum cor, aut quis gloriabitur mundum ſe eſſe a peccatis? Et iterum in Epiſtola ſua Ioannes prima captu. 1. ponat & dicat. Si dixerimus quia peccatum non habemus, noſmetipſos decipimus, & veritas in nobis nõ
6 eſt. Seditio † Oeconomica ſiue Domeſtica eſt, quę vxore & marito, parentibus & liberis, domino & ſeruis inter ſe diſcordan-
7 tibus, in ſocietate Domeſtica excitatur. Seditio † Politica ſiue ciuilis eſt, quam ſubditi aduerſus Dominum, vel alterutrum inter ſe vicini vel ciuitates vnius Imperij vinculo conſtricti concitant.

Inter ſchiſma & ſeditionem quid conueniat, & quid interſit.

SVMMARIVM

1 *Seditionum ciuilium diuiſio.*
2 *Schiſma vnde dictum. Quid ſit, ex Auguſtino, nu. 5.*
3 *Eccleſia eſt corpus, & fideles membra. cuius vnitas diuerſis modis ſcinditur. 4. & 6. 9.*
7 *Seditio Chore, Dathan, & Abyron contra Moyſem & Aaron.*
8 *Schiſmatici in nouo teſtamento multi recenſentur.*
10 *Schiſmata viginti nouem in eccleſia de contentione Pontificatus numerantur.*
11 *Vnitas ciuilis ſocietatis ſeditione ſcinditur & perturbatur. & numer. 13. alio modo. nu. 15.*
12 *Seditiones Gracchorum quales fuerint.*
14 *Seditio a Fabio Ambaſto Tribuno plebis excitata qualis fuerit.*
16 *Romanum imperium a trigima Tyrannis ſub Galieno occupatum.*
17 *Regilianus per iocum factus imperator.*
18 *Marii ex Fabro Ferrario in principem creatio & interitus.*
19 *Imperii diuiſio ſub Ludouico tertio.*
20 *Schiſma in imperio per obitum Henrici. VII. anno Domini. 1314.*

CAP. III.

1 ALia diuiſio ſeditionum eſt. NAm ciuilium ſeditionum †q̃dam ob res ſacras, q̃dam ob prophanas oriuntur, illa ꝓprie ſchiſma, hæc vero ſeditio appellatur. Nec eſt inconueniens, vt ſeditio tanquam genus in ſchiſma & ſeditionem ſcindatur. Nam idẽ in aliis quoque vſu venit, ut genere in certas ſpecies diuiſo, ſpecies ipſa nomen generis retineat, vt de adoptione, & pleriſq; aliis lureconſulti affirmant.

2 Schiſma † χίζω dictum eſt, quod eſt ſcindo, quia per ipſum Eccleſię vnitas ſcinditur. Eccleſię vnitas eſt, qualis & corporis primo Cor. 12. Nam vt corpus diuerſa membra habet, diuerſis officiis diſtincta, de vno tamen ſpiritu & virtute participan-
3 tia: Sic eccleſia † & ipſa corpus eſt, cuius membra ſunt fideles, multa quidem & inter ſe diuerſa, ſed mutuę charitatis, & vnius Spiritus compage, ita coniuncta & vnita, vt in idipſum pro inuicem ſolicita ſint, & ſiquid compatitur vnum membrum, compatiantur & alia: Si glorietur vnum, glorientur & alia, vt Apoſtolus Paulus docet.

4 Hæc vnitas † diuerſis modis ſcinditur. Primo ꝓp diuersã fidei profeſſionem, vel diuerſam in actib. Eccleſiaſticis ſnĩam, cum diſceſſione ab Epiſcopali & Eccleſiaſtica obediẽtia cõiunctã:

iuxta

Digitized by Google

iuxta illud Prophetæ.Esaiæ 22.Scissuras ciuitatis videbis,quia multiplicatæ sunt.Et in hac significatione schisma ab Augu-
5 stino diffinitur libro 2.contra Cresco.Gram.Vt sit †recens cōgregationis,ex aliqua sententiarum diuersitate dissentio.

Ad quem modum omnes hæretici,schismatici appellantur, atque huius generis tot fere schismata sunt quot hæreses. Nam vix hæresis vnquam fuit,quę pręter hoc quod eius assertores a Catholicis dissentientes,seipsos ab Ecclesia separauerunt,subinde etiam inter Christi fideles,non aliquam diuisionem,& multorum Episcoporum suorum ab obedientia defectionem peperit. Cuius rei innumera fere exempla a me referri possent, de quibus post hac nonnihil dicemus,cum de seditionibus ex hæresibus descendentibus tractabimus.Secundo cum Episcopi,aliique inferioris etiam condi
6 tionis homines,Rom.Pontifici †tanquam Ecclesię capiti pertinaciter, & cum quadam rebellione debitam obedientiam subtrahunt:de quibus B.Cyprianus,ad Cornelium Papam,ad hunc modum scribit,libro primo epistola prima. Nec enim hęreses aliūde ortę sunt,aut nata schismata,quam inde,quod sacerdoti Dei non obtemperatur.nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos & ad tempus iudex,Christi vice cogitatur, cui si secundū ministeria diuina obtēperet fraternitas vniuersa,nemo post diuinum iudicium,post populi suffragium,post coepiscoporum consensum,iudicem nō se iam Episcopi,sed Dei faceret,nemo dissidio vnitatis Christi Ecclesiam scinderet.Idē ad Florentium Papianum.

Inde, inquit, schismata oriuntur,dum Episcopus, qui vnus est & pręest, superbe quorundam præsumptione contemnitur:& homo dignatione Dei honoratus, indignus hominib. iudicatur.

Ac talis quidem seditio fuit Chore, Dathan, & Abyron,
7 cum eorum assechis.Hij †nimirum,ab obedientia summi sacerdotis sese subtrahentes, adeoque profani ipsi eorum officia vsurpantes,ac contra Moysen & Aron stantes,dixerunt. Num.16.Sufficiat nobis, quia omnis multitudo sanctorum est,& in ipsis est dominus,Cur eleuamini super populum Domini?Deinde vocati a Moyse dixerunt,Non veniemus, nunquid parum est tibi, quod eduxisti nos de terra AEgypti,quę lacte & melle manabat,vt occideres in deserto, nisi & dominatus fueris nostri?an & oculos nostros vis eruere? non venie
8 mus &c. In nouo testamento,†instituto iam vere Euangelico sacerdotio,veteres hos schismaticos imitati sunt, Nouatus,Vuicleph, Hus, & innumeri alii schismatici. Et nostris temporibus Lutherus, Zuuinglius cum eorum & diaboli satellitibus, infinita prope Lutheranorum & Zuuinglianorum cohorte,qui & idem,summo in Ecclesia sacerdoti Summo Pontifici,alijsque Episcopis resistentes, nihil scribunt & docent,quam,Omnes Christiani sunt ex æquo sacerdotes & Episcopi:Omnis multitudo sanctorum est, in ipsis est spiritus Dei,Quid eleuamini super ipsos,cum & ipsi omnia munia sacerdotis implere possint?Quid vobis consecrandi munus arrogatis, cum & mulieres consecrare,& corpus Christi conficere possint? Quid tibi primatum in Ecclesia vsurpas Romanæ Pontifex:cum omnes tecum sacerdotes, per Vniuersam Ecclesiam,parem potestatem & iurisdictionem habeant? Quid præsumitis Episcopi,cum omne officium & iurisdictio, quā hactenus in Ecclesia exercuistis,totum ad magistratus sæculares pertineat? Deinde admoniti a summo Pontifice, reliquisque Episcopis:Ecclesiæ prælatos,vt ministros debita veneratione & obedientia prosequantur, miris modis in plebe vociferantur, Iniusto se dominio premi, & nescio quod lac & mel verbi Dei,& communicationis in vtraque specie, multo tempore eis fuisse subtractum,& innumera eiusdem generis similia,quorum omnium plena eorum scripta reperiūtur, & templa eorum boatu complentur.

9 Tertio diuiditur vnitas Ecclesię,†duobus pluribusue de Pōtificatu,siue summo siue inferiori contendentib. Nam qui hoc modo se pro Pontificibus gerunt, nolentes per cessionem,renunciationem,aliosue legitimos modos, vt vnus Ecclesiæ Episcopus legitime præficiatur consentire, pro schismaticis habendi sunt: qui Ecclesiasticam vnitatem scindunt, non quidem eius authoritati detrahentes: sed obedientiam potius Christo,q̄ est verum & primarium caput Ecclesię,subtrahentes.

10 Huius generis viginti nouem schismata, †in Romana Ecclesia numerantur. Primum,inter Cornelium, & Nouatianum anno domini.251.Secundum,inter Liberium, & Fœlicem anno domini 335.Tertium,inter Damasum, & Vrsicinum.anno 366. Quartum,inter Bonifacium primum,& Eulalium.anno 493.Sextum,inter Bonifacium, & Dioscorum. anno 530.Septimum, inter Stephanum, & Constantinum secundum.Octauum,inter Eugenium secundum,& Sisinnium. Nonum,inter Leonem quintum, & Christophorum presbyterum.decimum, inter Ioannem secundum, & Leonem octauum. Vndecimum,inter Gregorium, & Ioannem Episcopum Placentinum. duodecimum, inter Benedictum nonum,& Syluestrum tertium. decimum tertium, inter Benedictum octauum,& alium quendam Antipapam,per seditionem suffectum. decimumquartum,inter Benedictum decimum,& Gerardum, Episcopum Florentinum, decimum quintum,inter Alexandrum secundum,& Cadulum,Episcopum Parmensem,ab Henrico Imperatore creatum, & Clementem appellatum.decimum sextum, inter Gregorium & Episcopum Parmensem.decimumseptimum, inter Paschalē secundum,Gibertum Theodoricum & Magnulphum.Decimumoctauum,inter Gelasium secundum,& Brittonem Bracarensem Archiepiscopum,qui ab Henrico Imperatore Antipapa factus,Gregorius appellatus est.

Decimum nonum,inter Innocentium secundum, & Petrum,Petri Leonis ciuis Romani filium. qui facinorosotum seditionibus creatus,Anacletus appellatus fuit.Vicesimum inter Alexandrum papam tertium, & Octauianum Cardinalem appelaltum Victorem,Guidonem Cremensem,& Ioannem Sarnienſem,Antipapas.

Vicesimumprimum, inter Ioannem Vicesimum tertium, & Petrum Corbonensem Minoritam, a Ludouico Bauaro Imperatore creatum.Vicesimumsecundum, inter Vrbanum sextum,& Robertum Gebennensem Cardinalem Clementem appellatum.

Vicesimum tertium,mortuo Vrbano inter Robertum Gebennensem,& Petrum de Tomatellis,qui Bonifacius nonus appellatus est. Vicesimumquartum, inter eundem Bonifacium,& Petrum de Luna,qui mortuo Clemente, Antipapa creatus est,& Benedictus decimus tertius appellatus. Vicesimumquintum,mortuo Bonifacio inter Innocentium septimum,& eundem Petrum de Luna,Vicesimumsextum,inter eundem Petrum,& Angelum Corarium,qui Gregorius duodecimus appellatus fuit.Vicesimumseptimum, inter Alexandrum quintum, & eosdem Benedictum,& Gregorium,quibus propter Schisma in Concilio Pisano depositis,Alexander electus est.

Vicesimum octauum,inter Ioannem vigesimumquartum alii vigesimumtertium dicunt, mortuo Alexandro V.creatum,antea Balthassar Cossa nuncupatum,& eosdem Benedictum & Gregorium. Inter omnia autem grauissima certe schismata,quæ ab Vrbano sexto, vsque ad Martinum quintum,& ita annis circiter Triginta nouem continuis durauerunt,ac tandem in Concilio Constantiensi,amotis tribus Pōtificibus,& Martino quinto suffecto,sublatum est. Vicesimū nonum, inter Eugenium quartum, & Amadeum Sabaudiæ Ducem,in Basilienſi Concilio electum,& Fœlicem V.appel-
11 latum. Seditio est,†qua vnitas ciuilis societatis scinditur, ac perturbatur.Nam vt in Ecclesiastica communione ita,etiam in ciuili societate multa membra,certis officiis distincta,vnū corpus Ciuile construunt,quod & ipsum variis modis scinditur,atque perturbatur.

Primum propter diuersum in republica studium, quo vel ad nouandas,rite semel latas leges,vel constituta iudicia contenditur.Nam vt huiusmodi studiis æqualitas illa communis iuris turbatur,qua scilicet in rebus causisque ciuium æqualitas conseruatur,ita & vnitas ipsa ciuium, ad discordias & dissensiones ciuiles, per huiusmodi mutationem conuertatur necesse est. Ac tales quidam ferunt Gracchorum seditiones,
12 †quas ob id tantum excitatas esse constat,Quod Gracchis populo gratificari studentibus, quædam ab ipsis leges latæ sunt, quibus quum agrorum possessiones,& iura a diuitibus in tenuiores,& iudicia a senatoribus in Equites transferri viderentur,variis inter ciues concitatis dissensionum studiis, non solum maxima,inter omnes Reipublicæ ordines turbatio & discordia exorta est:verum etiam totius reipublicę status conuersio subsequuta.

13 Secundo diuiditur vnitas †ciuilis,quoties plebs ipsa aduersus magistrarum reipublicę insurgit,vel authoritati eius detrahendo,vel sibi ipsi authoritatem contra leges arrogando,vel obedientiam legibus magistratibusue aut dominis suis subtrahendo.

Et ad hunc modum scissa & turbata fuit vnitas ciuilis,quā do plebs in montem sacrum secedens,sese a patribus diuisit, & ide magistratum Tribunicium extorsit.Qua diuisione nulla nunquam in republica Romana perniciosior fuit:Quippe quæ omnium seditionum causam excitauit,& earundē fons, & origo fuit,& Lucius Florus testatur.libro tertio, capitu.12.
14 Epit.Eiusdē generis est seditio †illa,a Fabio Ambusto tribuno bis excitata,qua patrum authoritati in tantum derogatum est,vt noua lege lata,alter consulum ex plebe creari cœperit. T.Liui.libro sexto, ab vrbe condita. Plinius de viris illustrib.

Digitized by Google

Eodem pertinent ſeditiones, quibus ſubditi a dominis ſuis deficientes, debitam eis obedientiam ſubtrahunt. Cuiuſmodi eſt calamitoſa illa, & nunquam ſatis deplorata ſeditio, quam noſtra ętate in vniuerſa prope Germania, ruſtici contra principes & dominos ſuos. Et altera, qua principes quidam imperii, aduerſus inuictiſſimum Ro. imperatorem Carolum eius nominis Quintū, excitarunt, qua nembra imperii ita inter ſe ſciſſa, & diuiſa, & a capite diuulſa, & reſpublica imperii dilacerata eſt, vt de ſalute ipſius iam deſperatū eſſet, niſi Chriſtianiſſimi illius, & fortiſſimi impera. potentia & virtute, tam atrocem ſeditionē ſedatam, ac ſeditionis authoribus ſublatis, omnia ad priſtinum ſtatum, vnitatem, & concordiam redactum
15 iri ſperaremus. Tertio ciuilis vnitas† diſſipatur, quoties multis de Imperio contendentibus, ipſa Reſpublica in diuerſas partes diſtrahitur. Auguſt. lib. 3. ca. 30. de ciuitate Dei. Cuiuſmodi tunt cōtentiones illę inter Marium & Syllam: inter C. Cęſarē & Pompeium Magnum: inter Octauium Auguſtum, & M. Antonium. Qui omnes pari ſtudio ad principatum Reipub. aſpirantes, ac vrbem & Imperium ſibi vendicantes, varijs bellis non tam in aduerſos bellum geſſerunt: quam contra patriā pugnarunt, vt inquit Appianus. de bell. Ciui. lib. 1. 2. 3. & 4. & libro j. de bel. ciui. Rom. Donec tandem Sylla ſponte ſua potentiam deponente, & C. Cęſare in Senatu viginti tribus vulneribus confoſſo, & vitam ſimul & Imperium amittente: Octauius Auguſtus Cæſar, primum Lepidum dignitate ſpoliaret, & Antonium circa Actium bello vinceret, ac deinde omnibus ciuilibus bellis confectis, a Valerio Meſſala oratore, nomine Senatus & populi ſalutatus Auguſtus, & vnicus Imperij Romani Princeps declararetur. Ad eundem fere modum, reſpu
16 blica† Romanorum ſub Galieno Principe, qui vino, mimis, & meretricibus magis quam Imperio vacauit, ſciſſa fuit: quo regnante, vno tempore triginta Tyranni, in diuerſis orbis partibus, contemptu mali principis, Imperium affectarūt ſimul, & arripuerunt. Quibuſdam eorum a gentibus, aliis a militaribus exercitibus, alijs a fœminis, alijs coacte, alijs ſponte, aliis inter conuiuia, & veluti periocum ad id faſtigii euectis. Trebellius Pollio in libro de triginta Tyrann. Siquidem de Regil
17 liano traditur:† cum milites cum eo quidam cœnarent, vnum ex his dixiſſe, Regilliani nomen vnde credimus dictum? & alium continuo reſpondiſſe, Credimus quod a regno: Tū ſcholaſticum quendam quaſi Grammatice cępiſſe declinare, & dicere. Rex, Regis, Regio, Regillianus: ad quæ milites, Ergo pōt Rex eſſe. Item alius, Deus tibi nomē poſuit: Quibus ita dictis, cum alia die mane proceſſiſſet, a Principibus Imperator eſt ſalutatus. Addo inter hos abiectæ & humilis conditionis, vt Zenobiam fœminam, & Marium ex fabro ferrario principes eſſe creatos. Ac Marius† qui idem cum triduo tantum imperaſſet, a milite quodam, qui in eius quōdam officina fabrili operatus fuerat, occiſus eſt: additis ad facinus his verbis. Hic eſt gladius, quem ipſe feciſti. Similis vero diuiſio poſt Imperium in
19 Germanos tranſlatum aliquoties facta eſt:† Cuiuſmodi inter alias fuit, anno a natiuitate Domini, DCCCCXIII. qua Ludouico tertio Imperii gubernacula tenente: Germanis contemptis, Itali quoque, & Galli Imperium ſibi vindicarunt. Nam Itali Berengarium, Galli Ludouicum Boſonis filium: Germani vero defuncto Ludouico tertio, Conradum ex Frācorum genere oriundum, Imperatores elegerunt. Idem acci-
20 dit† anno a ſalute reparata M.CCCXIII. quo tempore imperio per obitum Hērici Imperatoris eius nominis Septimi, Fridericus Dux Auſtriæ, in diſcordia Principum electus, tribus videlicet in Federicum, & tribus aliis (nam eorum ſex fuerūt) in Ludouicum ſuffragia ſua conferentibus, Reges Romanorum electi fuerunt. Nec diſſimilia his fuerunt ſchiſmata, quæ Henrico quarto, & Rudolpho Sueuiæ Duce (qui regnāte eodem Henrico, a paucis quibuſdam principibus in Forchem in Ro. Regem electus fuit) Phylippo & Othone Quarto, & iiſdem regnantibus aliquanto poſt tempore Bertholdo de Zermgen, aliiſque vno & eodem tempore in diſcordia Principum Germanorum in Reges Romanorum electis, & ſimul Imperii gubernacula arripientibus & tenentibus, exorta fuerunt.

De rebellione.

SVMMARIVM

1 *Seditio in rebellionem & factionem diuiditur, & quæ vtraque ſit.*
2 *Poteſtatum gradus ſunt tam in temporalibus quam in ſpiritualibus.*
3 *Eccleſia Romana eſt mater & caput omnium eccleſiarum.*
4 *Imperator eſt dominus omnium ſubditorum imperii.*
5 *Obedientia conſiſtit in tribus, enumeratis & declaratis ibi.*
6 *Deo primum obediendum eſt. Deinde poteſtatibus quoque humanis numero 7.*
8 *Subditorum fidelitas erga ſuperiores quot & quibus capitibus conſtat.*
9 *Vaſalli & officiales qualem obedientiam erga dominos exhibere debeat.*
10 *Obedientia domeſticorum qualis in dominos & patres familias eſſe debent.*
11 *Rebelles Deo qui ſint.*
12 *Rebelles hominibus qui dicantur.*
13 *Subditi, vaſalli, & officiales quando dicantur rebelles dominis ſuis.*
14 *Vaſallus adulterans vxorem domini, ipſo volente, vel non reclamante, excuſatur a rebellionis crimine.*
15 *Crimina aliena quomodo committenti imputentur vel non.*
16 *Seueræ vxoris Valentiniani Impera. Stulida ſimplicitas quam ſibi nocuerit.*
17 *Hermilindæ vxoris Cuniperti Regis Longobardum ſtellida & ſibi nociua ſimplicitas.*
18 *Mulieres Zelotipæ ſunt, maritis alienum amorem potius inuidentes quam indulgentes.*
19 *Subditi tenentur obedire Dominis, ſi iuſta præcipiāt, ſecus ſi iniqua & De contraria.*

CAP. IIII.

1 RVrſus† ſeditio in rebellionē & Factionem diuiditur: Illa inferiorum & ſubditorum eſt, aduerſus ſuperiores & dominos ſuos: Hęc vero inferiorum, & ſubditorum inter ſe. Rebellio verbum nouum eſt, & priſcis legum conditoribus incognitum, vt Bartolus ſcribit. in extrauag. qui ſint Rebelles, in verbo Rebellis, & verbo tenore. Eſt autem a rebellando dicta, Rebellio quaſi repugnantia & inobediētia: Rebellare ſiquidem, repugnare eſt. Decius conſilio 544. in tertio volumine, quomodo Et vulnera, vlcera, aliaue vitia apud Plinium rebellare dicuntur, quę ſemel curata denuo repullulant. Plinius libro ſecundo capitulo 33. nat. hiſt. Eſt igitur Rebellio repugnātia, qua qui aliorū poteſtati ſubiecti ſunt, aut aliqua fidelitate aſtricti, debitā eis obedientiam relinquunt, atque abiiciunt. Obedientia inferiorum eſt erga ſuperiores, & eos qui poteſtate aliqua fungūtur. Supremam poteſtatem habet Deus, cui omnia ſubiecta ſunt, in cœlo & in terra: Matt. vlt. cuius poteſtas eſt ſempiterna, Daniel. 4. & regnum eius in generatione & generationem, quod nunquam corrumpetur. Daniel. 7. Inter homines autem po-
2 teſtatum gradus† quidam ſunt, tam in ſpiritualibus quam in temporalibus. Ac in ſpiritualibus quidem primum locum habet Romana & Catholica Eccleſia, & illius caput Romanus
3 Pontifex. Eccleſia† ſiquidem Romana omnium Eccleſiarum mater eſt, & caput, quam qui deſerit, in Eccleſia eſſe non poteſt, vt inquit Cyprianus. lib. 1. Epiſt. 1.

Secundum locum ſortiuntur Epiſcopi, Epiſcopo presbyter, presbytero Diaconus, Diacono Subdiaconus, Subdiacono Acolytus, Acolyto Exorciſta, Exorciſtæ Lector, Lectori Hoſtiarius, Hoſtiario Abbas, Abbati Monachus ſubiectus eſt. In
4 temporalibus vero, Imperator dominus eſt† omnium Regū, Principum, & Subditorum Imperii, a quo in reliquos omnes, veluti a fonte omnis poteſtas & iuriſdictio deriuatur. Poſt imperatorem Reges & Principes, Superiores & Domini ſunt, quiſque eorum, qui ſub imperio ipſius conſtituti ſunt. His addimus poteſtatem, quam parentes in filios, Domini in ſeruos & officiales, Mariti in vxores, Patres familias in familiam, Duces exercitus in milites: Magiſtri & præpoſiti ſcholarum, in diſcipulos, & alii ad eundem modum in alios habent. In hoc igitur ordine poteſtatum & Magiſtratuum generaliter, qui ſunt inferiores iis, quorum ſub imperio ſunt, obedientiam præſtare debent, etiam ſi ipſi quoque aliorum ſint ſuperiores Iuſtum eſt enim, vt qui ſcit ſe aliis eſſe præpoſitum, non moleſte ferat, aliquem ſibi eſſe prelatum, ſed obedientiam quam exigit, ipſe etiam dependat, vt Iulius papa ad Orientales Epiſcopos ſcribit. epiſtola prima, ad Orientales Epiſcopos glo. 93. diſtin. in ſumma.

5 Porro obedientia† in tribus rebus conſiſtit: In mandato ſuſcipiendo & conficiendo, in reuerentia exibenda, & in iudicio ſubeundo. Mandatum, leges, & pręcepta ſuperiorum comprehendit: Vnde mandatis obediunt, qui legibus, & præceptis ſuperiorum parent. Reuerentia, fidelitatem, honorem, omnia que alia officia, & obſequia, complectitur, quibus inferiores iis, quorum ſub poteſtate ſunt, aſtringuntur. Itaque reuerentiam exhibent, qui eos quorum ſub imperio ſunt, diligunt, & debito honore afficiunt, tum fidelitatem eis & debita obſequia præſtant. Iudicium poteſtas eſt, qua qui ſuperiorum iuriſdictioni ſubiecti ſunt, coercentur, vt quod iuſtum eſt, faciant: quod iniuſtum eſt, deuitent. Iudicium igitur ſuſcipiunt, q iudicū, quorū iuriſdictioni ſubiecti ſunt, præceptis & ſententiis parent

Digitized by Google

6 rent. Primum igitur Deo † obediendum est: quod tum fit, cũ ipsius mandata custodimus, & debitum illi cultum & honorem exhibemus. Iuxta illud Diligas Dominum Deum tuum, & obedias voci eius, & illi adhæreas, & custodias mandata illius: Deut. 30. Et illud. Afferte Domino gloriam & honorem. Psal. 28. Item illud. Soli Deo honor & gloria. Tim. 1. Deinde
7 potestatibus † quoque humanis obediendum est, Paulo Apostolo ita præcipiente. Omnis anima, inquit, potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a Deo: quæ autem a Deo sunt, ordinata sunt. Itaque qui potestati resistit, ordinationi Dei resistit. Rom. 13. Idem Petrus Apostol. præcipit. Subiecti (inquit estote omni humanæ creaturæ: siue regi, quasi præcellenti: siue ducibus, tanquam ab eo missis Pe. 2. Tum autem recte regibus & potestatibus obedimus, cum eorum iustis mandatis, & legibus, & rectis iudiciis paremus, debitam illis reuerentiam & honorem exhibemus: fidelita-
8 tem item, tributa, aliaque obsequia præstamus. Fidelitas † subditorum certa quædam habet capita, De forma fidelitatis, c. vnico, de noua forma fide. c. 1. in vsibus feudorum. ea nimirũ sunt, quę his verbis continentur, Incolume, tutum, honestũ, vtile, facile, possibile. Incolume, ne damnum Domino in corpore afferant. Tutum, ne damno sint Domino arcana eius reuelando. Honestum, ne faciãt, quo fama Domini lædatur, neue iustitia, aliaque quæ ad honestatem eius pertinent, impediantur. Vtile, ne faciat, vt bonis eius & possessionibus damnum aliquod aut detrimentum afferatur. Facile vel possibile, id ipsius dolo faciat difficile vel impossibile. Et vt summatim dicam, subditi dominis suis obedire debent, non dominari: iuxta illud Sapientis. Prouerb. 14. Non decent stultum diuitię, nec seruum dominari Principibus. Item Prouerb. 30. Per tria mouetur terra, & quartum non potest sustinere: per seruum, cum regnauerit, per stultum, cum fuerit saturatus cibo, & per odiosam mulierem, cum assumpta fuerit Matrimonio, & p ancilam, cum fuerit hæres dominæ suæ. Eandem obedientiã
9 & fidelitatem vasalli, † & officiales dominis suis debent. Nam & ipsi ad certa seruitia dominorum obligantur, nec quicquã agere debẽt, quo dominus vitam amittat, vel membrum, vel quo in persona læsionem, vel iniuriam aliquam, vel contumeliam, accipiat. Quin curare etiam debent, quo minus hæc ab aliis in dominum comittantur, aut si tale aliquid resciuerint, quam primum hoc & domino renunciare, & ipsi, quoad possunt, impedire tenentur. Sed & secreta domini, nunquã sine iussu aut permissione ipsius, manifestare debent. Ad idẽ fere genus pertinet filiorum † erga parentes, seruorum erga
10 Dominos, & vxorum erga maritos obedientia. Nam & ipsi tam diuino quam humano iure, ad quædam obsequia, tum reuerentiam & honorem his ipsis præstanda astringuntur. De filiis si quidem & seruis dictum est, Filii obedite parentibus vestris in Domino. Ephes. 6. Item, Honora patrem & matrem tuam. Exod. 20. Item. Serui, obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri. Coloss. 3. Sic & vxor viro subiecta est, cui & communi lege naturæ, & præcepto diuino seruire tenetur. Siquidem mulieri dixit Dominꝰ Deus. Genes. 3. Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tibi. Sed & naturalis ordo est, vt in omnibus seruiant fœminæ viris. 33. q. v. cap. est ordo. & cap. hæc imago. & Glo. in capitu. a Subdiacono. 93. distinctio. quia nulla iustitia est, vt maior seruiat minori, vt inquit Augustinus, cap. cum caput 23. quæst. 5. Certum est autem, virum muliere esse maiorem. Nam vir ad imaginem Dei factus, imago & gloria Dei est, non mulier, vt Apostolus testatur. 1. Corinth. 11.

Atque hæc sane fusius aliquanto de obedientia dicere voluimus, quæ eo pertinent, ut iam intelligamus, qui eam relinquunt & abiiciunt: Quibus modis inobedientiæ & rebellionis crimen committant. Nam rebelles sunt, ut inquit Baldus, in l. si vero. §. qui ergo ff. de testa. Iaſ. consilio 139. volumine 4. & consilio 86. volum. 3. qui dicto vel facto superiorum cõtradicunt: siue, vt Ang. de Perusio videtur, in l. 2. ff. de iud. per glo. in l. si certarum, §. fina. in glo. fina. ff. de testam. militis. qui sunt in notoria proteruia, & inobedientia. Et vt varij atque diuersi sunt gradus obedientiæ, ita varij etiam sunt modi, quibus ab obedientia deciditur: vnde & variæ species rebellionis o-
11 riantur necesse est. Ac primum quidem Deo rebelles † sunt, q leges vel mandata Dei transgrediuntur, quique cultum, & honorem illi debitum, detrahunt. Quo sane nomine, populus Israel vt rebellis a Moyse reprehenditur. Contempsistis, inqt, Imperium Domini Dei vestri, & non credidistis ei: neq; vocẽ eius audire voluistis: sed semper fuistis rebelles, a die qua nosse vos cœpi. Recte Deo rebelles hic vocat scriptura, qui Deo non credunt, & qui Imperium Dei, siue (ut alio loco scriptura dicit) verbum Domini contemnunt, neque vocem eius audiunt. Nam in his duabus rebus, vera erga Deom obedientia consistit: nempe, vt Deo credamus, id est, Deum vera fide, spe & charitate colamus, qui est vnicus & verus cultus, & honor Deo debitus, & vt manduta eius custodiamus: quæ qui negle xerit, quoniam inobedientes Deo sunt, merito & rebelles
12 Deo dicũtur. Deinde hominibus rebelles † sunt, qui in aliena potestate constituti, obedientiam eorum, quorum sub imperio sunt, relinquunt: Id est, debita eos reuerentia & honore frustrantur, vel leges & mandata eorum transgrediuntur vel iusta eorum iudicia declinant atque contemnũt. Bald. in l. benignus, ff. de legibus, c. Nolite 11. distinct. Sic filius non obediens parentibus, nec debitam eis reuerentiam exhibens: & seruus, abiiciens obedientiam domini, non seruiens eidem cũ timore, & tremore in simplicitate cordis sui: ille quidem parentibus, hic vero domino, rebelles esse dicuntur. Sic vxor marito rebellis est, quia eius imperio non paret, nec reuerentiã ei, & honorem, & obsequia debita coniugalia præstat. capi. literas. vbi Panor. de rest. spoli.

13 Sic rebelles sunt subditi, † vasalli, & officiales dominis suis, qui debitam eis obedientiam subtrahentes, imperium eorum contemnunt, nec debita illis seruitia & obsequia, aliqua quæ ad fidelitatem eorum pertinent, ea qua oportet fide præstant. Similiter & subditi in hoc genere rebelles sunt, qui dominorum suorũ leges & mandata transgrediuntur, eaque, quæ iura & leges præcipiunt, discere atque agere detrectant: Quos sacri Canones ob id diaboli, non Christi membra esse pronũciant. cap. fina. 83. distinct. & ibi Domi. Ludo. Roma. consil. 523. numero 16. Item, qui iudicum, quorum iurisdictioni subiecti sunt, præceptis aduersantur, & iurisdictionem per vim, alijsue illicitis modis remorantur atque impediunt. cap. 1. vbi Bald. de offic. delega. Veluti si ad iudicium vocati, dicant, se nolle parere, nec ut iustitia fiat permittere: aut eos, qui ad iudicium uocati fuerint, vi exemerint. Item subditi, & vasalli, q violentas manus in dominos iniecerint, aut armis, veneno, alijsue similibus rebus, dominorum vitæ insidiati, aut tale alĩ quid machinati fuerint, quo dominus vitam amittat, vel mẽbro lædatur. cap. 2. de ope. nou. nunc. Abbas in cap. sane. 2. de offic. deleg. Iaſ. in consi. centesimotrigesimonono. volumi. 4. Similiter qui dominos in prælio campestri, vel priuato certamine deserunt: nec dum mortuos, aut ad mortem vulneratos, aut qui captos, non liberant. cap. 1. §. si quis miles. de feud. sine culpa amitt. Nam vt seruorum, ita etiam subditorum & Vasallorum fides exigit, ut dominos suos etiam aduersus parentes & liberos suos iuuet, & ab eis, si possunt, omnem vim & iniuriam propulsent: quos si deserant, inobedientes vtique sunt atque rebelles. cap. domino guerram. §. fina. in titu. hic finitur text. Similiter rebelles sunt subditi & Vasalli, qui amicitias contrahunt cum ijs, qui dominis sunt inimici, & qui suorum dominorum arcana reuelant. Denique rebelles sunt subditi & Vasalli, qui honorem & existimationem dominorum suorum, vel lædunt, vel non defendunt: veluti si conuicijs & probris eos infestauerint, & iniustas in eos calumnias struxerint. glo. in dicto cap. 1. quibus modis feudum amitt. vbi And. de Isern. Bald. & Aluarotus. Similiter si in vxorem, sponsam, matrem, filiam, neptem, nurum, sororem domini, volentes vel inuitas, adulterium vel stuprum commiserint, aut committere tentauerint: vel cum vxore turpiter luserint, amplexi aut osculati eas fuerint, aut quo hoc ab alijs fieret, consilium vel opem tulerint. Nam quicquid in has personas, etiam de adulterio vel stupro alioqui suspectas, admiserint, nõ solum ad ipsarum, sed ipsorum etiam dominorum iniuriam pertinere intelliguntur: quæ tanto maior est, quanto maiore fide, qui ea perpetrant, dominis suis astricti sunt. Minorem siquidem dolorem afferũt mala, ab extraneis illata (vt inquit Gregorius in Homelia Martyrum.) quam quæ a domesticis & cõiunctis, & de quibus nihil mali suspicari aut præsumere possumus, inferuntur. Iuxta illud Psalmi. 54. Si inimicus meus male dixisset mihi sustinuissem vtique: Et si is, qui oderat me, super me magna loquutus fuisset, abscõdissem forsan ab eo: Tu vero homo vnanimis, dux meus, & notus meus, qui simul dulces mecum capiebas cibos.

Atque omnia hæc ita accipienda sunt, si inuito domino hæc fiant. Nam si eo cõsentiente, subditus vel vasallus, † adul
14 terium vel stuprum in vxorem vel sponsam domini commiserit, & si neque dominus a crimine lenocinij, neque subditus & vasallus a reatu adulterii & stupri immunes sunt: tamen subditus & vasallus a crimine rebellionis excusabuntur. Neque enim domino rebellant, qui ipsius voluntati obtemperant, aut saltem non repugnant. Cæterum inuito domino fieri intelligitur, non solum quod prohibetur: sed etiam quod non expresse ab eo permissum est. Neque enim aliena crimi-
15 na † nobis imputantur, nisi quæ expresse nobis vel mandantibus vel permittentibus perpetrantrantur. Atque certe nescio an Candaulem Lydorum Regem a lenocinio excusem, qui (Herodoto teste libro primo. & Instit. libro j.) Gygi vni ex Satellitibus vxorem suam, omnium fœminarum pulcherrimã, non solum de foma laudauit: sed vt nudam etiam conspice-

ret,

Digitized by Google

ret, ſummopere repugnantem impulit, & in cubiculum, in quo mulier cubauit, clam eum introduxit, ac ſe abſente, nudæ ipſius videndæ poteſtatem dedit. Quo facto & amicum in adulterium vxoris illectum, hoſtem ſibi fecit, & vxorem veluti tradito alij amore a ſe alienauit. Nam vt a dolo fortaſſe excuſetur, qui nihil de fide Gygis dubitauit, vt cuius in rebus etiam maximis conſilio vſus fuit: tamen culpa quomodo vacet, non video. Quis enim leuitatem eam, cum tanto periculo coniunctam, non culpet? & quis tam ſtupidus eſt, q̃ intimo etiam amico, & eidem ſoli, & in abdito & ſecreto loco, vxorem nudam conſpiciendam permittat, non ſolum qđ graue ſit, in ea re in vxore eiuſmodi periculum facere: ſed ēt quod inhoneſtum & inuerecundum ſit, honeſtæ vxoris hoc modo pudicitiam tentare. Quod & ipſa memorabilis exempli vindicta plane teſtata eſt. Quippe hoc modo leuitatem mariti experta, optionem Gygi dedit, vt vel maritum Cãdaulem interficeret, & ſeipſa ſimul & regno poteritetur, aut ipſe ſimili modo occumberet. Qua neceſſitate coactus Gyges, ut ipſe ſupereſſet, quam ſaluo domino periret, elegit, ac dominum, ipſa pugionem præbente Regina, dormientem Cãdaulem in eodem cubiculo, quo nudam Reginam conſpexerat, obtruncauit, vxoreque & regno eius potius eſt, atque ita vxor mariti ſanguine dotata, regnum viri & ſe pariter adultero tradidit. hoc loco uec Candaulem a ſuſpicione lenocinij: nec Gygem ab adulterio excuſare poſſunt. Verum non video, cur Gygem hunc rebellem domino ſuo fuiſſe dicamus, vt qui nihil temerę, nihil proterue, nihil inobedienter agens: ſed domini ſui voluntati obtemperans, nudam eius vxorem contemplatus eſt. Illud vero magis mirandum, quod Seuera, † Valen-
16 tiniani Imperatoris, vxor Iuſtinam virginem, nudam a ſe in balenis conſpectam, ita marito commendauit, vt non verita ſit dicere tam ſpecioſam eam eſſe, vt ei⁹ amore ipſa quoque, etſi mulier, capta eſſet. Quo ſermone permotus Imperator, virginem poſtea viuente Seuera, ſed tamen non repudiata, vxorem duxit: & ita ſimul duas vxores habuit, atque vt idem aliis quoque liceret, lege ſanciuit. Socrates in tripartita. libro octauo. cap. 21. Theodor. in catalogo Cæſarum in Valentiniano. Huic aud diſſimile eſt, quod Paulus Diaconus in hiſtoria Lombardica. de Hermilinda † vxore Cuniperti Regis Longobardorum refert: Quæ cum in baleno, Theodotam puellam, ex nobiliſſimo Romanorum genere ortam, ac forma in primis eleganti, flauis plexiſque capillis, pene, vſque ad pedes decoratam, vidiſſet pulchritudinem virginis Regi laudauit. Quo ſermone vxoris magno puellæ accẽſus amore, paulopoſt cũ ea concubuit: ſed corruptam tamen deinde monaſticæ vitæ in monaſtero, quod ex nomine ipſius appellauit Ticini, mancipauit.

Hæc exempla eo tantum adduxi, ut in his mulieribus ſimplicitatem magis miremur, quam culpam reprehendamus.
18 Etenim † vt mulieres plerunque Zelotypę ſunt: ita rara ſunt earum exempla mulierum, quæ maritis alienum amorem non inuideant, magis quam indulgeant. Cæterum † de cuſto-
19 diendis legibus, & mandatis ſuperiorum diximus, vt qui ea tranſgrediuntur rebelles ſint: de ijs accipiendum eſt, quę iuſta ſunt. Quæ autem iniqua ſunt & iniuſta, & Deo contraria, ea neque ſuſpicienda ſunt, neque conficienda. Itaque hoc caſu ſeruandum eſt, quod Canon conſulit, cap. non ſemper, cap. ſi dominus, & cap. ſi is. 11. quæſtio. 3. vt ſi dominus, pater, & maritus, ea iubeat, quæ non ſunt aduerſa ſanctis ſcripturis, & iuſtitiæ regulis: ſubijciantur ſubditus, ſeruus, Vaſallus domino: filius patri, vxor marito. Si vero contraria præcipiunt, magis obediant ſcripturis quam corporis domino & poteſtati. Et ſi bonum eſt, quod præceperint, iubentium exequantur voluntatem: ſi malum reſpondeant. Oportet Deo magis obedire, quam homnibus Actus. c. 5.

De Rebellibus Romanæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ.

SVMMARIVM.

1 *Poteſtates ſupremę duæ ſunt, ſcilicet, ſacerdotium & imperium, & de vtraque plura.*
2 *Imperium a quo & quomodo a pop. Roma. in imperatorem fuerit translatum.*
3 *Romanæ eccleſiæ obedientiam qui vere exhibeant. & numero decimo-ſeptimo.*
4 *Pontifici Romano qui debitam exhibeant reuerentiam & honorem.*
5 *Conſuetudo eccleſiæ ſeruanda erit in honore deferendo Pontifici.*
6 *Honor non vitæ, ſed dignitati principis deferendus eſt. nam vita ipſius indicabit. nu. 7.*
8 *Federicus Barbaroſa imper. quibus verbis vſus fuerit in petendo veniã ab Alex. Pont.*
9 *Fidelitatem a perſona ſubditorum metimur, & quomodo.*
10 *Eccleſiæ in vnitate non manet, niſi qui Rom. eccleſ. & eius capiti Ro. Pon. obtemperat.*
11 *Epiſcopi quale iuramentum Ro. Pont. exhibeant.*
12 *Imperator Roma. fidelitatem Roma. eccleſiæ, vt eius Præſuli Roma. Pont. iurat.*
13 *Romanorum Rex quale iuramentum Pontifici exhibeat per ſe & quale Nũtio Apoſtolico. nu. xiiii.*
15 *Electus in regem Ro. ante vnctionem & coronationem iurat in manib. Archiepiſcopi colonienſis, in eccleſia Aquenſi, & ſuper quibus, & ſub qua forma. & poſt vnctionem & coronationem præſtat aliud. numero 16.*
18 *Rebelles Romanæ eccleſiæ & ſumo Pontifici in primo genere qui ſint.*
19 *Romanæ eccleſiæ autboritas multa completur.*
20 *Romanam eccleſiam ſolus Chriſtus fundauit, a qua deinde aliæ eccleſiæ inſtitutæ ſunt.*
21 *Romaaæ eccleſiæ primatum negantes rebelles in Deum ſunt.*
22 *Eccleſia Conſtantinopolitana ſæpe rebellis fuit eccleſiæ Romanæ.*
23 *Eccleſiæ authoritate ſalua hæreſes & ſchismata non facile naſcuntur, vel nata propangantur.*
24 *Principes ſeculares inueſtituras Epiſcopatum, vel alicuius eccleſiaſticæ dignitatis alicui ſtaro attentate eccleſiæ Romanæ authoritatem immominant, & qui id commiſerint multi numerantur. Dimiſa vt numero 25.*
26 *Anaſtaſii imperatoris rebellio contra papam.*
27 *Rebelles Romanæ eccleſiæ ſunt, qui ipſam, & legitima conſilia, ius poteſtatemqne condendorum canonum. habere negant.*
28 *Rebelles Romanæ eccleſiæ in ſecundo genere qui ſint.*
29 *Theodora Iuſtiniani imperatoris coniux Romanæ eccleſiæ rebellis fuit.*
30 *Romani ſæpe rebelles fuerunt Romanis Pontificib. quando & quibus. & numero 31.*
32 *Cincius Romanus ciuis Benedictus ſex. Pont. carcerauit, & fame interemit.*
33 *Cincini Romani in Gregorium Papam ſeptimum nephandum & honorãdum ſcælus.*
34 *Antipapæ fraudibus & dolo Rom. Pont. a ſede ſua eietis ſurrogati.*
35 *Romanæ eccleſiæ terras hoſpitaliter inuadentes rebelles eius ſunt, ut fuit Otto. quartus.*
36 *Rebelles Romanæ eccleſiæ in tertio genere ſunt, qui incauſis ad ipſa ſpectãtibus ſe ingerunt.*
37 *Pontifici iniuſta præcipienti impune non obeditur.*
38 *Præcepta & diffinita a Domino, Prophetis, vel Apoſtolis, nulla Pont. cõſtitutione mutari poſſunt.*

CAP. V.

IAm ad eam partem Rebellionis reuertor quæ eſt ſubditorũ & vaſallorum aduerſus dominos ſuos, cuius tres ſunt partes. Quarum prioribus quidem duabus, ſupremis a Deo ordinatis poteſtatibus reſiſtitur: Altera ad Romanam & Apoſtolicã Eccleſiam, altera ad Roma. Imperium reſpicit. Quibus additur tertia illa, qua poteſtatibus inferioribus, Sacerdotio, & Imperio ſubiectis, ſua cuique obedientia ſubtrahitur: de quibus omnib. ordine iam, & de vnaquaque ſigillatim dicemus.

Primum igitur ſciendum eſt, duas eſſe ſupremas poteſtates,
1 Sacerdotium & Imperium: Illud quidem diuinis miniſtrans, hoc vero humanis præſidens, ac diligentiam exhibens: ſed vtrunque tamen ab vno proficiſcens principio, & a Deo ordinatum, ut inquit Impe. Iuſtinianus. in Authen. quomodo oportet Epiſcopos. in princip. Panorm. in cap. 1. nume. 6. de tranſla. Epiſcopi. Roma, 13. Sacerdotium per Clericos, Imperium per laycos adminiſtratur: vtriuſque autem exercitium, in vnam aliquam perſonam, tanquam caput, collatum eſt. Sacerdotii quidem in Romanum Pontificem, & eam quam modo ratur Roma. Eccleſiam, immediate per Chriſtum vni dicentẽ Petro. Matth. 16. Tu es Petrus: & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Item Paſce oues meas. Imperii vero † in im-
2 peratorem Romanorum a populo Romano, per Valerium Meſſalam oratorem nomine Senatus & populi Romani, Octauium Cæſarem, ciuilibus omnibus confectis bellis, Imperatorem, & Auguſtum ſalutantem? Inſtitu. de iure nat. gent. & ciuili. §. ſed & quod princ. C. de vet. Iur. Enu. l. 1. §. cum eum ff. de orig. Iur. l. ſecunda. §. igitur. Porro Sacerdotii ſiue eccleſiaſticę poteſtatis imperio & obedientiæ ſubiecti ſunt.

In ordine quidem Eccleſiaſtico, omnes Eccleſiæ & earum prælati, Patriarchæ. Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Sacerdotes, aliique Clerici, id eſt, in ſortem domini uocati, & diuinis miniſterijs mancipati. In ordine vero & ſtatu Laycorum, omnes prouincię & regna, eorumque præſides, imperator, Reges, principes, & quibus præſident gentes, populi & ſubditi, qui vnius Chriſtianæ & Catholicæ fidei confeſſione, & Sacramentorum participatione & communione, Chriſtiani appellantur

Eccleſię,

Digitized by Google

lantur. A qua quidem obedientia Romanæ & Apoſtolicæ Eccleſię, nemo, quantalibet etiam dignitate præfulgeat, exẽptus eſt, cap. certum diſtinctio. 10. immo a qua nemo eximi a quoquam, & ne à Romano quidem pontifice, poteſt: Pano. in cap. cum inſtantia. de cenſibus.

Tum quia omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubiecta, eiſdem fideliter obedire debet: 1. Pet. 2. Roma. 3.

Tum quia hæc Eccleſia omnium aliarum mater eſt & caput. Cui non ſolum aliæ omne communi lege naturę, tanquam minores maiori ſeruire & obedire: ſed ipſius etiam iudicio omnes reges principes voluntatem ſuam ſubdere, & legibus & mandatis parere tenentur. 3. quæſt. v. cap. eſt ordo Cœ
3 terum obedientiam † huic Eccleſiæ exhibent: Primum, qui ea quæ ab Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus, tum ſacris Conciliis & ſanctis Patribus conſtituta atque decreta, & communi Eccleſiæ conſenſu etiam ſine ſcripto tradita & recepta ſũt, fideliter cuſtodiunt.

Deinde, qui ſanctæ Eccleſię, & eius præſidi Romano Pontifici, debitam reuerentiam & honorem exhibent. Porro
4 † reuerentiam Roma. Pontifici exhibent: Primum, qui ipſum tanquam patrem animarum, & ſummum ſacerdotem venerantur. Nam ſi humano more illos vereri ſolemus, quorum iudicio nunc erigi, nunc deprimi poſſumus: & in primis ſacerdotes, quibus & Chriſtus, tametſi malis, & ſacrilegis, honorem exhibendum eſſe vt verbo docuit, & reipſa declarauit. Matth. 8. cap. nonne. 1. quæſt. 1. Quanto magis omnes reuerebũtur eum ſacerdotem, cui omnium animarum cura a Chriſto commiſſa eſt, dicente Petro paſce oues meas: Matth. 16. Et & qui ligare & ſoluere animas in cœlo & in terra poteſt, iuxta verbum Domini. Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. Cœterum in honore deferendo pontifi-
5 ci, Eccleſiæ † conſuetudo ſeruanda erit, nec culpandum & refutandum, quod multis retro actis ſæculis a maioribus noſtris cuſtoditum eſſe ſcimus. Veluti, quod Roma. Pontificem Sanctiſſimum Beatiſſimum appellamus: pedes ipſius oſculamur, & quæ ſunt generis eiuſdem. Neque enim nouus eſt hic honor, vt quem ante annos mille & eo amplius, Reges etiam & principes, & orbis Monarchæ, Romanis pontificibus exhibuerunt: tunc ſanctiſſimos eos & beatiſſimos appellantes: nunc pedes eorum oſculantes, vt principum quoque Conſtitutionibus multis in locis declaratur. in Authen. de monach. §. fina. in Authen. de menſura ordinandorum Clericorum. §. fina. in Authen. de ſanctiſſ. Epiſc. in rub. in Authen. vt Eccleſia Roma. cum ſimilibus.

6 Sed nec vitam ſpectabimus eius, quem honoramus. † Neque eim perſonæ meritis, ſed dignitati ſupremæ huius Sedis, quæ toto orbe venerabilis eſt, & cui quicquid fidelium eſt vbique ſubmittitur, eum honorem deferimus: nihil dubitantes, ſedem iſtam, etiamſi Pontifex inutilis ſit, nihilominus tamen dignitatem ſuam retinere: Vt ad Carolum ſcribit Leo papa IIII. Ad quem modum Chriſtus leproſis prȩcipiẽs Luc. 17. vt ſe ſacerdotibus oſtenderent, non vitam eorum, vt quos vano tantum nomine ſacerdotes, immo ſacrilegos magis, quam ſacerdotes eſſe ſciebat: ſed dignitatem & officium potius in ipſis honorandam eſſe demonſtrat. Ita & nos Romanum Pontificem ſanctiſſimum appellantes, & pedes ipſius oſculantes, dignitatem & officium ipſius, non vitam, ho-
7 noramus. Nam vitam ipſius Deus † iudicabit & remunerabit, ſiue bonam ſiue prauam. Nec noſtrum eſt, ante tempus iudicare, maxime eum, quem inter omnes Deus ſpecialiter ſuo iudicio reſeruauit: nec ſcimus, quis in terribili iudicio Dei qualis futurus ſit. 1. Cor. 4. Nam ſunt multa, quæ de iudicio illius homines ignorant: quia fortaſſe quæ nos laudamus, ille reprehendit: & quæ nos reprehendimus, ille laudabit.

8 Atque eo fortaſſis reſpexit Federicus † Imperator Barbaroſſa vt refert Nauclerus libro 2. Chronographiæ, generatione xl. qui cum ad pedes Alexandri Pontificis prouolutus, veniam denuo poſtularet, ac Pontifex eiuſdem collum pede comprimens, dixiſſet ſcriptum eſt. Super Aſpidem & Baſiliſcum ambulabis, & conculcabis Leonem, & Draconem: Pſal. 90.

Reſpondit, non tibi, ſed Petro, cuius ſucceſſor es, pareo. Nimirum ſignificans, obedientiam & honorem, quem pontifici exhibebat, non ipſius perſonæ, ſed dignitati ſedis, cui præſideret, a ſe deferri. Deinde reuerentiam Rom. Eccleſiæ, & ſummo pontifici exhibent, qui fide, qua ijſipſis obſtricti ſunt, fideliter præſtant. Fidelitatem † a perſona ſubditorum metimur.
9 Nam alia priuati, alia publicis officiis Præpoſiti, alia Clerici, alia Layci obligantur: ac primum quidem generaliter omnium Chriſtianorum fides id exigit, vt Eccleſiæ, cuius membra ſunt, honorem authoritatem tueantur, nec ſe ab vnitate eius ſcindant.

Neque enim in ſchiſmate fides eſſe poteſt, c. aduocant. 24. q. 1. ideoque qui ſe ab Eccleſiæ vnitate ſeparant, etſi fidem etiã erga Deum teneant, tamen erga Dei Eccleſiam non tenent, cuius patiuntur velut quoſdam artus, deinde & membra lacerari. In vnitate autem Eccleſiæ † non manet, niſi qui Rom.
10 Eccleſiæ, & illius capiti Roma. pontifici obtemperat. a cuius tanquam capitis vnitate, vnitas etiam Eccleſiæ Catholicæ ꝓficiſcitur, vt inquit Cyprianus: & cuius communicatio Catholicæ eccleſiæ vnitas pariter, & charitas ab eodem appellatur. Deinde ſpeciali fidelitate Eccleſiæ Roma. & Summo Pontifici obligantur, qui dignitatem aliquam ab eis accipiunt, aut publicis officiis præficiuntur: quam & conceptis verbis, ad eã rem certa forma iurare tenentur. Cuiuſmodi eſt, quam iurãt Epiſcopi ſub hac forma. † Ego N. Episcopus, ab hac hora ĩ an-
11 tea, fidelis ero ſancto Petro, ſanctæque Romanæ Eccleſiæ, domino meo papæ N. eiuſque ſucceſſoribus Canonice intrãtibus. Non ero neque in conſilio, neque in facto, ut vitam perdat vel membrum, vel capiatur mala captione. Conſilium, quod mihi aut per ſe, aut per literas, aut per nũcium manifeſtabit, ad damnum eius nulli pandam. Paparum Roma. Eccleſiæ, & ſanctorum patrum adiutor ero, ad defendendum & retinendum ſaluo ordine meo, cõtra omnes homines. Vocatus ad Synodum veniam, niſi prȩpeditus ſacro Canonica prȩpeditione: Legatum Apoſtolice ſedis, quem certum eſſe cognouero, in eundo & redeundo honorifice tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adiuuabo. Limina ſanctorum Apoſtolorum, ſingulis annis, aut per me, aut per certum nuncium, viſitabo, niſi eorum, abſoluat licentia: Sic me Deus adiuuet, & hæc sã cta Euangelia. cap. ego N. Epiſcopus de iureiur.

Sub hac forma cœteri quoque Eccleſiarum prȩlati, qui dignitates ſuas a Romana Eccleſia accipiunt, fidelitatem iurãt. Sed & Imperator Romanorum, † fidelitatem Rom. Eccleſię,
12 & eius præſuli Romano pontifici, iurat. Primum quidem, eũ electus iam in Regem Romanorum, tanquam ad imperialis dignitatis celſitudinem ſufficiens & habilis a Summo pontifice declaratur, approbatur, atque confirmatur, ſub hac forma quæ habetur in cap. tibi domino 63. diſt.

Tibi Domino N. papæ, ego N. promittere, & iurare facio, per Patrem & Filium & Spiritum ſanctũ, & per lignum hoc viuificæ crucis, & per has Reliquias ſanctorum, quod ſi permittente domino Romam venero, ſanctam Roma. Eccleſiã, & te Rectorem ipſius exaltabo, ſecundum meum poſſe: et vitam aut membra nunquam, neque ipſum honorem quem habes meâ voluntate, aut meo conſilio, aut meo conſenſũ, aut mea exhortatione perdes: Et in Roma nullum placitum, aut ordinationem faciam, de omnibus quæ ad te, aut ad Romanos pertinent, ſine tuo conſilio: & quicquid de terra ſancti Petri, ad noſtram poteſtatem peruenerit, tibi reddam: &, cuicunque Italicum regimen commitero, iurare faciam illũ, ut adiutor tui ſit, ad defendendum terram ſancti Petri, ſecun-
13 dum ſuum poſſe. Deinde † approbatus & confirmatus iam Romanorum Rex, conſecrationis & coronationis inſignia accepturus, ita iurat l. r. de iureiurando. Ego N. Romanorum Rex, annuente domino, futurus Imperator, promitto, ſpondeo, & polliceor, atque iuro, coram Deo & Beato Petro, me de cœtero protectorem, procuratorem, & defenſorem fore ſummi Pontificis, huius ſanctæ Roma. Eccleſiæ, in omnibus neceſſitatibus, & utilitatibus ſuis, cuſtodiendo & cõſeruando poſſeſſiones, honores, & iura eius, quanto diuino fuero ſuffultus adiutorio, ſecundum ſcire & poſſe meum, recta & pura fide: Sic me Deus adiuuet, & hæc ſancta Dei Euangelia.

Poſtremo, priuſquam Italiam ingreditur, vel ibidem iura aliqua exercet, ſub teſtimonio ſuarum patentium literarum, Apoſtolico ad hoc miſſo Nuncio, eidem pontificis & Roma. Eccleſię nomine, tactis ſacroſanctis Euangeliis, hæc capita iurat.

14 Quod Eccleſiam, † & fidem Catholicam, pura fide, totiſque viribus conſeruabit reuerenter, & defenſabit: omnemq; hæreſim, ſchiſma, & hæreticos: quoslibet fautores, receptatores, & defenſores ipſorum exterminabit, ac nunquam cum Sarracæno, Pagano, Schiſmatico, aut alio quolibet communionem Catholicę fidei non habente, aut cum aliquo alio, Romanæ & Catholicæ Eccleſiæ inimico vel rebelle, ſeu eidẽ manifeſte ſuſpecto, vnionem, quamlibet ſeu paretelam, & cõfœderationem inibit: ſed pontificum, honorem, & ſtatum manutenebit, & defendet, & conſeruabit, contra omnes homines cuiuſcunque exiſtant præeminentiæ, dignitatis, vel ſtatus. Ac poſtremo omnia priuilegia per Imperatores Romanorum, prædeceſſores ſuos, Romanæ Eccleſiæ: omnium vero maxime per Conſtantinum, Carolum, Henricum, Ottonem IIII. Federicum II. atque Rodolphum, ſuper conceſſione, recognitione, annotatione, quittatione, & libera dimiſſione, terrarum, & prouinciarum Roma. Eccleſię ubilibet poſitarum, ſed Apoſtolicæ Romanique pontificibus conceſſa, ac etiam ab aliis recognita, confirmata, ac ex certa ſcientia innouata,

ac

Digitized by Google

ac etiam de nouo conceſſa, incõcuſſa ſeruabit. Nec terras aut prouincias, ad ius & proprietatem Rom. Eccleſiæ pertinẽtes, vllo vnquam tempore occupabit, ſeu ab alio, quantum ab ipſo erit, occupari permittet: Nec eis, aut aliqua parte ipſarum, iura aliqua, poſſeſſiones, aut tenutas habebit, ſeu quomodo libet poſſidebit, nec in eis iuriſdictionem quancunque exercebit: quodque Eccleſiam vt princeps Catholicus, & ipſius aduocatus atque defenſor, iuuabit, & conſiliis & auxilijs illi aſſiſtet opportunis, contra quoſcunque inobedientes, & rebelles. Quod item non ſolum Romanam, ſed alias etiam Eccleſias, earumque libertatem, bona, iura, prælatos, & miniſtros, pro virili ſua manutenebit, cõſeruabit, atque defendet, ac Romanæ Eccleſiæ vaſallos contra iuſtitiam nullatenus offendet: di. cle. 1. de iureiuran. deuotos ac fideles Eccleſiæ, etiam in Imperio conſtitutos, benigne tratabit, nec eos opprimet, aut per alios opprimi ſuſtinebit, ſed in ſuis potius iurib. & iuſtitijs ꝓſeruabit. Henningus, conſi. j. Atq; hæc fere ſunt capita iuramenti, quod Eccleſiæ Romanæ, & Summis pontificibus, Reges Romanorum electi, & futuri Imperatores, præſtare tenentur: quod proprie iuramentum fidelitatis appellatur, vt Concilio Viennenſi Clemens V. declarauit. Eiuſdem fere generis eſt,
15 quod electus, † in Romanorum Regem in eccleſia Aquenſi, ante vnctionem & coronationem Archiepiſcopo Coloniẽ. interroganti reſpondet, atque iurat, ad hunc modum. Colonienſis a rege electo quærit. Vis ſanctam fidem Catholicam, a ſanctis Apoſtolis traditam, tenere, & operibus fide dignis ſeruare? Reſpondet ei Rex, volo. Colonienſis. Vis ſanctis eccleſiis, Eccleſiarumque miniſtris fidelis eſſe tutor, & defenſor? Rex, volo. Colonienſis. Vis regnum Dei tibi a Deo conceſsũ, ſecundum iuſtitiam prædeceſſorum tuorum regere, & efficaciter defendere? Rex, volo. Colonienſis. Vis iura & regna Imperij, bonaque & iura eiuſdem iniuſte diſperſa, conſeruare & recuperare, & fideliter in vſus regni & imperij diſpẽſare? Rex, volo. Colonienſis. Vis pauperum, diuitum, viduarum & orphanorum, æquus eſſe iudex, et pius defenſor? Rex volo. Colonienſis. Vis integerrimo in Chriſto patri, & domino Romano pontifici, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, defenſionem debitam & fidem reuerenter exhibere? Reſpondet Rex, poſitis duobus dignitis manus ſuæ dextræ ſuper altare, Volo, in quãtum diuino ſuffultus fuero adiutorio, & precibus Chriſtianorum adiutus: quantum valuero, omnia præmiſſa fideliter adimplebo: Sic me Deus adiuuet, & ſanctum Dei Euangelium. Poſt vnctionem autem & coronationem, † iuramentum præ
16 ſtat ſub hac forma: primum Latine, deinde Germanice. Profiteor, & promitto, coram Deo & Angelis eius, amodo & deinceps, legem, & iuſtitiam, pacemque Dei eccleſiæ ſeruare, populoque mihi ſubiecto prodeſſe, & iuſtitiam facere, & regni iura conſeruare, ſaluo condigno diuinæ miſericordiæ reſpectu, ſicut cum auxilio principum, & fidelium regni atque meorum, melius inuenire potero. Sanctiſſimo Romano pontifici, & eccleſiæ Romanæ, cæteriſque pontificibus & eccleſijs Dei, condignum & Canonicum honorem exhibere volo: ea etiam quæ ab Imperatoribus, & Regibus, Eccleſijs, ſeu Eccleſiaſticis viris collata ſunt, erogata inuiolabiliter ipſis conſeruabo, & faciam conſeruari. Abbatibus, & Ordinibus, & Vaſallis regni, honorem volo portare & exhibere, Domino noſtro Ieſu Chriſto mihi auxilium præſtante, fortitudinem, & decorem.

17 Tertio obedientiam Romanæ † Eccleſiæ & Summo Pontifici præſtant, qui iudicium Eccleſiæ agnoſcunt, & obediẽter ſuſcipiunt. De quo ita ſcribit Innocentius papa ad Ruffum, & cæteros Epiſcopos per Theſſaliam conſtitutos. ca. patet. & 6. cuncta 9. quæſt. 3.

Nemo vnquam Apoſtolico culmini de cuius iudicio non licet tractari, manus obuias audacter intulit, nemo in hoc rebellis extitit, niſi qui de ſe voluit iudicari. Et Gelaſius Papa. Nec de iudicio Romanæ Eccleſię Canones vnquam præceperunt iudicari, ſententiamqua illius conſtituerunt, nõ oportere diſſolui, cuius potius ſequenda decreta mandauerunt: & idem, cuncta per mundum nouit eccleſia, quod ſacroſancta Romana Eccleſia fas de omnibus habeat iudicandi, neque cuique de eius liceat iudicare iudicio.

Atque hęc de obedientia Romanæ Eccleſiæ & ſummi põtificis, ideo præfari voluimus, vt intelligamus, qui ab ea decedunt, id eſt, qui Romanæ eccleſię, & ſummorum Põtificum, ſacrorum Conciliorum, & ſanctorum Patrum leges, regulas, præcepta, & traditiones non cuſtodiunt, nec reuerentiam honorem eis exhibent, nec eorum iudicia agnoſcunt & ſubeunt: eos Romanæ Eccleſię, & ſummo pontifici inobedientes eſſe, & rebelles. In primo igitur genere rebelles ſunt, † qui
18 Romanæ Eccleſiæ & ſummi pontificis authoritatem imminuunt, & quantum in ipſis eſt, prorſus tollere & ſubuertere
19 conantur. Ad authoritatem autem Roma. Eccleſię † inter alia hęc quoque pertinent, vt primatũ Eccleſia: retineat vt Ro. pontificem eligat, & ſedem Apoſtolicam ordinet: vt inueſtituram Epſcopatuum, aliarumque dignatum concedat: Canones condat: De maioribus cauſis cognoſcat: & ut vno verbo multa complectar, vt reliquis eccleſijs in partem curarum vocatis, ipſa plenitudine poteſtatis vtatur. 3. quęſtio. 6. capitu. multum. Quæ quidem authoritas Rom. Eccleſiæ, non ab hominibus data, ſed ab ipſo Chriſto diuinitus cõceſſa eſt, cap. omnes. 22. diſtinctio. Nam cum alias quidem Eccleſias
20 † omnes, ſiue Patriarchales, ſiue Metropoliticas, ſiue Cathedrales, Romana Eccleſia inſtituerit, illam ſolus ille fudauit, & ſupra petram mox naſcentis fidei erexit, qui Beato Petro æternę vitæ clauigero terreni ſimul & cœleſtis regni iura commiſit: non quidem terrena ſententia, ſed illo verbo, quo conſtructum eſt cœlum & terra, & per quod omnia cõdita ſunt
21 elementa. Hanc igitur Romanæ † Eccleſiæ authoritatem primum imminuunt, qui primatum eidem auferre conantur. Propter quod non ſolum rebelles ſunt, & contumaces inueniuntur eſſe ei, qui eam cunctis Eccleſijs prętulit: ſed etiam hę retici, ut qui verbum Chriſti vel negantes vel adulterantes, eã ipſam alijs vel parem vel inferiorem conſtituunt.

Quomodo Conſtantinopolitana, Mediolanenſis, & aliętã Orientis, quam Occidentis Eccleſiæ, earumque Epiſcopi ſæpe Roma. Eccleſiæ rebelles fuerunt. Maxime autem † Con-
22 ſtantinopolitana, quæ non ſolum Romanam, vt matrem, nõ agnouit: ſed primatum etiam ipſius per ambitiooem ſibi arrogauit, & adiuuantibus eam Conſtantinopolitanis Imperatoribus multo tempore vſurpauit: donec Romana huiuſmodi priuelegium, quo ſpoliata fuerat, tandem beneficio Phocę Imperatoris recuperauit. ad eundem modum noſtra quoque ętate, aduerſus Romanam Eccleſiam rebellant quędam Eccleſię in Germania, & qui eas occupant hæretici & ſchiſmatici, qui & ipſi multis iam annis huius eccleſiæ primatum, quã plurimis ĩ eam rem ędits ſcriptis, ſupprimere, & abrogare conantur: Non alia nimirum ratione, quam vt hoc modo Romanę eccleſiæ conculcata authoritate, ipſi impune ſuos errores docere, & quam latiſſime diffundere poſſint.

23 Quippe qui, † ſuggerente authore eorum diabolo, probe norunt, huius eccleſię authoritate ſalua, haud facile hęreſes & ſchiſmata vel naſci poſſe, vel natas propagari. Quod & Cyprianus Epiſtolarum libro primo. epiſtola 3. teſtatur his verbis. Neque enim (inquit) aliunde hęreſes ortę ſunt, aut nata ſchiſmata, quam inde, quod Romano pontifici, tanquam Roma. Eccleſię capiti, non obtemperatur: Nec vnus ad tempus Sacerdotes, & ad tempus iudex, vice Chriſti cogitatur. Deinde Romanę Eccleſię † authoritatem imminunt Imperatores,
24 Reges, Duces, Marchiones, Comites, vel quęlibet alię ſeculares perſonę, quę inueſtituram Epiſcopatuum, vel alicui eccleſiaſticę dignitatis, cuiquam dare attentauerunt. Quales inter imperatores fuerunt Henrici, Quartus, Quintus, & Sextus: Quorum ille, defunctis in imperio eccleſiarum prelatis, annulos & baculos eorum paſtorales accipiens, familiares ſuos eccleſiis uacantibus intruſit. ut dicit Nauclerus in ſecundo Chronographię.

At filius eius, Henricus Quintus, cum ueniſſet Romam, a Paſchali II. vt ait Platina in Paſchali 2. honorifice ſuſceptus, poſt exoſculatos pedes eius, ipſum ſimul cum Cardinalibus cępit, & coegit eum confirmare illos, quibus ille Epiſcopatus dederat. Sextus vero Henricus, Federici primi filius, Leodienſem Epiſcopum, quod pręter decretum eius confirmatus eſſet occidit. Quibus Federicum ſecundum cõmunerauerim, qui & ipſe variis modis ditionem pontificiam uexans, pontifices & Epiſcopos in eccleſijs poſuit, & a Romano pontifice inſtitutos expulit. ut dicit Nauclerus libro ſecundo. generatione 41. In eadem causa ſunt imperatores, qui ſine conſensu Romanę Eccleſię, Romanum pontificem eligere, & ſedem Apoſtolicam ordinare pręſumunt. cap. Adrianus, cap. in Synodo. cap. ego Ludouicus, cap. conſtitutio. 63. diſtin. Quales ſunt, qui propria authoritate ius ordinandi Apoſtolicam ſedem, ſibi vendicarunt. At qui permittente Romana eccleſia, hoc iu-
25 re vſi ſunt, minime inter rebelles † numerantur. Itaque ab hoc crimine immune fuerunt, Carolus magnus, Otto primus, & eius ſucceſſores, vſque ad Henricum primum, qui conſentiente, ac eius ordinandi ſedem Apoſtolicam in ipſos tranferente Romana eccleſia, Romanos pontifices elegerunt. Cæterum, quę eodem iure denuo, a Ludouico, Ottone, & Hẽrico Imperatoribus, Romanę eccleſię reſtituto, pontifices elegerunt: a crimine rebellionis minime excuſantur.

26 Tertio, Romanę † eccleſię authoritatem imminuunt, qui dogmata, mandata, interdicta, ſanctiones, vel decreta, quę p catholica fide, vel eccleſiaſtica diſciplina, pro correctione imminentium vel futurorum malorum, a Sedis Apoſtolicę prę-
ſule ſalubriter promulgata ſunt, contemnunt: cap. ſi quis. 25. quęſt. 2. cap generali. 25. quęſt. 1. preſertim reges, Epiſcopi, alii que potentes, qui indignum potentia ſua arbitrãtur, vt cuiuſ-
que

Digitized by Google

que imperio pareant. Quemadmodum Anastasium Imperatorem legimus, apud Platinam in Hormisda. Legatis suis ad Hormisdam papam missis, inter cætera illud quoque in mandatis dedisse, vt sciret, imperatoris proprium esse imperare, & non imperata pōtificis, aut cuiusuis alterius accipere. Om-
27 nium autem maxime in hoc genere rebelles † sunt q̄ Ro. Ecclesiam, & legitima Concilia, ius, potestatemque condendorum Canonum, habere negant. Quales nostra ætate sunt omnes fere hæretici & schismatici, quibus illud in primis familiare est, vt dicant: Nullam esse neque pontifici, neque sedi Apostolicæ, neque sacris Conciliis, quicquam diffiniendi aut statuendi facultatem: quin potius quæ ab eis hactenus quocunque tempore statuta sunt, ea velut humana figmenta, non solum non esse seruanda, sed etiam qui custodiunt ea hypocritas esse de quibus Christus dicit, Matth. 15. Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas & mandata homium. Quam sententiam quo magis probarent, & rebellionem confirmarent, ante multos annos, omnes ecclesiasticarum Cōstitutionum libros, quod nos corpus Canonum vocamus, in cōtemptum Apostolicæ authoritatis condemnauerunt, atque igne-
28 combusserunt. Anno Domini 1520. Vuittenbergæ. In secundo genere, Roma. Ecclesiæ rebelles † sunt, qui dignitatem, honorem, vitam membra pontificis lædunt, aut aliud quid faciūt, quo sancta Romana Ecclesia, vel qui illi præstet Romaman. pontifex, iniuriam aut damnum in persona vel rebus accipiant.

Sic rebellis olim Roma. ecclesiæ fuit Theodoricus Rex Gothorum, qui Ioannem pontificem, vt ait Platina in Ioanne primo. Liberatus in Breuiario. c. 22. primum quidem vt legatione nō admodum honesta ad Iustinum Imperatorem fungeretur, compulit: Deinde eadem legatione rite functum, ac Rauennæ ad se venientem, & legationem renunciātem, hoc tantum nomine, quod a Iustino comiter exceptus, & honorifice tractatus fuisset, in carcerem coniecit, vbi & pædore, situ, & inedia perijt.

29 Sic Theodora † Augusta, Iustiniani imperatoris coniunx, Roma. ecclesiæ rebellis fuit. teste Platina in Syluerio. vt cuius impia & fraudulenta machinatione Syluerius papa, homo sanctissimus, quia Anthemium, ob Eutichianam hæresim 2. demnatum, ac a Sede Constantinopolitana, cui præerat, depositum, reuocare detrectabat, pontificatus dignitate destitutus, & in Pontiam insulam in exilium pulsus, mortuus est.

30 Ad eundem modum Romani † sæpe Romanis pontificibus rebelles fuerunt, vt Leoni IIII. quem dum Letaniam maiorem, a Gregorio papa institutam, cum populo & Clero ageret, quorundam insidijs captum, ac pontificali habitu priuatum, multisque verberibus adeo cæsum, vt oculis & lingua captus puteretur, in monasterio sancti Erasmi, ī vincula coniecerunt, quem & occidissent, nisi a Vinigisio Duce Spoletano liberatus, clam Spoletum deductus fuisset. Sic &
31 Ioanni † decimo tertio rebellarunt, quem, vt dicit Nauclerus libro secundo generatione. 33. in Ecclesiam Lateranesem irruentes, ceperunt. Captum primum in Adriani molem (quod Castrum S. Angeli vocant perduxerunt, mox in exilium pepulerunt.

Quanquam sunt, qui scribant, vt Platina in Ioanne. 13. & Luitprandus libro 6. cap. 9. hunc pontificem, in Synodo ob immania & immpijssima facinora sua, pontificatu destitutū, ac Leonem illi Octauum fuisse suffectum. Sed & priuati quidam homines, Romanis pontificibus in hoc genere rebelles fuerunt. teste Naucle. libro 2. generatione 33. Vt Cincius Ro-
32 manus † Ciuis, a quo Benedictus papa Sextus captus, & in arcem Sancti Angeli ductus, & ibidem carceri mancipatus, & non multo post strangulatus, vel (vt alii scribunt) fame interemptus fuit Et alius item Cincius, † qui Gregorium papam Se-
33 ptimum, in festiuitate natiuitatis Domini, Missam celebrantem, ac hostiam iam in sacrificio frangentem, raptum Altario deturbauit, attractumque ad domum, quæ sibi eo loci erat, turri inclusit. In eadem conditione sunt, † quorum fraudi-
34 bus & dolo, Romanis pontificibus a sede sua electis, alii Antipapæ surrogantur. Quomodo Henricus imperator huius nominis Quartus, Gregorio papæ Septimo, Gibertum Rauēnatem Archiepiscopum, quem Clementem appellarunt. Federicus primus, Alexandro papæ tertio, primum Octauianum in seditione electum, quem seditiosi Victorem appellarunt: Deinde eo defuncto, Guidonem Cremensem, quem Paschalem vocarunt. Et illo similiter mortuo, Ioannem Sarmiensem, Abbatem Cardinalem, ex Ponnonia, hominem malum, & furto infamem, a seditiosis quibusdam electum, surrogarunt: eosque tanquam legirimos pontifices venerat' est. Et eijdem nō ipse solum, sed multi etiam Germanię principes, tam ecclesiastici quam seculares, obedientiam fecerunt.
35 Postremo in hoc genere Romanæ Ecclesiæ rebellarunt, † qui eiusdem terras hostiliter inuaserunt, & occuparunt.

In qua re alios crudelitate superauit Otto Imperator, huius nominis Quartus, qui Innocentio papæ tertio ecclesiam gubernante totam pene Romandiolam, & Regni Neapolitani prouincias, suo subiugauit Imperio, vt ait Nauclerus libro 2. generatione. 41. Quin & Apuliam intrans, multas ad regnū Siciliæ pertinentes ciuitates, principatumque Capuæ cum palatio ciuitatis, accepit. Multaque alia ad ius, dominiumque Roma. ecclesiæ, & Patrimonij Petri pertinentia, in suam potestatem redegit, propter quod & rebellis, & inobediens, ecclesiæ Romanæ declaratus, primum anathemate percussus, deinde etiam imperiali dignitate priuatus fuit.

36 In tertio generales † sunt, qui personas, & causas, ad Iurisdictionem Romanæ Ecclesiæ pertinentes, vel ipsi iudicant, vel quo minus ab Apostolica sede de his cognoscatur atque iudicetur, impediunt. Quales sunt nostræ ętatis schismatici, qui sine illius sedis authoriutate, scripturas interpretātur, doctrinas examinant, & fidei religionisque causas decidunt: Sacramenta Ecclesiæ & diuinorum ministeriorū ritus abolēt, ministros ecclesiæ instituunt, atque destituunt: de matrimoniis, alijsque mere ecclesiasticis causis cognoscunt: iurisdictionem in Episcopos, aliosque Clericos vsurpant.

Denique, ne quid harum causarum, siue per appellationē, siue aliis legitimis modis, secundum regulas ecclesiasticas, ad Sedem Apostolicam referatur, impediunt. 24. quæst. 1. ca. quoties, 3. q. 6. cap. accusatus, & cap. sequen. 17. q. 4. cap. nemini. 21. distinct. cap. quod autem. 9. quæst. 3. cap. ipsi sunt cum similib. Nam hæc omnia ita Romanæ ecclesię iurisdictioni subiecta sunt, ut de his iudices, & magistratus sæculares, nō solum nullam cognoscendi, diffiniendique potestatem habeant: sed etiā quę a sede Apostolica super his iudicata, diffinitaque fuerūt, firmiter custodire teneantur.

Cæterum, quæ de mandatis, sanctionibus decretis, & iudicijs Romanorum pontificum custodiendis diximus, de iustis
37 accipienda sunt. Siquidem iniusta præcipienti pontifici, † impune nou obeditur. Veluti si tale aliquid decteuit, aut manda uerit, quo status vniuersalis Ecclesiæ turbetur, aut vnde scāda la & peccata enascantur: vel quod aduersetur iis, quæ Domi nus, Prophetæ, vel Apostoli docuerunt, atque præceperunt.
38 Nam quod dominus, † vel Apostoli, & eos sequentes sancti Patres, diffinierunt, nulla constitutione, decreto, vel mandato Romani pontificis, mutari potest: 25. q. 1. c. sunt quidam. quin potius quod ita prædicatum est, ipse vsque ad animam & sanguinem confirmare tenetur.

De Ditione Romani Imperij, & subditis eius.

SVMMARIVM.

1 *Imperio Romano qui subiecti sint, & qui ab eo exempti, magna est altercatio.*
2 *Potestas duplex, legitima, & Tyrannica, vtraque a Deo, & quomodo, & ad quid ordinata. 3.*
4 *Potestatem iniustam Deus permittit, ut ex ea bonum aliquo deliciat.*
5 *Deus non solum per malos, sed etiam per bonos peccata populorum punit.*
6 *Regum superbiam reprehendit Deus similitudine ferra & securis.*
7 *Reges puniendo peccata seruiunt Deo, & comprobatur exemplis. numero 8. 9.*
10 *Peccata quando puniantur a Deo cum culpa, vel sine culpa eorum qui puniunt.*
11 *Peccata bonorum aliquando punit Deus, vt tandem per bonos correctos ipsi quoque puniantur.*
12 *Regibus & bonis & malis Deus bene vtitur.*
13 *Potestas in ecclesia est, vel sanctorum vel malignantium, & quomodo.*
14 *Regnum Tyrannicum descendit a Cham filio Noe, & quomodo.*
15 *Potestas legitima a Noe cæpit, & quomodo.*
16 *Iudices & Reges regnarunt post Abraham, qui ex semine eius descenderunt.*
17 *Pontifices & reges iidem erant in veteri testamento.*
18 *Melchisedeh fuit Rex Salem, & sacerdos Dei altissimi.*
19 *Christus vtranque potestatem, sacerdotalem, & Regiam in Petrum & eius successores Romanos pōtifices pleno iure contulit, & duos gladios. nume. 21.*
20 *Pascere oues quid sit.*
22 *Sacerdotis nutus quid sit.*
23 *Christus regnum recusauit, & quare nil tamen prohibet quin vicarius Christi in terris, exigente necessitate, etiam regiam potestatem exercere possit. nu. 24.*
25 *Apostoli cura gladii usu abstinuerint.*
26 *Romanum pontificem de temporalibus iudicare non est dignum.*
27 *Potestas temporalis subest spirituali, hæc a Deo est immediate & principaliter, illa mediate, quia per ecclesiam transfusa est inimperatorem.*

28 *Impera-*

Digitized by Google

28 *Imperium Romanum vsque ad Constantinum Tyrannicum fuit.*
29 *Imperio in ecclesiam per Christum trãslato simul & Romanæ monarchiæ qualitas & conditio mutata est.*
30 *Populus Romanus quam potestatem in Augustum transtulerit.*
31 *Nabuchodonosor præfiguravit vtrunque imperium.*
32 *Monarchia Romani imperii non fuit legitima, sed Tyrannica.*
33 *Imperium legitime acquirunt, qui authoritate ecclesiæ ad illud euehuntur.*
34 *Subditi Romano imperio quæ contra illud præscribere possint & quæ non.*
35 *Venetorum dominium quo iure sit exemptum a iurisdictione Romani imperii.*
36 *Reges Galliarum, & Hispaniarum, & quidam alii quomodo ab imperio exempti sint.*
37 *Imperator quomodo dicatur Monarcha & dominus totius orbis.*
38 *Potestates sæculares ita ab imperatore dependent sicut membra a capite.*
39 *Imperator cur varios magistratus constituerit.*
40 *Magistratus infimi qui dicantur.*

CAP. VI.

VEnio iam ad alteram speciẽ Rebellionis, eius videlicet, quæ aduersus Romanũ imperium, & illius Monarcham, Romanum principem imperatorem, committitur: Quam & ipsam ex obedientia eorum, qui Romano imperio subditi sunt, metimur. Neque enim commode cognosci potest, qui sint Romano imperio rebelles, nisi prius cognoscatur, qui sint Romani imperij, a subditis imperij, vel pĩtetur vel subtrahaẽ. Quod vt certius intelligamus, primũ omniũ discutiendũ erit, qui sint Romani imperij iurisdictioni & potestati subiecti. Deinde in quibus rebus cõsistat ea, quam subditi Romano imperio debẽt, obedientia: & postremõ, quibus modis ab obedientia & potestate Romani imperij, per rebellionem discedatur. Primum igitur, quod ad iurisdictionem Romani Imperij attinet, magna semper apud Iureconsultos altercatio fuit, qui Romano
1 † Imperio subiecti sint, & qui ab eius potestate & iurisdictione exempti: Alijs dicentibus, imperatorem totius orbis tenere principatum, nec quenquam ab eodem esse exemptum. Alijs contra affirmantibus, multos Reges, principes, Nationes, & populos, a iurisdictione Imperij Romani esse exemptos. Ego rescissis disputationum ambagibus, de hac re sententiã meã in breues aliquot conclusiones conferam. capitu. quid culpatur. 23. quæst. 1. c. aud acter. 8. q. 1.

2 Prima conclusio. Duplex est potestas, † Legitima, & Tyrãnica: & vtraque a Deo, illa quidem iubente, hæc vero permittente: ac de vtraque dicitur Non est potestas nisi a Deo, Rom. 13. vt docet ac testatur Augustinus, Epistola. 48. & 50. Itaque omnis potestas a Deo est, vel operante, vt potestas bonorum principum, quam legitime accipiunt: vel permittente, cuiusmodi est potestas malorum, vi aut dolo sibi potestatem vsurpantium. ar. 2. quæstio. 7. capitu. 1. & 23. quæstio. quin. §. hinc notandum.

Secunda conclusio. Potestates † ita a Deo ordinatæ sunt,
3 vt per Legitimam boni a malis defendantur: per Tyrannicã bonorum patientia probetur, & malorum iniquitas puniatur. De bonis dicitur. Rom. 13. Principes non sunt timori boni operis, sed mali: vis autem non timere potestatem, bonũ fac, & laudem habebis ex illa. Dei enim minister est, tibi ĩ bonum. Si autem male feceris, time: non enim sine causa gladium portat. De malis dicit dominus per Prophetam. Oseę. 8. Ipsi regnauerunt, & non ex me. Quod explicãs Hieronymus. cap. audacter. 8. quæst. 1. Audacter (inquit) fortassis aliquid dicimus, tamen quod scriptum est dicimus. Non semper princeps populo, & iudex ecclesiæ per Dei arbitrium datur, sed pro vt merita nostra deposcunt. Si mali sunt actus nostri, & operamur maligna in conspectu Dei: datur nobis princeps secundum cor nostrum. Et hoc tibi de scripturis ãsctis probabo. Audi nanque, quid dominus dicat. Oseę. 8. Fecerunt sibi Regem, & non per me: principem, & non per consilium meum. Et hoc dictum videtur de Saule illo, 2. Reg. cap. 10. quem vtique ipse Dominus elegerat, & regem sibi fieri iusserat: Sed quoniam non secundum Dei voluntatem, sed secundum peccatoris populi meritum fuerat electus, negat eum cum sua voluntate vel consilio constitutum. Mali igitur principes, nõ ex Deo regnant: qui a non ipso cooperante regnant, sed permit
4 tente. Ideo autem Deus † iniustam potestatem permittit, ut ex ea bonum aliquod eliciat. Nam etsi malum non efficiat, omnes ordinat, vt inquit Augustinus: Tamen malorum potestatem permittit. Primum, vt per eam qui probati sunt, manifestiores fiat: malorum vero peccata potentius vindicetur. Sic diabolo, in iustum virum Iob, potestas permissa est, non aliã ob causam, quam vt ipsius iustitia & patientia probaretur: in Iudam vero, vt damnandus se suspenderet. Neque vero p ma
5 los tantum, sed etiam per bonos, peccata † populorum punit Deus. In vtrorumque siquidem manibus gladii accipites, ad faciendam vindictam in nationibus, & increpationes in populis: Psalm. 149. Illorum quidem nescientium, horum vero scientium. Per nescientes peccata punit, cap. remittuntur. 23. quæst. v. sicut Sennacherib, & per Nabuchodonosor Regem, & per Antiochum, & per Principes Romanorum, & per nõ nullos reges gentilium, populum Israeliticum delinquentem aliquando captiuauit. Vnde ipse Dominus ait per Prophetã. Esa. 19. Virga furoris mei Assur: ipse autem non cognouit. Assur erat virga furoris Domini: quia per eum innumeras gentes diuina iustitia flagellare disposuit, ipse vero nõ cognouit: quia in superbiam elatus. Victoriam, quam assecutus fuerat, non diuinæ potentię, sed suis viribus attribuit. Vnde contra
6 eius superbiam Dominus loquitur dicens. † Nunquid gloriabitur serra contra eum, qui secat in ea? aut nunquid exaltabitur securis contra eum, qui cędit in ea? Quib. similitudinib. satis perspicue ostenditur, qui sicut serra & securis, nec secare, nec cędere ligna possunt, nisi ab alio regãtur, ac ideo contra regentem, se superbire non debent: sic illi, per quos Deus punit, absque nutu diuinæ dispositionis nihil agere valent: ac iõ
7 contra regentem se, superbire eis non licet. Tales † in eo, quod puniunt, Deo seruire dicuntur: in eo autem quod ignorantes, se esse ministros iræ Dei, impia vanitate superbiunt, nec mercedem suæ seruitutis a Deo non (nisi temporalem) inueniunt: pœnam vero suæ superbiæ non effugiunt. Vnde cum Dominus diceret ad Prophetam de Nabuchodonosor. Quid dabo ei pro labore, quo seruiuit mihi apud Tyrum: statim subiunxit. Hiere. 27. Ezech. 26. Da (hoc est datam sibi pronuncia) Aegyptum & Aethiopiam. Cum autem in corde suo superbiens postea diceret. Nonne hæc est Babylon, quam ego condidi in robore regni mei? &c. Statim immutauit Deus rationabilem mentem eius, & induit eum ferina bestialitate, vt ab hominibus fugiens, cum bestijs viueret.

8 Per Antiochum, † quem, cum idolatriam Iudaicæ plebis dominus punire decreuisset: & pacem quam ex lege Dei abiecta, & ex ea sacris nationum assumptis quærebant, illis in perniciem verteret. Quia Dei dispositionem ignorans, suæ facultati deuastationem illius plebis attribuit imprecatur in eum Propheta, dicens Psalm. 78. Effunde iram tuam in gentes, quę te non nouerunt: & in regna, quę non nouerunt nomẽ tuũ: ne forte dicant in gẽtibus, vbi est Deus eorum. Similiter, cum
9 per Romanos † peccatum mortis Christi Deus punire decreuisset, vrbis excidium, & Iudaicæ plebis miseram captiuitatẽ, suis viribus ascribere cœperunt: Vnde contra eos Propheta imprecatur, dicens. Psal. 73. Leua manus tuas in superbias eorum, qui te oderunt: & qui multa maligna operati sunt, monumenta suæ victoriæ posuerunt in medio atrio tuo.

Per scientes peccata puniuntur, sicut Deus per filios Israel voluit peccata punire Amorrhæorum & Chananeorum, & aliarum gentium, quarum terram Israeliticis possidendam dedit: Quibus etiam præcepit, Deut. 7. vt nemini eorum parcerent, sed omnes morti traderent.

Quod propter peccata eorũ illis contigisset, ex verbis Domini apparet, qui cum diceret ad Abraham: Genes. 15. Semini tuo dabo terram hanc, veluti quæreret, Quare non modo das mihi? audiuit. Nondum enim sunt peccata Amorrhæorum consummata: Quæ tunc intelliguntur fuisse consummata, cum populus ille de Aegyptiaca seruitute liberatus, terram eorum (sicut Abrahæ promissum fuerat) hæreditatem accepit. Cum ergo sic diuino iussu † ad puniendum peccata
10 populi excitantur (Sicut populus ille iudaicus est excitatus ad occupandam terram promissionis, & ad delendas gentes peccatrices) sine culpa noxius sanguis effunditur: & quæ ab eis male possidentur, in ius & dominium rite transeunt bonorum. Cum vero occulto instinctu aliqui monẽtur ad persequendum malos (sicut Sennacharib, & cæteri qui populum delinquentem persecuti sunt) licet occulto instinctu operante, illorum meritis incitentur ad persequendum: tamen quia praua intentione, non peccata delinquentium punire, sed illorum bona rapere, vel suę ditioni subijcere quærunt, non sũt
11 immunes a crimine. De quibus etiam notandum est, † quod aliquando excitatur ad puniendum peccata bonorum, ut tãdem per bonos correctos ipsi quoque puniantur: Sicut in libro 3. & 6. Iudicum legitur, de Iabin Rege Chananæorum, et de Madianitis, quod propter idolatriam populi suscitauit eos Deus, ut Israel affligerent, & terram eorum occuparent. Cum autem populus Dei, sub manibus eorum diutius afflictus, peccatum suum recognosceret, & per pœnitentiam sibi Deum placaret Iud. 5. & 7. Dei præcepto & Barach comitatus Delbora Prophetissam vxorem Lapidoth, Iabin regem Chananæorum, & Zisarã Ducem exercitus sui contriuit, & Gedeon

Zebeę

Zebee & Salmana Reges Madianitarum, & Oreb, & Zeb Duces eorum morti tradidit. Apparet ergo quod aliquando per legitimam potestatem gerentes, aliquando per populos diuino iussu excitatos, mali pro peccatis suis non solum flagellantur, sed etiam rite perduntur.

Vtranque igitur potestatem, tam bonam quam malam, 12 Deus † ordinat: Bonam quidem propitius, malam vero iratus. Reges enim quando boni sunt, muneris est diuini: Quando vero mali sunt, scæleris est populi. Nam secundū meritum plebium, rectorum quoque vita disponitur, vt non immerito dictum sit. Iob. 34. Qui regnare facit hominem hypocritā, propter peccata populi. Irascente enim Deo, talem rectorem populi suscipiunt, qualem pro peccata meruerunt. 2. q. 7. c. j. d. c. audacter 8. q. 1.

13 Tertia conclusio. Omnis potestas † in Ecclesia est: Vel ea quæ dicitur malignantium, vel ea quæ vocatur sanctorum. Nā omne imperium, siue iustum siue iniustum, de congregatione aliqua homnium constituitur. Quæ quidem congregatio, si sancta fuerit, sanctorum: sin vero maligna, malignantium Ecclesia vocatur. Qui in priore Ecclesia sunt, filij Dei: Qui in posteriore, filij hominum in sancta scriptura appellātur. Genes. 6. De priore dicitur in Psalmo. 149. Laus eius in ecclesia sanctorum. de altera idem Psaltes: Psa. 25. Odiui ecclesiam malignantium: & cum impijs non sedebo. In ecclesia igitur sanctorum, legitima: in ea vero quæ dicitur malignantium, Tyrannica regna constituuntur.

14 Quarta conclusio Tyrannicum regnum † a Cham delcendit, filio Noe, illo videlicet, qui pudenda patris fratribus detexit. Nam ex filio eius Chus, natus est Nemroth, qui primus cœpit potens esse in terra, & fuit robustus venator coram domino, id est permittente Domino. Genes. 10. Huius regni principium fuit Babylon, vt scriptura testatur: A quo descenderūt Reges gentium Amorrhæorum & Chananæorum, iniusti & violenti vsurpatores inuasores regnorum. Propter quod & regna eorum a domino dantur Abrahæ & semini eius. Genes. 12. 13. 15. De quibus dicitur in Psalmo. 78. Effunde iram tuam in gentes, quę te non nouerunt: & in regna, quæ nomen tuū non inuocauerunt. Et vox illa Domini: Matth. 21.

Aufertur a vobis regnum Dei, & dabitur genti, facienti iustitiam. Et illud Ecclesiast. 10. Regnum a gente in gentem transferetur, propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, ac diuersos dolos. Item paulopost. Sedes Ducum superborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis.

15 Quinta conclusio. Potestas † legitima, quæ Deo cooperante ordinata est, a Noe cœpit. Nam cum ante tempora Noe, Deus mundum per se ipsum gubernasset, vt qui & præcepta hominibus dedit, & delinquētibus pœnas imposuit: a tempore Noe creaturas suas per ministros regere cœpit.

Quorum ipse Noe, qui & arcam iubēte Domino gubernauit, per quam Ecclesia designata est: 21. quæst. Quoniam leges dedit subditis, inter quas prima fuit, per quam Chanaan filiū Cham propter delictum patris, quod in Noe patrem pudendis eius fratribus ostendendo perpetrauerat, maledixit: Sem vero & Iaphet, quia verenda patris operuerant, benedixit: Genes. 9. Maledictus (inquit) puer Chanaan, seruus seruorum erit fratrib. suis: Benedictus Dominus Deus Sem, sit Chanaan seruus eius: Delatet Deus Iaphet, & habitet in Tabernaculis Sem, sitque Chanaan seruus eius. Post Noe Sem filius, & post hunc posteri eius, vsque ad Abraham filium Thare, qui & ipse a Sem descendit, gladij potestatem habuerunt. Post Abra-
16 ham † regnarunt iudices & reges, qui ex semine eius descenderunt, sicut promiserat ei dominus. Genes. 17. Ponam (inqt) te in gentibus, Regesque ex te egredientur. Et iterum: Et benedicā vxori tuæ, & ex illa dabo tibi filium, cui benedicturas sū: Eritque in nationes, & Reges populorum orientur ex eo. Porro Abraham & Regibus ab eo descendentibus successit Christus, Rex regnum, & Dominus dominātium, cui omnis potestas data est (ut de seipso testatur) in cœlo & in terra. Matth. vlt. De quo & Propheta ait Zach. 9. Potestas eius a mari vsq; ad mare. Et in Psalmo. 71. Et dominabitur a mari vsque ad mare.

Sexta conclusio. Quemadmodum in veteri Testamento ij-
17 dem erant pontifices † & Reges: Vt de Samuele testatur scriptura. Et Samuel (inquit) Psal. 98. inter eos, qui inuocant nomen Domini. Item Samuel inuocator nominis Domini, & idem tamen populum Israel cunctis diebus suis iudicauit, & rexit Israel. Regum. 7. Sic tēpore Abrahæ fuit Melchisedech,
18 idem & rex Salem, & sacerdos Dei Altissimi, offerens panem & vinum, & benedicens ei. Hic primus Rex verus & iustus fuit, qui in diuina scriptura memoratur. Genes. 14. Qui secūdum Apostolum Rex iustitię interpretatur. Heb. 7. Sic Moyses sacerdos fuit, de quo dicitur. Psal. 98. Moyses & Aron in sacerdotibus eius. Exodi. 7. Et idem rexit populum Israel omnibus diebus vitæ suæ, vt de eo scriptura testatur. Exod. 18. Sic in Exodo loquitur ad eum dominus. Ecce, constitui te Deum Pharaonis. Item: altera autem die sedit Moyses, vt iudicaret populum. Ita & Christus in nouo Testamēto, secundum carnem, & Regiam potastatem habuit & Sacerdotalem, idem Rex & Dominus omnium, & summus sacerdos. Ac de sacerdotio eius, cuius Typum gessit Melchisedech, in Psalm. 109. dicitur tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech. De Regia autem potestate idem psaltes Psal. 71. Deus iudicium tuum Regi da, & iustitiam tuam filio Regis: iudicare populum tuum iniustitia, & pauperes tuos in iudicio. Et alius Propheta. Hiere. 23. Et regnabit Rex, & sapiens erit, & faciet iudicium & iustitiam in terra. Et illud Apostoli. Heb. 1. Thronus tuꝰ Deus in sæculum sæculi: virga æquitatis, virga regni tui. De vtraque autem potestate, æquè illud in Psal. 44. dicitur. Vnxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis. In regno siquidem iudæorum, Reges & Sacerdotes vngebantur.

19 Septima conclusio. Christus † vtranque potestatem, Sacerdotalem & regiam, in Petrum, & eius successores Romanos pontifices, pleno iure contulit. Vt etiam quicunque in ecclesia primatum tenet, generalis Christi Vicarius sit, & vtranq; potestatem obtineat, & Spiritualem & Temporalem. Cum enim plenariam potestatem receperit Christus (vt antea dictū est) conueniens fuit, vt eiusdem plenitudinem Vicario suo in terris relinqueret. cap. pro humani. de homicid. libro 6. Pano. in cap. venerabilem. de elect.

Si enim diligens paterfamilias ita familiam suam curat, vt etiam absente se nihil illi desit, quod ad profectum eius pertinere videatur: Quanto magis Christum credendum est, plenam curam & authoritatem Vicario suo in terris commisisse, vt se quoque absente nihil ecclesiæ suę deesset, quod ad fœlicem eius gubernationem, tam in spiritualibus quam in temporalibus, pertinere videretur? Hanc igitur potestatem Christus Petro mandauit, Ioan. vltim. quando eidem Ecclesię suæ administrationem committens, dixit. pasce oues meas. Quo loco & vniuersas oues, & curam vniuersam, quæ ad profectum tam animarum quam corporum pertinet, id est, administrationem omnem, tā in spiritualibus quam in tēporalibus, per quam & saluti animarum, & publicæ hominū tranquillitati & paci consulitur: & quicquid adeo Christus ipse potuit, Petro tanquam Vicario suo, mandasse intelligitur.

20 Pascere † siquidem oues, est credentes, ne deficiant, confortare, terrena subsidia, quoties necesse est, subditis administrare: exempla virtum præbere, aduersariis obsistere, peccantes corrigere &c.

21 Octaua conclusio. Quemadmodum Ecclesia † duas potestates a Christo accepit, alteram spiritualem, alteram temporalem: ita & duplicem gladium habet, alterum quidem Spiritualem, ad puniendum spiritualiter: alterum vero Materialē, ad puniendum corporaliter. Quorum etsi par sit ius & potestas, tamen diuersum est exercitium. Siquidem Spiritualem habet secundum vsum & meram exequutionem: materialē vero, secundum nutum & imperium. Quod Bernar. ad Eugenium scribens, his verbis confirmat. Quid tu (inquit) denuo vsurpare gladium tentas, quem semel iussus es reponere in vaginam? Quem tamen qui tuum negat, non satis mihi videtur attendere verbū Dñi, dicentis. Conuerte gladium tuum in vaginam. Tuus ergo, & euaginandus ad tuum nutum: alioqui si nullo modo ad te pertineret & is, dicentibus Apostolis: Ioan. 18. Matth. 26. Luc. 22. Ecce gladij duo hic, non respondisset Dominus: Satis est, sed nimis est. Vterque ergo est Ecclesiæ & spiritualis & materialis: Sed is quidem pro ecclesia, ille vero ab ecclesia exercendus: ille sacerdotis is militis manu. Sed sane ad nutum sacerdotis, & iussum imperatoris. Nutum
22 Sacerdotis † intelligimus, signum illud voluntatis, quo sacerdos per prædicationem verbi Dei, per exhortationem aut etiā per iussionem quandam demonstrat, vindictam de sceleratis hominibus esse sumendam.

Hanc subsequitur iussus principis sæcularis, imperantis militi, vt quod sacerdos admonuit, id ipse armata manu exequatur. Aluarus libro 2. de planct. Ecclesiæ. ar. 69. versicu. quid autem sit hoc gladium. In exercitio igitur temporalis gladii tria concurrunt: Nutus sacerdotis, tanquam primum mouens, sed remotum: iussio & imperium principis, tanquam proximum mouens: Et exequutio ministri.

23 Nona conclusio. Etsi Christus † in terris viuens regnum terrenum temporaliter administrare noluerit, ipso id testante & dicente. Ioan. cap. 18. Regnum meum non est de hoc mundo. Item Nunc autem regnum meum non est hinc. Non dicit: Regnum meum non est hic. Hic est enim regnum eius, vsque in finem sæculi: sed tamen non est hinc, quia peregrinatur in mundo, ut inquit Augustinus. Sic etiam ab exercitio iudiciariæ potestatis abstinere se ostendens dixit. Luc. 12. Quis me constituit iudicem aut diuisorem super vos: non quod iudicā

di

di potestatem non haberet, sed quia propter diuina descenderat, terrenna declinare voluit, vt inquit Ambrosius. Tamē
24 nihil pruhibet, quin † Vicarius Christi in terris, exigente necessitate, etiam regiam potestatem exercere possit. Quod & in veteri Testamento sacerdotes fecisse legimus, qui & ipsi necessitate suadente, materiali gladio vsi sunt. Sic Moyses Exod. 2. Aegyptium interfecit, qui tamen sacerdos fuit. Iuxta illud Psal. 98. Moyses & Aron in sacerdotibus eius. Idem mandauit Leuit. Exod. 32. Num. 25. vt interficerent fratres suos idolatras. Sic Phynees, filius Elazari sacerdotis, & ipse sacerdos, accepto pugione, scortum perforauit, & iudæum coeūtem cum Madianitide. 1. Reg. 25. Propropter quod meruit pactum sacerdotij sempiterni. Sic & Samuel, minister Dei. 3. Reg. 18. & 19. Agag regem pinguissimum in frusta concidit. Et Helias Prophetarum eximius 4. Reg. 1. Propheas Baal, & duos quinquagenarios Ochozię occidit. Sic & Matathias. 1. Machab. 2. filius Ioannis sacerdotis Domini, Zelator legis, iudæū super Aram sacrificantem interfecit. Sic Petrus Ananiam & Zaphiram actu. c. 5. trucidauit. Paulus Act. 13. Elimam Magum, vijs domini resistētē, æterna seueritate damnauit. Neque vero Christus ab vsu gladij temporalis ideo abstinuit, quod eius potestatem non habuerit.

Quomodo enim gladij potestatem non habuit, cui data est omnis potestas in cœlo & in terra. Matth. vlti. Sed vt exemplo suo doceret, vt qui spiritualibus intenti esse debent, eos secularibus negocijs minime implicari debere. Sic & Apostoli a multis rebus abstinuerunt, † quorum tamen plenam potes-
25 tatem habuisse dinoscuntur: partim quia potioribus intenti, indignum esse iudicarunt, vt circa minutiora versarentur: partim, quia potestate sua ita vti noluerunt, ne quod impedimentum darent Euangelio Christi, sed omnia ad ædificationem fierent. Ideo indignum esse putabant, vt verbum Dei relinquerent, & mensis ministrarent: Act. 6.

Et Apostolus Paulus. 2. Thess. 3. Denunciamus (inquit vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre, inquiete ambulante, & non secūdum traditionem, quam acceperunt a nobis. Ipsi enim scitis, quomodo vos, neque panem ab aliquo gratis manducamus: Sed in labore & fatigatione die ac nocte laborantes, ne quem vestrorum grauaremus. Non quia non habuerimus potestatē: sed vt nosmetipsos formam daremus vobis, qua nos imitaremini &c. Et idem Apostolus. 1. Cor. 9. Nescitis (inquit quoniam qui in templo operantur, quæ de templo sunt edūt. Et. Qui altario deseruiunt, cum altario participant? Sic & Dominus ordinauit ijs, qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere. Ego autem nullo horum vsus sum &c.

Quibus vtique locis Apostolus demonstrat, non ex altario se viuere, sed manibus quærere, non quod potestatem non ha
26 beat, sed ne quod impedimentum det Euangelio Christi. Et ad hunc modum idem Apostolus scribit. 2. Tim. 2. Nemo militans Deo, implicat se negocijs sæcularibus. † Non quod pō-
28 tifices & sacerdotes, maxime vero Romanus pontifex, de temporalibus iudicandi potestatem non habeat: sed quia indignum est, vt de minimis iudicet, cui maxima iudicandi potestas data est. Quod idem Apostolus, ad Corinthios. 1. ca. 6. scribens, his verbis significat. An nescitis (inquit) quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur mūdus: indigni estis, qui de minimis iudicetis? Nescitis, quoniam Angelos iudicabimus? quanto magis sęcularia? Sæcularia igitur iudicia si habueritis: contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum.

Quem locum Apostoli exponens Bernard. libro 11. de consyd. ad Eugenium. ita ad Eugenium scribit. Itaque secundum Apostolum. 2. Tim. 2. inquit, indigne tibi vsurpas tu Apostolicę, officium vile graduum contemptibilium. Vnde & dicebat Episcopus, Episcopum instruens: Nemo militans Deo, implicet se negocijs sæcularibus. Ego autem parco tibi: non enim forti a loquor, sed possibilia. Putas ne hæc tempora sustinerēt, si hominibus litigantibus pro terrena hæreditate, & flagitantibus abs te iudicium, voce Domini Luc. 12. responderes. O homines, quis me constituit iudicem super vos? in quale tu iudicium mox venires. Quid dicit homo rusticanus & imperitus, ignorans primatum suum, inhonorans summam præexcelsam sedem, detrahens Apostolicæ dignitati: Et tamen non monstrabunt puto, qui hoc dicerent, vbi aliquando quispiam Apostolorum iudex sederit hominum, ac diuisor terminorum, aut distributor terrarum. Stetisse denique lego Apostolos iudicandos: sedisse iudicantes non lego. Erit illud: non fuit ita, Nec imminutor est dignitatis seruus Prouer. 22. si nō vult esse maior domino suo: aut discipulus, si nō vult esse maior eo, qui se misit: aut filius, si non transgreditur terminos, quos posuerunt patres sui. Quis me constituit iudicem, ait D. Luc. 12. & Magister: & erit iniuria seruo, discipuloque, nisi iudicet vniuersos? Mihi tamen non videtur bonus existimator rerū, qui indignum putat Apostolis seu Apostolicis viris, non indicare de talibus: quibus datum est iudicium in maiora.

Quid ni contemnant iudicare de terrenis possessiunculis hominum, qui in cœlestibus & angelos iudicabunt? Ergo in criminibus, non in possessionibus potestas vestra, quoniam propter illa, & non propter has, accepistis claues Regni cœlorum. Præuaricatores vtique excluduri, non possessores. Vt sciatis, ait Luc. 5. quia filius habet potestatem in terra dimittē di peccata, &c.

Quænam tibi maior videtur & dignitas & potestas, dimittendi peccata, an prædia diuidendi? Sed non est comparatio, habent hæc infima & terrena iudices suos, Reges & principes terræ. Quid fines alienos inuaditis? quid falcem vestram in alienam messem extenditis? non quia indigni vos, sed quia indignum vobis talibus insistere, quippe potioribus occupatis. Denique nisi necessitas exigit: audi quid censeat, non ego, sed Apostolus. 1. Cor. 6. Si enim iudicabitur in vobis mundus, huic indigni estis, qui de minimis iudicetis. Sed aliud incidenter excurrere in ista, causa quidem vrgente: aliud vltro incumbere istis tanquam magnis, digniſque tali taliunque intentione rebus.

27 Decima cōclusio. Etsi vtraque potestas † ab vno principio descendat, nempe Deo, & ab eodem in Ecclesiam deriuata sit: tamen ita inter se ordinatæ sunt, vt altera dependeat ab altera. Oportet enim gladium esse sub gladio, & temporalem authoritatem spirituali subijci potestati. Nā cū dicat Apostolus. Nō est ptās nisi a Deo quę aūt a Deo sunt, ordinata sunt. Qūo ordinatæ esse possent, nisi gladius esset sub gladio, & tanquam inferior reduceretur per aliud in suprema? Spiritualis autem tanto & dignitate & nobilitate temporalem præcellit, quanto spiritualia temporalia antecellunt. Sic igitur vtraque potestas a Deo est. Spiritualis quidem immediate & principaliter, ut quæ immediate a Christo in Ecclesiam collata est: Temporalis vero mediate, quia per Ecclesiam in imperatorem transfertur. In Authen. quomodo opor. Epis. in princi. 96. distinct. cap. si quis dubitet. & Duo sunt. Quo fit, vt hodie legitimus Imperator esse non possit, nisi qui a Romano pontifice tanquam ecclesiæ præside & Vicario Christi, approbatus fuerit & confirmatus: A quo & inungitur, consecratur, & coronatur. Cle. Roman. de iureiur. & Cle. Pastoralis de re iud. cap. ad apostolicæ. de re iud. libro 6. Panormita. in capit. Venerabilem. de elect. Bald. in l. cunctos populos in 1. C. de summa Trinita. & fide catho.

Ad Ecclesiam enim pertinet, electum imperatorem examinare: & eundem, si iustus & Catholicus fuerit, approbare. Sin vero infidelis vel hęreticus, vel Ecclesiæ rebellis fuerit, reprobare.

28 Vndecima conclusio. Imperium † Romanum, etsi iustissimis legibus fundatum, & latissime probatum fuerit: tamē ex eo tempore, quo conditum fuit, vsque ad Constantinum Magnum Imperatorem (qui inter Romanos principes primus ad Christi fidem conuersus est) Tyrannicum fuit: nō a sanctorum, sed a malignantium Ecclesia propagatum: & a Deo, nō quidem iubente, sed permittente, ordinatum.

Duodecima conclusio. Imperio in Ecclesiam per Christū
29 translato, † simul & Romanæ Monarchiæ & conditio mutata est. Nam quod in antea in Gentilibus Tyrannicum fuit, tū demum in Constantino, alijsque Christianis principibus successoribus eius, legitimū esse cœpit: Quippe ab ecclesia malignantium, in ecclesiam sanctorum translatum. Quo fit ut lōge diuersissimo iure Imperium Romanum tenuerint principes, qui Cōstantinum præcesserunt: & qui eidē in administratione Imperij successerunt. Nam si quis originem Romani Imperij spectet, facile comperiet, violentam eam fuisse & Tyrannicam. Nam si Romulus & Remus primum vrbem ipsam Romam condiderunt, & regnum instituerunt: Quod eis iure gentium permissum fuisse videtur. ff. de orig. iur. l. ex hoc iure ff. de iust. & iure. Tamen hoc ipso Tyrannidem exercerunt, q̄ Romulus occiso fratre, per violentiam aliorum quoque regna inuasit, ac terminos imperij Romani, occupatis alienis regnis & possessionibus, dilatauit. l. fina. ff. de rerum diuis. Vn-
30 de, etsi populus Romanus † in Octauium Cæsarem Augustum, omnem potestatem Imperii transtulerit: tamen quēadmodum populus per Tyrannidem Imperium occupauit, sic non aliam quam Tyrannicam potestatem in ipsum, vt principem transferre potuit. Inst. de iure na. gen. & ciui. §. sed quod princip. C. de vet. iure Enucl. l. i. §. cum eum. ff. de origi. iur. l. 2. §. igitur. At Christo iam nato, Monarchia Romana, quæ antea Tyrannica fuit, in ipsum Christum, & per Christum in Ecclesiam in ipsos Romanos principes legitimo iure translata est: Vt iam imperium, quod in idolatris antea Tyrannicū fuit, in Christianis legitimum & sit & habeatur. Regna siquidem idolatrarum & paganorum, Deum verum non colentium, ad ecclesiam (cuius tamen antea erant, licet per eos occupata

Digitized by Google

cupata) rediderunt. cap.si de rebus.a 3.q.7. ad omnes enim impios & infideles illa vox Domini valet: Matth. vigesimo primo. Auferetur a vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti iustitiam. Etsi autem Christo adhuc in carne nobiscum versante, & Apostolis Ecclesiam Christi gubernantibus, idolatræ vsque ad Constatinum magnum Romani imperij gubernacula tenuerint, quin multis etiam modis ecclesiam persequuti fuerint, idque Christo & Apostolis non solum permittentibus, sed eorum etiam potestatem approbantibus: Tamen nihilominus eorum imperium Tyrannicum fuit, vt quod Christo permittente magis quam iubente, administrauerint. Et vtrunque sa
31 ne tempus, † & quod sub Apostolis habuit, & quod nunc habet ecclesia rege illo, qui Nabuchodonosor vocabatur, præfiguratum est. Dan. tertio. Vide epistola quarantesimaoctaua.

Temporibus siquidem Apostolorum & Martyrum, illud implebatur, quod figuratum est, quando Rex memoratus pios & iustos cogebat adorare simulachrum, & recusantes mittebat in ignem: Nunc illud impletur, quod paulo post in eodem Rege figuratum est, couuersus ad adorandum Deum verum, decreuit in regno suo, vt quicunque blasphemaret Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, pœnis debitis subiaceret. Prius ergo tempus illius Regis, significabat priora tempora regum infidelium, quos patiebantur Christiani pro impiis. Posterius vero tempus eiusdem Regis, significabat tempora Regum fidelium, quos patiuntur impii pro Christianis. Ac de infidelibus dicitur in Psalmo secundo. Quare fremuerunt, gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum, aduersus Dominum & aduersus Christum eius. De fidelibus vero accipitur, quod in eodem Psalmo dicitur. Et nunc reges intelligite: Erudimini, qui iudicatis terram: Seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore.

32 Decimatertia conclusio. Etsi imperium † Romanum primum sub Regibus, deinde sub Consulibus, ac postremo sub idolatris imperatoribus latissime propagatum fuerit, vt Augusti temporibus vniuersus orbis Roma. imperio subiectus fuerit, vt Lucas Euangelista testatur. capitulo secundo. & Antoninus imperator, suis quoque temporibus non dubitauerit, Dominum se mundi appellare. Ego quidem, inquit, mundi Dominus, lex autem maris. Digestis. ad leg. Rhod. de iact. l. deprecatio.

Tamen non fuit, quod tunc obtinuerunt, legitimum, sed Tyrannicum potius imperium: vtpote ab his, qui de Ecclesia malignantium fuerunt, occupatum. Vnde nec Reges, nec Consules, nec Imperatores eius temporis legitimi orbis Domini, sed violenti potius inuasores & occupatores, fuerunt. Siue enim eorum antecessores, spectemus, siue successores: filij hominum fuerunt, neque a Sem, neque ab Isaac, stirpe videlicet legitimorum Regum, sed a Cham & Ismael, linea Tyrannorum, descenderunt: Vnde & successores vitiorum & culpæ, Tyranni non legitimi Domini orbis vel imperii fuerunt. Digestis. de diuers. & tempo. præscrip. lege cum hæres. & l. 2. C. de fruct. & lit. expens.

Decimaquarta conclusio. Quemadmodum Christus.
33 † totius orbis Rex & Dominus, Imperium & totius mundi dominium ab iniustis possessoribus vendicauit, & in ecclesiam suam transtulit: Ioan. vigesimoprimo. Ita qui authoritate ecclesiæ ad imperialis dignitatis culmen enehuntur, simul etiam orbis dominium acquirunt, omniumque gentium, regnorum & populorum monarchæ, tam diuino quam humano iure constituuntur. lege cunctos populos. Codice. de summa Trinitat. & fide Catholica. in extraua gan. ad reprimendum. Quomodo in crimine læsæ maiestatis proced. Diuino, quia quod Ecclesiæ authoritate fit, diuina iussione fieri intelligitur, iuxta verbum Christi. Pasce oues meas: Humano, quia & humanæ leges Romanos Imperatores totius orbis dominos esse pronunciat.

Decima quinta conclusio. Etsi Romano imperio sub-
34 diti, † contra ipsius obedientiam præscribere non possint. capitulo cum non liceat, de præscrip. vbi Abb. Panormitan. in dicto capitulo cum non liceat de præscript. tamen nihil prohibet, quin iura imperii vel priuilegio principis acquirere, vel temporis diuturnitate præscribere possint, ita ut a iurisdictione imperii exempti, plenitudine potestatis, quam imperator in vniuerso imperio habet, ipsis in suis regnis utantur. Quo casu non obedientia abiecta, sed libertas potius data vel præscripta esse censetur. Præpos. Alexandrinus in tit. de pace iura. fir. in prin.

35 Atque ad hunc modum Venetorum † dominium, a iurisdictione Romani imperii, priuilegio principis exemptum esse fertur. Bar. in l. hostes ff. de capt. & postli. reuert. Bal. in c. sicut de iureiuran. Quod priuilegium Albe. de Rot. vidisse se testatur: Vt alibi tradit Iason. in l. cunctos populos C. de summa. Trita. & fide Catho. Quanquam sunt, qui Venetos ipso etiam iure a Romano imperio exemptos esse contendant: Hac ratione moti, quod ciuitas Venetiarum non in solo, sed in mari ædificata iure gentium eorum sit, qui eam ædificauerunt. At Galliarum & Hispaniarum, & quidam alii Reges,
36 ab imperio exempti sunt, non quidem ipso iure, vel priuilegio aliquo principali, sed tanti temporis cuius initii non est memoria hominum, præscriptione. Quo sane tempore, cum imperator nullum in eos imperium aut iurisdictionē exercuerit, videtur vsui iurisdictionis, quam in ipsos habuit, renunciasse, & veluti per obliuionem amisisse, & libertatem exemptionem eis ab imperio per tacitum consensum permissse. Nec tamen qui ad hunc modum libertatem & exemptionem contra imperium prescribunt, acephali esse dicētur. Nam etsi ab imperij iurisdictione exempti sint, tamen obediētiam ecclesiæ, etiam in temporalibus minime abjicere possunt.

Decima sextà conclusio Etsi Romanum imperium † cer-
37 tis semper limitibus conclusum fuerit, nec unquam tam late processerit, quin quædam regna, nationes, & populi, ab ipsius potestate iurisdictione fuerint exempta: l. deprecatio. ff. ad leg. Rho. de iact. d. l. cūctos populos, C. de summa Trinita. & fide Cath. Tamen nihilominus & ipsum totius orbis monarchia, & Romani imperatores, tam idolatræ quam Christiani, eiusdem monarchæ & domini: Illi quidem iniusti & Tyranni, hij vero legitimi fuerunt, & appellari potuerunt. Etsi enim quidam populi aliorum regum imperio subiecti sint, nihilominus ius vniuersalitatis totius orbis apud Imperatorem remanet, Bar. in extrauagan. ad reprimēdum. in verbo totius. vt ipse dominus vniuersalis orbis appelletur, etiāsi certa quædam regna particulares dominos habeant. Propter quod & totum orbem a possessore vendicare potest: Quemadmodum gregem vendicare potest, cuius est grex, etiamsi quædam capita ipsius esse negentur. l. i. in fi. & l. secunda. & 3. ff. de rei vendicatio.

Decimaseptima conclusio. Etsi Duces, Marchiones, Comites, Barones, & quædam etiam ciuitates imperiales, vel ex priuilegio principum Romnarum, uel tanti temporis præscriptione, cuius initii memoria hominum non existit, in ditionibus suis etiam ea, quæ ad potestatem Romani imperatoris pertinent, pleno iure exercere possunt, vt qui locum imperato. in terris suis tenent. Io. And. in add. spe. in ti. de inst. ed. § porro. Alex. de Imo. in consi. 1. quinti vol. Tamen nihilominus iurisdictioni & obedientiæ Roma. imperi, & principum Romanorum, subiecti sunt: Nō tolum vt vasalli, qui regalia sua in feudum ab imperio tenent, sed ēt vt subditi, q iure subiectionis & parendi necessitate, velint nolint, Romanorum imperatorum obedientiæ obnoxii astringūtur. Pau. de Ca. in consi. 34. in 2. par. Quemadmodum. n. membra †in
38 corpore naturali a capite dependent, a quo influxū virtutū naturalium recipiunt, c. singu. 89 dist. tamen inter se alia aliis & dignitate & operationib. antecellunt: ita & in Republi. qui præest & dominatur, vice capitis fungitur. Subditi vero instar membrorum habēt, quorum alii aliis & dignitate & officijs sunt præcellentiores. Sed omnes tamē, quantalibet dignitate præfulgeant, quicquid honoris & muneris obtinent, totum hoc a capite, a quo omnes dignitates & officia in Rempubli eam deriuantur, recipiunt. Ad quem sane modum imperii quoq; honores & munera ab imperatore, tāquam a capite, in officiales imperii, membra, distribuuntur: siquidem fons est imperator, a quo magistratus tanquam riuuli descendūt. Vnde imperio Romano, a populo Romano in Imperatorē
39 translato, imperator † vniuersale quidem imperium obtinet. l. 1. ff. de const. Bar. in l. Imperium. in 3. col. ff. de iurisd. om. iu. Verum, cum vniuersa imperii negocia & causas ipse unus & solus per se expedire non possit, magistratus constituit, & iter hos gradus quosdam fecit, ut alii aliis sint dignitate & officio præstatiores, quos in partem curarum & solicitudinum uocans, maioribus quidem maiores, inferiorib. vero inferiores causas expediendas committit: Glo. in c. quod translationē, de off. leg. quasdam etiam in signum summę potestatis sibi expediendas reseruauit. Bald. in l. rescripta. C. de precib. Impē. offerend. Porro maiores magistratus olim erant Senatores, Consules, Patricij, Dictatores, Prætecti prætorio, prafecti vrbis, Præsides, proconsules, prætores, Quastores: Quorum alii Superillustres, alij illustres, alii Spectabiles, alij Clarissimi appellabantur.

Et his causæ maiores, quales sunt meri & mixti imperii
40 demandabantur. Infimi autem Magistratus † erant municipales,

Digitized by Google

eipales, quibus cauſæ ciuiles committebantur. Iaſon in lege quæcunque.ff.de offi.eius,cui mandata eſt iuriſd.

Ac maioribus quidem Magiſtratibus hodie ſuccedunt reges, Cardinales, Patriarchæ,qui æquiparantur Prætectis prætorio,& vocantur illuſtres. Bartolus in lege omnes populi. Digeſtis.de iuſtit.& iure. & in lege prima.in principio Digeſtis.quod cuiuſcunque vni.no. Similiter Duces,Marchiones, Comites, & Epiſcopi: qui Spectabilium locum obtinent, qui iidem illuſtres appellari poſſunt,aut ſimiles illuſtribus. Sic Abbates,& reliqui,qui merum & mixtum imperium ab imperio habent,loco Clariſſimorum.ſunt.

Nihilominus tamen imperatori, tanquam præcellenti, non ſolum vt Vaſalli, ſed etiam vt miſſi & ſubditi, iure ſubiectionis & ea fidelitare obnoxij ſunt: a qua, ni volente & conſentiente Imperatore, nulla ratione abſolui Poſſunt. Hij igitur omnes, quantalibet in imperio poteſtate & iuriſdictione prædíti ſint, tamen Romano imperatori tanquam membra capiti, ſubiecti ſunt. Propter quod & Præſides, & a Rege tanquam præcellenti miſſi ab Apoſtolo dicuntur. pri. Pet. ſecun. Qui Regalia dignitateſque & officia ſua ab imperio in feudum tenent.

Hæc habui,quæ de poteſtate & iuriſdictione Romani imperii,quantum quidem ad inſtitutum noſtrum pertinet, dicere volui: quæ ideo in breues has concluſiones contraxi, vt quæ ab alijs prolixe & confuſe referuntur (quæ res plerunque magnam obſcuritatem parere ſolet) ea commoda a me breuitate,& certo expeditoque ordine,explicarentur.

De obedientia ſubditorum Roma. Imperij, & in quibus rebus conſtat.

SVMMARIVM.

1 *Romano imperio qui obedire aſtringantur, & qui ab eiuſdem obedientia exempti cenſeantur,& in quibus Romani imperii obedientia conſiſtat.*
2 *Leges Romanæ ab omnibus Romani imperii ſubditis obſeruari debent, & quomodo lex definiatur.*
3 *Legis oraculum certius eſt quam principis, eiusque ratio ſufficienter hic explicatur.*
4 *Mandatum principis, & lex quomodo differant, & quid ſit mandatum principis,nu.5. & quot modis lex fiat, & quis mandatis principum parere dicatur.*
6 *Iudiciorum diuerſæ ſpecies ſunt nam alia magiſtratus,alia vero imperialia eſſe dicuntur.*
7 *Iudiciorum imperialium multiplex differentia reperitur,nam aut ad certas cauſas,aut ad uniuerſitatem demandantur.*
8 *Iudicium cameræ imperialis quale ſit & quando in cauſis competere dicatur.*
9 *Principum electorum imperii exemptiones hic breuiter relata cernuntur.*
10 *Mores populorum ſeruandi in deferendo honore regibus,& plurium hic referuntur.*
11 *Aethiopes adeo reges ſuos excolebant vt ſi quando aliqua corporis parte debilitaretur turpe exiſtimarent non eadem parte debiles eſſe.*
12 *Erulorum mos refertur quo vxores poſt viri obitum ſe neci dare ſolebant.*
13 *Romanis principibus qualis honor præcipuus exhibebatur, & quando, & quo adorandi mos introductus fuerit.*
14 *Ritus ſalutandi imperatores varius exemplis demonſtratur,& qualiter ſe in ſalutationibus gererent.*
15 *Principi honor deferendus iuxta conſuetudinem temporis, vel præceptũ legis.*
16 *Imperatori quales nunc honor exhibeatur ab omnibus principibus, & ab electoribus,tam in comitando,quam ſeruiendo.*
17 *Subditi imperio fidelitatem ei iureiurando præſtant æque, ſed tamen ſub diuerſa iuriſiurandi forma.*
18 *Vaſalli ſub qua forma dominis ſuis fidelitatem iurent& quid ſignificẽt illa verba,incolume,tutum honeſtum,utile,poſſibile.*
19 *Snbditus & vaſallus imperii differunt, nam vaſallus poteſt renunciare feudo, ſubditus vero minime eo inuito ſe eximere poteſt.*

Caput VII.

His ad hunc modum de dictione Roma. imperii & ſubditis eius breuiter explicatis, ſubeſt, vt de obedientia ſubditorum Romani imperij, & in quibus rebus conſiſtat dicamus. Ad obedientiam igitur Romani imperi aſtringuntur om-
1 nes Reges, † nationes, & populi: Duces, Marchiones, Comites, Barones, & quicunque eidem feudi ſubiectionis, vel quocunque alio iure obligati ſunt. Rurſus vero ab eadem obedientia eximuntur, quicunque libertatem, vel ex priuilegio principis acceperunt, vel diuturnitate temporis præſcripſerunt. Porro obedientia Romanis imperatoribus a ſubditis tum demum recte præſtaretur, cum & eorum legibus & mandatis obtemperant: Et debitum eis honorem venerationemque exhibent, & iudicialibus eorum ſententiis & præceptis parent. Etenim in his tribus obedientia Romani Imperij conſiſtit.

2 Primum igitur leges † Romanæ ab omnibus Roma. imperii ſubditis obſeruari debent, vt Imperatores, Valentinianus & Martianus, conſtituerunt. lege leges ſacratiſſimæ.Codice.de legibus. Leges (inquiunt) ſacratiſſimę, quę conſtringunt hominum vitas, intelligi ab omnibus debent, vt vniuersi præſcripto earum manifeſtius cognito,vel inhibita declinent:vel permiſſa ſectentur.

Legem Iureconſulti diffiniunt regulam eſſe, iuſtorum & iniuſtorum: & eorum, quæ natura ciuilia ſunt.lege ſecunda.Digeſtis.de legibus & Senatus conſultis.

Eſt enim præceptrix faciendorum, prohibitrix autem
3 non faciendorum. Etſi autem † Imperator ipſe viua lex in terris ſit, vnde & penes ipſum vnum, legum condendarum poteſtas eſt: Tamen certius eſt legis, quam principis oraculum. Nam principes quantumlibet ſancti, tamen homines ſunt, perturbationibus obnoxii: quibus affecti, non raro iniuſta etiam dercernunt. capitulo ſeptimo. & capitulo duodecimo. Lex autem mens eſt ſine appetitu: Vnde qui legem præeſſe iubet, videtur Deum iubere præeſſe & leges. Qui autem iubet hominem ſolum preeſſe, quantumlibet prudentem, adiungit & beſtiam. Libido quippe talis eſt, atque ita obliquos agit, etiam viros optimos, qui ſunt in poteſtate. Qua ſane ratione Theodoſius & Valentinianus, lege digna vox. Codice de legibus. etſi Romani principes, & legum conditores, vocem maieſtate regnantis dignam eſſe dicunt, legibus alligatum ſe principem profiteri: & maius imperio eſſe fatentur ſubmittere legibus principatum. Eiuſdem fe-
4 re virtutis eſt mandatum † principis. Nam & ipſum legi æquiparatur, nec alio ab lege & conſtitutione differt, quam ſpecies a genere. Mandatum ſi quidem ſub lege continetur, quod lege vniuerſaliter ſancitur, id particulariter mandato præcipitur: Immo, ſi uniuerſale ſit, ipſum quoque pro lege habetur. Gloſ.in Rubrica. Codice. de manda. princip.

Si quidem legem ex eo metimur, quod a principe vniuerſaliter conſtituitur: ſiue ad proceres miſſa oratione condatur: ſiue per modum mandati & edicti promulgetur: ſiue ſpontaneo motu principis ædatur: ſiue relatio vel lis mota eius occaſionem poſtulauerit. lege leges vt generales, & lege finali.Codice.de legibus.lege prima. Digeſtis.de conſtitu.princip.

5 Eſt autem mandatum principis, † vt Accurſius diffiniuit,in Authen.de manda.princip.in princip.conſtitutio quædam, continens preçepta de laudabiliter prouincia gubernanda. Legibus igitur & mandatis principum parent,qui quod his ipſis ſancitur atque preçipitur, fideliter exequuntur.

Deinde iudicia Romani imperii in hoc conſtituta ſunt, vt quæ a legibus, iuſte præcipiuntur, ea per iudices iuſtos exequutioni demandentur. Parum eſt enim ius, in Republica eſſe, niſi ſint, qui iura reddere poſſint. lege ſecunda. paragrapho.poſt originem.Digeſtis. de origi. iuris. Iudicio-
6 rum † quędam ab Imperatore, quædam a Magiſtratibus ab eo creatis exerceatur. Illa imperialia appellantur: Hæc vero vel a Magiſtratibus ipſis, vel a prouinciis, territoriis & ciuitatibus, quibus preſunt, nomina ſor-
7 tiuntur. Rurſus imperialium iudiciorum † quædam pro. Tribuali Cæſaris, & ex ipſius perſona & nomine reddunturi.

Quædam ab ipſo principe aliis tanquam delegatis, vel ad certas cauſas, vel ad vniuerſitatem cauſarum, exercenda demandantur Et eorum, quę ex perſona & nomine Cęſaris exercentur, quędam in omnes vniuerſi imperii ſubditos, & in vniuerſis cauſis, tam ciuilibus quam criminalibus,redduntur.Cuiuſmodi ſunt,quę in curia Cęſaris ęduntur.

Quædam in vniuerſos quidem imperii ſubditos dantur, ſed ad certa tamen cauſarum genera reſtringuntur. Qua-

le

Digitized by Google

8 le est iudicium † Imperialis cameræ. Quod in omnes quidem Romani imperii subditos competit, sed a cuius iurisdictione primum causæ criminales exemptæ sunt: exceptis his, quæ sunt fractæ pacis. Deinde in ciuilibus causis. In prima quidem instantia personæ, & causę principum Impe
9 rij. In secunda vero principis Electores, † quibus ex constitutione Caroli Imperatois, huius nominis Quarti (quam auream Bullam vocant) concessum est, ne a sententiis, quas vel ipsi, vel eorum iudices tulerint, ad Tribunal Cæsareum appellari possit. Quo iure Dux Saxonię, & Marchio Brandenburgensis vtuntur. Qui vero circa Rhenum sunt Archiepiscopi, & imperij Archicancellarii, & Comes Palatinus, etsi eodem iure, quo cæteri muniti, tamen appellationem his, qui se grauatos eorum sententiis conqueruntur, permittunt. Postremo reuerentia quoque & honor, Roma. principi exhibendus est: Quod & scriptura præcipit. Estote (inquit Petrus Apostolus) subiecti omni humanæ creaturæ propter Deum: siue Regi, tanquam præcellenti: siue Ducibus ab eo missis. Et paulo post. Regem honorificate. 1. Pet. 2.

10 Cæterum in deferendo honore Regibus, † mores gentium, populorumque, spectandos arbitror. Nam vt in cæteris, ita in hac re quælibet prouincia suo sensu abundat. Quibusdam in more fuit, Reges suos flexis genibus adorare: Quod de Aethiopibus tradunt. Diod. Sic. libro quarto. de fab. antiq. gest. Alii statuam Regis sui adorarunt. Philostr. libro primo. de vita Apoll. Alii Regem quidem suum adorauerunt, sed non nisi purpura indutum: Quod a Romanis obseruatum esse legimus. lege vndecima. Codice. de Fabricensibus. Illud quoque de Aethiopib. satis miratu dignum narratur. † Quod
11 illorum Regibus amici, præter adorationis honorem, illum quoque cultum exhibuerunt. Vt si quando aliqua corporis parte Rex ex quauis causa debilitaretur: domestici homines sponte sua eandem partem debilitarent. Turpe enim existimabant, Rege claudo, non etiam omnes amicos claudos esse. Et quidem absurdum videbatur, cum veræ sit amicitiæ, ex rebus aduersis amicorum dolere, lætari secundis, non & corporis quoque doloris participes esse. Quin illud quoque consuetudinis esse ferunt, amicos vltro in Regis morte vita defungi: existimantes eum interitum gloriosum, veræque amicitię testem.

12 Simile aliquid de Erulorum † moribus (qui populus fugit olim super Histrum flumen habitans) tradit Procopius. libro secundo. de bello Goth. Nam Erulo viro vel ob senium, vel aduersam valetudinem ex humanis exempto, pro eorum amore necesse erat, vt vel vxor ipsa, quæ virtutis existimationem aliqua fuisset ad id tempus adepta, vel sibi gloriam in posterum relinquere vellet, laqueo apud viri sepulchrum non longe post vitam finiret. Ei vero, quæ non ita se gessisset, reliquebatur de cætero ignominiæ nota, odijque in viri propinquos conuincebatur.

13 Sed redeamus iam ad principes. Præcipuus honor, † qui olim Romanis principibus exhibeatur, erat adoratio, vt paulo ante dixi. Ea nihil aliud fuit, quam saluatio principis, quam & salutationem sæpe Romani etiam leges appellant. Glos. in lege pen. Codice. de consulibus. Quanquam non desint, qui scribant a Diocletiano adorandi principi morem introductum fuisse, cum ante eum cuncti salutarentur. Eutropius lib. 9. rerum Romanarum.

Ego, siue adoratio illa, siue salutatio appelletur, omnino religiosum quendam cultum fuisse censeo, quem Veteres principibus, velut terrestibus quibusdam numinibus, ac omnem potestatem a Deo habentibus, tribuerunt. Nec vero aliis adorandi Romanis principibus purpuram facultas erat, quam quibus hoc ex beneficio principis concedebatur. Glo. in lege prima. Codice. de vetera. Milit. Quales fuerunt Corniculariі præfectorum prætorio, Veterani milites, Apparitores præfecti vrbis, domestici protectores principis, Prunicerius Fabricesium, militantes in sacris scrinijs, honorati vehiculis, & legum Doctores. Quibus omnibus non solum Secretarium principis ingrediendi, salutandique principem ius erat: sed quietem simul, omniumque personalium munerum vocationem eodem ipso beneficio consequebantur. Tandem eo res processit, vt salutatio principibus non tam honori, quam maximo oneri, ob nimiam salutantium assiduitatem, fuerit. Propter quod Adrianum ferunt, neminem salutantium, nisi ob rem necessariam, recepisse: Au-
14 tor Dion Casius in Adriano. Iam & ritus † salutandi varius fuit. Maximino iuniori Romano principi vitio vertebatur, quod in saluationibus manum porrigeret, & genua osculari sibi pateretur, nonnunquam etiam pedes. Contra vero seniori Maximino laudi dabatur, quod huismodi pedum oscula recusaret. Nam ad pedes eius aduoli volentibus, dixisse fertur. Dij prohibeant, vt quisquam ingenuorum pedibus meis obsculum figat: Autor Iulius Capitolinus in duobus Maximinis. Quod igitur tantopere a Veteribus
15 † obseruatum est, vt in deferendo honore principi, mores & consuetudinem cuiusque temporis spectandam esse censerent: Idem hodie quoque custodiri debet, vt eum honorem Romanorum Imperatori exhibeamus, quem vel lex præcipit, vel imperij consuetudo approbat. Veluti, vt adituri principem, in genua procumbamus, aut etiam pedibus eius aduoluamur: quod quidem ad omnes pertinet. Similiter, vt Electores, alijque principes, in deferendo Romanorum imperatori honore, eum morem custodiant, qui a veteribus inductus, & ad hæc vsque tempora custoditus est.
16 Veluti, † quod Cæsari curiam celebranti, omnes principes in Comitatu assistunt, & vel sacrorum causa ad templum, vel propter publicas imperii consultationes, ad procerum cœtum proficiscentem, quisque suo ordine comitantur.

Quod item Electores principes vel præeuntes, vel sequentes, quisque proprium officii sui Insigne, vt Comes Palatinus orbis figuram, quam pomum vocant, gladium Dux Saxoniæ, Marchio Brandenburgensis Sceptrum Imperiale: & quibusdam Conuentibus & actibus, tres Archiepiscі, imperii Archicancellarii, quisque in sua prouincia, Imperij Sigillum collo appensum gestant.

Sic & certi quidam ritus sunt, quibus Electores principes Cæsari ad mensam ministrant: Quæ omnia, quibus modis quoque ordine peragenda sint, in constitutione Caroli Quarti (quam auream Bullam vocant) ordine descri-
17 buntur. † Illud quoque ad reuerentiam & honorem Romani imperatoris pertinet, vt fidelitas ei a subditis imperii præstetur. Ea duplex est: Vna, qua Romano Imperatori subditi sunt. Altera, quatenus Vasalli obligantur. Quæ & capita quædam communia habent, quæ ab vtrisque iurantur, quanquam diuersa iuramentorum forma expressa. Subditi ei, sub cuius iurisdictione sunt nominatim, vitam, membrum, mentem, & eius rectum honorem, custodire iurant. capit. vnico. Qualit. iur. deb. vasalli.

18 Vasalli † vero sub hac fere vel simili forma dominis suis fidelitatem iurant. De noua forma fidelitatis, capitulo vnico. in vsibus feudorum. Ego Titius iuro, quod ab hac hora in antea, vsque ad vltimum diem vitæ meæ, ero tibi. N. domino meo fidelis, contra omnem hominem, excepto Imperatore vel Rege: ide est, nunquam scienter ero in consilio, vel auxilio, vel in facto, quod tu amittas vitam, vel membrum aliquod: vel quod tu recipias in persona aliquam læsionem, vel iniuriam, contumeliam: vel quod tu amittas aliquem honorem, quem nunc, habes, vel in antea habebis. Et si sciuero, vel audiuero de aliquo, quod velit aliquod istorum contra te facere, pro posse meo, vt non fiat, impedimentum præstabo: Et si impedimentum præstare nequiuero, quam cito potero tibi nunciabo, & contra eum, prout potero, auxilium meum tibi præstabo. Et si contigerit te rem aliquam, quam habes vel habebis, iniuste vel fortuito casu amittere: eam recuperare iuuabo, & recuperatam omni tempore retinere, & si sciuero te velle iuste aliquem offendere. Et quando ego generaliter vel specialiter fuero requisitus, meum tibi, potero præstabo auxilium. Et si aliquid mihi de secreto manifestaueris, illud sine tua licentia nemini pandam, vel per quod pandatur, faciam. Et si consilium a me super aliquo facto postulaueris, illud tibi dabo consilium, quod mihi videbitur magis expedire tibi. Et nunquam ex persona mea aliquid faciam scienter, quod pertineat ad tuam vel tuorum iniuriam vel contumeliam. Sane hæc iuramenti forma multa habet capita, quæ his verbis continentur. Incolume, tutum, honestum, vtile, possibile.

Si quidem incolumne valet, ne Vasallus iurans sit in damno domino de cordore suo. De forma fidelitatis, capitulo vnico. in vsibus feudorum. Et hoc est quod iurant, se nunquam consilio, vel auxilio, vel facto interfuturum, quo dominus amittat uitam, vel membrum aliquod in persona læsionem aliquam, iniuriam, vel contumeliam recipiat. Tutum, significat, ne Vasallus iurans domini secreta reuelet: aut munitiones suas, quo minus tutus esse possit, prodat. Et illud est, quod vasallus iurat, se cretum, quod ei manifestauerit dominus, sine licentia domini se nemini reuelaturum. Honestum, videlicet, ne Vasallus tale aliquid faciat, quo honorem aliaue amittat, quæ ad honestatem eius pertinere videntur. Et hoc est, quod in prędata forma vasallus iurat, nihil tale facturum, quo dominus honorem aliquem amittat. Vtile, designat idem, quod in

Digitized by Google

prædicta forma exprimitur, vt vasallus iuret, si dominus rem aliquam iniuste, vel fortuito casu amiserit, se vt eandē recuperet, auxilio futurum. Facile idem significat, quod in prædicta forma Vasallus iurat, se impedimenta quoque, quæ domino, quo minus hæc omnia consequatur, obstare possunt, remoturum: aut ut remoueantur hęc ipsa, domino renūciaturum. Sane his capitibus ea quoque continentur, quæ subditi domistis suis, sub quorum iurisdictione sunt iurant. Nā quid aliud est vita, membrum, mens, & rectus honor, quam quod in iuramento vasalli, incolume, tutum & honestum? Tantum enim hæc valent, ac si subditus iuret, non se consilio, auxilio, vel facto interfuturum, quo dominus amittat, vel vitam, vel membrum, vel honorem: nec arcanum aliquod in perniciē domini reuelaturum. Iacobinus de sancto Georgio in tracta. de homagijs. columna septima. versiculo octauo. homo &
19 subditus. Cœterum, inter subditum † & vasallum imperii ea differentia est, Quod vasallus regulariter potest feudum suum domino renunciare. subditus vero ab obedientia domini eo inuito, se minime eximere potest.

Iam igitur quoque Romano imperio subiecti sunt, siue vasalli siue subditi, ea fidelitate astringuntur Romanorum imperatori, vt ipsius tum incolumnitatem & securitatem, tum honorem etiam conseruare, & arcana custodire. Et in his quę ad vtilitatem imperij pertinent, consilio & auxilio iuuare: Quæ vero imperio noxia esse cognouerint, impedire teneantur.

Obedientiam Romanis Imperatoribus, alijsque potestatibus, tam iustis quam iniustis exhibendam esse.

SVMMARIVM.

1 *Principibus ita malis, sicut bonis ex præcepto Dei obediēdum est, amplia vt nu. 3. & 4.*
2 *Seruire iuxta loquendi morem scripturæ, obedire est.*
5 *Obedientia superioribus debita, intelligiur in licitis, & diuino verbo non contrarius.*
6 *Potestas iniquorum non est perpetua.*

Caput VIII.

IAm vero quæ de obedientia Romanis imperatoribus præstanda dicta sunt, non solū in bonis, sed etiam in malis principibus & potestatibus locum habent. Etenim de vtrisque dictum est. Roma. decimo tertio. Omnis potestas a Deo est: & qui potestati resistit, Dei
1 ordinationi resistit. Nam & mali principes † a Deo permittuntur, vt per eos peccata populorum puniantnr, vt supra demonstratum est. Sed nec minus illis, quam bonis & iustis, ex præcepto diuino obediendum est.

Sic in veteri Testamento, tametsi mala & Tyrannica fuit potestas Nabuchodonosoris, Cyri, & aliorum Idolatrarum: Tamen nihilominus Deum non solum monarchas eos esse permisit, atque etiam præcepit, vt debita eis a subditis obedientia præstaretur. Nam & Christos eos & seruos appellat. Dan. 3. In hoc videlicet ordinatos, vt iniquitas populorum per eos compescatur. Simul atque præcipit, vt omnes gentes eis seruiant. Hiere. 28. quod vtique obedientiam eis prę standam esse significat. Seruire † siquidem, iuxta loquendi morem scripturę, obedire est. In quo sensu accipiendum est illud, quod Dominus ad Rebeccam dicit. Hen. 25. Duæ gentes sunt in vtero tuo, & duo populi ex ventre tuo diuidentur. Populusque populum superabit, & maior seruiet minori. Item illud Isaac ad Iacob filium: Seruiant tibi populi, & adorent te Tribus. Gene. 27. Similiter in nouo Testamento, Christus & Apostoli & verbo & exemplo docuerunt, Regibus tam iustis, quam iniustis: tam idolatris quam Catholicis, esse obediendum. De vtriusque enim, tam idolatris, qui tum fuerunt: quam Christianis, qui post futuri erant accipiendum est illud, quod Dominus dicit. Matth. 22. Reddite Cæsari, quæ sunt Cæsaris: & Deo quæ sunt Dei. & illud Apostoli Petri. Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum: siue Regi, tanquam præcellenti: siue Ducibus: tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. Et post pauca: Regem honrificate. 1. Pet. secun. Similiter illud Apostoli Pauli. Roma. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas, nisi a Deo. Et post aliqua. Vis non timere potestatem? bonum fac: & habebis laudem & illa: Dei enim minister est, tibi in bonum. Si enim malefecerit, time: non enim sine causa portat gladium. Dei enim minister est, vindex in iram, ei qui male agit. Ideoque necessitate subditi estote, nono solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Ideo enim & tributa potestatis: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Et hæc quidem verbo Christus & Apostoli docuerunt. Illa vero ad exempla
3 pertinent, quibus & ipsis & obedientiam & honorem Romanis pricipibus non solum Christianis, sed etiam idolatris, præstandum esse docemur. Ac primum quidem Christus, didrachmam Cæsari pro se & discipulis solui iussit: non quod ipse aut discipuli subditi essent Cæsari. capitulo magnum vndecima quæstione prima. sed ut hoc exemplo ostenderet, tributum eo magis soluendum esse Cæsari a subditis, cum idem ip se & discipuli soluerent, necessitati tributi soluendi minime obnoxij: Quod verba Domini plane demonstrant. Sic enim ad Petrum loquitur. Matth. 17. Quid tibi videtur Simon Reges terræ a quibus tribum accipiunt vel censum? a filiis suis, an ab alienis? Cunque Petrus respondisset, Ab alienis. Dixit illi Dominus. Ergo liberi sunt filii. Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperte ore eius, inuenies staterem: illum sumens, da eis pro me & te. Sic Apostolus Paulus Actu. 25. vt obedientiam suam egra Cæsarem testaretur, accusatus a iudæis coram Festo præside, ac rationem reddens eorum, quę in eum afferebantur. Neque in templum (inquit) neque in Cæsarem quicquam peccaui. Cunque Festus ingratiam iudæorum Paulo dixisset, Vis Hierosolymam ascendere, & ibi de his iudicari apud me? Respondit Paulus. Ad tribunal Cęsaris sto, ibi me opportet iudicari: ludæis non nocui, sicut tu melius nosti. Si enim nocui, aut dignum aliquod morte feci: non recuso mori. Si vero nihil est eorum, quæ illi accusant me: nemo potest me illis donare. Cæsarem appello. Act. 27. Quam Apostoli appellationem angelus quoque Domini eidem nocte assistens, approbauit. Ne timeas (inquit) Paule, Cæsare oportet te assistere. Cœterum, quod de obedientia Imperatoribus Romanorum etiam malis præstanda, dictum
4 est: † Idem etiam in cœteris potestatibus inferioribus locum sibi vendicat, vt & ipsis etiamsi iniquis, obediendum sit. August. in Psalmo centesimouigesimoquarto. Ac prima quidē & quotidiana potestas, a qua cœterarum quoque gradus conijcere licet, est domini in seruum: at serui dominis suis obedire tenentur. Iuxta quod Paulus præcipit Coloss. 3. Obedite, inquit, dominis vestris secundum carnem, cum timore & tremore, & in simplicitate cordis: non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed quasi serui Christi facientes bonam voluntatem Dei, ex animo cum bona voluntate.

Hic serui dominis suis obedire iubentur, non bonis tantum, sed etiam malis. Neque enim qui dominos nominat, malos excludit, quos expresse etiam nominat Petrus Apostolus. Serui (inquit) subditi estote in omni timore dominis: non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis. Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens iniuste. 1. Pet. secun. Idem quoque Christi exemplo confirmatur, qui omnium Dominus multa in passione mala a seruis iniquis sustinuit. Nisi enim iniqui fuissent, Dominum suum honorassent, non contumelijs affecissent. Si igitur Dominus cœli & terræ, per quem facta sunt omnia, seruiuit indignis, immo pro sæuientibus & furentibus etiam rogauit. Ait enim: pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt: Luc. 23. Quāto magis non debet dedignari homo ex toto animo, & ex tota voluntate bona, cum tota dilectione seruire domino etiam malo? Quod autem de domino & seruo dictum est, hoc de omnibus etiam potestatibns & Regibus, & de omnibus culminibus sæculi intelligendum est. Aliquando enim potestates bonæ sunt, & timent Deum: Aliquando non timent Deum. Et vtrisque obediendum est: † Sed in his tamen
5 quæ sunt licita, nec diuino verbo contraria. In his enim, quæ Dei mandatis repugnant, oportet Deo magis obedire, quam hominibus. Act. c. 5.

Iulianus nonne infidelis imperator fuit? nonne Apostata fuit iniquus & idolatra? Milites Christiani seruierunt imperatori infideli vbi ueniebatur ad causam Christi, non agnoscebant, nisi illum qui in cœlo erat.

Quando volebat, ut Idola colerent, vt thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, producite aciem, Ite contra illam gentem: statim obtemperabant. Distinguebant Dominum æternum a domino temporali. Neq;
6 vero blandiantur sibi potestates, † Reges, & domini iniqui, q in bonos eis potestas a Deo permittitur: non. n. sic erit semper.

Quo-

Digitized by Google

Quoniam non derelinquet dominus virgam peccatorum super sortem iustorum, ut non extendant iusti ad iniquitatem manus suas, ut inquit Psalmus 124. Sentitur ad tempus virga peccatorum super sortem iustorum. sed non ibi relinquitur, non erit in æternum. Veniet tempus, quando vnus agnoscatur Deus: veniet tempus, quando vnus Christus in claritate sua apparens, congregabit ante se omnes gentes, & diuidet eos, sicut diuidit pastor hædos ab ouibus: oues ponet ad dexteram, hædos ad sinistram: Matth. cap. 25. & videbis ibi multos seruos inter oues, & multos dominos inter hædos. Et rursus, multos dominos inter oues, & multos seruos inter hædos.

De his, qui Romano Imperio rebelles sunt. Caput IX.

SVMMARIVM.

1 *Rebelles & infideles imperio qui proprie dicantur. nu. 7.*
2 *Regum Franciæ olim imminuta potestas.*
3 *Imperator quæ non possit in imperio sine procerum consensu tractare.*
4 *Imperialis potestatis plenitudinis quæ sint.*
5 *Rebelles imperio sunt qui leges nouant aut abrogant.*
6 *Lex agraria quatuor cruentas seditiones peperit.*
8 *Rebelles dicuntur, qui non permanent in ea fide & obedientia qua imperatori astricti sunt.*
9 *Constitutio Henrici Septimi de rebellibus.*
10 *Potentia, genus, dignitas, vel diuitiæ non excusant a crimine rebellionis, nec sanguinis necessitudo. nu. xi.*

HIs itaque Ditione Romani imperii, & obedientia subditorum & Vasallorũ eius, breuiter examinatis atque discussis: Consequens est, vt ad alteram iam rebellionis speciem veniamus, quam eorum esse diximus, qui Romano imperio debitam obedientiam subtrahunt: cuius & ipsius multa genera consideranda sunt. Primum eorum, qui principis authoritatem diminuunt, dum vel Monarchiam ipsi orbis esse negãt, vel de authoritate eius aliquid derogant vel ipsi sibi imperia potestatem arrogant. In quo genere rebelles sunt, quidam nostri temporis seditiosi. Qui famosis aduersus imperatorem ędi tis libellis, plenam illum in Imperio potestatem habere negant. Tum quæ illi propria est, eam sibi in Ditionibus suis vẽdicant, & quam imperatore certis limitibus, ita contractam esse dicunt, vt nihil illi permissum sit soli, vel tractare, vel cõstituere, vel decernere, quod non procerum imperij consensu prius confirmatum fuerit, atque roboratum: eam se liberam, & nullis terminis coartatam habere contendant. Ac merito quidem † rebelles & infideles imperio vocabimus istos, vt quid quod imperatoris proprium est, id maiestati eius illi adimunt, & sibi attribuunt: & qui subditi sunt, domini sui nõ solum potestatem, sed etiam nomen vsurpant. Talem quidẽ in imperio imperatorem fingentes, qualem olim Galli Regẽ
2 sibi constituebant. Solebant enim Franci † antiqua Regum stirpe Reges habere, sed qui nil clarum in se præter inane Regis vocabulum habebãt. Nã & opes & potentia Regni penes palatij prędictos, qui maiores dom⁹ appellabãtur, & ad quos summa imperii pertinebat, tenebantur, nec aliud quicquam Regi permittebatur, quam vt regio tantum nomine contentus, crine profuso, barba submissa, in solio resideret, ac speciẽ dominandi effingeret. Legatos vndecunque venientes audiret, eiusque abeuntibus responsa, quæ doctus erat aut iussus, ex sua velut potestate redderet: cum præter inutile Regis nomen, & precarium vitæ stipendium, quod ei præfectus Aulæ pro vt videbatur, exhibebat, nihil aliud possideret.

Ac talem quidem nostri etiam seditiosi imperatorem & esse & habere capiunt, nempe truncum, & mutam potius principis imaginem, quam principem, authoritate aliqua fungẽ-
3 tem. Non me fugit, multa esse, de quibus imperator † in imperio sine consensu procerum nihil tractare, statuere, aut decernere potest: maxime quæ eiusmodi sunt, vt formam aliqnam generalem constitutionis exposcant. Siquidem ita longa consuetudine ac pactis introductum est, vt ea ipsa primum ab vniuersis imperii ordinibus tractentur, & quod maiori parti procerum placuerit, id deinde imperiali authoritate confirmetur.

Quod & veteribus, imperio necdum in Germanos translato, in vsu fuit, in Theodosij & Valentiniani constitutione comprobatur: lege humanum Codice. de legibus. ac veteres quidem, quæ ad hunc modum constituebantur, pragmaticas sanctiones: nostri ordinationes imperij apellant. At rursus negari non potest, multa præterea esse, quorum omnis tractatus † & dispositio non ad ordines imperrii, sed ad solum imperatorem pertinet. Cuiusmodi sunt, quæ plenitudini potestatis eius reseruata esse dicuntur. Nam commeatum, remeatumque Exulibus dat solus imperator. Bald. in in lege rescripta. Codice. de precibus. Impera. offerend. Rem iudicatam solus rescindit sine appellatione: causas iudicibus delegat, appellatione remota: ordinem iudiciorum peruertit. Ius aliorum tollit: de propria causa cognoscit: defectus contractuum supplet atque resarcit. Tabelliones & Comites Palatinos creat: spurios natalibus restituit: minoribus veniam ætatis cõcedit. Emancipationem infantis permittit: iuri communi derogat, aliaque multa solus agit imperator de plenitudine potestatis suæ. Cuius qui participes esse volunt, non video, quomodo non authoritatem eius diminuant, & subditi domino suo rebellent? Iam & Imperialem potestatem quomodo sumere sibi possunt, imperii subditi & Vasalli? Qui tamen Regalia ab imperio teneant, & quædam etiam quæ supremæ potestatis sunt, exerceant: tamen eo non proprio, sed vicario quodam iure obtinent, quibus & submoueri, si ijs non legitime vtantur, imperatoris Decreto & Authoritate possunt.

5 Simili modo imperio † rebelles sunt, qui publicas imperii leges & constitutiones, vel temere transgrediuntur, vel propria authoritate nouare aut abrogare conantur. Et enim hoc velut proprium omni rebellioni, vt per eam vel exolescant leges, vt sine legibus viuatur. Quod exactis regibus Romæ accidit, ex quo ipse viginti prope annis popu. Romanus incerto magis iure & consuetudine aliqua vti, quam lata lege cœpit, vt Pomponius Iureconsultus scribit: lege secunda. §. exactis. ff. de orig. iur. vel nouæ ferantur. Quemadmodum lex
6 Agraria Tiberio non solum per rebellionem lata fuit, sed etiam quatuor cruentas seditiones peperit: Quarum primam ipse excitauit, alteram C. Gracchus, illi⁹ quem dixi Tiberii frater: Tertiam Apuelius Saturninus, Quartam Liuius Drusus: nec aliam sane ob causam, quam quod legem Agrariam a Tiberio Graccho latam defenderent.

Et nostris quoque temporibus videmus, quam perfidiose rebelles quidam leges, tam Canonicas quam Ciuiles, calumnientur. Quarum alias quidem impias & iniustas, alias per adulationes Episcoporum a principibus extortas, alias fictis titulis sub nomine Imperatorum, alicui legum codicib. insertas esse mentiuntur, vt alias a nobis enarratum est.

7 Alterum genus rebellium † Rom. Imperij eorum est, qui iudicia Romani imperii, vel in alios ordines transferre, vel in totum abolere conantur tum iudices etiam ipsos variis calumniarum generibus persequuntur. Cuiusmodi olim fuit C. Gracchi rebellio, De qua Appianus de bell. ciuilibus Ro. libro primo. qui lege lata iudicia a Senatoribus ad Equites transtulit: Et Equites, velut principes, super Senatores exulit. Senatores vero quasi noxios illis subdit: sed quæ res nec ipsa diu durauit. Posterioribus enim temporibus iudicandi munus, quod Gracchus ereptum Senatui ad Equites, Sylla ab illis ad Senatum transtulerat, Contra æqualiter inter vtrunque ordinem partitus est. Velleius Paterculus lib. 2. Roma. historiæ. Quanta vero a rebellibus nostri temporis, tum iudiciorum, tum iudicum, imperii commutatio facta sit, res ipsa demonstrat, quæ ob omnium iam oculos versatur, supremo illo imperialis cameræ iudicio suspenso. Et ex his etiam facile cognosci potest, quæ alias a nobis de variis calumniis in iudicem assessores eiusdem iudicii concinnatis, ac de iniusta etiam iudicis & assessorum exauthoratione a nobis relata sunt. Sed quæ omnia tam miserrimæ antea seruituti obnoxia, suppressa seditiosorum audacia, ab Inuictissimo Imperatore Carolo, huius nominis Quinto, velut postliminio, in pristinum statum restituta sunt.

8 In tertio genere rebellionis † numerantur, qui non in ea, qua Romanorum imperatori astricti sunt fide & obedientia, permanent: Id est, quorum consilio, auxilio, & dolo malo fit, vt imperator vitam vel membrum aliquod amittat: vel ut personæ ipsius damnum aliquod, iniuria, vel contumelia inferatur: vel ut ipsius honor & existimatio lædatur: vel qui hęc ipsa eidem non renunciauerit, quo minus pepetrarentur, impediuerit. Similiter, qui arcana sibi a principe concredita, non diligenter custodiuerit. Denique qui quæ utilia esse putauerit, vt quæ ad fidem, honorem, & debita principis obsequia pertinent, ea prętermiserit: ea vero, quæ non vtilia, id est, quæ vitæ incolumnitati, securitati, honori, potentiæue principis aduersantur, ea admiserit.

Atque hæc sane, quæ de tribus illis generibus rebellium
9 & infidelium diximus, Henricus Imperator, † huius nominis Septimus, Costitutione illa, quam rebellibus sanciuit, breuibus his verbis. Tenore (inquit) præsentium decernimus & pronunciamus, quod illi omnes & singuli sunt rebelles & infideles nostri imperii, qui quomodocunque publice vel occulte contra nostrum honorem & infidelitatem rebellionis opera faciunt [illegible] stri imperij

Digitized by Google

proſperitatem aliquid machinantur, contra nos ſeu Officiales noſtros in his,quæ ad commiſſum eis officium pertinent, rebellando.Nam quod in hac Conſtitutione declaratur, eos rebelles & infideles imperii eſſe qui contra honorem & infidelitatem principis opera rebellionis faciunt: idem eſt,quod nos in numeratis trium generum rebellibus,eos rebelles imperio eſſe diximus,qui authoritatē principis diminuunt, Romani imperii leges, iudicia, & iudices contemnunt, abiiciūt;atq; perfide perſequūtur:nec in ea,qua Romanorū imperatori aſtricti ſunt,fide pmanent, ſed ipſius tū vitæ & incolumitati,tum honori & exiſtimationi inſidiantur &c. ac imperii imperatoriſque proſperitati, conſilio,auxilio, & facto aduerſantur:ſiquidem hæc qui perpetrant, recte rebellionis opera contra honorem & fidelitatem principis facere, & contra proſperitatem imperij machinari intelliguntur. Porro nō ſolum priuati,ſed etiam Duces,Comites,prouinciæ,ciuitates, & communitates,& quicunque alij imperij ſubditi & Vaſalli,rebelles eſſe poſſunt: † neque enim a reatu huius criminis eximunt,genus,dignitas, potentia vel diuitiæ. Siquidem par eſt in hoc genere omnium conditio, vt qui rebellionis opera perpetrant,cuiuſcunque conditionis ſint, rebelles eſſe dicantur: non tantum ſingulares, ſed etiam multorum homnium coniunctæ communitates & ſocietates, id quod verba quoq; conſtitutionis imperialis præ ſe fertūt.Quod.n.Omnes & ſinguli,dr, nemo excluditur: quin potius omnes imperii ſubditi & vaſalli cuiuſcunq; conditionis ſunt,accipiuntur.Deinde verbum,Omnes ciuitates & communitates: Singuli vero,ſingulas perſonas deſignat Hac igitur ratione vt dicit Naucl. vol.2. generatione 36.38.& 44.Federicus & Conrad. fratres, Duces Sueuiæ,Lothario: Gualfagus,Dux Mediolanenſis,& Henric' Dux Saxonię,Federico primo:Rudolphus,Dux Alemaniæ & Burgundiæ,& Bertholdus Dux Corinthiorum,id eſt,de Ieringen,& Guelpho,Dux Bauariæ,Henrico Quarto:Eberhardus, Comes de Vuirtenberg,Henrico Septimo. Mediolanum, & aliæ Longobardorum ciuitates,eidem Federico primo,& Federico ſecundo: Guelpho,Bauarię Dux, Henrici Superbi frater,Conrado imperatori. Padua, Bononia, Florentia,Cremona.Parma, & aliæ quædam ciuitates Italiæ,Henrico Septimo: Vlma Germanię ciuitas,Lothario:Moguntia Henrico Quinto, & omnes Saxoniæ Principes Henrico Quarto. Et noſtris temporibus Ioānes Federicus,Dux Saxoniæ,& Philippus Lād grauius Haſſię, cum multis alijs principib.Comitib. Baronib. & imperij ciuitatib.Carolo Imperatori,huius nominis Quinto,rebellarunt. Sed nec ulla ſanguinis neceſſitudo, † a crimine rebellionis excuſationem præſtat. Nam & filius patri,frater fratri Imperatori rebellis fuiſſe inuenitur. Quomodo Ludouico Pio filij eius, a quibus & captus fuit. Et idem Ludouico Bernardus Rex Italię,eius ex fratre nepo.Similiter Lintoldus filijs,& Henricus frater Ottoni Magno: Henricus patruo ſuo Ottoni Secundo,& alij aliis ſibi ſanguine iunctis imperatoribus rebelles fuerunt.Naulc.volu.2.generatio.38.

De rebellione, quæ aduerſus inferiores Poteſtates, ſacerdotio & Imperio ſubiectas, committitur.

SVMMARIVM.

1 *Rebellium genera tria.*
2 *Rebellio cleri contra epiſcopum Moguntinum ſub Henrico quarto.*
3 *Seditio plebis Norinbergenſis aduerſus ſenatum anno 1539.*
4 *Seditio ruſticorum dioceſis ſpirenſis aduerſus epiſcopum ſpirenſem & canonicos quam fuerit crudelis,cuius coniurationis articuli quatuordecim numerantur.nu.5.*
6 *Seditio ruſticorum ſub ſpecie Euangelii anno 1525. terribilis & perniciosa.*

CAP. X.

1 SEquitur iam, Vt de tertia ſpecie rebellionis dicamus,quā eorū eſſe diximus,† qui inferioribus poteſtatibus ſacerdotio & imperio ſubiectis,debitam obedientiam non præbent:Cuius & ipſius tria genera ſunt. Primum eorum,qui Magiſtratus, quorum imperio ſubiecti ſūt, adminiſtratione ſubmouent,eorumue officia vſuſpant, ſtatuta & ordinationes abrogant, aut per contemptum tranſgrediuntur.95.diſtinct.c. presbyteros.7.q.1. Quia.93.diſt.§.quia,& c.ſeq.2.q.7.ſacerdotes. Alterum eorum, qui iudicia eorum legitima vel commutant,vel prorſus abolent, vel contumaces refugiunt:quiq[illegible]dices,eorumq; ſententias aſpernantur,cō temnunt atq; reijciunt, & eoſdem contumeliis ac conuiciis proſcindunt. Tertium eorum, qui in fide dominorum ſuorū non permanent,nec debitum eis honorem reddunt:ſed ea facere curant,quibus eorum vel vita vel fama lædatur,vel proſperitati officiatur,vel quæ honeſta & vtilia ſunt, quæq; expediunt,remoueantur:quæ turpia & inutilia ingerantur.Sed audiamus iam de rebellibus huius tertiæ ſpeciei,pauca quædam exempla:non externa quidem illa,quorum multa ſane ī hoc genere in Italicis,Gallicis,Anglicis, & quarundam aliarum nationum hiſtoriis reperiuntur.Sed noſtratia, & quædam ēt non ita procul a memoria noſtra remota:ut vel ipſa experiētia docente intelligamus, non minus hos, quam ſuperiores illos Ro.eccleſiæ & imperio rebelles,dñorum ſuorum obediē tiam detrectare. Ac primum quidē atrociſſima fuit rebellio,
2 quā ſacerdotes & clerus Henrico Quarto Ro.imperii gubernacula tenente,aduerſus Archiepiſcopum Moguntinum cōcitarunt,anno ſalutis 1074.Quippe mandanti ep̄o, vt concubinas ſuas,quas ꝫ Apoſtolica præcepta vxorū loco habebāt, dimitterent, & cęlibem vitā ducerent:non ſolum non paruerunt,ſed ēt in id conſpirarunt, vt ſi quid durius eo nomine in eos pronunciaret ep̄s,eū epiſcopali ſede deturbarent, & occiderent.Sed nec minus atrociter ſæpe etiam laici aduerſos dominos ſuos rebellarunt. Cuius rei innumera prope exempla referre poſſem:ſed ſatis fuerit,pauca aliqua & eadem inſignia commemorare,vt his ipſis cognitis, facilius quæ ad idē genus pertinent,ex hiſtoriis cognoſci poſſint. Primum igitur notiſſima ſunt,quæ in Annalibus noſtris de rebellionibus ciuitatum quarundam imperii leguntur.Cuiuſmodi eſt,quam Nu-
3 renbergæ plebs aduerſus Senatum concitauit,†anno 1359.In qua collegia artificum, vulgo Zunft,extincta fuerint. Et alia, quam ciues, & pręcipue piſcatores, aduerſus Senatum Conſtatienſis ciuitatis,cum Suitenſibus ſę coniungere & conſęderare uolentem,mouerunt,anno 1511.Et alia item,quæ pp̄ nimiam pecuniarum exactionem,Spiræ aduerſus Senatum cōmota fuit,anno 1512.& alia a ciuibus Coloniēſibus, ex eadē fere cauſa aduerſus ſenatum excitata,anno 1513.Heluetiorū item aduerſus Archiduces Auſtrię,circa annum 1356.& poſt Sed vt dicit Naucl. volu.2.generatio.46. & multis ſępe principib.in eodem genere ſubditi rebellarunt,ac talis quidem fuit rebellio ruſticorum,aduerſus Vdalricum Ducem Vuirtenbergenſem,pp̄ diminutum pondus libræ concitata, anno 1513. Quam pauperem Conradum vocarunt.Eiuſdem generis eſt,
4 ſed aliquanto crudelior & truculentior rebellio, † de qua ruſtici quidam Diœceſis Spirenſis in agro Pruchęſellano,aduerſus Epiſcopum Spirenſem & Canonicos, concitanda conſpirarunt,quam ipſi Buntſchuch vulgariter appellarūt.cuius authores fuerunt duo ruſtici,qui per callidas perſuaſiones paulatim in eandem coniurationem plurimos alios pertraxerunt.

Atque huius coniurationis arcana, Quatuodecim articulis complex ſunt.Quos Nicolaus Baſelius in additione ad Chrographiam Io.Naucleri,hoc fere ordine refeet. † Primus, Vt
5 aucti numero,iugum omne ſeruitutis abiicerēt, & omnimodam ſibi libertatem more Heluetiorum armis vendicarent. Secundus, Vt quiſquis in hanc ſotulariam ligam aſſumptus fuiſſet,ſingulis diebus quinquies Dominicam orationem, cū Angelica ſalutatione, ī memoriam quinque vulnerum Chriſti principalium,flexis genibus oraret, pro obtinēda victoria. Tertius, Symbolum ſibi conſtituerunt Deiparam Virginem Mariam, & Diuum Ioannem Euangeliſtam. Signum vero mutuæ inter ſe cognitionis erat,dum aliquis ex coniuratione interrogatus fuiſſet, alteri interroganti reſpondere potuiſſet, in hunc modum.Mas iſt nun fux ein vueſen id eſt. Quid nunc rei eſt? Reſpondit interrogatus, ſi fuit de coniuratis. Mit mogen vox den pfaffen nit geneſen.id eſt,a ſacerdotibus pręmimur.Quartus,Conabātur omnem principatum & Dominium extinguere, atque contra omnes turmatim cum vexillo in bellum procedere, omneſque ſibi reſiſtentes miſerabili clade trucidare.Quintus,Vt primum oppidum Bruchſal inuaderent, quod & facile futurum ſperabant: quia dimidiam virorum in eodem oppido partem ſibi coniuratam habere gloriabantur.Quo facile (vt præſumebant) obtento, vlterius contra Marchionatum Badenſem,armati procederent. Sextus, Conſtituerunt inter ſe bona Monaſteriorum, Eccleſiarum, & Clericorum in circuitu direpta, diuidere:atque miniſtros eccleſiæ humiliare,ac quantum poſſent,eorundem imminuere.Septimus,Vt ad ſufficientem numerum congregati, amplius 24.horis in vno loco haudquaquam moras traherent, ſed ad vlteriora ſemper procederent,donec omnia ſuæ coniurationi ſubiicerent, Octauus, Tantum ſibi præſtabant,vt dū ſemel conglobatim ad bellum procederent apertū, oēs ſibi adhęrere ciues,& ruſticos libertatis amore,etiam non compulſos inducerent. Nonus, Intendebant extinctis Monaſteriis & Eccleſiis, atque in nihilum Eccleſiaſtica libertate redacta,neque decimas, neque cenſus dare velle, neque Monachis,

Digitized by Google

nachis,neq; clericis neq; principib.neq; nobilib. Decimus,cõ iurarunt addiem S.Georgij eiusdem anni cõuenire,& armata manu (vt diximus) oppidum Bruchsal mane diluculo inuadere.Duodecimus, libertatem sibi armis vẽdicare inuicem coniurarunt omnimodam,nec deinceps alicuius pati Dominium velle,nec census dare,nec decimas,nec precarias principibus,non vectigal,aut quippiam tale: sed ab omni tributorum genere, se liberos esse,m penitus exemptos.

Duodecimus,propuserant venationes,piscationes,pascua, nemora,& omnia, quæ principum consueuerunt vsibus deseruire priuatis in communitatem reuocare, vt cuiq; liceret venari atq; piscari,qñ,vbi,& qũo vellet, sine cuiuscunq; prohibitione & impedimento.Tertius decimus,decreuerunt manu valida suorũ procedere: Primo ꝯ Marchionẽ Baldensem, deinde ꝯ episcopum Spirens.& demum ꝯ monachos & clericos:& quicunq; ꝯ dixisset, sine misericordia interficeretur, tanq̃ iustitiæ Dei ꝓrius,inobediens,& rebellis.Hæc aũt in perniciẽ Reipub;ꝯ Episcopos,principes,religiosos,& clerum omnem,excogitauerat rusticorum temeritas ĩ Vnderngunpach, Golingn,& in oppido Bruschal,alijsq; villis & locis in circuitu.Quorũ tñ præsumpta temeritas,a Deo fuit denudata,recceperuntq; iustam suorum male gestorũ pœnã,publicis expositi cruciatib.quam quidem Maximilia.Romanorũ rex suis in literis ꝓpea emanatis,eis inflixit.Hos articulos ideo hic insere re libuit,vt intelligamus, quæ rebelles alii aduersus dños suos per inobediẽtiã,singuli quidẽ multa,sed singula tñ,particulatim admiserũt ea & p ꝯspiratores illos ꝓpetrata fuisse vniuersa, vt iã in vnohoc exẽplo huius gñris rebellionis, singula inobediẽtię capita liqdo ꝓspicere possimus.Huic haud dissimilis fuit
6 rebellio,† q̃ rustici,quorundam hæreticorũ & schismaticorũ persuasionib.instigati,concitarunt, Anno 1525. Nam & ipsi aduersus principes & dños suos,in hoc cõspirarunt, vt omne obedientiæ iugum excuterẽt,solius Cæsaris imperiũ se agnoscere simulantes:iura & leges abolerent,iudices exterminarẽt, propria tribunalia erigerẽt:bona ecclesiarum & monasteriorũ diriperẽt,& sibi vendicarent, monasteria aũt ipsa diruerẽt. Sed nec decimas, nec census, nec vectigalia, nec tributa aliqua soluerent.Quin nemora ẽt,piscationes,venationes, ĩpriuatos ꝓncipũ & nobiliũ vsus deputata,oĩb.cõia facerent,ac dños suos seditiosis istis,conatib.resistentes,occiderẽt.Hoc tñ supradictis rebellib.nocentiores: quia quod alii fraudibus eorum detectis præuenti nõ potuerint,isti quod deliberarũt, opere ẽt ipso compleuerunt. Nam & mandatis dñorum suorum parere detrectarunt,iura & leges abrogarunt: iudices de tribunalib.deiecerunt: bona ecclesiarum & monasteriorum deprædantes,in vsus suos conuerterunt,ac monasteria ipsa deuastarunt,& incendio consumpserunt.Decimas,census,tributa,& alia seruitia dñis suis soluere & præstare recusarũt. Venationes, syluas, & flumina omnia , omnibus communia fecerunt,ac sibi resistentes misere trucidarunt.

De crimine læsæ maiestatis. Cap. XI.

SVMMARIVM.

1 *Rebellionis nomine multa facinora continentur.*
2 *Maiestas duplex Diuina & humana.*
3 *Crimina duo propter violatam maiestatem contrahuntur,& quæ sint.*
4 *Perduellionis crimen quid sit,& quanta sit eius vis. nu. 5.*
6 *Subditi tantum crimine læsæ maiestatis tenentur.*
7 *Maiestatis læsæ crimen qui contrahant,& qui non, nu. 8. & xi.*
9 *Captus iuste semper præsumitur Reus,nisi contrarium probetur.*
10 *Captum a priuato,& sine iudicis authoritate eripiens commendandus magis quam arguendus est.*

VEmadmodum Alias fæpe vnum idemq; crimẽ, pp varias ipsius qualitates & circũstãtias,ĩ varias spẽs scinditur,l.quoniam.C.ad leg.Iul.de vi publ.& ob id varia etiam & diuersa nomina sortitur: ita & vno nomine
1 rebellionis † multa facinora continentur, quæ & ipsa varias habent appellationes.Cuiusmodi sunt:crimen læsę maiest.crimen proditæ & oppugnatæ patriæ,crimen desertionis, & ab imperio ad hostes defectio,& si qua sunt similia. De quib. & ipsis,quantum quidem ad institutum nostrum attinet, dicendum est.Primum igitur sciendum est, duplicem esse maiestatem:†Diuinam & Humana:l.i.ff.ad leg.Iul.maiest. ac de diuina quidem,quam omnium max.lædunt hęretici, Aut.Gazaros C.de heret.in libris,quos de hæreticis & schismaticis scripsimus, dictum est. Humanã olim populi tantum Romani esse dicebatur, l. non dubito ff. de captiuis. & postli. sicut authoritas Senatus.Populus enim scisscere solebat,& iubere,Senatus censere & author esse:Cic.Philipp.3.sed & magistratuũ quorundam maiestas erat,vt prætoris.l.pe.& l.si familia.de iu-
2 risd.om.iud.In sequenti autem tempore, imperio per lege in Rhenniam a populo in principem delato, simul etiam maiestas in imperatorem translata est,quæ & ob id imperatoria di-
3 citur.Sunt autem duo crimina,†quæ propter violatam maiestatem ꝯhuntur: Alterum immutæ,alterum læsæ maiestatis appellatur.Inst.in procœmio in prin.Maiestatem in.minuunt, qui de dignitate,amplitudine,aut potestate principis, aliquid de Repub.cum potestatem non habeãt,administrãt. Soc.cõs. 22.j.partis.læsæ autem maiestatis crimen est illud,quod aduersus imperium Romanum,vel aduersus securitatem eius committitur.Bald.in consi. 59. primæ partis. Idem crimen veteres Perduellionem,& qui id admisissent,perduelles, id est,hostes Imperij vocarunt.Cic.de inuent.Quos enim nos hostes appellamus,veteres perduelles appellabant:l.quos nos ff. de verbo. sig.per eandem adiectionem indicantes, cum quibus bellum esset.Cic.l.1.offi.Et crimen ipsum perduellionis†est,cum quis
4 hostili animo aduersus Rempu. vel principem animatus fuit. Nec tamen crimen omne,quod læsæ maiestatis dicitur, idem & perduellionis est: illud enim se habet vt genus,hoc vero ut
5 species.Vnde non quisquis maiestatis † reus est,qui in ea conditione est,vt etiam post mortem condemnari possit: sed is tãtum,qui perduellionis reus est.l.fina.ff.ad leg. Iul.maiest. Si qs enim ex alia causa maiestatis reꝰ sit,morte crimine liberatur.
6 Porro crimine læsæ maiestatis † subditi tantum tenenentur. Card.Zabare.cl.2.§.rursus.de re iud.Bal.in l. 2. C. de falsa mo. Bar.in extrauag. qui sint rebel. in verb.rebelland. Qui enim a iurisdictione imperii exempti sunt,in ea conditione nõ sũt, vt lædere maiestatem eius possint, etiamsi imperii vasalli sint. Nam vasallus,non subditus etiamsi domino rebellis esse possit,tamen si subditus non sit,crimen læsę maiestatis committere non potest.Primum igitur crimen † læsæ maiestatis con-
7 trahunt,quorum opera dolo, malo cõsilio,initum aut factũ erit,ut armati homines aduersus Rempub. Imperii Romani aut principis conueniant,aut ad seditionem cõuocentur. Deinde qui principem cõsiliarios ue principis,senatores,vel quos libet alios qui principi militant, aut imperio vel potestate aliqua apud principem funguntur,factionem aliquam scælęstam quacunque tatione inierint,aut in mortem ipsorũ quicquam machinati fuerint, aut arma aduersus eos sumpserint, exercitum principis deseruerint,aut ad hostes perfugerint, literas eis miserint,signumue dederint.ff.ad leg. Iul.maie.l.1.2. 3.& 4.Similiter,cuius dolo malo,exercitus imperii aut principis Romani,in insidias deductus, hostibusue proditus fuerit, aut armis,telis,equis,pecunia,alijsue ad bellum necessariis rebus destitutus,aut ijsipsis hostes adiuti fuerint. Item quorum dolo malo,opera,factum fuerit, vt ex amicis hostes imperii Romani fiant, aut subditi ab imperio deficiant,aut nationes imperio minus obtemperent.Item quorum ope,consilio,dolo malo,prouincia vel ciuitas ab hostibus prodita fuerit. Eadem lege tenentur,qui iniussu principis bellum gesserint,delectumue habuerint, aut exercitum comparauerint. Item qui damnatum vel confessum in iudicio reum, & propter hoc in vincula cõiectum,emiserit. Item si probationibus conuictus fuerit reus:nam qui tales emittunt, crimine læsæ maiestatis tenentur.Si tamen eo animo id fecerint, ut imperium publicũ diminuant,aut sibi vendicent.ff.de iniuriis l.eum qui. §.cũ aliquis.ff.de ędili.edict.l.quis sit fugitiuus.in princip.§.j.ff.ad legẽ Iul.maiest.l.3.in fi.
8 Nam id generaliter obtinet, † ut qui non diminuendę aut lædendæ maiestatis causa,sed iuris fortasse priuati persequendi gratia,imperatori eiusue officialibus repugnant,ab hoc crimine immunes sint. Qua ratione crimine læsæ maiestatis minime obnoxii fuissent,filii & nepotes Ludouici Pij imperatoris,qui nimiam libertatem, quam instigante vxore Iudith, in vnum Carolum filium exclusis fratribus contulerat,etiam p vim oppugnarunt,si non eundem patrem suum omnem imperialem dignitatem deponere coegissent.Sic & qui Consiliarium principis occidit,non eo animo,vt principem aut Rempublicam eius opera destituat,sed ut iniuriam sibi priuatim illatam vlciscatur: hac lege minime tenetur. Andr.de Isern.in vsibus feudorum,in titu.quæ sunt regalia.in verb.bona committentium crimen læsæ maiestatis.

Qui autem accusatum tantum, non etiam condemnatum,confessum aut conuictum emiserit, si id armis factum sit,lege Iulia de ui publica:si uero sine armis,de ui priuata tenetur.l.lege Iul.ff.de ui publ.l.lege legis Iuliæ.ff.de ui priuat.

Quod tamen eo tantum casu locum habet, si qui emissus est authoritate iudicis per eos,quibus id ex officio publico incumbit: aut quibus specialiter a iudice demandatum fuerit, iuste captus ac detentus fuerit. Ex officio & potestate publica capere possunt Irenarchæ, Stationarij milites, cohortales, defensores ciuitatum, & alii, ad quod cura tuendæ
9 popularium quietis pertinet. Semper autem iuste captus præsumitur reus,†nisi iuste eum captum esse argumẽtis eui-

Digitized by Google

dentibus probetur: quia in dubio pro his præsumendum est, quæ ab eo, qui publica potestate fungitur, aguntur. ff. ad Treb. l. seruo inuito. §. cum prætor. de iud. l. si prætor. ff. ne quid in loco publ. l. fina. C. in presentia. extra de prob. Ideoque in dubio retinendi magis sunt a custodiendi ac iudicib. capti, quam emittendi: nec subditorum est, de sententia iudicis, iusta ne sit an iniusta, inquirere: Quin potius quod iusserit Magistratus, id fideliter debent exequutioni mandare. Alioqui enim a priuato & sine iudicis authoritate captum eripiens, † commen-
10 dandus magis, quam arguendus est.

Non enim in ferenda, sed in depellenda iniuria, lex virtutis est. 26. distinct. c. deinde. 23. quæst. 4. cap. non inferenda. & c. for, titudo. Qui enim non repellit a socio iniuriam si potest, tam est in in uitio, quam ille qui facit, vt M. Ciceronem sequutus, inquit Ambrosius. lib. 1. de offi. Immo & authoritate iudicis, sed iniuste tamen captus & detentus, impune emittitur. Po-
11 stremo, lege Maiestatis † tenentur, qui priuati scientes dolo malo pro potestate Magistratuue quid gesserit, qui imminuere potestatem principis dicuntur. l. lex 12. tabularum ff. ad leg. Iuliam maiestatis. Item qui quid eorum quę supra scripta sūt, facere curauerint. Reliqua quæ ad hoc crimen spectant: cuius modi sunt, quæ de iudicibus, de iudiciario ordine & processu: de pœnis item aduersus reos Maiestatis constituta sunt, infra libro quarto prosequemur.

Crimen læsæ maiestatis, an aduersus eos, qui Romanorum Imperatori subiecti sunt, committatur.

SVMMARIVM.

1 *Maiestatis læsæ crimine qui teneantur.*
2 *Magistratus & potestates imperio subiecti per se considerati, & non ad principem vel rempublicam relati, loco priuatorum habentur.*
3 *Præscriptio temporis non tribuit ius maiestatis inferioribus potestatibus.*
4 *Lex maiestatis de Rep. Rom. & Imperatore lata, tanquam pœnalis & odiosa, ad inferiores ab imperatore non debet extendi.*
5 *Maiestas conuenit proprie soli imperatori.*

CAP. XII.

VEtus admodum Qō est, An in eos, qui principe sunt inferiores, crimen læsæ maiest. committatur: quā & grauissimis argumentis in vtranque partem a Iurc peritis disputatam & arbitratam esse animaduerti. Sed ego vi tatis ambagibus, communem opinionem sequar, quam opti mis alibi rationib. confirmat Maria. Soc. consi. 175. 2. partis. Ea
1 nimirum est cri. læsæ maiest. † eos tantum teneri, qui hostili animo aduersus rempublicam imperij vel principem animati sunt: Non eos, qui eorundem authoritatem vel minuunt vel lædunt, qui Principe sunt inferiores, siue ipsius Imperium recognoscant, siue non recognoscant. Ac primum quidem de recognoscentib. imperium principis, certū est, eos non habere maiestatē, pp q̄ lasam huiusmodi crimen p̄hi pōt: a quo. n. remouetur nomen maiestatis, ab eodem remouetur & res ipsa et effectus. C. de ferijs. l. nullo. Ideoq; nec p̄ principes, nec p̄ ciuitates, aut quoscunque alios imperio subiectos, crimen læsæ maiest. committitur, nisi quis eo animo in principem, ciuitatem, vel aliū imperij subditum, sæuiret, vt eos ipsos a iurisdi dictione & imperio principis eximeret. Gl. in l. j. ff. ad leg. Iuliā maiest. quia tunc non subditus ipse, sed princeps in subdito læsus esse intelligitur. Nam hoc modo, vt totum corpus lædere videretur, qui partem eius minimam, & ut dicit Bal. in consi. 59. 1. partis, auriculam etiam lædit: sic Rempublicam Romanorum, & ipsius caput Romanorum imperatorem lædit, qui non solum Ducem, Comitem, aut ciuitatem aliquā, sed quēlibet etiam minimum imperij subditum eo animo lædit, vt eunde ptāte principis & imperij eximat. Ac per se considerati Magistratus † & potestates imperio subiecti, & non ad
2 ipsum vel Rempublicam Romanam relati, loco priuatorum habentur. l. ob pecuniā. ff. de fur. l. eum qui vectig. ff. de ver. sig. Sola. n. ea publica sunt, quæ reipub. Romanę, & qui illi præest, Romanorum imperatoris sunt. l. bona ciuitatis. ff. de verb. sig. Vnde & crimen, quod in priuatos istos & Romano imperio subiectos, Magistratus & potestates cōmittitur, seditionis, aut rebellionis, non læsę maiest. appellatur. tex. in l. 1. C. de seditiosis. Deinde, qūi imperium principis non recognoscunt, aut id de facto faciunt, aut ex præscriptione tanti tpis, cuius in p̄rium memoria hominum non existit; aut ex priuilegio prī cipis. At nullum ius maiestatis aduersus imperium vel subditos suos hr̄e possūt, qui idipsum de facto vsurpare presmūut: Alioqui vnde puniri deberent, inde præmium & priuilegium consequerentur. Nec par ius est eorum, qui iurisdōnem de facto exercent: & eorum, qui de iure. l. relegatorum. §. interdicere.
3 ff. de interdic. & releg. Sed nec tpis † præscriptio, ius maiestatis īferiorib. pōtatib. tribuit. Primū, qa suprema pōtas præscriptione tpis non acquiritur, quominus imperatorē recognoscere tencātur. Nam si p̄ supremam pōtatem papæ p̄scribi nō pōt, Inn. in in c. bone. il 2. de post. prel. qa a Deo est: nec p̄ pōtatem imperatoris ipsius præscriptio locum hr̄e pōt, quæ & ipsa a Deo est. in Aut. qūo opor. Ep. & ibi gl. in verbo sanci. c. solite de maio. & obe. Deinde fingamus, supremam ēt pōtatem prescriptione tpis acquiri posse: tñ ob id in terris suis non sūt imperatores, sed locū tn̄ imperatoris esse habent. At diuersa sūt, Imperatorē esse, & loco Impatoris esse. Vnde & maiestas solius imperatis est, non eius, qui loco imperatoris est, quantūlibet libertatem præscripserit. in Aut. de eccls. tit. §. 1. & in Aut.
4 vt Eccles. Ro. Igitur lex † maiestatis de Republica Romana & imperatore lata, tanquam pęnalis & odiosa, ad inferiores potestates & magistratus, q proprie imperatores non sunt, extendi non dēt. l. mercis ff. de verb. sig. Bar. in l. 1. in prin. ff. de suis & leg. & in l. si is, qui pro emptore. ff. de vsucap. Præterea frustra ēt priuilegio principis nituntur inferiores pōtates, quasi hoc ipso suffulti, non solum principi subiecti non sint, sed etiam imperialis maiestatis iura in subditos suos exercere possint. Nam licet pōtas inferior donata libertate ab imperatore, aliqua ratione sit redacta ad instar imperatoris, & priuilegio libertatis gaudeat: tñ non est ppea imperator, nec sibi sumere pōt id ψ maiestati imperatoris proprium est. tex. in l. meminimus, & ibi Bal. C. de leg. hæred. Nam quantalibet potestate
5 inferiores, † in Ditionib. suis præditæ sint, tñ maiestatem non habent, quæ solius est principis: vt qui totius orbis Dns est & monarcha, imperium habens super omnes nationes, ētsi multi ab imperio ipsius & iurisdictione sunt exempti. Cuius item potestas tanta est, quæ nec per papam supprimi aut extingui possit. Pau. de Cast. in l. l. 12. tabula. ff. e. & in l. fi. §. in computatione. C. de iure delib.

De crimine proditionis. Caput XIII.

SVMMARIVM.

1 *Crimen læsæ maiestatis & proditionis in quo differant.*
2 *Proditorib. proprium est, vt occulte & sub prætextu honestatis offendant.*
3 *Præuaricatores qui dicantur, & quibus exemplis manifestentur. num. 4.*
5 *Proditores omnium maximi qui sint.*
6 *Maiestati patriæ parentum authoritas subiicitur.*
7 *Exempla qui pro patria mortem oppetere non dubitarunt.*
8 *Leges Romanæ pro patria etiam cōtra parentes & sanguinem pugnare, immo & filio patrem, & patri filium occidere permittunt.*
9 *Patria parentibus præferenda est.*
10 *Veritatis proditores qui dicantur.*
11 *Proditores proprie qui sint.*
12 *Perfidia quæ dicatur.*
13 *Qualitas adecta delicto non inducit pluralitatem delictorum.*

INter crimen Læsæ maiest. & pditionis hoc interest. † Qd illud manifeste: hoc vero occulte, aduersus principē & rempublicā Romanā perpetratur. Bal. in c. i. col. 7. ver. quid de reb. quib mo. feu. amit. Generaliter siquidē pditores sunt oēs, q aliud actib. manifeste ostendunt, aliud occulte in mēte agitant. Ale. de Imo. consi. 13. Sexti vol. Quos recte scriptura nouaculæ cōparat. Si cut (inquit psaltes. Psal. 51. Ambro. li. 3. offi. c. 11.) nouacula acuta feciſti dolum: Nimirū nequitiæ arguens pditorē, eo q̄ instr̄m huiusmodi ad hominis adhibet ornatū, & plerunque
2 vlcerat. Proditorib. † n. proprium est, ut occulte & sub prætextu honestatis offendant. Sed & quo tectior sit proditio, amicitiam quoq; simulant, proditores, blandi sunt sermone. Iuxta illud Psalmi 54. Melliti sunt sermones eius super oleū, & ipsi sunt iacula Luc. de pen. in l. 1. C. de dila. li. x. Qui & adulantur, applaudunt, rident, & quæuis magnifica pollicent̄: Deū obstant̄, iurant. Nā ad iurandū omniū maxime faciles sunt, & q bus dictū videri pōt, q̄ est apud sapientē. Ecclesiast. 17. Oīs amicus dicet & ego amicitiā copulaui, sed solo nomine amicus.
3 Ac tales † qdē sunt, qui ex vtraq;, imo ex diuersa parte, in iudicio p̄sistunt: quos p̄uaricatores. i. causarū pditores, appellam⁹. l. i. ff. de præuaricatorib. sit, qui pericula intentant iis, quibus cū affinitas, societas, aut aliæ causæ necessitudinis, intercedunt. Propter quas, & ab oī aduersus eos doli mali suspicione abesse p̄sumunt̄. Bar. ī l. respiciendū. §. 1. ff. de pę. Veluti, si socius socium in itinere comitem, nulla interueniēte rixa, verberet: aut amicus amicum a tergo nihil tale suspicantem, offendat: vel discipulus Magistrum. seruus Dominum: ciuis magistratum, in periculum aliquod incautum adducat.

Atque

Digitized by Google

Atque ad hunc ſane modum gratiam prætendens, & dolum nectēs Doech, quem celare & ꝓtegere debebat, eum ad mortem prodidit: Ambroſ. lib. 3. off. cap. 11. Quippe per funeſtæ ꝓditionis indicium, Abimelech Sacerdoti necem detulit, eo ꝙ Prophetam hoſpitio ſuſcepiſſet, quem rex inuidiæ ſtimulis ac
4 cenſus, perſequebatur. 1. Reg. 22. Sic ſimon† quidam ad expugnandas turres, in quibus hoſtes Idumæi erant, a Machabæo deputatus, & qui cum eo erant, iniqui lucri cupiditate ducti, a quibuſdam, qui in turribus erant, ſuaſi pecunia, Septem milli bus didrachmis acceptis, & hoſtes aufugere permiſerūt, aduerſariiſque eorum dimiſſis, prodiderunt 2. Machab. 10. Sic & Iudas diſcipulus, Chriſtum magiſtrum, Dominumque ſuum pecunia vendens, morti tradidit. Luc. 6. Mar. 14. Omnium autē
5 maxime proditores ſunt, †qui malo conſilio & proditorio animo patriam relinquunt, aut hoſtili mente in eam aliquid machinantur. L. Poſtliminium. §. transfugæ. ff. de cap. & poſtli. reuerſ. Vnde & recte conſtitutum eſt, vt hoſtium numero habeantur. Neque enim neceſſitudo & coniunctio maior eſt,
6 quam qua ciuis patriæ obligatur. Maieſtati †ſiquidem patriæ, etiam illa, quæ Deorum numinibus æquatur, authoritas parē tum vires ſubiecit, Soci. conſ. 35. primæ partis. ac fraterna etiā charitas æquo animo ac libenter cedit, vt inquit Valerius Maximus. lib. 5. cap. 6. Idque ſumma quidem cum ratione: quia euerſa domo, interdum Reipublicæ ſtatus manere poteſt. At patriæ ruina penates omnes ſecum trahat neceſſe eſt. l. j. §. & generaliter, ff. de ventre in poſſ. mittend. l. poſtlimi. §. filius. ff. de cap. & poſtli. reuerſ. Ideoque & patriæ naſci dicimur, & magis etiam quam parentibus, quod & a Platone præclare ſcriptum, & a Cicerone relatum eſt. libr. j. off. Plato in epiſtola ad Architam Tarentinum.

Non ſolum, inquit, nobis nati ſumus: ortuſq; noſtri partem patriæ, partem parentes, partem amici vendicant, ac propter talem quidem coniunctionem vnicuique dulciſſima eſt patria ſua. Iuxta illud Poetę.

Neſcio qua Natale ſolum dulcedine cunctos.
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.

Et Marcus Cicero. in Catilinam. oratione. 2. & lib. 1. de ora oratore. Cic. de finib. lib. 3. Commune patriæ ſolum omnibus charum eſt, tum vero dulce atque iucundum. Cuius & tanta vis eſt (vt idem alibi dicit (ac tanta natura, vt Ithacam illam, in aſperrimis ſaxulis tanquam nidulum affixam, ſapientiſſimus vir immortalitati anteponeret. Imo chariorem nobis decet eſſe patriam, quam nobis noſmetipſos. Ac proinde vnicuique (inquit lib. j. officio.) noſtrum chari ſunt parentes, chari liberi, propinqui, familiares, ſed omnes omnium charitates patria vna complexa eſt, pro qua quis dubitet mortem oppetere, ſi ei ſit profuturus? Cuius rei multa etiam veterum extant
7 †exempla Valerius Max. libr. 5. cap. 6. Cuiuſmodi ſunt, quæ in hiſtorijs de Curtio Romano, de Genutio Cippo Prætore, de Publio Decio & eius filio, de Scipione Africano ſuperiore, de Camillis, de Fabijs, de Fabricijs, de Maximis, de Aemilijs, de Codro Rege Athenienſium, de Themiſtocle, de Erithei Regis filiabus, & pleriſque aliis, a Cicerone, Valerio, aliiſque hiſtoricis referuntur.

8 Sed & Romanę leges, †pro patria etiam, contra parētes & ſanguinem pugnare, imo & filio patrem, & patri filium occidere permittunt: Adeoque prędmio etiam afficiendum eſſe cō ſtituunt, ſi ad patriam delendam, & parentes & liberos interficiendos venerint. l. minime, ff. de relig. & ſum. fun. Sic & filius
9 †in pari cauſa neceſſitatis patrię, magis quam parentibus ſubuenire, & aduocatus patrocinium patriæ, magis quam patri p̄ ſtare, & mandatis patriæ, magis quam parentum obedire, dēt Bal. in l. qui neceſſitati, C. de aduo. diuerſ. Iud. Alex. in l. veluti, ff. de iuſt. & iure. Quanto igitur magis commendandi ſunt, ac omnibus honoribus & prędmiis afficiendi, qui hiſce charitatis vinculis obſtricti patriæ, nihil non periculorum pro ea dēfendenda ſubeunt, tanta deteſtabilior eſt eorum immanitas, qui omni ſcelere lacerāt patriam, & in ea delenda occupati ſunt: Quos recte proditores patriæ appellamus, l. milite, C. de procurator. Ale. in d. l. velu ti. quia patriam perſequuntur, quam nec natura ab eis quicquam ſæui criminis aduerſus ſe ſuſpicari p mittit. Quales Pullus, Numitor & Fregellanus, & alij pleriq; fuiſſe narrantur.

10 Sed & veritatem †omnes ſummo ſtudio colere, & ſup omnia amare debemus, quam qui lædunt, vel eam ipſam tacendo, vel falſum dicendo, veritatis proditores appellantur. l. cum legatum, ff. de cond. & demon. Vt alibi Beatus Ambroſius teſtatur. 11. q. 3. cap. nolite. & Io. Chryſoſt. Non ſolum (inquit) qui tranſgrediens veritatem, palam pro veritate mendacium loquitur: Sed etiam qui non libere veritatem ipſam pronunciat, quam libere pronunciare oportet, aut non libere veritatem defendit, quam libere defendere conuenit, proditor eſt veritatis.

Nam ſicut ſacerdos eſt debitor, vt veritatem, quam audiuit a Deo, libere prædicet: Sic laycus debitor eſt, vt veritatem, quā audiuit a Sacerdotibus, probatam quidem in ſcripturis, defendat fiducialiter, quod ſi non fecerit, prodit veritatem, per ſimilis Iudæ, qui & ipſe Chriſtum, qui eſt veritas, prodidit. Vnde, ꝙ veritatem produnt, Deum etiam prodere intelliguntur. 11. q. 3. abiit. & Beda ſuper Marcum. Qui enim veritatis & charitatis iuſſa ſpernunt, Deum vtique, qui charitas eſt & veritas, ꝓdunt: maxime, cum non infirmitate vel ignorantia peccant, ſed ad ſimilitudinem Iudæ opportunitatem quęrunt, qualiter remotis arbitris, mendacio veritatem, & virtutem crimine cō mutent. Ioan. Cryſoſt. in expoſitio. in Matthæum, Homelia 25.

Quemadmodum igitur qui obſeſſam patriam ab hoſtibus cum poſſit liberare eam, non defendit, patriæ proditor eſt. Sic qui videt veritatem ab imperiis expugnari, cum eam potuiſſet defendere, ſi loqui voluiſſet, tacens eam ipſam expugnare & prodere videtur. Et hęc quidem generalis eſt proditionis appellatio.

11 At ꝓprie proditores †ſunt rebelles & infideles imperii, qui corpore quidem inter ſubditos imperij, animo vero inter hoſtes verſantur. Apud illos quidem fidem & amicitiam ſimulātes, apud hos vero omnia ꝓfidioſe & hoſtili animo aduerſus principem & Rempublicam Romanam agentes. ff. ad legem Iuliam, maieſtatis l. 1. 2. 3. 4. Veluti qui hoſtibus imperii nuncium literaſue miſerint, ſignumue dederint, fecerintue dolo malo, quo hoſtes principis & imperii conſilio aduerſus Rempublicam imperii, iuuentur. Cuius item dolo malo exercitus in inſidias deductus, hoſtibuſue proditus fuerit. Item transfuga, & qui ſecreta principis reuelauerit. Item cuius opera, dolo malo, hoſtes imperii pecunia, comeatu, armis, aliaue aliqua re adiuti fuerint.

Quæ vero ad eundem modum aduerſus inferiores poteſta-
12 tes, vel etiam priuatos exercetur perfidia: †crimen quidem ipſum, ſui generis nomen retinet, ſed per proditionem tamē ꝓpetratum eſſe dicetur. Veluti ſi priuato cuipiam clanculum calumnia intentetur, vel mors per inſidias inferatur: Bald. conſil. 361. in quarta parte. Crimen quidem ipſum calumnia vel homicidium vocabitur, ſed cum ea tamen adiectione, vt per proditionem commiſſum eſſe dicatur: nec tamen propter huiuſmodi qualitatis adiectionem, crimen ipſum vel variatur, vel multiplicatur, ff. de accuſa. l. Senatus cenſuit, ff. de noxali. l. in delict. §. ſi detracta. Siquidem vnum Homicidium eſt, non
13 plura, quod per ꝓditionem committitur. Quia qualitas †adiecta delicto, nō inducit pluralitatem delictorum, ſicut nec pluribus pœnis, qui huiuſmodi crimen admiſit, punitur.

De Factionibus.

SVMMARIVM.

1 *Factio quid ſit.*
2 *Factiones olim in ſpectaculis circenſibus quatuor.*
3 *Factiones Phyloſophorum.*
4 *Factiones tum ſunt licite, cum pro defenſione Reipublicæ ineuntur.*
5 *Factio iuſta quæ dicatur.*
6 *Factio ex propria ſignificatione ſemper in malam partem accipitur. & aliquando habet ſpeciem ſeditionis. nu. 7.*
8 *Ciuitates Græciæ quam fuerint factioſæ.*
9 *Factiones tres olim Athenis. Diacriorum Pediorum, Paraliorum.*
10 *Factiones multæ apud Romanos fuerunt.*
11 *Guelphorum & Gibellinorum factiones quales fuerint, & quibus adhæſerint, & vnde originem traxerint, & nu. 12. & 13. & quomodo mutato nomine dicti ſint Albi & Nigri. nu. 14.*
15 *Factiones Turrianorum & Vicecomitum quo tempore Mediolani viguerint.*
16 *Factiones Columnenſium & Vrſinorum quæ ſint, & vnde originem traxerint.*
17 *Factiones in imperio quales fuerint tempore Henrici quarti.*
18 *Factiones priuatę quæ ſint.*
19 *Factiones oriuntur etiam ex diuerſarum religionum cultu.*
20 *Scriptores contra hæreſes enumerantur.*

CAP. XIIII.

1 FActio† eſt diuiſio multitudinis alicuius per æmulationem, in diuerſa ſtudia, cū inter ipſos aliis alijs priores eſſe volunt. Qꝑ & honeſtis ex cauſis, & ex inhoneſtis fieri poteſt. Vnde & factio in bonam & in malam partem accipitur, ac initio quidē

factio

factio honeſtum vocabulum erat. Vnde & factiones Hiſtrionum, & Quadrigariorum dicebantur. Nam horum ſtudia eo intendebant, vt quia quiſque per æmulationem ſectam inſtituiſſet, eam cęteris eiuſdem ordinis antecellere, & primariam
2 eſſe contenderet. Erant autem in Circēſibus †ſpectaculis quatuor Quadrigariorum factiones, a quatuor coloribus appellatæ: Veneta, Praſina, Alba, & Roſea. Caſſiodorus (vt alibi refert Philippus Beroaldus) factiones quatuor totidem coloribus, pter quatuor anni tempora notatas fuiſſe, commemorat. Siquidem Praſinus, qui viridis eſt, virenti Veri dicatus erat. Roſeus flammeæ æſtati. Venetus nubilæ hyemi. Albus prouinoſo Autumno.

Suetonius ſcribit, Domitianum Imperatorem duas Circēſibus Gregum factiones ad quatuor priſtinas addidiſſe, nempe, alteram aurati, & alteram purpurei panni. Hæ pernicitate curſus inter ſe decertabant, inter quas & vna ſiue populari, ſiue Imperatorio fauore prævalebat. Eiuſdem fere conditio
3 nis fuerunt, Philoſophorum factiones, †quæ & ipſe variis contentionibus concertantes, aliæ alias ſuperare ſtudebant. Quippe Academici Stoicis: Stoici Peripateticis, vtriſque Peripatetici, & aliæ item alijs Philoſophorum ſectis, antecedere volebant. Sic & collegia artificum videmus ſimilibus fere ſtudijs iter ſe digladiari, alijs alios artificii laude & gloria ſuperare contendentibus.

Quin & in publicis adminiſtrationibus factiones oriri videmus, cum in diuerſas partes diuiſo populo alij in illos, alij in alios, tanquam princeps & primarios in Republica, ſtudia ſua fauoreſque conferunt.

4 Atque huiuſmodi ſane factiones, †tum ſunt licitę, cum pro defenſione Reipublicę ineuntur: Veluti, ſi pars aliqua ciuium legitimos Magiſtratus abrogare, & alios in eorum locum ſubrogare velit, nihil vetabit, quim altera pars coeat, & legitimos illos Magiſtratus, quo minus amoueantur, tueatur. Nam vt prior illa factio ſeditioſa eſt, & illicita, ita poſterior, nō ſolum iuſta eſt, ſed etiam premio afficienda. Nor. in l. vt vim, ff. de iuſtitia, & iure. Quod ſi enim ad defenſionem rerum noſtrarū amicos congregare poſſumus, quanto magis pro defenſione Reipublicæ, bonis inter ſe ſocietatem inire, & aduerſus improbos ciues Rempublicam tueri licebit? Sicut & iuſta eſt factio,
5 †quæ ob id inter bonos ciues coalita eſt, vt Tyranni e Republica eijciantur, qui nulla alioqui ratione commode expelli poſſunt. Nam ſi vnicuique licitum eſt, ppria authoritate ius ſibi dicere, ſi copia iudicis haberi non poſſit. l. nullus, C. de Iudæ. l. ait prætor, §. ſi debitorem, ff. de his quæ in fraud. credito. Bald: conſi. 425. in 5. parte, l. ingenuam, ff. de cap. & poſtli. Quāto magis idipſum, ſi ad Reipublicæ a iugo Tyrannidis liberationem fiat, vbi auxilium ſuperiorum deerit, permittetur? Sed nec illicita facti o eſt eorū, qui ſocios & amicos congregant, quorū auxilio freti, ad certa loca ſecuri proficiſci poſſint. Nā & coniurationes licitæ ſunt, quæ ob defenſionem fiunt.

Et hæc quidem bona eſt, & honeſta factionis ſignificatio, ſed impropria tamen: propria enim ſignificatione, factio ſem
6 per in malam partem accipitur. Eſt enim factio †malorum cōſenſus & conſpiratio, vt Salluſtius teſtatur. in bello Iugurtino. Inter bonos, inquit, amicitia, inter malos factio. Ad quem modum & apud Prophetam factio laſciuientium dicitur. Amos. 6. Et de malorum factione Tertullianus. Cum enim, inquit, p quit, probi cum bonis coeunt, cum pij & caſti congregantur, non eſt factio dicenda, ſed Curia. At e contrario illis nomen factionum accommodandum eſt, qui in odium bonorum & proborum conſpirant. Vnde & conſpiratio & proditio nonnunquam factiones appellantur. In hac igitur ſignificatione
7 factionem †ſpeciem ſeditionis fecimus, qua ſcilicet ciuiū animi, vel ob priuatum commodum, vel in odium aliorum, & Reipublicæ detrimentum, in diuerſa ſtudia ſcinduntur. Qua quidem nihil in Republica pernicioſius eſſe poteſt, vt ſcribit Liuius, libro quarto, ab vrb. cond. Certamina (inquit) factionum pluribus populis magis exitio ſunt, quam bella externa, quam fames morbiue, quæque alia in Deum iras, velut vltima publicorum malorum vertuntur. Et in hac ſignificatione factio interdum etiam ſecta, interdum partes a ſcriptoribus, & a noſtris partialitas vocantur. l. quiſquis. ad legem Iuliam, maieſtatis, l. conſtitutiones. de app. ff. in epiſto. Quomodo Cicero Cæſaris Imperium ſectam appellat, & eos qui Cæſari adhærent, e mediis partibus Cæſaris eſſe dicit. Et Antonium reprehendit Philip. 13. ad Hirtium & Cæſarem ſcribentem, qui cōuentum bonorum aduerſus rebelles, partes potius quam defenſores patriæ appellat. Quin eas partes eſſe diffinit, quibus cædes bonorum, non quibus Senatus authoritas, populi Romani libertas, & Reipublicæ ſalus propoſita eſt.

Extant autem huius generis factionum innumera prope veterum exempla, tam Græcorum, quam Romanorum, & multa etiam noſtratia: Sed quæ non omnia hic enumerandi locus eſt, pauca tantum aliqua referemus, vt ex his alla quo que inueſtigandi, his qui harum rerum ſtudioſi ſunt, occaſio præbeatur. Ac primum quidem Hiſtoriarum peritis notum
9 eſt, †quib. factionum certaminibus Græcorum ciuitatis olim agitatę fuerint. Nam ſępe quot diſcrimina regio habuit, tot in partes diuiſa ciuitas fuit.

Erat apud illos (vt ex multis vnam commemoremus quā refert Plutarchus in Solone.) Solone Athenis exiſtente, Diacriorum genus maxime populare, Pediorum autem paucorum adminiſtrationi vehementer ſtudebant.

Tertii vero Paralii medium quendam ac mixtum regendi modum complexi, & vtriuſque impedimento erant, & ne altera pars in Republica vinceret, prohibeat. Quæ factiones poſt diſceſſum Solonis, in maximas etiam ſeditiones cōuerſę ſunt: ac Pediorū factioni Lycurgus, Paraliorum autem Megacles Alemæonis filius, præfuit. Diacriorum autem Piſiſtratus, in qua debitorum turba continebatur, quę vehementer diuitib. inimica & infeſta erat. Apud Romanos item multę factiones
10 †fuerunt, nunc plebis aduerſus nobiles, nūc pauperum aduerſus diuites, nunc Equitum aduerſus Senatum, nunc pluribus ad principatum pari potentia aſpirantibus, quę & ipſe partes Duces ſuos & patronos habuerunt. Nam alii diuitibus, alij pauperibus, alii Senatui, alii Equitibus, patrocinabantur. Sic alii Syllę alii Marii: alii Cęſaris, alii Pompei: alii Antonii, alii Lepidi, alii Octauii partibus, tanquam factionum Ducibus ad
11 heſerūt. Inter noſtratia numeramus factiones † Guelphorum & Gibellinorum, quorum illi a Romano Pontifice: hii vero ab Imperatore, ſteterunt, a tali nimirum euentu. Quia commiſſo prelio inter Conradum Imperatorem, eius nominis Tertium, & Guelphonem Ducem Bauarię, qui ex inſtigatione Rogerii Regis Sicilię, fratris ſui Henrici ſuperbi, ope Italicorum, Longobardorum, & Siculorum, tum etiam Pontificis adiutus, Imperatori rebellabat. Qui Guelphoni adhęrebāt, clamarunt. Hic Guelph. Viciſſi vero Regii. Gie Gniabelm. Quia ſcilicet Conradus in pago Vuaibiingn enutritus fuerat, vnde & multo poſt tempore Cęſariani Gibellinorum, & qui Pontifici & Eccleſię fauerunt, Guelphorum nomen retinuerunt. Naucl. volumine ſecundo, generatione. trigeſima octaua, & generatione quadrageſima octaua. Bartholus in tract. de Guelph. & Gibel. hęc nomina affectionum eſſe ſcribit, quę tametſi initio eos, qui Pontifici & Imperatori adhęſerunt, ſignificauerint, ſed alio tamen ab euētu. & alia item per ipſum vocabulorum interpretatione facta. Ipſe ſiquidem hiſtoriam,
12 †non in Conradum Tertuim, ſed in Federicum primum illū qui cognomento Barbaroſſa dictus eſt, confert, & Gibellinos a Dominis de Gebello agnatione Federici: & Guelphos quaſi Zelatores fidei dictos eſſe exiſtimat. Tamen ſubſequentibus temporibus nomina quidem manſiſſe ait, ipſas vero affectiones in diuerſum mutatas fuiſſe. Nam & fuiſſe per multos Guelphos & Gibellinos, qui retentis nominibus, nihilominus rebelles, Guelphi quidem Eccleſię: Gibellini Imperio fue
13 runt. Aliam originem Guelphorum † & Gibellinorum refert Platina in Grego. Nono. Quippe Fridericum Secundum ſcribit Piſis exiſtentem, cum non ſciret, qui partes ſuas, quiue Pōtificis ſequeretur, ciuitates Italię in duas factiones diuiſiſſe, & qui Pontifici fauebant, Guelphos: qui imperatori, Gibellinos appellatos fuiſſe. Sic & circa annum 1300. Guelphi & Gibelli
14 ni Albi & Nigri, †dicti ſunt vt ſcribit Nauclerus generatione 44. tempore videlicet, quo in Piſtorio Cancellarii gens ditiſſima numero aucta, in duas partes diuiſa eſt. Nam altera quidem Guelphorum alibi, altera vero Gibellinorum nigri vocati ſunt: Quas quidem factiones Florentini quoque receperunt, ſed nigri numero & potentia prevalentes, albos e Florentia eiecerunt. Platina in Clemente. 5. Similes quoque fa-
15 ctiones circa annum 1310. Henrico Septimo † Romanum imperium gubernante, Mediolani fuerunt, quarum altera quę Guelphorum eſt, fuit Turrianorum, altera vero quę Gibellinorum, Vicecomitum dicebatur. Sunt & hodie factiones † in
16 Italia duę, quarum altera Romano Pontifici fauens, Vrſinorum, altera imperatori adhęrens, Columnenſium vocatur, q & ipſe originem a Guelphis & Gibellinis ducunt. Cōlumnenſes ſiquidem Gibellinorum: Vrſini Guelporum ſectas ſequuti ſunt. Vnde & contentio illa inter Pontificem Romanorum & Columnenſes orta eſt, quos & mirum in modum pſequuti ſunt, vt refert Platina. in Bonifatio 8. Ac tales etiam factiones † in imperio fuerunt regnante imperatore Henrico, huius nominis Quarto vt refert Naucl. volu. ſecundo, generatione 37. aliis quidem Romano Pōtifici fauentibus, Simoniacos & fornicarios vſque adeo pſequebatur, vt eorum Miſſas audire omnibus interdiceret. Quin idem etiam cenſuris Eccleſiaſticis percellebat Reges ac principes, qui ad Epiſcopatus inueſtirent, & Clericos, qui inueſtituras ab his reciperent. Aliis vero imperatori adhęrentibus, qui dicebat ſibi pro more prędeceſſo-

Digitized by Google

ceſſorum ſuorum,& ex priuilegijs Apoſtolicis ius ordinandi Sedem Apoſtolicam,& inueſtiendi Epiſcopos & Abbates,in Imperio competere:quas factiones vtroque per totum fere ſe ptennium ſouente,totum Imperium,præda,igne,& ferro va
18 ſtatum fuit.Eſt & aliud factionum †genus, earum videlicet,q̃ ad priuata magis,quam publica negocia reſpiciunt. Quales fere ſunt, quas ciues nonnunquam priuatorum affectuum cauſa,per laſciuiam excitant:Veluti,ſi duo iuuenes,vnius virginis nuptias ambientes,quiſque amicorum ſuorum ope ada matæ virginis compos fieri contendat,aut duorum maritorũ vxores,paribus honorum prærogatiuis gaudere velint. Cuius rei quædam apud Liuium extant exempla libro ſexto,capi.8. & lib.9.cap.27.ſed quæ a nobis poſtea referentur, quando de ſeditionibus,quæ ex certamine partium oriũtur, dicemus.po ſtremo ex diuerſarũ etiam religionum cultu,factiones oriun
19 tur:†Quales ſunt,iudæorum, paganorum &c.Omnium autẽ pernicioſiſſimæ ſunt factiones,quæ propter hæreſes contrahũ tur.Cuiuſmodi apud iudæos fuerunt factiones Saducæorum, phariſęorum,& Eſſenorum, & eorum,qui iudæ & Sadocco adhærebant:Ioſephus lib.13.iud.antiq.capitulo octauo, & libro 18.capitulo ſecundo,& lib.2.de bello Iud.capitu.7.quan quam & hæ ipſe ad philoſophorum ſectas referri poſſunt.

Quorum omnium profeſſionem,ſtudia,moreſque, elegãtiſſime ab ipſo Ioſepho deſcribuntur.poſt Chriſtum autem natum,tot factiones in Religione noſtra Orthodoxa ortæ fue-
20 runt,quot hæreſes.Quarum octuaginta Epiphanius†enumerat,ſimul & confutat:Quib.multas prȩterea addit Philaſtrius, Auguſtinus,Hieronymus,& plerique alij Eccleſiaſtici ſcriptores,& inter recentiores Alphonſus Minorita. Imo nulla fere hæreſis eſt,quę non & ipſa,ſi latius ſerpere permittatur,in plures factiones ſcindatur.Quod a nobis de Arriana,& quibuſdã alijs hæreſibus in his libris,quos de hæreticis ſcripſimus, ſatis comprobatum eſt.Sed quid longe veterum exempla petimus cum & his temporibus noſtris alias ſup alias hæreſum factiones in Germania,non ſolum in vniuerſa natione ipſa, ſed in ſingulis prope familijs & domibus, & exerceri, & quotidie enaſci videmus.

DE SEDITIONIBVS
LIBER SECVNDVS:
QVI EST DE CAVSIS SEDITIONVM.

De cauſa efficiente ſeditionum in genere.

SVMMARIVM.

1 *Seditiones ex quatuor generibus cauſarum oriuntur,efficiente, materiali, formali,& finali.*
2 *Octauius Lepidum & Antonium contrium viros vicit.*
3 *Serui ſæpe authores fuerunt ſeditionum,& comprobatur exemplis.*
4 *Spartaci gladiatoris crudele bellum Romæ.*
5 *Mulieres quædam ſeditionum authores fuerunt.*

CAP. PRIMVM.

POſtquam ea a nobis ſuperiori libro explicata ſunt, quæ ad definitionem ſeditionis,& partium eius pertinere videntur,ſequitur iam recte,ut de cauſis quoq; ſeditionum dicamus, quæ & ipſe ad perfectam earum cognitionem pertinent. Tum enim perfectam rei ſcientiam habere intelligimur, cũ cauſas eius cognoſcimus,vt inquit Ariſtotel.lib.primo, Ana-
1 lyt.poſteriorum.Sunt autem quatuor genera cauſarum, †ex quibus ſeditiones oriuntur:Efficiens,Materialis,Formalis, & Finalis,de quibus ordine iam differemus.Ac primum quidem de cauſa Efficiente dicemus,quæ eſt duplex:principalis, & inſtrumentalis.principalis duæ partes ſunt:propinqua,& Remota.propinquam vocamus homines,quorum conſilio, opera, vel ope,ſeditio ipſa excitatur,vel perficitur.Remotam res,propter quas homines ad commouendas ſeditiones prouocant. porro eorum,qui ſeditionibus operam dant, quidam earum ipſarum authores ſunt,qdam ſocii, participes & ſectatores, quos in vnum collectos cœtum, turbam, multitudinem appellamus.Authores & princeps delictorum, a Iuriſconſultis generaliter principales & capitales:Seditionum vero,ſpeciali ter dementiæ,& factionum Duces,a ſcriptoribus appellantur Bal.in l.prima,C.de ſer.fu.'Quorum alij quidem Magiſtratũ, & publica officia gerunt.Quales olim fuerunt, Sylla,Marius, Gracchus,Apuleius,Cæſar,Antonius,Lepidus qui inter ſe cõtendentes,quis ſibi prius vrbem vẽdicaret.verbo in aduerſantes,re autem ipſa,bellum contra patriam geſſerunt, & patria velut Brauio in medio conſtituto,contra patriam pugnarũt, vt inquit Appianus lib.1.Alij initio quidem Imperium,veluti poſſeſſionem ꝓpriam,inter ſe partiti,alius alium eiecit, donec vnus tandem victor totum ſibi Imperium vendicauerit.
2 Quod Antonius,Lepidus,& Octauius fecerunt. †Nam inter hos Octauius Lepidum,cui Lybia ex ſorte obuenerat,dignitate ſpoliauit.poſtremo Antonium circa Actium vicit, & totũ imperium primum quidem per ſeditionem in ſe trãſtulit:deinde autem,a populo Romano per legem Rhemiam legitimo iure acquiſiuit.

Alij nullo Magiſtratu fungentes,ſed priuati, ſeditiones excitant,& inter hos quidam nobiles,vt Catilina,& Manlius,vt refert Salluſtius in Coniuratione Catilinę.Alii plebeii, vt Marius,nobilitati maxime inimicus vt ſcribit l.Florus lib.3.capi. 16.& alii complures.
3 Sed & ſerui†ſæpe ſeditionum authores fuerunt, vt Herdonius Sabinus,qui inter initia vrbis Seruile bellum tentauit,& Syrus quidam nomine Eunus,qui in Sicilia Quadraginta amplius Millium ſeruorum exercitum contraxit, Regiiſque decoratus inſignibus,caſtella,oppida,vicos, miſerabili direptione uaſtauit.l.Florus libro tertio cap.19. Nec minorem exercitum in eadem inſula conflauit Cilix quidam, qui veſte purpurea,argenteoque baculo, & regio more, fronte redimita, acrius aliquanto,quam prior ille fanaticus,quaſi & illum vindicaret,vicos,caſtella,oppida,diripiens,in ſeruos infeſtius,quã in transfugas ſæuiuit.De alio tumultu ſeruili ſcribit Liuius li. ſecundo,de bell.Maced.& Aſiat.ac de alio item,libro 4.ab vrbe cond.

Fuerunt & ab alijs infimę ſortis hominibus,ſępe ſeditiones & bella ciuilia concitata.Quale fuit, quod gladiatore quodã
4 Spartaco†Duce commotum fuit vt refert l.Florus lib.3.ca.20. qui iuſto contracto exercitu,Thoram, totamq; Campaniam peruagati ſunt, nec villarum atque vicorum vaſtatione contenti,Nolam,atque Nuceriam,atque Metapontum, terribili ſtrage populati ſunt, tandem etiam Conſulares aggreſſus,in Apennino Lentuli exercitum cecidit. Apud Mutinam Caij Craſſi caſtra deleuit, ſed tandem a Licinio Craſſo victus eſt.
5 Sed & mulieres†ſeditiones quaſdam cõmouiſſe legimus, qualis eſt ſiue vera illa,ſiue ficta,qua virorum omne genus in aliqua inſula a ſtirpe ſublatum fuiſſe fertur:Et illa item apud Romanos de qua Liuius de bello Maced. & Aſtat. libro quarto, qua mulieres in publicum ſe effundentes,priſtinum ſibi ornatum,lege Oppia abrogata,reddendum eſſe contendebant. Et quædam aliæ, quæ & ipſę procul dubio neque cœptę ſine Ducibus fœminis,neque peractę fuerunt.Remotę cauſę ſeditionum ab Ariſtotele numerantur,lucrum,honor,contumelia, metus,prępotentia,contemptus,incremẽtum exceſſuum,diſſimilitudo,negligentia:De quibus omnibus iam ordine dicemus.

De ſeditione,quæ propter contumeliam, auaritiã, & iniqua lucra eorum,qui Reſpublicas adminiſtrant concitatur.

SVMMARIVM.

1 *Auaritia cauſa eſt ſeditionum & omnium malorum.*
2 *Fiſcus eſt camera in qua pecunia publica principis reponitur.*
3 *Peculatus crimen quid ſit.*
4 *Auaritia in priuatis bonis quomodo fieri dicatur.*
5 *Auaritiam fugere quam ſit laudabile in publica officia exercentibus præcipue,exemplis demonſtratur.*
6 *Antoninus imperator quam fuerit alienus a grauando prouinciales largitionibus.*
7 *Antoninus Pius quam fuerit reipublicæ amator,& fiſco contrarius.*
8 *Antoninus Philoſophus,alienus ab auaritia nunquam fiſco fauit.*
9 *Octauius Auguſtus quam fuerit liberalis, & alienus ab auaritia.*
10 *Pertinax quam fuerit alienus a conſequendis priuatorum bonis.*
11 *Domitianus fiſcales calumnias magna calumniantium pœna repreſſit.*
12 *Veſpaſianus diuitiis diuitum non inhibabat.*
13 *Adrianus imp.dicebat ita ſe rempublicam geſturum,vt ſciret populi rem eſſe,non propriam.*
14 *Luxuria eſt mater auaritię quod multis exemplis comprobatur.Caligulæ, nu.15.Neronis,nu.16.Veſpaſiani,nu.17.*
18 *Apollo Pythius oraculum ædidit ſpartam nulla re alia niſi auaritia eſſe peri-*

Digitized by Google

perituram.

19 *Fœnus est determini auaritiæ genus, propter quod subditi facile ad seditiones prouocantur.*

20 *Asellii prætoris lex contra fœneratores.*

21 *Seditiones variæ ex auaritiæ radicibus.*

CAP. II.

MArcus Cicero in ijs libris, quos de Officijs scripsit, ob eam maxime causam Respublicas ciuitatesque constitutas esse affirmat, vt his prætidiis sub bonis Magistratibus homines res suas tuto custodire possint. Quamobrem opera danda est, his qui rebus publicis præsunt, vt non solum publica bona, pro necessitate & vtilitate Reipublicæ recte dispensentur, sed etiam ne subditi rebus suis contra ius & fas spolientur. Est enim in omni pro
1 curatione, negocii & muneris publici, caput, vt auaritiæ †expellatur etiam minima suspicio. Est autem auaritia iniuriosa appetitio alienorum, vt idem Cicero diffinit li. quarto, ad Herennium. Ea quandoque ex rebus publicis fit, quandoque ex priuatis. C. de pœnis fiscalib cred. præfer. C. de vsur. fiscal. C. de bo. vacan. lib. 10. per tot. tit. Publica bona sunt, tributa, vectigalia, annonæ, & alia, quæ in fiscum publicum inferuntur, vt pœnæ fiscales, debita fiscalia, vsuræ fiscales, bona vacantia, & quę sunt generis eiusdem: id crimē veteres peculatum appellarūt.

2 Est autem fiscus †Camera, in qua pecunia publica reponitur, siue Principis & Reipublicæ Romanæ, siue aliorum principum, potestatum, & rerum publicarum. Nam & ipsi ius fisci habent. l. j ff. ad legem Iuliam, peculatus. Ioan. de Plat. in ru. C. de iure fisci. lib. 10.

Sed & munera realia ad ius fisci pertinent, vt quæ pro publicis necessitatibus imponuntur, vel personis tantum, nullo respectu habito ab res ipsas seu patrimonia, quod Iurisconsulti Capitationem appellant. l. sed Cels. in princ. ff. de contrahenda emptione, vel personis pro rebus, quod imponitur pro modo patrimoniorum, per æs & libram. Ad quod genus referūtur, Collectę, quæ & ipse munus reale sunt. Sed certam tamē, & limitatam formam non habent, sed cuilibet secundum imminentes & occurrentes necessitates, imponuntur. Bar. in l. prima, C. de mulierib. & in quo loco. lib. x. Veluti, si principis vel Reipublicæ fiscus exhaustus fuerit. Iason. in l. Placet, C. de sac. sanct. eccles. quo tamen casu ad impositionem Collectæ peruenire non poterit, nisi aliunde necessitatibus occurrentibus de bonis principis, vel reipublicæ consuli non possit. Item, si dominus captiuus, pecunia redimendus: si filia dotanda: si domino filioue eius insignia militaria cōferenda, si terra aliqua domino emenda sit: glo. in l. rescripto, § fina. ff. de mune. & honorib. Nam ob has & similes causas haud iniuste Collecta, subditis a Domino imponitur. Bar. in l. prima, ff. quod cuiusq; vni. no. Sed eorum tamen interueniente consilio, & accedente volūtate. Nam ab inuitis & renitentibus nihil exigi potest. Bald. & Cyn. in l. neminem, C. de sacrosanct. eccle. Præpos. Alexand. in prælud. feud. col. 22.

3 In publicis igitur bonis tum auaritia †exercetur, cum in priuatos magis, quam publicos vsus conuertuntur: Quod crimē veteres peculatum appellarunt. Vel cum profusis publicis bonis, ad immoderatas & insolitas exactiones subditorum per-
4 uenitur. In priuatis vero bonis fit auaritia, † cum qui sunt tenuioris fortunæ, a potentioribus, vel pares etiam a paribus, patrimoniis suis spoliantur. Quo vitio omnium maxime carere debent, qui officia Magistratusque publicos gerunt. Nullum enim vitium est tertius, quam auaritia, præsertim in principibus, & Rempublicam gubernantibus. Habere enim quæstui Rempublicam, non modo turpe est, sed scelleratum etiam & nefarium. Cicero libr. secundo, Officiorum. Quemadmodum igitur continentia & abstinentia eos, qui rebus publicis p̄sunt, omnibus commendabiles facit: ita rursus auaritia omnibus eos odiosos reddit & detestabiles. Cicero eodem libro. Propter
5 continentiam & abstinentiam laudatur Scipio † Aphricanus Laudatur & Paulus, qui omni Macedonū Gaza (quæ fuit maxima) potius, tantum ī ærarium pecuniæ inuexit, vt vnius Imperatoris præda finem imposuerit tributorum. Laudatur & Aphricani superioris filius, & eius collega L. Mumius, nihilo locupletiores domum reuersi, Carthagine euersa.

Laudantur & principes quidam, qui ne fisco quidem & patrimonio suo pepercerunt, vt subditis res suas & iura illęsa cō-
6 seruarent. Sic L. Annius Antoninus Imperator, † confecto bello Marcomānico, cum ærario exhausto largitiones nullas haberet, neque in animum induceret, vt extra ordinem prouincialibus aliquid imperaret: in foro diui Traiani auctionem ornamentorum Imperialium fecit, vendiditque aurea pocula, Chrystallina, & Murrhina, vasa etiam regia, & vestem vxoriā ac suam sericam & auratam, & ornamenta gemmarum, quę multa in repositorio sanctiorę Adriani repererat: ac per duos quidem continuos menses venditio celebrata est, tantumque auri redactum, vt reliquias belli Marcomannici ex sententia persequutus, post victoriam emptoribus potestatem dederit, vt si quis vellet, empta redderet, ac precium reciperet: Nec molestus vlli fuit, qui maluit semel empta retinere, vt Iulius Capitolinus in M. Antonio Philosopho. & Eutropius lib. 8. in l. Annio Antonino. testantur.

7 Et † Antonini Pij hoc fertur, cum ab vxore argueretur, quasi parum nescio quid suis largiens, dixerit. Stulta, postquam ad Imperium transiuimus, & illud quod habuimus ante, perdidimus. Idem patrimonium priuatum in filiam contulit, sed fructus Reipubl. donauit. Species Imperatorias superfluas & prædia vendidit, & in suis fundis proprijs vixit, nec vllas expeditiones obijt, nisi quod ad agros suos profectus est, ad Campaniā dicens: Grauem esse prouincialibus, comitatum principis etiā nimis parci. vt refert Iulius Capitolinus ī Antonino Pio. Alij ob id etiam laudantur, quia lucra quæ a prouincialibus accipere potuerunt, vel remiserunt, vel accepta reddiderunt. Quēadmodum idem Antoninus Pius, procuratores suos modeste susci pere tributa iussit: excedentes modum, rationem factorum suorum reddere præcepit: nec vnquam lætatus est lucro, quo prouincialis oppressus est. Idem hęreditates eorum, qui filios habebant, repudiauit: Sed & publicatio bonorum eo imperante rata fuit.

8 Et Antoninus † Philosophus, curatoribus regionum ac viarum potestatem dedit, vt vel punirent, vel ad præfectum vrbi puniendos remitterent eos, qui vltra vectigalia quicquam ab aliquo exegissent. Idem si quos repetundarum damnauerat, eorum liberis bona paterna restituit: ea tamen lege, vt illi prouincialibus redderent, quod parentes acceperant. Fisco *in causis* Compendij nunquam iudicans fauit, & delationes, quibus fiscus augeretur, contempsit. Quin & procuratores suos semp monuit, ne quid arrogantius facerent, & hęreditates delatas
9 reddens proximis, aliquando respuit Sed † Octauius Augustus vt refert Suetonius in eius vita legata vel partes hęreditatum, etiam a quibuscunque parentibus relicta, sibi aut statim liberis eorum concedere, aut si pupillari ætate essent, die virilis togæ, vel nuptiarum, cum incremento restituere cōsueuit. Et Iul.
10 Capitolinus in Pertinace refert, quod Pertinax † legem tulit, vt testamenta priora non prius essent irrita, quam alia perfecta essent, neue ob hoc fiscus aliquando succederet. Quin ipse etiam professus est, nullius se aditurum hæreditatem, quæ aut adulatione alicuius delata esset, aut lite perplexa, vt legitimi hęredes & necessarii priuarentur: addiditque Senatusconsulto hęc verba. Sanctius est, P. C. inopem rempublicam obtinere, quam ad diuitiarū cumulum per discriminum atq; dedecorum vestigia peruenire.

11 Simile quid de Domitiano † fertur, qui fiscales calumnias magna calumniantium pœna repressit: Cuius & illa vox fuit. Princeps, qui delatores non castigat, irritat Suetonius in Domitiano.

12 Vespasianus † Saluium liberalem causidicum in defensione Hipparchi diuitis rei, dicere ausum. scribit Suetonius in Vespasiano. Quid ad Cęsarem, si Hipparchus sestertium millies habet: ne inhiare diuitiis diuitis rei. videretur, ipse quoque laudauit. Ael. Spartianus in Adriano. scribit, quod Adrianus † imperator infinitam pecuniam, quę fisco debebatur, priuatis debitoribus in vrbe atque Italia, in prouincijs vero etiam ex reliquijs ingētes summas remisit: Syngraphis ī foro Diui Adriani, quo magis securitas omnibus roboraretur, incensis, qui & in concione, & in Senatu sępe dixit. Ita se Rempublicam gestu rum, vt sciret populi rem esse, non propriā. Hęc & multa alia his similia olim principibus laudi data sunt, qa his ipsis se publicę, & priuatorum magis, quam suę vtilitati, operam dare declararunt.

14 Contra vero propter auaritiam † vituperantur, qui propria cupiditate ducti, vel ęrarium depeculātur, vel iniustis exactionibus subditorum bona deprędantur. Cic. de Oratore. Quod vitium maxime propter luxuriem contrahitur. Auaritiam si tollere vultis (inquit Cice. In oratione pro San. Roscio.) mater eius est tollenda luxuries. item, in vrbe luxuries creatur, ex luxuria auaritia exsilat necesse est: ex auaritia erumpit audacia.
15 Sic C. Cęsar Caligula, † ex luxuria in auaritiam prolapsus est. vt scribit Suetonius in eius vita.

Cum enim imminensas opes prodegisset, quippe q vities ac septies millies H. S. non toto vertente anno absumpsit, ad rapinas conuertit animum, vario & exquisitissimo calumniarum & auctionum, & vectigalium genere. Ac primum quidem vectigalia noua atque inaudita, primum per publicanos, deinde, quia lucrum exuberabat, per Centuriones, Tribunosq; Prętorianos exercuit, nullo rerū aut hominum genere omisso,

Digitized by Google

ſo,cui non tributi aliquid imponeret pro edulijs, quæ tota vr be venirent.Certum ſtatumque exigebatur pro litibus atque Iudicibus vbicunque cõceptis Quadrageſimę ſummæ,de qua litigaretur,nec ſine pœna,ſi quis compoſuiſſe vel donaſſe ne gocium conuinceretur. Ex Gerulorum diurnis quæſtionibus pars octaua,ex capturis proſtiturarum, quantum quæq; vno concubitu mereret.Lupanar in Pallatio conſtituit,deſtructiſque & inſtructis pro loci dignitate compluribus cellis,in quibus Matronæ ingenuſque ſtarent.Miſit circum fora & Baſilicas nomenclatores,ad inuitandos in libidinem iuuenes ſeneſque,præbita aduenientibus pecunia fœnebris, appoſitique q palam nomina ſubnotarent,quaſi adiuuantium Cæſaris reditus.Idem Galliarum,Hiſpaniarum,Syrięque & Grecię principes confiſcauit,ob tam leue & impudens calumniarum genus,vt quibuſdam non aliud ſit obiectum,quam quod partẽ rei familiaris in pecunia haberent.Idem Cn. Lentulum Angorem,cui cenſus maximus fuit,metu & angore ad faſtidium vitæ eo egit,vt ne quo niſi ipſo hærede moreretur.& dicit Sue
16 tonius in Nerone.quod Nero†Claudius Cęſar,tantum in prodigendis pecuniis luxum exercuit, vt diuitiarum & pecuniæ non alium fructum eſſe putaret,quam profuſionem. Vnde ſordidos & parcos eſſe dicebat,quibus ratio impenſarum cõſtaret:contra vero magnificos,qui abuterentur ac perderent, ac propterea laudabat mirabaturq; auunculum Caium nullo magis nomine,quã quod ingentes a Tiberio relictas opes in breui ſpacio prodediget.

Quare nec largiendi,nec abſumendi modum tenuit. Hoc luxu exhauſtus,& egens, calumnijs rapiniſque intendit animum.Itaque inſtituit,vt ingratorum in principem teſtamenta,ad fiſcum pertinerent: Et, vt qui ſcripſiſſent vel dictaſſent ea,punirentur.Nulli item delegauit officium, vt non adijceret:Scis quid mihi opus ſit,& hoc agamus, ne quid quiſquam habeat.Sed & templis complurib. bona detraxit, ſimulachra que ex auro vel argento fabricata,conflauit.

17 Veſpaſianus † item vt refert Suetonius in eius vita tametſi optimus alioqui princeps,tamen ob auaritiam reprehẽditur, quod non contentus omiſſa ſub Galba vectigalia reuocaſſe, noua & grauia addidiſſe,& auxiſſe tributa prouincijs,nonnullis & duplicaſſe:Ipſe quoque præter hæc,negociationes pudendas palam exercuerit,coemendo quædam tantum, vt pluris poſtea diſtraheret:ſed nec Cãdidatis quidem honores, reiſue tam noxijs,quam innocentib.abſolutiones vendicare cuncta tus eſt.

Traditur etiam Procuratorum rapaciſſimum quenque ad ampliora officia ex induſtria ſolitum promouere, quo locupletiores mox condemnaret. Quibus quidem,vulgo pro ſpõgijs dicebat vti,quod quaſi & ſiccos madefaceret,& exprimeret tumentes.Quanquam ſunt,qui opinentur ad rapinas neceſſitate compulſum ſumma ærarij fiſcique inopia,de qua teſtificatus ſit initio principatus:profeſſus, quadringenties millies opus eſſe,vt reſpublica ſtare poſſet.

Cæterum hæc & ſimilia,tum luxurię tum auaritiæ portenta,non ſolum turpia ſunt principibus,aliiſque rempublicam gubernantibus,ſed omnium maxime etiam Reipublicæ pernicioſa.Quippe ex quibus ſubditi non raro ad diſcordias & ſeditiones,tum inter ſe, tum aduerſus principes & Magiſtratus
18 concitantur.Itaque quod Apollo† Pythius oraculum ædidit, Spartam nulla re alia niſi auaritia,eſſe perituram: Cicero interpretatur.Lib.2.offi.non ſolum Lacedęmonijs,ſed etiã omnibus opulentis populis prædixiſſe. Sic poteſtas iudiciorum a Senatu in Equites tranſlata,vectigalia,id eſt,imperii patrimonium,per ſeditionem ſuppreſſit.l.Florus lib.3.ca.12. Sic potentiorũ auaritia, qua plebs depulſa agris ſuis fuit,ſeditioni Gracchanæ occaſionem præbuit,per quam lex Agraria lata eſt, vt nemini liceret vltra 50.telluris iugera poſſidere: Quæ multorum deinde cauſa malorum & ſeditionum fuit. l. Florus lib. 3.cap.14.Iam & ob auaritiam & impotentiam fœneratorũ,q bus in terga quoque ſeruiliter ſæuientibus, in Sacrum montem plebs armata ſeceſſit,ſeditio orta eſt.l.Florus libro primo cap.23.Fremebant enim primum ſe foris pro libertate & Imperio dimicãtes,domi a ciuibus captos & oppreſſos eſſe, alijs vincula,aliis fœda recentibus verberũ veſtigijs terga, aliaſque deformitates,oſtentantibus:Et ne id mirum quidem.Eſt enim
19 fœnus†deterrimum auaritiæ genus,a quo omnium gentium honeſti homines omnium maxime ſemper abhorruerunt, p pter quod & ſubditi facile ad ſeditiones prouocantur,quod & veterum teſtimonio & exemplo confirmat Appianus,lib.primo de ciuilibus Rom.bellis.Per idem tempus (inquit) Optimates in vrbe contendere cœpere, cum quidam debita cum vſuris emerent,lege quadam veteri iubente, ſupra fœnus fœnerari minime licere:qui id feciſſet, eandem mulctam ab illo ſubeundam eſſe. Abhorruiſſe mihi quidem videntur veteres Romani fœnoris conſuetudinem:Quemadmodum & Greci, nec ſecus ac cauponandi quæſtum quendam exiſtimaſſe,grauem intolerabilemque pauperibus, & inimicitias vltro procreantem.

Qua ratione commoti Perſæ, cõmodari deceptibile quoddam,mendaciiſque refertum eſſe exiſtimant. Conſuetudine deinde temporis fœnus approbante,hi quidem ſecũdum morem exigebant:illi uero veluti ex bello & ſeditionibus redditiones exhibebant. Erant & qui fœneratores pœna mulctandos eſſe prępicarent.Quippe Aſellius† Prętor, ad quem iſta ferebantur,cum fœnus diſſoluere nullo modo poſſet, indicia illis viciſſim attribuerat,quę difficultatem ex moribus legeq; prodentem,diffinirent Legem itaque veterem innouari moleſte ferentes,qui fœnus exercebãt,ſeditione mota, Aſellium interemere.Quæ cędes ac diſſenſiones,longo poſt tempore in teſtinę ciuileſque per partes extitere.Ti.Liuius libro ſeptimo ab vrbe cond Sed & multa ſępe triſtia iudicia Romę in fœneratores facta ſunt,nimirum,vt horum ipſorum auaritia ſuppreſſa,ſeditiones vel orrę comprimerentur, vel futurę cuitarẽ
21 tur. Poſtremo multas quoq; eiuſdem generis ſeditiones, †ex noſtratib.Hiſtoriis cõmemorare poſſem,ex eiiſdem fere auaritiæ radicibus ortas: Quippe quarum alię propter mutationem monetę,alię propter diminutionem librę, alię propter nouas penſiones & vectigalia,alię propter ſalis,aliaque noua & inſolita tributa,alię propter ſubſidium rebus venundandis impoſitum,alię ppter iniuſtas exactiones, aliaſue ſimiles cauſas,in Germania,Gallia,Anglia,aliiſque nationibus excitatæ traduntur. Sed quarum eempla notioria vulgatioraq; ſunt, his qui Hiſtorias norunt,quam quę debeant: & numeroſiora , quam quę poſſint hoc loco omnia a nobis enumerari.

De ſeditionibus,quæ propter honores inæqualiter diſtributos,oriuntur.

SVMMARIVM.

1 *Æqualitas in honoribus diſtribuendis ſeruari debet,alias datur ſeditionũ materia.*
2 *Infames a publicis muneribus ſunt repellendi.*
3 *Ira eſt apparentis vltionis cum dolore propter apparentem immerito in ſe vel in ſuos contemptum.quod exemplo Fabii ambuſti declaratur,numero 4.*
5 *Ambitio eorum qui ad honores etiam indigne aſpirant,ſeditionum ſæpe cauſa fuit quod exemplo Spurii Moli comprobatur.*

CAP. III.

IN diſtribuendis honorib.
1 Æqualitas†ſeruari debet,quę vt amicitię author eſt vt eſt apud Platonem,libro.quinto.de legib.ita inę qualitas diſcordiarum & ſeditionum cauſa.Neque vero ęqualitatem ita accipimus,vt ęqualia omnibus omnia,id eſt,iuuenibus ac ſenibus,Doctis & indoctis,ſtultis ac ſapientibus, robuſtis ac debilibus,reddenda ſint: ſed vt cuique pro dignitate ſua diſtribuatur. Quod quidem iuſtitię munus eſt,quam Ariſtoteles communium bonorum diſtributiuam vocat.li.quinto, Ethic. capit.2.& tertio,Ea eſt,qua honores,pręmia,& pœnę,ſecundum ęqualitatem proportionum honoris, pręmiorum,dignitatis & meritorum,pœnę item & delictorum,diſtribuuntur:alioqui inæquabilibus ęqualia erunt inęqualia, vt idem Plato ait.

Et vt ſummum ius in ſummam iniuriam vertitur:ita ſumma ęqualitas,ſumma fit inęqualitas.Atque ex hoc iuſtitię fonte emanant leges,l.honor,ff.de honorib. & vt gradatim,ff.de munerib.& honorib.l.cum q C.de decurionib.libro decimo, quibus ſancitur. In deferendis honoribus ordinem adhibendum eſſe,& rationem dignitatis perſonarum habendam, vt ſcilicet non aliis quam dignis conferantur,& inter plures iis, qui ſunt digniores. Sed & a minoribus ad maiores peruenidum,nec ad honores aſſumendos eſſe,niſi idoneos: niſi idonei non erunt,qui honoribus fungantur, ac propterea ſpu-
3 rios,†facinoroſos,iudęos,hęreticos & infames,ab honoribus & publicis munerib.eſſe repellendos.l.decurionat. ff.de vacamune.l.generat,§.ſpurios,& l.ſpurii,ff.de decurionib.l.neque famoſis.C.de dignitatib.libro duodecimo,l.fin C.de Tironib. li.12.l.ſi quando,C.de diuerſ.oft.Similiter honoris augmentum non ambitione, fed labore ad vnumquemque deuenire debere.item celſiorem gradum honorum eos obtinere debere,quibus laborum aſſiduitas,& ſtipendiorum prolixitas ſuffragatur.item ad honores euehẽdos eſſe,quibus meritorum

aſſi-

Digitized by Google

aſtipulantur inſignia,& ſi quæ ſunt ſimiles. Fit autem ſæpe,vt hac regula diſtributiuæ iuſtitiæ ab his,qui rebus publicis præſunt,neglecta,indigni ad honores vocentur:aut qui ſunt minus idonei,his qui ſunt digniores præferantur,& qui de republica optime meriti ſunt,honoribus arceantur: Contra vero facinoroſis & infamibus hominibus publica munera,honoreſque demandentur. Quæ quidem ſumma inæqualitas eſt, propter quam boni iniuria ſe affici & neglectui haberi exiſtimantes,ad iram concitantur. Et irati ſubinde vindictam me
3 ditãtur. Eſt enim ira†apparentis vltionis appetitus cum dolore,propter apparentem immerito vel in ſe, vel in ſuos cotemptum,vt inquit Ariſtoteles,li. ſecundo,Rhetoricum ad Theodect.& cum vindicare ſe propter impotentiam non poſſunt, tum ad ſeditiones conuertuntur.

Vnde recte dictum eſt, inæqualitatem in diſtribuendis honoribus ſeditionum cauſam eſſe:ipſi enim inhonorati, alios honoratos cernentes,ſeditionem aggrediũtur. Cuius rei vnũ
4 tantum ex Liuio exemplum proferre libet. Fabius † Ambuſtus ex duabus filiabus alteram & minorem Licinio Stoloni illuſtri viro,ſed tamen Plebeio:alteram maiorem S. Sulpitio Patricio,coniugem dedit. Quarum Plebeia,cum ſororem ſalutaret,cuius vir Tribunus militum conſulari poteſtate erat, faſces lictorios foribus appoſitos,cum indecenter expauiſſet, ob id ſatis inſolenter riſui ſorori fuit, miranti id ignorare ſororem:Id ægre ferens ſe honore anteiri, a ſorore patri cauſam doloris ſciſcitanti,confeſſa ſimul & queſta eſt, impari ſe iunctam eſſe,& in domo nuptam,quam nec honos, nec gratia intrare poſſet.Hæc patre cum genero communicante, gener animum ad Tribunatum conuertit, ſperans in eo Magiſtratu ad alios etiam honores viam ſibi aperturum. Hinc ſeditio nõ parua inter Patricios & Plebeios orta. Siquidem C. Licinius, & L.Sextius Tribuni creati,promulgant leges: Vnam de ære alieno, vt deducto eo de capite quod vſuris pernumeratum eſſet,id quod ſupereſſet, triennio æquis portionibus perſolueretur. Alteram. de modo agrorum de quis plus quam quingenta iugera agri poſſideret.

Tertiam,ne Tribunorum militium comitia fierent, Conſulumque:vtque alter ex plebe crearetur. Hæ igitur leges,vtcunque Appio Claudio reſiſtente,tamen latæ ſunt.Et primus Licinius Stolon Conſul creatus eſt,vt Plinius ſcribit.de vir.illuſt.cap.vigeſimo, alij tamen l.Sextium eiuſdem ordinis factum eſſe exiſtimant.Tit.Liuius libro ſexto ab vrb.cond. Iam
5 & ambitio†eorum,qui ad honores etiam indigni aſpirant,ſæpe ſeditionum cauſa fuit res quidem in republica omnino miſerrima,de qua præclare eſt apud Platonem vt refert Cice.lib. primo,officiorum.Similiter eos facere,qui inter ſe contenderent,vter Rempublicam potius adminiſtraret, vt ſi nautæ inter ſe certarent,quis eorum potiſſimum gubernaret. Ac talis
6 quidem ſeditio fuit,quam Sp. Melius, † vir Equeſtris ordinis, ob honorum tantum cupiditatem concitare conatus eſt vt ſcribit Ti.Liuius lib.quarto ab vrb.cond.Is fame laborante populo Romano, frumento priuata pecunia ex Hetruria empto,largitiones frumenti facere inſtituit,plebemque hoc munere delinitam,non ſolum de Conſulatu,ſed etiam de regno agitare cœpit.Cui cum Conſulatus non contigiſſet,allatis in domum ſuam armis,conciones priuatas habere,& de Regno cõſultare cœpit,emptis ad hoc mercede Tribunis. Ac ſeditio certe atrox orta fuiſſet,niſi creatus Dictator, eam ſuborientem ia commpreſſiſſet. Nam Dictator per Magiſtrum ſuum Equitem,Melium cum caterua ſua in foro diſcurſantem, vt ad ſe veniret,vocauit.

Hinc orto maximo tumultu, tergiuerſantem iam Apparitor iuſſu Magiſtri Equitum eum duceret,ereptum a circunſtãtibus ac fugientem, & fidem plebis Romanæ implorantem, multaque alia vociferantem, aſſequutus Magiſter Equitum obtruncauit.Sic ſubito orta ſeditio,ſeditionis capite extincto, ſubito etiam extincta fuit.

De ſeditionibus,quæ propter contemptum oriuntur,

SVMMARIVM.

1 *Seditiones fiunt propter contemptum.*
2 *Amor multitudinis quibus medijs acquiratur.*
3 *Fides comparatur iuſtitia & prudentia.*
4 *Obedientia eſſe non poteſt vbi eſt contemptus.*
5 *Equi Iulii Cæſaris qualitas & natura.*
6 *Familiaritas nimia contemptum parit.*
7 *Humilitas loci,generis,vel conditionis multis ſæpe cauſa fuit vt contemptui haberentur,& obedientia eis ſubtraheretur.*
8 *Marius ex Fabreferrario imperator factus,& a milite occiſus.*
9 *Maximini Imperatoris in ſuum genus crudelitas.*
10 *Reſpublicæ quomodo Florere dicantur,ex Platone.*
11 *Seditiones variæ Gallieni temporibus fueruut.*
12 *Zenobia & Victorina mulieres tempore Gallieni imperarunt.*
13 *Gallieni temporibus quam fuerit diminutum imperium.*
14 *Humilitas generis & conditionis contemptibilis eſſe ſolet in Duce belli.*
15 *Seditiones oriuntur ex contemptu partium inuicem ſe ſpernentium.*
16 *Seditio Canuleii Vribuni plebis Romæ aduerſus patres.*
17 *Laici clericis ſunt infeſti,& quare.*
18 *Hæreſes & ſchiſmata noſtri temporis vnde originem habuerint.*

CAP. IIII.

1 PRopter contemptum fiunt ſeditiones,†cum ſubditi dominos ſuos deſpiciunt: vel partium,quæ in vna Republica verſantur,contra ſe inuicem contendentium,altera ſpernit alteram.Ac primi quidem generis ſeditiones ex inobedientia oriuntur.Nam vt principum,& eorum qui Reſpublicas adminiſtrant,honor & dignitas, & ſubditorum erga eos obedientia tum maxime conſeruatur,cum & a multitudine diliguntur,& fides eis habetur,& cum admiratione quadam honore digni putantur: Cicero libro ſecundo, officiorum.Ita rurſus ad contemptum eorum & inobedientiam prouocantur ſubditi, ſi nec diliguntur a ſubditis,nec fides eis habetur,nec digni honore exiſtimã
2 tur. Cœterum amor†tum ſingulorum,tum multitudinis,omnium maxime commouetur fama & opinione liberalitatis, beneficentiæ,iuſtitiæ,fidei,omniumque eorum virtutum,quę ad maſuetudinem & morum facilitatem pertinent. Nam qui his virtutibus præditi ſunt,eos a natura ipſa diligere cogimur.

3 Fides†autem duabus rebus comparatur:Iuſtitia & prudentia.Iuſtis autem & fidis hominibus,id eſt,bonis viris, ita fides habetur,ſi nulla in his ſit fraudis iniuriæque ſuſpitio.Prudentibus autem fidem habemus: quia plus eos intelligere quam nos arbitramur,cum futura eos proſpicere credimus. Dignos autem cum admiratione honore putamus,in quibus magna quædam & præter opinionem animaduertimus, & in quibus excellentes quaſdam ſingularesque virtutes perſpicimus.Contra vero odio habemus eos,quos feris & truculentis moribus, & immites,parcos,& iniuſtos eſſe videmus.

Fidem derogamus eis,quia fraudulentos & improbos,& ad faciendam iniuriam inſtructos eſſe perſpicimus. Contemnimus vero & deſpicimus:quia in his nihil virtutis,nihil animi, nihil neruorum eſſe putamus,& qui nec ſibi,nec alijs prodeſſe dicuntur:in quibus nullus labor,nulla induſtria,nulla cura eſt. Ad hunc igitur modum qui odio & contemptui habẽtur, quomodo eos,qui poteſtati & Imperio eorum ſubiecti ſunt, in obedientia & fide retinebunt? Vbi contemptus eſt,obedien
4 tia†eſſe non poteſt. Sic filius patris præcepta negligit, quem contemnit.Diſcipulus præceptoris doctrinam & diſciplinam negligit,quia pro nihilo eum putat.

Quin irrationalia quoque animalia videmus, vel obedientia eſſe vel contumacia pro moribus eorum, quorum famulatui deſtinata ſunt. Quomodo de Bucephalo equo Alexandri Magni legimus apud Plutarch.in Alexand.Magno.Iuſt.libro decimo Breuiarij.eum præter dominum ſuum alium ſeſſorem non admiſiſſe,propter quod & in tanto ipſum honore habuit,vt ex ex nomine eius ciuitatem ſuper eo penes Hydaſpem conditam Bucephaliam vocauerit: cuius mortem quoque acerrime tulit,amicum quendam & familiarem amiſiſſe
5 ſe exiſtimans.Simile quddam de equo†Iulii Cęſaris tradit Suetonius,in Iulio Cæſare.quem pedibus prope humanis, & in modum digitorum,vngulis ſciſſis, apud ſenatum magna cura aluit,nec patientem ſeſſoris alterius, primus aſcendit.

Quanto magis inter homines,opinio iuſtitię,prudẽtiæ,aliarumque virtutum obedientiam, eorum autem, quæ his contraria ſunt,inobedientiam efficiunt, & ſubditos ad rebellionem aduerſus dominos ſuos prouocant? Iam & ex eo inobe
6 dientia†ſubditorum naſcitur,quia a dominis ſuis in nimiam familiaritatem admittuntur. Nam ex conuerſatione æquali, contemptio dignitatis naſcitur.Proinde veteres id pręſidibus prouinciarum obſeruandum eſſe putarunt, vt in adeundo quidem ſe faciles præberent, ſed contemni tamen ſe minime ſuſtinerent,ac propterea a nimia eorum familiaritate abſtinerent,& ita in adminiſtrationibus publicis verſarentur, vt authoritatem dignitatis ſuę non ſolum non minuerent,ſed etiã
7 ingenio ſuo augerent.†Sed & humilitas loci,generis,vel conditionis,multis ſæpe cauſa fuit,vt contemptui haberentur,& obediẽtia eis ſubtraheretur.Veluti ſi priuatus nullo antea publico

Digitized by Google

blico functus munere, publicæ administrationi præficiatur, aut Plebeius dignitate nobilium decoretur, aut infimæ sortis homo regno administrando præficiatur. Quemadmodum
8 Marius, †triginta Tyrannorum vnus, qui Gallieni tempore ad Imperii gubernacula euecti sunt: ex fabro ferrario in imperatorem a militibus electus, cum triduo regnasset, a quodam milite, qui eius quondam in officina frabrili operarius fuerat, contemptus, & ab eodem etiam occisus est: his etiam interemptoris verbis additis. Hic est gladius, quem ipse fecisti. Quanquam is generis sui & conditionis vtilitatem adeo non veritus est, vt de suo quoque artificio nonnihil gloriatus sit.

Siquidem eius Concio prima talis fuisse dicitur. Scio commilitiones, posse mihi obiici artem pristinam, cuius mihi omnes estis testes. Sed dicat quisque quod vult, vtinam semper ferrum exerceam: non vino, non floribus, non mulierculis, non popinis, vt facit Gallienus, indignus patre suo, & sui generis nobilitate, depeream. Ars mihi obiiciatur ferraria, dum me & exteræ gentes ferrum attrectasse suis cladibus recognoscāt in Italia. Denique vt omnis Alemania, omnisque Germania, cum cæteris quæ adiacent gentibus, Romanum populum Ferratam putant gentem, vt specialiter in nobis ferrū timeant.

Vos tamen cogitetis velim, fecisse vos principem, qui nunquam quicquam scierit tractare, nisi ferrum. Quod id circo dico, quia scio mihi a luxuriosissima illa peste nihil opponi posse, nisi hoc, quod gladiorum armorumque artifex fuerim.
9 Contra vero Meximinum †Imperatorem, siue superbia siue metu contemptus, ita generis sui puduit, vt ignobilitatis tegendæ causa, omnes conscios generis sui interemerit. Fuit autem vtroque parente, patre & matre, barbaro natus, & in prima pueritia pastor, nonnunquam procer, qui latronibus insidiaretur, & suos ab incursionibus vindicaret. Author Iulius Capitolinus in Maximinis duobus.
10 Quemadmodum igitur florere Respublicas † videmus, si qui illis præsunt, prudentes sunt, iusti, atque aliis virtutibus prediti, & vt Plato dicit, si aut Philosophi imperent, aut imperatores philosophentur: Quod verbum Antonino Philosopho Imperatori frequens in ore erat. Ita tumultibus & seditionibus æstuent necesse est, in quibus dominantur, qui vel propter improbitatem, vel imprudentiam, vel propter nimiam familiaritatem, vel propter generis conditionem, aut fortunæ tenuitatem, a subditis contemptui habentur. Quales sane fuerunt variæ militum in diuersis Romani orbis partibus seditio
11 nes, † Gallieno imperii gubernacula tenente, nimirum ob id concitatæ, quod is princeps, tum propter uitam, quam egit turpissimam: tum propter res minus a se prudenter gestas, ac lubricam eius fallacemque fidem, non solum a viris, sed etiā a mulieribus contemptui habebatur.

Vnde annos, quibus Gallienus & Valerianus imperium tenuerunt, triginta Tyranni extiterunt. vt scribit Trebellius Pollio de triginta Tyrannis. Quorum vnusquisque per rebellionem Imperatoris Romanorum titulum & nomen vsurpa-
12 uit. Inter quos & Zenobia † & Victorina mulieres imperarūt, interim Gallieno vino & popinis vacante, ac Lenonibus se nimis & meretricibus dedente, ac bona naturæ luxuriæ continuatione deperdente: Et cum inter hæc tempora varias mundi partes, Romano imperio subditas. amitteret, quasi detrimētis vilium ministeriorum videretur affici, iocabatur. Nam in
13 ter cætera cum nunciatum esset, †Aegyptum desciuisse, dixisse fertur. Quid, sine lino Aegyptio esse non possumus? Cum aūt vastatam Asiam & Elementorum cōcursionibus, & Scytharum incursionibus comperisset. Quid, inquit, sine Aphronitris esse non possumus? Perdita Galia, arrisisse ac dixisse perhibetur. Non sine Trabeatis Sagis tuta Respublica est? Illud ad humilitatem †generis & conditionis pertinet, quod de Gratidio, C. Marii proconsulis Asię legato refertur. Valerius Max. libro nono capitu. septimo. Nam hunc a proconsule ad l. Syllam consulem accipiendarum Legionum causa missum, milites trucidarunt, id indignati, quod a summo imperio ad eū, qui nullo in honore versaretur, transire cogerentur. Iam ve
15 ro & propter contemptum †partium, inuicem sese spernentium, ad seditiones peruenitur. Veluti in paucorum potentia (libet enim exemplis Aristotelis, libro quinto pol. capitul. tertio,) quando plures sunt illi, qui a repub. excluduntur. Potentiores enim se putant.

Et in populari statu opulenti', contemnentes inordinationem & malam administrationem eorum, qui rempub. gubernant. Ceu apud Thebanos post pugnam in Oenophitis commissam, mala gubernatione popularis status interiit. Et in Megarensibus, cum per inordinationem & Magistratuum negligentiam superati sunt. Et Syracusis ante Gelonis Tyrannidem: & Rhodij populus, antequam contra insurgeretur. Etad
16 hoc genus refertur seditio, quam Romæ Canuleius, †Tribunus plebis, aduersus Patres concitauit vt refert Titius Liuius libro quarto, ab vrbe condita. qua in id contendit, quod & tā dem a patribus etiam exegit, vt promiscua essent plebis patrūque connubia, & vt alter Consulum ex plebe erearetur.

Illud quoque videmus, in magnum sæpe Laicorum contēptum venire Episcopos, prælatos, omnemque adeo Clerum, quia vel indoctos eos, minusque ad dispensanda ministeria diuina idoneos, vel morum leuitate atque turpitudine corruptos esse vident.

Quæ res & ipsa multarū sepe seditionum, hęresum, & schismatum, causa fuit. Nec id mirum quidem. Nam cum alioqui
17 Laici †Clericis oppido sint infesti, tum in eos maxime eorum acerbantur odia, cum eos ipsos tum doctrina deficientes, tum vita & moribus scandalum aliis prębentes, viderint. Vt verissime a Beato Augustino dictum sit cap. nemo 83. distinct. Neminem in Ecclesia Dei nocere amplius, quam qui peruerse agens, nomen vel ordinem sanctitatis & sacerdotis habet. Delinquentem nanque hunc redarguere nullus præsumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerētia ordinis peccator honoratur. Nam hinc occasionem nacti Laici, non solum culpabiles ipsos, sed totum etiam ordinem Clericorum contemptui habent. Quod & in maximum non modo ipsorum, sed etiam ipsius Ecclesiæ damnum redundat. Ac propter talem contemptum aduersus eos, ad grauissimas tandem seditiones, hęreses, & schismata conuertuntur.
18 †Ac ex eadem causa hęreses & schismata nostri temporis, partim orta, partim etiam deinde propagata, noscuntur. Etenim propter ignorantiam Episcoporum & sacerdotum, instigatoribus Apostatis quibusdam Monachis, eo processerunt, vt iam non vereantur eos ipsos, tanquam sacrarum scripturarum rudes & indoctos, docendi & prædicandi munere indignos esse, pronunciare, & procul etiam arcere, sed etiam hęc eadem ipsi (quod nullo, neque diuino neque humano, iure eis permissum est) vsurpare, omnemque adeo tam docendi, quam sacra administrādi potestatem, laicis, etiam nullo sexus discrimine habito, & viris & mulieribus permittere. Quę res tandem eo etiam creuit, vt iam non vereantur Layci (quod & olim in Gallia factum, sed authoritate Ro. Pontificis denuo restinctum fuisse, narrat historiæ) sacerdotum sermones, quos pro officio pastorali ad populum habent, vtriusque Testamēti testimonijs vt authoritatibus, siue in paruum sensum detortis scripturis veros: siue secundum verum diuinarum scripturarum sensum falsos, in os prędicantium resistentes, quin ipsis etiam Bibliorum locis in medium productis, reprobare.

De seditionibus, quæ propter metu fiunt,

SVMMARIVM.

1 *Metus est instantis periculi vel futuri causa mentis trepidatio.*
2 *Catilina metu iudiciorum factus est seditiosus.*
3 *Seditio anabaptistarum monasterii vnde ortum habuerit.*
4 *Iudex in irrogandis pœnis non debet esse durior nec remissor lege.*
5 *Seditionis Gracchonatur quæ fuerit causa.*
6 *Seditio contra Tarquinium superbum vnde orta.*
7 *Seditio in Appium Claudium Decemuirum vnde orta.*
8 *Seditio quam in militibus excitauit Appi Claudii sæuitia, qualis fuerit.*

CAP. V.

VEnio iam ad metum, quem & ipsum seditionum causam esse diximus. Est au
1 tem Metus, † instantis periculi vel futuri causa, mentis trepidatio. Sed & quod per vim fit, id metu quoque fieri videtur. l. prima, ff. de eo quod me. causa. Est autem vis maioris rei impetus, qui repelli non potest. Propter metum igitur ad seditiones deueniunt, qui instantium vel futurorum periculorum terrore perculsi, ea ipsa priusquam afferantur, declinare aggrediuntur.

Veluti, si scelerati homines iudiciorum metu aduersus Magistratus insurgant: aut subditi Tyrannorum vim & crudelitatem formidantes, ne tale quid patiantur, eorum imperium auersentur.

Ac in primo quidem genere conscientia scelerum, ac metu
2 iudiciorum exagitatus Catilina, †seditionem in patriam, omnium, nisi industria M. Ciceronis sopita fuisset, cruētissimam futu-

Digitized by Google

futuram excitauit. Huic enim ab adolescentia bella intestina, rapinæ, discordia ciuilis, grata fuere, qui & repetūdarum reus, ad nullos honores peruenire potuit: Sed & familiares illi fuerunt Lentulus, Antonius, Cethegus: & quicunque alienum es conflauerant, quo flagitium & facinus redimerent. Propterea omnes vndique parricidæ, sacrilegi, conuicti iudicijs, aut pro factis iudicium timentes: ad hoc, quos manus atque lingua periurio, aut ciuili sanguine alebat.

Postremo omnes, quos flagitium, egestas, conscius animus exagitabat: Quibus sociis confisus Catilina, propter metum infligendarum ob perpetrata facinora pœnarum opprimendæ reipu. consilium cœpit. Sic apud Rhodum olim nobilitas contra plebem insurrexit metu iudiciorum, quæ ibi parabantur.

Iam & ex eadem causa nostris quoque temporibus Ana-
3 baptistarum seditio† conflata est. Nam & ipsi multorum sibi immanissimorum scelerum conscij, metu pœnarum in Anabaptistas non ita pridem constitutarum, ciuitatem Vuestualiæ Monasterium occupantes, ac validissimis præsidijs munientes, constituto inter ipsos personato quodam rege, non solum Episcopo Monasterienſi, eius loci domino, sed vniuerso etiam imperio rebellarunt. Quod malum proculdubio latius etiam serpsisset, nisi quorundam principum & ordinum imperij potentia, restinctum & compressum fuisset. Ad alterum genus referuntur seditiones, quæ propter pœnas innocentibus inique, aut nocentibus durius, quam oportet, irrogatas: aut alias iniurias subditis a potentioribus illatas, commouentur.

4 Nam iustitiæ† æquitatisque ratio exigit, vt in irrogandis pœnis nihil a iudicante durius aut remissius constituatur, quam causa deposcat. l. respiciendum, ff. de pœnis. Nec enim sæueritatis aut clementiæ gloria affectanda est, sed perpenso iudicio, prout quęque res expostulat, statuendum est: capitu. corripiatur quadragesimaquarta, vigesimoquarto. & ita constituendæ pœnę & correctiones, vt ex charitate veniant, non ex furore, capitu. ita plane vigesimatertia, quæstione quarta, pro culparum diuersitate diuersæ, vel minores vel ampliores, & vt delicta non sæuientis plectantur animo, sed medentis. Sane hac iustitiæ & æquitatis regula, in inferendis pœnis custodita, recte suum officium iudicantes, etiam sine subditorum offensione, absoluent: neglecta vero, occasionem præstabunt, vt & ad iram qui sunt offensi concitentur, & ne quid simile deinceps patiantur, formidantes adultionem prouo-
5 centur. Atque huiusmodi Gracchanę † seditionis causam quidam fuisse putant, vt refert Vell. Paterculus libro secundo, Ro. hist. nempe Mancini Consulis, ob fœdus turpiter ictum, hostibus per Feciales factam deditionem. Quæ cum iniusta T. Graccho eiusdem fœderis authori videretur, immanem ciuitatis dissensionem commouit. Sic & iniuria a Magistratibus affecti, subditi ad vindictam & seditiones conuertuntur.

6 Atque ex hac causa orta seditio† est aduersus Tarquinium Superbum Regem vt scribit Tit. Liuius libro primo, ab vrb. condita. & Eutropius, l. primo, nimirum propter vim & libidinem ipsius in Lucretiam intentatam, & nefandum stuprum ei illatum, & miserabilem eius cædem, quæ & ob superbiam Regis, & varias iniurias ab eo plebi illatas, miserias & labores plebis in fossas cloacasque exhauriendas demersas, eo vsque creuit, vt Imperium Regi abrogaretur, exulesque esse iuberentur, L. Tarquinius cum vxore & liberis. Similis & ex eadem causa orta seditio fuit, quam in vrbe Decemuiratus libido conflauit. Titu. Liuius libro tertio, ab vrb. condita. l. Florus libro primo, capitulo vigesimoquarto, & Plin. de viris illustrib. capitulo vigesimoprimo.

7 Nam in eo imperio Appius† Claudius eo insolentiæ elatus est, vt ingenuam virginem stupro destinaret: oblitus & Lucretiæ, & Regum exactorum, & iuris, quod ipse composuerat. Quam rem quum iniquo animo ferret puellæ pater Virginius, homo plebej generis, & filiam in medio foro interfecit, & milites ad vindicandum facinus accendit: qui creatis decem tribunis, Auentinum occuparunt, Decemuiros abdicare se Magistratu præceperunt, eosque omnes aut morte aut exilio punierunt. Pomponius Iureconsultus in l. secunda, ff. de orig. iur.

8 Eiusdem fere generis est seditio, † quam in militibus excitauit Appij Claudij sæuitia. Is enim cum plebem odisset plusqua paterno odio, quod opponente & resistente Consule, legem obtinuisset, vt plebeij Magistratus tribunitijs comitiis fierent, &c. sæuio Imperio exercitum stimulare cœpit, eaque sæuitia eo inobedientiæ adegit exercitum, vt ipsius Imperium prorsus neglecto, productus in hostem, voluntaria fuga terga hosti daret: & productus in hostem, non solum vt Fabianus exercitus vincere noluerit, sed etiam vinciuoluerit, ne Triumphum imperati debet in quæreret.

De seditionibus, quæ propter aliquorum præpotentiam & incrementum excessuum, in republica fiunt.

SVMMARIVM.

1 *Proportio æqualitatis diuitiarum & honorum esse debet in Republica bene constituta.*
2 *Seditiones fiunt propter præpotentiam & incrementum excessuum.*
3 *Decemuirorum insolentia qualis & quanta fuerit.*
4 *Sylla, Marius, & alii quibus mediis dominati sint.*

CAP. VI.

1 IN Republica bene constituta, certa amicitiarum, diuitiarum, & honorū, æqualitatis proportio † esse debet. Quemadmodum enim in cœteris artibus æqualitas quędam proportionis obseruatur: a qua si discedatur, opus sibi non recte constare videtur.

Neque enim pictor excedentem mēsuram pedem animal habere patitur, quamuis pulcherrimus pes ille sit: neque nauium artifex proram, aut aliam partem nauis: neque magister chori, eum qui pulchriorem & meliorem toto choro vocem emittit, sinet in choro esse: Ita & in Republica, si quis super excellat, quasi nullam ad cœteros æqualitatis proportionem habens, ciuili corpori minime congruere videtur. Ideoque & propter præpotentiam, & incre-
2 mentum excessuum, seditiones† fiunt.

Quorum illud ad singulares personas: hoc vero ad ordines Reipublicæ spectat. Primum igitur, si qui maiores & potentiores sunt, vel vnus, vel plures, quam secundum ciuitatem & potentiam Reipublicę, mox consequitur, vt vnius dominatio vel gubernatio violenta fiat, vt inquit Aristoteles. libro quinto politicorum. capitulo tertio, & libr. tertio, politicorum. columna nona. Vnde & qui ad eam ipsam consequendam contendunt, & qui aspirantibus ad eam reluctantur, ad seditiones deuenire solent. Sunt enim qui flagrantissima laudis & honoris cupiditate æstuantes, quanto in Republica amplioribus honoribus funguntur, tanto maiorum adipiscendorum cupiditate accenduntur, nec ante satiantur, quam dominationem in omnes sibi comparent: imo ne tum quidem satiantur, nisi & superbissimo dominatu quoscunque libet pro libidine sua supprimant: grauiter ferentes, aliquid a se factum infirmari, vt de T. Graccho refert Velleius Paterculus. Libro secundo, Historię Romanę.

3 Ac talis sane Decemuirorum insolentia† fuit, qui Consulari sibi mandata potestate abusi, primum quidem insigne Imperii, quod penes vnum erat, in omnes retulerunt, ac omnes omnia propriis libidinibus agitarunt. Titus Liuius, libro tertio, ab vrb. cond. Orosius libro secundo, capitulo decimotertio. Itaqud inter cœtera, quę insolentissime cuncti præsumebant, cum hoc insigne regium in orbem suam cuiusque vicem per omnes iret, subito omnes cum Duodenis fascibus, cęterisque imperii insignibus, prodierunt. Et de nouo improbæ ordinationis incœpto, ablegata religione Consulum, emicuit agmen Decem Tyrannorum, augentesque insolentissimo fastu plurima, die quo deponere Magistratus mos erat, cum ijsdem insignibus processerunt.

Qua re territis omnibus, non solum infimis, sed etiam primoribus Patrum: maxime vero plebe, q̄ misere ab istis Tyrannis tractabatur.

Nam & virgis cędebant alios, alios securi subiiciebant, quorum bona potentioribus donabantur.

De dominis supplicium sumebatur, acerrimum in ipsos odium conflatum est. Quod & eo processit (interim inuidiam augente Appii Claudii in Virginam virginem illata iniuria) vt non tam priuatę iniurię vindicandę, quam publicę libertatis asserendę causa plebs ipsa in Auentinum secesserit, a quo etiam non ante discessit, quam Decemuiri se Magistratu abdicarunt.

4 Ad eundem fere modum, † Sylla, Marius, Cœsar, Antonius, Lepidus, & plęrique alii, summa ambitione ad summos honores contendentes, adeoque ad reguum aspirantes, in alios dominari, & rerum potiri voluerunt: quę res & ipsa maximas seditiones excitauit.

De

Digitized by Google

De seditionibus, quæ propter incrementum excessuum fiunt.

SVMMARIVM.

1 *Seditiones in Republica oriuntur propter incrementum excessuum. & id quomodo. nu. 6.*
2 *Respublica & ciuitas ex diuersis ordinibus, velut ex partibus constat.*
3 *Respublica Romana quando sibi constiterit, & ex omni parte secum ipsa consenserit.*
4 *Incrementum excessuum in Republica fit ex fortuna & industria, & id quomodo, exemplis probatur. nu. 5.*

CAP. VII.

1 ITam & propter incrementum excessuum fiunt seditiones, †non quidem singularium in Republica personarum. Nam hę ad prępotentiam pertinent, vt antea diximus: ex Aristot. li. 5. Poli. c. 3. Sed diuersorum potius in Republica ordinũ, quorum & ipsorum certa æqualitatis proportio esse debet. Vt enim corpus ex partibus suis constat, quas simul pro modo quamque suo crescere oportet, vt commensurationis maneat harmonia, & ni fiat, corrumpitur. Veluti, si pes quatuor cubitorum sit, reliquum vero corpus duorum palmorum longitudinem habeat: interdum etiam in alterius animalis figuram transire queat, si non solum quantitate, verum etiam qualitate immoderatum fieret incrementum. Et quemadmodum in fidibus ac tibijs, atque cantu ipso ac vocibus, concentus est quidam tenendus ex distinctis sonis certa proportione concinentibus, isque concentus est dissimillimarum vocum moderatione, concors tamen efficitur, & congruens. Qui mutata vocum proportione, in eam dissonantiam transmutatur, vt ne ferri quidẽ ab eruditis auribus possit: Ita & ciuitas & Res
2 publica †diuersis ordinibus, velut ex partibus, constat. Cuiusmodi, exempli causa, in Republica Romana fuerunt Ordines Patritiorum, Equitum & Plebeiorum: qui si certa inter se proportione consentiant, tum bene constituta & concors Respublica dicetur, nimirum ex summis, medijs, & infimis interiectis Ordinibus, vt sonis consensu dissimillimorum concinentibus, certa ratione coalita. August. lib. 2. cap. 21. de ciuitate Dei, qui refert Ciceron. lib. 2. de repub. & quæ harmonia in Musicis dicitur, ea in ciuitate concordia appellatur, arctissimum videlicet & optimum in Republica uinculum incolumitatis. Sin vero mutata partium ciuitatis harmonia & concordia, vna pluresuæ latenter succrescant, dissonantiæ & discordia inter eas oriatur necesse est. Sic Romana
3 Respublica † tum recte sibi constitit, & ex omni parte secum ipsa consensit, quando summis, medijs, & infimis Ordinibus Patritiorum, Equitum, & Plebeiorum, suus cuique honos ex dignitate sua delatus & datus fuit, æqualitate proportionis vbique seruata. Contra vero male cohæsit, ac varijs discordijs & dissensionibus attrita, succrescere, & extolli contra morem maiorum vnus Ordo super alium, & ad ampliores dignitates aspirare cœpit.

4 Cæterum duo sunt, quibus incrementum † excessuum in Republica fit: Fortuna & Industria. Per fortunam fit, velut apud Tarentum (vt refert Aristoteles, li. 5. Polit. c. 3.) cum superati prælio, ab Iapygensibus nobilitatis magnam partem amisissent, & Argiui post cædem suorum in Hebdoma a Clemone Sparciata factam, coacti sunt, inquilinos quosdam ad Rempublicam recipere. Et Athenis cum terra male pugnare tur aduersus Lacedæmonios, nobilitas attenuata est, cum ex descripto se submittere ad bellum cogeretur. Per industriã
5 autem fit, veluti †cum vnus Ordo alteri honoris & dignitatis prerogatiuam data opera præripit. Quod Equites operam Tiberij Gracchi fecerunt, qui iudicijs a Senatu in Equestrum Ordinem translatis, legem tulit, vt Equester Ordo bis tantum virium in Senatu haberet, quam Senatores ipsi. Statuerat enim 300. Senatores essent, Equites 600. ex qua re multæ subinde seditiones coortæ fuerunt: Quibus in tantum aucta potestas Equitum fuit, vt fata, fortunasque Patrum, vitasque principum, in manu haberent, qui & interceptis vectigalibus, iure suo Rempublicam peculati sunt. T. Liuius lib. 85. & 60. Appianus lib. 1. bell. ciuil. Sed nec nostris temporibus huiusmodi seditionum fomenta desunt, quibusdam Ordinibus Imperij, aliis quidam suas honorum dignitatumque prærogatiuas præripere, eosque velut in Ordinem redigere conantibus: Alijs vero ad nouos honores, quibus hactenus nunquam functi sunt, aspirantibus. Quæ res, vt multis sæpe odiosis contentionibus in conuentibus procerum agitatæ sunt: ita nisi Cæsaris intercessione, siue authoritate potius aliquando componantur, periculum est, ne quæ iam velut priuata sunt singulorum Ordinum, ea euentu aliquo non bono, quasi publica mala olim in Rempublicam sint redundatura. Neque vero ob augmentum tantum, sed etiam ob nimiam extenuationem aliquorum Or-
6 dinum, in reliquis incrementum † excessuum fieri contingit. Quę enim proportio esse potest, vbi potentiores omnia, tenuiores vel pauca vel nihil possident? Quæ concordia, vbi non solum de bonis communibus nihil participant pauperes: sed etiam quæ sunt eorum propria, a potentioribus diripiuntur? pares quidem in oneribus sustinendis, in commodis vero participandis prorsus excluſi. Quales temporibus Gracchorum Romæ fuerunt Plebeij, de quibus in concione Tiberius Gracchus dicere solebat. vt scribit Plutarchus in Gracchis. Feras quidem bestias lustrum atque tectum, quo se reciperent, in Italia habere: illis vero, qui quotidie pro Italia pugnarent, atque interirent, præter aerem ignemque, nihil in Italia esse, sine lare, sine sede, cum liberisque coniugibusque uagari. Mentiri autem Imperatores Romanos, cum milites hortarentur, vt pro aris atque focis depugnarent. Carere enim iis Romanos ciues non lares paternos, non monumenta maiorum eos tenere: sed pro aliena luxuria opulentiaque pugnare, pro aliis vulnera ac mortes subire, dominos orbis terrarum verbo quidem appellari, re autem vera, terræ glebum non habere. In hac igitur inæqualitate, vt olim plebs Romana a Patribus secessit: ita nihil mirum, si & hodie ex simili causa tenuiores ad seditiones aduersus diuites excitentur. Quippe non solum iniuriæ atrocitate, ad vindictę cupiditatem accensi, sed etiam paupertatis onere pressi, ad nihil non audendum prouocati. Nam (vt vulgo dici solet) nihil boni suadet paupertas, & ut Horatius ode 13. lib. 3. inquit.

Magnum pauperies opprobrium iubet,
Quicquid vis & facere & pati,
Virtutisque viam deserit ardua.

De seditionibus, quæ propter dissimilitudinem loci, & naturalis originis eorum, qui in vna Republica degunt, oriuntur.

SVMMARIVM.

1 *Dissimilitudo, eorum qui in vna Republica versantur ciuilium discordiarum causa est.*
2 *Seditio inter Iudæos & Syros circa Cæsaream.*
3 *Concordia rara est in vna & eadem ciuitate.*
4 *Oratio Claudii Imperatoris in Senatu.*
5 *Romuli sapientia in conciliandis hostium animis.*
6 *Respublicæ ab alienigenis maiori sæpe cum laude quam ab indigenis administrantur. Quod Cyri exemplis demonstratur. nu. 7. & legibus in fauorem alienigenarum latis. nu. 8.*
9 *Cognitio linguæ & morum necessaria est in magistratibus.*

CAP. VIII.

1 ITam & dissimilitudo † eorum, qui in vna Republica versantur, ciuilium discordiarum causa est. Hæc Quinque fere ex rebus nascitur. Origine & loco, genere, officio, artificio, & religione. Propter originẽ & locum dissimiles sunt, qui ex diuersis locis naturalem originem ducunt, vt Germanus & Hispanus, Gallus & Anglus, in indigena & alienigena. Propter genus dissimiles sunt, qui stirpe & gentilitate diiuncti sunt, vt nobiles & plebeii. Officio, q diuersis in Republica munerib. fungũtur, vt Doctores, scribæ, milites. Artificio, qui diuersas artes profitentur, vt Lanij & fullones, fabri ferrarii, & aurifabri, &c. Propter religionẽ & dissimiles sunt Iudęi, Christiani, Catholici & hæretici, Lutherani & Zuingliani. Propter dissimilitudinẽ igitẽ originis seditiones oriũtur, inter milites diuersarũ nationum in vno exercitu, velut si Itali & Germani, & Galli, & Hispani, Franci & Sueui, inter se in vno exercitu discordẽt: aut in vna ciuitate Iudęi & Gẽtiles, qualem circa Cæsarẽ inter Iudęos & Syros Ioseph. li. 2.
2 de bell. iud. ca. 12. ex tali fere causa cõmotam fuisse tradit, †Iudæi si quidem postulabant, vt eorum fieret ciuitas, Iudæum

Digitized by Google

eius fuiſſe conditorem dicentes: Erat autem rex Herodes. Aemuli vero, Syri conditorem quidem fatebantur Iudæum, ipſam vero ciuitatem fuiſſe Gentilium vindicabant. Ob has ergo cauſas inter ſe populus vterque iurgabat, & contentio vſque ad arma procedebat, & quotidie ad cõfligendũ audaces quique partes alterutrę proſiliebant. Neque enim Iudęorum ſęniores cohibere tumultus gentis ſuę poterant, & Greęis turpiſſimum videbatur, Iudęis inferiores videri. Similiter inter alienigenas & indigenas, rara eſt in vna & eadem ciuitate cõ
3 cordia, †vt Ariſtoteles ſcribit. Ego vero plurimũ referre puto plures ne ſint an pauci, qui in ciuitatem admittuntur alienigenæ: & an artibus & moribus ciuitatis imbuti ſint, an eorũ rudes & imperiti. Quoniam ſi pauci fuerint, & ſi cum cæteris diſſentiant: tamen, quia & numero & viribus indigenis inferiores ſunt, nullum ab eis diſſenſionis periculum erit. Sin vero vel numero, vel potentia ſuperiores, tum viribus ſuis confiſi, facile ad ſeditiones conuertuntur: Cuius rei aliquot exempla ab Ariſtotele referuntur lib. quinto pol. cap. 3. Quale eſt, quod Achæi Sybarim vna cum Trœzenijs incolentes, Trœzenios pepulerunt. Vnde ortum eſt odium Sybaritis: & in Turijs idem fecerunt Sybaritæ, contra illos qui eos receperant. Nam plus habere volentes, ſed ſuis agris pulſi ſunt. Et apud Byzantium aduenæ in oppreſſionem ciuium coniurari cognita re prælio, & armis expulſi ſunt. Et Amiſſæi exules ex Chio ſuſceptos, tandem armis deijcere coacti ſunt. Sanclæi vero, qui Samios receperunt, mox ab eis ſunt propria ciuitate deiecti. Appoloniatæ, qui ſunt in Euxino ponto, aduenis receptis, ſeditione agitati ſunt. Et Syracuſani poſt Tyrannos expulſos, cum hoſpites & conductos milites feciſſent ciues, in ſeditionem & prelium inciderunt.

Et Amphipolitæ, receptis Chalcidenſium colonis, pulſi tãdem ab illis ſunt fere omnes. Et ad eundem modum artium & morum ciuitatis ignari & imperiti alienigenæ, facile ad ſeditiones aduerſus indigenas concitantur. Inter quos tamen haud ægre cõcordia coaleſcit, ſi diutina conſuetudine ijſdem artibus & moribus fuerint aſſuefacti, nõ ſecus atque ſi equos iungas inter ſe ignotos, qui ab initio quidẽ non facile ſeſe ferunt. at vbi diutina aſſuetudine alter alterius habitui aſſuecuerit, tum facile ſub idem iugum coaleſcunt, & cõcordes fiunt. Atque hac ſane ratione Romani olim alienigenas non ſolũ ciuitate Romana donarunt, ſed publicos etiam honores & munera, eis detulerunt. De qua re pulchra admodum Claudij Imperatoris ad Senatum apud Cornelium Tacitum extat oratio. Nam cum de ſupplendo Senatu ageretur, ac primores Galliæ, qui fœdera & ciuitatem Romanam pridem aſſequuti, ius adipiſcendorum honorum in vrbe expetiſſent, ac multus ſuper ea re variuſque rumor, & ſtudijs diuerſis apud principem certaretur: aſſeuerantium, non ita ægram Italiam, vt Senatum vrbi ſuæ ſuppeditate nequiret, ſuffeciſſe olim indigenas conſanguineis populis: nec pœnitere veteris Reipublicæ princeps contra diſſeruit, & uocato Senatu, ita exorſus eſt.
4 Cor. Tac. li. 11. Aug. hiſt. referente. †Maiores mei, quorũ antiquiſſimus clauſus origine Sabina, ſimul iin ciuitatẽ Romanam, & familias Patritiorum aſcitus eſt, hortantur vti paribus Conſilijs Rempublicam capeſſam, transferendo huc, quod vſquam egregium fuerit. Neque enim ignoro Iulios Alba, Coruncanos Camerio, Porcios Tuſculo: & ne vetera ſcrutemur, Etruria, Lucaniaque & omni Italia in Senatum accitos. Poſtremo ipſam ad Alpes promotam, vt non modo ſinguli viritim, ſed terræ genteſque in nomen noſtrum coaleſcerent. Tunc ſolida domi quies, & aduerſus externa floruimus, cum Tranſpadani in ciuitatem recepti, cuni ſpecie deductarum p orbem terræ legionum, aditis prouincialium validiſſimis, felſo imperio ſubuentum eſt: num pœnitet Balbos ex Hiſpania nec minos inſignes viros e Gallia Narbonenſi tranſiuiſſe? Manent poſteri eorum, nec amore in hanc patriam nobis concedunt. Quid aliud exitio Lacedæmonijs & Athenenſib. fuit, quanquam armis pollerent, niſi quod victos pro alienigenis arcebant? At conditor noſtri Romulus †tantum ſapientia valuit, vt plæroſque populos eodem die hoſtes, dein ciues habuerit. Aduenæ in nos regnauerunt. Libertinorum filijs Magiſtratus mandati: non, vt plærique falluntur, recens, ſed priori populo factum eſt. At cum Senonibus pugnauimus, ſcilicet Volſci & Equi nunquam aduerſam nobis aciem inſtruxere? Capti a Gallis ſumus, ſed & Tuſcis obſides dedimus, & Samnitum iugum ſubiuimus: Attamẽ ſi cuncta bella recẽſeas, nullum breuiore ſpacio, quam aduerſus Gallos cõfectũ, continua inde ac fida pax. Iam moribus, artibus, affinitatibus noſtris mixti aurum & opes ſuas inferant potius, quam ſeparati habeant. Omnia P.C. quæ nunc vetuſtiſſima creduntur, noua fuere; Plebeij Magiſtratus, poſt Patritios: Latini, poſt Plebeios, cœterarum Italiæ gentium, poſt Latinos. Inueteraſcet hoc quoque, & quod hodie exemplis tuemur, inter exẽpla erit. Hæc Claudius princeps. Quam ſententiam ſecuto Senatu, mox Heduis Senatorum ius in vrbe datum eſt.

Sed & maiore ſępe cum laude & gloria Reipublicæ, †ab a-
6 lienigenis quam indigenis adminiſtrantur, vt recte dictum ſit ab Ennio apud Ciceronem in epiſt. ad Trebatium.

Multi ſuam rem bene geßere, & publicam patria procul.
Multi qui domi ętatem agerent, propterea ſunt improbati.

Qua ſane ratione factum eſſe putauerim, vt Romanorum Imperatorum Conſtitutiones, olim in deferendis publicis muneribus, alienigenas indigenis prętulerint. Tametſi enim indigenæ naturali quodam neceſſitudinis vinculo patrię & ciuibus aſtricti ſint, propter quod & publicam vtilitatem, magis quam alienigenæ curare præſumuntur, vt pulchre alibi docet Ioannes Neuizanus in conſi. ſuo, quod eſt inter conſi. Alberti Bruni. Et apud Xenophontem lib. 8. de pędia Cyri. eadem de re pulchram ſententiã profert Cyrus. Itaque, inquit
7 †ſi alios quoſdam tentabis regni concuſtodes efficere nuſquã aliunde, prius incipe quam ab eo, qui ex eodem loco natus eſt. Quare & hoĩes ciues alienis pręferẽdi ſunt, & qui vna ſunt aliti, iis, qui contubernales non ſunt: Tamen propter eam ipſam naturalem charitatem, qua ſe complectuntur indigenę, veteres veriti, ne Præpoſiti publicis officijs multa in ciuibus corrigenda per gratiam diſſimularent; Tum etiam, quia videbant indigenas minus timori eſſe, & Euangelica vox habet. Luc. 4. raro in patria ſua gratũ & acceptum eſſe Prophetam alienigenis ea, quam indigenis demandare maluerunt.
8 Quod multis legib. declaratur. Quales fere ſunt. Nulli patrię ſuę adminiſtratio, ſine ſpeciali permiſſu principis, admittatur l. fi. C. de offi. rect. Prouincię. Item, Nullus in prouincia, in qua oriundus eſt, vel in qua habitat, ſiue larem conſtituit, publicũ officium gerere debet. l. nullus. C. de diuerſis off. lib. duodecimo. Item, in prouincia propria non debet quis adminiſtrationem ſumere, niſi ex certa ſciẽtia id ei concedatur a principe, l. fi. C. de cri. ſacrilegi. vbi Saly. Item Nemo in prouincia ſua aſſidere poteſt vltra tempus a conſtitutionibus conceſſum, quod eſt quatuor Menſium. l. hij qui. ff. ex quibus cauſis maior.

Immo & pœna in eos conſtituta fuit, qui in ſua prouincia vltra tps a iure deſtinatum, iudicibus aſſediſſent. l. in conſiliariis. C. de Aſſeſſoribus. Bal. in l. Parabolam. C. de Epiſ. & Cleri. In Conſiliarijs (inquiunt, Theodoſius & Valentinianus) obſeruari cenſemus, vt eum, qui in ſua prouincia ultra quatuor Menſes moderatoribus aſſederit, aduerſus leges antiquas, & diuorum retro principum ſcita, proſcriptio bonorum, & accuſatio publice criminis, immineat.
9 Cęterum in deligendis Magiſtratibus †extraneis, ea mode ratio ſeruanda erit, vt populo, cui gubernando pręponuntur accommodati ſint gnari, videlicet & conſuetudinis eorum, & in primis linguæ patrię, vt ſcilicet Greęis pręſint, qui ſciunt Greęce, qui autem Romanę loquuntur, his pręſint, qui eandẽ locutionem habent. Sic & Italis Italicę, Germanis germanicę Gallis Gallicę, Hiſpanis Hiſpanicę linguarum periti adhibeãtur. Quod ſi enim ſecus fiat, accidit, quod Apollonius apud Philoſtratum libro 5. de vita Apollonij in Peloponeſo accidiſſe teſtatur. Nam cum illic vir præſideret, Greęe linguę ignarus ita vt nec ipſe Greęos, nec ipſum Graeci intelligerent: errabat ipſe plerunque, & in multis etiam fallebantur Peloponeſiaci. Aſſeſſores nanq; Conſiliarii & iudicij conſortes, pecunia corrupti, peruerſe cauſas iudicabant: calumnias in Prę ſidem, velut ſeruum, referẽtes. Sed & honeſtiſſimos eſſe oportet, quibus aliena prouincia vel ciuitate publica munera demandantur. Gl. in capitul. licet. 8. q. 1. in electionibus quidem id obſeruatur, vt boni ſint qui eliguntur, ſi fuerint indigenæ: optimi, ſi alienigenę.

De ſeditionibus, quæ propter diſſimilitudinem generis, officiorum & artium excitantur.

SVMMARIVM.

1 *Seditiones nobilium & plebeiorum inter ſe frequentiores ſunt, & crudeles aſſignatur ratio. nu. 2.*
3 *Tribunorum plebis ſeditioſi mores.*
4 *Seditiones interdum inter ſacros magiſtratus oriuntur.*

5 Sedi-

Digitized by Google

9 Seditiones sæpe propter discordias collegarum in eodem officio commouentur. & propter artis dissimilitudinem inter eosdem artifices. nu. 6.

CAP. IX.

INter seditiones, quæ propter dissimilitudinem generis & stirpis oriuntur, frequentiores sunt, quas
1 inter se Nobiles †& Plebeii cōcitant. Illi quidem, quia nobilitate generis freti, spretis Plebeiis, publica munera & honores soli, & quasi ex debito poscunt. Hii vero, quia virtutem magis quam nobilitatē gentis in ijs qui ad honores vocandi sunt, siue Nobilibus, siue Plebeiis, spectandam: nec aditum ad honores Plebeiis, fortibus alioqui & strenuis, ob generis humilitatem præcludendum, esse censent. Ac tales quidem olim fuerunt Tribunitiæ seditiones, ex concertationibus videlicet Consulum, & Tribunorum plebis orte. Quarum multa quidem ex historiis Romanis exēpla proferri possent, sed quæ historiarum studiosis notiora sunt, quā quæ hoc loco enumerentur.

Cæterum, quod ad causas huius generis seditionis pertinet non aliunde facilius & perfectius cognoscentur, quam ex orationibus, quas inter se dissentientes Consules & Tribuni, Nobiles & Plebeij, vel gliscentibus iam vel grassantibus seditionibus, habuerunt. Cuiusmodi fere sunt, quas vt referunt T. Liuius li. 2. ab ur. cond. & Diony. Halicar. li. 6. Appius Claudius in prima secessione plebis in montem Sacrum: Martius Coriolanus, Tribunitiæ potestatis hostis, ante damnationem suam aduersus Plebeios: & rursus, quas Marcus Valerius pro Plebeijs aduersus Appium Claudium, & L. Brutus aduersus Martium Coriolanum. Similiter, quas Gracchi, aliquod in fauorem Plebeiorum, pro legibus Agrarijs dixerunt: Quibus haud absimilis est oratio Marij apud Sallust. in bello Iugurthino. qua se etiam si nouum hominem, honoribus tamen dignum, ac Nobilibus etiam nulla virtute præditis, quantalibet veteris prosapiæ dignitate ac maiorum imaginibus splendentibus, præferendum esse demonstrat. Et Cicero in oratione pro L. Murena. suo quoque tempore gloriatur, suo labore perfectum, ne viris fortibus ignobilitas generis obijceretur: Et claustra nobilitatis ita a se fuisse refracta, vt aditus ad Cōsulatum non magis nobilitati, quam virtuti pateret. Quibus sane alijsque innumeris prope eiusdem generis orationibus perspicuum fit, ex eo maxime discordias inter Nobiles & Ple-
2 beios suboriri. Quia Nobiles †a virtute maiorum suorum degenerantes, nec famam eorum & gloriam sua quoque virtute adæquantes, indignos se esse muneribus & honoribus, quibus funguntur, demonstrant: imperium in Plebeios superbe magis & insolenter, quam prudenter exercentes. Sallustius in bello Iugurthino. Plebeij vero & noui homines, qui olim per virtutem Nobilitatem soliti erant anteuenire, furtim & per latrocinia potius, quam bonis artibus ad honores & Im-
3 peria †nituntur. Quod sæpe Tribunos fecisse legimus, †qui cōcordiæ impatientes, non solum ad nouos semper honores contenderunt: sed & ægri aliquid in Republica esse voluerūt, vt esset, ad cuius curationem ipsi a plebe adhiberentur. Vnde & semper nouandi res causas inuenerunt, ac plebis animos, quo minus dicto patruum audientes essent, & obedientes sollicitarunt. Nam ad hunc modum dissoluta vera illa in Repub. & consonante Harmonia, & Ordinum concordia, omnia quoque seditionibus agitentur necesse est. Propter dissimilitudinem officiorum fiunt seditiones, quoties Magistratus diuersis officijs præpositi, inter se discordant, vt iam de Consulibus & Tribunis dictum est: Qui inter se digladiantes sæpe atrocissimas seditiones concitarunt. Cuius rei multa apud Liuium lib. 2. & 3. ab vrb. cond. alioſque Romanarum Historiarum scriptores, exempla reperiuntur. Et ex eadem fere causa, inter sacros quoque Magistratus interdum seditio-
4 nes †oriuntur, qualis est, quam alibi ex Iosepho refert Euse. in Eccles. hist. lib. 2. cap. 20. Inflammatur autem, inquit, seditio acerbissima a Pontificibus, aduersum Sacerdotes & Primarios plebis Hierosolymorum, quorum singuli conquirentes sibimet perditorum iuuenum, & nouis rebus gaudētium manum. Duces semetipsos propriæ factionis instituebant, qui cōfligentes ad inuicem primo, conuicijs lacessere, tum deinde & saxis sternere: nec quisquā erat, qui coerceret, sed agebātur omnia tanquam in vrbe non habente Rectorem. Igitur pontifices in tantam venere proteruiam, vt seruis suis ad areas missis, inuaderent decimas, quæ Sacerdotibus debebantur: & accidebat, vt nonnulli ex minoribus Sacerdotibus, quorū alimoniæ vi fuerant direptę, inedia deperirent, ita seditionū violentia, ius fasque confuderat. Quin sępe etiam propter discor-
5 diam Collegarum, in eodem officio seditiones † commouentur, qualis fuit, quæ Cæsare & Bibulo, simul Consulatum administrantibus, coorta est; ac tanta quidē atrocitate, vt ad vulnera tandem peruentum fuerit, vt Appianus scribit li. 2. de bellis ciuilibus. Sic Appij Claudij, & P. Seruili Consulum contrarijs studijs effectum est, vt seditio plebis aduersus patres, propter nexos ob æs alienum concitata, quā antea Seruilius cōposuerat, solo Appii in Collegam odio demum recrudue-
rit. T. Liuius li. 2. ab vrb. cond. Sed & propter dissimilitudinem
6 artium, qui eas profitentur, ad seditiones †deueniunt, ad quod genus referuntur Philosophorum concertationes, quarum sæpe in Dialogis suis meminit Lucianus. Et ad eundem modum aliarum quoque artium professores, discordare solent: Cuiusmodi olim fuerunt contentiones Thomistarū & Scotistarum in Theologia, & aliorum similiter in aliis artibus professorum. Sed & æmulatio quædam inter mechanicos artifices solet, propter quam ad discordias perueniunt. Immo & sępe vnius & eiusdem artis professores inter se dissentiunt, quæ tamen concertationes plærunque magis prodesse solent quā obesse, vt alibi testatur Hesiodorus in opere, cui titulus: Opera & Dies.

Semper, inquit, vicino vicinus est æmulus, hunc vt
Condere cernit opes, properantem grauiter, atqui
Concertatio conducit mortalibus ista
Odit ita fabrumque faber, figuloque molestus
Est figulus, mendico protinus inuidet alter
Mendicus, Cantor Cantorem liuidus odit.

De seditionibus, quæ ex diuersitate atque dissimilitudine Religionum descendunt.

SVMMARIVM.

1 *Seditiones fiunt propter diuersitatem religionis.*
2 *Bacchanalia, eorumque institutiones & mores qui erant.*
3 *Secta Adamitarum seu Biccardorum quæ fuerit.*
4 *Anabaptistarum furiosa & inhumana secta, & eius mores.*
5 *Seditio inter Eleazarum ducem militum temporibus Claudii imperatoris, & Pontifices & Phariseos.*
6 *Seditiones inter catholicos & hæreticos pernitiosæ.*
7 *Seditio Arrianorum contra Chrysostomum pernitiosa.*
8 *Hæresis quælibet per se est seditio.*
9 *Seditiones inter Gentiles & Christinos pernicioſa.*
10 *Seditio propter aditum Mithræ Alexandriæ Christianis pernicioſa. & nome. 11.*
12 *Seditio in Alexandria sub Theodosio imperatore inter Gentiles, & Christianos cruenta.*
13 *Paganorum indignatio contra Christianos propter simia simulachrum in Alexandria.*
14 *Iudæi semper Christianis propter religionem infensi fuerunt.*
15 *Cyrillus episcopus Iudæos expulit.*
16 *Seditio Iudęorum aduersus Christianos eorumque facinus contra infantulum Christianorum. nu. 17.*
18 *Iulianus apostata Christianos vti seditioſos persequutus est.*

CAP. X.

PRopter dissimilitudinem Religionis fiunt
1 seditiones † pluribus videlicet inter se dissentientibus in Religione, vel vna & eadem vel pluribus & diuersis. In vna & eadem, vt quando cum Christianis vel Iudæis Pagani: vel cum Paganis Iudęi, de his quę ad alterutrorum Religionem pertinent, altercantur. Ac ad primum quidem genus pertinet seditio, quæ olim Romæ prop-
2 ter sacra Bacchanalia † orta est, vt refert T. Liuius lib. 9. de bello Maced. & Asiat. Ea eiusmodi fuit. Erat locus, quem Bacchis sacrum esse fingebant eius seditionis authores. Id autem sacrarium fœminarum erat, nec quenquam virum eo admitti solitum: ac primum quidem tres in anno statutos dies habebant quibus interdiu Bacchis initiarentur, non viri sed mulieres. Deinde mutato in diuersum ritu, ex diurno sacro factum est nocturnum, & pro tribus in anno diebus, quos singulis mensibus initiorum dies fecerunt, quibus non solum fœminæ, sed etiam viri initiabantur: nec initiabantur annis 20. Captabant enim ætates & erroris & stupri patientes. Ex quo inde promiscua sacra facta sunt, & permixti viri fœminis, & noctis accedente licentia, nihil ibi facinoris, nihil flagitij prætermissum. Plura virorum inter se, quam fœminarum stupra, & vt quisque introducebatur, simul Sacerdotibus velut victima tradebatur. Sed & locus talis erat, qui circum

Digitized by Google

ſonabat vlulatibus,cantuque Symphonię, & Cymbalorum & Tympanorum pulſu,ne vox quiritantis, cum per vim ſtuprum inferretur,exaudiri poſſet: Et ſi qui minus patientes de decoris erant,& pigriores ad facinus,eos pro victimis immolari nihil nephas ducebāt.Hęc ſumma inter eos Religio erat, viros velut mente capta,cum iactatione fanatica corporis,vaticinabantur:Matronę Baccharum habitu crinibus paſſis, cū ardentibus facibus,decurrebant ad Tyberim,demiſſaſque in aquam faces,quia viuum ſulphur cum calcer inerat, integra flamma efferebant,raptos a dijs homines dicebant:Quos machinę illigatos, ex conſpectu in abditos ſpecus abripiebant, eos eſſe dicebant, qui aut coniurare,aut ſociari facinorib.aut ſtuprum pati noluiſſent.Ac ſub tali quidem prętextu Religionis,ſupra ſeptem milia virorum ac mulierum conſpirarunt, tantaque perditorum vtriuſque ſexus hoīm multitudo cōflata fuit,vt vix diſcuti tam nefaria coniuratio poſſe videretur: Sed quæ tamen Poſthumi Conſulis prudentia & conſilio, ſine tumultu & cęde,tandem compreſſa & extincta eſt.

3 Atque huic haud diſſimilis eſt Biccardorum ſeditio, † ante annos plus minus centū & viginti,in Bohemia ortam,& a Biccardo quodā ex Gallia Belgica nomen ſortita.Is nō paruā mulierū virorumq; plebem ad ſe trahens, ac nudos incedere iubens,nouam ſectam inſtituit,ſectatoreſque ſuos Adamitas vocauit,occupata inſula quadam amne Luſmitio cincta', filium Dei ſe dixit,& Adam vocari. Connubia eis promiſcua fuere,nephas tamen iniuſſu Adam mulierem cognoſcere:ſed quiſque libidine incenſus,in aliquam exarſit,eam manu prehendit,& adiens principem.In hanc,inquit,ſpiritus meus cōcaluit. Cui princeps. Ite,inquit,creſcite, & multiplicamini, & replete terram.Ex his quadraginta viri inſulam exiere, & intrantes vicinas villas,euaginatis gladijs,ſuper Ducentos homines agreſtes interfecere.Hæc & alia de ipſis ſcribit AEneas Syluius, in hiſt.Bohemica cap.41. Hos noſtra ætate ſequuti
4 Anabaptiſtæ,†ſimili prope furore & ijſdem ritib. venere vſi ſunt publica & mixta.Adeo non ceſſat Diabolus,ſemel ſopitas impietates & errores,denuo in multorum perniciem velut ab Orco reuocare,quoties occaſio offertur.Sed nec nouā fuiſſe crediderim eam quam a Biccardis introductam fuiſſe ſectam dixi,Nam & Epiphanius,lib.2.To.1.hæreſ.52. qui Baſilio Magno,& Gregorio Theologo,& Ioanni Chryſoſtomo contemporaneus fuit,temporibus Valentis & Gratiani,circa annum a natiuitate Domini Quadringenteſimum,Adamitarum hęreſim fuiſſe refert:ideo ſic appellatorum, quia & ipſi nudi inceſſerunt,quippe latibula & ſpelūcas in Hypocauſtis, ideſt,locis qui ſubtus incendūntur,habuerunt: quas ingreſſuri,ſiue uiri ſiue mulieres foris exuebantur,& ſic nudi ingrediebantur,velut ex matre,vniuerſo corpore.Eiuſdem generis eſt ſeditio,cuius alibi meminit Ioſephus de bello Iud.lib.2.ca.17.
5 quam apud Iudęos Eleazarus,†dux militum temporib. Claudij Imperatoris,ex tali fere cauſa commouit. Quia cum hoſtias Cæſaris,quæ pro Romano populo offerri ſolitæ erāt,reieciſſet,perſuadens his qui ſacrificijs miniſtrabant, vt nullius munus aut hoſtia,qui non eſſet de Iudæorum gente,ſuſciperetur: Contra vero Pontifices & Phariſæi,non ſolum Iudæorum,ſed etiam gentium munera recipienda dixiſſent, idque maiorum ſuorum exemplo,qui exterarum etiam Gentium ſacrificia ſuſcepiſſent: maximus propter huiuſmodi diſſenſionem tumultus in ciuitate inter Pontifices,& eos,qui Eleazaro adhærebant,concitatus fuit,quo per Septem dies durante, graues vtriuſque partis cædes factæ ſunt.Omnium autem per
6 niciioſiſſimæ ſunt in hoc genere ſeditiones,†quæ in Religione noſtra Chriſtiana inter Catholicos & hęreticos oriuntur:illis quidem Catholica dogmata & ritus in Eccleſia cuſtodientib. his vero adulterinas & Catholicæ veritati contrarias Doctrinas confingentibus.Ex qua quidem cauſa dubium non eſt,ortam fuiſſe ſeditionem apud Corinthum Euſeb.li.5. Eccle.Hiſto.c.6.referente propter quam ex perſona Romanæ Eccleſiæ Clemens ad Corinthios Epiſtolam ſcripſit,qua eos in pacem reuocauit,& fidem eorum,quæ concuſſa fuerat, renouauit. Sic Arriani,vt in hiſto.Trip.lib.5.c.32.legitur. propter doctrinam conſubſtantialitatis aduerſus Homouſianos: Et alij ſimiliter hæretici, ad impugnanda alia Catholica dogmata aduerſus Catholicos,multas ſępe & eaſdem crudeliſſimas ſeditiones concitarunt.Et propter eandem rationem ob diuerſos ritus ſæpe inter Catholicos & hæreticos ſeditiones ſubortæ fuerunt: qualis fuit,quam Ioannes Chryſoſtomus ab Arrianis paſſus eſt.Quam ad hunc modum narrat in Tripartita
7 Socrat.li.10.c.8.Arriani,†inquit,extra ciuitatē collectas agebant.Sabbato autem atque Dominica inter portas & porticus congregati,Hymnos & Antiphonas ex Arriano dogmate compoſitas,decantabant. Et hoc maxima noctis parte facientes,diluculo cum ipſis Antiphonis, per mediam ciuitatē egreſſi portam,ad ſuam Eccleſiam concurrebant. Cunque hoc crebro,quaſi ad vituperationem Orthodoxorum, facere non ceſſarent,frequenter etiam hoc cantabant: Vbi ſunt qui dicunt tria virtute vnum? Tum Ioannes,metuens,ne ſimplices huiuſmodi cantibus traherētur, inſtituit ſuum populū vt & ipſi nocturnis occuparentur Hymnis, vt & illorum obſcuraretur opus & fidelium profeſſio firmaretur.Studium ergo Ioannis valde vtile,cum turba periculiſque finitum eſt. Nam cum clarioresHymni Homouſianorum noctu apparerent(fecerant enim etiam cruces argenteas,quæ cum argenteis cereis portabantur,expenſas ad hæc Eudoxia Auguſta p̄bente)tum Arriani zelo tracti, vſque ad cædem inſurgunt. Vna ergo nocte,facta congreſſione,lapide in fronte percuſſus eſt Briſon,Eunuchus Auguſtæ, qui ad Hymnos exercendos fuerat deputatus:ſed etiam quidam ex populo vtriuſque partis extincti ſunt.Ex his motus imperator, prohibuit Arria
8 nos Hymnos publice decantare.Sed & quælibet hæreſis † per ſe rebellio eſt,etiamſi nullus ex ea tumultus oriatur . Nam hoc ipſo,quod Catholicæ doctrinæ aduerſantur hæreſes, ſimul etiam qui eas amplectuntur,Catholicæ Eccleſiæ, & eorum qui illi præſunt,obedientiam abiicere intelliguntur. Sæpe etiam accidit,vt inter ſe quoque hæretici, propter diſſimilitudinem falſorum dogmatum,diſſentiant: Immo & vna ſæpe hæreſis in multas & diuerſas partes ſciſſa, ipſa ſibi aduerſetur,vt dicit Euſe.li.5.c.13. Ruffinus in Eccleſ. hiſt. libro x. c. 25. Quales fuerunt Martionis, Arrij,& quorundam aliorum ſectæ,vt in libris noſtris de hæreticis demonſtrauimus.Quanquam raro ex hac cauſa ad ſeditiones inter ſe perueniant nimirum eo ſpectantes,vt quantumlibet inter ſe diſcordes,Catholicam magis Eccleſiam,quam ipſæ ſe inuicem perſequantur.Etſi enim capitibus diuiſæ ſunt:tamen caudas habent colligatas,de vanitate in idipſum conuenientes, vt inquit *Innocentius papa.c.excommunicamus.de hęreticis.* Perſimiles ſane vulpibus Sanſonis, quæ vulpibus quidem diuerſæ, caudis vero colligatę, igne ſuppoſito, ad incendendas Philiſtinorum ſegetes immiſſę fuerunt.Iudic.c.15.Qua nimirum figura recte ſignificatur, hæreticos omnes ſimul ad deſtructionem quidem bonorum fructuum conuenire: ſecum vero in doctrina diſcordare,vt pulchre alibi docet, pius iuxta & doctiſſimus Ambroſius Catharinus,Epiſcopus Minorienſis,lib.1.de conſyderatione,& iudicio preſentium temporum.c.13. Ad al
9 terum autem genus referuntur ſeditiones, † quę inter Gentiles & Chriſtianos oriuntur. Qualis eſt, quam idem Socrates in Tripartita.l.6.c.8.commemorat.Erat,inquit,locus quidam in ciuitate antiquis temporibus deſolatus atque neglectus, multaque ſorde completus:hic Pagani olim deo Mithrę ſacrificantes, homines immolabant. Quem locum Conſtantinus quaſi vacantem Eccleſię Alexandrinę conceſſerat. Hic Georgius(is erat Chriſtianorum Epiſcopus)volens oratoriū extruere,locum repurgari faciebat.Quod dum fieret,inuentū eſt illic Adytum in multa profunditate conſtructum, in quo Paganorum myſteria celebrabantur.Erant enim ibi caluariæ hominum plurimę,maiorum pariter & infantium, qui peribebantur illic extincti,vt ex eorum viſceribus artes Magicas exercerent.Hęc igitur Chriſtiani reperientes in Adyto Mithrę ſtuduerunt ad irriſionem Paganorum vniuerſis hęc facinora reſerare,diuulgabantque capita hominum,quę compererāt.
10 Hęc Alexandrię Pagani videntes,†& opprobrium non ferentes,ira ſuccenſi ſunt,& omne quod ad preſens inuenerunt arma iudicantes,impetu contra Chriſtianos facto,multos interemerunt,alios gladijs,alios fuſtibus aut lapidibus,alios funibus ſtrangulantes,quoſdam etiam crucifigentes ad ſacrę crucis iniuriam,plurimos diuerſis vulnerib.affligentes. Et ita factum eſt,vt neque proximis parceretur,ſed Philoſopus Philoſphum percuſſit,& frater fratrem,parentes filios, & inuicem in mutua nece graſſati ſunt.Quamobrem Chriſtiani eūdem locum purgare quieuerunt.

Sed nec longo poſt tempore alia eiuſdem generis,& ex eadem fere cauſa,excitata fuit ſeditio,vt in hiſt.Trip.li.6.capit.9.
11 †Mortuo enim Conſtantino Imperatore, ſub quo, quę iam narrata ſunt,perpetrata fuerant, populus Paganorum impetu facto in eum,quem dixi Georgium,vinculis eum alligauerūt,quem paulo poſt venientes ad carcerē,peremerūt,eiuſq; cadauer imponentes Camelo , a mane vſque ad veſperam per totam traduxerunt ciuitatem,& circa ſerum diei concremauerunt.

Nec diſſimilis huic ſub Theodoſio imperatore in Alexandria nata eſt ſeditio,
12 †quam ad hunc modum narrat idem Socrates,apud Caſſiodorum in Tripart.lib.9.c.27.cui eo quoque maior fides adhibenda eſt,quia ſuo tempore,quę commemorat,acciderunt.Pręceperat,inquit,Imperator,vt opera Theophili in Alexādria Paganorum templa deſtruerētur.Theophilus poteſtate præcepta ſtuduit Paganorū deſtruere myſteria, & tēplū quidem Mithræ purgauit, Serapidis vero ſubuertit. Verum Mithrę ſacra, vbi homicidia perpetrabant, publice patefecit.Serapidis autem & aliorum riſu plena monſtrauit,

iubens

Digitized by Google

ſubens p mediam plateam portari verenda, quę Pagani cum maximo honore venerabantur. Hæc Pagani videntes, maxime Philoſophi, iniuriam ferre nequiuerũt. Vno namq; impetu contra Chriſtianos facto, neces innumeras perpetrarunt, reſiſtentibusque Chriſtianis, clades hęc uſque ad immenſum bellum proceſſit. Mortui denique ſunt in ea cõgreſſione Paganorum pauci, Chriſtianorũ uero plurimi, ex vtraque parte innumeri vulnerati. Porro Pagani metu principis poſtquam cęde fuerant ſaciati, per loca ſingula celabantur, multi quoque etiã de ciuitate fugerũt. Inter quos Helladius Ammoniuſq; Grammatici, apud quos ego ualde puer Conſtantinopoli legi. Et Helladius qdẽ Sacerdos Iouis eſſe diceba tur: Ammonius vero Simiæ. His ita geſtis, Theophilo in deſtructione templorum auxilia ſubminiſtrabãt, pręfectus Alexandriæ, & Dux ordinis militaris. Idola autem Idoleiorũ conflabantur ad faciendas ollas, & ad Alexandrinæ Eccleſiæ diuerſos vſus, cui ab Imperatore donati fuerant dij ad expenſas egentium. Cum igitur Theophilus omnes contriuiſſet Deos,
vnum tantummodo reliquit Simiæ ſimulachrum, †iubens id
13 publice proponi atque ſeruari, ne ſequenti tempore Pagani negarent, tales ſe adoraſſe deos. Quam rem noui ego grauiter tuliſſe Ammonium Grammaticum, dicentem, Paganos nihil tam graue perpeſſos, niſi quod non conflatum eſt & ipſũ: ſed pro deriſione vnum illud Idolum ſeruaretur. Helladius autem gloriabatur, dicens. Quod in congreſſione Chriſtianorum, nouẽ ipſe peremiſſet. Sed Iudæi †ſemper Chriſtianis pro-
14 pter religionem fuerunt infenſi, propter quod & varias aduerſus eos ſeditiones, eaſdemque atrociſſimas concitarunt, & varias iniurias eis intulerunt. Qualis eſt, quam idem Socrates in Tripartita. lib. 11. c. 12. ex huiuſmodi fere cauſa ortã eſſe ſcribit. Iudæi, inquit, cum eſſent ſemper Chriſtianis infenſi, Horoſte pręfecto Alexandrię feſtiuitatem quandam, quam Politiam vocant, in Theatro celebrante, vbi & aderant quidam fautorum Cyrilli, tum Epiſcopi Alexandrini, inter quos & Hierax Doctor Puerilium literarum, & Cyrilli auditor: videntes in Theatro Hieracem Iudęi, clamabant aduerſus eum, q propter nihil aliud veniſſet, niſi vt in Theatro ſeditiones inter populos excitaret. Quibus fauens Pręfectus, arreptũ Hieracem publice fecit in Theatro agi verberibus. Cyrillus vero
15 †cõuocatis Primoribus Iudæorum, admonuit, ne cõtra Chriſtianos ſeditiones vlterius excitarent. Porro turba Iudæorum hoc paruipendens, in atrociſſimam aduerſus Chriſtianos cõuerſa eſt ſeditionẽ, in qua & plurimi Chriſtiani trucidati fuerunt; de quibus tãdem vindictam ſumens Cyrillus, in Synagogas eorum irruit, & illas quidem abſtulit, Iudæos autẽ expulit ciuitate, eorumque ſubſtantiam diripere populo imperauit. Hocque modo iudæi a temporibus Alexandri Macedonis illam habitantes vrbem, tunc nudi prorſus expulſi ſunt, & per ſingula loca diſperſi.

16 Idem de alia ſeditione † Iudæorũ aduerſus Chriſtianos, in hunc modum ſcribit Trip. lib. 11. cap. 13. poſt modicum vero tempus, inquit, Iudęi rurſus illicite contra Chriſtianos agẽtes, puniti ſunt in loco, qui dicitur Meſtar, poſito inter Chalcidẽ & Ancyram Syriæ. Hic itaque Iudęi conſueta quędam ludicra celebrantes, per ebrietatem accenſi, inter alia Chriſtianis, ipſique Chriſto derogare cęperunt: illudentes Cruci, & ſpem in eo qui eſt crucifixus habentibus. Compræhendentes enim
17 infantulum Chriſtianum †alligatum cruci ſuſpenderunt, & primum quidem deludebant & irridebabt eum, poſtea vero correpti væſania, ipſum infantulum verberibus peremerunt. Ob hoc ergo dira cõgreſſio inter eos atq; Chriſtianos exorta eſt. Quod cum princeps cognouiſſet, prouinciarum iudicibus mandatum eſt, vt huiuſmodi quærerentur: & authores, & punirentur: & hoc modo dignam vltionem malitiæ ſuæ recepe runt.

Quin illud Iudæis & Paganis peculiare fuit, vt omnium ſeditionum cauſam & culpam in Chriſtianos transferrent, ẽtſi aliis ex cauſis excitarunt: Sicut Iudæi Chriſtum ipſum ſeducto rem turbarum appellarunt. Ioã. 7. Et Tertullus Paulum Apoſtolum coram Felice Præſide accuſans, Act. 24. Inuenimus, inquit, hunc hoĩem peſtiferum, & concitantem ſeditiones omnibus Iudæis in vniuerſo orbe, & authorem ſeditionis ſectæ Nazarenorum.

18 Et Iulianus † ille Apoſtata Imperator, Chriſtianis ĩterdixit peregrinis, ne venirent Cyzicũ credens, quod religionis cauſa excitarent ſeditiones. Tripar. lib. 6. c. 27. Et idem Iulianus Epiſcopos præcepit ciuitatib. expellere, quaſi turbas facerent in populo, vt in ead. Trip. li. 6. cap. 28. inter quos cum Titum quoque Boſtrenſem Epiſcopum expellere iuſſiſſet, & ob id Titus libellum principi obtuliſſet, in eo conteſtatus, quod inimica inter ſe eſſet turba Paganorum, & Chriſtianorum, & ſuadente Chriſtianos a ſeditione quieſcere. Imperator per hanc occaſionem Tito inimicitias commouere ſtudens, Boſtrenſib. ſcripſit. Titum eorum accuſatorem fuiſſe dicendo, ipſius monitis non ſua voluntate populum a ſeditione ceſſaſſe, propter quod & populo, vt eũ velut hoſtem expellerent, ſuadebant.

De ſeditionibus, quæ a populo ob Religionem in diuerſas partes ſciſſo, propter alterutrarum partium Doctores & Prælatos concitantur.

SVMMARIVM.

1 *Populus propter diuerſa religionis ſtudia interdiuerſas partes ſcinditur.*
2 *Seditio propter Ioannem Chryſoſtomum excitata qualis fuerit, non ſemel, ſed iterum. num. 3.*
4 *Tumultus Conſtantinopolitanus propter Macedonum Epiſcopum catholicum.*
5 *Seditio Arrianorum Leontio Arriano Antiochenam eccleſiam gubernante. & nu. 6.*
7 *Seditio inter Arrianos & catholicos apud Mediolanum perniciosa.*
8 *Seditio apud Antiochiam inter Arrianos & catholicos orta.*
9 *Seditio inter Gaianitas & Theodoſianos.*

CAP. XI.

TAm & multarum ſæpe ſeditionũ cauſa fuerunt diuerſa populi ſtudia & affectus, quib. erga Magiſtros & prælatos diuerſarum Religionum afficiuntur. Nam ita fere fit, vt quemadmodum propter diſſimilitudinem dogmatum & rituum, Reli-
1 gio ipſa diuiditur †ita populus quoque propter diuerſa Religionis ſtudia, in diuerſas partes ſcindatur, & quam quiſque Religionem & ſectam ſequitur, eius quoque Doctorem colat, atque veneretur, impugnatorem vero hoſtili mente perſequatur. In huiuſmodi enim diſſenſionibus, non ſolum Eccleſiæ præſules ratiocinationibus inter ſe certant: ſed etiam populus ipſe diuiditur. Alij nãque illi, alij iſti conſentiunt, vt de Alexandro Conſtantinopolitano, & Euſebio Nicomedienſi, & quibuſdam aliis Epiſcopis contraria fidei dogmata aſſerẽtibus, Eccleſiaſticæ tradunt hiſtoriæ. vt Trip. li. 1. c. 17.

Ac primum quidem ad hoc genus referuntur ſeditiones, quę ad vindicandas iniurias, alteutrarum partiũ prętatis illatas, excitantur.

2 Qualis ſane fuit †quæ Io. Chryſoſtomo a quibuſdã aduerſę partis Epiſcopis damnato, ac deinde a principe quoque ipſo in exilium acto, a populo concitata fuit, de qua ita ſcribit Socrates in Trip. l. 10. c. 13. His, inquit, ita præparatis, cõueniẽtes Epiſcopi in ſuburbano Chalcedonenſi, quod Rufini nomine vocitatur, vbi eſt ĩ honorem Petri & Pauli Apoſtolorũ Baſilica conſtituta, euocauerunt Ioannem, ſatisfacturum pro quibus accuſabatur, iuſſeruntque, vt cum eo venirent Serapion, & Tigrius eunuchus Presbyter, & Paulus Lector: Iſti. n. ſimul accuſabantur. Cunque Ioannes euocantes velut inimicos refugeret, vniuerſalem Synodum fieri proclamauit: At illi nihil morati, quater eum euocauerunt. Qui cum noluiſſet occurrere, ſed Synodum fieri proclamaret, damnauerunt eum, in nullo culpãtes, niſi quod vocatus noluiſſet obedire. Cunque hoc fuiſſet circa veſperam nunciatum, populus ad maximam ſeditionem excitatus eſt, & noctu cõcurrentes, eum trahi ab Eccleſia non ſinebant, ſed clamabant, vt apud maius Concilium de eo agitaretur examen. Porro iuſſio principis vrgebat, velociter eum eijci, & in exilium deportari. Hoc cognoſcens Ioannes tertio damnationis die, circa meridiem ſeipſum populo ignorante cõtradidit. Cogitabat enim ne vlla propter illum ſeditio naſceretur: & ille quidem in exilium ducebatur. In populo autem ſeditio enormis eſt exorta ita, vt etiam multi inimicorum eius miſericordia mouerentur, dicentes, eum calumniam paſſum, quem paulo ante deſiderabant videre depoſitum. Cęterum populo in huiuſmodi ſeditione diſcurrente, & ad ipſa Regalia proclamante, idem
3 oannes denuo ab exilio reuocatus eſt. Auguſta † ſi quidem Eudoxia permota, rogauit imperatorem, vt eum reuerti pręciperet, quo reuertente, & populo contendente, vt in Epiſcopali ſede ſederet, & orationem pacis præberet. Cum coactus ſermonem ad populum feciſſet, alia ſubinde inter Conſtantinopolitanum populum & Alexandrinũ ſuborta ſeditio eſt. Finito ſi quidem ſermone, Theophilus Alexandrinus Epiſcopus, inimicus Io. Chryſoſtomi, quęſtionem de ordinatione Heraclidę contra eum mouit, vt Ioannẽ huius rei occaſione deponeret. Verum Heraclides non aderat, iudicabatur autem velut pręſens, quaſi quoſdam iniuſte cædiſſet, catheniſque vinctos miſiſſet in pompã Epheſi per mediã ciuitatẽ. Cunque pars Ioannis diceret, auditorium debere iuſte conſti

Digitized by Google

tui, Alexandrini contendebant, vt Heraclidis accusatores susciperentur. Hinc ergo seditio & cædes inter Constantinopolitanum populum & Alexandrinum vehemens est exorta, ob quam rem plurimi vulnerati, pauci etiam mortui sunt, vt in Tripartita tradit Socrates, li. 5. c. 14. Similis Constantinopoli
4 tumultus † propter Macedonum catholicum Episcopum sub ortus est, quem cum Imperator Anastasius, Calcedonensem Synodū anathematizare detrectātem, iniurijs affecisset: multitudines cum mulieribus & liberis, Abbatibusque Orthodoxorum Monachorum congregatæ, conclamarunt. Tempus Martyrij Christiani: ne derelinquamus patrem nostrum iniurijs lacessere Imperatorem satagentem, vt Manichæum, & indignum Imperio. Quæ seditio eo creuit, vt Imperator oitia palatij claudere, & naues præparare ad fugiendum cogeretur. Author Nicephorus. Eiusdem fere generis sunt seditiones, q̄ mortuis aut depositis alterutrarum partium prælatis, suborīū tur. Fit enim sæpe, vt seditiones quæ viuentibus diuersarum religionum Episcopis quasi sub cineribus sepultæ occultantur, ijsdem mortuis subito erumpant & in apertum producantur.
5 Quod Leōtio Arriano, † Antiochenam Ecclesiam gubernāte, accidit. Quippe quo viuente, & si Arriani & catholici in dicendis Hymnis dissentientes, illi quidem gloria Patri & Filio, velut æqui honoris gloriam dicebant, hij vero Patri in Filio per interpositionem præpositionis Filium secūdum esse monstrabant, nec tamen tumultum aliquem mouebant: Tamen eo mortuo, quæ antea latuerat, subito commota fuit seditio, quod & ipse viuens diuinauerat. Nam tangēs caput suū iā canū, dixisse fertur. Hac niue soluta lutū cogēt immensum. Tri. li. 4. c. 35. Omniū aūt maxime in electionib. huiusmodi seditiones fiunt, in quibus scilicet pro diuerso partiū studio & fauore, diuersa etiam suffragia in personas diuersarum religio
6 num conferuntur. Sic mortuo Alexandro, † Constantinopolitanæ Præsulæ Ecclesię, cum populus in duas diuisus esset partes, alijque defenderēt Arrianum dogma, alij vero Nicæni decreta Concilij: Arriani Macedonium, Catholici Paulum Catholicum elegerunt Episcopos. Ex qua dissensione orti sunt non parui tumultus & seditiones. vt in Tri. libro. 4. c. 22. Nam propter Macedonium Constantinopoli ortum est intestinū bellū, cum multi sanguinis effusione, qua re motus Constātinus imperator, & ipse Arrianus, Paulum Ecclesia pepulit, vnde alia excitata seditio est. Quippe Hermogene magistro militum ad hoc ab Imperatore destinato, Paulum manu militari expellere conante, Catholici ei resistentes, eius domum incenderunt ipsumque trahentes, interemerunt, Trip. lib. v. c. 32. Arriani vero Paulum tanquam seditionis authorem, ad periculum vsque mortis perduxerūt. Quin & Macedonius ipse, vicinas Constantinopolitanę vrbis prouincias & ciuitates seditionibus turbauit, affligens eos, qui ei assentire nolebant, non solum Orthodoxos, sed etiam Nouatianos, propterea quod Consubstantialitatis nomen recipiebant Ruff. li. 11. Ec. hist. c. 11. Tri. li. 7. c. 8. Sic apud Mediolanū, mortuo Auxentio
7 Arriano Episcopo, dissensio grauis, † & periculosa seditio inter Catholicos & Arrianos orta fuit, vt exitium etiam vrbi, nisi mitigaretur, parare videretur. Nam Arriani Auxentij secta similem sibi fieri concertabant: rursum Orthodoxi sui dogmatis nitebātur habere Episcopum. At ea seditio diuo Ambrosio in Episcopum electo, facile sedata fuit, non solum quia multa antea secundum leges & publicam disciplinam, pro quiete & tranquillitate publica orauerat: sed etiam quia populo postulante, Episcopus ordinabatur: Cuius vnius authoritas, qua apud populum valebat, tantum effecit, vt animi dissentientes subita quadam conuersione in vnum consensum
8 vnamque sententiam, fuerint reuocati. Similis seditio † apud Antiochiam orta est. vt in histo. Trip. li. 2. c. 25. Eustachio Catholico Episcopo per calumniam Arrianorum depositio. Nam in electione Episcopatus, tantus ignis accensus fuit, vt pene ciuitas vniuersa periclitari videretur, nimirum populo in duas partes diuisio, alijs quidem Eusebium Palestinę transferri contendentibus: alijs autem postulātibus, vt Eustachius reuerteretur. Erat. n. in vtraque parte & populus ciuitatis, & militaris manus, & tanquam aduersus hostes ita cuncti mouebantur, vt pene vsque ad gladios peruentum fuerit. Quin propter ipsas etiam translationes Episcoporum, sæpe tumultus & seditiones excitantur: quas vt euitarent, veteres etiam lege Canonica sanxerunt, vt in concil. Carth. Sexti. c. 15. vt ne de ciuitate in ciuitatem, nec Episcopum, nec Presbyterum, nec Diaconum, transferri liceret. Sic & Gaiano Alexādrino
9 Episcopo † iussu Theodoræ Augustæ depositio, vt scribit Liberatus in Breuia. c. 20. & a Narsete in exilium missio, ac Teodosio in eius locum suffecto, magna seditio orta fuit, paucis quidem Theodosio communicantibus, maiore autem parte populi pro Gaiano pugnante. In qua multi occisi sunt, non solum ciues, sed etiam milites, mulieribus etiam in milites grassantibus: De superioribus enim domorum iactarunt super milites, quicquid manibus occurrerat. Quo schismate ciuitas ipsa longo etiam post tempore diuisa fuit, vt alij Gaianitę, alij Theodosiani in ea vocarentur: Id est, Phātasiastæ & Corrupticolę, a duabus videlicet tectis ita appellati, quas Seuerus & Iulianus introduxerant, vt refert Liberatus in Breuiar. c. 19. quorum ille corpus Christi corruptibile: hic vero incorruptibile esse affirmabat. Hij igitur veniētes in multitudine, ciuitatis Ecclesiam illam diuiserunt; & illos quidem fecerunt Corrupticolas: incorruptibilitatis autem assertores, Phantasiastas appellari.

De seditionibus, quæ propter negligentiam eorum, qui præsunt rebus publicis, oriuntur.

SVMMARIVM.

1 *Negligentia eorum qui Respublicas administrant multarum sæpe seditionum causa fuit. & exemplis comprobatur nu. 2. & 4.*
4 *Hæreses & schismata ex negligentia prælatorum oriuntur.*
5 *Hæresis Arriana Constantini diligentia in consilio Nicæno damnata & suppressa negligentia, Constantii in immensum aucta totam prope vrbē turbauit atque deuastauit.*
6 *Mahumeti secta ex reliquiis Arrianæ hæresis orta est.*
7 *Hæresis Euthichiana negligentia Theodosii iunioris vires assumpit.*
8 *Hæresis Hussitica in Bohemia Huuentzeslai negligentia nata quantum robur acceperit.*
9 *Conciliorum intermissio occasionem hæresum præbent.*
10 *Seditiones oriuntur propter facilitatem & negligentiam principum secularium in his rebus, quæ ad prophanarum rerum administrationē pertinent, quod exemplis comprobatur.*
11 *Seditiones omnium maximæ oriuntur ex negligentia in coercendis subditorum delictis.*
12 *Seditio inter tribum Beniamin, & alias tribus vnde orta sit.*
13 *Seditiones aliquando ex populi negligentia oriuntur.*

CAP. XII.

1 IAm & negligentia † eorum, qui Respu. administrant multarum sæpe seditionum causa fuit. Est autem negligentia earum rerum, quę ad vniuscuiusque officium pertinent, prætermissio. Quemadmodum in ordine Ecclesiastico Pontifices, & prælatos recte negligentes appellabimus, qui nec honestam, & ordini suo conuenientem vitam ducunt: nec oues sibi commissas, quo minus a lupis in ouile irrumpentibus diripiantur, curant & custodiunt. Nec verbo Dei & Sacramentorum pabulis reficiunt, & mercenarijs magis, quam fidelibus pastoribus, eas pascendas committunt. Sic & prophanos Magistratus negligentes vocabimus, qui nec iuste & honeste viuunt ipsi, nec sibi commissis subditis iustitiam administrant: Id est, non id curant, vt suum cuique tribuatur pro cuiusque dignitate, & vt honeste viuatur, & ne cui noceatur, sed communi vtilitati seruiatur: Et ne boni a malis opprimantur. Tum curam etiam administrationis suæ, sæpe pessimis etiam hominibus committūt, vt ab his regi potius quam regere ipsi videātur. Quales olim inter Romanos principes fuerunt, vt dicit Cornel. Tacit. Sueton. in
2 Sergio Galba referente, Tyberius, † qui se atque Rempublicam vnius Seiani hominis facinorosissimi permisit. Et Sergius Galba trium arbitrio regi se passus est: Iunii, Legati eius in Hispania cupiditatis immensæ: Cornelij Laconis, arrogantia socordiaque intolerabilis, & Iceli Liberti. His enim diuiso vitiorū genere grassantibus, adeo se abutendū permisit, & tradidit, vt vix sibi ipsi constaret: modo acerbior partiorq;, modo remissior ac negligentior, quam principi conueniret.
3 Et Honorius † Imp. vt scribit Paul. Diac. li. 13. Re. Ro. eadem facilitate, ne dicam leuitate, Reipu. moderationem Ruffino, Malzezari, & Stiliconi concredidit, qui quanta apud principē autoritate valuerint Panegyrici Claudiani poetæ in ipsos cōpositi declarant. Sed quanto maiora a principe beneficia acceperunt, tanto deinde in ipsum facti ingrati, grauiores pœnas perpenderunt. Siquidem Ruffinus, cui Orientalis aulæ a Theodosio Honorij patre cura commissa fuerat malo, perfidiæ deprauatus, cum barbarorum solatijs regnum tentaret inuadere, morte iustissima pœnas luit. Malsceltzer rerum secundarum insolentia tumens, quia Ecclesiam Dei temerare ausus fuerat, ex qua quosdam non dubitauit extrahere, scrilegij pœnam passus, post aliquantulum temporis & ipse perijt. Stilico quoque Occidentis tutor Imperij, immemor collatorum in se a principe beneficiorum, immemor item affinitatis (nam socer erat Honorij) regnum & ipse Eucherio

Digitized by Google

rio affectans filio, in gentia Reipu. intulit mala, propter quod & ipse miserabilem exitum sortitus est. Possem & alia huius rei veterum, & quædam ēt non ita procul a memoria nostra remota exempla afferre, sed quæ malo historiarum studiosis & præsentium quoque temporum obseruatoribus inquirenda relinquere. In his igitur & similibus reb. qui inertes & desides sunt, eos nemo dubitat officiis suis decesse, atque ob id merito etiam negligentes appellari. Nam quod ad Ecclesiasticos attinet, non implent, quam eis Apostolus imponit curā, dicens. Act. 20. Attendite vobis & gregi uestro, in quo uos Spiritus Snact. posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Sic nec prophani Magistratus præstant quod scriptura eos admonet. Hier. 22. Diligite (inquiens) iustitiam, qui iudicatis terram. Et iterum. Facite iudicium & iustitiam, & liberate vi oppressum de manu calumniatoris, & aduenam, & pupillum, & viduam, nolite contristare, neque oprimatis inique. Sed nec eorum negligentiam dissimulat scriptura, si quidem negligentes sacerdotes arguens Propheta. Ezech. 13. Non ascendistis, inquit, ex aduerso, neque posuistis vos murum pro domo Israel, vt staretis in prælio in die Domini. Et ad Reges, Principes, & Magistratus prophanos dicit. Sapient. 6. Prębete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum. Quoniam data est a Domino potestas vobis, & virtus altissimo, qui intetrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam cum effetis ministri regni illius non recte iudicastis, nec custodistis legē iustitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Horrende & cito apparebis, quoniam iudicium durissimum in his quę pręsunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patiuntur.

Primum igitur ad hoc genus pertinent seditiones, quas ex controuersijs religionis nasci paulo ante demonstrauimus. Cuiusmodi sunt hæreses & schismata, & quæ ex his excitan-
4 tur, turbæ & tumultus. Nam inde hęreses† & schismata oriūtur, iuxta parabolam Euangelicam; Matth. 13. Quia dormiētibus Prælatis, & & ea quæ, & ad diligentem culturā agri Dominici pertinent, negligentibus, venit inimicus diabolus, & superseminat in medio tritici, id est, Catholicorum zizania, quæ sint hæreses & schismata, vt sancti patres interpretantur.
5 Sicut enim Arriana hæresis, †vt Constantini principis diligētia in Concilio Nicæno damnata atque suppressa fuit: Ita negligentia Constantii in immensum aucta, totum prope orbem turbauit, atque deuastauit. Ex cuius reliquijs, longo post
6 tempore pernicioßima quoque Mahumeti † facta orta est, quę & ipsa hodie magnam orbis partē detinet. Sic Eutichia-
7 na hęresis† negligentia Theodosii Iunioris, in Concilio illo Latrocinali Ephesino Secundo (Sic enim a diuinissimo Leone appellatur) tantum uirium collegit, vt & si diligentia Martiani Imperatoris in Concilio Chalcedonensi postea sopita fuerit, tamen multo post tempore, quantalibet succedentium Patrum Principum diligentia & prudentia radicitus extirpari non potuerit. Quippe quæ ad Iustiniani vsque tempora durauit, qui & ipse vna cum coniuge Theodora ab initio Eutichiani fuerunt, vt Ecclesiasticę tradunt hi
8 storiæ. Et Vuentzeslai negligentia Hussitica hęresis† in Bohemia, non solum nata, sed ita etiam confirmata est, tantumq; roboris accepit, vt tametsi in Concilio Constantiensi, ante annos plus minus centum & triginta, damnata fuerit, tamen hodie etiam maiorem Bohemici Regni partem occupet, q̄ & ipsam nostris temporibus (incertum pontificum, ne an principum negligētia) denuo recrudescentem, non solum in Germania, sed in cæteris etiam Christiani orbis Regnis & Nationibus, quam latissime diffusam ac propagatam esse videmus. Quanquam hæc ipsa, vt cęteræ quoque hęreses & schismata,
9 ad prælatorum magis Ecclesiasticorum, quam sæcularium potestatum negligentiam referri possint. Nam ex eo maxime hæreses & †schismata in Ecclesia oriuntur, quod pōtifices & prælati Concilia ta vniuersalia q̄ localia congregare atque celebrare negligunt. Nam vt hæreses & schismata omnium maxime Conciliorum authoritate extirpantur: Ita eorundem intermissione & nouæ nascuntur, & iam natæ latius etiam propagantur. Ex qua sane causa cum multę aliæ, tum & illa ipsa quam dixi, Hussitica, & antea eam Vuiclephica, hæreses primum natæ, & postea auctę ac propagatæ, & ex his alię quoque subortæ fuerunt, quas vt Conciliorum intermissio olim peperit, ita hodie nil aliud quam Conciliorum quoque authoritas abolere potest. Sed & propter facilitatem & negligētiam principum Magistratuum sæcularium, in his rebus, quæ ad prophanarum rerum administrationem pertinent, seditio-
10 nes oriuntur. †Cuius rei multa apud historicos extant exempla, sed inter quę magis insigne est, cuius antea quoque meminimus, quod sub Gallieno principe accidit, quo scilicet gubernacula imperij tenente, propter ipsius tum vitę, morūq; prauitatem, tum inertiam & negligentiā, triginta simul Tyranni diuersas imperij prouincias per rebellionē occuparūt. Omnium autem maxime seditiones ex eo oriūtur, quia Magistratus, tam Ecclesiastici quam sęculares, in coercendis subditorum delictis sunt negligentes. Nam generaliter inferiorum culpæ ordinum: ad nullos magis referēdę sunt, quam ad desides negligentesque Rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum austeriorem dissimulant adhibere medicinam. c. inferiorum. 86. dis. Quemadmodum in Tribum Beniamin, Iudic. c. 20. & alias Tribus Israel, maxima & eadem cruē
12 ta seditio orta est. Quia Tribus† Beniamin homines suos de Gabaa, propter immanissimum sęlus, quod in vxorem Leuitæ perpetrauerant, punire detrectarunt. Postremo ad idem ge-
13 nus referuntur seditiones, †quę ex populi negligentia oriuntur. Veluti si ad Magistratus & summas potestates in Repub. assumi permittat, qui non sunt amici status eius, per quē Republica gubernatur: Ac per eū modum apud Horeum euersa est paucorū gubernatio per Heradeorum, qui Magistratū nactus, gubernationem ciuitatis, ex paucorum potentia ad popularem statum traduxit, vt Aristo. testatur libro. 5. polic. cpit. 3.

De alijs quibusdam causis seditionum.

SVMMARIVM.

1 *Verbum stolidum seditionem parit.*
2 *Seditiones aliquando casu oriuntur.*
3 *Seditio inter duos iuuenes in nuptias eiusdem tendentes.*
4 *Situs ciuitatum aliquando seditionum causa fuit.*
5 *Alexandria quasi fataliter & suopte more fuisse seditiosam.*
6 *Romam fataliter fuisse seditiosam.*
7 *Deus propter peccata nostra seditionibus nos, aliisue persequutionibus affligi permittit.*

CAP. XIII.

SVnt & multæ aliæ seditionum causę, quas omnes longum esset enumerare, nos aliquas tātum, quas quotidiana nobis historiarum lectio suggessit, sed promiscue tamen & nullo certo ordine, quatenus ad pręsentem tractatum pertinere videbitur, his, quę Aristotelem sequuti, de causis seditionum ordine iam commemorauimus, velut Auctarij vice adijciemus. Ac primum quidem inter militares seditiones q̄dam ob fractam & mutatam fidem eorum, qui ducunt exercitus, oriuntur. Sic militibus Volas oppugnantibus? cum Tribunus militum, eam prędam militis fore edidisset, sed oppido expugnato fidem mutasset, aduersus eum seditio concitata est. Sic & ob eiusdem stolidam & uecordem acerbius in concione prolatam uocem, magna inter milites oborta seditio
1 est. Nam † Festo Tribuno plebis legem Agrariam ferēti, simul Volas quoque vt mitterentur Coloni laturū se dicēti, tum dixisset. Malum quidem militib. meis, nisi quierint: maximam ea vox in castris indignationem cōmouit. Vnde & Quæstor P. Sestius coercere seditionem volēs, saxo ictus turba excedere coactus est. Et Posthumius ad hunc tumultum accitus, asperiora omnia quęstionibus & supplicijs agens, nec iræ modum faciens, ita militum exasperauit animos, vt Tribunus militum, qui tumultum stolida sua voce excitauerat ab exercitu suo lapidibus cooperiretur. quamquam hęc seditio ad contumeliam etiam referri possit, de qua s. diximus. Quia milites ob contumelia sibi affecti videbātur, quod ager Nolanus, quem armis cepissent, eis a Tribuno denegatus videret, vt ait Val. Max. li. 9. c. 3. Cui haud dissimilis est, qua exercitus in Fabium Consulem, vt eius imperio reluctaretur, cōmotus est. vt refert Ti. Liuius li. 2. ab ur. cōd. Siquidē memor legem Agrariam ab eo impeditam, cum hostiū copias & tuto, & facile delere liceret, immobilibus persistens, neutiq̄ vincere voluit. Titus Luius, li. i. sec. bel. pu. ex licētia diutino ocio collecta, ait ortam seditionem, eam quam nunciata morte Scipionis, C. Albius Calenus, & C. Actius Vmbrius, sub hoc prætextu commouerunt, q̄ stipendiū non esset militib. ad idē datum. Similem fere, & ex eaqem causa ortā, narrat Cornelius Tacitus li. 1. Augus. hist. sub Germanico. In ea si quidē milites lasciuiæ sueti, laborū intolerātes venisse tps aiebāt, quo Veterani maturā missionē, iuuenes largiora stipēdia, cuncti modū miseriarū expoſcerēt sęuitiāq; Centurionū vlciscerēt, & eiusdē generis alia multa vociferabantur. Casu quoq; oriūt
2 seditiones † q̄ videlicet nulla ītercedēte deliberatione aut cōsilio, sed īcidēte iprouiso aliquo casu, ad discordias & tumultus puenit. Qualis est, q̄ Socrates in Tripar. li. 5. c. 31. ex hmōi cā subortam esse narrat. Domus (inquit) in qua erat arca, Cō

Digitized by Google

ſtantini principis corpus habens,ruinam minabatur. Ideoque cuſtodes eius,& qui ad orationem intrabant,erant poſiti ſub timore. Macedonius ergo cogitauit imperatoris oſſa transferre,ne arcam ruinæ caſus comprimeret. Hoc cognoſcentes populi prohibebant,dicentes.Non oportere principis oſſa transferri,ne quaſi exſopiri viderentur. Ob quam rem in duas partes populus eſt diuiſus,alijs dicentibus eſſe translato mortuo leſionem,alijs aſſerentibus eſſe nephas: cum quibus etiam erant ἐμυσιανοῦ defenſores. Macedonius autem paruipendens verba contradicentium, tranſtulit corpus Imperatoris in Eccleſiam,vbi corpus iacet Martyris Achatij. Quo facto, concurſus diſcordantium populorum ad illam venit Eccleſiam,& ad manus vſque peruētū eſt: ita, vt multi hominum morerentur, & veſtibulum Eccleſiæ ac vicina porticus ſan-
3 guine compleretur. Eiuſdem generis eſt: †quam propter nuptias duorum iuuenū ortā fuiſſe,ad hunc modū narrat Liuius, li.4.ab vrbe cōdi. Inter duos(inquit)iuuenes vnius virginis nuptias ambiētes,virgo erat Plebeij generis, hanc duo iuuenes vxorem expetiuerunt: alter genere par,tutorib. fretus,qui & ipſi plebeij erāt. Alter nobilis, nulla re prętergq forma puellæ captus,Optimatiū ſtudijs adiutus. Itaq; certamen partium ī domum puellæ penetrauit,matre partes nobilis tuente, quæ quam ſplendidiſſimis nuptiis iungi puellam volebat, tutoribus ſuum defendentibus:Res in iudicium deducta, matris & tutorum poſtulatis auditis, Magiſtratus ſecundum parentis arbitrium,dant ius nuptiarum, pręualuit uis alterius partis. Nam manu facta,virginem ex domo matris rapiunt.Iuuenē alterum copia Optimatium ſequitur,quibus cōcurrentibus, fit atrox prælium, pulſa plebs armata ex vrbe profecta,colle quodam capto,in agros Optimatium ferro ignique excurſiones facit,vrbem obſidere parat:Optimates in auxilium vrbis obſeſſę Romanos vocant.Plebs ad expugnandam ſecum Ardeam Volſcos exciuere,quam obſidentibus Volſcis,Conſul Romanus exercitum contra eos ducens, omnes ad internicionem deleuit,uix nuncijs cædit relictis.Et ad hunc modū ea primum caſu excitata,deinde non paruo negocio extincta fuit ſeditio.Ariſtoteles,lib.5.pol.c.3 6. nonnūquam ſitum
4 ciuitatum,†ſeditionum cauſam eſſe ſcribit, vt quando talis eſt locus,vt non ad vnam eandemque gubernationē ſit aptus,vt Calzomenijs accidiſſe ait,qui in Chytro habitant, cōtra eos,qui habitāt in Inſula,& Colophoniis erga notios.Et Athenis quoque non eodem modo,ſed multo magis populares fuiſſe,qui Pyęro habitarunt,quam qui in vrbe.Vt enim prælijs tranſitus foſſarum,etiamſi admodum paruę ſint,inter rumpit ordines militum: Ita in ciuitate diſſimilitudo omnis
5 videtur diſſenſionem facere.Sic de Alexandria † refert Ammianus Marcellinus lib.22. eam quaſi fataliter & ſuopte more fuiſſe ſeditioſam:Ita,vt ibi cauſæ etiam non ſuppeterent, ſeditionibus crebris agitaretur,& tumultibus. Cui conſentit quod Socrates in Tripartita ſcribit,lib.11.cap.12.Alexandrinorum populum plus quam alias generationes ſeditionib. deditum fuiſſe.Appianus,in eo libro,qui Syrus inſcribit, narrat Magos Seleuco Regi de fortuna urbis Seleucię a ſe condendæ conſulenti,de die & hora fundamentorum vrbis re-
6 ſpondiſſe. Sunt etiam,qui Romā † fataliter ſeditioſam fuiſſe tradant,idque mali a prima ſtatim fraterna ſeditione,Romuli & Remi,in poſteros quoque deſcendiſſe. Quod Poeta Horatius libro Epodon ode 7. hic carminibus ſignificare videtur.

Quoquo ſceleſti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enſes conditi?
Parum ne campis,atque Neptuno ſuper
Fuſum eſt Latini ſanguinis?
Non vt ſuperbas inuidæ Carthaginis
Romanus arceis ureret,
Intactus aut Britannus vt deſcenderet
Sacra catenatus uia:
Sed vt ſecundum vota Parthorum, ſua
Vrbs hæc periret dextera.
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus.
Vnquàm, niſi in diſpar feris.
Furor ne cæcus, an rapit vis acrior?
Aut culpa? reſponſum date.
Tacent, & ora pallor albus inficit,
Menteſque perculſæ ſtupent.
Sic eſt, acerba fata Romanos agunt,
Sceluſque fraternæ necis,
Vt immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

7 Iam & propter peccata noſtra Deus † ſeditionibus nos, alijsque perſequutionibus affligi permittit.c.ſciſcitaris.7.q.1. Sicut a iudæis ex eo tempore, quo Chriſtum crucifixerunt nunquam ſeditionum furor receſſit,nunquam bella mortes que ceſſarunt,donec eos vltimum & exitiale malum obſidionis temporibus Veſpaſiani incluſit. Euſeb.lib.2.c.6.Eccleſiaſt.hiſtoriæ.

Nimiam fœlicitatem,eſſe cauſam ſeditionum.

SVMMARIVM.

1 *Fœlicitas nimia eſt præcipua cauſa ſeditionum,& quid fœlicitas dicatur. num.2.*
3 *Reſpublica quando dicatur eſſe fœlix.*
4 *Iuſtitia eſt vinculum concordię in republica.*
5 *Reſpublica Romana ſub conſulibus optima.*
6 *Fœlicitas rempublicam deſtruit.*
7 *Auaritia & ambitio duo peſtes Reipublicæ.*
8 *Fœlicitas falſa in prauis moribus.*
9 *Fœlicitas terrena quæ ſit.*
10 *Otioſi inſueſcunt uitiis,quibus milites corrumpuntur.*
11 *Roma norū omnes prope ciuiles diſſenſiones ex nimia fœlicitate natę ſunt quod exemplis comprobatur,num.12.*
12 *Bella ſeruilia vnde nata ſint.*

CAP. XIIII.

MVltę & varię à nobis ſeditionum cāę enumeratæ ſunt:ſed quæ ad vnā omnes, a qua ueluti fonte quodam deriuantur, referendę videntur, ea nimi-
1 rum eſt nimia fœlicitas. † Nam & luxus, auaritia, ambitio,contemptus,præpotentia,incrementum,negligentia, diſſimilitudo,praui mores,atque aliæ eiuſdem generis ſeditionum cauſæ,ab vna illa,quam diximus, nimia fœlicitate deſcendunt.
2 Porro fœlicitatem†vocamus,non eam,quę in vſu Iuſtitię, Prudentiæ,Fortitudinis,Temperantiæ,aliarumque virtutum conſiſtit. Sed quam vulgus ex vniuſcuiuſque viuendi modo & voluntate æſtimat,alijs quidem in voluptate, alijs in diuitijs,alijs in honore,alijs in alijs ſimilibus rebus, fœlicitatem ponentibus.

Etenim quæ prioris generis fœlicitate gaudet Reſpublica, a diſcordijs & ſeditionibus immunis eſt. Nam ad hunc mo-
3 dum Reſpublica†tum fœlix eſſe dicitur,quum res populi bene & iuſte geritur,ſiue ab vno Rege,ſiue a paucis Optimatibus,ſiue ab vniuerſo populo.†Iuſtitia ſi quidē virtus eſt, qua
4 concordia, arctiſſimum atque optimum omnium in Republica vinculum incolumitatis,conſeruatur. Cum uero iniuſtus eſt Rex, quem Tyrannum appellamus,aut iniuſti Optimates,quorum conſenſus factio eſſe dicitur,aut iniuſtus ipſe populus quem & ipſum Tyrannum appellare poſſumus, nō ſolum non fœlix, ſed nulla etiam Reſpublica eſſe dicetur. Quia neque res populi eſſet,quæ non iuſte geritur,ſed Tyranni factione capeſſitur.Immo nec populus quidem eſſet, qui non eſſet cœtus iuris conſenſu, & vtilitatis communione ſociatus.
5 Ac talis quidem Reſpublica†Romanorum fuit, primum ſub Regibus,ac deinde multo etiam tempore ſub Conſulib. qua tempeſtate (vt ſcribit Salluſtius) omnes laudis auidi,pecunia liberales erant.Gloriam ingentem, diuitias honeſtas uolebant,bonique mores domi militięque colebantur. Concordia maxima,minima auaritia erat,apud quos ius bonum que non legibus magis,quam natura ualebat. Iurgia,diſcordias,ſimultates cum hoſtibus exercebant:Ciues cum ciuibus de virtute certabāt.Duabus his artibus,audacia in bello, vbi pax euenerat,æquitate ſeque remque publicam curabant.
6 Huic contraria eſt fœlicitas,†quam poſterioribus temporibus Romani in diuerſum mutatis moribus conſtituerunt. Nam(cui idem Salluſtius ait)poſtquam labore atque iuſtitia Reſpublica creuit,Reges magni bello domiti, nationes fere & populi ingentes,ui ſubacti. Carthago,æmula Imperij Romani,a ſtirpe interijt. Cuncta maria terræque patebant: ſęuire fortuna cœpit,qui labores,pericula,dubias atque aſperas res facile tolerauerant,ijs ocium diuitięq; optandæ,alijs oneri miſeriæque fuere.
7 Igitur cupido†pecunię primo,deinde imperij creuit, ea quaſi materies omnium malorum fuere.Nanque auaritia fidem, probitatem,cęterasque bonas artes ſubuertit:pro his ſuperbiam,crudelitatem Deos negligere,omnia venia venalia habere,edocuit. Ambitio multos mortales falſos fieri ſubegit, aliud clauſum in pectore,aliud in lingua promptum habere. amicitias inimicitiaſque,non ex re,ſed ex commodo ęſtimare,magiſque vultum,quam ingenium bonum habere. Hæc primo paulatim creſcere,interdum vindicari:poſt,vbi contagio

Digitized by Google

gio quasi pestilentia inuasit, ciuitas est immutata, imperium ex iustissimo atque optimo, crudele intolerandumque factū est: Auaritia & ambitio hominum animos exercebant.

Postquam igitur diuitiæ honori esse cœpere, & eas gloria, imperium, potentia, sequebātur: hebescere uirtus paupertas probro haberi, innocentia pro maleuolentia duci cœpit. Igitur ex diuitijs iuuentutem luxuria atque auaritia cum superbia inuasere, rapere, consumere, sua paruipendens, aliena cupere, pudorem, pudicitiam, diuina atque humana promiscua nil pensi atque moderati habere. His igitur moribus infecta
8 Respublica, †quid mirum, si aliam quoque cum his consentientem fœlicitatem, si modo in sceleribus fœlicitas esse potest, proponēdam sibi putauit. Sed age audiamus iam qualis omnino sit ista fœlicitas, cuius imaginem ad hunc fere modum referunt, qui eam colunt, vt scribit Augustinus, lib. 2. c. 20. de ciuit. Dei. Nullo modo curamus, inquiunt fœlices illi, pessimam ac flagitiosissimam non esse Rempublicam: Tantum stet, tātum floreat copijs referta, victorijs gloriosa, vel ꝙ est fęlicius, pace secura sit. Et quid ad nos? Immo id ad nos magis pertinet, si diuitias quisq; semꝑ augeat, quę quotidianis effusionibus suppetant, per quas sibi etiam infirmiores subdat quisque potentior. Obsequantur diuitibus pauperes causa securitatis. atque vt eorum patrocinijs quieta inertia perfruantur, diuites pauperibus ad clientelas & ad ministerium sui fastus abutantur. Populi plaudant non Consultoribus utilitatū suarum, sed voluptatem largitoribus. Non iubeātur dura, nō prohibeantur impura. Reges non curent quam bonis, sed q̄ subditis regnent: prouinciæ Regibus nō tanquam rectoribus morum, sed tanquam rerum dominatoribus, & delitiarum suarum prouisoribus, seruiant, eosque non synceriter honorēt, sed nequiter ac seruiliter timeāt. Quid alienæ uitæ potius, quam quis suę uitæ quisque noceat, legibus aduertatur. Nullus ducatur ad iudices, nisi qui alienæ rei domui, saluti, vel cui quā inuito fuerit importunus, aut noxius. Cæterum de suis, vel cum quibuscunque volentibus, faciat quisque quod libet. Abundent publica scorta, vel propter omnes, quibus frui placuerit, vel propter eos maxime, qui habere priuata non possunt. Extruantur amplissimæ atque ornatissimæ domus, vbi opipara conuiuia frequententur, vbi cuique libuerit, & potuerit, die noctuque ludatur, bibatur, uomatur, defluatur.

Saltationes vndique concrepent, theatra inhonestæ lætitiæ vocibus, atq; omni genere, siue crudelissimę, siue turpissimę voluptatis exæstuent. Ille sit publicus inimicus, cui hæc fœlicitas displicet. Quisquis eam mutare vel auferre tentauerit, eum libera multitudo auertat ab auribus, euertat a sedib. auferat a viuentibus. Illi habeantur Dij veri, qui hanc adipiscendam populis procurauerint, adeptamque seruauerint. Colantur vt voluerint, ludos exposcant, quales uoluerint, quos cum suis, vel de suis possunt habere cultoribus, tantum efficiant, vt huic fœlicitati nihil ab hoste, nihil a peste, nihil
9 ab vlla clade timeatur. Hęc est igitur fœlicitas † illa, ad quam omnes seditionum causas referri dicebamus, & id non omni no mala ratione. Nam quę isto modo fœlix est Respublica, diuitijs quidem abundat, in ocio delitiatur, voluptatib. indulget, victorijs gloriosa, & ab hoste externo secura dominatur: Verum his rebus ciuium moliti atque corrupti animi, in ea vitia prolabantur necesse est, quibus discordiā, contentiones, & seditiones prouocantur. Etenim voluptatem luxus, luxum auaritia, auaritiā iniqua lucra & ambitio, & quę sunt reliqua eiusdem generis comitantur, ex quibus enasci seditiones, supra demonstrauimus. Sed & ocium & securitatem, multa mala sequuntur.

10 Et in primis vitiis †insuescunt, qui in ocio degunt. Quemadmodum exercitus L. Syllæ, quem in Asia ductauerat, vbi loca amœna, voluptaria, feroces militum animos molliuerāt: tum primum insueuit amare, potare: signa, tabulas pictas, vasa cęlata mirari, ea priuatim & publice rapere, delubra spoliare, sacra, prophanaque omnia polluere, vt Salustius scribit de coniuratione Catilinæ. Sic & Hannibalis exercitum, quē post Cannensem pugnam Capuę hybernans, in tectis habuit aduersus omnia humana mala sæpe ac diu durantem, bonis inexpertum & insuetum, quem nulla uis mali vincere potuit, nimia bona ac voluptates immodicæ, somnus, vinum, epulę, & scorta, balneaque & ocium, perdiderunt, & ita corpora, animosque eneruauerunt, vt magis deinde pręteritę victorię eos, quam pręsentes tutarentur vires, vt Liuius testatur li. 3. secundi belli Punici. Ideoque negocium populo Romano, melius quam ocium committebatur, vt Appium Claudium dicere solitum accepimus. Val. Max. li. 7. c. 1. Non quod ignoraret, quam iucundus trāquillitatis status esset, sed quod animaduerteret, prępotentia imperia agitatione rerum ad virtutem capessendam agitari, nimia quietem desidia resolui. Et recte subdit. Sane negocium horridum nomine ciuitatis nostræ mores in suo statu continuit, blandæ appellationis quies plurimis vitijs respersit.

Ex hac igitur fœcilitate nimia, omnes prope ciuiles Ro.na
11 norum dissensiones †enatæ sunt. Quod & Lucius Florus testatur his verbis lib. 3. c. 12. Epitomes, Hæc inquit, illa tertia ętas populi Ro. transmarina, qua Italia progredi ausus orbe toto arma circūtulit. Cuius ætatis superiores centum anni sancti, pij, & aurei, sine flagitio, sine scælere, dum syncera adhuc, & innoxia pastorię illius sectę integritas, dumque Pœnorum hostiū īminens metus, disciplinā veterē continebat. Postremi cētum quos a Carthaginis, Corinthi, Numantiæque excidijs, & Attali Regis in Asiatica hęreditate, deduximus in Cæsarē & Pompeium, sequutumque hos, de quo dicemus, Augustū, vt claritate rerum bellicarum magnifici, ita domesticis cladibus miseri & erubescendi. Quippe, sicut Galliam, Thraciam, Ciliciam, vberrimas, validissimasque prouincias, Armenios etiam, & Britannos, vt non in vsum, ita ad imperij speciem magna nomina acquisisse pulchrum atq; decorū: ita eodem tempore dimicasse domi cum ciuibus, socijs, mancipijs, gladiatoribus, totoque inter se Senatu, turpe atque miserandum.

Ac nescio, an sati⁹ fuerit populo Romano, Sicilia & Aphrica contentum fuisse, aut his etiam ipsius carere dominanti Italia sua, quā eo magnitudinis crescere, vt uiribus suis cōfice retur. Quę enim res alia furores ciuiles peperit, quam nimia
12 †fœlicitas? Syria prima nos victa corrupit. Mox Asiatica Pergami Regis hęreditas. Illę opes atque diuitiæ afflixere sęculi mores, merlamque vitijs suis, quasi sentina Rempublicā pessundere. Vnde enim populus Romanus agros & cibaria flagitaret, nisi per famem, quam luxus fecerat: Hinc ergo Gracchana, & prima, & secunda, & illa tertia Apuleiana seditio. Vnde vt regnaret de iudiciarijs legib. diuulsus a Senatu Eques nisi ex auaritia? vt vectigalia Reipublicæ, atque ipsa iudicia ī quæstu haberentur? Hinc rursus & promissa ciuitas Latio, &
13 per hoc arma sociorum. Quid autem bella †seruilia? vnde nobis, nisi ex abundantia familiarium? vnde gladiatorij aduersus dominos suos exercitus, nisi ad conciliandum plebis fauorē effusa largitio? Quum spectaculis indulget, supplicia quondam hostium artem facit. Iam vt speciosiora vitia tāgamus, nōne ambitus honorem ab hisdem diuitijs incitatus? Atque inde Mariana, inde Syllana potestas: aut magnificus apparatus conuiuiorū, & sumptuosa largitio, nonne ab opulentia, paritura mox egestatem? Hęc Catilinam hostem patrię suę impegit. Denique illa ipsa principatus & dominandi cupido, vnde, nisi ex nimijs opibus venit? Hęc Cęsarem atque Pōpeium, furialibus in exitium Reipublicæ facibus armauit.

Quibus modis seditiones, per fraudes seditiosorum collectis coactisque in eorum societatem hominibus, augeantur atque corroborentur?

SVMMAIIVM.

1 *Seditionum causa instrumentalis quæ sit.*
2 *Fraus duplex in materia seditionum, quæ utraque sit, & qui l ad vnum quodque genus pertineat. nu. 3.*
4 *Seditiosi opprimunt legum & magistratuum authoritate n.*
5 *Catilina seditionem aduersus patriam meditatus quorum commerciis vsus fuerit.*
6 *Iuuenum animi molles & ætate fluxi dolis haud difficulter capiuntur.*
7 *Oratio Catilinę ad suos in abdito loco.*
8 *Catilinæ coniuratio humano sanguine confirmata.*
9 *Spectanda ad commouendos affectus apta.*
10 *Populus Israel contra verbum Beniamin qua causa motus seditionem mouerit.*
11 *Seditio Romanæ plebis contra potentiores propter æs alienum.*
12 *Spectaculum de viro militari & creditore suo indigne tractato.*
13 *Seditiones contra hominum multitudinem corroborantur.*
14 *Notalis confessor deceptus hæreticorum fraude quomodo in communionem ecclesiastici corporis reuocatus sit.*
15 *Timotheus Herulus qua arte & seditione Alexandriæ episcopatum adeptus sit.*
16 *Vlphilas Gothorum Episcopus primus literas Gothicas adinuenit.*
17 *Hęretici & schismatici qua fraude vtantur ad auertendos homines a catholicæ ecclesiæ communione.*
18 *Lucius, & Magnus Arriani temporibus Valentis imperatoris Arrianæ impietatis duces catholicos multis modis persequuti sunt.*
19 *Anabaptistę & Arriani catholicos in Aphrica minis & blandis verbis corrumpere conati sunt.*
20 *Conspiratio Guilielmi Regis Siciliæ, et ciuitatum vniuersæ prope Italiæ cō tra Frider. imperatorem.*

Per-

Digitized by Google

21 *Perſequutio Hunerici Regis Vandalorum Arriani & Anabaptiſtæ contra Hortelanum Florentinianum, & alios catholicos epiſcopos, eiuſque iniquiſſima ſententia contra eos. nu. 22.*
23 *Simulatio hæreticorum ad pacem pro decipiendis catholicis.*
25 *Cerdon hæreticus quibus artibus in fouendis erroribus vſus fuerit.*

CAP. XV.

HActenus de cauſa efficiente Principali ſeditionum dictum eſt vt de Inſtrumentali dicamus. Porro In
1 ſtrumentalē †accipimus media, qbus velut inſtris quibuſdam ſeditiones non ſolum excitantur, ſed etiam augē tur atque corroborantur. Quemadmodum autem in cæteris rebus duobus modis, i. aut vi, aut fraude fit iniuria, vt inquit Cicero: Ita & duo ſunt media, quibus ſeditiones exercentur, Vis & dolus, vt ſcribit Ariſto. lib. v. Politicorum. cap. 4. Vis infertur vel ſtatim ab initio & inconſulto, gliſcente iam ſeditione, vel ex interuallo & conſulto. Ab initio & inconſulto, vt quoties tumultus ſubito & caſu oriuntur. Ex interuallo & cō ſulto, vt quæ præparata aliquāto tpe ſeditione, & interueniē-
2 te deliberatiōe aliqua irrogat. Fraus †duplex eſt, quædā enim in congregandis cogendiſque ad corroborādam ſeditionem hominibus concipitur. Quædam vim infert his, qui ſeditioſorum conatibus reſiſtunt, vel inferēdam illatamue ab eiſdem repulſat. Vis in armis: Dolus in fraudulentis conſilijs, verſat. Fraus quaſi vulpeculæ: Vis leonis videtur. Vtrumque alieniſſimum ab homine eſt, ſed fraus odio digna maiore, vt idem ait Cicero. Ad primum igitur genus fraudis perſtrent conſi-
3 lia, †quibus id agunt ſeditionum authores, vt quas parturiūt ſeditiones, & maturius enaſcantur, & natę vberius creſcant, augeantur, & quam latiſſime propagentur. Ea rurſus duplicis ſunt generis. Nam quędam occulte, quædam aperte capiuntur.

Prioris generis ſunt, clandeſtinę conſultationes, & occulta colloquia, quibus ſingulorum animos pertentant, & multorum exploratis ingenijs, eos ſibi ſocietate iungunt.

Quos & ipſos a moribus ſuis minime abhorrentes, diſſenſionum ſtudioſos, & ad excitandos tumultus idoneos eſſe deprehenderint, homines videlicet ſceleratos, callidos, & verſutos, & ad quiduis audēdum promptos & imperterritos. Alterius generis ſunt, deliberationes, quæ vel ſucceſſione in loco aliquo abdito, vel in publicis conuentibus fiunt, in quib. collecta iam multitudine, per eos, qui prudentia aliqua & eloquentia cæteris præſtare videntur, cauſam, quam occulte antea deliberarunt, publice cognoſcendam proponunt, quā & argumentis ad eam rem pertinentib. confirmant, & quę ſunt his contraria confutant.

4 Omnium autem maxime legum, † & qui earum miniſtri ſunt, Magiſtratuum authoritatem deijciunt, rati nimirum, hac ipſa tanquam ſcælerum ſuorum vindice ſublata, nihil ſu pereſſe, quod eorum conatibus obſiſtere poſſit. In quibus omnibus, nihil etiam eorum omittunt, quæ ad concitandos affectus eorum, apud quos cauſa agitur quacunque ratione pertinere videntur. Si quid enim fauorabile, inuiſum aut miſerabile in re eſt, aut videri poteſt: id totum ante oculos ponunt, nunc metum inijcientes, nunc inuidiam, odium, iram concitantes, nunc ad commiſerationem commouentes, & lacrhymas etiam ipſa oratione excutientes.

Poſtremo, quo firmior inter eos conſtet fides, & ſemel contracta conſpiratio, iuris quoque iurādi religione eam ipſam confirmant. Verum, quo clarius hæc omnia cognoſcantur,
5 exemplis quoque ea ipſa probanda videntur. Catilina †ſeditionem aduerſus patriam meditatus, vt refert Salluſt. de coniur. Catilinæ. primum omnium ſocietatem cum peſſimis quibuſque hominibus contraxit.

Nam quicunque impudicus, adulter, Ganeo, alea, manu, uentre, pene bona patria diſſipauerat, quique ęs alienum grāde conflauerat, quo flagitium & facinus redimeret. Præterea omnes vndique parricidæ, ſacrilegi, conuicti iudicijs, aut pro factis iudicium timentes, ad hoc, quos manus atque lingua periurio, aut ciuili ſanguine alebat. Poſtremo omnes, quos flagitium, egeſtas, conſcius animus exagitabat, hij Catilinæ proxime familiareſque erant. Quod ſi quis etiam a culpa vacuus in amicitiam eius incideret, quotidiano vſu atque illecebri, facile par ſimiliſque cæteris efficiebatur. Sed maxime iuuenū vel adoleſcentium familiaritates appetebat, eorū animi mol-
6 les †& ætate fluxi, dolis haud difficulter capiebantur. Nam vt cuiuſq; ſtudium ex ætate flagrabat, alijs ſcorta prębebat, alijs canes atque equos mercabatur. Poſtremo neque ſumptui, neque modeliæ ſuæ parcebat, dum illos obnoxios fidoſque ſibi faceret, vt hac & alia multa, ad eandem rem pertinentia, de eo ſcribunt Salluſtius, Cicero, Appianus, & alij Romanorum rerum ſcriptores. Ac talem quidem ſocietatē familiaritatem, per occulta colloquia cum ſingulis contraxit, quos & ſingulos conſiliorum ſuorum participes fecit.

Deinde, vbi cum ſingulis egit, in rem fore credens vniuerſos appellare & cohortari, in abditam partem ædium ſecedit, atque ibi orationem huiuſmodi habuit, vt idem refert Salluſtius. †Niſi (inquit) virtus atque fides veſtra ſatis pectata mi-
7 hi foret, ne quicquam opportuna res cecidiſſet. Spes magna, dominatio in manibus fruſtra fuiſſent, neque ego per ignauiam, aut vana ingenia, incerta pro certis captarem: Sed ea multis & magnis tempeſtatibus vos cognoui fortes, fidoſq; mihi, eo animus auſus eſt, maximum, atque pulcherrimum facinus incipere, ſimul quia uobis eadem, quæ mihi bona malaque eſſe intellexi. Nam idem velle, atque idem nolle, ea demum firma amicitia eſt: Sed ego, quæ mente agitaui, omnes iam antea diuerſi audiſtis. Cæterum mihi in dies magis animus accenditur, cum conſidero, quæ conditio vitæ futura ſit, niſi noſmetipſos vindicemus in libertatem.

Nam poſtquam Reſpublica in paucorum potentium ius atque ditionem conceſſit, ſemper illis reges, Tetrachæ, uectigales eſſe populi, nationes, ſtipendia pendere. Cæteri oēs, ſtrenui, boni, nobiles atque ignobiles, vulgus fuimus, ſine gratia, ſine authoritate: his obnoxij, quibus ſi Reſpublica valeret, formidini eſſemus. Itaque omnis gratia, potentia, honos, diuitiæ, apud illos ſunt, aut vbi illi volunt. Nobis reliquere pericula, repulſus, iudicia, egeſtatem. Quæ quouſque tandem patiemini o fortiſſimi uiri? Nonne emori per virtutem præſtat, quam vitam miſeram atque inhoneſtam, vbi alienæ ſuperbiæ ludibrio fueritis, per dedecus amittere? Verum enimuero per Deum atque hominum fidem, victoria in manu nobis eſt, viget ætas, animus valet: Contra, illis annis atque diuitijs ꝓia conſenuere. Tātūmodo incœpto opus eſt, cætera res ipſa expediet. Etenim quiuis mortalium, cui virile ingenium eſt, tolerare poteſt, illis diuitias ſuperare, quas profundant in extruendo mari, & montibus coæquandis: nobis rem familiarem etiā ad neceſſaria deeſſe: illos binas aut amplius domos continuare, nobis larem familiarem nuſquam ullum eſſe? cum tabulas, ſigna, toreumata emunt, noua diruunt, alia ędificant. Poſtremo omnibus modis pecuniam trahunt, vexant, tamen ſumma libidine diuitias ſuas vincere nequeunt.

At nobis eſt domi inopia, foris ęs alienum, mala res, ſpes multo aſperior: Denique, quid reliqui habemus, præter miſeram animam? Quin igitur expergiſcimini: En illa, illa quam ſæpe optaſtis libertas. Prętera diuitiæ, decus, gloria in oculis ſita ſunt: Fortuna omnia ea victoribus prędia poſuit. Res, tēpus, pericula, egeſtas belli ſpolia magnifica, magis quam oratio mea vos hortentur. Vel imperatore uel milite me vtimini, neque animus neque corpus aberit a vobis.

8 Idem quoque oratione habita, †cum populares ad iuſiurādum ſcęleris ſui adduxiſſet: humani corporis ſanguinem, vino permixtū, in pateris circumtulit, vt cum inde poſt execrationem omnes deguſtaſſent, ſicut in ſolennibus ſacris tum fieri conſueuit, alius alij tanti facinoris conſcij, magis inter ſe fidei forent.

9 Iam vero quod ad mouendos affectus pertinet, †non dicēdo tantum, ſed etiam faciendo & rebus ipſis, velut ſpectaculis quibuſdam ob oculos poſitis, concitatis affectibus, quo viſum fuerit flectere auditorum animos deliberant.

Quam rem & caſus ſępe, nulla etiam intercedente deliberatione, adiuuant. Quintil. li. 6. orat. inſt. Deliberationis fuit illud, quod in ſeditionem ob Cæſaris necem ortam, in forum prętexta ipſius cruenta prolata fuit. Quod ſpectaculum Romanum populum in furorem egit. Similiter corpus ipſius lecto impoſitum, quę ita imaginem ſcęleris repręſentarunt, vt non occiſus Cęſar ipſe, ſed tamen maxime occidi videretur.

10 Similiter illud, †quod Leuita. Iud. 20. cadauer vxoris ſuæ, quam viri ciuitatis Gabaa per furorem libidinis occiderant, in duodecim partes ac fruſtra concidit, & cōcitandos omnes ad vindictam ſcęleris, in omnes partes Iſrael miſit: horrendū ſane ſpectaculum, quo & commotus eſt populus Iſrael, vt pugna contra Tribum Beniamin inſtituta, tam horrendum ſcęlus vlti, viginti quinque milia occiderint, ex omni eorum numero ſexcentis tantum viris, qui per fugam elapſi fuerunt, relictis. Ad caſum vero pertinere videtur illud quod Romæ ſeditione propter æs alienum, & fœnus, quibus plebs a potentioribus grauabatur, accidit. Nam †plebe inualidam ſe eſſe ad
11 diſſoluendum ęs alienum dicente, propter exhauſtos in militiam ſumptus, aliaque damna & incommoda, quę domi militięque acceperant. Contra vero creditoribus huiuſmodi calamitates, omnibus fuiſſe cōmunes contendentibus, & ob id nihil plebi remittentibus, cum iam varius eſſet concurſus, & cateruę hominum inter ſe diuerſę: Ecce vir ſenior in foro ap-
12 paruit †pannis armiſque obſitus, barba promiſſa, & capillis, qui

Digitized by Google

qui efferauerant ſpeciem oris clamans, & implorans ab hominibus auxilium. Concurrente autem proprius turba, ſtans ipſe eo, vnde a multis conſpiciendus eſſet, ſe fuiſſe ait liberũ, militaſſe bellis omnibus, atque duo de triginta prælijs decertaſſe, præmiaque victoriæ ex illis ſæpenumero accepiſſe. Verũ vbi vrbem tempora detinuere, in vltimas eam angustias adducentia, coactum ait ſe, pecuniam ſumere mutuo, ſoluendorum tributorum neceſſitate: ac poſteaquam rus ei populati ſunt hoſtes, reſque vrbanas victus quotidianus abſumpſit: Nõ habẽs (inquit) vnde poſſem æs alienum diſſoluere, abductus ſum a Creditore ſeruus, cum duobus filijs. Imperatore vero domino opus quoddam haud facile, contradicens ei, verbera plurima. Et hæc dicens, proiecit pannum, oſtenditque pectus plenum cicatricibus: dorſum vero ex verberibus repletum sãguine. Ad hæc viſa auditaque, clamor ingens oritur, nec foro iam ſe tumultus continet, ſed paſſim totam vrbem peruadit, nexu vincti ſolutique ſe vndique in publicum proripiunt. Quo quidem ſpectaculo ita omnium affectus tum ad iram, inuidiam & odium, aduerſus Creditores: tum ad commiſerationem miſere ob æs alienum oppreſſæ plebis concitati ſunt. Et ita multitudinis accenſis animis, ipſa quoque inflammata ſeditio fuit, vt niſi Conſules ad comprimendam ſeditionem interueniſſent, etiam ad manus & arma ventum fuiſſet, vt dicunt.

83 Illud quoque ad hanc ſpeciem fraudis pertinet, † qua ſeditiones coacta hominum multitudine corroborantur. Quia quos non poſſunt verbis & eloquentiæ fuco, eos pecunia, aliiſque datis muneribus, & magnificis promiſſionibus corrumpunt, tum minis quoque & terriculamentis cõpellunt. Quod cum omnibus ſeditioſis proprium, tum vero maxime hæreticis & ſchiſmaticis peculiare eſt.

84 Sic Notaliſ† Cõfeſſor Catholicus, vt ſcribit Euſeb. li. 5. c. 38. deceptus aliquando ab Aſclepiodoto quodam & Theodoto collectarijs, qui ambo diſcipuli erant Theodoti Coriarii Hereſiarchæ, qui Romę auſus eſt dicere, purum hominem fuiſſe Chriſtũ. Ob quẽ errorẽ, & a Victore Romanæ vrbis Epiſcopo eiectus eſt, a communione Eccleſiæ repulſus: certa pactione quinquaginta Denariorum menſtruæ præſtationis, nominari ſe Epiſcopum illius factionis paſſus eſt. Sed qui admonitus a domino in ſomnis, & cũ eas viſiones negligentius ſuſciperet, tandem etiam ab Angelis per totam noctem verberatus, & pœnis grauibus excruciatus, cum errorem ſuum deflens, omnem Eccleſiam prouocaſſet, vt indulgentiam ſibi a Chriſto continuis & iugibus pro ipſo præcibus implorarent: vix aliquando in Communionem Eccleſiaſtici corporis reuocatus
85 eſt. Sic & de Timotheo Herulo, †Eutichianæ ſectatore hæreſis, narrant Hiſtoriæ videlicet Niceph. in Eccleſ. Hiſtoria. cum noctu Monachorum cellas circuiſſe, & vnumquemq; ex nomine vocaſſe, & reſpondentibus dixiſſe. Ego Angelus ſum dicere omnibus, vt abſcedant a Communione eorum qui Calcedone conueniſſent, & Timotheum Herolum in epiſcopũ Alexandriæ proueherẽt. Verum cum is eam ſedẽ huiuſmodi fallacia obtinere nõ poſſet, multitudine inquietorum virorũ empta per ſeditionem, eam ipſam adeptus eſt.

86 Petrus Gnaphæus† Zenonem Imperatorem hęreticum ſequutus, dena Millia hominum, Apollinariſtarum errore infectorum, mercede contra Catholicam fidem conduxit, Tri. li. 5. c. 38. Sic Vlphilas Gothorũ Epiſcopus, qui primus literas Gothicas adinuenit, & ſcripturas diuinas eam conuertit linguam, ſemper antea Nicænam fidem amplexus, tandem verbis pecunijsque ab Eudoxio Arriano corruptus, eo actus eſt, vt Communionem Valentis Imperatoris Arriani amplecteretur. Tri. li. 8. c. 13. & li. 7. c. 13.

Iam & ad auertẽdos a Catholicę Eccleſiæ Communione
87 homines, ea fraude vtuntur hæretici † & ſchiſmatici, vt quos intelligunt fiduciam aliquam in potentiam Catholicorũ collocare, eos ab ea ſpe deducentes, & ad deſperationem adducentes, quaſi per metum ſuorum criminum, ſocios atq; participes faciant. Sic Arriani vt legitur in Trip. li. 9. c. 20. & c. 23. tempore quo maximus Tyrannus de Britannorum partibus aduerſus Theodoſium Principem Romanorũ infeſtabat Imperium Cõſtantinopoli poſiti, diuerſas opiniones in populo ſeminãtes, dixerunt, & exercitũ imperatorẽ amiſiſſe, & ipſum Tyranni ducibus ſubiugatũ, aliaq; multa quæ ſolent inimici voto malitiæ iactare: Ita vt crebro hæc audiẽtes, nõ vana aut incerta, ſed vera iam crederent: eo nimirum animo hæc comminiſcentes, vt & Catholici de victoria & potentia Catholici Imperatoris deſperantes, a Communione Catholicę fidei deficerent: Et hęretici ea ſpe erecti & firmati, cõſtantius in errore ſuo perſeuerarent, & atrocius Catholicos perſequerentur, ſicut & euentus docuit. Nam eo rumore Arrianorum populus accenſus, domum Nectarij Catholici Epiſcopi concre-
88 mauit. Sic Lucius† & Magnus Arriani, temporibus Valentis Imp. Arrianæ impietatis Duces, antea multis modis Catholicos perſequuti, tandem ad minas & alia terriculamenta, ac poſtremo ab bona etiam verba conuertuntur, & vt in Trip. lib. 7. c. 40. legitur Presbyteros & Diaconos Decem & nouem tanquam ſcæleratos homines comprehendentes, quorum quidam Octogeſimum etiam tranſcederant annũ, his verbis eos adoriuntur. Flectimini inquit Magnus, miſerimi, & Arriano rum concordate dogmatib. Flectimini: ignoſcet enim nobis diuinitas, licet veræ Religionis cultum exhibeatis, non ſponte, ſed violenter hoc facientes. Neceſſitati nanque ſatisfactio adeſt: Spontaneam vero voluntatem accuſatio digna ſubſequitur. Quapropter huiuſmodi rationes præoculis habentes prompte tequimini, & dogmati Arrino ſubſcribite, ꝙ nunc prædicat Lucius, bene ſciẽtes, quod ſi obediatis, pecunias, quę ſtus, honores, ab imperatore percipietis: Reſiſtentes vero carceres, ſupplicia, tormenta, flagella, vincula ſuſtinebitis. Pecunijs ſimul, poſſeſſionibuſque priuati, & poſtea pulſi, loca crudelia inhabitare damnabini. Sic iſte fortiſſimus ſeductor minas ſeductioni contemperans, inuitabat atque cogebat, ut omnes a pia ſententia deuiarent. At illi nihil amarius exiſtimantes, quam pietatis proditionem, huiuſmodi reſponderũt verbis, virtute fortique ſenſu ſeductionem minaſque ſubdẽtes. Quieſce iam, quieſce his nos terrere ſermonibus, ceſſa verba vana proferre: Nos neq; nouum, neque recentem colimus Deum. Et licet inaniter furias, teque concutias, ſicut vehemens ventus, in dogmatibus pietatis ad mortem vſque cõſtamus.

89 Et ad eundem modum Anabaptiſtę† & Arriani Catholicos in Aphrica minis & blandis verbis corrumpere conati ſunt: Quod his verbis teſtatur Victor de perſequutione Vandalorum lib. 1. qui & ipſe quæ ſcripſit, coram etiam vidit. Superuenientes, inquit Comites duo ſubtilitate dãnabili, blãdis ſermonibus cum Dei confeſſoribus (quos tum carceribus in cluſos tenebant) agere cœperunt. Quid uobis, inquiunt, videtur, vt ita pertinaces Domini noſtri præceptis minime obtẽperatis, qui eſſe poteratis in conſpectu Regis honorabiles, ſi eius teſtimonio facere voluntatem? Statim illis clamantibus & dicentibus ingenti vociferatione. Chriſtiani ſumus, Catholici ſumus, Trinitatem vnum Deum inuiolabilem confitemur. Includuntur grauiore quidem, ſed adhuc latiore cuſtodia, vbi nobis copia dabatur & introire, & verbum admonitionis fratribus facere, & diuina myſteria celebrare. Et Auguſtinus epiſt. refert, multos Catholicos in Aphrica ad reiterandum Baptiſma, ab Anabaptiſtis fuiſſe coactos. Sed nec ſatis habent ſeditioſi, aliorum ſocietatem & familiaritatem comparaſſe, niſi & quos ſemel deceperunt, eorũ ẽt fidem, interpoſita iuriſiurandi religione, obſtringant. Sic Apulcius, vt refert Appianus de bell. ciuili. Ro. li. 1. lata lege Agraria, ac populo ipſius promulgationi inſtante, Senatum præfixo quinque dierum termino, in legem iurare, aut iuſiurandum non præſtantes, Senatu amouere cogebat: Et vlterius viginti Talẽtorum pœna populo ſoluendo eos condemnare.

Nec apud veteres tantum ea ſeditioſorum malignitas fuit. Nam & poſterioribus temporibus, vt eſt natura hominum ſemper ad diſſenſiones prona, ſeditioſi ad ſeditiones vel excitandas, vel fouendas & confirmandas, iiſdem prope diuerſis etiam temporibus concionibus vſi ſunt. Sic longo poſt tem
90 pore Federico† Primo Imperij gubernacula tenente ac contra ipſum multorum conſpiratione facta, rebelles ipſa etiam iurisiurandi Religione, ſeditionem ipſam confirmare conati ſunt. Siquidem aduerſus Imperatorem conſpirantib. & Guilielmo Rege Siciliæ, & vniuerſæ prope Italiæ ciuitatibus, id inter conſpirationes conuenit, & iureiurando interueniente, confirmatum eſt, vt nulli ab altero recedere liceret, vel imperatoris gratiam niſi conſentientibus omnib. requirere: Naucl. vol. 2. genera. 30. Ad eundem modum hæretici quoque & ſchiſmatici, Catholicos cogere ſolebant, & non ſolum iureiurando ad negandam Catholicam veritatem adigere, ſed etiã ſub prętextu iuriſiurandi, varijs eos perplexitatibus innecte-
91 re: De qua re tale Regis Vandalorum Hunerici, † Arriani & Anabaptiſtæ, extat exemplum apud Victor. lib. 3. de perſequ. Vandalorum. Nam inſtituto ab eo in cauſa Religionis colloquio, cum venirent Epiſcopi, charta eis oſtenditur inuoluta, diciturque illis. Dominus noſter Rex Hunericus, licet doleat, quod fueritis contemptores, & adhuc voluntati eius obedire tardetis, vt eius efficiamini Religionis, cuius eſt ipſe: nunc tamen bonum de vobis cogitauit. Si iurauerit is ita, vt quod iſta charta continet, faciatis: dimittit uos Eccleſijs & domibus veſtris. Ad quod vniuerſi Epiſcopi reſpõderunt, ſemper dicimus & diximus & dicturi ſumus. Chriſtiani ſumus, Epiſcopi ſumus, Apoſtolicam fidem vnam & veram tenemus. Factoque poſt confeſſionem ſilentio modico illi qui a Rege fuerant deſtinati, feſtinabant extorquere Epiſcopis ſacramentum.

Tunc Beati viri, Hortulanus & Florentinianus Epiſcopi, pro omnibus, & cum omnibus dixerunt, Nunquid animalia

nos

Digitized by Google

nos irrationalia sumus, vt nescientes, quid charta contineat, facile aut temere iuremus? Accelerauerunt quoque illi a Rege destinati, scripturæ eius propalare tenorem, qui huiusmodi sermonibus fuerat coloratus. Sic enim calumniosa series continebat. Iurate, si post obitum domini nostri Regis, eius filium Hilderichum desideratis esse Regem, uel si nullus vestrum ad regiones transmarinas epistolas diriget: Quia si sacramentum huius rei dederitis, restituet vos Ecclesijs vestris. Cogitauit tunc multorum pia simplicitas, etiam contra prohibitionem diuinam sacramentum dare, ne Dei populus in posterum diceret, quod vitio sacerdotum, qui iurare noluerunt, non fuerint Ecclesiæ restitutæ. Alij quoque astutiores Episcopi, sentientes dolum fraudis, nequaquã iurare voluerunt, dicentes, prohibitum fuisse Euangelica authoritate, ipso Domino dicente. Non iurabis in toto. Quibus ministri Regis, secedant, in parte, inquiunt, qui iurare disponũt: qui cum secederent, Notarijs scribentibus quis quid diceret, & ex qua ciuitate fuisset exceptum est. Similiter factum est & de illis, qui minime iurauerũt. Statimque pars vtraque custodiæ mãcipatur. Post vero pars, quæ celabatur, apparuit.

22 Iurantibus dictum est. † Quare contra præceptum Euangelij iurare voluistis? Iussit Rex, vt ciuitates atque Ecclesias vestras nunquam videatis, sed relegati, colonatus iure ad excolẽdum agros accipiatis: Ita tamen, vt nõ psallatis neque oretis, aut ad legendum codicem in manibus gestetis. Non baptizetis, neque ordinetis, aut aliquem reconciliare præsumatis. Similiter non iurantibus ait. Quia regnum filij Domini nostri non optatis, idcirco, iurare noluistis. Ob quam causam iussi estis in Corsicanam insulam relegari, vt ligna profutura nauibus Dominicis incidatis. Ad alterũ genus fraudis, quod ad vim vel inferendam vel propulsandã pertinere diximus, eas consultationes referimus, quibus id agunt seditiosi, vt arma illaturi, pacem & concordiam appetere videantur. Cuiusmodi sane fuere consilia Iulij Cæsaris, Pompeij, & aliorum, qui arma se deposituros simulantes, magnis interim instructi exercitibus, nulla re magis, quam armis ad principatum

23 aspirabant. Eadem fraude hæretici: † & schismatici vtuntur. Nam & ipsi tum maxime: cum ad inferendam vim & parati iam & instructi sunt, pacem & concordiam apud Catholicos simulant, & ad amplectendam Ecclesiæ pacem & vnitatẽ paratos se esse promittunt. Ac sub tali quidem prætextu, non solum vim & iniuriam, quam in Catholicos machinantur, pulchre ad tempus occultant: sed etiam simplicio res & incautos, interim in barathrum errorum suorum præcipites agunt. Ac huiusmodi dolis aduersus Catholicos vsi fuerunt olim Arrius, Achilles, & Colluthus, de quib. ad hũc modum scribit Alexander, Alexandrinus Episcopus, ad Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum. Conati sunt, inquit, illi discursionibus uti, & aduersum nos machinari, qui apud vnanimes comministros nostros, figuram pacis & vnitatis dignitatem se exercere fingunt. Quod autem verum est, abripere quosdam eorum ad pestem propriam per bonilo quia ficta festinant, & literas ab eis manifestas & indubitatas exigunt, vt relegentes eas seductis a se personis, sine pœnitentia eos in delictis suis faciant remanere, tanquam vnamines habẽtes eadẽ sm decernentes Episcopos. Nõ enim quæ apud nos male docuerunt & egerunt, ea fatentur, propter quę etiã sunt expulsi: Sed hæc aut taciturnitati contradunt, aut fictis ea ratiocinationibus, & quibusdam obumbrationibus sepiunt. Verisimilibus vero & pomposis corruptibilem doctrinam suam velantes eloquijs, attrahunt in deceptionem quemlibet incautum, non abstinentes, etiam apud omnes nostræ pietati calumniari. Et ad eundem fere modum alij quoque hæretici tum maxime discordias & bella meditantur, cum errorum suorum emẽdationem simulantes, pacem se & concordiam

24 affectare fingunt. Sic Cerdon † hęreticus (qui ante Martionem fuit) aliquando quidem pœnitens, errorem suum confitens, excusabat: aliquando rursus occulte, interdum etiam publice impietatem docebat. Eus. li. 4. ca. 11. Irenæus lib. 3. c. 4. Simili fraude Arrius Nicæni, & alij hęretici aliorum conciliorum Decretis subscripserunt. vt in hilt. Tri. li. 3. c. 10. Nempe vt hoc modo ad tempus concordiam simulantes, sub specie pacis facilius Ecclesię vnitatem scindere, & errores suos quam latissime diffundere atque propagare, tum etiam multorum vndique conquisitis auxilijs, si ita videretur, armis etiam defendere possent.

De moribus seditiosorum.

SVMMARIVM.

1 *Mores seditiosorum, & multitudinis natura quæ sit, & nu.* 10. 13.
2 *Ambitiosi seditiosi sunt.*
3 *Seditiosi propter diuitias cuius naturę sint.*
4 *Seditiosi turpia honestis palliant vocabulis.*
5 *Eunus Syrus prætextu inspirationis numinum seditionem mouit.*
6 *Hęretici omnium maxime ad contegendam sub specie honestatis turpitudinem idonei sunt.*
7 *Diabolus quomodo induxerit primos parentes ad præuaricandum.*
8 *Hæretici & schismatici sunt organa diaboli.*
9 *Simulatio vitæ sanctæ indonea est ad homines decipiendos.*
11 *Seditio Parisiana ob nouum tributi genus institutum, Carolo sexto regnante.*
12 *Rullius Batauus Rex Anabaptistarum Monasterii in Vuestralia per seditionem creatus.*
14 *Simplicitatis derisio.*
15 *Corcyra multis seditionibus obnoxia.*

CAP. XVI.

IAm & fraudes seditiosorum, omniũ maxime ex moribus eorum deprehenduntur. Quorum alij quidem omnibus seditiosis communes sunt: alij hęreticis & schismaticis (qui & ipsi seditiosi sunt:) proprij & peculiares. Ac de moribus hæreticorũ satis a nobis in his libris, quod de hęreticis & schismaticis scripsimus, dictum est: Nũc de moribus, qui sunt seditiosis omnibus communes, aliqua dicemus. Sunt autem alij singulorum, alij multitudinis

1 mores. † Et rursus singulorum alia eorum, qui sunt seditionũ principes & authores: Alia eorum, qui ab eis decepti sunt, studia. Multitudinis ea natura est, vt aut seruiat humiliter, aut dominetur superbe: libertatem, quæ media est, nec spernere modice, nec habere sciunt, vt inquit Liuius secundi belli punici. li. 4. Authores seditionum pro diuersis causis, quibus ad excitandas seditiones commouentur, in diuersa quoque studia in-

2 cumbunt. Ita qui propter † ambitionem ad seditiones prouocantur, a multis honorari, & ad magnos honores euehi gaudent: Quos vt consequantur, neque laboribus, neque facultatibus parcunt. Quemadmodum Iulium Cæsarem, & plęrosq; alios legimus, principatus & imperij Romani adipiscendi cã, multas & easdem immensas largitiones, tam priuatim quam publice, distribuisse.

3 Ita qui propter diuitias seditiosi † sunt, nulla honestatis habita ratione, eo actiones suas dirigũt, quo & sacra & pphana omnia diripere, & in suos vsus conuertere possint. Qui illatas sibi iniurias per seditionem vlciscuntur, neque honores, neq; diuitias curantes; id tantum agunt, vt sumpta de aduersarijs, vindicta, gloriose de ipsis triumphare possint. Et eodem modo alij quoque quisque pro causæ conditione, propter quam ad excitandam seditionem commouentur, alios sibi, & alios mores assumunt. Sed qui callidiores sunt, eos ipsos cautius dissimulando, & sępe diuersam etiam adeoque contrariam, voluntatem præ se ferendo celant. Simpliciores autem & decepti, plerunque authorum & magistrorum suorum mores imitantur, planeque verum ostendunt esse, quod vulgo dici solet.

Mobile mutatur semper cum Principe vulgus.

Illud omnibus tam fingulis siue authoribus seditionum, si

4 ue deceptis, quam multitudini commune est, † Quod simili studio & conatu actionum suarum, turpitudinem sub specie aliqua honestatis contegentes excusant, quę per se turpia sũt, tamen honestis vocabulis enunciant.

Sic vt scribit. L. Florus. li. 3. c. 12. seditiones Gracchorum, & Apulei plebis tuendæ: Syllæ, Marii, Cęsaris, Põpeij, & aliorum patriæ a Tyrannide defendendæ: Catilinæ & aliorum libertatis conseruandę causa: re autem ipsa ad dominationem acqrendam commotæ sunt. Alij numinum inspirationem simu-

5 lantes, seditiones † mouerunt, vt de Euno Syro refert Florus, qui se furore matris Deum correptum simulans, ad libertatẽ & arma seruos concitauit, idque vt diuinitus fieri probaret, in ore abdita nuce, quam sulphure & igne stipauerat, leniter inspirans, flammam inter verba fundebat: Ac tali quidem prætextu quadraginta amplius millium exercitu facto: quatuor etiam Prętorum castra cæpit. Omnium autem maxime ad cõtegendam sub specie honestatis turpitudinem, idonei sunt hę-

6 retici. † Primum enim quid honestius sacrosancta nostra Religione, sub cuius tamen prętextu certũ est, hæreticos & schismaticos omnes seditiones & tumultus concitare. l. sub prętextu. ff. de extraor. cri. Deinde vitę quoque, & morum, actionumque suarum turpitudinem, & in primis doctrinę errorem, sub conficta honestatis veritatisq; specie celare, alijs suggerere cõ

7 sueuerunt. Et vt humani generis inimicus Diabolus † primos nostros parentes; vt vetito cibo vescentes, mandatum Dei prę uaricarentur, ea ratione induxit, quia mendacium sub specie veritatis eis suggessit. Nequaquam, inquiens, moriemini. Sic enim Deus, quod in quacunque die comederitis ex eo aperien-

Digitized by Google

rientur oculi veſtri,& eritis ſicut dij,ſcientes bonum & malũ
8 Geneſ.3.Ita organa ipſius,hęretici†& ſchiſmarici, quæ hone
ſta & ſalutaria ſunt, ea tanquam turpia & noxia fugienda:
quę vero mala ſunt & peſtifera,ea tanquam honeſta, & quæ
ſalutem afferre poſſint,amplectenda eſſe ſimplicibus perſua
dent.Ac primum quidem ipſi quoque vitæ ſanctitatem ſimu
9 lantes,†tametſi intus omnium vitiorum ſordibus cõtamina
ti, vt ſcilicet hoc modo ſub ſpecie honeſtæ vitæ,errores ſuos
probabiliores reddant.Qua re & multos ſæpe miſere decepe
runt,vt Origenis,Hieronymi,Auguſtini,aliorumque ſancto-
rum Patrum teſtimoniis in his libris,quos de hęreticis ſcripſi-
mus,probatum eſt.Deinde magnam ſcripturarum ſcientiam
iactant, ſeque adeo ſolos verum earundem ſenſum tene-
re gloriantur. Contra vero quæ Catholici docent, ea vana
eſſe figmenta & incommodas opiniones calumniantur:Pro-
pter quod & ipſos(quod Arriani & plerique alij fecerunt,)nõ
verentur,homines etiam hæreticos & ineruditos appellare.
Ac tali quidem fraude deceptis ſimplicioribus,facile ſub præ
textu honeſtatis & veritatis,turpitudinem & mendacium ob
trudunt.Quod & noſtris temporibus re ipſa experimur.Nam
hoc ipſo, quod ſoli hæretici veram ſcripturarum ſcientiam
habere,Catholici vero earundem imperiti eſſe creduntur:fal
ſiſſima quæque dogmata,tam ad fidem,Sacramenta, & cære
monias,quam ad diſciplinam Oeconomicam,& iudicia Ec-
cleſię pertinentia, tanquam veriſſima recipiuntur , & quæ
ſunt his contraria,vera & Catholica,tanquam falſiſſima abij
ciuntur.De qua re alias a me abunde dictum eſt.
10 Iam & ſeditioſorũ†ea quoque natura eſt , quod & ipſum
ad mores eorum pertinet,vt facile legitimis principibus atq;
Magiſtratibus faſtiditis,nouos & adulterinos i eorum locum
ſufficiant.Id quod plærũque ſubditis, aduerſus dominos ſuos
rebellantibus,accidit. Sicut apud Romanos imperio per di-
uerſa terrarum occupato,Syrus quidam nomine Eunus,vt re
fert L.Florus li.3.c.19.(cuius paulo ante meminimus)ſeditio
nem in Sicilia mouẽs,magno exercitu facto,regiis ſe decora
ri inſignibus paſſus eſt:Qui,& caſtella,oppida,&vicos,miſera
bili direptione vaſtauit.Sic milites ſeditioſi in expeditionibus
exiſtentes,ſæpe ex ipſo exercitu elegerunt : quos imperatores
non ſolum exercitus,ſed vniuerſi etiam Romani imperij di-
tioni ſubditi ſalutarẽt,vt antea de Triginta Tyrannis, Gallie-
no imperiũ gubernante,paſſim a militibus electis dictum eſt.
Sic apud Gallos vt ſcribit Rob. Gaginius de Francorum ge
ſtis in Carolo Sexto. Carolo Rege,eius nominis Sexto, re-
11 gnante,ſeditione†ob nouum Tributi genus inſtitutum,apud
Pariſianos exorta,ac in reliquas etiam regni ciuitates propa-
gata:Ex Rotomagenſibus plebeij homines quẽdam obeſum
ciuem(qui ob craſſam coproris habitudinem, Craſſus dictus
eſt) Regem ſibi prefecerunt,curruique impoſitum,per vrbem
circumferentes,tandem in rerum uenalium foro conſtitutũ
de abolendis uectigalibus legem ferre , & eam promulgare
12 compulerunt.Sic nuper Anabaptiſtæ†per ſeditionem Mona-
ſterium, Vueſtualiæ Metropolim , & ciuitatem Epiſcopalem
occupantes,regem creauere Rullium,hominem Battauum ,
& eundem facinoroſum , & ſeditioſum : qui mox vt creatus
Rex fuit,coronam ac Diadema regni geſtauit. Quin & calca-
ribus aureis vtentem,& equo inſidentem,quoties iter per vr-
bem fecit,prẽter aliam Satellitum turbam,duo pueri præce-
ſſerunt,quorum alter gladium,alter vetus Teſtamentum por
tauit:Et vt ſummatim dicam,oẽm ſibi regni honorem exhi-
beri nõ ſolum paſſus eſt,ſed etiam vt exhiberetur mandauit.
Atque hæc ſane aliqua multa,quæ de moribus ſeditioſorum,
ab hiſtoriarum Scriptoribus paſſim traduntur ſingula , vnus
13 idemque grauiſſimus ille rerum Græcarum ſcriptor Tucy-
dides,de Corcyrenſium ſeditione † loquens,velut in vnum fa
ſciculum colligata,paucis verbis complectitur vniuerſa.
Agitati ſunt(inquit)ſeditionibus ſtatus ciuitatum,& quic-
quid alicubi actum audiebatur,aliorum animos ad id poſtea
ſuperandum acuebat,vel rerum nouitate,vel conatus ſoler-
tia,vel vltionis inſolentia,conſuetis rerum vocabulis in excu
ſationem immutatis.Temeritas enim , fortitudo amicorum
ſtudioſa vocabatur : conſyderata cunctatio , honeſta formi-
do:modeſtia,ignauiæ velamentum, in omnibus ſolertia , in
omnibus ſegnities , præceps indignatio , virilitati aſcribeba-
tur: tuto cõſultare, excuſata tergiuerſatio erat:qui exęſtuaret,
is fidelis ſemper,qui huic contradiceret , is ſuſpectus habeba-
tur,cui inſidię ſuccedebant, hic erat aſtutus, & eo aſtutior , ſi
alteri ius inſidias prouidiſſet:qui proſpiciebat, ne foret in parti
bus,amicitię diſſolutor,& aduerſariorum timens.Omnino q
in nocendo alterum præueniſſet,laudabatur , & qui ad hoc
non cogitantem exhortatus eſſet:Quin etiam ex alienis quã
ex propinquis,ſodalitium potius quam ad audendum ſine ex
cuſatione paratus erat.Non enim huiuſmodi conuentus per
leges latas ob vtilitatem,ſed contra leges ob auaritiam , fie-
bant.Nec fidem inter ſe magis habebant iure diuino , quam
aliquo in Republica ſcęlere.Ea quæ ab aduerſarijs probe di-
cebãtur,non animi generoſitate admittebãt obſeruabantq;,
ſed ſi ad ſuã vtilitatem redundarent, pluris faciebant talionẽ
reddere,quam nihil iniurię pati. Iuſiurãdum ſi quãdo inuicẽ
interponeret de fide pręſentis reconciliationis tãdiu valebat,
quãdiu aliunde viriũ accedebat.Quantulacunq; in re quis au
dendo alterum occupaſſet,quem ſecurum vidiſſet:hoc ſibi iu
cundius propter illius fidei fiduciam ducebat,quam ſi ex pro
feſſo id faceret.Quoniam id & tutum factu eſſe,& quia mali-
tia vicerat,certamen extitiſſe prudentię arbitrabatur:cum fa-
cilius nocentes(quę magna multitudo eſt) vocentur induſtrij,
quam imperiti boni.Et in hoc quidem homines erubeſcant,
in illo quidem glorientur. Quarum rerum omnium cauſa
eſt auaritia , & honorum appetitus, & vbi de illis certamen
eſt,partium ſtudia.Nam qui in ciuitatibus præerant honeſto
vtrique nomine,alteri ſtatum popularem, ęqualitatem ciui-
lem: alteri paucorum regimen Optimatũ appellantes,pręfe-
rebãt, & verbo quidem Rempublicam fouentes certabant.
Sed hoc inter eos quoquo modo vincendi erat certamen, tũ
atrociſſima quęque audendo,tum atrociores pœnas irrogã-
do,non illas ex modo iuſtitię,aut ex vtilitate ciuitatis: ſed ſua
ſemper voluptate mentientes,quam vtrique de alteris vtcun-
que capiebant,ſiue per iniqua ſuffragia condemnatis , ſiue vi
oppreſſis expediti ad implendam ita tum animi concitatio-
nem. Adeo neutri deorum religionem vllius momenti facie
bant in contrahendo,ſed ſi aliquid commodius tranſegiſſet
colore verborum,ij ab omnibus melius audiebant. Quiſquis
ciuiũ in partibus nõ erat , is ab vtraq; factione occidebatur ,
vel quod ab illa non ſtabat,vel propter inuidiam, quod ma-
lorum erat immunis: Ita propter ſeditiones omne facinoris
14 genus in Gręcia extit. Et ſimplicitas,†quę pręcipue generoſi-
tatis eſt particeps,cum deriſu exterminabatur,mutuoque cõ
ſilia cum perfidia intercipere,res excellens exiſtimabatur. In-
ter reconciliatos enim nullus ſermo robur habebat : nullum
Iuſiurandum timori erat,& cuncti ad diffidendum, quam ad
fidendum proniori cogitatione malebant ſibi proſpicere, ne
quid calamitatis acciperent,quam credere.Infirmioris quoq;
conſilij homines,plęrunque ſuperiores erant: Quippe qui &
ſui ſibi defectus conſcij,& aduerſariorum prudentiam intelli
gentes,veriti,ne eorum & diſertæ orationi eſſent impares, &
agilitate ingenij præuenirentur,ad rem agendam temerarij
deſcendebant.At illi tum pręhorum contemptu , quod lon-
gius prouiderent,tum quia non oportebat facto aggredi,quę
conſilio agere licet,incauti magis opprimebantur.Apud Cor
15 cyram itaque†multa huiuſmodi audacię exempla ſunt ędita,
& item quęcunque facerent,vel qui ſe aduerſus vltores dam-
ni iniuria dati potius,quam iure rurſus vlciſcerentur: vel qui
ex diuturna inopia eximi vellent,vel qui vicinorum bona af
fectantes,quę maxima cauſa fuit,contra ius aſſequi ſe illa cõ
fiderent:vel qui non auaritia,ſed indignatione ducti,propter
inſcitiam,quod id ęquum pręcipue cenſerent,ſęue & in effre
nate inuaderent.Perturbataque tunc vita in ciuitate, victrix
legum ſolita hominis natura,oſtendit illas libenter ſe præua
ricari,impotenti ira imbecillior,iure potentior plura poſſidẽ
tis inimica,vindictam ſanctitati,lucrum innocẽtię pręponẽs
potentię nihil ipſi nocituręs inuidens, & communes de his
leges,in quibus repoſita eſt omnibus ſpes ſalutis, inter aduer-
ſa diſſoluens,in expetenda aliorũ vltione,nec aliquid ſibi re-
linquens,ſi quando ipſa in diſcrimen adducta,egeat aliqua il-
larum.

Quibus modis ſeditioſi vim, vel alijs inferant; vel ſibi illatam inferendamue propulſent.

SVMMARIVM.

1 *Tumultus ſubitanei ſeditiones pariunt.*
2 *Seditio C.Gracchi & Fuluii huic qualis fuerit,& eius exitus.*
3 *Tumultus oriuntur ex variis cauſis.*
4 *Seditiones quomodo ex deliberatione oriuntur.*
5 *Catilina quibus conſilius vſus fuerit ad ſuam coniurationem mouendam, & nu.6.eius oratio ad milites.nu.7.quo ordine inſtruxerit exercitum ad pugnam.nu.8.Petrei legati inſtructio exercitus ad pugnam contra ipſum.9.pugnæ initium & ipſius Catilinæ virtus in prælio.10.eius interitus u1.*
12 *Seditiones duæ plebis Romanæ contra Senatum.*

CAP. XVII.

Comparatis igitur vndique per fraudes auxiliis

xilijs, mox ad arma ſe conuertunt ſeditioſi, vel alijs inferenda, vel quæ eis illata fuerint repellenda. Id autem dupliciter fieri diximus: Ab initio & conſulto, & ex interuallo & cõſulto: Ab initio & inconſulto ad manus peruenitur, in ſeditionibus, quæ nulla intercedente deliberatione, ſed caſu & quaſi
1 ſubito erumpunt. Quales fere ſunt tumultus, † qui conuenientibus diuerſarum factionum partibus, ſiue prępараtis antea ſiue non præparatis ſeditionibus excitantur.

Sicut Tiberius Gracchus Tribunus plebis, vt ſcribit Eutropius lib. 4. rerum Rom. Velleius Paterculus lib. 2. hiſto. Rom. cum comitiorum die ſeditiones populi accenderet, orto inter nobiles & plebeios tumultu, P. Scipio Naſica ex ſuperiori parte Capitolij ſummis gradibus inſiſtens, hortatus eſt, qui ſaluam vellent Rempublicam ſe ſequerentur. Ad quam vocem Optimates Senatus, atque Equeſtris ordinis pars melior & maior, & ea pars plebis, quæ pernicioſis conſilijs adhuc intacta erat, ſubito in Gracchum irruere: Ac plebs quidem Graccho adhærens, Subſelliorum fragmentis fugata. Gracchus autem detracto amiculo, fugiens decurrenſque cliuo Capitolino, ictus fragmine Subſellij corruit, rurſuſque aſurgens alio ictu Daui cerebro impacti exanimatus eſt. Ducenti præterea in ea ſeditione interfecti, eorum corpora in Tyberim proiecta ſunt, tum ipſius quoque Gracchi cadauer inhumatum extabuit. Teſtis eſt Appianus lib. 1. de ciuilibus Ro. bellis. Eutrop. li. 4. Vell. Paterc. lib. 2. Ro. hiſt. Sic a Senatu conuocato Concilio, vt leges, quæ a C. Graccho, illius quem dixi Tiberij Gracchi fratre, latæ fuerant, ſoluerentur, ſimul atque vt de Colonia deducenda quam Gracchus eo loco, vbi Carthago fuerat, condendam decreuerat: Cœterum vrbe deſignata, lupi metas poſitas diſſipauerant, conſultaretur. Conue-
2 niente ob eam rem multitudine, Gracchus † quoque cum Fuluio Flacco ingenti ſtipatus agmine, Capitolium, vbi concio agebatur, aſcendit ibi ſubito tumultu excitato, quidam Præco, Attilius nomine, a Gracchanis interfectus velut ſignũ belli fuit. Vociferatione namque intecuta, & demortui corpore in medium allato, intuentibus cunctis, & ſimilẽ caſum ſibi præcauentibus, primum quidem fuga facta eſt. Nam & Gracchus, & Fuluius Flaccus deſperatis rebus domum perfugerunt, & qui cum illis erant, in vnum abeunt. Reliqua autẽ multitudo circa mediam noctem inſtante periculo territa, forum inuadit. Deinde cum Gracchus & Fuluius armis aſſumptis, Auentinum montẽ aſcendiſſent, mox eo relicto, Dianę templum inuadentes, per vim retinere conati fuiſſent: Tandem Decio Bruto, viro Conſulari, & C. Publio cum ingenti certamine in eos irruentibus, non valentes reſiſtere, Duo quidem Flacci, pater filiuſque, cum ex æde Lunæ in priuatam quãdam domum deſiluiſſent, foreſq; obieciſſent, reciſſo Cratitio pariete confoſſi ſunt. Graccus vero diu pro ſe pugnantibus & pereuntibus amicis, ægre ad pontem Sublicium peruenit: Ibique ne viuus caperetur, ceruicem ſeruo ſuo prębuit. Domus eorum a populo direptæ, complices cæteri incluſi, & Opimij Conſulis mandato ſuffocati ſunt. Sed & in monte Auentino, ex illa factione ducenti quinquaginta cęſi fuiſſe feruntur.

Sic & ex alijs cauſis, in diuerſa ſtudia diſtractis factionibus,
3 tumultus † oriuntur, in quibus ſubito quodã motu, nullo antea de inferendis armis habito conſilio, ſæpe ad manus cruentaſque cædes peruenitur. Quales ſunt, quos ſupra commemorauimus: Qui conuenientibus diuerſarum artium, officiorũ, & religionum partibus, aut ex ijſdem alijſue ſimilibus cauſis, diſſentiẽtibus inter ſe Magiſtratibus, tam ſacris quam prophanis, oriuntur. Quę res exemplis quoque cum aliis multis, tum ijs maxime, quæ ex hiſtorijs, tam ſacris quam prophanis, antea a nobis, cum de ſeditionibus, quę propter diſſimilitudinem commouentur, ageremus, relata ſunt: liquido comprobatur. Ex interuallo & conſulto † vis a ſeditioſis infertur, vel
4 illata repellitur, quę capto prius de inferendis, repellendiſue armis conſilio adhibetur. Ac illorum alij quidem arma capiunt, mox vbi nacti fuerint occaſionem, vim illaturi: alij vt armis tecti & tutiores ſint, & facilius quod voluerint ab aduerſarijs extorquere poſſint. Catilina † vim patriæ illaturus, hu-
5 iuſmodi conſilia cœpit. Primum inter complices coniurationis, ita officia partitus eſt, vt Statilius & Gabinius cum magna manu duodecim ſimul opportuna loca vrbis incẽderẽt, quo tumultu facilior aditus ad Conſulẽ cæteroſq;, quib. inſidię parabantur, fieret. Cethegus Ciceronis ianuam obſideret eumque vi aggrederetur: Alius autem alium. Sed filij familiarum, quorum ex nobilitate maxima pars erat, parentes interficerent. Simul cęde & incendio perculſis omnibus, ad Catilinam erumperent. Sed nec diu latuerunt huiuſmodi coniurationis conſilia Senatum. Quippe per Allobragum Legatos Conſuli patefacta: ſed quæ tamen occulta eſſe putabat Catilina. Ac propterea exercitum quoque inſtruxit, tum patefacta iam coniuratione, quo hoſtium quoque imperiũ declinaret, deliberauit. Quam rem omnem ſimul atque totius coniurationis exitum, Salluſtius ad hunc modum deſcribit.

6 Ex omni inquit, copia, † quam & ipſe adduxerat, & Manlius habuerat, duas Legiones inſtituit, cohortes pro numero militum complet. Deinde vt quiſque voluntarius, aut ex ſocijs in caſtra venerat, ęqualiter diſtribuerat, ac breui ſpatio Legiones numero hominum expleuerat, cum initio duobus non amplius millibus habuiſſet. Sed ex omni copia circiter pars quarta erat militaribus armis inſtructa: cęteri, vt quenque caſus armauerat, ſparos, aut lanceas, alij præacutas ſudes portabant. Sed poſtquam Antonius aduentabat cum exercitu, Catilina per montes iter facere, modo ad vrbem, modo Galliam verſus caſtra mouere, hoſtibus occaſionem pugnandi non dare: Sperabat propediem magnas copias ſe habiturum, ſi Romę ſocij incœpta patrauiſſent. Interea ſeruitia repudiabat, cuius initio ad eum magnæ copię currebant, opibus coniurationis fretus, ſimul alienum ſuis rationibus exiſtimans videri, cauſam ciuium cum ſeruis fugitiuis communicaſſe. Sed poſtquam in caſtra nuncius peruenit, Romæ coniurationem patefactam de Lentulo & Cethego, cęteriſque, quos ſupra memoraui, ſupplicium ſumptum, plęrique, quos ad bellum ſpes rapinarum, aut nouarum rerum ſtudium illexerat, dilabuntur: reliquos Catilina per montes aſperos magnis itineribus in agrum Piſtorienſem adducit, eo conſilio, vti per tramites occulte perfugerent in Galliam trans Alpinam. At Metellus Celer cum tribus Legionibus in agro Piceno pręſidebat, ex difficultate rerum eadem illa exiſtimans, quæ ſupra diximus, Catilinam agitare. Igitur, vbi iter eius ex profugis cognouit, caſtra propere mouit, ac ſub ipſis radicibus montium conſedit, qua illi deſcenſus erat in Galliã properanti. Neque tamen Antonius procul aberat, vt pote, qui magno exercitu locis ęquioribus expeditos in fugam ſequeretur. Sed Catilina, poſtquam videt, montibus ac copijs hoſtium ſe clauſum, in vrbe res aduerſas, neque pręſidij, neque fugę vllam ſpem, optimum factu ratus, in tali re fortunam belli tẽtare, ſtatuit cum Antonio quam primum confligere. Itaq; concione aduocata, huiuſcemodi orationem habuit.

7 Compertum habeo milites, † verba virtutem non addere, neque ex ignauo ſtrenuum, neque fortem ex timido exercitum oratione Imperatoris fieri, quanta cuiuſque animo audacia, natura aut moribus ineſt, tanta in bello patere ſolet. Quem neque gloria, neque pericula excitant, ne quicquam horrere, timor animi auribus officit. Sed ego vos, quo pauca monerem, aduocaui, ſimul vti cauſam conſilij mei aperirem. Scitis equidem milites, ſocordia atque ignauia Lentuli quantam ipſi, nobiſque cladem attulerit, quoque modo dum pręſidia ex vrbe operior, in Galliam proficiſci nequierim. Nunc vero quo loco res noſtrę ſint, iuxta mecum omne intelligitis. Exercitus hoſtium duo, unus ab vrbe, alter a Gallia obſtant. Diutius in his locis eſſe, ſi maxime animus ferat, frumenti atque aliarum rerum egeſtas prohibet: quocunque ire placet ferro iter aperiendum eſt. Quapropter vos moneo, vti forti atque parato animo ſitis, & cum pręlium inibitis, memineritis vos diuitias, decus gloriam, pręterea libertatem, atq; patriã in dexteris veſtris portare. Si vincimus, omnia nobis tuta erunt: commeatus abũde, municipia atque Colonię patebunt. Si metu ceſſerimus, eadem illa aduerſa fient, neque locus, neque amicus quiſquam teget, quem arma non texerint. Pręterea milites, non eadem nobis, & illis neceſſitudo, impẽndet. Nos pro patria, pro libertate, pro vita certamus: illis ſuperuacaneum eſt pugnare pro paucorum potentia, quo audacius aggredimini, memores priſtinę virtutis, licuit vobis cum ſumma turpitudine in exilio ętatem agere. Potuiſtis nonnulli Romę amiſſis bonis alienas opes ſpectare, quia illa fœda, atque intoleranda viris videbantur, hæc ſequi decreuiſtis, ſi hęc relinquere vultis, audacia opus eſt. Nemo niſi victor pacem bellum mutauit. Nam ſi in fuga ſalutem ſperare, cum arma, quibus corpus tegitur, ab hoſtibus auerteris, ea vero dementia eſt. Semper in prælio ijs maximum eſt periculum, qui maxime timent, audacia pro muro habetur. Cum vos conſidero milites, & cum facta veſtra ęſtimo, magna me ſpes victorię tenet. Animus, ętas, virtus veſtra me hortantur, pręterea neceſſitudo, quę etiam timidos fortes facit. Nam multitudo hoſtium ne nos circumuenire queat, prohibent anguſtię loci. Quod ſi virtuti veſtrę fortuna inuiderit, cauete, ne multi animã amittatis, neu capti ſicuti pecora potius trucidemini: Quin virorum more pugnantes, cruentam atque luctuoſam victoriam hoſtibus relinquatis.

8 Hæc vbi dixit, paululum commoratus, † ſigna canere iubet, atque inſtructos ordines in locum æquum ducit. Deinde, remotis omnium equis, quo militibus ex æquato periculo animus amplior eſſet, ipſe pedes exercitum pro loco atq; copijs inſtruit. Nam vti planicies erat inter ſiniſtros mõtes, & ab

qua

Digitized by Google

dexteram rupe aspera, octo cohortes in fronte constituit, reliqua signa in subsidijs arctius collocat, ab his Cēturiones omneis lectos & euocatos. Præterea ex gregarijs militibus optimum quenque armatum in primam aciem subducit. C. Manlium in dextera, Fesulanum quendam in sinistra parte curare iubet. Ipse cum liberis, & colonis propter Aquilam adsistit, quam bello Cymbrico C. Marius in exercitu habuisse dicebatur. 9 At ex altera parte C. Antonius † pedibus æger, quod prælio adesse nequibat, M. Petreio Legato exercitum permittit. Ille cohortes Veteranas, quas tumultus causa conscripserat in fronte, post eas cæterum exercitum in subsidijs locat. Ipse equo circumiens, vnumquemque nominans, appellat, hortatur, rogat, vt meminerint se contra latrones inermeis, pro patria, pro liberis, pro aris atque focis suis certare. Homo militaris, quod amplius annis Triginta Tribunus, aut Præfectus, aut Legatus, aut Prætor, cum magna gloria in exercitu fuerat, plærosque ipsos, factaque eorum fortia nouerat, ea commemorando militum animos accendebat: Sed vbi, omnibus rebus exploratis, Petreius turba signum dat, cohortes paulatim incedere iubet. Idem facit hostium exercitus.

10 Postquam eo ventum est, † vnde a Ferentarijs prælium committi posset, maximo clamore infestis signis concurrunt. Pila omittunt, gladijs res geritur: Veterani pristinæ virtutis memores cominus acriter instare: Illi haud timidi resistunt, maxima vi certatur. Interea Catilina cum expeditis militibus in prima acie versari, laborantibus succurrere, integros pro saucijs arcessere, omnia prouidere, multum ipse pugnare, sæpe hostem ferire, strenui militis, & boni imperatoris simul officia exequebatur. Petreius, vbi videt Catilinam contra, ac ratus erat, magna vi contendere, cohortē prætoriam in medios hostes inducit, eosque perturbatos, atque alios alibi resistentes interfecit. Deinde vtrinque ex lateribus cęteros aggreditur. Manlius & Fesulanus in primis pugnantes cadunt.

Postquam fusas copias, seque cum paucis relictum videt
11 Catilina, † memor generis, atq; pristinæ dignitatis suæ, in confertissimos hostes incurrit, ibique pugnans cōfoditur. Iisdem fere consilijs vsi sunt Marius, Sylla, Pompeius, Cæsar, & plęrique alij, qui se pro patria pugnare simulantes, magnos exercitus in patriam, velut hostilem, & quasi brauium in medio
12 constitutam duxerunt. † Alio autem consilio plebs primum propter nexus æris alieni, in montem Sacrum trans Anienem: deinde ob facinus Appij Decemuiri in filiam Virginij designatum, in montem Auentinum secedens, arma cœpit. Si quidem in monte Sacro sine vllo Duce, vallo fossaque communitis castris quieti, rem nullam necessariam ad victum sumendo, per aliquot dies, neque lacessiti, neque lacessentes, sese tenuere. Auentinum vero petentes, ac deinde insidentes ijs, qui ad sedandos eos motus accessissent, Imperium si quis inhiberet, & viros & armatos esse responderunt: & vt quisque occurrerat plebem ad repetendam libertatē, creandosque Tribunos plebis, adhortati sunt: neque alia vox violēta audita est.

De Eloquentia seditiosorum.

SVMMARIVM.

1 *Eloquentia nihil vtilius, & nihil pernitiosius in Republica. Quibus modis noceat. nu. 2. est aptissimum instrumentum ad seditiones. nu. 3. exemplis comprobatur. nu. 4. & 5.*
5 *Locus Abacuc. c. 3. declaratur.*
7 *Dialectica est affinis eloquentiæ, & in quo differat a Rhetorica arte.*
8 *Hæreticos Hieronymus vectes appellat.*

CAP. XVIII.

1 QVemadmodum nihil in Republica vtilius eloquētia, † si eius vsus fuerit bonus ita nihil perniciosius, si malus. Nam & prodest, & nocet eloquentia. Ac de vtilitate quidem nemo ambigit, de qua cum sæpe alias, tum libro secundo de natura Deorum ita scribit Cicero. Iam vero, inquit, domina rerum eloquendi uis quam est pręclara, quam diuina, quę primum efficit, vt ea quæ ignoramus, discere: & ea quę scimus, alios docere possimus. Deinde hac cohortamur, hac persuademus, hac consolamur afflictos, hac deducimus perterritos a timore, hac gestientes comprimimus, hac cupiditates irasque restringuimus: hęc nos iuris, legum, vrbium societate dei-
2 unxit: hęc a vita immani & fera segregauit. At eadem ipsa eloquentia, † quibus modis noceat, ad hunc modum declarat Fabius *li.* 2. orat. inst. c. 17. Eloquentia inquit, pœnis eripit scælestos, cuius fraude damnantur interim boni, consilia ducuntur in peius, nec seditiones modo turbæque populares, sed bella etiam inexpiabilia excitantur, cuius denique tum maxime est vsus, cum pro falsis contra veritatem valet. Nam & Socrati obijcitur a Comicis, docere eum quomodo peiorē causam meliorem faciat. Et contra, Lysiam & Gorgiam similia dicit polliceri Plato. Quibus consentiunt exempla Græcorum Romanorumque, quibus ostenditur, qui pernicioſa nō singulis tantum, sed rebus etiam publicis vsi eloquentia, turbauerint status ciuitatum vel euerterint, &c. Quę tametsi in eos dicat Fabius, qui in eloquentiam inuehentes, eam ipsam pessundere conantur: tamen re ipsa ea ipsa quæ narrat, vera esse omnes compertum habent. Quibus tamen nihil eloquētiæ laudi detrahitur, sed id tantum ostenditur, quod Poeta dicit.

Nil prodest, quod non lædere possit idem.

Est igitur ad seditiones non solum concitandas, sed etiam
3 exercendas, aptissimum instrumentum eloquentia. † Quo semper vsi seditionum authores, miros in Republica tumultus concitarunt, atque summis immiscentes, in maxima pericula Respublicas adduxerunt. Quales fuerunt, Tiberius, & Caius Gracchi fratres, Tiberij Gracchi Clarissimi, & Eminentissimi viri filij, Publii Scipionis Affricani illius ex filia Cornelia nepotes: ambo non solum seditiosi, sed etiam seditionum motuumque ciuilium quasi seminaria. Nam eloquentissimum vtrunque fuisse omnes rerum Romanorum scriptores testantur. Cicero lib. 7. de natura deorum. Sed inter quos tamen Caius ingenio & eloquentia præstātior fuit, & ob id longe etiā maiora & acriora, quam frater repetens, nihil immotum, nihil tranquillum, nihil quietum denique in eodem statu reliquit; Vell. Paterculus li. 2. Hist. Rom.

4 Post Gracchos L. Apuleius † Saturninus, seditionis Apuleianæ author, eloquentissimus fuit, qui magis motu atque ipso amictu capiebat homines, quam aut dicendi copia, aut mediocritate prudentiæ. L. Florus lib. 3. capit. 14. & in epithome lib. 60.

5 C. Cæsar † magnæ & elaboratæ eloquentiæ fuit, qui & Aedilis Curulis quotidie conciones habuit, vt Cicero scribit in Bruto. Cuius cōtētio causa fuit belli ciuilis Mariani, vt Asconius Pædianus testatur. Sed & hæresum & schismatum authores & magistri, plęrunque eloquentissimi fuerunt, de quorum eloquentia, multa etiam in scripturis sanctis pronunciata sunt.

6 De eloquentia si quidem hæreticorum, † quæ contra veritatem & Ecclesiā fluit, illud prophetæ accipitur Abacuc. 3. Nunquid in fluminibus iratus es Domine, aut in fluminibus furor tuus, vel in mari indignatio tua? Nam flumina, quibus iratus est Dominus, sunt hæretici: mare, autē, super quo impetus domini fit, sunt animæ eorum, qui circumferuntur omni vento, doctrinæ, & semper malitia fluctuant, & falsis gurgitibus obruūtur, vt Hieronymus interpretatur libr. 2. comment. in Abacuc. c. 3. Qui & alio loco libro primo, comment. in Amos capitulo primo, de hæreticorum eloquentia loquens. Sermo (inquit) hęreticorum compositus, & habens pulchritudinem eloquentiæ sæcularis, vt facilius decipiant audientes. De eadem re intelligendum est illud Apostoli: ad Coll. 2. Hæc autem dico, vt nemo vos decipiat in sublimitate sermonis.

7 Eloquentiæ affinis est ars Dialectica † hoc tantum a Rethorica arte differens, quod illa perpetuo: hæc vero conciso orationis genere utitur, Quas ita coniunxit Zeno, vt hanc compressę in pugnum manus, illam expliçitę diceret similē, vt refert Fabius Quintilianus libro secundo orat. institu. capit. 21. Ideoque & Dialectica arte, cuius, & ipsis bonis vsus est, si causis adhibeatur bonis: malus, si malis, ad decipiēdos simplices vtuntur hęretici, siue nouos errores confingant, siue quæ ab alijs male inuenta sunt, tueantur. Atque hac arte, vt in histor. Tri. libro quinto, ca. decimo tertio. vsus Arrius, nouum introduxit errorem. Eutitius autem & Eunomius, & illius Magister AEtius Syllogismis, & Enthimematibus, immo Sophismatibus & φιλοσόφοις, atq; σωφίσταις, quę ab aliis male inuenta sunt, roborare conati sunt. Illos ostia: Hos vectes appellat † Hieronymus, libro 1. comment. in Amos cap. 1. de quibus illud dictum interpretatur. Conteram vectes Damasci, & disperdam habitatores de campo ἄυ. Amos. 1. Porro vsque adeo sibi in Dialectica & Rethorica, omnium sophismatum dogmatibus applaudunt hęretici, vt veram Ecclesię & simplicem doctrinam: quasi rusticitatē, & indignam mysteriis suis, quę & ipsi sibi quasi Idola confinxerunt, despiciant, & pro nihilo habeant, vt idem Hieronymus testatur in comment. in Sophoniam ca. 2. A quorum fallacijs vt caueamus, Apostolus quo-

que

Digitized by Google

que nos admonet, dicens, Videte, ne quis decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam. ad Collo. 2.

De Materia, Fine, & Forma seditionum.

SVMMARIVM.

1 *Homines sunt materia seditionum.*
2 *Gradus in ordine ecclesiastico sunt & in seculari. nu. 3*
4 *Principes & magistratus tam ecclesiastici quam seculares materia & subiectum sunt earum seditionum, quas inferiores aduersus superiores concitant.*
5 *Seditionum causa finalis quæ sit.*
6 *Seditionis forma est, a qua denominatur seditio,*
7 *Senis cuiusdam depauperati miserabilis species.*
8 *Seditio propter Appii scelus in Virginii filiam perpetratum cõcitata fuit, describitur.*

CAP. XIX.

HActenus de Efficiente causa seditionũ dictum est: sequitur iam, vt de Materiali, Finali, & Formali causa dicamus. Materiam † seditionum vocamus homines, aduersus quos seditiones excitantur: Philosophi Materiam circa quam appellant. Eorum autem, in quos seditiones exercentur, quidam superiores sunt: Quidam inferiores. Superiores sunt principes & Magistratus, tam Ecclesiastici quam sæculares. Inferiores sunt subditi, qui Imperio Magistratuum subiecti sunt. Superiorum & Magistratuum vtriusque ordinis certi gradus sunt. In ordine Ecclesiastico, supremum gradum obtinet Romanus † Pontifex: sub hoc sunt Patriarchæ & Primates: sub Patriarchis, Archiepiscopi: sub Archiepiscopis, Episcopi: sub Episcopis, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, & aliorum etiam ordinum Clerici. Sic in ordine sæcularium Primatum tenet Imper. Romanorum. † Imperatori subiecti sunt Reges, Regibus Duces, Ducibus Comites, Barones, alijque Nobiles. Sed & vtriusque status suprema capita, ordinem inter se habent. Nam & Imperator, & qui sub eo sunt, Reges & principes, & omnes omnino Laici Roma. Pontifici, alijsque Archiepiscopis, & Sacerdotibus, pro modo districti atque Iurisdictione vniuscuiusque in his, quæ ad Religionem & cultum Dei animarumque salutem, tum Ecclesiæ pacem & trãquillitatem pertinent, subiecti sunt. Quæ aduersus superiores commouentur, seditiones, rebelliones. Subditorum vero inter se turbæ, & tumultus, seditiones & factiones appellantur.

Earum igitur seditionum, quas inferores aduersus superiores concitant, id est, rebellionum Materia, & veluti subiectum sunt, † principes & Magistratus, tam Ecclesiastici quam sæculares. Sic earum rebellionum, quas hæretici & schisma tici aduersus Romanum Pontificem, & Ecclesiæ Primatum & authoritatem concitant, Materia est Pontifex Romanus, adeoque Romana ipsa & Catholica Ecclesia: & idem Romanus Pontifex, Archiepiscopi, Episcopi, & sacerdotes, earum seditionum, quas in eos exercent, eorum Pastorali curæ subiecti, tam Clerici quam Laici, recte Materia appellabuntur. Et eodem modo Romanorum Imperator rebellionum, quę aduersus ipsum & Romanum imperium conflantur: & earum quas subditi in alios Reges & principes commouent, Reges ipsi & principes Materia dicentur. In ijs vero seditionibus, quibus inter se subditi agitantur, ipsi quoque subditi, alteri alteris commotarum inter se discordiarum, Materia existunt. Finem seditionum † accipimus, gratia cuius seditiones excitantur. Arist. lib. v. pol. cap. 2. quadruplicem seditionũ finem statuit. Lucrum & honorem: & his contraria, damnũ & dedecus. Siquidem lucrum honorem, vel proprium, vel amicorum suorum affectantes: vel damnum, vel dedecus declinantes, vt illa adipiscantur: hæc vero deuitent, homines plerunque ad seditiones conuertuntur. Ad lucrum referimus, diuitias. Ad honorem, Magistratus, publica munera, & honores. Ad damnum paupertatem, prępotentiam, & incremẽtũ excessuum. Ad deducus, iniuriam, contumeliam, contemptum, & si quæ sunt similia. Quæ tametsi inter causas efficientes seditionum numerauimus, quatenus scilicet ad concitandas seditiones homines instigant: tamen nihil prohibet, quin & ad finem seditionum hæc ipsa referri possint. Si quidem horum vel consequendorum vel euitandorum gratia homines ad seditiones deueniunt. Forma † seditionis est, a qua denominatur seditio, vt concitatior ille motus, & turba, & velut imago, qua dissensio inter se hominum & discordia repræsentantur, & quasi ob oculos ponitur: quæ si subditorum sit contra dominos rebellio, si subditorum inter se, seditio & factio appellatur. Ac ad formam imaginis pertinent hominum promiscui concursus, armorum strepitus, clamor, horrenda ad accedendas hominum iras spectacula. Cuiusmodi spectaculi effigies est, quam Liuius libro secundo ab vrb. cond. seditionem plebis, † ob nexum ęris alieni concitatam describẽs, ad hunc modum exprimit. Magno natu quidã cum omnium maiorum suorũ insignibus se in forum proiecit, obsita erat squalore vestis, fœdior corporis habitus pallore ac macie perempti, ad hoc prolixa barba & capilli efferauerant speciem oris: noscitabatur tamen in tanta deformitate, & ordinem duxisse aiebant, aliaque militiæ decora vulgo miserantes eum iactabant: ipse testes honestarum aliquot locis pugnarum cicatrices aduerso pectore ostentabat. Scisciantibus, ille vnde esset habitus? vnde deformitas? quem circumfusa turba esset, prope in concionis modum, Sabino bello, ait, se militantem, quia propter populationes agri, non fructu modo caruerit, sed villa incensa fuerit direpta omnia, pecora abacta, Tributum iniquo suo tempore imperatum, æs alienum feciſſe: id cumulatum vsuris primo se agro paterno, auitoque exuisse, deinde fortunis alijs, postremo velut tabem peruenisse ad corpus: ductum se a Creditore non in seruitium, sed in Ergastulum & carnificinam, inde ostẽtare tergum sędum recentibus vestigijs verberum. Ad hæc vita auditaque clamor ingens oritur: non iam foro se tumultus continet, sed passim totam vrbem peruadit, nexu vincti solutique se vndique in publicum proripiunt, implorant Quiritium fidem: nullo loco deest seditionis voluntarius comes, multis passim agminibus per omnes vias cum clamore in forum curritur. Magno cum periculo suo, qui forte Patrum in foro erant, in eam turbam inciderunt: nec temperatum manibus foret, ni propere COSS. P. Seruilius, & Appius Claudius ad comprimendam seditionem interueniſſent. In eos multitudo versa, ostentare vincula sua, deformitatemque aliam: hæc se meritos dicere, exprobrantes suam, quisque alius alibi militiam postulare magis minaciter, quam suppliciter, vt Senatum vocarent curiamque ipsi futuri arbitri moderatores publici consilij circumsistunt.

Cui haud dissimilis est alia apud eundem Liuium libro tertio ab vrb. condit. seditio, † quæ propter Appij scælus in Virginij filiam perpetratum, concitata fuit ad hunc modum. Repræsentatur mactaturus iam pater filiam abrepto ab lanio cultro. Hoc te uno quo possum, ait, modo filia in liberratem vendico. Pectus deinde puellæ transfigit, respectansque ad Tribunal. Te (inquit) Appi, tuumque caput sanguine hoc consecro. Clamore ad tam atrox facinus orto, excitus Appius, compræhendi Virginium iubet: ille ferro, quacunque ibat viam facere, donec multitudine etiam prosequentium iuuenum tuente, ad portam perrexit. Icilius Numitoriusque exangue corpus sublatum ostentant populo, scælus Appij: puellæ infœlicem formam, necessitatem patris deplorant. Sequentes clamitant matronæ, eam ne liberorum procreandorum conditionem, ea pudicitiæ præmia esse? Concitatur multitudo, clamatur ad arma, &c.

Digitized by Google

DE SEDITIONIBVS LIBER TERTIVS: QVI EST DE MALIS ET INCOMMODIS, QVAE EX SEDITIONIBVS proueniunt.

Seditionem per se malum esse,

SVMMARIVM.

1 *Seditio malum est, quia est priuatio alicuius boni.*
2 *Malorum gradus sunt.*
3 *Seditionem, non natura malum, quare malum coercemus.*
4 *Seditio pacis & concordiæ priuatio est.*
5 *Tenebræ & venenum propter se mala aliquando bona sunt.*
6 *Bellum propter pacem geritur, si iustum est.*
7 *Bellum iniustum simpliciter malum est.*

CAP. PRIMVM.

SVperiori libro de causis seditionũ dictum est: sequitur iam, vt de malis & incommodis, q̃ ex seditionibus prouenium, agamus. Priusquam aũt de malis ipsis, quorũ causæ sunt seditiones, dicamus: illud in primis explicandum mihi videtur, seditionẽ quoq; ipsam malum esse, atque eo minus mirãdum, q̃ ex ea alia quoq; mala enascantur. Ac primũ qdem seditionem 1 †per se malum esse, ex eo facile conuincemus, q̃ priuatio eius sit, q̃ bonum est: Id cũ proprie malum dr̃. Nam hinc nomẽ ducit malũ, qa boni priuatio est. Bonũ aũt est, quicqd a Deo creatũ est, sub specie aliqua eorũ, q̃ a Deo creata sunt, contentum. Nã vbi aliqua species, necessario aliquis modus, aliquid boni est. Vñ & sapientes concludunt, summum malũ non esse: quia summum malum modum non habet. Caret enim omni bono. Vñ cum nulla specie continetur, esse nõ potest: ac propterea totũ hoc nomẽ mali de speciei, id est eius q̃ bonum est, priuatione repertũ est, vt alibi Augustinus docet libro 80. q. 6. Cuius & illud est, quod alio loco dicit li. 10. de ci. Dei cap. 10. Mali nulla natura est: sed amissio boni, mali nomen accepit.

2 Sunt autem malorum gradus, †siquidem aliud alio maius est, nullum aut summum. Id enim esse non potest: quia nulla specie continetur, vt paulo ante dictum est. Non est igitur malum, quin sub specie aliqua contineatur, bonitatem aliquam coniunctam habeat, propter q̃, non malum esse dicitur, & ea tantum ratione malũ est: quia eorum bonorum, quib. coniũctum non est, priuatio est.

3 Seditionem †igitur malum vocamus, non quia natura malũ. Nã & ipsa boni alicuius particeps est, vt post hac dicemus: Sed quia boni alicuius priuatio est, cui coniũctum non est. Id
4 est autem pax & concordia, †qua quidẽ sublata, dissensio succedat & discordia necesse est: quæ vtique est illa ipsa, quam dixi, concordiæ priuatio. Sicut & alia q̃dã mala, eatenus mala sunt quatenus boni alicuius priuatio in reliquum bona: quia cum bonis coniuncta, q̃ & ipsa vtilitatem aliq̃ afferunt. Cuiusmodi sunt, fames, sitis, morbus, bellum, expoliatio, captiuitas, trucidatio, & si qua sunt similia. Aug. li. 3. de ciu. Dei. c. 1.

Nam quatenus priuatio sunt alimoniæ, sanitatis, pacis, bonorum fortunæ, libertatis, vitæ, mala sunt. Quatenus autem hæc ipsa patientiam exercẽt, per quam beata vita acquiritur,
5 bona sunt. Sic & tenebræ, †& venenum mala sunt, quia illæ lucem nobis adimunt, q̃ bona est: Hoc vero sanitatem & aliqñ ẽt vitam, q̃ & ipsæ bonæ sunt. Aug. de quæst. vet. & no. test. c. j. Sed rursus hæc ipsa bona sunt, quia pro loco suo ẽt necessaria sunt. Nam tenebræ requiẽ dant post laborẽ, & ex veneno
6 sæpe etiam salutares medicinæ componuntur. Sic bellum †ẽt iustũ, nemo negat esse malum: quia s. pacis priuatio est, q̃ vtique bona est. Sed quia bello iusto pax comparatur, & eadem bona: ipsum quoq; bellum bonum dr̃, vt cuius finem pacẽ esse constat. Quod Aug. his verbis ostendit de ci. Dei li. 19. c. 12. Qui, inquit, bella volunt, nihil aliud q̃ vincere volunt. Ad gloriosam ergo pacẽ bellando cupiunt peruenire. Nã quid aliud est victoria, q̃ subiecto repugnantium, q̃ cum sic factum fuerit, pax erit. pacis igitur intentione geruntur & bella, ab his ẽt qui virtutem bellicam studẽt exercere, imperando atq; pugnãdo. Vnde pacem constat belli esse optabilem finem. Omnis enim homo belligerando pacem requirit: nemo autem bellũ pacificando.

7 At qui bellum †iniustum exercent, etsi pacem velle videntur, tamen non eam volunt, quę bona est, sed quæ mala: Id est quæ publicæ pacis confusio est & peruersio. Ideoque nec bonum vlla ratione huiusmodi bellum dici debet, sed simpliciter malum est, vt quo bona pax turbatur, & amittitur, nunq̃ comparatur.

Atque huiusmodi bella sunt seditiosorum & latronum, qui tametsi pacis aliquo fœdere coniuncti, pacem etiam per bellum comparare velint, tamen ea non bona est, sed mala. Et bonam quidem quæ est, extingui: malam autem quæ non est, de nouo componi & conciliari volunt.

De pace & concordia,

SVMMARIVM.

1 *Pax est a pactione dicta, & quid sit pactio.*
2 *Pax Dei qualis sit.*
3 *Christus author & princeps pacis & quomodo eam dederit, nu. 4.*
5 *Pax mundi per se mala est.*
6 *Pax domini contraria est paci mundi.*
7 *Pacem aliter dat Christus, aliter mundus.*
8 *Pax Christi quid operetur.*
9 *Pax duplex interna, & externa, et de vtraque, et nu. 16.*
11 *Pacis bonum quantum sit, et de pace monastica.*
12 *Pax Oeconomica quæ sit.*
13 *Lex pacis etiam in brutis.*
14 *Pax politica quid sit.*
15 *Pax quid sit, & eius effectus.*
16 *Inimicicia non conuenit Christianis.*

CAP. II.

IAm vero cuiusmodi malum sit seditio, tũ recte intelligimus, si prius quale bonum sit pax & concordia, cuius quidem priuatio seditio est, cognoscamus. Est igitur †pax a pactione dicta. Est enim pactio, vt Vlpianus inquit l. j. ff. de pa. duorum pluriumue placitũ & consensus: vnde & qui consentiunt, pacem inter se habere intelligunt. Hanc quidã tranquillitatẽ liberã esse definiunt. Est aũt pax duplex, vna Dei: altera mundi. Nã pax Dei diuersa est ab ea, q̃ est mundi, ipso dño ita discernente, qui ait Io. 14. pacẽ meam do vobis: & continuo
2 adiungit. Non qũo mundus dat, ego do vobis. Est igitur †pax Dei illa, q̃ datur a Deo patre, & dño nostro Iesu Christo, qua recõciliamur Deo, q̃ præcedit gratia, qua nobis peccata remittunt, quib. aduersamur Deo. Cũ. n. per gratiã remissis peccatis absumptæ fuerint inimicitię, restat, vt pace adhæreamus illi, a quo nos sola peccata dirimebant Aug. in expos. Epi. ad Ro. Sicut Propheta dicit: Non grauabit aurẽ, vt nõ audiat, sed peccata vestra ĩter Deũ & vos separãt: quib. remissis p fidẽ dñi nostri Iesu Christi, nulla separatione interueniente pax erit. Sed & eã pacẽ Dei appellare possumus, q̃ trãquillã hominũ societatẽ tuens, non aduersatur legi Dei. Qualis est tranquillitas illa vitę, ex mutua homin um inter se beneuolentia enata, donũ videlicet præclarũ a Deo mortalibus datũ, & q̃ ad ea, quæ Dei sunt, agenda, ingens prę̃stat adiumentum. Porro hanc pacem ideo Dei appellamus, quia non homo, sed solus Deus eã
3 largitur. Hanc primum Christus, †in carnẽ descendens, & homo factus Deus, de cœlo secum attulit: Angelis in fœlici eius natiuitate concinentibus. Lucæ. 2. Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Vñ & a Prophetis princeps pacis esse dicitur qui & pacis eius non esse finem futurum pronunciarunt. Esaię. 9. Oritur, inquit Psaltes 72. in diebus eius iustitia, & abundantia pacis.

Vnde & pacis Deus, & interdum etiam pax nostra appellatur. Pacem habete, inquit Apostolus secundo, Corin. 13. & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum.

Et iterum 2. The. 3. Ipse autem Deus pacis, det vobis pacẽ sempiternam in omni loco.

Et alio loco. Eph. 2. Ipse. n. est pax nr̃a, q̃ fecit vtraq; vnũ & medium parietem macerię, soluens inimicitias in carne sua, legẽ mandatorum decretis euacuans: vt duos condat in semetipso in vno nouo homine faciens pacem. Sed & verbo simul &
4 exemplo, pacis documenta idem nobis tradidit Christus † Pacem, inquit Marc. 9. habete inter vos. Quod & Apostolus de

Digitized by Google

o testatur, dicens. Eph. 2. Et veniens euangelizauit pacem vobis, qui longe fuistis: & pacem his, qui prope. Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in vno spiritu ad patrem. Et Apostoli sequuti Magistrum suum, ipsiquoque nos docuerunt pacem. Nolite esse (inquit Apostolus Roma. 12.) prudentes apud vosmetipsos, nulli malum pro malo reddentes, prouidentes bona, non tãtum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus: si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Item. Heb. 12. Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Pax † mundi est paucorum & impiorum hominũ, ad explenda scælera consensus atque concordia. Qualis est eorum, quos ad hunc modum loquentes introducit sapiens Prouerb. 1. Insidiemur sanguini: abscondamus tendiculas contra insontem frustra: deglutiamus eum, sicut Infernus viuentem, & integrum quasi descendentem in lacum: Marsupium vnũ sit omnium nostrum. Et rursum alio loco Sap. 2. Opprimamus pauperem iustum, & non parcamus viduę nec veterano: nec reuereamur canos multi temporis. Si autem fortitudo nostra lex iniustitiæ. Circumueniamus ergo iustum: quoniã inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris. Cæterum pax † Domini ita contraria est paci mundi, vt qui illam habet, hãc habere non possit. Quia scilicet illa Diaboli est: hęc Domini. Quod Augustinus his verbis confirmat in quæst. noui test. q. 95. to. 4. Qui, inquit, pacem suscipit Saluatoris, inimicitiam cõtrahit mundi: Nisi enim discordauerit cum Diabolo, pacem non habebit cum Christo. Nemo enim potest duobus dominis seruire. Hic ergo a mundo discordat, qui legem Dei fideliter seruat: Christi pace munitus, omnium aduersariorũ comprimit tela. Quis enim audeat aduersus eum, quem scit Regis amicum? Aliter tamen mundus pacem † dat, quam se Saluator dare promisit. Mundus enim aut metu dat pacem, aut p̃ce: Saluator vero, cum sit fortissimus omnium, nullum vtiq; metuens, nõ rogatus dat pacem. Saluatoris ergo hæc pax est, quæ idcirco datur, vt munimentum sit contra hostes. Pax quidem vno nomine appellatur, sed lõgo interuallo discernitur Dei & mundi. Hæc enim fragilis est, illa fortis: hæc carnea, illa spiritalis: hæc terrena, illa cœlestis: hæc de necessitate est, illa de voluntate. Christus enim nullius egens, pacem offert inualidis & inermibus: dominus seruis, bonus malis, Deus hominibus. Quicunque vero pacem † Christi acceperit, alienus erit a vitijs huius mundi, quæ militant aduersus animam, & tandem adipiscetur vitam æternam. At mundi pax plena vitijs, non docet bonam vitam, non suadet ad patientiam, non prouocat ad iustitiam, non hortatur ad misericordiam, non promittit vitam æternam. Hæc Augustinus. Rursus pax † duplex est: Interna & Externa. Pax interna eorum est, qui naturali quodam amicitiæ nexu coniunguntur. Et est triplex. Monastica, Oeconomica, & politica. Monastica est vnius hominis ad seipsum, eorum videlicet, quæ sunt in anima hominis motuũ cum ratione concordia, & cognitionis actionisq; consensio. Quam Græci Latini tranquillitatem animi appellãt. Oeconomica, quæ & domestica, est ordinata imperandi obediendique in vna domo cohabitantium concordia. Politica & ciuilis, est ordinata imperandi atque obediendi ciuium cõcordia. Aug. lib. 19. c. 13. de ci. Dei. Imperãt qui consulunt, sicut vir vxori, parentes filij, domini seruis, Magistratus ciuibus, Reges ciuitatibus, & regnis. Obediunt autem, quibus consulit, sicut mulieres maritis, filij parentibus, serui dominis, ciues magistratibus, ciuitates & regna Regibus. Externa pax † est eorũ qui inter se dissiti, ac proprio quodam iure viuentes, nulla neque loci, neq; offi cij, neque alia necessitudinis lege coniuncti sunt.

Qualis est hominis ad hominem, vicini ad vicinum, ciuitatis ad ciuitatem, regni ad regnum concordia.

Est igitur tantum pacis † bonum, vt in terrenis & mortalib. rebus nihil gratius ea soleat audiri, nihil desiderabilius concupisci: deniq; nihil possit melius inueniri. Ac primum quidem quid optabilius pace monastica, in qua summa fœlicitas ponitur, non solum terrena illa & temporaria, quod & Ethnici senserunt: sed etiam cœlestis & æterna, a qua scilicet Beati, qui eam habent, & ad finem vsque retinent, & filij Dei appellantur. Beati (inquit Saluator & Dominus noster Christus Iesus Matth. 5.) pacifici, quoniam ipsi filij Dei vocabuntur. In pace enim perfectio est, vt inquit Augustinus de ser. domini in monte. libro primo, & ideo filij Dei pacifici: quoniam nihil in eo resistit Deo, & vtique filij similitudinem patris habere debent.

Pacifici autem in semetipsis sunt, qui omnes animi sui motus componentes, & subijcientes rationi, id est, menti & spiritui, carnalesque concupiscentias habentes edomitas, fiunt regnum Dei, in quo sunt ita ordinata omnia, vt id quod est in homine præcipuum & excellens, hoc imperet, cæteris non reluctantibus, quæ sunt nobis bestiisque communia, atque idipsum quod excellit in homine, id est, mens & ratio, subijciatur potiori, quod est veritas, vnigenitus Filius Dei. Hæc est illa pax quæ datur in terra hominibus bonæ voluntatis. Hæc est mens illa secura, quæ a Sapiente prouerb. 15. iugi conuiuio comparatur: qua qui præditus est, pacificus est, pace gaudens, pietate religiosus, benignus mente, moribus castus, conscientia securus.

Deinde patres familias † nihil magis optant, quam pacem domesticam, cum his, qui eorum imperio sunt subiecti. Nam his ad nutum sibi obtemperantibus, delectantur: repugnantibus dolent, indignantur, corripiunt, vindicant, nec antea quiescunt, quam domus suæ pacem, si ita necesse est, etiam sæuiẽdo componant, quam sentiunt esse non posse, nisi cuidã principio, quod ipsi in domo sunt, cætera in eadem domestica societate sint subiecta.

Quam legem † & a brutis animantibus, vt ab auibus, ceruis columbis, apibus: Imo & ab insociabilibus, soliuagis, & quibusdam etiam immanissimis beluis, custodiri videmus, quæ coniugia copulant, nidos congerunt, oua confouent, pullos alunt & quasi cum sua matrefamilias societatem domesticam, quãta possunt pace, conseruant.

Postremo a monastica & Oeconomica pace, tãquam a fonte emanat Tertia illa, † quam politicam diximus, p quã & ipsam ciuitates & regna, non solum constituuntur, sed etiam legitime gubernantur & conseruantur. Atq; ex his omnib. iam satis, vt opinior, intelligimus, q̃ bona & necessaria sit, ad conseruandam humanam societatem, hominum inter se pax & concordia, vt recte a Cicerone dictum sit Philip. & nomẽ pacis dulce esse, & rem ipsam tum iucũdam, tum salutarem. propter q̃ & gentiles quidam, pacem & concordiam *inter bona* beatitudinis statuerunt. Aug. ser. 166. At multo plura eademq; excellentiora sunt Christianę pacis commoda, a gẽtilib. ignorata, quę hoc ordine enumerat Aug. ser. 57. De pace inquit, dicturi, prius quæ pacis sint commoda videamus. Est pax † serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, amoris vinculum, consortium charitatis. Hęc est, q̃ simultates tollit, bella compescit, cõprimit iras, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos cõcordat, cũctis est placita. Nõ q̃rit alienum, nihil deputat suũ: docet amare, q̃ odisse nõ nouit. Nescit extolli, nescit inflari. Hãc ergo qui accepit, teneat. q perdidit, repetat: q amisit, acquirat. Qñi qui in eadem nõ fuerit iuuentus, abdicatur a patre, exhæredatur a Filio, & a Spiritu sancto alienus efficitur. Respuit. n. munus oblatum, q datæ legis contemptorem bonũ. Nec poterit ad hæreditatẽ Dei peruenire, q testim̃ noluerit obseruare: Non potest cũ Christo concordiam hr̃e, q discors voluerit esse cum Christiano. Contumaciæ ergo crimen est, q̃ iubetur contemnere, q̃ præcipitur nolle, quod imperatum est declinare. Quid tibi commune cũ discordia Christianę? † quid simultates amas, quod authori pacis placere nõ potuit? quid exerces inimicitias, quas euadere non potuit, nec ille qui eas primus inuenit? Initio nanque inimicitias in protoplastum, dum serpens exerit, interficitur: dum homini inuidet ipse prosternitur: Dum Adam cupit decipere, ipse primitus singulatur. Quare aut Christi charitatem amplectere Christiane, aut discordiæ authori similitudine operum parem te esse cognosce.

De bello & discordia,

SVMMARIVM.

1 *Paci & cnocordiæ contrarium est bellum.*
2 *Bellum iustum quid sit. & quid iniustum, nu. 3.*
4 *Bella quædam geruntur vel Deo iubente, aut saltem non prohibente.*
5 *Tribus Beniamin propter nefarium scelus in vxorem leuitæ perpetratum a reliquis tribubus ad interneccionem prope modum est cæsa.*
6 *Bella geruntur a malis ad subuersionem verę pietatis & iustitię, & ad instam bonorum suppressionem.*
7 *Bellum quoddam internum, & quoddam externum, & quid vtrunque sit.*
8 *Bella siue interna, siue externa ob id mala sunt, quia pacis priuatio sunt.*
9 *Caro est hostis noster crudelissimus.*
10 *Conscientia in homine est horrendum bellum contra ipsum.*
11 *Conscientiæ obnoxiæ magna est vis.*
12 *Facinora mala conscientia Flagellantur.*
13 *Bellum grauissimum est quod mundus & Diabolus extrinsecus homini inferunt, & nu. 15. 16.*
14 *Viuere secundum carnem quid sit.*
17 *Diaboli versutia & artes in homines quales sint, & uu. 18, 19.*
20 *Discordiæ domesticæ & ciuiles omnem legitime imperandi, obediendique concordiam eorum qui in una domo, aut republica uersantur, dissoluunt.*
21 *Discordia politica quæ sit.*

22 *Discor-*

Digitized by Google

22 *Discordiæ externæ quas vicini in vicinorum domos & familias exercent noxiæ sunt.*
23 *Bella externa plena periculis sunt.*
24 *Bella etiam iusta quanta incommoda afferant.*
25 *Bellum a belluis nomen accepit.*

CAP. III.

PAci & concordiæ cõtrarlũ
1 est bellũ,† & vt maximum bonum homini est pax & concordia, vt in Hierone inquit Xenophon. Est autem bellum duplex: Vnum domini, alterum mundi. Bellũ domini vocamus, quod huius mundi etiam prudẽtes iustum appellant. Et est, quod iustæ & legitimæ pacis vel conseruandæ, vel recuperandæ causa suscipitur. Augustinus lib. 6. quæst.
2 super Iosue. q. x. iustum definit esse bellum, †quod vlciscitur iniurias, si qua gens vel ciuitas, quæ bello petenda est, vel vindicare neglexerit, quod a suis improbe factum est: vel reddere, quod p iniurias ablatum est. Similiter iustum est, quod Deus imperat, apud quem non est iniquitas, & nouit, quid cuique fieri debeat: In quo bello ductor exercitus, vel ipse populus, nõ ipse tam autor belli, quam minister iudicandus est. Cæterum, quæ ad belli iustitiam pertinent, nos in ijs libris, quos de legationibus scripsimus, satis explicauimus. Iniustum bellum est,
3 †quod iustæ & legitimæ pacis perturbãdæ extinguendæue cã, infertur.

Atque illius Deus, huius vero Diabolus, author est. Nam & Deo vel iubente, aut saltem non prohibente, quædam bel-
4 la †geruntur. Cuiusmodi sunt, quæ pro iustitia, ac tuenda religione: ob scẽlera item punienda, & ad repetendas res per vim ablatas, captiuosque liberandos, & id genus alias causas, suscipiuntur. Sic ad custodiendam legem, per Moysen latam 1. Machab. 3. & seq. Machabæi fratres, Iudas, Ionathas, & Simon, aduersus Antiochum, ac eius principes, arma susceperunt. Et Iosue Deo authore Chananæos, & reliquos populos, quondam habitans terram, populo Israelitico repromissam, expugna-
5 uit. Iud. 20. Similiter Tribus †Beniamin propter nefarium scælus in vxorem Leuitæ perpetratum, a reliquis Tribubus ad internecionem propemodum est Cæsa. Iu. 20. Et Abraham coacto suorum vernaculorum exercitu, quatuor reges victores, qui inter cæteros captiuos Loth nepotem eius, vna cum tota illius substantia tulerant, Deo volente, prostrauit. Gen. 14. Sic Dauid diuino admonitus oraculo 1. Reg. 30. sociis repente irruit in latrunculos & prædones, qui vastauerãt Sicelech, eruitque de manu eorum vxores suas, & prædam, quam abduxerunt.

At quæ ad subuersionem verę pietatis & iustitiæ, & ad iniu
6 stam bonorum suppressionem, a malis geruntur bella, †Diabolo authore suscepta gestaque intelliguntur: quod & Ethnici crediderunt, qui malorum bella a tribus Furijs infernalibus Tisiphone, Megæra, & Alecto, mentibus humanis immitti dixerunt. Ad quem modum Poeta a Iunone bellum in Aeneã & Troianos excitatum fuisse fingit. Sic enim de Iunone, omnibus modis ira iam accensa, & ad vindictam parata, habet carmen Poeta, Virgi. lib. 7.

Luctificam Alecto dirarum a sede sororum,
Infernisque ciet tenebris, cui tristia bella.
Iraque, insidiæque & crimina noxia cordi,
Quam Iuno his acuit verbis, ac talia fatur.
Tu potes vnanimeis armare in prælia fratres,
Atque odiis versare domos, tu verbera tectis.
Funereasque inferre faces, tibi nomina mille,
Mille nocendi artes, fœcundum concute pectus,
Disice compositam pacem, sere crimina belli,
Arma velit, poscatque simul, rapiatque Iuuentus, &c.

7 Et vtrunque quidem bellum, †domini & mundi, diuiditur vt quodam sit internum, quoddam Externum. Internum rursus triplex est: Monasticum, siue vnius hominis ad seipsum. Oeconomicum siue domesticum, & Politicum siue Ciuile. Monasticum duplex est: Vnum, quod Deo iubente contra malos affectus, vitia & cupiditates exercetur. Aug. li. de salutarib. Doc. c. 64. Qualis est cõtinua spiritus aduersus carnem pugna. Alterũ, quod aduersus spiritum iam a carne victum gerit cõscientia, quæ nullo non suppliciorum genere nocentem iam territat & affligit. Bellum Domesticum est, quod vxor contra maritum, liberi aduersus parentes, serui contra dominos suos exercent. Bellum Politicum siue ciuile est, quod subditi dominis suis, vel alterutrum sibi vicini vel ciuitates, vnius imperij vinculo constricti, per rebellionem, seditionem, vel factionem inferunt. Ac de triplici hoc bellorum genere, supra non nihil diximus.

Externum bellum est, quod Diabolus & mundus animę, vicinus vicino, ciuitas ciuitati, & Reges Regibus, inferunt. Iam
8 igitur bella, †siue interna siue externa, ob id mala sunt, quia pacis priuatio sunt. Ac primum quidem, quis non malum esse dicet, internam illam pugnam carnis aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, qua si spiritus carnem vicerit, & morificauerit, vita, si succubuerit, mors datur, Apost. dicente. Rom. 8. Si secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis morificaueritis, viuetis. Sane crudelissi-
9 mus hostis est caro. † Caro siquidem omnem suggestionem malam concupiscit, & demonstrat. Caro concupiscit omne malum: caro hortatur maleficia: caro prouocat iram, homicidium, adulterium & rixam: caro inserit ebrietatem: caro portat omnem concupiscentiam malam huius sæculi, & omnia mala desiderat.

10 Deinde non minus horrendum est bellum, †quo conscientia cum homine ob perpetrata delicta conflictatur. Qui enim conscius sibi delictorũ est, nusquam securus est, vt inquit Ambrosius in Apol. Dauid. c. 9. sed tanquam hostiles acies ita lapsus culparum suarum, aduersantium modo, arbitrat sibi obsistere. Quicquid personuerit, quicquid increpuerit, culpa ei propria semper occurrit. Quicquid fuerit dictum aut lectum, in se dictum putat. Quicquid intenderit se nutu, se oculis designari putat. Si epuletur, si cogitet, si oret, ac deprecetur, ante oculos eius semper est error proprius, & momentis omnibus culpa pulsat conscientiam: nec quiescere, nec obliuisci sinit, velut grauis censor exagitat se perpetuo terrore. Omnia igitur aduersa habet, qui ipse sibi displicet, ipse sui accusator, ipse sui testis est, nec inuenit, quo fugiat, qui ipse se purget & stimulet.

11 Magna certe vis obnoxiæ conscientiæ, †magna supplicia timebant Adam & Eua: & cum Domini vocem in Paradiso ambulantis audirent, cupiebant se abscondere, quos nemo q̃rebat. Cain quoque metuebat, ne omnis quicunque inueniret eum, occideret: ita sua conscientia in eum ferebat sententiam, quod dignus esset, cui nullus ignosceret. Et ad hunc modum affligitur, qui in Psalmo quinquagesimo, dicit. Et delictum meum contra me est semper: Hoc est, sine interuallo aliquo recordatio & species ipsa mei me erroris impugnant.

Hæc Ambrosius. Idem quoque Ethnici senserunt, tametsi lumine fidei nostræ minime illustrati. Sic enim de hac conscientię pugna scribit Seneca libro decimo, epistolarum.

Prima est, inquit, & maxima peccantium pœna peccasse, nec vllum scęlus, licet illud fortuna exornet muneribus suis, licet tueatur ac vindicet, impunitum est: quia scæleris in scęlere supplicium est. Sed nihilominus & hæc & illam secundæ pęnę præmunt ac sequuntur, timere semper & expauescere, & securitati diffidere. Hic consentiamus, inquit, cum Epicuro, q
12 ait. Mala facinora †conscientia flagellari: & plurimum illi tormentorum esse, eo quod perpetuo illam sollicitando vrget ac uerberat, quod sponsoribus securitatis suę non potest credere. Hoc enim ipsum argumentum Epicuri est. Natura nos a scęlere abhorrere, quod nulli nõ etiam inter tuta timor est: multos fortuna liberat pœna, neminem metu. Hęc Seneca, cui Satyricus Iuuen. Sat. 13. etiam concinit.

Exemplo quodcunque malo committitur, ipsi.
Displicet authori: prima hæc est vltio, quod se
Iudice, nemo nocens absoluitur.

Et post.

Cur tamen hos tu
Euasisse putes, quos diri conscia facti,
Mens habet attonitos? & surdo verbere cædit.
Occultum quatiente animo tortore flagellum.
Pœna autem vehemens, & multo sæuior illis,
Quas & Cæditius grauis inuenit, aut Radamanthus.
Nocte, dieque suum gestare in pectore testem.

13 Sed & grauissimum est bellum, †quod mundus & Diabolus extrinsecus homini inferunt: quod vt caute declinemus, Apostolus Ioannes admonet, dicens primo Ioann. 9. Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo. Quia omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & cõcupiscentia oculorum, & ambitio sęculi.

Cum hoc conflictatus Adam & Eua, & tandem victi, a Paradiso delitiarum, in hoc miserabile exilium eiecti sunt. Nam & concupiscentia carnis ab eis impleta est, quod de ligno vetito gustauerunt. Et concupiscentia oculorum quod sibi apperiri oculos cupiuerunt. Et ambitio sæculi, quod se fieri posse, quod Deus est, crediderunt. Augustinus lib. de salutaribus, document. capitulo decimotertio, & decimoseptimo.

Sic & ad eundem modum mundum diligentes, id est, carnaliter viuentes, nos quoque a Paradiso ęternę fœlicitatis eijciemur.

Nam & Apostolus dicit Rom. 8. Si secundum carnẽ vixeritis, moriemini. Secundum carnem autem viuit, †qui secũdum

Digitized by Google

ſeipſum viuit, quia ipſe homo eſt, & viuit, & ſecundum ſe ipſum viuit. Id eſt, pergit quo vult, dormit quando vult, & quã diu vult, loquitur quę vult, & cui vult, & vbi vult, manducat & bibit quando vult, & quantum vult: ridet & iocundatur tur piter inter quos uult, & quando vult. Poſtremo, quicquid naribus ſuaue eſt, quærit, quicquid tactu blandum, quicquid oculis delectabile, quicquid corpori ſuo iucundum, exercet & ſequitur, qualiter vult, & quando vult: quia omomnia licita & illicita carnaliter vult. Delectatur in veſtimentis pulcherrimis, & equis & armis, ſicut vult, & quando vult. Et ſic non ſecũdum Deum, ſed carnaliter viuit, & omnia deſideria carnis ſuę perficit ſicut vult, & quando vult. Hęc & alia his ſimilia, mundi bello victi faciunt. Fortiores autem huiuſmodi illecebrarũ arma, Apoſtoli doctrinã ſequuti, cautius fugiendo declinant: Quod omnium certe maxime arduũ eſt. Frequenter enim irrepit terrenarum illecebra cupiditatũ, & vanitatum offuſio mentem occupat, vt quod euitare ſtudeas, hoc cogites, animoque voluas, quod cauere difficile ſit homini, exuere autem impoſſibile, vt voti magis ea res ſit, q̃ effectus. vt inquit Ambroſius. de fuga ſæculi. ca. j. & Aug. de bono perſeueran. lib. 2. cap. 8. Quod & Prophetæ teſtimonio confirmat, dicentis. Declina cor meum in teſtimonia tua, & non in auaritiam. Pſa. 118. Sed nec minus periculo ſum eſt bellum
15 †illud externum, quod a Diabolo homini infertur, carnem eius occupans Aug. de ſalutarib. documen. capi. 64. Diabolus enim in carne noſtra ſeminat ſemina ſua, id eſt, homicidium, fornicationem, cõcupiſcentiam, libidinem, iram, rixam, ebrietatem, ſuperbiam, furtum, & omnem ſuggeſtionem malam, dicente Apoſtolo. Epheſ. 6. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus ſpiritus aeris huius, aduerſus ſpiritualia in cœleſtibus. De Diabolo enim hoc dictũ eſt, qui ſpiritus malus eſt, & non videtur: Et ipſe ſpiritus neqſſimus proiectus eſt de Cœlo cum Angelis ſuis, de quibus dicitur in Apocalypſi c. 12. Ecce proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos die ac nocte, & ipſi vicerunt, eum, propter ſanguinem Agni. De quo & Apoſtolus alio loco dicit 1. Corin. 12. Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus Sathanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominũ rogaui, vt diſcederet a me, & dixit mihi. Sufficit tibi gra mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Denique & in carne Iob tentatus eſt a Diabolo, dicente Domino. Et data eſt ei poteſtas a domiuo in facultate eius. Et iterum. Dabo tibi illum in poteſtatem, præter animam eius lib. 1. & 2.

16 Atque huiuſmodi Diaboli bellum† tanto periculoſius eſt, quanto qui intentat hoſtis occultius, per inſidias nos aggredi-
17 tur. Verſutus eſt enim iſte hoſtis, †& tortuoſus (vt inquit Auguſtinus in lib. ſoliloquiorum. c. 17.) nec facile deprehendi poſſunt circuitus viæ eius, nec cognoſci ſpecies vultus eius, niſi Dominus illuminet, vt patet infra lib. 4. cap. 5.

Nam nũc hic, nunc illic, nunc agnum, nunc lupum, nunc tenebras, nunc lucem ſe oſtendit, & ſingulis quibuslibet qualitatibus, locis, & temporibus, ſecũdum varias rerum mutatio-
18 nes, varias exhibet tentationes. Nam vt triſtes decipiat, †triſtatur & ipſe, vt gaudentes illudat, fingit ſe & ipſe gaudere, vt ſpiritales defraudet, in Angelum lucis ſe transfigurat: vt fortes ꝓprimat, apparet agnus, vt mites deuoret, apparet lupus. Hęc q̃dem omnia ſecundum ſimilitudinem variarum Pſal. 90. tentationum effici habent, ſicut alios a timore nocturno, alios a ſagitta volante in die, alios a negocio perambulante in tenebris, alios ab incurſu, alios a Dæmonio merdiano. Pſal. 90. Et ad hæc quis idoneus, vt cognoſcat, & aſtutias eius qui cognouit? quis reuelabit ſpeciem indumenti eius, & gyrum dentium eius quis agnoſcet? En abſcondit ſagittas ſuas in pharetra, & laqueos ſuos abſcondit ſub ſpecie lucis. Et hoc difficilius perpẽditur, niſi a te domine ſpes noſtra lumen aſſumamus, vt videamus omnia. Nam non ſolum in carnis operibus, quæ de facili cognoſcuntur, nec tantum in ipſis vitijs, ſed in ipſis ſpiri-
19 talibus exercitijs laqueos abſcondit ſubtiles, †& ſub virtutum colore ipſa vitia induit, & trãſmutat ſe in Angelum lucis. Hęc & multa alia nititur contra nos, ipſe filius Beliał, ipſe Sathan, Domine Dominus noſter. Et nunc vt Leo, nũc vt Draco, manifeſte & occulte, intus & extra, die ac nocte inſidiatur, vt rapiat animas noſtras. Et tu eripe nos Domine, qui ſaluas ſperãtes in te, vt ipſe de nobis doleat, & tu lauderis in bonis domine Deus noſter. Hactenus Auguſtinus. Poſtremo Domeſticę
20 & ciuiles diſcordię, †omnem legitime imperandi obediendiq; cõcordiam, eorum qui in vna domo aut republica verſantur, diſſoluunt, qua ſublata, primum caſtiſſima illa viri & mulieris ſocietas diſtrahitur, tum liberorum procreatio & educatio negligitur, & quæ cuiuſq; tam viri quam mulieris in adminiſtranda refamiliari-tam domi q̃ foris, propria ſunt officia, confunduntur. Et ſi quos forte procreauerint liberos, illos nec nutriunt, nec eruditint. Et rurſus filij parentibus non eum, quem oportet, honorem exhibent, ſed nec ſerui dominis eam, quam oportet obedientiam, operarumque obſequia præſtant.

21 Sed & ĩ adminiſtratione rerum publicarum, †abrogatis his, quæ ad veram imperandi obediendique rationem pertinent, eo res deueniunt, vt nulla libertatis aut reipublicæ aut legum aut dignitatis, aut principatus ſit vtilitas: tum nulla etiam reuerentia neque legum, neque ciuium, neque patriæ ipſius, malorum & ſeditioſorum conatibus obſiſti poſſit.

22 Nam minus noxiæ ſunt diſcordiæ† externę, quas vicini in vicinorum domos & familias exercẽt, a qua re & prouerbiũ natum videri, poteſt, quo Lyſimachus apud Plautum in Mercatore vtitur. Nunc ego, inquit, verum eſſe illud verbum experior, Aliquid mali eſſe propter vicinum malum. Et vt magnæ cõmoditates a vicinis proueniunt, ſi boni fuerint: ita multa incommoda, ſi mali. Quod Heſiodus exprimit huiuſmodi carmine.

Εἰγάρ τοι καὶ γρῆϊ' ἐγχάριον ἄλλο γένηται,
Γείτονες ὡσοι ἐκιόνᾶξι, ξώσαντο δ' ἔπηοι.
Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.
Ἐμμορέ τοι τιμῆς, ὅς τ' ἐμμορε γείτονος ἐσθλοῦ.
Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

Quod ad hunc modum Latine redditum eſt.

Si qua domi inciderint tibi res, tunc illico omiſſis,
Ad ſunt vicini ꝛonis cinguntur, at ipſi
Affines, noxa eſt, vicinus vt improbus ingens.
Contra ita maxima commoditas, ſi commodus adſit.
Deeſt honor huic bona, quem vicinia deficit, at nec
Intereat bos, ni vicinis vbi improbus adſit.

23 Sic & bella†externa, quæ a ciuitatibus aduerſus ciuitates, vicinios, vel a Regnis contra Regna vicina intentantur, plena periculis ſunt: ut quibus ingentes ſæpe populos ſubuerſos eſſe, hiſtoriæ tradunt.

Quemadmodum Aetolis & Acarnanibus, Carthaginenſibus & Byzintinis, & quibuſdam aliis euenit, qui ſe mutuis cladibus euerterunt.

Neque vero ad iniuſta tantum bella pertinent, quæ de incõmodis bellorum iam diximus, maxime eorum, quæ Oecono
24 mica & Politica appellauimus. †Nam & ipſa quantumlibet legitima & neceſſaria, non ſolum ea quæ enumerauimus, ſed multa etiam alia mala comitantur.

Cuiuſmodi ſunt, quod religio neglecta iacet, ſpretus Dei cultus, templorum direptiones fiunt & ſacrilegia: horrendæ audiuntur Blaſphemię, varię æduntur cædes, rapinæ, populationes agrorum, deprędationes domorum, carceres, vincula, aulſi a ſinu matrum filii. Raptæ ad ſtuprum virgines, incendia pagorum, vrbium, breuiter in bello etiam iuſto.

Ius eſt in armis, opprimit leges timor.

Vt inquit Seneca, in Hercule furente.

Et iterum.

Arma non ſeruant modum.
Non temperari facile nec reprimi poteſt.
Stricti enſis ira, bella delectat cruor.

Vnde & prudentes quidam dicunt, non bonorum eſſe hominum bellare, ſed ne latronum, ne hominum quidem. Bel-
25 luarum enim eſt iſte furor, vnde bellum † nomen accepit, vt inquit Feſtus, & in officiis inquit Cicero. Et ſi quando iuſto & ſapienti viro bellandum eſt, tamen quia non niſi neceſſitate coactus, bellum inferre debet.

Dolendum ſimul illi eſt, iuſtorum ſibi neceſſitatem extitiſſe bellorum, quia niſi iuſta eſſent, ei gerenda non eſſent. Ac per hoc ſapienti bella non eſſent: iniquitas enim partis aduerſę, iuſta bella ingerit gerenda ſapienti, quæ iniquitas vtique homini eſt dolenda: quia hominum eſt, etſi nulla ex ea bellandi neceſſitas naſceretur, vt alibi docet Auguſtinus. De ciuita. Dei lib. 19. c. 7.

Seditionem perniciоſiorem eſſe bello externo,

SVMMARIVM.

1 *Morbi interni grauius affligunt corpus, & curatu difficiliores ſunt quam extreni.*
2 *Malorum inteſtinorum ea natura eſt, ut cum maxime nocent, tum minime ea nocere ſentiamus.*
3 *Inſidiæ occultiores nullæ ſunt quam hæ quæ latẽt in ſimulatione officii, aut in aliquo neceſſitudinis nomine.*
4 *Bellorum externorum pericula.*
5 *Seditiones quanta mala pariant. & quanta incommoda nu. 8.*
6 *Romana potentia bellis externis creuit.*
7 *Carthaginis excidium quantum Reipublicæ Romanæ nocuerit.*
9 *Domus non eſt compoſita vbi inter virum & uxo. non eſt pax.*
10 *Seditio quam perniciоſior ſit externo bello.*

CAP.

Digitized by Google

CAP. IIII.

Satis iam ex his, quę dicta sunt, liquere puto, quam noxia & pestifera sint, quæ quomodocunque rebus pub. inferūt bella. Iā uero & illud explicādū est, multo teriora & pniciosiora esse ītestina, q̄ q̄ extrinsecus, ꝙtra rēpublicam suscipiuntur bella. Primum enim quemadmodum
1 morbi † interni grauius affligunt corpus, & curatu difficiliores sunt, quam externi, vt quorum non raro causas, quia intrinsecus latent, ignoramus. Et si cognoscantur, tamen ad eos non facile quæ paratæ fuerint, medicinæ penetrare possunt. Ita & seditiones, intestina, ac domestica & ciuilia bella, periculosiora sunt, iis quæ extrinsecus admouētur. Nam & ipsa sępe, priusquam cognoscantur, opprimunt, & cognita iam vix, & sæpe nullo etiam cōsilio supprimi aut extingui possunt. Est enim
2 natura intestinorum malorum, † vt cum maxime nocent, tū minime ea nocere sentiamus. Aug. de ciuit. Dei. libr. nono, ca

Nam non raro, cum quibus pacem nos tenere putamus, eorum corda ignoramus, & si hodie nosse possimus, qualia cras futura sint, nescimus. Etenim qui amiciores esse solent vel debent, quam qui vna etiam continentur domo, & tamen quis inde securus est, cum tanta sępe mala ex eorum insidiis extiterint, tanto amariora, quanto pax dulcior fuit, quæ vera putata est, cum astutissime fingeretur, propter quod omnium pectora sic attingit, vt cogat in gemitum. Quod ait Tullius. Nul
3 læ sunt occultiores insidiæ, † quam hæ, quæ latent in simulatione officij, aut in aliquo necessitudinis nomine. Nam eum, qui palam est aduersatius, facile cauendo vitare possis. Hoc vero occultum, intestinum, ac domesticum malum, nō solum existit, verum etiam opprimit, antequam prospicere atque explorare possis. Propter quod etiam diuina vox illa. Matth. 10. Et inimici hominis domestici eius, cum magno dolore cordis auditur. Quia etsi quisque tam fortis sit, vt æquo animo perferat: vel tam vigilans, vt prouido consilio caueat, quę aduersus eum molitur amicitia simulata: eorum tamen hominum perfidorum malo, cum eos esse pessimos experitur, si ipse bonus est, grauiter excrucietur necesse est, siue semper mali fuerint, & se bonos finxerint: siue in istam malitiam ex bonitate mu-
4 tati sint. Deinde belllo externo, † etsi magni, sæpe exercitus conteruntur, amplissimæ vrbes delentur, multæ Regiones terræque longe lateque vastantur: tamen interim, quia in ipso virtute magis, quam primis studijs cūcta aguntur, spes est bellantibus victorię: quam & sæpe magna etiam cum gloria consequuntur, nec damna tantum victores recuperant, sed vires etiam potentiamque suam augent, longiusque dominando
5 propagant. In seditionibus autem, † in quibus quique inter se diuisi, suis affectibus ducuntur, interim nullis non turpibus rebus operam dantes, in eum locum res deducuntur, vt qui vincere videntur, omnium maxime vincātur, seque & a se victos ipsamque adeo Rempub. perdant; vt non tam ab hostibus, q̄ suis ipsa viribus tabescens Respubli. perdatur atque consumatur: Imo quo viribus potētior, tāto in ea seditio periculosior, vt recte dixerit Liuius in ciuilibus bellis: Respublicas magni-
6 tudine laborare sua. Sic Romanorum † potentia vt refert Eutrop. lib. 2. rerum Roma. primum Italici, deinde vtriusque Punici, & post illud Macedonici, vtriusque Syriaci, ac Punici Tertii, & item Macedonici Tertij, Achaici, Numantini, Iugurtini, & quorundam aliorum externorum bellorum, in immensum creuit. Quemadmodum autem potentiæ Romanorum, prior Scipio viam aperuerat: sic luxuriæ posterior aperuit. vt scribit Vell. Paterculus lib. 2. historiæ Roma.

Quippe remoto Carthaginis metu, tublataq; Imperij æmula, non gradu, sed præcepti cursu a virtute, quæ in externis bellis exercetur, ad vitia decursum, vetus disciplina deserta, noua inducta, in somnum a vigilijs, ab armis in voluptates, a negociis in ocium conuersa ciuitas Aug. de ciui. Dei libro tertio capitulo 17.

Atq; huic plurimæ turbæ, seditiones, & ad postremum bella ciuilia orta sunt, dum pauci potentes, quorum in gratiam plærique concesserant, sub honesto patrum aut plebis nomine dominationes affectabant, bonique & mali ciues appellati, non ob merita in rempublicam omnibus pariter corruptis sed vti quisque locupletissimus, & iniuria validior, quia præsenti defendebat, pro bono ducebatur. Augustin. de ciuit. Dei li.
7 3. ca. 21. Propter quod Carthagine, † æmula Romani Imperij, ab stirpe deleta, tantis deinde malorum agminibus oppressa Respublica fuit, vt prosperitate ac securitate rerum, vnde nimium corruptis moribus mala ista congesta sunt, plus nocuisse monstretur: Tam cito euersa, quam prius nocuerat tandiu aduersa Carthago, vt alibi vere commemorat Augustinus. Ac tales quidem fuerunt seditiones Gracchanæ, Apuleiana, & bella quædam seruilia. Ciuilia item Marii, Syllæ, Cæsaris, Antonii, Lepidi, Augusti, & si quæ sunt alia, quæ ab Historicis desiderantur. Et de bello Antonii aduersus Octauium Augustum, pulchra Horatii querela extat, his expressa carminibus. Ode. 16. lib. Epod.

Altera iam teritur bellis ciuilibus ætas,
Suis & ipsa Roma viribus ruit.
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
Minacis aut Hetrusci Porsenæ manus.
Aemula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Nouisque rebus infidelis Allobrox.
Nec fera cærulea domuit Germania pube,
Perfidusque Sygambris abominatus Hannibal.
Impia perdemus deuoti sanguinis ætas,
Feriq; rursus occupabitur solum.
Barbarus heu cineres, insistet victor, & vrbem.
Eques sonante verberabit vngula:
Quæque carent ventis, & solibus, ossa Quirini
Nefas videre, dissipabit insolens, &c.

Iam & illud inter incommoda seditionum, haud extremū
8 est, † quod exulare etiam sponte sua cogūtur, qui seditionum molestias ferre non possunt. Sic interiore illo conscientiæ bello tribulati, a conscientia sua exulant, ad quam redire nolūt, ne ibi litibus peccatorum euertantur. Sic qui vxores habent malas, ad forum exeunt, & gaudent: Et quando iam tempus instat, quo redituri sunt domum suam, contristantur. Intratu ri sunt enim ad tædia, ad murmura, ad amaritudines, ad euer-
9 siones: quia non est domus † composita, vbi inter virum & vxorem pax nulla est, & melius est illi foris circumire. Sic & propter seditionem ciuilem, in tantam desperationem veniunt boni ciues, vt patrios focos relinquere malint, quam ciuilium discordiarum incommoda perferre. Quod idem Poeta, de eodem ciuili bello loquens, eleganter subsequentibus carminibus significat.

Forte quid expediat, communiter, aut melior pars,
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia, Phocæorum.
Velut profugit execrata ciuitas.
Agros, atque lareis proprios, habitandaque fana.
Apris reliquit, & rapacibus lupis:
Ire, pedes quocunque ferunt, quocunque per undas.
Notus vocabit, aut proteruus Aphricus.
Sic placet? an melius quis habet suadere? secunda
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed iuremus in hæc, simul imis saxa renarint
Vadis leuata, ne redire sit nefas:
Neu conuersa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina lauerit cacumina.
In mare seu celsus procurrerit Apenninus.
Nouaque monstra iunxerit.
Mirus amor iuuet, vt tigreis subsidere ceruis.
Adulteretur & columba miluio.
Credula nec flauos timeant armenta leones,
Ametque salsa leuis hircus æquora.
Hæc, & quæ poterunt reditus abscindere dulceis,
Eamus omnis execrata ciuitas.
Aut pars indocili melior grege, mollis, & expes
Inominata perprimat cubilia.
Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum.
Hetrusca præter & volate littora.
Nos manet Oceanus circumuagus, arue beata.
Petamus arua, diuites & insulas.
Reddit vbi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret vsque vinea.
Germinat & † nunquam fallentis termes oliuæ,
Suamque pulla ficus ornat arborem.
Mella cana manant ex ilice, montibus altis.
Leuis crepante Lympha desilit pede.
Illic iniussæ veniunt ad mulctra capellę,
Refertque tenta grex amicus ubera.
Nec vespertinus circumgemit ursus ouile,
Nec intume scit alta viperis humus.
Pluraque fœlices mirabimur, vt neque largis
Aquosus Eurus arua radat imbribus,
Pinguia nec siccis vrantur semina glebis.
Vtrunque rege temperante cœlitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus,
Neque impudica Colchis intulit pedem.
Non huc Sydonii torserunt cornua nautæ,
Laborioſa nec cohors Vlyssæi.
Nulla nocent pecori contagia, nullius astri
Gregem æstuosa torret impotentia.
Iupiter illa piæ secreuit littora genti,
Vt inquinauit ære tempus aureum,
Aere, de hinc ferro duranit sæcula, quorum
Piis secunda vate me datur fuga.

Digitized by Google

10 Iam & hoc pernicioſior externo bello eſt ſeditio, † quia ſæpe non ſolum armis, ſed etiam ſilentio & orio, Rempub. læ dunt ſeditioſi.

Qđ gen⁹ militari maxime ſeditioni ꝓpriũ eſt. Quẽadmodũ in bello, ꝙ Fabius Conſul contra Veientes geſſit, accidiſſe tradit Liuius ab vrbe cond. libr. 2. In eo enim bello Conſuli plus aliquanto negocij cum ciuibus, q̃ cum hoſtibus fuit. Nam cũ præter cæteras imperatorias artes, quas parendo gerendoque bello ediderat plurimas, ita inſtruxiſſet aciem, vt ſolo equitatu emiſſo, exercitum hoſtium funderet: inſequi fuſos hoſtes pedes noluit, nec illos, etſi non adhortatio inuiſi Ducis, ſuũ ſaltem flagitium & publicum in præſentia dedecus, poſtmodum periculum, ſi animus hoſti rediſſet, cogere potuit gradũ accelerare: aut ſi aliud nihil, inſtare inſtructos, iniuſſu ſigna referunt, mœſtique, crederes victos, execrantes nunc imperatorem, nunc nauatam ab equite operam, redeunt in caſtra. Ita vnus ille conſul rempub. ſuſtinuit, quam exercitus odio conſulis non armis, ſed ocio quantum in ſe fuit, prodidit. Violentior aliquanto fuit exercitus Appio conſuli, bellum cõtra Volſcos gerenti. Ti. Liu. lib. 2. ab vrb. cond. Non enim vincere tantum noluit, vt Fabianus, ſed vinci voluit: productus in aciem turpi fuga petit caſtra, nec ante reſtitit, quam ſigna inferentẽ Volſcum munimentis vidit, fœdamque extremi agminis cædem, &c.

De incommodis rebellionis.

S V M M A R I V M.

1 *Incommoda prouenientia ex ſeditionibus, quædam ad corpus reipublica, & quædam ad ſingulas eius partes referuntur.*
2 *Rebellionis incommoda quæ ſint.*
3 *Inobeditatię damna quanta ſint.*
4 *Inobedientiam rebellium comitatur abdicatio bonorum magiſtratuum, et ſurrogatio malorum.*
5 *Coniuratio Venetorum & Praſinorum contra Iuſtinianum Imp. virtute Auguſtæ Beliſarii & mundi opera oppreſſa.*
6 *Seditionis Antonianæ Satelites qui fuerint.*
7 *Integritas præſidentium ſubditorum eſt ſalus.*
8 *Officia eccleſiaſtica a laycis vſurpata per Hæreſim Lutheri.*
9 *Schiſma laicorum Henrico. IIII. Romanum imperium gubernante.*

Caput V.

VOd ſi igitur per ſe malum eſt ſeditio, vt non oĩno malis arg. iam demonſtraſſe videor: q̃d mirum, ſi ex ea alia quoq; mala & incõmoda deſcendãt? Porro earum, q̃ ex ſeditionib. ꝓueniunt ĩ-
1 commoditatũ, † q̃dam ad corpus reipu. q̃dam ad ſingulas eius partes referunt. Idq; duplici rõne. Nam vt duplex eſt ſtatus rei pub. eccleſiaſticus & ſęcularis: ſic vterq; incõmodis ſeditionũ quiſque ꝓ ſua conditione tam in ꝓſonis priuatis, q̃ in vniuerſo reipu. corpore afficit. Ac de damnis, q̃ ex ſeditionib. ordini eccleſiaſtico, & Eccleſiæ miniſtris, & catholicis hominib. afferunt, abunde a nobis diſputatũ eſt in ijs libris, quos de hĩticis & Schiſmaticis ſcripſimus. In hoc ãt lib. de prophanarũ incõmodis ſeditionũ dicemus. Sunt igitur incõmoda, q̃b. reſpu. ꝓp ſeditiones afficitur, tranquillitatis publicę perturbatio, & ſtatus reipub. mutatio. reſpu. perturbatur rebellione & factione.
2 Rebellionis † incõmoda ſunt, inobediẽtia, & q̃ ab hac deſcendunt, Regũ & magiſtratuũ bonorũ q̃dem abdicatio: malorũ aũt creatio, atq; ſurrogatio: legũ abrogatio bonarũ, malarũ rogatio, iudiciorũ tranſlatio, & ſi qua ſunt ſimilia. Primũ. n. q̃ maior reipub. perturbatio eſſe ꝑt, q̃ qua imperãdi obediẽdi q; cõcordia diſſoluitur? Nã vt oĩa non ſolũ in adminiſtrationib. rerũ publicarũ, ſed ẽt in totius mundi rerũ ſerie & ordine tũ ſibi recte conſtant, cum inferiora ſuperiorib. id eſt, creaturę oẽs, tam viſibiles q̃ inuiſibiles, Deo: & inter creaturas primũ in hoĩe rõni cupiditates: in domo patrifamilias, q̃ ſunt eiuſdẽ poteſtati ſubiecti: ĩ ciuitatib. ciues Magiſtratui, & in Regnis ſubditi dñis ſuis, obediũt: in ijs, q̃ recte ab ipſis ꝑſcribuntur, & mãdantur, cuſtodiũt, debitumque eis honorẽ & reuerentiã exhi-
3 bẽt. Ita rurſus oĩa † cõfuſa perturbataq; ſint neceſſe eſt, qñ nec rationi ſenſus in hoĩe, neq; in domo patrifamilias familia, neq; in ciuitatib. & regnis, ciues & ſubditi, Magiſtratib. & regibus ſuis, cã q̃ oportet obedientiã exhibent. Imo vero ab vna inobedientia primorũ parẽtum, oẽs diſcordiæ & perturbationes, tam ſingulorum hominum, q̃ rerum publicarum, ſiue internæ ſiue externæ proficiſcuntur. Poſtq̃ eñ vt ait Aug. de ci. Dei li. 13. c. 13. a primis parentib. noſtris ꝓcepti facta trãſgreſſio eſt vt aĩa libertate ꝓpria in ꝓuerſum delectata, & Deo dedignata ſeruire, nouum inobedientiæ carnis ſuæ motũ, tanq̃ reciprocam inobedientię ſuę pœnam, ſenſerunt. Quia anima ſuperiorem dñm ſuo arbitrio deſeruerat, priſtino corporis ſeruitio deſtituta: nec inferiorem famulum ſuũ corpus, ad ſuum arbitrium tenere, nec omnino ſubditam habere carnem meruit, ſicut ſemper habere potuiſſet, ſi Deo ſubdita ipſa manſiſſet. Atque hinc caro cœpit concupiſcere aduerſus Spiritum, & Spiritus aduerſus carnem: q̃a hæc ſibi inuicẽ aduerſantur. Gall. 5. Hinc alia lex in membris noſtris, repugnans legi mentis noſtrę: hinc inimicitię, contentiones, æmulationes, iræ, rixę, diſſenſiones, ſectæ, inuidiæ, homicidia, ſeditiones, hæreſes, ſchi-
4 ſmata, bella interna & externa. Inobediẽtiam rebellium, † comitatur abdicatio bonorum magiſtratuum, & ſurrogatio malorum. Neque enim ſatis habent, non parere mandatis bonorum, niſi & ipſis omni honore & poteſtate deſtitutis, alios malitiæ ſuæ patronos in eorum locum ſufficiant. Quomodo & reges & principes ſæpe a ſeditioſis ſedibus ſuis expulſos, alioſque in eorum locum ſurrogatos fuiſſe, in Hiſtorijs proditum eſt.

5 Sic Veneti † & Praſini aduerſus Iuſtinianum Imperatorem rebellionem concitantes vt ſcribit Proco. li. j. de bello Perſi. primũ loãnem & Tribonianũ conſiliarios, abire magiſtratibus & officijs cogunt. Deinde Hyppaciũ leuem hoĩem imperatorem conſalutant, & cum ad manus Diadema, quo imperatores redimiri ſolẽt, non haberẽt, aurum quoddam ſuper caput eius ponentes, Romanorũ imperatorem declararunt: eoque Iuſtinianum principem cõpulerunt, vt iam de fuga capienda conſiliũ caperet. Quam rem tñ diſſuaſit Thedora Auguſta, ſatius eſſe rata, ſeditioſorum arma expectare, q̃ in non tolerabile exilium cum ignominia agi: nec ſe vnũ diem viuere poſſe declarans, in quo non Auguſta ſalutaretur, ac ſubinde iuxta ꝓuerbium pulchrum eſſe dicitans, in ſepulchri Elogio imperatorem aſcribi. Quod conſilium bonus quoque euentus inſequutus eſt. Nam & Beliſarij & Mundi opera oẽs Hyppacij † iurati, ceſi. Et ipſe Hyppacius e throno raptus, & ad imperatorem ductus, altero die a militibus cæſus, & in mare proiectus fuit. Ioannes vero & Tribonianus prius honoribus deiecti, tẽpore poſt eiſdem reſtituti fuerunt. Atque ad hunc modum ſedata ea ſeditione, vno die triginta millia e populo deſiderata fuerunt.

6 Sic Cicero Philip. 1. inter alia ſeditionis Antonianę † incõmoda, illud quoq; narrat: Proditores, latrones, incendiarios, alioſque ſcæleratiſſimos hoĩes in ſenatũ ſuum aſcitos atque electos fuiſſe. Et Plu. in Nicia. prouerbio quoque dici ſolitum affirmat, in ſeditione diſcordiaque ciuili, plerunque ſordidiſſimis ẽt viris honorib. potiri, contingere. Nimirum ſignificans, tum locum habere prouerbium Gręcis vſitatum. Εν δὲ δίχοσα οἰγκα νδροκλείδης πολεμαρχεῖ· Id eſt. Seditione orta, Dux eſt etiam Androclides. Et item illud. Εν δὲ δίχοσασιν χαπάγκακος ἐμμορετιμῆς Id eſt. Rebus turbatis, vel peſſimus eſt in honore. Sic Leo papa Epi. 85. & habetur 61. di. miramur. ad Epiſcopos Aphricanos ſcribens, miratur tantum, apud eos ꝓ occaſionem temporis impacati, aut ambientium prę ſumptionem, aut tumultum valuiſſe popularem, vt indignis quibuſque, & longe extra ſacerdotale meritum conſtitutis, paſtorale faſtigium, & gubernatio Eccleſię crederetur. Quam negligentiam acrius reprehendens. Non eſt (inquit) hoc conſulere populis, ſed nocere: nec
7 præſtare regimen, ſed augere diſcrimen. Integritas † enim præſidentium, ſalus eſt ſubditorum, & vbi eſt incolumitas obediẽtiæ, ibi ſana eſt forma doctrinę. 1. q. 1. pauci patris. principatus autem, quẽ aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupauit, etiam ſi moribus atque actibus non offendit, ipſius tamen initij ſui eſt pernicioſus exemplo. illud etiam grauius eſt, quod ſępe ſeditioſi bonos magiſtratus occidere ſolent. De qua re infra dicemus, quando de crudelitatibus ſeditioſorum agetur De abrogatione bonarum legum, & rogatione malarum, tum de perſequutionibus Legumlatorum, & de iudiciorum tranſlatione, ſatis multa a nobis ſupra libro primo, & in iis libris, quos de Hęreticis & Schiſmaticis ſcripſimus, dicta ſunt.

Vnum tantum hoc loco addimus, magnam hoc tempo-
8 re reipublicę turbationem † ex eo natam eſſe, quod leges non ſolum Canonicę, ſed etiam Ciuiles, ad diuinum cultum, & eccleſiæ cæremonias & politiam pertinentes, tot modis hactenus, hęretici & ſchiſmati primũ q̃dem calũniati, ac deinde potentiores facti, per vim etiam abrogarunt. ac iuſtis ac bonis, non iuſtas & malas introduxerunt, iudiciaque ſacra & Eccleſiaſtica, in prophanos iudices tranſtulerunt, vt iam cauſæ, vſurarum, ſacrilegiorum, rerum Eccleſiaſticarum, Matrimoniorum, imo & controuerſiæ ſcripturarum & religionis, Epiſcoporum ordinationes & depoſitiones, aliaque maiora negocia, vni tantum Apoſtolicę Sedi reſeruata, ſpretis, imo ab officijs ſuis depoſitis Eccleſiaſticis, in Laycos & prophanos iudices tranſlata decernantur. Vt interim non referam (quod eſt aliquanto abominabilius) in eum locum res eſſe per inobedien-

Digitized by Google

bedi entiam ſeditioſorum redactas, vt & layci non vereantur non ſolum ſancta ſanctorum intrare, quod vtriuſque Teſtamenti authoritate prohibetur, vt in libris noſtris de Cæremonijs oſtẽdimus: ſed etiam ſacra tractare. Id eſt, quæ ſunt Epiſcoporum & Sacerdotum, aliorumq; inferiorum ordinum eccleſiæ propria, officia vſurpare.

9 Quod & in ſimili prope ſchiſmate Henrico †IIII. Romanorum Imperium gubernante, layci fecerunt, qui & ipſi baptizarunt, inunxerunt, aliaque ad ſacerdotum officia pertinentia, exercuerunt, vt ſcribit Nauc. volu. 2. generatione xxxvj. Chronogr.

De incommodis factionum.

SVMMARIVM.

1 *Ordinum turbatio eſt maximum in republica malum.*
2 *Ordinum diſcordia venenum eſt Reipublicæ.*
3 *Bizantii populus olim in duas partes diuiſus, Venetorum ſcilicet, & Praſinorum.*
4 *Factio Guelphorum & Gibellinorum quanta mala attulerit.*
5 *Bella externa pariunt inteſtinas diſcordias.*
6 *Imperia magna quibus venenis mortalia fiant.*
7 *Factiones Romam vincibilem fecerunt.*

CAP. VI.

1 FActionibus primum ordines †reipub. turbantur: quod eſt maximum in Repub. malum. Titius Liuius li. 3. ab vrb. cond. venenum Reipu. appellat, ac ſubinde cuiuſmodi omnino malum ſit, prolixa eademque elegantiſſima oratione declarat. Q. Cõſul, de factione Patritiorum & plebeiorum loquens, in qua & multa non ſolum eiuſmodi factionum, ſed etiam rebellionẽ incommoda (Nam & plebis cum patribus diſcordia, non im-
2 merito rebellio etiam vocabitur) enumerat. Diſcordia, †inquit, ordinum, eſt venenum vrbis huius, patrum & plebis certamina, dum nec nobis imperij, nec vobis libertatis eſt modus: dũ tędet vos Patritiorum, hos plebeiorum Magiſtratuum, ſuſtulere animos. Proh Deum fidem, quid vobis vultis? concupiſtis Tribunos plebis, concordiæ cauſa conceſſimus: Decemuiros deſideraſtis, creari poſſi ſumus: Decemuirorum vos pertęſum eſt: abiere magiſtratu, manente in eoſdem priuatos ira ueſtra: mori atque exulare nobiliſſimos viros atque honoratiſſimos paſſi ſumus. Tribunos plebis iterum creare voluiſtis, creaſtis. COSS. facere veſtrarum partium, & ſi patribus videbamus iniquum, Patritium quoq; Magiſtratũ plebi donũ fieri vidimus, auxiliũ Tribunitiũ, prouocationẽ ad populũ, ſcita plebis iniũcta patrib. ſub titulo æquandarũ legũ, nr̃a iura oppreſſa, tulimus & ferrimus. Qui finis erit diſcordiarũ? & qñ vnam vrbẽ habere, & qñ cõem hanc patriam eſſe licebit. Victi nos equore aĩo quieſcimus, q̃ vos victores? Satis ne eſt vobis, vos metuendos eſſe? Aduerſus nos Auentinũ capit̃, aduerſus nos Sacer occupatur mons: Eſquilias qdem ab hoſte prope captas, & ſcandentẽ in aggerẽ Volſcum hoſtem, nemo ſubmouit: in nos viri, in nos armati eſtis. Sed age libet iam factionum incõmoda aliquot exemplis declarare. Bizantij populus vt ſcri-
3 bit Procop. li. j. de bello Perſ. in duas partes diuiſus, †duarum ſectarũ fuit. Quarũ altera Venetorũ: Altera Praſinorũ appellata eſt. Fullonia hęc noĩa fuerunt: Quorũ gratia in certamina deſcẽdentes, nihil nõ periculorũ ſubibãt. Deniq; ignominioſam ẽt mortẽ oppetere non dedignabantur. Creditũ eſt hunc animi morbũ fuiſſe, q̃ omnes ciuitates & populos inuaſerat. Inter hos igitur orta ſeditione, cũ magiſtratus quoſdã ſeditioſorũ ad ſuppliciũ duxiſſet: reliq; conueniẽtes, ductos rapuerũt, & in carcerẽ ingreſſi, eos q̃ pari ſeditione, aut alia quauis turpi cã vincti erant, liberarũt: ac miniſtros & Satellites Magiſtratũ ſequẽtes, interfecerũt. Ciues, ſi q̃ boni relicti erãt, in proximam continentẽ traijcientes confugerunt. Sed & domos incenderunt ſeditioſi, ex quo qdẽ incendio Sophię templum, & Auguſtæ domus veſtibulũ, vſq; ad domũ Martis vocatam flagrarunt, ac p̃ter hęc porticus quoq; magnę vſq; ad forum Cõſtantini appellatũ, tum domus, opeſq; maxime cõſumptę &c.

Quin & eo vſq; ſeditio proceſſit, vt nouũ ſibi regem eligerẽt vt paulo ante dictum eſt.

Similis prope fuit Guelphorum & Gibellinorum in Italia factio. Teſte Naucl. uol. 2. Chronogra. genera. 42. Guelphis vide-
4 licet †Pontifici: Gibellinis vero Cæſari adhærentibus. Serpſit aũt hoc factionum ſtudium adeo late, vt nulla ciuitas, nullũ oppidum, nullus populus ea labe pernicioſiſſima manſerit intactus. Vrbs enim in vrbem, prouincia in prouinciam, populi pars in alteram, nulla impellente alia, quam harũ partiũ cauſa, geſſere bella. Sed nec ĩſignia tm̃, in prælijs diuiſa deferebãt: ſed ẽt diuerſi colores, terræ fructus, veſtiũ habitus, ipſe hominum inceſſus, digitorum concrepitus, & oris hiatus, ſuarũ habuerunt partium ſignificationem. Iam vero ſeditionibus omnibus, ſiue per rebellionem, ſiue per factionẽ ortis, illud cõeſt, vt ex iis bella externa vel naſcãtur, vel nata augeãtur, atq;
5 corroborentur: Ac diſcordias† qdem inteſtinas bella externa parere, vt M. Valerius Dictator ĩ Senatu hmõi oratione declarat. vt dicit Ti. Liuius li. 2. ab vrb. cond. Sæpe, inqt, experti ſunt Ro. confirmari aut bella externa, augeriq; hoſtiũ animos domeſticis inſidiis, adeoq; victoriam ẽt ipſis parari, pulchre con-
6 iectabant. Veientes bellum iam populo Ro. intentaturi, †ęteras eſſe opes Romanas dicebãt, niſi inter ſemetipſi ſeditionibus ſæuirent: id vnũ veneni, eam labẽ ciuitatib. opulẽtis repertã, vt magna imperia mortalia eſſent: diu ſuſtentatũ id malũ partim conſilijs, partim patiẽtia plebis. Iam ad extrema veniſſe, duas ciuitates ex vna fuiſſe factas, ſuoſq; cuiq; parti magiſtratus, ſuas leges eſſe, primũ in delectibus ſęuire ſolitos, eoſdẽ in bello tñ parere Ducib. qualicunq; vrbis ſtatu manente, diſciplina militari ſiſti potuiſſe. Iam non parendi magiſtratib. mo-
7 rem, †in caſtra quoq; Roma. militẽ ſequi, prox. bello in acie ipſa, in ipſo certamine conſenſu exercitus traditã vltro victoriã victis Equis: ſigna deſerta, imperatorẽ in acie relictum, iniuſſu in caſtra reditum: profecto, ſi inſiſtetur, ſuo milite vinci Romã poſſe: nihil aliud opus eſſe, q̃ indici oſtendiq; bellũ. Cętera ſponte ſua fata & Deos geſturos. Hę ſpes Hetruſcos armauerant multis caſib. inuicẽ victos victoreſq;. Hęc & innumera alia incõmoda, quę pgignunt factiones, id eſt, diſſidia inter ſe ciuiũ in Repu. maxime vero eorũ, qui rempub. ipſam adminiſtrant, vt recte Cicero ad Quintũ Fratrem de factionib. ſui tẽporis ſcribens, & multa q̃ ad incõmoda hmõi diſcordiarum pertinẽt, in pauca conferẽs, dixerit. Τοιαυτ' ὀτλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. Id eſt, bellum vniuerſa hęc ſceleratũ inuehit mala.

Propter ſeditiones reſpublicas, & earum ſtatum & formam, mutari,

SVMMARIVM.

1 *Mutatio ſtatus reipublicæ ex ſeditionibus oritur.*
2 *Modi tres quibus reſpublicæ gubernantur. Qui & in domeſticis ſocietatibus reperiuntur nu. 4.*
3 *Monarcha & Tyrannus quomodo differant.*
5 *Patris imperium quomodo Tyrannicum fiat.*
6 *Fraus duplex qua mutatur forma reipublicæ.*
7 *Status popularis quomodo recipiat mutationem. & datur exemplum, numero 8.*
9 *Reſpublicæ populares quomodo antiquitus in Tyrannidem mutabantur.*
10 *Gubernationes paucorum mutantur interdum in ſimilem ſpeciem, interdũ in popularem, interdum in Tyrannicam poteſtatem, idque multis modis & nu. 11. 12. 13.*
14 *Cenſu poteſtas quæ reſpublica vocatur, & paucorum potẽtia ſæpe caſu mutantur.*
15 *Ariſtocratia ſiue optimatum poteſtas propter ſeditiones mutatur, & quo modo exemplis comprobatur, nu. 16. 17.*
18 *Tyrannis quomodo corrumpatur, & propter quas cauſas inſurgitur cõtra Tyrannos.*
19 *Tarquinio ſuperbo imperium abrogatum fuit ob ſtuprum Lucretiæ illatũ.*
20 *Monarchia ſiue regnum quomodo mutetur vel deſtruatur.*
21 *Dominatio corrumpitur duobus modis & quomodo.*

CAP. VII.

1 ALterum Incommodum; quo Reſpublica propter ſeditiones afficitur, eſt ſtatus reipubli. mutatio. †Quæ ex illa ipſa, de qua paulo ante diximus, bonarum legum abrogatione deſcendit: Vt & in libris de hęreticis & Schiſmaticis oſtendimus. Quemadmodum enim quęlibet reſpublica bonis legibus non ſolum fundatur, ſed etiam regitur & conſeruatur. Nã & leges in qualibet Republica dominantur. Bonæ quidem & recte poſitæ, in bona & iuſta: malę vero & iniuſtæ latæ, in mala & iniuſta. Imo, qui legem bonam pręeſſe iubet, videtur iubere Deum pręeſſe & leges: qui autem hominem iubet pręeſſe, adiungit & beſtiam. Ariſto. lib. 3. pol. c. 3. Vnde magiſtratus in rebus publicis legum cuſtodes ſunt, non domini, vt inquit Ariſto. lib. 3. pol. c. 12.

Ita legib. bonis abrogatis, & ĩ earũ locũ ſurrogatis malis, ipſa quoq; reſpu. vel oĩno corruat & ſubuertatur: vel quę bona

Digitized by Google

eſt,in malam commutetur neceſſe eſt.Sunt autem tres modi,
1 quibus Reſpublicas †gubernantur:Ariſtoteles libro 6.Eth.c.x ſpecies ſiue formas rerum publicarum appellat.

Monarchia ſiue regnum,Ariſtocratia, ſiue Optimatum po teſtas: & Timocratia ſiue Cenſupoteſtas. His contrariç ſunt,quas Ariſtoteles tranſgreſſiones vocat.Tyrannis,quæ eſt tranſgreſſio Monarchiæ,ſiue regni.Oligarchia, ſiue paucorũ potentia,quæ eſt trãgreſſio Ariſtocratiæ,ſiue Optimatum poteſtatis.Democratia ſiue popularis,quæ eſt trangreſſio Timocratiæ,ſiue Cenſu poteſtatis. Ex monarchia fit trangreſſio ad
2 Tyrannidem.Quia Monarcha†eorum,qui ab ipſo reguntur, Tyrannus vero ſuum commodum conſiderat. Ex Optimatum poteſtate,ad paucorum potentiam fit tranſgreſſio: quia qui præſunt,res ciuitatis præter dignitatem diſtribuunt, & cun cta bona ſibi,vel plurima tribuunt.Vnde pauci & praui, pro paucis & ijſdem optimis dominantur.

Ex Cenſu poteſtate,ad popularium fit tranſgreſſio poteſta tem:quia & in populo multi praui,pro multis bonis domina
4 ri volunt. Iam & in Domeſtica ſocietate, † hę formæ & earum tranſgreſſiones reperiuntur,vt idem Ariſtoteles docet. Societas enim patris ad filios,regni præ ſe fert effigiem. Nati nanque patri ſunt curæ,propter quod & Homerus Iouem patrem appellat.Ipſum nanque regnum, imperium eſt ſuapte natura paternum.Vnde & patres in domibus ſuis reges appel lantur.iuxta illud Homericum.

Αὐταρ ἐγὼν οικοιο ἄναξ ἔσομ' ἠμετέροιο,
Aedibus in noſtris ego Regem geſſero ſane.

5 Patris autem imperium Tyrannicum fit,†quando filijs vti tur vt ſeruis,quod olim Perſę fecerunt.Similiter Tyrannicum eſt imperium domini in ſeruos. Nam in ipſo agitur vtilitas domini.Viri autem & vxoris ſocietas,ſimilis eſt Optimatum poteſtati.Pro dignitate nanque vir præſidet in ijs, quæ virum decent:Sic & quę vxoris ſunt,eadem vxori tribuuntur. Hæc poteſtas in paucorum potentiam conuertitur, quando vir in omnibus dominatur: Similiter quando vxores dominantur, propter amplitudinem patrimonij.Fratrum vero ſocietas, ſimilis eſt Cenſupoteſtati.Sunt enim pares prętер differentiam ætatis.Quo circa ſi multum ætatibus differant, fraterna inter eos amicitia diſſoluitur.

Ac primum quidem illud omnibus rebus publicis, in vna quaque ſpecie commune eſt,vt quandoque per vim,quando que per dolum commutentur,vt ſcribit Ariſtoteles lib.quinto,polit.capitul. quarto.Nam & ijſdem modjs ſeditiones exercentur,vt ſupra demonſtratum eſt.Per vim autem, ſtatim ab
6 initio,aut poſtea compellendo. Fraus†duplex eſt. Nonnunquam enim decepti,ab initio ſua demum ſponte recipiunt alium gubernandi modum,quem poſtea violente conſeruãt. Vt accidit,quando quadraginta illi Athenienſium Rempubli cam ſuſceperunt,affirmantes, quod Perſarum Rex pecunias ad bellum contra Lacedæmonios ſubminiſtraret, ac in eo mentiti,nihilominus poſtea vi retinere gubernationem conati ſunt.Interdum autem ab initio perſuadentes, ac poſtea rurſus perſuaſis, ſponte ac volentibus retinent gubernationem.

Deinde in vnaquaque ſpecie rerum publicarum, tam bonarum,quam earum,quæ ſunt bonarum trangreſſiones, ſin gulæ quoque earum ipſarum per ſeditiones mutationum cau
7 ſæ fiunt. Primum igitur popularis ſtatus † mutationem recipit,propter perfidiam & calumniam:Quam qui ſunt Ductores in populo, in ægregios quoſque opulentoſque exercent. Siquidem hoc modo iniuria affecti, facile aduerſus calumnia tores,& potentiores in populo conſpirant, vt quibuſcunque poſſunt rationibus,iniuriam ſibi illatam vlciſcantur:Qui vo ti compotes facti,mox omnem aduerſariorum potentiam cõterentes,totum ſimul popularem ſtatum ſubuertunt,& inter dum in paucorum potentiam,interdum in Optimatum poteſtatem,interdum vero in Tyrannidem commutant. Apud
8 Heracleam † potentes in populo illatis iniurijs nobilitatem expulerunt:Illi vero poſtea conſpirantes, & in vnum conuenientes,in vrbem reuerſi,populum oppreſſerunt, & paucorũ potentiam conſtituerunt.

Haud diſſimilis apud Megarenſes popularis ſtatus interiit. Ductores enim populi,quo pecunias per bonorum publicationem haberent,multos e nobilitate pepulerunt: ex qua re magna exulum multitudo facta. Exules ergo in vnum conuenientes,prælio ſuperarunt,oppreſſoque populo,paucorum potentiam introduxerunt. Vetuſtis temporibus (vt ſcribit
9 Ariſtoteles) quando idem erat Ductor † populi & belli dux, populares reſpublicas,in Tyrãnidem mutabantur. Qui & antiquorum Tyrannorum plurimos ex popularibus hominibus factos eſſe affirmat,ob eam nimirum cauſam, quod qui populum tunc ducebant, ijſdem bello gerendo præficiebantur. Sed quæ res poſtea mutata eſt,quando arte Rhetorica ſuperueniente,ij tamen Ductores populi facti ſunt,qui rerum belli earum rudes,dicendi tantum arte valuerunt:Imperiti autem diſciplinæ militaris,Tyrannidem inuadere non audeant.

10 Paucorum gubernationes†mutantur, interdum in ſimilẽ ſpeciem,interdum in popularem, interdum in Tyrannicam poteſtatem:Idque multis modis.Primus,ſi qui potentes ſunt, multitudinem iniuriis afficiant, aut locupletiores, eo quod eos non honorant,Magiſtratibus,perpaucis videlicet exiſtentibus,qui honorificas dignitates vſurpant.Homines enim ab honoribus excluſi,nouas res moliri non ceſſant, quoad ipſi quoque honorentur.

Quod Ariſtoteles in Maſſilienſibus & Iſtro, & apud Heracleam,& in aliis ciuitatibus accidiſſe ſcribit. Alius modus eſt, quo paucorum gubernationes ex ſe,id eſt, propter factionem eorum,qui populum ducunt,mutantur. Item alius, quando prodigaliter viuentes qui gubernant, per luxuriam patrimonia conſumpſerint.Optant enim res nouas huiuſmodi homines,Tyrannidemque ſibi ipſis,vel aliis affectant, quam & ſeditionibus aduerſus diuites concitatis conſequuntur:Vt capa rini, & Cleotimi exemplis comprobat Ariſtoteles.Quorum alter Dionyſio Syracuſis,alter Amphipoli ſeditionem in diui
11 tes mouit,quę & Tyrannidem induxerunt. Alius modus,†ſi qui pręſunt paucorum potentiæ, Rempublicam furtis expilant.

Nam vel per ipſos,qui furtum committunt: vel per eos, q eorum furta non tolerant,ſeditionibus concitatis ſtatus paucorum potentiæ in aliam fotmam commutatur.Quod Apol lonię in Ponto factum eſſe Ariſtoteles commemorat. Fit &
12 mutatio†paucorum gubernationis in bello & in pace.In bel lo,vt quando qui Reipublicę pręſunt, conducto milite vtuntur,vt Corinthi Tymophanes:& hæc in Tyrannidem mutatur.In pace,quando propter diffidentiam, quam inter ſe habent,conductis militibus cuſtodiam tradunt,præficiuntque illis aliquem virum, qui ad neutram partem magis inclinare videatur.Et hęc ſimiliter ad Tyrannidem contendit mutatio. Nam qui hoc modo pręficitur,ſæpe dominus fit vtriuſq; partis:Quod in Lariſſa accidit,item circa Samum, & apud Abydum,vt inquit Ariſtoteles.Sępe etiam paucorum gubernatio
13 nes†diſſolutę fuerunt,ob nimiam dominationem: Seditione videlicet ex eo orta,quod qdam eiuſdem gubernationis participes,huiuſmodi exceſſum non probarunt: Vt accidit ijs, qui apud Gnidum, & apud Chium per paucorum potẽtiam gubernarunt,vt idem ait Ariſtoteles. Sed & Cenſupoteſtas,
14 †quę Reſpublica vocat̃,& paucorum potẽtia, ſępe caſu mutantur.

Nam in Cenſupoteſtate Magiſtratus a cẽſu ſumuntur, quo mutato,ipſi quoque Magiſtratus mutentur oportet. Fit autem ſępe,vt propter ſuperuenientem rerum abũdantiam,pacem vel aliam fortunę proſperitatem,poſſeſſiones fiant maioris precii:propter quod & cenſus, qui ante conſtitutus fuerat,mutatur. Vnde qui ante inhabiles propter cenſus exigui tatem erant,iam aucto cenſu,ad cunctos Reipublicę gradus, dignitatęque ſuſcipiendas fiant habiles,propter quod & poteſtas ipſa,quę a cenſu ſumitur, & Cenſupoteſtas dicitur,commutatur.

15 Iam & Ariſtocratia†ſiue Optimatum poteſtas, propter ſeditiones mutatur, quando vel pauci ſunt honorum participes,vt apud Lacedęmonios,ii qui Parthenię nuncupabantur, quos deprehendentes res nouas moliri, in Coloniam Tarentum miſere,vt eſt apud Ariſtotelem: Vel multitudo eorum fuerit,qui prudentes exiſtimati fuerint, & quaſi ſimiles ſecundum virtutem: Vel quando aliqui inhonorantur, cum ſint magni,& nihilo inferiores virtute illis,qui honores capiunt: Vel quando vir fortis,& magni animi, non ſit particeps honorum.

16 Quod apud Ariſtotelem Cynedon†feciſſe dicitur,qui coniuratione ob eam cauſam facta,circa tempora Ageſilai Sparciatas opprimere tentauit. Prętерea, cum alii paupertate nimia præmuntur,alii diuitiis abundant, quod maxime in bellis contingit:Propter quod exhauſti, & ob bellum pauperes facti,agros ęqua portione ciuibus diuidendos eſſe cenſent, propter quas cauſas, ad ſeditiones concitati, vbi victores euaſerunt,poteſtatem,quę eſt Optimatum, in aliam formam Reipublicę tranſmutant. Sed & propter iniurias,quibus qui diuitiis abundant,ſi Reſpublica excellentiam eis tribuat,paupe riores afficiunt,ſeditiones commouentur, propter quas & ipſas,rerum publicarum formæ commutantur, vt Cenſupoteſtas ad popularem,Optimatum poteſtas,ad paucorum potentiam:vel Optimatum gubernatio in popularem,Cenſupoteſtas in paucorum potentiam tranſmutetur. Id autem, quod
17 modo dictum eſt, in Thuriis contigit, †vt ſcribit Ariſtoteles. Cum enim agros totos ibi poſſediſſet nobilitas, populus bello excitatus ac potentior effectus, quam illorum cuſtodes,

eos

Digitized by Google

eos nobiles cõpulit, quicunque contra leges tenebant agros, dimittere.

18 Tyrannis corumpitur,† vel per contrariam Rempubli.ro buſtiorem ab extra: vel cum in ſeipſis ſeditiones habent: vel quando qui ſubditi ſunt in Tyrannum inſurgunt. Sunt autem duæ cauſæ, propter quas maxime inſurgitur contra Tyrannos: Odium & contemptus. Odium & ira, quæ eſt odij particula quædam (vt inquit Ariſtoteles libro quinto. polit. cap.10.) ex contumelia oritur. Contemptus ex praua vita. In voluptatibus enim viuentes, facile contemptui habẽtur, ac multas præbent occaſiones opprimendi ſui. Ac talem ob cauſam vt ſcribit T. Liuius libro primo. ab vrb. cond. Tarqui
19 nio ſuperbo imperium† abrogatum fuit, nam ob vim atque libidinem, & infandum ſtuprum Lucretiæ illatum. Quo pro pter Tyrannidem exacto, ſimul etiam monarchia in eam, quæ ſub conſulibus fuit, Reipublicæ formam, commuta ta fuit.

20 Monarchia † ſiue regnum mutatur, quando ſubiecti aduerſus eos, qui in Monarchia ſunt, dominos inſurgunt. Id autem fit, quandoque in corpus dominantis, quandoque in dominationem ipſam. In corpus dominantis inducũtur homines inſurgere, per contumeliam, per metum, & contemptum. Dominatio † ipſa corrumpitur duobus modis: Vno,
21 ſi ſeditio oriatur inter eos, qui participes ſunt regni. Alio modo, ſi Tyranni ce gubernare pergunt, volentes eſſe domini pluriũ, & contra legem. In regnis autem illis, in quibus ĩ ſucceditur per genus, curruptionis cauſa eſt, quod plerunque cõtemnendi homines ſuccedunt in regnum: & cum non habeant potentiam Tyrannicam, ſed regium honorem, contumelioſe viuunt.

De calumnioſis ſeditioſorũ accuſationibus, & has ipſas comitantur, crudelitatibus.

SVMMARIVM.

1 *Calumnia vnde dicta, & eius metaphora.*
1 *Calumnia morti a ſancta ſcriptura præfertur, gladio acutior eſt. numero 3. fit in iudicio per accuſationem, & extra iudicium per quancumque delationem. nu. 4.*
5 *Crudelitas eſt, qua per violentiam innocentes opprimuntur, & eſt duplicis generis.*
6 *Crimen negaſſe non ſufficit ad innocentiam tuendam, & ad accuſatum cõdemnandum non ſatis eſt accuſaſſe.*
7 *Calumnia in metallum grauis, eius que exilium, & reſtitutio.*
8 *Accuſatio in Rutilium grauis, calumnioſa, & per factionem inſtituta.*
9 *Perſecutiones calumnioſæ reciprocę inter Marium & Syllam eorumque ſequaces.*

Caput VIII.

VEnio ad Incommoda, Quibus ſingulares perſonæ propter ſeditiones afficiuntur. Ea ſunt, Calumnia, & crudelitas. Priſcianus a verbo caluor deriuatam eſſe putat, quod decipere ſignificat. Iuxta illud Plauti in Caſſina. Vbi domi ſola ſum, ſopor manus caluitur, hoc eſt, decipit & fruſtratur. Siue (vt Alciato placet l. ſi calumnietur. ff. de verborum ſigificatio.) a verbo caluire
1 dicta eſt calumnia:† metaphora ſumpta a caluis, qui eos fruſtrantur, a quibus capillis prendendi videntur. Eſt autem calumnia, per quam crimina falſa ſcienter innocentibus intenduntur. Lucianus in oratione, de non temere credendo calumniæ. calumniam definit, Vt ſit delatio ementita odio, clãculum reo calumniatori credita, delato ad reſpondendum ac refellendum non admiſſo. Quo ſane malo, nec vllum aliud nocentius, nec formidandum magis omnibus bonis eſt: immo vero lernam quandam omnium fraudum malitiarum, mendaciorum, & fallaciorum, calumniam eſſe cẽſeo. Illa ſiquidem bonos non ſolum iuſtis virtutum præmijs defraudat, viamque adeo ad virtutes, reſque præclare gerendas præcludit: ſed prorſus delere & extinguere, quicquid vſquam eſt boni conatur. Contra vero malos ita extollit, vt ad honores non alij, quam mali & ſcelerati homines, ſed nec ijdem tamen, niſi malorum ope, quorum ſcilicet voluntatem ſcælere ſibi deuincunt, prouehantur: Illa mendaces gratos efficit (vt inquit Iſocrates in oratione, de retributione quę eſt. 15.) eos, qui nihil iniuriæ intulerunt, vt iniurij videantur: Illa litigantes facit, vt peierent, ac funditus obſcurent veritatẽ: illa falſam audientibus opinionem exhibet: illa quoſcũque ſemel apprehenderit, iniquiſſime perdit. Denique, tantum
2 malum eſt calumnia, † vt etiam morti a ſancta ſcriptura preferatur. A tribus (inquit Sapiens. Eccleſ. 26.) timuit cor meũ, & in quarto facies mea metuit: Delaturã ciuitatis, & collectionem populi, & calumniam mendacem, ſuper mortẽ omnia grauia. Quod & idem alio loco ſignificat Eccleſiaſt. 4. dũ ait. Vidi vniuerſas calumnias, quæ sũt ſub ſole: & ecce lachrymæ eorum, qui calumnias ſubſtinent, nec eſt qui conſoletur eos. Et, In manibus calumniantium eos fortitudo, & nõ eſt eis conſolator. Et, Laudaui mortuos ſuper viuẽtes: & melior ſuper vtroſque, qui nondum natus eſt, qui nondum vidit op' malum, quod factum ſub ſole. Et inter maledictiones, quæ venient ſuper eos, qui non cuſtodiunt mandata Dei, illa quoq; numeratur. Deut. 28. Omni tempore calumniam ſuſtineas, & opprimaris violẽtia, nec habeas qui liberet te. Vnde Thea
3 ridas† cum gladiũ eote acueret, rogatus a quopiam, Num eſſet acutus? Acutior, inquit, calumnia: nimirum ſignificans, rẽ omnium rerum nocentiſſimam eſſe calumniam, & quæ hominis & animum & corpus conſumat. Propter quod & Sapiens dixit Eccleſiaſt. 7. Calumnia conturbat ſapientem, & perdet robur cordis eius. Et ita quidem conturbat, vt ea ipſa oppreſſus, non facile mandata diuina cuſtodire poſſit: Quod oratio præ ſe fert eius, qui in Pſalmo centeſimodecimooctauo. dicit Libera me a calnmnia hominum, & cuſtodiam mãdata tua. Breuiter tantum malum eſt, vt inquit quod omnes boni & pii homines merito reformident, & vt euitent, orare debent, exemplo eius, qui in Pſalmo Ambroſi. in eundem Pſalmo Sermone decimoſeptimo. orat. Feci iudicium & iuſtitiam, non trades me calumniantib me. Suſcipe ſeruum tuũ in bonum: non calumnientur me ſuperbi.

4 Porro calumnia† fit in iudicio per accuſationem: & extra iudicium, per quancũque delationem. Ac de vtriuſque generis calumnia, multa a nobis dicta ſunt, in libris, de hĩticis & ſchiſmaticis, quę tametſi illic ad hęreticos & ſchiſmaticos referuntur, quia tamen omnibus ſeditioſis cõmunia ſunt, non inepte quiſquis volet, hic quoque ea ipſa ad prophanas ſeditiones poterit accommodare.

5 Crudelitas eſt,† qua per violentiam innocentes opprimũtur. Crudelitas duplicis generis eſt. Nam quædam calumnioſam accuſationẽ ſubſequitur quædã nullo præcedente iudicio exercetur. Sed & calumnioſam ipſam accuſationem, merito crudelitatem dixerimus. Si enim crudelis eſt, qui famam ſuã negligit. 12. quæſt. 1. nolo. Quanto crudeliores putandi ſunt vel accuſatores qui alienam exiſtimationem & innocentiam, per calũnioſas accuſationes impetunt & arrodunt: vel iudices, qui innocentes per calumniam accuſatos, & crimina intentata, nec confeſſos nec conuictos condemnant?

Quemadmodum enim ad innocentiam tuendam nõ ſuf-
6 ficit crimen† negaſſe: ita nec ad cõdemnandum accuſatum, ſatis eſt accuſaſſe, vt Iulianus Imperator Cephidio Oratori acerrimo, Nicanorium, vt furem accuſanti, & propter documentorum inopiam his verbis exclamanti. Nec quis florentiſſime Cęſar nocens eſſe poterit vſquam, ſi negare ſuffecerit. Rſidit. Et quis innocẽs eſſe poterit, ſi accuſaſſe ſufficiet? ut refert Ammianus Marcellinus libro 18. Appianus de ciuilib. Ro. bellis libro 1.

Ad primum igitur genus crudelitatis pertinent accuſationes, & quæ has ipſas ſubſequutæ ſunt crudelitates, quas Equites translatis in ſe per Gracchanam ſeditionem a Senatorib. iudiciis, in ipſos Senatores variis ex cauſis, ſed iiſdem tamen per calumniam conſarcinatis, exercuerunt. vt ſcribit Appia. de ciuil. Rom. bel. libro primo. Nec diſſimilis huic fuit accuſatio, quæ Metello † a Glaucia & Apuleio Apuleianæ ſeditio-
7 nis authoribus decreta fuit, cui ob id, quod in legem, quam Apuleius tulerat, iurare detrectauerat, Conſules per præconem annunciare iuſſerunt, igni & aqua tectoque ab omnibus interdicendum eſſe. Sed & authoribus huius ſeditionis occiſis, cum Cato, atque Pompeius rogationem, de reditu eius, totius vrbis gaudio promulgaſſent, ne ea perficeretur, primum Marij Conſulis, & Furii Tribuni plebis factionibus, & ſimili fere calumnia interceſſum eſt: ut dicit Eutropius lib. 5. rerum Ro. Sed quam calumniam, non longo poſt tempore, manifeſta vindicta inſequuta eſt. Sequenti enim anno Caius Cornelius Tribunus, Furium ipſum hac de cauſa in iudicium vocauit, populus non expectato Furii reſponſo, in conſpectu omnium ſtatim ibidem deprehenſum lacerauit. Appian. lib. 1. de bellis ciuilib. Ro.

Similis prope huic calumnæ fuit accuſatio in Rutilium, p
8 eandem factionem inſtituta.† Is adeo fidei atque innocentiæ conſtantia vſus, vt die ſibi ab accuſatoribus dicta, vſque ad cognitionem neque capillum barbamue demiſerit, neque ſordida veſte humiliue habitu ſuffragatores conciliarit, inimicos permulſerit, iudices tentauerit: Orationem quoque, a prætore conceſſam, nihilo ſubmiſſiore animo habuerit, cum euidenti oppugnaretur calumnia, & opinione omnium bonorum iure abſoluendus putaretur, periurio iudicum condem-

Digitized by Google

demnatus eſt:qui Smyrnam cõmigrans,literarum ſtudiis cõtentus conſenuit.

Eiuſdem generis fuerunt beccuſationes, † quas Marius in Syllanos,& Sylla in in Marianos decreuerunt. Ac inter eos, quia a Marianis accuſabantur, quidam vt calumnioſa iudicia ſeditioſorum euitarent, mortem ſibi conſciuerunt.Siquidem Merula Flamen Dialis,venas ſibi incidit: Catulus in cubiculo recens illinito & humido, carbonibus accenſis ſponte ſuffocatus eſt.A Sylla vero accuſationes fiebant,vel in pecuniarum exactionibus, vel in aliis miniſterijs, vel omnino conſilij alicuius in Syllam perpetrati.In delictorum quoque numero hoſpitalitates,amicitiæ,& collationes,vel dantis vel recipientis ponebãtur:vel ſi quis promptitudinis alicuius aut contubernij in itinere deprehenſus extitiſſet.

De crudelitatibus, quæ nullo præcedente iudicio, per ſeditionem in innocentes exercentur.

SVMMARIVM.

1 *Crudelitatum in innocentes per ſeditiones exempla.*
2 *Seditiones Gracchorum excitatæ legibus agrariis initium fuerunt bellorum ciuilium.*
3 *Seditiones variæ & immanes populorum Romanorum tempore contra eorum legatos.*
4 *Bellum ſociale inter Marium & Syllam vnde ortum habuerit,eius progreſſus.nu.5.*
6 *Marius & Cinna quanta cudelitate vſi fuerint aduerſus Syllam eiuſque ſequaces,& nu.7.*
8 *Prælia cruentiſſima Syllæ contra Marianos, quibus interempti ſunt. 150. milia ciuium Romanorum.*
9 *Sylla inermes contra fidem datã occidit eius crudelis oratio inconcione. numero 10.Proſcriptio contra duo mille ex equeſtri & ſenatorio ordine nume. 11.*
12 *Bebii Mariani crudelis exitus per Syllanos.*
13 *Marci Marii gratidiani crudelis mors per Syllanos.*
24 *Syllæ crudelitates nedum in priuatos,ſed & in ciuitates.*
15 *Seditiones & bella ciuilia poſt Marium & Syllam.*
16 *Trium viratus Marci Antonii,Lepidi, & Octauii quam fuerit crudelis. Eius inhumanæ proſcriptionis lex nume. 17.ob quam Cicero occiſus eſt.nu. 18.de cuius occiſore diuerſi fuerunt Appianus & Plutarch. nume.19.*
20 *Lucii opimii conſulis perſecutio in Gracchum,& alios iudiciaria inquiſitione.*
21 *Seditioſorum quanta fuerit ſæuitia exemplis comprobatur.*

Caput IX.

ALterum genus Crudelitatum diximus,quibus nullo pcedente iudicio,innocentes per ſeditiones lacerãtur. Quales ſunt proſcriptiones,†exilia, publica-
1 tiones bonorum,varia genera tormentorum & ſuppliciorũ, cædes,homicidia, ſæuitia in mortuos, & ſi qua ſunt ſimilia. Et earum rurſus aliæ per ipſos ſeditioſos,aliæ per eos,qui ſeditiones comprimunt,exercentur.

2 Initium ciuilium bellorum,fuerunt ſeditiones † Graccho rũ, Agrariis legibus excitatæ,vt aliquoties ante a nobis dictũ eſt. Ac ſub initium ſtatim horum tumultuum,immenſæ hominum ſtrages factæ ſunt, nec legibus & ordine poteſtatum, ſed turbis armorumque conflictibus, nobiles ignobileſque necati ſunt. vt ſcribit Auguſt.de ciui. Dei libro tertio.cap.24.

Has ſeditiones inſequutæ ſunt peiores:neque enim ſtudiũ fuit deinceps aliis Gracchorum exempla deuitare, ſed magis ſuperare fuit propoſitum. Lucius ſiquidem Saturninus Tribunus plebis,& Caius Cæſar,Seruilius prætor,& multo poſt M.Druſus,multo immaniores ſeditiones excitarunt, quibus cædes iam tum grauiſſimę, deinde ſocialia bella exarſerunt: quibus Italia vehementer afflicta,& ad vaſtitatem miſerabilem deſertionemque perducta eſt.vt dicit Auguſt. libro 3. de ciui.Dei.cap.26.

3 Nam Picẽtes, † Veſtini Marſi, Peligni, Samnites, Lucani, Druſo iam interfecto, cum adhuc occultã defectionẽ meditarentur, C. Seruium prætorem, Romanorum Legatum ad ſe miſſum,apud Aſculum occiderunt,ſtatimque clauſa ciuitate,omnes Romanos ciues indicta cæde iugularunt.Bellum
4 †ſociale inſequutum eſt, & ciuilia: inter quæ atrociſſimum fuit Marianum & Syllanum, ob talem fere cauſam ortam. Marius affectauerat Septimum Conſulatum,& vt ipſe ad bellum Mithridaticum mitteretur. Quo Sylla cognito impatiẽs & pertinax,iterpretataque ira percitus,cum quatuor Legionibus primum ante vrbem conſedit, ibi Gradium Marij Legatum,quaſi primam victimã belli ciuilis,occidit, vt Eutropius ſcribit.Mox vrbem cum exercitu irrupit,faces ad inflammandam vrbem popoſcit, omnibus metu abditis,citato agmine in forum venit.Marius omnium auxilio deſtitutus, cũ pugnare non auderet,in Capitolium cõceſſit, in quem cum Syllanæ cohortes:irruiſſent,magna ſuorum cæde diffugit: vt ſcribit Appianus libro pri.de ciuilibus Ro.bellis.Multi etiam Mario fauentes vrbe pulſi ſunt,quorum & necandorum, vel ad conſules deducendorum,omnibus poteſtas data eſt:ſed & bona eorum in publicum delata ſunt.

5 Poſt deinde † Marius,vt refert Eutropius lib. 5 rerum Ro. qui per fugam elapſus,& variis caſibus agitatus,vna cum Sertorio & Cinna,Sylla iam circa Mithridaticum bellum occupato eruperunt,& bellum aduerſus Rempublicam inſtauarunt:in quo Marius primum Coloniã Hoſtienſem vi ingreſſus, omnia ibi genera libidinis,auaritiæ & crudelitatis, exercuit.Deinde Antium & Aritiam ciuitates hoſtiliter irripuit, cunctoſque in his,præter proditores interfecit, bona ſuis diripienda permiſit.

6 Poſt Cinna †cum Legionibus,& Marius cum fugitiuis vrbem ingreſſi,nobiliſſimos quoſque & plurimos e Senatu viros Conſulares interfecerunt, multos proſcripſerunt: Ipſius Syllæ domo euerſa,filios & vxorem ad fugam compulerunt. Factæ deinde Syllanorum expulſiones,bonorum publicationes,priuationes dignitatum ac legum, reuocatione earum, quas Sylla condiderat, innumeræ factæ cædes, nec Senatorũ aut Equitum delectus habitus, vniuerſa Senatorum capita roſtris affixerunt.Non Deorum reuerentia,aut virorum indignatio,inuidiæue timor in his perpetrandis vllus affuit: verũ ſcæleribus ſcælera addentes, ad aſpectus vſi ſunt nefandiſſimos. Quippe homines impie cędentes,defunctorum inſuper colla ſecuerunt, miſerabileſque aſpectus ad timorem, ſtuporemque ac ſpectaculum crudele propoſuerunt:Interfectorum capita in foro appenſa, nulli ſepulchri honos habitus,ex iis qui interfecti fuere, auibus tantum & canibus laceranda illuſtrium virorum abiecere cadauera.Illud etiam cru
7 delitatis addidit † Marius vt ſcribit Appianus lib. i. de ciuilib. Ro.bellis Eutropius libro v.rerum. Ro. Auguſt. de ciuit.Dei. lib.3.capitu.27.

Nam cnm interfectorum ciuium capita illata conuiuiis, oblata Capitoliis,collata roſtris ad ſpectaculum, ornatumq; (vt dictum eſt) caput M.Antonii eximij Oratoris abſciſſum, cum inde ſanies mandaret,in ipſo conuiuio manu pertracta uit.inſultans inſuper illudenſque conuiciis,complexuſque P. Annium,qui caput illud cruentus attulerat.Præterea in ipſi⁹ Marii oculis trucidati ſunt,quibus ſalutãtibus dexteram porrigere noluiſſet.

Interea Cinna bonorum neces,malorum cæde ſuppleuit. Nam cum introducta fugitiuorum manus inſatiabilis prædãdi eſſet,nullamque partem authoribus prædę Conſulib.miniſtraret,in forum quaſi ſtipendii cauſa ſollicitata, militibuſq; circundata, inermis extincta eſt.Cæſa ſunt igitur in illa die in foro vrbis,Octomillia fugitiuorum:vt Eutropius lib.5.rerum Rom.refert.poſt hæc reſidui Senatorum,qui potentiam Cinnæ,ſæuitiam Marii,Sertorii audaciam,fuga euaſerant,tranſuecti in Greciam,coegerunt præcibus Syllam,vt periclitanti, immo iam pene perditæ patriæ opem ferret. Itaque mutatis COSS.Romæ,cum Marius † Marij iam defuncti filius,ac Papirius Carbo Conſulatũ accepiſſent,Sylla aliquot prælijs, cũ Marianis partibus conſertis, in quibus & multa millia Marianorum cæſa ſunt : tandem cum omnibus copiis ſuis ante ipſam vrbem portamque Colliſiam ſigna contulit, grauiſſimoque prelio tandem vicit. Octoginta millia hominum, ibi fuſa dicuntur:Duodecim millia hominum ſeſe dedidere,reliquam multitudinem in fugam verſam, inſatiabilis victori ciuium ira conſumpſit. Sylla † mox vt vrbem victor intrauit,
9 tria millia hominum, qui ſe dediderat, per Legatos,contra fas & fidem datam,inermes ſecuroſque interfecit.Plurimi tũc quoque,non ſolum innocentes,ſed etiam ipſius Syllanæ partis occiſi ſunt: quos fuiſſe pluſquam nouem millia, fertur. Ita libere per vrbem percuſſoribus paſſim vagantibus,vt ſcribit Appianus libro 1. de ciuili. Ro. bellis. Q.Catulus palam Syllæ dixiſſe fertur: Cum quibus tandem victuri ſumus,ſi in bello armatos,in pace inermes occidimus? Fertur autem ad hunc modum Romanis in concione conuocatis, loquutus
10 eſſe. † Quoniam (inquit) populum meliorem in partem conuerterem,ſi mihi paruiſſet: nulli inimicorum,ad extremum vſque ſupplicium parcam. Verum prætores, Quæſtores Tribunos, & quoſque alios, qui cum hoſtibus ſimul quippiam egerunt,ſummis pœnis afficiam. Quo dicto Senatores quadraginta:Equites mille & ſexcentos,ad mortem condemnauit,deſcripſit,& premia interfectoribus,indicia his qui accuſarent,& ſupplicia inſuper occultẽtibus aſcripſit: & vt dicit Auguſt.

Digitized by Google

gu.de ciui.lib.3.cap.28. Quidam ſuſpenſi, & ad Syllam delati, ante pedes eius proiecti ſunt: alii tracti verberatique, vt nemine intuente, vocem in tantis calamitatibus ob pauorē emittere audente, in vrbe tota, quem vellet Syllanus quiſque feriebat. Vnde tot funera numerari omnino non poterant vt refert I. Florus libro tertio. Epith. 21. donee Syllæ a Furfidio ſuggereretur, ſinendos eſſe aliquos viuere, vt eſſent, quibus poſſent imperare, qui vicerant, tunc iam cohibita, quæ hac atque hac paſſim furibunda ferebatur licentia iugulandi. Primus ipſe infamen illam tabulam proſcriptionis, † cum ma-
11 gna gratulatione propoſuit, quæ hominum ex vtroque ordine ſplendido, Equeſtri ſcilicet & Senatorio, occidendorum ac proſcribendorum duo millia continebat, quos qui proſcripti erant, licebat occidere: Quarum etiam bona diuidebā tur, & pars Syllæ, pars percuſſoris fiebat. Contriſtabat numerus proſcriptorū, ſed conſolabatur modus: Quia tot cadebtā, tantum erat mœroris, quantum letitiæ.

Quia cœteri non timebant, ſed in quibuſdam eorum, qui mori iuſſi erant, etiam licet ipſa crudelis cœterorum ſeueritas, genera mortium exquiſita congemuit. Quendam enim ſine ferro laniantium manus diripuerunt, immanius hominesque hominem viuum, quam beſtiæ ſolent diſcerpere, cadauer abiectum. Hic Bebius fuit Marianus. † Nam duo Bebii
12 fuerunt, alter Syllanus: alter Marianus, & vt Syllanus a Marianis antea vnco tractus, diſperſis viſceribus interijt: ſic Marianus eodem crudelitatis genere interemptus. eſt vt dicit Aug. libro 3. de ciui. Dei. cap. vigeſimoſeptimo. vt etiam mirum videri poſſit, ſiue facto hoc, ſiue conſilio factum ſit, ambos eiuſdem nominis Bebios, vno eodemque etiam fati genere occu
13 buiſſe. M. Marius † Gratidianus, C. Marij propinquus, apud Catuli ſepulchrum oculis effoſſis, & membris particulatim amputatis, in tantis cruciatibus diu viuere, vel potius diu mori coactus eſt.

Cum vero in ſingulos delationes defeciſſent, ad ciuitates ſe
14 Sylla † conuertit, eaſque viciſſim puniuit, aliarum arces demoliri iubendo. Quarundam mœnia ſolo æquando, aut publicam mulctam illis imponendo, aut grauioribus tributis eos affligendo. vt ſcribit Eutropius libro ſexto & ſeptimo. rerum Rom. hoc fine concluſa ſunt duo bella funeſtiſſima, ſociale Italicum, & ciuile Syllanum. Conſumpſerunt autem vltra centum quinquaginta millium Romanorum viros, Conſulares triginta tres, prætorios Septem, Aedilitios Sexaginta, Senatores ducentos, abſque innumeris totius Italiæ populis, qui ſine conſideratione deleti ſunt, vt ſcribit idem Eutropius. Abello Mariano atque Syllano, ad bella Sertorij atque Catilinæ: quorum alter a Sylla proſcriptus, alter nutritus fuerat.

15 Inde ad Lepidi & Catuli bellum: quorum alter geſta Syllana reſcidere, alter defendere cupiebat. Inde ad Pompeium & Cæſaris: quorū Pompeius ſectator Syllæ fuerat, ciuſque potentiam vel æquauerat, vel iam etiam ſuperauerat. Cæſar autem Pompeii potentiam non ferebat, ſed quia non habebat, quā tamen illo victo interfectoque tranſcendit. Hinc ad alium Cæſarem, qui poſt Auguſtus appellatus eſt, peruenerūt, quo imperante, natus eſt Saluator mundi, Chriſtus. Nam & ipſe Auguſtus cum multis geſſit bella ciuilia.

Ac omiſſis crudelitatibus, quas Sertorius & Catilina, Lepidus & Catulus, Cæſar & Pompeius exercuerunt: eas tantum (quantum ad inſtitutum noſtrum pertinere videtur) enumerabimus, quas Triumuirorum, Antonij, Lepidi, & Octauii, tā concordiæ quam diſcordiæ, ciuiles ſiue inciuiles potius pepererunt.

16 Hij primum quidem diſcordes, † deinde autem concordes facti, ac imperium inter ſe pariti, & aduerſus interfectores Cęſaris, & eorum fautores in vrbe potiti victoria, Syllam imitati, proſcriptionis tabulas proponendas eſſe decreuerūt. vt ſcribit Appianus libro tertio. de ciuil. Rom. bellis. & Eutropius libro ſeptimo. rerum Rom. In quibus Senatorii Ordinis circa trecentos, Equeſtris vero ad Duo millia, in quibus etiam fratres & patrui proſcribentium inerant: ſed & ex potentioribus ad mortem condemnarunt Decem & Septem, inter quos & Cicero fuiſſe dicitur. His deinde Centum & Triginta, & paulo poſt Cētum & Quinquaginta virorum proſcriptiones additæ, ac per varia vrbis loca prolatæ ſunt: Quorum omnium capita ad Triumuiros diffinito prēmio deferri iuſſum.

17 Erat autem lex † proſcriptionis, vt nullus aliquem eorum, qui proſcripti eſſent, ſuſciperet, aut aliquo præmitteret, neque pecuniis confideret, vel ſaluaret aliquem, vel iuuaret, aut cū illo ſeruiret.

Si quis contra legem feciſſet, nulla venia dignus, & ipſe in proſcriptorum numerum poneretur. Eorum autem, qui interemptorum a ſe capita Triumuiris apportaſſent, præmium erat libero quidem Quinque ſupra viginti mille drachmæ: ſerui vltra proprii libertatem corporis, decies mille drachmæ Atticæ. Idem quoque præmium iudicibus erat conſtitutum.

Proſcriptione igitur a Triumuis ad hunc modum annotata, crudeliſſime in proſcriptos ſæuitum eſt. Primum omnes vrbis exitus, aut portus, aut ſtagna, aut quodcūque aliud, quod ad fugam ſuſpitioſum erat, aut ad latendum per prouinciam profugis patebat, a Turmarum Ducibus obſidebatur, quibus perſcrutari omnia ac diſcutere in iunctum fuerat: Et hęc vno impetu ſimul facta ſunt. Statim igitur per omnem prouinciā ac ciuitatem, ut quiſque quod ſperauerat, adeptus fuerat, hominum captiuitates plurimæ ſubitæque perpetrabantur. Varii ad hæc necis modi, capitum abſciſſiones mercedis gratia conſpiciebantur, fugę turpiſſimæ, aliis puteos, aliis ſubterraneos ſpecus, & immunda quæque ſubeuntibus: alij ſubtectis regulis operti, miro ſilentio latuerunt. Mulieres non minus & pueros, quam percuſſores formidantes, qui non ſatis beneuole ſe erga eos habebant: alii ad pedes ſeruorum ſuorum pcidentes, cum clamore & ciulatu, eos dominos ſuos, & ſaluatores appellarunt. Quæ res eo miſerior videbatur, quod omnium ſpe ſalutis deſtituti, nulla miſericordia ab vllo leuarentur. Nam & ſuos repente ex neceſſariis hoſtes effectos eſſe cernebant, vel ob ſimultatem, vel munerum promiſſionem, vel ob repoſitum in domibus aurum & argentum. Infidus quippe vnuſquiſque in domeſticos effectus erat, & propriam vtilitatem beneuolentiæ eorum ante tulerat: fidi autem & beuoli non auxilium afferre, non celare aliquem, aut cum ullo conuenire audebant, ob ſuppliciorum crudelitatem. Erant q ſe ſpontanea fame confiecerent, qui laqueis vitam finirēt, qui aquis immergerent, aut e tecto precipites darent, aut igne ſe abſumerent, aut iugulatoribus ſe offerent.

Cœterum, quid circa ſingulos actum, & quo genere immanitatis & crudelitatis in vnumquenque eorum, qui proſcripti fuerunt, ſequitum ſit, prēter ea, quæ iam in genere dicta ſunt, ex Plutarcho, Appiano, aliiſque rerum Romanarum ſcriptoribus cognoſcere licet: nos vnum tantum ex Appiano, de nece Ciceronis hoc loco abſcribemus.

18 M. Cicero igitur, † qui poſt C. Cæſarem potens admodum, quantum popularis monarchia valuit, in vrbe floruit, cum filio & fratre, ac fratris filio, omnibus denique neceſſariis eius, & clientibus amiciſque proſcriptione damnatus eſt. Quam autem inimici eius in eum crudelitatem exercuerint, ad hūc modum deſcribit Appianus. Is, inquit, fugiens paruam ingreſſus ratem, maris tēpeſtate deterritus, ad proprios agros, quos ob hiſtorię huius paſſionem vidiſſe memini, circa Capuam, Italiæ vrbem delatus eſt. Tacite igitur accedentibus his, qui illum inquirebant, quippe prę cœteris ambitioſiſſime hunc virum eſflagitabat Antonius, & Antonii cauſa, quam plurimi corui aduolantes, obſtrepere cœperunt, eundem a ſomno excitantes, veſtem quoque roſtris eo vſque attraxere e quieſcentis corpore, quo ad ſerui id ſignum a Deo miſſum arbitrati, lectica impoſitum, iterum ad mare per profundam ſylluam occulto calle detulere. Multis per partes accurrentibus, interrogantibuſq;, ſicubi Cicero appareret: obuii ob beneuolētiā miſericordiamque, nihil niſi ablatum fuiſſe referebant. Verū Cerdo quidam Clodii clientulus, Ciceronis acerbiſſimi hoſtis, Lænæ Turmarum Duci, cum paucis aſiſtenti, callem indicat. Quo cognito, inſequitur ille, & Ciceronis ſeruos longe plures, quam quos ipſe deduceret, auxilio adeſſe cernens, militariter admodum cœpit exclamare. Ea voce qui in agris aderant poſtremi Turmarum Duces aduolant, quos intuētes Ciceronis ſerui, quam plurimis accidentib. territi, ceſſerunt. Lęna vero qui propriam cauſam Ciceronis patrocinio tutatus, pœnam effugerat, caput e lectica primus extulit, ſimulque pcidit, tribus feriens, ſecanſque vulneribus ob inexperientiam. Abſcidit & dexteram, qua orationes illas luculentiſſimas in Antonium, veluti Tyrannum exarauit, ad Domeſthenis in Philippum æditarum ſimilitudinem. Quo facto nonnulli in equis, quidam nauibus præuecti ſunt, vt hęc Antonio primi nunciarent. Lęna ſedenti in foro Antonio, caput manumque Ciceronis a longe protuluit, oſtēditq;. Qua ex re exhilaratus, Ducem coronauit, adornauitque donis, ducentis ſcilicet, & quinquaginta millibus Drachmis Atticis, quod maximum et & pugnaciſſimum inimicorum olim eius occidiſſet. Caput manuſque Ciceronis, in foro ante tribunal per ſpacium temporis pendere, quo in loco & ipſe prius orare ſolitus. Ad id ſpectaculum multi audientes, viſendi cauſa conuenere. Ferunt & in die Antonium Ciceronis caput in menſa tenuiſſe, demum ſaciatum animo, ab hoc nefando ſpectaculo abſtinuiſſe. In hunc modum Cicero eloquentia admirabilis, præter cœteros in hanc ętatem vſque, & qui conſularem dignitatem obtinuerat, in maximis patriæ ſuę vtilis, extinctus, ab hoſtibus contumeliis affectus eſt.

19 Paulo diuerſius eandem hiſtoriam † narrat Plutarchus. Nā proditorem illum ac callis indicem, quem Appianus Cerdonem, & Clodii Clientulum fuiſſe ſcribit: Plutarchus Philologum Q. fratris libertum fuiſſe ait: Eum videlicet, quem Cice-

ro

ro ſtudijs liberalibus erudierat. Lænam vero, quem Turmarum Ducem fuiſſe aſſerit Appianus, Plutarchus nõ Lænam, ſed Popilium, A eũdem Tribunum militum fuiſſe tradit: eũ videcet, qui iam dudum parricidij reus, opera Ciceronis, qui causã ſuſceperat, defenſus, iudicia euaſit. Sed nec Læna caput Ciceronis præcidit: ſed Herennius Centurio, qui per demonſtratam ſemitam accelerans, illum conſequutus eſt, vbi Cicero percuſſores imminere cognoſcens ſuis vti lecticam ſiſterent imperauit. Inde ceu per ſæpe conſuerat, cum genam ſiniſtrę impoſuiſſet, immotis oculis percuſſores proſpiciens, iugulum apparat.

Quod Herennius poſcens crine nudum & extra lecticam vulneribus prolatum, quia tunc Sexageſimum quartum ętatis ægit annum, caput & manus eius iuſſu Antonij præcidit. Antonius autem ea accipiens, ingenti voce proclamauit. Sic habeant finem proſcriptiones. vt ſcribit Auguſt. libro 3. de ciui. Dei. cap. 30. Sic igitur diſertus ille artifex regendæ Reipublicæ Cicero, qui Auguſto fauit, vt eius potentia contra Antonium nutriretur, ſperans cum depulſa & oppreſſa Antonii domiuatione, inſtauraturum Reipublidæ libertatem ab eodem Auguſto, cuius dignitatem & poteſtatem fouebat, Antonio, quadam quaſi concordiæ pactione, occidendus permiſſus eſt: nec libertatem ille Reipublicæ, pro qua multum clamauerat, inſtaurauit, ſed ditioni potius propriæ ſubiugauit.

Alterum genus crudelitatum eorum eſſe diximus, qui ſeditiones comprimunt. Cuius multa quidem exempla cõmemorare poſſem: Sed quoniã hæc Hiſtoriarũ ſtudioſis paſſim obuia ſunt, nihil eſt, vt pluribus lectorem ſuſpẽdam. Nam ſatis diu his rebus immoratus, ad alia mihi properandum video: vnum tantum, ne nihil de hoc genere dicere videar, aſfero. & Auguſt. de ciui. Dei libro tertio. cap. vigeſimoquarto.
20 Lucius Opimius † Conſul, qui aduerſum alterum Gracchũ intra vrbem arma commouerat, iam eo cum ſociis oppreſſo & extincto, ingentem ciuium ſtraaem fecit. Cunque quæſtionem haberet, iam iudiciaria inquiſitione cæteros perſequens, tria millia occidiſſe perhibetur.

Ex quo intelligi poteſt, quanta ſæuitia fuerit ſeditioſorũ,
21 quando etiã victoria contra ſeditioſos obtenta, tanta multido hominum, non ſolum ĩ turbido ipſo armorum ſtrepitu, ſed etiam iudiciorum, velut examinata cognitione præcedẽte interierunt.

Sunt & qui ad hoc genus poſtremum Syllæ bellum, quod aduerſus vtrunque Marium patrem & filium geſſit, referãt, vt per quem oppreſſa iam a Mario patria, priſtinæ libertati reſtituta fuerit. At quem crudeliſſime, non in hoſtes tantum, ſed ĩ amicos etiam ſæuierit Sylla, paulo ante declaratum eſt: Vt recte de ea vindicta, ſeu ſæuitia potius, Lucanus Poeta dixit. libro ſecundo.

Sylla quoque immenſis acceſſit cladibus ultro,
Ille quoque exiguum reſtabat ſanguinis vrbi,
Hauſit, dumque nimis iam putrida membra recidit,
Exceſſit medicina modum, nimiumque ſequuta eſt,
Qua morbi duxere manus pericre nocentes,
Sed cum iam ſoli poſſent ſupereſſe nocentes,
Tunc data libertas odiis reſolutaque legum
Erenis ira ruit.

Seditione naſci ex ſeditionem.

SVMMARIVM.

1 *Seditio vna parit aliam, quod exemplis comprobatur nu. 2.*
3 *Schiſmata ex ſchimatibus, & hæreſes ex hæreſibus naſcuntur.*

Caput X.

INter Incommoda Seditionum, illud non mi-
1 nimum eſt, quod vna ſeditio † parit aliam. Eſt. n. eius natura ſęditio, vt vbi ſemel corpus Reipublicæ inuaſerit, quaſi repente ad ſingula etiam intima membra penetret, & niſi radicitus extirpata fuerit, nõ ſolum breui tempore repullulet, ſed etiam alias ex ſe ſeditiones progignet.

2 Sic ſeceſſio plebis, † Tribunitiam poteſtatem patribus vi extorſit, quod ius Cn. Martio, qui Cariolani cognomen habuit, per occaſionem diuidẽdæ Annon, denuo patribus recuperare conãte, excitata alia ſeditio eſt: vt ſcribit T. Liuius. libro ſecundo. ab vrb. cond. Quam vix tandem Cariolano in exilium acto, cohibuit atque ſedauit Senatus. Sed eam mai' malum inſequutum eſt: Nempe Coriolanus. vt refert Valerius libro ſecundo. capit. ſecundo. in exilio apud Volſcos degens, iniuriæ memor, bellum Romanis intulit, quod una mater Veturia extinxit. Sic Gracchanæ ſeditiones initium, quidem fuerunt in vrbe Roma ciuilis ſanguinis, gladiorumque impunitatis. Inde ius vi obrutum, potentiorque habitus prior, diſcordiæque ciuium, antea conditionibus ſanari ſolitę ferro dijudicatæ, bellaque non cauſis inita, ſed prout eorũ merces fuit. Ex Gracchanis igitur ſeditionibus, Apuleiana, Druſiana, & ex his bellum Sociale, ciuilia & Seruilia orta ſunt. vt ſcribit l. Flo. lib. 3.

3 Sic & ex hæreſibus hæreſes, † ex ſchiſmatibus ſchiſmata enaſcuntur: vt alias a nobis abunde demõſtratum eſt. lib. 2. de hęreticis & ſchiſmaticis.

Nec id ſane mirum: non enim ibi conſiſtunt exempla, vt inquit Velleius Paterculus, lib. 2. Hiſto. Roma. vnde cœperũt, ſed quamlibet in tenuem recepta tramitem, latiſſime euagã di ſibi viam faciunt: & vbi ſemel recto decerratum eſt, in præceps peruenitur, nec quiſquam putat turpe, quod alii fuit fructuoſum.

DE SEDITIONIBVS
LIBER QVARTVS:
QVI EST DE REMEDIIS,

Quibus Seditiones Comprimuntur.

Ad quorum efficium pertineat, ſedare ſeditiones.

SVMMARIVM.

1 *Belli duo genera apud Platonem lib. 1. de legibus.*
2 *Irenarchæ apud veteres qui dicebantur, eorum officium quale ſit. nume. 3. & 4. 5.*
6 *Pœna in authores ſchiſmatum.*

Caput I.

SVpereſt pars ultima Inſtituti operis huius de ſeditionibus, quæ remedia continet, quibus ſeditionum motus, in Republica comprimuntur.

In qua re duo ſpectanda ſunt: Perſona tam eorum, qui medentur, quam eorum, quibus remedia adhibentur: & Ratio medendi. Primum igitur, ſi magnam apud omnes laudem & gloriam merentur, qui patriam ab iniuria hoſtium fortiter dimicãtes defendũt: quanto magis laudandi ſunt: qui ciuiles & inteſtinas diſcordias in Repub. ſanant? Quod pulchre apud Platonem. libro primo. de legibus. confirmare videtur hoſpes Athenienſis, q citato quodam Tirtęi Poetę, carmine, primum ſummis laudibus affert eos, qui optime ſe gerunt in bello. Deinde duo
1 † belli genera ſtatuens: Alterum, quod ſeditionem appellamus, grauiſſimum ſane, vt quod nemo in ſua ciuitate eſſe velit: & ſi accidat, quam ocyus fieri poteſt, ſedari cupiat. Alterum vero belli genus, multo mitius illo, quo aduerſus externos & alienigenas vtimur. Claros quidem eos eſſe ait, qui externa magno animo bella gerunt. At longe clariſſimos, qui maximo in bello, id eſt, in ſeditione præſtant: Theognis Poetæ teſtimonium ſubinde citans, qui ait. Fidelem virum omni argento atque auro in ſeditione meliorem. Etſi autem, ęquo iure tam magiſtratus quam ſubditi, Rempub. a ſeditionum incommodis cuſtodire, etſi quibus premitur, ab iiſdem etiã liberare teneantur: tamen ſingulariter ad officium eorum, q pręſunt rebus publicis, pertinet, vt pacatę & quietæ prouinciæ ſint, quas regunt.

Quod tum facile obtinent, ſi ſolicite id agant, ut malis & ſeditioſis hominibus prouinciæ careant, eoſque cõquirant, & vt quiſque deliquerit, in eum animaduertant. l. congruit. ff. de offic. pręſid.

Sic ad præfecti vrbis curam olim pertinebat quies populariorum, qui & diſpoſitos milites ſtationarios habebat, ad tuendam popularium quietem, & ad referendum ſibi quid vbiq; ageretur. lege prima. §. quies quoque. ff. de offi. præfect. vrb.
2 Veteres Irenarcha † vocarunt: quia ad tollendas diſcordias, & pacãdos ciuium animos, in ciuitate præficiebãtur. ἀπὸ τοῦ εἰρήνη, id eſt, a pace concordia dicti. Idem etiam cognoſcunt, quoties de finibus certatur, quanquam Martianus generaliter Irenarchas vocat, qui diſciplinę publicæ, & & corrigendis mori-

Digitized by Google

moribus præficiũtur.l.vnica.C.de Irenarchis libro 11.In Authen.de manda.princip.l.diuus §.1.ff. de custo.reorum.Sed & in prouincijs Irenarchæ iudicio præsidum, a Decurionibus nominabantur,qui ad prouinciarum tutelam,quietis & pacis per singula territoria faciebant stare concordiam. Alibi Seruatores loci,Hiocolitę,& latronum expulsores appellantur. Ac inter cœtera illud quoque ad Irenarcharum † officium pertinet,vt cum apprænderint latrones, interrogent
3 eos de socijs & receptatoribus, & interrogationes literis inclusas atque obsignatas,ad cognitionem magistratus mittãt. vide Alciatum libro secundo prætermissorum.Nec condemnatus iutelligitur, qui cum eo elogio missus, vel etiam per Irenarcham perductus fuerit,sed quasi re integra quæratur, si quis erit, qui eum arguat. Et ideo si quis ἀνάκρισιν faceret, iuberi oportet venire Irenarcham,& quod scripserit exequi. Et si diligenter & fideliter hoc fecerit, collaudandum eum:si vero parum prudenter non exquisitis argumentis,simpliciter denotare Irenarcham,minus retulisse, sed & si quid maligne interrogasse,aut non dicta retulisse pro dictis, eum compererit, ut vindicet in exemplo, ne quid aliud postea tale facere moliatur.l.munerum.§.Irenarchæ.ff.dę mune. & honoribus.

4 Iam & principum constitutionibus Irenarcharum † officium,omnibus prouinciarum rectoribus,& rerum publicarum administratoribus iniungitur.Sicut Iustinianus Imperator ad Tribunianum, quæstorem sacri Palatii & exequæstorem,ea de re rescribens.in Authen.de manda.princip.§.deinde,colla.3.Conueniens,inquit,est, te prouidere, vt nulli populi ciuitatum alterutri seditiones faciant, sed omnem pacẽ esse Dei ciuitatibus, Dum æquitas etiam hinc nostris subiectis seruatur, & neque lucri, neque passionis alicuius causa ad aliquam partium declinatur.Bald. in l.nullus. C.de summa Trinitate.

5 Eodem pertinet Constitutio†illa Federici Imperatoris de pace tenenda, qua iudicum quoque & defensorum locorũ, & quorunque aliorum magistratuum, curæ & officio imponitur, vt id agant solicite,vt huiusmodi pax ab omnibus eorum curæ subiectis fideliter custodiatur. Quin & pœna eidẽ legi adiicitur,vt si qui iustitiam facere,& pacem violatam legitime vindicare neglexerint,damnum omne iniuriam passo resarcire compellantur. Et insuper, si maior iudex sit, sacro ærario pœnam decem librarum auri præstet:minor autẽ pœna trium librarum auri mulctetur. Qui vero ad prædictã pœnam persoluendam inopia dinoscetur laborare,is corporis sui correctionem cum verberibus patiatur, & procul ab eo loco,quem inhabitat, quinquaginta milliaria per quinquennium vitam agat.

Idem quoque Canonicis Constitutionibus cautum est, qualis est illa Alexandri Papæ. I. Epistо.secun & altera huic haud dissimilis Antheri papæ.Hæc dicit Dominus (inquit Alexander) iudicate mane iudicium, & ante eruite vi oppressum de manu calumniantis,ne forte egrediatur quasi ignis indignatio mea,& succendatur:& non sit qui extinguat. Hier. cap.secundo.ergo,qui in summa specula a Domino constituti estis,attendere eos & opprimere oportet,qui in fratres seditiones & scandala excitant, ne simul cum eis pereatis. De
6 schismaticis†uero,Regulis sanctorum Patrum specialiter cõstitutum est,vt qui schisma fecerit, aut proprium altare erexerit,primum quidem excommunicetur, & si excommunicatione cõtempta,nihilominus diuisiones & schismata facere perrexerit,per potestates publicas opprimatur.Quæ Regulæ principum quoque constitutionibus confirmantur. Sic.n. de eadem re Federicus Imperator constituit. De statutis & consue. contra lib. Eccle. §. sttatuimus.

Statuimus,inquit,hoc Edicto perpetuo valituro, ut potestas,Cõsules seu Rectores,quibuscunq; fungãtur officiis, pro defensione fidei præstent publice iuramẽtum, quod de terris suæ iurisdictioni subiectis,vniuersos hæreticos ab ecclesia denotatos,bona fide pro viribus exterminare studebũt:ita quo dammodo quicunque fuerit, qui in potestatem, siue perpetuam,siue temporalem, assumptus, hoc teneatur Capitulum iuramẽto firmare:alioqui nec pro potestatibus,nec pro consulibus habeantur,& eorũ sentẽtias irritas extunc decernimus & inanes. Si vero Dominus temporalis requisitus & admonitus ab ecclesia,terram suam purgare neglexerit ab hæretica prauitate,post annum a tempore admonitionis elapsum,terram illius exponimus Catholicis occupandam,q eam exterminatis hæreticis,absque vlla cõtradictione possideant,& in fidei pietate conseruent, saluo iure domini principalis: Dummodo super hoc nullum præstet obstaculum, nec aliquod aliud impedimentum apponat. Eadem nihilo minus seruata lege, contra eos, qui non habent dominos principales.

Quales esse debeant Irenarchæ,quibus seditionum componendarum cura iniungitur.

SVMMARIVM.

1 *Elequentia est non solum utilis sed necessaria.*
2 *Calliope musa irenarchæ necessaria est.*
3 *Mores boni eloquentiæ coniuncti valent.*
4 *Seditionum sedatores summopere laudantur.*
5 *Læna erat vestis militaris uillorum crassitudine calefaciens chlamidem.*
6 *Opinio prudentiæ & probitatis plurimum momenti possidet in rebus publicis.*
7 *Seditionum sedatores sedicioſis gratos esse oportet.*
8 *Personarum ratio habenda est.*

Caput II.

QVemadmodum autem Qui præ. sunt publicis administrationibus,iusti debent esse,prudentes,& boni viri,tum multo etiam rerũ vsu exercitati: Ita & qui componendarum seditionum negocium aggrediuntur, primum omnium virtutibus præditi, ideſt, iusti, prudentes, fortes & temperantes esse debent. Nemo enim integer & fidelis,sine omnium virtutũ numero in seditionibus reperiri poterit,ut inquit Plato. libro 1.de legibus.Sed & eloquentem esse oportet,cuius officio atque curæ incumbit,discordantium animos ad amicitiam & pacem reuocare. Est enim eloquentia † tum omnibus, qui
1 Respublicas administrant: tum vero iis, qui ad sedandas discordias,& conciliandam inter dissidentes ciues pacem destinati sunt, nõ solum vtilis,sed etiam necessaria.Propter quod & Reges olim (vt scribit Plutarchus in Politicis.) tametsi sceptris & purpura nobiles,satellitibus cõstipati,deorum demũ oraculis inflati & tumidi, vulgus deterritare soliti, ac sibi subijcere:Volebant tamen verborum Oratores effici,gratiamque dicendi nequaquam aspernabantur.Conciones,in quib. clari solent effici viri,non negligebantur,nec Iouem duntaxat consilii præsidem obseruabant,bellicosumque Martem, aut militarem Mineruam:Sed Calliopen†quoque venerabã
2 tur,que Regibus veneranda comes accedit, ferociam vulgi suadela leniens atque pudore.Homo certe priuatus de veste atque habitu populari ciuitatem regere, voluntatem populi pręualere, multitudinis moribus modũ facere non poterit, nisi oratione & eloquentia prędītus sit,quæ vna suadeat,assiciat,flectat,ducatuque multitudinem.

3 Non igitur mores† dicentis tantum sunt, qui persuadeãt, nec sola oratio.Re enim vera vtrunque est,quod rem efficit, mores nimirum atque oratio: Quemadmodum nauis non solum a gubernatore,sed etiam a Clauo: & equus non solũ ab equite,sed etiam a freno in gyrum versatur.

Qui igitur & uiitutibus simul, & eloquentia clari & potẽtes sunt,hos ego omnium maxime ad sedãdas seditiones idoneos esse existimo. Cuius velut effigiem Poeta hic carminib. depingit.

Ac ueluti magno in populo cum sæpe coorta est
Seditio,sæuitque animis ignobile vulgus,
Iamque faces & saxa volant,furor arma ministrat.
Tum pietate grauem, ac meritis si forte virum quem,
Conspexere,silent,arrectisque auribus astant.
Ille regit dictis animos,& pectora mulcet.

4 Cicero in Bruto,de clar.orat.ĩter summos Oratores † ingẽtibus eos laudibus effert,qui dicendo ciuiles discordias compresserunt.Qualis fuit M.Valerius Dictator, qui paucis annis post Reges exactos, cũ plebs prope ripam Anienis ad tertiũ milliarium consedisset,eumque montem, qui Sacer uppellatus est,occupauisset,oratione discordias sedauit. Ob quam rem & honores ei habiti amplissimi, proter quod & primus maximus est appellatus.Ex eadem causa, M.Popilius laudatur,qui cum Consul esset, eodemque tempore sacrificium
5 publicum cum Læna † faceret (ea fuit vestis militaris, villorum crassitudine calefaciens Chlamidem)quod erat flamen Carmentalis, plebis contra patres concitatione,& seditione nunciata,vt erat Læna amictus,ita venit in concionem, sedationemque cum authoritate,tum oratione sedauit.

Similem laudem Scipio,ut refert T.Liuius.libro 8.secundi belli punici.& plerique alii meriti sunt, quorum & ipsorum orationibus magnæ seditiones compositæ sunt, quos hic nõ est locus omnes commmemorare.

Neque

Digitized by Google

Neque vero satis est, iustum, prudentem & eloquentem esse, cuius opera componenda seditio est: sed talis etiam a seditiosis ipsis, quorum animos prudentia & oratione sua leniendos suscipit existimari & haberi debet. Plurimum enim momenti in rebus publicis, prudentiæ & probitatis opinio
6 †possidet. Nam oratio quantumlibet salutaris & bona, a malo proferatur, vel authoris odio displicere solet, nec quantū per se meretur, tantum ponderis & authoritatis habet. vide Gellium in noctibus Atticis libro decimooctauo. cap. 3. Ex qua causa cum Lacædemone Demosthenes quidam in Senatu author fuisset sentētiæ salutaris, & rei de qua agebatur, idoneæ, non fuisset ea quantūlibet bona sententia, vel vnius authoris odio a Senatu approbata, nisi Ephori alium ex senioribus delegissent. Qui negocio sententiæ dicendæ sibi demandato, eandem pronunciasset: rati hoc modo gratiorem, & multitudini acceptiorē fore, quæ a bono & syncero, quā quæ a malo, absoleto, & sordido vase, & ad transfudendam rem salutarem minus bene imbuto, sed absoleto & sordido prodijsset.

7 Sed & grati sint seditiosis oportet, per quos seditiones sedari debent. Nam quibus infensi sunt, eorum verba ægerrimæ audiunt, ne dum consiliis non acquiescunt. Qua ratione sedi tione & rebellione subditorum aduersus dominos suos orta, non ipsi domini, sed legati seditiosis ipsis grati & accepti, facilius seditionem component. Sic plebis seditione aduersus Senatum Romanum & patres commota. vt scribit T. Liuius libro 3. ab vrb. cond. cum tres legati consulares, C. Iuli. P. Sulpitius, SP. Tarpeius, ad seditiosos fuissent missi: Qui Senatus verbis quærent, cuius iussu castra deseruissent, aut quid sibi vellent, qui armati Auentinum obsedissent, belloque auerso ab hostibus patriam suam cępissent: a multitudine cō clamatum est. Vt L. Valerium, & M. Horatium ad se mitterent, his se daturos responsum. Non alia procul dubio ratione, quam quia sibi gratis & acceptis, & quorum prudentiam cognitam, fidemque minus suspectam habebant, quam quorum eis fastus & potentia inuisa erat, respondere, eorumque
8 consilia sequi maluerunt. Iam vero quod ad personas † eorum attinet, qui a seditionum morbis liberādi sunt, alia multitudini, alia singulis personis, alia item seditionum authoribus & magistris, alia ijs, qui seducti fuerint atque decepti: Alia viris, alia fœminis, alia iuuenibus, alia ætate prouectis, remedia adhibebuntur. De quibus omnibus posthac prolixius, & ordine quidem dicemus.

De diuino auxilio, in tribulationibus seditionum implorando.

SVMMARIVM.

1 *Seditionum remedia duplicia sunt.*
2 *Tribulatio duplex, interna, & externa.*
3 *Deus exauditor in tribulationibus.*
4 *Remedium in tribulatione comparatur pœnitentia, & oratione, & potissima est oratio. nume. 5. comprobatur exemplo Iudith. numero 6. & 7. exempli Hester. numero 8. Azariæ, numero 9. Danielis. numero decimo.*
11 *Peccatorum confessio ad diuinam clementiam oratione imperandam maximum remedium est.*

Caput III.

Dictum est de personis eorum, q seditionū incommodis medentur: Sequitur iam, vt de remediis seditionum dicamus. Remedia seditionū
1 † duplicia sunt: Diuina & Humana. Diuinum est, quod a solo Deo præstatur, nimirum bonitas illa & clemcntia diuina, qua Deus in tribulationibus succurrit eis, qui inuocant nomen eius. Sane hoc remedio nihil efficacius, nihil præsenti⁹, nihil magis salutare. Siquidem nunquam deest diuina misericordia iis, qui sperantes in Dominum, inuocant nomen eius. quis enim permansit in mandatis eius, & derelictus est? Aut quis inuocauit illum, & despexit eum? Quoniam & misericors est Deus, & remittit in die tribulationis peccata, & protector est omnibus exquirentibus se in ueritate. eccles. ca. 2. Ac vniuersale quidem illud remedium est, ad quod in ombus tribulationibus recurrendum est: Sed quod omniū maxime in tribulationibus seditionum & bellorum iuat, ipso Domino ita per Prophetam permittente, & dicente Psalmo 80. In tribulatione inuocasti me, & liberaui te: Exaudiui te in abscōdito tempestatis: probaui te apud aquam contradictionis. Siue enim hoc de tribulatione & tempestate conscientiæ
2 † intelligamus quæ est bellum illud internum, & omnium grauissimum, quo concupiscentia rationi, & caro spiritui rebellant: præsens est & salutare illud remedium. In tribulatione inuocasti me, & liberaui te, &c. Siue de tribulatione, qua ab internis & domesticis hostibus præmimur, accipiamus: idem remedium a Domino expecta. Inuoca ipsum in tribulatione, & liberabit te. Nam & de illis cum sacro Psalte dicere potes. Psal. 54. Si inimicus meus male dixisset mihi, sustinuissem vtiq;: & si is, qui oderat me, magna loquutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo. Tu vero homo vnanimis, dux meus & notus meus, qui simul dulces mecum capiebas cibos, in domo Dei ambulauimus cum consensu. Veniat mors super illos, & descendant in infernum viuentes. Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum, in medio eorum. Ego autem ad Dominū clamaui, & Dominus saluabit me. Siue ab externis hostibus tribularis, si Dominum innocaueris, liberabit te: Exaudiet te in abscondito tempestatis: probabit te apud aquam contradictionis.

3 Quin & sancti Dei homines, † non solum sæpe summi huius medici opem implorarunt, sed etiam ipsius remedio in tribulationibus adiutos se se esse testantur. Tu es refugium, inquit psaltes Psalm. 31. a tribulatione, quæ circundedit me: exultatio mea, erue me a circundantibus me. Et iterum Psal. 68. Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua. Secundum multitudinem miserationum tuarum respice me: Et ne auertas faciem tuam a puero tuo. Quoniam tribulor, velociter exaudi me. Intende animæ meę, & libera eā, propter inimicos meos eripe me. Item Psal. 101. Domine exaudi orationem meam, & clamor meus ad te veniat. Non auertas faciem tuam a me: in quacunque die inuocauero te, velociter exaudi me His & similibus medici opem a se implorataṁ testatur Propheta. Opem vero sibi latam esse, ad hunc modum clamat Psal. 117. De tribulatione inuocaui Dominum & exaudiuit me in latitudine. Dominus mihi adiutor, non timebo quid mihi faciat homo. Dominus mihi adiutor, & ego dispiciam inimicos meos. Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine. Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus. Omnes gentes circuerunt me, & in nomine Domini, quia vltus sum in eos. Impulsus euersus sum, vt caderem: & Dominus suscepit me. Fortitudo & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutē. Item Psal. 17. In tribulatione inuocaui Dominū, & ad Deū meum clamaui, & exaudiuit de templo sancto suo vocem meam. Et clamor meus in conspectu eius, introuit, in aures eius

4 Porro diuinum hoc Remedium † duabus maxime rebus comparatur: pœnitentia, & Oratione. Orationem adiuuat ieiunium & eleemosyna, iuxta quod Angelus ad Thobiam dixit. Bona est oratio cum ieiunio & eleemosyna, magis quam Thesauros auri reconcondere. Thob. 12. Ac ad pęnitentiam quidem impetrandam, hoc diuinum remedium non solum vtile, sed etiam necessarium esse, Dominus apud Prophetam admonet. Si pœnitētiam, inquit, egerit gens illa, a malo suo, quod loquutus sum aduersus eam: agam & ego pœnitentiā, super malo, quod cogitaui vt facerem ei. Et subito loquar de gente & de regno, ut ædificem & plantem illud. Si malum fecerit in oculis meis, vt non audiat uocem meam: pœnitentiam agam super bono, quod loquutus sum, ut facerem &c.

5 Hier. 18. Orationem † vero omnium maxime ad imperandum, quod dixi, remedium clementiæ & misericordiæ diuinæ efficacem esse, idem Dominus inuit, dicens Matth. 7. Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis. Pulsate, & apperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, īuenit, & pulsanti, aperietur.

Atque ad hunc sane modum sancta mulier Iudith, diuino hoc remedio vsa, populo ab obsidione Holofernis liberauit. Holoferne siquidem. Bethuliam ciuitatem obsidente, po populum ciuitatem eidem, intra quinque dies tradere volētem, ad pœnitentiā & orationē adhortata, est † his verbis: Iu
6 dith. cap. 8. Posuistis vos tempus miserationis Domini, & arbitrium vestrum idem constituistis ei. Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso pęniteamus, & indulgentiam eius fusis lachrymis postulemus. Non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammatur. Et ideo humiliemus illi animas nostras, & in spiritu contriti humiliato, seruientes illi, dicamus flentes Domino, vt secundum voluntatem suam faciat nobiscum misericordiam suam, vt sicut conturbatum est cor nostrum in superbia eorum, ita etiam de nostra humilitate gloriemur. Quoniam non sumus sequuti peccata patrum nostrorum, qui dereliquerunt Deum suum, & adorauerunt Deos alienos: pro quo scælere dati sunt in gladium, & in rapinam, & in confusionem,

Digitized by Google

fusionem, inimicis suis. Nos autem alterum Deum nescimus, præter ipsum. Expectemus humiles consulationem ei⁹, & exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorũ nostrorum: & humiliabit omnes gentes, quæcunque insurgunt contra nos, & faciet illas sine honore Dominus Deus noster. Et nunc fratres, quoniam vos qui estis presbyteri ī populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, vt memores sint, quia tentati sunt patres nostri, vt probarentur, si vere colerent Deum suum. Memores esse debent, quomodo pater noster Abraham tentatus est, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. Sic Isaac, sic Iacob, sic Moyses, & omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles. Illi autem qui, tentationes suas non susceperunt cum timore Domini, & impatientiam suam, & improperiũ murmurationis suę, contra Dominum protulerunt, exterminati sunt ab exterminatore, & a serpentibus perierunt. Et nos ergo non vlciscamur nos pro his quæ patimur, sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse flagella Domini, quasi serui qui corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem nostram euenisse credamus. Deinde & ipsa oratorium suum ingressa, cilicio se induit, & cinerem super caput suum posuit, & prosternens se Domino, longam quidē orationem habuit, quam his tandem verbis† cōclusit. Iudith. capitu. 9.

Non in multitudine est virtus tua Domine, neque
7 in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi, sed humilium, & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio: Deus cœlorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturę, exaudi me miseram deprecātem, & de tua misericordia præsumentem &c.

Eodem remedio usa Hester, & ipsa populum iudæorum ab insidiis Aman, & Tyrannide Artaxersis Regis liberauit. Hester. 14. Sic enim Dominum Deum Israel deprecata est:
8 † domine mi, qui Rex noster es solus, adiuua me solitariam, & cuius præter te nullus est auxiliator illius. Periculum meū in manibus meis est. Audiui a patre meo, quod tu domine tulisses Israel de cunctis gentibus, & patres nostros ex omnibus retro maioribus suis, vt possideres hæreditatem sempiternam, feciſtique eis sicut locutus es. Peccauimus in conspectu tuo, & idcirco tradisti nos in manus inimicorum nostrorū: coulimus enim Deos eorum. Iustus es Domine. Et nunc nō eis sufficit, quod durissima nos opprimunt seruitute: sed robur manum suarum, idolorum potentiæ deputantes, volūt tua mutare promissa, & delere hæreditatem tuam, & claudere ora laudantium te, atque extinguere gloriam templi & altaris tui, vt aperiant ora gentium, & laudent idolorum fortitudinem, & prædicent carnalem regem in sempiternum. Ne tradas Domine sceptrum tuum his, qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostram: sed conuerte cōsilium eorum super eos, & eum, qui in nos cœpit sæuire disperde. Memento domine, & ostende te nobis in tempore tribulaiionis nostræ, & da mihi fidutiam Domine rex Deorum, & vniuersæ potestatis: tribue sermonem compositum in ore meo in cōspectu leonis, & transfer cor illius in odium hostis nostri, vt & ipse pereat, & cœteri qui ei consentiunt. Deus fortis super omnes exaudi vocem eorum, qui nullā aliā spem habent, & libera nos de manu inimicorum, & erue me a timore meo. Sic Da
9 niel. 3. Azarias vnus ex tribus pueris, qui apperiens os suum ī medio ignis, dixit Benedictus es domine patrum nostrorū, & laudabile & gloriosum nomen tuum in sæcula: Quia iustus es in omnibus, quæ feciſti nobis, & vniuersa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia iudicia tua vera. Iudicia enim vera feciſti, iuxta omnia quæ induxisti super nos & super ciuitatem sanctam patrum nostrorum Hierusalem: Quia in veritate & in iudicio induxisti omnia hæc propter peccata nostra. Peccauimus enim, & inique egimus recedentes a te, & deliquimus in omnibus, & præcepta tua non audiuimus, neq; obseruauimus, nec fecimus sicut præceperas nobis, vt bene nobis esset.

Omnia ergo quę induxisti super nos, & vniuersa quæ feciſti, nobis, in vero iudicio feciſti, & tradidisti nos in manibus inimicorum nostrorum iniquorum, & pessimorum, preuaricatorumque, & regi iniusto, & pessimo vltra omnem terram. Et nunc non possumus aperire os: confusio & opprobrium facti sumus seruis tuis, & in his qui cōsulūt te. Ne, quæsumus, tradas nos in perpetuum, propter nomen tuum, & ne dissipes testamentum tuum, neque auferas misericordiam tuam a nobis, propter Abraham delictum tuum, & Isaac seruum tuum, & Israel sanctum tuum.

Quibus locutus es pollicens, quod multiplicares semen eorum. sicut stellas cœli, & sicut arenam, quę est in littore maris: quia Domine imminuti sumus, plusquam omnes gentes, sumusque humiles in vniuersa terra hodie propter peccata
10 nostra. Sic Daniel † in captiuitate positus. vt patet Daniel. 9. primum quidem peccata non tantum populi sui, sed etiam sua confessus, deinde ad hunc modum orauit. Et posui faciē meam ad Dominum Deum meum rogare, & deprecari in ieiuniis, sacco & cinere: & orauī Dominum Deum meum, & confessus sum, & dixi. Obsecro Domine Deus magne & terribilis custodiens pactum & misericordiam diligentib.te, & custodiētibus mandata tua. Peccauimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, & recessimus & declinauimus a mandatis tuis ac iudiciis. Et non obediuimus seruis tuis Prophetis, q loquuti sunt in nomine tuo Regibus nostris, principibus nostris, omnique populo terræ. Tibi Domine iustitia, nobis aūt cōfusio faciei: sicut est hodie viro Iuda, & habitatoribus Hierusalem, & omni Israel, his qui prope sunt, & his qui procul in vniuersis terris, ad quas eiecisti eos, propter iniquitates eorum, in quibus peccauerunt in te Domine. Nobis confusio faciei, Regibus nostris, principibus nostris, & patribus nostris, qui peccauerūt. Tibi autem Domino Deo nostro misericordia & propitiatio: quia recessimus a te, non audiuimus vocē Domini Dei nostri. ut ambularemus in lege eius, quam posuit nobis per seruos suos Prophetas. Et omnis Israel præuaricati sunt legem tuam, & declinauerunt, ne audirent uocem tuam: & stillauit super nos maledictio & detestatio, quæ scripta est in libro Moysi serui Dei Deut. 14. quia peccauimus ei. Et statuit sermones suos quos loquutus est super nos, & sup principes nostros, qui iudicauerunt nos: vt super induceret in nos malum magnum, quale nunquam fuit sub omni cœlo, secundum quod factum est in Hierusalem. Sicut scriptum est in lege Moysi. Omne malum hoc venit super nos. Et non rogauimus faciem tuam Domine Deus noster, vt reuerteremur ab iniquitatibus nostris, & cogitaremus veritatem tuā. Et vigilauit Dominus super malitiam, & adduxit eam super nos. Iustus Dominus Deus noster in operibus suis, quæ fecit: non enim audimus vocem eius. Et nunc Domine Deus noster, qui eduxisti populum tuum de terra Aegipti in manu forti & feciſtiti tibi nomen secundum diem hanc. peccauim⁹ Domine in omnem iustitiam tuam. Auertatur obsecro ira tua, & furor tuus a ciuitate tua Hierusalem, & a monte sancto tuo: propter peccata enim nostra, & iniquitates patrum nostrorum, Hierusalem, & populus tuus in opprobrio sunt omnib. per circuitum nostrum. Nunc ergo exaudi Deus noster orationem serui tui, & preces ęius: & ostende faciem tuā super sanctuarium tuum, quod desertum est. Propter temetipsum inclina Deus meus aurem tuam, & exaudi, & aperi oculos tuos, & uide desolationem nostram, & ciuitatem, sup quam inuocatum est nomen tuum.

Neque enim in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed ī miserationibus tuis multis. Exaudi Domine, placare Domine: attende, & fac. Ne moreris propter temetipsum Deus meus: quia nomen tuum inuocatum est super ciuitatem, & super populum tuum. Si ergo qui tanta sanctitate prediti fuerunt homines, † ut ignes & Leones
11 circa se innoxios habuerint, non dubitarunt in tribulationibus, Domino peccata sua confiteri, & ad diuinam clementiam atque misericordiam confugere: Quanto magis nos peccatores, seditionum, bellorumque procellis obruti, in ea tribulatione, primum quidem de peccatis nostris pœnitentiā agemus, ac deinde pacem a Domino poscemus, qui, vt est vnus idemque verus author pacis, ita & pacem solus largiri potest: non solum temporaneam illam, sed etiam quam in futuro sæculo, cum sanctis communem habebimus sempiternam. Ipse siquidem Deus noster refugium & virtus, adiutor est in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis.

Seditionibus in tempore occurrendum esse.

SVMMARIVM.

1 *Seditionum sedandarum ratio eadem fere est, quæ curandorum morborū corporis.*
2 *Seditionibus in tempore occurrere potissimum remedium est.*
3 *Seditio ex paruis initiis est, & nisi extinguatur in infinitum crescit.*
4 *Seditio monastica inter carnem & spiritum periculosa est.*
5 *Seditio domestica, nisi cito comprimatur, vix ad concordiam reduci potest.*
6 *Arrius in Alexandria vna scintilla fuit, sed quia non statim oppressa est, totum orbem eius flamma populata est.*
7 *Seditionis causa moram non recipit.*
8 *Irenarcha consilio agat, non præcipitanter.*
9 *Caroli Quinti imperatoris prudentia in seditionibus opprimendis.*

CAP.

Digitized by Google

Conradi Bruni de ſeditioſis.

CAP. IIII.

IMplorato aduerſus Seditioſos diuino auxilio humana quoque remedia ſanandis ſeditionibus adhibenda erunt. Eſt autem eadem fere ſeditionum † ſedandarum ratio, quæ curandorũ
1 morborum corporis. Quemadmodum enim in curandis morbis, primum cauſæ morborum, eorundemq; qualitates inquiruntur, quibus cognitis, tum deinde remedia ęgrotis adhibentur. Quin in ipſa etiam cura ratio habetur, vt alia repentinis, nullam morã patientibus: alia diuturnis morbis, quos Chronicos medici appellant, medicinæ adhibeantur. Ita & in depellendis a corpore Reipublicę ſeditionũ malis, primum quidem ſeditionum cauſæ inueſtigantur, ac his ipſis cognitis, tum eorum medendorum cura ſuſcipitur, & alia ſubito & aperte ortis ſeditionibus, alia clanculum conceptis, ac paulatim gliſcentibus: & alia rurſus in principio, alia in medio, & alia in fine remedia adhibentur. Ac primum quidem id generaliter in ſeditionibus † ſedandis, comprimẽ
2 diſque & extinguendis obſeruandum eſt, vt vndecunque vel vbicunque ortis ſeditionibus, in tempore occurratur, immo ne etiam oriantur, prouideatur. Nam & in ciuilium diſcordiarum morbis locum habet, quod dicitur apud Ouid. libro primo. de remed. amor.

Principiis obſta, ſero medicina paratur,
Cum mala per longas inualuere moras.

Fit enim ſæpe, vt ex prauo membri vulnuſculo vniuerſũ corpus inficiatur, ac tandem, niſi in tempore conuenientib. remediis occurratur, intereat, & penitus conſumatur. Scintilla res parua eſt, & pene dum cernitur, non videtur: ſed ſi fomitem compræhenderit, & nutrimenta ſui, quamuis paruus ignis inuenerit, mœnia, vrbes latiſſimos ſaltus, regioneſque conſumit. Fermentum quoque res modica videtur & nihil, ſed cum farina conſperſum, totam maſſam ſuo vigore corruperit: in illius vim tranſit omne quod mixtum eſt. Hieronimus in comment. in Epiſto. priorem ad Chor. quælibet
3 † ex paruis quidem initiis eſt, ſed quæ paruo tempore, niſi mox extinguitur, in immenſum creſcit, & nõ ſolum domos, vicos, & ciuitates, ſed etiam prouĩcias, & ampliſſima Regna peruagatur: maxime vro hæreſis & doctrina peruerſa quæ ab vno incipiens, vix duos aut tres primum in exordio reperit auditores. Sed paulatim cancer ſerpit in corpore, & iuxta vulgare prouerbium. Vnius pecudis ſcabies, totum commaculat gregem. Igitur & ſcintilla ſtatim vt apparuerit, extinguenda eſt, & fermentum a maſſa vicina ſemouendum. Secandæ putridæ carnes, & ſcabioſum animal a caulis ouium repellendum, ne tota domus, maſſa, corpus & grex ardeat, corrumpatur, putreſcat, aut intereat. Grauis eſt & periculorum pleniſſima pugna † carnis & ſpiritus, quam nos monaſticam ſeditionem appellamus. Spiritu ſi quidem ſeruitur legi Dei: carne autem legi peccati. Itaque carne ſuperante ſpiritum, in mortem incidimus (eſt enim lex peccati, vt quicũq; peccauerit moriatur Gal. 5.) Spiritu vero carnem vincente, viuemus. Qui enim legi Dei ſeruit (quod fit ſpiritu) vitam habebit. Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto Ieſu. Roma. 8. liberat a lege peccati & mortis. Et vt prudentia carnis mors eſt: ita prudentia ſpiritus vita, & pax. Etſi autem carnis aduerſus ſpiritum perpetua pugna ſit, ad finem etiam vſque vitæ noſtræ perduraturatura: tamen & in manu ſua victoriam habet ſpiritus, ſi adiutus gratia Dei (quę nunquam inuocãti deerit) ab initio rebelanlti carni, id eſt, concupiſcentiæ eius, nõ conſentiat. At ubi ſemel atque iterum carni frenum laxauerit, & concupiſcentiis eius indulſerit, paulatim peccandi conſuetudine ſubrepente. vt inquit Augu. lib. contra Fortunatũ diſpn. 2. ita animam pernicioſa dulcedo & voluptas conſuetudine implicat, vt poſtea vincere non poſſit, quod ipſa ſibi peccando fabricata eſt: Propter quod ſemel proſtrata & uicta, in perpetua confuſione iacet, & ignominia. Iuxta illud. Prouer. 18. Impius cum in profundum uenerit peccatorum, contemnit: & ſequitur eum ignominia, & opprobrium. Sic in domo diſſentientib. inter ſe patrefamilias, & iis, qui eius poteſtati ſubiecti ſunt: facile quidem ea diſcordia, † ab initio cõ
5 poni poterit. At, vbi diutius durauerit, vix perturbata ſemel domus, ad priſtinam concordiam reuocari poterit. Et ad eũdem modum ſeditiones ciuiles in tempore adhibito remedio, ſedari poſſunt, quæ vbi latius ſerpſerint, vix magno negocio extingui poſſunt. Sic ſeditiones Gracchanæ, Apuleianæ, & alię, quæ ab initio facile componi potuiſſent, vbi aliquandiu ſepultæ, ac deinde reſuſcitatæ recruduerunt, non ſolum non extinctæ, ſed etiam ex his bella ſocialia, ciuilia, & ſeruilia, ſuborta fuerunt. Ita Arius † in Alexandria vna ſcintilla
6 fuit: ſed quia non ſtatim oppreſſa eſt, totum orbem eius flamma populata eſt. Sic parua initia fuerunt Huſſiticæ factionis, quæ ab initio facile quidem comprimi potuiſſet: At, vbi tẽpore inualuit, nec ſumma quidem ſummorum principum poteſtate & potentia extingui potuit.

Adhibenda eſt igitur huic morbo in tempore remedium. Nam ſæpe vidimus. vt ait Ouid. libro primo. de remed. amoris.

Quod fuerat primo ſanabile vulnus,
Dilatum longæ damna tuliſſe morę.

Atque ex hac ſane cauſa proceſſiſſe videtur, quod veterũ Conſtitutionibus expreſſum eſt: ut inter cauſas, quæ morã non recipiunt, ſeditiones quoque numerentur. † Sic enim ha
7 bet lex. Conſtitutiones, quæ de recipiendis nec ne appellationibus loquuntur, ut nihil noui fiat, locum non habent in eorum perſonis, quos damnatos ſtatim puniri publice intereſt: l. conſtitu. ff. de appella. l. ſi quis filio. ff. de iniuſto rup. & irri. teſta. Vt ſunt inſignes latrones, vel ſeditionum concitatores, vel duces factionũ in his ſiquidem cauſis, ubi latro manifeſtus eſt, vel ſeditio prærupta, factioque cruenta, vel alia iuſta cauſa appellatio exequutionem non impedit: non pœnę feſtinatione, ſed præuaricãdi periculi cauſa. Tũc enim punire permittit̃ præſes, deinde literis excuſare. Sed nec ita tamen ſe-
8 ſtinabit prudens † Irenarcha, qui nomina bono conſilio, nihil pręcipitanter agat: eius memor, quod prouerbio dicitur. Qui nimium properat, ſerius abſoluit: & ſæpe fit, vt ingenio magis, quam viribus proficiatur. Cuius rei pulchrum ſane & memorabile explum, noſtra ętate ædidit Inuictiſſimus & Glorioſiſſimus Imperator Carolus, huius nominis Quin-
9 tus, † qui immenſam ſeditioſorum atque rebellium multitudinem, quę nullis uiribus vinci poſſe videbatur, ipſe quaſi occiſus, conſilio, & prudentia ſua, nullo fuſo ſanguine, ſuperauit, & ad obedientiam ſuam redegit: vt vere de eo dici poſſit, quod olim prouerbio celebratum eſt. Sedendo vincit Romanus.

De remedijs Monaſticæ ſeditionis.

SVMMARIVM.

1 *Pugna inter carnem & ſpiritum internum hominis bellum dicitur, quod eſt teterrimum & exitiale, & magna ſecum fert incommoda. nu. 2. quo modo ſedetur. nu. 4.*
3 *Bellum conſcientiæ horribile, quod nulla fuga tuitare licet.*
5 *Diabolus continuum bellum contra nos gerit, & quibus armis contra quam quibus propugnaculis muniamur. numero 6. quibus telis ipſum ferire poſſimus. numero 7. in qua quanta ſit efficacia orationis dominicæ. nume. 8.*

CAP. V.

IAm vero ad ſpecies Ipſas ſeditionum, vt earum tam generalia, & quæ ſunt omnibus cõmunia, quã ſpecialia remedia explicemus. Inter quas prima eſt Monaſtica, † carnis videlicet ad-
1 uerſus ſpiritum rebellio: & ſpiritus a iurſus carnem pugna. Quæ merito internum hominis bellum dicitur: quia inter ſpiritum & carnem geritur. Quæ etſi inter ſe diſcordent, tamen a Deo ſummo Opifice in hoc creata & coniuncta ſunt, vt mutua inter eas eſſet pax & concordia, quæ & perpetua erat futura, niſi propter inobedientiam primi hominis turbata fuiſſent, & in perpetuam quaſi diſcordiam commutata: vt quamdiu viuit homo, verum ſit, quod Apoſtolus dicit Gal. 5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem. Item Rom. 7. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi menti meę. Quin & ceſſabit aliquando hæc diſcordia, quando ſcilicet ſeminabitur corpus animale, & reſurget corpus ſpirituale. 1. Cor. 15. Tunc enim caro nihil concupiſcet aduerſus ſpiritum, quando & ipſa ſpiritualis vocabitur. Quoniam ſpiritui non ſolum ſine vlla repugnantia, verum ſine vlla corporalis alimenti indigentia, inæternũ viuificanda ſubdetur. Auguſt. in lib. de continent. c. 8.

2 Eſt autem teterrimum & exitiale bellum, quod aduerſus ſpiritum gerit caro, quæ & magna ſecum fert incommoda. Caro enim eſt, quæ animam perdit: caro eſt, quæ recipit inimicum cum vitijs. Eadem caro. vt ſcribit Auguſt. ad fratres in Eremo. ſermone quarãteſimonono. ſeminat homicidia, ſeminat fornicationem, ſeminat concupiſcentiam, ſeminat rixas, ſeminat libidinem, ſeminat Idolatriam, ſeminat cupiditatem,

Digitized by Google

tatem,ſeminat ſuperbiam, & inter fratres diſcordiam, ſeminat inuidiam,ſeminat contra Deum blaſphemiam, prouocat ſchiſmata,irritat hæreſes,& intra Eccleſiam Dei infert diuiſiones,& inter populos Chriſtianos ponit offendicula, & inter gentes pugnas, & inter conſanguinitatem mutationes & quod peius eſt, in corda ſeruorum Dei diuerſa cogitationum genera immittit. Pugnam carnis mox vt caro euaſerit
3 victrix,ſequitur bellum † conſcientiæ. Vtrumque ſane horribile,vt quod nulla fuga euitare licet. Quocunque enim fugimus,hij hoſtes nos ſequuntur, carnem noſtram nobiſcum portamus,ſed nec eſt,quod fugiamus. Quicquid enim.volumus, fugere poſſumus: conſcientiam noſtram fugere non poſſumus.Auguſt. in Enarratione. Pſal.30. Intra in domum tuam,requieſcere in lecto tuo: intra in interiora,interius nihil habere potes, quo fugias a conſcientia tua, ſi te rodiunt peccata tua. Sed nec ī Deum fugere pōt peccator,quomodo timens iram Dei dicit Pſal. 1. 3. 8. Quo ibo a ſpiritu tuo, & quo a facie tua fugiam? Si aſcendero in cœlum, tu ibi es: ſi deſcendero in infernum,ades.

4 Ad ſedandum igitur tam atrox, quod intra nos latet,carnis aduerſus nos & conſcientiæ noſtræ bellum, † primum omnium ad Deum pacis,quem fugere non poſſumus, confugiemus,ab illo opem petemus,ad illum dicemus.cum Propheta Pſal.30.Eſto mihi in Deum protectorem, & in domū refugij, vt ſaluum me facias. Quia fortitudo mea & refugiū meum es tu,& propter nomē tuum deduces me, & enutries me.Deinde & nos,quantum in nobis eſt,contra carnem noſtram pugnare debemus, alioqui ſi carnali concupiſcentiæ conſentientes,ſecundum carnem vixerimus, moriemur: ſi autem ſpiritu facta carnis mortificauerimus,viuemus, ut inquit Apoſtolus.Roma.octauo. Tum autem contra carnem pugnabimus,ſi membra noſtra mortificauerimus, quę ſunt ſuper terram: id eſt,fornicationem,immunditiam, iram,rixam,vt Apoſtolus admonet Roma.decimotertio.qui & alio loco dicit. Curam carnis ne feceritis in concupiſcentijs veſtris. Cœterum caro mortificabitur per abſtinentiam in ieiunijs,orationibus & vigilijs.Nam vt ait Auguſt.de ſaluta.doctu.capitulo ſexageſimoquarto.his & ſimilibus rebus, & caro domatur,& diabolus exterminatur, qui carnem in poteſtate habet,non autem animam,& dicente Apoſtolo.ſecun. Corint.duodecimo.Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus Sathanæ,qui me colophizet. Et in carne Iob. tentatus eſt a diabolo,dicente Domino Iob.primo.& ſecundo.Et data ei poteſtas a Domino in facultates eius.Et iterum. Dabo tibi illum in poteſtatem,præter animam eius.Ac proinde cō
5 tra diabolum† etiam puguandum eſt, qui & ipſe continuū bellum contra nos gerit,vt ſupra oſtendimus. Carnem autē poſſidet diabolus,qui & in carne noſtra ſeminat ſemina ſua, id eſt,homicidia,fornicationem,concupiſcentiam, libidinē, iram,rixam,ebrietatem,ſuperbiam, furtum,& omnem ſuggeſtionem malam,dicente Apoſtolo.Epheſ.ſexto.

Nō eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus ſpiritus aeris huius,aduerſus ſpiritualia in cœleſtibus.Hæc ſemina qui recipit,in carne quoque metet corruptionem, vt inquit Apoſtolus. Eſt igitur infeſtiſſimus hoſtis noſter diabolus, qui nunquam non circuit tanquam leo rugiens,quærens quem deuoret, tanto formidabilior, quanto callidior.Eſt enim verſutus hoſtis ille ac tortuoſus(ut inquit Auguſtinus in ſoliloquiorum capitu. decimoſeptimo. libro 3.c.3.cuius verba & hoc loco repetere libet,quanquam ea ipſa ſupra quoque libro tertio recenſuimus) nec facile deprehendi poſſunt circuitus viæ eius,nec cognoici ſpecies vultus eius,niſi dominus illuminet.Nam nunc hic,nunc illic, nunc agnum, nunc lupum,nunc tenebras, nunc lucem ſe oſtendit.Et ſingulis quibuslibet qualitatibus,locis & temporibus, ſecundum varias rerum mutationes,varias exhibet tentationes.Nam ut triſtes decipiat, triſtatur & ipſe:vt gaudentes illudat,fingit ſe & ipſe gaudere: ut ſpirituales defraudet, in angelum lucis ſe trāsfigurat: vt fortes comprimat,apparet agnus: vt mites deuoret,apparet lupus. Vnde non ſolum in carnis operibus,quæ de facili cognoſcuntur,nec tantum in ipſis vitijs:ſed in ipſis ſpiritualibus exercitijs laqueos abſcondit ſubtiles,& ſub virtutum colore, ipſa vitia induit, & tranſmutat ſe in angelum lucis.Has igitur aſtutias quis agnoſcet? Quis reuelabit ſpeciem indumenti eius,& gyrum dentium eius quis agnoſcet? & abſcondit ſagitas ſuas in pharetra, & laqueos ſuos abſcondit ſub ſpecie lucis. His & multis aliis machinis, clanculū adoritur nos inimicus ille noſter filius Belial: Ideo que & fortiter contra ipſum pugnemus neceſſe eſt. Nec deſunt propugnacula & arma, quibus illum non ſolum a nobis propellamus,ſed etiam proſternamus.Ac primum quidē
6 propugnaculum,†quo communimur, eſt turris illa, de qua in Pſalmo dicitur. Turris fortitudinis, a facie inimici. Turris hæc Chriſtus eſt,ad quem fugientes, non ſolum tela inimici, diaboli per tot loca,tempora, & occaſiones contra eos inſidiantis,euitabunt:ſed etiam in illum,quę voluerint ſecuri ipſi iaculabuntur.

Quiſquis igitur tutus eſſe vult,ne feriatur a diabolo, ad turrim fortitudinis fugiat Chriſtum,ad quam diaboli iacula nūquam pertingere poſſunt: Nec tutus tantum a diaboli iaculis erit,qui in hanc turrim intrat,ſed ipſe etiam in inimicum diabolum tela iaculari poterit,quibus ipſe feriatur, & vinca-
7 tur.†Hæc nimirum ſunt, verbum Dei,fides,ſpes,opera charitatis,& oratio:Apoſtolus armaturam Dei appellat vt dicit Auguſt.in Enarratione.in Pſalmo 60.Induite,inquit,uos armaturam Dei,vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli.Quoniam non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem: ſed aduerſus Principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum, contra ſpiritalia nequitiæ, in cęleſtibus: propterea accipite armaturam Dei,vt poſſitis reſiſtere in die malo, & in oīb. perfecte ſtare. State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate,& induti loricam iuſtitiæ,& calciati pedes in prēparationem Euangelij pacis,in omnibus ſumentes ſcutum fidei,in qno poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere: & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei, per omnem orationem & obſecrationem orantes,omni tempore in ſpiritu. Omnium autem maxime
8 oratione † Dominica aduerſus inſidias diaboli nos tuebimur, qua nos Dominus cœleſtem patrem orare iubet, ne nos permittat indnci in tentationem. Hoc ſiquidem tactus iaculo,non audebit ad nos cominus accedere. Scit enim inimicus noſter diabolus,qui ſe his armis tuentur, eos ſine dubio aduerſus ipſum victoriam obtinere. Neque enim ignorat,quod in Pſalmo decimoſeptimo. dicit Dauid. Quoniam in te,inquit,eripiar a tentatione.Et iterum:Pſalmo qninquageſimonono.In Deo faciemus virtutem, & ipſe ad nihilum deducet omnes tribulantes nos.Scit etiam Deum ſemper paratum eſſe,vt nos a tentatione (vbi opem eius imploraueri-mus) eripiat, Apoſtolo Pau.dicente 2.Cor.x.Fidelis eſt Deus, qui non patietur nos tentari,ſupra id quod poſſumus: ſed faciet etiam cum tentatione prouentum.

De remedijs domeſtica ſeditionis,

SVMMARIVM.

1 *Domus ex marito & vxore,parentibus & liberis,domino & ſeruis conſtat.*
2 *Vxor eſt inſtrumentum ad generationem.*
3 *Liberorum procreatio,& honeſta educatio quo tendat.*
4 *Leges concordiæ inter virum & vxorem.*

CAP. VI.

1 DOmus †ex marito & vxore, parentibus & liberis, domino & ſeruis conſtat. Inter quos, qui cœteris omnibus dominatur, paterfamilias: qui autem illi parent,familia appellantur.Eſt autem ita natura comparatum,ut maritus vxori, parentes liberis,& domini ſeruis dominentur. Natura enim imperant & dominantur,qui mente proſpicere poſſunt: vt ait Ariſto.lib. 1.poli.c.1.Qui autem corpore,quid imperatum fuerit,præſtare poſſunt,natura parent.At vxor & ſeruus quaſi inſtrumenta ſunt,illa generationis,hic vero exequutionis, eorum quæ prudentis mariti & domini cōſilio fuerint proſpecta. Vtitur
2 enim maritus † vxore, tanquam inſtrumento ad procrationem liberorum,quibus deinde tota domus propagatur. Niſi enim mas & fœmina ad generandum coniungerentur, nec liberos domus,nec ſeruos haberet. Seruo autem utitur dominus,vt ea quę ad ſuſtentandam familliam neceſſaria eſſe proſpexerit,opere ipſo exequatur.

3 Liberos vero† tum procreat,tum honeſte educat,ut quos valentes ipſi ſuo labore tuentur & alunt,mox imbecilles ob ſenium facti, a valentibus eadem reportent: ut inquit Ariſtote.libro primo.Oeconomicorum capitulo tertio. & qui viuere ipſi perpetuo non poſſunt, etiam mortui in filijs viuant,&,vt dici ſolet,natis natorum. Ex duabus igitur ſocietatibus domus coaleſcit,mariti & vxoris, & domini & ſerui. Vnde & Heſiodus Poeta dixit libro ſecundo operis ἔργα καὶ ἡμέρα. Οἶκον μὲν πρώτιστα γυναῖκά τε βοῦν τ' ἀροτῆρα. Id eſt. Primum ædes, deinde vxorem, inde bouem agricolantem. Hic præcipue ad victum,illa ad liberos: quo loco per mulierem etiā virum intelligit, & per bouem aratorem ſeruum, & reliquam ad comparandum victum neceſſariam poſſeſſionem: Bos enim pauperibus pro ſeruo eſt.

Digitized by Google

4 Sunt autem certæ leges, † tam coniugum inter ſe, quam domini ad reliquam familiam, quibus cuſtoditis, concordia fouetur: Neglectis vero, diſcordia & ſeditio in ſocietate domeſtica concitatur. Concordia inter virum & vxorem his maxime legibus conſeruatur.

Prima, vt inter eos iniuria ceſſet, vt conuicia, amatoria medicamenta, immoderata caſtigatio, & ſi qua ſunt ſimilia. Secunda, Vt ab externo & illegitimo concubitu abſtineant: Ariſto. libro primo. Oeconomicorum. capitulo quarto. Eſt e-
5 nim ſacratiſſima nuptialis ſatio: † Ideoque nec ſerere debent coniuges, vnde naſci quicquam nolent; & ſi fructus gignāt, eorum eos pudeat, & quos maxime celent. Tertia, Sic venere vtantur, vt neque præſentes egeant, nec vt cum aberunt, abſtinere nequeant; ſed ita aſſue faciendum, vt & præſentes, & abſentes ſatis habeant. l. conſenſu. & Authen. ibi poſſ. vbi nota. Codice. de repud. glo. in lege quoniam iuſiurandum. de iureiuran. glo. in Authent. de nupti. §. ſequitur. gloſ. in capitu. ſicut. ſeptima quæſtio. prima. Etſi hi, qui longinquis fuerant ortus ſui tempore regionibus ſeparati, intereſe conuenerint, & ſi vir ad peregrina contenderit, nulla longinquitas, nulla abſentia, complacitam minuat charitatem. Eadem lex præſentes abſenteſque coniungit: idem vero vinculum inter diſtantes & conſiſtentes, coniugalis charitatis iura conſtringit. Eodem iugo benedictionis vtriuſque colla ſociātur. Ambroſius in Exa. capitulo. ſeptimo. etiamſi alter o beat, ſeparatarum regionum longa diuortia, quia non coporis ceruice, ſed mentis, iugum gratiæ receperunt. Sed & eam pudicitiæ le-
6 gem ſeruabit vxor, vt ad ipſam vir, non ipſa ad virum accedere videantur; neque enim deuitare virum debet, ſed nec tamen ipſa prior tentare. vt enim hoc meretricis eſt, & impudentis: ſic & illud faſtuoſæ, nec virum amantis. Sunt & propriæ leges vxoris Plutarchus in præcep. connubial. Prima, Probam mulierem omnium, quæ intra priuatos parietes ſunt, dominam eſſe oportet; quæ autem foris ſunt, curabit maritus. In cœteris omnibus mulier viro parebit, nec quicquam eorum curabit aut tractabit, quæ extra domum vel publice vel priuatim aguntur: Ne ei accidat, quod matri Papyrij prętextati, † quæ cum filium percontata eſſet, quid-
7 nam patres in Senatu egiſſent (nam & puer cum parēte ſuo in curia fuerat) Papyrius feſtiuo mendacio matrem, quam nimis curioſe negocia ad ſe non pertinentia curare intellige bat, eludens. Actum eſt (inquit) in Senatu, vtrum videretur vtilius, exque Republica eſſe, vnus ne vt duas vxores haberet, an vt vna apud duos nupta eſſet.

Quo pueri reſponſo decepta mater, alias quoque matronas, ipſa quanquam imprudens, fefellit. Siquidem poſtridie cum lachymantes, atque obſecrantes orarent, Vna potius vt duobus nupta fieret, quam vt vni duæ, errore earum patefacto, ludibrio Senatoribus habitæ diſceſſerunt. Aulus Gelius libro primo. c. noct. Acti. ca. 23. Secunda, Non permittet proba mulier quenquam domum ingredi, ſine præcepto viri. Summopere enim formidare, debet, quę facile de mulierum corruptione circumferri solēt. Tertia, Sumptu, veſtitu, & apparatu minore etiam vtatur vxor, quam leges ciuitatis permiſerint. Conſiderare enim debet, quod nec veſtimentorum nitor, nec elegantia formæ, nec auri multitudo, tantum valet ad mulieris commendationem, quantum modeſtia in rebus, ac ſtudium honeſte decoreque viuendi. Lyſandri filiab.
8 † veſtes muliebremque mundum precioſum, Tyrannus Siculus miſit: Lyſander capere noluit, dicens. Hoc ornamentum de honeſtabit potius filias meas, quam ornabit. Sed ante Lyſandrum hoc Sophocles dixit. Non eſt hic ornatus o infelix: verum dedecus videbitur, tuæque inſania mentis. Ornamentum enim eſt (ut inquit Crates) quod ornat: ornat
9 autem, quod honeſtiorem mulierem facit. † Talem vero præſtat non aurum, non Smaragdus, non coccineus color: ſed quæcunque grauitatis, moderationis, & pudoris ſpeciem adhibent.

Quanquam nihil vetat, vxorem honeſte quoque mundicia ornatus vti, modo ab honeſtatis & pudoris tramite non diſcedat. Nam et natura mulieres † mundiciem amant, &
10 mundus muliebris dicitur, quod ſcilicet mulier mundior fit. Nam & tali ornatu mulieres etiam ſanctiſſimas vſas fuiſſe, traditum eſt.

Sic enim de ſancta vidua Iudith legimus. Iudith. capitulo decimo. Et deſcendēs in domum ſuam. abſtulit a ſe cilicium, & exuit ſe veſtimētis viduitatis ſuę, & lauit corpus ſuū, & vnxit ſe myrto optimo, & diſcriminauit crimē capitis ſui, & impoſuit mitram ſuper caput ſuum, & induit ſe veſtimentis iocunditatis ſuæ, induitque ſandalia pedibus ſuis, aſſumſitque dextrariola, & lilia, & inaures & annulos, & omnibus ornameatis ſuis ornauit ſe: ſed ita tamen, vt omnis ea compoſitio non ex libidine, ſed ex virtute pependerit.

11 Quarta, Eſt præterea mulieri † per coniunctionem Matrimonii lex a Deo impoſita, vt mores viri pro lege habeat ut inquit Ariſto. libro primo. Oeconom. capitulo primo. Quos ſi æquo ferat animo, facile reget domum: ſin contra difficilius. Quinta, Non ſolum in proſperis rebus, ſecundaque fortuna vnanimem ſe viro, pręſtare, & ſeruire velle debet vxor: verum etiam in aduerſis. Et ſi defectum patiatur rerum pauperieque prematur, corporis morbo laboret, aut aliqua mentis impotentia, æquo animo ferat, & ſemper optima loquatur de viro, obſequatur in his quę ſunt licita & honeſta: id ſolum cauens, nequid turpe aut indignum faciat. Sexta, Nec ſi quid animi perturbatione deliquerit maritus, ī memoria habebit mulier, ſed ægritudini ignorantiæque aſcribet. Nam quanto in his diligentius obſequetur, tanto ſibi maiorem gratiam habebit, cum ab ægritudine fuerit liberatus: & ſi iu-
12 bente aliquid turpe non paruerit melius recognoſcet ad ſanitatem reuerſus. Illa quoque communis lex † coniugibus data eſt, vt vnam confiteantur fidem Chriſtianam, & ut in vna Catholica religione verſentur. In cōiugio ſiquidem primum quęritur religio, non igitur Gentilis ducenda eſt, non Iudęa, non alienigena, id eſt, hæretica, & omnis a fide Chriſtiana & Catholica aliena. Prima coniugii fides caſtitatis gratia eſt, ſi idola colat, quorum prędicātur adulteria, ſi CHRISTVM neget, qui præceptor remunerator eſt pudicitiæ, quo modo poteſt diligere pudicitiam? Si Chriſtiana ſit, non eſt ſatis, niſi ambo initiati ſint Sacramēto Baptiſſimatis. Simul ād orationem nocte coniugibus ſurgendum eſt, & coniunctis precibus obſecrandus Deus, vt alibi docet Ambroſius de Abraham Patriarcha. libro vndecimo. capitulo nono. Quin & Ethnicis ea lex fuit, ut curioſę religiones & peregrinę ſuperſtitiones a veſtibulo domus arcerentur. Nulli enim Deo ſacra occulta & abſcondita, grata putabant, quæ a muliere fiebant. Plut. in pręceptis connubialibus. Apoſtolus Paulus. Epheſ. 5. eam legem pręſcribit coniugibus, ut vnuſquiſque vxorem ſicut ſeipſum diligat: vxor autem timeat virum ſuum.

13 Idem de parentibus & filiis hæc præcepta † tradit Epheſ. 6. Coloſſ. 3. Filii, inquit, obedite parentibus veſtris in Domino: hoc enim iuſtum eſt. Honora patrē & matrem tuam, quod eſt mandatum primum in promiſſione, vt bene ſit tibi, ut ſis longæuus ſuper terram. Et vos patres nolite ad iracundiam prouocare filios veſtros: ſed educate illos in diſciplina, & correctione Domini. Eiuſdem lex † eſt de dominis & ſeruis, quæ
14 ſic habet Epheſ. 6. Colo. 3. Serui, obedite dominis carnalibus, cum timore & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto: non oculum ſeruientes, quaſi hominibus placētes, ſed ut ſerui Chriſti, facientes, ſicut Domino, & non hominibus. Quoniam vnuſquiſque quodcunque fecerit bonum, hoc recipiet a domino, ſiue ſeruus, ſiue liber. Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas: ſcientes, quia illorum et veſter dominus eſt in cœlis, & perſonarum acceptio non eſt apud Deum. Et ſi autem filijs & ſeruis obedientiam, vxori & ſeruis timorem iniungat Apoſtolus: tamen & obedientię &
15 timoris in his diuerſa eſt ratio, † quod & verba Apoſtoli de ſignant. Siquidem obedientiæ filiorum & ſeruorum, timori item vxoris & ſeruorum diuerſa ſubiunxit. Ad filios enim dicit. Obedite parentibus veſtris in Domino. Ad ſeruos vero: Obedite dominis carnalibus, cum timore ac tremore. De vxore dicit. Vxor autem timeat virum ſuum. Quo loco timor pro reuerentia accipitur. De ſeruo autem dicit: Obedite cum timore & tremore. Sicut igitur inter ſeruum & vxorem metus diuerſitas: ita & inter filios & ſeruos diſcrepat obediētia. Ariſtoteles libro primo. œconomic. capitu. quinto. quod ad
16 adminiſtrationem domeſticam attinet, duas ſpecies † ſeruorum facit. Prępoſitum ſiue domus procuratorem, & artificē, qui quippiam operatur: ac domino quidem ad ſeruos has leges præſcribit. Prima, Propoſito liberaliora, artifici minus liberalia negocia committet. Secunda, Ita ſeruis colloquetur, vt neq; inſoleſcere, neque remiſſos eſſe ſinat: & liberaliorib. honorem, operum vero effectorib. cibū abunde miniſtraret.

14 Tertia, † Aut nihil aut parum vini ſeruis indulgeat. Nā vini potus etiam liberos inſolentes, iniurioſoſque reddit. Quarta, In ſeruis tria ſunt neceſſaria, opus, caſtigatio, & cibus. Ac cibus quidem ſine opere & caſtigatione, vbi defecerint, inſolentes eos reddit, & ad iniuriandum procliues. Opus autem ſine caſtigatione & cibo res violenta eſt, & impotentes ſeruos reddit. Quinta, Sunt autem hæc ſeruis pro vniuſcuiuſque dignitate diſtribuenda, ac melioribus meliora, deteriorib. deteriora pręſtanda. His itaq; mariti & vxoris, parentum & filiorum, dominorumque & ſeruorum, inter ſe ſeruatis legib. pulchre domeſticæ ſocietatis conſtabit concordia. Contra vero, vbi hæ ipſæ neglectæ, aut minus diligenter in adminiſtratione rerum familiarium cuſtoditæ fuerint, in quacunq; tandē domus parte id fiat, mox diſſolutis legib. quę ſunt verū ſocietatis domeſticę vinculū, & glutinū qddā, ipſa quoq; ꝯcordia d iſſ luaī, diſsēſiōeſq; & diſcordię ſubnaſcanī neceſſe eſt.

18 † Veluti

Digitized by Google

18 †Veluti ſi maritus vxori iniuriam inferat, vel contra vxor viro, altero videlicet in alterum conuicia iaculantibus, q̃ tñ vxori magis proprium eſt: aut manus inijcientibus, quod frequẽtius ſolẽt mariti: aut ſi abſẽte vel iſcio viro, mulier viros ſuſpectos aut incognitos in domũ intromittat: maxi. vero, ſi cum quibus non decet, conſuetudinem habeat: aut maiores ſumptus, quam pro tuenda dignitate & decoro ſuo, in comparandis veſtibus, & reliquo ornatu & mundo muliebri faciat: aut ſi ergo virum vel nimium morоſa ſit, aut petulans & procax: aut ſi eorum quæ extra domum aguntur, nimis curioſa fuerit, aut maritus eorum, quæ ad curam vxoris pertinent, nimis diligens curator: aut ſi vxor mores mariti faſtidiat, vt plerique inepte & inſulſe ſolent, ſi icoante bladienteque marito, frontem ipſa contrahat, & agente aliquid ſerio iocetur & rideat. Nam ea ſunt cum triſtis, tum contemnẽtis animi indicia: aut ſi in aduerſis rebus, maritum vel negligat, vel contemnat, & ſi quid vel morbo,, vel alia intempeſtiuius vrgente ſolicitudine affectus impotentius agat, id in peiorem ipſam partem accipiat. Denique ſi non ſit par eadẽque vtriuſque Religionis & fidei Catholicæ confeſſio: ex his enim & ſimilib. cauſis inter maritum & vxorem graues plerunque diſſenſiones naſci, vel ipſa experientia docet. quas & ipſas non inepte ſeditiones appellabimus. Iuxta illud Comici in Andria. Actu. 1. Scena. 1. Perpuliſti me, vt homini adulescentulo in alio occupato amore, abhorrenti a re vxoria filiam darem in ſeditionem atque incertas nuptias. Sic & animum parentum a filijs alienat, ſi mandatis eorum non pareant: & contra filii quoque parentum obedientiam relinquunt, ſi nimis eis duri ſint, nec quæ vel honeſta ratione permiſſa ſunt, eorum voluntati indulgeant. Nam vtrinque peccatur: eſt enim peccatum filiorum, †non obedire parentibus. 19 Parentum vero, paruulos atque lactentes ad iracundiã prouocare, aut certe iam adoleſcentibus & maturioris ætatis: ea impetrare, quæ grauia ſunt. Sicut igitur in filiis obſequium & ſubiectionis merces eſt demonſtrata: ita parentibus moderatum iubetur imperium, vt non quaſi ſeruis, ſed quaſi filijs ſe præeſſe nouerint. Sed & eo peccãt parentes, ſi nõ recte educauerint liberos: propter quod & præcepto Apoſtolico adiunctum eſt. Educate illos in diſciplina, & correctione Domini. Hieronymus in commẽt. in Epiſt. Pauli ad Epheſios. pro eo quod correctionem nos legimus, melius in Græco dici putat Νουθεσίαν, quæ admonitionẽ magis & eruditionem, quam auſteritatem ſonat. Sed nec Ethnici † hanc libe-
20 rorum educandorum rationem ignorarunt, qui & ipſi parentum erga liberos diſciplinam cum lenitate & facilitate quadam coniunctam commendant: aſperitatem & inclemẽtiam vituperant. Cuius rei Mitio & Demea, quaſi exempla ĩ Comœdia proponuntur. Ille enim vrbanus & comes pater: hic vero durus & aſper inducitur. Ac vtriuſque quidem mores Mitio ipſe apud Comicum ahunc modum exprimit. Adelph. Act. primo. Scena prima.

Fratri, inquit, nati filii
Duo ſunt, inde ego hunc maiorem adoptaui mihi,
Eduxi a paruulo, habui, amaui, pro meo,
In eo me obleſto ſolum, id eſt charum mihi. *
Ille ut idem contra me habeat, facio ſedulo.
Do, permitto, non neceſſe omnia habeo
Pro meo iure agere, poſtremo alii clanculum
Patre quæ faciunt, quæ fert adoloſcentia,
Ea ne me celet, conſuefeci filium. *
Nam qui mentiri aut fallere inſueuerit patrem, aut
Audebit, tanto magis audiebit cæteros.
Pudore & liberalitate liberos
Retinere ſatius eſt credo, quam metu.
Hæc fratri mecum non conueniunt, neque placent.
Nimium ipſe durus, & præter æquum & bonum:
Et errat longe, mea quidem ſententia, *.
Qui imperium credat grauius eſſe, aut ſtabilius,
Vi quod ſit, quam illud, quod amicitia adiungitur.
Mea eſt ſic ratio, & ſic animum induco meum:
Malo coactus qui ſuum officium facit,
Dum id reſcitum iri credit, tantisper cauet.
Si ſperat fore clam, rurſum ad ingenium redit.
Ille, quem beneficio adiungas, ex animo facit. †
Studet par referre, præſens abſenſque idem erit.
Hoc patrum eſt, potius conſueſcere filium
Sua ſponte recte facere, quam alieno metu.
Hoc pater & dominus intereſt: hoc qui nequit,
Fateatur ſe neſcire imperare liberis;

21 Iam & ex eo diſcordiæ † domeſticæ naſcuntur, quod domini in ſeruos imperium exercent vel durũ nimis & aſperũ, vel nimis lene, vel inæqualiter inter eos operas, præmia, & mercedes diſtribuunt: aut cum ſerui vel natura, vel indulgẽtia & licentia dominorum, vel temulentia inſolentiores in eos, qui ingenio ſunt manſuetiore inſurgunt, & turbas in domo tam in dominum, quam in reliquam familiam excitant: maxime vero, qui improbi filiis familias turpium magiſtri & duces amorum exiſtunt, quales plerunque in Comẽdijs ſerui inducuntur. Nam paucos reperias, in quos conuenit, quod apud Comicum Terentius in Adelphis Actu. quinto. Scena 6. de Geta dicit Demea.

Is mihi eſt profecto ſeruus, ſpectat ſatis, cuius dominus curæ eſt.

Multi vero, qualem ſe eſſe fatetur apud eundem Poetam Dauus.

Perturbaui, inquit, omnia:
Herum fefelli, in nuptias conieci herilem
Filium. Hem aſtutias: quod ſi quieſſem, nihil euenijſſet.

Idem in And. Actu. 3. Scena. 4. Vnde & prouerbium natũ videri poteſt, cuius alibi Macrobus meminit in Saturnalibus. Quot ſeruos habemus, totidem habemus & hoſtes, Ex his igitur aliiſque ſimilibus cauſis, orta domeſtica ſeditione, primum omnium diligens patefamilias, vnde, & ex quibus cauſis nata ſit, inueſtigabit. Vt ſi propter ſuam erga vxorem, liberos & ſeruos, duritiem & inclementiam excitata fuerit, ipſe mores ſuos commutet, & clemẽtia & comitate ita emolliat, & componat, ut familia diligere ipſum ac venerari malit, quam timere. Siquidem comitas & clemẽtia patrisfamilias,
22 † totam familiam dictis audientem reddunt: duritia autem & inclementia, rebellem & contumacem. Quod apud Comicum Terentium in Adelphis Actu. quinto. Scena. quarta. eleganter de ſe & fratre, moribus ſcilicet inter ſe diſſimillimis exprimit Demea.

Re, inquit, reperi,
Facilitate nihil homini eſſe melius, neque clementia.
Id eſſe verum, ex me atque ex fratre cuius facile eſt cognoſcere.
Ille ſuam ſemper egit vitam in ocio, in conuiuiis:
Clemens, placidus, nulli lædere os, arridere omnibus.
Sibi vixit, ſibi ſumptum fecit, omnes benedicunt, amant.
Ego ille agreſtis, ſæuus, triſtis, parcus, truculentus, tenax,
Duxi vxorem, quam ibi miſeriam uidi? nati filii.
Alia cura. Porro autem dum ſtudeo, illis ut quam plurimum
Facerem, contriui in quærendo vitam, atque ætatem meam.
Nunc exacta ætate, hoc fructi pro labore ab ipſis fero,
Odium: ille alter ſine labore patria potitur commoda.
Illum amant, me fugitant: illi credunt conſilia omnia:
Illum diligunt, apud illum ſunt ambo: ego deſertus ſum.
Illum ut viuat, optant: meam autem mortem expectant, ſcilicet
Ita eos meo labore eductos maximo, hic fecit ſuos
Paulo ſumptui: miſeriam omnem ego capio, hic potitur gaudia.
Age age, nunc experiamur contra hæc, quid ego poſſim
Blande dicere, aut benigne facere, quando eo prouocat.
Ego quoque a meis me amari & magnipendi poſtulo:
Si id ſit dando atque obſequendo, non poſteriores feram.
Deerit, id mea minime refert, qui ſum natu maximus.

23 Sin vxor moleſta † eritmarito, filijs, aut reliquæ familiæ benignitate ipſam ad manſuetiores reducet mores: aut ſi id non iuuerit, moderate eam caſtigabit: filios rebelles corrigat, alium quidem ſeuerius, alium leuius, vt cuiuſque ingenium & mores ferent: & ita quidem, ut patrem ſe, non dominum erga eos, nec duro nimis, ſed nec nimis leni animo eſſe oſtẽdat. Seruos contumaces durioribus verbis, & ſi ita res exiget, inſolentiores vinculis et & verberibus ad obedientiam compellet, incorrigibiles etiam domo expellet. Denique ita ſe geret maritus ad vxorem, pater ad filios, dominus ad ſeruos, tum inter ſe fratres, ut patris ſit quaſi regnum aliquod in domo mariti & vxoris quaſi Ariſtogratia, & fratrum inter ſe quaſi Cenſupoteſtas. Quorum regiminum leges ſi tranſ-
24 grediantur, tum ex regno in domo fit Tyrannis, †veluti ſi pater, filijs vtatur vt ſeruis: Et ex Ariſtocratia paucorum poteſtas, vt ſi vir in omnibus dominetur, nec vxori ſuam quoque poteſtatem in domo permittat. Similiter ſi vxor dominetur, ob amplitudinem patrimonii: Et ex Cenſupoteſtate popularis poteſtas, vt ſi fratres multum ætatibus differentes, inter ſe diſſideant, &c. Quemadmodum ſuperiori libro demonſtratum eſt.

Digitized by Google

Conradi Bruni de seditiosis.

De Delatoribus et indicibus seditionum.

SVMMARIVM.

1 *Remedia contra ciuiles discordias septem.*
2 *Delatores qui sint, quid facere debeant.nu.4.*
3 *Seruus deferens dominum in exemplum omnium proditorum, sæuissime sententiæ subiugatur.*
4 *Tabulæ proscriptionis triumuiorum quid continebant.*
5 *Quinto Curio, quia primus consilia coniurationis Catilinariæ detexerat, præmia publice a Senatu constituta fuerunt.*
7 *Constitutio synodi Romanæ sub Symmacho Papa contra ambitores papatum, & quid de eadem re ciuili iure statutum sit.*

CAP. VII.

IAm ad ciuiles discordias 1 venio, quarum septem sũt remedia.† Inquisitio, diuisio, transactio, vis armata, iudicialis vindicta, causarum ex quibus nascuntur seditiones, remotio, & contra futura seditionum redia cautio. Inquisitionis duæ partes sunt: Delatio denunciatio, & iudicialis cognitio. Principio igitur rumore aliquo latentis seditionis exorto, mox prudens & diligens Irenarcha, aut cui sedandarum sedi tionum cura commissa fuerit diligenter curabit, vt authores & principes seditionum, & clandestinos seditiosorum conuẽ tus, tractatus, & consultationes caute inquirat. Ad quam rẽ in primis necessarii sunt delatores siue indices seditionum, quorum opera sollicite seditiosos conquirere possit.

2 Sunt autem Delatores,† qui vel crimina, vel facinorosos, vel eorum bona, Irenarchis, alijsque Magistratibus, & fisco denunciant. l. intra ff. de diuers. præscript. l. nulli. §. fina. C. de Episcop. & Cleric. Porro omnes delatores esse possunt, qui lege non prohibentur. Primum igitur deferre nõ possunt mulieres, propter sexus infirmitatem, & quia aliena negocia curare non possunt. ff. ex quibus causis maior l. nec nõ §. quod eis. ff. de testa. l. 1. & l. quæsitum ff. de proba. Alii a deferendo remouẽtur propter dignitatem, vt clarissimi viri: Alii propter pœnam deferre non possunt, vt qui fustibus cæsus in opus publicum erat datus. Similiter qui in metallum damnati sunt, idque ideo, ne desperati ad delationem facile possint sine causa confugere. L. deferre ff. de iure fisci. l. qui accusare ff. de accusa. Veterani quoque sacris constitutionibus delatores esse prohibentur, propter honorem vtique & merita militiæ. Item milites propter honores stipendiorum, quæ merẽtur, deferre prohibentur, & quia aliena negocia curare non possunt. Item qui tutores vel curatores fuerunt, deferre non possunt causam pupillorum, vel adolescentium suorum. C. de procura. l. item demum. & l. qui stipend. ff. qui accusare nõ possunt l. Sed nec filli parentes, nec serui dominos, nec liberti patronos deferre possunt. Et seruus† quidem deferens do
3 minum, in exemplum omnium proditorum sæuissimæ sententiæ subiugatur. l. fina. C. de dilato. lib. x. Cæterum hii omnes, si suã iniuriam exequantur, mortemue propinquorum defendant, nec a delatione, nec ab excusatione excluduntur: Sicut nec seipsos deferre prohibentur. C. de dilatorib. l. fina. libro 10.

Postremo in causa rebellionum, & criminis læsæ Maiestatis, omnes quantumlibet alioqui deferre prohibiti, delatores esse possunt. Nec quisquam in causa tam nefarij criminis, a deferendo remouetur. ff. de iure fisci l. res quæ §. fina. ff. de iure fisci l. non tantum. l. senatus princip. & §. diuus l. fina. C. de accusa. cum simil.

Cęterum persistere in delatione debent delatores,† & pro
4 bare, quod ab eis fuerit delatum: ac propterea in probationibus deficientes, quia calumniari videntur, calumniatorum pœnam, sicut & accusatores calumnioſi sustinebunt. Sed & infamia notantur delatores, qui non probant. Postremo omnibus, qui se læsos esse existimant, aduersus huiusmodi calũnioſos delatores, licentia datur, implorandi iudicum seueritatem ferro districtam. l. omnes iudices. C. de delatoribus lib. 10. Rursus vero vt pœnam non deuitant, qui calumnioſe deferunt: sic præmia decerni debere iis, qui quæ detulerunt uera esse probauerint, & moribus receptum, & sacris Constitutionibus confirmatum est. Quod & veterũ exemplis, & quæ ea de re extant, tam ecclesiasticis, quam ciuilibus Constitutionibus, liquido comprobatur.

Ac primum quidem extant ea de re non pauca, & eadem insignia veterum exempla: Quale est (ut inter multa referã vnum) illud apud Liuium. libro 2. de bello Mac. & Asiat. Tẽpore quo Carthaginesium obsides Seciæ custodiebantur, excitato a seruis, qui cum obsidibus erant tumultu, indicibus cius tumultus, quorum vnus liber erat, duo serui: Libero quidem centum millia grauis æris, seruis, autem vicena inqua millia æris & libertas, tum precium eorum dominis, patres ex ærario dari iusserunt. Et vt scribit Appianus libro 4. de ciui lib. Ro. bellis in tabulis† quoque proscriptionis Triumuiro-
5 rum, qui coniurationem percussorum Iulij Cæsaris vindicabant, inter cætera continebatur, ut indicantibus coniurationis participes præmia darentur: nec quisquam qui ea accepisset, in commentarijs eorum perscriberetur, ne hinc cuiquã
6 manifestus fieret. Sic Quinto Curio,† quia primus consilia coniuratorum Catilinariæ seditionis detexerat, præmia publice a Senatu constituta fuerunt, qui & inter socios Catilinę, Cęsarem nominauit, idque e Catilina se cognouisse dixit. Sed & alter eiusdem seditionis index L. Vectius, Chirographum eius Catilinę datum pollicitus est. Verum Cæsar id nullo modo tolerandum existimans, apud Ciceronem, ne Curio præmia darentur, efficit. Vectium pignoribus captis, et direpta suppellectile, male mulctatum, ac pro rostris in concione pene discerptum, coniecit in carcerem. Autor Suetonius. in C. Iulio Cæsare. Deinde in Synodo Romana,† sub
7 Summacho Papa celebrata, de his qui coniurationem eorum, qui episcopatum Romanum ambiunt, ad hunc modũ constitutum est. Propter occultas fraudes (inquit Canon) & coniurationum secretas insidias, quas huius sententia districtionis consequitur, si quis ad ecclesiasticam pertulerit notitiam consilia eorum, qui contra hanc Synodum de Pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione conuicierit, particeps actionis huiusmodi, non solum purgatus ab omni culpa sit, sed etiam remuneratione, quæ non indigna sit, subleuetur. vt habetur dist. 19. 91. transitus.

8 Sed & Honorii† & Archadij de eadem re ciuilis extat Constitutio l. quisquis §. vlt. C. ad legem Iuliam maiest a. quæ ad hunc modum habet. Sane, inquiunt, si quis in exordio iniquæ factionis studio veræ laudis accẽsus, ipse prodiderit factionem, & prẽmio & honore a nobis donabitur. Is vero, qui vsus fuerit factione, si vel sero, incognita tamen adhuc, consiliorum arcana patefecerit, absolutione tantum ac uenia dignus habebitur. Deinde ad hunc modum per delatores & indices seditionum authoribus, & eorum conuentibus & consultationibus patefactis, si necdum satis probatum fuerit crimen, iudices ordinariæ inquisitionis processu contra suspectos & diffamatos instituto, rite & legitime super crimen cognoscent. Et in eos, quos nocentes esse repererint, condignis pœnis animaduertent. Innocentes vero absoluent: Maxime vero id curabunt, ut sine vlla mora amentiæ duces auferantur. Titus Liuius lib. 4. secundi belli Punici.

Quibus modis seditiosorum coniurationes & consilia dissoluantur.

SVMMARIVM.

1 *Diuisio dissipat seditiosorum coetus et coniurationes.*
2 *Menenii ad plebem seditiosam verba.*
3 *Seditiosorum coniurationes quo remedio dissoluantur.*
4 *Ducis sapientis est in vniuersum discordiarum inter hostes ferere causas.*
5 *Paulus Apostolus quo consilio diuiserit iudæos.*
6 *Seditionum causas diligenter spectare conducit ad seditiosorum consilia disrumpenda, quod exemplo comprobatur.*

CA VIII.

SEcundum remedium ci- 1 uilium seditionum est diuisio,† qua s. seditiosorũ cœtus & coniurationes, consilio & arte dissipantur. In qua re primũ danda erit opera, ut qui plurimum tum authoritate, tum fide apud multitudinem ipsã valent, eos primum periculorum iniecto metu, deinde honorum & prẽmiorum ostentata spe, aut aliis rebus, quibus eorũ animus a concepta coniuratione deflecti posse videbitur, inducamus, ut ad meliorem mentem redeant ipsi, & multitudinis quoque tum iram mitigare, tum furorem compescere conentur. Nam ad hunc modum capitibus demẽtiæ è furiosa seditiosorum turba diuulsis, tum facilime inter se quoque qui coniurationis participes, dispergentur.

Nunquam enim ad contumaciam, pari cosensu multitudo prorumpit: sed incitantur a paucis, qui vitiorum, scelerumque impunitate sperant peccare cum plurimis. Idem deinde cum ipsa multitudine aget prudens Irenarcha: nempe & pericula eius, & incommoda seditionis obuentura enarra-

Digitized by Google

narrabit: tum fidei eos, qui dominis suis obstricti sunt, fideliter admonebit. Et quam laudem apud omnes, quanque foelicem rerum suarum successum, si eam ipsam fideliter custo dierint: Contra vero, quam infamiam apud bonos & graues viros, si eam non seruauerint, contracturi sint, quanque rerum suarum iacturam obituri sint declarabit. Sed nec vllo eos, contra fidelitatem & obediētiam dominorum suorum, iursiurandi vinculo obligari contendet, & pro viribus etiam conuincet. Idque oratione, vt non affectata, sic non omnino simplici & neglecta, sed vt res ipsa exiget, ad flectendos simplicium & deceptorum animos efficace. Qualis fuit illa quam refert Titus Liuius libro secundo. ab vrb. cond. Valerius libro octauo. capitulo nono. & Plin. de Illustr. viris capitulo decimooctauo. qua Menenius Agrippa plebem sacrū montem trans Anienem insidentem, ad meliora & saniora consilia, ac postremo ad concordiam etiam reuocauit. Iis prisco illi dicendi & horrido modo, nihil aliud quam hoc narrasse fertur. Sic enim Liuius narrat historiam: † Tem-
2 pore quo in homine, non vt nunc, omnia in vnum consentiebāt, sed singulis membris suum cuique consilium, suus sermo fuerat: Primum indignatas reliquas partes, sua cura, suo labore, ac ministerio ventri omia quæri, ventrem in medio quietum nihil aliud, quam datis voluptatibus frui: conspirasse inde, ne manus ad cibum ferrent, nec eos acciperet datum, nec dentes coficerent. Hac ira dum venrrem fame domare vellent, ipsa vna membra, totumque corpus ad externam tabem venisse: Inde apparuisse, ventris quoque haud segne ministerium esse, anec magis ali, quam alere eū reddentem in omnis corporis partes hunc, quod viuimus, vigemusque, diuisum pariter in venas maturum cōfecto cibo sanguinem.

Atque ad hunc modum narrata fabula, hinc comparatio nem fecit, Quam intestina corporis seditio similis esset irę plebis in patres: Quippe Senatus & populus, quasi vnum corpus discordia perirent, concordia valerent. Atque hoc sane exemplo ostenditur, quantum oratio non modo ad diuidendam multitudinem, sed etiam ad reducendam eam vniuersam in concordia valeat.

Illud etiam ad dissoluendas seditiosorum coniurationes
3 † proderit. vt docet Vergetius libro tertio. capitulo quarto. de re militari. si negocium eis bellicum aduersus hostes exter nos detur: maxime vero factionum ducibus negocia aliqua illis haud ingrata, demandentur,. Quo consilio sæpe Romanos vsos fuisse legimus, sicut & in ipsis expeditionibus bellicis Dux attentus esse debet, vt in eo omnibus legionibus, siue auxiliis, vel vexilationibus, a Tribunis, vicariis, principibusque, si qui turbulenti vel seditiosi fuerint milites, non pro inuidia suggerentium, sed pro rerum veritate cognoscat, eosque prudentiori consilio segregatos a castris, ad agendum ali quid, quod ipsis prope videatur optabile: aut ad castella vrbesque deputent muniendas atque seruandas tanta subtilita te, vt cum abijciuntur, videantur electi.

4 Quemadmodum autem in vniersum sapientis Ducis † est (vt inquit Vegetius. libro tertio. capitulo decimo. de re mili. ri.) inter hostes discordiarum serere causas: nulla enim, quamuis sit minima natio, cito potest ab aduersariis deleri, nisi propriis simultatibus seipta consumpserit. Nam ciuile odium ad inimicorum perniciem præceps est, ad utilitatem suæ defensionis incautum: Ita omnium maxime ad dissipanda seditiosorum consilia proderit, si inter eos discordiarum & dissensionum seminibus sparsis, ipsi inter se committantur, eoque adigantur, vt quæ in alios nocendi arma parauerant, ea ipsa in se tandem conuertant. Iustum est enim coram Deo, iniquorum dissolui concordiam: quippe id ipsum Domino per Prophetam præcipiente. Esaiæ quinquagesimooctauo. Dissolue (inquit) colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes: dimitte eos, qui constacti sunt liberos, & omne onus disrumpe. Sane hoc consilio vsus
5 † Apostolus Paulus Act. vigesimotertio. cum Iudæorum (qui tum eius vitę insidiabantur, & coram præside quasi reum mortis accusabant) alteram quidem partem Saducæorum, alteram Pharisæorum esse sciret, exclamauit in Concilio. Viri fratres, ego Pharisæus sum filius Pharisæorum: de spe & re surrectione mortuorum ego iudicor. Et cum hæc dixisset, facta est dissensio inter Pharisæos & Saducæos, & soluta est multitudo, & factus est clamor magnus. Et exurgentes, quidam Phariseorum (nam & illi resurrectionem mortuorum esse dicebant) pugnabant, dicentes: Nihil mali inuenimus in homine isto, quid si Spiritus locutus est, vel Angelus? Sed & causas seditionum diligenter spectare conducet: Quippe ex his facile seditiosorum coniurationes
6 † disrumpendi consilia capientur. Veluti, si multitudinis seditiosorum, ex pauperibus conflatæ, auxilium a diuitibus, quos sibi coniurationis fœdere copularnnt, pendeat: Recte dissoluentur colligationes iniquitatis, si lege lata diuitibus, sub certa pecuniaria pœna seditiosorum communione interdicatur.

7 Qua sane ratione Theodosius † Imperator, coniurationem Donatistarum & Circumcellionum in Aphrica dissipauit. Siquidem promulgata lege in omnes hæreticos, ut quisquis eorum Clericus vel episcopus vbilibet esset inuē tus, decem libris auri mulctaretur: multi eius pœnæ formidi ne animaduertentes, in ea hæresi nihil se dignum inueniri, propter quod tanta damna paterentur, mox sine vlla difficul tate, ad vnitatem & concordiam ecclesiæ Catholicæ reuersi sunt. vt dicit August. epistо. 50. ad Bonifac. Comitem.

De Transactionibus quibus seditiosi ad concordiam reuocantur.

SVMMARIVM.

1 *Transactio est remedium sedandarum ciuilium discordiarum. quid in ipsa facienda primum spectandum sit. nu. 2.*
3 *Pax & concordia iusta & honesta esse non potest inter catholicos & hæreticos.*
4 *Concordia omnis de rebus inhonestis fugienda est.*
5 *Imperii diminutio præbet subditis seditionum occasiones.*
6 *Oratio Titii Quinti ad plebem seditiosam.*
7 *Simulatum non potest esse diuturnum.*
8 *Concordia simulatis & fictis verbis pacta diuturna esse non potest.*
9 *Fides etiam hostibus seruanda est. & nu. 12.*
10 *Pacta cum hostibus bona fide seruari debent.*
11 *Thraces qua astutia violarunt pacta cum Bœotiis.*
13 *Heliſai Prophetæ benignitas erga Syros.*
14 *Duces belli seruare debent pacta quæ promittunt, nec ea dolo fallere licet.*
15 *Pacta priuatorum de iure canonico seruanda sunt, etiam simplici verbo inita.*

CAP. IX.

TErtium remedium ciuiliū
1 Discordiarum est transactio, † qua scilicet seditiosi certis legibus, vel datis, vel acceptis, ad concordiam reuocantur. Quo sane remedio tum vtimur, cum ratio iniri non potest, qua seditiosorum coniurationes, & consilia commode dissolui possint.

Primum igitur omnium prudens Irenarcha curabit, vt iusta sit, & honesta, quam cum seditiosis facit, transactio. Porro honestam a personis, rebus, & conditionibus denominamus, vt si inter personas fiat, quorum honesta concordia esse possit. Similiter si honestis de rebus, legibus, & conditionibus, pax & concordia concilietur, iusta & honesta: Sin autem inter personas, quarum nulla iusta & honesta societas esse possit, aut de rebus turpibus & inhonestis conditionibus, pax & concordia componatur, turpis & iniusta appellatur.

2 Primum igitur in facienda transactione, † personæ spectandæ erunt: & si tales fuerint, inter quas iusta & honesta concordia esse possit, nihil prohibebit, quin pax inter eas trāsactioue, sed iustis tamen & honestis legibus componatur. Sin vero eius conditionis sint, vt nulla inter eos honesta concordia esse possit, tum armata potius vi comprimentur mali, iniusta inter bonos & malos concordia concilietur. Itaque
3 inter Catholicos & hęreticos orta seditione, † quoniam iusta & honesta inter eos pax & communio esse non potest: siquidem cum hęreticis nullæ amicitiæ coiri possunt, ut cum quibus cibum capere etiam prohibemur. & ne aue quidem illis dicere debemus. Idcirco nec transactione huiusmodi seditio, si reueti ad vnitatem Ecclesiæ Catholicæ nolunt hęretici, sed armata potius manu extinguenda erit. 1. Corint. quinto. De qua re & diuina lex extat. Sic enim in Deuteronomio scribitur. capitulo. decimotertio. Si audieris in vna vrbium tuarum, quam Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos. Egressi sunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores vrbis tuę, atque dixerunt. Eamus, & seruiamus diis alienis, quos ignoratis: Quære sollicite, & diligenter rei veritate perspecta, si inueneris certum esse quod dicitur, & abominationē hāc opere ꝑpetratā, statim ꝑcuties habitatores vrbis illius ī ore gladij, & delebis eā, omniaq; quæ ī illa sūt, vsq; ad pecora. Quicqd ēt suppellectilis fuerit,

Digitized by Google

congregabis in medio platearum eius, & cum ipsa ciuitate succedens: ita ut uniuersa consumas Domino Deo tuo, & sit tumulus sempiternus. Non ædificabitur amplius, & non adhærebit de illo anathemate quicquam in manu tua, ut auertatur Dominus ab ira furoris sui, & misereatur tui, &c. Deinde danda opera erit, vt de rebus honestis, & iustis legibus, & 4 conditionibus, pax † & concordia cum seditiosis trāsigatur. Fugienda est enim omnis de rebus turpibus & inhonestis conditionibus, inita concordia.

Qualis est, quæ inter infideles, hæreticos & schismaticos, de persequendis Christianis & Catholicis initur. Item, quæ inter Catholicos sit & hæreticos, his adiectis conditionibus: Vt Catholici cum hæreticis in fine & religione communicent: Vt Ecclesias, earumque bona, quæ per vim occupant, retinere & administrare possint, & si quæ sunt similes, de quibus nonnihil etiam in libris nostris de legationibus libro tertio. capitulo vndecimo. diximus. Sunt autem aliæ leges, quibus rebelliones: aliæ, quibus factiones componuntur. Ac in sedandis quidem rebellionibus, omnium maxime cauendum erit, ne quid de Imperio & potestate dominorum, aduersus quos rebellio excitata est, remittatur.

5 † Nam vbi semel impune dominorum imperium imminutum esse intellexerint subditi, & si acceptis legibus ad tempus quiescere videantur; tamen vbi vel minimam occasionem nacti fuerint, maioris libertatis aut licentiæ potius consequendæ spe, facile ad semel condonatam rebellionem reuertuntur.

Sic per primam illam secessionem plebis in Sacrum monte trans Anienem fluuum, omnibus Tribunitiis seditionibus fenestra aperta fuit: quia in tractatu concordiæ conditiones datæ sunt, vt plebi sui Magistratus essent sacrosancti, quibus auxilii latio aduersus consules esset, neue cui patrum capere eum Magistratum liceret Titus Liuius libro secundo. ab vrb. cond. Nam ad eum modum. Tribunis plebis creatis, ac patrum imperio non leuiter imminuto: mox alia super aliam, plebis nunc illos, nūc alios magistratus, vel abrogati, vel creari petentis, aduersus patres accensa seditio fuit. Quod Quintus Consul in oratione, quam vrbi imminentibus Equis volscisque ad populum habuit vt refert Idem libro tertio. vrb. cond. grauiter conqueritur his verbis. Discordia † (inquit) Ordinum est venenum urbis huius, patrum & plebis, certamina: dum nec nobis imperii, nec vobis libertatis est modus: dum tædet vos Patriciorum, hos plebeiorum Magistratuum sustulere animos Proh deum fidem, quid vobis vultis? Tribunos plebis concupistis, concordiæ causa concessimus: Decemuiros creari desideraſtis, creari passi sumus: Decēuirorum vos pertæsum est, abiere magistratu, manente in eosdem priuatos ira vestra: Mori atque exulare nobilissimos viros atque honoratissimos passi sumus, Tribunos plebis iterum creari voluistis, creastis: Consules facere vestrarum partium, & si patribus videbamus iniquum, patritium quoque Magistratuum plebi donum fieri vidimus: Auxilium Tribunitium, prouocationem ad populum, scita plebis iniuncta patribus sub titulo æquandarum legum, nostra iura oppressa tulimus.

Quis finis erit discordiarum, & quando communem hanc patriam esse licebit? Victi nos æquiore animo quieſcimus, quam vos victores. Satisne est vobis vos metuendos esse? Aduersus nos Auentinum capitur, aduersus nos sacer occupatur mons? Esquilias quidem ab hoste prope captas, & scandentem in aggerem Volscum hostem, nemo submouit, inuos viri armati estis, &c.

Iam & illud cauendum erit, ne blandis verbis & adulationibus, prece aut precio, sed salutaribus admonitionibus, non fictis quidem illis, sed veris & sinceris, subditi ad obediā tiam reuocentur: neque enim diuturnum esse potest, quod 7 est simulatum: † In principio quidem vernat, in processu tanquam flosculus dissipatur & soluitur: Quod autem verum & sincerum est, alta radice fundatur. Cuius rei Diuus Ambrosius libro secundo. off. capitulo vigesimosecundo. ex libris Regnm. libro secundo. decimoquinto. tale affert exemplum,

Absalon erat Dauid Regis filius, decore insignis, egregius forma præstans iuuenta: ita, vt talis in Israel non reperiretur, a vestigio pedis vsque ad verticem immaculatus. Is fecit sibi currus, & equos, & viros quinquaginta, qui præcurrerent ante eum. Surgebat diluculo, & stabat ante portam in via: & si quem aduertisset, Regis iudicia quærentem, accedebat ad eum, dicens. Ex qua ciuitate es tu? Respondit ille: Ex vna tribu sum de tribubus Israel seruus tuus. Referebat Absalon. Verba tua bona sunt & directa, & qui te audiat, non est tibi datus a Rege. Quis constituet me iudicem: & quisquis ad me veniet, cuicunque fuerit iudicium necessarium iustificabo illum. Talibus delinibat singulos sermonibus.

Et cum accederent adorare eum, extendēs manus suas, apprendebat atque osculabatur eos. Sic conuertit in se corda omnium, dum blanditiæ huiusmodi intimorum tangunt viscerum sensum. Sed delicati isti & ambitiosi, elegerunt honorabilia, & grata ad tempus & iocunda. Vbi autem parua processit dilatio, quam prudens omnium Propheta paulisper cedendo interponendam putauit, non potuerunt tolerare atque sustinere. Denique non dubitans de victoria Dauid, commendabat filium dimicaturis, vt ei parcerent. Ceterum prælio cum Absalon & aliis, qui illi adhærentes, in patrem Dauid coniurauerant, facto: & Absalon quidem in quercu suspensus, populus autem ab exercitu Dauid cæsus est, in qua pugna viginti hominū millia ceciderūt.

Quo quidem exemplo liquido demonstratur, ea esse perpetua & solida, quę vera sunt, & quæ sincere potius quam dolo transiguntur: Ea vero, quæ simulatione atque assentatione parta sunt, non posse diu perseuerare, ac proinde nec concordia † simulatis & fictis verbis pacta, diu- 8 turna esse potest. Ambrosius. libro secundo. off. capitulo vigesimotertio.

Nam qui fictis & simulatis promissionibus, vel assentatione ad obedientiam redimuntur atque inuitantur, haud diu in fide manent. Nam ab initio facile quidem promissionibus & assentationibus capiuntur, sed quia antea imperia dominorum suorum declinare assueti sunt, si paulo duriora apparuerint: immo si verbo perstrinxeris, immutmurant, deserunt, & vt antea, obedientiam relinquunt. In factionibus autem nihil refert, quibus conditionibus & legibus, modo non turpibus & iniustis, concordia conciliatur. Postremo illud etiam diligenter custodiendum erit, vt quæ conuentiones & pacta cum seditiosis inita fuerint, ea firmiter custodiantur.

9 Nam & hostibus veteres fidem † seruandam esse censuerunt, non solum Ethnici, sed etiam Christiani. Vt enim iustum est, hominem beneficio affici ab homine: nephas est, hominem homini contra iustitiam insidiari, siue amico siue inimico. Propter quod & veteres, vt ab omni etiam iniustitiæ suspicione procul abessent, aduersarios mollore appellatione nominarunt, peregrinos vocantes, quos nos hostes appellamus. Et Hebræi aduersarios suos Allophylo, hoc est, alienigenas Latino vocabulo dixerunt. Iuxta illud, quod in libro primo. Reg. quarto. legimus. Et factum est in diebus illis conuenerunt alienigenæ in pugnam ad Israel. Ac proinde quæ cum seditiosis, aliisque hostibus no- 10 stris, pacta † a nobis inita fuerint, ea inconcusse seruanda erunt. Veluti si constitutus sit cum hoste certus aut locus, aut dies prælio, iniustum certe fuerit aut loco hostem, aut tempore prœuenire, siue id contra expressa pacti verba fiat, siue per callidum aliquod commentum, verbis in alienum sensum detortis, contra paciscentium sententiam atque voluntatem. Quod Thraces † olim fecerunt. vt refert Strabo li- 11 bro quarto. Geographiæ, qui pactis cum Bœotiis aliquot dierum induciis, noctu impressionem in eos fecerunt. Iam negligentius agentes inducarum fiduciax, atque ex his non nullos trucidarunt, aliquot viuos abduxerunt. Deinde expostulantibus de violatis pactis, Bœotiis, responderunt: Nihil se præter pacta fecisse, dies, non noctes pacto contineri. Ex qua redeinde ortum prouerbium, Thracium commentum, quo excogitatæ cauillationes denotantur, quibus pacta eluduntur.

Atque idem quoque diuinarum literarum testimoniis confirmatur. tertio Reg. secundo. Ambrosius in Apologia Dauidis capitulo nono. Nam & Dauid moriturus iam, supremo uoce filium Salomonem conuenit, vt innocentem sanguinem a se tolleret, quem fuderat Dux eius exercitus oab, quando Abner, cum de incunda societate tractaret, dux licet aduersarii agminis, insidiis appetitus occubuit: quem fleuit, & post luctum eius ambulans, depositis insulis, planctus exequiarum iusta curauit.

12 Quo nimirum facto, diuinus Propheta docuit, † etiam aduersariis fidem esse seruandam, tum honorandam quoq; in hoste virtutem.

Sed nec eandem in omnes hostes seueritatem exercēdam, sed pro diuersitate offensionum, & qualitate victorię, uel leuius vel atrocius quod in nos peccauerint, vlciscendum esse putauerunt, ut & in hac quoque parte iustitiæ æqualitatisque ratio haberetur. Interest enim, utrum aliquis pugna aliqua & conflictu grau, capiatur, an superiore gratia, vel aliquo euentu.

Quod Diuus Ambrosius libro primo. off. capit. vigesimonono. Madianitarum, & Syrorum hostium exemplis comprobat.

Digitized by Google

probat. Siquidem, inquit, vehementioribus hostibus & infidis, & his qui amplius læseriut, vehementior refertur vltio: Vt Madianitis, qui per mulieres suas plerosque peccare fecerant ex plebe iudæorum. Vnde & Dei in populum patrum iracundia effusa est, & ideo factum est, ut nullum Moyses victor superesse pateretur Numeri. 31. Gabaonitas autem, qui fraude magis quàm bello tentauerant plebem patrum, non expugnaret Iesus, sed conditionis impositæ afficeret iniuria. Iosue. 9. Sic nec Syros Proaheta extinguere voluit, sed cum
13 aliqua potius, gratia dimitteret. † Sic enim legimus. 4. Reg. 6. quod in obsidione eius miserat Rex Syriæ exercitum suum, cognito quod Helisæus esset, qui consilijs & argumentationibus eius obuiaret omnibus. Quem videns exercitum Giezi seruus Prophetæ, de salutis periculo trepidare cœpit, cui dixit Propheta. Noli timere, quoniam plures nobiscum sunt, quam cum illis. Et rogante Propheta, vt aperirentur oculi sero suo, aperti sunt. Vidit itaque Giezi totum montem equis repletum, & curribus in circuitu Helisæi, quibus descendentibus ait Propheta. Percutiat Dominus cœcitate exercitum Syriæ. Quo impetrato, dixit ad Syros. Venite post me, & ducam vos ad hominem, quem quæritis. Et viderunt Helisæum, quem corripere gestiebant, & videntes tenere non poterant. Cunq; Rex Israel dixisset: Nunquid percutiam eos pater mi? Et ille ait: Non percuties, neque enim cœpisti eos gladio & arcu tuo, vt percutias: sed pone panem & aquam coram eis, vt comedant & bibant, & vadant ad dominum suum. Appositaque est eis cibotum magna pręparatio, & comederunt & abierunt, & dimisit eos, abieruntque ad dominum suum, & vltra non venerunt latrones Syrię, in terram Israel. Qui-
14 bus sane exemplis liquido conuincitur, etiam in bello † iustitiam fidemque esse seruandam: maxime quam belli duces hostibus promittunt. Nam quæ inter se duces belli paciscuntur, tanquam publicæ conuentiones, de iure gentium seruādæ sunt. Cœterum, priuatos nihil prohibet de iure ciuili, hostes contra promissa pacem fallere. Quo sane casu locum habet, quod dici solet. Dolus an virtus, quis in hoste requirat. Vnde & dolum bonum appellant Iureconsulti, si quis aduersus hostem latronemue machinetur. lege prima. §. non fiit. ff. de dolo. De iure autem Canonico etiam priuatorum pa-
15 cta seruanda sunt, etiam simplici verbo inita: quia inter simplicē loquellam & iuramentum, non facit Deus differentiam. cap. pri. de pact. vbi nota.

De seditionibus per vim armatam comprimendis.

SVMMARIVM.

1 *Seditiones vi armata supprimi & extingui possunt.*
2 *Hannibalis verba de Phormione sene deliri.*
3 *Seditiones quo remedio facile tollantur.*
4 *Bella seruilia quo modo suppressa.*
5 *Serui virgis & flagellis, non armis vincendi.*
6 *Victoria incruenta in seditiosos procurari debet.*

CAP. X.

1 SEditiones † vi armata Suppri mi & extingui posse, multis quidem & ijsdem validissimis diuinarum literarum, & humanarū scripturarū, tam Ecclesiasticarum quam ciuilium, testimonijs & decretis, in ijs libris, quos de hæreticis & schismaticis scripsimus, probatum est. Cœterum, quibus modis aduersus seditiosos bella gerenda sint (quod quartum remedij genus contra seditionem esse diximus) non hoc meum est explicare: sed eorum potius, qui rerum militarium sunt periti & exercitati, quibus merito ī hac parte cedo, omnemque illis de tota re & statuendi & decernendi authoritatem relinquo: tum si quæ statuerint atque decreuerint, ijs libenter subscribam. Haud ignarus, si iis de rebus vel statuendi vel decernendi authoritatem mihi sumerē, idem accidere mihi posse, quod Phormioni illi Peripatetico Philosopho de quo Cicero libro secundo. de Oratore. qui, cum Hānibal Carthagine expulsus, Ephesum ad Antiochum venisset exul, proque eo q̄ eius nomen erat magna apud oēs gloria, inuitatus esset ab hospitibus suis, vt eum quem dixi si vellet, audiret. Cunque is se non nolle dixisset, locutus esse dicit homo copiosus aliquot horas, de imperatoris officio, & de omni re militari. Tum cum cœteri, qui illum audierant, vehementer
2 essent delectati, quærebant ab Hannibale, † quidnam ille ipse de illo Philosopho iudicaret: hic pœnus non optime Græce, sed tamen libere respondisse fertur. Multos se deliros senes sępe vidisse, sed qui magis quam Phormio deliraret, uidisse neminem. Idem certe non iniuria mihi quoque, si de re militari præcepta dare præsumerem, merito obijci posset: homini videlicet, qui vtcunque in re literaria, & aliquantulum etiam in administrationibus publicis, nunquam tamen in castris versatus sum. Illud tantum iustum, pium, & prudentem Irenarcham, aliosque, qui ad comprimendos armata manu seditionum tumultus destinati fuerint, obseruare oportebit, vt manus conserturi cum hostibus, primum omnium confiteantur peccata sua, & Dei misericordiam implorent, clamantes & dicentes cum filijs Israel. Peccauimus tibi, quia dereliquimus te Dominū Deum nostrum. Iud. Item: peccauimus, redde tu nobis quicquid placet, tantum nunc libera nos. Et cum Asa contra Zaram Aethiopem pugnaturo. 2. cun. Paral. decimoquarto. Domine non est vlla apud te distantia, vtrum in paucis auxilieris, aut in pluribus: adiuua nos Domine Deus noster: inte enim & in tuo nomino habentes fidutiam, venimus contra hanc multitudinem. Dominus Deus noster tu es, non prævalet contra te homo.
3 Quemadmodum igitur pii Reges † cum hostibus confligaturi, omnem sæpe spem & fidutiam in Deum collocarūt: Ita & eorum exemplum sequuti Christiani principes, & quicunque alii seditionibus militari manu extirpandis præpoliti, & ipse in virtute Dei, non in humana potentia confidere debent, & cum Proheta Dauid dicere Psal. decimonono. Hij in curribus, & hij in equis: nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus, &c.

Sane hoc remedio belli Romani omnium maxime seditiones seruiles sanarunt. Lucius Florus libro tertio. capitulo decimonono.

4 Sic Syrus ille seruus, † Eunus nūcupatus, qui collecto exercitu quadraginta amplius millia, & castra prætorum cęperat, & Duces prętoris profugauit: tandem perpenna Imperatore bello superatus est; lege Florum vbi supra. Simili exemplo seditionem a Cylice seruo commotam, qui & ipse conflato exercitu, prętoris exercitus fuderat, Aquilius bello extinxit. Intercluſum siquidem hostem commeatibus, ad extrema compulit, communitasque copias armis, fame deleuit. Pulchra sane victoria contra seruos, sed rarioris aliquanto exempli Scytharum aduersos seruos, quam Iustinus ad hūc modum narrat. libro secundo. Scythæ (inquit) tertia expeditione Asiana, cum annis VII. a coniugibus & liberis abfuissent, seruili bello domi excipiuntur. Quippe coniuges eorum longa expectatione virorum fessæ, nec iam teneri bello, sed deletos ratę, seruis ad custodiam pecoris relictis, nubunt: qui reuersos cum victoria dominos, velut aduenas armati finibus prohibent. Quibus cum varia victoria fuisset, admonen-
5 tur Scythę † mutare genus pugnę, memores non cum hostibus, sed cum seruis prælиandum, nec armorum, sed dominorum iure vincendos: verbera in aciem, non tela ferenda, omissoq; ferro, virgas & flagella, cœteraque seruilis metus paranda instrumenta. Probato omnes consilio, instructi sicut prœceptum erat, postquam ad hostes accessere, inopinantibus verbera intentant, adeoque illos perturbant, ut quos ferro non poterant, metu verberum vincerent: fugamque non vt hostes victi, sed vt fugitiui serui capesserent. Quicunque capi potuerunt, supplicia crucibus luerunt. Mulieres quoque male sibi consciæ, partim, ferro, partim suspendio vitam finierunt.

Quin & illud curare debent, quibus comprimendarum seditionum cura demandata est, vt quantum fieri potest, incruentam aduersus seditiosos obtineant victoriam. † Quod
6 eo facilius fiet, quo seditiosorum plerunque inter se discrepātium consiliis iusti Irenarchæ prudentia, ac bellicis ad eam rem pertinentibus stratagematis dissipatis, ipsi velint nolint pestiferam coniurationem deserere cogantur.

Digitized by Google

DE SEDITIONIBVS LIBER QVINTVS, QVI EST DE POENIS SEDITIOSORVM.

Quis modus, in constituendis seditiosorum pœnis, seruandus sit: ac primum generuli seditiosorum pœna.

SVMMARIVM.

1 *Vindicta in seditiosos qualiter sumenda sit.*
2 *Misericordia non est iusta, quæ in perniciem bonorum malis parcitur.*
3 *Iudex non debet statuere quid durius aut remissius quam causa deposcit.*
4 *Iudices in leuioribus causis proniores ad lenitatem esse debent, in grauioribus pœnis seueritas cum temperamento aliquo benignitatis mitiganda est.*
5 *Lex ciuilis quid disponat circa seditiosos.*
6 *Seditiones grauius & mitius secundum circunstantias puniendæ sunt.*

CAP. I.

SEdato itaque vtcunq, Et compresso aliquantulum vel per diuisionem, vel per trãsactionem, vel per vim armatam, ciuilium discordiarum motu: quintum remedium adhibendum erit, quam publicam, quæ de seditiosis sumi-
1 tur, vindictam † & pœnam esse diximus. In qua constituẽda prudens Irenarcha, primum omnium ita affectus esse debet, vt amore corrigendi, non odio persequendi eamipsam infligat. 23.q.4. Sic enim non solum castissimæ innocentię, sed ẽt diligentissimæ seueritatis officium implebit: quin ita etiam moderabitur pœnam, ne maioris turbationis & periculi causa, quam præsentis morbi curatio existat. Cum igitur eis, per quos Respublica regitur, adest pace salua potestas disciplinæ aduersus improbos & nefarios homines exercendę, tunc neque secordia, neque segnitie dormiendum est illis, sed aculeis pœnarum, quæ ad seueritatem pertinent, seditiosorum crimina coercenda: Sic, vt nec patientiæ nomine torpescere, nec obtentu nimiæ diligentiæ sæuire videantur. Nec iusta est
2 misericordia, †qua ĩ perniciem bonorum malis parcitur. De malis siquidem coercẽdis, scriptum est in lege. Deut. 19. Nõ misereberis illius. & in libro Regnum legitur. 1. Reg. 15. quod Saul contraxit offensam, quia miseratus est Agag, hostium Regem, quem prohibuerat diuina sententia seruari. Vbi autem per graues dissensionum scissuras, nõ huius aut illius hominis est periculum, sed plurimorum strages iacet: Detrahẽdum est aliquid seueritati, ut maioribus malis sanandis, sincera charitas subueniat. cap. ipsa pietas. 23. q. 4.

3 Ac generaliter quidem respiciendum est iudicanti, †ne qd durius aut remissius constituatur, quam causa deposcit: & ne maior pœna, quam culpa sit: & ne ijsdem de causis alii plectantur, alij ne appellantur quidem. l. respiciendum. ff. de pœnis. Cic. lib. 1. de officijs. Nec enim aut seueritatis, aut clementiæ gloria affectanda est, sed perpenso iudicio, prout quæque res postulat, statuendum est. Ac in leuioribus quidem causis,
4 proniores ad lenitatem iudices esse ebent: † in grauioribus pœnis seueritas legum cum temperamento aliquo benignitatis mitiganda est, & vt prouerbio dicitur: Sali adhibendum olcum. Ac primum quidem extant de seditiosorum pœna, constitutiones tam canonicę quam ciuiles. Sic enim in Concilio Chalced. constitutum est. ca. coniurationum. 11. quęs. 1. Coniurationum & conspirationum crimen, quod apud Grę cos dicitur Phratria, publicis etiam legibus certum est penitus inhiberi; hoc multo magis in sancta Dei ecclesia, ne fiat, conuenit abdicari. Si qui vero clerici vel monachi inuenti fuerint coniuratores, aut conspiratores, aut Phratrias vel factiones componentes aliquas, suis episcopis, aut alijs, omnino capant de proprio gradu. Et Calixtus Papa de eadem re. c. conspirationum. 11. q. 1. Antecessores (inquit) nostri, cum plurima turba episcoporum, quicunque huius criminis rei in sacerdotali honore sunt positi, aut existunt Clerici, honore, quo vtuntur, carere præceperunt: cęteros vero communione priuari, & ab ecclesia extorres fieri iusserunt, omnesque simul vtriusque ordinis viros infames esse censuerunt, & non
5 solum facientes, sed etiam consentientes. Lex vero ciuilis, † q̃ Leo Imperator tulit, ad hunc modum habet. c. de seditios. l. 2. In nullis inquit, locis, aut ciuitatibus, tumultosis clamoribus cuiusquam interpellatio contumelios a procedat, nec ad solam cuiusque inuidiam petulantia verba iactentur: Sciturus his, qui huiusmodi voces emiserint, mouerintque tumultus, se quidem fructum ex his, quę postulant, nullatenus habituros: subdendos autem pœnis his, quas de seditionibus & tumultus authoribus, vetustissima decreta sanxerunt. Est autẽ seditiosorum pœna, veterum Decretis & constitutionibus ĩtroducta, eadem, quæ est per legem Corneliam in Sicarios, veneficos, & alios homicidias constituta. l. 3. §. alio. ff. ad leg. Cor. de Sic. Sed & de vi publica tenentur, qui turbæ seditionisue faciendæ consilium inierint. Atque hæc sane pœna seditiosorum generalis est: sed quæ vel remissius, vel durius, p diuersis crimnis circunstantiis, irrogatur. l. in eadem. l. qui cę-
6 tu ff. de ui publi. Nam etsi omnis seditio † noxia sit & periculosa, & ob id graui etiam pœna dignum crimen sit, ut qua pax & tranquillitas publica, omnisque adeo iustitia turbatur atque conculcatur: tum iura & leges, quibus Respublicæ gubernantur, vel negliguntur, vel prorsus subuertuntur, vt sup. demonstratum est: Tamen vt in cæteris delictis, ita etiam in seditionibus accidit, vt propter circunstantias diuersas, alia lenior sit alia grauior. l. aut facta. in princ. ff. de pœnis. Bald. in l. non ideo minus C. de accusa. Idem Bald. in Auth. sed nouo iure. C. de ep. & cle.

Ac leuiores quidem remissius: grauiores vero seuerius puniendæ. Sunt autem circũstantiæ, ptopter quas seditiones pę na vel grauiore, vel leniore puniuntur; Causa, persona, locus, tempus, qualitas, quantitas, euentus. De quibus omnibus & singulis, ordine dicemus.

Propter causam seditionum aliam alia grauiorem esse vel leuiorem, & ob id pœnae tiam seueriore vel mitiore dignam.

SVMMARIVM.

1 *Affectus & actus humani quomodo inter se differant, ex Aristo.*
2 *Voluntas & intentio opus vel bonum vel malum reddunt.*
3 *Bella Deo authore gerentes non faciunt contra præceptum, non occides.*
4 *Miles cum obediens potestati sub qua legitimæ cõstitutus est hominem occidit, nulla ciuitatis suæ lege reus est homicidii, quod exemplis cõprobatur, & ratione. nu. 5.*
6 *Iniuria licet sit de genere prohibitorum, aliquando tamen non est iniuria.*
7 *Seditio non semper crimen est.*
8 *Vim inferentibus, congregatis hominibus armis resistere possumus, quominus de possessione rerum nostrarum deiiciamur.*
9 *Tyrannum quo casu liceat vi armata eorocere, & nu. x.*
11 *Seditiones quædam bonæ & utiles.*
12 *Seditio ex causis bona uel mala iudicanda est.*

CAP. II.

ARistoteles lib. 2. Eth cap. 6. inter affectus & actus †
1 humanos hanc differentiam facit, vt quidam per se praui sint & mali, quique adeo continuo nomine suo cum prauitate sint coniuncti. Vt maleuolentia, imprudentia, inuidentia, adulterium, furtum, homicidiũ: quę ita mala sunt, vt nullum tempus sit, quo perpetrata, bona esse, aut videri possint. Quia quicquid istorũ, & quãdocunque efficitur, semper delinquitur. Alii actus indifferentes, id est, neque boni, neque mali sunt, vt qui nullo consilio, sed casu fiunt. Alij boni maliue sunt, non quidem per se, sed secundum eius, qui operatur, propositum. Atque ad hunc fa ne modum legibus quoque ciuilibus quędam tanquam per se, & in genere suo mala prohibentur: quędam propter bonam malamue eorum, qui agunt, intentionem & propositum: tum propter bonas malasue circunstantias, vel bona vel mala esse iudicantur. Vnde & vulgaria illa & trita iureconsultorum verba nata sunt. l. prima. C. ad legem Corn. de Sica. l. qui iniurię. ff. de furtis. Voluntas & propositum, distinguunt maleficia. Item. In delictis spectamus, quod principaliter agitur. l. quid Reipu. ff. de iniuriis. Item. Affectio operi nomen imponit. l. si non conuicii. C. de iniuriis. & si qua sunt si
2 milia. Adeo autem voluntas † & intentio opus vel bonum vel malum reddunt, vt ea etiam, quę sunt de genere prohibitorũ si bona intentione fiant: ipsa quoque, mutato nomine, iusta & bona esse dicantur. Sicut interficere hominem malum est, & de genere prohibitorum, imo & lege diuina prohibitum. Nam lex ait. Exo. 20.

Non

Digitized by Google

Non occides. Ideoque qui mala intentione hominē interfecit, homicida eſt, & vt homicida pœna legis Cornelię de Sicariis percellitur. Et tamen qui hominem occidit, vel Deo iubēte, vel lege permittente, vel iudice mandante, neque homicidij reus eſt, neque vt homicida puniri poteſt, ca. cum homo. c. non ſolum. 23. q. 5. Ideoque nequaquam contra hoc Præceptum, quod dictum eſt: Non occides, †fecerūt, qui Deo authore bella geſſerunt. Et Abraham Geneſ. 22. non ſolum nō eſt culpatus crudelitatis crimine, verum etiam laudatus nomine pietatis, quod voluit filium nequaquam ſcelerate, ſed obedienter occidere. Sed nec homicidæ ſunt, qui perſonam gerentes publicæ poteſtatis, ſecundum ius legis, ideſt, iuſtiſſimæ rationis Imperium, ſcæleratos morte puniunt. Non enim dicit tex. c. non fruſtra, 23. q. 2. fruſtra ſunt inſtituta, poteſtas Regis, & cognitoris ius, vngulæ carnificis, arma militis, diſciplina dominantis, ſæueritas etiam boni patris: Habent omnia illa modos ſuos, cauſas, rationes, vtilitates. Hęc cum timentur, & mali coercentur, & boni quiete inter malos uiuunt.

4 Igitur †miles dicit tex. in c. miles, 23. q. 5. cum obediens poteſtati, ſub qua legitime conſtitutus eſt, hominem occidit, nulla ciuitatis ſuæ lege reus eſt homicidij: Imo niſi fecerit, reus eſt Imperij deſerti atque contempti. Quod ſi ſua ſponte atque authoritate feciſſet, in crimen effuſi humani ſanguinis incidiſſet. Itaque vnde punitur, ſi fecerit iniuſſus: inde punietur, ſi nō fecerit iuſſus. Sic qui ob tutelam corporis ſui, vel vt ab alio, pulſet iniuriam, occidit alium: quia iure id feciſſe exiſtimatur
5 nequaq̄ homicidij reus eſſe dicitur. l. vt vim, ff. de iu. & iur. Cū igitur homo †ab homine occiditur, multum diſtat, vtrum fiat nocendi cupiditate, vel iniuſte aliquid auferendi, ſicut fit ab inimico, ſicut a latrone: an vlciſcendi vel obediendi ordine ſicut a iudice, ſicut a carnifice: vel euadendi vel ſubueniendi neceſſitate, ſicut interimitur latro a uiatore, hoſtis a milite. Sic
6 contumelia, †conuicium, aut quæuis alia iniuria, etſi de genere prohibitorum ſit: tamen ſi non iniuriandi animo fiat, neq; iniuriæ nomen retinet, nec ab eo, qui ſe ea læſum eſſe dicet, vindicari poterit. l. ſi non conuicij, C. de iniurijs. Sic quod Reipublicæ venerandæ cauſa, ſecundum bonos mores fit, etiam ſi ad contumeliam alicuius pertinet: quia tamen non ea mente Magiſtratus faciat, ſed ad vindictam maieſtatis publicæ reſpiciat, actione iniuriarum non tenetur. l. quod Reipu. ff. de iurijs.

7 Et ad eundem modum ſeditio, †quamuis & ipſa mala ſit, & de genere prohibitorum, tamen ſi non turbandæ Reipub. cauſa, ſed ex alijs iuſtiſſimis, & honeſtis cauſis excitetur, neq; mala eſſe dicetur, nec qui eam concitarunt, ſeditioſorum pœnam ſuſtinebunt.

Quemadmodum a crimine & pœna coſpiratorum immunes fuerunt, quadraginta illi Illyrici & Græcię epiſcopi, q conuenientes in vnum, per confeſſionem in ſcriptis factam, & a proprio Metropolitano, Timotheo videlicet, Patriarcha Cōſtantinopolitano, quem Concilium Chalcedonenſe Anathematizauerat, diſceſſerunt, & Romam mittentes, Romano Epiſcopo communicare in ſcriptis profeſſi ſunt, quia iuſtam aduerſus hæreticum Epiſcopum conſpirandi, & ab eius communione deficiendi, cauſam habuerunt. cap. ſane 16. quæſtio. ſeptima.

Sic nec ſeditioſorum pœnæ obnoxij fuerunt multitudines populorum, qui ab epiſcopo ſuo Dioſcoro receſſerunt: quia non a quibus potuit, manus impoſitionem acceperat. luſta. n. erat diſſenſionis eorum cauſa, quam & protinus allegabant, dicentes. Quia ſecundum quod continent canones ſanctorum Apoſtolorum, non eſt factus Epiſcopus, & ideo non recipietur. Principes enim intronizauerant eum. Sic factionum certam inibus perturbata republica, alijs quidem ad priuatum commodum ſpectantibus, alijs vero maieſtatem Reipublicæ defendentibus, eam quidem partem, quæ congregatis etiam armatiſque hominibus Reipubli. iura tuetur, nec ſeditioſam eſſe, nec vim publicam priuatamue his, qui priuato commodo ſtudentes Reipublicæ, tranquillitatem turbare conantur, inferre.

Ac proinde nec pœna etiam ſeditioſorum obnoxiam eſſe
8 dicemus. Nam ſi vim nobis inferentibus, †congregatis hominibus, armis repellere poſſumus, quo minus de poſſeſſione rerum noſtrarum deijciamur, l. tertia, §. eum igitur, ff. de vi & vi arma. quanto magis permiſſum eſt, coactis etiam & armatis hominibus, eos qui vim Reipublicæ inferunt, armis repel-
9 lere? Sed & Tyrannum †rempublicam, propter commodum priuatum opprimentem, licebit vi armata coercere. Barto. in tract. de Guelph. & Gibel. ſi tamen in defectum auxilij ſuperioris id fiat, & vt reipublicæ ſtatus conſeruetur, non vt noua Tyrannis inducatur.

Nam ſi aduerſus milites vel priuatos, qui nocturni populatores agros intrauerint, aut itinera frequentata inſidijs aggreſſionis obſederint, libera reſiſtendi facultas tribuitur, & quod ęquum eſt punire iudicio, id vi armata, & propria authoritate vindicare. C. de iud. l. nullus, & ibi not. ff. de his quæ in frau. in frau. cre. l. ait prætor. §. ſi debitorem, ff. de ope. nou. nun. l. de pupillo, §. fi. & l. ſeq. Quanto magis ad repellendam a republica Tyrannicam crudelitatem omnibus licentia dabitur, vbi iudicis defuerit auxilium, etiam publicam Tyrannorum iniuriam congregatis & armatis hominibus vindicare, vt quam omnes defendere iure naturali tenentur. Idcirco qui adhunc modum Rempub. a Tyrannide liberant, etiamſi id tumultu quodam & perturbatiore motu fiat, tamen ob id minime in
10 pœnam ſeditioſorum incidunt. Nam regni Tyrannici, †quoniam iniuſtum eſt, nō poteſt turbatio ſeditioſa videri, niſi medicina ipſum modum excederet, maiuſque incommodum ex deſtructione Tyrannidis, quam ex Tyrannico regimine reipublicæ afferretur.

11 Iam & ſeditiones † quædam a ſummis Oratoribus non ſolum non reprehenduntur, vt malæ: ſed etiam commendātur, vt iuſtæ, bonæ & reipublic. vtiles. Sicut Antonius apud M. Cicero. lib. 2. de Oratore. oſtendens, quomodo C. Norbanum ſodalem & Quęſtorem ſuum, quem Sulpitius tanquam ſeditioſum ciuem accuſauerat, ipſe defenderit. Omnium, inquit, ſeditionum genera, vitia, pericula, collegi: eamque orationem ex omni Reipubli. noſtræ temporum varietate repetiui, concluſique ita, vt dicerem, etſi omnes moleſtæ ſemper ſeditiones fuiſſent, iuſtas tamē fuiſſe nonnullas & prope neceſſarias: tum illa, quæ modo Craſſus commemorabat, egi, neque reges ex hac ciuitate exigi, neque Tribunos plebis creari, neque plebiſcitis toties Conſularem poteſtatem minui, neque prouocationem patronam illam ciuitatis, ac vindicem libertatis populi Romani dari, ſine nobilium diſſenſione potuiſſe, ac ſi illæ ſeditiones ſaluti huic ciuitati fuiſſent, non continuo, ſi quis motus populi factus eſſet, id C. Norbano in nefario crimine, ac in fraude capitali eſſe ponendum, &c. Atque ex his
12 omnibus colligimus, ſeditionem †propter cauſam, vel bonā eſſe vel malam: & earum quæ malæ ſunt & iniuſtæ, aliam quidem alia eſſe vel grauiorem vel leuiorem, atque ob id pœna etiam grauiore vel mitiore dignam.

Ac inter iniuſtas ſeditiones, non immerito eorum quoque conſpirationem numerauerimus, qui improbe coeunt in alienam litem, vt quicquid ex condemnatione in rem ipſius actū fuerit, inter eos communicaretur. Propter quod & lege Iulia de priuata, & lege Cornelia de falſis, & pœna concuſſionis tenentur. l. ex ſenatuſconſulto, ff. ad legem, Iuliam de vi priuata & l. 1. §. primo, ff. ad legem Corneliam de falſis, ff. de concuſ. l. ſecunda.

De differentia Perſonarum, propter quas pœna vel grauior, vel leuior contra ſeditioſos conſtituitur,

SVMMARIVM.

1 *Perſonarum diſtinctio & conſideratio etiam in crimine ſeditionis habenda eſt.*
2 *Iuuentus ad concitandos tumultus propter feruentiorem ſanguinem natura prodiuior eſt.*
3 *Mulieres ſępe ad ſeditiones commouentur. quod Amazonum probatur exemplo.*
4 *Seditio Matronarum Romanarum abrogationem legis oppiæ petentium. & quid dicta lex ſtatuerit, nu. 5.*
6 *Mulieribus & minoribus non ſubuenitur in delictis.*
7 *Mulierum pœna propter ſeditiones.*
8 *Mulieres in delictis pro excutienda veritate torquentur.*
9 *Infirmitas ſexus, non calliditas, mulieribus auxilium præſtat, idque non in delictis, ſed in ciuilibus cauſis.*
10 *Mulier prægnans quo priuilegio gaudeat.*

CAP. III.

1 Perſona †in crimine ſeditionis, vt in cęteris delictis, dupliciter ſpectatur: Eius qui fecit, & eius qui paſſus eſt. l. aut facta, §. perſona, ff. de pœnis. Earum autem perſonarum, per quas ſeditio concitatur, quædam minoris ętatis ſunt, quędam maioris: alię mares, alię fœminæ: aliæ nobiles, alię plebeij: aliæ liberi, alię ſerui. Sic & inter perſonas, contra quas ſeditiones exercentur, differentia eſt.

Nam quædam ſeditiones a filiis in parentes, quędam a ſeruis ī dominos, quędam a ſubditis in principes & magiſtratus ſuos, quędam a ciuibus inter ſe concitantur. Ac propter diuerſitatem perſonarum, vtriuſque generis pœnę quoque in ſeditio-

Digitized by Google

ditiosos vel sæuiores vel leuiores constituuntur: De quibus de inceps iam ordine dicemus.

In primo igitur genere personarum, primum sibi locum
2 vendicant seditiones †iuuentutis, quæ ad concitandos tumultus, propter feruentiorem sanguinem, natura procliuior est: propter quod & leuissimis ex causis, turbulentis se acclamationibus accommodare solet, maxime vero contentione propter nuptias, aut alias iuuētutis illecebras inter iuuenes orta. Ex quibus causis magni sæpe tumultus oriuntur. Cuius rei aliqua exempla ex Græcis scriptoribus ab Aristotele referuntur. lib. 5. Pol. cap. 4. & memorabile est, quod Liuius alibi de duobus iuuenibus, vnius virginis nuptias ambientibus, narrat, cuius su
3 pra quoque meminimus. Sed & mulieres †sæpe ad seditiones commouentur vt scribit Iustinus lib. secundo, qualis fuit apud Scythas Amazonum ex factione optimatum orta, per quam cum duo Regij iuuenes, Plynos & Scholpythus, domo pulsi fuissent, ingentem iuuentutem secum traxere, & in Cappadociæ ora iuxta amnem Thermodoonta consedere. Ibi per multos annos spoliare finitimos consueti, tandem per insidias populorum trucidati sunt.

Horum vxores cum viderent exilio suo additam orbitatē arma sumpsere, & fines suos contra finitimos bella inferētes, defenderunt.

Et ne fœliciores aliæ alijs viderentur, viros, qui domi remāserunt, interfecerunt. Tunc pace armis quæsita, negens interiret, concubitum finitimorum ineunt: si qui mares nascebantur, interficiebantur. Virgines in eundem ipsum motem, non ocio neque lanificio, sed armis, equis, venationibus exercebātur, inustis infantium dexteriorib⁹ mammis, ne sagittarum iactus impediretur: Vnde & Amazones dictæ sunt. Satis quidem cruenta illa, quam dixi Amazonum
4 †mulierum seditio: Sed mitior aliquanto Ro. matronarum, abrogationem legis Oppiæ potentium, quæ nulla nec authoritate, nec verecūdia, nec imperio virorum retentę, omnes vias vrbis aditusque in forum obsederunt. vt scribit T. Liuius libro quarto, de bello Macedo. & Asiat. Viros descendentes in forum, orantes, vt florente republica, crescēte indies priuata omnium fortuna, matronis quoque pristinum ornatum reddi paterentur, sed COSS. Prætoresque, & alios Magistratus adire & rogare audebāt. Ac parum abfuit, quin ex illa muliebri seditione, virorum quoque discordia concitata fuisset, alijs videlicet negantibus abrogationem legis Oppiæ, quam mulieres petebant: aliis vt lex, queadmodum matronæ rogauerant, abrogaretur, suadentibus.

5 Erat autem lex Oppia, †quam M. Oppius & T. Romuleius Tribuni plebis, Q. Fabio & T. Sempronio COSS. in medio ardore Punici belli tulerant, ne qua mulier plus semiuncia auri haberet, neu vestimento versicolori vteretur, neu iuncto vehiculo in vrbe oppidoue, aut propius inde mille passus, nisi sacrorum publicorum causa, veheretur. Etsi autem in multis iu-
6 ris articulis minoribus, †& mulieribus, propter ætatis & sexus infirmitatem, contra iuris rigorem subuenitur: l. prima, ff. de minoribus, l. secunda, §. verba, ff. ad Senatusconsu. Vell. Tamē nullum est auxilium, quod in delictis in eis suffragetur. l. Auxilium, §. in delictis, ff. de minor. Infirmitas enim ætatis & sexus, non dolus & calliditas auxilium sumit. Quanquam interdum miseratio ætatis, iudicem ad mitiorem pœnam perducat. Ac de pœna seditiosæ iuuentutis, ad hunc modum veteres constituerunt. Solent quidem (inquit lex) qui vulgo se iuuenes appellant, in quibusdam ciuitatibus turbulentis se acclamationibus accommodare: qui si nihil amplius admiserint, nec ante sint a præside admoniti, fustibus cæsi dimittuntur, aut etiā spectaculum eis interdicitur. Quod si ita correpti, in iisdem deprehendantur, exilio puniendi sunt, nonnunquam capite plectendi: scilicet, cum sæpius seditiose & turbulenter se gesserint, & aliquoties apprehensi tractati clementius, in eadem temeritate propositi perseuerauerint: serui cæsi solent dominis
7 reddi. At mulieres †seditiosæ in hoc, sicut in cęteris delictis, parem cum viris pœnam habent. Quemadmodum enim mulieres in perpetrandis delictis non minus dolosæ & fraudulentæ, imo sæpe etiam callidiores sunt viris, a quibus & viri plerunque decipiuntur: Propter quod recte Sapiens. prouerb. 5. & 6. Ne intenderis (inquit) fallaciæ mulieris, quia mulier viri preciosam animam capit: Ita iustum est, vt in eodem genere delicti, par etiam pœna tam viros quam mulieres constringat.

Atque ex hac causa in delictis, pro excutienda veritate, de mulieribus per tormenta quęstio †haberi potest. l. cum conditionaliter, C. de quęstionibus. de quibus & pœnæ pro qualitate delictorum sumuntur, siue in se confessæ crimina, siue legitimis probationibus fuerint conuictę. Sic mulier, quæ intra quadraginta dies post cōceptum partum, intra quod tempus nec dum animatus est viscеribus suis, post diuortium vim intulerit, ne filium procreet, temporali exilio coercetur. l. Cicer. ff. de pœn.

Quæ vero accepta pecunia, post quadrasimum diem partum iam animatum sibi medicamentis abegit, lege Cornelia de Sicariis, & lege Pompeia de Parricidiis tenetur, & vltimo supplicio afficitur. Sic simili pœna plectuntur vir & mulier, qui adulterium cum incestu, furtum, aliaue similia crimina committunt. l. si adulterium cum incestu, ff. ad legem Iul. de adulte.

Atque ex his omnibus concludimus, seditiosas mulieres, pœna quoq; legis Cornelię de Sicariis, & legis Iulię de vi publica, quę in seditiosos constitutę sunt, eque sicut viros teneri, a qua pœna eas neque ętas, neque sexus, modo sint doli capa
9 ces, excusat. Infirmitas enim, †non calliditas mulieribus auxilium prestat, idque non in delictis, sed in ciuilibus causis, ff. ad senatusconsul. Vellei. l. secunda. Neque enim in delictis propter fragilitatem corporis, mulieri impunitas conceditur gl. in l. nihil interest, ff. de adul. Nam etsi multis fœmina corporis incommodis obnoxia sit, tamen & maiores sępe dolores, & vulnera etiam maiora, quam vir sustinere potest.

10 Cęterum eo priuilegio gaudet pregnas †mulier l. pregnantis, vbi Barto. de pœnis. vt pœna eius, quoad pariat, ac nutrix, quę partum foueat, haberi possit, differatur: Imo ne quęstio ēt de ea habeatur, quamdiu prągnans est. Quanquam non mulieri, sed partui potius, qui non tantum parenti, cuius esse dicitur, sed etiam Rempublicæ nascitur, huiusmodi priuilegium conceditur, l. prima, §. si ea, ff. de ventre in possessione mittendo.

In vno eodemque genere delicti, pœnas in seditiosos pro conditione & qualitate personarum, vel sæueriores, vel leuiores constitui,

SVMMARIVM.

1 *Personarum differentia & ratio in pœnis habenda est. & nu. 6. cum declaratione, vt nu. 10.*
2 *Ordinis ecclesiastici & sæcularis gradus distincti sunt.*
3 *Pœnarum discrimina sunt, neq; omnes eadem pœna affici possunt. ita & in custodia, numero 4. exempli, probatur, nu. 5. & 12.*
7 *Crimen est tractare publice de religione.*
8 *Serui grauius puniuntur quam liberi.*
9 *Pœnę licet sint in genere suo impares, quomodo tamen æquales iudicentur.*
11 *Persona graduata vt tormentis subiiciantur quæ requirantur.*

CAP. IIII.

RECte & prudenter veterum constitutionibus sancitum est, vt pœnę pro conditione & qualitate personarum, vel grauiores, vel mitiores in vno codemque genere delicti constituantur, l. Pedius, ff. de incend. rui & naufr. vbi Barto. C. de ordi. cogn. l. tertia. Est autem ea personarum, quod ad irrogationem pœna-
1 rum attinet, †differentia: Vt eorum qui delinquunt, quidam plebeii: quidam publicis honoribus & muneribus fungantur, quidam priuatam agant vitam: quidam liberi, quidam serui: & liberorum quidam honestiore, quidam humiliori loco nati, quidam honestioris, quidā sordidioris conditionis: qdā etiā nullius dignitatis capaces sint.

Quales sunt artifices Mechanici, vt Pistores, custodes portarum, custodes pratorum, seu pascuorum, Salutarii, aliiq; alia eiusdem generis vilia ministeria exercentes. Quarum multa in constitutione Gord. Imperatoris, quę est sub titulo de exc. munerum, Decimi libri Codicis, enumerantur. l. ne quis, C. de dig. libro duodecimo, & ibi Ioan. de Pla. & l. maxim arum. vb idem Ioan. de Platea. C. de excu. li. x.

2 Sed & vtriusque Ordinis Ecclesiastici & sęcularis, distincti
/ gradus †sunt: Vt in Ecclesiastico ordine, Archiepiscopi, Episcopi, Presbyteri, Diacoui, Subdiaconi. In sęculari, principes, Comites, Barones &c. Rursus dignitatum quoque, & munerum publicorum differentia est. Quippe eorum, qui dignitate pręditi sunt, alii illustres, alii Spectabiles, alii Clarissimi, aliisq; modis alii aliis, vel superiores sunt vel inferiores.

Ac propter hanc quidem differentiam personarum, & earundem qualitatem & conditionem, delicta in vna persona grauius, in alia mitius puniuntur. l. moris, §. sed enim, ff. de pœnis. Sunt enim discrimina pœnarum, †neque omnes eadem pœna affici possunt.

Quemadmodum de Decurionibus constitutum est, vt in metal-

Digitized by Google

metallum damnari non possint, nec in opus metalli, nec furcæ subijci, vel viui exuri. Et si forte huiusmodi sententia fuerint affecti, liberandi erunt. l. si matrem, C. eo. Sic nec præses prouinciæ, puniri Decurionem permittere sibi debet, sed recipere eum in carcerem, & principi scribere de pœna eius. Sic nec q̃stio de decurione haberi debet l. penul. C. de quæstio. etiamsi munera Decurionatus deposuerit. Nam & propter pristinam, dignitatem, quæstionem non patitur. Et generaliter viri in dignitatibus constituti, vsque ad pronepotes, & eorum liberos plebeiorum pœnis & quęstionibus non subijciuntur. l. diuo. ff. de quæstionib. Sed & pro qualitate & conditione personarum, discrimen quoque in custodia earum seruandum est, de
4 qua re olim proconsul æstimare solebat, vtrum in carcerem recipienda esset persona, an militi tradenda, vel fideiussoribus committenda, vel etiam sibi: l. prima, ff. de custo. reorum. Nam hij fere modi sunt custodiæ personarum.

Hoc autem vel pro criminis, quod obijciebatur qualitate, vel propter honorem, aut propter amplissimas facultates, vel pro innocentia personæ, vel pro dignitate eius, qui accusabatur, facere solebat: Quo iure & hodie vtimur. Nam pro personarum dignitate, & qualitate delictorum, alij carceri mancipantur, alij militi custodiendi traduntur, alij fideiussoribus, vel sibi, id est, cautione iuratoria a se præstita, desistendo iuri & respondendo dimittuntur.

5 Sic in grauioribus delictis, †in quibus plebeij carceri intrudũtur, Illustres militi committuntur, & interim cuiusmodi delictum sit, & qualis pœna imponenda, principi suggeritur. l. si grauis, C. de dig. lib. 22. Idem de decurionibus, principalibusq; ciuitatum, qui capitale crimen admiserunt, obseruatur, l. diui fratres, §. fi. ff. de pœnis, l. omnes iudices, C. de decurio. libro decimo, vt si quid admisisse videantur, propter quod relegãdi extra prouinciam in insulam sint, vincti custodiantur, & imperatori, quod quisque commiserit, scribatur. Sed nec Illustres propter crimen publicum vel priuatum, cui tamen non per procuratorem respondere liceat, coram alio iudice, quam principe, vel cui princeps cognitionem criminis demandauerit, accusari possunt. l. quoties, C. ubi Senato. vel clar. Io. de Platea in d. l. omnes iudices. C. de decur. Cæterum coram commissario principis accusati, etsi absolui quidem innocentes possunt, damnari tamen nocentes inconsulto principe non possunt.

6 Atq; ex his vt opinor perspicuum iam sit, pœnas †pro qualitate & conditione personarum in eos quidem, qui dignitate aliqua præditi sunt remissius: in eos vero, qui loco sunt humiliori, & conditionis sordidioris, seuerius decerni.

Quod ita tamen accipiendum est, vt si dignitas crimen augeat, pœna quoque augeatur: Sin vero propter dignitatem leuius sit crimen, ipsa quoq; pœna leuior irrogetur. Sin dignitas crimen non augeat, nec minuat, qualitas pœnę spectatur, vt si corporalis sit, grauior plebeio & priuato, quam nobili atque in dignitate constituto. Sin vero pecuniaria sit, maior diuiti, quam pauperi imponatur. l. illicitas. in fi. ff. de offic. præsid. Sic quædam delicta pagano, aut nullam aut leuiorem pœnã irrogant: militi vero grauiorem vel leuiorem. l. quędam, ff. de pœnis. Nam si miles artem Ludricam fecerit, vel in seruitutẽ se venire passus est, capite punitur.

Quia vt huiusmodi delicta in persona militis, dignitate, gradu, specieque militiæ augentur: Ita pœna quoque militi, quam pagano grauior irrogatur. l. 2. & l. omne, ff. de re mili. In his. n. & similibus casibus, tãto magis quisque pœna dignus est, quãto plus honoris delatum fuerit, & cui plura committũtur, plura ab eodem exiguntur. l. presbyteri, C. de epi. & cle. & ibidem
7 gloss. Sic publice tractare de Religione, crimẽ †est, quod dignitate minuitur. l. nemo, C. de sum. Tri. & fid. Cath.

Vnde & pœna in eos, qui dignitate pręditi fuerint, leuior erit: siquidem si clericus fuerit, qui de fide Christiana publice disputare ausus fuerit, a consortio clericorum remouetur. Si vero militia præditus sit, cingulo spoliabitur. Cæteri etiam huius criminis rei, siquidem liberi sint, de ciuitatibus, in quibus morantur, repelluntur, pro vigore iudiciario etiam competẽtibus supplicijs subiugandi. Si vero serui, seueriſſimis animaduersionibus plectuntur. Generaliter enim in persona seruorũ
8 obseruatur, vt grauius puniantur, †quam liberi. l. in seruorum ff. de pœnis. Nam ex quibus causis liber fustibus cæditur, ex his seruus flagellis cędi, & domino reddi iubetur: Et ex quib. causis liber fustib. cæsus, in opus publicum damnat̃, ex his seruus sub pœna vinculorũ, ad eius temporis spatium flagellis cæsus, Domino reddi iubetur, &c. Sed tamen exemplo seruorum puniuntur etiam liberi, sed plebei tamen & humiles personę. l. Capitalium, §. fi. ff. de pœn.

Nec obstat, q̃ alibi dicitur. Quos par facinus coinquinat & æquat, eos similis quoque pœna comitari debet, l. si quenquã
9 C. de epi. & cle. Nã etli in genere suo impares sint pœnę, †quæ in clericos & Laycos, nobiles & plebeios, publicis munerib. & honorib. fungentes, & priuatos statuuntur: tamen relatione secundum proportionem facta ad personas & earum qualitates & conditiones, æquales esse indicantur.

Vt igitur in eodem genere pœnę inæqualitas est, si vna eademque pœna nobilis & plebeius afficiantur. Ita si diuersi generis pœnę, altera quidem grauior plebeio, altera vero leuior nobili inferantur, recte æqualitas esse dicetur. Bart. in l. capitalium, §. solent, ff. de pœn. gl. in c. non conguntur, 41. di. & gl. in c. contumaces, 50. dist. Veluti, si nobilis & plebeius in vinculis detineantur, aut tormentis subijciantur: vna quidem pœna, & in genere suo æqualis est, quæ vtriquè irrogatur, sed relatione facta ad personas, inæqualis est: Quippe alteri leuis, alteri grauis. Rursus vero mulcta pecuniaria imposita diuiti & pauperi vna qdem eademque æqualis pœna est in genere suo: Sed quia diuiti leuis, at pauperi grauis est, relatione ad conditionem personarum facta, merito inæqualis esse dicetur.

10 Et hæc omnia, quæ de differentia pœnarum diximus, †vt pro conditione & qualitate personarum, vel mitius vel seuerius infligantur, ita accipienda sunt, si pœnæ pro vnicuiusque personę cõditione, qualitate, & dignitate definitę fuerint, Bart. o. in l. fi. ff. de rer. diu. nam ita certum erit, quæ pœna quam personam & dignitatem astringat. At si pœna generaliter in omnes sine personarum & dignitatum differentia concepta fuerit, omnes quoq;, nulla personarum differentię ratione habita, obligabit.

Qualis est pœna exceptorum criminum, vt lęsę maiestatis: In causa siquidem maiestatis, omnibus æqua cõditio est. l. nullus, C. ad leg. Iu. ma. l. Manichęos, C. de hęre. l. si quenquam, C. de ep. & cle. gl. in c. cum P. Manconella. de acc. Item hæresis & Simoniæ: nam & ipsa in omnes æquo iure stringuntur. Sic & Magi, malefici, Mathematici l. & si excepta, vbi gl. C. de male. & mat. & rei criminis falsi. Item, qui priuati carceris exercent custodiam. l. si quis decurio, C. ad legem Cornel. de falsi. qui tanquam ipsius maiest. violatores, vltimo supplicio subiungantur. His connumeramus, qui muneribus & honorib. publicis fungẽtes, in officijs suis peccasse, tum furtis se aut alijs scæleribus commaculasse, fuerint conuicti.

Nam & tales non dignitas, sed pœna omnibus tam publicis quam priuatis personis communis debet comitari. Quin & ab officijs remouentur, & quo minus ad ea ipsa redeant, inhabiles redduntur. Nam qui semel in officio male versatus fuerit, is deinceps quoque male in ipso versaturus præsumitur l. 1. C. de pri. carcerib. l. Iudices, C. de dig. li. 12. vbi Io. de Pla. Cæ
11 tetum ne in his & similib. casib. in quib. Clerici, †milites, Doctores, alięque personæ dignitatib. prædituę, cruciatib. & tormẽtis subijciuntur, iniuria aliqua dignati inferatur: Constitutum est, vt non ante ad irrogationem pœnę procedatur, q̃ qui pœna afficiendi sunt, exauthorati, & qua fruuntur dignitate, fuerint exuti Bar. in l. 11. §. exercitus, ff. de his qui no. infam. tex. in l. Iudices, C. de dig. li. 12. & tex. in l. etsi excepta, C. de mal. & Ma
12 th. Atque hæc sane differentia pœnarum, †in personis quoque seditiosorum obseruanda est.

Nam & ipsi pro qualitate & conditione personarum, vel grauius vel mitius puniuntur. Sic enim habet lex. l. si quis aliquid, § authores, ff. de pœn. Authores seditionis & tumultus, populo concitato, pro qualitate dignitatis, aut in furcam tollũtur, aut bestijs subijciuntur, aut in insulam deportantur, nisi certa in seditiosos pœna diffinita, aut propter atrocitatem criminis seditionis æqualis in omnes, nulla personarũ aut dignitatum habita ratione, fuerit constituta.

Propter personas eorum, in quos seditiones exercentur, pœnam vel grauiorem statui, vel leuiorem,

SVMMARIVM.

1 *Pœnæ vel seueriores constituuntur vel mitiores propter personas eorum in quos seditiones exercentur.*
2 *Crimina plura quomodo ex vno facto nascantur.*
3 *Obedientiam dominorum suorum per seditionem relinquentes variis nominibus nuncupantur.*
4 *Rebellium differentia est.*
5 *Imperatores Romani a diuersis Pontificibus excommunicati recenseuntur.*
6 *Constitutio Bonifacii octaui contra persequentes Cardinales, & forma pœnitentiæ iniungendæ talibus, nu. 7.*
8 *Rebelles ecclesiæ Romanæ sæpe ab imperatoribus fuerunt puniti probatur exemplis, & nu. 9.*
10 *Rebellium imperii pœna quæ sit. & nu. 14.*
11 *Alberius de carpi bonis feudalibus ob imperatore Maximiliano priuatus fuit, quia amicitiam causa Gallorum rege Cæsaris inimico fecerat.*

12 *Fri-*

Digitized by Google

12 *Fridericus Dux Saxoniæ propter rebellionẽ electoratus dignitate & feudis quæ ab imperio habuit a Carolo quinto Imperatore priuatus eſt. & morti adiudicatus, vita demum ab eodem donatus, nu.17.*

13 *Proditores feudis priuantur.*

15 *Lex qui ſquis, C. ad leg. Iu. maie, perpenditur.*

16 *Bernardus Italiæ Rex, quia bellum aduerſus patruum ſuum Ludouicum Imp. cognomento Pium molitus fuerat, primum maie. iudicio ab imper. damnatus, deinde Aquiſgrani gladio Cæſus.*

18 *Henricus Saxoniæ Dux qua pœna mulctatus fuerit a Friderico. 1. Imperatore.*

19 *Emichon Comes de Leyningen qui per rebellionem ab Imperio defecerat, & ad hoſtem Francorum Regem transfugerat, qua pœna a Maximiliano Imperatore fuerit punitus.*

20 *Guolfagus princeps Mediolani imperio rebellis qua pœna a Frideri. 1. Impe. mulctatus fuerit.*

21 *Proditorum, & ex cauſa maieſt. damnatorum pœna quæ ſit.*

22 *Pœnæ pro criminibus quo caſu non extinguantur per mortem.*

23 *Pœna rebellis tranſit ad filios. & ad filias, nu. 14. ad ſatellites, conſcios, et miniſtros, eorumque filios. 14.*

26 *Maieſtatis læſæ crimina plura ſunt.*

27 *Pœnæ in rebelles ſtatutæ quo caſu non tranſeant ad filios filiaſue, & numero 28.*

29 *Conſtitutiones pœnales extendi non debent niſi ad caſus expreſſos.*

CAP. V.

TAm & propter perſonas eorum, in quos ſeditiones exercentur, pœnæ ꝓ vel ſeueriores conſtituuntur, vel mitiores. d. l. aut facta ff. de pœn. Nam crimina, quæ in parentes, in Magiſtratus & publicas perſonas perpetrantur, ſeuerius puniuntur, quam quæ in perſonas externas & priuatas committunt̃. Et ad eũdem modum grauiore pœna dignæ ſunt rebelliones, quam factiones, ideſt, ſeditiones, quæ a ſubditis in dominos, q̃ quæ a ſubditis inter ſe concitantur. Quemadmodum autem in aliis accidit, vt ex vno facto plura crimina ꝓ naſcantur, l. qui de crimine, C. de accuſ. l. ſi quis adul. cum inceſtu, ff. ad leg. Iu. de adul. vt ex eo, quod ſtuprum in ſororis filiam committitur adulterium & inceſtus naſcitur, & qui ſacratiſſimas Virgines rapuerit, ſtuprum & ſacrilegium committit. Similiter, q̃ vxorem alterius rapit, ſimul adulter eſt & raptor. l. ſi quis nõ dicã rapere. C. de epiſco. & cleri. l. vnica, C. de rap. virg. Ita & ex vno facto, quo ſubditi in dominos ſuos inſurgunt, multa crimina oriuntur, quæ & diuerſa nomina ſortiuntur. Siquidem qui dominorum ſuorum obedientiam ꝓ per ſeditionem relinquunt, interdum deficientes, interdum proditores, interdum transfugæ, interdum rebelles, interdum rei criminis læſæ maie. appellantur. Deficientes: quia ab ijs, quorum ſub Imperio ſunt, deſiſtunt, & in hoſtium numerо ſe conferunt. l. amiſſione, §. qui deficiunt, ff. de cap. diminu. l. poſtliminium, §. transfuga. ff. de ca. & poſtlim. reuerſ. Proditores: quia aliud actibus præ ſe ferunt, aliud occulte in mente agitant. Rebelles: quia quorum poteſtati & Imperio ſubiecti ſunt, eis repugnant, & debitam obedientiam ſubtrahunt. ff. de re mili. l. proditores. Transfugæ: qa de terris domino ſuo ſubiectis, ad hoſtes, vel ad eos, cum quibus nulla amicitia eſt, fide ſuſcepta, transfugiunt.

Rei criminis læſæ maieſta. quia aduerſus Ro. Imperium, vel eos, qui in terris ſuis Imperij authoritatem tenent, & eorum ſecuritatem machinantur. ff. & C. ad leg. Iul. maieſt. per tot. ti. Iam vero vt rebellium ꝓ differẽtia eſt. Nam alii a ſupremis, alii ab inferioribus poteſtatibus deficiunt: Ita & pœnarum diſcrimina ſunt, quæ in rebelles conſtituuntur. Ac primum quidẽ rebellium Ro. eccleſiæ pœna eſt, vt a communione fidelium ſeparentur, omnibuſq; priuilegiis & beneficiis, q̃ a Ro. eccleſia habent, deſtituantur. A qua quidem pœna nemo, quantalibet dignitate prẽditus, & ne imperator quidem Ro. ſi rebellis Ro. eccleſiæ extiterit, eximitur. Nam & Fridericus I. ꝓ ab Alexandro III. Philippus a Celeſtino III. & Innocẽtio III. excommunicati. Otto IIII. ab Innocentio III. primum anathemate percuſſus, deinde in pertinacia perſeuerans, in concilio Præſulum Romæ celebrato, imperiali dignitate priuatus fuit. Sic & Fridericus II. quia eccleſiæ Ro. rebellauit, ab Honorio III. primum excommunicatus, deinde imperio regniſque priuatus, & propterr contumaciam eius, omnes imperii & regnorum ſuorum ſubditi, a ſacramẽto fidelitatis abſoluti, ac poſtremo, ab Innocentio IIII. per ſententiam ab imperio depoſitus. c. ad apoſt. de re iu. lib. 6.

Sic & quidam alii imperatores, ab aliis Pontificibus Rom. propter rebellionem, eodem genere pœnæ perculſi fuerunt. Sed & qui ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinales offenderint, non ſecus atque violatores eorum, qui ad latus Romani principis militant, vt criminis læſæ maieſtatis rei, puniuntur. c. fœlicis. de pœn. lib. 6. De qua re extat conſtitutio Bonifacii ꝓ Papæ VIII. Si quis deinceps (inquit) in hoc ſacrilegii genus irrepſerit, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem fuerit hoſtiliter inſequutus, vel percuſſerit, aut ceperit, vel ſocius fuerit facientis, aut fieri mandauerit, vel factum ratum habuerit, aut conſilium dederit aut fauorem, aut poſtea receptauerit vel defenſauerit ſcienter eundem, ſicut reus criminis læſæ Maieſta. perpetuo ſit infamis, diffidatus nihilominus & bannitus: ſit inteſtabilis, vt nec Teſtamẽti habeat liberam factionem, nec ad alicuius bona ex teſtõ, vel ab inteſtato vocetur.

Quatenus ab omni ſucceſſione repulſus, publicaque repulſa confuſus, minus inueniat ſuæ malitiæ ſucceſſorem: fiant habitationes eius deſertę Pſal. 108. & vt non ſit qui eas inhabitet dentur cuncta ipſius ędificia in ruinam, & vt perpetuæ notæ infamiæ perpetua ruina teſtetur, nullo tempore reparentur: nullus ei debita reddere, nullus in iudicio reſpondere teneatur.

Quicquid etiam in bonis iuuenitur ipſius, fiſci vel reipublicæ dominio applicetur, vt ex illis nil tranſmittat ad poſteros, ſed potius eum ipſo quodammodo damnentur & ſua. Si qui vero feuda, locationes, officium, vel beneficium ſpirituale vel temporale ab aliquibus Eccleſiis obtinet, ſit eis ipſo iure priuatus: quę ſic libere ad eccleſias reuertantur, quod Eccleſiarũ rectores de ipſis pro ſua voluntate diſponant. Quod ſi quis p̃dictorum filium vel filios habeat, nepotem vel nepotes, per rectam lineam deſcẽdẽtes, beneficiatum ſeu beneficiatos quouis beneficio (etiam ſi Põtificalem adeptus, vel adepti fuerint dignitatem) ſint eis ipſo iure priuati, ſpe promotionis omnino ſublata. Nulli prętera talium filiorum atque nepotum ex virili ſexu deſcendentium ab eiſdem, alicuius aperiatur ianua dignitatis, aut honoris Eccleſiaſtici vel mundani, ſeu ad alicuius loci regimen ſit aſcẽſus: Sit eis poſtulandi negata facultas, ſit notorie iudicatus, & quodlibet aliud officium ſeu miniſterium publicum interdictum. in iudiciis eorum aſſertio contra quẽquam, nihil fidei, nihil credulitatis iuueniat, vt ad teſtimonium prorſus reddantur indigni: Sit eis ad ordines aſcenſus inhibitus, ſit ad beneficium vel officium eccleſiaſticum denegatus acceſſus, & (vt magis famoſa ſit eorum infamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta pandatur, eiſdẽ ſuper aliquo præmiſſorum, omni ſpe diſpẽſationis adempta. Pręſenti nihilominus adiicimus ſanctioni, vt ex inſequutione prędicta, ſicut ex iniectione manuum violenta, ipſo facto excommunicationis ſentẽtiam quis incurrat, & tam inſecutor, q̃ alii ſupradicti, tanti mali participes, quamdiu in ſua contumacia perdurabunt, ſingulis Dominicis dieb. & feſtiuis, pulſatis campanis, & candelis accenſis, per omnes illius loci eccleſias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, nec non ciuitatum & Diœceſum vicinarum excommunicati publice denũcientur: nec ab alio, q̃ a Ro. Pontifice, poſſint abſolutionis beneficium obtinere, niſi duntaxat in mortis articulo conſtituti.

Cum autem fuerint abſoluendi, ꝓ primo ſufficienter & idonee caueant, quod inferendę pœnę parebunt, & auxiliãte domino, pœnitentiam peragent iniũgendam: deinde per omnes illius loci Eccleſias principales, vicinorumque locorum, Dominicis diebus & ſolennibus, incedant nudi coram populo, ſę moralia tantum habentes, & ferulas deferentes in manibus, cum quibus per eaſdem Eccleſias publice fuſtigẽtur, ituri poſt modum vltra mare, & ibidem acturi pœnitentiam per tres annos ad minus: nec exinde poſtmodum reuerſuri, abſque Sedis Apoſtolicę licentia ſpeciali.

Verum cum talis gratiam reconciliationis meruerit (beneficio abſolutionis obtento) indulgeatur ei licentia, vt ſuam & ſuorum iniuriam proſequatur, & debitorum illorum quę cõtracta fuerint, de poſtmodum acquiſitis repetitio nõ negetur.

Illud autem non duximus omittendum, quod ſi quis fuerit in prędmiſſis nudo cõſilio aut ſimplici fauore culpabilis, iudex in talem pœnam metiatur ex culpa, vt ſm ꝙ exceſſus exegerit vindicta procedat.

Cęterum, quia dignum eſt, vt nefandi ratione flagitii, vltionis ſeueritas amplius extendatur, & propter enormitatem cuiparum, plagarum modus exuberet, nec pœnis ſolitis contenteтur: Statuimus, vt ad collaterales, fratres videlicet nepotes & pronepotes, talium poſſit extendere pœnas, in huiuſmodi noſtra conſtitutione contentas, circumſpectio Ro. Pontificis, prout circunſtantię rationabiles ſuadebunt.

Prędmiſſis etiam dignum conſuimus annectendum, vt ſi q̃ſquam aliquo prędictorum exceſſuum, quenquam de clericis vel religioſis noſtrę familię, vel Cardinalium afficere forteꝑ ſumpſerint, proportionetur pœna delicto: ita, ꝙ vindicta ex ęquo exceſſu reſpondente, ab offenſa noſtrorum cohibeant̃ deiceps manus temerarię formidine vltionis, quas Dei vel noſtra, ſeu fratrum noſtrorum reuerentia non coercet. Si quis vero per ſe, vel per alium occiderit Cardinalem (quod abſit)

vel

Digitized by Google

vel dederit causam mortis, vltra quam præmissa teneant: sic in eum potestas iurisdictionis insurgat, sic rigor vltionis insiliat, ꝙ contra vitæ subsidium mortis solatium inuocet, viuens pœnæ, non culpæ: vindictæ speculum, non offensæ.

Per hoc quoque sæcularibus potestatib. non adimimus facultatem vtendi legibus contra tales, quas aduersus sacrilegos Catholici principes ædiderunt. Quis enim locus regiminis potest esse tutus, Quis rector securitate gaudebit, si Romana Ecclesia, quę omnium ecclesiarum, disponente Domino, caput est & magistra, casibus istis subijcitur? Si eius filij speciales huiusmodi periculis exponuntur? Quem ecclesiæ filium, quem fidei zelatorem, contumelia tanta non tangeret, & confusio tam aspera non moueret? Porro si filius est, dolebit, si fidelis, matre fidei læsa lædetur.

Quapropter si princeps, Senator, Consul, potestas, vel alius Dominus siue Rector, contra præsumptores prædictos præsentis constitutionis tenorem non fecerit obseruari, tam ipse quã Officiales ipsius, infra mensem, postquam res ad notitiam eorum peruenerit, eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt.

De rebellione vero Archiepiscoporum, Episcoporum, aliarumque ecclesiasticarum personarum, & earundem pœna, alio loco a nobis dictum est. Illud etiam addendum hoc loco videtur, rebelles †Ecclesiæ Romanæ, sępe etiam ab imperatoribus Romanorũ fuisse punitos. Sic Desiderius Italiæ Rex, Romanæ ecclesiæ rebellis, a Carolo Magno Imperatore punitus fuit. Idem quoq; Carolus vt refert Platina in Leone 3. Paschalem Primicerium, & Campulum presbyterum, qui cõiuratione facta in Leonem papam Tertium, eum cęperant, ac Pontificali amictu priuatum, multisque verberibus cæsum, tã crudeliter tractarũt, vt oculis & lingua captus putaretur, capite plectendos pronunciauit sed pro quibus intercedens Pontifex sacratissimus, tantum a Carolo Rege obtinuit, vt his vita condonaretur, & in Franciam tantummodo relegarentur.

Sic Otto †Imperator primus, Romanos Ioanni papæ XIII. rebellantes, vt quem captum primum in Adriani molem, ꝙ sancti Angeli castrum vocant, perduxerant, ac mox hominẽ exulatum in Campaniam miserant, seueriſſima pœna affecit. vt scribit Naucl. lib. 2. generatio. 33. Chronogra. Nam cõsules, præfectum vrbis, ac Decarchones, hij enim rebellionis authores erant, in carcerem detrudi iussit. Consules vinctos in Germaniam deportari fecit, Decarchones equulio suspensi sunt, & præfectus vrbis, amentiæque caput, ludibrio per vrbis plateas, compitaque habitus, & interea dum traheretur flagellatus, in carcerem coniectus, inde ad cõsules in Germaniam deportatus est. Sunt tamen qui scribant, præfectum ipsum excarnificandum ipsi Pontifici traditum, abrasa barba, capillis suspensum ad caput equi Constantiniani, aliquandiu stetisse. Inde autem ablatum, asinoque super impositum, verso ad clunes vultu, & manibus sub cauda ligatis, atque ita per vrbem ductum, virgis cæsum, postea in Germaniam exulatum missũ.

Pœna rebellium †imperij est, vt primum deportentur, id est, banno imperiali subijciantur: nam banniti hodie deportatis æquiparantur. Bar. in l. amissione, §. deficientes, ff. de cap. dimi. ff. ad leg. Corn. de Sica. l. 1. §. fi. de re mil. l. proditores, Præp. Ale. in ti. hic finitur lex. in prin. Olim a Senatu Romano hostes imperij declarabantur, q̃ pœna eadem fuit, quæ est hodie imperialis banni. ideoque impune ab omnib. etiam priuatis & propria authoritate capi, & vt serui detineri, tum spoliari bonis, & occidi possunt.

Deinde omnia eis, q̃ ab imperio habent priuilegia, munera & honores adimuntur, omniaq; adeo in eis publica iura subuertuntur, vt nec magistratus, nec iudices maneant, nec nouo aliquo publico munere fungi possint.

Sed & terras, si quas habent, & iurisdictiones amittunt: nã & hęc ad iura publica pertinent, tum subditi eorum ab omni fidelitate absolui intelliguntur. Feudis quoque imperij priuantur vasalli rebelles, qui amicitiam fecerunt cum vasallis dominorum suorum. Glo. in l. prima, §. cum patronis, ff. de offi. præf. vrb. & in ca. 1. §. 1. quib. mod. feu. ami. & per multa alia quæ allegat Decius. cons. 544. in secunda parte tertiæ partis. Qua ratione Soc. refert Albertum †de Carpi, bonis feudalibus ab imperatore Maximiliano fuisse priuatũ, quia amicitiam cũ Gallorum rege Cæsaris inimico fecerat.

Et nuper Ioannes †Fridericus Dux Saxoniæ, propter rebellionem & electoratus dignitate, & feudis, quę ab imperio habuit, a Glorioſissimo imperato. Carolo, huius nominis Quinto, hoc eodem iure priuatus est.

Eadem pœna †in proditores constituta est: nam & ipsi feudis, propter crimen proditionis priuantur. Quia fidem dominis non seruant, propter quod & proditores appellantur. Gl. in capitulo 1. §. primo, in verbo qui fratrem. quam ad hęc no. Iac. de Belu. in ti. quib. mod. feu. ami. Alexan. consil. 136. volu.

1. Qui vero ab inferioribus potestatibus deficiunt, ea tantum iura perdunt, quæ ab his habent, quorum obedientiam relinquunt.

Vt si Rex sit Regni, si Dux Ducatus, si Comes Comitatus, si Episcopus Episcopatus, si ciuitas ciuitatis, beneficijs, priuilegijs, iurisdictionibus, muneribus, & honoribus destituuntur.

De pœna vero rebellium, †qui & ijdem maiestatem læserunt, talis extat constitutio. l. quisquis, C. ad leg. iu. maiest. Quisquis, inquiunt Honorius & Arcadius imperatores, cum militibus vel priuatis, vel barbaris scælestam inierit factionem, aut factionis ipsius susceperit sacramentum vel dederit, de nece ẽt illustrium virorum, qui consilijs & consistorio nostro intersunt: Senatorum etiam, nam & ipsi pars corporis nostri sunt, vel cuiuslibet postremo, qui nobis militat, cogitauerit, eadem enim sęueritate volũtatem sęleris, qua effectum puniri iura voluerunt, ipse quidem, vt pote maiestatis reus, gladio feriat, bonis eius omnib. fisco nostro addictis.

Sane hæc lex †duo capita habet: primum, vt rei criminis læsæ maiestat. gladio vltore puniantur. Alterum, vt eorum bona publicentur, ac fisco vendicentur. Atque huius quidem cõstitutionis pœnam, omnes semper principes in reos maiestat. exercuerunt.

Sic Bernardus †italię rex, quia bellum aduersus patruum suum Ludouicum imperatorem, cognomento Pium, molitus fuerat, primum Maiesta. iudicio ab imperatore damnatus deinde Aquisgrani gladio cęsus est. Naucl. vol. 2. gener. 28. Ac talem quidem pœnam anno superiore inuictissimus imperator Carolus, †huius nominis Quintus, in Ioannem Fridericũ, Saxonię Ducem, pronunciauit. Sed quam precibus pro eo a quibusdam Magnatib. apud se pro cõdemnato Duce interpositis, clementer remisit, vitamque Duci donauit.

Sic Fridericus imperator, †huius nominis primus vt scribit Nauc. volu. 2. genera. 40. Henricum Saxonię Ducem, nepotẽ suum, quia per rebellionem tempore, quo Alexãdriam in italia obsederat, ab eo defecerat: primum quidem, vt ad accusationem contra se propter crimen proditionis, & læsæ maiestatis institutam responderet, ad curiam citauit. Deinde cum respondere nisi intra terras suas Dux detrectaret, imperator lege lata, vt imperatori euocare principem pro iustitia ad locũ quemcunque vellet, intra terminos imperii sui existentem liceret, & eadem lege per sententiam cõfirmata, Ducatus quos habebat Dux, omniaque bona publicauit. Ac Noricum quidem Ducatum Ottoni Palatino, de Vuittlspach: Ducatum vero Saxonię Bernardo de Anhalt contulit.

Simili pœna Maximilianus †imperator vt refert Nic. Basel. in addi. &c. Emichonem Comitem de Leyningen, quia ab imperio per rebellionem defecerat, & ad hostem Francorum regem transfugerat, affecit. primum enim maiestat. reum ipsum declarauit, deinde Banno imperiali tam ipsum quam omnia bona eius subiecit. Cuius etiam Castella, Villas, munitiones & agros, Comes Palatinus, alijq; principes, in deditionem fuã ex mandato & permissione imperatoris receperunt.

Sunt & aliæ pœnæ, quas pro conditione & qualitate personarum & temporum, imperatores rebellibus irrogarunt.

Qualis est, quod idem Fridericus imperator, †post captum Mediolanum, Guolfagum principem Mediolanensem, quia imperio rebellis fuerat, ac multa in vrbe contra imperatorẽ molitus fuerat, captum triduo sub mensa ad modum canis tenuit, & multis flagellis cędi fecit.

Qui postquam multis annis in Germania in compedibus retentus fuisset, tandem ruptis compedibus euasit. Naucl. vol. 2. gener. 39. postremo illud etiam ad pœnam rebellium, proditorum, & eorũ, qui ex causa Maiest. damnati fuerint, pertinet: Quod eorum domus †destruuntur, & solo æquantur, imagines in perpetuam eorum infamiam & opprobrium, in publico depinguntur, & si quæ statuæ ad honorem eorum erectæ, aut imagines pictæ fuerint, detrahantur & aboleantur. l. si qs id quod in princip. vbi Barto. ff. de iurisdict. om. iudic. l. eorum vbi Barto. ff. de pœnis, Ias. Inst. de actio. §. pœn. nu. 15.

Etsi autem generaliter in personas eorum, qui crimina perpetrarunt, si vita functi fuerint, cum morte eorum simul etiã & crimina †&. pœnæ extinguantur. Tamen repetuudarum, & Maiestatis iudicia etiam mortuis reis, cum quib. mihi res est, exercentur, vt bona eorum fisco vendicentur. Vnde & ex quo quis tale crimen contraxit, neque ex bonis suis alienare, aut manu mittere, nec iure ei debitor soluere potest.

Quin & memoria eius, qui crimen lęsę Maiestatis, siue diuinæ, siue humanę cõmisit, dãnati potest, vt sępe constitutũ est. Iam & propter atrocitatẽ huius criminis pœna †non solũ suos tenet authores, sed etiã in filios eorũ redundat.

Quod eorundẽ principũ constitutione his verbis expressum est. Filii vero eius, quibus vitã imperatoria specialiter lenita te concedimus, paterno enim deberent perire supplicio, in quibus

bus paterni,hoc est,hæreditarij criminis exempla metuũtur) a materna vel auita omnium etiam proximorum hæreditate ac successione habeantur alieni. Testamentis extraneorũ nihil capiant:sint perpetuo egentes & pauperes, infamia eos paterna semper comitatur,ad nullos prorsus honores,ad nulla sacramenta perueniãt.Sint postremo tales, vt his perpetua egestate sordentibus,sit & mors solatium,& vita supplicium Denique iubemus etiam eos notabiles esse sine venia,qui pro talibus vnquam apud nos interuenire tentauerint.Sed nec fi-
24 liæ†a pœna paterni criminis sunt immunes,quãquam minor in eas,quam in filios pœna constituitur, vt eadem lex his verbis declarat. Ad filias sane eorum,qui quolibet numero fuerint,Falcidiam tantum ex bonis matris,siue testata, siue intestata decesserit,volumus peruenire,vt habeãt mediocrem potius filiæ alimoniam,quam integrum emolumentum,ac nomen hæredis:Mitior enim circa eas debet esse sententia, quas pro infirmitate sexus,minus ausuras esse confidimus, dicta.l. qui squis,§.ad filias,C.ad legem Iuliam,maiestatis.

Eadem pœna,qua parentes rei læsæ maiestatis,& eorum fi-
25 lij plectuntur:Satellites†quoque conscij ac ministri, filiiq; eorum tenentur,vt eadem constitutione cautum est.

Cœterum conscios accipimus,parentes & dominos, filios & seruos,qui crimen læsæ maiestatis, quod vel perpetratum est,vel perpetrandum erat,sciuerunt.Sed quod tamen illi, cũ propter patriam & Dominicam potestatem possent,non prohibuerunt:hij vero,cum sub Imperio eius essent,in quem crimen commissum est,non reuelarunt:Sed nec tamen reuelare tenentur subiecti,nisi crimen,quod perpetratum, vel perpetrandum esse sciunt,probare possint. Qui enim solum audit & non reuelat,immunis est a delicto:nec ꝙ ostendi non põt, iudicum animos commouere debet.Sali.in dicta,l. quisquis, §.id quidem,C.ad legem Iuliam.maiestatis,l. vtrum vbi Bart. & Hyp.de Marsi.ff.ad leg.Pomp.de Parricid.l.nostris,C.de calumniatorib.

26 Cœterum cum plura sint genera†criminis læsæ maiestatis: Vnum, quod in principem,aut in eos, qui ad latus principis militant,committitur.Alterum, quod in Rempublicam Romanorum perpetratur.Tertium,quod in eos admittitur, qui superiorem non recognoscunt. Ad primum tantum genus referenda est pœna,quam in reos criminis læsæ maiestatis,& eorum filios & filias, lege Honorij & Arcadij constitutam esse
27 ostendimus. Ac proinde qui Rempublicam† Romanorum lædunt,non personam principis,vt quorum opera, dolo malo consilium initum fuerit,quo armati homines cum telis lapidibusue in vrbe sint,conueniantue aduersus rempublicam, locaue occupentur, vel templa: quoue cœtus conuentusue fiat,hominesue ad seditionem conuocentur:quorumue opera,dolo malo consilium initum fuerit, quo quis Magistratus populi Romani,quiue Imperium potestatemue habeat, occidatur.

Quoue quis contra rempublicam arma ferat, aliaque eiusdem generis in rempublicam, non in personam principis aut Consiliarum eius,machinatus fuerit:etsi crimen læsæ maiestatis committant,& ob id capite plectantur, tamen ob paternum crimen,hoc casu neque filij,neque filiæ puniuntur.l. 1.2.& tertia,ff.ad legem Iul.maiest.

Similiter qui patriam†oppugnant vel produnt,quique crimen læsæ maiestatis committunt aduersus inferiores potestates,etiam nullum superiorem recognoscentes,puniri quidem ipsi capite possunt:At eorum filij filiæque, paterni criminis pœnam minime sustinebunt.l.fallaciter, C. de abol. not.in l. hostes,ff.de cap.& postlimin.reuers.

Nam qui non recognoscunt superiorem,siue de facto,siue ex prescriptione tanti temporis,cuius initij non est memoria hominum,siue ex priuilegio principis. Et si principis loco in terris suis habeantur,tamen non sunt princeps:quia aliud est, esse principem,aliud haberi loco principis.l.mercis. ff de ver. significa.Barto.in l.prima,ff.de suis & legit.& in l.si is qui pro emptore,ff.de vsuca.

Ideoque constitutio,†quę in personam principis,& eorum qui ad latus eius militant, concepta est, locum non habet in eo,qui proprie non est princeps, sed principis loco habetur: Maxime,quia odia restringi conuenit, & in poenis benignior interpretatio facienda est,l.tertia.§ hæc verba, ff.de nego.gest. Barto.in l.omnes populi,ff.de iust.& iur.quæst.4. princip. Nec constitutiones pœnales extendi debent,nisi ad casus expressos etiamsi casus non expressi ex Identitate rationis contineri videantur.

De Authoribus seditionum, & eorum pœnis,

SVMMARIVM.

1 *Principes et authores delicti grauius puniuntur,quam adhærentes, auxiliatores,socii,et magistri.*
2 *Seditionum authores dupliciter peccant,et grauissime, nu.4.*
3 *Iudicium pœnale datur in eum qui seruo persuasisse quid dicetur quo deteriorem eum faceret.*
5 *Delinquens grauius iustum est vt seuerius puniatur.*
6 *Pœna consistere debet vnde culpa est orta.*
7 *Pœna vbi semel constituta est, nullam moram eiusdem executio recipit.*
8 *Leges extantes de pœna authorum seditionum.*
9 *Seditionum authores tenentur & ciuiliter De omnibus damnis & iniuriis.*

CAP. VI.

1 ILlud quoque generaliter constitutum est,grauius puniri authores†& principes delicti,quam eorum adhærentes,auxiliatores,socios,atque magistros.l.in hoc iudicio, ff.de seru. corrup.Vnde non immerito in authores quoque & principes seditionum,quam in multitudinem ab eis deceptam,seueriorem pœnam veteres constituerunt.Siquidem grauius delinquunt,qui non ipsi tantum delictum perpetrant,sed etiam alios ad delinquendum hortantur, & ad aliquid improbe faciendum,vel cogitandum sollicitant. Ita enim duplici nomi-
2 ne peccãt,†& quia delinquunt ipsi,& quia Authores sunt, vt ali quoque delinquant:quos vel malos cum boni sint,vel cũ sint mali,deteriores reddunt.

Qua ratione in eum,qui seruo persuasisse quid dicetur, quo
3 deteriorem eum faceret,pœnale iudicium† datur l. prima,& 2.ff.de ser.cor.Veluti,si quis seruo persuadeat, vt iniuriam faciat,vel errori,vel malis artibus deditus sit, vel seditiosus,vel amator,vel vt rationes Dominicas intercidat, vel adulteret, vel vt rationes sibi commissas turbet, vel si luxuriosum eum vel contumacem faciat,&c.

Nam in eum,qui his aliisue similibus modis seruum corruperit,quanti ea res erit, in duplum actio datur.

Ac tanto grauius etiam delinquunt seditionum Authores,
4 †quia non vnum aut alterum deteriorem faciunt, sed totam multitudinem,imo sępe magnas prouincias,& amplissima regna corrumpunt. Quod facile intelligent, qui veterum historias legent,maxime, quæ de Hæresiarchis prodita sunt, quarum non paucæ a nobis in iis libris, quos de hæreticis scripsimus,relatæ sunt. Quin & nostris temporibus videmus, quæ multitudines,imo quæ prouinciæ & regna,a quibusdam Hæresiarchis corrupta sint. Quod & omnis generis immanissima crimina,vt blasphemię in Deum & sanctos eius,sacrilegia raptus sacrarum Virginum,illicita connũbia,rapinę,incendia Templorum & Monasteriorum deuastationes, Episcoporũ, aliorumque ministrorum ecclesiæ,proscriptiones & exilia:ecclesiasticorum iudiciorum in prophanas personas translationes,legum tam diuinarum quam humanarum contemptus & abrogationes,& innumera alia eiusdem generis teterrima monstra,quę authoribus Hęresiarchis nata sunt, liquido te-
5 stantur. Qui igitur grauius delinquunt,†iustum est, vt seuerius etiam puniantur. Quod & veteres fideliter obseruarunt, qui non solum grauius in seditionum Authores, quam deceptam multitudinem animaduertunt: sed sępe etiam pœna de principibus seditionum sumpta,multitudini pepercerunt,aut saltem de sęueritate aliquid remiserunt.

Nimirum scientes,nunquam ad contumaciam pari cõsensu multitudinem prorumpere,sed incitari a paucis,qui vitiorum scęlerumq; impunitate sperant peccare cum plurimis.

Quod si fieri medicinam necessitas extrema persuaserit,rectius est more maiorum(vt alibi inquit Vegetius libro tertio, capitulo quarto,)in Authores criminum vindicari,vt ad omnes metus, ad paucos pœna perueniat. Sic ob falso nunciatam militi Scipionis mortem, aliasque non nullas ob causas orta seditione in Hispania vt refert Tit.Liuius libro octauo,secundi belli Punici.cum denuo repressa seditio fuisset, de eo consilium haberi cœptum est,Vtrum in Authores seditionis tantum animaduerteretur,an pluriumi supplicio vindicanda seditio esset: Ac vicit sententia lenior, vt vnde culpa esset or-
6 ta,ibi pœna†consisteret :ad multitudinem satis esse castigationem.Quod & Imperator deinde vinctis seditionũ authoribus, ac oratione tane quã eleganti & efficaci ad milites habita,eam ipsam his verbis concludit. Itaque(inquit)quod ad uersus vos vniuersos attinet,si erroris pœniteat, satis superque pœnarum habeo: Albius Calenus,& Actius Vmbrius,& cęteri nefarię seditionis authores, sanguine luent quod admiserunt.

Digitized by Google

runt,vobis ſupplicij eorum ſpectaculum non modo acerbũ, ſed lætum etiam,ſi ſana mens redijt,debet eſſe:de nullis enim quam de vobis infeſtius aut inimicius conſuluerunt.

Atque eodem ſane conſilio erga Hæreſiarchas quoq; vtẽ dum eſſe,Beatus Hieronymus exiſtimat.In Amos Prophet.c. 9.Ideo enim,inquit,Magiſtri hæreticorum percutiuntur,vt ſa .Iui fiant diſcipuli:nimirum innuens,authoribus & inuentoribus hæreſum nouarum,& veterum reſuſcitatoribus punitis, facile deceptorum multitudinem reuerti: De quo & in libris noſtrjs de hæreticis a nobis dictum eſt.

Iam & illud ad ſeueritatem pœnæ authorum pertinet, ℣
7 vbi ſemel pœna†conſtituta eſt,nullam moram eiuſdem exc-quutio recipit.Vnde conſtitutiones(inquit lex l.conſtitution. ff.de appel.)quæ de recipiendis nec ne appellationibus loquũ tur,vt nihil noui fiat,locum non habent in eorum perſonas, quos damnatos ſtatim damnari publice intereſt:vt ſunt latro nes vel ſeditionum concitatores,vel Duces factionum.

8 Cęterum de pœna authorum ſeditionum,hæ fere leges†ex tant.Qui author ſeditionis fuerit,lege Cornelia de Sicarijs te netur.l.3.§.item qui author,ff.ad legem Corn. de Sicar. Item, Authores ſeditionis & tumultus,populo concitato,pro quali tate dignitatis, aut in furcam tolluntur, aut beſtijs ſubijciuntur, aut in inſulam deportantur.l.ſi quis aliquid,§.auth. ff.de pœnis.

9 Sed & ciuiliter tenentur ſeditionum authores † de omnib. damnis & iniurijs,quæ quibuſcunque modis in ipſa ſeditione ſiue per ſingulos,ſiue per ipſam multitudinem datę ſunt. Nã huiuſmodi circunſtantiæ delictum aggrauant in perſona prĩ cipalium,non ſectatorum. Singuli vero quique id tantum ℣ ipſi peccarunt,præſtare tenentur.Bart.in l.quoniam,C.ad leg. Iul.de vi pub.

Propter locum & tempus, in ſeditioſos vel grauius vel leuius animaduerti,

SVMMARIVM.

1 *Locus & tempus faciunt vt quod delictum non eſt fiat delictum, aut quod delictum eſt vel ſeueriore vel mitiore pęna luendum ſit.*
2 *Negotiationes in templis illicitæ ſunt.*
3 *Furtum ratione loci fit ſacrilegium.*
4 *Iniuria æſtimatur leuis vel atrox ex loco.*
5 *Deſertor grauius & mitius punitur reſpectu loci.*
6 *Tempus auget & minuit delictum.*
7 *Emanſor & Deſertor qui dicantur,& quæ ſit eorum pęna.*
8 *Occidens adulterum nocturnum mitius punitur quam qui diurnum occidit.*
9 *Seditio quæ in loco ſacro concitatur atrocior eſt, quam quæ in prophano.*
10 *Seditio mota tempore quo bellũ cum externis geritur veriori pęna digna eſt,quam quæ tempore pacis.*

CAP. VII.

IAm etiam locus & tempus
1 faciunt,†vt quod delictum non eſt, fiat delictũ: aut quod delictum eſt,vel ſeueriore, vel mitiore pœna luendum ſit.

Ita negociationes,contractus,& commertia hominum, non ſolum illicita non ſunt, ſed etiam ita in Republica neceſſaria, vt ſine ijs ne ſocietas quidem hominum conſiſtere poſſit:
2 & tamen ſi hæc ipſa in locis ſacris exerceantur, †adeo illicita ſunt,vt grauibus etiam pœnis,qui in hoc genere delinquunt, afficiantur.Nam & Chriſtus,Dominus & Saluator noſter Io an.2.flagello de funiculis facto, de templo eiecit vendentes, oues & boues,& columbas: & numulariorum effudit æs, & menſas ſubuertit:& his qui columbas vendebant,dixit. Auſer te iſta hinc,& nolite facere domum patris mei, domum negociationis.

3 Sic contrectatio† rei alienę fraudulosa, delictum quidem eſt,nempe furtum.Inſt.de oblig.quæ ex delicto naſc:§. 1. capi. ſi quis, 17.q.4.Sed quod grauius fit,ſi ſacrum de ſacro, vel non ſacrum de ſacro,ablatum fuerit. Nam huiuſmodi delictum, propter locum ſacrum,non ſolum furtum, ſed etiam ſacrilegium eſſe dicetur.

4 Sic iniuriam†ex loco æſtimamus vel leuem, vel atrocem:
5 Veluti,ſi cui in theatro,vel in foro, vel in conſpectu prætoris facta ſit.Inſt.de iniur.§.Atrox.Sic deſertor,†ſi in vrbe inueniatur,capite puniri ſolet:alibi apprehenſus, ex prima deſertione reſtitui poteſt.l.non omnes,§.deſertor,ff.de re mil.Sic grauius punitur delictum,quod in ciuitate, quam quod in rure fuerit perpetratum.Bald.in l.cum ancillis, C.de inceſt. nup. Simili-
6 ter propter tempus,delictum† augetur & minuitur.Quemadmodum grauius eſt furtum nocturnum,quam diurnum Glo. in l.ſi ut allegas,C.ad legem Corn.de Sicar.Et atrociores ſunt effractores nocturni,quam diurni.Ideoque hij fuſtibus cęſi,in metallum damnari ſolent: Diurni vero poſt fuſtium caſtigationem, in opus perpetuum vel temporarium dantur.l.2.ff. de effracto.Sic qui diu vagatus,ad caſtra reuertitur, emanſor
7 †dicitur,& deſertor,qui per prolixum tempus euagatus,redu citur. Quorum vtique pœna propter tempus grauior eſt, quam eius,qui euagatus mox redijt:Imo & emanſores & deſertores,pro numero temporis vel grauius,vel leuius puniuntur,l.tertia,§.Emanſ.& §.deſertor,ff.de re milita.

8 Sic mitius propter tempus punitur,qui adulterum†noctur no tempore deprehenſum occidit,quam qui diurno. l. Gracchus,C.ad l.Iul.de adul. Ad eundem modum in ſeditioſos pp locũ & tps,vel grauius vel leuius cõſtituit sic atrocior eſt ſedi
9 tio,†quæ in loco ſacro,quam quæ in prophano concitatur,l. denunciamus,C.de his qui ad eccleſ.confug. Nam qui in ſacroſanctis eccleſijs,aliiſque venerabilibus locis, in quibus cũ pace & quiete vota competit celebrari,ſeditionem mouerint, aut conclamationibus vſus fuerit,tumultum mouerit,aut impetum commiſerit, aut conuenticulã collecta multitudine collegerit,aut celebrare conatus fuerit,vltimo ſupplicio ſubiacebit,vt Martianus imperator conſtituit.

Sic non ſolum periculoſior, ſed etiam maiore pœna di-
10 gnior eſt ſeditio,†quæ eo tempore concitatur,quo foris bellis infeſtamur, quam quo pacem cum externis habemus. Nam & facilius vincuntur, qui inter ſe diuiſi ſunt & diſſentientes, quam qui coniuncti & concordantes:Et facilius euelluntur pili caudæ æquinæ ſinguli & paulatim,quam omnes vi & impetu vt ſcribit Plutarchus in vita Sertorii. Et idem Chriſtus Saluator noſter admonet.Omne,inquit Matth. 12.regnum in ſe diuiſum,deſolabitur.Et ſupra quoque ex hiſtoriis demonſtrauimus,tum maxime apud omnes ſemp nocuiſſe externa bella,q̃ in diſſentientes inter ſe ciues,& ciuili diſcordia laborãtes, intentata fuerunt.

Propter euentum, ſeditionem grauius, vel mitius puniri,

SVMMARIVM.

1 *Euentus ſpectatur vt delictum vel durius vel remiſſius puniatur, qui ex propoſito æſtimandus eſt.*
2 *Matronam qui non matronali habitu,ſed veſte meretricia indutam appellauerit,aut comitem ei abduxerit,iniuriarum non tenetur,quia non matronam ſed meretricem ſe appellare putauit.*
3 *Occidens quando teneatur de homicidio citra eius animum ſequuto.*
4 *Ignem in vnum domum immittens tenetur de omni incendio ſequuto licet præter eius intentionem.*
5 *Poculum abortionis aut amatorium dans,& ſi dolo non facit, tamen ſi ex ea ſequatur mors,ſummo ſuplicio afficitur.*
6 *Euentus in crimine ſeditionis ſpectatur.*

CA VIII.

1 EVentus †quoque ſpectatur vt delictum vel durius,vel remiſſius puniatur. Eſt autem Euentus malus, ex propoſito & voluntate delinquentis æſtimandus,vt ſi earum rerum ſit,quæ nobis vel licitæ rei operam dantibus, vel ſaltem nihil male agentibus, nec agere volentibus accidunt:minime nobis,quod male euenit,imputetur.Recte enim cum Canone dicere poſſumus. ca. de occidend.23.quæſtio.5.Abſit, vt ea quæ propter bonum ac licitum facimus aut habemus, ſi aliquid hoc præter noſtram voluntatem cuique mali acciderit,nobis imputetur,qua ſane
2 ratione,qui Matronam†non matronali habitu, ſed meretricia veſte indutam,appellauerit,aut comitẽ ei abduxerit, iniuriarum nontenetur:quia non matronam, ſed meretricem ſe appellare putauit.

Sin vero earum rerum ſit,quæ illicitæ rei operam nobis dãtibus,etiamſi præter voluntatem & propoſitum noſtrum accidunt:merito quod male & ſecus etiam quam voluimus accidit,nobis imputandum erit. Sic qui aurum ſurripuit, qui æs ſurripere ſe putabat,eius quod ſurripuit, furtum committit.l. vulgaris, §.ſi quis æs, ff.de furtis, & qui rem ſacram furto ſubtraxit, quam prophanam eſſe putabat, vt ſacrilegus punietur.

Sic

Digitized by Google

3 Sic rem alienam inuadēs, †vt de poſſeſſione dominum eijciat, ſi quis forte vel ex poſſidentis parte, vel eius qui poſſeſſionem temere tentauerit, interemptus ſit, etſi occidendi animū non habuerit, qui de poſſeſſione per vim occupāda ſollicitus fuit: quia tamen illicitæ rei operam dedit, propter perpetratū homicidium vltimo ſupplicio afficietur. l. quoniam multa, C. ad leg. Iul. de vi pub.

4 Simili modo qui in vnam domum ignem †immiſerit dicit. l. j. §. incend. ff. de incen. rui. & nauf. eoque incendio alię quoq; domus combuſtæ, aut ex adiacentibus domibus, quid raptū fuerit: & ſi vnam tantum domum comburere voluit qui incendium fecit, tamen aliarum quoque nomine iudicium in ipſum dabitur.

5 Sic qui abortionis aut amatoriū poculum †dant, etſi dolo non faciunt, tamen ſi ex eo mulier aut homo perierit, ſummo ſupplicio afficiuntur. l. ſi quis aliquid, §. Si vero euentus delinquentis animo & voluntati reſpondeat, quanto peior erit euentus, tanto atrocior quoque pęna in delinquentem ſtatuēda erit. Imo ſępe etiam qui effectu ſcęleris potiri non poſſunt, propter ſolam voluntatem puniuntur. l. prima, ff. de extraord. cri. vbi Bar. Docto. in l. ſi quis ne dicam, C. de epi. & cler. l. j. §. diuus, ff. ad leg. Cor. de Sic. & l. diuus. vbi Bar. ff. eo. tit.

6 Et ad eundē ſane modum in crimine ſeditionis euētus †ſpectatur, vt de eo etiam teneantur ſeditioſi, maxime ſeditioſorū authores, quod male euenit: Etiamſi ab alijs peccatum fuerit, ac peius etiam quam voluerint acciderit, tamen quanto euentus fuerit magis noxius, tanto in delinquētē ſeuerius animaduertatur: Quin etiam in crimine rebellionis & læſæ maieſtat. eadem ſeueritate voluntas, qua effectus, punitur. l. quiſquis, C. ad leg. Iul. Maieſt.

De pœna multitudinis ſeditioſorum,

SVMMARIVM.

1 *Seditioſorum multitudo duplicis generis eſt.*
2 *Collegia illicita reprobātur.*
3 *Populus non deſinit eſſe populus, licet aliqui ex ipſo decedant.*
4 *Vniuerſitatis geſta triplicia ſunt.*
5 *Vniuerſitas repręſentantur per regentes & conſiliarios.*
6 *Vniuerſitas delinquit committendo et omittendo. et quomodo. num. 7*
8 *Vniuerſitas ob crimen ſeditionis ſiue committendo, ſiue omittendo perpetratum ciuiliter, et criminaliter puniri poteſt.*
9 *Vniuerſitas quæ hæreſes amplectitur, earumque authores, vel ſectatores fouet et defendit nedum humano, ſed et diuino iure ſeueriſſime plectitur. ratio. nu. 10.*
11 *Ciuitates Romanam eccleſiam tam in capite, quam in membris turbantes qualiter puniantur, et quæ amittant. nu. 2.*
13 *Homines ciuitatis propter rebellionem condemnatæ ciuitatem amittunt.*
14 *Carthago aratrum paſſa eſt, et ſimili pœnæ Brixiam ſubiiciendam pronunciauit Henricus Imperator, et id ciuitatibus multis accidit. quæ propter rebellionem incendio punitæ ſunt. nu. 15.*
16 *Res particulares licet ſint priuatorum, tamen ciuitas vniuerſaliter conſiderata eſt principis, ſicut et publica palatia.*
17 *Communitas et ciuitas rebellis ſubiicitur banno imperiali.*
18 *Multitudinis delictum ſingulos tenet; declara vt nu. 19.*
20 *Reipublicæ intereſt ne delicta remaneāt impunita, et ita in facinoroſos animaduertatur, vt pœna proſit magis quam obſit delinquentibus.*
21 *Alexander Seuerus integras legiones exauthorauit.*
22 *Legiones decimatæ vnde dictæ.*
23 *Peccatum a populo ſeu a turba commiſſum inultum transire ſolet.*
24 *Seueritas dormire non debet vbi male factum a multitudine quaſi exauthoritate defenditur.*

CAP. IX.

HActenus de pœnis ſingularum perſonarum, & circunſtantijs, crimen ſeditionis aggrauantibus, dictum eſt: Supereſt, vt de pœna
1 multitudinis ſeditioſorum dicamus. Multitudo †ſeditioſorum duplicis generis eſt: Quædam a præſidente, Regentibus, & legitimis magiſtratibus regitur, & hæc vniuerſitas ſiue communitas dicitur, vt ciuitas, exercitus, &c. Regentes vniuerſitatis, interdum procuratores, interdum patres, interdum curatores appellantur: C. de decur. lib. 10. l. qui conditioni. vbi Io. de Pla. C. de his qui ſpon. mu. ſuſc.

Quædam confuſa turba eſt, quæ non habet præſidem, vel magiſtratus legitimos, & hæc proprie multitudo vocat. Nec intereſt ſiue ex ipſo corpore communitatis eligātur, ſiue aliū de aduocentur regentes: nam & alienigenis munera publica demandari poſſunt, vt ſupra demonſtratum eſt.

2 Sunt & congregationes †quædam hominum, q̄ & ipſæ Regentes & magiſtratus ſibi præficiunt, ſed quæ tamen ius vniuerſitatis non habent: Cuiuſmodi ſunt, conuenticula hæreticorum, Monopolarum, aliaque illicita collegia. Etſi autem vniuerſitas nihil aliud eſt, quam homines ipſi, ex quibus corpus communitatis conſtat: tamen fictione iuris vniuerſitas vice perſonæ fungitur, quæ aliud eſt, quam homines vniuerſitatis, l. mortuo, ff. de fideiuſſ.

Siquidem de populo non modo vno aut altero, ſed omnibus etiam decedentibus, nihilominus idem manet populus.
3 †Sicut idem iudicium manet, ſi vnus aut alter, vel etiam oēs iudices fuerint mutati. l. propponebatur, ff. de iud. Et Legionē eandem haberi dicimus, ex qua multi deceſſerunt, quorum in locum alij ſubiecti ſunt. Itemque nauem, ſi adeo refecta eſſet, vt nulla tabula eadem permaneret, quæ non noua fuiſſet, nihilominus eandem exiſtimari dicemus. Alioqui, ſi quis putaret partibus commutatis aliam rem fieri, foret, vt eius ratione nos ipſi nō ijdem eſſemus, qui ad hinc anno fuiſſemus: propterea, quod, vt Philoſophi dicerent, ex quibus particulis, minimis conſiſteremus, hæ quotidie ex noſtro corpore decederent, aliæque extrinſecus in earum locum ſuccederent. Qua propter cuius rei ſpecies eadem conſiſteret, rem quoq; eandē eſſe exiſtimari oportet. Itaque idem hodie populus eſt, eadem ciuitas, eadem vniuerſitas, quæ ab hinc cētum annis fuerunt, etiamſi intra tantum tempus homines, ex quibus ipſa cōmunitas & ſocietas hominum conſiſtit, ſæpe deceſſerint, alijque in eorum locum acceſſerint. Idcirco vniuerſitas perſonam repræſentat, quæ non eſt homines ſinguli, vt quæ partibus commutatis, ipſa tñ eadem ſemper manere exiſtimatur.

4 Porro eorum, quæ ab vniuerſitate geruntur, †quædam a rectoribus & maioribus iudicibus vniuerſitatum, quędam a populo, quædam a conſilio populi explicantur: ff. de regul. iuris. l. aliud, §. refertur. vbi no. Sed nec rata ſunt, quæ a populo, vel conſilio populi geruntur, niſi quę toto populo, aut conſiliarijs populi, authoritate poteſtatis, vel alterius magiſtratus, vel ſono tubæ, vel pulſata campana, vel voce præconis, ſolēniter ad locum publicum conuocatis, ac duabus, vt minimum, partibus conuenientibus, a maiore parte earum decreta fuerint atque ordinata. l. nominationum. C. de decur. libro decimo, l. nulli, ff. quod cuiuſq; vni. no. vbi Doct.

Adeo autem per Regentes & conſiliarios repręſentatur vni
5 uerſitas, †vt quæ ab ipſis geſta fuerint, ea ab ipſa vniuerſitate geſta eſſe intelligantur. Glo. in rub. vbi no. C. quę ſit long. conſue. Felinus in c. dilectus. de Simonia. Sic & quod maior pars populi fecit, tota vniuerſitas feciſſe videtur. l. quod maior, ff. ad munici. l. metum, §. animaduertendum, ff. quod me. cauſ. lam
6 & delinquere poteſt vniuerſitas, †quia & dolum committere poteſt. Idque dupliciter: Committendo & Omittendo. Committendo delinquit vniuerſitas: quoniam & Regentes vel conſiliarii vniuerſitatis officia ſua inique adminiſtrant. Veluti ſi iniuſtas leges ferant, iuſtas abrogent, publica munera & honores innqualiter inter ciues diſtribuant, vel iniuſtis eos exactionibus onerent, aut ſi populus hęc ipſa, aut maior pars populi communicato conſilio perpetret.

Omittendo, vt ſi ea negligant pręſidentes & conſiliarij, quę ad iuſtam Reipublicæ adminiſtrationem, tum ad publicam pacem & tranquillitatem, & ciuium ſalutem pertinent. Veluti ſi a malis & ſeditioſis hominib. ciuitatem vel prouinciam non purgent. Hier. 21. ſi in facinoroſos homines non animaduertant: Eſa. 1. ſi ui oppreſſos, de manu calumniantium non eruant: ſi cauſam viduarum & pupillorū, non iudicent, Hie. 5. &c. Item ſi populus ipſe Magiſtratum male in officio ſuo verſantem, nō reprehēdat, nec in iuſtis eius factis contradicat. Et in hoc genere vniuerſitas etiam nullo communicato conſilio delinquit, ſi delictū cauſam ſucceſſiuā habeat: nā tunc cōmunitas tenetur, etiāſi nullū conſiliū pręceſſerit, vt in rebellione &c. Iaſon. qui ad hoc allegat multa in conſilio 139. quarte partis.

Atque ex his omnibus, vt opinor, ſatis intelligimus, quibus modis vniuerſitas delinquat: Reliquum eſt, vt de pœnis eius dicamus, ac de pœnis communitatum, quæ hęreticorū doctrinā amplectuntur, aut eorum uel perſonas uel doctrinas fouent, & ſchiſmatū eorū ſe participes faciunt, ſatis ſuperq; a nobis in libris de hęreticis & ſchiſmaticis dictum eſt.

Hoc loco de pœnis cōmunitatū, prophanas ſeditiones concitantiū & exercētiū, agemus, ac rē omnē, quo clarius cognoſci poſſit, in breues aliquot concluſiones contrahemus. Prima
8 concluſio. Cōmunitas †ſiue uniuerſitas ob crimen ſeditionis, ſiue cōmittendo ſiue omittendo perpetratū, ciuiliter & criminaliter puniri poteſt. l. metū, §. animaduertendū, ff. q̄ met. cā. Ciuiliter, vt ſi lęſis ad reſarcienda & emendanda damna condemnetur.

Criminaliter, ut ſi ſolo adequetur ciuitas, aut Imperiali Bāno ſubiiciatur. l. ſi uſufr. ff. q̄b. mod. uſuf. amit. l. nulla communitas, C. de epiſcop. & cler. Secunda concluſio. Communitas

†quę

Digitized by Google

quę Deo rebellis eſt, vt quæ hereſes amplectitur eaſumque authores vel ſectatores fouet & defendit, præter eas pœnas, quę iure tam Canonico quam ciuili in hæreticos conſtitutæ ſunt, etiam diuino iure ſeuerißime plectuntur. Sic enim habet lex diuina. Deut. 13. & c. ſi audieris. 23. q. v. Si audieris in vna ex ciuitatibus, quas Dominus Deus tuus dabit tibi, inhabitare illic dicentes. Eamus & ſeruiamus diis alienis, quos deos non nosti: interficiens necabis omnes, qui ſunt in ciuitate cędę gladij & incendes ciuitatem igni, & erit ſine habitaculo in æternũ, non reædificabitur etiam nunc, ut auertatur Deus ab indignatione iræ ſuæ: & dabit tibi miſericordiam, & miſerebitur tibi, & multiplicabit te, ſi audieris vocem Domini Dei tui, & obſeruaueris præcepta eius. Hæc lex † vt olim Iudæos in veteri
10 Teſtamento obligauit: ita non minus hodie Chriſtianos Euãgelica lege promulgata conſtringit. Quod ſi enim aduentum Chriſti circa Deum colendum, & Idola ſpernenda, hæc præcepta ſeruata ſunt: quanto magis poſt aduentum Chriſtri ſeruãda ſunt, quando ille veniens, non tantum verbis nos hortatus eſt, ſed etiam factis? De qua re latius in libris de hæreticis ſcripſimus. Tertia concluſio. Communitates † & ciuitates, quę Rom. Eccleſię, & qui huic præeſt Rom. Pontifici, rebelles fuerint, vt quæ authoritatem eius imminuerint, iudicia contẽpſerint, ac reuerentiam & honorem ei debitum ſubtraxerint: Quæ item perſonam ipſius, vel etiam Reuerendiſſimorum dominorum Cardinalium, hoſtiliter inſequutæ fuerint, aut
12 contumelijs alijſue iniurijs affecerint: primum Pontificia dignitate hoc ipſo priuatæ erunt, deinde Eccleſiaſtico interdicto ſubiacebunt c. Fœlicis de pœnis. li. 6. no. in c. Romana. §. in vniuerſ. de ſent. excommu. lib. 6. De qua re latius in libris de hæreticis ſcripſimus. Quarta concluſio. Communitates † & ciuitates Rom. Eccleſiæ aut imperio Romano, & qui his præſunt, Rom. Pontifici & imperatori Romanorum, rebelles: vt dicit Bar. in extrauag. qui ſint rebelles in verbo rebellãdo primum omnia quæ iuris ciuilis ſunt, amittũt, vt iuriſdictiones, priuilegia dignitates, Magiſtratus, &c. Ac ꝓpterea priuilegia quoquæ vniuerſitatum ſtudiorum generalium, amittunt ciuitates, quæ propter rebellionem fuerint condemnatæ Inno. in ca. grauem de ſenten. excommuni. & no. in c. priuilegia de re. iud. li. 6. in gl. & Doc. qa autem, quę ſunt iuriſgentium, retinẽt vt dominia rerum. Quanquam & ea ipſa, ſi a priuatis capiantur, occupantium fiant: ſicut & publicantur, ſi lęſę Maieſtatis per ſententiam fuerint condemnatæ. Quinta concluſio. Ho-
13 mines † ciuitates propter rebellionem cõdemnatę, ciuitatem amittunt: propter quod & dimittere eam, & cum omnibus ſuis bonis ad aliam ſe transferre coguntur. Ar. C. de iure fiſci. L certa forma. lib. 10. & Bar. in extrauagan. qui ſint rebelles. in verbo rebellando in fi. Sexta concluſio. Quemadmodum ſinguli ab his, quorum imperio ſunt deſiſtentes, non ſolum vt rebelles, ſed etiam vt criminis lęſę Maieſtatis rei, vltimo ſupplicio puniuntur: Ita ciuitates & communitates rebelles, quia & ipſæ crimen lęſę Maieſtatis committunt, pœna ſummi ſupplicij afficiunt. l. Eſt vſufr. intus. ff. quib. modis vſusfruct. amitta. Quod tum fit, cum vel aratrum in ipſam inducitur: quam
14 pœnam olim Carthago † paſſa eſt. Et Bartholus ſimilem ſe ſẽtentiam Henrici imperatoris vidiſſe refert, quam Brixiæ ciuitatem aratro ſubijciendam eſſe pronunciauit. Sic Federicus imperator, huius nominis Primus, quem Barbaroſſam vocarunt vt ſcribit Naucl. li. 7. genera. 39. rebellionem ciuitatis Mediolanenſis vindicaturus, cuncta ipſius mœnia euertit, vrbeq; ſolo adæquata aratrum per circuitum duci, & ſal in perpetuã damnationem ſeminari iuſſit. Idem Placentinis & Brixienſibus, ne denuo a fide deſciſcerent, ſecundum iuramenta preſtita, præcepit muros ſuos & foſſata deijcere, turres euertere: & eodem modo reliquas quoque rebellium ciuitates diſpoſuit. Platina in Clemente. v. Eadem ſeueritate in Cremẽſes, & Brixiẽſes rebelles, vſus eſt Hẽricus Septimus Imperator: nam & ipſe cuncta earum ciuitatum mœnia euertit.

15 Similis fere pœna eſt, quod ciuitates † rebelles incendio deuaſtantur, quam quidem pœnam noſtra ætate paſſum eſt oppidum Vueinſperg, in Ducatu Vuirtenbergenſi ſitum: Ita Sueuico fœdere publicæ pacis, omniſque adeo Germanicæ libertatis cuſtode fideliſſimo, ac omnium quæ vſquam eo tempore exoriebantur, rebellionum acerrimo vindice, decernente: quippe propter crudeliſſimum facinus, quod in ea ſeditione, qua, ruricolę Lutheranorum perſuaſionibus corrupti, vniuerſam prope ſuperiorem Germaniam turbauerant, in nobilitatem Germanicam, cui tum antiquiſſimæ & generoſæ proſapiæ, ipſe generoſiſſimi animi Comes ab Helffenſtain, tanquã Capitaneus preſuit, immaniſſime perpetratum eſt, exactis primum ciuibus, totum deinde oppidum in perpetuam non ſolum tanti ſcæleris vindictam, ſed etiam neceſſariæ vindictæ, memoriam & exẽplum, incendio conſumptum eſt. Cuius rei ideo meminiſſe libuit, quia & me tum iuuene, tum vicem publicam, & in primis dulciſſimæ patriæ meę, ex intimis preę cordijs, quantum tum mihi nõ ſolum communis ſenſus, ſed etiam publicę honeſtatis ratio ſuggerebat, miſerente, Tragœdia illa pluſquam cruenta peracta eſt. Et hęc pœna a ſolo pri-
16 cipe irrogatur. Nam & ſi domus † particulares ſint priuatorũ: tamen ciuitas vniuerſaliter conſyderata eſt principis, ſicut, & publica pallatia ciuitatis. Ideoq; ciuitas ſine voluntate & authoritate principis deſtrui non poteſt Bar. in extraua. qui ſint rebelles verbo rebellando Nam ſi principe inconſulto cõtra Decuriones ſnĩa mortis ferri non poteſt quanto minus ciuitas, niſi ex authoritate principis huiuſmodi pœna afficietur.

17 Sed & Banno imperiali ſubijcitur communitas † & ciuitas rebellis, Bal. in ti. de pac conſtan. in verb. Romanorum. quę & ipſa pœna grauiſſima eſt: quod & ſupra de ſingulorum rebellium pœna demonſtratum eſt. Septima concluſio. Illud quoque ad pœnam communitatum & ciuitatum rebellium pertinet, quod nõ ſolum ab ipſo principe, & ab ijs, qui rebus publicis preſunt, pœnis quas dixi, coercẽtur, ſed etiam a priuatis hominibus, quę contra principem ipſe & Rempublicam deliquerint, vĩdicari poſſunt. Nã & priuati homines ciuitates rebelles hoſtiliter inuadere, earumque ciues capere, bona prędari, ędificia ruralia comburere, aliaq; in ipſos, quę in hoſtes ſolemus, quaſi iure belli exercere poſſunt. l. 3. in fi. ff. de acquirer. do. Quę vero publici iuris ſunt ciuitatum, priuati vendicare nõ poſſunt: Sicut nec vrbana ędificia, quib. deſtructis, vrbs
18 deformatur, comburere poſſunt. Cœterũ multitudo, † vt nihil aliud eſt, quam ſingulę perſonę multitudinis & quę nullũ corpus repręſentat: Ita delictum multitudinis ſingulos tenet, eoſq; nocentes non vniuerſos, nec innocentes. De pęna vero multitudinis, quæ hæreſes & falſas doctrinas amplectitur atq; defendit, in libris noſtris de hæreticis ſatis multa ſcripſimus. Quæ vero ad pœnam earum multitudinum pertinent, quæ prophanis ſeditionib. agitãtur, ex ſequentib. cõcluſionib. quãtum quidem ad inſtitutũ noſtrũ pertinet, cognoſcere licebit.

19 Prima cõcluſio. Multitudine † ſeditioſa delinquẽte, nõ vniuerſi & innocẽtes, ſed perpetrati delicti rei, & nocentes puniuntur Bar. in l. aut facta, §. nonnũquam. ff. de pœnis. Veluti ſi collecto cœtu, multi homines in Eccleſiã irruant, ac ſacerdotib. & miniſtris, vel in ipſo cultu, vel loco ſacro iniuriæ aliqd intulerint, etiam ſi leuato uexillo, & pulſata campana id fecerint, ſi nõ præceſſerit deliberatio & cõſiliũ, ſinguli, nõ uniuerſi, ſi hmõi ſacrilegiũ ꝓpetraſſe dicentur: Propter quod ſinguli quoq; & ijdẽ nocẽtes, non vniuerſi, nec innocentes punientur. Scda concluſio. In arbitrio prudentis Irenarchæ poſitum eſt, vt ipſum ẽt multitudinẽ puniat, ſi id a Republica eſſe, & ad reſtaurandam publicam pacem & tranquillitatem conducere exiſtimauerit. Primum. n. omnium Reipublicæ intereſt, ne cri-
20 mina † maneant impunita. Deinde, vt ita in facinoroſos animaduertatur, vt pœna proſit magis, quã obſit delinquentib. & ſalutarem illis afferat medicinam: tum innocentes ẽt a cõtagione, & ab iſtãtib. periculis illæſos cuſtodiat. l. ita vulnerati cum multis cõcor. ibidem in gl. ff. ad leg. Aquil. Cum. n. cõtagio peccandi multitudinem inuaſerit, diuinæ diſciplinæ ſeuera miſericordia eſt. c. non põt. 23. q. 4. Nam conſilia ſeparationis & inania ſunt, & pernicioſa atque ſacrilega. Quia impia & ſuperba ſunt, & plus perturbant infirmos bonos, quã corrigãt animoſos malos. Qua ſane rõne Ethnici quoq; olim
21 turbas, & multitudines peccãter emẽdarũt. Sic Alexãder † Seuerus vt refert Lampri. in Alexãdro. integras Legiones exauthorauit: Quirites eos appellans, id eſt, ex militib. factos Paganos atque Quirites. Et idem de exauthorata apud Antiochiã Legione exclamauit. Quirites diſcedite, atq; arma deponite. Quo ſane mirãdo exẽplo depoſitis armis, depoſitis ẽt ſagulis militarib. oẽs non ad caſtra, ſed ad diuerſaria militaria receſſerũt. Siłe eſt qđ ad milites dixit Iulius Cæſar apud Lucanũ.

Vadite neque meis ad bella relinquere fatis,
Inuenient hæc arma manus.

Et paulo poſt.

Vos defecta ſenes exhauſtaque ſanguine turba,
Cernetis noſtros iam plebs Romana triumphos. Et rurſus.
Iam certe mihi bella geram, diſcedite caſtris,
Tradite noſtra uiris ignaui ſigna Quirites.

Idẽ ẽt veterib. in vſu fuit, ꝙ ex M. Cicerone colligimus, vt ſi a multis eſſet flagitiũ rei militaris admiſſũ ſortitione ĩ quoſdã aĩaduertereť, vt metus videlicet ad oẽs, pęna ad paucos pueniret. Fuit aũt mos antiquus, quo in Decimũ quẽq; militẽ ſortitio aĩaduertebať capitaliter: Vñ Decimatæ Legiones appellatæ ſunt, vt alibi doctiſſimus declarat Budæus in Anno. ĩ l. 2. ff. de his q no. inf. Hũc morẽ ſequutus M. Craſſus vt ſcribit Plut. in Craſſo. aduerſus Spartacũ delectus imperator, milites qꝫ mãdatũ eius pugnã cũ hoſte parũ fœliciter ꝓſeruerãt, primũ qđẽ abiectis armis ad ſe fugiẽtes, ſũma ignominia excepit: Deĩde iterũ armatis cõcedẽs ſpõſores ab eis armorũ ſeruandorum poſtulauit, & ex eis, quingentos, qui primam fugã in acie cœperant, quique alijs timẽdi fuerant authores in

Digitized by Google

Quinquaginta Decurias partitus est. Inde ex earum qualibet vnum sorte delegit, quem in totius exercitus oculis vltimo affecit supplicio: peruetustum sane Romanorũ puniẽdi morem, in consuetudinem reuocans, qui non minorẽ damno ignominiam continet, plurimumq; aspicientibus horrorem incutit.

Tertia conclusio. Quoties a populo aut a turba peccatur
23 † (quia in omnes propter multitudinem vindicari nõ potest) inultum solet transire. c.quoties.1.q.7. Ideoq; priora dimittenda sunt Dei iudicio, & de reliquo maxima sollicitudine præcauenda: qa hoc casu peccante multitudine, seueritati aliquid detrahitur, & locũ habet, quod Canon dicit c.commessationes.44.dist. Non aspere, non duriter, non mõ imperioso ista tolluntur sed magis docendo quam iubendo, magis monendo quam minando. Sic enim agendum est cum multitudine peccantium: Quin potius cum multitudo corrigi non potest. c.non potest.23.q.4. & idem morbus plurimos occupauerit, nihil aliud bonis restat, quam dolor & gemitus, vt per illud signum quod Ezechieli sancto reuelabatur, illæsi euadere ab eorum vastatione mereamur. Ezech.9.

Quarta conclusio. Vbi autem male aliquid a multitudine fit & quasi ex authoritate defenditur, non debet dormire se-
24 ueritas. †Nam quæ est illa iustitiæ inimica bonitas, palpare criminosos, & vulnera eorum vsque in diẽ iudicii incurata seruare? c.si quis.50.dist.

Omnium autem maxime proderit, vt turba iniquorum, cum facultas est in populis promendi sermonem, generali ob iurgatione feriatur: & maxime, si occasionem atq; opportunitatem præbuerit flagellum desuper Domini, quo eos apparear pro suis meritis vapulare. d.cap.non potest.23.q.4.

De calumniatoribus legum, & pœnis eorum.

SVMMARIVM.

1 *Seditioni alia facinora adiungens grauius puniendus est.*
2 *Calumniator legum iustæ positarum qua pœna puniantur. & nu.6.*
3 *Hæretici conuiciatores authoritatis Romanæ ecclesiæ sunt.*
4 *Iudici non licet de legibus iudicare, sed secundum ipsas.*
5 *Hæretici & schismatici calumniantur leges & canones ecclesiæ Romanæ.*
7 *Constitutionibus falsis & abrogatis tanquam aureis vtentes quibus pœnis subiiciantur.*
8 *Hæretici deprauant & corrumpunt leges: & tales legis Corneliæ de falso pœnis subiiciantur.*

CAP. X.

1 IAm & qui crimini seditionis alia facinora † adiũgunt, grauius puniendi erũt, siue singuli, siue vniuersi. Vt si blasphemia in Deum & Sanctos eius, si sacrilegium, si furtum, si rapina, si plagium, abigeatus, incendium, raptus virginum, aliaue his similia perpetrarint, seditiosi, præter pœnas generaliter in seditiosos constitutas, eorum etiam criminum, quæ seditioni accesserint, pœnam sustinebunt. Ac de pœna blasphemorum, sacrilegorum incendiariorum, & quorundam aliorum criminum, quæ falsarum doctrinarum assertionibus & schismatibus plerunque ab hæreticis & schismaticis adiunguntur, in libris de hæreticis. De pœnis autem calumniatorum, detractorum, delatorum, & falsorum accusatorum, in libris nostris, quos de calumnia scripsimus, satis a nobis dictum est.

2 Nunc de pœna † eorum dicendum erit, qui iuste positas leges, tam Canonicas quã ciuiles, calumniãtur. Quod & ipsum crimen seditioni adiunctum, ac omnibus fere seditiosis peculiare est vt supra demonstrauimus. Id autem tribus modis facere consueuerunt. Quidam enim eo nomine leges abrogandas esse dicunt, quia non sint latæ ab his, qui condendarũ legum potestatem habent. Quod fere omnes semper solent hæretici, qui sanctorum Patrum & Conciliorum Decreta, quos sacros Canones appellamus, ideo reijciendos esse clamant: quia neque Ecclesia Romana, nec qui illi præest Romanus Pontifex, nec sacrosanctę Synodi, siue vniuersales siue locales condendorum Canonum habeant authoritatem. Quin & scholas Catholicas, & Vniuersitates, studiorum generalium, & qui in his lras diuinas & sacros Canones ad sensũ sanctę, & Catholicæ Ecclesię quemq; adeo Spiritus sanctus flagitat, & Catholicorum Doctorum captui suggerit, profitentur: Synagogas Diaboli, & falsarum & incommodarum opinionum confictores & astructores, eaque quæ docent figmenta humana, inanes nugas & vanitates appellant. Qm̃ autẽ qui talia as-
3 serunt, † id est, qui sanctam & Catholicam Ecclesiam, & sacrosancta Concilia statuendorum Canonum authoritatem habere negant: quique conditos & receptos a Catholica Ecclesia Canones, quasi vim legum non habentes, reijciunt, ac authoritatem interpretandarum scripturarũ approbatis Ecclesiæ Doctoribus derogant hæretici sunt: merito hęreticorũ quoque pœnam sustinebunt. c.1.22.dist. c. generali de elect. li.6. gl. in c. nulli fal. 19.di. Panor. in cap. cum non liceat. de præsc. Alij leges eo ipso reiiciendas esse dicunt: quia iniuste eas ipsas latas esse existimant. Contra quos dicit Canon. cap. in istis 4.dist. In istis temporalibus legibus, quamquam de his homines iudicent cum eas instituunt: tamen cum fuerint institutæ
4 & firmatæ, non licebit iudici † de ipsis iudicare, sed secundũ ipsas. De qua re & alias fusius scripsimus.

Alij leges tam Canonicas quam ciuiles, tanquã in iustas calumniantur: quia verbo Dei contrariæ sint. Quod nostra ęta
5 te faciunt hęretici † & schismatici, qui Canonicas ac imperiales Constitutiones, ad conseruandam sanctæ Romanæ Ecclesiæ authoritatem, atque Ecclesiasticam authoritatem latas, tanquam diuino verbo aduersantes, & in primis cum ipsorum conscientia minime consentientes, abrogandas esse cõtendunt: Alias etiam eo nomine abijciunt, atque condẽnant quod corpori legum ciuilium ementito falsorum authorũ & Legumlatorum titulo sint insertæ. Ac in tales legum calũ-
6 niatores locum habet pœna, † quæ a Martiano imperatore ĩ eos constituta est. l. nemo. C. de sum. Trinit. & fide. Cath. Qui, quæ semel iudicata, ac recte dispositia sunt, reuoluere & disputare contenderit, ea est: Vt si Clericus fuerit, a consortio Clericorum remoueatur. Si vero militia præditus fuerit, cingulo spolietur. Cæteri, si liberi sint, de ciuitatibus expulsi, in exiliũ aguntur, pro vigore iudiciario, etiam competentibus supplicijs subiugandi. Si vero serui, seueriſſimis animaduersionibus
7 plectentur. Alii falsis & abrogatis Constitutionibus, † tanquã veris vtuntur. Et his secundum veterum Constitutiones, lege Cornelia aqua & igni interdicitur. l. fi. ff. ad le. Cor. de falsi. Nouo autem iure de his Iustiniani imperatoris Constitutio extat C. de Iustiniano. cod. confir. §. hunc igitur Panor. & Doct. in. c. nouit. de Iud quæ sic habet. Sciant, inquit, omnes, tam litigatores quam disertissimi Aduocati, nullatenus eis licere de cætero Constitutiones ex veteribus tribus Codicibus, vel ex his, quę nouellæ Constitutiones ad prẽsens tempus vocabantur, in cognitionalibus recitare certaminibus, sed solo eidem nostro Codice insertis Constitutionibus necesse esse vti: falsi crimini subdendis his, qui contra hoc facere ausi fuerint cum sufficiat earundem Constitutionum nostri Codicis recitatio, adiectis etiam veterum iuris interpretatorum laboribus, ad omnes dirimendas lites.

Alij iustas leges, quas negare non possunt, prudenter & iuste esse latas, deprauando corrumpunt. Quod omnium maxi-
8 me hæretici † solent, qui leges non solum humanas, sed etiam diuinas falsis vel adiectionibus, uel detractionibus, vel compositione falsa, vel detorta allegatione, vel interpretatione falsa deprauant: Vt late de hac re in libris de hæreticis scripsimus.

9 Qui igitur leges † siue Ciuiles siue Canonicas, ad eos quos dixi modos, deprauant, atque corrumpunt, lege Cornelia de falso tenentur l. hodie. ff. ad leg. Cor. de falsis. l. si quis id quod ff. de iurisd. omnium Iud. Sed nec ius ciuile calũniari, nec verba eius captare: quin potius qua mente vnaquęque lex lata sit, animaduertere oportebit. Qui enim verba legum captant, ac non verum earum sensum amplectuntur, fraudem legi facere existimãtur. L. pe. ff. ad exhi. Bal. in l. benignus. ff. de legib. Maxime vero q̃ sacris doctrinis aduersates, verba scripturarũ non ſm traditionem Patrum, sed iuxta suum sensum, ac propriam ingenij virtutem vel intelligentiã docẽt. Sunt. n. multa verba in diuinis scripturis, quæ possunt trahi ad eum sensum quem sibi vnusquisque sponte præsumpserit. c. relatum. 37. distin. & c. hęreses. 24. q. 3. Sed quæ res maximam in se habet blasphemiam, vt qua sensus scripturarum, quẽ sanctus Spiritus flagitat, inuertitur, & agnita diuina veritas impugnatur. Itaque non sensus extrinsecus, alienus, & extraneus, in scripturis sanctis quærendus est, vt quoquo modo ex scripturarum authoritate confirmetur: sed ex ipsis scripturis sensus capiendus est veritatis. Qui secus faciunt, ac scripturarum verba captantes, sensum veritatis inuertunt, pro hæreticis habendi sunt: Quorum & doctrina anathematizanda est, & ipsi vt hæretici seueriſſime puniendi.

De seditiosis, qui Iudices & Magistratus calumniantur, deque pœnis eorum.

SVMMARIVM.

1 *Seditiosi insidiantur vitæ & famæ magistratuum.*

2 *Calum-*

Digitized by Google

2 *Calumnia quid sit.*
3 *Calumniatores quibus pœnis subiiciantur.*
4 *Detractoribus quas pœnas irrogent canones.*
5 *Homicidæ sunt non solum, qui manibus hominem occidunt, sed etiam quorum consilio, fraude, & exhortatione homines extinguntur.*
6 *Detractor qui sit, quibus pœnis subsit. num. 7.*
8 *Clericus maledictus degradatur, nec vnquam ante satisfactionem ad officium reuocatur.*
9 *Librum ad alicuius infamiam scribens, & famosum libellum apponens, vel consentiens &c. quas pœnas patiatur.*
10 *Reuelantes aliorum peccata occulta non sunt immunes a pœna.*
11 *Insidiantes vitæ innocentium seueriſſime omnium puniendi sunt.*
12 *Crimina grauia cognoscuntur ex genere pœnarum.*
13 *Crimen quod in Deos & sanctos committitur dicitur publicum.*

CAP. XI.

NOn solum autem iura & leges, sed et iudices & Magistratus, quibus earundem exequutio demandatur, calumniantur, eorumque famæ
1 & vitæ insidiantur seditiosi. † Quod & ipsum crimen seditioni adiunctum est, & ob id competenti etiam pœna coercendum. Est autem Calumnia † per quam falsa crimina scienter
2 innocentibus intenduntur, siue in iudicio per accusationē, & falsa testimonia: siue extra iudiciū, per cōuitia, famosos libellos, proditiones, detrectationes, aliasque similes alienæ existimationis offendendæ technas.

Est igitur prima & eadem generalis calumniatorum pœna, † vt similitudine supplicij coerceantur. l. fi. C. de accusa. & l. fi. C. de calumniatoribus. id est, eadem pœna, quam confessus conuictusue, qui calumniam patitur, sustineret, plectantur. Sic enim habet lex. Quisquis crimen intendit, non impunitam fore nouerit licentiam mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicij. Huic haud dissimilis est pœna, qua lex diuina in falsos testes constituit. Si steterit, inquit lex Deut. 18. Exod. 20. testis mendax contra hominem, accusans eum præuaricationis: stabunt ambo, quorum causa est, ante Dominum in conspectu sacerdotum, & iudicum, qui fuerint in diebus illis. Cumque diligentissime perscrutantes inuenerint, falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium: reddent ei sicuti fratri suo facere cogitauit, & auferes malum de medio tui, vt audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere. Non miſereberis eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges. Sed & iure ciuili cautum est, vt qui operam dat, quo quis falsum iudicium profiteatur, vt quis innocens conueniatur vel condemnetur. Item qui falsum testimonium dolo malo dixerit, quo quis publico iudicio rei capitalis damnetur: quiue Magistratus iudexue quæstionis, sub capitalem causam pecuniam acceperit, vt publica lege reus fiat, lege Cornelia de Sicarijs teneatur. l. 1. ff. ad leg. Cor. de Sic. Bald. in ca. 1. ver. quod falso. de pace tenend.

4 Porro de pœna † eorum, qui falsis detractionibus aliorum famam & existimationem lædunt, sic habet Canon. Caueat vnusquisque, ne aut linguam, aut aures habeat prurientes, id est, ne ipse aut alijs detrahat, aut alios detrahentes audiat. c. ex merito. 6. q. 1. Sedens, inquit Propheta, aduersus fratrem tuū loquebaris detrahendo, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum. Psal. 49. Parcant singuli detrationi linguæ, custodiantque sermones suos, vt sciant, quia cūcta quæ de alijs loquuntur, sua sententia iudicabuntur, nemo inuito auditori libenter refert. Officium singulorum sit, non solūm oculos castos seruare, sed etiam linguam, nec quod in cuiusque domo agatur, alia domus vnquam per eos nouerit: habeāt omnes simplicitatem columbæ, nec cuiquam machinentur dolos, & serpentis astutiam, ne aliorum supplantentur insidijs.
5 c. periculose. de pœnit. dist. 1. Sed & homicidæ † sunt, non solū qui manibus hominem occidunt, sed etiam quorum cōsilio, fraude, & exhortatione homines extinguuntur. ca. homicid. de pœn. dist. 1. Similiter detractores, quia, & qui occidit fratrē suum, & qui odit, & qui detrahit ei, pariter homicida esse de-
6 monstratur. Est autem detractor, † qui quę a Deo alicui collocata sunt, negat vel inuertit. Gl. in d. cap. homicidiorum. de pœ. dis. 1. Veluti qui sapienti sapiētiā, casto castitatē detrahit: vel qui, quæ bono zelo fiūt, ea malo zelo fieri asserunt: Sicut Iudęi dicebāt Matth. 12. Christū in noīe Beelzebub dęmonia eijcere. Ac illorum quidem pœna est diuina, vt vitā ętęrnam non habeant, dicente Apostolo. 1. Io. 3. Omnis qui odit fratrē suum, homicida est: & scitis quoniam omnis homicida non habet vitam ętęrnam, in se manentem. Humana, vt quasi calumniatores, & alienę famę insidiatores puniantur.
7 Præterea infamia notantur, & a communione fideliū se parantur detractores † nec ad ferenda testimonia admittūtur: De qua re ita Anacletus papa. c. deteriores. 6. q. 1. Arc. in c. summa iniquitas. 6. q. j. Deteriores sunt, inquit, q doctorū vitā moresq; corrūpunt his, qui substantias aliorū prędiaq; diripiunt. Ipsi. n. ea, quæ extra nos sunt, licet nostra sint, auferunt. Nostri quoq; detractores, & morum corruptores nostrorū, siue cui aduersus nos armantur, proprie nos ipsos decipiunt, & ideo iuste infames sunt, & merito ab Ecclesia extorres fiunt, &c.

8 Et clericus † maledicus degradatur, nec vnquam absque satisfactione ad officium reuocatur. ca. Clericus maled. 46. dist. Quin & iniuriarum tenentur ijs quorum famam falsis detractionibus lęsisse conuincentur. l. si quis iniur. & l. fin. ff. de iniuriis. Etsi qui ob infamiam & egestatem iniuriarum iudiciū contemnere, nec lęso satisfacere possint, eā rem iudex acrius in eos exequetur, vt qui non habent in ęre, luānt in corpore. Nam pro qualitate personarum vel fustibus subiiciūtur, vel exilio temporali, vel interdictione certę rei coercentur. Si
9 quis vero librum † ad infamiam alicuius pertinentem scripserit, composuerit, ędiderit, doloue malo fecerit, quo quid eorum fieret, etiamsi alterius nomine ędiderit, vel sine nomine. Item. Quid ędendum, emendum, vendendumue curauerit. l. lex Cornel. §. si quis librum. ff. de iniurijs. Similiter si quis famosum libellum siue domi suę, siue in publico, vel quocunque loco ignarus repererit, non statim corruperit, vel igni cōsumpserit, sed vim eius manifestauerit: de iure ciuili, quasi author huiusmodi libelli, capitali sententię subiacebit. l. vnica, C. de fam. libellis. De iure autem Canonico, Iesu Christi corporis & sanguinis participatione priuabitur. c. quidam. v. qō. 1. Etsi tanti mali sibi conscius & prohibitus, corpus & sanguinem Domini percipere pręsumpserit, anathematis vltione punietur: & si illam quoque pœnam contempserit, flagellis quoque subigetur. ca. qui alterius. 5. q. 1.

10 Sic nec immunes a pœna sunt, qui aliorum occulta † peccata reuelauerint. c. si peccauerit. 2. q. j. Est enim grauissimum peccatum, occultum proximi peccatum reuelare. Nam qui solus nouit, quod alius in ipsum peccauit, & eum corā omnibus arguit, non corrector, sed proditor est erroris, vt inquit Sapiens Prouerb. 11. Et qui reuelat arcana, fraudulenter ambulat. Et iterum. Quę viderint oculi tui, ne proferas in iurgio cito, ne postea emendare non possis, cum dehonestaueris amicum tuum.

Sed nec pœna vacabunt, quorum consilio & opera, innocentes existimationis bonorumue iacturam passi esse dicentur: quiue tale aliquid reuelauerint, quo Respub. detrimētum patiatur. Omnium vero seueriſſime puniendi sunt, qui innocētium † vitę insidiati fuerint, vt qui clam, vel palam eos occi
11 derint, aut vt occidantur, opem auxilium pręstiterint. Nā qui hęc atque his similia necandorum hominum causa perpetrauerint, lege Cornelia de Sicariis, tenentur. ff. & C. ad leg. Cor. de Sicar.

12 Atque hęc sane crimina † grauissima quidem in suo genere esse constat, quod & ex genere pœnarum, quibus coercētur, facile cognoscere licet. Siquidem ex seueritate pœnę, simul etiam atrocitas delictorum cognoscitur. Bal. in Rub. C. qui ac cus. non pos. l. 2. ff. de publ. iud. Bal. in l. reos C. de accu. Sed quę multo redduntur atrociora, & ob id grauioribus etiam pœnis plectenda, si in Magistratus, aliasq; personas publicas admittantur. Nam crimina quæ in priuatos perpetrata priuata essent, si in personas publicas committantur, vel vsurpādo vel offendendo, publica fiunt: vt non solum publico iudicio vindicentur, sed etiam vnicuique de populo ea ipsa vindicādi potestas concedatur. Cuiusmodi sunt priuati carceris vsurpatio, Legatorum violatio & similia. ff. de postu. l. 1. in princ. ff. de iurisd. omniū iud. l. si familia. 2. q. 7. c. si quis Episcopo. Old. cōs. 7. l. 1. C. de priuatis carceribus.

13 Sic & propter eandem rationem publicum crimen † esse dicimus, quod in Deū & sanctos eius committitur. Itē quod in sacrosanctam Religio nem nostram, in sacerdotes, & ministros Ecclesię perpetratur.

Quibus modis in crimine seditionis procedendum sit.

SVMMARIVM.

1 *Ordo iudiciorum seruandus est in crimine seditionis, sicut in cæteris crimi nibus.*
2 *Pauli castren. dictum consi. 212. par. 2. declaratur.*
3 *Ordo iudiciarius in enormibus & notoriis non est necessario seruandus.*
4 *Condemnari potest non citatus, in notoriis.*
5 *Sententia in notoriis nō est opus etiam declaratoria, nec appellatio admittitur.*
6 *Processuum exempla duo in rebelles.*

Digitized by Google

Conradi Bruni de seditiosis.

CAP. XII.

IN crimine seditionis, vt in
1 ceteris quoque delictis, solitus iudiciorum ordo † seruandus est L. prolatam. C. de sent. & interl. omn. iudi. vt nemo nisi confessus vel conuictus, ac per sẽtentiam rite condemnatus, puniatur. Nam etsi rebelles sint, & appellentur etiã qui occultæ rebellionis opera faciunt, vt Henrici imperatoris constitutione declaratur: In extrauagã. qui sint rebel. Petr. consi. 96. 4. partis, tamen vt rebelles puniri non possunt, nisi de rebellione legitimi cõdemnati: siue corporalis, siue pecuniaria, aut alia quæcunque pœna imponẽda sit. Nam nec priuilegia amittũt seditiosi, nisi de seditionis crimine condemnati, vt alibi inquit Baldus. consilio. 96. 3. partis.

Vnde quod Paul. de Castro alibi diffinit cons. 212. in secũ
2 da parte. rebellem † non esse, nisi qui condemnatus sit, de pœna rebellibus imponenda accipiendum esse puto: non de nomine, & esse rebelliũ. Nam ẽt nõ condemnati rebelles sunt, & appellantur. Sed qui tamen vt rebelles, nisi per sñiam condemnati, rebelliũ pœna affici non pñt. Porro in crimine seditionis, maxime vero rebellionis & læsæ Maiestatis proceditur, per accusationem, inquisitionem, seu denunciationem, summarie de plano, sine strepitu & figura iudicii: vt Henrici Imperatoris Septimi constitutione declaratur. In extrauag. ad reprimend. quomodo in Cri. læsæ Maiest. proced sit cuius hoc loco verba inserere libet, quæ sic habent. Ad reprimendum multorum facinora, qui ruptis totius debitæ fidelitatis habenis, aduersus Romanum Imperium (in cuius trãquillitate, totius orbis regularitas requiescit) hostili animo armati conantur, nedum humana, verum etiam diuina præcepta, quibus iubetur, quod omnis anima Romanorum principi sit subiecta, scæleratissimis facinoribus, & assiduis rebellionibus demoliri, nec ex eorum absentia in detestando læsæ Maiestatis crimine, processus & a sententia retradetur, & tanti scæleris nefanda temeritas remaneat impunita: Hac edictali, Deo propitio, perpetuo valitura lege sancimus, vt quocunque læsæ Maiestatis crimine, & maxime vbi contra Romanorum Imperatores & Reges, aliquid, quod dictum tangat, asseratur cõmissum, possit procedi per accusationem, inquisitionem, seu denunciationem, summarie & de plano, sine strepitu & figura iudicij, pro vt illi, qui Iurisditioni præest, videbitur expedire. Ad hoc, Si qua communitas, corpus vel collegiũ, vel alia quæuis persona, cuiuscunque status, dignitatis, vel conditionis existat, super dicto crimine per nuncium, vel per literas, seu per edictum publice propositum, citata vel citatum neglexerit in termino personaliter, vel legitime comparere: cõtra ipsam vel ipsum perinde ac si præsentialiter omnibus interesset, vel lis foret legitime contestata, tam ad receptionem testium, eorum publicationem, & sequentia, quam ad diffinitiuam sententiam, & eius exequutionem procedatur, legibus & consuetudinibus non obstantibus quibuscunque.

Cæterum, quæ ad accusationem, inquisitionem, denunciationem, omnemque adeo processum, tam plenarium quam summarium in ciuilibus & criminalibus, ac partes eorum, quæ sunt, citationes, petitiones, exceptiones, & defensiones, probationes, sentẽtiæ, & c. pertinent: plene a nobis in libris de hæreticis & schismaticis disputatum est. Quorum sane vsus, quoniam seditionibus omnibus, & quæ ex causis sacris, & quæ ex prophanis descendunt, communis est: non alienum fuerit, q̃ specialiter de processu in causis hęresum a nobis scripta sunt ea communiter ad causas quoque prophanarum seditionũ accommodare. Illud tamen hoc loco addere libet, quæ ad processũ in causa rebellionis, & criminis læsæ Maiestatis sancita sunt, vt horum criminum rei, non nisi citati, defensi, & rite condemnati, puniri possint: Ea in obscuris tantum, non notorijs, nec quæ moram non recipiunt, locum habere. Nam in enormibus & notorijs non est necesse iudiciarium ordinem
3 † obseruari: maxime in personis eorum, quos damnatos statim puniri publice interest, sicut & alias in enormibus iura transgredi permissum est. Vt Innocentio placuit, cuius sententia ab omnibus communiter recepta & approbata est. in ca. j. de constitu. Latissime Hip. de Mars. in l. vnius. §. cogniturum. ff. de quæst.

Ac propterea in notorijs, etiam non citatus condemnari
4 † potest etiamsi in aliis causis sententia non citatum, & non defensum lata, sit ipso iure nulla: maxime, si crimen ita notorium sit, vt nulla declaratione indigeat, certumq; sit, nullã ẽt defensionem reo competere. Bal. in præl. feu. in 18. col. gl. in l. pe. fi. ex quib. caus. maior.

5 Sic nec sententia † opus est in notoriis, etiam declaratoria: nec appellatio eorum recipitur, quos publice interest damnatos statim puniri, vt latrones, seditionum concitatores, & duces factionum. Latissime Franc. de Aretio. cons. 163. cle. pastoralis. de re iud. cum similib. Abbas in c. cum non ab homine de Iud. quem alleg. & seq. Feli. in c. Rodulphus, de rescrip. L. constitut. ff. de appella.

Alia ad eandem rem pertinentia diligentissime a Bartholo, perspicacissimo, simul & diligẽtissimo iuris interprete, ijs cõmentarijs, quos in præfatã legem scripsit, explicantur: q̃ & nos exactius aliquãto in quibusdã libellis nostris, de rebellione Schmalkaldicę factionis, in Germanica lingua scriptis, sed nec dum in lucẽ æditis, discussimus. Quæ vero ad vsum & exercitũ, & vt uocant, praxim prædictæ constitutionis pertinẽt, & si crimẽ ipsum læsæ Maiest. & rebellionis a multis retro Romanis principibus, legitimis in rebelles ipsos irrogatis pœnis, vindicatum fuerit, tum certus etiam in cognoscendo iudicandoque processus & ordo seruatus: tamen huiusmodi processuum nulla veterum principum (quæ tamen ædita fuisse credibile est) exempla cernuntur. Et si alibi sunt, tamẽ quominus in lucem prodierint, hactenus occulto retenta fuerũt. Hodie autem duorum tantum in rebelles processuum exẽ-
6 pla † extant, ea videlicet, quæ anno salutis. M. XLVI. & anno XLVII. a Glorioſissimo & Inuictissimo & Romanorum imperatore Carolo, huius nominis Quinto, ædita sunt, quorũ alterum ad duo illa Schmalkaldicę cõiurationis capita, Ioãnem Fridericum Ducem Saxoniæ, & Philippum Landgrauium Hassiæ communiter: Alterum vero, ad præfatum Saxoniæ Ducem proprie pertinet. In quorum priore illo præfatus Dux, & Philip. Hassię Lãdgrauius, tanquam læsæ Maiestatis rei, rebelles, & publicę pacis violatores imperij, imperiale Bannum, aliasque pœnas iuris incidisse, per sententiam imperatoris declarantur. In altero vero, in prędictum Saxonię Ducem, ab imperatore armata manu victum & captum, capitalis sententia pronunciatur, qua ipsum gladio vltore, ultimo supplicio afficiendum esse declaratur. Quorum processuum quoniam ab imperatore in celebrioribus Imperii locis publicati, ac typis etiam Calchographicis excusi, ac omnibus insuper venales expositi fuerunt: Dubium non est, quin hodie passim per totum imperium exposita extent exempla, vt iam non opus sit, illorum serie hoc loco recitare, aut his scriptis nostris inferrere.

Illud tantum admonitos esse velim omnium rerum publicarũ administratores, qui obedientię Romani imperatoris subiecti sunt, vt horum processuum exempla in archiuis publicis retineant, vt his ipsis quoties vsu venerit, admoniti, & ipsi sua officia summa cum fide adimplere, & subditos quoque ipsorum admonere, & in obedientia retinere possint.

De vindicta diuina in seditiosos.

SVMMARIVM.

1 *Pœna humana non excludit diuinam, & diuina pœna quæ sit. num. 2. & quomodo temporaliter percutiat. nu. 3. & 4. 6.*
5 *Assur virga diuinæ vindictæ.*
7 *Peccata puniuntur per scientes, quod probatur exemplis.*
8 *Mali interdum excitantur ad puniendum peccata bonorum, vt tãdem per bonos correctos ipsi quoque puniantur.*
9 *Seditiosi quomodo a Deo puniti sunt.*
10 *Pœna in blasphemos diuino iure quæ sit.*
11 *Sacrilegium quid sit, & quantum illud abominetur Deus probatur exemplis. nu. 13. 14. 16.*
12 *Ozias Rex quare lepra percussus fuerit, & eiectus de domo Domini.*
15 *Res prophanas de templo surripere sacrilegium est, grauissime a Deo punitum.*

CAP. XIII.

HActenus de pœnis humanis diximus, q̃ scilicet humanis Cõstitutio nib. in se-
1 ditiosos sancitę sunt. Et si autem de eodem crimine non debeat sæpius referri quęstio † tamen nulla pœna humana quantumlibet grauis & seuera, diuinã pœnam excludere potest Bal. in l. 1 C. de sum. Tri. & fi. Cath. Nã si humanarum pœnarum ea conditio est, vt quę inter se certum ordinem habent, alia alterius neque dispositionẽ, neq; exequutionem suspendere, impedireue possit: quanto magis fixa semper erit, ac nulla humana pœna impediẽda vel excludẽda, q̃ semel in facinorosos cõstituta fuerit vindicta diuina.

2 Est aũt pœna † diuina, quę ab ipso Deo, vel a Dei ministris, Angelis vel hoĩb. mandãte Deo, vel diuina lege pręcipiente, delinquẽtibus irrogatur. Et est duplex: Aeterna, & Tẽporalis. Et si autem a propheta dictum sit. Non iudicabit Deus bis in idip-

Digitized by Google

idipsum.Num.cap.1.tamen non ideo, qui a Deo temporaliter puniuntur, non erunt etiam, si inter flagella pœnitentiam non egerint, æterna pœna cruciandi. Nam qui inter flagella duriores fiunt, instar Pharaonis, præsentibus æterna connectunt, vt temporale suppliciũ, sit eis æternę damnationis initium. De pœnit. distin. tertia. cap. sunt plures. §. authori.

3 Primum igitur temporaliter Deus† per se puniuit Adam, Gen. 3. quem propter præuaricationem diuini mãdati, de Paradiso eiecit: multos etiam per ministros Angelos puniuit, qualis vindicta fuit, quam Dominus de Rege Assyriorum p Angelum sumpsit. Egressus est, inquit Propheta Esa. 37. ca. 4. Reg. 19. Eccles. 48. Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum Centum octoginta quinque millia, & surrexerunt mane, & ecce omnes cadauera mortuorum.

Sic viros Sodomorum domum Loth circundantes Genes.
4 19. percusserunt Angeli, † si quidem omnes a minimo vsq; ad maximum cæcitate percusserunt. Per homines autẽ Deus punit peccata. 15. q. v. c. remittunt. aliqñ quidẽ nescientes: aliqñ scientes. Per nescientes, sicut per Sennacherib, & per Nabuchodonosor Regem, & per Antiochum, & per principes Romanorum, & per nonnullos Reges Gentilium, populum Israeliticum delinquentẽ aliquãdo afflixit, aliquãdo captiuauit. Vnde ipse Dñs ait per prophetã. Esa. x. Virga furoris mei Assur, ipse aũt non cognouit. Etsi aũt ministri Dei sunt, per quos Deus diuina iustitia peccatores punit: tñ & ipsi diuinã vindictam haud euitant, si in superbiam elati victoriam, quam assequuntur, non diuinæ potentiæ, sed suis viribus attribuunt.

5 Vnde de Assur dicit Dominus. † Væ Assur, virga furoris mei: & baculus ipse est, in manu eius indignatio mea. Ad gentem fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei mandabo illi, vt auferat spolia & diripiat prædam, & ponat illum in conculcationem quasi lutum platearum. Ipse autem non sic arbitrabitur, & cor eius non ita æstimabit: sed ad conterẽdum erit cor eius, & ad internicionem Gentium nõ paucarum. Et paulo post. Et erit, cum impleuerit Dominus cuncta opera sua in monte Syon, & in Hierusalem: Visitabo sup fructum magnifici cordis Regis Assur, & super gloriam altitudinis oculorũ eius. Dixit enim: In fortitudine manus meæ feci & in sapientia mea intellexi & abstuli terminos populorum, & principes eorum deprędatus sum, & detraxi quasi potens in sublimi residentes, & inuenit quasi nidũ manus mea fortitudinem populorum: & sicut colliguntur oua, quæ derelicta sunt, sic vniuersam terram ego congregaui, & non fuit, qui moueret pẽnam, & aperiret os, vt ganniret. Nunquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum, a quo trahitur? Quomodo si eleuetur virga contra eleuantem se, & exaltetur baculus, qui vtique lignum est. Propter hoc mittet Dominator Dominus exercituum in pignoribus eius tenuitatem, & subtus gloriam eius succensa ardebit, quasi combustio ignis &c.

6 Sic† Antiochus. 1. Macha. 1. per quem Idolatriam Iudaicę plebis Domin' punire decreuerat, & Romanos per quos peccatum mortis Christi vindicare statuerat: quia Dei dispositionem ignorantes, victoriam sibi a Deo in vindictam gẽtis peccatricis concessam, suis viribus ascripserunt, imprecationes diuinas audiunt. Qualis est illa prophetæ Psal. 78. Effunde iram tuam in gentes, quę non nouerunt te, & in regna, quæ non inuocauerunt nomen tuum: ne forte dicant in Gentibus vbi est Deus eorum. Item Psal. 73. Leua manus tuas in superbias eorum, qui te oderunt: & qui multa maligna operati sunt, monumenta victoriæ suæ posuerunt in medio atrio tuo.

7 Per scientes peccata puniũtur. Sicut† Deus Numeri. 31. per filios Israel punire voluit peccata Amorræorum & Cananæorum, & aliorum Gentium, quarum terram Israelitis possidẽdam dedit, quibus etiam præcepit, vt nemini eorum parcerẽt sed omnes morti traderent.

8 Sed & mali† interdum excitantur ad puniendum peccata bonorum, vt tandem per bonos correctos, ipsi quoque puniantur, Sicut in libro Iudicum legitur cap. 4. & 8. de Iabin Rege Cananęorum, & de Madianitis, quod propter Idolatriam populi suscitauit eos Deus, vt Israel affligerent, & terram eorum occuparent. Cum autem populus Dei, sub manibus eorum diutius afflictus, peccatum suum recognosceret, & per Pœnitentiam sibi Deum placaret: Dei præcepto & Barach comitatus Delboram Prophetissam vxorem Lapidoth, Iabin Regem Cananæorum, & Zizaram Ducem exercitus sui, contriuit, & Gedon, Zebee & Salmana Reges Madianitarum, & Oreb & Zeb Duces eorum, morti tradidit. Iudic. capit. quinto. & septimo.

9 Ad eundem igitur modum, seditiosi† quoq; semper a Deo puniti sunt. Cuius rei inter multa exempla, quæ in historijs sacris referuntur, vnum tantũ, quod de Chore, Dathan & Abyron proditur proferre libet: Vt quo non solum atrocitas delicti cognoscenda, sed etiam diuinæ vindictæ seueritas timenda proponuntur. Hij nimirum collecto cœtu filiorũ Israel, quippe Ducentorum quinquaginta virorum Procerum, insurgentes contra Moysen & Aaron, primum quidem aduersus vtrũque nimis superbe ac seditiose. Sufficiat vobis (inquiunt) quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus: Cur eleuamini super populum Domini? Deinde ad Moysen conuersi, quia eos ne sacerdotium sibi vendicarent, & ne contra Aaron starent, admonuerat Moyses, simul atq; vt altero die vnusquisq; cũ turribulo suo, ad offerendũ incensum venirẽt, præceperat, vt sic appareret, qui electi a Dño sancti essent: Ipsi tã paternæ admonitionis impatientes (quod omnib' fere sedi tiosis semper peculiare fuit) impudenter ac proterue respõderunt. Non veniemus, nunquid parum est tibi, quod eduxisti nos de terra Aegypti, quæ lacte & melle manabat, vt occideres in deserto, nisi & Dominatus fueris nostri? Reuera induxisti nos in terram, quę fluit riuis lactis & mellis, & dedisti nobis possessiones agrorum & vinearum, an & oculos nostros vis eruere? nõ venimus. Hactenus atrocitatem rebellionis exposuit scriptura. Deinceps seueritatem vindictæ declarabit, q̃ quo magis multitudinis infigeretur animis, qualis & quanta ea esset futura, & quam non ab homine, sed a Deo esset immissa, priusquam ea infereretur, his verbis exposuit Moyses. Primum enim præcipiens vniuerso populo, ut separaretur a Tabernaculis Chore, Dathan & Abyron, dixit. Recedite a Tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere, quæ ad eos pertinent, ne inuoluamini in peccatis eorum. Deinde mox insequuturæ pœnæ atrocitatem ingerens. In hoc scietis, inquit, quod Dominus miserit me, vt facerem vniuersa quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim: Si consueta hominum morte interierint, & visitauerit eos plaga, qua & cęteri & visitari solent, non misit me Dominus, Sin autem nouam rem fecerit Dominus, vt aperiens terra os suum, deglutiat eos & omnia, quę ad illos pertinent, descenderintque viuentes ad infernum: scietis, quod blasphemauerint Dominum. Quibus ita per Moysen dictis, statim insequuta pœna est. Nam confestim, vt cessauit loqui, dirupta est terra sub pedibus & aperiens os suum, deuorauit illos cũ Tabernaculis suis, & vniuersa substantia eorum, descenderũtque viui in infernũ: operti humo, & perierunt de medio multitudinis. Et hęc quidem pœna authorum seditionis fuit. Quod sequitur, ad pœnam multitudinis pertinet. Sed & ignis egressus a Domino (inquit historia) interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum. Et cum die sequenti orta noua seditione & tumultu, omnis multitudo filiorũ Israel contra Moysen & Aaron murmurasset, quasi populũ Domini interfecissent, ipsis etiam iam pro populo orãtibus, magna pars eorum incendio deuastata est. Fuerunt enim, qui percussi sunt, quatuordecim millia hominum & septingenti, absque his, qui perierant in seditione Chore.

10 Iam & blasphemiæ† sacrilegia, rapinæ aliaque seditionib. adiũcta crimina, a Deo semper punita fuerũt. Ac de blasphemiis lex inquit Leuit. capi. vigesimoquarto. Homo qui male dixerit Deo suo, portabit peccatum suum: & qui blasphemauerit nomen Domini morte moriatur: lapidibus eum opprimet omnis multitudo populi, siue ille ciuis, siue peregrinus fuerit. Quo sane exemplo filius Salumith Aegyptius, quia blasphemauerat nomen Domini, & maledixerat ei, extra castra eductus, ab vniuerso populo lapidatus est.

11 Sacrilegium† autem appellamus, primum quod in verum Dei cultum committitur: Quod ipsum quantum abominetur Deus, quanquam seueriſſime semper vindicauerit, multis scripturæ exemplis comprobari potest. Ego ex multis pauca afferam.

12 Ozias† Rex. 2. Paralip. 26. ob id, quod oblaturus incensum sacerdotibus resistentibus minatus fuit, percussus est lepra, & eiectus de domo Domini, leprosus fuit vsque ad diem mortis sue. Nec vero eo tantũ peccauit, quod sacerdotibus vim inferre conatus est: sed etiam quia sacerdotum officiũ vsurpauit. Quod & ipsi sacerdotes significant his verbis. Non est tui officij Ozia, vt adoleas incensum Domino, sed sacerdotũ, hoc est filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministerium. Egredere de sanctuario, ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo.

13 Achan† Rex, alijque multi. 2. Paralip. vigesimonono, qui direptis omnibus vasis domus Dei atque confractis, clauserunt ianuas domus Dei, ad iracundiam prouocarunt Dominum Deum patrum suorum. Quod & Ezechias Rex testatur 2. Paral. 29. qui cum valuas domus Domini aperuisset, & instaurauisset eas, ita ad sacerdotes loquutus est. Audite me Leuitæ, & sanctificamini: mundate domum Domini patrũ nostrorum, & auferte omnẽ immũdiciẽ de sanctuario. Peccauerunt patres nostri, & fecerunt malum, in conspectu Dñi Dei nostri, derelinquentes eum: auerterunt facies suas a Taberna

Digitized by Google

culo Domini Dei nostri, & præbuerunt dorsum : clauserunt ostia, quę erant in porticu, & exinxerunt lucernas, incensum que non adoleuerunt, & holocausta non obtulerunt in sanctuario Deo Israel. Concitatus est itaque furor Domini super Iudam & Hierusalem, tradiditque eos in commotionem, & in interitum, & in sibilum, sicut & ipsi cernitis oculis vestris. En, corruerunt partes nostri gladijs : filij nostri & filiæ nostræ, & coniuges captiuæ ductæ sunt propter hoc scælus.

14 Et Athon † ex mandato Domini lapidatus est. Iosue. 7. & cuncta quæ illius fuerant, igni consumpta: quia quædam spolia ciuitatis Hierico, quæ Domino consecrata fuerant, vsurpauit.

15 Sed & prophanas res de templo surripere, † sacrilegiū fuit, quod & ipsum grauissime a Deo punitum est. Heliodorus. 2. Machab. 3. qui iussu Regis Seleuci templum Hierosolymitanum, pecunia in deposito custodita, ac a Simeone tẽpli Præposito prodita, spoliare conatus est: virtute diuina subito correptus, flagellatus, plagis verberatus, in terrā concidit, multa que caligine circūfusus rapitur, & ex templo eijcitur, mutus, omniq; spe & salute priuatus: qui perijsset, nisi oblato pro eo sacrificio a summo sacerdote, in eadem virtute diuina liberatus esset. Alchimus 1. Macha. 9. quia † muros domus sanctę & opera prophetarum cœpit, impedita sunt opera illius, & occlusum est os eius, & dissolutus est paralysi: nec vltra potuit loqui uerbum, & mandare de domo sua. Cæterum quæ ad vindictam diuinam aliorum criminum, seditioni adiunctorum, pertinent: in libris de hæreticis, satis a nobis, quantum etiam ad hoc nostrum institutum attinet, discussa sunt atque declarata.

DE SEDITIONIBVS
LIBER SEXTVS,
QVI EST DE REMEDIIS,
QVIBVS SEDITIONES

NON MODO SEDANTVR, SED etiam xtinguuntur: Tum etiam præcauetur, ne semel etinctæ, denuo renascantur.

Quibus modis seditiones, quas potentiorum auaritia peperit, extinguantur.

SVMMARIVM.

1 *Causa durante vt duret effectus, & ea cessante cesset, natura comparatum est.*
2 *Seditionum causæ multæ numerantur, quarum remotissima, quæ rebellionis carnis dicitur, quomodo supponatur. nu. 3.*
4 *Seditio orta auaritia eorum qui rempublicam regunt quomodo extinguatur.*
5 *Lex Iulia peculatus quem effectum operabatur.*
6 *Respublica nulla re vehementius continetur quam fide, quę esse nulla potest nisi solutio rerum credita.*
7 *Mutatio repentina non caret periculo.*
8 *Arati prudentia in liberanda patria sine seditione.*

CAP. PRIMVM.

SEquitur sextum remedium seditionū, qđ est causarum, ex quibus seditiones oriuntur, remotio: tanto cęteris efficacius, quia superiora illa ad comprimendam & sedandam. hęc vero ad extinguendam etiam seditionem pertinent : tum ad præcauendum etiam ne semel extinctæ seditiones, denuo renascantur. Siquidem diuisione, transactione, vi armata, & iudiciali animaduersione, id tantum efficimus, vt seditio, quæ iam in motu est, ne vel latius serpat, neue vbi grassari cœperit, omnia corrumpat atque deuastet. At causarum remotione id assequimur, vt non solum sedentur atque sopiantur seditiones, sed etiam radicitus extirpentur: vt ne periculum quidem sit, eas ipsas (nisi causæ de nouo emergant) resuscitatum iri. Nam ita natura
1 comparatum est, vt durante causa, † duret effectus : cessante, cesset, extincta extinguatur. Quam naturæ rationem medici quoq;, quasi naturæ & Philosophorum architecti sequuti, in primis operam dant, vt ante omnia morbi causam cognoscant, ac cognitam deinde radicitus euellant. Ita. n. fit, vt causa morbi sublata, non ad tempus tantum a morbo subleuetur æger, sed etiam in totum ab eo liberetur.

Quid obstat igitur, quin prudens Irenarcha, idem quoque in depellendo a ciuili Reipublicæ corpore seditionis morbo obseruet: vt primum diligenter causas seditionum inuestiget, & cognitas in tempore repellat. Sic enim facillime assequetur vt seditiones iam sopitę, & instar ignis velut sub cineribus latētes, non tantum premantur, sed etiam extinguantur. Primum igitur oīum repetenda hoc loco erunt, quæ libro secundo huius operis de causis seditionum scripsimus: quo facilius, quod de remouendis ipsis consilium daturi sumus, cognoscere
2 possimus. Ac causas quidem seditionum † multas enumerauimus: & harum quidem alias principales, alias Instrumentales: & principalium alias propinquas, alias Remotas. Sed & remotissima causa seditionum est, ex qua cæteræ omnes, tanquam ex radice enascuntur. Hæc nimirum est, vitium illud ex peccato primi parentis nostri Adę, in carne nostra cōtractū. i. rebellio illa carnis aduersus spiritum, de qua dī. Caro concupiscit aduersus spiritū, spiritus aūt aduersus carnē. Gal. 5. ex qua oīum seditionum semina producuntur, quæ nimirum sunt opera carnis, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixę, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, & his similia : quibus dissensiones, quæ propter auaritiam, ambitionem, metum cō temptum, & quæ ob dissimilitudines originis, generis, artium religionis: item quæ ob negligentiam eorum, qui præsunt rebus publicis, oriuntur, & si quæ sunt similes, quas nos causas principales seditionum, sed eas tamē remotas appellauimus. Similiter & Instrumentales fraudem, & vim, & quæ his ipsis coniunguntur, quas instrumentales nominauimus. Ac remo
3 tissima quidem illa seditionum causa † (quam rebellionē carnis esse diximus) supprimi quidem & domari potest: extingui autem, & radicitus extirpari non potest, donec locum habebit, quod Apostolus dicit. 1. Cor. 15. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione: seminat in ignobilitate, surget in gloria: seminatur in infirmitate, surget in virtute : seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Et paulo post. Canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Remotæ vero seditionum causæ non solum sedari, sed etiam extingui possunt: non quidem perpetuo, sed ad tempus. Neque enim fieri potest, vt radice virente, nō aliquando etiam germē aliquod ex ea (nisi reprimatur) paulatim renascatur. Atque eo sane pertinent hæc & similia. Oportet hæreses esse: Necesse est, vt scandala fiant. 1. Cor. 11. Matth. 18. Quandiu enim mortali hac carne circundati sumus, tam diu etiam seditionum fomēta in nobis gestamus, in ipsa carne latentia, quæ ad tempus quidem extincta quiescunt: sed cum tempore, vbi non reprimuntur, reuiuiscunt. Sed redeo iam ad causas ipsas, quarum remotionem extinguendarum seditionum remedium esse diximꝰ. In qua re nec iustiora, nec certiora, præcepta tradi possunt, quam quæ multo rerum vsu & experientia a veteribus collecta sunt: quorum alia quidem historijs, alia in Constitutionibus principum, & veterum Iurisprudentum responsis, descripta & annotata reperiuntur. l. constitution. ff. de appellat. Primum igitur opera danda erit prudēti Irenarchæ, vt principes seditionum, factionumque Duces (quos propinquas causas esse diximus) sine alicuius moræ interpositione e medio tollantur. Id autem quomodo fieri debeat, supra declarauimus.

Deinde, quod ad remotas causas attinet, singularū naturas diligenter consyderabit: veluti si propter auaritiam eorum, qui Reipub. præsunt, exorta sit seditio, rationem inibit, quomodo radix illa auaritiæ euellatur. In qua re plurimum pro-
4 derit, si leges † veteres ad coercendam tam Magistratuum, quā priuatorū auaritiam latæ, si in desuetudinem uenerint, renouentur, & ad iustum & legitimum vsum reuocentur. Qualis est lex Iulia peculatus, lex iulia repetundarum, & si quæ sunt similes: quibus eorum auaritia reprimitur, qui cum aliquam potestatem habent pecuniam ob iudicandum, vel non iudicandum decernendum ue acceperint. ff. ad leg. iul. repetund. l. 3. 6. & 7. Similiter, qui ad accusandum, vel non accusandū ob hominem in vincula publica conijciendum, vinciendum vinciriue iubendum, vel ex vinculis dimittendum, ob denunciandum item, vel non denunciandum Testimonium, condēnandum hominem absoluendum ue: ob litem æstimandam, iudicium ue capitis pecuniæ ue faciendum, vel non faciendū pecuniam acceperint. Similiter, qui ob militem legēdum mittēdūue, ęs acceperint. Qui item ob sententiam in Senatu publico, consilioue dicendam, pecuniam acceperint: Hii enim omnes lege iulia repetundarum tenentur. Sic & lege iulia
5 † peculatus eorum auaritia coercetur, qui ex pecunia sacra, religiosa, publicaue quid auferunt vel intercipiunt, vel in rem

suam

Digitized by Google

ſuam vertunt. Eodem fere pertinet auaritia eorum, qui contra annonam fecerint, ſocietatemue coierint, quo annona carior fiat: qui lege iulia de annona puniuntur. Ad leg. Iul. de annona. l. 2.

Sed & Monopolarum nimis auaræ ſocietates, conuentiones, & pactiones diſſoluantur. Quibus id agitur, vt ſpecies diuerſorum corporum negociationis, non minoris, quam inter ſe ſtatuerint, venundentur. L. vnica. C. de Monopolijs.

Omnium autem maxime danda erit opera ijs, qui Repub. præſunt, ne ſit æs alienum, quod Reipub. noceat, quod multis rationibus caueri poſſe putat Cicero: Maxime autem, ſi hoc non fuerit, vt locupletes ſuum perdant, debitores lucrentur alienum. Nec enim ulla res (vt ipſe ait) vehementius Rempu.
6 continet, quam fides † quæ eſſe nulla poteſt, niſi ſolutio rerũ creditarum. In primiſque operam dabunt rerum publicarũ adminiſtratores, vt iuris iudiciorumque æquitate, ſuum quiſque teneat: & neque tenuiores propter imbecillitatem circũueniantur, neque locupletioribus ad ſua vel tenenda, vel recuperanda obſit inuidia. Cum autem ſæpe fiat, vt æquitate hac neglecta, aliena poſſideant locupletiores, ſuis careant tenuiores, nec commode ob diuturnitatem temporis huiuſmodi difficultas emendari poſſit, quod iniquum videatur: vt qui agrum multis ſæculis poſſedit, tametſi alienum, eum repente amittat, & qui non poſſedit, etiamſi ſuum iam habeat, non debet prudens Irenarcha ſtatim ei qui poſſidet, quod habet auferre, & qui non poſſidet, quod non habet dare.

Nam & ſi æquitatem aliquam præ ſe ferre videatur, vt in diuidendis agris æqualitas inter locupletiores & tenuiores, proportionis tamen cuſtodita regula, obſeruatur: tamen non
7 carebit tam repentina mutatio periculo. Nam ex hac cauſa Agrariæ contentiones olim Gracchos perdiderunt. Et in Græcorum hiſtorijs refertur, propter hoc iniuriæ genus Lacedæmonios Lyſandrum Ephorum expuliſſe, & Agin Regem necauiſſe, vt Cicero teſtatur Lib. 2. officio. Ideoque in tali difficultate media ingrediendum erit via, vt neque qui ſuis careant, neque qui aliena poſſideant, plus iuſto lædantur.

8 Quamobrem † Aratum Sicyonium iure laudandum eſſe dicit, qui Methodeo Tyrãno oppreſſo, ac Sicyone ciuitate (quã quinquaginta annos Tyranni tenuerant) liberata, ſimul atq; ſexcentis exulibus, qui locupletiſſimi fuerant eius ciuitatis, reſtitutis, cũ magnam animaduerteret in bonis & poſſeſſionib. difficultatem, quod & eos, quos ipſe reſtituerat, quorum bona alii poſſederant, egere iniquiſſimum eſſe arbitrabatur, & quinquaginta annorum poſſeſſores mouere nõ nimis æquũ putabat: propterea, quod tam longo ſpatio, multa hæreditatibus, multa emptionibus, multa dotibus detinebantur: ſine iniuria eſſe iudicauit, neque illis adimi, neque his nõ ſatis fieri, quorum illa fuerãt, oportere. Cumque igitur ſtatuiſſet, opus eſſe ad eam rem conſtituendam pecunia, Alexandriam ſe profiſci velle dixit, remque integram ad reditum ſuum iuſſit eſſe. Iſq; celeriter ad Ptolomæum ſuum hoſpitem venit, qui tũ regnabat alter poſt Alexandriam conditam: qui cum expoſuiſſet, patriã ſe liberare velle, cauſamq; docuiſſet, a Rege opulento vir ſummus facile impetrauit, vt grandi pecunia adiuuaretur. Quam Sicyoniam attuliſſet, adhibuit ſibi in conſiliũ quindecim principes, cum quibus cauſas cognouit, & eorum qui aliena tenebant, & eorum qui ſua amiſerant: perfecitque æſtimandis poſſeſſionibus, vt perſuaderent aliis, vt pecuniam accipere mallent, & poſſeſſionibus cederent: aliis vt commodius putarent, numerari ſibi quod tanti eſſet, quam ſuum recuperare. Ita perfectum eſt, vt omnes, concordia conſtituta, ſine querela diſcederent.

Quibus modis ſeditiones, propter Ambitionem natæ extinguantur.

SVMMARIVM.

1 *Ambitionem non ſolum chriſtiani, ſed etiam ethnici & gentiles ſemper fugiendam putarunt, ſed de ea diuerſa ſenſerunt.*
2 *Honorum diſtributio quæ propter largitiones fit, peſſima eſt.*
3 *Magiſtratus duplices ſunt, eccleſiaſtici & ſeculares.*
4 *Symonia quid ſit, eſt crimen atrociſsimum grauiſsime in vtroque teſtamento punitum. numero 5. ex quo multa perueniunt incommoda, numero 6. & 8.*
7 *Principio malo inchoata difficile eſt vt bono peragantur exitu.*
9 *Ambitus quid ſit.*
10 *Candidati qui olim appellabantur, quibus largitionibus vtebantur. 14. 15.*
11 *Nomenclatores qui dicebantur.*
12 *Sectatores apud Romanos qui erant.*
13 *Mareus Cato laudatur.*
16 *Ludi theatrales circenſes ad quid apud Romanos inſtituti.*
17 *Venationes pantherarum & Leonum apud Romanos in circo, exercebantur.*
18 *Scena temporaria Scauri quæ fuerit.*
19 *Ludorum & ſpectaculorum mos in creandis magiſtratibus quam fuerit frequens apud Romanos.*
20 *Largorum duo genera numerantur.*
21 *Theophraſtus in materia largitionum reprobatur.*
22 *Neceſsitati venia datur.*
23 *Honores publicos adipiſci ſine largitione & munere honeſtius eſſe probatur exemplis.*
24 *Ambitio honorum & magiſtratuum etiam ſæcularium peſsimum crimen eſt.*
25 *Symoniaci quam ſint deteſtabiles authoritatibus probatur.*
26 *Vendentes ſpiritum ſanctum Iudæ proditori æquiparantur, & aliis pœnis plectuntur.*
27 *Seditiones ex ambitu ortæ quibus remediis ſupprimantur.*
28 *Saluti propriæ nullus præſumitur vllum commodum anteponere.*

CAP. II.

1 AMbitionem non ſolum † Chriſtiani, ſed etiam Ethnici & Gentiles ſemper fugiendam eſſe putarunt: ſed aliter Ethnici, aliter Chriſtiani. Ethnici ad honores & gloriã contendere, Magiſtratus & munera petere, non ſolum non verterunt vitio, ſed virtutis etiam, & magni animi eſſe dixerunt: tum quibus rebus ea comparanda eſſet docuerunt, precium tantum in adipiſcendis honoribus interuenire noluerunt. Cicero lib. 2. officiorũ. Chriſtiani vero, omnem quidem poteſtatem bonam eſſe dicunt, & a Deo ordinatam: ambitionem autem & honorum appetitionem malam. Quia ſcriptum eſt. Nec quiſquam ſibi ſumat honorem, ſed qui vocatur a Deo, vt Aaron Heb. 5. Omniũ aũt peſſimã,
2 quę propter largitiones fit, honorum † diſtributionem. Quemad
3 modum autem duplices ſunt honores † & Magiſtratus. Eccleſiaſtici & ſæculares: Ita & duplex eſt ambitio, vna Eccleſiaſticorum, altera ſæcularium honorum: illa Symonia, hæc
4 ambitus appellatur. Symoniam † diffinire poſſumus, vt ſit ſtudioſa voluntas emendi, vendendiue aliquid ſpirituale. l. diſt. c. ſtudeat. Sunt autem ſpiritualia, quorum pecuniaria commertia prohibentur, Sacramenta Eccleſiæ, vt Baptiſmus, Euchariſtia, Ordo ſacer &c. c. ſi quis. c. Saluator. 1. q. 3. Officia dignitateſue Eccleſiæ, vel Epiſcopatus Prępoſiturę, Archidiaconatus: ſimiliter Præbendæ & beneficia Eccleſiaſtica. Hęc enim & ſimilia dona Dei ſunt, res videlicet, quæ a Deo fidelibus, & a fidelibus Deo donantur: De quibus dicitur. Gratis accepiſtis, gratis date. Matth. 10. Ideoque qui eas non ad hoc, ad qđ inſtitutę ſunt, ſed ad propria lucra, munere linguę, vel indebiti obſequii, vel pecuniæ largit & adipiſcitur, Symoniacus eſt.
5 c. quis ſtudet. 1. q. 1. Eſt aũt atrociſſimũ crimen † Symoniæ, & quod grauiſſime in vtroque Teſtamento vindicatum eſſe cõſtat. Giezi enim 4. Reg. 5. gratiam ſanitatis, Heliſæo vindicante, leproſus factus, amiſit. Iudas Matth. 17. oĩum redemptorẽ vendidit, mox laqueo ſuſpenſus, eandem Redemptoris gratiam non obtinuit: Ea merito, quia nemo poteſt retinere, quod vendidit. Symon etiam Magus Act. 8. a quo Symonia nomen accepit, cum eandem Spiritus ſancti gratiam emere vellet, damnationis ſententiam a Petro audiuit. Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quia donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſidere. Dominus etiam Io. 2. vt vendentes & ementes huius gratię expertos oſtenderet, cunctos alios peccatores p gratiam in templo dimiſit, ſingulariter vendentes & ementes increpans, & flagellans de templo eiecit, in quo venditores & emptores & ſuos gratia Spiritus ſancti conſtat deſtitutos eſſe & vacuos. Quos enim Chriſtus de templo eiecit nuſquam Spiritus Chriſti ſibi faciet tẽplum. Addo & multa
6 incommoda † peruenire ex Symonia, ac generaliter quidem principatus, quẽ aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupauit, etiam ſi moribus & affectibus non offendit, ipſius tamen initij ſui pernicioſus eſt exemplo & difficile eſt, vt bono peragãtur exitu, quæ malo inchoata ſunt principio. † Deinde popu-
7 li quoque ſalus, cui per Symoniam præficitur Magiſtratus, negligitur. Vulnerato nanque paſtore, quis curandis ouibus adhibet medicinam? cap. ſertur §. vulner. 1. q. 1. aut quomodo populum orationis clypeo tucatur, qui iaculis hoſtium ſeſe feriendum exponit? aut qualem fructum de ſeſe producturus eſt, cui graui peſte radix infecta eſt? Maior ergo metuenda eſt locis illis calamitas, vbi tales interceſſores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei magis in ſe iracundiam prouocant, quam per ſeipſos placare debuerant. Poſtremo ipſe quoque
8 qui per Symoniacam prauitatem Magiſtratum † Eccleſiaſticũ adeptus eſt, eiuſmodi perplexitati ſe inuoluit, vt neq; in officio manere, neque idipſum tuto, & cum bona cõſciẽtia relinquere poſſit. De qua re ita ſcribit Grego. 13. diſ. ca. Nerui. Alius inquit, pẽſare põdus Eccleſiaſtici honoris negligẽs, ad

Digitized by Google

locum regiminis præmijs aſcendit, ſed quia omne quod hic eminet, plus mœroribus afficitur, quam honoribus gaudet: dum cor plus tribulatione premitur, ad memoriam culpæ reuocatur, doletque ſe ad laborem cum culpa peruenisſe, quanquam ſit iniquum quod admiſerit, ex ipſa fractus difficultate cognoſcit. Reum ſe igitur cum impenſis pręmijs agnoſcens, vult adeptæ ſublimitatis locum deſerere: ſed timet, ne grauius delictum ſit ſuſcepti gregis cuſtodiam reliquiſſe. Vult ſuſcepti gregis curam gerere, ſed formidat, ne deterior culpa ſit regimina paſtoralis curæ dimittere, quam empta poſſidere. Per honoris ergo ambitum, ligatum culpa hinc inde ſe cõſpicit eſſe. Quippe ſine reatu criminis, neutrum videt, ſi aut ſuſceptus ſemel grex relinquitur, ac rurſus ſacra actio ſęculariter empta teneatur. Vndique metuit, & ſuſpectus latus omne pertimeſcit, ne, aut ſtans in empto regimine, nõ digne lugeat, quod non etiam deſerens emendat: aut certe regimen deſerẽs dum aliud fiere nititur, rurſus aliud de ipſa gregis deſtitutione committat. Ambitus eſt †quo Magiſtratus honoreſque ſæculares pecunia comparantur. Fuit autem ingens olim Romanorum ambitus, propter immenſa commoda Magiſtratuum, qui populi ſuffragijs creabantur. Quandoquidem mos erat, vt in dictis Comitijs, Tribus in Centurias diſtributæ (Nã populus in Centum turbas diuidebatur) in campum Martiũ, ex qualibet turba delectis aliquibus conuocarentur. Erant autem Tribus Triginta quinque, quibus ita conuenientibus libera erat ſuffragandi poteſtas. Qui autem Magiſtratus petebant, †Candidati appellabantur: ita dicti, quia in candida veſte ſiue toga in campum cum clientibus gentilibuſque deſcẽdebant, Tribus præhenſantes, & circumeuntes; Immo & tenuiſſimos etiam & ignotos homines, quorum ſuffragijs nitebantur rogantes, tum vel per ſe, vel per communes amicos obſecrantes & obteſtantes, vt ſibi in conſequendis honorib. ſocij & adiutores eſſent, atque in petitione ſuffragatores. Sed & Nomenclatores †ſibi adhibebant, qui merita ſua virtuteſque domi foriſque commemorabant: quanquam poſtea cautum fuit, ne Candidatis Nomenclatores adeſſent. Maxime vero elaborabent, vt adoleſcentes nobiles & ſummo loco natos haberent, qui ſe amicos ſuffragatores, duces atque aſſertores: exhiberent: competitoribusque inuidiam, ſibi autem ſtudia hominum fauoremque conciliarent. Hij quoniam Candidatos ſequebantur, ſectatores †appellabantur. Quorum tãta frequentia & aſſiduitas erat, vt modus quoque eis per legem Fabiam ſtatutus fuerit: Vt eſt apud Ciceronem, in oratione pro L. Murena. Atque vt quatuor genera Comitiorum erant AEdilitia, Prætoria, Tribunitia, & Conſularia: ſic & ab his nomina acceperũt Candidati, vt qui AEdilitatem peterent, AEdilitij: qui Tribunatum, Tribunitij: qui Prætură Prætorij, qui Conſulatum, Conſulares appellarentur. Nec fraudi cuiquam fuit, hoc modo ſuffragia populi petere: nec vitio datum, Nomenclatore & ſectatoribus, clientibus, nobilibus, & & amicis vti. Nam ad hunc modum incorruptiſſimi, ac virtutibus ſuis clariſſimi, & populo commendatiſſimi homines ſuffragia petiuerunt. Quod & Cicero ſe feciſſe fatetur. Lib. 2. officiorum, & in oratione pro L. Murena. Et M. Cato, † quẽ (vt idem Cicero de eo ſcribit) natura ipſa ad honeſtatem, temperãtiam, magnitudinem animi, iuſtitiam, & ad omnes denique virtutes magnum hominem & excelſum finxerat: tamen in campum deſcendens, Tribunatum petijt qui & omnes bonos Candidatos ſectatores habuit, & qui & cæteros ad mandandum Catoni Tribunatum cohortati ſunt, vt pote qui non honorem quæreret, ſed operam ſuam patrię offerret, vt ſcribit Plutarchus in Catone Minore. Quin hoc etiam fertur, tantam fuiſſe multitudinem ei ſuffragantium, vt inter ſtudia officiaque hominum preſſus, in periculo fuerit, vixq; habuerit facultatem, ſe a turba explicandi. At Nomenclatorem non habuit, ſolus legem ſeruans, quæ Candidato adeſſe Nomenclatorem vetabat.

Iam & largitiones immenſas in populum faciebant Candidati. Sic Milo †Candidatus Conſularis ad fauorem populi cõciliandum, tributim in ſingulos millia aſſium dedit. Budæus mille aſſes Decem auris Francicis æſtimat: Vnde ſi quis in ſingulos Tribus, quæ triginta quinque fuerunt, millenos redemptos ſuffragatores colligat, ad trecenta quinquaginta millia coronatorum hoc nomine ſumptus euadet. Sic Iulius Gæſar †Paulum Conſulem, Aureorum noningentorum millium æſtimatione redimere non dubitauit: ea lege, non quod commodaret ei, ſed ne quid incommodaret. Et Curionem Tribunum Quindecies Centenum millium, ſed eo pacto, vt in omnia ſe addiceret. Ac de ingenti & flagrantiſſimo Romanorum ambitu, deque immenſis largitionibus, Cicero ad Qu. fratrem ad hunc modum ſcribit. Ambitus redijt immanis, nunquam fuit par, non dico Hyperbolas, vel ſextertium Centies conſtituunt. in prærogatiuam pronunciare. Erat autem prerogatiua Tribus, cui ſorte obtigerat, vt prima ſuffragia ferret in creandis Magiſtratibus, & eam ſæpe reliquæ ſequebantur aſſentientes ei. Idem Cicero eadem de re ad Atticum ita ſcribit, de Comitijs loquens. Sequere nunc me in campum, ardet ambitus, fœnus ex Triente Idibus Quintilibus factum erat beſſibus. Et paulo poſt. Pompeius fremit, queritur, Scauro ſtudet, ſed vtrum fronte an mente, dubitatur. Exoche in nullo eſt, pecunia omnium dignitatem exæquat. Meſſala languet, non quo animus deſit, aut amicis careat, ſed Cortio Col. & Pomp. obſunt. Quin tanta etiam inuidia flagrauit ea res, vt hij qui Magiſtratum petebant, cum ſinguli a largitionibus deterriti eſſent, in vnum conuenerint, contulerintque vnuſquiſque Duodecim millia Drachmarũ argenti facta ſponſione, vt qui ex his per largitionem peteret id argentum perderet: arbitrum Catonem elegerunt, & pecuniam apud illum ſtatuerunt, ſed ipſe Cato pecuniam recipere noluit, fideiuſſores tamen recepit. Cum autem in ſumma pecunię depoſita variẽt Cicero & Plutarchus, Budęus Ciceroni potius, quam Plutarcho credendum eſſe putat. Quin illud quoque moris †fuit apud Romanos, vt AEdiles, & alij Magiſtratus, ludos vel munera magnifica facerent, & æderent in Theatro, vel Circo, vel Amphiteatro: Venationes item ac munera darent, id eſt, gladiatorum multa paria, ad vulgi oculos oblectandos depugnatura, quaſi populo vniuerſam quãdam mercedem collatorum ſuffragio ſuo Magiſtratuum ſoluentes, in quam rem & ipſam immenſos ſumptus fecerunt.

Ac de animalibus & venatoribus in Circo datis, ita ſcribit Plinius, li. 8. Primus autẽ Scaurus in AEdilitate ſua varias (de Pãtheris loquitur) cẽtum quinquaginta vniuerſas miſit. Deinde Pomp. †Magnus, quadringentas decem: Diuus Auguſtus quadringentas viginti. Idem Leonum ſimul plurium pugnã Romę princeps dedit Q. Sceuola. P. filius in Curuli AEdilitate. Centum autem Iubatorum primus omnium L. Sylla, qui poſtea Dictator fuit in Prętura. Poſt eum Pomp. Magnus DC. ac in ijs Iubatorum C CC X V. Cæſar Dictator quadringentos. Idem Plinius. Annalibus notatum eſt, M. Piſone. M. Meſſala Cõſulibus Domitium AEnobarbum AEdilem Curulem vrſos Numidicos centum, & totidem viatores AEtiopas in Circo dediſſe.

De operibus vero magnificis idem Plinius. Scaurus †fecit in AEdilitate ſua opus maximum omnium, quæ vnquã fuere humana manu facta, non temporaria mora, verum etiam æternitatis deſtinatione. Quibus verbis, vt Budæus interpretatur Lib. 1. de aſſe & partib. eius ſignificat, Scaurum in AEdilitate ſua ad populi oblectationem ſcenam temporariam, & ſtatim ludis factis, diruendam feciſſe: ſed quæ vinceret magnificentia clariſſimum opus omnium, quæ nunquã facta ſunt, etiam eo animo, vt perpetuo eſſent.

Adeo autem hic largitionum, ludorum, & ſpectaculorum mos, †in creationibus Magiſtratuum inuexerauerat, vt non ſolum a Senatu non damnaretur, ſed etiam approbaretur. Quod primum ex eo colligimus, quod de largitione a Iulio Cæſare, Luceio, & M. Bibulo Candidatis conſularibus factis, ad hunc modum ſcribit Suetonius in C. Iulio Cæſare: E duobus Conſulatus competitoribus L. Luceio. M. Bibulo, Luceiũ ſibi adiunxit Cæſar pactus, vt is quoniam inferior gratia eſſet pecuniaque polleret, nummos de ſuo communi nomine, per Centurias pronunciaret. Qua cognita re, Optimates, quos metus cœperat, nihil non auſurum eum in ſummo Magiſtratu, concordi & cõſentiente Collega, authores Bibulo fuerũt tantundem pollicendi: ac pleriſque pecunias contulerunt, ne Catone quidem abnuente, eam largitionem e Repub. fieri. M. Cicero L. Murenæ aduerſas accuſationem M. Catonis defenſor, ludos, conuiuia, & ſpectacula in Circo & Theatro, liberalitatem magis quam largitionem appellandam eſſe putat. Ac propterea nec Candidatis huiuſmodi benignitatem, nec populo eorum fructus eſſe eripiendos: ſed arbitror eum eo loco cauſę magis inſeruiſſe, quam quod dixit, ex animo aſſeruaſſe, Quod ex eo conijcio, quod in Officijs ſcribit libro. 2. Omnino, inquit, duo genera ſunt largorum, † quorum alteri prodigi: alteri liberales. Prodigi, qui epulis & viſcerationibus & gladiatorum muneribus, ludorum venationumque apparatu, pecunias profundunt in eas res, quarum memoriã aut breuem aut nullam ſunt relicturi omnino. Liberales autem ſunt, qui ſuis facultatibus, aut captos a prædonibus redimunt, aut es alienum ſuſcipiunt amicorum cauſa, aut in filiarum collocatione adiuuant, aut opitulantur, vel in re quærenda vel augenda. Itaque miror, quod in mentẽ venerit Theophraſto, †in libro, quem de diuitijs ſcripſit, in quo multa præclare illud abſurde: Eſt enim multus in laudanda magnificentia & apparatione popularium munerum, taliumque ſumptuum facultatẽ, fructum diuitiarum putat. Mihi autem ille fructus liberalitatis, cuius pauca exempla poſui, multo etiam maior videtur & certior quanto Ariſtoteles grauius & verius nos re

prehen-

Digitized by Google

prehendit, qui has pecuniarum effusiones admiremur, quę fuit ob multitudinem deliniendam. At hij, qui ab hoste obsidentur, si emere aquæ sextarium mina cogerentur, hoc primo incredibile nobis videri, omnesque mirari: Sed cum attē-
22 derint, veniam †necessitati dari, in his immanibus iacturis, infinitisque sumptibus, nihil non magnopere mirati: cum præsertim nec necessitati subueniatur, nec dignitas augeatur. Ipsaque illa delinitio multitudinis, ad breue exiguumque tempus sit duratura, eaque a leuissimo quoque animo, in quo tamen ipso cum facietate memoria quoque moriatur voluptatis. Vnde etiam colligitur, hæc pueris & mulierculis, & seruis & seruorum similimis liberis esse grata: Graui vero homini, & ea quæ fiunt iudicio certo ponderanti, probari posse nullo modo. Hactenus quid de largitionibus ludorum, spectaculorum, venationum, & munerum sentiat, declarauit: Quæ sequuntur, ad morem & institutum Romanorum pertinent. Quanquā, inquit, ipse Cic. li. 2. offi. intelligo in nostra ciuitate inueteraſse iam bonis tēporibus, vt splendor Aedilitatum ab optimis viris postuletur. Itaq; & P. Crassus. tū cognomine Diues, tū copijs, functus est AEdilitio maximo munere. Et paulo post. L. Crassus cum omnium hominum moderatissimo. Q. Mutio, magnificentissime AEdilitate functus est, Deinde C. Claudius, Appij filius, multo post Lucullus, Hortensius, Syllanus. Omnes autem P. Lentulus, me Consule, vicit superiores. Hunc est Scaurus imitatus: magnificentissima vero nostri Pompeii munera secundo Consulatu, in quibus omnib. quid mihi placeat, vides. Morem quidem patriæ, a tot excellentissimis viris obseruatum, reprehendere non audet: Verum quid honestius sit hoc ipso, innuit quod dicit. In quibus omnibus quid mihi placeat, vides. Omnium autem maxime in hac re, vt in cæteris, mediocritatem commendat. Immo honestius
23 etiam iudicat, sine largitione & munere ad honores † publicos peruenire: Idque exemplis quoque probat. L. quidem Philippus (inquit) Q. filius, vir magno ingenio, in primisque clarus, gloriari solebat, se sine vllo munere adeptum esse oīa, quę haberentur amplissima. Dicebat idem Cotta. Curio: Nobis quoque licet in hoc quodammodo gloriari. Nam pro amplitudine honorum, quos cūctis suffragijs adepti sumus, nostro quidem anno, quod contigit eorum nemini, quos modo nominaui, sane exiguus sumptus adhibitus fuit. Postremo sententiam suam clarius exprimens ita concludit. Tota igitur ratio talium largitionū genere vitiosa est, tempore necessaria: & tamen ipsa ad facultates accommodanda & mediocritate moderanda est.

Hæc fusius aliquanto de ambitu ex historijs cōmemorare libuit, vt ex ipso ēt rerū euentu intelligamus, quā pessimū crimē sit, etiā sacularium honorum & Magistratuum ambitio.
24 †Ex qua scilicet, præter alia incommoda & pericula, sępe etiā teterrima bella & seditiones excitata fuisse cōstat. Iam igitur orta propter Symoniam seditione, quod omnium maxime grassantibus hæresibus fit, vt alias a nobis non paucis exemplis demonstratum est: vnicum remedium erit, vt sacri Canones sanctorumque patrum Decreta, ad coercendam Symoniam ædita, reuocentur. Cuiusmodi est Canon Chalcedonēsis Concilij, qui sic habet. 1. q. 1. c. si quis. Si quis Episcopus per pecuniam ordinationem fecerit, & pretio redemerit Spiritus sancti gratiam, quæ vendi non potest, ordinauerit que per pecuniam Presbyterum aut Diaconum, vel quemlibet de his, qui cognominantur in Clero promouerit, & dispensatorem aut defensorem, vel quemlibet, qui subiectus est regulæ, pro sui turpissimi lucri commodo: Is, qui hoc hoc attentare probatus fuerit, proprij gradus periculo subiacebit: Et qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione vel promotione, quæ est pro negociatione facta, proficiat, sed sit alienus a dignitate, vel solicitudine, quam pecunijs acquisiuit. Si quis vero mediator tam turpibus & nephandis datis vel accepetis extiterit: si quidem Clericus fuerit, a proprio gradu decidat: si vero Laicus, anathematizetur. ca. cito turpem. §. quia erg. 1. quæstio. 1. Sunt
25 & alij multi Canones, quibus cauetur, apud Symoniacos † sacerdotium non subsistere, c. eos qui. 1. q. 1. c. qui studet. 1. q. 1. benedictionem eorum in maledictionem conuerti, nec in Christi corpore eos esse, qui sunt maledicti, nec sanctificare alios posse, nec corpus Christi tradere, vel accipere, nec benedicere alijs valere. c. reperiuntur. 1. q. 1. Vnde & Iudæ proditori
26 †tanquam seruum suum, Spiritum sanctum vendentes, æqui parantur, & pro hæreticis habentur, infamia notantur, anathematizantur, ab officiis & Magistratibus submouentur, alijsque pœnis afficiuntur, quas hic omnes recensere nimis foret prolixum, ac fortasse nonnihil etiam lectori molestum.

27 Sin vero seditio † ob ambitum fuerit concitata, duo remedia erunt: Vnum, vt duobus pluribusue Magistratum ambitiōsis, tertius quispiam creetur. Quod Scipione Hypseo & Milone, Consulatum petentibus, factum est. Cum enim hij nō solum solitis illis vsitatisque largitionib. sed etiam armis & necibus contenderent, ac temeritate & audacia bellum ciuile concitassent, cum per multos dies tria veluti castra forum obtiderent, censuit antequam summa necessitas cogeret, spō te & gratia Senatus eam rem Pompeio esse mandandam: ex duobus malis, quod minus foret, eligens, ne cum ciuitas seditionibus atque armis diu afflicta esset, tunc demum in potestatem vnius deueniret. Sententiam igitur a M. Bibulo Catonis necessario prolatam, qua censebat, solum Pompeium Cō sulem designandū, Cato quoq; assurgens, cōtra expectationē oīum laudauit: asserens præstare, vt quæuis potestas in vrbe sit, quam Rempub. sine Magistratu ac præside manere, vt scribit Plutarchus in Cato. minore. Alterum remedium est, vt leges quæ de ambitu coercēdo latæ sunt, in pristinum usum reuocentur, qualis est Theodosii imperatoris constitutio. l. sancimus. C. ad leg iul. repetund. Sic. n. ad Flo. Præfectū prætorio rescribit. Sancimus ciusmodi viros ad prouincias regendas accedere, qui ad honoris insignia non ambitione vel pretio, sed probatæ vitæ & amplitudinis tuæ solēt testimonio ꝓmoueri: Ita sane, vt ij, quib honores ꝓ sedis tuæ, vel per nostrā fuerint electionem commissi, iurata inter gesta depromant, se pro ad ministrationibus sortiendis, neque dedisse quippiam, nec daturos vnquam postmodum foret, siue per se, siue per interpositam personam in fraudem legis sacramentique, aut venditionis donationisue titulo, aut alio velamento cuiuscunque contractus. Et ob hoc, exceptis solis Salariis, nil penitus tam in administratione positos, quam post depositum officium pro aliquo præstito beneficio tempore administrationis quā gratuito meruerunt accepturos. Et licet neminem diuini timoris contemnendo iureiurando, arbitramur immemorē,
28 †vt saluti propriæ vllum cōmodū anteponat: tñ vt ad salutis timorem etiā necessitas periculi subiugetur, si quis ausus fuerit præbita sacramenta negligere, non modo aduersus accipientem, sed etiam aduersus dantem, accusandi cunctis tāquā crimen publicum concedimus facultatem, quadrupli pœna eo qui conuictus fuerit, modis omnibus feriendo. Sed & Senatusconsultū cautū, vt qui contra legem Iuliam de ambitu, Magistratū aut sacerdotium petierit in centū aureis cum infamia puniatur. l. vnica. ff. ad leg. Iul. de amb.

Quibus modis seditiones, propter metum Tyrannorum concitatæ, tollantur.

SVMMARIVM.

1 *Seditionum quę propter metum oriuntur siue sedandarum, siue extinguendarum, non vna ratio est.*
2 *Tyrannum quomodo diffiniant iurisconsulti. & quem nobis scriptura proponat nu. 5.*
3 *Seditiones propter metum Tyrannidis concitantur.*
4 *Tyrannidis causa duplex est.*
6 *Regis tyrannici ius quale sit. eius studia. nu. 9. & quæ intendat. 10.*
7 *Deus exaudit inuocantes nomen eius aduersus eos qui nos opprimunt.*
8 *Opera tyrannica quæ sint.*
11 *Tyrannis summouendis quibus remediis veteres vsi fuerint.*
12 *Philippus rex quare a Pausania occisus est.*
13 *Alexander magnus veneno Antipatro authore interiit.*
14 *Trasybulus quo remedio contra triginta tyrannos Athenis vsus fuerit.*
15 *Iulius Cæsar quare a coniuratis occisus fuerit.*
16 *Caius Caligula qua morte interierit.*
17 *Claudius Cæsar veneno sibi ab Agrippina vxore in boleto dato interiit.*
18 *Nero Claudius Cæsar hostis senatu pronuntiatus, ignominiosissime fugiens ad quartum ab vrbe lapidem se ipsum interfecit.*
19 *Marcus Syluius Otto qua morte interierit.*
20 *Vitellius imperator quam ignominiose occubuerit.*
21 *Flauii Domitiani vita, & violentus interitus.*
22 *Lucii Antonini Commodi vita & interitus.*
23 *Didii Iuliani decolatum caput fuit in rostris positum.*
24 *Antonini Bassiani Caracallæ mors.*
25 *Aurelius Antoninus Varius quam ignominiose interierit.*
26 *Iulius Maximinus apud Aquileiam seditione militum discerptus est, vna cum filio.*
27 *Valerianus imperator christianorum persequutor misere in seruitute mortuus est.*
28 *Aureliani miser interitus.*
29 *Valens Arriana hæresi infectus a Gothis incendio crematus est.*
30 *Zeno Isauricus viuus ab vxore sepulchro incluſus interiit.*
31 *Flauius Valerius Anastasius Christianorum prosequutor diuino fulmine periit.*
32 *Phocas cæde Mauritii imperatoris contaminatus ab Heraclio & Heracliona interfectus est.*

Digitized by Google

33 *Constans a Longobardis victus, in Sicilia dolo suorum interfectus est.*
34 *Iustinianus Heraclianus a Philippico pulsus vitam & imperium pariter amisit.*
35 *Philippicus priuatus imperio submotus est.*
36 *Leo Amenus a M. Traulo quem in custodia detinebat, noctu per insidias cæsus interiit.*
37 *Romanus Lecapenus quomodo expulsus finierit.*
38 *Romanus Leonis iunior in matrem & sororem impius veneni potione interfectus est.*
39 *Michael Colophates, a turba captus, oculorum vsu priuatur.*
40 *Michael Parapinacetus cum vxore & filio cœnobio a Nicephoro incluſus fuit.*
41 *Andronicus ob sœuitiam omnibus inuisus quam crudeliter perierit.*
42 *Imperium multi tyrannice occupantes fœda cæde interierunt.*
43 *Occisores tyrannorum laudantur.*
44 *Senatus populusq; Romanus quam vindictam exercuerit in Commodum imperatorem.*
45 *Sententia Christiana de tollerandis tyrannis ex Apostolo. nu. 46.*
47 *Tyrannides quo remedia tollantur.*
48 *Iniurium tam a se quam ab aliis propulsare iure naturali vnicuique permissum est.*
49 *Superioris officium quale sit.*
50 *Coadiutores quo casu dentur.*

CAP. III.

1 SEditionum, † quæ propter metum oriuntur, siue sedandarum siue extinguendarum, non vna ratio est. Nam aliter, quæ metu iustæ vindictæ: aliter, quæ terrore & formidine iniuriarum vel illatarū vel inferendarum, excitatæ fuerint vel comprimuntur, vel extinguuntur: Nam quæ ob metū iustæ pœnæ cōcitantur, tum recte tolluntur, cum ea ipsa pœna, quam formidant, seditiosi afficiuntur: Sic enim fit, vt aliquorum pœna multis, quo minus similia perpetrare audeant, metum & terrorem incutiat. l. 1. C. ad leg. iul. repetund. ff de pœnis. l. aut facta. §. fi. Quæ vero ob metum iniuriarum oriuntur, alio remedio indigent, nempe, vt causæ metus, propter quem commotæ sunt, submoueantur. Porro inter causas, ex quibus iniuriarum metus
2 nascitur, præcipua est Tyrannis, †Tyrannum Iurisconsulti cū esse definiunt, qui non iure in Repub. dominatur. Id autem duobus modis accidit. Vno, si dominationem sine legitimo titulo vsurpet: Altero, si priuati magis quam publici commodi, qui dominatur, rationem habeat. Id autem non solum in regno, sed etiam in domo, in ciuitate, & in prouincta euenit. Nam & domesticam curam alieni & externi, nonnunquam sine titulo vsurpant, tum ipsi etiam patresfamilias iniuste familiam regunt. Sic & in ciuitatibus & prouincijs, sępe quibus id, per quos oportet, mandatum non est, dominari contendunt. Immo & sui ipsius recte Tyrannum dicemus, qui imperio rationis siue spiritu neglecto sensum, siue carnem in se ipso dominari permittit. Vnde & propter metum tyrannidis,
3 seditiones †Monasticæ, domesticę, & ciuiles concitantur. Monasticæ, vt si in homine sensus. Domesticę, vt si qui in domo præest Paterfamilias: Ciuiles, vt si in ciuitate, qui ciuitatem gubernant: in prouincia, vt si qui prouinciam regunt: In regno vt si qui regni gubernacula tenent, iniuste dominētur. Ad tollendam igitur seditionem, quæ propter metum Tyrannidis oriuntur, vnicum remedium erit: vt Tyrannis ipsa, & causæ eius remoueantur.

4 Causa Tyrannidis †duplex est. Propinqua & remota. Propinqua est Tyrannus ipse: remota, peccata nostra, quibus Deus offensus, principem dat populo, & iudicem Ecclesiæ, non per arbitrium suum, sed vt merita nostra deposcunt. c. audacter. 8. q. 1. Vt si mali sint actus nostri, & operemur maligna in conspectu Dei, detur nobis princeps secundum cor nostrum. Quod & de scripturis sanctis probatur. Sic enim dicit Dominus Osęę. 8. Fecerunt sibi Regem, & non per me: principem, & non per consilium meum. Et hoc dictum videtur de Saule illo, quem vtique Dominus ipse elegerat, & Regem sibi fieri iusserat. 1. Reg. 9. Sed quoniam non secundum Dei voluntatem, sed secundum peccatoris populi meritum fuerat electus, negat eum cum sua voluntate, vel consilio constitutum. Idē eiusdem prophetæ testimonio comprobatur, ex persona Domini dicētis Oseæ 13. Dabo tibi Reges in furore meo. Et Iob. 34. Qui regnare facit hominem Hypocritam, propter peccata populi.

Sed & tale aliquid intelligamus in Ecclesiis fieri, quod pro meritis aut in verbo, aut opere potens a Deo tribuitur Rector Ecclesiæ: aut si malignum faciat populus in conspectu Domini, & tales perseuerent, talis Ecclesiæ iudex datur, sub quo famem & sitim populus patiatur: Amos 8. non famem panis, neque sitim aquę, sed famem audiendi verbum Dei.

5 Quin mores etiam, †conditiones, & potestatem principis exprimit scriptura, & velut ob oculos ponit Tyrānicam dominationem eius, quem propter peccata nostra constituit Dominus. Sic enim de Rege, quem seniores populi constitui sibi a Samuele petierunt, in libris Regnorum scribitur 1. Reg. 8. Primum ipsi Regem petentes. Constitue, inquiunt, nobis Regem, vt iudicet nos sicut & vniuersæ habent nationes. Ad hāc petitionem populi Dominus declarans, se Regem daturum populo propter peccata eorum. Audi, inquit ad Samuelem, vocem populi in omnibus, quę loquitur tibi. Nō enim abiecerunt te, sed me, ne regnem super eos, iuxta omnia opera sua, quę fecerunt a die, qua eduxi eos de Aegypto, vsque ad diem hanc. Sicut dereliquerunt me, & seruierunt dijs alienis, sic faciunt etiam tibi. Nunc ergo vocem eorum audi: verum tamen contestare eos, & prædic ius Regis, qui regnaturus est super eos. Dixit itaque Samuel omnia verba domini ad popu
6 lum, qui petierat a se Regē, & ait. †Hoc erit ius Regis, qui imperaturus est vobis, filios vestros tollet, & ponet in curribus suis, facietque sibi equites & præcursores quadrigarum suarū, & constituet sibi Tribunos & Centuriones, & aratores agrorum suorum, & messores segetum, & fabros armorum & curruum suorum. Filias quoque vestras faciet sibi vnguentarias, & focarias & panificas. Agros quoque vestros, & vineas, & oliueta optima tollet, & dabit seruis suis. Sed & segetes vestras, & vinearum redditus addecimabit, vt det Eunuchis & famulis suis. Seruos etiam vestros & ancillas & iuuenes optimos & asinos auferet, & ponet in opere suo. Greges quoque vestros addecimabit, vosque eritis ei serui, & clamabitis in die illa a facie Regis vestri, quam elegistis vobis, & non exaudiet vos Dominus in die illa: quia petistis vobis Regem.

Ad hanc igitur causam remotam Tyrannidis tollendam auxilij diuini remedio vtemur, qđ ad seditiones in vniuersum sedandas extinguendasque, in primis salutare esse, supra multis scripturæ testimoniis & exemplis comprobauimus: Maxi-
7 me vero exaudiet nos Deus †inuocantes nomen eius aduersus eos, qui iniustas dominationes in nos exercēt. Ipse enim est, qui dicit Regi, Apostata. Iob. 34. Qui vocat Duces impios, nec cognouit Tyrannum, cum disceptaret contra pauperē. Ac proinde ad hunc modum placatus a nobis Deus, profligatis exterminatisque Tyrannis, principem nobis dabit secūdum cor suum. Qualis in Deuteronomio ad hunc fere modum describitur: Deut. 17. Cum ingressus fueris terrā (inquit lex) quā Dominus Deus tuus dabit tibi, & possederis eam, habitauerisque in illa, & dixeris. Constituam super me Regem, sicut habent omnes per circuitum nationes: eum constituens quem Dominus Deus tuus elegerit, de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem Regem facere, q non sit frater tuus. Cumque fuerit constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Aegyptum, equitatus numero subleuatus: præsertim cum Dominus præceperit vobis, vt nequaquam per eandem viam reuertamini. Non habebit vxores plurimas, quæ alliciant animum eius: neque argenti & auri immensa pondera. Postquam aūt sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplar a sacerdotibus Leuiticæ Tribus, & habebit secum, legetque omnibus diebus vitę suę, vt discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba & Cæremonias eius, quę in lege præcepta sunt. Nec eleuetur cor eius in superbiam super fratres suos, neq; declinet in partem dexteram vel sinistram, vt longo tempore regnet ip se, & filii eius super Israel.

Alteram Tyrannidis causam, & eam quidem propinquā, Tyrannum ipsum esse diximus: Ipse est enim, qui facit opera
8 Tyrannnica. †Ea vero sunt, quæ ab Aristotele enumerantur: Veluti, quod potentiores decerpere, & sapientes perimere consueuerunt. Nam & coniunctissimos, quos eorum potentiæ aduersari suspicantur, occidunt. Sed nec comessationes permittunt, nec sodalitatem, neque disciplinam, nec aliud quicquam tale, quin potius omnia cauere solent: Vnde contigerunt inter ciues oriri duo: Intelligentia scilicet & Fides. Similiter nec scholas, nec conuentus alios vocationis alicuius fieri concedunt, & omnia faciunt, ex quibus ciues inter se quam maxime incogniti sint omnes: Cognitio enim fidem magis inter ipsos generat. Præterea Satellites eorum semper apparent, & circa fores versantē, quo minus latere possit, quid quisque agat: qui & explorant, an animum per seruitutem cōtinuam submittant: Similiter exploratores habent, qui inuestigant quæcūq; quis subiectorū dixerit aut fecerit. Nam minus audent, qui talia formidant: & si audent minus latere possunt. Sed & illud Tyrannicę prauitatis est, calumniari inuicem & discordias seminare, amicisque amicos confligere, & plebem cum nobilitate, & diuites inter se ipsos, & subditos ad paupertatem redigere, vt neq; sumptus fiat in custodia, & illi

Digitized by Google

& illi quotidianis moleſtijs occupati, vacarè non poſſint ad concilia contra Tyrannos ineunda.

9 Studet etiam bellum concitare Tyrannus, †vt negociis occupentur ciues, & indigentia Ducis continuo detineantur. Adulatoribus in primis gaudent Tyranni, & mulieribus facultatem dant per domos euagandi, quo reuelēt virorum ſecreta. Qui ſubditorum honeſtati ſtudent, aut libertati, eos odio habent Tyranni tanquam euerſores poteſtatis ſuæ: quia minuere excellentiam atque præeminentiam videntur. Peregrinos etiam in conuiuia & quotidianum vſum magis recipere, quam ciues, Tyrannorum eſt: quaſi illos habeant hoſtes, hos autem non aduerſantes. His & ſimilibus ſtudijs tria conatur
10 efficere Tyrannus. †Vnum, vt animos imminuat ciuium, vt pauca ſapiant: nemo.n. puſillanimis ꝯ Tyrannum inſurgit. Secundum, vt ciues inter ſe diffidētes reddat: nō eīn prius euertitur Tyrannus, niſi ciuiū aliqui inter ſe fidem habeāt. Quapropter & bonos viros perſequit̄, quaſi peſtiferos & aduerſarios dominationi ſuę, non ſolū quia non acquieſcunt in ſeruitute viuere: verum etiam, quia fides eis, & inter ſe, & ab alijs plurima adhibetur, neq; accuſant alios, neq; ipſi inter ſe accuſant. Tertium, vt impotentes agendi reddantur: nemo enim impoſſibilia ſibi aggreditur, quare neque Tyrannidem tollere poſſunt, quibus potentia deeſt. Ad remouendam igitur cauſam hāc propinquam Tyrannidis, in hoc vnum incumbendum erit, quomodo Tyrānus aut euertatur, & Magiſtratu ſubmoueatur: aut ad meliorem frugem reducatur. Illud in primis arduum eſt: hoc vero prope etiam impoſſibile. Nam iuxta prouerbium. Lupus pilos mutat ingenium non mutat. Ac in ſub
11 mouendis quidem Tyrannis, veteres duobus potiſſimum remedijs †vſos fuiſſe animaduerto. Nam aut in corpus inſurgēdum, aut in dominationem putauerunt. In corpus, ut quoties a Tyrannis contumelia affecti, vltionis cauſa, vel clam per inſidias, vel aperte per vim in eos impetum facientes, vel regnis eos pepulerunt, vel occiderunt. Cuius rei multa tam Græcorum quam Romanorum exempla, ab hiſtoriis referū-
12 tur. Libet inſigniora aliqua afferre. Philippus † a Pauſania occiſus eſt: quia non vlciſcebatur contumeliam ſibi factam ab Attalo. Hiſtoriam ad hunc modum narrat Iuſtinus, li. 9. Pauſanias primis pubertatis annis ſtuprum per iniuriam paſſus ab Attalo fuerat: cuius indignitati hæc etiā fęditas acceſſerat. Nam perductum in conuiuio, ſolutumque mero, Attalus nō ſuę tantum, verum & conuiuarum libidini, velut ſcortum vile ſubiecerat, ludibriumque omnium inter coæquales reddiderat. Hanc rem ægre ferens Pauſanias, querelam ſæpe Philippo detulerat: cum varijs fruſtrationibus nō ſine riſu deferretur, & honoratum inſuper Ducatu aduerſarium cerneret, iram in ipſum Philippum vertit, vltionemque, quā ab aduerſario non poterat, ab iniquo iudice exegit.

13 Sed & filius Philippi Alexander †Magnus, per inſidias eorum, quos varijs contumelijs & iniurijs affecerat, veneno interijt. vt ſcribit Iuſt. lib. 12. inſidiarum author Antipater fuit, qui cum chariſſimos amicos eius ab Alexandro interfectos, videret, Alexandrum generum ſuum Lynceſtem, occiſum, ſe magnis rebus in Græcia geſtis, non tam gratum apud Regem, quam inuidioſum eſſe. Accedebāt ante paucos dies ſupplicia, in Pręfectos deuictarum nationum crudeliter habita. Ex quibus rebus ſe quoque a Macedonia, non ad ſocietatem militiæ, ſed ad pœnam euocatum arbitrabatur. Igitur ad occupandum Regem, Caſſandrum filium dato veneno ſubornat: qui cum fratribus Philippo, & Iolla miniſtrare Regi ſolebat. Quod & potioni Regis ſupermittens hauriendum ipſi dedit, quo ſumpto paulo poſt extinctus eſt. Hoc etiam re-
14 medio vſus †Thraſybulus, vt dicit Iuſt. li. 5. qui triginta Tyrannos Athenienſium expulit: hij primum rectores Reipublicæ conſtituti, deinde Tyranni facti, cum omnia paſſim cœdibus compleuiſſent, bona pars ciuium vrbem relinquentes, fuga ſibi conſuluerunt. Inter quos Thraſybulus vir ſtrenuus, & domi nobilis, audendum aliquid pro patria, & pro communi ſalute ratus, magno inſtructus exercitu reuerſus in vrbem, triginta Tyrānos emigrare Eleuſin iuſſit: ſubſtitutis decem, qui Rempub. regerent, qui nihil exemplo dominationis prioris territi, eandem viam crudelitatis aggreſſi ſunt: ſed quos & ipſos deīde Pauſanias Rex Eleuſin migrare ad cęteros iuſſit. Iā & multa ex Romanis hiſtoriis occiſorum Tyrannorum exēpla proferri poſſunt, nos pauca aliqua referemus.

15 Iulius Cæſar, † quia per vim ſolus dominari, & imperium ſibi vendicare videbatur, ſexaginta amplius in eū conſpirantibus, C. Caſſio, Marcoque & Decio Bruto Principibus conſpirationis tribus & viginti vulneribus confoſſus interiit.

16 C. Caligula, †ab initio quidem bonus princeps poſtea autē Tyrannus factus omnium crudeliſſimus, vt non immerito fax humani generis dictus ſit. Suetonius in C. Caligula. & Ioſeph. lib. 19. cap. 1. & P. Oroſius. li. 7. c. 5. Cuius & hæc vox fuiſſe fertur. Optare ſe populo Ro. vnam eſſe ceruicem, quo facilius vno ictu abſcidi poſſet: Sed & duo libelli in Secretis eius reperti ſunt, quorum alteri pugio, alteri gladius pro ſigno nominis aſcriptum erat. Ambo lectiſſimorum virorum vtriuſq; ordinis, Senatorij & Equeſtris, nomina & notas continebant morti deſtinatorū. Idem in palatio matronas nobiles publicę libidini ſubiecit. Is Chereę & aliorum coniuratione, per inſidias Choreæ quidem vno, aliorum autem triginta vulneri-
17 bus illatis, extinctus eſt. Claudius Cæſar † & ipſe crudeliſſimus Tyrannus, vt referunt Sueto. in Claud & Oroſ. lib. 7. c. 6. cuius inter exempla, illud etiā memoratur, quod triginta quinque Senatores, & trecētos ſimul Equites Romanos minimis cauſis interfecerit: Hunc Agrippina vxor veneno in boleto
18 dato interfecit. Nero †Claudius Cæſar. Oroſ. li. 7. c. 7. referente, fœdis moribus & ſcęleſtis facinoribus turpiſſimus, vt qui petulantiam, libidinem, luxuriam, auaritiam, nullo non ſcęlere exercuerit, quin tanta etiam crudelitatis rabie efferatus, vt plurimam Senatus partem interfecerit, Equeſtrem ordinem pene deſtituerit: ſed ne parricidijs quidem abſtinuit, matrem, fratrem, ſororem, vxorem, cæteroſque omnes cognatos & propinquos, ſine hæſitatione proſtrauit. Is hoſtis a Senatu pronūciatus ignominioſiſſime fugiens, ad quartum ab vrbe lapidē
19 ſeſe ipſe interfecit. M. Syluius † Otto, vt refert Suet. in Ottone Syluio. propter male partum principatum, Tyranno dignam mortem obijt: quippe ſeipſum intra leuam papillam pugione
20 traiiciens, interfecit. Vitellius †imperator, vt ſcribit Oroſ. lib. 7. c. 8. cū multa crudeliter ac nequiter egiſſet, & inter cætera illud quoque crudelitatis exemplum ediditſet. Nam Sabinum Veſpaſiani fratrem nihil mali tum ſuſpicantem, cum Cæteris Flauianis in Capitolium compulit, ſuccenſoque templo, & mixta ſimul flamma ruinaque, omnes in vnum pariter interi tum ac tumultum dedit. Is a Veſpaſiani militibus ex cellula, in quam confugerat, protractus, cum per viam ſacram nudus duceretur, paſſim cunctis in os eius coniectantibus, in forum deductus, apud Gemonias ſcalas minutiſſimorum ictuū crebris cōpunctionibus excarnificatus, atque inde uncotractus, & in Tyberim merſus, etiā cōmuni ſepultura caruit. Flauius
21 Domitianus, †eo crudelitatis progreſſus eſt, vt ſcribunt Suet. in Fl. Domitiano. & Oroſ. lib. 7. c. 10. vt nobiles e Senatu alios palam interfecerit, alios in exilium truſerit, ibique trucidari imperauit. Qui & confirmatiſſimam toto orbe Chriſti Eccleſiam, datis vbique crudeliſſimę perſequutionis edictis conuelre auſus fuit. Is tādem crudeliter in palatio a ſuis interfectus eſt.

22 Lucius Antoninus † Commodus, vt refert Ael. Lampri. in Commodo Anto. & P. Oroſius lib. 7. c. 16. quam plurimos Senatores interfecit, maxime quos animaduertit nobilitate, induſtriaque excellere. Vendidit ſuppliciorum diuerſitates, & alios pro alijs occidit: vendidit & nonnullis inimicorum ſuorum cædes, cubicularios ſuos libenter occidit, cum omnia ex nutu eorum ſemper feciſſet. His alijsque multis Tyrannicis operibus incitati, Q. Aelius Lætus Præfectus, & Martia concubina eius inierūt coniurationem ad occidendum eū, cui factioni & Electus cubicularius eius interfuit, cum vidiſſet eum tam facile cubicularios occidere. Primum enim venenum ei dederunt, quod cum minus operaretur, per Athletam, cum quo exerceri ſolebat, ſtrangulārunt. Didius † Iulianus, vt refert Eutrop. li. 8. Imperium a militibus emercatus, tādem a Seuero victus, & fugiens in pallatio captus eſt, & in abditas pallatij balneas ductus, extenta damnatorum modo ceruice decollatur, caputque eius in roſtris ponitur. Anto-
24 ninus † Baſſianus Caracalla, fratrem ſuum Getam peremit, vt ſcribit Sex. Aur. Vic. Is cum Carris iter faceret, apud Aedeſſam ſecedēs ad officia naturalia, a milite, qui quaſi ad cuſtodiam ſequebatur, interfectus eſt.

25 Aurelius † Antoninus Varius, qui & Heliogabalus, homo impuriſſimus & crudeliſſimus, conſpiratione a militibus facta in latrina, ad quam confugerat, occiſus eſt, vt refert Ael. Lamprid. in Anton. Heliogabalo. Tractus deinde per publicum, addita iniuria cadaueri eſt, vt in cloaculam milites mitterent: ſed cum non cœpiſſet cloacula fortuita, per pontem Aemilium annexo pondere ne fluitaret, in Tyberim proiectum eſt, ne vnquam ſepeliri poſſet. Tractum eſt etiam cadauer eius per Circi ſpatia, priuſquam in Tyberim præcipitaretur.

26 Iulius † Maximinus, vt ſcribit Sextus Aurelius Victor, dum perſequitur pecuniioſos, inſontes pariter noxioſque, apud Aquileiam ſeditione militum diſcerptus eſt, vna cum filio, conclamantibus cunctis militari ioco: Ex peſſimo genere nec catulū quidem habendum. Huius imperio dato Gordiani, pater & filius, Principatum arripientes, vnus poſt vnum interiere. Pari etiam tenore Pupianus & Balbinus, regnum inuadentes, pe-
27 rempti ſunt. Valerianus imperator, †Chriſtianos per tormēta ad Idolatriam adigi, abnegantesque [illegible] per omnē imperii latitudinem [illegible]

Regē

Rege Persarum captus, imperator populi Romani ignominiosissima apud Persas seruitute consenuit: hoc infamis officii continua, donec vixit, damnatione sortitus, vt ipse accliuis humi, Regem semper ascensurum in equum, non manu sua,
28 sed dorso attolleret †Aurelianus de quo Sextus Aurelius Victor & Flauius Vopiscus in Aureliano, æquus fuit, & sanguinarius, & trux omni tempore, etiam filij sororis interfector. Is fraude serui sui, qui ad quosdã militares viros, amicos ipsius, nomina pertulit adnotata, falso manũ eius imitatus, tanquã Aurelianus pararet ipsos occidere, ab ijsdem interfectus est.

29 Valens† Arriana hæreti infectus, crudelissimus Catholicorum persequutor fuit. Is bello cum Gothis commisso, sagittis saucius, ac in calam deportatus vilissimam, superuenientibus Gothis, ignique supposito, incendio concremat⁹ est. Zeno,
30 †Isauricus, Catholicæ persequutor Ecclesiæ, hæreticorũ fautor, & ipse hæreticus, & moribus plane Tyrannicis, viuus adhuc inclusus ab vxore sepulchro, frustra resipiscens, & opem implorans interijt.

31 Fl. Valerius Anastasius, † & ipse hæresiarcam sequutus, vt scribit Paulus Diaconus, duas naturas in Christo denegauit, & ob id Catholicos grauiter persequutus est. Cum enim Hormisda Papa Legatos ad ipsum Constantinopolim, cum Catholicæ fidei scripto misisset, vt Anastasium ad Ecclesiæ gremium reducerent, non solum salubria eorum monita spreuit, sed insuper etiam a suis conspectibus non sine contumelia expulit, nauique fragili impositis mandauit, ne vsquã per totam Græciam ad aliquam ciuitatem accederẽt. Quam eius impiam temeritatem, diuina vltio continuo subsequuta est: nam diuino fulmine afflatus, periit.

32 Phocas, cæde Mauritii imperatoris contaminatus, & alioqui homo impurus, cõspiratione in ipsum facta, ab Heraclio
33 & Heracliona interfectus est. Constans† Martinum Ro. Pontificem sibi aduersantem, compræhendi iussum, in exilio mori coegit: Is a Longobardis victus, in Siciliam traijciẽs, cum illic auare & crudeliter tributũ exigeret, tãdem dolo suorũ interfectus est. Iustinian⁹ † Heraclianæ stirpis, homo praui ingenij
34 & hæreticus, Synodum aduersus Sextam a patre suo celebratam indixit: Is crudelitate in suos inuisior factus Leontij Patritij & Callinici Patriarchæ dolo deturbatur imperio, atque Chersonam relegatur, nare prius abscisa. Sed Trebellij Bulgarum Regis opera restitutus, multo post crudelior factus, Leontium, qui ei successerat, fugauit, & Callinicum Patriarcham luminibus priuauit. Postremo a Phillippico pulsus, vitam & imperium pariter amisit.

35 Philippicus† imperium adeptus, vt refert Baptista Egnatius in eius vita. Sextæ Synodi decreta alter conciliabulo suo infirmare conatus est: Is cum opes imperii congestas dissiparet, priuatus oculis, imperio submotus est.

Illud etiam diuinæ indignationis in hæreticos euidens signũ
34 † est, quod principes alioqui boni, hæresum labe infecti, imperio pariter & vita priuati fuerunt, inter quos Leonem Amenum numeramus: Qui cum Dei & Sanctorum imagines penitus deleri iussisset, a M. Traulo, quem in custodia detinebat, nactu per insidias cæsus interiit.

37 Romanus Lecapenus † per Tyrannidem inuadens imperium, Constantino expulso, sed propter tyrannidem tandem a Stephano filio captus, insulæ includitur, mox & eius filij a Constantino comprẽhensi, alter in Procõnesum, in Lesbum alter relegatur.

38 Romanus† Leonis iunior in matrem & sororem impius: ita, vt Regia eiectæ, quæstum meretricium sint amplexę, vene
39 ni potione interfectus est. Michael† Colaphates auare & crudeliter imperium administrauit, ingratissimus in omnes: Patruum, authorem adepti honoris, primum eiecit, reliquos deinde consanguineos execuit. Inde Zoen matrem in insulam relegauit, quod cum indignissime omnes ferrent, populi conspiratione restituta Zoe, fugiens cum fratre Constãtino, a turba capitur, & vterque oculorum vsu priuatur.

40 Michael† Parapinaceus, de quo Bap. Egn. in eius vita. pari ignominia & sæuitia imperium administrauit, ideoque Nicephoro imperium sibi asserente cum vxore & filio cœnobio inclusus fuit.

41 Andronicus† ob sæuitiam omnibus inuisus, tãdẽ ab Isacio Angelo, præter suam omniumque opinionem, imperio deiectus fuit, captusque, ac per vrbem Camelo sedens circunuectus, manu abscisa, oculoque effosso, turbæ vulgique tumultu lacer periit.

Hij fere sunt Romani & Orientis imperatores, legitime q̃dem ab initio ad imperium assumpti, sed quos propter Tyrãnidẽ vel occisos, vel imperio depulsos fuisse historię tradunt. Germanos vero aliquos quidem Romani Põtifices imperio submouẽdos esse pronunciarunt, sed propter rebellionẽ magis, quam propter Tyrannidem.

Iam & multi propria authoritate imperium sibi arripientes, propter iniustam Tyrannicæ potestatis vsurpationem vel trucidati, vel per vim regnis expulsi fuerunt.

Sicut sub Virio Gallo, vt refert Sex. Aur. Vic. Aemilianus
42 † in Mœsia imperator affectus, ab exercitu suo cœditur. Ita Licinio Valeriano & Gallieno regnantibus, Regilianus in Mœsia, Cassius Labienus Posthumius in Gallia, Aelianus apud Moguntiam, Aemilianus in Aegypto, apud Macedones Valens, Mediolani Aureolus, alijque multi per diuersas imperij prouincias (Trebellius Pollio triginta numerat) imperium per Tyrannidem inuaserunt.

Sic & sub Claudio imperatore Victorinus, sub Aureliano apud Dalmatas Septimius, in Gallijs Tetricus, sub Probo Saturninus in Oriẽte, Proculus & Bonosus Agrippinę, sub Diocletiano Carausio in Gallijs, Achileus apud Aegyptum, Iulianus in Italia. Alexander apud Carthaginem, sub Cõstantino & Constante Vetranio, Magister militum in Pannonia apud Marsiam. Sub Valentiniano Firmus apud Mauritaniam, sub Valente Procopius, sub Theodosio Maximus de Britannorum partibus. Sub Zenone Augustulus & Odoacer, vt in histo. Trip. lib. 9. c 20. 21. 22. 23. atque sub aliis quoque Romanis principibus alij Tyranni, Romanũ imperium per uim arripuerunt. Pau. Diacon. referente. Quorum alii misere & crudeliter a suis interfecti, alij aliis modis ab imperij dignitate, atque administratione submoti fuerunt. Et huiusmodi Tyran
43 norum † interitum & vindictam Græci, & Romani, non solum non repræhenderunt, sed plærunq; summis etiam laudibus extulerunt. M. Cicero. T. Annium Milonem defendens, illud non solum non vindicandum, sed ẽt laudi tribuendum esse contendit, quod Tyrannidis Clodij vltor extiterit: Græcorum subinde morẽ citans, qui honores tribuunt *his viris*, qui tyrannos necauerũt. Quod & vidisse se Athenis, alijsque Græcię vrbibus testatur. Ac Romanorũ etiam notæ sunt acclamationes, cædes Tyrannorum approbantium. Qualis fuit illa
44 in Commodum † imperatorem crudelissimum Tyrannum, a S. P. Q. R. ad pertinacem dicta. Hosti patrię honores detrahantur, parricida trahatur, hostis patrię, hostis deorum, carnifex Senatus: qui innocentes occidit, vnco trahatur, parricidæ gladiatoris memoria aboleatur, carnifex vnco trahatur, carnifex Senatus more maiorum vnco trahatur, præroga, præroga, Omnes censemus vnco trahendum: qui omnes occidit, vnco trahatur: qui omnem ętatem occidit, vnco trahatur: qui vtrunque sexum occidit, vnco trahatur, qui sanguini suo non pepercit, vnco trahatur: qui templa spoliauit, vnco trahatur: qui testamenta deleuit, vnco trahatur: qui viuos spoliauit, vnco trahatur: qui precia vitę exegit, & fidem non seruauit, vnco trahatur: qui Senatum vendidit, vnco trahatur, &c. vt scribit Ael. Lampridius in Commodo Anton.

45 Mihi vero Tyrannis† patienter magis ferenda, quam cęde iudicanda, nec diuino iudicio resistendum videtur. Nam secundum merita subditorum, tribuuntur personę regentium, vt sępe qui videntur boni, mox accepto regimine permutentur, vt ait Greg. in Moral. li. 25. c. 20. Sicut scriptura de Saule dicit. 1. Reg. 15. Cum esses paruulus in oculis tuis caput te constitui in Tribubus Israel. Quin & Christianorum præceptum est, vt Tyrannos non solum non occidant, sed pro ipsis etiam orent. Nam & pro inimicis nostris orare iubemur, & persequutoribus nostris bona precari: vt scribit Tertu. in Apolog. ca. 31. 32.

46 Obsecro autem primum omnium, inquit Paulus. 1. Thi. 2. fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam & tranquillitatem vitam agamus in omni pietate & castitate. Quod quidẽ præceptum diligẽtissime. semper in mediis etiam tormentis obseruarũt Christiani, vt pulchre declarat Apologetico Tertullianus. cap. 30. Ad Deum suscipientes, inquit, Christiani, manibus expansis, quia innocuit: capite nudo, quia non erubescimus. Denique sine monitore (quia de pectore oramus) precantes simul omnes semper pro omnib. imperatoribus, vitã illis prolixam, imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, Senatum fidelem, populum probum, orbem quietum. & quęcunque hominis & Cæsaris vota sunt. Hęc ab alio orare non possum, quam a quo scio me consequuturum: Quoniã & ipse est, qui solus præstat & ego sum, cui impetrari debetur, famulus eius: qui eum solus obseruo, qui propter disciplinam eius occidor: qui ei offero optimam & maiorem hostiam, quam ipse mandauit: orationẽ de carne pudica, de alia innocenti, de Spiritu sancto profectam. Et post pauca. Sicitaque nos ad Deum expansos vngulę fodiant, cruces suspendãt, ignes lambant, gladij guttura detruncent, bestię insiliant: Paratus est ad omne supplicium ipse habitus orantis Christiani. Hoc agite boni Prędides extorquete animam Deo supplicantem pro imperatore: hic erit crimen vbi veritas & Dei deuotio est.

Est

Digitized by Google

47 Est igitur aliud remedium, †quod ad tollendas Tyrannides a Christo erit adhibendum, nempe post preces ad Deum fusas, ad auxilium superiorum confugiet, & in dominationem ipsam non in corpus Tyranni (quod alterum remedium aduersus Tyrannides esse dicebamus) insurget: quod & im partiri implorantibus tenentur. Regum enim officium est proprium, facere iudicium atque iustitiam, & liberare de manu calumniantium vi oppressos, & peregrinis, pupillisq; & viduis, quæ facilius opprimuntur a potentibus præbere au xilium. Hier. 7. c. Regum. & habetur c. non frustra. 13. q. v.

48 Et si igitur iure naturali vnicuique permissum sit, †iniuriã tam a se quam ab aliis propulsare: tamen subditi Tyrannum neque occidere, neque regno eiicere possunt. Nam iuri superioris derogare non possunt. & si de facto expellant, non ob id superior dignitatem suam amittit, vt inquit Baldus in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure.

49 Ad officium autem superioris pertinet, †vt subditos a seruitute Tyranni liberet, ac iustis pœnis, qui iniuste subditos op primunt, coerceant. C. de præfect. prætor af. l. in nomine domini. Sunt autem Tyrannorum pœnæ, vt qui in corpora subditorum sęuiunt. Similiter, qui discordias inter ciues seminãt quique dolo malo faciunt, quo minus iudicia tuto exercean tur, aut iudices, vt oportet, iudicent. Qui itẽ noua vectigalia exercent, & iniustis exactionibus subditos grauant: lege Iulia de vi publica teneantur, cuius pœna est deportatio, l dolo ma lo. l. fi. ff. ad leg. Iul. de vi publ. Ideoque qui in hanc legem cõmittunt, infamia notati omnes dignitates & Iurisdictiones aliaq; quę sunt iuris ciuilis, amittunt. l. quædam. ff. de pœn. Qui autem Regna & imperia sine iusto titulo inuadunt, lege iulia Maiestatis tenentur. l. 3. ff. ad leg. Iul. Maie. Sed & feudo pri uari possunt domini, qui in Vasallos suos grauiora per Tyrãnidem atrocioraque moliuntur. c. ad Apostolicę. de re lud. li. 6. & Spec. in ti. de feud. §. quoniam. in fi.

50 Sæpe etiam accidit, †vt qui Rempublicam iuste & pruden ter gubernant, in morbum aliquem incidant, quo correpti, aut alio quopiam casu impediti, inutiles ad curanda negocia publica reddantur: iis a superiore, & si superiorem non re cognoscant, a Romano Pontifice, coadiutor dandus erit. no. in c. grandi. de sup. negl. prælat. li. 6. & in c. vnico. de cler. ægrot. eo. lib. Sunt etiam, qui dicant, Subditos, si superior requisitus regere eos & gubernare non possit, si aliter eis subueniri nõ possit, alterius se subijcere potestati & imperio posse: In alijs autem casibus, pro arbitrio suo dominos mutare non posse.

Quibus modis tollantur seditiones, quæ propter præpotentiam aliquorum, in Republica ortæ fuisse dicuntur.

SVMMARIVM.

3 *Ostracismus Athenienſium contra præpotentes quid eſſet. & nu. 2. eius iniusta pœna. nu. 4.*
3 *Periandri responsum Tyrannicum Thrasybulo consulenti.*
5 *Seditionis Gracchanę motus non fuisse iniustos quibusdam visum est.*
6 *Lex agraria Tiberii Gracchi quos motus concitauerit.*

CAP. IIII.

AD tollendas seditiones, quæ propter aliquorum in Republica præpotentiam ortæ fuisse putantur, quędam gentes Ostracismo
1 †vsæ sunt, quo qui præpotẽtes in Republica erãt, vel propter diuitias, vel propter amicos, vel propter aliam ali quam ciuilem potentiam, in exilium relegabantur: non quidem vt hæc castigatio esset improbitatis, sed honestiore voce, elationis, ac grauioris potentiæ moderatio. Erat si quidem humani liuoris consolatio, quæ cum haud intolerabilis esset mœrorem ac dolorem, quem cuiuspiam amplitudo peperis set, suis ex finibus decem annos exterminaret. Fuit autem hu
2 iusmodi, vt Plutarchus refert in Aristide. Ostraci, †id est, calculi viritim in Concilio dabantur, & in eis quisque, quem ex ciuibus vrbe cedere vellent, literis indicabant, quem postea in vnum fori locum cancellis circumseptum, deferebant. Magistratus vero, quibus negocium dabatur, primum quidem vniuersos simul recensebant, qui nisi sex millium numerum excessissent, nihil confectum esset. Postea vniuscuiusque calculis sepositis, eum quem pluribus sententijs damnatum cognoscerent, decem annos extorrem fore declarabant, vt fructus suos capere liberum relinqueretur. Etsi autem ratio illa quæ circa Ostracismum est, ciuilem quandam iustitiam hẽat si ad commune bonum respiciatur: tamen non videntur, qui Ostracismo vsi sunt, ad illam æqualitatem & commodum Reipublicæ, sed ad propriam potius vtilitatem & honorem respexisse. Vnde per seditionem magis, quam iustitiæ habita ratione, introductus fuit Ostracismus.

3 Sicut Periandri †consilium, vt scribit Arist. lib. 3. polit. c. 9. ei qui a Thrasybulo consilij petendi causa ad ipsum missus fuerat, non quidem verbo, sed signo datum, quo scilicet spicas demetendo segetem adæquauit, nimirum significans, super excellentes ciues auferendos esse: fortassis iustitiæ quandam speciem habere videri posset, sed quod tamen, si animum cõsulentis spectamus, a Tyrannide magis quam a iustitia profectum esse videtur.

Præstat igitur ab initio per legis conditorem prouideri, ne tales in Republica super excellentiæ fiant, quam huiusmodi malum Ostraci remedio corrigere.

4 Et ad hunc modum Aristides, †& plærique alii, propter p excellentiam per Ostracum in exilium acti sunt. Quod si tale aliquid in eos, qui cæteris uirtutibus præstant, exerceatur: reprehendendum magis, quam laudandum erit. Quis enim ferat, vt qui virtutibus excellũt, ex ciuitatibus pellantur, quos in aliorum exemplum fouere magis & colere conuenit, quã nihil tale meritos ciuili societate arcere? Sin vero non ob vir tutum, sed diuitiarum excellentiam dissensiones oriantur, se rendum fortasse fuerit, si grauius aliquid in eos fiat, propter quorum nimirum ad acquirendas diuitias studium, seditiones fuerint concitatæ. Qua ratione plerisque visum est, nec in
5 iustos omnino fuisse Gracchanę seditionis † motus nimirum propter nimiam potentiorum auaritiam concitatos: Nec indignum, si modus aliquis, salua publica pace, tam effreni diuitiarum cupiditati, siue per legem Agrariam, siue alia iusta ratione statui potuisset. Fuit autem eius seditionis (vt refert Plutarchus in Gracchis) talis origo. Romani quantum vicini agri hostibus adimebant, partim venundare, partim in publicum redigere, ac egenis ciuibus pro modica pensione vtẽdum tradere consueuerunt. Sed cũ cœpissent eas diuites pensiones augere, paupereſque excludere: lata est lex, quę supra quingenta agri iugera ciuem Romanum habere prohibebat. At ea res paucos annos aduersus locupletes auxilio fuit. Nam primo subditis ad conducendum personis fraus legi fiebat, deinde aperte iam seipsos diuites propriis nominibus occupare agros cœperunt. Ita ergo exagitatis hominibus, neq; militiæ dare nomina, neque filios extollere cura erat, eoque processura videbatur res, vt breui exhausta liberorum multitudine, seruis ac Barbaris per quos diuites colebant agros, tota Italia compleretur. Cui malo mederi volẽs Tiberius Grac
6 chus, de ferenda lege † Agraria actionem suscepit. Quæ res cũ vehementer offenderet diuites, variis contentionibus inter diuites & pauperes, propter eam inęqualitatem, ortis, tandem actio omnis in sęuissimas seditiones conuersa est. Quarum & si cruentus fuerit, exitus, tamen origo, ex his quę iam dicta sunt, nonnullam honestatis speciem habuisse videtur.

Scio per leges Agrarias sępe locupletiorũ prępotentię fuisse obuiam itum: Sed quo tamen remedio sępe tumultus noui magis excitati, quam veteres vel sedati, vel extincti fuerunt.

Quibus modis seditiones tollantur, quæ propter dissimilitudinem oriuntur.

SVMMARIVM.

1 *Rerum dissimilitudines tollere est mundum destruere.*
2 *Dissimilia multa reperiuntur in corpore naturali & ciuili.*
3 *Ordine res omnes conseruantur, eiusque prætermissio parit seditiones & bella. nu. 4. eius bona quanta sint. nu. 6. & 7.*
8 *Seditio ob dissimilitudinem orta tolli non potest, nisi dissimilitudine sublata.*
9 *Concordia fit quando præstatur officium quod quisque debet.*

CAP V.

AD tollendas seditiones, quæ propter dissimilitudinem oriuntur, non ipsa quidem dissimilitudo tollẽda est: sed quę ex ea oritur inęqualitas, ad inæqualitatis proportionẽ reducẽda. Nam dissimilitudines † rerum tollere, est mundum destruere. Mundus si quidẽ ex rebus dissimilibus, immo ex contrariis ẽr cõstat. An nõ dissimilima sunt: cęlum, terra, spiritus, corpus, materia, forma, elementum, mixtum, substantia, quãtitas, qualitas, actio, passio, vbi, situs, habitus, & si qua sunt similia. Contraria autem: vt calidum, frigidum: humidum, siccum: al
2 bum, nigrum. Sic multa dissimilia † reperiuntur in corpore naturali & ciuili. In naturali, vt caput, manus, pedes, oculi, aures,

nares,

Digitized by Google

nares,& cætera membra.In ciuili sæculari & eius partibus, vt in domo maritus,vxor,parentes,liberi,dominus,seruus.In regno,vt nobiles & plebeij,& inter nobiles,Rex,principes, Duces;Inter plebeios,agricolæ,artifices:& iter artifices,fullones, pistores,lanij,cerdones,&c. In Ecclesiastico, vt Pastores, Doctores,Prophetæ,Epi,Presbyteri,Diaconi, &c. Ad tollendas igitur seditiones, quæ ex huiusmodi dissimilitudinib⁹ oriunt, non ipsæ quidē dissimilitudines tollendæ sunt,vt sine quibus Respubl.consistere non potest:sed deordinatio potius,quę inter dissimilia nascitur,ad illā,qua inter se ēt dissimilia ordine certo cohærent,Harmoniam reducenda. Veluti si in domo maritus & vxor,patētes & liberi,dominus & seruus dissideāt. In regno Plebeij nobilibus,alienigenæ indigenis, lanij,piscatoribus,aduersentur: Non tollentur ob id iura Matrimonii, dominia in seruos,nobilitas,agricultura,& artes,sed id curabitur,vt quæ cuiusque sunt ordinis officia, recte & ordine a singulis præstentur.Ita enim facillime discordia, quæ turbato officiorū ordine concitata est,dissoluetur: & concordia,quæ certo dissimilium etiam rerum ordine secundum æqualitatis proportionem coalescit,restituetur.

3 Quemadmodum enim ordine † cuncta quæ sunt in mundo,seruatis,quas vnicuique rei natura præscripsit,legibus colligantur:Ita deordinatione,quæ natura etiam copulata sunt, dissoluuntur. De qua re pulchre differit Gregorius Nazianzenus in sermone,qui de moderandis disputationibus inscriptus est.Ordo,inquit,vniuersum constituit:continet tam cœlestia quam terrestria: ordo est in mentalibus: ordo in sensibilibus: ordo in Angelis? ordo in astris, motu, & magnitudine,habitudine,continentia,& splendore. Alia est claritas Solis, alia Lunæ, & alia astrorum: Stella enim a stella differt claritate.Ordo est in anni partibus & temporibus,quæ mundo nunc adueniunt,nunc tacite abeunt, vt austeritatem mediocritate mitigent.Ordo est in mensuris, interualliisque diei & noctis:ordo in elementis,e quibus corpora.Ordo circumegit cœlum,tenuauit aerem,terram suppossuit,quin & superposuit:naturam humectam fudit & congregauit,ventos misit,quibus alios non submisit, aquam in nubibus colligauit, & non cohibuit,sed sparsit super faciem vniuersę terræ indiscriminatim & bono ordine. Atque hæc non in paucis, neq; in vnam occasionem aliquā vel tempus, sed ab initio ad finē vsque eadem via dirigūtur,& circūeunt.Solidata sunt,& mouentur:solidata quidem verbo mouentur,aut fluxu. Statuit, inquit Psal.148.in sæculum sæculi:præceptum posuit, & non præteribit,& hoc solidationis est:Sed quod factū est aliquid, vel fiendum est,ipsum est fluxuræ. Quamdiu autem ordo in reb. principatum tenet,vniuersum corpus κόσμος & proprio nomine mundus est,& immobilis perseuerat rerum pulchritudo.Ordinis † autem prætermissio,& ornatus negligētia, nouatis rebus induxerunt in aere fulmina,in terra commotiones,in mari inundationes,in vrbibus & domib. bella, in corporibus morbos,in animabus peccata. Ista omnia non ordinis,neque pacis, sed turbationis & deordinationis sunt nomina.Et post pauca.Ordo animantibus omnibus natiuitatis & educationis leges,ac suum cuique locum præscripsit, neq; Delphinum quis agros sulcantem,neque bouem aquis natātem vidit,sicut nec Solem nocte minui & impleri, nec Lunā interdiu facem ignei Iubaris proferre.Montes,ait, excelsi cerui:& petra refugium cuniculis. Fecit Lunam in tempora,
5 Sol cognouit occasum suum.Psal.103.Et iterū. Ordo † a brutis nos discreuit,ciuitates inhabitare fecit:leges condidit, virtuti præmia,sceleribus supplicia decreuit:artes inuenit,coniugia adoptauit,vitæ austeritatem amoris erga liberos affectione mansuetiorem reddidit,& maiorem aliquam, quam est humilis & carnalis illa,affectionem in intimis penetralibus collocauit,nempe eam,quæ in Deum est.Et quid opus singulatim percensere?Ordo eorum quæ sunt,parens est,ac conseruatio secura.Hactenus Nazianzenus.

6 Ex quibus verbis liquido cognosci potest,ordine † cunctas res a Deo creatas cohærere,deordinatione vero dissolui. Qđ non in naturalibus tm̄,sed ēt in politicis rebus locum habet. Nam & in corpore ciuili Reipublicæ, tam Ecclesiasticæ quā sæcularis,seruato distincto officiorum ordine, recte tam imperandi quam parendi leges custodiuntur. Nam & sunt qui imperant,& qui imperantium potestati subiecti sunt: & hæc quidem inter se a Deo ordinata sunt,dicente Apost.Ro.c.13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas,nisi a Deo. Quę autem sunt, a Deo ordinata sunt, Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Et in primis talis ordo in Ecclesiis etiam a Deo diffinitus est, vt
7 idem Gregorius Nazianzenus eleganter deducit. Ordo, † inquit,& in Ecclesiis diffiniuit,vt esset grex quidā, & essent pastores:esset quod regeret,& quod regeretur: & quod quidem quasi caput,illud vero manus,aliud autem pedes: aliud item oculus,aliud denique,aliud quoddam corporis membrum, siue præstans,siue minus:præstans ad vsum elegantemq; proportionem totius.Et sicut in corporibus membra inter se nō sunt diuulsa,sed totum ex diuersis cohærentibus, vnū est corpus.Neque eadem omnium operatio,etiamsi eadem sit,cum mutua opera ad necessitatem vti beneuole comprobant & annuunt.Et neque oculus ambulat,sed iter monstrat & ducatum præbet: neque pes prospectat,sed transit & transfert: neque lingua vocem excipit,neque aures loquuntur: quod linguæ est,hoc non aurium est.Et nares olfactus sensoria sūt, guttur vero cibos gustat,ait Iob.Manus autem dandi recipiē dique instrumentum est.Cęterum mens dux omnium,a qua sentiendi vis,& ad quam sensatio proficiscit.Sic & apud nos qui sumus commune corpus Christi, omnes quidem vnum corpus sumus ī Christo: singulatim vero Christi & inter nos membra: & cum alterum principatum obtineat & præsideat,alterum dirigitur & ducitur.Et licet non idem sit regere & regi,sunt tamen vtraque vnum,ab eodem spiritu in Christū coaptata & composita,etiam si subditi quantocunque interstitio distent:,Et Duces quantacunque eminentia antecellāt, eruditione,vsu,& ætate. Hunc igitur ordinē si recte custodierimus,idest,si id egerimus,vt membra corporis Reipublicæ, tam Ecclesiasticæ,quam sæcularis, quantumlibet dissimilia, sua quæque recte officia pręstent,nec dominum se faciat,qui est seruus:nec nobilem,qui est plebeius,nec exercitum ducat, qui est iter milites ordinatus: nec pastorem agat,qui est ouis: nec Episcopum,qui est Presbyter: nec Presbyterum, qui est Diaconus.Tum enim omnis deordinatio cessabit, & cunctis in suum & genuinum ordinem redactis,vera concordia co-
8 alescet.In vna tantum re seditio † ob dissimilitudinē orta,tolli non potest,nisi ipsa dissimilitudine sublata. Ea nēpe est Catholica Religio,in qua nimirum præceptum illud Apostolicum habemus.Vt idipsum dicamus omnes,& non sint in nobis schismata 1. Cor.1. Simus autem perfecti in eodē sensu, & in eadem scientia.Ideoque propter hæreses concitata seditione, vnicum remedium erit, vt sublatis hęresibus, omnes vnius corporis Christi membra, quantumlibet inter se dissimilia,vnam eandemque Catholicam Ecclesiam fidem,& doctrinam confiteantur. Et ab hac quicquid alienum & externum tanquam prophanum & sacrilegum exercentur.

Prætereo iam multa, quæ ad seditiones ob contemptum, & negligentiam Magistratuum,aliasque similes causas ortas pertinent,quæ & ipsæ sublatis earum causis,extinguuntur. Nam qui sunt intelligentis iudicij,ex his,quæ remouendis ex tirpandisque aliarum seditionū causis dicta sunt, facile quid de submouendis harum quoque,quas dixi,seditionum causis statuendum sit,conijcere possunt.Quia ex his,quæ de ordine officiorum præstandorum a nobis dicta sunt,ad omnium seditionum causas remouendas ex æquo pertinēt.Veluti,si se-
9 ditio † propter auaritiam potentiorum aut ambitionem, orta esse dicatur:efficax & sufficiens remedium erit, vt auarus & ambitiosus,relictis & vitatis auaritiæ & ambitionis criminibus,ea prestēt,quę sunt officij sui.Ad eundem igitur modū de cæteris quoque seditionum causis statuendum erit, quę tum facile remouentur,si quod per deordinationem peccatū est, emendetur: & quę sunt vniuscuiusque officij,iusto ordine peragantur.

Quibus modis tollantur seditiones,propter contumeliam excitatæ.

SVMMARIVM.

1. *Morborum & seditionum comparatio.*
2. *Contumelia iram parit,quæ ira turba senescit.nume. 3.*
4. *Seditionis authores e medio tollendi,& an eorum filii.nu.5.*
6. *Canes qui te lanient,catulique luporum non sunt pascendi.*
7. *Triumuirorum crudelitas in occisores Iulii Cæsaris.*
9. *Thrasybuli plebiscitum post oppressam triginta tyrannorum sæuitiam.*
10. *Discordia ciuilis propter Cæsarem interfectum concitata quo remedio sedata fuerit.*

CAP. VI.

1 QVemadmodum morbi † difficiliores curatu sunt, vt tradunt Medici,qui altius in corpore radices egerunt:Ita maiore cum difficultate seditiones (quę & ipsę morbi Reipublicę sunt) sanantur, quantum causæ firmius in ipso Reipublicæ corpore fixę sunt,atq; radicatę.In quo genere eas maxime seditiones numero, quę
2 ob iniuriam & contumeliam concitantur. Contumelia † siquidem iram parit, qua, propter illatas sibi iniurias perciti, quando vlcisci se proprijs viribus non possunt,ad aliena auxilia confugientes, plęrunque ad seditiones conuertuntur.

Porro

Digitized by Google

3 Porro inter omnes affectus ira † eius naturæ est, vt tardissime senescat, iuxta versiculos illos Sophocleos.

Θυμὸν γὰρ οὐδὲν γῆρας ἐστιν ἄλλο, πλὴν
Θανεῖν, θανόντων οὐδὲν ἄλγος ἁπτέτε. *Id est,*
Senecta nulla obtingit iracundiæ.
Nisi mors, sepultos nullis attingit dolor.

4 Omniũ vero maxime seditiosi, † & qui aliqua his ipsis necessitudine coniuncti sunt, semel conceptam iram, vtcunque etiam sedata, atque compressa seditione tenacissime retinẽt: nec antea remittunt, quam illatam sibi iniuriam & contumeliam, vel vlciscantur ipsi, vel ab aliis vltam esse cognorint. Ad remouendam igitur tam alte radicatam seditionis causã veteres duobus potissimum remediis vsi sunt: Vnum eorum est, qui ipsos seditionum authores, eorumque amicos & necessarios, perimendos esse putauerũt: rati, ijs ipsis e medio sublatis, simul ẽt & irã vlciscendi cupiditatẽ, seditionisq; adeo de nouo resuscitandæ atque reintegrandæ occasionem esse sublatam. Durũ sane hoc & asperum, sed læpe tamẽ necessariũ remediũ, præsertim aduersus ipsos seditionũ authores, q̃b. iuxta Prouerbiũ, non minus fortasse, quã lupis parcẽdũ sit,

Sunt & qui occisis seditiosorum authoribus, filios quoq; 5 eorum occidendos esse putent. Quo consilio Philippũ † Macedonem vsum fuisse tradunt historiæ: Qui cum liberos eorum quos occiderat, e medio sustulisset, dixisse fertur. Aut eñ oportebat primum a parentibus occidendis abstinere, aut filios itẽ submouere, paternę necis vltores aliquãdo futuros. Nec ignotus est versus hic Prouerbialis.

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας υἱοὺς ὑπολείπει.
Et fatuus qui patre perempto pignora linquit.

Item ille Theocriti. in Hodaporis.

Δρέψαι καὶ λυκιδεῦς, θρέψαι ὕιας ὡς τὺ φάγοντι.

6 Quo nimirum significatur, non pascendos esse canes, † q te lanient, catulosque luporum. Cui Prouerbio milites, qui Maximinum Imperatorem, vna cum filio trucidarant, respõdentes dixerunt. Ex pessimo genere ne catulum quidẽ relinquendum. Ego certe ad sedandas extirpandasque seditiones iustum esse puto, vt authores ipsi, & eorum adiutòres, e medio tollantur: Quod & legibus sancitum est, vt supra demonstrauimus. l. quisquis. C. ad leg. Iul. Maiest. Cœterum eorum filij, tametsi & ipsi paterno perire deberẽt supplicio, vt ĩ quib. paterni, id est, hæreditarii criminis exempla metuũtur: Tamẽ veteres principes, eorum, qui in omni genere seditiosorum pessimi sunt, id est, reorum criminis læsæ Maiestatis, filijs vitã donandam, ac mitiorem pœnam infligendam esse constituerunt. Ea est, vt a materna vel auita, tum omnium etiam proximorum hæreditate ac successione alieni sint: tum nihil etiã ex testamentis extraneorum capiant, vt sic perpetuo egentes & pauperes, infamia eos paterna semper comitetur. Sed & ad nullos prorsus honores, & ad nulla Sacramenta eos peruenire, ac postremo tales esse voluerunt, vt his perpetua egestate sordentibus, & mors sit solatium, & vita supplicium.

Atque hac sane ratione iustum fuit, vt Lentulus, etiamsi Patritius ex gente clarissimorum Corneliorum: Cethegus itẽ, Statilius, Gabinius & Cæparius, coniurationis Catilinæ principes, laqueo strangularentur, atque hoc modo dignum moribus factisque suis vitæ exitum inuenerint. Salust. de coniuratione Catilinę.

7 Contra vero nimis crudele fuit, quod Sylla † aduersus Marianos: ac Triumuiri illi, Lepidus, Antonius, & Octauius, cõtra Cæsaris percussores, & eorũ amicos & necessarios, innumeros aduersarum sibi partium occiderunt, vt qui eo crudelitatis processerunt, vt nulla neque personarum, neque criminum facta differentia, nec cuiusquam erga Rempublicam meritorum habita ratione, præclarissimos quosq;, ac de Republica optime meritos viros, interemerint, & in tanto furore ne fœmineo quidem sexui pepercerint. Quorum numerus & nomina in tabulis proscriptionis, quas omnium primus Sylla introduxit, & hunc sequuti discipuli eius Triumuiri proposuerunt, continentur. Quo fato, vt multos alios taceam, M. Cicero, disertus ille artifex regendæ Reipublicæ, Antonio acerrimo eius inimico idipsum petente, & Octauio, qui tamẽ antea patris loco eum habuerat, ita annuente, ex Triumuirorum pacto proscriptus, & a Satellitib. Antonij extĩctus est. Etsi enim hac seueritate effectum est, vt altera suppressa factione, omnia demum ciuilia extincta, ac totius Reipublicæ summa, ad vnius principatum translata, ac pax vniuerso prope orbi regnante Octauio Augusto reddita fuerit: Tamẽ minime laudanda est, quæ cum innocentium, eorundemq; præclarissimorum hominum exitio, concordia comparatur: ne-
8 que enim medicina † modum excedere debet, nec mala faciẽda sunt, vt inde bona eueniant. Rom. 3.

Alterum remediũ est, vt sublatis seditionum authorib. lex feratur, ne qua præteritarũ discordiarũ memoria refricetur. Ac tali quidẽ remedio Thrasybulus, apud Athenienses vsus fuisse dicitur. Is. n. cũ ciuitatẽ a triginta Tyrannorũ sæuitia li-
9 berasset, plebiscitum † interposuit, ne præteritarum rerũ mentio fieret, & ne quis de præteritis actis accusaretur, aut multaretur, quę lex obliuionis dicta est. Quin & socios volentes contra legem sequire in eos, cum quibus reditum erat in gratiam, publice cohibuit, & latam legem confirmauit: atq; hęc obliuio, quam Athenienses ἀμνηστίαν vocarunt, concussum & labentem ciuitatis statum in pristinum habitũ reuocauit: Authores sunt Valerius Maximus. lib. 4. c. 1. & Probus Aemilius. Idem remedium authore Cicerone Phillippi. prima. in se-
10 danda discordia † ciuili, propter Cæsarem interfectum concitata, adhibitum fuit, vt ipse Cicero testatur, his quidem verbis. Nec vero vsquam discedebam, nec a Republica deijciebã oculos: Ex eo die, quo in ædem Telluris conuocati sumus, in quo templo quantum in me fuit, ieci fundamẽta pacis, Athenienſiumque renouaui vetus exemplum, Græcum etiam verbum vsurpaui, quod tum in sedandis discordiis vsurpauerat ciuitas illa atque omnem memoriam discordiarum obliuione sempiterna delendam esse censui. Verum non tam fœliciter Romanis huiusmodi lex obliuionis cessit, vt illa Thrasybuli Athenienſibus. Quippe contempta discordiarũ obliuione ab his, qui Cæsaris interitum dolebant, seditio non solum in præsens sedata non fuit, sed odiis inter partes in dies magis magisque gliscentibus, atrocior etiam facta, non antea cessauit, quam imperio in Octauium Augustum translato, totius Reipublicæ status in formam Monarchiæ fuerit cõmutatus.

De Remotione causarum instrumentalium seditionum.

SVMMARIVM.

1 *Vis & Dolus sunt causæ instrumentales seditionum.*
2 *Munitionum genera multa.*
3 *Conuenticula quid significet.*
4 *Congregationes ecclesiasticæ varii generis.*
5 *Conuentus a Christo & apostolis originem acceperunt.*
6 *Congregationes sæculares quæ sint.*
7 *Contractus & commercia sunt iurisgentium.*
8 *Conuentus illiciti qui sint, & quadruplices. nu. 9*
10 *Adamitarum, & Anabaptistarum conuenticula.*
11 *Conuenticula manifesta quæ sint.*
12 *Seditiosorum conuenticula numerantur inter illicitos conuentos.*
13 *Seditionum causæ instrumentales quibus remediis tollantur.*
14 *Armorum vsus ad quid inuentus, & vbi permissus, vel prohibitus.*
15 *Seditio rusticorum in Germania anno. 152.*
16 *Seditiosorum munitiones destruendas esse exemplis cõprobatur. nu. 17.*
18 *Hæreticorum conuenticula interdicenda sunt.*
19 *Constitutiones multæ ciuiles contra illicita conuenticula referuntur.*

CAP. VII.

HActenus de remotione causarũ principalium seditionum diximus: deinceps de Instrumentalibus causis dicendum est: quorum & ipsorum remotio ad tollendas seditiones necessaria est. Hæ sunt,
1 Vis & Dolus, † vt supra demonstrauimus. Ad vim referimus, Arma & Munitiones. Armorum appellatione veniunt, quæ ad offensionem defensionemq; parata sunt, vt in Aut. de ar. vt gladij, arcus, cuspides, bombardę, Galeæ, Loricę, scuta: & quę apud veteres in vsu fuisse Gellius commemorat lib. 10. c. 25. noc. At. Hasta, pilum, phalarica, semiphalarica: soliferrea, gesa, lancea, spari, rumigestri, faces, tragulę, frameç, mesanculæ, cateię, rumphæ, scorpius, scibones, sicilices, veruta, enses, sicæ, machęræ, spatę, lingulæ, pugiones, climaculæ. Et quas Iustinianus imperator in tit. de armis in Autenticis enumerat: Cuius Constitutionis verba infra ponuntur, alioquę, quę secũdum cõem consuetudinem inter arma cõputãtur. Munitio-
2 nes † sunt ciuitatũ, muri, mœnia, turres, & quibus ea cinguntẽ, ualla, & fossæ, castra, & fortalitia, & si quæ sunt his similia.

Ad dolum pertinent seditiosorum conuenticula, & quæ in
3 his ipsis capiuntur, secretæ consultationes. Conuenticula † vel ipso nomine illicitas congregationes designant. Sunt enim duplices conuentus, Liciti, & Illiciti: Liciti, qui publicæ quietis & tranquillitatis conseruandæ causa aguntur. Et hij sunt duplicis generis: Sacri vel Ecclesiastici, & Prophani siue Sæcu-
4 lares. Sacri sunt, † qui pp cultũ diuinũ & religionẽ, aĩarũque salutẽ fiunt: Quales sunt congregationes horum, sacrorũ cã in vna Ecclesia conuenientiũ. Immo & Ecclesia ipsa fideliũ congregatio est, quæ si fiat in Parochia, Parochialis: si in Episcopatu Episcopalis: si in Archiepiscopatu, Archiepiscopalis: si in Patriarcatu, Patriarchalis dicitur. Quę autem per totum orbem diffusa has omnes complectitur, Catholica dicitur:
5 Et hij conuentus † a Christo & Apostolis originẽ acceperũt, ex quibus deinde alię quoque licitę & honestę congregationes descenderunt: Vt variorum ordinum Monasteria, frater-

Digitized by Google

nitates, Xenodochia, Orphanotrophia, Prochotrophia, Nosochomia Gerontochomia Cathotrophia, aliorūq; piorū locorū conuētus, a Christi fidelib. erectorū & fundatorū. Eiusdē gñis sunt Ecclesiastica Concilia, tā vniuersalia quā particularia, in quib. ea quæ ad necessitatē vtilitatemq; Ecclesiarum, Monasteriorū. & piorum locorum pertinent, deliberantur.

6 Prophani siue sæculares † cōuentus sunt, qui ꝑp iustā in homines vtilitatē cōiunctionē, & ad conseruandū tranquillū Rei publicæ statū aguntur. Quales sunt, congregationes hoīum ī domo, in vicinia, in ciuitate, in prouincia, in regno: Immo & domus ipsa, vicinia, ciuitas prouincia, regnū, nihil aliud sūt, q̄ hoīum domesticę ciuilisq; societatis vinculo coniunctorū cōgregationes, & qđ has oēs cōplectit̄, imperiū vocat̄. Atq; huj sane conuentus oēs, a natura ipsa, & illa, qua humana societas cōseruat̄, iustitia descendunt. De qua repulchre Cicero. li. 5. de finib. In oī, inqt, honesto nihil est tā illustre, nec ꝙ latius pateat q̄ coniunctio inter hoīes hoīum, & quasi q̄dā societas & cōiicatio vtilitatū, ēt ipsa charitas generis humani, quæ nata a primo satu, quo a procreatorib. diligunt̄, & tota dom⁹ coniugio & stirpe coniungitur: serpit sensim foras, cognationib. tū affinitatibus, deinde amicitijs, post vicinatorib. cū ciuibus & ijs, qui publice socij atq; amici sunt, deinde totius cōplexu gentis humanæ. Quę animi affectio, suū cuiq; tribuens atq; hāc, q̄ dico societatem coniunctionis humanę, munifice & æque tuēs iustitia dī. Iurisperiti huius generis conuentus iurigentiū esse dicunt, quo nimi: ū discretę gentes, & regna cōdita sunt. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iu. Quin & ꝯactus † & cōmercia, quib. vtilitates inter hoīes cōiicantur: Magistratus, itē qui hæc oīa ad normā iustitiæ moderantur, ab eodē iure proficiscuntur. Sed & scholæ, tam literariæ q̄ militares, collegia artificum & mercatorū, fœdera itē, quę iustis legib. inter Reges, prīcipes, & ciuitates percutiūtur, & alię societates prophanę, vel a iure ciuili ītroductæ, vel a Romanis imperatorib. ap ꝓbatę, ī hoc gñe licitorū conuētū numerāt̄. ff. de col. illic. l. j. vbi. Bar.

8 Illiciti ꝙuentus † sunt, qui ad prophanandū & extinguendū diuinū cultum, impediendumq; profectum & salutem aīarū tū ad perturbandam Reipulicę quietē & tranquillitatem ꝯhūtur. l. j. vbi Bar. de colleg. illic. l. j. c. de Monopoliis. Cuiusmodi sunt cōuenticula latronū, Piratarū, Monopolarū, seditiosorū rebelliū, hæreticorū & schismaticorum, & oīa collegia, q̄ de iure nō sunt approbata. Et sunt duplicia: Occulta & manifesta

9 occulta † q̄ in abditis & ab hoīū conuersatione remotis locis frequētāt̄. Cuiusmodi apud Romanos erat loc⁹, quē Bacchis sacrū esse dicebant, in quo q Bacchis initiati erant nocturnos conuentus agebāt, ac promiscuos īter se coit⁹ viri atq; fœminę nudi exercebāt, quæ sacra Bacchanalia ipsi vocabāt. Tit. Liui⁹ li. 9. de bel. Mac. & Asia. De quo illud Poetę. Iuuenal. Satyr.

Qui Curios simulant, & Bacchanalia viuunt.

10 His haud dissimilia sunt conuenticula † & latibula Adamitarū & Picardorū quorū & ipsorū & promiscua cōnubia fuerunt: quorū oīum s̄. quoq; meminimus. Et nostra ætate Anabaptistæ clandestinas cōgregationes in hortis & syluis facientes, ipsi quoque promiscuam venerem exercuerunt, tū alia his etiam immaniora crimina perpetrarunt.

11 Manifesta cōuenticula † sunt, q̄ ī locis publicis, & hoīum ꝺspectui expositis, agitantur. Cuiusmodi sunt hęreticorū ꝙcilia bula, & seditiosorū cōuenticula: quorū multa in historiis cōmemorantur, ab Arrianis, alijsq; hęreticis olim fuisse habita, vt Ariminense, Nicomedense vt in hist. Tri. li. 5. c. 16. Et itē duo ꝯ Athanasiū, vnū apud Tyrū, alterū apud Antiochiā Theod. li. 1. c. 30. Similiter vnū apud Seleuciam Isauriæ, & in vnū in Chalcedone ꝺ Ioannē Chrysostomū Theod. li. 2. c. 26. & multa alia aliorū hæreticorum conciliabula fuerūt, in locis nō q dem abditis & occultis, sed plerunq; tū hoīum frequentia, tū locorū celebritate insignioribus congregata. Trip. x. c. 13. De ꝓphanarū seditionū manifestis cōciliabulis nō est opus, vt hoc loco longius veterum exēpla repetātur. Siquidē in oīum, vt opinor, recenti memoria hęrent, Schmalkaldianorū in celeberrimis Germaniæ ciuitatib. habita conuenticula, quę, adeo nō voluerūt esse occulta, vt quicquid quouis tpe, in quouis eorū Cōcilio decreuerūt, nō dubitarint, idipsum libellis, ꝓ formas Typographorū ī publicū ꝙditis, toti orbi facer̄ manifestū.

12 Inter illicitos igitur conuentus, onuenticula † seditiosorum recte numeramus, quæ ob id conuenticula & conciliabula vocamus, quia propria sunt hæc illicitorum conuentuum vocabula. l. conuentic. C. de epi. & cle. c. multis 17. dist.

Ad remouendas igit̄ seditionū cās Inst̄rales, vim & fraudē,

13 his fere remedijs † vtemur. Primū, vt vim vi ꝓpulsemus, & artē arte deludamus. Etenim prudētis Irenarchæ officiū est, ꝙ Lysāder de bono Duce dicebat, Vt quo leonina pellis nō attīgit, eo assuta vulpina contendat. Secundum, vt quos vim nobis armis intulisse constiterit, eos victos armis quoq; spoliem⁹. Tertiū, vt veterū prīcipū leges, q̄b. armorū vsus ītert̄ ad coercēdā cauēdāq; seditiosorū vī & furorē renouēt̄. Ac đ armorū vsu variæ q̄dē principū leges extāt: De iure Digestorū, arma

14 † ad vsū venationis, vt̄ itineris, vt̄ nauigationis ꝓmittūt̄. In alijs vero casib. l. Iulia. de vi publ. tenēt̄, q̄ arma, tela domui suæ in agroue, ī villave coegerīt. l. j. ff. ad le. Iu. de vi. pub. Sed & arma ad defendēdū parata, hoc iure ꝓmittūt̄. Nā q telū salutis suę cā gerūt, nō vīr hoīes occidēdi cā portare. De iur̄ aūt Codicis inscio & incōsulto principe, nemini armorū quorūlibet monedorū copia tribuit̄. De iure vero Authē. priuatis oīū armorū, ēt ad defensionē paratorū fabricatio, & vsus interd̄. De qua re lex Iustiniani imperatoris extat In Aut. de armis. §. fi. q̄ sic hēt. Prohibemus priuatos operari & emere arc⁹ & sagittas & spathas, & enses, q̄ vocare ꝙsueuerūt semispathia, & q̄ vocāt̄ zanię siue loricę, & cōtos, & quolibet mō vt̄ figura factas lāceas, & q̄ apud Isauros noīant̄ monocapia, & appellatos sitinos seu missilia. Insup & aspidas siue scuta, & galeas seu cassides: nō. n. ista alii cuidā ī truere sinimus, ꝓter eos q deputati sunt, in sacris nr̄is fabricēsib. Solos aūt fieri & vēdi a priuatis, et priuatis vēdi ꝓmittimus, cultellos minores q b. nullus ī pdijs vtit̄. De rusticis vero & mercatorib. spāliter ad hūc modū ꝙsti tuit Fed. imperator in ti. de pac. ten. c. j. §. si qs rustic⁹. Si qs īquit rustic⁹ arma vel lāceā portauerit, vel gladiū iudex, ī cui⁹ ptāte repertus fuerit, vel arma tollat, vel viginti solidos ꝓ ipsis recipiat a rustico. Mercator negociādi cā ꝓ ꝓuinciā pertrāsiēs, gladiū suū sue sellę alliget, vt̄ iuꝓ vehiculū suū apponat, ñ vt quē lędat īnocētē, sed vt a ꝓdonc se defendat. Qđ si igit̄ de iur̄ cōi armorū vsus priuatis oīb. interdictus est: quāto magis cōpressa & extincta seditione, legib. vel latis vel ferēdis cauēdū erit, ne seditiosis arma vel fabricare, vel emere liceat, vel portare? Sane his remedijs nr̄a ætate vsi sunt, principes q̄dā ꝯ seditio-

15 sas † rusticorū multitudines, aduersus dños suos passim ī Germania rebellātes, Anno videlicet a restituta salute 1525. *Primū.* n. armata & potēti manu multas rusticorū turbas, ī diuersis superioris Germanię partib. vt in Sueuia, ī Oriētali Frācia, in Saxonia, & ꝓ vniuersū fere tractū Rheni, collectas, multis eorū millib. occisis fuderūt. Deīde armis quoq; supstites & ī ditionē receptos exuerūt, tū legib. quoq; latis armorū vsū ad certū ips rusticis interdixerūt. Quartū remediū erit, vt munitiones, id est, muros, turres, & mœnia ciuitatū seditiosarū: castra itē seditiosorū prīcipū, Comitū & Nobiliū destruāt̄. Quo remedio sæpe aduersus rebelles, Romanos imperatores vsos

16 fuisse legimus. Sic Fed. † imperator, hui⁹ noīs. I. capto Mediolano, cūcta ciuitatis mœnia euertit. Naucl. li. 2. gñat. 39. Sic Hēri. huius noīs VII. quarūdā ciuitatū Italię, q̄ in ꝙtinua rebellione & inobedientia diu præstiterāt, mœnia demolitus est vt re

17 fert Platina in Clemēte V. Et Guiliel. † Rex Siciliæ ciuitatē Barū fūditus euertit: q̄a ciues illius Græcis fauētes, nequissime ꝯ ipsum conspirauerant, vt Sigebertus ī Chronicis testat̄. Eodē remedio vsus Rodulphus, post q̄ imperator electus, & a Romano pōtifice confirmatus, rebelliū motus in Sueuia, Frāconia, & Alsatia, nec nō q busdā prouinciis compressit, conuētū agens Erphordię, castra plus q̄ septuaginta destruxit. Porro ad remouēdā cauendāq; seditiosorū fraudē, vnicū & in ordine quintū remediū erit, vt leges de interdictis seditiosorum ꝙuenticulis latę, reuocentur. Ac de hęreticorū & schismaticorū ꝙuenticulis, quæ in vtroq; iure cōstituta sunt, diligenter a me ī libris de hęreticis & schismaticis relata sunt: hoc loco eas tm̄ leges cōmemorabimus, q̄ de prohibitis aliorū seditiosorū ꝙuenticulis latę sunt. Quale est inter Canonicas Decretū † illud Cōcilij Aurelianēsis. x. q. c. ſ q cleric Si qui Clericorū (vt nup in multis locis, per superbiā, Diabolo indigāte, actū fuisse perpatuerit) rebelli authoritate se in vnū cōiuratione intercedēte

18 collegerint, aut sacra inter se data, aut chartulā cōscriptā fuisse patuerit, nullis excusationib. p̄suptio labat̄, sed res detecta, cū in Synodū vē: ū fuerit, in ꝓscriptores, iuxta ꝓsonarū & ordinū qualitatē, a Pōtificib. q tūc in vnū collecti fuerint īducti. Inter ciuiles aūt talis Archadii & Honorij extat. Cōstō Cōuenticulā illicitā ēt extra Ecclesiā in priuatis ędib. celebrari ꝓhibemus, proscriptionis domus periculo imminēte, si dōs eius ī ea Clericos, nouā ac tumultuosā cōuēticulā extra Ecclesiam celebrātes suscepерit Et alia itē Fed. imperatoris in ti. de pa. te. iur. fir. §. cōuēt. q̄ sic hēt. Cōuēticula quoq; ī ciuitatib. oēsq; ꝺiurationes & extra ēt occasione parentelę, & inter ciuitatē & ciuitatē, & inter ꝓsonā & ꝓsonā: siue inter ciuitatē & ꝓsonā, modis oīb. fieri prohibemus, & in prēteritū factas cassam⁹, singulis cōiuratorū pęna vnius libere auri puniēdis. Itē alia Martia. imperatoris. l. denunciamus, C. de his qui ad Eccl. cōf. Denunciamus, inquit, vobis oīb. vt in sacrosanct. Ecclesiis, & in alijs quidē venerabilib. locis, in quib. cū pace & quiete vota cōpetit celebrari, abstineatis ab oī seditione: nemo cōclamationib. vtatur: nemo moueat tumultū, aut impetū cōmittat, vel cōuēticula collecta multitudine in qualibet parte ciuitatis, vel vici, vel cuiuscunq; loci colligere aut celebrare conet̄. Sciāt sane oēs, ꝙ si aliqs ꝯ hmōi Edicti normā aut age r̄ aliqd, aut seditionē mouere tētauerit, ultimo supplicio subiacebit.

BERN.

Digitized by Google

BERMONDI CHOVERONII CAESAREI PONTIFICIIQ IVRIS DOC. PRAESTANTISSIMI,

IN SACROSANGTIORIS LATERANEN. CONCILII (CONCORDATA VOCANT) TITVLVM DE PVBLICIS CONCVBINA. commentaria.

PRAEFATIONES IN TITVLVM DE PVB. concúbinarijs in concordatis.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonia principaliter ratione prolis procreandæ contrahuntur, & secundario propter vtilitatem publicam.*
2 *Matrimonium non causa libidinis, sed propter liberos procreandos institutum fuit, aliter diceretur connubium.*
3 *Virginitas existens in Maria principem mundi fefellit.*
4 *Deus licet omnia possit, tamen virginem post ruinam suscitare non potest.*
5 *Virgines gentiles magis mori maluerunt, quam obedire carni, quod pluribus probatur exemplis.*
6 *Sanctius esset a præsenti vita migrare, quam in desideriis carnalibus vitam ducere.*
7 *In India est quædam regio, in qua nulla libido reperitur, nulla sunt coniugia, nullique homines nascuntur, & nisi ibi quis castitatem seruauerit, perpetuo exilio datur.*
8 *Sacerdotii officium, sicut imperium a Deo processit.*
9 *Presbyteri in suis domibus tenentes concubinas duo grauia committunt.*
10 *Deo magis placet grunitus porcorum, quam cantus presbyterorum luxuriantium.*
11 *Presbyteri peccata hominum suis precibus comedere debent.*
12 *Qui sordidus est alterius sordes purgare non potest.*
13 *Decimæ institutæ sunt, vt sint in cibum sacerdotibus.*
14 *Sacerdotes non secundum carnem, sed secundum spiritum viuere debent.*
15 *Opera carnis sunt fornicatio, incontinentia, & similia.*
16 *Sacerdotibus. L. antiquæ permittebatur posse frui suis vxoribus causa sobolis procreandæ tantum.*
17 *Meretrici adhærens vnum corpus cum ea efficitur.*
18 *Peccatum quodcunque fecerit homo, extra corpus est, qui autem fornicatur in suum corpus peccat.*
19 *Presbyteri occidentales obligantur ad perpetuam continentiam.*
20 *Presbyteri etiam Græci non possunt vxores sibi copulare.*
21 *Apostoli pascebant vxores de mercede prædicationis.*
22 *Presbyteri occidentales quare vouerunt castitatem, quatuor assignantur rationes.*
23 *Clerici concubinarii incidunt in adulterium, sacrilegium, stuprum, incestuosum, contra naturam et quæ pœna imponatur istis criminibus ex pluribus demonstratur.*

PAtres antiqui (vt refert Ambrosius in libro de virginib.) attestantur virginitatem esse templum Dei: quoniam Christus cum voluisset assumere carnem, matrem suam, ex qua nasceretur, virginem esse voluit. †Et licet matrimonia ꝯhantur ea ꝑcipua intentione procreandæ sobolis: ꝙa erat vnum de tribus bonis matrimonij, & in hoc versatur publica vtilitas. l. hoc mõ. ver. vtilem reipublicæ causa sobolis procreandæ. ff. de cond. & demon. & idem refert Calistratus in l. liberorum appellatione in ver. qui vxores ducunt voto, & animo liberorum ꝓcreandorum, ff. de verb. & rerum signi. refert etiam August. in li.
2 de bono coniugali, † ꝙ matrimonium contractum sine spe prolis, non matrimonium, sed connubium dr. Fuit enim institutum matrimoniũ non causa libidinis: sed ꝓp liberos ꝓcreãdos, vt habetur in princ. Geneſis, & Leuitici 21. ca. vbi legitur, ꝙ in lege Mosayca non erat permissum coniuges de scorto accipere, aut viduas repudiatas, nec ẽt virgines nisi dũtaxat causa ꝓcreandæ sobolis & sic concubitus matrimonialis erat a peccato immunis.

Attamen Dominus noster IESVS Christus a tali cõmixtione nasci recusauit nobis apertissime declarans sibi magis placere virginitatem quam continentiam coniugalem, vt ẽt apparet de Beato Ioanne Euangelista, quem Christus præ cæteris Apostolis dilexit, & eum tanquam familiarem elegit, eo, quod castitatem seruasset, & virginitatis lilio decoratus esset, quæ est virtus animi, & secum comitem habet fortitudinem, & qui virginitatem habet, fortitudinem habere conuincitur.
3 †illa est ergo quæ existens in Maria principem mundi fefellit: illa etiam, quæ inter cæteras animi, virtutes seruari debet intacta: quia si semel fuerit amissa, restitui non potest, vt est tex. in l. vnica, C. de rapto. virgi. vbi dicitur quod mulier corrupta, & violata restitui non potest & glo. ibi dicit quod etiam Deus facere non potest, quod illa, quæ fuit corrupta, non sit corru-
4 pta: †licet Deus omnia possit. tamẽ post ruinam virginem suscitare non potest, & ad illam glossam concordat alia gl. in ca. super eo. de bigam. quod dictum refert etiam Hieronimus in epistola ad Eustochium, vt habetur transumptiue in ca. si Paulus Apostolus. 32. q. 6.

Præterea hoc probant monimenta priscarum virginum, q̃
5 plures secundum carnem viuere contempserũt: †& magis maluerunt mori, quam obedire carni. vnde apud Romanos virgines quæ secundum carnem viuere contempserunt, in maxima reputatione habebantur, vt patet de duabus filiabus Romanis, quarum mater vocabatur Cedasa, quæ cum (absente patre) duos iuuenes prætereũtes iure hospitalitatis suscepisset ipsi quoque iuuenes non indulserunt honori filiarum: sed dictis virginibus nocte violentiam intulerunt propter quod stuprum dictę virgines mutuis mucronibus se conciderũt: patet etiam de illa virgine, quam hostis Macedo corruperat, q̃ modicum dissimulauit violentiæ sibi factæ desolatorem: & nihilo minus tandem suum violatorem iugulauit, & mox gladio seipsam interfecit, nolens, perdita virginitate, ducere vitam.

Quid exempla ista designant? nisi, quod carni non est assen-
6 tiendum: quinimo melius foret a pręsenti vita migrare, quam in desyderijs carnalib. vitam ducere: vnde Apostolus ad Romanos octauo dicebat, qui in carne sunt, Deo placere nõ possunt. & ad Galatas. 5. spiritu ambulate, & desyderia carnis nõ perficietis, & Apostolus primæ Corin. septimo, virgo cogitat, quæ domini sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu.

Videtis ergo quanto affectu veteres castitatem amauerunt, vt etiam. narratur de quadam Græca fœmina Hyppo, nomine, q̃ cum hostium classe esset excepta, in mare se abiecit, vt morte pudicitiam tueretur. narratur etiam de quodam, qui filiam suam interfecit eo, quod Apius Claudius violẽter ad stuprum ipsam inducere volebat: malebat enim pudicæ filiæ esse interemptor, quam pater corruptræ.

Narrat præterea Ambrosius in libro de virginitate. capitu. tertio, de Pelagia quæ cum esset apud Anthiocum ætatis quindecim annorum, & prædonibus circunseptam se videret: matre absente suisque sociabus in aqua se proiecit malens mori quam violari.
7 Scribit etiam Solinus libro, octauo. †quod in India quædã est regio in qua nulla libido inuenitur atq; petulãtiam ignorant homines: itaque nulla sunt coniugia nullique nomines ibi nascuntur: & tamen ibidem plures commorantur: nullus tamen ibi admittitur, nisi castitatis meritum prosequatur, q̃ castitatem, nisi quis seruauerit a p̃dicta regione submouetur, & perpetuo exilio datur: recitat insuper contra Iouinianum Hieronymus, qualiter Duylius vxorem tantæ continentiæ duxit, ut omnibus continentibus esset exemplum accidit, quod is iam senes & trementi corpore in quodam iurgio audiuit exprobari sibi quod os fœtidum haberet, quo audito ad uxorem accessit ipsam redarguens cur sibi hoc non intimasset, quę respondit feciſſem (inquit) nisi putassem omnibus viris sic os olere, ecce quanto pudicitia quæ nunquam alterius uiri flatũ sensit.

Si igitur uirginitas inter plebeios obtineat lilium, & coronam uirtutes, multo fortius continentia, & castitas a clericis ĩ uiolabiliter uenit obseruanda, quoniam uitam Angelicam ducere debent ipsi enim Angeli Dei appellantur, ut refert Hiero
8 nimus super Malachiam. cap. 2. eo, †quia officium sacerdotii sicut imperium a Deo processit in authentic. quomod. opor. epi. column. prima, ergo talem dignitatem sacerdotalem luxuriosis amplexibus ac aliis immundis & libidinosis actibus prophanare & maculare non debent, ne id obijciatur quod habetur Ezechielis. capi. 22. in quo dicitur sacerdotes cõtempserũt legem meam & polluerunt sanctuaria mea, & inter sanctũ, & prophanum non habuerunt distantiam: & inter pollutum & immundum nusquam intellexerunt.
9 †Qui ergo presbyteri focarias, seu concubinas in suis domibus tenent duo grauia committũt: primo Dominicum corpus maculant.

Secundo populum, & Ecclesiam scandalizant. Maxime si ex tali illicito coitu habeant spurios, quos coguntur alimentare de Christi, & pauperum patrimonio. Vnde propter uitã impudicã, & luxuriosam talium sacerdotũ Christus plerunq; ad preces nostras & oblationes aures dedignat cõuertere: & nr̃a sacrificia cõtemnit, & holocausta tanq̃ abominabilia respuit orationes nostras nõ audit, dicẽte propheta non accipiã sacrificiũ de manib. uestris, quia polluti estis. Vnde refert Augusti.
10 †ꝙ Deo mugis placet rugitus leonũ siue mugitus boum, uel grunit' porcorũ, q̃ cant' p̃sbyterorũ luxuriantium. Viri enim

Digitized by Google

ecclesiastici ad hoc deputati sunt, ut in castitate Deo famu lentur.
Quale enim erit obsequium illorum, si mens polluta fuerit? aut quomodo sacrificium offerent Deo, si eorum vita macu lata extiterit.

Sed quare est, quod sacerdores tot luxurijs inquinantur? rñ detur propter consortia, conuiuia, & cum mulieribus colloquia & secretas confabulationes: quia talia sunt præludia veneris, & sacerdotes lasciua voluptate corrumpũt, quia inquit Hieronimus Gladius igneus species mulieris: nam qui tangit piscem, ab ea coinquinabitur. ideo asper atque rigidus & breuis cum mulieribus est habendus sermo. Fugienda est ergo libidinis occasio, vt sacerdotes, non in carne, sed in spiritu sint, & ne memoriam in mulieribus ponãt, prout legitur de Acer no Abbate, quod cum mulier quędam sibi postularet, vt in oratione haberet eius memoriam ipse respondit rogo. Deum vt ipse memoriam tuam auferat de corde meo. in admirationem res ista deduci non debet si his temporibus Christus nobis iratscitur, si tot flagella suæ iracundię nobis immittat: si tot varias, & graues tribulationes patiamur, si tot discrimina belli, pestis, & inferilitatis nos aggrediantur. apertum est enim p peccatis Christum p suos sacerdores debere placari, ad quos spectat pro peccatis populi orare, & illos apud Deum media-
11 tores existere, † & peccata hominum comedere, & suis precib. ea debent consumere, vt refert Hieronimus in cap. quia sacer dos. 10. q. 1. & in cap. nulli. 3. q. 1. sed propter eorum vitam luxuriosam Deum, quem deprecantur, irritant iuxta dictũ Gregorij dicentis: cum his, qui displicet, ad interdum mittitur ira ti animus proculdubio ad deteriora prouocatur eorum incõ tinentia tales sacerdotes concubinarios coram Deo deprecari reddit indignos in tãtũ, vt etiam pro proprijs peccatis exorare non possunt. qualiter enim pro peccatis aliorum deprecabuntur, qui pro proprijs Deum non valent reddere placabilem.

Apparet ex prædictis, quod sacerdotes ab eorum spurcitijs debent primitus mundari, quam alios a suis delictis mundare valeant maxime a fornicatione, & concubinatu publico, vel occulto, quæ non tantum corpus, verum etiam animam ma
21 culat: ideo apud vulgares natum est illud adagium † quod qui sordidus est, ac immundus, quo modo alterius sordes purgare poterit? quod dictum legitur ecclesiastici. 3 7. capi. in quo dicit ab immundo quis mundabitur? quoniam Deus ex fornicatio ne sacerdotis quamplurimum irritatur eo, quia fidem continentiæ, quam tempore suæ ordinationis Deo promiserat ina nem, & vacuam facit. refert enim Inno. secundus ita fuisse statutum in concilio Toletano nullum debere recipi in sacerdo tem, nisi cuius castitas ante susceptum ordinem fuerit appro bata, quod si concubinam ex post repertus fuerit habere, offi cio, atque beneficio ecclesiastico carere voluit, ex quo tacite in collatione suorum ordinum seipsum obligauit ad perpetuam continentiam, quam si violare præsumpserit, non Chri stum, quem in extremis sperat iudicem aduersarium, sed seip sum fefellit.

Lege enim nedum canonica verum etiam diuina presbyteri maxime habentes curam animarum ex debito officij tenentur pro suis parochianis exorare, a quibus decimas, obla-
13 tiones, & cęteras eleemosinas percipiunt † instituit enim Deus decimas, vt sint in cibum sacerdotibus in domo domini, vt legitur numerorum 18. ca. inhibet ibi Deus sacerdotibus dicẽs, nihil aliud possidebunt decimarum oblatione contenti: quas in vsus eorum, & necessaria separaui, quod hodie a sacerdoti bus nostris non obseruatur quoniam veri negociatores rurales, & mercatores effecti sunt & dicitur in eodem textu, quod qui mundus est, illis decimis vescetur, & non alius. Dolose ergo, & fraudulenter in interitum eorum animæ tales sacerdotes beneficiati decimas, & oblationes a populo accipiunt: ex quo pro peccatis suorum parochianorum non orant. nec pro eis sufficiẽtes sunt orare. vnde Deus loquens sacerdotibus immundis Esayæ cap. primo dicit facta vestra sunt mihi molesta & cum exten deritis manus vestras, auertam a vobis oculos meos. & cum multiplicaueritis orationem vestram, nõ exaudiam: quia immundi, & polluti estis.

Sic etiam loquitur dominus ad sacerdotes per os Malachię Prophetæ c. 1. dicentis non est mihi in vobis voluntas, & munus non suscipiam de manu vestra.

14 Caucant igitur viri ecclesiastici, vt † non secundum carnem sed secundum spiritum viuant: quia (prout dicit Apostolus ad Romanos. octauo. c.) qui in carne viuunt, Deo placare non possunt. illi autem dicuntur viuere in carne, qui operãtur secundum carnem: et si quæratur, quæ dicantur opera carnis.

15 Respondetur † quod fornicatio, immundicia, & impudicitia: talia enim opera in viris ecclesiasticis reperiri non licet: vn de beatus Iacobus in sua canonica loquens ad eos ait mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, ne incidatis in fornicationem, immundiciam, libidinem & malam concu piscentiam: quia propter talia venit ira Dei in filios incredelitatis.

Quid enim magis maculat, & denigrat sacerdotes, quam immunda conuersatio sordidarum concubinarum: quid eñ vilius est presbyteris & quid sordidius, quam more porcorũ libidinosis, & luxuriosis amplexibus delectari? quid enim fœtidius est illis tẽ meretricum & concubinarum reprobato cõ cubitu damnabiliter commisceri.

Præterea curare etiam debent sacerdotes, ne vitam ducant impudicam sequentes exemplum aliorum Apostolorum do mini nostri Iesu Christi, qui priusquam fuerint assecuti dignitatem sacerdotalem a suis propriis vxoribus abstinuerunt & qui tempore suæ vicis, id est, hebdomadæ in templo ministrabat, non erat sibi fas frui concubitu suæ legitimæ vxoris, vt talis sacerdos liberius, & mundius valeret diuinis monasterijs in
16 tendere † &, finita sua hebdomada, illi sacerdoti permittebat posse frui vxore sua causa sobolis procreandæ tantum: ergo. multo fortius sacerdotes nouæ legis (quibus matrimonia etiã cum virginibus interdicuntur) debent se ab immundis, & corruptis meretricibus, & concubinis abstinere.

Hæc decisio fortificatur, quia in veteri testamento, qui erãt destinati ad portandum archam fœderis domini, debebant prius ab immundicia cuiusque fornicationis esse mundati, & sanctificati, vt habetur primi Regum capi. octauo, sanctificarunt Eleazarum, vt custodiret archam domini: & etiam primo Paralipomenon. cap. 15. sanctificati sunt sacerdotes, & Leuitæ, vt portarent archam domini: ergo multo fortius sacerdotes nouæ legis debent ab omni spurcitia esse mundi, qui non archam figuratam, sed fidem catholicam, ecclesiam, & corpus verum Christi habent custodire, portare, atque sumere: mundamini ergo, qui fertis vasa domini.

Talis reuerentia, & mundicia in archa Mosayca debebatur propter tabulas Moysi, & virgam Aaron, quæ in ea repositę seruabantur: quia digito Dei scriptę erant: hoc idem probatur Exodi. 19. capi. vbi Dominus iussit filijs Israel per os Moysi a suis proprijs vxoribus per triduum abstinere, vt liberius deuotioni, & orationi intendere possent multo magis sacerdotes nouæ legis debent se abstinere a libidinosis amplexibus.

Præterea fortius demonstratur Exodi. duodecimo, cap. nam filij Israel in memoriam suæ liberationis de Egipto singulis annis cõsueuerunt edere agnum paschalem vnde dominus per os Moysi præcepit eis, vt comendentibus eum lumbos prę cingerent per quæ nobis figuratur, quod sacerdotes nouæ legis sumentes agnum paschalem, hoc est sanctissimum corpus Christi debent esse mundi corpore sicut & mente, quod idem habetur Exodi. 30. ca. postquam Moyses iuxta præceptum domini perfecit tabernaculum fœderis, præcepit dominus, vt iuxta altare tabernaculi fieret labrum æneum, idest, vas aptum ad lauandum, vt quando Aaron, & eius filij vellent in altari Domini sacrificare, prius lauarent pedes & manus. & immaculati, & mundi in conspectu domini assisterent, per quod clare nobis demostratur, quod sacerdotes nouæ legis prius, quam ad consecrandum Dominicum corpus accedãt a spurcitia per confessionem, & pœnitentiam debent esse mundi: quoniam leuitici. vigesimoquinto. cap. dominus loquens ad filios Leui ait. docebitis filios vestros, & caueant immunditia & non morientur in sordibus suis estote Sãcti: quoniam ego sanctus sum: & hoc idem habetur Exodi. vigesimoprimo, vbi dominus loquens sacerdotibus dicit, qui incensũm, & panes offerunt Deo suo Sancti erunt vnde dominus ad Moysen loquens dicit loquens ad Aaron homo de semine tuo, qui habuerit maculam non offeret panem Deo suo. nec accedet ad ministerium eius.

Nec similiter eadem lege erat permissum offerre animalia immunda, & maculata. imo expresse erat prohibitum, vt habetur Deuteronomij. septimo. capi. non immolabis domino bouem ac ouem vbi sit macula, quippiam vitij, quia abhominatio est domino tuo. & legitur Leuitici. decimosexto, ca. vbi dominus iussit eum qui semine pollutus erat castra Israel usque ad uesperam eijci: nec dignus erat ad templum domini introire donec sanctificaretur & mundaretur.

Ergo multo fortius sacerdotes nouæ legis qui in suis domibus non uerentur publicæ tenere, & nutrire concubinas debent eiici a templo, & ministerio altaris, donec per confessionem, & pœnitentiam eorum maculam & spurcitiam purgauerint.

Fortificantur prædicta quia (ut superius dictũ extitit) in primitiua ecclesia ꝓhibitum non erat sacerdotibus ac aliis ministris altaris commisceri cũ suis legalibus uxoribus quibus tamẽ ab ecclesia occidẽtali ꝓhibitum fuit iuxta canones sanctorũ patrum ne amplexibus matrimonialib. utant. ergo quãtomagis a meretricibus & cõcubinis abstineret debẽt. unde Apostolus

Digitized by Google

lus Thimotheo.3.ca.ſcribens qui erat p̄sbyter,& epiſcopus eū præcipue hortabatur ad ſeruandam caſtitatem,& cōtinentiā. Sic inquiens, oportet epiſcopos:diaconos, & presbyteros eſſe pudicos: & Apoſtolus loquens presbyteris ad corinthios quā to ſit dicit:neſcitis,quia templum Dei eſtis & ſpiritus in vobis, eo quia præcioſum corpus Dominicum in ſuis corporibus re cipiunt,ergo corpora ſua immaculata cuſtodire debent:quod facere non poſſunt ſi amplexibus cōcubinarijs fruantur:quoniam(vt ait Apoſtolus primæ ad Corinthios.6.cap.) qui adhæ
17 ret meretrici,vnum corpus cum ea efficitur. nam omnia,& q̄ cunque peccata,& animam tantum,& non corpus maculāt, ſed fornicatio vtrunque iuxta ſententiam Apoſtoli ad corin-
18 thios.6.dicentis omne†peccatum quodcunque fecerit homo extra corpus eſt:qui autem fornicatur,in ſuum corpus peccat caueant ergo ſacerdotes,corpus ſuum,quod eſt templum Dei & habitaculū ſpiritus ſancti ne per carnis concupiſcētiam maculent,ac diffament, ſunt enim membra Chriſti ergo mēbra meretricis efficere non debent.

Et nedum leges Apoſtolorum,verum etiam ciuiles ſtatuerunt obſeruare caſtitatem eos qui eccleſiaſticam elegerunt p̄feſſionem eis interdicendo conſortium concubinarum,vt eſt caſus in l.qui eum.C.de epiſcop.& cleri.ea ratione ne caſtitatem ſeu mundiciam quam ex voto ſeruare tenentur,quouiſmodo corrumpere,aut maculare præſumant, refert etiam imperator in §.ſi quis autem monachus.in Authentico de monachis colla.j.quod ſicut clerici in ſacris ordinibus conſtituti prohibentur contrahere matrimonium qui contractus erat actus ciuilis,& permiſſiuus vtraque lege ergo multomagis p̄hibentur ſecum tenere concubinas.fortificatur per tex. in §. clericos.in Authen.de ſancti.epiſco.vbi clerici ordinari prohibentur,niſi ſciant literas,& rectam fidem habeant nec etiam concubinam, nec baſtardos ergo multofortius iam promotus prohibetur tenere concubinam, quæ deciſio obſeruatur apud ſacerdotes gentilium ſeu paganorum,qui ſecundum eorum ritum continentiam cuſtodire tenebantur. ideo in Thimęo Platonis ponit ut legitur,quod illi,qui dignitate ſacerdotali erant præpoſiti in ciuitate Athenienſi a cœtero populo ſeparabantur,ne eorum caſtitas maculareturr.

Hi igitur ſacerdotes idolorum,ſeu ſimulachrotum ſe a libi noſis amplexibus abſtinebant ergo multo fortius facere tenē tur ſacerdotes noſtri qui dietim corpus Dominicum conſecrant.

Videmus etiam,quod in eccleſia occidentali nunquam licitum eſt clericis in ſacris conſtitutis matrimonium contra-
19 here vel ſi iam contractum † erat ante ſuſceptionem ordinū non debent vti amplexibus coniugalibus: ſed inuiolabiliter, perpetuam debent obſeruare caſtitatem,vt ſtatuit Lucius papa prout habetur tranſumptiue.i.ca.miniſtri altaris.81.diſtin. ſed non talem caſtitatē in ſuis miniſtris obſeruat eccleſia oriētalis, quæ matrimonio per prius contracto ſecundum eorū ritum libere amplexibus cōiugalibus poteſt vti, licet ſi ſemel ad ſacros ordines promoti fuerint deinceps non poſſunt ſibi
20 vxores copulare.†ſed ad perpetuam continentiam obligant. Et iſta deciſio facit contra plurimos,qui fronte inexcogitata aſſerunt presbyteros Grecos poſſe cōtrahere matrimonium. quod falſum eſt vt ſtatutum fuit in ſexta ſynodo Nicena quæ habetur.in capitu. ſi quis eorum vigeſima ſecunda diſtinctio. & in capitulo.cum olim.extra de cleric.coniuga.& ideo in illa eccleſia orientali,qui non poſſunt continere,& deſiderant ad ſacrum miniſterium altaris aſcendere cauti ſint, vt priuſquā ad ordinem presbyteralem deueniant vxorem ducant.& iſta eſt differentia inter miniſtros eccleſiæ orientalis, & occidentalis.Præterea refert gloſſa in c.omnino.31.diſtin.in verbo Pau
21 lo Apoſto. † quod Apoſtoli ſecum ducebant vxores, vt eis ſeruirent in cibis parandis:& ab eis paſcerentur de mercede p̄dicationis,& non vt copula carnali vterentur, quod dictum tollit Panor.in c.conſultationi.extra de frig.& male. ſubiiciēs quod vxores Apoſtolorum caſte,vt ſorores viuebant: ſi ergo actus coniugalis,qui eſt ciuilis,& legitimus ſit ſecūdum canonicas ſanctiones ſacerdotib.prohibitus, certe multomagis in eis videtur prohibitus omnis actus meretricalis,& concubinarius,qui vtraque lege eſt damnatus.

Et ſi quæratur quare eſt, quod in concilio Niceno ſtatutū fuit per eccleſiam occidentalem,quod eius miniſtri teneantur deuouere caſtitatem:& debeant abſtinere ab vxoribus p̄rius legitime habitis?reſpondetur,quod plures ex ſacris canonibus
22 poſſunt elici rationes†prima eſt,quia mariti ſunt ea conditione nati,vt omni caſu ſtudeant,quo modo eorum vxoribus cō placere valeant: ergo minus poſſunt cogitare quæ ad diuinū ſeruitium ſpectant,& hanc rationem ponit Innocentius tertius in cap.diuerſis fallacijs.extra de clericis coniugatis. p̄ qua facit dictum euangelicum Matthęi ſexto ca.nemo poteſt duobus dominis ſeruire;quia aut vnum odio habebit, & alterum diliget : nec poteſt quis Deo, & Mammonæ ſimul ſeruire.

Secunda ratio,quia impoſſibile eſt, quod aliquis voluptatibus,ſeu carnalibus deſyderijs,& diuinis, ſeu eccleſiaſticis ſeruitijs ſimul deuote vacare poſſit q̄a Cithara cum pſalterio male concordat:& ſic vita actiua,ſub qua viuere videntur illi, q̄ habent vxores,non bene conuenit cum vita contemplatiua, ſecundum quam ſacerdotes viuere debent.

Tertia ratio,quia qui Deo dedicatur non in partem,ſed in totum dedicari debet: ſed iuxta decretum Apoſtolicum quod recitatur in concilio generali in c. non debet.extra de conſan. & affini.in quo dicitur, quod maritus non habet poteſtatem ſui corporis,ſed vxor,& econtra: ergo in poteſtate mariti nō eſt,obſtante vxore ſe in totum Deo dedicare. qua ratione ſecundum decreta canonum conſtitutum eſt,quod ſi matrimonium fuerit conſummatum per copulam carnalem, alter ex coniugibus non poteſt vouere caſtitatem,aut religionem ingredi,niſi alter conſentiat:& ſimiliter caſtitatem,& continentiam obſeruet,quarta & vltima poteſt eſſe ratio,quia presbyteri corpore,ſicut & mente debent eſſe mundi,quæ mundicia non videtur eſſe in coniugibus, licet copula matrimonialis ſit immunis a peccato,quæ ratio authoritate veteris teſtamenti probatur de Ozia rege Iuda vxorato, qui cum ſemel in templo officium presbyterorum exercere vellet,accepit incēſum vt iuxta altare domini adoleret:ab Acharia Propheta,& a cæteris presbyteris fuit prohibitus,ne talia faceret.

Ipſe autem eorum prohibitionem contemnendo ſuis proprijs manibus accepit incenſorium,ſeu thurribulum, vt adoleret:ea punitione fuit punitus q̄ in fronte ſua indilate orta fuit lepra, quæ eum vſque ad vltimum ſpititum vitæ comitata eſt.

Videtis ergo quomodo vtraque lex in ſacerdotibus laudat continentiam,& concubinatum damnat:& ea, quæ ſupra diximus,non propter omnes,ſed propter certos concubinarios clericos dicta ſunt:qui graue in eccleſia Dei, & populo ſcandalum generant:vnde alij qui ſunt bonæ vitæ,& caſtæ conuerſationis a laicis contemnuntur,& populo ſunt fabula:ſcire.n. debeut viri eccleſiaſtici ſeculares, & ruſticos ea conditione eſſe,vt ſi aliquid inhoneſtum a quibuſdam clericis perpetratum ſit omnibus alijs obiicitur: & vt paucis multa comprehendā tot,& tanta grauia ſcandala per clericos concubinarios, maxime publicos euenire ſolent,vt vix grauiora,reperiri poſſint: quę hic gratia clarioris doctrinæ enumerare licet.

23 Primo clerici concubinarij †dicuntur committere crimen adulterij ea ratione:quia presbyteri in aſſumptione ſacrorum ordinum deſponſantur ſpiritualiter. & in ſponſam accipiunt ſanctam,& immaculatam eccleſiam,cui in collatione dictorum ordinum promittunt,& iurant,ſaltem implicite, continentiam ſeruare. aliter non eſſent ordinādi,vt eſt tex.in §. ſancimus,in verſiculo ſi vxorem,aut concubinam in Authentic. de monachis.

Præterea in collatione,ſeu inſtitutione beneficiorum clerici iurant deſeruire in debitis obſequijs eccleſiæ, quod debite, & ſalubriter facere non poſſunt, ſi concubinas habeant, vel ſaltem a miniſterio altaris abſtinere debent,quod noſtris temporibus male obſeruatur per Epiſcopos,& eorum vicarios,q̄ in collatione ordinum,vel beneficiorum clericos nō monēt vt caſte viuant,ſed potius ad burſarum euacuationem, quam ad mores,& doctrinam illorum reſpiciunt.

Si igitur maritus carnalis fefellerit fidem ſponſę mulierem carnaliter cognoſcendo incurrat crimen adulterij:ergo quanto magis crimen adulterij incurrit,qui fidem coniugi ſpirituali,hoc eſt,Chriſto,& fidem eccleſiæ,quam promiſit,violare p̄ſumpſerit,& credo quod nemo ſanæ mētis dubitat,quod grauius eſt violare ſponſam Chriſti quam proximi. Apparet ex p̄miſſis quod cum presbyteri per votum continentiæ Deo ſint dedicati hoc eſt ſacrati,certe ſi ſeparent adeo per copulā carnalem eos eſſe ſacrilegos, nuptiarum etiam ſpiritualium authoritates canonum ſicut & legum atteſtantur, & ſic clerici concubinarij in crimen adulterij & ſacrilegii incidere videntur, prout infra latius de concubitu ſacrilego declarabitur.

Tertio ſacerdotes concubinarij incidunt in crimen ſtupri, quod ꝓprie dicitur illicita virginis defloratio, vt ſi corruptus virginem corrumpat. vel ſi aliqs cum corrupta virginitatem ſuam corrumpat.vel vterque virginitatem corruperit & ideo ſi ante, aſſumptionem ordinis ſacerdotalis presbyteri erant priuati virginitate tamen per aſſumptionem dicti ordinis videntur redintegrati,ꝙ gratia ſancti ſpiritus effecti noui homines:vnde ſi ex poſt ſacerdotes fornicationibus,& amplexibus venereis corpus eorum polluerint,nō eſt dubium, quin in crimen ſtupri inciderint.

Quarto presbyteri cōcubinarij incidūt in crimen inceſtus

Digitized by Google

maxime ſi cum parochianis, aut filiabus ſpiritualib. quas de ſacro fonte Baptiſmatis leuauerunt, vel baptizauerunt, vel eas de confeſſione audiuerunt, quia per prædicta patres ſpirituales effecti ſunt: & tanta imo maior inter eos videtur attinentia, quanta eſt in patre carnali c. omnes. 31. q. 1. vnde ſecundū canones pœna graui ſunt puniendi.

Quinto ſacerdotes concubinarij incidunt in crimen cōtra naturam. patet quia vtraque lex dignitatem ſacerdotalem appellat ſanctam & immaculatam. cum vno reſpectu cēſeatur dignior quam miniſterium Angelorum: quia nec Rex, nec Imperator terrenus, nec Angeli, nec virgo Maria talem habent poteſtatem conſecrandi Dominicum corpus: vnde beatus Petrus in ſua canonica dicit vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium, quaſi innuens regnum & ſacerdotium in perſonis ſacerdotum conuenire: cum ergo illud, quod eſt naturaliter mundum, & immaculatum, fugiat illud quod eſt ſordidū & immundum: ideo maculare illam dignitatem ſacerdotalē illicitis & libidinoſis amplexibus eſt contra eius naturam, qa ſacerdotes ſecundum canonicas ſanctiones quantum ad matrimoniales amplexus mortui finguntur.

Sed quod eſt mortuum generare, vel generationis actus exercere naturaliter non poteſt. Patet ergo, quod presbyter concubinarius illis reſpectibus dicitur committere peccatum contra naturam. imo etiam in crimen homicidij incidunt ſacerdotes concubinarij: quia per eorum ſcœlus animas, nedum proprias, verum alienas in damnationem, & perpetuam mortem miſerabiliter pertrahunt: quia ſecundum ſententiā Apoſtoli ſtipendia peccati mors eſt: ſcilicet animæ. Si igitur qui corpus occidunt rei homicidij iudicantur: ergo multo magis illi, qui animam occidunt: quoniam grauius eſt occidere animam, quam corpus & ſic anima occiditur per peccatum, nō autem per virtutem occidi poteſt iuxta ſententiam Chriſti dicentis, nolite timere eos, qui corpus occidunt animam autem occidere non poſſunt: incidunt ſimiliter in crimen apoſtaſiæ: Apoſtatare enim ſecundū regulas grammaticorum dicitur recedere a ſuo gradu, ordine, ſtatu, vel dignitate. & ſecundum Ethymologiam vocabuli apoſtata dicitur quaſi retro cedens & ideo cum clericus, vel religioſus habitum clericalem, vel religioſum dimittit tūt Apoſtatare dicuntur: nec reperitur maior apoſtaſia, vt adeo prauis operib. recedere, ac amplexibus meretricalibus adhærere: vnde eccleſiaſtici. 19. ca. dicit Salomon, quod vinum, & mulieres faciunt apoſtatare ſapientes.

Apparet ergo ex prædictis, quod vno coitu ſacerdos fornicando incidit in adulterium, ſtuprum, incœſtum, ſacrilegium, & peccatum contra naturam. de quibus in ſpecie videndum eſt, & de pœnis, & ſcandalis, quæ obueniunt & imponuntur pro prædictis delictis, tam laicis, quam viris eccleſiaſticis ſecūdum diſpoſitionem iuris, diuini, canonici, & ciuilis: & demum deueniemus ad declarationem ipſius tituli de publicis concubinarijs qui ita copioſe, & ingenioſe commentatus fuit per egregium dominum vtriuſque iuris cenſorem Rebuffi, vt vix nihil, aut parum vlterius dicendum ſit: attamen plerunq; cogitaui, quod auaritia ſolitus temporis eſt honeſta: & nihil excelſum ſine labore, vel quicquam laudabile fieri poteſt: cum generoſum ſpiritum labor nutrit: cunctam autem maliciam docuit ocioſitas, nec a quoquam ambigēdum eſt, quod labor ſtudij multos ad alta extollit. & ignobiles nobiles facit. ſopor autem & pigricia nullum: nec me latet, nec etiam vos lateat, quod legitur eccleſiaſtici. 12. capi. quod faciendi & deſcribendi multos libros nullus finis reperiri poteſt: & interdum qui faciunt illos, & ſcribunt multos habent emulos, qui vel ex imbecilitate ingenij, quia tot ſunt artis hoſtes, quot ſunt ignorantes. vel forte incitati ex quodam ſtimulo inuidiæ eorum ſcripta: licet ſint ciuilia quadam tamen lingua detractoria illa reprehendunt, & condemnant aliuſque in alterius graſſatur ingenium: contra quos exclamat Eſaias quinto. Ve vobis inuidioſis, qui dicitis bonum malum & lucem facitis tenebras. Rogo tamen vos, ingenioſi auditores, vt noſtram, prout benigne noueritis, excuſetis, & corrigatis ignorantiam, & illam in melius emendetis: & quia fornicatio cum omnibus ſuis ſpecieb. per vniuerſam terram quamplurimum frequētatur: cum hodie ob fragilitatem naturæ difficile ſit talem furorē refrenare, merito in exquirendis pœnis, & qualitate dictarum ſpecierū, materia nos reddet eſſe prolixum.

De fornicatione in genere. *Rub.*

SVMMARIVM.

1 *Fornicatio large, & ſtricte accipitur.*
2 *Fornicationis deriuatio.*
3 *Fornicatio alia duplex, alia ſimplex.*
4 *Fornicatio alia carnalis, alia ſpiritualis, alia mixta.*
5 *Fornicatio carnalis eſt duplex.*
6 *Fornicatio alia eſt notoria, alia occulta, alia præſumpta.*
7 *Liberi ſacerdotis inducunt teſtimonium notorietatis, nec requiritur alia probatio.*
8 *Vxor per notoriam fornicationem poteſt dimitti a marito.*
9 *Rationes quare dominus conceſſit marito poſſe vxorem dimittere ob cauſam fornicationis.*
10 *Moyſes permiſit dare libellum repudii, vt maius euitaretur ſcandalum.*
11 *Repudium, & diuortium inter ſe differunt.*
12 *Fornicatio quare potius per illam ſeparatur a thoro, quam pro cęteris delictis tres aſſignantur rationes.*
13 *Fornicatio ſpiritualis aſſidua cauſat thori ſeparationem. et per illam perditur dos et donatio propter nuptias, ſicut per carnalem et in iſtis admittitur compenſatio.*
14 *Fornicatio occulta non inducit ſeparationem thori, licet vir non teneatur reddere debitum.*
15 *Fornicatio præſumpta, dum tamen ſit grauis, et violenta, facit quod maritus poteſt dimittere vxorem.*

IT in primis præmittite quod iſte ter minus fornicatio dupliciter accipitur in iure. ſ vno modo large, & generaliter: ſcilicet pro quocunq; coitu, qui fit extra legitimam vxorem, & ſic videtur eſſe gen' cuiuſlibet illiciti coitus.

Secundo modo accipitur magis ſpecialiter, & ſtricte, vt intelligatur de coitu: qui fit cum viduis meretricibus, & concubinis, vt declarat Papa Gelaſius in capitulo lex illa præterito rum principium. 36. quæſt. j. & in hoc differt a cœteris ſpecie bus fornicationis, vt ex verſibus ſequentibus dignoſci po teſt.

Fornicor cum vidua in virgine commito ſtuprum.
In alterius thorum violando dicor adulter,
Inceſtum facio conſanguineam violando:
Raptum commiſi, et quam violaui rapui.

2 †Deducit enim fornicatio a verbo fornicor quod idem eſt, quod meretricor eo, quia meretrices in fornicibus, hoc eſt in locis obſcuris habitare conſueuerunt: & dicitur fornicatio ab ethymologiæ vocabuli quaſi formæ necatio, ideſt animæ rationalis, quæ eſt formata ad imaginem, & ſimilitudinem creatoris, vtraque lex etiam diuina in pleriſque locis hoc verbo
3 fornicatio vtitur, †& ſic ſecundum iſtam diſtinctionem fornicatio alia dicitur ſimplex quando fit cum perſonis ſolutis, cū quibus poteſt matrimonium eſſe.

Alia dicitur duplex quæ ſit cum coniugata, vel cum ſoluta, & coniugato, & ſit cum talibus perſonis, cum quibus de iure nuptiæ eſſe prohibentur.

4 Fornicatio triplex †alia carnalis, alia ſpiritualis, alia mixta. Spiritualis fornicatio, id eſt animi eſt quando anima fornicatur recedens a cultu Dei per infidelitatem, de qua habetur iudicium. octauo capitulo, in quo dicitur auerſi ſunt filij Iſrael, & fornicati ſunt cum Balaam, id eſt cum quodam Idolo & legitur etiam libro primo Paralipomenon. v. capitulo dereliquerunt autem Deum patrum ſuorum, & fornicati ſunt poſt Deos populorum terræ, & in Pſalmo incipiente quam bonus Deus Iſrael in illo verſiculo, quia ecce, qui elongant ſe a te, peribunt perdidiſti omnes, qui fornicantur abſte, & in Pſalmo centeſimo quinto in verſu: & fornicati ſunt in adinuentionibus ſuis: & ſic ſpiritualis fornicatio dicitur eſſe Idololatria, quam infideles ſequuntur: & etiam dicitur quælibet alia noxia ſuperſtitio: vnde ambigendum non eſt auaritiam poſſe dici fornicationem eo, quia auaritia eſt idololatria: & p conſequens fornicatio, vt refert Auguſtinus in libro de fide & operibus: & habetur etiam tranſumptiue in capitulo idololatria. 28. q. j.

Alia dicitur fornicatio, quæ proprie, & indiſtincte dicitur omne peccatum mortale, p quod receditur adeo, & ſeruitur Diabolo.

Fornicatio carnalis ſiue generaliter, ſiue ſpecialialiter capiatur, dicitur omnis illicitus coitus extra fœdus matrimonij
5 †& iſta eſt duplex vna tantum, quæ procedit ad actum exteriorem, vt quādo quis actualiter fornicatur cum muliere: alia eſt interior, & illa conſiſtit in ſola voluntate, vt ſi quis impudicis oculis viderit mulierem iamque fornicatus, & Mechatus eſt cum illa: Mixta fornicatio dicitur eſſe illa quæ partim participat de infidelitate, & partim de carnali fornicatione, vt ex prædictis exemplis apparet.

6 Rurſus carnalis fornicatio ſubdiuiditur: †quia alia eſt notoria, alia occulta, alia p̄ſumpta: notoria pprie, ſeu notorios fornicatores appellamus, q ita notorie in ſuis domib. focarias, cō

cubinas

cubinas,meretrices detinent,quod nulla poteſt tergiuerſatione celari, vt quia maiori parti viciniæ eſt notorium maxime quando tales presbyteri, fornicatores ex ſua damnata cõmix-
7 tione liberos habent procreatos:†nam tales liberi inducunt teſtimonium notorietatis, nec requiritur alia probatio: & per iſtam notoriam fornicationem licitum eſt marito dimittere
8 vxorem:†quia dominus hoc expreſſe conceſſit,licet non iuſſerit,vt habetur Mathei.19.cap.dico enim vobis,quia quicunq; dimiſerit vxorem,niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mechatur,& ſic propter iliam cauſam tantum dimitti poteſt, vt eſt tex.in c.dicit dominus in euangelio.32. quæſt. j. & Lucę decimoſexto.c.

Sed quæ fuit ratio,quare dominus conceſſit marito poſſe dimittere vxorem in prædicto crimine? Reſpondetur, quod du-
9 plex redditur ratio:†prima procedit ſecundum regulas iuris ciuilis:quia frangenti fidem fides frangatur eidem,l.cum proponas,C.de pace,l.pollicitans.& ibi Bartol.de dona. ante nupt.l. qui fidem,C.de tranſact.& Felyn.in ca. ſi cautio.de fide inſtru. & in capitu.peruenit.in 2.de iureiurand.& in capitulo,dilecti de excep.Soci.conſil.213.verſicu.confirmatur. nam vxor fornicans facit contra fidem matrimonij: ideo vir non tenetur ſeruare fidem debitum reddendo,ſi vxor ab eo petierit.Secunda ratio redditur propter aliam doctrinam iuris, quia per quæ quis peccat,per ea torqueri debet: & ideo ex quo vxor fornicans peccauit in actu carnis,æquum eſt,quod illo actu puniatur:ſcilicet quod vir ſibi deneget debitum carnis:& iſta deciſio procedit ſecundum legem diuinam, & canonicam per quas maritus non poterat vxorem dimittere, niſi propter fornicationem:ſed aliud eſt ſecundum legem hebraicam, & ciuilem, ſecundum quas etiam propter fornicationem vir dato libello repudij poterat dimittere vxorem,vt notatur per totum, C.& ff.de repud.& diuort. quia ſicut Apoſtulus permiſit ſecundas nuptias:vt euitetur fornicatio.capitu.ſicut.§.his ita.32.quęſ.2.
10 †Sic etiam Moyſes permiſit dare libellum repudii,vt euitaretur homicidium,vt dicit gloſſ.in ca. hac ratione Apoſtoli.31. quæſt.j.hoc idem tradit Alexand.de Imol. in conſilio 71. incipiente ponderatis.in ſecundo volu.& reportent noui audito-
11 res differentiam†inter repudium,& diuortium, quia repudiũ fiebat ex cauſa indebita: ideo permittebatur hebręis propter rationem ſupra adductam: ſed diuortium tantum fiebat ex cauſa debita:alia erat differentia,quia vir dato libello repudij poterat vxorem repudiare:ſed non permittebatur vxori poſſe repudiare maritum:quod ſecus erat in diuortio. ideo vxor propter cauſam fornicationis poterat dimittere maritum ſicut maritus vxorem:quia in iſto caſu maritus,& vxor non iudicãtur ad imparia videtis igitur,quod propter notoriam fornicationem etiam lege diuina diſponente maritus poterat dimittere vxorem,niſi in certis caſibus,in quibus vxor adultera põt excipere contra virum,vt ab eo nõ dimittatur quos plene expediendo materiam adulterii declarabo.

De duobus iuxta præmiſſa dubitatur primo:quare eſt quod propter fornicationem carnalem potius ſeparetur a thoro:& fiat diuortium quam pro cæteris delictis? Reſpondetur,quod
12 tres poſſunt eſſe rationes:†prima,quia fornicatio eſt culpa, q̃ ſolum non eſt contra Deum,& animam,& corpus proprium ſed directe eſt contra bonum matrimonij:quia per fornicationem tollitur certitudo prolis,& fides frangitur, & non ſeruat coniunctio.cum vnus coniugum carnem ſuam diuidat. Secũda ratio:quia pro tali crimine fit maior iniuria viro, quam p alio:quia pro cæteris delictis corpus vxoris, & anima viri nõ maculantur,ſicut pro fornicatione: tertia ratio: quia maius ſcandalum fit viro pro illo crimine,quam pro alijs: ideo licet alia crimina ſint maiora ipſa fornicatione nõ tamẽ cauſant diuortium.

Secundo dubitatur vxor ſub viro fornicata fuit, vnde vir vult agere ad ſeparationem thori,& priuationem dotis: vxor contra maritum replicat de fornicatione ſpirituali ad hoc, vt talia delicta tollantur mutua compenſatione. ſuper iſto puncto reſolutiue concludatis,quod in iſtis delictis admittitur cõpenſatio: quia quantum ad reſolutionem mutuæ ſeruitutis fornicatio carnalis,& ſpiritualis parificantur,vt eſt tex.in cap. de illa.extra de diuortijs,& tex.clarior.in dicto capi. Idololatria.vigeſimaoctaua quæſt.prima.eo quia fornicatio ſpiritualis caulat diuortium,ſicut carnalis, ex quo eſt contra bonum matrimonii,quod eſt, vt proles educatur ad cultum Dei. Et iſtam opinionem ſequitur Bartholomęus Brixenſis in quę-
13 ſtione 86.in ti.de fornicatione, †vbi concludit,quod propter fornicationem ſpiritualem perditur dos, & donatio propter nuptias.

Sed notate, quod licet hæc duo fornicationes ęquiparentur,tamen differunt in vno: quia in carnali p vnicum actum fornicationis poteſt procedi ad diuortium per iura ſupra allegata,Secus eſt in fornicatione ſpirituali: quia vnus actus infi deliratis non cauſat diuortium ſed propter conſuetudinem,q̃ pertinacitatem oſtendit.

Secundo caſu, quando fornicatio carnalis eſt occulta ita,
14 quod in nihilo probari poſſit†tunc maritus non poteſt dimittere vxorem propter ſcandalum, poterit tamen vxori ſue in occulto denegare debitum,niſi cogatur ei reddere per eccleſiam,cui de fornicatione non conſtat, tamen probato adulterio poſſet maritus iudicio eccleſię dimittere vxorẽ? Tertio caſu quando fornicatio eſt præſumpta tantum, ſi tunc præſumptio ſit grauis,& violẽta,videlicet,quia maritus vidit vxorem ſuam nudam cum nudo,vel ſolum cum ſola in loco ſuſpecto,& tempore ſuſpectiſſimo,quoniam locus & tempus ag
15 grauant delictum: †certe propter talem ſuſpicionem poterit maritus vxorem ſuam dimittere:& in hoc Theologi, & canoniſtæ concordare videntur:ex quo iſta ſunt præparatoria adulterij.& iſto caſu de tali adulterio præſumpto iudicatur ſicut de vero,ut in ſequentib.audietis.

De adulterio. *Rub.*

SVMMARIVM.

1 *Adulterii diffinitio.*
2 *Adulterium aliud ſimplex,aliud duplex.*
3 *Adulterii pęna in foro conſcientiæ remanet in arbitrio ſacerdotis, ſic ẽt omnes pęnę pęnitentiales hodie ſunt arbitrariæ:nec in tali foro ſeruatur ordo iudiciorum.*
4 *Adulterii pœna de iure Digeſtorum erat tantum,pœna deportationis,de iure autem codicis eſt pœna mortis.*
5 *Adulterii pęna in nobilibus, vel dignitate conſtitutis non eſt pęna mortis etiam iure codicis,ſed ſufficit tantum pęna deportationis, & eſt cõmunis opinio.*
6 *Adulterium dupliciter committitur,aut in figura matrimonii aut extra figuram matrimonii.*
7 *Coitus meretricalis habitus cum vxorata publice proſtituta excuſat a pęna adulterii.*
8 *Publica meretrix dicitur,cuius turpitudo venalis eſt. vnde talis coitus in re ciuili non eſt punibilis.*
9 *Adulterii pęna quæ ſit de iure Authenticorum.*
10 *Canonico iuriſtatur & non ciuili etiam in foro iudiciali vbi ageretur de peccato, vel ſcandalo euitando:ſic etiam in omnibus aliis caſibus pertinentibus ad ſalutem animæ.*
11 *Adulterii pęna iure canonico eſt excommunicatio.*
12 *Excommunicatio duos effectus principaliter operatur, vnum eiiciendi extra eccleſiam,alium detinẽdi extra,quia excommunicatus mortuo, & hæretico æquiparatur.*
13 *Adulterii pęna ſecundum legem Moſaycam erat, vt vterque morere tur.*
14 *Adulterii apud gentiles,& paganos reperitur diuerſa pęna vel cauſa.*
15 *Patri impune permittitur poſſe occidere adulterantem filiam eius, dum tamen ſeruata forma legis propriam filiam occidat, quod eſt verum, ſi filia erat in poteſtate patris, alias homicidium non remaneret impunitum.*
16 *Pater cui datur facultas occidendi filiam non poteſt talem vindictam alteri extraneo committere,ſed bene ſuo filio,cum pater, et filius reputẽtur pro vna perſona.*
17 *Doctor,vel alia egregia perſona deprehenſus cum filia non poteſt impune occidi per patrem.*
18 *Maritus poſt trinam denuntiationem licite poteſt occidere adulterantem vxorem ſuam.*
19 *Clericus repertus in adulterio licite a patre, vel marito citra excommunicationem,aut mortem poteſt vulnerari,et occidi.*
20 *Pater adulterans vxorem ſui filii ab eodem filio non poteſt impune occidi, ſic nec libertus patronum.*
21 *Maritus vxorem in adulterio repertam non debei occidere quia talem iniuriam poteſt vindicare per alios legitimos modos,et ſi occiderit, non punietur de homicidio,ſed alia pęna mitiori.*
22 *Homicidium quodcunque hodie in Regno Franciæ eſt punibile. & opus eſt gratia etiam in caſu licito.*
23 *Eccleſiaſticus iudex poteſt cognoſcere de crimine adulterii propter violationem ſacramenti matrimonii, quia eſt mixti fori quod eſt verũ quantum ad ſeparationem thori, ſed non quantum ad punitionem corporalem.*
24 *Clericus deprehenſus in adulterio qua pęna debeat puniri in foro pœnit.dic quod ad arbitrium ſacerdotis.*
25 *Clericus pro graui furto,homicidio,vel periurio deponi debet.*
26 *Clericus pro adulterio de rigore debet deponi, & eſt communis maxime, vbi adulterium plene eſſet probatum puta per confeſſionem clerici alias vbi non probatur, niſi præſumptiue ſequenda eſt humanior ſententia, ſcilicet quod indicatur purgatio canonica tali infamato de adulterio.*

Digitized by Google

27 *Lex contentatur illa probatione, quæ haberi potest, vbi agitur de materia, quæ sui natura est difficilis probatione sicut est filiatio, & adulterium.*
28 *Sacerdos, qui deficit in purgatione sibi iniuncta, debet puniri eadem pœna, qua puniretur si contra eum esset plene probatum.*
29 *Iudæus pro simplici fornicatione habita cum Christiana punitur arbitrio iudicis in foro contentioso: secus si fornicatio sit nominata, quia transit in speciale nomen delicti, quo casu seruatur distinctio.*
30 *Iudæus contrahens matrimoniũ cum Christiana punitur pœna vltimi supplicii.*
31 *Odiosæ personæ non comprehenduntur in beneficiis generaliter concessis.*
32 *Saracenorum, seu paganorum secta est minus mala quam secta Iudæorũ.*
33 *Iudæi dicuntur de populo, & corpore ciuitatis, licet non sint de corpore spirituali: ideo ligantur statuto ciuitatis.*
34 *Iudæi ligantur legibus Romanorum & iustas, & legitimas contrahunt nuptias, & filios habent in potestate.*
35 *Immunitas concessa incolis certi loci extenditur ad iudæos qui possunt esse procuratores pro Christianis.*
36 *Iudæis in necessitatibus est subueniendum: & eis tenemur facere eleemosynam iure naturali: & quicquid possident iure gentium possident.*
37 *Iudæi creatione, gubernatione. & redemptione inter oues Christi computantur.*
38 *Iudæi bona rapiens tali Iudæo contra Christianum datur actio in duplum: nec eis molestia fieri debet.*
39 *Iudæi non sunt idolatræ, nec hostes principum Christianorum.*
40 *Statuto stante quod pro adulterio puniatur quis pecuniaria, Iudæus cõmittens adulterum debet puniri pœna statuti, & non pœna iuris, id est mortis. & est communis opinio.*
41 *Vxor licet pcopter adulterium priuetur dote, non tamen ipso iure: sed requiritur sententia declaratoria. nisi adulteriũ fuerit notorium, & manifestũ.*
42 *Clericus simoniacus, homicida, vel irregularis licet sit incapax in obtinendis beneficiis, tamen iam obtentis non priuatur ipso iure: sed requiritur declaratio: idem in excõmunicato, qui ante declarationẽ nõ est vitãdus.*
43 *Vxor propter adulterium ita debet perdere dotem, quando matrimonium est putatiuum, sicut si esset verum.*
44 *In delictis non consideratur effectus, sed consideratur tantum animus, & merum factum hominis.*
45 *Incõtinentia non plus debet operari quam castitas quæ videtur esse in muliere transeunte ad secunda vota.*
46 *Alienans rem quam sub pœna est prohibitus alienare incidit in pœnam licet alienatio sit nulla.*
47 *Maritus putatiuus licet lucretur dotem propter adulterium: tamẽ non potest accusare vxorem iure mariti, sed iure extranei tantum hoc facere debet.*
48 *Vxor sicut perdit dotem ob adulterium, etiam priuari debet rebus Paraphernalibus.*
49 *Glossę opinio inter cæteras authoritates; tenenda est: & ibi vide plura de authoritate glossæ.*
50 *Paraphernalia bona an sortiãtur naturam rerum dotalium, & an sint priuilegiata sicut bona dotalia.*
51 *Paraphernalia quare sic appellantur.*
52 *Maritus quæ iura, & prinilegia habet in paraphernalibus.*
53 *Vxor an possit repetere a marito paraphernalia quandocunque voluerit, vide distinctionem.*
54 *Fructus rerum paraphernalium an ad maritum, vel vxorem spectent, vel an sint communes.*
55 *Vxor propter adulterium mariti lucratur donationem propter nuptias sicut moritus lucratur dotem.*
56 *Fidelitas castitatis seruandæ interconiuges est reciproca.*
57 *Dotalium quid dicatur, & quare sic appellatur.*
58 *Fructus rerum dotalium mortua vidua, quomodo inter hæredes mariti, et hæredes prædefunctæ diuidantur.*
59 *Vidua an propter adulterium commissum post mortem viri debeat perdere dotem sicut perderet viuente marito disceptatur inter, Alexandrum, & Paulum de Cast.*
60 *Hæres cognoscens relictã testatoris priuatur hæreditate sicut si eam cognouisset eo viuente, idem in vasallo cognoscente relictam sui domini.*
61 *Reuerentia quæ debetur patrono, debetur tam viuo, quam defuncto vnde percutiens clericum mortuum incidit in excommunicationem.*
62 *Vidua committens stuprum infra annum luctus perdit donationem legatũ augmentum dotis, & priuatur a tacita pupillari, & quicquid a defuncto consequatur.*
63 *Vxor propter adulterium ita priuatur dote promissa, sicut si esset soluta: ideo marito datur actio ad dotem non solutam.*
64 *Maritus in sex casibus non lucratur dotem propter adulterium vxoris.*
65 *Pater meretricator potest filiam meretricem exhæredare: quod secus est in matre meretrice.*
66 *Exceptio similis adulterii debet opponi ante litem contestatam.*
67 *Iudex secularibus remediis potest constringere maritum ad dimittendum concubinam.*
68 *Maritus eiiciendo vel verberando vxorem sine causa nihil lucratur de dote etiam propter adulterium postea commissum, quia videtur præbere causam adulterio.*
69 *Vxor quæ iuste aufugit ob seuitiam mariti debet de bonis ipsius maritii etiam extra domum alimentari & talis seueritas debet probari per vxorem,*
70 *Adulteriũ commissum sine dolo non inducit iustam causam perdendi dotẽ.*
71 *Adulterium quod non est oppositum per maritum eo viuente non potest postea opponi per eius hæredes, idem dicendum est in vasallo, & donatario committente ingratitudinem.*
72 *Maritus ad hoc, vt lucretur dotẽ pp adulteriũ vxoris, nõ est necesse, quod eam accuset criminaliter, sed sufficit quod appelletur ciuiliter, & quod communicatur, & est communis opinio contra Bar.*
73 *Adulterium vxoris per reconciliationem mariti videtur remissum.*
74 *Maritus qui vxorem adulteram reconciliauit non facta prius pœnitentia peccat mortaliter, nec posi mortem vxoris posset promoueri ad sacros ordines.*
75 *Maritus qui procurauit adulterium vxoris nõ lucratur dotem, idem in patre & domino procurantibus adulterium filiæ & ancillæ, quia liberantur a potestate patris & domini.*
76 *Leno, vel lena cõmodãs domum, vel hortum alicui, vt ibi adulteriũ vel stuprum committatur pœna vltimi supplicii punitur.*
77 *Præparatoria adulterii an inducant dotis priuationem, sicut verum adulterium diffuse disputatur.*
78 *Præparatoria adulterii quæ dicantur.*
79 *Iudex non debet imponere delinquenti priuationis pœnam sui iuris, nisi hoc expresse iure caueatur.*
80 *Maritus contra vxorem de nocte vagantem habet malam præsumptionẽ ob quam causam Cæsar vxorem suam Pompeiam repudiauit.*
81 *Clericus alloquens vel deosculans mulierem non videtur hoc facere propter libidinem sed potius propter amicitiam & charitatem.*
82 *Monachi prohibentur osculari fœminas.*
83 *Consuetudo debet esse decens honesta & expediẽs alias si esset nutritiua peccati diceretur abusus seu corruptela.*
84 *Accusatio adulterii ex primo capite debet intentari infra quinquennium.*
85 *Accusatio introducta ex secundo capite adulterii similiter debet intentari infra quinquennium idem dicendum est in querela inofficiosæ donationis.*
86 *Adulteria secundum Ioannem Fabri male in regno puniuntur nec proceditur contra adulterum nisi vxor vel maritus conquærantur.*

SVpereſt, Vt ad ſpecies fornicationis deſcẽdamus: & primo de adulterio tractemus, q̃ fm ſummiſtas †oĩ alterius thori violatio ꝫ pactum cõiugale, & adulter ab ethimologia dr̃ quaſi alienũ vterũ terens. Adulteriũ aliud eſt ſimplex, aliud
2 duplex. †Simplex dr̃ eſſe, qñ vir maritatus peccat cum ſoluta, vel qñ mulier maritata peccat cũ hoĩe ſolu to hoc. n. non vr̃ abſolute verum: qa ſi vxoratus cognoſcat ſolutã proprie non dr̃ committere adulteriũ, ſaltem vt ſit punibile & accuſabile fm leges temporales, vt notat Sal. per illũ tex. in l. j. C. de adul. ſecundo eſt, qa adulteriũ dicit̃ alieni thori violatio quaſi trãſitus ad thorũ alterius. q̃ non vr̃ verificari in ſoluta nec in ea vr̃ hĩe locum diffinitio adulterij & hoc tenet Hoſt. in ſum. ti. de adul. §. j. & Arch. c. nemo. 32. q. 4. q̃ eſt verum ꝓprie, tñ improprie tam fm canones q̃ fm leges, vt patet in c. non Mechaberis. & in l. inter liberos, §. j. ff de adul. & tradit Guido Pa. cõſ. 153. inc. in curia parlamẽti. Duplex dr̃ eſſe qñ maritat⁹ fornicatur cum vxore alterius: in vtroq; ſexu chriſtiana religio pariratione illud condemnat, ſolus. n. concubinatus coniugalis ad conſeruationem humani generis licitus & neceſſarius cõceditur, dum tñ debito mõ, loco & tpe ſeruetur: ſed alius quicũque coitus q̃ fit præter vxorium a lege canonica eſt punibilis vt habet̃ in c. mretrices. 32. q. 4.

Dubitatur mõ, q̃ pœna ſit imponẽda pro crimine adulterij? Br̃ ſi loquamur de iure, & foro conſcientiæ: tunc ſacerdos tali adultero dẽt imponere pœnã fm ſanctorũ patrũ ſanctiones, vt
3 pœniteat ꝑ ſeptem annos: ſed verius eſt vt dicamus † pœnitẽtiã eſſe imponendã pro arbitrio ſacerdotis, q̃ poterit augere, vel minuere pœnã confitenti ẽt ſi certa, & ſpecificata a canone imposita fuerit: ita cõcludunt canoniſtę poſt Pan. in c. at ſi clerici ext. de iud. atteſtat̃ ibi Ab. hãc eſſe cõem opi. & alle. tex. fm eũ ſingularẽ in c. mẽſurã de pœn. di. j. vos aũt. addite text. meliorẽ de iure in c. quẽ pœnitet ea. diſt. in eo dũ dr̃ in tex. ipſi. n. ſacerdotes plus pñt proficere, vel cõfitẽtib. parcere: dicamus ergo per inra ſuperius alle. pœn. eſſe arbitrarias: & vbi in foro pœn. agere tur de imponenda pœnitẽtia ſalutari tunc ſolẽnitates iudiciorũ, ſeu ordo inris nõ obſeruarẽtur, vt in terminis decidit Pan. & Fel. poſt eum in c. cum l. & A. ext. de re iu.

Scõo dubitatur q̃ pœna ſit imponẽda ꝑ crimine adulterij in foro cõtenſioſo. cõmiſſi ꝑ laicũ? Concludit q̃ diuerſitas iuriũ inducit diuerſitatẽ pœnarũ: & iõ de iure Digeſtorũ pro tali cri-
4 mine non imponebat̃ pœna mortis: †ſed tñ pœna deportationis gl. eſt in l. ait prẽtor, §. miles. ff de his, q̃ no. inf. & eã no. ibi Albe de Roſ. ſubijciẽs, q̃ illo iure ꝑ adulterio nõ erat pœna mortis. ad idẽ facit gl. in l. q̃ cũ vno. in §. adul. in verb. recipien. de remi. ff. q̃ dicit, q̃ tpe illius legis ꝑ adulte. nõ erat pœna gladij: &

dicit

Digitized by Google

dicit gl.in l.Claudius,ff.de his quib.vt indignis.quod tempore Digestorū alia erat pęna adulterij,quam sit hodie & pro opinione illarum glossarum adduco vobis tex.formalem, quem reputant singularem Barto.& Sal in l.si quis viduam.in versi. in insulam deportandus est,ff.de quæstio.de iure autem Codicis pro adulterio imponitur pœna vltimi supplicii.l.quamuis. in secunda,in versic.sacrilegos nuptiarum gladio ferire oportet, C.de adulteriis, l. castitati . eodem titulo, vbi dicitur, quod ducens damnatam de adulterio tanquam leno punitur pœna lenocinij quæ est pœna vltimi supplicij, & idem tex.in l ne quis,C.de iudęis.& in § inter illa Inst.de publi.iudi. solicitatores alienarum nuptiarum & matrimonii interpellatores extra ordinem coercentur, licet voto non fuerint potiti vt infra dicam.

Prædicta decisio limitatur, vt procedat quando adulter esset vilis,& infimę conditionis secus si adulterantes sint nobiles &
5 honestæ vitæ, vel in dignitate constituti,quo casu † hodie nō esset pœna mortis, sed sufficeret pœna deportationis & ita in terminis concludunt Barto.& Saly.in prædallegata.l.si quis viduam.qui dicunt opinionem prædictæ gloss. esse veram & eā refert & sequitur Alexan.in consilio 229.incipien.ponderatis in 6.volu.Alij autem aliter distinguunt dicentes, quod adulte
6 rium potest committi in duplici qualitate : †primo in figura matrimonij vt si quis contrahat cum muliere,quæ erat maritata:quia si vterque sciebat impedimentum, vterque incurret pœnam adulterij . Si vero vnus ex coniugibus tantum sciebat impedimentum:sciens puniretur tantum de adulterio. si autē adulterium fuerit commissum extra figuram matrimonij:qa maritatus fornicatus fuit cum maritata : & tunc in punitione adulterij seruatur prædicta distinctio, nisi talis mulier marita-
7 ta esset meretrix publica,& prostituta †certe isto casu talis coitus meretricalis eum excusaret a pœna adulterij,quod nō cōmittitur cum muliere coniugata more meretricio viuente secundum Barto.in l.quæ adulterium,C.de adulter.& dicitur publica meretrix & prostituta:licet nō resideat in lupanari , sed solum in quacunque domo stet si tamen pudori suo non parcat:quia vnumquemque petentem causa quæstus admittit: qa
8 talis publica meretrix dici potest: †cuius turpitudo venalis est, vt in prædallegato.capi.meretrices. & sic iste coitus conuertere tur in simplicem fornicationem quæ iure ciuili non est punibilis,vt declarat Barto.in l.verum si meretricem,ff.de furtis.ex prædictis vobis demonstratum est,quod pœna adulterij , quæ erat imposita de iure Digestorum est correcta per iura Codicis.

Si vero nos loquamur de iure Authenticorum,& tunc expedi.est in muliere adultera,quod pro tali crimine non punitur
9 pœna mortis:sed leuiori pœna†primo debet verberari,demū detrudi in perpetuum carcerem remanentibus bonis apud filios vel parentes suos,quam adulteram maritus,si velit, poterit illam infra biennium repetere , vt est casus in authentica: sed hodie , C.de adulter. de iure autem canonico posset illam perpetuo repetere:quia licet iuri ciuili standum sit , quando aliquid illo iure decisum est,cuius contrarium de iure canonico nō reperitur decisum , si tñ decisio iuris ciuilis nō cōcernat peccatum†& quando agitur de peccato,vel scandalo euitan-
10 do iuri canonico statur,& non ciuili etiam in foro contentioso,vt notatur in capitu.primo,& secundo extra de operis noui nunciatio.Imo vbi opinio canonistarum, & legistarum esset diuersa,prima prævaleret in iudicando,maxime vbi agere tur de matrimonio,vel de pertinentijs , sicut dicimus de alijs casibus spiritualibus,vel ecclesiasticis & de omnibus alijs in q bus agitur de salute animæ.capitulo iuuenis.extra de sponsal. & in capitu.paruulos.de consec.di.4.

De iure autem canonico secundum Hostiensem in titulo de adulter. laicus committens adulterium† debet excommu-
11 nicari:quia excommunicatio est vltimus mucro ecclesiæ nec vltra excommunicationem habet quid faciat. capi. cum non ab homine extra de iudicijs. excommunicatio habet tantum duos effectus principales. †Vnum eijciendi extra ecclesiam,
12 alium detinendi extra: quia excommunicatus æquiparatur mortuo,& hęretico secundum Panor.in capitulo secundo,de iudicis.& est membrum Diaboli.capi.audi denique.vndecima quæstio.tertia,& notat glo.in cap.dilectis.de appella. & alia ratione:quia saltem improprie per adulterium committitur sacrilegium ex quo violatur sacramentum matrimonij,vt in c. debitum extra de bigamis secundum vero constitutionem veteris testamenti,†& legem Mosaycam pro adulterio grauissi-
13 ma pœna imponebatur,vt legitur Leuitici 20. ca.vbi dicitur, si quis mechatus fuerit cum vxore alterius,& adulterium perpetrauerit cum cōiuge proximi sui,mœchus,& adultera morte moriantur:& idem legitur numeri.25.c.& hoc habetur expresse transumptiue in capit.reos sanguinis. 23.q. 5.vbi dicitur Phinees quoque iudæum cum madianita coeuntem gladio transfixit:q̄ est ei reputatum ad iustitiam.

Apud gentiles vero & paganos variæ pœnæ pro adulterio reperiuntur impositæ,vt refert Guido de fontanio in suo colle ctario Hystorico,& apud cœteros Hystoriographos dicentes
14 †quod pro adulterio in patria AEgiptiorum diuersimode puniti fuerunt.aliquando sancita fuit pœna in adulteros,vt mębrum virile eis amputaretur, aliquando adulteri virgis solum cedebantur mulieres vero adulteræ in naso mutilabantur ea ratione,vt ea parte facies deturparetur qua plerumque solent honestari: Aliter autem secundum Romanos puniebantur adulteri, quia impunite permittebatur marito posse adulterā tem occidere.& ista pœna videtur concordare cum decisione iuris ciuilis prout scriptum est de Graccho, qui cum vxore Mimij deprehensus fuisset in adulterio ab eodem Mimio occisus fuit.

Sed alia pœna punitus fuit Caius Galius, qui cum deprehē sus fuisset a Sempronio musica in adulterio vxoris ab eodem Musica flagellis duntaxat cæsus fuit. Pręterea legimus Caium Mæuium flagellis seu neruis solum contudisse, hoc est verberasse Lucinum octauum eo,quia in adulterio cum vxore sua fuit deprehensus: Alia autem pœna pro adulterio sancita fuit:nam Bibienus & Publius Ceruius Carbonem Attienum & Pontium in adulterio deprehensos castrauerunt: ratio pdictorum esse potuit: quia difficile erat marito tam iustum dolorem posse compescere & refrenare,l.Gracchus, C.de adult. & l.si adulterium,§.imperatores,ff.eo.tit.

Ex prædictis posset suboriri dubitatio, an liceat marito impune posse occidere vxorem suam repertam in adulterio & etiam adulterantem cum ea & quid in patre? breuiter de pa-
15 tre resolutiue concludati †quod ei permittitur occidere illū q adulterium committit cum filia sua. dumtamen filiam simul occidat.& quod hoc faciat primo motu , & sine aliquo interuallo & in domo sua scilicet patris vel sui generis,& nō in alie na.dicta,l.quod ait lex rationem assignat ibi text.quia legislator putauit maiorem iniuriam fieri , quando filia committit adulterium in domo patris eius mariti quā si fieret in aliena, & quod illos occidat secundum formam legis Iulię . & p ista opinione adduco vobis tria iura ad literā,primo text.in d.l.patri.& in l.nec in ea.& in l.quod ait lex. §. fina. ff. de adulter.& ista homicidia tanquam facta lege permittente remanebant impunita,dicta.l.Gracchus & istud permittitur patri posse occidere filiam in adulterio deprehensam,propter patriam potestatem:vnde si filia non esset in potestate patris, homicidium non remaneret impunitum per textum ad literam in dicta,l. patri,& in l.sic eueniet , ff.de adulter.& ista decisio in tantum procedit,quod licet pater occidat filiam prægnantem in flagranti adulterio deprehensam non puniretur de homicidio, ego adduco vobis originalem decisionem Bald. in l. imperator in secunda lectura,ff.de statu.hom.sed quæ fuit ratio,quare patri permi.. posse occidere filiam,& adulterum repertum in domo su.. vel mariti:& tamen marito non permittitur occidere vxore.., vt statim dicam sed tantum adulterum repertum in domo sua,& non soceri.text.in dicta,l. nec in ea assignat rationem,vt patet in versiculo, quia plerumque pietas paterni nominis consilium pro liberis capit:cœterum mariti calor,& impetus facile sæuientis refrenandus fuit .

Nolite obmittere quod licet patri permittatur posse occidere tales adulteros non tamen poterit alteri committere , vt illos occidat,vt decidit Bald.in l.vt vim,ff.de iustitia , & iure.& Paul.de Castr.in l.si cum dotem,§.transgrediamur.in secunda columna,ff.solu.matrimon. vbi dicit quod si caueretur statuto ciuitatis prout est Florentiæ quod vulneratus, vel verberatus possit se vendicare propria authoritate certe debet illud facere per se ipsum non autem potest talem vindictam alteri committere seu mandare:quia cum iste casus sit odiosus non debet excedere personam de qua lex statutum facit mētionē. & istam partem tenet Dynus de regul.iur.in sexto, quia istud permittitur patri ex priuilegio ergo non debet egredi illam p
16 sonam†ista decisio procedit in extraneis non autem in filiis quibus pater potest committere,vt talem iniuriam seu vindictam exerceant,vt est textus ad literam in prædicta,l.Gracch. in versiculo idemque filijs eius qui patri paruerint, & ista est verior opinio de iure secundum Bartol. in l. non solum, §.si mandato meo,ff.de iniuriis, ratio est secundum eum quia ex quo reputantur pro vna persona; factum a filio videtur factū a patre,quæ decisio ampliatur secundum eundem Bartol. in l.marito,§.illud.circa principium,ff.de adulteriis,licet adulterans filiam haberet officium magistratus : quia pater vel eius filius adhuc impune possent illum occidere.

Prædicta procedunt si pater & eius filia quæ adulterium cō mittit essent nobiles,vel alias honeste personę:sed vbi pater & eius filia essent viles & infimæ conditionis tunc eo casu non permitteretur patri impune posse occidere:quia talis pater nō posset accusare iure mariti:ergo ei nō permittitur facultas occidendi.

Digitized by Google

17 Ex quo singulariter infertur, ꝙ pater vel maritus nō possunt occidere Doctorem in adulterio deprehensum,ex quo nō est vilis,sed egregia persona & tales personę non comprehendūtur sub lege Iul.per tex.in d.l.Gracch.Sed aliter patri vel marito succurritur ꝙ actionem iniuriarum si tamen ciuiliter adulterium possit probari.

Secundo dubitatur,an maritus licite possit occidere vxorē suam cum adultero repertos in flagranti crimine? de adultero hoc est expeditum, quia si sit vilis persona potest occidi a marito,dum tamen sit conditionis,ꝙ ꝫm legem Iul. possit occidi, vt quia adulter sit vilis persona,vt est casus in d.l.Gracch & in l.marito,ff.de adul.& ꝙ occidatur in domo mariti & nō in alia; vel etiam si maritus in scriptis & in præsentia testium ter denunciauerit adultero,vt vlterius non se reperiat cū eius
18 vxore in loco suspecto,†certe post trinam denūciationem in quocunq; loco a marito in adulterio deprehensus fuerit licite poterit occidi vt est casus an authentica, si quis ei.in verbo sine periculo perimat,C.de adul.

Decisio ista singulariter ampliatur, vt procedat in clerico
19 reperto in crimine flagranti,hoc est,in adulterio†tūc a patre, vel a marito impune vulnerari,& occidi potest, nec per hoc inciderent in sententiam excommunicationis latæ sententię, vt in terminis Raphael Fulgosius in l.quid ergo.in §. si hęres, ff.de lega.j.& dicit ibi Bald.ꝙ occidens clericum merentem ex permissione legis non debet puniri per tex.in c.si vero. versic, nec ille compellendus est extra de sen.exc.imo etiam permitti tur iudici temporali,& mere layco posse propria authoritate sine aliquo mandato superioris capere clericum in flaganti crimine repertum ad fines,remittendi, & eum adducendi ad iudicem ecclesiasticum nec per hoc incidit in excommunicationem.

20 De patre tñ contrariū†concludite, qui licet repertus fuerit adulterans vxorem sui filij ab eodē filio occidi non potest,ꝙ idem dicendū est in liberto qui patronū suū repertum adulterantē vxorē suā occidere non potest,vt in terminis tenet Bar, in l.si adulteriū,§.liberto,ff.de adulter.quia videretur absurdū filium esse castigatorē patris,& libertum patroni,quib.honor & reuerentia in perpetuum debetur.

De vxore reperta in adulterio per maritum an licite possit
21 occidi resolutiue†cōcludatis,ꝙ non,quanuis maritus in adulterio eam deprehenderit,vt est casus in l. si adulteriū cum īcę stu.§.imperatores,ff.de adul.cui concordat. text.in specie.in l. nec in ea.in ver.patri autē,& non marito permittitur,ff.eodē. titul. tamen:quia vxor cōmittendo adulterium infert marito grauem iniuriā propter violationem thori per tex.in l.si maritus,in §.lex Iul,ff.de adul.maritus potest illā iniuriā vendicare legitimos modos,puta ꝙa potest vxorem accusare ad thori separationē, & etiam agere ad priuationē dotis merito eum a iure hēat alia remedia,illam non debet occidere:quia non debet esse quis procliuis ad homicidiū committendū, si tñ eam deprehendat in adulterio,& iusto dolore concussus eam occiderit,non debet puniri pœna vltimi supplicij, ex quo licebat marito vindicare iniuriam passam ex adulterio:sed quia modum in vindicando excessit: non debet puniri de homicidio, vt supra dixi:sed debet puniri de excessu punietur,& sic leuius scilicet pœna relegationis, vel alia ꝫm qualitatem personarū. si sit vilis persona,traditur in opus ꝑpetuum & sic maritus nō excusatur a toto:& hęc distinctio ponitur in d.§. imperatores. pro qua in terminis consuluit Ale.in consi.lxxvj.incip.Visa in quisitione in primo vol.omnis enim licentia occidendi adulteram,vel adulterum in terris ecclesiæ etiam in foro seculari hodie de iure canonico est correcta,& interdicta,cui standum est,& non iuri ciuili,quādo agitur de peccato:ita declarat Archid.in c.inter hæc.33.q.2.quem refert,& sequitur Imo.in d.l. quid ergo.in §.si hæres.de lega.1.idem Ioannes de Anania in c.si vero.de sen.excom. dicens etiam illam procedere in terris imperij ea ratione, quia lex ciuilis est nutritiua peccati ergo
22 non potest obligare in c.erit autem lex.4.distin. †in regno autem Franciæ omne homicidium est punibile & pro quocunq; homicidio opus est gratia ad restringendum temeritatem, & audaciam percutiendi.

Pœna ergo ciuilis pro adulterio non habet locum de iure canonico,quo iure agit̄ solum ad separationem thori, & dotis & donationis propter nuptias priuationem,& ista est communis opinio,quam tenet Bal.in c.tuæ.extra de proc, & Pan. in c.gaudemus.de diuortijs.& in c.si vero.& in c.tuæ. supra allegatis.vbi dicit ꝙ pro adulterio hodie non imponitur pœna
23 mortis, vnde†iudex ecclesiasticus pōt cognoscere de hoc crimine ratio est;qa licet mulier non sit de foro ecclesiastico,tamen quia agitur de violatione sacramenti matrimonij, quod est principale,& primæuum,vt in cap.debitum. de bigamis.& sic agitur de sacrilegio:quia istos adulteros lex ciuilis appellat sacrilegos,vnde olim de iure codicis pro illo crimine imponebatur pœna mortis: ideo iudex eccle siasticus non poterat cognoscere: sed cum illa pœna de iure canonico sit immutata: merito illud crimen coram iudice ecclesiastico decidi potest: sed circa hanc decisionem non multum est insistendum:quia crimen adulterij est mixti fori,vt tenet Guido Papę in decisione.178.incipien.de periurio.& idem tenet Panorm. in capitu. cum sit.de foro competent. vbi dicit quod si agatur de pœna separationis thori ecclesiasticus iudex solum cognoscet,vt cōcludit Ioannes Andræę in capitu. fin.de foro compet.in 6.In alijs autem casibus est mixti fori,vt in terminis decidit Decius in consilio.212.incipien.magnifici domni in 2.volu.& ista est vera resolutio canonistarum,quam late declarat Ludouic.de Roma.in sing.667.qui dicit,quod de iure hodierno pro adulterio statuuntur tres pœnę vt ibi per eum:vidistis ergo pœnas quas patiuntur layci pro adulterio.

Superest,vt videamus qua pœna sit puniendus clericus,cōtra quem plene probatum est de adulterio: distinguite, quod aut quæritur de pœna,quæ imponitur in foro pœnitentiali: & tunc secundum sanctiones sanctorum patrum debet ei iniungi per sacerdotem,ꝙ pœniteat per decem annos secundum formam traditam in concilio Gangrensi, quod describitur in cap.presbyter si fornicationem fecerit, 82.distinct.hoc etiam decisum fuit in concilio Toletano, quod similiter describitur in capitulo deuotam, 27. quæst. prima.aliæ autem sanctiones sanctorum patrum: clerico adultero indixerunt pœnitentiam septennalem,prout scribit Isidorus ad Masonem Episcopum in cap.hoc ipsum.33.quęst.secunda,& sic īn clericis pœnitentia
24 fuit redacta ad septennium,sicut in laycis: †sed circa istam pœnitentiam salutarem non est insistendum ex quo pœnitētiæ sunt arbitrariæ,vt supra dictum fuit.

Si vero quæratur quæ pœna sit imponenda clerico adultero de iure canonico in foro contentioso?concludite,quod est pœna depositionis,vt est glos.in capitu.lator.2.quæst.septima. in verbo, f.adultero.quæ dicit quod licet clericus pro simplici fornicatione non debeat deponi:secus tamē est pro adulterio, ad idem facit glos.similis.in cap.si quis omnem. in verbo & si in fornicationem, 1.quæst.7.& istam opinionem refert, & sequitur Panor.in capitu.vt clericorum.in 2.colla.in versic.quæro pro declaratione literæ,de vita,& honesta.clericorum. qui allegat text.in capitu.cum non ab homine.de iudicijs:sed tex,
25 ille non loquitur de adulterio:†sed tātum dicit,quod clericus deprehensus in furto,aut homicidio,aut periurio, vel in quibuscunque alijs criminibus ab ecclesiastico iudice venit deponendus;sed ponderetis dictionem, alio, positam in dicto cap. proxime allegato,quæ de sui natura est repetitiua casuum similium etiam maiorum: ergo ille text clare videtur probare, quod clericus pro adulterio venit deponendus.Addite textum vltra Panorm.magis formalem in capitu.si quis clericus.81.distinct.vbi in synodo,seu concilio Aurelianensi hoc statutum fuit,quod clericus conuictus,aut confessus de adulterio ab ordine debet deponi,& demum omni tempore vitæ suæ in monasterio debet agere pœnitentiam.Ratio mouua constitutionis synodalis fuit: quia in adulterio committitur sacrilegium. Vnde lex ciuilis,vt sæpe dicit,eos appellat sacrilegos,& ista est communis opinio, quæ probatur per text.in capitulo si quis sacerdos.30.quęst.1.vbi dicitur quod pro graui adulterio presbyter debet deponi propter malum exemplum,quod dat cęteris.

Ex prædictis habetis resolutum istum articulum,quod cle-
26 ricus pro adulterio†debet deponi,quamuis contraria opinio in puncto iuris, tanquam magis æquior, & humanior posset sustineri,scilicet quod clericus adulter debet tantum puniri pę na suspensionis, & non depositionis, quæ esset nimis rigorosa cum difficile sit clericis seruare castitatem, & cōtinentiā, eo, quia natura humani generis fragilis est, certe hodiernis temporibus pauci essent sacerdotes, qui non paterentur pœnam depositionis,tamen in iudicando, vel consulendo nolite recedere a priori opinione, quæ est communis, licet sit rigorosa,& quamuis quandoque particularis opinio vincat cōmunem.l.prima,§.sed neque,de veteri iure enucleando:tamen absurdum,& temerarium esset recedere ab opinione communi, quæ in decisionibus est tenenda non obstantibus argumentis, quæ a Doctoribus in contrarium solent adduci secundum Felin. ꝓcapitulo prudentiam,§.sexta nobis. extra de officio,delegatu. in capitulo cum ex officij. extra de præscription.

Concludite ergo,quod clericus constitutus in sacris scienter committens adulterium debet a ministerio alatris remoueri saltem de iure canonico,licet mulier esset meretrix, & impudica,quia propter hoc presbyter non excusaretur eo,quia illo iure omnis coitus excepto vxorio erat prohibitus, vt refert Augustinus in capitulo meretrices,trigesimatertia,quæst.quarta.& sic clericus adulter grauius puniretur, quam laycus,qui si cognoscat mulierem coniugatam si esset *meretrix publica*, vel prostituta excusaretur ab adulterio,*vt supra dixi.*

Ego

Digitized by Google

Ego autem sum alterius opinionis, & eam tenerem si essem iudex, vt ministerium nostrum non vituperetur, ex quo plene, & specifice adulterium probari non potest secundum Canonistas per illum tex. in cap. præterea. extra de testib. & in capitu. cum causam. de proba. & in cap. tertio loco de præsūpt. & late declarat Anto. de But. in cap. significasti. de adulte. dicit tamen quod in probatione adulterij sufficiunt coniecturę, & præsumptiones, quia aliter probari non potest prout ēt dicimus de filiatione, quæ directè probari non potest: sed tātum per coniecturas secundum legistas, in l. filium, ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & Hyppolitus de Marsill. in rubr. ext. de probatio. † & ideo quando agitur de materia, quæ sui na-
27 tura est difficilis probatione lex contentatur illa probatione, quæ haberi potest secundum, Bar. in l. in illa. ff. de verbor. obligatio. ergò pro humaniori sequenda sententia iudex ecclesiasticus primitus deberet clerico infamato de adulterio purgationem inducere, in qua si deficeret, deberet suspendi, quando nō ageretur ad certam pœnam, vt est text. ad literā,
28 & ibi Panormita. in cap. significasti. de adulterijs: † sed si pro adulterio sacerdotis agatur ad certam pœnam, & ipse deficiat in purgatione sibi iniuncta, certe debet puniri eadem pœna, qua puniretur, si contra eum plene esset probatum de adulterio tanquam conuictus, vt est casus in capi. accedens extra de accusat. & ita declarat Hostiensis in summa. in tit. de adulte. sed hanc distinctionem non seruant officiales nostri temporis, qui ad solam assertionem mulieris dicentis se esse carnaliter cognitam a sacerdote eum incarcerant, non seruando formam prædictorum iurium, & sine alia probatione cōdemnant, & cum fisco Episcopali improbe componere faciunt.

De punitione clericorum, & laicorum committentium adulterium visum fuit, videamus modo de cognitione carnali, quæ committitur a Iudæis, & Christianis simul & quæ pœna de iure pro tali coitu introducta. breuiter pūctus iste maxima indigeret inuestigatione: tamen in his, quæ sentio paucis absoluam, quod aut iste coitus fuit innominatus, puta qa non transit in aliquod speciale nomen delicti, vt in adulterium, incœstum, stuprum, sacrilegium, vel peccatum contra naturā, sed tantum remanet in simplici fornicatione, ponit exemplum, quod iudæus solutus cognouit christianam soluta, certe secundum legem veteris testamenti debebat puniri pœna vltimi suplicij, vt est tex. in c. nos si incompetenter. §. sed notandum. 2. quæst. 7. & in dicto cap. reos sanguinis. in foro autem contentioso quidam dicunt iudæum esse puniendum pœnā mortis, alii autem non, sed leuius alij vero dicūt
29 illum esse tradendum curię sæculari condigna animaduersione puniendum † ego autem dico punitionem remanere in arbitrio iudicis, qui arbitrabitur, & attendet circa qualitates personarum fornicantium, si sint nobiles, vel viles personę, aut erant minores, aut scienter, aut ignoranter, aut fuit vnica fornicatio, aut pluries continuauerunt: tunc iudex arbitrabitur qua pœna iudæus debeat affici, & ita in terminis decidit præstantissim. D. Decius in cap. 1. in 26. colum. in versicu. alias fuit dubitatum. extra de constitu. & refert Oldradū hoc tenere in consi. 333. vbi etiam refert de quodam Iudæo cui ante palatium Auenionis membra virilia fuerunt abscisa. & Ludou. de Ro. in consi. lv. incipien. iudæus quidam.

Si vero coitus fuerit nominatus, quia transit in speciale nomē delicti puta in stuprum, vel incœstum, vel in adulteriū, maxime in figura matrimonii tunc distinguite prout infra dicam, aut scienter, aut ignoranter, aut in foro cōsciētiæ, aut in foro contentioso, aut de iure canonico, aut de iure ciuili.

Sed iuxta prędicta difficilior, & subtilior apud legistas & canonistas posset, sub oriri dubitatio. Attento quod de iure pœna adulterij est pœna mortis, ponite casum, ꝙ cauetur statuto ciuitatis, in qua sunt iudæi (vt in Auenione, aut aliis terris ecclesiæ) quod pro adulterio commisso imponatur tantū pœna pecuniaria. vtrum iudęus cognoscens carnaliter Christianam vxoratam puniatur solum pœna statuti, vel alia pœna iuris, ita, quod in isto statuto iudæi non compræhendantur? breuiter videtur concludendum iudæum debere puniri pœna vltimi supplicij. & non pœna pecuniaria statuti, patet, quia tale statutū videtur nullum ex quo est nutritiuum peccati & correctorium præcepti diuini. Item facit qa iudæi viuunt & regulantur secundum legem Mosaycam secundum quam pro adulterio imponebatur pœna mortis ut habetur in euangelio Ioannis, nos legem habemus & secundum legem debet mori. & in ca. hæc imago. 23. quæst. v. vbi mulier adultera lapidabatur. ergo casus est indubitabilis, quod iudæus committens adulterium cum Christiana debet puniri pœna mortis & non pœna pecuniaria statuti.

Præterea, si iudæus contrahat matrimonium cum Christiana punitur vltimo supplicio, casus est ī l. ne quis vxorem
30 Christianam. C. de iudęis † Si ergo propter matrimoniū contractū quod est fauorabile iudæus debeat puniri, ergo multo fortius propter adulterium debet puniri pœna mortis & non pœna statuti, quia licet istud statutum immutet pœnam capitalem in pecuniariam tamen statuentes non videntur cogitasse, nec intellexisse de iudęis qui sunt de alio grege pœnitus separato vt habetur in primo c. vbi Christus dicit alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili: cum ergo iudæi sunt separati a grege nostro, & inimici nostri sunt, & insultantes fidei nostræ appellantur, vt est tex. in l. fi. C. de iudæis, non debent compræhendi in prædicto statuto.

Vlterius fortificatur. nam beneficiis generaliter concessis
31 † personæ odiosę non videntur comprehendi, casus est ad literam, quem ad hoc expresse summant Iacob de Raue. & Barto. in l Lucius in §. Lucius Ticius ff. de leg. 2. istud enim statutum est fauorabile: quia immutat pœnam criminalem in ciuilē. ergo non debet compræhendere iudæos, qui sunt personæ, odiosæ, & infames, el ab omnibus honoribus, dignitati gnitatibus, & officijs repelluntur. in cap. cum sit nimis absurdum. extra de iudæis. & legitur in euangelio, Ramis palmarum sanguis & maledictio sit super nos, & super filios nostros maledictionem sibi quæsierint, quam infames & maledicti non debent compræhendi sub statuto.

Vltimo facit: quia si pagani, ac saraceni, & gentiles committerent adulterium cum Christiana, clarum est, quod pœna mortis puniri deberent: multo fortius iudęi † quia secta
32 saracenorum, paganorum, ac gentilium est minus mala, quā sit secta iudęorum. Et iuxta verbum CHRISTI dicentis tollerabilius erit sodomis in die iudicij quā vobis. & propheta Ezachiel dicit eis iustificās Sodmam. Augustinus exponit hoc est sodoma, habito respectu ad vos iusta facta est. & hoc refert idem Augustinus in cap. nōne sodomitæ prima quæstione prima, qui dicantur pagani, & gentiles, Hebręi, machomitæ. & Saraceni, & quare sic appellentur & vnde originem traxerunt declarant Hostiensis & Ioannes de Anania in summa ex, de iudæis. & Cardinalis Florenti. in clementina prima eodem titu. Ergo attenta paritate vel maioritate rationis (valet enim arg. a simili ratione l. illud, ff. ad l. Aqu. & vide P. Cam. Boroni. in dialectica lega.) iudęus committens adulterium, cum Christiana punitur pœna mortis, & nō pœna statuti & hęc sunt quę pro verificatione istius partis facere videntur.

Præmissis non obstantibus contrariam sententiam credo veriorem, quod immo in casu prędicto iudæus debet puniri pœna in statuto contenta, & non pœna mortis, & ista est communis opinio, pro qua consuluit Ang. Perusiuus in cōs. cxiiij. incip. licet primo aspectu, in primo vol. quia statuta alicuius ciuitatis, vel loci debent seruari in forma specifica sicut seruatur ius ciuile Romanorum, vbi alias non esset statutū per textum quam adhoc notant Barto. & Bald. in cap. j. de forma fidelitatis in vsibus feudorum & in l. omnes populi. de iusti. & iure & scrib. in §. ius autem ciuile. Institu. de iusti. & iure. vbi habent quod populus regitur statuto ciuitatis si-
33 cut iure communi. sed iudęi † dicuntur esse de eodem populo & corpore ciuitatis, quanuis non sint de corpore spirituali. l. Christianis. C. de paga. & in §. ex hoc igitur, in Authentico de quæstore colum. 6. in verificu. ciuitas nostra populosa est, & turbis diuersorum hominum. vnde dicunt feudistæ in capitulo primo, de forma fidelitatis, quod si caueatur statuto, quod stantibus masculis filię non succedant tale statutum habet etiam locum inter iudęos, qui more & legibus Romanorum viuunt: ergo cōpræhenduntur sub prædicto statuto.

Secundo facit, quia iudæi dicuntur esse de populo Roma. ad hoc, vt illis legibus viuant. l. iudæi Romano iure viuentes. C. de iudęis, vnde iudæi filios habent in potestate glossa communiter approbata in capitu. ius Quiritur prima distinctio.
34 † ea ratione quia legitimas & iustas cōtrahunt nuptias, vt in capi. gaudemus de diuortiis licet non ratas: ideo quemadmodum sub imperio Romano sunt & legibus imperialibus viuunt, compræhenduntur sub statuto, et pœna illius tantum puniri debent, & non alia.

Facit etiam tex. in l. Spadonem. §. iam autem. ff. de excusatuto. vbi dicitur, quod in actibus humanis iudæi nobiscum participant: vnde apparet per illum text. ꝙ iudęus potest esse procurator, Christiani, & pro eo interuenire in iudicio. ita cō suluit Petrus de Ancha. in consi. 272. incipiente de titulis cri-
35 minum. † Item immunitas concessa incolis certi loci extenditur ad iudęos vt concludit Bald. in d. §. iam autem. Si igitur iudęi gaudeant statuto ciuitatis & sub illo comprehendantur, ergo solum pœna illius puniri debent & non alia. & aduerte quia vltra prędictum. §. iam autem. non reperi in libris digestorum nisi alios duos textus qui in specie loquantur de iudæo, seu iudaica superstitione vnus est ī l. generaliter, in §. eos qui iudaicā superstitionem sequuntur. ff. de decurionib. & eorū filijs. alius est in l. circuncidere iudęis. ff. ad l. Corn. de sica.

Vltimo

Digitized by Google

Vltimo pro iſta opinione facit quia principes Chriſtani a regno & ciuitatibus non debēt expellere iudæos tributarios
36 pacifice viuentes.†Sed quodam iure naturali,& diuino,& ex charitatis dilectione in eorum neceſſitatibus eſt ſubueniendum & eleemoſynam facere tenemur.vt in cap.paſce. 86.diſtinct. vbi dicitur paſce fame morientem & ſi nō paueris, eū fame occidiſti.item nec iudæis ſuis poſſeſſionibus, & habitationibus ſpoliari debent in cap. ſi de rebus. 23. quæſtio. 7. & quicquid poſſident iure gentium poſſident,vt declarat Inno. in cap.quod ſuper his extra de voto,& voti redempt.†Prætera creatione, gubernatione, & etiam redemptione inter o-
37 ues CHRISTI computantur.vnde Chriſtus in euangelio Ioānis decimo dicebat alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili,ſcilicet eccleſiæ. vnde papa ſuper iudeos poteſtatem habet, ſicut ſuper oues ſuas, quas Chriſtus ei commiſit dicens Petre paſce oues meas. nullam diſtinctionem faciēs inter iudeos,& Chriſtianos.cap.ſolitæ.§.penulti.extra de maiorit. &
38 obe.†nec eis debet fieri aliqua moleſtia, & ſi bona iudæi fuerint capta datur iudæo contra chriſtianum rapientem actio in duplum.l.chriſtianis.C.de paga.& glo.in §.ex maleficijs.Inſtitu. de actio.

Et q̄ iudæi a ciuitatibus per principes expelli nō debeant ſcriptum eſt autem cœlum cœli,dominus autem dedit terrā filiis hominum, vt cuicunque in ea ſit licitum habitare etiā ſeruo tributario ſi tamen domino tributum ſoluatur. ca.omnis extra de cenſib. Prēterea Chananæi, & Armorēi & Iebuſēi ab eorum terris expulſi ſūt per filios Iſrael cauſa expulſionis fuit idolatria,quę eſt contra legem, quę exclamat vnum Deum eſſe vt atteſtatur Paulus ad Romanos primo.† Sed iu-
39 dæi non ſunt idolatrę: ſed alias ſunt fideles, neque ſunt hoſtes chriſtianorum principum: ideo illud propheticum dicit hęc gens infidelis viuet, vt in futurum teſtimonium afferat. Item Chriſtus dicit non prēteribit generatio in ēternum: vt atteſtatur Paulus ad Romanos.ix.& ſic videtis iudēos debere viuere legibus imperialibus etiam inter chriſtianos, & a qui-
40 buſcūq; obprobriis illos defendi.† Ex prædictis ergo cōcludite iudēum committentem adulterium cum chriſtiana eſſe puniendum pœna ſtatuti tantum, & non pœna iuris, ideſt mortis & iſta eſt communis opinio pro qua conſuluit Alex. de Imo.in conſi.13.incipientis his,quę in themate narrantur in 7.volumi.

Videamus modo de pœnis ciuilibus, ſeu temporalibus, quas patiuntur adulter,& adultera propter adulterium. breuiter concludite q̄ ſi vxor adultera fuerit ſub viro,debet perdere dotem.caſus eſt ad literam in l.cum mulier.ff.ſolut.mat. & in §. quia vero plurimas in verſiculo ſi vir,& vxor in Authen.vt liceat matri,& auię colla.8.& in l.conſenſu. §. ſancimus. C. de repud. & in l.fina.in verſiculo vtrum in lucro cadat marito vel hęredibus mulieris.C.de adulte.quilibet de iure canonico concordat tex.in c.plerunque ext.de don.inter virum & vxo. & ſic vxor quę adulterium committit, priuatur dote,& actione dotis:nec de ea teſtari vel alio modo diſponere poterit ſecundum Ludoui.de Roman.in conſi. 286. incip. hęc Iuliana.& talis dos non cędit lucro hęredum vxoris. Sed remanet pœnes maritum licet per extraneum data fuerit niſi illam per ſtipulationem in contractu matrimonij ſibi reddi prouiderit.l.ſi dotem.C.de iure dotium.quæ dicit q̄ quādo vxor culpa ſua priuatur dote,talis dos nō reuertitur ad eum, qui eam dedit ſed cędit lucro mariti: niſi expreſſe cōtrarium fuerit prouiſum.

Aduertite tamen, q̄ licet vxor propter adulterium priue-
41 ter dote,non tamen eſt priuata ipſo iure,†ſed requiritur ſentia priuationis,niſi adulterium eſſet notorium & manifeſtū, quo caſu ſi mulier agat pro dote repetenda maritus repellet eam per exceptionem adulterii ſecundum canoniſtas in d. c. plerūq;, quia pœna priuationis non intelligitur ipſo iure ſed
42 per ſententiam† prout dicimus in clerico beneficiato ſimoniaco,homicida,vel alias irregulari, qui licet ſit incapax ad beneficia obtinenda: tamen iam obtentis non priuatur ipſo iure ſed requiritur declaratio.ut concludit Innocen. in capit. in noſtris de conceſſ.prēb.quem refert & ſequitur Bal. in l.cū fratrem.C.de his,qb.vt indignis. & in l. ſi maritus.de don.inter virum & vxorem,& ita concludunt canoniſtæ per illum textum.in cap.ex literis.extra de exceſſib.prælato.quinquagesima diſtinct.quod idem dicendum eſt, in excommunicato, qui ante declarationem non eſt vitandus ſecundum legiſtas, in l.2.C.de iure emphyteu.ex prędictis verificata eſt, communis opinio,q̄ vxor quæ adulterium commiſit debet dote priuari: quia indignam ſe conſtituit matrimonio.Sed an hodie mulier propter adulterium perdat dotem, ſine repudio,vide te Bald.Nouellum,in tract.de dote charta. 37.

Oritur dubitatio,vxor commiſit adulterium, propter qđ priuatur dote: tamen expoſt iudicio eccleſię propter conſanguinitatem tamen, vel aliud canonicum impedimentum matrimonium,fuit declaratum nullum: an vxor poſſit poſt ſeparationem repetere dotem qua, per adulterium fuerat priuata? videtur q̄ ſic,quia in veritate inter iſtos, nō fuit matrimonium:ergo nec adulterium,nec dos,quę ſine matrimonio eſſe non poteſt, & vbi nullum eſt matrimonium ibi nulla competit actio de dote.l.1.C.de condict. ob cau.quia ex nihilo nihil fit,& ex actu nullo nullus effectus ſequi poteſt. l. non dubium C.de legibus.Prēterea licet iudex eccleſiaſticus priuauerit dote vxorem adulteram per ſententiam,illa tamē ſententia non tranſiuit in rem iudicatam.Immo poſſet reuocari,maxime quando eccleſia, in caſu ſubſtantiali euidenter fuiſſet decepta per tex. in cap. fraternitatis, extra de frigid.& malefi.ex quibus patet dictam mulierem poſſe repetere dotem.

Contrariam opinionem,tenet gl.in dicto cap. plerunque. in verbo non valebit: quia cum res iudicata accipiatur pro veritate,l.res iudicata.ff.de re iudicata. Ideo ex iſta ſententia priuationis ius dotis fuit acquiſitum marito: & ſic dos repeti non poterit:ex quo fuit ſoluta authoritate, l. non putarem, ff.famil.erciſcun.& iſtam opinionem tenēt Goffredus & Hoſtienſis in ſumma de adulteriis.& Alberic. de Roſa.in verbo dos: & duplex,vel triplex redditur ratio.prima, quia quo ad eſſentialia extrinſeca matrimonium verum, & putatiuum non nullum differunt:quia ſicut bigamia contrahitur per verum matrimonium:ita etiam per putatiuum ſecundū canoniſtas,in cap.debitum extra de biga.2.ratio:quia adulterium procedit ex corde,& animo,& ſecundum intentionem iudicatur,cap illud.15.quæſt.1.vbi pupillo,& furioſo ſubuenitur, in maleficijs, quia non debent imputari ad pœnam, quæ ex mentis deliberatione non proceſſerunt. & dicit glo. in dicto c.plerunque.q̄ negari non poteſt,quin mulier ex affectu mētis iniuriam fecerit illi,quem tenet pro vero marito & ita dolum commiſit ſine quo adulterium eſſe non poteſt: & gloſſa mouet alia bona ratione:quia in tali delicto adulterii,& ſimilibus debet conſiderari principium,& non finis, vt in alijs mulieribus ſic facere volentibus,quæ ad hoc faciendum prō ptę ſunt remoueatur audacia.

Ex quibus patet iſtam eſſe communem opinionem, quā
43 ſequitur Firminus in verbo vxor adultera:†quia licet matrimonium ſit putatiuum: nihilomin⁹ propter adulterium priuabitur dote,quia priuilegia conceſſa yerę vxori ratione dotis competunt vxori putatiuæ quia iudicantur ad imparia.vnde glo.in l.aſſiduis.C.qui potio.in pign.hab.dicit,quod vxor putatiua habet priuilegium tacitæ hypothecæ in bonis mariti ratione dotis,ſicut vxor vera: vnde dicit glo. in l.dotale. in §. dotale. in verbo præſtabatur,ff.de fun.dotali.q̄ ſicut dos vera prohibetur alienari, ſic etiam dos putatiua: quia fauor dotis reſpicit publicam vtilitatem,& quando agitur,de publica vtilitate cauſa, ſeu perſona putatiua, & vera quo ad effectum æquiparantur, vt notat. Barto. in l. Barbarius Philipus, ff.de off.præto.

Ego vero iſtam opinionem, confirmo quatuor rationib. prima,quia vxor,quæ tranſit ad ſecunda vota, non petito tutore,nec reddita adminiſtratione priuatur tutela §.ſinautem. in Authentico de nuptijs.coll. 4. & patitur pœnas de quibus
44 habetur in l.1.de ſecundis nuptijs.† nec apud eum liberi primi matrimonij educari debent, & iſta procedunt quanuis
45 matrimonium eſſet nullum,& putatiuum: quia pœna committitur,licet de facto fiat, quoniam in delictis non conſideratur effectus iuris: ſed conſideratur tantum animus, & merum factum hominis.l eum qui.C.de adulte.ſecundo confirmatur,quia ſi maritus relinquit vxori vſumfructum certorū bonorum,vel aliquam poſſeſſionē quoad vixerit,ſub conditione tamen,ſi vitam vidualem ſeruauerit, ſi poſtea ipſa cōtrahat matrimonium cum clerico in ſacris conſtituto, licet matrimonium ſit nullum tamen vxor priuatur vſufructu,&
46 illa poſſeſſione ſibi relictis:quia nō plus debet operari†incōtinentia,quam caſtitas: quæ videtur eſſe in muliere tranſeunte ad ſecunda vota.

Tertio confirmatur: quia ſicut donatio facta conſtante matrimonio inter veros cōiuges non valet: ſic etiam eſt prohibita inter putatiuos.l.tertia.videamus, ff. de donatio.inter virum,& vxorem.& ibi tex. aſſignat rationem: quia illi, qui delinquunt non debent eſſe melioris conditionis, quam qui actum ciuiliter faciunt.cui cōcordat tex. in l. ſi ex voluntate.
47 C.eodem tit.vltimo confirmatur: † nam ſi quis alienat rem, quam ſub pœna eſt prohibitus alienare, incidit in pœnam, licet alienatio ſit nulla, & hoc propter difficultatem recuperationis,vt patet in hęrede, vel vaſallo alienante contra legē feudorum:quia licet alienatio ſit nulla:tamen priuatur feudo, maxime quando in potentiorem alienauit: reſtat ergo q̄ vxor putatiua propter adulterium priuatur dote: quia ſicut non licet violare matrimonium, ſic etiam non eſt licitū violare ſpem matrimonij.l.ſi vxor. ff.de adulterijs.

48 Vnum

Digitized by Google

48 Vnum tamen non eſt, † ꝙ licet maritus putatiuus lucretur dotem propter adulterium, non poterit tamen accuſare iure mariti, ſed tantum iure extranei, vnde ſufficiet probare matrimonium fuiſſe contractum, quanuis ſit nullum. di.l.ſi vxor.in principio.& iſtam opinionē ſequitur Bartholomeus Brixienſis in quæſt.63.incipiente mulier quædam a viro ſeparata fuit: quia ſaltem quoad eccleſiam fuit matrimonium, cum filij, qui naſcuntur ex eodem matrimonio ab eccleſia habeantur pro legitimis quouſque ſeparatio fuerit facta & parentibus tanquam legitimi ſuccedere poſſunt,tex.in ca. cum inter Ioannem.& in c.ex tenore.ext.qui fil.ſint leg.& ſic habetis primam ampliationem.

49 Secundo prædicta concluſio ampliatur: † vt vxor, quæ commiſit adulterium non ſolum priuetur dote, verum etiā priuatur rebus paraphernalibus,glo.eſt communiter approꝛa in d.cap.plerunque.quam allegat pro ſingulari Bald. in l.j. ff.de iure dotium.licet aliqui teneant contrarium: quia cum iſte caſus ſit odioſus,verba debent reſtringi ſimpliciter ad dotem,& non ad paraphernalia: ſed vos non recedatis ab opi-
50 nione prædictæ gloſſę † cuius authoritas magna eſt,& quantum ad veritatem prævalet opinioni multorum, & cœteras authoritates Doctorum antecellit,vt refert Iacobus Butrig. in l.1.C.qui pro ſua iuridict.vbi dicit, quod vbi gloſſa firmat pedem eam tenet, niſi vſus eſſet in contrarium,quo caſu ab ea recedendum eſt,quia etiam propter conſuetudinem contrariam a lege receditur.Præterea dicit Cynus in l.non moriturum.C.de contrah.& committen.ſtipula. quod glo.eſt idolum aduocatorum,& melius eſt ſtare gloſſis quam nouas opiniones facere.& dicit etiam Sa.in l.quanquam.C.de ſentē. quæ ſine certa quantitate profe.ꝙ ille,qui neſcit equitare debet ſe tenere ad arſonem: Sic etiam iudex quando videt aduocatos in opinione iudicando non debet recedere ab opinione gloſſæ.& in magnis dubiis opinio gloſſæ ſemper eſt tenenda ſecundum Bald.in dicta l.quanquam.quod dictum extollit,Bar.in conſi.v.incipiente,Andriolus.dum dicit ſequere gloſſam ordinariam,quæ in defectu legis allegari poteſt: nolite ergo recedere ab opinione glo.in dicto cap. plerunque.q̄ ſequitur Romanus in ſingulari.311.incipien.propter adulterium & Cardi.in conſi. 111.& Barto.in l.Lucius, ff.ſolut.matrimo.& iſta eſt communis opinio ſecundum Fel.in cap.paſtoralis.in 3.coll.verſicu.mulier impudica.extra de iud. Albe. de Roſ.in l.de quib.ff.de legibus.vbi fortius concludit, quod ſtatutū ꝙ faceret mentionem de dote haberet locum in reb. paraphernalibus, & quæ dicantur bona paraphernalia, & quare ſic appellantur videte gloſſam in rubrica.Cod.de pact.
51 conuen.tam ſuper dote,quam ante nuptias donatio.† & an talia bona ſortiantur naturam rerum dotalium,& an ī illis maritus habeat adminiſtrationem, & an bona mariti ſint tacite obligata,& an mulier in illis ſit priuilegiata ſicut in dote,& qua ratione repetantur, videte plene per Campegium in tracta. de dote.quæſtione ſeptima,& octaua, & plene ſcripſi in repetitione.l.aſſiduis.C.qui pot.in pigno. habeautur.in quinta ampliatione, ſed quia non eſt alius locus qui magis ſe offerat, quam hic ideo uideamus, quæ dicantur eſſe bona
52 paraphernalia:& quare ſic appellentur.†concludite quod dicuntur eſſe illa bona,quæ habuit vxor a patre ſuo vltra dotē, & communiter videtis quod ſponſa ſuo ſpōſo tradit aliqua, quæ ſecum portat ex domo ſui patris,quæ a iure vocātur res paraphernales,ſiue ſint mobiles,ſiue immobiles: & a vocabuli deriuatione dicuntur a para,quod eſt iuxta,& pherna ꝙ
53 eſt dos,quaſi iuxta dotem, vt declarat glo. in præallegata rubrica† & dominium,& omnimoda adminiſtratio iſtarum rerum paraphernalium ſpectat ad vxorem,nec maritus de illis debet ſe intromittere vxore ſua conrradicente,ut eſt text.qui de paraphernalibus loquitur,in l.hac lege.C.de pact.conuen. ſi autem vxor dimiſerit adminiſtrationem dictarum rerum paraphernalium: & tunc in illis maritus cenſetur procurator,& tanquam procurator poteſt agere ſuper his, nec tenet̄ cauere de rato ſecundum Barto.& Doctores in l.maritus.C. de procura.quia iſta bona cenſentur,quaſi dotalia, & naturam dotaliū ſortiuntur: unde ſicut maritns in dote habet adminiſtrationem ſic etiam in iſtis adminiſtrat ex tacito mandato,& teneatis menti,quod pro iſtis paraphernalibus omnia bona mariti ſunt tacite obligata ſicut pro dotalibus, & ita tenet Azo in ſumma.in titu.quibus modis pigno. vel hypo.taci.contro.C.quem refert, & ſequitur Iaſon in §.fuerat.ī 8.collu.verſi.nunquid autem mulier.Inſtit.de act.& vltra Iaſonem habetis glo.magiſtralem in cap.ex literis,in verbo obligara extra de pign. addite tex. loquentem de paraphernalibus,in l.fina.Cod.de pact.conuent. quanuis Panormita. in d. capit.plerunque.tenet quod bona mariti pro eis non ſunt tacite obligata, ſed non recedatis a communi opinione, quæ eſt magis communis, & ſi dominium rerum paraphernaliū fuerit translatum in maritum dictæ res repetentur ab eo con
dictione incerti, vel condictione ſine cauſa, vel ſi dominium non fuerit translatum agetur ad exhibendum ex qualitate caſuum,ſecundum Doctores,in l.ſed ſi ego in §.dotis,in verbo paraphernalia.ff.de iure dotium,vel agetur actione depoſiti contra maritum vt ibi glo.in verbo depoſitum dicit & licet, ſupra dictum fuerit quod res paraphernales ſortiuntur naturam rerum dotalium, tamen in dictis bonis paraphernalibus mulier non eſt priuilegiata ſicut in dote vt concludit Campegius in tractatu de dote in quaſtione octaua qui allegat glo.in dicto §.dotis,& refert Sal. ita hoc ibi tenere & Bal. & in d.l.fina.

Viſo quę dicantur paraphernalia, & vnde & quare & ſic
54 appellantur & cuius generis & qualitatis ſint, † nunc videndum eſt an uxor quocunque tempore voluerit poſſit repetere a marito res paraphernales quas ſibi tradiderit: & ad quē ſpectent fructus excepti vel ad maritum, vel ad vxorem, vel an ſint communes.certe iſte punctus in iure uidetur difficilis propter varias opiniones.Reperio Alexan. de Imo.tangentē hunc paſſum,qui etiā conſuluit in terminis in conſilio 144. incipien.circa primum dubium in 2.colum.in 5.volum.& ſimiliter Guidonem Papę,qui ſuper hoc plures facit diſtinctiones.in deciſione.468. incipien.de fructibus rerum paraphernalium.Ideo ex dictorum dictis reſolutiue concludamus,qđ
• aut res paraphernales poſſidentur per vxorem: & tunc ipſa ad voluntatem ſuam de eis poteſt diſponere, ſicut poſſet de bonis propriis ſuis per contractum,ſiue in vltima voluntate & illa etiam conſtante matrimonio,cui voluerit poterit diſtribuere,licet maritus contredicat,ea ratione,quia non fuerunt ei data in dotem,& ſemper remanſerunt in dominio ipſius vxoris,per tex.in d.§.dotis,& in d.l.fina.nec maritus de illis inuita vxore debet ſe intromittere: imo fortius dicit Bald. in l.vbi adhuc.C.de iure dotium, quod ſi iſta bona poſſideantur a marito etiam de voluntate vxoris ipſa poterit illa repetere quando voluerit quanuis maritus non vergat ad inopiam.

55 De fructibus autem illorum ſic concludite,† quod aut agitur de fructibus naturalibus, qui naturaliter ſine aliqua opera naſcuntur: & tunc pleno iure ſpectant ad vxorē: vnde Barto.in l.penu.ad l.Falcid.dicit,quod omnes fructus,qui fuut pcepti contra voluntatem vxoris, debēt reſtitui per maritum, vel eius hæredes, quanuis dicti fructus eſſent conſumpti, ut eſt caſus in l.de his.C.de donat.inter inter virum & vxor.& ſi maritus eos conſumpeſerit de voluntate tamen vxoris certe tenebitur:inquantum fuerit effectus locupletior.d.l.de his & in l.ſi ſtipulata.in verbo condicere poteſt ſi effectus locupletior ſit.ff.de dona.inter vir.& vxo.& iſtud procedit quando ageretur de paruis fructibus conſumptis: quia tunc maritus non teneretur illos reſtituere. Si vero vxor conqueratur de fructibus induſtrialibus,certe ſi nō fuerint cōſumpti, æquius eſt, ut inter virum & vxorem diuidantur,ſi autem ſint conſumpti:tunc ad maritum ſpectant, per gl.in d. l.fina. & quod dicitur de fructibus, idem dicatis de penſionibus quæ percipiuntur ex rebus paraphernalibus quæ annuatim locantur ſecundum Bal.in d.l.vbi adhuc.& pro iſtis penſionibus repetendis competant condictiones ſicut competerent pro repetendis fructibus,vt longe plenius iſtum articulum proſequitur Guido Papæ in prędicta deciſione.exordiente de fructib. rerum paraphernalium.

Tertio prædicta concluſio ampliatur,vt procedat in mari
56 to committente adulterium, propter quod e conuerſo† vxor lucratur donationem propter nuptias, per text. in §.ſi vir de adulterio.in Authentico ut liceat matri, & auiæ.& glo.communiter approbata per canoniſtas iu ca.1.ut lite non conteſ. Ratio videtur quia maritus committens adulterium grauius delinquit quam vxor:quia virtute,& exemplo fœminam regere debet.cap.indignantur mariti. 32.quęſt.6. & maritus eſt caput uxoris:ergo delinquendo grauius puniri debet,in capi. non Mœchaberis,eadem cauſa,& quęſtione. & pro iſta ampliatione facit text.in cap.i. §.dominus quoque de noua for. fidelita.& in cap.domino committente. in titulo ſi de feudo fuerit controuer.inter dominum, & agnat.vbi in caſibus in quib. vaſallus feudo priuatur, ſic etiam dominus priuabitur proprietate feudi pro adulterio commiſſo in vxorem vaſalli.
57 †ſic etiam inter coniuges habet locum maritus ſimili. fidelitatem tenetur ſeruare vxori ſicut uxor tenetur ſeruare marito.& iſta eſt communis opinio.

Et quia glo.in d.cap.plerunque,in verbo dotalitium labo-
58 rat, quid dicatur eſſe donatio propter nuptias,† breuiter dicatis,quod dicitur eſſe illa quæ fit vxori a marito propter matrimonium. ſicut ergo uxor donat dotem marito ſic etiam maritus facit donationem propter nuptias.item iſta donatio facta vxori præſumitur eſſe facta in præmium pudicitiæ.l.res vxoris.in verbo præmio pudicitiæ ceſſit.C.de iure dotium.vel pręſumitur eſſe facta in compenſationem dotis. ſed aduerti-

te

Digitized by Google

te quod gl.in d.c.plerunque exponit dotalitium id est donationem propter nuptias. Alij autem dicunt quod dotalitium dicitur esse illud, quod vxor post mortem viri lucratur siue ex pacto matrimoniali siue ex statuto. Alij autem dicunt qđ dotalitium dicitur esse quando in contractu matrimonij maritus assignat vxori certam pensionem annuã, vel quod quolibet anno ex certa possessione quoad vixerit, certos fructus percipere possit. & in pluribus partibus vocatur doanriũ vt a dote differat vos autem tenete primam expositionem quod dotalitium capitur pro donatione propter nuptias. & similẽ. expositionem facit gl.communiter approbata in cap.ex parte extra de foro competen. in verbo dotalitij id est donationis propter nuptias, & in ea proceditur ad instar dotis, ita qđ sicut in dote potest apponi pactum lucratiuum, & sic etiam in donatione propter nuptias. super ista tertia ampliatione oritur dubitatio.

Maritus in contractu matrimonii casu quo prior decederet vxori suæ super certo castro, vel certa possessione bonorũ suorum relinquit pensionem annuam viginti librarum percipiendam, eius vita durante tantum & soluendam in quolibet festo omnium sanctorum & idem dicatis de certa pensione bladi, vel vini quo tempore fructus sunt recolecti ponite, ꝙ post mortem mariti vxor, cui relictum est dotalitium moritur in mense Augusti, & sic ante tempus quo debebat percipi pensio quærebatur an hæredes mulieris debeant habere pensionem totius temporis vel nihil ex quo vxor mortua est ante finem anni, vel an saltem lucrentur pro rata temporis
59 sicut fructus, & pensiones rerum dotalium? † dicite, quod pẽ siones vltimi anni, quo vxor est mortua, diuiduntur pro rata temporis sicut fructus, & pensiones rerum dotalium iuxta incumbentiam oneris matrimonii, vt habeo in l. diuortio. ff. solu. matrimonio. quia sicut dos subijcitur oneribus matrimonii ita etiam donatio propter nuptias, l.vbi adhuc.C. de iure dotium. & notatur, per Panormi.in cap.per vestras extra de donat.inter virum & vxorem. Præterea sicut augmẽtũ dotis est de iuribus dotis.l.etiam.C.de iure dotium, quia accessorium sequitur naturam sui principalis, vt in regula accessorium de reg.iur.in 6. sic etiam donatio propter nuptias, ut cõcludit Ioan. Pe.de Ferarijs in libello pro dote. vnde ista est cõmunis opinio, quod sicut fructus, & pensiones dotis rerum dotalium diuiduntur inter virum, & vxorem pro rata vltimi anni quo matrimonium durauit, & vir sustinuit onera matrimonij, ut notatur in d. l. diuortio. sic etiam dicendum est in dotalitio quod datur pro sustentando onera vxoris viduæ maxime si esset nobilis: quia tunc pro rata temporis, quo ipsa sustinuit onera sui status debent habere hæredes legitimi fructus & pensiones, quæ percipiuntur loco fructuum anni vltimi secundum Iacob.Butr.in l.Iulianus §.si fructibus.ff.de acti.empt.prout dicitur in marito sustinente onera matrimonij, ut supra declaratum fuit, & sic habetis expeditam istam tertiam ampliationem.

Quarto prædicta cõclusio amplatur, vt procedat etiam in vidua, quæ mortuo marito stuprum commisit, quia similiter debet dote priuari Pau.de Cast.in l.sororem.C. de his, qb. vt indignis. & in l.fideicommissum.C.de fideicommiss.& in cõsilio 121. incip.reuocatur in dubium. vbi concludit quod vidua, quæ commisit stuprum ita debet dote priuari, ac si marito viuente commisisset, ratio videtur in prõptu: quia vidua durãte viduitate dicitur remanere in priore matrimonio. C. de bo. mater. saltem fictione iuris cum infra annum luctus ipsa nubere non possit sine incursione pœnæ legalis, §.soluta. in Authen.de nupt.& in l.pri.cum similibus. C.de secun.nup. nec etiam potest petere dotem pecuniariam, nisi elapso anno luctus, nec sibi imputabitur: quare dotem non petierit. l.vnica §.exactio.C.de rei vxo.actione.& debet stare in domo viri, & ibi opera domus facere prout viuente marito consuerat: & in memoriam transacti matrimonii infra illud tempus debet ali de bonis mariti etiam si dotem non habuerit, l.si vnum ex familia.§.fina.ff.de legat.secundo.& quicquid vxor acquirit, vt euitetur suspicio turpis quæstus præsumitur quod ipsa acquisierit ex bonis mariti, l.Quintus.ff.de donat. inter virum, & vxorem. sic etiam dicendum est in vidua, ut acquisita intra annum luctus præsumantur acquisita ex bonis mariti prẽmortui, vt omnis mala suspicio tollatur: quia lex tantam castitatem requirit in muliere intra annum luctus existente sicut constante matrimonio in Authen. de restitu.& ea quę parit.11.mense.patet: quia etiam vidua gaudet priuilegio mariti, & dignitatem ipsius retinet.cap.ex parte.de foro competen.& donec alteri nupserit, retinet domicilium viri, ac si esset in priori matrimonio.l.fina.C.de bo.mater.immo fortius dicit Barto in l.his solis.C.de reuocan.don. quem refert, & sequitur Panorm.in d cap.ex parte.quod omnes pœnæ quæ competunt contra secundo nubentes habent locum in vidua luxuriose viuente: vnde si testator ignorans adulterium vxoris ei facit legatum, vel donationem non valebit talle relictum, vel si post ipsa commiserit adulterium certe omnia reuocabuntur, patet igitur ex prædictis ꝙ vidua committens adulterium debet perdere dotem.

Contrariam opinionem tenet Alexand. in præallegata.l. sororem. vbi concludit, quod vidua committens adulterium non priuatur dotẽ: quia cum iste casus sit odiosus, & pœnalis debet intelligi de adulterio commisso, viuente marito, nõ autem debet extendi ad stuprum commissum post mortem
60 viri: † sed quicquid dixerit Alexan. nolite recedere ab opinione Paul.de Cast.quæ uidetur ęquior, cum sit conseruatiua pudicitię, nec obstat eius dictum: quia quãuis in pœnalibus nõ fiat extensio tamen in casu extenso militat eadem ratio sicut in casu a quo extenditur idem ius in vtroque statuendũ est: sed ratio finalis, & impulsiua est in vtroque casu: quia ꝙ adulterium fit iniuria defuncto, & tota cognatio vituperatur, & ista ratio habet etiam locum post mortem mariti: vel etiã alia ratione: quia mulier quę post mortem viri luxuriose viuit pręsumitur viuente marito non caste vixisse. §. vnum siquidem.in verbo mulier in Authen.de restitu.& ea, quę parit.11.mense, & licet pro opinio. Alex.multa possent adduci ab illa tamen Pau.de Cast.non est recedendum.

Et quod vidua committens strupum perdat dotem ita in terminis tenet Pe.Gerardi in singulari. 48.incipiẽ. scias quod mulier ubi refert. Alexãd.non vidisse consilium Pauli de Castro. nec vidua quę stuprum comisit poterit dotem petere ab hęredibus mariti, & idem contra Alexan. tenet Fel.in capit. pastoralis.in versiculo mulier impudica.extra de iud. Ego autem fortifico opinionem Pauli contra Alexand. *alio medio*: quia si vasallus committat stuprum cum uxore *vidua sui domini mortui*, debet feudo priuari: quia dum stat in *uiduitate* dicitur perdurare in eodem matrimonio, ut in iuribus supra allegatis, & pro ista parte facit glo.singu.in l.sororem.Cod.de
61 his, quibus, vt indig.quæ dicit † quod si hęres concubuit cum vxore testatoris post eius mortem ita debet priuari hæreditate, ac si hoc fecisset, eo viuente quia efficitur indignus eo ꝙ
62 relictam testatoris per stuprum cognoscit: † ratio est, quia reuerentia quæ debetur parrono debetur tam viuo, quam defuncto.l.apud Celsum. in versic.semper ei reuerentia exhibẽda est tam viuo, quam defuncto.ff.de doli mali except. per q̃ decidunt Canonistę.in cap.quod in te.extra de pęni.& remis. quod percutiens clericum mortuum ita incidit in excommunicationem, ac si percuteret clericum uiuum: quia utroque tempore debetur reuerentia: quia iniuria infertur etiam cadaueri.l.i. §.quoties, ff.de iniur.patet ergo ex prædictis, quod vxor, quæ post mortem mariti stuprum commisit debet dote priuari.

Sed aduertite, si placet, quia videtur quod decisio Pauli sit nimis rigorosa, & illa Alexand.sit æquior: vnde aliter super hoc puncto ego me resoluo, quod si dos cõsistat in pecunia non competit actio pro ea repetenda, nisi elapso anno.l.vnica.C.de rei vxoris act.& tunc si intra annum luctus vidua cõmiserit stuprum æquum erit vt si ipsa postea agat ad dotem repellatur exceptione adulterii, cum infra illud tẽpus videtur durare in eodẽ matrimonio, & ita procederet opinio Pauli de Cast. vel etiam procederet post annum ubi dos adhuc non fuisset repetita: sed vbi repetita fuisset, vel consisteret in rebus immobilibus, & post annum luctus vidua committeret stuprum tunc procederet opinio Alexand. prædicta.l.sororem. etiam si dos non esset soluta: quia eo tempore licite potest transire ad secunda vota etiam sine metu pœnæ legalis.

De donatione autem, aut delegato, vel augumento dotis
63 hoc a inre expeditum est in vidua † quæ si intra annum luctus stuprum commiserit perdit prædicta. §. fina.in Authent. eiusdem.C.de secun.nupt.& in verbo parit, hoc dicit, & idem Bart.in d.l.fideicommissum.quem in specie sequitur Guido Papæ in singulari.463.incipien.si mulier vidua. & idem dicẽdum est de tacita pupillari compræhensa sub vulgari expressa, quæ licet regulariter non admittatur contra matrem.l.fi. C.de insti.& substi.& glo.communiter aprobata. in l. precib. in verbo omnimodo. C. de impub.& ista est communis opinio quam late prosequutus sum in tractatu meo substitutionum, tamen si post mortem mariti vxor commiserit adulterium, certe ex pręsumpta mente defuncti substitutus in casu euenientis substitutionis admittetur ex tacita pupillari matre excluſa, ergo multofortius priuatur legato, vel fideicommisso ex tacita mẽte defuncti per gl.in d.l.sororẽ, & in di.l.fideicõmissũ patet ergo quod vidua, quæ adulterium cõmisit post mortem viri, priuatur dote, ac si hoc fecisset, viuente marito ac aliis rebus relictis: cum tamen restrictione, de qua supra dictum fuit: promptius est tamen in dote humaniorem esse sequendam sententiam Alexandri iuris rigore postposito.

Quinto

Digitized by Google

64 Quinto prædicta concluſio ampliatur, † vt nedum procedat in dote ſoluta, verum etiam in dote promiſſa, quæ propter adulterium a marito peti poteſt, vt concludunt Canoniſtæ. in d.cap.plerunque.eandem opinionem tenet Bald. in l. mulieri.in princip.ff.de conditio.inſtitutio. vbi dicit, quod pactum de lucranda dote, habet locum etiam in dote non tradita, & eſt communis opinio ſecundum legiſtas, in l.iubem⁹. C.de ſacroſan.eccle.ex quibus remanet firmata prædicta regula, cum ſuis ampliationibus quod uxor quæ cõmiſit adulterium debet perdere dotem, & alia, quæ a marito conſecuta fuit: & omnia cedunt lucro mariti.

Prædicta regula ſic intellecta, & declarata limitatur primo, vt procedat quando maritus, & vxor ex eodem matri-
65 monio nullos haberent liberos: † ſecus ſi liberi extarent, quo caſu propter adulterium maritus non lucratur dotem, nec vxor donationem propter nuptias, ſed iſta liberis eiuſdē matrimonii reſeruantur, caſus eſt in d.§.ſi vir de adulterio in Authentico, vt liceat matr.auiæ colum. 8. & iſtam opinionē inſequitur Franciſcus Cremenſis in ſingulari. 86.incip.ſtatuto cauetur vbi dicit alias ſe defenſaſſe plures filios primi matrimonij, idem tenet Bald.in l. hac edictali in 3.column. verſiculo: ſed pone, quod Berta nupſit.C.de ſecun.nup.& ratio eſt: quia mater per pactum, vel contractum in dote non poteſt præiudicare filiis alienando, ergo nec poterit alienare per delictum per tex.in Limperator.ff.de fideicommiſ. liberr. licet Corſetus in rubrica de iureiuran.dicat, quod ſi mulier in ſecundo matrimonio adulterium commiſerit ſecundus maritus etiam ſtantibus filiis primi matrimonii lucrabitur de dote tantum, quantum vxor poteſt donare, ſecundo marito tamen non recedatis a præcedenti opione quæ eſt verior per gl.communiter approbatam iu di. c.1. in verbo recipere. extra vt lite non conteſt.

Secundo prædicta concluſio limitatur, vt procedat, quando alter coniugum tantum commiſiſſet adulterium: ſecus ſi ab vtroque fuerit commiſſum: quia iſta ſunt delicta, quæ pari, & mutua compenſatione tolluntur: tunc alter contra alterum pro adulterio agere non poteſt. l.viro, atque vxore.ff. ſolu.matr.& in cap.fina.de adulte.& in cap.intelleximus.eodem titulo.quia etiam in delictis conſiſtentibus in non faciē do admittitur compenſatio. Et clare patet in filia, quæ pro meretricio a matre exhæredari non poteſt: ſi mater ſimiliter ſit metrix: quia qui laborat vno & eodem morbo alium de ſimili.vitio reprehendere non poteſt, quia nil nigrius nigro nil Catilina Setego.l.in arenam.C.de inoffi.teſtamento.& refert dominus Decius pluries ſe conſuluiſſe pro hac parte, q̃ maritus tenens concubinam non poteſt agere contra vxorē committētem adulterium ad dotis priuationem: quia ſicut habens duas vxores efficitur infamis, ſic etiam habens vxorem, & concubinam: ne plus operetur luxuria, quam caſti-
66 tas † tamen prędicta deciſio nō procederet in patre, qui licet ſit mereticator: poteſt tamen filiam meretricem exhæredare quoniam fœminas magis decet eſſe caſtas, quam viros glo.in l.palam.§.quæ in adulterio.in verbo deprehenſa, ff.de riptu. nuptiarum & clarior text. in lege ſi qua illuſtris. Cod. ad Orphicianum.

Sed vos domini aduertite, quia prædicta ampliatio procedit, quando vxor accuſata de adulterio oppoſuiſſet de ſimili adulterio ante litem conteſtatam, quo caſu non poſſet illam
67 accuſare.l.nobis ita pudet.C.de adulte.† ratio eſt, quia iſta exceptio non eſt peremptoria, ſed dilatoria merito debet opponi ante litem conteſtatam.ut notatur in l.ſi maritus.§.prę ſcriptiones, ff.de adulter.& in cap.paſtoralis.de exceptionib. Et iſtud procedit, quando ageretur ciuiliter, vt dos, uel donatio propter nuptias lucretur, quia cum vxor poſſit accuſare virum, vt perdat donationem propter nuptias, ut in præcedentibus audiſtis: ergo multo magis, ſi vxor ſit accuſata de adulterio per maritum poterit contra illum replicare de ſimili adulterio alternatiue, vel quod maritus perdat donationem propter nuptias, vel qnod iſta adulteria tollātur mutua compenſatione ſecundum Pau.de Caſt.qui ita conſuluit, in conſilio cxxviij.incipien.hæc mulier, & hæc videtur verior reſolutio.

Non tamen obmittatis, quod licet iſta adulteria tollātur mutua compenſatione tamen vxor non poteſt accuſare maritum de adulterio, quanuis teneat concubinam, vel aliter adulterium committat.l.prima, & ibi Doctor. C.de adulteriis, quod ſecus eſt in uxore adulterium committente, quę a marito poteſt accuſari criminaliter magis in uno caſu, quam in alio poteſt aſſignari ratio: quia maius præiudicium generā marito propter adulterium vxoris, quam fiat, & generetur vxori propter adulterium mariti: ſcilicet, propter turbationē ſanguinis, & dubitationem prolis & hāc rationem ponit Vlpianus iureconſultus.in l.liberorum, ff.de his, qui notat. infa. quam etiam refert Pau.de Caſt.in l.ex ea parte, in §. mulier, ff.de verborum obliga.quia maritus non dicitur violare thorum vxoris cum ipſa non dicatur habere thorum, quod tamen ſecus eſt in marito.l publico.in verſiculo.non idem priuilegium fœminis detulit.C.de adulter. & ideo licet vxor nō non poſſit poſſit accuſare maritum de adulterio tamen potest per iudicem eccleſiaſticum conſtringere maritum, vt concubinam, quam tenet, dimittat prout faciunt dictim officiales epiſcoporum ſub pœna excommunicationis, quam īcurrit maritus, ſi illi non obtemperet.ut in c. ſi concubinæ de sē. exc. Addite gl.quam allegat Pau.de Caſt.in c.Roma.in verbo offenſa.de ſen.exco.in 6.

Præterea conſuetudo curatorum eccleſiarum parochialium hoc nobis clare demōſtrat, qui ſingulis diebus dominicis authoritate epiſcopalis in ſuis acongiis excommunicāt, hoc eſt, declarant excommunicatos concubinarios manifeſtos, & licet iſtud crimen cōcernat iuriſditionem eccleſiaſticam,
68 † tamen iudex ſecularis poſſet ſecularibus remediis conſtringere maritum, vt dimittat concubinam non, quod crimen iſtud ſpectet ad eum, ſed quia ad eius officium ſpectat facere vt homines in ciuitate male viuentes honeſte viuāt. Ex quo ſingulariter infertur, quod mulier male famata de suo corpore, & dubitet, quod alias honeſtas mulieres ſeducat p maritos poteſt expelli ab illo loco vicino, quoniam reſecandæ ſunt putridæ carnes.capi.reſecandæ.24. quæſt. 3. quia ſicut vna ouis morbida totum gregem inficit: ſic etiam mulier impudica cœteras inficit.cap.ſed illud.45.diſtinct.Et ſic habetis articulum iſtum expeditum, quod quando agitur pto adulterio ciuiliter, maritus, & vxor iudicantur ad imparia, quod ſecuſeſt in criminali accuſatione, vt ſupra dixi.

Tertio prædicta concluſio limitatur, ut non procedat, quā do maritus ſine iuſta cauſa acriter verberaſſet vxorem, propter quam cauſam aufugiſſet a marito, & adulterium commiſiſſet: tunc uxor non poteſt dote priuari, nec aliis, quæ ſibi a marito obuenire poterant. vt conſuluit Pet.de Anchara.in conſilio 408.incipien.probata tanti viri ſæuitia.& in capi.litteras, §. ſi vero tanti viri ſæuitia.extra de reſtitu.ſpoliato.vbi habetur, quod licitum eſt vxori recedere a marito eam male, & ſeueriter tractante: nec tenetur redire ad eum: niſi vir prēſtet ſufficientem cautionem, quod a cœtero eam male, & ſeueriter non tractabit. Ratio eſt, quia maritus verberādo videtur prēſtare cauſam adulterio: merito ad priuationem dotis agere non poteſt.

Et pro iſta limitatione facit dictum ſingulare Baldi in l.vnica.in §.ſed ſcimus, C.de latina liber.toll.vbi dicit, quod maritus, qui vxorem ſine cauſa eijcit a domo, nil debet habere de lucro dotis. Ratio eſt, quia non eſt, ęquum, quod maritus ex ſuo facinore lucrum dotis ſperet. vt dicit tex.in l.ſi ab hoſtibus, in §.ſi vir.ff.ſoluto matrimo. & idem dicit Bald. in l.fi. C.de ſenten.quę ſine cert.quantita.proferuntur. quod ſi uir ſine cauſa expellat vxorem tenetur ei dotem conſignare, qđ dictum ſequitur Fulgo.in Authen.præterea.C. vnde uir, & vxo.ſubiiciens quod ſi vxor ſit expulſa a domo mariti, & poſtea moriatur nihil debet lucrari ex diſpoſitione prędictę authenticę, licet uxor nullos habeat conſanguineos, † & iſtud
69 haberet locum in marito eiiciente vxorem ſuam a domo & non ſibi prouidente de alimentis: quia etiam iſto caſu nihil debet habere de lucro dotis ſecundum Pau. de Caſt.in di. l.ſi ab hoſtibus.ne ex malitia ſua commodum reportet. imo tenebitur vxori ſuę expulſę ſine cauſa reſtituere dotem cum fructib. perceptis, quia licuit vxori aufugere a marito ſi ſine cauſa eam acriter verberet. ut dicit tex.ad literam qui enumerat plures caſus in quibus vxor poteſt recedere a marito in §. mitiores, in verſicu.an etiam ſuper ea flagellis utatur in Authentico de nuptiis, columna 4.nec tenetur redire ad eum niſi ſi prēſtita ſufficienti ſecuritate.d.c.literas, & ibi gloſ.

Deciſio iſta ſecundum Bald.in cap.pri. vt lite non conteſt. procedit in vxore, quę licite recedere poteſt, ſi maritus in domum inducat concubinam, nec tenebitur ad eum redire niſi caueat de ipſam expellēdo iſtam opinionem ſequitur Guido Papæ quæſtione.439.incip.an vir teneatur vxorem alimē-
70 tare.† vbi concludit quod ſi vir ſeueriter vxorem tractet ex iuſta cauſa licitum eſt uxori fugere & extra domum mariti alimentari debet bonis ipſius mariti. & refert Dynum & Cynum tenere, in l.quod in vxorem. C. de nego.geſt.& ideo iura, quę dicūt, quod vxor quę a domo mariti aufugit, punitur pœnis legalibus. debent intelligi, niſi maritus ſit cauſa fugę non poterit dote priuari nec ab illa diuerti per text. in § ſi uero plurimas, in Auth. ut liceat matri. & aui. ſecus vbi maritus non eſſet in cauſa, quo caſu uxor fugiens a domo mariti redditur de adulterio ſuſpecta.

Sed an vxor teneatur probare ſeueritatem viri, vel an maritus teneatur, probare, quod eā bene, & humaniter tractat? Breuiter concludite, quod vxor tenetur probare ſęuitiam viri, ut tenet Pet.de Anchar.in conſilio 246.incip.ſuper primo

quęſito

Digitized by Google

quæſito vbi concludit,quod ſi vir relinquerit alimenta, quã diu cum ſuis hæredibus permanſerit in domo : ſi ipſa receſſerit:quia allegat,quod male & ſeueriter tractatur p̃ hęredes, tenetur illud probare,nec hęredes extra domum tenerentur ei præſtare alimenta,niſi probet,quod cum eis habitare non poteſt: & ratio eſt,quare vxor tenetur probare,quia verbera ret atrociter,hoc eſt,& conſiſtit in delicto, & delicta non præ ſumuntur,niſi probentur.l.merito.ff.pro ſocio.ergo onus p̃bandi ad hæredes nõ ſpectat: idem dicatis in vaſallo, qui cru deliter a domino directo tractatur,vel in colono,qui a domi no fundi acriter verberatur,nam licite poſſunt aufugere.& ſi domini illos vendicare voluerint, non tenentur redire, niſi præſtita ſufficienti ſecuritate,ſecundum Bar.in l. cum ſatis.de agrico. & cenſi.libro vndecimo Codicis. pro iſto dicto facit tex.in l.conuenerit.in verſicu.ſi ſocius ſit tam damnoſus,& ĩiurioſus,ff.pro ſocio.vbi ſocius,qui promiſit ſocietatem non diſſoluere: nam ſi ſocius ſit rixoſus alium male tractando ſo cietas non obſtante pacto poterit diſſolui. ex quibus remanet verificata iſta limitatio quod ſi maritus ſit in cauſa, quare vxor committit adulterium non debet lucrari dotem.

Quarto prædicta concluſio limitatur, vt procedat quãdo ſcienter & doloſe vxor adulterium commiſiſſet: ſecus ignoranter,& citra conſenſum, quia iſto caſu non debet dote priuari,vt concludunt Canoniſtæ poſt Hoſt. extra de adulteriis. ponite exemplum marito abſente a domo ſua,& demum reuertente, reperit mulierem alienam iacentem in lecto ſuo credens eam eſſe vxorem ſuam & carnaliter cognouit,& mulier credebat illum eſſe virum ſuũ: certe ipſa nec dotem perdere debet, nec vir donationem propter nuptias, nec ſimiliter vaſallus,qui ignoranter cum vxore ſui domini adultera tur feudo priuari debet ſecundum Doctores in capit. 1.quib. mod.feud.amitt.& in cap.i.§.rurſus,quę fuit prima cauſa be-
71 nefic.amitten.in vſibus feudorum.& † ratio iſtius limitationis eſt,quia adulterium non committitur ſine dolo malo,& conſenſu vt atteſtatur Cynus iureconſultus,in l.penu.in verſ. Iulianus reſpondet.ff.de adulte.ſed ingnorans non dicitur ha bere conſenſum l.mater decedens,ff.de inoffi.teſtam.& facit tex.melior de iure in argumentum,in l.ſi quis ignorans, ff.locati.vbi dicitur quod ille qui contraxit cum aliquo ignorans qualitatem ſuæ perſonæ non debet puniri. ergo ſic dicẽdum eſt in iſto caſu,ut vxor quæ adulterium commiſit ignorãter non debet priuari dote.& iſta limitatio procedit niſi vxor eſſet in craſſa,& ſupina ignorãtia, prout dicitur de vaſallo per gloſſam notabilem,in di.cap.1.in §.item ſi vaſallus fidelis.q-bus mod.feud.amitta.tamen ſecundum magis communem opinionem Doctorum lata culpa in adulterio nõ equiparatur dolo ergo tale adulterium ignoranter commiſſum nõ eſt puniendum,vt eſt caſus ad literam,in c. in lectum 34. quæſti. ſecunda.

Quinto hæc concluſio limitatur, vt procedat quãdo vxor libere, & voluntarie adulterium commiſiſſet: ſecus ſi adultera fuerit per violentiam & oppreſſionem:quia tunc nõ dẽt perdere dotem cum oppreſſe mulieri nihil ſit quod imputari poſſit: nec fornicaria, nec adultera dici poteſt,nec per hoc a marito debet dimitti,vt dicit tex.in cap.puto. 32.quæſt. v.& in l. fœdiſſimam. C.de adulter. vnde dicit tex. in l.ſi vxor.§.ſi quis plane.ff.eodem titulo quod vxor, quæ per vim a tyranno,vel ab hoſtibus oppreſſa fuit non eſt in ea conditione, vt de ſtupro,aut adulterio damnetur.Ratio eſt, quia corpus nõ coinquinatur,niſi de volũtate mentis: immo oppreſſa caſtitas,& pudicitia duplicatur:quia violentia licet inferatur corpori,non tamen infertur animo, vt refert Ambroſius libro quinto de virginibus,& habetur tranſumptiue in capit.quod autem. quæſtione ſupra allegata:& ideo Bal.in l. eam quam, in 7.coll.in verſicu.& ſcias.C.de fideicommiſ.dicit quod mulier adulterata per tyrannum potentẽ, vel per iniquum principem præſumitur eſſe adulterata per oppreſſionem, & metus ille tanquam iuſtus eam excuſaret, & mulier quæ eſt in poſtribulo per vim non dicitur perdere pudicitiam,l.vim paſſam.de adulteriis. vbi dicitur quod violentia excuſat a pœna adulterij,& ideo non priuabitur dote & filij nati ex tali violento coitu ſuccedunt indifferenter matri ex teſtamento, & ab inteſtato,ex quo talis amplexus de iure accuſari non poteſt:& refert ibi Bald.Ariſtotelem dicentem quod malus princeps tyrannus fit.cui concordat tex.de iure canonico, in cap. propoſito.§.Lucretiam.32.quæſt.v.vbi Auguſtinus libro ſecũdo de ciuitate Dei atteſtatur Lucretiam nobiliſſimam Romanæ pudicitiæ ducem ſtuprum, ſeu adulterium paſſam a filio Sexti Tarquinii ſuperbi vltimi Romanorum Regis quanuis eis duo eſſent corpora tamen diuerſæ fuerunt voluntates factum iſtud non in adulterium, ſed in caſtitatem Lucretiæ reputatum fuit: raptor autem debet pati pœnam mortis, & ideo lege diuina ſi quis ſponſam id eſt, vxorem alterius violauerit, vel puellam ſui proximi deſponſatam duxerit in ea cauſa eſt,vt pœna mortis puniri debeat : legitur tamen leuitici.30.c. quod ſi mulier oppreſſa fuerit in ciuitate ab homine,& non clamauerit puniatur tanquam adultera:ſecus ſi in agro:quia tunc violator debet mori.capitu.omne itaque. 27. quæſtione ſecunda. Indiſtincte tamen adulter puniendus videtur etiam conſentiente rapta.l.vna.de rap.vir.C.

Sexto,& vltimo limitatur hęc concluſio, vt procedat,quãdo maritus in vita ſua egiſſet contra vxorem pro adulterio, & probaſſe:ſecus autem quãdo maritus in vita nullo modo fuit conquæſtus.& ſcribat adulterium fuiſſe commiſſum, & habuit facultatem conquærendi : quia iſto caſu hæres eã accuſare non poterit, quanuis adulterium faciliter poſſet probari: immo fortius vxori agenti pro dotis reſtitutione hæres non poteſt opponere de adulterio,licet vxor in eo manifeſte fuerit depræhenſa iſta originaliter decidit Speculator in titulo de dote poſt diuortium reſtituenda circa finẽ, qui pro iſta opinione allegat duo iura in argumentum primo text. in l. omnimodo.in verſicu.non licebit eius hęredibus eos ingratos nominare.C.de inoff.teſtamen.ſecundo allegat text.in l. fina.in uerſic.nulla licentia cõcedatur ſucceſſoribus.C.de reuocandis donationibus.quibus dicitur,quod ſi teſtator, vel donator in uita nullam fecerit mentionem de ingratitudine cauſa ingratitudinis per hęredes inſtitui non poteſt.Idem etiã ſi maritus ſciebat vxorem ſuam feciſſe adulterium,nec a uiuente,quoquo modo conquęſtus eſt,licet facultatem habuerit, non poterit poſtea contra hęredes uxoris mortuę quæſtionem adulterii mouere ad hoc,vt dotem lucretur, quia tale adulterium taciturnitate,& diſſimulatione uidetur remiſſum,vt tradunt Bald.& Doctores in l.fin.C.de adulteriis, ver. Cynus diſtinguit.dum quærit an mortua vxore, maritus poſſit conquęri contra hęredes vxoris mortuæ repetentes,quidã dicunt,quod ſi vxor ſit mortua in bona gratia mariti, & tũc non poteſt agere contra ſucceſſores quia talis iniuria videtur remiſſa ex quo non fuit conquęſtus.ſi uero vxor fuerit mortua in mala gratia mariti iſto caſu non videtur remiſſa ſecundum Cynum in lege prima.in fine. Codice. de reuocand. donationibus.

Sed Bald.& Ange.in l.rei iudicatæ. §.heredi.ff.ſolu.matri. aliter diſtinguit, quod ſi maritus ſciuerit adulterium fuiſſe commiſſum per vxorem ſuam,& diſſimulauerit.ea uiuente: tunc non poterit agere contra hęredes: quia uidetur remiſſum: ſi uero uiuente vxore,adulterium ignorauerit non vi-
72 detur remiſſum:†ideo poteſt cõtra hęredes excipere de adulterio,vt dotem lucretur:vnde ſi maritus,id quod tempore viuebat adulterium vxoris prętermiſerit ſilentio, hęredes nullo modo poterunt vxorem repellere exceptione adulterij,ſecus eſt ſi in uita maritus illud ignorauerit hoc idem tenet Barto. in d.l.rei iudicatę quem refert & ſequitur Guido Papę in ſingulari.431.incipien.ſi maritus, & iſtam opinionem ſequitur Ioannes de Imo.in l.cum mulier in verſiculo. Item aduerte quia hoc procedit quando vir viuit,ff.ſolu.matrimo.vbi reſolutiue concludit, quod ſi maritus mores vxoris ſuę adulterę approbaſſet,quia cum ſciuiſſet,non fuit conquæſtus:tũc hęredes non poſſent de hoc adulterio obiicere,ſi uero maritus mores ſuę vxoris improbauerit,ea uiuente, iſto caſu facultas obiiciendi iſtud crimen adulterii,vt priuetur dote, tranſit ad hæredes,licet maritus contra uxorem non egerit, ut quia ipſe uxorem pœna affecit,vel quia pro illo adulrerio eam uerberauit tunc eius mores reprobaſſe uidetur iſto caſu hęredes poſſent contra eam de adulterio opponere, & idem tenet Ia co.de Bellouiſu in dicto §.quia vero plurimas & Alexandrinus in di.cap.plerunque, & ita in propriis terminis conſuluit Alexand.in conſilio centeſimooctuageſimonono. incipien. cauſa & lite vertente,in 6.volumi.& idem And.de Iſern. in c. 1.in §.porro in titulo quę fuit prima cauſa benefic.amit.ubi arguit a ſimili, quod ſi vaſallus commiſerit ingratitudinem contra dominum per quam poſſet feudo priuari, tamen ſi domino in vita ſua mores ſui vaſalli approbauerit:quia eam non inquietauit,nec contra eum conquęſtus eſt, licet ſciuerit,& habuerit facultatem conquęrendi tunc non poterit vaſſallus ab hęredibus domini inquietari: quia talis iniuria & ingratitudo videtur ſilentio remiſſa argumento. d. l.omnimodo & l.fina.& iſta uidetur eſſe vera reſolutio ſecundum Alexand.in prędallegato conſilio,vbi atteſtatur eſſę communẽ
73 opinionem, † quod ad hoc vt maritus lucretur dotem propter adulterium vxoris non eſt neceſſe quod eam accuſet criminaliter de adulterio,ſed ſufficit, quod ciuiliter fuerit appellata & conuicta licet Brto.in l.miles.§.ſocer.ff. de adulter. tenuerit accuſationem criminalem eſſe neceſſariam,quia contra Barto.eſt communis opinio, a qua in iudicando non eſt recedendum.per glo.in l.omnis diffinitio,ff.de regu.iur.& canoniſę.in cap.ne innitaris de conſtitutio. Barto. in l. 1. C.de pœna iud.qui mal.iudic.& Bald.in l.precibus.C.de impub.& tex.in capito.in canonicis.19.diſtinct.l.ſcire oportet. §.aliud cum.

Digitized by Google

cum.§.sequent.ff.de excusatio.tut.& in clemen. 1. de summa Trinita.& fide Catho.& hoc tenuit Cyn.in l.j. de actio.& obligat.& Ioannes Fabri. in procœmio Institu. in versicu. hoc hortor. & Petrus Iacobi in titulo de compendiosa subst.circa finem vbi cõcludunt,quod in decisionibus causarum cõmuuis sententia Doctorum est tenenda,& quod non requiratur accusatio criminalis adhoc ut maritus lucretur dotẽ contra Bar.tenuerunt Bald. Pau.de Cast. & Ioannes de Imo. per illum tex.in l.cum mulier.ff.solu.matrimo & text.clarius de iure canonico in capi.plerunque de donatio. inter virum & vxorem,& tex.in l.fina.cum ibi notatis.C.de adulter.& cõtra Bar.in propriis terminis consuluit Alexand. de Imol.in consilio 189.incipien.in causa.in 6.l.qui refert, ita tenuisse Iacobum Butriga. Pet.de Bel.per Cyn.Bald. Sal.in Authent.sed hodie & Iacob.de Bellouisu, in dicto §. quia vero plurimas & Petrum de Anchara.in cap.intelleximus,de adulter.& Lapum in allegatione.128.hoc etiam contra opinionem Bart. tenuit Ioannes And.in titu.de exceptio.in versicu. Item quæritur qui allegat tex.in præallegata.l.fina.ex quibus remanet firma ista limitatio quod adulterium videtur remissum, si maritus in uita contra vxorem non fuerit conquæstus, cum habuerit facultatem, nec vxor agens pro dote ab hæredibus exceptione adulterii poterit repelli.

Similiter adulterium videtur remissum per reconciliatio-
74 nem, vt † quia maritus post adulterium vxoris eam carnaliter cognouit,cap.si quis vxorem.32.quæst.1.vel eam post sciẽ
75 ter retinuit,d.l.si quis vxori.† Et maritus qui vxorem adulterã reconciliauit non prius facta pœnitentia secundum formam canonis peccat mortaliter, immo fortius dico, quod si maritus sciat vxorem suam commisisse adulterium & post cum ea coierit ab inde remouetur ab omni promotione ordinũ, quia maritus vxoris corruptæ efficitur.casus est ad literam in cap.si cuius vxorem.34.distinctio. quia eam reconciliãdo & cognoscendo non prius facta pœnitentia secundnm formam a canone traditam, vt supra dixi patronus turpitudinis dicitur,& isto casu propter adulterium vxoris maritus nõ lucraretur dotem,imo maritus patiens se cucurbitari ab eius vxore dicitur committere peccatum contra naturam,quia patitur carnem suam ire in plures.

Præterea si maritus sit in causa adulterij vxoris suæ, idem dicendum est,ut quia consilium præstitit,& data opera fecit, vt adulterium faceret ad fines Incrandi dotem isto casu uir eam non lucraretur nec donationem sibi factam ab uxore.
76 † & quod maritus non lucretur dotem, quondo procurauit adulterium vxoris est tex.clarius in argumentum, in cap.postulatis,extra de concess.præben.vbi dicitur, quod licet potestas conferendi ex negligentia episcopi vel capituli deuoluatur ad superiores,scilicet Archiepiscopum,tamen quando superior procurasset negligentiam inferioris, certe ad eum nõ deuoluitur illa potestas, ne ex dolo suo commodum reportet: ergo ex inductione illius textus sic dicendum est in casu nostro,ut maritus ex sua fallacia dotem nõ lucretur, ex quo causam adulterij vxori suæ præbuit. Et idem dicendum est in patre,& domino,qui adulterium vel stuprum filiæ uel ancillæ procurauerit,quia illam exhæredare non potest, immo filia liberatur a potestate patris,& ancilla a potestate sui domini, casus est ad literam in loco satis peregrino, in l.Lenones patres,vel dominos,qui suis filiabus vel ancillis necessitatem peccandi imponunt de spectaculis & scenicis, & lenonibus libro 11.codicis.& in l.si Lenones patres. C.de episcopi audi & ideo,qui vxori suæ causam faciendi adulterium præstat, ei & non uxori imputatur.cap.si tu.27.quæstio.2.& marito agẽti cõtra vxorem de adulterio excipietur de Lenocinio,nt declarat Speculator in titulo de accusatore in versicu.Item contra agẽtem & Azo.& Host.in summa titulo de adulterijs vel etiam quicunque hortum, vel domum præbuerit, ut ibi adulterium committatur,tanquam adulter.punitur, l.qui domum,ff.de adulte.& refert Gregorius in translatione in cap. apud misericordem iudicem 32. quæst.prima. quod maritus, qui scit, & celat, vel patitur vxorem suam fornicari, patronus lenocinij,& turpitudinis appellatur,pro quibus facit tex. singu.in l.1.in versiculo si puellam interpellauerit,aut domũ præbuerit, capite punitur.ff.de extraordinariis criminib. qui
77 text.facit contra lenones,& lenas, † qui scholaribus accommodant talia,ut ibi adulterium, vel stuprum committatur: nam pœna ultimi supplicii priuari debent, & habentur clare in Authentico de lenonibus, & idem dicendum, est solicitatoribus mulierum,& puellarum qui,perfecto flagitio,capite puniuntur,si vero delictum non fuerit perfectum, tales sollicitatores deportãtur,& a ciuitatibus tanquam leprosi,& pestifieri expelli debent.ut dicit text.in capit. solicitatores. de pœniten.distl.j.

Ratio est,quia lenones sunt deteriores meretricibus, cum vtranque infamiam incurrãt, l.pri.in uerbo qui lenocinium fecerit.& in l.athletas.§.ait prætor.ff.de his,qui notantur infa. ex prædictis cõcludatis,quod propter adulterium vxoris maritus lucratur dotem,nisi in casibus supra specificatis.

Difficilior oritur dubitatio an vxor propter adulteriũ præsumptum, quia reperta fuit in præparatoriis adulterii debeat perdere dotem:sicut si esset reperta in actu adulterandi,& sic in vero adulterio,& si aliquis vestrum dicat, quæ appellãtur præparatoria adulterii respondetur quod tractus inhonestus,
78 uisus mechabilis,osculum spurcale,& impudicum,& colloquium luxuriosum. † Breuiter dicatis quod vxor reperta in istis præparatoriis adulterii debet priuari dote,ac omnibus aliis,quę a marito fuit consecuta, ut in terminis tenet Bald.in cap.tuæ extra de procurato.quoniam iste diffamant, & dilacerant matrimonium, ex quo dicuntur præludia veneris. secundum glo.in l.1.ff.de variis, & extraordinariis criminibus:
79 † vnde communiter dicitur visus,colloquium,tactus,post osculum factum.vt refert glo.in l.quod ait lex.ff.de adulter.nam p confabulationem, & amplexus, præsumitur quam esse corruptam,glo.in cap.nec aliqua in verbo concubitus.27.quæst.1.& istam opinionem insequitur Fel.in capit.præterea in pri. colum.extra de testibus.& refert ibi Panorm.in versiculo adhuc plus dico,quod adulterium,vel fornicatio probata erit, si uir,& mulier reperiantur in loco secreto se osculantes, & amplexantes, quia isti sunt actus propinqui ad coitum, quia traditio osculi arguit amicitiam, & familiaritatẽ inter deosculãtes: & illa quæ aliquem deosculatur videtur præbere cõsentium ad actum cap.pacem.de consecratio.distinctio. 2.maxime,quando sunt loco secreto,& suspecto:osculum lasciuũ dicitur esse ĩcitatiuum libidinis cum mulier,ex qualibet parte corporis possit corrumpi dicto capit.nec aliqua.refert præterea Bart.in l.fur manifestus,ff.de furt.quod si aliquis deprehendatur in domo alicuius,in qua est mulier pulchra, & iuuenis,certe ex eo redditur adulterium notorium, & manifestum,licet nõ fuerint reperti in actu,uel si mulier reperta fuerit iacens cum uiro aliquo quanuis nil aliud faciant, tamen illud sufficit ad delictum probandum. glossa est in loco peregrino in l.Caij.Cassij.in verbo iacuit. ff. de fideicommissariis libertatibus,& idem tenet Bart.in præallegata. l.quod ait lex. ff.ad legem Iuliam de adulteriis, ubi dicit quod per ista præparatoria & alia verisimilia probatur adulterium : quia ubi probatio est difficilis,sufficit probatio per coniecturas. Sicut dicimus de furto,& aliis casibus clandestinis, qui per coniecturas probantur argumẽto.l.non omnes.a barbaris,ff.de remili.quia in his,quæ a communiteraccidentibus difficilis est probatio,sufficit probatioper cõiecturas,l.si uicinis.C.de nuptijs,& in l.filiũ diffinimus.ff.de his, qui sunt sui, vel alie.iur.

Ex quibus infertur, quod si statutum dicat, quod maritus licite possit occidere adulterum deprehẽsum cum vxore sua. tale statutum uerificatur etiam si reperiatur in præparatoriis adulterij.

Similiter si testes deponant,quod uiderunt aliquem in loco secreto osculantem, & tangentem impudice mulierem satis probatum est adulterium, ut etiam decidit Bar.in l.capite quinto.ff.de adulter.& hęc opinio Barto.cõfirmatur a paritate,uel a maioritate rationis, nam sicut vasallus priuatur in feudo, propter adulterium cõmissum vxorẽ sui domini, sic etiam priuatur feudo, si reperta fuerit in præparatoriis adulterii,cap.1.quibus mod.feudum amit. vbi dicitur,quod si uasallus concubuerit cum uxore sui domini etiam si illam cognouerit ea voluntate,& attractante, uel cum ea turpiter luserit glo.exponit,idest manus ad pectus uel manimillas posuerit uel turpi' fecit,quis enim appellat ludos, ex quibus crimina,& dolores zelotopici oriuntur? remanet ergo opinio Bal.verificata,ꝙ vxor propter quasi indubitata præparatoria adulterii priuatur dote,sicut pro vero adulterio.

Contrariam opinionem tenuit Iason.in l.2.ff.solu. matrimonio.ubi per plura iura & rationesconcludit quod vxor reperta in præparatorijs adulterii non debet dote priuari.& istam opinionem sequitur dominus meus Decius in rubri.de ędendo & in rub.de iud.& post eum dominus de Ripa qui arguit ad vtrãque partem,nec absolute in alteram videtur inclinare nisi in casu ut statim dicam,& ista opinio Iasonis,& Decii posset fortificari tribus rationibus, prima per doctrinam cõmunem legistarum.s.quod in pœnalibus, & odiosis non fit extensio de casu uero ad casum fictum,hoc est præsumptum. l.ait prætor.§.primo.ff.de nego.gest.qui tex. allegatur ad hoc, quod verba statuti debent intelligi vere,& non ficte, & ĩ istis terminis consuluit Romanus,in consi.405.incip.præsuppositis.Sed casus veri adullerii est pœnalis: quia agitur de separatione thori,& priuatione dotis ergo debet fieri illatio ad casum præsumptum.

80 Secunda ratio facit, † quia iudex nõ debet imponere delinquenti pœnam priuationis sui iuris,nisi hoc expresse iure caueatur,glo.in cap.fina.in fine magnę glossæ de iure patrona-

iur.

Digitized by Google

tus. sed expresse nō cauetur iure quod vxor propter tactum, vel colloquium, vel osculum debeat perdere dotē, ergo erubescimus, sine lege loqui. Tertia ratio facit, quia ex præsumtis probationibus non proceditur, maxime vbi causa esset criminalis, vel mixta, vt in isto casu, l. sciant cuncti. C. de proba. nec videtur obstare tex. in d. cap. 1. quibus modis feud. amitt. vbi præparatoria adulterij arguunt adulterium, quia respondetur quod ideo vasallus priuatur feudo: quia feudum, & vtilitas illius processit a domino ergo ex causa leui, & facili reuertitur ad suam naturam, id est, ad dominū directum. vel aliter respondetur, quod vasallus accipiēdo inuestituram obligatur non committere adulterium cum vxore sui domini patet, quia de natura iuramenti fidelitatis venit honestas: iō vasallus turpiter ludendo cum vxore domini venit contra ꝓprium iuramentum, ergo tanquam periurus, & indignus debet feudo priuari, quod aliter dicendum est in dote, quę a marito non processit: sed solum habet administrationem: & sic videtis vtranque opinionem iuribus, & rationibus esse firmatam, vnde videamus, quæ istarum sit magis verior in puncto juris: ratio istius conclusionis est scilicet propter grauitatem adulterii, quia adulterium in mente viri est grauius, quam occisio proprii filii. l. codicillis, §. matre. versicu. filium nostrum communem occidit & alia mihi deteriora fecit, ff. de lega. 2. exponunt Doctores, id est vxorem nostram cucurbitauit. & quod adulterium sit grauius in mēte viri, quam occisio proprij filij. est tex. ad literam, in cap. intelleximus. extra de his q occide. vbi propter adulterium sit fil. separatio a thoro, & nō ꝓp filii homicidium de grauitate adulterii habetur Genes. 149. cap. Iaco. loquens Rubē filio suo ait, tu es fortitudo mea & prīcipium doloris mei, hoc est, dicere licet plures sustinuerim dolores: tamē nunquam talem sustinui, sicut illum, quē mihi intulisti coeundo, cū vxore mea, vnde dicit Io. Fab. Inst. de dona. q̄ plures sunt, qui magis vellent esse vulnerati, quā talia pati: rem igitur absurdam fecit Selucus rex Asię, qui suo filio eius vxorem tradidit adulterandam: quia eius perībat amore.

Breuiter non recedatis ab opinione Baldi quicquid per Iasonem & Decium dictum fuerit in contrarium, per tex. in d. §. quia vero plurimas, & in l. consensu. C. de repudiis, quę iura volunt, quod si maritus vltra voluntatem suam reperiat vxorem suam pernoctantem sine iusta causa in loco suspecto: ista est causa, propter quam de iure ciuili fit separatio
81 thori: † quia contra mulierem de nocte vagantem habetur mala præsumptio: quia tenebræ noctis sunt aptiores ad malum committendum, l. 1. ff. de ventre inspiciendo iuxta illud nocte vagatur adulter. & mulier, quæ se reperit in loco secreto de nocte cum iuuene masculo, certe nullam legitimam & verissimilem excusationem adducere potest, quod non venerit ad male agendum: quia qui male agit, odit lucem. Cæsar enim vxorem suam Pompeiam non tamen in adulterio deprehensam repudiauit, sed quia tempore noctis in suspicione adulterij reperta fuit, quod tamen iure abrogatum est pontificio: idem etiam dicendum est de vxore accedente marito ignorante, & inuito ad balena cū viris, vel ad conuiuia, quæ fœminis interdicta sunt gl. in cap. non oportet. 81. distinc. & in l. fina. in versicu. commune lauacrum cum viris libidinis causa. C. de repud. si igitur propter ista fiat separatio thori ergo multo magis procedi potest ad priuationem dotis: sed non eundo per emendicata suffragia ego aliter retorqueo tex. in d. cap. 1. quib. mod. feu. quia si vasallus qui minus est adstrictus seruare honestatem, & fidelitatem domino priuetur feudo propter ista prēparatoria: ergo multofortius ꝓpter ista prēludia veneris vxor debet dote priuari, quæ est magis adstricta seruare fidelitatem marito cum adhoc teneatur lege diuina, & sic pro opinione Baldi concludite, quod vxor quę reperta est in indubitatis indicijs, seu præparatoris adulterij, & non leuibus debet dote priuari, sed quæ dicantur leuia, vel indubitata præparatoria, hoc enim remanet in arbitrio iudicis, quę opinio procederet maxime quando maritus prohibuisset vxori ne cum tali sibi suspecto loqueretur, ne in tali loco suspecto se reperiret.

Prædicta conclusio limitatur quatuor modis: primo quando vxor patitur se tangi, vel alloqui, vel deosculari causa libidinis: secꝰ si hoc facit causa charitatis, vel amicitię, vel propter infirmitatem, vel propter aliam iustam causam: quia isto casu non priuaretur dote, nec fieret separatio thori, casus est in argumentum in l. fin. C. de repud. in verbo libidinis causa: ergo si alia causa quam libidinis faciat, non debet pati pœnā, & tūc procedit opinio Iasonis, & Decij: illa autē opinio Bar. Bald. & Fel. procedit, quando mulier in loco secreto, & suspecto per maritum reperitur in tactu, vel colloquio, vel osculo luxuriosis, & inhonestis ita quod ista præparatoria marito, & iudici reputantur indubitata, puta, quia data opera vxor, marito absente, vel ignorante, de nocte aliquem in domum suam introducit, vel e contrario vxor fuit ingressa hora suspecta domum alicuius, de quo maritus habebat passionem in animo: quia de illo timebat, & suspicabatur, quoniam timor, & suspicio sunt passiones animi. isto casu quoad priuationem dotis adulterium verum, & præsumptum non iudicantur ad imparia.

Secundo limitatur, vt non procedat in clericis, vel aliis religiosis, qui non præsumuntur tangere mulieres, vel illas alloqui & osculari causa libidinis: sed potius causa amicitię, & charitatis & examinationis suarum conscientiarum, ita dicit
82 glo. in cap. absit. 11. quæst. 3. quæ dicit, quod si clericus amplectatur mulierem in dubio non præsumitur hoc facere causa libidinis, sed potiꝰ causa eam benedicendi, sed vos aduertite, quia ista limitatio non est vera per tex. in capit. non oportet. 81. distinct. vbi dicitur quod clerici prohibentur intrare commune lauachrum cum mulieribus propter suspicionem: ergo a fortiori prohibentur illas alloqui, & deosculari. & illam glos. in dicto cap. absit. reprobant Doctores, in l. neque natales. C. de probatio. de religiosis, monachis hoc a iure indubi-
83 tatum est † quod fœminas osculari prohibentur, ut est text. ad literam, in cap. monachi. de consecratione distinct. quarta. & si contingat religiosum loqui cum aliqua muliere caueat, ne intente eam respiciat, vel minus blande cum ea loquatur, sed alloquenti paucis uerbis satisfaciat: & cum illa eius sermo debet esset breuis, & rigidus.

Tertio limitatur, vt procedat quando maritus vxori suæ seruaret similem honestatem: secus si impudice tangeret, & alloqueretur, vel deosculare tur mulieres alienas causa libidinis, tunc marito agenti ad dotem pro istis prēparatoriis replicabitur, de simili delicto per d. l. viro, atque vxore: quia quoad punitionem adulterii vir, & uxor ad paria iudicantur notatur in cap. intelleximus, extra de adulte. quia nihil licet hominibus, quin liceat mulieribus, maxime quoad thori separationem, quoniam in his censentur eiusdem conditionis, ut dicit tex. in c. precepit dominus. 32. q. v.

Quarto, & vltimo limitatur, vt procedat quando in tali patria non est consuetudo loquendi, uel tangendi, vel deosculandi mulieres tunc uxor bene perderet dotē, vt in Hyspania Cathalonia: & Lombardia, in quibus amantes deosculātur manus suas ad misericordiam mulierum, secus est autem quando in illa patria esset consuetudo loquendi, tangendi, & osculandi, manusque ad pectus ponendi, prout commune est in pluribus partibus, propter ista non priuaretur dote, qa consuetudo etiam iniqua excusat a pœna temporali, licetnō excuset a pœna spirituali, ut notant Panormit. & Doctores, in gl. capituli cum venerabilis. extra de consuetudine, ratio est: quia usum longevæ consuetudinis non esse vilem authoritatem iura ciuilia, & canonica testantur, vt habetur. Codi. quę sit longa consuetudo & in capitu. consuetudinis. distinct. vndecima.

84 Ego autem puto istam limitationem non esse veram: † qa omnis consuetudo debet esse decens, honesta, & expediens. cap. maiores. de baptismo. non enim iste est vsus, sed abusꝰ, immo potius corruptela, quam cōsuetudo non solum est. c. mala autem consuetudo. octaua distinctio. talis enim consuetudo non solum est contraria honestati, verum etiam nutritiua peccati, nec ratione longi vsus potest fieri licitum qđ alias erat illicitum, quia tanto grauiora sunt peccata quanto diutius infœlicem animam detinēt alligatam, cap. cum ī ecclesia. de symo. & in cap. cum tanto. de consuetud. diturnitas enim temporis peccatum non minuit, sed augmentat. c. non satis de symo. nec delinquentem excusat, immo de peccato veniali facit mortale. capi. unum horarium, §. criminis. 25. distin. nec confirmantur consuetudines male adinuentæ, §. i. in Authentico, vt nulli iudicū. quia cū canones, & sanctiones sanctorum patrum tradunt regulam recte viuendi secundū ecclesiasticam disciplinam, in cap. regula. & in capi. canon. 3. distinct. ergo consuetudo, quæ obuiat talibus canonicis institutis, vel quę est contra normam ecclesiasticæ disciplinę dicitur irrationabilis, & dicit tex. in cap. consuetudo. 1. distinctio. quod consuetudines debent congruere religioni, & disciplinæ ecclesiasticæ, & si illis contrarientur sunt improbandę, ca. 2. de tempo. ordina. quia tendunt contra finem, & subiectū iuris canonici, & diuini, quod est fœlicitas animæ spectat. n. ad legem canonicam dirigere hominem ī Deum, ut dicit gl. in capitu. cum contingat. de iureiur. sed illa consuetudo quæ ad talem finem non tendit non rationabilis, sed irrationabilis dicenda est, ut in præallegato. capit. consuetudo. non enim attendendum est, quid ante nos homines faciendum putauerunt, sed quid Christus, qui ante omnes est prior fecerit & iussit. & sic non hominis consuetudinem, sed dei veritatem seq oportet ergo non exemplis, sed iuribus vtendum est. capit. sana. 9. distinct. & in l. nemo. C. de senten. & interlocut. ex quibus patet, quod talis consuetudo tangendi vel loquendi &

deoscu-

Digitized by Google

deoſculãdi mulieres luxurioſe per clericos aut alios religioſos ex quo eſt contra canonica inſtituta, & nutritiua peccati adulterij non excuſaret vxorem.a pœna temporali,vt eſt textus multum ſingula.in capitulo ex parte veſtra. in verſiculo quid ſi vir dicatur vxorem: quæ de violatu,extra de conſuetudine.

Poſtremo poſtquam viſum fuit de pœnis criminalibus,& ciuilibus deſcendentibus ex adulterio,reſtat videndum intra quod tẽpus debet intẽtari huius criminis accuſatio. Breuiter ad intelligentiam iſtius articuli prẽmittatis vnam ſingularẽ iuris,videlicet, quod lex Iulia de adulteriis introducit primũ caput adulterij per quod duntaxat punitur violator alterius
85 thori. † & tale primum caput ſtatuit accuſationem adulterij debere fieri infra quinque annos vt eſt caſus expreſſe,in l.quinquennium.& in l.vim paſſus.§.prẽſcriptionem, ff.de adulter. vnde elapſo quinquennio,expiraret.vt in dictis iuribus. Demum in alia lege addit primo capiti ſecundum caput adulterij,dicens poſſe accuſari adulterio non ſolum illum,qui carnale adulterium commiſit, verum etiam illum qui domum prẽbuit,vel hortum vt in eis adulterium committatur vt eſt caſus in lege qui domum.ff.de adulterij.& appellatione domus continetur omnis habitatio vt ibi dicit text. & idem facit tex.in l.auxilium.§.in delictis.ff,de minoribus.vbi dicitur, quod ſi minor commiſerit adulterium,vel fuit ĩ cauſa quod adulterium committeretur: quia prẽſtitit auxilium, vel domum non habet reſtitutionem in integrum ratione minoris ætatis:& accuſatio adulterij datur & competit contra omnes cuiuſcunque conditionis,aut ætatis ſint excepto impubere,in quem impuberem doli capacem.cadit omne delictum adulterij vt eſt caſus in lege ſi minor annis,Digeſtis.de adulte.

Dubitatur modo nonne accuſatione introductæ ex hoc ſecundo capite addito ad primum ſimpliciter ſine alia præfinitione temporis intelligatur prẽfixum, & repetitum tempus quinque annorum, ſicut erat in primo capite.† & breuiter
86 concludite quod ſic, caſus eſt in l.mariti Lenocinium. §. hoc quinquennium. ff. de adulter.ea ratione, quia determinatio adiecta legali determinationi, cui fit additio, cenſetur tacite repetita in alia diſpoſitione addente ſecundum Bartolũ per illum tex.in lege regula.ff.de iuris, & facti ignor.vbi concludit quod clauſula poſita in præcedentis legis diſpoſitione intelligitur tacite repetita in diſpoſitione ſequentis legis maxime,quando identitas rationis, quæ concurrit ſuadet fieri repetitionẽ in vtroque caſu, vel etiam propter euitandam abſurditatem prout dicimus. de quærela inofficioſi teſtamenti, quę fuit adinuenta contra parentes,qui in vltima voluntate totum eorum patrimonium alijs concedunt: nam talis quærela debet intentari infra quinquẽnium.demum alia lex addidit ipſi priori legi quęrelam inofficioſæ donationis contra parentes facientes immenſam donationem per qnam contra officium pietatis alij filij erant fraudati: ideo quęrebatur, an illud tempus quinquennij, quod erat prẽfixum in quærela inofficioſi teſtamenti videtur tacite repetitum in conſtitutione addente hoc eſt in quærela inofficioſæ donationis, & imperator Conſtantinus in lege fina. Codice.de inofficio.donatio. dicit, quod ſic,quia iſte duę quęrelę in hoc aſſimilantur.patet ergo ex prędictis, quod accuſatio quę fit ex primo capite adulterij,uel ex ſecundo debet intẽtari infra quinquennium,quo elapſo extinguitur.& iſta videtur eſſe verior opinio de iure quam ſequitur dominus Gulielmus de monte Ferrato.in commento pragmaticæ ſanctionis circa mediũ tertiæ partis.

Plura alia ſuper iſta materia dici poſſent maxime ſuper probatione veri & prẽſumpti adultetij, nec etiam aliter curo inſiſtere eo quod Ioannes Fabri.in §.ex non ſcripto.de iure natu. gent. & in lege prima. Codice. quę ſit longa conſuetudo.
88 † & Ioannes Berberij in ſuo iuris viatorio, in verbo adulterium. referunt, quod licet iſtud delictum magis cœteris frequentetur: tamen quod in prẽſenti regno ceſſante violentia adulteria non puniuntur criminaliter, immo refert idem Berberij in titulo de adulterijs, quod fuit arreſto parlamenti Pariſijs dictum,quod contra adulterium non poſſit procedi, niſi vxor, vel maritus conquæratur ſecundum glo. in pragmatica ſanctione in titu. de concubinis in fi.& in §. item lex Iulia de adulterijs Inſtitutio. de public. iudic.ſubijciens quod in hoc regno adulterium reputatur pro induſtria, prout ipſe ex pluribus comprobat.Immo multi ſunt,qui cum talia fecerint etiam clerici iactanter gloriantur, quorum pœna apud Deum ſecundum theologos graniſſima reputatur.& in capi. quam ſit extra de exceſſibus prẽlato. & hoc notat Panormit. in capitulo cum ſuper extra de confeſſis, vbi dicit quod clericus, qui publice gloriatur de delicto commiſſo per eum, poteſt puniri a ſuo officiali abſque alia accuſatione, non ergo glorietur adulter in ſua ſpurcitia, ſed in domino glorietur,vt legitur Hieremiæ.nono capitulo. vos igitur honorandiſſimi fratres cauete ne aliquando in tam letali periculo adulterij reperiatis ex quo ſecundum leges ciuiles homicidia pro eo remanent impunita,ſcire enim debetis, quod amor inhoneſtus facit homines committere omne nephas, quoniam furore amoris nihil eſt vehementius, vt dicit textus,in §.illud in Authentico quibus modis natur. effician. legiti. & ibi gloſ.vnde Salamon ex nimia mulierum conuerſatione cẽpit idola adorare vt legitur. tertio Regum, capitulo vndecimo.& in capitulo Salomon.trigeſimaſecunda quæſtio.quarta.vbi contra eum ira Dei ſuperuenit intantum, quod regnũ illius fuit diuiſum.& maxima plaga in populo ſecuta eſt,legitur etiam Eccleſiaſtes. decimono. capitulo quod vinum, & mulieres faciunt apoſtatare ſapientes. & dicit Alber. de Roſa.in lege fœdiſſime.per illum tex. C.de poſtliminio reuer. ꝙ vita meretricum miſerabilis eſt:& qui eam ſequuntur,vitam turpiſſimam eligere videntur.

Vix me retrahere poſſum quin tantum mileſimam partem vitiorum quarundam fœminarum. Breuiter exprimam ex quo earum genus eſt uenenoſum,& luxurioſum,vt in futurum a circunuentione illarum vos conſeruetis:& ne etiam conſilijs,& pollicitationibus adhæreatis: quia varię mutabiles, inconſtantes ſunt, ut in capitulo forus. de verborum ſignification.quicquid pollicentur hoc faciunt, vel propter luxuriam,vel propter auaritiam: quia lex prẽſumit mulierem luxurioſam, & auaram. lege fina. Codi. de repud. & in lege ſed ſi ego.Digeſtis ad Velleianum.Immo lex ciuilis prẽſumit eam eſſe tam immoderatam,& interpretatam:vt vitę etiam filiorum ſuorum inſidietur. l.lex, quę tutores.§.lex. C.de adminiſtratio.tutorum.Fugite illius conſortium, quoniam refert Eccleſiaſticus. vigeſimoquinto capitulo,quod ſicut non eſt caput nequius ſuper caput colubri, ſic nec ira ſuper iram mulieris. Immo plus placebit commorari cum dracone, & leone quã habitare cum muliere nequam, quæ garrula, & linguoſa eſt: vbi deberet eſſe verecunda & pauciloqua, ut dicitur in l.in coniunctione. C.de nupt. & ſi obtineat priuatũ, hoc eſt,ſit in aliqua nobilitate erit contraria marito & ſi ſit Zelotipa breuis eſt omnis alia malitia ſuper malitiam mulierum.Refertque Alber.quod mulier eſt dux malorum, ſcelerum artifex, propter cuius incontinentiam tot ſtupra nephandiſſima in ciuitatibus committuntur, illa eſt, quę iter mali,& mortis vocatur,illa eſt ſerpentis diſcipula,conſiliaria diaboli,fons deceptionis: & propter eam omnium rerum calamitas inducitur, & ſecundum Originem vocatur peccati, mater & delicti, arma diaboli. expuſio paradiſi. hominem ad confuſionem inducit impedimentum viri vocatur, vas adulterij, animal peſſimum, pondus grauiſſimum, aſpis inſanabilis: damnum inferens quotidianum, ianua diaboli, cauda ſcorpionis, & vulnus inſanabile vocatur: beſtia inſatiabilis:continua ſolicitudo,naſragium incontinentis viri,fętor continuus.

Vnde fœmina denominatur a uiliori parte ſui corporis, ſcilicet,ab inferiori parte fœmorum Prẽterea eſt ſuperbia incomparabilis,carens lege, modo, & ratione,mel in ore habet, ſed in corde venenum, & deceptionem, animam corrumpit,burſas euacuat,impedimentum eſt doctrinę, perturbatio eſt ſcholarium, vocaturque mater culpę, radix vitiorum,diciturque principum,& finis cuiuſlibet mali, ut habetur in capitulo vigeſimoquinto. & legitur etiam prouerbiorum.23.cap.quod meretrix eſt fouea profunda,& puteus anguſtus, inſidiatur aliena in via quaſi latro, & quos in cautos inuenerit interficit, nihil ergo infeſta muliere crudelius,conſeruetis vos, & a carnib. veſtris abſcindite illam, nec vobis a cœtero abutatur. tales enim meretrices fictis adulationibus viros etiam honeſtiſſimos decipiunt, ut dicit tex. in l.2. C. de donatio.inter virum & vxorem.habet plura ſubtilia attracta mẽta,ac infinitas malitias, & ſubtilitates pernicioſas ad ſcholares decipiendos, quas in volumine etiam ampliſſimo numerare difficile eſſet, non ergo immerito nomen conuenit diffinitioni,quia mulier non ſolum a mollitiæ dicitur,verum etiam a mulceo mulces quaſi viros maxime ſcholares mulcens,non tantum in ſanguine, ſed etiam in burſa. Reſecãdæ. ergo ſunt tales putridæ carnes,ut dicit tex.in d.c.reſecandæ.

De ſacrilegio. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Fornicans cum religioſa dicitur ſacrilegium committere.*
2 *Mulieris qualitas in puniendis clericis ob fornicationem ſemper eſt conſideranda: quia qualitas annexa aggrauat delictum.*
3 *Monialem carnaliter cognoſcens vno inſtanti tria delicta committit adul-*

Digitized by Google

terium, incestum, & sacrilegium, & similiter committit stuprum.

4 *Monialem cognoscens, qua pœna debet puniri in foro conscientiæ, & contentioso.*

5 *Monialem cognoscens a simplici sacerdote non potest absolui, sed est casus episcopalis sicut in crimine incestus.*

6 *Laicus monialem cognoscens de iure canonico debet excommunicari de iure ciuili vltimo supplicio debet plecti, eius bona monasterio applicari: clericus vero debet deponi ab officio, & in monasterio detrudi.*

Ad sacrilegium quod est secūda species fornicationis descendamus. & breuiter dicitur esse fornicatio illicita damnabiliter contracta contra votum religionis, vel ordinis. Vnde si solutus cum religiosa, quæ Deo est dedicata per ingressum religionis, & professionis fornicationem commiserit, vel etiam si religiosus cum soluta fuerit fornicatus: his enim casibus, & similibus sacrilegium committi dicitur: idem dicendum est de presbytero, qui per votum ordinis Deo dedicatur † ideo
1 si presbyter, vel religiosus cum sanctimoniali, vel alias Deo dedicata fornicatus fuerit, duplex sacrilegium committit: si vero vxoratus religiosam carnaliter cognouerit, vel presbyter, aut religiosus cum vxorata fornicatus fuerit: isto casu geminabitur delictum: vnde sacrilegium simul cum adulterio dicetur: sed verius est, vt dicam istam decisionem procedere in monacho, aut alio religioso fornicante, quo casu bene diceretur sacrilegium duplici ratione: prima: quia violat sacramentum, cum dicatur persona sacra: secunda ratio quia venit contra expressum votum scilicet castitatis ad quod omnes facientes professionem obligantur: ideo sacrilegium dicuntur committere: sed aliud est in clerico, aut alio presbytero seculari, qui in assumptione ordinum tacite tantum deuouet continentiam, & non expresse: ergo non tam grauiter peccat: vnde in eo non dicetur sacrilegium, nec pro eo venit puniendus, sicut religiosus, sed solum punietur de simplici fornicatione, vel de stupro, vel addulterio secundum conditionem, & qualitatem personæ cum qua fornicatus
2 fuerit † quia in puniendo clericos propter fornicationem: qualitas mulieris semper venit considerandа: quia qualitates annexę, & circunstantiæ aggrauant delictum, & vbi delictum est graue, grauior debet esse punitio. c. excommunicamus, §. credentes. ver. sane. de hæreti.

Dubitatur an cognoscens carnaliter monialē, aut aliam religiosam professam dicatur simpliter committere fornicationē, vel stuprum, vel adulterium, vel sacrilegium, vel incœstum ita, quod possit procedi contra eum, tanquam contra incœstuosum.

Breuiter canonistæ concludunt, quod sic, & dicunt ita fuisse decisum in concilio Driburnensi, vt habetur trasumptiue in capitulo virginibus. vigesimaseptima quęstione prima. vbi textus dicit, quod cognoscētes moniales debent priuari communione. & ponderetis ibi tex. in verbo fœdera incœsta, sa-
3 crilega: nam dicit ibi glo. † quod accedens ad monialem vno instanti committit tria delicta, & hoc expresse decidit Panormita. in capitulo monasterio. extra de vita, & honestate clericorum, quem sequitur dominus meus Decius in consilio tricentesimo trigesimo octauo. in tertio volumine primo committit adulterium, quia sponsam Christi violat: & ita committur adulterium cum sponsa, sicut cum vxore carnaliter cognita, ut tenet Baldus in Margarita Innocentii in verbo adulterium, qui allegat Innocentium hoc dicentem, in capitulo discretionem. extra de eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ: secundo committit incœstum, qui committitur cum affinibus, sicut cum consanguineis, dicto capitulo de incœstis. trigesimaquinta quęstione quarta. sed in monialibus dicitur esse quædā affinitas spiritualis: quia est spōsa Christi, qui est pater noster & nos sumus sui filij. ergo, qui eius sponsam violat, dicitur incœstum committere. tertio. cognoscens monialem dicitur sacrilegium committere: quia monialis dicitur persona sacra. dicto capitulo virginibus. & notate, quod licet pro quolibet crimine istorum imponatur a iure diuersa pœna: tamen effectualiter ille non punietur, nisi pro vno delicto, & pro omnibus. poterit tamen de omnibus accusari, ut Christi notat glo. in d.c. virginibus. quam sequitur Abbas in d.c. at si clerici.. colum. 12. & in c. pe. in 3. notabili. de purgat. cano. cuius pœna est, ut infra dicam, vt deponatur, & in monasterium, seu carcerem ad tempus detrudatur iuxta delicti continuationem, & qualitatem. Addite etiā vltra prædicta, quod cognoscens monialem incidit similiter in crimen stupri ex quo iureconsultus dicit in lege inter liberas, §. stuprum. & in lege stuprum. Digestis. de adulter. quod stuprum committitur in virgine honeste viuente: ergo etiam committet̄ monialiq; est virgo Christi & ecclesiastice viuit.

Sed qua pœna venit puniendus cognoscens carnaliter monialem super isto articulo Canonistæ solent distinguere, quod aut loquimur de punitione, quæ fit in foro conscientię:
4 & tunc licet pœnitentiæ sint arbitrariæ, vt superius dixi tamē pro isto delicto inducta est specialis pœna scilicet excommunicationis, & si talis delinquens sit religiosus, vel religiosa debet a consortio aliorum monachorum, seu monialium separari: si tamen ille, qui tale delictum perpetrauit sit laicus est excommunicatus, nec vlterius debet recipi ad communionem, nisi publicam, & concedentem fecerit pœnitentiam, vt notatur in capitu. impudicas. vigesima septima quæstione prima. quia tale sacrilegium carnale dum tamen perpetretur, secundum naturam est detestabile, & punibile cœteris delictis carnalibus, vt late notatur, in capitu adulterij. vigesimasecunda quæstione septima. & ideo violatores taliuin monalium sacrilegi dicuntur eosque filios perditionis Apostolus appellat, vt expresse decisum fuit in concilio Arelatensi, quod describitur, in capitu. sciendum. vigesimaseptima quęstione prima. sed quicquid dicatur, ego semper fui istius opinionis, quod in foro pœnitentiali in talibus delictis pœnitentia est arbitraria dum tamen delinquens confiteatur
5 Episcopo: † quoniam casus iste est episcopalis: nec potest relaxari a simplici sacerdote, nisi in casu necessitatis: sicut in crimine incœstuosi, ut statim dicam.

Si vero agatur de pœnitentia imponenda secundum Canonistas, & sic in foro contentioso, tunc si laicus est, qui tale
6 delictum cum religiosa perpetrauerit, debet excommunicari, vt est tex. in cap. si qua monacharum, 27. q. 1. si vero fit clericus, certe debet deponi, ut est expresse decisum in 6. Synodo Nicena, quæ describitur, in c. si quis Episcopus. eadem quę stione, vbi habetur, quod si Episcopus, aut alius inferior sacerdos monialem carnaliter cognouerit debet ab officio deponi, & in monasterio detrudi, ut in dicto capitu. si qua monacharum. sed secundum legem ciuilem cognoscens monialem, si est laicus debet puniri pœna vltimi supplicij, & bona sua applicantur monasterio prędictę monialis per text. in §. penultimo. in Authentico de sanctissimis Episcopis, colla. 9. quę decisio iuris ciuilis est canonizata. in capitu. si quis rapuerit. 27. q. j. qui est tex. multum singularis. Monialis autē, quę carnaliter passa est se cognosci, de suo monasterio debet extrahi, & in alio debet recludi, vt securius seruetur, nec in tali crimine reincidat, & ista videtur esse verior resolutio.

De incæstu. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Diffinitio incestus, & cum quibus committitur incestus crimen committitur vsque ad quartum gradum consanguinitatis vel affinitatis, quia ad illos gradus prohibentur matrimonia in transuersalibus.*

2 *Incestus committitur cum affinibus spiritualibus sicut cum carnalibus.*

3 *Presbyter cognoscens filiam spiritualem, quam audiuit de confessione, uel quam baptizauit, committit incestum.*

4 *Affinitas contrahitur per coitum fornicarium.*

5 *Incestuosus, & nepharius differunt.*

6 *Incestuosi quibus pœnis iure canonico, vel ciuili puniantur.*

7 *Incestuosi non præsumuntur constantes in fide sed a communione christianorum repelluntur.*

8 *Incestuosi institui non possunt, nec eis aliquid in testamento, vel inter viuos relinqui potest.*

9 *Incestuosi ipso iure priuantur dominio suorum bonorum nec testari possunt, nec ab intestato succedere, nec iure ciuili possint in aliquo succedere patri, uel matri.*

10 *Incestuosi non possunt legitimari per matrimonium: secus per rescriptum cum clausula derogatoria.*

11 *Differentia inter legitimationem, & dispensationem.*

12 *Incestas nuptias contrahens statim, id est, ipso iure priuatur dominio bonorum suorum: nec in hoc requiritur sententia priuationis.*

13 *Verbum futuri temporis licet intelligatur per sentētiā, tamen quādo huic verbo futuri temporis adduntur ista verba mox, illico eo ipso cadat ipso iure omnibus modis, funditus, incontinenti, non requiritur sententia.*

14 *Vasallus contrahens incestas nuptias ipso iure est priuatus feudo, nec illud potest recuperare, licet super incestu dispensatum fuerit quodcunque, si dolose nuptias incestas contraxerit.*

15 *Cognoscens carnaliter commatrem suam vxoratam ipse, & commater debent plecti pœna capitali secundum vnam opinionem.*

16 *Crimen incestus non præsumitur, quinquennio sicut crimen adulterii.*

17 *Incestus pœna non est ultimi supplicii sicut adulterium, sed est pœna deportationis tantum, & est communis opinio per l. si quis viduam, in verbo deportandus erit. ff. de quæstionibus.*

Incestas

Digitized by Google

18 *Incæſtas nuptias ſcienter contrahens vltra ſeparationem punitur in hoc: quia quandiu uiuet cum aliis non poteſt contrahere matrimonium.*

19 *Incæſtus commiſſus per clericum in pœnitentiali foro quomodo ſit puniẽdus.*

20 *Papa ſuper primo vel ſecundo gradu conſanguinitatis vel affinitatis diſpenſare non poteſt: quia gradus illi lege diuina ſunt prohibiti.*

21 *Clericus, qui iactanter confitetur, ſe cognouiſſe mulierem: licet verum non ſit, ſine alia probatione arbitrio Epiſcopi debet ſuſpendi ab officio, & beneficio.*

22 *Clericus pro incæſtu ſimplici, vel qualificato debet priuari, & deponi omnibus eccleſiaſticis officiis, & beneficiis.*

23 *Inceſtus crimen qualificatum eſt maius ſimplici adulterio.*

24 *Iudex eccleſiaſticus non debet cum clerico componere de crimine, quod requirit depoſitionem.*

25 *Filia, & filii ſpirituales qui dicuntur.*

26 *Filius presbyteri non poteſt ducere in vxorem illam quam eius pater baptizauit.*

27 *Presbyter cognoſcens filiam ſpiritualem diuerſis pœnis debet puniri.*

28 *Presbyter poteſt audire de confeſſione, & abſoluere cõcubibam, cum qua commiſit adulterium, uel fornicationem & ei pœnitentiam dare etiã pro illo peccato commiſſo cum ea.*

29 *Filii nati ex ſacerdote non dicuntur ex incęſto nati, nec talis coitus dicitur incæſtuoſus.*

30 *Presbyter cognoſcens ſolutam dicitur tantum committere ſimplicem fornicationem.*

31 *Intellectus gl. legis 2. C. de epiſ. & cler.*

32 *Inceſtus quomodo puniebatur ex lege veteris, & noui teſtamenti.*

33 *Pœna, quæ a iure ciuili pro crimine inceſtus infligitur non habet locum pro inceſtu poſtea introducto de iure canonico.*

34 *Inceſtus crimen an ſit mere eccleſiaſticum, uel ſeculare, uel mixtum, diſtinguitur.*

35 *Inceſtus ignoranter commiſſus in figura matrimonii ſi inceſtuoſus, mox quam ſciuerit impedimentum eſſe, deſiſtat a talibus nuptiis ante accuſationem, nullomodo punitur de inceſtu, ſecus ſi ſcienter contraxerit.*

36 *Inceſtus commiſſus extra figuram matrimonii ſiue ſcienter ſiue ignoranter ſemper punitur: quia dabat operam rei illicitæ.*

37 *Abſolutio criminis inceſtus ad epiſcopum & non ad ſimplicem ſacerdotẽ ſpectat.*

38 *Epiſcopus licet ſolus abſoluat de inceſtu, tamen ſuper inceſtu diſpenſare non poteſt.*

Ad tertiam ſpeciem fornicationis, ſcilicet, ad incœſtum tranſeamus: & proprie incœſtus ſecundum Summiſtas dicitur omnis coitus perpetratus cum conſanguineis, vel affinibus, tranſuerſalibus, cuiuſcunque gradus, aut ſexus exiſtant vt expreſſe notat glo. in rubrica. Codice. de incœſt. nup. vel aliter diffiniatis, † incœſtus dicitur eo eſſe commixtio alicuius cum ea, quæ conſanguinitatis, vel affininitatis gradu ſibi attinere dicitur: vnde Gelaſius Papa in capitulo lex illa pręteritorum principum. trigeſima ſexta. quæſtione prima. in §. incœſtus, dicit, quod incœſtus dicitur coitus habitus cum perſona conſanguinea, vel affine.

Merito incœſtuoſi dicuntur, qui conſanguineis vel affinibus abutuntur & generaliter dicatis, quod iſtud crimen committitur cum ea cum qua alias de iure matrimonium eſſet illicitum vt cum matre vel cum ſorore vel cum nepte vel cum alia conſanguinea, † & ſicut iſtud crimen committitur vſque ad quartum gradum conſanguinitatis, ita etiam committur vſque ad quartum gradum affinitatis: quia matrimonium prohibetur inter affines ſicut inter coniunctos ſanguine in gradibus ſupradictis, quod eſt verum quoad tranſuerſales: quia in illis nuptiæ vſque ad illum gradum prohibitæ ſunt, ut in capitulo non debet, extra de conſanguinitate & affinitate.

Sed quoad aſcendentes, & deſcendentes prohitæ ſunt in infinitum. lege nuptię conſiſtere. & lege adoptiuus, paragrapho. nunc videamus. Digeſtis. de riptu nuptiarum, & in lege non facile. paragrapho his. Digeſt. de gradibus cognationum. ita & in capitulo in copulatione, & in capitulo progeniem & in capitulo conſanguinitate. trigeſimaquinta quæſtione tertia. & Hoſtienſis in ſumma conſanguinita. & affinita. in verſiculo vſque ad gradum. & Cardina. in clementi. fina. eodem titulo: & Ioan. Andreas in arbore de conſanguinitatis. & in matrimonijs prohibitiuis computatio graduum fit ſecundum ius canonicum, & non ſecundum ius ciuile & vbi agitur de cauſa fornicationis: affines, & conſanguinei coniuncti non iudicantur ad imparia. capitu. primo. paragrapho. inquiſita. de conſanguinita. & affinitate, & ideo ſi quis fuerit fornicatus cum nouerca vel cum ſocru vel cum nuru, vel cum priuigna, vel cum ſorore vxoris, vel cum duabus ſororibus, vel cognata vxoris, vel cum alijs perſonis affinitate coniunctis dicitur committere incœſtum: & iſta deciſio nedum habet locum in affinibus carnalibus, verum etiã habet locum in affinibus ſpiritualibus, & ſic in coniunctis cognatione ſpirituali, cum quibus prohibetur matrimoniũ de iure contrahendum: & iam contractum dirimeretur, in capitulo veniens, extra de cognatione ſpirituali. † & ideo
3 ſi quis fornicatus fuerit cum commatre ſua, vel cum filia illius, vel cum filiola ſua, quam de ſacro fonte leuauit, vel pater ſpiritualis, id eſt, presbyter fornicetur cum filia ſua ſpirituali, quam audiuit de confeſſione vel quam baptizauit in prædictis caſibus ſic coeuntes dicuntur committere incœſtum: unde ſacerdos debere puniri pœna deſpoſitionis Abbas in capitulo fina. de purgat. cano. Ioannes de Anania, in capitulo cum dilectus de accuſat. & in capitulo ſignificante de adulter. Felinus in dicto capitulo at ſi clerici. collatio. fina. & ibi Decius collatio. vigeſimaprima. verſiculo ſecundo limitatur Ioannes de Salua, in tractatu de beneficio. in tertia parte. in tertia quæſtione circa finem.

Sed quia in iſta cognatione ſpirituali non eſt tam graue delictum ſicut in caſibus ſuperioribus, in aliis pœnis vltra depoſitionẽ iniungendis iudex erga talem poteſt eſſe mitior & videte rationem quare ſacerdotes coeuntes cum filiabus ſpiritualibus debeant puniri tali pœna, ſcilicet ne pręſtetur audacia hæreticis ex delictis eorum: & etiam alia ratione ne frigeſcente charitate ac timore Dei occaſio detur maritis & patribus, uxores & filias retrahendi ab hoc ſacramento.

Notent perpetuo canoniſtæ, quod affinitas' contrahitur per ſimplicem fornicationem, ſicut per matrimonium, vt eſt caſus ad literam. & ibi gloſ. & hoc notat in verbo concubitu. trigeſimaquinta. quæſtione tertia. & text. in ille capi de incœſtis. enumerat perſonas affines cum quibus committitur incœſtus: & ideo ſi cognouero aliquam mulierem carnaliter: licet illam poſſim ducere in vxorem, tamen cum conſanguinea illius mulieris vſque ad quartum gradum ſine diſpenſatione nullo modo potero contrahere, obſtante affinitate, aliter ſi cum ea contraxero, vel ſimpliciter fornicatus fuero, ſine dubio incido crimen incœſtus. & in capitulo diſcretionem. de eo qui cogn. conſang. vxor, qa quando tractatur de coitu fornicario illi qui procedunt ex affinitate æqui-
4 parantur, † & ſic cum affine meretrice ſcienter coeunte committitur incœſtus. & ſuper iſtis gradibus conſanguinitatis vel affinitatis ſolus Papa diſpenſat, & non epiſcopus. capitulo quia circa. & capitulo quod dilectio. de conſanguinita; & affinita. & ibi hoc notat glo. quod idem dicendum eſt in legato de latere prout notat glo. in capitulo cum dilectus. de electio. licet epiſcopi dicant iſtud ius diſpenſandi eis fuiſſe acquiſitum ex conſuetudine, & male quia ibi demonſtratur auaricia ipſorum, vt dicam alibi in Trebeliana officialium. Dicitur autem incœſtus a deriuatione uocabuli quaſi non caſtus verbum autem incœſto, quantum attinet ad materiã noſtram nihil alium ſignificat, quam cedo, & polluo: vnde Virgilius.

-Totamque incæſtat funere claſſem.

Sed aduertendum eſt, quod licet coitus incœſtuoſus, & nepharius dicatur, quando committitur cum conſanguineis,
5 vel affinibus, vt ſuperius eſt dictum: † tamen lata eſt differẽtia inter iſtos duos: quia incœſtus proprie dicitur, quando committitur cum conſangnineis collateralibus, ſcilicet, cum frater cognoſcit carnaliter ſororem, vel conſobrinam, vel quancunque aliam ex latere collaterali procedentem, tales enim ſecunnum ueram ſignificationem vocabuli dicuntur incęſtuoſi. Sed coitus nepharius proprie dicitur quando committitur cum conſanguineis aſcendentium, vel deſcendentium, ut ſi pater carnaliter cognoſcat filiam, vel neptem, vel ſi filius cognoſcat matrem vel auiam: iſti enim ſic delinquentes non proprie incœſtuoſi, nepharij appellantur prout apud hyſtoriagraphos de natione ſcortorum legitur qui propriam coniugem non habent, ſed, referente Hieronymo, cum quibus volunt coeunt, more pecudum, vt de Perſis, & Medis, & Indis, & de Ethiopibus legitur, qui cum matribus, filiabus, & neptibus, & cum aliis conſanguineis copulantur non facientes differentiam inter extraneam. mulierem, & conſanguineam, ſeu affinem: ſed indifferenter coeunt, cum quibus libidinoſa voluntas, & affectus impudicus perducit, iſti enim aſinis, iumentis, canibus, auibus, ac alijs brutis animalibus æquiparantur, qui in coeundo nullam ſeruant conſanguinitatem, vt ſupra dixi, & iſtam differentiam prout glo. in rub. C. de inceſt. nup. & idem glo. in clem. j. de conſanguini. & affinit. & magis reprobatur coitus nepharius, quam incœſtuoſus, vnde qui cum aſcendentibus, vel deſcendentib. matrimonium contrahit nuptias nepharias contraxiſſe dicitur q uero cum tranſuerſalibus contrahit incœſtas nuptias copulaſſe videtur: pro qua differentia orta eſt illa rub. C. de incęſt.

Digitized by Google

& nepharijs nuptijs: & in Authentico eodem titulo §. non ergo, Instit.de nupt. Sed atrendite, si placet, quia contra istas glossas videtur text. apertus in contrarium, in l.fina. ff.de ritu nupt.vbi Paulus iureconsultus dicit: iuregentium incœstum committit qui ex gradu ascendentium vxorem duxerit: prędicta differentia non videtur vera. Sed super hoc multum non insisto: quomodo quis fornicetur, vel matrimonium contrahat, cum illis, quibus licite non potest copulari incœstum, seu incœstas nuptias contrahere dicitur.

Viso ergo quid dicatur incœstus, & cum quibus committatur nunc videndum est, quibus pœnis incœstuosus puniatur. respondetur, quod aut loquitur de pœna priuationis iu-
6 ris, aut de pœna punitionis criminis.† primo casu omnis ille, qui est pollutus macula incœstus incurrit vtranque infamiam.capitu.consanguineorum coniunctiones. tertia quæstione quarta. vbi text. dicit quod incœstuosi intantum sunt odiosi quod eos defendentes, & eis patrocinium præstantes similem incurrunt infamiam, nec fit differentia in persona, cum qua tale crimen committitur, siue sit pudica, & bonæ famę, siue non: quia etiam cum affine impudica, & meretrice prostituta committur.

Secundo incœstuosi puniuntur in hoc, quia ad quancunque accusationem non admittuntur: nec etiam in causis ciuilibus, vel criminalibus testificari possunt. de consanguineorum: quia infamia eos repellit. capitu.infames. in verbo incœstuosos, & adulteros. sexta quæstione prima. cautela est ergo, vt hæc exceptio incœstuositatis obijciatur testi: quia vbi constaret, repelletur a testificando secundum Speculat. in titulo de actore in versiculo. item quod sit incœstuosus. quia tales in fide non præsumuntur constantes, sed a communione christianorum repelluntur & inter gentiles & cathecuminos habentur capitu.incœstuosi. & in capitu.de hijs qui incœsti pollutione se maculant. trigesimaquinta. quæsti. tertia. nec inter christianos cibum capere debent, & in hoc circa ista ipso iure videntur suspensi ut dicit glos. in dicto capitu.de incœstis. trigesimaquinta. quæstione secunda. & sic ad similitudinem criminis læsæ maiestatis in odium ręęleris, & patris committentis incœstum: eius filij secundum dispositionem iuris ciuilis sunt infames, & in perpetua egestate sordescere debent, argumento legis quisquis. Codi. ad legem Iuliam maiestat. & argumento capitu. vergentis. de hęreticis: quia illo iure tales filij incœstuosorum non merentur liberi
7 appellari. † nec in aliquo possunt hęredes instituj, nec similiter eis iure legati vel fideicommissi relinqui potest & si contrarium factum fuerit remouebitur ab eis, tanquam ab indignis & fisco applicabitur, quod late prosequitur Speculator in titulo de instrumento.ęditio. in versiculo oppono: sed iure hæc opinio Speculatoris, & aliorum sequacium procedit de ciuili quo iure tales filii incœstuosi non sunt alimentandi: tamen de æquitate canonica filiabus ex incœstu natis datur dos, quę hoc casu succedit loco alimentorum: filiis vero masculis assignatur aliquid pro alimentis quoad vixerint tantum, vt concludunt Bartolus & Doctores in Authentica ex complex. C.de incœstuo.nuptijs prout magis ample istum articulum declarabo inf. expediendo textum.

Addite prędictis, quod committens incœstum efficitur intestabilis & intantum procedit in odium istius criminis quod si testamentum fecerit & post eius mortem fuerit inquisi-
8 tum & probatum de incœstu † certe tale testamentum annullabitur ex quo incœstuosus ipso iure priuatur dominio bonorum suorum vt statim audietis, nec similiter incœstuosi possunt esse testes in testamento sicut de legitimis dicitur. ut notat Baldus in lege cum acutissimi. in versiculo extra nota, quod incœstuosi Codice. de fideicommis. nec ab intestato possunt succedere: & sic perpetuo reportetis, quod liberi, qui sunt procreati ex incœstis nuptijs, vel ex coitu incœstuoso iure nostro Cœsareo sunt incapaces in bonis patris, & matris, licet iure pontificio consequantur alimenta tantum: nec etiam possunt rumpere, aut dicere testamentum nullum secundum Albericum de Rosa. in lege si suspecta in §. primo. ff.de inofficio. testamento, nec etiam possunt legitimari per subsequens matrimonium secundum Cynum in l. Paul. ff. de statu homi. & Bald in capitu.primo. §. naturales in titulo. si de feudo fuerit controuersia inter dominum, & agnatos. & idem ante Baldus, tenuit Speculator in titulo de successionibus ab intestato. & Baldus post eum in lege eam, quam. versi. legitimati non sunt in 8.col. C.de fideicommis. alias sequere tur, quod istud crimen incœstus excluderetur per matrimonium, quod videtur contra textum, in l. non solum. ff.de ritu nuptiarum.

Attento, quod liberi incœstuosi nō possunt legitimari per subsequens matrimonium, an statim possint per rescriptum?
9 Breuiter super isto articulo distinguite vnico verbo † quod aut incœstuosus legitimatur per imperatorem: & tunc valet legimatio quoad temporalia tantum. ita concludit Bald. in lege prima. in versiculo. sed dubitatur, in secunda column. Codice. de iure aureorum annullorum. ea ratione, quia in imperatore sola voluntas ponitur pro causa vt notatur in capitu. cum nostris, de concessio. præben. quod secus est in comitibus palatinis, & alijs inferioribus. Si vero legitimatio fiat per rescriptum principis, & tunc non tenet, nisi in rescripto apponatur clausula expresse derogatoria, vt firmant Cardinalis Alexand. & Canonistę, in capitu. per venerabilem extra qui filij sint legitimi. Ad intelligētiā terminorū aduertēdū est quod isto casu proprie nō diceretur legitimatio sed dispē-
10 satio † quia legitimatio seu legitimatus dicitur esse, qui est natus inter eos, inter quos poterat esse matrimonium, ut si quis ex soluto & soluta nascatur & iste casus verificatur in bastardis naturalibus tantum. Sed dispensatio seu dispensatus proprie dicitur qui est natus inter eos inter quos non poterat esse matrimonium tempore conceptionis, & natiuitatis, & ista dispensatio est odiosa quia est contra ius commune & in ea nulla potest cadere fictio, sicut in legitimatione, quæ est fauorabilis, nec est contra commune. & in ea habet locum fictio, cum legitimatus non solum fingatur legitime natus, verum etiam fingitur legitime conceptus per textum, singularem. in lege qui in prouincia. §. diuus Adrianus, Digestis. de ritu nuptiarum. & in casu prędicto consuluit Petrus de Ancha. in consilio ducentesimo quarantesimo secundo. inci. tenore priuilegij. quem refert & sequitur domin. Deci. in consil. trecentesimo nonagesimo tertio. incip. consului superioribus diebus in 8. vol.

Præterea crimen incœstus impedit matrimonium contrahendum & ideo si quis cognouerit carnaliter mulierem, certe non poterit illius affinem, vel consanguineam in vxorem habere propter incœstum per prius commissum. vel si quis consanguineam suæ vxoris carnaliter cognouerit matrimonio ratione debiti carnalis separari debet per text. in capitu. qui domierit. cum duobus ororibus. vigesimaseptima quęstione secunda. & vlterius committens incœstum, seu in-
11 cœstas nuptias † statim post delictum commissum ipso iure incœstus priuatur dominio bonorum suorum per tex. ad literam in Authentica incœstas. Codi. de incœst. nupt. & in corpore vnde sumitur Authentica de incœst. nupt. collatio. secunda. in versiculo liberi paternam mox accipiant successionem. glo. in dicta Authentica exponit dictionem mox, id est ipso iure. & illam expositionem sequitur Barto. ibi & in lege si quis maior. Codice. de transactio. & Bald. in lege iubemus. Codi. de sacrosanc. eccle. & hoc specifice notat Mathetilanus in notabili. centesimoduodecimo. incipien. vbicunque. vbi
12 concludit † quod quando. lex vtitur istis verbis, scilicet morum. illico, coipso cadat, ipso iure omnino, omnibus modis, funditus, incontinenti, sententia nō requiritur & idem tenet Ludouicus de Roma in primo singulari & dicit Franciscus Cremensis in septimo singulari, tu scis quod licet verbum futuri tempori additur aliquod expredictis verbis. intelligitur ipso iure & sine sententia. & idem est quando tale verbum proferatur a testatore quia etiam intelligitur ipso iure, ut declarat Baldus in lege prima. Codice. quę pœnæ nominem testamento vel codicillis requiruntur & Felinus in capitulo Rodulphus de rescript. vt infra in textu plenius dicam.

Et quod contrahens incœstas nuptias ipso iure priuatur dominio bonorum suorum ista in casu specificato consuluit dominus Decius in consilio ducentesimo trigesimo quinto. incipien. in casu Magnifici Generalis linguę Occitanæ domini Genrici Boerij in secundo volumine. & hoc operatur dictio, mox in dicta Authentica incœstas. quę significat confestim, & incontinenti & est latæ sententiæ & habet paratā executionem, prout declarat Iason in lege secuuda. Digestis. de iure iurando. & refert Bartolus in lege prima. paragrapho. qui presens. Digestis. de verborum obligationibus, & in l. hęredes palam. §. fina. ff.de testamen. quod dictio incontinenti est latæ sententiæ & tantum importat in stipulatione, quantum in vltima uolūtate & ista est communis opinio, quam sequitur Corneus in consilio ducentesimo sexagesimosexto, incipien. hac consultatione, in tertio volumine, vbi concludit, quod quando dictio, mox est iuncta verbo futuri temporis, ut in casu dictę Authenticę incęstas. facit pœnam esse irrogatam ipso iure & ideo liberi procreati ante incœstum, mox accipiant paternam successionem quibus deficientibus fisco applicabitur. Ex prędictis apparet, quod committens incœstum, vel contrahens incœstas nuptias ipso iure priuatur dominio omnium bonorum suorum.

Sed an prędicta pęna habeat locum in feudis ita q̄ cōmittens incęstum debeat feudo priuari? Breuiter reperio Bald. tangentem hunc passum in l. summa. colla. fi. in versic. quinquagesi-

Digitized by Google

quagesimo primo queritur.ff.de rer.diuis.vni concludit q̃ vasallus contrahēs incęstas nuptias priuatur feudo ipso iure p̃ tex. in d.Authentica incœstas in verbo cœterorum bonorū.
13 quæ verba compræhendunt feudum † & istud procedit intātum,quod vasallus non poterit recuperare feudum,quod alteri propter crimen fuit acquisitum, vel quod fuit solidatum cum proprietate licet papa circa istud matrimonium dispensset. ego adduco vobis text. singularem in argumentum, in cap.quānis de rescrip.in sexto.induco tex. Papa concessit alicui gratiam super primo beneficio vacaturo,& illa gratia sit reuocata: si tamen post reuocationem ad eandem gratiam restituatur certe non videtur restitutus ad illud beneficium, quod vacauit,pendente reuocatione, ratio ponitur in illo.c. quanuis.quia talis restitutio debet fieri sine pręiudicio iuris alieni ergo sic dicendum in feudo quo vasallus propter incœstum est ipso iure priuatus: nec ad illud videtur restitutus licet super incœstu dispensatum fūerit.

Ex prędicta decisione singulariter infertur, quo nulla alienatio fieri potest ab eo,qui incœstas nuptias cōtraxit & omnes alienationes factæ delictum commissum, siue ante processum inchoatum siue post,siue ante sententiam condemnatoriam sine post necdum reuocari, immo nullæ declarari debent,quia factę sunt ab eo, qui ipso iure erat priuatus bonis suis:Nam concludit in l.si quis post hac.Cod.de bon.præ-
14 scripto.quem refert † & sequitur dominus Decius in prælle gato,consi· ducentesimo trigesimo sexto.& quod incœstuosus priuatur pœnis supra adductis & infra adducendis limitatur singulariter,ut procedat quando crimen incœstus scienter & dolose fuisset commissum in figura matrimonij, patet quia matrimonium fuit contractum inter eos,qui sciebant esse consanguinitatem,vel affinitatem quo casu punietur īducta pœna a iure ciuili quæ est pœna vltimi suplicij. Secus si matrimonium esset contractum per ignorantiam tamen talis ignorantia facti excluderet pœnam vt in terminis decidit Panorm.in capitu.nonnullis cum glos.extra de iudęis & sicut ignorantia facti excusat in actibus ciuilibus secundum Barto.in l.i.ff.de iuris,& facti ignoran. & in regula ingorantia de reg.iu.in 6.sic etiam excusat in delictis maxime si ignorantia interuenit tempore matrimonij vel si contrahentes erant minores excusarentur, vt tenerentur de incœstu , vt est casus,l.qui contra legum precepta,C.de incœst. nupt. error, & ignorantia habet excusare ignoranter contrahentes , qui pręsumuntur, pręsertim quando matrimonium palam fuit contractum.l.fin.ff.de rap. nup.& quod ignorantia excusat a crimine incœstus est casus,in cap.in lectum mariti,vxore absente.& in c.quidam fornicatus est.34.quæst.2. quibus cōcordat tex.de iure ciuili,in l.si adulterium cum incœstu. §.incœstum,in verbo si error allegatur. ff.de adult.

Sum modo in secundo membro distinctionis, scilicet de punitione criminis hoc est, quomodo puniantur incidentes in crimen incœstus?Breuiter secundum diuersitatem iurium variæ pœnę imponuntur,vnde olim apud gentiles secūdum Plutarchum in vita Numæ,mulier vestalis, quæ incœstum commiserat post cōdemnationem vuia in tumulo ad portā Colinam defodiebatur,& ibi erat lectus stratus, atque lucerna ardens cum modica quantitate panis, & aquæ,& olei, & etiam aliarum rerum,quę ad victum erant necessariæ, ne dicta mulier vestalis sic defodiata fame periret: si vero quęratur, qualiter incœstus commissus per laicum debeat puniri secundum leges ciuiles,super hoc puncto considerate, quod crimen incœstus potest committi in duplici qualitate primo per simplicem fornicationem hoc est, nullis pręcedentibus nuptijs,& tunc si scienter hoc fecerit, talis incœstuosus de iure ciuili debet puniri pœna capitali ex quo tale crimen quoad grauitatem delictorum vincit adulterium, ergo æquali immo grauiori pœna puniri debet, sed pro adulterio imponitur pœna mortis,vt ex iuribus supra allegatis: ergo multo fortius pro incœstu debet imponi pœna mortis pro hoc allegantur duæ glo. communiter approbatæ. in l. si adulterium cum incœstu.& in l.inter liberas, ff.de adulter.& pro ista opinione consuluit Philip.Cor.in consi.19.inci.& constat.quod de iure communi.in 4. vol.

Rerportetis ergo,quod de iure ciuili pœna incœstus commissi in actu fornicationis dolose est pœna mortis, sicut adulterium,quia est contra naturalem reuerentiam,quam debemus coniunctis:& ideo qui scienter extra fœdus matrimonij habuerit copulam carnalem,cum nouerca patris, cum socru,cum nuru,cum vxore fratris sui,cum amita vel matertera,& generaliter,quod si quis fornicatus fuerit cum illis,vel quibuscunque alijs coniunctis consanguinitate, vel affinitate sua talis affinitas sit carnalis, siue spiritualis, ut quia cognouit commatrem , vel filiolam quam sacro-fonte leuauit, dicitur incidere in crimen incœstus ad hoc ut prędictis pœnis puniatur: quia canones cognationem spiritualem reputant maiorem,quam carnalem , vt in capitu.primo.de cognat.spiritu. ego autem puto clericum cum filia spirituali suę parrochiæ coeuntem absolute deponendum non esse nisi alio vinculo spirituali coniuncta sit cum nimia esset extensio iurium pœnalium , & est maxima disparitas delictorum:ideo puniendus veniret leuiori pœna, & vide quæ dicam infra in versicu. dubitabatur. & ideo si quis cognoscat carnaliter commatrem suam vxoratam certe ex quo delictum est qualificatum, & duplex grauior pœna
14 debet imponi,† vnde non solum vir, verum etiam mulier debet pati pœnam capitalem , vt in terminis decidit dominus Franciscus Marcus consiliarius Dalphinalis in decisionibus nouiter ęditis decisione quinquagesima,in secūda parte. qui allegat tex.in lege si adulterium cum incœstu innęta glo. & ibi scribentes, ff. de adulter. qui limitat nisi talis commater incœstum committens esset minor vigintiquinque annorū, quo·casu mitior pœna esset imponenda,vt in prędallegata.lege si adulterium,& in l.quid ergo.§.pœna grauior, ff.de his, qui notan.infamia,& refert istum casum nouissime euenisse in facto ī curia suprema Dalphinali de quodā procuratore, qui commatrem suam carnaliter cognouerat, quia licet ambo debuissent puniri pœna supradicta tamen maior pars dominorum inclinata fuit in misericordiam , & mitigata fuit pœna ratione iuuenilis ætatis. & ratione abolitionis criminis impetratę per incœstuosum.

Si uero incœstus fuerit commissus in figura matrimonij; quia inter consanguineos, vel affines fuit contractum matrimonium,& tunc si scienter facta prius separatione a tali matrimonio.punientur iuxta formam legis , qui contra legum mandata.Cod.de incœstis nupt. secus si tales coniuges ignoranter contraxerunt quo casu a pœna excusarentur, vt superius explicatum fuit: & si quęratur , quantum tempus datur ad accusandum pro isto crimine incœstus concludite , quod de iure ciuili † incœstus simplex non pręscribitur quinquēnio sicut adulterium quod punitur per legem Iuliam de adulterijs:& delicta, quę per illam legem puniuntur pręscribuntur quinquennio.lege mariti.paragrapho.quinquenniū. ff.de adulter.& ideo cum lex Iulia loquatur tantum de adulterio,& stupro.lege inter liberas,§.lex Iulia.Digestis. eodem. & in §.lex Iulia de adulterijs.Insti.de publicis iudicijs iura illa non debent trahi ad incœstum merito post quinquennium puniri potest.

Aduertendum est,dum supradictum fuit, quod pro incœstu commisso in actu fornicationis,& sic cum illa, cum qua non poterat esse matrimonium puniebatur pœna capitali certe illa opinio non procedit de iure communi,quo iure pœna incœstus commissi cum aliqua cognata uel affine absq;
16 violentia non erit pœna mortis † sed erit tantum pœna deportationis vt ī specie decidit iureconsultus, in lege si quis viduam.in verbo deportandus erit,Digest.de quæstio. nec reperitur iure cautum quod olim pœna adulterii fuisset maior quam fuerit pœna stupri vel incœstus,quia lex ista delicta parificat & notatur,in lege si adulterium cum incœstu.in princip.de adulter.sed de iure digestorum pro adulterio non imponebatur pœna mortis,vt supra concluſum fuit ergo etiam nec imponetur pro incœstu & ita in præsenti dubio consuluit Alexand. de Imo.in consilio ducentesimo uigesimonono.incipien.ponderatis, in sexto volumine. vbi concludit, quod quanuis de iure digestorum pœna relegationis, quæ pro adulterio imponebatur : sit correcta per iura Codicis & commutata in pœnam vltimi suplicij. dicta lege quanuis. de adulter.tamen dicta iura digestorum in stupro, vel incœstu non reperiuntur immutata,merito remanent incorrecta,ex quo prædicta lex quanuis.corrigens loquitur solum de adulterio:ergo non debet trahi ad incœstum , licet in incœstu ęqualis,vel maior videatur ratio, quia iura , quę in vno casu tantum expresso corriguntur in alijs diuersis remanent incorrecta.lege pręcipimus.Cod.de appellat.istam opinionem tenuit Ioanes Fabri,in dicto §. lex Iulia de adulterijs. & expresse determinat Angel.in dicta lege si adulterium. quod committens incœstum non debet puniri pœna capitali, & ita post eos format Ioannes de Imo.in capitu. tuę. extra de procurato.vbi expresse super isto crimine incœstus refert pluries pro ista opinione consuluisse:quia text.in dicta lege si quis viduam. est ineuitabilis nec quoad incœstum reperitur correcta,sicut quoad adulterium,!& ego credo istam opinionē esse veriorem,& ęquiorem,quia ex quo agitur de correctione iuris non debet fieri extensio per subauditos intellectus de casu expresso ad non expressum , tametsi eadem , vel maior ratio vertatur.gloss.in cāpitu.cupientes. §.quod si per viginti. de elect.in 6.

De iure canonico qualiter sint puniēdi layci incœstuosi. Bī considerandum est q̃ istud crimen incœstus commissum per laycum consideratur dupliciter primo si fuerit cōmissū

Digitized by Google

in figura matrimonimonij: quia cum coniuges ſcire impedimentum conſanguinitatis, vel affinitatis de facto contraxerunt primitus debet fieri ſeparatio vt toto titulo de conſanguinitate, & vlterius coniuges incurrunt excommunicationem & ſic cõmunione fidelium repelli debeat vt eſt text. in capi. de his qui incœſ. 35. q. 3. quia illo iure non eſt prodita ꝑ laycos mamaior pœna, quam excõicatio. c. ſi quis ſuadente diabolo. 17. quæſt. 4. & in cap. ſicut dignum. de homicidio † &
17 in odium iſtius criminis vir & vxor qui ſcienter contraxerũt incœſtas nuptias facta ſeparatione in alio punientur, quia quandiu viuent etiam cum alijs non poterunt contrahere matrimonium, cap. qui propinquam. 35. quæſtio. ſecunda. ſecus ſi tales coniuges ignoranter contraxerunt incœſtas nuptias, vel alter ipſorum tantum, quia iſto caſu ignorantia eos excuſat vt non puniantur pœna incęſtus, ſed facta ſeparatione a tali matrimonio veniẽt puniendi pœna arbitraria quæ per confeſſorem imponetur, quæ de iure eſt ſeptennalis qua peracta poterunt cum aliis cõtrahere. Si vero incœſtus ignoranter fuerit commiſſus vel laycum extra fedus matrimonij, & ſic in actu fornicationis & tunc in foro conſcientiæ punie tur duplici pœna, prima quia mortua ſua vxore nuſquã poterit cum alia contrahere, vt habetur toto titulo de eo qui cognouit nunquam petere debitum carnis ab uxore ſua cuius conſanguineam cognouit vel affinem: ſecus ſi ingnoranter cap. ſi qui cum matre. 35. quæſtione ſecunda. in foro autẽ contentioſo incurrit excommunicationem. vt no. Pano. per illum tex. in cap. clerici. de exceſſib. prælat. quod eſt, verum, ni ſi per papam fuerit diſpenſatum.

Si vero crimen incœſtus commiſſum fuerit per clericum & tunc ſi quæratur, quæ pœna ſit ei imponenda in foro pœnitentiali Breuiter ſuper hoc iura, videntur varia: quia text.
18 in capitu. presbyter. octuageſima ſecunda. diſtinctio. † dicit quod incœſtuoſus debet pœnitere per decem annos quibus peractis reuertetur ad primæuum ſtatum: ſed tex. in cap. hoc ipſum. trigeſima tertia. quęſtio. ſecunda. dicit ſufficere pœnitentiam ſeptem annorum, niſi in perſonis tale crimen eſſet qualificatum, puta. quia filius carnaliter cognouit matrem vel pater cognouit filiam tunc in foro conſcientię grauior pœnitentia eſſet imponenda vt notatur in dicto capiru. ſi quis cum matre vel filia fornicatus fuerit. trigeſima quinta. quęſtio. ſecunda. & clarius in dicto capitu. hoc ipſum. vbi eſt caſus, quod pro peccato commiſſo contra naturam humanæ ſocietatis hoc eſt, cum mulieribus aſcendentibus, vel deſcendentibus in foro conſcientiæ propter criminis magnitudinem vltra pœnitentiam ſeptennalem venit puniendus arbitrio ſacerdotis, tale enim crimen mereretur alteram ex tribus peregrinationibus, ſcilicet, Hieroſolomitanæ liminum Beati Petri in vrbe, vel Beati Iacobi: quia coitus nepharius appellatur niſi qualitas, & conditio perſonarum delinquentiũ refragetur, nec papa ſuper iſto primo gradu, vel ſecnndo conſanguinitatis, vel affinitatis in figura matrimonij diſpenſare poteſt: quia lege diuina ſunt prohibiti. capitu. Deus. de diuort.

Si vero quæratur qua pœna pro incœſtu debeat puniri clericus in foro iudiciali diſtinguite: quia ſi conueniatur ciuiliter tantum propter ſimplex adulterium, vel propter incęſtũ, & tunc nemini dubium eſt, quod venit beneficio priuandus, ſi vero conueniatur criminaliter, & tunc venit ab officio deponendus, quod procedit ſecundum Innocen. in capitu. bo-
19 næ. de ętate, & qualitate † etiam ſi clericus tale delictum non a ſimpleuerit: ſed tantum illud attentauerit ſi tamen in populo ſcandalum fuerit ſequutum, immo fortius vobis dico, quod ſi clericus iactanter confiteatur ſe cognouiſſe mulierem, licet verum non ſit ſine alia probatione debet arbitrio Epiſcopi ſuſpendi ab officio, & beneficio. dicto capitu. quam
20 graue. † concludite ergo quod ſi clericus contraxerit incœſtas nuptias, vel aliter incœſtum ſimplicem, vel qualificatum commiſerit: quia adulterium, vel ſtuprum erat immixtum debet priuari. & deponi omnibus eccleſiaſticis officijs, & beneficiis, & ita concludunt Canoniſtæ poſt Panor. in capit. at ſi clerici. §. de adulterio. extra de iudicijs. & iſta opinio probatur duplici ratione, prima, quia clericus dicitur committerę ſacrilegium carnale quod in grauitate cœteris criminibus præfertur.

Secunda ratio probatur per argumentum a maiori: quia pro crimine adulterij clericus ad minus poteſt ſuſpendi ab officio. ca. ſignificaſti. in verſicu. ſuſpendere non poſtponas. extra de adulter. † ſed crimen incœſtus maxime qualificatum
21 eſt maius ſimplici adulterio, vt notatur in d. cap. ſi adulteriũ. ergo pro illo poteſt fieri depoſitio, quia vt ſupra dixi circumſtantię adiunctę delicto illud aggrauant, vt pro illo pęna maior ſit imponenda.

Et quod clericus committens incœſtum debeat deponi ab officio, & beneficio habetis tres text. ad literam, primo eſt tex. in ca. ſi quis presbyter. & in ca. ſi quis ſacerdotum. octuageſima prima diſtinctio. & in ca. ſi quis clericus. eadem diſtinctio. quę iura ſunt ibi clara in adulterio, ergo a fortiori debẽt procedere in incęſtu. iniuſte, ergo faciunt epiſcopi, aut eorum vicarij, & officiales qui pęnam depoſitionis, & priuationis beneficij, qua debent plecti incęſtuoſi, & adulteri commuttant in pęnam pecuniariam, quod eſt contra text. ad literam in capi. irrefragabili in §. fina. extra de officio ordinarij, & dicit gl.
22 in cap. ſi quis primates. quinta quæſtione ſecunda. † quod iudex eccleſiaſticus non debet componere de crimine quod requirit depoſitionem, vt ample declarat Pau. de Caſtro in conſilio centeſimo decimo ſeptimo, & dicam in textu infra in verbo compoſitione, vbi reſoluam an de iure licitum ſit cõponi de criminibus.

Dubitatur, qua pęna veniat puniendus clericus, qui cum
23 filia ſpirituali fornicatus fuit. † & pręmittite quod illę dicuntur filię ſpirituales, quas ſacerdotes de confeſſione audiunt: vt in capitu. omnis vtriuſque ſexus. extra de pęnitent. & remiſ. & in capitu. omnes quos in pœnitentia recipimus. trigeſima quęſtione prima. tales dicuntur ſpirituales filij, ſicut illi qui a ſacris fontibus leuati ſunt, uel etiam filię ſpirituales dicuntur omnes illę quas ſacerdos baptizat. capi. ad limina. §. filia. trigeſima quæſtio. prima. quia inter iſtos contrahitur cognatio ſpiritualis, quę reputatur maior quam carnalis, vt refert gloſ. in prędallegato. capitu. qui dormierit. quam ſequitur Alexand. in conſilio centeſimo quarenteſimotertio. incipiẽte, quoniam abunde. ex quo ſingulariter infero ad vnum, quod pauci aduertunt, quod ille qui baptizauit, quanuis ſit laicus, prohibetur tamen contrahere matrimonium cum illa, quam baptizauit propter affinitatem ſpiritualem, & ſi eſſet contractum dirimeretur, vt in cap. nedum. de cognatione ſpiritua. in ſexto. immo fortius, quod illa cognatio ſpiritualis intantum eſt
24 prohibitiua ut ille, qui fuit baptiſatus a presbytero † nõ poſsit contrahere matrimonium cum filia carnali ipſius presbyteri, ut eſt caſus, in cap. ex literis. extra de cognatio ſpiritu. & ecõuerſo non poteſt filius presbyteri ducere in vxorem illam, quam pater ſuus baptiſauit dicto capitu. ex literis, & iſta quę dicta ſunt de ſacramento baptizmi habent locum in ſacramento confirmationis, ſiue chriſmatis ex cuius collatione, vel ſuſceptione oritur cognatio ſpiritualis, capitu. fina. eodem titulo in ſexto. reſtat ergo ex prædictis, quod presbyter, qui fornicatur cum filia ſpirituali, quam baptizauit, vel quã leuauit de ſacro fonte, vel quam audiuit de confeſſione, dicit committere incœſtum videamus ergo qua pęna plecti dẽat.
25 Breuiter concludite, † quod ille pater ſpiritualis, qui cum filia ſpirituali incęſtum commiſit, debet priuari honore, dignitate, ordine, officio, & beneficio eccleſiaſtico, quib. peractis, debet detrudi in perpetuum carcerem, & ſic perpetuam debet facere pęnitentiam per tex. ad literam, in d. capit. omnes, quos ad pęnitentiam. & ſi eſt epiſcopus qui filiam ſpiritualẽ carnaliter cognoſcat: certe per quindecim annos peregrinando debet agere pęnitẽtiam, qua facta perpetuo debet recludi in monaſterium, ſi vero fornicetur cum uxore alteri⁹ debet per decem annos facere pœnitentiam. De presbytero, ut dixi hoc ſtatutum eſt, ut etiam annis duodecim peregrinetur, & in perpetuum monaſterium recludatur per tex. in d. capi. ſi quis ſacerdos. cum filia ſpirituali fornicatus fuerit. 30. q. 1. ſed hęc iura a quibuſdam Epiſcopis, & eorum vicarijs, & officialibus male ſeruantur, qui uiduas, & vxores aliorum tenent tã quam proprias in ſcandalum totius cleri,

Circa iſtum articulum vnum tamen quod eſt ſingulare non obmittatis, quod quãuis prohibeatur ſacerdoti fornica-
26 ri cum illa quam recepit ad pœnitentiam † poteſt tamen abſoluere concubinam, cum qua commit adulterium, vel fornicationem, & illi pœnitẽtiã dare ẽt de illo peccato cõmiſſo cum ea licet glo. in prędallegato. capitu. omnes. dicat iſtud nõ procedere in presbyteris gręcis, qui nõ poſſunt ſuas proprias vxores de confeſſione audire: quia peccatum adulterij illis plenarie non confiterentur, hoc etiam tenet Iaſon in l. Gallus Aquilius. in §. & quid ſi tantam, ff. de liber. & poſthum. in uerſiculo facit quod in ſimili tenet Archidiaconi. & ulterius reportetis, quod licet ſacerdos pnſſit audire de confeſſione illam, cum qua fuit fornicatus tamen non poteſt dando pęnitentiam ei permittere, quod in concubinatu permaneat, ut quidam inſcij ſacerdotes faciunt glo. eſt ſingularis de iure ciuili in §. clericos autem. in uerſicu. ſi uero Diaconus in verbo accipere. Authen. de ſanctiſ. epiſcop. columna nona. quæ facit contra quoſdam audientes confeſſiones, qui vel cauſa auaritiæ, ignorantiæ, vel ex puſillaminitate, vel uerius propter adulationem tacite permittunt concubinarijs tenere eorum concubinas, & in eorum ſpurcitia ſordeſcere.

Sed nunc quæritur ſi ſacerdos fornicet cũ aliqua ſoluta, q̃ nõ eſt illi cõſanguinea, vel affinis, an dicet cõmittere incęſtũ

ita

Digitized by Google

ita,quod liberi, qui naſcuntur ex aliquo conſtituto in ſacris dicantur incœſtuoſi : vel an coitus iſte dicatur ſimplex fornicatio ? Breuiter concludite, quod dicitur committere incœſtū glo.eſt ſingularis de iure ciuili, in l.ſecunda. in verbo filij. C.de Epiſcop.& cler.quę literaliter dicit, quod filii ſacerdotis ſuſcepti poſt ſacros ordines dicuntur nati ex incęſtu, & ſic presbyter fornicans cum muliere, licet ſoluta dicitur committere incœſtum : quia ordines ſacri videtur violati, & illā glo.ſequitur Bar.ibi licet Petrus de Bellapertica dicat tales liberos eſſe ſimpliciter ſpurios & Bald.in præallegata. l.2.dicit hanc quæſtionem fuiſſe motam de facto : & tandem fuiſſe determinatum pro opinione glo.ſ.quod eſſet incœſtus: quia ſicut Chriſti committitur incœſtus,ſeu ſacrilegium.ſic etiam in ſacerdote, qui eſt ſponſus eccleſiæ : & iſtud videtur ſequi Alexand.in additionibus ad Bar.in l.fi.ff.de his,quibus ut indignis.& idem tenet Barto.in l.ſi quis incœſtum.C.de incœſ. nupt.

Contrariam opinionem tenet Panor.in c. veniens. ext.de eo qui cognouit conſang.vxor.ſuæ:quia ſecundum veros terminos iuris incœſtus proprie, & ſtricte committitur tantum cum affinibus vel conſanguineis : & ideo deciſio gloſ.in di.l. 2.procederet improprie, ſecundum largam ſignificationē vocabuli,vel prima opinio illius glo. procederet ſecundum opinionem legiſtarum, & non ſecūdum opinionem canoniſtarvnde Pan or.in d.c.at ſi clerici.in §.de adulteriis, & eum Ioānes de Imo.in c.vt clericorum.de vita, & honeſtate clericor. & Ioannes de Anania in titulo de adulteriis. & quamplures alii canoniſtæ qui in prædictis locis concludunt † quod filij
28 nati ex presbytero non dicuntur nati ex incœſtu nec talis coitus diceretur incœſtuoſus, & iſtud probant euidēti ratione,quia pro crimine incœſtus presbyter deponitur, & priua-
29 tur ſuis beneficiis, vt ſupra declaratum fuit: † ſed non reperitur iure deciſum, quod pro ſimplici fornicatione presbyter deponatur:ergo non videtur verum, quod coitus ſacerdotalis dicatur incœſtuoſus, & ſic videtis varias opiniones legiſtarum,& canoniſtarum.or videamus, quæ ſit verior in puncto iuris.

Breuiter quidam dicunt concordando opiniones, quod vtraque in caſu ſuo procedere poteſt, & ſic opinio legiſtarum procedit de iure ciuili, ſcilicet in terris imperij in quib. ius ciuile in forma ſpecifica ſeruatur, maxime in materia ſucceſſionis in qua attenditur ius ciuile,& non canonicum,& tūc in illo caſu in odium ſucceſſionis procederet opinio gl.in di. l.2.quia tales filij ſacerdotum de iure ciuili ſunt incapaces ad
30 ſuccedendum.Si vero presbyter fuerit fornicatus in terris eccleſię tunc non haberet locum deciſio dictę gloſſę,nec tales filij dicerentur nati ex coitu incœſtuoſo: nec etiam presbyteri eorum patres punirentur de incœſtu & iſte videtur eſſe verior ſenſus illius glo.in d.l.2.quam limitabitis procedere in ſimplici fornicatione, ſecus ſi eſſet qualificata,quia tunc delictum aggrauaretur ut presbyter puniatur iuxta criminis qualificationem.Ego autem ſp fui in ꝯria opinione.ſ.ꝙ in ſacerdote coeunte cum ſoluta nō dī adulterium neq; incœſt', ſed dī tm̄ ſimplex fornicatio,vt tenent Imo. & Car. in cle.ad noſtram de hęret.vbi cōcludunt, ꝙ ſi ſacerdos cognoſcat ſolutam dicitur ſolum committere ſimplicem fornicationē, & non alium coitum qualificatum,& iſtam opinionem cōtra illam tenuit Fed. de Senis in conſi.clxvi.incip.mulier accuſata quem refert,& ſequitur Fel. in d.c.at ſi clerici.

Et ꝙ coitus ſacerdotalis dicatur ſimplex fornicatio tātum ego adduco vobis text. per quem confundttur opinio illius gloſſe dictæ legis ſecundę,ſcilicet,in cap.quia circa.in verſiculo tanquam ſimplici fornicatione notatus extra de bigamis cui concordat text.in cap.presbiter ſi vxorem duxerit.in verſiculo,quod ſi fornicatus fuerit,vel adulterium commiſerit, 28.diſtinct.,ibi accipitur pro ſimplici fornicatione & non pro alio coitu,qualificato , & iſta deciſio limitatur procedere in ſacerdote ſimplici,& ſeculari ſecus ſi presbyter eſſet religioſus,quia in illo caſu non diceretur ſimplex fornicatio,ſed ratione qualificationis,& circunſtantiarum diceretur incęſtus, vel adulterium vt concludit Anto.de Butr.in capit. ſignificaſti extra de adulter.& Fel.in præallega.capi.at ſi clerici.& per iſta remanet reprobata opinio gloſſ.in dicta lege ſecunda. C. de Epiſcop.& cleric.quæ deciſio facit contra plures qui pertinaciter aſſerunt in ſacerdote non eſſe ſimplicem fornicationem,& male propter iura ſuperius allegata.

De lege autem noui, & veteris teſtamēti ſi quæratur,quæ pœna in illis iuribus erat impoſita pro crimine incœſtus reſ
31 pondetur,† quod apud Deum, & eius Apoſtolos crimen illud inter crimina, quæ ſecundum naturam in criminali libidine exercebantur erat grauiſſimum : vnde ad Chorintios primæ capitulo quinto legitur,quod propter nephandum delictum incœſtus Paulus excommunicauit ſathanęque tradidit illum, qui cognitionem carnalem habuerat cum vxore patris ſui,& ita a diabolo fuit vexatus.& habetur Leutici decimooctauo capitu. vbi dicitur, omnis homo ad proximam ſui ſanguinis non accedet,vt eius reuelet turpitudinem: quia talis coitus incœſtus eſt,& omnis anima,quæ fecerit de abhominationibus,peribit de medio populi. Vnde Deus pro hoc peccati inſtituit deprehenſos puniri pena mortis & idem legitur Leuitici vigeſimo capitu. quod qui dormierit cum nouerca,vel nuru ſua,& ignominiam patris ſui reuelauerit ambo morte moriantur.Item qui ſupra vxorem filiam matrem eius duxerit,viu⁹ ardebit cum eis, & qui ſcœlus cum matre, aut cum filia, aut ſorore operati fuerunt omnes moriantur.

Spurcè ergo fecit Caligula imperator Romanus, qui cum omnibus ſuis ſororibus ſtupri conſuetudinem fecit: virgo veſtalis Caporina propter incœſtum ſuſpenſa fuit cum his qui corruperant eam : Sextilia Aemilia etiam virgines veſtales propter incœſtum viuæ defoſſæ fuerunt,vt refert Auguſtinus in libro de ciuitate Dei.

Ex prędictis ergo videtis, quomodo pro iſto crimine incœſtus diuerſa iura diuerſas imponunt pœnas: tamen quod eſt
32 ſingulare in hac materia non prætermittatis,ſcilicet, † quod pœna, quę a iure ciuili pro crimine incœſtus infligitur non habet locum pro incœſtu,poſtea introducto de iure canoni co,de quo incœſtu a iure ciuili non erat cogitatum, quia in pœnis non fit extenſio,nec excedunt caſum proprium. capi. pęna de pœnitent.diſtinctione prima. ex quo in caſibus prędmiſſis agitur de odio diuerſorum iurium & notetis prędictam doctrinam,quia multis modis incœſtus de iure canonico committitur non ſpecificatis a iure ciuili, quos ſupra vobis enumerauiideo pœna canonum debet fieri pūcto & non ſecundum pęnam a lege ciuili inſtitutam.

33 Supereſt vt videamus† an iſtud crimē iucœſtus ſit mere eccleſiaſticū, vel ſeculare vel mixtum breuiter ſuper iſto arti. faciatis ſimilem diſtinctionem quam ſuperius in adulterio feci & ſic quaſi per eadem iura,quia ſi agatur de matrimonio vel de ſeparatione illius vel connexis eiuſdem ratione incœſtus & tunc cognitio ad iudicem eccleſiaſticum ſpectat. Sed vbi ageretur de punitione criminis tunc caſus iſte abſolute ſpectaret ad iudicem temporalem,& non ad eccleſiaſticum: ex quo non habet pœnam ſanguinis, ſeu iuriſdictionem,capi. ſententiam ſanguinis. extra de cleri.vel monach.aliter incurrerent irregularitatem,quę deciſio limitatur,niſi committens incœſtum eſſet eccleſiaſtica perſona, quo caſu punitio deberet fieri per iudicem competentem iuxta formam ſupra ſcriptam.

Vltimo, quia nouis morbis noua conuenit antidota prępari,& male ſe habentibus, & non ſanis neceſſarius eſt medicus vt habetur Mathęi.nono.capitu.& legitur tranſumptiue in capitulo multi. ſecunda quęſtione prima.ideo ſi incęſtuoſi voluerint euitare pœnam huius criminis ſalubri re-
34 medio utantur: † quia ſi incœſtus fuerit commiſſus ignoranter in figura matrimonii ſi poſt quam ſciuerint impedimentum,& ſtatim ante accuſationem, per pœnitentiam a tali matrimonio receſſerint: certe cenſetur receſſum ab illo crimine incœſtus, ut a modo de eo non puniatur vt eſt caſus in lege ſi adulterium cum incœſtus. §. idem Pollioni.in verſiculo,abſtinenti a tali matrimonio pœnam pręteriti delicti remittimus : cui concordat, text. in lege qui contra legum mandata,in verſicu. ſi coniunctionem huiusmodi ſine procraſtinatione dirimerint. Cod. de incœſt.nup.ſecus ſi tales incęſtę nuptię ſcienter, & doloſe fuiſſent contractę: quia iſto caſu non obſtante pęnitentia, non euaderent pę-
35 nas legum: vt patet ex iuribus ſupra allegatis,†quod idem habet locum quando incęſtus eſſet commiſſus extra figuram matrimonii,& ſic in actu fornicationis tunc licet committens incęſtum ſciuerit coniunctionem fuiſſe inter eos ſiue non: certe ignorantia non excuſaret eum a pęnis iuris ex quo a principio dabat operam rei illicitę: cum omnis coitus erat prohibitus, & punibilis citra vxorium ſaltim iure canonico,ideo qui cum conſanguinea, vel affine coierit cautus exiſtat,ut ante accuſationem obtineat abſolutionem, & tutius eſt, vt eam habeat a ſede Apoſtolica, prout faciunt illi: qui ſunt ſuſpecti de hęreſi, quia vt euitent pęnas iuris ante capturam recurrunt ad papam, vt pleniſſime iuſtum articulum tractauit in eo tractatu,quem ędidi contra Luteranos in decima octaua quæſtione principali. Ea tamen ſolet hodie denegari.

36 Vos autem pro ultimis verbis aduertite, † quod in foro pœnitentiali non ſpectat ad ſimplicem ſacerdotem pro hoc abſolutionem dare: ſed caſus iſte de conſuetudine eſt reſeruatus epiſcopo gloſ. eſt magiſtralis, quę enumerat plures caſus epiſcopo reſeruatos in capitulo ſi Epiſcopus. de pœnitentijs . & remiſſionibus. in ſexto. Inciuiliter

Digitized by Google

ergo & damnoſe faciũt ignari ſacerdotes, qui omnes de omnibus abſoluunt: † & licet caſus iſte ſit de reſeruatis epiſcopo, tamen non poteſt ſuper incœſtu diſpẽſare, quia eſt de grauioribus, quod ſecus eſt in adulterio, & in aliis minoribus delictis ſecundum Panorm. per illum tex. in d. cap. at ſi clerici, licet Nicolaus de Milis in ſuo repertorio in verbo diſpenſare ſuper ſimplici incęſtu: † ſecus ſi eſſet incęſtus & adulteriũ ſimul, ut in iudicando vel conſulẽdo ego non recederem ab opinione Panorm. vt dicit incœſtus computatur inter maiora crimina ſuper quibus Epiſcopus diſpenſare non poteſt.

37 38

De ſtupro. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Stupri diffinitio.*
2 *Raptus, & ſtuprum differunt.*
3 *Coitus meretricalis, ſeu mulieris, quæ ad quæſtum recipit iure ciuili remanet impunitus.*
4 *Stuprum & adulterium quandoque pro vno, & eodem ponuntur.*
5 *Stuprans virginem quibus pœnis ſecundum legem veteris teſtamenti, & canonicam puniri debeant tam layci quam clerici.*
6 *Stuprator ſi nolit virginẽ ſtupratam ducere in vxorem debet corporaliter puniri, nec eum liberat dotis conſtitutio.*
7 *Pater licet filiam noluerit dare ſtupratori tamen ſtuprator non liberatur a conſtitutione dotis.*
8 *Stuprator virginis non tenetur de aliis deſtorationibus.*
9 *Stupratores virginum quomodo apud barbaros & lege veteris teſtamenti puniebantur.*
10 *Virginis iuramento ſtatur contra diſlorantem quod tempore ſtupri ipſa erat virgo, & ſtupratori aſſerenti contrarium incumbit probatio.*
11 *Maritus aſſerens carnaliter cognouiſſe vxorem ſtatur eius aſſertioni in dubio, & non vxoris niſi iudicio obſtetricum aliud iudici demonſtratum fuerit.*
12 *Presbyter ex ſola confeſſione mulieris nõ uenit puniendus: tamen propter diffamationem debet ſe purgare.*
13 *Officiales ex ſola aſſertione mulieris ſacerdotes vexare non debent.*
14 *Layci non debent eſſe teſtes in criminali contra clericum etiam in minoribus conſtitutum, niſi crimen eſſet notorium.*
15 *Papa, in cauſa hæreſis duobus teſtibus conuinci poteſt.*
16 *Stuprator in foro conſcientiæ, & canonico quibus pœnis puniri debet diſtinguitur.*
17 *Stuprator ſi ſit diſparis conditionis cum ſtuprata non tenetur illã ducere in vxorem, tamen ei aliter ſatisfecere debet.*
18 *Clericus ſtuprator quomodo, & quibus pœnis puniri debeat.*
19 *Raptus dicitur quãdo per vim virgo cognoſcitur & de loco ad locũ tranſducitur. Stuprum vero dicitur quando virgo per vim congoſcitur ſine aliqua tranſductione.*
20 *Raptor iure ciuili gaudet immunitate eccleſiæ ſecus de iure canonico.*
21 *Diſpoſitio legis vicæ. C. de rapto. virg. habeat locum in rapientem meretricem.*
22 *Pater tenetur dotare filiam etiam minorem, quæ paſſa eſt ſe cognoſci ab aliquo, dum tamen fuerit emendata.*
23 *Mater quæ fuit meretrix dum tamen emendata ſit poteſt filiam meretricem exhæredare.*
24 *Pater quantunque ſit meretricator poteſt filiam meretricem exhæredare, & cur.*
25 *Filius ingratus, & ante teſtamentum emendatus, non poteſt poſtea a patre exhæredari.*
26 *Exhæredatio cenſetur adempta ſi filius a patre poſtea fuerit reconciliatus.*
27 *Rapiens meretricem de eius voluntate non punitur de raptu: quia conſenſus excuſat a pœna, niſi meretrix habuiſſet iuſtam cauſam contradicendi.*
28 *Rapiens honeſtam mulierem etiam de eius conſenſu, punitur pœna capitali.*
29 *Meretrix exiſtens in lupanari poteſt violenter impune rapi: quia ibi inuita cognoſcitur vendere merces ſuas, punitur tamen extraordinarie.*
30 *Notarius aduocatus, ſyndicus vniuerſitatis, procurator, & ſimiles poſſũt compelli ſicut caupo.*
31 *Meretrix cognoſcitur in inceſſu, & habitu & cogitur portare aliquod ſignum vt ab honeſtis mulieribus dignoſcatur.*
32 *Rapiens meretricem non punitur de raptu ſi non fuerit ſecuta copula, ſed mitiori pœna.*
33 *Stupri pœna commiſſi ſine uiolentia, quæſit de iure ciuili diſtinguitur.*
34 *Tutor ſtuprans pupillam factam adultam deportatur, & eius bona confiſcantur: quia loco patris eſt.*
35 *Commentarienſis ſtuprans illam, cuius cuſtodiam habet in carceribus, ſiue ſit meretrix, ſiue non punitur pœna mortis.*
36 *Tutor nec eius filius iure ciuili poſſunt cõtrahere matrimonium cum pupilla: ſecus de iure canonico.*
37 *Lex ciuilis in ſpiritualibus ſubiicit canonibus.*
38 *Raptor iure canonico non prohibetur matrimonium contrahere cum muliere rapta: ſecus iure ciuili.*
39 *Deflorans virginem immaturam ſine violentia non punitur pœna mortis: deportationis, licet in regno de conſuetudine imponatur mors.*
40 *Raptus punitio an ad iudicem eccleſiaſticum, vel ſecularem ſpectet diſtinguitur.*

DE quarta ſpecie fornicationis. ſ. ſtupri videamus, & ſecundum Summiſtas † ſtuprum dicitur illicita defloratio virginis quãdocunque prẽter matrimonium perpetratur, & ideo ſi corruptus uirginem corrumpat, vel ſi vir cum corrupta virginitatem corrumpat, vel etiam ſi vterque ſuam virginitatẽ corrumperit, & iſta eſt propria diffinitio ſtupri quam ponit text. in cap. lex illa prẽteritorum principum. 36. quæſtio. prima. 1

2 †& iſta defloratio virginis dupliciter poteſt conſiderari, vno modo quando fit per oppreſſionem, vel per raptum virginis renitentis quo caſu proprie vocabitur raptus, & non ſtuprũ ſimpliciter, & de iſta violenta defloratione loquitur expreſſe Iuſtinianus imperator in l. ſi quis dicam non rapere. God. de Epiſcop. & cleri. quę fuit canonizata, in cap. raptores, & in cap. ſi quis dicam non rapere. trigeſimaſexta quæſti. ſecunda. Alio modo defloratio quando interuenit conſenſus virginis & iſto caſu habet propriam ſignificationem ſtupri, ſed ſecundum legiſtas ſtuprum non tantum committitur in virgine verum etiam cum vidua, & muliere ſoluta honeſte viuente, vel etiam cum puro maſculo, vt eſt textus apertus in lege ſtuprum, & in l. inter liberas. §. primo. ff. de adulter. & idem text. in dicto §. item lex Iulia. Inſti. de public. iudic. & l. inter ſtuprum, ff. de verborum, & rerum ſignificatio. vos autem prædictas deciſiones Canoniſtarũ, & legitarum ampliate procedere in mulieribus quę inhoneſte, & turpiter viuunt, & a pluribus quæſtum ſecrete accipiunt, quia in illis committitur ſtuprum, l. ſtuprum, ff. de ritu nupt. licet de iure ciuili pro tali ſtupro commiſſo cum muliere turpiter viuente non imponitur illa pœna, quæ imponitur, quando eſt commiſſum cũ virgine, vel uidua moueor ea ratione † quia coitus meretri-
3 calis, ſeu mulieris, quæ plures ad quæſtum recipit a tali lege ciuili remanet impunibilis maxime ſi nõ cadat in aliam ſpeciem fornicationis qualificatam, & ſic quando eſt vtilis perſona talis coitus non dicitur punibilis, & accuſabilis ſecundũ leges ciuiles, ut notant Doctor. in lege ſi ea. & in lege qui adulterium, Cod. de adulter. & Barto. in lege ſi vxor. ff. eodem. nec etiam ſecundum canones, vt in capitu. nemo. & in capit. meretrices. trigeſimaſecunda quęſtio. quarta. quia illa iura procedunt quoad pœnam ſpiritualem, & non quoad temporalem in conſilio centeſimo quaranteſimooctauo. incipi. Męuiũ, & hoc eſt verum quod maritus accedẽs ad ſolutã non poteſt accuſari de adulterio tamen tenetur de ſtupro, & poterit accuſari ex quo non poterat eſſe concubina ſecundum Sal. in dicta lege prima. de adulter. & in lege prima de concub. licet quandoque promiſcue lex ciuilis adulterium, & ſtuprum vnum pro altero accipiat. d. l. iter liberas. Stuprũ enim in lege veteris teſtamenti interdum pro adulterio ponitur, vt habetur Geneſ. 39. c. in verſ. Ioſeph autem ſolicitatus ab vxore Pharaonis, vt ſecum dormiret, ille autem recuſauit ſtuprum.

4 Poſtquam viſum fuit, quid dicatur ſtuprum, †& cum quibus committitur reſtat, vt videamus, quę pœna ſit imponenda pro tali delicto. Breuiter de lege veteris teſtamenti, ſi quis ſeduxerit, id eſt, decœperit virginem nondum deſponſatam, & cum ea dormierit, dotabit eam & habebit vxorem. ſi vero pater virginis dare noluerit reddet pecuniam iuxta modũ dotis quam virgines accipere conſueuerũt. hæc verba ponuntur Exodi. 22. capitu. quæ ſunt canonizata nihil addito, mutato in capitu. primo. de adulter. dubitatur ſi clericus virginem ſtupraverit an liberetur a dotis pręſtatione ſi iudicio oſtendat, vel probet liberationem, vel remiſſionem eius factam ab ipſa puella. videtur quod ſic, quia cum ſit ſtatutum in fauore puellę poteſt renunciare illi, & ſic clericum liberare ſi ſui iuris eſt, alias non valeret in pręiudiciũ patris ad quẽ pertinet dotare filiam. & iſtud puto verum dummodo liberatio non ſit facta metu, vel dolo alias non ualeret, quod notandum eſt, quia teneretur ad præſtationem dotis non obſtante liberatione.

Ex quibus iuribus elicitur quod qui ſtuprauit virginem
5 tenetur damnum reſarcire † modo, quo poteſt, quia cum non poſſit virginitatem reſtituere, ſeu reparare tenetur eam dotare, & cum ea matrimonium contrahere, quod ſi contrahere noluerit, vel non poſſit compelletur præſtare dotem, ut alii nubere poſſit, & ſic non tantum conſideratur

deflo-

Digitized by Google

defloratio: ſed etiam conſideratur incommodum profecturum ex defloratione: quia non ita faciliter reperiret virum cum quo poſſit matrimonium contrahere: ſed quid ſi filia a clerico ſtuprata inueniat maritum eiuſdem qualitatis, & conditionis, ac ſi eſſet virgo an iſto caſu teneatur ad dotā dum, videtur quod nō cum illa in hoc non patiatur damnū? tamen propter defiorationem ſi nupſerit viro deterioris cōdi tionis eſſet ei ſatisfaciendum arbitrio iudicis. Et ideo ſi pater
6 voluerit filiam ſtupratori dare, †& ipſe nollet illam accipere corporaliter debet caſtigari, nec eum liberabit conſtitutio dotis, & nihilominus a communione ſacramentorum priuatus in monaſterio detrudatur pro pœnitentia ſalutari peragenda, de quo egredi non debet ſine licentia. capi. peruenit. extra de adulte. hęc ergo pœna iuducta iure canonico mitigat pœ
7 nam legis ciuilis, †& licet pater noluerit dare filiam ſtupratori: tamen ſtuprator non liberabitur a conſtitutione dotis, vt ſ.
8 dictum eſt. †addite prædictis quod ſtuprator virginis non tene tur de alijs defiorationibus ſecundum Doctores in §. omnes Inſt. de actio. licet in hoc theologi non concordent.
9 Præterea Deutoronomi. 22. c. habetur, †quod virgo corrupta præcipitur lapidari inſuper apud Saxones lex fuit, vt virgo ſponte defiorata, viua ſepeliretur: & violator ſuper ipſam ſuſpendi debebat. ſi etiam apud Barbaros lex fuit, vt virgo fornicaria, ſeu ſponte grauidata de Monte altiſſimo precipitaretur eiuſque violaror capite truncaretur, habetur etiam in prologo hyſtoriæ Roma. de quadam quæ cum genuiſſet filios, ſecū dum legem viua fuit ſepulta.

Sed quid ſi ſtuprator, neget filiam fuiſſe virginem: filia autē dicat contrarium cui ſtandum ſit in dubio. Panor. in d. ca. j. de adulte. dicit quod Doctores communiter tenent, quod patri non incumbit probatio, quod filia ſtuprata fuiſſet virgo tempore ſtupri, nec etiam filiæ incumbit probatio: quia iura præſumunt illam fuiſſe virginem, ex quo habebatur pro virgine, niſi contrarium probetur. capi. 1. vt eccleſiaſtica, beneficia. & in ca. continebatur. de deſpon. impub. quia virgo præſumitur ſemper deducta, & decepta. quia ſi non eſſent hominum inſidiæ tantum facinus non perpetraretur, l. vnica, C. de rapt. virg.
10 †imo ſtaretur aſſertioni puellæ cum iuramento contra defiorantem, quod tempore ſtupri erat virgo, vt concludit Cardinalis Florentinus in dicto. cap. j. & Alex. in conſi. 229. in 6. vol. tamen aliud eſt in marito ſecundum Hoſt. in titu. de probati.
11 in §. fi. vbi ex pluribus concludit, †quod ſi maritus aſſerat carnaliter cognouiſſe vxorem ſuam, & vxor dicat contrarium iſto caſu ſtabitur dicto viri, & non vxoris cum vir dicatur caput mulieris. c. ſi quis acceperit. 33. q. 1. quia in dubio ſequenda eſt illa opinio, quæ facit pro conſeruatione matrimonii: ſed dicta opinio Hoſt. procedit niſi iudicio matronarum, ſeu obſtetricum contrarium cōſtaret. ſ. quod vxor nunquam a marito cognita fuit: ſed adhuc permanet virgo, tunc reiecta aſſertione, viri ſtaretur depoſitionibus obſtetricum, & hanc opinionē ſequitur Hyppolitus de Mar. in rub. C. de proba. nec ſimiliter creditur aſſerenti ſe fuiſſe adulteratam per ſacerdotem, nec ex tali aſſertione debet presbyter puniri. c. ſignificaſti. de adul. vbi dicitur q̄ ad ſolam confeſſionem mulieris aſſerentis ſe fuiſſe carnaliter cognitam a ſacerdote non venit puniendus: ſed qa
12 de tali crimine eſt diffamatus debet ſe purgare, †quod ſi purgationem fecerit debet abſolui, & dimitti in pace, ſi vero. in ea
13 defecerit debet ab officio ſuſpendi. † Inciuiliter ergo quidam officiales Epiſcoporum, qui ex ſola inſtigatione mulieris dicētis ſe fuiſſe violenter cognita a ſacerdote eum diuerſis ſcriptu ris inuoluunt. & moleſtant, quod ſi ita faciunt in ciuiliter procedunt: pluribus rationibus, prima: quia eſt mulier: ideo facili ter poſſet ab exploratoribus ſeduci: modo dicit vnum, modo aliud, nec eſt conſtans in factis, vel dictis. cap. forus. de verbor. ſignifica.

Secunda ratio, quia ipſa eſt ſola in ſua depoſitione, & ideo vni ſoli non creditur quantuncunque ſit idoneus. cap. licet. de teſtib. & vox vnius vox nullius.

Tertia ratio, quia mulier quæ deponit contra presbyterum etat particeps criminis, & confitebatur delictum ſuum, & ſic allegabat ſuā turpitudinem: ideo huic confeſſioni ſtari nō debet, vt habetur in c. j. de confeſſ. & nota. in ca. veniens. extra de teſtibus.

14 Præterea †laici in criminali non poſſunt eſſe teſtes contra clericos. c. de cætero. de teſtib. quod procedit etiam contra clericum in minoribus conſtitutum, niſi crimen eſſet notorium c. pe. de pur. cano. & dicit Pau. de Caſt. in l. iudices, C. de iudi. q̄ in cauſa criminali clericus de delicto non p̄t dāno duobus teſtibus, & ſic in criminali duo teſtes contra clericum non ſuffi ciunt ſuis alijs præſumptionibus: ſed Cardina. in dic. clemen. j. §. verum. in prima quæſtione tenet contrarium, quod etiam in caſu hæreſis ſufficiunt duo teſtes propter regulam generalem, quæ dicit in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum, & iſta eſt vera opinio pro qua facit glo. in ca. præſul. 2. q. 4. quæ te
15 net †quod contra papam ſufficiunt duo teſtes, quam gl. ſequi tur Fel. in c. quoties. in j. col. de teſtib.

Concludite ergo reſolutiue in hoc puncto quotidiano, cir ca quem iudices eccleſiaſtici male aduertunt ſecundum Angel. de Clauaſio, & Silueſtrum, & alios Summiſtas in §. ſtuprū quod in foro conſcientiæ ſi quæratur an ſtuprator teneatur,
16 & ad quid † diſtinguite quod aut defloravit virginem volentem, & tunc non tenetur, ex quo non eſt ſeducta. Si autem filia fuerit ſeducta, vel ad hoc tracta fuerit inuita videlicet p̄ promiſſiones, & ficta mendacia iſto caſu confeſſor in pœnitentia debet ei iniungere, vt ad arbitrium boni viri eidem defloratę ſatisfaciat, vel ſaltem cum ea componat de aliqua quantitate pecuniæ, vel alterius rei, vt poſſit facilius cum aliquo matrimonialiter copulari, & ſi cum ea promiſerit contrahere ad hoc, vt poſſet extorquere copulam, prout plures faciunt, debet obſeruare promiſſionem ſuam, licet ſit ſimplex: ergo multofortius debet illam adimplere, ſi iurauerit ſecundum Archidiac. in loco ſupra allegato, quæ deciſio ſecūdum Summiſtas limitatur, vt procedat, quando ſtuprator, & ſtuprata eſſent perſo-
17 næ æquales: †ſecus ſi eſſent diſparis conditionis, puta, quia vir eſſet nobilis, vel homo conſtitutionis in dignitate, & mulier eſſet pediſequa, vel alia plebeia quo caſu erit imputandum mulieri: quia debuit cogitare, quod vir talem promiſſionem faciebat in fraudem: ideo poterit petere remiſſionem promiſſi.

Tenebitur tamen ei aliter ſatisfacere ſecundum ſuam qualitatem, & indigentiam mulieris, & dicit Abbas in dicto. cap. in quarto notabili. de adul. quod defiorans virginem debet ſibi conſtituere ampliorem dotem, quam ſi non fuiſſet defiorata: quia virginitas dicitur ſecunda dos, ſi vero ſtuprum eſſet cō miſſum cum vidua muliere honeſte uiuente certe arbitrio iudicis imponatur ſibi pęna pecuniaria ſecundum conditionē perſonarum, & qualitatem facti, & ſic diſpoſitio dicti. cap. primi de adulterijs. quæ loquitur in ſtupro virginis, non habet locum abſolute in uidua ſtuprata.

Si uero quæratur, qua pœna debeat puniri clericus pro ſtu
18 pro de iure canonico †dicite quod antiquitus ſecundum canones Apoſtolorum pęna ſtupri, uel etiam ſimplicis fornicationis erat depoſitionis, capi. presbyter quanquam. octuageſima ſecunda diſtinctio. ſed beatus Silueſter Papa conſiderans naturam humanam eſſe multum fragilem, & quod pauci a tali uitio carnis ſunt abſtinentes, volens moderare ſentētiam apoſtolorum ſtatuit, ut clericus pœniteat per 10. annos ſecūdum formam tradita in d. cap. presbyter. uel uerius dicatis prout ſupradictū fuit in adulterio, q̄ pœna ſtupri hodie commiſſi per clericum eſt ſolum quod pęniteat per ſeptem annos ſicut & cæteri laici ſtuprum committentes. Sed noſtris temporibus iſte pœnæ pœnitentiales non ſeruantur cum remaneant in arbitrio ſacerdotis.

Si uero quæratur qua pœna debeat puniri clericus in foro contentioſo uariæ ſuper hoc fuerunt ſententię canoniſtarum quidam dicunt præceptor Ioannes Andreæ quod ex quo clericus non poteſt ſtupratam ducere in uxorem debet corporaliter caſtigari per tex. in cap. peruenit. in uerbo corporaliter caſtigatus extra de adult. qui tex. generaliter loquitur ergo debet intelligi tam in clerico quam in layco. Alii autem dicunt, q̄ ex quo clericus non poteſt contrahere matrimonium cum illa, quam ſtuprauit poterit cogi ad ſibi conſtituendum dotem hoc poterit ſibi imponere pœnam pecuniariam: quia propter illam clerici facilius retrahentur a talibus exceſſibus quam p̄ cœteris pœnis ſpiritualibus: quia ſacerdotibus ſicut ſenes, & mulieres regulariter ſunt auari & ambitioſi in acquirendo & retinendo. cap. 1. §. in uerſiculo propter ſacerdotum auaritiā extra de decimis. & in l. ſi ego, ff. ad Velleya. & ulterius pro uero ſtupro in uirgine commiſſo clericus patietur pęnam depoſitionis maxime ſi poſt admonitionem canonice per ſuum ſuperiorem non deſiſtat & iſta eſt communis ipſi patri opinio quam ſequitur Pano. in præallegato, cap. peruenit & in dicto. cap. dubitatur ſi uirgo ſe obtulit ſponte clerico an hoc caſu teneatur, reſponde quod quantum ad pœnam criminalem imponendam clerico propter ſtuprum non excuſaretur etiam p̄ bata voluntate puellæ: non eum uoluntas conſilii criminis debet excuſare a pœna delicti quando culpa illius non conſiſtit in ſola uoluntate actus ſed in reprobatione ipſius ſed quantum ad præſtationem dotis uidetur, quod non teneatur probato, quod non fuerit ſeducta, ut tenet aſtenſis in ſumma, & Silueſter ibidem in uerbo luxuria uerſicu. quinto quod iſto caſu clericus non teneretur præſtare dotem etiam in foro cōſcientię multominus tenebitur in foro contentioſo, iſtud limitatur non quantum ad damnum & intereſſe non patris dictę puellę quia pater uirginis accuſaret clericum de ſtupro ſuæ filię certe teneretur ei ſatisfacere de damno ſeu eſtimatione damni ipſi patri prouenientis ex defloratione ſuę filię qa ex quo fuit defiorata licet uoluntarie in ea dotanda requiritur

ma-

Digitized by Google

maior quãtitatis pecuniæ ideo clericus teneretur ad illud ma ius teneretur etiã pro iniuria illata patri ex defloratione ſue filiæ at cleric.& hic vt clericorum extra de vita & honeſtate, clericorum.

Sed ſecundum leges ciuiles quæ pœna imponatur pro ſtupro diſtinguite aut ſtuprum violenter fuit commiſſum & tũc proprie dicitur raptus & non ſtuprum abſolute: quia raptus non dicitur ſine violentia, addo quod ſi quis verbis blandis ſeducat virginem vel viduam non incidit in pœnam raptus, vt habetur in l.vnica, C.de rap.virgi. & in capi. de raptoribus. 36. quæſt. 1.de iure ciuili punitur pœna capitali de iure canonico punitur pœnis ſupra adductis. tamen proprie loquendo ſecun
19 dum terminos legales raptus & ſtuprum ſic differunt †quia ra ptus virginis dicitur quãdo mulier per vim rapitur & de loco ad locum tranſducitur, vt in l. ſupra proxime allegata & notatur in l.qui cœtu.§.qui vacantis,ff. ad legem Iulia. de vi publi. ſed ſi virgo cognoſcatur per vim iſto caſu propriæ diceret ſtuprum & non raptus, l.mariti lenocinium circa finem verſi culo.qui per vim ſtuprum intulerit,ff.de adul. & tradit Guido Papæ in ſingulari mileſimo ſeptimo incipi. raptus virginis & plenius ſingulari quingenteſimo ſexageſimo nono incipien. cum quæritur vbi ponit plures diſtinctiones quomodo raptores virginum aut aliorum honeſtarum mulierum puniuntur
20 & ſic videtis quod raptor grauius punitur quam ſtuptator †vn de licet raptor de iure ciuili non poſſit capi, nec extrahi de eccleſia, vt eſt catus. in l.præſenti in verbo nullos pœnitus, C.de ſacroſanct.eccleſi. tamen ſecus eſt de iure canonico. capitu. in ter alia & ibi gloſſ. hoc notat. extra de immuni. eccleſia. cui cõ cordat tex. de iure Authenticorum in §. neque homicidis. in Authentico de manda. principum quod ſecus eſt in ſimplici ſtupro. pro quo non debet quis extrahi ab eccleſia. & vltra pe nas iuris ſtatutum eſt, quod raptor incurrit perpetuam infamiam merito a teſtificãdo repellitur & iſtud inductum eſt in odium criminis. capi. conſanguineorum. 3. quæſt. 4. ita notat Bartholomæus Cœpola in l.prima. in §. furti, ff.de his qui notantur infa.

Viſo quomodo committatur raptus & quæ pœna inducta ſi pro tali delicto videamus an diſpoſitio legis vnicę de rapto. virgi. habeat locum in rapiente meretricem ſicut in qui rapit. virginem vel viduam, aut aliam mulierem honeſtam: & breui ter ſuper hoc paſſu Doctores multum intrincan. quia Bald. in d.l.raptores. C.de epiſcop.& cleric. in prima colla. in verſiculo hoc tamen fallit in meretrice: videtur abſolute tenere quod rapiẽs meretricem, vel illam quæ cauſa libidinis plures ad mi ſit quam improprie concubinam appellamus non incidit in pœnam, prædictę legis vnicę de raptorib. virgi. quæ eſt pęna capitalis allegat gloſſ. in §. idem lex Iulia. in verbo viduam Inſt. de public. iudiciis quæ literaliter dicit quod ſi quis ſtuprauerit meretricem vel concubinam non punitur pœna ſtupri propter verbum honeſtæ vnientem poſitum in illo text.& idem glo. in dicta, l.vnica in verbo honeſtarum, C.de raptu virginũ. quæ dicit quod pœna illius legis non habet locum in meretricibus. raptis propter verbum honeſtarum ergo a contrario ſenſu ſi mulieres raptæ ſint meretrices & inhoneſte viuentes certe raptores non incidẽt in pęnam illius legis & allegat duo iura primo tex. in l.quæ adulterium, ff.de adul. & in l.verum ſi meretricem, ff.de fur.

Paulus de Caſtro aliter deſtinguit, quod aut iſta meretrix, q̃
22 fuit rapta erat maritata † & tunc illam rapiens tenetur de raptu quia in ea committitur adulterium ſicut in honeſta mulie re, l.ſi vxor. in princip. ff.de adul. ergo etiam raptus commit titur, ex quo eſt qualificatus: cum adulterio, & in hoc nulla vi detur dubitatio ſi vero talis meretrix violenter cognita & cõtra eius voluntatem: non erat nupta & tunc procedit opinio dictarum gloſarum, vt rapiens non puniatur de raptu.

Alia fuit diſtincto Guilielmi de Cugno. in dicta, l.raptores, quod aut meretrix rapta erat perſeuerans in meretrico & tũc procedat opinio dictarum gloſſarum ſcilicet, vt non puniatur de raptu, quod ſecus eſt ſi in meretricio nõ perſeuerauerit ma xime tempore raptus. quia iſto caſu teneretur de raptu quando quidem raptus in meretrice non cadit argum. gloſſ. j.l.vnicæ, C.de rapto. argum. tex. l.uerum. de fur.

Alia fuit opinio Salyceti, & ſequatium in præallegata lege vnica. quam puto eſſe veriorem qui pleniorem facit diſtinctionem. & quam ibi refert & ſequitur Hyppolitus de Marſiliis ꝙ aut talis mulier rapta deſierat eſſe meretrix, quia tempore quo fuit violenter cognita inceperat honeſte viuere, illam & pœnitebat tenuiſſe talem vitam impudicam, & omni die cum aliis honeſtis mulieribus conuerſabat fugiendo conſortia tã virorum, quam mulierum inhoneſte uiuẽtum & iſto caſu cõtra raptorem haberet locum diſpoſitio pœnalis, d.l. legis unicæ. quia inſpicitur qualitas quæ in tempore delicti & ſic propter pœnitentiam de ea iudicatur ac ſi nunquam fuiſſet meretrix, ſed tempore honeſte uixiſſet iuxta regulam iuris quæ dicit quod ceſſante cauſa, ceſſare debet effectus, capi. cum infirmitas corporalis de pœn. & remiſ. & in d.c. cum ceſſante. in l. adigere, §. quamuis, ff.de iure patrona. & iſtam diſtinctionem Sal. & aliorum ſequacium ex plurib. confirmat Hyp.de Marſ. ſil. in præal. l. vnica.

Primo per ſingulare dictum Speculato. in titul. qui filij ſint legiti. in §. penultimo in verſiculo quid ſi filia peccauit. & in verſiculo quid ſi pœnitentiam ægerit, quem ſequitur Bald. in
23 l.fina. C.de dotis promiſſio. vbi concludunt † quod quanuis pater ſecundum leges ciuiles non teneatur alere, vel dotare filiam intelligere minorem, quæ paſſa fuit ſe carnaliter cognoſci ab aliquot: tamen ſi filiam pœnituerit & ad vitam laudabilem reuerſa, & emendata fuerit, & in ea appareant ſigna pœnitentiæ debebit alimentari & dotari a patre, quia ceſſat cauſa, propter quam dos, & alimenta denegabantur: & iſtud dictum ſequuntur canoniſtæ. in cap. Quintaua llis de iureiuran. & eſt ſingularis limitatio ad nota. Baldi, §. cauſas vt cum de appel. cognoſc. colum. 8. quia humanum eſt peccare Angelicum eſt ſe emendare & Diabolicum perſeuerare.

Secundo hæc opinio Salyce. comprobatur. per ſingularem doctrinam quam tradit Bald. in l.filiam, C.de inoffic. teſtamẽ. quem ſequitur Raphael Fulg. & Iaſon in L. in arenam, C.eodẽ
24 titulo, vbi concludũt per illum textum †quod mater meretrix non poteſt filiam meretricem exhæredare ex quo laborat eodem vitio, quia quod in alio reprobo in me approbare non poſſum, l. in arenam, C.de inofficioſo teſtament. & ibi ſcribẽ. tamen ſi mater ſit emendata, & reducta ad honeſtam & pudicam vitam poterit filiam propter meretricium exhæredare aduertite tamen quod deciſio Bal. Sali. & Raphaellis Cremenſis & Iaſonis, quæ loquitur in meretrice non habet locum in patre filiam ſuam meretricem poterit exhæredare quantuncun-
25 que ipſe ſit meretricator †ratio eſt quia in muliere maior caſtitas requiritur quam in viro. l.penu. C.de Orphicia. prout notat gloſſ. in l.palam, §. quæ in adulterio, ff.de ri.nup. tertio confirmatur per ſingularem doctrinam Iaſonis in dicta, l. in arenam quam habuit ab Alexand. in l.prima, ff.ſolu. matrimon. quod licet filius propter ingratitudinem poſſit a patre exhæredari †tamen ſi viuo patre vel ante teſtamentum fecerit pœni-
26 tentiam, & fuerit emendatus non poterit a modo a patre exhęredari, & iſtud in tantum procedit ſecundum Barto. in l.ter
27 tia, §. fina. ff.de adimend. lega. †quod ſi filius poſt exhæredatio nem fuerit reconciliatus a patre exhæredatio cenſetur adempta. & ſic remanet opinio Salyce. exemplificata, ꝙ ſi meretrix tempore raptus erat emendata tunc enim rapiẽs incidit in pęnam raptus.

Si vero talis meretrix tempore raptus non deſierit meretri
28 ciari, †& tunc ſi ipſa conſenſerit raptus non punitur de raptu propter villitatem vitę, quia conſenſus mulieris excuſat a pęna illius legis talem rapientem: quod limitatur niſi mulier, q̃ conſenſit, haberet iuſtam cauſam contradicendi, ſcilicet, propter affinitatem, vel conſanguinitatem, quo caſu non obſtante conſenſu puniretur de raptu, & in hoc meretrix differt ab
29 honeſta muliere, †quæ ſi fuerit rapta per vim de domo ſuorũ parentum contradicentium licet ſit de voluntate mulieris nihilominus rapiens non euadet pęnam capitalẽ a pęna raptus, vt in terminis tradit Matheſilanus in notabili centeſimo incipiente nota tex. quem pauci ſciunt, quod iſta deciſio facit contra illos qui filias a domo parentum ſubtrahunt & quo volũt ducunt: licet filia dicat, quod ipſa eſt contenta, & quod hoc fecit de ſuo conſenſu, nihilominus rapiens puniet̃ pęna mortis.

Sed quid ſi meretrix violenter fuerit rapta ſine ſuo conſenſu an habeat locum pęna raptus?

Breuiter Gulielmus de Cugno diſtinguit, quod ſi talis meretrix habebat iuſtam cauſam contradicendi, quia dicebat ꝙ ipſa volebat pęnitere, & redire ad honeſtam vitam iſto caſu talis rapiens teneretur de raptu, alias ſecus.

Sed Salic. in dicta, l.prima, dicit quod communis opinio eſt contra Guilielmum de Cugno, quia illud mulieri non prodeſt ſi dicat ſe velle pęnitere, prout faciunt iſtæ meretrices quæ de nocte rublantur ab ſcholaribus: ratio eſt ſecundum Hyppolitum, quia contradictio oppoſita oppoſiti, vel præſumpti nõ admittit illam pęnitentiam verbalem niſi aliter appareat de ſignis pęnitentię.

Et ſi quæratur quomodo cognoſcetur, quod meretrix deſierit meretricari reſpondetur quod hoc cognoſcitur, ex duobus primo ratione loci, quia ſi habitet, & conuerſetur in loco in quo aliæ meretrices ſolent conuerſari in dubio iudicabit̃ meretrix, puta quia moratur in luppanari, vel alio ſimili loco.

30 †Ideo etiam inuita cogitur uendere merces ſuas, prout dicimus de aduocato, & procuratore & ſyndico uniuerſitatis, & notario qui etiam inuiti poſſunt compelli ad officium procu
31 rationem patrocinium & inſtrumenta ſuſcipiendũ †ſicut cau

po,

Digitized by Google

po.hoſpes tabernarius,& Doctor, qui inuiti coguntur hoſpi tes recipere, & conſulere vt in terminis tradit dominus Deci.
32 in regula inuitus,ff.de reg.iu.†Secundo meretrix,cognoſcitur ratione habitus,vel inceſſus vt eſt caſus in l.apud Labeonem in §.ſi quis virgines,ff.de iniur.quæ allegatur ad hoc,quod talis quis eſſe præſumitur,in quo habitu reperitur, vnde ſicut iudæi & Saraceni coguntur portare aliquod ſignum per quod a cæteris Chriſtianis diſceruantur.cap. in nonnullis prouincijs extra de iudæis ſic etiam meretrices poſſint cogi portare aliquod ſignum vt ab honeſtis mulieribus poſſunt cognoſci ſecundum Bald.per illum tex.in l.minimæ,C. de epiſcopali audien.quem ſequitur dominus Decius In regula ſemper in cõtractibus.de reg.iur.

Annotate inſuper, quod licet rapiens meretricem repertã in loco,& habitu ſupradictis,non puniatur regulariter de raptu ſecundum Bart. in dicta.l.verum ſi meretricem.in fine.& Pau.de Caſt.in conſilio,306.incipien.viſo dicto ſtatuto, tamẽ venit puniendus extra ordinarie, hoc eſt,arbitrio iudicis, & actione iniuriarum teneretur & illa iniuria poſſet eſſe adeo atrox,quod iudex inſpecta qualitate delicti,& conditione perſonarum,poſſet arbitrari incluſiue vſque ad mortem,& iſtud dictum ſingulare refert Matheſilanus in centeſimo ſecundo notabili incipiente nota vnum quod ſolent vulgares dicere.

Sed an rapiens mulierem puniatur de raptu, ſi non fuerit ſubſecuta copula carnalis diſtinguite quod aut raptor nõ potuit?licet tentauerit:& tunc iſto caſupunietur affectus licet nõ ſequatur effectus.

33 †Si vero raptor noluit,licet potuiſſet,quia ipſum pœnituit commiſiſſe tantum nephas, & tunc non puniretur de raptu, ſed alia mitiori pœna, ſed an maritus,vel ſponſus puniatur de raptu, & quid econuerſo ſi mulier rapiat virum videte plene per Doctores in dicta lege vnica.& in præallega. lege. raptores.

Poſtremo deueniamus ad ſecundum membrum diſtinctionis,ſcilicet,quando ſtuprum eſt commiſſum ſine violentia,&
34 & tunc ſi quæratur, †quæ ſit pena ſtupri de iure ciuili reſpondetur quod ſi ſtupratot ſit nobilis, vel alias ſit honeſta perſona punitur confiſcatione dimidiæ partis bonorum ſuorum.Si vero ſit humilis ſeu vilis conditionis, & iſto caſu ex lege Iul. coercione corporali affligetur:quia fuſtigabitur,& nihilominus in exilium mittetur, hoc eſt, relegabitur:extraordinarie autem ſtuprans,vel perſuadens punitur vltimo ſupplicio, vt eſt caſus in l.prima,in verſiculo perfecto flagitio .capite punitur,ff.de extraordinarijs criminibus: & prædictam diſtinctionem ponit imperator,§.item lex Iulia in verſicul.honeſti publicationem partis dimidiæ bonorum: humiles autem.Inſti. de publ.iudi. & licet ſecundum iura Codicis pœna adulterij ſit immutata in pœnam mortis per,l.quamuis.C.de adult.tamen in ſtupro iura antiqua remanent incorrecta, prout ſupra fuit dictum de adulterio,& inceſtu vt notabiliter tradit Alexand. de Imol.in conſilio.229.incipiente ponderatis in 6. volum.ex quibus reſultat communis opinio, quod pro ſtupro non imponitur pœna mortis quæ deciſio ſecundum gloſſam in d.§.itẽ lex Iul.non procedit in caſibus certis.

Primus eſt in tutore ſtuprante pupillam factam adulteram
5 cuius tutelam geſſit:†qa pro tali ſtupro punietur pœna deportationis cum publicatione omnium bonorum ſuorum caſus eſt in l.vnica,C.ſi quis eam cuius tutor.vbi dicitur,quod ſi tutor quondam adultam ſtuprauerit debet deportari omnibus bonis fiſco applicatisratio redditur in promptu ſecundũ Doctores.ibi,quia tutor eſt loco patris,& principaliter datur perſonæ,vt eam doceat in bonis & honeſtis moribus, & non in luxuriam,& vita impudica:vnde Hieronimus ad Demetriadẽ virginem ait animam in teneris annis eſſe inſtruendam diuinis eloquijs,ac verbis,& factis caſtis, vt corruſcãte verbo Dei aſtutiæ Diaboli repellentur, & vt adoleſcens reſiſtere ſciat hoſti quem pro reſiduo vitæ habiturus eſt.

Secundo idem dicendum eſt in commentarienſi, hoc eſt, cuſtode carcerum ſtuprante illam, quam conſeruat in carceribus,quia p ſimilem diſtnictionem punietur pœna quam patitur tutor cognoſcens quondam pupillam ſuam vt no.in l.fi
36 na.& per totum titulum,C.de cuſtod.reorum†vos autem dicite,quod ſi cuſtos carcerum maxime regiorum carnaliter cognoſcat incarceratam debet puniri pœna capitali & ita concludit Guido Papæ in deciſio.448.incipiente ſi incarceratus p ſententiam iudicis qui allegat Ioannem Fab.hoc dicentem in præallega.§.item lex Iul.vbi dicit q pœna illius de conſuet. eſt mors,ſiue incarcerata ſit meretrix,ſiue non.

Ex præcedenti deciſione poſſet ſuboriri dubitatio, ex quo tutor cognoſcens carnaliter illam cuius tutelam geſſit, punitur pœnis ſupra adductis.

Sed an ſaltem prohibeatur contrahere matrimonium cũ eadem pupilla ſua reſpondetur quod ſic.l.ſi tutor,vel curator C.de interdicto matrimonio:vbi dicitur,quod ſi ſibi, vel filio ſuo eam collocauerit matrimonio: ipſo facto ex dolo præſumpto incurrit infamiam,quoniam præſumitur talem contractum feciſſe, vt ratione fraudis commiſſæ non reddat ad miniſtrationem tutelæ,vel curæ,niſi pater filiæ cõtrarium diſ
37 poſuiſſet,l.ſi pater,C.eodem titul †Ita deciſio procedit de iure ciuili:ſecus de iure canonico,quo iure non prohibetur matrimonium inter tutorem,vel eius filium & pupillam. & ideo ſuccedit communis regula quod quando ius ciuile,& canonicum contrariantur in matrimonialibus, aut alijs ſpiritualib. tunc iuri canonico & non ciuili ſtandum eſt capitu.per venerabilem.extra qui filii ſint legi. & in capi. ſi diligenti extra de foro compe.& ſecundum tale ius matrimonia regulari debẽt capi debet.de bigamis.& dicit tex.in §.hinc colligitur.ſecunda quæſtio 3.quod hodie matrimonia reguntur iure poli & non iure fori & in his & alijs ſimilibus ſacræ leges non dedignantẽ imitari ſacros canones capitul.penul.& capi.fina. de ſecund. nup.& in cap.clerici.de iudi.& in capi.primo de oper.nouijnũtia.& dicit tex.in Authentico,vt clerici apud proprios epiſco-
38 pos.circa finem,†quod in cauſis ſpiritualibus lex ciuilis ſubijcitur canonibus,quia effectus iſtorum iurium tendit ad diuerſum finem quoniam finis iuris canonici eſt euitare peccatum,& Deo animas lucrifacere.

Sed finis iuris ciuilis tendit ad bonum publicum, vt notat gloſſ.& ibi Doctores in capitulo cum contingat extra de iure iurand.concludite ergo in ſumma,quod ſi tractetur,& vertat̃ dubium circa permiſſionem,vel prohibitionem matrimonij ſtamus canonibus, & non diſpoſitionibus legum ciuilium, vt notatur per Arch.35.q.5.

Ex quibus multa inferuntur primo,quod licet raptor ſecũdum leges ciuiles non poſſit contrahere matrimonium cum muliere rapta,vt habetur in dicta,l.vnica de rap. virginum & habetis rubricam expreſſam in Authentico de rap.mulierib.
39 quæ raptoribus nubunt,collatio.nona.†tamen de iure canonico inter eos nuptiæ non prohibentur contrahi ca. cum cauſam & cap.fina.extra de raptoribus.& habetur expreſſe in capi.tria.& in cap.de puellis.& in capi.denique.36.quæſtio. 2.ſecundo infertur,quod licet rector prouinciæ non poſſit de iure ciuili contrahere cum prouinciali vel filiusfamilias non poſſit contrahere ſine conſenſu patris. tamen de iure canonico matrimonia cum talibus licite contrahuntur,& ideo iura ciuilia quæ dicunt patrem poſſe exhęredare filium,vel non debere dotare filiam, qui vel quæ nupſit contra eius voluntatẽ non habent locum ſecundum canones quibus in hoc ſecundum iura ſuperius allegata ſtandum eſt,& etiam in pluribus alijs in quibus canones contradicunt legibus, vt in alienatione fundi dotalis,& in pactis de non ſuccedendo, & in coniugibus ſecundo nubentibus, & in renunciatione Velleyani & in crimine hæreſis,in quo tanquam in re ſpirituali ſtamus iuri canonico,ita quod iudices temporales directe vel indirecte ſe intromittere non debent capitu.vt inquiſitionis negotium, §.prohibemus.de hæreticis in texto.vel ſi agatur de ſeparatione matrimonii vel de cęteris impedimentis matrimonialib. in prædictis caſibus eſſet ſtandum canonibus & non legibus ciuilibus.

Dubitatur vlterius qua pœna veniat puniendus ille qui corrupit ſeu defloraut virginem immaturam,& ſic minorẽ duodecim annorum an debeat puniri ſtupri,vel pœna raptus.Breuiter Bald.in l.ſi quis dicam non rapere.in finali column. C. de epiſcop.& cleric.vbi recitat opinionem quorundam antiquorum,qui concludebant in hoc quod corrumpens puellã nondum uiripotentem debet puniri capitali pœna ac ſi delictum fuiſſet conſummatum,quia in iſto crimine raptus attẽditur uoluntas cum aliquo actu intrinſeco: licet actus ille nõ deuenerit ad effectum, & ſic in delictis atrocioribus affectus punitur,licet non ſequatur effectus dicta, l.ſi quis non dicam rapere.propter uerbum,attentare,poſitum in illo textu: quia in talibus delictis,& aliis maiorib. uel ſimilibus tractatus habetur pro facto,ut ſingulariter determinat Cardinalis Florentinus in Clemen.paſtoralis.in uerbo tractauerat. de re iudica. pro quibus facit gloſſ.notabilis in ca. nullus Epiſcopus in uerbo pretium exigat prima quæſtio.prima,quæ dicit,quod in deteſtationem criminis ſimoniæ conatus punitur,licet non fuerit ſecutus effectus,quæ gloſſ.facit contra illos beneficiatos,q dietim mereantur,& in electionibus uoces ſuas dãt,ut alia cõſequantur beneficia,& cæteros faciunt tractatus ſimoniacos:tales enim conatus, ſeu tractatus quoad ſe inducunt ueram ſimoniam,& irregularitatem:unde refert Bar.in le.prima,ff.de parricidijs. quod monachi ſancti Pe.conati fuerant dare uenenum Abba.tamen hoc facere non potuerunt:nihilominus debebant puniri,ac ſi uere ſecutus fuiſſet effectus, & notetis tex.in dicta,l.prima,qui non reperitur alibi in uerſicul.præterea,qui venenum emit, vt patri daret quamuis dare non potuit:

Digitized by Google

tuit: & lex illa allegatur ad hoc, quod pro veneno præparato debet quis puniri, ſicut ꝓ dato, & ſic remanet firmata opinio illorum antiquorum quod corrumpens virginem immaturā venit puniendus de raptu, & ſic pœna capitali.

Alia fuit opinio Gulielmi de Cugno in dicta, l. ſi quis non dicam rapere dicentis quod ſtuprans virginem duodecim annorum non debet puniri pœna capitali, niſi tale ſtuprum per vim fuiſſet commiſſum: ſed imponetur pœna ſecundum conditionem & qualitatem perſonarum: quia ſi talis ſtuprans ſit humilior, & in fine conditionis cōdemnabitur in metallum: honeſtiores autem in inſulam relegantur, aut in exilium mittuntur, vt eſt caſus ad lineram in l. ſi quis aliquid. §. qui nondū virgines viripotentes corrumpunt, ff. de pœn. & iſtam opinionem ſecutus fuit Guido Papæ, qui refert ita fuiſſe iudicatum in deciſione quingenteſima quinquageſima quinta incipiente.

Vidi dubitari. qui dicit, quod iſta videtur eſſe verior de iure.

Alia fuit opinio quorundam dicentium, quod pro defloratione virginis immaturæ habet locum actio legis Aquiliæ, & non pœna mortis, & pro hoc allegant text. ad literam in l. ſi ſtuprum in verſic. vel ſi virginem immaturam ſtupraverit, ff. de iniur. † Ex quibus apparet, quod pro defloratione iſtarum puellarum impuberum: dum tamen non fuerit commiſſa violentia non impouitur pœna mortis: ſed tantum pœna deportationis, vel relegationis ſecundum tamen diſtinctionem ſuperius factam, & iſta pœna de iure non reperitur immutata: ſed aliud eſt in eo, qui virginem maturam defloravit, quia illa effectualiter perdit virginitatem, quæ ſi ſemel amiſſa fuerit nunquam reſtitui poteſt: quia ab agente in paſſam delictum fuit confirmatum, quod ſecus eſt in virgine minore defloratā, quæ virginitatem perdere non poteſt: quia reſpectu paſſæ delictum magis videtur attentatum, quam cōſummatum, & perfectum: ideo minor pœna eſſet ei imponenda.

Si placet, aduertite pro vltimis verbis, quod licet iſta opinio ſit verior de iure: tamen in regno aliud obſeruatur de conſuetudine, vt refert quędam parua gloſſ. j. in additione prædictæ deciſionis Guidonis Papæ ſupra allegatæ, quæ dicit, quod tales ſic ſtuprantes virgines immaturas ſuſpenduntur allegat Ioannem Fabr. in dicto, §. item lex Iulia. Inſtit. de public. iudic. & dicit Bald. in dicta, l. ſi quis non dicam rapere, quod ſi ipſe haberet illum caſum præ manibus faceret illam ſic defloratem decapitari, pro quo dicto Baldi eſt tex. apertus in l. prima, in verſicu. qui mulierem, vel puellam interpellauerit, capite punitur, ff. de varijs, & extraordinariis criminibus. ego enim prædicta intelligo, quando talis defloratio virginis facta: ꝙ prece, vel precibus, vel mendaci promiſſione fuiſſet ſeducta, & iſta deciſio facit maxime contra quoſdam qui in ſpurcitia, & luxuria conſueuerunt: & qui tenent in concubinatu, & ſtu pro puellas nondum viripotentes: contra quos ſecundum canones inducta fuit pœna depoſitionis, & priuationis beneficij, vt ex infradicendis apparebit.

Vlterius poſſet dubitari ex quo rapiens puellam, ſeu ſtuprans: debet eam accipere in vxorem, vel dotare, † ſed an cognitio, & punitio ſpectet ad iudicem eccleſiaſticum, vel ſecularem, & quis iſtorum iudicum faciat conſtituere dotem puellæ raptæ? Breuiter diſtinguite, aut raptus fuit commiſſus per clericum: & tunc pro illo crimine debet trahi coram iudice eccleſiaſtico, qui vſque ad ſententiam incluſiue terminabit de cauſa, ſi vero agatur de raptu commiſſo per laycum, tunc iudex temporalis cognoſcet, & iſta eſt verior opinio de iure, ſecundum legiſtas in l. raptores, C. de epiſco. & cleric. & in d. l. vnica. de rap. virgi. & ratio eſt, quia qualitas delicti importat punitionem corporalem, vt in iuribus, ſupra allega. ergo ad iudicem eccleſiaſticum non ſpectat de iſto crimine cognoſcere, quia non habet iuriſdictionem, ſeu pœnam ſanguinis, capi. ſententiam. extra ne clerici, vel monachi aliter incurreret irregularitatem ſecundum canoniſtas, ibi niſi in certis caſibus, & ſic nec directe, nec indirecte permittitur iudici eccleſiaſtico poſſe cognoſcere inter laicos de re mere ciuili, licet manifeſte agatur de peccato alias ſequeretur, quod in conſequentiam iudex eccleſiaſticus vſurparet ſibi temporalem iuriſdictionem ꝙ facere non debet, vt in terminis decidit dominus Fran. Marc. in deciſione. 2. inci. quæritur. 2.

De peccato ſodomitico. *Rubr.*

SVMMARIVM.

1 *Peccatum contra naturam quomodo committatur.*
2 *Sodomia fuit cauſa propter quam dominus deleuit mundum diluuio.*
3 *Sodoma quomodo interpretatur, & quare ſic appellatur.*
4 *Sodomiticum crimen vincit quancunque fornicationem.*
5 *Sodomita vocantur filii diffidentiæ.*
6 *Lothobtulit ſodomitis filias ſuas ſtuprandas non quod iuſtitiam faceret ſed maius peccatum euitaret.*
7 *Lege Moſayca non erat fœnerandum fratri, ſed alieno.*
8 *Eccleſia tolerat publicas meretrices, & ſub diſſimulatione pertranſit, vt maius ſcandalum euitetur.*
9 *Receditur a regulis iuris communis, vt graue euitetur ſcandalum, & licet tranſcendere leges.*
10 *Sodomiæ iniquitas, & cauſa fuit ſuperbia, panis ſaturitas, habundantia, et otium.*
11 *Animal brutum propter ſodomiam punitur pœna mortis.*
12 *Abſoluere an poſſit presbyter ſimplex de Sodomia.*
13 *Porcus ſi infantem comederit, vel occiderit debet puniri pœna mortis, ita de alio animali bruto.*
14 *Polutionem procurans propriis manibus quomodo punitur.*
15 *Sodomiti non datur aduocatus, nec pro aliis poſſulare poſſunt, ſicut nec maſculi qui muliebria paſſi ſunt. nu. 16.*
17 *Sodomita efficitur inteſtabilis etiam antequam accuſetur de illo crimine, vel condemnetur, & ſic ipſo iure.*
18 *Sodomita perdit dominium bonorum, et ipſo iure bona confiſcantur, nec de fructibus diſponere poteſt.*
19 *Vir, et vxor propter crimen commiſſum contra naturam extra vas naturæ non inducit ſeparationem.*
20 *Affinitas nulla contrahitur per ſodomiam commiſſam cum maſculo, vel fœmina extra vas debitum naturæ.*
21 *Delictorum tria ſunt genera, leuia, grauia, et grauiſſima.*
22 *Carthago propter ſodomiam aratrum paſſa fuit.*
23 *Sodomia appellatur peccatum contra naturam, quia Deus non tantum offenditur, ſed etiam natura, vnde qui hoc vitio laborant Deo, et naturæ aduerſari videntur.*
24 *Sodomita iure ciuili punitur vltimo ſupplicio.*
25 *Iudex in arbitrariis an poſſit arbitrari vſque ad mortem inclusiue.*
26 *Moderari, verbum importat diminutionem, et augmentum.*
27 *Iudex an poſſit mitiorem, vel maiorem pœnam imponere quam ſit a iure ſtatuta.*
28 *Clericus pro ſodomia quibus pœnis in vtroque foro debeat puniri.*
29 *Mortis mentio facta in veteri teſtamento intelligitur de morte æterna, & non de corporali.*
30 *Clerici pro ſodomia degradantur, & poteſtati temporali remittuntur.*
31 *Vergilius propter ſodomiam ea nocte qua Chriſtus fuit natus ſubito cum aliis ſodomitis perierunt.*
32 *Semiramis Regina tantæ fuit libidinis, quod non ſolum filium proprium verum etiam equum vſque ad coitum amauerit.*
33 *Nero Sporum puerum in domo ſua publice loco vxoris habuit.*
34 *Punitio, & cognitio huius criminis ex quo eſt contra naturam ſpectat ad eccleſiam etiam contra laicos, tamen locus eſt degradationi.*

DE finali ſpecie fornicationis ſupereſt, vt tractemus, ſcilicet de peccato cōtra naturam quod dicitur cum humana natura, & creatura cum alia diuerſa ſpecie, vel cum alia ſibi ſimili in ſpecie eiuſdem tamen ſexus nēpharie, atque damnabiliter committi
1 tur, † vel etiam peccatum contra naturam dicitur ſi quis alio modo carnaliter cognoſcit mulierem, quam a natura ordinatum ſit nec a cętero a quoquam ambigendum erit vitium iſtud inter ſpecies luxuriæ fuiſſe connumeratum, vt legitur ad Corinthios duodecimo. capi. circa finem vbi dicitur non egerunt pœnitentiam ſuper immūditia, exponit, id eſt, luxuria cō
2 tra naturam. quæ vt legitur Geneſis ſexto, cap. † fuit prœcipua cauſa propter quam dominus diluuio deleuerit mundum in eo dum dicitur ibi, omnis quippe caro corruperat vitam ſuā: legitur etiam Geneſis decimo octauo. ca. cum ſequenti. quod peccatum ſodomiticum intantum infecerat maledictas illas ciuitates ſodomiam, & Gomorram, vt clamor ierit ad dominum, vt in dictis ciuitatibus decem viri iuſti non fuerint inuēti, & ideo Angeli qui ad eaſdem fuerant miſſi, vt probarent an clamorem opere compleuiſſent ipſi Angeli ad ſtuprum, hoc eſt puerorum concubitum violenter impetebantur merito ciuitates illo igne, & ſulphure cum habitatoribus conſumptæ ſunt, vnde Iacobus de Valentia in canticum Moyſi in Pſalmo incipiente audite cęli, quæ loquor quod canticum reperitur deſcriptum Deuteronomij. 32. ca. vbi dicit, quod Sodoma interpretatur ſterilis, & cęcitas, aut pecus aut declinatio, dicitur enim cęcitas eo, quod ex paſſione vitiorum percuſſa fuit cęcitate mentis intātum, quod perdidit iudicium rationis, & omnes effecti ſunt beſtiales in moribus: quia abutebantur vitio
3 luxuriæ in maſculos † merito ſodoma interpretatur pecus, & beſtia, & ideo cum voluiſſent abuti duobus Angelis, qui ingreſſi ſunt in domum Loth. percuſſi ſunt cęcitate & ſic facti

ſunt

Digitized by Google

sunt cęci corpore,& mente.Istud enim peccatum habetur in triplici differentia:quia aliquando dicitur contra naturam humanæ societatis.

Secundo,dicitur peccatum contra naturam humani generis. Tertio,aliquando dicitur peccatum contra naturam humani sexus de quibus in specie infra videbimus adducēdo magis communes opiniones legistarum,canonistarum,& Theologorum.

Peccatum istud sodomiticum appellatur etiã quando exercetur cum masculis,& fœminis contra naturam,vt est tex.in capi.vsus.32.quæst.octaua, quoniam procedunt a pari, vel ꝙ quis abutatur masculis,vel fœminis:ideo apud summistas vocatur crimen sodomiticum contra naturam humani sexus eo quia sexum ad naturalem coitum destinatum peruertunt. licet apud legistas vocetur stuprum,l.solicitatores,§.qui puero stuprum,ff.de extraordinar.criminibus & toto titu.ff. de adulterijs & stupro tales enim sic delinquentes apud hystoriographos concubitores puerorum appellabantur.istud crimen sodomiticum vincit quantuncunque aliam fornicationem, & apud Deum sine aliqua comparatione magis detestabile reputatur quam si quis carnaliter matrem,vel filiam propriam cognosceret,vt est textus in cap.flagitia & in can. adulterij.32.
4 quæstio.octaua.†quibus dicitur quod adulterium vincit fornicationem,incestus autem vincit adulterium.

Sed prædictorum peius est quando quis coit cum propria matre,sed omnium horum pessimum est peccatum quod fit contra naturam:vnde dicit tex.in c.non est obseruandum.22.q.3.quod tolerabilius est non implere sacramentum, quam manere stupri in flagitio.

5 A lege canonica†tales sodomitæ vocantur filij diffidentię: quia ex quo tam nephandissimum scęlus committitur de eorum salute diffidendum est,ego adduco vobis duos textus qui dicunt quod ira Dei superuenit incommittentes sodomiã tã quam in filios diffidentiæ, primus est in cap.clerici extra de excessib.prælato.& in cap.vt clericorum.extra de vita & honest. clericor.istud crimen apud Siculos Panormitanæos quamplurimum frequentabatur,vt dicit tex.in dicto capi. clerici. Item etiam apud Anglos erat in vsu frequentissimo capitul. si gens Anglorum quinquagesima sexta distinct. vbi Bonifacius scribendo regi Anglorum eum increpat,quod in Anglia Angli, & quidam alij certarum prouinciarum ibi descriptarum fędissimam vitam ducunt instar gentis sodomiticæ.

De hoc vitio tam horrendissimo honestius esset tacere,quã qualitates,& circunstantias huius criminis verbis exprimere quia Barto.in l.cum vir nubit in fœminam.C.ad legem Iul.de adulterijs dicit quod lex illa inter scholares non deberet legi: quia non est honestum loqui de his,quę cõtinentur in ea quoniam dicit Philosophus in secundo ethicorum quem refert beatus Thomas in quarto sententiarum distinctione sexagesima prima quæstione prima,argumento quarto,quod actus sodomiticus non inter naturales,sed bestiales reputari debet.At tamen vt ego non offendam aures vestras dicam, breuiter q̃ tantum ad materiam nostram pertinent,raptimque pertractabo.

Et in primis prænittendum est quod tradit Barbatia in cõsilio finali primi libri suorum consiliorum incipiente scribitur libro Hester vbi dicit quod vitium sodomiticũ est nephandissimum,& pessimum inter quæcunque vitia, quæ circa coitum per genus humanum perpetrari possent, quia crimen illud bestiale est,& oĩa alia vincit,vt superius dici.& facit tex.in cap.quemadmodum.32.quæstio.octaua. legitur etiam Genesis decimono capitulo,quod sodomitæ animam Loth.multipliciter afflixerunt de grauitate istius criminis legit Genesis p̃
6 dicto cap.†vbi Loth.viris sodomitis obtulit filias suas stupranda non quod iustitiam faceret,sed vt maius peccatum ,scilicet,contra naturam euitaret,vt in capi.offerebat Loth.32.quæstione septima,prout in simili legitur Deuteronomij.33.capi. pecuniam non dabis ad vsuram, & super habundantiam frugum non accipies:& Leuitici vigesimoquinto,cap.vnde Moy
7 ses dicit iudæis†non fœnerabis fratri tuo:sed alieno. ibi permittebat vsuras inter alienos & tamen cõstat vsuram indistincte vtroque iure esse prohibitam,vt superius dici & habetur lucę sexto,cap.multum dantes.nihil inde sperantes. & in Psalmo. 24.domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Respondetur qui pecuniam suam non dedit ad vsuram . ergo Moyses iniuste permisit vsuras inter alienos,quia respondetur, quod ideo permisit iudæis fœnerari alienis ad euitãdum maius delictum, quia Iudæi ita omnibus erant proni ad fœnerandum , quod si Moyses in totum eis prohibuisset vsuras legem suam non seruassent.sufficiebat ergo quod eorum culpa in aliquo fuisset diminuta,permisit ergo Moyses fœnerari alienis non vt iustitiã faceret:sed vt maius peccatum euitaret , & sic minus malum quandoque iungitur,vt maius euitetur:quia de duobus malis in necessitate,vel periculo minus est eligendum, vel verius maius est euitandum.cap.duo mala.decimatertia,distinction. præterea lupanaria in vrbibus , & ciuitatibus tolerantur , vt maiora flagitia euitarentur.scilicet,adulteria,stuprum,raptus, incestus,oppressiones,& scelera sodomitica , vt concludit Panorm.post gloss.in capi.inter operas extra de sponsalibus, qui
8 adducit tex.in cap.nerui.§.fina.distinct prælegata, &†ecclesia tollerat publicas meretrices,& sub dissimulatione per transit,vt maius scandalum euitetur, vt in eleganti consilio tradit Alexand.de Imo.in consilio primo.in secundo volumi. quod dictum refert Ioannes Andręæ in capi. nisi cum pridem.de renuntia.vbi dicit quod Episcopus potest remoueri ab ecclesia
9 particulari,vt maius scandalum euitetur , †& vt euitetur tale graue delictum receditur a regulis iuris ciuilis , vt ex pluribus. probat dominus Decius in consil. 151.incipiente maximi põderis.in primo,volumin.& sic videtis immanitatem huius criminis sodomitici propter ꝙ licet transcendere leges etiam diuinas,vt ex prędictis apparet.

Præterea Ioseph sodomitas accusauit hoc crimine pessimo vt habetur Geneſis.37.capi. & in capitu. sequenti. vbi dicitur peccatum nimis est aggrauatum,accedat etiam tex.in l.prima §.remouet,ff.de postuland.vbi gentiles,qui Christum non cognouerunt,tamen pro hoc nephandissimo scęlere, voluerũt scęleratos affici vltimo supplicio quod lex ciuilis mortem interpretatur,l.vltimum supplicium , ff. de pęnis. pro quo facit tex.in Authentico,vt non luxurientur contra naturam,colla. 6.circa finem.vbi tex.dicit quod propter hoc scęlus Deus multotics immittit humano generi tempestates,pestilentias,& afflictiones:& per hanc incontinentiam, quæ est contra naturã ira Dei superuenit in filios diffidentiæ, & habetur Ezechielis.
10 16.cap.hæc fuit iniquitas Sodomæ,& eius ruinæ causa, †scilicet superbia,saturitas panis,habundantia,& otium.legitur vlterius ad Romanos primo,quod vsus naturalis est licitus, sed quandó est contra naturam est illicitus,& reprobatus,& ideo tradidit illos Deus in passione ignominiæ ex quo fœminæ vsũ naturalem mutauerunt,& ideo si fiat concubitus ad non debitum sexum puta masculi ad masculum , vel fœminę ad fœminam vitium sodomiticum appellatur.& dicit gloss. in l.fędissimam,C.de adulterijs.quod fœmina quæ se exercet tanquã vir puniri debet,& legitur etiam Exodi,21.quod mulier, quæ accesserit ad omne pecus, & vult ascendi ab eo mulier interficiatur,& pecus morte moriatur,quia enim rei sunt,& idem transumptiue legitur in cap.mulier.15.quæstio.prima,vbi pro
11 pter tam graue scęlus†animal brutum puniri debet : & idem legitur Leuitici.vigesimo capi.vbi dicitur quod qui dormierit cum masculo coitu fœminæo,quoniam vterque nephas operatus est,ideo morte moriantur,item qui cum iumento,& pecore,vel cum alijs brutis coierit morte moriatur: pecusq; aut iumentum occidatur , quia crimen istud uocatur sodomiticum contra naturam humani generis de quo scribit expresse Isidorus ad Amasonem Episcopum , prout legitur transumptiue in capi.hoc ipsum in uersicul.ad coitum brutorum animalium.trigesimatertia,quæst.secunda,& ibi tractatur quam pęnam in foro conscientiæ sacerdotes debeant imponere con
12 fitentibus,pro hoc bestiali crimine , †& an presbyter simplex possit absoluere de sodomia, uel an requiratur relaxatio Episcopi cum hodie pęnitentię salutares sint arbitrariæ,prout supra decisum fuit,ex quibus apparet animalia bruta non habẽtia rationem posse delinquere ad hoc,ut puniantur , vt refert Augustinus super Leuiticum,& habetur transumptiue in prę allegato.cap.mulier.& refert etiam Guido Papæ in decisione
13 248.incipiente,si animal brutum, ubi dicit† quod si porcus occiderit,uel comederit infantem dominus porci debet tale animal brutum tradere iustitiæ,ut moriatur,& dicit se aliquando in Burgundia uidisse quendam porcum in patibulo suspẽsum eo,quia puerum unum occiderat.

In hoc etiam uitium detestabile incidunt qui proprijs manibus contra naturam nephas operantur, & inter ipsos absq; aliquo concubitu causa delectationis uenereæ pollutio procuratur:unde in Leuitico legitur dominum dixisse si fuerit homo pollutus nocturno semine egrediatur extra castra,& non reuertatur usque ad uesperam donec lauetur,& post solis occasum reuertatur ad castra,† ergo grauiori pęna debet puniri
14 tanquam sodomita,qui proprijs manibus, aut data opera in se ipso pollutionem procurauit,de ista pollutione adduco uobis gloss.notabilem in capi.omnes.32.quæst.octaua.quod peccatum,scilicet immundities apud Theologos mollities appellatur,ut refert Beatus Thomas de Acquino,in secunda secundę.quęstio.154.articulo undecimo,& ideo a tali uitio nephãdissimo cauendum est,propter quod in pluribus relaxatur iuris dispositio,unde non datur aduocatus ad huiusmodi sodo-
15 mitas defendendum,& qui de eodem uitio arguuntur, †pro alijs postulare non possunt: nec etiam masculi qui muliebria

passi

passi sunt.l.prima,§.remouet.ff.de postuland.& in capitu.infames,tertia quæs.octaua,nisi masculus passus fuisset muliebria per oppressionem tyrannorum,quo casu culpa non imputaretur,l.vim passam.ff.de adul.vbi dicitur,quod violentia excusat a pœna adulterij,quia omne peccatum nascitur ex voluntate.capitu.ille.32.quæstione.quinta, vbi mulier,quæ fuit oppressa nihil est quod ei de fornicatione, aut adulterio possit obijci.

Præterea hoc crimen sodomiticum apud conditores legũ,
16 & canonum intantum detestandum est† quod sodomita perpetrato vitio,efficitur intestabilis etiam antequam de illo accusetur,vel condemnetur,& ratio videtur in promptu : quia sodomita est infamis ipso iure.l.cum vir nubit in fœminam. ĩ verbo subdantur infames,C.de adulter.glos.ibi exponit,scilicet ipso iure similem expositionem facit glos. in dicta l. 1.in verbo passus muliebria.de postula.& notat Iacob. de Belloui su,& Doctores per illum tex.in Authentico,vt non luxuriẽtur contra naturam.collatio.sexta . ideo cum sodomita ipso iure sit infamis restat,quod sine alia declaratione,seu condẽnatione efficitur intestabilis:quia condemnatio , seu sententia videtur lata a lege,hoc est lex notat factum, seu delictum absque aliquo hominis,id est iudicis ministerio: & istud contingit quando lex vtitur istis verbis ipso iure eo ipso mox,vel alijs similibus,quæ sunt verba latæ sententiæ,& habent paratam exequutionem,vt supra dixi de incestuosis,& dicam plenius infra in expeditione literæ.

Vos etiam ampliabitis procedere immanitatem huius delicti secundum scribentes in l.post contractum,ff.de donation. quod ille qui committit crimen contra naturã ipso iure amittit dominium bonorum suorum,glos.est in cap. cum secundum leges ciuiles.in verbo naturæ contrarias de hæreticis. in 6.quæ declarando tex.dicit.q̃ sodomita ipso iure perdit dominium bonorum,& illam glo.refert,& sequitur Gemimanus, & communiter a Doctoribus approbatur , pro qua facit singularis doctrina Baldi in authentica incestas,C.de incest.nup.
17 vbi dicit†quod bona committentis vitium cõtra naturã sunt confiscata ipso iure,& dominium illorum bonorum est amissum ante sententiam iudicis:& ideo non potest illa alienare, nec de fructibus disponere quod secus est in crimine læsæ maiestatis propter quod illud perpetrans non priuatur ipso iure dominio bonorum: sed administratio ei solum interdicitur.

Vnum tamen non obmittatis, quod tradit Innocen.in ca. primo,de adulter.in versiculo nec credimus quod propter vi
18 tium.vbi dicit , †q̃ propter crimen contra naturam commissum inter virum & vxorem extra vas naturæ non fit separatio thori,nisi maritus vellet vxorem suã inuitam ad hoc trahere , & idem tenet Bald. in Margarita Innocentij in verbo vxor.in versiculo fin.

19 †Addite etiam,quod per delictum sodomiticum commissum cum masculo,vel fœmina extra vas debitum naturę nulla contrahitur affinitas cum parentibus masculi, vel fœminæ per tex.ad literam.in capi.extraordinaria,vigesimaquinta , q. tertia.vbi dicit tex.quod pollutio extraordinaria non impedit matrimonium:& ratio est secundum glos.ibi,quia in tali vitio non est commixtio sanguinis,nec vnitas carnis, quod tamen contrarium est in quacunque alia fornicatione etiam damnata a lege,in qua affinitas contrahitur , quæ matrimonium impedit vsque ad quartum gradum , vt supra dictum fuit, & ista concludit Archidiacon.in dicto.capitulo. extraordinaria.quem refert, & sequitur Cardinal.& Canonistæ in dicta clementina,prima.in 13.quæstio.de consanguinitate, & affinitate.

Videamus nunc quæ pœna sit imposita pro isto delicto so-
20 domitico:scire debent noui auditores,†quod delictorum tria sunt genera quædam sunt leuia pro quibus leuis pœna imponitur:quędam sunt grauia,pro quibus maior pœna irrogatur: quædam sunt grauissima & in illis grauior pœna imponitur: per tex.& ibi glos.in l.sancimus. C.de pœnis. cum similibus. quæ autem dicantur grauia,vel grauissima delicta respondetur,quod illud remanet in arbitrio iudicis secundum Bald. in cap.proposuit de appellationibus.& Barba.in consilio. vigesimoprimo, collatione.septima.in versiculo adduco quod voluit.

Sodomia autem inter grauissima connumeratur delicta: adeo quod si omnes non solum de ciuitate verum etiam de mundo,vt sodomitæ peccarent omnes puniri deberent, capi. si audieris.23.quæstione quinta, & sic omnes ciusdem criminis reatu diuina lege tenerentur , vt dicit tex.in capit.flagitia, 32.quæstio.septima. quia non minus ardebit qui cum multis ardebit,vt dicit tex.in capitu.multi corriguntur.secunda,quęs.
21 prima,propter quod vt ab antiquis dicitur†Carthago aratrũ passa fuit,vt habetur in l.si vsusfructus,ff.quibus mod.vsusfru. amittatur. Legitur etiam Genesis decimonono. capitu.quod propter hoc scœlus quod in Sodomis perpetrabatur paruulos fuisse necatos:talis enim luxuria diabolica appellat , propter quam ciuitates cum habitatoribus pariter petierunt , & igne cęlesti oppressæ,& damnatæ fuerunt.

32 Istud enim appellatur peccatum contra naturam : † quia Deus,qui est summum bonum,& natura non solum offenditur,sed etiam natura eo,quia mulieres a natura cõstitutæ fuerunt,vt partus ederent.l.secunda,C.de indicta viduitate tollẽda.& ad hoc inuenta sunt matrimonia.l.liberorum,ff.de verbor.significa.quæ fieri non possunt in coitu contra naturam, in quo spretis mulieribus , q̃ ad hoc creatæ sunt in natura, nõ seruatur humana species,& sic Deus,& ipsa natura violatur, qui non sic fecit homines,vt illo modo libidinis vterẽtur : eo quia per coitum naturaliter obseruatum genus fit immortale,vt est tex.in præallegata,l.liberorum appellatione.

Præterea Quintilianus de hoc nephando crimine dicit, vt refert Lucas de Penna.in l.siue ex prætoriano.de exactoribus, & executoribus,lib.duodecimo,C.quod si sodomita esset punitus morte,& postea pluries reuerteretur ad vitam semp grauiori pœna si esset possibile puniri deberet:qui ergo laborant isto vitio Deo,& naturæ aduersari videntur,quia apud Deum tale peccatum reputatur grauius homicidio,eo, quia homicida vnum hominem tantum, Sodomita autem totum genus humanum delere videtur:nota est ergo vobis grauitas,& immanitas huius criminis . Redeamus igitur ad institutam quæstionem a qua fuimus digressi,scilicet quæ sit condigna pœna huius delicti.

Breuiter respondetur quod secundum diuersitatem iurium
23 diuersæ pœnę imponuntur:†nam de iure Digestorum,*licet* iureconsulti fuerunt pagani,& gentiles,tamen pro hoc crimine delinquentes affici voluerunt pęna vltimi supplicij de iure autem imperialium Codicis hoc etiam expresse decisum est , q̃ pœna mortis puniri debent,dicta l.cum vir nubit in fęminã. in versiculo iubemus insurgere leges, armari iura gladio vltore,vt exquisitis pęnis subdantur infames.

Ergo videtur,quod propter verbum exquisitis pęnis positũ in textu pęna huius criminis remaneat in arbitrio condemnantis.

24 Vnde incidenter quæri posset an in casibus,in quibus de iure pęna est arbitraria possit iudex arbitrari vsque ad pęnam mortis inclusiue , videtur quod possit tantum arbitrari pęnã temporalem & non perpetuam, quia iudex in arbitrariis debet moderare pęnam.cap.vt inquisitionis.in verbo moderari
25 de accusatione.†illud enim verbum moderari importat diminutionem & non augmentum.capitu.fina.in verbo moderationis verbum extra de verbor.significa. ergo non poterit imponere pęnam mortis,quia si illam imponeret non esset moderari,& vbi iudex debet punire pęna extraordinaria, uel arbitraria non potest imponi pęna capitalis : quia illa non appellatur extraordinaria,& ita in terminis decidit Alexan.consilio,13.incipien.attentis.in septimo uolum. præterea accedat notabile dictum Panor.in præallegato.capitu.de causis qui al
26 legat Hostien.hoc dicentem,scilicet, †quod iudex efficitur infamis si sine causa apponat mitiorem,uel maiorem pęnam quam sit a iure statuta pro isto dicto est tex. multum singularis in l.seruos in uersicul.graui infamia sit notandus iudex.C. ad legem Iuliam de ui public.nisi hoc faceret cum causa,quia tunc posset augere,uel diminuere pęnam a iure, uel abstatuto municipali præfixam,ut notant Barto. & Angel. per illum textum in l. quid ergo in §.pęna granior vltra legem imposita,ff.de his,qui notantur infamia concludite, quod in hoc delicto sodomitico iudex probato crimine,non debebit citra pęnam mortis arbitrari pro quo facit tex.in §. lex Iulia Institut: de public.iud.ubi Imperator Iustinianus appellat Sodomiam nephandam libidinem,& clarior tex.in Authentico , ut non luxurientur contra naturam collatio.sexta quibus concordat tex.in lege sollicitatores,§.q puero.in uerbo capite punitur.ff. de extraordinariis criminibus.quæ fuit canonizata in capitu. solicitatores in §.qui puero stuprum.in uerbo capite punitur de pęniten.distinctione prima restat,quod perfecto flagitio de iure ciuili pro hoc crimine imponitur pęna mortis,nec iudex mitiorem arbitrari poterit,vt ex iuribus supra allegatis apparet ex quibus reportetis,quod licet iudex non debeat arbitrari de pęna mortis, uel mutilatione membri.hoc tamen non habet locum quando qualitates , seu circunstantiæ persuadẽt pęnam mortis esse imponendam quo casu mitior pęna non potest arbitrari, ut in casu præsenti, & ita concludit Ioannes de Imo.in l.2.ff.de pub.iud.quem refert Ale.in præallega. consilio.13.

De iure autem canonico si loquamur in foro conscientiæ, & tunc clericus,& laycus iudicantur ad paria, ut in foro pęnitentiali æqualis pęna eis imponatur prout superius de coitu sacrilego,

Digitized by Google

crilego,& inceſtuoſo dictum fuit:in foro autem contentioſo Sodomita ſi ſit clericus propter incontinentiam q̄ eſt contra naturam debet deponi ab officio & beneficio, vel ſi conſtet illum clericum eſſe incorrigibilem,debet recludi in aliqua re-
27 ligione,vt ibi perpetuam faciat pęnitentiam , †& ſic clericus in foro contentioſo debet deponi a perpetua adminiſtratione & omnibus beneficijs priuari & in perpetuum carcerem detrudi.

Si vero ſodomita ſit laycus debet excommunicari & fieri alienus a cętu fidelium quouſque condignam fecerit pęnitē: tiam,iſte enim pęnę canonum ſtatutæ fuerunt in conſilio Lateranenſi.in c.clerici,& hoc ibi notat Panorm.extra de exceſ. prælato.& ſi quiſpiam veſtrum quærat,quæ dicatur condigna pęnitentia ſalutaris?dicite prout ſupra dictum fuit, quod illa remanet in arbitrio iudicis eccleſiaſtici.

De iure diuino,ſeu legis veteris teſtamenti ſodomita puni tur pęna mortis,vt Leuitici.20.cap.& Exodi. vigeſimoſecundo.quibus dicitur ſodomita morte moriatur.ibi etiam dicit dominus ad Moyſem maleficos non patiaris viuere & in ca. reos ſanguinis.23.quæſtio.quinta.

28 †Sed aduertite,quod quando in veteri teſtamento fit mentio ſimpliciter de morte intelligitur de morte æterna & non de corporali:ergo videtur,quod eadem lege veteris teſtamenti ſodomitæ non debent pati mortem naturalem:ſed ad tollē dum iſtud obiectum adduco vobis textum etiam loquentem de morte naturali Leuitici.vigeſimo ca.vbi dicitur,quod mulier,quæ ſuccubuerit cuilibet iumento ſimul interficietur cū eo.

29 †Sed vos videtis dietim,quod pro hoc crimine clerici degradantur,& poteſtati temporali remittuntur demum illis,ac cæteris laycis imponitur pęna ignis : quia condemnatus iſto crimiue viuus comburitur,vt citius memoria hominis deleatur ſicut de hæreticis conſtitutum eſt,& ſecundum Hieronimum in tranſlatione hoc vitium eſt tantæ deteſtationis , vt illud ſolum nominare ſit turpiſſimum polluiturque os loquentis ſubijciens,quod apud Deum ſodomia in tantum eſt deteſtabilis vt illa nocte,qua redemptor fuit natus omnes ſodomitæ ſu-
30 bito perierunt & †dicunt quidam illa nocte Vergilium perēptum fuiſſe, qui quamplurimum tactus erat illo vitio ſodomitico.

Apud hyſtoriographos concubitores puerorum vltimo ſupplicio afficiebantur,ac alijs diuerſis pęnis puniebantur ſecundum legem,quam tulit Scatinius & refert Valerius propter hoc delictum Cornelium in carcere vitam finiiſſe: legitur etiam Scatinium fuiſſe condemnatum eo , quod tantum cū filio Marcelli ſtuprum tentauerat.

Lucius Tribunus militum a Plocio,quem ſtuprare volebat, occiſus fuit:& quamplures alij,qui hoc peſſimo vitio laborauerunt hac lege Scatinia ſunt condemnati quos ample refert Eguinnarius Riualis ſenator Dalphinalis in libro hyſtoriæ iu-
31 ris ciuilis.legitur etiam,†quod Semiramis Regina, quæ Babilonicam vrbem fieri fecit tantæ fuit libidinis, & ſpurcitiæ, vt non modo filium proprium ſed etiam equum vſque ad coitum amauerit.

Præterea,teſte Ioſepho,ac alijs hæbraice ſcriptoribus ſodomitæ & gomorręi ocio , & diuitijs Florentes in omne libidinis flagitium abierunt:ita quidem,vt vulgo mares paterentur muliebria,quorum animos libido intantum inceſſerat,vt nedum ab hoſtibus colendis abſtinerent , quibus conſpurcabat
32 †Nero qui Sporum puerum,cuius amore infami deperibat, virilitate in ſexum fęmineum transformare conatus eſt, eoq; raptus eſt dementiæ,vt non ſine dote , & ornatu exquiſitiſſimo nuptiarum,qualis coniugibus Cæſareis eſſe conſueuerat in domum ſuam publice euocatum vxoris loco habuerit, vt Petrarcha , & Suetonius referunt legimus etiam Ariſtonem Etheſum,vt refert Guido de Fōtenaio in hyſtorico collectorio cum aſina concubuiſſe,ex qua progenuit pullam & pariformiter Fuluium cum equa coitum habuiſſe , & ex ea hypponam ſuſcepiſſe ab equa matre denominatam:Alij quidem brutis ſe ſe iniunxerunt,quos tantum expectat vltima flammarum exuſtio.

Vltimo videamus ad quem ſpectet cognitio & punitio huius criminis breuiter concludatis , quod iudex eccleſiaſticus de iſto crimine habet iuriſdictionem , vt de eo poſſit cognoſcere etiam contra laycos,vt eſt tex.in cap.clerici. extra de exceſſib.præla.quem ad hoc notat Panorm.in verſicul.layci ex
33 communicationi ſubdantur. ergo tex. ille clare probat† q̄ cognitio,& punitio exſpectat ad eccleſiam iſtā opinionem tenet Abbas in capitu.in Archiepiſcopatu extra de raptoribus. vbi dicit,quod qualitercunque homines peccent contra naturam,vel in actu venereo.vel adorando idola, vel alio modo: dum tamen peccatum ſit contra naturam eccleſia etiam contra laycos habet iuriſdictionem.

Et per iſtam rationem concludit Ioannes Andręæ in capi primo de vſuris in ſexto.quod iudex eccleſiaſticus punit vſurarios etiam laycos,quia vſurarij dicunt delinquere cōtra naturam,cum faciant germinare pecuniam,quæ naturaliter nō germinat iſta eſt communis opinio, quod eccleſia cognoſcit de ſodomia.ideo vlterius non inſiſto.

Sed prædicta vobis ſufficiant pro declaratione prædictarū ſpecierum quomodo autem clerici puniantur pro ſimplici fornicatione aut pro concubinatu publico vel occulto iſta plene declarabuntur in textu infra,nunc clare ſe offert noſtra rubrica de pub.concub.cuius verba exordior.

De

SVMMARIVM.

1 *Verba ſecundum ſubiectam materiam quandoque impropriantur & vna dictio in alteram reſoluitur.*
2 *Continuatio quomodo diffiniatur.*
3 *Statuentium & reſcribentium voluntatem ſemper in reſcriptis & ſtatutis recipimus.*
4 *Dictio & in continuatione eſt repetitiua præcedentium , ſicut dictio item.*

Circa iſtam præpoſitionem , de & eius expoſitionem Doctores vtriuſque iuris quam plurimum laborauerunt & diuerſas tradunt ſignificationes præcipue Albericus de Roſ. ſuper eodem verbo & Lucas de Pen. in l. omnes iudices.decurionibus libro duodecimo Codicis & Dominus Frā ciſcus de Pauinis in tractatu de officio,& poteſtate capituli ſe de vacante,vbi ponit pluſquam viginti quinque ſignificationes,quas pro nunc ſuperfluum eſſet recitare : ego autem dico quantum attinet ad præſentem locum . quod præpoſitio , de
1 tripliciter poteſt intelligi†primo vt ponatur pro alia præpoſitione,pro,& pro iſta expoſitione facit text. in §.grauiſſimum in Authentico vt nulli iudicum colla.9. in verſiculo de qualibet,ideſt pro qualibet.& in §.neceſſarium.in ver.de qualibet, titulo ſupra allegato,& tex.clarior de iure.in l. poſt venditionem.in verbo de quo.gloſ.ibi exponit id eſt pro cuius vtilitate,ff.de aqua pluuia arcen.quibus addite text. notabilem in l. 2.§.lenocinij in verbo de adulterio uxoris debet exponi,id eſt pro adulterio,ff.de adul.& ſecundum iſtam expoſitionem dicemus de pub.concubi.§.ad iſta expoſitio non videtur ciuilis: quia in hoc titulo nihil pro eis ſed contra eos deciditur,quod intelligatis temporaliter ſpiritualiter autem tractatur de ſauore animæ ipſorum concubinariorum,ut a peccato,& concubinatu retrahantur.& iſta fuit principalis intentio Papę, qui fundat ſe ſuper lege diuina,& peccato mortali,cuius intentio ſeu finis eſt vel eſſe debet euitare peccatum , & Deo animas lucrifacere,vt notat gloſſ.in c.cum contingat.extra de iureiur. & ſic diuerſis reſpectibus idem eſt dicere de pub.vel pro publicis concubinarijs.

Alia & canonica poteſt eſſe expoſitio, vt iſta præpoſitio de ſumatur pro dictione propter, & ita accepit Cicero libro primo,epiſtolarum , quem etiam refert literarum princeps Budæus in annotationibus pādectarum in l.redhibere, ff.de ædilitio.edicto authore Cicerone ſic dicente. Tanta enim magnitudo eſt tuorum erga me meritorum, vt quoniam tu niſi perfecta re de me non cōquieuiſti.de me,inquit,ideſt propter me.ſimilem expoſitionem fecit Imperator in l.prima, C.quā do ciuilis actio criminali præiudicet in uerbo de re familiari glo.ibi exponit id eſt propter rem familiarem & iſto modo ſumitur apud Vlpianum.in l.diuus pius,ff.de petitio.hæred.in verbo de qua controuerſia glo.ibi exponit,ideſt propter quā. ideo ſecūdum iſtam expoſitionem dicamus ſupplendo ad rubricam de pub.concub.puniendis hoc eſt de pęnis propter publicos concubinarios inductis : nam principaliter hæc conſtitutio inducta fuit propter illos.puniendos & in caſu neceſſitatis iuxta ſubiectam materiam una dictio? æquiuoce & ſinonimice pro alia plerumque exponitur , ut notat gloſ.& Doctores in l.eas cauſas,ff.de cond.& demonſt.quod eſt utile, pro reſcriptis Apoſtolicis ad ſaluandum malam Grammaticam
2 †vel uerius dicamus q̄ iſta prepoſitio de accipitur hic declaratiue uel demonſtratiue tam ad oculum,quam ad intellectum quia per rub.declaratur:quid author in nigro tractaturus ſit, ut uidetis fecit in omnibus rub.iuris , & iſta uidetur uerior expoſitio reiectis alijs.

Publi-

Digitized by Google

Bermon.Chouer.De pub.concub.

Publicis concubinarijs.

S V M M A R I V M.

1 *Iura facientia de concubinario mentionē absolute intelliguntur de publico & non de occulto.*
2 *Peccata latentia in hoc seculo non habent vindictam.*
3 *Officiales Episcoporum publice corrigentes clericos occulte peccantes canon tales non correctores sed proditores appellat.*
4 *Christus conuersatus est cum publicanis & peccatoribus.*
5 *Concubinarii possunt dici in triplici differentia scilicet stricte large & largissime.*
6 *Obscuritas, omni iure damnatur, vnde testis obscure deponens iterum venit examinandus.*
7 *Superflue in instrumentis aut aliis dispositionibus nullum verbum nulla dictio aponi debet.*

Hoc dicit ad differentiam occultorū concubinariorum, de quibus licet papa infra faciat mentionem: tamen de eorum punitione in hoc titulo explicite non agitur: sed remanet in dispositione iuris communis vnde in foro conten-
1 tioso iura punientia absolute concubinarios intelliguntur
2 præcipue de publicis. & non de occultis, † quia peccata latentia in hoc seculo non habent vindictam, cap. christiana relig. 32.quæstio.5.quia ecclesia non iudicat de occultis, sed talia iudicio diuino relinquuntur, l.erubescant impij.32. distinction. in versiculo de manifestis quidem loquimur: quia secretorum
3 Deus cognitor & iudex. qui text. videtur facere † contra certos officiales, & vicarios episcoporum q̄ cum fraterna monitione clericos occulte peccantes corrigere deberent illos tamen manifestant, vt publice scandalum patiantur vnde canon tales non correctores, sed proditores appellat:

Scribit etiam Niolaus Papa Ludouico Imperatori qui erat promptus punire presbyteros etiam occulte peccantes. dicens se legisse in scripturis quod Imperator Gonstantinus cum videbat sacerdotes peccantes illos sua clamide cooperiebat, ne ab alijs viderentur & hoc habetur transumptiue. in ca. in scripturis. 96. distinc. oportet nos ergo in hoc mundo viuere cum
4 fornicatoribus, & peccatoribus. † quoniam Christus est conuersatus cum publicanis & peccatoribus: quoniam ipse sciebat iudam proditorem, quem cœlauit, & tolerauit.

Et vt ad conceptum sermonem redeamus præmittant noui auditores, quod concubinarij possunt dici in triplici differentia, primo † stricte. scilicet quando abutuntur cum illa, quæ modo vxorio ad vsum veneris illegitime tenetur quod illa de mente iuris concubina non dicitur, nisi ex affectu teneatur per modum vxoris, sic quam in vxorem posset ducere. & ista sunt correlatiua inter concubinam, & concubinarium & dispositum in vno videtur esse dispositum in alio, vnde in statuto, aut alia dispositione fauorabili appellatione concubinæ, & concubinarij continentur tantum illi, cum quibus nuptiæ esse possunt: & ideo si statutum dicat, quod concubina sequatur forum concubinarij debet intelligi de solutis. Secundo, iste terminus concubinarius accipitur large, vt intelligat̄ de illis qui tenent mulierem non ex affectu matrimonij licet ambo sunt soluti, vt faciunt scholares, qui pro certo tempore puellas inducunt in eorum studijs, quia illæ proprie vocantur focarię scholares fornicatores. sed secundum largam significationem concubinarij & cōcubinæ possunt appellari Tertio accipitur largissime, & secundum communem vsum vulgarē loquendi concubinarij appellari possunt sacerdotes, aut alij cōstituti in sacris, vel vxorati qui vltra vxores: carnaliter alias mulieres cognoscunt quos lex ciuilis proprius loquēdo adulteros, & sacrilegos nuptiarum appellat. l. q̄uis, C. ad l. Iuliā. de adul. vñ propriam significationē vocabuli cōcubinarij appellantur, quos lex canonica, & ista Papalis constitutio tanq̄ cōcubinarios mandat puniri: & licet isti concubinatus, adulterij & sacrilegi præceptoris magis frequentatur tamen dissimulatione iudicum etiam ecclesiasticorum remanent impuniti.

Expeditis verbis rubricæ, superest vt ad titulum transeamus in quo p̄testor nolle me aliquid sentire aut tenere q̄ q̄ sedes apostolica, & sancta mater Ecclesia sentiunt, & tenent, q̄ protestationem fecit Ioachim. Abb. in c. damnatus. extra de summa Tri. & fide catho. procedam per dictiones, seu clausulas separatas vt ea, quæ dicenda sunt facilius possint intelligi, & memoriæ commendari: quoniam partitio animum incitat, mentem præparat, memoriam conseruat, & faciliorem pro inuenibus dicit intelligentiam, l. Caius. §. Titius in verbo per duas partes, ff. de lega. 2 & in l. prima, ff. de doli exceptio. & dicit Philosophus quod per partes facilius perducimur ad cognitionem totius: & verba docentis prolata sub prædubio in
6 in volucro pariunt duplicitatem † seu obscuritatem quæ omni iure damnatur: vnde quælibet scriptura si obscure loquat̄ pro non scripta habetur. l.j. in fine. ff. de his quæ pro non scri. habent.

Sic testis qui obscura deposuit iterum venit examinādus, ca. cum clamor. de testib. & paria sunt non respondere vel obscure respondere. l. de ætate. §. nihil interest, ff. de inte. actio. & generaliter dicatis, quod Doctor nunquam per verba extranea debet ꝓponere dicta sua, sed communia, & vsitata vt notatur in cap. relatum, 28. distinct. & quia Bald. in rubr. de con-
7 trahen. emptio. refert † quod in instrumentis seu contractibus alijs depositionib. nedum clausulæ verum etiam nullum verbum superuacuo debet intelligi fuisse prolatum.

Sed debet aliquam virtutem operari ꝑm subiectam materiam. l. hanc legem. in verbo superuacuum non esse de contrahen. emp. & in l. stipulatus in princ. ff. de vsur. & dicit tex. c. si papa de piuileg. in 6. q̄ verba debent aliquid operari. & dicit idem Bald. quod actus ampliantur per dictiones ampliatiuas & copulas, l. qui fundum, §. qui agrum, ff. de contrah. em. q̄ dictum sequitur Ale. cons. 85. in 4. vol. accipio legitur istam primam dictionem, seu, copulatiuam, &.

Et

S V M M A R I V M.

1 *Verba secundum subiectam materiam quandoque impropriantur, & vna dictio in alteram resoluitur.*
2 *Continuatio quomodo diffiniatur.*
3 *Statuentium & rescribentium voluntatem semper in rescriptis & statutis recipimus.*
4 *Dictio & in continuatione est repetitiua præcedentium, sicut dictio item.*

Licet sint infinitæ leges exordientes per istā dictionem et tñ in corpore iuris non reperitur alius titulus qui sic exordiatur ideo videamus qūo in hoc loco exponatur, r̄ndetur q̄ tripliciter p̄ot intelligi. Primo exponitur pro et̄ §. de quibus de nouo, C. faciendo & notatur in l.j. in verbo nā & reipublicæ, ff. sol. matr. q̄ dictio exrat implicatiue. ideo sensus erit, q̄ papa nedū statuit circa pacificos possessores verum etiam intendit statuere circa publicos concubinarios & iste intellectus non videtur alienus a prædicto sensu.

Secundo ista copulatiua, &, p̄ot resolui in dictionem, item, vt tradit Ias. in l. reconiuncti. in 9. col. vers. copulatiua, & resoluitur, in item. ff. de le. 3. pro quo facit tex. in l. Lucius, §. qui habebat, ff. ad Treb. & in l. triplici, ff. de ver. & re. sig. & in l. cum q̄
1 dam, C. eo. ti. & in l. sæpe, ff. de ver. & re. sig. † vbi non v̄ absurdū de iure, q̄ ratione subiectæ materiæ verba q̄ñq; impropriē tur, & vna dictio in alterā resoluatur, & hoc tradit Oldr. cons. 189. & ꝑm istam exposition̄: ista dictio, &, stabit cōtinuatiue & erit sensus, quia. sup. in tit. præcedenti Papa tractauit certos modos quib. quis declaratur non h̄e ius in beneficijs nūcautem in isto titulo ponit aliū modum priuationis, nec ista expo
2 sitio v̄ ꝓriari diffinitioni ꝓtinuationis † q̄ est actus successiuus tendens ad perfectionem eiusdem materiæ: & ista cēsetur fuisse mens papæ statuentis ꝑm q̄ verba intelliguntur, & non eco
3 tra. c. 2. requiris. in verbo. verba intentioni de app. † quia in rescriptis, & statutis semp respicimus volūtatē rescribētiū, & statuentium ex qua sermo recipit interpretationē: vnde dicit Imperator in §. fi. in Auth. de iudicib. colla. 6. vol̄umus. n. q̄ leges nostræ volunt: idem ergo est ac si papa dixisset, itē insuper statuimus, nec credo meliorē expositionē posse dari: † q̄a dictio, &, maxime ī cōtinuatione est repetitiua p̄cedētiū sicut dictio itē. l. Seiç. §. Caio, ff. de fun. inf. & l. prętor, §. eritq; differentia, ff. de vi bo. rap. ita concludit Cor. cons. 388. ver. succedit. in j. vol. & Bar. in p̄al §. Caio. & ī l. fi. §. cui dulcia, ff. de vino tri. & oleo leg. vbi dicit q̄ copulatiua, &, hēt repetere qualitatē p̄cedētiū.
4 Tertio dicatis, q̄ ista copulatiua, &, ponit̄ amplificatiue, vt no. in l. cum antiquiorib. C. de iu. delib. & eius ꝓpria natura est diuersa cōiungere, & potius ampliare, q̄ restringere Cor. cōsi. 104. inc. licet. p. tex. in l. ea tñ adiectio. ff. de le. 3. vbi copula, &, extat augmētatiue, & nō restrictiue, seu demō. dū d̄r & q̄ eius cā parata sunt, auget̄ legatū detracta cōiunctione minuit̄, & restringitur ꝑm Bart. in d. l. oēs pop. & in l. cunctos populos. de sum. Tri. & inducit ampliationem vltra ea, quæ specifice dicta sunt Ro. cons. 440. inc. illa verba.

Insuper.

S V M M A R I V M.

1 *Expositionis natura est rem penitus obscuram deducere ad claritatem, & veram interpretationem.*

2 Cre-

Digitized by Google

2 *Credendum non est alicui quantuncunque sit doctrina, vel sanctitate nisi di*
ctum lege, vel ratione comprobauerit.
3 *Dictio insuper quomodo exponitur.*
4 *Dictio. super sine compositione importat pignoris obligationem.*

Hanc dictionem moderni. s. in ti. de colla. du

pliciter exponunt vno modo, vt accipiatur pro dictione, præterea & pro ista expositione allegant tria iura, quæ in veritate, nec textus, nec glossæ ita exponunt: imo iste primus intellectus expositiuus videtur esse contra naturam expositionis
1 †quę est rem penitus obscuram deducere ad claritatem, & veram interprætationem, seu explicationem, vnde apud Ciceronem expositio pro interprætatione accipitur: sed dictio exponens difficilior reperitur quam dictio exposita ergo ista explanatio insuper. i. præterea non vī bona. Alio modo exponūt dictionem insuper. i. vltra. Sīr ista expositio non vī vera: quia gl. pragmaticę sanctionis, quæ nihil allegat potuit probabiliter ignorare naturam, & interpretationem huius dictionis q̄
2 nec iuribus, nec authoritatibus probat, †nec credendū est alicui quantuncunq; sit sanctitate, vel doctrina, nisi illud q̄dixerit lege, vel rōne comprobauerit. c. ego solis. nona distinctio.

Ego aūt dupliciter aliter expono text. vno mō vt dicamus
3 †insuper. i. fortius, & ista expositio videtur congruere mēti cō stituentis vt sit sensus q̄ in prędcedenti ti. papa statuit cōtra clericos detinētes beneficia sine ti. vt ordinarius declaret i⁹ ineis non competere, & talia beneficia deficiente titulo alijs cōferre, nūc fortius statuit vt in casu prędsentis cōstitutionis ordinarius possit priuare clericum suis beneficijs, quamuis in eis ius verum & iustum titulum habeat secundo aliter potest exponi, vt dicamus insuper. i. amplius q̄ est aduerbium qualitatis, & habet vim repetitionis, & excessus ſm Alb. qui allegat tex. in. l. si sic. ff. de leg. 3. & scrib. in l. verbū amplius. ff. de ver. & rer. sig. nec melior posset dari expositio. natura aūt; verborū cōpositorū, est vt fiat augmentatio, hoc est cōposita dēnt augeri & recipere augmentū Ias. in rub. ff. sol. mat. per gl. in l. j. ff. depositi.
4 vbi vero scriberetur in aliquo actu absq; cōpositione† tunc īduceret ius, vt si mutuo tibi. x. super tali re: vel lego tibi x. super tali fundo isto casu dictio super sine cōpositione importat pignoris obligationē, vt eleganter tradit Ro. sing. 625. cuius caput exorditur Cōpresta. temerariū tſi. esset recedere a Doctorum expositione dicamus ergo q̄ hęc dictio insuper exponit. i. præterea quæ ſm Alb. est continuatiua, & repetitiua ad præcedentia. §. prędterea. Institutioni. qui non est permis. fac. testa. exponitur etiam pro dictione per gl. sing. in l. Sciæ. in princ. ff. de fund. instru. & glo. ibi in verbo insuper exponit. i. vltra institutionē. dictio. n. vltra est implicatiua prædcedentiū Bar. in l. q̄ ita. ff. de dote p̄leg. per tex. in l. si vltra. ff. de fideiusso. & sic oēs expositiones prędictæ secundū interpretationē vocabuli, & mentem constituentis possunt sustineri: quia in idē reincidūt.

Statuimus.

SVMMARIVM.

1 *Statuimus verbum prolatum ab eo, qui habet potestatem legis, vel canonis condendi inducit ius nouum.*
2 *Papa est ordinarius omniū christianorū, & sedes apost. est mater illorū.*
3 *Constitutio facta a papa dicitur facta ab vniuersali ecclesia.*
4 *Legatus in prouincia sibi commissa potest facere generalem constitutionē idem Archiepiscopus in sinodo prouinciali, & Episcopus in sua diœcesi statuere potest.*
5 *Imperator vel alius princeps non est exemptus a iurisdictione Episcopi.*
6 *Papa est loco. Petri Episcopi vero loco apostolorum.*
7 *Capitulum potest statuere in non concernentibus statum ecclesiæ alias nō posset nouas facere consuetudines, seu statuta, vel antiqua immutare sine Episcopo.*
8 *Vniuersitas laicorum, item & magistri alicuius artis statuere possunt.*
9 *Papa an possit statuere contra ius.*
10 *Papa statuendo potest imponere pœnam mortis, sed non exequendo: quia si hominem ipse occideret incurreret irregularitatem.*
11 *Angelus si male sentiret de fide posset a papa iudicari, & excōmunicari.*
12 *Papa est subditus omni doctrinæ euangelicæ, ideo non potest contra euangelium dispensare.*
13 *Papa in gradibus consanguinitatis lege diuina prohibitis non dispensat.*
14 *Præcepta negatiua moralia obligant omni tempore.*
15 *Prælati inferiores non possunt decreta sedis Apostolicæ immutare.*
16 *Episcopus etiam cum capitulo nihil potest statuere contra ius positiuum.*
17 *Pœna Episcopi non seruantis canones.*
18 *Ratio quare Episcopus non potest statuere contra ius positiuum.*
19 *Papa generaliter statuendo licet in totum non possit tollere ius diuinum potest tamen in parte moderare.*
20 *Papa potest particulariter statuere super decimis non soluendis.*
21 *Papa ex eminenti causa potest dispensare contra dicta Apostoli.*
22 *Papa ex legitima causa potest dispensare quod clericus constitutus in sacris, licet sit monachus possit contrahere matrimonium.*
23 *Papa licet non possit constituere quod vsurę soluantur, potest tamen ex iusta causa facere quod fructus non computentur in sortem.*
24 *Prælatus si cognoscat quod clericus concubinarius efficeretur deterior si compelleretur mox dimittere concubinam poterit ad tempus sine peccato tolerari.*
25 *Inconsueta propter scandalum euitandum tolerantur.*

Hoc enim verbum a papa profertur vnde succedit doctrina, quam tradit Panor. in cap. cum venerabilis,
1 de iudicijs, scilicet, †q̄ verbum, statuimus, prolatum ab eo, q̄ habet potestatem legis, vel canonis cōdēdi inducit ius nouū. Ergo noui iuris promulgatorium gloss. vt in c. vt litigātes in verbo statuimus de officio ordinarij. in 6. q̄ secus est in verbo mandamus. Sed hæc opinio Panor. absolute nō procedit: q̄a alias a iure cōi dispositum erat quod clericus non solum pro publico concubinatu verum etiam pro simplici fornicatione si erat incorrigibilis poterat deponi & inhabilis reddi & suis beneficijs priuari, vt dicam infra in verbo, & alios non publicos concubinarios a iure statutis, hodie autem ſm quosdam hoc verbum statuimus est consilij & secundum hoc exponitur, idest consulimus in c. statuimus quarta distinct. & hoc ibi gl. declarat vel aliter exponatis, pro verbo cōponimus, idest, ad meliorem formam reducimus: quia ita se habet natura dicti verbi componimus. l. 2. §. deinde. ff. de ori. iu. vel aliter dicatis secundum canonistas capit. 2. in fi. extra de iudic. q̄ hoc verbum statuimus, intelligitur secundum subiectam materiā: est enim verbum prędsentis temporis. vnde non significat rem perfectā, & consummatam: quod secus est in verbo statuerit, licet futurum sit, quod cum effectu, & non verbotenus accipitur. l. prima. §. hæc verba. ff. quod quisque iuris. & rationem assignat ibi Iason: quia verbum statuerit, formatur a prætcrito iudicatum quod rem prędteritam & sic perfectā significat.

Ponderetis prætcrea hoc verbum, statuimus: q̄ papa, seu sedes Apostolica in spiritualibus & alijs actib. ecclesiasticis potest facere generalem constitutionē, quæ oēs subditos adstring-
2 get. c. fina. de consuet. †quia papa est ordinarius omniū Christianorum & sedes Apostolica est mater illorum, c. cuncta per
3 mundum. nona quæstione tertia, †& ideo constitutio facta a papa dicitur facta ab vniuersali ecclesia, vt est expressum in c. pia consideratione. de excep. in sexto: quia in eo tota ecclesia repræsentatur, vt tradit Roma. consilio tricentesimo sexagesimo sexto, incip. quæritur.

4 Ampliate † in legato, qui in prouincia sibi commissa potest facere generalem constitutionē. capit. primo. de lo. & cō duct. & habetur in c. fi. de offic. delegat. Secundo ampliatur in sinodo prouinciali, quæ similiter constitutionem facere pōt. c. quod dicitis. 1 6. distinctione. Tertio ampliate in episcopo q̄ in sua diœcesi statuere potest: c. vestra nobis. de locato. vnde veniens contra decretum, seu constitutionem episcopi excō-municari debet. capitulo si quis venerit. extra. de maio. & obe. quia in sua diœcesi est maior quocūq; principe seculari illius diœcesis. c. oēs principes. titulo supra allegato: Ex quo infert,
5 quod †nullus prīceps de iure communi est exemptus a iurisdictiōe episcopi: licet sit imperator, quia ad hoc subijceretur episcopo loci, vnde beat⁹ Ambrosius adhuc Episcopus Theodosium imperatorem excommunicauit. ca. duo. 96. dist. & in ca. si autem. vndecima quęstione tertia, & ibi hoc notat gl. Imo simplex sacerdos præfertur militi seculari, nam iste est miles imperatoris, ille vero est miles Christi. capi. ante omnia. 40. distinctio. & miles Christi præponitur. c. Iulianus. vndecima qō-
6 ne tertia. †papa enim est loco Petri, Episcopi vero sunt loco Apostolorum. Restat ergo, quod Episcopus potest facere gēnalem constitutionem, dum tamen non statuat contra canones, & sic valet statutū Episcopi per q̄ prohibetur clericis sub pęna excōmunicationis ne habeant in suis domib. vel alibi tenere, vel conuersari cum mulieribus suspectis, & diffamatis quia hoc iure communi prohibitum est toto titu. de cohabitatio. cleric. & mulier.

7 Quinto ampliate in †capitulo, quod potest sibi facere statutum. cap. cum accessissent. extra de consti. præcipue in leuibus non concernentibus statū ecclesię, alias nō posset nouas facere cōstitutiones, seu statuta, uel immutare antiqua sine episcopo. c. cum consuetudinis. extra de consue. Quinto ampliate p̄cedere in vniuersitate clericorum vel magistrorum quæ pōt
8 sibi facere statuta. c. ex literis. de constitu. † Sexto ampliate in vniuersitate laicorum quę similiter potest statuere vt quotidie videtis in confratrijs & alijs statutis municipalibus. c. quæ in ecclesiarum. de constit. & ibi Docto. & in l. fin. in verbo qui statutis. C. de iurisditione omniū iud. Vltimo ampliate in magistris alicuius artis qui possunt facere statuta, ut notat glo. & Doctor. per illum tex. in prędallegata l. fin. & Bar. in dicta. l. omnes populi. in prima quęstione principali. & scrib. in l. itē ma-

Digitized by Google

gistri.ff.de pac.& ita in terminis decidit dominus Fran. Marcus decisione.clxiiij.eo qa tales magistri videntur habere collegium seu vniuersitatem & possunt constituere sindicum.l.j. §.1.ff.quod cuiusque vniuersitat.

Dubitatur modo ex quo ista constitutio est secundum ius
9 commune an papa possit statuere contra ius: † videtur quod sic,quia ipse est supra ius,& eius potestas latissima est. & hæreticum esset disputare de illa:quoniam factum a papa reputatur factum a Deo: quia non puri hominis, sed vicem Dei
10 gerit in terris capitu. quanto.de translat.prælato.vnde † papa statuendo posset imponere pœnam mortis, sed non exequẽdo:quia si hominem proprijs manibus occideret, incurreret irregularitatem secundum Bald.& Fely. in capitulo si quis de
11 maioritat.& obedien.imo fortius si possibile esset† quod Angelus male aliquid de fide sentiret posset a papa iudicari & excõmunicari vt habetur ad Galatas primo.vbi Paulus insurgit contra illos qui volunt conuertere euãgelium Christi sic dicens.Sed licet nos aut Angelus de cœlo euangelizet vobis: præterquam quod euangelizauimus vobis anathema sit: ex quibus videtur quod papa potest statuere contra ius propter eius amplam potestatem quam late tradit Decius consi. 341.ex ordine viso puncto.in tertio volumi.vos autem super isto articulo resolutione concludatis quod si agatur de iure diuino,tunc papa absolute contra illud statuere non potest, licet sit maior Apostolis excepto Petro.capitu. sunt quidam vigesima quæstione prima quod si contrarium faceret non sẽ-
12 tentiam dare,sed errare videretur:†quia omni doctrinę euangelicæ subditus est: & ideo non poterit contra euangeliũ dispensare vel statuere vt probatur in cap.deinde 16. distinctio, & in capitulo.sicut 14.distinct.istam opinionem firmat Antho.de Butr.in capitulo. super eo extra de vsur.dicens,quod prohibitum in veteri,vel nouo testamento papa dispensare, vel statuere non potest: sed antę eum fuit singularis decisio Ioannis Andręę in regula peccatum de re. iur. in mercurialibus.quem refert & sequitur Alexand.consilio.xlix.incipiente paucis vtar in quarto volumi. & plenius per Socin. consilio 104.incipien.visa bulla Bonifacij.hanc opinionem sequitur etiam Andræas Siculus in dicto capitulo cum in ecclesiarũ, & Ias in dicta.l.rescripta.C.de præcibus imper.offer.vbi dicit, quod papa absolute nõ potest rescribere contra ius diuinũ. quem etiam sequitur Rom.consilio cccxlv.incipien.circa primum vbi dicit,quod papa non potest aliquid statuere per qđ immutaretur generalis status ecclesiæ. hanc etiã secutus fuit Abbas in capitulo literas in quinto notabili de restitutione
13 spoliatorum,vbi concludit,†quod in gradibus consanguinitatis diuina lege prohibitis papa non dispensat nec consuetus est hoc facere:quod secus est in prohibitis a lege humana, & iure positiuo:quia licet sit supra legem positiuam in capitulo proposuit de concessio.pręben.& in l.princeps.ff. de legibus.non tamen est supra legem diuinam: vt in eleganti consilio ccclxxiij.tradit Petrus de Anch.sed illam tenetur defendere vsque ad animam,& sanguinem,& vsque ad omnes co-
14 natus,dicto capitu.sunt quidam.†quia præcepta mortalia negatiua omni tempore obligant.etiam in tantum,quod si Romanus pontifex dispensaret,vel statueret contra ea, quæ sunt iuris diuini,ille sit taliter dispensatus non esset tutus quoad Deum secundum Innocen.in capitu. diuersis extra de cleric. coniugat.

Ampliate istam decisionem procere in episcopo aut alio prælato inferiore a papa,qui nec contra diuinum, vel positiuum statuere potest,capitu.institutionis nostræ decreta.25.
15 quæstione secunda vbi dicitur† quod prælati inferiores non possunt nec in toto nec in parte decreta sedis Apostolicæ immutare.& ad illum tex.concordant plura alia iura quæ tradunt Iacob.de Butrig.& Alexan.in l.prima. ff.quod quisque iur.& idem Alexan.consilio 230. incipien. in causa in secun-
16 do volum.vbi concludit,†quod Episcopus etiam capitulo nihil potest statuere cõtra ius positiuum & canonistæ in dicto capitu.quæ in ecclesiarum:& legistæ post Bartol.in prędallegata.l.omnes populi.& istum articulum ample examinat Henricus de Bottis in suo tractatu synodali:& ratio est secundum eos quare episcopi non possunt statuere contra ius canonicum: quia finis iuris canonici est euitare peccatũ, & animas Deo lucrifacere vt notat gloss. in dicto capitulo cum contingat.ideo statutũ factum ab inferiore diceretur iniustum merito non esset tenendum:quia Episcopus tenetur seruare canones capi.a subdiaconibus. 32. distinct. quoniam custos canonum appellatur,capitu.cum quibus.23.quæstione quarta. imo si illos violaret blasphemaret in Spiritũ sanctum capit. violatores 25.q.j.sicut violator legum incidit in crimen sacrilegij.l.oẽs ver. violare tentauerit pęnam sacrilegij substineat. de priuileg.eorum qui in sacro palatio militan. lib.12.Codicis.merito cõtra illos,Episcopus nihil statuere potest:& si de facto contrarium faceret, esset periurus, ex quo iurauit illos seruare cap.ego.N.de iurciurand.& dicit Felyn. in capitulo si quando de rescriptis,quod prælato non obseruanti canones licitum est resistere.quod dictum extollit Romanus singula-
17 ri.ccccxciiij. incipien.curialis de Florentia. † vbi ponit pœnã episcopi non seruantes canones,& remissiue allegat glo.singular.in capitu. sacerdos secunda quęstione septima. quæ dicit,ꝙ si prælati sint excommunicati,vel hęretici,vel symoniaci,vel notorij fornicatores,vel non seruant canones licitum est ab eis recedere etiam ante sententiam.

Secunda ratio.est quam tradit Cardi. Alexand. in capitu.si
18 omnes.19.distinct.†quod ideo Episcopus non potest statuere contra ius positiuum: quia potestas condendi canones immediate processit a deo:nec talis potestas data fuit episcopis, sicut summis pontificibus:ergo cõtra illos nihil statuere possunt:quia non reperitur decisum in iure, quod inferior possit, infringere legem superioris capitu.cum inferior. de maiorit.& obedien.Tertia potest esse ratio & melior: quia constitutio episcopi est particularis, nec potest ligare,nisi subditos, sed constitutio papalis est vniuersalis:ideo Episcopus non potest infringere,quod per totum vniuersum mundum obseruari debet.

Ex quibus tria in summa reportari possunt primo, quod Episcopus contra ius positiuũ nihil statuere potest, secundo ꝙ papa circa illud bene potest statuere,quia est supra ius positiuum & in eo sufficit sola voluntas quę habetur pro causa nec aliter quęrendum est de ratione,maxime in his in quib. habet plenissimam dispositionem: ideo omnia quę facit circa ius positiuum pręsumuntur facta cũ iusta ratione ex quo censetur habere omnia iura in scrinio pectoris,capitulo primo,de constitut.in sexto. & in l.omnium.C.de testa. & hoc est propter valentes viros qui debent sibi adsistere vt dicit Panormit.in capitulo ex literis.in quinto notabili,de resti.in integ.vltimo reportetis,quod papa contra ius diuinum funditus statuere non potest,& sic nõ posset statuere ꝙ clerici per sistant sine peccato in publico concubinatu.

Prædicta decisio limitatur, vt procedat absolute, hoc est, in totum,secus in parte pro qua potest tollere ius diuinum vt tradunt canonistæ in capitu.proposuit.de concessio. præben. & in dicto capitu.quæ in ecclesiarum & Gulielmus de monte ferrato in commento pragmaticæ sanctionis. vbi ex pluri-
19 bus concludit,†quod licet papa non possit in totum idest vniuersaliter statuere,quod decimæ non soluantur ex quo sunt sub pręcepto legis diuinæ.vt habetur Leuitici 28. & numeri. 18.sunt enim decimæ,tributa animarum egentiũ,quas Deus in signum dominij sibi reseruauit capitul. decimę 16.quęstio. 1.instituit enim Deus decimas,vt essent sacerdotibus cibus in domo dñi:& ideo,ex quo debẽtur diuina cõstitutione nõ po-
20 terit statuere quod non soluantur:†tamen quandoque ex cã potest particulariter statuere, & dispensare super decimis nõ soluendis.vt no.gloss.& Doctor.in capitu.a nobis extra de dẽcimis.

Secundo ista limitatio probat, quia dominicalis solennitas est sub præcepto decalogi,quod exordit sabbata sanctifices.pro vt habetur in titulo de ferijs circa principium:& Deuteronom. capitulo quinto.& licet papa non in totum statuere.faciendo generalem constitutionem: quod vnusquisque exerceat artem suam die dominica:potest tamen ex causa statuere,& dispensare particulariter cum aliquibus, vt licitum sit piscari die dominicali propter ingentem necessitatem superuenientem.capitulo licet de ferijs.fortificatur hæc decisio quia licet papa non possit vniuersaliter statuere contra decisionem Apostoli:vt habetur ad Galatas primo, tamen † ex
21 eminenti causa poterit dispensare cum aliquibus contra dicta Apostoli:gloss.in capitulo lector 34.distin.quę dicit,quod Lucius papa dispensauit cum Episcopo Panormitano, qui fuit bigamus.

Tertio ista limitatio probatur: quia licet papa non possit vniuersaliter statuere, quod matrimonium consummatum copula carnali dissoluatur propter resistentiam iuris diuini vt in capitulo.quos Deus coniunxit. 32.quæstione. tertia.& Matthæi decimonono. tamen propter vrgentem causam matrimonium etiam ex toto potest dissolui, vt est casus in
22 capitulo gaudemus de diuor.†quia etiam poterit, ex legitima causa statuere,quod clericus in sacris possit contrahere matrimonium,quamuis sit monachus, vt alias dixi de rege Aragono.

Quarto ista limitatio probatur,quod licet papa non possit statuere, quod vsurę citra peccatum permittantur; quia esset contra legem veteris testamenti, & legem euangelicam quæ vndequaque fœnerari prohibentur maxime clericis propter quod a beneficio & officio suspenduntur: & si non se correxerint ad degradationẽ proceditur. nota.in capitulo canonum.& in capitulo quoniam & in capitulo si quis oblitus. vigesima secunda quęstione quarta: & si sint

vsu-

Digitized by Google

vſurarij manifeſti remanent ſuſpenſi ab executione officij do nec ad arbitrium Epiſcopi ſatisfaciant,& reſtituaot,quæ rece-
23 perint. cap.quia in omnibus.extra de vſur. †tamen quandoq; ex iuſta cauſa papa ſtatuit quod fructus non computentur in ſortem. cap.ſaluoriter. de vſur.

Quinto iſta limitatio fortificatur in iuramento, ſuper quo papa non poteſt ſtatuere in totum,quod iuramentum non li get:quia eſt de iure diuino.cap.& ſi Chriſtus.de iureiurand.& habetur Matthæi ſexto:tamen poterit particulariter ſuper iuramento. Et ſic cum aliquo diſpẽſare, vt tenent Canoniſtæ p gl.in capit.quanto,de iureiuran. ſuper quo etiam Epiſcopi ho die mediante ſigillo diſpenſant:ſexto fortificatur:quia ex quo horæ ſunt de iure diuino,non põt papa vniuerſaliter ſtatuere quod clerici conſtituti in ſacris ad illas non teneantur,poteſt tamen particulariter,hoc eſt,cum vno facere quod horæ canonicæ tantum dicantur in parte,vt notat Card. in clementi. prima,de celeb.miſſa.Septimo facit quod licet papa non poſſit ſtatuere quod ſtetur dicto vnius teſtis in omnibus cauſis: quia eſſet contra ius diuinum, quo cauetur quod in ore duorum vel trium ſtet omne verbum,vt habetur Deuteronomij decimo nono. & in capitulo in omni negotio,de teſtibus. & Matthæi.18.tamen ex certis cauſis poterit ſtatuere, quod ſtetur dicto vnius teſtis.

Vltimo prædicta confirmantur,quia licet papa non poſſit ſtatuere,quod clerici teneãt publicas, vel ſecretas cõcubinas, vel aliter impunne fornicentur propter reſiſtentiam iuris diuini, vt in illo præcepto, non męchaberis, ſub quo continetur omnis illicita fornicatio extra fœdus matrimonij:tamen quãdoque ad euitandum maius malum tolerantur fornicationes,& illas ſub diſſimulatione pertranſit eccleſia.cap.duo ma
24 la.tertia diſtin.hinc eſt, †quod ſi prælatus cognoſcit,quod clericus concubinarius efficeretur deterior ſi pręciſe compellere tur dimittere concubinam,poterit ad tempus etiam ſine peccato tolerari, vt in ſpecie tradit Panormit.in capitul.vt clericorum,in principio,ſecunda col.extra de vita & honeſta.cler. pro cuius dicto facit tex.in a:g.in c.requiſiuit,extra de ſponſa.
25 li.†& propter futurum ſcandalum euitandum inconſueta tolerantur,& iuris præcepta relaxantur.c.peruenit,xcv. diſtinct. & in cap.ſecundo.de deſponſa.impuber. & in caſu eminentis neceſſitatis ceſſat legis,vel ſtatuti,vel hominis diſpoſitio, ſeu prohibitio.l.de papillo § ſi quis riuos,ff.de noui operi. nnncia tio.& in l.prætor ait.§.ſi debitorem.ff.de his,quæ in fraud.cre. ergo clericus in concubinatu eſt tolerandus, vt deteriora euitentur: quia præceptis iuris diuini eſt exceptus caſus curandi corpus,& animam.apparet ergo, quod ex cauſa poteſt fieri ſtatutum contra canones,ſecundum Bald.in d. l.omnes popu li.& in capitulo fina.quem ibi refert,& ſequitur Panor. extra de conſuetudine. non autem poterit papa ſtatuere contra ius diuinum niſi in caſibus ſupra qualificatis.

Quod quicunque.

SVMMARIVM.

1 *Dictiones quicunque,quæcunque, qualiſcunque, quælibet, quibuſcunque, vnicuique,omnis,cuiuſcunque,quicquid,de iure quid importent.*
2 *Fœmina ſub hoc verbo quicunque non compræhenditur:ſed reſtringitur ad perſonas habiles,licet non fuiſſet poſita dictio clericus.*

1 Hæc dictio generalis eſt, & effrenata, ſicut † dictiones,quæcunque,qualiſcunque,quilibet, quibuſcunque, vnicuique,omnis,cuiuſcunque,& cæterę dictiones vniuerſales, quæ nihil excludunt:ſed omnia includunt:Idem dicẽdum eſt de dictione,quicquid,quę vniuerſalis eſt, & præciſa,ſecundũ Bal.in l.cum virum.C.de fideicommiſ.& nihil excipit ſecundum Bart.in l.quæ omnia.§.plane.ff.de procura.& in c.1.qualiter olim feud.poterat alienari, ſub hoc enim verbo quicunque,compræhenditur ciuitas,municipium, collegium, & vniuerſitas,vt concludit Alber.per illum tex. in l. metum.§. animaduertendum.ff.quod metus cau.& de ſua natura compræhendit tam maſculos,quam fœminas, vt in l.quicunque.& ibi Docto.C.de ſeruis fugiti.& in l.ait diuus,vel ſi quicunque.
2 ff.de iure fiſci.tamen in hoc tex. † ſub hoc verbo quicunque, non compræhenduntur fœminæ,licet de clericis papa hic nõ feciſſet mentionem:quia licet hæc dictio ſit geminata, & habeat ſignũ vniuerſale, reſtringitur tamen ad perſonas habiles Bar.& Doct.in l.habeat vnuſquiſque.C.de ſum.Tri.& Iaſ.in l. fideiuſſor.§.prætor ait.ff.qui ſatiſd.cog.item in hoc tit.papa intendit tractare de punitione clericorum cõcubinariorum, & non de punitione concubinarum,vt infra dicã, dictio enim quæcunq;,& qualiacũque beneficia, & ad illa habilitatus ad regularia,ſicut relatum quod eſt ſimilitudinis,& non diſſimilitudinis, & ideo refert ſimilitudinem cum expreſſis, vt nota. in clem.n.j.de reſcrip.

Clericus.

SVMMARIVM.

1 *Clerici coniugati cum vnicis virginibus gaudent priuilegio fori ſi habitũ, & tonſuram deferant.*
2 *Clerici non habent habitum determinatum a iure gl.in cle.1.in fin.de elec. Alex.conſi.exlix.inc.in cauſa,in ſexto vol.quod eſt notandum contra officiales prohibentes clericis portare caligas albas.*

Hoc nomen a Mathia exordium ſumpſit qui forte electus eſt, & primus per Apoſtolos in clericum ordinatus,vt tradit Iſido.li.7. ethimologiarum,& habetur tranſumptiue in c.cleros.21.diſt.ſub cuius denominatione omnes ordinati intelliguntur,& ſic præsbyteri Diaconi,ſuabdiaconi,lectores,cantores,c.de perſona. in fine. 11.q.1.continentur etiam qui primam,& ſimplicem habent tõſuram,vt tenet gl.in verbo pſalmiſta.dict.c.cleros. quia clericatus,licet faciat ad principium tamen enumeratur inter ordines,quoniam per primam tonſuram ordo clericalis conferetur.c.cum contingat.de ætat.& quali. & per illam tonſuratus gaudet priuilegio clericali. glo.in c.fi. de tempo. ordinand. in 6.& idem gl.in cl.quoniam.in verbo clericus,de vi.& honeſt. cle.quæ dicit,quod nominatione clericus includit habentem primam tonſuram:& generaliter dicatis,ꝙ appella.clericorũ ſaltem largo ſumpto vocabulo veniunt omnes clerici cuiuſcunque gradus,ſecundũ Panor.in c.bonæ.in 1.notabili.de poſtul.prælat.†quibus addite ꝙ etiam clerici coniugati continẽ
1 tur,cum tamen vnicis virginibus,qui in criminalib.ſi habitũ, & tonſuram deferant clericales, gaudebunt priuilegio fori.c. vnico.de cler.coniug.& ſic iſta conſtit.habet locum in clericis coniugatis,& etiã in laicis ſaltẽ quãtum ad cęteras pęnas,vt dicet i ver.monemus oẽs Laicos,vt ſibi a cõcubinatu abſtineãt.

Cuiuſcunque conditionis ſtatus.

SVMMARIVM.

1 *Differentia eſt inter gradum & ſtatum.*
2 *Status clericorum fuerunt tres.*
3 *Fratres mendicantes ſunt magis incapaces, quam ſerui pœnæ,quibus etiã ad alimenta relinqui non poteſt.*

1 Papa hic †videtur facere differẽtiam inter iſta duo nomina:quia licet non apponatur copulatiua, &,ponitur tamen punctus,qui habetur loco copulæ, ſicut ſacimus differentiam inter gradum,& ſtatum:nam canones ſtatum inferiorum clericorum magis appellant gradum, quam
2 ſtatũ,dicamus ergo ꝙ tres fuerunt ſtatus clericorum.†primus fuit in primitiua eccleſia,quo tempore nulla bona poſſidebãt ſed omnia erant communia.Secundus fuit ſtatus clericorum poſt primitiuam eccleſiam tempore Sylueſtri,quo tempore eccleſiæ erant dotatę,quidam tamen clerici expreſſe, vel tacite renunciauerunt proprijs.ſ.per ingreſſum religionis, & regularis habitus aſſumptionem:& ideo talis qui ex propoſito, & modo aſſertiuo dicit meus liber,mea cappa, peccat mortali-
3 ter niſi hoc dixerit ex lubrico linguæ†quod maxime procederet in fratribus mendicantibus,quibus etiam ad alimenta relinqui non poteſt:quia ſunt magis incapaces,quam ſerui pœnæ,vt tradit Iaſ.in l.ex facto.§.Iulianus.ff.de vulga. & pup.tertius fuit ſtatus clericorũ,qui nec expreſſe, nec tacite proprijs renũciauerunt,ſed bona immobilia poſſidet maxime domos in quibus tenent ſuas concubinas, & de iſtis duobus ſtatibus eccleſię loquitur conſtitutio iſta.vel aliter dicatis, quod ſtatus clericorum eſt triplex.Primus eſt illorum,qui ſunt in dignitate poſiti,vt,Epiſcopi,prępoſiti,Decani,& alij habentes dignitatem in eccleſia,ſecundus eſt illorum, qui ſunt nobiles ſine dignitate.Tertius eſt illorum,qui ſunt nobiles,nec in dignitate conſtituti ſunt,vt patet in ſimplicibus,& inferioribus.ſacerdotibus,& de omnibus iſtis loquitur iſta conſtitutio:vnde iſta dictio,ſtatus,ſignificat præſentiam,conditionem, & qualitatem in qua quis reperitur, vnde apud Ciceronem qui ſtatus rerumque conditio temporum.& apud Hieronimum corporis noſtri certi ſtatus.& probatur in c.2.in fi. vt lite pendente, & in l.1.ff.de capi.diminutio.& in l.eius,qui in prouincia.ff.ficer.pet.& in c.fina.de verbo.ſignificat.

Religionis.

SVMMARIVM.

1 *Clerici ſecundum largam ſignificationem dicuntur religioſi.*
2 *Conuerſi non ſunt nec clerici nec religioſi ideo poſſunt habere proprium et contrahere matrimonium.*
3 *Templariorum ordo ſimiliter & humiliatorum ex certis legitimis cauſis fuit damnatus et abolitus: tales non veniunt appellatione clericorum.*

Digitized by Google

Bermon.Chouer. De publ.concub.

Quia religiosi in professione sua habent in se votum continentiæ: hic ergo videtur text.quod appellatione clericorum secularium religiosi non comprehenduntur, nec ecõtra:quia religiosi simpliciter nõ dicuntur clerici,sed diuersis nominibus nuncupantur. ergo non sunt idem.l.si idẽ.C.de codi. & in pluribus partibus iuris clerici,& religiosi ponuntur tanquam diuersa. c. licet. versic. tam circa viros religiosos,quam clericos.de offi. or. maxime in ista constitutione,quæ est pœnalis, & odiosa, cuius verba
1 ciuiliter,& stricte sunt interpretanda:†secus secundum largã significationem, secundum quam clerici dicuntur religiosi: quia licet sint diuersi in qualitate, tamen continẽtur sub eodem genere.c.duo sunt genera Christianorum. 12.q.1.secundum Imolam in c.sedes.de reser.& Fel.in c.tua nos. de iureiu. nec etiam continentur monachi.l.omnes.§.præterea.versicu. clerici,siue monachi,C.de episcop. & cleric. & in l.generaliter.versicu. monachi:licet non sint clerici:eo.tit.16.q.1.nec si militer conuersi monasteriorum compręhẽduntur,secundũ Io.And.in additio. ad Specul.intitulo de rescripti præsentatione.§.fina.versicu.item nota quod si literę.& ibi dicit Spec. ꝙ si literę sint generaliter concessæ contra clericum, & contra quosdam alios,certe per illas nec monachi nec,cõuersi pos-
2 sunt conueniri:†quia conuersi non sunt,nec clerici,nec religiosi:vnde possunt habere proprium , & contrahere matrimonium.Barto.in dicta authen.ingressi. quem sequitur Guido Papę decisione sexcentesima decima quinta. incipien.religiosi:& idem Specula.eodem titulo,versicu.quid si in rescripto.vbi dicit,ꝙ nec Episcopus absolute continetur clericorum appellatione.

EX quibus patet,quod templarij, hæretici, qui emerserũt anno post imperium Augusti. & quos Clemens quintus(qui Benedicto successit)deleuit & in concilio Viẽnensi damnauit licet a principio eorum ordo fuisset approbatus,quia ipsi etiã hospitarij poterant ex priuilegio prædicare, secundum gl. in
3 c.adijcimus.16.q.1.†tamen ordo dictorum templariorum & similiter humiliatorum,ex certis legitimis causis fuit damnatus,& oblitus vt amplius non esset in ecclesia Dei per Clemẽtem & Lucium summos pontifices, tales enim sic religiosi non continentur appellatione clericorum.quo modo autem monachi aut alij clerici cum monialibus habitare non debent dicetur infra.

Dignitatis.

SVMMARIVM.

1 *Canonici in ecclesia cathedrali dicuntur esse in dignitate,& eis possunt cõmitti causæ apostolicæ.*
2 *Mixtum sub simplicibus in odiosis non continetur .*
3 *Abbatia an contineatur appellatione dignitatis.*

Hic videtur, quod existentes in dignitate non cõprehendantur appellatione clericorum,vnde canonici ecclesiarum.Cathedralium non continentur,alias non fuisset opus exprimere verbum dignitatis. Rationem assignat Panor.in rub.de vit.& hone. cleri.quia in cañonicis,& cæteris constitutis in dignitate inest quędã qualitas,quæ nõ reperitur in simplicibus clericis quia a quoquã
1 verti non debet in dubium †canonicum in ecclesia cathedrali existentem in dignitate esse, quia eis tanquam in dignitate existentibus, causę apostolicæ committuntur. Romanus consil.ccccxliii.& glos.in capit.si canonici.de officio ordina. in 6.in gl.penul.dum dicit,quod dignitate,& honore priuandi sunt:Sed prędicta procedunt vbi ageretur de stricta vocabu
2 li significatione†& in materia odiosa,quo casu sub simplicibus non cõtinetur mixtum , secus in larga & impropria significatione,& in materia fauorabili.& ideo priuilegium, seu tributũ concessum generaliter clericis compræhenderet episcopos canonicos,& alios clericos constitutos in dignitate: quia verba sunt intelligenda & interpretanda secundum subiectã materiam,& vt minus lædant ius commune. l.2.C.de noxali. actio.quia verum est episcopos,canonicos,esse clericos,cum qualitate tamen,quæ non habet mutare substantiam. Abbatia tamen secundum Imol.in c.inquisitos.de hęretic. in 6.sub
3 nomine dignitatis non continebatur. † Sed an veniat monachus sub nomine dignitatis videte Lapum allegatione 101. in titulo de successioni.& glo.in capitulo 2.de præbendis, in 6.& referunt Ioannes Andreæ vidisse declarari Abbatem nõ contineri dignitatis appellatione.

Etiam.

SVMMARIVM.

1 *Dictio etiam,accipitur implicatiue & affirmatiue.*
2 *Dictionis etiam, natura est implicare casum minus dubitabilem,& explicare casum magis dubitabilem.*

Hæc dictio est Implicatiua. c.j.de cõmodat.
1 c.cum omnes , de constitutio.& in l.etiam.C. de furt. †Aliqñ accipitur affirmatiue,& tunc capitur pro certe,ut Mathæi.xj. dum dicitur prophetam etiam plusquam prophetã.& Io.11.
2 dum dicitur etiã tu duensis quia amore & † natura illius est implicare casum minus dubitabilem & explicare casum magis dubitabilem,vt notatur in l.etiam.ff.sol.mat.Raphael Cuma.& Romanus in l.qui se patris . C.vnde liberi.Ias.in l.si cui legetur.§.si Titio.ff.de leg.j.quia non erat dubium, quin clerici etiam in dignitate constituti compręhenderentur in cõstitutione ista:Sed maior dubitatio vertebatur in pontificib.qui similiter in pęna istius decreti incidunt,pro quibus facit text. in l.Centurio.ff.de vulg.ver.etiam propria bona filij:quia vbi nulla erat dubitatio quin in pupillari substitutione cõprahẽderent bona patris,vt plene dixi in tracta.meo substitutionũ: Sic etiã minus dubitabitur de clericis simplicib. vnde papa in hac cõstitutione illos nedum comprædere voluit, verũ etiam alios qui sunt maioris prędeminentiæ,vt sequit in textu.

Si pontificalis.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus simpliciter electus ante consecrationem non venit appellatione pontificis.*
2 *Abbas an veniat sub nomine pontificis.*

Idest, episcopalis,quoniam appellatione pontificũ cõprahenduntur episcopi,& alij superiores secundũ Cardin.in Clemen.si.de celeb.mis.& firmissimum in §.ponti ficum.quod est verum si talis episcopus sit consecratus, alias
1 simpliciter electus vel confirmatus †ante consecrationẽ non venit appellatione pontificis, vt dicit gl.in Clemen.dignum. de celebra.miss.in verbo pontificum.quam extollunt.Panor.
2 & Fely.in c.eam te.de reseri. † videtur ergo quod Abbas non includatur sub nomine pontificalis,& ideo papa hic intendit punire Episcopos concubinarios, cum etiam lex ciuilis nullã mulierem secum habere,aut habitare permittat: si autẽ contrarium prolatum fuerit, ab episcopatu proijciatur,quia indignum se estendit officio.in auth.Episcopo.C.de Episc.& cle. & in corpore vnde sumpta fuit in auth.eo.ti.colla.ix.

Vel alterius præeminentiæ fuerit.

SVMMARIVM.

1 *Cardinales ab alio,quam a papa,& consilio simul distringi non possunt.*
2 *Papa licet omnia possit,intelligitur habito consilio cum fratribus.*
3 *Excommunicatio generalis quoruncunque cardinales nisi de eis fiat specifica mentio.*
4 *Generalis dispositio simpliciter prolata non comprahendit personas priuilegiatas.*
5 *Constitutio ,seu statutum quantuncunque sit generale, non continet personas,quæ non sunt de iurisditione constituentis.*
6 *Papa etiam sine consilio potest ex causa deponere imperatorem.*
7 *Generali sermone non continetur persona priuilegiata.*
8 *Cardinalis publicus,& notorius concubinarius si monitus sit incorrigibilis,potest a papa,& consilio puniri.*
9 *Papa si sit publicus,& notorius concubinarius,an ligetur ista constitutione ita,quod possit accusari,vel deponi,vel saltem a papatu suspendi.*
10 *Integritas præsidentium est salus subditorum.*
11 *Sermo generalis non comprahendit personam loquentis.*
12 *Superioris authoritas in dispositione censetur reseruata.*
13 *Authoritas superioris excusat a iuramento.*
14 *Papa omnes est iudicaturus:sed a nemine venit iudicandus.*
15 *Deus causas hominum voluit terminari per homines,sed causam Papæ suo iudicio reseruauit.*
16 *Papa de crimine sibi obiecto non cogitur stare iudicio alicuius : quia dominus eum iudicat.*
17 *Papa non potest se submittere iudicio iudicis secularis.*
18 *Papa si persistat in peccato debet moneri per euangelicam denunciationẽ a qua non liberatur.*
19 *Verba euangelica quibus dicitur si non audierit dic ecclesiæ. non intelliguntur in papa qui non potest iudicari ab ecclesia militante , sed solum ab ecclesia triumphante.*
20 *Hæresis proprie loquendo dicitur solum in duobus casibus,quando quis male sentit de articulis fidei,& sacramentis ecclesiæ.*
21 *Dispositio quæ simpliciter facit monitionem de hæresi intelligi proprie & capi debet .*
22 *Papa pro crimine hæresis si sit incorrigibilis potest deponi , & corrigi per concilium generale.*
23 *Papa in hęresi potest conuinci duobus testibus .*

24 *Papa*

Digitized by Google

24 *Papa errans habet maiorem reatum quam cæteri: ideo ſine ſpe veniæ condemnandus eſt, vt diabolus.*
25 *Accuſati de hæreſi ſi ſint parati ſe corrigi, debent recipi ad purgationē, ꝙ male ſeruatur per officiales noſtri temporis, qui ignorantias recipere nolunt.*
26 *Papa in tribus caſibus tenetur obedire concilio generali.*
27 *Papa ſi eſſet publicus adulter, vel concubinarius, vel vxorem duceret & ſic vniuerſalis eccleſia pateretur ſcandalum ſi ſit incorrigibilis habetur pro hęretico.*
28 *Papa in quinque caſibus poteſt ab alio iudicari.*
29 *Papa in dādo terras eccleſiæ ſuis conſanguineis ſi ſit incorrigibilis poteſt a papatu deponi.*
30 *Papa non poteſt incidere in canonem latæ ſententiæ niſi in caſu hæreſis. gl. in d. c. quicunque.*
31 *Papa ſi ſit ſuſpectus de hæreſi quomodo contra eum debet procedi & concilium conuocari.*
32 *Papa hæreticus reputatur minor quocunque catholico.*
33 *Papa in foro pœnitentiali ſubiicitur ſimplici ſacerdoti.*

Id eſt altioris aduerbium, enim, eminenter exponiť, i. alte, vnde ēmineo, præſum, anteſto, quaſi ante alios emineo a quo deſcendit. Iſtud nomen ēminentia, & ſi referatur ad qualitates ſupra ſcriptas, non pōt aliter intelligi ſecundum veram interpretationē niſi in archiepiſcopis, vel cardinalibus, aut legatis vel Patriarchis: quia poſt papā in excellētia vltra omnes dignitates eccleſiæ Cardinales ſunt maiores
1 **in præeminentia: †quia ipſi ſimul cum papa omnes iudicant, nec ab alio quam a papa, & collegio cardinaliū iudicari poſſunt: quia dicuntur caput eccleſiæ vniuerſalis. clemen. ne Romani. de elect. & Bal. in l. cum multa. C. de bo. quæ lib. quia licet papa omnia poſſit, hoc intelligitur habito conſilio cū fratribus, vt notatur in c. j. de transla. præla. nec quicquam arduū facere poteſt ſine dicto conſilio, ſecundum Io. And. in c. antiqua. & in c. dilectus. de conceſſ. præben. vbi concludit quod in diſpoſitione in qua ſimpliciter fit mentio de clericatu, vel dignitate non contineretur dignitas cardinalatus nec Epiſcopalis, niſi de ea ſpecifica fiat mentio. & iſtud dictum ſequitur Nicolaus de milis in. §. cardinalis. vbi aſſignat rationem: quia dignitas: ſed culmen dignitatis. gl. in c. 2. de præbend. in 6. ergo**
2 **multo fortius idem erit dicendum in dignitate cardinalatus, quæ eſt maior epiſcopali ſubijciens, quod iſta verba clerici cuiuſcunque dignitatis quamuis ſint generalia, & vniuerſalia, tamen non continentur cardinales, niſi hoc exprimatur, vt ex. pluribus tradit Barba. in conſilio primo. colum. 29. in 1. volum. pro quibus facit dictum Ioā. monachi. in c. 1. de ſchiſmaticis. in 6. vbi dicit †quod in generali excommunicatione quorumcunque non continentur cardinales niſi de eis fiat ſpe-**
3 **cialis mentio: quia generalis mentio non ſufficit de aliqua p-**
4 **ſona quando requiritur ſpecificatio, glo. in c. inquiſitionis. de hęret. in 6. Alexan. conſi. 103. in 1. volu. & generalis diſpoſitio prolata ſimpliciter nō comprehendit perſonas priuilegiatas. gl. & Docto. in l. poſtquam liti. C. de pact. & dicit Bald. in d. l. omnes populi. & in l. fi. §. in computatione. C. de iure deliber.**
5 **†quod conſtitutio, ſeu ſtatutum quantumcunque ſit generale non comprehendit perſonas, quæ non ſunt de iuriſdictione conſtituentis. quod dictum ſequitur Barba. in c. cum acceſſiſſent. circa finem, de conſt. ſed cardinales abſolute non ſunt ſub iuriſditione papæ: quia non ab eo ſolo: ſed a concilio poſſunt diſtringi, licet Abbas in quadam quæſtione incipienti,**
6 **Epiſcopus, in 11. col. videatur tenere †quod papa ex poteſtate ampliſſima quam recepit a Chriiſto, ipſe ſolus etiam ſine cōcilio poteſt ex cauſa deponere imperatorem, ita, vt non ſit neceſſe conuocare concilium: ſed Hoſt. in c. 2. de cleric. nō reſiden. ſentit contrarium.**
7 **Præterea facit etiam, †quia in generali ſermone non continetur perſona priuilegiata, & in excelſa dignitate cōſtituta. c. cum ſit periculoſum. de ſent. exc. in 6. Petr. de Anch. cōſ. 296. incip. pro clariori, & cōſ. 298. incip. officialis. vbi dicit quod regul. cancellariæ, quæ annullat gratiam, in qua verus valor beneficij non exprimitur, non habet locum in gratia, facta cardinali: vnde tanta eſt eorum potentia, & authoritas, vt mortuo pontifice, eorum dignitas non decreſcit, ſed vireſcit, non confunditur, ſed magis diffunditur, imo in eis tota authoritas eccleſiæ refunditur: qua de re papa ī numero cardinalium ſe connumerat ſicut imperator in numero ſenatorum: tales enim ſub iſta pontificali conſtitutione compręhēdi poſſunt, maxime quando in eis eſſet adeo publicus, & notorius quod vniuerſalis eccleſia ſcandalizaretur, tunc ſi moniti eſſent in-**
8 **corrigibiles †poſſent a papa, & conſilio diſtringi: quia eis oriť maius ſcandalum, quam in prælatis inferioribus ex quo ſunt magni conſiliarij ſummi pontificis, quorum ſapientia mundus regitur, & qui ex obſcuris aperta faciunt illi ex toto orbe terrarum pauci ex multis ſingulares ex omnibus aſſumunť.**

9 **Nunc dubitari poſſet an papa ligetur iſta cōſtitutione, †ita ꝙ ſi teneat publicam concubinam poſſit accuſari, vel deponi, vel ſaltem a papatu ſuſpendi, videtur quod ſic, quoniam iuſtū eſt principem obtemperari ſuis legibus, præterea iſta conſtitutio loquitur per verba generalia, & geminata quorum natura eſt omnes comprehendi, ergo generaliter debet intelligi, vt papam comprehendat, argumen. l. de pretio. ff. de publicia. in rem actio. quia verbo generali omnia continentur. c. ſunt nonnulli. j. q. 1. & c. quicunque. 33. q. 2. & ratio eſt: quia quanto plus quis eſt conſtitutus in maiori dignitate delinquendo magis, & grauius deberet puniri, quam cœteri inferiores ratione mali exempli. c. cum magnæ. de voto, & voti redempt. iuxta dictum Gregorij. in c. præcipue. 11. q. 3. dicentis: ſcire eīm debent prælati, quod ſi vnquam peruerſa perpetrent tot mortibus digni ſunt, quot ad ſuos ſubditos perditionis exēpla trāſ-**
10 **mittunt. quoniam †integritas preſidentium ſalus eſt ſubditorum. c. miramur. 61. diſt. Item facit: quia iſta conſtitutio ſaltē quoad Deum parum, aut nihil differt a lege diuina, per quā prohibetur omnis fornicatio, & conſtat legem diuinam præferendam eſſe humanis conſtitutionibus: ergo papa ligatur iſta conſtitutione. quia legi diuinæ conuenit: cum ergo conſtitutio tranſierit in contractum efficitur irreuocabilis, ſecundum Inno. in c. in noſtra. de iureiuran. ideo obligatur ad eius obſeruantiam.**

Alij fuerunt in contraria opinione dicentes, quod papa
11 **non ligatur ſua conſtitutione: †quia ſermo generalis non cō-**
prehendit perſonam loquentis. l. inquiſitio. C. de ſolutio. l. ſi mercedem. ff. de actio. empt. & vend. & ibi gl. Barto. & Bal. & in l. qui inſulam. §. fi. cum gl. ff. locati. Barto. in l. ſi quis legaue-
12 **rit. ff. de lega. 1. & in l. Paulus. §. ſciente. ff. de pign. †& in quacūque diſpoſitione ītelligitur reſeruata authoritas ſuperioris ſicut in generali ſermone non uidetur quis voluiſſe comprehēdere ea quorum prolatio ipſi proferenti eſſet pœnalis, vel prohibita, vt dicit Bar. in l. codicillis. §. inſtituto. ff. de legat. ſecundo. & in l. fi. ff. ad municip. & notant Canoniſtæ in c. veniens. de iureiur. gl. in c. conſtitutus. de reſcrip. ex quo infert Oldr. cō-**
ſil. xcvij. incip. factum tale eſt, quod ſi Abbas cum capitulo iurarunt non recipere monachos, vltra certum numerum, ītelligitur, niſi ſuperior contrarium ſuſceperit, & idem tenēt Cynus, & Saly. in l. fi. C. ſi contra ius, vel vti. publi. Pau. de Caſtr. & Doct. in l. fi. ff. qui ſatisdare cogan. dum dicunt, quod ſi debitor iurauit nullam exceptionem opponere ſi poſtea ſuperior ſibi concedat exceptionem quiquennalem poterit il-
13 **lam opponore, nec incurret periurium: †quia ſemper intelligitur excepta authoritas ſuperioris: ergo authoritas papæ in hac conſtitutione videtur exempta, & ita concludit Fely. in c. conſtitutus. de reſcript. verſi. authoritas papæ. vbi dicit quod a iuramento excuſat authoritas ſuperioris, & iſtam opinionem ſequutus fuit Panor. in c. omnis vtriuſque ſexus. in v. col. verſi. ex his ſoluitur alia quæſtio. de pœniten. & remiſſ. patet ergo, quod papa non ligatur ſua conſtitutione, nec etiam cō-**
ſtitutionibus ſuorū prædeceſſorum ſicut principes & imperatores qui ſuis legibus conſtitutionibus non conſtringuntur. l. princeps. ff. de legibus. & ſic licet papa, vel princeps debeat viuere ſecundum leges tamen non conſtringitur, niſi ex debito honeſtatis, vt notatur in l. digna vox. C. de legibus. vnde co-
cludendum videtur papam pro publico, ſeu notorio concu-
14 **binatu non eſſe puniendum pœnis huius cōſtitutionis, †quia**
qui omnes iudicaturus eſt, a nemine iudicandus eſt, vt in d. ca-
15 **pitu. ſi papa. 40. diſt. †quia cauſas hominum Deus voluit per homines terminari: ſed cauſam papæ ſuo iudicio reſeruauit.**
16 **c. aliorum. 9. q. 3. †& ideo de crimine contra eum obiecto nō cogitur ſtare iudicio alicuius. gl. in c. ſi quis pecunia. 79. diſt. ſed excipere poterit contra accuſantem: dominus eſt, qui me iudicat, nemo enim iudicabit primam ſedem, neque ab Auguſto, ab omni clero, nec a regibus, nec a populo iudicabiť: quia facta ſubditorum iudicantur a nobis: noſtra vero iudicantur**
17 **a domino. in c. nemo. & in c. facta. 9. q. 3. † nec papa poteſt ſe ſubmittere iudicio iudicis ſecularis, quamuis poſſit ſubmittere ſe iudicio iudicis inferioris. c. nos incompetenter. 2. q. 7.**

Nec refragari poteſt dictum Panor. in capitu. propoſuit. de conceſſ. prębend. dum dicit quod ſi papa ſit criminoſus vel perſiſtens notorie in peccato mortali debet moneri per denū ciationem euangelicam, de qua habetur Matthęi. 18. & in c. ſi peccauerit. 2. q. 1. & in capitu. nouit. de iudi. quibus reſpondet Hoſt. quod in d. c. propoſuit. quem refert, & ſequitur Decius ī conſilio, quod edidit Piſis pro chriſtianiſſimo Ludouico Francorum rege, vbi dicunt, quod ſi papa perſiſtat in peccato poterit admoneri iuxta regulā euangelicam, a qua non eſt liberatus, & hoc quantum ad primam partem regulæ, in qua dicitur ſi peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te &
18 **ipſum. † Sed quantum ad aliam ſecundam partem regulæ, in qua dicitur ſi non audierit, dic eccleſię, talis ſecunda pars non intelligitur in papa, quia vt dixi ab eccleſia mili-**

Digitized by Google

tan te non potest iudicari: vnde dicunt, quod illa verba, dic ec clesiæ intelliguntur de ecclesia triumphanti, & cœlesti a qua duntaxat iudicari potest: vt in. d. ca. si papa. vndequaque ergo vrgent dubia: or videamus, quæ sit magis verior opinio in pũ cto iuris.

Breuiter si agatur in crimine hæresis quod proprie dicitur
19 in duobus casibus tantum. † Primo si quis aliter sentit de arti culis fidei, quam sentiat Romana ecclesia. capit. hęc est fides. vigesimaquarta quæstione prima. secundo quando quis male sentit de sacramentis ecclesiæ, cap. ad abolendam. de hæretic. & ita concludit Panormit. post Hostien. in c. firmissime. de hę
20 retic. † & ideo lex, vel dispositio quæ simpliciter facit mentionem de hæresi debet intelligi proprie: quia verba proprie in-
21 telliguntur secundum Barto. in l. ita vulneratus. ff. ad legem Acqui. † tunc papa pro illo crimine si sit incorrigibilis potest deponi, & corrigi per concilium generale: vt habetur in dicto capitu. si papa. † & hoc casu posset conuinci duobus testibus, glo. in cap. præsul. secũda quæstione quarta, quam Panor. reputat singul. in cap. cum esses. de test. & in hoc est deterioris
23 cõditionis, quam sint prælati & cardinales: † quia in papa reatus est maior, quam in alijs. Ideo sine spe veniæ condemnandus est vt diabolus: vt ibi dicit glo. vt legitur de Ioanne papa xxiij. qui propter simoniã depositus fuit: q̃ decisio procederet vbi papa esset partinax, & nollet se corrigere alias si ipse, vel alius inferior sit paratus se corrigi, non debet deponi. d. c. ad abolendam: nec debet de hæresi damnari. c. dicit Apostolus. vigesimaquarta quæstione tertia. sic fecerunt multi Romani põtifices, qui infamati iniuste de certis criminibus se purgaue runt, prout fecit Sextus Damasus Petrus Gregorius, qui eorũ innocentiam purgauerunt in capit. mandatus. secunda quæstione quinta. cap. Petrus. secunda quæstione septima, quos ẽt refert Romanus consilio quingentesimo duodecimo incip. beatissimus pater. quæ iura videntur facere contra iudices ec-
24 clesiasticos † qui accusatorum de hæresi vel alijs criminibus nolunt recipere purgationes: licet sint parati se corrigi, nec eos audire in suis innocentijs, & idem tenet Gulielmus de monte ferrato. in commento pragmaticæ sanctionis, vbi po-
25 nit tres casus, † in quibus papa tenetur obedire generali concilio. primus in pertinentibus ad fidẽ. secundus in pertinentibus ad exturpationem hæresmatis, c. si duo. lxxix. distinct. tertius in pertinentibus ad generalem reformationem ecclesiæ, vt etiã notatur in d. c. si papa.

Vos autem ampliate procedere istud vt non solum habeat locum in crimine hæresis, verum etiam in alio crimine per quod vniuersalis status ecclesiæ pateretur scandalum: quo ca su si crimẽ esset publicum, & papa nollet corrigi, haberetur p
26 hæretico: † vnde si esset publicus adulter, vel notorius concubinarius, vel vxorẽ duceret, put duxit nouissime Sẽbergensis Episcopus qui ducendo vxorem, ecclesiam suam scandalizauit. isto casu papa accusari posset. glo. in dicto ca. si papa. quæ communiter approbatur per Panor. in c. significasti. de elect. & in quadam sua disputatione incip. Episcopus. in fine secundi dubij. vbi dicit, quod totus mundus obseruat illam glos. q̃ ex pluribus firmat Romanus consi. quingentesimo vigesimo octauo incipien. quæstio, quam etiam sequitur Decius in præ
27 allegato consilio: † vbi ponit quinque casus, quibus papa ab alio iudicari potest: imo fortius tenet Panormit. in capitu. cũ venissent. quarta col. de iudic. quod papa potest deponi si in
28 dando † terras ecclesiæ suis cõsanguineis esset incorrigibilis, q̃ dictum refert Fely. in captu. ad audientiam. in princ. de rescri. & in dicto ca. quæ in ecclesiarum. quos refert & sequitur Frã. de Ripa in tractatu de pestę: dicunt tamen theologi, quod papa non potest accusari, nec etiam de quolibet alio crimine: licet notorio, sed duntaxat de hæresi: quia proprie symonia non dicitur hæresis, nec alia crimina quia nõ concernũt articulos fidei vel sacra ecclesiastica, vel saltim generalem cõ
29 stitutionem concernentem etiam fidem nostram, † vnde papa non potest incidere in canonem latę sententiæ nisi in solo casu hæresis, peccat tamen mortaliter si communicat cũ excommunicato nisi in illis quæ spectãt ad eius correctionẽ, sed quilibet alius bene incidit in excommunicationem non per sententiam excommunicationis, sed per sentẽtiam canonis, vt notatur in c. quicunque. 11. q. 3. glo. ibi exponit verbum quicunque, scilicet alius quam papa: ex quibus apparet quod si crimen sit adeo notorium quod per illud totalis status ecclesiæ scandalizatur, tunc papa posset accusari, & ab vniuersali ecclesia iudicari.

Videamus nunc incidenter quid si papa suspectus de hæresi ita quod talis suspicio nõ possit dissimulari sine magno scãdalo fidei, quomodo contra eum procedi debet? canonistę, & theologi videntur varij. vide Turre cremata post Archidia. in
30 d. c. si papa. † dicit, quod primo per reuerendissimos debet requiri per publicam confessionem christianæ fidei vt talem infamiam a se abijciat: & si papa hoc recusauerit facere, isto casu essu esset requirendus quod vniuersale congreget concilium: & si hoc facere postposuerit, debebit ad minus pręstare authoritatem dictum concilium congregandi ad fines inquirendi, vt si illa, quæ obijciuntur papæ sint vera, Quod si omnia prædicta recusauerit domini cardinales in quibus tanta est authoritas, de qua supra feci mentionem, poterunt congregare & conuocare prælatos ecclesiæ, qui inquirent, an vera sit suspicio hæresis contra papam vel non: & si hoc domini Cardinales facere postposuerint, isto casu imperator & prĩcipes christiani quibus commissa est defensio ecclesiæ hoc possent facere: & vbi hoc non facerent prędati similiter possent seipsos cõgregare, sicut factum est tempore Marcellini Papę, vt habetur in c. nunc autem. 21. distinct. qui prędati sic congregati debent requirere papam vt talem congregationem authorizet, prout Symachus papa: Quod si papa noluerit prędare authoritatem prælati sic congregati, poterunt procedere ad inquirendam veritatem. Si verum sit de quo papa publice infamatur licet ipse contradicat.

Quęritur nunc qua authoritate hoc facient prędati ex quo superior contradicit? respondetur quod authoritate iuris. d. c. si papa. & ibi dicũt Doctores, quod in casu hæresis conciliũ vniuersale solum videtur esse competens: & sic congregatis facta debita requisitione recusaret prędare authoritatem dicit congregationi ipsum ius intelligitur dare, alia prouisio iuris esset frustratoria quę disponit, quod in crimine hęresis concilium potest papa iudicare, vel hæreticum declarare. Sed quid si prędati per eorum inquisitionem reperierint, quod in veritate papa erat hęreticus: vel contra eum erat vehemens suspicio? tunc isto cõcilium per veras, & sanctas scripturas debet papę demonstrare, quod illud quod tenet est hęresis, &
31 quod talem hęresim publice confitendo, † q̃ papa hęreticus reputatur minor quocũque catholico saltim in eo, quod est hęreticus. glo. in c. Acatius. in verbo in hęresim. 23. q. 1. & indilate vel infra terminũ sibi prędixum errorem suum abiuraue rit, nihil est quod vlterius contra eum concilium possit facere. d. c. si papa. & in quantum papam pro lapsu dictæ hęresis nouerit se esse reum per confessorem spiritualem cui in illo actu subijcitur, & ex sententia sui confessoris ligabitur. gl. in capitu. nemo. 9. quæstio. 3. iuxta suam conscientiam faciet sibi prouideri de pœnitentia salutari, vt in d. capitul. cum autem. † quia in foro pœnitentiali papa subijcitur simplici sacer
32 doti. glo. in capitu. sane. in verbo terminandam. extra de offi. & potestate iudi. deleg. Sed per hoc non credo quod confessori tollatur arbitrium imponendi pœnitentiam quam iuxta qualitatem personæ & delicti fuerit arbitratus, ex quo pœnitentię, vt superius dixi, sunt arbitrarię. Quod si papa errorem suum reuocare recusauerit, isto casu concilium poterit contra eum dupliciter procedere, vno modo, vt a papatu deponatur, ex quo reperiatur pertinax, & incorrigibilis: Alio modo absque reali depositione procedet concilium, & declarabit quod talis sic in hęresim lapsus, amplius de papatu nõ se intromittat.

Qui.

SVMMARIVM.

1 *Relatiuum, quandoque declaratiue quando restrictiue & aliis variis modis in iure accipitur.*

2 *Relatiuum quis vel qui se refert ad substantiuum qualificatum, & intelligitur facta relatio cum omnibus suis qualitatibus, & sic ista constitutio non extenditur ad Abbatissam.*

1 **Scilicet clericus.** Relatiuum istud † declaratiue quandoque restrictiue & alijs varis modis sumitur, quos ponit Lucas de penna in l. vnica. de castrensi omnium palatinorum peculio. libro 12. C. & sic istud relatiuum, qui, quod est masculini generis, restringit, & declarat quod antecedenti, hoc est, in verbo quicunque papa tantum sentit de masculis, & non de fœminis: licet non fuisset apposita dictio, clericus. l. a filio. §. fina. & ibi Bart. ff. de aliment. & cibar. legat. & l. omnes. ff. ad Trebellia. l. ea tamen adiectio. ff. de legat. tertio. & Alexander consilio 29. incipiente, quoniam abunde. in primo volumi. & est summa declaratio ad regulam quæ in l. diuus ait; ponitur. ff. de iure fisci. in qua dicitur quod masculinum concipit fœmininum:
2 † nam istud relatiuum quis vel qui, se refert ad substantiuum qualificatum. d. l. cunctos populos. & ibi Bartol. & in l. si quis seruum. §. ti. ff. de leg. secundo. & relatio ad præcedentia, intelligitur facta cum omnibus suis qualitatibus: vt ibi notat Alexan. ergo videtur quod ista constitutio tãquam pœnalis nõ extendatur ad Abbatissam persistentem in publico concubinatu: vnde casus iste tanquam obmissus remanet in dispositione iuris communis.

Præsentium

Digitized by Google

Præsentium notitiam, quam habere præsumatur post duos menses post earundem publicationē.

SVMMARIVM.

1 *Clericus præsumitur habere notitiam huius constitutionis altero de quinque modis.*
2 *Publicæ fieri dicuntur: quæ fiunt in synodo vel in acongiis ecclesiæ parochialis.*
3 *Fama publica sufficit ad sciendum edictum fuisse publicatum.*
4 *Decretum superioris afficit etiam ignorantes.*
5 *Scientia constitutionis principis præsumitur duobus mensibus elapsis.*

1 Quadrupliciter secundum Alberic. †hæc notitia potest peruenire & præsumitur peruenisse ad clericos: primo per proprium, aut alio rum auditum. l. si publicationem præsentis constitutionis audiuerint: quia ēt scire dicimur, quod ab alijs audiuimus: secundo, per visum vt oculariter interfuerunt negotio, & viderunt publicationem, vt dicit text. in capitulo. hoc videtur. versiculo. aut oculis suis conspicit. 22. quæstio. v. tertio, si publicatione recœperint literas a talibus personis, quibus fides, solo verbo, & sine literis esset adhibenda: quarto si publicatio fuerit facta iudicialiter, prout solent fieri dictum ī parlamentis. & aliis curijs regijs: quinto, si publicatio facta
2 fuerit synodo maxime ad illos, qui tenentur interesse† vel in acongiis: quia illa quæ fiunt vel dicuntur in acongijs ecclesię parochialis multis adstantibus dicuntur publice fieri, vt habetur in clemen.: §. si vero. de foro competen. ergo in prædictis
3 casibus notitia ad clericos præsumitur peruenisse: † item fama publica, quæ sola sufficit ad sciendum edictum fuisse publicatum ad hoc vt constitutio superioris obseruetur. gl. quā ibi notat Abbas in capi. primo. in verbo publice: de postulat.
4 prælato. †item & alia ratione quia decretum superioris afficit etiam iguorantes. c. j. de concess. præben. in 6. & ibi hoc notat Petr. de Anch. in quarto notabili. & in clemen. 1. in nono
5 notabili, de appel. †quia etiam de iure elapsis duobus mensibus scientia constitutionis principis præsumitur ad hoc vt clerici teneantur pœna huius constitutionis, quę fundatur super præsumptione: ideo non est necesse, ꝙ publicatio peruenerit ad aures singulorum. c. quod discitis. 16. dist.

In ecclesijs cathedralibus factam.

SVMMARIVM.

1 *Dictio in, de sui natura denotat intrinsecitatem.*
2 *Ecclesia in larga significatione, comprehendit hospitalia quę dicuntur loca ecclesiastica.*
3 *Testator si relinquat pecuniam erogandam in ecclesiam sufficit quod erogetur in pauperes Christi.*
4 *Legatum simpliciter factum ecclesiæ, cui ecclesia videatur esse relictum.*
5 *Porticus quid dicatur, & an contineatur appellatione domus remissiue.*

Ergo per argumentum a contrario sensu videtur fuisse de mente papæ quod talis publicatio non debeat fieri extra ecclesias cathedrales propter dictionē †in. cuius natura denotat intrinsecitatem. l. j. §. in flumine. ff. de fluminibus. ꝙ est verum nisi ecclesia esset destructa, vel esset aliud impedimentū propter quod ista constitutio publicari non posset: quia tunc posset fieri in alio loco congruo. glo. in cap. sicut. in verbo necessitas: & in capit. concedimus, de consecra. dist. 1. papa hic
2 subijcit cathedralibus: †quia iste terminus ecclesia absolute positus sine adiuncto saltim in larga significatione comprehendit hospitalia, vt tenet Geminianus in ca. cupientes. §. j. de elec. in 6. & Rochus de Curte in trac. iuris patro. in §. in ecclesia. qui allegat Fed. de Senis dicentem hoc in cōs. 111. vbi dicit ꝙ hospitale appellatur locus ecclesiasticus. Aliqñ ecclesia cōtinet appellatione pauperum, vt notatur per illum tex. in c. relatum, de test. vnde infert Alex. cons. 104. in 4. vol. † ꝙ si testator reliquerit pecunias in ecclesiam erogandas, sufficit ꝙ ero
3 gentur in pauperes Christi. †sed qñ simpliciter fuit factū eccle
4 siæ videatur relictū. videte Aufreriū dec. 56. qñq; & ista publicatio q̄ fit in ecclesijs cathedralib. fit dupl'r vno mō respectu illorū qui sunt de corpore ecclesiæ, alio mō respectu aliorū qui sunt extra. & ista solet regi'r fieri in synodis quę fiunt in ecclesijs cathedralibus. Idē dicendū est si publicatio fuerit facta in septis, vel claustris, vel cemiterio, vel porticu dictę ecclesiæ contiguis: quia illa loca ex quo sunt contigua videtur de
5 continentib. & cohęrentibus ecclesię, ideo in odiū delicti hēt locum dispositio huius constitutionis. † quid autem dicatur porticus, & an porticus comprehendatur appellatione domus, & an factum in porticu ecclesiæ videatur esse factum in ecclesia. videte quęplene scripsi in repet. l. liberorum appellatione. ff. de verb. & rer. signifi. in. in q. 37.

Quam ipsi diœcesani omnino facere teneantur.

SVMMARIVM.

1 *Diœcesani appellatione intelligitur tantum de Episcopo.*
2 *Ecclesiæ in diœcesi existentes sunt subiectæ Episcopo de iure communi nisi probentur exemptæ.*
3 *Beneficia omnia diœcesis præsumūtur secularia de iure communi, nisi probeturregularia seu monachalia quæ solum ex duobus probari possūt.*
4 *Capitula exempta possunt suis subditis constitutionem istam promulgare.*

Id est, Episcopi, vel eorum vicarij tantum: sed videtur, quod etiam intelligatur de alijs inferiorib. prælatis, qui in eorum monasterijs habent subditos, & exēptos qui nō tenentur venire ad synodum & ad ecclesiam cathedralem: item videtur, quod alij simplices sacerdotes possint facere hanc publicationem, quia appellatione Episcopi venit presbyter. capitulo. legimus. 83. distinctione. & hoc tenet Speculat. in titulo. de instrumen. æditio. §. nunc vero, versiculo.
1 77. vos autem dicatis contrarium: †quia appellatione diœcesani intelligitur solum de Episcopo. gl. in cle. 1. in verbo diœcesani. de iure pat. nec de alio diœcesano, quam de Episcopo intelligi potest propter suam iurisdictionem, pōderando verba cathedralibus ecclesiis quæ non possunt ad alium prælatū
2 inferiorem referri, maxime; †quia omnes ecclesię in diœcesi existentes sunt subiectæ Episcopo de iure communi nisi probentur exemptæ. c. si quidam. & c. decretum. 10. q. j. & in c. om
3 nes basilicæ, 16. q. 7. sicut dicimus, †quod de iure cōmuni oīa beneficia sunt secularia, nisi probentur regularia, vel monachalia, quæ tantum ex duobus probari possunt secūdum Romanum. consi. 32. primo per fundationem, secundo quod talia beneficia per monachos, vel regulares fuerint recta per
4 quadraginta annos. vos autem addatis prędictis, † quod capitula quę omnino sunt exempta a diœcesano possunt suis subditis promulgare hanc constitutionem, & ad hoc tenentur p̄ cise: quia verbum, teneatur, importat præceptum, & necessitatem, vt habetur in cle. exiui de paradiso. §. item ordo. de verb. signifi.

Postquam præsentes ad eorum notitiam peruenerint, fuerit publicus concubinarius.

SVMMARIVM.

1 *Clericus concubinarius ante istam constitutionem erat ipso iure suspensus ab officio, & beneficio.*

Hic Incipit ponere primam pœnam clericorum publicorum concubinariorum: sed videtur, quod ista constitutio nihil addat, sed sit superflua: cum alias de iure clericus publicus concubinarius debebat priuari beneficio, vt in terminis tenet Panormit. quem communiter sequuntur doctores per illum text. in capitulo. ex parte. in verbo publice fornicariam haberet. in 3. notabili. extra de testibus. qui allegat tex. in c. nullus. & c. præter. 32. dis.
1 † & clericus publicus concubinarius ante istam cōstitutionē erat suspensus ipso iure ab officio, & beneficio, & ista est cōmunis opinio secundum Panor. in cum non liceat. versi. illi secundum communem opinionem sunt ipso iure suspensi. extra de præscrip. ergo de nouo nihil fuit additum; respondetur, ꝙ imo ista constitutio plura coniunctim addit, quæ in corpore iuris erant dispersa, vt infra dicam in versi. publici autem.

Aperceptione fructuum.

SVMMARIVM.

1 *Concubinarius an suspendatur a pensione sicut a fructibus.*
2 *Pensiones dicuntur fructus ciuiles, & appellatione fructuū continētur.*
3 *Constitutio quæ facit mentionem de fructibus continet pensionem in odium delinquentis.*
4 *Clericus in impetratione teneatur facere mentionem de pensione.*
5 *Collatio beneficiorum continetur appellatione fructuum: quia est in bonis & fructu mensæ episcopalis.*
6 *Capitulum sede vacante non potest conferre beneficia pertinentia ad solam prouisionem Episcopi.*
7 *Episcopus suspensus a fructibus sui episcopatus ita etiam videtur suspensus a collatione beneficiorum, & a iure præsentandi, & eligendi.*

Digitized by Google

Notous concubinarius licet possit suspendi a fructibus poterit tamen eligi,& beneficium acquirere tempore suspensionis.
9 *Pœnæ maleficiorum veniunt appellatione fructuum.*
10 *Concubinario suspenso an debeat relinqui de fructibus ne egeat, & fame pereat.*
11 *Suspensus & excommunicatus æquiparantur relegato.*
12 *Male meriti publica egestate debent laborare.*
13 *Clericus finito tempore suspensionis an possit repetere fructus medio tempore subtractos.*
14 *Distributiones quotidianæ,& mortuaria,siue vniuersaria non computantur in valorem beneficii.*

1 DE quatuor hic dubitari potest,primo† an notorius concubinarius suspendatur a pensione, sicut a fructibus beneficij concludite,quod sic,quia pensiones habentur loco fructuum,qui propter beneficium percipiuntur: & ratio suspensionis habet locum in vtroque casu,scilicet,vt clericus retrahatur a concubinatu per subtractionem prouentuum
2 ergo in vtroque debet esse eadem dispositio:† quoniam pensiones dicuntur fructus ciuiles,& appellatione fructuum continentur,vt tradit Bal.in l.si traditio. C. de actionibus empti. & vend.vbi dicit, quod si quis in libello petat fructus in tali
3 petitione comprehenduntur pensiones:†idem etiam si constitutio,vel statutum faceret mentionem de fructibus,vt in casu præsenti continerentur pensiones saltem in larga significatione, & in odium delinquentis, vt notant Anto. de Butr. & Imo.in c.cum dilectus.de consuetudine. & hoc tenet Alexan.consi.clxxxj.incip.in causa,& lite vertente in secundo volu. fortificantur per dictum Innocentij,& Hostien.in c. postu
4 lasti de rescriptis vbi dicunt†quod de pensione perpetua constituta iure beneficij deberet fieri mētio in impetratione,alias gratia redderetur subreptitia:secus si ageretur de pensione constituta a laico quamuis authoritate Episcopi tamquam pro titulo beneficii:quia de tali pensione non teneretur clericus facere mentionem:quia non est beneficium,sed moritur cum persona vt tradunt Domini de Rota in decisione. 210. sub ti.de rescrip:gratiosis.in antiquis.Idem dicendū est de col
5 latione beneficiorum:†quia illud includit appellatione fructuum cum dicatur esse in bonis,& fructu mensæ Episcopalis, vt notant Canonistæ per gl.in ca. cum olim.de maior. &
6 obed.quæ est sing.ad hoc†quod sede vacante, capitulum nō potest conferre beneficia pertinentia ad solam prouisionem Episcopi,quam sequitur Ioannes Andræ.in capitu.primo.ne sede vacante, & Philippus Francus.in c.bonæ de appellat. & rationem assignat gl.in dict.c.cum olim.quia omnes fructus & iura Episcopatus debent fideliter reseruari successori:item alia ratione quia collocatio beneficiorum dicitur donatio: quia licet Episcopus teneatur conferre beneficium non tamē tenetur conferre certe personæ,vt notat gl.in c.relatum.de p̄bend.& in c.quamuis in verbo pensione.eodem titulo.in sexto.ergo capitulum sine consensu prælati non potest alienare talem collationem sicut non potest alios fructus distrahere:
7 †patet ergo quod Episcopus qui suspenditur a fructib. sui episcopatus:ita videtur suspensus a collatione beneficiorum sicut clericus a perceptione fructuum,& pensionis:fructuum, & pensionis: idem dicendum est in iute præsentandi, vel eligendi:quia omnia ista iura sunt fructus, & appellatione fructuū continentur,vt tradit Romanus consil.249. vos autem tamē aduertite quod licet in casu huius constitutionis clericus notorius concubinarius possit suspendi a fructibus suorum be-
8 neficiorum†poterit tamen elgere,& eligi,& acquirere beneficium durante tempore suspensionis quod est summe notādum secundum canonistas in c.cum dilectus. de consuetudine & ratio est:quia ista non est vera suspensio: sed quædā bonorum subtractio in pœnam, quod secus est si clericus esset simpliciter suspensus a beneficiis sine alia determinatione: quia suspensio non esset restricta ad certam ecclesiam:isto casu decisio canonistarum supra.allegata non haberet locum,
9 & idem dicendum†est de pœnis maleficiorum quæ veniunt appellatione fructus: vnde ab illis similiter clericus publice concubinarius videtur suspensus:quæ autem contineātur fructuum reddituum,prouentuum,obuentionū, & emolumētorum videte Bal.in l.videamus.ff.de vsur.& glo.in cap.generali.de electio.in sexto.& gl.in clem.statutum. eodem titulo, & Innocen.in cap.pastoralis.versic.prouentus.extra de donatione.

Secundo posset dubitari an clerico concubinario, cui fructus sunt suspēsi debeat relinqui de illis fructibus ne egeat, &
10 famæ pereat†videtur,quod sit habenda ratio ne cogatur mēdicare.c.diaconi.93.di.arg l.inter eos.ff.de re iudica.quia ēt de-
11 posito interdū prouidetur.ca.studea.l.distinctione.† Præterea suspensus,& excōicatus æquiparantur relegato,sed ad tps relegato non subtrahuntur bona nisi hoc in sententia exprima tur per l.deportatorum. C.de pœnis.ego autem puto contrarium, quod imo clerico suspenso propter concubinatum de talibus fructibus non est subueniendum.glos.in c.pastoralis.
12 in verbo subtrahant. de appellatio.† quia male meriti publica egestate debent laborare.l.bona fides.ff.depositi.& sic durā te suspensione nihil debet attrectare de beneficio ecclesiastico,& in hoc equiparatur excommunicato,qui non est priuatus in totum:sed solum pro tempore,& hęc decisio limitatur nisi suspensus esset in articulo mortis,vel in alia extrema necessitate quo casu esset ei subueniendum ſm iura in p̄rium allegata maxime si non haberet alia bona nec cogat in opprobrium cleri mendicare vbi autem clericus esset suspensus propter contumaciam,& sic propter istum casum non esset ei prouidendum: quia comparendo posset sibi prouidere. notat Abbas in præallegato capi.pastoralis.§.verum. coll.penultima.

13 Tertio posset dubitari,† an finito tempore suspensionis de iure possit clericus repetere fructus medio tēpore subtractus gl.in dicto.c.pastoralis.distinguit,quod aut suspensio erat facta iniuste, & tunc potest per text.in argumentum in.l.ex cā desertionis.ff.de re milita. Vbi dicitur, quod si miles propter desertionem fuerit reiectus a militia.& postea apparuerit desertionem non fuisse veram debet medij tēpotis recipere stipendia cui addite tex.in c.quia diuersitatem.extra de concess. præbendę.si vero iuste fuerit suspensus eo casu nō poterit petere fructus medij temporis,vt est casus in argumentum in.l. cum allegatis.de re milita. libro.duodecimo. C.alias facilitas veniæ præberet delinquendi incentiuum quod esse nō debet. c.est iniusta misericordia.23.q.4 & sic fructus percœpti tempore suspensionis suspenso non restituuntur sed ecclesiæ applicantur,secundum Innocentium in c.ex insinuatione de appellationibus.& dicetur in versicu. quos suus superior in fabricam.

Vltimo dubitari posset,cui applicabuntur isti fructus pro tempore suspensionis?respondetur, quod si consistant in distributionibus quotidianis debent applicari aliis clericis adsistentibus,diuinis,quia illæ dantur ratione certi ministerij,scilicet his qui intersunt diuinis,illę enim non sunt de corpore beneficii,nec sub illo comprænduntur:prout notatur in c. vnico de clericis non residentibus.in sexto.& in c.licet.de prę ben.& distributiones quotidianæ sunt aliud,quā illud, quod datur ratione præbendæ,vt notatur in fi.§.fina.§.in illis.de cō cessione præbend.in sexto.quibus addite,quod si quis impeteret beneficium,vsque ad certum valorem in tali summa nō computantur distributiones quotidianæ:quia illæ non augēt corpus præbendæ:sed debentur propter operam personæ, vt est casus in argumentum in l.1.versi.sed magis operam beneficij loco.ff.si mens.fals.mens.dixerit.vt in terminis tenet Oldrad.in consi.cxviij.in titulo de præben.& verborum significatio.idem tenent domini de Rot.decisi.cxxxiiij.in titu.de rescript.gratio.in nouis, & etiam Ioann. Andræ. in additionibus.ad Spec.de concessione præbend. in versiculo demum q̄-
14 rebatur.vbi concludit, † quod distributiones quotidianæ, & mortuaria seu anniuersaria computat in valorem beneficij: si vero tales fructus sint de per se distincti isto casu debent cōuerti in vtilitatem illius ecclesiæ a qua clericus suspenditur:vt est casus in c.penul.versi.in vtilitatem eiusdem extra de clericis non residentibus.

Omnium beneficiorum suorum.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio.c.secundi de præbend. in sexto non habet locum in episcopatib. abbatiis & aliis dignitatibus electiuis.*
2 *Papa in episcopatibus non habet plenitudinem potestatis nec episcopos deponere potest sicut cæteros beneficiatos.*
3 *Hospitalia præceptoria præstimonia an veniant appellatione beneficiorum.*
4 *Beneficia cognoscuntur esse ecclesiastica ex quatuor.*
5 *Capella vel altare quod datur in titulum comprehenditur appellatione beneficiorum.*

PAPA In hac constitutione omnia beneficia comprænde re voluit licet alias de iure communi non comprænderentur triplici ratione prima propter dictionē omnium,quæ est vniuersalis affirmatiua & omnia includit.l.Iulianus.ff.de lega.3.& l.a procuratore.C.mandati:secunda ratio,quia superius papa voluit includere omnes personas in quacunque dignitate etiam pontificali,existētes ergo multo fortius voluit includere quæcunque beneficia etiam pōtificalia:tertia ratio, quia hæc constitutio inducta fuit

Digitized by Google

fuit contra clericos concubinarios in odium criminis ratione cuius a propria natura verborum receditur:& ideo eſt ſtricta ſignificatione vocabuli beneficiorum appellatione non compræhenditur Epiſcopatus,vel Abbatia,vt ex pluribus firmat Lapus allegatione. 84. in titulo de conceſſ. prębendis. nec etiam diſpoſitio capi.ſecundi de præbend.in ſexto.qua ca
1 uetur,†quod beneficia vacantia in curia alius,quam papa cõferre non poteſt,non habet locum in Epiſcopatib. Abbatiis, aut alijs dignitatibus electiuis,quarum prælati in Romana curia mortui ſunt:quia in eis erit locus electioni & non prouiſioni ſedis Apoſtolicæ.gloſſ.eſt ſing.in præallegato capitulo ſecundo.in verbo dignitatum.quæ expreſſe dicit,quod Nicolaus tertius, ita fuit interprætatus in eccleſia Bracharenſi, & ſic libera & plena diſpoſitio dignitatum, perſonatuum ac aliorum beneficiorum ad Romanum pontificem ex plenitudine ſuæ poteſtatis noſcatur pertinere.cap.licet. de præbend.
2 in ſexto.tamen ſecus eſt in Epiſcopatibus. † vnde non poteſt omnes Epiſcopos deponere ſicut cœteros beneficiatos: quia Epiſcopi tenẽt locum Apoſtolorum.& ex hoc turbaretẽ vniuerſalis ſtatus eccleſiæ ſecundum gloſſam cõmuniter approbatam in cap.per principalem.nona quæſtione tertia, nec ẽt appellatione beneficiorum diœceſis veniunt exempta, vt tradit Fely.in c.graue.de offic.ordinarij.nec etiam ſtricte loquẽdo compræhenditur præbenda,ſecundum Canoniſtas.in ca. poſtulaſti.de reſcriptis.

Tamen prędictis non obſtantibus dicite quod hic papa intellexit de omnibus beneficijs cuiuſcunq; ſint dignitatis, vel qualitatis,vnde præbendæ,dignitates,vicariæ,& hoſpitalia cõtinentur appellatione beneficiorum,quod verum eſt in caſu huius conſtitutionis:ſed in literis gratioſis conceſſis ad beneficia non continerentur hoſpitalia niſi de illis fieret mentio. quod dictum notat Roma.conſil.332.ſed in alijs literis talia hoſpitalia ſi ſint conſueta conferri clericis in titulum perpetui beneficij includerentur appellatione beneficiorum alias ſecus:quia tunc venirent potius ſub nomine officii.glo.in clemen.diſpendioſam.in verbo beneficijs eccleſiaſticis. extra de
3 iudicijs.†Item præceptorię,prioratus,& adminiſtrationes tẽporales,ſecundum ſubiectam materiam veniunt ſub appellatione beneficiorum,quia in latiſſima ſignificatione iſte terminus beneficiorum ſumitur pro temporalibus,&commendatitijs beneficijs.Corneus conſi.lxvj.incipiente,placet.in tertio vol.& ratio eſt:quia late,& improprie loquendo commẽda videtur præbere titulum, ſecundum gloſſam,quã ad hoc notant Canoniſtę.in c.nemo.de electio.li.6. Ex quo infertur, quod ſi papa reſeruauit diſpoſitioni ſuæ omnia beneficia vacantia in curia talis reſeruatio trahitur ad pręceptorias: ergo ſic dicendum eſt in caſu iſto propter dictionem omnium, quæ habet ſignum vniuerſale: ideo omnia beneficia includit.cap.ſi Romanorum.xix.diſt.& in c.ſolitæ. de maiorita. & obedien.

Præterea ſub denominatione beneficij includerentur etiã præſtimonia:quia licet præſtimonium habeat ſeparatas qualitates a natura aliorum beneficiorum: tamen habetur loco beneficij eccleſiaſtici.Panor.con,xlvij.incip. illud de iure quæritur.in 2.vol.vbi dicit quod beneficia cognoſcuntur eſſe ec-
4 cleſiaſtica ex quatuor,†primo quando de illis non poteſt fieri prouiſio de iure communi,niſi per Epiſcopum,vel alium prę latum eccleſiaſticum,licet quandoque prętentatio pertineat ad laicum.Secundo quando non poteſt prouideri niſi clerico.Tertio,quando habet aliquid ſpiritualitatis annexum,vel cui adnectitur.Quarto quando prouidetur pure,ſine pacto, vel conditione,& pro aliquo commodo temporali,alias cõmitteretur ſimonia:ſed an talia præſtimonia in larga, vel ſtricta ſignificatione contineantur appellatione beneficiorum, videte Nicolaum de Milis in §. beneficiorũ autem appel. ſic etiam in ampla ſignificatione compræhenderetur penſio, a qua clericus propter notorium concubinatum ſuſpenderetẽ, aliter fieret fraus huic cõſtitutioni:qui beneficiati vt concubinatu non puniantur,renunciarẽt ſuis beneficijs reſeruatis fructibus pro penſione.vnde conſtitutio iſta redderetur illuſoria.
5 † Pręterea altare vel capella quæ datur in titulum includerẽt appellatione beneficiorum:vt eſt gl.magiſtralis in clementina ſi beneficiorum.in prima gloſſ.circa finem extra de decimis.quæ dicit, quod altare,vel capella dicitur beneficium eccleſiaſticum,ex quo ita fuit ordinatum per Epiſcopum, vt in ſpecie tradit Decius conſilio ccix.incipiente in caſu propoſito.in ſecundo volumine,vbi concludit quod appellatione beneficii continentur altaria, quæ dantur in titulum, & idem Dominicus in cap.primo circa finem verſi. iſtud dubium ſemel habui de conſuetu.in 6. ſed plerique contrarium tenent. ego autem ſic puto eſſe diſtinguendum,quod aut ab initio in fundatione interuenit authoritas diœceſani, & tũc cenſetur beneficium,alias ſecus:vnde infero,quod gratia non eſt ſubreptitia, poſito quod in illa nulla fiat mentio de tali capellania,ex quo non interuenit conſenſus Epiſcopi,quo caſu non poteſt dici beneficium,& iſtam diſtinctionem ita obſeruant domini de Rota.

Spacio trium menſium.

SVMMARIVM.

1 *Diſpoſitio quæ de menſibus facit mentionem de proximis intelligitur.*
2 *Tempus appoſitum in iſta conſtitutioue an per officialem augeri vel minui poſſit.*
3 *Dilatio inducta a iure non poteſt augeri vel minui.*
4 *Menſis quot diebus conſtet,quatuor ſunt opiniones.*

1 SCilicet futurorum proximorum: †quia quando in aliqua diſpoſitione abſolute, hoc eſt,ſine aliqua determinatione fit mentio de menſibus,intelligitur de proxime futuris:ſicut dicimus in eo, qui ſimpliciter ſtipulatur aliquid ſibi dari calendis:quia intelligitur de proximis.l.eum,qui calendis.ff.de verbo.obligat.& tex.in argumen.in cap.non poteſt.§.illud. verſi.intelligitur de duobus primis. de præbẽ.in ſexto. ratio eſt,quia tempora,ſeu dilationes debent coarctari & non ampliari:quia materia dilationum eſt reſtringenda.cap.pia. circa principum. extra de exceptio.cap.fi.de dolo & contuma.& in l.ſecunda.C.de tempor.appellat.& iſtud ſpacium trium menſium dicitur dilatio
2 iuris.l.prima.C.de dilat.& in §.ſpacium.3.q.3. †ſed an iſtud tẽpus poſſit per officialem augeri, vel abbreuiari:dicite,quod non:quia pœna per iſtam conſtitutionem eſt inducta ſecundum Bal.in Auth.qui ſemel.& in Authen.iubemus. C.de iudiciis.idem †dicendum eſt dilationibus inductis a iure ſine ho
3 minis miniſterio,vt eſt tempus appellandi, & faciendi inuentarium:quia illę non poſſunt augeri,vel minui: ſecus in dilationibus inductis,a iure miniſterio hominis, vt dilatio dandi libellum,vel probandi: quia ex cauſa augeri non poteſt, vel abbreuiari.Alex. poſt Bart. in l.2.ff.de re iudic.de ſtilo tamen curiæ dilationes ſunt arbitrariæ Guido papæ deciſione. 429. inci.procedi debet.

Sed quæro,quot dies cõputantur pro quolibet menſe tres
4 videntur opiniones: † prima vt quatuor hebdomadę conſtituant menſem:& iſta computatio fit communiter a paganis & ruſticis, vt tradit Mandagotus in titulo de electione,in ca. 3.in verbo vnum menſem.vbi refert quod ita obſeruatur in metropolitana,& prouinciali curia Bituricenſi, dum certę literæ expediuntur: & ſic pro quolibet menſe non eſſent,niſi viginti,& octo dies.Alia fuit opinio medicorum dicentium, quod menſis verus naturalis conſtat triginta diebus,non tamen completis in totum,quia fere quilibet menſis eſt triginta diebus maior, minor tamen viginti nouem.Secundum authoritatem Galeni & Hypocratis,quorum opinio apud legiſtas fuit recepta per tex. in l.miles.§.ſexaginta: & in l.ſi maritus.§.hęc.ff.de adulter.& text.ad literam in authentica iubemus.in verſi.intra triginta dies.& in verſi.alius menſis.C.de iudic.& quando a iure vel a iudice fit mentio de menſe tunc p illo computantur triginta dies,& vocabitur menſis legalis.vt no.Alex.per illum tex.in l.fi.in 2.notabili. C.de iure delib. & idem Alex.conſi.114.in v.volumi. & Alciatus in.l.cum biſſextus.ff.de verbo.& rer.ſign.alia fuit opinio aliorum dicentium quod iſti tres menſes computantur ſecundum quod occurrent in calendario:& ideo ſi ſuſpẽſio fuerit facta quarta Maij finietur quarta Auguſti excluſiue, & ita communiter ſeruat: vt refert Mandagotus in titulo ſupra allega. circa principium capituli tertii.per gloſ.communiter approbatam in c. quamſit.in verbo menſem,de elec.in 6.quam ſequitur Alex.in l.de diuiſione,circa princ.ff.ſolu.matr.

Sit ipſo facto,

SVMMARIVM.

1 *Dictio ſit,tantum importat ſicut iſta verba ipſo iure,vel ipſo facto importatque canonem latæ ſententiæ.*
2 *Verba iſta notatur,reuertatur eo ipſo ipso iure omnino ſciat ſe incurſurum: & ſimilia ſunt verba importantia canonem latæ ſententiæ.*
3 *Verba incurrat ex communicationem vel ſuſpenſionem:intelliguntur ipſo iure vel ipſo facto & ſine ſententia.*
4 *Beneficium an poſſit alteri conferri ſine alia ſententia quando pœna incurritur ipso facto vel ipso iure.*

Videtur, quod iſta verba ipſo facto ſuperflue ponãtur propter verbum, ſit, poſitum in textu quod de ſui natura: idem importat quod ipſo facto Bal. in l.j.

Digitized by Google

l.prima, in noua lectura. C.de secund.nupt.in versicu.sit infamis.ibi exponit.ipso facto ex quo infert,quod si statutū municipale dicat,quod si quis commiserit tale crimen, sit infamis,vel sit bannitus,certe intelligitur ipso facto,sine ministerio iudicis.† Ratio est,quia istud verbum, sit, importat canonem latæ sententiæ,& tantum importat sicut ista verba ipso facto vel ipso iure.gloss.notabilis in c.quicunque.in verbo innodetur.de hæret.in 6.quæ dicit,quod quando lex,vel canon loquitur per istaverba infamis sit,innodatus sit,anathema sit; importat canonem latæ sententiæ,hoc idem tenet Iason cōs. 18.incip.videretur.in versi.2.verbum sit.in 4.volumi.& Card. in clementina prima. de excessibus prælatorum. prout dicimus de certis aliis verbis importantibus canonem latę sententiæ:† vt sunt istaverba notatur, reuertatur,eo ipso,ipso iure omnino sciat se incursurū,& similia.Nec in his requiritur sententia, nisi declaratoria. ita Gemi.post glo. d.c.quicunq;. secus si lex verbo futuris temporis conciperetur.

Sufficiebat ergo dicere, sit suspensus propter verbum, sit, quod,vt dixi importat canonem latæ sententię etiam sine aliquo adiuncto,vt clare tradit Bal.in c.Rodolphus.in ver.sit excommunicatus, extra de rescrip.Panor. & Felyn.post eum in c.nullus iudicum.versi.tandiu sit sequestratus,de foro competen.& ideo quando lex vel constitutio quæ imponit pœnam, loquitur per verbum futuri temporis,vt est istud verbum sit: quia dicit sit suspensus,vel sit excommunicatus, vel sit priuatus,pœna censetur apposita ipso iure,nec requiritur alia sententia iudicis,vt concludit Mathesilanus in nota.105.pro quibus adduco gloss.quam ad hoc notant Bar.Bal.& Pau.de Castr.in l.in criminali.in verbo habeatur,versic.mulctatus sit. C. de iurisd.om.iud.Pau.de Cast.in authen.hoc amplius.C.de fideic.ergo videtur,quod ista verba ipso facto, sint superflua.

Nec similiter obliuioni tradendum est,quod ista verba,ipso facto,canonem latæ sententiæ important,vt est tex.multū notabilis secundum Dominicum iuncta glo.in cap.vt periculum.versi.excommunicationis sentētiam incurrat ipso facto. ne cler.vel monach.secular.neg.Ideo non erat necessaria sententia iudicis saltim quoad effectum iuris per gloss.in ca. hac constitutione.in verbo incurrat.de offi. & potest. iudi.delega. in vj. quæ dicit,† quod ista verba incurrat excōicationem vel suspēsionem intelliguntur ipso iure,vel ipso facto,& sine sententia,hoc idem in specie tradit Mathesi.in singulari duodecimo,vbi ponit plura verba importantia canonem latæ sentē tentiæ,& idem Aug.in dict.l.in criminali.& Card.in clemen. prima,de pœnis.Corneus consilio 89. incipiente viso,suprascripto puncto.circa principium penultimę columnę,vbi ex pluribus concludit, quod verba ipso facto aperte denotant pœnam incurrisse sine sententia: quia quando lex irrogans pœnam loquitur per verbum sit, vel per verbum incurrat,certa pœna censetur irrogata ipso iure: & notat Bald. in l.2.C.de Episcopali audient.& glo.interlinearis in clementina prima.in verbo incurrat,de vsuris,quæ dicit quod verbū incurrat,significat incontinenti sine aliquo tēporis intervallo.& tex.in lege fina.in versiculo infames constituti sint. gloss. ibi dicit,scilicet,ipso iure.C.loca.& no.Bar.post gloss. in l.1.ff. de his qui notantur infamia.& gl.in c.in pœnis,de reg. iur. in 6.& in c.quicunque.in ver.innodetur.de hæreticis.eod.lib. & gl.in c.cupientes. §. cæterum.in ver.suspensos.de elect. in 6.& melior de iure in c.clericis.circa finem. in versicu. in excommunicationis sententiam incidunt ipso facto. de immunitate ecclesiarum,in 6. & in capitu.ad Apostolicę.in fi. in versic. ipso facto excommunicationis sententiam.de senten.& re iudi.in 6.& in c.si religiosus. versi.ipso facto electio viribus vacuetur.de elec.in 6.& Bal.in auth. habita. C. ne filius pro patre.& late tradit Alexander consilio 139.incipiente viso puncto.in princi.2.columnę,in 6.vol.vbi dicit,quod istæ dictiones ipso iure,ipso facto,mox, statim, & cœteræ similes sunt synonimę.Concludite ergo ex prædictis,quod statim, & ipso iure,absq; aliquo hominis ministerio, vt etiam tradit Arch. in c.ipso iure,de rescrip.eo.li. & in c. fœlicis recordationis, in verb.ipso iure. de pœ.eo.li.& similiter omnes istę important canonem latæ sententiæ, vt in iuribus supra allega.idem tenet Dominicus in c.j.§.sacri. de homicid.in.6. vbi vult per illum,tex.quod quando incurrit ipso facto pęnam priuationis beneficij, potest absque alia sententia beneficium cōferri alteri,& vt dixi,iura quæ dicunt aliquem debere puniri aliqua pœna ipso iure vel ipso facto, debent intelligi,vt sufficiat illū declarare vel pronunciare illum culpabilem prædicti criminis,vnde incurreret pœnam,licet iudex in sententia hoc non expresserit.

Suspensus.

S V M M A R I V M.

1 *Suspensio introdictio continentur appellatione censuræ ecclesiasticæ,sicut excommunicatio.*
2 *Suspensio,depositio sic differunt sicut deportatio & relegatio.*
3 *Suspensio perpetua habet vim priuationis,tamen non debet imponi nisi pro graui crimine.*
4 *Suspensus simpliciter ab officio ita videtur suspensus a beneficio.*
5 *Suspensio canonis & hominis differunt.*
6 *Clericus finitis tribus mensibus suspensionis an sine alia absolutione possit percipere fructus beneficiorum.*
7 *Suspensus si durante suspensione se intromittat de negociis beneficii non incurrit irregularitatem.*
8 *Suspensus a celebrando non prohibetur interesse diuinis.*
9 *Suspensus ab ordine sacerdotali potest exercere officia inferiorum,secus si absolute sit suspensus.*
10 *Celebrans,durante suspensione,efficitur irregularis.*

1 Appellatione censuræ ecclesiasticę † venit suspensio,& interdictio, sicut excōmunicatio, vt est casus in c.quærenti, in verbo,sed suspensionis,extra de verbo.signfi. & licet verbum suspendimus,ponatur pro verbo deponimus.c.si quis Episcop'. j.q.3.in verbo suspenditur. glo.ibi.exponit, id est, deponitur. tamen hic accipitur pro eo, qui ad certum tempus suspendit̄ a fructibus suorum beneficiorū.& nō in perpetuum, & ideo
2 differētia est inter depositionē & suspensionē sicut deportationē.qa sicutdeportatio est in perpetuū ita depositio.& sicut relegatio est ad tempus & suspensio ēt,&.sic tpalis suspensio non operatur vltra tempus præfinitum, perpetua vero æquiparatur depositioni, vt notat Decius in capitulo Apostolicæ. de exceptio.vnde Calderinus & Imo.in c.cum dilectus,de cō
3 suetudine dicunt † quod perpetua suspensio ab officio habet vim priuationis,ita quod taliter suspensus censetur priuatus beneficio,merito de tali beneficio potest alteri prouideri: qa censetur vacare.Aduertere debent domini ecclesiastici quod talis perpetua suspensio non potest imponi nisi pro graui crimine sicut de depositione dicitur, & super hoc datur regula,
4 † quod licet iura simpliciter suspēdant clericum ab officio, tamen talis suspensio inducit etiam suspensionem a beneficio. glo.in clementina cupientes.de pœnis.in glo.magna in versi.
5 & nota.† quæ autem dicatur suspensio facta a canone,vel ab homine videte Innocen.in cap.sicut.de cohabita.cleri. & mulier. ponentem duas aut tres differentias.dicatis,tamen quod si clericus sit notorius fornicator,vel homicida, vel hæretic', vel notorius peccator ipso iure,seu ipso facto,talis suspensio impedit executionem ordinum etiam post peractam pœnitētiam,vt notat glo.in c.cum non liceat,de præscript. & Io.Andr.in c.per tuas.de simonia.& in c. vt clericorum.& ibi Hosti. de vita & honest.cler.

Iuxta istum textum tamen dubitatur an finitis dictis tribus mensibus suspensionis possit suspensus percipere fructus suorum beneficiorum sine aliqua alia absolutione.dominus Au
6 frer.in decisio.298.distinguit, † quia aut agitur de suspenso a canone,vel ab homine.primo casu non requiritur absolutio sed sufficit sola iudicis declaratio secundum gloss.in Clemen. prima,de decimis.saltim quoad se non est simpliciter suspensio ab officio,vel beneficio. Sed duntaxat a fructibus benefi
7 cij,† ideo pendente tempore suspēsionis clericus se intromittens de negocijs beneficiorum non incurrit irregularitatem
8 sicut in casibus contrarijs.† Sicut etiam suspensus a celebrando non propter hoc intelligitur suspensus ab interessendo di-
9 uinis,vt notatur in ca.de viro.7.† quæstio. secunda. suspensio etenim sicut exhæredatio stricti iuris est.sic suspensus ab ordine sacerdotali potest exercere officia inferiorū, tamen si clericus sit absolute suspensus ab ordine, intelligitur suspensus ab omni ordine:effectus autem suspensionis factæ ab homi-
10 ne est,† quod celebrans durante illa in ordine a quo fuit suspensus irregularis est:de duobus quæri posset,quæ tamen cā breuitatis obmitto,primo an clericus suspensus ad tempus,vt hic teneatur dicere horas canonicas, & quid in suspenso ab officio,secundo an prælatus suspādens clericū a fructibus suorum beneficiorum extendatur, talis suspensio ad alia beneficia existentia extra suam iurisdictionem: videtur quod sic, vt infra dicam.

Quos suus superior in fabricam.

S V M M A R I V M.

1 *Portio canonica non soluitur pro relictis in fabricam ecclesiæ.*
2 *Contribuere qui teneantur pro fabrica ecclesiæ.*
3 *Reparationes ecclesiarum cathedralium,et parochialium ad quos de iure, & consuetudine spectent.*
4 *Parochiani an teneantur ad fabricam.*
5 *Redditus ecclesiæ in quot partes debeant diuidi.*

Hoc est, ædificium,& reparationem, seu structurā, vt habetur in c.de fabrica,de consecra.dis. prima.

Digitized by Google

prima.& in c.futuram eccleſiam,12.q.1.& venit a verbo fabricor,quod idem eſt,quod compono, & accipitur pro toto corpore ædificij.cap.religioſus. de reliquijs,& venera.ſanctorum.in 6.quandoque accipitur pro reſtauratione. vt in ca.ex parte.verſicu.ad reſtaurandam fabricã,extra de his, quę fiũt
1 a maiori parte capituli,& †iſta fabrica in tantum eſt priuilegiata,quod de relictis non ſoluitur aliqua canonica portio epiſcopo,ſeu eccleſię parochiali,vt eſt caſus ad literam. in c. fin.extra de teſta.in c.ex parte.in 3. ver.vel ad fabricam eccleſiæ.extra de verb.ſignifi.

Sed quæri poteſt, qui pſit cogi ad contribuendũ pro ſabrica eccleſiæ.iſtam quęſtionem tradit Panor.in c.1.extra de eccleſiis ædificandis.& dominus Aufre.in deciſione 499. & Fely.in dicto c.quæ in eccleſiarum.Hoſtien.& Io.An.in præalle
2 gato.c.1.Innoc.in c.ex parte.†ſed in ſumma vos reſoluatis,ꝙ aut agitur de reparatione eccleſiæ Cathedralis,aut de alia inferiori.primo caſu,aut in tali eccleſia ſunt certi reditus, pro fabrica illius,prout ſunt in pluribus eccleſiis, & tunc ſi tales reditus ſufficiant, nulla debet fieri contributio: ſi vero nulli ſunt reditus, ad hoc deputati, vel illi qui non ſufficiunt, iſto caſu Epiſcopus,& capitulum tenentur ad reparationem fabricæ de fructibus,qui ſuperſunt detractis neceſſarijs, & refert idem Aufrerius quod ita obſeruatum fuit in Epiſcopis Mimatenſi,& Lotorẽſi,& Archiepiſcopo,& capitulo Auxitano, q omnes ad hoc per ſupremam curiam parlamenti Toloſæ cõdemnati fuerunt,& iſtud quotidie obſeruat curia:ſed an hoc poſſit facere, & de iure dicit tacendum, vnde licet domini de parlamento ſint iudices temporales,& de titulis beneficiorum cognoſcere non poſſint:tamen poterunt cognoſcere de his,quæ ſunt facti,ſcilicet de neceſſarijs & moderatis expenſis conſiſtẽtibus in fructibus,& de eorum poſſeſſione. c.cum noſtris. de conceſſ. præbend. & poterit Epiſcopus cum maiori parte capituli fructus beneficiorum vacantium deputare ad fabricam cathedralis eccleſiæ,& ſimiliter poterit ſtatuere,quod quilibet canonicus habeat conferre de reditibus præbendæ pro reparatione dictæ fabricæ, vt probatur in c.fi. de his,quæ fiunt a maiori parte capituli. quod dictum firmat Io.Andræ.in dicto.c.fi.de teſt.& Bar.in l.ſi quis ad declinãdã. de Epiſcop.& cler. vbi voluit ꝙ ſi teſtator abſolute relinquerit legatum pauperibus,poterit Epiſcopus applicare fabricæ eccleſiæ pauperis.

Secundo ſi agatur de reparatione eccleſiæ parochialis tũc ſeruanda eſſet prædicta diſtinctio.ſi vero non ſint aliqui fru-
3 ctus ad hoc deſtinati,tunc dicite† quod in iſtis ſeruanda eſſet conſuetudo,quæ eſt alterius legis interpres, prout dicimus in ſolutione decimarum:ſi vero nulla extat conſuetudo,iſto caſu recurrendũ eſt ad ius commune,ſcilicet,quod rector eccleſiæ parochialis,vel beneficiatus in alia eccleſia tenẽtur ad fabricam de ſuperfluis,id eſt, de reditib. qui ſuperſunt deductis neceſſarijs expenſis:quia ipſi non tenentur vltra quam facere poſſunt deducto ſemper ne egeant:c.de his.extra de eccl.ædif.
4 vltimo loco vbi fructus eccleſiarum non ſufficerent† parochiani poſſunt compelli.ad fabricam eccleſiæ, in qua audiũt diuina,& eccleſiaſtica ſacramenta percipiunt,nec poſſent parochiani volẽdo euitare onus cedere, vſui eccleſiæ:quia hoc non dependet a voluntate eorũ,& notate hoc in ſumma, ꝙ
5 †de reditibus eccleſiæ,& oblationibus defunctorum quatuor oportet fieri portiones,quarum vna datur prælato,ſeu rectori pro ſe & familia, & pro hoſpitalitate ſeruanda. ij. debet dari clericis indigentibus ratione eorum beneficiorum, tertia debet dari pauperibus. quarta debet exponi pro fabrica eccleſiæ.

Vel aliam euidentem vtilitatem eccleſiarum, ex quibus ijs fructus percipiuntur, conuertat.

SVMMARIVM.

1 *Iudices non debent corrigere malos mores vt illorum pœnas conuertant in ſuam vtilitatem:ſed pauperibus,vel fabricæ eccleſiæ applicari debent.*
2 *Vicariorum,& officialium auaritia hic notatur.*
3 *Pecunia data a canonico,vel ab alio,vt eligatur debet applicari illi eccleſiæ cui eſt facta iniuria ſimoniaca.*
4 *Patronus ſi vendat ius patronatus cui applicabitur.*
5 *Executor vel hæres an poſſit relictum ad certam piam cauſam commutare in alium pium uſum.*
6 *Diſpoſitio teſtatoris debet ſpecifice adimpleri, nec poteſt in alium vſum commutari niſi eſt iuſtiſſima cauſa.*
7 *Diſpoſitio teſtatoris etiam per Epiſcopum alterari non poteſt,nec legatus de latere,ſed papa tantum.*

Papa hic duo vult dicere in effectu primo, quod pœna,quæ a iure irrogatur,deſtinata ad certum vſum,ſi vſus ille non indigeat, poteſt conuerti in alium vſum ſimilem:ſecundo dicit quod prælatus pœnam irrogatam a iure pro ſe retinere non poteſt: ſed illam debet irrogare in pios vſus.Tertio dicit quod pœnam ſtatutam a iure pro crimine notorio non poteſt Epiſcopus conuertere in pecuniariam pœnam,vt habetur in c.licet. de pœnis. vbi expreſſe dicitur,quod pœnæ pecuniariæ quas Epiſcopus recipit pro delicto,ipſe illas non lucratur:ſed conuerti debent in vtilitatem eccleſiæ,& ſic noteris quod Epiſcopi,vel eorum officiales,qui condemnant clericos ad certã pecuniam,quæ tamen pœna illa non eſt a iure,vel ſtatuto Epiſcopi ſtatuta,ſi velint euitare radicem cupiditatis,& auaritiæ non debent illam facere propriam niſi in maxima egeſtate,ſed tenentur illã conuertere in cauſam piam,vel in fabricam piorum locorũ,vel
1 publicorum.†Ratio eſt:quia iudices non debẽt corrigere malos mores,vt illorum pœnas pecuniarias in ſuam vtilitatem conuertant:ſed illam in vſum pauperum,aut alium erogare debent ſecundum Bal.& Io.Fab.in l.2.C.de epiſcopa.audien. licet Doctores in c.dilectus.in verbo emendę.de offi.or.dicãt, quod Epiſcopi poſſent ſibi retinere emendam pecuniariam
2 a lege,vel ſtatuto impoſitam. Inciuiliter†ergo faciũt Epiſcopi,ac cęteri vicarij,& officiales,qui tales emendas de ſanguine ſuorum ſacerdotum faciunt proprias, illaſque ſicut cæteras poſſeſſiones ad firmam tradunt, & de illis certum ſtatum proprium habent, iuribus tamen vndequaque refragantibus.

De duobus quæri poteſt, primo cui eccleſiæ dicti fructus applicentur?reſpondeo,quod illi,vel illis,quibus præerat clericus concubinarius,vt dicitur in tex.& ratio eſt: quia illis eccleſiis videtur eſſe facta iniuria,vt eſt caſus in argumentum in l.generaliter.§.illud.ff.de calumniato.vbi pecunia data, vt iniuria fiat alteri debet applicari illi,cui iniuria veniebat inferẽ
3 da.†idem dicendum eſt in Epiſcopo, vel canonico dante pecuniam,vt eligatur:quia talis pecunia debet applicari illi eccleſiæ cui iniuria fuit facta per electionem ſimoniacam, pro quibus facit gl.in c.quia clerici.in verbo ſpoliandos. de iu.pa. quę dicit quod quando venditur ius patronatus,tunc illud ius applicabitur illi eccleſiæ cui per venditionem eſt facta ſimoniaca iniuria.quod idem tenuit Bar.in.§. præomnibus.in authen.de ſanct.epiſc.quem refert,& ſequitur Io. de Anania in d.cap.quia clerici.& Paul. de cytadinis in tractatu iuris patronatus.in 1.parte.qõ.27. & Rochus de Curte in eo. tractatu in verbo fin.quæſtio.25. & tradit Roma.ſingu.331.incipiente tu ſcis.

Secundo quæri poteſt,an hæres,vel Epiſcopus, vel executor poſſit legatum relictum ad certum pium vſum conuertere ad alium pium vſum. ponite exemplum teſtator diſpoſuit quod tertia pars bonorum ſuorũ diſtribuatur pro certis miſſis dicendis,vel pro capella conſtruenda, modo hęredes, vel executores volunt in alium vſum commutare. ſ. pro puellis maritandis,aut pro ponte,vel via publica reficiendis,an hoc facere poſſint:diſtingue,aut volũtas defuncti nõ poteſt adimpleri prout ipſe voluit:quia forte illa tertia pars legata nõ ſufficit pro capella conſtruenda,vel pro illo numero miſſarum dicendarum:iſto caſu talis commutatio poteſt fieri in alium pium vſum:& tale relictum non efficeretur caducum. c. nos quidem.de teſt.vbi dicitur,quod ſi relictum non poſſit ad vsũ deſtinatum deputari, commutabitur in aliam piam cauſam eo,quia vbi intentio non poteſt adimpleri in caſu, in quo teſtator voluit commutabitur in aliũ,& in l.legatum.ff.de vſu-
4 fru.leg.vbi dicitur,quod relictum ad opus licitum,debet conuerti ad opus licitum.† Notetis tamen quod licèt iſta diſpoſitio poſſit conuerti in aliam piam cauſam, tamen talis operis iuncti commutatio non poterit fieri per ſolũ hęredem,nec etiã per ſolum Epiſcopum,ſeu eius vicarium, vel officialem, ſed requiritur conſenſus vtriuſque,ſcilicet, hæredis, Epiſcopi vel executoris ſi datus ſit, vt eſt caſus in d.l. legatum.ver.adhibitis hæredibus, & primoribus ciuitatis diſpiciendum eſt,in quam rem conuerti debeat fideicommiſſum,& notat Panormit.in dicto cap.nos quidẽ.per illum tex.in verſic. ordinari tenetur.& eſt vtile ſcire pro illis,qui fundãt capellanias, vel pia legata,& volunt,quod miſſa in tali altari dicatur, & non in alio,certe ſi in illo non poſſit celebrari: quia eſt interdictum, vel deſtructum,vel eſt alia iuſta cauſa, propter quã voluntas defuncti non poteſt obſeruari prout teſtator diſpoſuit: tunc conuerſio debet fieri in aliam piam cauſam per hæredem,& Epiſcopum ſimul,vt in d.capitu.nos qui quidem.in verſicul. pias voluntates defunctorum Epiſcopali decens eſt ſtudio adimpleri.

Si vero diſpoſitio teſtatoris poſſit adimpleri,aut ipſe diſpo
5 ſuit:tunc communis eſt opinio,†quod non poteſt in alium vſum commutari,ſed debet adimpleri in forma ſpecifica,niſi hoc fiat de licentia papę qui non facit de poteſtate ordinaria, ſed abſoluta per tex.in clement.quia contingit.de relig. domi

bus

Digitized by Google

bus. & ibi hoc notant expreſſe Card.& Bar.in d.l.legatum.& Iacob.Butrig.in l.ſi quis ad declinandam.in §.ſinautem. C.de epiſco.& cleru.unde dicit Bar.in l.1.C.de his, quæ pœnæ nomine.quod legatum relictum pro virginibus maritandis,nõ poteſt conuerti in alium pium vſum eo,quia legitima voluntas non pertinet ad arbitriũ alicuius, & clarius per Bal. in auth. niſi rogati,in ſecunda colum.C.ad trebel.vbi dicit, quod executor datus ad virgines maritandas non poteſt dare illã quãtitatem virgini intranti religionem,ex quo voluntas defuncti aliter ſe habet,& iſtud tenet Guido Papæ deciſ.ccccclvj.incip. teſtator.vbi dicit,†quod certa diſpoſitio teſtatoris reſpectu pſonæ,vel cauſæ non poteſt per Epiſcopum alterari, vt refert ita fuiſſe iudicatum in parlamento Delphinali,facit etiã tex. in l.hac lege.de aqueductu.li.11.C.vbi dicitur,quod prefectus conuertens aurum aquæductus ad aliud opus. tenetur reſarcire de ſuo.

Et licet papa poſſit de plenitudine poteſtatis alterare , & commutare voluntatem defuncti.tamen non videtur, quod illa utatur, niſi apponat clauſulam non obſtante, per quam clare apparet,q̃ vult vti illa ſuprema poteſtate , & ita debet intelligi tex.in d.clemẽ.quia contingit,in verbo ledis Apoſtolicæ.& ita intelligit Bal.in l.ſi teſtamentum,C.de teſtamen.tamen legatus de latere non poſſet facere, iſtam commutationem voluntatis.Card.in d.clemen.quia contingit.& ibi dicit glo.quod non ſufficit poteſtas legati de latere, ſed requiritur, poteſtas papæ.Ideo dicit Bar.in d.l.legatum:quod ad talem puerſionem voluntatis requiritur autoritas principis,ergo nõ ſufficit cõſenſus hæredis vel authoritas Epiſcopi, vel legati de latere,& ita concludit Aufre. deciſio. 26. quia inferior a papa non poteſt alterare ius commune.cap.fina.de offic.Archipresby.& per Ioan.And.in c.ſecundo. de conſtitutio.in ſexto. & hoc tenet Federic.de Senis conſil.ſeptimo. & licet inferior a papa poſſit tale ius commune adiuuare, vt dicit gl.in clem. ne Romani.de elec.non tamen poteſt illud alterare:quia voluntas defuncti ſiue concernat temporalitatem ſiue ſpiritualitatem pro lege obſeruatur capitu.vltima voluntas. decima tertia quæſtione ſecunda. & ſic Epiſcopus non poteſt in hoc diſpenſare.capitul.dilectus. de temporibus ord. ratio eſt quia quando canones imponunt legem Epiſcopis,ipſi non diſpenſant niſi eis in ſpecie reperiatur cõſenſum , niſi ex cauſa maxima,& vrgenti,vt videtur probare tex.in d. clementina,quia contingit.dum dicit quod ea,quæ ad certum vſum fidelium ſunt deſtinata,ad illum debent conuerti,& non ad alium ſalua authoritate ſedis Apoſtolicæ.Barba.conſi.23.incipiẽ.ſcripſit Propheta.quem ſequitur Rochus de Cur.in tracta.iuris patronatus.in.§.pro eo.in xv.principa.q.quod eſt notãdum contra hæredes,& patronos laycos,qui, vt dixi non poſſunt alterare voluntates fundatorum:nec etiam Epiſcopus: quia hoc ſolus papa facere poteſt,& diſponere de pijs relictis, put vult clementina dudum,de ſepulturis.verſicu.pœnitus reuocam⁹, caſſamus,vacuamus,& irritamus. Eſt enim papa gubernator inſolidum eccleſiæ vniuerſalis, cuius Romana curia eſt caput, ergo ad eum tanquam ad caput ſpectat ſingula membra commutare.capitu.cuncta per mundum. nona quæſtione tertia. & queſtionem iſtam latius examinaui in repetitione.l.liberorum appellatione.in nona principali ponderatione.ff.de verborum & rerum ſignificatio.

Necnon huiuſmodi publicum concubinarium.

SVMMARIVM.

1 *Negationes duæ licet æquipolleant affirmationi , tamen tres negationes ſtant in ſimplici negatiua,& redditur ratio.*

Hic ſunt duæ negationes , ideo ſuccedit regula. iuris , quod duobus verbis negatiuis lex videtur affirmare.l duobus negatiuis.ff.de verbo.& rer.ſignific.quibus addite, q̃
1 licet duæ negationes æquipolleant affirmationi vt hic:†tamẽ ſecus in tribus negationibus quæ ſi reperiantur in aliqua diſpoſitione ſtant in ſimplici negatiua , vt eſt caſus in l. prima, verſiculo nonnunquam non. ff. de cadaueribus punitorum , & in l.nonnunquam prætor non repellit.ff.de collatione bonorum.addite text.notabilem in l.j.ver.non in ſubtiliter non putat.ff.de hæred.inſtit.ponderando dictionem in,quę ſecundum Bald.ibi ſapit naturam negatiuæ: ratio eſt quare tres negationes non æquipollent affirmationi ſicut duæ:quia tertia negatio negat,quod reperit affirmatum .

Vt primum talem eſſe nouerit.

SVMMARIVM.

1 *Dictio,vt,regulariter importat modum & non conditionem.*

Id eſt . quam primum, quæ pro dictione cito,accipitur.l.ſecunda.ff.de adminiſt.rer.ad ciuitatem pert. vel exponite cum primum poterit:vel vbi primum,& ita capitur in l.j.§.domus verſicu.vt primum reperierit.C.de falſa moneta.facit enim relationem eorum,quæ dicta ſunt.l.prima. §. hoc edicto.& ibi
1 Bar.ff.de poſtul.& †licet hæc dictio , vt, regulariter importet modum,& non conditionem,vt declarat Bart.in l.ſi ſocietatem.§.arbitrorum.ff.pro ſocio.& alijs variis modis exponat̃, in iure,tamen ſi ſit poſita in reſcripto,vel in rubrica iuris vel ſtatuti municipalis importat neceſſitatem.Speculator in titulo de diſputationibus,&allegationibus aduocationum.§.fin. verſicu.ſed nunquid iudex.vt apparet in rubrica. ff.in ius vocati vt eant.& in rubrica vt legibus & ſenatuſconſultis bonorum poſſeſſio detur.& in rubrica,vt infra certum tempus.C. & in Authẽ. vt proponatur nom.imperiatoris,& in titulo vt omnes obediant iudicibus prouinciæ : & in rubrica vt eccleſiaſtica beneficia,& in titulo vt lite non conteſtata . cum ſimilibus.

Mox.

SVMMARIVM.

1 *Dictio mox,idem eſt quod ipſo iure,importatque canonem latæ ſententiæ.*
2 *Dictio mox,de ſui natura non requirit aliquod interuallum temporis licet momentaneum.*
3 *Confeſtim & ſtatim,dictiones quomodo intelligantur.*

Hæc dictio eſt præciſa , & quando adijcitur verbo futuri temporis. vt hic in verbo,tencatur:habetur ac ſi papa fuiſſet vſus verbo præteriti,vel præſentis temporis: importatque canonem latæ ſententiæ,qui canõ dicitur executorius,vt notat gl.in c.licet canon.in verbo executione.de electione.in 6. vnde datur regula,quod quando in diſpoſitione ponũtur iſta
1 verba mox,ipſo iure,vel ſimilia,talis diſpoſitio†dicitur continere canonem latæ ſententiæ:vt notat glo.in capitu.cupiẽtes, in verbo ſuſpenſos,de elect.in ſexto,& idem importat, quod ipſo iure.glo.eſt communiter approbata in Authen.de incœſtis nupt.circa principium . in verbo imminere , collat.ſecũda.per tex.in l.ſi quis maior.C.de tranſactio. & ibi hoc notat Barto.& poſt eum Thomas Parpalia in vigeſimo ſexto notabili.& plenius per Alexand.in l. diuortio . in quarta col. ff. ſoluto matrimo.& Matheſilanus ſingulari.cxij.& predictam gloſſam reputat ſing.Franciſc.Cremen.ſingulari.7.incipiente tu ſcis . tamen ſecundum propriam ſignificationem dictio , mox,idem ſignificat , quod confeſtim,gloſ.notabilis in l.prima.in verbo mox.ff.ſi cer.pet.quæ glo.procedit ſecundũ Bar. Alex.& Doctores,ibi,niſi cauſa contrarietatis euitandæ, importatque miniſterium iuris,& iudicium ſummarium,vt declarat Iaſ.in l.naturaliter.§.nihil commune. ff. de acquirend. poſſeſſio.& ideo vbi lex dicit tale quid fiat mox,vt in iſto textu.certe non deſyderat ſtrepitum iudicij, vt notatur in l.meminerint.in gloſſ.C.vnde vi.& Barto.in l.prima.ff.iudicatum ſolui.& in his,quæ poſſunt per legem tantum explicari,ſignificat quid fieri immediate,& non tempore aliquo.Sed in his quæ non deſyderant factum hominis, ſignificat aliquid ſucceſſiue fieri ſine expectatione alicuius extranei, ſecundum Baldum in lege ſi quando , de bonis vacantibus . libro decimo , C.

De propria ſignificatione vocabuli,dictio,mox,vt dixi idẽ
2 importat,†quod dictio,confeſtim , quæ ſimiliter eſt latę ſententię,& de ſui natura non requirit aliquod interuallum etiã momentaneum, per tex.quem allegat Alex.in l.placet.intelligitur ipſo iure,ideſt non requiritur ſentẽtia: ergo tex.iſte hoc vult dicere in effectu,quod papa mandat prelatis , vt ſi clericos cognouerit eſſe publicos cõcubinarios,mox moneat eos hoc eſt,vt indilate,confeſtim,illico,incontinenti , & ſine aliquo interuallo,& procraſtinatione dimittãt concubinas, ne in eorum ſpurcitia ſordeſcere videantur.

Aduertite,quod licet verbum,mox,proprie loquendo nõ patiatur momentum,ſeu interuallum temporis : tamen aliquando ſecundum ſubiectam materiam denotat interuallũ ex ſignificatione larga, aliquando breue,aliquando longum ſecundum Alex.in dicta.l.Gallus.§.caſus ille indifficilis.& idẽ Bar.Imol.Roma.Alex.& Moderni in l.1.§.qui præſens. ff. de verbo.obligatio.& Bar.in l.fructus.ff.ſolut.matrimo. & Bald. in d.§.caſus ille.& decius.in c.cum non ab homine in 21.col. verſic.tertius caſus extra de iudic. aliquando dictio mox denotat longum interuallum,ſcilicet vnius anni.c. ſi.in qualibet.20.q.2.& in c.ſequenti.vbi† idem dicitur de dictione ſta-
3 tim:aliquando importat triennium.l.ſed & ſi in condictione

in ver-

Digitized by Google

in verbo mox vſucaptus.ff.de hęred.inſtituendis.quandoque accipitur pro ſtatim, cum quodam tamen temperamẽto de cem dierum.l.promiſſor.ff.de conſtituta pecunia.vt declarat gl.magiſtralis.in c.quia propter,in verbo mox publicent, de elect. & non eſt aliqua dictio in iure, tam præciſa, quæ non intelligatur cum aliquo temperamento,vt dicit Bal.in l.tuto res.in fine.C.de adminiſtr.tuto. & argumen. l. quod dicimus. ff.de ſolutio.& tale temperamentum,ſeu modicum interual lum interprætabitur arbitrio iudicis,maxime, quando tempus non eſt ſpecificatum a lege,vel a canone.gl.eſt in ca. quã ſit.in verbo quam citius. de electione. in 6.& idem glo.in ca. an ſit,in verbo incontinenti. de appellationib.& generaliter dicatis, quod vbi in diſpoſitione non eſt determinatum certum tempus,relinquitur arbitrio iudicis.l.j.ver.cum dicit tempus, nec adiecit diem ſine dubio oſtendit eſſe in ius dicentis poteſtate quem diem præſtituat. ff.de iure deliberandi. ex quibus apparet, quod ſtatur arbitrio prælati quando talem monitionem debeat facere ſuis clericis concubinarijs,dũ tamen nõ protrahatur ad longum:quia aliter inferior nõ poſſet alterare diſpoſitionem ſuperioris contra naturã proprię ſignificationis:exponatis ergo dictionem,mox,ideſt quam citius fieri poterit,vt ſaltem habeat temperamentum poſſibili tatis,& vt ſummarie,& ordine iuris non ſeruato procedat.

Suus ſuperior monere.

SVMMARIVM.

1 *Monitio facta de mandato iudicis dicitur eſſe facta per iudicem.*
2 *Scribens literam de mandato alterius a mandante cenſetur ſcripta.*

1 Scilicet per ſe, vel per alium,hoc eſt, per nunciũ ſeu ſeruientem,†quia monitio facta de mandato iudicis dicitur facta per iudicem.gl.in §.illud quoque.in verbo decreto.in Authentico de hæred. & Falcid. pro quo dicto facit ſingul. doctrina Anton. de Butri. in cap. cum cauſam.in fine.penult.col. de iuramen.calum. vbi dicit quod licet c.ſecundum.de confeſ.in ſexto. velit quod reus debeat eſſe iuſſus, & monitus a iudice,vt habeatur pro confeſſo, ſi non reſponderit poſitionibus, tamen ſufficit ad hoc vt incurratur pœna,quod fiat per nuncium de mandato iudicis,quod dictum ſequitur Angel.in authent. hoc amplius,in verbo monitus a iudice, C. de fideicommiſſ. quem ſequitur Hyppolitus in l.de vno quoque.ff.de re iudic. vbi concludit, quod licet in caſu prædictæ authenticæ requiratur, quod monitio fiat a iudice:tamen ſi fuerit facta per nuntium habetur ac ſi fuiſſet facta a iudice,& iſtam opinionẽ tenet Imo. in pallegato.c.cum cauſam.prout alias in caſu ſimili dixi in repe
2 titione.l.admonendi.ff.de iureiur.† de eo,qui mandato alterius ſcripſit literam:quia a mandante cenſetur ſcripta,ſufficit ergo in caſu iſtius conſtitutionis, vt clerici ad relinquendum concubinas moneantur per officialem,aut per alterũ ex ſuis nuncijs,& ſi clericus monitus non obedierit,dicitur delinquere:quia monitio importat præceptum.c.ignorantia. 38. diſt. Oldrad.conſi.80.an autem requiratur trina monitio,vel ſufficiat vnica,dicam infra in verſiculo,& per ſuum ſuperiorem admoniti.

Teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Verbum moneo,iubeo,præcipio,inducunt neceſſitatem.*
2 *Concubinarius quantuncunque eſſet publicus non incidit in pœnam huius conſtitutionis niſi monitione præmiſſa.*
3 *Monitio vnica an in caſu huius conſtitutionis ſufficiat.*
4 *Monitio legitima quæ dicatur de iure.*
5 *Monitio facta a iudice habet vim peremptorii.*
6 *Monitio facta in ſynodo habet vim trinæ monitionis,& ſic peremptorii.*

1 Scilicet ex neceſsitate † verbum enim moneo,eſt merę neceſſitatis ſicut verbum iubeo, & præcipio. Et ideo ſi talia verba ponantur in reſcripto:quia papa,vel princeps dicit monemus,vel iubemus,vt de tali cauſa cognoſcas: illa.n. clauſula non exhortationem,& voluntatem,ſed neceſſitatem inducit,vt tradit Albe.in l.ſæpe audiui ff.de offic.pręſid.& in c.qui iubent.11.q.3.vnde lex,vel conſtitutio,quę per talia verba loquitur,obligat ſuperiorem ſub pœna peccati. c.2. de maiorit. & obed.& in clemen.exiui de paradiſo.de verbo.ſignificatio. & quod verbum moneo inducat neceſſitatem,& præceptum ita tenuit Oldrad.conſi.80.qui allegat text. ſingu.in c.ignorãtia.verſi.ſanctas ſcripturas legere admonentur.38.diſt.iſte tex. facit contra iudices eccleſiaſticos,qui clericos pro concubinatu ſecreto,vel alias non legitime apparente de illo nulla præcedente monitione excommunicant,incarcerant,& alias ad priuationem,ſeu ſuſpenſionem beneficiorum tanquam rudes canones procedunt ignorantes deciſionem iuris, qua cauetur, quod ad hoc incurratur pœna, quæ ipſo iure ſtatuitur propter obmiſſionem, ſeu negligentiam requiritur monitio,quæ debet præcedere vindictam. cap. indigne.duodecima quæſtione ſecunda, & ſic non poſſet officialis procedere
2 ad pœnam iſtius conſtitutionis monitione nõ præmiſſa†quãtumcunque clericus eſſet publicus ſeu notorius concubinarius,quod dictum extollit Innoc.in c.extirpandę.§.quia vero. de præb.quem ſequitur Petrus de Ancha.in c. licet canon. de conſtitutio.glo.& Canoniſtæ in c.veſtra. extra de cohabitatione clericorum,& mulierum,ratio ſumitur ex textu in c.fraternitatis. 34.diſtinctio. dum dicitur quod hodie defectus noſtri temporis(in quo non ſolum merita: ſed etiam corpora hominum defecerunt)non patitur cenſuram antiquorum canonum.

Dubitatur ad hoc,vt ſuperior poſſit procedere ad pœnam
3 huius conſtitutionis†an vnica ſufficiat monitio,vel an requirantur plures:Barto. & Iaſon in d.authẽt.hoc amplius. in verbo monitus a iudice.dicunt,quod vbi agitur de priuando iure ſuo aliquem non ſtatim: ſed poſt lapſum certi tpis ſufficit vnica monitio,allas vbi pœna incurreretur incontinenti eſſet neceſſaria duplex monitio. Alij autem dicunt, quod imo requiritur trina monitio prout articulum iſtum examinat Fely.in c.2.de magiſtr. & canoniſtæ in dicto c. licet canon. & in prælegato.§.quia vero.qui allegant glo.in c. ex literis.verſiculo primo,ſecundo,& tertio commonitus. extra de conſti-
4 tutio.†quæ dicit quod legitima monitio dicitur illa, quæ eſt trina:ego autem dico,quod in caſu iſtius conſtitutionis ſufficit vnica monitio duplici ratione:quia hic ſuperior procedit non ſeruato ordine iudiciario: vnde vnica ſufficeret admonitio, vt declarat Felynus in prælegato capitulo ſecundo. Item quia textus iſte dicit, quod ſuperior monere teneatur:
5 ergo non requiritur trina monitio:†quod ſi facta fuerat a iudice habet vim peremptorij,& trinæ monitionis, per text. & ibi gl. hoc notat Bart.in l.conſentaneum. quomo.& quando iudex.C.& idem Bar.in l.ſi finita.§.Iulianus.ff.de damno infe. & in l.ad peremptorium.ff.de iudic. & iſta deciſio non ſolum habet locum,quando ſuperior ore proprio moneret clericũ publicum,notorie concubinarium, verum etiam habet locum quando nuntius præſente ſuperiore de ſuo mãdato moneret clericum:nam præſentia ſuperioris operabitur, vt talis monitio habeat vim peremptorij,& ita concludit Bal.in dicta.l.ceſſante.vnde attentis prædictis qualitatibus puto ſufficere vnicam monitionem, dum tamen perſonaliter, & ſpecifice fiat,alias generalis non ſufficeret.

6 Addite pdictis†quod ſi monitio fuerit facta in ſinodo habebit vim peremptorij.gl.in c.ſi Epiſcopus. 8.diſt. quæ dicit, ꝙ monitio facta in ſynodo hẽt vim trinę monitionis, & illã gl.ſequitur Panor.in dict.ca.ex literis.& Fely.in c.cum ſit Romana.de appellationib.& Franciſcus Ripa in c.1.de iud. Henricus de bottis in tractatu ſynodali,qui cæteros canoniſtas refert ea ratione: quia regulariter in actibus extraiudicialibus ſufficit vnica monitio,nec requiritur trina,vt late tradit Romanus ſingu.424.incipien.ego dixi. & ita communiter in ſynodis obſeruatur ſecundum Ioan.An. in capitulo propoſuit, de clerico excommunica. miniſtrante. & ſic quando aliquid mandatur,vel prohibetur fieri in ſynodo per Epiſcopum,vel eius vicarium ſub aliqua pœna, tale mandatum habetur loco trinæ monitionis:Sic etiam obligati ad reſidentiam faciẽdam ſi fuerint moniti in ſynodo, poſſunt priuari abſque alia monitione acſi ter fuiſſent moniti,vnde monitio generaliter facta in ſynodo contra executores teſtamentorum, qui negligunt infra annum exequi voluntates decedẽtium,habet vim trinæ monitionis, ideo deuoluit ad epiſcopum executionem abſque alia monitione,ex quib.reportetis,ꝙ quãdo in diſpoſitione,vel conſtitutione apponuntur iſta verba,monemus, præcipimus,vel alia æquipolentia:talia verba important præceptũ,& habentur loco trinæ monitionis, vt in terminis decidit Fed.de Senis conſi.109.incip.quæſt. Ego autẽ prædicta intelligo procedere contra tales clericos, qui ſecundum legem diœceſanam tenentur in ſynodo comparere,alias ex quacunque via iudex procedat ſiue per viam ſuſpẽſionis monitio debet præmitti,nec debet ſine ea eccleſiaſticus iudex procedere ad dictas penas,niſi quis clericus eſſet manifeſtus,& notorius concubinarius & incorrigibilis,quia hoc operatur notorietas, vt dicam infra in verbo notorium eſt.

Vt infra breuiſsimum terminum.

SVMMARIVM.

1 *Terminus multis & variis cauſis de iure poteſt dici breuis.*

2 Ter-

Digitized by Google

10 *Terminus vel cauſa quando de iure dicatur breuis, vel ne hoc relinquitur arbitrio iud.cis.*

Iſta verba faciunt dubium cū terminus poſſit dici breuis multipl'r, quandoque accipitur pro anno, quandoque pro triginta diebus, quandoque pro duobus menſibus, interdū accipitur pro vno die: hic vero papa ī ſuperlatiuo loquitur. Ideo nō poteſt
1 terminus eſſe breuis, q breuiſſimus. †dicēdum tñ eſt q̄ iſte terminus arbitrio ſuperioris relinquitur, qui inſpecta qualitate perſonarum, & criminis, ſtatuet clerico præfixum terminum, vt a ſe abiiciat concubinam, prout dicimus in cauſis, in quibus neceſſario ſententia non eſt ferenda in ſcriptis. authentica niſi breues. C. de ſenten. ex breuiculo recitādis: & ideo poſt quam terminus erit ſtatutus per epiſcopum, non poterit immutari priuſquam lapſus fuerit, licet ex cauſa prorogari poſſit, vt tradit Cardina. in clemen. 1. de vita & honeſta. clerico. in
2 ix. quæſtione. † ſed quæ cauſa dicatur breuis, nec relinquitur iudicis arbitrio, qui habet arbitrari īſpecta qualitate perſonarum, & ſummę petitę ſecundum Bar. Bal. & Saly. in d. authen. niſi breues.

Concubinam dimittat.

SVMMARIVM.

1 *Concubina meretrix et focaria diuerſimode a iure appellantur.*
2 *Concubina quę proprie de iure ciuili appellatur legitima. concubinas duas habens efficitur infamis.*
4 *Impedimentum iuris ciuilis quantum ad legitimationem, quæ fit per ſequens matrimonium eſt ſublatum de iure canonico, cui ta hoc ſtandum eſt & non iuri ciuili.*
5 *Concubina ad hoc vt dicatur legitima principaliter requiritur nomen.*
6 *Concubina & vxor in quibus differunt & in quibus æquiparantur de iure.*
7 *Caſtitas non poteſt dici in concubina ſicut in vxore.*
8 *Legatum relictum vxori quouſque caſte vixerit, an perdatur per tranſitū ad ſecundas nuptias.*
9 *Concubina appellatione venit quælibet alia mulier cum qua copula illicita habetur ſecundum largam ſignificationem.*
10 *Meretrix licet multis modis dicatur de iure, tamen proprie dicitur illa, quæ palam ſui coporis quæſtum facit licet in lupanari non ſit proſtituta ſed quenque cauſa quæſtus admittit.*
11 *Dictio multorum verificatur etiam in duobus.*
12 *Meretricis proprium eſt recipere mercedem & non dare.*
13 *Meretricis diffinitio & quare ſcorta appellentur.*

Papa hic Improprie & inciuiliter loquitur, eo quia talis mulier proprie non dicit uī concubina, ſed potius lex illā appellat focariam per tex. in argumen. in l. 2. C. de donatio. inter virum, & vxorem. vnde pro faciliori intelligētia terminorum præmitto quod mulieres, quæ extra fœdus matrimonij coeunt, dicun-
1 tur in triplici differētia, †quia alia appellatur concubina, alia meretrix, alia focaria ſeu fornicaria: & an diſpoſitio faciens mentionem de vna comprehenda (videretur, quod non quia odia reſtringenda ſunt. c. odia. & ibi Dyn. de regulis iur. libr. 6. & diuerſitas nominum arguit diuerſitatem rerum. l. ſi idem. C. de codicil. aliam maxime, quia conſtitutio pœnalis propter identitatem rationis trahitur de perſona ad perſonam, prout ex pluribus probat Romanus conſil. 429. incipiente cōſidero. Videamus ergo quæ proprie, & ciuiliter dicatur cōcubina. reſponde ſecundum Bar. & Doct. in l. concubinam. ff. de concu-
2 bi. † quod illa vere appellatur concubina, quæ eſt ſoluta & corrupta, & per hominem ſolutum retinetur in domo ſimul, ſicut ſi eſſet vxor in qua eſt affectus indubitatus. ſicut in vxore cuius affectus p̄ſumitur ex quo ſimul cohabitāt: vnde lex appellat concubinam, quæ ſine nuptijs tenetur in domo, quaſi loco vxoris. l. Maſſurius. ff. de verbor. ſignifi. & dicit Gratianus in capitu. omnibus. §. concubina. 34. diſtinct. quod concubina dicitur quæ ceſſantibus legalibus inſtrumentis iniuncta eſt, & cui coniugali affectu inſiſtitur: & ideo ſi quis teneat mulierē in domo ſua loco vxoris, hoc eſt, cum qua poterat eſſe matrimonium, nec cum ea poterat committi adulterium, vel ſtuprum, vel incoeſtus, vel alius damnabilis, & accuſabilis coitus, ſed ſolum ſimplex fornicatio, illa proprie appellatur legitima concubina. & dicitur affectus indubitatus, quando cum vnica concubina tantum cohabitat: quia ſi cohabitaret cum duab. affectus ille diceretur dubitatus. Ideo proprie non poſſet dici concubina. glo. eſt in §. ſi quis autem defunctus. in verbo omnino. in Authen. quib. mod. natur. effi. ſui, collat. 7. Imo potius
3 diceretur infamia: †quia habens duas concubinas efficitur infamis ſicut ille, qui vno tempore ducit duas vxores: vt ibi dicit gl. in verbo concupiſcentia. & tanquam infamis repelleretur a teſtimonio: & idem etiam in illo, qui tenet vxorem, & concubinam ſimul cohabitādo, vt concludit Bal. in l. neminem, C. de incęſt. nup. ſed dicit quod illud non obſeruatur de facto, ſi tamen opponeretur in iudicio repelleretur tanquam infamis ipſo facto etiam ab accuſatione publici criminis: ſed Bar. in l. prima, in verſic. quid ſi quis habet duas concubinas. ff. de his, qui nota. infa. dicit, quod per hoc non eſt infamis, nec punitur. Sed non recedatis ab opinione Bal. quæ procederet maxime in publico notorio concubinario, vt ab effrenata libidine retrahatur, vt notatur in l. fina. argumento illius. l. C. de natur. liber. & vtrum natus ex patre tenente duas vel plures concubinas ſuccedere poſſit illi, vel econuerſo, videte Speculato. hoc notantem in titulo de ſucceſſio. ab inteſtato. in §. primo, verſicu. & notat Iaſon in §. pœnales. in decima col. Inſti. denot. & Nicol. de Vbaldis, & Matheſilanus in tractatib. ſucceſſionis abinteſtato, & ego plenius ſcripſi in eodem tractatu vbi nihil aut parum quoad iſtum articulum intactum reliqui.

Ex prædictis apparet, quod ſi ſolutus teneat mulierem extra domum licet ſolutam, & cum ea ſimul non habitet, non dicitur legitima concubina nec filij qui naſcuntur ex tali muliere retenta extra domum dicuntur naturales tantum, merito per ſubſequens matrimonium non poſſunt legitimari: q̄a deficit extremum habile, ſcilicet, cohabitatio, & affectus, qui procedit ex animi deſtinatione: vt eſt tex. & ibi Bartol. in dicta l. concubinam, quæ deciſio non procedit ſecundum canoniſtas in capitulo niſi cum pridem. de renunciatio. quam expreſſe firmat ibi Ioannes Andręæ ſubijciens, quod filii, qui naſcū tur ex muliere extra domum retenta, quę proprie non dicitur concubina per ſubſequens matrimonium: tamen legitimari poſſunt, & etiam per reſcriptum principis: quia per illud videtur ſublatum impedimentum ciuile: † & quantum ad legiti-
4 mationem, maxime quoad illam, quæ fit per ſequelam matrimonij: quia magis canoniſtis quam legiſtis ſtandum eſt, & iō ambiguitates legum canonibus reſoluuntur: vnde in materia canonum non pudeat legiſtas qui quamplurimum ſunt ſuperbi conſulere canoniſtam & econtra: quia legiſta, niſi ſciat canones reputatur purus aſiniſta, & refert Dominicus in capitulo ſtatutum gloſſ. ſuper verbo copia. de reſcr. in 6. q̄ ſi iudex eccleſiaſticus aſſumat aſſeſſorem mere legiſtā ſuper cauſa mere canonica, poterit vt ſuſpectus recuſari.

Reportetis ergo in ſumma, quod ad hoc vt de iure dicatur
5 legitima concubina requiruntur plura, †primo, quod amicus & amica, vndequaque ſint ſoluti, & quod coitus illorum tanquam qualificatus iure ciuili accuſari non poſſit, & ſic quod vtroque tempore inter eos poſſit contrahi matrimonium, omni impedimento medio ceſſante, vt concludit Barto. per illum text. in l. prima, in verbo committit. ff. de concub. & facit tex. in dicto §. ad hæc. in Authenti. vt liceat matri & auiæ: Secundo requiritur, quod ſimul cohabitent, & quod affectus ſit indubitatus ſicut in vxore, cuius affectus, vt dixi, tanquam præſumptus inducitur per cohabitationē. Tertio requiritur, quod ſit retenta in domo pro concubina, & quod per amicum retenta, reputata, & tractata fuerit, vt concubina, omnibus propinquis hoc ſcientibus, & videntibus. Quarto requiritur, quod ſicut vxor debet eſſe vnica, ſit etiam concubina capitulis qui trigeſima quarta diſtinct. alias ſi teneret duas veræ, non dicerentur concubinæ, ſed potius focarię: ſeu fornicarię Quinto requiritur, quod ſit retenta in domo inſceniale, hoc eſt in habitu cōcubinę, qui habitus debet eſſe diſtinctus ab habitu vxoris, vt infra dicam. Sexto requirit, quod ab amico ducatur in domū ſuā publice, ſicut vxor publice ducitur, licet diuerſis reſpectibus quoad ſolennitatem: vt no. Arch. in c. is qui. Septimo requiritur, vt illa ducatur eo animo, vt ex illa liberos ſuſcipiat, & ſic in concubinatu debet eſſe ſtudium quærendæ poſteritatis & non libidinis adimplendæ, vt eſt caſus in l. ſi quis ingenuam. ff. de capt. & poſtlimi. reuerſ. Octauo requiritur, quod poſtquam amicus induxerit in domum ſuam, quod illam honeſte tractet, & pleno honore diligat, ſicut vxorem. l. cum tabulis. §. quoniam ſtuprum. in verbo pleno iure dilexerat. ff. de his quibus vt indig. Nono requiritur, quod amicus fuerit proteſtatus coram omnibus cognoſcentibus eum maxime vicinis, vel quod alias declaret animum ſuum, quod nō aliter intendit eam tenere, quam pro concubina, & loco vxoris, & quam in futurum ſperat in vxorem ducere: & iſtud requſitum ponit Bald. in l. eam, quam. verſicu. nota, quod licitus concubinatus, C. de fideicommiſſ. & iſtam proteſtationem quam facit amicus, quod intendit illam mulierem tenere pro concubina, ſi erat vidua vel virgo illum excuſat, quod de ſtupro accuſari non poteſt: vt habetur in l. in concubinatu. ff. de concubinis. vbi dicitur in concubinatu poteſt eſſe & aliena liberta & ingenua, & maxime ea quæ obſcuro loco nata eſt, vel quæſtum corpore fecit: alioquin ſi honeſtæ vitæ, & ingenuam mulierem in concubinatu habere maluerit ſine teſta-

tione

Digitized by Google

tione hoc manifestum faciente non conceditur,pōderes verbum sine testatione:& clarius in dicto.§. quoniam stuprum, & ibi Barto.sed vltra prædicta ad hoc,vt dicat legitima concubina,& quod iure ciuili impune possit retineri,& ꝙ eius filij dicantur naturales tantum, & quod eorum patri naturali ab intestato succedere possint in certis vncijs a iure statutis plura alia requiruntur quæ traduntur per Ioann. de Anania in rubrica extra de adulter. & per Lucam de Penna in l.si cohortalis,de cohortalibus, & principibus cornicularijs, libro duodecimo.C.

Et quoad effectum naturalem vxor,& concubina differūt & iura quam plurimum facientia mentionem de vxore,licet sint odiosa propter affectum naturalem vendicant sibi locū
6 in concubina† vt apparet in filio,qui potest exhæredari si carnaliter patris cōcubinam cognoscat,sicut nouercam: quia affectus naturalis in vtraque videtur æqualis. §. aliud quoque capitulum.in Authen. vt cum de appella.cog.coll.8. Idem dicatis de vasallo,quia sicut priuatur feudo si cum vxore domini sui coierit. capit.1.§.item si fidelis. in titulo quibus modis feudum amitt. & in §.rursus. quæ fuit prima causa beneficij amitt.in vsibus feudorum. ita etiam si coierit cum concubina domini,quia,vt supra dixi, parum differt ab vxore. l. item legato,§.parui refert. ff.de lega.iij.quia secundum Ricardum Malum.quem ibi refert Barto.inter vxorem,& concubinam non videtur differentia, saltem inspecto iure naturali,secundum quod non est dignitas.§.hinc nobis,in Authē.de monachis.collatione prima, quia iure naturali omnis coitus erat æqualis,& omnes nascebantur legitimi,nec adhuc erat distinctio personarum,§.liceat.in authen.quibus modis natura.effic.legitimi.quod secus erat iure ciuili:secundum quod personæ, & dignitates fuerunt distinctæ,vt notatur in.l.j.ff.de postula.ideo iure ciuili inter cæteras differētias quæ sunt inter vxorem,& cōcubinā elicite tres. Prima,qa in vxore matrimoniū est solennizatum,sed concubinatus non habet aliquam formam iure ciuili inductam, saltem publicam: quia in eo non vertitur publica vtilitas,argu.l.1.ff.solu.matrimo.Secunda est differentia:quia maritus confert dignitatem vxori.l fœminæ. ff. de senatoribus. & habetur de dignita.libro duodecimo.C. quod secus est in concubina. ad quam non transit dignitas concubinarij, vt dicit glos.in dicto.§.parui refert. Tertia est differentia in modo donandi,seu relinquendi,quoniam facilius relinquitur vxori, quam concubinæ.

Addite certos alios casus in quibus vxor,& concubina æquparantur,aliquos ponit Lapus in rubrica de donatio.inter virum,& vxorem.Primo æquiparatur in eo, quia sicut acquisita per vxorem constante matrimonio præsumuntur acquisita bonis mariti,vt euitetur præsumptio turpis quæstus.l.quintus,ff.de dona.inter virum & vxorem.sic etiam acquisita per concubinam,durante concubinatu præsumuntur acquisita de bonis concubinarij): & ita potest intelligi tex. in d.§. parui refert.istam æquiparationem ponit Bal.in l.1.C.de natu.liber. æquiparantur etiam quoad defensionem: quia sicut maritus non prohibetur defendere vxorem,ita nec concubinarius cōcubinam:in alio casu æquiparantur, quem tradit Bald.in authen.si quas ruinas.C.de sacrosanct.eccles.quia sicut maritus potest accipere fundum in emphiteusim pro se,& vxore sua, vt tenet Speculat.in titulo de loc.§.nunc aliqua. ita etiam cōcubinarius pro se,& concubina sua,dum tamen non sit emphiteusis ecclesiastica,quæ ad tales personas inhonestе viuentes peruenire non debet:item in alio æquiparantur:quia sicut vxor excludit fiscū in bonis mariti defuncti ab intestato sine parentibus.auth.præterea.C.vnde vir,& vxor. sic etiam dicēdum est in concubina.per glo.in § consideremus.in verbo legitima.in Authen.de triente,& semisse.colla.tertia.quæ dicit, quod concubina vocatur in subsidium: sed ego multum dubito:quia concubina non succedit amasio morienti ab intestato sine parentibus.per glo.in dicto.§.consideremus.in verbo siue,quam singulariter notat ibi Ange. dicens,quod amasia non succedit amasio etiam in subsidium,licet vxor succedat viro per titulum,vnde vir,& vxor: item æquiparantur in alio casu,scilicet in testimonio ferendo: quia sicut vxor non potest ferre testimonium pro marito, vel econtra duplici ratione,prima propter affectum naturalem,secunda quia vxor dicitur domestica persona,sic etiam concubinarius prohibetur testificari pro concubina,in qua duę prædictę rationes militant.l.Mastrius.in versic. quæ vxoris loco sine nuptijs in domo sit.ff.deverbor.& re.sig.vt in specie tradit Aufre.decisio.4. in additio. quia inter ipsas, vt dici non differunt in affectibus naturalibus,sed solum maxime in dignitate: quia vxor maiorem debet habere dignitatem,quam concubina,vt in bibendo,comedendo,sedendo,& de bonis mariti elargiendo, & ēt in vestibus:quia non ita sumptuose debet vestiri concubina, sicut vxor,vt tradit Hostien. extra de præsumptio. differunt etiam in honore: quia per vicinas non talis honor est tribuē dus concubinæ,quantus exhibetur vxori,imo videmus omni die,quod in festis, & conuiuijs concubinæ non inuitantur, sed nec audent interesse in commercio aliarum honestarum
7 mulierum:quia caste non viuūt,† quoniam in cōcubina nō potest dici castitas sicut in vxore cum qua maritus dicitur caste viuere.l.eum qui.in verbo castitatis.C.de Episc.& cler. & in c.Nicena.31.dist.

8 Ex quo infert,† quod si testator relinquat vxori suæ certa bona,quousque caste,& honeste vixerit,non debet priuari legato,licet secundo nupserit:quia illa quæ nupsit dicitur seruare castitatem.l.mulier.§.cum proponeretur. ff. ab Treb.& istā opinionem sequitur Bar.in l.fina.C.de indict.& vidui. tollen. vbi dicit,quod consilium est,quod ista verba addantur, scilicet,& vitam vidualem seruauerit:sed Paul.de Castro in præallegata.l.eum qui.tenet contrarium:quia imo trāseundo ad secnnda vota perdit legatum: quia maritus non præsumitur cogitasse de tali castitate matrimoniali cum lex dicat, quod eius anima tristatur: sed præsumitur intellexisse de castitate viduali,& idem tenent Angel.in d.l.fin.& Imol.in l.cum filius, §.cum matrimonium.ff.de legat.2.& idem Angel.& Imol.tenent contra Bar.in d.§.cum proponeretur.& Bald.in l.1. C.de raptu virgi.& est communis opinio, quam sequitur Iaſ.in dicta.l.fi subijciens Bart. in hoc puncto æquiuocasse. Ex prædictis apparet papam hic non ciuiliter fuisse locutum: sed prius dicendum erat focariam seu fornicariam dimittat:quia his terminis vsus est impetator in l.3. C.de do. inter vi.& vxo. sed saluādo tex. istum ad omnia obiecta respōdetur, quod in
9 isto textu papa accipit verbum concubinam improprie,† & secundum largam significationem appellatione concubinæ venit quęlibet mulier, cum qua illicita copula habetur iuxta etimologiam vocabuli: quia dicitur a con, quod est simul & cubo,cubas:ideo tales impudicę mulieres cohabitantes cū clericis iure canonico appellantur concubinæ, ex quo sumpta fuit ista rubrica,de publicis concubinarijs.

Nunc videndum est,quæ proprie dicatur meretrix,& quid
10 differat a concubina.dicite quod meretrix † dicitur illa, quæ palam sui corporis quæstum facit, licet in Lupanari non sit prostituta,quia meretrix dicitur publice se prostituere,etiam si non resideat in Lupanari: sed in aliqua taberna, vel caupona,vel domo,seu in alio loco in quo suo pudori non parcit:sed vnumquenque petentem causa quęstus admittit. l.palam quæstum facere.in princip.ff.de ritu nuptia. per quē text. decidit Panorm.in c.inter opera charitatis.de sponsalibus. & in c.cum decorem,de vita & honestate clericorum, quod illa dicitur meretrix, quæ inhoneste duos,vel plures causa quę stus admisit,vnde dicit Sal.in l.qui adulterium.C.de adulte. ꝙ illa dicitur esse meretrix,& etiam ex hoc publica censeri debet,quæ in meretricio, vel in Lupanari per viginti horas stetit,cui videtur concordare text. de jure canonico. in capitulo vidua. versiculo, meretrix est, quæ multorum libidini
11 patet.33.distinct. † ponderando dictionem multorum, quę potest non solum in tribus verificari. l.secunda. circa finem. ff.de bonorum possess. secundum tabul. verum etiam verificatur in duobus,vt notatur in c.de multa.extra de prębend.licet gl.in verbo multorum,aliter exponat dicens quod illa dicitur meretrix,quæ plures, quam viginti tria millia hominū admisit;quia dictio multorum,potest pro numero accipi,vel etiam illa dicitur meretrix,quæ quadraginta homines admisit:quia ille numerus significat multitudinem. cap.disciplina. 46.distinct.vel meretrix dicitur esse illa cuius turpitudo est venalis,& istam diffinitionem ponit Augustin. in c.meretrices. 32.quæstione quarta,quam etiam sequitur Alciatus in dicta l.Mastrius.vbi dicit quod illa dicitur meretrix,quę cum vno vel altero pecunia accepta se commiscet, sicut illa quæ palā se prostituit,& ideo illa potest probari,vel dici meretrix,quæ probatur per pecuniam cum aliquo concubuisse: quoniam illa est natura, & proprietas meretricum, vt refert Bald. in l. item.§.quoties.ff.de condict.ob turpem causam. & mere-
12 tricibus dantur mercedes: † quia meretricis proprium est recipere mercedem,& non dare,vt legitur Ezechielis.16. vel etiā meretrix dici potest ad quam vnus accessit si mercedem proinde recepit, vt est tex.argumentum in l.mariti.§.qui quęstū. versic.siue enim sæpius,siue semel.ff.de adul.vel etiam meretrix potest dici illa,quæ vuluam suam facit vensiem, quam alias non faceret, nisi propter spem mercedis iam receptę, vel futurę.

Sed verius est,vt inter cęteras diffinitiones non recedamus ab opinione Vlpiani in prędallegata. l.palam. vt dicamus meretricem illam esse quę publicę causa quęstus duos hoīes admiserit,qui multi dicuntur,gl.in §.fina.in verbo multę.Instit. de iure perso.& gl.in c.latores in multitudinem.de clerico excommunicato.& a deriuatione vocabuli meretrix secūdum
13 Alber.† dicitur quasi me retro trahens a bono opere.s.virginitate vel castitate propter quæstum,seu lucrum; mœrere pro-

prie

Digitized by Google

prie eſt lucri,gratia aliquid operari, & merere dicuntur quę ſe ſordiſſimi quęſtus gratia proſtant, a quo meretrices ſunt appellatæ.Sic etiam ſcorta appellatæ ſunt meretrices ex prædictis nota eſt vobis differentia inter concubinam, & meretricem.& filij,qui naſcuntur ab illa vocantur naturales tantum ſed liberi qui naſcuntur ab iſta vocantur recte vulgo q̃ſiti ſeu ſpurij de quibus infra ſuo loco dicemus canones enim tales focarias, ſeu fornicarias clericorum concubinas appellant.

Et ſi illam non dimiſerit vel dimiſſam & aliam publice reſumpſerit.

S V M M A R I V M.

1 *Clericus monitus vt infra menſem dimittat concubinam qui obtemperauit ſed ſtatim reaſſumpſit an debeat puniri pœna huius conſtitutionis ſine menſis non expectato.*
2 *Vxor quæ amarito aufugit ſi ſtatim reuerſa eſt non dicitur diuertiſſe & ibi ponuntur plura exempla*
3 *Clericus eiiciens concubinam cum intentionę redeundi ad concubinatū in foro conſcientiæ non debet a ſacerdote abſolui, quia videtur incorrigibilis.*

Patet ergo, quod pœna huius conſtitutionis nō habet locum contra clericos occulte & ſecrete reaſſumentes cōcubinas quia qui de vno dicit de alio negare videtur ideo non via huius conſtitutionis procedendum eſt contra tales,ſed alias iure communi ſicut in ſimplici fornicatione:dummodo qualificata non fuerit & ad iſtud caute,& aſtute ambulare debent clerici a ſuo ſuperiore moniti.Sed quid ſi clericus fuerit monitus dimittere concubinam infra viginti dies,quod fecit,ſed eam incontinēti reaſſumpſit, an debeat puniri? videtur quod non dum tamen reaſſumens illam dimittat infra viginti dies, & ſed durante termino monitionis,vt notat glo.in clementi.j.in verbo reaſſumpſerit de vita & honeſta.cleri.quæ dicit,quod ſi clericus habuiſſet terminum menſis ad concubinam dimittendam & quinta die dimiſiſſet & decima quinta reaſſumpſiſſet dummodo eam dimiſerit infra terminum non erit locus pœnæ: deciſio illius gloſſ.limitatur ſecundum Doctores ibi vt procedat, quando dimiſſio fuiſſet facta ſimpliciter:ſecus vbi conſtaret de dimiſſione facta expreſſe propter monitionem præcedentem:quia tunc monitio fuit ſortita effectum ſuum,& ſic non poteſt dici,quod amplius duret terminus monitionis vnde reaſſumptio facta per eum nocebit ei tanquam facta expirata monitione licet poſtea ductus pœnitentia:quia reaſſumpſit dimittat,concubinam intra terminum ſibi datum in monitione, & in hoc poſſent decipi plures.

1 Ratio iſtius conſtitutionis† videtur eſſe,quia clericus monitus per ſuperiore,vt dimittat concubinam licet obtemperauerit:ſed protinus illam,vel aliam ſuper induxerit videtur incorrigibilis ex quo ſemel a ſuo ſuperiore verbis fuit correctus & tamen a delicto non deſiſtit vt notatur.in c.neminem.xlv. diſtinct.ideo habetur ac ſi illam nunquam dimiſiſſet.argum.
2 corum quę diximus de† vxore quæ ſi receſſerit a marito ſi incontinenti reuerſa eſt diuertiſſe non videtur ad hoc vt punia tur vt in regula quicquid calore iracundiæ in verſiculo. vxor. quæ in breui reuerſa eſt non videtur diuertiſſe. ff.de regu. iur. & hęc ratio poſſet ex pluribus confirmari primo in fugiente, quia fugiens,& cito ſponte reuertens non dicitur fugitiuus ſi cut natus non vī quod ſtatim mortuus eſt & ſic non videtur fuiſſe,qui parum durauit.cap.nam & ego.& ibi gloſ. extra de verbo.ſignifica.ſimiliter non dicitur mortuus, qui ſtatim ad vitam reuocatur prout de Lazaro dicimus vnde gloſſ. in l.ex his.ff.de legib.dicit,quod debuit recuperare bona ſua quia nō videtur fuiſſe mortuus,qui tam cito reſurrexerat: & de pluribus alijs,puta de tranſlatione dominij,quæ ſolum momento durat:quia illa non in conſideratione.l.fina.§. fina. C. de bonis quæ libe.fortificatur prædicta ratio in alienatione feudi, quia ſi feudum alienatum incontinenti reuertatur ad vaſallum,non videtur alienatum,ad hoc,vt vaſallus feudo priuetur, vt notant Feudiſtæ.in capitulo primo, in titulo quod iuris ſi poſt alienationē feudi vaſallus id recuperauerit.his adijcitur,quæ dicimus de donatione inter patrem, & filium,maritum,& vxorem,quę valet tamen ſi fiat eo pacto, vt apud donatarium non maneat,ſed illa ad alium incontinēti trāsferatur.ſic etiam non videtur ſoluiſſe incontinenti recuperat p̃tium.l.qui ſoluit.ff.de ſolutionibus.nec etiam verſum videtur quod non durat lege ſi pro parte.§.verſum.ff.de in rem verſo nec veniſſe videtur,qui incontinenti abiit nec quis fingitur fuiſſe in loco qui ibi tantum per momentum ſtetit,vt alibi reſpondit iuriſconſultus ſub titulo de captiuis, & poſtliminio reuerſis.ff.vbi captus ab hoſtibus ſtatim reuerſus nunquam apud hoſtes fuiſſe fingi poteſt & ibi rationem ad ferunt iuris ciuilis, quam fideliſſimi interprætes nec videtur abeſſe, qui ſtatim eſt reuerſurus de vaſallo qui dominum relinquit in bello per momentum,& ſtatim redijt,non videtur illū reliquiſſe ſic etiam recuperans poſſeſſionem fingitur nunquam fuiſſe expulſus,ſimiliter non videtur poſſeſſionem adeptus, qui ſtatim amiſit vel in ea turbatur ex prædictis iuribus & rationibus patet,quod clericus concubinam reaſſumens videtur omni tempore in eodem concubinatu perſtetiſſe.ex quo erat in propoſito eam recuperandi: vnde non eſt mirandum ſi iſte clericus ſic relapſus in foro contentioſo debeat ſuis beneficijs priuari:quia etiam in foro conſcientiæ ſi abijceret a ſe
3 concubinam cum propoſito,& intentione redeundi ad publicum concubinatum,certe non deberet per ſacerdotem abſolui eo,quia non videtur corrigibilis,neque contritus capitulo,legatur.in verbo niſi ſe corrigentibus. vigeſima quarta quæſtione ſecunda.vera enim pœnitentia, ſeu eiectio concubinæ non eſt,niſi vt cauſa peccandi excidatur de præſenti aut in futurum propter ſcandalum.capitu.ſatisfactio. de pœnitē. diſtinctio tertia.

Iubemus,vt ipſum omnibus ſuis beneficijs omnino.

S V M M A R I V M.

1 *Dictio omnino adiecta verbo futuri temporis:idem importat quod dictio ipſo iure hoc eſt ſine ſententia.*
2 *Dictio omnino de ſui natura excludit omnem gratiam & diſpenſationem & intelligitur ſine aliqua ope exceptionis.*
3 *Verba nullo modo ſunt præciſa & habent clauſulam decreti annullatiuam importantque nullitatem actus ipſo iure.*
4 *Diœceſanus priuat clericum beneficiis etiam in aliena diœceſi exiſtentib. realis tamen ſubſtractio fiet per Epiſcopum beneficij.*

Id eſt, ipſo iure. quia talis eſt natura huius dictionis omnino, vt ita exponatur ſecundum Alexand.conſilio ſexto incipien. circa proceſſum:in tertio volumine,& Fely.& in capitu. Rodulphus, in 2 t.colum.de reſcript.& in capitu.fraternitatis de teſtib.vbi concludunt,quod quando dictio,omnino adijcitur verbo futuri temporis idem importat quod dictio ipſo iure,vt declarat Corſetus.in ſingulari incipien.omnino & Roma. in ſing. primo incipien.verbum omnino:& Matheſila.ſing.t 12.inci-
1 pien.tu ſcis.vbi dicit,† quod licet verbum præſentis, vel pręteriti tēporis intelligatur ipſo iure: tamen ſecus eſt in verbo futuri temporis,vt eſt verbum,cadat,priuetur: quia intelligitur per ſententiam quod ſingul. fallit niſi talibus verbis eſſet adiecta dictio omnino,quia intelligeretur tunc ipſo iure, hoc eſt ſine ſententia,& miniſterio hominis.Sed ante Franciſcū Cremenſem fuit ſingulare dictum Baldi in Margarita Innocentij in verbo priuatio.& clarius in l.prima. in verbo. §.ſi pecunia.ff.depoſiti:vbi tradit talem doctrinam, quod quando lex vel ſtatutum loquitur abſolute per verbum futuri temporis ſcilicet,cadat,vel priuetur intellligitur quod priuetur per ſententiā,ſecus ſi fuerit adiecta dictio, omnino,quia iſto caſu intelligitur ipſo iure nec requiritur ſententia eandem opinionem ſecutus fuit Bald.in l.prima.C.de his, quæ pœnæ nomine Saly.& Iaſ.in l.ſecunda.C.de iure emphiteu.& pro iſta opinione allegatur gloſſ.communiter approbata in l. prima. §. pecunia.in verbo omnino.ff.depoſiti.quæ exponit,ideſt,ipſo iure,& illam reputat ſing.Roma.in prędallegato ſingulari: & & Alexand.poſt eum in additio.ad Barto. in l.imperator. ff. de iure fiſci:& Fely.in capitu.paſtoralis.de exceptio.addite ſimilem glo.de iure canonico in capitu.fina.in verbo omnino de offic. & poteſt iud.delegati in ſexto,quę dicit quod dictio, omnino,intelligitur ſine aliqua ope exceptionis,& importat canonem latæ ſententiæ habetque executionem paratam: & pręciſam habet naturam. Decius conſilio primo incipiente memini me alias conſuluiſſe, in primo volumi. impeditque purgationem moræ ſecundum Angel.in l.fina.C.de fideicōmiſ.& Alexand.& Franciſc.de Rippa in l.ſi inſulam. ff. de verbo.oblig.& ſi hęc dictio ponatur in aliqua diſpoſitione videtur excludere diſpenſationem vt expreſſe notat Panormita. in capitulo non magno, in ſecunda col.ne cler. uel monach. ſecul.negoſe immiſceant:ſecundum Ioannem de Anania & Panormita.poſt Ioannem Andream in capitu.qualiter de accuſat.† quod uerbum omnino eſt iſtius naturę ut omnē gra
2 tiam & diſpenſationem excludat,& idē importat, quod omni caſu uel ſine difficultate,& dilatione & ſi hęc dictio,omnino fuerit adiuncta cum negatiua importat idem,quod nullo modo Alexand.conſilio 173.incipien.uiſis in ſeptimo uolumine qui allegat tex.in l.in nauē Saupheli,& ibi gl. in uerbo,

omnimodo

Digitized by Google

omnimodo.ff.locati & illa verba nullo modo ſunt preciſa & tollunt omnem potentiam in contrarium:prohibentque diſpenſationem.gl.in cle.2.in verbo cõcedatur. & in verbo nullo modo de æta.& qualit.Alexan.in l.fin.C.de teſtamento militis.& Panormi.in dicto capi.qualiter.† & talia verba habent clauſulam decreti anullatiuam : & importat nullitatẽ actus ipſo iure gloſſ.in authentic.ſi qua mulier,C.ad Velle.& quando teſtator in ſuo teſtamento diſponit, quod res nullomodo alienetur,per illa verba intelligitur velle, quod etiam in caſibus ſpecialibus,alias permiſſis alienari non poſſit Iaſo.in l.prima,§.ſublata coll.ſecunda verſiculo ſecundo, ff.ad Trebellia. & ſic dictiones,omnino,& omnimodo ſunt præciſæ.l.ſi poſſeſſor.in principio,ff.de petitio.hæredita.& Inſtitut.de tutel.in fine.& in capitu. & ſi Chriſtus de iureiurand. & intelliguntur, id eſt,quoad omnem ſui partem.capit.ſi religioſus.de electio. in 6.& dum in iſto textu dicitur† omnibus ſuis beneficijs.intelligite de alijs beneficijs etiam exiſtentibus in aliena dioeceſi: realis tamen ſubtractio fiet per Epiſcopum beneficij : quia Epiſcopus delicti condemnat clericum priuãdo beneficio alibi ſito, ſed executio realis fit ab Epiſcopo beneficij: vt eſt caſus in c.poſtulaſti.extra de for.compe.

Priuet.

SVMMARIVM.

1 *Clericus concubinarius an in caſu iſtius conſtitutionis ſit priuatus ipſo iure,ita quod nulla requiratur ſententia propter verbum omnino.*
2 *Homicida licet efficiatur irregularis tamen non eſt ipſo iure priuatus: ſed requiritur ſententia.*
3 *Depoſitio eſt perpetua remotio a miniſterio altaris.*
4 *Clericus non debet remitti curiæ ſeculari niſi in duobus caſibus quando eſſet incorrigibilis, & quando homicidium eſſet qualificatum.*
5 *Verbo futuri temporis ſi adiiciatur dictio omnino an intelligatur cum vel ſine ſententia,eliciuntur duæ regulæ.*
6 *Verba legis vel ſtatuti ſi dirigantur ad iudicem,ex his oritur officium iudicis & non actio.*
7 *Beneficia notorii concub.ẽt moniti etiam non poſſet epiſcopus alteri cõferre ante ſententiam declaratoriam.*
8 *Irregularis ante declarationem poteſt beneficium reſignare.*
9 *Clericus qui priuatur propter delictum a quo tempore teneatur ad reſtitutionem fructuum.*
10 *Donatarius ingratus a quo tempore tenetur reſtituere fructus.*
11 *Fructus legitimæ a quo tempore ſunt reſtituendi.*
12 *Emphyteuta & vaſallus a quo tempore teneantur reſtituere fructus quando propter delictum vtilitas fuit conſolidata cum proprietate.*

Et ſic perpetuo ex quo loquitur ſine præfinitione temporis capit.ſi autem.de cohabita.cleri. & mulier.& ratio huius eſſe poteſt:quia beneficia eccleſiaſtica ſunt ſtipendia miniſtrorum eccleſiæ,qui ſecundum vitam clericalem,& ſacerdotalem debent viuere,ideo a iure ſtatutum eſt:quod ſi ſpurce,& crimina liter viuant,dictis beneficijs priuari debeant,& viris honorifice viuentibus canonice prouideri,qui in illis caſto corpore, & animo miniſtrent:† videtur ergo per ſupradicta, quod ſi clericus reperiatur poſt admonitionem publicus concubinarius, ipſo iure ſit priuatus omnibus ſuis beneficijs propter præcedẽtem dictionem,omnino, quæ adiungitur cum iſto verbo priuet,quod eſt futuri temporis,ergo in tali priuatione nulla requiritur ſententia ſuperioris per iura ſuperius allegata.

Sed ego puto contrarium quod imo in caſu iſtius decreti beneficiati non ſunt priuati ipſo iure, ſed requiritur ſententia priuationis prout dicimus †in homicida,qui licet efficiatur irregularis,vt habetur in capitulo primo,de homicidio. tamen non eſt priuatus ipſo iure beneficijs niſi per ſententiam priuetur,vt poſt Panormi.concludunt canoniſtæ in c. cum noſtris. de conceſſio.præbend.& in rubrica de clerico excommunicaminiſtrante Bald.in l.cum fratrem,C.de his quib.vt indign.Decius conſilio. 166. incipiente ego Philippus Decius. in primo volumine, & eſt communis opinio ſecundum Ioannem de Anania.& Fely in capitu.inquiſitionis de acculatio.& Præpo. in capitu.ſtudia quinquageſima diſtinctio.Anton.Corſeti ſingulari incipien.ſententia vbi refert quod opinio canoniſtarũ in dicto capitulo cum noſtris communiter tenetur nec poterit iudex imponere pœnam priuationis a beneficio niſi id exprimatur a iure gloſſ. ſingula.in capitulo fina.de iure patron. & in capitu.cum vos.de offic.ordinarij : & licet presbyter pro homicidio ex propoſito facto incurrat irregularitatem,& deponi debeat ab altaris miniſterio, vt eſt text. in præallegato capitulo primo:†quia depoſitio eſt perpetua remotio ab altaris miniſterio.Abbas, & Decius in dicto capitulo. at ſi clerici: & depoſitus ſimpliciter intelligitur depoſitus perpetuo : licet non exprimatur gloſſ.notab.in cap.j. quinquageſima diſtinct. in glo.fina.

†Tamen poſt depoſitionem non debet remitti curiæ ſeculari ad hoc vt patiatur pœnam mortis niſi in duobus caſibus primo quando eſſet incorrigibilis : ſecundo niſi homicidium eſſet qualificatum puta:quia patrem, vel matrem occidiſſet, & cum iſta opinione tranſeunt Pan.& Canoniſtæ in dicto,caat ſi clerici.ideo pro declaratione iſtius verbi priuet aſſumatis vobis duas regulas,quæ nõ ſolent regulariter cõtinere peccatum,nec ciuile,nec canonicum.

Prima† eſt regula,quod quãdo verbo futuri temporis adijcitur dictio omnino,ſi executio illius verbi referatur ad ius, vel ſtet imperſonaliter quia decretum dicit ſit priuatus, vel priuetur,omnino fateor,quod intelligitur ipſo iure,& ſine ſententia:talia enim verba ſimul iuncta canonem latæ ſententię ſignificant,vt in iuribus ſupra allegatis notum extitit.ſecunda eſt regula quod executio illius verbi futuri temporis, cui adiũgitur dictio omnino abſolute refertur ad iudicem,iſto caſu nõ intelligitur ipſo iure:ſed requiritur ſententia, vt patet in iſta conſtitutione in qua verbum priuet, licet ſit futuri temporis, tamen eius executio refertur ad illa verba ſuus ſuperior:vnde illud verbum,priuet,exponi debet id eſt,ſit priuandus, vel ſuperior eum priuare debeat : quia propter ſubiectam materiã receditur a natura verborum,ſecundum quam verba intelligenda ſunt:& licet verba conſtitutionis ſint generalia, vel obſcura debent tamen ſane intelligi, & reſtringi ſecundum ptonam,ad quam executio refertur,vt tradit Iaſon.in authen.ingreſſi.nume.18.C.de ſacroſan.eccle.& in l.ſi paſcenda pecora C.de pact.vbi dicit† quod ſi verba legis, vel ſtatuti dirigantur ad iudicem oritur officium iudicis,& nõ actio: & idem tenẽt Moderni in l.ea demum,C.de colla.

Ex prædictis apparet clericum publicum concubinarium,licet monitum,non eſſe omnino, id eſt ipſo iure priuatum ſuis beneficijs,& ſic dictio omnino,parum operabitur,niſi dicatis quod verbum priuet,poſitum ĩ iſto textu,debet exponi,id eſt, priuatum eſſe declaret:† & ideo licet iura plerunque vtantur verbis inducentibus priuationem ipſo iure,vel ipſo facto non tamen erit locus impetrationi ante ſententiam declaratoriã. & ſic notetis,quod beneficia notorii concubinarii etiam moniti non poſſet ſuus ſuperior alteri conferre ante quam p ſententiam priuetur,vt eſt originalis deciſio Innocentij in cap.ſicut.per illum textum.de cohabitatione clericor.& mulierum. †idem dicatis in homicida,vel ſimoniaco, vel aliis irregularibus quorum beneficia ante ſententiam declaratoriam alteri conferri non poſſunt imo pro eis a iure inductum eſt,quia antequam per ſuperiorem declarentur irregulares poſſunt, cui volunt,eorum beneficia reſiguare.

Sed iuxta prædicta poſſet dubitari, †an clericus, qui ꝓpter delictum priuat beneficiis teneatur ad reſtitutionem,& a quo tempore? Reſpondetur,ꝙ tenetur reſtituere fructus a tempore delicti commiſſi,& non a tempore priuationis,& ſic tenẽt ad integram reſtitutionem fructuum medii tẽporis quo fuit in beneficio toleratus: ita decidunt Bald.& Angel. per illum tex.in l.prædonis.ff.de peti hære.qui tex. facit ꝙ beneficiatos, qui ſciunt ſe poſſe priuari beneficio:quia eorum inſtitutio nõ fuit canonica ſi poſtea priuentur; tenentur tanquam prædones ad reſtitutionem fructuum ꝙ dictum ſequitur Decius cõſil.119.incip.viſo inſtrumento in 1.volu.& idem Ang.& Pau. de Caſt.& Doctor.in l.prima,C.de his quibus vt indig.† prout dicimus de donatario ingrato,q tenetur ad reſtitutionem fructuum a tempore ingratitudinis commiſſæ ſequitur Franciſc. de Rippa.in l.fin.C.de reuoca.dona.† ſic etiam dicimus de fructibus legitimę,quæ ſi debeatur in rebus corporalibus,hoc eſt in certa ſpecie debent reſtitui a tempore mortis, & non a die petionis:ſecus ſi legitima deberetur in certa quãtitate puta ex ſtatuto tunc fructus non eſſent reſtituendi niſi a tempore moræ.Card.conſil.8.incip.præſuppoſito ſtatuto Ale.conſ.69.inci. ſuper.1.dubio,in 1.volum.qui allegat gloſ. ordinariam in d.l. fideicommiſſaria circa finem primæ gloſſ.Alberic.& Iaſo.in l. ſecunda,C.de iure emphyt.vbi concludunt† quod emphyteuta tenetur ad reſtitutionem fructuum ab illo die.v. emphyteuſis fuit reſoluta:ſequitur Bald.in l.ſi pater,C.de vſufruc.& Doctor.in d.l.i.vbi dicũt feudatarium teneri ad fructus perceptos a die commiſſæ felonię.idem Rom.in l.diuortio.ff.ſol.mat.ex quibus reſtat vera opinio fructus beneficiati eſſe reſtituendos a die delicti perpetrati.

Et nihilominus hi publici concubinarij.

SVMMARIVM.

1 *Nihilominus licet iſta dictio proferatur negatiue habet tamen ſenſum affirmatiuum.*

Digitized by Google

Id eſt ſine dubio non minus ſimilē modū loquendi poſuit Papa in capitulo. fundamenta. in §.quod ſi. in verbo nihilominus.& ita ibi exponit Archid. de elect. in 6. vel aliter ſecundum Alberic.poſſet exponi.i.non ideo minus, qui allegat tex.in l.is qui,§.ſi poſtea.in verbo nihilominus, ff. quod vi,aut clam.gl.ibi exponit,id eſt non ideo minus, & in cap cum æterni tribunal iudicis in verſicul.parti, quam læſerat nihilominus condemnandus. de re iudica. in 6.& in §.illud.in verbo nihilominus.inſtitu.quib.mod. ius patr. poteſtatis ſolu.& ſi ponatur in materia pœnāli:vt hic: Ergo erit ſenſus in iſto verſic. vt dēnotet augmentum pœnę,ſcilicet quod clerici nolentes deſiſtere a publico concubinatu priuantur ſuis beneficijs iam obtentis,& nihilominus,id eſt,vltra hoc in obtinendis beneficijs,officijs,honoribus, & dignitatibus niſi ſeruata forma huius conſtitutionis ſint inhabiles,vel aliter in iſto verſicul. poteſt elici ſenſus. vt referatur ad ſuſpenſionem fructuum,ſcilicet quod publicus concubinarius,eſt ſuſpenſus a fructibus ſuorum beneficiorum per tres menſes, & ſi fuerit monitus eſt priuandus & nihilominus eſt inhabilis ad benefi
1 cia,& iſta duo quaſi reincidunt in vnum: †& quamuis iſta dictio proferatur negatiue:habet tamen in ſe ſenſum affirmatiuum,vt no.in cle.quamuis.in §.volumus.in ver.procedant nihilominus.ext.de for.comp.

Vſque quo cum eis per ſuos ſuperiores poſt ipſarū concubinarum dimiſſionem,manifeſtamque vitæ emendationem.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus ad hoc,vt diſpenſet cum publico concubinario duo copulatiue requiruntur.*
2 *Clericus concubinarius,licet dimittat concubinam:tamē debet facere emēdationem de præterito.*
3 *Mater meretrix emendata poteſt exhæredare filiam ob meretricium.*
4 *Legatum relictum meretrici, vt ſe emendet dicitur relictum ad pias cauſas.*
5 *Clericus concubinarius quo modo dicatur vitam ſuam emendare.*
6 *Clericus non debet compelli ad abiurandum mulieres ſuſpectas metu perii,& facit contra ignaros officiales.*
7 *Adulter poteſt compelli ad abiurandum adulteram,& iuramento alligabitur.*
8 *Clericus qui ſolennem egit pœnitentiam non admittitur ad cleaum.*

Duo hic copulatiue requiruntur

1 ad hoc,vt Epiſcopus diſpenſet cum publicis cōcubinarijs:primo q̄ concubinas dimiſerint: ſecundo q̄ fecerint pœnitentiā de fornicatione:exponatis emendationem id eſt correctionē, quæ proprie habet locum in vitijs,& malis moribus,l. in corrigendis,C.de emend.prop.in quo.& in l.ſi virgis,C.de emendatione ſeruo.& in capi.teſtimonium. §.ſi vere,ſit de crimine emendatus.extra de teſtibus.& in cap.nullus.in verbo quouſque. reatum ſuum emendet,id eſt corrigat de foro competen. aliter autem accipitur in l.ædita actio.in verſicu. quam emendari,vel mutari licet,C.de ędend.& tex.iſte poteſt ad hoc allegari†q̄ non ſufficit quod clericus publicus concubinarius dimittat concubinam,niſi de præterito concubinatu emēdationem faciat:qua facta,amplius non dicetur concubinarius:vnde iura,vel conſtitutio,facientia mentionem de cōcubinario, vel meretrice non habent locum in emendato,vel emendata Bald.in l.filiam.C.de inoffi.teſt.quem ſequitur Hyppo.de Matſil.in l.vni.C.de raptu virginum dum dicit, †q̄ licet mater meretrix non poſſit exhæredare filiam meretricem:tñ ſecus eſt ſi mater fuerit emendata,& reducta ad honeſtam vitam:qa vltima conſuetudo debet attendi.hoc idem tenuit Ful.in d.l.Arenam.& propter emendationem a tali concubinatu in multis relaxatur diſpoſitio iuris.hinc eſt, q̄ †legatum ſi fuerit relictū meretrici,vt a ſuo meretricio ſe emendet:valet de iure,quia videtur eſſe factum ad pias cauſas.Bald.in l.imperialis, C.de nul& in l.j.C.de ſacroſ.eccle.vbi alias de iure non valeret.

Sed quæro, quo modo clericus concubinarius dicatur vitā ſuam emendare,an ſufficiat q̄ poſt dimiſſionem concubinæ viuat caſte,& q̄ a modo non deprehendatur in ſuſpicione cōcubinæ,vel an ſit neceſſe,q̄ realiter faciat talem emēdationē vitæ:videtur,q̄ ſic:quia ex quo publice peccauit,& ſcandaloſe tenendo concubinā per contrarium publicam debet facere emendationem ad ſimilitudinem relapſorum in hæreſim:
5 †ego autem contrarium dico:nam ſufficit quod clericus ſeipſum emendet abiciendo concubinam a ſe, & q̄ a cætero honeſte viuat,& nullam mulierem ſuſpectam in domum ſuam ſuperinducat,vel cum ea conuerſetur,quo caſu dicetur facere
6 manifeſtam vitæ emendationem: †nec aliter per ſuperiorem poterit compelli ad abiurandum mulieres ſuſpectas metu periurij incurrēdi, cum ſuccurratur prælato contra clericū alia via iure communis cap.clericos.de cohabitatione clericor.& mulier.intantum,quod ſi ſuper inde haberet priuilegiū Apoſtolicum ſibi non prodeſſet,vt eſt tex.in capi. ſuper eo. titulo ſupra allegato quod dictum facit contra officiales ignaros, q̄ cogunt iurare clericos, quod nunquam cum talibus mulieri-
7 bus ſuſpectis ſe reperirent:†quod ſecus eſt in adultero qui poteſt cogi ad abiurandum adulteram,& iuramento alligabitur dicto cap.cum haberet.
8 †Clericus autem,qui ſolennem pœnitentiam egit,non admittitur ad clerum cap.illud quinquageſima diſtinctione: tamen ſi neceſſitas, vel vtilitas eccleſiæ exegerit: tunc poterit deputari inter hoſtiarios,vel lectores: ita tamen,vt epiſtolam, vel euangelium non legat: & triplex redditur ratio prima propter dignitatem ſacrorum ordinum ſecunda propter timorem recidiui,tertia quia ille qui ſic pœnitentiam ſolēnem egit,non haberet frontem alios corrigendi,cum eius peccatū fuerit publicum.

Fuerit diſpenſatum ad ſuſceptiones quorumque honorum,dignitatum,beneficiorum, officiorū ſint inhabiles.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum nec alii prælati inferiores Epiſcopo non diſpenſant contra canones,quia diſpenſatio eſt actus iuriſdictionis niſi eis a iure vel priuilegio concedatur.*
2 *Fornicatio ſimplex eſt delenioribus & minoribus delictis: ideo Epiſcopus diſpenſare poteſt.*
3 *Crimina ſeu delicta conſiderantur in quadruplici differentia.crimina quando dicantur grauia vel non ſtatur arbitrio ſuperioris.*
4 *Pœna perpetui carceris æquiparatur morti.*
5 *Diſpenſatio quare in caſu huius conſtitutionis requiritur.*
6 *Publici concubinarii ſunt infames.*
7 *Notorietas criminis inducit irregularitatem impeditque ordinis executionem & beneficii aſſecutionem.*

Requiritur ergo, quod diſpenſatio fiat per dioeceſanum:quia prælati inferiores, vt Abbas decanus,Archipresbyter,Archidiaconus capitulum & alij, qui nunquam diſpenſant contra canones etiam vbi diſpenſatio a iure conceditur niſi in ſpecie eis concedatur: quia diſpenſatio eſt de lege iuriſdictionis.c.conquerente.& cap. dilectus.de offi.iud.ord.& eſt actus iuriſdictionis, & poteſtas diſpenſandi menſuratur a poteſtate imponendi pœnam: quia diſpenſatio eſt de maiorib.negotijs c.didici.1.q.7. & talia grauia Epiſcopis tanquam ſponſis & vniuerſalib.ordinarijs reſeruantur: vnde non poteſt quis diſpenſare ſuper pœnam. q̄ non poteſt impone
1 re,vt tradunt canoniſtæ in d.§.de adul.†& ſic prælatus inferior Epiſcopo non poteſt diſpenſare:tamen in caſib. a iure expreſſis,vt hic diſpenſare poſſunt,idem dicendum eſt,in Ab. vel in c.aut alio inferiore prælato qui ſi habeant iuriſdictionem epiſcopalem diſpenſare poſſunt ſm Anto de But.in d.§.de adult. q̄ eſt verum quando ille inferior haberet illud ex priuilegio, vel conſuetudine,vel contractu,alias inferior Epiſcopo diſpē
1 2 ſare non poſſet cum publ.concub.patet ergo, † q̄ in ſimplici fornicatione non qualificata ex maiori, vel grauiori delicto Epiſcopus diſpenſat,quia iſta ſunt de leuioribus & minoribus delictis,ſecus eſt in grauioribus & maioribus ſuper quibus epiſcopus non diſpenſat.

Dubitatur, quæ dicantur maiora, & grauia delicta? Reſpondeo,quod illa ex quibus cauſatur irregularitas,ſuper qua
3 ſolus papa diſpenſat niſi in caſibus a iure expreſſis: † ego autem puto, quod delicta ſeu crimina conſiderantur in quadruplici differentia; quædam ſunt leuia, pro quibus clericus non debet deponi, nec beneficio priuari: ſed ad tempus ſuſpendi, vel aliter corrigi ad arbitrium ſuperioris ſecundum Panormitanum in capitu.tuæ.de pœnis.pro grauibus clericus
4 poteſt deponi Fely.in dicto capitulo at ſi clerici: †quæ autem dicantur crimina grauia ſtatur ſuperioris arbitrio: pro grauioribus vltra depoſitionem poteſt detrudi in monaſterium. pro grauiſſimis, vbi de iure ciuili puniretur pœna mortis poterit de iure canonico deponi, & damnari ad per-
5 petuum carcerem: † quoniam pœna perpetui carceris, æquiparatur morti: vnde Bald. in l.reos, C.de accuſationib.appellat eam capitalem. Et aduertite, quod licet ordinarius poſſit diſpenſare cum clerico ſibi ſubiecto deponendo ſuper adulterio,aut alijs minoribus delictis tamen requirit

per

Digitized by Google

per iſtum textum,quod ille clericus per prius egerit pęniten tiam pro illo crimine ſuper quo diſpenſatur ſaltim ex debito iuſtitiæ ſecundum Anton.de But. in dicto §. de adulter. & ibi rationem aſſignat: quia cum impęnitente, & in peccato per ſeuerante non poteſt diſpenſari: quia videtur incorrigibilis & non contritus: tamen de ſtricto iure teneret diſpenſatio licet nulla præceſſiſſet pœnitentia niſi in caſu huius conſtitutionis,cuius diſpoſitio in forma ſpecifica venit obſeruanda:vnde dictio,ſuperiores,refertur ad Epiſcopos propter verbum dioeceſani poſitum ſupra: quia ad illos ſpectat priuare clericos concubinarios,& non ad inferiores,ſcilicet,Abbates Archidiaconos,decanos,& capitula:quia tales non ſolent cõtra Canones diſpenſare niſi eis expreſſe concedatur ſecundũ Docto.in dicto.§.de adulterijs.quia,ut dixi, diſpenſatio eſt de grauioribus negotijs.capitu.didici.j.quæſtio.ſeptima.Ideo Epiſcopis reſeruatur:tamen in certis caſibus capitulum poterit diſpenſare.

Dubitatur vlterius,quare eſt,quod in caſu iſtius decreti requiritur diſpenſatio ſuperioris ex eo,quod fornicatio eſt pec-
6 catum,quod poteſt deleri confeſſione?†Reſpondetur, quod ex quo clericus fuit relapſus in publicum concubinatum poſt admonitionem,quatuor incurrit: primo inobedientiam, ſecundo incorrigibilitatem,tertio ſuſpenſionem iuris, quarto inducitur ſcandalum in eccleſia.Ideo iſta delicta non poterãt funditus ſola pœnitentia, & emendatione deleri,niſi cum relaxatione ſuperioris:merito ante talem diſpenſationem clericus ad honores eccleſiaſticos,vel mundanos & officia vel beneficia obtinenda ipſo iure incapax, & inhabilis ad prædicta
7 reddebatur:†quia tales publici concubinarij ſunt infames:capitulo infames.6.quæſtione prima: vnde portæ dignitatis eis patere non debent:vt in regula infamibus de regu. iur. in 6.& in l.prima,C.de infamibus.& hoc probat iſte text. ponderando dictionem,ſint,quæ importat canonem latæ ſententiæ: tale enim verbum ſignificat iuris ſententiam, & hominis miniſterium excludit:& ſic ex iſto tex.reportetis,quod tradit Pano. in capitulo poſt tranſlationem.de renunciatione. quod omne delictum publicum, & notorium impedit aliquem ad ordines promoueri & alia beneficia aſſequi etiam pœnitentia
8 peracta:vnde talis†notorietas criminis inducit irregularitatẽ & impedit ordinis executionem & retentionem beneficij:qa retento beneficio non poſſet criminoſus notorius cõgruam agere pœnitentiam:ideo requiritur optima ratione diſpenſatio.Irregularitas tamen,quæ eſt a iure poſitiuo introducta,nõ habet locum niſi in caſibus a iure expreſſis.& hoc vult dicere tex.iſte in effectu.

Qui ſi poſt diſpenſationes recidiuo vomitu ad huiuſmodi publicum concubinatum redierint.

SVMMARIVM.

1 *Concubinatus reiteratus præſupponit deliberationem.*
2 *Recidiuatio eſt periculoſior & difficilior curatione quam ſit prima infirmitas.*
3 *Pœnitentia eſt inutilis ſi poſt eam clericus recidiuauit.*
4 *Recidiuantia in delictis de iure punitur,quod multis probatur exemplis.*
5 *Peccata venialia efficiuntur mortalia propter reiterationem.*
6 *Ebrietas de ſe non eſt peccatum mortale niſi propter reiterationem.*

Iſte tex.eſt notabilis ad hoc, quod ſi clericus poſt peractam pœnitentiam redierit ad vomitum,ideſt,ad foli tum concubinatum,grauius dẽt puniri:quia perpetuo fit inha
1 bilis ea ratione:†quia iſte concubinatus reiteratus præſuppo nit deliberationem.glo.eſt in c.ſi quis iratus.2.q.3.& dĩ redire ad peccatum,ſicut Canis ad vomitum,& porcus ad lutum:vt habetur prouerbiorum.26.quia clericus recidiuans ad concubinatum comparatur illi, qui manum mittit ad aratrum & aſpicit retro:vnde iſta verba recidiuo vomitu exponuntur,id eſt,ſolito peccato,& ſicut iudicio medicorum in infirmitati-
2 bus corporalibus†recidiuatio eſt periculoſior, & difficilior in curando,quam ſit prima infirmitas,vt notat gloſ. in verbo iurauit in Authentico,vt non luxur.contr.natur.vt eperientia docet:& ratio eſt,qa homo ex infirmitate iam habita eſt melius diſpoſitus ad malas impreſſiones,& ægritudines ſuſcipiendas,quam eſſet ante infirmitatem,ſic etiam ſpiritualiter contingit ad recidiuationem ſpiritualis infirmitatis:nam cum homo recidiuat,ad peccatũ inuenit materiam melius diſpoſitã: quam fuiſſet ante, merito peccatum ibi fortius radicatur & tenacius imprimitur, & ratione huius fortioris impreſſionis habet ſe peccator in peiori ſtatu,quam antea fuerit.quia quę fortius imprimũtur,difficilius extirpantur,& fiunt nouiſſima illius concubinarij recidiuati peiora prioribus,vt habetur Lucæ vndecimo capitulo.patet ergo,quod clericus cõcubinarius poſt confeſſionem, & peractam pœnitentiam de concubinatu ſi ad illum redierit per recidiuationem,maximam incurrit ingratitudinem apud Deum ex quo tantum beneficium,ſcilicet,remiſſionis culpæ tradidit obliuioni: quia a ſe ipſo nullo modo ſoluere poterat:abſolutus eſt gratis a Deo, & coram Deo recidiuando efficitur ingratus:ideo habebitur, ac ſi nullum peccatum fuiſſet ſibi dimiſſum,vt exemplariter oſtendit Chriſtus Ioannis Quinto capitulo dicens,vade in pace,& am-
3 plius noli peccare,ne deterius tibi aliquid contingat: † ergo ſi clericus poſt vitæ emendationem recidiuauerit, talis pœnitentia erit inutilis ex quo ſequens culpa illam coinquinat,capitulo inanis eſt pœnitentia.& in cap.irriſor.de pœnitent. diſtinctio.tertia.

Sic videmus, leges ciuiles, quæ beneficium compoſitionis denegauerunt illis, qui aſſidue peccant, aut qui impunitatem veteris commiſſi non emendationi:ſed conſuetudini deputauerunt,vt dicit tex.in l.tertia in fine,C. de epiſco.audien. ſic etiam aciter puniunt delicta redeuntia, ad vomitum, vt patet in furto reiterato: & ideo ſi mercenarius hodie furetur vnam rem magiſtro ſuo, & die ſequenti furetur aliam ꝓpter talem reiterationem debet furca ſuſpendi, prout notat Baldus.in l.apud antiquos: qui ibi allegat Nicolaum de Neapoli hoc dicentem,C.de fortis:conſuetudo peccandi,ſeu conſuetudinis peccandi,ſeu conſuetudinis cia pœnam cumulat, l.relegati, ff.de pœnis.Ideo ea creſcente ciuile eſt, vt pœna creſcat: vt patet etiam in hæreticis, qui ſi poſt peractam pœnitentiam redeunt ad vomitum brachio ſe-
4 culari remittuntur capitu.ad abolendam, de hæretic. † & ſic delicta multiplicata efficiuntur capitalia, vbi alias non eſſent &,hoc eſt propter recidiuationem ſecundum Bartolum in l.licitatio,§.quod illicite,ff.de publica. item licet peccata in foro conſcientiæ ſecundum conſtitutiones ſanctorum patrum reputentur leuia & venialia ſolum: tamen ſi fuerint
5 reiterata † efficiuntur mortalia capitu.vnum, §.criminis vi-
6 geſima quinta diſtinctione, & ibi habetur: †quod licet ebrietas de ſe non ſit peccatum mortale: tamen ſi fuerit aſſidua efficietur mortale: vt notat Panormitanus. in capitulo a crapula de vita & honeſta.clericorum, quia talis aſſiduitas, & reiteratio includit deliberationem ſecundum gloſſ. in dicto capitulo. ſi quis iratus. & notatur in l. ſi mulier, ff.ad Velleyan.ſicut dicimus de reiteratione dictum, quæ inducit propoſitum & deliberationem. notat Bald. conſilio 312. incip. viſis. & iſtud ſequitur Roman.in dicta,l.ſi vero, §. de viro. in trigeſima prima,fallentia,ff.ſolu. matrimonio.vbi dicit,quod ſi conſuetudo ſit in aliqua ciuitate, quod ob reuerentiam alicuius Sancti liberetur incarceratus a carceribus talis conſuetudo non habebit locum in eo, qui primo a carcere fuit relaxatus, & poſt pro ſimili delicto fuit iterum incarceratus: patet ergo,quod clerici recidiuantes ad publicum concubinatum per hanc conſtitutionem grauiter puniuntur: quia perpetuo ad obtinenda beneficia ſunt inhabiles, maxime in caſu monitionis præmiſſæ tunc delictum reiteratum grauius veniret puniendum duplici ratione prima:quia tale delictum videtur deputatum conſuetudini: ſecunda quia reiteratio videtur inducere incorrigibilitatem,vt habetur in ca. cum non ab homine.extra de iud.

Sine ſpe alicuius diſpenſationis.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus non poteſt bis diſpenſare cum publico concubinario, quia crimina remiſſa non niſi ſemel merentur habere remiſſionem.*
2 *Peccator non niſi ſemel ad gratiam recipi debet.*
3 *Redeuntibus ad vomitum ſeueritas exercenda eſt.*
4 *Recidiuatio clerici concubinarii inducit ſeptem pericula.*
5 *Clericus recidiuans ad concubinatum diuinæ miſericordiæ dicitur irriſor.*
6 *Trinitas ac Angeli & Sancti triſtantur ſi clericus ad concubinatum recidiuat.*

Id eſt,pietatis & miſericordiæ & ſic ad ſimilitudinem eorum, qui in hæreſim reuertuntur quibus omnis diſpenſatio, & audientia denegatur dicto cap.ad abo
1 lendam. & ſic notatur iſte text. ad hoc, quod † Epiſcopus non poteſt bis diſpenſare cum publico concubinario: & ratio huius conſtitutionis eſſe poteſt,quoniam crimina remiſſa non niſi ſemel merentur habere remiſſionem, precipue ſi tales concubinarij arti, & conſuetudini actum deputauerunt, l.prima, §. primo, ff.de abigeis: vnde dicit textus in
2 capitulo ſi vir. in fine de adulterijs † quod ad gratiam peccator non niſi ſemel recipi debet:quandoquidem etiã Deus

Digitized by Google

peccanti assidue de facili non elargitur misericordiam in ca. diaconi. in fine. 93. distin. ex quibus infertur, quod si delinquentes sint clementer tractati si postea in eodem crimine deprehensi sint perseuerantes acrius puniri debent. l. cap italium, §.
3 solent, ff. de pœnis. quia cū prædictis redeuntibus ad vomitum non clementia, sed seueritas est exercenda. Sicut enim peccantibus iubemus esse misericordes, sic obstinatis concubinarijs, & impœnitentibus in spurcitia misericordiam impendere, phibemur. cap. non potest. 23. quæst. 4. talis enim remissio criminum præbet occasionem delinquendi, vt dicit tex. in c. si quis dec anus. 50. dist.

4 Et aduertite † quod recidiuatio clerici concubinarij inducit septem pericula, Primo aufert sibi fructum præteritæ contritionis, satisfactionis, imo omnia alia sua opera annihilat nec sibi ad salutem parum proficiunt si incorrigibilis in eodem publico concubinatu moriat, vt dicitur Ezechielis. 18. si iustus aduerterit se a sua iustitia & fecerit iniquitatem omnes iustitiæ eius quas operatus est non erunt in memoria. Secundum periculum est, qa recidinatio vilificat clericum concubinariū admodum Canis cōtra quibus habetur prouerbior. 26. sicut Canis, qui reuertitur ad vomitum suum. sic imprudens, qui iterat ad stultitiam suam & ideo clericus qui per vitæ emendationem cōcubinatum euomit, & ad illum reincidit facit sicut canis & ei similis est: tertium periculum est quia clericus recidiuans in maiorem potestatem Diaboli incidit & exinde fortius a Diabolo possidet sicut miles qui castrum amisit, & post modum illud recuperat certe melius custodit & fortius possidet ne iterum amittat sic etiam facit diabolus qui clericum concubinarium per pœnitentiam & emēdationem vitæ perdidit, & postea per recidiuationem recuperat diligentius illum in peccato custodit: vnde de talibus redeuntibus ad vomitum dicendum est qđ scribitur Iob. 21. ducunt in bonis dies suos & in puncto ad inferna descendunt.

Quartum periculum est, quia clericus recidiuans ad pœnitētiam tardius resurgit sicut infirmitas iterata vel vulnus curatum, quando renouatur, difficilius sanatur: imo talia nouissima peccata sunt peiora prioribus, vt habetur. Lucæ. 11. Quin
5 tum periculum est † quia clericus recidiuans est iniisor diuinæ misericordiæ, quę sibi per emendationem vitæ fecerat pacem cum diuina iustitia: Sextum periculum est, quia sicut tota trinitas, & virgo Maria & omnes Angeli & Sancti letantur in
6 conuersione peccatoris. † Sic econuerso tristantur si recidiuat, & ad vomitum reuertatur. Septimum & vltimum periculum est. qa talis clericus recidiuans arescit, quia separat a merito, & passione Christi, & a participatione omnium bonorū existentiū in Cœlo. & in terra, & priuatur omni gratia Dei & erit sicut palmes abscissus a vite vel sicut membrum abscissū a corpore: ergo clericus recidiuans ad concubinatum arescet, vt exinde melius ardeat in futuro: qa extrudetur, & in ignem mittetur, vt habetur Matth. 7. Cauendum est ergo, ne ad vomitum redeamus, quia impœnitentib. nulla spes dispensationis promittitur. & hoc est, qđ in effectu vult papa hic.

Ad prædicta prorsus inhabiles existant.

SVMMARIVM.

1 *Dictio prorsus, importat canonem latæ sententiæ.*
2 *Dictio prorsus, intelligitur ipso iure & sine sententia.*

Istud enim aduerbium prorsus idem significat, quod omnino & sicut dicimus arbor prorsus a radicibus euulsa est. sic etiam clericus recidiuans ad solitum concubinatum prorsus ineat, omnino, pœnitus, funditus, & in totū fit inhabilis, & naturam in se hēt præcisam. c. statutum. §. prouisurus in versi. nihil prorsus exigat ab eisdem de resc. in 6. & in c. psentium in verbo nulla prorsus de testibus. eodem lib. & in l. fin. vers. omnium ratihabitio prorsus retrotrahitur, C. ad Maced. Dec. con
1 si. 19. inc. viso tenore priuilegij in j. vol. † importatque hæc dictio canonem latæ sniæ & habetur ac si papa dixisset clerici recidiuantes ad concubinatum prorsus, idest, ipso iure, vel ipso facto. inhabiles existant: & sic inducit dispositionem pœnę ipso facto, nec requiritur aliqua sententia licet hæc iuncta fuerit verbo futuri temporis prout est verbum, existat, text. est quem ad hoc pro notabili allegat Panor. in capi. quibusdam. versicu beneficiati beneficium prorsus amittant, extra de pœnis. quod dictum extollit Mathesilanus in dicto. nota 112. & Philippus Francus in capi. primo, de postulando. & Corsetus in suo notabili. incipien. pœnitus. qui allegat tex. ad hoc notatum per Panor in capit. ad aures. versi. omnem prorsus actionem excludit de prescriptio
2 ne. † & quod dictio prorsus intelligatur ipso iure & sine sententia ita decidit Cornecus consi. 312. in ipien. in hac consultatione. versi. & licet illud verbum prorsus in primo volum. qui allegat tex. in capitulo sacris. versicu. non eam prorsus excludit de his, quæ vi metus vel causa fiunt, & in l. derogatur. in verbo prorsus tollitur, ff. de verborum, & rerum significatione. ego autem adduco vobis tex. ad literam a nemine (vt credo) ponderatum in auth. licet. in versi. nati ex damnato coitu prorsus omni beneficio secludantur. C. de naturalib. liberis.

Quodque si hi, ad quos talium.

SVMMARIVM.

1 *Officialis qui per negligentiam non corrigit clericum concubinarium dicitur particeps criminis.*
2 *Prælatus qui potest clericum corrigere & non corrigit non dicitur episcopus: sed canis impudicus.*
3 *Synodus episcopalis ad hoc principaliter fuit introducta, vt delicta quæ emerserint corrigantur.*

Supra visum extitit quomodo clerici puniātur propter publicū concubinatum: hic vero traditur quomodo superiores puniātur, si per negligentiam obmiserint clericos concubinarios corrigere: talis enim correctio ex debito officij imminet prælatis, aut eorum officialibus sub pœna peccati mortalis, quando
1 ex tali correctione præsumeretur clericum emendari: † imo videntur esse participes criminis si non corrigant, vel prohibeāt capitul. facientis. 91. distinctio. vbi dicitur facientis proculdubio culpam habet, qui potest corrigere, & negligit emēdare: quia qui alios ab errore reuocare potest, & non reuocat seipsum errare demonstrat, vt in cap. secundo. extra de hæret. & in capi. cum ex iniuncto. eodem titulo. dum dicit quod quilibet
2 tenetur alium a peccato corripere, si potest, maxime † prælatus, qui si crimina non corrigat, non meretur dici Episcopus: sed canis impudicus, vt literaliter dicit text. in capi. nemo. 83. distin. & ideo si Episcopus permittat clericis tenere concubinas, aut vxoribus vacare, & eos non correxerit: pœna interdicti venit puniendus, capi. eos qui. 32. distinc. † est enim synodus
3 Episcopi ad hoc principaliter introducta, vt delicta, quę emerserint, corrigantur. cap. peruenit. 18. distinct. quæ dicta sunt notanda contra Episcopos, ac cœteros iudices ecclesiasticos, qui si vni delinquenti parcunt vniuersæ ecclesiæ moliuntur interitum.

Correctio.

SVMMARIVM.

1 *Constitutio ista an intelligatur de correctione corporali, vel verbali hoc est de admonitione.*
2 *Corrigere, & corripere differunt.*
3 *Clericus a correctione non potest appellare nisi propter excessum.*
4 *Officialis excedens in corrigendo venit deponendus.*
5 *Correctio plus debet habere mansuetudinis, quam rigoris.*
6 *Nimia asperitas, nec correctionem, nec salutem recipit.*
7 *Priuatum crimen non est publice arguendum.*
8 *Clericus nolens subire correctionem tanquam incorrigibilis est curiæ seculari tradendus.*
9 *Clericus quantuncunque sit criminosus si tamen per ecclesiam possit corrigi non est curiæ seculari tradendus.*
10 *Clericus citra periculum membrorum potest verberari.*
11 *Presbyteri nisi pro grauibus & mortalibus culpis verberari non debent.*
12 *Presbyteri in casu quo verberantur hoc debet fieri per ministerium ecclesiæ, & in ecclesia ianuis clausis, & non per laycum.*

Papa hic loquitur de illa correctione, qđ fit imperio potestatis, quæ solis maioribus conuenit: de duobus dubitari po
1 test, primo † an intelligatur de correctione corporali, vel de verbali, hoc est, de admonitione, prœmittite, quod verbū corrigere & corripere, inter se sic differunt licet plerunque æquiuocare ponātur † corripere est corporaliter flagellare, & castigare: corrigere est ad bonū dirigere, & hæc differēna elicit ex tex. in cap. sicut hi. §. necesse. 47. distinct. vtranque posset facere episcopus, & verbalem, & realem per se, aut iudices tempo
3 rales si qualitas delictorum id exposcat, † nec a tali correctione poterit clericus appellare, nisi propter excessum. capit. ad nostram. de appellation. † vnde si prælatus in corrigendo excedat modum venit deponendus, cap. cum beatus. 45. distin. &
5 & in c. qui syncera. eadem di. vbi † dicitur, quod correctio de
6 bet plus habere māsuetudinis, quam rigoris: quoniam † nimia asperitas, nec correctionem, nec salutem recipit: sed castigatus leuiter reuerentiam exhibet castiganti: † vnde priuatum

Digitized by Google

uatum crimen non eſt publice arguendum: ſed vbi contingit malum,ibi moriatur.cap.ſi tantum.6.quæſt.2.& in c.ſi peccauerit.2.q.1.

Secundo poſſet dubitari,quid ſi clericus cõcubinarius nolet ſubire correctionem ſui ſuperioris. & ſic eſſet incorrigibilis?†Reſpondeo quod poteſtas ſecularis poſſet ſupplere defectum eccleſiæ.cap.ſacerdotum.9.quæſt.1.& capi.princeps.23.quæſt.5.& ſic notare caſum in quo clericus eſt tradendus curiæ ſeculari,ſcilicet quando eſſet contumax, & incorrigibilis: ſic enim Donatiſtæ per imperatorem fuerunt puniti. †ſi vero clericus per eccleſiam poſſit corrigi,tunc quantuncunque criminoſus ſit,non eſt curię ſeculari tradendus.d.c.at ſi clerici.et in hoc peccant ſæpe Epiſcopi,& eorum vicarij,qui clericos depoſitos non tamen in corrigibiles tradunt curiæ ſeculari.

Tertio poſſet dubitari an clericus pro delicto poſſit verberari videtur quod nõ quia reos ſanguinis defendit eccleſia, vt in illo vulgato canone reos ſanguinis.præterea quando eccleſia tradit clericum pertinacem brachio ſeculari debet obnixe rogare,ne pœnam mortis,aut membri inferat, vt habetur in illo vulgato canone:ego Berengarius:†contrarium eſt verius: dum tamen fiat citra periculum membrorum, vt habetur in dicto.c.cum Beatus.& in cap.fina.35.diſtinct.& quod eccleſia poſſit clericum verberare notat Abbas in ca.primo.de calumniatoribus.quod eſt verum ſecundum præpoſitum in cap.fin. in clericis minoribus. qui pro minoribus culpis verberarãtur. Abbates autem & presbyteri,& Leuitæ non debent verberari niſi pro grauibus,& mortalibus culpis, † & in caſu,in quo veniũt verberandi non debent verberari†per laicum: ſed hoc fieri debet per miniſtrum eccleſiæ, & in eccleſia ianuis clauſis:prout notat de Turre Cremata in capitu. illi. qũinta quæſt. quinta.

Pertinet.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus an clericum exemptum delinquentem poſſit corrigere, diſtinguitur.*

Scilicet Imperio poteſtatis, & iuriſdictionis: vt ſupra dixi: ſed iuxta hoc dubitari poſſet ſi clericus exemptus delinquat,an Epiſcopus poſſit eum corrigere glo.in c.placuit. 6.quæſtio.tertia,arguit ad vtranque partem:tamen ſecundum magis communem opinionem dicite, †quod ſi priuilegiatus delinquat circa rem non exemptam,vt in contractu, vel maleficio,vel occidendo hominem,vel adulterando, vel tenẽdo publicam concubinam iſto caſu Epiſcopus loci poſſet punire tale delictum:quia licet perſona ſit exempta: tamẽ res in qua delinquit non eſt exempta,vt notatur in c.primo. de priuileg. in 6.quia ratione delicti celebrati in loco nõ exempto poteſt exemptus puniri per ordinarium loci.priuilegium ergo exemptionis operabitur ſolum quantum ad forum domicilij:vt in dicto, capitu.1. & ratione delicti perditur priuilegium omne: quia honorem reatus excludit.cap.priuilegium. 11.quæſtion. 3.& in qua prouincia quis deliquerit, illic iuri ſubiacet omni priuilegio ceſſante, Authen.qua in prouincia,C.vbi de crimine agi oportet.nec enim prætextu priuilegij conceſſi flagitiorum creſcit Authoritas,l.ſcunda de priuileg.ſchola.li.12.C.vnde dicit Imperator in Authen.de mandatis principum in §. ꝙ ſi delinquens.colla.3.delinquentes non permittas aliquibus priuilegijs vti.ergo in dictis caſibus Epiſcopus exemptos corrigere poterit: ſi vero priuilegiatus delinquat circa rem exemptam puta male ſegerendo in ſuo officio,vel in portando habitum,vel alienando res ſuæ eccleſiæ:certe iſto caſu a ſolo papa poterit corrigi.

Alij autem dicunt quod pro delicto occulto ſolus papa cognoſcit:ſed pro notorio Epiſcopus poteſt corrigere exemptũ: ſed prima opinio videtur verior.

Eos,vt prædictum eſt,punire neglexerint.

SVMMARIVM.

1 *Prælati in non corrigendo ſuos clericos ex eorum negligentia oriuntur tria mala.*

Negligentia prælati probatur eo ipſo ꝙ habuit poteſtatem puniendi, & non fecit.gloſſ. in capitulo ſi clericus in verbo negligentis.de præbend.in 6.Archidia.in capitulo,primo.13.diſtin.quoniam dolus eſt nolle exequi quod patet,l.dolus,ff.mandati.& quando quis poteſt aliquid exequi remedijs opportunis,& non facit, nec illis vtitur,dicitur per eum ſtare,& eius negligentia arguitur.capi.licet Epiſcopus.de præbendis.in 6.Cardina.in clemen.ſi plures. de præbend. gloſ. 1 in cap.licet canon.de electio.†ratio impulſiua huius conſtitutionis fuit:quia ſi prælati circa correctionem ſuorum clericorum fuerint negligentes ex eorum negligentia ipſis prælatis oriuntur tria mala: primo oritur confuſio quoniam ſicut honor eſt patri habere filios bene inſtructos in moribus, ſic etiam eſt cõfuſio patri,vel prælato habere filios, vel ſubditos incorrigibiles,vnde dicitur Eccleſiaſtici.22.confuſio,patris eſt de filio indiſciplinato:ſecundum malum quod conuertitur in prælatum negligentem corrigere clericum concubinarium eſt:quia culpæ ſuorum ſubditorum quos non corrigit,in eum tranſeunt cap.ſi is qui.vigeſimatertia quæſt.quarta.& in ca.qui vitijs.vigeſimatertia.q.5.

Tertium malum eſt pęna temporalis: punitur enim prælatus non ſolum in futuro: ſed etiam in præſenti. cap.ſi quis epiſcopus.octuageſimatertia diſtinctione.vbi dicitur, quod prælati negligentes corrigere ſubditos veniunt deponendi.Ratio prædictorum eſt:quia prælati ex neglectu correctionis videnẽ ſubditos fouere in ſuis criminibus.ca.qui præeſt vigeſimaquarta quæſtione tertia.vnde ſi crimen repertum non vendicat, vt conſcius criminis debet puniri:quia videtur eſſe in lata culpa, vel dolo præſumpto:ideo legitur numerorum, vigeſimoquinto.incitatus eſt Iſrael, Belphegor, & iratus dominus dicit ad Moyſen.Tolle cunctos principes populi & ſuſpende eos contra ſolem in patibulo,& habetur etiam primi regum.c.4.dicit dominus eo ꝙ nouerit Hely.indigne agere filios ſuos, & non corripuit eos.idcirco.

Addite alia tria mala,quæ ex negligẽtia prælatorum in corrigendo in clericos retorquẽtur.Primum eſt,ſcilicet executio, quoniam delinquens aliquando credit ex quo non corrigitur illud quod facit non eſſe malum.Secundum malum eſt delicti multiplicatio,quia delicta quæ non corriguntur per negligentiam facilius multiplicantur.

Tertium malum eſt,ſcilicet finalis perditio: quia qui non corriguntur velocius delicta continuant:& finaliter perdunẽ, ſicut patet de Adoua dicente:ego regnabo,quem pater interdum corripuit,& finaliter fuit interfectus: Studeãt ergo prælati,vt clericos concubinarios corrigãt,quia virga, & correctio tribuit ſapientiam:vt habetur prouerbiorum,vigeſimonono capi.Adfert etiam correctio,ſiue emendatio conſolationem, locupletiſſimus teſtis eſt regius Pſalmographus Pſal.vigeſimo tertio,in hæc verba: virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Et vide ſcribentes in rubric. C.de emendatione ſeruorum.

Eorum ſuperiores,tam ipſos de neglectu, quam illos pro concubinatu omnibus modis.

SVMMARIVM.

1 *Omnibus modis hæc verba appoſita in diſpoſitione exponuntur,id eſt, ipſo iure.*

Hæc enim verba omnibus modis importãt executionem paratam,& ſic rem iudicatam,nec aliam exigũt cõdemnationẽ.†Vnde ſi in aliqua diſpoſitione hęc verba eſſent appoſita,exponuntur,id eſt,ipſo iure.vt tradit Bal.in l.j.§.ſi pecunia,ff.depo.qui refert gl.ita exponentem in Authentico, vt defuncti,ſeu funera colla.5.in verbo omnibus modis,& illam gl.reputat ſing.Romanus in ſingulari,& Matheſilanus in notabili.112.apparet ergo ꝙ ſuperior poterit punire prælatos negligentes, & clericos concubinarios pro concubinatu omnibus modis,id eſt ipſo iure,vel verius dicatis omnib.modis,hoc eſt per viam inquiſitionis,vel accuſationis,vel denunciationis ſiue procedatur officio iudicis,vel alio modo. & ſic eſt hic caſus,in quo Archiepiſcopus habet iuriſdictionem contra ſubditos ſui ſuffraganei, ſcilicet quando prælati inferiores ſunt negligentes corrigere clericos publicos concubinatios, vt notat gloſſ. magiſtralis. in capitulo.paſtoralis, §.1.ff.de offi.ordina.

Digna punitione animaduertant.

SVMMARIVM.

1 *Dictio animaduertant, quomodo in hoc textu exponi debet & de ethymologia vocabuli.*

Id eſt. grauiter puniant. & ita ponitur in l.ſi quis ĩ hoc genus.

Digitized by Google

nus, C. de epiſcopis, & clericis. animaduertere autem eſt eius,qui in alterum ordine habet poteſtatem, & rite poteſt
1 cum animaduerſione punire, † & ab ethymologia vocabuli animaduerſio ſecundum Alberic.dicitur: quia anima in corpore vertitur: vnde ſecundum propriam ſignificationem vocabuli,hoc verbum animaduertant. in iſto textu deberet exponi,id eſt,verberent,vel iram exerceant: quia natura huius dictionis ita patitur,vt videtur probare tex.in c.fi. in verſi.animaduerſione debita caſtigandi de excep.li.6.ſed iſta expoſitio non congruit huic textui:quia papa hic non intelligit corporaliter punire prælatos negligentes,nec etiam clericos concubinarios,ſed puniuntur,aut pœna ſuſpenſionis, vel priuationis beneficiorum,niſi ponderetis dictionem ſeueriter,quę punitionem corporalem infligere videtur:tamen animaduerſio conſiſtit circa degradationem,& curiæ ſeculari traditionem: vnde ſi clericus publice concubinam reaſſumpſerit poſt admonitionem ſuſpenſione, & beneficiorum priuatione tanquam incorrigibilis poterit degradari,& deponi.

Videamus ergo qua pœna debeant puniri prælati, qui negligunt punire clericos ſpurciſſimè in concubinatu viuentes de prælatis hic ponitur vnica pœna,vt ſubijcitur in tex.

In concilijs etiam prouincialibus, & ſynodalibus aduerſus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos.

SVMMARIVM.

1 *Diffamatus de concubinatu debet ſe purgare in quo ſi deferretur cõuictus puniri debet.*
2 *Purgatio canonica an ſit ſubſidiaria, & an fęmina admittantur, & layci in ſubſidium, & multa de purgatione, & eius natura traduntur.*
3 *Diffamatos,hac dictio accipitur in bonam partem etiam in ſacra ſcriptura licet regulariter accipiatur in malam partem per textũ in l.diffamari.*

1 Vnde traditur regula† quod de diffamatus cõcubinatu,dẽt ſe purgare, in qua ſi defecerit punitur tanquam conuictus:ſedſi concubinatus poſſit probari per teſtes, vel eſt notorius, eo caſu non eſt iniungẽda purgatio quæ ſolum habet locum cum caſus eſt in dubio,& ad probandum diffamationem non ſufficeret vana vox populi,ſed requiritur aliqua pręſumptio, vel coniectura ex quib. infamia traxerit originẽ & ſic teſtes deponẽtes ſuper infamia debent reddere cauſam ſui teſtimonij,vt tradunt Canoniſtæ poſt Panor.in c. veniens. de prob.quæ deciſio habet locum, qñ præceſſiſſet accuſatiõ, vel denunciatio quo caſu, ſi deficiat in purgatione punitur tãquam conuictus ſi vero nullus modus agendi pceſſerit, ſed iudex pp infamiam ex ſuo officio,vel ad inſtigationem fiſci cle-
2 rico inducit purgationem,eo caſu pœna erit arbitraria, nec punietur tãquam conuictus.ſed alia mitiori pœna,quomodo autem fieri debeat purgatio† & cuius ordinis debeant eſſe cõpurgatores,& de numero illorum,& an in defectum clericorum compurgatorum admittantur layci,& fęminę, & an deficientib.clericis,laicis,& fęminis admittatur clericus ad purgationem ſolo iuro,videte ſcribentes in titulo ext. de purg.ca no.Et iſta vltima verba non ſolum intelliguntur de prælatis negligentib.punire clericos cõcubinarios, verũ ẽt referuntur ad platos de hoc crimine cõcubinatus diffamatos pp dictionẽ,hoc,q̃ eſt demonſtratiua,& hẽt tacitã repetitionẽ pſonarũ & qualitatũ pcedẽtiũ,vt declarat Bar.& Doct.in l.j.ff.de ope.
3 nou.nunc.& nolite obmittere† qp licet hæc dictio diffamatos, interdũ accipiatur in bonam partẽ ẽt in ſacra ſcriptura,vt expreſſe refert Paulus ad Theſſalonicenſes c.1.in ver.a vobis. n. diffamatus eſt ſermo Domini:tamen hic, & in quacunq; alia diſpoſitione regulariter intelligitur in malam partẽ.l.diffamari,C.de ingenuis manumiſ.& ibi Bal.ſed quo modo probabit pręlatos de iſto crimine eſſe diffamatos? videte Bar.Ale.& Moder.in l.turpia,ff.de leg.j.

Etiam per ſuſpenſionem a collatione beneficiorum.

SVMMARIVM.

1 *Negligentia prælati in corrigendo clericos peccatum mortale eſt,nec paſtor poteſt ſe excuſare ſi propter ſuam negligentiam lupus oues comederit.*
2 *Negligentia prælati in publicis criminibus dicitur lata, quæ dolum repręſentat.*
3 *Negligentia prælatorum inferiorum ſuppletur per ſuperiores.*
4 *Capitulum an poſſit ſupplere negligentiam prælati.*

Rationes videntur eſſe in prõptu: quoniam prælati negligentes in correctione culparum aſſimilantur dormiẽti,de cuius manu cadit baculus paſtoralis.† Item eorum negli
1 gentia peccatum mortale eſt,vt notatur in cap.dilectum. 81. diſtin.nec poterit paſtor ſe excuſare ſi propter ſuam negligentiam lupus oues comederit:quia qui potuit hominem liberare a morte,& hoc per ſuam negligentiam diſtulit, eum occidiſſe videtur.ſic etiam prælatus qui clericum a concubinatu trahere poteſt:ſed hoc negligẽter obmiſit in eadem culpa vi-
2 detur,ca.qui alios de hær.& in can.negligere. 2.q.7.† Præterea negligentia prælati in publicis criminibus dicitur lata culpa q̃ dolum repręſentat & in crimine doli cadit,l.prima. §.his quoque.ff.de act. & obliga. & in criminibus grauioribus lata culpa,& negligentia inducunt irregulariratem,vt in terminis tradit Lucas de penna.in l.2.de naufrag.li.11.C.& ſic in corrigendis peruerſis negligẽtia prælatorum maxime poſt admonitionem & publicationem huius decreti aggrauatur quantum ad culpam,& quantum ad pœnam ca.indigne.12.q.2. qa æquiparatur contemptui,& crimen fouere videtur, merito a collatione beneficiorum ſuſpenduntur. † Et ſic negligentia prælatorum inferiorum ſuppletur p ſuperiores,can.Arraldus octa-
4 ua q.3.† Sed an capitulum poſſit ſupplere negligentiam prælati videte Mandagotum ſuper hoc articulo diſtinguentem in c.1.circa fin.& in 1.par.de elect.

Vel alia condigna pœna ſeueriter procedatur.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus pro magna & craſſa negligentia poteſt a prælatura deponi.*
2 *Officialis, Rex, Dux, adminiſtrator, iudex poſſunt propter negligentiam a regno & aliis dignitatibus priuari.*
2 *Presbyter cuius culpa ſeu negligentia infirmus moritur ſine confeſſione quo modo puniri debet.*
4 *Sacerdos quicunque requiſitus puerum in neceſſitate baptizare, ſi ex negligentia moritur ſine baptiſmo,non obſtante aliqua excuſatione venit deponendus.*

Quia negligentia prælatorum punitur ſecundum diuerſitatem,& qualitatem eorum,quæ negliguntur aliquando pro neglectu imponitur excommunicatio duorũ menſium,vt eſt tex.in can.quicquid 1. q.1. aliquando punitur grauius.quia ſibi imponitur pœna depoſitionis, vt habetur capitulo placuit vniuerſo concilio.vndecima quæſtione tertia;
1 vnde ſi circa iura eccleſiæ prælatus eſſet in† magna, & craſſa negligentia poſſet a prælatura deponi, vt habetur in can. dictum & ibi gloſſ.in verbo negligentia. octuageſima prima di. & in capitulo cum ad monaſterium,§.fina. & ibi gloſſ. in verbo negligens.de ſtatu monacho.quod dictum ſequitur Bal. in
2 l.j.de officio præfecti vrbis.vbi dicit †. l.ſi officialis videat aliquos inter ſe rixantes & non ſe interponit, cum poſſit per ſe vel per alios, poteſt ab officio remoueri quod dictum ſequit Iaſ.in l.eum qui res,C.de procura.& ibi allegat Ioannem Andræę.Geminianum & tenentes,qp Rex,vel Dux, vel Comes poſſunt a regno,& alijs dignitatibus priuari, C.grandi & ibi gloſſ.in verbo regis de ſupplenda negligen.prælatorum,libro 6.deciſio habet locum in adminiſtratore,aut iudice, qui propter negligẽtiam poſſunt ab adminiſtratione remoueri,vt eſt caſus in l.ſi quos.in ver.propter negligentiam ab officio remotis,C.de offi.pfec.ptor.orientis,& illirici.quib.concordat gl.in
3 pręleg c.cum ad monaſteriũ,q̃ dicit, † qp Abb. pp negligentiã põt dignitate remoueri.idẽ dicatis a pſbytero cuius culpa ſeu negligentia infirmus moritur ſine cõfirmatione nã reus erit animę illius,vt dicit gl.in c.officiũ in verbo ſine cõfeſſione de offi.Archipre.pro qua facit tex.ad literam in c.ſi presbyter.19.
4 quæſtione ſexta.† Idem dicendum eſt de ſacerdote, qui ſi in quocunque loco ſe reperierit, nec requiſitus puerum in neceſſitate voluerit baptizare, non obſtante aliqua excuſatione ſi puer ſine baptiſmo moritur presbyter eſt deponendus.capitulo.quicunque.de conſecration.diſtinctio.quarta, imo fortius dicit textus. in capitulo adminiſtratores. 23.quæſtio.quinta,quod vbi iudex ſecularis eſſet negligens in iuſtitia facienda,certe eccleſia debet ſe intromittere, & compellere ipſum ex quibus apparet pręlatos negligentes erga ſuos ſubditos varijs pœnis eſſe afficiendos: limitetis procedere in duobus caſibus, primo quando eſſet craſſa negligẽtia, quo caſu æquipararetur dolo,& latæ culpæ.

Secundo,qñ pręlatus huic negligẽtiæ occurrere poſſet: ſecus ſi non poſſet:qa tũc non caderet negligentia,vbi eſſet impoſſibilitas.iſto caſu plati,& cęteri adminiſtratores nõ punirẽtur pro neglectu,l.quod te.verſicu.ſi in poteſtate tua fuerit, ff.ſi cer.

Digitized by Google

cer.pe.quem Ias.allegat pro notabili.in l.si mihi,& tibi,§.si qs seruos,ff.de leg.primo.

Et si,hii quorum destitutio ad nos,& sedem præ dictam spectat per cõcilia prouincialia, aut suos superiores propter concubinatum.publicum reperiantur priuatione digni.

S V M M A R I V M.

1 *Destitutio episcoporum est reseruata papæ,& non alteri etiam legato de latere.*
2 *Inquisitor non potest procedere contra episcopum,sed hoc debet papæ denũciare.*
3 *Papa an plenitudine potestatis possit episcopum sine causa episcopatu priuare.*
4 *Papa Zacarias Childericum Regem Franciæ deposuit,& Pepinum patrẽ Caroli Imperatoris substituit.*
5 *Concilium prouinciale potest episcopum suspendere.*
6 *Concilium prouinciale quid proprie dicatur.*
7 *Sedes Apostolica olim erat apud Antiochiam.*
8 *Sedes Apostolica nunquam moritur sed durat perpetuo.*
9 *Reseriptum concessum ad beneplacitum Papę morte ipsius extinguitur secus si fuit concessum ad beneplacitum sedis aposto.*
10 *Episcopus de iure communi quantum ad potestatem instituendi & destituẽdi habet fundatam intentionem suam.*
11 *Ecclesia Cathedralis infra corpus ecclesiæ habet intentionem fundatam a iure communi.*

1 Apparet ergo†quod destitutio prælatorum maxime Episcoporum,papatui est reseruata & non alteri etiam legato de latere secundum Panor.in cap.j.in 8.col. de iudicijs.& sic nullus citra papam potest destituere episcopũ cap.accusatus.3.quæst.7.quod procedit dato, quod episcopus
2 esset hæreticus†quo casu contra eum inquisitor hæreticæ pra uitatis procedere non posset,sed hoc debet Romano Pontifici denunciare, vt est casus in cap.inquisitores de hæret.in 6.& in cap.& quasi intromittere,compellere ipsum.

Ex quibus apparet prælatos negligentes per totum de translatione prælatorum. vbi habetur q̃ mortuo citra papam põt Episcopum a suo episcopatu remouere, licet deliquerit,ratio quia eius est destruere,cuius est condere,& omnis res per quascunq; causas nascitur per easdem dissoluitur. At causa efficiẽs Episcopum est papa,ergo per eum destitui debet.Hæc probari possunt in simili per.l.ex facto de vulg.& pupil.vbi hoc adnotant Docto.& in cap.j.de regu.iur. in antiq. & hoc dictum sequitur Pan.in c.cum super in 3.col.de causa poss.& proprietatis,vbi dicit q̃ licet certus numerus Episcoporum in causa criminali possit cognoscere de causa contra Episcopum exigentem depositionem, nullus tñ citra papam põt illum deponere,& sic inferiores a papa pñt cognoscere: sed decisionem tenentur papæ reseruare:ergo spectare potest ad Archiepiscopũ vel legatum cognoscere,an Episcopus sit destituendus:a solo tñ papa põt destitui:ideo exponatis destitutio,id est,depositio ab officio,& beneficio:†& istud procedit in tantum,q̃ pa
3 pa poterit Epm destituere,& illum Episcopatu priuare ẽt sine causa,vt est gl.sing.in c.p principalem. 9. q.3.q̃ sequitur Card. in cle.1.vt li.pen.& Panor.in c.translato.in gloss.2.de const.& Barba.in cap.q̃ ad translationem.de offi.del.& Ias.in l.si reus. in fin.a.col.ff.de pact.ea ratione,quia papa in beneficialib. habet plenitudinẽ potestatis:vnde de beneficijs ecclesiarum prout vult, libere disponere poterit: & nedum clerico, verum ẽt prælato poterit auferre titulum beneficialem:,quia ex quo in beneficijs habet plenam , & liberam administrationem non est necesse,q̃ in auferendo apponat clausulam, non obstante aliqua lege Ale.consilio 2.incip.

Visis codicillis in primo volum.& maxime apud Christianos est tanta authoritas papæ qui,ex causa tamen ardua , potest principes seculares deponere, licet ei in temporalibus nõ
4 subijciantur,†quoniam Zacharias papa alias Childericum regem Franciæ depoluit,& in eius locum Pipinum patrem Caroli Imperatoris substituit cap.alius.decima quinta quæstion. sexta.

Addite tamen prædictis,quod notabiliter tradit Panor. in cap.graue nimis.in tertio notabili per illum textum de præb. quod concilium prouinciale, licet non possit Episcopum destituere,vt supra fuit dictum habet tamen iurisdictionem sup omnes de prouincia:ideo Episcopum,& cæteros prælatos po terit suspendere,concilium enim prouinciale proprie dicitur,
5 †quod Metropolitanus cum suis suffraganeis in sua prouincia celebrat,vt in cap.sicut de accusa.& in cap.graue de prębẽ dis:& text.clarior.in capitulo peruenit.decima octaua distin. & in ca.sextæ synodi.decima sexta distinctione. & prouincia proprie loquendo dicitur vna patria,seu regio,in qua constituitur vnus Dux,non autem intelligitur de Archiepiscopatu, sed de Monarchia vti de Francia,vel Hyspania, vt tradunt Innocen.& Pan.in c.vltra tertiam.de testib.citra tñ depositionẽ concilium prouinciale erit iudex,vt habetur in c.scitote. 6.q. 3.& notant Doctores in c.1.de iud.& refert Panor.in c.cum inferior.de maiorita.& obedien. quod si episcopus delinquat in territorio alterius prælati poterit ab eo iudicari,& puniri.

Et si quæratur,quare dicit ad nos,& sedem prædictam? Re
6 spondetur quia licet papa moriatur: † sedes tñ Apostolica,q̃ olim erat apud Antiochiam,iubente dño per Petrum fuit trãslata ad Romam miraculose,vt habetur in ca.roganus.vigesi
7 ma quarta q.1.†talis ergo sedes nunq̃ moritur,sed durat perpetuo.capitulo si gratiose.de resc.in 6. vnde rescriptum cõces
8 sum ad beneplacitum papæ morte ipsius extinguitur: †secus si fuerit concessum ad beneplacitum sedis Apostolicæ, vt ibi
9 dicit tex.in alijs autem beneficijs secus est:†quia Episcopus in sua diœcesi habet fundatam intentionem suam de iure communi quoad potestatem instituendi,vel destituendi in capitulo nullus.& in capitulo omnes basilicæ.16.quęstio.7.cap.cum ex iniuncto versi.tam institutio quam destitutio noscitur pertinere extra de hære.& cap.cum venerabilis.& in capi. de Xenodochijs.de religio.domib.c.cum veniissent.& capitu. ex frequentibus de institutio.q̃ est verum secundum dominũ Francisçum Marcum in decisione.109.quoad ius proprietatis, & non quoad ius possessorij c.olim in 3.de resti.spolia.& hæc decisio non procedit in prælato inferiori qui interdum ex cõsuetudine vel priuileglo habet potestatem instituendi , vel dest
10 tuendi,vt in iuribus per eum ibi allegatis:†Idem dicatis:in ecclesia Cathedrali q̃ infra corpus ecclesiæ hẽt intentionẽ fundatam de iure communi quoad destitutionem vel institutionẽ beneficiorũ:vt notat Pan.in c.ad audientiam in primo de ecclesijs ædifican.& in c.dilectus de capellis Monachorum.

Statim.

S V M M A R I V M.

1 *Dictio statim nouem modis in iure intelligitur.*
2 *Dictio statim prolata a iure proprie intelligitur sine interuallo.*
3 *Dictio statim importat canonem latæ sententiæ.*
4 *Dictiones incontinenti,mox,illico,protinus,continue,immediate, repente, cito, indilate, subito,ex continenti,quomodo accipiantur in iure.*
5 *Dictiones supradictæ debent recipere interpretationem & interuallum secundum arbitrium iudicis.*

Id est,factis informationibus super negligentia prælatorum & publico cõcubinatu & dicite quod hęc
1 dictio,statim,varijs modis potest capi in iure†interdum accipitur pro sex horis,capitulo tribus gradibus.de consecratio.dist. secunda,interdum denotat spacium vnius mensis, l.diuortio & ibi gloss.& Ale.ff.soluto matrimonio. interdum accipitur pro vno vel duobus mensibus,capitulo primo,§.si autem statim.extra de frigid.& malefic.

Aliquando intelligitur intra triginta dies,l.fina.ff.de tutoribus & cura.datis ab hijs.& in l.2.& ibi Lucas de Penn.de dec. lib.10.C.& in l.diu,ver.sed statim.de susceptoribus prępositis, & Archar.lib.10.C.interdum recipit interuallum decem dierum,l.promissor,ff.de const.pec.interdum intelligitur cũ quodam temperamento temporis,l.q̃ dicimus.ff.de solu. & istud temperamentum magis intellectu percipi,q̃ locutione exprimi põt,vt dicit tex.in l.ratũ.in fi.titulo sup.allegato:interdum hæc dictio exponitur,id est,quã citius fieri poterit,vt in simili dicit glo.in capitulo quam sit de electio.in 6.interdum exponitur,id est,paulo post & ista exponit glo.in capitulo quicunque.in verbo statim septuagesima septima distinctione. interdum importat spatium viginti annorum,vt est tex.& ibi glos. in l.prima,§.fina.in verbo statim,ff.de iure fisci.& prædicta intelligatis,quod dictio statim secundum subiectam materiam aliquando intelligitur de breuiori vel longiori tempore.per gloss. superius allegatam in dicto capitulo quicunque cui concordare videtur gloss.in capitulo primo in verbo incontinenti extra de mutuis petitionibus , & ita cum Barto.concludunt Moderni in l.prima, §.qui præsens. ff.de verborum oblig.

Tamen secundum propriam vim,& naturã huius dictionis,
2 statim,est vt†intelligat sine interuallo.vt declarãt Imo. & Ias. in dicta lege.diuortio & Alex. post Baldum in præallegato

Digitized by Google

§.qui præſens.qui allegat text. in l. tutor qui repertorium in §. vſurę.ff.de adminiſtratio.tutorum.& in l. ædiles, §.idem ſcien dum,ff.de ędili.ędicto pro quibus facere videtur tex. in l.cum quidam.ante finem.ff.de leg. ſecundo maxime quando ꝓfertur a iure quo caſu in his quæ per legem tantum poſſunt explicari ſignificant quid immediate fieri, & non in tempore aliquo:prout dicimus de verbo cõfeſtim a lege prolato: quia intelligitur nullo medio interueniente, vt notat Bald. per illum textum in l.de pupillo.in §.ſi quis forte in verbo cõfeſtim ff. de oper. noui nunciatio. & iſto caſu idem importat ꝙ ipſo iure ſecundum Bartolum in l.Imperator, ff.de iure fiſci.pro quo adduco tex.ſingularem in lege prima,verſic.in re preſenti,id eſt,ſtatim. ff.de ſolutio importatque hæc dictio canonē latæ ſententiæ,vt miniſterium iudicis, & omne interuallum excludat gloſſ.eſt quæ hoc literaliter dicit in capitulo cum ex communicato in verbo ſtatim vndecima quæſtione tertia.& gloſſ.in l.commiſſa,in verbo ſtatim.quæ exponit,id eſt,ipſo iure,ff.de pub.& vectig.& iſta eſt communis opinio ſecundum Bartolum in l.iubemus.§.ſane,C.de ſacroſanctis eccleſi. & in præallegata,l.imperator.licet tex.& in l.in ſuis,ff. de ſuis,& legit.hæred.in verbo ſtatim ipſo iure:ſed dicite quod ibi verba ip ſo iure fuerunt appoſita ad maiorem expreſſionem & clario
3 rem demonſtrationem,†idem dicatis dedictionibus incontinenti,mox,illico,protinus,quæ idem ſignificant quod incõtinenti & ſtatim:& quando aliquid dicatur fieri ſtatim, vel incontinenti,videte Guidonem Papæ deciſione.132.idem dicatis de dictionibus continue,immediate,repentę,cito,indilate, ſubito,& ex continenti quæ ſimiliter omnem moram excludunt & fere omnes canonem latæ ſententiæ important.

Ego autem dico,non obſtantibus ſuperius adductis,ꝙ hæc dictio,ſtatim,poſita in textu iſto non excludit moram:nec ēt
4 habet certum terminum præfixum,merito†iſta dictio,& ſimi les recipient interpretationem arbitrio iudicis,l.prima in fi.ff. de iure deliberand.& cum iſta opinione reſidet Panormi. in capi.an ſit deferendum extra de appellationibus.vbi concludit,quod quando tales dictiones non habent certam determi nationem a iure certe recipiunt interuallum ſecundum arbi trium boni iudicis,qui ex bono,& æquo in hoc arbitrabitur. iuxta l.ſi domus,§.in pecunia,ff.de legat.primo.& Bartolus &
5 Baldus in l.fin.C.de his,qui a non domino.†vbi dicunt, quod dictio,incontinenti,intelligitur cum primum poterit arbitrio boni viri,quos ſequuntur Soci.& Are.in lege prima,ff.de verbo.obli.& ibi Ioan.de Imo.in d.§.qui præſens.vbi dicit ꝙ verbum,incontinenti,põt extendi etiam vſq; ad decē annos, vt vim vi repellere liceat,quos ſequit Fel.in c.ſi vigilanti.de præſcr.& Doctores in l clam.§.qui ad nundinas,ff.de acq. poſſeſſ. & ita hanc dictionem ſtatim intellexit papa hic vt intelligat, quam citius fieri poterit.

Cum proceſſu inquiſitionis ad nos deferantur.

SVMMARIVM.

1 *Procurator fiſcalis Epiſcopi non debet citare,vel alias moleſtare clericos ſine informationibus legitimis.*
2 *Conſuetudine Regni procceditur ſola via inquiſitionis contra delinquentes.*
3 *Titulus de accuſationibus non habet locum in regno,quia fiſcus dicitur accuſator.*
4 *Fiſcus nec pars priuata debent eſſe præſentes in reſponſionibus & confrontationibus.*

Senſus iſtius verſiculi,eſt, ꝙ licet Metropolitan⁹, aut prælati inferiores a papa poſſint inquirere,& cognoſcere, an Epiſcopus ſit dignus priuatione pro negligentia, vel cõcubinatu,non tñ poterunt illum priuare:qa,vt dictum eſt,dēſtitutio papæ tantum reſeruatur,& ſic cauſa Epiſcopi per concilium prouinciale,vel per Archiepiſcopum poteſt tractari vſq; ad depoſitionē exclnſiue,ſed realis depoſitio reſeruat̃ papę vt in c.accuſatus.3.q.6.

Sed ſtatim apud papam deferuntur, & remittuntur cum ꝓ
1 ceſſu inquiſitionis,hoc eſt,cū informationib. †& prædicta facere vñr contra certos procuratores fiſcales Epiſcoporum, q̃ nullis præcedentibus informationib.ſaltim legitimis,clericos perſonaliter citant,& ad iniquas compoſitiones inducunt, ꝙ prohibitum eſt per ordinationes regias,vt ex pluribus demõſtrat gloſſator conſuetudinum Burgundiæ folio quinquageſimo octauo col.4.vbi dicit ꝙ procurator non põt trahere in iudicio ſine informationib.
2 †Hodie tamen in regno proceditur,ſola via,& ſic extraordinarie, vt tradit Bartolus in extrauaganti ad reprimendum in verbo inquiſitionem,& Guilielmus Benedicti in dicto capitulo Raynucius numero.200.vbi dicit,quod in præſenti Regno non habet locum titulus de accuſationibus, & indifferenter proceditur contra delinquentes per proceſſum extraordinarium: ſola via inquiſitionis,&†in hoc regno accuſator dicitur
4 fiſcus,†qui fiſcus,nec pars priuata debet eſſe præſens in reſpõſionibus & confrontationib.accuſati,vt notat gl.in cap.in primis.2.q.1.

Et eadem diligentia & inquiſitio.

SVMMARIVM.

1 *Sola inquiſitio non eſt ſufficiens ad deſtituendum quem beneficio.*
2 *Inquiſitio ſummaria delictorum debet præcedere capturam clericorum.*
3 *Clerici ex debiliori inquiſitione capiendi et incarcerandi non ſunt.*
4 *Epiſcopus non poteſt reſtituere infamem.*
5 *Clericus tabellio condemnatus de falſo per Epiſcopum non poteſt reſtitui ab eo vt inſtrumenta conficiat.*
6 *Concubinarius,vel homicida vel alias irregularis,licet ſint digni priuatione,poſſunt tamen ante ſententiam resignare beneficia nisi vacarent per contractum matrimonii.*

Exponite,diligentia,id eſt proceſſus, de quo ſupra fuit facta mentio,& ponderetis hic tex.†quod ſola inquiſitio,ſiue ſit generalis,ſiue ſpecialis non eſt ſufficiens ad deſtituendum,quem beneficio ſuo,niſi fuerit qualificata:vnde inq
1 ſito debet dari copia articulorum ſuper fama capitulo qualiter. §.debet.de accuſa.niſi dicatis prout dicit Inno.in cap.cum dilecto.de ſententia excommunica.quem ſequitur Baldus in ſua Margarita in §.inquiſitio,ſcilicet,ꝙ inquiſitio dicatur proceſſus ordinarius,id eſt,legitimus, & ſic iſta inter ſe cõfundun
2 tur,& notate quod inquiſitio ſummaria delictorum debet p̃cedere capturam clericorum: quia in criminali ad capturam perſonæ non poteſt procedi ſine cauſæ cognitione ſecundum Ioannem Andręę in capitulo ſi clericus de ſententia excom-
3 municationis in 6. † nec clerici ex debiliori inquiſitione capiendi,ſeu incarcerandi ſunt,cum ſola relaxatione a carcere non poſſunt reſtitui per iudices ad integritatem ſuæ famæ: qa
4 Epiſcopus non poteſt reſtituere infamem,cum hoc,ſit reſeruatum principi.

Canoniſtæ poſt Innocentium in capitulo cum.T.de re iud.
5 †ideo ſi clericus tabellio per Epiſcopum ſit condemnatus de falſo,non poterit eum Epiſcopus reſtituere,vt inſtrumenta cõficiat.

Sed quæro iuxta prædicta,vtrum valeat renunciatio beneficij facta ab illo contra quem iuquiritur de crimine digno priuatione?concludite quod ſic,ita decidit Fely.in capitulo in noſtra in antepenultima columna.in verſiculo quinto extra de reſcript.qui allegat gloſſ.in capitulo final.in verbo finita, vt li
6 te pendente,libro 6.&†ideo concubinarius, vel homicida vel alias irregularis:licet ſint digni priuatione,tamen ante ſententiam declaratoriam poſſunt reſignare quibus volunt, ante q̃ deponantur,ſecus in caſu in quo eſſent priuati ipſo iure, puta per contractum matrimonij quo caſu non poſſent reſignare in fauorem alterius, Innocentius in capitulo cum noſtris de conceſ.prębend.

In quibuſcunque generalibus capitulis, etiam prouincialibus,quoad eos ſeruetur.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum mortuo epiſcopo poteſt clericos publicos concubinarios deſtituere, priuare, excommunicare,et ſuſpendere ab officiis,et beneficiis.*
2 *Capitulum ſede vacante poteſt facere ſtatuta,ſynodum congregare,visitare ſi opus ſit inquirere et punire de maximis criminibus,quia ſuccedit epiſcopo, poteſtque inquirere contra hæreticum et inquisitum detinere in carceribus Epiſcopalibus et non in propriis.*

Quia ſicut ſynodus Epiſcopalis & Metropolitana,bis in anno celebrantur, ſic etiam eccleſia Cathedralis,vel Metropolitana celebrat capitula generalia,in quibus accuratius tractatur de vitæ continentia, de moribus ipſorum clericorum fornicantium, aut aliter delinquentium.

Cœterum conſiderare poteritis, quod textus iſte non patitur iſtam expoſitionem: quia iſta dictio prouincialibus, non refertur ad Epiſcopatum, vel Archiepiſcopatum: ſed debet intelligi de Monarchia, ſcilicet de Francia,

vel

Digitized by Google

vel Hiſpania, vel Anglia, vel Italia, vel de alia ſimili regione, quæ proprie ſecundum terminos iuris dicitur prouincia ſecundum Innocentium, & Panormita. in d. cap. vltra tertiã in fi. ext. de teſtib. qui allegant text. in l. notionem. in §. 1. ff. de verborum, & rerum ſignificatione. quanuis ſecundum largã interpretationem canonum per Archiepiſcopatus diſtinguãtur prouinciæ.

Nunc quæritur an capitulum mortuo, vel deſtituto Epiſcopo poſſit clericos publicos concubinarios iuxta formam huius conſtitutionis deſtituere, priuare excommunicare, & ſuſpendere ab eorum officijs, & beneficijs. †concludite, ꝙ ſic:
1 quia ſede vacante capitulum ſuccedit quoad omnem ordinariam, & plenariam iuriſdictionem, quę competebat Epiſcopo mortuo: ita in ſpecie concludunt domini de Rota in deciſio. 111. incipiente fuit dubitatum, ſub titu. de renuncia. in nouis, quod idem ſequitur Fede. de Senis in tracta. permutationis, in q. 36. & clarius, in q. 30. incipiente, an capitulum ſede vacante. vbi arguit ad vtranque partem, & tandem con-
2 cludit, †ꝙ ſede vacante, poteſt facere ſtatuta, congregare ſynodum epiſcopalem qualificatiue tamen viſitare, ſi opus ſit inquirere, & punire de maximis criminibus. cap. ad abolendam. in verbo ſede vacante. ext. de hęretic. & ideo quicquid poteſt epiſcopus viuens in corrigendo crimina, & mores reformando, & puniendo poteſt capitulum ſede vacante, prout notant Dcc in c. hiſque. de maio. & obe. & in c. 1. e. tit. in 6. ex quo capitulum ſuccedit Epiſcopo generaliter in ſpiritualibus, & temporalibus. alias tempore vacationis crimina remanerent impunita, ꝙ eſſe non debet. vt notat. in cle. j. in verbo capituli. de hęret. per quam ſingulariter decidit dominus Franc. de Pauiuis, in titu. de officio, & poteſtate capituli, in 6. q. ꝙ ſi capitulum in caſu præmiſſo inquirat contra hæreticũ debet tenere inquiſitum in carceribus epiſcopalibus, & non in proprijs: quia hoc non facit iure proprio: ſed vt adminiſtrator Epiſcopi. limitetis prædictam deciſionem procedere ĩ clericis, & non in Abbatibus qui a c. ſede vacante, propter talia crimina priuari, & deſtitui non poſſunt, ex quo caſus iſte eſt de grauorib. ideo punitio ad ſolum capitulum etiam generale non ſpectat: & ita videtur reſidere Dominicus in c. 1. de pœniten. & remiſſionibus. in 6.

Pœnis alijs.

SVMMARIVM.

1 *Dictio aliis, eſt repetitiua ſimilium, & denotat relationem præcedentium.*
2 *Dictio alius alia, licet ſit implicatiua ſimilium non tamen implicat maiora.*
3 *Concubinatus pœna vna per alteram non confunditur.*

Quas tradit Hoſtienſis in tit. de cohabitatione clerि. & mulierum. quarum optio, ex quo ſunt diuerſæ, remanet in arbitrio iud‡is: ſed quæ ſunt aliç pęnę quibus puniuntur concubinarij publici? videtur ꝙ ſint ſi-
1 miles. ſup. ſcriptis, tantum †propter dictionem aliis, quæ de ſui natura eſt repetitiua ſimilium, & donat regulariter relationem præcedentium cum eadem qualitate, & ſic implicat ſimilia glo. in l. ſi fugitiui. in verbo alia pœna. C. de ſeruis fugitiuis. & glo. in l. j. §. 1. in verbo aliam cauſam. ff. de pollicitat. & glo. in l. 1. in verbo alio quocunque. ff. mandati. & gl. in cl. Abbat. in verbo alij de reſcriptis. & hoc ſequitur Lud. de Ro. in conſi. 485. incipiente in caſu, & Panor. in c. ſacris. de ſepulturis. vbi dicit quod hęc dictio alijs facit poſitionem eiuſdẽ qualitatis cum pręcedentibus. Vos autem domini dicatis cõtrarium, ꝙ immo clerici pro publico concubinatu non puniuntur ſimilibus pœnis tantum: ſed aliquando grauius aliquando leuius & ſic dictio aliis non ſemper eſt implicatiua, ſeu repetitiua ſimilium glo. in l. Iulianus. ff. de hæredibus inſtituendis. & glo. magiſtralis, in l. non ſolum, §. quæritur: ff. de procuratoribus. quam ſequitur Hypolitus de Marſiliis in rub. C. de procurato. vbi gloſ. adducit exemplum de ſacra ſcriptura dicente Chriſtus fuit crucifixus, & alii duo latrones cum eo non, propterea ſequitur ꝙ Chriſtus fuerit eiuſdem qualitatis, & ſic latro, nec valet argumentũ propter abſurditatem euitandam: hoc idem tenet Panor. in cap. accedens. in fina. coll. de prębend.

Si tamen iungeretur cum dictione quanuis, tunc compræhenderentur pœnæ maiores expreſſis, ut decidit Alexan. con-
2 ſil. 7. incip. attentis. in 7. volu. & ſic licet dictio alius alia, implicet ſimilia, & non maiora, vt in ca. ſedes apoſtolica: de reſcript. tamen fallit quando eſſet adiecta verbo vniuerſali, quo caſu comprahenduntur maiora expreſſis, glo. in cle. 1. de re iudi. & ibi Imol. & glo. in cap. quauis. in verbo quolibet. de electio. in 6. exponatis ergo iſta verba pœnis aliis, ſcilicet ſimilibus, & vel minoribus, & etiam omnibus: quia in odium concubinatus per impoſitionem pœnæ poſitæ in iſta conſtitutione, aliç, quę ſunt inſertę in corpore iuris non videntur relaxa-
3 tę: †& ſic vna non confunditur per alteram, licet vna imponatur ipſo iure, & alia per hominem quod etiam habet locum in criminalibus imponendis coram diuerſis iudicibus: tunc condemnatus per iudicem eccleſiaſticum poteſt accuſari, & puniri per iudicem ſecularem, ut eſt caſus c. fœlicis. §. per hoc quoque. de pœnis. in 6.

Contra prædictos.

SVMMARIVM.

1 *Clerici concubinarii an poſſint donare concubinæ.*
2 *Meretrix licet ſit turpis perſona non tamen eſt infamis niſi eſſet deprehẽſa in adulterio.*
3 *Donatio, vel legatum factum meretrici valet de iure.*
4 *Meretrix non turpiter recipit quod ſibi donatur.*
5 *Coniunctus poteſt meretricem coniunctam inſtituere.*
6 *Meretrici ius in pignore acquiritur.*
7 *Donatio, vel promiſsio, vel datio pignoris facta meretrici valet de iure.*
8 *Peccat grauiter qui promiſſa meretrici non ſeruat.*
9 *Donatum meretrici an in foro animæ debeat reſtitui, diſtinguitur.*
10 *Meretrix de acquiſitis in meretricio poteſt teſtari, & alias ad voluntatem diſponere.*
11 *Papa teſtari poteſt.*
12 *Cautela quod meretrix de acquiſitis in meretricio non poſſit teſtari nec alias disponere.*
13 *Meretrix an de acquiſitis ex meretricio poſſit facere elemoſynam, & decimas perſoluere.*
14 *Tripliciter aliquid dicitur eſſe illicite acquiſitum.*
15 *Mammon, quomodo intelligitur facite vobis amicos de mammona iniquitatis.*
16 *Miles non poteſt donare focariæ.*
17 *Concubina an poſſit hæres inſtitui a concubinario.*
18 *Frater in tribus caſibus quærelat teſtamentum fratris etiam inſtituta tur pi perſona.*
19 *Triplex ratio quare miles non poteſt dontare focariæ.*
20 *Doctores, & aduocati concubinis donare non poßunt.*
21 *Diſpenſator eſt quilibet in re ſua, licet abutatur.*
22 *Clerici conſtituti in ſacris non poſſunt donare concubinis efficaciter, & redditur ratio.*
23 *Sacerdoti non datur repetitio rerum donatarum, & traditarum ipſi concubinæ, licet a fiſco poſſint vendicari.*
24 *Donatio facta concubinæ per clericum, vel doctorem, vel militem valet in tribus caſibus.*
25 *Donatio an firmetur iuramento inter perſonas prohibitas.*
26 *Sacerdos an poſſit donare concubinæ, uel illam inſtituere propter gratuita ſeruitia diſtinguitur.*
27 *Aſſertio meritorum facta inter perſonas prohibitas, & quid ſi ſacerdos ex cauſa mutui confiteatur ſe debere. x. & ita iurat in teſtamento, vel alias.*

Scilicet publicos concubinarios, qui vltra pęnas inſertas in hac conſtitutione plurib. aliis puniuntur, quæ in corpore vtriuſque iuris diſperſæ ſunt ex quib. Moderni hic ſtudioſẽ. 30. enumerant, quas patiuntur concubinarii, ſed dicite ꝙ plures ex his poti‡ ſunt damna, & incommoda concubinatus, quã pęnę, quæ p iudicem poſſint irrogari, ego autem ſeptimam in ordine examinabo, quę multoties ĩ iure, & in facto vertitur, aliquid ad-
1 dendo in qua hr: † ꝙ clerici concubinarii prohibentur dona re publicę concubinę, ſed antequam ad deciſionem huius articuli deueniam, quatuor ſubleuabo dubitationes, prima an meretrices licite acquirere poſſint, ita ꝙ ſi meretrici aliqd fuerit donatum, vel relictum valeat talis donatio, vel legatũ, vel an remoueatur ab ea tanquam ab incapaci, & debeat ap-
2 plicari fiſco, prout dicimus de aliis perſonis incapacib. † attẽto maxime: quia eſt turpis perſona. l. Pantonius, in verbo turpes perſonę veluti meretrices, ff. ſi quis a parente fuerit manumiſſ: non tamen eſt infamis, l. pe. ff. de infami. niſi eſſet deprehenſa in adulterio. l. palam. §. quę in adulterio. ff. de ritu nupt. iſtum punctum tractat Bart. in l. affectionis. ff. de donat. & in l. miles ita. §. mulier ff. de militari teſta. vbi determinat vtrum legatum factum meretrici ſit validum. hanc poſt Bar. plene examinant Pau. de Caſt. Alex. Iaſ. & Moderni in §. ſed ꝙ meretrici. l. item. ff. de condi ob turp. cau. Cyn. in l. 2. & in l. Mercalem. C. eo. titu. vbi quęrit an cauſa libidinis poſſit repeti, & Bart. in l. non dubium. C. de legib. & Io. Andr. in regula in pari. de regu. iuris, in 6. igitur ad inſtitutam redeamus quęſtionem.

Con-

Digitized by Google

3 Cõcluditeſ ꝙ donatio, vel legatũ factum iſtis meretricib. valet,& tenet de iure, vt eſt caſus in d. l affectionis.quę ſub in diuiduo hoc litteraliter dicit,& tex.in l.3.§.ſed quod meretri ci.ſupra allegato.nec illud ꝙ eſt donatum meretrici cauſa li bidinis repeti poteſt, vt eſt caſus,in l.cum te. de condi. ob turpem cauſam:& ita concludunt Cy.Bald.& Sal.in d. l.Mercalem.rationem aſſignat text. in di.§.ſed ꝙ meretrici.quia ſolũ modo ex parte donantis, quia licet meretrix tupiter faciat
4 ex eo:quia ipſa eſt metetrix† tamen ex quo eſt meretrix non turpiter recipit quod ſibi donatur,gl.eſt in c.ex tranſmiſſa, in verbo licite.extra de decimis.Si ergo meretrix turpiter nõ recipit,ꝙ ſibi donatur certe efficitur domina rei donatę, vnde donanti nulla competit repetitio, & iſtam opinionem tenet Iaſon in d.l.miles.de re iudicata. qui refert alias conſuluiſſe de quodam teſtatore, qui mulierem impudicam quam longo tempore tenuerat in ſuo contubernio hęredem inſtituit, valet enim talis inſtitutio,& idem tenet Ange. in Auth.quib. modis naturales efficiantur legitimi. circa principium ꝑ quẽ
5 text.decidit † ꝙ coniunctus poteſt in suo teſtamẽto relinque re omnia bona ſua meretrici coniunctę.& hoc no. Doc.in l. 3.in fi.ff.de condi.ob tur.cau.

Et iſta concluſio non ſolum procedit, quando res donata eſſet ex epedita,& tradita meretrici,verum etiam habet locũ ſi ei duntaxat pignus fuerat traditum, quia iſto caſu meretrix non ſolum poterit retinere pignus,ſed etiam poterit agere ꝓ donatorem,ut illud redimat, & ideo ſicut dominium rei traditæ acquiritur donatario per traditionem, ſic etiam meretrici ius in pignore videtur eſſe acquiſitum, ex quo dicit Cyn.in l.2.C.de condictione ob turpem cauſam. ꝙ ſi ſcholaris pro-
6 miſerit meretrici † aliquam quantitem pecunię propter libidinem cũ ea habitam,& ipſa faciat eum citari coram rectore,vel doctore vniuerſitatis certe efficaciter poterit petere ꝙ per ſcholarem fuerat ei promiſſum, quia qui retinet meretrici,ꝙ promiſſum eſt iniuſte facere videtur, & ita communiter concludunt Bar. & Alex. in d. §.ſed ꝙ meretrici. ꝙ donatio, vel promiſſio vel datio pignoris facta.meretrici valet de iure,nec ab ea per fiſcum auferri poteſt, ꝙ dictum refert Pa. de Caſt.in prędallegato.§.& iſtam opinionem ſequitur Pano. in cap.quia plerique,in v.colu. extra de immunitate eccleſia. vbi concludit tales donationes,uel promiſſiones factas mere
7 tricibus valere.†& grauiter peccat qui promiſſa meretrici nõ ſeruat, quia ſicut meretrix turpiter non recipit ꝙ ſibi donatur,ſic etiam turpiter non ſtipulatur vel recipit promiſſionẽ.

Secunda oritur dubitatio au illud,ꝙ eſt datum uel promiſſum meretricibns debeat reſtitui in foro animę & ſi non reſtiatur, an fiſcus poſſit illa auferre tanquam ab incapacibus?
8 Pau.de Caſ.in d.§.ſed quod meretrici†diſtingu t meretricem publicã, & priuatam,ſi meretrici publice donatũ fuerit,quę palam quæſtum faciebat non tenetur ad reſtitutionem, nec illud fiſcus poterit auferre manum apponere etiã poſt mortem meretricis:quia ex quo erat meretrix publica, licite acqſiuit ꝙ ſibi donatum fuit,& refert Cyn.in d.l.cum te.ꝙ iſta videtur eſſe verior opinio, quam ſequitur Panor. in d. c.quia pleriq; ſi vere donatio fuerit facta alteri ob libidinem, quæ proprie non erat meretrix quia in his attẽditur propria ſignificatio, & iſto caſu ex quo iniuſte recipit, quia adulterium, vel ſtuprum commiſit non efficitur ſuum & licet dominium rerum donatarum tranſeat in talem mulierem tamen fiſcus ablator iniuſte acquiſiti totum ab ea auferre poterit: Ratio eſt quia ex quo iſta mulier non erat publica meretrix palã faciens queſtum quod recipit dicitur turpite recepiſſe: vnde in ea ceſſat diſpoſitio illius.§.ſed quod meretrici.merito ex promiſſione agere non poterit: immo recepta in foro in animæ tenetur reſtituere alias fiſcus poterit illa occupare & ita communiter de iure tenetur.

9 Tertia oritur dubitatio † an meretrix de his, quæ in meretricio acquirat poſſit teſtari,& alias,prout vult diſponere?Cynus in d.cum te tenuit ꝙ ſic,idem tenet Bald.in l.1.C.de condi.ob turpẽ cauſam.& Albe.in l.ſi quęramus, ff.de teſtam.& Panor.in d. c. quia plerique & in c.cum decorem extra de vita & honeſta.clerico.vbi atteſtatur iſtam eſſe communem ea ratione,quia edictum de teſtamentis eſt prohibitorium & q-libet poteſt teſtari niſi expreſſe prohibeatur ſecundum Alb. in d.l.ſi quæramus vnde papa poteſt teſtari prout tamen declarat idem Albe.in Authen.licentiam. C.de epiſco.& cle.& in l.cum hæredes.C.qui teſta.facer.poſſunt.ſed iure non reperitur deciſum ꝙ meretrix prohibeatur teſtari & iſtã opinionem inſequuntur Iaſo.& Moder.in d.l.miles.de re iudica.vbi dicunt,ꝙ meretrix,& quęlibet alia mulier impudica habet teſtamẽti factionem.actiuam,& paſſiuam vnde poteſt vniuerſalem hæredem facere, & hæres vniuerſalis inſtitui ex quo directo non prohibetur idem tenuit Ange.in tracta.de teſtam. in 15.col.vbi dicit, ꝙ mulier quæ facit quæſtum corpore ſuo poteſt teſtari allegat text.in l.ſed & qui.ff.ad Trebel.quę opinio ſecũdum Doctores procedit in meretricibus palam quęſtum facietibus.uel in aliis mulieribus impudicis in quib. nõ poteſt cadere adulterium, ſtuprum, vel incœſtus quia in illis coitus a lege ciuili nõ eſt criminaliter damnatus patet ergo, ꝙ tales metetrices, tam inter viuos quam in vltima volunt. de acquiſitis in meretricio prout volunt,poſſunt, diſponere.
10 † Sed quod meretrix de acquiſitis in meretricio teſtari,aut alias diſponere non poſſet,Bald.in d.c.cum decorem. & Iaſ.in d.§.ſed quod meretri.tradunt cautelam ſcilicet, ꝙ conſanguinei meretricis ſibi faciant facere a iudice interdictionem bonorum,hoc enim ae iudicem ſpectat per tex.iunc.gl.in l.mulier.ff.de cura. furio. & per hoc erit ſibi interdicta bonorum diſpoſitio tam inter viuos,quam in vltima voluntate iuxta l. is, cui bonis.ff.de verbo.obli.

Quarta oritur dubitatio, an meretrix poſſit de acquiſitis
11 ex meretricio facere eleemoſynã & decimas perſoluere? † videtur ꝙ ſic per glo.quæ arguit ad vtranque partem in cap.ex tranſmiſſa in verbo licite de decimis,& tandem concludit affirmatiue: addite in verbo illicitis & in cap.non putandum.j. quęſtione prima.& refert Pau.de Caſtro in d. §. ſed quod meretrici,quod meretrix,quę publice ſe exhibet de eo,quod acquirit,poteſt facere eleemoſynam.& iſta eſt communis ſecũdum Pano.in d.cap.quia plerique,quæ deciſio ſecundum Archidiac.in d.cap.non putanda. non procedit in oblationibus quæ fieri non debent ex quęſtu quæſito meretricio.Huius vero dicti ratio deprehendi poteſt ex canonibus prędecentibus eadem cauſa,& quæſtione,& ibidem videre poteris Archid. & Aegidium,vbi multa de quæſtu meretricio edidſerũt Theologi autem tenent contrarium quod de tali lucro.non debet fieri eleemoſyna.cap.eleemoſyna. 14.q.5. vbi dicitur ꝙ eleemoſyna.placet deo, ſi eſt facta de reb. licite quęſitis, ſed omne turpe lucrum dicitur illicite quęſitum, ergo ſacrificium, vel oblatio ſeu eleemoſyna de meretricio, offerri non debet & habetur Deuteronomij.24.dum dicit non erit meretrix de filiabus Iſrael,nec offeres mercedem proſtibuli,nec precium carnis in domo Dei tui: vnde Auguſtinus in libro de verbis domini dicit facite eleemoſynam de iuſtis laboribus, & non de fœnore & vſuris,ac illicite acquiſitis. Reſtat ergo quod de quęſtu meretricali eleemoſyna fieri non debet.Or quę iſtarũ ſit verior opinio.

Breuirer concordando theologos cum canoniſtis,& legiſtis reſpondetur,quod tripliciter aliquid dicitur illicite acqui
12 ſitum: † primo quando illud non poteſt retineri per acquirẽtem,ſicut contingit in furto,rapina & in vſuris,quia acquirẽs de illis tenetur facere reſtitutionem, merito de eo eleemoſyna fieri non debet:ſecundo aliquid dicitur eſſe illicite acquiſitum:ita quod acquirens non poteſt pro ſe retinere, nec etiã tenetur reſtituere illi a quo acquiſiuit vt contingit in eo qđ acquiſitum eſt per ſimoniam,iſto.caſu obſtante lege diuina ex quo non debet fieri retentio neque reſtitutio,illud illicite acquiſitum debet erogari pauperibes. tertio aliquid poteſt dici illicite acquiſitum nõ quod ipſa acquiſitio ſit illicita: ſed illud ex quo acquiritur eſt illicitum, ut in eo quod acquiritur per meretricem quoniam illud vocatur turpe lucrum,qa quod metetrix meretricium exerceat turpiter agit: quia facit contra legem Dei: tamen tale lucrum iuſte ipſa retinere poteſt:nec a fiſco vendicari poteſt,ergo licite de eo, poteſt fieri eleemoſyna & hoc probatnr Lucę. 16.c.in quo dicitur facite vobis amicos de mammona iniquitatis:Mammona enim ſi-
13 gnificat diuitias : † quia Mammon erat Deus diuitiarum ergo de diuitijs inique acquiſitis poteſt ſibi aliquis facere amicos ſpirituales eleemoſynas largiẽdo : etiam de quęſtu meretricali & cum hac opinione reſidet beatus Thomas de Aquino ſecunda ſecundæ 32.q.procedit, ut dixi in talibus mulieribns quę proprie ſunt meretrices faciẽtes palam quæſtum ſui corporis.

Redeamus ad inſtitutam quęſtionem an donatio,uel legatum concubinę factum teneat,de iure diſtinguendum eſt:aut qualitas perſonę nõ repugnat ꝙ donari poſſit & valet donatio,ideo ſi laycus nõ habito reſpectu ad coitum præſentem, vel pręteritum donaret concubinæ ſuę ductus pietate ut poſſit matrimonio collocari,& ut a concubinatu retrahatur:talis donatio de iure valet.Immo efficacius valeret, ſi eſſet collata in illam quę iam deſierat eſſe concubina,gloſ.in l.miles ita in §.mulier.ff.de milit.teſta. ſecus ſi donaretur futuræ concubinæ:quo caſu non valeret,Alexand.in additio. ad Bart.in d.l.affectionis nec abſolute prohibetur de iure quin legari,& donari poſſit concubinæ.l.donationes in concubinam, ff.de donationibus,vbi habetur quod donatio facta cõcubinæ revocari nõ poteſt, licet ex poſt facto fuerit ſecutum matrimonium,quia a principio ualuit. Si ergo illi donari poteſt multo fortius legari.l.item legatum.§.parui refert,& l.qui concubinam.ff.de leg.3.& in l.ſi prędia.ff.de dona. inter virum & vxorem, vbi habetur quod licet non valeat donatio inter cõiuges

Digitized by Google

iuges valet tamen inter concubinarium & concubinam licet fuerit facta tempore concubinatus: quia cuilibet potest donare nisi expresse prohibeatur etiam si donatarius sit absens,l.nec ambigi.C.de donat. & in l.absenti.ff.eo.ti.q̃ procedit etiam si donatio fieret inter extraneos.titulo supra allegato,& q̃ donatio facta concubinæ per laycum valeat, est casus per locum a speciali.in l. 2. C.de donationib. inter virum
15 & vxorem.nam in casib. illis.l. † est speciale in milite vt forcarię non possit donare: ergo in aliis laicis & & paganis ius cõmune est in contrarium : ex quibus patet laycum posse suæ concubinæ donare,& legare.

16 Dubitatur an a concubinario possit hæres instituí : † dicite aut concubinarius nullos habet fratres, tunc instituí potest, secus si fratres habeat,quia tunc non potest in prẽiudicium illorum. Ang.qui ita refert consuluisse,consi. 171.incipien.sup puncto ea ratione,quia frater potest querelare testamentum instituta turpi persona.l.fratres,& l.fratris.C.de inoffi.testam. quod procedit quando esset institutus infamis infamia facti propter illa verba,leuis notę macula:posita in d.l.fratres.glo. & ibi hoc notat Io.And in c.omnipotens.de accusatio.† quæ
17 decisio non procedit in tribus casibus, in quibus frater non quærelat testamentum fratris etiam instituta turpi persona: primo quando frater testator habet filios naturales & legitimos: secundo quando frater qui præteritur esset naturalis tãtum cum non habeat iura agnationis, quia sicut naturalis tantum repellitur a quærela,sic multo fortius frater naturalis, tertio quando frater institutus esset turpis persona sicut institutus, & ideo cum concubina sit persona inhonesta & turpis.ut præallegata l.Pantonius. ergo tamquã turpis persona in præiudicium fratris instituí non debet, & si secus factum fuerit, rumpetur testamentum per quærelam & frater exclusa concubina succedet ab intestato,si quarta sibi relicta non fuerit,ut concludit Bald.in d.l.1. supra allegata.

Sum modo in secundo membro distinctionis,scilicet,quãdo qualitas personæ non patitur,q̃ donari possit puta: qa ille qui donat est miles quo casu non valet, vt est casus in d.l.miles ita hæredem, in §. mulier. vbi dicitur quod mulier in qua potest cadere turpis suspicio nihil potest capere ex testamento militis,ut idem tenet Aufre. decisione. 141. vbi dicit q̃ adulter potest legare adulterę, nisi sit miles: & ista prohibitio procedit in tantum q̃ illud quod est relictum muleri, quam miles per stuprum cognouerat vendicatur a fisco. l.mulierẽ. ff.de his quibus vt indig.quia ex quo turpiter datur, turpiter recipitur,merito ad fiscum pertinet.l.Claudius. versi.non ad mulierem,sed ad fiscum pertinet,titu. supra proxime allega-
18 to: † & triplex datur ratio quare miles prohibetur donare cõcubinæ,& non paganus,prima, quia miles præsumitur omnia acquisiisse a re pnblica, vnde videretur indignum q̃ bona rei publicæ deueniant ad meretrices secundum Barto. & Docto.in d.l.miles, & in d. l. affectionis. secunda ratio est ne miles propter talem donationem efficiatur pauperior,vt postea armis inseruire non possit.Tertia ratio prohibitionis est, ne deserat arma,qui verisimiliter persuasionibus,& fictis adulationibus meretricis illa desereret. Quarta ratio est,quã tradit.Ange.in d.§.mulier. scilicet vt milites castitate seruata fortiores,& audaciores reddantur ad arma,vnde scribit Victorinus, q̃ olim dum pugnari debebat focariæ, expellebantur a bello,& sic remanet firmata conclusio,quod milites armatæ militiæ concubinis seu suis focariis prohibentur donare.

Dubitatur an hęc decisio habeat locum in doctoribus, & aduocatis? dicite,q̃ sic, quia dicũtur milites legalis militię,& in pluribus ęquiparantur militibus armatæ militię, ut tradit Host.in titu.de dona.& Io.And.in cap.de his.extra de sepultu
19 ris.& ista est communis opinio,† q̃ tales suis concubinis donare non possunt,quam sequitur Barto.& Ange. in di. l.affectionis.Sed aduertite,q̃ ibi Bart.nullam mentionem facit de doctore:sed tantum loquitur de clericis, & sic de militibus cę lestis militię, istam communiorem opinionem sequitur Lãcelotus Galiaula,in l centurio.in quarta dubitatione principali. ff. de vul. qui allegat Barto. hoc tenentem.in l.miles ita hęredem.in §.mulier.ff.de militari testamento. sed vos etiam aduertite:quia vbi Barto. similiter nullam mentionem facit de doctore, nec etiam, in l.miles, de re iudicata.sed loquitur tantum de patrono causarum sicut Hostiensis: tamen Alex. in d.l.centurio.dicit communem opinionem esse tenendam, q̃ doctor concubinę suę donare non potest, ratio est, quia Doctores gaudẽt priuilegio militum, vnde priuilegium substituendi iure directo post aditam hęditatem, & post pupillarem ętatem competit Doctoribus,& aduocatis,quia nõ minus prouident humano generi quam si patriam armis defenderent.l.aduocati. C. de aduocat. diuersorum iudicum. & refert Host.in proœmio summę,q̃ aduocati fideles, & iusti iudices vitam actiuam sinè plica ducentes talis vita esset magis fructifera,quam uita contemplatiua, & sic rationes quę habent locum in milite habent locum in doctore qui etiam per fictas adulationes induceretur ad donãdum concubinę, & ex post deduceretur ad paupertatem, & finaliter retraheretur ab vtilitate publica.

Sed videtur q̃ hęc argumentatio, quæ fit de milite ad doctorem non sit bona,patet, quia q̃ miles non possit donare concubinæ est contra ius commune, quo iure cauetur q̃ qui
20 libet potest donare nisi expresse prohibetur: † ex quo quilibet est dispensator in re sua,licet illa abutatur:quoniam in ciuile videtur ingenuis hominibus non habere facultatem rerum suarum alienandarum, l.non vsque ff.si quis a par.fuer. manumis.& appellatione alienationis venit omnis actus per quem inducitur trnaslatio dominii, vt Doctores tradunt in l.fi.C.de iure emphyteu.ideo iura,quę dicunt militem nõ posse donare concubinæ videntur odiosa : ergo restringi debẽt, vt tantum militem,& non doctorem, & aduocatum comprehendant,sed verior est prior sententia,quia si finalis ratio & impulsiua, quę est in casu a quo fit extẽsio habeat locum in casu extenso, de utroque idem ius disponi videtur,etiam ĩ odiosis, sed ratio finalis propter quã miles prohibetur donare concubinæ,est:ne deducatur ad paupertatem, & per consequens,ne retrahatur a bono publico, quę ratio habet etiã locum in doctore,qui tanquam vir effœminatus,& impudicus retraheretur a studio,& consultatione, patrocinio,& lectura, & sic ab vtilitate publica : ideo considerata ratione finali prohibitio legis extenditur ad doctorem,& aduocatum.

Vltimo loco videndum est, an clerici constituti in sacris
21 possunt efficaciter donare eorum concubinis.† concludite q̃ non,argumento.l.miles.ff.de re iudicata, & eius effectu.& ibi notatur in glo.& in l.miles,ita hęredem,in §.mulier.ff.de militari testamento.quę iura loquuntur in milite donante, vel legante concubinę ergo multo magis debent habere locum in milite cœlestis militię,ut ibi dicit Barto. per glo.in d. l.miles.& in l.affectionis, q̃ iura irritantia donationem factã concubinę per militem habent locum in clerico:idem tenẽt Barto.& Sal.in l.secunda arguendo a speciali.C.de donation. inter virum,& vxorem.Host.& Ioan.And.in cap. de his.de sepulturis.Panor.in cap.fina.de donationibus inter uirum, & vxorem Fely.in cap.cum ex officii de prescriptionibus. & idẽ Panor.in c.1.de clerico ægrotante.vbi ex pluribus concludit, q̃ quantum ad prohibitionem miles, & clericus parificãtur, quia miles secularis honorabilior non est clerico.c.duo sunt. 96.distict. & refert Ricardum Malumbra ita disputãdo tenuisse,quem sequitur Bar.in d.l.affectionis. & clericus in l.mulie-
22 rem.de his,quibus vt indignis hęreditas aufertur. † & ista est communis opinio, quam sequitur Aufre. in decisione. 141. vbi dicit q̃ adulter in suo testamento potest legare adulterę: dummodo non sit miles armatę,uel cœlestis militię, qui refert Cy.hoc tenentem,in d.l.mulierem.

Ratio est,quia clericus dicitur miles,cap.militare.23.quęst. 1.& refert Alexan.in d.l.Centurio.q̃ priuilegia,& omnia iura exorbitantia facientia mentionem de milite armatę militię habent locum in milite cœlestis militię. Panormitanus, in cap.Episcopus.extra de præbend.& dignitatibus.& in capi. quęrelam. de iureiurando. hocidem tenet Matheſilanus in notabili.61.licet Soc.fuerit in contraria opinione,sed precedens est verior, quia ratio finalis:quę est in milite, & doctore ne militia,& lectura retrahantur propter publicam utilitatẽ, vendicat sibi locum in clericis,ne a diuinis distrahãtur : quia in eis non minor, sed maior vertitur vtilitas,vnde Aaron pugnabat & Moyses orando vincebat.Ex premissis restat, quod donatio,vel legatum factum concubinę per clericum de iure improbatur,infertur ex hoc, q̃ pro donatione facta concubinę non poterit ipsa habere actionem efficacem contra presbyterum donatem,si res tradita non fuerit: quia pro his, quę sunt turpiter promissa non datur actio.l.2.C.de condict. ob turpem causam.sed si res donatę essent concubinę traditę,& clericus vellet illas repetere velut ex contractu inutili, & a iure reprobato, certe non posset, quia in pari causa turpitudinis fieret melior conditio possidentis.regula in pari. de
23 regulis iuris.in 6.& notetis, q̃ licet† sacerdoti non detur repetitio rerum donatarum,& traditarum ipsi concubinę: tamẽ absolute non erunt ipsius focariæ,sed ab ea tanquam a persona incapaci per fiscum auferuntur,sed an illę res donatæ concubinæ per clericum acquirantur fisco imperii, hoc est temporali,vel fisco ecclesiæ dicam infra de filiis sacerdotum.

24 Prædicta conclusio non procedit in tribus casibus,† primo si clericus,vel doctor, vel miles iurauerit dictam donationẽ obseruare:quia si iuramentum faciat actum alias a lege improbatum valeret, ut in terminis in milite decidit Dominus Anto.de Petrucia doctor Caturcensis, in l.1.in 3. notabili.ff. de iureiu Roma.consi.43.incipiente ad primum,qui refert Federicum de Senis ita consuluisse.& Anto.de Butrig. in c.cum
25 contingat.de iureiuran. † quia sicut inter coniunges donatio

firma-

Digitized by Google

firmatur iuramento ita inter concubinarium, & concubinam, quia inter iure ciuili nulla aut parua erat differẽtia: niſi quantum ad honorem, & dignitatem, vt in d.§. parui refert. ſecundo non procedit quando donatio eſſet facta concubinæ per Regem, vel principem qui eſſet ſupra legem ſecundũ Baldum conſi.456.& in conſi.232.incipiente recolo me conſuluiſſe, quia rex non prohibetur donare vxori, ergo etiã poterit concubinæ propter æquiparationem quæ prohibitionẽ ceſſare facit. ratio eſt quia cum Rex in regno ſuo teneat locum imperatoris. tales regales donationes collatas ĩ vxores, vel concubinas legibus non ſubijciuntur quantum ad inſinuationem, vel capacitatem perſonarum. l. donationes. C. de donationibus inter virum, & vxorem. & in l. ſancimus. C. de donationib. & cum hac limitatione reſidet Oldra. conſi.231. ſub titu. de donationi. & teſtamentis. Tertio non procedit, qñ donatio eſſet facta concubinæ propter bene merita, quæ ſi probentur: prout dicimus de donatione facta filio in poteſtate, quo casu valeret ac ſi eſſet facta mulieri extraneę, & non ſuſpectæ, vt conſuluit Pet. de Ancha. in conſi.247. incipien. dubium facit.

Circa iſtam vltima limitationem dubitatur, an ſacerdos propter bene merita, & gratuita ſeruitia, quæ recipit a cõcubina poſſit illam hæredem inſtituere, aut ei aliquid inter vinos, ſeu teſtamento relinquere ita ꝙ ipsa efficaciter poſſit
26 tale donatum retinere? † puto ſic eſſe dicendum, aut talia allegata ſunt vera, & probari poſſunt: iſto caſu valeret donatio, quia licet donatio prohibeatur inter perſonas prohibitas, vt inter patrem, & filium, maritum, & vxorem, ſacerdotem, & concubinam tamen donatio, quæ ratione bene meritorum, & ſic propter cauſam valet, quia habet natiuram aliam, & diuerſam a donatione ſimplici: ideo proprie nõ poteſt dici donatio, ſed cuiuſdam debiti naturalis reſtitutio ex quo naturaliter erat obligatus, quę obligatio vocatur donatio ad antidora. l. ſed & ſi. §. conſuluit. in verbo antidora. ff. de petitione hęreditatis.

Fortificatur hæc deciſio per ea, quæ tradunt Floria. & Docto. in l. qui teſtamentum. ff. de probationibus. & in l. cum qs decedens. in fine. ff. de lega. 3. vbi habetur ꝙ inter prohibitas perſonas inter ſe donare cœteri contractus non prohibetur: ſed ex collatione ſeruitiorum, & bene meritorum ſacerdos ad remunerandum naturaliter eſt obligatus, ergo remunerando concubinam a qua habuit merita, & ſeruitia non dicitur donatio ſimplex, ſed obligatio ad antidora: & iſtud eſt verum dum tamen talis donatio remuneratoria non exeedat bene merita, alias illud exceſſiuum reuocaretur per legitimos ſucceſſores, ſi vero talia ſeruitia allegata non poſſint probari tunc eſſemus in caſu prohibitiuo, vt non teneat donatio, licet ſacerdos aſſerat in inſtrumento ſe recœpiſſe a cõcubina talia gratuita ſeruitia, quia ſola aſſertio, & narratio bene meritorum non inducit plenam, nec ſemiplenam pro-
27 bationem † ex quo fuit emanata inter perſonas prohitas: vt in duobus iuribus ſupra proxime allegatis, quibus concordat tex. in l. ſi forte. in verſi. veritatem enim expectauimus, vt ff. de Caſtrenſi peculio. in quibus dicitur, quod talibus verbis narratiuis non datur fides quoniam obſtante prohibitione dicta aſſertio adiecta præſumitur in fraudem legis, vt in caſu expreſſo conſuluit, Decius conſi. 132. incipiente in cauſa in primo vol. ſed quid ſi presbyter confiteatur ſe debere decem concubinę ſuę, ex cauſa mutui & ita iurat inter viuos, vel in vltima voluntate an præſumatur confeſſio fuiſſe facta in fraudem dicam infra in materia ſuperiorum in verſicu. filios ex tali concubinatu procreato.

Et alios non publicos concubinarios à iure ſtatutis in ſuo robore permanſuris.

SVMMARIVM.

1 *Diluuii cauſa fuit flagitium libidinis.*
2 *Pœnæ ſacerdotum fornicantium ex ſacra ſcriptura.*
3 *Clerici in ſacris conſtituti, ſi vxores ducant quomodo puniri debeãt ultra irregularitatem.*
4 *Clericus de facto contrahens matrimonium videtur de hæreſi ſuſpectus.*
5 *Miſſam notorii concubinarii ſcienter nullus audire debet.*
6 *Notorius concubinarius ſi celebrat vel exequitur officium ſuum eſt irregularis ipſo facto.*
7 *Celebrari faciens ſacerdotem notorie ſciens illum concubinarium peccat mortaliter.*
8 *Notorie concubinarii ſunt ſuſpenſi ab officio, quoad ſe & quoad alios, dato quod monitio illa interuenerit.*
9 *Clericus quatuncunque ſit fornicarius ſi celebrat conficit verum corpus Chriſti.*
10 *Clericus pro ſimplici fornicatione non debet deponi, ſed alias debet puniri arbitrio iudicis.*
11 *Iudex melius eſt quod reprehendatur de miſericordia quam de rigore.*
12 *Sacerdos cognoſcens mulierem ſolutam dicitur tantum ſimplex fornicatio.*
13 *Iudices in puniendo clericos concubinarios non canones rigoroſos ſed miſericordes inſequi debent.*
14 *Clericus propter mendacium non venit deponendus.*
15 *Fornicatio in epiſcopo & cæteris prælatis eſt digna depoſitione, quia in eo non eſt ſimplex fornicatio de iuris rigore.*
16 *Papa non diſpenſat circa cognationem ſpiritualem, ſecus circa carnalem.*

De pœnis à iure ſtatutis

Pro concubinatu occulto, ſeu pro ſimplici fornicatione videndum eſt: ideo dicite, quod ꝑ iſtis grauis pœna imponitur, ex quo culpa coram Deo reputatur grauiſſima, propter ꝙ interempta fuerunt viginti quinque milia hominum vt habetur iudicum. 20. c. vnde Sodomitæ & Gomorræi, teſte Ioſepho, & aliijs Hebraicæ ſcriptorib. diuitiis, & otio florentes in omne libidinis flagitiũ abierunt: ita quidem, vt vulgo mares paterentur muliebra. Horum animos libido intantum inceſſerat, ut nedum ab hoſtibus uiolãdis abſtinerẽt, †quapropter diluuij cauſa fuit luxuria. vt habe
1 tur Geneſis 6. c. quoniam cum homines cępiſſent multiplicari ſuper terram, & filios procreaſſent videntes filij Dei filias hominum, ꝙ pulchrę eſſent acceperunt ſibi vxores ex illis Iratuſq; dominus dixit delebo hominem, quẽ creaui a facie terræ ponderanda ſunt illa verba videntes filij Dei filias hominum per filios Dei ĩtelligimus ſacerdotes alios & eccleſię miniſtros, de quibus in pſalmo Dauid dicitur ego dixi dij eſtis, & filii excelſi omnes. per filias autem hominum quarum nuptiæ filiis Dei fuerunt interdictæ omnes mulieres intelligimus a quibus omnes presbyteri abſtinere debent, ſicut ergo propter peccata filiorum Dei, qui cum filiabus hominum fornicati ſunt ſuper terram fuerit factum diluuium in quo fere omnia animalia cum delinquentibus interierunt. Sic ẽt propter fornicationem ſacerdotum alii quamplurimi eorũdem ſubditi fornicatoriam, & inhoneſtam vitam, ſequentes cum eiſdem presbyteris in flumina damnationis ęternę perecunt, & miſerabiliter ſubmerguntur.

2 Præterea, †ꝙ fornicarii ſacerdotes graui pœna debeant puniri, facit lex veteris teſtamenti in argumentum numeri 25. c. dũ dicitur quod filij Iſrael fornicati ſunt cum filiab. Moab cum quibus omnis coitus ſecundum legem prohibitus erat. Ideo dominus propter hoc iratus dixit ad Moyſem tolle cũctos principes, & ſuſpende eos in patibulo, vt auertatur furor meus ab Iſrael, dixitque Moyſes ad iudices Iſrael occidat vnuſquiſque proximos ſuos & occiſi ſunt illo die viginti quatuor milia hominum. Si ergo filii Iſrael fornicantes cũ mulieribus alienigenis graui punitione ſunt percuſſi, quãto magis debent ſacerdotes puniri fornicarii, qui ſunt vel eſſe debent veri filij Iſraelitę, quibus omnis coitus vtraque l. cenſetur interdictus.

Vlterius facit illa deciſio Matthæi 5. c. ꝙ ſicut carnale matrimonium diſſoluitur propter ſolam fornicationem, & vir ab vxore fornicante ſeparatur & econtra, ergo quanto magis ſacerdos, qui eſt ſponſꝰ eccleſiæ & ab illa & a Deo ſeparari debet. Nec poſſet grauior pœna reperiri, quam quod chriſtianus a deo ſepararetur, & inter omnes alias pœnas cenſuales, & actuales quas damnati patiuntur illa ſecundum theologos reputatur crudelior, quæ illos viſione Dei priuat. Appareret ergo quam grauiſſima pœna plecti debent ſacerdotes fornicationem inducitur pœna perpetua: vnde ad Corinthios 5. c. legitur quod Pau. Apoſto. ſathanæ tradidit illum fornicatorem, qui cum ſua nouerca carnaliter peccauerat, ut diabolo cruciaretur, quia neque fornicatores, neque idolis ſeruientes, neque adulteri regnum Dei poſſidebunt, vt etiam habetur ad Chorintios. 6. c. quia opera carnis ſunt manifeſta prout eſt fornicatio, & qui talia agit non intrabit regnum Dei, vt legitur ad Galatas 6. cap. & ad Epheſeos 5. cap. in quo dicitur hoc ſcitote intelligentes, ꝙ omnis fornicator aut immundus, aut auarus, quod eſt idolorum ſeruitus, non habet hæreditatem in regno Chriſti. Ideo niſi quis maxime ſacerdos abſtinuerit a fornicarione ſalus ipſi eſſe non poteſt, patet ergo ꝙ fornicatoribus pars illorum erit ſepultura in ſtagno & in igne ardente & ſulphure.

Poſtremo dubium non eſt, quin ſacerdotes fornicarij a communione clericorum repelli debeant. §. ſi quis autem in Auth. de monach. colla. 1. vbi dicitur quod ſi presbyteri, dyaconi, aut ſubdyaconi reperiantur concubinas habere aut vitam luxurijs tradere, excluduntur modis omnibus a clero: talis enim excluſio ſecundum opinionem Canoniſtarum debet intelligi de ſuſpenſione ab officio, quæ fit ad tempus, vel de depoſitione, quæ fit in perpetuum, & ideo ſi presbyter aut

alius

Digitized by Google

alius in ſacris aut minoribus ordinibus conſtitutus ducat vxorem, aut concubinam habeat palam, aut occulte ſtatim cadat ordine eccleſiaſtico. §. dicimus, in Authen. quomodo opor. epiſc. colla. 1. & in cap. decernimus. 28. diſt. vbi dicitur de
3 cernimus, †vt hi, qui in ordine ſubdyaconatus, & ſupra vxores duxerint, aut concubinas habuerint officio, atque eccleſiaſtico beneficio careant: ideo ſi abs ſe non eiecerint & caſte non vixerint, a dignitate graduum ſunt excludendi, & ſi admoniti bis, aut ter indurati permanſerint per ſuos epiſcopos curiæ ſeculari tradantur: quia ipſe indignum ſacerdotio ſe iudicat. §. presbyteros. de ſanctiſſ. epiſc. colla. 9. & in c. presbyteris. 17. diſt. dum dicit ſi presbyter vxorem ducat ab ordine deponi debet.

Item efficitur irregularis, vt neque in ſuſcœptis ordinibus poſſit miniſtrare, nec ad maiores ſuſcipiendos admittitur. & jura quæ dicunt ꝙ clericus cõtrahens de facto matrimoniũ debet deponi ordine, debent intelligi ſecundum Archid. ibi, id eſt, ab officio & beneficio: præterea eſt excommunicatus ipſo iure. vt in clementina vnica de conſang. & affi. cuius abſolutio ab epiſcopo reſeruata redditur.

4 Præterea de hæreſi videtur ſuſpectus, vt procedatur per inquiſitorem contra eum: & vltra pœnas prædictas presbyter vel in ſacris cõſtitutus ſi ſub figura matrimonij virginem violauit tenetur pœna ſtupri. & vltra depoſitionem in arctiori carcere, vel monaſterio debet detrudi. Sed an clericus beneficiatus contrahens matrimonium ſit ipſo iure priuatus vel an requiratur ſententia ponit Aufredus deci. 240. & quid ſi matrimonium erat nullum, dixi ſupra in prefationibus.

Contra presbyteros fornicatores facit illud, quod habetur
5 in c. nullus. cum ſeq. 32. diſt. †vbi dicitur, ꝙ nullus audiat miſſam ſacerdotis, qui notorie focarias, & concubinas detinere perhibetur etiam ſine aliqua monitione ſuperioris, quia talis clericus ex notoria fornicatione eſt ſuſpenſus ab officio, & beneficio & ab omnibus actibns ordinum, & tandiu eſt
6 ſuſpenſus, quandiu in vitio perſeuerat, † & ſi interim celebrat, & exequatur officia ſua, etiam ſemel, efficitur irregularis, & ſecundum Innocentium, Hoſtiẽſem, Archidiaconũ, & Antonium de Butrio in d. cap. veſtra diſpenſatione Papæ.
7 †Immo fortius dico, ꝙ quicunque committit alicui ſacerdoti, quem ſcit eſſe in peccato mortali aliquem actum eccleſiaſticum faciendum ſi exequatur talem actum cete ille, qui tali cõmiſit, peccat mortaliter, quia præbet illi occaſionẽ peccandi, quia iubens, & faciens eadem pœna puniuntur, vt refert Hieronymus in epiſtola beati Euſebij ad Damaſum epiſcopum Portuenſem ſic dicẽs, qui iura ſcit, & vitam presbyteri agnoſcit, & eum pro ſe celebrare facit, ſit eiuſdem peccati conſcius: nec non & pœnæ particeps, ratio quia agens & cõſentiens pari pœna puniuntur cap. 1. de offi. & poteſtate iudicis delegat. nec tales committentes actus diuinos excuſantur a peccato mortali, niſi iura ignorant vt dixi, quatuor rationibus. prima ut cum tales ſacerdotes viderint ſe & ſua ſacrificia a populi contemni rubore verecundiæ confuſi facilius ad pę
9 nitentiam prouocentur, † ſecunda ratio quia clerici notorie cõcubinarii ſunt ſuſpenſi ipſo iure quoad ſe, & quoad alios, cap. quęſitum de cohabitat. cler. & mulier. 2. ratio quia exiſtẽs in peccato mortali, vel in alio malo ſtatu vt eſt publicus concubinarius nullum actum eccleſiaſticum exequi poteſt ſine nouo peccato mortal: vnde Deus non ſolum opera malorũ non acceptat immo ſacerdos exiſtens in peccato mortali certe in omni actu ſui ordinis peccat mortaliter, ſiue audiat cõfeſſionem, ſiue abſoluat, ſiue prædicet, ſiue aquam benedicat: ſiue aſpergat & a fortiori ſi celebrat: & ideo ſi non eſt in propoſito peccata firmiter dimittendi aut vere contritus. vt communiter ſunt concubinarij ſuperbi, & intemperati, ſi talis cẽties confitcatur non abſolutitur quia deriſor confeſſionis appellatur, in c. irriſor de pœniten. diſtinct. 3.

Quarta ratio, quia benedictiones talium concubinariorũ conuertuntur in maledictiones, cap. ſi qui ſunt presbyteri. 71. diſtinct. vndę dominus loquens presbyteris malis, & concubinariis per Malachiam prophetam. capi. 2. dicit maledicam benedictionibus veſtris, ſcimus enim quoniam Deus pecatores non exaudit, vt habetur Ioannis. 9. tales enim ſacerdotes incurrunt multas ſpeciales maledictiones, quæ enumerãtur Deuteronomij 18. & Leuitici. 16. ex quibus patet, ꝙ presbyter concubinarius celebrans, vel eum celebrari faciens æquali pœna puniuntur ideo ſtatutum fuit miſſas talium non eſſe audiendas.

Iſta deciſio procedit quãdo eſſent notorie fornicarij quo caſu vitandi ſunt etiam in officiis eccleſiaſticis poſito, ꝙ nulla monitio interuenerit ſecus ſi crimen non ſit notorium: tunc in officijs non eſſent vitandi, vt eſt caſus & ibi Panor. in d. c. quæſitum. iſtam diſtinctionem ſequitur Guido Papæ deciſione. 758. incipien. fuit dubitatum. vbi concludit, ꝙ clericus notorie concubinarius celebrans incurrit ipſo facto irregularitatem, quia ipſo iure eſt ſuſpenſus ab officio quoad ſe, & quoad alios: ideo ſi ſe immiſceant diuinis officiis, efficiũtur irregulares, cap. i. §. ſciturus de re iudica. in 6. ideo, veniunt puniendi hoc eſt, priuandi ſuis beneficijs, ſecus ſi concubinatus eſſet occultus, quia in hoc mundo peccata latentia non habent vindictam. Notate tamen, ꝙ licet presbyter quatuncunque ſit fornicarius: tamen verum corpus Chriſti efficaciter conficit, atque etiam alia ſacramenta, quia ſancta ſunt, coinquinari non poſſunt.

Alia autem pœna imponitur clericis fornicantibus, ut illis per ſeptem annos imponatur pœnitentia ſalutaris, vt in c. hoc ipſum. 30. q. 2. vel verius puniri debent pœna ſuſpenſionis & excommunicationis, cap. clericorum. extra de cohabi. cler. vbi dicitur, quod ſi presbyteri vel alii in ſacris conſtituti concubinas habere probentur per ſuſpenſionem interdicti ſententiam debent cogi ut illas dimittant ſic ꝙ ſiniſtra ſuſpicio de illis haberi non poſſit, & ſi illas, uel alias habere præſumpſerint, perpetua ſententia excommunicationis feriant, & ſi moniti eas a ſe non eiecerint ab officiis eccleſiaſticis sũt ſuſpendendi. & ſi ſuſpenſi eas detinere pręſumſerint a beneficiis perpetuo ſunt remouendi gloſ. ſicut ad extirpandam: & in c. ſi. de cohab. clerico. & mulierum. quæ prędicta deciſio quæ loquitur ī presbytero habet locum in epiſcopo, qui nullam ſecum debet habere mulierem, aut cum ea habitare. Si autem contrarium probetur ab epiſcopatu proiiciatur, quoniam oſtendit ſe indignum ſacerdotio. d. §. præsbyter. & in l. epiſcopo. C. de epiſ. & cle.

Alia pœna imponitur ſecundum canones apoſtolorum, & auctoritatem Sancti Syluestri quæ inducunt depoſitionẽ. iſta hodie non eſt uſu de qua habetur, in cap. 82. diſtinct. & tot varię imponuntur pœnę ſacerdotibus, ut aliquãdo puniantur prauiter, aliquando grauius. aliquando iuſte aliquãdo per iudices eccleſiaſticos tenetur media via: Alii autem dicunt, vt Goffred. in ſumma. in titu. de coha. cleri. quem refert Panorm. in d. ca. at ſi clerici. quod ſi fornicatio ſit notoria & ſcandaloſa debet ſacerdos, cap. quam ſit de exceſſib. prælato. Alii autem diſtingunt quod aut fornicatio eſt qualificata, ut quia clericus monialem carnaliter cognouit. vel eſt iniuſta cum adulterio ſi vxorem alterius cognouit. vel cum incœſtu ſi conſanguineã vel affinem uel filiam ſpiritualem quam audiuit de confeſſione, vel quam baptizauit vel quam leuauit de ſacro fonte vel presbyter in vxorem virginem duxerit iſtis caſibus debet fieri depoſitio ut in iuribus ſupra allegatis. Alii autem dicunt quod ſi clericus fuerit fornicatus cum ſoluta cum qua de prędictis fornicationibus qualificatis nihil poſſit imputari, tunc ſi ſit in ſacris conſtitutus fiet depoſitio ſecundum aliquos: ſecus ſi non ſit conſtitutus in ſacris.

Sed verius eſt ut dicamus quod licet de rigore ſit deponen
10 dus: † tamen de æquitate pro illa ſimplici fornicatione non debet deponi & hanc humaniorem ſententiam amplectitur per glo. in cap. Maximianus 81. diſt. & glo. in c. lator 2. q. 7. Corſe. in ſingu. incip. fornicatio. qui allegat tex. & glo. in capi. presbyter 82. diſt. & iſta eſt communis opinio, quã refert Decius in d. c. at ſi clerici. & Ioan. de Ana. in c. ſignificauit de adulteriis, & Ioannes de Salua in tracta. beneficiorum in 3. pa. in q. 3. vbi concludunt, quod pro ſimplici fornicatione clericus punitur arbitrio iudicis, uel plenius ſtatim inf. dicam.

Alij autem dicunt, ꝙ presbyteri concubinarij primitus debent admoneri canonice, ut ſuas concubinas eiiciant quod ſi ceſſare noluerint pœna interdicti, & ſuſpenſionis mulctentur, & demum ſi contumaces ſint pœna depoſitionis puiant. Alij autem dicunt. ut Pan. in d. c. at ſi clerici, vbi refert, alias ſuper hoc paſsu dubitaſſe dicens, quod punitio iſtorum fornicẽtium remanet in arbitrio iudicis eccleſiaſtici, qui cõſideratis qualitatibus delicti, & perſonarum, ſi fornicatio ſit notoria, vel occulta vel ſcandaloſa & etiam attenta cõſuetudine, imponet pœnam aut ſuſpenſionis, aut depoſitionis beneficii vel patietur aliam pœnam, quam arbitrabitur imponendam: dum tamẽ non grauem, ſed mitiorem arbitretur: †quo-
11 niam melius eſt ꝙ iudex reprehendatur de miſericordia, quã de rigore, capitulo allegant 27. q. fi. ex quo hodie pauci ſunt ſine vitio carnali, ut dicit tex. in c. ſanctitas tua, l. diſtinctio.

Alii autem, ut Card. in clementi. fi. de hęreti. & Specu. in ti. de inquiſitione. §. 3. ver. quod ſi crimen & Ange. de Vbal. in §. qui Deo in Authentico quomodo oporteat epiſcopos. dicũt notorium fornicatorem a ſacerdotio eſſe ſuſpenſum.

Et ſi obiiciatur, ꝙ in ſacerdote non poteſt dici ſimplex fornicatio, ſed dicetur adulterium. ut tenet Pau. de Alezarijs, in pręalle. clemen. 1. qui pro hoc adducit glo. quam ibi ſequitur Bar. in l. 2. C. de epiſcop. & cler. quæ dicit, quod in presbytero fornicãte dicitur incęſtu, & eius liberi diçũtur ex incęſtu nati, & illam glo. approbant Barto. Bald. & Ange. & ſic presby-
12 ter ꝙ quacunque fornicatione debet deponi. †Ego autem arbitror contrarium eſſe verius, ꝙ imo in ſacerdote cognoſcẽ-

Digitized by Google

te mulierem ſolutam & corruptam dicitur ſimplex forõicatio,dum tamen non ſit qualificata, & iſtam ſequitur Federi. de Senis conſi. 166. incipien. mulier accuſata. quem refert & ſequitur Fely.in d.c.at ſi clerici.pro qua eſt text.in c.quia circa.in verbo ſimplici in fornicatione ext. de biga. & idem eſt tex.in c. presbyter verſi. quod fornicatus fuerit vel adulteriũ cõmiſerit 28.diſt.& ſic non poteſt negari quin ille tex.loquatur de ſimplici fornicatione, quia verba legis vel canononis abſolute prolata intelliguntur in caſu ſimplici & proprio, vnde glo.in d.l.2.per iura ſupra allegata remanet quo ad hoc reprobata.& iſta deciſio limitatur niſi presbyter fornicans eſſet Epiſcopus vel religioſus quo caſu ſemper diceretur commitere adulterium, prout concludunt legiſtæ in d.l.2.& Fely. in d.c.at ſi clerici. Anto.de But, in c.ſignifi.de adul.

Verius eſt ergo vt dicamus presbyterum pro ſimplici fornicatione non eſſe deponendum tres ſunt glo.ſingulares, & approbatę,prima eſt in cap. Maximia. in verbo remoueãtur 80.diſt.quæ arguit ad vtranque partem, & tandem concludit non debere fieri depoſitionẽ cũ pauci ſint, qui non laborent tali vitio,d.c.ſanctitas,2.eſt gl.in c.ſi presbyter 82.di.quæ dicit neminem eſſe deponendum propter ſimplicem fornicatiõnemniſi in ea ſacerdos perduraret. Ad canones antiquos,qui imponebant depoſitionẽ reſponderi poteſt,quod hodie corpora noſtra ſnnt fragiliora quam eſſent olim pro quo facit tex.in c.fraternitatis 34. diſt. vbi dicitur quod ætas & defectus noſtri temporis,quibus non ſolum merita: ſed etiam corpora defecerunt cenſuram antiquorum canonum manere nõ patiuntur, & etiam alia ratione, quia natura noſtra faciliter labitur ad delicta.§.ſi vero is, in Authentico de mona.maxi. ad ea ſine quibus pauci inueniri poſſunt ſicut eſt fornicatio quæ ex naturali concupiſcentia venit. §.vnum in Authentico de reſti.& ea quæ par.in 11.menſe.noſtra enim infirmitas in ruinam turpitudinis,id eſt,coitus prona eſt ca.ſicut 32.q.2. ideo difficile eſt continere, quare ſimplex fornicatio mitius debet puniri,quam alia crimina qualificata.c.qui admiſit 15. q.8.ex quo vita continentiæ eſt arctiſſima:tertia & vltima gl. in c.lator in verbo criminali.2.q.7.quæ dicit quod pro ſimplici fornicatione hodie non debet induci clerici depoſi-
13 tio,niſi hoc factum fuerit de rigore.† patet ergo ꝙ in punien do clericum fornicarium non canones rigoroſos,ſed miſericordes debent iudices inſequi, & iſta eſt communis ſecundũ canoniſtas,in d.c.at ſi clerici.pro qua conſuluit Alexan.conſ. 72.incip.inſpecta,in 1.volu.qui refert Ioan. And. hoc tenere in d.c.vt clericorum:& ita communiter tenent Doc.excepto Pau.de Aleazarijs in d.cle.1.de offic.ord. & idem Dominicus & Archid.in c.notum.2.q.1.vbi dicunt ſacerdotem pro ſimplici fornicatione eſſe deponendum ſed præcedẽs opinio eſt magis communis, quam ſequitur in ſingulari incip. propter ſimplicem fornicationem.ipſe Corſe.& Fely.in d.c.at ſi clerici.vbi dicit,quod clerici depoſitio nõ debet fieri niſi pro gra ui crimine per glo.in ca. 1.de capel.monach.in 6.& Ioannes de Imo.in c.vt clericoricorum. & eam probat per argumentum a maiori: nam fornicatio eſt minus peccatum,quã mẽ-
14 dacium doloſum: ſed † propter mendacium clericus nõ deponitur, ergo nec pro ſimplici fornicatione: ſed alias debet puniri ſecundum quod videbitur Epiſcopo.licet Alex.in conſil.ſupra alleg. d.cat talem coitum non eſſe puniendum per iura & rationes ſuperius adductas,quanuis Aret.in c.cum nõ ab homine.tenuerit eſſe deponendum: ſed præcedens opinio communiter tenetur in conſulendo & iudicando.

15 Hæc deciſio † non procedit in Epiſcopo & in cæteris prælatis fornicatio dicitur graue: ideo eſt dignum depoſitione.vt tenet Panor.in c.fi.de purga.cano.quia in Epiſcopo fornicatio proprie non dicitur ſimplex.Immo ſemper committit adulterium vel incœſtum ſpiritualem:cum habeat eccleſiam ſuam in ſponſam maxime quando fornicatur cum muliere quæ eſſet de ſua dioeceſi,quo caſu dicitur ſpiritualis filia: vnde grauior pœna Epiſcopo veniret infligenda, & ſubijcit ibi Panormi.ꝙ eccleſia Romana,†nunquam legitur diſpenſaſ-
16 ſe circa cognationem ſpiritualem, & tamen in matrimonio contrahendo, circa cognationem carnalem, vel affinitatem quotidie diſpenſatur.ſed Corſ.in verbo fornicatio tenet etiam Epiſcopum pro ſimplici fornicatione qualificata non eſſe deponendum,dictum eius procedit de ęquitate cum rationes ſupra adductæ in ſacerdote militãt in Epiſcopo quod ſecus eſt de ſtricto iuris rigore.

Publici autem intelligendi ſunt non ſolum ij quorum concubinatus per ſententiam.

SVMMARIVM.

1 *Sententia non ſolum probat verum etiam inducit notorium.*
2 *Sententiæ appellatione intelligitur diffinitiua.*
3 *Decretum iudicis appellatur ſententia interlocutoria.*
4 *Legatum relictum eccleſiæ intelligitur de principaliori.*
5 *Cauſa ſimpliciter commiſſa officiali ſi plures officiales ſint intelligitur de principaliori*
6 *Concubinatus crimen ad hoc ut per ſententiam officiatur notorium duo requiruntur.*
7 *Publice excommunicatus quando quis dicatur.*
8 *Publice fieri dicitur quod fit in eccleſia.*
9 *Depræhenſio in delicto,licet ſufficiat ad infamiam,tamen ſola depræhenſio non reddit publicum delictum,uel notorium niſi aliter conuincatur.*

Papa hic declarat verba

Rubricæ dicẽs, ꝙ notorius ſeu publicus concubinarius dicitur qui per ſententiam ita declaratus fuit, & ſic non ſolum ſententia probat. verum etiam
1 inducit notorium.l.emptorem in principio,& ibi gl. ff. de actio.empti.& vendi.in cap.veſtra de cohab.cler. & mulier.& iſta verba literaliter adſcribuntur in decreto conſilii Baſiliẽſis in prima ſeſſione in principio:ſed quæritur de qua ſenten-
2 tia hic intelligitur? † reſpondetur de diffinitiua quæ venit ſub appellatione ſententiæ,l.quod iuſſit.ff.de re iudica.& l.1.§.biduum.& ibi glo.ff.quando appellan.ſit & Bald. in additio.ad Specul.in titu.de ſententia in verſi. nomine ſententiæ vnde ſi ſtatutum dicat, quod de ſententia ſoluatur gabella,vel quod
3 a ſententia non appelletur intelligitur de diffinitiua,†& non de interlocutoria,vt eſt decretum iudicis quod appellatur sẽtentia interlocutoria.l.fi.C.de exhiben.reis.ratio eſt,quia terminus qui poteſt referri ad duo ſi abſolute a lege vel conſtitutione proferatur debet intelligi in digniori,& potentiori ſignificato.vt in d.§.biduum & in l.1.§.qui in perpetuum.ff.ſi ager.vectig.vel emph.petatur: & in c.penul.de ſen. excomm.
4 † vnde ſi legatum ſimpliciter fuerit relictum eccleſiæ intelligitur factum principaliori eccleſię,& digniori illius ciuitatis: vt ex pluribus,tradit Soc.in l.ciuilibus.ff.de rebus dubiis, uel
5 etiam ſi † cauſa fuerit ſimpliciter commiſſa officiali, vel iudici intelligitur de principaliori: licet plures ſint officiales ſecũdum Angelum in §.ex maleficijs. Inſt.de actio.per textum in
6 clementina.& ſi principalis.& ibi gl.de reſcrip. & ſic ad hoc, vt crimen concubinatus per ſententiam efficiatur notorium requiritur quod ſit diffinitiua & quod ſentẽtia faciat caſum publicum & notorium,eſt tex.in c.cum olim de verbo.ſigni.
7 & in c.cum inter de re iud.† Sic etiam ille dicitur publice excommunicatus,qui in acõgijs, vel per ſententiam ſui iudicis ſedentis pro tribunali ita fuit declaratus vel illud dicitur publice fieri quod fit in eccleſia multis aſtantibus. vt tradit Inn. in c.ſtatuimus.in verbo publice relaxare,extra de malefic. & in c. fi.in verbo publice proponatur extra de dolo & contu. nec ſufficeret ad hoc,vt clericus dicatur publicus concubinarius,quod ſit in concubinatu depræhenſus † ſola depræhenſio in delicto, non reddit delictum publicum vel notorium, niſi aliter conuincatur.ut notat glo.& ibi tex.in c.ex literarũ in verſiõ depræhenſam extra de eo qui ducit in matrimonio, quam poll.per adulteri.quæ dicit,ꝙ licet depræhenſio in delicto ſufficiat ad infamiam.l.palam.§.fi.ff.de ript. nupt. tamen non ſufficiat ad hoc ut dicatur conuictus & publicus.

Aut confeſsionem in iure factam.

SVMMARIVM.

1 *Confeſsio facta per clericum coram ſuo iudice tãquam coram perſona priuata non habet plene probationis tamen ſufficiens eſt indicium ad torturam.*
2 *Clericus ad hoc ut per ſuam confeſſionem dicatur publicus cõcubinarius duo requiruntur primo,quod fuerit facta coram iudice. ſecundo quod ſit facta in forma iudicii.*
2 *Diſpoſitio odioſa faciens mentionem de probatione non compræhenderet confeſſionem.*
4 *Confeſſio & ſententia quoad effectum æquiparantur.*
5 *Clericus confiteri dicitur licet ore neget duntamen euidentia facti illum conuincat.*
6 *Confeſſione ſola in crimine hæreſis poteſt quis damnari.*
7 *Confeſſio facta in foro pœnitentiali non probat.*
8 *Confeſſio facta extra ius an inducat notorium diſtinguitur.*
9 *Confeſsio extraiudicialis operatur quoad effectum tortura in layco,ſecus in clerico qui non debet torqueri ex confeſsione extraiudiciali.*
10 *Clericus debet torqueri niſi duo concurrant.*
11 *Clericus in tortura debet interrogari de criminibus pro quibus erant indicia & pro quibus erat infamatus & non pro aliis.*
12 *Clericus non debet torqueri per laycos,aliter torquentes & iubentes ſunt excommunicati.*
13 *Confeſsio extraiudicialis facta coram multitudine perſonarum tranſit in crimen notorium.*

14 *Confeſsio*

Digitized by Google

14 *Confessio facta coram syndico ciuitatis plene probat.*
15 *Confessio extraiudicialis facta per clericum quæ transit in specificum nomen delicti præiudicant confitenti.*
16 *Cõfessio extraiudicialis in delictis pertinentibus ad formam ecclesiæ præiudicat.*
17 *Clericus vacillans in testimonio, an toqueri possit.*
19 *Perseuerare quando quis dicatur in tormentis per confessionem.*
10 *Confessio facta in tormentis nullis præcedentibus iudiciis est nulla dato quod confitens in ea præseuerauerit.*

Hæc verba exponi debent Id est lite cõtestata. & in loco vbi redditur & ius & apud & ita exponit glo. in l.vnica. C. de cofessi. quia si clericus confiteatur concubinam tenere illa confessio inducit notorium & probat clericum esse publicum concubinariuꝫ.d.c.fi.de cohabi. cleri.dummodo perseueret alias secus vt habetur,in l.1. §. quæstiom.ff. de quæstio.& ita residet Specu.in titu.de notorijs criminibus. §.iam de notorio.limitetis istud procedere quãdo clericus cõfiteꝫ coram officiali in forma iudicij secus si fieret extra formam iudicij hoc est iudice nõ sedente pro tribunali,quo casu non diceretur facta in iudicio nec ex ea inducererur notorium,vt est gl.in c.Deus omnipotens.2.q.1.†patet ergo q̃ licet confessio facta coram iudice non in forma iudicij sed coram eo tanquam coram priuata persona puta quia non sedebat pro rribunali, non valet neque habet vim plene probationis,vt notat glo.in Liubemus.C.de liber.causa.& notat. in d.l.cum scimus.C.de agricol. & cens. tamen sufficiens habet iudicium pro tortura & est communis opinio secũdum Romanum consi.8.incip.viso facto.† ad hoc ergo vt clericus
2 dicatur publicus concubinarius per suam confessionem duo copulatiue requiruntur. scilicet quãdo confessio fuerit facta coram iudice & in forma iudicij.

Sed videtur quod talis confessio facta in iure non debeat nocere clerico confitenti per tex.in l.j.§.diuus,& in §.quis vltro.ff.de quæst.per quem tex decidunt legistæ,quod confessio facta coacte non nocet etiam præcedentibus legitimis indicijs.Secundo facere videtur tex.in l.exemplo. C. de prob.vbi dicitur quod fiscali propria scriptura non inducit plenam pbationem.ergo nec propria confessio maxime in casu odio-
3 so vt hic. † vnde si dispositio odiosa & pœnalis faceret mentionem de probatione non compræhenderet confessionem, secundum Panormita.& Io. de Imo. in rubrica de probatio. Tertio quod ista confessio non inducat crimen cõtra clericũ facit tex.in d.l.j.§.diuus.de quæstio.vbi dicitur quod nõ oportet confessione reorum pro facinoribus exploratis haberi si nulla probatio religionem cognoscentis instruat.Quarto,facit si tales confessiones factæ in iure valerent, statim esset inuenta via per quam vincula indissolubilia dissoluerentur:qa vir, & vxor confiterentur nunquam contraxisse matrimonium, & Abbas & monachus confiterentur professionem nunquam fuisse factam.

Sed impossibile est talia dissolui ergo videtur, q̃ licet clericus in iure confessus fuerit se tenere concubinam talis confessio non inducit notorium nec probat publicum concubinatum, ideo cum non teneatur stare huic confessioni non debet p uniri pœna huius constitutionis.

Præcedens opinio verior est per iura superius allegata sicut dictum fuit de sententia † ratio est,quia confessio & sentẽtia
4 quoad effectum æquiparantur,ut in isto textu: sed sententia, & iudicium redditur in inuitum,l.inter stipulantem. §.si Stycum,ff.de verborum obligationibus.ergo etiam dicẽdum est de confessione,ut clericus cogatur illi stare. Reportetis ergo, q̃ omne crimen est, vel efficitur notorium, quando quis in iure per sententiam condemnatur siue reus conuincatur,siue confiteatur,& confiteri intelligitur, vel ore, vel euidentia
5 facti:†& ideo si delatus ore neget,dummodo euidentia facti appareat non minus crimen dicetur notorium,ut patet ifornicatione de qua habetur,in c.manifesta.2.q.1.vbi dicitur de eo,qui publice nouercam suam tenebat, nec poterat aliqua tergiuersatione celari. Idem dicendum est in clerico tenente concubinam publice,& ex ea habente liberos, licet ore neget tamen ipsa facti euidentia illum cõuincit,vt concubinatus dicatur notorius,si tamen aliter non constaret de delicto, clericus ex sola confessione damnari non debet, Bar.in l.j.§. item illud.ff.ad Senatusconsul.Sylleia.Bal.in Authen.sed nouo iure.C.de seruis fugiti.Ias.in l.error.C.de iuris & facti ignorantia.Fely.in cap.auditis.de præscriptionibus.Ange.in l.vnica de confessis.Pau.de Cast.in l.quoties.§.si quis nomen.ff.de heredibus instituend.Hyp.de Marsi.in principio suæ practicæ
6 criminalis † quod est secus in crimine hæresis in quo potest quis ex sola confessione damnari.Bald. in l.si quis non dicam rapere.C.de Episcopis,& clericis.Fely.in d.c.auditis. & Nicol. Arelatensis in tractatu hæresi. in secundo notabili vbi limitat procedere prędictam decisionem quando talis confessio
7 esset facta in iudicio hoc est coram iudicet,† & non in foro pœnitentiæ quo casu non probaret in cap.sacerdos.& ibi Panormita.de officio ordi.& Bald in l.Archigerontes. de episc. audient.Sed qui de confessione facta extra ius,an faciat notoriũ ita quod confitens teneatur stare huic confessioni†distin
8 guite aut confessio fuit facta in causa respiciente delictum,& sic in criminali, aut in causa ciuili, primo casu concludite q̃ talis confessio non operatur aliquod prę iudicium confitẽti glo.est,in c.de hoc in verbo in iure confessi. de simo.quam sequitur Bald.& Doctores in l. admonendi. de iureiurah.eo quia non auditur perire volens.l.non tantum.§.quid ergo.ff. de app.ex quibus patet confessionem extraiudicialẽ in crimi nalibus non debere nocere clerico confitenti se habere concubinam.

Ista decisio secundum canonistas limitatur non procedere in certis casibus,primo†operatur quoad effectum torturę:
9 nam per confessionem factam extra ius potest quis torqueri Panormita. in cap.si quis de gradu. de purga.cano.glo.approbata secundum Barto.in l.capite quinto.in verbo accusatori. quę dicit confessionem extrajudicielem esse sufficientem ad torturam,& ita concludunt domini de Rota in decisio. 180. incipiente,licet confessio sub titulo de confess.in nouis.quod dictum sequitur Bald.in d.l.unica.C.de confessis sed hæc limitatio non procedit in clerico secundum Fel.in cap.de hoc de simo.vbi dicit quod licet alias confessio extraiudicialis sit sufficiens ad torturam per glo.in dicta l.capite quinto.ff.de adulter.tamen hoc non habet locum in clerico, ideo quamplurimum erant iudices ecclesiastici qui pro confessione extraiudiciali torquent clericum quod sequitur Decius in dicto cap.
10 at si clerici.collatio.11.versicu.quarto limitatur,† & notate singulariter quod clericus non debet torqueri nisi duo concurrant,primo quod sit suspectus, & quod iudicia ex quibus redditur suspectus sint plane probata.

Secundo sit tale crimen propter quod possit deueniri ad torturam, vnde notant Canonistæ maxime Abbas in regula cum in contemplatione.de regulis iuris, & dicit Abbas antiquus,& Card.in cap.1.de deposito, quod clericus non debet torqueri, licet sint mille indicia contra eum nisi sit infamat⁹ de illo crimine,& quando fuit tortus pro crimine,pro quo erant indicia,& erat infamatus:non debet torqueri,† nec in-
11 terogari pro aliis criminibus occultis pro quibus non erat in-
12 famatus,nec erant indicia, † & sic non debet interrogari nisi pro illis,pro quib.torquetur:quia in delictis,& criminibus occultis nemo cogitur seipsum prodire,quod est summe notandum contra iudices ecclesiasticos,qui clericos dum sunt ĩ tortura,interrogant,& examinant de aliis delictis, quam pro illis pro quibus torquentur quod facere non debent,immo esset iusta causa grauaminis caueãt.†præterea ne suos clericos
13 per laycos faciant torqueri aliter facientes hoc, & iubentes sunt,excommunicati.Anto.de Butrio,in cap.vt fame, de sen. excommunicationis.& refert quod ita tenuit Archidiaco.ipse Felyn.in cap.vniuersitati.& de sentent. excommunicati. in cap.presbyteri.in 1.v.quæst.6.& Decius. in capi.delictis.de appellatio.

14 Secundo limitatur,ut non procedat† quando talis confessio esset facta coram multitudine personarum, quia illo casu transiret in crimen notorium canonistæ post Anto.de Butrio.in dicto cap.vestra.& in dicto cap.at si clerici.& sic per talem confessionem extraiudicialem plene probatur crimen.
15 Tertio limitatur non procedere quando confessio esset facta coram syndico ciuitatis,quia ex quo repræsentat populum ĩduceret probationẽ,& ex eo cõfitens posset puniri,& fuit singulare dictum Sal.in l.quoniam.ff.de his,qui notan.infamia. Quarto limitatur nisi aliqua persona publica,vt notarius nomine fisci reciperet confessionem quo casu prejudicaret confitenti,ut tradit Fely.in dicto cap.at si clerici.†Quinto limita
16 tur,vt non habeat locum quando talis confessio extraiudicialis transiret in specificum nomen delicti exemplum si clericꝰ glorietur se commisisse adulterium, vel homicidium tũc ex li confessione venit puniendus pœna suspensionis,vt est casꝰ, in ca.quam sit graue extra de concessio. præbendæ. Vltimo limitatur, vt non habeat locum in delictis pertinentibus ad forum ecclesiæ fauore animæ,vt in crimine vsurarũ,†& ideo
17 si quis extra iudicium confiteatur a Tertio extorsisse vsuras talis confessio præiudicat ad hoc, ut confitens teneatur illas restituere.videre Bar.in l.ictus fustium. ff. de infamibus.ponit aliquos casus in quibus confessio extraiudicialis sufficienter cautata cum legitimis circunstantiis inducit notorium: † sed
18 an clericus ex confessione iudiciali possit torqueri. dicite q̃ aut confessio fuit facta coram iudice laico, & tunc non potest secundum canonistas in dicto cap. at si clerici.si vero fuerit facta coram iudice ecclesiastico,licet non suo isto casu posset torqueri secundum Cardinalem in d.ca. per inquisitionẽ.

extra

Digitized by Google

19 extra de electio.& ibi tradit† an clericus vacillans in testimo nio possit torqueri. videte etiam Bal.in sua Margarita Innocentij in verbo clericus.

Alij autem aliter distingunt,q̃ aut quis coacte confitetur, aut sponte: Si coacte puta,quia confessio fit in tormentis:& tunc non nocet etiam præcedentibus legitimis iudiciis. di. § diuus,& in d.§.si quis vltro quod est verum nisi cõfitens post tormenta in ea perseuerauerit,quo casu valeret glos.in l.2.C.
20 de custod.reorum.† & dicitur perseuerare quando confessionem suam non reuocat, nec ab ea appellat ideo facta confessione in tormenti reus.debet duci coram iudice, ut de nouo sponte confiteatur,tunc illa confessio esset perfecta, vt videtur casus,in d.l.2.male ergo,& iniuste faciunt domini assessores qui incontinẽti facta confessione in tormentis rerum ducunt ad iudicem, ut de nouo confiteatur. certe talis confessio ita subito facta non valet, quia p̃sumitur esse facta in tormentis,& metu illorum,quia quę incontinenti fiunt, videntur inesse.l.lecta.ff.si certum petat.& istud est dictum singulare Iacobi Butrigarij quod multum commendat Ang.in d.l.2.& notate istam practicam, quod inter confessionẽ quæ fit coram iudice debet esse spacium ad minus vnius diei, & vnius noctis.

21 Addite prędictis † quod confessio facta in tormentis nullis p̃cedentibus indicijs est nulla dato, quod confitens in ea perseuerauerit secundum Barto.in l.maritus, ff. de quæstio.si vero confessio fuerit facta sponte in criminalibus,tunc si cõtineat verum valet, alias secus quia potest quandocunque reuocari,ut notatur,in l.1.titulo supra allegato. si vero dubitetur an contineat verum,vel falsum tunc in dubio præsumit, quod contineat verum, quia non est p̃sumendum q̃ contra se mentiatur argumen.l.generaliter. C. de non numerata pecunia.tamen propter confessionem ab initio sponte factã esset iusta causa mitigandi pœnam clerico cõcubinario, quia mitius agitur cum confesso quam conuicto. l.palam. §.pen. ff.de ritu nupt.quæ decisio secundum dominum Franciscum Marcum,in quæstione.121.procedit maxime quando confessio fieret coram iudice ecclesiastico ex quo ecclesia nulli spõte redeunti claudit gremium, ut patet in hæreticis non relapsis,c.ad abolendam.extra de hæreti.Restat ergo ex prędictis, quòd si clericus confiteatur in iure se tenere concubinam illa confessio inducit plenam probationem,& per eam crimẽ efficitur notorium.

Sed per rei euidentiam.

SVMMARIVM.

1 *Probatio quæ fit per rei euidentiam præfertur omnibus aliis probationibus.*
2 *Probatio quæ fit per visum est perfectior cęteris,quia in illa nulla præsumitur subornatio testium.*
3 *Statutum quod dicit quod nulla admittatur probatio:certe illa probatio quæ fit per rei euidentiam non videtur excluſa.*

Idest per Inquisitionem Occulorum:talis enim rei euidentia dicitur cum ipsum factum est notoriuũ.c.quęlitũ.ext. de cohabita.cleri. † probatio enim quæ fit per rei euidẽtiam
1 præfertur omnibus aliis probationibus.Roma.consi.104.in-
2 cipien.pater reuerendę, in fi. col.'vbi dicit † q̃ probatio quæ fit per visum est perfectior cœteris,§.fi.in verti.oculorum inspectione.Inst.de gradib. pro quo facit singulare dictum Bal. in rub.C.de prob.vbi dicit q̃ probatio per rei auidentiam est optima,& superlatiua probationum, quia illi sunt verissimi sermones qui concordant rebus sensatis testibns Aristo.& Auerroe subijcens, q̃ nulla legis virtus potest excludere probationem quæ fit per rei euidẽtiam, & allegat Azonem hoc tenentem,in summa.C.ad l.Aquil.& idem Bal.in l.contra negantem.e.titu.vbi dicit q̃ illa dicitur esse optima,& euidentissima probatio,quæ fit per euidentiam, & inspectionem loci quod dictum extollit Barb.in c.euidentia. de accusa.& Imo.ĩ l.si expressim.de appella.Oldra.consi.106.& Petr.de Anch in consi.112.& istam opinionem secutus fuit Hyp. de Mar.in d. rub.de proba.vbi allegat plura consilia Alex. & idem Bal.in l.si quis.C.de testibus.vbi dicit quod cum probatio per rei euidentiam sit melior cœteris, ita quod in ea non præsumatur subornatio testium admittitur etiam post didicita testificata,& idem tenet Alex.consi.35. incipien. viso processu in quinto volumine vbi dicit quod huic probationi,quæ fit per
3 rei euidentiam nunquam intelligitur fuisse derogatum:† vnde si statutum diceret,quod nulla probatio admittatur nunquam illa intelligitur excluſa, ut etiam tradit, Iason in.l.1.ff. de oper.no.nunc.

Quæ nulla possit tergiuersatione celari.

SVMMARIVM.

1 *Tergiuersatio quid dicatur in iure: & vide plura de expositione huius termini.*

Idest, dissimulatione, Seu occultatione, vel palliatione,vt notat.in c.ad Apostolicæ.ver.nulla possit tergiuersatione celari.de re iud.in 6. vel exponatis tergiuersatione, id est, dolo
1 vel fraude,seu calumnia, † vel verius tergiuersatione, id est nulla ratione poterit clericus tenens publicam concubinam dissimulare,& fugere veritatem,quoniam vertere terga proprie est veritatem subterfugere ab allusione vocabuli.vel verius exponatis. tergiuersatione, id est, excusatione probabili d.c.Apostolicę,& in c.tua de coæabitatione clericorum: ille ergo dicitur publicus cõcubinarius,quando publice tenet cõcubinam, sicut maritus vxorem & communi opinione pro tali reputabatur,quia presbyter scientibus,& videtibus vicinis frequentabat domum ipsius concubinæ, & cum ea versabat ei præstando alimenta,& spurios ex ea procreatos nutriẽdo, & econuerso.Intantum,q̃ clericus non auderet negare contrarium,negatio esset nulla, nec eũ releuaret a cõcubinatu, si vero ꝯcubinatus nõ esset adeo notorius:q̃a poterat ꝓbabiliter tergiuersari, exẽplũ si clericꝰ teneat cõcubinã cũ matre, & asserit illam esse ancillam matris,nec de ea erat suspectus, vel infamatus.Isto casu non diceter publicus concubinarius, nec crimen dicetur esse notorium propter prædictam tergiuersationem,nec etiam ila dicetur publica cõcubina, sed potius dicetur mulier sub introducta,subinducta:ideo debet expectari monitio & eius contemptus secundum Abbatem,in d.c.vestra.cuius opinionem sequitur,& refert Sylvester in sua summa in verbo clericus,& in verbo concubinarius.

Notorium est.

SVMMARIVM.

1 *Notorium septem,vel octo modis diffinitur.*
2 *Qualitas loci vel temporis ostendit quando aliquid possit dici notorium.*
3 *Notorium aliud iuris aliud facti aliud præsumptionis.*
4 *Iudex an incontinẽti possit reum condemnare,& punire de crimine sibi notorio.*
5 *Notorii facti diffinitio.*
6 *Iudex temporalis citra excommunicationem potest capere clericum notorie fornicantem ad fines adducendi & remittendi.*
7 *Notorietas operatur plures & singulares effectus.*
8 *Notorietas æquiparatur expressioni.*
9 *Notorium facti est triplex.s.permanentis, transeuntis,interpolatum, & præsumptionis.*
10 *Notorium licet releuet ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi.*
11 *Notorium potest probari per duos testes.*
12 *Turbam,populum,parochiam decem homines faciunt.*
13 *Mox facit vt factum nocte non dicatur notorium.*
14 *Actus potest dici continuus aptitudine,licet non actualiter.*
15 *Notorii concubinarii,licet sint in minoribus constituti,si se immisceant diuinis incurrunt irregularitatem.*
16 *Septem conclusiones eliciuntur contra notorios concubinarios.*
17 *Notorii concubinarii perseuerantes vsque ad mortem non sunt cum aliis fidelibus sepeliendi.*
18 *Homicida vel notorius concubinarius, licet sit depositus ipso iure requiritur tamen sententia.*
19 *Notorietas operatur,quod in plurib us solennitas, & iuris ordo relaxetur.*
20 *Notorie doctus non debet examinari.*
21 *Solennitas quæ requiratur in alienatione rei ecclesiæ & minoris.*
22 *Notorie criminosus non appellat.*
23 *Differentia inter multam & pœnam.*
24 *Appellationi hodie in regno inuisitate defertur nisi in causis recredentiarum beneficiorum.*
25 *Notorium in quo differt a fama.*

Glossa in l.omnis Diffinitio. ff.de reg. iur.dicit autore Boetio,q̃ declaratio dictionis vel termini ab ipsa diffinitione profiscitur,quia substantiam cuiusque rei significat & secundum Budęum in annotationibus pandectarum diffinitio est earum rerum, quæ sunt eius rei proprie quam diffinire volumus breuis,& circũscripta quædam explicatio.vnde Bald.in rub. C.de probatio.
1 in 2.co.† dicit quod notorium dicitur illud quod sine robore negari

Digitized by Google

negari ñ põt,vt no.in d.c.veſtra,in ver.notoriũ ſic diffinit:ſcđo notoriũ aliter diffinit,vt dicaẽ illud proprie, ꝙ eſt ita euidẽs ꝙ nõ põt aliqua diſſimulatione celari,& cuius teſtis eſt populus, & iſta diffinitio ponit in c.tua nos.ext.de coha.clc.& ĩ c.de manifeſta.2.q.1.Tertio notoriũ aliter diffinitur ſm Bal.in Auth.ꝙ locũ.C.de coll.vt dicaẽ illud,ꝙ ꝓtinuo videre poſſunt oẽs,& ꝑ hoc poſſet differre a manifeſto:& ſm iſtã diffinitionẽ;inferẽ,ꝙ illud ꝙ fit de nocte,ñ poſſet dici notoriũ,ex quo dr̃ illud ꝙ oẽs ſui nãẽ ſciũt,vel eſt veriſimile ſciri,vt tradit Bal. in l.cũ fratrẽ.C. ad Syl.& ſic notoriũ nõ poteſt eſſe aliquid niſi id fiat in loco publico corã multis adſtãtib.ita,ꝙ maior pars id poſſit videre:illa ergo,quæ fiũt ĩ domo,quç nõ poſſunt de facili probari,nõ poſ
2 sũt dici notoria,&†qualitas loci oſtẽdit,qñ aliqd poſſit dici notoriũ:idẽ dđm eſt de qualitate tẽporis: iõ ea quæ de nocte fiũt, non poſſunt dici notoria,niſi ſint talia quæ poſſunt percipi ſenſu corporeo a maiori parte populi,vt ſonus cãpanç ſm Ant.de Bu.ĩ d.c.veſtra.in 25.col.Vel aliter ſm Bal.in l.ea qdẽ.C.de acc. notoriũ diffiniri põt: quaſi corã turba & populo factũ.Vel alr notoriũ põt dici oẽ illud,ꝙ in iudicio probatũ eſt,& iõ ſi appareat iudici,vt iudici:qa aliqd fuit factũ vel dictũ ĩ figura iudicij dicetur notoriũ: licet popul⁹,vel maior pars hoc neſciat, quia notoriũ cauſaẽ ex ꝓfeſſione iudiciali,vt hic,& ẽt no.ĩ l.ictus fſtiũ.ff.de his qui no.inf.& clare per Bal.ĩ l.properãdũ.circa prĩ. C.de iud.vel aliter ſm Cano.notoriũ diffinit:vt dicaẽ cõis,& ĩdubia certitudo rei,de qua quæritr̃ indubiã fidẽ faciens,& iſtam diffinitionẽ ponit Pau.Gril.in trac.de qõnibus:vel aliter notoriũ ꝑprie & ſtricte loquẽdo cõſiſtit ĩ notorio facti tũ. Alia aũt notoria.ſ.ꝑ ꝓbationẽ ꝙfeſſionẽ,vl̃ ſnĩam sũt ĩproprie notoria. An.đ Bu.ĩ c. fa. col.22.ver.venio ad ſm,qđ ẽ notã.ꝑꝑ ſtatuta.

3 Viſo,qd dicaẽ notoriũ in gñe de eius ſpecieb.videndũ eſt,†notoriũ aliud dr̃ iuris,aliud facti, aliud pręſumptionis.notoriũ iuris,dr̃ qñ qs cõdẽnaẽ, vel qñ qs in iudicio aliqd cõfiteẽ,vl̃ qñ in iure aliqd plene probaẽ,vel qñ ſup aliquo facto iuſta defenſio probaẽ: ratio primi eſt,qa confeſſus in iure pro ꝙdemnato hr̃, nec alio opus eſt q̃ ꝙ ꝙdẽnetur.d.l.vni.de cõfeſ.& in l.q ſnĩam. de pœ.Rõ ſecũdi eſt; qa reus ꝙuictus per legitimas ꝓbationes, eſt ꝙdẽnãdus.d.l.qui ſnĩam. Rõ tertii eſt,qa res iudicata ꝑ veritate accipitr̃,& iſtã diffinitionẽ ponit Bal.in ſua practica:vel aliter notoriũ iuris diffiniri põt , vt dicaẽ ꝙfeſſio volũtaria, clara probatio iuſta,& irretractabilis diffinitio facta in vero iudicio, dr̃ aũt ſpotanea ꝙfeſſio:qa ſi fuerit facta in iure,oritr̃ notoriũ,d. c.veſtra.& qa confeſſus in iure ꝑ ꝙicto hr̃.l.pinde.ff.ad le.Aq. itẽ ex clara & indubitata ꝓbatione oritr̃ notoriũ. c.cũ olim. de ver.ſign. & hr̃ in l.ingenuũ.ff.de ſta.ho.vbi hr̃,ꝙ ex diffinitione, ſeu ſnĩa q̃ ampli⁹ retractari ñ ꝑt,oritr̃ notoriũ, & appellaẽ notoriũ iuris duplici de cã.prima,qa oritr̃ in iure,ideſt,ex his q̃ fiunt in iudicio:ſecũda,qa arbitrio iudicis inducitr̃,vel aliter notoriũ iuris põt diffiniri:vt dicaẽ oẽ delictũ ſeu crimen,ꝙ cõmittitr̃ ĩ iudicio,i.apud acta iudicij:qa talia acta poſſunt dici notoria,ex quo ibi multi ſolent adeſſe,vt in aduocato delinquẽte in iudicio,vel in teſte:vel ĩ iniuria q̃ litigãtes,vl̃ eorũ aduocati viciſſim in iudicio ſibi inferũt;vel ẽt ĩ eo q defert arma corã iudice ſedẽte ꝑ tribunali:vel ẽt ĩ eo q iurat ꝑ caput Chr̃i,vl̃ aliter blaſphemat,talia.n.notorie, & publice fieri dr̃ q̃ apud magr̃atũ fiũt.

Et ſi q̃raẽ, an iudex de illo crimine,ſibi notorio poſſit incõti
4 nenti reũ ꝙdẽnare,& punire.†dicite,ꝙdẽt eũ primo ĩterrogare, an tale crimẽ cõmiſerit,& ſi ꝙfiteaẽ, ſtatim poterit eũ punire. Si vero neget,dẽt teſtes ibi ꝑsẽtes corã delinquẽte ſub iuro examinare,& ſi poſſit ꝓbare,ꝙ ita delinquerit per ꝓfeſſionẽ ſuam, vel alio mõ,certe ſtatim illũ puniet,vt ſ.dictũ eſt.alias ſine ꝓbatione nõ poſſet illũ ꝙdẽnare: licet audiuerit & viderit crimẽ,& ſit ſibi notoriũ : rõ eſt,qa crimina quę cõmittunt̃ iudice ſedẽte pro tribunali:iudex dicitur noſſe vt iudex.Ideo requiritur vlterior probatio criminis.videtis ergo quid dicatur notoriũ iuris, de quo plene tractat Nic.de Milis in §.notorium.

Notoriũ facti dr̃ crimẽ,cuius teſtis eſt populus,& diſſimulationi nõ eſt locus.& ĩtelligite qñ crimẽ eſt notũ maiori parti po
5 puli: †vel aliter notoriũ facti põt diffiniri, vt dicatur publica ſeu famoſa inſinuatio, & cõis ꝓueniẽs ex euidẽtia q̃ nulla põt tergiuerſatione celari,vt qa eſt adeo notũ & certũ oĩb. ꝙ nõ eſt locꝰ ĩficiationi,ex quo oẽs ſciũt,vel ſaltẽ maior pars.d.l.q ſnĩam.& in d.c.veſtra.& in d.c.euidentia.de accu.exẽplificaẽ in clerico,q eſſet depræhenſus in crĩe fragrãti ꝑ patrẽ vel maritũ cũ filia vel vxore: quo caſu citra excõicationẽ a patre poſſet occidi ſine incurſione ꝑnę can.ſi qs ſuadẽte diabolo.17.q.4.& iſta eſt cõis opi.ſm Bal.Ang.& Raph.Cum. in l. qd ergo.in §.ſi hæres.ff.de
6 le.j.& eſt caſus in c.ſi vero.in 1.in §.fi.de ſen.exc. † quæ deciſio hẽt locũ in iudice tẽporali,vel alio layco q ſine metu excõicationis poſſunt capere clericũ notorie fornicãtẽ, hoc eſt in crĩe fragrãti repertũ ad fines adducẽdi & remittẽdi ad iudicẽ eccleſiaſticũ:Hyp.de Mar.in d.l.vnica,de rap.virg.& idẽ Ang.in trac. malef.in §:fama publica.qa talis reperitio facta in crĩe tollit de
7 ſenſionẽ rei.†Imo notorietas & repetitio fortius operãtur,licet alr̃ reus ſi poſſit renũciare ſuis defenſionib.tñ ſecꝰ ĩ repto ĩ fragrãti crĩe,p3:qa ſi eẽt ꝙdẽnatꝰ,ñ poſſet apr̃are;imoꝝ eũ ꝑt ĩcipi ab executiõe,& ẽt poſſet ſine ꝓceſſu ꝙdẽnari: qa nec accuſatio vl̃ denũtiatio,vl̃ ĩquiſitio,vl̃ exceptio ĩ notorijs neceſſaria ẽ,nec ĩ eis dẽt libellꝰ recipi. Alc.ĩ ſua prac.ti.de inqſi.& ꝑt ẽt notoriũ altari poſt ꝙcluſionẽ ĩ cã.Can.ĩ c.ꝙuenit.de em.& vẽ. itẽ ſi ĩ ſen
8 tẽtia error nõ ſit expreſſus:†qa notorietas æquiparaẽ expreſſioni.Fel.in c.inter cæteros.de re iud.& in c.cũ ordinẽ.de reſc.Inn. in c.j.de of.vi.Ang.in l.ſi pars ff.de inof.te.Phil.Frã.in c.dilecto, de appel.Alex.in l.de pupillo §.q opus.ff.de oper.no.nũ.ꝑterea vbi notoriũ eſt,ꝙ abſenti nulla ꝙpetit defenſio,tũc ille abſẽs ñ eſt citãdus.Pan.in c.ex inſinuatione.in fi.appel.& in c.nõnulli. de reſcr.& in ꝙſ.68.in 2.vol. Aduertẽdũ tñ eſt,ꝙ licet ꝑdicta ſint vera:tñ in delictis ſola deprẽhẽſio nõ reddit crimẽ publicũ,vel notoriũ niſi aliter ꝙuincaẽ.gl.eſt no.ĩ c.ex lr̃arũ.ext.de eo q du. in mat.q̃ poll.per adul. Adde tex.forma.in c.illud. ex̃ de ꝑiu. vbi dicit Ro.pontifex,ꝙ licet vir aliqs ſit in lecto deprhenſus cũ muliere nuda,non tñ dr̃ adulterium, vel ſtuprum commiſiſſe.

9 Et iſtud notoriũ facti dr̃ †triplex, ſ.ꝑmanẽs,i.ꝓtinuũ,exẽplũ ſi clericꝰ ĩ domo ſua ſicut maritꝰ vxorẽ tz ꝙcubinã,talis ꝙcubinatus dr̃ notoriꝰ,quaſi res ſit nota oĩb volẽtib.videre,tũc ſup iſto notorio facti ꝓcedẽtis,poſſet iudex facere ꝓceſſũ,& ꝓcedere ad ſnĩam ſine lit.ꝓt.nec requiritr̃ ꝓbõ,nec receptio teſtiũ,qa notoriũ opaẽ effectũ,ꝙ ſi iudex videt libellũ,& petitionẽ notorie friuolã,ꝑt illã reiicer̃.opaẽ ẽt,ꝙ ĩ crĩali ꝑt ꝓcedi ꝑ ĩquiſitionẽ ad ĩponẽdã ꝑnã ſine accuſatore,& ẽt ſine libello. An. đ Bu.ĩ d.c. vr̃a.col.pe.& iſtđ ẽ verũ, niſi clericꝰ negaret talẽ ꝙcubinatũ eẽ
10 notoriũ,quo caſu dẽt audiri, † qa lz notoriũ releuet ab onere ꝓbãdi,ñ tñ releuat ab oner̃ ꝓponẽdi,& iõ ſi factũ negeẽ eẽ notoriũ,dẽt ſp.ꝓbari,ꝙ res ſit notoria,ad qđ faciẽdũ ſufficiũt duo teſtes,vt no.ĩ l.fi.ff.q ſa.cog.vñ ſi clericꝰ opponat ꝙcubinatũ ñ
11 eẽ notoriũ,certe†dẽt ꝓbari crimẽ eẽ notoriũ,q̃ ꝓbõ,vt dixi,ꝑt fieri ꝑ duos teſtes,q reddita rõne ſuorũ dictorũ deponẽt ꝙcubinatũ eẽ notoriũ,ex quo totꝰ ꝓꝑs,vl̃ ſaltĩ maior ꝑs hoc ſcit,ſuf
12 ficit.n.ꝙ x.hoĩes hoc uiderĩt,talis.n.numerꝰ†facit ꝓꝑm,ex quo multitudinẽ denotat, ꝑut diximꝰ đ turba,q̃ ex x.ꝓtituitr̃.l.ait ꝓtor.§.turba.ff.vi bo.ra.ſic ẽt x.hoĩes faciũt parochiã. Reſtat ergo ꝙad ĩducẽdũ notoriũ ſufficiũt x.hoĩes,ꝙ ꝓcedit ſm quoſdã qñ illi x.facerent maiorẽ ꝑtẽ ꝓꝑi. Alij ãt dñt,ꝙ imo requiritr̃ maior ꝑs ꝓꝑi,vl̃ viciniæ,qa ꝑ iſta ĩducit fama publica, vt no.ĩ l.3. §.eiuſdẽ.ff.de teſt.Alij ãt dñt,ꝙ ad cognoſcẽdũ an ꝙcubinatꝰ dicaẽ notoriꝰ,ſi ñ ſit expſsũ lege,vl̃ cano.dẽt relĩqui arb.iud.vt eſt tex.ĩ c.de cauſis.ĩ fi.ex.de of.& po.iu.del.đđm ẽ igitr̃,ꝙ crimẽ dicẽt eẽ notoriũ,qñ oẽs illđ ſciũt,vl̃ ẽ veriſiĩe ſcire,vt qa ꝙmittitr̃ corã ꝓꝑo,vl̃ maiori ꝑte ĩ loco pu. puta ĩ foro,vl̃ eccl̃ia ꝙgregato ꝓꝑo,& ĩtelr̃ ꝑdcã.ſ.ĩſpecta q̃lita.rpis,qa lz tenebrę ſit aptæ ad malũ.l.j.§.tria.ff.đ vẽ.ĩſp.iuxta illđ,q male agit,odit lucẽ: tñ
13 illđ qđ†fieret de nocte ñ ꝓbareẽ notoriũ,c.ꝓnicioſũ.18.q.2.qa eẽt ꝙ diffinitionẽ notorij,vt ſ.dcm̃ ẽ. Aliud dr̃ noto.facti trãſcũtis,& ñ redeũtis,puta ſi qs corã ꝓꝑo publice ꝙfeſ.fuerit,qa tale crimẽ ꝑt dici noto.ꝑut tũc,& ñ ꝑ nũc,qa occiſꝰ amplĩ⁹ñ viuit. Aliud dr̃ not.ĩterpollatũ,puta ĩ eo,q ſp ẽ ꝑatꝰ ad mutuãdũ ſub
14 vſuris,qa ñ ſp mutuat,ſed ĩterpollatr̃,qm̃ actꝰ ꝑt dici ꝓtinuꝰ aptitudine,lz ñ actualr̃,ꝑut dicimꝰ de ſeruitute aq̃ recipiẽdę, q̃ ꝑt dici ꝓtinua,ex quo ẽ prõpta oĩ tpe recipe aquã,lz ñ ſp fluat:vl̃ veriꝰ ponatis exẽplũ ĩ clerico,q ñ ꝓtinue,ſed ĩterdũ tz ꝙcubinã quo cãu diceẽ noto.facti ĩterpollatũ.Quartũ ẽ noto.ꝑsũptiõis hoc ẽ facti ꝑsũpti,exẽplũ ĩ pr̃nitate,vl̃ filiatio.vñ ſi vir & vx.alimẽta ꝑſtãt,& vocẽt aliquẽ vt filiũ,vl̃ ꝑ affine alicuiꝰ, & ꝑ tali fuerit habitꝰ,talis notorietas ĩducit ꝑſum.ꝙ ille ſit eorũ filiꝰ,vel affinis,vt no.gl.in c.manifeſta.2.q.j.& ĩ c.ꝑ tuas.đ ꝓb.& ĩ c.trãſmiſſa,q fi.ſi.le.quid vero dđm ſit,ſi mr̃ ꝑſtiterit filio alimẽta,an ꝑſumaẽ id facer̃ eo aĩo,vt repetere velit ? hoc diuorũ prĩcipũ ꝙſtit.plurib.apte exꝑſsũ ẽ,& ẽ tex.l.alimẽta.C.de ne.ge.Vlt.ꝙ notorios fornicatores elicite vj.ꝙcluſ.Prima,Notoriꝰ fornicator ſi celebrauerit,ĩcurrit irregulari.qa ſuſpẽſꝰ a cano.a diuĩs ſiue ab officio ſi celebrat ẽ irregr̃aris. Sed ꝑsbr̃ notoriꝰ ꝙcub.ꝑ canonẽ ẽ ſuſpẽſus ab offõ,igr̃ celebrãdo ĩcurrit irregul.ꝑut dicimꝰđ notorio ſimoniaco,ex quo a canone ẽ ſuſpẽſus,ſi celebrat ſiĩr effici⁹ irregularis,vt Hoſt.ĩ c.tãto.đ ſim.vbi ꝙcludit,ꝙ ſi clericꝰ ꝑꝑ crimẽ ſit ſuſpẽſus ab offõ q̃tũ ad ſe,& q̃tũ ad alios a canone, ſi ue a iure,ita vr̃ ſuſpẽſus,vt ſp ĩcurrat irreg.& hoc idẽ tz Arc.in c.cũ æterni.đ ſen.& re iu.ĩ vj.lz Inn.ĩ c.fi.đ cle.exc.videaẽ teneri ꝙriũ:ſed ꝓcedẽs opi.vr̃ verior,qa notoriꝰ ꝙcu.quo ad ſe,& alios ẽ ſuſpẽſus ab off.vñ ſi celebrauerit,vl̃ alr̃s diuĩs offic.ſe ĩmiſceat ipo ſcõ efficiẽ irreg.d.c.cũ ęterni.venit bñſi.priuãdꝰ.& iſta ẽ cõis opi.ꝑ quo iudicatũ fuit,vt refert Gui.Pa.deci.158. quia ex quo erat ſuſpẽſus,non debuit celebrare,nec Euãgeliũ, vel Epiſtolã dicere,aut aliis diuinis officiis ſe ĩmiſcere, dato ꝙ eſsẽt ſĩplices clerici, qa ſi ĩmiſcẽt ſe officiis deputatis minorib.efficiunt̃ irre
15 gulares.c.ſi qs ꝑsbyter.& ibi Pan. de cle.exc.cauere † ergo dẽnt notorij ꝙcubinarij,aut alij,q ab offõ ſũt ſuſpẽſi,qa ſi celebrãt, poterũt ꝓpetuo deponi,licet nulla ꝑceſſerit monitio,vt ẽ caſus ĩ c.latores.de cler.exc. & ꝑdicta ꝓcedũt in ſacerdote ſuſpẽſo ab officio,ſecus ſi eſſet tñ ſuſpẽſus a beneficio, qa tunc celebran-

Digitized by Google

do nō incurreret nec excōicationē nec irregularitatē, ꝓut a ɔ̄rio dicimus de irregularitate ꝓp q̄ licet p̄sbyter ſuſpēdat̄ ab offi cio nō tñ ſuſpēdit a bñficio, ſ.m.Inn.in c.niſi cū pridē, de renū.

16 Secunda ſit concluſio, ꝙ clerici notorie concubinarij qui ce lebrādo ſunt effecti irregulares, per ſolū papā, vel ab eo ptātē habētē, poſſunt ſuꝑ irregularitate tali diſpēſari Io.And.per illū tex.in d.c.cū ęterni.in gl.in ver.per ſummū Pontificē. quæ dicit quod iſte caſus eſt de reſeruatis papæ, vnde nec Epiſcopus, nec ſynodus diſpēſare poteſt, Guid.Pap.dec.548.inci. fuit dubitatū.

Tertia ſit ꝯclu.ꝙ clerici noto.ꝯcub.nō sūt admittēdi ad cele brādū diuina ſimul cū alijs cleri.vt no.ī c.ſacerdotū.de ꝯſe.di.2.

17 Quarta ſit cōcluſio, ꝙ clerici† notorij ꝯcubinarij perſeuerā tes in ꝯcubinatu vſq; ad mortē ſine effectuali pęnitētia nō sūt cū alijs fidelib.ſepeliendi.in c.pro obeūtibus.eadē.q.in q̄b.dī ꝙ oīs notorius ī peccato mortali decedēs prohibet̄ ī cimiterio.ſe peliri reſtat.ergo ꝙ clerici pſeuerātes ī notorio ꝯcubinatu vſq; ad extremū vitę vñr īcidiſſe ī pęnā.c.vtriuſq; ſexus.de pęn.& re.

Quinta ſit ꝯcluſio, ꝙ clerici bñficiati notorij ꝯcubinarij ſi ꝯ tumaciter ſteterint in tali īfamia, ꝓp q̄ incurrūt ſuſpēſionē vel excōicationē, iſto caſu fructus ſuorū bñficiorū ſubtrahēdi ſunt nec eis de illis eſt ſubueniendū, niſi in caſu, quem ſ. declaraui in ver.a perceptione fructuū. & iſtā concluſionē ponit gl. in c. paſtoralis in ver.ſubtrahuntur.de appel. notate ꝙ ſuſpenſio cle ricorum notorie concubinariorum nō tātū refertur ad presby teros, verū etiam ad alios clericos ī ſacris exiſtētes. & ideo ſicut ſacerdos ſuſpēſus ꝓp notoriū ꝯcubinatū nō dēt celebrare, ſic ēt nec alij clerici in ſacris exiſtentes debent adminiſtrare in ordi ne ſuo, vt tradunt Doctores in cap.præter hoc.32.diſtinct.

Sexta ſit concluſio, ꝙ licet a clerico occulto concubinario li cite audiant̄ diuina tñ a notorio concubinario ſub pęna pecca ti mortalis abſtinēdū eſt: rō eſt, quia non ſolū quo ad ſe, vērū ēt quoad alios ſuſpēſus eſt ab officia: vnde audiētes diuina peccāt mortaliter: iſtā ꝯcluſionē ponūt An.de But.& Pa.in d.c.veſtra.

Septima ſit concluſio, ꝙ licet notorie criminoſus ſit ipſo iu re irregularis & ſuſpēſus ab officio.c.ex tenore.& ibi hoc no.Io. An.de temp.ord.in c.fi.eo.ti.& Inn.in c.nihil.de elec. An.de Bu. in d.c.veſtra, tñ iſta notorietas non hēt vires ad aliquē deponē dū, vel ad priuādū, niſi ſequat̄ ſnīa depoſitionis, vel priuationis Bal.in l.cū fratrē in 3.col.C.de his qui.vt indi. ex quo dicto duo

18 inferunt̄.† Primo, ꝙ ſi prælatus, vel clericus notorie criminoſus ſit, nō tñ eſt depoſitus ipſo iure, quāuis ſit homicida: ſed requi ritur ſnīa, vt no.Inn.in c.cum noſtris.de conceſ.pręb. Secūdo, ꝙ licet aliqs ſit notorie ꝑdigus: tñ nō eſt depoſitus ipſo iure ab ad miniſtratore bonorū: ſed requirit ſnīa interdicti vnde ante in terdictionē poterit ꝯhere, & teſtari, ꝙ eſt verū quantū ad execu tionem facti quia illo caſu licet delictum ſit notorium tñ requi tur ſnīa, vt no.gl.in c.ad noſtram.in 3.de iureiur.ſecus eſt quan tū ad effectū iuris Alex.in l.is cui bonis.in prin.2.col.ff.de verb. obli.rōnem prædictarum concluſionum inducit notorietas, ꝓ pter quam in plurib.ſolennitas, & ordo iuris relaxatur, ſecun dum Inn.in c.ex tenore.de reſcrip.qui alleg.tex.in d.c.ad noſtrā & facit tex.literalis.in d.c.de manifeſta.2.q.1.qui dicit, quod cau ſa manifeſta non deſiderat ordinem iudiciarium.

19 Ex iſta ratione multa poſſent inferri, primo: † ꝙ vbi loc⁹ eſt euidenter notorius, nō eſt neceſſe, ꝙ in libello vel accuſatione apponantur confinia illius loci.Bar.in l.libellorum.de accu. & in l.demonſtratio.ff.de cond.& dem.& in l.fi.circa prin.ff.ſi cer. pe.& ibi dicūt Doc.ꝙ vbi eſſet euidenter notoriū, ꝙ principalis debitor non eſſet ſoluendo: tūc iſto caſu nō facta prius excuſ ſione ɔ̄ principalem debitorem poſſet fideiuſſor cōueniri. idē Pan.in c.ſuper his.de pę.dum dicit, ꝙ in delicto notorio iudex pōt mandare pœnam imponi ſine aliqua ꝯdēnatione, & Inn.ī

20 c.cū in cunctis.de ele.vbi ēt dicit, †ꝙ ille qui eſt notorie, & eui dēter doctus, vt ſunt boni Bachalarij lectores Toloſani, qui in aſſumptione gradus doctoratus nō debent examinari, nec etiā Doctores regentes qui in ꝯſiliarios Regis recipiūtur: prout fuit intimus, & reuerendus pater meus Ioannes de Boyſone qui ob eius ꝯtēplationē ſine guſtu gradū cū rigore examinis mihi prębuit: pro quib.facit gl.in c.placita.15.q.4. quæ dicit, ꝙ citatio q̄ notorie, & euidenter eſt nulla, nō adſtringit citatum, nec eū facit incidere in pęnam quam ſequitur Inn.in c.ex parte.de verb. ſig.dum dicit, ꝙ ille qui eſt citatus ad ſynodum ſi notorie, & eui denter eſt exemptus non tenetur comparere.

Ex quibus patet, ꝙ notorietas tollit ſolēnitatē iuris, vnde li cet res eccleſiæ nō poſſint alienari niſi ſeruata ſolēnitate iuris: vbi tñ notorie, & euidēter apparet talem alienationē vertere in vtilitatem illius eccleſiæ: iſto caſu valet alienatio ēt nō ſerua ta ſolēnitate canonis ſine exceptione.c.decernimus.12.q.1.c.j. de reb.ec.non ali.in 6.& c.nulli.ext.eo.ti.rō eſt: quia ad hūc finē debet præcedere inquiſitio commodi, vel incōmidi, vt liqueat de vtilitate eccleſiæ cuius res diſtrahūtur: ſed vbi vtilitas eſt euidens, & notoria, non eſt neceſſaria inquiſitio. arg. l.continuus actus.§.cum ita.ff.de ver.obli.& in terminis ita reperio cōſului ſ ſe Pet.Anc.in conſ.197.inc.ſubtiliter, & ad plenum vos aūt ad-

21 uertite: quia Bar.in l.cum hi.§.cauſam.de tranſa.† vī ɔ̄riū velle per tex.in l.ſi fundus.ff.de reb.eo.dum dicit, ꝙ alienatio rei mi noris vel eccleſiæ fieri nō debet, niſi ſeruata ſolennitate requi ſita, quāuis vtilitas pupilli, vel eccleſiæ eſſet euidēs, ꝓ cui⁹ dicto vī facere tex.in c.1.ver. p̄ſertī.de re.ec.nō.alie.in 6.vbi nō valet alienatio rei eccleſiaſticæ, niſi fuerit ſeruata ſolennitas, q̄uis ſie ret in neceſſitatē, vel euidentē vtilitatē ipſius eccleſiæ, nec ſtare tur aſſertioni inſtrī dicentis ꝙ alienatio fuit facta in vtilitatē ec cleſiæ, niſi appareat vera vtilitas: vt ꝯcludit Gul. de Mōte Laudi no in cle.1.de reb.eccl.non alie.& Inn.in c.grauis.de depo.& gl. in c.ſi quos.12.q.2.& tex.i l.iubemus.in 2.C.de ſacroſ.ecc.& idē tenet Gui.Pap.in l.ſciēdū.de ver.obli.& ſing.373. inc.donatio. vbi dicit, ꝙ ſi in inſtro venditionis factæ a capitulo alicuius ec cleſiæ ꝯtineat̄, ꝙ venditio fuit facta p̄cedētib.inquiſitione, & le gitimis tractatib.certe iſta verba inter eaſdem partes non pro bant cum ſint enunciatiue prolata ſuper prohibitis: niſi in ſpe cie probetur de commodo: alias eſſet reperta via, qua eccleſiæ fraudarentur.videte Dec.conſ.606.in 4.vol. vbi dicit, ꝙ ybi cri men eſt notorium, omnis ſolennitas iuris remiſſa videtur.

Dubitat̄ an in caſu huius cōſtitu. ſi clericus fuerit ꝯdēnatus

22 de notorio concubinatu poſſit appellare. concludite, †ꝙ nō ꝙa notorie criminoſus nō app. Bar.ꝓ illū tex.in l.cōſtitutiones.ff. de appel.& hoc firmant Cano.per tex.in c.cum ſit Romana.§. cum autem.quos ibi refert Car.Alex.ext.eo.ti.& iō ſi procedat̄ ɔ̄ clericū tāq̄ ɔ̄ notorie cōcubinarium, facta prius diſcuſſione notorietatis, non poterit appellari, ſicut dicimus ecōuerſo, vbi grauamē eſſet notoriū: ꙗ appellatio nō poſſet tolli. gl. in ver. appellationem.in c.ex conqueſtione.de reſti.ſpo. patet ergo, ꝙ non valet appellatio ab illo, qui ad aliquam pęnā ſuper notorio crimine, vel confeſſione, quæ inducit notorium per iudicē eſt condēnatus.l.ſi qua.ff.de verb.& rer.ſigni.& in c. quicūqs.2. q.6.vbi dī, ꝙ confitentis appellatio non auditur, ꝙ ſecus eſt in mulcta, a qua pōt appellari, vt eſt caſus in d.l.ſi qua. & notetis

23 differentiam inter pęnam, & mulctā, †Pœna proprie eſt illa, q̄ ſtatuitur a lege, Mulcta eſt illa, quæ ſtatuitur ad arbitriū iudicis quia a lege non fuit ſtatuta, & ſic notoriū operat̄ effectū, ꝙ ſnīa in notorio lata pōt mandari executioni, non expectato lapſu decē dierū, qui dantur ad appellandum: quia cū nō poſſit appel lari, fruſtra differt̄ excutio: niſi ex iuſta cā rōnabili, vt declarat

24 Auſt.in deciſ.65.in addit.†Hodie tñ degñali cōſuetudine regni Frāciæ indiſtincte defert̄ appellationi.gl.in ca.1.§.quoq;.in ver. iniuſte circa fi.de friuolis appellationi.in pragmatica ſanctione itē tenet Nico.Boe.in cōſue.Biturig.in ti.de iuriſd.om.iud.§.7.ī gl.fi.circa.fi.vbi dicit, ꝙ de conſuetudine regni Francię in patria cōſuetudinaria, & in foro ſeculari oī appellationi defertur, ex ceptis cauſis recredētiarū bñficiorū & prouiſionaliū iuxta or

25 dinationes regias: notorium autē differt a fama in eo, †ꝙ in no torio oportet, ꝙ populus vel maior pars fuerit p̄ſens, ita ꝙ poſ ſet deponere, vt teſtis per ſenſum corporeū: Infamatio aūt ſuffi cit, ꝙ maior pars populi aliquid dicat, licet in illo facto non aſſerat ſe eſſe pręſentem. Ant.de But.in d.c.veſtra.col.14.

Sed etiam qui mulierem de incontinentia ſuſpectam & diffamatam.

S V M M A R I V M.

1 *Cohabitatio viri & mulieris ſuſpectæ ſeu diffamatæ de iure canonico inducit publicum concubinatum.*

2 *Mulierum occaſione viri multi etiam ſancti ceciderunt.*

1 Et ſic† ſola cohabitatio viri, & mulieris ſuſpectæ, ſeu diffa matę de iure canonico inducit publicū ꝯcubinatū iō ꝓ hibitū fuit clericis habitare cū fęminis.c.interdicit.32.di.& hoc multiplici rōne. Prima ꝓp perfectionē virtutis, ad q̄ nunq̄ aut difficiliter quis peruenire poterit, q fęminarū ɔ̄ſortio delectat̄. Scda prohibitionis rō eſt, ꝓp cuſtodiā caſtitatis, q̄ clerici in col

2 latione ordinū implicite ſeruare iurauerūt, & eſt difficile, imo impoſſibile illā ſeruat̄ habitādo cū mulierib.Tertia† rō eſt, exē pla multorū virorū magnorū, qui occaſione fęminarū ceciderūt, vt patet de Eua cuius occaſione Adā cecidit. Geneſi.3.c.Itē duæ filiæ Loth volētes ex patrę ſuo cōcipere cū uerbis eū fortaſſis ad hoc inducere non auderēt mediante vino propoſitū peregerunt, bene ergo aliū hoīem decepiſſent, qñ nec proprio patri pepercerunt, Gene.16.c.p̄terea mulieres Mohabitæ filios Iſrael decęperunt, ɔ̄ quos Baalā hariolus cū oīb.ſuis magicis ar tibus operari poterat Nu.23.c.Itē mulieres in t.ɔ̄ Salamonē de cœperūt, vt coleret Deos earū.3.Reg.c.3.Iudith ēt fefellit Ho lofernem, a facie cuius terra tremere uidebat̄: p̄terea Herodes qui Ioan.Baptiſtam metuebat, ſciens eū uirū iuſtū, & tñ Hæro dias ei⁹ uxor ī tm̄ laborauit, ꝙ fecit eū ī carcere decollari, Mat. 6.c.& Raab meretrix abſcondit exploratores Ioſue, & illos q̄ querebāt eos fecit currere, vſq; ad vada Iordanis, dicēdo, ꝙ exie rāt clauſa porta.Ioſue.2.c.& q̄ plures alias fallacias, ēt in viros ſacros mulieres fecerunt; ſtultum, & præſumptuoſum igitur eſſet ſe illis fortiorē exiſtimare: quarta rō prohibitionis eſt: ꙗ ita conuenit ſtatui, & ordini clericorū, vt votū cōtinētiæ ſit an

nexum

Digitized by Google

annexũ,qui ergo castus esse desiderat,studeat sobrietati.Quinta ratio est propter excellentiam ministerij sacerdotalis, ad q̃ pertinet,maxima pollere mũdicia,iuxta illud,mũdamini, q̃ fertis vasa dñi:ratio.n.institutionis sacerdotij fuit: q̃a sine cultu diuinorũ non põt esse fœlix vita. Sexta rõ est pp testimoniũ bonę famę,q̃ det pare,vr̃ cohabitatio, & familiaritas cũ mulierib.Vlt.rõ prohibitionis est.s.exẽpla sanctorũ patrũ,qui cũ calcumine virtutis legũtur euitasse cõsortia mulierũ,vt tradunt Doct.in d.c.interdicit,ergo qui cũ mulierib. suspectis & diffamatis, hoc est extraneis,& iuuenib.habitat,si monit⁹ nõ desistit,dr̃ publicus ꝯcubinarius:q̃a est notoriũ,p̃sumptionis.

Tenent.

SVMMARIVM.

1 *Clerici de incõtinẽtia nõ suspecti possunt conuersari cũ matre amita sorore.*
2 *Clericis cum quibus personis fœminis sit permissum,vel prohibitum habitare nouem traduntur resolutiones.*
3 *Episcopi an possint de iure cohabitare cum fœminis non suspectis.*
4 *Mulier quantuncunque sit despecta,vel vetula a clericis non est suscipienda ab obsequium domesticum.*
5 *Apostoli secum ducebant vxores suas pro cibis parandis,& vt de merce de prædicationis pascerentur.*
6 *Moniales cum clericis,vel religiosis nullo modo debent cohabitare.*
7 *Prælatus viuendo luxuriose dicitur polluere ecclesiam cui præest.*

In domo propria,vel cõducta,aut aliena:q̃a ad vtrũque locũ se extendit, rõ p̃hibitionis ergo hic vr̃ tex.apertus sumendo argum.a p̃rio sensu,q̃ clerici licite possunt tenere mulieres, & cum illis habitare, dum tñ nõ sint suspectę,vel diffamatæ.Vos aũt dicite, q̃ talis argumentatio nõ valet,quia per eum inducerẽt absurditas, & correctio iuris cõis,vt patet in l.eum qui.C.de Epis.& cle.dũ dr̃ in text. quicunq; sacerdotio fulciunt̃,vel clericatus honore extraneorum mulierũ sibi interdicta consortia cognoscunt:&in c.j de cohab.cler.& mul.vbi cõcilio Maguntinẽsi interdictũ fuit fœminis cũ clericis habitare,ẽt dum illis,cũ quib.fm Canonicas sanctiones nulla esset sinistra suspicio,videlicet cũ matre,amita sorore,aut alia consanguinea,pp dictũ Aug.q̃ j̃.referã.Ad idẽ facit tex.in c.hospitiolũ.33.di.vbi Hieroni.alloquens clericos,Hospitiolũ(inqt)tuũ,aut raro nunq̃ mulieres ĩtrẽt:qñ nõ põt toto corde cũ Deo habitar̃ q̃ fœminarũ accessib.copulãt.

2 Sed p̃ videtur,†q̃ clerici licite possint,cũ quibusdã mulieribus conuersari.s.cum matre,amita,sorore,aut cũ filia,q̃ ante clericatũ habuerũt:quia in illis nãle fœdus, nihil sæui criminis suspicari permittit,vt dicit tex.in p̃al.l.cum qui.& in c.interdicit.32.di.& clarius in c.volumus.& in c.fœmin.81.dis.& sic iura vñr p̃ria, vt hũatis verã resolonẽ,an de iure sit p̃missũ clericis posse habitare cũ aliquib. mulierib. fm legistas,& Can. ĩ d.l.eum qui.& in d.c.interdicit sequẽtes elicite resolutiones.

2 Prima est,†q̃ consanguineæ ascendentium,vel descendentiũ,vsque ad quartum gradum possunt licite habitare cũ clericis,q̃a vsq;ad illũ gradũ cessat p̃hibitio.c.nõ dẽt.de cõsan.& affi.& d.c.volumus.& c.cũ oĩb.ca.di.quia in talib.vt dixi,nãle fœdus nihil permittit sæui crĩs suspicari.c.a nobis,de coh.cle.

Secunda est conclusio, q̃ consanguineæ in linea transuersali,vsq; ad fm gradum incluſiue possunt licite cohabitare cũ clericis,nisi tales consanguineæ secum haberẽt ancillas suspectas,aut alias mulieres diffamatas.c.legit̃.81.di.vbi nec Augu. cum sorore habitare consentit:quia quæ cũ mea sorore sunt sorores meæ non sunt.

Tertia est conclusio,q̃ quãuis permittat̃ clericis posse habitare cum aliquibus consanguineis,†nõ tñ Episcopis p̃mittit̃,qui ẽt cũ talib.mulierib.excessiuã,& immoderatã familiaritatẽ habere non debent:ne vilis, & contemptibilis habeatur.c.quorundam.34.di.vbi Nicolaus papa dicit, q̃ si Episcopus admonitus nollet desistere, deponatur.

Quarta est conclusio,q̃ licet permittat̃ clericis posse habitare cum aliquib.consanguineis,tñ si sit suspicio iuuẽtutis,vel caloris nãlis.illo casu habitatio p̃hibẽt.c.j.ext. de coha.cle.& mu.& ita soluit̃ p̃riũ factũ d̃ d.c.ĩterdicit.q̃a dẽt ĩtelligi ĩ clerico sene, vt debilitato,ĩ quo nulla p̃sumit̃ suspicio ĩcõtinẽtię.

Quinta est cõclusio,q̃ sicut permittitur clericis posse habitare cum aliquibus consanguineis,sic ẽt possunt habitare cũ aliquibus alijs,quæ non sunt cõsanguineę, puta.quia sunt de familia, & domestica necessitate,vt sunt ancillæ, & pediseq; dum tamen non sint suspectæ,vt probare videtur tex.in c.cũ omnib.in verb.familia domestica.81.di.

Sexta est conclusio,q̃ licet permittatur clericis posse habitare cum aliquibus mulieribus extraneis a consanguinitate, vt sunt ancillæ familiares domesticæ: tamen nulla mulier extranea quantuncunque despecta, & vetula est a clericis suscipiẽda,specialiter ad domesticũ obsequiũ:rõ est,q̃a magis frequenter delinquitur,vbi suspicione delictum põt esse tutũ.

Septima est conclusio,licitum est clerico in sacris cõstituto in domo sua vxorem tenere, q̃ ante susceptionẽ ordinũ habuit legitimã,si sit despecta,uel vetula,de qua de incõtinẽtia
5 nulla suspicio oriri possit.qñ † Apostoli vxores suas ducebãt secũ,nõ q̃dẽ cã libidinis,sed vt eis in cibis parãdis famularũ p̃starẽt,& ab eis de mercede prædicationis pascerent̃.gl.in c.oĩno.in ver.Paulo.31.di.quod intelligite.de oriẽtalib. p̃sbyteris.

6 Octaua sit ꝯclusio, †q̃ moniales nullo mõ permittũtur cũ clericis,aut monachis cohabitare.c.sanctimonialis. 23.di.& ĩ c.sacratos.de consec.di.1.q̃ idẽ dicẽdũ est in religiosis. qui cũ monialibus conuersari non dẽnt,in c.monasteria.& in c.diffinimus.18.q.2.& in c.monasteria.ext.de vi.& hone.cleri.sed ip se a domibus ipsorũ religiosorum dẽnt arceri: nec dẽnt pati ad illas ingredi,nec in publicovagari,sed intra claustra monasterij morari dẽnt.c.1.de sta.reg.in 6.& in c. mulieres de iud.c. li.sed religiosi dẽnt loqui cũ mulierib.si fuerit necesse in locutorio tñ clauso hostio,vt non pateat accessus, vel respectus mutuus,& si contingat ante portã conuentus,loq cũ aliqua fœmina,caueat frater religiosus,ne illã intente respiciat, sed eius sermo sit breuis,& rigidus:& si cum aliqua muliere in loquutorio loquatur,petat licentiam a suo superiore,& tũc nõ sedens,sed stans loquatur excepto cum matre, vel cum sorore,vel nisi de hoc specialem habuerit licentiã,patet ergo, q̃ consortium fœminarum ẽt verbale religiosis est interdictum.

Nona sit conclusio,q̃ Epi.ac cæteri religiosi nullã dẽnt ad cohabitandũ admittere mulierẽ.§.Epm vero.in Auth.de sãc.
7 Epis.col.9.& in §.cogitandi.de mona.†rõ est,quia prelatus viuendo luxuriose,dr̃ polluere ecclesiam,cui præest,quo ad opinionem hominũ:quia cohabitatio cum fœminis facilem occasionem incontinẽtiæ præstat:quia videtur habere speciem mali:& abstinendum est non solum a malis: sed etiam a specie mali.cap.cum non ab oĩ specie mali.extta de vi.& ho.cle.

Et per suum superiorem admoniti.

SVMMARIVM.

1 *Trina monitio an in casu huius constitutionis requiratur.*
2 *Grauamen seu refusus qñ dicatur legitimus ad hoc, vt sit locus appellõni.*
3 *Clericus ad hoc,vt dicatur publicus concubinarius sufficit vnica monitio extraiudicialis.*

Scilicet, vt dimittãt eorũ concubinas,qui si post monitionem ꝯclusionem inobediẽs,& incorrigibiles reperiant̃, suspendẽtur,vel deponent̃,& illud erit in electione iudicis ecclesiastici,vt est casus,& ibi Pan.in c.sicut ad extirpãda.de coha.cle.& mu.†Sed an in casu huius constitutionis requiratur
1 trina monitio?vr̃ q̃ sic,per texr.in cap.si quisquã.ti.suprallcg. vbi dr̃,q̃ si clericus per suũ superiorẽ fuerit tertio monitus,& non desistens confabulari cum mulierib. põt excõicari: ergo sic dicẽdũ vr̃ in casu præsenti.Rõ est:quia sicut p trinã monitionẽ ꝯcincitur duritia,seu pertinacia prælatorũ ad hoc, vt cõstituant̃ in mora,vt est casus,& ibi hoc no.Io.An.in c.j.de suppl.negl.præ.sic ẽt ꝯcinc̃ pertinacia subditorũ,qui fit̃ ꝯstituunt̃ in mora,prout ĩ terminis.tradit Bal.in c.j.in ver.termonitus.in ti.mili.va.qui cont.est.in vsib.feu.ex quib.potestis elicere notabilẽ practicã,q̃ ad hoc,vt ferior ĩcõstituat superiorẽ
2 in mora,requirit̃ trina requisitio, seu protestatio:†qua facta, grauamẽ,seu refusus dicetur legitimus: iõ illa casu erit locus, appellationi,& poterit recurri ad superiorem: quia talia subterfugia,seu dissimulationes habebuntur pro refusu,sint ergo cauti graduati,& noĩati,q̃ in vim gradus,vel noĩationis acceptãt beneficia,vt ordinariũ constituãt in mora per trinã reqsitionẽ,seu protestationẽ:quia tũc collator diceretur grauare, seu refutare:iõ esset locus recursus ad immediatũ superiorẽ.

Alij aũt aliter distingunt,q̃ aut agitur de monitione,q̃ dẽt fieri in iudicio:& tunc procedat p̃dicta opinio,vt trina monitio sit necessaria,d.c.si quisquã.& in c.si aũt clerici. in ver.vel tertiã cõmonitionem.eo.ti.& de illicita.in ver.trib.edictis fuerit ad iudicẽ prouocatus.24.q.3.& in c.cõtingit.in ver.si tertio cõmoniti,& in c. sacro approbante concil. in ver. cõpetenti monitione præmissa.ext.de sen.exc.quib.dicit q̃ clericus nisi trina monitione præmissa nõ dẽt perdere priuilegiũ clericale,nec a suo superiore excõicari,& dicit Bal.in auth.itẽ nulla C.de epis.& cle.q̃ si agatur de monitione iudiciali, req̃rit trina monitio,vel saltem vna,quæ sit peremptoria: vel q̃ hẽat vim perẽptorij:vt plenius dixi s̃.in ver. monere teneat̃, quo casu sufficeret vnica monitio,q̃ est verũ,nisi ageret̃ de priuatione iuris,& de incurrẽda pœna,isto casu si lex dicat trinãmonitionẽ esse necessariã,certe unica non haberet vim perẽptorij nisi ĩ casu limitato s̃.in ver.monere teneat̃: & ita ꝯcludũt Cano.in præalle.c.contingit,videlicet, qñ ageret̃ de publico cõcubinario,vel qñ monitio esset facta per superiorẽ: q̃a, vt dixi haberet vim trinæ monitionis.Si vero ageretur de monitione extraiudiciali,& tunc ꝯcludatis,q̃ ad hoc,vt clericus di
2 catur concubinarius sufficit vnica monitio: q̃a iura,q̃ nõ specifice loquũtur,interpretantur stricte in odiũ cõcubinarij: & ita cõiter se resoluũt Can.in c.cũ nobis.de ele.& Legistæ in l. si finita,in §.Julianus.de dam.infe.& ideo si clericus monitus

Digitized by Google

ſpreta monitione non deſiſtat a concubinatu,talis concubi natus a iure reputatur notorius.

Ipſam cum effectu non dimittunt.

SVMMARIVM.

1 *Vxor quæ aufugit a marito ſi incontinenti reuertatur non dicitur diuertiſſe.*
2 *Arreſtum habens per ciuitatem ſi egrediatur illam,& in momento reuertatur non dicitur egreſſus.*
3 *Curatus non videtur qui ſtatim in priſtinam reuertitur infirmitatem.*
4 *Verba legis,vel conſtitutionis debent intelligi cum effectu.*

Qula habent intentionem redeundi ad vomitum,id eſt, ad ſolitum concubinatum, quo caſu nullus eſſet effectus dimiſſionis:cum paria ſint concubinam non dimittere,vel dimiſſam incontinenti reaſſumere:hoc.n.videtur factū in fraudem:ideo tales clerici ſic facientes non euitarēt pœnā huius conſtitutionis,quod non dicanť publici cōcubinarij,ſi cut a ſimili dicimus de vxore,quę aufugit a marito: quia ſi in continenti reuerſa eſt,nō dī aufugiſſe ad hoc, vt pœna diuerſionis puniatur,vt eſt caſus in regula quicquid calore iracundię.in fi.ff.de reg.iur.& in l.3.a qua ſumpta fuit prędicta regula.ff.de diuor.& repu.& in c.diuortium .de pœniten.di.1.quibus concordat tex.in argumen in l.ſi pro parte. in §.verſum. ff.de in rē verſo.vbi dicitur quod non dicitur verſum illud, ꝙ non durat,vnde licet vaſallus relinquerit dominum ſuum in bello periclitantem,ſi tamen incontinenti reuertatur, nō dicitur reliquiſſe ad hoc, vt feudo priuetur:ſicut etiam dicimus de eo,qui ſub pœna promiſit venire:quia ſi incontinenti receſſerit,fingitur non veniſſe:ideo pęnam promiſſionis nō euitabit:†ſicut econtrario dicimus de illo qui habet arreſtum p̄ ciuitatem:quia ſi egrediatur illam,& in momento reuertat, non dicitur egreſſus:quia qui ſtatim reuerſurus eſt, non videť abeſſe,vt notat Angelus per illum tex.in l.cum antiquitas.C. de reſt.facit in ſimili tex.in l.ex facto.§.vnde ſcio.ff.de hęr. inſ.
†Similiter dicendum eſt de infirmo curato per medicū p̄ſtituta mercede:quia ſi incontinenti reincidat in priſtinā infirmitatem,non videtur curatus ad hoc,vt conſequať ſalariū,quia curatio non durat cum effectu, vt voluit Bartholomeus Brixienſis in quęſtio.73.incip.medicus quidam,ex quibus patet, ꝙ clericus non dicitur dimiſiſſe concubinam cum effectu qui incontinenti dimiſſam,vel aliam reaſſumpſit,& hanc opinionem ſequitur Bar.in l.ſicut.in §.ſuperuacuum.ff.quibus mod. pign.vel hypothec.ſol.vbi dicit,ꝙ ſi ſuperior pręcipiat alicui in iudicio,vt ſub pœna pecuniaria habeat exire domum, ſi exeat:ſed incontinenti reingrediatur,certe fingitur non exiuiſſe.†Ratio prædictorū eſt:quia verba legis, vel conſtitutionis debent intelligi cum effectu.vt in cap.relatum.de cleri.nō reſidentibus.alias redderentur illuſoria.

Quia vero in quibuſdam regionibus nonnulli iuriſdictionem eccleſiaſticam habentes.

SVMMARIVM.

1 *Rex Franciæ non dicitur mere laycus.*
2 *Quatuor ſunt tantum Reges qui vnguntur.*
3 *Rex Franciæ & Anglię habent ius conferendi certa beneficia ex priuilegio & non de iuris rigore.*
4 *Domini de parlamento cognoſcunt de abuſu commiſſo per iudices eccleſiaſticos.*

Vt ſunt Epi vel eorum officiales & cōmiſſi,non aūt intelligitur de laicis in quibus nulla eſt iuriſdictio eccleſiaſti
1 ca†excepto Rege Franc.qui ſm Ioannem Monachum in c.licet.de pręb.in 6.non dicitur mere laicus,vnde in ſpiritualibus uī hīe iuriſdōnem,patet,qa ungiť ſm Alb.de Roſ.in 1.rubr. Codicis,qui alleg.Hoſt.& Goffred.in ſum.in ti.de ſacra unct.
2 ubi dicit,†ꝙ quatuor ſunt tantum Reges,qui ungūtur,ſ.Rex Hieroſolimitanus,Rex Franciæ,Rex Ciciliæ,& Rex Angliæ:
3 unde eſt,quod iſtud inconcuſſe obſeruatur,†quod Reges Frāciæ,& Angliæ in eorum regnis habent ius conferendi certa beneficia,nec non durante uacatione habent ius reducendi & ad manum ſuam accipiendi temporalia ex eis procedentia.& hoc tenet Speculator in titulo de legato,§.nunc tractemus.ver.ſed nunquid legatus,qui allegat tex. in c.Adria. & c.
4 in ſynodo.63.di.†& hoc tenuit gl.in verbo regalię,in ti.de annalis.in pragmatica ſanctione, & ꝯ alios reges talē iuriſdōnē exercētes fuit,puiſum per Gregoriū decimū in concilio Lugdunēſi, ꝙ eſt deſcriptū in c.gñali conſtitutio.de elect.in 6.& ita hodie rex Frā. certa beneficia,& p̄bendas pōt cōferre, ut legiť de imperatore,q ēt ex priuilegio ī qualibet eccleſia Alemaniæ pōt facere vnum recipi,ut refert Spe.in ti.s. alleg.& ibi Io.An.in addi.& ſicut rex Fran.habet ius patrona.in eccleſijs cathedralib.ut patet ēt tenore literarum cōcordatorū,ita ēt rex Hyſpanię,ut declarat Bal.in prœmio decretaliū. in §.rex pacificus.& in c.quāto de iudicijs.Sed intelligatis p̄dicta ex priuilegio,non aūt de ſtricto iuris rigore, quo iure nemini ēt regi cōpetit abſoluta iuriſdō ſpiritualis,quia ad eā exercendam ſunt incapaces laici cōcludūt Canoniſtæ per illū tex.in c.cām de præſcriptionib.& in c.tua ext. de deci.nec conſuetudo pōt eū facere capacē c.Maſſana,& c.ſacro ſanctæ de electio. Aduertite tñ, ꝙ licet iudices laici non poſſunt exercere iuriſdōnē ſpiritualē,tñ ſi iudices eccleſiaſtici notorie,& abuſiue verſent in ſua iuriſditione, vel ptāte ēt ꝯ ſubditos,iſto caſu tanq̄ notorio abuſu poſſet ad regē,& eius ſupremā curiā appellari maxi. ſi decreta canonū nō ſeruent,& hoc de cōſuetudine,q̄ ſm ſcribētes fundatur ex deciſione textuum,in c.prīcipes,& in c.adminiſtratores.& in c.regum 23.q.5. & hoc ſequitur dominus Merald.in cōmēto cōſtitutionis Leoninę, quoniā regia poteſtas ad hoc ēt eſt inſtituta,vt exequi & inuiolabiliter obſeruari faciat decreta ſanctorum patrum promulgata ſpiritu Dei,ut dicit text.in Auth.quomodo opor.Epiſcopos circa principium.& in l.fi.C.de ſumma Trinita.& fide Catho.ſicut dicimus, vbi agereť de poſſeſſorio recuperandæ etiam rerū ſacrarum,ſeu eccleſiaſticarū, ſeu interdicto uti poſſidetis cui æquiparatur caſus nouitatis:ſiue interdicto vnde ui,aut remedio canonis redintegrāda. ī his caſibus iudices regii ſeculares cognoſcerent etiā ꝯ perſonas eccleſiaſticas ex generali cōſue. regni Fran. quę approbata fuit per Martinum, ut in terminis tradit Gui.Papę in j.deci.& in conſi.65.inci. viſo themate ratione enim temporalium clerici regibus ſunt ſubiecti.cap.his ita.11.q.1.notat Bal.& Doc.in l.de his.C.de epiſ.& cle.

Pecuniarios quæſtus a concubinarijs percipere non erubeſcunt.

SVMMARIVM.

1 *Officiales extorquentes pecunias a clericis vt eorum teneant concubinas, qua pœna puniri debeant.*

Vnde lex ciuilis vndequaq; exclamat tales quęſtus laſciuos eſſe euitandos.l.Quintus mutius in verbo turpis quęſtus.ff.de dona.inter vir.& vx.& in l.etiam.C.e.ti.ſpur-
1 ce ergo faciunt † quidā officiales,qui vagantes per diœceſim iubēt ad ſe venire ſacerdoets per ſuos ſatellites, quos ſecū ducūt,quibus admiſſ. eos interrogant. Habetis ancillā?li dicāt, nō domine officialis, inter loquēdo dicit date ſinguli ſcutū, &habeto.Si vero habeāt concubinā, vt illā non dimittāt pecunias quas poſſunt ab eis extorquent:qñ ſunt certi ſacerdotes,qui ea condōne nati ſunt qui facilius non ſolum bonis verū ēt beneficio renunciarent:quam eorum dimittant concubinam:ideo iudices eccleſiaſtici talia paſciētes grauiſſima pęna,ſ.maledictionis plecti debent,vt ſubijcitur in textu hic.

Patientes eos in tali fœditate ſordeſcere.

VSMMARIVM.

1 *Dictio ſordes quomodo in iure & apud Ciceronem & cæteros hiſtorio graphos accipiatur proprie.*

Propter preclum, vel pecuniā a clericis accep
1 tam,†pro illis. enim ſordes accipitur,vt eſt tex. in capitu.primo de re iudci.in 6.vel proprie ſordes: ad iudices refertur vnde de ſordibus iudicum ſcribit Cicero Philip.prima,vt enim quiſq; ſordiſſimus videbiť ita ſeueritate iudicandi ſordes ſuas eluet.& idem in 3.Nihil humile de Tarquinio nihil ſordidū accipimus,tales. n.iudices ſordidos appellamus qui pp auariciā crimina diſſimulant,vel verius dicamus dictionē,ſordes,reorum ſtatum conditionemq; ſignificare, vnde ſordidum dicimus vilē & abiectū,vt ait Cicero in Piſonem .nec minus lętabor cū te ſemp ſordidū q̄ ſi pauliſper ſordidatū viderem.inde ſorditati dicti ſunt qui rei delati ſunt a qb. venit iſtud verbū ſordeſcere, ꝙ ad iudices eccleſiaſticos auaros hoc in loco tractū eſt.ideo ēt interdū ſordidatus dī qui ob inopiam aut auariciam abſoleta veſte detritaq; vtitur.ſic ēt dicimus ſordes aūt iudicum & ſordidi iudices prout ſunt qdam officiales noſtri temporis q̄ vt ſuſtineāt ſtatum pompoſum (diminutio .n.ſtatus hominē ſordeſcere facit,vt dicit.tex.in l.quiſquis.in §.filij ī uer.egeſtate ſordentib.C.ad leg.Iul.maieſta.) quæſtus pecuniarios accipiunt conſiderantes,ꝙ ſi ſuperfluum ſtatum non conſeruarent a ſuis ſacerdotib.uiderentur deprimi.c. ſi qui teſtium in uerbo depreſſi.de teſtib. caueāt ergo ne in tali fœditate hoc, eſt uitio, & macula carnali ſordeſcant & alios ſordeſcere patiantur alias ſi illā fœditatem non redarguāt grauius peccāt & puniri debent q̄ concubinarij argumēto text.in c.qui alio

rum

Digitized by Google

rum.24.q.3.quia non corrigendo concubinarios per patientiam videtur præstare consensum,& authoritatem. c. qui cōsentit.11 q.1.nec posset reperiri grauior pœna, quā illa, quæ subijcitur.in textu hic.

Sub pœna maledictionis æternæ præcipimus.

SVMMARIVM.

1 *Præceptum factum a papa,non ab homine sed a déo videtur factum.*
2 *Verbum præcipimus est præcisum & necessitatis.*

Hoc enim præceptum †non ab homine, sed a deo factū vī & idcirco ex quo papa nō puri hoīs, sed Dei gerit in terris factū ab eo reputat factū a deo: qin ipse est successor Petri, & vicarius Christi.c. quāto.& c.licet.de trāslatio. prælator. talis enim maledictio æterna erit terribilis in die iudicij,cum Christus dicet ite maledicti in ignem æternum.. vt habetur Matthæi.25.& eam in pluribus locis sacræ scripturæ reperimus p-
2 latam† vnde Matthias secundum Deus loquens malis sacerdotibus per Malachiam prophetam dicit,maledicam benedictionibus.Et idem habetur Matthæi.21.ficus non hīs folia sine fructus maledicta fuit a deo & ꝙtinuo aruit. Sic etiā Gene.3.c.legit serpentem fuisse maledictū.in quo dicitur maledictus erit inter omnia animantia,& bestias terræ super pect9 tuum gradieris:& postea ibidem ad pœnam hominis dictum est maledicta terra in operę tuo & scribitur etiam Genesis quarto.c.204.quoque post mortem Abel fratris tui maledictus.eris super terram.Accedat etiam quod legitur libro Trenorum Hieremiæ capi.2.inqt lamentans Hieremias excidiū ciuitatis Hierusalem,aut Dominus altare suum maledicit sanctificationi suę.Daniel etiam in oratione sua dicebat stillauit super nos maledictio vt habet Danielis.9.c.viden.quod papa hic superflue loquatur quia sufficiebat solum dicere præcipimus,nam verbum illud est præcisum & necessitatis vt notat Card.per illum tex.in Clemen.j.in princip.de reliq.& vene.sācto.& in c.quod præcepit.14. q.1. & si contemnatur inducit peccatum mortale & obedientiam,vt notat Card.in clemen. super allegata.& in clemen.magistris & gl.in ca.cum aliquib. de rescrip.in 6.& Alex.in l.& quia.ff.de iurisdict.omnium iudicum Moderni in l.sæpe.de offi.præsid.sed dicite, quod hæc verba maledictionis æternæ sunt ibi apposita ad magis terrendum iudices ecclesiasticos vel verius dicite, quod iste solitus modus loquendi per summos pontifices idem dicendū est in istis verbis,quę solent apponi in fine constitutionis īdignationem Dei omnipotentis & beatorum Apostolorum Petri & Pauli se nouerit incursurun. quæ verba important vt contrauenies priuetur beneficio secundum Baldum. papa ergo hic præcipit sub prædicta pœna prælatis ac cœteris iudicibus ecclesiasticis quod subiicitur in textu.

Ne deinceps sub pacto.

SVMMARIVM.

1 *Pactum per quod dolus futurus remittitur est nullum.*
2 *Delicta etiam per gratiam remitt non possunt.*
3 *Pactum factum inter deliquentes non præiudicat fisco.*
4 *Pascicendo videtur quis fateri delictum.*
5 *Infamis efficitur qui de delicto paciscitur.*
6 *Criminosi ex ordinatione regia prohibentur per quoscunque iudices recipi ad compositiones.*

Prout faclunt quidam grapharij, & commissi spirituales patriæ nostræ, qui discurrentes per diœcesim cum presbyteris paciscuntur & illos mediante pecunia appatiant,scilicet,quod durante eorum firma nō molestabuntur:nec contra eos aliquas cōficient informationes promittentes præterea eōs circa fiscum Episcopalem conseruare indemnes tales enim pactiones a iure improbantur
1 triplici† ratione, prima: quia pactum per quod delicta futura remittuntur,est nullum l.si vnus. §.nulla pactione effici potest. ff. de pactis: secunda quia inuitat sacerdotes ad delinquendum:& istud dictum sequitur Salycet.qui. allegat Iacobum Butrigarium hoc tenentem in l.de rescripto. C de prębus imperatori offerend.vbi dicit,†quod delicta futura etiam
2 per gratiam remitti non possunt. Ex quibus infertur, quod †si pars denuncians paciscatur cum parte denūciata,tale pactum non pręiudicat fisco,quia possit procedere vt criminosus puniatur duplici ratione, prima:†quia tale pactum operatur vt accusatus videatur fateri delictum.l.quoniam. ff.de hi
5 qui notantur infa.secunda:†quia ille, qui de delicto paciscitur efficitur infamis.l.athletas.§. fi. cum lege sequenti eodem titulo.& notatur in §.ex quibusdam.Institu.de pœna temere litigant.Tertia ratio est,quia per illud pactum delicta remanerent impunita:quia daret occasionē sacerdotib. iterata flagitia committendi capitu.de his. quinquagesima distinctione,quod absurdum de iure videtur.l.conuenire.ff.de pact.dotalibus,& refert Benedicti in verbo primo mortuo itaque testatore.numero centrsimo decimo sexto,quod in regno Frācię Carolus filius regis Frācorum in absentia sui patris anno
6 Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo sexto†ordinat,quod in prębenti prohibetur quibuscunque regijs iudicibus ac alijs inferioribus recipere criminosos ad compositionem sub pœna priuationis iurisdictionis:sed puniri eos pęna delicti.De iure autem quid dicendum esset vide scrib.l.transigere.C.de transactione.

Compositione.

SVMMARIVM.

1 *Verbum compositio in iure dupliciter accipitur.s. large & stricte.*
2 *Compositio facta per iuste incarceratum valet.*
3 *Compositio facta super criminibus etiam ecclesiasticis non valet:imo curia parlamenti illam reuocat.*
4 *Fiscales & grapharij facientes compositiones debent puniri pœna concussionis & delinquens debet puniri pœna iuris.*
5 *Pœna a iure vel ab ista compositione statuta an conuerti possit in aliam pœnam pecuniariam per compositionem.*
6 *Iudex ex certis causis potest pœnam iuris minuere & illam in pecuniariam conuertere,imo quandoque potest facere quod crimina remaneāt impunita.*
7 *Iudices facientes sententias venales vt concussores puniri debent.*
8 *Iudices non debent esse clementiores lege quod facit contra officiales qui iudicare non debent nisi quod legibus,aut constitutionibus, aut morib. proditum est.*
9 *Statutum quod homicida puniatur pœna pecuniaria tantum non valet.*
10 *Crimina in personis & non in facultatibus sunt vlciscenda etiam si iudex ecclesiasticus agat contra clericum delinquentem.*
11 *Aetas & personæ qualitas possunt inducere iudicem ad pœnam mediocrem.*
12 *Prælatus an teneatur de delicto commisso per officialem suum ac officiariorum delinquentium in eorum officio.*

Pactum & compositio non sunt idē sed differunt:quia licet inter ista duo substantiua non ponitur copulata, &, ponitur tamen punctus qui habebitur loco copulę,vt tradit Baldus.in l.placet.in fine.C.de sacrosanct.eccles.& Bartolus in lege cum duobus.§.si in coeunda.ff.pro socio:iste terminus cō
1 positio in iure accipitur dupliciter: †primo large pro transactione,seu amicabili concordia,quę fit inter partes ratione controuersię,& de ista loquitur text. in capitulo præsentium de testibus.in sexto.Secundo accipitur stricte pro abolitione criminum,vt hic: ex quo infert Oldradus consil. 274. sub titulo de pactis,quod compositio facta de controuersia super possessionibus non se extendit ad delicta:vnde ea non obstāte iudex, qui habet merum,& mixtum imperium poterit illa punire.

Dubitatur modo,an compositiones factæ super criminib. sint licite de iure,videtur quod sit quod iudex inquantū potest debet lites dirimere,& partes ab expensis releuare capitulo frequens.de restitutione spoliatorum in sexto.illasque debet inducere ad compositionem.vt in terminis debet Speculator in titulo de officio omnium iudicum.in § deseruit.circa finem.pro cuius dicto facit tex.in c.final. in versiculo poteris partes tuas ad componendum interponere.extra de transact. & clarior tex.in cap.si quis contumax.in versicu. solidos Episcopo componat.17.q.4.vnde Bar.in l.qui a latronibus. ff.de
2 testa.infert, † quod compositio facta per iuste incarceratum valet:fortificatur prędicta decisio: quia sicut ordinarius cum sibi subiecto in minoribus criminibus potest dispensare post peractam pœnitentiam. vt habetur in capitul. at si clerici. de iudicijs.ergo multo fortius poterit admittere compositionem:quia illa pecunia in locum pœnitentię, seu pœnæ sustinendę commutabitur.

Contrariā opinionem de iure credo veriorem,ꝙ imo sup criminibus componi non potest prębipue quando crimina sunt notoria,seu manifesta propter rōnes superius traditas,& etiam propter rōnem legis transigere. C. de transactio.& istā sequitur Archidia.in c.in omnibus.2.q.3.vbi videtur cōcludere
3 † ꝙ super crimine ecclesiastico non potest componi & idē

Digitized by Google

Gaido Papę in deciſio.326.incip.de iure.vbi dicit,quod curia parlamenti tales compoſitiones non tolerat,ſed factas reuo
4 cat:†vnde procuratores fiſcales, & grapharij talia facientes debent puniri pœna concuſſionis.l.j.ff.de concuſſionibus.vel pœna Turpiliani,vt eſt caſus ſecundum Bart. & gl.ibi.in l.ab accuſatione.§.nunciatores.ff.ad Turpilianum. & hæc deci.ex pluribus firmari poteſt:quia grauiter delinquentes non dēt euadere impuniti,iuxta illud,quod dictum eſt a domino maleficos non patiaris viuere ſuper terram. vt habetur in capitu.reos ſanguinis. 23. q.5. & muneri.35.capi. vbi dicitur non recipies pretium ab eo,qui eſt reus ſanguinis.& idem habetur Deuteronomij decimo tertio capitulo,vbi dicitur nō parcat ei oculus tuus, vt miſererearis, & occultes eum: ſed ſtatim in terficies eum,& idem decimonono cap.vbi dicitur morietur nec miſerebitur eius. hoc idem habetur in pſalmo Dauid 58.in verſicu. non miſereatur omnibus, qui operantur iniquitatem.& Exodi.24.cap.pauperis quoque non miſereberis in iudicio,vnde ſicut quis peccat in nimia correctione ſic ēt propter nimiam indulgentiam & iuſtitia in iniuſtitiam mutatur:quia qui ſunt nequam propter ſpem veniæ fiunt nequiores.c.vt famę.de ſenten.excommu.& ſicut nec inuidere,ita nec miſereri cadit in ſapientem ſecundum Tulium.2.Tuſculanarum quæſtio. Si igitur compoſitiones a prędidibus ſunt reprobatæ:ergo multo magis in procuratoribus fiſcalibus, ac alij, firmarijs emendarum,apud quos nulla eſt iuriſdictio,& ſi contrarium factum fuerit,poterunt componentes iterum pœna iuris de eodē crimine puniri,& iſta videtur verior opinio de conſuetudine,quæ male noſtris temporibus ſeruatur per officiales grapharios ac arrendatores ſpirituales,quos nō decet lucris turpibus inquinari.

Vlterius dubitatur,an pœna iſtius conſtitutionis, quæ eſt inducta contra clercos publicos concubinarios, vel prælatos eos patientes ſordeſcere in tali fœditate, vel etiam quælibet
5 alia pœna a iure ſtatuta†poſſit licite per compoſitionem cōuerti in pœnam pecuniariam? videtur,quod ſic per tex.ad literam in c.præsbyteri interfecti compoſitio. extra de pœnis, vbi habetur,quod compoſitio proprie eſt in pecunia,quæ interdum per delinquentem pro crimine infertur, hoc eſt,pro
6 homicidio ſacerdotis,† præterea ex pluribus cauſis poteſt iudex minuere pœnā etiam a lege præſixam, puta propter publicam vtilitatem,vt eſt tex.in l.ad beſtias.ff.de pœnis.& in c. ſcias.7.q.1.& necdum propter neceſſitatem publicam iura poſſunt tranſgredi,verum etiam quandoq; crimina poſſunt remanere impunita.argumento legis,at ſi quis.§.generaliter verſic.diuus.ff.de religioſis,& ſumptibus funerum.ergo multo magis poterit iudex per compoſitionem commutare pœnam criminalem in pecuniariam: quoniam per ablationes pecuniarum,ſeu bonorum criminoſi coercentur,ca. vos.23. q.v.vnde vulgariter dicitur qui bona noſtra tollit vitam quodammodo auferre dicitur.

Contrariam ſententiam de iure credo veriorem, eo quia pœna ſtatuta a lege non dēt dimitti per interuentionem cuiuſcunq; pretij,ſicut nec debet vitio cupiditatis inferri l.iube-
7 mus.C.ad leg.iul.repetun.†qui tex:loquitur contra iudices facientes proceſſus,vel ſententias venales tāquam concuſſores pœna illius legis puniuntur,ergo pœnam ſtatutam a iure in
8 aliam commutare non poſſunt:quia†iudices non debent eſſe clementiores lege,nec debent flecti contra legē in §.oportet.in Authētico de iudicib. & in §.ſi quis autem ad numerationem.in Auth. de triente,& ſemiſſ.vnde ſicut iudex pœnā duriorem,quā lex imponat,imponere non debet,c.allegant. 26.q.fi.ſic etiā mitiorem quam lex infligat imponere nō dēt, quia in iudice ſicut gloria clementię affectanda non eſt, ita etiam,nec gloria ſeueritatis.l.reſpiciendū. ff.de pœ. ſic patet, ꝙ ſupplicia a lege ſtatuta iudex delinquenti inferre debet,ergo per compoſitionem pro illis non pebet recipere precium, ne videatur hoc facere ex radice cupiditatis,& auaritiæ,vnde dicit tex.in c.licet.eẍ de pœ.ꝙ pro ſuſtinēdis delinquētib.p̄lati a ſuis ſubditis pecuniam exigere nō debent:nec in corrigēdo propter vitium auaritiæ pœnam pecuniariam imponere.

Cauere ergo debent officiales noſtri temporis,ne aliud, q̄ ꝙ legibus,aut conſtitutionib.aut moribus proditum eſt,iudicent,vt hī Inſtit.de offi.iudic.in princ.Solent.n.iudices in aſsūptione officii iurare,quod delicta delinquentium ſm formā a iure prędixam exequentur,vt dicit imperator in Authētico iuſiurandum ꝙ præſtatur ab his qui adminiſtrationē. in ver. ſed exequar vniuerſa delicta.col.j.ergo iudex tenetur obſeruare leges,& ſm eas ferre ſententiam:patet ex præmiſſis, ꝙ pro crimine iudex nō debet recipere pecuniam nomine compoſitionis:quia non in pecunia:ſed in corporalib.vel aliter ſecūdum qualitatem criminis admiſſi leges vel canones puniunt delinquentes,quia iuxta menſuram culpæ modus plagarum eſſe debet,vt hī Exodi 20.c.& Deuteronom.19.ex quibus infert Luc.de pen.in l.1.de deſertorib.lib.12. Codicis,ꝙ non va-
9 let ſtatutum,ꝙ fit in Italia,videlicet,† ꝙ homicida puniatur pœna pecuniaria tantum, & allegat Arch.hoc notantem in c.duo.23.q.4.& hæc opinio legiſtarum, & Canoniſtarum vī concordare cum lege veteris teſtamenti, vt habetur numeri. 35.in quo dicitur non accipies pretium ab eo,qui eſt reus ſanguinis:reſtat ex prædictis verificata opinio, ꝙ a pœna ſtatuta a lege,vel conſtitutione recedi non debet per compoſitionē pecuniariam:ſed debēt iudices contra Laicos delinquētes in
10 fligere pęnam corporalem a lege ſtatutam,nec pro ea recipere pecuniam:†quia vt dixi in perſonis, & non in facultatibus crimina ſunt vendicanda etiam ſi iudex eccleſiaſticus agat ꝯ clericum delinquentem,vt expreſſe dicit tex.in c.illud. 26.q.6.

Nec obſtāt iura in contrarium allegata,quib. reſpondeī, ꝙ non procedunt abſolute,ſed cauſatiue tātum, ſed propter fauorem publicæ vtilitatis,vel propter dignitatem: quia dicit tex.in c.contumaces.l.diſ.ꝙ pęnæ ſunt imponendę iuxta ordinem dignitatis,vel alijs legitimis cauſis poterit iudex pęnam ſtatutam a lege,vel conſtitutione per compoſitionem com-
11 mutare in pecuniariā,& illa cauſa ſumitur† ex perſona,& ex ætate,quæ iudicem ad pęnam mediocrem inducere poteſt. l. auxilium.§.in delictis.ff.de minorib.c.2.de apoſtatis.c.j.de delic.puero.item ex tempore,ex loco,ex rei conditione,ex criminum vniuerſitate, & ex peccatorum qualitate in prædictis caſibus poterit iudex a iure præfixam pœnam in aliam commutare.in cæteris tam de iure,quam conſuetudine prohibetur compoſitio.& iſta deciſio eſt valde notanda ꝯ officiales procuratores fiſcales, & emendarum arendatores prælatorum,qui etiā pro graui crimine tā laicos,quam clericos delinquentes admittunt ad compoſitionem: ſed an Epiſcopus
12 teneatur de delicto ſui officialis,ac officiorum delinquentiū in officio videte Stepha.Aufre.deciſio.57.& Fely. qui cęteros refert in c.Petrus.de homicid.& Arch.in c.ſi Epiſcopus.de of. ord.in 6.& D.de Rota in dec.268. ſub titu. de officio vicarij. in nouis.incip.ſi vicarius.

Aut ſpe alterius quæſtus.

SVMMARIVM.

1 *Dictio quæſtus,in bonam,& malam partem accipitur.*
2 *Officiales plerunque ex auaritia,vel pro quæſtu, aut pro eorum vendicatione innoxios condemnant,& noxios abſoluunt.*
3 *Officiales recipientes munera ad peruertendum iudicium comparantur Iudę qui pecuniam,et laqueum ſimul accepit.*

1 Id eſt,†turpis lucri, & ita in malā partem accipitur hic,alias autē quę ſtus proprie dicitur,ꝙ illud ꝙ ex opera ſolertia, ſeu induſtria alicuius,quæ oritur. vnde prælatus qui talem quæſtum facit, graui pœna canonum puniri debet, vt eſt caſus in argu. in l.
2 mariti.§.qui quęſtum ex adulterio vxoris. ff.de adult.†Iſta.n. crimina ex auaritia,& cupiditate iudicū procedunt qui plerunq; pro quæſtu pecuniæ innoxios condemnant,& noxios abſoluunt,ꝙ legibus prohibitum eſt,vt dicit tex.in §.qua pro
3 pter.in Authētico,vt iudices ſine quoquo ſuffragio.co.2.†Prę lati ergo,aut eorum officiales,qui recipiunt munera ad peruertendum iudicium cōparātur Iudę,qui pecuniā, & laqueū ſimul accepit,prout de hoc habetur figura Iudicum tertio.c. vbi Rex Eglon munera, & mortē ſimul ab Aioth recepit,& de talib.dicetur,prout antiquitus dictum fuit de Achab,qui dimiſit Benadac;tertij Regum.c.20.quia dimiſiſti virū dignū morte erit anima tua pro anima illius.De illis etiā dicit Prouerbiorum.29.c.auarus princeps,ſeu Prelatus deſtruit dioecęſim, & Eſaiæ.1. c.principes tui infideles ſocij furū omnes diligunt munera, ſequunt retributiones,pupillo nō iudicant,& cā viduæ non ingreditur ad illos.de illis etiam habetur Hieremię ſexto,& octauo ca.a minore vſque ad maiorem omnes auaritię ſtudent.

Talia quouis modo tolerent.

SVMMARIVM.

1 *Reperiens aliquem in ſtupro,& recipiens pretium, vt non dicat,punitur pœna adulterij,ſic etiam ſacrilegium, ſeu ſimoniacum eſt pecunia aut fauore celare peccatorem,vel non pœnitentem reconciliare.*

Aliter aſperè ſunt corrigendi, vt habeī in ſumma.& in c.peruenit.84.diſtinc. vnde deciſum eſt in cōcilio Lateranenſi quod deſcribitur in c.nemo. extra de ſimo.
1 †quod ſacrilegium, ſeu ſimoniacum eſt pecunia,aut fauore celare peccatorem, vel non pœnitentem reconciliare,vſi Innoc.tertius in concilio generali ꝙ eſt deſcriptū in c.vt clericorum.

Digitized by Google

rū.extra de vit.& hone.cler.refert prælatos graui pœna cano nūesse puniendos,qui obtētu pecunię,vel alterius quæstus,& commodi temporalis clericos in suis spurcitijs, & iniquitatibus tolerant:pro quibus facit text.in l.de crimine. in fin.C. de adulter. vbi dicitur, quod si aliquis reperierit quem in stupro, & recipiat pretium, vt non dicat, punitur pœna adulterij.

Aut dissimulent.

SVMMARIVM.

1 *Dissimulatio prælatorum in obmittendo, vel non obuiando est peccatum mortale.*

Quo casu in prælato est peccatum mortale,dissimulatio glo.in c.clericis.in verbo dissimulatione,de immuni.eccles.in 6.quam allegat Panor.in c.1.extra de treug. & pac.& pro quibus facit tex in c.si rector.xliij.dist.& gl.in cap.ea quæ, de offic.Arch.quæ dicit† quod negligētia,id est, dissimulatio in obmittendo,vel non obuiando est peccatum mortale, & notate quod iste terminus dissimulatio sonat in malam partem, vt habetur secundo Regum capite.13.de Amon filio Dauid, qui dissimulauit lāguorem,vt posset decipere Thamar,quam libidinose amabat.idem habetur secundi Machabeorum.c.5. cum venisset Apolonius Hierosolimā missus ab Antiocho pacem dissimulans quieuit vsque ad diem sabbati,& tunc feriatis Iudęis arma suis capere pręcepit,& omnes qui ad spectaculum venerant trucidauit.

Alioquin vltra præmissam negligentia pœnam duplum eius quod propterea accœperunt, restituere.

SVMMARIVM.

2 *Concussor secundum canones tenetur in quadruplum.*
3 *Concussiones indebitas faciens colore sui officij debet viuus concremari.*

Hoc dicit ad differentiam criminis cōcussionis,
2 †cuius pœna secundum canones est,vt concussor teneatur in quadruplum.c.quoniam quidem.in verbo soluat quadruplū 18.distinct.& in c.militare.in verbo concussor.23.q.1.quæ decisio secundum gl.habet locum tā in laicis, quam clericis,secundum vero leges punitur extraordinarie, vt notat gloss.& Card.in clem.2.§.1.de hæreti.& proprie concussor dicitur, qui subditos concutit,vt pretium soluāt pro eo quod officio suo ipse facturus est,& generaliter q a subditis aliquid extorquet,
3 quod facere non deberet concussor dicitur,vnde † qui colore sui officij concussiones facit indebitas viuus concremari dēt, vt est tex.in l.vniuersi.C.vbi causæ fiscales.

Et ad pios vsus omnino conuertere teneantur, & compellantur.

SVMMARIVM.

1 *Verba teneantur,& compellantur important obligationem, & necessitatem.*
2 *Verborum geminatio multos effectus operatur de iure.*
3 *Officialis pœnam impositam clerico pro delicto non debet conuertere in vsus proprios vel prælati.*

Istud verbum omnino importat formā pręcisam.gloss.in cap.ex eo.de electio.in sexto.& in cap.quamuis. de pactis.eodem libro.Alexan.cons.88.in 4. volum. & habet vim generalis dispositionis.l.si quis eo.§.si nummos.ff.de fideiusso.†verba ista teneantur & compellantur,sunt verba inducētia obligationem & necessitatem:ita quod iude non potest a forma recedere.vt notatur in l.sępe.ff.dę offi.præsid.& maxime quā
1 do verba sunt geminata: vt hic.quæ geminatio ostendit eni-xam voluntatem disponentis:vnde licet confessio facta parte absente non noceat confitenti.l.si certum. §. si quis absens.ff. de confess.& c.fi.eod.ti.tamen de æquitate canonica valet,sic etiam quando fuit geminata. Barto. in l.cum scimus. de agri. li.11.C.& vbi mora est geminata non admittitur purgatio ēt de ęquitate canonica.l.traiectitiæ.§.de illo.& ibi Ang.ff.de ac. & oblig.Roma.cons.352.inc.quæritur.Bar.& Alex. in l.si insulam.ff.de verb.oblig.†& quādo geminatio est facta apparet
2 ℣ dispositiones vult ita intelligi,nec aliter interprætari vel declarari:licet aliam reciperēt interpretationem vel declaratio nem,gl.in cle.1.in verbo diœcesanus.de iure pat.& talis gemnatio habet vim clausulæ non obstante,& ex certa sciētia,secundum Ant.de Butr.in c.quæ in ecclesiarum,de const.de virtute verborum geminatorum vide,quę plene scripsi in l.liberorum appellatione.ff.de ver.& rer.signific.

Dum hic dicit ad pios vsus,non ergo fisco de pauperib.sed
3 bet erogari.l.si clericus.C.de epis.aud.& ibi Doct.notant,† ℣ pro isto delicto non potest Episcopus vel eius officialis imponere pęnam pecuniariam clerico: conuertendam in vsus proprios ipsius imponentis, sed debet conuerti in pios vsus: vos autem aduertite:quia text.iste hoc non dicit: quia ibi isto ver. agitur tantum de pœna imponenda iudici ecclesiastico, qui ex illicita pactione, vel quæstu pecuniario patitur clericum per dissimulationem stare in concubinatu, isto casu non dēt ad vsus proprios,sed ad pios applicari, rō istius constitutionis est,ne quis ex suo delicto reportet commodum. sed q̄ agere tur de pœna imponenda clerico propter concubinatum, an debeat applicari fisco Episcopi,vel conuerti in pios vsus. dixi supra in verbo conuertat.& in d.l.liberorū appellatione.vbi plene examinaui an dispositio testatoris facta ad certum vsū pium possit per hæredem vel executorem conuerti in alium pium vsum.

Sed an prelati talia patientes debeant puniri vltra pœnam præsentis constitutionis.concludite,quod sic,saltim pœna suspensionis ab officio:vt decidit papa Vrbanus secundus in synodo apud Malachiam,in capitulo eos.in versiculo si Episcopi cōsenserint eorum prauitatibus, officij interdictione mulctentur.trigesima secunda distinctione:quod est verum quādo ageretur tantum de punienda sola negligentia. Secus si prælati vel eorum officiales pro prædictis acceperint pretiū, aut alios quæstus pecuniarios, tunc grauiori pœna puniuntur,scilicet,perpetuæ depositionis quam statuit Innocentius Tertius in concilio generali positum sub titulo de vita, & honestate clericorum.in capitulo,vt clericos.in verbo perpetuo deponatur.

Ipsas autem concubinas, aut suspectas prælati omnibus modis.

SVMMARIVM.

1 *Verba omnibus modis,important clausulam iure institutionis.*
2 *Dictiones omnimodo,& nullo modo,sunt latæ sententiæ.*

Id est, omnibus casibus, vel omnibus remedijs. vel exponatis.i.ipso iure.vt terminis decidit Bal.in l.1.in.§.si pecunia.ff.depositi.qui allegat glo. ordinariam in Authenti.vt defuncti,seu funera eorum non iniurientur.circa principium tituli,in verbo omnibus modis.colla.v.quæ exponit.i.ipso iure. hoc idem tenuit Ang. ibi,& in Authen.de litigiosis. & illam glo.sequitur Alex.in cons.43.incipien. visa facti narratione.ī tertio volu.vel verius exponatis ista verba omnibus modis, id est,sine aliqua distinctione,& sine ope exceptionis,vt decidit Ale. per illum tex.in l.vbi autem non apparet.in fi.in ver. omnimodo efficitur stipulatoris.ff.de ver.ob.dictio oīmodo, vel omnimodam,prolata in singulari eādem habet natura q̄ hēt dictio omnino:quia vtraque est pręcisa,& importat canonem latæ sententiæ,est enim dictio vniuersalis & omnia comprehendit.glo.in clemen.j.in verbo omnimodam,de foro cōpetenti.& notat glo.in c.graue.de offic.ordi.Ias. in l.si quis in scribendo.in 6.notabili.C.de pact.& in.l.imperium.ff.de iuri. omni. iudic. & quando sunt prolatæ in singulari vel plurali
1 de iure tantæ sunt potētiæ,quod† licet relictum filio simpliciter in testamento non valeat nisi iure institutionis relinquat. vt in §.aliud quoque capitulum. in Authen. vt cum de appel lat.cognosc. tamen si in testamento fuerit apposita clausula omnibus modis, omni iure,omnimodo, testamentum sustinetur ac si iure institutionis fuisset relictum. ita notat Bal.in l. quoties.in fi.col.C.de hæredib.instituend.& Pau.de Cas.in cō sil.345.incipien.super puncto:& idem Fulgosius in cōsilio.xc. inci.in quæstione Ioannis. quos sequitur dominus meus Decius in consilio.14.incipien.pro tenui facultate.in 1. volu.istæ enim dictiones ex quo sunt vniuersales,comprehendunt om
2 nem casum.† Idem dicatis de dictione nullo modo, q̄ est vniuersalis negatiua,& excludit etiam omnem gratiam & dispēsationem,inducitque canonem latæ sententiæ, similemq; habet naturam, non quandoque maiorem quam habeant illæ dictiones,de quibus superius fecimus mentionem, quorū studiosus vim ipse perquirere poterit.

Digitized by Google

Curent a ſuis ſubditis per auxilium, & brachij ſecularis inuocationem.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ſecularis capiens clericum etiam violenter dum tamen ſit requiſitus per eccleſiaſticum non incidit in excommunicationem.*
2 *Præſumitur pro ſententia non pro appellatione.*
3 *Secularis inuocatus an teneatur exequi ſententiam inuocantis ſi fuerit appellatum, a tali ſententia diſtinguitur.*
4 *Præſumendum eſt quod brachium ſeculare fruſtra non imploratur.*
5 *Iudex ſecularis inuocatus an poſſit opponere exceptionem iniuſtæ ſententiæ.*
6 *Delegatus a papa an poſſit inuocare brachium ſeculare.*
7 *Iuriſdictio ordinaria eſt fauorabilis, delegata eſt odioſa.*
8 *Delegatus in cauſa commiſſa eſt maior quolibet ordinario.*

Ad iſtum tex. cõcordant plura iura ciuilia, & canonica quod iudices eccleſiaſtici contra ſubditos rebelles, & incorrigibiles poſſunt inuocare brachium ſeculare. primo text.in l.ſi quis in hoc genus. C.de epiſcop.& cler.& in l.epiſcopale.C.de epiſco. audient.& in c. 1.de officio ordinar.& ibi omnes canoniſtæ,& Inno.in c.quoniã.eo.ti.& Pau.de Caſt.in conſi.clj.& clarior tex.in ca.vt officium inquiſitionis,de hæreti.in 6.& Alex.in l.2. ff.de iuriſdictio.om.iudi.† & iudex ſecularis,vel eius familia ad hoc requi 1 tus per Epiſcopum capiat clericum incorrigibilem etiam violenter non incidit in excommunicationem.quia hoc facit iure permittente, vt eſt caſus apertus in ca. vt famæ. de ſententia excommunication.per textum in d.c.1.quem ad hoc notat Panor.in 2.notabili,de offi.ordina.& glo.vbi in verbo publicum notat,quod ſicut iudex ſecularis debet impendere auxilium iudici eccleſiaſtico,ſic etiam econtrario iudex eccleſiaſticus debet iuuare iudicem temporalem requirentem contra laycos rebelles,quoniam vtraque poteſtas per alteram iuuatur.c.cum ad verum.xcvj.diſtinct.& in c.ſi imperator.eadẽ diſtin.quibus dicitur;quod ſicut pro actibus ſpiritualibus prĩcipes ſeculares debent recurrere ad eccleſiam,ſic ẽt iudices eccleſiaſtici pro temporalibus debẽt recurrere ad ſeculares nec eorum officia ſunt turbanda promiſcuis actibus. l.cõſulta diualia.C.de teſtamen.

De duobus nunc videndum eſt,primo ſi officialis inuocat brachium ſeculare cõtra ſubditum ſuum incorrigibilem,an iudex temporalibus abſolute hoc eſt ſine aliqua exceptione teneatur ſibi præſtare auxiliũ, videtur quod ſic eo,quia iudex ſecularis eſt tantum merus exequutor,& ideo tenetur exequi etiam ſi ſciret ſententiam iniuſtam,quia de alio non debet ſe intromittere niſi de exequutione,vt eſt tex. in ca.paſtoralis.§. quia vero.ver.nihilominus exequi tenetur eandem.ext.de of. & ptãte iud.cui concordare vĩ tex.in l.executorem. C.de execu.rei iudica.& canoniſtæ in c.2. extra de maledicis.& clarius in l.ſi quis latrones.C. de his qui latrones occultauerunt. per quam decidit Albe.in dicta.l.Epiſcopale,quod inuocatus per iudicem eccleſiaſticum quoquo modo fuerit inuocatus,tenetur illi præſtare auxilium aliter clerici propter eorum impotẽtiã incorrigibiles per appellationẽ,vel aliter ſemper excluderent correctionem,a qua vt ſuperius dixi appellari nõ põt.ca. ad noſtram.de appellat.rationem aſſignat Alb.quia pro ſnĩa iudicis in dubio præſumendum eſt,vt dicit tex.in cap. ſicut.in 2 fi.extra de re iudi. † non autem prẽſumitur pro appellatione ſicut pro ſententia,vt notatur in capitu.vt debitus,de appella. apparet ergo ex prædictis,quod iudex ſecularis in quocunque caſu fuerit requiſitus,dum tamẽ iuſte per Epiſcopum vel eius vicarium tenetur eis prẽſtare auxilium.

3 Alij autem fuerunt in cõtraria opinione, quod imo iudex temporalis inuocatus non tenetur exequi ſententiam inuocãtis,prẽcipue ſi a tali ſententia fuerit appellatum ea potiſſima ratione,quia per appellationem ſuſpenditur iuriſdictio iudicantis ſecundum canones,capitu.uenientes, de iureiurand. imo ſecundum leges videtur extincta,vt eſt caſus in lege prima.in fine.ff.ad Turpil.& facta,pendente appellatione, ſunt nulla,toto titulo.ff.nil nou. appellat. pend. & in capitulo nõ ſolum,de appellat.in ſexto,cum ergo videretur eſſe factum a non competenti iudice inuocatus non tenetur ei parere:imo illo caſu,ille contra quem fit inuocatio,poſſet reſiſtere eo,qa ſi iudex eccleſiaſticus poſt legitimam appellationẽ procedat ad vlteriora videtur facere iniuriam iudici ad quem,pro quibus facit tex.in l.quoniam iudices.C.de appellat.vbi dicitur,ꝙ iudex,vel eius officialis non recipientes appellationẽ puniuntur in triginta pondo auri,patet ergo quod iudex temporalis inuocatus in prẽiudicium appellationis non tenetur præſtare auxilium.

Alij autem aliter diſtinguunt,vt Anton.de Butr.in dicto.c. primo.de offic.ordina.quod aut agitur de re mere ſpirituali, & iſto caſu ſi iudex eccleſiaſticus inuocet brachium ſeculare iudex temporalis ſine aliqua exceptione tenetur exequi ſententiam illius:quia de rebus ſpiritualibus non debet ſe intromittere,tanquam iudex incompetẽs.Si vero agatur de re concernente temporalitatẽ,vel cauſam mixtã, in qua iudex ſecularis eſt competens,& tunc non tenetur exequi ſnĩam iudicis niſi ſibi faciat fidem de proceſſu:& in hac ſententia fuit Bar. in l.diuus.ff.de cuſtod.& exhibitio.reorum:licet ſua opinio ſit vera,de iure tamen repræhenditur communiter per Doctores in caſu in quo loquitur,ſcilicet,in crimine hæreſis per tex. tum qui ineuitabiliter facit contra eum in ca.vt inquiſitionis in §.prohibemus.de hẽre.in ſexto.

Breuiter ſuper iſto puncto ego puto aliter eſſe diſtinguendum, quod aut brachium ſeculare imploratur extraiudicialiter,aut iudicialiter:primo caſu ſubdiſtinguite, quod aut notorie,& euidenter conſtat iudici ſeculari, quod auxilium imploratur iniuſte, & non tenetur ei parere: ratio eſt,quia non debet eum iuuare ad malum, ſed ad ea quæ ſunt Deo placita,& non ad præiudicandum,vt dicit tex.in præallegato capitu.primo,quoniam in hoc caſu iudex ſecularis non eſt inferior.Sed eſt par iudici eccleſiaſtico:ideo non tenetur præſtare adiutorium ſi iniuſte petatur,vt notatur in dicto capitulo cum ad verum:ſecus eſt ſi non conſtet iudici ſeculari, quod 4 auailium iniuſte imploratur:quia tunc tenetur parere:† quoniam prẽſumendum eſt,quod brachium ſeculare nõ imploratur fruſtra,& iſta fuit ſententia Innocentij in dicto capitulo primo.quem ibi refert,& ſequitur Panormit. Si vero brachium ſeculare iudicialiter imploretur contra ſubditum incorrigibilem,puta,quia pluries monitus fuit, vt dimittat cõcubinam,vel quod concubina recedat a domo clerici,& ſuper hoc lata fuit ſententia,a qua nec per clericum nec per cõcubinam fuit appellatum,neque reclamatum,certe iſto caſu ſi reperiatur incorrigibilis poteſtas ſecularis requiſita tene- 5 tur ſententiam iudicis eccleſiaſtici mandare executioni,† nec aliquo modo debet admittere exceptionem iniuſtæ ſententiæ vt notat Dominicus in c.cum quidam ſeculares. de exceptionib.lib.6.& ita procedit tex.in d.c.paſtoralis.in §.quia vero.de officio & poteſtate iudicis delegati. & iſtam opinionem Innocentij ſequitur Alexan.de Imo.in conſilio centeſimo trigeſimo,incipiente in cauſa.in quarto volu.

Vltimo,quia conſtitutio iſta loquitur de inuocatione brachij ſecularis,quę fit per prælatũ,& ſic per iudicem ordinariũ 6 ad euitandum ſcandalum.Dubitatur modo† an iudex delegatus poſſit ſimilem facere inuocationem,videtur quod nõ,niſi in reſcripto ſuæ delegationis hoc ſpecialiter contineatur; quia iura quæ faciunt mentionem de inuocatione brachij ſecularis loquuntur tantum in ordinario,& non in delegato,vt notat Archidiaconus in d.c.vt officium.§. denique.de hæreti. Præterea facit,quia delegatus habet certam pęnam a iure ſtatutam,ſcilicet,cenſuras,quas contra rebelles & contumaces fulminat.in capitulo primo,in verſicu. diſtrictione eccleſiaſtica poteris coercere:de offi.deleg.ergo delegatus debet eſſe cõ 7 tentus illa pœna:fortificatur,quia† iuriſdictio ordinaria eſt fauorabilis,delegata autem eſt odioſa:ergo non poteſt cogere iudicem temporalem:vt ſuam ſententiam mandet executioni,& iſtam opinionem ſequitur Albe.in d.l.Epiſcopale.

Alia fuit opinio Speculatoris in ti.de leg.in §.ſequitur videre.in ver.ſed nunquid ſeculare brachium:vbi concludit,ꝙ delegatus poteſt inuocare ſecularem poteſtatem: quia ſi ordinarius poteſt per iura ſuperius allegata,ergo multo fortius poterit delegatus,† qui quoad cauſam ſibi commiſſam eſt maior 8 quolibet ordinario.ca.ſane.de offic.iudic.deleg. & gloſſ.in c.ſignificaſti.eo.ti.Archi.in d.c.adminiſtratores. Fed.de Senis cõſ. 163.inc.ſuper inuocatione.Ant.de Butr.in c. tanta.de exceſſi. præla.Card.in clement.1.de off.deleg.Pau.de Caſt.in conſ.39. incip.viſis.& iſta communis eſt opinio.

Si opus fuerit.

SVMMARIVM.

1 *Inuocatio brachii ſecularis non debet a iudice layco impendi niſi in ſubſidium.*
2 *Inuocatio brachii ſecularis in quibus caſibus habet locum.*

Ergo ſi prælatus, vel eius officialis cum ſua familia poſſit exequi ſententiam vel facere adimplere prẽceptum ſuum non debet im- 1 plorare alienum brachium,† quod impendi non debet,niſi in ſubſidium.ſ.quando vires proprij officij non ſufficiunt,per tex.quem ad hoc notat Bal.in l. 2. in verbo non ſufficere. C. de his qui latro.occultauer.& ſic inuocatio brachij ſecularis, demum habet locum qui iudex eccleſiaſticus fecit, quod potuit,

Digitized by Google

tuit,& non habet vltra quid faciat:& ideo ſi clerico concubinario,vel concubinæ fuerit factum præceptum ſub pœna excommunicationis,vt vnus non conuerſetur cum altero.& ipſi contemnant cenſuras, iſto caſu poterit inuocari ſeculare brachium,vt in terminis notat Pet.de Anch.in c.poſtulaſti.de homicidio.& dicuntur ſecundum Hoſt.contemnere excommunicationem quando infra diem aſſignatam nō obediūt,
2 vel aliter non ſatisfaciūt:vnde†iura,quæ de inuocatione brachij ſecularis loquuntur,ponunt clauſulam,ſi opus fuerit,vel neceſſe fuerit,vt probatur in d.ca.j.de offic. ord.in verbo cum opus fuerit.& in cap.quoniam.in verbo ſi neceſſe fuerit.eodē titulo.& in c.fin.in verbo ſi opus fuerit.de exceſſ.prælatorum. & in capitulo periculoſo. circa finem.in verbo ſi opus fuerit. de ſtatu regul.in ſexto.& in capitulo ab homine. in verbo cū eccleſia non habeat vltra quid faciat,de iudicijs.& in capi.ſtatuimus, in verbo ſi neceſſe fuerit, de maledicis: & hoc etiam notat Archid.in capitulo adminiſtratores.vigeſimatertia quęſtione quinta,quibus concordat tex. de iure ciuili in prælle gata.l.2.in verbo non ſufficere: ex quibus concludatis brachium ſeculare non debere impendere auxilium iudici eccleſiaſtico in caſu iſtius conſtitutionis,niſi ex vrgēte neceſſitate.

Pœnitus arcere.

S V M M A R I V M.

1 *Concubina clerici an ſit de foro iudicis ſecularis vel eccleſiaſtici diſtinguitur.*
2 *Punitio criminis concubinatus ad quem ſpectet an ad iudicem eccleſiaſticum vel ad laicum.*
3 *Concubinatus ſecundum leges non erat crimen.*
4 *Maritus tenens concubinam ſi non dimittat poteſt ab epiſcopo excommunicari.*
5 *Concubina clerici an poſſit puniri per temporalem iudicem diſtinguitur.*
6 *Concubina clerici non comprehenditur appellatione familiæ, quia etiam vxor iniuſta non continetur.*
7 *Concubina clerici occulta punitur per Epiſcopum.*
8 *Concubinæ clericorum ſecundum canones tripliciter puniuntur.*

Id eſt prohibere, vel expellere:& ita exponitur l. fratres. in verbo pœnitus arceātur.C.de inoffi. teſt.& in Liecunda.in verſi.arceantur turbæ ab illicitis congregationib.C.de ſumma Trinitate, & fide cathol.& in clemen.prima,in verſiculo a ſuis arceantur inſolentijs.de offic.ordina.& in capitulo cum infirmitas. in verſic. tandiu ab ingreſſu eccleſiæ arceantur. de pœnit. & remiſſio. & in c.omnis vtriuſque ſexus, in verſicul. ab ingreſſu eccleſię arceantur.eodem titulo.& dicit ibi Panor.in quinto notabili,quod in caſu huius conſtitutionis clericus cōcubinarius poteſt arceri violenter,& ſi opus eſt poteſt ad hoc inuocari brachium ſeculare,vt in dicto c.adminiſtratores.quia natura huius verbi,arcere,denotat violentiam,& ponderādum eſt verbum pœnitus,quod idem ſignificat quod ex toto,vel prorſus c.j.de ſupplenda negligentia prælatorum,in 6. & notatur in clemen.fina.de procuratoribus. & intelligitur ipſo iure gl.in l.ſi quis aduocatorum.in verbo pœnitus arceantur. C.de poſtuland.Panor.in c.in quibuſdam,de pœnis.Alexand.in l. qui vſumfructum.ff.de verbo.obligationib. & dicite, quod pœna quando clericus interdicitur ab ingreſſu eccleſiæ eſt illa, & minor quam ſit pœna ſuſpenſionis ab officio: & iſta interdictio operatur quod clericus non debet ſe fugere in officio diuino ſicut faciebat antea,alias efficeretur irregularis. c.is cui. de ſenten.excommu.in 6.& iſta deciſio eſt vera,ſi ipſe celebraret diuina in eccleſia,ſecus ſi extra eccleſiam, vt in oratorio priuato,quo caſu non eſſet irregularis.præterea ille cui ingreſſus eccleſiæ eſt interdictus ſi intra eccleſiam adminiſtrat ſacerdoti in miſſa,efficitur irregularis ſecundum Canoniſtas in dicto c.is cui,ſed iſta verba poſſunt facere dubium, an referātur tantum ad iudicem eccleſiaſticum,vel an ad brachium ſeculare,vel ad vtrumque,vnde ſuccedit quæſtio,an concubina ſubijciatur brachio ſeculari,ita quod coram eo poſſit conueniri,vel an ſequatur forum concubinarij, ſicut dicimus de vxore,quę eſt conuenienda coram iudice ſui mariti.l.cum quædā puella.de iuriſdictione omnium iudicum. & in l. exigere dotem.ff.de iudic.& in l.fi.de incolis.li.10.C.& in l.fi.§.2.ff.ad municipales.etiam mortuo marito donec alteri nubat. l.2. titu. proxime allegato, & argumento.tex.in capi.ij,qui. in fine.de ſepulturis.in 6.

Super hoc puncto diſtinguite, quod aut agitur de concubina laici,& tunc illa non ſequitur forum ſui concubinarij, vt in ſpecie decidit Speculator in titulo de competent. iudic. aditione.§.primo.verſiculo.44.quia caſtitas vxoris debet aliquid operari vltra luxuriam:& pro iſta opinione facit tex.ad literam in l.de iure.in fin.ff.ad municipales.Si vero agatur de concubina clerici,tunc illa ſortitur eius forum, & coram eo reſpondere debet,vt tenent Alex.& Moder.in dicta l. cum q̄dam puella.& Ludo.de Roma.in ſingu.658. incipiente, licet vxor.qui pro parte allegat duas gloſſas iuris canonici in c.eos
1 qui.in magna gloſſ.32.diſtinctione.†quia concubina ſacerdotis dicitur eſſe de eius familia,& idem priuilegium habet familia,quod dominus.c.ad liberandum.de iudęis. alia eſt glo. in c.clericum.xi.quæſtione prima.omnes enim de familia clericorum & ruſtici videntur de foro eccleſiæ, eo quia non iure ciuili,ſed iure canonico dicitur ancilla eccleſiæ, vnde punitio pertinet ad iudicem eccleſiæ: pręterea talis concubina ratione delicti efficitur de foro eccleſiæ:ſępe enim ratione delicti efficitur quis de iuriſditione alicuius, cui primo nō erat ſubiectus.c.placuit.6.q.3.

2 Si vero agatur de punitione criminis cōcubinatus, †iudex eccleſiaſticus cognoſcere determinare,& punire poterit,quoniam hæc eſt opinio indubitata, quod concubinatus eſt crimen mere eccleſiaſticum,vt tradit Panor.in c.cum ſit generale.de foro competenti.qui refert Goffredum Doctorem antiquum hoc tenuiſſe.Idem tenent Fel.& Canoniſtæ in c.eccleſia ſanctæ Marię.de conſtitut.ideo de hoc crimine cognoſcere debet,quia ab eccleſia habuit originem,& prohibitionem c.nemo tibi blandiatur.32.q.4.Merito per iudicem eccleſiaſticum punitio fieri poteſt:vt declarat Ioannes Andræas in re-
3 gula ſine culpa.de regulis iuris.in ſexto.ratio eſſe poteſt:† q̄a ſecundum leges ciuiles concubinatus non erat crimē. l.in cōcubinatu.ff.de concubinis.& iſta communis opinio, quæ procedit maxime ſecundum Panormit.quando ageretur de concubinatu commiſſo cum clerico,quo caſu non verteretur dubium quin non ſit de foro iudicis eccleſiaſtici,merito ab illo concubina poteſt puniri,& excommunicari.c.ii concubinę.
4 de ſententia excommunica.†ſic etiam maritatus tenens concubinam poteſt ab Epiſcopo excommunicari,vt notat Areti.& Iaſon in l.ex ea parte.in §.mulier.ff.de verborum obligationib.& iſtud fit per curatores eccleſiarum parochialiū diebus dominicis, quibus concubinarij per ſtatuta ſynodalia iuri conformia excommunicantur.

Sed vlterior oritur dubitatio an iudex ſecularis poſſit puni
5 re concubinas clericorum?†diſtinguite,quod aut talis concubinatus erat publicus,ſeu notorius,aut occultus.primo caſu, quando erat concubina clerici publica,tunc non eſt dubium quin iudex ſecularis poſſit eam punire.ratio eſt:quia concubinatus clericorum eſt reprobatus omni iure:ergo iudex ſecularis imponendo pœnam publicæ concubinæ:nihil videtur attentare contra ſacros canones:quia vnum ius,& vna poteſtas per alterā adiuuatur. Vnde canones non videntur cogitaſſe, quod tales concubinæ clericorum ſint exemptę a iuriſdictione iudicis ſecularis,quod patet ex mente illorum, qui imponunt pœnam clericis fornicantibus: ſed de cōcubinis eorum nulla fit mētio quaſi ad eos nihil pertineat, licet cum presbyteris fornicantur:ideo dicit Barto.in l.cunctos populos.de ſuma Trinitate,& fide catholica,quod perſona cum qua,vel ī qua delinquitur,non videtur conſtituere nouum forum.nec laici eximuntur a iuriſditione iudicis ſecularis, licet exemptū & penitus non ſubditum offenderint.Præterea licet canones eximant clericum,& eius familiam a iuriſdictione iudicis ſecularis.c.nullus.de foro competenti.tamen non reperitur iu-
6 re cautum,†quod concubina clerici comprehendatur appellatione familiæ:quia etiam vxor iniuſta non contineretur, vt dicta.l.de iure.§.fi.ad municipales.reſtat ergo,quod iudex temporalis poteſt notoriam concubinam clerici punire, nec per hoc libertas eccleſię,vel honeſtas clericorum violatur,ſed potius adiuuat̄, ſed qua pœna debeat puniri dicatis,q̄ hoc relinquitur arbitrio iudicis.

Si vero concubinatus ſit occultus:quia non generat ſcandalū in populo,iſto caſu cognitio & punitio ad Epiſcopum, & non ad iudicem ſecularem ſpectat: quia in hoc mūdo peccata latentia non habent vindictam, ſed ſupremo reſeruntur iudicio.cap.Chriſtiana.32.q.5.vnde in hoc mundo oportet nos viuere cum fornicatorib.& peccatoribus, ſicut Chriſtus eſt conuerſatus cum publicanis,& peccatoribus,q̄n ipſe ſciebat Iudā eſſe proditorē,quē celauit,& toleravit.Scribit.n. Nicolaus papa Ludouico imperatori, qui erat promptus punire ſacerdotes etiam occulte peccantes, dicēs ſe legiſſe in ſcripturis,quod imperator Conſtantinus, cum videbat presbyteros occulte delinquētes, illos ſua clamide cooperiebat ne ab alijs viderentur.c.in ſcripturis.xcvj.diſtinct.quod dictum facit contra plures officiales,qui cum fraterna monitione clericos occulte peccantes corrigere deberent illos,tamen publice ſcādalizant,vnde canon non correctores: ſed proditores appel-
7 lat.ex quibus remanet firmata communis opinio†quod concubina clerici occulta punitur per Epiſcopum:ratio eſt, quia illa grauiter delinquit in Deum, & in eccleſiam in tantum,

quod

quod efficitur ſerua eccleſiæ,& Epiſcopus poteſt eam vendere ſi non habet filios.c.quidam.lxxx.diſtin.& ſi Epiſcopus nō poſſet eam punire tradet brachio ſeculari,& iſta eſt communis opinio,quam ſecutus fuit Petrus de Ancha.in conſi.197. incipiente Magnifice.& ſi quæratur qua pœna debeant puniri concubinæ ſacerdotum?reſpondetur quod canones ſunt ī
8 triplici differētia:primo quia tex.in c.fraternitatis.34.di.dicit, quod debent recludi in arcto monaſterio,donec condignam egerunt pœnitentiam.ſecundo tex.in d.c.quidam clerici.dicit, quod tales concubinæ clericorum per Epiſcopum venundātur,& ad tps relegantur,& ſecundum ſententiam alterius canonis tribuit authoritatē ſecularib.principibus,vt eas poſſint perpetuo iugo ſeruitutis mancipare,quam refert Vrbanus papa ſecundus in c.eos.32.diſt.

Qui etiam filios ex tali concubinatu procreatos.

S V M M A R I V M.

1 *Spurius multipliciter in iure diffinitur.*
2 *Spurius dicitur a duabus primis literis.*
3 *Spurius nec ex teſtamento,nec ab inteſtato patri vel auo de iure ciuili ſuccedere poteſt.*
4 *Naturalis tantum contra teſtamentum patris in nihilo ſuccedere pteſt.*
5 *Legatum factum ſpurio eſt nullum.*
6 *Spurius non eſt ſucceſſibilis in feudo paterno,etiam per viam donationis, aut alterius contractus.*
7 *Spurio per legitimos ſucceſſores non poſſunt remitti bona in præiudicium fiſci.*
8 *Spurius non venit appellatione coniunctorum.*
9 *Spurius poteſt eſſe executor in teſtamento ſui patris.*
10 *Spurius excluditur etiam ab alimentis.*
11 *Eccleſia inſtituta an poſſit relinquere ſpurio illa bona*
12 *Vxor inſtituta ſi inſtituat ſpurium,an videatur inductum tacitum fideicō miſſum.*
13 *Spurius eſt capax bonorum alterius præterquam patris ſui tam in vltima voluntate,quam inter viuos.*
14 *Spurius an poſſit inſtitui ab illo quem pater inſtituerat, & dicitur quod ſic niſi in duobus caſibus.*
15 *Spurius an poſſit emere ab illo cui pater vendidit.*
16 *Spurius an poſſit ſe tueri exceptione præſcriptionis ſi per longa tempora poſſidebit bona patris.*
17 *Spurius qui non poteſt inſtitui an ſaltem poſſit ſubſtitui, & diſtinguitur.*
18 *Spurio exemplariter non poteſt ſubſtitui a patre.*
19 *Vulgaris ſubſtitutio durat,licet inſtitutio ſit nulla,& ſubſtitutus admittetur excluſo fiſco.*
20 *Inſtitutus licet pro ſe adire non poſſit,poterat tamen adire, vt alijs reſtituat.*
21 *Relictum ſpurio palam non applicatur fiſco:ſed hæredi ſcripto, vel venientibus ab inteſtato.*
22 *Spurius eſt indignus culpa aliena,& non ſua.*
23 *In legem Iuliam ambitus incidunt qui clam, & ſecrete officia,& dignitates poſtulant,ſecus ſi palam.idem dicendum eſt in beneficijs eccleſiaſticis,& redditur ratio.*
24 *Spurio quando aliquid dicatur eſſe relictum clam,vel palam.*
25 *Hæredes quomodo dicātur accommodare teſtatori tacitam fidem de reſtituendo ſpurio,& quibus caſibus videatur inductum tacitum fideicommiſſum.*
26 *Bona ſi auferantur a ſpurio ſacerdotis cui applicabuntur an fiſco eccleſię, vel fiſco temporali diſtinguitur.*
27 *Sacerdos an poſſit vendere filio ſuo ſpurio.*
28 *Confeſſio pretij recepti ab ſpurio per patrem an valeat.*
29 *Confeſſio de recepto facta inter coniuges an valeat.*
30 *Recognitio facta per maritum an præſumatur fraudulenta.*
31 *Præsbyter ſi confiteatur ſe habuiſſe decem a ſua concubina ex cauſa mutui an valeat confeſſio.*
32 *Concubina ſacerdotis an poſſit cogere hæredem ad ſoluendum pro tempore quo præſtitit ſeruitium tanquam ancillæ.*
33 *Confeſſio facta inter perſonas prohibitas præſumitur fuiſſe facta in fraudem de iure ciuili.*
34 *Præſumptio quæ eſt euidens tollit præſumptionem legis.*
35 *Spurius an poſſit inſtitui ſub conditione ſi ingrediatur religionem eo:quia ingreſſus tollit omnem maculam.*
36 *Pater non poteſt filium ingredientem religionem exhæredare etiam propter præteritam ingratitudinem.*
37 *Spurius an poſſit inſtitui ſub conditione ſi legitimetur,vel cum capere poterit hoc eſt cum erit incapax.*
38 *Princeps de poteſtate abſoluta poteſt legitimare ſpurium,vt ſuccedat etiā in præiudicium agnatorum.*
39 *Clauſula ex certa ſcientia operatur plenitudinem poteſtatis.*
40 *Legitimatio retrotrahitur ad tempora natiuitatis & conceptionis.*
41 *Qualitates an debeant exprimi in legitimatione,diſtinguitur.*
42 *Excommunicatus pluribus excommunicationibus ſi petat ſe abſolui ſimpliciter non erit abſolutus.*
43 *Verba generalia non cōprehendunt perſonas odioſas.*
44 *Exprimi debent qualitates in legitimatione,ſeu diſpenſatione.*
45 *Papa conferendo ſpurio epiſcopatum videtur legitimare.*
46 *Comes palatinus an poſſit legitimare.*
47 *Mixtum an cōprehendatur ſub ſimplicibus.*
48 *Intellectus.l.ſi ita facta ſit exhæredatio.ff.de inuſ.& vtp. teſtamen.*
49 *Dos ſeu alimenta debentur ſpuriæ vel ſpurio de æquitate canonica.*
50 *Differentia inter dotem & alimenta nec valet argumentum.*
51 *Æquitas canonica fundatur ſuper æquitate naturali.*
52 *Diſpoſitio.c.cum haberet.quomodo intelligatur.*
53 *Alimenta poſſunt publice & occultè relinqui.*
54 *Spurij de fructibus beneficiorum poſſunt alimentari & dotari.*
55 *Sacerdos vltra cauſam alimentorum in certis caſibus poteſt relinquere, ſpurio.*
56 *Spurio an poſſit relinqui cauſa remunerationis.*
57 *Diſpoſitio.c.cum habere.non habet locum quando ſpurius habet libertatē ex qua poſſit viuere.*
58 *Relictum ſpurio vltra legitimum modum alimentorum deuenit ad legitimos ſucceſſores.*
59 *Relictum ſpurio pro alimentis extinguitur morte ſpurij.*
60 *Legatum factum ſpurio de proprietate non valet tamē limitatur quatuor limitationibus.*
61 *Diſpoſitio dict.c.cum haberet.habet locum tam in foro eccleſiaſtico quam ſeculari.*
62 *Statutum an poſſit habilitare ſpurios, vt poſsint ſuccedere diſputatur ab vtraque parte.*
63 *Conſuetudo quando eſt contra ius poſitiuum, non derogat illi iuri, niſi ſit rationabilis.*
64 *Spurius,qui non poteſt ſuccedere patri,an ſtatim poſsit inſtitui ab auo diſputatur ad longum.*
65 *Perſona,quæ eſt prohibita ſuccedere omnes ex illa deſcēdentes intelligun tur prohibitæ.*
66 *Legatum,vel inſtitutio facta contemplatione ſpurij non valet.*
67 *Dos profectitia,licet a patre non procedat,dicitur.*
68 *Præſumitur quis vti iure ſuo,& non fraudem inire.*
69 *Nepos naturalis,& legitimus deſcendens ex ſpurio poteſt ab auo inſtitui dum tamen ſpurius non ſit ex damnato,coitu.*
70 *Cognatio nulla contrahitur cum ſpurijs patris.*
71 *Præsbyter an poſsit inſtituere nepotem ex ſpurio deſcendentem.*
72 *Presbyter poteſt adoptare licet non poſsit contrahere matrimonium ex diſpenſatione Apoſtolica.*
73 *Spurius ſimplex ſuccedit etiam ſtantibus liberis naturalibus, & legitimis dum tamen mater non ſit illuſtris.*
74 *Caſtitas requiritur in mulieribus nobilibus,quam in aliis.*
75 *Liberi deſcendentes ex matre,quæ cum proprio ſeruo eſt fornicata, nullo modo ſuccedunt matri.*
76 *Spurii illis caſibus,quibus non poſſunt ſuccedere parentibus ſic etiam parentes prohibentur illis ſuccedere.*
77 *Spurij ſi ſint ex diuerſis matribus non ſuccedunt inter eos.*
78 *Spurij iure moribus recepto quatenus ſuccedant hiſque ſuccedatur.*
79 *Diſpoſitio.l.ſi qua illuſtris.non habet locum in regno Franciæ.*
80 *Naturales in regno Franciæ libere de bonis ſuis poſſunt diſponere tam inter viuos quam in vltima voluntate.*
81 *Spurius ad dignitates,honores,& officia eſt inhabilis.*
82 *Spurius an ſine diſpenſatione poſsit doctorari.*
83 *Spurij an poſsint eſſe tabelliones & procuratores,& legitimi teſtes.*
84 *Spurij continentur appellatione turpium perſonarum.*
85 *Improperans alicui,quod ipſe eſt Spurius,an teneatur actione iniuriarū ſi verum ſit.*
86 *Actio non qnæritur patri pro iniuria facta ſpurio damnato,ſecus ſi eſſet facta naturali tantum.*
87 *Spurius poteſt eſſe decurio,& poni ad regimen ciuitatis.*
88 *Serui propter penuriam poſſunt eſſe milites.*
89 *Impuberes non admittuntur ad honores nec temporales nec eccleſiaſticos etiam propter penuriam hominum.*
90 *Expoſitus poteſt ad ſacros ordines promoueri, & redditur ratio, cur magis in expoſito,quam in ſpurio.*
91 *Iuris patronatus incapaces.*
92 *Filij ſpurij temporaliter puniuntur vitio patris,ſed non ſpiritualiter.*
93 *Spurii,quam plurimum ſunt ſubtiles,& ingenioſi.*
94 *Salomonis libido,& ſpurcitia notatur.*
95 *Bartolus fuit filius expoſitus.*
96 *Dominus noſter Ieſus Chriſtus non ſolum ex alienigenis commixtionibus ſed etiam de adulterinis naſci voluit.*
97 *Dauid proditorie adulterium,& homicidium commiſit.*
98 *Chriſtus non ſolum de bonis parentibus, verum etiam de malis dignatus eſt naſci.*

Improprie papa hic loquitur. Proprius ergo dixiſſet ſpurios:quia tales ſunt, qui illo iure filij nominandi non ſunt,quia ex illicito & reprobato coitu etiā de iure cano-

Digitized by Google

re canonico morti sunt. vt notatur in capitul. nisi cum pridē in §. personæ, in verbo spurios. extra de renunciatio. qui igitur
1 ex coitu sacerdotali nascitur, spurius dicitur, † & a deriuatione vocabuli dicitur quasi non pure natus: quoniam nascitur ex spurcitia, quæ significat immundiciam: vnde spurie aduerbium: idem significat, quod turpiter, atque immunde, & dicitur quasi extra puritatem matrimonij natus, ille enim debet comprehendi arguendo ab etymologia vocabuli, quod argumentum validum est in iure cum diffinitio non repugnat. l. secunda. §. appellata. ff. si certum petatur. tales enim nati ex clerico & coniugata dicuntur infames secundum Nicolaum de Vbald. in tractatu succeff. coll. 26. in quarta specie liberorum. & Azo in summa de his qui nota. infam. vbi dicit quod filius natus ex sacerdote dicitur infamis infamia facti, vel aliter spurius diffiniri potest vt deriuetur a græca voce, scilicet sporades, quæ dictio secundum Iustinianum in §. si aduersus. instit. de nup. significat passim, vulgo & sparsim, hinc sporades insulę dicuntur. Et proprie dicitur ille qui patrem habet incertū, aut habet talem quem habere non licet, vt dicit textus in l. vulgo concepti. ff. de statu homi. vnde apud Plutarchum in problematib. spurius dicitur a duabus primis literis quæ sūt
2 † S. & P. id est, quasi sine patre, scilicet certo vel approbato natus. & alijs decē modis dicitur spurius, quos longe examinaui in repetitione legis liberorum appellatione. ff. de verbo. & rer. significat. tamen vt ego possim votis vestris satisfacere circa hanc materiā spuriorum, quæ ab alijs scribentibus in vnū congesta non fuerunt circa successionem breuiter me soluam.

Et in primis dubitaē, an spurius possit capere de bonis pa-
3 tris per eum relictis? respondetur, quod non, † nec inter viuos nec in vltima voluntate. §. fina. in Authenti. quibus mod. nat. effi. sui. colla. 7. contra testamentum patris: vel ab intestato succedere nō possunt: quia in eis non reperiuntur iura agnationis, vel cognationis, vel coniunctionis. l. si spurius. ff. vnde co. ex testamento vero patri, vel auo, vel cœteris ex eis descēdentibus non succedunt. authentica, licet. C. de nat. libe. idem
4 est dicendum in naturalibus tantum: † qui nunquam contra testamentum, & voluntatem patris succedere possunt. glo. in l. prima. in verbo naturales. & ibi Bartol. ff. de bonorum possessio. contra tab. & Bal. per illum textum in l. fina. C. de natura. liber. & sic spurij in bonis patris sunt incapaces. vt declarat Bartolus in l. fina. in versiculo an istis spurijs. ff. de his quib. vt indig. & eum sequitur Alexander in consilio septuagesimo quarto, & Baldus in consi. ccxlj. incipiente spurio, in secundo volumine. & Ioannes de Anania in consilio quadragesimo sexto. quos sequitur dominus Decius in consil. cclxxxviij. in
5 cipiente quæritur in effectu. in secundo volumine, † qui indif
6 ferenter concludunt legatum spurio factum esse nullū, † nec est successibilis in feudo proueniente a patre etiam per vim donationis, aut alterius contractus, vt in specie decidit Aegidius Bellamere in decisione. 742. sub titulo de donatio. vnde si dominus directus ignoranter inuestiuerit spurium de feudo a patre spurij dato, quia credebat esse legitimū, talis ignorantia non habet sibi afferre præiudicium: & sic concluditur, quod patri suo ab intestato succedere non potest: sed fiscus excluso spurio succedet, per. l. si incœsti. C. de naturalibus liber. & ita in specie determinat Bald. in dicta. l. certum. C. vnde legitimi. est in versiculo; sed pone bastardus. vbi dicit, † quod si
7 legitimi successores volunt facere gratiā spurio de ipsis bonis, vel remissionem, vel pactum inire non possunt in præiudicium fisci. Sed debent cum effectu dicta bona retrahere a spurio infra duos menses, quibus elapsis si reperiatur possessor fiscus poterit illa vendicare.

Ampliate etiam, si pater in testamēto mandaret bona sua vel partem distribui inter pauperes, vel coniunctos, vel illis, quibus executor viderit distribuenda nō poterit executor eli
8 gere spurium: † quia non venit appellatione coniunctorum, nec poterit illa distribuere contra prohibitionem iuris in persona prohibitā ne concedatur per indirectum quod prohibetur directe, & si distribueret spurio videretur esse relictum, a patre: quia factum exequutoris exequentis voluntatem iudicatur idem cum facto testatoris. l. vnum ex familia. §. si de falcidia quæratur. ff. de leg. secundo. ibi dicit text. quod electus non dicitur capere ab illo, qui eum elegit: sed dicitur capere ab illo, cuius iussu electus fuit. hanc sententiam sequutus fuit
9 Bal. in l. ab eo. C. de fideicommissis. vbi concludit, † quod licet spurius possit esse exequutor in testamento sui patris certe ex quo excluditur a successione illius non poterit sibimet ipsi di
10 stribuere, idem dicendum est in Episcopo qui hæreditatem distribuendam inter pauperes accepit: † quia spurio testatoris dare non potest etiam pro alimentis a quibus excluditur. §. vltra quidem. in verbo nec alendus est a parentibus. in Authen. quibus modis naturales efficiantur sui. & si de facto ei aliquid donatum fuerit excluso fisco euocabitur per Episcopum qui inter alios pauperes distribuet, vt concludit Innocen. in c. ex literis. de officio delega. quem sequitur Bal. in l. id quod pauperibus. de Episcopis, & clericis. & ideo si ecclesia hæres instituta donaret spurio testatoris, illa donatio secundum Bald. redderetur nulla, licet Aretin. in l. si is, qui ex bonis. in quinta coll. in versiculo vbi autem ecclesia. ff. de vulga. non firment pro nunc opinionem ex eo, quod in ecclesia non præsumitur fraus quę præsumeretur in priuato. c. 1. §. si diuersum. in titulo de alienatione feudi. vbi dicitur, quod ecclesia tanquam cultrix æquitatis non patitur aliquid fieri contra iustitiam, sed in priuato circa istos spurios non tantum consideratur fraus legis sicut incapacitas personæ. concludatis ergo secundum do
11 ctores post Bal. in l. eam, quam. C. de fideicommiss. † quod si ecclesia instituta, vel cui donatum est a patre postea donaret spurio intuitu pietatis, & paupertatis, vel expressa causa remunerationis talis donatio posset sustineri de iure.

Dubitatur testator instituit vxorem illamque grauauit, vt quibus voluerit hæreditatem restituat. idem dicatis de presby
12 tero testante demum † ipsa hęredem instituit spurium tentatoris, an videatur inductum tacitum fideicommissum? Barto. in dicta. l. Lucius. §. in testamento. concludit quod non, nec hæreditas ab eo poterit auferri per fiscum: quia sola coniunctio sanguinis non inducit presumptionem fraudis. l. fina. ff. de his quibus vt indignis. quem sequitur Bald. in consilio ccxlj. incipiente Spurio pater donare potest. in secundo volumi. addite prædictis, quod licet executor, qui tenetur distribuere bona inter pauperes non possit eligere spurium testatoris, poterit tamen ipse eligere spurium proprium pauperem. Sicut ex dispositione testatoris potest naturalis tantum vel spurius capere bona quæ non sunt ipsius disponentis: quia filius executoris nō videtur capere ab executore, sed a testatore secundū Paul. de Cas. in d. l. is, qui ex bonis. & notatur per gloss. in §. fin. quibus modis natura. effician. sui. quod secus esset, si eligeret, spurium testatoris: quia, vt dixi, videretur relictum a patre. Limitetis istud vltimum non procedere absolute in spurio testatoris in quo esset euidēs paupertas, quo casu executor posset in illum de bonis patris distribuere: quia erogantur tāquā pauperi, & non tanquam filio, & ita consuluit Benedictus de Capra in consi. 54. & hoc tangit Bar. in d. §. in testamēto. & in l. hæreditas. de his, quib. vt indig. & Alex. in d. l. is, qui ex bonis. & est communis opinio.

Restat ergo firmata communis opinio, quod filij sacerdotum ac cæteri spurij iure ciuili in bonis patris sunt funditus incapaces per viā vltimę voluntatis. nec per viam cōtractus etiam onerosi, nec directe nec indirecte, nec per se, nec per interpositam personam aliquid a patre capere possunt, & ita concludunt Cyn. Bartolus, Baldus, & Salycetus per illum textum in lege prima. C. de naturalibus liber. & si reperiatur spurium possidere aliqua bona patris, præsumitur illa tenere in fraudem, merito ab eo possunt auocari secundum Bartolum & Florianum in lege qui testamentum. ff. de probatio.
13 † Sed ab alijs præterquam a patre tam in vltima voluntate, quam inter viuos capere potest: & ideo licet sacerdos nō possit instituere spurium, non prohibetur tamen institui ab extraneo: quia prohibentur, nisi parentes, vt est glo. in d. §. final. vnde spurius non prohiberetur succedere fratri legitimo per legem si is, qui ex bonis. & illam gloss. sequitur Bart. ibi, & in l. quod conditionis. ff. de donatio. causa mort. & Alberic. in l. cum in liberis. C. de hæredib. instituend. quia licet spurius nō possit esse testatoris hæres, non tamen prohibetur esse hæres hæredis: quia principaliter non succedit testatori. l. Titij, qui testamentum. ff. de his, quibus vt indig. Sed an istud procedat indistincte, dicam infra in illa quęstione, an spurius, qui non potest capere iure institutionis, possit iure substitutionis. Quo loco latius hac de re edisseram.

De duobus posset dubitari, primo ex quo sacerdos non potest instituere spurium, an saltim possit institui ab illo quem pater hæredem instituerat? Breuiter videtur quod non, maxime in bonis obuentis ab ipso testatore, ea ratione: quia sicut prohibitus est succedere illi, quem data opera interfecit: quia in personam vtriusque redditur incapax: ita dicit gl. in l. Lucius Titius. in verbo inducendam. ff. de iure fisci, quæ assignat rationem: quia hæres hæredis dicitur hæres testatoris, sic videtur dicendum quod institutio facta ab hærede patris in fauo
14 rem spurij non teneat saltim in bonis ipsius patris. † Contrarium tenuit Bar. in d. l. si is, qui ex bonis. vbi concludit, quod dicta institutio facta in fauorem spurij est valida: quia ex tali actu testandi non debet præsumi fraus, argumento legis ex hoc edicto. §. licet hęredem. ff. de alienatio. iudicij mutandi cā facta. & hanc opinionem ante Bar. tenuerunt Speculator, & Ioannes Andræas in titulo de successionibus ab intestato. in versiculo. Sed quid: si pater instituit. & Bal. in l. eam, quam. C. de fideicommiss. qui pro ista opinione adducit glo. singularē in Authenti. quibus mod. natur. eff. sui, & Alexand. in consil.

51. incipie.-

Digitized by Google

51.incipien. viſo themate.in ſecundo volumi. qui allegat tex. ad literam in dicta.l.Titij,qui teſtamentum.de his quibus vt indig.in verbo principaliter:vbi dicitur,quod principaliter cõ ſyderatur inſtitutio,quæ fit per hæredem,non autem conſyderatur inſtitutio remota facta per patrem naturalem in fauorem hæredis,& iſte videtur vtilis modus relinquẽdi ſpurio, ſcilicet,ꝙ hæres inſtitutus a patre ſimpliciter inſtituat ſpuriũ: quia non prohibeẽ acquirere ab extraneo. gl.in §.fi.quib.mo dis nat.eff.ſui.col.7.

Prædicta concluſio limitatur non procedere in duobus caſibus,in quibus ſpurius inſtitutus ab hærede patris non conſequitur hæreditatem:primus eſt ſecundum Bal.& Imol.quando pater ſpurij grauaſſet expreſſe hæredem de reſtituendo hę reditatem:& hæres accommodaſſet expreſſam, vel tacitam fidem defuncto de reſtituendo huic incapaci, quo caſu propter fraudem legis vterque priuaretur hæreditate & applicaretur fiſco.iuxta legem,non intelligitur.ff.de iure fiſc.ſecũdus caſus eſt ſecundum Alexand.quando poſt mortem patris naturalis hęres inſtitutus eſſet paſſus ſemper poſſidere ſpurium, quia ex iſta continua poſſeſſione tacite deprehenderetur fraus legis.

Secundo poſſet dubitari. Sacerdos habens ſpurium vendidit bona ſua Titio:deinde Titius illa vendidit ſpurio filio pri-
15 mi venditoris, †quæritꝫ an ſpurius poſſit emere ab illo,cui pater vendidit?Bar.in d.l.ſi is,qui.firmat hanc quæſtionem, & tã dem concludit,quod dicta alienatio non valet: quia fraus facilius committitur in contractibus quam vltimis voluntatibus,quod ſubtili ratione probatur: quoniã cum officiali habente officium publicum non licet contrahere: & hoc inducit ſuſpicio fraudis.lege non licet.ff.de contrahenda emptione,cum ſimilibus,& tamen in vltima voluntate non eſt prohibitum relinquere officiali,in l.non dubium, & ibi Doctores.C.de legibus.apparet ergo fraudem facilius committi in contractibus,quam vltimis voluntatibus.Idque multis iuris partibus continetur.

Sed aduertite, ſi placet,qa ad hoc vt ſpurius q emit ab illo cui pater vẽdidit, ut venditio preſumaẽ facta in fraudem,quatuor vel ſaltim vnum ex his concurrere debent: primo:quod ſpurius emerit omnia bona patris,quo caſu lex facilius præſumit fraudem quam ſi alienatio fuiſſet facta de certa parte bonorũ.Secundo,ſi ſpurius emerit per interpoſitam perſonã quia ſi ex minimo inducatur præſumptio fraudis alienatio vitiabitur.Tertio,ſi in emptione quã facit ſpurius ab hærede patris non fuerit facta aliqua numeratio pretij,ſed interuenit tã tum confeſſio,tunc præſumetur facta in fraudem. Vltimo ſi ſpurius emat in continenti ab eo,qui emit a patre; certe propter præceſſitatem emptio videtur facta in fraudem,& habetur,ac ſi a patre emiſſet: quia ea,quæ fiũt ſine interuallo vidẽtur ineſſe, prædictis quatuor ceſſantibus non procederet deciſio Barto.

Dubitatur vlterius. Sacerdos donauit, vel vendidit ſpurio certas poſſeſſiones,quas quiete & pacifice per longa tempora poſſedit,nonne contra ſacerdotem patrem, & alios poſſit ſe tueri exceptione præſcriptionis.videtur, quod ſic maxime quando ſpurius poſſediſſet per longiſſimum tempus, quod eſt triginta vel quadraginta annorum: tunc præſcriberet ius excipiendi.lege ſi quis emptionis.§.primo,C.de præſcript. triginta,vel quadraginta annorum.propter bonam fidem preſumptam authoritate ſuperioris.argumento legis & genera-
16 liter.ff.de noxalib.†Sed contraria opinio verior eſt in puncto iuris,ſcilicet,quod ſpurius non poteſt præſcribere res ſibi datas,etiam per longum tempus.ita in terminis tenet Baldus in l.nullo.C.de rei vendicatione.& clarius in dicta lege id quod pauperibus.ratio eſt:quia ſuus titulus eſt reprobatus,& inhabilis ad habendum dominium in bonis patris etiam ex vero titulo:ergo non poterit præſcribere: cum longa poſſeſſio in caſu præmiſſo non plus debet operari,quam verus titulus, q in ſpurium incœſtuoſum cadere non poteſt,& iſtam opinionem ſequitur Philippus Corneus in conſilio ducenteſimo trigeſimo ſexto,incip.videtur. in ſecundo vol.vbi dicit, quod præſcriptio quadraginta annorum non patrocinatur ſpurio, quia ex quo acquiſiuit contra iura, videtur eſſe in mala fide per regulam, qui contra iura mercatur.de regulis iuris,in ſexto.& in l.quemadmodum.de agricolis & cenſitis. libro vndecimo Codicis.Sed poſſeſſor malæfidei nullo tempore præſcribit.capitulo vigilanti,& capitulo fina. de præſcriptio. & in regula poſſeſſor malæfidei.de regulis iuris, eodem libro. Ergo ſpurius nõ poteſt ſe tueri exceptione præſcriptionis. Quia titulus iure non ſubſiſtit:& vitiato titulo,poſſeſſio vitiatur. l. nullo.C.de rei vendicatio.& poſſeſſio potiſſima pars eſt vſucapionis.

Sed an ſpurius,qui non poteſt per Patrem inſtitui, poſſit ſubſtitui.diſtinguite, aut ſpurius eſt ſubſtitutus vulgariter, aut pupillariter.primo caſu non poterit ſuccedere virtute ſubſtitutionis,ea ratione,quia directe & non per interpoſitam perſonam per vulgarem ſucceditur patri,cum ſit eius teſtamen-
17 tum.Inſtitut. de vulg.circa principiũ, † & iſtud procedit etiã quando pater grauaſſet filium naturalem,& legitimum reſtituere hęreditatem ſpurio:quia per iſtam fideicommiſſariam ſuccedere non poſſet,cum per illam ſuccedatur in bonis teſtatoris per mediam perſonam inſtitũ. l.cohęredi.§.cum filię ff.de vul.in quib.bonis ſpurius eſt ĩcapax.Si vero ſpurius fuerit legitimo filio ſubſtitutus pupillariter tunc eueniente caſu ſubſtitutionis admittetur ex expreſſa pupillari ad bona impuberis tantum,ad quę ſpurius eſt capax etiam ex diſpoſitione patris:quia licet ſit prohibitus ſuccedere patri, nõ tamen prohibetur ſuccedere fratri,dicta lege ſi is,qui ex bonis. & iſtam diſtinctionem facit gloſſ.ſingularis in §.finali.in verbo participium.quibus modis naturales effic. ſui. col.ſeptima. & per illam gloſſam refert ſingulariter Bal. ſe alias cõſuluiſſe,quod frater legitimus inſtitutus a patre poſſit fratrem ſpurium inſtituere,& ſuccedere ex mero teſtamento fratris in omnibus bonis dicto legitimo fratri acquiſitis, vndecunque etiam in paternis,ex quo per aditionem erant effecta proprium patrimonium fratris legitimi:& ſic in prędicta.l.ſi is qui ex bonis. eſt caſus multum ſingularis,in quo pupillaris expreſſa non comprehẽdit tacitam vulgarem,ſcilicet,quando pupillariter ſubſtitutus erat incapax bonorum teſtatoris,ego autem,dico, ꝙ in iſta pupillari,in qua ſpurius eſt ſubſtitutus veniunt tãtum bona pupilli,& non illa,quæ fuerunt patris, vt ampliſſime in
18 materia ſubſtitutionum ſcripſi, quibus addite, † quod ſpurio exemplariter ſubſtitui non poteſt,ſicut nec pupillariter,vt cõcludit Bal.in l. humanitatis. verſiculo ſecundo videamus de perſonis.C.de impuber.quę ſententia non procedit in matre, quæ ſpurio poteſt exemplariter ſubſtituere:quia ei legitimam pręſtare cogitur.dum tamen non ſit natus ex damnato,& reprobato coitu;ego autem fortius dico,quod licet pupillaris, vel exemplaris non poſſit fieri ſpurio: tamen ſecus eſt in vulgari, vt in ſpecie concludit Bal.in dicta.l. humanitatis.in verſiculo item aduerte,quod iſtis ſpurijs, & ideo ſi preſbyter inſtituat ſpurium ſuum hęredem: & ei vulgariter ſubſtituat:
19 †quamuis inſtitutio ſit nulla,& pro non ſcripta tamen ſubſtitutus admittetur per vulgarem,fiſco excluſo,& etiam excluſis venientibus ab inteſtato:ratio eſt:quia vulgaris ſemper durat,licet inſtitutio ſit pro non ſcripta,& efficiatur caduca,vel inſtitutus nunq̃ fuerit in rerũ natura,vel fuerit mortuus viuẽte teſtatore adhuc voluntas teſtatoris cõſeruatur ex expreſſa vulgari.l.cum ex filio.§.fi.in ver. viuo patre. & in l.ſi pater impuberem.in verb.viuo patre.ff. de vulg. vnde ſi pater in certa parte bonorum inſtituat ſpurium, & cum per fideicommiſſum grauet,vt illam partem reſtituat Titio. certe licet legatũ ſit pro non ſcriptum ratione incapacitatis:tamen non debet remanere penes hęredem: ſed ſpurius tanquam executor teſtamenti poterit reſtituere fideicommiſſario ſecundum Bal. in l.ab eo.in verſiculo quæro ſi teſtator donauit ſpurio. C. de fidecommiſſ.ego addo vobis tex.in l.cogi.in §.hi qui ſolidum
20 ff.ad Trebellia.vbi dicitur, †quod hęres inſtitutus, q ſolidum pro ſe capere non poteſt:tamen poterit adire,vt alij reſtituat, nec illud videtur inconueniens, cum etiam ſpurius poſſit cõſtitui exequtor teſtamenti paterni, dum tamen ex hoc non ſentiat commodum. & in hoc reſidet Bald.in l. ſi quis ad declinandam. in verſiculo iuxta hoc quęro. C. de Epiſcopis,& clericis.

Modo dubitatur ſi ſacerdos aliquid relinquat ſpurio ſuo cui applicabitur an fiſco,vel hęredi ſcripto, vel venientib.ab inteſtato?videtur,quod fiſco per textum in l.j.circa principiũ. ff.de iure fiſci.vbi enumerantur ſexdecim cauſę in quibus hęreditas applicatur fiſco, inter quas enumeratur iſta, ſcilicet quando inſtitutus eſt indignus:ſed conſtat ſpurium eſſe indignum: ergo fiſcus debet admitti per tex. in l. Papinianus.in §. meminiſſe.ff.de inofficio.teſta.vbi dicitur, quod illud, quod aufertur ab aliquo tanquam ab indigno applicatur fiſco,'& in l.cum tabulis.§.fi.ff.de his quibus vt indignis.forticatur: qa vbi hęres eſt incapax ex delicto teſtatoris videtur qđ hęreditas deuoluatur ad fiſcum,vt notat Azo in ſumma.C.de natu
21 ralib.libe.Ego†autem puto contrarium,quod imo hæreditas in qua ſpurius eſt inſtitutus,reuertitur ad venientes ab inteſtato;quia quando hęres inſtitutus eſt incapax ipſo iure, tũc hæreditas non applicatur fiſco per legem ſi in metallum. ff. de his quę pro non ſcripto habentur.ratio eſt,qa talia relicta,& inſtitutiones,quæ fiunt iſtis ſpurijs habentur pro non ſcriptis ideo non tranſeunt ad fiſcum:ſed deueniunt ad ſubſtitutos,ſi ſint:quibus deficientibus bona deueniunt ad alias perſonas, quę enumerantur.in l.vnica.§.in primo.de caducis tollendis. ſed ſpurij ipſo iure ſunt incapaces.§.fina.quibus modis naturales efficiantur ſui.& in d.authen.ex complexu. & in l.ſi ſpurius.ff.vnde cognat.& in l.ſi pater.& ibi gl.& in l.nec apud. C. de hæredib.inſtituendis,inquibus dicitur,quod quando aliqs

effici-

Digitized by Google

efficitur indignus absque culpa sua hæreditas non transit ad
22 fiscum: † sed euidenter apparet spuriũ nõ esse indignũ culpa sua.l.legem.& in l.fi.C.de natural. liber.ergo hereditas in qua ipse est institutus, nõ transit ad fiscũ.Cõfirmat rõne:qa ista institutio,q̃ fit in fauorẽ personę, quæ funditus est incapax,hr̃ p non scripta:sed si scripta nõ esset,deueniret ad substitutos,vel ad venientes ab intestato, & sic apparet q̃p hereditas non applicabitur fisco propter institutionem, quæ est nulla : secus si institutio de iure valeret: quia tunc auferretur ab hærede tanquam ab indigno,& fisco applicaretur: istam opinionem sequitur Bald.in l.Margarita Innocentij.in verbo hereditas.vbi dicit,quod quando titulus non cadit in eum, ut in spuriũ,tũc non admittitur fiscus, quod dictum Baldi ampliatur in quocunque casu,in quo quis ipso iure repellitur, vt in casu legis primæ.C.de secun.nup.& in casu legis hereditas. C.de his quibus ut indignis. & ideo ex quo filius presbyteri ipso iure erat incapax bonorum patris si instituatur a patre,vel aliquid sibi relinquatur,excluso fisco admittentur venientes ab intestato: & ita concludit Corneus in consi. 236. incipiente, videtur prima facie.in secundo volumi.& ista est communis opinio pro qua consuluit Alex.de Imo.in consi. eccij. incipiẽte perspectis verbis testamenti. in 6. volumi. reportetis ergo ex premissis q̃p quando institutus est incapax ex delicto,& vitio testatoris,regulariter hæreditas non transit ad fiscum,licet glo.in d.l.hæreditas. dixerit contrarium præterquam in casu posito in l.j.de natu.lib.& in l.si quis incesti.de incest.nup. & videtur esse verior resolutio secundum Bar.in d.l.fi.de his quibus vt indign. quem sequuntur Angel.Alex.& Iaſ.in prædicta.l.hæreditas.titulo supra proxime allegato.vbi concludunt , quod in casu
3 præmisso fiscus non admittitur:sed veniunt substituti , aut venientes ab intestato , vt etiam in terminis consuluit Barba. in consilio quadragesimo sexto,incipiente præclare scribitur in 1.vol.

Prędicta conclusio limitatur,vt procedat quando sacerdos relinqueret aliquid spurio suo palam,& publice,tunc non applicaretur a fisco:quia legatum,vel institutio non valeret:sed remaneret apud eos a quibus legatum præstandum est.l.nõ intelligitur.ff.de iure fisci & Bald.in dicta l.fina.de his quibus vt indignis.secus si relinqueret clam,& secrete: quia tunc relictum remoueretur a spurio,& fisco applicaretur exclusis oĩno venientibus ab intestato,vt declarat Barto.in l. Lucius. §. in testamento.ff.de legat.primo.& in præallegata. l.fi.& in dicta.l.hæreditas.& Angelus,& Doctores in l.prima.de naturalibus liberis.quos refert,& sequitur Decius in prædicto consilio.cccxj vbi attestatur esse communem opinionem , quod quando spurio palam aliquid fuit relictum : si non sit substitutus fiscus excluditur,& venientes ab intestato admittũtur, secus si clam,& tacite , vel per interpositam personam,quia
23 iura præsumunt quod sit relictum in fraudem legis.† Idem dicẽdum est de lege Iulia ambitus,in quã incidunt, qui clam & secrete officia,& dignitates postulant:qa lex hoc præsumit fieri in fraudem rei publicę, merito talibus officijs publicis priuari deberent,idem dicendum videtur in persequentibus clã beneficia ecclesiastica,quia in eis præsumitur labes simoniæ: secus si palam,& publice quod in officijs, vel dignitatib.non videtur a iure improbatum.l.j.§.j.ff. de pollicitationibus. ita notat gl.& Bar.in l.Barbarius Philippus.ff.de officio prætoris. rationem istius limitationis ponit tex.in l.non existimo.ff. de administratione tutorum.vbi dicitur quod illa quæ per tutorem fiunt palam & publice, presumuntur facta bona fide: secus si facta sint clam, & latenter:quia tunc lex præsumit esse factum in fraudem,vt in casu præmisso.

Dubitatur iuxta prędictam limitationẽ quomodo præsbyter dicatur relinquere spurio suo palam, vel clam. respondeo quod illud dicitur fieri palam quod fit coram pluribus.l.palã. ff.de verborum,& rerum significatione.vbi dicit Vlpianus palam est quod fit coram pluribus.& ideo si hæres accommodaret fidem defuncto de restituendo incapaci coram duobus testibus diceretur fieri palam:quia in pactis promissionib. pluralis locutio numero duorum contenta est,vel etiam relinqtur palam quando testator exprimit qualitatem personæ cui
24 relinquit:quia dicit relĩquo tali filio meo spurio:† sed clam dicitur fieri q̃s non potest venire ad notitiã. l.clam possidere.ff. de acq.pos.Prædictis addite,quod actus dicitur clã fieri,quando fit non seruata consuetudine,vel consueta solennitate , licet fiat corã testibus , vel etiã clam fieri dicitur,q̃s aliquid fit absente illo cuius præsentia requiritur, vel etiam dicitur quã do notario testibus imponeretur silentium,vt nihil de gestis, inter eos dicant,vel quando aliquid fit parte non citata , uel non citato eo qui potest contradicere, quãdo autem aliquid dicatur fieri clam,& in quibus casibus videte Fely.in capitulo consuluit.de officio delegati.& in c.cum quidam. extra de iureiurando.Matrimonia etiam clam fieri non debere varijs rescriptis tituli de clandestina despõsatio. in antiquis.clarissime expressum est:nuptiæ enim palam celebrandæ sunt. c.1.extra eodem.vnde matrimoniorum præconia(bãna vocant)inducta sunt,& eo iure vtimur.vnde & electio canonicorum clãdestine facta non valet ipso iure:imo quamcitius facta est debet publicari.c.quia propter.§.electiones. de elec. quod secus est in matrimonio:quia licet clam fieri non debeat : tamen si factum fuerit,tenet. glos.est in capit. ex literis. de clandestina desponsa. concludite ergo ex supradictis, quod si hæres accõmodat tacitam fidem de restituendo totam hereditatem, vel partem illius spurio,videtur delinquere in fraudẽ legis. Ideo debet pati pœnam:quia hæreditas fisco applicatur. vt condũt Bar.& Doct.in d.l.non intelligitur.ff.de iure fisci.

Sed quomodo probabitur , quod hęres accommodauerit tacitam fidem patri de restituendo spurio:quia potest , quod nemo audiuit,tamen hæres in conscientia promisit,quod totum vel certam partem spurio restituet,nec aliter potest probari,de fide accommodata & in dubio fraus , vel dolus non præsumitur.l.quoties.§ dolo.ff.de probatio.& in l.dolum.C. de dolo.& in l.merito.ff.pro socio.& licet esset al qua suspicio fraudis,tamen etiã hoc non sufficeret ad hoc, vt hæreditas fis
25 co applicaretur secundum Ange.in d.§.in testamento.† ideo dicite,quod illud dicitur fieri clam,quando quis per scripturam priuatam promittit testatori, quod restituet spurio,vt est casus in l.in tacitis fideicommissis.in versiculo, qui domestica cautione,vel chirographo se obligaret ad præstandum fideicommissum ei,qui capere non potest.ff.de legat. j.quod secus est ꝑm quosdam,si promitteret restituere incapaci per publicum instrumentum:quia illa,quæ fiunt coram notario,& testibus dicuntur fieri palam & non latenter.ego indico vobis tex.supra allegatum,vt faciat contra præsbyteros beneficiatos habentes spurios, quibus non possunt relinquere sua beneficia,ne videatur in eis cadere successio,adhibent cautelam,quia renuntiant alteri extraneo,ea tamen tacita conditione & promissione de renuntiãdo spurio,certe ista promissio,argumento illius legis videtur facta in fraudem canonis. tanquam simoniaca,vt ideo vterque scilicet renuntians & ille cui fit renuntiatio priuari debet beneficijs. concludite igitur quod ad hoc vt hæreditas applicetur fisco duo copulatiue secundum Barto. requiruntur , videlicet , quod spurio fuerit relictum clam,& quod etiam hæres accommodauerit tacitam fidem de restituendo spurio,vel saltim consideratur quomodo ille qui ex testamento vel ab intestato vocatur, delinquerit in fraudem legis ad hoc, vt hereditas deueniat ad fiscum.

Super hoc oritur dubitatio,præsbyter instituit fratrem, vel extraneum,qui fratri suo testatori tacite accommodauit fidẽ de restituendo spurio,& ad hoc tacite se astrinxit per scripturam priuatam,vnde est in ea causa,vt hæreditas remoueatur a spurio,tãquam ab indigno,& fisco applicetur , an ergo applicabitur fisco ecclesiæ , vel fisco imperij , & sic temporali?
26 † Breuiter quidam dicũt,quod ex quo agitur de bonis presbyteri debent applicari fisco ecclesiæ,quia in illis ecclesia præfertur fisco imperij.l.si quis præsbyter.C.de episcop.& cleric. vbi bona clericorum,deficientibus coniunctis etiam ab intestato deferuntur ad ecclesiam,cui videtur concordare tex. in §. interdicimus.in Authentico de ecclesiast. titulis,colla.nona.& clarior tex.in §.sit vero liberi.vt cum de appel.cognosci. quibus dicitur,quod si persona ecclesiastica moriatur ab intestato nullis coniunctis superstitibus successio pertinet ad ecclesiam,ergo sic dicendum est in casu præmisso,vt bona præsbyteri,quæ auferuntur a suo spurio debent applicari fisco ecclesiæ & non alteri.

Alij autem fuerunt in alia sententia dicentes,quod imo debet applicari fisco imperij,quod ita videtur vrgere tex.in d.§. meminiffe.l.Papinianus. vbi illud quod aufertur ab indigno debet applicari fisco,scilicet Cæsaris.idem tex.in l.ex facto.§. Iulianus.ff.de vulga.ergo nemini est dubium, quin ista bona quæ auferuntur isti spurio,applicentur fisco imperij patet qa ista pœna confiscationis descendit a iure ciuili, ergo non debent applicari fisco ecclesiæ,qui Episcopus proprie non habet fiscum secundum Bald. in rubrica de priuilegio fisci.vnde secundum eum nihil potest confiscare quod est verum de stricto iuris rigore,tamen hodie de generali cõsuetudine episcopus habet fiscum . Or videamus,quæ istarũ sit verior opinio. breuiter distinguite quod aut hęres qui testatori presbytero accommodauit tacitam fidem de restituendo spurio,est laycus:& tunc,quia ius layco erat acquisitum,bona applicabuntur fisco temporali:quia consideratur persona propinqua,scilicet hęredis qui erat laicus & non persona remota , scilicet , sacerdotis a quo bona prouenerunt:.Ratio est, quia etiã princeps secularis potest statuere super iure quęrendo ecclesię,licet nõ possit super iure quęsito,vt tradit Bal.in d.l.si quis presbiter.quem sequitur Hyppoli. de Marsilijs in singulari exciij. incipiente magna est differentia. & vbi refert in eodem casu

se

Digitized by Google

ſe habuiſſe centum ducatos pro prolatione ſententiæ cuiuſdam cauſę vertentis inter Epiſcopum Tortonæ, & Franciſcum de Palma: ſi vero hęres inſtitutus erat præsbyter, iſto caſu, quia perſona, quæ delinquit, erat de foro eccleſiaſtico. ideo applicatur fiſco eccleſiæ, nec aliquis alius eſt, qui ſuper ius aliquod habere poſſit.

Ratio eſt, quia ſicut bona ſacerdotis per ſententiam iudicis non applicarentur fiſco imperij vllo modo, ergo ita etiam nō applicabuntur per ſententiam legis. & iſta videtur eſſe vera reſolutio, inter omnes alias, quæ dantur, vel dari poſſunt, quam remiſſiue ſequitur Iaſon Maynus in dicta lege, hęreditas. & ibi quiſque videre poterit conſulendo remiſſa.

Fortius dubitari poſſet circa idem propoſitum, ſi ſacerdos nihil relinquat dicto ſuo ſpurio, ſed ei vendat fundum aliquem pro centum libris, quas idem ſacerdos, ſiue preſbyter confitetur ſe habuiſſe a dicto ſpurio, nunquid vires aliquas habeat, ſeu valeat iſte contractus? & videtur dicendum, quod ſic, quia pater non prohibetur a lege facere contractum venditionis, aut aliquem alium contractum oneroſum cum ſpurio ſuo, ſi omni fraude tamen ceſſante nitatur veritate, cum talis quidem ſpurius, ſeu baſtardus non ſit in poteſtate ſui patris: quia eſt extra legitimum matrimonium natus: & ſic ſui iuris, nec illud a iure prohibetur fieri inter eos, & hoc expreſſe tenet gloſſa in lege, qui teſtamentum. in verbo modum. Digeſtis, de probationibus. Ego au-
27 tem † prędictis omnibus non obſtantibus firme puto opinionem contrariam eſſe veriorem, ſcilicet, quod confeſſio facta a ſacerdote occaſione talis contractus de pretio numerato, facit, quod ſpurius efficaciter non conſequatur fundum ſibi a patre venditum: quia circa hoc ſemper ius præſumit, quod iſtæ, & aliæ ſimiles confeſſiones ſint factę in fraudem legis, ex quo fit inter tales perſonas prohibitas: & iſta eſſe videtur verior opinio, ſecundum quod Bartolus, & Doctores concludere videntur in lege, ſi forte. Digeſtis, de caſtrē ſe peculio. reprobata in totum opinione gloſſæ, quam tenet in dicta lege, qui teſtamentum. Digeſtis, de probationibus. & in tantum procedit, quod talis confeſſio percepti precij a ſacerdote facta non valet, quamuis ſit iurata per patrem ſecundum Bartolum a Saxoferrato in lege, cum quis. §. Titia honeſtiſſima. ff. de leg. ſecundo.

Prædicta opinio procederet ſecundum Alexandrum in lege, ſi donatione. Codice de collationibus. maxime quando
28 ageretur de magna quantitate pretij, quā fateretur pater ſe recepiſſe, † quæ non preſumetetur eſſe penes ſpurium, & ſic in iſto caſu talis confeſſio pretij recepti ab ſpurio facta per patrem non valeret, vt concludit Lanfrancus de Oriano in capitulo, quoniam contra falſam. in Paragrapho, confeſſiones. extra de probationibus. quia ex quo fuit talis confeſſio emanata inter perſonas prohibitas non præſumitur niſi fraudulenta, patet, quia ſicut omnis donatio facta inter coniuges conſtante matrimonio, videtur legibus
29 eſſe prohibita; † ſic etiam omnis confeſſio, quæ de recepto eſt facta inter perſonas prohibitas, & ſic inter eos præſumitur ſuſpecta. quod quidem dictum ſequitur Ang. in lege penultima. Paragrapho, mulieres. Digeſtis, ſoluto matrimonio. licet ipſe Bartolus in lege, quis pro eo. Digeſtis, de fideiuſſoribus. dicat iſtud non procedere, quia talis confeſſio eſſet iurata.

Vnde ſi maritus in vltima diſpoſitione confiteatur ſe habuiſſe, & recepiſſe centum libras pro dote ſuæ vxoris. & ideo iuſſit, quod ſibi reſtituerentur, nec aliter apparet de ſolutione ipſius dotis: dubitatur, an poſt mortem mariti ſui vxor poſſit reperere totam ſummam iſtarum librarum centum confeſſatarum? concludite, quod non poterit, quia illa confeſſio preſumitur eſſe fraudulenta, quia apparet facta inter perſonas prohibitas. ſed tantum illa centum poterit repetere vigore legati, vt notatur in lege, ſi non deſignata. Codice de falſa cauſa. & ita in terminis notat Baldus Nouellus in tractatu, de dote, in priuilegio ſeptuageſimo octauo. & ſi aliquis veſtrum diceret, nonne idem eſt caſus ſi concedatur, quod mulier conſequatur iſta centum vel ex confeſſione, vel ex legato? dicite, quod non: quoniam ſi deberentur ei ex vera confeſſione, poſſent de bonis viri deduci tanquam creditum verum, quod abſorberet legatum: quia creditores veri ſemper præferuntur legatarijs. lege finali. Paragrapho, licentiam. de iure deliberandi. quæ de-
30 ciſio optime facit contra maritos, † qui in teſtamentis ſuis recognoſcunt ab vxoribus plures ſummas, & quantitates recepiſſe, quas nunquam forte habuerunt, quare de iure talis confeſſio haredibus ſuis non præiudicat niſi eſſent aliæ coniecturæ firmiores, quæ inducerent ſemiplenam ſaltem probationem, quia forte maritus, dum viuebat coram aliquibus confeſſus fuit ſe habuiſſe illa centum nomine dotis ab vxore, vel ab eius parentibus, tunc enim proculdubio tales coniecturæ ſimul iunctæ cum confeſſione inducerent plenam probationem, & ideo multum cauta debet eſſe vxor, quæ marito ſuo facit facere iſtam, vel aliam ſimilem recognitionem: nam operari debet, vt dum viuit, eum inducat, vt coram teſtibus ſimilem faciat confeſſionem, quam facit in teſtamento. Sic ergo vos videtis confeſſionem factam inter perſonas prohibitas viribus non ſubſiſtere: & ita quoque videtur dicendum in donatione, vel confeſſione facta inter patrem, & filium ſpurium, quia non valet, nec valere poteſt, obſtante prohibitione legis.

Et ideo notetis deciſionem iſtam, quæ quotidie contingere ſolet in ſacerdotibus, & presbyteris, qui ita ſimulate relinquere volunt ſuis ſpurijs, atque concubinis in
31 fraudem legis. † ideo ſi presbyter confiteatur ſe habuiſſe, & recepiſſe centum a quadam ſua concubina ex cauſa mutui, vel depoſiti, vel etiam ſi confiteatur ſe emiſſe fundum aliquem nomine ſuæ concubinæ, de pecunijs tamen ipſius concubinæ, prout quotidie faciunt presbyteri noſtri temporis, qui ſuis focarijs emunt domos, & alias poſſeſſiones de ſuis propriis pecuniis, & deinde ficte aſſerunt emiſſe ex ipſarum pecunijs, certe talis aſſertio, ex quo eſt facta inter perſonas ſuſpectas, ſeu prohibitas non valet, & ita in terminis conſuluit Excellentiſſimus Dominus Decius in conſilio centeſimo trigeſimo ſecundo. incipiente, in caſu. in primo volumine, & Dominus Petrus de Ancharano in conſilio ducenteſimo quadrageſimo octauo, cuius caput incipit, dubium facit, quia præſumitur fraudulenta. vnde poſt mortem ſacerdotis ei ab inteſtato ſuccedentes poterunt talia prædia, ſeu fundos, vel domos, aut pecuniam confeſſatam repetere a talibus, ſcilicet, concubina, & ſpurio legis auxilio.

Nunc poſſet quæri, an iſta ancilla concubina ſacerdotis poſſit tales poſſeſſiones ſub tali aſſertione emptas, aut talem pecuniam confeſſatam retinere ratione ſui ſeruitij, & ſalarij, quia forte, exempli gratia, ipſa ſtetit in ſeruitio ipſius ſacer-
32 dotis per octo, vel decem annos. † Breuiter concludite, quod non: quia cum ſit amica, & concubina non poteſt dici vere, quod ſit eius ancilla, eo maxime cum non appareat de aliqua certa conuentione ſalarij inter eos facta, quare iſto caſu ſufficit, quod concubina habuerit victum, & veſtitum ſuum, non autem aliud ſalarium, ſecundum Florianum in lege, ſed & ſi quid in verbo, mancipiorum. Digeſtis de vſufructu. & iſta deciſio facit contra ſeruitores omnes, & ancillas qui ſeruiunt dominis ſuis, non facta mentione aliqua mercedis. referunt etiam Bartolus, & Alexander per illum textum in lege, in his. in Paragrapho, Seruius. Digeſtis, de ſolutionibus. quod licet ſeruitor, ſeu famulus a ſuo domino ſimpliciter debeat pro tempore ſeruitij ab eo veſtiri: tamen ſi ex pacto inter eos inito, ſeruiat pro alimentis tantum, prout faciunt multi ſeruitores ſcholarium, ſciatis quod eo recedente, tenebitur domino reſtituere veſtimenta ſibi facta, qualiacunque fuerint: ideo cautæ debent eſſe concubinæ, & ancillæ ſacerdotum: vt ſtatim in principio faciant ſibi a ſuis dominis conſtitui certum ſalarium, ſeu certam mercedem: quia mortuis illis ſacerdotibus illud quod auferetur ab eis poterit retineri ratione ſalarij conſtituti per conuentionem inter eos factam ab initio.

Et prædicta concluſio procedit etiam in confeſſione facta in vltima voluntate, vt puta, quia ſacerdos in teſtamento ſuo fuit confeſſus ſe debere centum ſuo ſpurio, vel ſuæ concubinæ ex aliqua cauſa. certe confeſſio illa non valet: quia præſumitur eſſe facta in fraudem legis. dicta lege, qui teſtamentum. de probationibus. & in lege, cum quis decedens. Paragrapho, Titia honeſtiſſima. Digeſtis, de legatis ſecundo. & Alexander in lege, ſi diuortio. Digeſtis, de verborum obligationibus. Ioannes de Imola in dicta lege, ſi is qui ex bonis, quod procedit etiam ſi iuramentum ſuper tali confeſſione fuerit appoſitum, ſecundum Bartolum a Saxoferrato in prædicto paragrapho, Titia honeſtiſſima: quem refert, & ſequitur Alexander in conſilio decimo octauo, incipiente, conſideratis. in tertio volumine. & in conſilio quadrageſimo quinto, incipiente, habita. in primo volumine. vbi plene tractat de confeſſione tali emanata in vltima voluntate inter perſonas prohibitas. ſi ergo fuerit huiuſmodi confeſſio facta in vltima voluntate in fauorem perſonæ incapacis, in qua nemo præſumitur eſſe immemor ſuæ æternæ ſalutis. lege finali. Codice, ad
33 legem Iuliam repetundarum: & † non valet, ergo multo magis præſumitur eſſe facta in fraudem, ſi fiat inter vi-

uos

Digitized by Google

uos, vnde iure merito nullius erit momenti. ex quo infertur ſecuudum Bartolum, & Salycetum, quod diſpoſitio legis, hac edictali. poſita in titulo Codic. de ſecundis nuptiis. qua cauetur, quod binubus non poteſt relinquere ſuo ſecundo coniugi ex titulo liberalitatis, plus quam quod relinquatur vni liberorum prioris matrimonii minus habenti, quod ſimiliter etiam habet locum in vxore, quæ in ſuo vltimo teſtamento confitetur ſe habuiſſe a ſecundo marito centum, ſeu plures aureos ex cauſa mutui, vel alia cauſa, quia non valet talis ſua confeſſio, niſi probetur, quod vxor illi realiter eos numerauerit: quia lex præſumit fuiſſe talem aſſertionem factam in fraudem propter prohibitionem perſonarum, vt iam dictum eſt: licet ſuper tali confeſſione fuerit etiam appoſitum iuramentum, quod quidem tenet etiam Bartolus in lege, Aurelius. in paragrapho finali. ff. de liber. legat. vbi hoc late tractat, & luculenter examinat, vbi videre poteſtis.

Limitatur prædicta deciſio, vt tunc non procedat, quando ſpurius realiter patri numeraſſet tale pretium aſſertum in confeſſione, vel niſi eſſet aliqua veriſimilitudo pro dicto ſpurio, videlicet, quod dictam pecuniam tanquam propriam, & non paternam vere potuerit numerare: quia, verbi gratia, forte aliquo caſu multa bona, vt euenire ſolet, acquiſiuerat, vel habebat artem, ex qua veriſimiliter potuit dictum pretium lucrari, ſeu
34 acquirere: tunc † enim iſta præſumptio, quæ eſt euidens, & veriſimilis tolleret aliam,, quam dicimus, præſumptionem legis: & etiam procederet iſta prædicta limitatio in marito dicente ſe illas res emiſſe de pecunia vxoris, vel in patre ſaltem confitente ſe habuiſſe pecuniam a filio: quia ſi conſtat vxorem, vel filium ſuum aliunde habuiſſe dicta bona, præterquam a patre ſuo, vel a marito: iſto caſu tolleretur præſumptio iuris, quæ videtur omnino vitiare, ſeu nullam reddere, ſecundum Angelum in conſilio centeſimo quinquageſimo tertio. incipiente, pater emit domum. quem ſequitur eandem opinionem tenendo Dominus Decius in præallegato conſilio decimo octauo.

Et ideo ſi veriſimiliter filius ſpurius aliunde, quam a patre potuerit habere prædictum pretium, ſeu pecuniam, contractus factus inter eos, vt præfertur, erit validus: videtis enim multoties contingere iſtos ſpurios, ac ſimiles alios illegitime natos eſſe ſubtiliores, & ingenio agiliores tam in literis, quam aliis cæteris artibus mechanicis.

Huiuſmodi fuere Doctiſſimus Gratianus Decreti ſacri compilator, necnon & eius fratres, quorum vnus ſcripſit libros Sententiarum, vt notum eſt, & quamplures aliquos, ſuperuacaneum eſſet nunc enumerare.

Nunc præterea quæritur, ſacerdos inſtituit in teſtamento hæredem ſpurium ſuum ſub conditione iſta, ſi religionem ingrediatur, an valeat hæc inſtitutio? Gulielmus de Cuneo in lege prima. Codice, de ſacroſanctis eccleſiis. concludit affirmando, & dicit, quod ſic, ac ſi eſſet legitimatus talis ſpurius per oblationem curiæ, quem ſequitur etiam Alexander in lege, neceſſariis. in columna finali. Digeſtis, de acquirenda, vel omittenda hæreditate. & Canoniſtæ tradunt in capitu-
35 lo, cum deputati. de iudiciis. † Ratio autem eſt: quia ingreſſus religionis tollit maculam omnem, & incapacitatem ſine culpa incurſam: & ita in ſpurio tollet irregularitatem, & illegitimum facit legitimum, & per illum ingreſſum omnia vota facta in ſeculo reſoluuntur, & quidem ingreſſus religionis intautum operatur, quod per illum tollitur omnis ingratitudo: nec pater ob id po-
36 teſt † filium ingredientem religionem, vllo modo exhæredare, etiam propter præteritam ingratitudinem, capitulo, non liceat. decimanona queſtione finali. & ſic ingreſſus religionis, vt videtis, facit ſpurium capacem bonorum ſui patris: tamen plerique dicunt hoc procedere iure pontificio, & non Cęſareo.

Dubitatur ſecundo, an ſacerdos poſſit inſtituere ſuum ſpurium ſub conditione, puta illum inſtituo ſi legitimabitur? Reſpondetur, quod valet conditio, & mortuo patre poterit ſpurius legitimari, & ſuccedere, ſicut legitimus filius, & naturalis. & ita notat Carolus Ruynus in lege, Gallus. paragrapho, & quid ſi tantum. Di-
37 geſtis, de liberis, & poſthumis. † vel etiam idem dici poterit procedere ſi ſpurius fuerit inſtitutus a patre ſub illa conditione, cum capere poterit; quia quando reperietur capax, per legitimationem tunc admittetur; cum talis conditio adiecta per teſtatorem, per legem non reiiciatur. lege, in tempus. Digeſtis, de hæredibus inſtituendis. & dicunt omnes Doctores, quod non videtur eſſe tutior modus relinquendi ſpurio ſuo, quam iſte, ſcilicet, quod pater conſentiat, vt poſt mortem ſuam, vel ante filius ſpurius legitimetur, ſecundum quod aſſerere videntur Iacobus de Aretio in dicta lege, Gallus. in paragrapho, quod ſi is. & Angelus; & Imola in lege, ſi quis inſtituatur. Digeſtis, de hæredibus inſtituendis. & gloſſa in lege, ſicut. Digeſtis, quibus modis vſusfructus amittatur.

Imo fortius concludit Baldus in tali articulo, quem ſequuntur poſtea omnes Doctores in dicta lege, Gallus. paragrapho, inſtituens. quod filius ſpurius inſtitutus ſub prædictis conditionibus, donec erit legitimatus, vel efficietur capax ſucceſſionis, poterit agnoſcere bonorum poſſeſſionem, & ea adminiſtrare tanquam curator bonorum, licet Baldus ſibimet videtur eſſe contrarius in lege, eam, quam, in penultima columna. dicat inſtitutionem ſpurii factam ſub prædicta conditione non valere: ſed vos moneo, vt non recedatis a præcedenti opinione, quæ eſt verior, & magis communis, & eam, vt veriſſimam nouiſſime ſequitur excellentiſſimus dominus Decius in regula, ea, quæ raro. Digeſtis, de regulis iuris. Vbi latiſſime de ſpuriorum ſucceſſione diſputat, quem ibi ad libitum videre poteritis.

Sed an ſpurius poſſit legitimari ad hoc, ut patri ſuccedat, videtur, quod non, quia legitimatio nihil aliud eſt, niſi quædam fictio, quæ fingit illegitimum fuiſſe legitime natum, vt in Authentico, quibus modis naturales efficiantur legitimi. Sed vbi non poteſt operari veritas, in caſu vero ibi non poteſt operari fictio in caſu ficto: ſed in veritate ſpurius nunquam potuit eſſe legitimus, ergo nec per fictionem, id eſt, per legitimationem ſubſequentem, quæ talem fictionem operatur.

Propterea iſta legitimatio, quæ fit de ſpurio nato ex damnato coitu ſecundum veros terminos iuris non dicitur eſſe uere legitimatio, quæ eſt fauorabilis; ſed proprie dicitur potius eſſe diſpenſatio contra ius commune, & regulas eius, quæ in effectu eſt odioſa, vt concludunt dominus Paulus de Caſtro in conſilio ducenteſimo decimo nono. incipiente, ſuper puncto. & dominus Franciſcus Curtius in conſilio ſeptuageſimo quarto. incipiente, ſuper memorata. & excellentiſſimus doctor dominus Decius Mediolanenſis in conſilio tricenteſimo nonageſimo tertio. incipiente, conſului ſuperioribus diebus. in tertio volumine. vbi dicit, quod in iſta legitimatione ſpurii nati ex damnato coitu, quæ in effectu vocatur diſpenſatio, & requiritur cauſa, ſine qua concedi non debet, nec ſolent principes legitimare ſpurios ſine iuſta cauſa precedente, maxime in præiudicium agnatorum.

Et cauſa tunc diceretur iuſta, quando ſpurius feciſſet aliquod magnum ſeruitium principi, vel rei publicæ, prout de quampluribus ſpuriis ſcriptum apud Hiſtoriographos copioſe legitur, qui etiam in bello vti Imperatores triumphauerunt, ſicut Alexander Magnus, Hercules, Romulus, & cæteri enumerantur, quorum patres ignorantur, vel tales ſaltem ſunt, quos habere non licet.

Vlterius ad hoc propoſitum facit, quia princeps de poteſtate ordinaria non poteſt ſpurios diſpenſare, ſeu legitimare, ſed tantum de poteſtate abſoluta, vt in dicto paragrapho finali, quibus modis naturales efficiantur legitimi. ideo oportet, quod deroget illi legi, vel conſtitutioni, vt format Antonius Roſelli in tractatu de ſucceſſionibus ab inteſtato, & dominus Alciatus in lege ſecunda, columna penultima. de verborum obligationibus. ergo videtur ex his recte inferri ſpurium

non

Digitized by Google

non posse legitimari ad hoc, vt patri succedat, & sic legitimus dicatur.

Propterea ista legitimatio, quæ fit de spurio nato ex damnato coitu secundum veros terminos iuris non dicitur esse vere legitimatio, quæ est fauorabilis; sed proprie dicitur potius esse dispensatio contra ius commune, & regulas eius, quæ in effectu est odiosa, vt concludunt dominus Paulus de Castro in consilio ducentesimo decimo nono; incipiente, super puncto. & dominus Franciscus Curtius in consilio septuagesimo quarto, incipiente, super memorata. & excellentissimus doctor dominus Decius Mediolanensis in consilio tricentesimo nonagesimo tertio. incipiente consului superioribus diebus. in tertio volumine. vbi dicit, quod in ista legitimatione spurii nati ex damnato coitu, quæ in effectu vocatur dispensatio, & requiritur causa, sine qua concedi non debet, nec solent principes legitimare spurios sine iusta causa præcedente, maxime in præiudicium agnatorum. Et causa tunc diceretur iusta, quando spurius fecisset aliquod magnum seruitium principi, vel Reipublicæ, prout de quampluribus spuriis scriptum apud Historiographos copiose legitur, qui etiam in bello vti Imperatores triumphauerunt, sicut Alexander Magnus, Hercules, Romulus, & cæteri enumerantur, quorum patres ignorantur, vel tales saltem sunt, quos habere non licet.

Vlterius ad hoc propositum facit, quia princeps de potestate ordinaria non potest spurios dispensare, seu legitimare, sed tantum de potestate absoluta, vt in dicto paragrapho finali, quibus modis naturales efficiantur legitimi. ideo oportet, quod deroget illi legi, vel constitutioni, vt format Antonius Rosselli in tractatu, de successionibus ab intestato, & dominus Alciatus in lege secunda, columna penultima. de verborum obligationibus. ergo videtur ex his recte inferri spurium non posse legitimari ad hoc, vt patri succedat, & sic legitimus dicatur.

Contrarium vero tenet Bartolus in dicta authentica, ex complexu, dicendo, quod imo spurius potest legitimari per principem suum quo ad temporalia. Ratio est, quia circa istud, scilicet, quod spurius non dicatur legitimus: & quod patri non possit succedere, istud est solum impedimentum iuris ciuilis, non autem naturalis. quod faciliter per principem sicut inducitur, tolli potest, vt est glossa communiter approbata in paragrapho, naturales, in titulo, si de feudo fuerit controuersia inter dominum, & agnatos. vbi dicitur, quod princeps potest spurium legitimare, vt succedat in feudo paterno etiam in præiudicium agnatorum, & illam glossam insequuntur ibi feudistæ, quia quando agitur de iure quærendo, vt in isto casu princeps potest quandocunque etiam sine causa illud ius tollere. & ideo potest legitimare spurium in præiudicium omnium agnatorum, quibus hæreditas venit deferenda, & istam opinionem sequitur Alexander, qui dicit illam esse communem in consilio secundo. iu primo volumine. qui allegat Bal. hoc tenentem in l. rescripta. C. de precibus Imperat. offeren.

Quare existimo, quod prædicta conclusio procederet, quando expresse constaret de mente principis, scilicet, quod vellet per talem legitimationem præiudicare cæteris agnatis, vel substitutis, & sine dubio tunc valeret legitimatio illa in eorum præiudicium, quod secus est, si de mente principis non constet perfecte, quia priuilegium, seu dispensatio in dubio debet sane intelligi esse præstita sine præiudicio alterius. capitulo, super eo, de officio, & potestate iudicis delegati. & dicitur tunc constare de expressa mente principis, quando princeps in specie hoc in ipso priuilegio, vel dispensatione expressit, vel quando in concessione apposita fuit clausula, ex certa scientia, & exinde illud sequitur, videlicet, quod factum ex certa scientia principis amplius in dubium reuocari non debet: quia per illam clausulam princeps voluit præiudicare illi, cui ius erat quæ-
40 situm: vnde illud, † quod princeps facit ex certa scientia, videtur omnino facere de plenitudine suæ potestatis: quia ita importat illa clausula de sui natura, secundum Baldum in lege, eos. Codice, de appellationibus. & Panormitanum in capitulo, ad hæc, in titulo, de renunciatione.

Præterea isti spurij legitimati, vt superius diximus, per principem succedent ipsi legitimanti, & agnatis, & cognatis si ab Imperatore essent legitimati, quia non est dubitandum, quin possit legitimare omnes dictos spurios etiam quo ad successionem. Baldus in lege, cum in adoptiuis, columna penultima. Codice, de adoptionibus. de Imperatore vero minus dubitandum est, quin possit ad libitum legitimare spurios etiam natos ex coitu reprobato, seu incestuoso, dum modo apponat clausulam illam derogatoriam, non obstante quacunque lege in contrarium faciente, secundum Salycetum in dicta authentica, ex complexu. quem sequitur Guido Papæ in decisionibus suis, decisione ducentesima octuagesima. & dicit Dominus Alexander post Dominum Paulum de Castro in lege, si quis posthumos. Digestis, de liberis, & posthumis. quod sacerdos potest facere legitimari filios suos spurios, & isti post legitimationem factam succedent patri, qua facta non censentur amplius fuisse spurii. paragrapho, illud. quibus modis naturales efficiuntur legitimi. & Baldus in lege, & si contra mandata principum. Codice, de nuptiis. vbi dicit, quod Imperator potest legitimare filium spurium sacerdotis, vel alium, alterius incestuosum, & ex post non debet amplius vocari spurius, & ista imperialis legitimatio, seu dispensatio operatur singularem effectum, quod, scilicet, institutio, quæ pure fuit facta de spurio per patrem, licet habeatur regulariter pro non scripta: tamen si patre viuente, spurius legitimetur, talis institutio reconualescit, non obstante regula iuris dicente, quod institutio, quæ ab initio inutilis fuit tractu temporis conualescere non potest: & ratio potissima huius decisionis videtur ea esse, quia legi-
41 timatio est tantæ virtutis, quod nedum † retrotrahitur ad tempora natiuitatis, verum etiam ad tempora conceptionis ipsius spurii, vnde iura fingunt legitimatum fuisse legitime conceptum. lege, qui in prouincia. paragrapho, Diuus Hadrianus. Digestis, de ritu nuptiarum. & quod dictum est de Imperatore, idem dicendum est Rege Franciæ, vt etiam ipse legitimare possit cum tali virtute, & effectu, quia est Imperator etiam ipse in Regno suo, in quo leges quoque similes facere potest.

An necessario requiratur, quod in legitimatione exprimantur omnes qualitates spurietatis, vel an sufficiat in genere eas exprimere, scilicet dicendo, spurium fuisse illegitime natum. Breuiter distinguite hoc modo & dicite, quod aut legitimatio fit ab imperatore, aut a principe, vel alio inferiore, vel a summo pontifice.

Primo casu, si fiat ab imperatore, sufficit exprimere in genere, quod fuerit illegitime natus, licet sit natus ex coitu adulterino, incestuoso, sacerdotali, vel religioso: dum tamen apponatur ista clausula, non obstante aliqua lege in contrarium faciente, quia talis clausula videtur supplere omnes defectus, qui non fuissent expressi. Ratio est, quia in fauorabilibus genus communiter habet includere suam speciem. lege, si chorus. cum similibus. de legatis tertio. ita concludit Baldus in lege, si qua illustris. in versiculo, item nota. Codice, ad Orficianum. qui dicit simpliciter Ioannem Andræam hoc tenere, & idem Baldus in lege, Paulus. Digestis, de statu hominum. & in capitulo primo. paragrapho, naturales. si de feudo fuerit controuersia inter dominum, & agnatos. Addite Hostiensem, & Ioannem Andræam in capitulo finali. de filiis presbyterorum. vbi omnes concorditer dicunt, quod in dispensatione facta cum illegitime nato non requiritur, quod exprimantur nomina, vel circunstantiæ parentum: sed de stylo sufficit expressio in genere, a quorum sententia non licet discedere, capitulo, quam graui. de crimine falsi. & ista est communis opinio, pro qua consuluit Alexander de Imola in consilio centesimo trigesimo octauo. incipiente, oportune consideratis. in primo volumine. & hæc omnia de legitimatione imperiali.

Si vero

Digitized by Google

Si vero fiat a principe, & ſpurius ſit maculatus duplici macula puta, quia fuit natus ex incœſtu, vel adulterio iſto caſu
42 requiritur, quod in legitimatione† exprimantur omnes qualitates ſpurietatis, alias eſſet nulla: quia ſi illa qualitas fuiſſet expreſſa potuiſſet reddere principem difficiliorem ad faciẽdum gratiam: & ideo ſi ſpurius dicat ſe natum ex ſoluto, & ſoluta: & ſit natus ex incœſtu, vel adulterio, vel ex ſacerdote in ſacerdotio, vel extra certe talis legitimatio redditur ſubreptitia Ludou.de Roma.in l.ſi vero.§.de viro.in 35.fallentia.ff. ſoluto matrimonios & iſta eſt communis opinio, quam late proſequitur Laſ.in §.omnium.in 6.coll. in verſiculo quid autem ſi aliquis eſſet ſpurius. Inſtitutio.de actionibus. & Fely.in cap.poſtulaſti.in 3.col. de reſcriptis. vbi adducit ſimile de ex-
43 communicatione:† quia ſi quis ſit excommunicatus plurib. excommunicationibus, & ſimpliciter petat ſe abſolui niſi ex primat cauſas excommunicationis non erit abſolutus. ca.ex parte extra de offi.ordina. refert præterea Iacob.de Belu.in §. & quoniam quibus modis naturales efficiuntur ſui. & Ant. de Butr.in cap.per venerabilem.qui filij ſint legitimi.quod in legitimatione quæ fit a principe etiam viuo patre debet fieri mentio quod pater habet alios, vel agnatos ſucceſſores: aliter non valeret in præiudicium tertij, vt etiam cõcludit Alex.in conſi.25.incipiente circa primum.in primo volu. & in iſta legitimatione ſpurij qui plures patiatur maculas nõ ſufficeret clauſula non obſtante: quia verba generalia non cõprehendunt caſus vel perſonas odibiles. l.Lucius. §. Lucius Titius.ff.de legatis ſecundo. vbi dicitur† quod verba generalia reſtringuntur, vt odioſa non comprehendantur: hoc idẽ
44 in propoſito voluit Bald.in l.1.C.de furtis. vbi dicit, quod vbi ſunt plures defectus, clauſula generalis nõ obſtante non ſufficit niſi defectus in ſpecie exprimantur, & ideo reſcriptum principis non ſe extenderet ad defectus ſuppreſſos maxime, quando vna qualitas ſpurietatis fuiſſet expreſſa, & alia ſuppreſſa, iſtud limitatur non procedere, quando princeps in legitimatione eſſet vſus verbis generalibus importantibus geminationem, ut ſi in reſcripto dicat qualitercunque, vel ex quocunque coitu natus fuerit, vel etiam ſi eſſet appoſita clauſula ex certa ſcientia: quia ut dixi talia verba purgant, & ſupplent omnes defectus ſuppreſſos.

Si vero nos loquamur de legitimatione, ſeu diſpenſatione, quæ fit per papam† tunc omnes qualitates ſpurietatis coram eo debent exprimi ita quod obmiſſio illarum vitiat
45 reſcriptum apoſtolicum: ideo narrari debet, ex quo coitu ſpurius natus ſit: ratio eſt ſecundum Canoniſtas: quia eſt qualitas quæ aggrauat delictum vt tenet Rota in deci. 112.in ti.de filijs presby.in antiquis. & quia illa, quæ communiter reddũt Papam difficiliorem ad concedendum gratiam, vel reddere poſſent, ſi expreſſa eſſent certe ſi fuerint ſuppreſſa ſubreptitiam, & inutilem faciunt impetrationem, vnde refert Io.An. in c.ſi.de filijs presby. quod ſedes Apoſtolica non ſolet de facili diſpenſare, cum genitis ex religioſo, vel ex coitu adulterino, & incœſtuoſo, quæ ſunt cauſę impulſiuæ legitimationis merito qualitates debent exprimi immo fortius dico quod licet ſpurius fuerit legitime diſpenſatus ad obtinendum oĩa, & quecunq;, & qualiacunq; beneficia, & bullas ſuæ diſpenſationis leuauerit attamen in quacũque alia impetratione beneficiorum debet facere mẽtionem de qualitate ſpurietatis, ſi ſit filius presbyteri, vel de quo coitu eſt genitus, & ſi iſta obmitterentur impetratio redderetur nulla.c.2.de fil.presby. & ſic vitiaretur ipſo iure etiam ſi eſſe facta motu proprio: quia gratia non confirmatur contra intentionem concedentis, vt tradit Mar.in deciſ.x.

Notanter addite, prædictis, ꝙ ſi papa ſcit aliquem eſſe ſpurium, & illum facit epiſcopum videtur eum natalibus reſtituere.i.legitimare ita ꝙ tanquam legitimus ſuccedere poteſt
46 aliis iſta ſunt verba Baldi in d.l.imperia.§.ſi mulier.† imo fortius concludite, ꝙ ſicut per dignitatem Epiſcopalem collatã ſpurio papa videtur eum legitimare ſic etiam videtur legitimatus per ingreſſum religionis per quem ut dixi tollitur omnis macula, & infamia proueniens ſine delicto: ſed hæc deciſio ſecũdum Bar.in d.Authen.ex complexu. procederet quoad ſpiritualia, & non quoad temporalia quo caſu ſolus imperator, vel princeps legitimare poteſt niſi eſſemus in terris eccleſiæ: & ſi per principem de conſenſu patris fuerint reſtituti natalibus poterunt a patre inſtitui etiam in teſtamento minus ſolenni, & ſic cum duob.teſtib.ſecundum Mode. in l.hac conſultiſſima.§.ex imperfecto.C.de teſt.

Circa iſtam legitimationem iſtorum ſpuriorum dubitatur comes palatinus habet facultatem legitimandi ſpurios natos ex coitu adulterino, item etiam habet poteſtatem legitimandi incœſtuoſos modo reperitur aliquis qui vtrunq; vitium patitur: quia fuit natus de adulterio, & de incœſtu ſimul an a tali palatino poſſit legitimari?† Br̃ concludite ꝙ ſic,
47 .in Aexl.ſi ita ſcriptum.ff.de libe. & poſt.& Ang. in l.clemẽs. ff.de hęred.inſti. & idem Ang. & Bal.in d.§.omnium. Felyn. & Dec.in d.c.at ſi cle.in §.de adulte. Io.de Ana.in conſi.95.inci. viſis, & ponderatis ſubtilis Carol. Ruy. & Fortunius Garſias in d.l.Gal.in §. & quid ſi tantum Fel.in c.ſi.de ſimonia. & in c. poſtulaſti.de reſcrip. Prępo.in d.c.per venerabilem. Bar.Bald. & ferre omnes ſcribent.in l 2.de verbo.obliga. quos ibi refert Alcia.ſubiiciens, ꝙ ab iſta opinione in practica non eſt recedendum.

Et d.cõis opinio ꝓcederet ſm Pau.de Caſt. & Raphael Cu. in d.l.2.quando talis legitimatio fieret patre viuente, & eo cõſentiẽte ſecus ſi poſt mortẽ, quia hoc caſu non valeret in p̃iudicium aliorum filiorũ & opinio iſta procederet de æquitate non de rigore: qua æquitate attenta, ſub ſimplicib.cõprahenditur mixtum quando caſus eſt fauorabilis, vt in d.l.ſi ita ſcri
48 ptum & in d.l.clemens.† Si autem caſus iſti eſſent odioſi non comprahenditur mixtum ſub ſimplicib. & ita cõcludit Bart. quem ſequuntur Doct.in prealleg. l.2. & ſi vnus veſtrum dicat, ꝙ iſte caſus eſt odioſus quia proprie non eſt legitimatio, ſed eſt diſpenſatio, quæ in effectu, vt dixi, eſt odioſa ergo videtur, quod ſub iſtis ſimplicibus nõ cõtineatur mixtum. Sed nõ recedatis a priori opinione, quæ eſt verior cum ſaltim ratione principis legitimantis aut illius, cui mandatur fieri legitimatio caſus iſte eſt fauorabilis licet reſpectu ſpurij dicatur odioſus, & diligenter adnotate, ꝙ licet in vltimis voluntatib. & ſic in caſu fauorabili ſub ſimplicibus contineatur mixtũ: tamen ſecus eſt in contractibus. in quib. ſtrictior fit interpretatio, & imputandum eſt contrahentibus, quare legem apertius non dixerunt iuxta.ll.veterib.de pact.

Sed ꝺ doctrinam Bart. in d.l.2.dum dicit, ꝙ in odioſis ſub ſimplicibus cõtinetur mixtum vr̃ tex. apertus in contrarium in l.ſi ita ſit exhæredatio.ff.de iniuſt. & rup.teſta. iuduco vobis tex. teſtator habẽs vxorem prẽgnatem ita teſtatus eſt, ſi filius mihi naſcatur illã exhęredo vel ſi filia mihi naſcatur exhæredo text. dicit, ꝙ vtriſque natis poſt mortem teſtatoris non rumpit̃ teſtamentum: quia vterque eſt exhęredatus licet alternatiue, & ſeparatim de eis fuerit facta mentio & exhęredatio ergo hic eſt text.bene inductus, ꝙ in odioſis ſub ſimplicib.cõtinetur mixtum. iſta fuit noua & ſubtilis inductio Fulgoſij, per quam dicit opinionem Bar.non procedere.

Vos autem, dñi, nõ recedatis ab opinione Bar. quę eſt vera, & communis. ſ. ꝙ in odioſis ſub ſimplicibus non contine
49 tur mixtum, nec vr̃ † obſtare text.in d.l.ſi ita facta ſit: exhęredatio: quia reſpondetur ꝙ licet in illa.l.ſit caſus odioſus pp ex hęredationem tamen alio reſpectu caſus ex ibi fauorabilis, ſ. propter conſeruationem teſtamenti, quia ſi vterq; non eſſet exhęredatus alter tanquam pręteritus diceret teſtamentũ nullum. ergo fauor teſtamenti conſeruandi facit vt mixtum cõtineatur ſub ſimplicibus, & dicit ibi Ale.ꝙ ad illam l.aliud reſponderi non poteſt.

Sed vos ſubtiliter conſiderate qũo ſolutio Ale. non videt tũta ea ratione, quia cõſeruatio teſtamẽti non magis vr̃ fauorabilis quam inſtitutio filij.l.cum quidam.ff.de lib. & poſt. & licet reſponſio, Ale.poſſet de iure ſuſtineri tamen ad dicta.l. ſi ita facta. aliter & ſubtilius reſpondeatis, ꝙ ibi teſtator cogitauit de utroque ex quo vtrunque naſciturum expreſſit ergo per expreſſionem teſtatoris non eſt mirum, ſi ſub ſimplicibus etiam in odioſis contineatur mixtum.

Sequitur, vt videamus, an ſaltem de iure canonico poſſint aliquid capere de bonis patris: Breuiter cõcludite, ꝙ ſic dato ꝙ tales ſpurij ſunt nati ex reprobato & accuſabili coitu tamen de æquitate canonica debent a parentibus alimentari
50 iuxta facultatem bonorum patris† cui æquitati hodie ſtatur etiam de iure ciuili propter naturalem ęquitatem, quam ſacri canones conſiderauerunt: & iſta æquitas procedit inſtinctu naturę ex quo educatio liberorum eſt de iure naturali, ut tales ſpurij priuati alimẽtis nõ pereant, & iſte caſus eſt hodie clare deciſus.in capitulo cum haberet. circa finem extra de eo, qui duxit in matrimonium quam polluit per adulter. & per illum text.concludunt Barto. & Doctor.in dicta Auther. ex complexu. quod pater non ſolum ſpuriæ, vel ſpurio põt reliquere alimenta, verum etiam poteſt relinquere dotem quę ſuccedit loco alimentorum. & ita concludit Bart. in d.l. ſi.ſupra allegata. & refert ibi ita de facto conſuluiſſe: & ideo ſicut pater filiæ ſpuriæ tenetur pręſtare alimenta: ſic etiã tenetur eam dotare, & dotem condecentem ſibi conſtituere ita poſt Barto.concludit Matthęſilanus in ſingula.147.incip.nota ſingulare dictum. & iſtam deciſionem ibi ampliat procedere in filia nata ex nephario coitu, & inceſtuoſo & eccleſia hoc inducit ex æquitate, cui eſt ſtandum. vt dixi etiam in vtroque foro ſecundum Antonium Corſeti in ſingulari incipiete filij ſpurij.

Ex quib.inferũt feudiſtæ, in c.j.§.ſimiliter.de capitulis Cor. & in c.j.apud quẽ iudicẽ, vel dñm qõ feudi terminari debeat. iaunde ſi conſuetudo ſit n patria, vel etiam lege feudorum

Digitized by Google

caueat ur ꝙ vaſalli teneantur contribuere & iuuare dominũ pro filia ſua maritanda (de hoc vide Guidonem Papæ in deciſionib.ſuis) certe poterit eos talliare etiam pro ſpuria maritãda ex quo neceſſario habet filijs prẽſtare alimẽta.Sic etiã tenetur dotare:qa argumẽtum de dote ad alimenta procedit: licet Ang.in l.a filia.ff.ad Treb.Roma.& Imo. in l.1.ff.ſol.matri.teneant argumentum non procedere de alimentis ad dotem:& clarius per Sal.in Authen.res quæ.C.commu.deleg.& per eundem Ang.in l.fi. C. de dot.promiſ. & quod tale argm̃ non procedat hoc probant ciuili ratione, quia filius tenetur alere matrem.l.ſi quis a liberis.ff.de lib.agnoſ.& tamen nõ tenetur eam dotare, vt eſt caſus in l.tutor ſecundum dignitatẽ.
51 §.fi.in verbo nec uuptiale munus matri.ff.de admini.tut.† patet quia ex lata differentia inter dotem, & alimenta eo, quia pater non tenetur dare filio, vel filio alimenta pro toto tempore eorum vitę,ſed tantum ſucceſſiuis temporibus, ſecus eſt in dote, quam pater tenetur filiæ aſſignare vnica præſtatione in proprietate ſicut dicimus de legitima,quæ nõ ſolum in pecunia numerata: ſed etiam in proprietate præſtari iubetur,idque noua diui principis Iuſtiniani ꝓſtitutione expreſſum eſt, tex.eſt rotundus in §. 1. in verbis finalibus in Authentico de triente & ſemiſſe collatione 3. qui tex.facit contra ſtatuta & conſuetudines quarundam regionum vbi patres relinquunt filijs modicam pecuniæ ſummam nomine legitimæ, minus tamen quam a lege determinatum ſit:nec vix ſemunciam re reliquunt:quos accuſatores naturæ commode appellare poſſumus ex mente legis maximum vitium. C. de lib.præteri.vel exhæredatis,quod obſeruabis contra nationem Allobrogũ. Legitima autem dotis loco ſuccedit textus formalis.l.vnica.§. quo a nobis.C.de rei vxoriæ actione.Ideo ſi pater aſſignauerit dotem filię,talis aſſignatio durat etiam poſt eius mortem: quia dos dicitur proprium patrimonium filiæ tex. apertus,in l.Pomponius Philadelphus. ff. fami. erciſcun. & ex ea viuere debet.l.tertia.§.ſed vtrum.ff.de minoribus quam etiam tranſmittit ad hæredes ſuos.l.vnica.§.videam'.C.de rei vxor.actio. quodeſt aliud'in alimentis,quæ morte extinguũtur.l.cum hi. §.modus.ff.de tranſactio.

Sed nolite recedere a priori opinione, quæ eſt communis propter æquitatem: & ne filia ſpuria meretricetur defectu dotis, vt ergo euitetur iſtud peccatum: & propter matrimoniũ, cui in dubio fauendum eſt.cap.quanuis. de re iudica.& in l.in ambiguis.la ſeconda.ff.de regu. iur. vbi in verba iureconſult' Paulus In ambiguis,inquit,pro dotibus reſpõdere melius eſt. & ibidem videre poteris dominum Philippum Decium.Concludendum eſt ergo pro opinione feudiſtarum, vtpote quæ æquiſſima ſit.& pro hac vide etiam dominum Matthæũ Mopham Gribaldum in ſuo eleganti ſucceſſionũ tractatu ſub titu.de naturalib.liberis allegãtem multa iura & adde vulgato illo c.cum haberet.

Prẽterea deciſum eſt iure, ꝙ ſi ſpurius, vel ſpuria non habent,vnde ſecundum qnalitatem perſonarum, honeſte poſſint ſe alimentare,pater illum alere, & filiam dotare.d.l.ſi qs a liberis.Ratio eſt quia ius alimentandi prouenit a iure natu. l.1.ff.de iuſtitia & iure.quę natura eſt omnibus liberis cõmunis ſiue ſint nati ex coitu legitimo ſiue ex damnato. l. hos.accuſare.§.omnibus ff.de accuſatio. & ideo omnes qui naſcebãtur iure naturali erant liberi.§.licet quib. mod.natura.effi. ſui
52 & tex.in d.c.†cum haberet fundat æquitatem canonicam ſuper ęquitate naturali, quæ filios ſpurios etiã inceſtuoſos vult eſſe alendos,merito tam a patre quam a matre non facta differentia filiorum alendi ſunt: & iſta eſt communis opinio, quam ſequitur dominus Ioannes Baptiſta in l. ſi qua illuſtris. C.ad Orphic.vnde licet ſpurius ſit illius qualitatis, quod matri ſuccedere non poſſit : quia erat adulterinus vel incœſtuoſus,tamen ſi nõ habet,vnde poſſit educari poteſt de dote materna conſequi alimenta: & ideo, attenta æquitate canonica qua parentes tenentur ſpuriis prẽſtare alimenta,poſito,ꝙ pater & mater ſint mortui: tamen eorum ſucceſſores tenebuntur illa præſtare,†& ſic diſpoſitio. di.c.cum haberet.circa ſpu-
53 rios procedit tam mortuis, quam viuis parentibus, vt ſpurii alimẽtẽtur, & ſpuriæ dotẽtur:iſta æquitas canonica eſt mota ea raatione, ne filia indotata propter paupertatem cogatur meretricari,quod tenderet ad verecundiam,& infamiam ſuorum progenitorum,& ne ſpurius bonis,& alimentis parentũ deſtitutus cogatur ad furtum,& ad cętera turpia:vnde ex poſt ſequeretur vltimum ſupplicium.Et ratio eſſe poteſt, nõ enim eſt danda delinquendi occaſio,ſed eã potius tolli debere prudentiſſime a iureconſulto reſponſum eſt.l.conuenire.ff.de pactis dotalibus. Quo fit, vt ne ius dari poſſit ab beneficia vacatura,ne detur votum captandæ mortis alienæ ca.2.extra de conceſſione prębẽdę. Tolle etiã ſimile pulchrum ex.l.prima. §.penultimo.ff.de ædendo.vbi dicit iureconſultus diem inſtrumenti edendum non eſſe rationem adfert ibidem iureconſultus,ne detur materia fabricãdi falſum.ſic in propoſito,ſpurij, aut ſpuriæ alimentis deſtitui aut priuari non debent.iſta eſt limitatio æpuiſſima ad dictam Authẽticam ex complexu.quæ reſtrictio fundatur ex æquitate canonica.

Et iſta opinio ſecundum Baldum in dicta Autentica ex cõplexu.in verſiculo quęro,nũquid ſacerdos procedit,vt iſto caſu presbyter poſſit de proprio patrimonio ſpurium alimentare,& ſpuriam dotare, vel ſibi fundum pro dote relinquere: nec dos data marito vel fundus dat' loco dotis auferetur ab eo per fiſcum,quia dicit Bartolus in l.fina.§.ſi a ſocero.ff.quę in fraudem creditor.quod bona ipſius non erant ipſo iure cõfiſcata,& dos eſt titulus oneroſus ſaltem reſpectu viri maxi. in patrimonialibus in quibus clericus habetur pro layco ca. cum dilectus.in verbo tanquam laycus. & ibi hoc notat Panormita.de iure patro.& notate etiam ſingulariter, quod licet hæres poſſit repetere a ſpurio tanquam ab indigno illud, quod fuit ſibi donatum per ſacerdotem:†tamen eius ſpurius
54 poterit retinere vſque ad modum alimentorum in quib. ſaltim reperitur capax:quia poſſunt publice, & occulte relĩqui, & iſta eſt ſingularis limitatio,ad tex.in dicto capitu. cum haberet, nec tale relictum alimentorum videtur eſſe factum in fraudem legis:quanuis in eam cauſam relictum non fuerit.

Ampliate hanc deciſionem, vt ſolum procedat in bonis patrimonialibus,verum etiam in bonis ratione eccleſiæ acqſitis,vt ſunt fructus & redditus beneficiorum,de quibus preſbyter non habens propria poteſt vxorem, & filios acconſanguineos paupere, alere gloſſ.eſt magiſtralis,in in capitu.omnino in verbo mercedem trigeſima prima diſtinctione ea ratione,quia nemo vnquam carnem ſuam odio habuit in capitulo non exiſtimetis.decima tertia quęſtione ſecunda.quoniam dicit Panormitanus in capitulo primo. de cohabitati.
55 clericorum & mulier: † quod beneficiatus de fructibus beneficii potius debet ſubuenire in eleemoſyna facienda ſuis conſanguineis,& proximioribus quam extraneis:duobus tamen concurrentibus,ſcilicet, quod multum indigeant, & ꝙ hoc faciat ad ſubueniendum in neceſſitate,& non ad dubitandũ, & ſic de bonis eccleſiæ debet erogare cum menſura. Vnde ille, qui eſt executor teſtamenti ad diſtribuẽdum bona inter pauperes poteſt potius diſtribuere in ſuos coniunctos pauperes,quam in extraneos: quia prima charitas a ſeipſo incipit: ideo dicit Bartolus in l. cum quidam fideicommiſſum. ff. de legatis ſecundo. quod ſi electio bonorum diſtribuendorum fuerit data priori prędicatorum, ipſe poterit eligere fratres pauperes de ſuo ordine. Itẽ pater executor poterit diſtribuere inter alios ſuos pauperes.ſic ergo patet quod beneficiatus licite de fructib.beneficij poteſt alimentare & dotare ſororẽ, neptem,vel aliam coniunctam,vel ſpuriam, quia licet clericus procreando ſpurios male,& cum peccato fecerit ex quo tamen ſunt geniti non ſunt perdendi.

Sed eis eſt ſubueniendum in neceſſitatibus iuxta diſpoſitionem dicti capituli haberet.ſed Odofredus in l.mandauero,in §.ſi tibi centum,ff.mandа.& Florianus in l. Altius,ff.ſi ſeruitus vendicet.& Angelus in l.apertiſſimi.Cod.de iudici.& Barbatia.in capitu.primo. de locato.quos refert & ſequitur Ioãnes Luppi in dicto capitu.per veſtras. dicunt. quod eſt quędã conſtitutio cuiuſdam Cardinalis Sabinẽſis, quæ incipit non ſolum poſita in titulo & vita de honeſtate clericorum.in clementina,quam dicunt eſſe approbatam per Papam, quę dicit quod clericus de patrimonialibus poteſt alere, & dotare filiam,& alios conſanguineos,ſed nõ de fructibus beneficiorum & ita debet intelligi.text.in dicto capitu. cum hæberet.

Sed ego in iudicando & conſulendo non recederẽ a priori opinione,ex quod dicta conſtitutio non eſt inſerta in corpore iuris,quam etiam tenuerunt Anto.de Butrio, & Panormitanus in capitulo peruenit.de arbitr.& Decius.in capitulo clerici.de iudici.& Nicolaus de Vbald.in tractatu. ſucceſſ.ab inteſtato.

Et ſic habetis reſolutam opinionem iuribus,& rationibus, & authoritate plurimorum Doctorum firmatam, quod pater poteſt donare ſpurio cauſa alimentorum, quæ opinio etiam procedit,licet pater illi ſimpliciter donauerit,nec in donatione adiecit,ꝙ illud donat pro alimentis.In dubio tamẽ cenſetur donata cauſa alimentorum,maxime, quando non haberet,vnde poſſet ſe alere, & iſta eſt ſingularis ampliatio ad d.c.cum haberet.

56 Quæritur, an † ſacerdos vltra cauſam alimentorum poſſit relinquere ſpurio ſuo? concludite, ꝙ ſic, ſcilicet, propter gratuita ſeruitia, & bene merita ſibi per ſpurium impẽſa ita reſidet Bal.in conſilio ſexageſimo ſexto.incipiente ſi dicta inſtitutio.& hoc operatur remuneratio propter quam in multis relaxantur,& reſtringũtur regulę iuris cõmunis, ut patet in donatione facta inter patrem,& filium,itẽ in donatione, quæ fit per militẽ,vel per clerium concubinę, & in illa quæ fit inter coniuges:quia licet tales donationes non valeant ꝓpter reſiſtentiam iuris: valent tamen cauſa remunerationis bene-

Digitized by Google

benemeritorum, vt in eisdem terminis consuluit Petrus de Anchara. in consilio ducentesimo quadragesimo septimo. incipiente dubium facit & idem dicendum videtur in tutore, & prælato vel in procuratore vel minore. & in decurionibus, & pluribus alijs personis quę licet absolute non possunt donare, vel alienare possunt: tamen causa remunerationis, &
57 propter benemerita precedentia, † & sic est modus notabilis, per quem presbyter potest relinquere spurio vsque ad æqualentiam bene meritorum. Sed quia ista donatio posset fieri in fraudem legis: ideo aduertite, quia tali gratuita seruitia debent probari, nec sufficeret assertio patris dicentis, se fuisse consecutum illa bene merita a spurio & requiritur etiã quod non sint obsequialia ad quæ filius naturaliter tenetur prout dicimus de donatione remuneratoria facta filio de qua plene scripsi in repetitione. l. pater. C. de inoffi. donatio. & ista est communis opinio secundum scriben. in l. si donatione. C. de collatio.

Sed aduertite: quia ista æquitas iuris canonici venit in aliqbus casibus modificanda, primo vt non procedat quãdo spurius haberet aliunde: vnde posset se alimentare vel haberet artem ex qua posset lucrari victum suum: quia isto casu non haberet locum dispositio dicti capi. cum haberet. secundum Alexand. in consilio septuagesimo quarto. incipien. viso processu in secũdo volumine, & ista modificatio maximam eq-
68 tatem. de iure videtur continere: † quia ratio finalis, & impulsiua dictæ æquitatis est, ne filii spurij priuati alimentis pereãt fame: quæ ratio cessat, quando spurius habet bona, vel artẽ ex quib. potest se alimentare: ergo cessare debet dispositio iuris: cessante enim ratione, cessare etiam debet dispositio legis, tex. formalis in l. adigere. §. quanuis. ff. de iure patro.

Secundo dispositio dicto cap. cum haberet. venit modificãda, vt procedat quãdo pater solun relinqueret spurio, vel spuriæ aliquid, quod sufficeret pro alimẽtis: & sic sacerdos potest
59 dotare spuriam, vsque ad quantitatem alimentorum. † Si vero pater eis relinqueret vltra legitimum modum, præsumeretur esse relictum in fraudem. Vnde legitimi successores possẽt illud excessiuum reuocare, & in defectum, & negligentiam illorum applicaretur fisco. Ideo dicit Bald. in d. l. id quod paupe ribus. quod executor non potest omnia bona distribuere spuriis pro alimentis, vel maiorem partem: & illud, quod reperie tur distributum ultra legitimum modum reuocabitur. vt est tex. in argumentum, in l. fina. ff. de exercito. actio. vbi dicitur, quod si nauis indigebat refectione, & Præpositus seu magister nauis pro ea reficienda pecunia vltra necessitatem a creditore accœperit, dicitur in textu, quod creditor contra domi num nauis non datur actio pro toto credito, sed solum vsque ad quantitatem quæ sufficiebat pro legitima refectione, & in istis alimentis, quæ præstantur spurio non attenditur dignitas personę, sed attenditur necessitas viuendi: quia lex canonica illa concedit causa miserationis: ergo non habetur respectus ad dignitatem.

Sed iuxta prędicta dubitatur, presbyter dotauit spuriam, & dos quamplurimum excedit legitimum modum alimentorum, non ne, mortuo patre legitimi successores statim possint illud excessiuum reuocare? Vel an debeant expectare, q̃ filia sit defuncta, vel quod saltim matrimonium sit dissolutũ? distinguite, quia si mortuo patre dos fuerit reuersa ad filiam per dissolutionem matrimonij: & tũc, quia filia reperitur habere istam dotem titulo lucratiuo: & clare reperitur decisum, quod spurię non potest dari vltra alimenta, ergo illud, quod reperietur excedere legitimum modum alimentorum, statim poterit reuocari.

Si vero dos non fuerit reuersa ad filiam: quia adhuc durat matrimonium tunc constante matrimonio illud excessiuum repeti nõ potest ea ratione, quia maritus reperitur habere dotem titulo oneroso istam distinctionem ponit Barto. in l. fina. in §. si a socero. ff. quæ in fraud. credito. aliena. sunt quam sequitur Ange. in Lignoti. Cod. de reuocand. his, quæ in fraud. cred. & clarius in §. item si quis in fraudem. de actio. quos sequitur Campegius in tractatu de dote. in quæstione quarantesi. octa. primæ partis.

Aduertite, quia videtur, quod ista opinio Bart. non procedat in puncto iuris, quod immo venientes ab intestato possunt reuocare a marito etiam constante matrimonio illud, quod excedit alimenta, vt tenet Nicolaus de Vbald. in tractatu successionis ab intesta. similiter contra Bart. tenet Ioannes Luppi in c. per vestras. de donatione inter virum & vxorem. ĩ §. constituenda. & contra Barto. potest esse ratio: quia illud q̃ excedit legitimum modum alimentorum obstante prohibitione iuris a principio fuit nullum. Immo in fraudem legis videtur esse donatum. vt etiam tenet Bartolus in dicta l. finali. de his quib. ergo cum illlud excessiuum a principio erat nullũ tractu temporis conualescere non potuit, vnde imputandum est marito quare contraxit matrimonium cum illa spuria, q̃a debuit explorare de qualitate, & cõditione personę, cum qua contraxit, quod si secus fecerit, non excusatur a culpa, vt in regula qui cum alio contrahit. ff. de regulis iur. & contra Bartolum facit, nam si pater dotaret filiam naturalem, & legitimã excessiue, alij filii post mortem patris illud excessiuum posset reuocare etiam constante matrimonio per titulum de inofficio. donat. ergo multo fortius illud, quod est donatum spurię poterit reuocari, licet matrimonium non sit dissolutum, saluando tamen Bartolum dicatis, quod sua opinio procederet, quando maritus ignoranter contraxisset matrimonium cum spuria, quam credebat esse legitimam prout faciunt presbyteri, qui cum maritant suas filias dicunt illas esse neptes, isto casu ignorantia, & error facti excusaret maritum, nec videtur esse particeps fraudis cum patre naturali dotem cõstituente. & ita limitat Alber. prędictã regulam, qui cum alio non procedere in casu erroris, vel necessitatis, & ista opinio videtur maximam continere æquitatem.

Dubitatur, ex quo sacerdos potest relinquere spuriæ fundum pro dote, vel pro alimentis an mortua spuria, fundus ille reuertatur ad patrem naturalem, & ad suos legitimos successores? vel an transeat ad filios legitimos spurij, si habeat, uel
60 ad alios suos legitimos successores? Breuiter † dicite quod tale relictum nõ durat nisi vsque ad uitam spuriæ, qua mortua, dos reuertitur ad patrem, si viuat.

Si vero non viuat, reuertitur ad successores. ita tenuit Bald. in d. l. eam, quam quem sequitur dominus Decius in consilio trecentesimo undecimo. incipien. in casu proposito in secundo volumi. vbi concludit, quod si pater relinquat fundum spurio pro alimentis, eo mortuo, non transmittitur ad hæredes spurii idem tenet Bald. in consilio 546. incipien. quidam Franciscus. vbi dicit, quod legatum factum spurio pro alimentis
61 non transit ad hęredes spurii nec ratione proprietatis † quia legatum factum spurio de proprietate non ualet. dicto capit. cum haberet. nec ratione alimentorum, quia illa finiuntur morte merito reuertitur ad uenientes abintestato per tex. notabilem. in l. 1. C. de natu. liber. & ibi dicit Azo. quod ille text. procedit in quocunque spurio. & dicit etiam ibi Barto. quod quicquid pater dedit spurio siue per se siue per interpositam personam, omne illud debet restitui legitimis successorib. & sic deuenit ad illos, ad quos deueniret ab intestato, si relictum non fuisset, quibus non stantibus, ad fiscum licet spurius haberet liberos naturales, & legitimos. Immo fortius dico, quod si pater relinquat spurio certas possessiones pro alimentis. & ipse de fructibus illarum possessionum possit se alimẽtare certe proprietas non transiet ad eum sed penes hæredes patris remanebit, quia causa impulsiua istius relicti fuit causa alimentorum, Sed alimenta quæ debentur alicui per eius mortem terminantur, hoc est, cum vita finiũtur. dicta l. cum. §. modus. de transact. & in l. dominus. ff. de vsufructu. ex præmissis videt concludendum, quod post mortem spurii illud, quod est donatum pro alimentis, reuertitur ad patrem vel ad suos legitimos successores.

Ista conclusio posset recipere quator limitationes primo ut procedat quando pater coactus per prœceptum seu sententiam iudicis constituisset dotem spuriæ, quia tunc post mortẽ spuriæ reuertetur ad patrem vel ad hęredes. ex quo ipsa consequuta fuit dotem contra voluntatem patris ęquum est ipsa reuertatur ad patrem.

Secus si pater ei libere dotem constituerit, & voluerit quod post eius mortem transeat ad filios istius spuriæ tunc ea mortua successores patris eam reuocare non poterunt ita concludit Bart. in d. l. si. de hijs quibus. ut indig. vbi dicit, quod non est tutior modus relinquendi spurio, quam iste: dum tamen relictum non exeedat modum alimentorum, quod dictũ sequitur Bart. Cœpo. in 38.

Secuundo posset limitari, ut procedat, quando res data in dotem erat notabilis æstimationis tunc reuerteretur ad hęredes patris. Secus si esset vilioris æstimationis puta, quia dedit paruam quantitate pecuniæ, quæ vtendo consumitur prout dicimus in vestimentis vel blado vel vino, quæ omnia, ut dixi, sũt cõsumpta tunc mortua filia illud p̃ hęredes non posset repeti & istam simulationem ponit Ioa. Bapt. in d. l. si qua illustris.

Tertio posset limitari vt procedat prout absolute loquit̃ in spurio & sic in illo, cui de iure pater nihil poterat relinquere, quo casu si de clementia iuris canonici aliq̃d fuerit relictũ p̃ alimẽtis cõsequens est, ut illa clementia nõ trahatur ad pręiudicium legitimorũ successorũ. ideo post mortem spuriæ ilud reuocare poterũt. Secus si p̃ cõstitueret dotem filię naturali tm̃: quia illa est capax bonorũ patris saltim in parte isto casu mortua naturali filia, illud q̃ erat sibi donatũ, non reuerteretur ad hr̃des patris nisi quatenus excesisset legitimum modũ: q̃a tunc illud plus posset reuocari, ut est casus, in l. 1. de nat. lib.

Vltimo limitari posset, vt procedant quia nihil aliud p̃ ius disponeretur quo casu mortua spuria relictum pro alimentis

Digitized by Google

non cedit lucro ſuorũ liberorum. Sed ad hęredes patris reuertitur ſecus qñ aliud contra ius particulariter diſponeretur, ponite exemplũ in ſtatuto, quo diſpontur, q̃ vxore præmoriente in matrimonio maritus lucretur dotem, iſto caſu, ſi ſpuria moriatur in matrimonio maritus lucrabitur dotem virtute ſtatuti quo dos videtur confirmari, niſi aliter actum fuerit: ideo imputandum eſt patri, quare circa ſtatutũ non prouidit iſtum caſum ponit de palatijs rubeis in prædallegato. c. per veſtras. quem pro nunc ego nõſtrimo ex quo ſtatuta quæ faciũt mentionem de filijs non compræhendunt ſpurios tanquam perſonas odioſas.

Dubitatur vlterius, an diſpoſitio d. cap. cum haberet. hẽat locum tãtum. in terris eccleſiæ, & ſic in foro eccleſiaſtico vel
62 etiam in terris imperij & ſic in foro ſeculari † breuiter Io. de Imo. in l. Lucius, in §. 1. de legat. j. videtur dicere, q̃ non habet locum in foro ſeculari, ſed tantum in terris eccleſiæ ea ratione: quia de iure ciuili alimenta non poſſunt relinqui ſpurio. d. Authen. ex complexu. Sed in terris imperij ſeruatur ius ciuile & in terris eccleſiæ ius canonicum glo. in c. 2. de arbitris, in 6. ergo videtur quod ſuprijs alimenta non debeantur extra terram imperij concludite tamen contrarium, q̃ immo debentur in vtroq̃ foro: quia in vtroque militat ratio naturalis ẽt æquitas, per quam pater tenetur alere ſpuriam, & per conſequens dotare. & ita tenet glo. in d. c. cum haberet. quam ſequũtur ibi Doctores, & iſta eſt communis opinio ſecundum Ange. in tractatu teſtamẽtorum. in §. relinquit filio ſpurio. vbi dicit ita fuiſſe iudicatum per iudices Marchionis Ferrariæ, pro qua opinione conſuluerunt Alexand. conſilio 74. incipiente circa primum in 3. volu. & Areti. in conſi. 47. incipiente reuocatur in dubium. & clarius per Alexand. in l. prima. ff. ſolu. matrimonio. ex prædictis habetis claram intelligentiam d. c. cum haberet.

Viſum fuit quomodo de iure ciuili ſunt incapaces etiam quoad alimenta, videamus an per ſtatutum poſſint habilitari ad hunc effectum, vt patri ſuccedere poſſint? †
63 videtur quod ſic quia ſtatuta poſſunt diſponere circa facultatem bonorũ: quia bona ſunt ſub poteſtate ſtatuentium: ideo debet valere ſtatutum, maxime ſi concernat ſucceſſionem circa temporalia. Vos tamen concludite contrarium, vt etiam concludunt Bart. & Imo. & communiter Doctores in l. teſtamenti factio. in verſiculo quæro, an per ſtatutum. ff. de teſtamentis. vbi dicit ſpurium non poſſe habilitari per ſtatutum, vt ſuccedat patri, cum aliis legitimis, & refert iſtam quęſtionem, alias fuiſſe diſputatam, & tandem fuiſſe concluſum ſtatutum non valere p̃ tex. in l. 1. ff. de natalibus reſtituendis. & in §. fina. quibus mod. naturales efficiũtur ſui. vbi dicit, quod ſpurius nullum habet participium illius legis. & iſta eſt communis opinio, quam ſecuti fuerunt Panor. & Felyn. iu d. cap. in præſentia. de probationibus. pro qua etiam conſuluit Federicus de Senis in conſilio 278. incipiente factum quę opinio conuenit cum diſpoſitione iuris diuini, vt legitur Geneſis. 21. cap. dictum eſt Abrahæ, Eijce ancillam & filium. quia non erit hęres filius ancillæ cũ filio liberæ, quod idem atteſtatur Apoſtolus ad Galatas. 4. q̃ dictum etiam obſeruatur iure canonico. cap. dicat aliquis. 22. q. quarta. & in c. non omnis. 32. quæſt. ſecunda. & refert Auguſtinus in cap. quid eſt. 35. q. ſeptima. quod ex lege Dei ſtatutum eſt, vt illi, qui ex incœſtuoſo coitu naſcuntur nullo iure parẽtibus ſuccedunt.

Si ergo iure diuino tales illegitime nati excludantur a ſucceſſione patentum, ergo nec populus, nec princeps contra iſtud aliquid ſtatuere potuerunt: item quia iſti ſpurij prohibẽtur ſuccedere propter turpitudinem patris, vnde ex quo actus eſt reprobatus propter turpitudinem tale ſtatutum valere nõ debet. c. quæ contra mores hominum ſunt. 8. diſt.

Pręterea facit: quia dato, quod tale ſtatutum municipale non eſſet contra ius diuinum, ſed tantum contradicat iuri poſitiuo, requiritur tamen, quod ſit rationabile. † ſicut dicimus
64 de conſuetudine contraria iuri poſitiuo: quia illi non derogat niſi ſit rationabilis, cap. fi. extra de conſuetud. ergo etiam nec ſtatutum quod procedit ab eodem fonte facit vlterius, quia tale ſtatutum, quod illegitimi ſuccedant ſicut legitimi eſt inhoneſtum, & nutritiuum peccati patet, quia ipſi excluduntur ab hęreditate in pœnam patris adulterantis, vel fornicantis, imo etiam tales liberi a ſacris ordinibus repelluntur. c. ſuſcitantib. 15. q. 8. non autem hoc fit in pœnam aliorum qui non peccauerunt. c. naſci de adulterio. 56. diſtinct. apparet ergo, quod tale ſtatutum, nec eſt honeſtum, nec rationabile. quia viri habentes vxores ſteriles accipient concubinas, vt ex eis ſuſcipiãt filios, & hæredes.

Confirmatur: quia quod ſpurius ſuccedere non poſſit iſta eſt pœna a lege impoſita ergo per ſtatutum tolli non poteſt: quia ſolus princeps poteſt facere, quod ſpurius ſuccedat ergo cum tantum ſit reſeruatum principi inferior contrarium nõ poteſt diſponere. l. reſcripta. C. de precib. imperatori offerend. prætereа princeps hoc ſtatuere non poteſt, niſi dicat non obſtante aliqua lege: ſed populus non poteſt vti iſta clauſula, ergo non valet ſtatutum. & ita arguit Bald. in l. prim. in verſiculo ex prædictis. C. de iure aurcorum anullorum. tanquam inducens peccatum, & contemnens matrimonia, & propter iſtam rationẽ Hoſtienſis. in ſumma in titulo, qui filij ſunt legitimi. refert quod imperator non poteſt facere legem generalem legitimantẽ ſpurios: quia dolus futurus remitti non poteſt. l. ſi vnus. §. illud. ff. de pact.

Sed Bald. in dicta l. prima ſupra allegata in verſiculo dubitatur nunquid ſtatutum poſſit cum facere ſucceſſibilem: arguit ad vtranque partem, & tandem concludit, quod tale ſtatutum non valet in natis ex damnato coitu: ſecus in aliis ſpurijs: quia ſicut valet ſtatutum iuris communis, quod ſpurii ſuccedant matri, ita valet ſtatutum municipij, vt patri ſuccedãt, ſed opinio Baldi non eſt vera: quia in vtroque ſpurio ſemper inducitur peccatum, & occaſio delinquendi: ſed Imola ſubtilius conſiderans dicit, quod forte poſſet attentari, quod tale ſtatutum valeret in naturalibus tantum de iure ciuili, cum illo iure baſtardus ſit capax bonorum patris. Authentica licet. C. de naturalibus liberis. & in corpore vnde ſumpta eſt in Authentico de triente, & ſemiſſe: ideo videbatur valere ſtatutũ, quod naturales tantum ſuccedant cum legitimis iſtam opinionem ſequitur dominus Benedicti, in cap. Raynutius. folio 121. vbi dicit, quod licet naturales non poſſint vltra certam portionem ſuccedere ex teſtamento, vel ab inteſtato: tamen fallit vbi ſtatutum, vel conſuetudo patriæ eos habilitaret, vt ęqualiter, vel vltra vnciam, ſuccedant cum legitimis, qui allegat Bald. hoc literaliter dicentem. in c. 1. §. hoc autem notandum eſt in ver. qnæro, quid de iure Longobardorum. in tit. de his qui feu. da. poſſunt.

Ego autem puto opinionem Baldi non eſſe veram: quia in re canonico omnis coitus, excepto matrimoniali, eſt prohibitus. capitu. nemo ſibi blandiatur. trigeſima ſecunda. quęſtione quarta. vnde de iure canonico ſtatutum, quod habilitat naturalem tantum ad ſuccedendum cum legitimis nõ valet: quia ut dixi præberet facultatem pecandi, & in materia peccati ius canonicum prędualet iuri ciuili, vt notat gloſſ. in regula poſſeſſor. de regulis iuris in 6. ergo tale ſtatutum non valet quando naturalis indifferenter fuit habilitatus: ſecus ſi ſtatutum dicat, quod non obſtantibus legitimis naturales ſuccedãt: q̃ iſto caſu non ita datur occaſio fornicandi ſicut in præcedẽti: ideo valeret, & ita concludit Imo. in dicta l. teſtamenti factio. & Aluerotus in c. primo. qui feudum dare poſſunt. & Panor. in c. per venerabilem. in 8. quęſtione qui filii ſunt legitimi. & iſtud puto verius.

Apud legiſtas difficilior oritur dubitatio, an nepos naturalis, & legitimus natus ex naturali, vel ſpurio poſſit inſtitui ab auo? Breuiter facite duo membra, quod aut nepos ille deſcen
65 dit ex naturali tantum, aut ex ſpurio. † primo caſu ſubdiſtinguite, quod aut auus habet alios liberos naturales, & legitimos, & tunc non plus poteſt relinquere nepoti, quam poterat patri illius nepotis, ſed ſtante legitima ſobole, pater nõ poteſt relinquere naturali tantũ niſi ad certum modum, ergo auus huic nepoti non plus relinquere poterit: ſi vero auus nullam aliam iuſtam ſobolem habeat, iſto caſu dicite, quod poterit inſtituere iſtum nepotem naturalem, & legitimum deſcendentem ex naturali tãtum etiam in tota hæreditate, licet eius pater non potuiſſet inſtitui in totum, ut habetur in lege fina. in verſiculo nulla legitima ſobole ſubſiſtente. Codi. de naturalibus liberis. ſi vergo agatur de nepote naturali, & legitimo deſcendente ex ſpurio, & quæratur an ille nepos ſuccedere poſſit auo diſtinguite: quia aut vult ſuccedere ab inteſtato, vel ex teſtamento primo caſu ſuccedere non poteſt, & ita cõcludunt Cynus,, & Odofredus in dicta lege fina. & Petrus de Anchar. in conſilio tricenteſimo octuageſimo nono. incipiente viſis. & Baldus in lege fina. Cod. de verborum ſignificatione. vbi dicit quod iſti ſpurii non dicuntur eſſe de domo, & idem dicit eſſe in nepotibus natis ex talibus illegitimis ea ratione: quia poteſt eſſe conſequentia legitima ex illegitimo naſcendi principio, ut dicit text. in dicta l. fina. de naturalibus liberis. & iſta videtur communis ſecundum Decium in conſilio octuageſimo quinto. incipiente, pro tenui facultate. & refert Benedictum Capram ita conſuluiſſe in in conſilio centeſimo trigeſimo ſexto. incipiente, & ſi viſis: quæ concluſio maxime procedit ſecundum Baldum in dicta lege ſi quis incœſtu. & in dicto capitulo in præſentia. in nepotibus natis ex ſpurio nato ex damnato coitu: quia non poterunt ſuccedere auo ab inteſt. vt eſt tex ad literam ſi ſubtiliter ponderetur in duob. locis in prędallegata. l. ſi. in verſi. ſed interuentu ſobolis naturalis nihil ius legitimum ſubeſſe poteſt, & in alio verſiculo: iura enim ab inteſtato in aui ſucceſſione memini eorum penitus acquirimus, vbi deciditur, q̃ ſi quis habeat naturalẽ, & legitimum certe ex quo naturalis nõ poteſt patri ab inteſtato ſuccedere, nec etiã

nepos

Digitized by Google

nepos auo licet sit naturalis,& legitimus,si ergo nepos descē dens ex naturali tantum non possit succedere auo ab intestato ergo multo fortius prohibetur nepos descendens ex spurio, & ratio est quia nepos non censetur legitimus successor
66 per medium infectæ radicis a qua procedit, † & quando vna persona prohibetur succedere etiam descendentes ex ea prohibiti intelliguntur per tex.in l.si viua matre. C.de bonis maternis.& ita pro hac communi opinione consuluit Raphael Cumensis in consilio 117.incipiente in testamento quem refert,& sequ tur Alex.in consilio. 174. incipiente, super eo.in v.volumine.

Ad secundum membrum distinctionis deueniamus, scilicet an auus possit relinquere,vel instituere nepotem naturalem,& legitimum natum ex spurio? Adhuc super hoc puncto distinguite,quod aut ille auus habet legitimam sobolē, tunc non potest institui.dicta l.fina.quia si ibi Iustinianus facit distinctionem in filio naturali ergo multo magis fieri dēt in nepote descendente ex spurio cui auus non plus poterit relinquere, quam poterat spurio, & ista est communis opinio secundum Paulum de Castro.& Imo.in l.Gallus,in §.quod si is.ff.de liber.& posthum.uec obstat si dicatur, quod in nepote descendēte ex spurio nullum vitium erat respectu aui. Vnde nepos ille censetur tanquam extraneus,sed auus non prohibetur relinquere extraneo etiam extante legitima sobole. l.extraneum.C.de hæredibus instituen.& in §.fina.Institu. eodem titulo.ergo videbatur,quod auus possit relinquere huic nepoti tanquam extraneo.vos autem non recedatis a priori opinione,quia non potest dici nepos,qui habet legitimum stipitem alia legitima sobole existente, maxime si talis descenderet ex accusabili coitu,quia tunc in sui odium dicitur extraneus,vnde succedit regula iuris,quod illud quod in odium alicuius fuit inductum,non debet in eius fauorem conuerti.l. si quis solidum.ff.de hæredibus instituendis.& sic auus tali nepoti nil posset relinquere, nisi pro alimentis, prout poterat spurio de æquitate canonica,iuxta tamen declarationem superius factam.

Si uero auus nullam habeat legitimam sobolem,& adhuc subdistinguite quod aut illum nepotem instituit contemplatione spurii:quia sacerdos dicit ex quo nō possum instituere spurium meum instituo filium suum ad fines, ut spurius postea possit habere administrationem, & vsumfructum bono-
67 rum:certe talis institutio non valebit: † quia cum pater non possit relinquere spurio per directum prohibetur per obliquum,& sic per mediam personam: quia videretur esse factū in fraudem legis,ratio est,quia spurius videtur institutus a patre.l.additio.ff.dę acquiren.hære.vbi dicit tex. quod institutus contemplatione alicuius acquirit illi totam hæreditatem, & non instituto cui concordat tex.in l. profectitia. circa principium.ff.de iure dotium.† vbi dos non solum dicitur esse pro-
68 fectitia, quę processit a patre verum etiam illa dicitur profectitia,quæ data est ab extraneo contemplatione patris, & idē videtur facere tex.in l.sed si plures.§.in arrogato.ff. de vulgari.per quem tex.decidunt Are.& Alexan.quod donatum filio ab amico patris habetur,ac si esset donatum patri: ideo sibi acquiritur,& non illi cui donatum fuit quibus concordat,gl. posita in verbo substantia.legis cum oportet.C.de bonis,quę liber. quæ expresse dicit, quod donatum filio contemplatione patris iudicatur profectitium. Ergo sic dicēdum est in hoc casu, ut non valeat institutio nepotis facta ab auo contēplatione spurij.Et si vnus vestrum dicat quod predicta cōclusio procedit quando constaret nepotem esse institutum contemplatione sui patris. Sed quid si auus nepotem simpliciter instituat,an in dubio videatur institutus patris cōtemplatione? ad hoc vt institutio sit nulla concludite quod institutio nepotis non presumitur esse facta in fraudem ad hoc, vt bona deueniant ad spurium,vt est casus in argumētum in l. nec adiecit. ff.pro socio.vbi donatum socio simpliciter in dubio non presumitur esse donatum contemplatione alterius socii:sed acquritur illi cui donatum fuit,& sic auus instituendo simpliciter nepotem ex spurio in dubio non videtur instituisse patris cōtemplatione argumēto legis merito. ff.pro socio. vbi dicitur,
69 ꝙ in dubio † quis presumitur vti iure suo potius, quam fraudem & consilium furti inire, & sic omnia acquiruntur nepoti legitimo descendenti ex spurio, tam quoad vsumfructum, quam quoad proprietatem, & nihil acquiretur spurio patri suo.

Modo transeamus ad vltimum membrum distinctionis, scilicet,quando auus simpliciter instituit nepotem ex spurio, vel expresse est protestatus, quod nō vult nec intelligit quod acquiratur spurio? Super hoc puncto quidam fuerunt in ista opione dicentes,quod auus nullo modo poterat instituere talem nepotem,& eam sicuti fuerunt Cy.& Odofr. in d.l.fi.qui indistiucte tenet auum nō posse relinquere nepoti ex spurio siue auus habeat alios legitimos liberos siue nō ,& eos sequitur Bald.in d.l Gall.in §. quidam recte dicens ꝙ non valet talis institutio: quia si valeret acquiretur patri suo spurio quod est prohibitum de iure tam directe quam indirecte:ratio est: quia auus instituendo nepotem præsumitur moueri affectu, & ratione turpi,& eadē turpitudine,qua principaliter mouetur ad filium spurium ita & secundario mouetur ad nepotē: & istud non videtur esse prohibitum, nisi propter turpitudinem instituentis,vt refrenetur vitium paternum. vt dicit text. in d.l.fi.nam affectio, quam habet auus erga nepotem videtur dependere ex affectione sui filij spurii argumento. l.dedit dotem.ff.de collatione dotis.Hæc opinio probatur alia ratione: quia licet nepos natus ex spurio sit naturalis, & legitimus: tamen procedit ex radice infecta, & damnata & sic non pōt dici nepos:cum non habeat stipitem de iure ciui.i,quia persona media est prohibita: quando vna persona est prohibita, omnes descendentes ex ea prohibitæ videntur eo, quia cum spurio nato maxime ex damnato coitu nulla est cognatio. l. si spurius.ff.vnde cognati.Hoc tamen accipiendum est secundum distinctionem & determinationem iureconsulti Vlpiani in di.l.si spurius.

Scilicet ut inter patrem & filium spurium nulla sit cognatio,vt dicit ibi text. Ratio potest esse quia spurius nullum patrem habere intelligendus est.Aliud in matre.l.hac parte.vnde cogn.Et istam opinionem tenet Fulgo.in consi. 24. vbi dicit,ꝙ talis nepos non potest institui ab auo ea ratione:quia aui non minus solēt amare nepotes quam filios: ergo in odiū sceleris non debet permitti auo posse instituere nepotem, & pro confirmatione prædictorum facit singulare dictum Petri de Ancha.in consi.392.dicentis quod immunitas cōcessa nobilibus non compræhendit nepotes natos ex radice infecta:ergo videtur dicendum quod nepos tatus ex spurio non potlit institui ab auo.

Contrariam opinionem de iure credo veriorem, ꝙ immo auus potest instituere nepotem naturalem, & legitimum descendentem ex spurio:& istam partem imprimis tenuit Bart. in d.l.Gal.in §.quid si is, quem ibi sequuntur Moder. & idem Bar.in suo quodam consilio incipiente,Odosius habens filiū. vbi residet per plura iura, & ratioues, quod auus potest instituere talem nepotem& ibi dicit, quod ita fuit iudicatum pro
70 opinione sua, †& istam opinionem sequitur Panor. in d.c.cū haberet: vbi concludit quod licet pater non possit instituere spurium non tamen prohibetur ab auo nec ab alijs cœteris cognatis patris,quia quoad alios cognatos non dicitur spurius,& hoc uidetur tenere glo.in d.§.fina. in verbo participiū quib.mod.natu.effic.sui.subiiciens, ꝙ hoc iure non probatur, ꝙ spurius illis cognatis prohibeatur succedere: ideo non prohibentur succedere fratri sui legitimo,& naturali etiam ex dispositione patris,vt in præallegata.l.si is,qui ex bouis. & istam opinionem tenet Bald.qui videbatur sibi contrarius in consi. 146.vbi dicit, quod licet nepos sit natus ex radice infecta tamen si non habet aliam maculam,erit habilis ad honores,& successiones & in eo concurrent omnia quæ concurrerent in legitimo & naturali,& ista est communis opinio pro qua cō suluit Alex.de Imo.in consi. 74. incipiente circa primum dubium,in tertio volumi.

Et quod auus possit instituere nepotem ex spurio, hoc probatur tribus rationibus. Prima, quia uitium, seu defectus patris non præiudicat filio nisi in his, quæ ex persona patris descendunt in filium & non in his, quæ aliunde proueniunt per personam patris,sed in casu isto nepos non venit ad hæreditatem aui per mediam personam sui, sed ex se ipso admittitur. 2.ratio facit ad simili quasi auus haberet filium deportatum non posset eam instituere ex quo est incapax de iure ciuili.l.i. ff.de hęred.insti.& tamen non prohibetur iustituere nepotē descendentem ex filio deportato.l.1. §.penul.ff. de bono.pos. contra tabu. & ideo quanuis non possit instituere spurium non tamen prohibetur instituere nepotem.3.ratio facit secundum Barto.quia licet auus non possit instituere filium hæreticum non tamen prohibetur instituere nepotem christianum ex hæretico descendentem.l.cognouimus, & in Authen.idē de Nestorianis. Cod. de hæretic. Sic dicendum est in casu nostro vt auus possit nepotem ex spurio descendentem instituere quia vitium patris non debet nocere nepoti ex quo in eo non reperitur tale vitium & ideo nihil acquiretur patri spurio sed omnia acquirētur nepoti etiam quoad vsumfructum. & sic habetis resolutam communem opinionem quę procedit secundum distinctiones supra factas,quam etiam ante Barto.fuerat secutus Federicus de Senis in quæstione sexagesimasecunda. incipiente videntur mihi. In donatione tamen dicunt Speculator,& Ioan. Andreæ in titulo dē successio. ab intestato.§. primo. versiculo sed nunquid donationem.quod quis non potest donare nepoti ex spurio quia facere præsumitur propter affectionem quam habet ad filium. lege si forte de castrē. pec. ideo presumitur fraus l. qui testamentum. ff.

Digitized by Google

de probatio.niſi pater donans aſſerat cum iuramento, quod hãc donationem facit contemplatione nepotis tãtum & nõ filij ſpurij iſta enim expreſſio iurata tollit illam iuris præſumptionem arg.l.item Mela.§.1.ad l.Aquil. quo caſu talis donatio nepoti facta occaſione ſpurii cenſeri non debet & ita præſumptio fraudis ceſſare debet.

Iſta concluſio indubitanter procedit quando nepos deſcẽderet ex ſpurio qui non erat natus ex damnato, vel accuſabili coitu, quo caſu valeret prædicta inſtitutio: quia ſolum prohibitio legis fit de patre ad filium ſpurium ergo nõ debet extendi ad nepotem qui nullomodo peccauit: Secus eſt autem ſi nepos deſcenderet ex filio incœſtuoſo, quia tunc ab alio ĩſtitui non poſſet: & iſtam reſtrictionem ponit Bald. in di.lege ſi quis incœſti quem refert, & ſequitur Alexan.de Imo. in d.l. Gal.in §.quid ſi is, qui.in verſi.ſecundo limita.& dicit hoc ſingulare dictum non fuiſſe ab alio tactũ, præterquam a Baldo. addite Bal.vltra Alex.hoc dicentem, in ca.in præſentia. de p-bationib.ego autẽ nouiſſimo loco addo vobis dominum Benedicti hoc tenentem, in c.Raynutius.fo.124.in verſ.poteſt.n. pater.qui nihil allegando velociter pertranſit. vnde dicatis q ratio iſtius reſtrictionis eſſe poteſt: quia nepos non poteſt cenſeri legitimus ſucceſſor propter infectam radicem a qua pro-
71 cedit † quia cum talibus ſpuriis contrahitur cognatio, & iſta videtur eſſe magis communis opinio quamuis Iaſon in di.§. quid ſi is, per quatuor vrgentia fundamenta inſudauerit tene re contrarium: ſed non recedatis a prẽcedenti opinione quæ authoritate tantorum virorum eſt fulcita. Non tamen tam attendendum eſt quis dixerit: ſed quid recte dictum ſit: vt recte animaduertit Accurſius, ad l.ſed licet. in gl. fi. per illũ tex. fi.de officio præſidis.

Oritur dubitatio, ſacerdos habet ſpurium, & ex eo habet
72 nepotem natum ex legitimo matrimonio † an poſſit illum nepotem inſtituere.breuiter Alex. in d.§. quid ſi is. dicit quod vno modo tantum presbyter poterit relinquere hæreditatem nepoti ex ſpurio, ſcilicet per adoptionem, vt quia erat in poteſtate ſui patris, & auus presbyter adoptauit quod facere potuit, vel etiam per arrogationem, vt quia nepos erat ſui iuris, & ab auo presbytero fuit arrogatus ĩ filium coram principe, & poſt adoptionem vel arrogationem nepos auo ſuo presbytero ſuccedere poterit: ſed ante Alex.fuit deciſio Ange.in l.q vxores, ff.de adoptionibus.qui dicit iſtam doctrinam eſſe peregrinam, nec obſtat ſi dicatur, quod presbyter non poteſt cõtrahere matrimonium: ergo non poterit adoptare † reſpon-
73 deo ſecundum Ale.quod presbyter impeditur adoptare ex accidenti ſcilicet ex ſola presbyteratione non autem ſibi cõtingit vitio naturali merito non prohibetur adoptare, & cauete vobis, quia licet nepos iſte poſſit adoptari: tamen naturalis tãtum, vel ſpurius per eorum patrem naturalem adoptari non poſſunt, vt habetis textum recitantem antiquas opiniones, in l.legem Anaſtaſij.C.de naturalib.lib.circa finem.

Sed videtur quod iſta deciſio Alexandri quam ſequitur Iaſon non ſit bona: quia ſi hoc eſſet verum, quod presbyter poſſet adoptare nepotem ex ſpurio certe vna via concederetur per indirectum quod alia via prohibetur per directum, & idẽ Alexan.eſſet ſibi ipſi contrarius in eo quod dicit in limitatione, dum limitando concludebat, quod nepos ex filio incœſtuoſo deſcendens non poteſt iuſtitui ab auo: ſed natus ex ſacerdote dicitur natus ex incœſtu glo. ſingularis. in l. ſecunda. C.de Epiſcopis, & cleri.cui auus nihil relinquere poterit, nec per obliquum, ſcilicet per adoptionem, vel arrogationem, quæ videtur non poſſe fieri per ſacerdotem qui ſi procrearet liberos illos non haberet in poteſtate, & ſic videtur, quod deciſio Alex.non ſit vera.intelligite tamen gl.ſup. allega. prout declaraui in prædecentibus lecturis.

Aliquis ex vobis poſſet obiicere nonne ſpado, qui ex uitio accidenti generare non poteſt, & tamen poteſt adoptare, vt habetur.Inſtituta de adoptionibus. ergo idem videtur dicendum in ſacerdote qui ſolum impeditur propter impedimentum accidentale, ſed reſpondetur quod alia ratio militat ĩ ſpadone quam in presbytero: quia ſpado de iure ciuili poſſet cõtrahere matrimonium, & habere filios in poteſtate quod aliud eſt in clerico in ſacris conſtituto qui matrimoniũ ꝫhere non poteſt, nec filios in ſacerdotio genitos habere in poteſtate, ergo adoptare non poteſt, & ita in terminis concludunt Guliel.de Cugno.& Albericus de Roſa.in præallega.l. & qui vxorem occulariter.ergo videtis opinionem Alex. & Ia.in d. §.quid ſi is qui.non eſſe verã: ego autem in vno caſu ſaluo opinionem illorum, ſcilicet quando ſacerdos faceret adoptionem, vel arrogationem ex diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ, quæ diſpentare poſſet cum clerico conſtituto in ſacris, vt matrimonium cõtrahat, prout diſpenſauit cũ rege Aragonũ prius monacho: quia presbyter impeditur ex diſpoſitione iuris poſitiui idque principum conſtitutionibus conſtitutum eſſe comperiet ſtudioſus lector, & in nouellis Iuſtiniani ſub titulo de ſanctiſſimis Epiſcopis.colla.9.quibus locis enumerata cõ peries clericorum genera, quibus matrimonia inire prohibitum ſit. Hoc concilio Niceno decretum eſt, ut apertiſſime in decreto Gratiani declaratur.decimanona diſtinctio. Orientalis tamen eccleſiæ ſacerdotes a matrimonijs non prohibentur: ſed eis, legitime tamen vtuntur, nam cum Nicena ſynodus clericos ob eorum abuſus a nuptijs abſtinere iuberet, Panutius ab orientali eccleſia miſſus procurator huic rei interceſſit, & quod vulgo dicunt, ſe oppoſuit, puod factum, ut in nubendi poſſeſſione adhuc ſint. ſed Papa poteſt diſpenſare ſuper diſpoſitione iuris poſitiui, & ratio eſt quia eſt ſupra ius poſitiuum, ſuper iure autem diuino diſpenſare non poteſt. capitulo præpoſuit. & ibi notatur extra de conceſſione prẽbẽdæ. & ita concludit Ioannes Andreę in regula ſemel Deo. de regulis iuris.in ſexto. & in capitulo ad monaſterium. de ſtatu monachorum. & ſic habetis clare expeditum iſtum articulũ, an & quando auus poſſit relinquere, vel inſtituere nepotem ex ſpurio deſcẽdentem, videte viginti cautelas, quas ponit Firminus in §. pater volens inſtituere in quibus pater poteſt relinquere ſuo ſpurio duodecim ponit Cœpola, in trigeſimaſeptima cautela tres ponit Ludoui.de Ro.in conſilio quarante ſimotertio. & plures alias Barbatias in additio.ad Alexand.in l.pater.Codi.de hærcd-inſtitu.quas diligens ſcholaris poterit inueſtigare.

Reſtat vt videremus, an ſpurii ſint capaces bonorum matris diſtinguite quod aut nati ſunt ex tali coitu, q a lege ciuili criminaliter non poteſt accuſari ponite exemplum, vt ſi ſcholaris ſolutus cognouerit mulierem, etiam ſolutam, quæ tamen non erat ſibi concubina in domo retenta, quia filius qui ex iſtis naſcetur quamuis dicatur ſpurius tamen non dicitur natus ex dãnato vel accuſabili coitu, vel clarius ponite exemplũ ſecundum Barto.in l.vxor.ff.de adulteriis.in eo qui tenet duas concubinas ſolutas, tamen quia filii qui naſcuntur ex eis nõ dicuntur ſimpliciter naturales ſed dicuntur ſpurii nati: tamen
74 ex non damnato, ſeu accuſabili coitu. † & tũc iſto caſu clarũ eſt, qnod iſte ſpurius poteſt ſuccedere matri, tam ex teſtamento, quam ab inteſtato.lege prima.§.ſed & vulgo quęſiti. ff. ad Tertylianum. & in §. nouiſſime. Inſtitut. ad Orphician. tales enim ſpurii: & vulgo concępti quoad matrem dicuntur legitimi, & illis tenetnr relinquere legitimam aliter tanquam exhęredati poſſent quęrelare eius teſtamentum. l.ſi ſuſpecta. §.primo.ff.de inofficioſo teſtamento, quia ipſa tenetur alere filium vulgo quęſitum ſicut naturalem, & legitimum.l.ſi qs a liberis.§.primo.ff.de liberis agnoſcendis, quia etiam poteſt ſuſcipere tutelam filii naturalis tantum ſicut poteſt pro naturalibus, & legitimis.l.fina.Cod.quando mulier tutoris officio fungi poſſit & iſta deciſio ſingulariter ampliatur, vt iſti ſpurii ſuccedant matri etiam ſtantibus alijs naturalibus, & legimis, quia hoc non reperitur prohibitum. Ratio eſt quia iſti ſpurii ex parte matris dicuntur habere coniunctionem, & cognationem, ſeu proximitatem. l.ſi ſpurius. in verbo nomine proximitatis. ff. vnde cognati. Vbi dicit Iureconſultus Vlpianus ſi ſpurius inteſtatus deceſſerit iure conſanguinitatis, aut agnationis hæreditas eius ad nullum pertinet, quia cõſanguinitatis itemque agnationis iura a patre oriuntur. Proximitatis.vero nomine mater eius, aut frater eadem matre natus bonorum poſſeſſionem eius ex dicto petere poteſt. Ponderemus dictionem proximitas. Cum igitur mater filio ſpurio proxima ſit eo nomine illi ſuccedet, per d.l.ſpurius.

Quod vero inter matrem, & ſpurios filios ſit cognatio, hoc eleganter a Caio iureconſulto in hęc verba reſponſum eſt. l. hac parte.ff.vnde cognati. hac inquit, parte Proconſu. naturali æquitate motus omnibus cognatis permittit bonorum poſſeſſionẽ, quos ſanguinis ratio vocat ad hęreditatem: licet iure ciuili deficiant, itaque etiam vulgo quæſiti filij matris, & mater talium liberorum idem & ipſi fratres inter ſe ex hac parte bonorum poſſeſſionum petere poſſunt: quia ſunt ſibi inuicem cognati. Vides matrem filio, & vice verſa ſuccedere. Verum eſt ergo quod dicimus filium ſpurium matri ſuccedere non prohiberi. Extat & in eandem ſententiam elegans Vlpiani reſponſum. in l.prima. §. ſed & vulgo. ff. ad ſenatuſconſultum Tertylianum, ſed &, inquit, vulgo quæſiti admittuntur ad matris legitimam hæreditatem.

Hoc autem vſque adeo verum eſt, ut ſpurius auiam ex matre excludat Gulielmus Caſſador. in deciſ.ſuis ſub titulo de ſucceſſione ab inteſtato deciſ.vnica per totum. Ratio huius rei eſſe poteſt: quia in ſucceſſione prima cauſa liberorum eſt in Authenti. de hęredibus ab inteſtato venien.columna nona. conſtitut. prima. Licet tamen ſpurii ad ſucceſſionem matris admittuntur, patri tamen hæredes eſſe eos lex prohibuit, Authen.licet.C. de naturalibus liber.cum ſimilibus infinitis, quæ per te reperire poteris: ſed quæ eſt ratio differentiæ, cur ſpurius patri ſuccedere prohibeatur matri vero non itẽ. & hanc eſſe veriſſimum eſt: quia pattẽ nullum habere intelligitur.

Digitized by Google

telliguntur.§.vulgo quæsitos.Institu.de successio.cognato.saltem qui certus sit.Pater si quidem is est quem nuptiæ demõstrant. l.qui semper.ff.de in ius vocando.l.filium eum definimus,ff.de his,qui sunt sui alieni iuris.Mater vero certa semp est.remanet ergo firma decisio nostra,qua dicebamus filium spurium matri succedere posse tam ex testamento, quam ab intestato.

Limitatur prędicta conclusio,ut non procedat quãdo mater istorum spuriorum esset illustris,quo casu succederent cũ aliis liberis naturalibus,& legitimis,vt est casus, in l.si qua illustris.C.ad Orphicia.licet Alber.de Rosat.ibi dicit, quod ille tex.hoc non probat,quia non loquitur in spuriis: sed in naturalibus tantum,ut patet in versiculo sinautem. concubina liberæ cõditionis,quia hæc est communis opinio, ꝙ spurii seu vulgo concepti non succedunt matri illustri cum aliis legitimis:& sic tex.in d.l.si qua illustris.allegatur ad hoc † ꝙ in mu 75 lieribus requiritur maior castitas, quam in aliis, quia habere spurium in successorem est magis ignominiosum personæ constitutæ in dignitate,quam alteri.

Si vero spurius sit natus ex tali coitu damnato criminaliter de iure ciuili ponite exemplum in eo qui est natus ex coitu adulterino,quia talis coitus potest accusari ad pœnam criminalem,quæ imponitur pro adulterio,vt declarat Angel. in §. nouissime.Institu.ad Orphicia. & isto casu non admitteretur ad matris successionem ex testamento,uel ab intestato,vt notatur,per illum tex.secundum Angelum,in §. fina.in Authẽ. quibus mod.naturales efficiantur sui.colla.septima.& in dic. Authen. licet naturalibus liberis. item ponite clarius exemplum in filiis nepharijs pel incœstuosis, quia talis coitus est damnabilis,& punibilis,ideo matri succedere non possunt ego adduco vobis tres glossas magistrales. Prima est in dicta l. si qua illustris in glossa fina.Secunda est in dicta Authenti.ex complexu.Tertia est in dicto.§.nouissime. quibus videtur cõcordare text. in dicto §.fina.supra allegato, vel etiam ponite exemplum in filio sacerdotis: qui secundum aliquos dicitur incœstuosus:ideo matri succedere non potest quanuis plerique dicant istum coitum non posse accusari criminaliter ad pœnam sicut fit pro adulterio,& vero incœstu cuius contrarium tenet gloss.in dic.c. per venerabilem.in verbo adulterinis,& ibi Panorm. quę dicit quod filii sacerdotum dicuntur adulterini,vnde matri non succedunt,quod dictum ampliat. Panormita. in nato exquocunque alio clerico constituto in sacris,vt notat glo.in l.2.C.de Episc.& cler.in verbo filii, quæ dicit quod filij nati in sacerdotio dicuntur incœstuosi, & adulterini licet nati sint ex vnica concubina clerici ea ratione secundum eum:quia in clericis concubinatus etiam simplex est damnatus toto titulo extra de cohabitatione clericorum, 76 & mulierum. † Et idem dicatis in muliere, quę cum proprio seruo fornicata: quia liberi qui nascuntur ex eis dicũtur spurii, & omnino excluduntur ab hæreditate materna lege vnica.C.de mulieribus,quæ seruis proprijs se immiscuerunt.vbi vide Docto. similiter ponite exemplum in liberis natis in gradu prohibito:quia dicuntur spurii.Ideo nec patri,nec matri succedunt.vt notat Philip. Franc. in c.si pater.de testa.in 6.ab intest.tamen.vt supra dixi consequntur alimenta.

Econuerso notate,quod ea ratione, qua spurius non succedit patri vel matri.Sic etiã pater,vel mater prohibẽtur succedere illi. vt concludit Bald. in dicta Authentica: licet.quia inter eos nulla iura agnationis, vel cognationis reperiuntur. vt nota.in l.hac parte.& in l.si spurius. ff. vnde cognati: ideo resolutiue concludite, † quod in casibus,in quibus spurii nõ 77 possunt admitti ad bona parentum multo fortius debẽt prohiberi parentes ne ad bona talium spuriorum admittantur cum sint indigniores,quia tota incapacitas, & macula descẽdit ab ipsis & non a spuriis: vnde a successione illorum repelluntur,vt notabiliter concludit Bart.in d.l.fina ff.de his,quib. vt indign.& clarius per Baldum in l.certum. C. vnde cognat. vbi dicit quod si spurius habeat alium spurium. Et filius moriatur ab intestato non admitterur pater,sed fiscus: quia ut dicit iura agnationis,& cognationis inter eos cessant,reportetis,quod ea ratione,qua mater excludit a successione sui filii spurii nati ex coitu damnato de iure ciuili,propter quem nullum est ius agnationis,vel cognationis iter eos:ideo alter alteri non succedit per illas tres glossas supra allegatas,sic etiam liberi istius matris siue sint legitimi,siue illegitimi,ac alii sibi coniuncti per lineam maternam, excluduntur a successione istius spurii tam ex testamento,quam ab intestato. Ratio est, quia omnes procedunt ex radice infecta, & quando vna persona est prohibita,omnes descendentes ab illa prohibitæ videntur,& sic iste sic illegitime natus non succedit matri, nec mater ei,nec cum fratribus ius cognationis cõtrahitur, quia deficit extremum habile ad hoc faciendum. vt in dicto §.fin. quib. mod. natural. effic. sui.quod secus est in spuriis natis ex coitu non damnato,ac non accusabili a lege ciuili,quia in illis viget ius cognationis. vnde inter se succedunt dicta l.spurius.& in dicta lege hac parte.ff.vnde cognati.qui tex.hoc clare probant.

Circa successionem istorum collateralium nolite obmittere vnam singularem doctrinam, quam tradit Angelus in præallegato §.fina.quod quando spurii sunt ex eodem patre, 78 & ex diuersis matribus,† & tunc alter alteri non potest succedere,quia vt dixi deficit extremum habile per quod contrahitur ius cognationis,quia sibi inuicem non agnoscuntur. §. filium vero.quibus mod.natur.effi.sui.Secus si essent ex eadem matre,quia isto casu agnascuntur,ideo ab intestato vnus succederet alteri.d.l.hac parte.& notetis perpetuo quod si spurius moriatur relictis duobus fratribus vnum habet spurium sibi coniunctum ex latere matris, & alium habet fratrem naturalem,& legitimum sibi coniunctum ex eadem matre & dubitetur, quis istorum duorum fratrum admittatur ad successionem fratris spurii prẽmortui, Ange.in prędicto. §. concludit quod frater naturalis,& legitimus excludet alium fratrem spurium,ratio est: quia quando tractatur de fraterna successione frater ille præfertur, qui pluribus nexibus reperitur coniunctus.Sed in spurio reperitur tantum ius naturę, & nõ ciuile sicut in frater naturali,& legitimo.

Sed aduertite,si placet,quoniam videtur,quod decisiones supra adductę concernentes successionem istorum illegitimorum sint superfluę,& nihilo nobis seruant cum hodie ex generali consuetudine regni Franciæ tales illegitime nati non succedunt parentibus, nec parentes illis quomodo fuerit nati extra fœdus matrimonij, & istam consuetudinem ponit in specie ille summus practicus Masuerius in §. item naturales, in titu.de successionibus,testamentis,& vltimis voluntatibus. & in §.item & si defunctus in titulo de probationibus. quem sequitur Benedicti in dicto cap.Raynutius,in materia successionis ab intestato. vbi dicunt, quod ista consuetudo videtur honesta: quia cum iure diuino concordat, in quo dicitur eijce ancillam & filium eius non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ:ut legitur Genesis vigesimo primo capitulo, & in capitulo non omnis.trigesima secunda quęstione secunda, & in capi. dicat aliquis. trigesima quæstione quarta. & sic attenta consuetudine naturales,vel spurii patri,vel matri iure successionis in nihilo succedere possunt, debent tamen cõsequi alimenta iuxta dispositionem dicti capituli cum haberet,supra de eo,qui duxe. in.cui talis consuetudo non videtur derogare.

80 Ex ista decisione infertur,† primo,quod dispositio,d.lege.si qua illustris qua cauetur, quod spurius, licet non sit natus ex damnato coitu,non succedit matri illustri, quod secus est in naturali tantum qui succedere potest matri etiam illustri cũ aliis liberis naturalibus,& legitimis non videtur hodie habere locum in regno Franciæ,obstante dicta consutudine, nec etiam haberet locum dispositio dictæ Authenticæ licet. quæ declarat in quibus possunt naturales succedere patri ex testamento,vel ab intestato:secundo infertur,quod ex quo bastardi non succedunt parentibus, sic etiam econuerso parentes, obstante dicta cõsuetudine talibus liberis illegitimis succedere non possunt,cum magis culpabiles reperiantur:† tertio in 81 fertur,quod isti naturales, vel spurij in regno Franciæ libere poterunt disponere de bonis suis tam inter viuos,quam in vltima voluntate,quod si non faceret,& morirentur ex quo in parentibus nulla est agnatix, omnibus exclusis, succederet fiscus,vel alius dominus particularis illius terræ in qua nati sunt & moram fecerunt,& moriantur in illa. Ratio consuetudinis potest esse,ut concubinarij refenrẽtur,& a libidinosis amplexius retrahantur apud enim principes Christianos semper collenda fuit pudicitia. vt dicit Iustianus in dicta l. si qua illustris.

Prædicta consuetudo procedit, nisi tales illegitime nati essent legitimati: quia tunc succedere sicut legitimi, & si legitimentur ad supplicationem patris pro successione obtinenda debet pater facere compositionem cum rege de certa parte bonorum suorum, & debet acquistum reportare a camera computorum, alias, mortuo parte,talis legitimatio non sortiretur effectum: vnde fiscus succederet, ac si bastardus nunquam fuisset legitimatus: quia spurii ab intestato non habẽt alium hæredem,quam fiscum, & ista videtur esse turior cautela,quam seruare debent sacerdotes, qui suos spurios instituere volunt,quam etiam refert,& requritur dominus Benedicti in loco supra allegato.

Videamus vlterius, an spurii possint admitti ad honores, dignitates: & an officia publica exercere possint? Bre- 82 uiter (vt paucis me expediam) † concludite. quod sicut sunt inhabiles ad successiones: ita etiam ad honores, & cœtera officia concernentia vtilitatem publicam: vnde videtur quod ad doctoratus gradum assumi non possunt secundum Cardinalem Alexandrinum in

Digitized by Google

procemio decretalium,& Docto.in Clemen. 2.de magiſtro quibus addito tex.in l.honor.§.de honorib.ff.de mnne.& honorib.in verbo conditio natalium.vbi tex.dicit,q̃ in adipiſcẽdis honorib.& dignitatib.qualitas perſonæ & conditio natalium conſideranda eſt: & iſta videtur in puncto iuris verior opinio, licet quidam,in c.perpendimus. de ſent. excom.dicãt contrarium,quia nõ eſt honor, qui competat alicui ratione publici officij,ſed ſolum competit ſpurio ratione priuati offi
83 cij,† & ideo ſicut poteſt facere teſtamẽtum & facere teſtimonium,ita etiam poteſt doctorari,q̃ obſeruaretur maxi.quando ſpurius per ſedem Apoſtolicam eſſet diſpenſatus.Id quod obſeruatum fuit in pleriſque doctis viris.

Nec ſimiliter poteſt ſpurius exercere tabellionatus officiũ quia tales dicuntur infames ſaltim infamia facti ſecundum Azonem in ſumma.in titu.ex quib. cau.infamia irrogatur.& Hoſt.in titu.de filijs presbyterorum,quos ſequitur Bald.in l.1. C.de iure aureorum annullorum.& in l.4.& ibi Alex.ff.de libe.& poſth.& infames ſicut prohibẽtur exercere officium tabellionatus quod officium in ſe videtur habere dignitatẽ ſm Bar.in l.eadem.ff.ad l.Iul.repetundarum,per text.in l.2.de dignita.lib.12.C.ita nec notarius,qui eſt ad tribunal iudicis: ego autem puto opinionem contrariam eſſe veriorem: quia tabellionatus officium proprie non eſt dignitas,ſed onus, & eſt vile officium,vnde propter vilitatem officij appellantur ſerui publici,vt eſt tex.notabilis,in l. nõ enim.in verbo ſeruo publico ff.de adop.non q̃ ipſi ſunt ſerui,ſed quia in d.officio ſeruire tenentur: nec infamis prohibetur eſſe tabellio: quia, vt dixi eſt onus,vt eſt gl.in l.fi.qui militare non poſ. li. 12. C. ideo inſtrumenta a talibus confecta de iure erunt valida. & iſtam opinionem ſequitur Lupus in c.per veſtras de donatio. inter vir.& vxo.quæ limitatur ſecũdum eum,vt nõ procedat in notariis, qui ſunt ad latus principum, quia tales dicuntur habere dignitatem.l.i.C.de mand.princi.vel in illis, qui ſunt ad latus Papæ, vel Epiſcoporum, vel prælatorum aut aliarũ
84 illuſtrium perſonarum † concludite ergo, q̃ obſtante infamia ſpurius in curia talium non poterit eſſe tabellio, vel procurator niſi ad hoc legitimatus fuerit.

Ex quibus inferri poteſt,q̃ ſpurij non poſſunt eſſe legitimi teſtes ſaltem in caſu.in quo debent eſſe omni exceptione maiores, vt in c.finali .ext. de iureiur.& notãt legiſtę,in l.admonendi. ff. eod. & ideo ſi quis haberet ſpurium natum ex reprobato coitu in teſtem tantum non deferetur ei iuramentũ in ſupplementum probationis, quia in criminalibus probõnes debent eſſe clariores, & teſtes debent eſſe omni exceptione maiores,l.fina.C.de proba.& in c.ſciant cuncti.2.7.certe ſi duo eſſent teſtes quorum vnus eſſet ſpurius, non facerent ple
85 nam probationem ratio eſt,†quia tales ſpurij continent appellatione turpium perſonarum. Vnde ſuccedit regula, quæ traditur in l.fratres.C.de inoffi.teſt.quæ dicit,q̃ licet frater nõ poſſit quærelare teſtamentum fratris.niſi quando eſſet turpis perſona inſtituta tamẽ ſi frater inſtituat ſpurium ex reprobato coitu natum eius frater per quærelam poterit reperere teſtamentum.& ita reſident, ſcribentes in d.l.fratres.ſi tamẽ frater inſtitueret fratrem ſuum ſpurium valeret inſtitutio:q̃ nõ prohibetur ſpurius ſuccedere fratri legitimo ſecundum Doc. per illum tex.in l.ſi is,qui ex bonis.ff.de vulg.& pupi. Idem dicamus de fratre inſtituente concubinam,quia ex quo ipſa eſt turpis perſona, alter frater poterit quærelare teſtamẽtum. & iſta eſt deciſio notabilis pro qua conſuluit Ang.in conſi.171. quod eſt verum,niſi talis meretrix eſſet ſoror teſtatoris, quo caſu poterit hæres inſtitui excluſo fratre ſecundum Ang.quẽ ſequitur Hyp.de Marſi.in l.vnica de rap.virg.nu. 199.

Ratio prędictorum eſſe poteſt,quia tales illegitimi prorſus omni beneficio iuris excluduntur Authentica licet. C.de natur. liber. & nulla clementia illis impartitur. nec etiam illa quæ conceditur naturalibus.§.fi.in Auth.quib. mod. nat.effi. leg. ideo ſi aliquis improperet illegitime nato,q̃ ipſe eſt ſpurius propter hoc non tenetur actione iniuriarum quia intereſt reipublicę,ut infamia illius manifeſtetur propter honores
86 publicos & ſucceſſiones.†Sed ego puto iſtam deciſionem abſolute non eſſe veram,ex quo talis defectus prouenit ſine culpa ſpurii,in c.naſci de adulterio.& ibi Card.Alexãdrinus.1vj. diſt.ſecundum Hoſtienſem in ſumma titulo de iniurijs & Azo.in titu.de infamibus.quos ſequitur Nico.Boerij in conſi.1. incipiente ſi quis animo iniuriandi.nolite tamen recedere a priori ſententia propter intereſſe publicum, ne ſpurii admitãtur ad dignitates, quarum ipſi ſunt incapaces. & iſta videtur verior ſecundum Alex.in l.3.ff.de liber.& poſth.quæ procedit ſecundum Oldradum in quocunque alio caſu, cuius manifeſtatio reſpicit intereſſe dublicum quia ſi improperet veritatem non tenebitur actione iniuriarum,vt ipſe refert,in con-
87 ſil.53.inci.ſolet dubitari.nec obmittatis iuxta prædicta, q̃ † q̃ iniuria facta ſpurio actio non quæritur patri naturali, maxime quando eſſet ſpurius natus ex reprobato coitu. Ratio eſt ſecundum Imo. quia conſtitutio iuris ciuilis eſt exorbitans a regulis iuris communis quibus cauetur,quod ex facto alteri⁹ actio alteri regulariter non quęritur.l.ſtipulatio. §.alteri.ff.de verborum obligatio.l.1. C.per quas perſo.nob.acquiri. quod ſecus eſt in filio naturali tantum, cui ſi facta fuerit iniuria actio quæritur patri licet non ſit in poteſtate.hoc videtur probare text.in l.1. in verſiculo licet in poteſtate non ſit, & in l. 2.in verbo ad iniuriam noſtram porrigitur,& in l. 3.in verſiculo,hoc idem in natalibus eſſe prędſtandum. ff. de liber.cau. & iſtud ſequitur Bar.in l. cum ſcimus de agricol. & cenſi.lib. 11.C.quem refert,& ſequitur Alexnd.in §.ſi quis rogatus,l.ex facto tractatum eſt.ff.ad Treb.quanuis Imo. ibi teneat cõtrarium,& male.

88 Sed aduertite,†quia videtur, quod ſpurius poſſit eſſe decurio, & pręponi ad regimen ciuitatis, vt in terminis concludit Barto. in l. 1. in verſiculo item ciuitates poſſunt regi pe ſpurios.ff.ſoluto matrimonio.per tex ad literam, in l.ſpurii Decuriones fiunt.ff.de decurio.& eorum filiis.& ibi tex.ponit rationem,quia non eſt impedienda dignitas illius,qui nihil admiſit hoc eſt deliquit.Bar.videtur, quod iſtæ ſententię ſint cõtrariæ.Sed reſpondeatur quod promptũ eſt iura iuribus concordare,quia verum eſt quod in defectum & propter penuriam aliorum legitimorum ſpurii poſſunt eſſe decuriones,& proponi ad regimen ciuitatis, l.generaliter. §. ſpurios.titulo ſupra allegato ubi dicitur quod poteſt aſſumi ad honores, ſi non habeat legitimum competitorem in hoc ſpurij æquiparantur ſeruis,qui ad honores promoueri non poſſunt,nec
89 milites eſſe.l.penu.§.fina.C.qui militari non poſſunt.†legitur tamen tempore Hannibalis poſt bellum Cannenſe propter penuriam hominum permiſſum fuit ſeruis militare,vt refert Decius in regula in omnibus officiis.ff.de regulis iur.quæ deciſio non procederet in impuberibus, qui etiam propter penuriam homnium non poſſunt admitti ad honores,l.2.§.impuberes.ff.de iur.immu. & nedum ſpurii repellantur a dignitatibus,& officiis temporalibus verum etiam ab eccleſiaſticis,& ſic ad repellendum aliquem a dignitate temporali, vel eccleſiaſtica non ſolum conſideratur delictum per ſeipſum commiſſum verum etiam conſideratur delictum ſuorum
90 progenitorum: † vnde non poſſunt ad ſacerdos ordines promoueri.capitu.accedens. de purgatione canonica. nec dignitatem,aut aliud beneficium eccleſiaſticum habens adminiſtrationem obtinere ſine ſedis apoſtolicæ diſpenſatione,& rationes, ponit glo.in cap.1.& cap.ſecundo. de filiis presbyterorum.nec ad aliquam capellaniam etiam a iure patronatu laicali dependentem quoquo modo ſine prædicta reſtitutione natalium præſentari poſſint.cap.literas, & capitulo fina.titu. ſupra allegato. quæ deciſio non procedit in filiis expoſitis, q̃ poſſunt ad ſacros ordines promoueri ſecundum Ioannem de Annania in capitu.primo.de infantibus expoſitis. † & ratio
91 eſt quare expoſiti potius poſſunt ordinari quam ſpurii, quia origo iſtorum expoſitorum eſt ignota cum patrem incertum habent: & ideo ſine aliqua macula videntur eſſe ingenui.l.3. C.de infantibus expoſitis.& omni reſpectu expoſiti cõſequũtur libertatem: ergo tanquam ingenui, & immaculati vtranque dignitatem obtinere poſſunt:ſed iſta ratio non habet locum in ſpuriis quorum origo eſt nota, & incontinentia patris adfert pręiudicium filio iuxta illud.

Sæpe ſolet filius ſimilis eſſe patri.

Vnde lex canonica propter maculam deſcendentem a patre inducit quod tales ſine prędicta relaxatione ordinari non poſſint: nec illud eſt obmittendum quod licet ſpurii, ac alii illegitime nati repellantur a dignitatibus, & officiis eccleſiaſticis:ſint tamen capaces iuris patronatus non ſolum in conſequentiam,ſed etiam quando ſuccedunt in hæreditate, aut ẽt in alia vniuerſitate in qua eſt ius patronatus & etiam poſſunt illud acquirere principaliter,videlicet ſi his donetur, vel legetur,vel ſi ipſi conſtruerent, vel fundarent capellam ius patronatus eis acquireretur ſecundum Canoniſtas, per illum text. in capitulo piæ mentis, cum capitulo ſequenti. decimaſexta
92 quæſtione ſeptima.†vbi dicit text. quod ius patronatus competit omni Chriſtiano,ergo per generalitatem illorum iuriũ illegitimi erunt capaces iuris patronatus,ut cõcludit Rochus de Curte in eodem tractatu.§.competens.in verſiculo ego in
93 hoc puncto.†Fornicatur: quia meretrix poteſt acquirere ius patronatus,& etiam excommunicatus,licet durante excommunicatione non habeat exercitium ſecundum Ioannẽ Andreę, & Panormita.in capitulo nobis. de iure patronatus. & ratio eſt, quia ius patronatus principaliter eſt inductum in fauorem eccleſiæ,& non in fauorem fundantium,ut augmẽtetur cultus diuinus, & ne retrahantur a fundationibus, & iſtæ rationes habent locum in illegitime natis, ergo non debet verti in dubium, quin iſtis acquitatur ius patronatus, & iſtud procedit ratione ſpecialitatis, vt ſuprad ixi.

Sed

Digitized by Google

Sed nescio de qua causa leges maxime ciuiles, tam teme-
re,& inhumaniter spurios damnauerunt quod pleriq; absur-
dum reputãt:cum non ipsi, sed pater ipsorum peccauit.vnde
æquitati non congruit, quod filij teneãtur pro delicto patris,
qui solus in generatione peccauit,& non filij:ideo pater tan-
tum puniri deberet:quia pœna suos dẽt tenere authores, nec
pœna debet egredi personam delinquentis, l.sancimus.cum si
milibus.C.de pœnis,quoniam scriptum Ezechielis.18.quod fi
lius non debet portare iniquitatem patris.& cap.Iudæi.prima
quæstione quarta.quia nulla culpa nascentis id euenit, vt di-
cit glossin c.2.de filijs presbyterorum.& hoc idem tenet Hie-
ronimus in epistola contra Rufinum,quæ describitur in cap.
nasci.56.distinctio.quoniam digni sunt misericordia, qui alie
no vitio laborant,l.legem.C.de naturalibus liberis.& in l. spu
rij,ff.de decurionibus. & refert Ioannes Chrisostomus super
Matthæum Homelia 4.quod nemo de vitio parentum venit
vituperandus,& hoc notatur in authentica.idem de Nestoria
nis,C.de hæreticis.certe quidam dicunt,vt Grimaldi quod de-
cisiones facientes contra spurios procedunt secundum buffa-
tos iuristas,& non secundum philosophos: quia aliud est log
94 secundum mores & aliud secundum materiam, † vel aliter
respondeatis,quod spurij in casibus prædictis puniuntur vitio
patris temporaliter:sed non spiritualiter.cap.nunquam de vi-
tijs parentum erubescamus.56.distinctio.quoniam qualitates
personarum si virtutibus decorentur apud Christum non reci
95 piunt distinctionem,†imo apud homines, quam plurimum
sunt subtiles, & ingenioſi, & secundum legem veteris testa-
menti,& Historiographos ex meretricibus orti fuerunt quã-
plurimi magnanimi viri, inter quos Ale.Magnus non est ob-
mittendus, quem apud Corynthum Diogenes Laertius virũ
in omnibus actibus ingeniosissimum:item referunt vulgo cõ
ceptum Herculem illum monstrorum domitorem tot exhau
stis erumnis ad cœlum sublatum.Iudam patriarcham,Romu
lum,qui primus Vrbis Romanæ fuit conditor,& postea secun
dum Plutarchum,in campo ad Capreum insulam subito pe-
rijt fulmine.

Pharam & Zaram fratres ex coitu illicito ortos referunt:Ie
pthe qui inter viros Sanctos voce Apostoli muneratus mere
96 tricis filius fuit,dicto cap.nasci.†de Salomone quoque hoc in
dubitatum est,quin ex patre adulterino natus fuerit,& qui in
prĩcipio Regni fuit amator Dei,& postea amator mulierum
vocatus est:turpiter,& spurce diuersas mulieres amauit,& tã-
ta in eo habundauit spurcitia,& libido,vt illi septingẽtæ vxo-
res,& trecentæ fuerint concubinæ, & quamplures fuerũt alij
97 virtuosi,qui ex spurca commixtione descenderunt,†vt Barto
lus,quem in Lquidam cum filium,ff. de verborum obligatio-
nibus.referunt quidam fuisse expositum,& adhuc remanet ef
figies ante portam Hospitalis Sancti Iacobi iuxta Põtem san
cti Subracij Tolosæ,ibi apparet tanquam expositum,& in ho
spitali fuisse nutritum,vt legitur in quodam distico gallico ad
picto parieti dicti hospitalis.

Vltimo loco supererst,vt aduertatis: quia licet in præceden-
tibus dictum fuerit de adulterinis, qui vtroque abhominabi-
98 les reputantur: † tamen Dominus noster IESVS Christus
non solum ex alienigenis commixtionibus:sed etiam de adul
terinis nasci voluit cuius verba fuerunt Hieronimi quæ tran-
sumptiue scribuntur in cap.dominus noster.56.distinctio.quę
sententia ex lege veteris testamenti probatur Iudas etiam pa-
triarcha cõcubuit cũ Thamar nuru sua,& ex illo cõcubinatu
nati sunt Phares,& Zaram Iudæ postea Salmon, q fuit Dux
in deserto Iudæ Obeth. Iudæ quoque Booth. Iudę postea Isay
qui fuit pater Dauid ex illa ergo progeniæ ducitur origo Chri
sti,vt legitur Genesis.trigesimooctauo,cap.& Ruth. quarto,c.
Raab meretrix erat de Hierico,quæ fuit nupta Salmoni: qui
erat princeps de tribu iuda, da qua Christus postea dignatus
est nasci,nec negari potest, quin Dauid per continuationem
sanguinis fuerit pater virginis Marię argumen.l.liberorum,ff.
de verborum,& rerum sign.

Vnde ecclesia talem esse prędicat,vt patet in inuẽtario octa
uarum assumptionis,in quo dicitur, Aue domina dauit regis
filia in plerisque locis alia scriptura attestatur eam ex clara
progenie,& stirpe Dauid descendisse Virgo Marta fuit mater
Christi.

Ergo Christus fuit filius Dauid. vt habetur Matthæi primo
capit.liber generationis Iesu Christi filij Dauid.& tamen indu
bitatum est Dauidem fuisse adulterum:quia tempore: quo so
lent reges ad bella procedere, Dauid in domo sua remansit,
99 †& proditorie adulterium cum Bersabea commisit & homi-
cidium,vt habetur.2.Regnum cap.vndecimo: & tamen Iesus
Christus voluit descendere ex Dauide,qui fuit adulter, & ho-
micida ergo non est inconueniens dicere, attenta continua-
100 tione sanguinis Christum de adulterinis nasci voluisse, † &
sic dignatus est nasci non solum de bonis,verum etiam de ma
lis parentibus,vt ostenderet propter bonos, & malos conuer-
tendos se in mundum venisse,ita attestatur Ambrosius, quẽ
Theologi,& Canonistæ sequũtur in illo canone cuius caput
exorditur,integritas corporis,quorum sententiam secutus fuit
senator Parisi.egregius dominus Bartho.Cassaneus in cõmẽ-
to consuetudinum Burgun.in tit.de successionib.Bastardorũ,
§.tertio.

Apud patres suos cohabitare non permittant.

SVMMARIVM.

1 *Spurii nec ad primam tonsuram,nec ad ordines cæteros, nec ad ecclesiasti-
ca beneficia etiam simplicia sine dispensatione admittuntur.*
2 *Quatuor assignantur rationes quare Spurii non debent cohabitare cũ suis
patribus.*

Ratio motiua huius constitutionis fuit incõ
tinentia paterna,quam lex ciuilis, & canonica præsumunt in filio spurio iuxta illud.
Sæpe solet filius similis esse patri.

Et ad istum textum concordant statuta synodalia episcopo
rum concordat etiam veteris testamenti. quæ describitur Ge-
nesis vigesimo primo capitulo in quo Sara dicit ad Abrahã.
Eijce ancillam, & filium eius:talis enim cohabitatio cõcubi
narij, & concubinæ,& suorum spuriorum generant scanda
lum in clero,& præbent malum exemplum in populo.

Ista est ergo grauissima pęna apud patres presbyteros, q̃ co
habitatio suorum spuriorum eis interdicatur propter quam
sacerdotes concubinarii non solum in se ipsis puniuntur verũ
etiam in personis suorum spuriorum,& concubinarium:pa-
1 tet primo,†quia tales liberi ad ordines,vel ad ecclesiastica be-
neficia libere non admittuntur:secundo, quia ad tonsuram,
vel ad alios minores ordines suscipiendos pœnitus sunt indi-
gni,nisi cum eis per suos diœcesanos fuerit dispẽsatum: ad ma
iores vero ordines non,nisi cum dispensatione papæ possunt
accedere:tertio ad ecclesiastica beneficia,etiam quibus digni-
tas,vel cura nõ inest animarũ, vel ad alia curata beneficia ob
tinenda redduntur incapaces,nisi cum eis per sedem Apostо-
licam dispensatum fuerit,vt notant Canonistę in capitulo pri
mo de filiis presbytero.in 6.

Sed si cum eis per eandem sedem fuerit dispensatum virtu-
te illius dispensationis non,nisi vnicum poterunt obtinere be
2 neficium: † Quarto,quia virtute dictę dispensationis non po
terunt obtinere beneficium in ecclesiis, in quibus eorum pa-
tres fuerunt beneficiati capitu.cum decorem de filiis presbyte
rorum.

Ratio est,quia indecorum est, vt in officio altaris filius ille-
gitimus patri ministret in quo vnigenitus Dei filius pro salu-
te humani generis victimatur. Debent ergo tales spurii longe
a patribus habitare,alias essent testes notorię fornicationis pa
rentum c.1.de coha.cle.& mul.

*Iubemus insuper,quod in prædictis synodis, & ca
pitulis præmissa publicentur, & vt quilibet suos
subditos ad ipsarum concubinarum dimissio-
nem moneat diligenter.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus vel officialis arguens alium de concubinatu debet esse a formi-
catione alienus.*
2 *Dictio,quilibet,est distributiua.*

Vt viam pudicitiæ subditis in synodis,&
capitulis non solum verbo, sed etiam exemplo denuncie-
t:vt grex,qui pastoris vocem moresque sequitur per exem
1 pla melius, quam per verba gradiatur:quia † qui subditum
de concubinatu arguit debet esse a fornicatione alienus. Et
quando superior increpat dictos concubinarios, vt suas dimit
tant concubinas,si illum audire contemnunt, insuper & con
tra eum sæuiunt:ille nihilominus increpet sæuientes,nec timo
re superetur,quominus illos arguat:eius est enim officium vel
lapsis manum porrigere,vel errantibus iter ostendere. Vnde
dicitur Ezechielis trigesimo tertio capitulo,si impio, inquit,
locutus non fueris, vt se a via sua,& concubinatu custodiat,
& ille perierit sanguinem eius de manu tua requiram,hoc est
si ei peccata sua non annunciaueris.

Si enim non argueris,vt ab impietate sua conuertatur, &
viuat & te,q̃ non increpasti,& ipsum,qui,tetacẽte, peccauit
flammis perennib.perdam.

Et

Digitized by Google

Et adnotate,quod hæc constitutio comprehendit Archiepiscopos,Episcopos,Abbates,& quoscunque inferiores habe
2 tes subditos:†propter dictionem quilibet positam in textu, q̃ est distributiua,cuius natura est,vt plures esse intelligantur,& vt actus cuilibet eorum insolidum attribuatur,l.si pluribus in principio,& ibi hoc notant gloss.& Docto.ff. de leg. secundo & in l.non distinguemus, §. cum in plures,ff.de receptis arbitris,& Bartolus in lege hoc articulo,ff.de hæredibus instituen. & differt secundum scribentes ibi a dictione, omnis, quæ est collectiua.

Iniungimus præterea omnibus secularibus viris.

SVMMARIVM.

1 *Dictio etiam,regulariter implicat personas similes in qualitate.*
2 *Dispositio quæ simpliciter facit mentionem de iudicibus secularibus intelligitur de laycis.*

Id est,laycis,quia de talibus hic papa intellexit propter subiectam materiam ponderando dictionem etiam,
1 †quæ regulariter implicat personas similes in qualitate & de quibus minus dubitabatur,& auget dispositionem.de inferioribus a principe non erat dubium.Sed maior vertebatur dubitatio,an sub ista iunctione comprehenderetur Rex, & decidit,quod sic.iste versiculus procedit ergo in laycis licet appellatione secularium veniant etiam clerici, vt est text. & ibi gloss.in cap.accusatus.in versicu.religiosi grauius sunt puniendi,quam seculares.clerici de hæretic. in sexto & tex. clarior de iure in clementina,regulares.in versicul. seculares clericos de supplen.negl.præla.

Sed in dictis iuribus dictio,seculares,profertur cum adiun-
2 cto.†Sed si in dispositione simpliciter fiat mentio de secularibus iudicibus intelligitur de laycis,vt hic,& in c.seculares de foro com.in 6.verbum enim iniungimus.positum in isto tex. obligat ad præceptum,vt notant Canonistæ per illum textum in clemen.quia coniungit.in verbo iniungimus. de religiosis domibus.

Etiam si regali præfulgeant dignitate.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio,quæ absolute facit mentionem de rege intelligitur de Rege Franciæ per excellentiam.*
2 *Papa appellatur vicarius Christi & factum authoritate sua videtur factum authoritate Dei.*
3 *Papa in sua iurisdictione habet idem consistorium cum Deo.*
4 *Papa habet ius super Angelos tam bonos quam malos.*
5 *Papa dicitur iudex viuorum, & mortuorum.*
6 *Papa in his,quæ vult sua voluntas habetur pro ratione, nec in eo est exquirenda vlterior ratio.*
7 *Sacrilegium esset disputare de potestate papæ.*
8 *Papa in omnes reges Christianos habet iurisdictionem spiritualem.*
9 *Bulla Papæ Bonifacii octaui qui asserebat Philippum Pulchrum Regem Francorum sibi subesse in temporalibus.*
10 *Quatuor fuerunt imperia,Babilonis,Persarum,Græcorum,& Romanorũ quintum fuit imperium Christi.*
11 *Reges & alii principes an subiiciantur papæ in temporalibus disputatur ad plenum pro vtraque parte.*
12 *Christus vsus est vtraque potestate temporali & spirituali.*
13 *Childericus fuit priuatus Regno Franciæ & in eius locum ordinatus fuit Pipinus.*
14 *Constantini donatio.*
15 *Papa soluit tributum imperatori.*
16 *Adrianus papa cum vniuersa synodo concessit Regi Franciæ inuestiturã Archiepiscoporum & Episcoporum.*
17 *Rex Franciæ non subiicitur papæ in temporalibus.*
18 *Rex Franciæ neminem recognoscit superiorem.*
19 *Consuetudo tribuit iurisdictionem.*
20 *Causæ quædam sunt mere spirituales quædam mere temporales,& quædã mixtæ quæ declarantur in specie.*
21 *Iurisdictio temporalis & spiritualis a Deo processerunt.*
22 *Gladius quomodo accipiatur in sacra pagina.*
23 *Franci quare sic appellati sunt.*
24 *Prescriptio centenaria currit contra Romanam ecclesiam.*
25 *Electio ementium & vendentium quam Christus fecit de templo magis fuit actus sacerdotalis quam regalis.*
26 *De donatione facta per Constantinum & de illius validitate, vel inualiditate.*
27 *Rex Childericus non fuit depositus a regno sed sponte ingressus monasteriũ vitam monachicam assumpsit.*
28 *Federicus imperator a Bonifacio octauo fuit depositus.*
29 *Clemens quintus Henricum imperatorem excommunicauit.*
30 *Præses ad clamorem populi non debet illicita perpetrare.*

Ergo videtur,quod Rex Franciæ cõprehendatur: †qa
1 appellatione regis absolute facta debet intelligi de rege Franciæ per excellentiam.Vnde dicit Baldus.in capitu.vnico.circa finem de prohibita feudi alienatio.per Federic.quod qui iurat fidelitatem,videtur excipere imperatorem,& regem Franciæ, qui super omnes reges Christianos obtinet coronam libertatis,& gloriæ:& refert etiam in consi.218.incipien.

Ego puto,quod nemo præsumat honorem super vexilla inuictissimi Regis Francorum, sed an Rex Franciæ subijciatur imperatori alibi pleniſſime examinaui. De duobus hic dubitari posset.Primo an papa in regem Francorum habeat iurisdictionem spiritualem.Secundo an Rex Franciæ in temporabus subijciatur summo Pontifici.

Circa primum concluditur, quod sic:quia in spiritualibus papa habet plenitudinem supremæ potestatis,vt tradit Bald.in c.ad audientiam.de præscrip.& talem iurisdictionem habuit a Deo a quo dictum fuit.Quodcunq; ligaueris super terrã, erit ligatum & in cœlis.c.decretales.20.dist.& in c.2.de maiori. & obed.& ideo cum Christus dicit Apostolis, vt laxarent retia, soli Petro dicit Duc in altum.quæ verba denotant altissimam iurisdictionem,hoc est,scientiam,& intellectum in c. non tur
2 betur cum seq.24.q.1.canones enim† papam vicarium appellant.c.quanto.de transl.episc. tenetque in terris locum Dei & factum authoritate sua videtur factum authoritate Dei,dum tamen hoc fiat ex iusta causa,vt dicit tex.in capitulo corporalia.in verbo diuina:& ibi Doctores de translati.Episcopi imo
3 fortius secundum Canonistas † papa in iurisdictione sua habet idem consistorium cum Deo,& dicitur ordinarius omniũ Christianorum,cap.cuncta per mundum.nona quæstione, 3. & habet in se iura terreni,& cœlestis imperij,vt in prælegato.cap.decretale:& nedum papa, vicariatum suum gerit sup
4 terrestia,& cœlestia,verum etiam habet ius super Angelos tã bonos,quam malos,vt est tex.apertus in ca.per venerabilem in versiculo nescitis quoniam Angelos iudicabitis:qui fil.sunt
5 leg.& habetur ad Corynthios.†primo viuorum enim,& mortuorum iudex dicitur,& de nullo aliquid facere potest, vt est tex.in argumentum in l.vnic.in versicu.etiam si inutilis eam validam effici.C.de rei vxoriæ actione & in c. re vera. de consecra.dist.2.& potest sententiam nullam facere validam. ca.fi.
6 2.q.2.†& in his,q̃ vult voluntas habetur pro ratione, nec vltetior ratio est exquirenda:nec est,qui audeat dicere, quare ita facis?vt dicit tex.in cap.quamuis.de pœniten.distin.3.sua iurisdictio,& authoritas censetur exempta in iuramento,capi.venientes.de iureiurando.imo partes etiam inuitas potest cogere ad componendum,& illud quod mandat,vel præcipit,licet sit graue,& difficile:tamen faciendum est,ca.in memoria. 19. distin.est enim super omne ius,& dispensare potest contra le-
7 gem veteris testamenti,& q̃ votum solenne.c.1 de voto. †Breuiter tanta est potestas papæ de qua disputare esset sacrilegiũ, vt refert Host.in ti.de consue.& tex.in argumentum in l.dispu
8 re,C.de crimine sacrilegij ex prædictis† apparet papam habere iurisdictionem spiritualem etiam in omnes reges Christianos.

Circa secundum dubium an in temporalibus papa habeat iurisdictionem in Regem Franciæ,hæc controuersia de facto euenit tempore Bonifacij papæ octaui,qui asserebat Philippũ Pulchrum Regem Francorum sibi subesse in temporalibus,
9 prout apparet in bulla ad dictum Philippum trãsmissa†huius tenoris. Bonifacius Episcopus seruus seruorum Dei Philippo Francorum Regi.Deum time,& mandata eius obserua, scire te volumus,quod in spiritualibus, & temporalibus nobis subes,beneficiorũ,& præbendarum ad te collatio nulla spectat: & si aliquorum vacantium custodiam habeas vsumfructum eorum successoribus reserues,& si quæ contuliſti collationem huiusmodi irritam decernimus, & quod de facto processerit, reuocamus aliud credentes hæreticos reputamus.datum Laterani nonis Decembris Pontificatus nostri anno septimo. Responsio regis Philippi pulchri ad literam seu bullam præcedentem.Philippus Dei gratia Francorum Rex Bonifacio octauo gerente se pro summo Pontifice salutem. modicam siue nullam sciat tua magna fatuitas in temporalibus nos alicui non subesse.

Aliquarum ecclesiarum præbendarum vacantium collationem ad nos jure Regio pertinere,& fructus earum nostros facere collationes a nobis factas,& faciendas fore validas in preteritum & futurum,& earum possessores contra omnes virili ter nos tueri:secus autem credentes fatuos deputamus. ac dementes datum &c.

Super isto dubio vnde quaq; vrgent rationes ita, quod difficile

Digitized by Google

cile esset adducere veram demonstrationem. ego autem super eo referam quæ a maioribus nostrorum tēpore eiusdem Philippi pulchri disputata fuerunt. Primo quidam fuerunt in ista sententia, quod Rex Franciæ, ac cæteri principes subijciuntur
10 Romano Pontifici † & imprimis præmitto, quod apud papam residet imperium: quoniam quatuor fuerunt imperia primū fuit Babilonis, secundum fuit Persarum, tertium Græcorum, quartum fuit Romanorum quintum fuit imperium Christi, vnde apud vicarium Christi remansit vterque gladius, scilicet spiritualis, & temporalis, vt dicit Bar. in extrauag. ad reprimēdum in gl. super verbo totius orbis. quem refert Aluar. in ti. qs dicatur Dux, vel Marchio. ergo papa in temporalib. habet iurisdictionem, & authoritatem.

Secundo, opinio illorum firmatur: nam ecclesia exemplata militans est ad similitudinem ecclesiæ triumphantis iuxta illud quod habetur Exodi, inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi in Monte monstratum est, sed in ecclesia triumphāte non est nisi vnus, & solus & summus Hierarcha cui omnes tam Angeli quam homines in omnibus obediunt.

Sic etiam in ecclesia militāte est vnus solus Hierarcha cui omnes tam clerici, quam laici, tam principes quam alij reges in omnibus tam spiritualibus, quam tēporalibus omnes principes papæ subijciantur.

Tertio, facit argumentum a simili, quia sicut omnis multitudo ab vnitate procedit, sic etiam ad vnitatem reduci debet ergo omnis multitudo prælatorum, & principum ad vnum summum quod est super omnes principes, & prælatos reduci debet nullus autem talis est nisi papa ergo omnes etiam reges illi obedire tenentur.

Quarto facit, quia sicut vnus solus est creator omnium tā
11 spiritualium, quam temporalium, & ab illo creatore omnia producuntur in esse. Sic etiam vnus est finis ad quem omnia sicut ad finalem terminum ordinātur pro vt ipse testator Apocalipsis primo capite in quo dicitur ego sum Alpha, & O. Id est principium, & finis. Sic etiam vnus est omnium gubernator, & rector tam spiritualium, quam temporalium: sed in gubernatione, vel regimine mundi potest Deus habere uicariū: ergo vnus solus sub Deo, id est, vicarius regimen totius mundi etiam quantum ad temporalia, sed Deus hoc priuilegium non alteri, quam papæ concessit ergo Reges illi obedire tenentur.

Quinto facit: quia in vno corpore naturali vnum tantum caput in quo vigēt omnes sensus, & omnia membra regit, ergo etiam in corpore mystico, quod est ecclesia vnum tantum erit caput aliter monstrosum esset ecclesiam habere duo capita, sicut mōstruosum esset in vno corpore naturali ergo omnes principes papæ tāquam capiti, & principali etiam quoad temporalia obedire tenentur.

Sexto facit, quia secundum philosophum in omni genere rerum ordinatarum ad īuicem est ponere vnum ad quod omnia reducuntur ergo in ecclesia quæ maxime debet esse ordinata oportet esse vnum ad quem, & per quem omnes alij ordinentur, sed non potest alius, hoc facere nisi papa ergo reges illi tenentur obedire.

Septimo facit quoniam ab exordio mundi humanum genus non nisi vnum rectorem præcipuum legitur habuisse sicut patet in diuersis statibus huius mundi. ergo etiam nostris temporibus debet esse vnus præcipuus rector. Antecedens probatur, quia in statu innocentiæ Adam præfuit omnibus, & p̄fuisset si semper innocentia perstitisset, post peccatum vero in statu legis naturæ, Noe suo tēpore præfuit super omnes post modum vero Abraham, Isaac, & Iacob quilibet eorum p̄fuit populo Dei, fueruntque sacerdotes Hostias domino offerētes similiter Melchisedech Rex Salem fuit Sacerdos summi Dei. vnde & ipse Christus dicitur esse sacerdos secundum ordinem Melchisedech, cui etiam Abraham decimas obtulit sicut dicitur Genesis. 14. in signum, quod ei subesset quantum ad temporalia.

Similiter in lege Mosayca Moyses habuit vtranque potestatem, & vtroque gladio vsus est ergo multomagis in statu legis Euangelicæ debet esse vnus habens vtranque potestatem. i. spiritualem, & temporalem: sed non est alius, cui talia priuilegia competant, nisi summo sacerdoti, id est, papæ ergo omnes illi etiam in temporalibus obedire tenentur.

Octauo facit, quia Christus qui est caput ecclesiæ de tribu sacerdotali, & regia fuit ortus vtranque dignitatem in se vniens ergo & eius vicarius, id est papa vtranque dignitatem habens ita, quod omnes reges debent ei esse subiecti sicut cæteri Pontifices.

12 Nono facit, † nam Christus vtraque potestate vsus est temporali quando ementes, & vendentes eiecit de templo, vt legitur Io. secundo & etiam spirituali, seu pontificali quando semetipsum obtulit hostiā Deo sicut ait Apostolus ad Hebreos nono vbi dicitur, Christus assistens pontifex. ergo papæ eius vicario Reges obedire tenentur, cum vtraque potestate fungatur.

Decimo facit, quia Christus Petro vicario suo videtur commisisse vtranque potestatem quando ei dicit tu es Petrus, & super hanc petrā ædificabo ecclesiam meam, vt habetur Mathæi. 16. & in c. quamuis. 21. dist. quia sicut in ædificatione materiali est vnus lapis primarius, & fundamentalis, sic etiam in ecclesia debet esse vnus princeps principalis, & totius ecclesiæ fundamentum: sed ista non possunt verificari nisi in papa, qui est summus princeps ergo alij principes tanquam inferiores etiam in temporalibus tenentur illi obedire.

Vndecimo facit quia tempore passionis Christi discipuli ei duos gladios ostenderūt dicentes ecce duo gladij hic, & respōdit satis est. qui duo gladij secūdum sententiam Theologorū significant duas potestates, quæ sunt in ecclesia apud summū Pontificem principaliter residentes, quia quando necessitas est vrgens poterit ipse papa vti vtraque potestate contra quoscunq; etiam contra reges, & imperatores ergo negandum nō est, quin ei in temporalib. subijciantur.

Duodecimo facit, quia numerus binarius vilis, & scandalosus in casu propositæ quæstionis reputatur ex quo est principium diuisionis diuisio autem est fons, & origo dissensionis, & diuisio est causa confusionis: ideo si in ecclesia essent duę potestates distinctæ in duas personas, quarum vna non penderet, ab altera esset in ecclesia magna confusio, vt ergo tale scandalum euitetur dicendum est vtranque potestatem esse penes papam: ideo in temporalibus Reges illi obedire tenentur.

Decimotertio hęc opinio comprobatur per tex. ad literam in capi. omnes. 22. distin. vbi Nicolaus papa scribens Mediolanensibus, sic ait Romanam ecclesiam solus ille fundauit, & supra petram fidei statim nascentis erexit, qui beato Petro vitæ æternæ clauigero terreni simul, & cœlestis imperij iura cōmisit & illius priuilegio fungitur, cuius authoritate fulcitur, vnde dubium non est: quia quisquis cuilibet ecclesiæ ius suum detrahit iniustitiam facit, qui autem Romanæ ecclesiæ priuilegio ab ipso summo omniū ecclesiarum capite tradito auferre conatur hic proculdubio in hæresim labitur, & cum illle vocetur iniustus hic est dicendus hæreticus. Sed talia priuilegia vicario Christi fuerunt concessa: ergo apud eum remansit temporalis iurisdictio.

Decimoquarto facit, quoniam papa potest absoluere vasallo a iuramento fidelitatis debitę domino temporali quod facere non posset, nisi haberet potestatem in temporalibus, ergo in illis principes ei debent esse subiecti.

Decimoquinto facit, quia papa positus est, vt vitia extirpet, excessus corrigat, & mores reformet, vt habetur in prooemio
13 clementinarum. in versiculo : quia etiam, † vnde hac ratione Zacharias papa potuit priuare Childericum Regem Franciæ regno suo: quia ex suo regimine vniuersa scādala imminebāt regno, & in eius locum ordinatus fuit Pipinus, vt dicit text. in c. alius. 15. q. 6. & hoc firmat Panor. in d. c. per venerabilem. potestque reges, & imperatores excommunicare c. duo. & cap. si imperator. 99. distinct. sed talem depositionem facere non potuisset, nisi habuisset temporalitatem: ergo in prælleg. c. alius. videtur casus q̄ Rex Franciæ etiam quoad temporalia subijcitur summo pontifici.

Decimosexto facit, quia non licet his, qui iurisdictionem obtinent temporalem, vel iustitiam exercēt ipsas ecclesias, vel personas ad distrahendum, vel alienādum extra manum tuā ponendum acquisita, vel quę deinceps acquirent aliquatenus coarctare. Sed hoc non posset papa statuere nisi esset dominus omniùm temporalium, ergo in temporalibus omnes subiiciuntur ei.

Decimoseptimo facit tex. in c. Constantinus cum sequenti
14 96. dist. † vbi imperator Constantinus coronam, & omnem dignitatem in Vrbe Romana: & in Italia & occidentalibus partibus Apostolico concessit, dum dicit. Palatium nostrum, & Vrbem Romanam, & omnes Italiæ siue occidentalium regionum prouincias beatissimo pontifici Syluestro concedimus, atque relinquimus, & ab eo & successoribus eius decernimus disponendum: itaque iuri ecclesiæ Romanæ concedimus permanendum: quoniam vbi principatum sacerdotij & Christianæ religionis caput ab imperatore nostro cœlesti cōstitutum est iustum non est, vt ille imperator terrenus haberet potestatem, quæ verba demonstrant iurisdictionē temporalem fuisse penes Syluestrum papam & eius successores: ergo imperator, ac cæteri Reges in temporalibus subijciuntur papæ.

Decimooctauo facit quia papa Christi vicarius locum tenens in terra dicitur habere plenitudinem potestatis, sed non haberet talem plenitudinem, nisi esset dominus temporaliū, & spiritualium, vt de ipso vere dicatur domini est terra, & plenitudo: ergo omnes Reges papæ subiiciuntur.

Decimonono facit, quia qui potest in maius potest in minus,

Digitized by Google

nus, vt est vulgata regula iuris: Sed spiritualia sunt maiora tẽporalibus, id est, digniora: ergo si reges subijciãtur papæ in spiritualibus quanto magis ei subiiciuntur in temporalibus?

Vigesimo, hæc opinio confirmatur per ea, quæ habentur ad Corinthios 6. in quo dicitur. Nescitis quoniam Angelos iudicabimus, quanto magis secularia? quasi diceret si possimus spiritualia iudicare, ergo secularia possimus & debemus, ex quibus remanet verificata hæc opinio q̃ Rex Franciæ subijcitur papæ in temporalib.

Alij autem fuerunt in contraria opinione dicentes, q̃ imo principes temporales non subijciuntur papæ quoad temporalia, & ista ex pluribus demonstratur primo, quia iste duæ potestates. s. temporalis, & spiritualis sunt inter se distinctæ, & separatæ propter authoritatem Aristotelis in secundo de anima dicentis q̃ potentiæ distinguuntur per actus, & ideo ibi actiones sunt distinctæ ibi necessario potestates sunt separatæ, sed gubernatio temporalium & spiritualium sunt actiones omnino separatæ: vnde succedit regula philosophica q̃ illa quæ disparata sunt vnum non subest alteri: ergo iurisdictio & authoritas temporalis non subest spirituali & sic necessario concludendum est reges administrantes temporalia non subesse, summo pontifici.

Secundo facit similis authoritas philosophi dicentis q̃ iurisdictiones distinguuntur penes obiecta, quia cum sonus, qui est obiectum auditus, differt a colore, qui est obiectum visus. ideo auditus & visus sunt duæ potestates distinctæ. Sed temporalia & spiritualia sunt in totum distincta nec sub eode genere continentur nec etiam communicant in materia igitur iurisdictiones temporales, & spirituales sunt distinctæ: ad inuicem non dependentes ideo non subest alteri.

Tertio facit, quia actiones, & porentiæ distinguntur penes finem, quia cum intellectus, & sensus ordinantur ad alium finem: ideo in anima sunt distinctæ potentiæ, sed potestas temporalis ordinatur ad alium finem & ad alium ordinatur potestas spiritualis: ergo tanquam diuersæ vna non subijcitur alteri.

Quarto facit, nam in principio creauit Deus cœlum, & terram, vt habetur in principio Geneſis & secũdum Theologos eponitur, id est spiritualem, & corporalem creaturam: & ista est prima, & præcipua differẽtia, quæ esset inter creaturas, nec materia communicant, & diuersa requirunt regimina. quia aliam, & aliam ordinationem habent: ergo potestates regendi vtrunque necessario sunt distinctæ.

Quinto facit, quia primo die creationis mundi Deus creauit lucem & diuisit lucem a tenebris & secundum glosatorẽ Bibliæ per lucem significantur spiritualia per tenebras temporalia. ergo distinguntur & diuiduntur spiritualia a temporalibus sunt omnino distinctæ: quin dicit Apostolus, quæ participatio lucis ad tenebras? quasi dicat nulla. ergo non est verum, q̃ vna potestas subsit alteri

Sexto facit, quia Deus qnarto die fecit duo luminaria magna ad decorem & regimen vniuersi, scilicet solem & lunam, quorum vtraque officia sunt distincta & diuersa: quia solem ordinauit, vt præesset diei, lunam vero vt præesset nocti: sed per ista duo luminaria istæ duæ potestates, vt per solem intelligatur papa q̃ præest in spiritualibus & per lunam imperator qui præest in temporalibus, vt dicit tex. in cap. solitæ de maiorit. & obedien. vbi sic dicitur ad firmamentum vniuersalis ecclesiæ fecit Deus luminaria magna, quæ sunt pontificalis authoritas, & regalis dignitas. sicut ergo sol, & luna in medium a Deo sunt producta vnum processit ex alio licet nullum differat claritate, sic etiam vtraque potestas scilicet pontificalis & regia in medium a Deo sunt producta licet differant dignitate ergo ratione differentiæ vna non subijcitur alteri.

Septimo facit, quia in lege veteris testamenti prædictæ potestates fuerunt distinctæ: vnde & in ea lege fuit duplex vnctio, scilicet pontificalis, & regia & habebant officia distincta ita, quod vnus non debebat, nec impune poterat officium alterius vsurpare nec regalis dignitas in temporalibus suberat ergo multomagis in lege noua istæ dictæ potestates sunt distinctæ ita quod vna quantum ad temporalia non debet subesse alteri.

Octauo facit, nam lex gratiæ requirit maiorem spiritualitatem in põtificali dignitate quam lex vetus. Sed ne ministri veteris legis impedirentur a cultu diuino noluit eos Deus habere dominium terrenorum. vnde tribus Leui non habuit partem, & hæreditatem inter alias tribus in diuisione terræ promissionis prout habetur in libris Leuiti. & Iosue ergo multominus pontifices, & alij ministri nouæ legis debẽt habere, vel quærere dominium terrenorum.

Nono facit, quoniam saluator dixit, non est discipulus sup. magistrum nec seruus maior domino suo, nec vicarius habet maiorem potestatẽ quam ille cuius vices gerit. Sed Christus q̃ uis hæreditario iure esset dominus omnium, tamen hac potestate vti noluit: sed etiam oblatam penitus recusauit, sicut legimus Ioannis. 6. cum enim quereret populus, vt facerẽt regem, fugit tanquam contemnens. & contemnendum docens insatiabilem voracitatem auaritiæ & ambitionis specialiter vicario suo dans exemplum non ambiendi & multo fortius non vsurpandi sibi aliquo modo imperatoriam, vel regiam dignitatem. ergo non est verum, quod Rex subijciatur papę quoad temporalia.

Decimo facit, illud quod scribitur in sacra pagina, q̃ cum Christo domino diceret quidam, domine dic fratri meo, vt diuidat meam hæreditatem, respondit. homo, quis me cõstituit iudicem ad diuisionem super vos? Ecce Dei filius super diuisione recusauit iudicium, qui tamen constitutus est a Deo viuorum, & mortuorum iudex, ergo vicarius eius de temporali iurisdictione non debet se intromittere.

Vndecimo facit quia successor Petri non habuit maiorem authoritatem quam habuerit ipse Petrus primus Christi vicarius. Sed nec Petro nec cæteris Apostolis Christus permisit habere dominium terrenorum, potius extremam humilitatem pcipit eis tenere & inuiolabiliter obseruare sicut patet in euã gelio ergo successor Petri nullam habet in temporalibus iurisdictionem.

Duodecimo facit, quoniam dominus interrogatus a iudeis vtrum liceret censum dare Cæsari, an non, respondit reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo: ergo illa quæ sunt Dei & Cęsaris distincta sunt ad denotandum, quod papa non debet ambire temporalia in quibus nullam habet iurisdictionem.

Decimotertio facit: nam in commissione vicariæ facta Petro non legitur potestas temporalis, sed tantum spiritualis ei fuisse commissa: dum inquit, tibi dabo claues regni cœlorum non dicit & dominiũ terrenorum: vnde statim subiungit quasi semetipsum exponens de spirituali tantum potestate dixisse, quodcunque ligaueris super terram erit ligatum & in cęlis; & quodcunque solueris &c. & post resurrectionem suam dixit Apostolis accipite Spiritum Sanctum quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: in quibus verbis successoribus Petri tantum videtur commissa spiritualis iurisdictio, & non temporalis.

Decimoquarto prædicta, opinio probatur per text. ad literam in cap. quoniam. 10. di. & ibi etiam glo. in verbo discreuit hãc quęstionem disputat dum dicit, quod Christus officia vtri usque potestatis exercuit, vt ostenderet, quod vtraq; potestas ab eodẽ processit non quod vna persona illa duo officia exerceat, vel gerere debeat. Hæc enim duo dona imperium, & sacerdotium ab eodem principio sunt in authẽtico quomodo oportet episcop. circa princip. colla. 3. cum ergo istæ potestates sint distinctæ, iurisdictio temporalis non habetur a papa sed a solo Deo habetur, alioquin si ab ipso habetur licite ad eum in temporalibus appellaretur, quod tamen iure prohibitum est ex quo talia temporalia non contingunt suam iurisdictionẽ, ca. si duobus. de appel. & in c. causam qui filij sunt leg. ex quibus iuribus clare elicitur papam non habere iurisdictionem temporalem: ideo in temporalibus principes ei non subijciuntur.

Decimoquinto facit, nam quicunq; soluit tributum alicui
15 non videtur præesse in temporalibus, sed magis subesse † sed papa soluit tributum imperatori, cap. tributum, 23. quęs. octaua & in capitu. magnum quidem. vndecima. quęs. 1. ergo non est dicendum, quod imperator aut alij reges ei in temporalibus subijciantur.

Decimosexto fortiter facit: nam ille, qui confirmat electionem alterius non debet ei subesse de iure, sed Carolo Regi Francię a papa fuit data potestas in synodo confirmandi papam, & ordinandi sedem Apostolicam: ergo Rex Franciæ ei de iure subesse non debet, cap. Adrianus. in secundo. 63. distin. vbi dicitur, quod post debellationem aduersariorum ecclesię Romanę Adrianus papa cum vniuersa synodo tradidit Carolo ius & potestatem eligendi Romanum Pontificem ordinandi sedem Apostolicam, & dignitatem Patriarchatus & insup
16 † ei concesserunt Archiepiscopos & Episcopos per singulas p uincias ab eo inuestituram accipere: hoc idem ostenditur de Carolo & Othono filio eius primo imperatore Theutonicorum cui, & successoribus confirmata fuit facultas ordinandi pontificem, & recipiendi inuestituram a prælatis, quę verba demonstrant papam in temporalibus non habere supremam iurisdictionem.

Decimoseptimo pro ista opinione facit tex. in cap. solitę de maior. & obedien. vbi dicit Innocentius tertius non negamus quin imperator pręcellat in temporalibus dũtaxat qui ab eo receperunt temporalia: sed papa, & Romana ecclesia quicqd habent in temporalibus pro maiori parte perceperunt ab imperatoribus.

Similiter alię ecclesię temporalia bona, quę possident, rece-

perunt.

Digitized by Google

perunt a regibus,& principibus:ergo ad illos tanquam ad col laterales bonorum remanet iurisdictio temporalis,& non ad papam cui subesse non debent:pro quibus facit text.in cap.licet de foro competenti,vbi dicitur quod laycus laycum pro re ciuili coram iudice ecclesiastico non potest conuenire,nisi in defectum iudicis secularis:ergo papa in temporalibus habet tãtum in subsidiariam iurisdictionem,& sic papa in temporalibus, & imperator in spiritualibus non debent se immiscere.

Decimooctauo adducuntur iura magis in specie probantia,quod rex Franciæ non subijcitur papę in tẽporalibus:†primo facit tex.in c.nouit.de iudicijs.vbi dicit Innocentius. Non putet aliquis,ꝙ iurisdictionem illustris regis Francorum perturbare,aut minuere intendamus, cum ipse iurisdictionem nostram,nec velit nec debet impedire,& sic non ille tex.clare demonstrat,quod papa non habet vtrunque gladium, & sic non dicitur superior in temporalibus: quia de iure quis non dicitur superior nisi ille,ad quem licet appellare: sed a iudice seculari in temporalibus non licet appellare ad papam. vt in preallegato.c.si duobus: ergo multo minus in temporalibus rex Francię debet summo pontifici subesse.

Decimonono facit tex.in c.causam.in 2.qui filij sint leg.vbi sic dicitur. Nos attendentes,quod ad regem pertinet non ad ecclesiam de talibus possessionibus iudicare,ne videamur iuri regis Auglorum detrahere,qui iudicium ipsarum ad se asserit pertinere,fraternitati vestræ mandamus quatenus regi possessionum iudicium relinquentes de causa principali plenius cognoscatis,si hoc dicitur de rege Angliæ qui Romanæ ecclesiæ feudalis est,& censualis:ergo multo magis de rege Francię verum erit,qui in nullo prædictorum pœnitus est subiectus, vt dicit ibi gl.in verbo ad regem.ꝙ iurisdictio temporalis, & spiritualis est distincta,& diuisa:ergo papa non habet vtranq; iurisdictionem.

Vigesimo,& ultimo facit pro hac opinione text. magis ad literam in capitu.per venerabilem titulo proxime allega.vbi dicitur quod†rex Frãcorum in temporalibus superiorem minime recognoscit & tex. ille non indiget aliqua suppletione, & si dicatur prout dicit ibi glo.ꝙ verum est de facto, sed non de iure,quia de iure debet recognoscere superiorem, s.imperatorem,c.venerabilem de ele. respondeo illud factum versũ est in consuetudinem†quæ dat iurisdictionem secundum Innocentium in prælegato.ca.nouit.in versi.no.consuetudinẽ dare iurisdictionem,& consuetudo parificatur iuri,& priuilegio.c.conquęstus.in verbo prisca cõsuetudo.9.q.3. & maxime ista quia est approbata & hactenus pacifice obseruata nec a papa,nec ab imperatore impugnata:imo iuramẽto & pactionibus fœderata & ex temporibus longissimis iam præscripta: patet ergo ex prædictis regem Franciæ in temporalibus non debere subesse papæ,& sic haberis vtranque opinionem iuribus rationibus,& authoritatibus firmatam videamus: ergo quæ istarum sit magis verior,& communis, & potius amplectenda.

Breuiter opinio negatiua videtur verior & communis,scilicet quod rex Francorum in temporalibus non subijcitur papæ nisi in certis causis,in quibus potestas temporalis est subiecta spirituali,& ideo vt habeatis veram demonstrationem huius articuli:†præmittite,ꝙ quædam sunt causæ mere spirituales,quædam mere temporales,quædam mixtæ:causæ vero mere spirituales,sunt causę matrimoniales,de quibus loquit tex. in c.causam.de offi.dele.item causæ decimarum,simoniæ.hæresis.cap.ad abolendam.de hæretic.ca.vergentis c. excommunicamus.eodem titu.item causa diuortij,seu separationis matrimonij quantum ad thorum propter adulterium. Item crimen pacis fractæ,& periurij sacrilegij,& vsurarum.istę directę pertinent ad iudicium ecclesiæ, & multæ aliæ de quibus facit mentionem Innocen.in d.c.nouit.nec quoquomodo debet se intromittere iudex temporalis.

Causæ mere temporales,sunt causæ feudales, & sanguinis ãstas Deus commisit immediate,& principaliter imperatoribus,& regibus,de quibus nec papa,nec cæteri prælati debent se intromittere,d.c.solitæ.vbi dicit papa. Non negamus quin Imperator præcellat in temporalibus.ergo etiam & Rex Frãciæ,qui in regno suo dicitur imperator.secundo facit tex. in d. c.nouit.vbi Papa sic loquitur.Non putet aliquis quod iurisdictionem illustris Regis Franciæ perturbare, aut minuere intẽdamus.3.facit tex in pręal.c.causam.vbi papa dicit ad regem, & non ad papam pertinet de talibus possessionibus iudicare. 4.facit tex.in c.verum.defo.comp.per quem tex. dicit ibi Inn. ꝙ quilibet dominus quantuncunque villicus,vel rusticus sup rebus feudalib.habet iurisdictionem.

Causæ mixtæ sunt temporales,quæ habent quandam connexitatem cum spiritualibus sicut est causa feudalis,quæ de se est temporalis potest tamen habere connexionem cum spirituali propter iuramentum,vel pactum:quia isto casu ratione connexitatis papa posset cognoscere sicut patet de dissensione mota inter reges Franciæ,& Anglię de commitatu Pictauensi,papa qui directe nõ poterat cognoscere de causa feudali indirecte tamen propter iuramentum, vel pactum potuit se de illa intromittere.idem dicatis de causa dotis, quæ per se est tẽporalis,& ad secularem iudicem pertinet si de ipsa tãtum agatur,tñ qñ iudex ecclesiasticus principaliter cognoscit de matrimonio si incidat causa dotis tãquam accessoria cognoscet de illa,sicut de principali,cui est annexa,vt no.in c. de prudentia.de donat.inter vir.& vxo.& in c.per tuas.& c.ex tenore.ꝙ filij sint leg.vbi habetur ꝙ iudex ecclesiasticus de hæreditate,licet sit temporalis non possit cognoscere tamen ratione incidentiæ poterit. Apparet ergo euidenter, quod directe in temporalibus Rex Franciæ non subijcitur papę nisi ratione accessorij, & connexitatis. Connexa enim eodem iure censenda sunt.

Secundo pręmittatis†quod istę duę iurisdictiones,scilicet tẽporalis,& spiritualis immediate a Deo institutæ sunt de spirituali,quam Christus Apostolo tradidit,habetur Matthęi. 16. dum dixit tu es Petrus &c.de imperiali, seu temporali iurisdictione habetur in Authen.de instrumentorum cautela.collatio.6.circa principium in verficulo, quia igitur imperium de cœlo Deus constituit.& probatur etiam prouerbiorum.8.ca. in quo dicitur per me Reges regnant,& legum conditores iusta decernunt:per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam:& idem habetur Danielis.4.c.in quo dicit trãsfert regna Deus atque cõstituit,& nulla est potestas nisi a Deo vt dicit Paulus ad Romanos. 13. ista duo principaliter regunt mundum scilicet authoritas sacra Pontificum, & regalis potestas,c.duo.96.dist.& in auth.quomodo oporteat.Episc. colla.1. circa principium.nec ob.si dicatur ꝙ imo a populo Romano videtur esse imperium,vt habetur Institu.de iure naturali gentium.quia respondetur,quod dispositione Dei factum fuit, sine quo factum est nihil restat ergo, quod vtraque potestas a Deo instituta fuit.

Tertio pręmittatis,quod prędictę iurisdictiones temporalis & spiritualis ad inuicem sunt distinctę,& separatę patet: quia homo constat ex duobus scilicet corpore,& anima, & vita dicitur duplex,scilicet corporalis,& spiritualis propter corporalem vitam conseruandam homo temporalibus indignet propter spiritualem spiritualibus.Imperatores, & reges potestatẽ habent super corpora,& res corporales ad vitam corpoream pertinentes:possunt enim, & debent corporali pœna punire reos,& legum imperialium transgressores:habent etiam rem publicam ordinare populos sibi subiectos in pacis tranquilitate seruare:defendere patriam:aduersarios debellare.Pontifices autem habent iurisdictionẽ spiritualem quę ad regimẽ, & salutem pertinet animarum.

Ex prędictis remanet verificata conclusio,quod Rex Francorum in temporalibus non subiicitur papę quam vltra prędicta pluribus iuribus,& authoritatibus confirmo.Primo adduco illud quod habetur Lucę.12.c.†in quo dicitur Domine ecce duo gladij hic:at ille dicit eis satis est:naturali gladio vtũtur principes sicut dicit Apostolus ad Romanos.13.Princeps, non sine causa gladium portat:Dei enim minister est, & vindex in iram ei,qui malum facit:de spirituali gladio dicit idem Apostolus ad Ephesios.6.dum dicit galeam salutis assumite, & gladium Spiritus qđ est verbum Dei:gladio spirituali vtebãtur Apostoli materiali vero nunq̃ legitur ꝙ vsi fuerunt, nisi dicatur,ꝙ imminente passione Domini Petrus cum haberet gladium exemit,& vnius auriculam amputauit: sed de hoc a Christo fuit reprehensus ad demonstrandum ꝙ Christus nolebat quod eius vicarius,vteretur iurisdictione temporali, quia non legitur duos gladios absolute fuisse.Petro,sed vnus tantũ sicut ei dixit Dominus conuerte gladium in vaginam: Petrus autem est reprehensus non quia euaginandus nõ esset ab eo: sed quia euaginauit non modo,& tempore congruo quãdo necessitas immineret ad demonstrandum,quod iudex ecclesiasticus non debet vti temporali gladio, nisi cum magna deliberatione,& necessitate.

Apparet ergo,quod hæ potestates sunt adinuicem separatę & distinctę,nec debent se mutuo perturbare: quia sicut Rex non debet se de spiritualibus intromittere,sic etiam nec Papa de temporalibus nisi in casibus supra specificatis, pro quibus facit tex.in c.cum ad verum.96.dist.vbi habetur,ꝙ imperator non debet arripere iura pontificatus,nec pontifex nomen Imperatoris vsurpare,quasi dicat quicquid disputãdo, vel litigando dicatur: tamen cum ad veritatem diffiniendam ventum fuerit debẽt duę potestates remanere distinctę sicut diuinitus sunt institutę,si ergo istę duę iurisdictiones sint distinctę in diuersis personis: ergo non est verum quod Rex Francię subiicitur papę ad quem nulla est actualis Authoritas temporalis.

Secundo probatur quia Christus in institutione spiritualis po-

Digitized by Google

po teſtetis nulli commiſit, vel potius permiſit dominium terrenorum, vt habetur Matt. 16. vbi Chriſtus vicarium ſuum inſtituit, S. Petrum, & eius ſucceſſores dum dixit Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, & tibi dabo claues regni cœlorum: non dixit, & dominium terrenorum reuoluite cuncta ſcripturæ ſacræ volumina nunquam inuenietis Apoſtolos ſediſſe, vt de temporalibus iudicarent nec petijſſent, vt reges, & principes eis in temporalibus ſubijcerētur, aut de his huiuſmodi reſpondere deberent.

Tertiò facit quia non maiorem poteſtatem exercere debet papa, qui vices Chriſti gerit, quam Chriſtus exercuerit, nec reperit ſcriptum quod Chriſtus hac poteſtate temporali, vti voluerit, imo ſibi oblatam refugerit exemplo ſuo euidenter oſtēdit talem poteſtatem vicarium ſuum debere refugere, & non ambire, nec ſibi imperatoriam maieſtatem, aut regiam dignitatem vendicare. ecce Dominus noſter Ieſus Chriſtus rex regum, & dominus dominorum regale præfugit dominium, & facinoroſum faſtidium recuſauit, qua ratione, & authoritate papa eius vicarius vendicabit ſibi culmen, vel nomen regiæ dignitatis? Aſſumptum probatur eo, quia in paſſione ſua interrogatus ſpecialiter a Pilato ſi rex eſſet: ſed tamen vt patenter oſtenderet in articulo mortis, quod nolebat quod eccleſia vteretur tali poteſtate: reſpondit regnum meum non eſt de hoc mundo. quæ verba denotant papam non habere iuriſdictionem, & poteſtatem temporalem.

Quarto probatur, quia nō maiorem iuriſdictionem, & authoritatem habere debet ſucceſſor Petri quam habuerit ipſe Petrus primus Chriſti vicarius: ſed Chriſtus tam Petro, quam cæteris Apoſtolis poteſtatem, dominium, & iuriſdictionem tēporalem interdixit imo eis extremam paupertatem inducit dicens nolite poſſidere aurum, & argentum, propter quod ipſi Apoſtoli volentes inuiolabiliter obſeruare præcepta Chriſti gloriabantur de extrema paupertate quantum cupidi, & ambitioſi ſolent gloriari de opulentia terrenorum. vnde beatus Petrus letanter dicebat argentum, & aurum non eſt mihi. Videtis igitur quomodo Chriſtus præcepit Apoſtolis, vt tantum de ſpiritualibus, & non de terrenis ſe intromitterēt: ſciebat. n. q̄ temporalia perturbant animum, diſtrahunt intellectum, & mentem demergunt ad inferiora, nec poteſt quis intēdere ſpiritualibus, qui ſe implicat ſecularibus. d. ca. cum ad verum. 96. diſt. vnde dicit Apoſtolus Nemo Deo militans implicat ſe ſecularibus negotijs. & dicit beatus Ambroſius, qui terrenis occupātur, ſcire diuina non poſſunt eo, quia terrena diſtrahunt animum, & a cœleſtium contemplatione perturbant, & ſic non oportet animum papæ ad regimen temporalium incuruari. Ex quibus patet quod ſucceſſoribus beati Petri nō eſt cōceſſum dominium terrenorum, nec temporalis iuriſdictio.

Quinto fortius probatur quoniam Rex Franciæ non ab homine ſed a ſolo Deo immediate tenet regnū ſuum, l. Deo nobis, C. de epiſcop. & cleri. & poſſidet non autem tenet a papa, nec inquantum ab homine, nec inquantum a vicario Chriſti quia Rex Franciæ neminem recognoſcit ſuperiorem, vt in p̄allegato capitulo per venerabilem. qui text. loquitur reſpectu temporalium, & ſi dicatur hoc eſt verum de facto, ſed non de iure: quia reſpondetur quod hoc fieri non debet ea ratione, quia Franci nulli vnquam fuerūt ſubiecti, nec imperatori, nec alijs quod probatur ex antiqs hyſtorijs: nam poſt euerſionem Troiæ duodecim millia Troianorum ad partes Pannonię per uenerunt vbi ciuitatem Sicambriam conſtruentes permanſerunt ibi vſque ad tempora Valētiani imperatoris, ſemper Romano imperio infeſti pro eo, quod tributa Romanis ſoluere recuſarent expulſi fuerunt a dicto Valentiano iuxta morem aliarum nationum habitauerunt iuxta regnum in confinio Germaniæ, & Allamaniæ, quos cum multis prælijs poſt idem Valentianus tentaſſet ſibi ſubiugare: nec aliquatenus potuiſſet, appellauit eos Francos. i. fortes, & feroces. vt declarat gl. in
23 pragmatic. ſanctione in verbo Romanorum, † & Galliam habitantes eamque Franciam appellantes, nec Romanus, nec alijs quibuſcunque voluerunt eſſe ſubiecti, & dato, quod papæ vel Imperatori aliquando fuerint ſubiecti, hoc nō affirmamus, tamen ex tanto tempore præſcripſerunt & pacifice regnum poſſederunt: ita quod amplius non tenentur alicui reſpondere, † quia etiam contra Romanam eccleſiam currit præ
24 ſcriptio centenaria. c. ad audientiam. in verſiculo contra Romanam eccleſiam non niſi centenaria currit præſcriptio. ext. de præſcrip. & q̄ rex Franciæ a ſolo Deo & non a papa teneat regnum ſuum: hoc demonſtratur tribus rationibus: prima eſt ſacra vnctio diuinitus miſſa: qua reges Francię ſemper oportunis temporib. vnguntur: ſecunda hoc demonſtrant notoria & manifeſta miracula, quæ dietim per reges Franciæ in toto Regno clareſcunt: quoniam ſicut in adeptione regni filius iure hæreditario ſuccedit patri, ſic etiam quaſi iure hæreditario alter alteri in ſimili poteſtate faciendi miracula ſuccedit: 3. ratio hoc idem p̄bat bonitas vitæ, claritas famæ, deuotionis feruor, ſinceritas fidei Chriſtianæ, quæ ſemper in regibus, & in regno Franciæ præceteris regnis, & regibus viguit. Ex prædictis remanet firmata concluſio quod in temporalib. rex Francię habet omnimodam iuriſdictionem, quā nec a papa, nec a quoquā alio recognoſcere debet.

Nec obſtant ea, quæ pro patre contraria adducūtur; primo non obſtat, quod Chriſtus fuerit vſus vtraque poteſtate eijciētes de templo ementes, & vendentes: quia reſpondetur dupliciter: primo quod ideo hoc fecit vt ipſo facto oſtenderet, quod vtraque poteſtas ab eodem fonte proceſſerat. vel ſecundo aliter reſpondetur, quod Chriſtus quandiu fuit viator iuriſdictionem temporalem nunquam exercuit, ſed ibi magis officium ſacerdotale voluit exercere, quam temporalem iuriſdictionē:
25 nam illa † eiectio ementium, & vendentium de templo magis fuit actus ſacerdotalis quam regalis & ſic fuit officium illius cuius eſt templum mundare, ſpurcitias eijcere, mercationes & negociationes terrenas prius ab eo expellere, vt patet ex verb. Chriſti dicentis Auferte iſta hinc, & nolite facere domum patris mei domum negociationis.

Non obſtat etiam quod dictum eſt de donatione facta eccleſiæ Romanæ per Conſtantinum: quia reſpondetur, quod non valuit: quia fuit nimis exceſſiua, & immenſa pluribus rationibus, prima quia ſi valeret non diceretur imperator ſemp Auguſtus, quia eius propoſitum eſſe debet ſemper augere imperium & non minuere: ſecunda ratio, quia imperator eſt adminiſtrator imperij, & reipublicę, & adminiſtratoribus de iure interdicta eſt alienatio niſi ex magna & graui cauſa: tertia quia Conſtantinus non potuit præiudicare ſucceſſoribus an reuocare poſſint, quia par in parem non habuit imperium, 4. ratio, quia eadem ratione qua Conſtantinus potuiſſet dare vnam partem ſucceſſores poſſent dare aliam, & ſic detruncaretur imperium, vel aliter ſecundum legiſtas reſponderi pōt, quod dicta donatio valuit tamen eccleſia non fuit in poſſeſſione niſi illius terræ portionis quæ dicitur patrimonium beati Petri. præterea donatio illa non potuit valere quantum ad illos, qui non erant ſubiecti imperio, quia non potuit dare q̄ ſuum non erat: Franci autem non erant ſubiecti imperatori propter præſcriptionem longiſſimi temporis, quæ currit contra imperatorem & papam, vt ſuperius declaratum extitit.

Similiter non obſtat quod Zacharias papa depoſuerit Childericum regem Franciæ, quia reſpondetur quod nunquam legitur, quod actualiter eum depoſuerit, ſed tantum deponendū conſuluit, vt dicit gloſſ. in d. c. alius in verbo depoſuit. 15. q. 6. interrogatus enim fuit papa Zacharias quis potius regnare deberet, vel ille, qui agebat regni negotia, vel ille, qui nō agebat reſpondit quod primus quo facto Rex Childericus depoſitus a Baronibus Pipinus ordinatus, & inunctus fuit in regem: vel
26 alii dicunt † quod Rex Childericus non fuit depoſitus, ſed ſpōte ingreſſus monaſterium vitam monachicam aſſumpſit. Barones autem regni ſuper electione Pipini dubitantes an eis licitum eſſet hoc facere conſuluerunt Zachariam papam, q̄ ita conſuluit faciendum licet ſine conſilio papæ Barones regni hoc facere potuiſſent, vt infra dicam.

Nec obſtat illa extrauagans Bonifacij octaui cuius caput exorditur vnam ſanctam. quæ dicit quod in ſummo pontifice eſt vterque gladius, ſ. ſpiritualis & temporalis nō ſolum in habitu verum etiam in actu potentia erat apud ſummum pōtificem non ſolum contra Regem Franciæ, vt patet in Childerico filio Dagoberti depoſito verum etiam contra imperato-
28 rem, vt patet † in Federico imperatore qui a Bonifacio octauo
29 fuit depoſitus. c. Apoſtolicæ de ſen. & re iud. † Item de Clemente quinto, qui Henricum imperatorem excommunicauit clementina paſto. eodem ti.

Ambroſius Epiſcopus tantum Theodoſium imperatorem excommunicauit: item ab eo Conſtantinus Imperator fuit depoſitus & in Carolum Magnum regem Franciæ fuit tranſlatum imperium ergo videbatur, quod papa in regem Franciæ haberet iuriſdictionem. quia dicta extrauagans vnam ſanctā. nullum adſtringit.

Ad dictam extrauagantem. vnam ſanctam. reſpondetur, q̄ illa extrauagans fuit reuocata per Clementem quintum per quam declarauit quod reges Franciæ non cenſeantur magis adſtricti & obligati quam erant ante dictam extrauagantem, vnam ſanctam. vel aliter reſpondetur, quod illa procedit in materia peccati, ſeu reſpectu ſpiritualium, & non reſpectu tēporalium. vnde in eis contra omnes etiam reges habet iuriſdictionem, & alia iura ſuperius allegata loquuntur in materia peccati, in Reges & Imperatores papæ ſubiiciuntur.

Ad hoc quod dicebatur quod Zacharias papa depoſuit regem Franciæ aliter reſpondet igneus repetit.

Papienſi videlicet, quod Childericus filius Dagoberti Franciæ male verſabatur in adminiſtratione regni tanquam effeminatus, propterea populus petiit a Zacharia papa vt Childe-

ricus

Digitized by Google

ricus deponeretur & daretur ei Pipinus ne prudentia ipsius stul'itia alterius absorberetur.ideo Zacharias populo petenti Pipinum consensit,vt populo satisfaceret. per hoc tamen nō potest dici de iure fuisse processum sed magis ad nutum populi contra legem decurionum,C.de pœn.in qua dicitur † ꝙ ad clamorem populi præses non debet illicita perpetrare, sed Zacharias magis debebat adhærere legibus quam clamori populi nec obstant alia in contrarium allegata quibus faciliter posset responderi,quæ tamen breuitatis causa obmitto ex quibus patet pontifices in reges Franciæ non habere iurisdictionem temporalem.

Ne vllum qualecunque inferant impedimentum quocunque quæsito prælatis.

SVMMARIVM.

1 *Turbantes iurisdictionem ecclesiasticam per se vel par alios directe vel ꝑ obliquum & dantes consilium,auxilium,& fauorem ipso iure sunt excommunicati.*

Iste tex.facit contra Baliuos, Castellanos. 1 †potestates seculares, ac cœteros iurisdictionem temporalē obtinentes,qui aut consilio auxilio,consensu,iuuamine,atq; fauore iurisdictionem spiritualem satagunt perturbare & extirpare,qui etiam monitione non præmissa incurrunt sententiam maioris excommunicationis velut sacrilegi.cap.conquestus in versic.tanquam sacrilegi sunt Anathematizari de for. competen.& cap.seculares iudices.in verbo censura ecclesiastica,eodem titu.lib.6.vnde valeret statutum factum per Episcopum quod turbantes iurisdictionem ecclesiasticam sint excōmunicati.& istud sequitur Henricus de Bottis in tractatu synodali in 3.parte circa medium primi articuli ex quibus patet, quod qui turbant vel impediunt ecclesiasticā iurisdictionem per se vel per alios directo vel ꝑ obliquum & ꝙ ad illud dant consilium auxilium vel fauorem eo ipso sunt excommunicati.ca.penultimo & c.fin.de immunitate ecclesiarum libr. 6.& poterit iudex illum punire qui suam iurisdictionē turbat Specula.in titulo de officio omnium iudicum in §.deseruit in fin. & Guido papę sing.600.63.inc.iudex.

Qui rationem officij sui aduersus subditos suos pro huiusmodi concubinatu,& alijs casibus sibi a iure permissis procedant.

SVMMARIVM.

1 *Præsidis officium est purgare prouinciam malis hominibus. & ad regem spectat adulteria punire.*
2 *Superiori egredienti officium, & eius potestatem non est obediendum.*
3 *Præcepto superioris quod sit extra iudicium si non spectat ad eius officiū non tenetur quis parere.*
4 *Subditus nullo modo tenetur obedire superioris præcepto contra suam conscientiam.*

1 **Quoniam †sicut ad officium** præsidis spectat prouinciam purgare malis hominibus & ad regem adulteria punire,& impios de terra perdere.cap.rex debet.23.q.5.sic etiā ad officium Episcopi pertinet omni studio mulieres luxuriose viuentes a consortio suorum clericorum expellere, & in isto casu, & alijs iure permissis subditi tenentur Episcopo obe
2 dire †secus si superior procedendo contra clericos officium & eius potestatem egrederentur,quo casu non esset de casibus a iure permissis merito ei non esset obediendum, vt est gloss.in regula non videtur,§.qui iussu,ff.de regul.iuris.& Innocen.in
3 cap.ad aures.de tempo.ord. vbi dicit †quod præcepto superioris ꝙ fit extra iudicium si non spectat ad eius officium non tenetur qs parere,ꝙ dictum sequitur Dñs Dec.in consi.72.incip. viso puncto in 1.vol. vbi allegat An.de Bu.in d.c.ad aures. di-
4 centem †ꝙ subditus nullo modo tenetur obedire superioris ꝑcepto contra conscientiam:quia non esset de casibus a iure ꝑmissis.

Et cum omne fornicationis crimen lege diuina prohibitum sit.

SVMMARIVM.

1 *Fornicari nulli impune conceditur.*
2 *Concubinatus an lege naturali sit prohibitus.*
3 *Fornicatio simplex lege positiua non erat prohibita.*
4 *Ius naturale accipitur in triplici differentia.*
5 *Concubinatus absolute iure canonico est improbatus.*
6 *Sacerdos non potest absoluere concubinarium si a se non eiiciat concubinā, quia non videtur contritus.*
7 *Concubinatus per legem assumpsit nomen.*
8 *Iure naturali primæuo omnes nascebantur liberi.*
9 *Concubinatus iure positiuo non est expresse reprobatus.*

Qua lege nunquam fornicari, vt dicit Apostolus ad Corinthi. Primo ca.6.Fugite fornicationem: & idem ad Ephesios quinto. Fornicatio non nominetur in vobis,sicut decet viros sanctos. Et in pluribus alijs locis sacræ scripturæ, put late dictum fuit supra in versiculo,& alios non publicos concubinarios.Hinc
1 est †quod fornicari nulli impune conceditur.cap.fornicari.88. dist.& in c.nubendi.in fi.27.quæst.1.quoniam fornicatio videtur fuisse præcipua causa,propter quam dominus diluuio deleuerit mundum,vt habetur Genesis.6.ca.omnis quippe caro corruperat vitam suam.legitur etiam iudic. decimonono ca. cum sequenti quod occasione vxoris Leuitæ a viris Belial in Gabaa Beniamin īcredibili libidinis furore vexāte occisi sunt plusquam sexaginta quinque milia hominum. & idem Genesis. 18. quod vitium luxuriæ pessimum adeo infecerat Sodomam,& Gomoram vt clamor ierit ad dominum, & decem iusti in eis non sunt inuenti qui etiā Angeli, qui missi fuerāt, vt probarent an clamorem operæ compleuissent ad stuprum violenter impetebantur.vnde merito igne, & sulphure ciuitates illæ consumptæ sunt,vt habetur etiam de feditate huius fornicationis secundi Machabeorum.ca.6.quod tempore Antiochi templum luxuria,& gentium commessationibus erat plenum,& scortantium cum meretricibus sacratisque ædibus mulieres vltro se ingerebant,breuiter dicamus prout dicitur Matth.6.c.spiritus immundi loca immunda diligunt.patet ergo fornicationem lege diuina esse prohibitam.

Nunc de tribus videndum est,primo an de iure naturali cō cubinatus sit prohibitus.Secundo an de iure canonico.Tertio quid de iure ciuili. Circa primum videtur, ꝙ sit permissus in spectο iure naturali quo concubinatus nō.erat prohibitus ex eo:quia illo iure omnes nascebantur legitimi.§.liceat.in vers. filij mox,vt procedebant fiebant legitimi.in authenti.quibus mod.nat.effi.leg.colla.6.nec etiam talis concubinatus iure ciuili erat improbatus,vt concludit Bar.per glo.in l. in concubinatu.ff.de concub.& Canonistæ in c.lator. qui filij sint legi.& in c.cum sit.de for.com.ꝙ idem tenuit Bal.in auth.licet, C.de nat.lib.& ista videtur esse communis opinio ſm quosdam.in
2 d.§.si quis rogatus.†ergo multominus videt improbatus l.naturali:quia non videtur esse contra legem naturę, vt patet ex duobus primo per tex.in c.quod autem. 32.q.4.vbi dicitur ꝙ Abraam,& Iacob propter vxoris sterilitatem ingressi sunt ad ancillas,& in hoc non creduntur aliquid egisse contra legem naturæ,ergo satis clare videtur quod concubinatus iure naturali sit permissus.secundo patet:quia ius positiuum profectum
3 est a naturali lege:†sed fornicatio simplex a lege positiua nō erat prohibita:imo potius in pœnam secundum antiquas leges mulieres luppanaribus tradendę condemnabantur,ergo videbatur quod concubinatus lege naturali non erat prohibitus.

Alij autem fuerunt in contraria opinione dicentes quod imo videtur esse contra legem naturæ,primo patet:quia liberi ex concubinatu nascuntur secundum omnes leges vituperabiles reputantur,vt dictum fuit supra de spuriis:sed si iure ciuili concubinatus esset permissus liberi descendentes ex illo tales non reputarentur:ergo est contra legem uaturæ.Secundo patet qa matrimonium est naturale:sed hoc non esset sine prę iudicio legis naturæ posset.n.homo cōiungi mulieri prętę matrimonium,ergo restat quod habere concubinam est contra legem naturæ.

Breuiter super isto articulo beatus Thomas, & beatus Bonauentura,quos refert & sequitur de Turre Cremata in dicto cap.quod autem.dicunt quod Theologi accipiunt ius naturale in triplici qualitate†primo ius naturale dicitur quod in lege,& in euangelio continetur,& ista diffinitio iuris naturalis ponitur in principio decreti in j dist.ergo ſm illud ius naturale primæuum habere concubinam erat contra legem,& euāgelium in quibus dr non Mechaberis ſnb illo præcepto omnis coitus excepto matrimoniali erat ꝓhibitus in lege, vt habetur Exodi.20.c.& Matth.v.secundum dicitur esse ius naturale ꝙ vocatur proprium:& proprie dr ꝙ est commune omniū nationum,& isto modo accipiendo concubinatus iure naturali est prohibitus:quia illud dicitur esse ꝺ legē ꝙ debito fini nō est conueniens:quia finis,ad quem natura tendit ex cōcubitu, est proles,& liberorum educatio:qui igitur aliter vtitur cōcubitu

bitu contra ſi nem à natura intentum videtur facere contra naturam: ſed il le, qui habe; concubinam non quærit niſi libi dinem, & delectationem in coitu quod ſecus eſt in cõiunctio ne matrimonij, quod nomẽ accepit a bono prolis ex quo ma trimonium dicitur indiuidua, ſeu inſeparabilis cõiunctio: ſed in fornicatione fornicans peracta libidine quærit fugam, & veruncundatur ex tali coitu ſe habere prolem & ſi haberet il lam non vult educare imo quandoque negat eſſe ſuam: ergo clare apparet, ꝙ quando ius naturale proprie accipitur concu binatus illo iure erat prohibitus.

Tertio ius naturale accipitur, proprijſſime, & dicitur illud quod natura docuit oĩa animalia, & iſto modo accipiẽdo iu iure naturali prohibitum non erat habere concubinam, put apparet de multis brutis animalibus.

Circa ſecundum dubium an concubinatus de iure canonico videatur improbatus videtur quod non, pro quo adduco vobis duos tex. in c. is, qui non habet vxorem. 34. diſt. vbi dicit ꝙ qui non habet vxorem loco illius concubinam habere poteſt, vt patet in verſicu. aut concubinæ ſit coniunctione contẽ tus. ſecundo facit tex. in Chriſtiano. eadem diſt. vbi dr ꝙ nõ eſt licitum habere duas concubinas: ſed vna tãtum debet eſſe cõ tentus vt patet in verſiculo, niſi vnam tantum vxorem, aut lo co vxoris concubinam: ergo illa duo iura ſunt ſatis aperta, ꝙ concubinatus de iure canonico eſt permiſſus: imo etiã ex certis cauſis clericus non poteſt cogi ad dimittendum concubinã ſi propter dimiſſionem clericus concubinarius efficeretur de terior: quia iſto caſu Epiſcopus tolerando ad tempus non in curit peccatum, & hoc dictum tradit Panor. in cap. vt clerico rum. de vita, & honeſt. cle. quoniam qñq; ſuſtinetur minus, vt maius euitetur. c. duo mala. 13. di. patet ergo ꝙ iure canonico concubinatus eſt permiſſus.

5 Contrariam opinionem de iure credo veriorem † ꝙ imo abſolute de iure canonico concubinatus eſt improbatus etiã non habenti vxorem. cap. nemo ſibi blandiatur. & in ca. dicat aliquis vxorem non habeo. 32. quæſt. 4. & in capit. concubinæ. 32. q. 2. & in cap. ſi concubinæ. de ſententia excommunicatio nis. & notat gloſ. in l. in libero, ff. de ritu nuptiarum. & Docto res in dicta auth. licet. quod dictum refert Auguſtinus in capi. audite chariſſimi. in verſiculo concubinas vobis habere non licet etiam ſi non habetis vxores. 34. diſtinct. imo a conſortio cleri repelli debet qui aliam præter vxorem cognouit. capi. ſi quis de laycis ea. diſtin. vnde ſacerdos dando pœnitentiam in confeſſione non poteſt permittere retinere cõcubinam, quod dictum extollit Iaſon. in l. ex ea parte. in §. mulier, ff. de verbo. obliga. per glo. in §. ſi quis futurus Diaconus. in verbo accepe-
6 rit. in Authen. de Sanctis Epiſ. col. 9. † imo fortius dico, ꝙ ſacer dos non poteſt abſoluere cõcubinarium ſi a ſe non eijciat cõ cubinam, qñ eſt periculum recidiuationis, quia ex quo habet adhuc intentionem illam retinendi non videtur contritus. c. legatur. 24. q. 2. quia vera pœnitentia non eſt ſine excuſſione cauſæ peccandi. ſatisfactio. de pœniten. diſt. 3. maxime propter ſcandalum quod poſſet oriri in populo, & iſtam opinionem ſequitur Bar. in d. l. in concubinatu, vbi concludit quod de iure canonico concubinatus eſt illicitus, quod eſt verum ſecundũ eum quantum ad pœnam ſpiritualem: ſed non quantum ad pœnam temporalem alias nati ex concubina per ſequẽs ma trimonium non legitimarentur, & refert Richardum Malum bra hoc tenuiſſe, ius enim canonicum magis reprobat concu binatum, quam ſimplicem fornicationem, vt notat Panormi tanus in capi. tanta. qui filij ſint legiti. maxime quãdo eſſet pu blicus: quia illo iure omnibus clericis eſt interdictus, & in tan tum ius canonicum prohibet concubinatum, vt nõ liceat ali cui tenere concubinam, etiam ſi vxorem habeat leproſam, & ſi fecerit contrarium a ſuo ſuperiore poteſt excommunicari cap. primo de coniugio leproſorum ex quibus remanet opin. firmata, quod de iure canonico concubinatus omnino eſt dã natus.

Circa vltimum, an concubinatus ſit a iure ciuili permiſſus, vel prohibitus, quidam fuerunt in illa opinione, quod illo iu re eſt reprobatus: & hoc tenet Panormi. in ca. cum veniſſent. in fine de inſtitutio. vbi dicit, quod concubinatus non ſolum lege canonica verum etiam ciuili eſt reprobatus: & pro pecca to mortali eſt damnatus per tex. qui ad hoc pro ſing. allegatur in cap. 1. de filijs natis ex matrimonio ad Morganaticam con tracto. in vſib. feudo. vbi dicitur, ꝙ quidam poſt mortem cõiu gis continere non valens aliã duxit qui nolens exiſtere in pec cato eam deſponſauit: ergo tex. ille bene probat ꝙ cognoſce re mulierem carnaliter añ deſponſationem etiam de iure ci uili erat peccatum mortale: ideo illo iure concubinatus videt reprobatus, & iſtam opinionem ſequitur Ioan. Fab. inſti. ſi qua drup. pauper. feciſſ. dicatur pro qua adducit rationem natura lem: quia ex quo concubinatus inducit peccatum mortale eſt damnatus de iure canonico, ergo etiam debet damnari de iu re canonico, ergo etiam debet damnari de iure ciuili: nã vbi agitur de peccato, traditur regula, quod ſacræ leges non dedi gnantur imitari ſacros canones, vt in Authen. vt clerici apud propriõs Epiſcopos circa finem coll. 6. & pluribus alijs iuribus & rationibus perſuaderi poteſt concubinatum a lege ciuili eſſe improbatum.

Alii autem fuerunt in contraria opinione, quod imo concubinatus a iure ciuili eſt tolerandus, & iſta opinio poteſt ſua deri ratione: quia concubinatus, vt dicit Albericus de Roſat.
7 proprie non eſt luxuria † eo, quia per legem nomen aſſumpſit d. l. in concubinatu. quaſi dicat per leges eſt conceſſus & licitus per quas etiam remanet impunitus, vt patet in verſic. extra pœnam legis eſt. licet dicit ibi gloſſ. ſit ſecus ſecundum Cano nes & diuinas ſcripturas, quibus omnis coitus (excepto matri moniali) erat prohibitus c. fornicari octuageſima octaua diſt. iſtam opinionem ſecutus fuit Paulus de Caſtro in dict. l. ſi qua illuſtris. vbi concludit quod coitus concubinarius iure ciuili non eſt prohib itus, & liberi qui naſcuntur ex illo coitu non ſunt ſpurii abſolute: ſed dicuntur naturales tantum ideo ęqua liter matri cum aliis liberis ſuccedunt quod non facerent, ſi ille coitus eſſe a iure ciuili impróbatus: & ſic habetis vtranq; opinionem iurib. & rationib. firmatam.

Videamus ergo quæ prædictarum opinionum ſuperius ta ctarum ſit magis vera & communis in puncto iuris.

Breuiter Richardus Malumbra, quem refert Bartolus in di cta lege in concubinatu. diſtinguit dicens, quod de iure natura
8 li primæuo omnis coitus, ſeu coniunctio erat legitima, † & ſta tim cum primo quis naſcebatur erat legitimus per tex. quem ſupra allegaui in d. c. liceat in ver. mox, vt procedebant ſiebãt legitimi quibus mod. nat. ff. legit. vnde illud ius naturale pri mæuum non erat coarctatum aliqua ratione naturali: illo. n. iure naturali homines ad ſimilitudinem beſtiarum paſſim va gabãtur, nec nuptiæ legitimæ adhuc erãt cognitę, nec quiſquã ſibi proſpexerat liberos: ideo inſpecto illo iure nulla videbãt differentia inter vxorem, & concubinam: vnde poſtea ſuper uenerunt leges ciuiles, hoc eſt, ius poſitiuum quod ius aliquas coniunctiones expreſſe approbauit: vt matrimonium l. prima verſi. maris, & fœminę coniugatio, quam nos matrimonium appellamus, ff. de iure naturali gentium. & inſtitu. eod. titu. cir ca prin. & illo iure poſitiuo incœpit eſſe differentia inter vxo rem & concubinam, & filij nati ex tali matrimonio dicebantur legitimi.

Quædam eſt coniunctio, quæ expreſſe iure poſitiuo repro batur, vt coitus adulterinus, & inceſtuoſus: quia eſt accuſabilis & punibilis: & tunc filij ex illo coitu non dicuntur legitimi: quia a lege ſunt reprobati, nec merentur nominari filij. d. aut. ex co mplexu. nec poterunt legitimari per ſubſequens matri monium, vt habetur in dicto capitulo tanta. & in dicta auth. licet. & plenius dixi in lectura iuris ciuilis quædam eſt coniun ctio, qnæ a lege ciuili non eſt approbata, nec improbata vt eſt coitus concubinarius qui illo iure fuit toleratus, vt appa ret in titulis. C. & ff. de concubinis. vnde iſte coitus remanſit in primæuo iure naturali: & ideo filij qui naſcuntur ex tali coi tu concubinario vocantur naturales tantum & per ſequens matrimonium legitimantur ex quo talis concubinatus iure poſitiuo non eſt expreſſe reprobatus, vt habetur in authen. quib. mod. natu. eff. leg. & C. de natura. lib. & iſta videtur eſſe tutior reſolutio, quam perpetuo menti teneatis.

Et ſub pœna peccati mortalis neceſſario euitan dum.

SVMMARIVM.

1 *Fornicationem ſimplicem aſſerens non eſſe peccatum mortale debet, vt hæ reticus condemnari.*
2 *Peccatum mortale in certis caſibus poteſt eſſe cum coniuge.*
3 *Maritus ſi in loco ſacro cognoſcat vxorem, an locus ille indigeat reconcilia tione.*
4 *Pollutio quacunque extraordinaria eſt peccatum mortale.*

Quia omnis fornicatio, licet ſit ſimplex, eſt peccatũ mor tale, clementina ad noſtram. de hæretic. nec in foro conſcien tiæ excuſat conſuetudo cap. denique quarta diſtinctione: quia eſt contra præceptum Decalogi non mœchaberis. trigeſima ſecunda quæſtio. 6. vt etiam probatur Thobiæ quarto ca. dum dicit attende tibi ab omni fornicatione præter vxorem tuam, nunquam patiaris crimen ſcire hæc enim dictio, crimẽ, de ſui natura importat peccatum mortale, aperte probat tex. in c. p. dicandum vigeſima ſecunda quæſtione prima, in verſi. de adul terio, & fornicatione, & de homicidio, & de cœteris crimina libus vitijs: ergo fornicatio ſimplex & omnis concubitus qui eſt præter vxorem eſt peccatum mortale fortificatur per dictũ

Apo-

Digitized by Google

Apoſtoli ad Galatas qninto dū dicit, ꝙ qui talia agunt regnū Dei non poſſidebunt: ſed nemo excluditur a regno niſi ꝓpter peccatum mortale. ergo non videtur dubium, quin ſimplex
1 fornicatio dicatur peccatum mortale: imo ſi quis aſſerat † ſimplicem fornicationem non eſſe peccatum mortale debet velut hæreticus condemnari, vt in terminis decidit Aufre. in quę ſtione trecenteſima quagrageſima ſeptima. Sed dubitatur, an coitus coniugalis poſſit exerceri ſine peccato? videtur, quod ſic etiam veniali, & iſtud vrgenti ratione ſuaderi poteſt: quia nullum peccatum eſt in præcepto, ſed actus matrimonialis eſt in præcepto. vt habetur in Geneſi in quo dicitur creſcite, & multiplicamini. & Paulus ad Corinthios ſeptimo in quo dicitur vxori vir debitum reddit. & ſic videtur quod falſa ſit opinio illorum, qui dicunt ꝙ actus coniugalis non poterat exerceri ſine peccato.

Hæc deciſio poſſet limitari, vt non procedat in certis caſibus ſecundum Summiſtas primo ſi vltra matrimonij honeſta
2 tem quæratur delectatio, vt quia † maritus accedit ad vxorem non ea intentione, ꝙ ſit coniunx, ſed accedit ad eam tāquam ad extraneam & ſic vltra limites matrimonij iſto caſu etiam cum coniuge dicetur peccatum mortale, quia non quærit niſi explere voluptatem & delectationem venereā & hæc erat cauſa finalis & impulſiua. Secundo propter effuſionem ſemi-
3 nis publice in loco ſacro factam: † & ideo ſi maritus omnibus videntibus vxorem in loco ſacro cognouerit, committit peccatum mortale, & talis locus indiget reconciliatione: licet ſemen non ceciderit in terram, ſecus ſi tale factum ſit pœnitus occultum quo caſu, nec reputatur peccatum mortale, nec requiritur reconciliatio. Tertio ſi modus naturalis non ſeruatur inter coniuges puta: quia vas debitum prætermittitur, vt ſi mulieris membro ad hoc non conceſſo maritus vti voluerit, vel ſi modus a natura prætermittatur puta: quia vxor iaceat in dorſo & maritus ſupergradiatur ſuper ventrem eius, vel quia vir nubit in fœminam, hoc eſt, vxor ſupergreditur virum, & tunc ille coitus coniugalis non excuſatur a peccato mortali: quia talis modus non conuenit ſeminis infuſioni quoad virū, nec ſeminis receptioni quoad mulierem: vnde videtur impediri prolis generatio intenta a natura. Quarto ſi coniunx voluptatem venereā præuenit & prouocat diuerſis modis, vt manibus, vel cogitationibus, vel vtendo calidis, vel incētinis, poſſit pluries coire puta: quia ſi cum fornicationibus impudicis membra attractādo ſequatur pollutio extra vas debitum
4 committitur mortale: † quia omnis pollutio extraordinaria, quæ vigilando procuratur, eſt peccatum mortale, vt latius de hoc ſupra diximus.

Monemus omnes laycos tam vxoratos, quam ſolutos, vt ſimiliter a concubinatu abſtineant nimis enim reprehenſibilis eſt qui vxorem habet & ad aliam vxorem accedit.

SVMMARIVM.

1 *Dictio aliam, eſt repetitiua ſimilium.*
2 *Duas habens concubinas efficitur infamis.*
3 *Duas vxores habens qua pœna debet puniri.*
4 *Duas vxores habens præſumitur de hæreſi ſuſpectus.*
5 *Index eccleſiaſticus quomodo punit illum qui cum duabus contraxit vxoribus simul viuentibus.*
6 *Papa non poteſt diſpenſare cum rege habente vxorem ſterilem, vt aliam ducat vel concubinam teneat.*

Hæc verba vltima poſſint dupliciter intelligi. Primo vt ille qui habet vxorem accedit ad aliam per matrimonium & hoc videtur ꝓ
1 bare iſte tex. † ponderando dictionem aliam quæ de ſui natu- eſt repetitiua ſimilium & denotat regulariter relationem præcedentium cum eadem qualitate, vt dictum fuit ſupra in verſi. pœnis alijs. Secūdo iſta verba ad aliam vxorē accedit. poſſunt intelligi per adulterium tantum, & ſecundum primam expoſitionem: dubitatur q̄ pœna fuerit introducta contra illum, q̄ habet vxorem, & illa viuēte ad aliam vxorem accedit per ma
2 trimonium. † Breuiter concludite ꝙ ſicut habens duas concubinas efficitur infamis ſic etiam habens duas vxores gl. in §. ſi quis autem defunctus. in verbo ſi vero effuſa concupiſcentia quib. modis efficiun. ſui & in lege eum, qui ſimul habuit duas habuit vxores. in verbo comitatur infamia. C. de adul. & idem dicit ibi gl. ſi ſimul habet vxorem & ſponſam concordat tex. de iure canonico in c. nuper. de biga. & notat ibi gloſ. ꝙ ſimul duas vxores habere non licet, niſi ex reuelatione diuina fuerit conceſſum, vt dicit tex. in c. gaudemus de diuortijs: quæ deciſio procedit etiam in iudæis, qui ſimul non poſſunt habere duas vxores: quia in coniunctionibus matrimonialibus tenentur ſeruare leges Chriſtianorum. l. nemo iudæorum, C. de iudæis. & talis infamia, quam incurrit habens duas ſponſas, vel vxores non debet remanere inulta aut impunita lege ſecunda. in verſi. iudex eam non patietur inultam, C. de inceſt. & ne pha. nup. ideo tanquam infamis debet repelli a teſtimonio, & dignitate pro quibus facit tex. in l. j. & in l. quid ergo, ff. de his q̄ notantur infamia. & idem dicendum eſt in illo qui tenet vxorem, & concubinam ſimul cohabitando, vt concludit Bald. in l. neminem. de inceſtis nupt. licet ſecundum eum non ſeruetur de facto, tamen ſi talis infamia in iudicio proponeretur, repelleretur tanquam infamis ab accuſatione publici criminis: ſed Bar. in præal. l. 1. in ver. quid ſi quis habeat duas concubinas dicit, ꝙ non eſt infamis, nec per hoc debet puniri pœnis legum: ſed non recedatis ab opinione Baldi. quæ procedit Maxime in publico, & notorio concubinario habente ſimul & publice duas concubinas ergo multofortius ſi ſimul habeat duas vxores per rationem quam tradit Iuſtinianus in l. fi. C. de naturalibus liberis, ſcilicet vt tales retrahantur ab effrenata libidine, quia vxor, & concubina parum differnnt ſaltem inſpecto iure natusali quo iure non erat perſonarum dignitas, vt notat. in d. §. parui refert.

3 Alij autem dicunt † ꝙ habenti duas vxores ſimul hodie imponitur pœna mortis, quia committit adulterium quæ pœna adulterij eſt duplex. §. ſi item lex Iulia. Inſt. de pub. iu. ſed iſtud de iute non reperitur ſpecificatum niſi dicamus, ꝙ pœna quæ imponitur vltra infamiam remanet in arbitrio iudicis: quia non eſt expreſſe determinata, vt patet in d. l. 2. ponderando illa verba competeus iudex eam non patietur inultam, quæ demonſtrant illam eſſe in arbitrio iudicis: non tamen poterit ille iudex arbitrari vſque ad mortem incluſiue: quia in arbitrarijs iudex debet pœnam moderari, c. inquiſitionis. in verbo moderari. de accu. ſed verbum moderari ſignificat diminutionē. c. fi. de ver. ſig. ergo non imponetur pœna mortis, quia hoc nō eſſet moderari: Aduertite tamen quod inſpectis omnibus qualitatib. & circunſtantijs, ꝙ in caſu in quo pœna committitur arbitrio iudicis poterit ipſe infligere etiam pœnam mortis ſecū dum gl. in §. in ſumma Inſt. de iniu. quam allegauit pro ſingu. Pano. in c. cum T. de re iudic. & Bald. in c. 1. §. iniuria. in titulo de pace tenenda. & iur. fir. & Ioannes de Anan. in c. inquiſitionis. de accuſa. ſic etiam iudex eccleſiaſticus poterit conſideratis, & attentis prædictis qualitatibus ex arbitrio procedere ad pœnam depoſitionis, & carceris perpetui, quæ morti æquiparatur, vt ſupra dixi, & præpoſitus in c. 2. de ſpon. duo. refert Anto. de Bu. dicentem ꝙ iudex attenta qualitate perſonarum poterit arbitrando punire pœna mortis illum qui viuente. j. vxore contrahit cum. 2. puta ſi ignobilis vxorem habens contra-
4 hit cum. 2. & illudit illam. prædictis addite † ꝙ ſi quis habens vxorem accedat ad aliam p̄ matrimonium præſumitur de hæreſi ꝯ eum intantum, ꝙ inquiſitor fidei poterit contra talem inquirere, quid ſentiat de ſacramento matrimonij, & ſi non ſit pertinax non debet puniri pœna mortis: ſed alia pœna moderata, vt ſupra dictum fuit ꝙ eſt verum maxime quando talis binas nuptias clam contraxiſſet quo caſu præſumitur de hæreſi ſuſpectus: ſecus ſi palam hoc fecerit, & notate ꝙ ſacerdos faciens vel intereſſens clandeſtinis nuptijs in caſu, & gradu prohibito ſuſpendit̄ ab officio per trienniū, c. fi. de clandeſt. deſpō ſa. qua autem pœna hac tempeſtate caſtigandus ſit qui contra hit cum duabus mulieribus videte Iac. de Belloui. in pra. iudiciaria titulo. de Lenonibus de iure ciuili capienti duas vxores, vel duos viros imponitur pœna capitis, vt in ſpecie tradit Lud. de Roma. in ſingul. quingenteſimotrigeſimo primo incipiente tu ſcis. qui allegat tex. in præallegata. l. eum, qui duas ſimul habuit uxores.

Vos autem ſubtiliter aduertite, quia opinio Romani non videtur mihi uera: quia tex. allegatus per eum dicit, quod ille q̄ ſimul habet duas uxores punitur pœna ſtupri, quæ de iure communi erat pœna deportationis. l. ſi quis uiduam. in uerbo deportandus erit, ff. de quæſtio. ſicut erat pœna adulterij, uel inceſtus pro quibus iure Digeſtorum non imponebatur pœna mortis, ſed tantum pœna deportationis, & licet pœna adulterij fuerit commutata per iura Codicis in pœnam ultimi ſupplicij, l. quamuis. C. de adulter. tamen dicta iura Digeſtorum in ſtupro, uel inceſtu non reperiuntur immutata: quia dicta, l. quamuis. corrigens loquitur ſolum de adulter. ergo non debet trahi ad ſtuprum, quia ex quo agitur de correctione iuris non extenditurad caſum non expreſſum, ut plenius iſtum articulum examiuaui ſup. de inceſtu.

Reſtat ergo, quod opinio Romani non eſt uera, unde habens duas uxores ſimul uiuentes iure noſtro Cæſareo puni-
5 tur pœna deportationis, tantum & non pœna mortis † tamen hodie iudex eccleſiaſticus talibus ignominioſam pœnam imponit quam refert gloſſ. in capitulo. de Benedicto.

Digitized by Google

32.q.1.qui non requirit Panormi.in c.cum haberet. de eo qui ducit in matri.quam poll.per adul. scilicet quia abscinduntur panni ante & retro etiam si sit mulier ad maiorem ignominiam,in certis tamen locis coronãtur mitra ignominiosa ante fores ecclesiæ vna die solenni iuxta inueteratam consuetudinem.per tex.in argumentum in ca.episcopi.26.q.6.vbi ecclesia imponit pœnitentiam ignominiosam istis diuinatoribus: & ista pœna mitrationis, quam iudices ecclesiastici inferunt clericis inter pœnas corporales connumeratur quia continet corporis coercionem,vt tradit Calde.consi.94. incipien. hæc est quædam inquisitio.

Circa secundam expositionem quando vir qui habet vxorem accedit ad aliam per adulterium, vel extra figuram matrimonij qua pęna debeat puniri vidistis supra de adulter. addatis prædictis quod q̃ habet vxorem, & illam dimittit & adhęret concubinæ tandiu debet esse communione priuatus,& a cœtu hominum alienus quandiu a consortio vxoris fuerit separatus & si semel,bis,vel ter monitus non redierierit priuatur sua dignitate & non potest ferre testimonium donec ad vxorem redeat.cap.præceptum.32.quæstio. 5. & decisio huius constitutionis intantum procedit secundum Bald.in ca.lator. de re iudi.quem sequitur Felyn.in ca.quæ in ecclesiarum.in 7.
6 colum.de constitutio. †quod papa non potest dispensare pro rege habente sterilem vxorem, vt aliam ducat in vxorem vel teneat concubinam eo quia maritus & vxor sunt duo in carne vna & concubinatus est sub præcepto Decalogi contra q̃ papa non potest dispensare: quia licet illa præcepta non sint articuli fidei sunt tamen eis quodammodo annexa, sine quibus synceriter salus haberi non potest.

Qui vero solutus est si continere nolit.

SVMMARIVM.

1 *Clerici ducentes vxores an possint retinere beneficia super hoc dantur quatuor resolutiones.*
2 *Clericus beneficiatus contrahens matrimonium an sit ipso iure vel ipso facto priuatus, vt beneficia vacare dicantur.*
3 *Clericus contrahens matrimonium sicut priuatur beneficio ita etiam priuatur pensione.*

Iste tex.procedit tantum in laycis, vel clericis constitutis in minoribus,q̃ large soluti dicuntur vnde licite pñt vxorem ducere.ca.1.& toto titu.de cleric.coniuga.& notat Pan.in c.li autem de vita & hone.cle. sed dubitatur an tales ducentes vxores possint retinere beneficium: super hoc puncto elicite quatuor resolutiones.Prima est,q̃ clericus coniugatus in minoribus constitutus,licet clericaliter viuat, nullo modo põt obtinere personatum,dignitatem, seu beneficium cum cura vel sine cura,vt est casus ad literam in c.cum decorem de cler. coniugat.quia non possunt sine graui exemplo,& scandalo retineri.
1 Secunda est resolutio,†quod clericus publice coniugatus volens clericaliter viuere portando habitum,& tonsuram,& abstinendo a negotijs secularibus non potest obtinere beneficiũ etiam simplex.ca.diuersis fallacijs.titu.supra alle.ratio est,quia psalterium cum cithara male concordat hoc est,vita munda na,& lycalis cum vita ecclesiastica,& spirituali.

Tertia est resolutio,quia clericus coniugatus licet clericaliter viuat in ecclesia occidentali si continere nolit non potest habere beneficium etiam simplex sine dispẽsatione papę eo quia per clericos coniugatos beneficia etiam simplicia non possunt possideri.

Quarta est resolutio, quod clericus coniugatus clericaliter viuens,& ecclesiæ seruiens potest ab ecclesia suscipere stipendium sustentationis,c.quia tua fraternitas,12.q.1.de cler. constituto in sacris,& contrahente matrimonium nõ est dubiũ, quia ille non est solutus:ideo grauius peccat contrahendo, q̃ adulterium committendo.merito vxorem quam ducit debet compelli abiurare,scilicet quod eam remittit, & renunciat ita quod vlterius eam non admittet.capi.ex literis qui clerici,vouentes matrimonium contrahere possunt & intantum istud procedit.quod clerici contrahentes debent puniri dato,quod matrimonium non teneat,quia non debet esse melioris conditionis quando inutiliter contrahat.quia videtur dolum, & fraudem committere in sacramentum matrimonij maxime quando hoc scienter fit.

Dubitatur,an clericus beneficiatus contrahens, matrimonium sit ipso iure,vel ipso facto priuatus benefcijs ita, quod dicãtur vacare,& sit locus impetrationi,vel an requiratur sen
2 tentia declaratoria. †super hoc puncto Doctores videntur varij quidam dicunt quod si contrahat per verba de præsenti beneficia dicuntur vacare sine aliqua declaratione,licet tale matrimonium non fuerit consummatum copula carnali: quia nuptias non concubitus sed cõsensus facit, & sufficit tantum q̃ impetrans probet matrimonium legitime fuisse contractũ. vt tenent Domini de Rot.in decis.26.cuius caput exorditur si impetretur beneficium vacans.in titu. de rescript. in nouis.& in decis.103.in titu.de sponsalibus. vbi concludunt quod clericus contrahens matrimonium cum impubere perdit beneficium,licet copula carnalis non steterit:quia non steterit per eũ quominus consummaretur. vnde videtur habuisse animum perdendi beneficium,c.nuper.de bigamis.& clarius hoc tenet Aufredi.11.decisione.240.incipient. si clericus habens beneficia.& Collectarius in cap.1.de cleric.coniuga. nec tali clerico sic contrahenti per verba de præsenti potest conferri beneficium,secus si contraheret sponsalia per verba de futuro:quia illo casu beneficia non vacarent,vt notat Ioannes And.in c. j.de cleri.coniug. nisi ex post tempore carnaliter cognosceret sponsam suam,quia tunc per copulam carnalem subsequentem sponsalia de futuro resoluuntur in matrimonium de p̃senti,vt est casus in c.de illis.de cond.appo.in desponsatio.vel alijs contractibus.

Alij autem dicunt beneficia non vacant ipso iure:quia pœna priuationis intelligitur per sententiam,& non ipso iure: ꝓ ut dicimus in clerico simoniaco homicida,vel alias irregulari,qui quamuis sit incapax ad beneficia obtinenda: tamen ea obtentis non priuatur ipso iure:sed requiritur declaratio secũdum Innocentium in ca.nostris.de concess.præbend. quem refert,& sequitur Bal.in l.cum fratrem.C.de his quibus,vt indig. & in l.si maritus.de donatio.inter vir.& vxo.& Canonistę per tex.in ca.ex literis.de excessib.præla. quod idem dicendum est in excommunicato qui ante declarationem non est vitandus secundum legistas in l.2.C.de iure emphy.quicquid in contrarium dixerit Archidiaco.in c.studeat,l.dist.& sic vtraque opinio videtur varia.

Breuiter concordando opiniones Doctorum ego puto hãc esse veram resolutionem,quod si matrimonium contractum per clericum teneat de iure:& tunc ipso iure priuatur beneficio, & istam opinionem tenuit Bartholomæus Brixiensis in decima decisione incipiente quidam clericus.

Si vero matrimonium de iure non tenet: quia clericus in minoribus constitutus contraxit cũ cõsanguinea,& tunc ipso iure non priuatur beneficio,sicut non priuaretur ille,qui constitutus in sacris contraxit glo.est singu.in cap.1.in glos. fi.ibi dicit priuandi sũt beneficiis suis.extra de cleri.coniuga.& ibi dicunt Imol.& Anto.de Bu.quod illa glossa approbatur, quia vt dixi sicut homicida ipso iure non priuatur beneficio sic ẽt non priuabitur per matrimonium maxime duobus concurrẽtibus,scilicet quando clericus esset in sacris, uel quando esset tantum in minoribus ordinibus constitutus, & cõtraheret cũ consanguinea scienter,& non esset secuta copula carnalis, & ista uidetur esse communis opinio pro qua consuluit dominus Decius in consilio. 166. incipiente ego Philippus Decius in primo.uolumi ubi concludit clericum scienter contrahentem cum consanguinea beneficio suo non esse priuatum ipso iure:quia hoc a iure non reperitur expresse determinatum ergo non habet locum pœna priuationis,ut est glos.in ca.fi. de iure patro.& glos.in clemen.2.de uita,& honesta.cler.ma-
3 dime in casu isto ut dixi ex quo matrimonium est nullũ:†idẽ dicendum est de pensione quæ ex resignatione reseruatur super fructibus beneficij talis pensio per contractum matrimonii extinguitur:quia isto casu perditur priuilegium clericale, & est communis opinio secundum Hieronymum Gigantem in tractatu de pensionibus ecclesiasticis,q. 54.

Iuxta Apostoli consilium.

SVMMARIVM.

1 *Vidua,quæ non potest continere potius accipiat maritum, quam Diabolũ quia melius est nubere,quam vri.*
2 *Pęnę ciuiles secundo nubentium an hodie videantur sublatæ per consilium Apostoli.*
3 *Mater quæ non petito tutore,nec seruata forma a lege tradita,an priuetur successione liberorum,si secundo nubat.*
4 *Vxor secundo nubens de licentia mariti, vel filiorum non debet puniri pęnis legalibus.*
5 *Vxor quæ transit ad secunda vota viuente filio si filius in vita sua non fuit conquæstus iniuria videtur remissa.*
6 *Vxor quæ transit ad secunda vota de licentia principis pęnas legales euitat.*
7 *Pater quocunque tempore transeat ad 2.vota non punitur pęnis legalibus.*

Quod habet locum tam in primis quã ulterioribus nuptijs,

Digitized by Google

ptiis,& cuius ratio fuit causa incontinentiæ euitandæ, vt ait
1 Apostolus ad Corinthios. 7. † habeat vnusquisque vxorē suā vna quæq; virū suum,qm̄ melius est nubere,quam viri, & sic consilium Apostoli est reciprocum tam in viro,quam in mu liere quoniam quandocunque primo marito cui voluerit nu bere,poterit.c.cum secundum Apostolum. extra de secundis nuptijs.Vidua enim quæ non potest continere, vel non vult maritum potius accipiat,quam Diabolum: itaque Hieronimus detestatur secunda matrimonia,nisi magna iuuentus fue rit: ideo Paulus 1.Thimotheo.c.5.dicit volo,inquit adolescē tulas, & iuniores nubere:cœterum idem Hieronymus in Epi stola.96.narrat de quodam viro qui sepelierat. 20. vxores, & post modum accepit mulierem,quæ habuerat.20.maritos cū ergo fuissent matrimonio copulati totus populus Romanus instanter astabat quis eorum vinceret: maritus tamen vincit merito a populo Coronatus est, & palmam in manibus tene bat clamans ò mea vxor nube cum Faretro, sed nunc dubitatur an per consilium Apostoli sint hodie sublatæ pœnæ ciuiles inductæ in odium secundo nubentium, & in fauorem liberorum primi matrimonij super isto puncto Doctores vidē tur varij eo quia Panormi.in cap.fina.titu.sup.alle.refert duas, vel tres opiniones Ioan.de Garonibus in l.prima,C. eod.tit.re fert alias.5.ita q̄ cum difficultate dignosci potest, quæ magis sit verior opinio.

Breuiter ita distinguendo vos resoluatis, quod aut agitur de pœnis incursis propter nimiam festinationem nuptiarum, infra annum luctus,puta: quia mulier nubens intra tale tempus efficitur infamis & non potest donare secundo marito vl tra tertiam partem, vel sibi in testamento relinquere nec ipsa poterat capere legata,hereditates fideicommissa,vel donatio nes causa mortis,& alias infinitas pœnas patiebatur, de qui-
2 bus habetur toto ti.de secun.nup.†& tunc. d. pœnę, & aliæ similes tanquam impedientes liberam facultatem contrahēdi matrimonium,& tanquam appositæ in odium illius per consilium,& Authoritatem Apostoli censentur sublatæ,& ita p̄cedit decisio dicti capituli cum secundum Apostolum,& illud declarat gl.ibi in verbo legalis infamiæ.

Si vero agatur de aliis pœnis inductis fauore liberorum primi matrimonij incursis tamen propter secundas nuptias con tractas post tempora luctus:& tunc tales pœnæ hodie remanent incorrectæ & ista est communis opinio quam tenet Innocen.in dict.capitulo cum secundum Apostolum. quia post Bald.sequuntur legistæ in l.prima de secun.nupt.& in l.filium. quem habentem,C.fami.herciscun.& idem Barto.in l.liberorum,ff.de his,qui no.infa.& Lud.de Rom.in consi. 182. incip. in casu & ab ista tanquam a communi non est recedendum pro qua consuluit.d.Decius in consilio centesimononantesimoseptimo, incipiente. pro resolutione in primo volumine.

3 Ex prædicta conclusione infertur,†quod si mater: secundo nupserit non petito tutore, nec seruata forma a lege tradita priuatur successione filiorum suorum,certe talis pœna per cō silium Apostoli non est hodie correcta: quia vt dixi principaliter non fuit apposita in odium secundarum nuptiarum: sed propter fauorem filiorum,& sic mater non punitur eo,quod secundo contraxit,sed quia ante contractum nō seruauit formam,ad quam per legem erat obligata, & quam adimplere poterat etiam sine impedimento secundarum nuptiarum merito hæc pœna non comprehenditur sub cōsilio Apostoli.

Hæc decisio posset limitari non procedere in multis casib. primo quando pater expresse,vel tacite in suo testamento disponeret quod non vult quod vxor sua puniatur pœnis legali bus etiam inductis in fauorem filiorum: licet infra annum luctus secundo nupserit:quia per talem licentiam datam a marito mulier euitaret pœnas legales,vt tenet Franciscus Cremē sis in singulari septuagesimoquarto incipiente si maritus qui allegat glos.in §.duo.in Authentico de nuptiis & Bald.in ca. ex parte de appellation.nec etiam priuaretur tutela: licet Romanus in singu.248.teneāt contrarium maxime si infra annū luctus nubat: quia illud est contra bonos mores cōtra quos maritus disponere non potest: sed præcedens opinio videtur
4 verior quam plerique sequuntur: † quia manto volenti, & dante licentiam non fit iniuria,l.prima,§.vsqueadeo, ff.de iniuriis, l.cum donationis, seu transactionis, C. de transactionibus.

Secundo non procedit quando mater secundo nuberet de consensu & licentia filiorum prioris matrimonij glos.in verbo copulantur in Authentico de non eligend.secundo nubē. quam dicunt singularem Bald. & Angel. in l. mater, C. ad Tert.vnde mulier quæ vult secundo cōtrahere si voluerit eui tare pœnas legales, dēt vti cautela, s. q̄ facit filios consentire, quia abundans cautela non nocet, vt dicit Baldus per illum textum in l. testamentum in verbo abundans cautela. C.de testi.videtis enim,quod notarij in instrumento matrimoniali ponunt clausulam,q̄ talis mulier contraxit secundas nuptias de consensu & licentia parentum,amicorū,& maxime filiorum:quia nulla videtur inferri iniuria filijs per secundū matrimonium ex quo expresse,vel tacite consenserunt patri,vel matri,secundo contrahentibus per glos. supra allegatam in verbo copulantur.& glos.in dicto.§.duo.in verbo. vt si dicatur.& Ludouic.de Ro.consilio ducentesimo decimonono.incipiente ex themate consultationis.tradit rationem:quia mater quæ transit ad secunda vota facit iniuriam filijs primi matrimonij,& propter hoc pœnas incurrit,& ideo filijs consentientibus nulla videtur fieri iniuria,vt in regula sciēti, de regu lis iuris,in sexto.fortificatur: quia bona prohibita alienari in fauorem alicuius,illo consentiente alienari possunt, & non habet locum prohibitio.l.quos.C.de fidecommiss. & notatur in l.cum pater.§.libertis.ff.de leg.secundo.vt in terminis consi cludit Decius in consilio sexcentesimo quarto. incipiente in casu illustris,in quarto volumine. Sed filij prioris matrimonij debent vti contraria cautela, scilicet quod non se reperiāt,
5 dum matrimonium recitatur:†vel etiam mater non priuatur successione filij, quamuis transeat ad secunda vota viuente filio, si tamen filius viuens nunqnam fuit conquæstus: quia conquærendo videtur remisisse,Alexander consilio sexagesimo tertio, in quinto vol.& Decius consi.ducentesimo sexto. incipiente quæritur sicut dicimus de vasallo & donatario cōmittentibus ingratitudinem,& videte Guidonem Papæ consilio centesimo septuagesimo nono.vbi plene tradit an mater quæ transit ad secunda vota non petito tuore, nec reddita administratione,priuetur successione liberorum.

Tertio non procedit,quando mater secundo nubens nullos haberet liberos,quo casu nullam pęnam incurreret,quia causa prohibitionis cessare videtur deficientibus liberis, fauore quorum pœna inducta fuit:ergo illa cessare debet, vt tradit Alexander in consilio quadragesimo quinto,incipiente viso themate, in primo volumine. & clarius in consilio sexagesimo tertio,incipiente in dubitatione præmissa,in sexto volumine.vbi concludit, quod quando tractatur de successione vnius filij morientis superstitibus alijs ex eodem matrimonio: tunc mater secundo nubens priuatur successione illius quoad bona, quæ sibi a patre obuenerunt: tamen vbi esset vnicus filius tantum, & moreretur, tunc mater binubens absolute admitteretur ad eius successionē per mortem,cuius fauor videtur cessare, vt notabiliter tradit dominus de Rippa,in titulo de secundis nuptijs.in tertia quęstione principali,
6 †& idem dicendum,est quando vxor habet licentiam a principe,quo casu euitaret pœnas legales secundum Angel.in d.l. mater. ad Tertyllianum.

7 Vltimo hæc decisio procederet † in matre, & non in patre,qui incurreret pœnas.l.j.C.de secundis nupt. quamuis infra annum luctus secundo nupserit: tamen puniretur certis pœnis inductis in fauorem filiorum, quæ similiter, vt supra declaratum fuit,sub consilio Apostoli non. compręhēdūtur.

Vxorem ducat.

SVMMARIVM.

1 *Voluptas meretricia etiam in vxore damnatur.*
2 *Status coniugalis propter tria fuit introducta.*
3 *Dolores, & gaudia quæ obueniunt maritis vxores ducentibus seriatim enumerantur.*
4 *Licurgus leges fecit,vt mulieres sine dote nuberent.*
5 *Meretricium quantuncunque sit publicum non impedit matrimonium.*
6 *Excommunicatus non prohibetur ducere vxorem.*
7 *Meretricem ducere in vxorem pium est,& inter opera charitatis reputa tur,& prodest ducenti in remissionem peccatorum.*
8 *Filia sacerdotis deprehensa in stupro debebat concremari.*
9 *Ducens meretricem in vxorem incorrigibilem dicitur patronus turpitudinis.*
10 *Adulteram publice non licet ducere in vxorem.*

Non causa saturandæ libidinis, sed principaliter cā sobolis procreandæ:quia propter hanc causam instituta fuerunt matrimonia, vt habetur Genesis primo capitulo,crescite,& multiplicamini, & illa fuit causa impulsiua,& finalis:vt etiam habetur Leutici vigesimo primo capitul.vbi in lege Mosayca non erat permissum. Leuitis coniuges de scorto accipere,aut viduas repudiatas, nec etiam virgines nisi duntaxat causa procreādæ sobolis. probatur etiā
1 lege canonica,quæ dicit,†quod voluptas meretricia etiam in vxore damnatur.cap.liberorum. trigesima secunda quæstione quarta.& ideo si quis ducat vxorem causa libidinis,& non vt studeat generationi liberorum, non matrimonium, sed

Digitized by Google

concubinium, seu connubium appellatur. ca. solet quæri. 32. quæstione secunda, & illa dicetur concubina, & non vxor in capitul. is, qui. & in capitu. Christiano. trigesima quarta distinctione, & ita principaliter & implicite debet intelligi consiliū Apostoli, pro quo facit tex. de iure ciuili in l. liberorum appellatione. ff. de verborum & rerum significatione. in versiculo qui vxores ducunt voto, & animo liberorum procreandorū,
2 †& sic status coniugalis vitæ quam sanctus, quam immaculatus, atque necessarius existat, nemo est, qui nesciat, nisi qui se hominem ex viro & fœmina natum ignorat: est enim necessarius ad conseruationem speciei humanę, & tribus de causis fuit institutus: primo propter prolis generationem: secundo; propter refrenationem concupiscentiæ, tertio propter viri glorificationem: quia dicit Apostolus, mulier est gloria viri, quia Deus dedit viro adiutorium fœminam non ad carnalem concupiscentiam: sed vt haberet gloriam de fœmina.

Hoc enim consilium Apostoli plerunque pernicioſum est ducenti vxorem: vnde Aureolus Theophrastus in libro de nupt. quærit, an vir sapiens ducat vxorem, & cum intra se cogitasset, respōdit: †si pulchra esset si bene morigerata, si ex ho
3 nestis parentibus, si ipse sanus, vel diues esset, sic posse sapientem nubere: sed multa in nuptijs concurrunt, quæ vsibus matronarum sunt necessaria: vt sunt preciosę vestes, aurum, gemmæ, sumptus, ancillæ, suppellex, & alia infinita: nocte aūt sunt garrulę: & qōnes mouēt dicendo, illa ornatior procedit in publicū: ego aūt despectior. Illa ab oīb⁹ honorat̄, cur aspiciebas vicinā? quid cū ancilla loquebaris? quid attulisti de nundinis? & vt paucis plura compræhendam, pauperem alere difficile, est diuitem substinere tormentum, satius esset tali marito in exilium ire, quam talem vxorem ducere. Referunt præterea hystoriographi, quod Socrates rogatus ab adolescentulo quodam, vtrum vxorem duceret, vel an a nuptijs abstineret, respō dit quodcunque faceret eum pœniteret: hinc te, inquit, solitudo, hinc orbitas, hinc generis interitus, hinc hęres alienus accipiet bona: illinc perpetua solitudo contextus quærelarum dotis exprobatio, affinium importunitas, garrula socrus, lingua succensoria, incertus liberorum euētus, quis enim onera matrimonij facile ferre potest? quis quorundam insolentias? quis pompas? quæ si pauperes sunt, facile ab hominibus contemnuntur, si diuites dotes tumidas genus insolentes, forma vero suspectas reddit: deformitas vero reddit inuisas, semper enim conqueruntur, semper exprobrant; semper infidiant. & quos coniux diligit, illa odit. eis enim, cum cætera desunt, nunquam tamen lachrymę, gemitus, atque suspiria, vt votis quis satisfaciat: ornamentorum vero ambitione adeo ardent, vt opes cunctas labefactent, miserosque cogant maritos in quęstus ī dira prodire scœlera? quot in maritos fraudes excercent? quot simulationes? quot proditiones? quot plerūque suppositos partus? quot mentitas enutritiones? quot alieni seminis sus scœptas messes? & quod peius est, lugent postea viri innocentes vxores suas mortuas quas in vrbibus laudant, & prædicāt pudicas quarum impudicitia corda maritorum vulnerantur. cogunturque gratia honoris non perdendi recte mentiri, qđ si dotem amplam quis cum vxore assequatur, tāto superbior efficitur stimulum superbię, cuiuslibet vxoris sunt dos, & forma: mulier enim bene dotata non mariti sociam, sed dominam se putat.

Sed vnum obstat, quod si quis vxorem pauperē ducat non vnius diei, sed totius vitę hospitem forte hostem comparat: propterea qui cogitat quę mundi sunt, & quomodo complacere possit vxori: vnde oportet, quod sibi alijs displiceat, atque subtilis fiat, & econtra, qui sine vxore est, aptior efficitur ad ea quę Dei sunt: quia vxorati tribulationem carnis, & maiorem impatiionem habent, quam qui vxorem non ducunt. Si quis ergo pacem in matrimonio quęrat, ducat vxorem pauperem, pacificam, & non diuitem litigiosam, nostris enim temporibus leuis est concordia inter coniuges, quia potius pecu-
4 nię, quam puellę maritantur: †recte ergo Licurgus leges fecerat, vt mulieres indotatę nuberent: ne pecuniæ potius, quam vxores eligerentur. Sed breuiter dicamus, quod vxoris nulla est electio, sed qualiscunq; aduenerit habenda est: si iracunda, si fœtida, si superba, si fatua, si deformis, equus, bos, asinus, canis, & vilissima mancipia, sedile ligneum, vrceoli, lebetes prius probantur, & sic emuntur. sola vxor non ostēditur, nec ante displicet, quam ducatur, nam si pulchra fuerit, difficile est custodire, quod plures amant: si autem turpis, molestum est possidere, quod nemo habere dignetur.

Ampliate procedere consilium Apostoli, vt necdum habeat locum in eo, qui ducit vxorem virginem, vel viduam aliamve honestam mulierem, verum etiā habet locū in eo, q
5 ducit cōcubinam, vel aliam meretricem, †quia licet meretrices repellantur ab actibus legitimis intantum, quod licet in aliquo casu habilitarentur generaliter criminosi, non tamen censentur habilitare meretrices nisi de eis specialis fuerit facta mentio, vt concludit Panormit. per illum tex. in capitu. tanta. de symonia, quem sequitur Rochus de Curte titul. de iure patro. in versiculo competens. nō tamen reperitur iure cautum quod meretricium quantuncunque sit publicum impediat matrimonium: quia edictum de matrimonio contrahēdo est prohibitorium, & quilibet potest cōtrahere nisi expres-
6 se prohibeatur. capit. cum apud. de sponsalibus. †sicut patet in excommunicato, qui prohibetur ducere vxorem. imo pium
7 est, †& inter opera charitatis reputatur meretricem, quæ se vult corrigere ducere in vxorem, vnde Clemens papa tertius statuit, quod quicunque publicas meretrices de Luppanari extraxerint, & eas in vxores dixerint eis prodest in remissionē peccatorum. cap. inter opera charitatis. extra de sponsa. & matrimonio.

Ratio esse potest, quia inter illos potest esse matrimonium inter quos per verba de præsenti potest esse mutuus consensus, sed ista possunt esse inter virum & meretricem, patet, non reperitur iure decisum, quod meretricium tollat mulieri proprium consensum, quia non obstante meretricio habet potestatem sui corporis, nec per illud est alicui alligata: ita quod nec stuprum: nec adulterium punibile committitur, cum meretrice quę publico meretricio est prostituta. l. si ea. C. de adulter. inter eos laudabile est matrimonium, vnde Oze. propheta mādato domini vno choro hordei, & quindecim argēteis, & dimidio choro tritici ducūt sibi meretricem, quā postea in vxorem duxit. cap. integritas corporis. 32. q. 1. & 3. dicit dominus Ozeę vade, & sume tibi vxorem fornicationis, vt legitur Ozeę. 1. & 3. c. ergo pium est meretricem ducere in vxorē, nec qui eā ducit culpandus est, sed potius laudandus. c. non est culpandus. 32. q. 1.

Nec obstat, quod habetur in contrarium Leuitic. 20. 1. cap. vbi dominus loquens Moysi ait, virginem ducet vxorem, viduam autem & repudiatā & sordidam, atque meretricē non accipiet, sed puellam de populo suo: ergo videbatur, q̄ imo impium esset ducere meretricem, ex quo expresse a Deo erat prohibitum, quia respondetur, quod ille text. debet intelligi in pontifice. hoc est in sacerdote maximo, qui tales mulieres corruptas accipere non debet, sed virgines tantum triplici ratione. prima quia super caput eius, infusum fuit oleum vnctionis. Secunda, quia eius manus in sacerdotio fuerunt consecratę. Tertia, quia ille maximus sacerdos erat, vel esse debebat vestitus sacris ac sanctis vestibus, & tanta honestas in eius matri-
8 monio requirebatur, †quod si filia sacerdotis fuerat in stupro deprehensa, & nomen sui patris violauerat, certe flammis debebat exuri.

Prædicta decisio limitatur vt procedat, quando esset spes de correctione meretricis, tunc illa licite potest duci in vxorē. vt habetur in capi. significasti. de eo, qui duxit in matri. quam
9 poll. per adulter. secus si non esset spes correctionis: †quia eo casu fatuus iudicatur, qui talem meretricem ducit in vxorem a se enim abijcere debet, alias patronus turpitudinis diceretur cap. sicut crudelis, trigesima quęstione prima. Secundo limitatur, quando ducit meretricem ea intentione, vt eam reuocet a turpitudine meretricij, & ad bonum matrimonij inducat: et ideo laudabile opus misericordiæ facit, qui meretricem a tali peccato reuocat. Si vero quis ducat meretricem ea intentione, vt meretricetur, & de acquisitis per meretricium, & adulteriū viuat, & particeps lucri fiat, prout in concubinis sacerdotū videmus: tales. n. sub consilio Apostoli non continētur, imo isto casu grauiter peccat, & matrimonio abutit̄, & sic tria grauia peccata committit: primo quia facit illi fidem frangere: secundo operatur contra bonū prolis: tertio violat sacramētū: quia nō manēt duo in carne vna, sed ī carne pluriū defædat̄: iō grauiter peccat maritus, qui meretricio vxoris consentit, & eā facit adulterare: tertio hęc decisio non procedit in adulte-
10 ra', † quia de iure adulteram publice ducere non licet in vxorem, vt habetur per totum trigesima prima quęstione prima. vltimo hęc decisio procedit in actibus electionum, vel ordinationum: vnde sicut concubinarius non potest in Episcopū eligi, nec diuina ministrare, capitu. habuisse. trigesima quarta distinctione: sic etiam qui meretricem ducit vxorem. capitulo maritum. ea. dist. & notat ibi gl. quod ex vno & eodem facto quis punitur, & meretur ducendo meretricem in vxorem.

Pro huiusmodi autem diuini obseruantia præcepti.

S V M M A R I V M.

1 *Transgressores præcepti diuini grauiter secundum legem veteris testamenti puniti fuerunt, multa exempla hic enumerantur.*

Pro

Digitized by Google

Pro qua obſeruantes a Deo ſalutarē cōſequū tur remunerationem: tranſgreſſores vero varijs modis arcentur: vnde Saul propter trangreſſionem diuini præcepti irreuocabiliter eſt reiectus, vt habetur primi Regum. 15. ca. & etiam. 3. Regum. 13. c. legitur de quodam viro, qui comedens panem in loco vetito contra præceptum domini a Leone fuit occiſus. ſic etiam Acham ſumens de Anathemate contra præceptum lapidatur, prout habetur Ioſue. 7. c. & numeri. 15. de quodam homine, qui contra præceptum diuinum in die Sabbati colligebat ligna lapidatus eſt: & idem numeri. 14. in quo dicitur, quod filij Iſrael parantes expeditionem cōtra Amalachitas, & Canones vincuntur, & quia contra pręceptum aſcende
1 runt occiſi ſunt, † & legitur etiam. j. Machabeorum. ca. 7. quod propter pręceptum domini ſeptem fratres cum matre ſua grauia tormenta paſſi ſunt ſub Anthiocho: Seruandum eſt ergo iſtūd præceptum diuinum a prælatis, & ſacerdotibus ſi ſecundum legem in ordine voluerint, alioſque ſuper obſeruatione inſtruere debent, prout fecit Dauid inſtruens Salamonem filium ſuum poſt ſe regnaturum dicebat, tunc proficere poteris ſi cuſtodieris præcepta, quæ præcepit Dominus Moyſi, vt fecit Noe qui omnia, quæ ei præceperat Dominus fecit: ideo a diluuio ſaluatus eſt: vnde quærenti a ſaluatore quid boni faceret, vt vitam æternam haberet reſponſum eſt a domino ſi vis ad vitam ingredi ſerua præcepta. vnde de Pōtificibus, & ſacerdotibus Deum p Prophetam dixiſſe legimus, præcepta mea cor tuum euſtodiant longitudinem enim dierum, & annos vitę, & pacem apponent tibi.

Ad quos pertinet ſalutaribus monitis quam aliis canonicis remedijs omni ſtudio laborent.

SVMMARIVM.

1 *Concubinatus ab eccleſia habuit primam prohibitionem.*
2 *Prælatus, vel officialis an poſſit cogere meretricem ad pęnitentiam, & ad dimittendum concubinatum, & ſi ſit incorrigibilis an poſſit excommunicari.*
3 *Quando agitur de graui peccato, vel de crimine hæreſis delinquentes etiā inuiti trahendi ſunt ad ſalutem.*
4 *Ex inuito matrimonio generantur ſcandala.*
5 *Eccleſia multa tolerat, & diſſimulatione pertranſit ad euitandum maiora ſcandala.*
6 *Excommunicatus non poteſt inuitus abſolui ab excommunicatione niſi efficeretur dietim deterior per excommunicationem, quo caſu poſſet abſolui etiam inuitus.*

Hoc enim præceptum iudicibus eccleſiaſticis dirigit̄ ex eo, quia vt ſupra dictum fuit, de hoc crimine concubinatus eccle
1 ſia cognoſcit † cum ſit crimē eccleſiaſticum, & ab eccleſia habuit primęuam prohibitionem: ergo ad eam pertinet cognoſcere de concubinatu maxime commiſſo cum clerico. cap. ne mo. 32. quęſtio. 4. quia ratione perſonæ concubina efficitur de foro eccleſiaſtico: ergo omni ſtudio laborent: ſed præcipuum eſt, vt ipſi primitus laborent honeſte, & caſte viuere, & concubinas a ſeipſis abijcere: quia cuius vita deſpicitur eius etiam iuſſio, & ſalutaris prædicatio contemnitur. cap. infames. §. fi. 3. q. 7. & in c. nulli. 1. q. 1. ſed quid ſi clericus concubinarius, & cō cubina contemnant iſta ſalutaria monita reſpondeo contra clericos recidiuantes ad ſolitum concubinatum dictum fuit
2 ſuperius: † ſed maius vertitur dubium, an prælati, vel eorum officiales poſſint cogere meretrices ad pœnitentiam? & ſi contemnant monitoria ſalutaria, vel alia præcepta, an poſſint excommunicari? videtur, quod ſic, quia ad rectores ciuitatum ſpectat, vt habitantes in ea ciuiliter, & honeſte viuant ‖: ergo multo fortius poterunt compellere meretrices, vt a meretricio recedant. Præterea crimen earum eſt publicum, & manifeſtum: ſed peccator notorius eſt compellendus ad faciendam emendam: maxime vbi eccleſia ſcandalizatur, vel reſpublica, vel anima mortis poterit inuitus, vel inuita compelli ad bonum: quia vtilitati earum conſulitur, vt eſt tex. in argumentum in c. & qui emendat. in verſ. bona præſtantur inuitis, 45.
3 diſtin. † quia quando agitur de graui peccato, vel de crimine hæreſis delinquentes etiam inuiti trahendi ſunt ad ſalutem. c. diſpiicet. 23. quæſt. 4. patet ergo quod tales mulieres impudicæ poſſunt compelli ad pœnitentiam: quia licet per leges nemo directe cogatur bene facere: tamen male agere prohibetur. c. ad ſedem. 33. q. 5.

Ego autem opinionem contrariam credo eſſe veriorem, p regulam iuris, quæ dicit quod beneficium non confertur in inuitum: ergo nullum bonum niſi voluntarium, vt dicit text.
4 in capit. pręſens. clericus. 20. q. 3. † Hinc eſt, quod ex inuito matrimonio generantur ſcandala. ca. ſecundo. & ibi gloſſ. de ſpōſalibus. hæc opinio confirmatur: quia meretricium toleratur, vt grauius malum euitetur: quoniam multa adulteria, ſtupra, & inceſtus multi fierent in ciuitate, niſi ibi eſſent lupanaria, & meretrices: ſic etiā tolleratur libellus repudij, vt maius ma-
5 lum, id eſt homicidium euitetur, c. hac ratione. 31. q. 1. † ſic etiā eccleſia tollerat conſortium malorum: ſic etiam tollerat vſurarios: tollerat etiam iudicium ferri candentis, vel aquę feruētis, & quędam alia, quę eccleſia diſſimulatione pertranſit minus malum, vt euitetur maius. capitu. ſi quid verius. 33. quęſt. 2. patet ergo ex prędictis, quod meretrices inuitę non poſſunt cogi ad pœnitentiam, ſeu continentiam, quę ſuaderi poteſt, im-
6 perari non poteſt. capitu. integritas. 32. quęſt. 1. † ſicut dicimus de excommunicato, qui inuitus non poteſt abſolui ab excommunicatione, vt notat gloſ. in c. ſignificaſti. extra de eo, qui ducit in matr. quam poll. per adulterium. niſi propter excommunicationem efficiatur dietim deterior, quo caſu poſſet inuitus abſolui ſecundum Ioannem An. in ca. 1. de ſenten. excommunicationis.

Omni ergo ſtudio iudices competentes laborare debent, vt concubinas, & cœteras meretrices per ſalutaria monita a tali fœditate reuocent, ne de cœtero corpora ſacerdotum, quę tēplum Dei eſſe debent impudicitia, & libidine maculentur, quoniam dicit Apoſtolus Epiſtola, prima. ad Theſſalonicenſes. c. quarto. hæc eſt enim voluntas Dei ſanctificatio veſtra, vt abſtineatis vos a fornicatione, & ſciat vnuſquiſque vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore, & non in paſſione deſiderij, ſicut & gentes, quę ignorant Deum, habetur etiam Exodi. 19. cap. Sacerdotes quoque, qui accedunt ad dominum ſanctificentur ne percutiat eos dominus, & idem Leuitici. 22. capi. dicit dominus ad filios. Leui, omnis homo qui acceſſit de ſtirpe veſtra ad ea quę conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filij Iſrael Deo ſuo in quo ſit immundicia peribit coram domino. Multa alia non impertinentia circa hunc titulum, & eius materiam dici poſſent, quę propter quotidianam lectu-
ram iuris ciuilis obmittere ſtatui, & finem huic operi impone re, ne auditores, & legentes, aut nimia prolixitate, aut breuitate tedio afficerem: imitatus ſapientem eccleſiaſtem qui ex multis compoſuit parabolas ſacras non ſibi, ſed futuris proſpiciens: ſane quia omnis gratię infuſio de ſurſum eſt Deo omnipotenti, ac glorioſę Virginę Marię eius matri laudes, & gratias refero, qui mihi huius operis aptam inceptionem, rectam que proſecutionem, & finalem conſummationem conceſſerunt.

Voſque ingenioſi auditores, poſt titulos ſequentes de excōmunicatis non vitandis, & de interdictis non leuiter ponēdis expectate propediem titulum pręcedentem de pacificis poſſeſſoribus magis atque magis altiori Stylo commentādum.

FINIS.

D. ANTONII DE CANARIO I. V. D. TRACTA.

DE QVAESTIONIBVS ET TORMENTIS, CVM AMPLISSIMIS OMNIVM IN eo contentorum ſummarijs.

Qvæſtionum ſeu tormētorum materiam vtilem & quotidianam colligam per modum ſuum, videlicet ſub ſex principalibus membris formatis per Cyn. C. de quęſtioni. l. fin. & demum per Ioan. And. in ca. cum in contemplatione, de regul. iur. in Nouella. Primo quid ſit quęſtio.

Secundo, quando & qualiter ad tormenta & qōnes proceditur poſſit. Tertio, in qb. cauſis. Quarto, qui hoīes poſſint torqueri, & contra quos. Quinto, quis ſit effectus quęſtionis, Sexto, & vltimo quoties haberi poteſt quęſtio vel tortura.

SVMMARIVM.

1 *Quæſtio quid ſit.*
2 *Tormentum quod ſit.*
3 *Ieiunium dicitur tormentum.*
4 *Tormentum vnde dicitur.*
5 *Quæſtio idem eſt quod tormentum.*

Digitized by Google

Anto. de Can. de quæst. & tormen.

PRIMVM MEMBRVM.

RImum igitur mẽbrum est, qd sit quæstio & qd tormentum. Circa quod, primo quæro quid sit quæstio. & respondeo, quæstio est veritatis
1 inquisitio per tormenta, & per corporis dolorem. ff. de iureiu. l. j. §. quæstiones, ff. ad Syllan. l. 1. §. quæstionem secundum Azo. in sum. eo. titu. super rub. & Ioan. And. hoc eodem membro qui ad hoc allegatur. Nuda enim interrogatio seu leuis territio non pertinet ad hunc tractatum, vt l. item apud Labeonem, §. quæstionem, primo resp. ff. de iniur. Est tamen illa descriptio potius quam diffinitio. bene addi potest ad diffinitionem. Quęstio est veritatis inquisitio per tormenta facta a iudice in iudicio legitime, Ratio horum patebit ex sequentib.

2 Secundo quæro quid est tormentum? respondeo est veritatis inquisitio per corporis cruciatum a iudice in iudicio legitime facta. Nam vt dicit Io. And. hoc eodem membro. Tormen-
3 tum dicitur dolor & mala mansio, vt d. l. item apud Labeonẽ
4 §. qnæstionis, vnde etiam ieiunium dicitur tormentum, sicut
5 durus carcer. vt no. in c. j. de hære. & glo. super vers. tormentis. Nam tormentum dicitur torquens mentem, a torqueo torques secundum eum. Et de iure idem importat quæstio quod tormentum, vt exponit glo. in c. 1. de depos. super ver. quæstionibus & tormentis, & probatur, ff. eod. l. 1. in princ. in ver. quæstioni, & in versi. ad tormenta. & per multas leges illius tituli. & ad §. quæstionem, sic & cruciatus corporis, ff. ex quib. caus. maio. l. metum, & l. interpositas, ff. de transact.

SVMMARIVM.

1 *Vt ad torturam peruenire possit, quæ requirantur.*
2 *Indicium quid sit, & vnde dicitur. nu. 10.*
3 *Indicia quot nominibus a iure nuncupentur.*
4 *Præsumptio & suspicio idem sunt.*
5 *Indicium per duos testes probari debet.*
6 *Coniectura dicitur indicium.*
7 *Indicium quotuplex sit.*
8 *Indicia sufficientia ad torturam quæ sint. & nu. 9. cum seq.*
9 *Indicium ad torturam facit vnus testis. si aliæ circunstantiæ non obsistũt & nu. 24.*
11 *Mala conuersatio facit indicium.*
12 *Bonus ex mala conuersatione malus efficitur.*
13 *Confessio extraiudicialis an faciat indicium, & nu. 33.*
14 *Indicium quod sit simplex vel vrgens, iudicis arbitrio relinquitur.*
15 *Bona Phisionomia prodest, & mala nocet.*
16 *Consuetudo mali facit indicium.*
17 *Iudex pro habenda veritate potest interrogare de circunstantiis etiam remotis, & se fingere velle facere quod non vult.*
18 *Inconstantia & trepidatio iudici indicant ad torturam.*
19 *Examinans testes debet in actis scribere quando aliquid dicunt trepidando, vel balbutiendo.*
20 *Pauor & varietas faciunt indicium.*
21 *Iudex cautus facit in actis scribere examinati trepidationem & pallorem, actum gestum, vultum & colorem.*
22 *Plura indicia an ad torturam requirantur, vel vnum sufficiat.*
23 *Torqueri an quis possit ex leui indicio.*
24 *Indicium quomodo cognoscatur esse graue vel lene.*
25 *Fama an faciat indicium ad torturam.*
26 *Fuga an & quando ad torturam indicet.*
27 *Fuga facit plenam probationem contra officialem fugientem tempore syndicatus.*
28 *Factum comminantis facit indicium.*
29 *Item inimicitia præcedens offensionem.*
30 *Dominus qui dixit famulo non reuertaris domum quin de tali facto sentiam. si famulus occidit aliquem vel vulnerauerit indicium contra se habet.*
31 *Locutio secreta vel auricularis cum aliquo facta, qui postea homicidium commisit, an indicium faciat.*
32 *Assistentia proxima cum armis est sufficiens indicium. & numero 33.*
34 *Duo indicia leuia seu remota, faciunt vnum vrgens indicium ad torturam.*
35 *Arbitrio iudicis an stetur de tortura ex leui indicio.*
36 *Testes recipiens debet in actis ponere quanta sit fides eis adhibenda.*
37 *Recipiens testes an debeat scribere in actis, præsente teste & contradicente, quod iudex reputat eum vacillare.*
38 *Vacillatio testium a notario scribi non debet in præsentia partis.*
39 *Tabellio scribens attestationes, non debet scribere, vel dicere in actis vel interserere in depositionibus testiũ, nisi bene videat & cognoscat. quod vacillent.*
40 *Iudici soli dicenti in receptione testium illos vacillare, non sit credendum.*
41 *Practica scribendi dicta testium vacillantium.*
42 *Indicia indubitata, quæ dicantur.*
43 *Confessio per tormenta cum perseuerantia fama vel verisimilitudine, aut aliis adminiculis facta indicat veritatem.*
44 *Confessus in tormentis an possit reuocare confessionem, si alia indicia extent.*
45 *Testis vnus cum aliis indiciis an faciat plenam probationem, seu dicatur probatum per indicia indubitata.*
46 *Condemnatio an sequi possit ex dicto vnius testis torti, cum aliis indiciis.*
47 *Indicium qualiter, & per quot testes probari debeat.*
48 *Iudex qualiter ad torturam procedere debeat. & a quo tortura sit incipienda.*
49 *Ad torturam in qua parte iudicij debeat procedi maxime inquisitione generali. & quid in inquisitione speciali, nu. 51.*
50 *Testes in inquisitione generali torqueri possunt sicut in speciali.*
52 *Indiciorum copia an sit danda parti.*
53 *Torturæ qui intercesse debeant.*
54 *Aduocatus an possit esse præsens torturæ sui clientuli.*
55 *Indicia habita super inquisitione generali, an præiudicent reo vt possit torqueri in inquisitione vel accusatione speciali.*
56 *Tortus leuiter non habetur pro torto.*
Leuis febricula non dicitur febri.
57 *Iudex an teneatur pro reo mortuo in tortura.*
58 *Torturam fore illatam vltra debitum quomodo probetur.*
59 *Tormenta moderata quæ indubio dicantur.*
60 *Tortus an debeat specialiter interrogari de maleficio.*
61 *Tortura an possit inferri die feriata.*
62 *Testis die feriata examinatus, nec quale quale iudicium facit.*

SECVNDVM MEMBRVM.

SEcundum membrum est, qñ & quã liter ad tormenta procedi possit Circa huius membri primam partem. Quæro primo quot requiruntur, vt ad quæstiones & tormenta procedi possit? Respondeo
1 quod dupliciter quis torqueri potest, in seipsum videlicet & alium. & vtroque casu duo requiruntur: primo quod veritas alijs probationibus non possit haberi.

Sunt enim quæstiones in subsidium inductæ, l. quoties. C. e. l. Diuus. ff. eod. quæst. 5. capi. illi qui. Non enim est a quæstionibus inchoandum, l. prima in principio. ff. eodem, l. milites, §. oportet, C. eodem. & dicto capitu. cum in contemplatione, secundo quod indicia super illo facto præcedant, vt l. prima in principio. & l. vnius, §. causa cognita. eodem titulo, & dicta l. milites, §. oportet. secundum Cyn. in dicta, l. fina. & Ioan. And. in dicto. capitu. cum in contemplatione, hoc eodem membro; & procedunt prædicta, eo casu. quo de maleficio inquiri potest, seu debet, quod quando sit dicam infra eod. membr. quæstio. 10.

2 Secundo quæro, quid sit indicium. & dico sic, indicium est notabile signum in alijs, seu alterius rei ad ipsius veritatem habendam; & dicitur ab indicando vt l. solent, ff. de præscript. verb. c. qui cum fure.

Et oritur ex illo iudicis animus ad credẽdum malum, vel rem aliquam de qua agitur euenisse, credulitate quæ commoueat ad torturam, secundum Ioan. Andr. in titu. de probatio. §. fina. versiculo decimotertio. in additio. Specu. Sunt enim indicia pars probationum, vt l. hac consultissima. ver. deinde. C. qui testa. fac. poss.

3 Tertio quæro. Quot nominibus indicia nuncupentur a iure, Respondeo pluribus. capitu. dicitur enim indicium d. l. milites, §. oportet, C. eodem, l. vbi, C. de fals. & l. sciant. C. de prob. Item dicitur vestigium, vt dicta. l. vbi, documentum & dicta. l. sciant..

Item dicitur suspicio, vt l. prima, in principio, ff. eod. & l. absentem, ff. de pœnis. item dicitur argumentum, vt l. prima, §. primo. & l. vnius, §. primo, ff. eod. titu. Item præsumptio dicitur, vt dicta, l. absentem, ff. de pęnis. in principio. Item adminiculum, vt dicta l. sciant, C. de probatio. Et alijs quampluribus nominibus, quorum inuestigatio est potius laboriosa quam subtilis, quouis tamen nomine nuncupentur, idem important. Nam argumentum dicitur indicium, vt in dict. l. prima, vbi incipientis, C. quo appella. non reci. l. secunda, Canonizata. secunda q̃stione sexta cap. ei qui. §. sunt etiam quorum, & d. l. milites, C. eo. & l. 1. in princ. & l. vnius, §. in ea, ff. eod. & l. tertia, §. eiusdem quoque, ff. de testibus. & l. indicia, in prima gloss. C. de rei vendicatione.

4 Item præsumptio & suspicio sunt idem in hac materia, vt no. ff. de pę. l. absentẽ, licet enim ibi tex. dicat ex p̃sumptionib. quem

Digitized by Google

quem non debere damnari,gloſſ.not.quod præſumptio ſola non grauat.& de tali ſuſpicione dicit,l.prima,ff.eo.in §. 1.ibi, a ſuſpectiſſimo.& §.diui fratres.no.Ioan.And.in ti.de notorio crimine,§.ut autem.in principio.in add.Specu.& gloſſ. in dic. c.cum in contemplatione,& 10.q.6.in ſumma,dicuntur indi cia præſumptiones. Addo tamen vt refert & tenet Bald.in l.2. ff.de excuſa.tutor.vbi dicit q̃ præſumptio eſt probatio probãs & non probata.vnde iouitus teſtis facit præſumptionem quę præſumptio non probat extrinſecus, quia ſi probaretur per duos teſtes alios quod ille teſtis deponit verum,eſſet probatũ
5 ad plenum.Indicia autem non ſunt probatio probata, vnde debet probari per duos teſtes,vt l.fina.C.famil.herciſcun.ſecũ dum Oldrad.Ratio differentiæ eſt quia præſumptio directe tãgit factum probandum,Sed indicium,ſecus ergo præſumptio. vt no.in l.cum probatio.ff.de prob.Quę dicit Bal.fore vtilia & ſubtilia. Sed vt dixi in præſenti materia idem ſunt.vel ſaltem vnum pro reliquo ſæpe aſſumitur.

6 Ex quo etiam apparet quod coniectura dicitur indicium & opinio,quæ colligitur ex hiis quæ no.Bart. in l.admonendi.in prin.ff.de iureiurã.Neque in præſenti materia facio vim inter indicium & præſumptionem,ſed inter qualitatem eorum, qa poſſet eſſe tale indicium q̃ præpõderaret præſumptioni,& ecõtra.vt patebit inf.eo.ĩ 3.membro in 5.q.nec in nomine eſt ius de procu.§.petitio.per Inn.

7 Quarto quæro quotuplex eſt indiciũ:& eſt triplex,ſ.ſimplex, vrgens,& indubitatum,vt colligitur ex dictis Io.An.in d. §.vt autem,de notorio crimine.in prin.in addi.Spe.& Bar.in l.ſi ff. eo.vrgens autem vt ibi no.tenet medium inter ſimplicem & ĩdubitatum.de ſimplici dico in prox.q.de ĩdubitato inf.eo.mẽbr.in 8.q.

8 Quinto quæro quæ ſunt indicia ſufficientia ad torturam?Doctor.omnes dicunt. q̃ de hoc certa doctrina dari non poteſt, ſed iudicis arbitrio relinquitur,vt l.3.§.ciuſdem quoque, ff.de teſtib.circunſtantijs penſatis.& viſis : quæ præſumptionem & ſuſpicionem faciunt,vt fama,inimicitia,fuga, ſecundum Cy. hoc membro.& Io.Andr.qui allegat ſimile de reſcriptis c.ſtatutum.§.aggreſſorem.lib.6.c.cupientes,de elect.poſt princi.eo. & dicam in l.1.ff.de teſti.

Non enim dici poteſt dicit ipſe,q̃ id quod facit ſemiplenam
9 ꝓbationem ſit indicium in hoc caſu. vnde & ſi dicatur quod vnus ſolus teſtis in criminalibus non facit ſemiplenam probationem,iuxta no.per gloſſ.l.2.ff.de excuſatio.tuto.faciet tamen competens indicium ſecundum Azo.in ſum.eo.ti.ver.indiciũ autem.Si modo aliæ circunſtantiæ non reſultant: & ſic ſolui tur,ff.eo.l.maritus.nam ibi non fuit q.reprobata:quia vnus teſtis non faceret indicium,niſi vbi de facto ſuo ageretur, quia diceretur per ipſum depoſitum vel commodatum,l. interrogari.eod.ti. Attende ergo iuxta illa quæ ſuſpicionem & p̃ſumptionem faciunt vt famam,inimicitias,minas,fugam & ſimilia.ex quib.per ſe colligat,an locus ſit torturę ſecundum eum poſt Cyn.hoc eodem membro:Idem q̃ iudicis arbitrio relinquitur tenet magnus criminaliſta Alb.de Gand. in opere ſuo maleficio.eo.ti.

Subdam tamen quandam generalem doctrinam ſumptam ex dictis maxime Alb.prædicti & Bar.in locis præall.& demũ ſubdam in 8.q.certos caſus,quibus Docto.concludunt locum fore torturæ.& aſſummo verba dicti Albe. in hac quæſtio.qui dicit in dicto ver.item quæro,quomodo & qualia,eod.titu.q̃
10 talis doctrina in genere dari poteſt,q̃ bonus iudex debet ſolicitare, & inſtare ad indagandum indicia contra delatum de crimine:nam indicia ſunt alijs probationibus proxima. & indicia dicuntur a demonſtrando.& demonſtratiua veritatis,& probationis adminicula,vt C.de proba.l.inſtrumenta domeſtica.& l.ſi.ſunt enim indicia partes clarę probationis, vt C.q teſta.face.poſſ.l.hac conſultiſſima,§.deinde.nam indicium dicitur ab indicando.vnde indicia,id eſt,domeſtica adminicula ad indagandum veritatem,vt C.de adulte.l. ſi qui adulterij, & ff.de præſ.ver.l.ſi qui ſolent de hoc dictũ eſt ſupra eo. memb. 2.& 3.quęſt.

11 Debet etiam curioſus iudex indagare & inquirere cum quibus hominib.& per quæ loca conuerſabatur delatus de crimine,quem torquere intendit;quoniam mala cõuerſatio.& malæ conuerſationis indicium:vt ff.de admin.tu.l.ſi plures,§. aſſiduæ.Adde.l.Item apud Labeonem,§ qui turpibus,ff.de iniur. ibi enim aſſidua cõuerſatio, nõnullam quaſi præbet infamiã.

12 Nam ex mala conuerſatione, etiam bonus efficitur vitioſus vt ff.de ædil.edict.l.ædiles,§.Pedius.Ad idem dictum Philoſophi,qualis eſt quiſquis talium conſortijs delectat̃. Iuxta illud Ciceronis pares cum paribus &c.Adde ſecundum Bar.q̃ erat vicinus & habebat domum eius albam & conuerſabatur ibi, l.dominus Horreorum.in prin.ff.loc.nam dicit albam.quia ſecundum diuerſitatem locorum & varietatem varia colligitur coniectura,vt cap.ſi mancipi.ita fue.aliena.l.prima,& l.aut facta.de pœnis.

Habet etiam conſiderare cuius vitæ quis antea fuerit: & cuius æſtimationis & famę:& qualem vitam & habitum quis duxerit.

Nam ſi malæ conditionis erat & famæ, & conſuetus facere ſimilia extat etiam indicium contra talem,l.de minore,§.plurimum,ff.eod.l.non omnis,§.a Barbaris,ff.de re mili.ſecundũ Bar.Item habet conſiderare ſecundum Alberic. ſi ille qui de crimine inculpatur fuerit inimicus occiſi vel offenſi alle.Bar. in l.j.§.j.ff.eod.Item ſi dedit operam ne malefactor caperetur. Item ſi contraxit amicitiam cum inimicis offenſi.Item ſi aufugerit de domo vel loco vbi maleficium fuerit commiſſum. ponit exemplum Bar. q̃ poſt factum furtum aufugit & ſe abſcondit vel abſentat,vt l.Cornelia,ff.ad Syllania. poſt furtum repertus eſt expendere monetam,cum ante fniſſet pauper homo:nec reperitur vnde habeat.argu. l. Quintus,ff.de donatione inter vir.& vxor.ſecundum Barto item ſecundum Alber. ſi ratione dicti criminis,fuit captus vel detentus. item ſi inter prædictos prius interceſſerunt verba iniurioſa. Item ſi potuit prouidere ne aliud maleficium committeretur.

Item ſi ſciebat malefactores certo loco latere, & de hoc interrogatus dixit ſe nihil ſcire. item ſi eſt publica vox & fama quod aliud maleficium commiſit vel committi fecit in perſonam offenſi,vel etiam in perſonam alterius,ſecundum Albe. item ſecundum Bart.quod illa res ſubtracta cedebat ad commodum ſuum & non alterius, verbi gratia, inſtrumentum quod ad eum pertinebat non reperitur,vt l.j.§.ſed & ſi quis in ſtrumenta,C.de iati.liber.tol.

Item quod res furtiua reperta eſt apud eum,vt l.ciuile,& l.in ciuile,C.de fur. iſtæ tamen præſumptiones quæ ſunt contra reum poſſunt purgari,verbi gratia oſtendendo cum a quo habuit,vt d.l.proxime allegata.& idem in alijs indiciis.item erit
13 indicium contra aliquem ſi confeſſus ſit extra iudicium contra aliquem,vt l.capite quinto.ff.de adul.& de hoc prima.q.6. Poſſumus etiam ponere caſum in alio maleficio.vt in homicida,repertus eſt homo mortuus in aliquo loco.de quo aliqs inculpatur, poſſunt contra eum apparere indicia quod erat inimicus,vt d.§.præterea,& dictum eſt ſupra proxime,& q̃ viſus eſt reus facere præparamentum ad hoc,vt emere gladium vel illud accuere.& ſimilia.vel fuit viſus illo ſero per aliqua loca vicinia,cum non fuerit illuc conſuetus ire, & ſic de ſimili-
14 bus quæ ſuo arbitrio ſciet inquirere ſecundum eum. Vnde quod ſit indicium ſimplex vel vrgens eſt iudicis arbitrio relinquendum ſecundum Doct.vt patet ex prædictis. Amplius poſſunt eſſe indicia omnia indicia ſingulariter conſiderata,quę ſimul iuncta faciunt indicia indubitata de quibus dicam. Ex dictis etiam Bald.in l.2.C.quomodo.appella.non reci. vbi ſummat dicta Ioan.And.in dicto cap.in contemplatione.Admodum breuiter nota quod bona Phiſionomia prodeſt,& mala
15 nocet,quia procliuis eſt ad ſcelera,non autem quantum ad p̃ſumendum in genere,de mala natura & vitiata, non quantũ ad præſumendum in ſpecie & de ſpeciali & determinato delicto,a contemplatione enim naturæ licet argumentum ſummere,vt ponit Ariſtotel.in libro. de Phiſionomia. ſecundum eum.

16 Quod autem dictum eſt indicium facere quod homo malæ conditionis & famæ eſt conſuetus facere ſimilia. quia ſemel malus ſemper præſumitur malus in eodem genere mali,capi. ſemel malus,de regu.iur.in 6.l.ſicut,§.ijſdem criminibus,ff.de accuſation.videlicet ſi ſit fur: ſi ſit calumniator, præſumitur calumniator &c.ſecus in alio delicto prorſus diſſimili ſecundum Barto.in l.Caſſius.in fine,ff.de ſenatoribus.Poſſet tamen ratione infamię non recipi ad teſtimonium ſine tortura de quo dicam in membro.decimo,& vndecimo. & hoc de indicijs quæ ſummuntur extra perſonam delati.

17 Poſſent etiam eſſe indicia ex perſona propria rei vbi ſciendum quod iudex poteſt interrogare pro inueſtiganda ueritate de circunſtantijs quibuſcunque etiam remotis, ut dicta l. de minore,§.plurimum in exemplo cognitionis ſubtilis diligentię.ad quod facit,l.teſtium,C.de teſt.

Poteſt etiam fingere ſe facere quod non uult, ut uideat actũ quem facit reus.uel teſtis qui examinabitur, qualiter ſe gerit. capitu.afferte,de probatio.& iſta eſt cognitio cum ſubtili dili gentia.

18 Item ſequitur in dicto, §.plurimum,qua quis conſtantia & trepiditate loquitur, & ſic inconſtantia & trepidatio iudici indicant.

19 Ex quo dicit Innocen.in capitu.quoniam contra falſam, de probation.quod ille qui examinat teſtes debet ſcribi facere in actis,ſcilicet hoc dicebat trepidando, & balbutiendo: Ex quo habes quod ubi alia extrinſeca non procedũt ex eo quod
20 reus uel teſtis facit coram iudice loquendo trepide & pauendo,& uariando poteſt habere iudex ſufficientia indicia ad torturam.

21 Et iõ iudex exam.dẽt eſſe cautꝰ,ut faciat d.eiꝰ uaria & diue.po

Digitized by Google

nere in actis,& faciat ſcribi trepidation m, palorem,actum geſtum,vultũ,colorem & ſimilia;ne ei poſſit impingi, quod aliquem fecerit torqueri ſine indicijs ſecundum Barto.hoc dicentẽ in d.l.de minore,§.plurimum,ff.eo.De trepidatione.& pallore ſcribendis in actis dicam inf.eo.clarius.q.8. Ex doctrina tamen prædicta non bene liquet an & ex quib. iudicijs ad torturam peruenire poſſit.

22 Sexto igitur quæro.an ad torturam requirãtur plura indicia, an vero ſufficiat vnum,leges omnes loqui videntur in plurali,vt l.1.in prin.& l.vnius,§.1.ff.eod.quod tenuit Iacob.de Belui.& Tho.de Piperata in quęſtio.de fuga & fama an faciat indicium ſeparatim de quib.infra quæſt.proxima.Barto.in l.fin. ff.eod.dicit hoc eſſe in iudicis arbitrio,vt in d.§.eiuſdem quoque principis. Nam poſſent eſſe indicia generalia & remota & iſta non ſufficerent ſine alijs:vt puta,eſt homo malæ conditionis,hoc non putat Bart. indicium ſufficiens ad torturam ſed eſt indiciũ quale quale, vt d.l.de minore,§.pluri. Sed ſi foret iſtud indicium cum alio & q̃ eſt homo malæ conditionis ſeu malæ famæ,& conuerſabatur in domo illa.tũc ſufficeret, vt d.l.dominus Horreorum.in princ.ff.loc. quod intelligo qñ eſt malæ cõditionis & famæ in eo genere,alias ſecus, quia nec quale quale faceret indiciũ,vt dixi in proxima quæſtione. Vt ſi inquireretur de falſo non ſufficeret , quod fuiſſet malæ famæ & conditionis propter homicidium.Sed ſi eſſet vnum indicium non remotum ſed propinquum,& tangens de quo q̃ritur & vnus teſtis,de viſu,vel confeſſio extra iudicium,vel captus ibi.& dicitur quod eſt propter hoc, Vel res furtiua foret reperta penes eum tunc foret ſufficiens & ſic intelligit Bartolus,Glo.in l.ſi quis,C.ad legem Iuliam.maieſta. vbi Glo. dicit indicium in ſingulari.& in d.l.fina.ff.eod.quæ dicit ſuſpicio.& hoc voluit Ioan. Andr.dicens hoc de conſuetudine obſeruari. in titu.de præſcriptio.§.ſpecies verſicu. violentia. in addition. Speculato.

23 Vnde ex leui indicio,ſeu ſimplici non debet ad torturam deueniri.ſed ex vrgenti fic. Bald.ad cognoſcendum indicium a graui.dicit quod poteſt cognoſci per theoricam Glo.in l.nam hoc,C.vnde cogna.

Nam ſi frequenter hoc ab illo contingit ad eſſe , tũc eſt leue indicium.l.cum res,C.de probationi.l.ciuile.de fur. Si autem frequenter & facile contingit ad eſſe,tunc eſt graue indicium & hæc vera ſi agatur de probando animo, vt ff.ad l. Corn.de Sicar.l.1.§.Sed ſi clara.& cap.ſignificaſti. de homic ſecundum eum.in d.l.non hoc.In dubio tamen iudicis arbitrio relinquitur.dictũ eſt in præcedenti quæſtione,quando tamen reus haberet aliqua indicia contra ſe magis grauia. ita quod præponderent,vt deueniri poſſit ad torturam,l.1.§.ad quæſtionem,ff. eo. verſi.nec facile,quem ad hoc inducit ibi Barto.

24 Septimo quæro de quibuſdam caſib.qui ſecundum Doctor. indicium faciunt ad torturam.& Primo,vnus teſtis facit ſufficiens indicium ad torturam,vt not.Gloſ.& Cyn.in l.tertia, C. ad leg.Iuliam,maieſta.& Bar.in l.maritus.& in l.ſi.ff.eo.& Cy. & Ioan.And.hoc eodem membro , vt ſupra dixi in ſecunda quæſtione.

25 Secundo fama quando oritur a fide dignis vel a facto, vt qa captus vel detentus ſecundum Barto.in d.l.de minore,§.plurimum.licet D.Tho.de Piperata qui fecit tracta. de fama & in dicijs tenuerit famã non ſufficere ad torturam niſi aliud indicium appareat.ea ratione,q̃ plura indicia requirantur ad torturam non autem ſufficit vnum,q̃ placet Iac.de Bel.in Auth. de exhiben.reis,§.etiam quidam,col.5.vt refert Io. And. in ti. de no.crimi.§.fama,verſ.quid ſi argumenti.in additio. Specul. qui tamen ſe remittit ad d.ver.moleſtia.in tit. de præſumptioni,§.ſpecies, vbi tenet contrarium , vt dixi in proxima quæſtione.

26 Tertio fuga,vt not.Dyn.in l.Diuus Adrianus verſicu. Diuus Pius.per,l.3.§.de his autem , ff. ad Syllania.& Iacob.de Belui. in d.Auctẽ.de exhibend.reis,§.ſi vero quidam,collat.v. non placuit ea ratione,quod plura indicia ad torturam requiruntur,vt ff.eod.l.prima.in princip.& l.mittentes,C. eod.per quas patet requiri ad tormenta indicia ſeu argumenta ampliſſima. Præterea fuga non reſpicit directo delictum,ſed cui continet perſonæ ſed quod ſufficiat vnum , & quod fuga indicium faciat ſufficiens tenet Ioan.Andr.in dicto verſicu. violentia.vbi late ponit materiam fugę & Cyn.in l.vnica,C.de rap. virgi.in 2.oppoſitio.& Barto.in l.lege Cornelia,ff.ad Syllan.quod intellige ſi fuga præcedat vel ſequatur accuſationem,vel inquiſitionem ex fuga.vel ſi reus ſtat caute in domo,vel alibi ne capiatur non reſultat preſumptio vel indicium quia iuſte timet, & ſic iuſta facit.arg.l.j.ff.de bon.eo.qui ante ſenten. mort. ſibi conſciue.quæ in capitalibus permittit corrumpere aduerſarium , quod eſt plena probatio,& hoc per illam legem tenet ibi Barto. idem in qualibet cauſa capitali & non capitali ſi reus fugerit parilitatem & poſt detentationem quia ex tali fuga nullum reſultat indicium vt clemen.paſtoralis.de re iudic. & de reſcrip.c.ſtatutum,§.1.lib.6.not.Barto. per iura prædicta in l.in bonæ fidei , C. de iureiuran. Item ex fuga quandoque reſultat plena probatio,quãdo per eam delictum completur, vt in officiali fugiente tempore Syndicatus, vt in Authen. de colla.§.ſuper hoc fancimus.9.collatio.& no.Bar. per tex.in d. l.in bonæfidei.&c.

28 Quarto facto comminantis ſubſequenti.

29 Quinto ſi inimicitia præcedat offenſionem,& hæc duo ponit Speculator.in titulo de præſumptionibus , §.primo verſic. ſed pone.

30 Sexto ſi nobilis offenſus dixerit familiari non reuertaris domum quin ſentiam de tali facto , & familiaris occiderit , vel vulnerauerit offendentem eſt ſufficiens indicium ad mandatum,vt ff.de acquirend.hæreditate , l.ſi quis mihi bona,§.Sed quid ſi mandauit per Bar.

31 Septimo ſi locutus eſt familiari ad aurem.& ſtatim ſubſecutum eſt maleficium & homicidium ſecundum Bart.in l.ſi ventri,§.fina.ff.de priuilegi.creditor.& Bald.in l.prima, C.de ſeru. fugi.

32 Octauo aſſiſtentia proxima cum armis eſt ſufficiens indiciũ ad fauorem preſtitum ad maleficium.de percuſſioni.cap.continentia,per Inn.

33 Nono confeſſio extra iudicium,vt l.capite quinto.ff.de adulterijs,vbi Barto.tenet hoc, & ff.eodem l. fina. vt dictum eſt in proxima quęſtione: Poſſunt autem etiam alij caſus inferri q̃ faciunt vrgens indicium,vt ex hijs colligi poteſt.

34 Amplius duo indicia remota ſeu leuia conſtituunt vnum indicium,vt dicit Barto.in l.fina.ff.eod.& dictum eſt in proxima quæſtione,qua ratione ſi foret dubium an fama foret vehemens , vt eſt quando a fide dignis ſeu facto,vt Barto. dicit ibidem in §.plurimum , tunc ratione dubij non faceret indicium ſufficiens ad torturam,quia plura indicia leuia concurrunt.ſecundum Bald.qui ſic conſulnit in cauſa cuiuſdam de Burgo Sancti Sepulchri.allegat ad hoc aucten.hodie, C.de diuor.& in aucten.vnde ſumitur.& hoc niſi alia ad rei defenſionem obuiarent , vt dictum eſt in proxima quæſtione in fin. & dicit Ioan.And.hoc eodem membro.

Semper tamen puto locum eſſe iudicis arbitrio reſpectu torturæ infligendę vel non infligendæ indicio vrgente præcedente.quia in hoc non eſt determinata doctrina unde in eius arbitrio lex permittit,vt l.prima,§.expilatores,ff.de affrac.& expila. E xleui autem indicio & remoto non putarem eſſe locũ 35 arbitrio iudicis.quia non habetur pro indicio, vt dictum eſt ſi vero dubitatur an indicium eſſet vrgens vel leue locum puto eſſe arbitrio iudicis ratione prædicta.

Octauo principaliter quæro (Pro intelligentia eorum quę dicta fuere ſupra in quæſtione quinta in fine. vbi dixi variationem , trepidationem , & pallorem teſtis debere ſcribi in actis) de tribus quæ colliguntur ex dictis Innoc. in capitulo. quoniam contra falſam , ſuper verſicul.inſtrumentum.vbi etiam debet ponere in actis vſque ad fin.d.Gloſ. de probat.

Primo an dẽat examinãs teſtes habẽti indicare ſcribere ſeu ſcribi facere ſecũdum ſaluum ſuum intellectum quãta fides ſit habenda teſtibus.Secundo an id ſcribi debeat . præſente teſte.Tertio an notarius ſcribere debeat vacillationem.Ad primum dicit Innoc.quod ille qui recipit teſtes debet in actis ponere quanta ſit fides teſtibus adhibenda,quarta.q. ſecunda §.item de fideiuſſ.c.conſtitutis.de teſti.& c. cum cauſam.quia niſi hoc apponatur tale periculũ accidere poterit,quod quãuis iudex qui præſens fuit in teſtiũ receptione & noluit ipſos vacillare bonam ſententiam promulget contra dicta illorũ teſtium quos vacillare non nouit:quia vacillationem ignorauit,& ſic ſibi non poteſt imputari.c.cum Ioan.in fi. de fide inſtrumento.& ille per cuius negligentiam hoc accidit, non poteſt ſibi timere,cum læſa ſit iuſtitia,eo,quod adhibuerit diligentiam quam debuit in officio ſuo, & negligentia quæ eſt culpanda in facto proprio in alieno ponitur.vt ff.ſol.matrim. l.ſi filius.§.fi.& l.ſi conſtante.§.ſi maritus.ſecundum. d.Ant.in d.c.conſtitutus.de fideiuſ.ibi non enim refert negantium non ſolum debere referre quanta ſit fides teſtibus adhibenda.

37 Ad ſecundum an hoc debeat ſcribi pręſente teſte,ipſo teſte contradicente,nam pro hoc punitur teſtis.l.nullum,de teſti.c. ſuper ijs. de pœnis ſecundum Innoc. qui etiam reſpondet ad c.cum dilecti.de ord.cogniti.Et ſi dicas punitur ſolum extraordinarie,vel etiam puniri poteſt ordinarie, ex quo cõſtat de confeſſione licet crimen non ſit connexum quaſi iudex ſuper hoc ſedeat,vel puniat,vel caſtiget teſtes productos in cauſa , quia hoc eſt de connexis:& ſic diſtinctio inter connexum & non connexum habeat locum quando alteri quam teſti exceptio opponitur in alia parte.d.gloſſ.ibi alij tamen, dicit Inno.hoc tempore fore verum quando ſcribit vacillationem ad finem eum puniendi,vbi aũt ſolũ ſcribitur ad effectũ teſtimonij,tũc põt ſcribere & abſẽte & ignorãte teſte, q̃ placet

Digitized by Google

eet Hoſt.ne per ipſum teſtem aut ipſius, aut aliorum publica tionem iudicii ſecreta includantur: ut cap.de falſ. vbi, & qđ not.de teſti.fratetnitatis,& ne pernitioſa odia & lires oriãtur, & ne ei.hoc quod occlutum eſt neſas reformetur. 6. quæ.1.ex merito,& quia ſolus iudex. & non alius habeat motum animi ſui informans.Lob carmen,de teſtib.Subdit etiam Innoc. quod.niſi ſcribi illa faciat vel ſcribat tempore quo exponit teſtis,poſtea ſcribi non faciet,nec creditur ei,quod placet Hoſti.quando ex illa intendit teſtem punire, vel quãdo illud ſcriberet poſt longum interuallum,alias ſi hoc ſorte vult abſcõdere,ibi præſente eo nihil dicet,ſed ex quo ille examiuauit in continenti antequam intermittatur,vel ad alia diuertatur,poterit hoc ſcribi.argum.c.pœna de teſtib.

Non obſtat,ꝙ ſecundum hoc tanta poteſtas dubitatur iudici,quod ſemper condemnare poterit.quod non poteſt facere ſecundum Hoſtien.abſque graui pondere.dicto capit. tam eterni.lib.6.Dicit inſuper Innocen.ꝙ non oportet partem eſſe præſentem,cum ſcribitur vacillatio,nec hoc ſcire debet donec fuerit publicatum,alias nimium protelaretur, hoc tenet Domi.Anto.de Butr.in dicto capit. quoniam contra falſam.

39 Ad tertium vero,quod tabellio non debet redigere vacillationem niſi bene viderit & cognouerit quod vacillauerit.Alij

40 dicunt, † quòd ſi ſolus iudex dicat in teſtiũ receptione, quòd teſtis vacillauit ꝙ credendum eſt ei, & ꝙ is cui iniungitur hoc debet ſcribere,ad petitionem iudicis,etiam ſi tabellio non habet auctoritatem in recipiendo teſtem, ſed in ſcribendo tantum,iudex auctoritatem habet, & diligenter examinare dẽt. Et ſi ſibi videtur poteſt iudex mulctare, & aliter punire, vt ff. eo.per totum. Item quia iudex ſuperior eſt,magis ergo iudici quã econtra credere debet. Item quia tabellio ad ſcripturam intentus non poteſt ita bene aduertere vacillationem faciei, ruborem,pallorem,mutationẽ,titubationem, & c.ſed iudex qui ſedet poteſt ſemper habere oculos.ad teſtem. ergo ei eſt credendum,qui magis veritatem nouit ſecundum Innocen. ad hoc quod not.Hoſt.in ſumma de teſti.§. quis poſſit, ſub.§.

41 quibus,per totum; nam ſecundum Innocen.ſicut tabellio debet fideliter ſcribere quæ dicit teſtis; ita ea quæ pertinent ad iudicis officium, tamẽ ut ſaluet conſciẽtiã poterit notarius ſic ſcribere.ſcilicet,& iudex mihi tabellioni dixit, vt ſcriberem, quod teſtis vacillauit.

Sed efficacior erit ſcriptura, ſi addat & mihi videbaẽ quod vacillaret; ſi tamen ſic ſe habebat veritas & debet,quanto magis poteſt cum veritate modum vacillationis exprimere ſecundum Inno.& D.Anto.de But.hoc recitantem, in d.c.quoniam contra falſam, & hoc vltimũ tangit & ſequitur ibi Bal. in l.nullum.C.de teſti.

42 Nono quæro,quæ ſint indicia indubitata. Reſpondeo Alber. poſuit in titu.de indic.indubita.Nico.de Matta,vt refert Bald. in l.ſciant. C. de proba.dicit indicia indubitata ſunt illa quæ quantuncunque ea ſint non indicant veritatem ad plenum, ſed quandoque ſunt a lege approbata, quod lex vult per illa fieri condemnationem,ſicut eſt exemplum, in l. ſi quis adulterij.C.de adulter.ex quo iſta ſunt indubitata legi,debent eſſe indubitata iudici alias facit litem ſuam.quia hæc dicuntur indubitata.Sed quandoque ſunt talia indicia quæ non ſunt le-

43 ge approbata,ſed iudicis religioni commiſſa,tamen ſimul iũcta indicant indubitabilem ueritatem,vt eſt exemplum,in confeſſionibus per tormenta extortis,quæ non per ſe, ſed cum ꝓſeuerantia,fama,vel veriſimilitudine facta,vel aliis adminiculis indicant veritatem.l.ſancimus.C.de pœn.l.1.§.Diuus Seuerus.ff.eodem ſecundum Nico.de Mattarel

44 Ex quibus verbis habes,quod nil prodeſt confitenti in tormentis reuocare poſſeſſionem.ſi contra ſe ſint alia indicia ꝓiuncta cum confeſſione,niſi reuocans probet contrariũ. vel clare.vel per indicia elidentia indicia contrariantia ſecundũ Bald.ibi.Item ponit Nicola.exemplum vbicunque ex qualitate & multitudine indiciorum inducatur veritas oculis mentis iudicis in quæſtione de facto. Nam quidam ingreſſus eſt aliquam domum, & poſt modicam horam auditus eſt clamor mulieris, & ſtatim exiit qui intrauit,cum gladio euaginato, & viſa eſt mulier in facie vulnerata. probatur enim maleficium ſufficienter ex hiis indicijs cumulatis &c. Thomas autẽ de Piperata,vt Ioan.And.refert in titu.de proba.§.videndum. verſicu.13.in addit. ad Specu. ponit exemplum vnum notan. & egregium.Egreditur quis pallidus cum gladio ſanguinolẽto.& ibi inuenitur homo mortus. & de hijs loquitur prædicta.l.ſciant,Palliditas enim & trepidatio eſt vnum indicium. l.de minore.§.plurimum.ff.eo. Delatio gladij poteſt videri aliud ex quo capitur coniectura ſicut alias. de donatio. inter virum & vxorem.l.virum,ſed quia alia indicia talia ſunt grauiſſima Thomas dat alia videlicet, Occiſus eſt Titius ĩ uinea vel fundo,an demõſtrabitur per bona indicia quod Seius cũ occiderit,ſi probatur de inimicitia quæ inter eos fuit, ſi appareret de delatione gladij,vel ſi teſtes dicant,quod viderunt eum fugientem de loco maleficij. Item ſi fama ſit & vox quod ipſe Seius Titium interfecerit. Iſta quatuor bene probarent ſecundum eum Titium,& c.l.3.ff.de teſti.Ioan.And.dicit quod potius videtur tortura fienda.ut ex ore ſuo iudicetur.21.diſt. cap.nunc autem.l.Imperatorem.ff.de iure fiſci. & Bald.tenet in l.milites.C.eod.& dicit quod omnes ſapientes Bononiæ dicunt,& ita obſeruari vidit,quod per talia,vel ſimilia nõ poſſit quis de facto in perſonam damnari, ſed per pecuniariam ſic,ſi ex maleficio veniat pœna pecuniaria imponenda: plus placet tamen ꝙ procedatur ad torturam, vt ex ore ſuo iudicetur.vt dictũ eſt.Ponit etiam Thomas aliud exemplum ſub eo themate.non extant teſtes ꝙ Titius occidi fecerit Seium, ſed probatur quod ipſe Seius erat inimicus dicti Titij. ff. eod. leg.1.§.propterea.& delegat.l.ſciendum.§.ſecundo. quod tempore occiſſionis erat in loco quod receptauit occidentem, ꝙ occidens erat eius familiaris & domeſticus,eius. Fama probatur quod iactauit ſe quod faceret occidi: & quod erat homo ad id potens.C.quod met.cauſ.l.metum.ff.ex quibus cau. ma. l.2.& 3.& quod inter eos offenſæ proceſſerunt,de his etiã dic poſſe intelligi leges illas. Sed vt dixi potius videtur facienda tortura,vtex ore iudicetur.

45 Decimo quęro an dictum vnius teſtis cum alijs indicijs faciat plenam probationem, ſeu dicatur probatum per indicia indubitata gloſ.in l.2.§.j.ff.de excuſatio.tuto.pro hoc.l.inſtrumenta.C.de probatio.& de teſtib.& l.1.§. idem Cornelio.ff.e. vbi hoc videtur Barto.Ex quo ſecundum eum tenendo quod fama faciat ſemiplenam probationem,de quo per eum ĩ l.de minore. §. plurimum. ff. eodem.vnus teſtis & fama faciunt plenam probationem.quod verum puto in cauſis ciuilibus, vt no.per eundem in l.admonendi,de iureiuran.Et in crimina libus non procederet,cum vnus teſtis faciat indicium ad torturam,non tamen facit ſemiplenam probationem.vt no.per glo.& Cyn.in l.3.ff.ad l.Iul.maieſta.& tenent Cynus. & Ioan-

46 nes Andreę hoc eodem membro.q.v.licet Alber.eodem titulo verſic. nunc.aut voluit,quod ex dicto vnius teſtis torti cũ alijs iudicijs poſſit ſequi condemnatio. Puto quod intellexit quando pœna pecuniaria venit imponenda.per ea quæ in ꝓxima quæſtione retuli, cum dicitur in titu. de indicijs indubitatis prope finem.Sed vt ibi dixi plus placet ꝙ ex hoc caſu ꝓcedatur ad torturam,vt ex ore ſuo iudicetur.

47 Vndecimo quæro, qualiter probari debeat indicium. reſpondeo ſi teſtis deponit directo de maleficio tunc ſufficit ad indicium vt dixi in 7.q.ſi vero deponit de indicio ad maleficium,tunc debet probari ſaltem per duos teſtes.vt no.Gl.in l. fi.C.famil.erciſcun.vbi hoc tenent Bar.& Bald. & idem tenet Bar.in l.fi.ff.eo.& Glo.in l.cum proponebatur.ff.de. leg.2.dic quod tot teſtes requiruntur ab probationem negocij principalis, Innocen.in c.ſicut de Simo.cuius Bal.meminit in d.l.fi. C.famil.erciſcun.ſic ait,nos dicimus quod legitima ſigna ſufficiunt ad præſumendum aliquem hæreticum ſed illa ſigna oportet probari plene ſecundum Innocen.& ſic vnus ſolus teſtis qui deponit de vno indicio nihil probat.ſed debet probari per duos teſtes dicit Bald.in d.l.fin.Cod.famil erciſcun.argumen.ad hoc.ff.de teſt.l.vbi numerus.

48 Duodecimo quæro circa ſecundam partem huius mẽbri. qualiter ad tormenta,procedi poſſit. Reſpondeo dicit Ioan. Andreæ.in hac ſecũda parte huius membri, qnod tortura debet eſſe moderata & non quanta poſtulat accuſator. l.de minore.§.tormenta.ff.eo.& debet primo fieri de ſuſpectiſſimo a quo melius, & facilius credatur veritas eruenda.l.prima.§.1. ff.eod.& l.vnius.2.ſecun.reſpon.& non debet quæſtio fieri an Titius commiſerit ne plus videatur ſuggerere quã quęrens.l. 1.§.qui quæſtionem.ff.eo.ſecundum Io.And. qui plus in hac ſecunda parte non dicit.& ſic tria ponit dicta. primum declarabitur vſquę ad q.21.

Secundo declara quod iudex debet torturam primo incipere ab eo,a quo melius & facilius haberi veriſimilius poteſt veritas,ceſſante verſimilitudine debet incipere a ſuſpecto,demum a debiliore,ſecundum Barto.ſic declarando. l.prima.§. primo.& l.vnius, in princip. ff. eo. & ſi ſunt torquendi pater & filius.prius debet torqueri filius patre intelligente, quia pater magis veretur de filio quam de ſe,vt ff.quod met.cau.l.iſti quidem,Inſt.de noxa.§.Veteres.Item fœmina quia melior.ff. de iure fiſ.l.deferre, in prin.& de verb.ſigni.cap.forum, ſecundum Alber.eodem titu.verſi.nunc videndum cum declarabitur.in 21.q.

49 Tertio decimo pro declaratione plurium quæſtionum huius operis,in qua parte iudicii procedi debeat ad torturã. Bar. in l.fina.ff.eod.ad propoſitum ſic inquit.quod ad euidentiam eſt ſciendum,quod quandoque de maleficio fit inquiſitio generalis non contra certam perſonam, primo caſu quandocunque ad inueſtigandum procedatur debet de maleficio cõſtare,ut l.ſi is,verſicu.ſi tu Titiũ.ff.de fur.& l.prima.§.qui quęſtionem.ff.eo.& rectores mittũt militem ad videndum mortuum

Digitized by Google

tuum vel vulneratum,& hæc faciunt ſcribi,& ſuper ijs posũt poſtea inquiri ſpecialiter contra aliquem. vt ipſe dicit. in l.2. §.ſi publico.ff.de adulter.Item fama de maleficio.

Quid ſi fama eſt,q̃ fuit factum magnum furtum,& nõ poteſt conſtare directe de maleficio,vnde ſufficit fama, & habita certitudine de maleficio vel fama iudex poteſt mittere p̃ vicinis.Nam vicini ſcire debent veriſimiliter potius quam alij.vt l.ſi ita,in fi.de fide inſtru.& no.in l.3.circa prin.ff.deteſti. & vulgata.l.Octaui.ff.vnde cogna.c.quoſdam,& c.quanto,extra de præſumptio. & ſi quidem reperit vicinum aliquem de quo ſit ſuſpicio eum aduocet. & diligenter eum interroget de circunſtantiis multis,ſcilicet vbi ſtetit illa nocte. cum quo comedit. iſta enim eſt illa ſubtilis cognitio. de qua.in l.de minore.§.plurimum.ff.eodem.& tunc ex ſermonibus. voce,trepidatione, & conſtantia poterit contra eum habere præſumptionem aliquam vel non vt,ſi repertus erit in mendacio maxima erit præſumptio contra eum.vt l.vnius.§.teſtes.ff.eod.& 50 de præſumptioni.capi. literas.& in hac inquiſitione generali poterunt teſtes torquæri.ſicut in ſpeciali.ut d.§.qui quæſtionẽ ſecundum eum,& d.l.ſi. Sed quomodo poteſt fieri tortura in inquiſitione,generali,cum contra eum non appareant indicia ut l. prima. §. primo. ff. eo.& dictum eſt ſupra eodem. in 1.q.Reſpõdeo in hac inquiſitione debet conſtare primo maleficium eſſe commiſſum ſaltem per famam, ut dictum eſt.

Item debent eſſe aliqua indicia contra teſtes, quod debeant hoc ſcire,vel quia vacillant, vel quia alii dicant ſe interfuiſſe facto.& ipſi negant vt l.ex libero,in princi.& l.vnius. §.teſtes. ff.eo.& hoc ſufficit in inquiſitione generali. Nec obſt. l.1.§.1. quia ibi loquitur in inquiſitione, ſeu accuſatione ſpeciali ſecundum Barto.ſic dicentem,in dicto §.qui quæſtionem,ex q̃bus liquet ad quæſtionem propoſitam, quod conſtito de maleficio ſaltem per famam poteſt ad generalem inquiſitionem deueniri.& in ipſa inquiſitione generali quis torqueri in ſeip- 51 ſum,& in alijs indicijs præcedẽtibus.Inquiſitione autem ſpeciali,in qua parte iudicij procedi debeat ad torturam clarum eſt,quod demum publicato proceſſu, & conſtito de indicijs, cum indicia ſint probatoria. licet nõ plena. q̃ probatio habet fieri poſt litis conteſtationem, vel iudicii ingreſſum:ut.C. de ſenten.l.prolatam.l.abſentem.ff.de pœnis.& proceſſus non publicatus non probat,vt C.de teſti.l.ſolam.vbi hoc tenet Ia. But.quem Bal.ſeq.in l.militis.C.e.

52 Quartodecimo,quæro vtrũ de indicijs debeat fieri copia parti.Reſpondeo quod ſic.nam ſuper ijs debet diſputari.merito debet copia fieri.vt l.vnius §.cognitorum.ff.eo.& tenet Bald. eo.titu.l.fina. Aduerte hoc verum, quando agitur de torquẽdo malefactorem.& ſic,Bald.loquitur. Si vero agitur de torquendo teſtem, Reſpondeo quædam veniunt examinanda p̃ torturam teſtis, quæ cauſam principalem de qua agitur non tangunt.ut puta an ſit ſeruus,& iſto caſu iſta diſputatio faciẽda eſt,ne teſtis ſine cauſa torqneatur.ff.eo.l.ſi quis, & no.c.tit. l.1.§.ſi quis dicatur.

Quædam ſunt indicia quæ compræhẽduntur ex dictis,q̃ cauſam principalem principaliter tangunt,tunc circa illa nõ debet diſputari cum aduocatis,ſed reducitur iudici: ſic debet intelligi.d.l.vnius.§.teſtes. & in Authen. de teſtibus. §. ſi uero ignoti.& l.nullum.C.de teſtibus ſecundum Barto.ſic dicentẽ. in d.l.vnius.§.teſtes.ff.eo.Ad hoc quod ſi in abſentia teſtis poteſt redigi in actis rei vacillatio.ut dictum eſt plene. j.quæſtio. 8.fortius non requiritur diſputatio.Et in inquiſitione generali non videtur pars ſeu reus certus, ſed omnes quodamodo vt teſtes examinẽtur ad inueſtigationem veritatis, ut dictum eſt in proxima queſtione, igitur in ipſa generali inquiſitione non debet fieri diſputatio iſta.& ex conſequenti copia indiciorum non eſt danda,& ſic obſeruat conſuetudo. Solum ergo in inquiſitione ſpeciali reo debet fieri copia indiciorum, & diſputatio eorum haberi,& ſic debet intelligi Alb.qui hãc quæſtionem examinat c.ti.ver.ſed quid erit de quæſtione.

53 Quintodecimo quæro,qui debeant intereſſe quæſtioni.Reſpondeo iudex in ſecreto recipiat dictum torti ad ſimilitudinẽ teſtis, qui dẽt ſolum a iudice in ſecreto examinari ſigillatim, Specu.de teſte §.nunc tractemus.in prin.ver.tortus enim.ſimi litudinem habet cum te.vt no.Azo co.titu.verſicu. ſed ut habeatur.& ff.eo.l.1.§.Imperator.ff.de adulte.l.ſi poſtulauerit.§. ſi quæſtioni,ſecundum Alb.e.ti.ver.item quæro,qui debẽt intereſſe,per hoc in proxima quæſt.

54 Sexto decimo quæro, an aduocatus torquendi debeat intereſſe quæſtioni? veritas eſt & conſuetudo obſeruat ſecundum Bar.ff.de publi.iudici.l.cuſtodias. quod examinationi eorum,hoc eſt diſputationi, an ſint examinandi, & torquendi bene interſunt aduocati.allegat. l.ſi ſtipulauerit. §. quæſtioni. ff.de adulter.& glo.in l.legis virtus.ff.de legibus, & d.l.cum cuſtodias,ſed ipſi quaſtioni, examinationi, vel torturę non debent inteſſe,hoc tenet glo.in Auct.de teſti.§.quia vero, ſuper verſicu.aduocatur.& hoc videtur velle.glo.in l.2.circa princi. ſuper verſi.vtriuſque. C.de iura.calum.dum dicit aduocatum partis non debere intereſſe.hoc etiam probatur ad ſimilitudinem teſtium, quia partes adſunt iuramento, & non examinationi quæ fit in ſecreto: ſecundum Barto. in dicta lege cuſtodias, qui ſubdit quod ſi aduocati ad hoc nõ fuerit adhibiti videlicet diſputationi,an reus ſit torquendus,propter hoc non vitiatur proceſſus,vel ſententia,argumen.eius quod nota.C.de ſenten.l.quam ſententiam facit quod notatur etiã in l.1.& 2.C.de ſent. aduerſ. fiſc. ſecundum eũ poſſet tamen a tali omiſſione appellari, ſicut a pronunciatione de torquendo,quia non foret reparabilis per appellationem, & diffinitiua ſententia poſt toturam omiſſio diſputationis ſicut ipſa tortura.ut no.de hære.cle.i.gl.ſuper verſi.ipſo iure.& l.2.de appe. recip. per Barto.

55 Decimo ſeptimo quæro, an indicia habita ſuper generali inquiſitione prę̃iudicent reo,vt poſſit torquęri quando fit inquiſitio,vel accuſatio ſpecialis.Bart.putat quod non. quia ibi teſtes non fuerunt examinati eo citato.& ipſo exiſtente contradictore,ergo non præiudicat ſibi.C.de teſtib. l.ſi quãdo.vn de debent iterum examinari poſt litis conteſtationem ſecundum Bar.in d.l.ſi q.ſi. ff.eo. quod intellige quando indicia ſumuntur extra reum. & ſic loquitur. Barto. ſecus ſi a reo,ut a pallore,trepidatione & ſimilibus.quia iſta ſunt examinata eo præſente,& contradictore exiſtẽte,& ſemper durant.ſicut dicimus in confeſſione extra iudiciali, & captura ſeu depræhenſione in maleficio.vt no.ff.de adul. l.cap.5.

56 Decimooctauo quæro, An leuiter tort' habeatur pro torto? reſpondeo non. ſicut leuis febricula non dicitur febris.ff. de ędil.edict.l.ob quę vitia.§.ſi.ſecundum Bal.in l.2.C.quo.appella.non recipi.

57 Decimonono quęritur,quid ſi reus moritur in tortura, an iudex teneatur? Reſpondeo ſi iudex exceſſit modum conſuetum,& modum qui debebat adhiberi ſecundum qualitatem perſonę,iudex tenetur,alias ſecus ſecundum Bar. in l.quæſtionis modum.ff.eodem.& ſi modum exceſſit aut doloſe,tenet. lege Cornelia de ſica.l.ſi.ff.ad leg.Corn.repetun.Aut ſine dolo & tenetur, quia plus fecit quam debuit tanquam culpabilis,ar.ad hoc.ff.de adulte. l.ſi adulterium cum inceſtu.§.Imperatores Marcus,ſecundum Cy. in l.Gracchus.C. de adulter.in vlt.q.qui dicit quod in hoc vltimo caſu nõ tenetur in aliquo, quia licuit eo eſſe vehementiſſimũ in ſuos ſubiectos.in Auct. vt iudi. ſine quoquo.ſuffra. circa medium. col.2. Sed prędecedens dictum tene, quia vult & Alberi. quia late diſputauit hunc articulum eodem titu.ver.ſed quid ſi iudex.allegans pro caſu.l.Item apud Labeonem.§.quęſtionem.ff.de iniu.ibi tenerí eum.

58 Vigeſimo quæro,qualiter probabitur torturam fuiſſe illatam ultra debitum modum? Reſpondeo per preſumptiones & coniecturas, cum ea quæ fiunt per officiales ſecrete aliter probari non poſſunt, vt C. de epiſcop. & cler.l.ſi quis in hoc genus,ubi Bal.hoc tenet. Ad hoc quod plenius no. Bart.in l. de pupillo.§.ſi quis ipſi.ff.de op.noui nunciatio.quem ad hoc 59 alleg.Bald.in l.vnica.C.ne ex delict.defuncto. In dubio autem quę dicantur,& ſint tormenta moderata, quæ effreuata oportet relinquere iudicis conſcientię,in cuius motu,& conſcientia lex confidit,cum nõ preſumatur, quod ipſe ſit immemor ęternæ ſalutis,& iuramenti ſibi præſtiti.ut l.fina.ff. ad leg.Iul. repetunda.Et ideo dicit lex,quod quęrere de facto eſt in iudicis arbitrio.ff.de teſt.l.3.§.tu magis,& l.ob crimen.§.ſi teſtes.ff. de re milita.l.non omnes. §.a Barbaris. ſecundum Bald. in 6. col.C.de confeſſ.Et ſiue quęramus in primo iudicio, ſiue in cã appellationis,ſeu in ſyndicatu ex rationis paritate.l.illud.ff.ad leg.Aquili. vnde non poteſt ſuper hoc certa doctrina dari.ſed iudex debet cõſiderare cuius debilitatis,& cuius ætatis eſt,vel ſit ille qui torquetur & ſecundum veritatem criminis vtatur tormentis: ut ff.de re milita.l.3. §. fi. Sic igitur iudex torqueat reum, vt in innocentia vel ſupplicio eum conſeruet incolumem.ut d.l.quæſtionis.ff.eo.ſecundum Albe. eodem tit.verſi. qualiter autem.

60 Vigeſimo primo quęro,an tort' debeat interrogari ſpecialiter de maleficio Reſpondet Ioan. And.vt dixi ſupra in 12.q. dic ut dixit Iureconſultus.in l.1.§.qui quæſtionem.c.videlicet, quod non debet quæſtio fieri.videlicet an Titius commiſſerit maleficium,ne plus videatur ſuggerens quam quærens, quod in inquiſitione generali,quando conſtat maleficium commiſſum,ſed ignoratur a quo procedit, ſecundum Barto. in di. §. qui quæſtionem.In inquiſitione autem ſpeciali,quando quis torquetur in ipſum debet interrogari, an fuerit ipſe vel alius. vt d.l.1.§.Diuus.Si vero in alium vt teſtis,licet debeat interrogari de illo, tamen de alijs circunſtantiis non debet interroga ri,ut quia interrogabo eum ſi Titius interfecit Seium,nõ autem interrogabo eum nominatim de modo.ſed dicam generaliter fecit iſtud,& in qua parte corporis percuſerit,non autẽ interrogabo eum limitate,ut percuſſit ſic uel ſic,quia iſtud eſſet

Digitized by Google

set sugestio, vt d.§.qui quæstionem, & verum in aliis qui examinant per torturas. Alij vero testes qui sine tortura exmiñ tur, examinantur limitate super articulis productis, vt in cap. præsentia. de test. libro sexto. secundum Barto. in dicto §.qui quæstionem.

61 Vigesimo secundo quæro, an tortura possit inferri die feriata. respondeo quod non. quia nec tortura, nec cõfessio, nec aliquis actus iudicarius valet. C. de ferijs. l. dies. l. omnes. & tenet Tancret. in suo opere sub rub. de quæstion. circa viam probat. in 12. q. Adeo quod nec putat quod faciat indicium etiam
62 quale, quale testis examinatus die feriata cum omnis actus sit nullus ipso iure, vt dictis legibus patet.

SVMMARIVM.

1 *Tortura in causis ciuilibus & criminalibus infertur.*
2 *Tortura in delictis tantum atrocibus & grauibus locum habet.*
3 *Delicta leuia quę sunt.*
4 *Delicta grauia quæ dicantur.*
5 *Delicta grauissima quæ censeantur.*
6 *Differentia quæ sit quoad tormenta inter causas criminales graues & peniarias.*

TERTIVM MEMBRVM.

1 TErtium membrum Principale est inquib. causis procedi possit ad torturam. Cyn. & Io. And. in hoc tertio membro dicunt, quod in ciuilibus, & criminalibus locus est quęstioni. ff. e. l. Diuus. C. eodem. l. 3 l. cum testamẽtum falsum. & l. hoc quod placet. de accusati. capi. si constiterit, de depos. c. 1. de hære. in cle. 1.

2 Secundo quæro, in quibus causis criminalibus locus est torturę? Doctores non aperiunt. dic quod in delictis atrocib. seu grauib. & grauissimis non in leuib. & hoc probatur. ff. eodem l. edictum. vbi Bar. dicit tormenta requiri in causis grauibus non in leuibus, & sic per d. l. dicit Albert. eodem tit. versicum a quibus.

3 Quæ autem sint delicta leuia. grauia & grauissima Bart. in l. non solum. §. si mandato. ff. de iniur. magistraliter sic loquit. leuia delicta sunt in quibus non requiritur dolus. vt damnũ iniuria datum. vt l. liber homo. l. 2. & ibi no. ff. ad l. Aquil. & in d. l. non solum. in prin. notat gl. Item est delictum leue in quo requiritur dolus vt furtum rei modicæ. ut nota. in glo. prima. l. ad eadem. ff. de reg. iur. facit. l. si libertus. ff. de furt. & l. respiciẽdum. §. furta domestica, Item leues iniuriæ verbo illatæ. Hæc duo ponit Specu. in titu. de libel. concceptio. §. nunc videndũ. versicu. 42. posset etiam exemplum poni per notata. in l. leuia. de accusationi. per glo. & Barto. in ijs ergo leuibus non est locus torturæ; vt de furto domestico est expressum. in di. l. respiciendum. §. furta domestica. sicut in eis non requiritur libelli inscriptio, & alius iuris ordo. vt d. versicu. 42. Barto. in dicta l. leuia, post glo. exemplificat etiam in reperto de nocte. seu de die cum armis vel sine. nam in ijs non requiritur processus secundum eum, & sic nec est locus torturæ. vnde in damnis datis, & talibus delictis leuibus cessat tortura.

4 Delicta autem grauia sunt delicta priuata quæ requirunt dolum, & magnum parant pręiudicium, & magnam pœnã merentur. vt furtum. non paruum, vt dicto §. furtum, & no. in dicta l. auxilium. §. in delictis. ff. de minoribus, & in dicta l. ad ea. in prima glos. Item putat Bartol. de qualibet iniuria quæ infertur in personam, ut in d. §. si mandato meo, quod dicit teneri filium licet obediat. patri. ex quo sequitur quod est maleficium graue, pro quo facit quod quęlibet iniuria corporalis est maior qualiber reali. l. in suorum. in fi. ff. de pęnis.

5 Delicta autem grauissima sunt delicta publica. ut no. in d. l. auxilium. §. in delictis, & dicta l. ad ea. In leuibus autem non est locus torturę in aliis sic. & hoc probat tex. argumen. d. l. edictum. & sic debet intelligi, tex. in l. 1. versicu. in cæteris. C. eodem. qui probat recte intellectus, in omni delicto locum fore torturæ. & l. hoc edictum. quod placet vbi loquitur in delictis priuatis. & hoc vult Gl. pen. d. l. j. ibi dum dicit, quidam ĩ omnibus criminibus torqueri. Nec obstat quod dicitur, tu dic in alijs nullo modo torqueri, quia loquitur de seruis contra dominos, locus est torturæ in omni delicto videlicet graui. vt d. l. edictum.

6 Tertio quæro, an sit differentia quantum ad tormenta inter causas criminales graues & pecuniarias? Respondeo sic. nã in causa pecuniaria torquentur solummodo serui, & non liberi, neque statu liberi. ut d. l. Diuus, in princ. vbi sic in ista qõne dicit Bar. Addetamen quod in causa pecuniaria testes liberi torquentur in duobus casibus. ut dicam in sequenti membro. quæst. 7. Item adde quod ista differentia non videtur necessaria, cum in causa pecuniaria non facile veniatur ad tormenta hoc exponit text. si aliter veritas haberi non potest. vt di. l. Diuus. Quod idem est in causa criminali, vt patet ex hijs quæ supra dixi in membro. 2. quæst. 1. Restat ergo sola differẽtia, quod ĩ causa ciuili liber homo non torquetur nisi vt testis in duobus casibus. seruus vero sic. & indistincte concurrentib. tamen hijs quæ dixi. in di. q. 1.

SVMMARIVM.

1 *Milites an & quando sint tortura inexcusabiles.*
2 *Milites nostri temporis an torqueri possint.*
3 *Doctores & aduocati an torqueri valeant.*
Doctoratus est dignitas & munus.
4 *Decuriones nostri temporis, qui consiliarii dicuntur de iure torqueri non debent.*
5 *Clerici an sint excusabiles a tortura.*
6 *Liber homo torqueri potest, quando veritas aliter haberi non potest. & legitima præcedunt indicia.*
7 *Liberi an possint in alios torqueri.*
8 *Torqueri an quis debeat ex vnius testis dicto.*
9 *Liberi vilis conditionis an possint ut testes torqueri. & numero decimoquinto.*
10 *Testis vilitas a quo surgat.*
11 *Infamis, infamia iuris a testimonio repellitur.*
12 *Infamis, infamia facti non admittitur ad testimonium in causa criminali, nisi in subsidium & cum tormentis.*
13 *Infamaia iuris vel facti ex quibus irrogetur.*
14 *Testis dictum an debeat considerari tempore testimonij uel quando.*
16 *Causæ ciuiles magnæ aquiparantur criminalibus.*
17 *In dubiis indiciis quæ requirũtur ad torquendum testem, an debeat haberi disputatio, quæ habetur ad indicia requisita ad torquendum reum seu aliquem in seipsum.*
18 *Minori, 24. ann. torqueri non debet nisi in crimine læsæ maiestatis potest tamen terreri.*
19 *Minor. 25. ann. sed maior. 14. an possit torqueri.*
20 *Minores ad quid in causa criminali torquentur cum testes esse non possunt.*
21 *Senes torqueri non debent.*
Senes qui dicantur.
Senes inuiti testimonium non dicunt.
22 *Valetudinarij an torqueri valeant.*
23 *Tortura inferri non debet mulieri prægnanti.*
Mulier quo tempore post partum dicatur valida ut torqueri possit.
24 *Mulier lactans an possit torqueri, si non inuenitur qui partum nutriat.*
25 *Inimicus testis an contra inimicum torqueri debeat.*
Et quid de domestico accusatoris.
26 *Socius criminis an & in quibus casibus debeat de consociis interrogari & fidem faciat, & nu. 27.*
27 *Socius criminis potest in carceribus detineri ut socios reuelet.*
28 *Tortus pro furto indiciis præcedentibus an possit etiam torqueri ut cõfitea tur alia furta, ad quæ nulla indicia habentur.*
29 *Testis qui non debet examinari an examinatus faciat indicium.*
30 *Statuliberi an torqueri possint.*
31 *Serui an possint torqueri & contra quem.*

QVARTVM MENBRVM.

QVartum principale mẽbrũ Est, qui homines possint torqueri. & contra quos In quo membro dicunt Cyn. & Io. Andr. apertius contra Azo. in summa. quod tres sunt hominum cõditiones.

1 scilicet liberi. statuliberi & serui. De liberis autem aliqui constituti sunt in dignitate, vt militia, & non torquentur. l. milites. C. eodem cum. l. Diuo. & cap. cum beatus. xlv. distinct. Fallit si ut testes deponunt & vacillant. & aures iudicis offendũt. ut C. de test. l. nullum. secundum Bar. in l. ex libero. ff. eodem titu. in princ. Item fallit in crimine læsæ maiestatis proditionibus & similibus. in quibns omnibus æqua conditio est. ut C. ad l. Iul. maiesta. l. si quis. & l. nullus. 6. quæstio. 1. §. porro. versi. nulli. & l. 3. §. is qui. & l. proditores. ff. de re milita. Item fallit in milite ignominia missio. qui perdit omnem prærogatiuam. de quo. ff. de hiis qui no. infam. l. secun. § ignominię, & §. milites. Item torquetur de nouo, si decurionatus tempore quæritur de fide instrumenti prius per eum confecti. l. si quis decurio. C. de fals. secundum Ioan. And. Quot autem modis accipiatur dignitas not. 4. distinct. c. denique. & c. quia nulli, de cleri. non resid. in glo.

2 Secundo quæro, quid de militibus nostri temporis (ut dixi in proxima quęstione) poterunt ne torqueri? dic quod sic cũ non gaudeant priuilegio militari. vt in Auct. de princip. §. fin. ibi neque uti armis militant. & c. Nam non seruatis solennitatibus Fabricensium, quis non debet haberi pro Fabricensi. vt C. de Fabricensi. l. si quis consortium. l. generaliter. C. de episc. & cle-

Digitized by Google

& clericis.& facit.C.de appellatio.l.nominatos ſecundum Alber.eodem titu.verſicu.dictum eſt ſupra. Ad idem quod priui legio militari non gaudeant tenet Specu.in titu.de procuratori.§.j.verſicu.item quod eſt miles,& in l.1.in 6.queſt. C.de iur. & fac.igno.& Io.And.poſt Hoſtien.in c.cum deſideres.de ſen. exc.in prin.& ſic torqueri poſſent.

3 Tertio quæro de legum doctoribus & aduocatis, uidetur quod non ſicut milites, militant namque patroni cauſarum hoc puto de iure.licet contrarium viderim obſeruari. & hoc tenet Alber.eodem titu.verſicu.Item quod de militibus & aduocatis.pro hoc,quia doctoratus eſt dignitas, de magiſtris.c. quanto,& nota.Barto.in prima conſtitu.C.circa medi.& conſtituti in dignitate non torquentur.ut in 1.q. huius membri.

4 Quarto,quid de decurionibus noſtri temporis. videlicet de cõſiliarijs.an poterunt torqueri?dic quod non de iure,quia cõſiliarii cuiuſcunque ciuitatis decuriones ſunt.ff. quod cuiuſq; vniuerſi.nomi.l.nulli.ff.de verborum ſignifi.l.pupillus.§.decuriones.De generali tamen conſuetudine cõtrarium ſeruatur. ſecundum Alber.eo.titu.ut dictum eſt ſupra.qui dicit quod vidit Bononiæ conſuli per ſapientes, & obſeruari auctoritate conſuetudinis.

5 Quinto quæro,an clericus poſſit torqueri. Reſpondeo Cy. in d.l.nullus.C. ad legem Iuliam maieſta. tenet clericum puniri poſſe de falſo.licet non torqueri. Sed probatur licet non alleget.l.presbyteri.C.de epiſcop.& cleric.Ioan. And.hoc etiã membro.& ſuper glo.d.cap.c.cuius in contemplatione,refert opinio.& finaliter reſidet clericum non torquendum ſeu presbyterum ex eo,quod ſit in dignitate,niſi ſit ſuſpectus.cum.n. ſacerdos fortius alio peccet in celebrando,dicendo, vel publicando.de excellẽtibus prælatorum.cap.tam graue. & ſacerdos ĩ hoc priuilegium amittet. Suſpectum intellige id eſt infamẽ. vt idem Ioannes Andreæ refert tenuiſſe alias in capitu.primo depoſiti.Bartolus in l.ex libero, in princip. per dictam legem presbyteri:non poſſe torqueri vt teſtis,& ſic videtur ſequi opinio. Cyn.

6 Sexto quæro, de ſecunda hominum conditione. videlicet de liberis in dignitate non cõſtitutis, an poſſint torqueri in ſe ipſos?Reſpõdeo ſecundum Cynum & Ioannem Andreę hoc eodem membro.in ciuilibus cauſis non poſſunt torqueri: in criminalibus vero poſſunt: interuenientibus hijs duobus de de quibus ſupra eodem membro quæſtione prima ſcilicet, q̃ alijs probationibus veritas haberi non poſſit. & quod legitima præcedant indicia.vt C.eodem.l.nihil.in fine & l.milites, ſecundo reſponſo & C.de de infamibus.& l.nullus.C.de aſſeſſoribus.

7 Septimo quæro,an liberi homines poſſint torqueri ĩ alios? Reſpondeo liberorum hominum aliqui ſunt non vilis cõditionis,aliqui autem ſunt vilis conditionis.

Primo videndum eſt de liberis hominibus non vilis conditionis an in alium torqueri poſſint? Reſpondeo quod ſic ſecũdum Cynum & Ioannem Andreæ in hoc eodem membro, ſi alter duorum interueniat,videlicet,quod vacillet,del quod interfuit facto,& de mendacio conuincitur.l.ex libero. ff.eodem.

8 Octauo quæro,vtrum ſufficiat dici tantum ab vno ex teſtibus.dicit Bar.in l.vnius.§.teſtes,quod ſic ſi vnus ille ſit dignior illo,qui ſe interfuiſſe negabat.

Si vero æqua amborum foret conditio vnus contra alium indicium faceret,ambo poſſunt torqueri,vt no.Bar.ff.de app. l.a ſententia.in prin.

9 Nono quæro, an liberi homines vilis conditionis poſſint vt teſtes in alios torqueri,Dicunt Cyn.& Ioan. Andr. hoc eodem membro quod vilis perſona.neque in ciuili,neq; in criminali recipitur niſi cum tormentis.2.quæſt. 1. cap.in primis, in fi.l.ob carmen.ff.de teſtibus.§. 2. & ſecundum quoſdam ſolum in ſubſidium.in Auth.de teſtib.§.primo.& §.ſi vero ignoti.& §.ſi vero huiuſmodi.& ibi gl.quam videtur tenere Azo. in ſum.C.de teſtib.Bart.in l.ex libero.in princi.ff.eo.vbi deportatus in inſulam.& etiam ſtatuliber non torquetur.ſicut alij liberi homines.& conſtat illos eſſe viles & obſcuros.ut patet ex tex.in d.§.ſi vero ingnoti.& ad hoc ut torqueantur requiruntur duo quod ſint viles & ignoti.& optent corrumpere veritatem, & poſſunt torqueri. nam iſti viles homines admittuntur ad teſtimonium ſine tortura,non tament adhibetur eis tanta fides ſicut aliis,vt l.2.& 3.ffieo.poſſunt tamen torqueri in caſibus,& primo ſi vacillant.ut d.l.ex libero,in princ. & d.§.ſi vero ignoti.

Secundo ſi conuincitur de mendacio.ut l.vnius. §.teſtes.ff. eodem.

Tertio quando ſponte vadunt ad dicendum teſtimonium. vt d.§.ſi vero ignoti.ver.feſtinãtes,& probatur.v.c. v.c.hij qui ſecundum Bar.in d.l.ex libero.in prin.

10 Aduerte pro huius articuli intelligentia interdum vilitas teſtis ſurgit ab infamia iuris,interdum ab infamia facti,interdum ſine culpa,primo caſu clarum eſt, quod infamis infamia iuris repellitur a teſtimonio.vt ff.de teſti.l. ſecun. & dicta l.2.& d.l.ob carmen.§.ſi ea rei. & tenet Specu.in titu. de teſte. §.1.verſicu.item quod eſt infamis.& Cy.& Ioan.And. ut proxime dixi.Cyn.Bar.& alij Doct.in l.1.C.de ſum.Trini. & fi.cat.

12 Si vero vilitas inſurgit ab infamia facti,& tunc aut loquimur in cauſa ciuili aut criminali,primo caſu non repellitur,ſed ei minus creditur.ut not.glo.in l.3.§ duę cauſæ.Poſſunt tamen in tantum eſſe uiles & ingnoti,quod eſſent neceſſaria tormenta. vt in Authen.de teſti.§.ſi vero ignoti,in princ.colla.8.ſecundũ Bar.ſic dicentem.in d.l.1.C.de ſumma Trinita.& Pau.de Leazari.& D.Anto.de Butr.in cap.teſtimonium.de teſtib.& hunc caſum poteſt reſtringi quod ſimpliciter dicit Bart. in dicto §. duę cauſæ.poſt Ioan. And. & Cyn. vbi ſupra non admitti niſi in ſubſidium & cum tormentis, & quod idem Bart.dicit in l. Caſſius.ff.de ſenatori. Ir. cauſa autem criminali & tunc non admittũtur quia debẽt probationes eſſe luce clariores. l.ſciãt. C.de probatio.hoc probatur in d.cap. teſtimonium. de teſtib. quod intellige niſi in ſubſidium ſicut dictum eſt in infamia iuris.l.qui vltimo.ff.de pœn.ſecundum Bar. in d. l. i.& ſic in cauſa criminali infames infamia facti nõ admittuntur niſi in ſubſidium & cum tormentis.& hoc modo poteſt intelligi Barto.

13 in d.§.cauſæ.& in d.l.Caſſius.Ex quibus iuris, vel facti irrogetur ponit Cyn.C.de infami.ſuper rubri.& l.nullam, poſt Glo. ibi 1.& in regula infamib.lib.6.& ibi Iõ.And. ſuper prima gl. in nouella.

14 An autem dictum teſtis debeat conſiderari tempore teſtimonij vel quando, & quod interim fuerit emendatus non pertinet ad breuitatem huius ſyllabæ de primo vide Bar.in l. 1.§.ſeruus.ff.eo.de utroque vide in c. teſtimonium. pĕr Canoniſt.ext.de teſti.

15 Quando autem vilitas ſurgit ſine culpa, & in ſtatu libero, hijs qui ſunt ingnoti.tunc autem ſunt ignoti.& obſcuri penitus in omnibus.tunc in ciuilibus cauſis admittuntur, ſed eis non tanta fides datur,modo torquetur niſi aliquod indicium etiam leue ſit contra eum,vt dicto §.ſi vero ignoti.& ſic intelige,Bar.in d.l.ex libero.ff.e.in prin.vbi quod ex eo quod ſpõte vadunt ad teſtificandum poſſunt torqueri. & ſic leue indicium arctat eos ad torturam.& hoc vult text.in dict. §.ſi vero ignoti.in princ.ibi,& apparuerint circa teſtimonij veritatem corrumpere feſtinãtes.Aut non ſunt omnino ignoti,ut ſtatuliberi,peregrini,& aduenæ.aliquam artem exercentes, & tũc admittuntur in ciuilibus cauſis,& non torquentur.ut dicta l. Diuus.§.fina.& probat optime tex.in d.Auct.de teſtib. §.ſancimus,ibi,ſed ut ſi qua de eis dubitatio fuerit,poſſit facile demõſtrari teſtium vita,quia inculpabilis atque moderata eſt.In cã vero criminali, non admittuntur, niſi in ſubſidium,& cum tormẽtis,ut de infame,& infamia facti dictum eſt.quia in criminalibus requiruntur probationes luce clariores ut dictum eſt. Quod dixi in cauſis ſupra dictis puto idem dicendum in

16 cauſis ciuilibus.no.in l.de minore.§.tormenta.ff.eo.in quæſtione,an fama facit ſemiplenam probationem,& in l.admonendi,de iureiuran.circa fi.in quæſtione.in quibus caſibus deferratur iuramentum neceſſarium.per Bart.ſi tamen quo ſupra dixi non debent admitti ſine tormentis, Ad tormenta deueniri non debet,niſi concurrentibus duobus requiſitis,de quibus in prima quæſtione.2.memb.& ſi deueniretur dictum eius nihil probaret,ut l.1.§.idem Cornelio iuncta gloſ. ff. eo. vbi etiam hoc not.Bar.

17 Decimo quæro, vtrum in his indicijs quæ requiruntur ad torquendum teſtẽ debeat haberi legitima diſputatio,quæ habetur ad indicia quæ requiruntur ad torquendum reum, ſeu aliquem in ſeipſum?dic quod nõ.ut dixi ſupra in 2. membro. quęſtio.14.

18 Vndecimo quæro,vtrum minor poſſit torqueri? Reſpondeo de minore.14.ann.eſt expreſſum quod non. in l.de minore,in princip.& in l.lex libero.§.primo.ff.eo.niſi in crimine læſæ maieſta.ut di.l. de minore.terreri tamen poteſt impubes ut poſſit ab eo veritas eliici.vt l.j.§.impubes.& l. excipiũtur.ff.ad S.C.Sylla.& no.in l.fina.C. de his quib.ut indig. glo. 1. Maior

19 autem qua tuordecim annis torqueri poteſt.ut dicta l.a contrario.ſenſu.& quia non prohibentur. leuiori tamen tortura ſunt torquendi propter ętatem.argumen.l.primæ.C.ſi aduerſ. delict.& l.auxilium.§.in delictis,niſi adulterio.vt ibi no. & ar. l.ſi minor.ff.de adulter.

20 Duodecimo quęro,cum in cauſa ciuili impuberes teſtes eſſe non poſſint.ff.de teſti.l.3.& lege Iulia.& l.inuiti,in fi.In cauſa criminali etiam minores viginti annis.eodem titu.l.inteſtimonium.ad quid torqueantur.reſpondeo ut faciant indiciũ, in d.gl.in d.l.inuiti.& Bar.in d.l.de minore.in prin.

21 Tertio decimo quæro, an ſenes poſſint torquæri? Reſpondeo non l.3.§.ignoſcitur.ff.ad S.C.Syllania.ſecundum Io.Anſenem autem intellige maiorem.70.ann. qui inuitus teſtimo-

22 nium.& ibi no.in gloſ.per quam legem idem puto in valetudinarijs,

Digitized by Google

dinarijs, vt torqueri non possint si inuiti testimonium non dicũt. Nam in eum ī quem quis iniutus dicere testimonioniũ non cogitur. in eum nec torqueri debet. l. 1. §. si seruus bona si de. in fi. ff. eo.

23 Quarto decimo quæro, quid in muliere prægnante? Respõdeo torqueri non potest. l. prægnãtis. ff. de pœn. facit. l. vetat. ff. de mortuo inferen. & l. Imperator. ff. de statu homi. & hoc tenet Io. And. per d. l. pręgnantis, quod intelligo donec pręgnãs esset. vt d. l. patet, & post partum donec sit fortis, secundum gl. in d. l. prægnantis post quadraginta dies quibus valetudinaria esset censetur. l. 2. §. si non propter. §. si quis cautio.

24 Quinto decimo quæro, iuxta prędicta, quid si non inuenitur quis seu quæ velit nutrire partum, an mulier lactans torqueri possit? dicit Oldra. esse differrendum. ut ff. de Carb. edict. l. sed & si is. §. autem, & ita fuit determinatum Paduæ secundum eum. Gul. de Cuneo, in l. Imperator. ff. de statulib. homi. dicit, q fiscus debet inuenire nutricem, vt delicta puniantur. quod tamen puto sensisse Oldra. Dic ergo secundum Bart. in d. l. prægnantis. quod si quidem nutrix non inuenitur propter defectum pecuniæ, quia nõ est qui velit soluere nutrici, & nutrix non reperitur gratis, tunc debet solui nutrici de publico, ne executio differatur. argum. l. 1. C. de his qui per præm. lib. ac ce. sed si non reperitur nutrix aliqua propter defectum personæ. & tunc debet seruari mater ad nutriendum. donec nutrix reperiatur. quia eadem est ratio in conseruando iam natum, quę est in conseruando posthumum. arg. l. sed si is. §. an autẽ. ff. de Carbon. edic. secundum Bart.

25 Sextodecimo quæro, an cõtra inimicum testis torqueri debeat? Resoondeo non si inimicitia est magna, secus si parua. vt in Auct. de testibus. §. si vero odiosus, col. vii. & l. 1. §. postea. ff. eo. & quod ibi no. Amplius neque ad quæstionem sunt pro uocãdi hii quos accusatur de domo sua producit. l. j. §. ad quę stionem. ff. eo. ti.

26 Decimo septimo quæro, an socius tentus debeat interrgari de socijs, & fidem faciat? Respondeo Cyn. in l. si. C. de accus. & Bart. in l. repeti. § j. ff. eodem. dicunt, quod sunt delicta, quæ nõ committuntur principaliter in offensam alicuius vel odium, sed propter commodum committentium, vt falsare seu fabri care monetam. Item latrocinium facere. Nam latrones non odiunt aliquem, sed diligunt bona aliena, & isto casu potest interrogari de sociis, ut probatur in l. Diuus. ff. de custo. reo. & l. pronunciarum. ff. de ferijs. & l. fina. C. de malefic. & Math. & ita intellige. l. qui vltimo. ff. de pœn. & l. fina. ff. ad exhiben. Po-
27 test etiam socius detinęri in carceribus, vt socios reuelet ut dicit Bar. in l. 1. §. Diuus ff. de iure fisci. facit quod notatur in cap. si clericus, de senten. excommun. in §. 6. glo. fin. Quædam sunt delicta quæ committuntur principaliter in inimicitiam, & odium, & iniitis confessus de se non debet interrogari de aliis. vt d. l. repeti. §. primo. & l. fina, C. de accus. Fallit in casu. l. prius. ff. ad S. C. Syllania. Ex prędictis dicite, quod fures possunt interrogari de socijs & de raptoribus, & similibus arg. di. l. Diuus. ff. de cust. reo. Ratio prędictorum est, quando delictum cõmittitur in alterius iniuriam, est qui illos declinantes potest accusare, sed in delictis quę non committuntur principaliter in alterius iniuriam ideo magis permittitur iudici inquirere secundum Bar. quem refert & sequitur Anto. de But. in capitu. 1. de confess. Et quod dictum est socios seu participes criminis non interrogari de aliis, seu non admitti ad testimonium contra alios, potest dupliciter intelligi, scilicet de deferendo & impugnando. verbi gratia fuerunt tres socii in rixa volunt deponere quod ego non fui culpabilis, non creditur eis de se confessis. & econtra si volunt deponere quod ego fui culpabilis non creditur eis de se confessis in alium, ut in dicta l. fina. C. de accu. secundum Bal. in l. quoniam. C. de testib. qui subdit q illi tres negauerũt & inculpauerunt me solum. quod ego ad repellendum eos, non debeo delictum meum pręsupponere, qa sic faterer crimen. & frustra eos excluderem, sed debeo delictũ eorum intenre, ut no. C. de libe. cau. l. si filium. in glo. & in ca. mediatores, de testib. in 6. in vlti. glo. Fallit quod dictum est supra socium interrogari non debere de socijs in criminibas exceptis, in quibus socius contra socium potest torqueri. vt not. C. de accu. l. fi. in vlti. glos.

28 Decimooctauo quæro, pone torquetur quis pro quodam furto indiciis precedentibus, an procedi debeat in tortura, ut confiteatur de aliis furtis quæ fecit ad quæ nulla præcedunt indicia? Respondeo non, quia quantum ad dicta furta, de quib. in specie vel in genere nunc quæritur non prędecedunt indicia; & sine indiciis nemo torquendus est, vt dictum est in prima quæstione secundi membri. & hoc tenet Alber. hoc eodem ti. versicu. sed quid de quęstione. Dicit tamen quod de consuetudine Italiæ seruatur contrarium, quæ consuetudo iuuari põt per l. non omnes. §. a Barbaris. ff. de re milita. & l. congruit. de offic. pręsid. dic quod ista consuetudo est corruptela, nisi præcedat indicium, & puto si leue indicium præcedat iũcto indicio resultante ex altero furto cõfessato, quia semel malus &c. cum duo leuia indicia constituant vnum vrgens, vt dixi in 2. membr. q. vlt. cum duab. seq.

29 Decimonono quæro an testis qui non debet examinari, si examinatur faciat indicium? Respondeo secundum Bar. ff. eo. l. maritus. quandoque non debet examinari propter reuerentiam personarum. & tunc examinatus non facit indicium, vt d. l. maritus. & d. l. Diuus & d. l. 1. §. Diuus Seuerus. Quandoque non debet examinari testis propter ætatem, tunc examinatus non facit indicium plene, sed quale quale, vt l. 1. §. impuber. ff. ad Senatusc on. Syllan. & no. C. eo. ti. l. fin. in prima gl. Idem in teste qui nõ debet examinari propter sexum, vt in muliere in causa criminali, de verbo. significa. ca. forus. ea ratione. Quandoque testis non debet examinari propter infamiam. & tunc examinatus leue facit indiciũ, & quale quale, vt l. qui vltimo, ff. de pœn. quandoque non debet examinari propter inimicitias, & tunc facit indicium, vel non facit secundum qualitatẽ inimicitiæ, vt l. prima. §. præterea. & quod ibi not. ff. eod. quandoque autem testis non debet examinari ratione ordinis. quia ante litem contestatam, vel parte non citata. & tamen non facit indicium, vt l. si quis adulterium, de adulter. & C. de testib. l. si quando, in fi. & q ibi no. Bar. in l. fina. in fi. ff. eo. secundum eundem vt d. l. maritus. quandoque non debet examinari sine tortura. & examinatur cum tortura indicijs non præcedentibus. & tunc examinatus non facit indicium, vt l. 1. §. idem Cornelio, ff. eo. iuncta gl.

Quandoque non debet examinari nisi volens, ff. de testi. l. lege Iulia. cum seq. & examinatus inuitus præsumitur, nisi dicat quod volens testificatur, vt no. Bar. C. de episcop. & cleri auct. presbyteros. & tunc inuitus facit indicium quale quale, sic vt in impubere & muliere dictum est, ea ratione non autem facit indicium sufficiens, sic intellige Bar. in l. 1. § si seruus, ff. eod. Quandoque non debet examinari, quia examinatus die feriata, & tunc nullum facit indicium, vt dixi. in secun. membr. quę stio. 22.

30 Vigesimo quæro, de secunda conditione hominum, videlicet de statuliberis? Respondeo dicit Cy. & Io. And. hoc eodem membro. quod idem quod de liberis dicendum est. ff. eod. l. statu liberi. inteiligo scilicet vbicunque sine culpa eorum per ea quæ dicta sunt supra eodem membro. 9. q.

31 Vigesimoprimo quæro de tertia hominum conditione videlicet de seruis. in qua quæstione, quia parum est in vsu, refero dicta Cyn. & Io. And. solum qui hæc contra extraneum, q nec est, nec fuit dominus. aut contra dominum præsentem vel præteritum, primo casu torquetur præcedentibus indicijs, quia in subsidium, vt dictum est in 2. q. 2. membri, secundo, aut seruus interrogatur de facto eius domini & serui, & tunc torqueri potest, vt l. quicunque, C. de serui. fugi. & ff. de ædil. edict. l. quæro, §. fina. ff. eod. l. 1. & 4. q. 3. c. serui. primo respon. & vers. item serui neque. Aut interrogatur de facto extraneo & tunc distingue, aut dubitatur de domino, & ratione dubij poterit, C. eod. l. cum falsum, & C. de rei vendica. l. cum super. Aut certum est, quod est vel fuit dominus. & tunc si causa pecuniaria est non torquetur, C. eod. l. prima. in fin. si criminalis nec tunc regulariter. Fallit in criminibus quæ habentur & notantur in l. fina. C. eo. scilicet in crimine adulterij. fraudati census, læ maiestatis principis. reipublicæ, & aliorum qui ad latus principis militant, vel si coniux coniugem, vel si socius socium occidisse dicatur.

Quod de domino dixi intellige de singulari. Seruus enim vniuersitatis vel corporis contra singulos de vniuersitate vel corpore torquetur, quia non singulorum sed corporis seruus est, ff. eodem, l. prima, § seruum. sicut de liberto dicitur. 12. quę stio. secunda, cap. qui manumittitur. Idem quæ dixi in seruo q tempore accusationis meus vel prius, vel fuerat socius post accusationeu meus seruus effectus, ff. eod. l. prima, §. si eum. ad hoc de testibus. capitu. licet. ex quadam. ibi ante litem motam. &c.

SVMMARIVM.

1 *Confessio sponte facta in iudicio utrum probet contra confitentem absque perseueratione, & absque alio adminiculo.*
2 *Confessio facta in tormentis an probet contra confitentem.*
3 *Confessio in tormentis facta an contra alium præiudicet.*
4 *Testis variatio in tormentis, vtrum eius depositionem vitiet.*
5 *Confessio quæ per tormenta facta dicatur.*
6 *Perseuerare in confessione sua quis dicatur, & nu. 7.*
7 *Temporis interuallum iudicis arbitrio moderandum, requiritur inter confessionem per torturam & eius ratificationem.*
8 *Torqueri an quis possit post ratificationem.*
9 *Perseuerare in confessione in tormentis facta an quis dicatur, eo, quia eã non reuocat*
10 *Iudex vtrum habitis indicijs sufficientibus possit cogere reum ad confitẽdum.*

Digitized by Google

dum,& ex illa confessione eum condemnare.

11 *Iudex debet facere scribi in actis, quando reus moderate tortus confitetur, vel negat, ne tempore syndicatus possit conueniri.*

12 *Confessio facta in tormentis legitimis indiciis non præcedentibus, non nocet reo etiam perseueranti in ea.*

13 *Confessio absque legitimis indiciis in tortura non conualidatur per superuenientia indicia.*

14 *Relaxatus fideiussoribus, qui post ea citatus ad subeundum torturam non venit an habeatur pro confesso, & damnari possit.*

15 *Notarius qui in actis scripsit, talis confessus est sponte, cum fuisset tormẽtatus, an de falso teneatur & veniat puniendus.*

16 *Confessio facta in tormentis perseuerata & ratificata, an possit reuocari tanquam facta per errorem.*

QVINTVM MEMBRVM.

1 QVintum membrum. Est de quæstionis effectu. scilicet vtrum valeat confessio facta in tormẽtis. Circa quod primo quæro, an confessio sponte facta in iudicio probet contra confitentem absque perseuera tione,& absque alio adminiculo videtur q̃ sic. ff. de custo. reo. l. si confessus. C. de pœn. l. qui sentẽtiã. ff. de minor tb. l. auxiliũ. §. sed, vt ad legis, licet aliqui Doctor. antiqui dicant non probare sine perseueratione vt no. Albe. eo. titu. versic. denuo restat. An confessio facta. sine tormentis præsumatur sponte facta vt probet, in causis criminalibus. Bal. in quoddam suo cõsilio, quod incipit tres sunt casus ponit casus quorum primus est quando quis confitetur in tortura &c. & dicit quia contra tales confessiones consuerunt assessores & potestates per tormenta extorqueri, factas, per locum. a communiter accidentibus debet præsumi formido tormentorum, facit ad hoc quod no. Cyn. & clarius Iacob. Butriga. in l. 2. quod met. cau. Item ratio naturalis hoc dictat, quod nemo vitã suam odio habeat: ideo non est verisimile quod existens in fortia iudicis sponte confiteatur sufficit terror eorum qui minacem feruorem habere possunt: ex sola ergo confessione reuocata non credit iudicem posse fundare condemnationem secundum Glo. quæ vult quod soli nudæ confessioni nõ creditur, vt not. C. de custo. reo. l. 2, alias parum prodesset innocentibus appellare: quia durum est probare torturas. quæ in ea camera fiũt iudicis. secundum Bald. in dicto consi. & Bar. in l. 1. §. Diuus Seuerus. ff. eo. dicit quod confessio facta non præcedentibus tormentis efficax est. & sic præsumitur sponte facta. idem dicit Bald. in l. vnica. C. de confess. quod nemo præsumitur ita fatuꝰ quod mentiatur in seipso, & qui confitetur præstito iuramento de veritate dicenda & sic videtur confiteri cum scientia sceleris perpetrati. & quia confessio pro veritate habetur secundum eum, nisi præcedant terribiles & minaces iactãtiq̃ tormẽtorum, quia tunc præsumitur metu tormentorum confessio facta. nisi talis sit malefactor, cui iudex debeat minari tanquã terribilis, quia tunc potius est præsumendum pro iudice quã pro confitente secundum eum ibidem. & sic tenet Albe. in d. versic. denuo restat. eodem ti. Veritas est q̃ confessio præsumitur sponte facta nisi probetur metus. & per cõiecturas probari posset, vt quia terribiles minæ præcesserunt. & q̃ consueuit de facto confessiones extorqueri per tormenta, & quia reũ volentem negare non admisit, sed contra eum delictum conuinxit, & in palatio contra ius retinuit, cum fideiussores afferret, & casus erat, quod debebat fideiussoribus relaxari, & hæc, & alia prosequitur. in l. de pupillo. §. si quis ipsi. ff. de noui oper. nunc. in simili quæstione, quod dic ut ibi. & in cap. si iustus metus. de appellatio. & Cyn. & alij Doctor. in l. 2. C. quod me. cau. loquuntur in actu subsecuto post precedentem metum. vel in confessione post torturam de qua in præcedenti quæstio. proxima. & glo. 1. in l. 2. C. de custo. reo. loquitur in confessione summatim facta. non in figura ordinarij indicij de qua loquitur. vel in confessione facta in tortura. ut loquitur & intelligi debet. d. l. 2. secundum Alber. in di. versicu. denuo restat. & sic consilium Bald. supradictum non procedit, nisi illum restringas post probatum metum, saltem per coniecturas, ut dictum est.

2 Secundo quæro, nunquid confessio facta in tormentis probet contra confitentem. Respondeo secundum Cyn. & Ioan. Andr. hoc eodem membro, glo. declaratam per Barto. in di. l. 1. §. Diuus. Seuerus. ff. eo. quod aut perseuerat in confessione, aut non. primo casu preiudicat secundo. non vt dicto §. Diuus Seuerus. & 15. quæst. 6. cap. 1. 31. quæst. 2. capi. Lotharius. in fi. cũ similib. & l. 2. C. quo. appella. non recipi. & l. 1. C. de custo. reo. est tamen efficacior confessio facta sine tormentis cum perseueranti a, vt d. l. 1. §. Diuus. & §. si quis vltro. & §. quæstioni. ff. e. hoc casu in quo in seipsum reus torquetur. secus si in alium ut testis, vt dicam in proxima quæstio. Item confessio facta ĩ tormentis etiam sine perseuerantia preiudicat cõcurrentibus fama facti, vel verisimilitudine, vel aliis adminiculis, nec reuocari potest nisi eneruetur fama verisimilitudo vel alia adminicula per contrariam famam, & per contraria indicia, & adminicula excedentia priora contra se existentia, ut dixi supra memb. v. q. 9. sequens Nico. de Mattarel. quem Bal. refert & tenet. in l. sciant. C. de proba. & dixi.

3 Tertio quæro, an confessio facta in tormentis contra alium probet.? Respondeo, dicit Io. And. hoc eodem membro inspiciendum, an persona talis fuerit, quę potuerit sustinere tormẽta. ff. eo. l. 1. §. quęstioni. ut enim dicit, sunt quidam qui sunt ita feroces, vt tormenta contemnant, vt ab eis veritas per illa haberi non possit, Alii sunt inpacientes eorum, vt potius mẽtiãtur quam illa pati velint, non solum se, sed alios criminantur. ad idem. ff. de ædilict. edic. l. quęro, ad fi. secundum Io. An. Bar. in dicta l. 1. §. quæstioni. ff. eo. dicit, quod per tres casus quando que quis torquetur contra se, & tunc est validior confessio cũ tormentis, vt Auctẽ. de test. §. primo. colla. 7. & in l. cum probatio. ff. de proba. quandoque torquetur in se & in alium simul, & tenet confessio & quandoque confitetur in alium, & non requiritur perseuerantia, quæ requiritur quando in se ipsum, ut no. in l. 1. §. si quis vltro. ff. eo. in gl. quę incipit nam tormentis. in fi. & tenet Bald. in l. fina. C. eo. Ratio, quia non licet testi variare, nisi incontinenti suo proprio motu. cum debet dictum suum incontinenti corrigere, in Authenti. de testibus. §. quia vero. col. 7. & de testib. cap. præterea. no. Bart. in l. repeti. ff. e. nisi aliud probetur per coniecturas. & sic procedit dictũ Io. And. per dicta in q. huius membri.

4 Quarto quæro, an variatio anullet dictum testis in tormentis. ff. de testibus. l. qui falsa vel varia. & l. eos? Respondeo licet testis negauerit sine tormentis, & postea in tormentis dicat cõtrarium, tenet dictum in tormentis. l. si postulauerit. §. sed & si negauerit. ff. de adulte.

Idem eadem ratione licet sine tormentis, ut dictum est, & probatur in Authen. de testib. §. quia vero, col. 7. & in cap. præterea. de testib. & sic cum tormentis potest testis semper corrigere dictum suum, tamen assessores faciunt, quod nõ reperiatur nisi vnum dictum videlicet illud quod dicit præcedentib. tormentis secundum Bar. in d. §. sed & si negauerit.

5 Quinto quæro, quę confessio dicatur facta per tormenta? Respondeo si est facta in ipsa tortura vel propter torturã. non autem quęuis territio facit videri confessionem factam formidine tormentorum. sed debet esse in carcere in quo fame, & frigore multum patiatur: nam tunc formidine tormentorũ videtur facta. argumen. ad hoc. ff. de iniur. l. Item apud Labeonem. §. quęstionem. & §. quæstionis. facit. ff. de vi & vi arma. l. j. §. si quis autem visis. dum dicit sufficit terror armorum, secundum Barto. in l. 1. §. Diuus Seuerus. ff. eodem pro hoc. C. quo, appella. non recipi. l. 2. ibi autem formidiue tormentorum, nã dicit formidine tormentorum, non autem in tormentis. facit, ff. ex quibus cau. manu. licet. lege 3. & C. quod met. cau. l. metũ. & tenet Alber. eodem titu. verlicu. dictum est supra & c. & versicu. seq. secus si extra locum tormentorum iudex minetur de torquendo, & reus confiteatur quia eius territio dicitur. ut d. l. item apud Labeonem. §. quęstionem. & d. l. motum secuudũ Alb. e. ti. ver. sed & iudex. &c.

6 Sexto quæro, qualiter quis dicatur perseuerare in confessione, dicunt Cyn. & Ioan. And. hoc eodem membro, quod perseuerare tunc dicitur quando non territur quis tormentis, & extra tormentorum locum illa non videns perseuerat. alias si prnpe tormenta, & illa videns perseuerat, in tormẽtis videtur id fieri. l. prima. §. ex incendio. ff. de incend. rui. & naufra. secundum Doctor. aduerte hunc passum qui declarat text. in l. 2. C. de custo. reo. quia oportet, quod post confessionem factam in tormentis reducatur apud acta, hoc est in loco publici iudicij, & ibi coram notario, & personis publicis confiteatur delictũ secundum Barto. qui ad hoc dictum text. allegat. in l. prima. §. Diuus. ff. eo. nec puto sufficere quod reus trahatur in publico, & pręsentibus testibus confiteatur. licet. Alber. voluerit contrarium. eodem titu. versicu. sed apud quem locum & c. quia tex. in d. l. 2. dicit apud acta. id est apud locum actoris, & sic apud locum vbi conficiuntur, & sic apud tribunal in quo ius reddi publice consueuit; quasi sub publico testimonio confiteatur. & iudicibus immodice seruientibus obuiatur, ut text. in dicta l. secunda. alias facile posset sub eodem tormentorum timore reus confiteri.

7 Seprimo quęro, dixi quod postea reus debet reduci apud acta. quæro quomodo debet intelligi istud postea, dicit Bart. in dicto §. Diuus, quod debet intelligi arbitrio iudicis, qui debet arbitrari ut reducatur illo tempore quo. cessauerit dolor tormentorum. argumen. l. quod ait. §. fina. ff. de adulter. secundum eum. & sic debet intelligi, quod dicit Bald. in l. si quis in hoc genus. C. de epiſcop. & cleri. dicens quod impossibilis est spontanea confessio post torturam, & ita etiam tenet Iaco. Butriga. & Bald. idem refert. ff. quod met. cau. Idem vult Alb. eo. titu.

Digitized by Google

ti tu.verſi.item quæro quantum. quia cum a iure non determi n etur iudicis arbitrio reliquitur.ff. de iure deliberan. l. 2. in fi. ff.de pœ.l.hodie.de effracto. & expilatori.l. 1.§.expillatores.& ſi c in effectu volunt Doctor.quod inter confeſſionem per torturam,& eius ratificationem requiratur temporis interuallū iudicis arbitrio moderādum.Adde quod fiat ratificatio apud acta coram tribunali,vt dixi ſupra.in proxima quæſtio. tamē quia iudex habet ſemper poteſtatem torquendi, licet adhibeatur interuallum,non tamen ceſſat metus tormentorum.quia eſt in poteſtate iudicis repetere tormenta,tamen quia iſte metus non eſt iniuſtus ex parte inferentis confeſſio valet ſi indicia cum confeſſione concurrant, vt C.eodem.l.milites.§.oportet.ff.de ædili.edict.l.quæro,in fi. ſecundum Bald. in lege 2. quod metus cauſa. Dic quod ad bancum iuris ceſſat metus tormentorum,& licet habeat poteſtatem iterum torquēdi.ſi faciat contra ius,confeſſio ſubſecuta non tenet.vt dicam in ſequen. membro. & iudices non præſumuntur immemores ſalutis æternæ,ad legem Iuliam repetundar. l. lege Iulia.&

8 poſt confeſſionem ad bancum iuris non conſuerunt torqueri,nec de iure poſſunt,neque de facto eſt præſmendum.

Nec obſtat,quod notat Cyn. in dicta l. 2. C.quod met. cau. dicens quod ſolutio facta. quādo inſtat eadem cauſa timoris, vt quia promiſſit ex metu tyranni,ſic & ſoluere præſumitur. quia in cauſa prędicta fuit iniuſtus actus prius metu extortus valet promiſſio,ſed confeſſio per totmenta, licet metu tormē torum ſit extorta.tamen actus torturæ eſt iuſtus.vnde ratificatio per interuallum facta,non inficitur ab actu tormentorum iuſto.

9 Octauo quæro, nunquid videatur perſeuerare in confeſſione in tormentis facta,·eo ipſo quod non reuocat confeſſionē. Bal.in l. vnica.C.de confeſſ.dicit ꝙ ſic.nec perſeuerātia eſt vulnerata a tormentis,quia ille non eſt iuſtus metus. nam iudicis auctoritas operatur.quod factum per talē metum teneat,vide licet quia pertinet ad executionem Iuſtitię,cum non fiat contra bonos mores,ſed iure licito.vt ff.quod met.cau.ſecundum eum.

Aduerte hoc non puto verum, quia vt dixi ſupra eodem membro.quæſt.6. ad hoc vt confeſſio facta in tormentis probet.tex.in l.2.C.de cuſto.reo. & ibi Alber. nec ſufficit perſeuerantia ſeu curſus temporis, vt ibi nec tempus præfigitur ad reuocationem confeſſionis extortæ per metum. ff. de confeſſ.l. non fatetur.neque habetur pro confeſſione,ut ibi: quia nō fatetur qui metu confitetur,& quia donec retinetur captus,ante ratificationem factam in loco indicij, ſemper imminet idē metus,cum ſit prope tormenta.ut d.l. 2.C.quo.appella. nō recip.& finaliter ſic obſeruat conſuetudo.

10 Nono quæro,an iudex habitis ſufficientibus indiciis poſſit cogere reum ad confitendum,& ex illa confeſſione condemnare?Reſpondeo,non.quia ſic condemnaretur ex indicijs, nō probationibus. vnde malefaciunt aſſeſſores qui habitis indicijs cogunt reum ad confitendum, ſed debent moderate torquere,& veritatem inueſtigare,& ſi habita tortura veritas haberi poſſit illa eſt conſequenda in condemnando ſen in abſoluendo.

11 Et debet hoc ſcribi in actis,quod moderate tortus confitet vel negat,ne tempore ſyndicatus poſſit conueniri, ſecundum Barto.in l.fin.in prin.ff.eodem.& hoc intellige, niſi cum confeſſione concurreret fama.ſeu veriſimilitudo vel alia adminicula,vltra ea,ex quibus eſt poſitus ad torturam, vt dixi ſup.e. memb.2.q.9.

12 Decimo quæro, an confeſſioni factę in tormentis non præcedentibus indicijs ſtari debear,ſi reus in illa perſeuerat? Reſpondeo,non.caſus,eſt in l.pen.ff.eodem.ſecundum vnam lecturam quam Barto.approbat.facit.ff.e.l.vnius.§.ex quibus, & quod no.per.Glo.l.non dubium.C. de legib. & ex falſ.inſtr. l.2.& 3.& 4.& tenet Albe.eodem titu.verſic.item pone quod quidam.&c.

13 Vndecimo quæro,quid ſi indicia.appareant, vel probentur poſt confeſſionem factam per torturam,an confeſſio probet, reſpondeo non ſecundum Bar.in l.maritus.ff.eodem, quia illi cite,& contra iuris otdinem fuit extorta.indicia enim debent præcedere,per teſtes legitime receptos & examinatos.

Si enim aliquid dicant extra iudicium ſine tormentis non faciūt indicium,quia depoſuerunt non iurati. C.de teſtib.l.ſolam.& l.iurſiurandi.ſecundum Bald.in conſi.allegato ſupra e. memb.quæſtione prima.Idem ſi cum iuramento extraiudiciū examinatus fuerit,pone ſuper inquiſitione generali,quia ſunt recepti parte non citata,vt dictum eſt ſupra in 2. membro.q. decimaſeptima.

14 Duodecimo quæro,Reus negat maleficium, & dat fideiſſores,vt l.1.ff.de cuſto.reo.demum contra eum probantur indicia,citatur,ut compareat ad ſubeundum torturam,non comparet,quid faciet iudex? glo.in l.pen.ff.eodem dat remedium. ſcilicet ꝙ cogat cum pignorib. captis, & multa indicta, dicit Bart.ibidem.quod iſtud eſt verum de iure communi,ſecundū quod abſens non poteſt damnari: etiam vbi eſt pęna pecuniaria niſi de maleficio conſtet, vt l.abſentem.ff.de pœn. Sed ſecundum ſtatuta terrarum, ſecundum quæ contumax habet pro confeſſio, ſicut ante comparitionem fuit contumax, & perinde ac ſi nō comparuiſſet debet procedi, ut C.quomo.& quando iud.l.conſentaneum & C. de iudi.l. properandum. §. ſin autem reus.inquibus dicitur, quod ſicut contra contumacē ante litē cont.proceditur ad miſſionē in poſſeſſionū ex primo decreto,& ſecundo,ita poſſit procedi poſt litem conteſtatam,ſcilicet ille qui nō vult comparere ad ſubeundum tormēta damnari non poſſit vt d.l. pen.ff.eodem. poteſt tamen procedi contra eum ac ſi comparuiſſet ad citationes ad bancum ſecundum formam ſtatuti ſecundum Bar.in d.l.pen.

15 Tertiodecimo quęro, notarius ſcribit quod reus eſt ſponte confeſſus cum fuiſſet tormentatus,an de falſo, uel ſaltem determinate veniat puniendus? Reſpondeo aut loquimur de confeſſione facta in tormentis, & tunc notarius uon poteſt hoc ſcribere ſeu dicere.Aut in confeſſione facta cum perſeuerantia,ſeu facta apud acta in iudicio. poſt tormenta. & tunc hoc ſcribere poteſt,ut l.1.§.ſi quis vltro.ff. eodem.vbi ſic concludit Barto.quod forte procedit ſi notarius non fuit præſens torturę,ſecundum Bal.in l.prima.C.de confeſſ.qui dicit quod idem in iudiciis, quia reus non fuit tortus ad hoc præciſe, ut confiteatur,ſed vt verum diceret. vt dixi ſupra eodem memb. quęſtione 9.

Et iō cum fuerit tortus ad hoc ſingulariter & ſpecifice ſequitur quod tenetur ſtare confeſſioni,nec eſt omnino temerariū, ſed ſecundum quid eſt liber.Et intentio fuit & eſſe debuit, qđ ſi confiteretur,confiteretur quia verum,nō quia tortus, & ſic ſe habet communis conſuetudo, quæ excuſat ſecundum Bal. in d.l.1.C.de confeſſ.puto tamen melius faciat iudex uel notarius,ſi præcedeute tortura non ponat ſponte ſed ſimpliciter, quia fuit confeſſus ad huiuſmodi dubium euitandum,hoc tamen in hoc membro ſciendum eſt,quod ſi reus ſine tormento confiteatur,ſiue cum tormentis,& perſeuerat.& inſuper etiam ſi damnetur confeſſus, ſi appareat contrarium reſtituendus eſt per principem,vt d.§.ſi quis vltro:

16 Quartodecimo quæro, an confeſſio facta in tormentis, & perſeuerata ſeu ratificata poſſit reuocari tanquam per errorē? Reſpondeo, ſic.vt ff.de confeſſ.l.non fatetur. C. de.iur.& facti ignoran.l.error.C.quomo.appella.non recipi.l.2. & hoc ſi in facto erratum ſit,ſecus ſi in inre.d.l.error.ſecnndum Albe. eo. titu.verſicu.ſed quid ſi ſit confeſſus. Facit etiam ad hoc quod no.Bal.in l.fi.in prin.in ver.ex quib.uerb. C.de proba. & ſupra e.memb.in 2.q.

SVMMARIVM.

1 *Reus an & quando poſſit pluriùs torqueri.*
Tortura an pluries in teſtem inferri poſſit.
2 *Tortura an ex leui indicio poſſit repeti.*
3 *Tortura,in caſu quo repeti poſſit,an repeti debeat ſiue reus confiteatur ſiue neget.*
4 *Reus quando dicatur indurare animum & corpus in tormentis.*
5 *Reus an propter nouam coniecturam repeti poſſit in tormentis.*
6 *Reus confeſſus in tortura,ſed in ea confeſſione non perſeuerans, an habeat indicium contra ad torturam.*
7 *Reus qui in tormentis repeti poteſt, an interim ſit in carceribus detinendus.*

SEXTVM MEMBRVM.

1 SExtum membrum principale eſt,quoties haberi poteſt quæſtio vel tortura. circa quod membrum dicunt Cyn. & Ioan.Andr. hoc eodem mebro,quod videtur, qnod ſemel & iterum poſſit torqueri.ff.eodem l.repeti.& in Auth.vt indicum ſine quoquo.ſuffra.§.oport.In contrarium facit.l.vnius.in princip.ff.e. titulo.

Item ſufficit ſemel fieri.ff.de verborum ſignificati. l.boues. §.primo.& de prębē.cap.non poteſt.§.primo.libro 6. cum ſuis concordan.& quia ſic eſt in teſte.ff.de teſtibus.l.produci.4.q.3. §.Item in criminali.in princip.de accuſatio.cap. cum P.Odoff. dicebat repetionem tormētorum fieri poſſe ſi indicia noua emergāt,ut.quia tortus dixit ſe ſolum fuiſſe. & apparet modo. cōtrarium,vel hijs ſimilia.Alii ſimpliciter dicunt propter omnem nouam cōiecturam quę prędat ex ipſius dicto vel nō, quęſtionem repeti poſſe,argumen.d.l.minus §. primo.ff.de dā. infecto.l.qui bona.§.ſi quis ſtipulaturus.& hęc fuit opin. Cyn. Bart.in d.l.minus.§.primo. dicit quod Cyn. & Iacob.de Aret. intelligunt.l.repeti.ff.eo.quę dicit repeti poſſe tormenta ſecū dum determinationem. d.l.vnius. §. primo. & ita demum repeti

Digitized by Google

peti possun totmenta si superuenerint indicia de nouo euidentiora quam prima, contra reum habita. aduerte. Cyn. dicit hoc modo. Ego credo quod si sit aliqua coniectura de nouo possit fieri repetitio tormentorum. argum. d.l. vnius. §. j. & l. qui bona. §. si quis stipulaturus. & Ioan. And. dicit quod per omnē nouam coniecturam procedat ex ipsius dicto vel non quæstionem repeti posse vt dictum est. declarabo statim, sequor Barto. qui subdit quod quādoque apparent contra reū indicia leuia non multum manifesta & non multum vrgentia. tamen quæstio non debet repeti de eo. quandoque contra reum apparent indicia manifesta, & euidentia multum vrgētia. tunc si in prima tortura nihil dixit, sed stat durus poterit iterum torqueri & repeti. vt dicta l. repeti. & l. vnius. §. 1. Dicit euidentoribus argumentis expone quod sint alia argumen. leuia quæ consueuerunt apparere cōtra reos. Sed secundum primam lecturam. Cyn. exponentis euidentoribus argumentis, scilicet quę fuerint prima argumenta contra reum habita secundum Barto. dicit tamen quod lectura est vera. Sed consuetudine non seruatur quia quæstio repetitur indistincte, qñ iudici videtur, & propterea ipse scripturæ secundum lecturā prædictam, in di. §. 1. Puto sic dicendum quod aut reus est tortus competenter. & moderate secundum qualitatem indiciorum, & semel tortus ulterius non debet torqueri nisi aliqua coniectura emergat de nouo. & sic loquitur Cy. & Ioan. An. Aut est tortus leuiter & minus quam exigat indiciorum qualitas. & tunc debet repeti tortura. & sic debet intelligi. di. §. pri. dum dicit reus euidentioribus argumentis oppressus. repeti in quæstionem potest, vt exponas reus oppressus. id est, tortus, repeti potest. euidentioribus argumentis, id est, propter euidentiora argumenta, quia eis non est satisfaciendum per leuem torturam, ideo locus est repetitioni, vt satisfaciat indiciis euidētioribus. vt d.l. repeti Aut est tortus competenter. sed tamē prędedunt indicia euidentia, & excedētia competentiam torturæ. & repeti potest, licet reus fuerit competēter tortus; & sic intellige lecturam Bar. & omnes in idem conueniūt, vt repeti & non repeti possit, secundum qualitatem indiciorum prę cedentium: & sæpe sic boni assessores faciunt, quia incipiunt a leui tortura, & si ex ea habeant veritatem. bene quidem, alias eam repetunt, Aut putant indiciis satisfactum. vt Authē. vt iudi. sine quoquo suffra. §. oportet. ibi iudices torquebunt fures. sed non prius quiescant &c. & hoc voluit Alber. eod. ti. versi. item quæro pone sicut circa indicia doctrina dari non potest, vt dictum est supra memb. 2. quæst. v. & sic nec circa repetitionem torturæ quæ habet fieri vel non fieri secundum qualitatem indiciorum Caueant tamen iudices, vt huius arbitrij prętextu immoderate. sæuiant in tortura, sed potius in dubio ad torturam non procedant, quia sanctius est nocentē absoluere, quam innocentem condemnare. l. absentem. ff de pœn. ne alias incidant, in pœnas. cap. cum æter. de re iudica. libro sexto.

2 Secundo quæro, iuxta prædicta, an ex indicio remoto vel non sufficienti ad torturam quæstio repeti possit? Respōdeo sic. & hoc voluit Cyn. dum dicit, quod si sit aliqua coniectura quę repeti possit. & Ioan. And. dum dicit quod propter omnem coniecturam, ratio, quia ex leui indicio non potest quis torqueri, vt dictum est supra. q. 2. quæst. 5. & repeti, qa sic habito nouo indicio licet leui potest torturam competenter, & moderate illatam, constat reum non esse tortum sufficienter, vt requirit qualitas indiciorum. simul vnitorum. vt considerari debent.

Sed vbi ante torturam procedit indicium leue, constat reū non esset torquendum. immo omnis tortura foret excessiua. ad illud & propterea cessat, & licet ex indicio subsequente nō iustificetur tortura præcedens. vt dixi supra memb. v. q. proxi. cum tortura præcedens ex iustis indicijs illata aggrauatur ex subsequenti indicio, quia dixi reus est torquendus secundum qualitatem indiciorum vnitorum. vnde habita consideratione eorum. constat superueniente indicio licet leui torurā nō fuisse correspondentem ad indicia. & ideo est locus repetitioni. quæ non fundatur ex indicio leui superueniēti solum, sed ex omnibus simul iunctis. &c.

3 Tertio quęro, eo casu quo tortura repeti potest. an debeat repeti siue reus cōfiteatur siue neget. & in negatiua persistat? Respōdeo sic, vt d.l. vnius. §. 1. ff. eodem versi. maxime si in tormenta animus corpusque durauerit.

4 Indurare autem animum & corpus in tormentis dicitur qñ per tormenta non habet animum cōfitendi. nec confitetur. sed quando confitetur non perseuerat, tunc non animum indurare dicitur, & nihil ominus repeti potest quæstio. secundum Barto. in di. §. 1. quod intellige tortus in formidine corporis animique durauerit alias non, & sic etiam potest intelligi. dictum §. 1.

5 Quarto quęro, quomodo propter nouam coniecturam qs potest repeti in tormentis, cum tortura non possit fieri nisi prędedentibus indicijs, & indicia apparere non possunt nisi publicato processu vt dixi supra mēbro. 2. q. 13. Et post publicationem processus non videtur licita testium examinatio, & sic indicium de nouo non videtur haberi posse? Respōdeo secundum Barto. in d.l. vnius. §. j. ff. eodem. quod ad defensam secundum Barto. quod post publicationem testium testes post sunt de nouo repeti. seu recipi, ut l. 1. §. si quis vltra. & d.l. vni. §. cogniturum. ff. eo. Bart. qui est in di. §. 1. secundum lecturam Cyn. quod apparet, nam primo prædedebant indicia propter quæ fuit tortus, sed illa indicia non potuerunt apparere nisi publicatis testibus, cum super illius indiciis debuerit disputari. vt l. custodias, de publi. iud. & cum de nouo superueniunt indicia, ergo de nouo fuerunt examinati testes secundum Barto. de quo plenius per eum in quæstione per eum disputata. quæ incipit iudex maleficiorum.

6 Quinto quæro, si reus confitetur in tortura, & tamen in ea non perseuerat an talis confessio faciat indicium ad repetendum torturam? quia confessio summatim facta facit indiciū. vt no. C. de custo. reo. l. 2. in glo. 1. Dic contrariū quia pari passu ambulat, confessio metu tormētorum, & nullo modo cōfiteri dicitur secundum Albe. eodem titu. versicu. sed pōne qp aliquis, & di. glo. loquitur in confessione facta sine metu tormentorum ibi summatim, quod in idem recidit. adde tamen quod licet ex dicta confessione primitus facta inducatur indicium, vt repeti tortura possit, tamen ex confessione, & negatione secuta postea suo sequenter inducit variatio ipsius torquendi. ex qua cōtra eum resultari videtur nouum indicium vel tortura. ut videtur esse de mente Bar. in l. fina. in col. ff. eo. & notatur supra eodem membr. 2. in q. 5. in fi. & 13. q. & Bart. in l. de minore. §. plurimum. e. ti. vbi omnino uideas. & vide ēt supra e. in v. memb. in 3. q.

6 Sexto quæro, an reus qui tortus est semel. & repeti potest, iterum sit in carceribus retinendus, vel fideiussoribus datis relaxandus. vel secundum formam statutorum, eo casu qp alias debeat fideiussoribus relaxari? Respondeo, puto donec locus esse possit torturę, qp possit in carceribus detineri, nec habet difficultatem. Et hoc satis sensit Albe. eodem titu. versi. quid si torto possit. potest enim iudex pro iuestigatione veritatis, omnem ad ipsam veritatem inueniendam diligentiam adhibere. ut d.l. de minore. §. plurimum. ff. e. Laus Deo.

FINIS.

TRACTATVS
MVLTVM CONDVTIBILIS
DE CARCERIBVS.
D. BALDI PERVSINI, FAMA super ethera noti.

SVMMARIVM.

1 *Sermo quilibet de quauis re seu negotio suspectus a diffinitione proficisci debet.*
2 *Carcer quid proprie dicatur.*
3 *Carcer vnde dicatur, & quare sic vocetur.*
Mulier quæ & quando incarcerari possit.
4 *Doctor legum, an possit pro debito incarcerari.*
Filius familias incarcerari potest, & cedere bonis.
Pupillus pro delicto, an possit carceri mancipari.
5 *Appellatio intra. x. dies a sententia lata interponi debet.*
1 *Incarcerari nemo debet die feriato pro hominum vulitate.*
7 *Iudex qui die feriata aliquem incarcerare fecit feriata poterit eum absoluere.*
Debitor de fuga suspectus die feriato capi potest.
8 *Creditor debitorem de suspecto accusans & eum capi petēs an debeat iudici ostendere instrumentum crediti.*
9 *Carcerari nemo debet pro debito die feriata in honorem dei.*
10 *Tonsura auferri potest ob enorme crimen die etiam in honorem dei.*

Caput primum de carcere.

Q Via legum præcepta Principaliter sunt inuēta ne pauperes personæ molestijs affligantur. ideo visum est qp inter pauperes personas nulla adeo strictior, & pauperior inuenitur, quam persona incarcerata. Ideo de carcere aliqua sum dicturus, & consequenter de persona incarcerata, & similiter de custodibus. † Ex quia vt ait Tulius. primo de officiis. Omnis enim qui de aliquo suscipitur sermo debet a diffinitione prōficisci, vt intelligatur quid sit de quo loquatur

Digitized by Google

tur ad ꝙ cõcordat. ff. de mi. nota. Iõ primo videamus qd sit carcer, & vñ dicat carcer. & subsequenter videamus de ꝑsona incarcerata, qs ꝑt incarcerari, ꝓ quo debito, & in quo loco põt incarcerari, & qualiter puniat fugiens de carcere, sitr videamus qs ꝑt eẽ custos carceris. Veniam⁹ ad primũ. s. ad diffinitionẽ. & põt sic diffiniri. † Carcer est locus secr⁹, horribilis repert⁹ nõ ad
a ꝑnã, sed ad delinquẽtiũ vel debitorũ custodiã. Primũ mẽbrũ huius diffinitionis dũ dr̃ locus securus, colligit ex l. j. in verb. soluetis. C. de cust. re. Nã carcer dz esse securus ne incarcerati effugiãt. & ibidẽ dr̃t ẽe cathenę, ferreę & ꝓpedes & alia sitia. qbus mediãtib. possit sub fida custodia retineri, vt est tex. in l. j. C. de cu. re. vbi dicit, vt cruciatio desit. Itẽ dũ subdit horribilis. Nã carcer est locus horribilis, tũ ꝓp cõuersationis hominũ priuationem, tum ꝓp immunditiam. & istud colligitur. in l. si quis in ea culpa. ff. de cu. re. ibi dũ dicit schalorũ carcer. Nec tñ dz eẽ horribilis ꝙ ad ꝑnã icarceratorũ redundet, cũ carcer sit inuẽt⁹ ad custodiã, ad ꝑnã, vt ff. de pe. l. aut dãnũ. §. solẽt. fallit nãt in vno casu spãli in l. j. §. fi. ff. de alea. Hinc est ꝙ de iure ciuili nemo ꝑt ad ꝑpetuũ carcerẽ damnari, vt d. §. solent. secus vero est de iure cano. in c. q̃uis. ext. de pen. li. 6. c. reperiunt. in glo. Circa ꝑm, vnde dr̃ carcer, potest dici claritate seclusus, † quia ibi nulla claritas. vel potest dici quasi carens claritate. quia ibi est magna cę-
3 citas, & obscuritas. quidã aliter & aliter interpretant ꝑm diuersas opi. Tertio q̃ro, qs põt incarcerari. & prĩo q̃ro an mulier possit incarcerari. Sic distinguendũ est. Aut quærimus pro debito ciuili, aut ꝓ delicto. Primo casu, aut est mulier honeste vitę, aut est meretrix. Si est mulier honeste vitę, tunc non põt incarcerari, imo iudex capitis ꝑna punitur, qui facit eam incarcerari, vt no. in l. fi. de of. diue. iu. & in Auc. nouo iure, quæ posita est. C. dt cust. reo. Vnũ tñ dico ꝙ si mulier subijsset tutelã filiorũ suorũ & renũciasset Velleiano & oĩ alteri exceptioni sibi cõpetẽti, ꝙ per renunciationẽ põt carcerari. Istud expresse notabiliter tenet Bar. ff. de test. tute. l. si quis sub condõne. Aut ista mulier est infamis & meretrix. & tũc dico ꝙ põt incarcerari, nõ tñ debet deponi ĩ eodẽ carcere cũ marito. & est casus. C. de cust. re. l. q̃m. & no. Arc. 18. q. 2. diffinimus ẽt ꝓ debito ciuili, vt no. de cust. re. auct. sed nouo iure. Scãdo casu principali cũ quærit an possit in
4 carcerari ꝓ delicto vide in d. Auth. sed nouo iure. † Tertio quęro an legũ Doctor possit incarcerari ꝓ debito. dãm est ꝙ nõ sicut miles, imo puniũtur iudices capite. Istud no. gl. sing. C. de ꝓ fesso. & med. l. medicos. li. x. Quarto quęro an filiusfamilias possit incarcerari. dic ꝙ sic, ꝓbat. nã filiusfamilias põt cedere bonis vt l. j. C. qui bo. ced. pos. ergo ꝑsupponit ꝙ põt incarcerari, l 3 gl. videat tenere q̃. ĩ l. 3. §. sed vtrũ. ff. de min. sed illa gl. reprobatur cõiter ꝓ Doc. & ꝓ Bar. ff. so. ma. l. si filia. Quĩto q̃ro, nũqd pupillus põt incarcerari ꝓ delicto. & vr̃ ꝙ ñ, vt no. in l. fi. C. de cus. re. vbi dicit, eodẽq; &c. Idẽ credo ĩ debito ciuili, dũmõ nõ sit doli capax. Sed an possit ĩ ĩtegrũ restitui, si aliquo casu sit lęsus, vt l. partu. ff. de minori. Idẽ puto de quacũq; ꝑsona qđ ꝓ delicto ꝑt carcerari. Idẽ ꝓdelicto nisi creditores renũtiasẽt iuri carcerãdi, vt no. Bar. in l. j. C. qui bo. ced. pos. dũmõ non sit soluẽdo, nã si esset soluẽdo de iure ciuili nõ posset ĩcarcerari, vt est gl. sing. in l. 3. ff. de suspe. tut. & si ĩcarcerent. dũ sunt soluẽdo, possint a tali snĩa sup incarceratione lata appellare, & reappellare poterũt ĩ carcerari si steterint per tres mẽses vel plres incarcerib. numerãdo a die latę snĩę sup ĩcarceratiõe. nec obst. auc. sed nouo iure.
5 C. de appe. † Et dic ꝙ appellatio dz interponi a snĩa lata intra. x. dies, qa illa intẽtat in actu momẽtaneo. Sed si ĩterponat ab actu successorio, vt ẽ in casu nr̃o, tũc appellatio sp põt ĩterponi, qa oĩ die dũ tenet detinet debitor indebite carcerib. vñ sp restat snĩa sup ipsa ĩcarceratione oĩ die. ita vr̃ tenere D. Bar. in l. 3. C. de epi. audi. Scãdo principalitet q̃ro, qñ põt incarcerari & pro debito & pro delicto. & primo q̃ro nunqd põt incarcerari die feriato? & ista qõ põt subdiuidi in tres. Primo an possit ĩcarcerari die feriato ad vtilitatẽ hoĩum, Scãdo, an die feriato ad ho-
6 norẽ Dei. Tertio, an die feriarũ repẽtinarũ. † Ad primũ dico, ꝙ nõ põt incarcerari die feriato ad vtilitatẽ hoĩm ꝙ ꝓbari p̃t sic. Nã si de quo magis vr̃ inesse nõ ẽ nec đ quo minus. auc multo magis. C. de sac. san. eccl. sed sic ẽ ꝙ magis vr̃ ꝙ ĩ tpe messiũ possit qs cogi venire ad iudiciũ, cũ sit minor citatio verbalis q̃ ꝑsonalis, ꝙ no. Cy. in l. cũ clericus. C. de epi. aud. alias ĩcipit. oẽs. & tñ hoc est falsũ, vt l. j. in fi. ff. de fer. ergo nec citatio ꝑsonalis poterit fieri. Et rõ, vt dicit tex. ne hoĩes ab agricultura remoueant. hoc ẽ verũ nisi caperet ꝓ executione snĩę, quo tpe p̃t iuste fieri, iuxta no. ꝓ In. in c. fi. de iudi. & iõ ꝓp instr̃m guarẽtigię ꝙ hẽt executionẽ paratã & ꝑ snĩam ex forma statutorũ iuste pñt tali tpe capere debitores, hęc sunt verba Bar. ĩ l. vj. ff. đ fer. & lo. de Imo. Prędicta aũt recipiunt distinctionẽ, nisi renũtiasset debitor, ar. l. si qs in cõscribẽdo. C. de pac. nã talib. ferijs bñ
7 p̃t renũtiari. vt no. in cle. sępe. ext. de ver. sig. † Itẽ no. ꝙ si iudex in die feriata fecisset aliquẽ incarcerari ꝙ die feriata poterit eũ excarcerare. vt no. Accur. in l. minor. ff. de euic. Itẽ secus si debitor esset oriundus de partib. vbi nõ recolligit triticũ neq; vinũ neq; alia necessaria ad vitã. iuxta no. ꝓ In. in c. cõquestus. extra de ferijs. Itẽ secus esse si debitor eẽt suspectus. ita ꝙ de eius fuga timeret. iuxta no. ꝓ doc. Insti. de act. in prin. & in l. j. C. de ser. tu. Nã ꝓp suspitionẽ fugę põt debitor capi in die feriata, vt ẽ gl. in d. l. fi. C. de te. & ꝓpria auctoritate ꝑt capi, vt ait ꝑtor. §. si debito rẽ. ff. de his q̃ infrau. cre. Nec hoc casu est citãdus debitor q accusat tanq̃ suspectus p. creditorẽ. vt no. Bar. in l. si creditor. & in
8 l. 2. ff. si cer. pet. † Sed circa ꝑdicta q̃ro, nunqd qñ creditor accusat debitorẽ suspectũ de fuga. & a iudice petit & reqrit, vt sibi det familiã qua mediãte possit capere debitorẽ, nũqd creditor hẽt necesse oñdere iudici sũmatim instãm debiti vel alia iura. Rñdeo ꝙ sic, sicut ĩ simili videmus. Nã seq̃strũ qñ fit ob timorẽ fugę nõ ꝑt fieri nisi ostẽdat instãm debiti, & tex. in l. ex hoc. C. đ ero mili. anno. li. xij. ergo multomagis ꝙ dẽt ꝑsona capi. & addit hoc lo. de Imo posse ꝙ sufficeret iusm petẽtis vel vnius testis, sicut dr̃ de missione ĩ possessionẽ ꝑ cõtumacẽ ex primo de creto. vt no. gl. in c. qñ. §. in aliis, vt li. nõ cont. Circa ꝑm s. an fe-
9 rijs ĩductis ad honorẽ Dei possit quis capi ꝓ debito. † dãm est ꝙ nõ, vt in l. fi. C. de fer. nisi esset timor fugę, vt prędixi. iõ credo in feriis repentinis ꝙ non possit capi sicut inductis ad honorẽ Dei, ꝙ patet, quia prędictis nõ ꝑt renũciari, vt not. lo. An. in di. cle. sępe nisi forte ex forma statuti aliter disponeret. Nã statutũ ꝑm quosdã põt tollere ferias inductas in honorẽ Dei. & hoc vr̃ sentire gl. & Bar. in l. quinquaginta. C. de feriis, Sed Alb. de Ros. in l. fi. de feriis. t3 ꝑ q̃ de qua qõne vbi vide ibi ad plenũ examinat istam mãm. & ꝑdicta locũ hñt in ciuilib. in crĩalib. autem puto ꝙ quacũq; die põt fieri incarceratio, dum tñ sit graue delictum, vt no. in l. 3. de epis. audi. C. & ibi no. ꝓ Bar. secus ergo si tñ esset leue ꝑm dictũ lo. de Imo. quia cum in leuib. crĩb. capi non debeant illo tpe relaxantur, vt est tex. in illa. l. 3. C. de epis. audi. mõ ergo nõ dẽnt capi ꝑm lo. de Imo. Itẽ secus esset si eẽt periculum, nam ꝓp enormitatẽ crĩs & periculi multa cõcedũtur quæ alias non cõcederent. in l. si quis filio exhæ. §. pe. ff. de ĩiust. & rup. & irri. test. † Nam ꝓp magnitudinem crĩs potest au-
10 ferri tonsura in die feriato in honorem Dei, vt signanter nota. Bar. & est tex. in l. 3. C. de epis. aud. vbi omnia vide quantum ad tempus quo potest fieri incarceratio.

S V M M A R I V M.

1 *Inceratio fieri potest pro quolibet delicto.*
Incarceratio an fieri possit pro fiscali debito.
2 *Incarcerari potest quis pro collectis non solutis.*
Debitorem eximens de manibus potestatis an teneatur.
3 *Incarceratus pro debito fiscali recommendari potest pro debito ptiuati.*
4 *Incarceratio in quo loco fieri debeat.*
5 *Carceres frangens ad fugiendum, censetur confiteri delictum.*
Custos carceris discretus esse debet.
6 *Custos carceris in officio delinquens qualiter puniendus sit.*
Processus qualis fiat in causis incarceratorum.
7 *Persona miserabilis quæ dicatur, iudicis arbitrio relinquitur.*
8 *Causa carceratorum & aliarum personarum miserabilium diebus in honorem Dei feriatis agitari potest.*
9 *Debitor non soluendo & non habens vnde se alat, cuius expensis in carcere sit alendus.*

Caput secundum de carcerato.

1 REstat mõ Videre ꝓp qd põt fieri incarcerõ. & primo q̃ro an ꝓ đbito priuato possit qs incarcerari. Scãdo, an ꝓ debito fisci. Tertio, an incarceratus ꝓ debito priuato possit ibi recõmẽdari ꝓ debito fisci. Itẽ an incarceratus ꝓ debito possit ꝓ delicto recõmãdari. Itẽ an eq̃. † Circa primũ rñdeo, ꝙ ꝓ quolibet debi-
3 to ꝑt fieri. vt no. l. 3. §. tutores. ff. de admi. tut. & per canonistas, ext. de pig. c. 2. in gl. 36. dist. ñ satis. & in l. i. C. qui bo. cede. pos. pro debito aũt cõdõnali. nõ puto ꝙ possit incarcerari, sicut nec ꝑt efficaciter peti. Itẽ puto ꝙ ꝓ debito nãli tñ, vel ciuili tñ nõ ꝑt fieri incarceratio, ar. l. si is. §. Flauius. ff. de solu. & ar. l. 1. §. 1. ff. ne vis fiat ei. Circa ꝑm. s. an ꝓ debito fisci possit incarcerari. rñdeo ꝙ sic si nõ vult soluere. tex. est in l. 1. de exa. tri. C. li. x. ꝙ probat rõne. nã debitor. fisci põt cedere bonis, vt est gl. sing. Insti. pro socio. §. si quis. & gl. in l. 2. C. qui bo. ced. pos. Sed cessio bonorũ fit
2 vt cedens liberet a carcerib. ergo &c. † Sed nonne pro collectis potest quis incarcerari de iure? rñdeo ꝙ sic ut si statutũ faciat collectã esse munus ordinarium potest. vt est tex. C. de iudi. li. x. Dico tñ ꝙ iudex propter paupertatem potest collectã remittere, ut est gl. in l. oẽs. C de mu. & ori. li. x. vnũ tñ dico ꝙ si debitũ esset iã solutum vel satisfactum, ita ꝙ incarceratus fuisset iniuste, põt ab amico cum violenria extrahi de carcere. Hoc tener. D. Dy. in l. nemo. C. de exa. tri. Nã iudici iniuste facienti potest resisti vt priuato, vt ĵ. videbitur. Quid si iudex non vult differre appellationem ab amicis interpoñtã in cã crĩali, sed velit facere executionem intra. x. dies natos ad appellãdum. dic ꝙ amici impedire possunt, ut no. Inn. in c. si qñ. extra de off. deleg. & Bar. in l. addictos. C de epis. audi. dico tñ in debito ciuili, qui debitorem de manib. familiæ eximeret, tenetur ad illud debitũ ad quod incarceratus tenebat vt C. de exac. tri. l. quoties. ꝓ D. Rot.

Digitized by Google

rusi.& no.Io.de Imo.reus accusatus de crī e dēt incarcer ari.tex.
3 est ordinarius 2.q.8.quisquis.& ibi etiam no.† Circa ꝓm an incarceratus pro debito fisci possit recōmēdari pro debito priuati.& rñ.deo ꝙ sic vt ē tex.in l.quoties.de exa.tri. Restat videre an incarceratus ꝓ debito possit ꝓ delicto recōmēdari.& ꝓm Doct. dī ꝙ sic no.Bar.in l.3.ff.d cust.& exhi.reo. sed si esset īcarcerat⁹ ꝓ delicto nō posset recōmēdari pro debito, vt ibi no. Bart.Sed si esset in carcere pro vno delicto an posset pro alio delicto recommendari.distingue aut delictū pro quo erat prius in carce erat tale,vt impediret talē executionē fiendā in alio ꝓ quo recō.nendat,& tunc bñ pōt fieri recōmendatio,vt si erat primo incarceratus ꝓ manu,& tunc recōmendat pro capite, ꝙa tunc istę exceptiones se compatiunt.vnde primo fit executio ī manu,deinde in capite,vt gl.in l.cotē.C.de del.li.12.& p̄dicta suffi ciant circa debitū ꝓ quo pōt īcarcerari,& circa delicta.Restat
4 videre in quo loco pōt incarcerari. † Et circa istū passū vnico mō expedio,quia nullus dēt incarcerari nisi in loco publico et cōi deputato. alias ipse ꝙ incarcerat aliquē si teneat ipsum per 20.horas dī cōmittere priuatū carcerē, vt no.C.de priu.car.l.1. & l.capite.ff.de adul.Fallit tñ si pī incarceret filium ad corrigē dum eū,nā tunc pī dī cōmittere priuatū carcerē, ut no.Cy.de
5 pri.l.1.† Imo plus si ipse filius esset clericus pī non incideret in canonem.si qs suadente.17.q.4.istud tenet Ray.in ti.de sen.exc. §.sequit.vel circa.Quod aūt dixi, ꝙ nō pōt qs incarcerari ꝓ debito in loco priuato,est verū nisi debitor ipse per ipsum iurm præstitum promisisset ad stadum in aliquo loco,vt no.Innocē. in c.ex rescripto.ext.de iureiu.Sin autem simplr suo iuro ille ꝓ-misisset debitum,tūc dico ꝙ per istam ꝓmissionem nō arctat vt no.Bar.ff.so.ma.l.alia cā §.eleganter.& ꝓ eundē.ff. de con.& demon.l.Titio centum.hæc de loco sufficiant,nunc restat vide re de pœna fugientis.dico ꝙ capite punitur,vt l.1. C.de effra.& expi.& vide Io.An.in c.pe.de apost. super gl. & certe sciendū ē, ꝙ ille ꝙ fugit de carcerib.vī delictum cōfiteri,vt l.ad cōmētariē sem C.de cust.reo.idem no.Arch.in c.ut commisso.de hær.li 6. vnum tamen dico ꝙ nunquā præsumit quod reus fugiat si est spes de proximo, ꝙ debeat relaxari. gl.est no.in l. si pecuniam. ff.de cond.ob cau.& no.in l.argñ.§.1.ff.de re iudicat..Sed iuxta p̄dicta quæro, quid si ostium carceris erat apertū, & effugierit incarceratus nūquid punietur,dico ꝙ sic, facit optime tex.in l. 1.§.1.C.de exac.tri. & effra. Restat nō videre quis pōt esse cu-stos carceris. & dico ꝙ custos carceris debet esse hō discretus, nā cū ipse hēt īcarceratos in custodia dēt eē ī eo discretio.& di co ꝙ p̄dicta debēt esse in arbitrio iudicis.& add.hic D.Io.ꝙ qñ-que pōt dari parti ad custodiēdum de auctoritate iudicis,si me lius custodiat,vt dicit Arch.2.q.1.in primis. Quæro vlteri⁹ qua
6 pœna punit custos carceris q deliquit custodia.† dico ꝙ ipse ca-pite punitur,si ꝓp dolum vel culpam,incarcerati ex delicto ef-fugierint,vt est tex.in l.miles.in fi.ff.de cust.reo.In ciuili aūt cre-do ꝙ ipse tenē ad illā ꝙtitatē creditori ad q̄ debitor erat obli-gatus hoc tenet Tullius & Claud⁹ ī l.quotics. C.de.exac. tribu. li.x.Et dic ꝙ agitur q̄ illū custodē ex illa l. Vltimo quæro nun-qd pres possunt eē custodes. Dico ꝙ qlibet familiaris p̄t custos esse,& quilibet retinere vnā clauē carceris gl.est in c. multarū. de hær.xl.claues.Item qualiter in causis incarceratorum ꝓceda tur.dico ꝙ ꝓceditur summarie & de plano . Nam in causis mi serabilū plonarū ꝓcedit summarie & de plano.ita tenet Cy.ī l.1.C.si quis alte.vel sibi.ita Speed.in l.1. C. qñ imperator inter
7 pu.& vi.& ibi Bar.in l.fi.C.de cust. reo.†Nam miserabilis perso-na dī illa esse ꝓm ꝙ iudici videbit;vt no.Pe.de bella pert.l.1.qñ imperator īter pup & vi.C.no.gl.in Auct.præteriti. C. de colal. ꝙ itaq; sint miserabiles personæ patet ꝙ relictum incarceratis dī relictum ad pias causas ēt si sint incarcerati pro debito, ut no.in l.illud.C.de sacrof.ecc.& ideo credo ꝙ in tali cā proceda tur sūmarie & de plano. Sed in causis īcarceratorum possit ꝓ-cedi dieb.feriatis in honorem Dei.& vī ꝙ non,quia licet in cā possit procedi summarie, vt iam dixi. tñ in talibus causis nō ꝓ-ceditur diebus feriatis in honorem dei,nota.in clemen.sæpe de verbo.signi.Contrarium puto per tex.in c.fi.cum glo. sua de se
8 rijs.†vbi causa miserabilium personarum potest tali tempore tractari sed istę sunt miserabiles personæ, vt hic dicit glos.& ad hoc tex.l.iudices.C.de epis.aud.do.xo.de xmo.dicit quod si quis fecit suum debitorem incarcerari & non sit soluendo,ita quod non potest se sustentare,debet debonis creditoris sustentari. fa-cit ad hoc optimus tex.19.quæs.6.de lapsis.licet glo.dicat quod rector carceris prouidebit.17. q. 4. diffinitionem. & vide quod no.xo.And.in c.ex rescripto.de iureiu. .xoan.de xmo.dicit quod creditor tenetur ipsum alere in carceribus.& istud tenet glo.in l.fina.super verbo,agnoscere.C.de reo.mil.an lib.12.xstud tenet do.Ra.in l.iudices.C.de episco.audi. & quærit hic domi. xoā.de 4m o.quid si aliquis in carceretur pro debito descendente ter-mino,alias pendente an debeat relaxari si præstet cautionem satisfaciendi.glo.dicit quod sic.in capitu. nuper allegato.& hæc sufficiant.

FINIS.

TRACTATVS
DE POTESTATE PROCVRATORIS,
ET DEFENSORIS IN CAVSIS CRIMINA-libus, ad intepretationem.§.ad crimen l.pen.ff.de pub. iud.& §.pub.l.seruum quoque.ff.de procura.

AVCTORE IOAN. ANTONIO RVBEO IVRECONS. ET PATRICIO ALEXANDRINO.

SVMMARIVM.

1 *Materia huiusce tractatus est vtilis,& alta.*
2 *Dānari nemo dēt sine accusatore,ne ī priuatis qdē ꝺlictis,nedū ī publicis.*
3 *Testificari quilibet permittitur,qui non reperitur prohibitus.*
4 *Accusare cuilibet permissum est,nisi prohibitus.*
5 *Accusator se ad pœnam talionis inscribere debet.*
6 *Accusator,& accusatus in pari custodia detineri debent. Aliter tamen de consuetudiue seruatur,nu.7.*
8 *Inscriptio ad pœnam talionis, teste Alber.amplius fieri non solet.*
9 *Pœna talionis introducta est a lege antiqua,media iuris ptudentia Cæsa-rea,& Pontificia.*
10 *Accusator in crimine publico quare procuratorem constituere nō potest.*
11 *Dispō.§.nostri,an his casib.ꝓcedat,in qb.nō hēt locū pœna talionis.*
12 *Procurator,an constitui possit ad crimina persequenda,vbi proceditur nisi per vim inquisitionis seu denunciationis.*
13 *Procurator constitui non potest ex parte inquisitionis, aut denunciatio-nis in crimine publico.*
14 *Iudicium publicum quo dupliciter sumatur.*
15 *Pœna talionis in qb.iudicijs locū hēat,& in qb.nō, & nu. 24. & 34.*
16 *Desistens ab accusando,& ꝓsequendo crimē publicū īcidit in Turpilianū.*
17 *Turpilianum habet locum in crimine publico.*
18 *Publica iudicia etiam sunt illa,in quibus quis extra ordinem punitur.*
19 *Tex.iste loquitur de publico iudicio,tamen secundum communem opinio-nem habet etiam locum in priuato.*
20 *Delictorum priuatorum quædam sunt nominata,quædam innominata.*
21 *Intellectus l.si quis ex domo ff.ui bo.rap.*
22 *Titulus depriuatis delictis denominantis delictis loquitur*
25 *Titulus de extraordinariis criminibus, de delictis innominatis loquitur.*
26 *Pœna Turpilliani non obtinet in priuatis delictis.*
25 *Appellare non potest alius pro alio in criminalibus.*
27 *Criminis appellatione tam priuatum,quam publicum, & tam leue quam graue continetur.*
28 *Causæ capitalis appellatione,quid veniat,& nu.203.*
29 *Relegatio large pœna capitalis dicitur.*
30 *In casu l.seruum quoque.§.publice.ff.de proc.traditur pro regula quod in causis capitalibus aatur defensio,*
31 *Absens vbi potest condemnari criminalibus,ibi procurator admittitur,et an semper locum habeat vide.nu.279.285.331.*
32 *Tex.noster ꝺm Ang. & Imo. restringitur in ſnīa annotationis bonorum.*
33 *Intellectus l.2.C.de proc.*
35 *Argumentum valet de ciuilibus ad criminalia.*
36 *Procurator admittitur in ciuilib.ēt vbi de crimine ciuiliter agitur.*
37 *Causa famæ & causa vitæ æquiparantur.*
38 *Procurator interuenire potest in causa famæ.*
39 *Appellari posse pro reo criminis condemnato,etiam eo inuito.*
40 *Absens potest ab alio defendi.*
41 *Transigere in crimine capitali licitum est,citra metum pœnæ talionis.*
42 *Dilationes concessæ reo per dispensationem auct.offeratur. C.de lit.conte. non dantur in criminalibus.*
43 *Vulneraso mortuo,qui a pluribus est vulneratus,sed ab vno duntaxt mor taliter,an & qua pœna omnes teneantur.*
44 *Intellectus ad l.iusta ff.de manumiss.vind.nu. 249.*
45 *Intellectus ad l.non tantum.ff.de app.& nume.128.129.131.*
46 *Accusare quare non possit constituere procuratorem,nu.3.73.*
49 *Legis rōne correcta lex ipsa correcta vī & an id sit ꝑpetuū vide. nu. 50.*
51 *Intellectus ad gl.in l.liberos.ff.de cap.diminutione.*
52 *Lex duplici rone suffulta,non vī correcta,altera duntaxat rōne correcta.*
53 *Accusator procuratorem constituere potest, in ijs casibus in quibus cessat pœna talionis*
54 *Procurator quare nō possit cōstitui in crī ab.ex ꝑte rei nu.65.72.73.74.*
55 *Intellectus ad l.fi.C.de iniu.nu.115.194.209.210.212.214.215.*
56 *Absens non debet condemnari in grani delicto.*
57 *Procurator,an admittatur ex parte rei in criminalibus, vbi iudicium non posset reddi elusorium.*
58 *Depositio ab officio & beneficio trahit secum executionem.*
59 *Absens relegari potest.*
60 *Præsens videtur, qui accusatus semel comparuit in iudicio licet postea se absentet.*
61 *Intellectus ad c.veniens extra de accu.*
62 *Procurator potest constitui in causa relegationis,secundum ueram opinio-nem.*

63 *Præsens*

Digitized by Google

63 Presens quatenus censeatur qui procuratorem dimisit.
64 Presentia vera requiritur non autem interpretatiua, in causis grauibus.
66 Intellectus ad l. non solum, in fi. ff. de procu.
67 Intellectus ad §. in l. seruum quoque, ff. de procurat. numero 171. 200. 331.
68 Intellectus ad tex. nostrum, & ad l. reos. C. de accusationi.
69 Absens ex iusta causa in criminalibus potest constitutre procuratorem.
70 Ratio quare proceditur contra absentem, non admittitur. procurator.
71 Intellectus extrauagantis ad reprimendum, in versi. legitime.
74 Reus in criminalibus suis defensionibus renunciare non potest.
75 Lex in criminalibus magis considerat prejudicium partium, quam reip.
76 Procurator frustra interuenit ad persequendum crimen publicum.
77 Iura prohibentia procuratorem constitui fere omnia loquuntur in criminibus publicis.
78 Ang. noua opinio, quod in crimine publico siue imponatur pœna corporalis siue pecuniaria, constitui non possit procurator, nume. octuagesimo tertio.
79 Publicorum iudiciorum quædam sunt capitalia quædam non.
80 Crimina priuata, an possint indistincte per procuratorem exerceri.
81 Intellectus ad legem primam, Codice vt tam ciuili, quam criminali causa.
82 Intellectus ad l. 1. an per ali. cau. appella. numero 121. 134. 197. 202. 222.
84 Intellectus ad l. tunc conuenit. C. da acc.
85 Dispositio nostri. §. nedum in crimine publico, sed etiam in priuato locū sibi vendicat.
86 Procurator an admittatur in causa suspecti tutoris. numero ducentesimo sexagesimo quarto. 268.
87 Procurator an admittatur in criminibus, vbi per viam inquisitionis proceditur.
88 Procurator an admittitur ad opponendum de crimine per viam exceptionis ad finem opponendi.
89 Libellus per procuratorem offerri non potest in causis criminalibus.
90 Procurator non admittitur in criminalibus. nec in medio quidem causa.
91 Genus cum remouetur, remouetur quælibet eius species. & an id sit perpetuum. nu. 113. 210.
92 Procurator constitui non potest, ad respondendum positionibus in criminalibus. vel confitendum delictum.
93 Accusatus de vulnere an possit respondere per procuratorem, interim dū dubitatur, an vulnus sit letale.
94 Procurator vtrum possit admitti in ea causa criminali, in qua duæ pœnę pecuniaria, & corporalis, alternatiue imponuntur.
Et quid si copulatiue. numero centesimo. tricentesimo septimo.
95 Procurator constitui non potest in casu, in quo lex constituit reum puniendum tali pœna, vel alia.
96 Procurator adesse non potest, vbi pro delicto agitur principaliter ad infamandum.
97 Procurator alieno nomine condemnatus non efficitur infamis.
98 Procurator an admittatur in causa criminis, pro quo potest imponi pœna perpetui carceris.
99 Pœna perpetui carceris equiparatur damnationis in opus publicum.
101 Causa quæ nocet attenditur, vbi cōcurrit cum causa quæ prodest, & an hoc sit semper verum. numero trecentesimo octauo. trecentesimo nono.
102 Procurator an possit interuenire pro eo, qui ex statuti forma potest impune offendi.
103 Procurator admitti non potest, vbi pœna arbitrio potestatis imponitur.
104 Procurator ad accusandum testes de falso, non potest ab eo constitui, qui a carceribus aufugit, ad quos in perpetuum damnatus fuerat.
105 Filij, nec vxor in causa criminali procuratores constitui possunt.
106 Procurator nunquid cōstitui possit in causa criminali, in qua virtute statuti potest procedi contra absentem.
107 Accusatus, vel inquisitus procuratorem constituerem potest etiam ad confitendum delictum.
108 Princeps an & quomodo possit facere per suum rescriptum quòd admittatur procurator in causa cri.
109 Procurator quòd non admittatur, introductum est propter grauitatem causa.
110 Restitutio in integrum aduersus sententiam latam in causa criminali, an possit per procuratorem peti.
111 Procurator interuenire non potest, vbi pœna ipso iure imponitur.
112 Procurator an possit interuenire in causa criminis, quando accusatus, vel inquisitus est præsens in iudicio.
113 Accusator an possit oblatò libello constituere procuratorē actib. causæ.
116 Procurator an admittatur pro reo criminis carcerato, num. 118. 120. 123. 133. 136.
117 Dominus admittitur procurator p seruo carcerato nec solus dominus, sed & quiuis alius.
119 Incarceratus an possit constituere procuratorem ad omnes actus preter quam ad litem contestandam.
122 Intellectus ad l. miles. §. quidem. ff. de adult: nu. 135.
123 Reus, & accusatus de causa capitali solet in vincula detrudi.
124 Intellectus ad l. seruus, & l. sciendum. ff. de pub. iud.
125 Intellectus ad l. si non defendatur. ff. de pœ.
126 Vxor pro interesse suo potest prohibere, ne bona mariti publicentur.
127 Tertius in crimne publico admittitur pro suo interesse.
130 Intellectus ad l. addictos. C. de appell.
132 Intellectus ad l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstioni.
137 Reus criminis tenetur respondere positionibus per verbum veritatis & non per verbum credo.
138 Procurator an & quando admittatur pro accusato in crimine hæresi. num. 143.
139 Bonifacius 8. instante Francorum Rege fuit de hæresi accusatus.
140 Procurator constitui potest in criminibus in quibus damnatur memoria defuncti.
141 Pœna priuationis omnium bonorum, causa criminali æquiparari videtur.
142 Memoria hæretici, aut proditoris, post eius mortem damnanda est.
144 Intellectus ad c. filij, de hæret. lib. 6.
145 Testes inhabiles admittuntur criminibus, in quibus damnatur memoria defuncti.
146 Procurator an possit constitui, vbi pro re familiari proponitur accusatio.
147 Procurator an admittatur in causa seruitutis.
148 Intellectus ad l. 1. de assert. toll. nu. 262.
149 Accusatum quę personæ admittantur ad defendendum pro suo interesse.
150 Seruum accusatum quatenus dominus possit defendere.
151 Fideiussor de iudicio sisti comparendo pro domino pœnam euitat
152 Vniuersitas an possit comparere per procuratorem in causa criminali,
153 Syndicus an possit accusare nomine vniuersitatis syndicatio. nomine.
154 Vniuersitati delinquenti cuius modi pœnæ imponantur.
155 Procurator quando interuenire possit in causa adulterij.
156 Procurator admittitur ad dicendum sententiam criminalem nullam.
157 Inquisitionem inepte formatam, vel calumniosam dicere volens potest ad hoc ipsum dicendum constituere procuratorem.
158 Procurator admittitur ad proponendum exceptiones impedientes processum in causa cri.
159 Illustres personæ possunt in criminalibus procuratorem constituere, vide nu. 194.
160 Contumax vbi ex statuto habetur pro confesso, ibi quis iudicium exercet per procuratorem. nu. 165.
161 Absens vbi virtute statuti damnari potest, ibi quis officio procuratoris fungi potest.
162 Processus criminalis cum procuratore factus, an valeat, si nihil contra procuratorem vpponitur.
163 Familia de Leonate inclyta ciuitate Papiæ est illustris.
164 Procurator admittitur pro reo accusato, vel inquisito, vbi delictum cōmissum est impunibile.
165 Accusatus, vel inquisitus contumax, si ex forma decreti habetur pro confesso, vel conuicto, an quilibet penitus extraneus, possit eius innocentiam ostendere.
166 Procurator, an interuenire possit pro accusato ad petendum admitti testes super innocentia eius.
167 Vulneratus an possit comparere pro vulnerante, seu inquisito de vulnere.
168 Exculpatio vulnerati prodest inculpato, seu inquisito quo minus ex indiciis torqueri possit.
169 Procurator admittitur pro accusato ad allegandam causam quæ patet ex actis, & quæ notoria est.
170 Accusatus an possit esse procurator alterius, qui de eodem crimine est accusatus.
171 Procurator an admittatur vbi per viam inquisitionis proceditur.
172 Procurator an possit interuenire in processu criminali ad concludēdum in causa nu. 154.
173 Probationibus renunciari an, & quando potest in criminalibus. numero 174.
175 Procurator admittitur in criminalibus ad allegandum causam absentię. Et quid illa allegatio operetur.
176 Sententia in quibus casibus de iure fieri potest in absentem.
177 Fœmina, an admittatur ad allegandum causas absentiæ in causa criminali.
178 Allegans causam aliquam absentiæ in causa criminali, an teneatur satisfacere de indicatum soluendo, vel de præsentando ipsum absentem.
179 Iudex ex eius officio tenetur defendere, & quærere innocentiam rei, numero 201.

Digitized by Google

Io. Anto. Rube. Alex. de potest. proc. &c.

180 *Allegans causam absentiæ in causa ciuili, an, & quãdo satisdare debeat nume.* 181.
181 *Cautio de iudicatum soluendo non potest cadere in criminalibus.*
182 *Allegare causas absentiæ an possit, habens mandatum ad defendendum, & ad allegandum causas causæ.*
183 *Inducta ad augendum non debent operari diminutionem.*
184 *Qui vt procurator admitti non potest, admittur vt defensor.*
185 *Allegans causas absentiæ, an iurare debeat de calumnia.*
186 *Allegare causas absentiæ minoris accusati, vel inquisiti, an quilibet possit, an vero solus tutor vel curator ad hoc ipsum admittatur.*
187 *Lex generaliter loquens debet generaliter intelligi.*
188 *Lex lata fauore publico interpretatione est adiuanda.*
189 *Processus factus contra absentem ne lectis allegationibus causarum absentiæ an sit nullus, nu* 191. 334.
190 *Intellectus cap. interp. extra de app.*
191 *Iudex non admittens volentem probare causam absentiæ, an faciat processum nullum.*
192 *Procurator non potest i nteruenire ad prosequendum crimen priuatum, pro quo venit imponenda pœna corporis afflictiua.*
193 *Pœna talionis habet locum in priuatis delictis vt in publicis.*
195 *Intellectus ad l. quicunque. C. de proc.*
196 *Procurator an constitui possit in causa crim. in qua venit imponenda pœna relegationis vel remotionis. numero* 200. *ducentesimo vigesimo primo.*
198 *Relegatio differt a deportatione, numero ducentesimo vigesimonono.*
199 *Deportatus per ministros debet ad locum conduci sec us est in relegato.*
204 *Dictio vsque, stat exclusiue.*
205 *Relegatio, an connumeretur inter pœnas publicorum iudiciorum.*
206 *Sententia annotationis bonorum non dicitur proprie sententia.*
207 *Sententia in criminalibus non potest ferri contra absentem, nec in causa appellationis, & quæ sit ratio. numero ducentesimo vigesimo quarto.*
208 *Pœna relegationis imponi potest pro crimine iniuriarum.*
209 *Procurator qualiter non admittatur in causa iniuriarum, & an specia le sit illustribus, & in huiusmodi causis procuratores constituere possint. nu.* 212. 216.
211 *Fustium ictibus, & similibus pœnis quæ personæ subijci soleant.*
212 *Personæ illustres in crimine iniuriarum sola pœna relegationis affici debent.*
213 *Illustris non est afficiendus pœna corporali ob iniuriã etiam illustri personæ illatam.*
214 *Pœna capitalis aliquando pro iniuria imponitur.*
215 *Illustris persona prohibetur per se litigare, sed debet litigare per procuratorem.*
217 *Ratio diuersitatis dari non potest; quare magis liceat constituere procuratorem in crimine iniuriarum, quam in priuatis delictis.*
218 *Causa omnis æstimationis censetur capitalis.*
219 *Pœna ictus fustium relegationi. Aequiparatur.*
221 *Interuentus procuratoris ad necessariam defensionem est permissus.*
223 *Procurator, an interuenire possit in causa criminis pro quo quis ita relegatur in certum aliquem locum vt non liceat ei alio se transferre, nu.* 225.
226 *Deportatus non amittit ea quæ sunt iurisgentium.*
227 *Intellectus l. releg. ff. de inter d. & releg.*
228 *equestratio & de positio rei interim facienda est dum suspenditur exe cutio sententiæ super illa re e x aliqua causa.*
229 *Deportatio requirit formam actualem, vt ipse deportatus per ministros ducatur ad insulam.*
230 *Appellatio a sententia per quam imponitur pœna maior relegatione, an per procuratorem agitari possit.*
231 *Sententia in absentem ferri posset, in causa appellationis vbi agitur de crimine.*
232 *Pronunciatum per apellationem extinguitur.*
233 *Inducta in odium contumacis non debent induci in eius fauorem.*
234 *L. fi. C. de iniurijs, an procedat in episcopis, & aliis prælatis, ita vt teneãtur constituere procuratorem. nu.* 237.
235 *Intellectus ad c. i. & fi. de posta.*
236 *Intellectus ad c. quia episcopus. 3. q. 3.*
238 *Episcopus est illustris, nu.* 242. *in fi.*
239 *Episcopus in scriptis citari debet.*
240 *Episcopus potest per substitutum sententiam legere.*
241 *L. quicunque. C. de proc. an habeat locum in episcopo.*
242 *Intellectus ad c. fi. 2. q. 5.*
243 *Procurator interuenire potest in causa criminis, ex quo pœna maior relegatione venit imponenda.*
244 *Pœna depositionis ab ordine potest cadere in absentem.*
245 *Ex grauissimis tantum criminib. quis ab ordine deponitur.*
246 *Vbi agitur de depositione ab ordine alicuius corporis ibi de iure ciuili non agitur de tam graui pœna.*
247 *Quatuor præcipue dicuntur ordines, sacri, a sanctitate, & castitate, & continentia.*
248 *Fama eius magis lęditur, qui prohibetur publicis oneribus fungi.*
249 *Procurator admittitur in causa criminis, ex quo quis infamatur si pro eo imponitur confiscatio omnium bonorum, vel partis eorum.*
250 *Priuatio omnium bonorum causæ criminali parificari.*
251 *Termini in qualibet lege præsumuntur quod sunt habiles.*
252 *Pœna quę lędit æstimationem, equiparatur pœnæ ictus fustium.*
253 *Intellectus ad legem cognitionum. paragrapho, minuitur. ff. de variis, & extr. cogn.*
254 *Causa separationis thori, an possit per procuratotem agitari.*
255 *Intellectus ad c. tuę de procuratori.*
256 *Separatio thori sapit exilium.*
257 *Conditio importat formam.*
258 *Reuocatio in seruitutem cui pœnæ sit equiparanda, & an per procuratorem agitari possit, nu.* 261.
259 *Pœnarum genera quot de iure ciuili.*
260 *Damnationi in metallum quæ pœna successerit de iure canonico.*
263 *Intellectus ad legem non solum. paragrapho. status de procurato. nume ro* 266.
267 *Tutor non potest ita suspectus postulari ciuiliter, qui resultet effectus pœnæ criminalis.*
268 *Procurator non admittitur circa mandatum speciale vbi agitur de causa famæ.*
269 *Damnatus per procuratorem in causa famosa an, & quando sufficiatur infamis.*
270 *Intellectus ad l. fur. §. si quis alieno, ff. de inf.*
271 *Procuratoris appellatio, quam late pateat.*
272 *Procurare verbum, qam sit latissimum,*
273 *Procurator, an admittatur ex parte actoris, prestita cautione de rato, vbi dubium est de mandato.*
274 *Instrumenta ad causam facientia ostendens. an præsumatur habere mandatum ad agendum, nu.* 275.
Intellectus ad c. coram de offi. deleg.
276 *Intellectus ad l. reos. C. de acc.*
277 *Intellectus ad tex. in extrauaga. ad reprimendum in verb. personaliter, vel legitime.*
278 *Sequentia recipiunt interpretationem a precedentibus.*
280 *Factum procuratoris solet obesse domino.*
281 *Mandatum speciale requiritur ad matrimonium contrahendum.*
282 *Iurari de calumnia non potest sine speciali mandato.*
283 *Absenti accusato vtilius est, q̃ quis potius compareat defensorio nomine, quam procuratorio.*
284 *Tutor nomine pupilli accusans, non obligat cum ad pœnam talionis.*
286 *Procurator an possit constitui ad testes producendos, aut repetẽdos, vel alium articulum excepta sententia.*
287 *Ponens videtur fateri contenta in positionibus.*
288 *Pœna pecuniaria pro homicidio imponi potest.*
289 *Pocurator an possit interuenire in causa homicidij pro quo imponitur pœna pecuniaria. nu.* 293.
290 *Causa originalis potius attendi debet, quam accidentali, numoro ducensimo nonagesimo quarto.*
291 *Crimen quando censeatur capitale.*
292 *Luere in corpore eum debere, qui non habet in ære, quomodo intelligatur.*
295 *Pœna succedens in locum alterius pœnæ, debet sapere eius naturam.*
296 *Surrogatum stare in natura fni principalis quatenus verum sit.*
297 *Pœna pecuniaria vbi est a statu pro homicidio imposita, cui pœna iuris communis recessum videatur.*
298 *Procurator an ex parte accusatoris possit interuenire, vbi pro delicto publico venit imponenda pœna pecuniaria.*
299 *Agens actione populari ad defendendum, an procuratorem dare possit.*
300 *Intellectus ad l. licet. ff. de proc.*
301 *Delictum an desinat ex eo esse publicum, quod pro eo imponitur pecuniaria pœna per statutum.*
302 *Procurator an possit in ea causa interuenire., in qua in defectum pœnæ pecuniariæ. imponitur pœna corporalis per statutum, numero* 304. 306. 310.
303 *Crimen non censetur capitale, vbi in defectum pœnæ pecuniariæ lexmã dat imponi pœnam capitalem per officium iudicis.*
305 *Intellectus ad l. i. ff. de in lit. iuran.*
311 *Procurator quilibet admittitur pro reo criminis ad allegandum causas necessarias quæ reum ipsum impediunt venire.*
312 *Allegans causam absentiæ non tenetur cauere de iudicatum soluendo, quia non potest condemnari, nec contra eum fieri executio.*
313 *Allegans necessarias causas absentiæ an admittatur vbi statutum dicit quod nulla defensio recipiatur.*
314 *Defensio est de iure naturali, & sic non potest tolli.*
315 *Excusator, an admittatur sine mandato ad allegandum causas absentię. nume.* 221.

Digitized by Google

316 *Citatus ad locum peſtiferum comparere, an tenetur.*
Et ob hoc excuſatus fuit Gregorius 12. qui euocatus ad concilium Piſanum non ſucceſſit.
317 *Locus ad quem quis citatur: pro quibus debet eſſe ſecurus.*
318 *Reus citatus, an excuſetur a contumacia propter hoſtilitatem quæ ſit in territorio, per quod habet tranſire.*
319 *Impedimentum non cenſetur iuſtum, quod facile poteſt remoueri.*
320 *Principi concedenti ſaluum conductum non eſt facile credendum ſi aut tyrannus eſt, aut non ſolet fidem datam ſeruare.*
322 *Citatatus a locum non tutum, in quo habet inmicitias capitales, non tenetur venire etiam ſi haberet literas ſalui conductus.*
323 *Contumacia ſona: in delictum.*
324 *Delictum non præſumitur niſi probetur.*
325 *Nullus eſt ita inſipidus qui non cupiat cruciatum corporis, vel mortis periculum declinare.*
326 *Defenſor quare non admittatur ſine mandato ad opponendas exceptiones dilatorias, & declinatorias, & an id ſit perpetuum. numero 333.*
327 *Actoris intereſt, ne iudicium reddatur elusorium.*
328 *Auerſatiua ſed, cuius naturæ ſit.*
329 *Intellectus ad l. ſi. ff. de req. reis.*
330 *Procutator aliquando defenſor appellatur.*
332 *Abſens cum condemnari non poteſt eius bona confiſcantur.*
335 *Homicida abſens qua cautela excuſari poſſit, ut contra eum procedi nõ poſſit.*
336 *Exceptiones, quæ crimen tangunt, licet opponantur ad proceſſum, an poſſint per pracuratorem opponi. numero tricẽteſimo trigeſimo ſeptimo. 343. 337.*
338 *Diſpoſitionem omnem cenſeri debere ex eo, quod principalitater agitur.*
339 *Vbi quis principaliter de delicto inquiritur, ibi criminale, & capitale iudicium principaliter tractatur.*
340 *Finis in omni diſpoſitione eſt conſiderandus.*
341 *Ratio finalis quare in criminalibus non admittatur procurator.*
342 *Exceptio declinatoria an veniat appellatione defenſionis.*
344 *Procurator an poſſit admitti ad opponẽdam exceptionem notoriam in causa criminali.*
345 *Notorium a quibus releuet.*
346 *Iudex quod non poſſit ſupplere defectum partis in opponenda exceptione notoria; quatenus verum ſit.*
348 *Ordo eſt, in notoriis ordine non ſeruare.*
349 *Delictum quantuncunque notorium puniri non poteſt per iudicem incompetentem.*
350 *Exceptio incompetentiæ iudicis nunquam cenſetur excluſa.*
351 *Procurator an admittatur ad opponendam exceptionem peremptoriã, quæ in vim peremptoriæ opponitur.*
352 *Dubietas ſiue ſit in facto, ſiue in iure, non poteſt interuenire procurator.*
353 *Comparens pro accuſato, & proponens quod accuſatus non interfecit illum de quo accuſatur, non debet admitti.*
354 *Procurator non admittitur adopponendum quod interfectus erat bãnitus.*
355 *Exceptio banni an ſit declinatoria, an peremptoria, tricẽteſimo quinquaſimo ſeptimo.*
356 *Exceptio reſpiciẽs qualitatem perſonæ agentis, iudicanda eſt potius declinatoria, quam peremptoria.*
357 *Statutũ quod bannito denegetur audientia in criminalibus, an eidem tollat ius agendi ipſo iure.*
358 *Verba non audiatur, an inducant declinatoriam an vero peremptoriam.*
359 *Intellectus clemen. conſtitutionem. de elect.*
360 *Accuſatus, vel inquiſitus de crimine capitali qui ex forma ſtatuti nõ poteſt proponere aliquam exceptionem, vel defenſionem niſi cõpareat perſonaliter, an proponere poſſit per procuratorem exceptionem bãniti, vel aliam exceptionem notorium remiſſiue.*
361 *Exceptio, quod quis non fuit rite cancellatus de banno, an poſſit in iudicio deduci procuratorem.*
362 *Exceptio quæ ſeorſum a crimine venit examinanda, an poſſit opponi, & deduci in iudicio per procuratorem. numero tricenteſimo ſexageſimo ſeptimo.*
363 *Intellectus d. l. 2. C. ad l. Fla. de plag.*
364 *Procurator admittitur in accuſatione falſi ciuiliter porrecta.*
365 *Procurator interuenire poteſt in actione furti ciuiliter mota.*
366 *Procurator an poſſit interuenire, vbi quis accuſat aliquem de crimine plagij, & obijcit exceptio. quod ſeruus in quem fuit commiſſum plagium erat ipſum furripientis.*
368 *Proceſſus criminalis, in quo nõ admittitur procurator reddatur nullus, ſi interueniat procurator licet non opponatur. nume. 371. 375. 378. 382. 388. 391. 393. 400.*
369 *Perſecutio eſt perſecta ſecutio.*
370 *Dictio fruſtra quam ſignificationem habeat. nume. 376.*
371 *Iudex in causa criminali procuratorem recipere non poteſt.*
372 *Sententia lata ſine cauſæ cognitione eſt ipſo iure nulla.*
373 *Causa ſtatus prohibetur agi per procuratorem.*
374 *Dictio (penitus) importat actum eſſe nullum.*
375 *Actus valet ſi ea fiunt per procuratorem, quæ per eum fieri non poſſũt & pars non opponat.*
377 *Lex abhorret quod iudex cognoſcat de crimine publico in abſentia accuſatoris, vel accuſati.*
379 *Lex vult examinari cauſas capitales in præſentia accuſatoris, & accuſati.*
380 *Pœna calumniæ an poſſit per partem, & iudicem accusatori remitti, nu. 382. cum ſeq.*
381 *Intellectus ad lege quamuis. C. de adulte. numero tricenteſimo nonageſimo nono.*
383 *Vtilitas publica ſuadet calumniam, & maleficia puniri.*
384 *Calumniæ puſſe aliquem accuſare, licet de ea nihil dictum ſit in primo iudicio.*
385 *Abolitio publica, nec priuata prodeſt fallaciter, & per calumniam accuſantibus, nec ſpecialis indulgentia principis.*
386 *Intellectus ad l. fallaciter, & ad l. abolitio. C. de abolitio.*
387 *Iniuriam ex crimine priuato ſibi illatam licet poſſit quis remittere, quantum ad actionem ciuilem tamen non poteſt paciſci de accuſando criminaliter.*
389 *Calumnia tendens ad vindictam publicam remitti non poteſt.*
390 *Sententia non tenet vbi iudex in plenario iudicio dicit ſummarie cognouiſſe.*
392 *Cautio præſtationis poteſt remitti procuratori.*
394 *Crimina punienda ſunt vndecunque clareſcant.*
395 *Sententia lata pro vno in causa in qua agens non petit ſibi aliquid dari, vel fieri, prodeſt omnibus.*
396 *Sententia pro procuratore accuſantis prodeſt accuſatori.*
397 *Calumnia accuſatoris, & fallacia confutari debent.*
398 *Calumnia hoc ipſo remiſſa videtur. quod non ſit probatum crimen.*
401 *Sententia lata ſuper confeſſione, & ſpontanea rei valet ſi totum iudiciũ eſſet nullum, tanquam lata ſuper notorio.*
402 *Confeſſus non poteſt opponere de ineptitudine libelli.*
403 *Confeſſus per tormenta non poteſt opponere, quod non potuit interuenire procurator.*

1 MAteria huiuſce tractatus vt Bart. exorditur in hoc §. ad crimen. eſt profunda, & ſecundum Albe. † eſt ſolẽnis, & ſubtilis. Quorum ſententiæ aſtipulari videtur Paulus Caſtrenſis in l. ſeruũ quoque. §. pub. ff. de proc. qui hanc materiam nedum ſubtilem, & vtilem ſed periculoſam, & confuſam dicit, nec ab horum patrum ſententia diſcedit. Ange. in l. reos. C. de acc. qui & ipſe ſubtilem, vtilem, & altam fore atteſtatur. Ego tamen quanto clarius & breuius potero in hiſce caloribus enitar totis viribus eam vobis explicare, nonnullam pro planiori intellectu præmittendo, deinde ordinate ponam quamplures ampliationes, & limitationes ad huiuſcmodi. §. vltra eas, quas tradunt Mod. in cap. ven. de accu. quas ex poſt ſuccincte, & tanto ſubtilius quantum potero diſputabo, ut & procuratoribus ſi potero & cauſarum patronis eminentiſſimis ſatisfaciam. Eſt igitur primo præmittendum illud vulga-
1 re † quod ſine accuſatore nemo damnandus eſt. l. reſcrip. §. ſi quis accuſa. ff. de mun. & hon. quod nõ ſolum procedit in publicis crim. ſed etiam in priuatis delictis. l. fina. vbi pulchre Alber. ff. de in ius vocan. facit. text. in cap. primo. vt eccle. benefi. & tradit Bar. in extrauag. ad reprimendum. in verbo per accu
3 ſationẽ. † & ſic vt quilibet admittitur ad teſtificadum, qui ve-
4 ro reperitur prohibitus. l. 1. de teſt. † ita admittitur quilibet ad accuſandum qui a lege non prohibetur. glo. in rubr. C. qui accu. non poſſunt. cum ſimilibus de quibus per Hyppo. in conſi. 84. columna 1. non tamen ita paſſim, & ita facile cuipiam
5 accuſare permittitur. † quandoquidẽ oporteat quemlibet accuſatorem ſed ad pœnam talionis inſcribere lege 12. tabularum hoc dictante. §. pœna. inſti. de iniur. & l. ſi cui. Digeſtis de accu. & l. fina. Cod. eodem. quod etiam a lege canonica ꝓmittitur octaua quæſt. quarta. cap. 1. & cap. quiſquis. ſecun. quæſt.
6 vlti. † immo accuſator & accuſatus debent detineri in pari cuſtodia. d. l. fina. C. de accuſa. & l. 3. ad l. Iul. maieſta. & tradit
7 Bar. inf. in 2. col. † eſt verum ꝙ Guid. de Suz. in l. ſi. de acc. dicit, ꝙ ſæpe uidit peti ꝙ accuſator ĩ carcerẽ detruderet vna cũ ipſo accuſata, tamen hoc nunquam de conſuetudine ſeruatum fuit, & iſtud eſt etiam de mente Bart. & Albe. in di. l. ſi.
8 Et ſubdit Alber. quod de conſuetudine amplius non fit in-
9 ſcriptio, † tamẽ hoc nedum a lege antiqua ac media iuris prudentia, & lege Cæſarea ſtatutum eſt ſed etiam a lege Pontifi-
10 cia, † & hæc eſt potiſſima ratio, quod ex parte accuſatoris ad crimen publicum perſequendum procurator conſtitui non poteſt, & non ab re dicit Alber. in lege priuatis. Digeſtis

Digitized by Google

11 ad Turp. quod † in hiſce caſibus in quibus, non habet locum
pœna talionis, non procederet. § noſter quod non puto ve-
12 rum, & maxime, † quia in caſibus in quibus proceditur per
viam inquiſitionis, ſeu denunciationis, de quibus per Barto.
in l. ſecunda. §. ſi pub. ff. de adul. & in extrauaganti ad reprimẽ
dum inuerbo inquiſitionem. & in verbo per denunciationẽ,
non procederet huiuſcemodi. §. & tamen ipſemet Alberi. in
13 dicta l. ſeruum quoque. §. publ. columna 6. vult † quod etiam
ex parte inquirentis, ſeu denunciantis procurator conſtitui
non poſſit, cuius ſententiæ aſtipulatur vulgaris regula. §.
affinitatis, Inſtitu. de nupt. & legẽ, ſi non lex Aelia Sentia. ff.
de hæredi. inſtitu. eſt verum quod Ioan. de Anania in ſuo con
ſilio primo. refragari videtur opinioni Alb. in dicta l. ſeruum.
paragrapho. pub. crebrior tamen, & ſolidor cenſetur ſenten-
tentia Albe. tum quia accuſator, & accuſatus non debent ad
imparia iudicari, tum etiam quia ex parte denunciati, & in-
quiſiti procurator ad crimen publicum perſequendum con-
ſtitui non poteſt. ergo nec ex parte inquirentis ſeu denunciã
tis per illud vugare non debet actori licere quod reo nõ per-
mittitur.

14 Secundo præmittendum eſt † quod publicum iudicium
poteſt tripliciter ſummi ſcilicet ſtricte, & large, & largiſſime,
vt Bald. & Ange. & Imo. dicunt. in lege prima. ſupra eodem.
In hoc tamen text. ſecundum Ange. & Imo. capitur ſtricte, &
dicitur ſtricte publicum iudicium vbi lege cautum eſt, quod
ſi publicum, & in hoc publico intelligit etiam. lege infamem.
eodem titulo, & lege qui publico. ff. de accuſat. † & in hoc pu
15 blico iudicio vbi eſt certa, & determinata pœna habet locum
pœna talionis. vt tradit Alber. in lege in priuatis. Digeſt. ad
16 Turp. † & ille qui deſiſtit ab accuſando, & perſequendo cri-
men publici iudicii incidit in Turp. † quod ſoulm vendicat
17 ſibi locum in crimen pub. lege prima. Cod. ad Turp. & lege, ſi
18 quis repetere. § . fina. ff. ad Turp. † Sunt tamen quædam pu
blica iudicia in quibus quis punitur extra ordinem, & pœna
pecuniaria, vt in lege prima. infra ad l. Iul. de ann. lege prima.
ad l. Iul. de amb. & in aliis caſibus de quibus per Abb. in dicta
lege in priuatis, & in quibus probabiliter poſſet dici non ha-
bere locum huiuſcemodi. ſed inf. dicam.

19 Tertio præmittendum eſt, quod † licet tex. loquatur de pu-
blico iudicio tamen ſecundum communem opinio. habet e-
tiam locum in priuato, vbi imponitur pœna corporis affli-
ctiua.

20 † Et ſciendum eſt quod delictorum priuatorum quædam
ſunt nominata, & quædam innominata. Nominata enim
21 ſunt furtum, iniuria, † ut in caſu. legis ſi quis ex domo. ff. vi bo
22 norum raptorum, † & de his priuatis delictis nominatis lo-
23 quitur titulus de priuatis delict. † Innominata autem ſunt
24 illa de quibus in titu. de extr. crim. † & in his delictis, in quibus
pœna non eſt determinata a lege, non habet locum pœna ta
lionis, ſed accuſans ponitur extra ordinem, quia etiam in his
priuatis delictis proceditur ext. ordinem. lege fina. de pri. del.
25 & in lege priuatis. Digeſtis ad Turp. † nec habet locum pœna
Turpilliani, de qua in l. 3. §. fi. de præuaric.

26 Quarto, & vltimo præmittendum eſt. † quod in hac ma
teria ſunt plures text. qui videntur diuerſimode loqui. & pri-
mo text. in l. prima. Digeſtis an per alium cau. appella. qui lo-
quitur in principio, quod in criminibus, alius pro alio nõ po-
27 teſt appellare, † tamen appellatione criminis tam priua-
tum, quam publicum, & tam leue, quam graue continetur.
iuxta legẽ, leuia infra de accuſa. tamen ille text. in verbo ſin-
autem. loquitur de cauſa capitali, & cuius appellatione ſtri-
28 ctiſſime venit pœna ſanguinis. lege tranſig. Cod. de tranſact.
ſtrictæ vero pœna damnationis in metallum, & deportatio-
nis. lege exilium. ff. de interd. & releg. † & tamen eſt valde du-
29 bium an tex. noſter habeat locum ĩ relegatione quę large di
cirur pœna capitalis. lege licet. ff. de verborum ſignificatio.
Item tex. in lege, ſeruum quoque. §. publi. de procuratori. tra-
dit pro regula. quod in cauſis capitalibus defenſio datur: ergo
31 videtur innuere quod poſſit admitti procurator. † Immo
tradit pro regula, quod vbi abſens poteſt condemnari in cri-
minalibus, vbi admittitur procurator, & tamen in hoc text.
I. C. videtur innuere, quod poſſit ferri ſententia in abſentem,
32 dum dicit ſententiam differant. † & ideo iſte text. reſtringi-
tur ſecundum Ange. & Imo. hic in ſententia annotationis
bonorum. de qua vide pract. Barto. in lege prima. Digeſt. de re
qui. reis.

33 † Eſt & alius text. in l. ſecunda. Cod. de procura. qui videtur
innuere, quod ſolum in cauſis pecuniariis poſſit conſtitui
procutator, & tamen alia iura volunt qđ vbi agitur de pœna
remotionis ab ordine alicuius dignitatis quæ eſt minor pœ-
na relegationis iuxta. legẽ primã. ff. de iniu. vel de pœna inter
dictionis loci, vel patrocinij. iuxta l. mor. Digeſt. de pœn. quod
poſſit admitti procurator, & propter iſta iura quæ videntur
adinuicem contraria hæc materia difficilis redditur. quæ
quidem infra concordabo. Aduerte tamen dum ſupra dixi
34 † quod in delicto priuato non habet locum pœna talionis,
vt declarat Alber. in l. in pri. Digeſtis. ad Turp. quia in contra-
rium videtur caſus. in l. fina. de pri. del. dum dicit cogendus e-
rit in crimine ſubſcribere, quem tex. ponderat ibi Alber. in l.
fina. Cod. de iniu. conſidera ſi dici poteſt quod iſta iura loquã
tur. de ſubſcriptione partis, quæ profitetur ſe velle perſeuera-
re in accu. de qua per Bart. in lege in cui. ff. de accu. vel dic me-
lius. quod habet locum ſubſcriptio, ſed non quaſi ſit iudiciũ
publicum, vt dicit pulcher text. in lege fina. ff. de furt. quia ta-
lis ſubſcriptio fit ad pœnam extraordinariam imponendam
arbitrio iudicis, vt traditur in capitulo ſuper his, de accuſa. &
declarat Albe. in dicta l. fina. Summa hunc tex. & eum diuide
vt hic per Barto. cum quo tranſeunt Benedictus de Plumb. &
Imola hic, alio tamẽ modo eum ſumat Ang. hic & diuidit vt
per eum, ſummarium placet, diuiſio autem minime, nam
35 dubium faciebat in hoc tex. prima regula quæ habet, quod
† per locum a ciuilibus ad criminalia arguitur. l. abſentem
vbi gloſ. Iacob. de Aren. Petrus, & cœteri. Digeſt. de pœn. ſed
36 † in ciuilibus admittitur procurator, & ante litem conteſta-
tam, & poſt, ſiue agatur ciuiliter ex contractu, vel quaſi, ſiue
agatur de crimine ciuiliter, de primo eſt text. in lege prima. §.
viſus. de proc. de ſecundo eſt text. in capitulo tuæ. in fine de
procura.

37 Secundo faciebat dubium in hoc text. nam † cauſa famæ,
& cauſa vitæ æquiparãtur. l. iuſta, de man. vindi. & in l. fina. ff.
38 quod metus cauſa, † ſed in cauſa famæ interuenit procurator.
l. furti. §. qui alie. ff. de inf. immo. intereſt ipſius rei conuenti q̃
poſſit conſtitui procurator, quia quando procurator condẽ-
natur, nec ipſe, nec dominus infamatur.

Tertio faciebat dubium, nam ille qui proſequitur appella-
tionem accuſari. vel inquiſiti condemnati allegat cauſam
39 cauſæ † & tamen inuito reo quis poteſt appellare l. non tan-
40 tum. de appella. & l. add. Codice de appellat. † immo poteſt
quis abſentem defendere l ſi non defendatur. ff. de pœnis. & l.
41 ſecunda. infra de cuſto. reo. † Item quis poteſt ſine metu pœ-
næ talionis in crimine publico, & capitali paciſci, & tranſige-
re. l. ſi de praua. & l. de bonis eorum qui ante ſentent. ſibi mo.
conſc. ſi ergo quis poteſt appellare inuito reo, & poteſt tran-
ſigere ſine metu calumniæ ſiue fit accuſator, ſiue reus, quare
non debet poſſe conſtitui procurator? primæ rationi dubitan
di reſpõdetur, quod illa regula proçedit ubi eſt eadem ratio,
42 & vbi contrarium expreſſe non reperitur, † & ideo dixit ſin-
gulariter Roma. in ſingu. ſuo 688. quod dilationes induciarũ,
quæ dantur reo per Aucten. offeratur. Codi. de litis conteſta.
43 non dãtur in criminalibus. hinc eſt quod † ſi quis vulneretur
a pluribus. & ab vno mortaliter, ſi moriatur omnes puniun-
tur pœna l. Aqui. l. item Mel. ff. ad legem Aqui. & tamen non
puniuntur pœna homicidij ſecundum Ancha. in conſilio cẽ
teſimo decimoſexto. volumine primo. Secundæ rationi du-
44 bitandi reſpondetur † quod lex iuſta, loquitur quantum ad
cauſam manumiſſionis. quia ſicut iuſta manumiſſionis eſt
cauſa, vbi ſeruus dominum liberauit periculo vitæ ita, & pe
riculo infamiæ.

Item illa regula procedit in bonis viris. l. iſti quidem. Digeſ
quod met. cauſa.

Sed apparent rari nantes in gurgire vaſto. non autem pro-
cedit in delinquentibus iuxta illud oderunt. peccare boni vir-
tutis amore, oderunt peccare mali formidine pœnæ. vel dic
quod cauſa famæ æquiparatur cauſæ criminali, vbi agit ciui-
liter, quia vtroque caſu poteſt internenire procurator, vel dic
quod ibi infamia venit in conſequentiam, & iſto caſu admit-
titur procurator. ſecus ſi principaliter, glo. in l. non ſolum. in
§. fina. in glo. pen. ſupra de procura. nam ſi admittatur procu-
rator ipſę non infamat. d. §. quod alieno, nec etiam dominus.
Tertiæ rationi dubitandi d. l. non ſolum. uno modo reſpon-
det Albe. in d. l. ſeruum quoqne. §. pub. ff. de procura. & dicit
quod ille text. procedit ex quadam coniunctione, quæ eſt in
ter homines. Alio modo reſpondet Barto. in d. l. non tantum.
circa fi. quod ille tex. loquitur vbi reus eſt incarcerat' ſed pri-
ma ſolutio Albe. non concludit, quia attenta illa coniunctio
ne deberet etiam poſſe conſtitui procurator. non facit etiam
opi. Bar. quia tex. in l. 1. ff. an per alium cau. vult abſolute quod
in cã appellationis capitali nõ admittit̃ ꝓcurator † tu rñdeo
45 alio mõ q̃ tex. in l. non tñ. videtur ſolũ loqui de actu appella
tionis, non autem de ipſius proſecutione. & hoc probatur. in
l. add. C. de app. & ratio poteſt eſſe, quia ſi laberetur tẽpus ad
appellandum datum, infereret̃ præiudicium ipſi reo irrepara
bile, quia dret decapitari. facit tex. in l. ſi quis filio exheredato.
§. hi. qui. ff. de iniuſt. rup. irri. teſt. Vltimæ rõni dubitandi rñdet̃,
q̃ ꝑmittitur alicui ſiue ſit accuſator, ſiue reus redimere ſangui
nem ſuum per tranſactionem, non tamen licet conſtituere
46 procuratorem. † ideo videnda eſt ratio, quare ſic accu-
ſator non poſſit conſtituere procuratorem, vt ſequamur or-

dinem

Digitized by Google

dinem I.C. hic, & Barto.assignat hic tres rationes vt hic per eum. Tu aduerte circa primum inquantum Barto. dicit quod si vera esset ratio Barto. quod quis posset constituere procuratorem vindicando suam, vel suorum iniuriam. argumẽ. dictę legis, licet quia potest replicari quod ille text. procedit ubi quis agit actione populi, & ipsi principaliter vel saltem æque principali, quod sequitur interesse priuatum sicut publicum, & si dicatur prout dicit hic Imo. columna decimaquinta. quod saltem lite contestat. in actione populi deberet admitti procurator. l. sicut. §. primo. de verborum significatio. & tamen text. videtur dici absolute, quod ad crimen publi iudicij persequendum frustra interueni t procurator, ergo & ante post lit. contesta. replicari potest quod non est absurdũ restringere textum in lege si cui. vt non procedat ubi agitur principaliter ad vindictam publicam ex crimine publico argumen. glo. in lege die. in verbo quidam. Cod. qui accusare non possunt. attento maxime quia in his criminibus publicis reperiuntur multa specialia, vt supra dixi. Et si iterum dicatur aduerte, quia text. noster procedit etiam in crimine priuato. dico quod est valde dubium, an iste text. locum habeat in crimine priuato, & infra demonstrabo, quod solũ habet locum in crimine publico, respondeo ad l. fina. Cod. de iniur. alio modo quam faciant Moder. in dicto capitulo ven. de accusatio. & quod hæc ratio, sit vera innuit tex. dum dicit quod frustra interuenit procurator. qui innuit, quod ex quo est crimen publici iudicij, ad eum persequendum non potest interuenire procurator, & ita intelligunt textum, hunc Mode. Sen. in dicto capitulo ven. in 5. colum. versicu. circa primum, & in versicu. sexta ratio, sed iste intellectus non est tutus, quia tex. postea subdit, & multo magis ad defendendum.

47 † & tamen in actione populari ex parte rei potest admitti l. qui populari actione. ff. de pop. act. Secunda ratio est, † ex par-

48 te accusatoris quæ est verior cæteris. quod ideo non potest accusans constituere procuratorem, quia tenetur se subscribere ad pœnam talionis. quæ ratio probatur in capitulo tuæ. de procura. & cum hodie ista ratio sit abolita per generalem cõsuetudinem. videtur quod possit defendi, hæc opin. quod ex parte accusatoris non possit interuenire procurator, † quia

49 correcta ratione legis, censetur correcta ipsa lex, glo. in lege j. de leg. tut. & si dicatur prout dicit Aret. in l. 2. in 3. col. in versi. circa tertium requisitum. de vulg. & pup. quod licet sit correcta ratio legis remanet tamen lex fundata in auctoritate, facit glo. secundum eum, in l. lib. ad fi. ff. de min. & id, quod dicit Bar. in l. cum hi. §. transactionem. de transac. quæ iura volunt, quod licet tollatur ratio solennitatis introducendæ in alienatione rei ecclesiasticæ, vel in trãsactione alimentorum.

50 non tamen cessat solemnitas. † quia dico quod id, quod dicitur quod correcta ratione legis censetur correcta ipsa lex procedit vbi ratio est generaliter correcta. Secus si sit correcta in aliquo casu. quia tunc non cessat legis dispositio. ita intelligit tex. in l. 1. in fi. de min. vbi licet reperiatur aliquis minor qui bene gerat negocia sua, tamen iura loquentia minoribus nõ

51 cessant in tali crimine, † nec aliquid facit, gl. in l. lib. ff. de capdimi. immo facit pro glo. in d. l. 1. de leg. tut. quia glo. ibi sentit quod si illa imaginaria venditio, de qua ibi fuisset causa illius capitis diminutionis, quod isto casu esset correcta ipsius legis

52 dispositio, † sed vbi erant duæ rationes licet vna sit correcta, non censetur correcta lex. §. affi. Inst. de nup. Et retenta ista opi. infertur, quod siue procedatur per viam accusationis, siue per viam exceptionis, vel alio quouis modo ex parte accusatoris inquirentis, vel denunciãtis, aut excipientis, potest interuenire procurator. licet contrarium sentiant communiter interpretes hic cum alijs copiose relatis per Mod. Sen. in d. c. vẽ. de accu. in vlt. ch. Infertur secundo quod non est tãtum dubitandum, an possit constitui procurator ad libellam dumtamen, vel ad lit. contest. vel ad excipiendum, vt infra per Bart. & Ang. & Im. vbi dicens.

53 Tertio infertur, † quod in his casibus in quibus non habebat locum pœna talionis. de quibus per glo. Barto. & alios in l. si cui. in fi. de accu. & in l. qui crimen. C. qui accu. non possunt. & per Barto. in l. 2. §. si pub: inf. de adult. poterat constitui procurator. quia cessabat ratio pœnæ talionis. de qua in d. ca. tuæ. de proc. in l. 2. C. qui accu. non possunt. Et si quispiam subtiliter diceret licet cesset illa ratio militant tamen aliæ rõnes, & maxime illa, quod ipse principalis magis accurate, & diligenter defendet ipsam causam, quia dico quod illa habet locum, vbi principalis posset subire capitis periculum. l. 1. C. ad l. C. de fal. de quo tamen dicam plenius infra. Sed † tota difficultas consistit in indagando rationẽ, quare ex parte rei non

54 possit interuenire procurator. & Bar. hic videtur tradere quatuor. & duas alias tradit in extrauaganti ad reprimendum. in verbo legitima, quas refert hic Imo. co. 15. & duas tradit Spe. relatus hic per Imo. & domi. Bened. & Plumb. colu. 11. & has rationes & dicta Imo. referunt Mod. in d. cap. ven. col. 4. de accu. Veritas consistit in tribus rationibus adductis hic per Bar. & licet omnes improbent. pr' ma defendi tamen potest, quod mens glo. hic fuit dicere, quod sicut sententia capitalis nõ potest ferri in absentem, non possit etiam ferri in procuratorẽ. & si dicatur ex quo non potest ferri in procuratorem, quia non deliquit poterit referri in ipsum dominum. † l. fi. in versi.

55 sin autem iudice contra eum probaturo. C. de iniur. replicari potest quod ille tex. procedit in delictis leuioribus, sed i crimine publici iudicij, in quo venit imponenda pęna capitis, sicut non potest ferri sententia contra procuratorem. qui non de-

56 liquit, non potest etiam ferri cõtra absentem † quia ratio nõ patitur, vt in graui delicto absens condemnetur. vt dicit text. in l. 1. de req. reis. Et si quispiam diceret hoc modo declarando, hæc ratio erit eadem cum ratione Bar. dicatis, quod ideo non potest constitui procurator. quia iudicium posset reddi elusorium, quia videns aliquis se posse conedmnari, confugeret ad ecclesiam Diui Antonij, & constitueret procuratorem, quia dico quod est eadem ratio indubitanter (quæ secũdum Bart. & alios, & communiter tenetur) ne delicta remaneant impunita. Sed contra eam vltra alios opponitur pri-

57 mo † & videtur quod licet executio sententiæ non possit reddi elusoria, non potest constitui procurator. probatur. in di. c. veniens de accu. secundum Aret. ibi nam ibi executio senten-

58 tię non poterat, ut dixi reddi elusoria † quia depositio ab officio, & beneficio, de qua ibi, trahit secum executionem, & tamen prohibetur constitui procurator, & tamen attẽta ratione Bar. vbi iudicium non potest reddi elusorium, deberet admitti procurator. Secunda obijcitur difficultas. nam ex crimine propter quod venit imponenda pœna relegationis. iudicium non potest reddi elusorium, quia potest ferri in absentem. ff. de pœnis, & tamen Bar. inf. in 3. colu. vult quod in causa relegationis non possit constitui procurator, & tamen debet posse constitui, ex quo iudicium non potest fieri elusoriũ,

59 † cum absens possit relegari. Tertia obiicitur difficultas, † nã

60 ille qui in crimine. semel comparuit in iudicio, si postea se absentet, licet vere sit absens cap. comparati, de oppella. tamen iuris interpretatione videtur præsens, probatur ex notatis in l. fina. ff. de integ. rest. ti. generali, vbi sententia lata contra eũ, qui non dimisit procuratorem, dicitur lata contra absentem.

61 secus si contra eum qui procuratorem constituit. † primæ difficultati respondetur, quod est verum quod in capitu. veniẽs executio non potuisset reddi elusoria, quia sententia illa trahit secum executionem, sed bene potuisset reddi sentẽtia elusoria si potuisset constitui procurator, quia in ipsum non potuisset ferri sententia, nec etiam in illum reum absentem per regulam. l. absentem. ff. de pœn. Secundæ difficultati respondetur, quod verior opin. est, vt dicimus infra. quod † in causa re-

62 legationis possit constitui procurator, per text. in l. seruum quoque. §. pub. ff. de procura. Tertiæ difficulti respondetur, &

63 fateor quod † ille qui dimisit procuratorem dicitur præsens iuris interpretatione, sed in causis grauibus per regulam,

64 dictę l. absentem. ff. de pœn. † Et sic habes defensatam communem rationem ab impugnationibus Areti. in dicto capi. veniens, in 12. colum. de accusa. quicquid dicant repetentes ibi in 4. colum. qui dicunt quod nulla concludens ratio pos-

65 sit assignari. Tertia † & vltima datur ratio per Barto. hic tam ex parte rei quam accusatoris, quod ipse principalis magis accurate, & diligenter defendet causam suam, quæ ratio secundum Bald. Ange. & Imo. hic fuit † glo. in l. non solum in fi. ff.

66 de procura. licet repetentes in dicto cap. veniens, versicu. quinto. ratio dicunt quod in libro suo illa glo. hoc non dicit, sed decipiuntur in hoc, nam hæc ratio videtur indubitabilis. secũdum Imo. hic, & post eum Mode. in dicto capitulo ven. quia vbi potest procedi contra absentem, ibi potest interuenire procurator. l. seruum quoque. §. publ. supra de procurato. Et tamen etiam in isto casu militat ratio, quod quis accuratius,

67 & fidelius causam suam tuetur. Et † si dicatur quod in casu. §. publice. secundum intellectum Barto. infra non admittitur procurator tanquam procurator, sed tanquam excusator & instructor, qui solum potest prodesse absenti, non autem nocere, certe ista solutio confunditur per illum text. dicentem quemuis allegantem innocentiam debere admitti, quæ verba innunt. quod etiam tanquam procurator, qui potest pro-

68 desse, & nocere domino. capitulo secundo. de confess. † Et ideo considera, si potest alio modo intelligi text. noster, & ille text. nam in hoc text. dicitur, dicitur quod ad crimen publici iudicij persequendum frustra interuenit procurator, modo dicitur in l. reos. C de accusa. quod leges publicorum iudiciorum reos permittunt in capitalibus causis etiã per procuratores defendi. dico quod ille text. est intelligendus vb rei sunt absentes ex iusta causa, & vr̃ ꝙ tunc sit admittendus procurator. & in his terminis ex mente Ang. quem nullus hic refert p̃t ītelligi tex. dũ dicit ꝙ ordinariũ. & æquũ est quẽlibet dr̃e admitti ad indagandã innocẽtiã, & sic ad allegãdũ

Digitized by Google

cauſas abſentiæ. tex. vero videtur loqui vbi quis latitat, & nō vult comparere, licet poſſit, iuxta l. Flac. §. quid ſit latitare. ff. ex. qnib. cau. in poſſeat. intelligitur. tex. hic. † & hoc modo poſ-
69 ſet inferri, ꝙ abſens ex iuſta cauſa in criminalib. poſſet conſtituere procuratorem, ſecus tamen in latitante, eſſet tamen magna reſtrictio ad iura dicētia, quod in crimine capitali nō admittatur procurator, quæ sūt plura, vt dixi, ſed poſſet replicari qđ ęquū eſt, regulā fallere, vbi æquitas hoc ſuadet. l. 2. §.
70 item Varus, de aqua pl. arcen. † ſed tenēdo cōem, poteſt dici ꝙ ideo nō poteſt admitti procurator qñ, pcedit̄ ꝫ hñtē, ꝙa poſ ſet ei fieri maius præiudicium, & ex quo abſens poteſt damnari, & ideo æquitas ſuadet, ꝙ illo caſū nō admittatur proc. ar. in l. exig. §. ſi cū ibi no. C. de pro. & ſi quiſpiam ſubtiliter di ceret in caſu. l. ſic diu. C. de proc & in caſu. l lex. Corn. §. conſti
71 tutum, † & in extrauag. ad reprim. verbo legitime, pōt ferri sē tentia in abſentes, ergo poteſt interuenire procurator, dico ꝙ lex nō conſiderauit tñ præiudicium in illis caſib. ex quo voluit ꝙ poſſit ferri ſententia contra abſentem, patet in cri. lęſę maieſt. vbi admittuntur etiam teſtes famoſi. Tertia datur rō,
72 † quia ſi admitteretur procuratores, reus videns ſe poſſe con demnari, non comparet, ſed hac ratione attenta, idem face ret aliquis vbi vocaretur in ſeruitutem, & tñ poteſt conſtitui procurator. & ideo Mod. in d. c. veniens. dñt nō poſſe aſſigna r concludentem rationem. & tñ in col. 30. in 15. q. dñt. ꝙ quidam aſſignant hac rationem, qđ in cauſa criminali non pōt conſtitui procurator, quia iudex ex inſpectione in faciem, & in perſonam rei. i. qua trepidatione, & quo colore, & vultu lo quatur accuſat' vel inquiſitus melius cognoſcet, lex ergo vo lunt ꝙ in cauſa tanti præiudicij, non debeat admitti procura tor, vt cauſæ melius innoteſcerent, liquidarentur, & hanc ra tionem poſuit hic Imo. in effectu co. 15. & Alb. in d. §. pub. in 10. col. in verſicu. ſed quid ſi audita cauſa, & clarius Aret. in d. c. veniens. Et pro iſta ratione iudicio meo eſt tex. expreſſus. in c. tuæ, de proc. & eo maxime quia procurator agēdo cauſam negligentius pręiudicaret reip. ſed iſta ratio licet concludat ex parte rei, non tñ concludit ex parte actoris, qui non tenet
73 amplius ad pœnam talionis. Et ideo conſidera † ꝙ lex quantum poteſt vī reſtringere facultatem accuſandi. l. ſi cui. infra de acc. & l. fina. eodem titu. ibi, Innocentiam feriamus, & ideo vbi quis vult accuſare lex, vult ꝙ ipſemet. accuſet. & vbi accuſauit ſi deſiſtat, afficit eum pęna, de qua. in l. 3. §. fi. de præu. Et hoc facit ne aliquando contingat Innocentes damnari. d. l. fi na. ibi, ne innocentiā feriamus, nil mirum ergo ſi non vult, ꝙ
74 accuſator poſſit cōſtituere procuratorem † ex parte vero rei, quia cauſa eſt magni præiudicij, adeo, ꝙ reus in cauſis criminalib. ſuis defenſionib. renunciare non poteſt, gloſ. in l. pactū inter hæredem. ff. de pact. ideo vult, ꝙ non poſſit proc. conſti tuere attento maxime, quia etiam intereſt reip. vt vterque tā accuſans, quam accuſatus compareat coram iudice, vt poſſit dignoſcere, quo vultu, & quo colore. & qua animi trepidatio ne loquatur. iuxta. l. 3. ff. de teſtib. & ſecundum Bart. ad finem huius. §. videtur, quod interſit etiam reip. vt accuſans ipſe etiā compareat. & ſic iungitur quodammodo fauor publicus cū priuato. ut pulchre declarat Areti. in dicto capitulo veniens, columna 12. ſed iſta ratio fauoris conſideratur, quam præ iudicium ipſius rei conuenti patet, quia vbi accuſans, vel ac cuſatus ſuſpicabitur ſe poſſe condemnari, vterque poteſt tran ſigere, & ſic ſanguinem ſuum redimere, quod ſic iſto caſu nō procedit titulus de pręuar. nec procedit l. in fiſci cauſis. ff. de iure fiſ. vt eſt caſus, in l. 1. in fi. de præuar. † Et quod lex magis
75 conſideret præiudicium ipſarum partium, quam reip. proba tur, in l. 1. de requi. reis. vbi lex vult quod in caſu graui abſens poſſit condemnari, & ex quo vult quod abſens poſſit condē nari propter grauitatem cauſæ, vult etiam, quod nō poſſit ī teruenire procurator ꝓpter grauitatem cauſæ. quia iſta duo procedunt a pari. Primo no. ex quo tex. † quod ad crimen pū
76 blicum perſequēdum fruſtra interuenit procurator, & eſt ad-
77 uertendum. † quia omnia iura loquuntur in criminibus publicis, vt probatur in l. tunc conuenit. C. de accu. & in l. de fi de. C. ad l. Cor. de Falſ. & in l. 2. C. q accu. non poſſunt. † & ideo
78 Ange. hic in 3. col. fuit in iſta opinio. quod vbi crimen eſt pu blicum, ſiue poſſit ferri ſententia in abſentem ſiue nō, ſiue poſ ſit imponi pœna corporalis, ſiue pecuniaria, quod in crimi ne publici iudicij non poſſit interuenire procurator. & pro iſta opin. Ange. multum ſtringit text. hic in fi. qui videtur præ ſupponere, quod hic poſſit ferri ſententia, & reſtringere iſtū text. ad ſententiam notationis bonorum, vt dicunt Angel. & Imol. Magna eſſet reſtrictio, quia appellatione ſententiæ ita poteſt includi ſententia cauſæ principalis, ſicut annotationis bonorum. & ſuadetur iſta op. Ang. quia ita dicitur publicum crimen illud, quod non eſt capitale, ſicut illud, quod eſt capi-
79 tale, † quia publicorum iudiciorum quædam fuit capitalia, quædam non capitalia. l. 2. ſupra eo. ergo tex. iſte debet intelli gi de vtroque crimine. facit pulcher tex. in l. cum de lege, vbi Aret. ff. de teſt. & ſuadetur hæc op. Anc. quia crimina pub: ha bent neſcio quid ſ;pecialitatis, quod non habent crimina pri-
80 uata, probari videtur in l. fina. de furt. vt dixi ſupra. † Contra rium tamen tenet Imo. hic quem ſequuntur formaliter Mo der. in dicto cap. ven. in ſecundo mamb. in prima quæſtio. in 9. col. qui adducunt poſt Ang. & Imo. hic tres tex. & primo. in lege 3 vbi ſen. vel cla. vbi plane probatur, quod etiam ſunt quædam crimina priuata, quæ per procuratorē exerceri non
81 poſſunt. † Ad idem facit, text. in l. prima. C. tam ciu. quam cri mi. cau. iuncto princip. cum fi. nam ibi in principio ſit men tio de furto, quod clare eſt priuatum delictum, & tamen dici tur in fine quod accuſatione inſtituta contra officialem, fini to officio debet cauſa ipſa per ſe proſequi. non autem per
83 procuratorem. Et ſuadetur etiam per tex. in l. prima. an per a lium cau. appella. qui tex. facit differentiam, an cauſa ſit pecu niaria, vel capitalis, & in capitalibus vult quod non admit tatur procurator, ſecus in cauſis pecuniariis, & cum in capi talibus lex illa non diſtinguit publicum crimen a priuato,
83 † ſed aduete quia Ange. non negat quin. §. noſter, habeat lo cum etiam in priuatis criminibus, ſed vult quod in crimine priuato fiat diſtinctio, an ſit capitale, vel non. & non vult ꝙ iſta diſtinctio fiat in crimine publico. quia ita dicitur proprie crimen publicum, vbi imponitur pœna pecuniaria. ſicut ubi imponitur pœna capitalis, & multa ſunt ſpecialia, in ipſis cri-
84 minibus publicis. contra Ange. tamen dicitur caſus, in † dicta l. tunc conuenit. C. de accu. quæ proprie vult quod in crimini bus publicis vbi cauſa depoſcit inſcriptionem, non poſſit in teruenire procurator, ſecus in pecuniarijs cauſis, vt ibi ſubdit tex. Tota igitur difficultas reducitur ad hoc, an in crimini bus publicis in quibus imponitur pœna pecuniaria, ſit neceſ ſaria ſit inſcriptio, & iura abſolute dicunt ꝙ in criminib. pu blicis neceſſaria ſit inſcriptio, nec diſtinguunt capitalia a non capitalib. Prima † ergo ex prædictis datur ampliatio ad hunc
85 tex. vt procedat, ne dum in delictis publicis, verumetiam in delictis priuatis.

Secunda datur ampliario, vt procedat etiam in crimine
86 quaſi publico. † & ſic ī crimine ſuſpecti tutoris. quod eſt qua ſi publicum. l. 3. §. conſequens. ff. de ſuſp. tut. nam ſi agatur, ut tutor debeat principaliter puniri, non admittitur procurator. ut plene per Imo. hic in 6. col. vbi plene dicam, ſecus tamen ſi ageretur quod principaliter remoueretur a tutela, quia licet poſſet contingere, quod puniatur. tamen attenditur id, quod principaliter agitur. vt hic plene per Imol. & probatur vltra eum. quia reo exiſtente non ſoluendo poſſet imponi pœna corporalis. l. fina. de in ius vocan. & l. ſi quis id quod. §. in ſer uos. ff. de iuriſdi. omnium iudicum. Tertia datur ampliatio ad
87 hunc text. † ut etiam procedat vbi proceditur per viam inqui ſitionis, quia inquiſitio de iure ciuili ſuccedit loco accuſatio nis. l. 2. §. ſi pub. ff. de adult. ſecus tamen eſt de iure canonico v bi non agitur de pœna ſanguinis. ca. ſententia. ne cle. uel mō. & tradit Albe. in l. ſeruum quoque. §. dub. in 6. colu. in verſicu. item eſt caſus ſatis notabilis. vbi etiam. vltra alios And. de Pi ſis. & Bald. ff. de proc. & idem tenet Barto. in dicta l. ſi cui. §. 1. & hæc ampliatio de plano procedit, vbi illa pęna quæ imponi tur per viam accuſationis, imponitur etiam ubi proceditur per viam inquiſitionis. Quarta datur ampliatio, † ut etiam ꝓ-
88 cedat, vbi opponitur de crimine per uiam exceptionis ad finē puniendi. quia iſto caſu non poteſt interuenire procurator. ſe cundum Moder. in d. cap. ven. in 3. q. in vlti. membro. in pen. col. vbi etiam quęrit an admittatur vbi procedit per viam de
89 nunciationis. Quinta † ampliatio datur ſecundum Bald. in d. l. ſeruum. quoque. §. pub. ut adeo ſit prohibitus procurator in criminalibus, quod non poſſit ante offerre libellum, ꝙa libel lus eſt de ſubſtantia iudicij. i. accuſa. ff. de adult. & libel. nō po teſt ſubſtantiari in perſona procuratoris multo minus pote rit admitti ad litem conteſt. vt dicunt Mode. in d. cap. ven. col. 42. in verſic. quæro. & dicam infra Sexta datur ampliatio. † vt
90 non admittatur etiam ad medium cauſæ, quia text. hic dicit ſimpliciter quod non admittitur ad crimen publici iudicij ꝓ ſequēdū, ergo videtur remouere procuratorem ab omni. ꝓ-
91 ſecutione † quia cum remouetur genus, remouetur etiam quælibet eius ſpecies. ita tenet Specu. in ţitu. de proc. §. 1. verſi. ſed nunquid vbi Ioan. And. in add. ad eundem. Spe. poſt Roſt. Tancr. & Alb. Gal. & hæc ampliatio de plano procedit in his caſibus in quibus abſens damnari non poteſt, vel etiam ubi
92 non eſt incarceratus de quo infra dicam late. Septima cadit ampliatio, † multo minus poſſit interuenire procurator ad re ſpondendum poſitionib. vel confitendum delictum, ſecundū Bald. in d. l. ſeruum quoque. §. publ. ff. de proc. & ratio eſt, ꝙa reus debet per ſeipſum confiteri. idem tenet Sal. in l. reos. C. de accu. Octaua erat ampliatio, † vt etiam procedat, ubi quis
93 accuſatur de vulnere, & dubitatur, an vulnus ſit mortale, ꝙa iſto caſu etiam non admittitur procurator, ita vult Bald. hic dum dicit, quod debet admitti ſub cōditione, vt talis procura-

tor

tor habeatur pro non admisso, si cõtingat illum mori, & hoc fortius vult Ioan. de Imo. hic qui vult quod non admittat, nec simpliciter, nec sub conditione, quia posset reddi iudicium elusorium, ex quo pars sem per eligeret comparare per procuratorem sub conditione postea condemnatus pœna corporis afflictiua, eluderet iudicium, & statim ꝙ videret se posse cõdemnari aufugeretur.

Sed tu considera, ꝙ ſm Bal. & do. Flor. in l. si vulnerato seruo, ff. ad l. Aqui. vbi fit ꝓcessus sup vulnere cum ꝓcuratore, si postea sequatur mors, est necessarius alius ꝓcessus nouus, nec ex primo potest sequi condemnatio. secundum Bar. vbi cœteri communiter in l. damni in §. Sabinus. de dam. infect. Franc. de Capitibus listę inter cons. crim. Cœpo. in cons. 40. col. 2. posset tamen saluari ista ampliatio, vbi actum esset contra vulnerantem, qui vulneraſſet animo occidendi, quia isto casu secuta morte valeret processus & per cõsequẽtiã nõ posset admit-
94 ti, procurator, nec simpliciter, nec sub conditione. Nona † dat ampliatio ad istum tex. ex mente Bal. in l. reos, C. de accusa. & Bar. in l. 1. de pub. iud. vbi volunt, ꝙ vbi imponuntur duæ pœnæ alternatiuæ altera pecuniaria, & altera corporalis, ex quo ibi datur pœna capitalis, ideo non poterit interuenire procurator, quod de plano procedit, secundum Imol. hic, vbi electio pœnæ spectat ad iudicem. secus tamen si spectaret ipsi reo. Sed tu cõsidera quidquid dicat Imo. quia videtur ꝙ omni casu possit admitti procurator. Attento, ꝙ reus non potest eligere pœnam corporis afflictiuam, quia nemo est dominus membrorum suorum. l. liber homo, ff. ad l. Aqui. & infra dicam. Deci-
95 ma cadit ampliatio, † vbi lex dicit puniatur tali pœna, puta amputatione manus, vel alia. nam illo casu, quia dictio alia, est respectiua similium, non esset admittẽdus procurator. iuxt. no. per gloss. vbi Bald. eam multum not. in l. si fugitiui. C. de serui. fugit.

96 Vndecimo amplia singulariter † vbi pro delicto agitur principaliter ad infamandum, quia isto casu non potest etiam interuenire procurator, & ita voluit gloss. in l. non solum, §. fin. in glo. pen. quam sequuntur Mod. repetentes in d. ca. veniens col. 20. in vers. 8. quæro. facit tex. in l. iusta, ff. de manu. vin. & in l. fi. ff. ꝙ met. cau. Secundo facit, quia si posset interuenire pro-
97 curator, iudicium posset reddi elusorium † quia procurator alieno nomine condemnatus non efficitur infamis. nec ipse nec ille pro quo comparuit, l. furto. §. qui alieno, ff. de inf.

98 Duodecima cadit ampliatio. † vt etiam iste tex. ꝓcedat, vbi pro delicto potest imponi pœna perpetui carceris, quæ pœna æquiparatur damnationi in metallum, per quam quis efficitur seruus pœnæ secundum Bar. in l. 2. supra eo. & isto casu vi-
99 detur, quod non possit interuenire procurator, † sed tu considera, quia videtur quod tex. in l. aut damnum. in fin. de pœn. vęlit quod pęna perpetui carceris æquiparetur damnationi in opus publicum. de quo plene dixi in l. imperium, ff. de iurisdi. omn. iud. hæc tamen ampliatio vera est vt tenet Cœp. in consil. 20. colum. 2. vt infra dicam, plene.

100 Decimatertia † cadit ampliatio ad istum tex. vt etiam ꝓcedat vbi pro delicto imponitur pęna pecuniaria, & corporalis copulatiue, quia tunc non potest interuenire procur. secundũ
101 Imo. hic, † quia vbi concurrunt duæ causæ vna quæ nocet, l. Pedius, §. 1. ff. de arb. & l. si quis in graui, §. fi. de proc. & si quis piam subtiliter, diceret, non ne de iure communi regulariter admittitur procurator? quo casu succedit, id quod dicit Iaso. in l. si arrogator. in 13. col. ff. de adopt. vbi dicit, ꝙ quando causa quæ prodest reducit nos ad ius commune, illa attenditur, replicari, potest, quod etiam lex communis vult, quod regulariter vbi agatur de pęna corporis afflictiua, prohibetur constitutio procuratoris, quo casu quando concurrunt duæ causę, vna quæ prohibetur, & altera quæ permittit, non attenditur causa permittens l. si Ruffinus, C. de test. mil.

Decimaquarta cadit ampliatio, secundum Bart. hic, quod
102 † vbi stat statutum, vt quis possit impune offendi, quia cum hæc pęna sit deportatione maior, videtur quod non possit interuenire procurator, & idem est de mente Bald. in l. secunda, de pub. iud. vbi dicit quod si statutum dicat quod qui declinat iurisdictionem potestatis possit impune offendi, perdit ius illius ciuitatis, cuius videtur factus hostis, quod de plano ꝓcedit vbi talis pęna est perpetua, verum est quod Bald. in l. seruum quoque. §. pub. videtur velle contrarium, sed præcedens opi. est verior & tenenda, quam etiam tenuerunt repetentes in dic. cap. veniens. colum. 27. in 12. quæstio. a. accusatio. & si dicatur vt dicit ipse, ex quo sententia potest ferri in absentem, videtur quod possit admitti procurator replicari potest quod ista consequẽtia non tenet vt ꝛ. per Bar. in 3. col. vbi dicam latissime.

103 Decimaquinta cadit ampliatio, † vt ibi per statutum imponitur pęna arbitrio potestatis, vt Papiæ, vbi statuto cauetur ex delicto aliquem puniri in ęre vel in persona inspecta qualitate delicti, & conditione personæ arbitrio potestatis, isto casu non poterit interuenire procurator, vt plene scribit Signorolus in suis consiliis cons. 168. inc. statuto ciuitatis Papię cauet, & tradit plene Anch. in cons. 273. incip. plene, & subtiliter est allegatum.

104 Decimasexta cadit ampliatio † etiam in pulchro. casu quẽ tradit Cępo. in cons. 20. in 2. col. vbi dicit, ꝙ si condemnatus ad perpetuos carceres aufugiat ꝙ sicut in illa tali causa non potest comparere per procuratorem, ita non potest per procuratorem testes qui contra eum deposuerunt accusare de falso, secundum Bal. & Nellum per eum relatos.

105 Decimaseptima cadit ampliatio; † vt etiam vxor & filij nõ possint constitui, ꝓcuratores in causa criminali, imo nec possunt comparere pro eorum interesse, vt per Cępo. in d. consil. 20. in 2. col. ad fin. de quo tamen inf. dicam.

106 Decimaoctaua cadit ampliatio; † vt etiam ꝓcedat tex. iste, vbi virtute statuti potest procedi contra absentem, ita sentit Bar. sup. in 5. col. & idem Bar. in extrauag. ad reprimend. nam etiam isto casu non potest interuenire procurator qui possit, nocere ipsi reo accusato, vel inquisito. & hæc fuit opinio Rayneri in l. reos, vbi Bal. in 8. colum. in ver. quæritur vbi absunt, & hanc esse communem dicit Ale. in cons. 116. inci. animaduersis statutis, est verum ꝙ Ias. in l. is qui. in 3. col. qui testa. face. pos. videtur amplecti contrariam sententiam, ꝙ imo quando potest procedi contra absentem in eius contumaciam possit, interuenire procurator, & plures alios citat Hyppo. in sua practica. in §. sequitur. in 6. colum. & in cons. 81. in 8. colum. præcedentem tamen opin. tenet Cor. Per. in cons. 122. in 2. colum na. volu. 4. sed infra plene dicam & in disputatione ponam.

107 Decimanona cadit ampliatio. † quod adeo vera est hæc opinio vt non possit etiam reus accusatus vel inquisitus constituere procuratorem ad confitendum ipsum delictum. secundum Bald. in l. 2. C. quorum sententiæ app. non reci.

Vigesima cadit ampliatio secundum Angel. & Imo. hic, vt
108 adeo sit vera ista regula: † vt papa non possit de potestate ordinaria in causa criminali admittere procuratorem, licet de potentia absoluta possit hoc facere. & ideo secundum Angel. princeps potest per suum rescriptum facere quod admittatur procurator in causa criminali. dummodo in rescripto apponat clausulam non obstante tali lege, sed ista ampliatio apud
109 me est dubitabilis. † quia quod non admittatur procurator fuit introductum propter grauitatem causæ, & quia iudex partib. auditis melius potest veritatem discernere, & ideo sup hoc cogita.

110 Vigesimaprima datur ampliatio, † ꝙ adeo vera est ista regula, quod procurator non potest admitti ad petendum restitutionem in integrum aduersus sententiam latam in causa criminali, ita voluit Bald. in l. prima. §. de qua de postul. Aret. in dicto cap. veniens. colu. 20. de quo plene scribit Hyppo. in singulari suo. 221. incipiente. Restitutis in integrum. & idẽ Hyppo. in dicto §. seq. col. j.

111 Vigesima secunda datur ampliatio, † vt etiam procedat, vbi in crimine publico, seu capitali imponitur pœna ipso iure, quia etiam isto casu non potest interuenire procurator, secũdum Pet. de Anchara. in dicta l. seruum quoque. §. publice interest. ad fi. de procura. & vult Alex. in addi. Bart. in hoc. §. nostro, & Hyp. in d. §. sequitur. col. in ver. item suos.

112 Vigesimatertia datur ampliatio, ad hũc tex. † vt etiam procedat, quando reus accusatus vel inquisitus est præsens in iudicio, quia etiã tunc non potest interuenire, & pro hac opin. facit iste tex. qui generaliter loquitur

Secũdo facit. tex. in l. 1. an per alium cau. app. agi. po. Et merito quia accusans, & accusatus debẽt esse in vinculis. l. 1. 2. & 3. ff. de custo. reo. & si dicatur contrarium tenet Bald. in l. reos. C. de accu. & Mod. repetentes, in d. cap. veniens. col. 31. in q. 7. responderi potest, quod l. non tantum. de appe. quæ per eos adducitur, non facit ad propositum, & merito, † quia prædicti
113 Moder. repetentes volunt, quod pro accusatore præsente oblato libello per accusatorem possit ad omnes alios actus interuenire procurator, quod videtur contra hunc tex. qui loqtur generaliter, quod ad crimen publici iudicij persequẽdum frustra admittitur procurator, & sic videtur reuocari procu-
114 rator ab omni persecutione † & a quo remouetur genus remouetur quælibet eius species l. fundum. de fundo instru & l. fina. §. primo. de fuis, & legit. & facit quia videtur speciale illu
115 stribus qui possunt cõstituere procuratores, † & tamen in l. fina. C. de iniu. pęsupponitur quod illustres essent præsentes, nisi dicas tenendo opinio. Bald. quod iurare referuntur ad absentes, ut probatur in dicta l. reos, C. de accu. & in d. l. seruum quoque. §. publice interest.

Et certe durum esset ab hac opin. recedere in practica. Ve-
116 ritas † tamen dependet ab illo articulo, an pro carcerato possit interuenire procurator, & Bar. hic col. 4. tenet quod sic, & idem tenet Ange. hic col. 1. Imo. col. 9. qui dicit quod sic seruatur de consuetudine, & idem dicit D. Benedi. de Plum. col 11. & hanc opin. tenet Alb. in d. l. seruum quoque. §. publice

in 6.

Digitized by Google

in 6. colum. post Archidia. per eum relatum. vbi etiam Bal. dicit quod sic seruatur de consuetudine & idem dicit Bald. in l. reos. C. de acc. & est communis opin. vt testatur Fely. in cap. in veniemus. de acc. & Mod. repetentes in dicto, ca. veniens. in 18. q. col. 30. de accu. & sic secundum omnes istos seruatur ista cõ suetudo. Fundamentum huiusce communis sententiæ consi-
117 stit in quatuor. Primo quia sicut † dñs admittitur procurator pro seruo carcerato, l. sciendum, & l. seruus, ff. eod. & l. Lucius, ff. de appel. ita, & quilibet alius. secundo facit l. si non defendãtur, ff. de pœn. vbi carceratus seruus non solum a domino sed ab omnibus defendi potest l. non tantum. de appel. vbi Barto. vult, q̃ etiam ipso reo inuito possit quis causam appellationis prosequi. & tamen ille qui non potest constituere procuratorem in causa principali, non potest etiam in causa appellationis, vt in hoc §. iuncta l. prima, an causæ appel. per alium red.
118 po. Tertio † facit stringens fundamentum. nam secundum Barto. in carcerato vsit cessare omnes rationes per quas ex parte accusatoris potest prohiberi cõstitutio procuratoris. patet q̃a in ipsum præsentem sententia ferri poterit. & contra ipsum executioni mandari. & hoc modo iudicium eluforium non reddetur. & quia plenius, diligentius, & accuratius ipse cũ procuratore quam solus causam suam defendet tamen Io. And. relatus hic per Imo. intelligebat hanc communem sententiã
119 hoc modo, † vt incarceratus posset constituere procuratorẽ ad omnes actus. præterquam ad litem cõtestandam, & ad sen-
120 tentiam audiendam: quæ opinio non displicet Imo. † Contrarium tamen tenuere subtiles Vltramontani secundum Albe. in d. §. publ. in 7. colum. in versi. item quæritur. qui voluerunt q̃ non possit admitti procurator, nec ad vnum, nec ad duos articulos, sicut non potest admitti ad sententiam. quia a quo remouetur genus, remouetur, & quælibet eius species, l. fundi, ff. de fun. instruct. Item si prohibetur constitui procurator ad sententiam audiendam. videtur etiam prohibitus ad alios articulos. q̃ quos deuenitur ad eam l. oratio. ff. de spons. & eo maxime, quia videtur speciale in personis illustrib. vt possint constituere procuratorẽ, præterquam ad sententiam. ergo in contrarium est ius commune. & dicit Dyn. in d. §. publ. quod huic rationi non potest congrue responderi. Alberic. tamen tenet hanc opin. quod domino existente præsente, seu incarcerato admittatur procurator ad media causæ, & ita dicitur sæpe obtinuisse de facto est verũ, q̃ ipse reus debet litem contestari, & interrogari, & similia facere: quæ non possunt congrue expediti per procuratorem, & cum hac distinctione transit hic do. Bened. de Plum. col. 12. Contrarium indistincte tenet vterque Sal. in d. §. publice. & in l. reos, C. de accus. Et mouetur primo. quia videtur speciale in casu l. non tantum, ff. de appel. vt admittatur.

121 Secundo mouetur. † per tex. in l. j. ff. an per alium causæ ap. vbi patet q̃ fuit sententia lata in causa capitali. ergo reus erat præsens. alias non potuisset ferri l. absentem. de proc. & tamen necessario præsupponitur, quod ibi condemnatus esset in carcere, l. reos, §. super his, ff. de appel.

122 Tertio † facit tex. in l. miles, §. quidam, ff. de adulter. vbi dicitur q̃ vtile tempus quod datur marito ad accusandum vxorẽ de adulterio, ipsi marito in carcerem coniecto non currit, ergo datur intelligi. q̃ non potest constitui procurator ad accusandum de adulterio. quia si posset constitui procurator ipsi marito tempus decurret. & ita dicit etiam Bar. in d. §. quidam.

123 Vltimo facit, q̃a † reus accusatus, vel inquisitus de causa capitali solet in vincula detrudi. l. 2. §. fin. C. de exhib. reis.

Ergo si vera esset ista ratio semper posset pro incarcerato constitui procurator, & sic esset possibile q̃ ꝓcurator ipse esset multum negligens, & sic posset multum nocere ipsi reo in causa talis præiudicij. quod non est concedendum. & maxime per istum tex. qui generaliter loquitur. Et tenendo hanc opin. responderi potest ad obiecta secũdum Alb. in d. l. seruum quo
124 que, §. pubiice. in 3. colum. † s. q̃ l. seruus. & l. sciendum, ff. eodẽ loquuntur vbi dominus vel eius procuratio comparet pro eorum interesse, non autem ad defendendum ipsum seruum vt
125 pœnam euitet. Et †† si dicatur ista solutio non satisfacit ad le. si non defendantur. de pœnis. replicari potest quod etiam ille tex. loquitur in seruo, pro quo dominus vel alius nomine domini admittitur pro interesse pecuniario. nec istud videtur absurdum, quod quis non admittatur vt procurator. sed admittatur vt tertius, vt probatur in l. si eum, vbi Bar. ff. si quis cau. &
126 in l. 2. ff. eodem. Videmus in simili † q̃ vxor potest prohibere ꝓ suo interesse ne bona matri publicentur, l. si quis post C. de bonis dam. & sic illa iura non probant, quod in criminalibus admittatur procurator.

127 Si velles tamen tueri cõem opi. posses dicere: † quod ille tertius qui admittitur pro suo interesse, admittitur ad allegandũ causam causæ. Sed replicari potest, quod licet admittatur ad allegandum causam causæ, tamen non videtur admitti, vt procurator, sed potius vt defensor.

128 † Non obstat, l. non tantum, de appel. quia ad illum text. respondet Alb. in d. l. seruum quoque, §. publ. ff. de procu. & do. Ant. in c. veniens. de app. quod ille tex. loquitur de appellatione ad quam admittitur quilibet ratione, coniunctionis, vel ratione officij, ad quod homo homini tenetur. sed illa lex non considerauit hanc cognationem. l. sed & si. ff. de procu. iunctis hic quæ notantur in l. 3. §. parentes. de in ius voca. & profecto si ratio cognationis deberet considerari etiam ad crimen publicum persequendum deberet admitti procurator. quod ne-
129 gat tex. noster. † & ideo Areti. in d. ca. veniens in 18. colum. respondet alio modo, quod ille tex. loquitur in actu appellationis, non autem in ipsa prosecutione. qui quidem actus etiã die feriata fieri põt. Sed huiusmodi solutio ex verbis illius text. confundi potest. Et primo dum dicitur in princ. non tantum ei qui ad supplicium ducitur prouocare permittitur. sed etiam alio nomine eius. sed prout tex. loquitur pro eo qui ad supplicium ducitur non solum intelligitur de actu prouocationis, sed etiam de ipsa prosecutione, & præsertim quia text. dicit si ille mandauit, &c. sed a communiter accidentibus non solet mandari solus actus appellandi, sed etiam ipsa appellationis prosecutio.

Idem solutio Are. videtur contra rationem illius text. dum dicit, quid ergo si resistat qui damnatus est perire festinãs? &c. nam si ille tex. loqueretur de solo actu appellationis, posset facile reus perire permittendo labi tempus appellationis, q̃ ponderatio fuit repetentium in d. ca. veniens. quæ tamen non videtur tuta. quia illa festinatio ibi consideratur quantum ad hoc quia damnatus ducebatur ad supplicium, & ideo mihi placet solutio Aret. quod ille tex. loquatur solum de actu appellatio-
130 nis, † vt probatur in d. l. adictos, ibi, interponẽdę appellationis copiam non negamus. verum est quod hæc solutio facile posset morderi. quia tex. in d. l. adictos loquitur de appellatione interponenda ab ipsis damnatis, non autem ab aliis, tenenda tamen videtur solutio Are. alias vt infra dicam. esset necesse restringere tex. in l. 1. ff. an cau appel. vt procederet quando reus condemnatus non esset incarceratus, ideo ego dico quod ille casus est specialis, vt quis possit appellare, vbi quis ducitur ad supplicium, & ideo credo quod non procederet vbi non duce-
131 retur ad supplicium, verum † etiam Raph. Cum. & Angel. de Areti. volunt in dicta, l. non tantum. in 2. columna. quod ille tex. habeat locum in damnato ad mutilationem alicuius membri, & in deportato, ego tamen credo quod ille text. habeat locum ad illud tempus, quo ducitur ad supplicium, vt tũc possit procurator appellare, vel potest dici, quod ibi admittitur ꝓcurator non tantum vt procurator, sed tãquam defensor qui potest solum prodesse non autem nocere.

Non obst. aliud fundamentum. Bar. dicentis q̃ melius ꝓ se, & alium simul causa tuetur, q̃ per vnum solum. quia rñdeo q̃ lex abhorret q̃ vbi agitur de tam graui præiudicio, quod est quodammodo irreparabile, admittatur procurator, quia possit, & prodesse, & nocere. Nec est etiam verum, q̃ cessent omnes rationes adductæ per Bar. quia licet cesset illa ratio quod iudicium non possit reddi eluforium, non tamẽ cessat alia quã Bar. considerat circa fin. istius, § q̃ hic agitur de fauore pub. &
132 sic Bar. considerat † q̃ perfectius poterit dignosci veritas. si ipse reus ducatur ad iudicem, vt possit ipsum interrogare, & videre quo vultu. qua continentia, & qua trepidatione loquatur. iuxta l. de minori, §. torm. de quæst.

Secundo considerat Bar. fauorem pub. & ob hanc causam videtur concludendum etiam pro incarcerato nõ esse admittendum procuratorem.

133 Si † quis tamen vellet disputare hunc passum ad patres posset modo rñdere ad adducta contra communem. Et primo
134 † ad tex. qui magis stringit in l. 1. ff. an per alium cau. ap. quod ille tex. debet intelligi, quando reus post sentẽtiam erat absens & sic aufugerat, quod aliquando contingit, & sic per ius considerari potest. & ita respondet. Imol. hic column. 9. sed replicari potest quod ex quo reus condemnatus solet strictus in vincula detrudi, & sic solet fortius custodiri, quam ante latam sententiam, l. fina. C. de custo. reo. non est vero simile, quod aufugiat. & esset magna violatio ad illum tex. restringere illum ad hunc casum, qui est raritissimus. nisi dicas, quod ex quo reus ipse est præsens, & sic potest condemnari. videtur quod possit cõstituere procuratorem per reg. l. seruum. quoque, § pub. de procu. & sic non est absurdum restringere tex. in dicta. l. 1. an per alium cau. app. ad casum quando aufugit, vt iura iuribus concordentur attento maxime quia text. in l. non tantum. de appel. vult. quod quilibet admittatur ad appellandum pro reo condemnato.

Si velles tamen tueri contrariam opi. volo quod aduertas ad l. fina. C. de min. vbi dicitur speciale quod persona, illustris possit procuratorem constituere ad omnes actus præterquam ad sententiam: & tamen ille tex. potest intelligi etiam eo casu quo accusans vel accusatus est incarceratus. si ergo est ibi spe-

ciale,

Digitized by Google

ciale,ius commune erit in contrarium.l.prima,ad municipa.
135 †Non obſt.tex.in l.miles,§.quidam.quia ad illum tex.reſpõ det hic Ang.quod ibi illa tempora non currunt, quia volens alium accuſare non poteſt hoc facere per procurato rem, licet pro carcerato admittatur,& ſic ſenſus illius text. eſt quod maritus qui erat incarceratus, nõ poterat accuſare vxorẽ ſuã de adulterio per procuratorem, ſed non negat quin ipſe poſſet conſtituere procuratorem in cauſa pro qua in carcerem ꝙ iectus erat,vel poteſt dici ſecundum Imo.quod ille tex. poteſt intelligi quando carceratus vellet accuſare coram alio iudice, non autem coram illo a quo in cuſtodiam traditus fuit. Vel poteſt intelligi quod ibi fuit iniuſte incarceratus. & ideo eidẽ ſuccurritur,vt dies quibus in cuſtodia fuerit,ſibi non computentur iuxta l.ſuccurretur,allegatam ibi per gl.ff.ex quib.cauſ. ma.& iſte videtur verior intellectus qui intellectus eſt Ang.in l.4. ff.de adul.

Non obſt.aliud fundamentum,ꝙ non videtur conueniens, ꝙ in cauſa tãti præiudicij dictum vel factum procuratoris nocere poſſit ipſi domino,attento maxime ꝙ accuſator,& accuſatus debent eſſe in vinculis,& ſub cuſtodia,l.1.& fi.C. de acc. & l.2.& 3.infra de cuſt.reor.quia reſponderi poteſt,ꝙ iura cõſiderant.ꝙ vbi poteſt ferri ſententia in aliquem, ꝙ ibi poteſt conſtitui procurator, & eſſet dubio procul ſatis abſurdum ꝙ pro quolibet actu deberet incarceratus duci ad banchum iuris,& ideo lex tolerat ꝙ pro eo poſſit interuenire procurator, & hæc videtur crebrior ſententia,a qua in iudicando non eſt recedendum.

136 †Mihi tamen videtur poſſe ſic dici;aut.n.quærimus quo ad lit.conte.& ad reſpondendum interrogationibus ſeu poſitionibus poſſit conſtitui procurator,& crederem ꝙ non.& ita ꝓ cedat tex.in l.2.C.de exhib.reis.& in l.2.de cuſto.reo.quæ iura volunt ꝙ reus ex vinculis cauſam ſuam dicere debeat.& ita faciunt iudices prudentes,qui faciunt ipſum reum litẽ conteſta-
137 re perſonaliter,& poſitionibus reſpondere,quibus†tenetur in criminalibus per verbum veritatis reſpondere, & non per verbum credo.Bar.tradit in l.inter omnes,§.fin.de fur.& hoc modo poterunt dignoſcere melius,& eruere veritatem.argu.d.l. de minore,§.tormenta,ff.de quæſt.

Aliquãdo quærimus an in medio ipſius cauſæ poſſit admitti procurator,& ſic in his quæ non poſſunt commode expediri per incarceratum,cui eſſet difficile pro quolibet actu exire carceres,& ad cauſam venire, & credo quod iſto caſu poſſit admitti procurator,& ita dicit Alb.ſæpe ſe vidiſſe de facto obſeruari in practica.Aut quærimus an poſſit conſtitui procurator ad ſententiam,& omnes concludunt quod non. quia verba ſententiæ ad ipſum carceratũ præſentem ad tribunal ſunt formanda,non autem contra exiſtentem in vinculis.quia tũc eſſet lata contra abſentem.l.4.§.qui in aliena, ff.de damno infecto.

Crederem tamen ꝙ ad oẽs actus ſubſtantiales de quibus in l.prolata,C.de ſen.debeat ipſe duci ad banchum iuris. & ex pmiſſis hr prima limitatio ad hunc,§.ꝙ ad crimen publici iudicij perſequendum poteſt pro incarcerato interuenire procur.
138 Secunda datur limitatio ad iſtum text. vt†non.procedat in crimine hæreſis,& in alijs criminib. in quibus quis damnatur poſt mortem,de quibus per Doc.in l.defuncto.infra eod.& in l.ex iud.infra de ac.& ita concludit Alb.in d.§.pub.colum.6.in ver.ſed nunquid in crimen hæreſis. de procur.qui ſubdit ꝙ de
139 hoc †fuit magna concertatio in Rom.curia tempore Clemẽtis V.coram quo inſtante Rege Franciæ accuſatus erat Bonifacius 8.de crimine hæreſis per d.Guil.de Nog.& fuit obtentum & ita voluit Bald.in l.reos,C.de acc.& ſic hæredes poſſunt conſtituere procuratorem vbi defunctus accuſatur de crimine hæreſis.& ita cum hac.opin.licet Albericum non referant tranſeunt.Mod.Senen.in dicto cap.yeniens.colum.36.ver. 18.quæ
140 ro : † quia ſi aliter diceremus,excluderemus defenſionem.ꝙ eſſe non debet.& eo maxime quia morte videtur extingui ipſum delictum,l.defuncto. infra de publ. iudic. quo caſu videdetur ſolum tractandum de quæſtione bonorum.& vbi cauſa eſt pecuniaria etiam quod ex ea quiſpiam infamari poſſit,admittitur procurator,vt probatur in l.1.an per alium cau. app. red.poſſ.& ſi quiſpiam ſubtiliter diceret,nam hic agitur†de pęna priuationis omnium bonorum,quæ pœna cauſæ crimina li æquiparari videtur vt gloſſ.dicit in l.1. C.de re. poſtu.lib. 10. & probatur in l.propter litem.de excu.tuto. & in §. propter litem.inſt.eodem replicari poteſt,quod iura prohibentia procuratorem conſtitui ad perſequendum crimen publicum ſeu priuatum,ſolum conſiderant, an pro delicto ſit imponenda pœna corporalis,an vero pœna pecuniaria.& primo caſu tantum prohibetur procuratorem admitti,ſeu tu conſidera,quia licet morte delinquentis extinguatur delictum, vt cõtra eum non poſſit formari inquiſitio,minus poſſit mortuus damnari
142 †tamen damnatur memoria ipſius proditoris,ſeu hæretici,vt contra memoriam ipſius poſſit formari inquiſitio ſecundum Angel.de Areti.in §.interdum.Inſt.de hære.quæ ab inteſt. def. & ſecundum eundem in tra.male.in gl.

Traditore che hai tradito la tua patria. & hæc limitatio prima fronte videtur ſine dubio,quia videtur abſurdum ꝙ defenſio denegetur,vbi impugnatio conceditur,l.facultas,C.de iur.
143 fiſ.In contrarium†tamen videtur caſus in cap.filij.de hær.lib. 6.qui videtur velle ꝙ ſoli filij,vel hæredes poſſint in crimine
144 hæreſis admitti.tum quia † intereſt filiorum ne memoria defuncti damnetur.

Item intereſt hæredum propter confiſcationem bonorum, ſed ad iſtum tex.reſpondet Alb.in rub.C.de hære.in vlt.colum na,& dicit quod licet illę perſonæ quarum magis intereſt primo admittantur ar.l.ſi plures,ff.de acc.tamen eis deficientibus alijs non eſt denegata defenſio.& per hoc ſolum videtur confundi id quod dicunt Mod.in d.ca.veniens,q.18.qui dicunt ꝙ hæredes ipſius defuncti poſſunt conſtituere procuratores,quia ſi admittuntur procuratores in ſubſidium. videtur ꝙ donec extant filij vel hæredes ipſi debeant cauſam proſequi.attento maxime quia hic agitur de cauſa maximi præiudicij, & ſic de infamando ipſum defunctum,& de cõfiſcatione omnium bonorum.non eſt tamen a communi opin.recedendum. quæ efficacius probatur in extrauag.ad reprimen. in verbo legitime qui tex.non cauillando literam probat.quod etiam in vita ꝓditoris poteſt interuenire procur. quicquid dicat Bartol.quia
145 †in his criminibus in quibus damnatur memoria defuncti, ſunt multa alia ſpecialia patet in l.famoſi,ff.ad leg.Iul.maieſt. Tertia datur limitatio.vt iſta concluſio non procedat ſecundũ
146 Angel.& Imo.hic,vbi†proponitur accuſatio pro re familiari,vt in caſu l.ſed,& hæ.§.1.ff.de proc.vbi libertus accuſatur,vt ingratus per procuratorem,& ratio eſt ſecundum Bart. hic in 2.oppo.quia agitur ibi de commodo pecuniario, & per hoc
147 confunditur id quod dicit,Angel.hic,quod†vbi agitur de ſeruitute ex parte rei,non poteſt interuenire procurator,quia ſeruitus æquiparatur morti,quia licet æquiparetur morti. ſecundum Bar.in l.nec quidquam,§.vbi decretum.in repe colum.4. cauſa ſeruitutis eſt pecuniaria, & perinde eſt ac ſi quis peteret vnum bouem vel vnum aſinũ,& ideo talis cauſa poteſt dele
148 gari.l.iandudum,C.vbi cau.fiſ.†ſed tu conſidera quæ poſſit eſſe ratio.l.1.C.de aſſer.tol.vbi ſi exiſtens in poſſeſſione ſeruitutis proclamat in libertatem,tunc ex parte ipſius non admittitur procurator,& tamen exiſtens in poſſeſſione libertatis, ſi petatur per aliquem pronunciari ſeruum pro illo poteſt interuenire procurator.Sal.in l.1.de aſſer.tollen.reſpondet quod ille qui de poſſeſſione ſeruitutis prouocat, ſi libertatem nõ poteſt per procuratorem agere, ex quo in tali liberali vertitur periculum ſtatus,& perſonæ,ſed etiam ecõtrario agi videtur de periculo ſtatus,& perſonæ,& tamen prouocatus de poſſeſſione libertatis in ſeruitutem poteſt per procuratorem reſponde re.& ideo cogita,quia inf.clare reſoluam.

149 Quarto†declaratur iſta concluſio,ſecundum Ang.hic poſt Bart. hic in 4.col.vt non procedat in domino qui admittitur ad defendendum ſeruum,pro ſuo intereſſe, & eadem ratione pater pro filio,& Abbas pro monacho, & ciuitas pro ciue argum.l.de iure,ff.ad muni.& vxor pro marito, vt tradit plene
150 Barb.in apoſt.ad Barto.infra in 4.colum.ſed tu aduerte,†quia videtur quod iſtud ſit ſpeciale in ſeruo, qui regulariter non habet legirimam perſonam ſtandi in iudicio, & qui poteſt non ſolum a domino,ſed etiam a quocunque defendi, d. l.ſi non defendantur,& l.2.de exhi.re.& ideo glo.in l.ſeruus, ff.de ſta.hom.dicit qđ dominus compareat ad adminiſtrandum ipſi ſeruo probationes,non autem ad ſuſcipiendum in ſe telam iudiciariam.iudicium tamẽ agitur cum ipſo ſeruo, qui debet de vinculis deduci ad omnia acta agitanda quod probari videtur in l.2.in fin.C.de acc.ſed iſta ſolutio nimium reſtringit textus,in d.l.ſi non defendatur.quia videtur velle quod dominus admittatur plenarie ad defendendum ſeruum,& ſi ſolum admitteretur pro ſuo intereſſe,limitatio iſta non eſſet de regula contra tex.in l.nam quod.de pœu.leg.& ideo conſidera quod ideo dominus admittitur,quia ex quo ſua veriſimiliter intereſſe,poteſt:ne ſeruum perdat:ideo ſolet euocari, iuxta l.nã ita diuus,ff.de adop.alias ſententia non præiudicaret ipſi domino,& licet compareat pro intereſſe pecuniario, negari tñ nõ poteſt,quin defendat ipſum ſeruum,& hæc limitatio eſt de regula,& iſtud eſt clarum in omni materia, nam dominus pro quo alius promiſit de iudicio ſiſti ſub pœna, non euitat pœnã
151 comparendo per procuratorem, †& tamen fideiuſſor qui fideiuſſit de iudicio ſiſti poteſt cum defendere quo ad hoc, vt euitet pœnam.de primo eſt caſus in l. prima in principio. ff.ſi quis cauſa. de ſecundo in lege, ſi eum, §. primo. ff. eodem.

152 Quinto†declaratur iſta concluſio,ſecundum Ang.hic in verſic.octauo fallit in cauſa vniuerſitatis quæ poteſt comparere per procuratorem,& ſic intelligitur tex.in l.tam collatores,§.vt autem,ibi,ſuper criminalib.ſeu ciuilibus cauſis, & ex

publi

Digitized by Google

publicis cauſis, deſcendentibus, iuncto ver. quoque ibi, milites vel ſyndici litigantes, C. de re mili. lib. 12. & ita tradit hic Ang. per illum tex. in 3. col. in verſi. octauo fallit, & Imo. in 13. col. in verſi. & hoc de plano procedit vbi vniuerſitas accuſatur, quia poteſt comparere ſyndicus nomine vniuerſitatis.

153 †Sed maior eſt difficultas, an ſyndicus poſſit accuſare nomine vniuerſitatis ſyndicati nomine. & Dy. tenuit ꝙ non ſecundum Bar. in l. 2. ſup. eo.

Sed tu conſidera quod iſta limitatio cum qua omnes tranſeunt non videtur vera, quia † vbi vniuerſitas delinquit eidē
154 imponitur pœna pecuniaria, licet ſi priuatus delinquat ei imponatur pœna corporalis, ar. l. quintæ, C. de dec. lib. 10. & l. fi. C. de nauic. & l. aliud §. refert, de reg. iur. & traditur in c. graui, de ſen. excom. & hoc modo iſta fallentia non eſt regula. Aut vero vniuerſitas committit delictum enormiſſimum, vt puta hæreſim, vel idolatriam, & iſto caſu eſſet aratro exterminanda, vt De Carthagine, loquitur tex. in l. ſi vſusfructus ciuitatis, ff. qui mo. vſusfr. amit. & tunc poſſet procedere iſta limitatio, quia talis pœna quæ imponitur eſt pœna capitalis, vbi vero committeret homicidium tunc ſi apparerent promotores ipſi, pœna homicidij afficiendi forent, ar. tex. in l. capit. §. ſolent de pœn. & iſto caſu non deberent comparere per procuratorē, in his cāſibus ergo in quibus ipſi vniuerſitati imponitur pœna pecuniaria, non poteſt cadere iſta limitatio. & ideo vide omnino Ioan. de Platea, in d. §. vt autem omnifariam.

155 Sexto declaratur hæc concluſio, ſecundum Angel. & Imo. hic, vt non procedat in caſu c. tuæ, de procura. †vbi in crimine adulterii quis compareat per procuratorem, ſed hæc limitatio non videtur adaptari ad regulam huiuſce, §. qui loquitur vbi agitur criminaliter pro crimine publico, & in illo tex. agebatur ciuiliter, prout agi poteſt pro quolibet crimine tam publico quam priuato, vt gloſſ. & Bar. dicunt in l. qui nomine, ff. ad leg. Corn. de falſ. glo. tamen ſing. in l. infamen, infra cod. quam ibi ſequuntur Bar. & Imo. voluit ꝙ vbi agitur ciuiliter pro crimine publico, qs notetur infamia, vt dicam inf. lite. Septimo limitatur iſta concluſio ſecundum Felyn. in c. meminimus, de
156 acc. vt non procedat, †quando quis vult dicere ſententiam criminalem nullam, quia ad hoc dicendum procurator conſtitui poteſt.

157 Octauo limitatur vbi †quis vult dicere inquiſitionem fuiſſet inepte formatam, vel calumnioſam, quia ad hoc proponē dum non prohibetur conſtitui procurātor, vt Bald. dicit in cō ſilio. 6. incipien. verba accuſationis, volu. 1. quem ſequitur. Hippo. in d § ſequitur. in 6. colum. in verſicul. item teneas menti.

158 Nona datur limitatio: †qđ nō procedat vbi quis vult conſtituere procuratorem ad opponendum exceptiones impedientes proceſſum puta quod libellus inquiſitionis non procedit. vel quod iudex non poteſt inquirere, vel ꝙ procurator eſt inhabilis ad accuſandum, vt eſt de mente Bar. hic colum. antep. in verſi. quæro, & concordantes refert Ale. in conſ. 138. in 3. colum. volu. 6. Sed hæc limitatio, & duæ præcedentes non videntur de regula quæ prohibet procuratorem conſtitui ad perſequendum crimen publici iudicij, & dicere ſentētiam nullam, vel inquiſitionem ineptam, aut calumnioſam, non eſt perſeq crimen publici iudicij, niſi dicas, ꝙ ſufficit ꝙ fallentia ſit de genere regulæ, vt probari vſ in l. nummus, ff. de in lit. iur. vbi laſ.

159 Decima cadit limitatio, †vt non procedat in perſonis illuſtrib. quia hæ perſonæ poſſunt comparere per procuratorem, vt eſt caſus in l. fina. C. de iniur. & tradit Hyppo. in d. §. ſequitur in 6. colum.

Sed hæc limitatio etiam non ſubſiſtit, quia regula text. noſtri loquitur in crimine pub. l. ver. fin. C. de iniu. loquitur in crimine iniuriarum, quod eſt crimen priuatum, vt d. l. fin. in princip. per quem tex. confunditur id ꝙ dicit Imo. hic qui intellige bat illum tex. in crimine iniuriarum, quod eſſe publicum, vt in terminis, l. pen. C. de fām. lib. & illum tex. hoc modo intelligebat Alb. in l. ſeruum quoque, §. pub. ff. de procu. niſi dicas vt ſtatim dixi, videtur ꝙ talis fallentia ſit ſaltem de corpore regulæ generalis, quæ habet ꝙ in criminalibus agitur de pœna corporali non admittitur procurator.

160 Vndecimo limitatur iſta regula. †vbi extaret ſtatutum ꝙ ꝛ tumax habeatur pro confeſſo. quia tunc in iudicio criminali procurator conſtitui poteſt, vt plene ſcribit Corn. in conſ. 17. inc. moris eſt vol. 3.

161 Duodecimo declaratur, †non procedat, vbi abſens virtute ſtatuti condemnari poſſit. quia tunc poteſt admitti procurator ſecundum Hippo. in dicto. § ſequitur. de quo videbimus infra ſecundum ordinem Bar. & tradit plene Corn. Peru. in cō ſil. 132. in 2. col. & in ver. & inſuper vol. 4.

162 Decimatertia cadit limitatio, vt iſte tex. non procedat. †vbi procurator in criminalib. fuit admiſſus. & nihil fuit ei oppoſitum nec per partes, nec per iudicem, quia tunc valet proceſſus, vt voluit Spe. in ti. de proc § 1. ver. ſed pone. & tradunt Canoniſtæ in c. 1. de l. b. 6. & hoc tenet Alb. de Roſ. in d. l. ſeruum quoque, § publice. in 9. colum. de procu. & dicit ibi Bal. in 6. colum. in ver. modo quæro, ꝙ in communiter tenetur, & ſecundum Imo. hic col. 20. ita ſeruatur in practica, & hanc opin. veriorem dicit Fel. in d. c. meminimus, & videtur tex. pro hac opinio. in l. quamuis, C. de adulte. vbi quidam viator accuſauerat vxorem de adulterio, & cauſa fuit agitata per procuratorem, ſententiæ vxor coniuncta allegabat contra proceſſum exceptionem procuratoriam, dicitur ibi quod illa exceptio non ꝓcedit imo accuſator debet condemnari, de hac tamen limitatione videbimus infra ſecundum or. Bar. qui ad fi. iſtius §. hāc limitationem tangit, & plene diſputabo eam.

Decimaquarta datur limitatio ne iſta concluſio procedat in caſu ſingulari, qui tempore meo euenit Papiæ in perſo-
163 na †Magnifici domi. Ioā. Aloyſij. Lunati, cuius illuſtri familię multum debeo, nam pfatus do. Io. Aloyſius fuit accuſatus de quodam crimine publico, & erat bannitus ab inclyta ciuitate Papiæ propter aliud delictum, fuit dubitatum an ex quo non poterat tute compare, ex eo quia erat bannitus, an pro eo eſſet admittendus Magnificus do. Pau. de Lunate procuratorio & defenſorio nomine ipſius do. Io. Aloyſij. & do. laſ. in conſi. 144. in 4. vol. conſuluit ꝙ ſic, ſed ego credo ꝙ non bene conſuluerit. ꝙ poſſet admitti, vt procurator, qui non poſſet prodeſſe, & nocere ipſi reo accuſato, ſed bene potuit comparere, vt prodeſſet, vt colligitur ex dictis Corn. in conſil. 122. colum. 2. in ver. & in ſuper. vol. 4.

164 Decimaquinta cadit limitatio ad iſtam regulam, † vt non procedat vbi delictum cōmiſſum eſſet impunibile. quia tunc pro reo accuſato vel inquiſito poſſet interuenire procurator, ita voluit Barto. in l. vbi pactum, in pen. colum. C. de tranſa. & fuit originalis Doctr. Ric. Malumb. in l. filiusf. in §. veter. de procu. & idem voluit & Bar. in conſ. ſuo. c. inc. a do. Cyno de Bon. & Cep. in cau. ſua. 68. inc. in cauſa cri. & cōcordātes refert Hippo. in ſing. ſuo. 372. inc. capies vnum, & in conſ. ſuo. 90. col. 4. & in conſ. 24. col. pen.

165 Decimoſexto †limitatur ſecundum Iaſ. in l. 2. col. 3. C. qui teſta. fac. poſ. vt non procedat in inclyto, & ſplendidiſſimo Ducatu Mediolani, vbi adeſt decretum, ꝙ ſi accuſat vel inquiſitus ſit contumax habeatur pro confeſſo, & conuicto, quia tali caſu poterit interuenire quilibet etiam penitus extraneus, ad oſtendendum, & demonſtrandum innocentiam inquiſiti ſeu accuſati, etiam ꝙ ſtatutum dicat quod reus debeat ſe primo perſonaliter in carceribus ponere, & hoc firmat etiam do. Bartho. Cep. in conſ. 20. inc. quidam dum eſſet poteſtas, in 3. col. in ver. quinto caſu, & Fran. de Capitibus liſtę inter prædicta conſilia Cep. in conſ. 41. inc. licet inuitus, col. 4. & Ang. de Caſt. inter ipſa conſ. in conſ. 2. inc. ſi curia Magnifici. & facit id qđ ſingulariter dixit Areti. in conſilio. 147. incipien. viſa conſultatione, col. 3. & cōcordantes, refert, Hip. in conſ. 90. col. 7. & de hoc infra late dicam.

Decimoſeptimo declaratur, & limitatur regula text. noſtri
166 † vbi procurator ſolum petit admitti teſtes deponentes ſuper innocentia rei, vt voluit Barto. in l. 1. §. ſi quis vlt. ff. de quęſtionib. & ſubtilitatum princeps do. Fran. de Are. in conſi. 147. vbi dicit quòd iudex ad defenſam rei etiam contra eius veram, & ſpontaneam cōfeſſionem ex officio debet recipere teſtes, multo magis debet eos recipere vbi producuntur a procuratore, & concordantes refert Hip. conſi. 39. col. v. volum. v. & in conſil. 34. colum. 4. ſed pro veritate iſtæ non ſunt limitationes ad huiuſce modi, §. quidquid dicat. Hipp. in conſilijs. præall. quia regula tex. noſtri loquitur de procuratore qui non poteſt admitti in crimine publico, nec ad crimen publicum perſequendum, vt poſſit prodeſſe, & nocere reo inquiſito. Sed in aliquibus ex caſibus ſupradictis licet admittatur procurator, ſolum admittitur quantum ad hunc affectum, vt ipſi reo ꝓdeſſe poſſit, non autem vt poſſit ei nocere, & ſic in ſe ſuſcipere omnem telam iudicij.

Veritas tamen dependet ab intellectu Bart. in l. ſeruum quoque, § publ. de proc. qui voluit quod in his caſib. in quibus abſens poteſt damnari, non poſſit admitti, vt procurator, ſed vt defenſor, & protector ipſius rei, qui ſolum poſſit prodeſſe, & non obeſſe ipſi reo dicam inf. pleniſſime.

267 Decimooctauo limitatur iſta concluſio, †vt non procedat in tali caſu ſingulari, pone quod vulneratus velit comparere pro ipſo inquiſito, cōtra quem fuit formata inquiſitio de vulnere illato in perſonam ipſius comparentis, nam iſto caſu dicendum eſt quod poſſit, ita dixit ſingulariter Hippol. in conſ.
168 ſuo. 17. colum. ult. † & facit pro iſta limitatione id qđ ſingulariter dixit Bal. in l. 1. in ul. eo. C. com. de leg. ubi dicit ꝙ exculpatio ipſius vulnerati prodeſt ipſi inculpato, ſeu inquiſito, ut torqueri non poſſit ex indiciis contra eum exiſtentibus. quod dictum ſequitur Fel. in capitu. penul. ad fin. de præſumptionibus & in capi. literas colum. 5. eodem titu. de quibus plene dicam infra.

169 Decimonono declaratur hæc concluſio, †ut non procedat

ni

Digitized by Google

in eo qui vult allegare causam causæ, quæ patet ex actis, & q̄ causa est notoria, ita Inn. in c. veniens, de acc. & idem sentit in ca per tuas de test. & in ca. ex insinuatione. imo vult ꝙ admittatur Et sine mandato, & sine satisdatione, etiam si sit minor vel sit mulier, & Inno. sequitur hic. Imo. col. 17. circa med. in ver. sed certe si bene ponderetur, imo videtur velle ꝙ talis allegatio fieri possit, dato quod inferatur præiudicium ipsi reo īquisito seu accusato.

170 Vigesimo limitatur ista regula. †vt non procedat, quando plures sunt accusati de eodem crimine, quia vnus potest esse procurator alterius secundum Alb. in l. seruum quoq;, §. pub. col. 6. in ver. item est casus satis no. ff. de proc. allegat tex. in ca. cum dilecti, de do. & cont. & in c. interrog. 2. q. 4. sed ego dubito de hac limitatione, quia rationes quæ prohibent procuratorem constitui militant etiam in casu isto, non est tamen ab opi. Alb. recedendum.

171 Vigesimoprimo declaratur ista conclusio† vt nō procedat de iure canonico vbi in crimine proceditur per viam inquisitionis, quia hoc casu potest constitui procurator, secundum Hostien. in summa de procu. §. & in qua re. & not. per gl. in c. nostram, in verbo vtebatur, extra de procur. & per Alb. §. pub. de procu. col. 6. Sed ego credo ꝙ in his casibus, in quib. inquisitio succedit loco accusationis, ꝙ sicut non admittitur procurator in causa accusationis, ita non debet admitti in causa inquisitionis, nec satisfacit ratio Alb. ꝙ ideo est, quia vbi agitur per viam inquisitionis, vel denunciationis de iure canonico non imponitur pœna sanguinis, ca. sententiam ne cle. vel monach. quia licet non imponatur pęna sanguinis, solent tamen iudices ecclesiastici facta declaratione contra eum delinquentem, illum tradere curiæ seculari, quæ solet pœnam sanguinis imponere non viso processu agitato coram iudice ecclesiastico. c. 1. vbi Doct. de offi. ord. & ideo do. An. de But. in c. inquisitionis. in prin. de acc. intelligit hanc limitationem procedere vbi inquiritur contra aliquem, non ad naturalem pœnam delicti, sed ad interesse publicū, ſ.ne criminosus aliquid indigne teneat, & ita etiam sentit Baldus. in l. reos, C. de accusationib.

172 Vigesimosecundo declaratur ista conclusio, †vt non procedat vbi procurator constituitur ad concludēdum in causa. q a tunc potest in causa criminali interuenire. ita voluit Bald. in l. seruum quoque, §. pub. ff. de proc. allegat tex. in l. quamuis indubitari, C. de adul. & ratio est secundum Bald. quia renunciatio probationum, & sic conclusio in causa, non dicitur esse de actis litis, sed de actis ipsius iudicii. & si quispiam subtiliter di-

173 ceret, ꝙ †in criminalibus non potest probationibus renunciari, vt no. in l. pactum inter hæred. ff. de pact. replicari potest, ꝙ imo potest renunciari, vbi quis dicit, se non habere aliam defensionem.

174 †Sed ego dubito de hac limitatione; quando esset talis casus, ꝙ sententia non posset ferri contra absentem. quia videt ꝙ isto casu non possit constitui procurator ad concludendū in causa. veritas dependet ab intellectu illius regulæ. quæ hēt quod quis in criminalibus non potest renūciare suis defensionibus, de qua regula plene scribit Ias. in d. l. pactum inter hæredem, ff. de pact. & 38. limitationes ponunt Mod. repetentes in d. ca. veniens. car. pen. ad hunc text. licet fere nullam ex prædictis ponant nec viderint. & quatuor cautelas ad eludendam dispositionem huius, § ponit Cęp. cau. 252. & 45. & 107. & tradit etiam Hipp. in §. sequitur in sua prac. & inter cęteras est ista cautela. ꝙ statim ꝙ aliquis commisit aliquod delictum, ꝙ eū mittas ad partes remotissimas, & cōpareat aliquis excusator, qui dicat eum obesse in longinquis partibus, & afferat probationes in promptu, quæ si non admittantur a iudice processus erit nullus, secundum Bart. in extrauag. ad reprimēdum in verbo neglexerit. de quo, & infra dicam.

175 Noto secundo ex hoc tex. ꝙ †ad allegādum causam absentiæ bene admittitur procurator, quæ allegatio operatur hunc effectum, vt sententia annotationis bonorum differatur secūdum Ang. hic intelligentem hunc tex. in sententia annotationis bonorum, & si dicatur prout dicit Imo. hic in 2. colum. ꝙ iste tex. potest etiam intelligi de sententia, quæ fertur super cri-

176 mine capitali, †quæ in certis casibus potest etiam ferri in absentem, l. lege Cornelia, §. constitutum, ff. ad legem Corn. de sicar. & in l. ne diu, C. de pœn. & in crim. læsæ maiest. replicari potest, ꝙ vnus solus casus reperit de iure Digestorum, videlicet in d. §. const. nec est verosimile, ꝙ iurisconsultus restrinxerit se ad illum casum. & ideo necessario debet intelligi text. noster de sententia annotationis bonorum, & maxime, quia si aliter diceremus, huic §. expresse contradiceret tex. in l. seruum quoque, §. publ. ff. de proc.

Sed iuxta istud notabile aliquę breues dubitationes discu-

177 tiendæ sunt. Prima est dubitatio† an admittatur tam masculus quam fœmina ad allegandum causas absentiæ, & videtur dicendum quod sic, per tex. in d. §. publi. ibi, a quibuscunque defendi; quæ verba innuunt quod ad allegandum causam absentiæ, admittatur nedum masculus sed etiam fœmina. imo videtur ꝙ admittatur infamis, secundum Bald. hic per d. §. publi. & idem tenet Imol. hic in 16. colum. circa med. & si quispiam subtiliter diceret, aduerte pro tex. in d. § publ. dum dicit a quibuscunque debet exponi, scilicet idoneis iuxta gloss. in l. 1. C. de sacrosanct. eccle. attento maxime, quod infamis a iudicio repellitur, l. quod prohibet, ff. de postu. nam replicari pōt, ꝙ illæ duæ regulæ limitantur in casu nostro, vbi quis venit ad allegandum causas facti necessarii pro absente. & facit tex. in arg. in l. non solum, § fina. de proc. & in l. exigendi. C. eod. ti. & ratio colligitur licet Imo. hic non dicat: quia agitur de publico interesse, vt dicitur in d. §. pub. & ista conclusio de plano procedit, vbi quis venit ad allegandum causam absentiæ facti, vt puta quia accusatus est infirmus, vel quod iuit Bisantium, vel ꝙ est incarcerem coniectus, in tali loco vt hic per Imo. colum na 17.

178 Secunda cadit dubitatio† an isti qui admittuntur ad allegādum causam facti, teneantur satisdare de iudicato soluendo, vel de præsentando ipsum absentem coram iudice, & Alb. de Ros. in dicto. §. publ. in 5. colum. concludit, ꝙ non. quia hoc nulla lege cauetur. post do. Tit. de formaginis, attēto maxime quia in similib. causis graue est inuenire fideiussorem, arg. tex. in §. fi. in Auth. de posi & denun. coll. 6. & subdit Alber. ꝙ ista communiter tenetur. Imo. hic in 15. colum. in ver. circa secundum. dicit ꝙ admittitur sine cautione de rato. sed Albe. dicit ꝙ communiter tenet̄, ꝙ nullam præstet cautionem, allegat Dy. in l. qui bona, §. qui damna, ff. de dam. infec. & ratiō colligitur

179 secūdum Dec. in l. in eo, §. nemo. de re. iur. †quia iudex ex eius officio tenetur defendere, & quærere innocentiam ipsius rei, l. si non defendantur, ff. de pę. ergo longe magis debet admittere alium eius innocentiam excusantem, & facit etiam alia ratio, quia etiam vbi lata est sentētia, si detegatur innocentia rei pœna irrogari non solet. ergo ne frustra sententietur, debet quispiam admitti ad allegandum causas absentiæ. sed tu considera quia his rationibus attentis non solum deberet admitti quis ad allegandum causas absentiæ. sed dici potest quod satis est, quod huiuscemodi rationes concludant, quod allegans causas absentiæ non debet grauari onere satisdationis, tu autem considera aliquos casus.

180 Primus casus est, †vbi quis allegat causam absentiæ in causa ciuili, & secundum Pau. de Castr. Fulg. & Ale. in l. filiusfamilias, ff. qui satisda. cogan. nam videtur quod allegans causas absentiæ teneatur satisdare de iudicio sisti, Imol. Ias. in rub. vt in ius voc. cant videtur velle, ꝙ allegans causas absentiæ saltem teneatur cauere de præsentando ipsum absentem ipsi prętori, quod iudicio meo videtur contra mentem communiter scribentium hic, & in d. §. publ Fulg. in d. l. filiusf. vult quod saltem teneatur præstare cautionem de iudicio sisti, sed mihi videtur, ꝙ verior, & crebrior sit opin. ꝙ non teneatur cauere,

181 nec de iudicato soluendo, nec iudicio sisti, quia †cautio de iudicato soluendo, non potest cadere in criminalib. Sum tñ huiusce opinionis, quod teneatur cauere, quod dolus malus abesit, quæ clausula includitur in cautione de iudicato soluendo l. iudicatum solui, ff. iud. sol.

Est verum quod vbi aliquis admittitur ad defendēdum reū accusatum, vel inquisitum, pro suo interesse, vt quando patet vel dominus, aut Abbas petunt se admitti ad defendendum filium, seruum, vel monachum, nam si est talis casus in quo isti absentes damnari possunt, quod in hoc casu videtur præstanda cautio de præsentando hos delinquentes in fortiam prætoris, aut vero sumus in casu, in quo absens non potest damnari, & talis cautio non videtur præstanda, vt vult Cœpo. caute la 90. inc: Titius vulnerauit.

182 Tertia cadit dubitatio, †an ille qui habet plenum mandatum ad defendendum, & ad allegandum causas causæ, possit allegare causas absentiæ, & Ia. de Rauē. Pet. de Bella per. & Alber. de Ros. in d. §. pub tenent ꝙ sic, & idem tenet Imo. hic post Do. de Ro. dec. 113. & secundum istos videtur esse casus in c. veniens, de acc. ubi procurator licet esset constitutus ad causam criminalem tamen fuit auditus ad allegandum causas absentiæ. & hoc esset magis clarum, si procurator haberet mandatum ad causam defendendum seu prosequendum, prout communiter consueuit dari mandatum, iuxta illud quod habetur in cap. cedens, & in cap. mandati. de proc.

Attento maxime, quia ille, qui allegat causas absentiæ, videtur defendere, & hanc sententiam sequitur d. Mar. de Senis referendo Imo. hic formaliter. in dicto. capit. veniens. colum. 38. in versi. sed iux a prædicta quæro, sed aduerte quia huic sententiæ ob. tex. in l. maritus, C de procu. vbi maritus habens mandatum ad vnam rem non potest de alia re se intromittere, nisi dicas, quod in casu nostro, nisi admitteretur talis procurator ad allegandum causas absentiæ, non mediocre præiudicium ipsi reo inferretur, & ideo quis dando mandatum ad alleg in

da ri

Digitized by Google

dum causas causæ, videtur augere potestatem allegandi cau-
183 sas absentiæ, †quo casu inducta ad augendum non debēt ope
rari ad diminutionem, l.cum tale, §.fina.ff.de cond.& demon.
sed huiusce modi ratio non videtur tuta, quia ea attenta in ca
su.d.l.maritus, non deberet ipse maritus repelli quo ad causas,
quas poterat agitare vti maritus, & quinta persona, nisi dicas
q̄ hic concurrit fauor publicus, quam suadet absentes debere
184 defendi.†& ideo non uidetur absurdum, q̄ ille q̄ vt procura
tor admitti non potest, admittatur vt defensor, ar. l.non solū,
§.fi.de procu.

185 Quarta cadit dubitatio, †an ille qui admittitur ad allegan-
dum causas absentiæ, teneatur saltem iurare de calumnia, iu-
rando q̄ non animo calumniandi causas ipsas allegat, & vi-
deretur q̄ non tum quia semel tantum iuratur de calumnia,
l.2.C.de iur.calum.tum etiam quia tale iuramentum præstat
li.conte.contrarium tenet Alb.in d.l.seruum quoque, §.publ.
col.5.in ver.quærit præfatus Guil.de proc.vbi dicit, q̄ sicut q̄ſ
quis perit sibi caueri de damno infecto, tenetur iurare q̄ non
petit calumniæ causa, eadem ratione ille qui dicit accusatum
vel inquisitum esse absentem calumniæ causa, tenetur iurare
q̄ hoc non dicit calumniæ causa, & dicit Alb.in auct. hoc sa-
cramentum, quod istud est magis iuramentum malitiæ quam
calumniæ.

186 Quinta cadit dubitatio, †an quilibet possit allegare absen-
tiam minoris accusati vel inquisiti, an vero solus curator vel
tutor sit admittendus? & Alber.in d.§.publ.in 5.colum.in ver.
sed nunquid, tenet q̄ defensio spectet ad tutorem ipsum vel
curatorem per l.fin.§.defensionem, & ideo alius non potest
allegare causas absentiæ. Ego autem arbitror opi. Albe. esse ve
ram in plena defensione, sed credo q̄ quilibet possit allegare
causas absentiæ propter generalitatem, d.§.publ. qui generali-
ter loquitur.

187 †Et lex generaliter loquens debet generaliter intelligi, l.1.
188 §.quod autem, ff.de aleato. attento maxime †q̄ lex lata fauo
re publico interpretatione est adiuuanda. l.hoc ita, in fin.ff.de
condi.& demon. arbitror tamen q̄ si tutores ipsi vel curatores
vellent admitti, q̄ ipsi essent præferendi, & si vera esset ratio
Albe. sequeretur quod si accusatus vel inquisitus haberet pro
curatores, quod alij allegantes causas absentiæ, non essent ad-
mittendi, quod non est dicendum. Sexta cadit dubitatio po-
189 ne, †q̄ infra terminum citationis statutum reo accusato vel
inquisitio ad comparendum, compareat excusator allegans
causas absentiæ, & iudex non obstante tali allegatione proce
dat ad vlteriora, an processus sit nullus. & Bar.in extrauagā. ad
reprimen.in verbo neglexerit dicit, quod si excusator obtulit
se causas ipsas incontinenti probaturum, & iudex contemple-
rit, quod processus est nullus, & videtur stare per eum quomi-
nus certus fiat, secus tamen si causas ipsas se probaturum non
obtulisset, allegat tex.in c.interpositas. de app. sed ego dubito
190 .de opi.Bar. †quia tex.in d.ca.interposita. iudicio meo probat
contrarium, ibi.n.solum dicitur, q̄ si quispiam opponit excep-
tionem legitimam, & illam incontinenti se probaturum of-
ferat, nam si iudex illam non admittat, & pars appellet, illa re
pulsio exceptionis iuncta appellatione operatur quod nō est
necesse probare veritatem ipsius exceptionis, & ideo reuocan
tur ibi per viam attentati. sed si ibi non esset appellatum ille
tex.innuit quod valeret processus, & si quispiam diceret, ad-
uerte, quia secundum do.lo.And & do.Abb.in d.c. interposi-
ta ablatio probationis habet iustificare appellationem, quo
ad hoc tantum. vt causa appellationis ad superiorem deuolua
tur, & attentata reuocentur. tamen talis exceptio debet proba
ri, vt probatur in c.ex parte Adæ. vbi Bu.& Imo.de test.replica
ri potest, quod licet veritas exceptionis dēat iustificari, vt Dec.
scribit in d.c.interposita, col.3.in ver.5.satis tamen est, q̄ in il-
lo tex.non probetur opi Bar. q̄ processus sit nullus, de hoc ta
men passu, latius tamen dicam secundum or.Bar.

191 Octaua tamen cadit dubitatio, †pone quod ille qui allega-
uit causas absentiæ, obtulit se illas incontinenti probaturum,
iudex tamen non admisit huiusce modi probationes in prom
ptu oblatas, sed ad vlteriora processit.

Dic quod isto casu non videtur q̄ processus sit nullus, quia
debuit appellare iuxta illud, si grauaris appel. Sed dato q̄ fue-
rit appellatum, ex quo pro iudice præsumitur, iuxta l.Heren.
§.Cato, de cuict.& l.2.C.de offi.ciui.ind.pp hoc non iustificat
appellatio, ratio est, quia cōsiderata p̄sumptione, cum habet
iudex pro se, potuit verisimiliter existimare talem exceptionē
calumnioſam, de quo etiam quidpiam infra subiiciam, & au-
ctoritates addam. Circa gl.in verbo, ad crimen, & dicta Bar. su
192 per ea, colligitur quod †etiam in crimine priuato vbi venit im
ponenda pena corporis afflictiua. procurator ad hoc crimen
prosequendum constitui non potest, & hæc positio triplici ra-
tione probatur.

Et primo per locum a speciali, iuxta l.prima ad fi.ff.ad mu-
nicipales, & l.ius singulare, de leg. Speciale equidem est in per-
sona illustri, vt in crimine iniuriarum possit per procurato
ipsum crimen prosequi, l.fin.§.literæ, & §.ita tamen, C.de in-
iur.

Secundo probatur in l.1.ff.an per alium causæ appe. in quo
tex. nulla fit differentia inter crimē publicum, & priuatū, sed
solum principaliter consideratur, an pœna quæ imponitur sit
capitalis an vero pecuniaria.

193 Tertio quia †ita in priuatis delictis imponitur pœna talio-
nis, seu similitudinis supplicij, sicut in publicis, vt est casus in l.
priua.ff.ad Senatusco. Turp.& in l.fin.ff.de fur. & hæc opin.
vt dicit hic Benedict.de Plumb.colum.2.quod Imo.in ead.co
lumi.communiter recipitur, & idem tenet Alb.de Ros. Pergō.
in d.§.publice, col.6.quæ etiam alijs iuribus suffulta videtur,
& primo per l.fi.§.fi.vbi sena.vel clarissibi, siue crimen publicū
siue priuatum sit per procuratorem exerceri non potest: & est
clarior tex.in l.vnica, §.pen.C.vt omnes tam ciui.quam cri.nā
in prin.d.l.loquitur de facto quod est crimen priuatum, & ta-
men in fine in versic.accusationem. dicit accusationem insti-
tutam contra ipsum officialem finito officio, debet ipse offi-
cialis per se prosequi. & ista iura ponderat. Alb.de Ros.in l.ter
uum quoque, §.publice, col.7.ff.de proc.

Est verum quod Ang. hic vt sup. dixi fuit in hac opinione,
q̄ in crimine publico non fiat distinctio, an imponatur pœna
pecuniria, vel corporis afflictiua, & pro hac opi.facit iste text.
dum præsupponit, q̄ possit ferri sententia in absentem, & ta-
men prohibetur constitui procurator, & restringere istum tex
tum. prout facit Ange. & Imo.hic in 2.col. vt loquatur de sen
tentia annotationis bonorum, est magna restrictio, quia ap-
pellatione sententiæ intelligitur de sententia diffinitiua, vt tra
dunt Bar.& communiter Mod.in rub.de re iud. tex. ergo in d.
§.publice, qui generaliter vult, quod vbi potest ferri sententia
in absentem, ibi possit quilibet admitti ad allegādum causas
innocentiæ, nam ille text. necessario videtur intelligendus in
criminibus priuatis, attento maxime, vt supra dixi, quia om-
nia videntur loqui in criminibus publicis.

Et si quis vellet tenere hanc opinionem, posset respondere
194 ad obiecta. †& primo ad tex.in l.fin.C.de iniur. quod ille tex.
habet alium intellectum, & pro fundamento considerandum
est, quod personæ illustres non possunt per se litigare, sed per
procuratorem, alias sententia pro eis lata non habet effectum
& iudex punitur pena.20.librarum auri, vt probatur in l.qui-
cunque, C.de procur. modo in l.fin.C. de iniur. dico est specia-
le in persona illustri, vt in crimine iniuriarum liceat ei agere p̄
procuratorem, vbi alias non liceret per d.l.quicunque, & ita
illum tex. nouiter intelligunt repetentes in dicto, ca. veniens,
in 11.col. & sic illa lex continet specialitatem in hoc, quod vbi
alias persona illustris non potest causam ciuilem agere de per
se, potest tamen causam iniuriarum criminalem agere per p̄
curatorem, & hoc est quod dicit Imperator, ibi licere autem
procuratori qui voluit dicere quod licet in causa ciuili non
liceat illustri agere per procuratorem, nec etiam in causa cri-
minali, vt in hoc tex. dicitur, est tamen licitum ipsi illustri in
causa iniuriarum, vbi agitur criminaliter. quia talis causa nō
est multum grauis, in qua debeat prohiberi constitutio p̄cura
toris, & si quispiam subtiliter diceret quod iste intellectus vi-
detur contra illum tex.in prin.in ver.ita tamen, vt nullus alius
idem sibi audeat vendicare, vel a nostro numine postulare, q̄a
ad hoc respondent Modet.Senen.in d.c.veniens, col.28. quod
hoc alteri non conceditur ex iure speciali, sed ex iure commu
ni vel quod nulli alij cōceditur in crimine iniuriarum, s.quod
possit causam per procuratorem simpliciter agere. sed in alijs
simpliciter mos iudiciorum seruandus est. Sed iste intellectus
195 non videtur tutus, †quia tex.in l.quicunque. non solum loqui
tur in illis tribus, sed etiam in specialibus. patet per auct. ibi po
sitam, quæ restringit d.l.quicunque, ad illustres, & ad eos qui
supra eam dignitatem sunt. & ideo illa verba, licere autem, ve-
niunt ad determinationem illorum, ita tamen vt nullus alius
sibi vendicare liceat. ibi nescio videre rationem, quare magis
concedatur specialiter in illustri, vt ei liceat constituere procu
ratorem in crimine iniuriarum, potiusquam in aliis crimini-
bus cum ipsa crimina iniuriarum non sint grauiora, & tamē
ille tex. restringit se ad crimen iniuriarum tantum. & ideo nō
videtur recedendum ab opinione communi, quæ expresse
probatur in d.l.3.C.vbi sena.vel clar.

Nec huic sententiæ obstat l.2,C.de procur. quia ille tex. dēt
declarari, & distingui per alia iura iuxta tex.in l.Scio quæsitū
ff.de test. & in l.nam & posteriores, ff.de leg. & in ca. cum expe
diat, de ele.in 6.

196 Secunda colligitur conclusio, ex hac glo. quod †vbi pro cri
mine venit imponenda pœna relegationis per quam quis pri
uatur a loco, vnde relegatur, siue talis pœna veniat imponen
da ex crimine publico, siue ex crimine priuato, in tali crimine
potest interuenire procurator.

Idem in pœna remotionis ab ordine quæ censetur minor
rele-

Digitized by Google

relegatione,vt glo.dicit in l.o.ff.de iniur. ibi,si arte aliqua vel loco interdicatur,iuxta l.moris §.sunt,& aliæ.ff.de pœ. & idē tenuit gl.in l.sernum quoque.§.publice.de proc.& in l. absentem,ff.de pœn.& in l.1.ff.an per alium cau. app.& idem tenēt gl.iuris canonici,vt patet in ca. veniens,in ver.item si crimen, & in c.si quando.2.q.6.secundum Bar.hic hanc opi.tenent la co.de Are.Odoff. Iaco.But. Guil.de Cun.& fere omnes,& dicit Bar.hic in 3.col.q ita iudicaret,& subdit in 3.col. in versic. quæro,dicitur hic,q ita teneret consistendo,quia hoc seruat consuetudo,& idem tenet Bal.in l.reos,C.de acc. vbi miratur de tenentib.contrariam opi.& dicit do.Ab.in c.veniens,de accu.q pro ista opinione est consulendum,& iudicandum, quā etiam tenuerunt Io.And.& Host.in d.c.veniens,& Fed. de Senis in cons.94 quem referunt repetentes in d.c.veniēs, col. 20. & idem tenet.do.Benedict.de Plumbino hic in 6.col. & Imo in 3.col.qui hanc dicit esse communem,idem tenet Alb.in d. §.pub.col.3.

Quæ opin.ex plurib.capitibus fundatur. Primo in l.absentem, ff.de pœn.iuncto d.§.pub.nam in l.absentem , dicitur in in causa relegationis potest ferri sententia in absentem , & q d.§.pub.dicitur q vbi absens potest damnari,ibi potest constitui procurator,& per ista duo iura dicit Bal.in d.l.reos,q hæc opi.est vera,& contraria est falsa. Secundo,pro ista opin.strin
197 git†tex.in l.1.ff.an per alium cau.app.inducendo clare,vt hic per Benedictum de Plumb.colum.7.in versi.non obstat l. 1.& considerandum est secundum eum,quod ille tex.in princ.ponit an admittatur procurator in causa ciuili,& dicit q sic, secundo an admittatur in causa criminali pœnam capitalem ingerente,& concludit q non.& licet Iac.de Are.hic in 3.col.intelligat illum tex.stricte de pœna capitali, quæ ingerit pœnam mortis,vel sanguinis,ver.vero . sed in ea intelligatur de pœna capitali per quam libertas vel ciuitas amittitur , & quæ continet pœnam damnationis in metallum,& deportationis,tamē. videtur secundum do.Benedi.q ille tex.possit intelligi in princip.de pœna capitali large de qua in l.2.supra eod. & in l.2.ff de pœn.ver.vero. sed in ea loquitur in alia pœna quę imponit̄ vsque ad relegationem,quæ tamen est maior relegatione, & sic dictio vsq; ibi fiat excluſiue,& est sensus , q in ea causa in qua imponit̄ pœna corporis afflictiua, non potest agi per aliū vsque ad relega.

198 Tertio facit pro ista opin.nam†magna est differentia inter relegationem,& deportationem,vt probatur per glo.in §.relegati,institu.quib.mod.ius pat.pot. fol. & vltra eam est notan-
199 dum,quod deportatio requirit formam actualem , † vt ipse deportatus per ministros cōducatur ad locum,l.ferri, ff.de verbo.sign.sed relegatio requirit solam formam verbalem vt relegatus per seipsum vadat,vt probatur in l.relegatorum,§.his
200 qui de interd.& releg.Contrariam† tamen sententiam,q nō possit interuenire procurator,tenuerūt Vltramōtani , videlicet Iac.de Rauena Pe.& plerique alij,quos citat Cy.in d.l.reos, & tenentes hanc opin.respondent primo secundum Bart. hic ad l.absentem,quod ibi.& in §.pub.non admittitur procurator. sed vt quilibet qui habeat prodesse accusato reo non autem obesse,quæ responsio vt Imo.hic dicit ex verbis vniuersalibus illius tex.confingi videtur,patet dum tex.subdit quamuis pro ipso reo verba facientem,quæ oratio cum sumatur ex vniuerso,verificari videtur in quolibet particulari,l.si is qui.§ verum de re.du.facit vulgaris regula,l.a procuratore,ff.man.& c. solita.de ma.& obed.& videtur absurdum q quis possit procuratorem constituere,qui secundum Bal.& Ang.reo prodesse & non obesse possit.constitutio.n. talis procuratoris inepta censetur,vt Imo.dicit in c.constitutus,de proc.& facit tex.c.relegata,2.q.1.mihi placet responsio Bar.q in illo tex. illa verba restringantur ad quemcunque defendentem sine mandato,vt si ue maior siue minor sit,siue masculus siue fœmina admittēdus sit.

201 Sicut.n.†iudex ex officio parte non petente tenetur absentes defendere l.si non defendatur.de pœnis.per locum a parita te rationis,debet etiam admittere quemlibet ad excusandum innocentem absentem,nec Bar fuit ita supinus,quin intellige ret,q procurator constitui non possit,vt tantum prodesse , & non nocere possit.

Si velles tamen tueri opinionem contrariam pondera tex. in §.pub.dum dicit in primo nam iustum est a quibuscunque defendi,& postea subditur,nam,& in capitalib.iudicijs defensio datur, vel a quibuscunque.ergo ille tex.debet intelligi de defensione plena,& pondera distinctionem,& quod non tantum in non capitali,sed etiam in capitali,vbi absens condem
202 naretur. Non obst.tex.in d.l.1.ff.†an per alium causæ. quia considerādum est,quod nisi ibi dictio,vsque,intelligeretur in clusiue,ille ver.& si ea causa sit superfluus redderetur. dicitur enim vt dixi in princip. si autem non sit pecuniaria causa,
203 sed capitalis,per procuratorem agi non licet, †sed illa dicitur proprie capitalis,quæ adimit vitam,libertatem,vel ciuitatem l.2.de pęnis & l.capitalium.eod.tit. & l.2.supra eod.dum ergo postea dicitur,sed & si ea causa sit, ex qua solet sequi pęna vsque ad relegationem,non oportet per alium eas agi,sed replicari potest,q etiam tenendo q vī ext.loquatur de pœna capitali iuxta d.l.2.ff.eo & non de pęna capitali stricte iuxta l.transigere,C.de transac.tamen ille ver.sed,& si ea causa sit,nō redditur superfluus,sed imo ex ipso versi.ampliatur id quod dicitur in pœna deportationis,& damnationis ad aliam causam maiorem ipsa relegatione,vt quando venit imponenda pęna corporis afflictiua,ut in d.l.2.in fin.ff.eod.& l.in seruorum,in fin.ff de pęn.& in l.fi.de ini.& ita tenuit Imo.hic:sed tu conside
204 ra,quia†videtur quod imo illa dictio vsque ad relegationem, stet iuclusiue,sicut stat in l.absentem,ff.de pęn.quia inter vnū casum,& alium ratio diuersitatis dari non potest, attento maxime,quia mens Iurisconsulti in d.l.1. videtur esse solum facere differentiam inter causam pecuniariam,& corporalem,& prohibet constitutionem procuratoris tantum in causa corporali,vt patet in ver.plane.si tñ pecuniaria est quæ dictio plane aduersatur ver.præcedenti.tota igitur difficultas præsentis q̄
205 stionis stat in hoc nostro tex.& in l.fi.C.de iniu.†& considerā dum est quod relegatio connumerari videtur inter publica iudicia,sed in hoc,§.ponitur regula generalis, q procurator ad publica iudicia prosequenda non interuenit, ergo nec in causa relegationis,quæ connumeratur inter publica iudicia, suadetur in fin.istius,§.vbi præsupponitur quod dato q in publicis iudicijs possit ferri sententia contra absentem, tamē in his procurator constitui non potest . ergo nec in causa relegationis.

Sed ad hunc tex.dum dicit,& si iustam rationem habet sententiam differunt. respondet Ange.quod loquitur iste tex.de sententia annotationis bonorum,& hanc responsionem sequitur Imo.hic colum.5. sed replicari potest , quod appellatione sententiæ debet intelligi de propria,l.4.§.condemnatum. & l. quod iussit.de re iud.& tunc quia secundum Bar.& Angel.de Are.in l.2.ff.de app.rec.

206 †Sententia annotationis bonorum nō dicitur proprie sententia,nisi dicas quod subiecta materia hoc patitur,vt hic appellatione sententiæ intelligatur de sententia annotationis bonorum,ex quo regula generalis est,q vbi in absentem ferri potest sententia.ibi procurator constitui potest,d.§. publ.Et si qs piam non insubtiliter diceret aduerte, quia ista consequentia non videtur tuta.non potest ferri sententia in absentem,ergo in ea causa non potest interuenire procurator,patet, nam in causa appellationis non requiritur litis contestatio, & sic sententia ferri potest in absentem,& tamen in tali causa non potest in criminalibus procurator constitui,d.l.1.ff.an per alium causæ.sed dic breuiter quod quidquid sit in causa ciuili,l.fin.§.
207 illud.C.de temp.app.†in criminali,& in causa appellationis non potest ferri sententia cōtra absentem,C.de acc.& l.absentem,ff.de pœnis,& videtur esse casus in d.l.1.in fi.ibi sed ipsum eo.auditori.

Circa l.fin.C.de iniu.multum se torquent Imo. & Benedic.
208 de Plumbino hic.& Mod.in d.ca.venicus, †nam pro crimine iniuriarum pœna relegationis imponi potest,l fi.de iniu. & tamen videtur speciale in psonis illustrib.vt in crimine iniuriarum procurator constituatur,ergo arguendo per locum a speciali in contrarium videtur ius commune,l.1.in fi.ff.ad muni. & l.ius sing.ff.de leg.

209 †Ad hunc tex.dantur plures responsiones.Prima fuit Guil. de Cunco, quod pro crimine iniuriarum non solum pœna relegationis,sed etiam corporis afflictiua imponi potest.& iō propter dubium regulariter procurator repellitur . sed est speciale in persona illustri. Sed ista prima responsio non videtur tuta,secundum Imo.hic colum.5.quia persona illustris nō potest affici pœna corporis afflictiua,sed solum pœna relegationis cum ergo sit speciale in persona illustri,quæ sola pœna relegationis affici potest,datur intelligi quod regulariter in crimine iniuriarum in quo pœnam relegationis imponi potest procurator admittitur.

Alia datur solutio ad illum tex. secundum Cyn. ibi , quem sequitur hic Angel.licet eum non citet,quod licet regulariter vbi agitur de pœna relegationis imponenda, ex quocunq; alio crimine possit interuenire procurator,fallit tamen in crimine iniuriarum.vbi licet de sola pœna relegationis agatur, non potest tamen interuenire procurator.sed solum illustribus concedi videtur , vt in hoc crimine procuratores constituere valeant .

Sed ista solutio secundum Imo.non est tuta, & considerandum est,q quo ad potestatem constituendi procuratorem in criminalibus nō debet spectari qualitas criminis, sed qualitas pœnę inferendæ, ex ipso crimine,vt probari videtur in d.l.prima,quando per alium cau. app. cum ergo non possit dari rō diuersitatis , quare magis debeat permitti procurator in alijs delictis vbi agitur de pœna relegationis,quam in crimine iniu

riarum,

Digitized by Google

riarum videtur idem ius statuendum. & hac etiam impugnatione vtuntur Mod. in d.c. veniens, col. 2. sed tu considera. si ratio specialitatis colligi possit ex his, quæ scribit Vlpia in l. prætor edixit. de iniu. dum dicit, quod in crimine iniuriarum non debet agens illa actione cum discrimine alienæ æstimationis uagari & ob hoc in casu illo videtur prohiberi constitutio procuratoris.

Tertia datur solutio secundum Richar. de Salyce. quod specialitas, d.l.fi. consistit in hoc, quia † personæ illustres sola pœna relegationis affici debent & ob hoc in necessariam consequentiam eis tantummodo licet procuratores cõstituere. Sed hæc solutio non placet Imo. nec Mod. repetentib. in c. veniẽs.
211 quæ verba Imo. formaliter referunt: † nam regulariter humiliores homines, & non alij fustibus, & hisce generib. pœnarũ subijciũtur, l. capitalium. §. non solent. & l. generaliter. & l. mores, §. istæ feræ, ff. de pœnis. ergo id quod erat statutum in persona illustri fuisset quoque statuendum in homine vitæ honestæ, & bonis morib imbutæ. Ex alio vltra istos non videtur tuta cõsideratio do. Ric. quia hoc modo circa personas illustres concurrerent duo specialia. Primum, ꝙ sola pœna deportationis afficiendi forent, & tamen pœna iniuriarum cum sit arbitraria, potest extendi vsque ad mortem, l. sacculari, §. sunt quę dam, ff. de extraor. cri.

Secundum esset, ꝙ in hoc crimine posset interuenire procurator, nisi dicas tuendo hanc opin. ꝙ ex quo magis constat certitudinarie quod persona illustris fustib. & tormentis non est afficienda, sed sola pœna deportationis plectenda est, lex tolerat, quod ad huiuscemodi crimen persequendum procurator interuenire possit, & hæc duo specialia ex quo vnum in consequentiam alterius venit, concurrere possunt, vt Bar. dicit in l. si sub conditione de solu.

212 Quarta † datur solutio ad illum tex. secundum vtrunque Saly. ꝙ vbi dubitatur quæ nam pœna debeat imponi, vt est videre in hoc crimine iniuriarum, in quo iudici datur arbitrium imponendi pœnam inspectis circunstantijs loci, partis, & personæ. §. atrox. Inst. de iniu. & d.l. prætor ait, §. atrocem. eod ti. & ad istud crimen prosequendum non admittitur procurator. fallit tamen in persona illustri. in qua posset esse, quod illustris inferret iniuriam illustri. quo casu imponenda foret pœna corporis afflictiua posset etiam esse, ꝙ non cõstaret ipsum es-
213 se illustrem. sed replicari posset. secundum Imol. ꝙ † licet illustris afficiat illustrem iniuria, non tamen pœna corporis afflictiua afficiendus erit. d.l.fi de iniu. Item in d. l. fi. C. eo. præsupponitur notorie constare, ꝙ personæ illæ erant illustres, & sic ꝙ erant in insulam relegandi, & tamen videtur speciale in illo tex. & hæc impugnatio suadetur alia ratione. vltra alios. qa ille tex. in prin. loquitur nedum in illustribus administrationibus, & habentibus cingulum, sed etiam in illustribus honoratis codicillis decoratis, adeo quod non poterat verosimiliter hæsitari, de quibus illustribus imperator senserit, put alibi dubitatur, in l fi. §. viros, C. vbi sen. vel clar.

214 Quinta datur solutio, † quod ille tex. loquitur in iniuria pro qua poterat imponi pœna capitalis, de qua in l. pen. C. de fam. ho. vel pœna deportationis, aut in crimine iniuriarum, quod ex l. Corn. proficiscitur iuxta l. 3 § fin. ff. ad leg. Corn. de sica. & l. an pen. §. de iniu. nam in hisce criminib. vbi maior pœna relegatione imponenda est, non potest constitui procurator regulariter, sed conceditur specialiter illustribus. vt ad tale crimen prosequendum licet agatur de pœna capitali, possit dari procurator.

Sed hæc solutio non placet Mod. tum quia diuinat, tum ẽt quia videtur cõtra d.l. quæ generaliter, & indistincte loquitur, ergo debet generaliter & indistincte intelligi, dato quod in vno casu sit maior ratio quã in altero. Sed replicari potest, ꝙ nõ est absurdum, vt iura iuribus concordentur. & vna lex per alteram distinguatur glo. in l. sciendum. qui satisd. cog.

215 Vltima † datur solutio per repetentes in d.ca. veniens. & cõsiderandum est, ꝙ personæ illustres prohibentur per se litigare, sed debent litigare per procuratorem, l. quicunque, C. de procu. & §. r. in Auth. vt ab illust. & qui supra eos sunt. Speciale tamen est in persona illust. vt in crimine iniuriarum. possit, cõstituere procurator in qua potest agi, & ciuiliter, & criminaliter licet secus sit in alijs criminibus, vt in hoc. §. & ratio est quia nõ potest illustrib. imponi pœna corporis afflictiua. licet ergo regulariter non possint illustres agere de per se in causa ciuili, sed cogantur constituere procuratorem, tamen in hac causa iniuriarum possunt constituere procuratorem, & ideo imperator ibi vtit verbo licere, & videtur sensus, quod licet alias illustri non liceat per se litigare in causa ciuili, licet tamen in hac causa, quæ est mixta.

Item licet in causa mere criminali non liceat procuratorẽ constituere, vt in hoc. §. tamen licitum est in causa iniuriarũ. Sed iste intellectus ex triplici capite non videtur tutus. Primo, vt sentiunt ipsimet repetentes. quia tex. in fi. vltr dicit. ita tamẽ vt nullus alius sibi audeat hoc vendicare. nec est tuta responsio, quod hoc alteri non conceditur a iure speciali, sed simpliciter a iure communi. quando venit imponenda pœna vsq; ad relegationem. quia tex. vniuersaliter dicit, ita tamen vt nullus alius sibi audeat hoc vendicare. ergo non debet restringi, vt intelligatur, vbi venit Imponenda pœna relegationis tantum, qñ quidẽ pro iniuria, vt sup. dixi, possit imponi pœna vsq; ad mortem.

Non est etiam tuta alia solutio, dũ dicitur, ꝙ nulla alij hoc conceditur in crimine iniuriarum, s. ꝙ simpliciter possint causam agere per procuratorem, sed quo ad inferiores illustrium vt ibi dicitur, mos iudiciorum qui hactenus obtinuit, in posterum obseruãdus sit, & videtur sensus, ꝙ vbi sumus certi de pœna quod tunc admittatur procurator, secus vbi sumus incerti. sed credo quod illa verba habeant alium sensum, videlicet quod si pro crimine iniuriarum agatur ciuiliter, admittatu procurator, secus si criminaliter, sed hoc si speciale in perso-
216 na illustri, ergo ius commune est in contratium, † ex alio etiã non videtur tuta consideratio istorum, quæ fuit glo. in d.l. fin.
217 & in l. fin. ver. per procurat. C. vbi senat. vel clarissim. quia † nõ potest dari ratio diuersitatis, quare magis liceat eis constituere procuratorem in crimine iniuriarum qui in alijs priuatis criminibus in quibus non licet, d.l.fi. ver. omne crimen publicũ priuatione, C. vbi sen. vel clar.

Item si. l. fi. C. de iniu. ueniret ad interpretationem, l. quicũque, C. de proc. non solum intelligeretur in illustribus, sed etiã in spectabilibus, & clarissimis, quandoquidem in hisce personis loquatur d.l. quicunque, & lex interpretans debet intelligi secundum terminos legis interpretatæ, est verum ꝙ hodie solum possunt illustres, & super Illustres agere per procuratorẽ, auct. quod ius, C. de procu Item l. fin. non potest venire quouis modo ad limitationem, d.l. quicunque, quandoquidem l. quicũque, loquatur in vxoribus, & liberis dictarum personarum illustrium. ex alio etiam non potest considerari aliqua specialitas in illo tex. quia vult vnum quod est contra regulas iuris communis, ꝙ ipse illustris non autem procurator debeat cõdemnari.

Si velles ergo tueri communem sententiam, poteris tenere intellectum Ryc. de Sal. supra relatum. sed in puncto iuris verior videtur opi. Vltramontanorum. in quam etiam inclinat Bar. hic & primo per tex. in l. a. supra de proc. a contrario sensu, ibi cum appellationes pecuniariæ per procuratorem exerceri possint nec dicatur, vt dicit Sal. ꝙ ibi, & in l. fin. fit mentio de causa pecuniaria ad differentiã causæ capitalis strictæ sum-
218 ptę, quia † latinę loquendo, omnis causa æstimationis capitalis dicitur, l. hos accus. §. omnib. de accus. quæ proprie loquitur de relegatione. nisi dicas tuendo communem, quod relegatio & quælibet alia causa æstimationis, improprie pertinet ad capitis periculum, vt est casus in l. capit. versi. cæterę pœnę, ff. de pę. sed ille tex. contra communem sententiam retorqueri po-
219 test, † quandoquidem æquiperet pœnam ictus fustium relegationi, sed vbi agitur de pœna corporis afflictiua, non potest interuenire procurator. Sed dic, ꝙ ibi illa æquiparatio fit secundum quid, non autem simpliciter Secundo, contra communem stringit ille tex. qui generaliter dicit. quod ad crimen publicum prosequendum procurator constitui non potest. sed crimen publici iudicij est duplex. quoddam capitale, & quod-
220 dam non capitale l. 2. supra eod. † sed procurator ibi remouetur a genere, & sic a quolibet crimine publici iudicij. ergo censetur remoueri a qualibet eius specie ergo non poterit interuenire in casu vbi agitur de pœna relegationis.

Sed replicari potest. secundum Sal. in d.l. reos. quod illa regula, quod vbi remouetur genus censeatur remota quælibet eius species habet locum vbi ratio remotionis generis militat etiam in specie, & sic quando genus remouetur ratione indifferenti. sed vbi agitur de pœna relegationis, absens potest damnari. ergo debet posse comparere per procuratorem. sed ista ratio vt supra dixi non est tuta quia stat simul, quod absens possit condemnari, & tamen non possit comparere per procuratorem.

Alio modo respondet Sal. quod ratio prohibitiua constitutionis procuratoris quæ militat vbi agitur de pœna capitali stricte sumpta, i.ne per procuratorem aliquod grande præiudiciũ fiat domino cessat, vbi agitur de pœna relegationis, sed attenta ratione Saly. sequeretur quod in crimine l. Iul. de anno. & de ambitu in quo pœna pecuniaria imponitur, posset interuenire procurator contra generalitatem huiusce. §. Veritas dependet ab his quę Bar. hic dicit in 3. col. ver. quæro ext. glo. an vbi pro publ. iud. imponitur pœna pecuniaria habeat locum, §. nostet & ibi reseruo dicendum.

221 † Non est tamen recedendum a communi sententia, ꝓ qua facit pulchra ratio, nam interuentus procuratoris ad necessariam defensionem regulariter est permissus, cum ergo non cẽseantur prohibiti procuratores in causa relegationis, debent

censę-

Digitized by Google

censeri permissi. & suadetur hæc communis opi.quia vbi tra
ctatur de odio dictio vsque,stat exclusiue, sed cum esset odio
sum,non posse constituere procuratorem in causa relegatio
nis,debemus intelligere tex.in l.1.℘ stet exclusiue,iuxta no. ℘
222 Sal.& alios in auct.quod ius,C.de proc.†Veretñ d.l.1.an per
alium cau.multum stringit contra communem subtiliter in
ducendo,nam ibi in 2.responso principali dicitur,℘ in causis
capitalibus vsque ad relegationem non interuenit procura-
tor.in 3.vero responso subijcitur,quod in causis criminalib.
vbi agitur de pœna pecuniaria procurator constitui potest,
sed si dictio usque,staret exclusiue ad 2.responsum. 3. casus in
quo erat maior dubitatio quod in causa criminali, pro qua
imponitur pœna pecuniaria,remaneret indecisus saltem ex-
presse,& casus minus dubius expresse decideretur, videtur er-
go ℘ dictio vsque,ibi stet includsiue,secundum eius propriam
naturam.Retenta tamen hac conclusione, ℘ in causa rele-
gationis possit constitui procurator, discutiendæ sunt aliquæ
necessariæ dubitationes.

Prima erit dubitatio quam tangit hic Fran.de Rãp. & Bal.
223 †an vbi in relegatione assignatur certus locus,ita ℘ non pos
sit in alio loco moram trahere,sed teneatur morari in illo lo
co,an in tali causa constitui possit procurator,& concludunt
quod non.Communis enim opi.secundum istos procedit vbi
quis relegatur vt possit vbique morari, dummodo nõ trahat
moram hic Paduæ vel Venetijs,vel in alio certo loco, nam
in hac relegatione ferri potest sententia in absentem, & pro-
curator constitui,secus tamen est,secundum eos, vbi fieret re-
legatio ad certum locum,iuxta l.relegat. de inter.& releg.ita,
quod relegatus ab illo loco recedere non posset, & alio profi-
ciscì,& isto casu non poterit interuenire procurator, quia
negari non potest quin agatur hic de pœna corporis relegati
afflictiua,ergo non poterit ferri sententia in absente nec con
stitui procurator;probatur in d.l.releg.in fi.principij,vbi dici-
tur,℘ vbi quis relegatur in certam insulam tanquam assigne
tur insula talis relegatus militi tradendus est.ergo talis relega-
tio videtur haberi instar deportationis, & maxime vbi fit in
perpetuum;suadetur hæc opi.per locum a paritate rationis,
224 †nam ratio quare non possit ferri sententia in absentem in
criminalibus est illa,quia non posset in eum fieri executio q̃
ratio concludit etiam in eo qui in certum locum relegandus
venit.Imol.hic dicit, ℘ non esset malum tenere hanc opi. &
idem dicunt Mod.Senen.in d.c.veniens,qui addendo referũt
vt plurimum verba formalia Imo.Contrarium tamen tenẽt
225 communiter scribentes,tũ† quia relegati omnia sua iura re-
tinent,& sic nec ciuitatem,nec bona perdunt, siue ad incer-
tum locum relegentur, & ideo in relegato, secundum Imo.
poterit fieri executio in bonis, quæ executio non cadit in de-
portato,qui & bona,& ciuitatem perdit,& si dicatur, ℘ imo
poterit fieri executio cum commination e,quod damnabitur
in metallum,replicari potest secundum Imo. quod sicut non
timuit deportationem,non timebit etiam damnationem in
metallum,secus in relegato,qui bona non perdit. Item non
tenet consequentia,secundum Imo.non potest fieri executio
sententiæ,ergo non debet posse ferri sententia contra abien-
tem,nam condemnatur ille, qui nihil habet, quia speratur,
℘ possit peruenire ad pinguiorem fortunã.l.si defunctus, C.
arb.tut.Idem condemnatur aliquis actione personali,qui nõ
habet nec bona mobilia,nec immobilia in loco, sed attenta
226 ratione Imolæ,ex quo † deportatus non amittit ea quæ sunt
iurisgentium,quia potest contrahere,& in futurum acquire
re,deberet posse absens condemnari,facit l. si mandauero. §.
is cuius.ff.mand.& ideo considera,℘ licet relegatio possit fie-
ri in certam insulam, tamen principalis intentio relegantis
est remouere ipsum relegatum a loco in quo moram trahe-
bat.vt probari videtur in d.l.relegatorum,§.interdicere, vbi,
vnde eueniebat,vt qui relegatus esset ab ea prouincia, & in
§.his qui relegantur,ibi,excedereque debet intra diem,ergo vi
detur,℘ intentio relegantis spectari debeat. Sed replicari po-
test,℘ illa iura procedunt,vbi quis remouetur a loco domi-
cilij,& originis,ita ℘ illa solum prouincia eidẽ interdicta cen
seatur,secus tamẽ videtur q̃ quis in certã insulam relegatur.
vt etiam ab ea recedere non liceat,nisi dicas,℘ hoc non con
sideratur,quia id ℘ principaliter agitur spectari debet,l.si quis
227 nec causam.ff.si cer.pe.†Non ob.tex.in d.l.releg.ibi,militi tra
dendus est,quia ibi illud admittitur post sententiam non ante,
ne sententia sit elusoria,nam ex forma sententiæ ibi debe
bat stare relegationi in certam insulam, & ideo cum iudex
non haberet insulam sub se,debet expectari donec assigne-
tur a principe,interim ergo non debet vagari. & ideo militi
traditur quo ad insulã assignetur,sicut alias contingit in simi
li in l.legatum.supra de vsufr.leg. & l.legatam, cum ibi not.de
228 admi.rerum ad ciui.pertinenti.†Item videmus alias, ℘ quan-
do suspenditur executio sententiæ in aliqua re ex aliqua cau-
sa, fit illius rei sequestratio, & depositio. vt l. ab execut.
C.quorum app.non recip.quæ alleg.vt l.1. C. de prohibit.se-
quest.non est mirum ergo si id contingit in casu isto. Itẽ non
est bona argumentatio Fran.de Are.arguere de deportatione
229 ad relegationem.† nam deportatio requirit formam actua-
lem,vt ipse deportatus per ministros conducatur ad locum,
& ad insulam.l.ferri,de verb.sign.sed relegatio requirit solam
formam verbalem,s.vt per seipsum relegatus cum relegatio-
ne vadat,vt d.§.his qui,& ideo prima requirit præsentiam, se-
cũda nõ,sicut videmus in degradatione verbali, & actuali,in
c.1.extra de pœ.li.6. & hoc no.Imo.in c.veritatis.de do. & cõ
tu.& c.qualiter,& quando.& D.Innoc.in c.2. de sen. excom.
& ad hoc accedat quod no.in l.2.§.ignominiæ,de his qui no.
230 inf.cog.Secunda cadit dubitatio,secundum Bart. hic,† an in
causa apppellationis vbi imponitur pœna maior relegatio-
ne,possit talis causa per procuratorem agitari,& Bar. hic di-
cit,℘ non admittatur procurator,licet sententia in causa ap
pellationis in absentiam ferri possit.l.fi.§.illud, C. de app. sed
231 non videtur verum †quod ferri possit sententia in absentem
vt probatur in d.l.1.ibi,sed ipsum adesse auditorio, ff. an per
alium cau.app.agi possit.& videtur casus in l.absentem, ff.de
pœ.& in l.absentem, C.de accu. Item præsuppositio,vt Barto.
dicit,℘ in causa appellationis posset procedi contra absentẽ,
nam ex quo sentẽtia quæ fuit lata in causa principali, statim
traxit secũ executionem quo ad ea quæ sunt iuris, & hoc ca-
su facilius potest in causa appellationis procedi contra absen
232 tem.sed replicari potest secundum Imol.hic,† ℘ per appella-
tionem statim fuit extinctum pronunciatum,l.1.in fi. ad turp.
hinc est ℘ si feratur sententia in causa appellationis,℘ agitur
ex secunda sententia,non autem ex prima.l.si quis priore, in
princ.ad Treb.℘ l.furti,in prin.de his qui no.infa.& cum hac
opi.etiam transit d.Mar.Soc.Sen.in c.veniens.col.25.referen-
do Imo.hic formaliter.Sed tu considera.nam in casu l.1.ff.an
per alium, præsupponitur quod fuit lata sententia in causa
principali,ergo fuit lata in præsentem,alias non valuisset. l.si
accusatoribus,C.de acc.cum ergo condemnatus esset in car-
ceribus detẽtus,si admittitur procurator videtur procurator
233 præsentis,†sed dato quod in causa appellationis posset sentẽ-
tia ferri in causa criminali contra absentem, istud inducitur
in odium contumacis,& absentis,sed nõ debet induci in eius
fauorem,arg.l.non solum,ff.de noxa.nisi dicas ad has duas ra
tiones,& primo ad primam,quod potest esse quod condem-
natus non retinebitur in carcerib.quia retineri solet ob ino-
piam idonei fideiussoris. l.eos,§ super his,C.de app. Secundæ
rationi respondetur,quod ex quo vbi in absentem potest fer-
ri sententia regulariter potest interuenire procurator,non vi-
detur absurdum,quod in consequentiam odij veniat fauor,
ar.l.cum ex oratione.de excusa.tut.& ita in simili arguit Bal.
in l.quod fauore,in 7.oppo.C. de legibus.cogita. Tertia cadit
dubitatio,tu vidisti quod in causa iniuriarum, licet sit priua-
234 tum delictum,possunt illustres procuratores constituere,†du
bitant modo Mod.in d.capi.veniens,in colum.24.an id quod
dictum est supra in persona illustris procedat in episcopis, &
alijs prælatis,vt teneantur comparere per procuratorem,iux
ta terminos l.quicunque, de proc. & possint etiam in crimi-
ne priuato iniuriarum procuratores constituere,& ipsi valde
dubitant per text. in capitu. cum olim,de testibus. vbi secun-
dum eos apparet quod episcopus comparet per se, vel per pro
curatorem,sed ad istum tex. responderi potest quod ille text.
non probat,sed solum dicit esse procedendum ad examen te
stiũ si archiepiscopus legitime citatus per se,vel per procura-
torem,comparere noluerit,& hoc simili sermone vtitur tex.
in ca.fi.in verbo si per se vel per procuratorem citatus fuerit,
235 †nec quippiã facit tex.in c.j.& fi. de postu.adductus per eos,
quia ibi non dicitur ℘ episcopus possit esse procurator,sed lo
quuntur illa iura de alijs clericis,nõ aũt de episcopo, & ideo
verior videtur opi.gl.quam ipsi corrupte adducunt in c. quia
episcopus.2.q.4.quę vult,℘ sacerdotes non debeant per se liti
gare,nisi sint pauperes.alleg.tex.de illustri.& qui s. eos sunt.Itẽ
& nonnullas alias rationes quas formaliter recensuit idem
D.Mari.quarum prima est, quia nõ expedit seruos litigiosos
esse.c.j.de simo.Secunda est, ne cogantur a diuinis obsequiis
recedere.iuxta tex.in l.oẽs,C.de epis.& cler.& quia lites dant
236 materiam delinquendi,l.properandum,in prin.† C.de iud. &
vere pro opi.gl.videtur casus in d.c.quia episcopus, qui vult,
℘ episcopi,& alij sacerdotes teneantur cõstituere procurato-
rem.excipit tamen causas publici iudicij.ille tamen text. non
solum loquitur de episcopis,sed de vniuersis sacerdotib.quos
nemo illustris appellat,nec ille tex.fundat se super illustri di-
237 gnitate,sed quia solent constitui ad Dei laudem.Secundo† ad
uertendum est,quia non videntur recte quærere repetẽtes an
dispositio.l.fi.& l.quicunque,C.de iniur. habeat locum non
solum in episcopis,sed etiam in inferioribus prælatis, quia
tex.in l.quicunque,hodie restringitur, vt solum procedat in
238 illustrib.& hijs qui supra eã dignitatẽ sunt.&† ideo ĩ solo eo

Digitized by Google

cadit dubitatio, qui ſecundum laſ. in l. 1. vbi his dixi de offic. eius. eſt illuſtris, vt etiam concludit Bologn. in conſi. 58. incip.
239 quidam Ant. de Caſt. †& ideo tex. in cap. fi. 5. q. 2. vult epiſcopum. in ſcriptis debere citari, ſicut illuſtres citantur, l. quoties,
240 C. de dign. lib. 12. † & tex. in ca. fin. de re iudica. libr. 6. vult ꝙ poſſint legere ſententiam per ſubſtitutum ad ſimilitudinem
241 illuſtrium, †& ideo tu conſidera quod aut quęrimus an diſpoſitio l. quicunque, de proc. habeat locum in epiſcopis, crederem quod non, quia illuſtri litiganti per ſe imponit pœnam amiſſionis cauſæ, & ipſi iudici librarum 20. auri, & ideo illa lex non debet extendi ad epiſcopum, quia nullibi probatur quod epiſcopus ſit proprie, & ſimpliciter illuſtris, licet priuile
242 giis illuſtrium potiri videatur †in his terminis loquitur tex. ī d. c. fi. 2. q. v. ſimpliciter tamē dicitur potius ſpectabilis, vt dicit Ioan. de Plat. in l. fi. C. de decur. lib. 10. cum ſimilibus. de quib. ibi dixit in d. l. 1. de off. eius. tam in prima quam in ſecunda lectura. Aut vero quærimus an debeant litigare per procuratores tam ipſi quam alij prælati inferiores, & in hiſce caſibus in quibus ſi ipſi litigantes, poſſent diſtrahi a diuinis officijs. Concludendum eſt, quod ſic, per tex. in d. c. quia epiſcopus. 3. qō. 4. vbi vero non poſſunt diſtrahi a diuinis officijs, vel citantur a ſummo pontifice, tunc poſſunt per ſe litigare, & in his terminis intelligantur iura adducta per Mod. in d. ca. veniens. colum. 25. Si vero quærimus an in crimine priuato iniuriarum poſſint per procuratorem litigare, & ex quo iſtud videtur reſpiciere fauorem illuſtrium, & tunc ſubdiſtingendum eſt, aut enim prohibitio cōſtitutionis procuratoris reſpicit fauorem ipſius domini, tum ratione grauis præiudicij, tum etiam quia etiam in arduis cauſis ciuilibus non cogitur quiſquam agere per procuratorem, vt tradit Card. noſter Alex. in c. in crimi. 3. qō. v. ſi vero reſpicit fauorem ipſorum illuſtrium, vt innuit tex. in d. l. fi. in verbo licere, concludendum videtur quod illa l. fi. habeat locum in epiſcopis, quia exequantur illuſtribus, & iſtud ſentit Bal. in l. fi. C. vbi ſena. vel clar. qui exemplificat illum tex. in epiſcopis. Tertia colligitur concluſio ex hac glo.
243 † quod vbi venit imponenda pœna, quæ eſt minor relegatione, in tali cauſa poteſt interuenire procurator, vt pura quando agitur de pœna remotionis ab ordine. l. 2. infra de iniu. vel agitur de interdictione artis alicuius iuxta l. moris, ff. de pœ. & ideo vbi quis venit deponendus ab ordine, vel publicis honoribus priuandus, aut ſimili pœna plectendus, non cenſetur prohibitus procuratorem conſtituere, vt probatur in d. l. 1. §. 1. ver. plane, ff. an per alium cau. app. & in l. cogni. §. 1. & hanc concluſionem ſequuntur communiter interpretes relati per Imo. & Bened. de Plumb. hic, & per Mod. in cap. veniens. de ac
244 cu. ſed huic cōcluſioni obijcitur. †nam pœna depoſitionis ab ordine poteſt cadere in abſentem. c. veritatis. de dol. & cont. tamen in caſu d. c. veniens, vbi agebatur de depoſitione epiſcopi, quia aſſerebatur ſubieciſſe eccleſiam ſeruituti principis ſecularis non poteſt interuenire procurator. Imo. hic reſpondet, quod aliud eſt de iure canonico, aliud de iure ciuili, & cū in depoſitione ordinis epiſcopalis, aut præsbyteratus, diaco-
245 natus, vel ſubdiaconatus, agatur de graui pręiudicio, † cum duntaxat ex grauiſſimis criminibus quis ab ordine deponatur, vt traditur in c. 1. 85. diſtin. & in c. Maximianus, & in cap.
246 1. 35. diſt. non eſt mirum, ſi in hiſce cauſis, † vbi agitur de depoſitione ab ordine fienda, & ſic de graui præiudicio, non admittitur procurator, ſecus tamē eſt de iure ciuili, quo iure ordo capitur pro ordine cuiuſcunq; corporis vniuerſitatis, vel collegii, vt puta doctorum, decurionum, lanificum, & cerdonum, quæ depoſitio non videtur tam grandis ſicut illa quæ fit ab ordinibus ſacris, quia vt dicit gl. in ſumma, diſtinct. 32.
347 †quatuor præcipue dicuntur ordines ſacri a ſanctitate, caſtitate, & continentia quam inducunt, probatur in cap. decernimus. 28. diſt. non ſic eſt, vbi agitur de remotione ab ordine alicuius corporis, collegij vel vniuerſitatis. iuxta titu. de decr. ab ordine fac. & l. cognitionum, de var. & extraord. cog. & cum iſta ſolutione tranſeunt Mod. ſimpliciter in d. c. veniens, 13. q. & in 28. colum. de acc. ſed iſta ſolutio non videtur tuta, quia inducit differentiam inter ius ciuile, & ius canonicum, attento maxime, quia, vbi †quis prohibetur honorib⁹ publicis fungi, vel ab aliquo ordine remouetur, fama ipſius remoti multum læditur, & cauſa vitæ, & famæ parificantur. l. iuſta. de manumiſſ. vin. niſi dicas, quod ex quo de iure canonico pœna depoſitionis non imponitur, niſi ob aliquod graue delictum, non eſt mirum, ſi talis cauſa per procuratorem agi nō poteſt. facit tex. in c. ſicut noſtris. de iureiur. ſed de iure ciuili facilius quis remouetur ab ordine quam de iure canonico. Nō ob. ꝙ
249 dixi, †quia l. iuſta, nō procedit in hoc caſu, quia vbi pro cauſa criminali imponitur pœna pecuniaria, poteſt in ea interuenire procurator, licet ex tali cauſa ſequatur infamia dicta l. prima, ff. an per alium cauſa appella. Item ex delicto publico ex quo quis infamatur ſi pro eo imponatur confiſcatio omnium bonorum, vel etiam partis bonorum, poteſt interueni re procurator, vt dicunt Mod. in d. c. veniens. col. 13. de accuſ.
250 & † tamen priuatio omnium bonorum cauſæ criminali parificari videtur, l. propter litem, ff. de excu. tut. & §. item pp litem, Inſti. eo. & eſt gl. ord. in l. 1. C. de reis poſtu. lib. 10. Vel poteſt alio modo reſponderi ad tex. in d. c. veniens. ex regula,
251 l. qui teſtamēto, de teſta. quæ habet †quod ī qualibet lege prę ſumitur, ꝙ termini ſint habiles, cum ergo in d. c. veniens, dicatur, ꝙ cauſa erat criminalis, & quod procurator non erat admittendus, neceſſario dicēdum videtur, quod erat talis cauſa ex qua non poterat conſtitui procurator, attento maxime, ꝙ id quod ſtatuitur in hoc §. eſt etiam ſtatutum, de iure canonico, c. in crimin ib. 3. q. 5. ergo non debet induci differētia inter ius canonicum, & ius ciuile, prout faciunt Imol. & Mod. Sed contra huiuſcemodi concluſionem obſtat tex. in l. capita
252 li. §. 1. ff. de pœnis, †vbi Iureconſultus parificat pœnas reſpicięs tes æſtimationem hominis pœnis fuſtium. ſed in cauſa in qua tenuiores hoīes fuſtib. ſubijci pſit, non poteſt interuenire ꝓcurator, cum non agatur de pœna pecuniaria, ergo a paritate rationis idem videtur dicēdum, vbi agit de remotione ab
253 ordine, †attento maxime eo, quod habetur in l. cognit. §. minuitur, vbi expreſſe dicitur, minuitur æſtimatio, vbi quis relegatur, vel ab ordine mouetur, vel cum prohibetur honoribus publicis fungi, vel cum plebeus fuſtibus ceditur, ſicut ergo vbi agitur de ictu fuſtium procurator conſtitui non poteſt. ita nō poterit, & in aliis cauſis parificatis interuenire. & ſi dicatur, ꝙ ibi ſit parificatio quantum ad hoc, vt ex dictis pœnis æſtimatio minuatur, non autem quantum ad interuentum procuratoris replicari poteſt, quod regula. l. nam hoc iure, de vulga. & pupil. procedit ēt vbi datur diuerſa ratio ipſorum determinabilium, vt probari videtur in illo tex. & tradit Mod. Dec. in l. in teſt. C. de teſta. mil. & ideo conſidera, quia facile poſſet defendi hæc opin. contra communem: nam vt volumus dicere, quod vbi agitur de ſubiiciendo plebeios ictibus fuſtium, non poſſit interuenire procurator, vt dicunt Mod. quia agitur de pœna corporali, quę eſt maior quacunque pœna pecuniaria, nam dico, quod illa regula nō procedit in plebeis, vt Bar. dicit in l. 1. de pœ. cum ergo de iure canonico videatur deciſum, non cauillando literam, ꝙ vbi agitur de depoſitione ab ordine epiſcopali, vel ab alio ordine, nō poſſit interuenire procurator. Idē debemus dicere de iure ciuili, & maxime tenendo illā opi. quod cauſa relegationis, per alium agitari non poſſit attento maxime, quia cauſa famæ, & cauſa vitæ æquiperant attento etiam, quia ſi d. l. 1. an per alium cauſa appel. includit relegationem, debet etiam includere cauſas ſimiles. Retenta
254 tamen concluſione dubitari poteſt. Primo, † an cauſa ſeparationis thori per procuratorem agitari poſſit? & videtur tex. quod ſic in cap. tuæ, de procu. ibi, ſi neceſſitas poſtulauerit ſuſtineri poteſt. & maxime quia ille tex. facit expreſſam differentiam, an agatur criminaliter, & hoc caſu nō poteſt interuenire proc. an vero agatur ad ſeparationem thori, & hoc caſu poteſt interuenire procurator. ita tenet hic Ang. & Imo. & idem Imol. in d. ca. tuæ, poſt Ioan. And. Hoſt. D. Ant. & alios.
255 †ſed certe verba tex. in d. c. tuæ. ibi, ſi neceſſitas poſtulauerit. innuant ꝙ regulariter non debet admitti, ſed præfati Doct. ſubaudiunt verbum maxime, vt in ſimili dicitur in ca. paſtor. de off. ord. & in c. quod ſedes. eo. titu. ſed iſta ſubauditio violat il-
256 lum tex. attento maxime † quia ſeparatio thori eſt multum dolorosa, quia ſecundum Bal. in d. c. tuæ. ſapit exilium, exulat n. a viro ſuo, & eſt dura ſicut mors, & perditur dos, ergo non deberet admitti procur. niſi ſubeſſet neceſſitas, vt tex. expreſſe dicit. & hoc modo in illo tex. eſſet differentia inter agentē criminaliter, & agētē ad ſeparationē thori. Vt primo nullo modo eſſet admittendus procurator. Secundo vero ſic, vbi neceſſitas ſubeſſet, vt cantat illa litera, quæ conditionaliter loquit,
257 quæ quidem conditio debet impleri in forma ſpecifica. † & quę formam importat. l. prętor ait, de coll. bonorū, niſi dicas ꝙ ex quo ī illo tex. ſubijcitur ratio, quod per procuratorē accuſ. quia licet accuſatio ſit de crimine, tamē non eſt criminalis, ex qua ratione apparet quod neceſſe eſt, quod ſubaudiatur dictio maxime, niſi iterum dicas, quod papa ibi in fine videtur decidere, quod ſecurius procedetur, ſi ī prętenti a perſona
258 rum hoc fiet, cogita quia nullus tangit. Circa fin. gloſ. † dum allegat l. ſed & hę, §. 1. de proc. aduerte, quia gl. ſentit, quod reuocare ſeruum ingratum in priſtinam ſeruitutem ſit cauſa minor relegatione, & tamen ſecundum Bart. & Imol. hoc eſt falſum, quia ſeruitus morti comparatur, l. quod attinet, ff. de regul. iu. Dic ſecundum Bar. & Imo quod hęc cauſa ex parte domini continet intereſſe pecuniarium applicandum parti, vt. ſ. ſeruus ob ingratitudinem reducatur in ſeruitutem. Sed ſecundum Bal. in d. l. ſed, & hę. eſt quid mirum, ꝙ vbi agatur de priuando aliquem beneficio libertatis, & ꝙ cauſa non ſit criminalis, imo vī capitalis, §. maxime. Inſt. de cap. dim. Attento maxime ſecundum Inno. in c. qualiter, & quādo, col. 2. de ac-
259 cuſ. quia † de iure ciuili ſunt ſeptem genera pœnarum, quarum

Digitized by Google

tum tres ſunt capitales. Prima eſt mors quæ multis modis inſertur, l. aut damnum. §. vitæ, ff. de pœ. Secunda pœna eſt morti proxima, vbi quis damnatur in metallum, q̃ grauiori vinculo præmitur, ſi vero in opus metalli tunc leuiori vtraque tamen pœna, & ciuitatem, & libertatem aufert, vbi vero q̃s damnatur in miſterium metallorum, ſi in perpetuũ, & ciuitatem, & libertatem amittit, ſi ad tempus ſolam ciuitatem l. aut damnum. §. eſt pœna, cũ §. ſeq. ff. de pœ. Sed neſcio videre quare vbi agitur de pœna damnandi aliquem in miſterium metallorum. i. vt ſeruiat damnatis in metallum ad tempus, talis cauſa non poſſit agi per procuratorem. Eſt & tertia pœna deportationis, & in opus publicum damnationis. ſed reſolutio eſt, quia in hiſce pœnis non agitur de commodo pecuniario
260 vt dicunt Bar. & Imo. † ſed adhuc non quieſcit alius, nam de iure canonico loco pœnæ damnationis in metallũ, quæ non inuenitur in canonibus impoſita, ſolet quis vendi, vel redigi in ſeruitutem, de primo eſt caſus in capitu. quidam cler. 81. diſtinct. de ſecundo eſt tex. in cap. eas. 31. diſt. & in cap. ſtatutum 11. q. 1. & tamen licet hic agatur de commodo pecuniario, iſta cauſa dicitur capitalis, nec poteſt agitari per procuratorẽ,
261 & tamen hic agitur ſeruitute de. † Ang. hic dicit, quod licet ex parte accuſatoris poſſit interuenire procurator, tamẽ ex parte rei qui procuratur in ſeruitutem, non poteſt, quia ex parte ipſius rei agitur de commodo pecuniario. & idem poteſt dici de iure can. in quo pœna ſeruitutis imponitur, vel melius dic, quod conſideratio Ang. eſt contra tex. in d. l. ſed, & hæ, qui ex preſſe vult, quod ſicut patronus poteſt accuſare libertum vti ingratum per procuratorem, & ita libertus ipſe poteſt per p̃curatorem reſpondere, & tu dic, quod vbi quis damnatus in opus metalli, vel de iure can. in ſeruitutem redigetur, talis cã non poteſt agitari per procuratorem, quia tendit ad vindictã publicam. ſed adhuc. conſidera, quia contra prædicta videtur caſus in cap. ſi quando 2. q. 6. vbi dicitur, quod in cauſa capitali, vel in cauſa ſtatus non per procuratorẽ, ſed per ipſum agẽ
262 dum eſt. † Idem probatur in l. 1. circa prin. de aſſer. toll. vbi dicitur, quod ſi quis prouocet aliquem in ſeruitutem, quod ceſſante aſſertionis difficultate, debet reſpondere, per ſe ſi vero reperiatur in quaſi poſſeſſione libertatis, tunc poteſt agere p̃ procuratorem, ergo hi duo tex. videntur contrariari, his quæ Bar. Imo. & cæteri tradunt. Gl. in d. c. ſi quando, fatetur contra nu. n, q̃ vbi dominus eſt in quaſi poſſeſſione ſeruitutis, ſeruꝰ poteſt per ſe agere, vbi vero aliquis procurator ad ſeruitutem & ipſe eſt in quaſi poſſeſſione libertatis poteſt per procuratorem agere ſuper iſto contrario laborant Saly. Odofr. & communiter antiqui in d. l. 1. de aſſer. toll. Prima datur ſolutio, q̃ de iure antiquo ille cui mouebatur qõ ſtatus poterat ĩdiſtincte agere cauſam per procuratorem, hodie vero diſtinguitur an prouocatus in ſeruitutem, ſit in quaſi poſſeſſione libertatis, & etiam nunc poteſt, ſecus tamen ſi non ſit in quaſi poſſeſſione ſeruitutis, quia tunc ſecundum Bal. Saly. & omnes ibi non poteſt. Sed iſta ſolutio tendit ad correctionem l. non ſolum, §. ſtatus, allegatæ hic in gl. ff. de proc. Secunda datur reſponſio per Io. & Azo. quam ſequuntur ibi Odofr. & pleriq; antiqui, quod iura in contrarium allegata loquuntur, vbi ſeruus litigat principaliter de peculio ſuo, quæ ſolutio confunditur ex illis iuribus. Datur tertia ſolutio, quod ſeruus poſt litem conteſtatam de iure digeſtorum poteſt conſtituere procuratorem, de iure vero nouo diſtinguitur, aut lis non eſt cõteſtata, & vbi eſt in quaſi poſſeſſione libertatis poteſt, alias ſecus. ſed hęc differentia in hac materia eſt verbalis, vt infra dicemus. Ego autem arbitror poſſe ſic dici, quod poſt iura digeſtorum fuit quædam media iuris prudentia, quod prouocatus ad ſeruitutem deberet habere quẽdam aſſertorem, qui eum aſſereret eſſe liberum aduerſus dominum eum prouocantem in ſeruitutem, iſta autem aſſertio fuit ſublata perdiſtinct. in d. l. 1. vt hodie debeat ſeruus ipſe comparere perſonaliter, ſecus ſi ſit in quaſi poſſeſſione libertatis ex quo infertur, quod intellectus datus per Doc. communiter ad l. ſeruũ quoque, §. 1. de procur. quod ibi conſtituitur procurator, quia agitur de peculio, & adminiſtratione aliarum rerum in l. vero j. de aſſer. toll. agitur de periculo ſtatus, & perſonæ, non eſt verus, quia in caſu l. ſed & hę. agebatur de periculo ſtatus p̃ſonæ & tamen conſtituitur procurator, & etiam confunditur illa ſolutio per tex. in l. non ſolum. §. ſi ſtatus. ff. eo. titu. de proc. vel melius dic, quod ex parte domini, ſiue ille qui prouocatus eſt in ſeruitutem, ſit in quaſi poſſeſſione libertatis, ſiue nõ, cauſa per procuratorem agi poteſt, ſed ex parte prouocari diſtinguitur eo modo quo dicit tex. in d. l. 1. C. de aſſer. toll. Nec huic diſtinctioni repugnat tex. in d. l. ſed & hæ. in fi. quæ loqui
263 tur de liberto. † Nec ẽt l. non ſolũ. §. ſtatus. q̃ a ille. §. debet declarari, & diſtingui p̃ d. l. j. C. de aſſe. tol. Circa ĥ. gl. dũ alle. tex. in l.
264 † nõ ſolũ, §. fi. vbi ĩ cã ſuſpecti tutoris ĩteruenit p̃curator, rõ dr̃ gl. quia illa pœna eſt minor relegatione, ſed iſta ſolutio ſecũdum Bar. Ang. Imo. & Bened. de Plumb. non eſt tuta, quia vbi agere etur vt tutor ſuſpectus puniretur. iuxta, l. 1. cũ l. ſeq. de ſuſpe. tut. cum ſimi. de q̃b. hic per Bar. non poſſet q̃ſtitui procurator quia talis pœna eſſet ſupra relegationem; & eſſet quaſi crimen publicum, l. 3. §. conſequens, de ſuſp. tut. text. ergo ille loquitur quando agitur ciuiliter ad commodum pupilli, vt tutor tanquam ſuſpectus ab omni adminiſtratione bonorũ remoueatur. Sed tu aduerte, † quia non videtur, quod poſſit
265 agi principaliter ciuiliter, quia in conſequẽtiam poſſit reſultare affectus pœnæ criminalis. vbi enim accuſatur tutor de ſuſpecto, vt remoueatur ſi appareat ipſum doloſe fuiſſe verſatũ circa res ipſius pupilli, ad præfectum vrbis vt puniat̃ remitti ſolet. d. l. 1. in fi. de ſuſp. tut. & d. l. §. ſolent, de offi. præfect. vrb. attento maxime, quia vt dicit Bar. q̃ accuſatio ſuſpecti tutoris eſt quaſi publica. Imol. hic reſpondet, quo ex quo principaliter agit̃ vt remoueatur ſuſpectus tutor, licet in conſequentiam ob eius dolum, & verſutiam debet remoueri, debet tamen ſpectari id quod principaliter agitur. l. ſi. quis nec causã
266 ſi cer. pet. † Sed tu conſidera quod tex. in d. l. non ſolum, dum dicit difficile eſt, p̃t intelligi. i. nullo mõ auditur procurator, iuxta tex. in l. 1. in verbo difficile, ff. quando appela. ſit, & iuxta gloſ. in ca. preſentiam, de teſti. in verbo difficile. & ita conſiderant etiã Mod. in d. c. veniens, in 12. colum. ſed tex. non dicit prout ipſi præſupponunt, ſed ita cantat, ſed non facili p̃ procuratorem ſuſpectus accuſabitur, quoniam famæ cauſa eſt. & ſic nõ vtitur verbo difficile, nec ibi poteſt intelligi ideſt nullo modo, propter verba ſequentia, ibi, niſi conſtet ei a tutore nominatim mandatum: & ſic illud verbum non facile. videtur excludere procuratorem generalem, & ratio quare ibi requiratur ſpeciale mandatum eſt, quia agitur de magno præiudicio. Item tex. ille vult, quod vbi iudex erat proceſſurus omnino contra abſentem, quod iſto caſu admittatur procu-
267 rator generalis alias ſecus, † & ille tex. multum menti tenendus, ſecundum Imol. hic, q̃ vbi agitur de cauſa famæ, & æſtimationis requiritur ſpeciale mandatum, & ex illo tex. cõfunditur vna ratio Bar. hic dicentis quod ad publicum iudicium proſequẽdum non poteſt interuenire procurator, quia vnuſquiſque per ſe fidelius agit cauſam ſuam. nam illa ratio ceſſat, vbi quis habet ſpeciale mandatum, quia comparet tanquam picca, & organũ ipſius domini, nec poſſet fidelius age
268 re quam mandatum ſpeciale in forma adimplere. † Nota ẽt pro eo, quod dicit. Imo. hic, q̃ vbi quis principaliter acuſatur vt remoueatur tanquam ſuſpectus, licet in conſequentiã poſſit puniri, cenſetur tamen cauſa ciuilis, pro qua poteſt interue
269 nire procurator, † nam pro iſto dicto facit, glo quã ſumme no. Ang. in d. l. non ſolum, §. ſi ſtatus. vbi dicit quod quando cauſa principaliter eſt famoſa, damnatus per procuratorem eſt infamis ſecus ſi principaliter eſt pecuniaria, & in conſe-
270 quentiam eſt famoſa. † ſic intelligitur. l. furti. §. ſi quis alieno, de infam. & ratio eſt, quia ex quo principaliter cauſa eſt famę, ſi per interuentum procuratoris euitaretur infamia, iam ſententia nullum operaretur effectum, quod non contingit, vbi principaliter cauſa eſt pecuniaria, quia fit exactio ſaltem pecuniæ.

Gloſ. in verbo procurator, diuiditur quinq; ĩ partes principales, in 1. parte declarat tex. in 2. adducit cõcordantes ad hũc tex. In 3. format duas oppoſitiones contra tex. In 4. quærit an poſſit conſtitui procurator in cauſa criminali ad vnum articulum. In 5. format aliam oppoſitionem, & eam dupliciter ſoluit. Secunda ibi, & facit. Tertia, ibi, item cõtra. Quarta ibi. & eſt argumentum. Quinta ibi, item contra. Ex prima parte huiuſce gl. colligitur concluſio, quod ſicut non poteſt conſtitui procurator ex parte actoris, ita non poteſt conſtitui ex parte rei, licet ex parte actoris dicatur proprie procurator ſed ex
271 parte rei dicitur defenſor. † Sed iſte terminus procurator, eſt latiſſimus, aliquãdo enim capitur pro præſide prouinciæ l. 2. C. de iure fiſ. li. 12. aliquãdo procuratore, l. ſi in emptione, §. fi. de contrahen. emp. & pro tutore etiam capitur procurator l. in defendente. prout eſt litera. procurator, ff. de autho. tutor.
272 † iſtud etiam verbum procurare, eſt latiſſimum iuxta illud Apulei, hunc enim equulum ſuum curioſe nimis procurantem inueni, & alibi, ĩquit Cato de Ruſt. eodem modo cæteras arbores procur. & alibi inquit, Hieron. cum Sathanas aliquẽ ſua arte deceperit, & proprium ei iugum impoſuerit, vltra ad virorum abundantiam non procurat. & ſic apud Catonem ſumitur hoc verbum procurare, pro ſuſtẽtare. apud vero Hieronymum pro ſtudioſe curare, ſeu inueſtigare. & non ab re Iureconſulti aliquando appellant negociorum geſtorem p̃curatorem, vt eſt caſus in l. ſi ego. de neg. geſt. & in l. Plautius. de pro. cui ſententię aſtipulatur. Cic. in lib. 1. de natur. Deor. dum dicit, ſunt enim Philoſophi, & fuerũt qui omnino nullam habere cenſerent rerum humanarum procurationem Deos. proprie tamen, & ſtricte dicitur procurator ſm gl. hic, qui aliena negocia mandato dñi. gerit. l. 1. ff. de proc. Secunda
273 colligitur concluſio ex hac gl. ſecundum Imo. hic † quod p̃cu-

Digitized by Google

rator ex parte actoris non admittitur ſine mãdato,bene admitteretur vbi eſſet dubium de mandato, præſtita tamẽ cau
274 tion e rati.iuxta no.in l.1.C.de proc.† & dicitur eſſe dubium de mandato,ſecundum Imo.vbi ille qui aſſerit ſe eſſe procuratorem venit de longinquo, & habet inſtrumenta domini facientia ad cauſam,iuxta no.per Bar.in l.3.§.duæ cauſæ.ff.de Car.edi.& iuncta gl.in c.corã.de off.del.ibi,cum inſtris eiuſdẽ eccleſiæ,ſed ille tex allegatus per Imo.nõ pbat,q̃ ille clericus qui habebat inſtrumenta eccleſiæ,erat rector ipſius eccleſiæ. nimirum ſi admittitur ad agendum.Item ſtat ſimul.quod ali quis habeat inſtrumenta ad cauſam,& tamen illa ſubtraxerit attento,quia videtur ſpeciale in caſu l.fi.vbi gl.de pac. conuẽ. vbi ſi marito ab vxore fuerunt tradita inſtrumenta bonorũ paraphernalium,præſumitur eidem conceſſa adminiſtratio, pro reſolutione,vide omnino Ale.in d.l.1.colum.3.de proc. qui dicit,quod communis opin.eſt cum Imo.hic,& in c.1.de prob.& reſpondet ad l.fi.C.de pac.conuen.quod ibi ex illa traditione ſequitur,q̃ maritus poteſt agere etiam non præſtita cautione rati. Sed tu conſidera vltra alios ibi, & hic, quia id quod dicit Alex.poſt Pet.& Cyn.non videtur tutum, quia gl. allegata hic per Imo.in d.c.coram,de of.deleg. dicit,quod admittitur clericus,quia erat coniuncta perſona,& habebat inſtrumenta,& tamen vt ibi fatetur Doct. communiter fuit p̃ſtita cautio ratio,item ad quid ponderare traditionem inſtrumentorum vbi datur ſanguinis coniunctio inter agẽtem nomine alicuius,& ipſum cuius nomine agitur, quia hoc caſu ſufficit, quod ſit coniunctus qui admittitur pro coniuncto, cum cautione rati.Communis tamen eſt opin. vt dixi, quod habens inſtrumenta facientia ad cauſam principalem admit
275 tatur ad agendum cum cautione rati,imo videtur, † quod ſi poſſet probari inſtrumenta fuiſſe alicui a domino tradita, q̃ ille poſſet agere etiam non præſtita cautione rati, quidquid ſentiãt Imol.hic,ac Ale.& ceteri in d.l.1.C.de proc. vbi enim quiſpiam inſtrumentum alicuius debiti mihi tradit, non eſt p̃ſumendum,quod mihi tale debitum donare velit, argumen.l.cum de indebito,de prob.& c.ſuper hoc, de renun.ergo vt illa traditio aliquid operetur, p̃ſumendum eſt,q̃ mihi mandatum de exigendo tale debitum ſit, vt illa traditio quippiam operetur,arg.l.ſi quãdo,de leg.1.Cogita ſuper p̃
276 miſſis.Circa†contrarium,l.3.C.de acc.accommodantur per ſcribentes quam plures ſolutiones. Prima fuit ſolutio Mart. quod in caſu d.l.3. quæ incipit reos, erat lis conteſtata contra principalem, nimirum ſi procurator interuenire poteſt, hic vero §.procedit ante lit. conteſt. quo caſu procurator dari non poteſt,& ratio eſt, quia poſt litem conteſtatam dominus,& non procurator eſt condemnatus,l.2. C.de accuſ. & l. fin.C.de iniur,ſed ſi admitteretur procurator ante litem conteſt.tam lite conteſtata cum ipſo procuratore non poſſet dãnari ipſe dominus,tamen ante litem conteſt. repellitur procurator,vt ad diffinitiuam perueniri poſſit, ad quam nõ poſſet lite conteſtata cum procuratore,attento, quod dominus non poſſet damnari. Sed hanc ſolutionem improbant, Sal. & Mod.communiter in d.l.reos,& Imo. ac ceteri hic, vt hic plura per eos vltra quos videtur,quod potius ante lit.conteſta.deberet admitti procurator;vt declinatorias,& dilatorias exceptiones poſſet proponere,quæ poſt litem conteſta.oppoſi non poſſunt,vt habetur in d.c.veniens, de accuſ. Secunda datur ſolutio ad tex.in d.l.reos,quod ille tex.loquitur in procuratore qui allegat cauſas abſentiæ,nõ autem cauſas cauſę, & ita reſpõdet gl.in d.l.reos,& Bar.hic,& iſta videtur melior ſolutio quæ dari poſſit. Tertio datur ſolutio,quod ille tex.debeat intelligi in illis caſibus in quibus abſens poteſt damnari etiam,quod agant de pœna capitali ſtricte ſumpta, vt in caſu.l.lege Cor.§.conſti.ver.ſed in ſeruos,ff.ad l.Corn.de ſica. & in l.ne diu.C.de pœ.& in extrauag.Henrici Imper. ad repr. in his ergo caſibus poteſt intelligi l.reos,& hanc ſolutionem tenuit Dyn.hic,& Io.An.in addit.ad Spe.& Inno.in c.veniẽs, & hęc ſolutio placet Imo.hic qui põderat tex.in l.ſeruũ quo que,§.publ.ibi,quemuis debere admitti,qui tex.innuit,quod ſi quis compareat cum mandato tãquam procurator admittendus erit,ſi vero ſine mandato tanquam defenſor, ſed poſ-
277 ſet replicari vt ſupradixi ad iſtum tex.Secundo† mouet Imo. per tex.in extrauag.ad repr.ibi dicitur perſonaliter, vel legitime non comparuerit,quæ alternatiua vel,innuit quod in crimine lęſę maieſt.vbi abſens damnari poteſt,poſſit quis perſonaliter comparere,vel legitime, & ſic per procuratorem,& cum hac opi.tranſit Alex.in conſil.116.incip. Animaduerſis ſtatutis in 1.col.vol.2.poſt Cyn.in d.l.reos,in 3.q.cum ſimil, de quibus per Hippo. in ſua pract.char. 102. & in conſil. ſuo 60.col.j.vol.j.& pro veritate pro iſta opi.videtur caſus in d.extrauag.ad repr.cui non ſatisfacit ſolutio Bar.dicentis,quod ille tex.dum dicit pſonaliter,vel legitime, debet intelligi quod compareat,ſi eſt ſingularis perſona ea quæ deliquit perſona liter,ſi vniuerſitas compareat,per procuratorem,iuxta l.tam collatores,C.de re mili.nam ſi hoc voluiſſet dicere Imperator facile expreſſiſſet, ſed replicari poteſt,quod ille tex.neceſſario ita debet intelligi,ex quo ſupra dixi,ad hoc ſi qua communitas,corpus,vel collegium,vel aliqua quæuis perſona de
278 liquerit,†quo caſu non eſt abſurdum quod verba ſequentia ſi perſonaliter,vel legitime comparuerit recipiant interpretationem,& declarationem a verbis præcedentibus, l.ſi ſeruus plurium,in fi.de leg.1.& l. vtrum,de peti. hęre. dicunt tamen Mod. Sen.relatis dictis Imo.hic formaliter,col.31.q.14.quod opi.Imo.cõiter recipitur,quę tñ iudicio meo nõ probatur vt ſupra dixi in d.§.publice,nec in d.extrauag. ad reprim.dicant quod intelligẽdo illud extrauagans pro Imo.intelligit,quod illa verba perſonaliter vel legitime: videantur pariformiter referri tam ad perſonas ſingulares,quam ad vniuerſitates,qa dico quod iſta ponderatio facit pro intellectu Bar. nam illud verbum perſonaliter comparuerit;referri non põt ad vniuerſitatem,quę non poteſt comparere perſonaliter,& ideo non poteſt fieri pariformis determinatio, & regula. l.nam hoc iure,procedit vbi fieri poteſt pariformis determinatio, alias ſe-
279 cus.l.2 ff de off.procur.Et†ideo verior videtur opinio Barto. quod in his caſibus,in quibus abſens poteſt damnari in cauſis criminalibus,quod non poſſit interuenire procurator tãquam procurator,ſed ſolum inſtructor ſeu informator ad allegandum cauſas abſentiæ,& ad informandum ſeu inſtruendum ipſum iudicem,& hanc opin.ſequitur Sal.in d.l.reos. & do.Ant.in d.cap.veniens. & hanc opi. dicit eſſe communem illuſtris pręceptor meus do.laſ.in l.2.C.qui teſt. fac.pot. col.5. vbi citat etiam Are.hanc opi.tenentem,quæ opi.inconuincibiliter probari videtur per hũc tex. qui loquitur etiam in caſu in quo abſens poterit damnari, cui non ſatisfacit ſolutio Imo.vt ſ̃.dixi, & certe vbi crimen eſt graue accuſatus vel inquiſitus ſi poteſt capi ſolet in carcerem detrudi. l. pen.& fi.C. de acc.& l.1.2.3.ff.de cuſt.re.& tamen illo caſu pręſens poteſt condemnari.& rex.noſter ſimpliciter,& abſolute dicit, quod procurator fruſtra interuenit in cauſa crimi. & idem dicitur in l.1.an per alium cau.Secundo facit ſecundum Bar.quia in
280 cauſa tanti præiudicij,prout eſt cauſa criminalis,† ex quo factum procuratoris ſolet obeſſe domino.l.non ſolum,in princip.ff.de proc.ergo debemus dicere quod debeat admitti tanquam inſtructor,& defenſor,quia prodeſſe poſſunt,non autem tanquam procurat. qui domino, nocere poteſt.capi.2. de confeſſ.Sed huic rationi enititur reſpondere Imol. hic in 8.col.quod in cauſa tam grauis præiudicij non poterit nocere, niſi habeat ſpecialiſſimum mandatũ, arguendo per locũ
281 a matrimonio ad caſum noſtrum.†nam in matrimonio requiritur ſpecialiſſimum mandatum.c.fi.de proc. in 6. & l.generali,de ſpõſal.& ſic non poterit talis procurator reſpondere poſitionibus ſecundum Imo. niſi habeat ſpecialiſſimũ mã
282 datum,†ſicut etiam requiritur in præſtatione iuramenti de calumnia.c.fi.de proc.in 6.& traditur in auc.& ſi principales, C.de iur.cal. Sed replicari poteſt quod licet ad iſta requiratur ſpecialiſſimum mandatum,poteſt dici ex mente Barto.quod propter hoc lex non vult quod ad tale crimen proſequẽdum nec generalis,nec ſpecialis procurator dari poſſit, quia non debet abſenti obeſſe.Sed replicari poteſt ſecundum Imol. q̃ videtur vtilius ipſi abſenti quod negligẽtia procuratoris eidẽ noceat,quam quod careat defenſione ſicut in ſimili dicitur in l.non ſolum in fi.ff.de proc. vbi quando prætor etiam abſente tutore eſt cognituru de cauſa ſuſpecti tutoris, tunc dat admitti procurator ſine ſpeciali mandato, quia melius eſt, & minus malum,quod aliquis admittatur, quam quod nullo admiſſo procedatur,nam veriſimiliter melius veritas patefiet.Sed replicari poteſt ex mente Bar hic,quod iudex ex offi cio ſuo poterit ab ipſo inſtructore ſeu defenſore quærere de
283 innocentia rei.iuxta l.j.in fin.de quæſtio. † Item vtilius erit etiam ipſi abſenti quod admittatur defenſor, qui tantum p̃deſſe poteſt,non autem procurator. nam licet non poſſit cõſtitui procurator ab homine qui ſolum prodeſſe poſſit,tamẽ a lege poterit dari aliquis defenſor qui prodeſſe poterit,& nõ nocere.tex.eſt vltra alios in l.1. & 2. C.de tut.& cur.qui ſatis. non dedit,tradit Bar.in l.tutor qui reperto.in prin. de admini
284 tu.nam†tutor accuſat nomine populi,& tamen nõ obligat eum ad pœnam talionis.l.2.C.de accu.Non obſt.tex.in l.non ſolum.§.fi.quia ibi non agitur de pœna corporis afflictiua ſi
285 cut in caſu noſtro.& perfecto tu cõſidera,†quia veritas depẽdet ab hoc,an quod poſſit ferri ſententia contra abſentem ſit inductum infauorẽ vel in odium ipſorum abſentium. ergo non debet poſſe admitti procurator,quia vt dicit Bart.in extrauag. ad reprim. ſtatuta Italię permittunt abſentem propter contumaciam condemnari,ſed ſi poſſet comparere per procuratorem,non poſſet dici contumax, & ideo melius eſt vt reipublicę ſatisfiat, q̃ non agitetur cauſa criminalis,per p̃curatorem, quia iudex ex inſpectionẽ in faciem, & perſonã rei multa cognoſcere poterit, videlicet qua trepidatione

quo

Digitized by Google

quo colore loquitur, vt l.de min.§.tor.ff.de quæstion.facit.l.3. ff.de testamen.& maxime ex verbis rei respondemus, vt in dictis iuribus,quæ comprehendere ex verbis procuratoris non potest, cum ipse innocens sit,nec inspicitur rei præsentia ex quo non respondet.argu.l.in lege. ff. de contrahend. emptio. & l.nec vlla.§.quod si quis.ff.de peti.hæ.& l.2.§. furiosus.ff.de
286 iure codi.Circa † fi.gl. habes conclusionem quod ad testes producendos,seu repetendos,vel ad alium articulum præterquã ad sententiam,potest constitui procurator. idem sentit gl. secundum Imo.in l.cuiusdam.per illum tex.C.de acc vbi dominus potest defendere seruum, & interuenire pro seruo. & ad hoc etiam Bar.hic in 2.q.allegat gl.in c.licet.de acc. voluit allegare in c.veniens.eo.ti.Bar.vero hic cõcludit quod vbi reus est incarceratus, quod tunc ad hos articulos potest procurator constitui.& idem vult Bar.in l.non solum.de app.& idem secundum Alexã. hic tenet Guido de Suzar. & Odofr. quos citat Gand.in tract.malefi.in rub.21.qui volunt quod pro carcerato possit constitui procurator præterquam ad li. contest. sed difficultas consistit in eo quod dicit gl. an admittatur procurator ad producendum testes probatorios vel reprobatorios,& communis resolutio videtur esse secundum Imo. hic, quod in his casibus in quibus absens non potest dãnari,tunc non debet constitui procurator ad aliquem articulum cõcernentem merita causę.Sal.vero in d.l.reos. indistincte tenet q̃ non possit admitti procurator, nec ad producendum testes, nec ad respondendum in causa,nec ad aliquem articulum,q̃ opi.probari videtur in hoc tex.dum dicit quod nec ad crimẽ publicum persequendum,nec ad defendendum reum potest admitti procurator. cum ergo ista omnia tendant ad persecutionem criminis, & a quo remouetur genus, remouetur quælibet eius spẽs.vt dicit hic Bart.per l.1.§.1.de suis, & legiti. & l.si chorus.d.l.3. & suadetur hæc opi. quia videtur speciale in casu l.fi.de iniu. Ego sum huiusce sententiæ quidquid sentiant Mod.in d.c.veniens,post Imo.hic,quem formaliter sequuntur,quod siue absens possit damnari siue non,quod nullo modo possit constitui procurator nec ad producendum testes probatorios vel reprobatorios.vt hic gl.loquitur, min⁹ ad petendum. quia in hisce articulis totum pondus causæ videtur consistere.nec pro ista facit tex.in l.si cuiusdam,quia ibi admittitur dominus ad defensionem serui pro suo interesse pecuniario.prout dicitur in l.seruus.& in l.sciendum.supra.eodem.& in l.Lucius.de app.& tradit Bar.hic in 4.colum.in versic.item propono.& eo.modo potest interuenire Abbas pro monacho,& pater pro filio.non videtur ergo tenenda distinctio Imo.& Mod.Sen.in d.c.veniens.qui faciunt differẽtiam an absens possit condemnari,& tunc possit interuenire procurator,secus si non potest,quia iste text. loquitur etiam vbi sententia potest ferri in absentem.& tex. in l.1. quando causa per alium,videtur etiam loqui indistincte. & militat semper illa ratio potissima quod prohibetur constitutio procuratoris ratione maxime præiudicij.attento maxime, quia videtur speciale in casum.l.non tantum,de app.quod admittatur procurator ad appellandum pro incarcerato. de quo tamen dic vt supra dixi.Posset tamen sic subdistingui, quod in his casib. quibus absens damnari potest si permittatur procurator in in his articulis in quibus non potest fieri magnum præiudicium ipsi principali, vt ad producẽdum capitula probatoria sed non ad respondendum positionib.nec ad ponendum. vt
287 vòlunt Cyn.& Salice.in d.l.reos.† quia ponens videtur fateri contenta in positionibus.secus est in illo qui articulat. cap.1. & 2.de confess.sed non poterit interuenire nec ad litem contestandam,nec ad alios actus substantiales iudicij tangentes examinationem criminis.de quibus in l.2.& in l. fi.C. de acc. Item potest interuenire procurator ad aliqua præparatoria q̃ fiunt ante litem contestatam, de quibus in l. denunciasse. §.si per procuratorum.ff.de adul.& in l.etiam.§.plures, de manu. vin.& ratio est in dictis præparatorijs,quia non possunt multum obesse ipsi principali.

Circa primam quæstionem Bar.extra gl.elici possunt duæ
288 conclusiones.† Prima sit conclusio, quod pro homicidio potest imponi pœna pecuniaria.de qua conclusione vide plene Alex.in l.1.quod quisque iur.vbi plura scripsi. & Barb.in c.fi.
289 in 6.col.de consue.Secunda sit conclusio, † vbi pro homicidio imponitur pœna pecuniaria quod possit interuenire procurator.& est aduertendum secundum Imo.col.10.quod vbi pro crimine venit imponenda pœna pecuniaria de iure cõmuni,licet in subsidium possit imponi pœna corporalis. potest tamen interuenire procurator. l. j. ff. an per alium causa app.& l.2.C.de proc.nec consideratur quod per accidẽs.& in subsidium possit pœna pecuniaria in corporalem commutari iuxta.l.si quis id quod.§.in seruos,de iurisd.omni iud.& l.fi.
290 de in ius voc.& c.finem litib.de do.& cont.† quia debet considerari causa originalis,non autem accidẽtalis.l.3. §.qui habet ff.de tutel.& debet spectari id quod principaliter agitur.l.si quis nec causam.ff.si cer.pe. sed a primordio tituli posterior formatur euentus, & hæc est communis omnium opin.vt Mod.dicunt in d.c.veniens.colum.10.& facit pro hac opin.l. non solum.in fi.de proc.vt in causa suspecti tutoris potest in-
291 teruenire procurator.Sed huic conclusioni † obst. id,q̃ Bal. dicit in l.reos.ver.quæro quid in pœna arbitraria. C. de accu. vbi quando pro crimine imponitur pœna arbitraria siue a iege,siue a statuto,licet actu crimen ipsum non sit capitale, ex quo tamen potentia potest effici capitale.iuxta gl.in §.in summa.Inst.de iniur. quæ vult quod iudex potest arbitrari vsque ad mortem,tale crimen censetur capitale, & non potest interuenire procurator,augetur difficultas.nam quia pro iniuria potest imponi pœna supra relegationem, & tale crimen
292 censetur capitale.l.fi.ff.de iniu.† dic pro resolutione quod id quod dicitur, quod ille qui non habet in ære,luat in corpus, procedit in debitore,qui laborat inopia. Item in debitore eo inuito non potest commutari pœna pecuniaria in corporalẽ secundum Bal.& Alex.in l.fin.de in ius voc.nec est præsumendum quod velit eligere pœnã corporalem. & iste malus euẽtus non debet considerari. l.inter stipulãtem.§.sacram.de verbo.oblig.& istud, quod qui non habet in ære luat in corpus. est quoddam ius extraordinarium, quod non debet haberi in consideratione.l.Seio. §.medicus.de annuis leg.quia præsumptio non est quod reus efficiatur non soluendo. l.si defunctus. C. arbi. tut. Secundo est aduertendum quod aliquando imponit̃ pœna pecuniaria ex delicto virtute statuti, pro quo tamen a lege communi pœna pecuniaria imponebatur. &
293 tunc dic prout supra dictum est.Tertio† aduertendum est secundum Bar.hic, quod vbi pro homicidio imponitur pœna pecuniaria quod ex parte rei potest interuenire procurator, quia vbi venit imponenda pœna pecuniaria pro homicidio, cessat ratio prima prohibitiua constitutionis procuratoris, de qua hic per gl.cessat etiam alia ratio assignata per Bart.in extrauag.ad repr.in verbo legitime.nam si procurator ad pœnam pecuniariã condemnabitur, illam repetet,quod non est vbi pœna corporis afflictiua posset imponi.Cessat,& alia rõ assignata hic per Bar.ac fere omnes rationes quas s̃.dixi cessare videntur.& opin.Bar.hic est communiter recepta,hanc tenent Bal.Saly.& communiter ceteri in l.reos.C.de acc. & do. Ant.& communiter Cano.in d.cap.veniens. est verum quod Guido de Suzar.in l.seruum quoque. §. publice, amplectitur sententiã contra Bar. hic,& dicit,se vidisse iudicari pro, & cõtra,& mouetur primo per hunc tex.qui generaliter loquitur, quod in publico iudicio procurator constitui non possit,sed rõsio colligitur per locũ a cessãte ratione huiusce.§.ergo cessat eius dispositio.l.adigere.§.quamuis.de iure pa. attento maxime,vt supra diximus, quia pro crimine publico prò quo pœna pecuniaria imponitur,non datur procurator.Secundo
294 mouetur Guid.de Suza.† nam licet pro homicidio imponat̃ pœna,origine tñ est delictũ publicũ.ergo spectãda est origo. l.3.C.ad Maced.& l.si procurator,ff.man.& ideo dicit text. in l.clam possidere. vbi origo possessionis spectanda est,vbi las. in 6.no. infert ad plures.q. suadetur secundum Guid. de Suza-
295 ria,† quia pœna succedens in locum alterius pœnæ debet sapere eius naturã.l.si donator, §. si sponsus.ff.de donatio.inter virum & vxorem.sed responderi potest,quod id quod dicitur quod origo spectanda est, procedit vbi accidens naturæ non contradicit, alias attenditur accidens, non autem originalis natura,vt Bar.dicit in l.j.§.remouet.ff.de postul.& idem Bart. in l.3.§.qui habet,de tutel.cum sim.de quibus per Alexand.in l.si quis posthumus.de lib.& posthu.& tradũt Cy.Bal.& Pau. de Cast.in l.si eadem.vbi dixi.ff.de offi.assess. & ideo dicit Bar.
296 in l.2.§.hæc actio.si quis test.liber esse iuss.fuerit.quod † id quod dicitur quod subrogatum stat in natura sui principalis,procedit quando subrogatum non transeat in aliam rem alterius naturæ,facit.l.cum in fundo.§.si fundus.ff.de iure dot. melior est solutio quod in subrogatione cessat ratio prohibitiua cõ-
297 stitutionis procuratoris. † Sed huic conclusioni aliud est, quod fortius obst.nam vt Bar.dicit in l.1.ff. ui bono. rapt.per l.quoties.ff.de act.& obl.vbi a statuto pro homic. imponitur pœna pecuniaria,non videtur recessum a pœna iuris communis.& fuit opi.originalis Vber.de Bob.in lib.cauillationũ. & Io.de Deo.quos citat Io.And.in add.ad Spec. in rub.de fur. ad quam alleg.tex.in l.1.2.& 3.ff.arborũ furt.cęs. Tu dic quod contraria opin.est verior:quod imo videatur recessum a pœna iuris communis,quæ probari videtur in l.2.ad l.Aquil.vbi late Flor.per illum text. & ita tenent communiter antiqui in l.sepulcra.C.de sepul. vio. quo casu cum non sit in potestate iudicis imponere pœnam corporalem,aut pecuniariam,poterit interuenire procurator,sed præsuppositio quod sit in electione iudicis imponere pœnam corporalem aut pecuniariã. dico quod spectanda erit forma libelli accusatorij, & eius cõclusio quæ si cõcludat ad pœnã corporalẽ habebit locũ §.vf. secus si pecuniariã,ĩ casu vero dubio p̃t dici q̃ dixi ꝛ.de actio-

Digitized by Google

298 ne iniuriarum. Quarto † aduertendum eſt inquantum. Barto. concludit, quod vbi pro delicto imponitur pœna pecuniaria ſi tale delictum eſt publicum, poteſt interuenire procurator ex parte accuſatoris, ſecũdum diſtinctionem. l. ſi cui, ff. de verbo. ſign. & l. licet. ff. de procur. & in l. in populari, ff. de popul. act. nam ex quo iudicium publicum tendit ad vindictam publicam, & quilibet de populo poteſt agere, fruſtra ad crimen publicum perſequendum poteſt interuenire procurator, quia ipſe procurator conſtitutus, eſt ita dominus accuſationis ſicut ipſe conſtituens, ideo lite conteſtata poteſt procuratorem cõ ſtituere, & hoc eſt, ꝙ dicit tex. in l. q populari. ff. de popul. act.

299 ꝙ † Ille qui conuenit actione populari ad defendendũ procuratorem dare poteſt, ſed agens non poteſt, niſi poſt litem conteſtatam. Sed iſta opi. Bar. non videtur tuta ſimpliciter lo

300 quendo, quia † tex. in d. l. licet, vult quod vbi quis agit pro intereſſe ſuo, vel ſuam, & ſuorum iniuriam proſequitur, quod poſſit conſtituere procuratorem etiam ante litem conteſtatam. Item in publicis iudiciis non poteſt etiam poſt litem conteſtatam interuenire procurator, niſi dicas, quod illud eſt verum, vbi imponitur pœna corporis afflictiua. Secundo prædictis ob. & videtur quod ex parte accuſatoris poſſit interuenire procurator, ſicut ex parte rei. Primo, quia in iudiciis eſt ſeruanda æqualitas. l. fi. C. de fruct. & litis expen. & per regulam. l. nõ debet actori. ff. de reg. iur. ſed datur ratio diuerſitatis, quæ colligitur ex d. l. quod populari actione. ff. de popul. actioni.

301 Tertio ob. quia videtur, quod † vbi ſtatutum pro delicto publico imponit pœnam pecuniariam, quod deſinat eſſe delictum publicum, vt probari videtur, in l. 2. ff. de concuſſ. ſecundum vnum intellectum, gl. quem ibi Barto. refert. Sed ad iſtũ tex. reſpondet Bar. in l. 1. in 4. colum. in ver. ſed contra hoc. ſupra eo. ti. quod aliquando ſtatutum imponit nouum nomen ipſi delicto. vt quia falſitati imponit nomen concuſſionis. & iſto caſu damnatus ex tali delicto, quod deſinit eſſe publicũ non efficitur infamis, & in tali delicto pro quo imponitur pœna pecuniaria poteſt conſtitui procurator, aliquãdo vero per ſtatutum, vel legem nouam pœna publici iudicij, tantũmodo alteratur, remanente tamen nomine delicti. vt quia ꝓ homicidio imponitnr pœna pecuniaria. vt hic Barto. dicit, & iſto caſu non deſinit eſſe delictum publicum, & iſtud probatur ſecundum Bar. in d. l. 2. in 3. col. nam hodie alterata eſt pœna. l. Iul. de adul. & tamen nõ deſinit eſſe delictum publicum, l. quamuis. C. de adul. iuncta auc. ſed nouo iure. C. de adul. & idem probatur in l. ſi quis hoc genus. C. de epiſc. & cler. iuncta auct. ibi poſita. in caſu ergo Bar. hic licet pro homicidio imponatur pœna pecuniaria, tamen tale crimen non deſinit eſſe publicum, & iſto ſecundo caſu procedit, id quod dicit Bar. hic, quod vbi quis vult accuſare homicidam ex lege publicorum iudiciorum, non poteſt ante litem conteſtatam cõſtituere procuratorem, ſecus poſt, niſi proſequatur propriam iniuriã ratione proprij intereſſe. vt ſupra dixi, & cum Bar. trãſit D. Ant. in d. c. venie ns. & cõmuniter Scribẽ. & Fed. de Sen. in conſi. 208. Cogita ſuper præmiſſis.

302 Circa ſecundam quæſtionem Bar. † an vbi in defectum pœnę pecuniariæ imponitur pœna corporalis, poſſis interuenire procurator, vt puta ſtatutum dicit, quod pro homicidio gs puniatur pœna centum librarum, quam ſi non ſoluerit infra menſem. afficiatur pœna capitis. & Bar. diſtinguit aliquos caſus. Primus caſus eſt, vbi imponitur pœna capitalis ex eadem lege. & tunc non poterit interuenire procurator, quia pœna non ſoluta remanet caput in obligatione. l. 1. §. item ſi ita. ff. ad l. Falc. facit. l. obligationum fere. §. fi. Secũdus caſus eſt, ſecũ-

303 dum Bar. † quando in defectum pœnæ pecuniariæ lex mandat per officiũm iudicis imponi pœnam capitalem, & tunc non eſt crimen capitale, & maxime quando hoc exprimitur a lege l. quicunque. C. de ſer. fug. Tertius caſus eſt, quando pœna a lege impoſita augetur, quod iſto caſu, vbi augetur pœna non ex illa lege, quæ originaliter pœnam imponit, & tũc ſpectari debet illa prima pœna ad cognoſcendum, an ſit capitalis. vt probari vĩ in l. ſi quis iniuria. ff. de iniur. & in l. j. de ĩ litẽ iur. Quartus caſus eſt, vbi pœna primo loco impoſita non nouatur per ſecundam, ſicut in primo caſu, ſed ſtatutum dicit facienti tali delictum imponatur talis pœna, quam teneatur ſoluere infra 10. dies, & ſi non ſoluerit infra 10. dies puniatur in quarto pluris. nam ex quo ſtatutum diſpoſitiue loquitur, quod condemnatus teneat illam ſoluere infra 10. dies, illud quartum plus conſiderari non poteſt, vt pœna delicti, ſed eſt pœna contumacię: ſi non ſoluat, ſecus tamen eſt, vbi ſtatutum loquitur conditionaliter, vt quia dicit, ſi quis commiſerit falſum. puniatur tali pœna, quam ſi non ſoluerit infra 10. puniatur in quarto plus. nã illuo quartum plus cenſetur pœna delicti qualificati, quia ſi iſte condemnatus non ſoluat ĩ.

304 10. dies non dicitur in aliqua ꝓtumacia. Circa † duos primos caſus aduerte ſecundum Io. de Imol. in d. l. 2. quia videtur, ꝙ Bar. imponat legem verbis. & non rebus contra. l. 2. C. communia. de leg. quia regula trita eſt, quod non curamus de modo, dummodo ſequatur effectus. ex quo enim vtroque caſu loco pęnę pecuniariæ ſubrogari videtur ipſa pœna capitalis, ergo debet iudicari crimen capitale, ex quo pœna capitalis ꝓ eo imponi poteſt. arg. l. ſufficit. de condi. & demonſt. nec pro-

305 bant aliquid iura allegata per Bar. † & primo tex. in l. 1. de ĩ litem iur. quia ibi ob contumaciã non reſtituentis augetur condemnatio. hoc enim eſt, quod ibi dicit tex. non enim pluris fit per hoc, ſed ex contumacia æſtimabitur vltra eius precium. ſed in caſu noſtro pęna capitalis, ſiue imponatur a lege, ſiue ſit imponenda a iudice, quia lex hoc expreſſe dicit vtroque caſu videtur, quod ex quo crimen poteſt eſſe capitale, ꝙ non debeat interuenire procurator, nec aliquid faciunt. l. quicunque. & l. ſi quis iniuriam. quia ibi ſecundum ordinatam, & regulatam diſpoſitionem non erat imponenda pœna corporalis, ſed extra ordinem, & in ſubſidium, & talis malus cuẽ tus ſpectari non debet. Sed Imo. & Mod. in d. c. veniẽs. qui eũ formaliter ſequuntur, rñdent rationi Bar. quia vbi pœna imponit cẽtũ librarũ, & ſi nõ ſoluerit infra 10. dies puniatur in capite illico, ꝙ eſt contumax talis obligatio cenſetur nouata & transfuſa in pœnam capitis. d. l. obligationu fere. §. fi. ſecus tamen eſt, vbi lex mandat ſolui, & ſi non ſoluat imponit iudici. vt ipſum delinquentem pœna capitis afficiat, quia iſto caſu non eſt facta nouatio ipſo iure, quandoquidem eſſet poſſibile, vt iudex ipſe illam pęnam non imponeret. nec eſt verum, id quod dicunt Imo. & Modern. quod iſte caſus, vt qs efficiatur non ſoluendo, vt luat in corpus, non debeat ſpectari, quia malus euentus ad prouidendum ne iudicium reddat eluſorium ſpectandus videtur, l. generaliter. §. ſi quis ſeruo pi-

306 gnoris dato. ff. de fideic. lib. Proſtreſolutione dictorum Bar. in d. l. 2. conſierandi ſunt aliqui caſus. Primus caſus eſt, vbi a ſtatuto venit imponenda pœna alternatiue pecuniaria vel capitalis, tunc dicitur crimen capitale. vt Bart. dicit in d. l. 2. quia in diſpoſitione alternatiua vtrunque eſt in obligatione. l. cum illud. ff. quando dies leg. & ideo vbi in vna parte alternatiue eſt res diuidua, & in altera indiuidua, tota obligatio cenſetur indiuidua, nec mihi placet id, quod dicit Imo. hic dum dicit, ꝙ aut eſt electio iudicis, & tunc erit capitale. idem eſt quando erit electio rei, antequam eligat. quia dico quod vbi imponit pœna pecuniaria, vel alia corporalis, quæ quidem corporalis eſt valde diſproportionabilis, credo ꝙ non poterit eligi illa pœna corporalis, ſed tm̃ pecnniaria. argum. l. ſi de interpretatione. ff. de pœn. & regulam in pœnis. de reg. iur. in 6. & per cõ ſequens poterit interuenire procurator. Secundus caſus eſt,

307 † vbi pro delicto pœna pecuniaria, & corporalis imponitur, vt quia ſtatutum dicit, ſi quis fecerit furtum puniatur pœna dupli, & fuſtiget ur. nam iſto caſu non poterit interuenire pro

338 curator, & cõcludendũ eſt, qđ non † quia illa qualitas, qđ fuſtibus cedatur, quæ nocet ſpectari debet. l. cum vir. de vſu. c. ꝓ dona. & l. ſi quis in graui. §. fi. ad Syllani: & ita cõcludũt Mod. Senen. in d. c. veniens. col. 17. & vltra eos facit pulcher tex. in l. Pedius. §. j. de arb. & in l. 2. §. a pupillo. ff. de vſuc. pro empto. cũ ſimil. de quibus per Fely. in c. 1. col. fi. de except. & in c. 1. col. 5. de re iu. tu uero dic, ꝙ hic attenditur pœna fuſtigationis, non vt noceat, prout dñt Senen. ſed vt proſit, & ſic vt iudicium va-

309 leat † quo caſu quãdo concurrunt duæ cauſæ, vna quæ nocet, & altera prodeſt. ſi illa quæ prodeſt, tendit ad validandũ actũ illa ſpectanda eſt, ita tenet Iaſ. poſt gl. ibi in l. ſi mater, in 3. col. C. de inoffi. teſt. in hoc caſu igitur attenditur cauſa, quæ no-

310 cet. quia reſpicit validitatem iudicij. Tertius caſus eſt, † vbi ſtatutum dicit, ſi quis commiſerit tale delictum, plectatur pœna amputationis pedis, & ſi non ſoluat infra menſem centum, nam ex quo pœna amputationis pedis eſt in obligatione, & pœna centum eſt in facultate ſoluendi, ſine dubio non poterit in tali crimine conſtitui proc. cum pœna corporalis ſit in obligatione, & pœna pecuniaria in facultate ſoluendi. Facit pulcher tex. vltra alios. in lege ſi quis ſtipulatus fuerit decem in mille. ff. de fideiuſſ. Quartus caſus eſt, vbi ſtatutum dicit, ſi quis commiſſerit tale delictum puniatur pœna centum, & ſi non ſoluat infra menſem amputetur ſibi manus, & Bartol. cum quo tranſeunt ceteri hic. & in dicta lege tertia. ſupra eodem concludit, quod non poterit interuenire procurator propter dubium. arbitrarer tamen quod ſi accuſatus præſtaret fideiuſſionem de ſoluendo pœnam pecuniariam, quod poſſet interuenire procurator, eodem modo ſi aliquis procuratorio nomine interueniret, ſua conditione, ſi condemnatus ſoluat pœnam pecuniariam alias habeatur pro non admiſſo. & ita dicunt præfati Moder. in d. capit. veniens. ſed illa cautela mihi non placet propter fragilitatem cautionis, vt vtar verbis Pauli in l. qui ita. §. 1 ff. ad Trebel. mihi non placet etiã quod admittatur ſub conditione, quod ſi imponatur pœna corporalis. quod habeatur pro admiſſo. argumen. l. actus legitimi. ff. de reg. iur. attento etiã quia hoc modo iudiciũ poſſet reddi eluſorium, ꝙ non eſt dicendũ. arg. l. ſi prętor. ff. de iud.

Circa

Digitized by Google

Circa ſecundam quæſtionem Bar. quid ſit officium excuſationis. elici poſſunt plures concluſiones. Prima ſit concluſio
311 quod † ad allegandum cauſas neceſſarias, quæ ipſum reum, velit nolit, impediunt venire, admittatur quilibet, & ſine mã dato ac ẽt ſine ſatiſdatione rati. quilibet ergo tam maſculus quam fœmina maior ſiue minor poteſt comparere pro abſente, ad allegandum quod eſt infirmus, incarceratus, vel alio impedimẽto neceſſario ĩpeditus. qa iſta eſt allegatio meri facti. imo etiam infans admittitur, vt hic per Bal. poſt Inno. in d.c. veniens. licet regulariter non poſſit eſſe in iudicio. l. quos prohibet. ff. de poſtulando. & facit l. non ſolum. ff. de procur. & cum Bar. hic tranſeunt Inn. Io. And. D. Ant. Abb. & Mod. in d.c. veniens. & idem Spec. in ti. de procur. ver. decimo. & in ti. de accu. verſic. ſi autem. Amplia primo hãc concluſionem. vt etiam procedat, quando reus eſt citatus, & quis defenſorio nomine comparet, & allegat cauſas neceſſarias abſentiæ admittitur etiam ſine ſatiſdatione, de præſentãdo ipſum abſẽtẽ ceſſante impedimento neceſſario, ita tenẽt Guid. de Suza. & Bal. in d.l. ſeruum quoque. §. publ. ff. de procur. mouetur per tex. in l. ſi conſtante. §. quoties. ff. ſol. matr. Et ſequuntur Mod. in dicto capitu. veniens. vt ſupra dixi. ratio eſt, †quia allegans
312 cauſas abſentiæ non poteſt condemnari, nec cõtra eum fieri executio, & ideo non tenetur cauere de iudicatum ſoluẽdo, minus de præſentando ipſum reum. l. liberto. in fi. de procur.
313 Secundo ampliatur iſta concluſio, vt † etiam procedat, dato quod ſtatutum diceret, quod lapſo termino banni non recipiatur aliqua defenſio, nam hoc caſu etiam poterit allegari, neceſſaria & probabilis cauſa abſentiæ, ita dixit Bal. in d. §. publ. colum. 7. ſubdit tamen quod hoc non ſeruant aſſeſſores, quia ſtatuta ſunt multum prẽciſa quod nulla defenſio admittatur, & quod talis poſitus in banno lapſo termino habeat pro confeſſo, & cum ſtatutum fingat eum confeſſum, cõtra fictionem probari non poteſt. l. ſiue poſſidetis. C. de proba.
314 Verum tamen quia: †defenſio eſt de iure naturali, & ſicut nõ poteſt tolli per principem. clem. paſt. §. fin. de re iud. multo minus debet poſſe tolli per ſtatutum. facit. l. 3. §. ſi ad diem. ff. de re mili. quo fit vt ſaltem ope reſtitutionis in integrum debet admitti. l. fi. de in integ. reſti. imo videtur, quod ſiue reſtitutione in integrum admittendus ſit talis excuſator, quando quidem non poſſit dici contumax. attento quod neceſſaria, & ꝓbabili cauſa fuit impeditus comparere, & ſtatutum denegans defenſionem elapſo termino banni videtur intelligendum de plena defenſione, non autem de iſta per quam apparebit bãnitum non fuiſſe contumacem. Secunda colligitur concluſio
315 ex dictis Bar. quod †ad allegandum excuſationes probabiles quod reus non poteſt venire, quia in loco habet inimicitias, vel quod itinera nõ ſunt tuta. iuxta l. de ætate. ff. ad Treb. & l. ſciendum. §. 1. de legatio. non admittitur excuſator ſine mandato, & eſt communis Doct. ſententia. vt hic per Imo. & alios communiter, & in d.c. veniens. & poteſt etiam exemplificari iſta concluſio non ſolum vbi accuſatus vel inquiſitus citantur ad locum non tutum, ſed etiam vbi citantur eo tempore quo itinera non ſunt tuta. vt tradit Old. in conſ. 46. quod
316 incip. quæritur † idem eſſet vbi citaretur ad locum peſtiferum argum. tex. in l. 2. §. pen. ibi, vel aliqua fortuita calamitas. ff. ſi quis cau. per quem tex. fuit excuſatus Gregorius. 12. quod ad
317 concilium Piſanum non acceſſerit, quia † locus ad quem qs citatur debet eſſe ſecurus non ſolum pro reo, ſed pro teſtibus, aduocatis, & aliis ꝑſonis neceſſarijs. 23. q. 2. c. ſiue de coniugii. Idem eſſet vbi quis citaretur ad locum in quo timeret nõ poſſe conſequi iuſtitiam propter potentiam aduerſarij ſui, vt declarat Ange. in diſpu. quæ incip. Bon. in 4. & 5. dub. & facit tex. in c. ſtatutum. §. cum autem. de reſcrip. lib. 6. Ad vnum ad uer-
318 te vltra Ang. †quod reus citatus non excuſatur a cõtumacia propter hoſtiliatem quæ fit in territorio, vnde habet tranſire ſi tranſeuntes per illa loca ſint ſoliti obtinere ſecuritates, qa eſt in culpa ipſe hoc idem non petendo, & pro iſta cõcluſione facit tex. in l. quibus diebus. in prin. vbi Bal. de condi. & demon. & in l. ſed, & ſi per prætorem. §. ait prætor, ex quibus ca.
319 maio. quæ dicit †quod impedimentum, quod de facili poteſt remoueri, non eſt iuſtum impedimentum, & ſecundũ Mod. in d.c. veniens. colum. 37. poſt Ang. in d. diſputa. inc. Bononienſis. ſi accuſatus vel inquiſitus citatus ad locum non tutũ, vbi haberet inimicitias capitales excuſaretur non comparens,
320 † eodem modo ſi concedens ſaluum conductum eſſet tyrannus vel non ſoleret fidem datam obſeruare, quia hiſce
321 principibus non eſt credendum. Sed † iſta concluſio ita declarata ſecundum Bal. & Imo. non videtur tuta, & videtur quod imo poſſit quilibet etiam ſine mãdato adducere ſimiles cauſas probabiles, quod non eſt tutus acceſſus. quia negari non poteſt quod huiuſcemodi cauſę non ſint nedum iuſtæ, ſed ẽt iuſtiſſimæ vt dicunt iura per Barto. adducta. in d. l. de ætate. ad
322 Treb. & l. ſciendum. §. 1. ff. de legatio. attento maxime, †quia non eſt præſumendum, quod citatus ad locum non tutum vbi habet inimicos capitales, velit ſe committere capitalib. inimicitijs, etiam ſi haberet literas ſalui conductus: vt probari videtur in c. accedens. el. 2. vt li. non conteſta. Suadetur etiam iſta opi. vltra Bal. & Imo. per iſtum tex. qui dicit, quod excuſationes abſentiũ ex ſenatuſcõſulto iudicib. allegant, & clarius per tex. in d. §. publice q dicit publice. intereſt abſentem a qui buſcũq; defendi. facit. l. reos. C. de accu. quæ iura adducit Ang. in diſputa. ſua quæ inci. Bononienſis. in 7. dub. Pro qua etiam facit duplex ratio, nam vbi quis citatur ad locum non tutum vel peſtiferum, & non compareat, præſumptio eſt quod non velit ſe committere in manus inimicorum ſuorum, non aũt
323 quod hoc faciat voluntarie, attento, ꝙ † contumacia ſonat in
324 delictũ. vt gl. dicit in l. ſi filius. de inter. act. & delictũ † non præſumitur, niſi probetur. l. quoties. §. qui dol. de prob. Vlt. ſuadet hæc opi. contra Bar. & cõem, arguendo per locum a veroſi-
325 mili. † nam nullus eſt ita inſipidus qui non cupiat cruciatum corporis, vel mortis periculum declinare. vbi ergo quis huiuſcemodi periculum allegat, præſumẽdum eſt, quod citatus vtiliter geſtum ratificabit. argum. l. ſi pater. de don. dum dicitur merces enim eximij laboris appellanda eſt, quod contemplatione ſalutis certo modo extimari non placuit. aut vero accuſatus veniens ratificabit geſtum, & factum per hunc excuſatorem, & tunc ſatisfaciunt intentioni iudicis inquirentis, vel accuſatoris, ſit vero noluerit ratificare, poterit quandocunq; hiſce excuſationibus renunciare. & cum Bald. & Imol. tranſeunt Mod. Señ. in d.c. veniens, colum. 28. Et dicit Angel. in d. diſp. quod ex præmiſſis confunditur etiam tertia concluſio
326 Bar. dum dicit, quod † quis non poſſit ſine mandato oppone re exceptiones dilatorias, & declinatorias. ſed hiſce rationib. facile poteſt reſpõderi. nam ratio quare non debeat admitti talis defenſor ſine mandato colligitur ex. l. in eo. §. nemo. de
327 reg. iur. & in l. ſi ad defenſionem. ſupra iud. ſol. † nam intereſt actoris contra quem huiuſcemodi excuſationes opponuntur vt talis excuſatur habeat mandatum, ne iudiciũ reddatur eluſoriũ. ſed tuendo opi. Bal. quæ mihi placet per tex. in d. §. publ. dic, & iſtud, ꝙ reddatur iudicium eluſorium, non conſideratẽ vbi allegãtur exceptiones dilatoriæ. ſeu declinatoriæ, quæ proponuntur ante li. conteſt. vt quia accuſans eſt infamis, aut excommunicatus, vel alias inhabilis. ſi velles tamen tueri opin. Bar. volo quod aduertas ad iſtum tex. in quo ponitur regula, quod ad crimen publici iud. perſequendum, vel ad ſe defendẽdum, fruſtra procurator interuenit, poſtea ſubijcitur, ſed excuſationes abſentium iudicib. allegant, quia exceptio vt ſit de regula, debet intelligi, quod requiratur mandatũ, & maxime
328 qa † de natura illius aduerſatiuę, ſed, eſt aduerſari his quę ſunt eiuſdem generis, gl. in l. mariti, de adul. Si uelles tñ tueri opi. Bal. Imo. & Mod. contra Bar. & cõem uolo quod habeas præ
329 oculis tex. quem ponderat Aret. in d. cap. veniens, † in l. fin. ff. de requi. re. vbi dicit quod ſi reus non comparet poſt citationem infra annum vel non habeat qui eum defendat in cauſa capitali poſt annum confiſcantur eius bona. ergo cum tex. non poſſit intelligi de cauſis innocẽtiæ, intelligi debet de cauſis abſentiæ in quibus admittitur ſimplex defenſor ſine mandato, & ſi quispiam ſubtiliter diceret ille tex. debet ſuppleri, vt intelligatur de defenſore cum mandato, replicari poteſt quod talis nõ dicitur proprie defenſor, ſed procurator, l. reos. C. de acc. & 3. q. 1. cap. defenſor. ſed etiam aliquando defenſor capitur pro procuratore, & pro tutore, & curatore. l. 1. ff. qui pe. tu. Item poteſt intelligi ille tex. de defenſore cum cautio.
330 de iudicatum ſoluendo. † nec eſt inconueniens quod ibi procurator appelletur defenſor, ſicut aliquando etiam dicitur procurator, quia non habet mãdatum. l. iudicatum ſolui. §. 2. ff. iudi. ſolui. Secundo opin. Bart. & communi refragari videtur,
331 nam vera eſt iuris cõcluſio quod † in criminalibus vbi abſens condemnari poteſt, admittitur defenſor ſine mandato etiam ad allegãdum cauſas innocentiæ, ſeu cauſas cauſæ, d. §. publ. ſecundum communem intellectum. ergo idem videtur dicẽdum in cauſis capitalibus vbi abſens condemnari non poteſt probatur in d. §. publ. duplici ratione. Primo quia tex. in 1. & 2. reſponſo permittit allegari cauſas innocentiæ in vno caſu, & cauſas abſentiæ in cauſa capitali. Secunda ratio, quia in cauſa capitali arguendo per locum a communiter accidentibus agi poteſt de grauiori præiudicio ſi nõ admittatur excuſator ad allegandum cauſas abſentiæ, quam ſi non admittatur ad
332 allegandum cauſas innocentię in alio caſu. quia † abſens condemnari non poteſt. eius bona confiſcantur, poſt annum irreuocabiliter. d. l. fi. de requi. re. Si ergo ſuccurritur accuſato, vel inquiſito abſenti, qui abſens condemnari poteſt vt cauſæ ſuę innocentiæ allegari poſſint, vbi forte ratio agetur de priuatione totius patrimonij longe, magis, & minus dubie debet ſuccurri abſenti, qui non poteſt cõdemnari, cuius omnia bona tamen publicari poſſunt, vt admittatur excuſator ſine mãdato. Sed tendo cõem rñderi pt, ꝙ ſatis eſt, ꝙ ſuccuratẽ abſẽti cui⁹ bona publicari ꝓñt vt poſſit cõparere cũ mãdato: & ſatis

Digitized by Google

probatur iſta opi.in hoc tex.ꝙ requiratur mandatum. ponderando,vt ſupra dixi:& clarius.in d. c. veniens.de acc.Retenta igitur opi.Bart.hic,quæ eſt, communis, & quam tenet etiam
333 hic Benedic. de Plumb. colum. 10. quod † ad proponendas exceptiones mere dilatorias admittatur excuſator cum mandato,limitatur vt non procedat ſecundum Aret.in d.cap. veniens.colum.12.vbi exceptio dilatoria, ſeu declinatoria eſſet notoria,& idem dicit Aret.vbi talis exceptio contingeret ipſum crimen,alleg.Ang.in l.ſi filius.ff.qui ſatiſd.cogan.quia ſicut ipſe iudex ex officio ſuo tenetur defendere accuſatum, ita debet permittere vt ab alio defendatur.facit l.cui cum maior.§.ſi libertus.de fid.liber. vbi iudex nemine petente debet abſoluere reum. Bart. tñ infra vī velle ꝙ talis excuſator non ſit admittendus ſine mandato.Sed iuxta prædicta cadit dubi
334 tatio,† quid ſi iudex non admittat comparētem nomine abſentis, qui dicit ꝙ ſi inquiſitus eſt in partibus longinquis, vel eſt abſens,vel infirmus,& ſe offerat hoc probaturū per modo cōſtat, & modo agat, & iudex recuſat recipere has probationes,an proceſſus ſit nullus,& Bar. in extrau.ad repr.in ver. neglexerit,tenet ꝙ proceſſus eſt nullus,quia ſtat per iudicē,quo minus certior fiat. allegat tex.in c.interpoſita . de app.& ſubdit,ꝙ ius ſit ſaluum parti petendi reſtitutionem in integrum ob iuſtam abſentiam.iuxta.l.fi.de reſt.in integ.& licet dictum Bar.non probetur.in d.c.interpoſita.vt in voce dixi, tamen ex
335 dicto Bart.habes cautelam:†ꝙ ſtatim,ꝙ quis commiſerit homicidium vel delictum aliquod in quo non poteſt procurator conſtitui,vt horteris eum,vt ad partes remotas proficiſcatur,& mittas aliquem ad allegandum cauſas abſentiæ ſuæ,q per modo conſtat, & modo agatur ſe probaturum offerat, quiſi non ad mittatur a iudice proceſſus erit nullus, etiam ꝙ ex forma ſtatuti contumax habeatur pro confeſſo.& hāc cautelam tradunt Mod.in d.c.veniens.in 10.char.in 4. col.in 2.q.
336 prin.Tertia colligitur concluſio ex dictis Bar.†ꝙ exceptiones quæ licet opponantur ad proceſſum tangunt tamen crimen, non poſſunt opponi per procuratorem . exemplum eſt ſecūdum Bar.vt ſupra cum opponat exceptionem rei iudicatę,vt puta nō poteſt procedi, quia reus accuſatus iam fuit condemnatus,vel fuit abſolutus,vel non poteſt accuſari,quia occiſus ex forma ſtatuti poterat occidi,ad has enim exceptiones proponendas procurator interuenire non poteſt . Primo per iſtum tex.qui generaliter dicit, quod ad crimen publici iudicij perſequuntur,ſed ex quo hæ exceptiones tangunt crimen per eas fieri dicitur criminis executio.& iſta ſecundum Ioan. And.in add.ad Spec.in titu.de acc.§.eſt.ver. quid ſi bannitus , fuit originalis opi.Iac.de Are.quem Bar.non citat , ꝑ qua, vt ipſe dicit,ita conſuluit Piſis cum Franc.Tigrino.& opi.Barto. hic communiter recipitur,vt Imo.hic dicit.colum.18.& Moder. qui referunt Bartol. & Imol. formaliter,in d.c.veniens .
337 † Sed iſta opi.communis non vī tuta ſecundum Iacob. But. & Imo.hic qui exceptiones de quibus Bar.loquitur ſunt mixtæ.i.habent vim dilatoriæ exceptionis,& peremptoriæ. & ſic poſſunt opponi ad proceſſum & ad merita , & ideo dicuntur exceptiones litis finitæ,de quibus per glo.in c.1.de li. conteſt. & in l.nam,& poſtea,de iureiu.& tradit Bar. in l.quærebatur, ff.iud.ſol. vbi ergo procurator opponit non eſſe procedēdum ad vlteriora,quia fuit iudicatum illum eſſe ponendum in bā
338 no.& iſta eſt exceptio litis finitæ,† & ideo ſecundum Inn.hic ī omni diſpoſitione debet ſpectari id,quod principaliter agit, l.ſi quis nec cauſam.ff.ſi cert.peta. & facit l.non ſolum. §.fin. de proc.cum ergo procurator non veniat ad publicum vel priuatum crimen perſequendum,ſed potius ad ipſam perſecutionem impediendam, videtur ꝙ ſit admittēdus,quia finis debet conſiderari.l.& ſi non ſint.§.perueniamus. ff. de auro, & arg.leg.ſed replicari poteſt ex mente Are.in d.c a.veniens. col.v.ꝙ licet huiuſcemodi actus opponendi exceptionem de ſe non tendat ad punitionem criminis,& ſic ad perſecutionē accuſationis porrectę.10.quo tamen talis actus venit incidēter, vt pars iudicij crim.ſine dubio dicetur actus crim. factus ſuper crimine, & hoc videtur ſuffiçere,vt ad hoc crimen procurator conſtitui non poſſit,vt in hoc text.ergo ipſum iudicium crim.principaliter intentatum ſpectandum videtur , vt
339 dignoſcatur,quid poſſet fieri in ipſo iudicio.† nam principaliter vbi quis de delicto inquiritur vel accuſatur , ibi principaliter tractatur criminale, & capitale iudicium . ergo non debet conſiderari illud incidens,ꝙ opponi poſſit exceptio declinatoria.imo tex.in l.non ſolum § de proc.per Imo. adductus probat contra eum.nam ibi dicitur,ꝙ quamuis cum agitur ciuiliter ad remouendum tutorem in conſequentiam tutor criminaliter puniri poſſet.*l.j.*§.item.ff.de off.præfec. vrb.tamē hoc quod in conſequentiam venit ſpectari non debet , idem ergo dicendum videtur ꝙ iudicium principale eſt criminale, licet actus eidem iudicio incidens tendat ad effectum ciuilē, ſicut exceptio ad repellendum accuſatorem , tamen tale iudicium iudicabitur: vt criminale.arg.l.quoties.C.de iud. Sed
340 tuēdo opi.Imo.volo ꝙ aduertas quod†in omni diſpoſitione finis debet conſiderari.l.& ſi non ſint.§.perueniamus , de aur.& argen.leg.& tradit Bart.in l. ambitioſa,in 4. colum. & ff.de decre.ab ord.fac.ſed ratio finalis quare in cauſa crimina
341 li non poſſit interuenire procurator eſt,† quia talis cauſa videtur magni præiudicij.iſta ratio ceſſat,vbi agitur de opponēda exceptione declinatoria , quando quidem agatur hic de faciendo ne iudicium criminale efficiantur eluſorium.& vt litibus,& expenſis obuietur,& ne fruſtra agatur criminaliter & maxime quia text.noſter dicit , ꝙ ad perſequendum iudicium publicum fruſtra interuenit procurator,ſed ille qui opponit exceptionem declinatoriam , vult quod a tali perſecutione deſiſtatur:& ſi quiſpiam diceret, aduerte quia tex.noſter dum loquitur de perſecutione videtur loqui in ipſo accuſatore,ſed in reo nō loquitur de perſecutione,ſed de defenſione , & dicit,ꝙ reus non poteſt conſtituere procuratorem ad de-
342 fendendum,†ſed applicatione defenſionis venit exceptio declinatoria,l.ſed,& ſi ſuſceperit.§.1.in verſi.alijs defenſ.ff.de iudi.& tradit Bal.in l.quoniam Alex.C.ad l. Iul. de adulte. Sed tu aduerte,quia defenſio proprie eſt illa,quæ crimen excludit,ſed illa quæ proceſſum retardat non eſt proprie defenſio, vt eſt declinatoria.ita Bal.in l.1.C.q accuſ.non poſ. & gl. in c. 1.in gl.3.de lit.cont.lib.6.& tradit Fel.in rub.de excep & Alb.
343 in ſuo dictio.in uer.defenſio†non videtur recedendū ab opi. Bar.hic quæ communiter recipitur,vt concludit Are.in d. ca. veniens,col.6.quia negari non poteſt , quod ex parte accuſatoris cum petat ſe admitti ad perſequendum . ergo diſpoſitio facta ſuper perſecutione criminis habebit locum in caſu iſto. Idem uidetur in reo,ſed dicat Are.quid quid velit, opin.Bart. non videtur tuta.quia in hiſce exceptionib.declinatorijs non agitur de punitione criminis.vt in ſimi. dicit Bart.in l.ſolent, ff.de alimen.& cib.l.Retenta,tamen opi.Bar.quæ eſt communis,ꝙ exceptiones de quibus loquitur Bar. non poſſint opponi,nec in vim peremptoriç,nec etiam in vim dilatoriæ,decla
344 ratur tamen huiuſcemodi concluſio. Primo,† vt non procedat,vbi talis exceptio eſſet notoria:quia ad eam opponendā procurator conſtitui poſſet,quando quidem iudex etiam ex officio ſuo debet ſuperſedere in proceſſu, & libellum ipſum accuſatorium lacerare,ne litigetur ſuper inani proceſſu,iuxta gl.in l.5.de off.aſſeſ.& facit gl.in l.qui cum maior.§.qui prę ſes.de bo.quæ lib.& hæc l.limitatio communiter recipitur.vt Nel.dicit in tra. ban.in 2.par.2.tēp.q.14.ſed hæc limitatio ſm Imo.hic poſt D.Ant.& Saly.ꝑ eum relatos.non vī tuta, quia hic tales excep.opponūtur in vim exceptionis perēptoriæ.nō debet diſtingui,an ſint notorię vel nō,ſed ſolum debet diſtingui,an quis has exceptiones proponat,vt ſimplex allegator, vel inſtructor,& iſto caſu admittendus eſt,an vero,vt procurator,& iſto caſu eſt repellendus,licet talis exceptio ſit noto-
345 ria,quia†notorium non releuat ab onere proponendi, licet releuat ab onere probandi,ut Bart. dicit in l.ſi adulterium cū inceſtu.§.idem Pollioni.ff.de adul.clemen.appellanti,de app. cōcludit ergo d.Ant.ꝙ ex quo quis nō ꝓt legitimare perſonā ſuam in proponendis hiſce exceptionib.peremptorij,etiam notorijs,non eſt admittendus,vt procurator.nec videtur tuta ratio Bar.hic,ꝙ ex quo iudex ex officio ſuo poteſt ipſum accuſatorem repellere,debet poſſe conſtitui procurator , quando quidem huiuſcemodi ratio concludat,ꝙ debeat admitti , allegator,ſeu inſtructor,non autem procurator.Item non eſt
346 tuta ratio Bar.hic ex alio capite,vltra alios,† quia id,ꝙ iudex poſſit ſupplere defectum partis in opponendo exceptionem notoriam.concludit,vbi talis exceptio demonſtrat accuſatorem non potiri iure accuſandi,vel agendi. Item procedit eo caſu,ubi iudex ſi non ſuppleret vicem partis , cum aliena iactura locupletaretur.vt Bar.dicit ſuper gl.ibi in ver.apponen-
347 do .† Si ergo in caſu noſtro apponeretur exceptio,ꝙ bannitus non audiatur,vel ꝙ eſt pręſcriptum accuſationi porrectę. talis exceptio non tolleret ius accuſandi ipſo iure , ſed illud potius elideret.& cum hoc caſu non poſſet iudex uices partium ſupplere,non poſſet quoque talis exceptio per procuratorem proponi,& cum poſſit ergo hoc caſu per allegatorem & inſtructorem ſubueniri, non debet admitti procurator,cū ſolum poſſit perſonam ſuam legitimare , ſed ad hoc reſpondet hic Io.de Imo.quem ſequuntur Senen.in d.ca.veniens,ꝙ ſpeciale eſt ī notorio, ꝙ admittatur procurator,licet eius per
348 ſona legitimari non poſſit.†quia in notorijs ordo eſt ordinē non ſeruare.Sed replicari poteſt ex mente Are. in d. capi.ve-
349 niens,ꝙ †ſicut delictum qualitercunque notorium non poteſt puniri per iudiçem incompetentem.Bar.in l.magiſtratib. ff.de iud.ita non debet admitti procurator,cuius perſona legitimari nō poteſt.Sed replicari poteſt , quod eſt magna ratio diuerſitatis inter iudicem,& procuratorem : quia abſurdum eſt,quod iudex incompetens,& qui prorſus caret iuriſdictio-
350 ne iudicet: † quia exceptio incompetentiæ iudicis nunquā cēſetur excluſa.cle.1.de ſeq.pot.& fruc nō ſic eſt in exceptione

Digitized by Google

ne non legitimi procuratoris.& ideo licet iudex ſine mandato nō poſſit ſupplere vices partis in notorijs, debet tamē poſſe quis hoc facere,ut procurator. vbi habet mandatum.attento maxime:quia vbi exceptio eſt notoria , ceſſat finalis ratio prohibitiua.vt in criminalib.procurator interuenire non poſſit.Cogita ſuper predictis , quia ſubtilia ſunt, & male , vt arbitror diſcuſſa per Scriben.Quarta colligitur concluſio ex di
351 ctis Bar.q;†vbi exceptio eſt peremptoria , & opponit̄ in vim peremptoriæ non admittitur procurator,quia ſi non admittitur ad plenam defenſionem,& ſic remouetur genus a proſecutione criminis.ergo & ſpecies. iuxta l.1.in fi.ff.de ſuis, & leg.& hæc concluſio ampliatur hic per Bar. vt procedat ſiue
352 dubietas ſit in facto,ſiue in iure, † quia ſicut vbi eſt dubium in facto non poteſt interuenire procurator,ita non poteſt interuenire vbi eſt dubium ſuper iure.l.cum prolatis.ff. de re iu di.& facit regula.§.quibus.in 1.conſti.C.& cum Bar. hic tran.
353 ſeunt communiter Scribē.† & ideo ſi aliquis compareat pro accuſato, & proponat q; accuſatus nō interfecit illū , de quo accuſatur, quia ea die qua dicitur illum fuiſſe interfectum,ipſe non erat Paduæ,ſed Mediolani,adeo quod impoſſibile fuiſſet accuſatum in illo loco fuiſſe,admitti non debet . eodem modo non poteſt conſtitui,procurator ad proponendum illum fuiſſe mortuum longe anteriori tempore, quam ea die, qua dicitur interfectus.iuxta gl.in l.is qui reus.de pub. iud.nec mirum,quia iſta exceptio eſt mere peremptoria.Et idem , vt Bar.& Scrib.dicunt, eſt in exceptione mixta , vt ſupra dixi. ēt
354 vbi eſt dubietas in facto,vel in iure,†ideo non poteſt conſtitui procurator ad opponendum,q; interfectus erat bānitus , quia a pari procedunt , excludere crimen directe, vel aliquid deducere,per quod crimen indirecte excludatur. Difficultas
355 huiuſce caſus conſiſtit in videndo †an exceptio banni ſit declinatoria,an vero ſit peremptoria,ita q; poſſit opponi vtroque modo vt ſupra dixi.& Io.de Imo. hic dicit verba ſtatuti debere conſiderari,vbi enim ſtatutum dicit bannitus non audiatur,vel querela oppoſita pro bannito occiſo non audiat̄, q; hoc caſu ſine dubio hæc exceptio habet vim declinatoriæ. vt ex dictis Bar.elici.videtur in l.nam poſtea.in prin.ff.de iure iur.& in l.cum lex.in fin.de fideiuſſ.Sed aduerte quia Bal.relatus per Aret.in c.ven. videtur velle, quod vbi ſtatutum dicit, bannitus non audiatur, non paratur aliquo modo exceptio
356 peremptoria, †quia exceptio quæ repellitagentem , & reſpicit qualitatem perſonæ agentis,iudicanda eſt potius exceptio declinatoria,quam peremptoria. vt Bal. dicit in l. filius.§.veter.ad finem commenti,de procuratori. & tradunt communiter interpretes in l.exce.C.de exc.& ideo Are.ſatis impertinenter tangit plene illum articulum, an & quando exceptio inducitur per ſtatutum,cenſeatur denegatum ius agendi ipſo
357 iure,vel ope exceptio. † Sed tota difficultas conſiſtit,quando ſtatutum dicit q; bannito denegetur audientia in criminalib. & ſm Bar. in d.l.nā poſtea,& in d.l. cū lex. vī quod ipſi bannito tollat̄ ius agendi ipſo iure,& per cōſequens, q; hoc caſu paretur exceptio mere peremptoria,quæ cum tangat crimen principaliter,non poterit proponi per procuratorē , ſed imo
358 videtur quod talis exceptio debeat dici declinatoria . † quia iſta verba non audiatur,videntur inducere declinatoriam,nō
359 peremptoriā c.†cōſtitutionem.de elec.dicitur enim in d.cle. conſtitutionem . q; licet ille qui non ſeruat diſpoſitionem.c. vt circa.de elect.libr. 6. non debeat audiri ad proſequendam cauſam electionis.ſi tamen aduerſarius patiatur deducta probari,talis probatio valet,& ipſa electio cancellari debet , & tamen ſi per illa verba non audiatur pareretur exceptio perēptoria,non valeret probatio minus eſſet caſſanda electio.& ſi dicatur prout ſentit Are.q; ibi ius in iudicio deductum prīcipaliter reſpiciebat eccleſiam.vnde non potuit parari exceptio quæ tolleret,& perimeret ius ipſius eccleſiæ ideo paratur exceptio quæ ipſam perſonam repellit,replicari poteſt,quod conſtitutio illa non fundat ſe ſuper hoc, quod ius deductum reſpiceret fauorem eccleſiæ,& ideo poteſt dici ad illam clem. q; licet dicatur quod non eſt poſtmodum in proſecution e negocij audiendus,tamen vltra procedit papa,quod ſi fiat probatio per aduerſarij confeſſionem , vel alio modo legitime, papa mandat illam non infirmari,& ſic procedit papa declarando,q; per illud verbum non audiatur,non paretur exceptio peremptoria,alias paratetur,niſi dicatur tuendo ſol.Are ti.q; nulla alia ratione ibi papa hoc determinat niſi vt ipſi eccleſiæ faueat.Iuxta hanc concluſionem Bar.ſe offert pulchra
360 dubitatio ſecundum Bal.hic,ponet† ſtatuto cauetur q; accuſatus,vel inquiſitus dē crimine capitali non poſſit proponere aliquam exceptionem,vel defenſionem,niſi compareat perſonaliter an iſto caſu erit aliquod remedium , ſi velit proponere per procuratorem exceptionem banni,vel aliam exceptionem quæ ſit notoria ? dic vt hic per eum.Circa.q. Bart.de
361 Rauagenſe Bon.habes ex eius dictis q; † in examinatione exceptionis,q; quis non fuit rite cancellatus de banno, non poteſt interuenire procurator , & ideo cum eſſet occiſus do. Rauagienſis Bononcius filij, accuſarunt occiſores , fuit exceptum,q; erat bannitus,& quod poterat impune occidi , fuit replicatum quod erat cancellatus de banno, ſed fuit iterum triplicatum, quod non erat rite cancellatus,vicit Bart. quod conſultum fuit,q; in cauſa iſta non poterat interuenire procurator etiam q; examinaretur coram alio iudice. & hæc fuit opin. Iac.de Bel.quia iſta examinatio fit ad finem criminis excludēdi,& ad ipſius criminis deciſionem.facit ſecundum B..r. l.arbitro.& l.ſi ab arbitro.ff.qui ſatiſd.cog & l.fi.ff.quibus app. non li.& auc.ad hęc.C.de iud.ſed iſta iura non bene probant opi.xac.de Bel.& Bar.& maxime quia variſ;modis intelligūtur.vt idem Bar.dicit in l.in ambiguo.ff.de reb.du.& ideo ſecūdum Bal.hic videtur tutior opi.Iac.Butr.† quod imo quando
362 exceptio venit examināda ſeorſum a crimine q; poſſit interuenire procurator per iura per eum adducta , & primo per l. 2.& l.præſes.C.ad legem Flaui. de plag. in quibus iuribus examinatio quæſtionis proprietatis tendebat ad excluſionemcriminis plagij. & tamen poteſt in cauſa interuenire procurator.l.de fide.C.de fal.& l.2.C.ad l.Fla. de plagia . & facit tex. vltra alios ī l.aduerſus.C.de fur.vbi in actione furti poteſt interuenire procurator , licet remedium tendat ad excluſionem
363 iudicij criminalis.Sed poteſt dici q;†in d.l.2. C.ad l.fla.de pla.
364 cauſa rei vendicatæ.ſecūdum Imo.erat mere pecuniaria.†Itē in l.de fide.vbi in accuſatione falſi ciuiliter porrecta admitti-
365 tur procurator. †eodem modo in actione furti ciuiliter mota poteſt interuenire procurator.licet in q.Bar.exceptio illa q; fuerit rite bannitus,vel non rite,vel cancellatus non videtur habere aliam naturam,niſi vt excludant delictum. Idem Io. de Imol.diſtinguit duos caſus . primus caſus eſt quando quis agit principaliter rei vendicatione contra illum qui dicitur ſeruum adduxiſſe,& hoc caſu poteſt iuteruenire procurator, quia licet ex hoc caſu poſſit ſequi deciſio criminis. tamen nō agitur principaliter ad hunc finem pecuniariū, vt ipſe ſeruus reſtituatur, aut vero ſecundum Imo. quæſtio opponitur per
366 uiam exceptionis,vt in hoc exemplo † accuſo te de crimine plagij,q; mihi ſurripuiſti ſeruum,tu excipis de dominio,& ſic q; ſeruus eſt tuus,& ſic q; nō eſt commiſſum plagium,& iſto caſu poteſt ſaluari opi.Iac.de Bel.& primo caſu procedet opi. Iac.Bu.eſt verum q; cum Iac.de Bel. & Bart. hic tranſit;Saly.
367 in d.l.reos.& in d.l.2.C.ad l.fla.de plag. † Sed tu conſidera, q; a videtur verior opi.Bar.ſimpliciter per tex. in d.l. fide.C.de fal. & d.l.aduerſus.C.de fur.nam vbi agitur ciuiliter pro falſo aut furto,talis cauſa licet ſit ſeparata a deciſione criminalis cauſę procurator admittitur,tamen per illam cognitionem poteſt ſequi deciſio criminis.l.2.§.hoc edicto.ff.vi bon.rap. & l. inde Neratius.§.ſi dolo.ff.ad l.Aqui.vel ſaltem inferri prę;iudicium iudicio publico.l.inter.ff.eo.cum ibi no. ergo verior videtur
388 opi.contra Bar.non recedo tamen a Bar. † Circa vltimā qō. Bar.habes concluſionem,quod in cauſis criminalibus ibi nō poteſt interuenire procurator , ſi interueniat , licet non opponatur,tamen proceſſus eſt nullus.& fuit opi. gl.in l.quamuis.C.de adul.& gl.Io. And.in c.1.de iud.& ibi Io.de Fan.idem dicit Abb.in d.capitu.veniens.de accuſ. & dicit Aret.in d.cap. veniens. colum. penultima . vnum ſingulare verbum , quod iſta opi. eſt communior,quam tenuerunt etiam Dyn. & Sal. in l.quamuis.C.de adul.& Bal.hic.& in l.ſeruum.§.publ.ff.eo. & in l.2.C.qui acc.non poſſ.& in l.reos.de acc.& hanc opi.dicit veriorē Alex.in l.ita demum.C.de proc. Pro iſta opi.ſtringit primo iſte tex.ſubtiliter inducendo,&primo in prin.dum dicit ad crimen publicū perſequendum. †nam perſecutio eſt
369 perfecta ſecutio.arg.l.ædificia.§.prædixiſſe.de verbo. ſig.& in l.vrbana prędia.§.pnoctare.ff.de ver.ſig. ergo datur intelligi, procurator prohibetur vt in publicis iudicijs non poſſit interueſſe,nec in principio,nec in medio,nec in fine iudicij,ſuade-
370 tur,quia tex.vtitur † dictione fruſtra,quæ ſignificat actum ipſo iure nullum,vt probari videtur,non cauillando literam in l.verbis ciuilib.ff.de vulg.& pup.vbi Iaſ.pulchre,& in c.q; a fruſtra.de vſu.& in l.ſi eo.& in l.cum donationis.C.de tranſ.adeo q; ponderando iſtum tex.in ver.ad crimen perſequendum,& in uer.videtur q; lex reſiſtat interuentui procuratoris. iuxta l. cum lex.C.de fideiuſ.ergo videtur quod geſta per procuratorem etiam q; per partem non fuerit oppoſitum ſint ipſo iure nulla.& maxime ſecundum Bar.hic,quia militat illa potiſſima ratio,quia diligentius accuſans,& accuſatus,ſuas proſequuntur , & ideo lex requirit , q; accuſans , & accuſatus ſint præſentes coram conſpectu ipſius iudicis,vt ex eorum ſermonibus,conſtātia,& trepidatione poſſit veritas criminis digno
371 ſci,& intelligi.† Suadetur iſta opi.alia ratione ſecūdum Are. in c.veniens.circa fi.dī in d.c.veniens.q; iudex non pōt recipere procuratorem in cauſa criminali,& ſic per illam negatiuam poſitam ante verbum poteſt,denegat iure potentiā ipſi iudici recipiendi procuratorem in cauſis criminalibus.faciūt no. per Bar.in l.cum lex,de fideiuſ.& in l.ſuus quoq; . de hær

inſt.

Digitized by Google

inſt.ergo neceſſario dicendum eſt q̃ proceſſus ſit nullus cum
ergo lex non velit poſſe cognoſci de crimine ſiue de cauſa,
vbi partes ſunt abſentes,ergo ſi proceſſum fuerit a procurato
ribus vſque ad ſententiam ſine reorum præſentia,conſtat no
torie non fuiſſe cognitũ de cauſa,prout natura cauſæ requi-
rit,& ſuadet,ergo huiuſcemodi proceſſus videtur agitatus ſi-
372 ne cauſæ cognitione,ergo † ſententia lata ſuper eo erit ipſo iu
re nulla,vt lata ſine cauſę cognitione,iuxta l. ex ſtipulatione.
C.de ſent.& interlo.om.iu.& l.fin.C.commi.per epi. & q̃ iſta
opi.videtur caſus in c.ſi quando.2.q.6.iuncta.l.1. in prin.de aſ
ſer.toll.dicit enim lex in c.ſi quando, quod cauſa criminalis,
& cauſa ſtatus prohibetur agi per procuratorem, & ſic pari-
373 ficat iſtas duas cauſas,† ſed in cauſa ſtatus tex. dicit in princ.l.
1.q̃ penitus prohibetur per procuratorem comparere ſeu li-
tigare, ergo videtur, q̃ iudicium ſit nullum in vtroque ca-
374 ſu,† nam dictio penitus,importat actum eſſe nullum ipſo iu
re,vt l.ſolutum.§.ſi in ſortem,in fi.ff.de pig.act. iuncta. l.ſi nõ
ſortẽ,in prin.de cond.inde.bene facit gl. no.in ver. penitus,in
375 c.Romana.in §.in vniuerſitate,de ſen.excommu.lib.6.† Con
trariam tamen opi.tenuit gl.Ber.quam ibi ſequuntur Innoc.
Hoſt.& Io.Mo.in d.c.1.de iud.lib.6. quam opi. ſecutus eſt etiã
Arch.in c.qui generaliter,de procur.in 6.& in cap.reos.3.q.5.
& Oldrad.in conſi.129.Ang.hic,& Io.de Lig.& Card. in d.ca.
veniens.vbi etiam Fely. hanc ſententiam amplectitur,& dicit
Bar.in l.ſi poſt mortem,§.fi.de adop.q̃ ſi ea quæ non poſſunt
fieri per procurarorem,& fiant ſi non opponatur,valent,al-
legat gl.in §.ſi quis ergo,ver.fit igitur licentia, in auc. quibus
mo.na.effi.leg.& illud dictum Bar.ſequitur Ro. in conſi.251.
& iſti patres rñdent ad iſtum tex.& ad tex.in ca.veniens,& ad
alia iura ſupra adducta,q̃ fruſtra interuenit procurator ſi op
ponatur exceptio.iuxta no.in l.vniuerſa.C.de præci. impe.of
fe.& eodem modo poteſt reſponderi ad c.veniens. pondera-
tum per Are.quod iudex nõ poteſt recipere procuratores par
te.ſ.opponente,& eo.modo poteſt reſponderi ad.l.j. de aſſer.
376 toll.Sed non eſt recedendum a comniuni opi.† quia licet ali
quando dictio fruſtra,non importet nullitatem ipſo iure,ſed
ope exceptionis,vt eſt tex.vltra alios hic in l. ſi Titius. in fi.de
fideiuſ.& in l.1.de non nu.pec.tamen iſtud eſt verum, vbi ſu-
biecta materia hoc patitur de proprietate tamen ſermonis di
ctio fruſtra,importat nullitatem ipſo iurę, vt Doct. commu-
niter dicunt in d.cap.veniens,& Iaſ.in d. l. verbis ciuilibus,&
377 ſemper ſtat firma illa potiſſima ratio, q̃ † lex abhorret,quod
iudex cognoſcat de crimine publ. ſeu capitali in abſentia ac-
cuſatoris,& accuſati,quo caſu confunduntur omnes diſtin-
ctiones Doc.in hac mã quæ ſunt tot,quot ſunt capita hydrę,
378 † quarum prima fuit Iac. Butr.q̃ ſi procurator interueniat ex
parte accuſatoris,valebit proceſſus,ex quo non fuit oppoſita
exceptio,ſecus ſi interuenerat ex parte accuſati: quia non po
teſt abſens damnari,non poterit etiam procurator pñs: quia
non deliquit,niſi forte dicatur ſecundum Iac. Butr.q̃ ex quo
non fuit oppoſita excep.ante lit.cont.ſequitur q̃ abſens dam
nari poterit,quia regula trita eſt,quod dato vno inconueniẽ
ti ſequuntur plura.l.ratas.C.de reſc.venditione. & iſta prima
379 diſt.non eſt æqua:quia ſemper militat ratio.† quod lex vult
examinari cauſa capitalis in præ ſentia accuſatoris, & accuſa
380 ti. Secunda † fuit diſt.Bar.quæ eius opin.reuocauit: quæ non
differt ab opi.Iac.de Bel.quod ex parte accuſatoris valet pro
ceſſus, ratio, quia pars, & iudex poteſt remittere accuſatori
pœnam calumniæ, & ſolum propter pœnam calumnię in-
ductum eſt q̃ non poſſit procurator interuenire, ſed ipſe
principalis admitti debeat,ſi vero ex parte rei,tunc poteſt in-
381 teruenire, niſi poſt cauſæ concluſionem,† & profecto Bar.re
cte mutauit opi. quia videtur ſm Imo.inepte intellexiſſe tex.
in l.qui vis.C.de adul.qui loquitur, qñ interuenit procurator
382 ex parte accuſatoris,nõ autẽ ex parte accuſati.Secundo † m a
le dicit Barto. dum vult quod iudex, & pars poſſit remittere
pœnam calumniæ,quia hæc remiſſio eſſet contra publicam
383 vtilitatem,† quæ ſuadet calumniam, & maleficia puniri.l.ita
vulneratus.ad l.Aqui.& facit optime id quod legitur, & not.
in l.diuus.ſupra ad Syl.& in l. iuriſgentium. §. ſi paciſcar.ff.de
384 pac.& l.ius publicum,& pro hoc etiam facit, † quia licet ni-
hil fuerit dictum in primo iudicio de calumnia,tamẽ poſtea
de illa poteſt quæri per viam accuſationis, vel inquiſitionis
etiã ex interuallo,vt plene no.in l.j.§.1.ad Turp. & in l.j.& ĩ l.
quæ non probaſſe.C.de calũ.& in l.athletas.§.calumniator.ſ.
385 de infam.Et † pro iſta opi.vltra alios facit tex.in l.fallaciter.C.
de calum.vbi fallaciter,& per calumniam accuſantibus,non
prodeſt nec publica abolitio nec priuilmo nec ſpecialis indul
386 gentia principis, † ſi ergo non prodeſt nec ſpecialis indulgen-
tia principis,neſcio qũo poterit pars, & iudex remittere ca-
lumniam accuſatori, facit tex.in l.abolitio. C.de abolit.& in
387 l.fallaciter.eo.ti. Suadetur hæc opi. contra Bar. † quia licet in
crimine priuato poſſit quis remittere iniuriam quo ad actio-
nem ciuilem,non tamen poteſt paciſci de nõ accuſando cri-
minaliter, vt Bar.dicit in l.inter omnes. §.recte, de fur.faciunt
no.per Fel.in c.1.col.vl.extra de præſump.& per Iaſ. in l.fin.in
4.no.C.de fur.& tradit idem Bar.in l.1.§.vſque adeo.per illum
tex.ff.de iniur. & ſentit Are. licet prædicta non adducat in d.
388 c.veniens.col.antepen. Tertia † fuit deciſio Dominorum de
Rota deciſ.col.quam refert hic Im.& Alex.poſt eum in d.l.ita
demũ,qui dicunt q̃ vbi non opponitur excep.contra procurato
rem quod tenet proceſſus,vbi abſolutoria venit ferenda in fa
uorẽ abſentis,q̃ abſens fauori ſuo renũciare poteſt.Sed iſta di
ſtinctio cum qua ſimpliciter tranſit Io. de Imo. confunditur
389 ex ſupradictis,† quia calumnia,quæ tendit ad vindictam pu-
blicam remitti non poteſt.facit tex.in l.qui cętu.§.vacantem.
ad l.iul.de ui pub.Item militat illa ratio, quod crimen publi-
cum,ſeu capitale debet diſcuti ĩ præſentia accuſatoris,& accu
ſati,alias non poteſt valere ſententia, quia videtur lata ſine
390 cauſæ cognitione,† vt in ſimili dicit Bar.in extra.ad reprimẽ.
ĩ ver.ſummarie.vbi ſi iudex in iudicio plenario dicat ſeſum
marie cognouiſſe de cauſa,& ferat ſnĩam, talis ſnĩa uti lata ſi
391 ne cauſæ cognitione eſt nulla. Quarta † fuit diſtĩctio D.Ant.de
But.in d.c.ven.qui conſiderat duos caſus.primus caſus eſt vbi
ſnĩa nõ poteſt ferri cõtra abſentem, prout non poteſt regula
riter in cauſis capitalibus,& iſto caſu vult do.Ant. q̃ ſi admit
tatur procurator,quod proceſſus ſit nullus,quia fruſtra inter-
ceſſit,nec ſuppletur hic defectus ex litis cõteſtatione,quia nõ
ceſſat cauſa prohibitiua conſtitutionis procuratoris. faciunt
no.ſecundum eum in l.qui ſtipendia.C.de procura. & in c. in
noſtra,& in iſto primo caſu bene dicit do.Ant.in d.ca.ven.in
antepen.col.Secundus caſus eſt ſecundum eum,vbi poteſt p-
cedi in abſentem,& tunc valet iudicium,quia tunc nõ põt de
392 fectus niſi ſolennitatis.i.cautionis non præſtitę, † quæ ſolenni
tas poteſt remitti.l.Pomp.§.rati.de proc.ſed do.Ant.præſuppo
nit ſecundum Imo.hic,quod ratio quare ex parte rei non poſ
ſit interuenire procurator ſit illa,quia procurator non eſt le-
gitimare perſonam ſuam præſtando cautionem de iudicato
ſoluendo,& tamen iſta non eſt potiſſima,quare ex parte rei
non poſſit interuenire procurator.Sed tenendo opin.do.An-
to.tu dic quod ex quo abſens poteſt damnari,ceſſat illa prin-
cipalis ratio prohibitiua conſt. procur. quæ eſt,quod in præ-
ſentia accuſatoris,& accuſati cauſa agitari,& diſcuti debeat,
& ſi dicatur nonne ipſi melius defendent per ſe, quã per aliũ,
quia imputet ſibi qui inſtituit procuratorem,& non venit ad
ſe defendendum, melius eſt quod per aliquem defendatur,
quam per nullum, ex quo deliberat abſens eſſe, & ſic poteſt
393 defendi|iſta opi.contra Im.& ſequaces.Quinta fuit † diſtinctio
Io.de Imo.hic,quæ eſt longior.§.Callim.qui in effectu conſi-
derat duos caſus in quibus tenet,& valet iudicium.primus eſt
quando procurator ex parte accuſatoris fuit admiſſus,& pro
bauit plene crimen,ſeu delictum contra accuſatum præſen-
tem.Secundus caſus eſt quando procurator interuenit ex par
te accuſati,& plene probauit innocentiam ipſius rei accuſa-
ti contra ipſum accuſatorem præſentem, & in hiſce duobus
caſibus iudicium non redditur nullum,ratio horum caſuum
eſt,quia licet hi procuratores a principio admitti non debuiſ
ſent; quia tamẽ repulſi non fuere, & per eos crimẽ liquidatũ
fuit,videtur quod ſit ferenda ſententia,nec curãdũ ſit,q̃ alius
diligẽtius,& curioſius liquidare potuiſſet, quãdoquidem ſuf-
ficienter crimen ſit liquidatum.argum.l.Gallus, §.ſi eius.de li-
394 be.& poſth.quia † vndecunque crimina clareſcant, puniẽda
ſunt,c.in eccleſia.24.q.3.& ſuadetur hæc op.per no.per Bar.in
l.poſth.§.ſi quis ex his,de inoff.teſt.poſt Inno.in c.in noſtra.de
procur.& in cap.cauſam quæ,qui fil.ſint leg.vbi concludunt
395 † quod vbi ſententia lata pro vno in cauſa in qua agens non
petit ſibi aliquid dari vel fieri,ſed ſolum aliquid fieri a iudice
vel declarari,prodeſt omnibus,& ſic ſi feratur ſententia pro
396 procuratore † accuſantis proderit accuſatori,& reip.& omni
bus,eod.modo lata in fauorem procuratoris accuſati. Sed
iſta diſtinctio non placet Are.in d. c. veniens,col.pen.quia li-
cet in primo caſu fuerit plene crimen liquidatum,vt condem
natoria ſequi poſſit,& in ſecundo caſu etiam conſtet de inno
centia rei,vt abſolui poſſit, tamen non videtur in primo ca-
ſu,vbi procurator fuit admiſſus ex parte accuſatoris, contra
reum præſentẽ,quod poſſit plene conſtare de innocentia, ſeu
nocentia ipſius rei,quãdoquidẽ ſi accuſatus ipſe præſens fuiſ-
ſet,ex eius ſermone,& ex conſtãtia,& trepidatione,facile po-
397 tuiſſe deprehendi de innocentia ipſius rei, † & confutari ca-
lumnia,& fallacia ipſius accuſatoris. eodem modo ex parte
rei. Si reus fuiſſet præſens ex conſtãtia,& trepidatione potuiſ
ſet crimen detegi,quod ob eius abſentiam occultatum,& ce
latum fuit,& hoc ſaltem procederet quo ad ſumendum ali-
quod indicium,ob quod potuiſſet torqueri, & veritas erui,
ergo ſtat ſemper firma illa potiſſima,& ſingularis ratio, q̃
lex abhorret,quod abſentia accuſatoris,vel accuſati crimina
diſcutiãtur.Sed tuendo opi. Imo.poteſt dici,quod principalis
ratio quare in criminalib. nõ poſſit interuenire procurator,

videtur

Digitized by Google

videtur illa potiſſimum,ne iudicium eluſorium reddatur.quę ratio in hiſce duobus caſibus per Imol.traditis ceſſare videtur.ceſſat enim in primo caſu quando procurator accuſatoris plene probauit crimen contra reum præſentem, contra quem ſententia executioni mandari poterit, & etiam ceſſare videtur in ſecundo caſu quando ex parte procuratoris accuſati,quia ex quo probatum eſt de innocentia ipſius accuſantis, poterit accuſans,qui eſt præſens cõdemnari de calum
398 nia, † quam calumniam videtur commiſiſſe eo ipſo, quod
399 non probauit.L1.C.de cal.& profecto pro opin.Imol. † videtur eſſe caſus, vt ipſemet dicit in l.quamuis. C.de adult.quem ſtrictius induco.nam in princ.dicitur,quod oportet in crimine adulterij præſentiam accuſatoris præcedere, tamen quia conſtabat Materiam vxorem Viatoris adulterium cum Iulia no commiſiſſe.mandat imperator Diocletianus ipſam condemnari,ex quo conſtabat de delicto,non obſtante exceptione,ꝙ citaretur Viator eius maritus: ratio eſt quia cõſtabat de delicto,& ſic delictum erat liquidatum contra ipſam Materiam vxorem,& ſi dicatur,aduerte quia text. dicit non putamus viatorem, deputatum ad excubias limitis reuocandum, & ſic videtur,quod ibi potuerit cõdemnari Materia vxor viatoris,quia ipſe viator erat abſens cauſa reip.ſed iſta nõ eſt potiſſima ratio illius.l.quamuis.Sed quia erat liquidatum negocium ex parte procuratoris.Item conſtabat de cõfeſſione habita a Materia per tormenta &, erat concluſum in cauſa, & iſtis tribus concurrentibus valuit ſententia lata contra dictã adulteram,mihi tamen magis placet opi.Are.quod non poſſit dici liquidatum crimen. & quod requiritur præſentia v-
400 triuſque. †& ideo non videtur recedendum a communi ſententia,quod iudicium ſit ipſo iure nullum. Poſſet tamen ſaluari opi.Imo.in duobus caſibus.Primo in caſu. d.l. quamuis. C.de adul.Item quando de crimine conſtaret per ſpontaneã confeſſionem rei ante quam nulla præceſſiſſent tormenta
401 vel metus torturæ, quia† illo caſu etiam ſi totum iudicium eſſet nullum, tamen poſſet ferri ſententia tãquam ſuper notorio,vt no.Inno.in c.qualiter,& quando.de accuſa.& Bar.in l.ſi confeſſus.ff.de cuſt.reo.& pro hac limitatione videtur eſſe caſus in l.ait prętor.§.permittitur,de mino.quem tex.ſecundum Aret.in d.c.veniens.dicit ſingularem Bal.in l.2.in fi.C.de
402 re iud.†nam confeſſus non poteſt opponere de ineptitudine libelli,nec de alio iuris ordine non ſeruato, & videtur ca-
403 ſus in c.Piſanis.de reſt.ſpo.ſed aduerte,†quia contra Are.videtur caſus in d.l.quamuis. vbi etiam confeſſus per torměta nõ poteſt opponere, ꝙ non potuit interuenire procuratore. ſed ibi vt ſupra dixi, concurrebant plura.

Paduæ.M.D.XXXIIII.Die.8.Iulij.

TRACTATVS DE POTESTATE PROCVRATORIS, ET DEFENSORIS IN CAVSIS CRIMINALIBVS,

Secunda Pars, & interpretatio in §.publice.l.ſeruum quoque,ff. de procur.

AVCTORE IO. ANTONIO RVBEO ALEXANDRINO.

SVMMARIVM.

1 *Perſonaliter comparere qui non cogitur in cauſis pecuniarijs niſi ſubſiſtente iuſta cauſa.*
2 *Procurator conſtitui non poteſt in cauſis capitalibus.& num.48.& an id ſit perpetuum.nu.50.*
3 *Abſens damnari non poteſt in cauſa capitali,etiam poſt litem conteſtatam.*
4 *Actio ciuilis,quam criminalis intendi poteſt pro quolibet crimine capitali tam publico,quam priuato.*
5 *Pœna talionis ita militat in crimine priuato ſicut in publico.*
6 *Cauſa cenſetur criminalis, vbi pro crimine pœna venit applicanda fiſco.*
7 *Intellectus ad hunc. §. publice. & numero 12.cum ſeq. vſque ad numerum.23.*
8 *Ratio dubitandi quare quis admitti non videbatur ad allegãdum cauſas abſentiæ ſine mandato.*
9 *Cautio iudicatum ſolui ab eo præſtanda eſt,qui alium vult defendere,ẽt ſi locupletiſſimus ſit.*
10 *Defenſor qui non ſatiſdat,condemnari non poteſt.*
11 *Ratio decidendi cur quis admittatur ad allegandum cauſas abſentiæ ſinæ mandato.*
18 *Iudex debet ex officio ſuo inquirere veritatem etiam in cauſis in quib. lite non conteſtata proceditur ad diffinitiuam.*
19 *Intellectus ad l.reos.C.de accuſationi.*
20 *Procurator an poſſit interuenire, vt tantum proſit non etiam noceat.*
21 *Excuſator an,& quatenus admittatur pro alio citra mandatum.*
23 *Reus abſens ex iuſta cauſa poteſt a quibuſcunque defendi plenarie, & quis effectus ex tali defenſione reſultet.nu.24.*
25 *Condemnari nemo poteſt, niſi termino prius ei dato ad ſe defendendum.*
26 *Terminus ad opponendum datur etiam ſponte confeſſis. Quod non procedit in crimine notorio.num.27.*
28 *Cogi quis non poteſt ad renunciandum defenſionibus, etiam lapſo termino defenſionis.*
29 *Termino renunciari poteſt ſed non defenſioni.*
30 *Verſ.nam & in capitalibus concordat cum auct.multo magis. C. de ſacroſan.eccl.*
31 *Ad allegandum cauſas abſentiæ facti, libere cuilibet patet acceſſus, ſine ſatiſdatione.*
32 *Cauſæ abſentię iuris an a quolibet allegari poſſint.nu.34.*
33 *Defenſor regulariter non admittitur ſine mandato.& vbi admittitur tenetur cauere de rato.nu.45.*
35 *Procurator pro abſente interuenire poteſt, vbi abſens damnari poteſt. Et an id obtineat in cauſis capitalibus indiſtincte. numero. 36.37. 39. 41.*
38 *Intellectus ad l.pen.§.ad crimen.ff.de pub.iud.*
40 *Sententia in cauſa appellationis poteſt ferri aduerſus reum criminis abſentem.*
42 *Iudex an poſſit repulſo procuratore dicere, quod vult quod principalis perſonaliter compareat.nu.43.*
44 *Publice intereſt aliquem defendi.& ibi declaratur quomodo procedat, nume.46.*
47 *Intereſſe reip.in multis caſibus ſecundario conſiderari,in quibus principaliter conſideratur intereſſe priuatorum.*
49 *Inſcriptio ad pœnam talionis in quibus criminibus locum habeat.*
51 *Crimina publica habent quiddam ſpeciale,quod non habent crimina priuata,& ibi habes exempla aliquot in eam rem.*
52 *Mulier de crimine publico accuſare non poteſt.*
53 *Damnatus de crimine publico non poteſt accuſare.*
54 *Procurator quare non poſſit conſtitui ex parte accuſatoris.*
55 *Dominus an poſſit tanquam procurator defendere ſeruum accuſatum.*
56 *Seruus accuſatus qui a domino non defenditur,an poſſit per alium defendi.num.57.*
58 *Procurator interuenire poteſt in cauſa criminis, pro quo venit imponenda pœna relegationis,vel remotionis ab ordine.*
59 *Intellectus.ad l.1.ff.an per alium cauſ.appell.*
60 *Vſque, dictio, an excludat,vel includat.*
61 *Intellectus ad.l.ſi.ff.de iureiur.& l.ſi.eod.ti.*
62 *Procurator interuenire non poteſt in cauſa iniuriarum, & quæ ſit huius ratio.*

QVante ſit vtilitatis, & ſubtilitatis huiuſcemodi.§.elicitur ex dictis Pauli de Caſ. hic in 2.col.& Bal.in fi. ſui commenti. Et aliquorum quos citaui in l.pe.§.ad crimẽ. ff.de pub.iud.& pro ipſius clariori intellectu eſt præmittendum:† ꝙ principium huiuſce.§.loquitur de cauſis pecuniarijs,in quibus quis non cogitur perſonaliter comparere,niſi ſubſiſtente cauſa. l.ſi. C. de proc.& c.1.de iud.lib.6.in quibus cauſis regulariter procurator admitti poteſt.l.2.§.vſus. ſupra c.in hiſce tamen cauſis aliquando quis cogitur per procuratorem comparere.l.pen. &
2 auct.omnino.C.eo.ti.†Verſiculus vero nam & in capitalib. loquitur in cauſis capitalibus de quibus in.l. 2. & in l.capit.ff. de pœn.& in l.edicto.§.rei cap.ff.de bon.poſſ. quarum capitalium quædam proueniunt ex iudicio publico, quædam ex iudicio priuato,& in hiſce cauſis capitalibus procurator conſtitui non poteſt, ſiue proueniant ex iudicio publico,de quo loquitur tex.in l.pen.§.ad crimen.ff.de pub.iudic.& text. vltra alios in l.de fide.C.ad l.Corn. de fal.& tex. in l. tunc conuenit. C.de accuſ.& in l.reos,eo.ti.de cauſa vero capitali proueniẽte ex delicto priuato poſſet intelligi tex.in l.1.§.1.& 2.reſpon. ff.quando cau.app.per alium agi po. qui non diſtinguit inter cauſam capitalem proueniẽtẽ ex iudicio publico,vel priuato,& communis,eſt ꝙ etiam in delictis priuatis, vt infra dicã
3 procurator conſtitui non poſſit,& eſt notandum† ꝙ in hiſce cauſis capitalibus,vbi agitur de pœna capitis abſens damnari non poteſt,etiam ꝙ ſit lis conteſtata.l.1.C.& ff.de req. reis.& l.abſentem.§.1.vbi Bar.ff.de pœn.ſed vbi quis non cõpararet peruenitur ad annotationem bonorum, cuius formã tradit
4 Bar.in d.l.1.de requi.reis.Secundo præmittendum eſt, † quod pro quolibet crimine capitali,tam publico,quam priuato poteſt agi,tam ciuiliter, quam criminaliter. l. qui nomine. & l. hodie.

Digitized by Google

5 hodie.ff.ad l.Cor.de falſ.& l.fi.de pri.del.& de fur.† & ſicut de iure in crimine publico requiritur in ſcripto ad pœnam talionis,ita requiritur in crimine priuato.l.fin.C.de iniu.& d. l.fin. de priu.del.& ideo videbimus infra,ꝙ vbi pro crimine, tã publico,quam priuato pœna pecuniaria imponitur,ſiue pœna
6 ſit applicanda parti,ſiue fiſco,†quo caſu dicitur cauſa criminalis.l.3.vbi gl.Bar.& cæteri.ff.de ſep.viol.& tradunt Mod. in rub.C.de iud.Et extra eodem,ꝙ in hiſce cauſis iudicium per procuratorem agitari poteſt.Verſiculus vero tertius huiuſce. §.intelligitur in cauſis non capitalibus,vt in pœna relegationis,& remotionis ab ordine,& de alijs de quibus in l.cognit. de varijs,& extr.cog.& in l.moris.ff.de pœ.& ideo infra videbimus,an in iſto tertio genere includitur pœna coporis afflictiua,vt quando plebeus flagellis ceditur,vel fuſtibus ſubijcitur.iuxta.l.cap.in princ.in 2.reſp.ff. de pœn. Quartum genus cauſarum addit gl.in l.non ſolum.§.fin. Infra eod. Quintum addit Alb. hic col.fi.de quo ſecundum eum loquitur text.in l.ſed & hę.§.& patronus.ff.eo.& in l.non ſolum. §.fi.ff.eo.Sed tu dic,ꝙ iſtud quintum genus ſatis includitur in illo genere, quod æſtimationē lædit,de quo loquitur tex.in l. pen. de var.
7 & extr.cog.Vltimo præmittendum eſt,quod †tex.noſter pluribus modis legitur,vt hic per Odof. Alber. & alios pleroſque antiquos,communiter tamen recipitur ntellectus glo. quod principium loquatur in cauſis pecuniarijs. Secundum vero reſponſum in capitalibus. Tertium in cauſis non capitalibus in quibus ſententia contra abſentem ferri poteſt.Tu conſide-
8 ra circa principium huiuſce.§.intelligendo eum†ꝙ loquatur in allegante cauſas abſentiæ, quæ nam poterat eſſe ratio dubitandi?ad quod dic,quod videbatur dicendum,ꝙ non deberet admitti quis ſine mandato,ex quo in hiſce cauſis procurator conſtitui poteſt, & imputandum videbatur abſenti, qui procuratorem non dimiſit.l.abſens.ſ.eo. vel ſaltē videbatur,
9 ꝙ eſſet admittendus mediante cautione de iudicato ſoluendo,†quam etiam locupletiſſimus qui defendere vult præſtare tenetur.l.qui proprio.§.qui aliũ, ff.eo.& l.minor etiam.
10 cod.ti.†attento etiam quia defenſor qui non ſatiſdat condẽnari non poteſt.l.lib.in fin.de neg.geſt.Contrarium tamẽ hic
11 deciditur,† ꝙ a quocunque abſens defendi poteſt:nec mirũ, quia iura prædicta loquuntur, vbi quis vult plene defendere, & ſuſcipere in ſe telam iudiciariam, ſed tex. noſter loquitur de illis tantummodo,qui allegãt cauſas abſentiæ,ad quas paſſim etiam inhabiles admittuntur,vt hic dicit gl. magna ad finem.Circa ſecundum reſponſum faciebat dubium, & vide-
12 batur,†ꝙ ex quo in hiſce cauſis remouetur omnis procurator,& defenſor, qui plene defendere vult, debet ẽt remoueri qlibet alius defenſor, qui cauſam abſentię adducere intẽdit, per regulã quæ habet,quod a quo remouetur genus,remouetur quęlibet eius ſpecies.l.chor.ff.de leg.2.& l.1. ff.de ſuis & le. Cõtrariũ hic decidit,& rõ decidẽdi eſt, qa in allegante cauſas abſentiæ ceſſant rationes prohibitiuæ conſtitutionis procura
13 toris,de quibus plene dixi in d.§.ad crimen. † Circa tertium reſponſum faciebat dubium,quia videbatur, quod etiam in hiſce cauſis non capitalibus, ex quo per eas lædit hominis æſtimatio,non deberet poſſe conſtitui procurator, argumen. l.iuſta.ff.de man.vin.& l.Iul. ff. ſi quis omiſſ. cauſa teſta.& l.ſi iſti quidem.ff.quod metus cau.attento etiam quia text. in l.1. in 1.& 2.reſpon.ff.quando cau.app.per alium agi poteſt.videtur ſolum velle,ꝙ in cauſa pecuniaria procurator conſtitui poſſit vt patet ibi,ſinautem pecuniaria ſit,& ibi,ſed ſi ea cauſa ſit ex qua ſolet ſequi condemnatio vſque ad relegationē, intelligendo ꝙ dictio(vſque)ſtet incluſiue,vt Barto. dicit inf. col.2.Sed ratio decidendi colligitur ex vna ratione,quæ adducitur ꝙ ideo in cauſis capitalibus procurator conſtitui nõ poteſt,quia ſententia poſſet reddi eluſoria,contra l.ſi prætor. ff.
14 de iudic.†Sed iſte intellectus communis non videtur tutus p locum a ſufficienti partium numeratione,nam intelligendo hunc tex.in princ.in allegante cauſas abſentiæ,& eodem modo verſiculum(nam & in capitalibus)non video, quomodo poſſit intelligi tex.in 2.reſpon.in allegante cauſas cauſæ, quia
15 illa dictio (itaque) eſt continuatiua præcedentium:† & ideo huic tex.accommodatur ſecundus intellectus per Mart.Syll. Iac.de Rau.& Per.de Bellap.quos citat hic Bar. & hunc intellectũ ſequuntur Cyn.& Alb.in l.reos.C. de accu. ſed iſte intellectus non recipitur communiter ex duplici capite: & primo ſecundum Bar.quia verba tex.huic intellectui refragari vidẽtur quãdoquidem allegare cauſas innocentiæ ſit plenarie defendere.l.is qui reus.ff.de pub. iu. Sed tuendo hunc intellectũ dici poteſt,quod ſatis dicitur excuſare innocentiam, ille, qui excuſat abſentem a contumacia,quando quidem contumax habeatur,pro nocente,ſeu delinquente. iuxta.l. omne delictũm,in prin.de re mil. Secundo obijcitur huic intellectui, quia ſi iſte vltimus verſiculus intelligeretur de allegante cauſas abſentiæ,decideretur hic caſus minus dubius.Si enim quis admittitur in cauſis capitalibus ad allegandum cauſas abſentiæ,longe magis,& minus dubie debet admitti in cauſis non capitalibus,in quibus abſens condemnari poteſt. Sed tuendo hunc intellectum reſponderi poteſt,quod videbatur dicẽdũ, quod ex quo in hiſce cauſis non capitalibus procurator conſtitui poteſt,quod non deberet admitti quis ad allegandum
16 cauſas abſentiæ.†Tertius datur intellectus per Dyn.ꝙ iſte tex. intelligatur generaliter in quibuſcũque cauſis tam capitalib. quam non capitalibus in quibus abſens condemnari poteſt, ideo ſecundum eum in terminis l.lege Corn. §. conſt.& l.ne diu.C.de pœn.& extrauag.ad repr.vbi abſens condemnari poteſt:admitti poteſt procurator:qui poteſt prodeſſe; & nocere domino : & cum iſto intellectu tranſeunt nonnulli antiqui quos citat Imo.in l.pen.§.ad crimen.col.vlti. de publ.iudic.& Mod.Sen.qui tranſcribunt dicta Imo.in cap.veniens.in 28.colum.de acc.ſed Bart. non recipit hunc ſenſum: vt per eum in d.§.ad crimen,in 2.col.& in d.extrauag.ad repr. in verbo legitime:cuius tamen fundamentis reſpondet Imo. in d.§.ad cri-
17 men,ſed dicam infra in vlt. no.† Quartus intellectus accommodatur per Bar.hic quod iſte tex.non loquatur in procuratore,ſed in defenſore ſine mandato, & in omni genere cauſarum de mundo,vt patet ibi, a quibuſcunque defendi,q.d. non curo cũ mandato vel ſine,& vt patet ibi,quẽ vis verba p eo faciente,q.d.non curo an habeat mandatum, vel ſit ſine mandato:& an ſit maſculus vel fœmina, quia admittitur vt excuſator innocentiæ,qui poteſt prodeſſe ipſi accuſato vel in
18 quiſito,& non nocere,†& pro iſto intellectu, facit ſecũdum Bar.quia ſi iudex in cauſis,in quibus proceditur, ad diffinitiuam etiam lite non conteſtata,tenetur ipſe ex ſuo officio inquirere veritatem,auct.qui ſemel, ibi, perquiſita veritate,C. quomodo, & quando iud. & idem eſt in cauſa appellationis in qua non requiritur litis conteſtatio, l.ampliorem,C.de ap-
19 pel.idem in caſu iſto. † Et pro iſto intellectu pondero iſtum tex.in verbo,æquum,& ordinarium eſt,quaſi velit dicere, ꝙ licet procurator in cauſis capitalibus non poſſit conſtitui:tamen æquum,& ordinarium eſt admittere quempiam excuſantem abſentem,qui condemnari poteſt:& hoc eſt quod voluit dicere tex.in l.reos.C.de acc.dum dicit leges publicorum iudiciorum non ſolum per defenſorem, ſed etiam per procuratorem defendi permittunt,vt tantum defendat,non autem vt noceat,attento maxime quia etiam in criminalibus, vbi quis eſt prẽſens,ac confeſſus, & condemnatus tenetur iudex ex officio inquirere veritatem.l.1.§.ſi quis vltro. ff.de quæſtionib.Ergo longe magis hoc dicendum videtur in abſente.l. ſi non defendantur.ff.de pœn. & facit pulcher text.vbi videtur eſſe caſus vltra alios,in l.fin.ff.ad l.Iul.de ann.vbi licet mulier non admittat ad accuſandũ.l.Iul.de ann. admittitur tũ ad inſtrudendum præfectum annonæ,facit text.in l. amplius puto. ibi,adire prętorem,& iudicare rẽ prout ſe habet,ff.de fideicõ. lib.hunc intellectum ſibi aſcribit Saly.in l.reus, in 11.col. C. de acc.& cum iſto intellectu hic tranſit Pau.de Caſt.qui dicit quod iſte talis ſolum admittitur ad excuſandum, nec ſubijcit de ſententia:& cum iſto intellectu tranſit etiam do.Ant.Roſ. in conſi.49.col.2.inter conſi.Cœp.ſed huic intellectui cõtradicit Ang.hic,quia Bar.videtur ſentire, quod nõ poſſit admitti quis vt procurator,& tamen in contrarium ob.iſte tex.ibi, quemuis,& ibi, a quibuſcunque defendi:qui videtur innuere, quod etiam quis vt procurator poſſit admitti, ſed reſponderi poteſt, ꝙ Bar.etiam fatetur procuratorem debere admitti ad informandum ipſum iudicem de innocentia accuſati,vel inquiſiti.Sed replicari poteſt,quod tunc nõ poteſt dici, ꝙ admittatur vt procurator,ex quo in ſe non ſuſcipit telã iudiciariã, argum.c.ſuper,de re iudicata,& l.ſi ſuſpecta.ff. de inoffi.teſta.
20 Secundo mouetur Ang.†nam procurator non poteſt interuenire,vt tantum prodeſſe valeat,vt Imo.tradit in c.conſtitutus,extra co.ti.ſed ad hoc reſpondet Aret.in c.veniens,de acc. quod licet non poſſit talis procurator conſtitui ab homine, tamen poteſt a lege admitti:ut poſſit prodeſſe,& non nocere vt in ſimili de tutore tradit Bar.in l.tutor q repertorium,ad fi.
21 ff.de adm.tu.facit l.2.C.de acc. Tu †cõſidera aut pars aduerſa nõ contradicit huic excuſatori,& iſto caſu procedat opi.Bar. aut vero contradicit,& tũc videtur quod teneatur cauere.iuxta l.qui proprio,§.qui alium.& l.minor,ff.eo.ti.& facit tex.in l.2.§.pen.ff.ex quibus cau.in poſſ.ea. vbi non debet admitti p curator,per quem conditio aduerſarij efficiatur deterior : & hoc vltra alios.Eſt verũ,quod intellectui Bart.multum refragatur iſte tex.dum dicit quemlibet admitti:& ſic etiam procuratorem facit regula,l.ſi is qui ducenta,§.vtrum, ff.de reb.dubiis.& ſic videtur,ꝙ ſi habeat mãdatum quod debeat admitti tanquam defenſor:attẽto maxime, quia non videtur quod poſſit nocere domino,ſecundum Imo.niſi habeat ſpecialiſſimum mandatum:ſed dic,quod non eſt inconueniens reſtringere iſtã dictionem(quemuis)vt non comprẽhendat procuratorem;cuius factũ regulariter prẽiudicat domino : & ſi dicat, contra Bar.eſt caſus in extrauag.ad repr.ibi,perſonaliter vel legitime

Digitized by Google

gitime non comparuerit:& non dixit personaliter tantum. Nam ad hunc tex. respondet Bar. ꝙ dum dicit legitime) refertur ad vniuersitatem, quæ in causa criminali per procuratorem comparere potest: sed facile fuisset imperatori hoc, quod Barto. sentit exprimere, sed replicari potest, quod nou est inconueniens, ꝙ ex quo illud verbum (personaliter) non potest referri nisi ad singulares personas: ꝙ illud verbum (legitime) referatur ad vniuersitatem tantum, attẽto maxime, quia tex. in l. inter accusatorem. ff. de publ. iud. videtur innuere, ꝙ sit suscepta cognitio, quod absens possit condemnari, siue sit reus siue actor: & tamẽ vult ꝙ sola defensio detur; & idem probatur in §. ad crimen. ad fi. ibi, & si iustam rationem habeant,
22 sententiam differant: †ideo credo ꝙ possit etiam accommodari nouus intellectus ad hunc tex. & considerandum est: ꝙ licet in causis capitalib. absens pœna capitis damnari nõ possit, vt dicit tex. in l. absentem, in pri. de pœnis, & in vers. verum si quid grauius irrogandum fuisset, tamen absens qui citationi, & edictis præsidum non obtemperat, condemnari oportet, dicit tex. in d. l. absentem. nec ista sunt contraria: quia solũ condemnatur ad pœnam, quæ æstimationem lędit, dico ergo ꝙ vbi absens potest condemnari siue causa sit capitalis, siue non capitalis, siue ciuilis, dummodo non agatur de pœna capitis, potest interuenire, quis & tanquam procurator, & tanquam instructor. & iste intellectus differt ab intellectu Dyni qui voluit, quod etiam vbi absens potest condemnari pœna capitis, ꝙ possit interuenire procurator, & in hisce terminis posset intelligi tex. in l. reos. C. de acc. Alius potest accommodari intellectus: & considerandum est, quod per locum a ciuilibus ad criminalia arguitur, vt probatur in dicta lege absentem, ibi, secundum morem priuatorum iudiciorum, sed in causis ciuilibus potest reus assumere in se onus probandi, vt demonstret actorem experiri sine actione. l. si pupilli. §. Iul. de neg. gest. dico ergo qđ si quilibet debet admitti ad excusandã innocentiam rei, ꝙ accusator vel inquisitor non habet ius accusandi vel inquirendi, nec isto casu videtur ꝙ iudex possit dicere ꝙ velit habere præsentiã accusati vel inquisiti, vt videat qua fronte, & quo animo loquatur, attento, ꝙ proceditur solum ad exclusionem processus, & quasi per viam extraordinariam, & hoc est, ꝙ vult dicere tex. in c. veniens, de accu. vbi vult, ꝙ admittatur procurator ad excludendum accusatorẽ, qui confessus fuerat se per calumniam accusasse. magis tamẽ
23 placet prędcedens intellectus. Datur †alius intellectus ad hunc tex. per Angel. hic in quadam sua repetitione. quem referunt quidam Mod. in c. veniẽs. de acc. & vult, ꝙ vbi reus est absens ex iusta causa, ꝙ tũc potest interuenire procurator ad plenã defensionem, quia publice vtile est absentem a quibuscunq; defendi, ita loquit̃ tex. hic, sed vbi quis est absens ex iniusta cã, & latitat, tunc non potest interuenire procurator, ita loquit̃ tex. in §. ad crimen. in primo vero casu loquitur etiam tex. in
24 l. reos. C. de acc. †Et si dicatur, ꝙ licet sit absens ex iusta causa, non potest condemnari, videtur quod non possit admitti procurator, ex quo ex tali interuẽtu nullus potest sequi effectus, replicari potest quod euitabit annotationem bonorum, sed tu dic, ꝙ iste intellectus confunditur per tex. in §. ad crimen, in fin. qui vult, ꝙ possit subesse iusta causa quæ habeat euitare annotationem bonorum, & tamen generaliter dicit, ꝙ in crimine publico persequendo non interuenit procurator.

Notatur primo ex hoc tex. ibi, publice vtile est absentes a qui
25 buscunque defendi, †ꝙ ex quo interest reipublicę vt absentes defendantur, nemo potest condemnari secundum Ange. nisi sibi detur terminus ad defensam. l. 3. & l. desertorẽ. §. si ad diẽ, ff. de re mili. & est tex. cum gl. in l. j. ff. de fur. balne. & tradunt
26 Bar. & Imo in l. cust. §. 1. de pub. iud. †& dicit Salyce. in l. 2. de cust. reo. quod practica totius mundi est, vt sponte confessus mittatur ad carceres, et assignetur sibi terminus ad allegandũ quidquid velit, ne condemnetur, & si nullam faciat defensionem intra terminum, videtur perseuerare in illa confessione.
27 Dixi †tamen singulariter Bal. in l. a procedente. C. de dilatio. ꝙ vbi delictum est notorium, quod iudex potest denegare talẽ dilationem, ac interloqui talem non esse dandam, & eum condẽnare, & mittere ad furcas. Et sm Ang. hic, male faciũt
28 assessores q̃ faciunt inquisitum vel accusatum confiteri delictũ, deinde prędigunt terminum octo dierum ad faciendum suas defensiones, deinde faciunt eos renunciare hisce defensionibus, quia non possunt. iuxta gl. in l. pactum hæredem. ff. de. pac. vbi plene Mod. facit l. non tantum, de app. vbi Bartol. Ang. tamen de Aret. in tract. suo malefi. in verbo qui iudex statuit terminum ad eorum defensionem, post Ange. in l. custodias ff. de publ. iud. distinguit, quod aut constat reum nullam habere defensionem, vt quia forte est insignis latro, & tunc potest renunciare, ex quo ius defendendi non habet, & nihil aliud fit, nisi ꝙ citius moritur, aut vero cõstat ipsum habere defensionem, & tunc non tenet renunciatio, & in hisce terminis potest intelligi tex. in l. adil. C. de app. & in l. non tantum. eo. ti. ibi. n. constat eum habere defensiones, ex quo ducebatur ad patibulum infra tempora data ad appellandum. in dubio tamen concludunt omnes, ꝙ quis possit renũciare suis defensionibus. per gl. in l. 1. de fur. balne. quæ hoc mihi non probat, & videtur magna restrictio. ad gl. in l. pactum inter hæredem. quæ indistincte dicit, quod quis non potest renunciare
29 suis defensionib. †mihi placet id, quod dicit sing. Inn. in c. qm̃ Abbas. de off. dele. ꝙ quis possit renunciare termino, non au-
30 tem defensioni. †Notatur secũdo: ibi, nã & in capitalibus hic esse tex. pro illa regula, quod si de quo min⁹ videtur inesse, & inest, ergo de quo magis: nam si in capitalibus causis defensio datur, longe magis debet dari in causis pecuniarijs, facit auc. multo magis, C. de sacrosan. eccl. Notantur tertio ex hoc tex.
31 ibi, defensio datur. †quod ad allegandum causas absentiæ facti, vt puta ꝙ accusatus vel inquisitus est detentus in vinculis, admittitur non solum procurator, sed etiam defensor quilibet tam masculus, quam fœmina, etiam sine aliqua satisdatione, vt patet ibi a quibuscunque defendi. Sed opponitur secundum Alb. hic, & videtur, ꝙ illa dictio (a quibuscunque) debeat restringi, ad personas habiles. l. 1. de sacrosan. eccl. & l. vt gradatim. §. 1. de mun. & hon. sed ipse respondet ꝙ ad allegãdum causam absentiæ, & ad informandum ipsum iudicem
32 de impedimento facti quilibet indistincte a l. admittitur. † Sed difficultas consistit secundum Ang. post Inno. relatum p Barto. in §. ad crimen. an admittatur quilibet ad allegandum cãs absentiæ iuris, vt puta quod accusatus, vel inquisitus non potest venire, quia locus non est tutus, & distinguendum est secundum Ang. aut enim causæ iuris, quæ allegantur, apparent ex actis, & sine dubio cum sint notoriæ, adduci possunt, quia iudex ex officio ad hoc astringitur etiam parte non petente, vt gl. dicit in l. vbi pactum. de transact. Si vero causæ absentiæ iuris non sint notoriæ: non admittitur excusator sine mandato, vt si vellet dicere, (vt dixi) ꝙ locus non esset competens ipsius accusati, vel accusatoꝛ, vel ꝙ esset excommunicatus. & rõ huius conclusionis est secundum Ang. quia verosimiliter potest quis ignorare, an accusatus, vel inquisitus velit uti hisce exceptionib. Item vt Bar. dicit in §. ad crimẽ. esset possibile, ꝙ impeditus impedimento loci non tuti, non obst. hoc impedimento compareret, & ideo videtur, quod ad has allegationes non debeat quispiam admitti sine mandato, sed secũdũ Imo. post Bal. in d. §. ad crimen. ista opi. Ang. hic nõ est tuta. Primo, quia non est verisimile, ꝙ absens velit se exponere periculo, licet possit, quia exponẽs se periculo etiam inuitus defendi potest. l. non tantum, de app. & ideo vbi aliquis allegat istam exceptionem loci non tuti, vel incompetentiæ iudicis, nõ videtur ꝙ illam alleget contra voluntatem absentis, quia vbi absens non cõparet, prędsumptio est, ꝙ velit illas exceptiones adduci posse, ne incidat in delictum contumaciæ, ergo satis præsumendum est, ꝙ non admittatur contra voluntatem citati. arg l. li. § fi. de neg. gest. & ideo idem Ang. in quadam sua disputa. quæ incipit, Bon. quidam, tenet, ꝙ imo quilibet excusator admittatur etiam ad allegandum causas iuris, quę nõ præiudicant ipsi accusato, vel inquisito, quia eas adducẽdo gerit negocium domini vtiliter. iuxta. l. qui vtiliter. de neg. gest. quo casu, aut dominus gesta per hunc excusatorem ratificabit: & tunc constabit de voluntate domini, aut vero non habebit ratum, & sic poterit quandocunque renũciare huic exceptioni declinatoriæ oppositæ per excusatorem. Sed ista consideratio Ang. non videtur vera, & considerandũ est, quod regulariter
33 † defensor sine mandato non admittitur. d. l. lib. § fi. & l. tot. vbi Bar. ff. e. ti. & vbi admittitur, tenetur cauere de iudicato soluendo, & ratio potissima huiusce conclusionis est, ne iudicium reddatur elusorium, quia interest eius, contra quem causæ absentię iuris allegantur, vt allegans habeat mandatum, †mihi tamen placet opi. contra Ang. hic, primo per istũ
34 tex. qui vult, quod vbi absens potest condemnari, possit quis innocentiam suam excusare, ergo longe magis debet quis admitti ad allegandum causas absentię iuris in causis capitalib. quia nisi reus excusetur confiscabũtur omnia eius bona post annum irreuocabiliter, si ergo succurritur de ęquitate absenti eo casu, quo potest condemnari, vt eius innocentia possit excusari, quo casu sæpenumero agitur de minori prędiudicio, q̃ sit confiscatio omnium bonorum longe magis hic videtur succurrendum. & ista opi. secundum Are. probari videtur in l. fi. circa med. ff. de req. reis. vbi tex. dicit, ꝙ si reus non comparet infra annum post citationem, vel non habeat, qui eũ defendat in causa capitali, post annum confiscentur eius bona. Et si quispiam diceret, aduerte, quia ille tex. debet suppleri, ꝙ veniat cum mandato, replicari potest, ꝙ si haberet mandatũ, non vocaretur simpliciter defensor, cum ergo ille tex nõ possit intelligi de allegante cãs cãæ, seu innocẽtię: debet intelligi de quibuscunque causis tam iuris quam facti, & ita etiam intelligendus vr̃ tex. in §. ad crimen. in fi. & tex. noster hic. Notatur quarto ex isto tex. q̃ †vbi absens potest condemnari. ibi p̃t
35 interuenire

Digitized by Google

36 interuenire procurator †Et ideo ſecundum Dy. relatum hic per Bar.& per Alb.col.10.vbi de iure communi in cā capitali ſnīa pōt ferri ꝫ absentem,ibi poteſt interuenire ꝓcutator, & ſic in caſu l.ne diu,C.de pœn.& extrauag.ad repr.& in caſu l.lege Corn.§.conſtitutum.ad l.Corn.in quibus absens damnari poteſt,poterit interuenire procurator.Idem eſt,ſi ex forma ſtatuti.vel ex conſuetudine ſecundum Dy.quis poſſet absens condemnari . haberetur,que,pro confeſſo, & conuicto: & hanc opin.amplectitur Imo.in d.§.ad crimen,qui dicit, ꝙ ita communiter tenetur,& referunt Mod.in c. ven.col.28.de
37 acc.Sed ꝯria opi.†quę videt crebrior ſm Ias.in l.2.qui teſt.fac. poſſ.videtur ēt veriror, ꝙ in cauſis capitalib.vbi agitur de pœna maiore relegatione,dato ꝙ absens poſſit cōdēnari,ſiue ex diſpoſitione iuris communis,ſiue ex forma ſtatuti,aut conſuetudinis,nullo modo poſſit interuenire procurator,quæ q̄dem opinio probari videtur lege,ratione,& auctoritate, & primo per tex.in l. pe.§.ad crimen,de pub.iu. vbi dī ſimpliciter ad crimen publici iudicij perſequendū fruſtra interuenit
38 ꝓcurator.†Sed huic tex.reſpondetur, ꝙ licet ſimpliciter loquatur,debet tamen diſtingui,& declarari ꝑ alias leges . Sed replicari pōt, ꝙ nullibi repellit, ꝙ absens in cā capitali de iure digeſtorum poſſit condemnari,niſi in caſu.l. lege Corn. §. conſtitutum,qui tex.vult, ꝙ ſerui,qui Spadonem īter fecerūt licet vltimo ſupplicio ſint puniendi absentes tñ condemnari,pñt,cum ergo ille ſolus caſus reperiatur,non eſt veroſimile ꝙ includatur in regula,§.nñi.Item pōt dici ad illum tex.dum dicit de absentibus quoque,tanquam.l.Cor.tenantur pronūciandum eſt,vt ſit pronunciandum perinde,ac ſi eſſent pñtes vſque ad relegationem utibi ſentit gl.in 2. intellectu.Vel pōt dici ꝙ ille tex.nō loq̄t de absentibus,vt ſint puniendi tāquā l.Cor.teneant.ſ. pęna corporali,ſed ſola pęna ꝯfiſcationis bonorū , quia absens nō poteſt deportari,minus eſt præſumēdū ꝙ iſta regula trahatur ad l.ne diu,C. de pœ.quia non potuit I.C.diuinare de illo tex.minus de extr.ad repr.in verbo legiti-
39 me,vt ibi Barto.dicit,Secundo†obijcitur contra opi. Dy. per Bar.tex.in l.inter accuſatorem,de pub.iud.vbi inter accuſatorem,& accuſatum etiam ſuſcepta cognitione, & ſic lite cōteſta.excuſatio pro abñte iuſtis rationibus admittitur,quia tex. generaliter loquitur, & vult, ꝙ ſola excuſatio iuſtis rationib. admittatur:& tñ ille tex.vī loqui,vbi abñs pōt condēnari:dū dicit,nec per triduū per ſingulos dies ter citatus condēnetur. ergo tex.noſter neceſſario dēt intelligi:& idē probari vī in d. l.pe.dum dicit,ſed excuſationes absentium ex S. C. iudicib.allegātur,ſubdit tex.& ſi iuſtam rōnē habeant,ſnīam differūt. Et ꝑ veritate,ꝑ iſta op.ꝯ Dy.videt eſſe caſus de cauſis capitalibus in d. c.ven.& in c. ſuper hi. de acc.vbi quādo agitur de pœna depoſitionis ab ordine,nō admittitur procurator, qa cauſa eſt criminalis.Sed ad iſtum tex.reſpondet.Im. quod pœna depoſitionis ab ordine de iure can. cenſetur pœna criminalis,& ratio eſt ſm Mo.in d.c.ven.col.28. in 13.q.quia depoſitio ab ordinibus eccleſiaſticis eſt magna pœna , quia quis non deponitur ab ordine niſi ex grauiſſimo crimine, c. j. 81 diſt.ſed ob hoc non tollitur ꝯriū , quia illa ſnīa depoſitionis ab ordinib.ſacris in absentē ferri pōt,& tñ nō ꝓt īteruenire ꝑ curator.Suadetur hæc opi.ꝯ Dy.ſm Bar.in d.extrauag.ad rep.
40 in verbo legitime,†nā in cā appellationis ēt in criminalibus ferri pōt ſnīa in absentem.l.fi.§.illud,de temp. app.& tñ in cā appellationis nō pōt interuenire ꝓcurator , ſed replicari pōt ſm quoſdā Mod.in d.c.ven.ꝙ ille tex.loquitur, vbi in cā principali non poterat procedi ꝯ absentem : nil mirū ergo ſi idē eſt in cā appellationis,quæ cenſetur eiuſdem naturæ,ſed ſi in cā principali potuiſſet procedi ꝯ absentem ēt cā appellationis poſſet per alium agi:ſed ille tex.non patitur hūc ſenſum ; quia ſolum facit differentiam inter cauſam pecuniariam,& capitalem:& abſolute dicit, ꝙ cauſa capitalis per aliū agi nō poteſt,nec diſtinguit inter absentiam,& præſentiam , & late dicam de intellectu illius.l.j.Vltimo ſuadet hæc opi. pulchra
41 ratione,†nam vī abſurdum, ꝙ in cā capitalia mittat procurator,qui non ſolum poteſt prodeſſe,ſed ēt nocere domino . Sed ad hoc reſpōdet Imol. ꝙ per eius dcm̄ non præiudicabit domino,niſi habebat ſpecialiſſimum mādatum , vt in ſimili dī in matrimonio,in quo requiritur mandatum indiuiduū , attento maxime, ꝙ factum procuratoris tendens ad delictū dño non præiudicat.l.ſi procur.de cond.ind. & erit magis vtile admittere procuratorem,licet poſſit in aliqua particula nocere,quā relinquere ipſum absentē indefenſum , & maxime vbi iudex eſt omnino proceſſurus ꝯ absentē.arg.tex.in l.non ſolum, in fi.ff.de procu.vbi qñ iudex deliberat oīno procedere ꝯ absentem,admittitur quis ſine mandato ad remouendā cauſā ſuſpecti tutoris.Sed replicari pōt , ꝙ ſi iſta rō eſſet vera deberet ēt admitti in cauſis capitalibus, in quibus absens cōdemnari non poteſt:quia melius eſſet eum defendere,licet in aliqua parte poſſit ſibi nocere,quā eū in defenſum reliquere. Item vt dicit Bar.melius eſt , ꝙ quilibet admittat , qui poſſit tm̄ non prodeſſe,non autem nocere,eſt verum, ꝙ pro opinione Dy.multum ſtringit tex.in d.extrauag.ad repr.dū dicit,perſonaliter vel legitime,cui tex.non ſatisfacit ſolutio Bar.ſecūdum Imo.dicentis ꝙ ille dī comparere,qui perſonaliter comparet,ſi eſt ſingularis perſona,vel ꝑ procuratorē,ſi eſt vniuerſitas,quia illa verba perſonaliter vel legitime:vñr pariformiter referri,tam ad ſingulares perſonas,quam ad vniuerſitatē. ſed replicari pōt, ꝙ ex quo illa verba perſonal'r:non pñt referri ad corpus collegij, vel ad vniuerſitatē,neceſſario ſunt referenda ad perſonas ſingulares,cum verbum(legitime) ad collegium vel vniuerſitatem,vt Bar.ſentit proprie referri poſſit, quia regula,l.nam hoc iure de vul.& pup.procedit vbi poteſt pariformis determinatio,cogita.

Notatur vltimo ex hoc tex.ibi,æquum, & ordinarium eſt admittere,hic eſſe tex. ꝙ iudex non pōt dicere procuratori, ꝙ vult. ꝙ principalis perſonaliter compareat,quia melius nouerit veritatem,quia ꝙ quis poſſet comparere per procuratorē eſt ordinarium,& æquum ꝯriū tñ tenet Bar. hic reprobata opi.Iac.But.qui volebat ꝙ ſi procurator haberet ſpecificum mandatum,ad ſic reſpondendum ꝙ iudex non poſſet deſiderare, ꝙ principalis compareret,nam ꝯ Iac.ſtringit iſte tex.qui vult, ꝙ ſit æquum,& ordinarium admittere procuratorem · huic ergo æquitati:& iuris ordini non poteſt iudex derogare ſed vt ſupra dixi Bar.hic,& in l.fi.C.de proc.& in l.2.§. defendi,ex quibus cau.in poſ.ea.tenet, ꝙ imo poſſit cogi principalis ad rñdēdum: quia ob eius præſentiā veritas magis percipi poterit:quę per tremorem, ruborē,palorem,& ſimilia percipi ſolet,ſed ſm Bal.diſtinguēdū vī inter iudicium criminale, & ciuile,nam in iudicio criminali in quo torturæ locus eſſe poteſt,poteſt cogi principalis comparere,& in hiſce terminis loquitur tex.in l.de minore,§.tormenta,ff.de quæſtio. ſed vbi non eſſet locus torturæ,ex quo procurator habet ſpecificum mandatum,dñs videtur loqui per organum procuratoris , i. qui autem.in fi.ff.de conct.ſiue cauſa ſit ciuilis ſiue criminalis,ita dicit Bal.hic,& iſta opinio fuit de mente Bar. licet Bal. non dicat in l.qui bona,§.qui alieno,in vlt.col.vbi facit differentiam inter iudicium criminale,& ciuile,& vult, ꝙ ī crīali teneatur comparere perſonaliter,quia ex aſpectu,voce,colore,& trepidatione poterit iudex melius ſe informare ab ipſo principali,& opin Bar.in d.§.qui alieno,recipitur communiter.ſecundum Ale.& Mod.in l.fi.C.de proc. & probari uī ex illo tex.ubi unicuique permittitur per procuratorē rñdere,niſi
43 ſubſiſtente iuſta cā,& tradit Raph.Ful.in conſ.344.†mihi placet diſtinctio quam ſentit Bald. hic ꝙ ſiue cauſa ſit ciuilis ſiue ciminalis dummodo non agatur de tortura non poſſit cogi principalis comparere per hunc tex.qui generaliter loquitur. & per tex.in d.l.fi.niſi ſubeſſet iuſta cauſa,ut puta, quia procurator eſſet infamis,uel rixoſus,ut Mod.tradunt in d.l.fi. Circa
44 gl.†in uerbo publice,colligitur concluſio, ꝙ intereſt reip. quā plurimos ad defendēdam ſuam cauſam admitti.Sed tu aduerte,quia iura allegata in glo.non probant hoc nam tex.in l.in prouinciali,§.fi.cum l.ſeq.bene probat, ꝙ ſi ædificetur in publico, ꝙ oēs ciues nunciare poſſunt: quia intereſt reipublicæ quam plurimos ad ſuam cauſam admitti.ſed text.noſter non loquitur de intereſſe publico principaliter, ſed ipſius absentis:
45 ſicut etiam loquitur tex.in l.exigendi,C.de proc. †item tex.in l.1.in fi.ff. ꝙ cuiuſq; uniuer:loquitur de defenſore qui tenetur ſatiſdare de rato uel de iudicato ſoluendo iuxta l.qui proprio §.qui alium,& l.minor.ff eo.ſed tex.noſter loquitur de defenſore alleagnte cauſas absentiæ, qui non tenetur ad aliquam ſatiſdationē,ut eſt gl.ſing.in l.in eo,§.nemo,de re.iu.ſed alii defenſores tenentur ſatiſdare,dato ꝙ ſint locupletiſſimi d. l. minor.Sed tu conſidera quia gl.in d.l.in eo,§.nemo, loquitur in allegante cauſas absentiæ in cā criminali.ubi agitur de utili-
46 pub.ut Bar.dicit in l.ubi pactum col.pe.de trāſ.ideo vide Dec. omnino in d.l.in eo,§.nemo,ff.de reg.iur.& dic† ꝙ intereſt reipu:hic ſecundario,princ.tñ intereſt ipſius absentis a quocunque defendi , alias ſi principaliter intereſſet reip. ut hic ſentit Ange.poſſet procurator inuitus conſtitui, & tamen non pōt, l.filiusfam.§.inuitus ſupra eo.& l.inuitus,C.eo.& ideo officiū procuratoris eſt priuatum authoritate,& utilitate: licet ſecus ſit in officio tutoris, & curatoris : quod eſt publicum auctoritate & utilitate priuatum,l.ſi quis magiſtratus,ff. de mun.&
47 hono.Inſt.de excu.tu.†nec eſt inconueniens , ꝙ principaliter interſit priuatorum principaliter a quibuſcunque defendi,& ſecundario reipub ſicut in ſimili dicitur, ꝙ intereſt principaliter ne quis re ſua male utatur,ſecūdario reip.ut ita onera reipub.ſubire poſſit,§.pę.Inſt.de is qui ſunt ſui vel alien.iur. & in §.eos in Auct.vt iudi.ſine quoquo ſuff.ſic etiam ꝓprincipaliter intereſt mulierum dotes earum conſeruari,ſecundario reipu. l.1.& 2.de iu.dot.& l.1.ff.ſoi.mat.Gl.in uerbo, datur poteſt diuidi in 5.partes prin.In 1.par.opp.contra tex.In 2. diſtinguendo tria genera cauſarum opp.reſol. & contra primum genus opponit tribus modis.In 3.diuidit ipſum tex.In 4. format unā

quæ-

Digitized by Google

quæstionem.In 5.intelligit hunc tex.quando quis potest plene defendere,sed tantum vult allegare causas absentiæ.Secūda ibi,sed vt tollas.Tertia ibi, & secundum hoc.Quarta ibi, sed in quem sententia dabitur.Quinta,& vlt.ibi, vel si vis dicas Ex hac gl.colligitur prima conclusio,quod† in causis capitalibus regulariter non potest constitui procurator. l.pe. §. ad crimen,de publ.iud.qui tex. licet loquatur in pub. iudicio capitali,tamē habet locum etiam in iudicio capitali priuato vt probatur in l. 1. an per alium cau.app.vbi non distinguitur crimen publicum a priuato,sed solum qualitas pœnæ,& videtur esse casus,secundum Imo.in d.§.ad crimen,col.2. in l.vnica,C.vt omnes iud.tam ciuil.quam mil. in ver. ꝙ si intra 50. dierum numerū,nā in pri.illius l fit mentio de furto,vt patet ibi,super furtis aut criminib. querimoniā commouēdi, & tñ in ver.accusationē,dicit accusationē vero super cribus factā, debet ipse officialis per se ꝓsequi, †sed rñderi pōt disputatiue tñ,quia proprie inscriptio ad pœnam talionis hēt locū in criminib.publicis,in quibus est determinata pœna, & in quibus cadit proprie similitudo supplicij, l.si cui,ff.de acc.& l.fin.C. eo.ti.& ita tradit Alb. in l. in priuatis,ff.ad Turp.& si dicat̄,ꝙ ēt in priuatis delictis hēt locū, & maximē furto,vt ꝓbari vī in l.fi.ff.de fur.dico,ꝙ ille tex.respondet huic difficultati,dum dicit,ꝙ non sit inscriptio quasi in publicū iud.sed vt temeritas gentium extraordinaria pœna coherceatur, & ideo ibi non cadit proprie pœna talionis.Idem probatur,ꝑm Imo.in l.3.C. vbi sena.vel cla.ibi oē crimen publicū, priuatūue.cui tñ non per procuratorem rñderi liceat.sed ad illum tex.pōt rñderi,ꝙ non infertur ex hoc,ꝙ rīr in priuatis delictis non possit cōstitui procurator,& ideo Ang.relatus per Imo.in d. §.ad crimē, col.2.vult,ꝙ in crimine publici iudicij etiam qñ pro crimine est imponēda pœna pecuniaria,siue sīa possit ferri in absītē, siue non,non possit constitui procurator.primo per illū text. qui loquitur indistincte. & iō ipse intelligit tex.nostrū in crīe capitali priuato,vt in illo possit interuenire ꝓcurator,vt sīa possit ferri in absente,& ideo ꝑm eū in crīe publico siue possit ferri in absītē, siue nō ut probat tex. in d. §. ad crimen.nō potest constitui procurator.Item secundum eum † in crimine priuato bene fit distinctio,an sit imponenda pœna maior relegatione,& nō possit procurator cōstitui,an vero minor, & possit.sed in crimine publico,siue agatur de pœna capitali, siue de alia pœna relegationis,vel minoris,vel etiam de pœna pecuniaria,prout agitur in plerisque delictis publicis, vt Inst. de pub.iud.§.fin.& in l.1.ad l.Iul.de annona,& de residuis nō potest constitui.Et pro opin.Ang.pondero tres tex. in l.de fide.C.ad l.Corn.de falsi.qui tex. proprie loquitur in criminib. publicis,†habent.n.huiuscemodi crimina,nescio quid specialitatis, paret in l.qui crimē publicū,qui acc. nō poss. vbi proprie pœna talionis fuit introducta pro crim. publico,& ꝓbatur in d.l.fin.de furt.†& ideo non permittitur mulieri accusare de crimine pub.l.de crim.C.qui accusa.non poss.†& iō dānatus de crimine pub.l.non potest amplius accusare,l.qui publico iud.ff.de pub.iud. & ex delicto publico damnatus, etiā efficitur infamis,non sic est in omnibus priuatis delictis. l.infamem,ff.de pub.iud.& ideo non dicitur publicum iudicium nisi expresse a lege cautū sit.l.3. ff. de prœua. & pœna Turpil. de qua ibi in §.fi. solū habet locum in publicis iudicijs, ego tñ credo,ꝙ opi.Ang.ita confirmata non sit vera, per tex.in l. tunc conuenit,C.de acc.& l.2.C.qui acc.nō poss. qui proprie vult,ꝙ in ea causa non sit admittendus procurator,vbi est necessaria subscriptio in crimen.secus est vbi agitur de cā pecuniaria.facit tex.in l.2.C.qui acc.non pos.†sed hic esset indagāda rō, quare primo ex parte accusatoris non possit constitui procurator,& dicit hic Alb.col.7.post Bar.in §.ad crimen, ꝙ ex parte accusatoris est,quia si non probat,punitur similitudine supplicij,d.l.si cui,de acc.& l.fi.eo. ti. & iō dēnt detineri in pari custodia,l.2.de cus.reo.sed ex quo hodie non seruatur de consuetudine, esset videndum,an correcta ratione l. censeat̄ correcta lex,de quo plene dixi in d.§.ad crimē,illa ſp mihi visa fuit vera rō tam ex parte actoris quam ex parte rei, q̄ assignat l.C.in l.1.de req.re.qui dicit ꝙ ideo non patitur,ꝙ absēs eo non audito damnetur, & ideo lex vult, ꝙ non admittat̄ procurator, vt iudex accuratius possit indagare veritatem criminis inspiciendo accusatorem & reum in faciem, vt uidendo quo colore,quo tremore,& palore loquāt̄,vt hic dicit Bal. col pe.& hāc rō(vt dixi)probatur in d.l.1.sed ista ratio nō militat ex parte accusatoris, quia amplius non punitur pœna talionis,sed potest dici ꝙ lex quantum potest vī restringere facultatem accusandi.l.si cui.de accus.& l.fi.ibi, ne innocentiā feriamus,& iō vult,quod ipsemet accuset,non autem per procuratorem, & iō in accusatore desistente habet locum pœna de qua in l. 3.de præuar. de quo tamen plene scripsi in d. §. ad crimen . vbi vltra alios posui triginta ampliationes ad hanc regulam, & forte etiam 30.limitat. Gl.tñ hic ponit tres. Prima est,vt† non procedat in casu l.Lucius.ff.de app.vbi pro seruo condemnato in cā capitali pōt dñs appellare,& cām appellationis prosequi.& ratio est, dicit gl.quia cōparet pro suo interesse proprio.sed ista solutio non vī tuta.per tex.in l.si nō defendantur.ff.de pœ.& in l.2.ff.de exhib.reo.& ideo gl.in l.si seruus,de stat.hom.dicit,ꝙ dñs potest ministrare probationes ipsi seruo eum defendendo,sed iudicium est agitandum cum ipso seruo & pro ista solutione facit text. in l.2.C.de accus.ibi, vt possit pro eo competentes allegationes afferre, sed finis distinguitur ꝑm principium illius,l.ut ibi declarat Saly.vere tamen vī,quod† pro seruo,si dominus citatus pro suo interesse non vult eum defendere,sed relinquere fortunam iudicio, poterit vel a seipso defendi,vel a quocunque d.l.si non defendātur.& l.serui,ff.de appel.& ideo Imol.in d.l.Lucius. dicit, ꝙ iō ab alio potest defendi seruus,quia debet dicere causam in uinculis,d.l.2.de custo.reo,sed ista solutio Imo.non vī tuta, quia in casu l.1.quando cau.app. vult ꝙ in causa capitali non possit constitui procurator ad prosequendam appellationem, & tamen est necesse fateri,ꝙ ex quo fuit condemnatus in causa principali, ꝙ erat præsens,aliter in ipsum non potuisset ferri sententia d.l.absentem.de pœnis, Imol.dicit,ꝙ ibi arr puit fugam, † tu dic breuiter,ꝙ ex quo seruus regulariter non potest esse in iudicio,nec in ciuili,nec criminali,si non defendatur a domino potest seipsum defendere,& si seipsum non defendat potest ab alio defendi istam tamen secundam solutionem,ꝙ in casu l.Lucius.possit interuenire procurator.quia erat incarceratus uoluit Bar.in d.l.2.sed non placet Bal.hic in 2.colum. quia semper in causa capitali dicit Bal.quis debet detineri,d.l. 2.de cust.reo,& tamen in d.l.an per alium cau.app.dicitur, ꝙ non admittitur procurator,& ideo infert hic Bal.retenta solutione gl.quod stante statuto,quod pater teneatur soluere condemnationem filij.quod statutum,ua let,licet sit iniquum, ꝙ pater pro suo interesse poterit interuenire pro filio in cā criminali,& idem dicunt Angel. & Imol.in d.l.Lucius.† Secunda colligitur conclusio ex hac gl: ꝙ ubi ex crimine publico, uel priuato uenit imponenda pœna relegationis,uel remotionis ab ordine,potest interuenire procurator,ratio est,quia absens relegari potest,ergo & in tali causa procurator constitui & hæc est communis Doct.opin.† & probatur etiam in l.1.ff. an per alium cau.appel. ubi dicitur sin autem causa sit nō pecuniaria,sed capitalis,non potest per procuratorem agi. nam ibi appellatione pœna capitalis ꝑm Bar. hic intelligitur de pœna capitale stricte sumpta,uersuero sed in ea loquitur de pœna damnationis in metallum,& deportationis vsque ad relegationem,excludendo ipsam relegationem,& dato milles,ꝙ principium illius tex.intelligeretur de pœna capitali large. ꝑm Ryc.& Bar.de Salyc. ille tex. posset intelligi de aliis pœnis quæ sunt mediæ inter pœnas capitales,& relegationem,sicut pœna fustium,& flagellorum.& damnatio in opus publicum ad tēpus,de quibus in l.capitalium.ff. de pœnis.sed replicari potest, quod illę pœnæ in d.l.capit. ꝑm ordinem litteræ postponūtur ipsi relegationi,ut patet ibi,ueluti relegatio ad tempus, uel in perpetuum.ergo pœna relegationis vī reputari maior, & ideo vī uerior intellectus Bar.ꝙ † ibi illa dictio vsque stet inclusiue,quia hæc est eius propria natura, ꝑm Bar. in l.Sempr.§. patrono,col.vlt.de l.3.& nisi staret inclusiue in illo tex. sequeretur, quod casus relegationis non tam clare decideretur sicut casus vbi agitur de pœna capitali,uel agitur ad pœnam pecuniariam pro crimine, & tamen poterat magis dubitari de cā relegationis.quā de alijs causis, quia de capitalib. erat aperte decisum,eodē mō de causis pec.vt in hoc tex.in prin.Ergo est necesse dicere.ꝙ dictio vsq; stet inclusiue,prout est sua ꝓpria natura,& suadet̄ hæc opi.ꝑm Bar.quia pro iniuria imponi pt pœna relegationis l.fi.ff.de iniur.iūcta l.fi.C.eo.tit.† sed ad hūc tex.dant̄ plures solutiones,quas retuli ī d.§.ad crimē,de pub. iud.mihi placet illa solutio q̄ tradit Cy.in d.l.fin.C.de iniur.ꝙ † licet regulariter ubi agit̄ de imponēdo pœnā relegationis ex crīe publico, uel priuato possit cōstitui procurator, nō pōt tñ in crīe iniuriarū,licet sit priuatū delictū.arg.l.ꝓtore dixit.ff. de iniur.attēto ēt ꝙ aliqñ pro iniuria imponitur pœna capitalis, vt in d.l.ꝓtor,§.1.de iniu.& in l.2.in fi.ad l.Cor.de sica.& in l.j. C.de fam.li.& ideo dī in l.qui ininriarū,ꝙ aliqñ imponitur pœna exilii, vel relegationis nil mirū si non pōt interuenire procurator,& si dicatur,aduerte:nā in casu,l.3.in fi.de sica.& l.lege Cor.§.finautē.cū l.seq.de iniu.vbi pro iniuria imponitur pœna capitalis,cēsetur crimen publicū,replicari pōt,ꝙ ēt grauiter animaduertitur pro crimine iniuriarū,ēt ꝙ sit crimen priuatū,vt si qs faciā alicuius luto spurcauerit, vel aquas fistulas lacus,qd̄ ve aliud ad iniuriā publicā cōtaminauerit,pōt ēt imponi pœna capitis pro crimine iniuriarū,l. saccularii.§. sunt q̄dā,si velles tñ tueri op.Iac.de Are.posses dicere,qd̄ non consideratur qualitas delicti,sed qualitas pœnę d.l.1.nisi replices, qd̄ hic concurrit,& qualitas delicti.& etiam pœnę, sed hac ratione attenta idem esset in furto,vbi aliquando ēt imponitur pœna mortis,l.capit.§.fam.ff.de pœn.& tenendo hanc opi. ad hūc tex.

Digitized by Google

tex.iunct.l.absentem.potest responderi, quod non sequitur absens potest condemnari, ergo potest interuenire procurator, patet in §.ad crimen.de pub.iud.vbi potest ferre sententiã in absentem,& tamen non interuenit procurator, nec dicatur,quod ille tex.intelligitur de sententia annotationis bonorum,quia hæc solutio diuinat,stat ergo similiter quod absens possit relegari, & tamen in causa relegationis non possit interuenire procurator,vt est casus expressus in d.l.1.an per aliũ cau.app.Cætera dic,vt dixi in d.§.ad crimen.

FINIS.

TRACTATVS AVREVS, DEFENSIONEM OMNIVM reorum aduersus quascunque accusationes & inquisitiones pro quibuscunque criminibus, docens.

TVM AD THEORICAM IVRIS, TVM ad communem omnium tribunalium uniuersę Europæ stilum, & praxim accommodatus.

IACOBO NOVELLO IVRISCONSVLTO AVTHORE.

Coram vobis Magnifico, Clarissimo domino Marco Antonio Mauroceno D.Præfecto Tar.

CVm ratione officij, pietatis amoris paterni, ac etiam pro particulari interesse tam ex iuris dispositione, quam ex antiqua consuetudine hactenus in viridi obseruantia existente,parentes ipsi ad defension em absentium admitti consueuerint non immerito,comparet Dominicus della Marcha, vti pater, & legitimus ãdministrator omnium bonorum Antonij Mariæ eius filij,ac pro interesse suæ patriæ potestatis,vna cum Domino Iacobo de Nouello.D. eius aduocato causa,& occasione prædictum eius filium defendendi ab asserta inquisitione vestra, per vos,vestrumque officium contra eum formata,de homicidio sequuto in personam.q.Titij Cremonẽsis,ex percussione cum langerio eidem.q.Titio per dictum Antonium Mariam illata,ex causis in dicta asserta inquisitione,& processu declaratis,ad quam,& contra quam impugnatiue semper relatio habeatur prẽterquam in partibus commodum, & fauorem dicti eius filij concernentibus,in quibus illam impugnare non intendit, sed magis illam in partibus prędictis laudat, & acceptat,ac saltem in vim tacitæ iudiciarię confessionis reproducit,& breuibus agendo,& realiter dictum filium suum defendendo,Pater antedictus in primis confitẽdo delictum, scilicet præfatum filium suum percussisse cum langerio. Sæpe dictum.q.Titium ea percussione,qua postea decessit,dicitque eundem filium suum a pœna ordinaria homicidij absoluendum esse,A.extraordinaria tamen pœna pecuniaria, vel fortasse alia consimili,(vt sæpe in similibus obseruatum fuit) eum esse puniendum, cum clarum sit eundem Antonium Mariam ad faciendum id fuisse valde infestanter pronocatũ a prędicto.q.Titio, tam ex verbis inhonestis, turpibus, ac minatoriis contra dictum eius patrem, ac semetipsum per eundem.q.Titium prolatis,quam etiam ex terrore armorum cõtra prædictum.q.Titium in manu acceptorum, prout de præmissis omnibus particulariter inferius deducetur,& quatenus opus fuerit legitime probabitur,accedente etiam, quod dictus vulneratus post vulnus illatum, ambulauit p ciuitatem non obseruando præcepta,& regulas medicorum. Ita quod principaliter non ex ipsis vulneribus,sed ex malo regimine ipsius vulnerati decessit,vt liquido per testes comprobabitur,quibus dantibus,& probatis manifeste liquebit antedictũ Antonium mariã extra ordin ẽ(vt dictum est)leuiter esse plectẽdũ, cũ terror armorũ satis ipsum excuset,& verba in dictũ eius patrẽ, & per ipsum.q.Titiũ iniuriose(vt dictũ fuit)& minatoriæ prolata efficiãt, vt ipse magis puniendus sit, quia plus fecerit quam quod se vendicare non debuisset,quamobrem magnifice, & clementissime prætor,Dominicus antedictus ex causis præmissis,& aliis etiam loco, & tempore dicendis quatenus expediens erit, orat. regatque inclitam magnificentiam vestram,eiusque dignissimum officium quod ad hoc specialiter implorat quatenus opus sit,vt dictum filium suum ab ordinaria homicidij pœna absoluat,& mitiori,ac extraordinaria pęna eum afficiat pecuniaria,vel alia arbitrio Magnificentię vestræ ei imponenda,& ita fieri,& declarari petit omni meliori modo,&c.Saluis aliis quibuscunque defensionibus, & iurib. suis competentibus,& competituris. Et si in præmissis fortasse deficeret, quod non credit, protestatur posse ad alia iura habere recursum, prout sibi melius de iure videbit expedire.

Coram vobis Magnifico Potestate Veronæ. D. Francisco Venerio Dignissimo.

LIcet, non solum de iure communi cautum sit, verum etiam ex forma decreti.Duc.Illustrissimi Domini.1524.quemquam ad carceres citari non posse in causa capitali,nisi præcedentibus indiciis saltem legitimis. Attamen citatus fuit Sempronius pro causa mortis.q.Titij,ob solam accusationem, seu denunciã Merici villæ ronchadæ,nullis alijs pręcedentibus indicijs saltem legitimis,tamen obtemperando præceptis Magnificentię vestrę idem Sempronius se spõtę ad carceres.M.V.pręsentauit,& in carceribus vestris detrusus remansit, & adhuc remanet a die XX.Iulij proxime prẽteriti citra ad ostendẽdam innocentiam,& integritatem vitę suæ,cum maximo damno iactura,& interesse, nihilominus se defendendo tam a dicta denuncia,seu accusatione,quam ab omnibus alijs contra eũ obiectis ob mortem.q.Titij,& breuibus agendo dicit, & excipit idem Semp.quod negat narrata in dicta asserta denuncia, seu accusatione vera esse, & veritatem in se continere. Nam Villæ ronchadę est homo pessimæ ac malæ naturę, inductus suggestione,ac suasione Petri Vezerij hoïs quippe malignę naturæ,inimicus ipsius Sempronij (vt satis notorium est) & prẽmio accepto inductus est ipsam accusationem instituere, vt probabitur.immo,quod plus est,quęsiuit variis medijs inducere testes ad comprobandum ea,quę ipse denunciauit malis artibus,quod ex eo dignoscitur ex contrarietate,& repugnãtia in dicta denuncia,seu accusatione apposita, nec obstat dictum,& expositio primi testis pro indicio exhibito, quia est in suo dicto singularis,varius,& incostans,& extra quẽrelam quo fit,vt non solum fides,aliqua sit ei adhibenda, sed deprehenditur manifesta falsitas, & minus secundus, & tertius testis,quia in facto nihil deponunt, quibus omnibus ita in facto subsistentibus,& alijs suis loco,& tempore dicendis, & allegandis,petit dictus Sempronius,per M.V.absoluendus, vel saltem pro nunc ex carceribus,M.V.relaxandus,&denunciator in expensis condemnandus,& ita fieri petit omni meliori modo,&c.non se astringens.& Saluo sibi iure, &c. ac saluis alijs iuribus sibi competentibus,&c.Et si in prędictis forsitan defeciisset, quod non credit protestatur posse ad alia habere recursum,prout sibi melius de iure uidebitur expedire.

SVMMARIVM.

1 *Defensionum reorum multa sunt genera.*
2 *Verbum defendere est verbum generale.*
3 *Qui promittit aliquem defendere intelligitur de iure,& de facto.*
4 *Quando dicatur aliquid ad sui defensionem fieri.*
5 *Pater in causa capitali an pro defensione sui admittatur.*
6 *An interfit reip.absentes a quibuscunque defendi in causa capitali.*
7 *Procurator an in causis capitalibus interuenire possit.*
8 *In causis criminalibus an necesse sit præsentia rei criminis.*
9 *Triplex est species defensionum.*
10 *Iudex an debet perquirere innocentiam rei absentis.*
11 *Pater confitens delictum pro filio,an admittatur in causa capitali.*
12 *Intellect.l.reus,C.de accu.& l pe.§.ad carmen.ff.de pub.iud.*
13 *Insultatus si occidit,an a pœna vltimi supplicij excusetur.*
14 *Insultatus an semper præsumitur facere ad tutelam sui corporis.*
15 *Præsumptio iuris, semper est contra inuadentem, & criminis authorem.*
16 *Ex lege semper presumitur contra illum,qui dat operam rei illicitæ.*
17 *Præsumptio est contra illum,qui primo incipit proferre verba contumelioſa,& qui ponit manus ad arma.*
18 *Percussus si se defendendo occidit,an de homicidio teneatur.*
19 *Modus articulandi necessariam defensionem.*
20 *Terror armorum an excusat delinquentem.*
21 *Offensus pro sui defensione an debet clamare,& alios conuocare contra malefactorem.*
22 *Defensio necessaria,quomodo probetur.*
23 *Aggressus excedens modum se defendendi si occidit, an pœna vltimi supplicij sit puniendus.*
24 *Insultatus si dolose excedit modum se defendẽdi,an pœna mortis puniri debeat.*

25 *Excedens*

Digitized by Google

25 *Excedens modum inculpatæ tutelæ si in ipso excessu intervenit culpa lata, seu lenis an pœna, l. Cor. de sica. puniatur.*
26 *Homo intenso dolore permotus non est in plenitudine intellectus.*
27 *Verbera non dantur ad mensuram.*
28 *Insultatus si seruat requisita a l. & in excessu non intervenit culpa, an absoluendus sit.*
29 *Defensio necessaria an per proprium fratrem offensi probari possit.*
30 *Testes domestiti, an idonei sint ad probandam innocentiam inquisiti.*
31 *Testis deponens credere suo quod Titium occiderit scilicet ad suam defensionem an probet.*
32 *Infans si deliquit an excusatur a pœna vltimi supplicij.*
33 *Proximus pubertati an in delictis excusetur.*
34 *In delictis minores an puniuntur, sicut maiores.*
35 *Minoribus delinquentibus, an propter ætatem pœna remittatur.*
36 *Pupillus si occidit, an pœna l. Cor, de sica. teneatur.*
37 *Furiosus committens homicidium, an decapitari possit.*
38 *Contra furiosum delinquentem in furore, an processus formari debet.*
39 *Furor quomodo probetur remissiue.*
40 *Homicida sanæ mentis, si post delictum superuenit furor an decapitandus sit.*
41 *Dormiens si occidit an pœna mortis puniri debet.*
42 *Dormiens si deliquit, & habet notitiam moris sui qua pœna puniri debet.*
43 *Senilis ætas si occidit, an excusetur a pœna homicidij.*
44 *Ebrius si occidit an a pœna l. Cor. de sica. excusetur.*
45 *Blasphemans per ebrietatem, an a pœnis legalibus excousetur.*
46 *Error an excuset homicidam a pœna ordinaria.*
47 *Volens bastonare si occidit an de homicidio teneatur.*
48 *Ignorantia iuris & facti supina, vel Crassa, quæ dicatur.*
49 *Insania, seu dementia, an a pœna homicidij delinquentem excusat.*
50 *Freneticus, fatuus, seu iracundus, an occidendo excusetur a pœna mortis.*
51 *Ignorantia, an excusat a pœna delinquentem homicidij ordinaria.*
52 *Voluntas & propositum distinguunt maleficia & quomodo Docto. intelligatur.*
54 *Imprudens si occidit, an pœna, l. Cor. de sica. teneatur.*
55 *Mulier medicans si imperitia occidit, an excusetur a pœna homicidij.*
56 *Necessitas, an excuset delinquentem a pœna mortis.*
57 *Clericus occidens hominem ad sui tutelam, an ad superiores ordines absque dispensatione promouendus sit.*
58 *Lasciuia, an excuset homicidam a pœna, l. Cornel. de sica.*
59 *Author rixæ si occiditur, an interfector occidens sit.*
60 *Iura semper præsumunt contra inuadentem, & criminis authorem.*
61 *Prouocatus verbo, seu facto si delinquit, an excusetur.*
62 *Prouocatus quicquid agit, an dicatur potius facere ad defensam, quam offensam.*
63 *Percutere incipiens dicitur esse semper in culpa.*
64 *Calor iracundiæ, an excuset homicidam a pœna vltimi supplicij.*
65 *Iracundia quæ delinquentem excusat, an, & quomodo probari debet.*
66 *Minans si occiditur, an occidens a pœna homicidij excusetur.*
67 *Metus instans periculi, an excuset delinquentem ab homicidio.*
68 *Coacte delinquens, an a pœna mortis excusetur.*
69 *Iustus dolor, an excusat homicidam a pœna, l. Cor. de sica.*
70 *Iudex, an possit homicidam deportare.*
71 *Homicida iusto dolore accensus si occidit, an contra ipsum pœna mitigari possit.*
72 *Filius contra patrem se defendere an iure possit.*
73 *Pater filium suum an impune interficere possit.*
74 *Quid in patre spirituali, marito, & præceptore, 75.*
76 *Maritus occidens vxorem deprehensam in adulterio, an puniri debeat.*
77 *Pater filiam deprehensam in adulterio, an impune interficere possit.*
78 *Pater, vel maritus si reperit filiam, vel vxorem, in præludiis venereis, an impune occidere possit.*
79 *Si dominus reperit seruum in fraganti crimine, an impune occidere possit.*
80 *Socius, si socium defendendo aggressorem interfecerit, an exeusandus sit.*
81 *Iniuria illata socio, an censeatur communis socio.*
82 *Amicus amicum defendendo si occidit insultantem, an excusatur.*
83 *Homicidium sine dolo, qua pœna puniri debet.*
84 *In pœnis corporalibus semper intelligitur dolus.*
85 *Non omnis homicida est dignus morte.*
86 *Homicidium culpa commissum, an pœna ordinaria puniri debet.*
87 *Homicida, qui casu, & nō ex proposito delinquit, an pœna mortis dignus sit.*
88 *Homicidium casuale, an, & quomodo puniri debet.*
89 *Homicidium vltra propositum commissum, qua pœna puniri debet.*
90 *Bannitus, an impune occidi possit.*
91 *Bannitus, & banniendus, an iure offendi possit.*
92 *Condemnati in libra 50. an ex forma statutorum offendi iure possint.*
93 *Occidens aliquem propter tumultum sedandum qui aliter sedari non poterat, an ab homicidij pœna excusandus sit.*
94 *Multa conceduntur propter tumultum sedandum, quæ alias non concederentur.*
95 *Iudex, an potest procedere ad excusationem capitalis sententiæ, ubi dubitatur de futuro tumultu.*
96 *Officialis publicus, si exequens officium suum aliquem occidit, an a pœna l. Cornel. de sica. excusari debet.*
97 *Occidens proditorem ciuitatis, an puniridebet.*
98 *Transfugam existentem in manibus familiæ potestatis, an occidens puniendus sit*
99 *Pugnantes contra patriam, an impune offendi possint.*
100 *Hæreticus pro defensione fidei Christianæ, an iure interfici possit.*
101 *Occidens principem exercentem tyrannidem, an a pœna vltimi supplicij excusari debet, & possit.*
102 *Occidens volentem per vim se, & suos stuprare, an a pœna homicidij excusandus sit.*
103 *Multæ sunt species violentiarum.*
104 *Sciens aliquem accedere ad prædia sua, vt vi eum expellet, si occidatur, an interfector puniendus sit.*
105 *Iura semper præsumunt contra inferentem violentiam.*
106 *Occidens furem diurnum, an puniri debet.*
107 *Quid iuris in fure nocturno.*
108 *Depopulatores agrorum an iure interimi possint.*
109 *Agrorum depopulatores, si capi possunt, an interfici liceat.*
110 *Quid dicendum de desertore militiæ.*
111 *Raptores virginum, aut honestarum personarum, an iure interimi possint.*
112 *Occidens aliquem in duello, an puniri debet.*
113 *Duellum, an de iure canonico concedatur.*
114 *Vulnerans aliquem mortifere, qua pœna multari debet.*
115 *Carceratus iniuste, si custodes carcerum interimit, an puniendus sit.*
116 *Quælibet causa etiam iniusta excusat a dolo.*
117 *Exculpatio offensi, an excusat inculpatum.*
118 *Diuturnitas temporis, an excuset delinquentem a pœna ordinaria homicidij.*
119 *In delictis antiquis, an pœna minui debet.*
120 *Vulnerans aliquem, qui principaliter ex illo vulnere non est mortuus, sed ex alia causa, an percussor de homicidio teneatur.*
121 *Peritis in arte sua semper credendum est.*
122 *Infirmus non obseruans præcepta medicorum, si moriatur, an percussor de homicidio teneatur.*
123 *Quomodo dicatur aliquem obijsse ex malo regimine.*
124 *Exercitium in colluctatione, an excuset homicidam a pœna mortis.*
125 *Regatij ad inuicem ludentes, si alter eorum interficiatur, an occisor pœna capitali teneatur.*
126 *Vniuersitas si delinquit, an & quando & qualiter teneatur.*
127 *Raptoris pœna, an de iure canonico locum habeat in socijs, & auxiliatoribus eorundem.*
128 *Fautores complices, & concomitantes in ipso raptu deprehensi, an impune interfici possint.*
129 *Iudæus adulterans christianam, qua pœna puniri debet.*
130 *Delinquentes, an puniantur secundum usum, & constitutiones locorum.*
131 *Vtilitas publica, an excuset delinquentem a pœna mortis.*
132 *Interest Reipublicæ delicta puniri, tamen ubi vita rei profutura est Reipublicę, pœna minui debet.*
133 *Homicidium commissum casu, negligentia, vel alio modo, dummodo dolus non intercueniat, quomodo puniatur.*
134 *Seruitia præstita diu principi per aliquem committentem excessum, an sint in causa minorandi pœnam.*

HOMICIDA QVIBVS EX CAVSIS A POENA mortis excusetur.

VArijs, ac assiduis amicorum nostrorum illecebris exoratus, ego Iacobus Nouell. Iur. Doctor. & Venetiarum aduocatus, vt tractatum ad hominum salutem in causis capitalibus conficerem.

Quæ quidem materia tam per antiquos iuris prudentes, quam per Modern. Docto. multis in locis constituta & examinata reperitur.

Quam strictius, ac summatim colligere, ac coadunare prospiciens. rē fore mihi perarduā, magniq; laboris, cæterisq; admodū fructuosā, nō ab re mihi visum fuit pro ꝯmodo, & omniū utilitate, hac in re apprime studere, ut eorū uotis p iurib. nostris ī parte satisfacerē, & nouo huic nostro opusculo adeo

Digitized by Google

Iacobi Nouelli ad defensam.

operam dare, vt ad uocati, & causarum patroni criminales dubitationes, & quæstiones dictim occurrentes facile, ac sine vllo labore inueniant, & omnia illico ratione comprehendãt. Dei opt. max. auxilio semper inuocato. Quem exoro, vt animo nostro veritatis claritatẽ præbeat, cum omnia in omnib. operetur, & omnia circunspiciat. Assumptum igitur opus hilari aĩo aggrediar. Et qm̃ auguror futuros, qui & maiorem eloquentiam fortasse desidera bũt, ij velim pauxillum expendãt. num præsens materia suadelam hanc, stilique blanditias admittat. Et in primis sciendum est, vt res a reb. distinguantur, & veluti quibusdam finib. circunscribantur, cognitio. n. earũ, rerum de quib. scientia haberi põt, hmõi sunt summa rerum
1 principia. Quod defensionis reorum quã plurima sunt genera, alia iuris, alia facti, alia ciuilis, alia namq; naturalis, alia q̃ respicit merita causæ, & actoris intentionem perimit, alia q̃ respicit processum, vt singu. Bal. in l. 1. col. 12. nu. 57. C. qui acc. non pos. idem in l. cum mulier, ff. fol. mat. Decius in l. emancipatus, nu. 4 C. de rep. bo. pos. Ale. in l. in prouincialis §. si in pu-
2 blico, nu. 13. ff. de ope. no. nun. Et no. quod verbum defendere
3 est quippe verbum generale. Vt qui promittit aliquem defendere intelligitur illum de iure, ac de facto tueri. i. ea facere, q̃ facti sunt. i. astare in iudicio reales p̃ducere, expẽsas soluere, & alia similia in facto consistentia expedire, vt Dec. in l. nõ vĩ defendere nu. 6. ff. de re. iur. Arg. & Ias. in l. stipulatio. ista n. 14. ff. de ver. ob. & ibi Doc. Mo. Fel. in c. causam quæ de of. del. Ale. cons. 127. incipit viso 2. col. vol. 5. Anch. cons. 86. omisso. 1. dub. Bal. cõs. 369. nu. 2. vol. j. Doc. in l. j. C. de iu. & fac. ig. Pa. de Cast. cõs. 197. Et quot modis accipiatur verbum defendere vide s. n. d. Ale. in l. de pupillos, § si p̃curator, nu. 18. ff. de oper. no. nunc.
4 Et sic, qm̃ aliquis dicit se defendere, vel aliquid ad sui defensionem facere, vide Bonif. sing. in trac. malef. in titulo de insultu, nu. 9. Doct. omnes in l. vt vim, ff. de iust. & iur. Bald. in l. multis in fi. C. de libe. causa idẽ in cons. 237. nu. 2. in 2. uol & in consi. 91. nu. 1. 3. vol. Et ob id iure optimo inter Doc. diu dubitatũ, &
5 concertatũ est. An pater, in causis capitalibus pro defensione filiorũ admittat̃, & interu enire possit: & qa in hoc dubio valde magna fuit, & antiquorũ, & Modernorum Doc. altercatio orta ex illis tribus legibus, q̃ inuicẽ p̃rariari vĩr, videlicet in lege seruum quoque, §. publice, ff. de procur. ibi publice vtile est
6 absentes a q̃buscunq; defendi. Nam in capitalib. iudicijs defensio dat̃. Alia e l. q̃ huic cõcordat, vt l. reos, C. de acc. Ibi reos capitalĩ crimĩũ absentes ẽt p̃ p̃curatores defendi posse, q̃bus duab ll p̃ dict vĩ tex. ĩ l. pe. §. ad crimẽ, ff. de pu. iu. ibi ad publici iudicij p̃sequẽtũ frustra interuenit procurator. rõ huius
7 l. fuit. Ne iudicia derisoria, & delusoria remanerẽt, vt l. si prior ff. de iud. l. si longius, §. si filius, eo. ti. q̃ rõ Bar. non placuit. Sed aliã ipse assignauit, quia videlicet reus ipse aprius cãm suã, q̃ eius procurator tuebitur, q̃ nempe rõ sui sui gl. in l. nõ tolũ,
8 §. fi. ff. de proc. alij aliam allegauerunt, quia videlicet ad eruendam veritatẽ in criminalib. maxime confert p̃sentia principalis, vt iudex ipse conspiciat, ac intueatur qua fronte, quo vultu, qua trepidãtia, qua constantia, atque quo animo reus ipse loquatur, vt l. de minore, §. tormẽta, ff. de quæst. Bal. in l. seruũ quoque, §. publice, ff. de proc. col. pe. & idẽ Bald. in consi. 193.
9 num. 3. in 2. vol. Mod Doct. distinguunt dicentes triplicẽ esse defensionis speciẽ videlicet absentiæ, onus iudicij in se suscipere, & ad plenã rei inq̃sitionẽ defensionẽ, & vltimũ ad allegandũ, & ostendẽdũ innocẽtiã rei inquisiti, seu accusati, primo casu non est dubium.
10 Quod ĩ causis capitalib. p̃curator, vel instructor, seu informator admittitur, vt dicit Spe. in ti. de proc. §. ratione igitur ver. si. Bar. in extrauagan. ad reprimendũ vers. legitime. Saly. in d. l. reos de acc. Cor. in cons. 194. lit. l. fol. 174. in 1. vol. & in cons. 17. p̃ totum, fol. 313. colm. vbi copiose, & hanc opin. dicit esse cõem d. Ias. in l. 2. C. q̃ testm̃ fac. poss. nu. 7. d. An. Bu. in ca. veniens de accu. Io. An. Rub. de pœn. procu. in suo tra. num. 261 fol. 2. Fran. Are consi. 147. 3. col. 2. casu, aut p̃curator vult̃ iterum uenire ad plenã defensionẽ, & ad onus iudicij in se suscipiẽdũ, & iste talis non dẽt admitti. Et ita loquitur tex. in d. l. pœn. §. ad crimen & l. de fide, C. ad l. Cor. de Falsi. gl. in l. reos, C. de acc. & in l. nũc cõuenit eo. ti. aut proc. vult venire tãquã nudus defensor ad ostẽdendã innocẽriã rei, & ad iudicẽ sup̃ inde instruendũ, vt ex illa iustructione iudex, & assessor veritatẽ perquirat, & talis procurator volẽs allegare causas innocentiæ admittẽ
11 dus est. Iuxta tex. in d. §. publice. Et rõ vĩ, qa, & si nemo ipsum reũ defenderet, iudex pro absente ẽt eius innocẽtiã p̃quirere, & ad semitã veritatis peruenire dẽt, vt Bar. in l. absentẽ in vlt. col. ver. præterea, q̃ nc. ff. de pœn. & in cons. suo. 100. incip. a domino Cy. de Cast. Sancti Petri potestate Perusij. Cor. cõsi. 17. 3. vol. Bal. sing. cons. 426. nu. 3. 5. vol. & cons. 193. nu. 37. 2. volu. cũ innocentia nil aliud sit, ẽm M. T. de offic. nisi q̃dam animi puritas omnẽ iniuriæ illationẽ, abhorẽs, vel ẽm Platonem in ti. de Rep. innocentia sola optimam in posterũ sp̃ẽ animo p̃-
12 bet unicum uitæ solamen. Et sic cõcluditur, q̃ si pater fatetur delictũ filij, sed uult constare filiũ occidisse hominẽ ad tutelã sui corporis, & ad sui defensionẽ cũ qualitatibus a l. requisitis, ut in l. i. C. unde ui. Et in l. sciẽtiã, §. q̃ cum aliter, ff. ad l. Aq. & Doc. in l. ut uim, ff. de iust. & iu. Iudex dẽt ipsum secure audire, & admittere, ut Cęp. in cõsi. 20. 45. 47. & 48. fol. 59. & cõs. 50. & 51. & plene Cor. in q̃st. 17. per totũ fol. 31. in 3. uol. & in cõsi. 281. nu. 1. in 4. uol. & Cęp. in d. consi. 45. ubi attestatur, q̃ ex approbata cõsuetudine semp̃ Veronæ in consulatu obtentũ & obseruatũ fuit, & sic Tarui. Veronę, ac Paduæ, & Cremæ obseruare uidi, & sic teneo, q̃ alibi obseruetur. Cum consuetudinis grauissimum sit imperium, ut dicit Seneca in suis ꝓuerb. & mutanda nõ sunt, q̃ certã semp̃ interpretationẽ habuerũt. l. minime, ff. de le. & l. si Lenones, C. de epi au. & c. fi. de cõsue-
13 Insultatus seu armis ꝓuocatus si occidit insultantẽ, seu aggressorẽ a pœna homicidij ordinaria excusatur, rõ est, q̃a quic quid facit insultatus sp̃ p̃sumitur facere ad tutelã sui corporis,
14 q̃ intellige ẽm qualitatẽ p̃sonarũ, genera instrumẽtorũ, & loci qualitatẽ ẽm Bal. in l. qm̃ multa, C. ad l. Iu. de ui. nam si inter duos consilirãtes homicidiũ oriatur, aggressori imputatur, l. si ut allegas, C. de sic. Cor. cons. 107. Et cons. 162. in 1. uol. Cępo. cõs. 41. nu. 3. fol. 54. ubi dicit, q̃ iuris p̃sumptio semp̃ est p̃ inuadẽtẽ, & criminis authorẽ. Sal. in d. l qm̃, nu. 2. C. ad l. Iul. de ui pub. Ias. in l. ut uim n. 9. ff. de iust. & iu. Dec. ibi nu. 10. ubi dicit, q̃ probato insultu illico aggressus, euadit pœnã homicidij secũdũ Bal. in l. 2 C. de sca. late Flor. in l. i. §. cũ arietes, ff. si quadru. pau. fecit. dicatur Ale. cõs. 119. 1. uol. Cęp. cons. 29. Dec. cõsi. 53. Marsi. cons. 8. Bal. in l. n ultis C. de lib. cau. Marsi. in §. q̃m, nu. 70. fol. 28. in sua pra. cri. Bal. in c. 1 quib. mod. feu. ami. Doc. cẽs in d. l. ut uim, nã ex lege semp̃ p̃sumitur p̃ cũ, q̃ primo dedit operã rei illicitæ, ut l. si ex plagis, §. tabernarius, ff. ad l. Aql. Idẽ p̃ cũ, q̃ primo aggressus fuit, ut l. 1. §. cũ ariete. Idẽ cõtra eũ,
17 q̃ primo incepit ꝓferre uerba cõtumelio sa, ut l. si nõ conuicij. C. de iniu. Idẽ ꝓ cũ, q̃ primo posuit manus ad arma illa euaginãdo, ut l. j. C. ad l. Cor. de sica. Cęp. cõsi. 43. p̃ totũ cũ alijs in fi. q. n defert arma ex lege p̃sumitur hẽ malũ animũ, ut Bal. ĩ c. mercator in uer. nõ ut quẽ de pac. ten. in usi. feu. §. si rusticus Cęp. cõs. 2. nu. 6. in ciui. Flo. in l. si seruus nu. 6. ff. ad l. Aqui. dicit q̃ eo ipso, q̃ infertur terror cũ armis uĩ imminere periculũ mortis, & iõ ille dĩ princeps culpæ, a quo incipit malitia, ẽm tex. in l. q̃cunq;, C. de ser. fug. uide ẽt Flo. in l. quẽadmodũ, §. si nauis alterã, ff. ad l. Aq. qualiter aũt, & p̃ quẽ dẽt puniri aliqs audẽs aliq̃d dicere, uel facere ĩ ꝓtumeliã alicuius. uide Bal. sin. in q̃. 100. nu 1. in 2. uol. Idẽ Bal. copio. in l. j. 6. col. uer. sed q̃ro, q̃ dicãtur principales. C. de ser. fu. & Marsi. in sin. 403. ibi & hoc p̃p incertitudinẽ, & ibi attamẽ nup̃ dico tibi p̃cussus qm̃ ĩcipit
18 se tueri cõtra inquũ aggressorẽ, & ꝓtinuata rixa, semp̃ se defendẽdo si occidit aggressorẽ, nullatenus tenet̃ de homicidio ut dĩt Bar. Bal. & Doc. Mo. in l. ut uim, ff. de iu. & iu. Marsi. in l. 1. C. de sica. Cęp. ele. cõs. 162. nu. 6. & 10. fol. 55. Flo. in l. sciẽtiã, §. q̃ cũ aliter, ff. ad l. Aqui. Et Bal. in l. si qs fumo, §. 1. ff. ad l. Aq. ubi dicit, q̃ qm̃ aliq̃d fit, uĩ petiº esse facti cã defensionis, quã
19 offensionis, & ob id. dẽt articulari, q̃ p̃p illã aggressurã fuit in discrimine uitę ꝓstitutus, uel erat in Angulo, ita arctatus, q̃ fugere nõ poterat, nec se iuuare clamore, ut ele. Flo. in d. §. q̃ cũ aliter, nu. 3. ff. ad l. Aqui. & Marsi. & Doc. in l. is q̃ percussorẽ, & l. is q̃ aggressorẽ, C. de sica. nu. 10. & 11. ubi dĩt, q̃ ille dĩ in pe-
20 riculo uitę ꝓstitutus, eo ipso, q̃ terror armorũ sibi inferatur, ut licet, §. armari, ff. de ui & ui arm. Flo. in l. si seruus, nu 6. ff. ad l. Aqui & ideo neminẽ cõperies, quẽ gladius euaginatus non
21 terrea ẽm Bal. cons. 3. nu. 2. in 4. uol. Et aduerte q̃ ostensus p̃ sui defensione dẽt clamare, & alios cõuocare, & cõcitare con
22 tra malefactorẽ, & ita plene Ias. & Dec. in d. l. ut uim, & quo dicatur p̃bata defensio alicuius ad tutelã sui corporis, & rerũ suarũ, dic ut p̃ Marsi. in l. is q. & l. si qs, C. de sica. Flo. in d. §. qui cũ aliter, ff. ad l. Aqui. Ias. in d. l. vt uim nu. 2. & 3. Ang. plene in tra. male. in uer. & dictus Titius se defendendo. Car. in sua pra. cri. §. circa. nu. 26. & 27. fol. 117. in Cor. cons. 107. fol. 114. per totũ in 1. uol. Bal. q̃. 91. in 3. uo Car. cle. 1. de ho. can. in c. sicut dignũ, & c. fin. i. il 2. eo. ti. Pan. in c. clerici, il p. de ui. & ho. cler. Bal. in l. fi. ff. de rer. diui. Marsi. q̃. 31. 81. & cõs. 126. & q̃. 4. & Bal. q̃. 11. Cice. li. 1. de of. ibi ut uitã corpusq; tueantur Ale q̃. 119. 1. uol. Cęp. q̃. 29. Bal. ĩ l. multis, C. de li. cau. & ll. ff. loc. Dec. q̃. 53.
23 Sed a plurib. rationib. dubitatũ fuit, utrũ aggressus excedens modũ defensionis pœna mortis puniẽdus sit, an uero de illo excessu tm̃ minori pœna arbitrio iudicãtis? Bẽ. in l. ut uim col. 3. nu. 9. ff. de iust. & iu. Io. An & Mod. in c. signi. de pœnit. & remi. Idẽ Bal. ĩ c. i. §. i. in fi. l. g. uer. mõ restat de pa. iur. fir. Ro. in sing. suis, n. L. Flo. ĩ l. sciẽtiã, §. qui cũ aliter, n. 7 ff. ad l. Aq. Pa. de Ca. in cõs. 192. inc. in cã carceratorũ, Ale q̃. 26. in i. & 2. col. in i. uo. Cęp. cõs. 29. inc. uiso p̃cessũ, nu. 26. & 27. & cõs. 34. inc. si unquã n. 57. Io. de An. a. c. signi. il 2. de ho. Ang. & Are. ĩ tra. ma. ĩ uer.
24 Et dictus Titius se defendendo. nu. 7. vsq; 17. Pau. de Cas. in l. i. C. vbi sena. vel Clar. distinguit, q̃ aut aggressus excedit modos defensionis, aut nõ, primo casu, qm̃ insultatus, vel aggressus excedit

Digitized by Google

cedit modũ,& doloſe,agit,tunc ad mortem damnari põt,vel in banno poni cum pœna mortis,vt puta: ſi inſultatus Sempronium fugientẽ percuſſiſſet,& ex illa percuſſione obiiſſet, vtique aggreſſus pęna.l.Cor.de ſica.puniendus veniret, ga nõ animo ſe defendendi,ſed vlciſcendi credendum dicitur,vt Cę po.conſ.29.nu.27.Bal.in d.l.vt vim col. 3.cum alijs D. vt ſup. alleg.Si vero aggreſſus ſeruat formam defenſionis,ſed nõ ſer-
25 uat modum inculpatæ tutelæ,ſed ſtat in terminis defenſionis, aut in ipſo exceſſu interuenit culpa lata,leuis, aut leuiſſima, tunc excedens non puniẽ pęna.ll.Corn.de ſica.ſed alia mitiori
26 pęna arbitrio iudicantis, ga homo intenſo dolore permotus non eſt in plenitudine intellectus,ga inſultatus non hẽt ſtaterã in manu,vt poſſit dare ictus,percuſſiones,& verbera ad mẽ ſurã,vt eſt,caſus in l.ſi adulteriũ cum inceſtu, §.imperatores, ff.de adul.c.olim.in prin.ext.de reſt.ſpo.Ang. de Malef. in ver. & dictus Litius ſe defendendo.nu.7.8.11.& 16.Marſ.in l.2.nu. 15.C.de ſica.Car.in ſua.p.cri.in fol.115.nu.26.& 27.Cęp.in cõ ſi.28.& 29.vbi late Marſ.in ſing.ſuis,nu.100. & 638.& 6.40.& 6.92.Et idẽ in conſ.4.25.31.23.81.& conſi. 137.Ale.conſ.76.1.
27 vol.conſ.119.7.vol.Cor.conſ.107.162.1.vol. Aret.conſil.34.& conſi.80.nam inuaſus ſi excedit modum in defenſione nõ debet puniri,vt doloſus,ſed vt culpabilis vt d.§. imperatores, ff. de adul.& l.1.§.quæri,ff.ad Turp.non. n. delinquiſſet niſi alius cãm præſtitiſſet.Marſ.in ſing.ſuis,nu.100.circa fi.Pau.de Caſt.
28 in conſ.192.10.de sua.conſi.4.23.77.Tho.Gram. conſ.9.61.& conſ.56.aut nulla interuenit culpa, & ſeruando requiſita a lege pęnã non meretẽ, vt eleg.Flo.in d.§.q cũ aliter,ff.ad l.Aqul. Bal.cõſ.222.nu.2.5.vol.& in conſ 312.4.vol.&.ratio eſt. Quia inſitus eſt a natura viuendi appetitus,& q̃libet ſpecies tendit ĩ eſſe ſuo ꝓprio ad ſe cõſeruandũ,vt defenſio in tm̃,ꝙ non põt tolli,nec a principe,vel a papa,aut ſtatuto, vt perſequit̃ copio ſe.Marſ.in d.l.j.q.9.limi.de ſica.

29 Quæ quidẽ neceſſaria defenſio probari põt per propriũ fratrẽ percuſſi,ſeu vulnerati,vt Ang.de Malefi.in verb. & dictus Titius nu.18.inc.Tene menti.fol.78.alle.Bal.& Salyc.in d.l.parentes ĩ prĩc.C.de te.laſ.ĩ l.ſed & ſi quis.nu.5.fol. 132.ff.ſi quis cau.vbi dicit,ꝙ teſtes domeſtici ad ꝓbandã innocentiã, & defenſionẽ rei plene probãt,vt in d.l.vt vim,ff.de iuſ. & iu.nu.5. fol. 5.Bal.conſ.10.nu.4.in 3.vol.Et conſ.405.nu.2.1.vol.Marſi. ſin.in l.vnius,§.cogniturũ,nu.53.ff. de q. & in l.de minore,§. pluriũ,nu.65.eo.ti.& in ru.C.de prob.nu. 20.vbi dicit,ꝙ teſtis
31 deponẽs de credere ſuo,ꝙ Titius Sẽproniũ occiderit,ad ſui defenſionẽ plene ꝓbat Sal.& Bal.ĩ l.ſolã.2.col.ver.Ex hoc nota, C.de teſt.laſ.in l.j.nu.25.ff.de re.iu.Bar.conſ.57.Ale.cõſ.119.in ci.Viſo ꝓceſſu,3.col.7.vol.& conſ.76.1.vol.Et Saly. in l.teſtiũ, C.de te.Mart.in l.de minore,§.pluriũ nu.65.ff.de q̃.t. & in ſin. ſuis,nu.19.cũ alijs infinitis,ꝙ no.ſemp,& ꝓpetuo obſerua,ſed Bal.in l.1.2.col.ver.itẽ tu alleſſor cõſidera,C.de cõfeſſ.dicit,ꝙ neceſſe eſt,ꝙ teſtes dicãt homicidiũ eſſe factũ ad neceſſariam defenſam,& ita dẽt articulari,& probari.Io.de Amicis cõſ.77. Anch.cle.j.de hom.Mar.conſ.8.laſ.in l.non ſolum,§.ſciendũ. nu.8.ff.de ope.no.nun.Mar.in ru.C.de prob.nu.253.

32 Infans ſi delinquit,ex delicto non tenet̃ pęna ordinaria, ſed alia arbitrio iudicantis,q̃ ꝓp ætatẽ minui dẽt,vt dicit Dec.in l. ferre,ff.de re.iur.alle.l.1.§.impuberes,C.de fal.mone. l.infans, ff.de ſica.Cle.1.Extra de hom.ꝙ intellige qũ infans nõ eſt doli capax,vt l.impuberẽ,ff.de fur.l.pupillum,ff.de re.iur. Bar.in l.ſi quis,in tantam nu.6.C.vnde vi.Sed ſi eſt proximus puberta
33 ti non excuſat a delicto,ſed pęna minui debet.Ita Io.de Ana. in c.1.de delictis puer.in prin.4.col.Hypo.in l.de minore, § pe. Et ſi.ff.de quęſ.Sed facit tex.in d.c.j.in fi.de delictis puer.vbi dr̃
34 ꝙ in pueris delicta non debent ita puniri, ſicut in maioribus ꝓp imperfectionem conſilij ſm Bald.in rub. de re.permu.Bal. in l.Et ſi ſeuerior.col.2.ver.Ex p̃dictis nu.10.C.in quib.cauſ.infa.irrog.vbi dicit,ꝙ ſi pupillus homicidium cõmiſerit,licet ſit doli capax,nõ tamẽ debet decapitari, ſed pœna debet minui. Ang.in l.neque impuberes,ff.de in ius voc.& eſt bonus tex.in l.auxiliũ,§.in delictis,ff.de minorib. ibi niſi quatenus interdũ miſeratio ætatis ad mediocrẽ pœnam iudicem perduxerit,& hoc eſt iudici arbitrariũ,attẽta qualitate,& cõditione pſonæ, prout egreg.cõſuluit.Cuma.in q̃.95.alle tex.in l. ſi adulteriũ,
35 §.fratres,ff.de adul.C.vbi ꝓp ætatem Imperatores Claudię pœnam inceſtus remiſerũt,in delictis,n.ætas puerũ excuſat, fęminã ſexus,extraneũ libertas,domeſticũ familiaritas,ꝙ no.& tene mẽti,ga minor ętas fauorabilior eſt q̃ abſentia, vt Iaſ.in l. cũ qdã nu.8.ff.de acq.hæ.Are.conſ.104.inc.breuitas,& in conſil.161.Bal.in l.ſi.ff.de in integ.reſti.vbi,ſi lata eſt ſententia contra minorẽ defenſum, minor vt reſtituitur ad totam cauſam, & tñ abſẽs cã reip.& defenſus ſolũ reſtituit̃ ad appellãdũ.Sal. in l.j.C.de reſ.mili.Bal.in l.in cõtractib.C.de non nu.pe.3. no.
36 Pupillus non doli capax ſi occiderit,non tenetur pœna ordinaria.l.Cornelię,ſed alia leuiori pęna vt l.impunitas,C.de pę. l.impuberẽ.ff.de fur.l.infans,ff.de ſica.& cle.1. de homici.ho, quia imbecillitas vitę ipſum excuſat:cum quicquid agat prer ſus ignoret.Dec.in pupillum,ff.de reg.iur.Fely.in c.vero.de sẽ ten excom.Marſ.in ſingu.ſuis nu.378.in fi.Deci.in l.ferre.ff.de re.iu.nu.1.& 2.Bar.in c.1.de deli.puer.& ibi Ioan.de Ana.quia omnia priuilegia,quæ dantur furioſis etiam mente captis cõperunt,& pupillis Bal.conſ.347.nu.5.3.vol.& qui determinet̃ de iure cano.vide Floria,& in l.1.§.ait prætor.num.2.ff.ſi qua drup.pup.feciſſe.dicatur:Iaſon in l.pupillus num.13.volu.Soci.in l.j.§. itẽ q̃rimus, nu.26.ff.de acq.poſſ.Iaſ. in l. videamus, nu.8.ff.de in litem iurand.& idem Iaſ.in l.pupillus nu.5. ff. de acqui.hære.& in l.1.§.adimpiſcimur nu.9.eo.ti.& ibi Alb.Bal. in rubrica.C.de rer.permu.vbi dicit,quod mulier habet conſilium inualidum,& minor iudicium imperfectum, ergo nõ doli capax.

37 Furioſus,ſi hominem occiderit,non tenetur de homicidij pęna.ll.Cornel.vt l.diuus.ff.de of.præ.l.pe.§.ſane de parri.Bar. & Alua.& in cap.1. an ille qui interficit fratrem do.ſui ratio quia mentis exilium patitur, & pacti infœlicitas eum excuſat,quia furioſus loco abſentis in omnibus, & per omnia habetur,vt l.2.§.ſi furioſus.ff.de iu.codi.Bal.in l.humanitatis,C. de impub.& alijs ſub Mar.in l.1. verſicu.redeundo modo.ad tex.ff.de ſica.& in ſingu.ſuis, 380.nam delictum non cadit in eũ,qui caret mente,& intellectu,Flo.in l.ſed & ſi §.iniuria.nu. 4.ff.ad l.Aqui.Bal.conſi. 447.nume.2.3.volu.Albe.in l.obſeruare in fi.ff.de cura.furioſi,vbi dicit,quod furioſus, & fatuus æquiparantur.Barb.in c.Raynutius de teſt. vbi concludit, qđ ſi furioſus committit exceſſum in ipſo furore,nõ punitur,neque contra talem furioſum formari poteſt proceſſus, quia factum a furioſo videtur factum a caſu,ſine facto perſonæ, vt
38 alle.Decius in d.l.in negocijs,nu.4.ff.de re.iur.Sed ſi ante furorem deliquit.Bal.ibi,tenet,quod condemnatur, ſed non criminaliter,qualiter autem probetur furor,dic vt per Alexand.
39 in l.furioſi,c.qui teſt.fa.poſſ.Iaſ.in l.ſeruum, ff. ſi ex noxali cã. nu.9.fol.127.Cœp.in l.idem Viuianus, nume. 51. & 52. ff. de ędil.edict.Et Cor.conſ.22.in 4.vol.vbi declarat per quos actus probetur furor Barb.in c.cum dilectus,de ſucc. ab intelt.col. 2.Cor.conſi.216.lite.L.2.vol.col.4.Bal.conſi.347.3.vol. nu. 3.

40 Excuſetur etiam ille, qui exiſtens ſanę mentis homicidiũ committit,& poſtea,ex ſucceſſu parui temporis in carceribus detruſus,furioſus efficitur, nõ homicidij pœna puniri debet, ſed alia extraordinaria arbitrio iudicantis,vt ſin. Bal. ĩ l.furioſum circa finẽ.C.qui teſt.facere poſſ.quæ opinio Bal. per Doc. communiter comprobatur,vt Iaſ.in l.ſi ſeruum nu.7. ff.ſi ex nox cauſa agatur. Idem Bal.in l.humintatis,nu.46. C.de imp. & alijs ſubſt. & idẽ in c.1.in fi. an ille qui interf. fratrẽ dñi ſui in verſi.itẽ extra quæro:Decius in reg.iur.velle nõ creditnu. 4.ff.de reg.iur.Bal.conſ.347.in 3.vo.Et ita Veronę iudicatum, & pluries obtentum fuit in ꝓſulatu ſub prætura olim digniſſimi,& clariſſimi dñi Fede.Renerij.1531.dum eſſem ibi aſſeſſor Vero. ad Off. Griff. Soc. in l.ſi a furioſo nu.5.ff.ſi cer.pet. vbi dicit,ꝙ vbicunque requiritur verus conſenſus ẽt in his, quæ tendunt ad cõmodũ furioſi,furioſus non hr̃ pro conſentiẽte, vt ibi,& l.ſi.§.j.C.de cu.fur.& in l.qui ad certũ,ff loc.& l. furioſi,ibi nulla voluntas.ff.de re.iu.ꝙ no.perpetuo,& tene mẽti.

41 Dormiens ſi deliquit pęna,l.Cornelię non punitur,ſed ad inſtar furioſi.& infantis iudicatur,cum non videat,quid agat,vt l.ꝙ infans.ff de ſic.Et l.ꝙ infans,ff.de rei vend.Bar.in l. pen.ff. de parri. Flo.in l.ſi ſeruus ſeruum.§.ſi fornicarius,nu.4.ff.ad l. Aqui.Et alij Doc.ibi dicentes,ꝙ ſi dormiens notitiã habebat moris ſui,quia hoc ſibi pluries euenerat.tunc eſt verũ dicere, ꝙ extra ordinem puniri dẽt,nam in aliqua culpa eſſe dr̃, cũ ſecum dormientem hoc ſibi non certiorauit, vel arma non
42 amouit,ſecus,ſi hęc culpa ſibi imputari non poteſt, quia forte hoc alias.ſibi non cõtigerat, nam tunc excuſaretur,vt in c. ſane,& c.merito 18.q.1 Bar.Iaſo.& Decius in.l.vt vim, ff. de iuſt.& iur.Marſi.in l.1.in primo ver.redeundo,10.limi. & nu. 64.ff.de ſic.Ale.conſ.140.2.vo.Guil. de Cun.in l.diuus,ff.de of ſi.prẽſid.Ro Ale.Are.& Iaſĩ l.1.§.adipiſcimur,nu.9. ff.de acq. poſſ.Doc.in l.1.C.unde vi.Bonif.in trac.malef. in ver.de inſultu,& percuſſione in fi.& Decius in d.l.vt vim,nu.29.ff.de iuſt. & iur.Iaſ.ibi nu.21.Anch.in cle.1.de homici.Ale.cõſ.140. 2. vol.Card.in cle.1.de homic.Iaſ.in l.1.§. adipiſcimur,ff.de acq. poſ.nu.9.vbi dicit,ꝙ infans furioſus,& dormiens quãtũ ad carentiã ſenſus æquiparẽtur:non,n. puniri debẽt de homicidio, cum dolus in iſtis non cadat,vt Alb.ibi Bar.in l. pe.de partic.
43 Senilis ætas,quæ ad inſtar pueri hr̃ ab homicidij pœna excuſatur. quando maxime eſt in ætate decrepita cũ eo tpe multa incommoda ſenen circumueniãt,& ſm Plat.bis puer iud.cet̃ in ti.de legib.ca.fi.vt per Gand.in rub.de pœnis,co 10. Car.in p.crimi.§.circa,nu 12.fol.114.l.2. ff.de termi.mot. vbi tps relegationibus in ſenibus minuitur.Deci.l.ferre. ff de re.iu. nu. 5.alle.l.ſi quis,§.ignoſcitur,& §.impubes,& in l.j.ff. ad ſill.Ro. in l.ſi vero,§.de viro.in 54.fal.ff.ſo.ma.& ſitr de iure canonico in pœnitentia iniungenda hr̃ ratio ſenectutis.25 q.7.c.tempora,& in c.ãta.di.86.ibi canis tuis parcimus.& qs dicat̃ ſenex

Digitized by Google

dic,ꝙ dici cõiter solet sexagenari⁹,alius septuagenarius,vt gl. no.in l.iniuriu.la 1.ff.de testib.Cor.cõs.240.in 3.volu..fi.fol.247. Cy.in l.si infanti,C.de iu.deli.Bar.in l. excusantur,ff.de exc.tu. & similiter in voto peregrinationis semp̃ defert̃ senectuti, vt in capit.magnæ,extra de voto. Et semp̃ senectus venerabilis fuit,vt l.semp̃ ff de iure.immu.vide Fel.in c.q̃n in fi 6.col.ver ad tertiam,vt li.non cont.& vt ait Plato in ti.de rep.char.403.. seniorẽ quippe lex nostra ꝓstituit præesse omnib.iuniorib.eos q; corrigere,cũ seniorib.imperiũ oĩno debeat̃. Ebrius si delin
44 quit excusat̃,vt c.inebriauerũt 15.q.1. & c.sane,l.3. & l diuus ff.de sica.Marsi.in l.1.nu.63.ff.ad l.Cor.de sic.Bal.in l data ope, ra,ver.nunc de tertio,C.qui accu.non pos.& in l.1.C.vnde vi. Sal.in l.1.in fi.C.de sica.Boni in ti.de homi.in fi. Et in rub.de insultu,& percussio.ratio est, qa in ebrijs non ratio vlla, non vllũ vitæ gerẽdæ cõsiliũ,nec vlla artiũ,nec gestorũ,aut lectionũ memoria,aut industriæ ꝓuidẽtia est,imo ſm Pla. in li. 34. de leg.vsus, vim,voluptates,dolores,iras,amores,vehemẽtius concitat,vt ebrij vitã edormire dñr c.374. Ale.in l.dolũ, C. de dolo.Bar.& Ale.in apo.in l.respiciendũ,§.deliquit, ff. de pẽn. Pan.in c.si cõstiterit de acc.Ro.in l.1.ff.de ver.obl Paris de Puteo in tra.syn.verb.licer.nu.2.fol.81.& testes deponentes ebrietatẽ oportet.ꝙ reducãt cãm scientię sui dicti,vt Bal.in l.1 §.ita sciendũ ff.de ędi.edi.Bar.in l.1.in prin.ff de verit.inspic & late Cor.Per.cons.22.col.2.ver.similiter.4.vo.Et qd in blasphemã
45 te per ebrietatẽ?dic,ꝙ de iure ciuili nõ punitur, de iure vero canonico dic vt in c.episcopus,& in c.ante oĩa.35 q.1. Fely & Pan.in d.c.si constiterit prę.al.Flo.in l.sed & si. §. iniuriam nu. 5.ff.ad l.Aqui.alle.gl no.in ver.temulẽtia,l.1.C.si qs imp.mal. ꝙ no.& qs dicatur ebrius & ꝙ peccatũ sit ebrietas vide Cęp. in l.idem Viuianus nu.36.38.ff de edi.edict.ꝙ ebriosus est blãdus demon,dulce venenum,suaue peccatum,q̃ qui hẽt, seipsum nõ hẽt,q̃ qui facit,peccatũ nõ facit,sed ipse totus est peccatum,vt refert bea.Aug.ad fac.vir.Et alibi Ambr.dicit,ꝙ mala non sunt:q̃ nec crimen in mente implicant, nec cõscientiã ligãt.c.quẽadmodũ 32.q.7.Error excusat homicidã a pęna or
46 dinaria,vt puta,si qs delibcraverit occidere Semproniũ,& crelens interficere Semproniũ,Titiũ p errorẽ interemerit a pœna,l.Cor.excusatur,ex quo animũ non habebat occidẽdi Titiũ,cũ bonus animus nunq̃ erranti obsequiũ accommodet ,nã q candorẽ lucis ignorat̃ et obscura pro lucidis approbat, vt all e.Cęp in cons.13.in 2.dub.& 33.Marsi.in cõs.97.Bar.in l.interoẽs,§.recte,ff.de fur.Sal.in l.q̃n multa facinora.C. ad l.Iul.de vi pub.in fi.3.col.ver.ex quo collige,vbi dicit,ꝙ volens quidã percutere Titũ,& Marti.percussit de Martino nõ tenetur,idẽ voluit Bonif.in ver.de insultu,& percuss.Pau.de Cast.in consi.
47 192.de eo qui volebat baſſonare,& occidit,Jat.in l.clã possidere,§.qui ad nundinas,ff.de acqui.pos.& sing. Sal. in l.senatus, C.de his,q sibi intest.ascrip.vbi distinguit de ignorantia facti,
48 & iuris naturalis,& posituui.de iusta,iniusta.supina. & Crassa, ignorantia Marsi.in l.nihil interest,& in l.fi.ff.de sica. idẽ ĩ ru. de fideius nu.154.Cor.cons.120.2.vol.Carr.in pract cri.§.circa nu.179.fol.131.vbi multa accumulat & similiter,quis dicatur
49 error iustissimus,& iniustus,vide Cępo.in l.irritam,nu.17.C.de vsuc.ꝓ donato idẽ Bal.cons.488 nu.3.1.vol.vbi dicit, ꝙ iustus error excusat a crimine homicidij alle.l miles,§.pe.ff.de adul. Bal in l.nullũ nu.6.C.de rei ven.Soc.in l.ꝙ te.nu.46.ff.si cer.pe ta.nã errans in his,q̃ ad cõmodũ ẽt tendunt cõsentire nõ præsumitur,vt idẽ Soc.in l.si ego.nu.1.ff.si cer.pet.nã nil tã ꝓrium
50 cõsensui,q̃ error,vt l.si p errorẽ,ff.de iu.om.iud. cum infinitis aliis.Insania, seu dementia excusat delinquẽtẽ ab homicidio vt c.si quis,15.q.j.Bar.in l.aut facta,§.euentus in prin.ff.de pẽn. Soc.plene in cons.42.1.vol.vbi de fatuo,frenetico,& iracũdo. Bonif.in titu.in ru.de homi.in fin.& rub.de insultu.& percus. in fi.nu.39.fol.129.cum distinct.tamen Bar.in l.pe ff de parri. Guil.de Cu.in l.diuus,ff.de offi.præsid.Flo late in l.u seruus,§. si fornicarius nu.3.ff.ad l.Aqui. rõ quia vitio naturali regulariter parcitur,cũ sit qdã habitus propensiuus ad perturbationes aliquas ſm Phisicum.Bal.cons.22.3.vol.Et qui dicãtur fatui dementes,& furiosi,vide Cęp.in l.idẽ Viuianus,nu.51 ff.de ędi.edic.Bal.in l.diuus,ff.de of.præsid.& quando demẽs,& mẽtecaptus differãt a furioso,vide Ale.in l.si cũ dotẽ,§.sed maritus,nu.8.ff fol.mat.Bal.in l.2.C. de cur.fur.perfecte Imo.in l. si vero,§.de viro,4.col.ff.fol.ma.Et quo modo ꝓbet̃, & cognoscatur mentis sanitas,vide Cor.cons.261.inc.de duob in 4.vol. nu.5.& insania est vitiũ perpetuũ furor,vero ad tẽpus vt Cor. cons.22.nu.fol.4.vol.licet qñque ista abutantur.

51 Ignorantia similiter excusat a pęna homicidij,ut si volens occidere Titiũ Semproniũ interficeret ab homicidij pęna ordinaria excusetur,qa non adest animus occidendi Semproniũ, vt p Bonif.in ru.de insultu,nu.35.q̃n. in rub.de pę. nu.6 Marsi. in l.j §.diuus,ff de sica.Bal.in l.si quis seruo,C.de fur.Ro.in cõsi.14.33 & cons.506.Pau.de Cast.cons.192.ubi de eo,quẽ volebat baſſonare & occidit.Marsi.in sing suis nu.176.inc.vol un
52 tas & ꝓpositum Bal.in l.mandari,C.manda.Cor.consi.57.lit. h.4.vol.Jas.in l.clãm possidere,§.qui ad nundinas,ff.de acqui. possan & qñ ignorãtia excusat,dic vt per Sal.in l.senatus, C. de his,quæ sibi in testõ ascr.Marsi.in l.nihil interest,& in l.j. ff. ad l.Cor.de sica.An.& Pan.in c.j.de or.ab episcop. & in c.sen rentiã ne cle.vel mo.Gand.in ru.de var.quęst.in 1.2.col.Marsi. pl.97.Bal in l.error.in 4.col.C.de iur.& fa.igno. & plene. Car. in sua pract.cri.§.circa.nu.179.fol.131.

53 Et qñ ignorantia excusat,dic vt per Fel.in c.2. de const. & ibi Pan Bal.in c.2.de exc. Rom.in repe.l.si vero,§.de viro fall. nu. 51.ff to.ma.Sal.in l.q̃n multa,C.ad l.Iul.de vi pub.Cęp.cons. 15.in 2.dubio Bal.in l.2.C.quib.res iud.non nocet Bal. consil. 153.nu.2.in 5 vol.Flor.in l.regula,nu.2.ff.de iur. & facti igno. Cor.cõs.107.li.co.3.vol.Bal.sin.cons.9 nu.3.in 3. uol. vbi dicit ꝙ ignorãtia iusta,siue iniusta excusat a pęna corporali. idem Bal.in cõs.142 circa medium in 4.vol.Quod no.Soc.in l.ꝙ te. nu.9.ff.si cer.pe.vbi dicit,ꝙ qñq; ignorãtia ascribitur culpę,ali quando plus q culpę,vt l.si uehenda,§ j.ff.ad l.Rod.de iac.

54 Imprudentia excusat delinquentẽ a pęna ordinaria. Il. Cornehæ de sica.rõ,qa imprudẽtes insanire uñr ſm Pla.in lib. de voto in princ.2.col.vt si qs p imprudentiã hominẽ occiderit, cum dolose non fecerit,sed culpa de homi.non tenetur pęna ordinaria,15.q.1.c.Illa cauenda,Cuma.in cõs.134. Ale.consi. 140 2.uolu.Dec.consi.60.& idẽ in l.ferre,ff.de re.iu.Gan.in ru. de pęna.10.col.uer.cũ aliqs minor.Ibi item in Sene. ubi p imprudentiã nõ punitur aliqua pęna.Ang.in l.si quis, §.doli,ff. de iurisdom.iu.& in l.3.§.j.ff.de sica.ubi mulier releuata fuit,q
55 non malo animo medicamentum dedit.Are.consi.50. incip. sicut,& Doc.in l.recipiendũ,§.delinquũt de pẽn.sed est tex.in terminis in l.si qs aliqd,§ q abortionis,ibi si nõ dolo,ff.de pęquẽ diligẽter cõsidera.Et scire debes,ꝙ imprudẽtia ſm Tul.2.. Ret.est obtẽperatio mẽtis,qua quis minus prouidens est in ꝓuidendo præterita,uel futura,uel dic ſm Pla.in Alcibia. 2.col. ꝙ imprudẽtiæ multa sunt genera,q neutra imprudentes uidẽt nec cognoscũt insani,furentesq; uocantur,qui uero aliquãto minorem,stolidi atq; attoniti nuncupandi sunt.

56 Necessitas excusat a pęna homicidij,ut p Gan.in ti de hom. & eorũ pęnis nu.21.uer.sed quid dicimus nos fol.168.Et Bon. in uer.de insultu,& ꝓus.in fi.cũ distinctione,ꝙ aut necessitas fuit euitabilis,aut ineuitabilis, primo casu imputandũ est ei, si ad superiores ordines nõ ꝓmouetur,sed in susceptis de misericordia toleratur,ut in c.de his cle.50.di.2.casu,q̃n fuit ineuitabilis tũc sine oĩ dispẽsatione põt in ordine habito ministrare, aut in c.quia ne.50 di.ut si cler.habens gladiũ in manu, & ad
57 sui tutelã Titiũ in cũ irruentẽ occideret,ꝓter tũ illius.propositũ,ad superiores nõ accẽdet absq; dispẽsatione,ut in c.2. & c. lator ext.de hom.& in cle.j.de homi.ubi gl. & hoc de iure cano.Flo.in l.itẽ q̃is,§.si usus,nu.2.ff.cõ.diui.& qñ dicatur aliqd fieri ad tutelã sui corporis,vide Bal.in l.multis.in fi. C.de liberali cau.idẽ cõs.91.nu.1.3.uol & Doc.ĩ l.ut uim de iust.& iure. & idẽ Flo.in l.cõi diuid.§.si debitor,ff.com.diui.nu.2.Bal.in l.j. in vlt.col.uer.sed nũqd si fiat iniuria,C.uñ ui.ubi concludit,ꝙ licet,occidere aggressorẽ ꝓ defensione dignitatis,& officij, ꝓ tex.in l.apud Labe.§.adijcitur.ff. de ĩiu.Deci.ĩ d.l.ut uim,n.36.

58 Lasciuia similiter a pęna.ordinaria homicidij excusat, quia nulla facilius ad maleficiũ cã quam turpis amor, & intemperans libido cõmouere põt, ut puta si qs per libidinẽ hominẽ occiderit nõ punitur pęna mortis,sed bannitur,uel relegatur, ut est tex.in l.Cornelia,§.cum quidam,ff.de sica.Marsil.in sua pra.cri.§.& quia.2.colum.Cępo.consi.30.In princ.nu.1.& nu. 4.Idem alleg.in consi.32.in princ.Car.in sua pra.cri.in.§.circa num.176.fol.231.gl.no.in l. & si seuerior,C.de his qui no.infamia,& glo.in l.1.C.de sica.in uersi.plerunq;,& ibi Bal.& Cyn. considera.tamen tex.sing.in l.si quis aliquid,§ qui abortionis, ff.de pœ.Anch.consi.272. incipien. in Christi nomine, amen iure scripto,& cõsuetudine glo.notab.in uerb. certis rationib. in l.& si Seuerior,C.de his qui no.infam. & ibi Bal. & Doc.& Flor.in l.dolo malo,ff de seruo corru.& Marsi.cons. 25.

59 Author rixæ si occiditur,homicida, non tenetur pęna ordinaria,maxime si in ipsa rixa occisus fuerit,ut Gand. in rub.de pęnis col.pe.uer.non punitur,nu.60.fo.166.Car.in sua pra.cri. §.circa,nu.363.fol.133.l.itaque si seruũ,ff.ad l.Aquil.Et in argum.l.j §.cum Arietes,ff.si quadru.paup.fecisse dicatur,nã cõ
60 tra inuadẽtẽ,& criminis authorẽ semp̃ pſumitur,ut l.q̃n multa,C.ad l.Iu.de ui pub.& l.si ut allegas,C.de sica.Cępo.consi. nu.3.uer.accedit fol.54.Bal.in l.j.col.5.nu.14.uer.sed q̃ro,C.de sen.tug.Marsi.in sua pra.cri.§ si constante,nu.77.fol.8.ratio est, quia ẽt author criminis,& insolentiæ põt capite puniri secundum Saly.in d.l.q̃n.num.2.quia potuit pręcogi arc,ꝙ insolẽtia est apta nata ad cædes,& uulnera inducenda prout docet experientia rerum magistra,uel potest esse, quia author rixæ prouocat insultatum ad iracundiam,& sic non est imputan-
61 dum sibi, si aliquid facit,secunda quæst.3.c.si quis iratus. prouocatus uerbis iniuriosis facto,seu dicto,si deliquit excusatur a pęna homicidii,sed mitius punitur, quoniam indulgendũ

cst

c ꝑi,qui procuo cat us vlciſcitur.Ang.in l.ſi adulterium cum inceſtu,§.imperatores,ff.de adu.Abb.& Fel.in c.dilecti in fi.9. col.de exce.Bar.in l.eum,qui nocentem,ff.de iniur.Old.conſi. 33.Ale.conſ.144.2.col.2.vol.Iaſ.& Mod.in l.vt vim,ff.de iu.& iur.& Dec.ibi nu.2.nam in ꝓuocato ad delictū,pęna dēt miti gari.Abb.in c.1.col.1.ver.puto tñ.de iniur.Card.in cle.1.de ho
62 mi.quęſt.28.ſi nam quicquid facit prouocatus,præſumitur potius facere ad defenſam,q̄ ad offenſam,vt Marſ.in l.1.9. limit. ff.de ſica.idē l.vnius,§.cogniturū,ff.de quęſt.idē in cōſi.25.29.
63 50.95.68.& conſi.81.vbi concludit,ꝙ incipiēs percutere, ſem per dī eſſe in culpa.Cępo plene conſi.29.Ale.poſt Bart. in l.1. C.vnde vi.Iaſ.& Dec.in l.vt vim,ff.de iu.& iur.1.col.ver. cōfirmat.Car.in ſua pra.cri §.circa,il 2.nu.136.144.vſq;.349. Marſ. conſ.81.Cęp.conſ.29.nu.15.Tho.Grāma.conſ.29.Fel. c.dilecti col.fi.de exce.Io.de amicis conſ.77.ſic.n.quem dare principiū rixæ,conſiderauit gl.not.in l.ſi ex plagis,§.tabernarius in verbo niſi data,& in verbo ibi culpa.n.penes eū,qui prior flagello percuſſit,ff.ad l.Aqui.Cęp.conſ.75.in ver. & aduertendum
64 fol.80.Calor iracundiæ excuſat homicidam a pœna.l. Corneliæ,nam ſi qs prouocatus delinquit calore iracundiæ, ordinaria pœna homicidij,nō tenet,ſed alia,arbitrio iudicantis cum dubiū nō ſit,ꝙ Ira,eſt ſubita animi tempeſtas, quæ dum inordinate ſe concutit,cor hominis ad inſaniam protrahit, vt l.ſi adulterium,§.imperatores,ff.de adul.Pau.de Ca.in conſ. 192. Are.in cōſ.165.vlt.col.Marſi. in l.1.10.limi.ff.de ſicar.& idē in ſuis ſtilig.nu.626.Et in ſua pra.cri.§.qm̄ nu. 62. Ro. in l.cū mulier,32.col.ver.aduerte,ff.ſol.mat.Fel.in c.dilecti, 2.declaratur de exce.alle.tex.in l.lex Iulia in fi.ff.ad l.Iul.repetun. Bald.in l. additos,C.de epiſ.& cle.Lud.Ro.ſing.ſuis,nu.508.Iaſ.in l.ſi filium,C.de inoffi.teſt.nu.6.Dec.plene in l.ꝙ calore,ff.de re. iu. Are.conſi.33.Cęp.conſ.29.4.col.inc.inuocata Spiritus ſancti. Car.in ſua pra.cri §.circa nu.171.Ab.ī c.1.de iniur.Sal.& Bal. in l.ſi non conuicij,C.de iniu.cano.in c.dilecti de excep.q̄ qdē
65 iracundia ꝓbari dēt,ꝙ fuit talis,q̄ ipſum delinqnentē a mēte alienauerit immodica.n.ira gignit inſaniam,alias nullā habe ret excuſationē,vt ſing.Luc.de Pen.in l.omnes omnino curiales,C.de decu.li.10.col.2.ver.ſed pone Titius. vbi varias refert opiniones.Marſ.in cōſ.25.pe.col.& in conſ.132.in fin. vbi cōcludit,ꝙ pro exceſſu qs non punit pœna mortis nec corporali, ſed pecuniaria vel alia ſimili,vt ēt in cōſ. 24.& 30.& 47. Tho. Gram.conſ.36.39.& in conſ.18.29.Cęp.conſ.2.Minans de occidendo,
66 ſi occiditur,an homicida excuſetur?dic ꝙ non, niſi ī caſu qñ eſſet periculū ī mora expectādi, vt quia minās ſocios expectaret venientes,& expectatio oīno ſecū periculū afferret vt Marſi.in ſua pra.cri.§.diligenter verſ.quæro nūc de alio quotidiano,nu.86.& 87.fol.17.Bal.in l.1.C.qñ liceat ſine iud. ſe vendi.idē Bal.ſup ſtatut.Alb.ver.pax in prin.Ang.in l.quem admodū,C.de inoff.teſt.& l.ſi adulteriū cū inceſtu,§.imperatores.ff.de adul.Bal.in conſ.145.nu.23.2.vol.dicit,ꝙ minis,& armis pōt,& iniurianti,& poſſeſſionē,turbanti reſiſti, vt eſt gl. in l.1.§.interdictū,ff.vti poſ.Bar.ī l.famoſi,§.hoc tñ,ff.ad l.Iul. maie.dicit ꝙ minæ inducūt iuſtū metū,ex qualitate minātis, alias non.Mar.in ſing.ſuis nu.640.Iaſ.in l.vt vim nu.14.ver nū quid aūt,ff.de iuſ.& iur.Mar.in l.vni.C.de raptu, virg.nu.185. & Flo.in l.ſi ſeruū in fi.nu.9.ff.ad l.Aqui.Bal. & Imo in l fin.ff. de hære.inſt.idē Bal.in l.1.in fi.C.qñ lic.ſine iud.vend. & quando minæ ſunt iuſtæ,vel temerariæ.vide Bal.in d.cōſ. 143. Iaſ.in 1.nu.27.C.de ſeru.fug.

67 Metus inſtantis periculi excuſat delinquentē ab homicidio, vt puta ſi tyrānus,aut aliqs dicat alicui,vt occidat Titiū,alioquin occidetur,& ille erat talis,ꝙ ſi eius iuſſum, & voluntatē nō adimpleret abſq; vlla mora mitteret minas ſuas executioni,ſi aliter vitam euadere non pōt,occidēdo excuſatur,& nō punitur aliqua pœna ordinaria ob inſtātis mortis periculum, ita ſing.dicit Bal.in c.1.§.iniuriæ col.6.ver.ſed pone, quidā potens,de pa.iur.fir.idem in l.1.q.11.C.vñ vi.Flo.in l. liber homo in prin.fol.39.nu.2.ff.ad l.Aqui.Fel.in c.ſignifi.lo 2.ext.de homi.Dec.in l.vt vim.ff.de iuſt.& iur.idē in conſ.336.Gan. in tra ct.male.in ru.de pœnis,nu.60.Cęp.in ſuis cau.nu.40.alle.Bar. & Sal.in l.ſeruus,C.ad l.Iul.de vi.Marſi.conſ.25.vbi coacte de
68 linquēs excuſatur Pe.de Bellapert.in l.ſcientiā,§ qui cū aliter, ff.ad l.Aqui.Iaſ.in l.ſi quis iniquū, §. ſi procurator,nu.7.ff.ꝙ quiſq. iur.fol.89.& quis ſit iuſtus metus,& qūo probetur,vide fin.Bal.cōſ.364.nu.5.3.vol.& cōſ.440.nu.5.5.vol.cano.in c.cū locū,ext.de ſpō.nā vbi eſt metus,ibi nō valet actus de iure naturali,vt Inn.in c.1.§.itē ſacramēta in 2.col.de pa.iur fir.qui aſſignat rōnē,eo ꝙ eſt ꝺ liberū arbitriū ſupremū theſaurū hōi a Deo datū,vt Mod.Doct.in l.velle nō credit,ff.de re.iu.iuſtus
69 dolor excuſat homicidā a pœna mortis, ſed punitur alia mitiori pœna arbitrio iudicātis,quia cōſiderata æquitas mitigat vim doloris,& criminoſi audaciā corrigit,vt eſt text.multum not,in l.ſi adulterium §.imperatores,ff.de adul:quem alle.pro mirabili. Ang de Are.in tra.de male.in verſi. Et dict. Titius ſe defendo,no.29.ver.no.Pau.de Caſt.in conſ.34.& 192. inci.in cauſa carceratorum vlt.col.Fran. Are.conſ.165.in c.ſicut Ioā. in vlt.col.& Abb.in c.1.in 1.col.ver. puto tñ de iniur. idem tenuit Lud.Ro.in l.cum mulier,32,col.ver.aduerte,ff.ſol.matr.
70 vbi dicit,q̄licet homicida mori debeat ꝑ l.3.C.de epiſ. aud.tñ in poteſtate iudicis eſt homicidam deportare, quem impulit. iracundia orta aliunde,quam ex facto offenſi.allegat tex.in l. lex Iulia in fin.ff.ad l.Iuliam repetun.quem tex.magnif. Bald in l.additos,C.de epiſ.aud.idem Pau.de Caſt.in d.conſi.192.in pen.col.Cęp.conſi.11.incip. caſus eſt talis circa fi. Marſ.in ſua
71 pra.crim.§.qm̄.11.col.nu.66.vbi dicit,ꝙ pœna aliqualiter tēperatur ei,qui iuſto dolore accenſus delinquit.Paris.de Put.in tract.ſynd.verſi.quidam iudex nu.13.fol.34.Dec.not.in l.quicquid calore,numero 7.ff.de reg.iur.Abb.in c.dilecti col.fi.uer. credo tamen,de excep.& ibi Fel.& tanto iudex perfectior eſt, quanto perfectius ſentit alienos dolores, ſm Greg. in moral ſed eſt tex.mirabilis in l.1.§.quæri poſſit,ff.ad Turpi.ubi inconſultus calor caret omni uitio,& ob id nullam pœnam ſuſtinere poteſt. Quod not.idem Marſil. in ſingu. ſuis,455.incipien.
72 difficillimum.Pater impune filium interficere poteſt,ut puta, ſi pater animo corrigendi filium verberaret,& illum reſiſtentem pater occideret,de homicidio non tenetur pœna ordinaria,quia patris in filium licita eſt percuſſio,& correctio, vt l.3. C.de patria poteſtate,& in l.1.C.de emenda.propinquo. Bart. & Iaſ.in l.ut uim,ff.de iuſt.& iur.in ſecunda colum.Fel.in c.dilecti.de excep.& ibi Io.de Ana.Floria.in l.ſcien iam, § qui cū
73 aliter,num.8.ff.ad leg.Aqui.nbi dicūt,ꝙ filio non licet aliquo modo ſe defendere aduerſus patrem uerberantem,mereretur itaque cęcitatis ſuæ ſubire ſupplicium,qui parētum uultus toruo uiſu deſpexerit,& elatis oculis læſerit pietatem.Mart.ī ſua pra.cri.§.aggredior,nu.79.Dec.alle.in d.l.ut uim nu.21.Sed be ne tenetur de exceſſu,ut Bal.in l.ſed & ſi quemcunq;, §.magiſter,ff.ad l.Aqui.idem uī in patre ſpirituali cui maior reueren
74 tia debetur,q̄ naturali,ut no.in gl.c.qualis,2.quę.7 Idem ī marito,qui uxorem corrigere pōt,ut l.cōſenſu.C.de repud.idē in
75 præceptore,qui habet poteſtatem corrigendi diſcipulos,& ex qualitate inſtrumenti notitiā habebis animi pręceptoris,quia ex inſtro præſumitur,quid actū cā correctionis,ut l.j §.ut clan. ff.de ſica.Sal.in l.uni.C.de emend.ſeruor.Et Bar.& Bald.in d.§. magiſter.Ale.in conſ. incipi.uiſo themate,3.uolu.Bar.in con conſil.104.Ioan.de Ana.in ca.1.de cler.percu. Aret.conſil.24. verſ.circa primum,col.2.Fel.in c.cum contingit extra de for. compet.circa fin. Bar.in l.diuus,ff. de parric. Marſ.in l.inauditum,nume.1.& 3.ff.de ſica. idem Martil. in l.ſi quis uiduam, num.16 ff.de qō.Iaſ.in l.us autem,num.28 ff.de iuſt.& iur.& l.in ſuis,nu.4.ff.de lib.& poſth.

76 Maritus excuſatur occidens uxorem deprehenſam in adulterio,ut puniatur pœna l Corneliæ, de ſica.cum difficillimum ſit iuſtum dolorem temperare,ſed relegatur,uel ad tēpus bannitur,prout religio iudicantis damnabit,ut l.1.§.ſed Et in cū, ff.de ſica.l.ſi adulterium.§.nam & diuus pius,ff.de adulter Sal.
77 Bal.Et Doct.in l.Graccus,C. de adul quod intellige licere patri,& marito impune occidere uxorem filiā,& adulterū repertum in actu veneris,ut dicunt omnes Doct.moderni, in l pa-
78 tre,uel marito,ff.de quæſtio.hoc idem, ſi eos reperiret in præludiis venereis,ideſt nudus cum nuda in actu ipſo carnali, uel in aliquo thalamo ſoli alloquentes verbis blandis, laſciuis, baſiis,uel tactu mamillarum,vel ſi uiderent adulterum ponere manus ſubtus ueſte mulieris,quoniam, illa ſunt præludia inhoneſtatis, & adulterij, vt ſingula. Barto.in l.capite quinto,nu.3.ff.de adult.Ang.in tract.maleſi. in uerſ. & che hai adulterato la mia donna.in prin.Bar.in l.1.ff.de var.& extraor. crimi.idem Bar.in l.imperator,la 2.ff.de ſtatu homi.Card. in ſua pract.crimi.§.circa,nu.235.& 236.fo.137.ubi ponit plura copulatiue requiſita,ꝙ no.Iaſ.in l.ſi ab hoſtib.§.ſi uir,nu.1.& 2.ff.ſol.mat.Bar.in l.nec in ea.ff.de adul.Sal.in l.Graccus.C.de adul.Cęp.conſil.42.Marſil.in l.patre,vel matito,ff.de quæſt.Felyn.in c.ſi uero,lo primo,de ſen.excom.Alex.conſ.76. primo vol.& in conſi.141.2.uol.& Bald.in c.1.§.ſi uero,de pace iura. firman.panor.in c.quanto,de præſumptio.

79 Dominus,ſeruum deprehenſum, ſeu repertum in fragrāti crimine occidens, excuſatur ab homicidio, ut uoluit Gand. in verſ.de homicidio,in pen.col.Et in l.qui ſeruum,ff.de ver.obl. Bal.in marg.in verſ.impune permiſſum Iaſ.in d.l.qui ſeruū,in prin.ibi in facinore.Marſ.in l.1.in limit.25.nu.12. ff. de ſica.& l.& ſi certus ſit percuſſor,§.ſi.ff.ad Sill.Car.in ſua pra.cri.§.circa,nu.362.fol.153.Bonifa.in tract.maleſi.in tit.quib.concedit correctio,ubi & qñ licet ſeruū occidere, ſi dñm periclitārem, non defendit,ꝙ no.uel ſi dñm uulneraret,vt l. & ſi certus,§.2. ff.ad Silla.& ibi Bar.Marſ.in l.circuncidere §.ſeruo.ff. ad l.Cor de ſica.in princ.ubi dicit, ꝙ dñs non pōt occidere ſeruum ſine iuſta cauſa, & minus poteſt in eo ſæuire, ergo ex iuſta cauſa poteſt eum occidere,& contra eum ſęuire.Ita Ang.& Moder. in §.pen.Inſtit.de his qui ſunt ſui,uel alie.iur.

80 Item excuſatur ſocius,qui ſocium defendendo aggreſſorem

Digitized by Google

interfecerit;cū nullius rei ſine ſocio iocunda poſſit eſſe poſſeſſio,vt concludit Pan.in c.cū non ab homine ver maxime, de iud.vbi dicit,ꝙ ſi ſocius ſocium non adiuuat,contra eum iudicium eſt de occulto cōſilio,vt Bar.in l.cum ſcimus,2.col.C.de agri.& cenſi.li.12.Flo.in l.ſcientiā §.qui cū aliter,nu.10.ff.ad l.Aqui.Cor.Per.in cōſ.107.1.vol.lite.n.Bonifa.in tra. male. ſub ru.q poſ.aliū defendere.Carr.in ſua pra.cri.§.circa,nu. 48. fol.
81 117.qa iniuria illata ſocio cēſet cōis,ꝓ tex.in l.itē apud,§.tenetur,ff.de iniu.Bal.in l.vt vim,nu.5. de iu.& iur.Flor.in l.qui occidit,§.in hac nu.2.ff.ad l.Acqui.Cy.& Sal.in l.qñ multa facinora,C.ad l.Iul.de vi.pub.laſ.in l.turpia,nu.8.ff.de le.1.& Bar. in l.phibitū,C.de iure fiſ.li.10.vbi dicit, ꝙ amicus amico pōt ſuffragium,impertiri,etiam ſine requiſitione,vt l.ſi quis in ſeruitute,§.fina.ff.de fur.Gram.con.36.

82 Itē ſimiliter excuſat amicus amicū defendens,vt Bal.ſing.in l.vt vim,nu.6.de iuſt.& iur.Flo.in l.ſcientiā,§.qui cū aliter,nu. 10.ff.ad l.Aqui.Bar.in l.deuotū,C.de metal.li.12.Marſi. in l.1. nu.2.ver.2.ex iſtis,C.de raptu virg. Pau. de Ca. in l.refectionis gratia ꝓ illū tex.ibi ego fabriq;.mei,ff.com.præd.& ibi Iac.Bu. & idē in l.raptores,C.de epi.& cle.Bal.in l.1.in antep.col.ver. ſed quid dicemus ſtatutū,C.vñ vi,laſ.in l.j.C.de indi.vidu.tol. Ale.conſ.100.7.vol.Cor.cōſ.204.in 1.vol.Mar.cōſ.16. Cęp.cōſil.4.inc.viſis querela,nu.15.vlt.col.vbi dicit, ꝙ in cōſulatu Veronę,alias iudicatū,& obtētū fuit,ꝙ quidā frater reperijt quē dā tntpiter cōuerſantē cū ſorore ſua, cū armis cōuocauit amicos,& illū talē occiderunt,ꝙ amici illi nullā ex hoc pęnā cōſecuti ſunt,hoc.n. ꝓpriū amicorū eſt munus alterius infortuniū cōpati iurib.& rationib. ibi adductis,ꝙ no.tene mēti,ſed vide Bar.in d.l.deuotū & Bal.ꝙſ.143.nu.22.2.vol.Flo. in l.ſcientiā,§.q cū ali.ff.ad l.Aq. Tho. Grā.ꝙſ.56.Mar.ī ſin.351.& 456.

83 Homicidiū ſine dolo non punit pęna mortis, nec ſufficit,ꝙ occidens ſit in lata culpa,q̄ in ſimilib.ꝓ dolo nō accipit, vt eſt tex.in l.in l.ff.ad l.Cor.de ſic.ſin.Bar.in l.ꝙ Nerua,ff.depo.Cępo.in l.cā huius,n.6.ff.de ædi.edi.Bal.in l.quicūq;.in 4.col.C.
84 de ſer.fug.vbi dicit,ꝙ vbicunq;,l.loquit de pęna corporali,ſeu capitali ſemꝓ ſubintelligit dolus.Ita laſ.in l.1.in 4. & 5. col.ff. de legib.Dec.in cōſ.9.inc.diuino.in 1.co.idē laſ.in l.in actionibus,ff.de in litē iur.Bal.in l.data opera in 5.col.C.qui acc. poſ. idē laſ.in l.ex quacūq; nu.41.ff.ſi quis in iuſ.voc.& l.j.nu.31.ff. de le.1.Marſ.plene ī l.de minore nu.17.& 18.ff.de q̄ſt. Cęp. ſin.
85 in cōſ.38.nu.5.vbi ꝙcludit,ꝙ nō oīs homicida eſt dignus morte,ſed ſolū qui dolo facit,& in ꝙſ.43.nu.1.& 2.& in ꝙſ. 34.nu. 3.& qui hēt animū homicidiū cōmittēdi,vt l.1.& l.diuus,ff.de ſica.& Ro.in l.cū mulier col.32.ver.aduerte tñ,ff.ſol.ma.Pau. de Ca.in conſ.142.in c.in cā carce.Fel.in c. dilecti de exc. Cęp. ꝙſ.28.& 29.vbi no.ꝙ maleficia volūtate,& ꝓpoſito diſcernūt vt l.q iniuriæ in prin.ff.de fur.l.ꝙ reip.ff.de iniur. c.cū voluntate de ſen.exc.ergo ſi homicidiū ꝑter intentionē, & voluntatē ꝙmittat,delinquēs nō vera pęna ipſi' delicti punietur,ſed alia arbitrio iudicātis,vt Bal.ī l.data opera.col.3.C.q acc.poſ.Dec. cōſ.111.19.& 34. Ang.ꝙſ.27.& Cor.cōſ.280.nu.fol.4.vol.Soc.ꝙſi.16.1.vol.Ale.ꝙſ.283.2.vol.Are.conſ.80.Mar.in l.j.§. ꝑterea. nu.12.ff.de ſic.Pau.de Caſ.in l.1.C.vbi ſena.vel cla.accedat,ꝙ vbi in delictis dolus requiritur,ipſo deficiēte nō cōmittitur delictū l.inter eos,§.recte,ff.de fur.l.falſas,§.q alienū,ff.de iniur. ergo ſi in homicidio nō interuenit dolus licet ſequatur,ꝑter ītētū,pęna tñ ordinaria nō cōmittitur,ſed alia arbitrio iudicā tis iurib.ꝑal.nec valet allegare c.ſi.de ho. in vi.ꝙ intellige ſm Bal.in l.cū mādati in ſi.C.man.& ſing.ſm Marſ.in l.1.§.diuus. nu.49.ff.de ſica.& in ſin.ſuis,nu.176.inc.voluntas & ꝓpoſitū, ꝙ no.ꝓpetuo,qa mitius punitur motus ad actū, q̄ actus cōſummatus ſm Bal.& Cępo.in l.ſi fugitiui,C.de ſer.fug. nu. 2.

86 Homicidiū culpa,& non dolo cōmiſſum pęna ordinaria nō punitur,ſed alia arbitrio iudicātis,vt l.1.§. diuus ver. ſed ſi clauſa,in ſi.ff.de ſica.gl.& Doc.in l.reſpiciendū.§.delinquunt,ff.de pęn.Gan.eleg. in ru.de hom.co.7.ver.itē pone,nu.19.fol.168. vbi declarat qūo intelligitur ille tex.volūtas,& ꝓpoſitū diſtinguunt maleficia,& tu ſcis,ꝙ delicta non ſtudioſe cōmiſſa carent vocabulo & effectu criminis,vt l.1.C.ſi aduer.deli.Ange. Arc.in tra.male.in ver.ſcienter & doloſe, & in verſi.incendio.Fel.in c.ex literis de hom.lo 2.Car.in ſua pra.crimi.in §.circa,nu.185.fol.133.Bonif.in ru.de inſu ltu,& pcuſ.in ſi. col.vlt. Marſ.in l.j.§.diuus,nu.49.ff.de ſica.& Doc.Mod.in l.culpa caret.ff.de re.iu.Fel.in c.lator,& in c.ſigni.ext.de hom.Cęp.in cōſi.43.nu.2.Flor.in l.qua actione, §.occiſum,nu.2.ff.ad l.Aqui. Bal.ſing.in conſ.222. per totum in 5.vol.

87 Homicidiū vero caſu & non ex propoſito commiſſum non punitur pęna mortis.i.pęna l.Cor.de ſica.vt l.1.C.de ſica.& iō ſi qs aggreditur hominē intentione,& animo eū baſtonandi, & non occidēdi,ſi ꝑter intentum ſuum percuſſus interficitur, de occiſo,non tenetur,ſed alia pęna arbitrio iudicātis cum ta
88 le homicidiū vltra ꝓpoſitū euenerit,vt alle.Pau.de Caſt.in ꝙſi.192.incipien.in cauſa carceratorum.Marſi.in l.1.C.de ſicar. nu.2.fol.2.Cœpo.conſi.34.35.incipien.poſtulato.& conſi.38. Paris de Put.in tra.ſyn.verſ.tu qui vadis in birrariaſin prin.fol. 83.Bal.& Saly.in l.1.C.ſi adu. delicti,ſed ſingulariter Bal.con
89 ſi.222.in 5.vol.& homicidiū cauſale nunq̄ punitur,niſi culpa caſum præcedat,improuiſum uero pro modo culpę, prout late.dixi in tractatu meo crimin.in verbo ſi quæratur de iure ciuili.fol.40.Marſi.conſi.65.& 91.& in ſing.ſuis 247.& Fel.in c. ſi.de homi.Signo.de Homo.conſil.27.Anch.conſi.282. Alex. conſi.140.2.uol.Card.clementi.1.q.85.de homi.idem Mar.in l.1.§.diuus.nu.15.ff.ad l.Cor.de ſica.Bal.in l.uenia, C.de in ius
90 uocan.Bannitum ſi quis occiderit, ab homicidio excuſatur, ut dicit Alb.in l.4.§.ſi quis iterum,ff.de adimen.leg.idē in ſuo opere ſtat.4.par,q.18.fol.57.& ꝑ eundem,C.de his,qui ad eccleſias confu.l.1.Cęp.conſ.5.nu.2.fol.6.Pau.de Caſt.in l.1.C.quādo lice.ſine iud.ſe uendic.& ibi Bar. Et maxime quando bannitus eſt cum pęna mortis,& non ad tps, & ſimiliter bannitus
91 & banniendus ex forma prouiſionum Ducal. impune offendi poteſt,& occiſor non tenetur pęna l.Corneliæ de ſica.ut in ſtat.Tar.libr.3.in c.11.ſub rub.de dila.danda citatis, & de for-
92 ma & banno citandi, & banniendi reos criminis nec nō cōdemnati in li.50.par.ut in li.ſtat.Tar.l.3.tract.9.ru.de malefac. inſul.& armis.& ſimiliter ex forma ſtatut.Paduæ,Cremæ, ac Veronę,qa bāniti oīno ꝓ mortuis habētur.Marſ.in l.q duob. nu.15.ff.ad l.Cor.de falſ.& l.j.nu.5.ff.eo.ti.& in l.1.nu.67.uerſ. 20.limi.ff.ad l.Cor.de ſica.ubi multa refert.Idē conſ.11.57.cōſi.119.& 86.& conſ.120.& 121.Alb.ult.par.ſtat.q.57.Ale.cōſi. 114.1.uol.& conſi.3.& 107.2.uol.Bar.in l.inter oēs.§.recte,ul. col.ff.de fur.Ale.cōſ.35.4.uol.Cor.ꝙſ.122.4.uo.Dec.ꝙſ.327.Cępo.in cōſ.7.Bal.in l.Labeo.in fi.ff.de pac.& Cęp.conſ.41. Bar. conſ.188.Mar.in ſing.ſuis,nu.372.fol.38.

93 Occidēs hominē ꝓp tumultū ſedandū, q alio modo ſedari nō poterat,ab homicidij pęna excuſatur,ut eſt tex.in l.q cedē. ff.de ſica.& ibi Bar.& Marſ.ubi dicit,ꝙ ꝓp tumultū populi ſedandū multa cōeeduntur,q̄ alias non cōcederētur.Idē Marſi. in ſua pra.cri.in §.examinānda,nu.30.ubi dicit,ꝙ ſi iudex timet ne pendente termino aſſignato reo ad faciēdum defenſiones
95 ſuas cā capitali tumultus fiat,pōt illico ꝓcedere ad executionē capitalē,& fuit opi.Lu.Ro.ī ſin.ſuis,589.inc.3.iudex,& ante eū fuit.Bal.ī l.cū reis in fi.C.de pę.Et Ang.de Are.ī tra. mal. ī uer.q iudex.ſtatuit Ter.ad eorū defenſiones ī uer.ſi aūtaliqs, & Carr.ī ſua pra.cri.nu.365.inc.25.fol.153.alle.l.q cędē, & ibi Bar.ff.de ſica.ubi tenet,ꝙ pęna pōt accelerari cā ſedādi tumultum.& uide Lud.Mont.de reprob.ſententię Pilati. in ſuo trac.

96 Officialis publicus exequens officium ſuum,ſi occidit, nō tenetur de homicidio.Bar.in l.ſi ſeruus,C.de his, qui ad eccleſias ꝓfugiūt.& in l.ſi.C.qñ liceat ſe ſine iud.vē.Fel.in c.cū iuſto de homi.Bal.in l.ex patrono.C.ne filius pro patre.Idem in l.ſi. C.de crim. repe.Bar.in l.quemadmodum.§.fi.ff.ad Silla.Flo.in l.ſeruus in vlt.col.nu.3.ff.ad l.Aqui.Bal.cōſ.105.j. vol.Idē Flor. in l.quemadmodum.§.magiſtratus.nu.3.ff.ad l.Aqui.Marſi.in ſing.ſuis.137.inc.in iure.& idem in l.1.nu.78. ff.de ſic.vbi plura accumlat Paris de Put.in tract.ſyndic.in ver. reſiſtentia.nu. 18.fol.90.Marſ.§.aggredior,nu.42.in ſua pract.crimi. Carre.in ſua pract.crimi.nu.358.fol.153.ꝙ bene nota,quia præſumptio eſt,ꝙ officialis quicquid facit bona,& laudabili mēte id faciat ſecundum Bal.in cōſ.494.nu.2.1.vol. & idem Bald. in l.pacta nouiſſima.ff.de pa. & ab eo præſumitur ꝙ omnis dolus abſit, vt l.1.C.de prædijs cur.li.10.& in l.ſi quis decurio.e. tit. Paris de Puteo in trac.ſyndi. verb.per ſyndicatores nu.18. fol.8.

97 Transfugam,vel ciuitatis proditorem vel piratas occidens excuſatur,vt l.3.§.transfugas,ff.de ſic.& in l.proditores, ff. de re.milita.Bal.in 1.in fi.C.qui bon.cæd.l.j.poſſ.Et in aut. nauig. C.de fur.laſ.in l.iuſte.poſſidet.ff.de acq.poſſ.Marſ.in l.15.limi. ff.de ſic.Paris de Puteo in tract.ſynd.in verſi.latro in 1. col.& Mar.in d §.transfugas.Quod tamen ſemper intellige,dummodo ſimiles perſonę non eſſent in carceribus detētæ,vel in manibus familiæ poteſtatis,vel officialium iuſtitiæ,quia eos occidere minime licet,vt l.j.ff.ad l.Iul.maieſt.& l. ſi. C. de mathemat.li.12.ex quo quam primum aliqui ſunt retenti,habēt immunitatem,& ſecuritatem a l.ſi.C.de cu.reo.Bar.in l.ī laqueū ff.de acqui.rer.domi.Marſi.in l.1.num.3.ff.de ſica. & ratio eſt, quia poteſt impune offendi,cum ſit hoſtis publicus,vt l.2.in fin.ff.de ſic.Paulus de Caſtro conſi.30.& conſi.33.Alex.in cōſil.75.in 1.uolu.& in conſi.106.in 2.vol.Bar. in l.amiſſione in verſi.aduertendum.ff.de ca.dimi.Bal.in l.1.in verbo,& præterea.C.de hær.inſti.

99 Pugnantes contra patriam poſſunt impune interfici, vt eſt tex.ſing.in l.minine,ff.de reli. & ſump. fun.& ibi Bar.Bonifa ī tract.malefic.ſub rubrica,quis poſſit alium offendere merces enim iuſti laboris appellāda eſt,qui feruore publicę charitatis ꝓ tutela nālis pīię cruentiſſi. patriæ hoſtē occidit,& in c.Maximianus.27.vbi nō licet hæreticū occidere,niſi ꝓ defenſione fidei Chriſtianę,hoc idē Carre.ī ſua,prac.crim.nu.367.fo.154. & in c.ſi audieritis.23.q.v.Bal.ſing.ꝙſ.267.nu.1.ī 3.vo.& c.vo. 264.Et hæreticus,vel ſchiſmaticus ꝓprie dī,qui cōceptā noui

erroris

Digitized by Google

erroris perfidiam obtinet, & pertinaciter defendit, ſm Augu. vel ſm Vgonem ſciſma eſt error pertinax, catholicam pacē in ſingulari perturbans Eccleſiam, & Car. in ſuo tra. de hær. nu. 148. vbi tenet, quod hæretici a quocunq;, & interfici, & percuti poſſunt, vt Fel. c. fi. de hære. Car. clem. 2 §. cæterum, de ele. & auct. Gazaros, C. de hær.

101 Occidens principem, vel alium tyrannidē exercentē a pęna homicidij excuſatur, vt dicit Paris de Pu. in tra. ſynd. in princ. de exceſſu reg. ver. an liceat, nu. 17. fol. 4. Lucas de Pen. in l. j. C. vt armorum vſus, li. 11. & in l. omnes, C. de decu. li. 10. Iſner. in c. 1. quæ ſin. regal. & Car. in ſua prac. cri. §. circa, nu. 84. fol. 12 r. Idem Par. in tra. ſynd. in ver. reſiſtētia, nu. 14. Bal. in conſ. 219. nu. 2. in 5. vol. Ex quo deficit animi ꝓuidētia, q̄ omnia cōtraria dominatur, reſpue igit̄ crudelitatē, & matrē crudelitatis tyrānidē, quia ſubditos errantes non tam a bono retrahit, q̄ ad omne genus mali ſua tyrannide, & ſæuitia præcipitat.

102 Occidēs volentē per vim ſe, & ſuos ſtuprare a pęna homicidij excuſat̄, vt eſt tex. in l. 1 §. itē diuus, ff. de ſica. Gand. in rub. de defen. a reo. faci. & in ru. de pę. pen. col. Mar. in l. 1. C. de ra. virg. nu. 12. Ang. in tra. Male. in ver. che hai adulterato la mia donna. nu. 55. fol. 62. Carr. in ſua pra. cri. nu. 366. fol. 153. Gan. in tra. in ru. de mul. q̄ſt. nu. 20. 2. col. fol. 180. & quot ſunt ſpecies

103 violentiarū, vide d. Iaſ. in l. fi qñ, C. vñ vi. nu. 1. vſq; 6. Bal. ſing. conſ. 140. nu. 2. in 2. vol. & Tho. Grā. cōſ. 43. & in conſ. 55. Sciēs

104 aliquē accedere ad prædia mea, vt me vi expellat, ſi occidam, vtrū a pęna ordinaria mortis ſim puniēdus, dicit Bald ꝙ ſi in itinere eū vulnero, aut occido, nō debeo pęna l. Corn de ſica. puniri in l. 1. 7. q. nu. 37. C. vñ vi. alle. tex. in l. 1. C. vbi de poſ agi oportet, & ibi gl. in l. 3. §. transfugas, ff. ad l. Cor. de ſica. ar. l. Cæſar. ff. de pub & rō pōt eſſe, quia, ſi quis vim a ſe factā in reb. vel ꝑſona repellit, p̄ſumptio eſt, qui hoc fecerit cā ſuæ defenſionis, vt ſing. Mar. in l. 2. n. 21. C. ad l. Cor. de ſica. & idē in ſua pra. cri. §. qm̄, nu. 68. 69. & 70. & Bal. & Io. de Ana. in ca. ſignificaſti. il 2. de hom. Ale. cōſ. 76. in vl. col. 1. vol. Et Fel. in c. dilecti, in 9. col. de exce. & gl. no. 23. q. 1. in ſumma, nā in inuaſore, & turbatore ſemꝑ prę̄ſumitur dolus, vt ſing. Bal. in cōſ. 119. nu. 2. in vol. 2. ſicut in homicidio rapina, & in cęteris delictis cōiter ineſt dolus, vt gl. no. in l. 1. §. 1. ff. de dolo, c. 1. de prę̄ſum. Cor. ꝙ ſi. 2. l. 5. 3. vol. Bal. in conſ. 155. in prin. in 3. vol. alle. l. ſi non conuicij, C. de iniu. Mar. in ſing. ſuis 456. ꝙ no.

106 Excuſat̄ ſimiliter occidēs furē nocturnū, vel diurnū, qñ ſe, & ſua aliter euadere nō pōt niſi occidēdo, vt l. furē, in fi. ſi. de ſic. l. ſi pignore, §. furē, ff. de fur. Sal. in l. qm̄ multa, C. ad l. Iul. de vi. Cor. Peru. in conſ. 27. 4. vol. in fi. Iaſ. plene Inſt. de act. in primæ gl. in iudicio, & in c. perfodiens, extra de hom. ꝙ ſemꝑ intellige. ſm diſt. dicti c. videlicet, ſi fur diurnus telo ſe defendat, & ali

107 ter illum capi non pōt, in nocturno vero ſi ſe, & ſua abſq; periculo ꝑſonæ ſaluare nō pōt, & cognoſci non pōt, vt ſing. Iaſ. in l. vt vim, ff. de iuſ. & iur. Mar. in d. l. furē, ff. de ſica. & in l. vt al legat, nu. 1. C. eod. ti. Qui autem dicant̄ fures, ſeu famoſi latrones, vide Bar. & Ale. in l. capitaliū, §. famoſos, ff. de pęn. Bal. & Mod. in auc. ſed nouo iure, C. de fur. Iaſ. in §. ex maleficijs, Inſt. de ac. 2. no. vſque ad fi. Mar. conſ. 22. Tho. Gram. conſ. 59. & cō ſil. 37. & conſi. 60. Mar. conſ. 8. 35. & 49.

108 Occidens nocturnū agrorū depopulatorē, aggreſſorē viarū publicarum, & militiæ deſertorē ab homicidio excuſat̄, vt l. j. & 2. C. qñ lic. ſe ſine iu. ſe vend. Flo. in l. ſi ſeruus vult. Cor. ff. ad l. Aqui. Mar. in l. 1. in prin. 6. fallentiæ, ff. de ſica. Paris de Put. in tra. ſyn. in ver. latro. nu. 23. Cęp. conſ. 41. nu. 13. l. deuorū, C. de metatis. li. 12. ꝙ intellige. reſiſtunt, ſed ſi capi, & detineri pñt, &

109 ad iudicē ſunt in actu deducendi, illo mō eos occidere non licet, ꝙ dic ēt, vt ꝑ Bonif. in ti. de male. in ru. quis aliū defen. ver.

110 Item deſertorē militiæ. Ang. in q̄ſ. 14. inc. nos Caro. Ale. in l. 1. §. 1. ff. de eo, ꝑ quē factū erit. Io. An. in c. pe. de cle. non reſid. Tho. Grā. conſ. 59. Mar. in l. furē, in fi. ff. de ſica. Cor. conſ. 27. 4. vol. Fel. in 2. c. de hom. Ang. in tra. male. in uer. & ueſtē cęleſtē abſtulit. Matheſi. in ſing. ſuis. 125. & 142. Cor. Per. conſ. 27. nu. 1. fo. 32. 4. uo. Exo. c. 22. in prin. ibi ꝓcuſſor nō erit rē ſanguinis.

111 Item excuſant̄ omnes illæ ꝑſonæ, q̄ occidunt raptores virginū, uiduarū, aut honeſte nuptarū deprehenſę tñ in fragāti crimine raptus, ut l. unica, C. de ra. uirg. & ibi Bar. Bal. Sal. & Docto. Moderni, & l. raptores, & ibi Bal. C. de epiſ. & cle. Marſi. in ſin. ſuis 175. inc. ꝙceſſo uno. Carr. in ſua pra. cri. nu. 273. & 274. §. circa, fol. 140. Fed. de Se. conſ. 213. per totū. Dec. conſ. 65. & ꝙ ſi. 84. Ang. in tra. male. in ver. nec nō ad q̄relā Bonif. in eo. tra. in ti. de rap. Pau. de Caſ. in conſ. 305. & raptores dicuntur, q̄ a uidę mentis impetu uiolenter, ac impudice aliena auferunt ſe cundum Tul.

112 Occidens aliquē in duello licito, excuſat̄, ut in c. j. §. ſi quis hominem, ibi niſi in duello, de pace tenen. & ibi Bal. Gan. in ru. de ꝑn. pen. col. uer. non punitur. Pau. de Caſt. cōſ. 192. Mar. in l. 1. nu. 24. col. 2. ff. de ſica. Fel. in c. petitio, de hom. Carre. in ſua pra. cri. nu. 236. §. circa, fo. 148. Bal. in l. fi. in fi. C. de proba. Iaſ. in l. ex hoc iure, ff. de iuſt. & iur. nu. 31. & ex quibus cauſis de

113 iu. canoni. duellum cōcedatur, vide ibidem Iaſ. nu. 33. & 34. & an de generali cōſuetudine ꝑ niſſum ſit duellū, uide d. Par. de Put. in tra. de re mili. §. an tuoditus, nu. 3. li. 6. idem in §. duellū, nu. 3. li. 1. Tho. 6. fol. 334. An. Corſ. de poteſt. Reg. par. 4. nu. 31. Tho. 5. fol. 232. ubi multa refect. vide Bal. in l. cum filius, §. fi. ff. de leg. 2. idem conſ. 343. nu. 10. 2. uol. & conſi. 165. nu. 4. 2. uol & in l. ex hoc iure, nu. 14. ff. de iu. & iu. Bald. in l. de his, C. depo. & idem Bal. in l. negantes, C. de act. & obl. Signo. de Homod. conſi. 96. Bal. in l. fi. in fi. C. de ꝑb. Dec. Gui. Pap. nu. 617. vſque. 623.

114 Item excuſatur ille qui aliquem mortifere vulnerauit a pœna l. Cor. de ſica qui vulneratus poſtea fuit extinctus ab alio. nā primus tenet̄ de vulnerato, ſecūdus vero de homicidio, vt eſt tex. in l. item mela, §. celſus. ff. ad l. Aqui. Fel. c. de cætero, ext. de hom. Iaſ. in l. ſi ab hoſtib. in pen. col. in fi. ff. ſo. ma. Mar. in 1. limita. 15. nu. 85. ff. ad l. Cor. de ſica. Bal. in c. 1. in prin. quib. modis feu. ami. idē Bal. in l. ita vulneratus, ff. ad l. Aqui. & ibi Flor. in prin. Et Bal. in conſ. 312. nu. 5. in 4. vol. & in cōſ. 399. in 1. vo. Ale. conſ. 15. in 1. vol. Bal. in l. 1. C. de nund. Bar. in l. dāni, §. ſabini, ff. de dam. inſe. Tho. Gram. cōſ. 249. Ang. & Imo. in l. actione, §. ſi ſeruus, ff. ad l. Aqui. cano. in c. ſignificaſti, de homi. Iniu

115 ſte carceratus ꝑ delicto, ſi aliter euadere nō pōt, niſi cuſtodes carcerum interficiat, de hom. non tenet̄, vt ſing. Old. in cōſ. 55. inc. cōſueuit dubitari, in vlt. col. Paris de Put. in tra. ſyn. in ver. captura, in ver. ſi iudex, in fi. & in ver. reſiſtētia, nu. 21. fo. 90. & in eo. tra. fol. 81. alle. tex. in l. nihil, ff. de cap. l. capitaliū, §. ad ſtatuas, ff. de pęn. Bal. in l. ſi legib. C. ſi ꝯ ius vel pub. vti. 2. col. Mar. in l. j. nu. 108. ff. de ſica. Carre. in ſua pra. cri. in §. circa. nu. 360. in

116 ci. 20. fol. 153. & ratio eſt, q̄a quælibet cā ēt iniuſta excuſat a dolo, & pęna corporali, & vbi ſine dolo homicidiū cōmittit̄, homicida pęna mortis non tenetur, ſed alia mitiori arbitrio iudicantis, vt Bal. conſ. 9. nu. 3. tertio vol. Marſi. & Doc. in d. l. 1. Et l. diuus, nu. 15. ff. ad l. Cor. de ſica. idem in ſing. ſuis, nu. 179 in ci. voluntas & propoſitum, Iaſ. no. in l. iuſte, num. 31. ff. de acq. poſſ. Dec. cōſ. 248. 1. vol. Tho. Grā. cōſ. 71. nu. 4. Cor. cōſ. 261. n. 1. & conſ. 33. lit. n. vol. 4. vbi cōcludit, ꝙ q̄libet cā ēt beſtialis excuſat delīquētē a pęna mortis. Soc. in l. iuſte poſſidet, n. 4. ff. de acq. vel ami. poſ. l. igitur. §. pōt, ff. de li. cau. gl. in l. plagij, la 2. C. ad l. Iul. de plag. in verbo iuſta, Cęp. conſ. 10. nu. 21. in ciuilibus Ale. in l. ſi cum dotē, §. ſi maritus, nu. 5. & 6. ff. ſol. mat.

117 Exculpatio ꝙffenſi prodeſt reo inculpato, & tollit oīa indicia q̄ cū exiſtētia, cū habeat ꝑ ſe indiciū innocentię, ita ſingu. dicit Bal. in l. 1. in vl. col. ver. pone teſtator, C. cōia deleg. alle. l. Pau. §. 1. ff. de bon. li. quā doctrinā ſequutus fuit Ale. in q̄ſ. ſuo, 24. inc. animaduerſis, in 6. col. 2. vol. Et in conſi. 237. inc. pōdera tis narratis in themate. circa prin. & in cōſ. 224. inc. viſo pceſſu. in 2. Car. in vlt. col. & idem Alex. in l. ſi qs in graui, §. ſi quis moriens, ff. ad Sill. plene Iaſ. in l. 1. 2. col. ff. de eo ꝑ quem factū erit, & idem in l. 1. in fi. C. commu. deleg. & Marſil. in ſing. ſuis. nu. 22. inc. cōfeſſio offenſi, fol. 4. Fel. in c. 1. circa fin. de prę̄ſum. & idem in ſua pract. crimina. §. diligenter, numero 200. incip. vlterius, Felyn. in cap. literas, penul. col. de præſumptio. Socyn. conſil. 54. penul. col. 3. volu. Alexan. conſi. primo, 4. vol. Iaſ. plene in l. j. C. cōia, de lega. Alex. conſ. 24. j. vol. Cępol conſi. 10. in fine, nu. 17. Thom. Grām. conſ. 53. in fi. Alex. conſi. 30. vlt. col. in 6. vol. Marſ. ſing. 22. incip. confeſſio, & conſ. 51. & 61. & 17.

118 Diuturnitas tꝑis, an excuſat delinquentē a pęna ordinaria homicidij, dic ꝙ aliqui uoluerunt, ꝙ plus puniretur, qui heri homicidium fecit, q̄ qui fecit tranſacto decennio, ut tenuit gl. & Bar. in l. ſi diuturno tꝑe, ff. de pęn. quidam uoluerunt, ꝙ pœna minoretur, ut Panor. in c. cum hēmus. extra de eo, qui dux. in uxo. q̄ polluit ꝑ adulter. Paris de Puteo in trac. ſindic. in uerſ. pęna, nu. 20. Saly. in l. ſeruus, nu. 9. C. ad l. Iul. de vi pub. Ancha. conſ. 79. Marſil. ſing. ſuis, nu. 323. incip. diuturnitas, & 454. vbi iudex in pęnis imponendis, maiorem dēt imponere

119 pœnam in delictis de recenti factis, q̄ in delictis antiquis, ut l. ſi diuiſio, ff. de pęnis, & ibi gl. no. Bal. tñ in conſ. 409. in fi in 4. vol. tenet, ꝙ ꝑ lapſum tꝑis eſt perſcripta impunitas, etiā ſi probatio delicti eſſet luce clarior, alleg. tex in l. ſed ſi unius, §. ante iudicem, ff. de injurijs, & l. auxilium, in princ ff de mino. Bal. conſ. 237. 3. nu. 1. vol. vide Ancha. Barba. & Rochū de cur te. in c. fi. extra de conſue. Salyc. in l. ſeruus, 2. col. C. vnde vi.

120 Vulnerans aliquem, qui ex illo vulnere principaliter mortuus eſt, non tenetur pœna mortis, maxime quando ipſe vulneratus uoluit medicari a medicis peritis, ſed fecit ſe incantari a fœminis, uel a circumforaneis, prout ſing. dicit Socin in in conſi. 108. incipien. primo aſpectu in vlt. col. quod dictum

121 Socini intelligo quando medici dedetunt policiam, aut cædulam vulnerum ſine periculo mortis, & in loco non periculoſo, neq; cū inſtrō periculoſo, nā medicis in hoc deponētib. ſtādū eſt, ut Bar. in l. 1 ff. de uē. inſip. & in c. ſignificaſti, il 2. de homi. Ale. in l. qui iurato, nu. 4. ff. qui ſatiſcogan. Cępo. alleg. 61. in prin. nu. 4. fol. 69. & idem Cęp. in l. 1. nu. 2. ff. de edil. edict vbi dicit, ꝙ quilibet præſumitur ſcire artem q̄ facit, & exerce.

Digitized by Google

l.ſemel C.de re mil.lib.12.Et ibi Bar.copioſe.Fel.in c.propoſui
ſti,in 2.col.in prin.de prob.Cor.conſ.91.in fi.2.vol. & l.ſi in ri-
122 xa,ante fin.ff.ad l.Cor.de ſica.vel quãdo vulneratus poſt vul-
nus illatum ambulat per ciuitatem,ſeu calles,& hoc teſtib.ſit
comprobatum,vel quod percuſſus nõ obediuit medicis,& nõ
paruit,nec obſeruauit præcepta medicorum,ex quo dicitur eſ
ſe in aliqua culpa,vt dicit Bal.in apoſt.ad Bart.in l.qui occidit
ff.ad l.Aqui.& præſertim ſi probari poteſt,ꝙ in die febris,quæ
regulariter eſt in die 3. & poſt vulnus illatũ ſuperuenit in die
3.febris propter generationem ſanici, quarta ſeu ſeptima die
ſurrexit electo,& ambulauit per ciuitatem, ex quo euidenter
comprobari poteſt,vel ex depoſitione medicorum,& chirur-
123 gorum,vel ex inſpectione vulneris.Si apparent labia rubra,&
emittebant bonam ſaniem,ga tunc non ex vulnere ipſo, ſed
ex malo regimine percuſſi obijſſe exiſtimandum eſt, vt Cęp.
in d.conſ.61.per totum Carre.in ſua pra.cri.§.circa nu.322.&
323.Bal.in conſ.109.1.vol.Bal.in l.1.C.de emen.ſeruo.Cęp.cõ
ſil.27.Flo.in l.ait l.§.1.ff.ad l.Aqui.Fel.& canoni.in c.presbyte-
rum de homi.Vbi plene Cęp.conſi.41.Io.de Placen.in l.nec ſe
mel,C.de re mil.li.10.Mar.in l.nihil intereſt,ff. ad l. Cor.de ſi-
ca.Tho.Gramma.conſi.2.in fi.& conſi.49.& 24.Cęp.conſ.62.
& d.conſ.27.Bal.conſ.328.num.2.ſecundo vol. Alb.q.17.in 2.
par.ſtat.Ale conſ.148.in 2.vol.Ancha.conſ.278.& Soc.conſil.
178.& Tho.Gramma.conſi.29.Cor.conſ.282.lit.enim. & o.in
4.volum.

124 Exercitium in colluctatione excuſat homicidam a pœna
mortis, vt puta ſi duo exercitii cauſa ludunt ad brachia, vel
alio exercitio gloriæ,virtutis,vel ioci cauſa,& in tali ludo vn⁹
ex colluctantib.interficitur,pęna ordinaria non tenetur, ſed
pęna minoratur,vt l.qua actione,§.ſi quis in colluctatione,ff.
ad l.Aqui.tex.in c.lator extra de hom.Floria. in l. dolo malo,
125 ff.de ſer.corru.Cęp.conſ.30.& 31.vbi dicit de ducb. regatij, ad
inuicẽ colluctantib.& ludẽtib.& altero defuncto,occidens pę
na capitali,non tenetur,ſed alia minori pęna arbitrio iudican
tis.Dec.in conſ.9.& 100.Mar.in ſua prac.cri.§.vlterius in vl.co
lum.Anch.in conſ.272.& 227.inc.iure ſtricto.idẽ in c.vulnera-
bilis de conſu.Pau.de Ca.in l.1.C.vbi ſena.vel cla. Paris de Pu.
in tra.ſyndi.in verb.pęna ver.quia multa,Carre. in ſua pra.cri.
§.circa,nu.355.fol.153.Ang.in l.impuberem,ff.de furt.Marſil.
cõſ.100.ꝙ no.Soc.conſ.25.Ang.de Male.in verbo.ſcienter, &
doloſe,nu.6.& in idem Ang.in l.1.ff.de ver.obli. Flor.in l.ſi ex
plagijs,§.fi.ff.ad l.Aqui.vbi ſi qs alium impulerit,& ex illo im
pulſu puer occidatur,pęna homicidij nõ tenetur,ſed alia,niſi
ſtudioſe,& præter naturã ludi hoc eueniat,cum ordinaria pę-
na forſan teneretur.

126 Vniuerſitas ſi deliquit,capitaliter non debet puniri,ga vni
uerſitas non hẽt corpus verum,ſed bene fictũ,& abſurdũ vide
retur,vt infantes,& alij de vniuerſitate,qui delictũ non cõmi
ſerunt decapitarentur,ſed ꝓ dictã vniuerſitatẽ pęna punit, vt
p.Car.in ſua pra.cri.§.circa,nu.347.& 350.Fel.& Pan.in c.dile-
ctus.de ſimo.& idẽ in c.auditis de imm.ecc.& ibi Fel.laſ.& De
ci.in l.ciuitas,ff.ſi cer.pe.Bal.& Ang.in l.metũ,§.animaduertẽ
dũ,ff.ꝙ me.cau.Cy.& Sal.in l.ſi quis in tantã,C.vſi vi.Bal.in l.
polla.C.de his quib.vt indi.Old.in conſ.195.Ang. in cõſi.164.
& 195.& Anch.in cõſ.58.Gand.in tra.mal.in ru.de homi.nu.
15.ver.qõ talis eſt fol.167.Flor.in l.ita vulneratus nu.2. ff ad l.
Aqui.& qũo vniuerſitas dicatur delinquere,vide ſing. Bald.in
conſ.228.in prin.in 1.vol.& in conſ.367.nu.1.in 3.vol.Lu.Ro.
conſ.617.Ale.cõſ.461.2.vol.elleg.cõſuluit Cor.nu.224. 4. vol.
Pau.de Ca.conſ.5.& conſ.415.Bar.in l.aut facta,§.fi. ff.de pęn.
Car.in cle.1.§.ciuitas.de pęn.Spe.in ti.de acc.in prin.ver.ſed nũ
quid Bal.in l.ẽt C de execu.rei iu.li. 6.col.Ang.cõſ.164.& 195.
Old.conſi.195.& conſ.315.Are.conſ.164.167.Bal.in l.j. §. fi.ff.
de iuſt.& iu.Anch.conſi.158.Dec.conſ.221.Corn.conſ.224.4.
vol.per totum.

127 Raptoris pęna,an de iu.canonico locũ hẽat in ſocijs, & au
xiliatorib.eorundẽ? diſtingue,ꝙ aut ſumus in terris eccleſię,in
quib.attendit,& ſeruat diſpoſitio iuris canonici,& dic ꝙ non,
quo ad pęnã,& in amiſſione bonorũ,& ad reliqua,vt Bal.in l.
priuilegia,C.de ſacroſ.ecc.Carre.in ſua pra.cri.§.circa.nu.299.
alle.Bal.in l.1.C.vſi vi pen.col.ver.ſed an ſi licet.idẽ in l.vni.C.
de rap.vir.in 5.nota.Mar.ibi col.12.ver.no.Car.in ſua pra.cri.
d.§.circa.nu.299.fol.143.aut in terris imperij, in qb. abſolute
imponit eadẽ pęda cõplicib.fautorib.auxiliantib.& concorni
tantib.in ipſo actu deprehenſis,vt capite puniant, & bona pu
128 blicent,ac interfici pſit,& vbiq; capi,& cognoſci abſq; fori ꝓ
ſcriptione,ac exceptione,ꝙ ſemp intellige pcedente prius tra
ctatu,& coadunatione ad hoc princ.facta,vt dicit Anch.in ꝙ
ſil.217 Bal.conſ.226.3.vol.Ale.in l.ſi duo patroni in prin.ff.de
re.iu.Mar.in l.nihil intereſt,nu.20.& in l.fi.nu.28.ff.de ſica.Bal.
conſi.171.4.vol.Cęp.conſ.56.Mar.conſ.63.cano.in c.pe.& fi.de
rap.c.denique,26.q.2.Pan.conſ.12.Fed.de Sen.conſ.36.Ale.cõ
ſi.13.2.vol.Bar.conſ.19.Dec.in l.fęminę,C.de ſec.nup. & Fed.
de Sen.conſ.25.Io.Cal.in d.c.fi.de rap.Cęp.conſ.56.ſup.ludęus
129 ſi adulterat chriſtianã,qua pęna mulctari dẽt? annotatione di
gna ea nobis qõ viſa eſt,tu dic,ꝙ Iudæi puniunt pęna mortis,
vt cõſuluit Barb.in conſ.64.4.vol.Mar.cõſ.101.& plene p Pau.
Gimal.in tra.de pęn.c.omni,12.q.Pe.de Anch.conſ.15.Io.An.
in c.gaudemus de diuor.Fel.in c.an nonnullis de iudę.Ale.cõ-
ſi.99.6.vol.Cor.Peru.in cõſ.114.1.vol.alleg.l.negs chriſtianã,
C.de Iudæis,vbi dicit,ꝙ iudæi iudicant ſm leges Roma.ibi lit.
pen.& q. fol.119. hodiernis vero temporib.iudicantur,& pu-
130 niuntur ſm vſum,& cõſtitutiones locorũ,& regionũ.Old.cõ
ſi.333.qualiter.fol.60.vbi dicit,ꝙ qdã iudęus fuit cõdemnatus
in amiſſione virilium,& vidit ea inciſa ante portã palatij Au
nionen.Et iõ iudex,quo ad deciſionẽ cauſæ, dẽt ſeruare iura
loci,vbi delictũ extitit cõmiſſum, vt l. ſaccularij,§.ſunt quidã
ff.de extrao.cri.l.2.C.de noxal.Anc.& Imo.Inn.in rubr.ext.de
conſue.Ale.de Imo.conſi.75. inci. Chriſti nomine repetito,2.
col.in 5.vol.

131 Vtilitas publica excuſat a pœna ordinaria mortis homici-
dam,vt puta,ſi homicida eſſet vnus magnus artifex,& eius vi-
ta ꝓ futura eſſet reipublicę,nõ imponeret ſibi pœna mortis,
ſed alia arbitrio iudicantis,vt no.in l.ad beſtias,ff.de pęn.Paris
de Put.in tra.ſynd.in verb.pęna.n.9.vbi dicit ſe euaſiſſe quẽdã
bombarderiũ,qui occiderat quẽdã,qui fuit relegatus a patria
per annos quinq;.Lu.Ro.in ſing.11.Et ſing.461.laſ.in l.lex,eſt
nu.2.ff.de lęgibus.Felin.in aquærenti,3.col.de offi.deleg.Cęp.
2.cau.in tract.inci.qñ aliquis.n.1.idem Fel.in c.cum illorum 2.
col.de ſen.exc.vbi de artifice,pictore,& ſimilib. Bald.in l.ſcire
oportet,§.de excu.tut.idẽ laſ.in l.cum filio familias,nu.101.ff.
deleg.1.fol.32.vbi dicit,ꝙ licet publice interſit delicta puniri,
132 tñ vbi delinquentis profutura eſt reip.pęna minui debet,vt d.
l.ad beſtias:ſing Mar.in l.edictũ,nu.2.ff.de q.vbi dicit, ꝙ vtilis
reipublicę,non dẽt torqueri,ẽt ſi habet indicia ꝺ ſe.Lu. Ro.in
l.ſi vero,§.de viro.10.ſallen.ff.tolu.ma.quemadmo.dos.per.vt
ſunt milites veterani, qui emad. torqueri non poſſit,vt Mar.
in d.l.edictũ,nu.12.licet hodie aliter ſeruetur in facto.Item ex
133 cuſantur omnes illę perſonæ,quæ homicidium committunt
negligentiæ culpa,vel alio modo dummodo dolus non inter
ueniat,quia tũc pęna vltimi ſupplicij puniẽdi non ſunt,ſed pę
na exilij,vel alia arbitrio iudicantis, vt eſt text.in l. ſi adulte-
rium cum inceſtu,§.imperatores,ff.de adulter.quem rex.

Magnifecit Cœpol. conſilio 28. per totum . Paris de Puteo,
in tractatu ſyndicatus in verb.quia multa,num.23. vſque,20.
fol.83.Bal.in conſ.502.nu.5.in v.uol.ubi dicit,ꝙ delicta inco-
gitata non ſunt ita punienda,vt ꝑmeditata.Marſ.in l.1.ff. de
ſic ar.Cuma.conſ.134.Alex.conſi.3.incip.vſ 2.vol.Are. cõſi.
80.Et in dubio an ptęſumatur culpa,vel caſus, uide Bal.ſin.
conſil.491.nu.2.vol.6.nam qui ſine dolo deliquit, iure ciuili
mitius punit,ut l.in lege.ff.de ſica.l.2.in fi.ff.de termino mo-
to,l.reſpiciendum,§.pe ff.de pęnis,l.imperator §. reſcriptũ,
ff.de admin.rerum ad ciuit.pertin.canon.in c.continebat,& in
c.pe.& in c.ſuſcipimus de homici.Bar.in l.j col.j.C.unde vi
Bal.in l.& ſi ſeuerior.ff.de his qui no.inf. Saly.in l non iõ mi-
nus.v co de accuſat.Cœp.in caute.ſuis 2.Paris de Pute.in ver
bo.pęna,uer.quid ſit ſtatutum in fi.trac.ſyndic.Gemin.in c.ſi
duo,& in c.ſæpe 5.diſt.Pau.de Caſt.in conſ 194. Dec.in cõſ.9.
Anch in c.venerabilis de conſue.Are.in §.præterea Inſt.ad l.
Aquiliam,Flor.in l.ſi ex plagijs.§ cũ pila ff.ad l.Aquiliam,&
in §.in clyuo,& §.tabernarius,ea.l.& eo tit. Bal.in l.data ope
ra.C.qui accuſare poſſunt,& idem in l.ij.C.de noxalib.Bald.
in l.quę fortuitis.C.de pig.ac.ubi dicit,quod legitime quis ex
cuſatur,quando diligenter facit, quę facienda ſunt,& omit-
tenda:verbi gratia,ꝙ facit oĩa,quę fieri poſſunt in culpa non
eſt,vt l.ſi merces.§.fi.ff loca item non dr̃ eſſe in dolo, aut cul
pa, qui fecit illud, ꝙ fieri neceſſe eſt, licet alijs noceat,vt l.in
naue Saupheli.ff.locati.idẽ culpa caret, qui bonõ uiro credi
dit,ut l.argentum,ff.commod item non dr̃ eſſe in culpa, qui
obuiare non potuit ſceleri,uel homicidio ꝑp flumen,ꝙ erat
in medio, l. in delictis ff. de noxali.item ꝙ uirtuoſe fit omnẽ
culpam excludit,ut l.qua actione,§. ſi quis in colluctatione,
ff.ad l.Aquil item non eſt in culpa,qui non facit,ꝙ eſt in ſua
ptãte,l quemadmodũ §.ſi nauis,ff.eo.tit. item non eſt in cul
pa,ex uitio naturali cui factum hominis nullatenus patroci
natur,item non eſt in culpa impellere unũ,aut alterũ niſi ſtu
dioſe,& extra naturã ludi.l.ſi ex plagijs,§.fi.ff.ad l.Aquil.Item
minus dr̃ eſſe in culpa in loco ſuo fodere,l.Proculus,ff.de dã
no infec hęc oĩa diligẽter cõſidera in delictis occurrẽtibus,
qñ iſta ſolẽt ꝓbare innocentiã accuſati inquiſiti,ſeu diffamati.
134 Excuſant ẽt a pęna ordinaria mortis ſeruitia ꝓſtita principi,
vel imperatori vt puta,ſiqs diu,& lõgo tpe ſeruierit principi,
vel imperatori, ex cauſis ꝓdictis pęna ordinaria minui ꝓt,gl.
& Ang in §.plene,Inſt.de iu.nat.gen & ciui.in uerb. ob meri
tũ.Tho.Gramat.in conſ.29.cir.fi & ſit uir bonæ opinionis &
famę,ut Alex.cõſ.121.7.uol.Mar.Tul.ĩ 2.Rethor.Ibi ſi plura,
aut maiora obſeqa,uidebunt cõſtare,qñ maleficia.Th. Grã.in
cõſ.63.Et alibi Seneca,q ĩ ſeruos ſuos iraſcit,& crudelis ẽ,ſa-

tis

Digitized by Google

tis oñ dit ptãtẽ aduersus alienos sibi defuisse. Lu. Ro. in fin. suis nume. 11. & 461. Iason. in l. lex est, nu. 12. ff. de le. Fel. in ca. quærenti. col. 3. de offi. deleg. & Idem Iason in l. eum qui numero 36. ff. si cert. pet. & Cœpo. cau. num. 2. col. vbi plene, & sine ali qua contumelia subdit a principibus corrigẽdi sunt, ne in iracundiam efferantur, secundum Plato. lege. char. 560. col. 1. in fi. & cum charitate. iux. præceptum domini.

Quare personæ accusare non possunt.

SVMMARIVM.

1 *Quod a iure non est prohibitum, concessum esse censetur.*
2 *Infames accusare non possunt.*
3 *Condemnati in publico iudicio, an accusare possint.*
4 *Infames infamia iuris, vel facti qui dicantur.*
5 *Infamia quatuor producit effectus.*
6 *Infames in 5. casibus accusare possunt.*
7 *Infantes, & furiosi accusare non possunt.*
8 *In iudiciis voluntas, & propositum an requiratur.*
9 *Mutus, surdus, aut mentecaptus, an ad accusandum admittantur.*
10 *Pupillus similiter accusare non potest.*
11 *Adultus in quibus casibus accusare potest.*
12 *Qui carent sensu, vel intellectu, an accusare possunt.*
13 *Adultus maior viginti annis, an accusare prohibetur.*
14 *Mulier, an ad accusandum admittatur.*
15 *Fœminæ in quibus casibus accusationem instituere possint*
16 *Fœminæ, an in iudicio criminali interuenire possint.*
17 *Serui familiares, an ad accusandum admittantur.*
18 *Inimici, an accusare possint.*
19 *Inhabiles, an ad accusandum admittantur.*
20 *Alumnus alimentatorem suum, an accusare possit.*
21 *Alumnus contra vitricum, an querelam instituire possit.*
22 *Qui duos habet accusatores, an a tertio accusari possit.*
23 *Accusatus de crimine publico, an accusare possit.*
24 *Accusatus, an de maiori delicto reaccusare possit.*
25 *Qui renunciauit accusationi expresse, an ad accusandum admittatur.*
26 *Remittentes actiones suas, an ad eas, amplius habent regressum.*
27 *Accusatio, an alieno nomine instituí possit.*
28 *Frater fratrem accusare, an iure possit.*
29 *In quibus casibus frater fratrem accusare, an iure possit.*
30 *Frater in capitalibus criminibus, an fratrem accusare possit.*
31 *Frater naturalis fratrem suum accusare, an admittatur.*
32 *Miles accusare, an prohibeatur.*
33 *Socius eiusdem criminis, an socium accusare possit.*
34 *Socius in quibus casibus socium eiusdem delicti accusari possit.*
35 *Pauper, an excusationem instituere compellatur.*
36 *Pauper quis dicatur in causa ciuili. & criminali.*
37 *Qui premium, vel precium accipit ad accusandum, an querelam instituere possit.*
38 *Testis recipiens pecuniam, pro testificando, an de testimonio repellatur.*
39 *Testis recipiens pecuniam, pro testificando, an a testimonio repellatur.*
40 *Falsum qui tulit testimonium in aliqua accusatione, an ad accusandum admittatur.*
41 *Præsumptio est, ut qui semel testificatus est falsum; iterum falsum deponere habeat.*
42 *Quando memoria defuncti in materia criminis læsæ maiestatis damnari possit.*
43 *Iudices officio conuenire, vel accusari haud possunt.*
44 *In quibus casibus magistratus conueniri possunt.*
45 *Maritus vxorem suam de aduiterio quando accusare possit.*
46 *Mulier, si propter adulterium perdit dotem, an priuetur alimentis.*
47 *Mulier, si maritus concubinas retineat: an dotem suam perdat.*
48 *Maritus si scit, ignorat, aut dubitat vxorem adulterium cõmittere, quid agere debet.*
49 *Accusatio calore iracundiæ instituta, an aboleri debet.*
50 *Blasphemator, an aliquem accusare possit.*
51 *Blasphemator, si antequam cõfiteatur crimẽ blasfemiæ moriatur, ò Christiana sepultura priuandus sit.*
52 *Alienigena, an accusationem instituere possit.*
53 *Banniti, an accusationem porrigere.*
54 *Quæ aliæ personæ accusare possunt vltra prædictas.*
55 *Sustinentes onera cum communibus villarum pro damno illis illato, cõmunia ipsa accusare, an possit.*

QVoniam satis vtiliter hactenus vidimus, quæ personæ a pœna mortis excusantur, nunc videre sequitur, quæ personæ accusare, & querelam instituere nõ possunt, quo cognito, sciemus postea, quę possunt, & omnes quidem ad accusandum admittuntur, quæ a iure nõ prohibentur, cum quod nõ

1 est a iure prohibitum concessum esse censetur, vulgata l. 1. ff. de post. l. ab ea parte de probat. ff. Marsi. consi. 84. col. 1. Odof. in rub. de delat. nu. 4. lib. x.

Et antequam de hac re exordium capiamus, scire debes, q̃ defensio, & excusatio, quæ fit, & fieri debet pro reo carcerato, est inuestigare de persona accusatoris denunciatoris, vel querelantis, cum nemo sine accusatore sit damnandus, l. rescripto §. si quis accusatorem, ff. de mune. & hono. Ioan. c. 8. quod nõ solum procedit in publicis iudicijs, sed etiam in priuatis delic-
2 tis, vt Albe. in l. fi. ff. de ius vocan. Et primo infamis, & criminosus accusare non potest secundum cano. & iura, vt ca. omnes 6. q. 1. & c. si qui sunt, vbi dicitur, quærendum est ĩ iudicio, cuius sit conuersationis, & fidei qui accusat, quia infamibus portæ principum, & iudicum patere non debent, vt Iason, in proœm. feu. numero 132. & glo. no. in capit. in omni negocio versicu. item consueuit, extra de test. hoc idem Barto. & Ang. in l. qui iudicio, ff. de accu. & ibi dicit idem Ang. quod si ex forma statuti creditur accusatori damni dati, vel alterius criminis, non tamen credetur, si ipse accusator, vel denuciator sit ĩfamis infamia facti, & cum hoc in facto occurrisset ita decisũ, & iudicatum, ac obtentum fuit, vt dicit Marsi. in l. maritus, nume. 38. ff. de quæstio Bar. in l. qui accusare nume. 6. versi. itẽ
3 hic dicitur, ff. de accusa. maxime in condemnatis in publico iudicio, Cy. & Sal. in l. si magnum, C. qui acc. non possunt, Bal. in rub. C. qui accu. non possunt, nume. 5 fol. 77. vbi enumerat casus, seu personas, quæ ab accusando repelluntur. Ratio est propter præsumptam calumniam, qui semel malus, vt l. Cassius, ff. de Sena. vel secundum Cyn. in l. qui crimen, C. qui acc. non poss. si accusator cum probaret crimen obiectum, perderet existimationem, & famam, vt in l. fi. C. de accu. sed cum infamis iam amiserit, ergo in certis tamen casibus infamis admittitur, vt Ange. in versicu. & ad quærelam Titij nume. 23. v-
4 bi late. Et qui dicantur infames infamia iuris, aut facti vide Iaso. in l. cunctos populos, in 2. lectu. num. 44. & 45. C. de summa Trinita. & fide Cato. Odof. in l. continet, nume. 4. ff. quod met. cau. Floria. in l. quæsitum, nume. 2. ff. de test.

5 Et aduerte quod infamia quatuor producit effectus, secundum Bald. in lib. statutorum, in verb. infamia, idem Bald. in l. frater, C. de inoffi. testam. in princip. quod nota, quia infamia solum in aliquibus criminibus est sufficiens indicium ad torturam, ut Bald. singu. consi. 95. nume. 6. in primo vol. fallit ta-
6 men in v. casibus vbi infames accusare possunt. primo si suã, suorumque iniuriam prosequuntur, 2. in crimine læsæ maiest. 3. in crimine simonię, 4. in crimine hæresis, 5. in crimine fraudatæ annonæ, ut Tancred. in titu. qui accu. poss. Specu. in titu. de accu. nume. 2. ver. item quod est infamis Bald. in rub. C. qui accu. non possunt, cum glo. Ange. de malefic. in ver. & ad querelam Titij. nume. 23. rationem assignat, propter præsumptã calumniam ad accusationem non admittuntur, quia semel malus in d. l. Cassius, ff. de sena. cum vulg.

7 Infantes, & furiosi accusare nõ possunt. Ratio est, quia quæ vident ignorant, & in eis nulla est volũtas, vt l. furiosi. ff. de regu. iu. ut l. prima, C. de fal. mone. l. quod Infans, ff. de rei vendi. Bald. in rub. C. qui accusare non possunt, nume. 3. Et isti repelluntur a quolibet crimine tam publico, quam priuato, quia ĩ iudicijs requiritur voluntas, & propositum, quod isti non ha-
8 bent, cum ad pœnam talionis non possint scribere, ergo repelendi, ut in l. qui crimen, C. qui accusare non possunt, & accusationem suam vsque ad finem prosequi, & subire eadem pœnam si non probabit, quam subiturus esset reus si cõtra eum crimen probatum esset, vt cap. Tuæ de procurat. Sal. in l. 3. nu. 8. C. qui accusare non possunt, Bar. in l. si cui in princi. ff. de accu. quæ forma sub non requiritur, vbi agitur per viam inquisitionis, secundum Bald. & Sal. in d. l. 3. nume. 8. Alexan. in apostillis, ad Barto. in d. l. si cui. idem voluit Specu. in titu. de accus. nume. 7. versicu. item excipitur, 2. q. prima c. prohibetur, & Ange. de malefi. in verbo & ad querelam, 7. num. 29. qui dicit, q̃ propter fragilitatem, & carentiam intellectus isti accusare nõ possunt. l. prima & secunda, ff. de accu. Imo. & Rom. in l. de pupillo, ff. de ope. nouis nunc. Barba. in rub. de accusa. Alexand. in l. in prouinciali, §. fi. op. no. nunc. idem, consi. 74. primo vol.
9 hoc idem de muto, & surdo, & mente capto, ut Ange. de malefic. in versicu. & ad querelam, titu. nume. 30. Insti. de exce. §. præterea, 1. col. 12. versicu. 3.

10 Pupillo similiter prohibita est accusatio propter carentiã rationis intellectus, ut l. prima & secunda, ff. de accusa. Barto. in l. 2. §. pupillus, in princip. & idem, in l. qui accusare nume. 4. ff. eodem titu. Ange. in tracta. de malefi. in verbo, & ad querelam Titii numero 29. vbi distinguunt hoc modo videlicet, q̃ aut pupillus est maior infante, & tunc cum authoritate tutoris accusare poterit, alias ipse tutor. idem Sal. in l. 2. numero 4. C. qui accusare non possunt, quando maxime suam suorumque iniuriam prosequuntur, vt Cyn. in l. 2. cum glos. C. qui accusare non possunt, & ideo accusatio facta ab illis personis

inha-

Digitized by Google

inhabilibus eſt nulla ſi excipiatur, ut Bar.in l.prima,§.accuſationem,ff.ad Turpil.Alexand.in l.in prouinciali,§.fi. ff.de op. no.nunc.Are.in ca. primo,de iud.& ibi D. Abb. Imo. & Roma.in l.de pupillo,ff.de ope.nou.nunc. Sal.in l.clarum , C.de autho.præſt.aut eſt adultus,& minor tamen ann.xx.& nõ po-
11 teſt accuſare,ſi non habet curatorem generalem , quia tunc in eo,idẽ quod in pupillis alias ſe habet,niſi in crimine adulterij, læſæ maieſta.& defraudatæ annonæ,vt Ange. in tract.v. nume.25.in verſi.tu ante alleg.Abb.in c.i.de accuſa.& Bal. in
12 rub.C.qui accuſare non poſſunt , dicit illi qui carent mente, ſenſu,vel intellectu accuſare non poſſunt, vt prodigus, mut⁹, & ſurdus,vt Ange.inſt.de excep.§.præterea,colu. 13.decimotretio prodigus non poteſt,Barto.in rub.de accu.Alexand. in d.l.in prouinciali,§.ſi in publico,nume. 8. dicit quod commu
13 nis opinio eſt,quod ſi adultus maior 22. annis poteſt accuſare etiam ſi non proſequatur ſuam iniuriam,idem Alex. con-
14 ſil.74.primo volu.& conſi.178.1. volumi. Mulier propter ſexus pudorem , ac imbecillitatem accuſare non poteſt , vt l.de crimine,C.qui accuſare non poſſunt , & ibi Bald. & Sal.neq; mulieres actionem popularem intẽdere poſſunt, vt l.mulieri. C.de popu.Dec.in regu.fœminę,numero 26. ff. de regulis iuris,niſi ſuã ſuorumq; iniuriam proſequãtur,& in caſu defraudatæ annonæ.Tutoris inſpect.crimine læſæ maieſtatis, l. Cornelię teſtamentariæ,in crimine hæreſis item ſacrilegii,item in crimine ſimonię,vt Sal.in d.l.de crimine,nume.2.C.qui accuſare non poſſunt, Ange.in tract. maleficiorum , in verſicu.& ad querelam Titii,numero 16.fol.11.Sal.in l.vxor.C.qui accuſare non poſſunt,Bald.& Ange.in l.de crimine, ſupra Gandi. ſingu.in tracta. malefic. ſub rubrica, qui accuſare poſſunt, in principio vbi ponit multos caſus,in quibus mulier ad acuſandum admittitur.Specu. in titu. de accuſatore , in prima parte verſicu.item,quod mulier,vbi enumerat nouem fallentias vbi fęmina poteſt eſſe in iudcio criminali,& illis caſibus,ĩ quibus,mulier ad accuſandum admittitur de iure cano. non tenetur ſe ſubſcribere ad pęnam talionis, nec pręſtare fideiuſſionem de lite proſequenda,vt eſt glo.not.11.q.8.in ſumma , & glo.in cap.ſuper his de accuſa.Albe.in l.de crimine, C.qui acre non poſſunt,Bar.in l.de accuſa.ff.de accuſa. numero 3.idẽ Bald.in l.Cor.numero 2.50.70.in prin.Decius in regula fęminæ,numero 62.ff.de regu.iur.vbi dicit,quod ius vindictæ non competit fœminis,ſed maſculis,Ange.in tracta. de malefic.in verſicu.& ad querelam,numero 17. quod Plato. obſeruat in lib.de repu.volu.2.char.400.vbi dicit , quod fœmina imbecillior .

17 Serui familiares de iure ſimpliciter accuſare non poſſunt, vt l.pen.& fina.C.qui accuſare nõ poſſunt,ratio eſt, quia iſtis non permittitur dirigere Calcaneum contra dominum ſuũ in l.prima,C.de libertis,& eorum liberis,& nulla peſtis eſt efficacior ad nocendum,quam familiaris inimicus , vt l.facultas,in fi.de iure fiſci,libro x.Odof.in l.ſeruum, numero 12. de delat.& in rubrica nu.13.eodem ti.tamen fallit in crimine læſę maieſtatis,ſimoniæ,& hæreſis,ac fraudatæ annõæ, hoc idẽ Gandinus in tracta.maleficiorum, ſub rubrica, qui accuſare poſſunt verſicu.item repelluntur filii liberti,Barto. in l.hic tri §.liberi,ff.de accuſa.Fel.in cap.nulli de accuſa. vbi ponit 4. limitationes,Philip.Decius in c.delict.de excep. 4. col.circa medium Bald.in rubr.C.qui accuſare non poſſunt, Ange.in tra. malefi.in verſi.& ad quærelam Titii,numero 21.Old.conſilio 145.incip.quæritur,Ro.ſingu.in conſi.152. Quod no.Odof.in rub.de delat.libro x.numero 9.

18 Inimicus etiam accuſare non poteſt,vt Bald.Imo. & Mod. in l,is qui reus,ff.de pub.iu.& maxime capitalis de iure cano. ſecus de iure ciuili,Ange.in tract.de malefi. in verſicu.ad querelam,nume.36.Abb.ſingulariter in cap.primo de accuſa.ratio eſt quia ſi nõ poteſt eſſe teſtis,minus poteſt eſſe accuſator, vel inſtigator iuribus ſupradictis,& Ange.in d.tractatu de malefi.verſic.& ad querelam Titii,numero 36.& eſt gl.not.in verſicu.ſi legitimus extra de accuſa.& in cap. cum oporteat, & c. cum P.Manconella,eodem titu.idem ſupra in titu.de accuſatore,in 1 par.§.1.in verſi.Item quod eſt inimicus , alleg.rex.in c.per tuas de ſimo. Ange,in l.qui accuſare,ff.de accuſa.admittitur tamen ad accuſandum in crimine læſæ maieſtatis, hære-
19 ſis,ſimoniæ,& ſimilium vbi inhabiles admittuntur ad accusãdum,Ancha.in d.cap.cum P.Manconella, Roma.in conſilio 324.incip.in propoſita , Alexan.conſi.125.incip. viſa. inquiſit. in fi.in 3.volu.Bar.in l. 3. §. fina. ff.de admin.leg. vbi declarat, quæ dicantur capitales inimicitiæ,grauiſſimę quod no,& tenementi,& quis dicatur grauis inimicus,vide etiam Bald. ſingu. in conſi.138.nume. 13. volu. & quomodo probetur capitalis inimicitia vide Bald.ſub conſi.41. numero 4.in 5. volu.Iaſ.in l.procuratoribus,nu.C.de procu.Bald.conſi.133.3.vol.Gram. conſi.44,conſi.28.

20 Alumnus non poteſt alimentatorẽ ſuum accuſare,vt l.iniquum,C.qui accuſare non poſſunt, ratio eſt , quia pro bono malum quis nun debet retribuere,vt Bald. in d. l. iniquum.Et quemadmodum filius contra patrem accuſationem inſtituere non poteſt,vt l.hi tamen,§.primo ff. eodem titu. & l.ſi manum, C. qui accuſare non poſſunt, & hoc propter ſanguinis cõiunctionem, quia ſi patrem natus accuſaret,poſſet pr̃ filiũ legitima ſua priuare ut Docto.in Auctẽ.non licet, C.de lib.
21 præteri. idem eſt dicendum de alumno contra vitricum qui quaſi filius cenſetur,vt Sal.in d.l.iniquum,nume.4.ad accusãdum admitti tamen poſſent pro atroci iniuria , ut alleg. Sali.ibi nu.7.8.Ange.in tractatu malefi. in verſicu. & ad querelã Titii,nume.26.hoc tamen fallit,niſi nutritus vellet proſequi ſuam,vel ſuorum iniuriam,qui tunc vitricum accuſare poterit,& in aliis caſibus a iure expreſſis, ut in crimine læſæ maieſtatis,fraudatæ annonæ,vel ſimilibus caſibus.

22 Qui duos habet accuſatores, ſimiliter accuſari prohibetur, vt l.cum rationib.C.qui accuſare non poſſunt,ratio eſt,vt euitetur ſuſpicio turpis quæſtus,vt dicit Bald. & Sal.Ibi ſupra primo tit.de accuſatore,addit aliam,ne una per aliam impediatur,Tu tamen dic ut per Bald.in d.l.cum rationibus,in fine,q̃ aut plures accuſantur in vno libello,ſeu querela de eodem facto,aut connexo,& tunc eodem tempore accuſari non poſſunt,in duobus poſſunt, vel aut inſtantia duarum accuſationum pendet de diuerſis factis,& tunc tertius accuſari nõ põt, & in hac materia vide ſingu.Bart.in l.hos accuſare §.lege Iul. ff.de accu. Alexand.& Mod.in l. ſi idem in eodem.ff.de iuriſd. omnium iudicum,Sal.in l.ſi quis homicidii, numero 9.C.de accu.Barto.in l.libellorum,§.ſed & ſi aliud,& l.Senatus.eodẽ titulo ſupra in titulo de accuſatore in prin.nu. 2.

23 Accuſatus de crimine publico prohibetur accuſare ſuum accuſatorem,ut l.negãda,C.qui accuſare non poſſunt , & ibi Bald.Ange.in tracta.malefic.in verſicu. & ad querelam Titii numero 19.& ratio eſt,quam aſſignat iuriſconſultus in l. is q̃ reus,ff.de pub. iud.quod non relatione criminum, ſed innocẽtia reus purgari debet,vt quis nõ debet alium inculpare priuſ quam ipſe ſe lauet,iuxta illud, trahere feſtucã ſi uis de fratris occello, Quæ tua conturbant lumina tolle trabem.Barto.Ange.& Imo.in l.1.C.de calum.& in l.2.§.ſi publico, ff.de adulte. Sal.in d.l.neganda,quod tamen fallit ſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequantur,licet aliqui Docto. dicant quod aut ac-
24 cuſat⁹ vult reaccuſare accuſatorem de maiori crimine, & põt, vt l.per minorem,ff.de iud.& l.1,C.qui accuſare non poſſunt, aut minori,vel pari,& tunc non poteſt in l.neganda niſi eſſet præiudicialis ad primam,ut l.quoniam,Alexand. C. de adult. Ange.in tract.ſupra nume.63.aliter diſtinguit glo.in c.neganda,3.quæſt.9.Specu.in titu. de accuſ.in §. primo verſic. item q̃ eſt accuſarus.Abb.in capitulo primo, de mutuis petit.in verſi. vltimæ glo.Alb.in d.l.neganda. ſupra ibi Saly.

25 Qui renunciauit expreſſe accuſationi, aut tacite, nõ admit-
26 titur ad accuſandum,ratio quia remittentibus actiones ſuas, non eſt amplius dandus regreſſus vulg.l.quæritur,§.veuditor, ff.de ędil.edict.l.accuſationem, & l.ſi ea.C.qui accuſare non poſſunt,& hoc ut dicit.Ange.propter varietatem,& in cõſtãtiam eius euitandam,ut l.in cauſæ, in princip. ff. de procurat. Barto.in l.3.§.ſi his.ff.ſepul.viola.idem Bart. in l. ſi maritus,ſil 2.§.ſi negauerit,num.4.ff.de adul.c.per tuas de proba. l.generaliter,C.de non nu. pecu. ibi dignum quippe videtur , ut q̃ ſua quiſque voce propria dilucide proteſtatus eſt, id in eũdem caſum proprio valeat teſtimonio infirmare,Pet.de bella pert.& Alber.aliter dixerunt,ut ibi per eos,quam diſti.approbat Hẽri.Boy.in c.crimina.de collu.detegenda,tu tamen vide copioſe ea,quæ dixit.Hier.apoſtil.ad Ange.Aret.in tracta.maleficiorum,in verſicu.4.principaliter,nume.21.fol. xi. Abb. & Mod. in c.veniens extra de accu.Aret.in tracta.malefi.in verſi.& ad querelam Titij.nume.21.fol.xj.

27 Qui alieno nomine querelã inſtituit,non auditur,l 2.C.2. qui accuſare non poſſunt , ratio eſt,ob pręſumptam calumniam,quæ tamen ceſſat in eo, qui accuſat neceſſitate ſui officij,ut ĩ tutore,ptocuratore,actore,ſyndico vniuerſitatis,& officiali,qũo dictæ perſonæ accuſationem inſtituere habeant,vide Bar.in l.2.§.1.ff.de accuſ.Ange.de Areti.in tract.male. ver. & ad querelam Titij,numero 20. fol.11. Bald. in l.Polla.C.de his quibus,ut indig.Io.And.in c.dilectus,extra de ſimon.Ang. in l.pe.§.ad crimen.ff.de pub.iud.Petr.de Ancha.in c.dilectus, & Henricus Boyc.ibi in d.c.facit vnam ſatis longam conſiderationem Gandi. in tract.malefi. in rubrica qui accuſare poſſunt, verſi.item accuſare vetantur,quam nota.Frater, fratrẽ,
28 accuſare non poteſt,ut l.ſi magnum,C.qui accuſare non poſſunt,ratio eſt,propter coniunctionem,vel contumeliam ſanguinis,ſecundum Bal.in rubrica, C.qui accuſare non poſsũt,
29 ſed in leuioribus criminibus bene frater fratrem accuſare poterit ſecundum Sal.in d.l.ſi magnũ,& Ange.in tract.de male. in verſi.& ad querelam Titij nume.22.fol.12. Gandi.in rubri. qui accuſare poſſunt verſicu.item frater non auditur , qui li-
30 mitat prędicta hoc modo videlicet.aut frater inſtituit querelam

Digitized by Google

lam ꝫ fratrem in crimine capitali,& tunc nō admittitur,niſi proſequatur ſuam,vel ſuorum iniuriam,quia tūc admitteretur,ſicut dicitur de matre,vt in l.propter,& l.ſi ſororem, C.q
31 accuſare non poſſunt,& Sal.Et Albe.in d.l.magnum,quod etiam,ſi extendat ad fratrem naturalem,& ad ſororem, vt Rapha.Cuma.conſilio 107.& Ancha.conſilio 3.& Marſi.in ſingu.ſuis,numero 39.& Docto.Mod.ibi in d.l.Magnum,& Specu.in titu.de accuſatore,num.4.ibi item q̄ eſt frater, aut in leuioribus,& tunc poteſt iuribus prædictis.

32 Milites accusare etiam prohibentur, quia debēt ſuos ciues defendere,& caſtris inſiſtere,nec verſari circa lites, & eſſe terribiles inferioribus,vt Bald.in l.non prohibentur, C.qui accuſare non poſſunt,& in rubrica numero ſecundo. eodem titu.niſi ſuam,ſuorumque iniuriā proſequreentur,& quare miles accuſare prohibeatur,reſpondet tex.in l.militem. ff. de accu.quod milites pro pace excubare habent, & ne a ſuſceptis euocentur,quæ ſuſcepta iurant firmiter obſeruare,ut l.qui accuſare,ff.eodem titu.Odofred. in rubrica de delat. numero 8. libro decimo.& Sal.in dicta l.non prohibentur,ſed quia milites noſtri temporis non iurant prędicta, ideo indifferenter ad accuſandum admittuntur,vt communiter concludunt Doct. omnes in dicta l.non prohibentur,vt gloſ. Barto.& Docto.in l.milites,C.de procu.& Sali.in dicta l.non prohibentur. Spe-
33 cula.in titu.de accuſa.verſicu.item excipitur, quod eſt miles. Gandin.in rubrica qui accuſare poſſunt, verſiculo item milites.Socius eidem criminis,ſimiliter repellitur,ratio eſt, propter delicti participationem, quia nil doloſius doloſo, vt Bald.in rubrica,qui accuſare non poſſunt,Gandin.in rubrica,qui accuſare poſſunt,verſiculo item quod eſt ſocius. Barto. in l.qui accuſare,numero octauo.Digeſtis de accuſa.Barto. in l.idem eſt §.ſi tibi.Digeſt.de condi.ob turp.cauſam, l.ſi filium, Cod. de liber. cauſa. & ibi in verſicu. deeſt. Ange.de malefic.in ſuo tractatu in verſiculo ad querelam. numero trigeſimo quinto. Alexand.in conſilio centeſimo vigeſimo ſeptimo.in quarto volum.hoc idem,Bnld.in rubrica,C.qui accuſare non poſſunt,Specu.in titu.de accuſa.in prima parte. §. primo.verſicu.
34 item repellitur,quod fuit ſocius fallit tamen in crimine ſimoniæ pro Papatu habendo.cap.ſi quis diſtinctio. ſeptuageſima nona.in crimine læſę maieſtatis,15.quæſtio.tertia, capitu.nemini in crimine hæreſis, & in criminæ falſæ monetæ. lege prima,C.de fal.mone. & vide Angel. in lege qui accuſare, ff.de accuſa.& in aliis caſibus de quibus,ibi per eum,& l.ſi.ff.de qō ni.& ibi Doct.& c.veniens ext.de teſti.

35 Pauper ſimiliter ab accuſando repellitur, vt l.nonnulli.C. de accuſa.Bald.in rubrica,Cod.qui accuſare non poſſunt, numero ſecundo.Ange.in tracta.malefic.in verbo, & ad querelam Titii,numero trigeſimo quarto. folio decimotertio. & pauper intelligitur, quo non habet in bonis,aureos 50. Bart. in lege qui accuſare,numero ſecundo. Digeſtis de accuſa. fallit tamen ſi eſt diligens,& fidelis, vt eſt gloſ.nota.in dicta lege nonnulli,in principio.Barto.in lege ſi conſtante.Digeſtis ſoluto matrimonio, & glo. ſingu.ſecunda. quæſtio.prima. capit. prohibentur,Specu.in titu.de accuſa. §. primo, verſicu.item, quod eſt pauper.Pet.de Anch.conſilio 417. incip. plura ver.4.
36 exceptio.Alex.conſi.18.2.volu.vbi declarat quis dicatur pauper in cauſa ciuili,& criminali.Roma.conſi.245.& 382.Abb. in capitu.1.de accu.Bald.in l.ſi quis ad declinandam, in 3.col. C.de epiſ.& cle.Card.& Ancha.in c.2.de maledi.Bar. & Mod. in auctē.preterea,C.vnde vir.& vxor.Ale.in addi.ad Bar.in l. qui accuſa.ff.de accuſa.in verſicu.pauper, vbi facit differentiā
37 inter pauperem, & inopem,nam pauper dicitur, qui parum habet,vel ſecundum Senec.de mora.pauper eſt, qui ſibi videtur pauper.Inops.vero,qui nihil habet,quaſi ſine ope, & auxilio,alleg.Ange.in Auctē.de hærede.& Fal.§.ſi vero abſit,nume.2.Pau.de Caſt.in l.id quod pauperibus,C.de epiſ.& cle.Iaſon in d.l.ſi conſtante,nume.122.& 124.& quomodo probetur paupertas, vide Iaſon in l.ſi vero,§.qui pro rei.num. 16.ff. qui ſatiſda.cogan.Bald.conſilio ducenteſimo uigeſimo ſecundo.numero 2.primo volumi.& concludit,quod ſolum hoc īcommodum paupertas patitur, quod non poteſt agentibus ſubuenire.

38 Qui premium,vel precium accipit,vt aliquem accuſet a iure omnino eſt repellendus,vt l.qui accuſa.ff.de accuſa. Ange. in tract,malefi.in verbo & ad querelam Titij,numero 32.

Et ibi Bar.in apoſtil.Specu.in titu. de accuſa.nume.12.verſ. item quod ipſe recipit pecuniam,& ratio eſt ob turpem quæſtum,& is tenetur crimine concuſſionis,ac etiam pœna falſi, vt l.i.§ 1.ff.de falſ.& ibi Marſi.

39 Et ideo,ſi teſtis ob pecuniam receptam accedit ad teſtificandum,a limine iudicii.repellitur,ut glo. no.in l. is qui iudicio in fi.ff.de accuſa.& ibi Barto. & ſimiliter accuſator ab accuſando repellitur pecunia recepta,vt Bar.in d.l.is iudicio.in fi.Bald.in cap.1.2. col.ſi de inueſt.in tit.& vaſſis.oriatur. Fel.īc.licet cauſam de proba.Marſi.ſing.112.incip.in ore duorum.

40 Accuſare ſimiliter non poteſt, qui falſum tulit teſtimoniū in aliqua alia accuſatione,ut Bald.in rubrica qui accuſare nō poſſunt,Ange.in tracta.malefi.in d.verbo, ad querelam Titij numero 33. Ratio eſt propter ſuſpicionem: quia nil doloſius
41 doloſo, quia preſumptio eſt quod ſi falſum teſtificatus eſt alia accuſatione, quod pariformiter etiam in iſta. argu. l.qui cum maiot.§.i.ff.de bon.liber.& Doct.in lege alii propter, ff. de accuſat.& ibi etiam gloſ.not. Bald. ſingu. trecenteſimo.in octuageſimo.in numero ſexto.in quinto volumi.l.ſi ex falſis, C.de tranſact.

42 Quandoque accuſatur memoria defuncti in materia criminis læſæ maieſtatis, & an accuſator teneatur ſe inſcribere ad pœnam talionis,& dare fideiuſſo rem de lite proſequenda vſque in finem,iuxta tex.in l.qui crimen,& ibi Bald. numero 7. C.qui accuſare non poſſunt, dic ut nota. in glo.in verbo mō ſtrari,vigeſima quarta quæſtio.ſecunda. capitulo ſane Alexā. in apoſt.ad Bar.in d.l. qui crimen, licet regulariter per mortē delictum,ac pœnā extinguatur,ut Docto.in l.defuncto.ff. de pnb.iud.Dec.in l.hæreſis,ff.de regu.iur.Iaſon.in l.2. C.qui teſt. fa.poſſ.& ideo poſt mortem quis accuſari non poteſt, vt Dec. ibi in princip.de regu.tamen in materia criminis læſæ maieſtatis memoria delinquentis damnari poteſt, vt Cœpo.conſilio decimoſeptimo.numero ſexto.Ludou.Roma. conſilio quingenteſimo vigeſimoſecundo. incipien.de crimine. ll. Bald.cō ſil.63.nu.1.in 4.par.vol.vbi ponit modū,initio quis formandę contra memoriam defuncti ac formam citati, quod nota

43 Accuſare ſimiliter non poteſt, qui eſt in officio, ſeu magiſtratu,ratio eſt quam alleg.Aretin.in tractatu malefic. nu.31. quia durante officio conueniri non poteſt,ut l. nec magiſtratibus,ff.de iniur.& minus retineri poteſt,nt l.fina. Cod. de accuſa.idem Specula.in titu.de accuſatore.§.primo, verſiculo quod eſt magiſtratus, fallit tamen in aliquibus caſibus,de qb. in tit.de iuriſd.omn.iud & in l.quemadmodum,§.ſi magiſtratus,ff.ad l.Aqui.& ibi Flo.& Bar.in l.hos accuſare,in prin. ff.de acc.nam magiſtratus de delictis factis in officio bene cō-
44 ueniri poteſt, ut eleg.Roma.conſi.415.nec non etiam officialis publicus, durante officio ſyndicati poteſt,ut Bart. in l.niſi, §.fi.ff.de tut.& rat.diſt.ſed de delictis ante conueniri non poſſunt,vt Iaſ.in l.2.num.1.cum ſeq.ff.de in ius vocan. Par.de puteo in tract.ſynd:verſi.an ſi poteſtas, nu.21. & quaſi per totū, Odof.in rub.de delatorib.nu.8.lib.10.

45 Maritus vxorem de adultero accuſare nō poteſt, ut perdat dotē,& bona paraphernalia, ſi eo tpe cōcubinas retinet, vel, ſi poſt commiſſum adulterium, retinuit mulierem in matrimonio,quo caſu tolerando uidetur approbare mores ſuos. Bal. conſi.303.in 3.uol. idem conſi.6.nu.1,& 2.5.uo.Ale.in l. cū mulier,nu.2.ff.ſol.ma.l.caſtitati.& l.ſine metu. C.de adul.
46 ſed an pp adulterium notoriū,mulier ipſo iure priuetur alimentis, uide d. Fede.de Sen.conſi.276.Cu.conſi.154.& 175. Ro ſing. ſuis, fo.20. Bar. in conſ.75.incip. dominæ poteſtate.

47 Et ideo ſi maritus tenet concubinam,& vxor cōmittit adulterium, nullo modo perdit dotem ſuam,vt Decius in l.ſemper in contract.ff. de regu.iur.nu.7. fol.51. Pau. de Caſt.conſ. 128.cap ſignificaſti. de adul.idem in conſi.402 in primo uolu.Signor.de Homod.in conſ.50.incipien.quæſtio prima,& ſe-
48 cunda. ubi facit tres caſus,quando maritus ſcit,aut ignorat, aut dubitat.Marſi.in ſingu.234.incipien.paria delicta.Iaſo.in l.in arenam.in fi.uerb.C. de inoff. teſt.Ro.ſing.ſuis.312.incip. propter adulterium,Pau de Caſt.conſi.121. incipien.reuocatur in dubium.Marſi.in l.patre,uel marito.ff.de quæſtio.Aret. plene in tracta. malefi. in verbo, che hai adulterato la mia donna.Abb.in c conſtitutus.de contro.cogn.Paul.de Caſt.in l.ſororem.C.de his quibus, vt indig. Iaſo. in l.2. nume. 6. ff. ſolu.mat.glo.not.in c.plerunque,extra de donat. inter uir. & vxor.Marſi.in l.1.§.item diuus, nume.4.ff. ad l.corne. de Sica. Ale.in l.moram in fi.ff.ſolu.mat.Bal.in l.1.§.illud.C.de rei vx. act.Bal.conſi.303.incip.iſta dos.3.volu.de proba.nu.257.Carre.in ſua pract.cri.fol.138.nume.253. vſque 264. vbi plura refert,& accumulat.

49 Acccuſato,inſtituta calore iracūdiæ,debet omnino aboleri, ut Iaſon. in l.ſi filiam, nu.4.C.de inoffi teſta.alleg.l.2.C.de abolit.Specu.in tit. de præſum.uer. ſed pone. facit tee. in c.ſi quis iratus.2.q.3.& in c.illa ꝓpoſitū.1.qō.3. niſi perſeueret ī eadem uoluntate,quod tamen limita,ut per Iaſon ibi ſupra.

50 Blasphemator accuſare non poteſt, vt Anch.in cōſi.317. ratio eſt,quia,qui deo eſt infidelis, hominibus fidelis, eſſe nō poteſt.2.q.7.ca.non poteſt.ideo ab accuſatione merito eſt re-
51 pellendus, Ancharan conſil.317.Et ſi is talis antequam conficeatur,moriatur eccleſiaſtica ſepultura priuatur,ut Abbas, & conſil.in c.2.de maledic. & eſt delictum punibile tam de iu.ciuili, quàm cano ut alleg. Abb.& Fely.in d.c.2.Et quæ proprie dicatur blasphemia uide Iaſ.l. prętor.§.iurari num.12.ff. de iureiur. Bal. conſil 476.numer.1.in 3.uol.ubi dicit,quòd blasphamare eſt uerbis procacibus deo caluminam inferre.

52 Alieni-

Digitized by Google

52 Alienigena similiter accusare non potest, ex quo est incognitus, vt 4. q. 5. accusatores, & c. canonica, ratio est quia eius fides, vita, ac libertas prorsus ignoratur, Spec. in titu. de accu. numero 5.

53 Banniti regulariter non possunt, ratione pœnalitatis accusare, vt Bald. in rub. C. qui accusare non possunt, Bar. in l. viro, ff. solu. mat. & ibi Alexan. & in l. cum mulier, eodem tit. & idē Bar. in l. ac pupillo, ff. de ope. noui nunc. Are. in tract. malefi. in versi. & ad querelam Titii, numero 40. quia pro mortuis reputantur, vt si filius qui in potestate, num. 6. ff. de lib. & post. Alexan. in l. libertus, la prima. numc. 1. fol. 34. ff. de ius invocā.

54 sunt & aliæ quamplures personę, quæ ab officio accusandi repelluntur, quas omnes numerare & longum, & tædiosum esset, sed tu vide, d. Spec. in titu. de accusatore, per totum Bal. in rub. C. qui acc. non pos.

Et D. Ange. de malefi. in verbo, & ad querelam Titij, & Tā cre. in sua sum. sub rub. qui accu. possunt.

55 Similiter in territorio Tarui. sustinentes onerare, realia, & personalia cum communibus villarum pro aliquo damno eis illato nullatenus dicta communia accusare possunt, sed q̄ damnatores procedere debent. & hoc ex obseruata consuetudine Taruisina.

An inditia pro reo danda sint.

SVMMARIVM.

1 *Inditia reis, an danda sint antequam ad torturam ducantur.*
2 *Inditia, an reis danda, vel exhibenda sint illis non petentibus.*
3 *Iudex, an officium suum impartiatur etiam non petenti.*
4 *Inditia reis concedenda sunt siue petant, an ne.*
5 *Terminus ad se tuendum, an vnicuique dandus sit.*
6 *Deprehensus in fragranti crimine, an habeat dilationem ad se defendendum.*
7 *In quibus delictis, non dantur defensiones.*
8 *In quibus casibus licitum sit, ll. transgredi.*
9 *Contra assassinos, an iuris ordine prætermisso procedendum sit uel ne.*
10 *Iudex pro suribus insignibus, an pati debet pro eis aduocare.*
11 *Iudex non dando copiam indiciorum, an puniri possit.*
12 *Inditia, an exhibenda sint secundum consuetudinem tritam.*
13 *Inditia reis, quomodo exhibenda sint.*
14 *Reis, an præceptum fieri debet ad deducendū, & producendum quicquid volunt.*
15 *Pro reis legitime interuenientes debent super eorum grauaminibus coram rectore, & curia comparere.*
16 *Iudex debet procuratores libenter, & cum bona patientia audire, ac intelligere.*
17 *Iudex ex officio suo debet, nemine etiam petente quærere defensiones ipsorum reorum.*
18 *Iudex, an debeat in infinitum ad quæstionem, & tortu ram procedere, vel pro modo inditiorum.*
19 *Iudex semper debet accedere ad torturam ad finem veritatis habendæ.*
20 *Iudex debet diligenter prospicere, ne reus torquendus ante torturam comodat.*
21 *Iudex, an teneatur in syndicatu ob imperitiam.*
22 *Iudex, an debet habere carcerum custodes fideles.*
23 *Rei carcerati comedentes de placentulis confectis farina frumenti cum lacte matris, ac filiæ, an torquendi dolorem sentiant.*
24 *Rei comedentes bulletinos: & torti, an tormenta patiantur.*
25 *Iudex debet esse circunspectus, ut dum reus ad funem ligatur nō permittat, ut ipse reus tacite secum loquatur.*
26 *Iudex semper ad quæstionem debet contra reum benigne procedere, ad finem veritatis habendæ.*
27 *Iudex an debeat esse clementior lege.*
28 *Ad torturam non debet in infinitum procedi, sed ex approbata consuetudine ad tres dies separatos reducitur.*
29 *Inditium proueniens ex fuga, quomodo purgetur.*
30 *Fuga rei, an per compirationem tollatnr.*
31 *Fugiens ex carcere, an includat illos, qui exierunt animo reuertendi.*
32 *Vna præsumptio, an tollatur per aliam.*
33 *Inditium malæ famæ, an elidatur per bonam famam.*
34 *Probatio bonę famę, & non solitus homicidium committere, an inducat presumpt. credulitatis quod homicidium non fecerit.*
35 *Bona vita imputati, an sit iusta causa minuendi pœnam.*
36 *Fama debet habere ortum a personis honestis, & non suspectis.*
37 *Fama ex quo tempore oriri debet, an a tempore commissi delicti, an post.*
38 *Si fama non habet originem, an idem operetur quod dictum vnius testis.*
39 *Fama bona inquisiti probata, an inquisitio corruat.*
40 *Fuga si potest aliquo modo cum causa colorari, an in sitium faciat.*
41 *Probatio bonæ famæ, aut tollat præsumptionem delicti.*
42 *Inimicitia capitalis, an purgetur per reconciliationem.*
43 *Inimicus reconciliatus, an repellatur vt suspectus.*
44 *Reconciliatio inimicorum, an tollat præsumptionem mali animi.*
45 *Reconciliatio inimicorum, an præsumatur ex salutatione.*
46 *Conuersatio cum malis hominibus, quid operetur.*
47 *Quilibet præsumitur bonus, nisi probetur malus.*
48 *Qui fuit malæ vitæ, si per tres annos continuos cum bonis conuersetur, an emendatus præsumatur.*
49 *Desistētia ab iniquo genere viuendi, & per reuersionē ad bonam frugē, an nouus homo præsumatur.*
50 *Minæ, an faciant indicium mali animi.*
51 *Minans impotens, & non solitus illas exequi, an faciat cessare suspiciones mali animi.*
52 *Iactatio, & lubricum linguæ, an debet ad pœnam trahi.*
53 *Sæpe minus faciunt homines qui magna minantur.*
54 *Mendacinm, & variatio imputati, an tollatur: si reus in suis constitutis dictum suum reduxerit ad concordiam.*
55 *Hominis memoria labilis est.*
56 *Variatio, & mendacium, an indicium faciant.*
57 *Varians quis dicatur.*
58 *Transactio, an faciat indicium.*
59 *Super delictis pœnam sanguinis ingerentibus, an transigere licitum sit.*
60 *Sanguinem suum redimere, an vnicuique licitum sit.*
61 *Transigens, an dicatur crimen fateri.*
62 *Remoto genere, an quelibet eius species remoueatur.*
63 *Transitus non solitus, an purgetur, si pertransiens est solitus per ea loca transire.*
64 *Transitus non solitus est inditium remotum a maleficio.*
65 *Mortuus in strata publica, an præsumatur mortuus ab eo, penes cuius hostiū cadauer fuit repertum, si is talis solitus est homicidia committere.*
66 *Solitus fœnerari, an præsumatur fœnerator.*
67 *Ferens arma, an presumatur habere animum maleuolum.*
68 *Deferens arma, si habet causam illa ferendi, an præsumatur habere animum maleuolum.*
69 *Stipendiarij, & habentes causam a superiorib. an dicantur legitime ferre arma.*
70 *Rustici ex consuetudine nesciunt incedere sine armis.*
71 *Animus delinquendi, an præsumatur ex genere armorum.*
72 *Percutiens cum hasta, uel baculo, & non cum ferro, an præsumatur habere animum maleficium committendi.*
73 *Animum delinquendi, an presumatur ex genere armorum, an ex modo pecutiendi.*
74 *Ad aggrauandum maleficium, & ad pœnam minorandam. an requiratur probatio qualitatis affuisse tempore maleficij.*
75 *Iura semper presumunt contra authorem, & inceptorem rixę.*
76 *Iactatio sine aliis adminiculis, an faciat inditium.*
77 *Iactans, se si non est solitus iactationes perficere, an dicatur habere inditium contra se: ut torqueri possit.*
78 *Iactationes debent ad minus per duos testes probari.*
79 *Iactatio. an prętextu erroris reuocari possit.*
80 *Quod dicitur de iactatione, idem dicendum de confessione.*
81 *Dictum socij criminis in tortura, an faciat inditium contra socium eiusdem criminis.*
82 *Dictum socij tollitur si nominatus non habet conuersationem cum inquisito.*
83 *Dictum socij criminis aliis non concurrentibus: an & quando facit inditium.*
84 *Inculpatus, si non patitur aliquos defectus, & dictum socij contro ipsum faciat inditium.*
85 *Exculpatio rei inquisiti an prosit socijs inculpatis.*
86 *Assertio mandatarii contra mandantem, an & quando indicium faciat.*
87 *Dictum mandatarij non officit mandāti, quando mandans est vir bonę cōditionis, & famæ, & non solitus delicta coumittere.*
88 *Mandatarius excusat mandantem si confitetur delictum, vel homicidiū fecisse ratione proprij odij, aut inimicitię.*
89 *Inculpatio offensi in mortis articulo. an, & quando pro iudicio tradatur.*
90 *Exculpatio offensi an & quando prodest inculpato, inquisito, vel accusato.*
91 *Inculpatus, ad probandum innocentiam suam, quid probare debet.*
92 *Locutio ad aures ante commissum homicidium quando indicium facit.*
93 *Indicium prędictum tollitur, si nulla intercedit inimicitia inter offensum, & illum, cui ad aures fuit locutum.*
94 *Scienter recipiens malefactorem in domo sua post commissum delictnu, an, & quando facit indicium.*
95 *Hoc indicium tollitur, si recipiens est coniunctus cum malefactore.*
96 *Si inter receptatorem, & occisum nulla intercedit inimicitia, an tollatur supradictum indicium.*

97 Igno-

Digitized by Google

97 *Ignorantia probabilis, an & quando excusat delinquentem.*
98 *Qui potuit prohibere, & non prohibuit, an particeps delicti dicatur.*
99 *An quilibet teneatur obuiare delicto.*
100 *Adsistens delicto, an teneatur se periculo subijcere de iure canonico.*
101 *Fugiens ex carceribus an, & quando tradatur pro indicio.*
102 *Fugiens ex carcere, si illico reuertatur, non habet indicium contra se.*
103 *Statuta punientia illos, qui exiuerunt ex carcere, non inducit illos qui exiuerunt animo reuertendi.*
104 *Solitus delinquere, an & quando habet indicium contra se.*
105 *Indicium a solitis, an, & quomodo tollatur.*
106 *Solitus delinquere, si a tribus annis apparet eum nõ commisisse aliqua delicta, an censeatur purgata mala fama.*
107 *Desistentia ab iniquo viuendi genere, an præsumatur nouus homo.*
108 *Mala phisionomia, an & quando facit indicium.*
109 *Prædictum indicium, alijs non concurrentibus nõ est sufficiens signum ad torturem.*
110 *Mala phisionomia si nocet reo, bona tamen prodest.*
111 *Impediens capturam per familiam potestatis insequentem malefactorẽ, an præsumatur conscius delicti.*
112 *Indicium prædictum purgatur, si impediens capturam attinet reo imputato.*
113 *Sanguinem suum redimere quomodocunque, an cuilibet licitum.*
114 *Condemnatus iniuste ad mortem, an de facto possit arripi de manib. familiæ potestatis.*
115 *Tortus de facto, & indebite, an & quando de facto resistere possit.*
116 *Pax tractata per communes amicos, an & quando facit indicium*
217 *Transigere in quibus casibus nullo dat, seu promisso licitum sit.*
218 *De adulterio, & super vitio sodomitico, an & quãdo transigere licitum sit.*
119 *In delictis, in omittendo, an & transigi, & remitti possunt.*
120 *Transigens in casu prohibito, an videtur crimen fateri.*
121 *Transactio in quibus casibus concedatur remissiue.*
122 *Alienatio bonorum ante commissum delictum, an, & quando indicium facit.*
123 *Indicium alienationis annihilatur si inter occisum, & alienantem nulla interuenit inimicitia.*
124 *Alienatio facta ex causa necessaria ante delictum, non inducit presumptionem mali animi.*
125 *Animus malus, an & quando presumatur in pura rixa.*
126 *Alienationis appellatione, an veniat renunciatio.*
127 *Modus percutiendi, an faciat indicium.*
128 *Percutiẽs cum hasta, cum posset ferro percutere, an dicatur habere animum homicidium committendi.*
229 *Vulnerans ad viam dorsi, cum commode possit ad viam capitis, non dicitur habere animum homicidium committendi.*
130 *Animus occidendi, an præsumitur ex genere armorum, an ex modo percutiendi.*
131 *Delinquens in plus, quam fuit cogitatum, quomodo punitur.*
132 *Per extrinseca hominis animus intrinsecus cognoscitur.*
133 *Pluralitas vulnerum, an, & quando indicium facit.*
134 *Indicium surgens ex multitudine vulnerum tollitur, si uno conteste facta fuerint duo vulnera cum forbice, tridente, seu bidente.*
135 *Pluralitas vulnerum in pura rixa, an arguat præmeditationem delinquendi.*
136 *In delictis voluntas; & propositum inspicitur.*
137 *Tempus noctis, an arguat præmeditationem.*
138 *Homicidium per errorem, inaduertentiam, aut casum fortuitum nocturno tempore secutum, non arguit præmeditationem animi deliberati.*
139 *Tempus noctis in pura rixa non aggrauat delictum.*
140 *Locus in delictis, an ostendat precogitationem delinquendi.*
141 *Indicium proueniens ex aggressura facta in personam alicuius nullis dictis verbis, quomodo tollatur, & purgetur.*
142 *Homicidium commissum impetu, ebrietate, aut ignorantia nullis dictis, quomodo puniatur.*
143 *Indicium trepidationis rei, quomodo elidatur.*
144 *Indicium proueniens ex fuga currentis cum gladio sanguinolento, quomodo tollatur.*
145 *Indicium surgens ab eo, qui erat cum cultello prope mortuum quomodo elidatur.*
146 *Indicium de eo qui ante ianuam domus habebat mortuum: quomodo tollatur.*
147 *Depositio offensi mortui, quomodo tollatur.*
148 *Indicium ex re furtiua reperta penes aliquem: quomodo annihiletur.*
149 *Fur docens a quo rem furtiuam habuit an torqueri possit.*
150 *Expediens vltra solitum pecuniam, an habeat indicium contra se.*
151 *Scalæ indicium ante senestras domus in quas res sunt furatæ, quomodo tollatur.*
152 *Indicium a malis vicinis frequentantibus domos quomodo tollatur.*
153 *Confessio facta in mortis articulo, an per exculpationem elidatur.*
154 *Indicia, quomodo tollantur per exculpationem.*
155 *Indicia præsumpt. & suspiciones tolluntur per contrarias præsumptiones.*
156 *Vna præsumptio tollit aliam.*
157 *Indicia, an purgentur per torturam.*

1 SOlet communi sententia Dici, quod reo rerento vel carcerato, seu ad carceres sponte obligato, iudex antequam ad torturam procedat, copiam indiciorum ipsi reo exhibere debet, si petitum fuerit, vt volunt Docto. Moder. in l. fi. ff. de quæst. Bald. in consilio 95. numero 4. 1. vol. Iaso. in l. his apud
2 quem, C. de edendo, numero v. Alexand. consi. 65. 1. volum. & Bald. in l. 2. C. de eden. licét Marsi. in sua pract. cri. §. nunc videdo, nume. 3. dubitat, an indicia dari debeant reo non petenti,
3 allega. tex. in l. vnius, §. cogniturum, ff. de quæstionib. ibi reo postulante dicens quod iudex non impartitur officium suũ nisi petenti: tu tamen dic per Moder. in l. fi. ff de quæst. & maxi. per Blan. ibi, numero 29. &, Cœpo. consi. 65. incip. decreuit per totum, vbi concludit, quod indicia danda sunt reo, ita Alexand. consi. 41. 2. vol.
4 Et ego qnoque huius sum opi. quod iudices, & terrarum rectores debent dare terminum, & dilationem reo ad se defendendum, & excusandum, siue ipsi rei petant, an ne, vt se, & cõ scientiam suam exonerent, ne aliquo tempore in syndicatu teneantur.

Et fortasse apud Deum, cum maiori iustitia prout singu. dicit Par. de Puteo in tractatu syndica. in versic. an potestas, nume. 8. fo. 34. idem Bald. consi. 61. 3. volumi. numero 2. vbi defẽsio etiam datur coniuncto, Bald. in l. vt vim, numero 3. ff. de iusti. & iure. vbi dicit, quod vnicuique dãdus est terminus ad suã
5 defensionem faciendam. Marsi. in singu. 388. nisi reus criminis sit deprehẽsus in fragante crimine, ut vix reus ipse ea quæ cõ-
6 miserit negare sufficiat, l. 3. §. si ad diem. ff. de re milita. l q sententiam, C. de pœn. quia tunc non est danda aliqua dilatio, ad se tuendum, ut Marsi. in l. vnica, numero 91. C. de rap. virg. sũt
7 etiam alia delicta, in quibus nulla cadit defensio, vt ĩ blaphemante Deum, ut in argum. l. famosi, & l. in quæstionibus, & ibi Bart. ff. ad legem Iuliam maiest. ac etiam in criminibus notoriis, & in grauioribus delictis, ĩ quibus propter atrocitatem
8 eorum licitum est ll. transgredi, ut, Mar. in prac. crim. §. exami
9 nanda, numero 22. & 23. fo. 41. nam contra assassinos proceditur de facto iuris ordine prætermisso, & quis dicatur assassinus, vide Bald. consilio 256 numero primo, secundo volumi. & in consilio 383. numero 1. 5. volum. & in consi. 98. numero
10 1. in 1. vol. & in c. 1. quib mod. feu. amit. & in iuribus insignib. quia iudex pro ipsis non debet pati aliquem aduocare, ut dicit Ange. de malefic. in tractatu crimi. in verbo, & vestem cœlestem abstulit in verbo, & bene nota, itidem aduocatus officium aduocationis interdicitur in crimine hæresis, ut in capit. si aduersus, de hæreticis, & c. fi. de hæret. in 6. idem Marsi. §. examinanda. nu. 20
11 Et idem in §. nũc videndum, numero 19. vbi dicit, quod iudices non dando copiam indiciorum puniuntur, & in dandis ipsis indiciis notarius dare, & exhibere debet iuxta consue
12 tudinem tritam, nomina testium confusa, atque separata a dictis reorum, & eorum & dicta cũ cedulis apertis, vbi noũ aret
13 aliquos pro teste, vel cõteste, vel quib. præsentib. & tpe vtdicũt Doc. Mod. in l. fi. ff. de quæst. quibus illico exhibitis, per notariũ
14 interuenientibus pro reo, fieri fecere debet iudex præceptum eidem reo ut in termino dierum. 8. debeat dicere, producere, ac deducere quicquid vult, & intendit aliter &c.
15 Et si vult super ipsis audiri coram magnifico domio potestate, & curia compareat; quia libenter audietur, quod quidem præceptum duplicatur, & triplicatur iuxta Stylum, & cõ
16 suetudinem regionum, ac locorum, & ipse iudex libenti animo, & cum bona patientia debet aduocatos, & procuratores carceratorum, & præsentatorum audire, & eorum grauamina intelligere, cuncta maturæ ruminando, & non solum det
17 ipse iudex reum, & agentes pro eo libenter audire & cum bona patientia, immo ex officio suo debet, nemine etiam petente, quærere defensiones ipsorum reorum, ut singu. Marsi. in §. nunc videndum, numero octauo. & in § sequitur, nume. 43. in prac. crimi. & copiose, in §. occurrunt circa fin. quo vltimo termino assignato, & transacto iudex, si ibi videbitur, procede
18 dat pro modo, & qualitate indiciorum ad quæstionem, & tortura habendam contra criminosos, & non in infinitum, prout faciunt aliqui indocti, & ignorantes assessores humanũ sanguinẽ sitientes, sed cum moderamine pro qualitate indiciorum,

Digitized by Google

clorum&, ad finem ſemper veniendi in viam veritatis,prout dicunt Mod.in l.fi.ff.de quæſt.& maxime Blanc.ibi, nu.12.13. & 14. & tu iudex ſemper proſpicere debes, ne reus torquen-
20 dus,ante torturã comedat,quia corpus in tortura plerunque ex cibo turbatur ſecundum Par.de puteo in tract.ſynd.in verſi.de repetione.nu. 16. ſed ſit ieiunus ad minus per quinque ĩ ſex horas,quia,ſi reus,torquendus eo tempore, habet quid in ſtomacho,eueniũt accidentia,& paſſiones in tormeutis,ut qñ
21 que ſuffocẽtur,ita quod facilime teneberis ĩſyndicatu ob imperitiam,& negligentiam tuam,cum plerunque iudicis ignorantia,eſt innocentis calamitas, & inſuper in vigilia habere
22 carcerum cuſtodes fideles, quoniam iſti rei carcerati ſępiſſi-
23 me habet ſecum certas placentulas confectas farina furmenti ſimul cum lacte matris,ac filię,& vſque quo reus ipſe tortus habet minimum quid dictæ placentę in corpore, neque tormenta ſentit neque mimini quid doloris, prout experien-
24 tia rerum magiſtra docet, ſolent etiam ipſi rei comedere bulletinos,in quibus deſcripta ſunt verba inſerta in paſſione domini noſtri Ieſu CHRISTI, & aliqui dum ligantur ſummiſſa voce proferunt ea,adeo quod iudex debet eſſe multum cir
25 cunſpectus, vt non permittat dum ad funus ligatur ipſe reus, tacite ſecum loquatur,ſed debet ipſum ſæpius interrogare,& quæſita facere prout dicit Marſi.in d. §. nunc videndum, col. fina.& quandoque iudex debet dicere verba Pſal.51.incipien. Quid gloriaris in faciem rei,quia talia ſua verba nihil ſibi opi
26 tulabuntur,ſi in dolo erit,domino diſponente, ſemper tamẽ contra eum benigne procedendo, & cum charitate, ad finẽ ſemper veritatis indagandæ,& non ad alium effectum, quia iudices in quæſtionibus debent habere modum inculpatæ ſeueritatis ſecundum Bald.in conſi.427.numero x.v. vol. & ſm terminos legales, quia iudex ipſe non debet eſſe clementior
27 lege,vt dicit Bald.in l.cum fratrem, C.de ijs, quibus,ut indig. idem Bald.conſi.374.num.7.in 3.par.volu.Marſi.in ſing.182. incip.iudex Ioan.de Ana.in c.ciuitate de vſur.in 7.colum.ver. vtrum autem. Marſi. in dict. ſingu.ſuis num.182.incip.iudex,
28 & in §.oportet in ſua pract.crimi.& in l.reſpicicdum ff.de pœ. Ludo.Roma.conſi.428.

Quod nempe moderamen.ex approbata conſuetudine, reducitur ad tres dies ſeparatos, prout ſupradictum fuit, & ſic fuit etiam de mente Barto.prout firmat.Pau.de Caſt.in conſi. 197.incien.viſa inquiſitione,in 2.volu.& Blan.in l.fi.nu.24.de quæſtio.

Quod ſempei nota,& obſerua proprio,quia iſta loco,& tẽpore faciẽt tibi honorem,ſed quia exhibitis indicijs reo carcerato ſeu priuato per aſſeſſorem aſſignatur terminus reo ad ſuas faciendas defenſiones adcoque indicia cõtra eum exiſtẽtia omnino purgantur,videre ſequitur quomodo indicia purgentur.

29 Ne quempiam a veritatis lumine abducam, dic quod indicium proueniens ex fuga,contumacia, ſeu abſentia purgatur per ſpontaneam preſentationem, ſeu ad carceres oblationẽ infra tempora ad purgandam moram, ſiue cõtumacaim, ut Cyn.in l.fin.in fi.in fi.C.de requi.reis,Brun.in tracta. de indi. col.6.ver.quandoque fuga.vbi dicit, quod ſi criminoſus fugit ante formatum proceſſum ne ab officialibus capiatur, vel ex
30 aliqua alia rationabili cauſa,& poſtea vocatus ſeu proclamatus,ad iudicem reuertitur,tunc fuga per comparationem omnino tollitur,alleg.Bar.in l.quid ſit fugitinus,§.ſicut, ff.de ędi. edict.Iaſon & Rom.in l.admonendi.ff.de iureiu.Bal. in l.1.C.
31 de ſeruis fugiti.vbi dicit,quod ſtatutum puniens fugientes de carcere, non includit illos, qui exierunt animo reuertendi. Roma.conſi.198.Marſi.in conſi.122. in prin.D.Phi. Corne.in conſi.58.l.9.fo.58.2.volum.vbi dicit, quod per comparitionẽ indicia purgantur,maxime prouenientia ex ipſa fuga quia ſicut vna præſumptio per aliam tollitur, ita etiam vna conie-
32 ctura aliã tollit,vt Bald.in l fina.in fi.C.de proba.cap. r.de preſump.Marſi.in ſua practi.crimi.§.diligenter,numero 193.Alexand.conſi.103.col.primo vol.Bal.in l.Pacumeiuus,in fi.ff.de hæred.inſti.Cyn in l.1.C.de requi.reis,Ange.in l.milites, C.de quæſtio Marſi.conſi.120.& conſi.118.& 130.Dec. conſi.119. Tho.Gra.conſi.35.

33 Indicium ex mala fama rei proueniens,quod nẽpe a malefitio eſt remotum,vt Bar.in l.de minore,§.plurium,ff de quæſtio.laſ.in l.admonendi,ff.de iureiu.Floria in l. teſtium, §.eiuſdem,nume.ff.de teſt.tollitur, & purgatur per bonam famam rei carcerati,ve preſentati,ut Corne.conſi.58.l.R. 2.volu.vbi
34 dicit,quod probatio bonæ famę,& vitæ præcedentis,& quod non eſt ſolitus ſimilia facere inducit præſumptionem ſeu credulitatem,quod illud non fecerit, argum.l.non omnibus, § a Barbaris,ff.de re milita.cum ſua glo. idem Corne. in conſilio 198.lit K.fo.218.Alexan.conſi.121.7.volu.vbi dicit, quod bo-
35 na vita,& fama imputtai eſt iuſta cauſa minuendi pœnam, quæ quidem fama clara,& aperte apparere debet,unde fama ipſa originem habuit,aliter fama ipſa non dicitur ſufficienter probata,ut Barto.in l.de minore.§.plurium,ff.de quæſ.nu.xv. & quod ipſa.

36 Forma oritur a perſonis fide dignis,& non a ſuſpectis,ut ca no.in c.qualiter, & quando il ſecundo de accuſat. & neceſſe
37 eſt.quod oriatur tempore commiſſi delicti, & a maiori parte perſonarom ad quos ſpectat ſcire ĩ vicinia,vel in loco vbi delictum eſt commiſſum,ut Barto.ibi.& Bald.in c.veniens extra de reſtibus.vbi dicit,quod ſi neſcitur a quo fama ipſa origi
38 nem habeat,idem operatur, quod dictum vnius teſtis, idem Bal.in l.teſtium,C.de teſt.& vide Saly.in l. ea quidem C. de accuſ. Barba.in conſi.191.1.volumine Marſi. in ſua practic.crimi.§. conſtante, numero 17. vbi probata bona fama inquiſiti, ſeu
39 præſentati,corruit ipſa inquiſitio,vt alleg.Fulgo.conſi. 153.incipien.ad primum,in 2.colum. item ſimiliter ſi fuga poteſt alio modo colorari ex aliqua alia probabili cauſa, tunc non facit indicium,vt puta ſi criminoſus dicat aufugiſſe loco commiſſi delicti,timens ne a conſanguineis, interfecti occidatur,
40 vel quia locus non erat ſibi tutus, ſed aliunde ſe contulit ob ſecuritatem ſuæ perſonę,ut dicit Bald.in l.bonæ fidei.C.de iureiuran.vel ex aliis probabilibus cauſis loco,& tempore probandis,vt Roma.conſi.167.incip.Antonius accuſatus,Decius conſi.189.incipien.lætatus ſum,Bald.ſingu.in l.prima.in fi.C.
41 locati.vbi concludit.quod preſumptio delicti tollitut ex probatione bonæ famæ,concurrente præſumptione naturali, ut Bald.conſi.79.nume. 2.5.volum.

42 Inimicitia capitalis eſt ſufficiens indicium ad torturam cõcurrente fama.ut Specu.in titu.de præſump.§.ſpecies,verſicu. ſed pone.D.Io.de amicis,conſi.51.Marſi.in ſua pra.crim.§.diligenter,numero 70.Docto.Mode.in l.fina.ff.de quæſt.& quæ dicatur grauis, & capitalis inimicitia, vide Bald.in conſi.138. num.1.3.volu.idem in c.1.quib.mod. feu.

Qnæ tamen tollitur,& purgatur per reconciliationem, ut Inno.& Io.de Ana.in cap.cum oporteat.de accuſa.Bald. in l.
43 ipſius,C.fami.erciſcund.idem in auctẽ.ſi dicatur,C.de teſt.licet quandocunque inimicus reconciliatus repellatur,ut ſuſpectus,ut Specu.in titu.de leg.§.ſupereſt.verſicu.item quod quendam.Et maxime quando reconciliatio eſt facta de recenti. ut
44 Blan.in l.fina,nume.135. ff.de queſtio.nam reconciliatio tollit omnem præſumptionem mali animi,ut Blanc.in di.l.fina. Marſi.in l.1.§.præterea,nume.102.ff.de qõ.Alex.conſi.99.incipien.in cauſa inquiſi.1.volumi.Iaſ.in l.apertiſſimi,C.de iu.nu. 7.verſi.adde, quod illa glo.Inno.in c.cum oporteat de accuſ. notab.Alex.in l.filio,nume.12.ff.de libe. & poſth. Io.de Ana. & conſi.44.dicitur quod per ſalutationem intelligitur facta re
45 conciliatio cum inimico, & ibi Bald.quod not. Conuerſatio
46 cum malis hominibus,facit indicium contra imputatum, & inquiſitum, ſeu accuſatum ex mala enim conuerſatione bonus efficitur malus, & vitioſus,ut l.ædiles,§.Pędius,ff. de ædil. edict.bonus tex.in c.ſæpe,28.q.1.ibi malorum conſortia,ſæpe etiam bonos corrumpunt.

Quod quidem indicium tollitur,& purgatur, ſi imputatus conuerſatur cum bonis hominibus, & viris bonæ cõditionis, & famæ quæ preſumptio eſt iuris,& naturæ,nam quilibet preſumitur bonus,niſi probetur malus,vt Barto. in l. Caſſius, ff.
47 de ſenato.dico bonitate naturæ,quia, quo ad ſuas ſpecies,cũcta,quæ fecit Deus,naturaliter erant valde bona.Gen.primo, & ideo omnia entia a Deo nihil mali naturaliter habent, niſi bonum,& Bald.in l.fina.ff.de hęred.inſtitu.Alex.conſi. 5. in 2.col.primo volumi.Barba.in cap.teſtimonium de teſt.Antonius Corſe.in ſuis ſingu.in verbo præſumptio,vbi dicit, quod
48 ſi aliquis fuit malæ vitę, licet de facili non præſumatur mutatio vitę de malo in bonum, tamen ſi poteſt probari, quod is qui fuit malæ vitæ, nunc per tres annos continuos eſt bonæ conuerſationis,& famę,ac bonę vitę,quod præſumitur purgatus,& emendatus,& propter hoc ceſſabit ſiniſtra ſuſpicio malæ vitę,ut eleg.Ang.in Auctẽ.de monach.§ hinc autem verſicu.ſuit Ludou.Rom.in conſi.36.colum.2.vbi dicit quod pro
49 pter deſiſtentiam ab iniquo genere viuendi, & reuerſionem ad bonam frugem fingitur nouus homo, Bal.in conſi.52.colu.2.verſicu.quod ex pręterito præſumitur,volu.5. Idem,Bald. in l.1.§.ſi magiſtratus,ff.de magiſtr.conueni.Fely. in cap.cum in iure,colu.1.de offi.delega.vbi ponit tres limitationes. Marſil.in ſingu ſuis,nume. 74. incip. tu habes regulam vulgatiſſimam,laſon.in l.ſpurius col.15.nume.45.ff.de ope. nou.nunc. Tho.Gramma.conſilio 45.& 55.Carr.in ſua pra.crimi.nume. 128.fol.32.

50 Minæ faciunt indicium mali animi,vt Docto. Moder. in l. fin.ff.de quæſt.Gandi.in titu.de preſump. & indit. indub.colu. penu.verſicu.8.Marſi.in pract.crim.§.diligenter, numero 85. Bal.in l.metum,C.quod me.causa, quod tamen indicium tollitur,& purgatur,ſi is qui minatus eſt,vir impotens, vilis,ac ti
51 midus, & non ſolitus minas exequi, vt communiter volunt

Docto.

Digitized by Google

Docto. in l. vlti ff. de hæred. inſti. Bal. & Imo. ibi Iaſ. in l. 1. C. de ſer. fugi. Fel. in c. cum oporteat de accu. nu. 9. Spe. in tit. de præſump. §. ſpecies, ver. ſed pone l. Minatus eſt. T. Albe. in di. l. metũ, nam facilitas ſe iactãdi, & lubricum linguæ non debet ad
52 pœnam trahi, vt Imo. in d. l. fi. de hæred. inſtit. nam ſæpe minus
53 faciunt homines qui magna minantur, Bald. conſi. 75. in prĩ. in 1. volu. Albe. in tract. ſtatu. q. 64. nu. 3. in 3. par. fol. 54. Socin. conſi. 43. volu. Marſi. conſi. 72. & conſ. 3. & Sal. in l. 1. C. de his quib. vt indig. Tho. Gra. conſi. 13. & coſi. 69. Fel. c. affert de præſump. vlti. col.

54 Mendacium, & variatio inquiſiti, ſeu retẽti tollitur, & purgatur, ſi reus in ſuis conſtitutis corrigens dictum ſuum, reduxerit illud ad concordiam, nam cum hominis memoria labilis
55 ſit vulgata, l. peregre, ff. de acq. poſ. mirãdũ nõ eſt. ſi re⁹, aliquo variauerit propter inbecillitatem memoriæ, vel ab timiditatem
56 iudicis, quæ quidem variatio, & mẽdacium ſecũdum opiniones Doct. non facit indicium, quando principaliter variatio non eſt circa factum, ſecus ſi circa circunſtantias, & qualitates delicti, ut Par. de put. in ſynd. in verbo tortura lo. 1. verſ. viſo de indicijs Lud. Ro. conſi. 8. Doct. cano. in c. literas, de p̃ſump. Alex. conſi. 73. incip. breuiter omiſſis, 1. volu. Ange. conſil. 275. & Lucas de pen. in l. prædia. C. de loca. pręd. ciui. lib. xj. vbi in vtrãque partem. 3. facit. arg. vbi multa dicit de variatione. Iaſ. in l. ſi ex falſis, C. de tranſact. vbi declarat quis dicatur varians & quis contradicens, Anto. de But. in c. præterea, ver. ſed
57 dubium de teſt. cog. Dec. in c. quoniam, quę nu. 93. de prob. lo. de Amie. conſi. 134. Marſi. conſi. 15.

Idem ſi reus ſine indiciis fuerit tortus, nam variatio, & mẽdacium nil ei noceat Marſi. in prac. cri. §. quoniam, nume. 27.
58 glo. ſingu. in l. pe. ff. de quæſt. quod no. tranſactio. ſuper aliquo delicto, in quo ingeritur pœna ſanguinis, & ſuper quo ius permittit, non facit indicium, vt Iaſ. in l. trãſigere, nu. 3. & x. C. de
59 tranſact. quia ſuper delictis publicis pœnam ſanguinis ingerentibus licitum eſt trãſigere: quia licitum eſt vnicuique quo
60 modocunque ſanguinem ſuum redimere, vt l. 2. C. de bo. eorũ, qui ſibi mor. conſci. Blanc. in l. fi. nu. 306. ff. de quęſt. verſic. pax. Marſi. in pract. crimi. §. diligenter, nume. 178. & in pr. mea crimi. verſi. tranſactio, vbi dic, vt ibi. Ale. plene, in d. l. tranſigere, C. de tranſact. & ſic tranſigens in caſu conceſſo non videt
61 crimen fateri de quo eſt accuſatus, ex quo lege permittente tranſegit, & ſic cum in dictis caſibus tranſactio ſit conceſſa, non videtur ex ea oriri aliqua confeſſio delicti, nec ſucceſſiue indicium, quod eſt eius pars, cum remoto genere, ſit remota
62 quælibet eius ſpecies, in aliis autem caſib. dic, vt per Ale. Iaſ. in d. l. tranſigere, C. de tranſact. in fi. & per Moder. in l. fina. ff. de quæſtio.

63 Tranſitus non ſolitus in eo loco vbi homicidium ſequutũ eſt, licet faciat indicium, ſecundum Barto. & Docto. in l. fina. ff. de quęſtio. tu tamen dic quod tollitur, & purgatur tale indicium, ſi per tranſiens per ea loca tranſire ſolitus ſit, nec aliunde volens accedere domum ſuam, vel eccleſiam, vel in platea tranſire poteſt, & quod pluries per ea loca obuiauit. T. ſecundum conſuetudinem. nec pręcogitauit ipſum. T. offendere nõ concurrente inimicitia, fuga armorum dilatione, aliquo alio inſticio vrgentiori, cum tale indicium ſit omnino remotum
64 a maleficio alio non concurrenti, vt dicit Bald. in d. l. fi. de qõ. nume. 70. verſi. homic. autem puro, & ille talis pertrãſiens nõ eſt ſolitus homicidia committere iuxta doctrinam. Ludo. Ro.
65 in l. 1. §. hoc reſcriptum, ff. ad Sylla. corri. Bart. in l. ædiles, ff. de via pub. vbi mortuus inſtrata pręſumitur mortuus ab eo, penes cuius hoſtium cadauer repertum eſt, quod ipſe Ludo. Ro. dicit eſſe verum in illo qui erat ſolitus ſimilia facere, alias ſecus, ut in ſolito furari in dubio pręſumitur fur, ſecundum glo.
66 in l. in ciuilem, C. de fur. & ſolitus fœnerari in dub. pręſumitur fœnerator ſecundum glo. in l. cum allegas, C. de vſu. & ſic qui ſemel deliquit, pręſumitur in futurum deliquere, gl. ĩ l. Caſſi⁹, ff. de ſena. eleg. Marſi. in pract. crim. §. diligenter, nume. 107. alleg. Roma. in d. §. hoc reſcriptum, & ſequitur Ale. in d. l. ędiles, ff. de via pub. & argumentum a ſolitis iniu. validum eſt, vt Bar. in l. ſi librarius, nu. 11. ff. de regu. iu. & in l. certi conditio, nu. 2. ff. ſi cer. pet.

67 Armorum delatio ĩ non ſolito, licet pro indicio tradatur a Doct. in l. fina. ff. de quæſtio. quia deferens arma ex l. præſumitur habere animum maleuolum, ut glo. fi. in titu. de pace cõſtan. & cor. volu. & ibi Bald. & Moder. Ale. in apoſ. ad Bart. in l. 1. ff. ad l. Iul. de ui. pu. tamen hoc indicium tollitur, & annihilatur, ſi is qui defert arma habet iuſtam cauſam ea deferendi,
68 vt in milite, & ſtipendiato, vel in aliquo alio habente licentiã a ſuperioribus, vt Bla. in l. fi. nu. 79. verſi. armorum, ff. de quæſtio. vel in defendente arma ob aliquam inimicitiam aliquã, vel eſt ſolitus ferre arma, ſed non ſolitus homicidia, vel delicta perpetrare ſecũdum opinionem Ro. in d. §. hoc reſcriptũ, ff. ad Sylla. & Alexa. in Apoſt. ad Barba. in l. ędiles, ff. de via pu. & Marſi. in §. diligenter, nu. 107. quæ tamen opinio fuit Bald.
in l. nam, §. cognoſcit circa me. ff. de offic. præ. vigil. vel in ruſtico, qui ex conſuetudine ſolita neſcit incedere in aliquo lo-
70 co, niſi ferrat baculum, enſem, furcam ferream, vel ſpõtonẽ, aut aliquod ſimile genus armorum, vt Bald. glo. & Doct. in c. ſi quis ruſticus. de pace tenend. in vſib. feudo. Cœpo. conſi. 32. nume. 5. verſic. & maxime ruſtici, & quis dicatur ruſticus, vide Iaſ. in l. & ab antiquis, nu. 2. C. de teſt. & Bart. in conſ. ſuo incip.
71 ſi filius alicuius comitis. Armorum genus in indicium facit, prout atteſtatur Blan. in l. ſi nu. 33. ff. de quæſt. alle. Bal. in c. 1. de præſumpt. Fel. in c. ſignificaſti, el 2. de homi. nu. 81. Bal. in l. ſed & ſi. §. magiſter, ff. ad l. Aqui. & ibi Flo. vbi dicunt, q⁹ ex genere armorum pręſumitur animus, & atrocitas maleficij, idem Bald. & Sal. in l. 1. §. diuus, ff. ad l. Cor. de Sica.

Quod tamen tollitur, ſi ambulans cũ armis aſtatis, arcobuſio, ſagittis, vel ſimili armorum genere, quę leuiter, & faciliter hominem interficiunt, non ex illo in inſtrumento, ſeu armis percuſſerit hominem, ſed cum haſta, vel ſagittis, ſine ferro,
72 vel cum capſa arcobuſij hominem offenderit, quia anim⁹ delinquendi deprẽhenditur non ſolum ex genere armorum,
73 ſed etiam ex modo percutiendi, vt Marſi. in l. 1. §. diuus. de Sica. nume. 21. ergo cum delinquens potuerit hominem offendere cum dictis armis; & non fecerit, datur intelligi, quod non habebat animum delinquendi, prout Doctor. in l. eum qui, C. ad l. Corn. de Sica. & ſicut ad aggrauandum maleficium re
74 quiritur probatio alicuius qualitatis tempore commiſſi maleficii. ita ad minorandum maleficium ſimiliter probare neceſſe erit prędictas qualitates nõ auffuiſſe ſecundum tempus maleficii perpetrati, ut ſingu. dicit Flo. in l. ſi extraneus, nume. 1. ff. de noxa. action. fol. 48. Ale. conſi. 162. incip. uiſo proceſſu, 2. vol. Pa. de Caſt. in conſi. 72. vol. & in conſi. 16. in eo. 2. volu. ſic ad tollendum iſtud indicium neceſſe tibi erit probare, quod tempore rixæ ſequutæ habebas arma, quę geſtare ſolit⁹ es, vel ſi habebas prẽmanibus illis vſus nõ fuiſti, prout ex qualitate vulneris ſatis conſpici poteſt, conſiderando & iudicem
75 inſtruẽdo, quod fuiſti ab interfecto inſultatus, & quod percuſſus fuit author & incœptor rixę, & quod erat homo rixoſus, & verba pati non qoterat, & quod fuit primus ponere manus ad arma contra te inſultum faciendo, quia neminẽ inuenies, quem arma euaginata non terreant, vt Bald. conſ. 3. num. 2. 4 volu. & ex hijs conſtitues interfectum in mala fide, & debilitabis indicium ex genere armorum contra te, prout ſing. Cœpo. conſi. 44. & conſi. 29. nu. 15. Bald. in l. in multis, in fi. ff. de libe. cauſa, & Flori. in l. ſcientiam, § qui cum aliter, ff. ad legem Aquil.

76 Iactatio contra iactantem licet pro indicio a Docto. tradatur, ut Marſi. in ſua practi. crimi. § diligenter, numero 36. Bal. in conſ. 275. ad euidentiã pręmitto, volu. 2. idem, in l. metum, C. quod me. cau. Ale. conſi. 181. in cauſa angelorum, 2. volu. verſicu. pręterea, Par. de put. in tracta. ſynd in verſic. an ſtetur dicto torti. 3. col. an ſi probetur, quod profecto non ſufficit ad quęſtionem niſi. aliæ coniecturę accedant, ut Mode. in l. fina. ff. de quęſt. tollitur tamen & purgatur inſpecta qualitate perſonę, quę iactatſones protulit, ut Bald. & Ale. in pręmiſſis conſiliis, quia tale lubricum linguę ſibi non nocet aliis non concurrentibus. videlicet, quod illa perſona, quę ſe iactauit, eſſet
77 cõſueta iactationes ſuas mittere executioni, ſecundum diſtinctionem de qua ſupra in verb. minę. & perſona malę vitę, ac qualitatis, & ſimilia committere, ut Alcia. in l. fugitiuus, ff. de verbo. ſignifi. Mod. in l. fi. ff. de quęſtio. raquiritur tamen, quod
78 talis iactatio ſit probata per duos teſtes, cum ſit indicium a remotis, ut glo. & Bart. l. fin. C. fami. erciſcun. & in l. fi. ff. de quęſt & quod talis iactatio habeat cauſam pręxiſtentem, in qua cõſiſtat honor, vtilitas, uel quid aliud ſimile ipſius iactantis, et ad tollendum tale indicium dic, quod iactans reuoce t talia
79 verba ſua iactatoria prętextu, & ex ea cauſa erroris, prout dicitur de cõfeſſione extraiudiciali, quę ſimiliter reuocari poteſt prętextu erroris, licet de errore nil doceatur, ut ſingu. Bal. in l. vnica, pen. col. C. de confeſſ. Marſi. in ſingu. ſuis, 310. idem in §. diligenter, & §. examinanda in ſua pr. crim. Fel. in c. olim, 3. col. de reſcrip. Iaſ. in l. magiſtratus, nu. 4. ff. de iuriſd. omnium iudic. Thom. Ferr. cautel. 27. Alex. poſt Bar. in l capite v. ff. de a-
80 dul. Cœpo. conſi. 32. num. 9. & quod dicitur de iactatione, idẽ dicendum de confeſſione, extraiudiciali, ut Blanc. in l. fina. ff. de quęſt. nume. 207. & 209. Card. in ſua prct. crim. numero 49. & 121. vbi plura refert & acumulat. Iaſ. in l. magiſtratus, num. 4. de iur. om. iud. & Bald. conſi. 94. numero 1. in 1. vol. & in cõſ. 3. nu. 3. in 3. vol.

81 Dictum ſocij criminis, & maxime in tortura facit indiciũ contra ſocium eiuſdem criminis, ut Barto. in l. 1. §. ſi ſernus, & l. repeti. §. 1. ff. de quęſt. Cyn. Bald. Sal. in l. fina. C. de accuſ. Marſ. in ſua practic. crimi. §. diligenter, verſicu. alterius, qnęro idem Marſi. l. prima, §. diues. ff. de quęſt. Ful. conſi. 71. Anna. conſ. 69. Cœpo. conſi. 31. Roma. conſi. 154. Dec. conſi. 234. Pau. de Caſ. conſi. 224. Marſi. conſi. 15. & 20.

82 Quod

Digitized by Google

82 Quod tollitur & purgatur, si nominatus non habet cõseruationem cum inquisito,& contra socium nominatum non præcedant aliquæ aliæ præsumptiones. sed si homo inculpat⁹ bonæ vitæ,conditionis,ac famæ,vt Marsi.in singu.suis,nume. 209 incip.socius criminis,Sal.in l.fi.C.de accu.vbi dicunt, ꝙ
83 dictum socii criminis non facit indicium ad torturam cõtra socium eiusdem criminis, nisi contra eum adsint alia indicia, & ita communiter tenetur per Doct.Io. de Ami. consil.27.& consi.138.Par.de pu.in tract.synd.ver.tortum.lo.3.versi.an ste tur d.torti.Gan.in tit.de malefi.in ti.de qõ.Marsi.in d.§.diligen ter,& cõsi.28.consi.230.& in consi.74.Tho.Gra.consi.21.cõsi.37.Pau.de Cast.consi.120.Ful.consi.71.Cy. Bald. & Sal.in l. fi.C.de accu.Marsi.in d.consi.74.vbi dicit, ꝙ requiritur, ꝙ in-
84 culpatus non sit diffamatus, vel alios defectus nõ patiatur, vt Tho.Gra.consi.61.70.& consi.38.Ancha.consi.189. & requiritur, ꝙ inculpans non sit inimicus inculpati, quia etiam in tortura inculpando fides ei non adhiberetur, vt Bonif.in tra-
85 cta.malefi.sub titu.quæ debeãt præcedere tortu.& Tho. in di. consi.38.Bald.in l.filium, C.de libe.causa, & exculpatio socii criminis multum prodest inculpato, vt elegan.Bald.in ca.1.§. iniuria,7.col.de pace tenen.in vsib.feu.Ale.consi.24.2.volum. Marsi.sing.in p.crimi.§.restat,nu.17.& in §.diligenter,nu.117. & nu.200.vbi plura refert,& acumulat.

86 Assertio mandarii contra mandantem, non facit indiciũ ad torturam nisi,alia concurrant,vt Bal.in consi.383.nu. 4.5. vol.consi.439.3.vol.Marsi.in d.§.diligenter,nume.37. ver.quæ ro igitur,& in versi.modo incidetur,& in l.1.§.diuus,ff.de qõ. & idem in consi.22.tollitur,& purgatur eo modo. vt supradictum fuit scilicet si mandans est vir bonæ cõditionis, ac famæ
87 & non solitus delicta facere,vel fieri facere, uel infamatus ex
88 cusando mandantem,diceret homicidium fecisse ratione proprii.odii,inimicitiæ,ac rancoris, & non ut mandatum adimpleret,in d.§.diuus,ff.de quæst.& in singu.suis,num.112.inci. in ore duorum.idem consi.61.Par.de pu.in tract. sindi. in verbo tortura,lo.3.versi.dicitur communiter,in fi.Cœpo.in cau. 39.incip.vidimus quamplures cano.in cap. ad audientiam de homicid.& Bald.in l.si mandatum,ad fi.C.mandati,quod bene nota.

89 Inculpatio offensi in mrtis articulo traditur pto ĩdicio ad tor turam,vt Ange.& Albe.in l. si quis in graui, §.si quis moriens ff.ad Syl.Dec.consi.362.Marsi.in d.§.diligenter,nu.118.& 119. idem consi.5.& 20.& in singu.suis,nu.22.incip. confessio aliis concurrentibus,ut communiter dicunt Doct.in locis præallegatis,ut Tho.Gram.in consi.42.51.& 70.Alex.consi.124. incip. quoniam abunde,7.volu.Ias.in l.1.in 2.col.ff.eo.per quem facta,Bar.in l.mater,C.de calum.tollitur,& omnino purgatur, huiusmodi indicium per exculpationem ipsius vulnerati, seu
90 offensi,quæ prodest inculpato,seu inquisito,adeo quod ĩculpatus existente tali indicio innocentiæ pro se non poterit tor queri modo aliquo,ut singu.dixit Bald.in l. 1. in vltima colu. in versicu.pone testator,nume.33.C.communia,de leg.Alex. in l.si quis in graui,§.si quis moriens, ff.ad Silla. & in consi.1. 4.volu.& in consi.30.vltima col.7.volu. & in consi. 94.incipi aduersis,2.volum.Bald.in Marga.in verb.maleficium. Ale.singu.in d.consi.124.7.volu.Marsi.in d.§.diligenter,num.200.vel
91 si inculpatus legitime constare vellet tempore commissi criminis fuisse in aliquo alio loco ita remoto,vt impossibile fuerit vno,& eodem tempore duobus in locis adesse potuisse, & vide in hac materia,quæ scrib.Modern.Doctor.in l. fina. ff.de quæstio.

92 Locutio ad aures ante secutum homicidium,licet detur.ꝑ indicio a Docto.Mode.in l.fina ff.de quæst.tribus concurrentibus Marsi.in l.prima,C.de ser.fug.4.colum.tollitur hoc indi
93 ciũ,si nulla incercessit inimicitia,nec cõsilium esse præsumitur,cum aliud sit consilium,& aliud colloquium,& colloquium potest esse bonum,& malum,& in dubiis debemus inclinare in meliorem partem iure vulg. Fely. in cap. afferte in fi. de præsumpt.Ale.consi.69.in 2.volu.circa medium.Ias.in l.prima,col.v.C.de seruis fug.Doct.in l.qui aliena. §. si quis homi. bona.ff.de acq.hære.nec incontinenti sequatur homicidium, seu delictum,post auris locutionem,ut Iaso.in d.l.1. C. de ser. fug.Card.in sua pract.crimi.nume.134.fol.33.Bal.singu.in cõsi.382.in princ.v.uolum.& in consi.250.in primo vol.ꝙ intellige,quãdo ex breuitate temporis sequutum fuit homicidiũ, quia tunc præsumitur dedisse consilium, & præcedunt causæ, indicia odii,aliter secus,ut in prædictis consiliis.

94 Scienter recipiens malefactorem in domo sua post commissum delictum traditur pro indicio a Docto. quia receptator dicitur participes occulti consilii,vt Sal.in l.vnica,C.de raptu virg.Cœpo.consi.20.numero 9.Alber.in tracta. stat.quæstio.34.par.4.tollitur,& omnino purgatur hoc indicium si re
95 cipiens est coniunctus cum malefactore aliquo gradu affinitatis,nam cessat præsumptio mandati, & maxime si recipiens est homo bonę conditionis, & famę,ut Ange. de malefic. in glo.fama publica,versi.quæro an vnum,Bald.in l.fina.ff.de of. proconsul.Bonif.in tracta.malefi.in rub.de indiciis,Fel.in c.afferte pen.col.de præsump.Carre.in sua.pra.crim.num.130.fo. 33.Marsi.in dicta l.vnica,C.de raptu virg.numero197.fol.11.
96 idem in l.diuus Adrianus,nume.7.de parri.& Cœpo.d.consil. 20.& nulla inter occisum, & receptatorem intercedebat inimicitia,ut Par.de pu.in tra.synd.in verbo mandauit,colum.4. verb.filius occidit,Blanc.in l.fina.numero 202.ff.de quæst.uel si recipiens erat hospes. quia excusatur ex præsumptione sui offici,ut Barto.in Lomnes,la 2.versi.& hoc est vtile,C.de agri. & censi.lib.11.& in l.scientiæ,§.idem quæsiit,ff.de fundo instr. vel receptator iuraret ignorasse,ut D.de rota,deci.315.quia ꝑ babilis ignorantia excusat,ut glo.in c.accusatus in ver.nõ possit de hæreticis,Barto.in l.1.§.primo,de recep.Marsi.cõsi.107. Roma.consi.471.nam obscura pro lucidis approbat, qui lu-
97 cis candorem ingorat secundum Grego. in moralib. vel si receptatus haberet amicitiam veterem cum receptatore,vt Sal. in l.nullus,C.de malefi.Sal.& Ange.in l.1. C. de his, qui latro. Ange.Ale.& Barto.in l.1.& 2.ff.de recep.Marsi.in l.qui ignorans,numero 19.ff.de Fal.& in l.qui falsam,numero 66. & in l.vnica,numero 205.C.de rap.virg.Floria. in l.in omaibus, ff. de noxa.act.ubi loquitur de eo,qui receptauit,quando prohibere non potuit.

98 Qui potuit prohibere, & nõ prohibuit cum potuerit,indicium facit:ut puta,si delictum est commissum in cõspectu alicuius,qui erat armatus,& sine periculo vitæ suæ poterat impedire ne homicidium sequeretur, videtur esse particeps occulti facinoris,cap.sicut dignum,& cap.4.de senten.excom.& per glo.in l.culpa,ff.de regu iur.Innocen.in cap.fina.de cleric. percus.alleg.Bald.in l.j.C.de ser.fug.Roma.consi.117.Barba.c. repellantur de accusa.Bald.in l.data opera,C.qui accusar. nõ possunt, facillime tollitur hoc indicium si nulla alia coniec-
99 tura concurrat, cũ de iure nullus teneatur obuiare delicto, ut glo.& Docto.in d.l.culpa,& per Barto.& Rom. in l.1.§.sed in eos,ff.ad Sylla.Bald.Ange Salyce.in l.quis,C.ad l.Iu.maiest. & maxime,si post delictum assistens non associauit delinquẽtem in aliquo loco,ut Blanc.in l.fina. numero 305. de quæst. Dec.in d.l.culpa,caret,ff.de regu.iu. vbi multa refert, & quid
100 de iure cano.an assistens teneatur se periculo subiicere,alleg. scripta per eum,in c.1 de.offic delega.in 6.colum. versic.& licet ista uideatur communis,adde Iason in l.vt vim,colum.penu.ver.tene contrarium,ff.de iu.& iur.Io.de Ana. in cap. 2.de hæred.Doct.Mode.in c.quantæ de senten.excommu.vel si clamore adiuuauit offendere,ut Bald.in d.l.vt vim,& Dec. in fine prędictæ,l.culpa,quam vide,& Dec.consi.643.colu. Rom. consi.117. Barto. in l.§.occisorum,ff.ad Syllan. Bald. in l.2.ff. de noxa.Pau.de Cast.consi.422.Ancha.in cap.dilecto, de sen. exco.in 6.in colum.& Decius in c. 1 .de offic. deleg. in quinta columna.

101 Fugiens ex carceribus traditur pro indicio,ut Bald. in l.1.4. colum.C.de ędi lict.act.cap.vulgaris,§.diuortium,de pœni.di. p.& in c.præsenti de præben.in 6.Card.in l.obseruare curab.nu
102 me. 116. fol.28.ęliditur hoc indicium si fugiens illico reuertatur,ut Ale.consi.144.in secundo volumi.Barto. in l.quid si fugitiuus,§.sicut ff.de ędil.edic.Bald.in l.prima,C.de seruis fugi.
103 vbi dicit,quod statutum puniens fugientem de carcere, non includit illos,qui exierunt animo redeundi,idem Io.de Ana. const.1.numero 6.argum.§.pauonum.Insti.de rerum diuisio. Marsi.consi.122.in princ.singu.Barto.in l.in eos,ff.de cust.reorum,Felyn.cap.nullus de præsumpt.Thom.Gramm. consi.57. vbi limitat multis modis,Marsi.§.diligenter, nume. 46. in sua pract.crim.& in rub.C.de proba.nume.261.& in l. 1.in princi. ff.de Sica.idem si iniuste detentus aufugit,vt Tho.Gramm. in consi.51.idem si carceratus dolo iudicis aufugit, vt Cœpo. in consi.25.Roma.in l.admonendi,col.21.ff.de iurei.Corn.cons 58.lit.o,2.vo.nam carcerés non sunt violandi, etiam si possis aufugere secund.Plat.in crit.quia,si a priuatis hominib. carceres contemnantur,quomodo iudicia publica vim habebunt?
104 Solitus delinquere,& cõsuetudo committendi homicidia facit indicium,quia semel,malus semper ex l. præsumitur malus in eodem genere mali,vt Marsi.in pract.crim.§.diligenter, nume 99.Salyc.in l.fina.C.de quæst.Alexan.consi.77.& consi. 50.1.uolu.

105 Quod tollitur & omniuo elidit̃,si inculpatus non est solitus committere ea,de quib, inculpatur,glo.sing.in l.iubem⁹, C.de proba.Bart.& Mod.in l.fi.ff.de quæst.Sal.in l.fi.C.eodem titu.Bald.in l.non hoc,C.vnde cog.Ale.singu.consi.5.1.volu. consi.50.& consi.77.co.vo.Marsi.in d.§.diligenter, & in cons. 44.Gan.rub.de indiciis indubitatis,colu.fi.Tho.Gramm. cõsi.
106 45.& consi.55.& maxime quãdo solitus delinquere liquido apparet a tribus annis exactis retro non deliquisse,quia censetur purgata mala fama,ut Ias.in l.si prius,col.2. & nota, quæ dixi s.in ver.quærsatio,ubi est malus,ꝑ desistentiã ab iniquo
107 gñe viuẽdi,p̃sumit̃ nou⁹ hõ.Marsi.in sig.suis,nu.217. Lu.Ro.

in

Digitized by Google

in l.j.§.hoc rescriptū,ff.ad Sil.& idē si quęrsatur eū hoīb.bonę cōdōnis,& famę,& reduxerit se ad frugem meliboris vitę,q̄ sp̄ no. Mala phisionomia facit p̄sumi quē procliuum ad scelera,ut Bal.in l.2.C.quo.app.non reci.Io.An.in c. in contēpl.de R.iur.in 6.Bal.in l.non ignoras,C.q̄ acc.non po.Mar.in suā p. cri.§.expedita. ver.vlterius,nu. 52. q̄ indicium de per se nō est sufficiens ad torturā aliis non q̄rrētib.vt Bal.in d.l.2.C.quo
109 app.non recip.eliditur per bonam phisionomiam rei impu-
110 tati,q̄a si mala nocet,bona tñ pdest,ut Marsi.in d §.expedita, nu.52.Card.in sua p.cri in prin.nu.1.143.fo.34. Fel.in pœmio decr. Ale.consi.1.in 2.vo.Ias.in rub.ff.so.māt.& ibi decr.Bal.in l.obseruare,2 col.C.q̄o app.non reci.Marsi.in l.1. nu.39.ff.de q̄ō.Impediens capturā per familiā ptātis insequētē malefacto
111 rē,vī esse conscius in delicto,ut Gan.in tra.de malef.in rubri. de indi.in dub.dē hom.Bar.in l.furti, §. ope.ff.de fur.Ale.cōsi. 35.2.vol.Cęp.consi.14.q̄ indiciū tollit̄,& oīno elidit̄,si impe-
112 diens capturā esset attinēs, & sanguine coniunctus cū impu-
113 tato,seu inquisito,quia unicuique licitū est sanguinē suū q̄o cunq; redimere,ut l.1.in fi. ff. de bonis eorū, qui ante sen.sibi mor.consciue.sing.Sal.in l.1.C.de his qui latrones in princ. & ibi Bal.in ver.in tex.ibi.vel qñ aliqnis esset iniuste q̄dēnatus ad
114 mortē, quia tunc posset de facto arripere demanib. familię reū imputatū de crīe,ut Marsi.in l.1.nu.79.& 80. ff.de Sic.& ā sing. suis,nu.137.& nu.213.Doct.in l.quotiēs,C.de exa.trib.li. 10.Alex.cōsi.35.inci.viso the.in 2.co.in 2.vol.Marsi.in §.attingā.nu.49.in sua p.cri.alleg.Anc.consi.341.incip. viso themate Alex.consi.35.incip.viso thema.in 2.vol.no.Arch.in c.hō.23.
115 q.55.Cy.in l.1.in fi. C.vnde vbi dicit, q̄ iudex iniuste torquet aliquē q̄ licitū est ei de facto resistere alleg.in ar.l. 2.ff.de app. recip.Ale.cōsi.44.inci.post redditū,in 2.vo.Carr.in sua p.cri.§. circa nu.358.fo.153.Ias.in l.iuste possidet,nu.20.ff.de acq.pos. Ang.in l.additos,C.de epis.aud.Qđ no,abundantius,iuxta solitū,Marsi.in l.1.nu.xv.vsq; 18.ff.de q̄ō.vbi dicit, q̄ si iudex legitimis indiciis non p̄cedentib. & non seruatis seruandis poneret aliquē ad torturā, iō posset ei sine metu pœnæ de facto resisti,quia iudex de facto facienti,de facto pōt resisti,ſm Bar. in l.prohibitū,C.de iu.fis.lib.x.qñ iudices, C.de appe.cano.in c.si qñ,de off.deleg.Tho.Gra.in vlti.vol.Pax tractata per tōes
116 amicos facit indiciū vt Mod.in l.fi.ff.de q̄ō.Ias. & alii in l.transigere, C.de trāsa.& Bal.in c.j.§.iniuria de pace iur.fir. Qđ in diciū tollit̄,si pax fuit tractata gratis nullo dato, recepto, seu p̄misso, qñ nō vī pp hoc indistincte crimen fateri, alias ī crīe publico sine metu calumniæ pacisci non pōt,per tex.in l.fi.ff. de p̄uari.Io.Ant.rub.in tra.de pot.proc.nu.40.& an in deli-
117 ctis transigi pōt,dicūt ut s̄.dixi,sed nō.pactio,uel trāsactio nō inducit impunitatem delicti cū in crīb.q̄cordia,trāsactio, seu querelę remissio,nō tollit pęnā,bene tñ mitigat,& minuit,et rō eorū,qui tenebant hāc opinionē erat. quod nec ex parte rei,nec actoris valet transactio ad tollēdā pęnā, & pp rēgulā, quę est, Quod in causis fiscalib.qui aduersariū suum corrumpit data pecunia,hī pro conuicto.ut l. eius qui delatorē, ff.de iur.fis. ergo nō data valet,2.regula est,q̄ cā crīalis est illa, quæ pęna fisco applicat̄,ut l.Agraria.ff.de ter.mor.ergo p̄iudicium fisci pacisci ñ l3, ut l.iurisg. §.itē si paciscar, ff.de pac.& maxi. cū transactio facta q̄ publicā vtilitatē ñ ualet, ut l.si qs repete re, ecusatoris sīt non valet imo accusa.desistens extraordinē punit̄,ut gl.sing.in l.2.ff.ad Sil.& in d.l.2.ad Turp.deinde ī delictis priuatis exitus q̄trouersiæ ñ resident in solo offenso, sed ēt ad fiscū ptinet,ergo p̄ pactionē priuati ñ remittit̄ q̄modū fisci, ergo de aliquo delicto crīaliter ꝓttēto, q̄tū ad plenā liberōnē nūq̄ trāsactio valere p̄t,ad tollēdā pęnā fisci,sed bñ ad minuēdā,vt s̄ dixi,ī qb.aūt casib.licitū sit trāsigere,vide Bal.in l.qñ, C.de īfamib.Marsi.in §.diligēter,n.178.ver.q̄ro vlterius ubi di
118 stiguit.Ale.no.ī d.l.trāsigere,vbi disputat an de adulterio transigere licitū sit,alle.Bar.q̄si.175.qd de uitio sodomitico, attento,Pau.de Ca.cōs.118.1.vo.Bal.cōsi.16.3. vo.idē Pau.de Cast. q̄si.128.īc.notādū,Bal.q̄si.27.& q̄si.30.ī 2.vol & an in delictis ī
119 omittēdo,& trāsigi,& remitti pōt,vide Ale.ī d.l.trāsigere,nu. 8.alle.gl.in l.2.ff.ad Sil. Bal.in d.§.si paciscar,il 1.ff.de pac.& l.si qs ī hoc genº,C.de epis.& cl.& an reus trāsigēs ī casib.,phibitis
120 vī crimē fateri? dic ut ī l.fi.ff.de p̄ua.& in l.athletas, §. fi.ff.de insa.q̄ Intellige reliquo dato,vel p̄misso,sed gratis paciscēs,ñ vī crimē fateri,ut l.furti,§.pactus,& ibi Bal.ff.de insa. & in l.si prin.ff.de q̄d.ob turp.cām,Ale.in d.l.de trāsi. n.16. & ibi Dec. Bal.Are.& Ias.iō tollit̄ indiciū s̄ si transact.fuit facta nullo da
121 to,sed p̄misso,sed gratis,& bono zelo,amore,& charitate, q̄ arguit inętos,& q̄cordiā nutrit,dissociata q̄iūgit,& ad cūcta virtutū q̄pa dilatat̄,Alienatio bonorū facta alicui,si post ipsā
122 alienationē illico,vel ex prauo īteruallo īterficiat̄ hō, arguit̄ īdiciū mali aī, & q̄ is talis animū p̄mediatū habuerit ad homicidiū q̄mittēdū.vt Bar.ī l.post q̄ctū.ff.đ do.& ibi Ale.ī apoquē refert Blā.in l.fi.n.86.ff.de q̄ō. Qđ tollit̄ & oīno extinguit
123 si nulla inter occisū, & alienatorē bonorū eo tūc intercedit, ut Bar.ibi& ī l.2.§.corū,ff.de bo.dam.Io.And. in add.ad Spe.ī titu.de præsump. in verb. pone quod T. Lucas de Penna in l. quemadmodum,C.de agr.& cens.colum.j.l.11.Cyn.in l.pen. C.de bon.damnat.Bal.in l.prima,C qui bon.ced.poss.Bal.singu.in auctē.sed iam necesse,C.de donat.ante nupt. Ex maxime quando fit coniunctæ personæ.alleg.l.penul.circa princi. ff.de bonis libert.Bald.& Saly.in l.si quis, C.de bo.dam.quod ex eo procedit ex celeritate actus, vt Cor.in sing.in ver.præsūptio,versiculo celeritas,sed si nulla præcedebat inimicitia inter loquentem,& vendentem,nec consilium præsumitur, itē
124 eliditur si alienatio fit ab aliquo ex cā necessaria, quia tunc cessat præsumptio,nā ēt reo criminis non est interdicta alienatio,ſm Bar.in l.reo.nu.1.ff.de solu & in rub. 9 q. C.depos. Io.de Ana.con.47.nu.6.item tollitur hoc indicium si occisus
125 fuit interfectus ex improuiso rixa sequuta,quia tunc nō est p̄ sumendus malus animus,vt Blanch.in d.l.fina.ff.de q̄ō.num. 86.item similiter tollitur& annihilatur si partem bonorū alienaret,vel ad liuellum concederet,vt Bal.not. in d.aucten. sed iam necesse. circa medium,item similiter tollitur, si bo-
126 na sua renūciaret alicui,q̄a appellatione alienationis,nō venit renūciatio,vt p̄ Cor.q̄.11.īc in præsenti cōsult.lit.o.3.vol.
127 Modus percutiēdi ēt facit indiciū,vt Blā.l.fi.nu.188.ff.de q. Bar.in l.respiciendū,§.delinquūt,ff.de pœ.q̄ tollitur,& omni
128 no debilitatur si percutiens cū hasta, vel pomo ensis hoiem
129 vulnerauit,cū posset aptius,&cōmode ferro percutere,vel inferens vulnera ad viā dorsi,vel pedū,cū cōmodius posset ad viā capitis,nā ex hoc nō vī habere animū cōmittendi homicidiū,cū ex vulnere,& instrō percussionis factæ satis clare patet de intētione percussionis ſm cano.in c signisicasti,il.2.de homi.Abb.& Fely.& Anna.in c.j.de homi. Marsi. in sing suis 176.& in q̄57.& in l.j.§.diuus,nu.23.ff.de sica.vbi dicit,q̄ aīus
130 occidendi nō solū colligitur,ex gñe armorū,sed ēt ex mō p̄cutiendi cū ipsis armis,vt puta,si habens ronchā in manib.p cutit cum hasta,& hīs ensem ad latus,vel in manu, & percutit aliquem cū pomo ensis,vel cum baculo,tūc nō p̄sumit̄ habere aīum occidēdi,& si occidat ex ipsa percussione nō tenetur pœna.l.Cor.de sic.vt l.eū qui,C.de sic.Soc.consi.178.īc. j.aspectu,can.in c.sicut dignū.de hom.Bal.in proę. ff.in 4 col. Cy.in l.is qui cū telo, C.de sic.Bal.in l.sed si quicunq;,§.si magister.ff.ad l.Aquil.Doc.in l.1.C.de emen.ser.Bar.in l.diuus.ff.
131 de sic.ubi tractat de eo q̄ delinquit in plus,q̄ cogitauerat,qualiter puniat̄,& sic aīus p̄sumptiue probat̄ ex modo p̄cutiēdi, & ex loco,& tpe p̄cussionis illatæ,vt Bal.ī l.Pacumęuius,ff.de hæ.inst.Io.de Ana.consi.19.inc.visis instrīs nu.17.tol.11.Cy.in
132 l.fi.C.de sica.vbi dicit q̄ actus extrinsecus probat intrinsecū hominis animum,& Gand in trac.de malefic. in titu.de præsump.col.fi.ver.8.ēt. ibi per multa confirmata prædicta.
133 Multitudo,& pluralitas vulnerū facit indiciū animi p̄meditati,& Alb.in l.si amici domū.ff.ad l.Iul.de adul.l.aut facta.§. quātitas,ff.de pę.Mar.ī l.j.n.37.C.de si. Bal.i l.nemo,C.de epi. aud.Roma.in l.si vero.§.de viro,in casu 13.ff.sol. matr. idem
134 Alber.in tract.statu.q.64.3.par.q̄ indiciū tollitur,& eliditur, si iferēs vulnera vnico ꝓtextu fecerit,plures plagas,seu vulnera cū bidēte,forpice,vel furca bifurcata,vt Doct.in l.si gēma. ff.fur.ab. cęs. Gand. in trac.malefi.in ti.de pœ.percu. & insul. verbo sed pone,q̄ aliquis percus.Alber.in tract.stat.q.38.in 2. par.vel qñ aliquis volens inferre alicui vulnera acciperit arcū & sagittas,vel arcobusium,& eo exonerato in brachio vltra penetraret ad partes corporis,quo fit, vt essent eodē tpe duo
135 vulnera,si hoc sequeretur,vel eueniret in aliqua rixa pluralitas horū vulnerū non argueret præmeditationē delinquēdi, vt sing.Alb.d.q.38.Bar.in l.nunquā plura, ff.de pri.deli. & l.si gemina,ff.arb.fur.cęs.& idem Alb.in q.24.2.par.trac. stat.vel
136 qñ legitime constaret de intentione inferētis vulnera ex qualitate instrī nō habere animum occidendi, cū in delictis attēdatur voluntas,& propositum,vt l.diuus,ff.de sic.& in l.cogitationis pœna,ff.de pœnis,& vide D.Antoniū Corse.in trac. de vera gemi.Blā.in fi.nu.197.ff.de q̄ō.alleg.Bar.in l.q̄ ait lex, §.q̄ ait,ff.de adul.& qūo cognoscat̄ animus occidendi,vel nō occidendi vide abundanter Marsi.in l.1.nu. 27. C.ad l. Cor. de sic.& an tacita,& secreta voluntas ad naturalem æquitatem remittatur,vide Bald.singula.consi.235.num.1.in 4.volumi.
137 Tps noctis facit indiciū præcogitationis,cū lex malepræsumat, p̄ operantes de nocte iux.gl.in l.furem, ff.de sic. Doct. in l.more Romano,ff.de sic. refert Ale.cōs.103.inc.vī prima consideratione,col.4.ver.si.non obstat etiam,1.volu. l. aut facta.§.tps,ff de pę.gl. in l.si vt alleg.C.de sic.Bal.ī q̄s.427.ī v.vo.
138 Quod indiciū eliditur,& oīno tollit̄ si per errorē vel ignorantiā homicidiū sequat̄,vt Marsi.consi.97.Cœp.consil. 13.in 2.dubio,vel qñ cōmittitur homicidiū casu fortuito de nocte extra oēm culpā,vide Par.de Put.in trac.syn.in ver.multa,nu.
139 3.& 6.vel qñ de nocte in pura rixa homicidium cōmittatur, quia tunc tps noctis nō aggrauat delictū.ff.de vulgarib.vel qñ de nocte casu homicidium sequatur,vt puta si quis de nocte lapidem proijciat non tenetur pęna l.Corn.de sica. dolo ces-

Digitized by Google

sante vt Dec.cons.9.Alex.cons.1462.vol Marsi.cons.91.cō 28.col.137. & Mars.Soc.in c.delus de accu.Fel.in c.significasti,lo.1.de hom.idem Marsi.in rub.de proba.nu.419.

140 Locꝰ aggrauat delictū,& p̄cogitationē ostendit,vt l.aut facta,§.locus,ff.q̄ pe.Alb.in tra.sta.q.64.par.Mā ꝙsi.325.ici.nisi ī nocētia,co.3.ver.4 Blā in l.fi.nume.200.ff. de qō. ꝙ īdiciū tollitur,si in ecclesia,p̄torio,platea,vel alio cōsimili,lo.pub.homicidiū in pura rixa,casu fortuito,incuria, aut culpa cōmittat,qa locus non aggrauat delictū mō p̄dicto cōmissū,ut can.in c.iter alia de immu.eccl.& aliis casib.prout superius late dictum fuit,vel qñ nō præcederūt inimicitiæ,minæ, vel alia sīlia,vt Ale.post Bar.in l.ædiles,ff ne quid in loco pub.fiat, & Blan.in l. fi.ff.de quæst. nu.299 Doc.in l.1.§.si quis in villa.ff. ad Silla.

141 Aggressio nullis dictis verbis facit īdiciū, ꝙ homicidia de liberasset hominē interimere,vt Anc.ꝙsi.217. Do.in l.respicē dū,§.delinquūt,ff.de pœ.ibi ex ꝓposito latrones delinquunt, Bar.in l.capite v.ff.de adul.sed melius,ī d §.delinquūt,ꝙ ñ eli dit hoc indiciū,si homicidia nullis dictis impetu, aut ebrieta-

142te,vt ignorātia homicidium ꝙmisserit vel ēt casu, aut culpa, vt ꝙ Bar.in d.§.delinquunt,& ibi Ale.in apostvel qñ in furore eo tpe agitur,vt Dec.in l.in negociis,n.4.ff.de reg.iur.Ale.in l. furiosū,C.qui test.fac.pos.Ial.in l.si seruum,nu.8.ff.si ex noxa. cau.agat,vel si dormiens hoīem occiderat,ꝙ de oīb.dic ut in

143 suis locis p̄dictū fuit ꝫ.Trepidatio tradit ꝙ indicio ꝙ Doc. & maxi.per Blā.in l.fi.nu.259.ff.de qō.& ī l.de minore,§.plurīū, ff.de qō.& ibi Mar.Bru.in tra.deiindi.col.14.ꝙ elidit si reus in suis ꝓstitutis ꝫstanter omisso pallore, audaciter loquat, non uariando in suis dictis,vt Dec.in c.qñ ꝫ nu.63. de prob.in d.l. fi.nu.263.de qō.participaliter, sed ad oīa ñdendo prout dicā in ñsionib.reorū inꝓstitutis ad sua loca, quæ omnia notabis & cum opus fuerit, memoriæ mandabis, ut crīosos possis secure instruere pro honore tuo, & vtilitate ipsorum reorū.

144 Fugiens cum gladio sanguinolento euaginato traditur pro indicio ſm Io.An.in ad.Spe.§.f.ver.13.in ti.de prob.Abb.in c. 3.loco in 8.col.de prob.Bar.Sal.in l.non codicillū,C.de test.vt Blan.in l.fi.nu.292.ff.de qō.Bar.in l.fur,manifestus iu prin.ff.d fur.Bal.in l.neq; natales,in fi.1.col.C.de ꝓb.Ang.in l.fi.ī prin. C.ꝙ me.ca.Marsi.in rub.C.de ꝓb.nu.237.Car.in sua p.cri.nu. 135.fo.33.Ang.in l.2.C.de qō.ꝙ indiciū tollitur, & oīno elidi tur,si fugiēs nullam habebat inimicitiam cum occiso, sed eo tunc quidam alius ipsum insequebat fugientē cum arma euaginata sanguinolenta,& ille alius erat vulneratus ī capite,vel in alia parte corporis,vt considerauit Blanch. in d. l.fin.num. 292.vñ ſ hoc indiciū sit vrgēs ad tort utā,alia tñ ꝙcurrere debēt,vt Ang.& Doc.in d.l.2.de qō.vel qñ fugiēs cū gladio sanguinoſēto liqdo,& clarū ꝓstaret, ꝙ fuit ad manꝰ cū aliquo alio ī rixa,ipse fugiēs alīū ꝓter occisum vulnerauit, & hoc medio fortasse excluderet p̄dictū indiciū. Prope mortuū cū cul-

145 tello hēt indiciū ꝫ te ad torturā,vt Ang.in tra.male. in ver.fama publica;4.co.in ver.q̄ro,& Bar.in l.fur,manifestꝰ,ff.d fur. & in l.fi.in ver.sed q̄ro,in fi.vbi vel captus,ff.de qō. Qđ elidit, si existens ꝓpe mortuū erat vir bonæ ꝙdōnis,& famę,& nullā hēbat inimicitiā cū occiso,& gladiꝰ, vel arma ñ erāt apta ad mēsurā vulneris illati in ꝓsonā offensi, & minus gladius ipse erat sāguine madefactus,& vagina accincta ad latus rei īputati ñ erat apta ad gladiū,ut sing.Par.de pu.in verb.tortura,lo.3. ver.an stet d.Torti,nu.24.fo.113.Bar.ī tra.de test.v. Car.& Lu. Car.in l.obseruare,nu.105.fo.34.C.qūo app. ñ reci.nisi qñ cō staret; ītīmis mediis a quo gladiū ipsū reus habuit, & ī aliqua ꝓte vestimētorū ipsiꝰ rei satis claꝛ apparerēt aliqua signa cruoris recentis, qa tūc satis vrgens ꝫ se hꝛet indiciū iurib.ꝫ.dictis.

146 Mortuus ꝓpe domū alicuius facit aliq̄ ꝓsūptionē ꝫ dñm domus,vt Bar.in l.ędiles,ff.de via pub.Ro.in l.1.§.si qs in villa in prin.ff. ad Sil.Mod.in l.fi.nu.298.ff.de qō.tollit,& oīno annihilat p̄dictū indiciū si dñs domus est ꝓbate vitæ non solitus homicidia ꝙmittere,vt voluit Ale.post Ro.ī d.l.ędiles p̄allegata, vel si dñs domus nullā hēbat inimicitiā cū occiso, vt Mod.in l.fi.ff.de qō.n.299.ꝙ indiciū ñ est sufficiēs ad torturā, aliis ñ ꝙcurrentib.vt Sal.in l.seruos, C.de testib.uel si dñs illius domus erat absēs tpe ꝙmissi homicidii,qa tūc cessat p̄dictū indiciū.

147 Mortui depositio tradit ꝙ indicio ꝙ Bar.Bal. & Ro.in l.ſ qs ī graui.§.si quis moriēs,ff.ad Sil.gl.no.in l. si mꝛ, C.de cal.& gl. ſꝛas de p̄sū.l3 sit vilis p̄sūptio, & de per se ñ sit sufficiās a dtorturā,vt Mo.Doc.in l.nu.339.ff.de qō.tñ tollit,& elidit, & hoc indiciū,si inq̄situs nullā hēbat ꝙuersationē cū defuncto, neq; ꝫ eū nulla aderat inimicitia,& inculpatus erat hō bonę ꝙsciētiæ,ac vitę,ñ solitus homicidia ꝙmittere ar. eorū q̄ habent in sing.Mars.209.inc.socius crīs,& in ꝙsi.74.vbi dꝛt,ꝙ requrit,ꝙ inculpatus ñ sit diffamatꝰ,vel aliquos defectꝰ ñ patiat.Tho.Gra. ꝙsi.61.& 70.Anc.ꝙsi.189.Bal.in l.filiū,C.de li.ca.Io.de Ana.ꝙsi.17.nu.7.vbi declarat,qñ ꝙfessio defuncti,seu occisi dicat inefficax,vt indeterminata,ꝙ tene mēti,qa seruiet tibi ad multa, vel qñ offensꝰ ñ est in plenitudine intellectus ob vulnera,& ō sunt alio proba.& Marsi.cons.5.& cons.20.& in sing.suis,nu.22.Thom.Gram.cons.42. & 57.& cons.70.vbi plura refert

148 Res furtiua reperta penes aliquem facit inditiū,vt in l.in ciuilē.& l.ciuile,C.de fur.Bar.& Blan.in l.fi.ff.de qō.Ang.& Saly.in l.fi.C.eo.ti.Cœp.in auth.sed neuo iure,C.de seruis fugitiuis,ꝙ indicium tollitur,si habens tem furtiuā penes se ostē-

149 derit a quo eā habuerit.vt in dict.ff.ſm Doct.ibi vel si is talis est persona grauis,& honesta,vt Ias.in l.actionib. ff. de in litē iur.nu.40.Sal.in l.fi.C.de qō.& Doct. Mod.in l.fi.ff.eo.tit. nu. 417.Ang.in l.2.de quæst.Marsi.in §.diligenter,nu. 91.& 96. in sua p.cri.Roma.in sing.suis 323.inc.eo ipso,ꝙ libri hęresis gl. no.in l.cū ita,§.species,ff.de leg.2.Alex.cons.137.inc.in causa. & lite 2.col.2.vol.idem Alex.cōs.77.inc. in cā accusa. in prin. 3.col.in j.vol.& Io.de Imo.in l.fi.ff.de hęred.inſti.Ale.cons.5.2. col.in 1.vol.Bal.in l.dñs horreorum.ff.loc.Frā Bru. in trac.de ind.in 2.Car.in 3.col.circa med.Mars.copiosē,cons.52.inc.misericordia domini non me deserat idem in sing.suis 392.inc. aduertas,allegando Bal.& Imo.in l.fi.ff.de hæred.instī.& maxime si is talis est vir bonæ condi.& famæ.

150 Expendens multam pecuniā,vltra solitū hēt indicium ꝫ se remotū tñ a maleficio.Doc.in l.milites,C.de qō.Bru.in trac. de indi.q.4.circa prin.Bar.& Mod.in l.fi.ff.de qō.Sal.in l.fi.C. eo.ti.de qō.ꝙ indicium eliditur, si persona expendens pecu. ęst mercator,quia conditio personæ tollit præsumptionē resultantem ex tali indicio,& iō necesse est,vt alia concurrant, vt Bru.ibi,& Doct.in l.fi. C. de qō. ac etiā si talis expendēs est hō bonæ condōnis,& famæ, nā ex priuilegio bonitatis tollitur,& purgatur indiciū præcedens,vt ex eo torqueri non possit vulgata l.non omnis,§.a Barbaris,ff.de re mil. Bal.in l.fi.C.

151 de proba.Corn.cons.58.2.vo.Scala ante fenestras domus in qua factū fuit furtū,si ī domo alicuius visa fuit,ꝫ istum talem furti præsumptio est,vt Paris de Put.in trac. Sind.ī verb.an stetur dicto Torti,nu.22.fol.114.Bar.& Mod.in l.fi.ff.de q.ꝙ indiciū elidit,& purgatur, si is, in domo cuius, Scala ipsa visa fuit,est hō bonæ conditionis,ac famæ & non solitus cōmittere similia,vel si is mutuo acceperit scalam ipsam, vel si constare vellet legitimis mediis a quo eā habuerit,vt d.Paris.in d. verbo,an stetur,nu.22.& Blā.in l.fi.nu.428.ff.de q.Saly.in l.fi.

152 C.eo.ti.de qō.Vicini malę conditionis,& frequentantes domū,in qua furtum est commissum,habent præsumptionē ꝫ se,vt Bal.in l.dominus horreorum,ff.loc. Bal.in l.si ita.in fi.ff. de fun.instru.Bal.& Sal.in l.fi.C.de qō.Mars.in sua p.cri.§.diligenter nu.97.fol.17.Ial.in l.actionibus,nu.40.ff. de in litē iur. ꝙ purgat,si tales vicini non habēt practicā in d.domo neque ibi soliti sunt versari,& maxime, si ꝫ istos tales non laborat mala suspicio,& malū nomen,vt Bal.Ang.ac Sal. in d.l.fi.C. de qō.& non sunt soliti ēt sīlia facere,vt Mar.in l.qui falsam, nu.117.ff.de falsis alle.Bal.in lec.antiq l. dñs horreorū. C.loc. & in l.j.circa princ.C.loc.Mars.in cons.52. nam argñ a solitis in iure validum est,vt Alex.in l.si ter.pe.& Ias. ibi §. quoniam,nume.3.cum aliis infinitis in materia.

153 Elidit indiciū ꝙfessionis factæ per offensū, si in mortis articulo ipse offensus reū exculpauerit ſm Bal.in l.1.uer ponete stator.C.cōia,de leg.idē in l.transigere.C.de transa. Roma.in cōs.113.Ale.cōs.94.2.vol.Marsi.§.diligēter, circa fi.ver. vlte-

154 rius dico,& cons.119.& in sing.suis inc.ꝙfessio. Thom.Gram. cons.53.& consi.65.vbi dicit,ꝙ per exculpationem tollūtur ī dicia Fel.c.j.circa fi.de præsump.Bal.in consi.79.3.vol.Mar.late in ꝙs.50.61.& cons.17.vbi plura refert Anch.in c fi.de succ. ab intest.Bal.in consi.403.inc.quidā fuit 1.col.3.vol.Soc. ꝙsi. 54.inc.visis in pe.col.3.vol.Alex.consi.124.inc.qñ aliunde ad fi.6.vol.& in consi.30.inc.& allegatis in 7.vol.

155 Item sīr purgantur inditia,& per ꝫrias probationes, inditia,& præsumptiones facientes ꝫ reum inquisitum, vt Bal. in l.fi.C.famil.ercis.Alex.consi.77.vlꝛcol.1.vol.Mars.in l.1.§.diuꝰ ff.de Sica.Tho.Gram.consi.13.& qñ extant ꝫria indicia ꝫ reū illa dēnt esse grauiora,& præponderare inditijs pro reo facientibus,vt Bar.in l.j.§.ad qōnē,ff.de qō.Thom.Gram. consi.57.

156 quia vnum indicium tollit aliud.vna præsumptio tollit aliā, ita vna coniectura eliditur per aliam,vt Bal.in l.fi. C.de prob. copiosē Mar.in p.cri.§.diligenter,nu.193.Alex.ꝙsi.103. 1.vol. Bal.in l.pacumeuius in fi.ff.de hær.instī.Cor.ꝙs.58.l.q.2.vol.Frā. Cur.cons.x.Ale.ꝙsi.78.j.vol.Ias.plene in l.admonendi.col.25. circa med.ff.de iur.iuran.Quod no.quia faciēt tibi honorem.

157 Itē expurgantur indicia per torturam adhibitā ꝫ inquisitū. vel accusatum,qui si moderate torquet per binas, aut ternas vices,& nil pœnitus confitetur,pro nunc ex carceribus, relaxari dēt,attēta purgatione indiciorū,vt Th.Gra.cōs.12.& 64. 2.vol.Mars.in l.inauditū,ff.de qō.& idem in §.nūc videndum nu.26.prac.cri.idē in suis sing.nu.262.Cęp.cons.32.nu.18.Sal. in l.ea quidem.C.de accus.& in l.quisquis,C.ad l.Iul.maiest.late, Alb.in d.l.inauditum,Car.in l.obseruare,nu.160.fol.37.C. qūo app.non recip.ēt si indicia sint vrgentia:nā per torturā oī no purgantur,& fit relaxatio,vt Alb.in l.edictum,de qō.Par. de Putī trac.synd.ī ver.tortura,lo.3.ver.qdā latro,vt ibi late.

SVM-

Digitized by Google

Responsiones reorum in constitutis.

SVMMARIVM.

1 Reus, an debeat in parte, vel in totum crimen fateri.
2 Reus constituendus, an debeat tenere oculos demissos ad terram, aut animose iudicem conspicere.
3 Rei criminosi non debent variare, nec vacillare in suis constitutis.
4 Rustici ad quaestionem interrogati, semper dicunt, id esse scriptum, de quo interrogantur.
5 Rei sunt prœmonendi, vt animose ad interrogata respondeant.
6 Mendacium, an sit sufficiens indicium ad quæstionem sine alijs adminiculis.
7 Mendaciorum quot sunt genera.
8 Mendacium in quibus differat a falsitate.
9 Variare, contradicere, & vacillare, quomodo inter se differant.
10 Oblatio voluntaria rei ad carceres, an dicatur esse signum demonstratiuum innocentiæ inquisiti.
11 Reus in libertate positus, si est criminosus, & sponte se in carceribus offerat, an pro fatuo iudicandus sit.
12 Veritas, quę Deus est, an occultati possit.
13 Spontanea presentatio, an facit cessare suspicionem fugæ.
14 Vna præsumptio tollit aliam.
15 Vnum indicium, an tollatur per aliud.
16 Magis verisimile, an tollatur per minus verisimile.
17 Reus interrogatus debet semper respondere de auditu alieno.
18 Reus in mendacio deprehensus, an ex hoc solo torqueri possit.
19 Testes a reo nominati, an per iudicem examinandi sint.
20 Testes non idonei, ac illegitimi, an ad probandam innocentiam admittendi sint.
21 Testimonium amicorum, an optimum sit ad probandam innocentiam inquisiti.
22 Testes consanguinei, an propter affinitatem admittendi sunt ad probandam innocentiam inquisiti.
23 Testes consanguinei transuersales, an in causis capitalibus repellantur.
24 Testes inhabiles, quando veritas aliter haberi non potest, an in subsidiũ admittantur.
25 Interrogatus de morte alicuius, quid respondere debet reus.
26 Qualificata confessio, an negatiua, uel affirmatiua esse dicatur.
27 Necessaria defensio, an legitime probanda sit.
28 Quando qualitas alterat factum secundum plus & minus, an pœna minui debet.
29 Reus in constituto, an debet aperte respondere fecisse homicidium vel ne.
30 Interrogatus de loco sequuti homicidij, quid respondere debet.
31 Defensio rei inquisiti, coarctata loco, & tempore, an probanda sit.
32 Defersio necessaria, quomodo probanda sit.
33 Qui vult probare se fecisse ad defensionem, sufficit probare, quod aduersarius animo ipsum offendendi in eum impetuose irruebat.
34 Confessione facta de aliquo delicto, an reus debet fateri cum qualitatibus suis.
35 Reus præsentatus super ordine, & tractatu, quid respondere debet.
36 Obseruatio temporis in delictis, an arguat prœmeditationem.
37 Pluralitas vulnerum, an arguat omnimodam voluntatem delinquentis.
38 Vulnus illatum cum instrumento non apto ad occidendũ, an indicat animum vulnerãtis.
39 Amicitia, & conuersatio in delictis, an presumptiue tollat omne dolum.
40 Reus interrogatus, si in aliquo loco de casu homicidij locutum sit, quid respondere debet.
41 Reus interrogatus de causa mortis, quid respondere habeat.
42 In delictis, an pœna per iudicem minui debet, vel ne.
43 An, & quando iudex pœnam delicti minuere, moderare, vel alterare possit.
44 Index pœnam legalem, an minuere, vel alterare possit.
45 Reus non respondens ad interrogata, an habeat sufficiens indicium ad torturam.
46 Quæ in ciuilibus faciunt semiplenam probationem, in criminalibus faciunt sufficiens indicium.
47 Recipiens malefactorem in domo sua, an puniendus sit.
48 Sanguinem suum redimere quomodocunque, an cuilibet licitum sit.
49 In crimine læsæ maiestatis, si coniunctus non accusauit coniunctum, an puniri debet.
50 Recipiens malefactorem ignoranter, an excusatione dignus haberi debet.
51 Rei constituto accepto, an defensiones inquisiti producendæ sint.
52 Aduocatus, an iuris allegationes in scriptis exhibere debet.
53 Tortura discrete, & cum moderamine pro modo indiciorũ adhiberi dẽt.
54 Seueritas, asperitas ue, an apud prudentes damnetur.
55 Principales delicti aspere, ac seuere puniendi sunt.

HIs hactenus Examinatis, & discussis, ĩ animo nostro instruere proposui indoctos procuratores, quomõ rei alicuius criminis retenti, vel carceribus sponte oblati, cum charitate ab eis, & erudiendi, & prœmonendi sint, & antequam inquisitus, carceratus, vel sponte præsentatus a rectore iudice, vel assessore constituatur, solers aduocatus summopere animaduertere debet, quib. mediis ipsos tueri, ac defendere intẽdit, & quomodo illos instruere habeat, videlicet, si ipsi rei coram rectore, præside, præfato, autiudice maleficiorũ constitui
1 debeãt vel in totum negare, aut omnino delictum fateri, vel partim negare, vel partim fateri, vel fateri cum certis qualitatibus, quod vtique & prœmonendi, & instruendi sunt, ne cum ad iudicis præsentiam adducti fuerint vel confundantur, vel omnino nesciant qui respondere debeant, sed illos cum ilaritate igne charitatis decocta, & animo sereno prœmoneat, sua deat, hortetur, ac instruat, vt si a iudice vel assessore interrogẽtur illico clare aperte, ac lucide submissa voce illi respõdeãt,
2 oculis iudicem intuendo, nec illos depressos, aut demissos, vel ad terram intentos tenere, tãquam aliquid ipse secum cogitãs
3 sed animose illi respondendo, non trepidando, balbutiendo, aut variando, quoniam iudices secundum Docto. Barto. Modern. in l. de minore, §. tormenta, & §. plurium, ff. de quæstio. Roma. consilio octauo. incipien. viso facto, & Franc. Brun. in tractatu de indiciis, colum. 14. versicu. alia quædam indicia, & Docto. Moder. in d. §. plurium, multum perpendunt, atque animaduertunt, qua constantia, qua trepidatione, quo vultu, gestu, loquela reus constitutus loquatur, quoniam iudici, seu assessori ista satis aliquid iudicant, vt dicit Innocent. & Modern. in capitu. quoniam contra falsam. de proba. Par. de put. in tracta. synd. in verb. viso de indiciis, numero octauo. folio 106. & si opus erit replicet ea, quæ de plano dixit in suo primo constituto, secundum quod a iudice interrogabitur, nec faciant, aut dicant ea quæ frequenter sunt in ore rusticorum, aut surum, ut si quando ad locum torturæ conducuntur, si in
4 terrogentur, quomodo successit casus mortis, q. T. vel quid sciunt de tali casu, illico respondent dixisse, & si interrogentur quid dixerunt, nolunt aliquid dicere, sed dicũt id esse scriptũ, sæpe id replicãdo, ita quod in animo iudicum, & assessorum imprimunt eos omnino esse culpabiles, & sceleris compatriores, & sic diligẽs aduocatus, & causarum patronus debet admodum prœmonere præsentandum, vel torquendum ut aĩo
5 se ad omnia celeriter, & ad interrogata respondet, vel dicat, prout inferius particulariter, & summatim demonstrabitur, & declarabit. cum nullo modo onerosi sint isti labores nostri cum amore fiant, sed ipsi defectant, sicut venantium, & piscãtium, in eo enim quod amat, aut non est labor aut labor iste vehementer amatur.

Primum quidem, si reus interrogetur de nomine, cognmine, ac patria respondeat illico, veritatem, quoniam si in aliquo ex dicta interrog. reus ipse in mendacio deprehendatur,
6 poterit iudex secure ponere ipsum reum ad torturam, & quęstionem, licet alia indicia extrinseca non præcedant, ut eleg. Barto. in lege fin. numero tertio. & quarto. ff. de quæstio. idem in l. de minore, §. plurium, ff. eodem titulo, numero quarto. & in lege fina. numero tertio. Hyppolitus Bald. in l. presbyteri, numero secundo. C. de episcopis, & cleri. Marsi. consi. 15. & 130. Gramma. consilio 5. & 17. Alexand. consilio 62. tertio volumine, Ludoui. Roma. consilio octauo. incipien. viso facto, Ange. Aret. in tracta. malefic. in verbo fama pub. versic. 9. quæro. Marsi. in sua pract. §. diligenter, numero 74. & 98. idem in singu. suis, aumero 103. iucipien. veritas, Alexand. consilio 2. in tertia colum. 7. volumine, idem in consilio 107. 2. colum. 7. volumine, & in consilio 364. in quinto volumine, Francisc. Brunus in tracta. de indi. columna 2. fol. 4. versicu. quæro, an mendacium, Ange. consi. 175. Alexan. consi. 63. in 1. colum. 1. volumi. ubi prædicti Docto. communiter concludunt, quod mendacium est sufficij signum, seu indicium præpotens ad torturam, licet aliqui teneant aliis concurrentibus, ut Ioan. de Ami. in consi. 134. Marsi. 15. & 51. Par. de pu. in tractatu syndi. in verbo tortura, lo. 1. versicu. viso de indiciis indubitatis, numero 45. Marsi. Soci. in consi. 15. incipien. visis prædictis, & quid sit mendacium dic secundum Cicero. quod est falsa verborum prolatio cum intentione fallendi, quia si non habent quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur, iux. ps. & mentita est inquitas sibi. & proprie non dicitur mendax, qui putaret uerum dicere secundum Cor. Peru. consi. 324. nu. 2. 3. vol. beat. Hier. in libro 2. super hyr. & quot sunt genera mendaciorum, & in qui
7 bus differat mendacium a falsitate, & an cuilibet licitum sit dicere mẽdacium pro alicuius salute, & in quibus casibus pu
8 niatur mendacium, vide sing. D. Flo. in d. l. de ætate, §. si cum esset, ff. de interro. act. Iaso. in l. si quis extraneus, ff. de acq. hære. & Mod. in l. hẽrdita. §. fi. ff. ad l. Fal. l. ate. Cęp. in l. idẽ Viuian⁹, nu. 61. 62. 63. & 64. ff. de ęd. edi. & nũqd uariare, & ꝯdicere, ac vacil
9 lare inter se differãt, & quid sit vnum quodque de per se, vide Flori. in l. in testib. nume. 1. ff. de testib. Innocen. in cap. præterea. ff. de test. cog. Ang. cõsi. 275. Ale. cõsi. 63. in 1. vo. Bald. cõsi. 294. numero 2. in quarto. volumine, Barto. in l. eos qui. ff. de fals. Dec. in cap. quoniam contra numero 263. de quo Iaso. in l.

Digitized by Google

ſi ex falſis.C.de tranſac.Blanc.in l.fin.nu.263.de quæſt.ſi interrogetur,quare fuit captus,& ex qua cã,vel quare ita ſpõte ad carceres ſe preſentauit,primo quidẽ caſu reſp. nescire, immo dicat,quod miretur cum officiales videret circuncirca ſe,& ꝙ ſi fuiſſet vocatus,ſe ſpõte obtuliſſet, ſcdo vero caſu ſi fuit citatus vel proclamatus,reſpon.quod ſe ſponte ad carcerem obtulit ad oſtendendam puritatem ſuæ innocentię, nemo enim in malis ſperare bonum,niſi innocens ſolet ſecũdum Senecam in prouer.Ex qua quidem ſpontanea preſentatione erit ſignũ non leue ſuæ innocentiæ,cum nemo ita fatuus reperiatur, ꝙ ſi eſt verus reus alicuius criminis, velit ſe priuare libertate, & ponere in ſeruitute,& carceribus,putans veritatem obcęcare quæ nullo modo occultari poteſt, cum veritas angulos non amet,nec diuerſoria placent,ſed in medio ſtat,& multis impugnantibus ſuſcitatur,& creſcit,vt elle.Marſ.in ſua pra.cri.in §. diligenter.nu.204.Cœp.conſi.31.in 4.col.ver.x.& vlt.nu.8. vbi dicit ꝙ ſpontanea prætentatio facit ceſſare ſuſpitionem fugę, ſicut in ſimili dr̃,ꝙ ſi contra reum adeſt vnum indiciũ maleficij,& pro reo ſit probata bona fama,reus carceratus non poterit ex hoc torqueri vigore illius inditij, ꝙ habet ꝫ ſe,vt not. dicit Bal.in l.fi.C.de proba.Alex.in apoſt. ad Bart.in l.fin.in 3. apoſt.ff.de qũ.incip.§.ſi tu Titium.in fi.quia ſicut vna præſumptio aliam toſlit,vt Bal.in l.Pacumenius.ff.de hæred.inſt.Alex. conſi.103.in 7.col.1.vol.lo.de Ana.in conſi.17.nu.4. Angel.& Sal.in l.mater.C.de calum.ita vnum indiciũ tollitur per aliud, vt Alex.conſi.77.incip.in cauſa accuſa.in vlt.col. 1.vol.& vna coniectura alia tollitur ſecundum Bal.in conſi.302. incip.proponitur,in 2.vol.idem conſi.380.incip.tres ſunt, numero 2. & 3.in 5.volu.Fulg.conſi.173.& idem dicimus de duobus veriſimilibus,nam magis veriſimile,tollit minus veriſimile, vt Bal. in l.fi.in 2.oppoſ.C.de hæred.inſti.idem in l. ſiue poſſidetis. C. de probat.laſ.in l.ſi extraneos,in 2.col.ff.de condi. cauſa data. & licet imperator,numero 4.ff.de lega.1. Bart.in l.fin.C.famil. erciſc. Gramm.conſi.13.22.& 31.item elidũtur indicia per cõtrarias probationes,vt Brun.in d.5.quæſtio.princip. & ſic reus ipſe conetur perſuadere iudicem,quod volebat omnino præſentare ſe allegando,& nominando aliquos amicos ſuos in teſtem quo fit, vt iudex tenebitur teſtes ipſos examinare pro habenda veritate facti ſecundum Doct.lo. de Ana. in conſil. 59.in princi.& Alexan.in conſi.24.2.volum. & Flor. in l. teſtis idoneus,numero 6. ff. de teſt. quoniam amicorum depoſitio optima eſt,vt Flor.in l.ſciendum.in fin.ff.de vſuris, & infra dicam, Barto.in l.eos,numero 1. C.de teſtibus. Iaſon in aucten. ſi vero. numero quinto.C. de iud. & idem in l. exigendi, numero 6.C.de procur.& in l.Titia.numero 22. ff. de verborum obligatio.

17 Si interrogetur ex qua cauſa,& cũ quibus armis, & in quo loco fuit interfectus.q.Semp.reſp.ſemper de auditu alieno,certitudinarie nunquam,quia ſi fuerit ſibi dictũ, quomodo hoc ſciat,& in hoc mendacio poſtea deprehendatur, poterit illico iudex ex hoc ſolo reum tormentis ſubijcere,vt ſ.dixi. & Mar. in d.§. diligenter,nu.74.ver.quæro vlteri.Bart.in l.fi. nu.3. ff.de quæ.Roma.conſi.8.Alex.conſi.364.in 5.col.7.vol.ſi vero dixerit de alieno auditu aduertat, & ſit circunſpectus nominare ſemper amicos, vel attinentes q ad ipſius fauorẽ teſtificentur,
19 nam iudex pro innocentia rei tenebitur examinare teſtes nominatos ex parte rei ad probandum incumbentia,licet domeſtici,& minus idonei ſm Spe.in ti.de inquiſ.§.1.ver.ſed nũquid
20 reus.lo.de Ana.conſi.59.in prin.Alex.conſi.24. incip.aĩaduerſis.13.col.2.vol.Flor.in l.teſtis idoneus,num.6.ff.de teſt.Pau.de
21 Caſt.conſ.207.inci.ſuper primo.Marſ.in §.oportune,num.15. 16.& 18.in ſua prac.crim.& quod teſtimonium amicorũ optimum ſit,vide gl.no.in l.ſciendum,ff.de vſu.& ibi Flo.in fi.nu. 3.maxime ad prob.innocentiam rei inquiſiti,& ita comprobat Bal.in conſi,50. in 2.vol.& conſi. x.in 3. vol. & excepta ſapientia nihil melius datum eſt homini a diis immortalib.amicitia,cum res plurimas ipſa contineat,quocunque te verteris præſto eſt,nullo loco excluditur,nunquã moletta eſt, amicitia habentes adſunt,egentes abundant,imbecilles valent,& quod difficilius dictũ eſt mortui viuunt, & ſecundum Senecam epi. 29.erãt enim qui amicum in atrio quærit,& in conuiuio probat,in pectore enim amicus,non in atrio inuenitur.

Si interrogetur,quomodo ſucceſſit caſus mortis. q.ſemper, reſp.intellexiſſe ab amico attinente,vel affine, vt ſi per iudicẽ maleſi.vel alium aſſeſſorem examinabuntur pro certo teneat ipſe carceratus, vel præſentatus ipſos ad ſui fauorem deponere,quod tamen intellige de conſanguineis, vel attinentibus in gradu non aſcendentium,vel deſcendentium, ſed bene tranſuerſalium,vt alleg.Marſi.in fin.ſuis,nu.3.133.incip. affinitas. Tho.Gramm.conſi.12.Io.An.in c.nonnulli.de reſcrip. Ange. conſilio 154.incip.viſis,proceſſ.2.colum.Iaſ.in rep. l.admonẽdi.colum.71.ff.de iur.iur.Alexan.conſi.161.incipiẽ.viſo penul. colum.in fin.in 6.colum.vbi tenet, ꝙ conſanguinei tranſuerſales nunquam in criminalibus repellantur,Bal.in conſi.183 nume.1.4.volu.& conſi.405.num.2.1.vol.& nũme.4.in conſi. 10.3.volu.Card.in pra.crimi.nume.165.fo.39. nec non etiam
24 alij teſtes inhabiles admittuntur,vt mulier, meretrix leno,impubes,qñ aliter veritas haberi non põt,vt Doct.in l.conſenſu, C.de repu.Fel.& Panor.in c.de cœtero.de teſtib. Ale. cõſi.64. in 1.col.1.vol.Are.conſi.13.Sal.in l.ea quidem verſi.ad quintã qõ.C.de accu.laſ.in l.1.C.de ſum.Tri.Albe. in l.teſtimoniũ,ff. de teſtib.Alex.conſi.11.& 64.in 1.vol.Marſi.conſi. v.cõſ.102 & conſi.114.Bald.in l.quicũque,C.de ſer. fug.Marſi.in rub.C. de prob.col.64.& in l.fi.C.de Sica.Dec.conſi.113. Ale.conſi. 151.in v.vol.Marſi.in ſing.ſuis, nu.73.incip.plures, vbi multa & Card.in d.nu.65.fo.39.multa dicit,& accumulat.

25 Si interrogetur,vel ſi ſibi dictum fuerit, an de morte dicti Sempro.in aliquo loco ſermo habitus ſit, reſpondeat illico, ꝙ poteſt eſſe,ſed non aduertit,vel nõ recordatur, & ſic reſpõ. qñ interrogatur de præſentibus,quod ſemper obſerua.

26 Si interrogetur quibus armis,& ĩ qua corporis fuit q.Sempronius iterfectus reſp.illico,aut ꝙ neſcit, aut fateatur factũ, ſed dicat hoc feciſſe ad ſui tutelam, quę quidem qualificata confeſſio, prout tenet Bal.& Sal.in l.nec codicillos,in fi.C. de codicillis.eſt confeſſio magis proprie negatiua, quã affirmati cum removeat culpã ab actu.idẽ in l.1.col.1.C. de confe.Bar. in l. Aurelius,§.idem queſiit,ff.de lib.leg. Imo. in l.1. §.ſi quis ſimpliciter,ff.de verb.obl.& in aliquo ſibi nõ præiudicat, ſed perinde hr̃, ac ſi negaſſet,vt ſing.Bar.in l.cum de ĩdebito, ff.de prob.& tñ melius ad euitandã oẽm dubietatem,ꝙ reus dicat homicidium nõ commiſiſſe, & ſi apparet illud commiſiſſe,
27 dicat id feciſſe ad ſuam neceſſariam defenſionem,& non aliter,nec alio modo prout tenet Deci. in l.nemo ex his,nu.1.ff. de reg.iur. Ang.de Aret.in tract.maleſi.in verb. comparuerũt dicti inquiſiti,nu.1.& 2.fo.105.& hoc idem tenet Bal.in conſi. 79.incipi.dauanti a voi.2.vol.Bar.conſi.228.incip.cha. accuſauit gritam.Marſi.ſingu.185.vbi multa Ange.conſi. 27.Roma. conſi.157.cano.in c.cum veniſſent de inſtit.Roma.ſingu.ſuis, nume.26.Thom. Ferrar.in ſuis caut.nume.v.incip.accedit,aut reus fateatur factum,ſed negat qualitatem,quæ quidem negatio,qualitatis aut habet alterare plus,& minus, & tunc reſpectu qualitatis negatę habetur pro negante,aut alteratio non
28 eſt ſecundum plus,& minus, ſed eſt excluſio totius pœnæ,tũc in totum habetur pro negante,argu.l.denunciaſſe,§.quid mẽ. ff.de adulte.ita Bar.in l.eum qui. in princ.de iureiur.Bal.ſing. c. 1.§.porro. colu.fi.quæ fuit prima cau.benefic.amitt.Flo.in l. ſi detracta,nu.10.de noxa.Cyn.in l.2. de probat.ubi non probata qualitate neceſſario ſequi debet abſolutoria tu. tamẽ iudex diligenter obſerua, ꝙ in conſtituendo reum criminis ſup
29 facto,crimmoſus clare tibi reſpondebat vtrum fecerit,vel nõ fecerit homicidium,ut Bal.in l ſi quidem,numero 7.C.de expr.cogitur reus exprimere modũ ſuæ defenſionis, ita Bald. affirmat,in l.1.circa principium,C.de ædil.actionibus,& Barto.in d.l.denunciaſſe,& l.1.§.in accuſatione,ff.ad Turpi.Bald. in Aucte.contra qui ꝓpriam,C.de non numera.pecun.Idem Barto.conſi.105.incipien.inquiritur,Cor.Peruſi. conſi.197.ſecundo volumi.Soc.in l.prima,§.ſi quis ſimpliciter,ff.de vul. & pupilla.

30 Si interrogetur de loco,vbi ipſe conſtitutus aderat, uel ſe reperie tempore ſequuti homicidij in perſona q.Sempron. reſ.aut in aliquo loco certo, vt puta Brixiæ, Mantuę, Papię, Ferrarię,Romę,aut alibi, ut in domo propria, vel fratris ſui,
31 quæ nempe defenſio omnino per reum probanda eſt,ut ſing. Roma.in ſingu.ſuis,numero 26.allegando Bald.dixit, ꝙ ſi reꝰ confitetur Titium,ſed ad ſui defenſionem, quod omnino puniri debet niſi legitime conſtiterit, quod hoc fecerit ad ſuam
32 neceſſeriam defenſionem,ut tenuit Abb.in cap.auditis,in penu.colum.de præſcript.laſ.Dec.in l.ut vim,ff.de iu.& iu.Alex. cõſi.109.in 1.volu.Ioan.de Ami.in conſi.77.Bald.in l.1.in 11. col.ver.tu aſſeſſor cõſidera,C.de cõfeſ.Flo.in l.quemadmodũ. §.ſi nauis alteram,ff.ad l.Acquil.Bald.in l.nullus,C.de iud.Felyn.in capt.de homicid.in princ. Marſi.in rubr. C.de probat. numero 353.Felyn.in capit. ſignificaſti,3.colnm.de homicid. Bald.conſi.79. nume. 1. ſecuudo volumi.idem conſi.193. nume.1.4.volum.Corne.conſi.107.in principio 1.volumi.Bald.
33 in l.militis in fi.C.de lib.cauſa vbi dicit, quod qui vult probaſe feciſſe ad defenſionem,ſufficit, probare, quod aduerſarius animo ipſum offendendi in eum impetuoſe irruebat, aut qđ erat in aliquo loco ibi prope, vbi homicidium perpetratum fuit cum aliquibus qualitatibus ſibi magis proficuis,& quando reus confitens delictum videtur illud fateri cum qualitatibus ſuis,vide Ludoui.Roma.conſilio 455.Anchar. conſ.409. Ange.conſi.27.Alexand.conſi.116. in 3.volumi. Ange.conſi. 22.Barto.in l.ſi quis intentione,ff.de iud.Bald.in l. 2. §. quod ſi actor.C. de iur.calum.Specula.in titu.de poſi.§.7. verũcu.item non eſt reſpondendum ad eadem.Auguſt. de Arimi. in addit. Ange.in tractatu maleficiorum, in verb. comparuerunt dicti inquiſiti,nu.2.fo.103.Bald.conſi.79.nu. 1. volu.2. laſ.in l.quæ

delegato,

Digitized by Google

delegato,nume.2.& 14.ff.de lega.1.Bald.in l.1.colu.4.C de confeſ.Barto.in l.repetendis,ff.de leg.3.Corne.conſi.105.lit.l. vol.& conſi.129.& 192.in 2.uolum.quod not.& obſerua propriо.

35 Si interrogetur de ordine dato, ac poſito interimendi Sempro.reſp.illico nullum eſſe datum ordinem, q̃ ſciat,nec eſſe potuiſſe, ratione loci,in quo delictum eſt commiſſum, cum plerunque obſeruatio loci præcogitationem homicidii oſtendat,ut l.aut facta,§.locus,ff.de pœn.Blan.in l.ſi.nume.200.ff. de quæſtio.Gand.in tracta.de malefi.in rub.de præſump. col. pen.circa medium verſi.item conſideret,locum Bald.in addi. Specu.in titu.de ſenten.in ante.colum.in verſicu.ad mortem vbi dicit, quod locus a cõmuniter accidentibus facit indiciũ indubitatum,Marſi.in ſingu.nume.336.incipien.argumentũ, Bald.in l.fin.circa fi.ff.de hæred.inſti.idem in l.non hoc. C.vn de cogna.Bar.in l.fina.ff.de quæſtio.Roma.in l.1.§.hoc reſcriptum,ff.ad Sylla.Marſi.in §.diligenter, nume.99. Bart.in l.ędiles,ff.ne quid in loco p.Felyn.in c.afferte de præſumpt.Martil. cõſi.32.vbi dicitur,quod ſi quis reperiatur mortuus in aliquo loco,præſumitur ab eo interfectus, qui in loco conuerſatur, exemplificado in domeſticis in, ſocijs, a cuſtodibus a vicinis, & a tranſitantibus,ut in locis a Doct.aſſignatis,& ſimiliter ra

36 tione temporis,cum obſeruatio temporis aggrauat præmeditationem delicti,ut d.l.aut facta,& tempus,ff.de pœnis,& ibi Barto.& Alexand.Ang.& Marſi. in rub.de Sica. numero 12. Bald.conſi.427.in 1.volumi.ſcilicet vbi dicit, quod lex præſumitur contra operantes de nocte:allegando illud,nocte uagatur adulter,& eſt glo.no.in l.furem circa medium, ff.de Sica. Dec.in c.conſuluit,num.8.de offic.delega. & pariter ex modo percutiendi,vt can.in c.1.de homi.Barto.in l.reſpiciendum,ff. de pœnis.item nec ex vulnere,cum ſit vnicum vulnus, ſecus ſi plura,cum magnitudo,& pluraritas vulnerum demonſtrat

37 animum determinatum vulnerantis,& percuſſoris, ut Blanc. in d.l. l. ſcilicet, numero centeſimo ſexageſimoquinto. ff. de quæſtio.Albe.in l.q̃ ſi amici domum,ff.de adult.idem in trac. ſtat.in 3.per queſtio.67.Marſi.in l.1.numero 37. C.de Sic.nec

38 ex genere armorum datur intelligi nullum ſimiliter eſſe datũ ordinem,cum vullus illatum fuerit,ſeu inſtrum non apto ad occidendum,vt conſiderant canoniſtę,in cap. ſignificaſti el 2. de homi.Bald,conſi.431. v. volum. vbi grauius cenſetur delictum commiſſum cum ferro, quam cum baculo, haſta, lapide,vel alio ſimili genere armorum,Salice.& Marſil. in l. 1. C. de Sica.Cœpo.conſi.44. ante finem,Florian.in l.Sed & ſi.§.ſi magiſter,nume.6.ff.ad l.Aquil.Minus ex inimicitia,cum inter eos ante erat bona amicitia, affinitas, & continua conuerſa-

39 tio,quæ preſumptiue tollit omnẽ dolum,ut Marſi. in l.vnica, nume.207.C.de virg.glo.no.in l.C.de Sica.in verſicu.non occidendi,immo aſſidua,& continua conuerſatio operatur, idẽ quod ſanguinis coniunctio,ut Cyn.Salice. & Alexand.in l.exigendi,C.de procura.& ibi Iaſon,Marſi.in ſingu.ſuis, numero 351.incipien.Amicitia Iaſ.in l lex, numero 22. ff.de legib.vbi dicit,quod homicidium commiſſum in perſonam amici, vel affinis preſumitur potius caſuale,quam doloſum, quod propter ea nota.

40 Si interrogatur,an de hoc caſu ipſe conſtitutus, ſeu aliquis alius in aliquo loco ſermonem habuerit,reſ. confeſtim quod poteſt eſſe,ſed non audiuerit,vel non recordatur, cum maxime lapſu temporis cauſetur obliuio iux.tex.cum ſua glo.in l. 1.C.de ſeru.fug.Bald.conſi.37.numero 6.in 1.volumi.& l.furti,§.1.ff.de vſucap.Cor.Peru.conſi. 278. nume. 1004. volumi. cum maxime in factis alienis tolerabilis ſit ignorantia, ut l. fina.ff.pro ſuo,& cap.ab excommunicato.de reſcript. Decius in l.qui alterius,nume.1.& 5.ff.de reg.iur.& Iaſ.in l.res,obliga. nume.35.ff.de lega.1.vbi dicit, quod tolerabilis eſt ignorãtia infacto alieno,niſi illud factum alienum fuiſſet ſæpius tractatum,uel eſſet tale factum alienum de quo quis deberet perquirere, quia hoc caſu preſumetetur ſcientia, idem Floria. in regula eſt de iur.& facti ignorant. Dyn. in reg. ignorantia ff. de regu.iur.Corne.conſi.42.numero d.& 107. numero 3.3. volumine.

Qui enim lucem videt,ſcit quod de tenebris egreditur, ſed qui candorem lucis ignorat,etiam obſcura pro lucidis approbat,prout faciunt indocti cauſarum patroni.

41 Si interrogetur de cauſa mortis q.Sempron.reſpon.intrepi- neſcire,& ſi de hoc caſu ſciẽtiam vel notitiam habet, quærat ſemper reducere caſum ipſum ad naturam, & viam puri homicidii,vel ex inimicitia precedenti, uel ex verbis in inſtanti ortis,ſeu ex aliqua rixa orta ob contentionem nouiter,ermergentem,ſeu propter ebrietatem, inſaniam, vel impetum,ut ſingu.conſiderauit Barto.in l reſpiciendum, §.delinquunt, ff. de pœnis,numero 2.verſicu.ſequitur,quia ſemper ex accidenbus,vel qualitatibus pœna per iudicem minorabitur, vt Marſil.no.in l.diuus,numero 40.ff.de Sica. Cardi. in practi. crimi. §.circa,numero 123.fo.175.vbi conſiderat,an, & quando iudex pœnam delicti minuere, moderare, vel alterare poſſit,

43 alleg.Roma.in ſingu.ſuis,nume.673.Panor.& Anto.de Butr. in ca.at ſi clerici.col..3.extra de iudi.Bald.in l.non dubium. x. col.C.de legib.Bal.conſi.34.nu.2.1. volu.Marſi. in ſingu. ſuis, nu.524.incipien.inquiſitio,& idem in §.conſtante,nume.83. verſi.quod tamen limita,& nu.84.in ſua pract.crimi.vbi con-

44 cludit,quod iudex pœnam legalem minuere non poteſt,cum non debeat eſſe clementior lege,vt idem Mar.in ſing.ſuis,nu. 182.incip.iudex.idem Bal.conſi.34.nume.2.Gramma. conſil. 39.Hippol.conſi.24.30.47.& conſi.132.quæ tamen opinio intelligitur,prout dicit Bar.& Doct.in l.hodie.ff.de pœnis.Bald. in l.et ſi ſeuerior.C.de inſa.Marſi.5.num.328.& 397.& in cõſ. 5.8.14.& 20.Flo.in l.1.§.ſocius,nume.6.ff.de vſur. Ludo. Roma.conſi.429.incipien.conſidero in propoſita, & in conſilio 428.Bal.no.in l.qui ſepulchra.C. de ſepul.viol.Marſi. in l.1.§. diuus.ff.de ſica.dicit,quod ex cauſa poteſt regula non obſtante pœnam minuere,vel augere,vt Doct.Mod. in l. hodie.ff de pœ.Tho.Ferra.caut.14.nu.7.Bal.in l.præſes,ver.quid de priori bus.C.de tranſa. Cęp.in l.ſi fugitiui,nu.46. vſque 64.C.de ſer. fugi.Gram.conſi.16. Marſi.ſing. ſuis,nu.397.& 244.quod no.

45 Si interrogetur ipſe reus,an ante caſum mortis q. Sempronij obuiauit T.reſpondeat incontinenti, quod poteſt eſſe, ſed q̃ non aduertit,nam ſi ad interrogationem prædictam reus taceret,haberet ſatis ſufficiens inditium ad torturam,vt ĩ ſimili dicit Marſi.in §.diligenter,nume. 137. quod taciturnitas in ciuilibus facit ſemiplenam probationem,nam ſi quis receperit literas,in quibus ſcriptum ſit alicui, vt reſtituat centum mutuata,& ipſe nihil dicat per talem taciturnitatem creditum videtur ſemiplene probatum,licet aliqui Doc. dicant creditũ plene probatum,vt Bar.in l.ſi.in fi. ff.de in litẽ iur. & in l.qualia,§.fi.ff.depoſ. & ea quæ in ciuilibus faciunt ſemiplenã pro-

46 bationem,in crĩalib.faciunt ſufficiens indicium ad torturã,vt Bar.& Pau.de Caſ.in l.filiusfa.la 2. ff.ad Mace. idem Bart.in l. quo enim.§.1. ff. rem ra.habe.Bal.in l.ſi procurator abſentis, in prin.ff.de procu.Laſ.in l.admonendi, nu.18.ff. de iur.iur.Bal. in rub.C. de fideiu. Roma.in l.quæ dotis.ff.ſolu.matr. Cœpo. in ſuis caut.num.9.inci.pone.nu.2.Abbas.conſi.18.inci.in cã. 2.colu.Marſi.in §.diligenter,nume.2.P.crimin. & nume.133. Bar.& Bal.in l.Titius ſeio.ff.de conſt.pecu.Matth.in not.ſuis, nume.22.incip.no.mirabilem,tex.in clemen.1. de procu.Bal. in l.ſi literarum.C.de ſol.& in l.ſi literas,C.mandati,& in l.ſi. C.ad Maced.& in l.ſi.C.de nouat. Imol.in l.qui domini, ff.de teſtamen.Abb.in ca. non iuſte, in 3.col.de procur.ſed cogita, quæ dicit Bar.in l.ſi cum dos.ff.rerũ amo.& ibi Paul.de Caſt. Laſ.in l.ſi quidem,C.de tranſact.& ibi Paulus & Decius: vel quod abſolute neget,vt ſi obuiauit,aut vidit,dicat,quod põt eſſe,ſed non aduertit,vel quod iræ calor ipſum obcęcabat,& ad alia erat intentus,& ſic alia longe ſubtiliora ſubtiles cauſarum patroni cupientes optime conſulere vitæ,ac ſaluti carceratorum, & præſentatorum conſiderabunt pro eorum ſolertia,pro defenſione, & innocentia reorum, ſponte carceribus oblatorum, quia in malis ſperare bonum niſi innocens nemo vtique ſolet,ſecundum Senecam in ſuis prouer. Inter-

47 rogatus ſi poſt delictum commiſſum ſcienter recepit malefactorem in domo ſua. Reſp. quod bene recepit Sempronium in domo ſua tanquam coniunctum cum eo in gradu affinitatis, ſed non vt malefactorem,nam ſi eum reciperet in domo ſua poſt homicidium commiſſum præſumptio contra eum eſſet de mandato,ſecundum Bald. in l.fin. de offic. procon.ſ.idem in conſilio.382.nume.11.12.& 13.Marſil. in l.vnica.nume. 196. C. de raptu vir. vbi dicit quod eadem pœna mortis punitur raptor,et recipiens,secundum diſpoſitionem dict.legis,& l.1.ff.de recep.niſi recipiens acciperet delinquentem affinẽ,quia mitius punietur per tex.in l.2.ff. de recep. nã

48 ignoſcendum eſt ei qui ſanguinem ſuum uoluit quo quo modo redimere,vt l.1. ff. de bonis eorum,qui ante ſentẽtiam ſibi mor.conſi.allegans Old.conſi.53.incip.conſueuit,in vlti. col.poſt prin.Bal.in l.& ſi legibus,C.ſi contra ius,vel pub.vtil. Marſi.in ſing.ſuis,n.164.inc. nemo debet, in fi.ſic facit in ſimili tex.in l.1.§.quamuis,ff.vbi pub. educ.de. vbi licet,quis non cogatur aſſumere onus alimentandi aliquem,tamen propter affinitatem poterit affinis cogere,& accipere onus alimentãdi pupillum coniunctum ſanguine,& in l.3.§.tam & ſi,ff.de arbi.et ibi Bal.quod licet,nemo cogatur accipere cõpromiſſum,hoc tamen fallit in coniuncto litigante,quia,tunc poterit aſtringi & cogi ad ſuſcipiendum compromiſſum,Fel in capitu.cum quidam.in pen.col.extra de iur.iur.Bal.no.in conſi.

49 33.in fin.in 1. volu. concludit, quod ſanguinis coniunctio aliqualiter excuſat conſanguineum, ſi non excuſauit eum de crimine læſæ maieſtatis, uel poteſt excuſare ſe, quod ipſum malefactorem recepit coacte, nam pœnam non meretur,vt not.Flor.in l.omnibus,ff.de noxa.idem Mar.in l.1.§. prẽterea.4.colum.ff.de queſtio.& in l.1.in princip. 12.colu. ff. de ſicar. in ver. Item facit ad predicta, vel quod.

Digitized by Google

50 Ignoranter,vel præter scientiam suam ipsum recipit, quia omnino excusatione dignus habetur, vt Marsi.in di.l.vnica, num.205.secundum glo.in l.1.in fi.ff.de recep. Bald. & Fel.in c.a nobis de exceptio. & Hypp.in l.si ignorans, 2.& 3.colu.ff. de Sica.Fel.in c.asserte,pen.col.de præsumpt.Tho. Gra.in vol. 15.Ange.in tract.de malefi.nu.23.in versi.fama pub. & d.malefi.semper,&c.fo.89.Alleg.Bald.in l.quicunque,in 1.colu.C. de ser.fug.Bald.in l.2.C.adult Bar not.in l.1.§.2.fi.de incen.& nautra.Gemin. in c quicunque de here.in 6.Gand plene in 2. de recept.Par.de put.in tract.syndi.in verbo tortura, lo.2.& 3.

51 Quo constituto rei illico accepto, soles rei carcerati procurator pro viribus studeat,atque procuret producere,ac præsentare defensiones īscriptis optime pro ritu loco rum formatas,pro vtili, & beneficio imputati, examinari faciendo oēs suos testes ad ostendendam innocentiam reorum carcerato rum,vel præsentatorum,quibus testibus examinatis, & expedito processu ad defensam,antequam iudex procedat contra dictum carceratum ad quæstionem, & torturam studeat etiā

52 ipse d.aduocatus, aut iur.doct. aut bene practicus, in scriptis suas facere allegationes, pro demonstranda innocentia, & puritate inquisiti, auditisque defensionibus rei carcerati per d.assessorem contra inquisitionem, & indicia in processu existentia,quæ si non erunt euacuata & omnino sublata per probationes factas,quæ ipsum reuelent,tunc cogetur. d.assessor cuncta maturæ ruminādo ad torturam,&

53 qōnem accedere,quæ adhiberi debet discrete,& cum moderamine pro modo indiciorum,iux.tex.in l.nec si mors, C. de quæst. & in l.de minore,§.tormenta,ff.eo.titu. & Par.de put.in tract. syndi. in verbo viso de indiciis,fol.109.iudicem, vel assess.hortandoq; de benigna audientia carcerati,quæ sæpe videtur præstare tolerantiam,& patientiam pœnæ imponendę, nec velit contra reum seueriter procedere,cum asperitas apud prudentes dam

54 netur,secundum Bald consi.364.nume.8.in 3. volu.& ipse iudex vel assessor debet magis peccare in pietate, & misericordia,quam in seueritate & crudelitate: cum subditis paternam debet exhibere prouidentiam,& inuitus ad pœnam trahi: nā cum in omni onere vincamur,sola deos æquat clementia, & Seneca ad Neronem de clementia.Crudeles vocabo, qui puniendi causam habent,modum vero non habent, & alibi benigni pricipis est,ad clementiæ commodum transilire terminos æquitatum,quoniam est tanta est misericordiæ virtus, ut oēs aliæ virtutes huic honorabiliter cædere non recusant. Reliqua videbis Marsi.in sua pra.cri.in §.occurrunt,num.35.8.& 9.vbi plura ad solitum fert bea.Augu.dicere,q̄ seueritati omno detrahēdam est vbi multorum strages iacet.sed cum illis,

55 qui delicti principales sunt aspere,ac seueriſsime agi oportet, vt in aliorum exemplum trahantur, & pœna vnius multorū sit metus,iux.tex.in l.i.C.ad l.Iul.repetund.& l.aut facta,§.fin. ff.de pœ.cum.in fin.vulg.

ALIA DEFENSIONIS FORMA Communis.

Constitutus Officio Cancellariæ.V.D.Iacob.Nouello iur.Doct.& aduocatus,D. A.de Foroliuio nunc in carceribus.M. V. sponte præsentati, cā & occasione certæ imaginatæ imputationis contra eum obiectæ,& de qua in processu,& quærela fit mentio, ad quem impugnatiue semper relatio habeatur,& breuibus agēdo,super fluis omissis,dicit,excipit, & opponit procurator ante dictus dictam assertam accusationem fuisse,& esse nullam,nulliter, ac de facto institutam per personam infamem, forinsecam, ac inhabilem,super qua nō potuisse, neque posse per vos vestrumq; officium procedi.Cum prætensum delictum,pp q̄ spe dictus.A.fuit calumniosē accusatus,& nunc in carceribus præsentatus non fuit.neque est modo aliquo de iure punibile. Immo non est maleficium censendum,ex quo, ex forma stati municipalis impune fieri potuit, quam dictus. T. fuerit & sit bannitus,ac descriptus in libro bannitorum: accedat vlterius,q̄ idem T.alias fuit cōdemnatus,in l.50. sub prætura Clarissi.D.Andreę Gritidignis,potestatis Paduę,quo fit, vt stante statuto posito sub rubrica, de malefactoribus incip. Aliquis bannitus pro maleficio,vel debito maleficii, fo.124. Procul dubio concludendum est,eundem. T. potuisse nedum impune offendi,verumetiam interfici.

Quod quidem statutum in viridi est obseruantia, & in dies practicatur,accedente antiqua consuetudine ciuitatis Paduę, vbique fere per totam Italiæ partem recepta, publica utilitate suadente,& pro communi beneficio, ac quiete ciuitatis introducta ad refrenāda maleficia, Accedit insuper,q̄ idem.T. fuit homicidiarius notorius,homo rixosus,scādalosus,& publicus blaphemator.& quamplurima malam in dies commit tere solutus,vt ex infra dicendis apparebit,& dilucidius demō strabitur.

Quamobrem clarissime, & integerrime prętor procurator antedict? predicto nomine instat,petit, ac requirit ex causis premissis, & aliis loco, & tempore quemadmodum opus erit,accusatione,siue calumniosam quærimoniam perdictū. T.contra prefatum, A.institutam reiici, ac cancellari debere, & per consequens,declarari contra prædictum A. neque per accusationem,neque ex officio.M V.procedi posse, neque debere pro supradicto prætenso delicto, si delictum censeri potest,quum fuerit,& sit impunibile,& subinde prenaratum A. fore,& esse per M.V.ex carceribus relaxandum,& relaxari debere,& contra eum ad ulteriora procedi non posse,aut debere excusis prædictis,& non tantum modo prędicto,sed omni alio meliori modo,uia,iure, ac forma, saluis aliis quibuscunque defensionibus, dicto carcerato competentibus, & competituris &c.

DEFENSIO REI IMPVTATI, QVOD REM Duobus Vendiderit.

Coram vobis.M.D.Potestate,& Capitaneo Cremæ.

Constitutus offi.cācell.V.D.Ia.de Noue.Iu. Doct. procur.& eo nomine.d. Titij Pollēsis accusati falsa imputatione seu obiectione, q̄ rem duob.insolidum vendiderit,& vt in ea Instituta per Sempronium Ferrariēsem assertum procuratorem, d.A.sub die 15. Octob.nuper exacti,de qua in actis cancellariæ.V.ad quam pro sui continētia impugnat.sp relatio habeatur,& prius acceptis fauorabilibus,si qua sunt in dicta asserta,& ementita accusatione,concernentia commodum,& fauorem dicti.T.sui principalis, & in vim tacitæ,ac iudiciarię cōfessionis q̄ dict.nūm.D.A.reproductis,reiectisq; q̄riis, dicit & affirmat super dicta asserta,& emētita,ac obscura accusatione nullatenus procedādum esse,nec mō aliquo procedi posse,aut debere, pluribus rationibus, & causis suis loco,& tpe,dicendis,deducendis,allegādis,& ostēdēdis prout,&.quemadmodū opus erit,& primo opponitur, q̄ non constat de mandato saltem legitimo procuræ in perso nā D.Sempro.cum sciat,vel scire debeat,quæ directo minime conceduntur,tanto minus per obliquum permissa esse censētur,& ob id si dictus,D.A.tanquam infamis alienigena, & inhabilis talem accusationem instituere non potest,multo minus idem Sempro. procuratorio nomine accusationem porrigere potuit, & per q̄ns de facto super ea procedere, petit in stat,& requirit idem.a prędicta ementita accusatinne absolui debere,& ab oīb.in ea contentis, saluisque præmissis dicit,q̄ negat narrata,prout falso narrantur,uera esse,ac fuisse, & petita eo modo,quo petuntur fieri debere,cum nunquam pro veritate constabit Titium prędictum vendidisse dicta bona', & terrena insolidum duobus, cum prima uenditio nunquam effectum suum sortita fuerit, neque locum habuerit, vt suis loco & tempore demonstrabitur,quare procurator antedictus petit a supradicta ementita accusatione, & querela absolui debere rationibus,& causis suis loco, & tempore dicendis,& saluis quibuscunque iuribus competētibus,& competituris &c.

DEFENSI REI PRO INSVLTV ET vulneribus.

Coram vobis Magnifico P.Tarui.

Comparet Iacob.de Nouel Iu. Do. aduocatus Sempronii Cremonēsis causa,& occasione excusandi, & defendendi illum ab asserta inquisitione, & processu vestro per vos vestrumque officium formato cōtra eum de insultu, ac vulnere (vt dicitur) illato in personam Titii Pollienſis, put latius in ea contineri dicitur, ad quam impugnatiue semper relatio habeatur, & dicit aduocatus prędictus, Sempronium antedictum eiusmodi asserti criminis fuisse penitus insontem,cum clarum sit pręsertim ex constituto antedicti Titii vulnerati,vulnus prædictum minime fuisse per dictum Sēpronium eidem Titio illatum,sed per alios in dicto suo constituto nominatos, nam cum ipse Sempronius fuisset a prædicto Titio aggressus,ac insultatus,necessariū fuit ut districto ense,quem deferre poterant, cum sit miles incomitiua str. d. Thomasij Constanzo se veriliter a prædicto insultatore defendere, cum ex ōmni iure vim, ui repell ere liceat, & licitum sit,& aduersus pericula naturalis ratio permittat se defendere ac tueri,quo circa magnifice, ac clarissime, prętor aduocatus antedictus orat,rogatq; inclitam M.V. eiusq; dignissimū officiū,& ad hoc spāliter implorat,quatenus op' sit, ut dictū Sēpniū pdicti asserti crīs īculpabilē ab īputatione ipsa absoluat, absolutūq; reddat,& ita fieri,ac dcīri petit oī meliori mō &c.

saluis

Digitized by Google

ſaluis aliis quibuſcunque iuribus,ac defenſionibus, ſibi competentibus,ac competit. &c.& ſi prȩmiſſis forraſſe defecerit, quod non credit,poſſit & valeat ad alia habere recurſum,prout ſibi melius de iure videbitur expedire.

DEFENS. FORMA ALIA GENERALIS.
Coram vobis Magnifico domi.Poteſtate Cremæ.

Comparet Officio Cancellariæ Cremæ,Sempronius vltraſ.& intellecto tenore acculat denũciæ,ſeu inquiſitionis ꝺ̃ ſe inſtitutæ,aut formatę, & volens,cupiẽs ac intendens ſe ab ea excuſare, legitime defendere, ac de eius innocẽtia cõſtare,& legitimis medlis docere,dicit,qđ negat narrata prout narrantur in dicta aſſerta accuſatione denũcia,vel inquiſitione,& proceſſu vera eſſe,& fuiſſe, & veritatẽ aliquam in ſe cõtinere, nec vnquam cum veritate apparebit ipſum Sempronium aſſerto crimini obiecto interfuiſſe, nec valet dictum Titii denunciantis, aut quærelantis,cum ſit hõ peſſimæ naturæ,cõditionis,ac famę, inductus prȩmio,ac prȩcibus.B.inimici ipſius Sempronii accuſati.Qui etiam quęſiuit alios corrumpere pecunia,vt vellent accedre ad officium, cãcellariæ pro verificando ea,quæ ipſe malis artibus denunciauit,aut quærelauit,licet de hoc caſu ipſi nil penitus ſcirent, vt ſuis locõ & tempore demonſtrabitur.

Nec obſtant depoſitiones 3 teſtium, qui de auditu alieno loquuntur, quibus nulla prorſus eſt fides adhibenda,ſingulares & in eorum depoſitionibus varii,forenſes ac omnino mẽdaces,taliter,quod eis in aliquo minime credendum eſt, nec obſtat dictum.A. rei criminis,qa in criminibus, ſocio eiuſdẽ criminis,non creditur,iurib. ſatis quidem vulgaribus,ut omnibus nõtum eſt,quare ſtantibus prędictis,& aliis veris, & in facto concludentibus idem Sempron. petit ab imputatione ipſa per M. V. abſolui,offerens probare pro comprobatione innocentiæ ſuæ omnia capitula tenoris,ut infra.

De excuſationibus a reo faciendis.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus impune interfici poteſt.*
2 *Banniti cum pœna mortis impune interfici poſſunt,alij non.*
3 *Condemnati in lib.50.an ex forma ſtatutorum offendi poſſint.*
4 *Excedens modum ſe defendendi, an de exceſſu puniri debet.*
5 *Qui dicantur excedere modum inculpatæ tutelæ.*
6 *Exceſſus doloſi,vel culpoſi qui dicantur.*
7 *Inculpatus, vel prouocatus quicquid facit, an ad tutelam ſui corporis facere iudicandum ſit.*
8 *In culpa dicitur eſſe qui primo ponit manus ad arma.*
9 *Delictum committere,an dicatur, qui pro ſua, ſuorumque bonorum defenſione hominem occiderit.*
10 *Vulneratus,vel offenſus ſi medicum non adhibuit in ſe curando, an in culpa eſſe dicatur.*
11 *Medicorum iudicio ſuper vulnere deponentium ſemper ſtandum eſt.*
12 *Vulneratus, ſi poſt triduum ambulauit per ciuitatem, & poſt.40. dies obiit,an ex vulnere,vel ex alia cauſa obiiſſe exiſtimandum ſit.*
13 *Vulneratus qui poſt.8.menſes occubuit, an ex vulnere, vel ex alia cauſa obiiſſe credendum ſit.*
14 *Homicidium per errorem,inaduertentiam, vel ignorantiam ſequutum, an punibile ſit.*
15 *Inſultans hominem animo baſtonandi,licet occidatur,an pœnal. Corneliæ de ſiccarijs teneatur.*
16 *Mandans vulnera inferri ſi occidatur,an de occiſo teneatur.*
17 *Committens homicidium, ſi ſubeſt aliqua iuſta cauſa, an occidens de homicidio teneatur.*
18 *Imputatus de furto,ſi docuerit a quo rem furtiuam habuerit, an puniri de iure poſſit.*
19 *Teſtes domeſtici, & minus idonei,an admittantur ad probandam innocentiam inquiſiti.*
20 *Accuſatus,ſi dicit teſtes ad offenſam falſos, an quæſtio de homicidio differri poſſit.*
21 *Iudex videns accuſationem de falſo calumnioſe inſtitutam,an expeditionem de homicidio differre debet.*
22 *Quod ſingulare remedium competit accuſatis,ſeu inquiſitis.*
23 *Tortura grauior eſt, quam vtriuſque manus abſciſio.*
24 *Qualitas addicta maleficio,ſi non probetur, an abſolutoria ſequi debet.*
25 *Qualitatis adiectio,an in delictis mutet actionem.*
26 *Qualitas,qua certo tempore requiritur,an præciſe probanda ſit.*
27 *Percuſſor,an,& quando teneatur de morte vulnerati.*
28 *Imperitia medici,an & in quibus caſibus excuſat percuſſorem.*
29 *Medicus perperam,vel imperite procedens,an culpabilis iudicetur.*
30 *Qualibet cauſa etiam iniuſta excuſat a pœna corporali.*

1 Vulgatiſſima eſt iuriſperitorum ſententia, vt ſi quis dixerit delictum a ſe factum eſſe impunibile, ex quo bannitum interemit, optima ſane erit defenſio imputati,vt per Marſil.in §. conſtante, numero 103.102.& nume.38.& in §.poſtquam,num.55. & in §.ſequitur,num.19.& 28.in pract.cri.idem in conſ.100.inci.ſpiritum
2 ſapientię.Iaſ.in l.ſi creditoris,nu.4.5.6.7.C. de fideic.nec iudex ſuperinde poterit aliquam formare inquiſitionem, vt eleg. Bar.in l.vbi pactum.numero 10.C.de tranſact.& in l.decurio nes,C.de infami.quod intellige de bãnito pro maleficio, pro.
3 quo ingeritur pœna mortis,vt Cœp.ſing.in conſi. 5.num. 12. fol.6.Alb.in trac.ſtat.4.par.q.18.Bar.conſi.107. incip.viſis omnibus.Anch.conſi.59.inci.viſa inquiſitione.Phil. Cor. conſil 58.per totum.2.vol.idem in condemnatis a lib.50.& vltra ex forma ſtatut. & idem Marſi.concludit in §.quoniam, nu.42. in practi. crimi.quia iudices poſtquam cognouerint, ſeu ſibi notificatum fuerit aliquem pro maleficio bannitum,vel con
4 demnatum ad ſummam libr.50. & ab inde vltra eſſe interfectum,non poſſunt,aut debent ſuper denunciatione, accuſatione,vel querimonia alicuius facta,nec ex officio, vel per uiam inquiſitionis amplius procedere,ſed debent accuſationem,inquiſitionẽ, aut denũciationẽ ipſam penitus abolere, ſeu cancellari facere aliquibus in contrarium non obſtantibus,& hoc ex forma ſtatut.Paduæ,Taruiſij, Berg. ac Briſxiæ, & aliorum locorum,vt alleg.Cor.conſi.122.4.volu.& in conſil.117.& 116.1.volu.quod intellige ſecundum opi.Alexan.in l.cum mulieri.nume.8.ff.ſolu.mat.& l.3.§.ſi ſeruus, numero 5.6.& 8.ff.de acquiren.poſſ.Iaſon in l.ſi idem.numero 4. ff.de iur.om.iudicum.

Excuſatio rei imputati ſatis iudicio meo valida erit, ſi di-
5 xerit reus exceſſiſſe modum in ſe defendendo non ex animo, ſed ex inaduertentia, quia tunc punietur non pro toto facto, ſed pro exceſſu tantum, vt in præceptore excedente modum corrigendi diſcipulos,& patre caſtigante filios,& Abbate monachum,vt Mar.in ſing.ſuis.176.incip.volũtas,idem in pra.crimi.§.quoniam num.90.92.& 98.Alex. conſi.99. incip.themate,7.volu.idem Marſi.in §.vlterius,nume.8.fol. 40.qui loquit
6 de illo,qui excedit modũ inculpatæ,tutelæ,vel in marito corrigere vxorem,vt Marſil.in §.aggredior.nume.81. fol. 50.Ancha.in clemen.prima,de hom.Corne.conſi.204.incip.pro deciſione cauſę in fi.in 1.volu.Bald.in l.ſi filius,numero 3.C. de patr.poteſtate.Idem Bald.l.1.verſic.9.C.vnde ui.Ioan. de Anania.in c.2.de homi.Alex.conſil.140.incip.videtur in caſu propoſito in pen.colum.in 2. volu. Paul.de Caſtr. conſilio 193. incipiente quidam Nicolaus,& conſilio 194. incipiente. vito ſupraſcripto puncto.Bal.in c.1.§.ſi quis hominem de pace iura fir.Rom.in ſing.ſuis.nu.3.Saly.in l.quoniã multa.C.ad l.Iul. de vi.Cœp.conſ.29.nu.26.& 27.& Alex.conſi.76.in 1.volumi. Are.conſi.80.Anchara.conſi.285.Bal.in conſ.430.1.volumi. lu.& conſ.222.5.vol.Alex.conſi.13.3.vol.Bal.alleg. in l.ſed & ſi quæcunq;.in §.ſi magiſter.ff.ad l.Acq.vbi diſtinguit de exceſ
7 ſu,doloſo,vel culpoſo,& ibi vide Flor.Thom.Gram.conſi.29 Cuma.in conſ.34.Marſ.cõſ.25.& 31.& in ſing.ſuis.nu.110.ic. occidens,& in conſ.81.& 132.vbi plura refert, & accumulat.
8 Non illegitima ſimiliter erit excuſatio imputati, ſi legitimis medijs conſtare poterit ante caſum ſequutum vim ſibi eſſe illatam,& quia tritiſſima eſt iur.reg.& cõis ſcribentiũ opinio, ꝙ qcquid facit imputatus,ſeu prouocatus prȩſumit facere cã ſe defendẽdi,& nõ cã vltionis,vt ſing.Abb. in c. olim il j. in 8. col.de reſt.ſpol.nam ſemper præſumitur ꝺ̃ illum, qui incipit.
9 Percutere & ille dr̃ ſemper eſſe in dolo, aut culpa, qui primo ponit manus ad arma,& ad ea omnia,quæ ſuperius dixi in verbo inſultatus.Bal.Sal.& Flo.ĩ l.j.§.cũ Arietes, ff.ſi quad. pau.fec.dic.idem Bal.ĩ l.ſi ex plagis,§.tabernarius.ff.ad l.Acq. lo.de Ana.in c.ſignificaſti,il 2.in vlt.col.de homi. gl.no.in ſũma 23.q.1.nã vt ait Cic.in 1.Officiorũ, qui iniurię, ſibi illatę nõ reſiſtit, ſi põt,tã eſt in vitio,quã ſi parentes, aut amicos, aut patriam deſereret,ꝙ ſing.dictum refert.Ale.in conſi.119. incip.viſo proceſſu.2.col.7.vol.ꝙ tſi Chriſtianum non eſt, cũ nobile vindictæ genus ſit ignoſcere victo & Plato in Crito, char.329.dicit nũquam rectum eſſe iniuriari,vel vlciſci iniuriam,vel malum referre in eũ qui intulit.idem Marſ. in l. 1.in prin.5.col.ff.de Sic.idem in §.expedita.nu.19. & in §. quoniã. nu.62.fol.28.in prac.crim.nam in aggreſſore & inuaſore ſemper dolus præſumitur,vt Bal.conſi.119.nu.4.vol.2.
10 Varijs opinionibus inter Doct.diu concertatum eſt,ſi occidens aggreſſorẽ,dixerit id feciſſe aĩo ſe tuendi, ac defendendi & id legitimo modo probauerit,an optima erit excuſatio imputati.dic ꝙ ſic, quia non dr̃ delictum, ſeu crimẽ cõmittere, qui pro ſua ſuorumque bonorum defenſione hoĩem interemerit ſm Bal.conſi.91.in 3.vol.quoniam defensor propriæ ſalutis in nullo peccare videtur,l.ſi quis.in fi.C. de Sic. Marſi.in §.quoniam,num.81.64.& 75.Bal.in l.data opera.4.colum.C. qui accuſa.non poſ.Abba.in c.clerici.il j. de vita. & honeſtat.

Digitized by Google

cle.Io.de An.in c.significasti,de hom.Doct.Mod.in l.vt vim, ff.de iust.& iur.Flo.in l.scientiam,§.qui cum aliter.ff.ad l.Aq. Ang.de malefi.in tract.malefi.& in verb.& D.Titius se defendendo,3.col,versi.ex hijs infertur,Bal.& Sal.in l.1,C.vnde ui. idem Bald.in c.1.in 7.colu.de pace iur. firm.in vsib. feud.Cy.ī l.si ex plagiis,§.tabernarius,ff.ad l.Aqui.late Flo.in d.§.qui cū aliter,eo.ti.ratio esse potest,quia pęnam non meretur,qui ad defensam sui aliquid facit,ut l 3.§.cum igitur, ff. de vi & vi arma.& in l.1.C.vnde vi,Bald.in consi.222.nu.2.in volu.5.Flor. in l.j.§.cum arietes,nu.4.ff.si quad.paup fecisse dicatur, Ioā.de Ami.consi.77.Alex.late consi.119.1.volu.Bal.in l. 1. in 1.col. versi.item tu assessor considera,C.de confes. & l.2.C.de dona. propter nup.Roma.in singu.suis,nu.28. Flo.in l. quemadmodum,§.si nauis,ff.ad l.Aquil.Marsi.in rub.C.de proba.nu.353. Bar in l.1,§.ait prætor,ff. ne quid in flum.publi.Dec.53.Com. consi.162.1.volu.Dec.consi.272.Bald.consi.211.in 4.vol.Cœpo.consi.29.Bald.in l.& si certus,§.si vnus, ff.ad Sylla.

11 Iuridica,& non inutiles erit imputati excusatio,si homici legitime vellet cōstare vulneratum,seu offensum fuisse culpa,cum medicum non adhibuerit in se curando,vel quia medicorum pręceptis non obtemperauerit in sex rebus non naturalibus,vel quia cum vxo.aut concubina iacuit, & rem secum uenereā habuit, aut quia inordinate vixit, aut aliquam aliam culpam cōmisit,taliter,ꝙ ex prædictis vulneribus, seu percussionibus illum obiisse ambigendum non est, & sic percussor ab homicidii pœna ordinaria liberabitur, vt eleg.Bal. in l.si ab hostibus,§.1.ff.sol.matr.& ibi Rom. maxime quādo cędula medicorum,& chirurgorū data fuit cum aliquo mortis periculo,& si ex ea luculenter apparere potest vulnera offensi hīe se ad vitam,& ad mortem,vt Bal.cōsi.328.in 2.vo.& in cōsi.136.c.vol.& cōsi.237.in prin.eiusd.vol. & in hoc stabi-
12 tur iudicio medicorum peritorum, vt Cœpo.in consil.61.& 62.per totum,Bal.in l.septimo mēse,ff.de statu homi Fel.in c. significasti de homi.Flo.in l.qui occidit,§.fi.nu.3.ff.ad l.Aqui. ꝙ nota,quia ibi colliges modum articulandi, & defendendi reos criminis,Ange.in tract.malefi.in verbo, & ex interuallo dictus Titius,nu.12.Marsi. in §. & quia nu.18.19 & 20.in sua pra.crim.Bald in consi.119.1.volu.Flor.in l.ait lex, § 1 ff.ad l. acqui.Cuma.consi.134.Anch.consi.205.Soc.178.& 188.Anc. consi.278.Gram.volu.24 & consi.29.Bald.consi.135.1.vo.Ale.consi.148.2.vol.Bar.in l.fi.ff.de Sica.Bald.in c. 1.quib.mod. feu.amit.Marsi.consi.7.Gram.consi.49.& in § aggredior, nu. 130.in pra.crim.Ale.consi.15.in fi.1.vol.Iaf.in l.2.ff.quod quisque iur.Innoc.in c.cum causam de testi.Barto.in l.1.§.1.ff.de vent.insp.

13 Valida similiter erit excusatio, si vulneratus cōstabit, quod post triduum percussus ambulauit per ciuitatem, & post 40. dies obiit:quia tunc oritur pręsumptio, quod vulneratus,seu offensus non ex ipso vulnere,sed ex alia causa obierit, vt Bal. no.in consi.237.2.& Ancha.in consi.280.Ange.in tract.malefi.in verbo & dictus Titius,nu.2.& 3.fo.80.Abbas,Panor.& Anto.de But.in c.prætera de cler.percu. Signor. de homo.in consi.164.Cœp.consi.27.Bal.in l.1.C.deeme.seruor. & ibi Ange.Corn.consi.194.2.volu.& consi.274.j.vol.Anch.consi.285. Marsi.in l.fi.j.col.ff.de Sica.Gram.cōsi.49.Cœp.consi. 41.Bal. in c.1.quib.mod.feud.amit.in vsib.feu.Soc.consi.74. per totū,
14 vbi concludit, ꝙ percuss qui potest 8.menses occubuit, non principaliter ex vulnere,sed ex alia causa mortuum esse intelligendum,& credendum est,ita Albe.de Rosat.in tracta.sta.in 1,par.q.39.fo.28.vbi dicit,quod percussus, qui post vulnus acceptum longo tempore, seu interuallo.i.post.8.menses deambulat per ciuitatem,& postea moriatur, tunc non ex vulnere,vel percussione, sed ex alia causa præsumitur decessisse, ut Floria.in l.ita vulneratus,nu.10.versi.3.casu,quando dubitatur,ff.ad l.ad l.Aqui.& Bald.sing.in consi.328.per totum,2.volu.Cœp.consi.61.& Corn.consi.273.nu.5.3.volu.Marsi.cons. 9.Bald.& Ang.in l.quod si nolit §. si mancipium, ff.de ædil.edic.Anch.consi.d.284.Ana.in d.c.prętera, quod not. & tenementi.

15 Illegitima profecto non erit excusatio imputati, si dixerit per errorem,inaduertentiam occidisse, ut concludit Cœp. cōsi.13.in 2.dubio,nu.21.& consi.33.per totum,& in c.cum venerabilis,extra de consuetu.nam error communis excusat homicidium a pœna ordinaria,ut Saly. in l.quoniam multa faci:C.ad l.Iul.de vi.Alex.consi.138. 1. volu. Pau.de Cast.consi. 192.Bonifa.in titu.de insul.& percuss.Bald.in l. si quis testibus in fi.C.de test.vbi dicit, ꝙ si testes deponant Tit. mortuum ex tribus vulneribus, & ex humano corpore apparrent ibi non esse vulnera, non potest imputatus ad mortem condemnari, Marsi.consi.7.& cōsi.67.& in l.§.diuus, ff.de Sica. & l.diuus,ff. e.ti.Ro.cōsi.506.Pau.de Cast.consi.38.in nu. 189.Marsi.late.l. fi.ff.de Sic.& in l.nihil.interest.ff.e.ti.Do.in l.error,C.de iur.& fac.ign.Cor.cōsi.120.2.vol.Bal.in l.2.C.quib.reis iud. non nocet.Marsi.in rub.de fideiuss.nu.154.Fel.in c.quoldam de pśum. Ro.in l.si vero,§.ve viro fal.51.ff.sol.mat.Bald. & Ang.in l.sicut,C.de præsc.30.anno.Iaf.in l.clā possidere,§.qui ad nundinas,ff.de acq.pos.Sal.in l.lena.C.de his quæ sibi in test.ascri. Pau.de Cast.consi.189 Fel.in c.2.de const.Bal.in l.qui seruum, ff.de interro.act.idem in c.1.§.iniuria,col.fi.de pac.in.fi.in vsi. feu.Ang.in l quoties,§.fi.so.ma.Dec in l.& si nihil facile.ff.de reg.iu.Par.de pu.ī tra.syn.in verb.executio,fo.46.nullus,in tra ct.bannit.q.34.in 2.par.secundi tēporis,& nota propter. In du-
16 bium reuocat,an valida erit excusatio rei crīs,si dixerit homi nē vulnerasse,aut occidisse,non aīo occidendi, sed tm̄ mō bastonandi,aut percutiendi,dic vt elegāter ꝓsuluit,Pau.de Cast.ī ꝓsi.192.Marsi.in §.ulterius,nu.8.fo.40.in sua p.cri.alle.Bar.in l.1.n.9.C.vī vi.Fel.& Io.de Ana.in c.2.de homi.Ale.cōsi.140. incipien.vī in casu prpositio,in pe.col.2.vol.Cœp.ꝓsi.28.īcip. magister.Ia.fo.33.in consi.29.& 35.& 38.alle.c.fi. de hom.ī 6.
17 vbi dicit de illo,q mandauit vulnera inferri,sed non occidi, ꝙ non tenet pœna l. Cor. de Sic.ex quo nō est in dolo.l3 ī quali.culpa. Cor.cōsi.57.nu.51.4.vol.sed is tm̄ tenet pœna vltimi supplicii,qui hēt animum occidendi,ut gl.not.in l.1.§.diuus, ff.de Sic.Arch.in c.homicidiorum cū gl.de pęn. di. 1.Bar.in l. diuus,nu.3.ff.de Sica.nam vbicunq; in cōmittēte, homicidiū
18 subest in aliqua iusta cā,occidens non punit pœna ordinaria mortis,quia quælibet cā excusat a dolo, ut Pau. de Cast.in d. consi.182.incip.cā carceratorū.Cor.consi.56.col.fi.4.vol.Mode.Doc.in l.1.§.diuus.de Sic.Marsi. in §.aggredior,nu.78.in p. cri.Iaf.in l.ex quacunq;.nu.41.ff.si quis.in ius.voc. nō iuer.& l. 1.nu.31.ff.de leg.1.idem in l.iuste,nu.31. ff.de acq.pos. vbi dr, ꝙ quælibet cā ēt iniusta excusat a dolo,Bal.consi.345.in 4.vo. & consi.9.nu.3.in vol.3.Ale.in l.& si Seuerior,C.de inofa.Dec. cōsi.9.11.& consi.134.Cęp.consi.33.Marsi.ꝓsi.91.96.& consi. 137.Soc.consi.16.1.vol.Ale.consi.283.in 2.vol.Ange. in trac. malefi.in ver.scienter,& dolose idem in l.1.C.de Sic.Aret.cōsi. 80.Bar.consi.32.vol.Cum.consi.134.Ale.cōsi.76.& 109.1.volu.Ang.consi.284.Card.consi.44.Bal. & Sal.in l.1. C.de noxa. Pau.de Cast.in l.1. C. vbi clarissimi. vel senat.Fel.in c.lator de hom.Ang in l.plagii.C.de plagiar.Sig.de homod ꝓsi.27.& 50. Marsi.in l.Cor.ff.de Sic.Ale.in l.4.§.ꝙ prętor, ff. ne quis eum, q in ius vocat.Marsi.in sing.suis,nu.630.Gra.consi.68.in quib. locis plene traditur,ad puniendū delinquētem pœna corporali,requiritur dolus,nec sufficit lata culpa: ꝙ propria not.

19 Frequentissime pertractata est, ea qō, an lītima erit excusatio rei imputati de furto,si docuerit a quo rem fugitiuam penes se repertam habuerit, dic ut per Marsi.in §.diligenter,nu. 91.& 96.Bar.in l.fi.nu.5.ff.de qō.Ang.in l.2.& l.fi.e.ti.& Doc. Mod.in l.ancillę,C.de fur. quę omnia intelligenda sunt in homine bonę condōnis,& famæ,& non solito similia facere, & ī qua naturæ bonitate dic,ꝙ in iis,quæ clari boniq; viri agūt, vt eleg. Bal.Imo.& Mod.in l.fi.ff.de hære.instit.Sal. in l.fi.C.de q.Ang.de Ari.in add.ad Ang. de malefi.in verb. fama pub.nu. 21.incip.tu autē in hac mā.adde Ale.consi.5.incip.in cā inqsitionis formatæ,2.col. in 1.vol.Bal.in lect.antiqua,in l.dns horreorum,ff.locati.Iaf.in l.in actionibus,in pe.col.ff.de in litem iur.Marsi.cons.52.incip.misericordia dñi,Doc.in l. inciuilem, & l.ciuile,C.de fur.Mod.in l.fi.ff.de qō.ubi multa referūt,Marsi.plene in sing.suis,nu.392.incip.aduertas.

Probabiliter dubitari consueuit,an ad probandam innocē
20 tiam inquisiti,accusati,aut denūciati admittunt testes domestici,& minus idonei,dic ut ꝑ Marsi.in §.oportune,nu.16.pra. cri.Pau.de Cast.in consi.207.incip.sup primo Doc. Mod. in l. vnius,§.cogniturū,n.49.ff.de qō.Cępo.cons.55.inci.in Christi noīe,nu.2.Bald.cōsi.479.inci.tres sunt casus, 5.vol.Dec.in l.& si nihil,n.3.ff.de reg.iur.Cęp.cōsi. 46.nu.8.Io. de Ana. cōsi.59. in prin.nu.1.Spe.in tit.de inqsi.§.1.ver.sed nūquid reus, Ale.ꝓsi.24.inci.animaduersis,nu.13.col.2.in 2.vol.Flo.in l.testis idoneus,in vlt.col.n.6.ff.de testi.& late Marsi.in d.§.oportune nu. 8.vsqs.19 & idē in sing.suis,n.19.& 59.incip.innocentib.& in l. 1.§.fi.n.46.& 49.ff.de qō. Ale.consi.112.viso themate.2. col.li. 5.& sīr innocētia pōt probari per præsumptiones,ut Cœp.in cōsi.ciuil.nu.60.in nu.6.Bar.in l.1.§.de illo.ver.qūo,an hær.ff. de bo.eor.qui sibi mor.gl.no.in l.in ver.nō occidēdi,C.de Sic.

21 Vtilis admodū erit intelligere,an homicidij qō differri possit,si accusatus in modū exceptionis dicit testes falsos, dic ꝙ si ista exceptio est cā ꝑiudicalis cāæ homicidii,ꝙ sic, ut Albe.de Rosin trac.sta.in 1.par.q.57.n.4.ibi si aūt. fo.eo.alle.l. vltra.C. si ex fal.instr Sal.in l.si docueris,n.4.C.ad l. Cor.de Sic.Cy.in l. prius,n.15.C.q acc.nō pos.& hoc nisi ꝓstaret ptāti,ꝗud.malefi.
22 aut iusd.qōnē,seu accusationē istā de falso fuisse calumniose institutam,& in fraudem productam animo differendi, & ꝓtelandi expeditionē homicidii, quia eo casu iudex non deberet differre,ut l.satis aperte.C.de fal.& Sal.ī d. l.si docueris, nu. 4.sed iudex q̄relātē oīo arctabit ad ꝓbādū accusationē falli,ꝝ. tpa limita.cū dilatione ꝓpetēti,ut dt Alb.ī d. q.57.ꝙ no.Sin-
23 gulare remediū est reis accusatis,& retentis, qū cōspiciunt se in carcerib.ꝓstitutos ī piculo mortis manifestę, & dubitat nō

posse

Digitized by Google

posse patienter sustinere tormenta,& quæstiones, amputent si bi linguam,ne ab eo iudex possit confessionem torquere, ut sing.tradidit pro cautela.D.Tho.Ferra.in cau.57.inc.Tancredus.ratio est,quia melius est pati in aliquo membro corporis, q̃ indiuiduum perdere, nam vt Seneca in prouerb. testatur, periculum sine periculo nunquam vincitur,& vt Marsi.asseue
24 ratin §.expedita,nu.59.fol.24.q̃ maior est pœna torturæ,quã vtriusque manus abscissio.& similiter dicit Bal.in repet. l.j.in pen.col.C.vnde vi.q̃ continuus cruciatus corporis æquipara tur morti.alle.Senecam in suis epistolis, q̃ nemo est ita timidus,vt non velit potius semper pendere,q̃ semel cadere,& iõ Doc.causidici consolantes reos criminis, illos præmonere solent,vt si delictum commiserint omnino taceant,nec illud fa teri velint,finem respicientes,ac pro certo tenẽtes, vt si crimẽ propalauerint summo afficientur supplicio,qa delicta non de bent impunita remanere,vt Exod.c.22.l.ita vulneratus, ff.ad l.Aqui.vt fame de sen.excom.Bald.consi.79.num.8.volum.2. cum alijs vulgat.

25 Non minus ingeniosa,q̃ Docta erit excusatio rei imputati,si negauerit qualitatem addictam maleficio, nam ea non ꝓbata,ꝑm opi.Iac.Bu.necessario sequi debet absolutio imputati. in l.qd ergo,§.pœna grauior,ff.de his qui no.infa.& q̃ ita con suluit,prout refert Cy.in l.2.C.de prob.Bal.& Saly. ibi dicunt, q̃ si est instituta accusatio de insultu cum armis,vel de percus sione cũ sanguinis effusione,& post non probetur,nisi de sim plici insultu,vel percussione,condemnatio sequi non potest. Idẽ Marsi.in sing.187.incip.qualitas.Cœp.cons.57.inc.Fran.q̃ tñ intellige & distingue ꝑm Bar.in l.denunciasse, §.qd tñ,ff.de
26 adul.vbi examinat,an addictio vel detractio qualitatis in deli ctis,mutet actionẽ.Flo.in l.in delictis,§.si detracta,ff.de noxa. act.Sal.in l.tutoris,C.de vi pub.Ale.in l.diuus,ff.de re iud. nu. 13.Bal.in l.1.8.col.C.qui accu.non posl.& si seuerior,C.de in fam.& l.q̃ negantẽ,C.ad leg.Aqui.Pau.de Cast.consi. 119.Iasi
27 in l.1.nu.2.C.de test.vbi dicit,q̃ qualitas requisita in aliquibus ꝓsonis certo tpe limitato,debet præcise,& specifice probari, q̃ illa qualitas tpe limitato interuenerit.Cẽpo.in l.si fugitiui, nu.9.& 10.C.de ser.fu.& in aut.sed nouo iure.nu.79.fol. 114. Io.de Ana.cons.60.nu.2.Marsi.in l.si qs ne quẽs nu. 130. ff.de quẽst.Inn.in c.qualiter & qñ.de acc.Io.de Ana.in c.1.de hom. in 6.Bal.cons.465.& 431.in 4.volu. nu.1.vbi si in accusatione deducitur dolus:dolo non probato,sequi dẽt absolutio. Anc: cons.272.inc.de titulis criminũ.Ro.cons.144.inc.inquisi.circa. principium, Ale.cons.3.4.col.vol.2.& in cons.124.& 123.eod. vol.Io.An.in c.1.de ho.in 6.Pa.de Cas.in l.si cõem,§.1. ff. qñ. seruit.ami.Bar.in l.pe.C.de priui.domi.lib.2.Marsi.in §.qñ,nu. 52.in pra.cri.& in ru.de prob.nu.437.Cor.cons. 197.incip.visa denuncia,vbi dicit,q̃ qualitas intentata ꝓbari dẽt,aliter indu citur absolutio inquisiti.Marsi.in §.& qa,nu.2.in sua prac. cri. Fel.in c.auditis,pe.col.de prẽsc.Soc.in l.stipulati,quædam, nu. 9.ff.de verb.obl.Bal.in cons.447.nu.2.vol.5.dicit,q̃ qñ.l.requi rit probationem alicuius qualitatis,non tam est de substantia probat.q̃ ipsius facti,& in cons.459.nu.1.4.volu.q̃ qñ,l.requirit probationem facti,& qualitatis,non sufficit probare factũ, quia qñ.l.ponderat qualitatem, illa qualitas est de substantia probationis,vt Bal.in consi.447.nu.2.in vol.5.& in consi.459. nu.2.in 4.vol.Credo tñ,q̃ de consuetudine,aliter seruetur:qa accusans non vnam.l.proponit,sed omnes,dum dicit peto eũ puniri ꝑm formam iur.& stat.ꝓ illm communem clausulã super quibus omnib.& sing.intendit ꝓcedere,qa si non ꝓbẽt qualitas,dẽt tñ puniri in eo,qđ est probatũ,ne delicta impuni ta remaneant,nisi qualitas esset de substantia probat.iurib. su pra deductis,q̃ not.

28 Legalis,& iuridica similiter erit excusatio vulnerantis, si dixerit percussum obijsse,ex quo medicum habuit imperitum, & tali casu uulnerans non tenebitur de morte percussi,vt Bal. Ias.& Pau.de Cast.in l.si ab hostib.§.si vir,nu.1.ff.sol.mat.Bal. consi.136.& 138.in 2.vol.& cons.192.in 4.vol.max. qñ qualitas vulneris iudicio medicorum põt se hꝛe ad vitã,& ad mortem,idem in c.1.in 3.col.quib.mod.feu.ami.Fel.in c.presby.in 1.col.de hom.idem Bal in l.si nõ simpliciter, nu.7. C.de ẽdili. act.Marsi.in l.nihil interest, nume.11.ff.ad l.Cor.de sica.vbi di
29 cit,q̃ vitiũ medici, vel malitia medicinæ excusat percussorẽ, & iõ Bar.in d.l. si ab hostib. exclamat ꝺ vocantem medicum imperitũ,vel qñ vulneratus mortuus est inobediẽtia offensi, vel imperitia medici,ꝑm Fel.in c.sign.il 2.1.col.de hom.Cœp. cons.61.nu.30.Bal.sing.cons.328.inc.an vulnus,2.vol.Soc.consi.173.Al.in 2.par.statu.q.36.& 37.Flo.no.in l. qua actione, §. Proculus,& l.idẽ iuris,§.mulionem,ff.ad le.Aqui.vbi tenet,q̃
30 medicus imperite procedẽs, vel vtens medicamentis perperã, culpabilis iudicatur vulgata,l.imperitiæ,ff.de re.iu. aut qñ medicus dicit se peritũ ad medicandum aliquam infirmitatẽ, cũ non sit,& operatur aliqd ꝓ q̃ infirmus incurrit aliquod periculũ,& teneatur,cum sciat,vel scire debeat,q̃ in medicinis ꝓferendis,illas exhibere debet,quas sciat ꝑm artem suam profi cere debere,vt Cor.consi.194.2.volum.Sal.l.vnica,C.de emẽ. ser.& ideo medicorum imperitorum consilia dcuita, qui parum Doct.& satis seduli officiosissime multos occidunt,& studeant immoderata adhibere medicamina, quæ non salutem, sed interitum afferunt.

Similiter valida erit excusatio in casu furti,qñ quis iusta ra-
31 tione arbitrans se dominum aliquid vi rapuerit, vel surripuerit,vt pœna furti liberet,qñ in dolo esse non vꝛ,vt l.apud antiquos,C.de fur.prout etiam sing.consuluit do.Bal.consi.345. in 4.vol.& ideo quælibet causa ẽt iniusta excusat a dolo,& pẽ na corporali,vt Bal.consi.9.nu.3.3.vol.Cor.Peru.cons.107.lite.eo.in 3.vol.Ias.in l.clam possidere,§.ad nundinas,ff.de acq. pos.& l.1.in fi.ff.de abigeis.Bar.in l.fi.ff.de decre.ab ord. faciẽ. & l.q̃ Nerua,ff.de posi.& Cœpo.consil.10.nu.21. in consciui libus alle.tex.in l.igitur,§.1.ff.de libe.cau.sed vide q̃ dixi in verbo error,& verbo ignorantia supra,vbi late.

CORAM VOBIS MAGNIFICO, AC CLARIS. domi.potesta.Paduæ.

Comparet Iacob.de Nouello Iur. Docto.aduo.& procurator Fabricij de Lendenaria detẽti,& carcerati iam plurib.dieb.cã,& occasione illũ emendi, defendendi,ac excusandi ab asserta accusatione ꝺ eum instituta per Sẽproniũ Iadrensem de insultu,ac vulneribus in eum, ut dꝛ dolose,ꝓditorie,ac pensate illatis,loco,tpe, ac præsentib. prout latius in dicta asserta accusat.& processu desuper formato cõtinetur,ad quẽ impugnatiue semp relatio habeat: & breuib. agendo,ac ipsum realiter defendando superfluis omissis,dicit excipit,& opponit antedic.pcu.dictã assertã accusat.fuisse, & esse nullã,nulliter,ac de facto institutã,& productam ꝑ persona inhabilem,& sup ea non potuisse,neq; posse per uos,uestrumq; officiũ aliquo mõ procedi. Cum ꝑtensum delictum ꝓp q̃ supradict.Fabricius fuit accusatus, & retentus non fuit, nec est maleficiũ de iure punibile,imo nec est maleficiũ, seu flagitiũ censendũ:ex quo de iure municipali ac decretis.Illust. Do.impune fieri potuit.Nam cum dictus Sempronius fuerit bannitus sub clar.D.Pet.Lando præcessore, necessario dicendum est eundẽ uulneratum impune offendi potuisse, imo interfici,non obst.friuola appellat.interposita a dicta sententia bannitoria ad Clarisi.D.superiores parte eiusdẽ Sempronij,cũ talis sñia in arengo lat.ex forma.ll.illustrissi.cons.10.app.non recipiat,sed fuit interposita animo rẽ in longũ protrahendi, ac cauillandi,accedat,q̃ sæpe d.Semp.pro alia accusatione ꝓtra eũ instituta per. T. de insultu cũ armis facto in platea condemnatus fuit in l.50.quo casu,ex forma stat.& antiqua consue.fori ubiq; fere ꝑ totam Italiam recepta q̃ in l. 50. publica suadente iustitia,ac pro cõi quiete ad refrenãda maleficia impune offendi potuit,quo circa clarissime ꝓtor, antedictus dicto nomine instat.& petit ex causis præmissis,ꝓ uos,uestrumque officiũ,q̃ ad hoc simpliciter implorat, qñcunq; opus sit accusationẽ ꝑdictam per dictũ Semproniũ cõtra sæpedictum Fabriciũ carceratum institutã,siue inquisitũ,subinde formandã reijci,& cancellari debere, & insuper declarari contra ꝓfatũ Fabricium,nec per accusationẽ,nec ex officio M.V. procedi potuisse,aut posse nec debere pro dictis prætensis uulnerib. seu pro dicto prætenso crimine,q̃ uere scelus, aut flagitium, nec dici nec censeri põt,cũ fuerit,& sic ex iure impunibile, & per consequens dictũ Fabriciũ carceri detentũ relaxandũ fore,& esse pristinæ suæ libertati restituendum,& ita fieri,& declarari petit omni alio meliori mõ, uia,iure, ac forma saluis alijs quibuscunq; iuribus,ac defensionib. præfati carcerati cõpetentibus,ac competituris,&c.

ALIA DEFENSIONIS FORMA IN MATERIA Homicicij.Coram uobis Clarissimo Potestate Cremæ.

Comparet d.Sempronius de Alb.procurator, & eo nomine D.Hyppo.Floren.sponte carcerib.M.V.oblati causa illũ tuendi,excusandi,ac defendẽdi ab inquisitione ꝑ D.Iu. maleficiorũ formata iussu.M. V.& processu xe inde formato ob mortẽ,q.Thadæi Polensis,& breuiter dicit, q̃ negat narrata,& exposita in dicta inquisitione,& ꝓcessu uera esse,& fuisse nec ueritatẽ aliq̃ in se cõtinere,& nunq̃ ueritate cõstabit, neque apparebit ipsum Hypp.interfuisse crimini, seu delicto obiecto,& de eius innocentia clare cõstat ex cõstituto.q.Thadæi interfecti per d. iud.Maleficiorũ accepto ubi in primo dicit.che io non hò colpa alcuna,perche non haueua arme,ne mi mossi dal mio luogo in conto alcuno,accedat, q̃ inter.q. Thadæum,& ipsum constitutum summa intercedebat amicitia,quo fit,ut ex cã prædicta tollatur omnis ꝓsumptio, ac sus-

picio

Digitized by Google

picio mali animi, nec obstant testes contra cum examinati, cum de auditu alieno loquantur singulares, forenses, varij, ac in eorum depositis contrarij, ac falsi, qui multas patiūtur oppositiones, vt particulariter demonstrabitur, quibus stantib. petit idem Proc. quo sup. nomine præfatum d. Hyppolytum p̄ M.V. absolui, vel saltem pro nūc ex carcerib. M. V. relaxari debere, & ita fieri, & declarari petit omni meliori modo, via, iure ac forma, &c. saluis alijs quibuscunque defensionibus sibi magis proficuis, &c. & si in præmissis fortasse deficeret, p̄ non credit, protestatur posse ad alia iura sibi magis p̄ficua habere recursum, prout sibi melius de iure videbitur expedire.

PRO HOMICIDIO.

Coram vobis magnifico D. Potestate & Capitaneo Basi.

Constitutus officio Cancellariæ. V. Iacobus de Nouello Iur. Doct. p̄curator, & eo nomine. D. Camilli de Perusio carcerati iam 4. mensib. causa, & occasione illum tuendi defendendi, ac excusandi ab iniusta accusatione contra eum Instituta de homicidio, proditorie illato in personam q. D. Oldrici Campesani, vt in actis Cancellarię, die ac millesimo, vt in ea, ad quam impugnatiue semp̄ relatio habeatur, & breuibus agendo, ac realiter defendēdo excipit, & opponit, ac multū miratur de huiusmodi in iusta, calumniosa, ac ementita accusatione p̄ D. Paulum Campesanum instituta, & particulariter opponendo tā cōtra personā accusatoris, seu querelantis, q̄ contra insolitū, & inusitatum modū, & formā procedēdi eo saltē modo quo hactenus processum fuit, & ex hoc detegit manifesta fraus, dolus, & calumnia ipsius accusatoris, cum potissime ex diuersis, ac varijs medijs satis liquido constet p̄ quicquid fecit idem Camillus, fecit ad suam necessariam defensionem, primo q̄a fuit aggressus, & insultatus, a duobus cum armis hastatis, contra ipsum impetu irruentibus, vt ex dictis 4. test. comprobatur, & qualitas facti id suadeat, cum aggressores erant duo, armati armis tam offensibilibus, quam defensibilibus, & accusatus solus inermis, qui continuo se retrahebat, ne quid mali sequeretur, clamando, & auxilium inuocando, prout deponūt tres testes omni exceptione maiores, Accedat p̄ ex genere, & qualitate armorum hoc comprobatur, cum illi duo habebant arma hastata, & iste Camillus solus habebat semensem, qui primitus in insultu fuit lętaliter vulneratus a prædictis, & nisi ipse accusatus eo tunc admenasset illā percussionē ad viā capitis Oldrici, omnes ēt deponunt, p̄ nisi hoc fecisset, pro certo tenent, p̄ fuisset omnino interfectus ab ipso Oldrico, & mirātur omnes, p̄ ēt faciēdo, quicquid fecit, manus suas effugerit, & euitare potuerit, cum omnes eum Oldricum nouerint fortē terribilē, ac virum haud meticulosum quo fit, vt dicēdum, & cōcludendū sit, p̄ quicquid fecerit idem Camillus, ad suam necessariam defensionē fecerit, q̄ nempe defensio omni iure licita est ēt alios offendendo, & occidendo iurib. satis ēt tonsorib. notis. Quare Magnifice, ac clarime prætor, procurator, antedictus petit, & instat p̄fatū Camillum a Carceribus relaxari M.V. & pristinæ suæ libertati reponi, & hoc omni meliori modo, &c. saluis alijs iurib. sibi competentibus, & competituris.

PRO DELAT. ARMORVM.

Coram vobis, M.D. Potestate Iustinopoli.

Comparet & se præsentat Iac. Nouel. I. D. procu. & procuratorio nomine D. Cæsaris nunc in carcerib. M.V. sponte præsentati, cā, & occasione imputationis, de qua in inquisitione iussu. M.V. p̄tra eū formata, & p̄cessu subinde instructo, & prout latius in actis apparet, & continetur. ad quā impugnatiue semp̄ relatio habeatur, & breuib. agendo, superfluis p̄termissis, dicit idem procurator inquisitionē ipsam nullā, nulliter, ac de facto institutā, & super ea non potuisse, neq; iuridice posse p̄ vos, vestrumq; officiū modo aliquo procedi, cū p̄tensum delictū, si maleficij nomen hīe meretur, nō est supplicio aliquo puniendū, primo, q̄a. D. Cæsar. non fuit mō aliquo inuentus cum armis, neq; deprehensus, prout sonant verba proclamat. M.V. quæ dicit si qs inuētus fuerit arma portare a quo proclama nullatenus est recedendum, cum satis etiam cōstet de intentione, & bona mente eiusdē. M.V. intendentis punire inuentos cum armis, & non deferētes arma. Accedat vlterius, p̄ regulariter pro delatione armorū, qs non punitur, sed bene si fuerit inuentus in palatio, cum armis ad latus, p̄ aperte, & clare demōstratur ex verbis proclamatis, ibi dū dr̄, p̄ de armorū proiectione credatur dicto duorū officialiū, ergo cum D. Cęsar non fuerit inuētus hīe arma ad latus, merito puniri nō potest, Accedat ēt, p̄ arma inuenta ad pedes sæpedicti. D. Cæsaris, non sunt apta, neq; conuenientia vaginæ repertæ ad latus, D. Cæsaris hominis pacifici, q̄ cum ingressus fuit palatiū illico ostendit officialib. non habere arma ad latus, dilatanę vestimenta sua, vt docebitur, si opus fuerit, & insuper ſtāte antiqua consuetudine hic, & vbique recepta, p̄ q̄ detulit arma ī palatio, vel alibi, nisi fuerit inuentus non punitur, iustitia ita suadente, qui aut docet experientia rerum magistra, multi portant arma in palatio, &c. Sed nisi inueniantur ab officialibus, & deprehendantur, non puniuntur. Quare magnifice, ac clarissime prætor Procurator antedictus p̄dicto nomine instat, & petit præfatū, D. Cæsarē ab imputatione p̄dicta liberari, & ex carcerib. M. V. oīno relaxari, & pristinæ suæ libertati restituēdū, fore, & esse, & ita fieri, & declarari petit oī meliori vīa, iure, ac forma: saluis aliis quibuscunq; defensionibus, & iurib. dicti carcerati competentibus, & competituris, &c.

IN CASV FVRTI.

Coram vobis magnifico D. Potestate Asili.

Constitutus officio Cācellariæ. D. Adamus Colbertado Doct. Procurator, & procuratorio nomine, D. Antonij Cęsana, & D. Vitij Beltramini sponte carcerib. M.V. oblatorum cā assertæ imputationis cōtra ipsos superius nominatos, de qua in inquisitione, & processu latius continetur sub die, anno, mense, vt in eo. Ad q̄ impugnatiue semp̄ relatio habeatur, præterquam in partibus cōmodū, & fauorē carceratorū antedictorum cōcernentib. in quib. nullatenus impugnare intendit, sed illa reproducere decreuit, in vim saltē confessionis iudiciariæ, & breuibus agendo, & lōgis ambagib. prætermissis dicit, excipit, ac opponit procurator sæpedictus, deducta in inquisitione nullatenus cōtra inquisitos fuisse probata, cū testes non deponāt de qualitate rei furto subtractæ, & tñ in asserta inquisitione deducitur, p̄ inquisiti contractauerūt vestem velluti Rosati, vñ cū non probetur aliquo pacto furtū dictæ vestis, de qua in inquisitione, prout necessario probari debebat, iure optimo sequidēt absolutio delicto non probato, insup̄ non vī aliquo mō probata contrectatio facta p̄ antedictos inquisitos, qm̄ ad esse furti necessario requiritur cōtrectatio, q̄ accurate deducta est in ipsa inquisitione merito veniunt absoluendi. accedat p̄ in inquisitione deducitur, p̄ præfati inquisiti cōtrectauerunt in domo supradict. inquisitorū antedictā vestem, & tñ p̄ testes nullibi apparet de loco delicti, vnde cum nullatenus locus cōtractationis, & delicti intentati probetur, prout probari debebat, & conueniens est: ergo sequi debet absolutio, accedat insuper, p̄ non sufficit p̄bare delictū, nisi p̄betur tempus, & locus delicti commissi, vñ cum testes non deponant nec de tpe, & loco, prout in inquisitione ipsa appositū fuit, sequitur indubitata cōclusio præfatos imputatos p̄. M.V. absoluendos, fore, quare stantib. prędictis, & alijs coram. M.V. dictis, ac deductis ad ostendendā innocentiā, & puritatem præfatorū inquisitorū, idem procurator dicto nomine petit, & instat præfatos inquisitos ab imputatione ipsa furti absolui debere, vel saltem a nexu carcerum. M.V. pro nunc relaxari, & pristinæ suæ lībertati reponi, & ita fieri, ac declarari petit omni meliori mō, & saluis alijs quibuscunque defensionibus, &c. & si in prędmissis forsitan defeciſlet, p̄ nō credit petit ad alia habere recursum, prout sibi melius de iure visum fuerit, saluis, &c.

ALIA PRO SECTA ET INSVLTV

Coram vobis Clarissimo D. Prætore Brixię.

Comparet & se præsentat Iaco. de Nouello Iur. D. aduocatus. D. Alphonsi de Salodio, & aliorū retētorū, & præsentatorū in casu assertæ imputationis cōtra ipsum, & ipsorū quemlibet factæ, & cōmissæ, vt asseritur de certa secta, laruatione, & occasione aliorū criminū, seu delictorū per eos, vt dī perpetratorū, & prout latius in inquisitione, & processu subinde formato cōtinetur, & apparere dī, & inhærendo eorū cōstitutis, a quibus nullatenus recedere intēdit, sed eos pro repetitis haberi, vult, ac intendit, & per cōsequens instat, ac requirit per M.V. & eius sapientissimam curiam fuisse, & esse ad vlteriora p̄cedendum, & procedi debere, maxime in liberando ipsos comparentes non dicā præsentatos, sed etiam retentos tāquam innocentes, & ignaros assertæ imputationis sectæ, ac aliorum delictorū obiectorū contra eos indebite, ac falso modo fabricatorū suasu, ac interuentu inimicorū suorū, non aūt p̄ ipsi sint, aut fuerint de huiusmodi imputatione culpabiles, cum veritas, aliter & alio modo habeatur de eo, p̄ falso expositū fuerit in asserta querela. D. Sempronij de Ritijs: cum hoc etiam sit a veritate ipsa ualde alienū, & q̄quid ibi per eum dictum fuerit, credendū est, id expositū fuisse contemplatione, suasu, ac subornatione D. Troiani Feltrensis inimici ipsorum retentorum, ac præsentatorum, aquo idem Sempronius edoctus & instructus fuit, prout suis loco, & tempore comproba-

bitur:

Digitized by Google

bitur: nec opitulatur dictum vnius ex correis, quod talia delicta per ipsos retentos, ac præsentatos commissa, aut perpetrata fuerint, quia dictum correi de per se non facit indicium cõtra supradictum correum alijs non concurrentibus iurib. vulgaribus, & si alia crimina, aut maleficia commissa fuissent, p culdubio officio maleficiorum denunciata fuissent, quod minime factum fuit, immo clare, ac manifeste, & euidenter appareret dictum Sempronium somniare, & ficta, ac commentitia delicta fateri. Accedat etiam, quod contra sæpe dictos p̃sentatos, ac retentos ad quęstionem, & torturam nimis seuere processum fuit, & est stante forma iuris, ac statutorum Brixię, & decretis illustriss. Duc. Domi. Venet. cum maxime contra prædictos non sint tot indicia, suspiciones, ac argumenta, per quæ potuerint toties torqueri, & tanta tormenta pati, prout passi sunt, ac fuerant, cum etiam ipsi præsentati, & retenti fuerint, ac sint homines bonæ vocis, conditionis, ac famæ, & possideant idoneas facultates, cum quibus se alere possunt splendide, nec alieno indigent auxilio, prout satis omnibus notorium est. Quibus præmissis, in iure, & in facto subsistentibus, dicit aduocatus sæpe dictus, prefatos retẽtos ac præsentatos ab imputatiõe ipsa absolui, ac liberari debere, vel saltem a carceribus M.V. relaxari, & ita rogat oratque inclitam Magnificentiam vestram, & eius sapientissimam curiam dici, ac declarari debere omni meliori modo, via, iure, ac forma, saluis aliis quibuscunque iuribus &c.

ALIA IN ORDINE.

Coram vobis clarissimo D. Potestate Brixiæ.

Comparet, & se præsentat Iacobus de Nouello Iur. Doct. aduoc. & eo nomine do. Calisti Albani sponte. ac voluntarie carceribus M.V. oblati, & p̃sentati: causa, & occasione cuiusdam præcepti iussu. M.V. facti ac emanati ipsi præsentato, vt in termino tridui post illius exhibitionem, debeat allegari fecisse in eius causa, & si quandocunque allegare intendit, aliter, & prout in eo, ad quod inquãtum opus sit indigna relatio habeatur, & breuibus agendo dicit idem aduocatus præceptum ipsum esse nullius valoris, roboris, ac momenti, ideoque de iure fieri minime potuisse, aut debuisse, & in casu ipso ad vlteriora procedi non posse, neque debere pluribus de causis, & præsertim infrascriptis, stantibus maxime literis clarissimorum dominorum aduocatorum cõmunis Ven. quibus iniungitur, & committitur. M. V. quod vsque ad signaturam in ipso casu procedere debeat, & post modum processum subinde formatum trãsmittere deberet, suis M. quæ vtique adhuc aliquam signaturam facere minime curauit, quo fit vt contra tenorem ipsarum literarũ vsque adeo per præfatam M.V. processum sit, accedente etiam, quod exẽplum ipsius p̃cessus penes, & apud ipsos clarissimos. D. aduocatores adhuc reperitur, & in p̃sentiarum non fuit, nec est expeditus, & minus responsum aliquod per prænarratos clarissimos. D. aduocatores datum fuit, ita, quod in casu ipso ad ulteriora procedi non potest, nec debet, & minus aliquid innouari contra ipsum præsentatum, stante actu superioris, & per consequens stantibus præmissis dicit idem aduocatus supersederi debere expeditio. p̃sentis casus, donec & vsq; quo per sæpedictos clarissimos do. aduocatores visus, & expeditus fuerit dictus processus, & per eos responsum datum fuerit, & ita aduocatus p̃dictus petit per M. V. dici, ac declarari, & fieri debere in omnibus prout supra petitum fuit digestialiter quod tamen nõ credit, petit pro debito iustitię, & pro obediẽtia ipsarũ literarũ assignari ipsi p̃sentato aliam breuem dilationem dierum octo, ad allegandum in casu ipso, ne ipse spõte p̃sentatus indefensus remaneat, prout iuri, iustitiæ, ac honestati conuenit, & ita per M. V. & eius sapientissimam curiã dici, ac declarari petit, & instat: aliter, si secus factum fuerit, protestatur de iustitia denegata, & habendi aditum, & recursum ad clarissimos do. superiores suis loco, & tempore, &c. omni meliori modo, &c. saluis alijs, &c. protestans, &c.

ALIA PRO FRACT. CONFINIVM.

Coram vobis clarissimo Domi. Prętore Vincentię.

Comparet do. Albericus de Lendenaria procurator, & dicto nomine do. Henrici de scolaribus, & vti frater, & coniuncta persona. D. Herculis de Saxo ferrato nunc in carceribus M.V. sponte oblatorum, & præsentatorum causa occasione assertę imputationis, quod fregerit confinia suorum bannorum, de qua fit mentio in inquisitione iussu M.V. formata, & in processu subinde formato apparere dicitur, inhęrendo eorum constitutis, a quibus nullatenus, & nullo modo recedere intendit, sed pro repetitis habere vult, & omnino intendit, & breuib. agendo, ac ipsos & eorũ quemlibet realiter defendendo, supersluis prętermissis, dicit, excipit, & opponit procurator antedictos p̃sentatos, tãquã innocentes, ignaros, & minime culpabiles, a dicta calumniosa, & emẽtita imputatione absoluendos, & liberandos fore, & esse, & ex ipsis carceribus omnino relaxandos: nec officit dictum A. cui in aliquo fides nón est adhibenda, & minus adhiberi debet, licet ad tormenta, & quęstiones aliqua dixerit, minusquam vera, quia id ex impatientia, inconstantia, & animi sui leuitate processit, ut in quouis potius mentiri, quam tormenta pati voluerit, ex quo processum fuit, vt in suo constituto varia necdum locutus fuerit, sed etiam p̃ria, vt & alios criminari, & inculpare noluerit, prout in dicto eius constituto satis clare apparet. minus obstat dictum. T. cũ similiter in suo dicto sit varius, singularis, & sibimet contrarius, non vera, nec verisimilia deponens, immo potius expressa mendacia, & a veritate ipsa penitus aliena, vt ex eius dicto & intueri, & colligi potest, accedente etiam pro maiori comprobatione, & verificatione innocentia ipsorum inquisitorum, quod offerunt se legitimis mediis constare, & probare, q̃ tempore de quo in asserta imputatione, ipsi præsentari se contulerunt Mãtuę, & ibi continuo commorati fuerunt in dicta terra, & territorio vsque ad vindemias ibi habitando, & fructus colligendo, terrasque D. Priami de Azano gubernando, & pręparari faciẽdo pro futuro recollectu, nec aliunde in dicto tempore se cõtulerunt, prout omnibus satis notorium est, quo fit, vt impossibile dicatur sępe dictos p̃sentatos vno, ac eodem tempore duobus in locis adesse potuisse, quibus omnibus verissimis in facto subsistentibus, & alijs suis loco, & tempore dicendis, deducendis, & allegandis, petit aduocatus prędictus ipsos inquisitos absolui debere, vel saltem pro nunc ex carceribus M. V. relaxari, & ita fieri, & declarari petit omni meliori modo via, iure, ac forma, &c. saluis alijs, &c.

ALIA PRO PVRO HOMICIDIO.

Coram vobis Magnifico, & Clarissimo D. Prętore, prefectoque Tar.

Comparet, & se præsentat Io. Fran. de Nouello I. D. & aduocatus d. Alphonsi de Rodigio, & Anto. de Cas. cucho nob. Tar. sponte, ac voluntarie carceribus M.V. oblatorum ac præsentatorum causa, & occasione eos tuendi, defendendi, ac excusandi ab asserta, & iniusta inquisitione V. per vos, vestrumque officium formata contra eos de homicidio sequuto in personam q. Titij Polensis, ex cãnonnullorum verborum inter eos sequutorum in domo illorum a Getto, pro vt latius in inquisitione ipsa, & processu de. super formato contineri, & apparere dicitur, ad quam impugnatiue semper relatio habeatur, prętęrquam in partibus, cõmodum, & fauorem dicti principalis concernentibus in quibus illam impugnare non intendit, sed magis illã in illis partibus laudat, approbat, atque acceptat, & in vim saltem indiciarię confessionis reproducit, & breuibus agendo, & realiter ipsos prędentatos defendendo innocentiam vitę dictorum inquisitorum dicit prefatus aduocatus de asserta imputatione homicidij contra eos obiecta, & falso modo opposita tãquã innocentes, inculpabiles, ac omnino ignaros absoluendos, & liberandos esse, cum satis clarum sit eosdem prędentatos fuisse, & esse valde infestanter prouocatos, irritatos, & lacessitos a prędarrato. q. Titio tam verbis procacibus, & inhonestis, ac turpibus, quam etiam ex terrore armorum iam per dictum q. Titium in manu acceptorum. ideo quod idem Alphonsus nisi pro sui defensione clamasset, aliosque conuocasset, & cõcitasset contra prefatum aggressorem, eos omens proculdubio interfecisset, ita quod quicquid fecit idẽ Alphonsus inquisitus iure, meritoque dici potest ad suam necessariam defensionem fecisse, prout de prędissis omnibus inferius particulariter deducetur, & de singulis comprobabitur. accedente etiam quod idem vulneratus parum post vulnus sibi illatum ambulauit per ciuitatem. conuersando cum ganeis, luxuriose viuendo, & regulas, ac prędepta medicorum non obseruãdo ita quod principaliter non ex ipsis vulneribus, sed ex alio malo regimine, ac incuria ipsius vulnerati mortus fuit, & est, vt per testes clare demonstrabitur, quo fit, vt constito de omnibus supranarratis, ipsi inquisiti veniunt per M.V. cuique dignissimum officiũ, quod ad hoc specialiter imploranr, absoluendos, & a carceribus M.V. omnino liberandos, & ita fieri dici, ac declarari petit, & instat aduocatus prędictus omni meliori modo, &c. saluis alijs quibuscunque iuribus, ac defensionibus sibi competentibus, ac competituris, &c. protestans &c. offerens &c.

ALIA

Digitized by Google

Iacobi Nouelli ad defensam.

ALIA PRO IVRTO.

Coram vobis Magnifico, ac clarissimo, D. Prætore præfectoq; hon. Tar.

Comparet & se præsentat Ia. de Nouel lo. I. D. & ad uocatus, D. Cęsaris de Tridento carcerati causa, & occasione cuiusdam assertę imputationis pro furto commisso, vt assertum fuit in domo illorũ de Rauaginis, modis & tporib. de q̃bus in asserta querela institũta officio male. p̃ D. Iul. de Rauaginis, sub die 15. Iulij nuper exacti, ad q̃ impugnatiue semper, ac negatiue relatio habeatur, & breuibus agendo, ac realiter dictum Cæsarem tuendo, ac defendendo, dicit idem procu. sæpedictum Cæsarẽ obiecti criminis furti esse penitus ignarũ, & ad ostendendam, & demonstrandam vitam, ac innocentiam ipsius Cęsaris malo mõ inculpati, patet ex vita ipsius carcerati hominis. s. bonæ vitæ, conditionis, & famæ, nunquam soliti si milia committere. & habentis satis idoneas facultates, cum q̃ bus se, & totam familiã suã laute, ac splendide, & decenter alimentari põt, prout ab anno 1503. vsq; ad hæc tẽpora satis honorifice vitam duxit. accedat q̃ bona de quib. in dicta asserta accusatione nunq̃ visa fuerũt in domo ipsius imputati, & minus ad manus suas nunq̃ peruenere, licet p̃ attestationem Arettis ad offensam examinati, varie, singulariter, ac de auditu alieno deponentis dictum fuerit, certã vestẽ velluti Nigri cũ manicis visam fuisse in domo prædicti Cæsaris, qui prout i suo constituto dictum fuit, nõ negauit hr̃e, ac iã plurib. dieb. eam habuisse a D. T. eius sororio, trãsmissam in vigilia Sancti Antonij per D. A. nutricẽ ac familiarẽ ipsius d. sororij sui, & ad cõ probandam innocentiã ipsius d. carcerati dicit, q̃ ad effectua lẽ exhibitionẽ pecuniarũ per eum dicto tpe exbursatarũ adẽrãt duo testes, in presenza de quali gli fu detto per esso. D. Cesare à derta Nena, che cosa volea dir questa vesta di veluto, qual Nena disse, la tenerete per pegno fra otto giorni, & se nõ vi si mandarà i danari al tempo perdetto, l'andarete à impegnare al Giudeo, qual M. Cesare disse. che non altramenti ella torria. accedat ẽt, q̃ antedict. D. Iulius accusator visa, & diligenter inspecta ipsa veste in manu præconis offic. maleficiorum vsus fuit his formalibus verbis, la nostra vesta di veluto era piu nuoua, & piu lunga di questa. Quo fit vt cõstito de omnibus, vt supra expositis credendum, imo pro certo tenendũ est, præfatum D. Cęsarem malo modo accusatũ per M. V. omnino esse absoluendũ, & pristinæ suæ libertati restituendũ, & ita fieri dici, ac terminari petit aduocatus, antedictus non tantum modo prædicto, sed omni alio meliori modo, via, iure, ac forma, &c. saluis ac reseruatis alijs, quibuscunq; iurib. ac defensionib. sibi quomodocunque competentibs, ac competituris protestans, &c. saluis, &c. offerens, &c.

ALIA PRO HOMICIDIO PVRO.

Coram uobis Clarissimo D. Locumtenente patriæ.

Coram me Cancellario supradicto ī officio cãcellariæ cõparuit D. Ale. de Colla p̃curator, & eo nomine D. Raphaelis de Cyano nob. vrinensis, cui factũ fuit p̃ceptũ sub die 8. Iulij exacti, iussu magnificentiæ vestræ, vt in termino dierũ. 8. p̃xi. fut. quascunq; faceret defensiones, in casu mortis q. D. Alb. de Tol. aliter, &c. vel prout in eo, ad q̃ in omnib. suis partib. impugnatiue semp relatio habeatur, & breuib agendo, ac realiter ipsum defendendo, superfluis omissis dicit, excipit, & excusat p̃curator antedictus, sæpedictum Raphaelem, carcerib. M. V. detentũ iam plurib. dieb. de huiusceinodi delicto esse penitus inculpabilẽ, & innocẽtẽ plurib. rationib & causis loco, & tpe demonstrandis. & ad ostẽdendã innocentiã ipsius carcerati dicit p̃curator supradicti qualitatẽ doli in inquisitione additã nullatenus fore, & esse p̃batã, quo casu necessario absolutio dicti imputati sequi dẽt per M. V. iurib. satis vulgarib. accedat, q̃ D. Raph. a q. D. Alb. sup tripudio illorũ de Cyano, necdum fuit verbis p̃uocatus, & lacessitus, sed ẽt primitus fuit ponere manũs ad arma, quo casu idẽ carceratus se tuendo & viriliter defendendo vnicum intulit vulnus prædicto Albe. id magis dr̃ fecisse ad defensam, q̃ ad offensam, accedat vlterius q̃ idẽ Alb. percussus, principaliter ex ipsis percussionib. & vnico vulnere non obijt, sed ex malo suo regimine, cum post triduũ accessit vagando per ciuitatẽ, non obseruãdo regulas. & p̃cepta medicorum, quo fit, vt non principaliter ex ipso vulnere, sed ex incuria sua obijsse existimandum est, vt liquido per peritos constandum, & probãdum docebitur. qb in facto sub sistentib. & probatis manifeste liquebit antedictũ Rapha. carceratũ leuiter, & extraordinẽ arbitrio M. V. esse plectendũ, cũ terror armorũ, & nõ obseruare regulas, ac præcepta medico rum satis ipsum carceratum excusent, quo circa clarissime, ac dignissime D. locum tenens procurator antedictus ex causis p̃ narratis, & alijs, suis loco, & tempore dicendis, & allegandis, q̃cunque expediens erit, rogat, oratque inclitam. M. V. eiusq; dignissimum officium, quod ad hoc specialiter implorat, quatenus dictum carceratum ab ordinaria pęna absoluat, ac absolutum reddat, & mitiori, ac leui pęna ipsum afficiat pecuniaria, vel alia consimili arbitrio M. V. ei imponenda, & ita fieri, ac declarari petit omni meliori modo, via, iure, ac forma, &c. saluis alijs quibuscunque defensionib. & iuribus suis competentibus, ac competituris, &c. & si in propositis fortasse deficeret q̃ non credit, possit ad alia habere recursum, prout sibi melius de iure videbitur expedire.

ALIA IN CASV HOMICIDII.

Coram vobis Magnifico D. Potestate Paduæ.

Comparet excellens D. Marcus Blanch. V. Iur. Doc. interueniẽs procuratorio nomine ser Berti Furnarij detenti, ac carcerati cã, & occasione illũ tuendi, defendendi, ac excusandi ab asserta imputatione contra eum instituta, ac obiecta per. D. Lazarum ab acqui. de certo homicidio sequuto in personã, q. Viti Hebræi, loco, tpe, ac præsentibus, de quibus, & prout latius in inquisitione contra eum per. D. iudicẽ maleficiorum iussu. M. V. formata continetur, & legere est, ad q̃ impugnatiue semp relatio habeatur, & breuibus agendo, ac realiter ipsum excusando, superfluis prætermissis, dicit, exponit, ac opponit procurator antedictus assertam inq̃sitionem fuisse, & esse nullã, nulliterque, & de facto formatã, minusq; considerate, & super ea non potuisse neq; posse, ac debere per vos, vestrumq; officium aliquo modo procedi, statute statuto cõis Paduæ in præsenti materia deponente cũ prætẽsum homicidium, pp, q̃ sæpedict. Bertus fuit imputatus, ac inculpatus nõ fuit, neq; est de iure punibile, imo nec maleficiũ, aut delictum est censendũ, cũ iure permittente, impune interfici fieri potuit, ex quo d. Hębræus fuit alias accusatus de furto, & ob id condemnatus in li. 300. prout in sua condemnatione est legere, quo fit, vt idem Hebræus impune, & offendi ac interfici potuit statuto ita disponente, ac iustitia sic permittente, imo super ipsa inquisitione. M. V. amplius procedere non debet, sed debet ipsam penitus aboleri facere, seu cancellari aliquibus in contrarium non obstantibus. Accedat vlterius q̃ quicquid fecit idem inquisit. id fecit cã se defendendi, cum legitime constare põt ante casum sequutum vim sibi per dictũ Hebræum esse illatã, cũ primus posuerit manus ad arma, & īsultum fecerit p̃ dictũ Bertũ, quo fit, vt quicquid egit idẽ inq̃situs p̃ dictũ Hebræũ, id fecit non cã vlciscendi, sed se tuendi, ac defendendi ab insultu p̃dicto, quare clarissime, ac integerrime prætor, procurator antedictus petit, ac instat ex causis præmissis per vos, vestrumq; officiũ, q̃ ad hoc specialiter implorat, quatenus pronuncietis p̃ dic. inquisitũ procedi nullatenus potuisse, aut posse, pro dicto prætenso homicidio, & per consequens dic. carceratum ex carcerib. M. V. omnino relaxandũ fore, & esse, ac pristinæ suæ libertati restituendum esse, & ita fieri instat omni meliori modo.

ALIA IN ORDINE.

Coram vobis M. D. Potestate Bergomi.

Coram vobis clarissimo D. A. ac dignissimo prætor Bergomi comparet, & se præsentat Iaco. de Nouel. Iur. Doc. procurat. nomine D. Almerici de Foroliuio tenti, ac incarcerati, p̃ casu mortis. q. Otisci de Tirabuschis, cui intimatũ, aq̃ notificatum fuit, vt in termino iussu. M. V. assignato, ac limitato ostendere, ac docere debeat. quicquid vult & intendit super casu retẽtionis eiusdem Almerici, qui. d. procurator dicit, ac protestatur, verum esse, ac fuisse supradictum, D. Almericum per officiales curiæ M. V. captum, ac detentum fuisse, ac esse, in loco sacro, & inde violẽter extractum, & carcerib. M. V. repositum, ac detrusum, & adhuc retinet a die. 12. Iulij, vsq; ad præsens, & ob id ex formalegum ac sacr. causa. in loco ex quo deductus, ac extractus fuit, remitti, ac reponi dẽt, & ita per M. V. fieri, supersluis omissis, petit, ac instat, omni meliori modo, via iure, ac forma, &c. & ad hoc vt veritas facti cognoscatur, & habeatur idem d. procurator instat, vt M. V. dignetur committere suo. ip. d. iud. maleficiorum, q̃ velit se conferre, ad intuendum, conspiciendũ, ac vidẽdum locũ, in quo ab officialib. captus fuit, & sup dicto loco, q̃cunq; opus sit, ad examinandũ oẽs testes, quos examinari facere intendit occasione dictæ retentionis, ad hoc vt facta subinde legitima probatione, & iustificatione, & constitu

to præ-

Digitized by Google

to præfatum, D. Almericum in loco ſacro captum, & deprehẽ ſum, eodem loco remittatur, ac reponatur, iuſtitia ſic ſuadente, & per conſequens ex carcerib. M.V. pro nunc relaxandum fore, & priſtinæ ſuæ libertati reſtituendũ, & ita fieri & declarari petit omni meliori modo, via iure, ac forma, ſaluis alijs quibuſcunque defenſionibus dicti carcerati magis competentib. & competituris, ſuis loco, & tempore, ſaluis alijs &c.

ALIA IN CASV FALSITATIS.

Coram vobis magnifico Domino. Poteſtate Bergomi.

Comparet D. Io. Petrus ab vlmo pater & conjuncta perſona. D. Cæſaris ab vlmo detenti, & carcerati iam pluribus dieb. cã, & occaſione illũ excuſandi, ac defendendi ab aſſerta imputatione falſitatis contra ipſum obiectæ, ac per ipſum (vt aſſeritur) perpetratæ, & commiſſæ loco, & tpe, vt in inquiſitione iuſſu M.V. formata, ad q̃ impugnatiue ſemper relatio habeatur & breuibus agendo, ac eundẽ eius filiũ realiter defendendo, ſuperfluis omiſſis, dicit, excipit, ac opponit, prout in ſuo cõſtituto, a quo nullatenus diſcedere intendit, ſed pro repetito haberi vult, ac intẽdit & iura iurib. addendo dicit, q̃ ſi idem Cæſar ſcripſit aliter, q̃ p partes expreſſum fuit, id doloſe nõ fecit, quo caſu de falſo nullatenus puniri põt iurib. vulgarib. ſed vt per teſtes comprobatũ fuit, id p errorẽ ſcriptũ eſſe clare, & aperte demonſtratum eſt, & per ꝓbs probata non fuerunt p̃dicta, & in dubijs qñ notarius aliter ſcribit, q̃ dictum fuit, id potius per errorẽ feciſſe, q̃ per dolũ dicendum eſt, cum maxime hoc conſtare poſſit per ſuum iurm purgationis, accedat ẽt, q̃ idem Cęſar fuit habitus, tentus, ac reputatus pro bono, ac legali notorio, & rõne qualitatis perſonæ p̃ſumitur potius error ſcribentis, quã falſitas, vlterius idẽ Cæſar poſſidet ſatis idoneas facultates, cum q̃b. ſplẽdide, ac opulenter viuere poteſt. Quib. in iure, & in facto ſubſiſtentib. & alijs loco, & tpe allegationis. fiend. petit idẽ procurator, ac pater præfatum Cæſarem pro nunc ex carcerib. M.V. relaxari, ac ſolui, & ita fieri, ac pronunciari inſtat, ac petit omni meliori mõ, via, iure, ac forma, ſaluis alijs iurib. ſibi magis cõpetentib. & competituris, &c.

ALIA IN CASV PERCVSS.

Coram vobis. M.D. Poteſtate. Salodij.

Comparet, & ſe præſentat Ia. de Nouel. D. aduocat' D. Oldrici de Mantua ſponte carcerib. M.V. oblati, ac præſentati imputatione, q̃ idem Oldricus quamplurimas percuſſiones intulerit tam ad viam capitis, quam ad viam dorſi. D.T. de Zechis, loco, & tpe, prout latius in accuſatione officio. M.V. porrecta per dictum, D.T. ad quam in omnib. relatio habeat impugnatiue ſemper, & breuib. agendo, dicit dictam aſſertam accuſationem nullã nulliterq; de facto inſtitutã, & ſup ea nõ potuiſſe, neque poſſe per vos ac officiũ V. aliquo mõ procedi, cũ prætenſum delictũ non ſit taliter p̃batum, q̃ ſuper eo fieri poſſit aliqua ſnẽa condemnatoria ad fauorem præfati accuſatoris, & qñcunq; probata legitime fuiſſet dicta accuſatio, minus condemnatio aliqua per M.V. ſequi poſſet, cũ alias dictus T. accuſator per ſnĩam criminalem cõdemnatus fuit in li. 50. pro inſultu penſate commiſſo, ac ſequuto in perſonã Dominici Ferrarienſis, quo quidem caſu de iure municipali impune, nedũ percuti potuit, ſed etiam interfici iure potuiſſet, quo fit, vt ſtante diſpoſitione ſtatuti, ac iure municipali præallegato M.V. nec per accuſationem nec p aliquem alium modum, cõtra dictũ carceratum procedere põt, aut debet, ita publica ſuadente loci conſuetudine, fere vbiq; per totam Italiã recepta quare clariſſime, ac integerrime p. procurator aduocatus antedictus inſtat, ac petit ex cauſis præmiſſis, ac alijs loco, & tẽpore dicendis, ac deducendis, accuſationẽ ipſam reijci, ac cancellari debere, & vlterius Odoricum prędic. ex carcerib. M.V. ſic iuſtitia permittente relaxandũ fore, & ita fieri, ac interloq; petit omni meliori modo, &c. ſaluis alijs iurib. &c.

ALIA DEFENSIO PRO HOM.

Coram vobis M.D. Poteſtate Feltri.

Comparet & ſe præſentat excellen. D. Ia. Facino. I.V.D. nomine. D. A. de Ripa detenti, ac carcerib. M.V. emãcipati imputatione mortis, q. Alberici de Lendenaria ſequutæ in territorio M.V. iam plurib. menſib. cã illum tuendi, defendendi ac excuſandi ab aſſerta inquiſitione per uos, veſtrumq; officium formata pro homicidio prædicto, prout latius in inquiſitione ipſa, & proceſſu deſuper formato contineri dr̃, ad quã impugnatiue ſemper relatio habeatur, præterquam in parte, ac paſſibus commodum, ac fauorem dicti ſui principalis concernentibus, in quibus illam impugnare nullatenus intendit quinimo illam in illis paſſibus, laudat, approbat atque acceptat, & in vim ſaltem iudiciariæ confeſſionis reproducit, & breuibus agendo, & realiter ipſum excuſando, & oſtendendo innocentiam ipſius inquiſiti, dicit, quod quicquid fecit. D. Albertus fecit ad ſuam neceſſariam defenſionem, nam ex depoſit. teſtium ſatis clare apparet. D.A. fuiſſe prouocatum a D. Alberico, & vulneratum, in maximo vitæ ſuæ periculo conſtitutum, ideo iure optimo cenſendum eſt id feciſſe ad ſuam neceſſariã defenſionem cũ terror armorum, iactatio ipſum A. p cutiendi, & in eum furibunde irruere, ſatis ipſum excuſet iuribus vulgaribus, accedat etiam q̃ idem A. fuit primo percuſſus & vulneratus a D. Alb. & ipſe inſultatus aliter ſe tueri non poterat, niſi medio dictæ percuſſionis, quæ fecit vulnus lætale, & niſi A. pro ſui defenſione clamaſſet alioſq; concitaſſet, ac conuocaſſet contra p̃fatum Alb. aggreſſorem, eum proculdubio interfeciſſet, quare ſtantib. prædictis in facto, & in iure veriſſimis; petit, & inſtat aduocatus prædictus eundem carceratum relaxari, & priſtinę libertati ſuæ reponi, & ita petit fieri, &c. ſaluis alijs, quibuſcunque defenſ. &c.

ALIA PRO FALSO MONETARIO.

Coram vobis. M.D. Poteſtate Rodigli.

Comparet excellen iur. Doct. d. Iacobus de Nouel. nomine. d. Sempronij de Vrbino ſponte carcerib M.V. oblati, ac præſentati, cã, & occaſione illlum excuſandi, tuendi, ac defendendi ab aſſerta inquiſi. per vos, veſtrumque officium formata contra eũ pro monetario, loco, & tpe, vt in dicta inquiſitione, & proceſſu deſuper formato continetur, ad quã in omnib. ſuis partib. impugnatiue ſemper relatio habeatur, & breuibus agendo, ſuperfluis prætermiſſis, dicit, excipit, & opponit idem, D. Iaco. q̃ ipſa moneta non eſt falſa, neq; adulterata, cum in ea non fuit admixtum auricalcum, vel alia ſimilis materia in colore, imo vt videri põt eſt puri auri, accedat, q̃ in ea reperit̃, & eſt Imago principis cum literis ſolitis, ac conſuetis imprimi, accedat vlterius, q̃ idem Sempronius inq̃ſitus illã expendit animo gerendi negocia Illuſt. D. principis, vt antiqua ipſa moneta ſalua foret, & hoc fuit factũ bona voluntate, ac laudabili mente & non animo eam contractandi, cum in ipſo carcerato, ſeu ĩquiſito dominium ipſis monetæ omnino trãſlatũ fuerit, qua reſtantib. prædictis aduocatus antedictus orat, rogatque inclitam M.V. eiuſq; digniſſimum officium, q̃ ad hoc ſpecialiter implorat quotieſcunque opus ſit, vt prædict. Semp. ſponte preſentatum ab imputatione ipſa abſoluat, abſolutumq; reddat, & ſubſequenter ex carcerib. M.V. omnino relaxari faciat iuſtitia ita ſuadente, & ita fieri ac pronunciari petit omni meliori modo, via iure, ac forma ſaluis alijs iuribus, mihi competentibus, ac competituris.

PRO HOMICIDIO ATTENTATO.

Coram vobis M.D. Poteſtate & Cap. Baſſ.

Conſtitutus officio Cancellariæ. D. Iacobus de Nouello. I. Docto. aduocatus & eo nomine dom. Proſperi Campeſani ſponte carcerib. M.V. oblati imputatione, q̃ pecunia recepta. do. Anto. de Amicis venenare voluerit menſibus exactis, de qua in accuſat. officio cancellarię. M.V. inſtituta p̃ do. Fran. fratrem præ narrati. D. An. ad quã in omnib. ſuis partib. impugnatiue ſemper relatio habeatur. prius accep. fauorabilib. cõcernentib. cõ modũ, & fauorem, ſi quæ ſunt in dicta aſſerta, ac ementita accuſatione, & querela dicti Frãciſci, & in vim tacitę iudiciariæ confeſſionis cõtra dictũ Franciſcum accuſatorẽ reproductis, reiectiſque contrarijs ac ſuperfluis omiſſis, dicit aduocatus antedictus, q̃ licet de iure cõi in delictis, & criminib. attentatis. & in ſpecie in delicto homicidij puniatur pari pœna, prout delictum conſummatũ, tñ de generali conſuetudine fere per totã Italiã hactenus obſeruata, ac recepta contrarium obſeruat̃, & pluries obtentũ, & iudicatum fuit, & ita M.V. in pœnis irrogandis dẽt, & tenetur ſeruare cõſuetudines, quæ pro legibus reputantur, accedat, q̃ delictum attentatum ita demum punit̃, qñ deuentum eſt ad actum proximum facto, ſed ſic eſt, q̃ idẽ accuſat. non deuenit ad actũ proximum, prout ſi dediſſet, ex quo nullus patitur, & nęmo offenditur, nimirũ ſi pęna ordinaria damnandus non eſt, ex quo homicidium ſequutũ, nec conſumatum fuit, nec deuentum eſt ad aliquam offenſam, & ad actum

Digitized by Google

actum proximum homicidio, prout per teſtes comprobatū fuit. Quare ſtantibus præmiſſis in iure, & in facto veriſſimis, petit antedictus aduocatus inclitam M.V. eiuſque digniſſimū officium, vt præfatum carceratum ab ordinaria homicidij pœna abſoluat, abſolutumque reddat, & mitiori, ac extraordinaria pœna arbitrio, & clementia. M.V. afficiat, & ita fieri, & declarari petit omni meliori modo, via, iure, ac forma, &c. ſaluis alijs quibuſcunque defenſionibus competentibus, & competituris.

ALIA PRO RAPTV.

Coram vobis Magnifico. D. Poteſtate Meſtræ.

Conſtitutus, officio cancellarię. D. Aloyſius de Fantis procurator eo nomine ſer Angeli Cechinati per officiales curię. M.V. retenti, & in carceribus exiſtentis, imputatione, quod violenter rapuerit Ceciliam filiam Petri Farinori de villa Tellarini, vt latius in accuſatione, & querela. T. fratris prædicti Cecilię, & proceſſu ſubinde formato apparere dicitur, ad quam in omnibus ſuis partibus impugnatiue, ac negatiue ſemper relatio habeatur, & ſuperfluis omiſſis, dicit aduocatus prædict. accuſationem fuiſſe, ac eſſe nullam, nulliterque de facto inſtitutam per perſonā infamem a iure prohibitam, & mandato carentem, ſed potius inſtitutam ſuaſu, ac contemplatione ipſius accuſatoris Capitalis inimici prædicti Cechinati retenti, vt clare, & aperte compróbabitur, & confitendo intentionem ipſius querelantis, ſcilicet, quod idem Angelus rapuerit præfatam Cæciliam non reclamante, neque reſiſtente, dicit idem aduocatus præfatum Angelum per M. V. abſolui debere, cum raptus ipſe non ſit de iure punibilis, quando maxime præceſſit tractatus de nuptijs, & carceratus ipſe conſenſum habuerit, a præfata Cæcilia de nuptijs contrahendis per viam tractatus taliter, quod deuentum fuit ad conſenſum ambarum partiū de nuptijs contrahendis, & ſic concluſum fuit, vt per teſtes liquido demonſtrabitur. accedat vlterius, q̄ idem Angelus præfatam Cęciliam carnaliter cognouit, & matrimoniū conſumauit, quo fit, vt ſi idem Cechinatus eandem Cæciliā rapuerit pœnam & crimen raptus incidiſſe minime dubitandū eſt cū mariti iuſtitia permittēte in vxore manus hēat iniectionē iuribus ſatis vulgarib. Quare cōſtito de oībus, & ſingulis præmiſſis petit, & inſtat aduocatus antedictus præfatum Angelū per M.V. eiuſq; digniſſimū officiū, qđ ad hoc principaliter implorat, abſolui, cū partes iudicis ſint præfatū accuſatū abſoluere rebus in iure, & in facto ita ſubſiſtentibus, & ſe habentibus ſaluis alijs quibuſcunque iuribus, & defenſionibus ſuis ſibi cōpetentibus, & cōpetituris, &c. Et prędicta omnia, iudicio meo tam ad vtilitatem omnium procuratorum, quam ad aliorū quorumcunque cupiētium tueri reos criminis eruditionem breuiter, ac ſuccincte dixiſſe ſufficiat, ad laudem, gloriam, ac honorem domini noſtri Ieſu Chriſti, qui ſit benedictus in ſęcula ſęculorum. Amen. Anno. 1553. 22. Nouemb.

FINIS.

TRACTATVS SECVRITATIS, AC SALVICONDVCTVS.

D. GREGORII DE MAGALOTTIS Patritij Rom. Epiſcop. Cluſini. I.V. conſultiſſimi.

1 *Cognitionem ſpecierum præcedere debet generis cognitio.*
2 *Diffinitio omnis in iure eſt periculoſa.*
3 *Securitas definitur.*
4 *Definitio bona debet conuerti cum ſuo definito.*
5 *Securitas & a iudice, & ab alijs datur.*
6 *Legati hoſtium a lege ſecuritatem habent.*
7 *Securitate gaudent confugientes ad eccleſiam.*
8 *Securitatis ſpecies ſunt quinque.*
9 *Securitas a re rei, quę dicatur.*
10 *Securitas quæ datur a re perſonæ quæ dicatur.*
11 *Homo liber æſtimationem non recipit.*
12 *Pauper cogitur domum ruinam minantem vendere.*
13 *Securitas a perſona rei, quæ ſit.*
14 *Securitas quæ præſtatur a perſona perſonæ quæ dicatur.*
15 *Securitas quæ a lege vel iudice homini datur quæ ſit. Fidantia quæ dicatur,*

Securitatis ac ſalui conductus materiam diſputaturus. Imitabor iuriſconſulti ſententiam in l. 1. in prcip. ff. de iuſti. & iure. Dicentis operam iuri daturum prius noſce oportet, vnde nomen iuris
1 deſcendat cum ad cognitionem † ſpecierum prędecedere debeat cognitio generis, vt intelligatur quid ſit id de quo diſputatur, vt in lege prima, Digeſtis ſi certum petat. & per gl. in Ru. de reg. iur. in 6. Et licet omnis † diffinitio
2 in iure ſit periculoſa, l. omnis diffinitio, ff. de reg. iu. l. 1. §. dolū, ff. de dolo. Nihilominus Guil. de Cun. quem refert & ſequitur Bar. in l. illicitas. §. ne potentiores, ff. de off. præſid. hoc modo diffinit. † Securitas eſt legitimum præſidium quod per of-
3 ficium iudicis iuſte timenti datur. Quam diffinitionem videtur ſequi legiſlator in l. denunciamus, verſic. Nam ſi quis &c. C. de his qui ad eccl. confug. & Alber. de Roſ. in d. §. ne potentiores, in prin. & Iac. de Bel. in §. neque autem homicidis. in j. colum. in Auctē. de mand. princ. Vbi dicit iſtam ſecuritatē vulgariter fidantiam appellari ſecundum Bal. in auct. agricultores, C. quæ res pig. oblig. poſſ.

Sed iſta diffinitio Guil. de Cu. nequaquā videtur vera cum non ſit vniuerſalis & non conuertatur cum ſuo diffinito, vt
4 omnis bona diffinitio † conuerti debet, vt in d. l. 1. §. Dolum, & ibi Bar. ff. de dolo, & in l. mortis cauſa capitur, de donati. cauſ. mor. & late per Phil. Dec. in d. l. omnis diffinitio. in princip.
5 Quoniam non omnis ſecuritas † datur a iudice, ſed quandoq; datur a lege nullo miniſterio iudicis interueniente, vt in lega-
6 tis hoſtium, quibus tanquam ſanctis † a lege & non iudice ſecuritas datur, vt in l. fin. ff. de legation. & in l. ſanctum, ff. de rerum diuiſio. in c. iusgentium. 1. diſtin. ibi, legatorum non violandorum religio. Item confugientes ad eccleſiam iam a lege
7 gaudent † ſecuritate vt inde inuiti extrahi non poſſint, vt in l. prędenti, C. de his qui ad eccl. confug. Et in multis alijs caſibus lex dat ſecuritatem ſine miniſterio hominis, vt inferius dicemus. Et ideo verbum ſecuritatis, hoc modo diffiniendum eſt, ſecuritas ſiue ſaluus cōductus eſt præſidium quoddam, quod a lege vel ab eius miniſtro iuſte timentibus datur. Sed poſſet Guil. de Cun. ab iſta impugnatione defen. cum Guil. de Cun. non intendat diffinire verbum ſecuritatis in genere ſumptū: Sed tantum illam ſpeciem ſecuritatis quæ datur a iudice auctoritate legis, quando quis timet ne ab aliquo offendatur, de qua per Bar. & Doct. in d. §. ne potentiores. & latius per Feli. in cap. 1. verſi. qui timet, extra de treg. & pac. Et cum circa iſtam diffinitionem parua verſetur vtilitas vlterius non inſiſtam.

Cum itaque demonſtrauerimus quid ſit ſecuritas in genere ſumpta, videndum eſt de qualibet eius ſpecie vt cognoſcamus de qua tractare velimus. Prędemittendum eſt igitur quod
8 quinque ſunt ſpecies † ſecuritatis.
9 Prima ſpecies eſt quę dat † a re rei, vt ſi timeatur ne domus mea ruat ſuper domum tuam, cogor officio iudicis prędſtare cautionem de damno infecto, quæ a re rei prędſtatur, vt in toto tit. ff. de dam. infec.
10 Secunda ſpecies ſecuritatis datur † a re perſonę, vt poteſt cōtingere caſus, quando ego timeo ne domus tua ruat ſuper caput meum & familiæ meæ, & tunc quia non eſt mihi cautū p
11 ſatisdationē de dāno infecto. Cū corpus † liberū eſtimationē non recipiat, vt in l. ex hac, C. ſi quad. pauper. fec. dic. & in c. 1. extra de iniu. Cogitur dominus ſi diues eſt illam reficere, ſi
12 † pauper illam vendere vt refici atur, vt declarat Spec. in ti. de ſatisdationibus, §. fi. ver. Item eſt & alia &c. quem refert Bart. in d. §. ne potentiores. & Alex. & Moder. in Rub. ff. de dam. in-
13 fec. Tertia ſpecies ſecuritatis prædſtatur a † perſona rei. Qm̄ ſi timeo ne vis fiat in poſſeſſione mea poſſum implorare officium iudicis vt cogat illum de quo timeo vt caueat ne vim faciat in poſſeſſione mea, vt in l. ſi ſuper poſſeſſione, & ibi Bald. C. de tranſact. & Bar. in l. qui bona, §. qui damni, ff. de dam. infec. Et circa iſtam tertiam ſpeciem ſecuritatis multa alia exēpla ponuntur per Alb. de Roſ. in dicto §. ne potentiores, quæ breuitatis cauſa prætereo &c. Quarta ſpecies ſecuritatis eſt il-
14 la quę prędſtatur † a perſona perſonę quando timenti ab aliquo datur officio iudicis cautio de nō offendēdo, vt per Bar. & Doct. in dicto §. ne potentiores, & per Felinum in dicto c. 1. ver. qui timet, & reperiuntur fere infiniti caſus quibus ſecuritas a perſona prædſtatur perſonæ, vt in l. vniuerſa, C. de pręc. imper. offeren. & in l. penul. ff. de petit. hęred. & in l. poſſeſſor acceptum. & in l. is a quo, ff. de rei vendic. & toto titu. ff. & C. de fideiuſ. cum multis ſimil. & cum iſtę quatuor ſpecies ſecuritatis ſint per Doctores in dictis locis ad ſaturitatem diſcuſſę illas in prędenti tractatu ſilentio pręteream. Quinta & vlti-
15 ma ſpecies ſecuritatis eſt illa † quę homini a lege, vel ab eius miniſtro prędſtatur, quam non improprie Doctores fidātiam, ſiue ſaluum conductum vocant, & de iſta vltima ſpecie ſecuritatis ex multis Doctorum auctoritatibus hinc inde ſparſis & in vnum per me collectis Deo Opt. Max. auctore prædſentē

tracta-

Digitized by Google

tractatum efficiam. Quem pro clatiori intelligentia in quatuor partes principales diuidam. In prima dicam de personis quæ possiunt securitatem dare, & quibus debeat securitas data seruari. In tertia quomodo debeat interpretari. In quarta & vltima qua pœna puniantur non seruantes securitatem, & quomodo finiatur. Et istas quatuor species securitatis per 24. declarationes disputabimus.

SVMMARIVM.

1 *Securitas quando orta esse dicatur.*
2 *Homo homini insidiari non debet.*
3 *Legati de iure gentium reputantur sancti.*
4 *Securitas de iure ciuili quot modis præstetur.*
5 *Presentia publicæ personæ præstat securitatem.*
6 *Signum de publico appositum præstat securitatem*
7 *Iniuria illata cursori habenti signum seuerius vendicatur.*
8 *Legati hostium portabant in signum herbam quandam.*
9 *Securitatis tacitæ exempla recensentur.*
10 *Domus vnicuique est tutum refugium.*
11 *Principes omnes securitates præstare possunt.*
12 *Saluus conductus de iure positiuo quibus dari non debet.*
13 *Princeps est supra ius positiuum.*
14 *Saluus conductus executionem pœnæ tantum suspendit.*
15 *Saluus conductus tam temporalis quam perpetuus conceditur.*
16 *Saluus conductus perpetuus in quo differat a remissione.*
17 *Voluntas principis pro causa iusta habetur.*
18 *Princeps presumitur rationabiliter rescribere.*
19 *Delinquentes sunt Deo vt hominibus exosi.*
20 *Malis parcens bonis nocere dicitur.*
21 *Princeps eius subditorum funditus tollere potest.*
22 *Pacis occasione bona ciuium hosti dari possunt.*
23 *Antiani vel priores ciuitatis quem dent saluum conductum.*
24 *Papa an pro bono pacis potuerit remittere damna & iniurias populi Romani.*
25 *Carceratus cum carcerante an contrahere possit in eius fauorem.*
26 *Fidem frangere etiam iuratam frangenti fidem licet.*
27 *Fides qualiter hosti sit seruanda.*
28 *Ciuitas superiorem non recognoscens concedit saluum conductum.*
29 *Ciuitas libera an possit condemnatum restituere ad honores & famam.*
30 *Priores & antiani representant communitatem.*
31 *Ciuitas an possit affidare Bannitos.*
32 *Rector ciuitatis potest bannitum affidare.*
33 *Ciuitas quæ potest statuta condere habet merum & mixtum imperium.*
34 *Inhibitum tacite omnibus delegatis quando censeatur.*
35 *Princeps concedendo reseruata censetur cum clausula, vt illud exerceatur cum debita causæ cognitione.*
36 *Saluus conductus perpetuus Soli principi reseruatur.*
37 *Perpetuum quid dicatur.*
38 *Capitaneus belli inducias breues facere potest.*
39 *Dilatio ad soluendum debitori ad breue tempus dare potest.*
40 *Ciuitas quando possit perpetuam securitatem dare.*
41 *Fides est seruanda hostibus.*
42 *Procurator ad exigendum non potest dilationem concedere.*
43 *Principes Christiani non possunt treuguam vel pacem facere cum infidelibus sine consensu papæ.*
44 *Capitaneus locum tenens principis, potest omnia quæ princeps potest.*
45 *Princeps potest concedere saluum conductum tam ciuiliter quam criminaliter absque controuersia.*
46 *Moratoria quid sit, seu quę dicatur, & qualiter concedatur.*
47 *Tempus longum, vel breue in saluo conductu qualiter consideretur.*
48 *Princeps secularis non potest tollere vel suspendere eius effectum.*
49 *Lex potest remittere iuramentum ex causa.*
50 *Princeps non potest contra ius diuinum dispensare.*
51 *Pontifex Romanus iuramentum remittit & suspendit.*
52 *Motus proprius principi quid operetur.*
53 *Moratoria ualet si dentur fideiussores aliter non.*
54 *Moratoria non extenditur ad debitum fiscale regulariter.*
55 *Causæ cognitio quid operetur in concessione.*
56 *Cessio bonorum non defendit debitorem ex maleficio.*
57 *Iudex an delinquentibus securitatem præstet.*
58 *Iudex non reuocat nec suspendit sententiam prædecessoris sui.*
59 *Executio sententiæ non ad delegatum sed ad superiorem spectat.*
60 *Iudex quando possit concedere securitatem delinquenti.*
61 *Presentia inquisiti multum confert ad inuestigationem delicti.*
62 *Defensio sui ipsius est fauorabilior, quam accusationis prosecutio.*
63 *Iudex magnam potestatem habet circa cognitionem delictorum.*
64 *Penam index augere, & minuere potest.*
65 *Iudex secularis incidenter se intromittere potest in causis matrimonialibus.*
66 *Bannitus captus in alieno territorio an sit domino territorij restituendus.*
67 *Cognitio minoris delicti an retardet maioris executionem.*
68 *Presentia accusati, quid operetur in iudicio.*
69 *Bonum illud præfertur, quod ex duobus bonis maiori æquitate fulcitur.*
70 *Iudex potest dare securitatem inquisitio vel accusato nondum condemnato.*
71 *Reipublicæ interest delicta non occultari.*
72 *Beneficio securitatis an reus renunciare possit, in casu imponendę pœnæ afflictiuæ corporis.*
73 *Significationis etiam Fidantiæ appellantur.*
74 *Aufugiens semel de carcere, non debet amplius fideiussoribus relaxari.*
75 *Saluus conductus potest a iudice debitori dari.*
76 *Iudex affidare potest debitores alienos in suo territorio.*
77 *Iudex originis an subdito etiam extra territorium possit dare saluum conductum, & prosit.*
78 *Statutum an extendatur extra territorium.*
79 *Contumax non potest opponere litis pendentiam coram iudice loci vbi deliquit.*
80 *Delictum eiusdem hominis non debet sepius inquiri.*
81 *Tolerantia principis tacite bannitum affidare videtur.*
82 *Actus taciti plerumque operantur dispositionem.*
83 *Delicta præscribuntur spacio triginta annorum.*
84 *Iuramento calumniæ licet non possit expresse renunciari, tacite tamen uidetur posse.*

PRIMA PARS.

1 PRimo opere pretium est scire quę securitas in principio generationis humanæ cum ipso homine nata est. Quoniam ius naturale, vt homines perpetua securitate gauderent voluit eos omnes liberos esse, vt in l. manumissionis quoque, ff. de iu. & iu. & in c. ius naturale j. di. ac mandauit quę nemo alteri faceret quę sibi fieri nollet, vt in c. 1. di. 1. & no. in rub. ff. quę quisq; iu. &c.

2 Cum nephas esset hominē homini insidiari, vt in l. vt vim, ff. de iu. & iur. Deinde superuenit ius gentium, & cum eo iure essent inuentæ seruitutes, & bella, l. ex hoc iure, ff. de iu. & iur. uoluit ius gentiū legatos hostium esse ab omni molestia liberos & securos. & si quis legatos hostiū pulsasset ꝰ ius gentiū fa-

3 ctum esse existimabatur, quia sancti habētur legati, vt inquit tex. in l. fi. ff. de legatio. & in d. l. sanctum, ff. de re. diui. Postea su-

4 peruenit ius ciuile: quo iure quatuor modis præstita fuit securitas secundum Alb. de Ros. in dicto, §. ne potētiores in 3. col. in princ. Primo, per promissionē illius a quo timetur offensio, vt in d. §. ne potentiores. Secundo, per præsentiam publicæ personæ. Nam licet alias quis posset impune offendi, tñ propter

5 præsentiam publicæ personæ offensio non permittitur. Quoniam offendens bannitum dum per familiam iudicis ad carceres trahitur punitur ac si non banditum offendisset secundum Bar. in l. 3. §. transfugas, ff. ad l. Cor. de sica. & alios de quibus per Hyppo. de Mars. in pract. cri. in §. aggredior nu. 24. cum duob. sequentib. Tertio, per impositionem publici sign. Quoniam si de mandato iudicis fuerit appositum aliquod publicū

6 signum in aliqua domo, omnes phibentur in ea uim inferre, & vltra pœnam delicti inferens vim contra securitatem te-

7 cisse iudicatur, vt l. 1. & 2. C. vt nem. priuat. titu. Et propterea iniuria illata cursori portant in signum securitatis illū baculum seuerius vendicatur, & offendens in crimen incidit maiestatis læsę fm Bar. in d. §. transfugas in fi. & facit tex. in l. quisquis, C. ad

8 l. Iul. maie. Et videmus in simili quę legati hostium insignum securitatis portabant quandam herbam quæ sagmen vocabatur, vt in l. sanctum, ff. de re. diui. Et si quis talem herbā portantem violasset tanquam sacrilegus plectebatur, vt in d. l. fi. ff. de

9 legatio. & Ang. in l. 2. §. legatis, ff. de iud. Quarto lex ciuilis tacite præstat securitatem. Nam venientes ad nundinas tacite affidantur, vt in illis molestari nō possint, vt in l. 1. & ibi Bal. C. de Nund. Item rustici & agricultores quib. dum agriculturæ operam impendunt lex dat plenam securitatem, vt non possit eis vel eorum bobus molestia inferri, vt in auct. agricultores, C. quæ re. pig. oblig. poss. & in c. fi. extra de treug & pace. Item fugientib. ad eccc lesiam vel ad statuam principis securitas dat, vt in d. l. præsenti, C. de his qui ad eccle. confug. & in l. 1. C. de

10 his qui ad statu. confug. Itē existentib. in domo. cum domus sit vnicuique tutū refugiū, l. plerique, ff. de in ius vo. & l. nemo ff. de re iud. Item lex dat securitatem scholaribus & eorum seruitoribus, qui cā studendi ad ciuitatem proficiscuntur, vt in auct. habita. & ibi no. C. ne fil. pro pat. Itē peregrinis & omnibus ex quacunq; causa in iudicium vocatis, vt declarat Bar. in d. l. 2. §. legatis per illum tex. ff. de iu. Itē in multis alijs casib. lex dat securitatē, qui no. in l. 2. 3. & 4. cum simil. ff. de in ius vocan quos potius laboriosum quam vtile esset recensere.

11 Præterea Papa, Imperator, & alij Reges, & Principes, qui habent iurisdictionē iure proprietatis, & saltim de facto superiorem non recognoscunt, possunt bannitis & alijs inquisitis ꝰ

suos

ſuos officiales ex homicidio vel ex quolibet alio grauiori de
licto ſaluum conductum dare, vt tute poſſint in ciuitate com
morari, vt eſt caſus in l.Relegati in fine iuncta glo.ibi Bart. ff.
de pęn.& in l.ad beſtias,§.fi.eod. ti. & notat Ludo. Roman.in
l.poſſideri,§.ſi ſeruus,ff.de acqui.poſſeſ.& Angel.in l. vtimur,
ff.de ſepul.viol.& Bal.in ti.de pace Conſtan.§. imperialis.ver.
diſpenſationem. Et ratio iſtius declarationis eſt, ꝙa licet de iu
12 re poſitiuo † ſaluus conductus non debeat dari homicidis &
alijs delinquentib.vt in §.neque aũt homicidis. in Aucten.de
mandat.princ.& contra reos pœnarum executio non debeat
retardari,l.nemo,C.de epiſc.audien.& in l.cum reis, C. de pę.
13 Nihilominus † princeps qui eſt ſupra ius poſitiuum poteſt con
tra ius reſcribere & ſtatuere, vt in c.propoſuit extra de conceſ.
præb.& notan.Doct.in c.quæ in eccleſiarum extra de conſt.
& in l.fi.C.ſi contra ius vel vtil.pub. Quoniam ſi princeps po
teſt cum voluntario homicida diſpenſare & pœnam homici
dij remittere, vt no.Ab.in c.ſicut dignum.3.col.& in ca.ad au
dientiam extra de homicid.& per Saly.in l. cum indulgentia
in 1.colum.C.de ſen.paſ.& per Modernos in l.reſcripta, C.de
prec.imp.offeren. Multo fortius poteſt ſaluum cõductum cõ
14 cedere † per quem ſolum executio pœnę ſuſpẽditur.argumen
to.auct.multo magis,C.de ſacroſan. eccl. & in c.enim ꝙ plus
eſt de reg.iu.in ſexto.

15 Quæ regula primo ampliatur, ꝙ † princeps non ſolum põt
concędere ſaluum conductum temporalem ſed perpetuum
per rationem prędictam, vt ſentit Barto.in d.l.relegati & Vi
tal.in tra.de clau.incla u. nihil Inn.ſecu.penden.& Nel. in tra
16 cta.de ban.in 15.q.nu. 1.par.2.tem. Et differt † ſaluus cõductus
perpetuus a remiſſione. Quoniam per ſaluum conductum pę
na ſuſpenditur, per remiſſionem vero in totum tollitur.arg.l.
reintegrato iun.gl.in ver.ęſtimauit.ff. rerum amo. & declarat
Pau.de Caſt.in conſ.24.in 1.vol.& Alb.de Roſ.in tra.de ſtatu.
in 4.par.quęſt.39.& dicit Bal.in l.pen.C.de cur.fur.ꝙ Bannitus
habens ſecuritatem ſemper dicitur Bannitus.

Secundo ampliatur etiam ſi princeps ſine cauſa rationabi
li ſaluum conductum conceſſerit. Quoniam qñ habemus cer
17 tã voluntatẽ † principis non debemus quærere de cauſa, vt in
d.l.relegati in fin.iunct.glo.& ibi Bar.ff.de pœn. vbi probatur
ꝙ magna & iuſta cauſa eſt voluntas principis. vnde dicit Cyn.
in l.fi.C.ſi con.ius vel vtil.pub.& in l.reſcripta,C.de prec.imp.
18 offeren. ꝙ ſemper in dubio præſumitur † principem ex iuſta &
rationabili cauſa reſcribere quem refert & ſequitur Fel.in d.c.
quæ in eccleſiarũ.22.col. Et in tantum præſumitur pro princi
pe ꝙ non admittitur probatio in contrarium, vt tenet Abba.
poſt Ant.de But.in d.c.quæ in eccleſiarum,v.col.& Ludo.Ro
ma.conſ.337. Sed aduerte ꝙ nõ debet princeps licet poſſit ho
19 micidis,& ſimiliter † delinquentibus ſaluum cõductum dare,
cum ſint Deo,& hominibus Exoſi.d.l.nemo, C.de epiſ. aud.
& in dicto,§.neque autem homicidis in Aucten.de man.prin.
& ſi aliter facit ſine cã grauiter peccat, vt ſentit Ab.in d.c.quę
in eccleſiarum in vlt.col.& in c.de multa de præb. Cum prin
ceps debeat terras ſibi a Deo commiſſas malis hominib. pur
20 gare, vt in l.præſes,& l.congruit,ff.de offi.præſid. Nam q † ma
lis parcit bonis nocet, vt no.in d.l.Nemo cum ſimilib. Vnde di
cit Paris de Puteo in tracta.de ſynd.in fin. quod male faciunt
principes qui remittunt pœnam homicidij in damnum reipu
blicæ & conſanguineorum occiſi cuius punitio eſſet eis con
ſolatio,l.capitalium,§.fi.ff.de pęn.

Tertio ampliatur, quod non ſolum princeps poteſt conce
dendo ſaluum conductum remittere illud ius publicum ꝙ eſt
ne delicta remaneãt impunita,l.ſi ita vulneratus,ff.ad l.Aqui.
21 & l.omnes,C.de defenſ.ciuit. ſed etiam funditus † tollere ius
ſubditorum ſi pro bono pacis & publica vtilitate ſaluum cõ
ductum hoſtibus conceſſerit, vt in l. ſi ita verberatum & ibi
Ang.ff.de rei vend.& in l.Lutius,ff.de euict. & Hoſti. in ſum
ma de pœni.& remi.§.fi.verſi.ſed pone ꝙ guerra. Quod intelli
ge eſſe ſpeciale pp pacem,& publicam vtilitatem. Sic Bald.&
Ang.in l.Bene a Zenone,C.de quadrien.præſcr.

22 Vbi pro † pace habenda poteſt ciuitas alteri dare bona ſuo
rum ciuium & ita concludit.Bald. Paul. de Caſt.& Moder.in
l.conuentionum,ff.de pace. Quoniam pro bono pacis multa
permittuntur contra Regulas iuris quæ alias non permitterẽ
tur, vt late declarat Fel.in ru.extra de treug.& pac. Et an prio
23 res & † antiani ciuitatis ſine auctoritate conſilij poſſint dare
ſaluum conductum,& remittere iniurias populi, vide Bart.in
l.ambitioſa,ff.de dec.ab ord.facien.& Bal.in c.1.§.iniuria de
pac.iur.firm.in vſib.feu.

Et iſta videntur decidere illam quæſtionem quæ quotidie
24 verſatur in iudicijs, an ſanctiſſimus D.N. † potuerit dum deti
nebatur in Arce ſancti Angeli ab exercitu imperiali in capi
tulis damna & iniurias Roman.ciuium remittere. Quod vide
tur per præmiſſa fieri potuiſſe. Cum ſanctitas ſua pro bono
pacis & publica vtilitate ſuas & ſubditorum iniurias remiſe
rit, ad ꝙ facit bonus tex. in ca. & ſi neceſſe ſecundum vnum
intellectum extra de don.r.& Bal.Nouel.in tract.de dot. in 9.
quæſtione principali, vertic. reliquum eſt. Niſi ex aduerſo dice
remus quod ſanctiſſimus D.N. ab exercitu imperiali iniuſte
detinebatur, & propterea non poterat cum illis de exercitu
contrahere, quia cõtractus meticuloſus præſumebatur, vt eſt
tex.& ibi Bar.in l.qui in carcere.ff.de exac.tribu.lib.10.& in l.
in carcere,ff.quod me.cau.Bar.& Fran.de Are.in l.qui a latro
nibus,ff.de teſta.& facit quod no.Cy.in l.2.C.quod me. cau.&
25 Bal.in l.falſus penul.col.C.de fur. vbi † carceratus cum indebi
te incarcerante propter ſuſpicionem metus non poteſt in eius
fauorem contrahere: & dato milies quod ex iſto capite capi
tula non poſſent tolli.

Tamen ex alio poſſet dici ſanctitatem ſuam ad illorum ob
ſeruantiam non teneri. Cum pro parte exercitus non fuerat,
ꝙ promiſerat adimpletum. Promiſerat enim paucos poſt dies
vrbẽ vacuam militib.dimittere ꝙ nequaquam eſt obſeruatũ,
imo in ea totus exercitus hyemauit, neque prophanis neque
diuinis rebus pepercit. Nimirum ſi ſanctitas ſua & Romani
ciues ad illorum obſeruationem minime obligantur, vt in l.
quæro,§.inter locatorem,& ibi Bar.ff.loc.Bal.in l.in ciuilem,
C.de rei vend.& facit l.ſi conueniat,ff.pro ſoc.vbi in cõtractu
vltro citroque obligatorio non teneor ad implementum niſi
pars aduerſa præciſe obſeruauerit ꝙ promiſerat. Et in tm hoc
procedit ꝙ etiam ſi iuramẽtum interueniſſet, ſanctitas ſua nõ
obligatur, vt in c.3.& ibi Inno.& Canoniſt.de iureiuran. Quia
26 frangenti † fidem licitum eſt fidem frangere etiam iuratam, l.
cum proponas la 2.& ibi Modet.C.de pac.& in l.qui fidem.ff.
de tranſact.& ſi illi de exercitu peterent obſeruationem capi
tulorum tenerentur prius docere ex parte eorum fuiſſe capi
tula obſeruata, vt in l.Iulianus,§.offerri & ibi Bar. & Doct.ff.
27 de act.emp.& ꝙ ſcriptum eſt hoſti fides ſeruanda † intelligitur
ſi hoſtis alijs fidem ſeruauerit ſecundum glo.notabilem in c.
noli.33.q.1.& in c.vtilẽ,22.q.2.& Hyp.de Mar.in ſuis ſing.nu.
177. Et dicit Bal.in l.1.pen.colum.C.vnde vi.quod non eſt gra
ue neq; dolo aſcribendum prædonibus fidem non ſeruare,&
vide quæ ſingulariter in materia noſtra declarat. And. Sicu.in
conſi.74.3.volu.quam, cum ad præſentem tractatum non pe
tineat aliter non proſequor. Neque omittẽdum eſt, quod nõ
28 ſolum princeps: ſed † ciuitas habens iura Imperii & quæ non
recognoſcit ſuperiorem poteſt dare Bannitis ſaluum conduc
tum & illos ad patriam reducere arg.d.l.relegati & ibi Bar.ff.
de pęn.

Quoniam omnia poteſt ciuitas libera quæ princeps facere
poteſt ſecundum.Bar.in l.acta,§.ampliãda,ff.de re.iud.& Ca
noniſt.in capitu. per venerabilem extra qui fil. ſint legitim.&
Barto.in l.infamem in fin.ff.de publ.iud.& facit bonus text.in
cap.ſuper quibuſdam extra de verbor.ſignifica.& in c.cum te.
29 de re iud. Et dicit Barto.in d.l.infamem.quod † ciuitas libera po
teſt condemnatum reſtituere ad famam & ad honores, ſecun
dum Alex.in conſi.114.in 2.vol.

Sed circa hoc poſſet dubitari.an in ciuitate libera ſaluus cõ
ductus debeat dari per Antianos & Priores ciuitatis an per il
lius poteſtatem. Ang.in l.1.ff.ad leg.Iul.maieſt. tenet quod au
ctoritas dandi ſaluum conductum ſit ſolum penes Antianos
30 & priores ciuitatis quia Antiani & † priores repraſentant totã
communitatem, vt not.per Bar.in d.l.ambitioſa,ff.de decr. ab
ord.facien. Et non ſolum ciuitas & populus alteri non ſubie
ctus poteſt dare delinquentibus ſaluum conductum, verum ẽt
quęlibet ciuitas recognoſcens ſuperiorem dummodo habeat
licentiam, & poteſtatem a principe leges municipales etiam
in arduis condendi ſecundum Barto.in d. l. relegati per tex.in
l.prohibemus,§.plane,ff.ꝙ ui.aut clam. & idem tenet Bartol
in l.is qui reus,ff.de pub.iud.

Sed contrarium tenuit Saly.in d.l.cum indulgen. C. de ſen.
paſſ. Dicens ꝙ nulla ciuitas quæ recognoſcit ſuperiorem etiã
31 ꝙ habeat poteſtatem in arduis ſtatuendi poteſt † bannitos af
fidare allegat tex.in d.l.relegati. Vbi princeps ſibi ſoli reſerua
uit poſſe bannitis dare ſecuritatem & fortius cõtra Bar.arguit
per tex.in l.1.§.fi.ff. de quæſt. ubi damnatus per confeſſionem
erroneam non poteſt niſi per principem liberari. multo ma
gis non debet poſſe ciuitas in cõſulto principe uere delinquẽ
tibus ſecuritatẽ dare. Imo dicit Saly. ꝙ tunc temporis erãt ali
quę ciuitates & aliqui magiſtratus qui habebant poteſtatem
legis municipalis condendæ, ut not.per Docto.in l.omnes po
puli, ff. de iuſt.& iur. & tamen illi magiſtratus non poterant
bannitos reſtituere, d.l.relegati in fin. Et ad iſtorum corrobo
rationem uidetur facere dictum Barto.in d.l.in §.fi.ff. de quæ
ſtio. Vbi in criminalibus ſolus princeps facere poteſt quę gra
tiam & miſericordiam erga reos delinquentes concernũt. Ad
hoc facit etiam tex.in ſui rõne in d.l.cum iudulgentia, C.de
ſenten.paſſ.

32 Sed opinio Bar.uidetur de iure uerior. Quoniã ſi poteſt † rec
tor ciuitatis ex cauſa bannitum affidare, ſecundum Barto.&
imo.in d.l.is qui reus,ff.de pub.iud.& inferius dicemus multo

magis

Digitized by Google

fortius debet posse ciuitas. Quoniam securitatem quam dat ciuitas videtur tacite princeps concedere cum dederit illi licẽtiam posse etiam in arduis statuere. Quoniam dicimus nostra facere quibus authoritatem nostram impartimur, l.1.§. omnia,C.de vet.iu.enu.& in l.& si prætor,ff. de offic. eius cui. mand.est iur.Et allegata in contrarium procedunt quando ciuitas sine causæ cognitione & perpetuo bannitos assecuratet.

Quod soli principi est reseruatum.dicta,l. relegati in fine. & dicta.l.cum indulgentia.

Vnde dicunt Docto.in l.Imperium,ff.de iur.omn.iud.& in
33 l.omnes populi,ff.de iust. & iur. Quod†ciuitas quæ habet iurisdictionem & potest statuta concedere videtur habere merum & mixtum imperium, & circa statutum ciuitatis videtur ea posse facere quæ princeps facere potuisset, vt declarat Pau. de Ca.in cons.225.2.vol.Quem refert Fely.in d.c.quæ in ecclesiarum col.11.

Sed hoc primo limita quando princeps a ciuitate abesset. Quoniam tunc ciuitas potest dare saluum conductum.qui dari nou posset si princeps esset præsens.

Quia propter præsentiam eius suspẽditur potestas ciuitates vt in simili dicit Bald.in l.humanum,quarto notabil. per illũ tex.C.de leg.vbi licet ciuitas habeat potestatem legis condendæ,tamen si princeps est in ciuitate requiritur eius approbatio alias statutum non valet,idem tenet Bal.in l. priuatorum, C.de iurisd.om.iud. Quem refert & sequitur Iaso. in d.l.omnes populi.prima lectura col.pen.& dicit Innocen. in capitu. cum Marcus Ferrariensis.extra de const.& Bald.in ca. adhæc. de pact.iur.firman.

Quod quando princeps est præsens & incipit cognoscere de
34 causis censetur tacite omnibus delegatis esse†inhibitum ne vlterius illas cognoscant.

Secundo limita quod licet ciuitas habeat potestatem etiã in arduis statuendi non potest nisi cum causæ cognitione saluum conductum delinquentibus dare, vt est de mente Sal.in d.l.cum indulgentia,2.colum.& Barto.in d.l.relegati,& Inuo
35 cen.in l.is qui reus.penul.colum.Et est ratio quia princeps†cõcedendo inferiori aliquid quod est sibi specialiter reseruatum semper intelligitur concedere si illud exerceatur cum debita causæ cognitione,& non cum illa plenitudine potestatis cum qua concedens exercere potuisset. Secundum Inno. in capit. cum ad monasterium in ver.nisi ex causa.in fin.extra de statu. mon.& in cap.veniens in glo.prima de fil.presby.& Abb.in c. at si clerici,§.adulterijs de iud.& Bald.in l. si testamentum. C. de testa.& dicit Bald.in l.2.10.colum.C.de serui. & aqua.quod si princeps dat potestatem comiti spurios legitimandi non intelligitur per hoc cõcessa facultas præiudicandi legitimis sed debet intelligi sine iniuria alterius.Idem tenet Bal.in ca.domino guerram in titulo sic finit.lex.Cor.in vsib.feu.

Tertio limita in saluo conductu temporali secus in perpe-
36 tuo,†quod est soli principi reseruatum secundum Ludoui.Roman.in dicta,l.possideri,§.si seruus,ff. de acquiren. possessio.3. colum.per tex.in d.l.relegati & l.qui cum vno, §.ad tempus, ff.de re.mili.& Angel.in d.l.utimur,ff.de sepul.viola. Et est ratio quia per saluum conductum perpetuum videtur ciuitas tollere sententiam prius latam contra tex.in l.iudex, ff. de re iudica.& in cap.in his.extra de offic. delega.quam solus princeps tollere potest,vt in dicta,l.1.§.fin.ff.de quæstio.& faciunt dicta per Sal.in d.l.cum indulgentia.vbi perpetua remissio homicidij est de principi reseruatis cum solus princeps possit cũ voluntario homicida dispensare: secundum Abba.in d.capitulo sicut dignum,3.colum.& in cap.ad audientiam extra de homici.& facit tex.in d.§.neque autem homicidis in Auth.de mand.prin.

Quarto limita in saluo conductu ad breue tempus quoniã ad longum tempus solus princeps potest bãnitos affidare. qa
37 †perpetuo dicitur manere quod longo tempore durat,vt not. in rubrica,& in §.primo.Institu.de Per.& temporali.act. & in l.prima,ff pro soc.

Et ad hoc facit doctrina Barto.& Raph.Fulgo.in l conuen
38 tionum,ff.de pac.vbi Capitaneus † qui gerit bellum nomine alterius non potest facere treuguas & inducias cum hostibus nisi ad breue tempus nec eisdem dare securitates nisi breui tẽpore duraturas & ad hoc notabiliter facit tex.in d.l.quotiens
39 C.de prec.imp.offeren.vbi† dilatio ad soluendum non potest dari debitori nisi ad breue tempus,alias si ciuitas posset dare securitatem delinquentibus ad longum tempus eluderetur potestas principis,cum posset dare saluum conductum adeo ad longum tempus,quod vim vere remissionis obtinere contra tex.in d.l.relegati in prin.

Sed circa istas limitationes diligenter est aduertendum ad verba facultatis illius ciuitatis cui est per principem indultum etiam in arduis statuere.

Quoniam si in facultate sint aliqua verba apta comprehẽdere casus principi reseruatos, vt si dicat & ea possis facere & gerere quæ nos & Roman.Reges,& Imperatores facere,& gerere possumus de plenitudine potestatis, vel similia verba.&
40 tunc crederem†ciuitatem posse non solum temporalẽ. sed ẽt ex causa perpetuam bannitis securitatem dare, & illos ad patriam reducere,dicta.l.ad bestias,§.fi.ff.de pœn.

Quoniam per illa vel similia verba videtur concedi casus alias principi reseruatus,vt late declarat Syl.in d. ca.quæ in ecclesiarum,13.colum.& ita intelligit dictum Pau. de Cast. in d. consil.235.licet alias in generali concessione non veniant ea quæ sunt principi reseruata,vt tenet Pet.de Anch. in consilio 327.incipien. vilis diligenter actis & actitatis &c. & Abba.in consi.61.incipien.saluatoris eiusque genitricis &c. Si vero in concessione non sint verba apta comprehendere casus principi reseruatos indistincte tenerem non posse ciuitatem perpetuos saluus conductus concedere, per ea quæ supra dicta sunt.

Vlterius aduertendum est,quod non solum potest princeps homicidis & delinquentibus saluum conductum dare, sed ẽt hostibus,vt no.in dicta,l.conuentionum,& ibi Bar.& Doc.ff. de pac.& in l prima,§.non fuit iuncta glo.in ver.hostem, ff.de
41 dolo.vbi hosti†fides seruanda est secundum Barto.in l.1.ff.ad. leg.Iul.maiest.& Imo.post Bar.in d.l.15.qui reus,ff. de pub.iud col.penu.sed hoc dicas tantum procedere in prin.qui facit bellum nomine proprio secus si esset Capitaneus qui gereret bellum nomine alterius.quoniam talis Capitaneus hostibus dare saluum conductum potest,neque cum eis inconsulto principe pacem vel treuguam facere,vt declarat Bal.Aug. Ale. & Mod.contra Bar.in d.l.conuentionum,& Canonist. in c.cum olim extra de rest.spol.& pro hoc bene facit tex.quem contra Bar.allegat Ang.in l.qui Romæ,§ Callimachus,ff.de ver. obl.
42 vbi deputatus†ad exigendum,& ad solutionem recipiendam non potest dilationem concedere vel terminum solutionis ꝓrogare secundum communem opinionem de qua per Doct. in l.fi.§.si quis processus,ff.de pub.

Et est ratio quia ille cui simpliciter est commmissum gerere bellum non potest pacem,vel treuguam facere, nisi hoc sibi specialiter committatur,vt in l.mandato generali,ff.de procu.Hinc est ꝙ Imperator,vel alij Christiani†principes nõ possunt sine authoritate sedis apostolicæ infidelibus dare saluum conductum,vel cum eis treuguam vel pacem facere.Quoniã in spectantibus ad fidem nemo potest in consulto Rom. Pontifice se immiscere,vt declarat Inn.in c.ꝙ super.extra de voto. Sed hoc primo limitatur nisi Capitaneus haberet mandatum cũ libera,& tũc posset hostes affidare per no.per Bar.& Doct. in d.l.qui Romæ,§.Callimachus. Secundo nisi saluus conductus daretur ad aliquod breue tempus ob necessitatem belli, vt sepelirentur cadauera, vt restauraretur exercitus secundũ Raph.Fulgo.Ale.& Moder.in d.l.conuentionum,& ratio est, quia quando aliquid conceditur videtur esse concessum omne id sine quo illud commode exerceri non potest,vt in l.2.& ibi not.ff.de iur.omn.iud.& in l.ad rem mobilem,& in l.ad legatum,ff.de proc.

44 Tertio limitatur nisi talis†Capitaneus esset locum tenens principis, quia tamquam princeps omnia posset secundum Barto.in dicta,l.3.a præfecto,ff.de lega.3.& in l.secunda, post gloss.C.de offic.eius qui vicem alt.Ger.& Ale.in rub. ff. de offic.eius cui mand.est iurisd.vt refert Iaso.in d.l.conuentionum. 2.colum.

Sed circa hoc posset dubitari an Capitaneus qui gerit bellum nomine alterius possit bannitum,vel delinquentem affidare Bar.& Bal.in d.l.conuentionum tenent partem affirmatiuam contrariam vero sequitur ibidem Ange. Alexand. & Modern.cum Capitaneus habeat mandatum limitatum ad gerendum bellum non autem ad concedendum bannitis saluum conductum,ut in dicta,l.qui Romæ,§ Callimachus.Sed pro concordia dicendum est aut Capitaneus vult ex causa dare saluum conductum bannito,& sine dubio potest.

Puta quia bannitus vult indicare transfugas,reuelare secreta hostiũ,vel similia,vt est tex.no.in l.omnes,§.fi.ff.de re mil. & hoc videtur comprehendi in mandato Capitanei quantuncunque limitato,ar.d.l.ad rẽ mobilem & l.ad legatũ,ff.de procu.& ita de plano procedit opi.Bar.& Bal. Aut Capitaneus sine cãe cognitione vult dare saluũ conductũ bannito,& tunc indistincte non põt,& ita intellige Innam Mod.in d.l.conuentionũ per tex.in d.l.relegati in fi.& in d.§.neque autem homicidis in Authen.de man. prin. Et non solum in criminalibus
45 potest princeps†concedere saluum conductum homicidis & delinquentibus,sed etiam in causa ciuili debitoribus aduersus suos creditores. Quoniam si aliquis ex forma statutorum propter debitum non solutum esset positus in banno de quo per Specu.in titulo de pri.decret § secundo,in fi.vel alias esset fugitiuus nulli dubium est,ꝙ princeps potest dare tali debito-

Digitized by Google

ri bannito ſaluum conductum ne per bannientem vel p ſuos
46 creditores moleſtetur, qui vulgariter dicitur † moratoria, vt eſt bonus tex. ſecundum vnum intellectum, & ibi gl. & communiter omnes Docto. in d. l. qnotiens, C. de prec. princ. offeren. & in l. ſi a te. iuncta gloſ. in ver. petis, C. de pact. inter empt. & vendito.

Sed hoc primo limita in ſaluo conductu temporali ſecus in perpetuo quia per ſaluum conductum perpetuum funditus toleretur ius tertij quod princeps ſine cauſa rationabili nõ poteſt facere, vt declarant Docto. in l. fina. C. ſi contra ius vel vtil. publ. & in l. reſcripta, C. de prec. impe. offeren. & per Canoniſtæ in dicto capitu. quæ in eccleſiarum extra de conſt. Secundo limita in ſaluo conductu ad breue tempus quoniam ad longum non poteſt per principem debitoribus ſaluus cõductus dari, vt tenent Salyce. Bald. Paul. de Caſt. & Moder. in dicta. l. quotiens. quia modica dilatio parum lædit ius creditoris, l. ſi debitori, ff. de iu. & l. quod diximus, ff. de ſolut. & quo ad modicum præiudicium poteſt princeps contra ius tertij reſcribere, vt probat tex. in ſui ratione in dicta, l. quotiens ibi ſine graui partis alterius diſpendio &c. & vide Bald. in l. ex hoc facto, ff. de vulg. & pupil. & Abb. in cap. ſuggeſtum. 3. notabil. ext. de deci.

Et iſta impotentia principis in concedendo ſaluo cõductu perpetuo, vel longo tempore duraturo ꝓcedat ex defectu voluntatis, quia princeps non vult vel ex defectu poteſtatis, quia non poſſit. vide Bald. Paul. de Caſt. & Moder. in dicta l. reſcripta, C. de prec. imp. offeren.

Et quando dicatur ſaluus conductus concedi ad breue vel
47 ad longum † tempus vide Paul. de Caſtr. in dicta. l. quotiens in fin. & glo. & Barto. in l. prima, §. quod autem, ff. de ſuperficie. & Docto. in l. ſi filio, §. fin. ff. ſolu. matrimo. Et ad hoc adde bonum textum in §. ſed neque in Authen. de mand. prin. vbi probatur quod ſecuritas in cauſis ciuilibus non debet dari vltra,
X 30. dies, & ratio eſt quam ibi aſſignat text. ne perpetuo ſint ad inuicem hominum contentiones &c. & ibi not. Iacob. de Bel. in ſecunda colum. tertia not. & videas gloſſ. notab. in dicta, l. ſi debitori in ver. modicum. vbi dicit modicum tempus magis intellectu comprehendi quam elocutione exprimi poteſt.

Tertio limita in debitore qui ex ſimplici promiſſione, vel contractu eſt obligatus ſecus ſi contractus eſſet iuratus, quia
48 tunc Imperator vel alius † princeps ſecularis per literas ſalui conductus non poſſet iuramentum tollere. vel illius effectũ ſuſpendere.

Ita quod debitor euitet pœnam periurij non ſoluendo, ſed in hoc fuerunt opiniones. nam gloſſ. in l. adigere, §. fina. ff. de iur. patro. dicit quod lex habet vim apoſtolici, vt poſſit iuramentum remittere pro qua facit text. in l. fina. ff. de re. mili. & in l. fina. ff. ad municip. in princ. & Bald. in l. nec patronus, C.
49 de oper. libe. vbi dicit quod † lex ciuilis poteſt remittere iuramentum ex cauſa ſicut poſſet remittere papa.

Et iſtam opinionem tenuit Gui. Papæ in quæſtione 194.

Sed in contrarium eſt veritas quoniam cum iuramentum ſit quid ſpirituale ad eccleſiam ſpectat, vt in capitu. omnes, trigeſima ſecunda, quæſtio. ſecunda. & ſcriptum eſt Reddite ſacramenta veſtra Deo, capitu. debitores, ca. & ſi Chriſtus extra de iu. iuran.

50 Et † princeps ſecularis non poteſt contra ius diuinum diſpẽſare, vt no. per Docto. in dicta, l. reſcripta. & per Canoniſt. in dicto capitulo, quæ in eccleſiarum & per Cyn. & Salyce. in dicta, l. fina. C. ſi contra ius vel vtil. publ. & iſtam ſententiam ſequitur omnis ſchola ſcribentium, vt late refert Steph. Aufrc. Gal. in rep. Clemen. vt clericorum de offic. ordin. in Regula. quarta, Fallen. quarta, & per Alexan. in conſi. trigeſimo octauo, & in conſilio 102. volumine quarto, & late per Iaſo. in authentica. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſus vend. penult. columna, & pro ſolutione contrariorum vide Steph. a. Gal. in loco ſupra allegato Bald. & Salyc. in dicta, l. nec patronus & in l. fin. C. de non numera. pecu n.

Et propterea apparet iſtam tertiã limitationem eſſe veram, quod princeps non poſſit dare ſaluum conductum debitori per contractum iuratum obligato: vt in ſpecie loquens de ſaluo conductu tenet Alexand. in conſilio 301. in fine ſecundo volumine, & Paulum de Caſtro, in conſilio trecenteſimo tertio, 1. volu.

51 Sed in Regula fallit in Romano † Pontifice qui poteſt iuramentum remittere, & illius effectum ſuſpendere, vt per Docto. in dicto capitu. per venerabilem: & in capitu. nouit. extra de re iudica. & per Hoſtien. in capitulo quemadmodum extra de iure iuran.

Quod intellige eſſe verum ſi in literis ſalui conductus fuerit narratum contractum eſſe iuratum. quia alias debitori tã quam ſurreptitiæ non ſuffragarentur: vt ſentit Cyn. Salycet. Poſt Iac. But. in d. l. fina. C. ſi contra ius vel vtil. publi.

Quoniam ſi papa ſciuiſſet contractum eſſe iuratum difficilius vel nullo modo reſcripſiſſet, vt in capitu. poſtulaſti. & ibi Docto. & late per Syl. in capitu. ſuper literis extra de reſcriptis.

Et ideo cauti procuratores in fine reſcripti ponunt illã clauſulam iuramento, & alijs contrarijs non obſtant.

52 Quod videtur poſſe limitari niſi papa † motu proprio & ex certa ſcientia concederet literas ſalui conductus, quia licet in eis non fiat expreſſa mentio de iuramento valerent, & effectum ſortirentur, vt no. Doct. & præcipue Moder. in d. l. reſcripta, & in cap. ſi motu proprio de præbend. in 6 cum ſimilibus. & vide Phil. Dec. conſilio 5. inter conſilia 40. vltimo loco impreſſa.

Et aduerte quod in caſibus in quibus diximus principem poſſe dare debitoribus ſaluum conductum debitor debet dare ido neos fideiuſſores de ſoluẽdo in fine termini alias ſaluus conductus ſibi non ſuffragatur, vt eſt textus, & ibi Doctor. in l. vniuerſa, C. de prec. impe. offeren. & Alexand. in indiuiduo loquens de ſaluo conductu in dicto conſil. 350. ſecundo volumine.

Et in tantum neceſſitatur debitor qui vult vti literis ſalui, conductus dare fideiuſſores quod princeps iſtam cautionem in reſcripto remittere non poteſt vt tenet Saly. poſt glo. in d. l. vniuerſa. Quoniam cum princeps in vno grauauerit creditorem dando dilationem debitori in alio voluit ipſum reuelare vt debitor caueat creditori de ſoluendo in fine termini ne ita graui diſpendio creditor afficiatur, ut not. in dicta, l. quotiens.

54 Quarto limitatur in debito Fiſcali. Nam † ſaluus conductus datus a principe debitori non ſe extendit ad debitum Fiſcale, & illo non obſtante poterit debitor per procuratorem fiſci cõueniri, ut in §. publicorum in Authen. de mand. prin. & declarat Mar. Lauden. in trac. de fiſco quæſtio. 94. ubi allegat Ang. in conſi. 230. & Bar. in conſi. 169. incipient. ſtatutum ciuitatis Tuderti in prin. Quod dictum amplia, & extende non ſolum ad debitum Fiſcale ratione tributorum ſed etiam ad debitum ratione delicti, ut tenet idem Mar. Lauden. in dicto trac. de fiſco, quæſtione. 268. & in tracta. priuile. & reſcript. quæſtio. 14. & facit dictum Bal. in l. prima, C. de nundin. ubi ſecuritas data in nundinis non tuetur debitorem ratione delicti, ut in l. ſecunda, C. de exhibend. reis ſecundum Bald. in conſil. 400. in primo uolu. ubi per multas rationes tenet ſecuritatem conceſſam debitoribus ad delictum neq; ad debitum occaſione delicti poſſe extendi.

Sed Barto. in dicto conſil. 169. in fine tenuit ſecuritatem data tam debitoribus, & ad debitorem ratione delicti extẽdi. Quoniam poſtquam iudex condemnauit in pœna pecuniaria exe cutio illius debiti eſt potius ciuilis quam criminalis, ut in l. prima, C. ubi ca. fiſ.

Sed pro concordia dicendum eſt. aut ſecuritas conceditur cum cauſæ cognitione, & ex cauſa neceſſaria, & tunc porrigitur tam ad cauſas criminales quam ad debitum occaſione delicti, ut in l. 2. §. legatis ff. de iud. & in l. eos, ff. de accuſatio. & ita procedit doctrina Bar. ut ipſemet declarat in d. conſi. 169.

55 Quia cauſæ cognitio † quæ interuenit in cõceſſione tollit omne uitium ſubreptionis, & uoluntatis defectum, ut eſt dictum ſingulare Bald. in l. præſcriptione, C. ſi contra ius nel util. pub. quod refert, & ſequitur Barto. Soc. in conſi. 169. in quarta, colum. 2. uolu.

Aut ſaluus conductus conceditur gratioſe, & ſine cauſæ cognitione, & tunc cauſas mere ciuiles comprehendit, & ad debitum occaſione delicti nullatenus extenditur, ut in l. 2. & ibi gl. C. de his qui ad eccleſias confug. Nam ſecuritas data a lege ne quis in domo capiatur non operatur effectum in cauſa criminali, ut no. in l. plerique, ff. de in iuſ. uocan. & in l. nemo, ff.
56 de re iud. & uidemus in ſimili quod † ceſſio bonorum non defendit debitorem ex maleficio, ut in l. fin. §. fin. C. de his quæ in frau. cred. & iſtam diſtinctionem ſequitur Bald. in dicto conſ. 400. uerſi. ſeptimo quæro. Poſtquam uiſum eſt de principe q̃ habet iuriſdictionem iure proprietatis neceſſario uidendum eſt de iudice, qui habet a ſuo ſuperiore ordinariam uel dele-
57 gatam iuriſdictionem. Et primo quæro an † iudex poſſit bannitis uel delinquentibus ſecuritatem dare. Aduertendum eſt q̃ in hoc paſſu fuerunt uariæ ſententiæ, & conflictus opinionũ.

Nam glo. in dicto, §. neque autem homicidis in Authen. de mand. prin. tenuit indiſtincte iudicem bannitis ſecuritatẽ dare non poſſe.

Quam glo. ſequutus fuit Guil. de Cun. in d. l. 1. §. non fuit, ff. de dolo. & Saly. in dic. l. cum indulgentia, 2. colum. C. de ſen. paſ. per tex. in d. l. relegati & in l. ad beſtias, §. ex prouinc. ff. de pœnis, ubi iſtam ſecuritatem princeps ſibi ſoli reſeruauit.

Et dicunt eſſe rationem quia ſi iudex ſaluum conduc-
58 ctum bannitis daret. † Reuocaret uel ſuſpenderet ſuam uel prædeceſſoris ſui ſententiam: quod minime fieri po-

Digitized by Google

ri p oteſt,l.iudex,ff.de re iu.& d.l.1.§.fi.ff.de quęſt.vnde dicit gl. notab.in l.fi.in ver.deinde,ff.de of.proc.Cęſ.q̃ procurator Cęſaris non poteſt illi dare licentiam reuertendi ad prædia Cęſaris quem per prius prohibuerat ne ad illa accederet, cum bene aut male functus ſit officio ſuo,& dicit Barto.in d.quęſ.in cipien.

Lucanę ciuita.in 3.col.ver.ſed ſi iudex.q̃ iudex non pōt per ſententiam decernere quod bannitus non poſſit impune offendi ſi licentia offendendi permiſſa eſt a ſtatuto. Et adde q̃ iudex delegatus non poteſt ſe immiſcere in iuriſdictione ſu-
59 perioris delegantis quoniam †executio ſententiæ ſpectat ad ſuperiorem.

Et ſi iudex daret ſaluum conductum ſuſpenderet, & impediret executionem banni quod facere nō poteſt, l.a diuo Pio cum ibi notat,ff.de re.iud Et propterea præfati Doct.tali vtun
60 turdiſtinctione. Aut† iudex vult concedere ſecuritatem bannitis,& condemnatis & non poteſt per rationes prædictas.

Aut vult dare ſecuritatem inquiſito,vel accuſato ante condemnationem,& poteſt ſi perſecutio accuſati,vel inquiſiti eſt difficilis.Si vero perſecutio non erat facilis tenuerunt ſecuritatem dari non poſſe.

Quam opinionem videtur ſequi Angel.in trac.de male.in glo.in ver.fama publica.11.columna verſicul. quinto quæro. ſed glo.in dicta l.is qui reus,vt ibi Innocen. ff.de publi. iud.& Iacob.de Bel.in dicto,§.neque autem homicidis & Cyn. in d. l.præſenti,C.de his qui ad eccl.confug. tenent partem contrariam,& aliter diſtinguunt.

Aut bannitus pro vno delicto accuſatur de alio & petit p primo ſibi ſecuritatem dari volens de ſecundo delicto ſe expurgare,& coram iudice comparere, & tunc ſi eſt in territorio iudicis,vt inde poſſit bannitus inuitus extrahi, & ſecuritas danda non eſt, & ita inteligunt text. in dicto, §. neque autem homicidis. Aut eſt in alieno territorio, vt inde inuitus extrahi non poſſit, & iſto caſu tenuerunt ſecuritatem dādam eſſe. Sed Oldra.in diſputatione ſua quæ incipit poteſtas Paduæ & Alber.de Roſ.in tracta. de ſtatu.in tertia parte quæſtione trigeſimanona.& Angel.in quæſtio.ſua incipien.Bononienſis aliter diſtinguendo dixerunt.

Aut bannitus petit ſecuritatem pro tali delicto pro quo nō poterat per procuratorem comparere, vt eſt a pœna relegationis ſupra,& tunc danda eſt bannito ſecuritas quoniam
61 multum confert ad inueſtigationem delicti†præſentia inquiſiti,vt in l.de minore,§.tormenta,ff.de quæſtio.

Aut petit bannitus ſecuritatem occaſione delicti pro quo poterat per procuratorem comparere & tunc tenuerunt ſecuritatem non eſſe dandam arg.l.Papinianus,ff.de mino. & iſtā opinionem ſequutus fuit Nellus in tracta. de banni. in prima parte primi, temp.tertia.quæſtio. Sed Barto.in dicta, l. is qui reus vltima,colum.tenuit vtroque caſu poſſe iudicem ſecuritatem dare: cum vtroque caſu vtilis ſit præſentia inquiſiti vel accuſati,vt in dicta,l.de minore, §. tormenta. Sed non nulli quos referunt Docto.in dicto, §.neque autem homicidis & Angel.in dicto, §.præterea el primo columna octaua Inſtitu.de actio.& Guil.de Cuneo in dicta.l.prima,§.non fuit. ff.de dolo.alia vſi fuerunt diſtin.

Aut petens ſaluum conductum eſt Bannitus pro delicto enormi,& atroci pro quo poterat inuitus de eccleſia extrahi, & tunc non poteſt tanquam beneficiorum omnium incapax aſſecurari & ita intelligunt tex.in capitu.inter alia extra de immunitate eccleſiarum. Aut eſt bannitus pro leuiori delicto & tunc ſecus, & pro iſta opinione videtur facere text. in ſui ratione in d.l.nemo,C.de epiſc.audien.

Sed tu in tanta varietate opinionum pro concordia dicas. Aut quæritur an iudex gratioſe,& ſine cauſæ cognitione poſſit dare ſaluum conductum delinquentibus ſiue bannitis, & indiſtincte teneas iudicem non poſſe, vt in dicto, §. neque autem homicidis in Authen.de mand.princip.& dicta, l.relegati in fine, ff.de pœnis. & in hoc omnes Doctores conſentiunt. Aut quæritur an Iudex cum cauſæ cognitione poſſit Bannitos & delinquentes affidare, vt compareant ad ſe defendendum de delicto de quo poſt bannum accuſantur,& teneas regulariter partem affirmatiuam pro qua eſt bonus tex. in l.deferre,§.ſi commnnem,ff.de iur.Fiſ.& in dicta. l.is q̃ reus iuncta glo.& ibi Barto.not.ff.de pub.iud.vbi deportato poteſt dari ſecuritas,vt libere permaneat in ciuitate, vt poſſit alium accuſare,& ſi permittitur,vt poſſit alium accuſare. Multo for
62 tius poteſt ſe defendere cum fauorabilior ſit ſui ipſius †defenſio quam accuſationis contra alium proſecutio,vt in l.in quę ſtio.& l.delator,ff.de iur.fiſci.& l.abſentem,ff.de pœnis, & l.1. §.remouet,ff.de poſtulatio.& iſta eſt communis opinio contra Sal.in d.l.cum indulgentia: & glo.in d.§.neque autem homicidis.

Quam per multas rationes tenet Albe.de Roſ. in dicto tra. de ſtatu.tertia parte.39.quæſtio.& vltimo poſt Bar. in d.l. isq̃ reus Ang.in dicta,l.vtimur,ff.de ſepul.viol.& in dicta quæſtione incipien.Bononienſis &c.& Bart.in dicta quæſtio. incipiē. Lucan.ciuitatis.& Mod.in d.l.conuentionum,ff.de pac. & effectus iſtius ſecuritatis erit,quod bannitus non poterit detineri vel moleſtari occaſione primi delicti pro quo fuerat bannitus ſecundum Bald.in l.ſed ſi hac,§.ſed ſi poſtea im, ff.de in ius
• vocan.& Signorel.de medio conſil.102.in tertia,colum.& nō obſtat tex.in dicto,§.neque autem homicidis. vbi homicidis ſecuritas dari non poteſt.

Quoniam Bar.in d.l.is qui reus.penul. colum. dat duas ſolutiones. Prima eſt quod ibi ſecuritas fuit data homicidæ a parte vel a priuato:ſed non a iudice. ſed iſta ſolutio tanquam diuinatiua non eſt bona.

Quoniam ibi nulla fit mentio de priuato. ſed potius verba tex.diriguntur in perſonam iudicis,vt ſentit gl. ibi in verſ non cuſtodies. Secunda ſolutio eſt quod ibi homicida petebat ſecuritatem,vt effugeret cognitionem delicti, non autem vt ſe purgaret de alio delicto,de quo accuſabatur. Et iſtam ſolutionem tanquam veriorem refert,& ſequitur Imo. in dicta, l.is qui reus colum.penul.& Albe.de Roſ.in dicta,L prima.§. non fuit,ff.de dolo.vbi poſt Bar.dat tertiam ſolutionem quæ videtur ſatis bona.

Nam in §.ſed neque in Auth.de man.prin.diſponitur debitori fugienti ad eccleſiam iudicem poſſe dare 30. dierum ſecuritatem,& in §.neque autem homicidis. immediate ſequenti mandat legis lator homicidis & delinquentib. fugientibus ad eccleſiam non eſſe iſtam ſecuritatem.30.dierum concedendā & iſtum intellectum ad illum tex.videtur ſequi Iac. de Bel. & Bar.in d.§.neque autem homicidis in prima colum. & Sal.in d.l.cum indulgentia in fi.

Et eſt ratio,quia tales delinquentes non gaudent priuilegio immunitatis eccleſiæ,vt in cap.inter alia,& ibi Doc.extra de immun.eccl. Neque obſtare videtur,quod iudex non poteſt ſuam vel anteceſſoris ſententiam ſuſpendere. Quoniam hoc non facit iudex,vt ſententiam ſuſpendat neque,vt ius publicum remittat. ſed ut de veritate ſecundi delicti cognoſcat. intereſt enim reipublicæ vt veritas habeatur,& vt bannitus tā quam innocens abſoluatur,vel ex ſecundo delicto tanquam nocens puniatur,l.ſi ita vulneratus,ff.ad l.Aqui.& l. abientē, ff.de pœn.

Et circa cognitionem delictorum magna eſt data poteſtas
63 †iudici,vt quandoque poſſit partes rei aſſumere, vt in l. & ſi non defendantur,ff.de pęn.& ex cauſa poteſt iudex maiorem
64 vel minorem quam ius diſponat delinquentibus†pœnam imponere,l.quid ergo,§.pœna grauior & l. ſeuerior & ibi no. ff. de his qui notan.infam.& in l.reſpicien lum,ff. de pœ. Neque obſtat quod iudex delegatus non poteſt impedire, vel ſuſpendere executionem ſententiæ cum ſuperior debeat illam exequi.dicta,l.a diuo Pio. Quoniam hoc iudex non facit principaliter ſed per modum incidentiæ per quem modum poſſet etiam ſe intromittere de his quæ pertinent ad iuriſdictionem
65 alterius argum.l.quotiens,C.dę iud. Nam videmus in†iudice ſeculari qui quandoque incidenter ſe intromittit in cauſis matrimonialibus quæ ſunt de foro ſpirituali,vt traditur in capit. lator,extra qui fil.ſint leg.& in c.extra de ord.cogn. Et ita ad iſtud argumentum reſpondet Ang.in d.quæſtio. Bononienſis verſi.ſuper ſexto &c.& Maria.Soc.in trac.de cita.artic. 18.quæſtio.5.in fin.

Sed iſta regula primo limitatur ſi bannitus qui petit ſecuritatem pro ſecundo delicto eſt in territorio iudicis: vt de facili poſſit inuitus extrahi,& in fortiam iudicis duci. Nam tunc ſecuritas dari non poteſt ſed officium iudicis eſt omnem adhibere diligentiam, vt illum capiat,& captum pro qualitate demeritorum puniat ſecundum Old.in d.quęſ.inci. poteſtas Paduæ &c.

Quem refert & ſequitur Imo.in d.l.is qui reus pen.col. Alb. de Roſ.in d.l.1.§.non fuit,ff.de dolo.& Saly. in d.l. cum indulgentia in fin.C.de ſen.paſſ.& ratio iſtius limitationis eſt. quia non diceretur cum cauſæ cognitione coucedi ſaluus conductus ſi per aliam viam poſſet iudex bannitum in fortiam habere,& in fraudem legis videretur iudex ſecuritatem dare contra tex.in dicta,l.relegati & l.ad beſtias,§.fin. ff. de pœn. Secus
66 ſi†bannitus eſſet in alieno territorio, ut inde inuitus extrahi non poſſit, & ſi extraheretur poſſet dominus loci bannitum repetere,vt in l.quid ſi fugitiuus,§ apud Labeonen.& ibi glo. notab.ff.de ęuil.edic.& declarat Ang.in d.tra.de malef. in glo. in verſicu.fama publica,col.12.Et tunc iudex poteſt dare ſecuritatem bannito cum ſit eius perſecutio difficilis argum. eorum quę notantur in §.plane Inſt.de rer.diui.

Secundo limitatur quod quando bannitus eſt extra territorium bannientis iudex non poteſt ſecuritatem dare bannito, niſi bannitus fuerit accuſatus de delicto pro quo de iure poterat per procuratorem comparere, cum non poſſit bannitus petere iſtam ſecuritatem cum detur ſibi facultas conſtituen-

Digitized by Google

stitue ndi procuratorem ad se expurgandum.dicta.l. Papinianus,ff.de min o.& in l.accusatore,§.ad crimen.& ibi Imo. ff. de pub.iud.& ita tenet Angel.in dicta quæstione incipien.Bo nonien sis.decima columna.& Imo.in dicta.l.is qui reus.pen. colum.& Vital.in dicto.tract.de clausulis.in claus.nil no.secu. penden.& Bald.in l.sed si hac,§.sed si pro pœna,ff.de in ius vo can.in fine alias iurisconsultus in dicta. l. Papinianus cum re darguit Papinianum de duobus, ipse etiam posset de in sufficientia redargui.

Cum esset alius modus quo bannitos posset comparere.pe tendo securitatem a iudice de quo legis lator non fecisset mẽ tionem. Et si iudex isto casu posset dare securitatem seque
57 retur,quod quandoque propter cognitionem minoris deli cti retardaretur maioris delicti executio pro quo reus fuit ban nitus,quod fieri non debet secundum Alber.de Ros.in d.quæ stio. 39. columna secunda, secus est si bannitus accusatur de delicto in quo prohibeatur per procuratorem comparere.

Nam tunc indistincte contra Saly.in d.l. cum indulgentia. volunt præfati Docto. si bannitus est extra territorium posse per iudicem securitatem dari.

Et dicunt esse rationem,quia multum confert ad cognitio
68 nem delicti præsentia accusati,vt iudex videat qua trepidatio ne,quo colore respondeat.d.l.de minore,§.tormenta, ff.de q̃stio.& vt audiantur defensiones rei ne indefensus condemne tur dicta,l.absentem & l.& sic non defendantur, ff.de pœnis.

Sed in hoc passu Barto.in d.l.is qui reus vltima colum.propter identitatem rationis tenuit in vtroque casu posse securitatem dari.

Quia licet sit tale delictum in quo de iure non admittatur procurator.Nihilominus præsentia inquisiti prodest ad cogni tionem delicti,& cum Barto.videtur sentire Firma. in suo re perto.in versicu.saluus conductus per iudicem &c. Quæ opi nio licet sit contra communem sententiam scribentium, vi detur tamen de iure verior. Nam quando bannitus est extra territorium & difficilis est eius persecutio magis expedit rei publi.quod bannito de secundo delicto accusato etiam quod possit de secundo delicto per procuratotem comparere detur saluus conductus. Nam cum primum accusatus comparue rit iudex ponet ipsum in carcere,& per eius præsentiam habi lius deueniet in cognitionem veritatis.! & reum culpabilem repertum si condemnauerit facilius sententia habebit debitã executionem.Quod ita commode fieri non posset si bãnitus non fuisset per iudicem assecuratus.Et ista pars videtur eligen
69 da. Nam quando vnum quodque ex duobus in se† bonum habet id præferturquod potiori bono innititur,& maiori æq tate fulcitur,l.bona fides & l.& si seruus,§.quod vero,ff.de fur tis, & ideo licet quando admittitur procurator bonum esset bannito securitatem non dari. Tamen melius est quod de tur propter faciliorem delicti cognitionem,& eius punitionẽ dicta,l.si ita vulneratus cum simil.ff.ad leg.Aquil.& magis in terest reipublicæ,vt delinquens aliquo modo puniatur quam si delictum in totum impunitum transiret,vt declarat Alb. de Ros.in dicta.l.1.§.non fuit,ff.de dolo.& istam opinionem Bar to.tanquam de iure veriorem tenuit Maria.Soc. in dicto trac. de cita.in ar.18.quæstio. 5. in fine. & non obstat quod si vera esset opinio Barto.quod iurisconsultus fuisset insufficiens in dicta.l.Papinianus,ff.de mino.

Quoniam istud remẽdium securitatis est extraordinariũ, & est in potestate iudicis,an velit illud concedere.Cum de iu re non imponatur necessitas iudici huiusmodi securitatẽ dan di,vt in l.non quicquid.& ibi no.ff. de iud. & propterea non potest iurisconsultus tamquam insufficiẽs accusari cum hoc remedium sit arbitrarium, & non necessarium. Nisi diceres pro communi opinione contra Barto.quod adeo lex abhor ruit banniris qui sunt hostes ciuitatis securiratem dari, quod noluit nisi in casu necessitatis quando non admittitur procu rator hoc iudici permittere per no.per Bar.in d.q.incip.Luca næ ciuitatis & Firman.in suo repertor.in versicu.bannitus au ditur in § 5.

Et ista faciunt contra magistratus vrbis,qui passim homici dis,& delinquentibus saluos conductus ad beneplacitum,& quandoque perpetuos sine causæ cognitione in damnum rei publicæ concedunt,per quos criminosi carceres & debitas a iure inflictas pœnas effugiunt.

Quodque quam graue & contra iuris dispositionem sit ex supradictis clare apparet.

70 Insuper sciendum est,quod non solum † iudex potest dare securitatem bannitis sed etiam accusatis, & inquisitis nondũ condemnatis secundum Saly.in d.l.cum indulgentia pen.col. & gl.in d.l.is qui reus,& Ang.in d.tra.de male.in gl. in ver.fa ma publica.1 1.colum.vbi se remittit ad notata per Saly.in d. l.cum iudulgentia,sed hoc primo fallit si inquisitus vel accu satus esset in territorio iudicis inquirentis & facilis esset eius persecutio.

Nam tunc iudex non potest delinquentem assecurare sed debet omni solicitudine curare,vt inquisitus capiatur secun dum Saly.in dicta, l cum indulgentia.in primo membro suæ distinctionis:vt supra de bannito dictum est.

Quod potest esse verum si inquisitus volens comparere ad se expurgandum dubitat ne de alijs delictis de nouo inquira tur,& molestetur. Nam tunc iudex potest dare saluum con ductum.

Cuius effectus erit,quod iudex interim non poterit contra assecuratum de alio delicto quam de illo de quo accusatur inquirere. Et interest reipublicæ,vt de delicto de quo inquiri tur aut innocens absoluatur aut nocens condemnetur,argu men.l.absentem,ff.de pœnis. Si vero inquisitus petit securita tem de delicto de quo inquiritur. Et tunc Sal.male loquitur & nullo pacto debet iudex talem securitatem dare. Nisi in duobus casibus.primus est si rationabilis causa,& vtilis reipu blicæ concurrat,vt si iudex velit vti testimonio inquisiti ad q̃ uincendum alios carceratos,vel ad aliquam confrontationẽ faciendam,vt notabiliter declarat Par.de Put.in tract. de syn. in capitu.saluus conductus.Item potest dari saluus cõductus vt bannitus vel accusatus ad alios accusandum vel ad accusa tionem iam inchoatam prosequendum,vt in dicta, l. is qui reus & ibi glo.& Bart.ff.de publ.iu.

71 Cum interfit † reipublicæ delicta non occultari & facinoro sos homines puniri,dicta l.si ita vulneratus cum similibus.

Idem si inquisitus vel condemnatus vellet iudicare transfugas,vel alios delinquentes,vt in d.l.omnes,§.fin.ff.de re milit. Idem si vellet reuelare tractatus & coniurationes contra principem factas,l.quisquis,§.fi.C.ad l.iul.maiest.vel si alia iu sta causa concurreret,vt declarat Bar.in l.ambitiosa,2.col.ff. de decr.ab ord.facien.& in l.1.§.de qua re.ff. de postul. Nam videmus quod multa ex causa permittuntur iudici. quæ alias non permitterentur,vt in l.si vendicari,C. de pęn.& in c.apud Thessalon.11.q.2.vbi iudex potest ex causa contra iussionẽ principis executionem pœnę capitalis retardare, & facit text. in d.l. ad bestias in prin.ff.de pęn.vbi iudex potest hominẽ vti lem reipublicæ ad mortem condemnatum consulto principe liberare,& facit tex.in l.illicitas,§.præses,& ibi Bar.ff.de offic. prę si.vbi iudex potest ex causa paupertatis remittere pœnam pecuniariam quam ex delicto imposuit.

Si vero iusta causa non subsistat puta si velit uenire inquisi tus ad agendum vel ad alia sua negocia tractandum. Nam tunc cum cesset ratio prędicta concedi securitas non debet se cundum Alexan.in apostil.in dicta,l.is qui reus,& Par.de Pu. in d.§.saluus conductus,secunda colum.& Ias.in d.l.conuen tionum,secunda colum.in princ.& Bald.post Albe.de Ros.in d.l.1.§.non fuit.Quia concedere saluum cõd. non concurren te publica utilitate est soli principi reseruatum,d.l.relegati & dicta,l.ad bestias in fin.ff.de pœn.& in l.fin. ff.de offi. procon. Cęs.& ita etiam potest intelligi tex.in dicto,§.neq; autem ho micidis.

Secundus casus principalis est si inquisitus petat a iudice sal uum conductum cum uelit uenire ad se expurgandum de de licto de quo inquiritur. Et si pœna est corporis Afflictiua in
72 casu condemnationis renunciat † beneficio securitatis cui in tali casu renunciari potest.secundum Angel. in d.l.vtimur in princ.& not.in l.si quis in conscribendo,C.de pac.& si pœna est pecuniaria dat fideiussores de soluendo iudicatum secun dum Pau.de Cast.in consi.99.2.uolu.& effectus istius securita tis erit, quod pendente inquisitione non poterit inquisitus de aliis delictis inquiri,& molestari cum securitate pendente ni hil debeat innouari, ut late declarat Vital.in d.tracta.de clau. in clau.nil no.secur.pen.

Et utile est reipublicæ,quia aut nocens debitis pœnis puni tur,aut innocens liberatur & adhoc benefacit tex.in d.§. neq; autẽ homicidis ibi dato uerbo absoluto abrenunciare, & ibi gl.ubi reus potest per iudicẽ astringi in casu condemnationis securitati renunciare.Et si opinio Sal.ita indistincte procede ret sequeretur,q̃ multi ad delinquendum inuitarentur.& cõ fisi in securitate ueritatẽ deffiterentur,& sn̄ia iudicis in casu q̃ dēnationis esset elusoria cum dēret condemnatus reponi in locum tutum & fides data sibi seruari ſm Bar.in l.1.ff.ad l.iu. maie.& Ang.in d.l.utimur,ff.de sepul. uio. q̃ esse non dēt.Nã uidemus q̃ in capitalib.ubi uenit pęna corporis afflictiuã im ponenda reus non auditur p̃ procuratorẽ, sed dēt in carcere ius dicere,ut in casu condemnationis sn̄ia non sit elusoria,ut notat per Doc.in d.l.accusatore,§.ad crimen,ff.de pu.iu. Et in capitalib.rens carceratus non est fideiuss.relaxandus, ne in ca su succumbentię eludat sn̄ia iudicis ſm Sal.in l.ad Cõmenta rien.ff.de cu.reo.& Bal.in l.nullus,ff.de exhib. reis cum simi.

Et ex præmissis apparet q̃ illa practica qua utuntur magi stratus urbis in cõcedendis fidantiis quas uulgariter significa
75 tiones † uocant processit de mente iuris.Nam qũ delinquens ĩ telligit se de delicto inquisitum aut aufugit ab urbe aut in

do-

Digitized by Google

domum alicuius potentis se receipit ita quod difficilis est eius persequutio.

Et ideo iuris esse censeo si aliquis esset de pluribus delictis accusatus vel inquisitus, & volens de vno se purgare petit a iudice Fidantiam de alijs, quam si reus esset extra territorium, & difficilis eius persecutio per rationes præmissas iudex concedere posset.

Quoniam interest reipublicæ, vt potius quis de vno delicto puniatur quam si impunitus de omnibus foret secundum Alber. de Ros in d.l.1.§.non fuit, ff. de dolo. & ista procedunt secũdum doctrinam Bart. in d.l. is qui reus vlt.col. alias secundum maius communem opinionem deberet, vt arbitror fieri illa dilectio, an esset tale delictum pro quo de iure procurator admitti posset de qua supra in quæstione de bannito abunde dictum est. Et hoc quod diximus iudicem posse dare securitatẽ limita in saluo conductu ad breue tempus, cum in perpetuũ vel ad longum tempus per iudicem dari non possit. Quia hoc est principi reseruatum secũdum Ang. in d.l.1. vtimur & Bar. in dic.l. relegati & supra in tertia, declaratione in fine dictum est.

Vnum nolo te oblimiſci, ꝙ iudex dans securitatem bannito vel inquisito qui fuit a principio contumax in comparendo debet ipsum pendente accusatione vel inquisitione in vinculis & carcere detinere etiam ꝙ pœna corporis afflictiua non ueniat imponenda. Cum fuga a principio ipsum suspectum fecerit, vt in l.3.§.quæri potest, ff. de susp. tu. & in l. consiliarios, ff. de custo. reorum & ita de mente Old. tenet Alb. de Ros in d. quæstione. 39 2.colum. & firman. in repe. in ver. Bannitus audi
74 tur circa finem. Nam videmus ꝙ si aliquis semel aufugit † de carcere non debet amplius fideiussoribus relaxari, licet esse in casu in quo alias de iure sub fideiussore relaxaretur. cum rõne fugæ amiserit priuilegium quod sibi a iure fuerat indultũ: vt tenet glos. notab. in d.l. Cornelia. & ibi Ludo. Rom. & Ale. in apost. ff. ad Sylle. & in l.1. ff. de cu. reor. & late Hypp. de Mar. in sua prac. in §. attingam. nume. 7. & facit illud quod vulgariter dicitur, qui semel malus &c. vt in regul. qui semel. de regu. iur. in 6.

Neque prætereundum est quod iudex non solum delinquẽ
75 tibus potest dare saluum conductum. † sed etiam debitori, vt securitate pendente non possit molestari, vt probatur in d.§. neque autem. in princip. in Authen. de mand. princ. vbi iudex dat securitatem. 30. dierum debitori, vt interim non capiatur, & videtur facere tex. in l. si debitori, ff. de iud. Et istam opinionem tenuit Paris de Puteo in dicto tract. de synd. in cap. saluus conductus. in princip. & Maria. Soc. in tracta. de cita. char. 30. colum. 4. Sed contra istam conclusionem aperte tenuit. Paul. de Cast. in l.1. col.2. ff. quod quis. iur. vbi iudex nullo pacto potest debitori securitatem dare, cum hoc sibi princeps specialiter reseruauit, vt in d.l. quotiens & ibi not. C. de preci. princ. offeren. & per Felyn. in dicto, cap. quæ in ecclesiarum. 12. colum. Nam iudex non potest cum damno alterius aliquid statuere, ut in l.2.§. merito, ff. ne quis in loc. publ. & text. in dicto, §. sed neque nihil facit imo. potest retorqueri contra opinionem Paris. de Pu. quia in d.§. sed neque fauore ecclesiæ statuitur quod iudex possit dare debitori ad ecclesiam fugienti. 30. dierum inducias cum ibi personaliter citari non possit, vt declarat. Bar. post Iac. de Bel. in d.§. sed neque. & Marsi. Soc. in loco supra allegato, & propterea est dicendum ꝙ cum illa securitas. 30. dierum fauore ecclesiæ concedatur, in contrarium esse ius commune ius singulare, ff. de legi. cum simi. sed pro concordia dicendum est, quod si iudex cum causæ cognitione dat saluum conductum debitori vera est opinio Par. de Pu. si enim vellet iudex vti testimonio debitoris fugientis ad conuincendum aliquos delinquentes vel alia rationabili causa concurrente potest illum assecurare, vt supra in 8. declaratione dictum est. Si vero iudex sine causæ cognitione concedat saluum conductum verior est opinio Pau. de Cast. in d.l.1.2. colum. Quoniã per ius commune est prouisum debitori, si enim debitor est damnatus habet tempus quatrimestre quod a lege indulgetur vt in l.2. & l. fin. C. de vsur. rei iu. Si vero debitor tenetur actione de constituta pecunia habet spacium. 10. dierum vt in l. ꝓmissor, ff. de const. pecu. in alijs vero actionibus datur aliquod breue tempus arbitrio iudicis moderandum secundum Ang. & Docto. in §. omnis Inst. de verbor. ob. & ibi Iaso. in addit. ad Christoph. Por. in glo. in verbo confessim. Et propterea male faciunt & contra iuris dispositionem magistratus vrbis qui passim & sine causę cognitione concedunt huiusmodi securitates, quas moratorias vocant in præiudicium creditorum, ꝙ quantum deuiet a iuris dispositione ex supra dictis apparet.

Et aduertendum est, quod non solum princeps & iudex in casibus prædictis potest dare securitatem bannitis & delin-
76 quentibus suæ iurisdictioni subiectis, verum etiam † alienos subditos in suis terris affidare, vt declarat Angel. in dicta, l. vti mur, ff. de sep. viola. & Vital. in dicto, trac. in clau. nil no. sec. pen. 4. colum. & Iacob. de Bel. in §. neque autem homicidis, 2. colum. Quod limita & intelige esse verum quantum ad præiudicium iurisdictionis concedentis, secus si per saluum conductum etiam per viam indirectam lederetur iurisdictio alterius.

Quia tunc securitas quatenus tangeret alienam iurisdictionem non valeret secundum Ang. in d.quæst. Bononiensis. in versic. super sexto. Cum iudici non permittatur in alienam iurisdictionem falcem immittere, arg. l. penul. ff. de aqua pluuia arcend. & in c. ad aures. extra de iur. iuran. & per Bar. in l.1 ff. a quib. appel. non li. & iudici excedenti iurisdictionem ratione personæ impune non paritur, vt in l. fina. & ibi not. Alber. de Ros. in summario, ff. de iur. om. iud.

Quoniam si iudex Bononiæ decerneret represalias contra Florentinos posset Florentinum Bononiam venientem assecurare, ne propter dictas represalias molestetur.

Quoniam alienam iurisdictionem non lædit. Et ita istam ꝯclusionem declarat Ange. in dicta l. vtimur. & Vita. in d. clau. nil. in sec. pen. & Felyn. in ca. accedens el 2. extra vt lit non cõtesta. in 3. & 4. colum. si autem princeps vel iudex vellet extra suam iurisdictionem, & territorium bannitum vel debitorẽ sibi non subditum assecurare, sine dubio in præiudicium proprij iudicis non posset secundum Doc. in d.l. si. per illum tex. ff. de iur. omn. iud. & in Liuiuriarum, §. fina. ff. de iniur. & in l.1. C. si a non comp. iud. & in specie Iaſ. loquens de saluo conductu in d.l. conuentionum, 2. col. ff. de pac.

Sed circa istum passum posset dubitari. tu scis quod delinquens in alieno territorio potest etiam per viam inquisitionis, secundum magis communem opinionem puniri per iudicem originis vel domicilij., licet principaliter videatur iudici territorij, in quo delictum est commissum iniuria illata secũdum Ang. in d. tract. de malefi. in glo. in versi. hæc est quædam inquisitio. colum. pen. & ibi late per Aug. in add. & Hyppo. de
77 Marsi. in sua practica in §. constant. nu. 90. Modo † iudex originis cum causæ cognitione dedit saluum conductum delinquẽti in alieno territorio dubitatur an illo non obstante possit ꝓ iudicem loci delicti capi & puniri. Et primo videtur dicendũ quod sic.

Cum non licuerit iudici originis in præiudicium alterius iurisdictionis extra suum territorium delinquentem affidare per rationes permissas. Quoniam effectus statuti vel salui conductus extra territorium se non extendit secundum Bald. in l. prima 2. colum. C. de hæred. instituen. & in l. executorem, C. de exec. re. iud. & Petrus de Anch. in repe. c. canonum extra
78 de consti. Hinc. est ꝙ dicunt Moderni in d.l. fi. in 1. col. ꝙ † statutum disponens ꝙ bannitus possit impune interfici non extendit vires suas extra territorium, & ideo interficiens extra territorium puuitur pœna, l. Cor. de sica & allegant imo. in Cle. pastoralis extra de re. iud. Et in quibus casibus statutum se extendat extra territorium vide Bart. in l. cunctos populos, 11. col. C. de summa Trini. & fide cathol. & ad hoc facit singularis doctrina Bar. in l. sepulchri. ff. de sepul. vio. vbi potest delinquens tam per iudicem loci delicti, quam iudicem originis condemnari, quem refert & sequitur Ang. in d. glo. hæc est quædam in quisitio, vl. colum.

Sed ista regula limitatur si habens saluum cõductum fuit contumax. & non stetit in iudicio coram iudice originis ne-
79 que eius mandatis paruit. Nam tunc tamquam † contumax non potest cõram iudice loci delicti opponere exceptionem litis pendentiæ in foro originis, & sibi propterea saluus conductus non suffragatur, vt in similibus terminis declarat Bar. in d.l. sepulchri, versic. 3. est videndum & in d.l. cunctos populos penu. col.

Si uero habens saluum conductum stetit in iudicio fori originis, & iudicis mandatis paruit. potest exceptione litis pendentiæ vti, & securitas sibi suffragatur. Cum non debeat cõ
80 tra eundem sæpius de eodem † delicto quæri, ut in l. senatus, ff. de accus. imo iudex originis posset assecuratum repetere cũ prẽuenerit in cognoscendo secundum Barto. in dicta, l. sepulchri & Bald. & Doctor. in l. prima, C. ubi de crim. agi. oportet, & late per Alexand. in dicta l. sepulchri in prima Aposti.

Neque obstat quod securitas effectus suos extra territorium non extendat. Quoniam hoc non fit ratione. securitatis sed propter litis pendentiam, & præuentionem in cognoscendo, ut declarant præfati Docto. in locis supra allegatis.

Neque obmittendum est quod securitas de qua loquimur non solum expresso consensu principis uel iudicis sed quandoque tacite conceditur. Nam si bannitus fuerit per princi-
81 pem in ciuitate toleratus uidetur per illam † tolerantiam tacite rebannitus & affidatus. Itaque impune offendi uel mo

Digitized by Google

lestari non potest, secundum Saly, in l. nullus, C. de iud. & Ioã. de Anan. in capitu, sicut extra eodem tit. vbi dicit hoc esse singulare dictum, & quod ita fuit Bononiæ seruatum. Quod refert & sequitur Fely, in d. cap. & Alexan. in consi. 249. 2. volu. colum. fin. Et ratio est, quia plerunque †actus taciti operantur
82 dispensationem secundum Barto. & Angel. in l. quidam consulebant, ff. de re. iudica. & Fely, in dicto capitu, sicut, 2. colum. Et istud dictum quomodo & in quibus casibus procedat vide Felyn. in capitu. 1. 7. & 8. colum. extra de treug. & pace. & adde Phyl. Dec. consil. 328. vlt. colum. vbi tenet toleratum non posse impune interfici: sed si fuerit interfectus quod occisores tenentur mitiori pœna quam de occiso, & allegat notat. per Alexand in l. huiusmodi, §. si ita. ff. de lega. 1. & vide omnino Hyppo. de Marsil. in practica in §. aggredior numero. 28. cum quinque numeris sequentibus vbi multa ad propositum accumulat.

Sed hoc limita & intellige in priuato, qui non potest bannitum propter tolerantiam principis impune offendere, secus est in iudice cui permittitur bannitum, & quemlibet delinquentem capere, & punire, vt notatur in l. si diutino, ff. de pœnis.

83 Quoniam †delictum semper est punibile nisi spacio. viginti annorum fuerit præscriptum, vt in l. querela & ibi Angel. & Bald. C. de fals. vnde dicit Matth. de Afflict. in tractatu suarum quæstionum, quæst. prima, quod cum in regno fuisset captus quidam homicida q̃ per aliquos annos fuerat toleratus fuit per omnes Docto. concluſum, quod poterat puniri, sed non pœna legis Corneliæ de sicarijs sed mitiori. per text. in dicta, l. si diutino. Et si ad saturitatem videre desideras quomodo in delictis tempus det securitatem, & plerunque impunitatem. Vide Franc. de Balb. in tracta. de præscriptio. in 4. parte 4. partis principalis, vbi singulariter multis modis ampliatur, & limitatur regula, dicta l. querela, C. de fals. sunt & alij casus per quos bannitis, & delinquentibus tacite datur securitas de qui bus per Syl. in dicto capitu. quæ in ecclesiarum, tertia colum. & per Ludoui. Roma. in dicta, l. possideri, §. si seruus vl. colum na, ff. de acquirend. possessio. & per Barto. in l. tertia, §. transfugas, ff. ad legem Cornliam de sicar. Quos poteris per te ipsum videre.

Et nota ex ista tolerantia vnum mirabilem effectum, quod iudex bannitum quem non potest sine causæ cognitione per expressum consensum affidare, vt supra dictum est, tamen tacite per illa patientiam sine causa affidat. Et videmus in simi
84 li quod licet †iuramentum calumniæ expresse nõ possit remitti, tacite tamen potest illi renunciari secundum Bar. & Doct. in l. 2. §. qui a veremur. C. de iur. calum.

SVMMARIVM.

1 *Securitàs quibus casibus seruari debeat.* †
2 *Fidem fallere est graue.*
3 *Dolus bonus est decipere hostes.*
4 *Tuti qui non sint in ecclesiis.*
5 *Authoritas superioris semper censetur excepta.* †
6 *Decipi nemo sub fide publica debet.*
7 *Principis honori conducit saluos conductus seruari.*
8 *Affidatio cum causæ cognitione quid importet.*
9 *Socius criminis reuelans criminosos consequitur præmium ex delatione si proclama factum fuerit.*
10 *Conditio tacita quæ semper in saluo conductu intelligitur.*
11 *Fides non est seruanda non seruanti, & quando.*
12 *Pax non dicitur rumpi propter nouam causam.*
13 *Scandali euitandi gratia multa conceduntur quæ alias non concederentur*
14 *Iudex an debeat rescriptum principis statim exequi.*
15 *Vtilitas publica censetur semper in quolibet priuilegio reseruata.*
16 *Saluo conductu non obstante quando quis possit puniri.*
17 *Saluus conductis concessus sine legis authoritate non est seruandus.*
18 *Iudex affidatum quando punire possit.*
19 *Reus spe veniæ confessus an debeat puniri.*
20 *Simulatio per quam veritas reperitur bona est.*
21 *Confessio extorta a reo sub promissione impunitatis an obliget confitentem.*
22 *Veritas vt habeatur, non curatur de modo.*
23 *Iudex quid pro veritate eruenda facere possit.*
24 *Persuasiones sunt magnæ efficaciæ.* †
25 *Confessio erronea semper reuocabilis est.*
26 *Malitia, malitia repellitur, & quomodo.*
27 *Permissum quod reperitur non semper honestum est.*
28 *Mendacium in omni casu est prohibitum de iure diuino.*
29 *Securitas data non subdito an sit seruanda.* †
30 *Pactum nudum an pariat actionem.*
31 *Pax nudo pacto facta seruari debet.*
32 *Securitas per priuatum bannito dato, an seruanda sit.*
33 *Promissio de non offendendo tacite continet conditionem, si lex non permittat contrarium.*
34 *Pater vel*
Dominus promittens filium vel seruum non verberare tenetur seruare promissa.
35 *Ius priuatum per priuatum remitti potest.*
36 *Priuati renunciare non possunt iuri ob publicam vtilitatem introducto.*
37 *Bannum qualiter extendatur &.*
Bannitorum species duæ referuntur.
38 *Fides hosti per priuatum præstita an seruanda sit.*
39 *Citatus ad locum non tutum, an per oblationem salui conductus cogatur comparere in loco.*

†

CECVNDA PARS.

QVoniam in prima parte visum est. per quas personas & quibus securitas dari possit. Sequitur vt videamus in quibus casibus †securitas data debeat seruari. Et primo videtur dicendum quod iudex dans saluum conductum delinquenti teneatur illum seruare nec possit illo pendente contra fidem datam aliquid
2 innouare cum graue sit †fidem fallere, vt in l. prima, ff. de constitu. pecun. & in l. 1. ff. depos. Et nihil est tam congruum humanę fidei q̃ pacta seruare, l. 1. ff. de pact. & l. iuris gentium, § p̃tor ait eo. sit. sed aduertendum est q̃ in hoc passu fuerunt opiniones. Nam glo. in d. §. neque autem homicidis in Authẽ. de mand. prin. & ibi Iac de Bel. in 2. col. tenuit fidem homicidis non esse dandam, & datam non esse seruandam, & illam glo. sequutus fuit Guil. de Cun. & Cy. in l. præsenti, C. de his qui ad eccle. confug. per tex. in d. l. 1. §. non fuit, ff. de dolo, vbi probat
3 bonum esse †dolum decipere hostes, & in consequentiã bannitos qui sunt hostes ciuitatis, vt in l. vnica, ¦C. de his qui se defen. & late per Bar. in d. quæstione incipiẽ. Lucanę ciuitatis sed nonnulli quos refert Bald. in dicto, §. non fuit. tali distinctione vtebantur.

4 Aut assecuratus per iudicem est talis† qui posset inuitus extrahi de ecclesia, vt de iure ciuili sunt homicidæ, adulteri, & virginum raptores, vt in dicto, §. neque autem homicidis. & de iure canonico sunt publici latrones, & depopulatores agrorũ vt in cap. inter alia extra de immun. ecclesia. iuncta gl. in versi. publicus &c. & tunc iudex non tenetur fidem datam seruare, sed poterit illa non obstante assecuratum debitis pœnis ferire vt in l prima, C. quando lic. vni. sin. iu. Aliqui vero quos refert Alb. de Ros. in dicto, §. non fuit. 2. colum. dicebant talem cautelam ¦esse adhibendam, q̃ iudex seruet delinquentibus securitatem datam. sed superior illos capi & puniri faciat. Quoniã
5 in qualibet cõcessione potestas & †authoritas superioris semper intelligitur excepta, l. fin. ff. ad muni. & in l. fi. & ibi notat, ff. qui satisd. cogan. sed Ola. in dicta quæstione incipiente potestas Paduæ, & Pet. in d. l prætenti, vt refert Bart. in dicto, §. neq; autem homicidis. 2. colum. indistincte tenuerunt securitatem esse seruandam quia quantuncunque quis sit reprobus & p-
6 uersus non debet sub fide publica †decipi, vt in l. fin. ff. de lega. Bald. vero in dicto, §. non fuit & in suo peculio in vers. banni tus, §. 2. & imo post Moder. in d. l. is qui reus, ff. de publ. iud. aliter distinguendo dixerunt. Aut iudex cum causæ cognitione dedit saluum conductum, & tunc tenetur illum seruare, d. l. conuentionum, ff. de pac. Aut sine causæ cognitione, & tunc securitas seruari non debet, & ita intelligunt text. in dicto, §. neque autem homicidis. Sed pro concordia dicendum est q̃ pendente securitate a lege, vel a principe hostibus vel criminosis concessa nihil debet penitus inuocari, vt in dicta, l. fina ff. de legatio & in d. l. relegati, ff. de pœn. & no. gloss. in dicta, l. 1. §. non fuit, ff. de dolo. vnde dicit Bald. in consil. 446. in tertio,
7 volu. quod multum conducit honori & dignitati † principis, quod eius saluus conductus seruetur. cum non deceat aliquẽ decipi sub fide principis, vt in l. 1. C. de his qui ven. ætatis imp.

Si vero securitas conceditur ab inferiore, & tunc aut datur subdito, aut non subdito. Primo casu si datur securitas in casibus a lege permissis debet quibuscunque criminosis etiam rebellibus tam in territorio quam extra territorium concedentis seruari secundum Ang. qui in specie loquitur de saluo conductu in consi. 363. incipien. magnifici Domini. & declarat Vital. in dicta clausi. nil. no. secu. pen. in quinta, colum. & Bald. in l. illicitas, §. ne potentiores & ibi Albe. de Rosa. ff. de offi. præsi. quos refert & sequitur Iaso. in dicta, l. connentionum, 2. col. ff. de pac.

Neque poterit superiorem secundum opinionem quorundam contra securitatem a suis officialib. & cum legis authoritate datam directe vel indirecte venire.

Quo-

Digitized by Google

Quoniam cum fuerit delinquens cum causæ cognitione affi
3 datus †proinde est, ac si ipse superior affidasset argu. l. si vero, ff. his q deie. vel effud. & l. 1. omnia, C. de vet. iu. cenul. & tenuit Alb. de Ros. in d. §. non fuit. Quoniam qui habet legitime securitatem a iudice a lege assecuratus esse intelligitur secundū Bar. in l. 3. §. transfugas, ff. ad leg. Cor. de sica. Et per hoc decidi-tur illa quæstio quam posuit Raph. Ful. in l. fin. §. sed quia qui-
• dem, C. de iur. delib. Quod si fuit factū proclama promittens premium reuelanti certos latrones, & impunitatem socio cri
9 minis si se & socios deferat, quod si vnus ex latronib. †socios indicauerit consequitur liberationum cum proclama fuerit factum cum legis auctoritate, vt in d. l. omnes, §. fin. ff. de re mi li. & in l. quisquis, C. ad l. Iui. maiest. vbi reuelanti coniuratio-nem vel transfugas & latrones pœna remittitur.

Sed quid dicendum si plures latrones comparuerint an om nibus sit parcendum? Ias. in d. l. conuentionum. 2. col. tenet q primus tantum consequitur impunitatem, & q alij debeant puniri per tex. in d. l. boues, hoc sermone, ff. de ver. oblig. & po nit exemplum pe pluribus accipiētibus vexillum. Tu vero ad de Ant. Cor. in trac. de Brauio. in 1. col. Sed aduerte q Hyppo. de Mars. in suo siug. numero 176. inaduertenter (vt arbitror) te nuit contrarium, q iudex in casu præmisso non tenetur delin quenti impunitatem in proclamate promissam obseruare, & allegat Ioan. And. in additio. ad Specu. in rub. de fur. vbi dicit, quod si ego promisi vni ex furibus nihil ab eo petere si furtū nihil indicauerit, quod ostenso furto nihilominus possum ip-sum molestare, cum malitijs hominum sit etiam cum malitijs obuiandum: sed parcat mihi tantus vir male loquitur. Cū in terminis nostræ quæstionis proclama fiat a persona publi-ca, & pro vtilitate reipublicæ, vt delicta non sint in occulto nimirum si debet seruari.

Sed Ioan. Andr. loquitur in priuato qui non tenetur fidem delinquenti datam seruare. vt inferius dicemus. & si de recen-ti vidisset Iaso. in d. l. conuentionum aliter de proclamate di-xisset. Et an securitas promissa reuelantibus malefactores cō prehendat socios criminis si socios indicauerint vide Bart. in l. 3. §. si tibi, ff. de cond. ob torp. caus. Et propterea debet dici se curitatem cum legis auctoritate datam esse omnino seruan dam.

Sed hoc limitatur & intelligitur nisi delinquens pendente saluo conductu aliquid inouauerit. Quoniam si affidatus de nouo deliquerit poterit per iudicem impune etiam de primo delicto puniri, & si esset bannitus a quolibet priuato offendi.
10 Quoniam in saluo conductu semper intelligitur tacita† condi-tio nisi assecuratus assecurātem offenderit vel alias causam offensionis præbuerit, vt in l. quæro, §. inter locatorem, ff. loc. & in l. quidam cum filium, ff. de verbo. obliga. & Bald. in l. 3. in princ. C. de nau. fęn. & Ale. in consi. 99. in 4. volu. & in l. se-mel mora, ff. solu. mat. sed si bannitus habens saluum conduc-tum propter nouum delictum rempublicam offenderit non debet fides seruari. Et securitas data censetur expirasse, vt per multas rationes concludit. Ludo. Roma. in l. possideri, §. si ser uus. 3. col. ff. de acqui. poss. quem de verbo ad verbum refert Vital. in dic. claus. nil no. se. pen. Et propterea caueant delin-quentes qui habent saluum conductum etiam cum authori tate legis non illo pendente delinquant, quoniam pro quoli-bet delicto posset eis impune securitas data non seruari. cum
11 †fides non sit seruanda non seruanti, l. cum proponas. la 2. C. de pa. & est gl. not. in c. noli. 37. q. 1. vnde notabiliter dicit Mar ti. Lauden. in tra. de Bello, q. 28. quod si dominus loci dederit securitatem & liberum saluum conductum militibus, vt trā seant per territorium suum tenetur illum obseruare nisi mili tes transeuntes inferant damna & iniurias subditis suis. Quo-niam tunc etiam pendente securitate poterunt illi milites im pune interfici secundum Angel. in l. qui sella. in prin. ff. de ser. rust. prædio.

Sed Phyl. Dec. in c. constitutus extra de appella. in 2. colum. versicu. ex quibus ten et contra Ludo. Roma. asserens per seeū dum delictum securitatem primo concessam non expirare. & ita dicit fuisse consultum per Anto. de Ros. & alios Doct. Flo. quia regula quæ est quod frangenti fidem impune fides fran-gatur. intelligitur circa eundem actum. & respectu eiusdem di spositionis. secus si circa diuersa. secundum Alexan. & Mod. in dic. l. cum proponas, C. de pac. sed tu teneas opinionem Ludo ui. Roma. tanquam de iure veriorem.

Quoniam nulli dubium est, quod per delictum commis-sum facta est iniuria reipublicæ, vt declarat Are. in dicto trac. de malef. in gl. in ver. hæc est quædam inquisitio. circa fin. & iu dex concedendo saluum conductum videtur suspendere vel remittere iniuriam sibi factam & cum delinquente pacem fa cere.

Et si per nouum delictum iterum respublica offendatur vi detur pax expirasse secundum Moder. in d. l. cum proponas & Phyl. Dec. in d. c. constitutus in fine, & offendens propter no-
12 uam causam non dicitur rumpere †pacem secundum Bart. in l. aut facta. §. causa, ff. de pœn. & in l. quæro, §. inter locatorem, ff. loc. & sic apparet quod fides est circa idem & non circa di-uersa & istam opinionem Ludo. Rom. contra Phy. Dec. tenet Nel. in dicto tractatu de bannis in secunda, part. secunda tem po. quæstion. 16. & Phyl. Corn. in consil. 75. in primo volumi. secunda colum.

Secundo limitatur nisi propter saluum cōductum magnū scandalum in ciuitate oriretur, quia tunc saluus conductus seruari non debet secundum Par. de Pu. in dic. tracta. §. sed pro pter scandalum. & allegat dictum Specula. in titu. de inquisit.
13 §. quando autem versicu. vtrum autem, vbi propter †scandalū vitandum multa fieri possunt contra regulas iuris. quæ alias fieri non possent, & dicit Abba. in dicto capitu. quæ in eccle-siarum, quod non est principi parendum si futurum scanda-lum timeatur, & facit tex. singularis in capitu. fin. de hæret. in 6. quod propter scandalum vitandum parti non sunt danda nomina testium, licet alias ne tollatur defensio dari debeant, vt in capitu. qualiter & quando. el secundo extra de accusat. & ad hoc dicit esse singularem illum tex. Abb. in capit. cum l. extra de re iudica. sed ego non crederem conclusionem Par. de Put. ita indistincte esse veram.

Si enim bannitus per principem vel iudicem cum causæ co gnitione assecuratur, & dubitatur ne propter potentiam ho-minis & partialitatem status ciuitatis subuertatur. arbitraret vnicuique licere assecuratum capere, detinere, vel alias ipsum a ciuitate expellere, donec princeps vel iudex consulatur, arg. d. cap. si quando extra da rescrip. & in l. nemo, C. de sent. & In-terlo. iud. vbi quando princeps aliquid rescribit quod non est
14 rationabile † iudex non debet rescriptum exequi, sed principi rescribere, quare iussionem suam nō adimpleuerit: quia mul toties princeps propter importunitatem petētium multa præ ter suam voluntatem non concedenda concedit, vt in l. 1. C. de pet. bon. subl. & in cap. cum iuuentute. extra de purg. cano. Et semper in quolibet priuilegio & qualibet cōcessione intel-
15 ligitur publica †vtilitas excepta, vt in l. iubemus el 1. & ibi no. Bal. C. de sacros. eccles. & in l. si quis in graui, §. hi quoque, ff. ad Sylla. & declarat And. Sicu. in cap. non epistolę. de probat. colum. 8. sed propter scandalum futurum non poterit talis bā nitus assecuratus interfici vel vulnerari ne sub illa fide publi-ca decipiatur secundum Barto. & Docto. in l. 1. ff. ad leg. Iul, maiesta. & re integra debemus iussionem principis expectare argum. l. si vendicari. C. de pœn. & notant Doc. in dicto, capi. si quando de rescript.

Tertio limitatur si delinquens bis fuerit a ciuitate pro duo-bus delictis capitalibus bannitus. Quoniam licet habeat de
16 vno †saluum conductum. Nihilominus potest de ambobus puniri, vt declarat Barto. in d. l. de pupillo, §. si in pluribus, ff. de nou. oper. nunc. in fine. Sed Ang. Ludo. Roman. & Raphae. Fulgo. in dicto, §. si in pluribus tenuerunt securitatem esse ser-uandam, ne bannitus sub fide prætoris decipiatur, argu. l. 1. C. de his qui ven. ętat. impet. & quemadmodum Banna sepa-ratim fieri possunt, pari ratione separatim debent posse tolli. ar gum. l. pro vt quisque, ff. de solu. Sed sententia Bar. est verior, & communior secundum Ale. & Mod. in dicto, §. si in plurib. quia licet per saluum conductum tollatur, vel suspendatur pri mum bandum, nihilominus remanet ex secundo delicto ban nitus, & sic hostis ciuitatis & propterea non est capax alicuius beneficij, vt in l. amissione, §. qui deficiunt, ff. de cap. dimin. Sed verum est vt dicit Bar. in dicto, §. si in pluribus. quod si bannis-tus obtinuerit postea saluum conductum pro secūdo delicto, quod primus conualidabitur cum amplius non possit dici ho stis ciuitatis.

Sinautem iudex sine legis authoritate, & causę cognitione securitatem præstiterit, non tenetur illam seruare, sed poterit delinquentem affidatum punire secundum distinctionem q̄ facit Iacob. de Bel. in dicto, §. neque autem homicidis. Bald. in dicta l. prima, §. non fuit, ff. de dolo. imo. & Docto. in dicta, l. is qui reus, ff. de pub. iud. Are. in §. præterea el 1. Insti. de act. 7. co lum. & late per Paris de Puteo in dicto. tracta. uersi. saluus con ductus.

17 Et in tantum saluus †conductus sine legis authoritate con-cessus non debet seruari, quod si iudex iurauerit assecuratum non molestare, non ligatur iuramento, vt notabiliter inquit Bald. in cap. 1. §. Item sacramenta. vlt. colum. de pac. iur. firmā, quem refert Ias. in d. l. cōuentionum. 2. col. & And. de Caze. in addi. ad Syl. in d. c. accedens el 2. extra ut li. non cont Et potest esse ratio, quia cum lex nō assistat illi securitati dicitur esse bo nus dolus quo delinquentes decipiuntur, ut delicta puniātur, d. l. prima, §. non fuit. Vnde dicit Cyn. in dicta, l. prętenti, C. de his qui ad ecclesiam confug. & Iacob. de Bel. in dicto, §. neque
18 autem homicidis in fine, quod bene facit †iudex qui affidauit bannitum illum postea capite puniuit. Cum malitijs homi-num liceat etiam cū malitijs & fraudibus obuiare vt no. in c.

Digitized by Google

ſedes apoſtolica extra de reſcrip. & in l. fundo, ff. de rei vendi. & late per Hippo. de Mar. in dicto ſingul. num. clxxvij. in principio, & ita debet intelligi tex. in dicto §. neque autem homicidis, in Auten. de mand. princ.

Et iſta faciunt ad illam queſtionem q̃ quotidie occurrit in practica, conſueuit iudex cum videt reum negantem promittere impunitatem vt confiteatur delictum, dubitatur an reo
19 confeſſio debeat impunitas promiſſa ſeruari, Arch. & Dom. in c. nos in quemque 2. q. 1. tenuerunt impunitatem non eſſe ſeruandam cum liceat iudici cauſa veritatis indagãdæ, aliquid ſimulare, vt in c. affert, extra de præſump. vnde dicit idẽ Archi. in c. vtilem, 22. q. 2. quod Alexander papa tertius, cum proceſſiſſet contra quendam epiſcopum ſimoniacum promiſit in ſecreto ſi publice confitebatur, ꝙ eum ſuper dicto crimine diſpenſaret, & ꝙ ſtatĩ ille epiſcopus fuit confeſſus de dicto coram cardinalibus & papa Alexander depoſuit eum & iſtud dictum Archi. refert & ſequitur Fel. in d. cap. affert in princ. & in d. c. accedens. el 2. extra vt lit. non conteſt. & iſtam opinionem tenuit Imo. in d. l. is qui reus, in fi. & Hipp. de mar. in d. ſing. clxxvij. Phi. de. in d. l. unica, C. de ſen. quæ pro eo, ꝙ
20 inter. in 4. colum. verſi. ſeptimo nota, vbi dicit bonam eſſe † ſimulationem per quam veritas reperitur, vt in c. ſi quãlibet culpa. 22. q. 2. vbi apparet deum ſimulaſſe dum voluit animũ Abraham cognoſcere, & inquit tex. in d. c. vtilem, 22. qõ. 2. ꝙ etiam viri iuſti quandoque ſimulare poſſunt, ſed tu vltra Phi. dec. Adde Par. de Put. in d. tract. car. clv. in ver. tortura in §. iudex non tenetur impunitatem promiſſam ſeruare, quod ſi iurauerit non ligatur iuramento cum ſit contra bonos mores præſtitum. cap. non obligatorium de regu. iur. in 6. cum malis promiſſis fidem non expediat obſeruari, & pacta contra publicam vtilitatem & ſacramenta deſuper præſtita non ſunt ſeruanda ſecundum Bartol. in l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſſ. & Doct. in capitulo primo, extra de pact. Sed aduertendum eſt quod contrarium aperte tenuit Imo. in conſilio cix. incipien.
21 viſa inquiſitione &c. † vbi confeſſio extorta per iudicem a reo ſub promiſſione impunitatis non obligat confitentem. Idem tenuit Par. de Puteo. in d. tracta. in §. ſequitur quotidiana queſtio, vt refert Hippo. de Mar. in d. practica, §. poſtquam nume. 16. & in ſuo ſingulari nume. ccj. Et eſt ratio, quia reus videtur confiteri non pro veritate ſed dolo & perſuaſione iudicis & illa confeſſio tanquam erronea poteſt reuocari vt not. per Moder. in l. error, C. de iur. & facti ignor. ſed Hippo. de Mar. in d. ſingu. nume. ccj. incipien. inconfeſſum videtur ſentire, quod confeſſio ſub ſpe gratiæ facta ſi fuerit ratificata obliget confitentem ſed hoc ſalua reuerentia non eſt verum. Quoniam illa perſuaſione quia fuit inductus reus ad confitendum eadem potuit veriſimiliter induci ad ratificandum ſecundum Bar. & Doctor. in l. Stichus, §. idem queſiuit per illum tex. ff. de condic. indeb. Verumtamen vt arbitror pro cõcordia iſtarum opinionum hoc modo eſt diſtinguendum. Aut apparet confeſſionem eſſe veram. Aut apparet confeſſionem eſſe falſam. Aut dubitatur. Primo caſu ſi reus ſub promiſſione impunitatis confiteatur delictum quod conſtat per teſtes vel per indicia indubitata commiſiſſe, & tunc quia reus nolebat aliter confiteri licuit iudici etiam ſub ſpe impunitatis ipſum decipere. iuxta notata in dicto capitulo, ſedes apoſtolica, extra de reſcrip. & licuit iudici pro habenda veritate gratiam ſimulare, vt in d. capitu. afferte extra de præſumptio. Nec tenetur iudex illam ſeruare cum ſine legis auctoritate impunitatem promiſerit, vt in l. ius publicum ff. de pac. & in l. iuriſgentium, §. paciſcar. eodem titulo. Quoniam in fortioribus terminis poteſt iudex bannito dare ſaluum conductum, & poſtea illo pendente ipſum decapitare ſecundum Cy. in d. l. præſenti. C. de his qui ad eccl. confug. & Iacob. de Bel. in dicto §. neque autem homicidis in fine. Et lex permittit aduerſus delinquentes dolos & fraudes inſtrui vt delicta puniantur, vt not. in d. l. j. §. non fuit, ff. de dolo, & non refert
22 quomodo habeatur veritas † dummodo inueniatur, vt in l. cum ſeruus, ff. de verborum obligatio. & in l. 2. C. de alimen. pupil. præſtan. Et non curamus de modo dummodo habeamus effectum, vt in l. fin. C. quæ ſub mo. & vide Hipp. de Mar. in dicta practica in §. ſecundo per totum, vbi multa ad propoſitum accumulat, & ad hoc facit manifeſta ratio. Quo-
23 niam ſi licet † iudici homines excoriare, excarnificare, & torquere pro eruenda veritate, vt in toto titu. de quæſt. quare nõ permittitur iudici promiſſionibus blanditijs & fallacijs veri-
24 tatem indagare? Nam perſuaſiones ſunt quandoque adeo efficaces quod compelluntur reum ad confitendum veritatem ſecundum Cy. in l. j. C. de rapt. virg. & no. in l. ſi quis ſeruo. C. de fur. multi enim vt mihi euenit in facto potius perſuaſionibus quam tormentis delicta confeſſi ſunt ar l. j. §. perſuadere, ff. de ſer. corru. ſecundum Par. de Put. in dicto verſicul. tortura, §. nunc aduertendum eſt, & in dicto verſiculo, ſaluus conductus in fine, §. ſequitur quotidiana quæſtio, quem locũ corrupte allegauit Hipp. de Mar. in d. practica in §. poſtquam numero 16. & in d. ſingu. numero cci. cum ibi aperte ſentiat Par. de Put. contra Hippo. de Mar. confeſſionẽ ſub ſpe gratiæ extortam obligare confitentem.

Secundo caſu ſi reus ſub ſpe gratię confiteatur & conſtat delictum non eſſe verum vel alium deliquiſſe nulli dubium eſt, quod ex tali confeſſione reus non obligatur cum videatur potius ſub ſpe impunitatis quam pro veritate confeſſum fuiſſe, per ea quæ notan. in d. l. error. C. de iu. & fact. igno. & in capitu. ſane extra de renuncia. & dicit Bal. l. j. C. de err. cal.
25 quod confeſſio erronea licet miles ratificata poteſt reuocari vt in l. cum falſa. C. de iur. & fac. ig. Tertio caſu ſi dubitatur de veritate confeſſionis cum ex circunſtantiis, & indiciis non poſſit de veritate conſtare, & reus confeſſionem reuocauerit, dicendum eſt talem confeſſionem nõ obligare confitentem cum in dubio benignior pars ſit accipienda, vt in l. in pœnis, & l. abſentem, ff. de pœn. Et ita loquitur Imo. in dicto conſilio
26 109. Quoniam regula quæ dicit, quod licet cum malitijs ſtma litias repellere intelligitur quando conſtat de malitijs, ſecundum Moder. in d. c. ſedes apoſtolica extra de reſcript. & Bald. in dicto conſilio 415. in 5. volumi. ſecus ſi non conſtaret de malitijs, quia tunc non licet homines cum malitijs illaquea re, vt legitur & notatur in l. item ſi pretio, §. fina. ff. loca. & extra de renunc. in d. capitu. ſane. Ex his ergo habes veritatem iſtius concluſionis quam nouiſſimi fortaſſe non inuenerunt. Concluditur ergo quod ſaluus conductus datus ſine legis auctoritate non eſt ſeruandus ſed poterit illo nõ obſtante reus aſſecuratus puniri. Et propterea caucant homicidæ, & alij delinquentes qui per magiſtratus vrbis ſine cauſæ cognitione affidantur. Poſſent enim ſi iuſtitiæ & non fauoribus eſſet locus ad carceres trahi, & debitis ſupplicijs puniri. Et aduerte quod licet rigor iuris poſitiui iudici permittat bannitũ ſine legis auctoritate affidatum decipere, & ei fidem datam non ſeruare, tamen hoc iuri naturali non conuenit. Cum nephas ſit hominem homini inſidiari, l. vt vim. ff. de iu. & iur. & maieſtatem iudicantis non decet ſub fide publica hominem quamuis reprobum prodere, multa † enim in iure permittuntur
27 quæ cum decentia & honeſtate fieri non poſſunt, l. ſemper in conuentionibus, ff. de rit. nupt. & in capitu. cum non deceat de elect. in 6. videmus enim quod licet contrahentibus inter ſe decipere, l. in cauſę cognitione, §. idem Iulianus, ff. de mino. Et tamen non decet honeſtum virum aliquem contrahendo circumuenire, ſecundum gloſſ. in l. ſemper, ff. de re iud. quam reputat ſingularem Bal. in aucten. ad hęc, C. de vſu. & in capit. cauſam quæ de teſti. Et mendacium de iure diuino omni caſu eſt prohibitum ut in c. j. 22. q. 2. ſecundum Card. in clemen. j. de iur. iuran.

Si vero iudex extraneo & ſibi non ſubdito ſecuritatem dederit Iac. de Bel. in d. §. neque autem homicidis poſt longam diſtinctionem tenuit ſecuritatem eſſe ſeruandã d. l. j. ff. de conſti. pec. Quod fallit ſecundum ipſum ſi iſta fides non fuerit ſolemnis, quia tunc de æquitate tantum iuris canonici debet ſeruari, l. iuriſgentium, §. igitur. & §. quin immo, ff. de pact. & in capitulo j. extra eodem titulo. Et iſtam diſtinctionem Iacob. de Bel. ſecutus fuit Imo. in d. l. is qui reus in fine. & Areti. in dicto §. præterea, Inſti. de act. in ſeptima columna. Et aduerte quod Iacob. de Bel. intelligit ſecuritatem eſſe ſolemnem quando ſolemni ſtipulatione fuit vallata, ſecus ſi pacto nudo fuit promiſſa, vt declarat Imo. in d. l. is qui reus in fin. & pro-
29 pterea concluditur ſecundum præfatos Doctor. quod † ſecuritas data non ſubdito ſaltim de iure canonico ſemper eſt ſeruanda. Et eſt ratio quia cum iudex qui dat ſecuritatem non ſit iudex ſuus, & per ipſum puniri non poſſit, vt in l. 1. C. ſi non a comp. iud. & in l. j. C. vbi de crim. agi opor. ceſſat ratio publicæ vtilitatis, vt delicta non remaneant impunita, d. l. ſi ita vulneratus, ff. ad l. Aquil. ſed tu adde quod licet eſſemus in terris imperij, & inter laicos vbi ius canonicum non ſeruatur. Nihilominus ſi ſecuritas pacto nudo per iudicem non ſubdito concederetur deberet de æquitate iuriſgentium ſeruari.
30 Quia pactum nudum licet de iure ciuili non patiat actionẽ d. l. iuriſgentium, §. igitur & §. quin immo, tamen debet ſecundum præcepta iurisgentium ſeruari ſecundum Anto. de Butr. in d. capitu. quæ eccleſiarum, extra de conſti. quod dictum refert, & ſequitur Alexand. in l. Quintus in apoſtil. ad Bartol. ff. mand. & in lectura in d. l. iuriſgentium, §. ſed cum nulla in fine. Vnde dicit Barto. in d. l. Quintus, ꝙ verecundia eſt negare quod pacto nudo quis promiſit, quem refert Hippo. de Mar. in ſuo ſingul. numero cxlviij. Et ad hoc facit dictum Pau. de
31 Caſt. in l. j. ff. de pac. vbi † pax vel treuga facta pacto nudo debet ſeruari ac ſi fuiſſet ſolemni ſtipulatione vallata, ſed hoc limita & intellige dummodo ſecuritas non concedatur condemnato & iniuria alterius vt not. in d. l. ſecunda, §. merito, & §. ſi quis a principe, ff. ne quid in loc. publ. Quia tunc ſine cauſæ cognitione non poſſet iudex alienum ſubditum

Digitized by Google

ditum affidare. Nam si iudex Bononiæ decerneret repre-
salias contra Florētinos, non posset ipsos in præiudiciū illius
in cuius fauorem decretæ sunt represaliæ sine causę cognitio
ne affidare secūdum. Ang. in d.l. vtimur. ff. de sepul. viol. alias si
de suorum subditorum damno & iniuria non agatur, causæ
cognitio in tali concessione salui conductus non requiritur,
per rationes prędictas secundum Iac. de Bel. in d.§. neque aūt
homicidis. & immo. in d.l. is qui reus. Sed quid dicendum est
32 si per priuatum fuerit bannito vel delinquenti † securitas da
ta? Bar. in d. quæst. incipien. Lucanę ciuitatis, & in d.l. j. §. non
fuit. ff. de dolo. tenuit securitatem non esse seruandam. Sed
Iac. de bel. in d.§. neque autem homicidis tenuit tūc demum
fidem seruari non debere si priuatus ratione publicæ vtilita-
tis ob vindictam offendebat bannitum. Secus si ratione pri-
uatæ inimicitiæ, quia tunc ex illa promissione ligatur. Et opi-
nionem Iaco. de Bel. tenuit immo in d.l. is qui reus. vult. col.
Ang in d.§. prēterea. 7. colum. & quidam alij quos refert Bal.
in d.l. iurisgentium. §. paciscar. ff. de pact. & in l. j. C. quando lir.
vnic. sine iud. tenuerunt indistincte fidem esse seruādam. Sed
tu concordando istas opiniones latius dicas. Aut priuatus
dat securitatem priuato. quem nullo iure poterat offendere,
& tunc inuiolabiliter debet seruari, vt in l. illicitas, §. ne potē-
tiores, & ibi Bar. & Doct. ff. de off. pręs. & pro Fely. in c. 1. extra
de treug. & pac. Quod primo fallit si post securitatem affida-
tus propter delictum bāniatur. Ita q̄ possit impune offendi.
quia tunc propter casum superueniētem securitas data expi-
rat. secundum Bar. in l. is qui seruum per illum tex. ff. de verb.
oblig. Bar. in l. quid ergo, ff. si hęres. ff. de leg. 1. Bal. & Ang in d.
l. iurisgentium, §. paciscar. Et alij Doct. transeunt cum Bar. Et
33 ratio est quia † promissio de non offendendo habet in se ta-
citam conditionem nisi sequatur casus quo lex offensionem
permittat. vt declarat Bar. in d.l. qui seruum in finem. & Ias.
in d.l. conuentionum in j. col. x. secundo infertur, & c. Secūdo
fallit si assecuratus assecurantem offenderit. Quia tunc secu-
ritas ad tempus vel in perpetuum concessa expirat. secūdum
Moder. in d.c. 1. extra, de treug. & pac. & Phil. Dec. in d.c. cō-
stitutus in fine extra. de appel. Et Phil. Cor. consil. 175. primo
vol. Aut priuatus promittit securitatem priuato quem iure
permittente poterat citra sæuitiam offendere. vt potest dns
seruum, & pater filium, & similes personæ, vt no. in l. 1. C. de
emen. ser. & in l. 1. C. de emen. propinq. & in l. 2. ff. de his qui
34 sunt sui vel alien. iur. & tunc si pater † vel dominus filium vel
seruum promittat non verberare, suæ facultati præiudicat, &
securitatem datam tenetur adimplere. secundum Bar. in d.q.
Lucan. ciuitatis ver. septimo quęro, per tex. in d.l. prędenti, §.
plane. iuncta gl. in verbo interuentione. C. de his qui ad eccl.
confug. & in §. si vero, in Anthen. de mona. Et idem iuris esse
arbitror si priuatus illi securitatem promiserit quem ratione
priuatæ vindictæ & iusti doloris excusatione etiam cū sęuitia
offendere poterat, vt patet exemplum in d.l. quod ait & in l.
maritus, ff. de adul. & in l. Gracchus, C. eo. tit. Nam tunc tenet
priuatus fidem & securitatem promissam seruare, vt est tex.
in l. capite quinto, ff. eo. ti. ibi sed semel remissus adulter redu
ci non potest. Per quem tex. excellēs aduocatus do. Angelus
de cęsis consuluit in contingentia facti, q̄ non licuit marito
adulterum infragranti crimine cum vxore repertum occide-
re cui ut exiret delecto sub quo propter metum latuerat secu
ritatem promiserat. Nam † ius q̄ priuatam utilitatem cōcer-
nit potest per priuatum remittit, vt in d.l. iurisg. §. paciscar ff.
de pact. & in l. licet in prin. ff. de procur. & declarat Bart. in d.
quæst. Lucanę ciuitatis 2. col. ver. Quinto probatur & p Mod.
in d l. ius publicum, ff. de pact. Nam potsum iniuriam mihi fa
ctam remittere, ut in §. si cū simil. Insti. de iniur. & regula quæ
est q̄ licet cum malitijs hominum obuiare. d.c. sedes apostо-
lica extra de rescrip. habet locum vt iniuria propulsetur non
autem vt alteri inferatur, ut declarant Doc. in d.c. vtilem. 22.
q. 2. & per Moder. in d c. afferte, extra de pręsump. & facit tex.
in l. vt vim. ff. de iust. & iur. ibi vt vim atque iniuriam propul-
semus, & c.

Sin autem priuatus assecurauerit aliquem, quem de iure
communi ratione publicę vindictę offendere poterat, vt pa
tet exemplū. in l. 1. & in l fi. C. quando liceat vnicui. sine, & c.
& in c. 1. de homic. in vj. & in c. felicis de pęn. eo. lib. nō tenet
fidem datam seruare cum iuri propter publicam vtilitatem
35 introducto per † psiuatos renunciari non possit d. l. ius publi
cum. ff. de pac. & declarat Bal. in d.l. 1. C. quando licet vnicui-
que, & c. Quia est bonus dolus personas tales decipere, vt in
d.l. 1. §. non fuit. ff. de dolo. Et idem iuris est si priuatus bannі-
tum promiserit non offendere, qui iure municipali impune
offendi poterat cum dicatur hostis ciuitatis, vt in d l. amissio
ne, § qui deficiunt, ff. de capit. diuin ut late disputat Bar. in
dicta quęst. Lucanæ ciuitatis, & Iacob. de Beluis. in l. 1. vbi de
crim agi opor. Et priuatus potest talem bannitum impune
offendere, aut quod ad tempus, aut quod imperpetuum secu
ritatem promiserit secundum Philip. Corn. in cons. 175. in 1.
volum & per Moder. in d l. conuentionum, & vide Firma. in
reper. in verbo occidens bannitum, in §. 7. Sed hoc limita &
intellige in territorio bannientis vbi bannitus saluo ꝙductu
nō obstāte pōt impune interfici, sed extra territoriū dēt secu-
ritatis seruari ſm Imo. in clem. pastora. ext. de re. iud. & Pet. de
Anchara. in reper. cap. 1. extra de constitu. Car. xviij. vtrsicu. 5.
principaliter, & Bald. in consi. lv. in 2. volumi. Quoniam ut su
37 perius dictum est † bannum effectus suos extra territorium
non extendit vt declarant Moder. in d.l. fina. ff. de iurisd. omni.
iud. & quod supradictum est procedit in bannito a iudice se-
cus in bannito ab imperatore, qui potest in qualibet mundi
parte impune offendi, vt declarat Ias. in d.l. de pupillo. §. pluri
bus, ff. de non. oper. nunc. vlt. col. Quoniam bannitus a iudice
perdit iura illius ciuitatis a qua fuit bannitus secundum Bar.
in d.quæst. Lucan. ciuitatis.

Sed bannitus ab imperatore perdit omnia iura ciuilia. secū
dum Barto. in l. certa forma pet illum text. C. de iure fis. libro
decimo.

Et his adde alias limitationes quas ponit Dyn. in ca. quæ in
ecclesiarum. 3. colum.

Quas hic non refero cum tangant potius materiam ban-
nitorum quam securitatis. Et quod dictum est de bannito
idem de hoste dicendum est secundum Barto. in d. l. conuen-
tionum. nam † fides data hosti a priuato seruanda non est,
38 vt in d.l. 1. §. non fuit, ff. de dolo iūcta glo. & in l. nam & seruus
in princ. ff. de nego. gest. etiam si fidem seruare priuatus iura-
sset secundum Bald. in d. capi. j. §. Item sacramenta de pact. iur.
firm. dicit Raph. Ful. in d.l. conuentionum vt ibi referunt Mo
der. quod cum quidam medicus fuisset captus a quodam mi-
lite, & promisisset pro tallia ducatos mille. fuit iudicatum me
dicum ex illa promissione non obligari cum hosti fides a pri
uato seruando non sit secundum doctrinam, Barto. in d.l. con
uentionum.

Neque est præferendum quod saluus cōductus in ca-
39 inquibus potest dari si iudex † citauerit aliquem ad locum
non tamen offerens dare saluum conductum non est tanti
effectus quod cogat citatum cōparere, vt in cap. accedens, el
2. extra. vt lit. non conte. & in cap. transmissa, & in cap. literas,
extra de resti. spolia. Parua enim & fragilis est securitas quæ in
paruo papiro aut membranis continetur. Et saluus cōductus
non sufficit ubi est iustus metus personæ, vt declarant Maria.
Soc. in dicto articulo. 18. quæstio. v. in fine, in tract. de citat. &
Alexan. in l. apud Iulianum, §. non omnis. ff. ad Trebe. & Imo.
in d. clemen. pastoralis, ext. de re iud.

Sed hoc primo fallit. nisi quis citaretur ratione delicti com
missi. Quia cum sua culpa factus fuerit locus non tutus etiam
sine securitate comparere tenetur alias contumax reputatur,
secundum Bald. in l. omnis, vlt. colum. C. de episcop. & cleric.
& Dyn. in dicto capi. accedens, 3. colum. versicu. secundo ad-
uerte. Secundo fallit si fuit citatus bannitus ad locum de quo
exultauit non ratione delicti, sed alterius causa. Nam tunc
cum literis salui conductus tenetur comparere, ut late dispu-
tat Nellus, in d. tracta. de bann. in prima parte princ. tempo. q.
3. Et Aug. in d. tracta. quæstione Bononiensis, versicu. super v.
& Mar. Soc. in d. trac. de citat. artic. 18. quæstio. v. & articu. v. q.
26. Sed hoc est verum duobus concurrentibus. primo nisi fue
rit bannitus propter odia & simultates, nam tunc etiam cum
literis salui conductus non tenetur comparere, & capitali ini
mico se committere. secūdum Imo. & Doct. in clemen. pasto
ralis. de quibus meminit And. de Monzi. in add. ad Fely. in d.c.
acccedens, in 4. col.

Quoniam quando bannitus citatur propter aliam causam
quam propter delictum debet taliter assecurari, quod sit per
saluum conductum sibi & causam suam bene consultum. a-
lias non tenetur comparere. vt declarat Ange. in d. quæst. Bo-
nonienſis, versicu. super quinto, in fine de quo dicto mieminit
Mar. Soc. in d. articu. 18. q. v.

Neque obuiat quod sua culpa fact⁹ sit locus suspectus. quia
non citatur ratione illius culpę, sed alterius causę, argumen. l.
si vehēde, §. idem, ff. ad l. Rod. de iact. & ita respondit Mar. So-
ci. in d. q. v.

Secundo requiritur, quod tales literę salui conductus con-
suenerint seruari a iudice, & ab eius subditis alias non tenetur
comparere. secūdum Imo. in d.l penu. §. ad crimen. versicu.
tertio casu, ff. de pub. iud. quem sequitur Fel. in d. cap. accedēs,
3. colum. versi. quinta conclusio. & idem dicas de quolibet ci-
tato cui differunt literæ salui conductus, vt declarat Maria. So
ci. in dicto articu. 18. quæst. v. & Fely. in d.c. accedens. vbi per x.
conclusiones examinat materiam, quas hic non repeto cum
non sit materia, sed per te poteris videre.

SVMMARIVM.

1 *Saluus conductus non extenditur ad delicta futura.*
2 *Dolus futurus per pactum remitti non potest.*

§ *Lex*

Digitized by Google

3 *Lex ſemper loquitur.*
4 *Saluus conductus cum damno alterius non debet concedi.*
5 *Saluus conductus extenditur ad delicta expreſſa non ad alia non expreſſa.*
6 *Bannitus obtinens gratiam ſurreptitiam poteſt interfici impune.*
7 *Actus geminatus idem operatur quod motus proprius in reſcripto.*
8 *Clauſulæ pingues & generales in ſaluoconductu proſunt.*
9 *Merita impetrantis ſaluum conductum faciant preſumere motum proprium.*
10 *Saluus conductus generalis ad quę extendatur.*
11 *Statutum loquens de carceratis relaxandis non extenditur ad carceratos pro crimine falſi.*
12 *Generalitas ſemper reſtringitur vt ualde odioſa excludat.*
13 *Statuta ſtricti iuris ſunt & ſtricte interpretãtur.*
14 *Princeps an cenſeatur ex certa ſcientia reſcribere.*
15 *Falſi crimen quando apparet ex certa ſcientia remiſſum, tunc reſcripto remitti cenſetur.*
16 *Beneficium principis debet nos iuuare non decipere, nec ius tertii lędere.*
17 *Saluiconductus quam interpretationem recipiant.*
18 *Clauſula generalis in ſaluocõductu ad quæ referatur.*
19 *Clauſula apponi ſolita in gratiis cuius ſit utilitis.*
20 *Conceſſio ad petitionem accommodatur.*
21 *Reſcriptum continens repugnantiam dicitur nullum.*
22 *Clauſula ſi ita eſt, ſemper in reſcripto ſubintelligitur.*
23 *Orator mendax debet carere impetratis.*
24 *Reſcripti dubium a principe reſoluendum eſt.*
25 *Statutum dãs ſecuritatem ob cauſam neceſſariam comprehendit omnia delicta atrocia.*
26 *Securitas data in veniendo cenſetur etiam data in ſtando.*
27 *Securitas data pro ſe & ſocijs compręhendit etiam iudęum.*
28 *Saluus conductus nobili conceſſus, an etiam ad eius familiam extendatur.*
29 *Priuilegium conceſſum perſonę ad familiam eius extenditur.*
30 *Saluus conductus an ad confœderatos extendatur ſeu adhærentes.*
31 *Securitas debet prodeſſe reſpectu concedentis vbique.*
32 *Saluus conductus quos non comprehendat.*
33 *Securitas excludit ſocium maioris conditionis.*
34 *Securitas eundi & redeundi qualiter intelligenda.*
35 *Verba totiens quotiens quid ſignificent.*
36 *Infinitas an ſit vitanda.*
37 *Socius in ſaluo conductu quis dicatur.*

TERTIA PARS.

1 NEceſſario ſequitur modo Videre de interpretatione ſalui conductus. Et primo ſciendum eſt quod † ſaluus conductus non extenditur ad delicta futura. Nam Bannitus habens ſecuritatẽ poteſt de delictis poſt ſecuritatẽ commiſſis puniri. ſecũdũ, gl. in cap. noli extimari.23.q.1.Immo princeps pro delictis futuris ſaluum conductum dare non poteſt, quia homines inuitarentur ad delinquendum contra tex.in l.conuenire,ff.de pac. dotal.ſecundum Iaſ.in d.l.reſcripta,2.colu.in fi. C.de prec.imper.offeren.

2 Et videmus in ſimili quod per pactum † dolus futurus remitti non poteſt.vt in l.ſi vnus, §. illud.& ibi Bart.ff.de pact.& hoc non ſolum habet locum in criminalibus verum etiam in ciuilibus. Nam ſaluus conductus impetratus contra creditores non extenditur ad creditores futuros,ſecũdum Ange. in l. penul.§.illud,ff.quod quis.iur,arg.l.ſi ita reſcriptum, ff.de verbn. oblig.Et pro iſta cum ſę.re.Leo decimus quãdam bullam edidiſſet,per quam ponentes certum quid in capſa eleemoſinarum in eccleſia ſancti Petri a peccatis propter furta & male ablata incurſis certo modo abſoluebat, fuit reprehenſus quidam pœnitentiarius qui ſua prudentia confiſus aſſerebat furta etiam poſt bullam commiſſa poſſe per ſolutionem illarum eleemoſynarum remitti.

3 Quia dicebat legem ſemper loqui.l.Ariani, C.de hæret.& bullam potius respicere futura quam præterita,vt in capit.cognoſcentes extra de conſti. Et non aduertebat virille imprudens,quod ſi iſta bulla ita interpretaretur homines contra regulas diuini humanique iuris ad furandum inuitarentur, vt no.in d.l.conuenire,ff.de pac.dota,& in l.2.C.de leg. & in ca. erit autem lex.4.diſti.

4 Preterea† ſaluus conductus cum damno alterius non debet concedi,l.2.§.merito & §.ſi quis a principe, ff. ne quid in loco publ.Nam ſi bannitus pro homicidio fuerit aſſecuratus non obſtante ſaluo conductu poterit ab hæredib. occiſi pro damnis & intereſſe conueniri vt declarat Hipp. de Mar.in cõſil.115.& in conſi.231. vol.2. & dicit gl.notabilis,in l.2. & ibi Iaſ. C.de in ius voc. quod princeps non poteſt tollere per reſcriptum pœnam quæ ratione delicti debet parti applicari, & illã gl.pro no.refert & ſequitur Iaſ.in d.l.reſcripta.2. col. in fi.Et ad hoc vide additionem Mand.Sic.ad Bar.in d.l.illicitas, §.præſes,ff.de offi.præſi.-Poteſt enim per ſaluumconductum illud ius publicum quod eſt, ne delictum remaneat impunitum per ſuperiorem remitti vel ſuſpendi,ſed ius tertio quæſitum tolli non poteſt vt no.in d.l.fi. C.ſi con.ius. vel vtil.publ.

Nam reſcriptum principis quando præiudicat ſibi principi eſt late interpretandum,vt in cap.fin. cum ibi not. extra de ſimo.& notat Bar.in l.2.Bald.in l.beneficium,ff. de conſt.princip.& Bar.in l.2.ff.de verborum obligatio. ſed quando præiudicat tertio tanquam extraordinarium & præiudiciale debet ſtricte intelligi vt in capitu.ſuper hoc extra de offic. deleg. & Ioan. And.in cap.penult.extra de verbo.ſignifie. & Barto.Soci.in conſilio cclx.colum.in princ.2. volu.& ſi uerba ſalui cõductus eſſent ita pręgnantia vt ius tertij læderent debent,taliter interpretari vt minus lædant quantum ſit poſſibile, vt in cap.ad aures iuncta glo.extra de reſcrip.& notat.in d.l.2.§.merito,ff.ne quid in loc.publi.Nam quo ad modicam læſionem poteſt princeps contra ius tertij reſcribere vt in d.l.quoties,& ibi Moder.C.de pręc.princ.offeren.Vnde dicit Bal. in l.j. ff.de conſt.princ.quod quando princeps lædit ius tertij ſine cauſa non præſumitur niſi in modico velle lędere, ad quod facit gl. notab.in l.ſed cum ab hærede in verſi.alterius, ff.ad Trebell. & declarat Bar.Cœp. in tracta.de ſer.ruſt.in fi. de aquæ ductu. Et propterea poſſet princeps pœnam parti applicandam per ſaluum cõductum ad aliquod breue tempus ſuſpendere, ſed non in totum tollere,vt in d.l.quotiens,& ibi Docto.& ſemper in reſcripto principis intelligitur clauſula ſaluo iure tertij ſecundum Bald.in l.1. C.de conſt.princ.& in l.monumenta,C.de legat.

5 Diximus in præcedenti declaratione quod † ſaluus conductus non operatur effectũ niſi pro delictis præteritis, ſed hoc ſane intellige de delictis præteritis,& in ſecuritate non expreſſis alias pro non expreſſis poſſet,habens ſaluum conductum puniri,vt declarat Bar.& Doct.in l.de pupillo,§.ſi pluribus.ff. de nou.oper.nunc.ſed ponamus, quod bannitus pro primo delicto a principe ſaluumconductum obtinuerit. Deinde fuit pro ſecundo delicto bannitus pro quo ſimiliter ſaluum conductum impetrauit nullam faciens mentionem de primo.dubitatur,an poſſit de ſecundo delicto ſecuritate non obſtante delinquens puniri? Bal.& Paul.de Caſt.poſt Guil. de Cunc.in.l.3.per illum tex.C.de epiſ.& cleri. in ſimilibus terminis tenũerunt gratiam ſiue ſaluum conductum tanquam ſurreptitium delinquenti non ſuffragari. Per quod dictum And. ſicul.in c.ſuper literis.extra.de reſcript. Dicit,quod de facto fuit Bononiæ quidam decapitatus qui impetrauerat gratiam ſecundi homicidij nulla facta mentione de primo homicidio, & eius remiſſione de quo meminit Iaſ. in l. nec damnoſa. in prima colum.C.de prec.imper.offeren.& in l.pręſcriptione.vlti.colum.in fi.C.ſi con.ius vel vtil.publ. & poſt Ludo. Roma. in d.l.de pupillo,§.ſi in pluribus.ff.de nou.oper. nunciatione. vlt.colum.in princ.& Bar.Soc.in conſi. cclx.in ij. volu.prima colum.& Fel.in c.poſtulaſti.4.colum. verſi.per iſtum tex.extra de reſcript. Et ratio eſt, quia omiſſio qualitatis in reſcripto quæ difficiliorẽ reddidiſſet principem ad cõcedendum vitiat ipſum reſcriptum vt late declarat Fely.in d.capit.ſuper literis. ver.exprimenda ſunt &c. & in d.c.poſtulaſti,& Moder. in d.l. de pupillo.§.ſi pluribus.& facit text.in d.ca.dilectus filius Abbas,extra de reſcrip. vbi non valet reſcriptum ſuper reſtitutione beneficij, quod de cauſa excommunicationis, vel amotionis impetrantis non facit mentionem, vnde dicit Bald.in d. l.pręſcriptione,circa finem.quod ſi aliquis fuit condemnatus in mille gratia obtenta a principe de illa condemnatione nõ valet niſi cauſa ex qua proceſſit condemnatio in literis exprimatur,quod Deum reaſſumit Iaſo.in d.l.nec dãnoſa in princ. & allegat Alex.in conſi.29.Sed ſecundum impreſſionem mo
6 dernam eſt numero cxiiij.primo,volu.vbi† bannitus obtinẽs gratiam ſurreptitiam de delicto, poteſt illa non obſtante impune interfici.Sed aduerte quod poſſet fortaſſe non improbabiliter attemptari quod talis bannitus poſſet etiam de primo delicto puniri.Nam ſecundum doctrinam Ludo.Roma.magis communiter approbatam in d.l.poſſideri,§.ſi ſeruus,ff.de acquir.poſſ. Per ſecundum delictum primus ſaluus conductus expirat. Sed veritas iſtius paſſus dependet a deciſione illius quæſtionis quam diſputauimus in decima tertia declaratione.

Sed Regulam prædictam primo limita niſi ſecundus ſaluus conductus fuerit motu proprio vel ex certa ſciẽtia a principe impetratus. Quoniam per dictam clauſulam tollitur vitium ſurreptionis,vt declarat Iaſ.in d. l. nec damnoſa,2.colu. late Phil.Dec. in conſi.v.inter conſilia xl. vlti. loco impreſſa, & Barto.Soc.in conſilio 164.incipien. viſa bulla Bonifacij.in verſicu.confirmatur iſta opinio.in 2.volumi. & Alexand in l.

3.in

Digitized by Google

3.in princ.ff.quod quis.iur. Secundo limita nisi saluus conductus pro secundo delicto esset geminatus,quia idem operatur
7 † actus geminatus quod clausula. Motus proprii.secundum Raph.Fulgo.post Bald.in d.l.nec damnosa,& in l.rescripta,C. de prec.impera.offerend.& Ludoui.Roma.in l.si vero,§.de viro.31.Fal.ff.solu.mat.& Alexand.in d.l.3.1.colum.sed ista secunda fallentia non procedit sine dubio, per text.in cap. constitutus,extra da rescript.ut declarat Ias. in d. l.nec damnosa, in fi.& vide Fran.Cur.in addi.in d.l. 3.

Tertio vltra alios Doctores limita nisi secundus saluus cõductus daretur per principem non gratioſę sed cum causæ cognitione,vt sentit Bald.in d.l.præscriptione, C. si cont. ius.vel vtil.pub.3.colum.vbi singulariter dicit quod gratia siue priuilegium quod cum causæ cognitione conceditur, licet non fundetur ī veritate nõ potest per exceptionem subrreptionis tolli, vel impediri, quod dictum tamquam singulare refert, & sequitur Barto.Soci.in consilio clxix.in 3.colum. in fi.secũdo volumi.vbi dicit idem voluisse Ioan. Andr. Anto.de Butr. & Imo.in cap.ad audientiam,extra de rescrip. Et ex hoc mirabiliter infertur, quod si iudex dederit duos saluus cõductus contra secundum non poterit opponi, quod non fecit mentionem de primo cum infer or a principe nõ possit delinquẽtes sine causæ cognitione affidare vt supra dictum est.

8 Quarto fallit si in saluo conductu essent † clausulæ ita pingues, & generales, quod demonstrarent principem voluisse concedere secundum saluum conductum cuiuscunque alterius delicti remissione siue suspensione non obstante, vt in similibus,declarat Barto.Soci.in consilio ducentesimo sexagesimo.in 12.colum.secundo volumi. & Hyppo. de Marsi.in l. vnius facinoris,§.cogniturum.ff.de quæst & in consilio octuagesimoquinto.in 4.columna,& dicit Phil. Dec.in dicto consilio li.in fi.quod verba generalia & pregnantia apposita in saluo conductu faciunt ipsum extendi ad casum ad quem alias non extenderetur.

Quinto fallit si prædecesserint merita impetrantis quia licet tunc non sit apposita clausula ex certa scientia vel motu proprio, & regulariter censeatur in dubio ad postulationem
9 partis principem concessisse.Mihilominus† merita impetrantis faciunt præsumi principem motu proprio,& non ad instãtiam partis secundum saluum conductum dedisse.secundum Alexand.post Guil.de Cun.in d.l.3.ff.quod quis iur.& Ia.Bu. & Bal.in l.quod fauore.C. de leg.

10 Dubitatur modo an † salus conductus generalis extendatur ad omnes causas tam ciuiles quam criminales? Dicendũ est aut saluus conductus generalis conceditur debitori,& istã quæstionem disputaui in 6.declaratione,aut conceditur delinquenti,& tunc secundum Barto. & Doctor.in d.l.de pupillo, §.si in pluribus,ff.de noui oper. nuncia. saluus conductus generalis ad omnia delicta porrigitur.Sed primo fallit in crimine læsæ maiestatis secundum Ang.in quæst.incipien.Exorta guerra.quem refert & sequitur Ludoui.Roma. in dicto §.si in pluribus,& in l.si quis in graui.§.is quoque.ff. ad Sylle.Volentes quod statutum concedens generaliter remissionem omnibus delinquentibus non porrigatur ad reos criminis læsæ maiestatis.Secundo fallit in crimine falsi. Quoniam per generalem remissionem non censetur delictum falsi esse remissum secũdum Ludouic.Roma.in dicto §.si in pluribus, & Barto.in l. Lutius.ff.ad Sylla.per illum tex.vt dicit Pet.de Ancha.in 1epe.
11 cap.primo.de constitu.versicu.sed alibi quæritur,quod † statutum generaliter loquens de omnibus carceratis relaxandis non trahitur ad carceratum pro crimine falsi.¶Quod crimen propter sui enormitatem habet multa specialia de quibus per Ioan.de Ana.in rub.extra de fal.& Hyppoli.de Marsi. in rubr. ff.eod.titu.

Tertio fallit in proditoribus & insignibus criminosis vt p multa verba sed paucę vtilitatis declarat Vital. in di.claus.nil. no.secur.pend.3.colum,Ad quod facit tex.& ibi Bald.in l3.C. de episcop.audien.vbi lex disponens in festis Paschalibus carceratos debere relaxari non comprehendit homicidias & alios criminosos insignes.

12 ¶ Quia† generalitas semper restringitur vt valde odiosa excludantur,vt in l.Lutius Titius,ff.de leg.2.& per Barto. in l.3. §.si tibi,ff.de cond.ob tur.cau.Sed Alexand. in dicto §.si pluribus,2.colum.aperte istas tres limitationes reprobat, & impugnat.Dicit enim quod si princeps certæ personæ concedit remissionrm vel saluum conductum generaliter de omnibus delictis in dubio censetur ex certa scientia remississe,secundũ Barto.in dicto §.si in pluribus,& not.in l.fina.C. de gen.abolit.Et quando certa scientia remissionem generalem cõcedit omnia delicta etiam criminis læsæ maiestatis & falsi,& quãtuncunque atrocia remissa esse intelliguntur, vt in l.si docueris & ibi gl. C. de Fal. Et idem tenet Barto.in dicta l.Lucius post glo.ad Turp.& Pau. de Cast.in dicto §.si in pluribus,in fine.Quia gratia, & beneficium principis latissimę est interpretandum, l.1. ff.de consti. princ.& in capit. dilecti extra de donat.Et non obstat secundum Alexand. text.in dicta l. Lutius. Quia ibi princeps concedebat abolitionem non ex certa scięntia,& certę personæ, sed generaliter propter letitiam vel res prospere gestas,vt in l.interueniente,& ibi not. ff.ad Turpi.& dictum Ange.in dicta quæstio.exorta guerra, & Pet.de Anc. in dicto capitu. pri. de const.non bene infertur ad casum nostrum.

13 Quia loquuntur de † statuto quod est stricti iuris,& stricte interpretatur,l.quicquid astringendę,& ibi Doc ff.de ver.obl.

Secus in beneficio principis quod late debet interpretari, vt supra dictum est.

Et nisi vnum faceret me dubitare, tenerem indistincte opinionem, Alexand.esse veram.Dicit enim Alexand. post Bart. in dicto §.si in pluribus.quod in dubio semper † princeps cẽ-
14 setur dare remissionem ex certa scientia. Quod est falsum & in contrarium est veritas. Quoniam nunquam censetur princeps ex certa scientia rescribere nisi in literis exprimatur secũdum Abb.& Docto.in capitu.cum inter, prima colum. extra de except.post glo.in Clemen. pri. de iud. & late per Felyn.in dicto capitu.cum inter.1.& 2.colum.Et in dubio censetur rescriptum non motu proprio, neque ex certa scientia sed ad petitionem partis concessum,secundum Bald.post Iacob. Butri.in l.quod fauore,C.de leg.& Alex.in dicta lege 3. post glos. ff.quod quis iur.Et Alex.loquens in specie de saluo conductu, in consilio 350.in fi.

Et propterea latius dicendum est quod saluus conductus generalis porrigitur ad omnia delicta quantuncunque enormia secundum Barto.& Docto,in dicto §.si in pluribus si constat quod motu proprio, vel ex certa scientia fuerit concessus secundum glo.in dicta l.si docueris, Cod. de Fal ubi dicit, quod tunc censetur remissum † crimen falsi, si appareat quod
15 ex certa scientia fuerit remissum.Idem tenet glo.in dicta lege Lucius, & ibi declarat Bart. Digest. ad Turpi.Si vero non cõstat & dubitantur an saluus conductus fuerit ex certa scientia concessus, & tunc præsumitur esse concessum ad petitionem partis,secundum Alexand.& Modern.in dicta l.tertia.ff. quod quis. iur. Et si est generalis ad omnia delicta extenditur quantuncunque enormia non ea ratione vt dicebat Alexan. post Barto.in dicto §.si pluribus,quod princeps in dubio censeatur ex certa scientia rescriptisse,sed quia beneficium principis quando non lædit ius alterius latissimę est interpretandũ, vt in dicta lege fina.& ibi Bald.& Docto.Digest.de consti.prin-
16 ci.Nam † beneficio principis oportet nos iuuari,& non decipi, ut in l. prima. C.de his qui.ve.ęta imp. deciperemur enim si saluus conductus generalis ad omnia delicta non extenderetur,vt declarat Bald.in d.ta lege fina.secun.colum.& Bald. loquens in specie de saluo conductu in consilio cccexlvi in 3. volumi.& Phil.Deci in dicto consilio li in prima columna. Et tantum debet generalitas operari in omnibus quantum specialitas in singulis,vt in gl.o.in l.omnes,§.primo C.de præscript.xxx. ann sed hoc limitatur nisi constaret principem de certis delictis tantum cogitasse, quia pro illis tantum saluus conductus generalis operaretur, ut in l.emptor, §.Lutius,& ibi Barto.ff.de pac.& no.in l.si de certa,& in l. age cum Geminiano,C.de transac.

17 Nam literæ,saluiꝫ conductus recipiunt declarationem, & interpretationem secundum mentem concedentis.ut in simili de rescripto dicit Innocen.in capitu.postulasti. extra de resc. & Phil.Dec. in dicto consilio 51. in princ.Et propterea inoleuit practica,quod quando papa concedit huiusmodi generales securitates vel remissiones ponitur clausula in rescripto dummodo criminis læsæ maiestatis, vel falsæ monetæ reus non fueris, alias ista clausula non adiecta saluus conductus vel remissio generalis ad omnia extenderetur, quia videtur princeps sub illa generalitate de omnibus delictis etiam atrocioribus cogitasse, vt in simili de saluo condnctu dicit Phili. Dec.in di. consi.51.in fine.

Secundo casu principali si saluus conductus concedatur ad partis petitionem dicas aut fuit specialis petitio pro certis delictis & specialis concessio, & tũc quæstio de plano procedit, quia stamus certo.l.continuis,§.cum ita.ff. de verborum obligatio.Aut fuit specialis petitio & generalis concessio & tũc illa indeterminata concessio regulatur secũdum petitionem, vt in §.præterea.Institu.de inutil.stipul.& in lege.si sine.§.interrogat,ff.de inter.act.Aut fuit petitio generalis, & concessio specialis,& tunc stamus concessioni determinatę, ut in l.1.ff. de solut.

Et ista fuit doctrina Barto. quem communiter sequuntur Doctor.in l.prima.ff.ad legem Iuliam maiesta. Si vero petitio & concessio fuit generalis pro omnibus delictis, & tunc omnia delicta quantuncunque gratia comprehenduntur,secundum Barto.Alexand.& Moder.contra Ludoui. Roma.in dicto §.si pluribus,2.colum.vt supra dictum est, Et est ratio.

quia

Digitized by Google

quia princeps generalem ſecuritatem concedendo videtur veriſimiliter de omnibus delictis etiam enormib. cogitaſſe pro quibus potuit impetrans moleſtari alias fruſtra ſaluus conductus generaliter peteretur, ut in l.1 C. de Theſaur. lib.x.ut in ſimili de ſaluo conductu generali declarat Phil.Dec. in dicto conſilio quinquageſimoprimo.in fi. & Alexand. in dicto §.ſi in pluribus.

Sed quid dicendum ſi in ſaluo conductu impetrans exprimeret certa delicta,& deinde ponatur † clauſula generalis de
18 omnibus aliis delictis,an ſub illa generalitate comprehendãtur delicta maiora expreſſis? Barto.in dicto §. ſi in pluribus tenet partem negatiuam,quia veriſimile eſt concedentem ſi ſciuiſſet non conceſſurum,vt in dicto capi.ſuper literis, & dicto cap.poſtulaſti.extra de reſcrip. & in clemen. ſecun. & ibi Car. de procu.Nam clauſula generalis ſequens ſemper refertur ad ſpecificata,ut in l.legatorum;§.fina.& ibi Barto. ff.de legat.2. & per Bar.Soc.in conſilio cclx.volumi.2.12.col.ver.ſed ad iſta reſpondeo.

Et per iſta videtur decidi illa quæſtio quam quotidie præmanibus habemus, ſolet.enim pœnitentiarius & camerarius ſanctiſſimi. D. N. homicidia & ſimilia delicta paſſim remittere, & orator in precibus narrat ſe non eſſe culpabilem, & ad cautelam petit abſolui,& callide ponit in calce reſcripti etiam ſi aliter quam vt præfertur culpabilis eſſes, & per illam
19 † clauſulam dicunt procuratores eſſe remiſſum delictum etiam ſi impetrans fuit verus delinquens. Ego alias dicebam quod illa clauſula non eſt tantę potentiæ, quod tribuat abſolutionem ſi vere impetrans delinquerit,& hoc per doctrinam Barto.in d.l.prima ff.ad legem Iuliam maieſta. & Abb.in ca. fina.extra de treu. & pace vbi quando in reſcriptis petitio eſt
20 terminata & † conceſſio indeterminata,illa indeterminata conceſſio intelligitur ſecundum petitionem,vt in dicta lege ſi ſine.§.interrogatus,ff.de iter.act.Nam ſi aliquis petat abſolui a furto & princeps dicat abſoluo te a furto & ab omnibus aliis delictis in quibus eſſes culpabilis, talis abſolutio non cõprehendit niſi delicta ſimilia uel de minore expreſſis non autem maiora ſecundum Barto.& Doct.in dicto §. ſi in plurib. & Card.in dicta Clemen.2.de procur.Ita in propoſito noſtræ quæſtionis impetrans dicit de homicidio de quo accuſatur, vel inquiritur ſe non eſſe culpabilem, & princeps abſoluit etiam ſi aliter quam ut narratur eſſet culpabilis, certe talis abſolutio porrigitur ad qualitates extrinſecas minores vel ſimiles expreſſis,non autem ad maiores per rationes prædictas, potuit enim eſſe quod impetrans non interfecerit, & tamen quod in aliquo deliquerit, puta potuit impedire homicidam ne interficeret & non impediuit vel delictum laudauit vel ſimile quid fecit propter quod veniret aliquali pœna puniendus,vt declarat glo.in cap.extra de offic. deleg.Et iſte qualitates videntur per illam clauſulam remiſſæ non autem homicidium.

Quoniam ſi narraſſet ſe interfeciſſe vel interfici mandaſſe, veriſimiliter non fuiſſet princeps conceſſurus, vt in dicto capitu.poſtolaſti.& d.cap.ſuper literis extra de reſcript. ſecundũ Barto.in d.l.de pupillo.§.ſi in pluribus.ff.de noui oper.nunci. 2.column.

21 Et iſta expoſitio neceſſario fieri debet alias † reſcriptum tanquam continens manifeſtam repugnãtiam diceretur nullum ſecundum Specu.in titu.de fide inſtrumento. §. 9.verſic. item quod inſtrumentum,& per Docto.in l.ſcripturæ. C.eod. titu. & ne in reſcripto reſultet repugnantia debet vnum pro alio interpretari ſecundum Barto.in l.omnes populi, in 6.q. ff.de iuſt.& iur.& in conſt.ad reprimendum, §.non obſtante, & dicit Alber.in cap.gratum de offic.delega.quod ad euitandum repugnantiam debet eſſe per ſubauditum intellectum fieri interpratio.Et quod in caſu noſtro reſcriptum contineat manifeſtam repugnantiam clare apparet. Nam quando aliquid narratur & ptinceps reſcribit ſemper ſub intelligitur
22 † clauſula ſi ita eſt.vt in cap.2.cum ibi notat.extra de reſcript. Quæ clauſula de directo aduerſatur clauſulę,ſi aliter culpabilis eſſes.

Quod nihil aliud eſt dicere niſi,& ſi ita non eſt te abſoluo. Quoniam non poteſt quis circa idem eſſe culpabilis, & non culpabilis vt declarat Ange. in conſilio ſeptuageſimo ſecun- Et propterea debet ſumi iſte ĩtellectus vt circa delictum principale nõ peccaueuit,ſed ſi circa aliquas qualitates extra delictum culpam commiſerit abſoluatur.Et hoc ſuadet ſignificatio verborum.

Nam illa clauſula,& ſi aliter culdabilis eſſes,non poteſt referri,ad delictum de quę principaliter quæritur, quia diceretur potius doloſus quam culpapilis ſecũdum doctrinam Bar. in l.quod Nerua,ff.depoſi. Et ſimilis forma abſolutionis,eſt in c.exhibita,ext.de homi.

Et ideo ſi poſtea impetrans communicatur delicto nõ poteſt dicere per illam clauſulam ſe abſolutum,non ſolum per
23 rationes prædictas,ſed etiam quia tamquam mendax † & falſus orator debet carere impetratis, vt in dicto cap. ſuper literis,& dicto capitu.poſtulaſti.de reſcrip. & declarat Bald.in lege contra qui propriam,C.de non nume. pecu. & in addit.ad Specu.in titu.de excep.ver.Quando quis negat, & non poteſt ſecum illo reſcripto defendere,quod cum mendacio & fraude impetrauit,vt dicto capitu. dilectus filius Abbas de reſcrip. Niſi diceremus, quod quando in verbis remiſſionis vel ſalui
24 conductus oritur aliqua † dubitatio debemus ad principem recurrere qui illum conceſſit, & eius declarationi ſtare ſm Pau.de Caſt.in lege hæredes palam, §.ſi quid poſt.ff.de teſtib. & Phili.Dec.in dicto conſi. li. in fi. quæ pars in dubio tutior videtur.

Sin autem princeps generaliter ad certum tempus propter publicam lætitiam ſecuritatem conceſſerit, vt in l.ſi abolitio, & l.ſi interueniente,ff.ad Turp.certe talis ſecuritas non extenditur ad crimen falſi,d.l.Lucius,ff.eodem titu. Neque ad crimen læſæ maieſtatis oppugnate patrię vel culpatus,ut in l.falſaliter,in fine.C.de abolit. Et idem dicas ſi huiuſmodi ſecuritas a ſtatuto generaliter concedatur cum ſtricte debeat intelligi,d.l.quicquid aſtringendæ, ff.de verb.obli. & declarat Ale. in d.§.ſi in pluribus.

Et intelligitur dictum Barto.in dicta lege Lucius & Ange. in di.quæſtio.exorta guerra, & nouiſſimorum, in rubri. ff. de Fal.& dicit Ang.poſt Dy.in l.talis ſcriptura, ff.de lega.primo, quod ſtante ſtatuto quod pax profit. In omnibus delictis nõ ditur tale ſtatutum ad falſarios, cum eorum delictum ſit atrocius homicidio,& adulterio, ſecundum Ange. in Authen.de nup.§.mitiores ſed iſtud non tranſit ſine dubio per doctrinã Barto.in d.conſi.clxix.vbi ſtatutum dans ſecuritatem debitoribus comprehendit etiam debitorem ex cauſa delicti, & late debet interpretari.

25 Et propterea dicendum eſt qnod † ſtatum dans ſecuritatem ex cauſa neceſſaria comprehendit omnia delicta atrocia,arg. l.ſecundę.§.legatis,ff.de iud.& l.eos.ff. de accuſa.

Si vero ſtatutum dat ſecuritatem ex gratia, & vera eſt ſententia Ludoui.Roma.& ſequacium,in dicto §.ſi in pluribus. Quia ſi huiuſmodi delicta fuiſſent expreſſa ſtatuentes fortaſſe ſine cauſa neceſſaria non conceſſiſſent,lege,obligatione generali,ff.de pigno.vt late declarat Bald.in d.conſi.cccc. primo volu.& hoc modo intelligitur dictum Bar.in d.conſi. 149.vt dictum eſt, in 7.declaratione in fine.

26 Neque prætereundum eſt,quod † ſecuritas data in veniendo intelligitur etiam eſſe data in ſtando,& redeundo, ſecundum Ange. poſt Barto. in l.utimur, ff.de ſepul.viola.& facit tex.in capitu.ſtatutum,§.fin.de reſcrip.in 6.ibi ſtando,eundo, redeundo.

Nam quis non diceretur ſecure venire,niſi poſſet ſecure ſtare & redire,ut declarat Abb.in dicto capit.fina.extra de treug. & pace,in princip.Et illa verba, quod quis poſſit ſecure uenire important ne quis directe vel indirecte aſſecuratum moleſtare,vel offendere poſſit,ſecundum Barto.in l. 1. ff. ad legem Iuliam maieſta.de quo meminit Iaſ. in l.1.columna ſecun.ff. qui ſatiſd.cogan.Et in tantum debet benigne iſta ſecuritas interpretari,quod ſi alicui detur ſaluus conductus veniendi, ad ciuitatem,intelligitur etiã eſſe data ſecuritas ęquo ſuper quo vehitur,ſecundum Felyn.poſt Imo.in dicto cap.fina.Hyppol. de Marſi.in repe.rubr.de probat.in quinta columna.

27 Et ſecuritas data alicui pro ſe & ſociis,includit ſocium indæum ſecundum Ange.poſt Barto.in dicta l.1 ff.ad legem Iul.vtimur,& Hyppo.de Marſi.in conſilio octuageſimoquarto. numero quaranteſimoprimo.& late per And. Sicul.in conſi. ſexageſimotertio.in quarto volumi.incipic.licet in medium &c.Et ſecuritas data,vt quis poſſit venire, poteſt etiam nuncium mittere,ut dicit Barto. & Bald. in Authen.habita. C.ne fil.pro pat.Et ſecuritas quæ datur perſonæ tuetur etiam res & bona quæ ſecum portat aſſecuratus.& nõ ſolum ſua ſed aliena,vt late declarat Philip. Dec.in dicto conſilio li.per totum vbi ponit quæſtionem de quodam Buſcanio qui portabat bona Florentino ,qđ qui habet ſecuritatem pro ſe & bonis poteſt per alium mittere bona ad locum ĩ quo fuit aſſecuratus, vt Bald.in conſilio cccexiiij.in quinto volumi.incip.confeſſus fuit &c.

28 Sed quid dicendum ſi datur † ſaluus conductus alicui nobili,vt ueniat ad ciuitatem,an etiam eius familiæ, quam ſecũ ducit datus eſſe intelligatur? Breuiter dicas quod ſic,quia ſermo relatus ad perſonam intelligitur ſecundum conditionem perſonæ.ut in l.plenum, §. equitii, ff.de vſu. & habit. & in l.ſi quis filio,§.irritm,ff.de iniuſt.teſt.& verba debent intelligi ſecundum ſubiectam materiam,l.ſi ex legat.cauſa, ff.de verbo. obligatio.& in l.ſi uno.ff. loc. ut per multa exempla declarat Hyppo.de proba.v.colum.& facit ratio,quia nobilis ſine familia commode venire non poteſt.Et quando aliquid concedituꝛ videtur eſſe conceſſum omne id ſine quo illiud commode

Digitized by Google

mode exerceri non poteſt: vt in l.2.ff.de iuriſd.omn.iudi. & l.
29 ad rem mobilem,& l.ad legatum,ff.de procu. Et † priuilegiū conceſſum perſonæ extenditur etiam ad eius familiam, vt in l.2.& ibi notatur,C.de epiſcop.& cleri.& Card.in clemen.i.9. notab.de exceſ.præla.Et facit dictum Bal.in d.conſi. ccccxiiii. vbi ſaluus conductus datus marito comprehendit etiam vxorem.

30 ¶ Sed an † ſaluus conductus vni confeſſus porrigatur ad eius confœderatos & adhærentes vide Ludo.Roman.in conſi. xlvii.incipien.viſis neceſſariis,& Io.And.C. ad. apoſtolicæ.de re iud.in 6.& Ange.& Docto.in l.quæ religioſis,ff.de rei ven. & Flo.in l.loci corpus,in princ.ff.ſi ſer. vend.Et aduerte quod ſi alicui datur ſaluus conductus veniendi ad ciuitatem non ſo
31 lum illa † ſecuritas debet per concedentem intra ſuum territorium obſeruari, ſed etiam extra territorium & vbique locorum.

Quia ſecuritas nihil prodeſſet ſi concedens poſſet contra illam excogitato dolo machinari,ut in l.fina.ff.de leg.& in l. 2.§.non fuit, ff.de dolo. Et ita per multas rationes concludit Ange.in conſi.363.incip.magnifici domini &c vbi ponit quę ſtionem de quodam milite,qui aſſecuratus per dominos Lucenſes fuit per eorum ſtipendiarios captus in territorio Piſano.

32 Et aduerte quod † ſaluus conductus datus in veniendo alicui pro ſe & ſociis non comprehendit ſocios ſaracenos, hæreticos,hoſtes,neque bannitos illius ciuitatis, vel principis qui ſaluum conductum conceſſit,secundum Barto. in di.l.1.ff.ad legem Iul.maieſta.& Ange.in d.l.vtimur,ff.de ſepul.vio.Et ex hoc infert Bar. in d.l. 1.quod ſecuritas quæ datur inſueniendo a iure ciuili vel vel a ſtatuto non comprehendit perſonas prædictas cum quibus nulla eſt nobiſcum participatio.& propterea ſecuritas quæ datur in nundinis & aliis caſibus de quibus diximus in prima declaratione nō defendit bannitos, hoſtes, & ſimiles perſonas, niſi de iſtis perſonis expreſſe fuerit actū, vt in l.mercatores,C.de comer.& mer.& in l.1. & ibi optime declarat Bald.de nund.Quod fallit in ſecuritate data a iuregē. tium legatis hoſtium,cuiuſcunque conditionis ſint comprehenduntur, in ca.d.l.2.§.legatis,ff.de iud.cum ſimil.de quibus ſupra dictum eſt.

33 Et his adde quod habens † ſecuritatem pro ſe & ſociis non poterit ſecum ducere in ſocium aliquam perſonam inſignem & maioris conditionis & præeminentiæ quam ſit ipſe impetrans,vt in ſimilibus no.per Io.Ang.& alios,in c.2. de relc. in 6.Bald.in diconſi.400.in 1.vol.

Præterea dubitatur, an habens ſecuritatem † eundi & re-
34 deundi poſſit ſemel vel pluries ire & redire? Breuiter ſecundū Barto.de mente Oldra.in d.l.1.ff.ad legem Iuliam maieſ. Aut ſecuritas fuit determinate petita & determinate conceſſa, & tunc quæſtio non habet dubium, quia ſtamus certo.l.continuus,§.cum ita.ff.de verbo.obli. Aut fuit indeterminate conceſſa,& nulli dubium eſt quod debemus ſtare conceſſioni. Eſt enim in poteſtate concedentis quomodo velit ſecuritatē dare, arg.l.1.ff. de ſolu.Si vero ſecuritas fuit indeterminate petita & indeterminate conceſſa,& tunc pro prima data eſſe intelligitur,l.boue,§.hoc ſermone,ff.de verbo. ſignifica. & in l. hęc conditio. ff. de cond. & demon.vbi relictum alicui cum nupſerit intelligitur de primis nuptiis. Et iſtam diſtinctionem Barto.de verbo.ad verbum refert,& ſequitur Abb.& Mod.in d.c.fi.ext.de treug. & pace.

Sed hoc primo fallit, ſi ſecuritas ad aliquam certam cauſam concedatur puta pro pace facienda. Nam tunc intelligitur quod poſſit aſſecuratus ire & redire donec pendet tractatus pacis argumen.l.continuus, §. qui inſulam,ff.de verborū obliga.ſecundum Bart.in d.l.1.in fi. ſecundo fallit,ſi ſecuritas fuerit data ad certum tempus,quoniam illo tempore durante poterit aſſecuratus quotiens voluerit ire & redire ſecundū Raph.Fulgoſi.in l.ſi mihi,§.Titio,ff.de verbo.obliga.argumē. l.ſi cum in annos,C.qui mo.vſu.amit.& p.Io.Cald.in diſputatione ſua incipien.octo oſtendentes.

Tertio fallit,ſi in ſecuritate dictum fuerit totiens,quotiens, voluerit poſſit ire & redire ſecundum Vital.in d.tract.in clau. nil.no.ſe.pend.in princ. Sed difficultas eſt an illa † verba to-
35 tiens quotiens appoſita in ſaluo conductu important infinitatem.ita quod talis ſecuritas dicatur perpetuo durare Ange. in ſimilibus terminis,in l.ſi finita in princ.ff. de damno infec. tenuit & iſta verba ſignificare binum actum, arg.l.fideicommiſſi,§.ſi quis.x.ff.de leg.3.

Et ex hoc infertur promittentem præſentare hominem totiens,quotiens,per binam repreſentationem liberari & hoc ratione infinitatis vitandę,l.qui bona,§.fina.ff.de dam. infec. Bald,vero in l.1.8.colu.C.de his quę pen.no.& c.tenuit iſt as dictiones,totiens,quotiens.quatuor vices ſignificare.ſed.Raph. Fulgo.clvi.voluit poteſtatem totiens quotiens,aliquid faciendi,, tantum decennio durare,glo. vero & poſt eam Cyn.in di. l.fideicommiſſi,§.ſi quis Imo.in d.l.ſi finita voluerunt in ſimili iſtam poteſtatem in perpetuo durare, quam opinionē poſt longam diſputationem dicit Alexan.in di.l.ſi finita in princi. & in d.l.qui bona,§.fina.eſſe veriorem. Quia iſte dictiones totiens, quotiens; de ſui propria ſignificatione infinitatem de-
36 monſtrant,ut in l.ſi duo,§.fina.ff.de arbi.Et † infinitas non eſt vitanda quando partes ita egerunt.ſecundum Imo.in d.l.ſi finita.Et iſtam quæſtionem aliter non examino cum fuerit per Alexaud.& Moder.in dictis locis ad ſaturitatem diſputata, vbi etiam de dictione.iterum.rurſus, quandoque.& ſimilibus poteris videre,quæ conſueuerunt in huiuſmodi ſecuritatibus apponi.Sed aduerte, quod iſtæ dictiones totiens.quotiens,in ſaluo conductu operatur infinitatem. Niſi propter aliquam cauſam ſecuritas fueri, Quia tunc ex coniecturata mente cōcedentis ſimul cum cauſa ſaluus conductus expiraret per doctrinam Barto.in l.1.ff.ad leg.Iul.maie.& Abb.in d.ca.fina.de treug.& pace.

Et quid operetur ſaluus condnctus quando concedens dicit damus tibi liberum ſaluum conductum, & plenam ac omni modam ſecuritatem & ſimilia verba prægnantia, vide Phili. Dec.in d.conſi.51.& Bald.in d.conſi.414.in v.volu.& in conſ. 400.in primo volu.& Ange.in d.conſi.363.Incipē. magnifici domini.&c.& ſaluus conductus datus pro ſe & ſocijs quos ſocios comprehendat,vide Ange.in d.l.1.ff.ad legem Iul. maie.
37 vbi in ſaluo conductu ſocius † dicitur qui principaliter eſt in ſocietate,ut ſit ſocius,non autem ille qui caſu incidit in ſocietatem,vel non venit,vt principaliter ſit ſocius,ſed pro ſuis vel alienis negocijs peragendis. Quod eſt notabile & memoriæ commendandum.

SVMMARIVM.

1 *Saluus conductus quomodo finiatur.*
2 *Saluus conductus an & quando reuocetur.*
3 *Princeps an obligetur ex contracta vel quaſi.*
4 *Veritas publica cenſetur excepta in quocunque priuilegio.*
5 *Saluus conductus datus ad beneplacitum quando ſpiret.*
6 *Saluus conductus conceſſus ad tempus ſed ſine certa ſpecificatione ad decennium extenditur.*
7 *Saluus conductus ſimpliciter conceſſus cenſetur perpetuus.*
8 *Saluus conductus ad inferiore a principe datus an eius morte finiatur.*
9 *Saluiconductus effectus ceſſat ceſſante cauſa finali.*
10 *Debitor admittetur ad ceſſionem bonorum per paupertatem.*
11 *Diſtinguendum non eſt vbi lex non diſtinguit.*
12 *Coniunctiua quando poſſit reſolui in diſiunctiuam.*
13 *Statutum ſeu reſcriptum exorbitans a iure communi quando reſtringatur.*
14 *Cauſa impulſiua ceſſante non facit ſaluum conductum ceſſare.*
15 *Iterpretatio ad illum pertinet qui legem condidit.*
16 *Offendens habentem ſaluum conductum qua pœna puniatur.*
17 *Offendens legatos ſeu aratores incidit in pœnam ſacrilegij.*

QVARTA PARS.

1 SVpra viſum eſt de interpretatione & intellectu ſalui cōductus: ſequitur modo videre quomodo ſaluus † conductus reuocetur vel finiatur, & qua pœna puniantur ſecuritatis fractores. Et primo te ſcire oportet,quod ſaluus † conduc-
2 tus datus a principe vel inferiore non poteſt per concedentem reuocari ſecundum Albe.de Roſa.in di.l.cōuentionum, in fin.ff.de pac.& Bald.loquens de capitulis pacis, in l. digna vox.C.de leg.

Quia licet a principio ſit in uoluntate principis, An velit ſaluum conductum concedere, tamen poſtquā conceſſit trāſit illa ſecuritas in quaſi contractum vltro citroque obligatorium,& reuocari non poteſt, ſecundum doctrinam Bald.in l. princeps,ff.de leg.& in l.priuilegia,C.de ſacroſanc.eccle. Et q
3 princeps † ſit obligatus ex contractu vel quaſi per multas auctoritates poſt Moder.diſputat. And. Sicul. in cap.ex epiſtola. extra de probat.in 7.colu.& propterea conſueuit in ſaluis cōductis quos papa concedit apponit illa clauſula cum diſdictā. x.dierum.

Quoniam illa clauſula non adiecta non poſſet papa ſecuritatem quam ſemel conceſſit reuocare per rationes ſupra allegatas.& in tantum hoc eſt verum,quod nec ſucceſſor principis poterit talem ſaluum conductum reuocare ſecundum Albe.de Roſ.in d.l.conuentionum, & Bald. & Docto. in di.l. vox.C.de leg.

Sed hoc intellige eſſe verum niſi ſuperueniat aliqua neceſſitas quæ cogat principem ſaluum conductum reuocare per ſingulare dictum Innocen.in cap.in noſtra, extra de iniur.vbi

ſtatutu m

Digitized by Google

ſtatutum quod tranſiuit in quaſi contractum cum ſubdito poteſt ſuperueniente neceſſitate tolli. Et eſt exemplum, quod alias audiui in facto euenisſe qđ Dux Medio. multos bannitos, & alios ſuis terris affidauit. deinde ſuperueniẽre bello fuit dubitatum nẽ banniti habentes ſaluum conductum aliquã proditionem machinarentur, vel ſtatu ciuitatis ſubuerterent: propter iſtam neceſſitatem ratione publicę vtilitatis ſuadente poterit princeps ſaluum conductum reuocare, licet quaſi contractum tranſiuerit. Et eſt ratio, quia in quocunque in ſermone, & in quocunque priuilegio vel alia diſpoſitione
4 ſemper publica † vtilitas intelligitur excepta vt eſt bonus tex. in l. iubemus, el 1. & ibi Bald. C. de ſacroſanc. eccle. & in l. ſi quis in graui, §. hi quoque, ff. ad Sil. Et quæ de nouo emergunt de nouo indigent auxilio, l. de ætate, §. ex cauſa, ff. de inter. act. & capi. inſinuata. de offic. delega. & iſtam limitationem per multas auctoritates late diſputat And. Sicul. in d. c. ex epiſtolę, in 8. colum.

Sed aduerte quod contra iſtam concluſionem aper e facit tex. in d. l. quotiens. C. de prec. impera. offeren. ſecundum intel lectum Odoff. communiter per Docto. approbatum ubi imperator poteſt reuocare ad libitum ſuum ſaluum conductũ quem dedit debitori.

Sed tu dicas illum tex. nõ obſtare quia ibi ſaluus cõductus fuit conceſſus in præiudicium creditorum, ſed in caſu noſtro per conceſſionem ſalui conductus ſibi ſoli prę̃iudicauit non mirum ſi illum reuocare non poteſt. argum. eorum quæ notã tur per Bar. in d. l. j. fi. ff. de conſt. prin. Vbi beneficium principis quod ipſum tantum principem lædit latiſſimæ intepretatur. Sed ſi beneficium principis ius tertii in aliquo diminuat ſtricte intelligitur.

5 Et ſcias quod ſaluus † conductus datus ad beneplacitum non expirat niſi morte concedentis, ut in cap. ſi gratioſę, de reſcrip. in 6. & in l. 4. ff. loc.

Et Ange. loquens in ſpecie de ſaluoconductu, in conſilio 217. 9. col. verſi. ad quantuncunque, & Phil. Cor. conſi. 335. in 3. colu. verſi. circa tertium, in. 2. uolu. Et idem dicas ſi officiũ concedentis finiatur. ſecundum Bart. & Alexand. in l. centeſimis, §. ſi ita ſtipulatus, in fi. ff. de ver. obli.

Sed hoc primo fallit ſi uerba ſaluiconductus fuerint relata ad perſonam non morituram, videlicet ſi Papa dicat, concedimus tibi ſaluum conductum ad beneplacitum ſedis Apoſtolicæ. Nam tunc niſi fuerit per ſedem Apoſtolicam reuocatus, licet condens moriatur cenſetur perpetuo durare: ut dicto cap. ſi gratioſę, in fine, & declarat Phil. Corne. in di. conſi. 235. vbi ſaluus conductus fuit conceſſ. ad beneplacitum communitatis.

Secundo fallit ſi concedens dediſſet ſaluum conductum cum clauſula, donec reuocauero. Quia tunc morte concedẽtis non expirat niſi fuerit aliter reuocatus ſecundum Ang. & Imo, contra Barto. in d. §. ſi ita ſtipulatus, & eſt communis opinio, vt ibi refert Alexan. in 4. col. ver. ſi autem dixiſſet,

Tertio fallit ſi ſaluus conductus fuerit datus ad certum tẽpus, & deinde ad beneplacitum, quia licet concedens moriatur non expirat ſaluus conductus donec durat tempus certũ in ſaluo conductu appoſitum ſecundum Raph. Fulg. in d. l. ſi mihi, & Titio. ff. de verbo. obli. argu. in d. l. ſi cum in annos, C. qui. mo. vſusfruct. amit. ſed circa iſtam tertiam limitationem poſſet dubitari an ſaluus conductus expiret morte concedentis. Bald. in l. 1. de poſtul. loquens in ſpecie de ſaluo conductu tenuit ſecuritatem expirare, ſed Firm. in d. repert. in verſic. ſaluus conductus, verſi. 9. tenet contra Bald. ſecuritatem durare, quia moriendo quis dicitur velle & perſeuerare in eadem voluntate, niſi expreſſe reuocauerit ſecundum Barto. in l. more, in 3. col. ff. de iuriſ. om. iu. & in l. vxorem, §. Scæuola, ff. de legat. & ad hoc facit q̃ no. Bal. in d. l. beneficiũ, in prin. ff. de cõſt. prin. vbi gratia facta a principe non cẽſetur per mortem principis reuocari. Sed pro intelligentia præſentis quæſtionis hoc modo arbitror eſſe diſtinguẽdum. Aut princeps concedit ſaluum conductum ad certum tempus, & tunc licet durante illo tempore moriatur. ſaluus conductus non expirat, ut in ſimili declarat Bal. & Pau. de Caſt. in d. l. C. de poſtulan. Et idem iuris eſt ſi perpetuo ſecuritas detur ſecundũ Bar. in d. l. relgati, ff. de pęn. & dixi ſupra in 2. declaratione ſi vero princeps con-
6 cedat † ſaluum conductum ad tempus nulla facta mentione de quantitate, & certitudine temporis, & tunc ſaluus conductus per decennium durabit vt in l. ſi non pręfinito, ff. de pęn. per quem text. dicit Bald. in d. l. i. quod ſi iudex ſuſpendet aliquem ab officio aduocationis ad tempus cenſetur ad decennium ſuſpendiſſe.

7 Sed ſi per principem concedatur † ſaluus conductus ſimpliciter, & ſine adiectione temporis perpetuus cenſetur, & morte concedentis non expirat. vt in l. ſeruus, ff. de pęn. & in l. iuriſperitus, in princ. ff. de execu. tut. vbi quod non habet certum tẽpus cenſetur perpetuum ſecundum Pau. de Caſt. poſt Bald. in l. 1. C. de poſtulan. maxime in beneficio principis quod latiſſimæ interpretatur, d. l. fina. ff. de conſt. prin. Et hoc eſt verum ni ſi ſecuritas detur propter certam cauſã, quia tunc licet nõ habeat adiectionem certi temporis ſimul cum cauſa expirat ſecundum doctrinam Barto. communiter approbatam, in d. l.
8 1. ff. ad l. Iul. maie. in fi. Sed quid dicendum ſi † ſaluus conducetur ab inferiore an eius morte finiatur, Bal. in d. l. j. C. de poſtulan. dicit ſaluum conductum ſine cauſæ cognitione conceſſum cum vita vel officio concedentis expirare, alle. notat. per Bar. in l. centeſimis, §. ſi ita ſtipulatus, ff. de verb. obl. ſed circa hoc poſſet aliquis dicere, quod Bal. male loquitur. Quoniam talis ſecuritas conceſſa ab inferiore ſine cauſæ cognitione nõ tenet.

Cum inferior a principe non poſſit ſine cauſa facinoroſos homines aſſecurare ſecundum Bart. & Imo. in d. l. is, qui reus, ff. de pub. iud. vt late dictum eſt, in 8. declaratione. Niſi dicas defendendo Bal. quod iudex, in d. l. 1. per ſententiam cum aliquali cognitione dedit bannito ſecuritatem, & propterea debet talis ſecuritas aliquid operari officio, uel vita iudicis durante, ut in ſimili ibidem dicit Bal. quod ſi iudex interloquendo non autem diffiniendo prohibeat aliquem ſine plena cauſæ cognitione nõ durat illa prohibitio niſi quouſque officiũ vel uita prohibentis durauerit.

Si vero ſaluus conductus detur cum auctoritate legis, & cauſæ cognitione non expirat cum officio, vel vita iudicis q̃ illum conceſſit.

Quoniam ſi habet certum tempus intra illud ſemper cenſetur durare ſecundum Ludo. Rom. in l. poſſideri, §. ſi ſeruus, ff. de acq. poſſ. & Ange. in d. l. vtimur, ff. de ſepu. vio. & Bal. in d. l. 1. verſi. ſunt tres caſus.

Sin autem ſecuritas non habeat certum tempus determinatum, & tunc non dicas quod cenſeatur perpetuus, vt diximus in principe, quia iudex non poteſt dare niſi ſaluum conductũ temporalem ſecundum Barto. in d. l. relegati, ff. de pęn. & Ange. in d. l. vtimur, vt diximus ſupra in d. l. declaratione in fine.

Sed dicas ſecuuritatem durare donec cauſa propter quam fuit conceſſa durauerit ſecundum Bar. in d. l. 1. in fine. ff. ad l. Iul. maieſt. & Abb. in d. c. fi. de treug. & pac. cum ſine cauſa ſaluus conductus ab inferiore a principe dari non poſſit, vt diximus in 7. declaratione &c.

Neque prætereundum eſt quod ſaluus conductus propter paupertatem debitori conceſſus eatenus ſuffragatur, quatenus durat paupertas. Quoniam priuilegium conceſſum debitori propter cauſam ſuæ egeſtatis, facultatibus excreſcentib. ſublatum eſſe intelligitur: ut eſt bonus tex. in l. cura, §. deficiẽdum, ff. de mun. & honor, & ceſſante egeſtate, & ſic cauſa finali debet ceſſare effectus ſaluit † conductus, l. adigere, §. quamuis
9 ff. de iu. patrona. l. miles, ff. de re milita. & c. cum ceſſante, extra de appel. Et fallit illud quod vulgariter dicũt Doctores quod quando cauſa. ſuperuenit eſt cõtraria cauſæ quæ mouit principem ad concedendum tollit priuilegium, ut in capit. ſuggeſtum, & ibi Docto. extra de decim. & facit tex. in cap. cum tuiuncta glo. in ver. donec. extra de vſur. vbi conſtitutio odioſa contra vſurarios edita ceſſat cum primum uſurarius deſinit fęnerari ſecundum Ludou. Roma. in conſi. cccciiii. Et præmiſſis
10 adde quod † debitor admittitur ad ceſſionem bonorum propter paupertatem, ut in l. 1. & ibi not. C. de his qui bon. cæ. poſſ. & tamen creſcentibus facultatibus ceſſat beneficium dictæ ceſſionis, ut in §. cum quoque, & ibi declarat Areti. Inſtitu. de action.

Et in ſimili dicit Bald. in l. 1. ff. de conſt. prin. quod literæ ſalui conductus recipiunt declarationem ſecundũ coniecturatã mentem concedentis. Et propterea cum ſaluus conductus ſit conceſſus propter paupertatem pręſumendum eſt priucipem voluiſſe illum ceſſare cum primum ceſſat paupertas, vt in indiuiduo loquens de ſaluo conductu declarat Philip. Dec. in d. conſi. li. 2. col. in prin.

Sed hoc primo limita eſſe verum ſi expreſſe conſtat quod propter paupertatem fuit ſecuritas conceſſa: alias ſi non conſtaret non crederem facultatibus excreſcentibus effectum ſalui conductus ceſſare, ut uidetur eſſe caſus ſecundum magis communem intellectum, in d. l. quoriens, C. de prec. impera. offeren. vbi licet principi dare debitori breuem dilationem, ad ſoluendum & non diſtinguit lex, an debitor ſit dives vel pauper.

11 Et propterea minime nos † diſtinguere debemus, l. non diſtinguemus. cum ſimil. ff. de arbi. Et ad hoc facit quod tempus quadrimeſtre quod ad lege condemnatis indulgetur pauperi, & diuiti pariter ſuffragatur. ut in l. 2. & l. fina. Codice de vſur. rei iud.

Et tempus dierum quod datur iudicio de conſt. pecu. Et tẽpus arbitrarium quod in aliis iudiciis per iudicem debitoribus præſtatur, tam diuitem quam pauperem defendit, vt probat tex. in ſui ratione, in l. quod diximus, ff. de ſolu. & in l. promiſſor

Digitized by Google

ſor.ff.de conſt.pec.& vide Docto.in §.omnis, in Inſt. de verb. oblig.& Iaſ.in addit.ad Chriſtopho.por.in d.§.omnis,in glo. in ver confeſtim.

Secundo limita niſi in ſaluo conductu apparerent duę cauſæ finales,quia tunc ceſſante altera non ceſſabit effectus ſecuritatis & coniunctiua † poterit reſolui in diſiunctiuam, vt eſt
12 tex.& ibi Aret.in §.affinitatis,.Inſti.de nupt.& in l.prima. ſecũdum intellectum quem dedi in lectura mea ad illam legem, C.de ſacroſanc.eccle.& not. Abb.in dicto capitulo cum ceſſante,& Barto.in conſt.ad reprimen.in glo.in verſiculo ne ex eorum.

Sed hoc limita, & intellige ſi quælibet illarum cauſarum, erat per ſe apta,& potens producere illum effectum.Exempli gratia ſi princeps dicat in ſaluoconductu. quia clericus, & pauper exiſtis &c.& licet debitor efficiatur diues, non ceſſabit effectus ſaluiconductus propter alteram cauſam remanẽtem,quæ per ſe erat apta mouere animum principis, vt in ca. Odoardus,ext.de ſolu.

Si verò quælibet illarum cauſarum non eſſet per ſe apta & potens parere dictum effectum,& tunc requiritur concurſus vtriuſque, & altera ceſſante ceſſabit effectus ſecuritatis. vt inquit notabiliter, Abb.in dicto capitulo cum ceſſante,& Bart. in d.conſt.ad repr.in gl.ne ex eorum &c.

Et ad hoc facit illud quod elegãter,dicit Iaſo. per pulchras
13 rationes in l.i.ff.de iuſ.& iur. Vbi quando in ſtatuto † vel reſcripto, quod eſt exorbitans a iure communi ponuntur plures cauſæ illud reſcriptum,vel ſtatutum debet reſtringi, & requiritur concurſus illarum cauſarum,& alle.Ang. in cõſ.16. inci.viſis ſtatutis &c.

Et his adde illud quod paſſim dicũt Doc.quod quando reſcriptum principis in aliquo lædit ius tertii debet intelligi, vt minus lædat quantum ſit poſſibile, vt in dicta lege ſecunda.§.merito,& paragrapho.ſi quis a principe,ff.ne quid in loco publico.

Tertio limita niſi in ſaluoconductu comprehendatur cau
14 ſa finalis,& cauſa impulſiua.Nam ceſſante † cauſa impulſiua non ceſſabit ſecuritatis effectus,nec illius falſitas actum uitabit,& declarat Barto.in l.3.§.fina.ff.de donat.& Philip.Corn. in conſilio trigeſimoquinto.in ſecundo volumine, 3.colum. & per Bart.Soc. in conſilio centeſimo quinquageſimonono. in ſex.colum.& in conſilio ducenteſimo uigeſimo quinto.vi ti. ſecundo volumine, in quibus locis poteris videre quæ ſit cauſa finalis,& quę impulſiua,& quando requiratur concurſus vtriuſque quod hic non declaro.cum non ſit materia noſtra:Sed cautius eſt quando propter aliquod ſuperueniens dubitatur de reuocatione ſaluiconductus recurrere ad principẽ qui illum conceſſit ſi eius perſona haberi poteſt: quia eius eſt
15 † interpretari cuius eſt condere, vt in capitulo quoniam. de conceſſione pręben.in 6.& declarat Ange.in conſilio ducenteſimo ſeptuageſimo tertio.in 1.colum. quem refert & ſequtur Philip.Dec.in dicto conſilio quinquageſimoprimo. in fine.Quoniam obſeruatio ſaluiconductus cum conſiſtat in fide principis,honorem & dignitatem ipſius multum concernit ſecundum Bald.in dicto conſilio quadringenteſimo quaranteſimo ſexto.volumine 3.& a ſuę voluntatis & mente interpretatione dependet.ſecundum Inno.& in c.cum eccleſia ſticę,ext.de recep.& Bald.in l. reſcripta. C. ſi cont. ius vel util. publ.&c.

Poſtremo ſciendum eſt,quod ſi aliquis offendat habentem legitimam ſecuritatem a lege vel a principe, ſiue ab inferiore incidit in pęnam criminis lęſę maieſtatis,ut in lege prima.Digeſt.ad legem Iuliam maieſtat.ibi ſecuritatem populi Romani,& declarat Barto.lege tertia.paragrapho transfugas, in fine Digeſt. ad legem Corne. de Sica. & Paul. de Caſtro in dicto conſilio trigeſimoquarto. primo volumine. Sed aduerte quod in hoc fuerunt opiniones.

16 Nam aliqui dixierunt quod † offendens contra ſecuritatem datam debet dari offenſo,& eius arbitrio puniri, argum. lege fina.ff.de legat.

Alii vero quos refert Alber.in lege illicitas.paragrapho.ne potentiores,Digeſt.de offic.preſid.tenet contra violatorem ſecuritatis pœnam eſſe duplicandam,l.aut damnum, §. ſecundo.ff.de pœn.

Sed tu latius dicas aut priuatus offendit priuatum quem non offendere promiſerat, & tunc ſi promiſſio erat pœnalis, vltra pœnam a lege inflictam incidit in pœnam conuentionalem,l. ſi quis reum, Digeſtis de cuſto. reorum. Si vero promiſſio eſt ſimplex grauius punitur arbitrio iudicis, quam alias puniretur ſi ſecuritas non fuiſſet data ſecundum Bar.& Alb.de Roſ.in d.§.ne potentiores.

Sin autem offenſio, fiat habentibus ſecuritatem a iure gentium, ut legatis hoſtium,vel oratoribus principum, & tunc offendens incidit in pœnam ſacrilegij ſecundum Angel.in dicta lege ſecunda, paragrapho legatis, Digeſtis de iudic. & Marti. Lauden.in trãctatu de legatis, quæſtio.trigeſimaocta. quia ſancti dicuntur legati.lege ſanctum, ff.de rerum diuiſio. vel puniendus tradiiur hoſtibus,quorum legatos offendit, vt in dicta lege fina.Digeſt. de legatio.quod eſt ſpeciale in legatis hoſtium, ſecundum Barto.& Alber. in dicto paragrapho. ne potentiores.

Sed ſi offenſio fiat illi qui habet ſecuritatem a iure ciuili, vel ſaluum cõductum a principe, ſiue a iudice,ſi offenſio fuit perſonalis, & ex ea mors fuit ſequuta punitur offendens pœna capitis,& incidit in crimen læſæ maieſtatis ſecundum Bar. in dicta lege 3.paragrapho.transfugas,Digeſtis ad legem Corne.de Sica.& Pau.de Caſtro in dicto conſilio trigeſimoquarto.Si uero ex offenſione mors nõ fuit ſecuta. & tunc pro qualitate delicti pœna alteratur arbitrio iudicis, vt declarat Bart. & Alber.de Roſ.in dicto paragrapho. ne potentiores.vbi ponunt intellectum,adã dict legẽ primã, Digeſtis ad legem Iuli. maieſta.& Firman.in ſuo repertorio in verſicu. ruptor pacis, iu verſicu.2.

Sed hoc ſane intellige ſi ſcienter contra ſecuritatem,fiat offenſio ſecus ſi ignoranter,quia tunc non punitur tamquam violator ſecuritatis ſecundum Pau. de Caſtro in dicto conſilio trigeſimotertio.& Phili.Dec.in conſilio tricenteſimo uigeſimo ſeptimo.vbi interficiens banditum habentem ſaluum conductum non punitur ſi de ſaluoconductu notitiam non habuit.

Et qua pœna puniatur, qui turbat ſecuritatem publicam, vide Bald.in titu.de pace tenend.in princ. & text.in dicta lege prima,ff.ad legem Iuliam maieſta.ibi ſecuritatem populi Romani,& Alb.de Roſ.& antiquos,in d.l.illicitas,§.ne potentiores,ff.de offi.præſ.

Et ex his præſenti tractatui extremam manum impono. In quo ſi quid boni per me dictum eſt laus & gloria ſit altiſſimo: Si vero aliquid minus bene dictum reperiatur. Rogo omnes ut mei ingenioli paruitati ignoſcant ac illud citra liuorem corrigant & emendent.

FINIS.

TRACTATVS
D. IOAN. THIERRY
LINGONEN. I.V.D.

TOTAM MATERIAM FVGAE
Laconicę complectens.

SVMMARIVM.

1 *Fuga ſerui eius præſcriptionem impedit ſicut animalis fuga.*
2 *Fuga facit ſemiplenam probationem,tamen non totam ſi aliter ſtatuto diſponeretur,licet quem in mala fide conſtituat.*
3 *Fuga eſt ſimplex,ſcilicet voluntaria,cauſaria,& ignominioſa.*
4 *Fuga an proprie dicatur,quando quis latitat vt fugiat, ſed non comprehenditur.*
5 *Fugiens in domum propriam an poſſit in ea cap.& per officialem pro debito ciuili extrahi.*
6 *Fugiens ad eccleſias an ſit tutus.*
7 *Debito ciuili ſi quis ducatur per eccleſiam,non gaudebit eccleſiæ immunitate.*
8 *Titius homicidia ſi non potuit fugere ad eccleſiam, ſed inuenit quendam ſacerdotem deferẽtem corpus Chriſti auſugit ad ipſum, & eum acce pit an eccleſię immunitate gaudere debeat.*
9 *Fures eccleſiæ an iſtud priuilegium habeant.*
10 *Fugiens de vno territorio in aliud,an per poteſtatis familiam vel prępoſiti capi poſſit.*
11 *Fuga poſt accuſationem an ſuſpicionem faciat.*
12 *Fugiens cum gladio de domo in qua homo mortuus reperiatur, an occiſſe præſumatur.*
13 *Debitor fugitiuus,an creditoris propria auctoritate capi poſſit.*
14 *Fuga ſola an faciat ſuſpicionem.*
15 *Fugitiuus qui ad aliam patriam vadit an per loci iudicem citari poterit in quo deliquit,ſine illius iudicis requiſitione, cum hic criminis ratione forum foriatur.*

Huius

Digitized by Google

TIuius temporis conditionem proſpiciens, quia plurimi cum deliquerunt, aufugiunt, ideo in præſenti tractatu. Fugæ materiam inſerere auſus ſum.

1 Et primitus notandum, † quod fuga ſerui impedit eius præſcriptionem, ſicut fuga animalis, lege prima. & ibi Bal. Cod. de ſeru. fugit. Fuga enim reddit quem ſuſpectum, lege impuberibus, paragrapho. præterea. & ibi Barto. ff. de ſuſp. tut. & ſi exiſtat leue indicium ad torturam, Bald. in l non hoc. C. vnde cogn. Specula in titu. de

2 proba. paragrapho fina. verſi. vlti. no. ubi † dicit, quod fuga facit ſemiplenam probationem, non totam, ſi aliter ſtatuto diſponeretur, licet conſtituat quem in mala fide, & ibi Bald Cod. de longi tempo. præſcri quæ prolib. op. Vnde eſt aduertendum, quod fuga eſt triplex. ſcilicet volũtaria, cauſaria, & ignominioſa, Bald. in lege prima. Codi. de ædi. act. Ideo quæritur,

4 † Fuga an proprie dicatur, quando quis latitat, vt fugiat, ſed non comprehenditur, vide Bald. in lege prima. columna 3. Cod. de ædil. act. & in lege prima. Cod. de ſeru. fugit. vbi dicit, quod fugiens dicitur latitare, Alexand. de Imo. in lege penuli de cuſto. reorum, & fugiens de carcere quod inuenit apertum non facit indicium contra ſe. Bald. in l ſecuritur, Cod. ex quibus cau. maio. Pet. de Sun. in l. bonę fidei, Codi. de iureiuran. tamen ſi reuertitur non dicitur fugere nec tenetur pœna ſtatuti de fugiente de carcere, Bald in lege prima. colum. 3. Codi.

5 de ſerui fugiti. & in lege prima. Cod. de ædi. act. † Sed fugiens in domum propriam, an poſſit in ea capi. & extrahi per officiuilem pro debito ciuili? Bald. & Alexand in lege plerique, de in ius vocando, contra Bald. in lege prima. Codi. de ſumma Trinita. qui tamen loquitur, quando fuit captus extra domũ, ſed euaſit, & domum aufugit, quia poteſt de domo incontinenti extrahi. ita Alex. in l. quod ait de adult.

6 † Item quæritur an fugiens ad eccleſias ſit tutus pro hoc vide tex. in tit. de his qui ad eccle. conf. Barto. in conſi. incipien. ſtatuto ciuitatis Tudert. Oldrad. in conſilio quarto. quod eſt

7 notandum etiam † quod ſi quis pro debito ducatur per eccleſiam, non gaudebit immunitate eccleſię, ita Archid. decimaſeptima, quæſtio. quarta capitu. antiquitus, ex quo oritur

8 alia quæſtio. † Titius homicida non potuit fugere ad eccleſiam, ſed inuenit quendam ſacerdotem deferentem corpus Chriſti, aufugit ad ipſum, & eum accepit an gaudere debeat immunitate eccleſiæ, & primo videtur quod ſic per text. in l. vna. C. de his qui ad eccl. conf.

Nam quod aliquis in eccleſia tuetur eſt introductum in fauorem Dei, ergo multo fortius ſi fugiat ad ipſum, argumen. lege capitalium, § ad ſtatuas, ff. de pœ. & de ædil. edic. l. quis ſit fugitiuus, § idem Iulianus, nam teſte Arillo. propter vnumquodque tale, & ipſum magis.

9 † Sed quie de furibus eccleſiæ an habeant iſtud priuilegiũ, & dicendum, quod ſic. in l. præſenti, §. quod ſi in finibus, C. de his qui ad eccleſiam confu. text. in capitu. ſicut in immunitate eccleſiarum, quod poteſt intelligi ſecundum Iacob. de Bel. de furibus neceſſarijs ſecus autem in aliis, argumen. de relig. & ſump. func. §. fina. de contrahen. emp. l. ęde ſacra, §. primo. & C. de relig l. ſi ſepulchrum, & ibi Bald. Vnde quando quis in eccleſia deliquit, tunc iudex ſecularis non poteſt eum extrahere de eccleſia, ſed epiſcopus loci, & eum tradet. iudici ſeculari ſi ſit laicus, C. ad legem Iuliam de adulte. Authen. ſi quis ei.

10 † Propterea quæritur an fugiens de vno territorio in aliud per familiam poteſtatis, vel prępoſiti poſſit capi. & eſt dicẽdũ, quod non, ita Bald. in add. ad Specu. de comp. iud. add. verſic. ſed pone, quod maleſactor. Bald. & Flor. de ſan. Pet. in l. ſicuti. §. Arist. ff. ſi ſer. vend. Sal. in l. 2. C. de exhib. re. Ange. de Aret. in tracta. maleſi. verſi. quod fama. facit quod eſt eſt contra dictũ Barto. in l. quod ait, §. quod ait, & ibi Alexand. de adul. Bal. in l. quicunque. C. de ſeru. fugi.

11 † Sed quæritur an fuga poſt accuſationem ſuſpicionem faciat. Bald. in l. 1. ff. de reb. eorum tenet, quod non, quod eſt modo limitandũ ſecũdum Soc. niſi quis coram iudice fuiſſet minatus de accuſando, licet adhuc non accuſauerit, quia tũc videtur, quod fuga ſecuta faciat ſuſpicionem, propter quod ex hoc reſultat in multis caſibus idem effectus, qui resultaret ex libello accuſatorio, ut eſt tex. ſingularis, in l. miles, §. ſocer, de adult.

Secundo, niſi alias fruſtra ſuſpicio laboraret contra fugientem poſt accuſationem tunc enim maximam inducit ſuſpicionem, argum. eius, quod dicitur in l. fina. quibus mod. tut. & ibi Doct. Tertio, niſi poſt accuſationem accuſatus aufugiat de carceribus tunc contra eum proceditur tanquam contra confeſſum de crimine, tex. in l. eos, in fi. ff. de cuſto. reorum. ibi glo. no. quæ ad hoc ſæpe allegatur.

Quando ergo accuſatus eſt captus, & aufugit, non habet locum dictum Bart. cum ſtatim poſſit condemnari tanquam confeſſus, quod intelligẽdum eſt, ſi aufugerit, de carcere clauſo, ſecus ſi de aperto, ſicut de aula palatii, ubi iudex eum ſtare præcepit, quo caſu ſi incarceratus fugiat, oſtio dimiſſo aperto per negligentiam cuſtodum, tunc aufugiens non habetur pro confeſſo ita tenet ſingular. Bald. in l. ſuccuritur, ff. ex quibus cau. ma. & fuit dictum originale, Guliel. de Cuneo quod ſolemnizat Ludou. de Rod in l. admonendi, ff. de iure, Quarto. limitatur, niſi carcer fuiſſet fractus, per tertiam perſonam, non data opera incarceratorum, quia tunc eſt eadem ratio, quæ eſt in oſtio dimiſſo aperto, ita tenet Lanfranc. de Oria. in l. ſugitiui. C. de ſeru. fugiti. glo. in §. ſi uero quidam, in Authen. de exhi. reis.

12 † Finaliter quæro, an fugiens cum gladio de domo in qua reperitur homo mortuus præſumitur occidiſſe, & Docto. & Bald. in l. fina. C. de proba. & in l. neque natales, eodem titulo. dicunt, quod ſic, ita Ange. in tracta. meleſ. verſicu. quod fama. Ang. & Alexand. poſt Bald. in lege ſecunda. ff. de furt. quod vide in prax.

13 Sed quæritur, an fugitiuus debitor poſſit capi auctoritate creditoris, Spec. in ti. de renun. ver. Item eſt beneficium, tenet quod ſic quod eſt verum, & ſic intellige, vt iudici præſentatur, non ut occidatur, ita in titu. de accuſa. §. primo verſiculo. hoc tamen.

14 † Ad hæc quæritur, an fuga facit ſolam ſuſpicionem. Bart. in lege admonendi, de iurciur. & ibi gloſſ. tenet quod faciat ſemiplenam probationem, quod eſt limitandum ſecundum Soc. niſi quis timore familię rectoris aufugiat, & poſtea citatus a iudice compareat, tunc enim purgatur omnis ſuſpicio tex. in l. quis ſit fugitiuus, § primo. ff. de edil. edic. Item fallit niſi aliqua cauſa excuſet fugientem, puta tenere partialitatem

15 in ciuitate, vel quid aliud, dicta. l. quis ſit fugitiuus. §. apud Labeo. Item limitandum eſt dictum Bar. ſecundum Soc. quod fuga indicium facit, vt dicitur in dict. l. admonendi, & clarius in l. Corn. ff. ad Senatuſcon. Syllania. videlicet quando aufugit ante accuſationem de ſe factam, ſecus ſi poſt, quia, in l. j. in fin. de bon. eorum, ubi Bar. tenet illum tex. quod eſt intelligendum quando delictum erat capitale, ex quo aut debebat occidi aut membris mutilari, ſecus ſi eſſet imponenda pecuniaria pœna.

Tamen eſt notandum, quod in caſu ſpeciali fuga plene

15 probata, l. conſiliarios, & ibi Doct. Codice de aſſeſ. † Finaliter quęritur, fugitiuus qui vadit ad illam patriam, an poterit citari per iudicem loci in quo deliquit ſine iudicis requiſitione illius loci, cum hic forum ſortiatur ratione criminis, ut C. ubi de cri. agi opor. Authen. qua in prouincia.

Aliqui dicunt quod ſic, & allegatur pro hoc text. in l. omnis, paragrapho ſi vero apparitor. Codice de epiſcop. & cleri. & in l. fina. Digeſt. de offic. præfec. vrb. nec obſtat, lex fina. Digeſt. de iuriſd. omnium iudicum. tamen contrarium ſeruatur de facto, vnde aut commiſſit in illa iuriſdictione extranea: aut non.

Si in illa commiſſit, tunc debet iudex qui eum captum detinet primo ipſum punire, ſi crimen ibi commiſſum ſit tale, quod nõ impediat executionem alterius iuriſdictionis: ut puta ſi crimen ſit tale, quod mortem non exigat, & aliud primo commiſſum mortem exigere: quia tunc primo de minori pœna, deinde, de maiori eſſet tractandũ, ff. de accuſ. l. ſi cui. §. fi. & ſic in loco captionis poteſt manum, vel amittere, & deinde eſt remittendus ad aliam iuriſdictionem, in qua maius, vel æquale crimen commiſit: & ſi executio vna aliam impedire non debet ita Bar. in d. l. ſi cui. §. fi. ſupra allegato.

FINIS.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATVS.

De Tormentis siue de Indicijs & tortura, per præstantisimum ac eminentisimum ea ætate doctorem. D.Guid.de Suza.Mantuanum.

Cum addi.domi.Ludouici Bolognini Bonon. Vtriusque Iuris Doct.clarissimi in almo Bono.Studio. Anno do.M.ccc. lxxxviij. ad magnificos dominos.d.prætores & eorundem assessores ac iudices ad maleficia deputatos.

SVMMARIVM.

1 *Iudex torturus reum,iuris, & humanitatis meminerit, nec repetere debet,si veritas impositi criminis,alia quauis uia leuiori possit erui.*
2 *Quæstio seu tortura non ex leui causa,aut pro quolibet crimine est indifferenter proponenda.*
Indicia non quælibet sunt ad torturam sufficientia.
3 *Torqueri non debet quis,nisi duobus concurrentibus.*
Tormenta reo,ea sunt moderatione inferenda,ut tortus aut innocentiæ, aut certe supplicio conseruetur saluus.
4 *Quæstio,inquisitio quædam dicitur,cum tormentis & dolore corporis,facta eruendæ veritatis gratia.*
5 *Quæstio fieri dicitur per tormentum,quasi torquens mentem.*
6 *Iudex carcerato,qui torqueri non potest,alimenta denegare non debet.*
7 *Ferula in pueris,censetur quædam tortura.*
8 *Torqueri potest in casu quilibet,cuiuscunque sit conditionis aut status.*
9 *Torquendi non sunt qui in dignitate constituti sunt.*
10 *Statuliber improprie dicitur,cui libertas in tempus certum,uel sub condi tione certa relinquitur.*
11 *Seruus quando,& contra quem torqueri possit.*
12 *Minor quatuordecim annis non debet torqueri, potest tamen ferula vel corrigia cædi.*
13 *Ferula minoribus datur,ut ueritas sciatur,sed non vt condemnatio sequatur.*
14 *Decrepitus non est torquendus,& quæ dicatur dectepita ætas.*
15 *Decrepitus in crimine læsæ maiestatis,& hæreseos torqueri potest.*
16 *Iudices eminentissimi,milites,decuriones,& eorum filij,ne quaquam sunt torquendi.*
17 *Torquens in dignitate constitutum in casu non excepto in eo.s. uo torq queri non debebat,capite plectitur.*
18 *Clerici præsbyteri,an & quando sint torquendi.*
19 *Quæstio qualiter,& quo debebat moderamine fieri.*
20 *Iudicis æqui arbitrio relinquitur, & quando & qualiter quis torquea tur.*
21 *Iudex in dubio modum torturæ non præsumitur excessisse.*
22 *Tortura quo ordine sit applicanda,si plures torquendi sint.*
Pater & filius quando torquendi ueniunt,a filio in patris præsentia est inchoandum.
23 *Fœmina quare prius torqueri debeat quàm masculus.*
24 *Torqueri debet prius,qui veritatem nouit melius.*
25 *Iudex qualiter,& quo ordine,debeat reum interrogare.*
26 *Reus ex causa ciuili & criminali potest torqueri, si alias ueritas non possit haberi.*
27 *Tortura communiter in ciuilibus causis non est admittenda.*
28 *Indicia sufficientia & verisimilia quæstionem præcedere debent, neque n.in omni causa,aut qualibet persona est præponenda.*
29 *Confesso facta in tortura sine indicijs ueriſimilibus nulla censetur etiam si extra tormenta ratificetur.*
30 *Indicia quælia ad torturam requirantur,iudicis arbitrio committitur.& nume.35.*
Iudicantis arbitrio relinquitur quicquid a iure non determinatur.
31 *Iudex prudens circa indicia indaganda solerter instare debet contra delatum de crimine.*
32 *Conuersatio mala est malæ operationis & conscientiæ deprauatæ indiciũ.*
33 *Indicia contra delatum sumi possunt ex constantia uel trepidatione.*
34 *Opera hominis attenduntur ex uitæ præteritæ gestis.*
36 *Iuuenis cum puella repertus,uel de domo eius exiens,suppositiße præsumitur.*
37 *Furtum feciße an præsumatur is pœnes quem res subtracta reperitur.*
Fama mala alicuius de præterito,facit eum malum præsumi,in eodem genere mali.
38 *Iudex in quibus delictis ad torturam promptior eße debeat.*
39 *Mortuus iuxta domũ Titij repertus,an præsumatur a Titio occisus.*
40 *Fuga quando indicium sufficiens præbeat ad torturam.*
41 *Indicium consurgit,si postquam dominus loquutus est in aure famuli, ip se famulus aliquod crimen commiserit.*
42 *Fama publica a fide dignis orta personis,indicium ad torturam tribuit.*
Confessio socij in crimine indicium ad tarturam censetur præstare.
43 *Quæstionis seu torturæ effectus quis sit.*
Confessio rei statim in causa criminali non præiudicat ei,nec plenam facit probationem.
44 *Confessio in ciuilib.in quib.differens sit a confessione facta in criminalib.*
45 *Confessioni in tormentis,uel eorũ formidine emanatæ,non creditur.*
46 *Confessio rei de crimine,an debeat ratificari,uel reiterari antequam possit condemnatio sequi.*
47 *Conuictus de crimine non potest appellare,potest tamen confeßus confessionem ratificare aut reuocare.*
48 *Confessio sponte facta,potest statim ratificari uel reuocari,sed ea quæ in tormentis fit,non statim ratificari debet.*
49 *Defensio non est deneganda sponte confesso.*
50 *Torto contra alium confeßo quando credatur.*
51 *Tortus de se confessus,de alijs interrogari non debet.*
52 *Torqueri contra alios in quibus casibus quis possit.*
53 *Inculpati seu accusati a torto,an ob huiusmodi præsumptionem possint torturæ applicari.*
54 *Inculpatio sola a torto facta,non facit indicium sufficiens ad torturam.*
55 *Inculpatus a torto,an saltem possit subijci torturæ,si sit malæ conuersationis & famę.*
56 *Accusatus de furto,si tortus confiteatur,an possit torqueri pro alijs furtis,de quibus contra eum non habentur indicia.*
57 *Quæstio an possit alicui repeti sine nouo indicio.*
58 *Iudex dolo malo,& sine causa,quæstioni seu torturæ aliquem applicans capite punitur.*
59 *Tortura & repetitio eiusdem non nisi legitime fieri debet.*
60 *Iudex quid facere debeat,torto dicente se nihil scire,& nil dicturum et si per decennium torqueretur.*
61 *Indicia dicuntur noua,quæ a primis differunt specie uel substantia.*
62 *Reus petens defensionem contra indicia ad torturam,an sit audiendus.*
63 *Reo ante torturam aduersus indicia contra eum recepta datur defensio.*
64 *Princeps post sñam latam,ad confessionem factam in tormentis,defensionem concedit,si de innocentia damnati constiterit.*
65 *Defensio nullatenus est deneganda reo,etiam sponte aut coactè confesso.*
66 *Testis tortus & in tortura confessus per errorem an possit ante sententiã suum errorem reuocare.*
67 *Defensionis facultas ante pœnę impositionem nemini debet denegari.*
Defensio & probatio usque ad sententiam fieri possunt,
68 *Confessio in tormentis facta & statim reuocata,an possit aliquid operari in præiudicium confitentis.*
69 *Confessio metu tormentorum facta absque perseueratione, nullo modo præiudicat.*
Tortus confeßus per diem naturalem quiescere debet antequam confessionem suam ratificet.
70 *Confessio torti,nullis,uel non legitimis præcedentibus indicijs est nullius ualoris.*
71 *Confessio sponte facta,nullis etiam indicijs præcedentibus,est ualida,quã sequi potest condemnatio.*
72 *Confessio quæ in tormentis facta dicatur.*
Percutere,& frameam uibrando minari,paria sunt.
73 *Confessio quæ fit apud tormenta,in tormentis censetur facta*
74 *Quæstio seu tortura etiam dicitur,si in turri recluso alimenta denegẽtur*
75 *Detentus in carcere ut siti moriatur,torqueri dicitur, & si confiteatur eius confessio nulla erit.*
76 *Territio seu timor leuis non inualidat confessionem de crimine delati.*
77 *Confessio facta ad uerba iudicis dicentis reo,aut confitere,aut ad tormenta duceris,quando ualeat.*
78 *Reus confessus,ad quem locũ duci debeat in confessione perseueraturus.*
79 *Interuallum confessionis & reductionis rei ad perseuerandum,quantum esse debeat.*
80 *Quæstio quibus præsentibus fieri debeat.*
Aduocatus in examinatione non potest præsens esse, licet bene in iuramenti delatione.
81 *Liber homo in quibus possit torqueri casibus.*
82 *Homo liber & in se & in alios,ex aliquo crimine delatus,torqueri pot.*
83 *Liber potest torturæ subijci indifferenter.*
84 *Principales personæ,sunt etiam ad ueritatem eruendum, quæstioni supponendæ.*
85 *Iudex in tortura modum excedens, & membra delati debilitans,an & quo iure teneatur.*
86 *Propinquus propinquum corrigendo modum excedens tenetur.*
87 *Iudex in torquendo modũ excedens,non tenetur lege Cornelia de Sicate.*
88 *Iudex modum in torquẽ do excedent,nõ iudex,sed priuatus esse fingitur.*
89 *Torto in tortura deficiente,non tenetur iudex,si indicia præcesserint.*
90 *Testis unicus an faciat indicium ad torturam sufficiens.*
91 *Infamis testis indicium ad torturam non facit,debet enim testis famæ esse integræ.*
92 *Testis solus de uisu non facit indicium.*
93 *Quæstio seu tortura an possit dari,maleficia tantum per famã probato.*
94 *Dictum unius testis cum fama,indicium sufficiens præbet adtorturam.*
95 *Fuga fugientem suspectum monstrat.*
96 *Potestas habens arbitrium procedendi secundum suam conscientiam, an possit supplere defectum probationis indicij.*
97 *Iudex uigore arbitrij sibi dati poterit torquere ad dictum unius testis de uisu deponentis.*

Digitized by Google

D. Guido a Suza. De indicijs & tortura.

98 *Præſumptio iuris, uiolenta dicitur, & quid operetur.*
99 *Indicia indubitata quæ dicantur, & quando quis torqueri poſſit, ſtatuto ſtante quod nullus ſine indicijs indubitatis torqueatur.*
100 *Indicia plura probata, an & quando faciant unum indicium indubitatum.*
101 *Præſumptio uiolenta contra aliquem, quod quempiam occidi fecerit, qualiter ptobetur.*
102 *Cauſa criminalis præſumptionibus & argumentis coguoſci poteſt & terminari.*
103 *Probationes diuerſi generis non iunguntur ad condemnandum in criminalibus.*
104 *Milites noſtri temporis an poſſint quæſtioni ſubijci.*
105 *Milites hodierni, per plateas quotidie ocioſi, torturæ poſſunt applicari, ſicut alij priuati.*
Milites noſtri temporis pro debito contractus uel ultimæ uoluntatis carcerari nequeunt.
106 *Inſignia ſola militiæ non faciunt quem militum gaudere priuilegijs.*
107 *Præsbyteri non ſunt torturæ ſupponendi, licet bene clerici de iure ciuili.*
108 *Iudices & aduocati poſsint ſubijci quæſtioni.*
109 *Aduocati nec de iure nec de conſuetudine poſsunt torqueri.*
110 *Conſiliarij ciuitatum de iuris ſolennitate torqueri non debent, decuriones enim dicuntur.*
111 *Index conſiliarios torquens ſeu decuriones capite punitur.*

Guido de Suza.

DE quæſtionib. plenius tractaturus videndū eſt quid ſit qō. Quæ perſonæ poſſint torqueri & q̄ non. Et qūo debeat inquiſitio, ſeu qñ fieri, ſeu quo moderamine, & quo ordine ſint hñda tormenta, ſeu hoīes torquendi. Ex quib. cauſis, & q̄ oporteat p̄cedere qōnem, & quis ſit effectus qōnis. Denuo formabo quaſdā utiles, & quotidianas qōnes ſuper p̄dictis, & ut iudicib. immodice ſæuientib. aliqua temperies imponatur ut C. de cuſt. reo l. 2. prænotabis quinque magiſtralia ad hunc tractatū.

1 †Primum qđ iudices q̄ de aliquo hñe qōnem intendunt ante oīa iuris & humanitatis conſiderationē habeant ut non facile ad tormenta procedant nec repetent, q̄tūcūq; adſint veriſimilia argumenta, ſi aliqua leuiori uia p̄ōt obiecti criminis, prius ueritas reperiri. ff. de q. l. diuus. 1. & 2. rñſ. l. ædictū. C. eo. l. quoties. ff. de rei uen. & l. ſi poſſeſſor. & no. ff. pro
2 ſoc. l. ſi inter. §. idē rñdit. in gl. ordi. †Secundū eſt notandum q̄ ex qualibet leui cā, nec pro quolibet crimine, nec indifferenter de qualibet perſona hñda eſt q. d. l. ędictū. Tertiū notandū eſt q̄ non q̄libet indicia ſunt ſufficientia ad tormēta hñda. tunc n. torquendus eſt reus cū ſuſpectus eſt, & indicia p̄ceſſerint, uel ſimilia, & alia q̄ ſola quaſi torquendi ceſſio di
3 cere uideat. l. 1. 1. & 2. rñſo. ff. de q. †Quarto notandū eſt q̄ in qōne non eſt aliquis torquendus niſi duo cōcurrant, q̄ noua ſuperuenerint indicia, & q̄ tortus in fortitudine corporis aīque durauerit ut ff. de q. l. unius §. 1. Quinto notandū eſt, q̄ iudices hoc tēperamentū teneant, ut tormenta nō ſumant de aliquo in immenſum, nec q̄ta poſtulauerit accuſator, ſed prout moderatæ rōnis temperamenta deſiderant, adeo, q̄ tortus ſaluus innocentiæ uel ſupplicio cōſeruetur.
4 ut ff. de q. l. 1. §. qōnis. ibi, teneri eum &c. †Quid eſt qō? qō eſt inquiſitio, quæ fit ad eruendam ueritatem per tormenta & corporis dolorem. Nuda igitur interrogatio uel leuis territio non pertinet ad hoc ędictum. ut ff. de iniu. l. apud labeonem. §. adiicitur. ver. qōnem. & ff. ad Sil. l. 1. §. quęſtionem.

Addi. do. Ludo.

Circa hanc quotidianā & ultimā materiam tormentorum, non dico utilē tñ pro torquendis, ſed potius quo ad eos horrendā & inutilē, licet multum practicabilē, ut uides. d. auctor fecit quinq; principales dubitationes, in q̄b. uis tota eius cōſiſtit, cū declarationib. interpretationib. & limitationib. p̄me in uno quoq; paſſu
5 inferius ſubiiciendis. †Et primo circa hoc primum q̄ qō fit ad eruendā ueritatē per tormenta & corporis dolorē &c. dicas q̄ hoc uerū eſt, ſed iudicio meo ēt dr̄ fieri per tormētū, quaſi torquens mentē, a torqueo, torques. ita reperio dixiſſe do. Abb. in c. cū in q̄rēplatione, in 1. col. in prin. in uer. & pro intellectu materiæ &c. ext. de reg. iur. Plus dico q̄ ēt denegatio uictus dr̄ ſpēs torturæ. tex. eſt in d. §. qōnum. & ibi gl.
6 †& iō male facit iudex denegans alimēta carcerato, q̄ non poſſit torqueri, ſm Bar. in l. 1. §. diuus. ff. de q. & d. Ang. Are. in ſuo libello maleficio. in uerbo, fama publica p̄cedente. in 2. col. & adeo req̄ritur corporis, uel mētis dolor, q̄ ſi iudex fecit quē ſpoliare ut torturæ eū p̄beret, ſi confiteatur crimē non dr̄ q̄feſſio eſſe extorta metu tormentorū ſecūdū Nic. de Nea. in l. nouiſſime. ff. de fal. tut. au. licet Saly. in hoc ultimo teneat contrariū in l. 2. C. de cuſt. reo. & forte melius. nā ſi denegatio uictus inducit ſpēm torturæ, idem in ſubiecto torturę, & iā ſpoliato ut torqueatur. nā ineſſe vr̄. l. lecta. verſ.
7 dicebā. ff. ſi cer. pe. & facit. l. pe. ff. de teſt. mili. †pro quo facit quia ferula dr̄ eſſe ſpēs torturæ in pueris. l. 1. §. impuberes. ff. ad Sil. & eſt gl. q̄ commendat ibi Bal. in l. fi. C. ad Sill. & Bar. in l. ex libero. §. ex minore. ff. de q. ad idē facit, q̄ ſi filius torquetur, prout torqueri dēt ante patrem, coīā p̄re, p̄ dr̄ quaſi tortus. l. ſed ueteres. ff. de noxa. & infra dicemus poſt auctorem in §. quo ordine &c. & tñ corpus eius non tangit. præterea ductus ſolum ad locum torturæ, ſi confitetur dr̄ confeſſus in tormentis. l. 2. C. de quo app. in uer. fortitudine tormentorum. & dicetur infra poſt auctorem in verſi. q̄ro quę dr̄ confeſſio &c. atq; oībus iſtis modis dr̄ quæſtio habita.

Guido de Suza.

8 Quæ aūt perſonæ †p̄ñt torqueri & q̄ non? & certe torqueri p̄ñt tā liberi q̄ ſerui, & liberti, & ſtatu liberi. l. ædictū. de q. l. ex libero. & l. diuus. & tā maſculi, q̄ fęminæ, niſi ſint p̄gnantes, ut l. p̄gnantes. ff. de pe. & q̄q̄ cōtra dixerit, dic indubitanter liberos hoīes, tam in ſe principaliter, quā alios poſſe torqueri. ff. de q. l. ex libero. in prin. l. unius. §. teſtes. & C. ad l. Cor. de Fal. ſicut. & l. ſi quis decurio. & ff. de re mili. l. proditores. & in auc. ut iudi. ſine quo. ſuffr. §. oportet. col. 2. & C. dę q. l. milites. ubi indiſtincte loquitur quo ad cri
9 mina. & quo ad perſonas cuiuſcūq; cōditionis † excepto q̄ in dignitate poſitos torqueri permittit, ut C. de infami. l. nullam. ubi de hoc. & C. de aſſeſ. l. nullis. ad fin. omnia prædicta iura loquuntur de qōnib. habendis de liberis hominibus.

Addi. do. Ludo.

Circa hanc ſcđam ꝯcluſionē, de p̄ſonis torquēdis, ſeu q̄ torqueri p̄ñt, adde q̄ dcīm in liberis ipſemet auctor confirmat. infra uer. ſed nunquid liber hō &c. Et idē dicēdū eſt ēt in ſtatuliberis tex. eſt ī l. ſtatuliberū. ff. de qōni.
10 †& ſtatuliber dr̄ ille cui libertas eſt relicta in certum t̄p̄s, uel certa condōne interim. l. 1. & p̄to. ff. de ſtatu. lib. & ita in terminis uoluit. d. Abb. in c. cū in cōtēplatione. in ult. col. circa fi. in uer. ſi uero ſunt ſtatuliberi & c. ext. de reg. iur. & uoluit Bar. in l. diuus pius. ff. de q. & Ang. Are. in ſuo trac. malefi. in ver. fama publica p̄cedente. in ver. 6. q̄ro q̄ perſonæ &c. ubi dat regulam gñalem q̄ oēs p̄ñt torqueri niſi ſint excepti a iu
11 re. †De ſeruis aūt, dicas tu clarius, q̄ aut uolumus torquere contra extrancū. & indiſtincte p̄ñt. aut contra dñm, & nō p̄ñt niſi in ſubſidiū, niſi ſit ſuper facto cōi dñi & ſerui. l. quicunque. C. de ſer. fug & niſi in criminib. exceptis, ut læſæ maieſtatis, & ſimilib. ita uoluit do. Abb. ubi ſupra in ulti. verbis. licet do. Ang. ubi ſupra ſimpliciter dicat ſeruos torquendos.

Guido de Suza.

12 Excipiuntur †quędam perſonę quas ius torqueri non ſinit. ſ. q̄dam p̄p̄ætatē ut minores. 14. ann. nam torqueri non poſſunt, nam poſſunt ferula cędi, uel terreri corrigia ad eruendam ueritatem. ut ff. ad Syl. l. 1. §. impubes. & l. excipiuntur. ff. de q. & l. de minore. 1. reſpon. & l. ex liber. §. de minore.

Addi. do. Ludo.

13 De hoc ſ. dixi in 1. c. iō non repero hic. † Sed nota nunc unum q̄ ferula qua torquentur iſti minores. 14. an. datur ſolum ut ueritas ſciatur, non autem ut condemnetur. ſecundum Bar. in d. l. ex libero §. de minore. & Bal. in l. fi. C. ad Sil. ubi dixit limitando prædicta, unum notabile uerbum, q̄ hoc procedit in minore, maiore tamen infante, ſecus autem in infante ſecundum eum ibidem.

Guido de Suza.

14 Item †ætati decrepitę ſubuenitur, & non torquetur. ſed quæ dicitur illas ętas decrepita, cui debeat ſubueniri, reſpondeo. ut ff. ad Sil. l. 3. §. ignoſcitur.

Addi. do. Ludo.

In hoc de decrepito adde tu, q̄ idē uoluit Ange. in d. ſuo tract. malefi. in uerbo fama publica p̄cedēte &c. in uer.
15 6. q̄ro q̄ perſonæ &c. †ubi limitat p̄terq̄ in crimine læſæ maieſtatis & hæreſis, & ſimilib. Nam cum in iſtis caſib. doctor & miles & oēs exceptuati poſſint torqueri prout infra dicemus in locis ſuis. idem & multo magis dicendum eſt in decrepito, ut non excuſetur, quin torqueatur, quo uero ad ętatē q̄ dicatur ultra tex. in d. §. ignoſcit. dicas prout hr̄ in c. ult. 80. di. & per Io. And. in proœmio. 6. lib. & hr̄ in hoc uerſu.

Infans, inde puer, adoleſcens poſt, inuenis, uir,
Dicitur inde ſenex, poſtea decrepitus.

Guido de Suza.

16 Item in dignitate poſiti †nō torquent ut eminentiſſimi iudices & milites, & decuriones, & filii, & nepotes p̄dictorū, ne in eis aliqua pudoris macula aſpergat, ut l. milites. & l. diuo Marco. & l. decuriones. C. de q. & l. fin. ff. de decu. ſed in q̄buſdā caſib. dignitas nec minor ætas p̄bet excuſationē, quin torqueatur ut in crimine læſæ maieſtatis, & in p̄ditorib. & quibuſdā aliis, ut l. de minore. j. rñſ. & l. ex libero. §. 1. de qō. & l. deſertor. ff. de re mil. & l. proditores. itē decu-

riones

Digitized by Google

tiones in alio casu torquentur cũ tpe decurionatus quæritur de fid.instr.q̃ ante decurionatum confecerant, & l.si quis decurio.C.ad l.Corn. de Fal. item mulieres quousque sunt prægnantes torqueri non possunt.l.p̃gnantis.ff.de pœn.

Addi.do.Ludo.

Circa has personas priuilegiatas,adde tu, q̃ idem uoluit do.Abb.in c.cum in contemplatione. in 1 col.in ver.5.quæro homines &c.& Ang.in d.suo tracta. in
27 ver.6.quæro &c.dicens† q̃ si quis torqueret aliquẽ de prioribus,vel de ancianis,qui sunt loco decurionũ puniretur pæna capitis,nisi essemus in criminib.exceptis,allega.tex. in l. fallaciter.C.de abo.& Bal.in l.quæstiones. C.de decu. Plus dico q̃ consuetudo inducens, q̃ personæ priuilegiatæ torqueantur,non ualet tex.est in l.oẽs iudices. per quem text.
28 ita determinat ibi Bar.C.de decu.li.10.† Præterea scias, ultra personas enumeratas per auctorẽ,idẽ dicendũ est in clericis fm quosdam,quos refert do.Abb.in d.c.cũ in contẽplatione.vbi tñ ipse postea decidit ꝓrium,& plus dicit q̃ ẽt si essent præsbyteri pñt torqueri.subdit tñ, q̃ clerici in uno sunt priuilegiati, q̃ tortura non dẽt esse ita seuera in eis, sicut in laicis.vñ non debent supponi aculeis,vel funiculis,sed uirgis seu corrigeatis alleg.tex.in c.j.in fi.23.q.3.

Guido de Suza.

29 Qualiter inquisitio † seu qõ fieri debeat & cũ quo moderamine sint hñda tormenta? dic nõ esse in immensum tormenta habenda nec q̃ta postulauerit accusator,sed ut moderatę rõnis &c.l.de minore.§. tormenta.de q.circa hoc non põt certa tradi doctrina, sed iudex cõsideret torquendum,cuius sit fortitudinis, uel debilitatis, cuius ualitudinis,cuius ętatis,& secundum personæ varietatem, criminis seu alterius negotii qualitatem,qñque superiorib.qñq; minorib.tormentis vtatur.q̃ hæc sint considerãda probatur per iura.ff.de re mili.l.3.§.fi.ff.ad Silla.l. si quis in graui.in prin.sic ergo torqueat,ut innocentię,vel supplicio,seruet incolumem.vt l.quæstionis.ff.de quæstionib.

Addi.do.Ludo.

Circa modum seu moderamen tormentorũ, dom.auctor recte loquutus est cuius dictis adde, q̃ idẽ voluit do.Abb.in d.c.cum in contẽplatione.in 1.colum.in versic.3.quæro qualis debet esse &c. idem uoluit Dy.in suo trac.malefic.in ver.fama pub.præcedente &c.in uersic. 7.quæro cum quo moderamine &c.vbi
20 subdit q̃† hoc residet in pectore boni iudicis, qui considerabit omnia prædicta,adeo q̃ si indicia præcedãt, & in actis appareat de eis,si iudex quem torqueat,& tortus moriatur, non tenetur.l.sed an ultro.ff.de neg.gest.& uoluit Cy. Bald. & Sal.in l.gracchus.C.de adul.& Bar.in l.qõnis. ff. de quæst. & Ang.in l.3.C.de adul.& do.author.infra in uer.an si iudex in tormentando &c.in quib.locis subdunt præfati scrib. q̃ hoc est verum,dummodo iudex non fuerit egressus termi
21 nos torturę, † & in dubio non præsumitur egressum fuisse, unde dicenti contrariũ incũbit onus probandi. q̃ dicit ẽt no.dignum Ang.ubi.s.de quo uide ẽt p.d.Gan. in suo trac. male. in rub. de q. in qõne,q̃ confessio dicatur facta metu &c.& Ang.in l.1.de ui pub.Bald.in c. iudices.in ti.de pa.iur. fir.in vsi.feu.& Bal.in rub.C.de pœna iudicis qui male iudic. & do.Gàlpar.Cald.in c.1.extra de depositio.

Guido de Suza.

22 Quo ordine † sint habenda tormenta,posito q̃ a plurib.sint habenda? rñdeo sagax iudex considerabit a quo facilius erui possit ueritas, ut ab illo qõnem incipiat,a timidiori,a magis suspecto,a debiliori, & non a fortiori,ut l.1.§.1.& l.unius.§.1.de qõ.item si torquẽdi sunt pater & filius,a filio incipiendum est in patris cõspectu,quia per hoc dicet citius pater cum ipse magis torqueatur,ut ff.q̃ me.cã.l.isti quidem.in fin. & l.si veteres.de noxa. Item fœmina priusquam homo torqueatur,quia homo tãquam maioris constantiæ tardius ꝓfitetur, & mulier citius momentaneũ & instabile cor hẽt.l.filia in orbitate.C.de inoff.test.c.forus.ext.de ver.sig.l.deferre.in prin.de iur.fis.

Addi.do.Ludo.

Circa ordinem torquendi d. author recte loquutus est,cuius dictis adde,q̃ idẽ voluit Dy.in suo tract. de q.in ver.quo ordine &c.& Bar.in l.1.ff.de qõ.& Ang.Areti. vbi supra proxi.in ver.fama publica præcedente.in ver.nũc
23 uideamus &c.vbĩ alleg.Ang.in l.fi.C.de quæstio.† & dum loquitur de fœmina quæ prius torquẽda est quàm masculus, alleg.ipse aliam rationem,quia fœmina est debilior. allega. tex.in l.filia.C.de inof.test.sed tamen contra hoc facit glos. in l.nihil.de adul.quæ dixit,quod fœmina sustinet grauiora uulnera quàm masculus.unde dicas, quòd tutior est ratio domi.authoris,quia fœmina habet cor momentaneum & instabile,de qua materia uide per Bar.in l.1.ff.de offi.præfe. uigi.ubi dixit,quòd de re furata prius torqueri dẽt. & Bart. in l.diuus.§.reorum.ff.loc.& Bart.in l.si ita.ff.de fun. instr.& Bald.in l. 1. C.loca ubi dicunt q̃ uicinus proximior debet prius torqueri.& Barto.in l.quoties.C.de naufra.lib.10. vbi
24 dicit † quòd ille debet torqueri qui prius nouit ueritatem. fa.l.1.in princi.& l.ex libero.§.j.de quæstio.ubi probatur q̃ prius torquendus est iuuenis quàm senex, tanquam minus stabilis.præterea scias circa istum ordinem tormentorum, q̃ iudex debet cauere ut non interroget inculpatum,an p. cusserit Gaium in brachio,cũ ense tali die,& tali loco,quoniam istud esset instruere ipsum & per suggestionem inducere eum ad sic confitendum,ut est tex. in l.j.§.qui quęstio
25 nem.ff.de quæstio.& hoc uoluit Bart.† debet ergo interrogare eum in genere,si cum aliquo fecit aliquam rixam, & postea descendendo ad species,si cũ Gaio,& postea si Gaium uulnerauerit, non autem magis in specie inclinet. uel rectius faciet iudex,si solum interroget, si aliquod maleficium commiserit,nec ulterius interroget,aliàs forte ille doctus diceret metu tormentorum, quòd nunquam si sciret diceret,nec dicere potuisset.ita uoluit Ang.Are.in d.tracta. suo.in verbo,fama publica in uer.3.sit bñ cautus iudex &c.

Guido de Suza.

26 Ex quibus causis † torqueantur homines, respon.ex ciuili, & criminali,& tunc cum veritas haberi non potest, ut ff. de quæstio.l. diuus.& l.ex libero,& l.quoties.C.eo.ti.& no.Azo. in sum. eo.tit.§.torquentur.

Addi.do.Ludo.

Circa causas quæstionis habendę,optimè loquutus est do.author,cuius dictis adde dom.Abb.in d.cap. cum in
27 contemplatione in 1.col.extra de reg.iur.† tamen scias q̃ in causis ciuilibus regulariter tortura non permittitur. d.l.diuus.& l.etiam.& ibi Bar.de quæstioni.& Ang.Are.in d.uerbo fama. nisi pro delicto ciuiliter conueniatur secundum Bal.in c.dilectus.extra de appe.

Guido de Suza.

28 Non tamen omni causa † quis torquẽdus nec quælibet persona indifferenter, cum oporteat præcedere quæstionem indicia sufficientia & uerisimilia, nec a tormentis est incip.l. 1.1. respon.ff.de quæst.nam sine indicijs,uel sine præsumptionibus quis torquendus non est ut l. unius. §. in ea.ff.de quæst.& l.maritus.& l.fi.C.de fal.l.sicut.in fi. & certe a rectoribus est ualde considerandũ,& ponderosum, nũ quid præcedentia indicia sint uerisimilia, & sufficientia ad habendum torturam,cum ad talia restitutio, uel appellatio subsequens prodesse non possit,nam plures dũ torquentur perimere solent l.aut damna.§.j.ff.de pe.& quod torturam præcedere debeant indicia,probatur per iura in l.milites,& in l.cum cognitio naturalis.C.de quæstioni.

Addi.do.Ludo.

In hoc quod indicia omnino præcedere debeant torturam, idem reperio uoluisse do.Abb.in ca.cum in contemplatione in 1.col.circa prin.extra de reg.iur.& do.Angel. Aret. in suo libello male.in uer.nunc videamus &c. in hoc nemo di
29 screpat,sed plus dicas† q̃ intantum debent præcedere indicia ad torturam,& etiam sufficientia, & legitima,quæ qualia sint.infra dicam,q̃ confessio aliter facta,etiam si ex postfacto ratificetur,etiam si extra tormenta.non ualet. nec potest illa confessione condemnari.casus est no.in l. quæstionis.secundum unam lectu.glo.approbat.ff. de qõ. do.Gan. in trac. male. in rub.inci.quæro nunquid cõfessus in tormẽtis non præcedentibus &c.& Ang.& Pau.de Cast.& Ioã.de Imo.in l.qui in aliena.§.celsus.ff.de acqui.hære.& Sali. in l. 2.in ult.col.C.de cust.reo.& Per.de Anch.in clem.1.extra de ho.& in consi.22.incip. in Christi nomine uisa inquisitione formata in Philippum &c.& d.me.Alex.in consi.5.in 1.col. incip.in causa inquisitionis formatæ contra Vale. &c. in 1. vol.& in consi.42.in 2.uol.per totum inci.uiso themate &c. & in consi.142.in 2.col.in 2.uol.incip.an ille qui primo fuerat iniuste tortus &c.quia secundum eum postquam semel fuit indebite tortus præsumitur semper subesse ea.causa iusti timoris,& ideo non ualet talis confessio, nisi præcedant indicia sufficientia & legitima. & idem uoluit author infra in uer.sed quid si aliquis tortus est nullis &c.

Guido de Suza.

30 Quæ & qualia indicia † requirantur ut quis possit poni ad torturam,respondeo non possunt dici,uel ostẽdi, vel de eis certa descriptio,uel doctrina dari,sed hoc committitur arbitrio iudicantis,ut ff.de testib.l.3.in prin.ibi tu magis scire potes,& sicut dicimus de accessione & mora,ut ff.de diuer.& temp.præscri.l.de accessionibus,& ff.de usur.l.mora. & generaliter, omne q̃ non determinatur a iure, relinqui-

Digitized by Google

tur arbitrio iudicantis,ut est uidere in pęnis a iure non determinatis ut l. hodie.& l.sanctio.ff.de pę.& ff. de effra. l. 1. §. quibus nulla. sic de tempore dicimus, ꝙ indeterminate profertur,ut ff.de iure deli.l. 1.cum sim.possumus tñ in gene
31 re talem.doc.tradere,† ꝙ astutus iudex dēt solenniter instare ad indaganda indicia contra delatum ex aliquo crimine. nam indicia sunt alijs probationibus proxima, & dicuntur quasi demonstratiua veritatis, & probationum adminicula,ut C.de proba.l.instr.& l.fi.sunt enim indicia pars probationis clarę,ut C.qui testa.fa.pos.l.hac consultissima.§.dein de.ibi indicia &c.Nam indicium dr̄ ab indicando, unde indicia.i.adminicula demonstratiua ad indicandum ueritatem,ut C.de adul.l.si quis adulterii.& l.solent. ff. de præscri. verbis.Quærat iudex & instanter indaget,cum quib. & per quæ loca couuersabatur delatus, quem torqueri intendit,
32 †qm̄ mala conuersatio est malę operationis indicium ut ff. de admi.tut.l.plures.§.assidue.nam ex mala conuersatione, quis etiam bonus efficitur uitiosus,vt ff.de ędi.ædic.l. ædilem.§.pedius.ibi allega.fore,uel uinearius ad dictum Philosophi.qualis quisque est tali cum socio declectatur. item considerer loca in quibus conuersabatur,quia secundū locorum varietatem uarię colliguntur cōiecturę ut C. si mā. fue.alie.l.fi.ff.de pę.l.aut facta.§.euenit.item interest quærere,si erat inimicus offensi, uel si aliqua offensio interuenerat inter eos,quia tunc est præsumptio, quia inimico malū cogitatur facere,& facile a iure præsumitur,ut ff. de his quibus ut indig.l.si inimicitiæ.ff.de adimen.leg.l.3.§.fina. & de qō.l.j.fi.quæstioni.item studeat inuenire cuius æstimationis & famæ sit,qualis enim fuerit fama & opinio cuiuscunque in ciuitate,tale eum esse præsumimus.l.de minore. §. tormenta ibi,vel cuius estimationis &c.de quæstionib.& l. si a bonæfidei,primo respon.de rei uend.in auc.de test. §. sanci
33 mus.col.7.†Item poterit iudex indicia sumere ex constantia,vel extrepidatione uocis, vel membrorum uel pallore ut d.§.tormenta.loquutio,uel constātia, uel trepiditas, vel æstimatio cuiusqu e,ideo admittenda est & indaganda, qm̄ multum conferunt ad illuminandum veritatem.& in lucē emergentia,ut d.§.tormenta.Item indaget cuius primo uitæ fuit,& an talia,& similia de quibus ad pns inculpatur, facere consueuit.nam de uno quoq; bonū,vel malum præsumimus,consideratis primo actitatis ab illo,ut ff.de re mil. l. detertorem.§.his qui.el 2.ibi inspecto uitæ eius præcedenti actu &c.& l.non omnes.§.a barbaris.cod.ti.& ff.de sus.tu.l.
34 tutor quoque. §. quæri pōt.† ex gestis enim præteritæ uitæ pnia metimur,ut C.de agē. in re.l.pe.§.fi.lib.12.item an fuerit ei minatus qm̄ erit indicium,ꝙ ipse operib.adimpleuerit illud ꝙ uerbis profudit,cum ex dictis hominum facta pensemus,ut C.si quis impe.ma.dix.l.j.& ff.de sup.leg. l.labeo. Item considerandum est an sit talis qui consueuerit.& posse habuit talia committendi,ut ff.ad l.iul.maie.l.famosi. ibi an potuerit facere,& an quid simile fecerit. item si aufugit est indicium contra eum, vel si statim se absentauerit post perpetratum maleficium de uoce publica & fama cum citra probata coadiuuant indicium ad tormenta ut ff. de testib.l.3.& ff.de fene.l. 1. Ex multis aliis poterit curiosus iudex indicia sumere ad firmandum conscientiam eruenda ueritate delicti.

Addi.do.Ludo.

Circa hanc materiam qualiter & quomodo sumantur indicia & qualia requirantur ut quis possit torqueri. do.author,vt uides,multipliciter exemplificauit,& finaliter concludit hoc deprēdere ex iudicis arbitrio, & iō possumus dicere in hoc certam doc. dari non posse,in qua materia primo reperio do.Abb.in c.cum in contemplatione.in 1. col.
35 in uer.& quæ indicia sufficiant &c.vbi†concludit ꝙ nō potest dari certa doc.sed relinquendum est iudicis arbitrio,& idem uoluit Bal.in l.1.in ulti.col.in princip. C. communia de lega.& Bal.in l.ea quidem.C.de accu.& Bal.in rub.C.de proba.in 2.columna.& in l.seruos.C.de testi.& in l.2.C.quorum appella.& domi.Ang.Are. in suo libello maleficiorū. in verbo fama publica præcedente.in 5.col.in uersi. quæro an unum indicium &c.vbi ponit fere omnia exempla,de q bus hic per dominum authorem,& ultra ea subdit, quòd si
36 res furata reperitur pęnes aliquem,† & si iuuenis reperitur in domo pulchrę puellæ,uel reperietur exire de domo, præsumitur supposuisse.allegat Bar.post Iaco.But.in l.fi ff.de hæredi.insti.uel si quis repertus est cum cultello enaginato ꝑpe mortuum,nam illud est indicium sufficiens,immo manifestum,secundum Bar.in l.fur manifestus.ff.de fur. & idem si quis uisus fuit cum cultello sanguinolēto exire de domo, cum facie pallida,& repertus ex intus domo mortuus.alle. Io.And.in addi.ad Spe.in tit.de proba.§.1.uer.12. referentē do.Tho.de Piperata Cōbon.ita tenentem,& plus dicētem, quod hoc vltimum est indicium ad condemnationem, de quo latius posuit do.Ang.ubi supra proxime.
37 †Cuius dictis adde ēt in hac materia indiciorum & primo dū dixit,ꝙ si res fuit subtracta & reperit pęnes aliquem p̄sumitur ab eo subtracta,nam hoc verū dummodo probetur illum solitum esse talia perpetrare,aliàs nō redditꝰ suspectus ex eo solo.ita uoluit do.me.Alex.in ꝯsi.5.in 2.col.in 1.uolu. incip.in cā inquisitionis formatæ ꝯ Valerium &c. Præterea in eo qđ dictum fuit,ꝙ mala fama alicuius de præterito,facit præsumi de pnti.d.l.non omnes.§.a barbaris.de re mil.& l.si cui.§.hisdem.ff.de accus. nam hoc procedit in eodē gne mali.aliàs aūt nō secūdū Iac. de Raue.& Bart. in l. cattius.ff. de sena.& Bar.in l.si pupillus.§.sed si quis p̄to. in 7.qō de no. ope.nun.& Bal.& Io.de Imo.in l.fi.de hær.insti.& do. meus in d.consi.5.in 3.col.ubi multū singulariter more suo loquutus est in hac materia indiciorum & torturæ. & iu ꝯsil. 142. in 2.uol.incip. an tortus &c.& in consi.67.in 7.& 8. col.in 1. uol.incip.si præcedentib.indicijs &c.in uer. ꝙ autē indicia fuissent sufficientia,vbi ponit de teste deponente de uisu, & de fuga illius,qui dicebat̄ particeps eiusdem delicti, & in cō sil.77.in 2.& 3.colu.in eo. j.uolu.incip in causa accusationis de crimi.fal.&c.vbi dat unam docto.multum magistralem
38 & declarantem totam hanc materiam, quòd† in delictis q occultè committuntur,vt est adulterium, venerare aliquē falsificare monetam,& similia iudex debet esse facilior, & promptior ad torturam.alleg.Bal.in l.3.C.de episco.aud. q dixit hoc esse menti tenendum . de qua materia posuit idem dominus me.in consi.41.per totum in 1. uol. incip. si præcedentibus indicijs.& in consi.1.in 3.uol. incip. in cā inquisitionis formatæ contra Ant.Fran.de Fon. &c. Similiter illud ꝙ dictum est de inimico,ut præsumatur ab inimico offensus,per l.3.§.fi.de alimē.leg.&c.dicas quod idem uoluit Specu.in titu.de præsump. §.1.& facit tex.in l.1.§.hoc rescriptum.ff ad sil.in ver.in suspitionem cędis, &c.tamen intellige hoc esse uerum loquendo de inimico capitali uel saltē cū quo erat lis de maiori parte bonorū.ita uoluit Spe. in d. §.1 & Bar.in l.3.§.fi.& Ange.Are.in suo libel.male.in ver.fama publica p̄cedente.in vers.q̄ro quid si reperiat̄ quidā occi
39 sus.arg gl in l.licet.de arbi.† vbi ponit ēt de eo qui repertus est mortuus ꝑpe domū Titij.an p̄sumatur mortuus a Titio. & cōcludit,ꝙ sic,si Titius erat solitus cōmittere homicidia, ꝑ gl in l.ciuilē.C.de fur.& Bar.in l.fi ff.de via pub.& similiter, si quis reperit̄ mortuus in strata, p̄sumit̄ mortuus ab illo qm̄ frequentabat in illa, scđm Bar.in l.iuste.ff.de vsuc.in prin. tñ intellige si erat malus homo,aliàs non scđm do.Ang.vbi supra ꝓxime,in ver.qđ aūt si quis in strata &c.ubi ponit ēt qđ si quinq; reperiuntur in vna domo,quorū vnus reperit̄ mortuus,an p̄sumatur mortuus ab illis de domo? post multa cōcludit,ꝙ nō pnt oēs prędicti puniri,sed bene pnt torquerī: alle.Io.And in addi.Spe.in tit.de homi.§.1.ver.sed pone quatuor &c. Similiter dū dixit d.author , de minis præcedentibus,ut faciant indiciū, & ēt cōsuetudo talia perpetrādi &c. dicas ꝙ idē voluit Bal.in l.fin.ff.de hęre.inst. & do.Abb.in c. tertio loco.in 6.col.cū seq.extra de proba. & Cyn.in l.1.C.si quis impe.& Cy.& Bal.in l.metum. C. ꝙ me.cā,& Sal.in d.l. 1.si quis imperatori.& Ang.& Io.de Imo.in d.l.fin.de hære. insti.tñ intellige sane ꝫm qualitatem personæ minantis, secū
40 dum Salyc.vbi s. proxime.† Item illud ꝙ dictum est de fuga intellige sane, si fuga sequatur vel inquisitionē, vel accusationem in causis non capitalibus, sed in capitalibus post inquisitionē, vel accusationē ex fuga, vel si reus stat caute in domo,vel alibi,ne capiatur, nō est præsumptio,uel indiciū, quia iuste timet & sic iuste facit secundū Bar.in l. 1. ff. de his qui sibi mor.consci.idem dicas ubi fugiens ꝑp terrorem familiæ, & postea citatus comparet,quia tunc ex fuga non inducitur indiciū cōtra eū,secūdū Bar.in l.qui sit fugitiuus.§.j. ff.de edi. edic. idem ubi quis aufugeret de carcere ꝙ apertū
41 inuenit,secundū Bal.in l.succurritur.ff.ex quib.cau.ma.† Similiter indicium resultat qm̄ dns loquutus est ad aures famuli,uel in secreto,postea famulus delinquat, secundū Bart.in l.si uentri.§.fi.ff.de priui.credi.& Bal.in l.1.C. de ser.fugi.Idē dico si dns diceret aperte famulo hæc verba vel similia, non redeas domum nisi sensero aliquid nouum de tali re,secundum Bar.in l.si quis mihi bona.§.sed si mandauerit.ff.de acqui.hæredi.& Pau.de Cast.in l.1.in 2.col.C.de his quib.vt indi.& in consi.260.inci.in Christi nomine, vī ꝙ ꝑ p̄dicta &c.
42 †Similiter fama publica orta a personis fidedignis, facit indicium ad torturam,secundū Bar. in l. de minore. §. plurimum.ff.de q.& similiter fama cum fuga , secundum Bal. in l.uoluntas.in ulti.col.C.de fidei.similiter confessio,etiam in tortura,iuncta cum fama publica,uel cum alio indicio , secundū Bal.in l.fi.C.de proba.Similiter confessio socij criminis,secūdū Cy.in l.fi.C.de accu.& Ang.in l.& si certus. ff. ad Sill.& Pau.de Cast.in ꝯsi.117.incip.notandum est, ꝙ adulterium est graue &c.& in consi.195.incip. hoc est quædam inquisitio &cæt. Similiter confessio iudicialis, uel etiam extraiudi-

Digitized by Google

traiudicialis,ſecundum gl.& Barto.in l.capite quinto. ff. de adul.quæ omnia tene menti,cum his q̃ inferius dicemus in progreſſu,vbi ponemus quæ dicantur indicia indubitata.

Guido de Suza.

43 Denuo videre reſtat † quis ſit quæſtionis effectus?& ſi quidem abſque formidine tormentorum, vltro quis crimen confiteatur,dixerunt antiqui & Moderni quidam præceptores, eum non eſſe ſtatim damnandum,ſed debet iudex ſtare per diem,vel per aliud tempus,ſecundum qualitatem criminis, & perſonæ conditionem,& iterum facere coram ſe preſentari,& interroget,an velit perſeuerare in confeſſione,an cõtradicere,uel reuocare,& hoc ideo dicunt ipſi, quia confeſſio rei ſtatim in cã criminali non præiudicat, nec ſtatim facit plenam probationem ut expreſſe dicit.l.1.C. de cuſto. & exhib.reo.in l.2.& ita intelligunt illam legem, quæ non diſtinguit,an formidine tormentorum,uel ſponte fuerit habita confeſſio.& ita intelligunt.l.ff.de quæſtio.l.1. §. diuus. ibi nec ſtatim habere pro exploratis facinoribus,& §.ſi quis
44 ultro.& ſic dicebant ipſi.† Item in confeſſione habita in ciuilibus,& habita in criminalibus,hoc intereſt,quia in ciuilibus non eſt opus perſeuerantia,per dicta iura, nec mirum dicebant ipſi,ſi magis ponderatę & ſolertius in criminalib. quam in ciuilibus proceditur.nam ubi maius vertitur periculum &c.l.ubi.C.de fal.& melius.C.de pe.l.qui ſnĩam. nec mirum,ſi tam variè, quia criminalia iura cum ciuilibus nil quaſi ſimile habent,ut inſti.de pub.iudi.in prin.tu dic cõtra & hæc eſt communis opi.quia ſi quidem quis in ſe confitetur ſponte crimen,ſtatim incarcerandus eſt, & illico ſtatim abſque alia perſeueratione damnandus eſt,ut.C.de cuſt.reo. l.diem.primo reſponſo,& C.de pœn.l.cum reis.& ita intellige.l.2.de cuſt.& exhi.reo. ſecundum veriorem intellectũ & lecturam ut patet in fi.legis,ibi,ut ſic iudicibus immodicè ſæruientibus &c.

45 †Sinautem in tormentis uel formidine formentorũ fiat confeſſio,tunc non ſtatur,nec debet haberi pro exploratis facinoribus,ut §.diuus.& C.quorum app.non reci.l.2.& eſt ratio,ut ff.de q.l.2.§.quoniam.ibi quia quomodo eſt res fragilis & pernicioſa,& ut plurimum ueritatem &c.& tunc habet locum.l.2.C.de cuſt.reo.ut iudex faciat criminoſum ad ſe redire, & quærat, utrum velit in ſua confeſſione perſeuerare,an retractare,uel contrarium dicere,& ſi perſeuerauerit tunc ualet confeſſio,aliàs non,vt dicit. §. ſi quis ultro & d.l.2.C.quo.app.non reci.

Addi.do.Ludo.

Dominus author ut uides circa effectũ qõnis mutum notabiliter loquutus eſt,faciendo differentiam inter confeſſionem ſpontaneam,& factam in tormentis uel formidine tormentorũ, ut prima non requirat reiterationem,ſed ſecunda ſic.

46 †Aſt,tu in hoc paſſu dicas,q̃ immo in puncto iuris verior eſt opi.q̃ requiratur ratificatio ſeu reiteratio confeſſionis, ut eſt caſus non cauillando,in d.l.2.in ver. atque ita poſtmodum ductus &c.quem tex.pondero in ſuo prin.in uerſ. deprehenſus &c.& in uer.cum de admiſſo conſtiterit crimine &c.quæ omnia oſtendunt confeſſionem ſponte factam,& maxime cum lex illa ſit poſita ſub titulo de cuſto. reo. & non ſub titu.de quæſtio.

Præterea,pro hoc conſidero rationem illius tex.in fin.nã militat,non ſolum in cõfeſſo ſponte,ſed etiam in coacto,& ęcontra.ſi enim non ratificatur confeſſio,nimis ſęuiret iudex in delinquentes.ad idem pondero tex.in l.fi. eo.titul.in prin.in uer.uelox pęna ſubducat. iũcta gl.in ver. ſubducat. nam licet tex.dicat delinquentem cito debere puniri,ſed dicit gl.ſeruata forma.d.l.2.& ſic ratificata confeſſione, quæ tamen non dicebatur prius facta per tormenta.

Nec ob.q̃ iſtud requiratur,quando confeſſio fuit facta in tormentis,ut d.§.diuus.& l.2.§.tamen ſi.quia reſpondeo, q̃ non negat ille tex.quòd idem non debeat fieri in alia confeſſione,etiam ſponte facta.

Non ob.etiam d.l.2.C.quo.appe.non re. quia non probat
47 hoc in mille annis,†nam dicitur ibi aperte,quòd conuictus de crimine non põt appellare,non tñ dr̃,quin confeſſio, ẽt ſponte facta non debeat ratificari.itaque ille tex. non facit.

Non ob.l.cum reis.C.de pe.quia ille tex.non loquitur primo in terminis noſtri,sp̃terea tollit facultatem ſupplicãdi, & alias artes ad differendum ſnĩam, ſed q̃ non debeat confeſſio facta ratificari non negat ille tex.& iſta ratificatio nõ tendit ad oppugnandũ ſed potius ad confirmandum ſnĩam poſtea ferendã.Itaq; illa iura ſi recte ponderentur,non probant opinionẽ do.author.immo in p̃rium.allego caſum in l.1.§.ſi quis ultro.ff.de qõ.ubi tex.diſponit,non eſſe fidẽ ad-
48 hibendam ẽt confeſſioni factæ ultro ſeu ſponte.† bñ uerũ eſt,q̃ vbi confeſſio eſt facta ſpontè,põt reiterari,ẽt incontinenti ad modicum tp̃s,ſed confeſſio facta in tormentis,poteſt ratificari ex interuallo,& ſaltẽ dẽt quieſcere per unam diem naturalem,antę q̃ ducatur ad ratificandũ, pp̃ metum tormentorum,ſm Bar.in d.§.diuus.& Iaco.But.in l.2.C.de cuſto.& exhi.re.& do.author infra in uer.itẽ q̃ro q̃tum tp̃s &c.cum quo ibi dicã de hoc.& idẽ uoluit Ang.Are.in ſuo trac.male.in uerbo,fama publica p̃cedente &c.in pe.& ulti. col.in uer.2.no.&c.& licet ipſe ibi dicat,qđ ubi quis ſponte confeſſus eſt,nõ requiratur alia ratificatio,& ſic tranſeat cũ opinione do.authoris ſupra relata,tñ ſubdit,qđ iudex cautus ſemper faciat confeſſionem reiterare,ẽt ſponte factã.& ſic vr̃ ẽt inclinare in hoc,& iudicio meo hoc eſt tutius & melius,nec iura p̃dicunt : immo requirunt,ſi bñ põderẽtur,ut ex ſupradictis apparet.q̃ oĩa tene mẽti, q̃a ſunt noua in hac
49 materia.& ultra p̃dicta ultimo loco adduco,† q̃a ẽt ſponte cõfeſſo nõ eſt deneganda defenſio.d.l. j. §. ſi q̃s ultro. ergo dẽt fieri ratificatio,q̃ multũ eneruabit defenſiones poſtea futuras,& ſic citius ea expedietur,& p p̃ns ceſſat rõ.d.l.cum reis.C.de pe.qđ no.de quo ẽt poſuit ẽt Dy.in ſuo trac.male. in ver.reſtat uidere quid ſit cõfeſſionis &c. & Bar. in d.§.diuus.& Bar.in l.1.in fi ff.de cuſto.reo.& Saly.in 2.C.eod.titu. vbi multũm notabiliter loquutus eſt.Ludouicus Bo.

50 Sed quid † de qõne occurrenti,aliquis ſubiicit̃ qõni, confitetur p̃ aliũ, nũquid ſtatur dicto ſuo, diſtinguc,aut torquetur in alios,ut in ſocios,& nõ in ſe, & tunc procedi põt,ut.C.de aſſeſ.l.nullus.in fi.& de qõ.l.editũ, & l.1.§.qui qõnem.ibi efficacisſimas cãs ad requirendã ueritatem &c.idẽ Tullius in Topicis. Nã tormentis,uerberib. igne fatigati,q̃ dñr veritas ipſa, vr̃ dicere,ſaluo ſi dixerit de inimico,quia tunc facile credendum non eſt, ſed nec oĩno fides detrahenda,ſed cã cognita erit fides adhibẽda uel nõ, ut l.1.§.p̃terea.de q.& arg. ff.de teſ.l.3.in prin.aut torqueref in ſe & in alios.& ſi nihil de ſe cõfiteat̃ hñt locũ ,p̃xime dicta. Si cõfiteatur de ſe & de aliis,tunc ſecũdũ Accur. cuius opi. p̃ualet,eſt inuenire regulã & inſtãtias a regula, rr̃ de primo ſcelere confeſſus ſuper conſcĩa non ſcrutetur aliena, & ſic
51 regula eſt,† q̃ tortus de ſe confeſſus non dẽt interrogari de aliis,& maxime de conſociis,ut ff.de q.l.qui de ſe,& C.eo.l. ſicut in prin.& C.de accu.l.fi.& ſi de facto interrogatur,uel ſine interrogatione,dicat de facto aliorũ, non ſtatur dicto eius:fallit in caſib.in quib.quis de ſe confeſſus torquetur & interrogatur de aliis,ſi tñ p̃ illos alios p̃cedant indicia. Primus eſt in quibuslibet latronib.& maxime aſſaſinis,qui de ſe confeſſi,torquendi ſunt & interrogandi de conſociis, & mandatorib.& de receptatoribus,ut ff.de cuſto.reo.l.diuus Adrianus.& C.de feriis.l.pe.Secũdus.C.de fal.mon.l.1. Tertius ad exhi.l.fi.Quartus.C.de male.& mate.l.fi. Quintus de nece dñi in ſe confeſſo, ut torqueatur & interrogetur quo mãdato &c.ut ff.ad ſil.l.quo prius,& l.ſi percuſſor, & eſt ibi ſpãle,ut ſentit ibi apparatus,ut ff. de qõni. l. ijs q̃ ſunt.Sextus ad l.aqui.l.inde neratius.§.ſed & ſi ſeruus.& bñ dixi,ſi aliqua p̃cedant indicia,q̃a aliàs nõ dẽt interrogari de aliis,ut C.de q.l.1.itẽ eius rñſio non erit plena probatio p̃ illos quos inculpauerit,ſed aliqua p̃ſumptio,ut in apparatu.d.l.fi.C.de accu.

Addi.do.Ludo.

Licet do.author non dicat, hic fuit formalis doc. do.Gand. in ſuo tracta. male.in ti.de qõ.& tormentis.uer.reſtat formare circa hũc tractatum &c.& Dy.in ſuo trac.qõnum.in uer.nunquid per talem p̃ſcriptionem &c.& gl.& cõiter ſcrib.in d.l.fi.C.de accu.maxime per Bal.ibidẽ,& Bar.in l.repe.de qõni. & gl. Inn. & do.Abb.in c.1.extra de cõfeſ.gl.in c.3.extra de teſti.& gl. in c.fi.15.q.3.& do.Ang.Are.in ſuo trac.malefi. in uerbo fama publica p̃cedente.in 8.col.in ver.q̃ro an participes cri-
52 minis &c.ubi † ponit aliquos caſus in quib.põt quis torqueri contra alios, & interrogari de alijs, ultra ſupra numeratos,uidelicet in crimine læſæ maie.ut in criminib.q̃ non cõmittunt̃ ſine ſocijs,& idẽ uoluit ipſemet in verſ.10.q̃ro an inculpato &c.ubi dicit in caſibus in quib.q̃s põt interrogari de ſocijs,talis inculpatio eſt ſufficiens ad ponẽdũ inculpatũ ad torturã.alle.tex.in l.editũ.& in l.j.§.eũ q̃ latrones. ff. de q̃. ſed tu intellige hoc ſane,ſi aliqua indicia p̃cedãt.& d.meus in cõſ.89.in 3.uo.inci.an aſſertio ſocij &c. prout dixit.d.author q̃ in hoc rectius,iudicio meo locutus eſt,nã d.Ang.nimis larga uerba effudit,& dixit contra tex.in d.l.j. C. de qõ.

Guido de Suza.

53 Sed nunquid † per iſtam præſum. poterunt iſti inculpati a torto ſeu a tosmẽtato, ad tormẽta poni p̃r̃ñ.ſic in dictis ſex caſib.exceptuatis, argu. prælega.l.nullus.& l.edictum.ff.de q.& arg.l.his.eo.tit.

Addi.do.Ludo.

Intellige prædictam concluſio.cũ modificatione q̃ ſupra proxime dixi in fi.præcedentis additionis. ſ.dummodo p̃cedãt
54 aliqua indicia contra inculpatos.† nam ſola inculpatio facta a tormẽtato de ſociis ẽt in dictis caſib. exceptuatis non eſt

Digitized by Google

ſufficiens ad torturam: & ſi diceres, amicę qd ſpālitatis erit in dictis caſib. exceptuatis, cum in oīb. alijs caſib. indicia p̄cedentia ſint ſufficientia ad torquēdum, rn̄. ꝙ hic indicia in caſib. ſpālib. non requiruntur ita ltīma, ſicut in alijs caſib. nō exceptis ubi requirantur indicia ſufficientia, pro quo adduco notabilem doc. do. authoris in §. proxime ſeq. incip. ſed quid ſi perſona &c. ubi dixit, qđ in dictis caſib. exceptis, ubicunq; inculpatus a tormentato eſt malę famæ & ꝙerſationis, poterit torqueri, ſed in alijs caſib. non exceptuatis, ſecus, in quib. ſecundū eū debent p̄cedere indicia ſufficiētia.

Guido de Suza.

55 Sed quid †ſi perſona inculpata ſit malæ famæ & cōuerſationis, nunqd in alijs caſib. q̄ ſ. dictis ſex exceptuatis, poterit torq̄ri, & ſubijci qōni, dic ꝙ nō, ſi nō p̄ceſſerūt indicia ſufficiētia, nec inculpatio facta de eo a tormētato, inducit indiciū, cū ĩterrogari nō debuerit, ut C. de accu. l. fi. & ff. eo. ti. l. is cui. ergo qđ inde ſequit. l. prohibē. non valet, ut l. non dubium. C. de legib. tamen de conſuetudine uidi torqueri. ad qđ facit tex. in l. 1. §. diuus adri. ff. de q.

Addi. do. Ludo.

De hac deciſione ſupra feci tibi mētionem, ideo non repeto nunc, ne idem ſæpe dicamus.

Guido de Suza.

56 Sed quid †de qōne quotidie occurrēti, accuſat quis de furto, indicijs p̄cedentib. ad illud furtū torquetur & confitetur illud furtū, nunqd dēt procedi in tortura ſiue repeti, ut indicet & ꝓfiteatur de alijs furtis à ſe ꝙmiſſis, ad q̄ nulla hńt indicia? dic de iuris ſolēnitate nō, arg. eo. q̄ dicentur in proxima qōne pro ſecunda parte, & qa q̄. tū ad iſta furta, de quib. in ſpecie uel in gn̄e aut quare nulla p̄cedunt indicia & ſine indicijs nemo torquendus eſt, ut. C. de fal. l. ſi cut, & ff. de qō. l. 1. in prin. & l. maritus, ſed de gn̄ali conſuetudine Italiæ, quotidie ſeruamus ꝓriū, & ſpāliter in furtis, q̄ magis frequētantur, q̄ cōſuetudo pōt adiuuari p. l. non oēs. §. a barbaris. ff. de re mili. & de offi. præſi. l. cōgruit.

Addi. do. Ludo.

In hoc paſſu adde tu do. Ang. Aret. in ſuo libello malefic. in uerbo, fama publica p̄cedente. in ulti. verbis, ubi hic idē cōfirmauit, & dixit idē eſſe in omnib. aliis delictis. alleg. tex. in d. l. non oēs. §. a barbaris. & in d. l. congruit, & ita dicit ſeruari de conſuetudine.

Guido de Suza.

57 Sed pone †ꝙ fuit de aliquo ſemel habita qō, forte quia nil dixit, uult iudex de nouo repetere qōnem ſine aliquo nouo iudicio accedente, nunqd pōt, vr̄ ꝙ ſic, ut. ff. de q. l. repeti, & l. unius. §. 1. q̄ indiſtincte dicunt qōnem repeti poſſe, & ubi lex non diſtinguit, nec nos. l. de p̄tio. cum ſi. tu dic quod non, ſine nouis indicijs, ut qa tortus dixit nullū ibi ila nocte iacuiſſe, vbi maleficiū fuerat cōmiſſum, poſtea inuentū eſt p̄ teſtes, ꝙ ibi aliqs iâcuit. certe hoc caſu repeterei qō, per illū indiciū, uel aliud ſimile. & hęc eſt cōis opi. non tn̄ allegatur aliqua lex. tu alle. ff. pro ſocio. l. ſocius p̄ filia. §. nec ſi poſſeſſor Aſſeſſores aūt honoris auidi, hoc non ſeruant, immo qōnes repetunt ſine nouis indicijs, quouſq; de obiectis criminib. hauriant ueritatē, quorū opinio pōt defenſari per. §. oportet. in auc. ut iud. ſine quoquo. ſuffra. ibi torquebunt fures & non prius quieſcēt &c. conſideret aūt bonus iudex in qōne repetenda an tortus in animi & corporis fortitudine duraverit. l. unius. §. reus. ff. de q.

Addi. do. Ludo.

Licet do. author non dicat, hæc ſunt formaliter verba Dy. in ſuo trac. qōnū. in uer. quid ſi aliquis fuit ſemel tortus &c. & refert & ſequitur Ang. Are. in ſuo trac. male. in uerbo fama publica p̄-
58 cedēte &c. in uer. 3. q̄ro an ſemel tortus &c. ubi dixit, † ꝙ de quacūq; tortura q̄ facit iudex dolo malo, & ſine cā, capite punit p̄ arg. l. decurio. & ibi hoc uoluit Bal. C. de qō. & Bald. in l. 1. C de priua. carce. & licet pro ma'a cōſuetudine aſſeſſorū repetentiū qōnes ſine nouis indicij, alleget ille text. in auc. ut iudi. ſine quoquo ſuffra. in §. oportet. tn̄ nūq placuit mihi hoc. & dico, ꝙ ille tex. nō facit ad propoſitū, & ſi recte ponderet, nam ille tex. loquit de adminiſtratoribus bon. fiſc. & dicit ꝙ ſi aliqđ furtū cōmittat in dictis bonis, ꝙ iudices torquebunt, & non prius quieſcāt donec reddant furta, ibi aut in hoc ſi mauſerint in maximis cōſtitutis furtis &c. nam ille tex. uult, ꝙ iſti officiales ſunt ſolliciti in p̄quiſitione dictorū bono. non tn̄ permittit fures repeti poſſe ſine nouis indicijs. & ſic arbitriū conceſſum eis, intelligit conceſſum, non tn̄ extra limites iuris. & potius ille tex. denotat facultatē in torquendo plures q̄ in repetendo qōnē ꝙ unum, & ut ipſi ſint diligentes uult ibi tex. ꝙ ſi non reperirēt dicta furta, teneant ipſi tanq̄ illi q forte non fuernnt diligētes in cuſtodia
59 dictorū bono. † ex quo ēt infero, ꝙ imperator nō uoluit, ꝙ tortura, nec repetitio eiuſdē debeat fieri, niſi ltīme cū oīno perdere nō poſſit. Nā iudices remanent obligati, & potiꝰ credendū eſt imperatorē ibi uoluiſſe iudices procedere ſeruatis ſeruandis, q̄ aliter. Nā p̄ſumptio eſt, ꝙ iudices uidētes ſe remanere obligatos, torquerent & repeterent qūocunq; & qualitercunq;. itaq; ille tex. nil mihi facit pro ſaluatione aſſeſſorum repetentium qōnē ſine nouis indicijs, a qua iudicio meo cauere debenr ſicut ab igne, & maxime cū cōis theorica doctorum ſit in ꝓrium, prout ſupra dixi, & ultra p̄di. ita in terminis uoluit Bal. in l. 2. C. quorum app. & Bal. in l. milites. C. de qō. & do. Abba. in c. cum in contemplatione. in 2. col. in uer. 7. quęritur, extra de reg. iur.

Guido de Suza.

60 Quid ſi dum aliquis †eſt in tormentis dicit, orqueatis me q̄tum uultis, quia ſi ſtarem uſque ad 10. annos, nihil dicerē, qa nil ſcio, uel in nihilo ſum poliutus obiecti criminis, & ſic omnia diffitetur, nunquid ſtatim eſt dimittēdus & deponēdus de tormentis, & libere relaxandus ire uias ſuas, & certe non, ſed procedat in tortura, ſed cū tēperie, uel aſpere, ſm condō. criminoſi, & ſecūdū criminis qualitatē, & ſi cōfiteatur, bn̄ quidem. ſinautem non confiteatur, debet eū iudex in carcerib. detinere, & ſi noua aderunt indicia, qōnē repetet. ſinaūt noua indicia nō aderūt, tūc ſtatuet accuſatori dilatiō nē cōpetentē ad probandū, & ſi poterit cōuinci, cōdēnabit, alias non. ff. de qō l. 1. §. præterea. & l. unus. §. in ea. eod. tit.

Addi. do. Ludo.

In hoc do. author recte loquutus eſt, nec eſt opus additione, niſi dū di-
61 cit de nouis indicijs, † Nam noua indicia, ea dn̄t, q̄ differūt a præcedentib. ſpecie uel ſubſtantia, ut puta, prima indicia erant de mala fama rei, vel quod erat inimicus &c, ſuperuenit poſtea unus teſtis, qui dicit ſe uidiſſe reum percutere, uel dicit ꝙ uidit eū cū gladio euaginato &c. ſecus ſi primo habuiſſes indiciū ex fama p̄ aliquos teſtes, licet poſtea habeas alios teſtes ſuper fama, non dicuntur nona indicia, ſed dicit noua probatio primi indicij. nec poſſet quis repeti in tormentis. ita uoluit Ang. in trac. male. in uerbo, fama publica. in uer. quæro quæ dicantur noua indicia &c.

Guido de Suza.

62 Sed quid †qōne de facto occurrēti, criminis indicia p̄cedunt, p̄ q̄ iudex informatus uult procedere ad tormenta, dicit reus iudici, dn̄e detis mihi defenſionē anteq̄ ponatis me ad tormēta, quia paratus ſum incontinēti arguere ꝯ indicia ꝯ me recepta, nunqd audiendus eſt reus, & ſibi defenſio danda anteq̄ torqueat, vr̄ ꝙ nō, p̄ l. 3. in ver. neq; ante probationes iniurias patiant &c. C. ubi ſena. vel clari. cū in illis perſonis in dignitate poſitis ſit ſpāle, vr̄ in cæteris ꝓrium eſſe ius cōe, arg. l. 1. ff. ad mu. Præterea, primo actor probat, & fundata intentione ſua reus opponit defenſiones & exceptiones ſuas, ut C. de excep. l. ſi q dem, & l. exceptionē. de prob. igit primo totaliter dēt fundari intētio actoris p̄ teſtes, uel p̄ ꝙfeſſionē rei, anteq̄ audiat in ſua exceptio-
63 ne ſiue defenſione reus. † Tu dic ꝯ. ſ. ꝙ primo ſit dāda defenſio, anteq̄ torqueat, maxime qn̄ tale qd allegat, quo probato nō deberet ad tormēta p̄cedi, & hoc illa rōne, qa ab interloquutione facta a iudice, ꝙ aliqs torqueat, appellat. l. 2. ff. de ap. reci. & eſt rō ꝙſiderēda, qa a tali ĩterlocutoria eſt p̄miſſū appellare, qa ſi defenſio differret poſt torturā, nunq̄ poſtea poſſet recuperare detrimētū mēbrorū, ut d. l. 2. ergo cadēr ō ſibi locū vendicat in propoſito, nō. n. appellaret, vel defenſio peteret, ſi primo torqueret, nā qn̄q; ſolēt deficere in qōne. l. aut dāna. §. 1. ff. de pę. Præterea ēt ꝙfeſſo, defenſio ſuæ innocētiæ dat. C. de cuſt. re. l. 2. multomagis hæc defenſio non de-
64 negat. † Præterea, ēt uidemus, ꝙ iā dānato ex cōfeſſione ſua facta in tormētis, p̄ſeueratione facta princeps uenit ēt poſt ſnīam defenſionē ſuę innocētię cōcedēdo, & ſnīam retractādo, ſi cōſtiterit de innocētia cōdēnati, ut l. 1. §. ſi quis ultro. ff. de q. ſi. n. iā cōfeſſo, & iā cōdēnato ꝙcedit defenſionis facultas, tāto & multofortius añ tormēta denegari nō dēt. cui. n. ꝙ eſt plus cōcedit, nō dēt denegari ꝙ eſt minus, ut dicit rla iuris, cui ꝙ plus eſt &c. quid plura, in iure legitur expreſſe, ꝙ quocūq, tpe iudicij, reo petente, defenſio danda eſt. l. unius. §. cognitio. ff. de q. ibi quocunq; tpe reo poſtulantę &c.

Addi. do. Ludo.

In hoc paſſu multū quotidiano, licet d. author nō dicat, reperio Pau. de Elea. in cōmento. c. grauis. in ult. col. in uer. qd ſi torquēdus q̄rit &c. ext. de depo. & Gā. in ſuo trac. male. in uer. nunqd torquēdus ſit audiēdus &c. ubi formaliter & de uerbo ad uerbū argumētati fuerūt ad partes, put fecit. d. author in hac qōne, & finaliter
65 † ꝙcludūt defenſionē nō eſſe reo denegādā, & ꝙ copia indiciorū ei dāda eſt, & plus dn̄t, ꝙ q̄tūcūq; iudex hr̄et arbitriū ex forma ſtatuti in talib. nō tn̄ pōt denegari defenſio, & idē uoluit Gan. vbi. ſ. pxime in uer. itē q̄ro nūquid ptās q̄ habet arbitriū &c. & idē in terminis noſtris reperio cōſuluiſſe do.

mc.

Digitized by Google

me.Alex.in consi.66.in 1.& 2.col.in 1.vol.incip.si præcedē. indicijs.vbi tamen limitat multum singulariter,nisi reus sim pliciter peteret copiam indiciorum cum termino ad probā dum,nec diceret qualem defensionem hr̄et, sed solū diceret indicia illa non esse uera,sed falsa.Nam ſm eum, ad hoc ut concedatur defensio,& differatur tortura, opus est ꝙ allegetur talis defensio,quæ probata tortura cessaret,sed in casu proposito, si testes deposuissent, & affirmassent indicia non esse vera,sed falsa,non releuarent, tanq̄ deponētes sup mera negatiua,ergo &c.& idem vr̄ fuisse de mente Pa. de Elea.in d.c.grauis.Secundo limitat do.meus in consi. palle. alio modo multum singulariter, quin dns ptās denegaret defensionem cum consilio dni iudicis maleficiorum. nam potest,& non tenebitur in sindicatu per doc.Bal.in rub. C. de pe.iudi.in ver.quæro nunquid ptās &c.Sal.in l.fi.eo.tit.ꝙ no.per te qui vadis per officia,ut si non intelligis, semper facias de consilio iudicum,qui sint tñ Doct. hntes instr̄m suæ approbationis in studiis generalibus, uel ꝙ talis iudex sit tibi datus per superiorem.nam eris excusatus faciendo cum tali consilio secundum Sal.in d.l.fi.& d.me.in d. consil. 66. in 2.col. quòd consi. est repetitum de uerbo ad uerbum in 2.uol.in ordine ibi.41.inci.ut supra dixi.

Guido de Suza.

66 Sed quid de quæstione quā sæpe de facto uidemus† testis fuit tortus,& in tortura confessus,nunc ante sntiam, dicit se errasse,nunquid poterit reuocare errorem suum, rn̄deo,aut est error iuris,aut facti, si error facti, potest vsque ad sntiam,& est ratio,quia non vr̄ fateri,qui in facto errat.l. 2.in princ. ff.de confes. item talis error non potest vsque ad sntiam obesse.l.error.C.de iur.& fac.ign.& facit. C. quo.ap. non reci.l.2. nam condemnato ex confessione in tormentis facta & perseuerata,subuenitur ēt post sntiam , & errorē suum,siue innocentiam suam docere volenti, & si ostenderit,absoluetur,ut ff.de q.l.1.§.si quis ultro.multo fortius dēt audiri iste errorem suum probare uolens. item iste non perseuerauit in confessione,ex quo non expectauit sntiam. itē confessus formidine tormentorum auditur appellans,ut C. quorum app.non reci.l.2.Sinautem est error iuris,tunc non poterit venire contra confessionem,ut d.l.error.

Addi.do.Ludo.

Circa reuocationem erroris seu cōfessionis erroneæ, ut vides do.author facit dr̄iam inter errorē iuris uel facti,ut hic per eū.Cuius dictis adde tu Gand. in trac. male.in tit.de qō.in uer.si confessus dicat se errasse &c. ubi
67 idem formaliter tenet.Nam secundum eū, qui dicit ēt hoc esse bene notandum,nemini est deneganda facultas defensionis ante impositionem pœnæ.alleg.d.l.unius.§.fi. in uers. quocunque postulante ergo &c.de q.& C.de iur.fi.l. facultas.lib.10.& C.de bo.va.l.fina .in uer. data copia &c. & plus subdit,ꝙ ēt sponte ꝓfesso nō est deneganda defensio,ad probandum de iure suo & innocentia sua.alle.tex. in l. 1.§. si qs ultro.ff.de qō.& quia defensio & probatio pnt fieri usq; ad sntiam.l.si quis iureiu.C.de re credi.l.indicia.C.de proba. & l.1.§.si ad diem.ff.de re mili.de quo uide per Bal.in l.bonæfidei.in 3.col.C.de reb.credi.& Bal.in l.fin.in 1.col.C. de proba.& per do.Pet.de Anch.in consi.22.in 3.col.incip.utrum confessio contra iniustum &c.ubi dicit se de facto obtinuisse ꝙ quis potest reuocare confessionem suam, licet secundum eum iudices in hoc se difficiles & rigorosos exhibeāt, credentes vilescere in conspectu hominum per absolutionem contra.l.absentem.ff.de pe.

Guido de Suza.

68 Sed pone †ꝙ aliquis confessus est in tormentis, & non perseuerauit in confessione, nūquid talis confessio aliquid operetur,vr̄ ꝙ sic. ſ.semiplenam probationem,ut C.de cust.reo.l.2.& ff.de q.l.1.§.diuus.uel dic, forte uerius,ꝙ nisi perseueratum sit,talis confessio non plenam,uel semiplenam probatio.inducit quoniam nullo modo confiteri,uel confiteri sine perseueratione, paribus passibus ambulant.C.quorum appel.non reci.l.2.

Addi.do.Ludo.

69 Licet do.author in hoc loquatur sub dubio forte,dicas tu,ꝙ † sine dubio forte,dicta confessio facta metu tormentorum sine perseueratione non præiudicat.casus est in d. l. 1. §. diuus. & ibi Bar.& idem uoluit Iac.But.in l.2.de cu reo.& Angel. & Sal. ibidem,& Sal.in l.fi.in 3.col.C.de q.& do.Abb.in c.cū in cōtemplatione.in 2.col.in ver.6.quæro.de regu.iu. vbi dicit,ꝙ talis perseueratio & ratificatio dēt fieri extra locum tormētorum,ꝙ dicit facere ꝯ iudices, qui incontinēti in loco ubi est tormentum,faciunt ratificare confessionem,& male. & inde uoluit Ang.Are.in suo trac.male.in pe.col.in uers.fama publica pręcedente.in uer.2.no.ubi dixit ꝙ tortus debet quiescere saltem per unam diem naturalem anteq̄ ducatur ad tribunal,ad ratificādū,de quo ultimo superius diximus.

Guido de Suza.

70 Sed quid si †aliquis tortus est nullis uel non legitimis indiciis p̄cedentib.nunquid valebit eius confessio,dic ꝙ non,ēt si & quantūcunq; in ea perseuerauerit,ut est arg.in l.2.& 3.& 4.C.si ex fal.instr. & est casus in l.maritus.& in l.pe.secundum vnam lec.ff.de q.& tex. in l.diuus.uer.ex quib.eo.tit.Præterea hoc est de substantialibus qōnis habendæ,ꝙ legitima præcedant indicia, aliàs qs torqueri non potest,cum a tormentis non sit incipiendum. l.1.ff.de q.& l.maritus,& C.eo.ti.l.cum cognitionale,& l.milites.quo deficiente quicquid sequitur,ipso iure nō ualet.l. nō dubiū.C.de legi.& de fi.instr.& iure hastę fis.lib.10.l.1.& l.diuus.de in inte.resti.& C de app l.nominationes.

Addi.do.Ludo.

Pro hac conclusione est tex.cū gl.sing. & ibi Bar.in d.l.pe ff.de qōni.quem cū gl.pro singulari ad hoc allegauit, & secutus est Ang.Are.in suo trac.male.in 8.col.in uersi.fama publica
71 præcedente.in uer.aduertas tamen. † ubi dicit secus esse in confessione sponte facta,quia tunc ēt non præcedentib.indiciis ualet,adeo ꝙ ex ea confessione potest quis condemnari.alle.tex.in c.j.de accu.lib.6.& dicit idem tenere Pet.de Anch.in cle. 1. de homi. ꝙ est singulariter menti tenendum ſm eum ibi, de qua materia.s.latius diximus. ideo non repeto nunc,ubi alleg.dominū meum in suo consi.5.in 1.uol.

Guido de Suza.

72 Quæro †quæ dicatur confessio facta in tormentis.rn̄deo confessio in ipsis tormentis, idem est, si ad pedem ipsius torturæ ducitur, & ligantur manus , & terrorincutitur a iudice dicente, ꝙ si non incontinenti confiteatur,subiiciet eum qō.certe non tenet talis confessio, nisi in ea fuerit perseueratum,quia lex æquiparat confesionem factam in ipsis tormentis,& ex tortura,& formidine tormētorum,ut est tex.C.quo.app.nō re.l.2.ibi,aut formidine tormentorum &c.& no.ꝙ ibi dicit formidine, nō autem dicit tormentis.& idem ibi tenēt gl.& arg.ff.de iniu.l.item apud labeonē.§.adiicitur.uer.qōnem.ibi,uel leuis territio.ergo à ꝯrio sentu,non leuis territio hr̄ pro ipsa tortura. & accedat ꝙ legitur,sufficit terror armorum,& si quis eis usus non sit. ff.de ui & ui ar.l.idem est.§.si armati.& C.ad l.Cor. de Sicaparia sunt hominem gladio percutere uel stringendo minari,ut ff.ad l.Cor.ad Sica.l.1.§.diuus.& facit. ff. ex quib. cau. maio.l.3.& C.quòd met.cau.l.metum.

Addi.do.Ludo.

Dominus author verū dicit in hoc, & ultra alleg.p eum,dicas tu,ꝙ idē uoluit Bar.in l.1.§.diuus.ff.de q.& Bar.in l.2.in 3 col. in fi.C. ꝙ met.cau.& Bal.in l.uni.in 8.co.C.de ꝓfes.& Bal.in l.nouis
73 sime.ff.de exc.tut.† ubi dixit,ꝙ ꝓfessio q̄ fit apud tormēta,dr̄ fcā ī tormētis,p illū tex.quē dicit ad hoc singularē,& idē de ꝓfessione fcā ī tormētis, uel formidine tormētorū,ut a pari p̄cedāt,uoluit ēt.d.Abb.in c.fi.in 5.co.ext.de ꝓfe. & Abb.in c.cū ī ꝓtēplatione.ext.de re.iu.& Alex. de Neuo, Patauinus in suo ꝓl.47.in 2.col.in 4.vol.inter consilia do.mei inci. in c. in cā p̄di. &c. & faciunt ea q̄ inferius dicemus immediate.

Guido de Suza.

74 Sed quid in †qōne de facto:ꝓtinet in statuto ciuitatis,ꝙ aliqs nō possit torqueri nisi in certis casib ptās honoris auidus extra illos casus ꝓcessos per statutū,uult eruere veritatē criminis, nō tñ uult ponere ad torturā ne incidat in pœnā statuti,sed qd facit, p̄cipit eū teneri in turri,uel in alio loco,denegādo ei alimēta,donec ꝓfiteat,uel in hyeme facit eū nudū, nunqd uideat ponere qōni,ut dicamus eū incidere in pœnā statuti, & dic ꝙ sic, ut ff. de iniu.l.itē apud labeonē. §. qōnis.ibi malā mansionē &c.

Addi.do.Ludo.

75 Pro decisione do.authoris,adducas tu doc. Barto.in l.1.§.diuus.ff.de qō. † ubi ponit de eo qui retinetur in carceribus ut siti moriatur,nam dicit tortus,adeo quòd si confitetur uirtute talis sitis non ualet confesio,tanquam facta in tormentis.& idem uoluit.d. Ang.Are.in suo trac.male.in uerbo fama publica præcedē. in uer.quæro quid si est tale delictum &c.ubi arguit contra iudices ignorantes & crudeles,qui quando non pnt torquere dant carnes ualde salatas ad comedendum malefactori, & non bibere. Nam secundum eum dicuntur torquere, & tenentur in sindicatu,de quo uide etiam per do.Abb.in c.fi. in 5.col.extra de confes.& facit illud ꝙ ēt inferius dicemus.

Guido de Suza.

76 Sed quid si † extra locum torturæ, uel circa tribunal iudicis,ubi ius redditur, iudex examinans dixit delato ex crimine,aut confitearis, aut ducam ad tormenta,& torquebo te,nunquid dicatur tunc cōfessio facta formidine tormentorum,dic quòd non, quia le

Digitized by Google

nis territio &c.vt d.l.item apud Labeonem.§.quæstionem, & C.quòd me.cau.l.metum.ibi,non iactationibus &c.Terrorem autem quæstionis probabilem vere torturę comparande accipere debemus præsentem & instantem torturæ, sicut de metu instantis cruciatus, vt ff.ꝙ met. cau.l. metũ.1. respon.& ff.ex quib.cau.maio.l.3. in fin. leuis enim territio, & extra locum torturę facta,elusoria est,argu. l. si cui plusquam per l.fal.l.ex satisdatio.

Addi.do.Ludo.

77 Sto in hoc †cum do.authore, cum;modificatione tamen,nisi iudex qui diceret reo,aut cõfitearis,aut ducam te ad tormenta,& torquebo te,esset homo terribilis vultu,& solitus talia dicere,& mandare executioni,quia tunc dicerem secus esse,& confessionem esse factam metu tormentorum,iuxta no.per Bar.in l. de pupillo. §.si quis ipsi prætori,cum si.ff.de no.ope.nun.idem dicerem quando reus esset persona multum timida,puta mulier esset vel complexionis trepidę,quia tunc dicam illa verba inducere sufficientem tormentorum formidinem, pro quo facit quòd dixit do.author infra in §.item quæro quãtum tempus &c. ubi ponit de qualitate personarum considerandа in hac materia.

Guido de Suza.

78 In quo loco †sit reus ducendus ad perseuerãdum in confessione,respõdeo, apud acta, vel alio publico loco,extra conspectum torturę, & ita uidemus expertos assessores in perseuerantia conuocare testes, & sub publico testimonio scribi faciunt,talis tali die perseuerauit & confirmauit &c.in præsentia talium testium &c. & bene faciunt per l.2.C.de custo. reorum, ibi sub publico testimonio &c.

Addi.do.Ludo.

De loco ratificationis confessionis. d. author recte loquutus est,idem uoluit Bar.in l.1.§.diuus & ff.de q.& Bal.in l.2.C.quo.app.& Bald.in l. 2. C.de custo. reo.& idem uoluit.do.Abba.in c.cum in contemplatione. in 2.col.in uer.quæro.in fi.extra de iudi.& d.Abba.in c.fi.in 5.colum.in fi extra de confes.& facit quòd not. Bald.in l.2. in 3.colum.in fi.ff.quòd me.causa,& Bal.in l.1.in 6. colum. C.de confessio.

Guido de Suza.

79 Item quæro, †quantum tempus intermẽdium à die confessionis ad diem reductionis ad perseuerandum esse debeat, respondeo hoc lege aliqua non determinatur,vt d.l.2.de cus.reo.ibi post modicũ, non tamen dicit quod sit illud modicum.dic quòd sit in arbitrio iudicis considerata qualitate personarum,& enormitate uel leuitate criminis.cum enim tempus,vel quid aliud, a iure non præfinitur,remittitur iudicis arbitrio. ff. de iure delibe.l.j.l.hodie.ff.de pęnis.l.1.de effracto.

Addi.do.Ludo.

Hæc est vera conclusio,de tempore intermedio inter confessionem, & ratificationem,remittendo in arbitrio iudicis, in quo adde tu Iacob. But.in l.2.C.de custo.reo.& Ang.& Sal.ibidem,& do. Ang. Are.in libe.suo male.in verbo,fama.in pe.col,in ver.3.no. ꝙ si confessio &c.& etiam supra de hoc dixi.

Guido de Suza.

80 Quæro qui †debeant quæstioni interesse. respondeo ut ff.de aduo.l.si postulauerit.§. quæstioni.in secreto,autem iudex recipiet dictum eius.tortus.n.habet similitudinem testis,ut in summa de quæstioni. §.sed habetur,& ff.eo.tit.l.j.§.imperator.

Addi.do.Ludo.

Circa hanc materiam de dicto rei recipiẽdo in secretis uide tu quòd no.Bar.in d.l.si postulauerit.§.quæstioni. ff. de adult.ubi multum notabiliter loquitur in materia testis torquẽdi, an aduocatus possit esse præsens,& concludit quòd non in examinatione, sed in delatione iuramenti sic.

Guido de Suza.

81 Sed nunquid †liber homo possit torqueri, videtur ꝙ non quia quasi totus titulus de quæstioni.C.& ff.de tortura seruorum intelligere videtur,alii dicunt quòd liber homo torquetur in casib. sci licet quando in testimonio vacillat,& præsens fuit facto, ut ff.de quæstio.l.ex libero,& l.testes.& in crimine falsi,ut ff.de fal.l.si quis decurio.argu.C.de prob.l.iubemus, & C. de testib.l.nullum.& in alio casu speciali.C.de male.& mathe.l.si excepta.& no.in apparatu,& C.de qõ.l.decuriones. Si ergo est speciale,in contrario est ius singulare.ff.de legi.sic & milites regulariter non torquentur,ut C.de quæst.l.milites. sic decuriones.C.ex qui.cau.infra.irro.l.decuriones. C. de qõ. l.diuo & C.de pe l.decuriones.& l.decurionum.& l.misericordię. ad l.Iul.maie.l.nullus.ff.de pe.l.moris§.iste.ff.de decu.l.2.§.in decurionib.& l.fi.cum conc.tu.dic † ꝙ liber homo potest torqueri,non solum in alios.ut ff.de q.l. ex libero. 1.respons.& l.unius.§.testes.C.de aboli.l.fallaciter. §.qđ si ingẽnorum.C.de assel.l.nullus.ad fi.ff.de cust.reo.l. diuus Adrianus,sed etiam in seipsum,quandocunque defertur ex aliquo crimine.C.de quæstio.l.si cognitionaliter.C.ex quib. cau infa.irro.l.nullam.& ibi de hoc.C.de fal.l.sicut.ff. de re mil.l.proditores.Denuo quod liber homo torqueri potest inconuincibiliter,arguitur per l.si quis decurio. C. de falci. vbi decurio torquetur,immo melius.ff.de quæstio.l.fin.ubi uidetur casus,quod liber homo torqueri possit, vt C.de accu.l.fina.ut C.de assess.l.nullus.& quod no. & alius quàm liber homo non potest esse decurio,ut ff.de decur. l.seuerus, & ita seruat generalis consuetudo,& d.Azo in sum. de quæstio.§.quæri.& §.torquentur.

Addi. do. Ludo.

83 De libero †homine,ut possit torqueri,iudicio meo non est dubitandum,licet do. author ad hoc probandum multum laboret,prout uides, nam ego habeo hoc pro absoluto,& licet de hoc dixi ī prin.huius operis. tamen nunc pro confirmatione dico unum ultra omnes,nam si liber homo torqueri nõ posset,profecto ex mille delictis, non punietur unum,contra l.ita uulneratus. ff. ad l.aquil.nam in delictis non semper sunt præsentes testes, immo qui male agit communiter odit lucem,unde ex hac ratione primo debet posse liber homo absque dubio torqueri & contra se & contra alios.

Guido de Suza.

Item puerilis tamen q̃stio est,nunquid ita principalis persona debeat poni, uel subiici tormentis ad ueritatem eruendam, videtur ꝙ non, quia totus tract.de quæstioni C. & ff. videtur consistere circa seruos tuos torquendos, & liberos homines uacillantes,
84 sed tu dic † ꝙ ipsæ principales personæ sunt quæstioni subijciendæ,ut C.de quæstionibus l.3.& ff.eod.tit.l.1.§.diuus, & §.si quis ultro,& l.unus.& ff.de re mi.l.proditor. præcedere tamen debent indicia verisimilia,ex quib. obiecti criminis reus,ex præfinitione culpæ,indiciis animus informetur, ut C.de quæstioni.l.cognitionaliter,& l.milites.§.oportet, & C.de falci. l. sicut.

Addi.do.Ludo.

Prout attestatur ipsemet author,hæc quæstio puerilis est, & probatẽ ex his quæ supra dicta sunt in additione proxima præcedente, & per do.authorem in § proximo præcedenti, incip. sed nunquid liber homo &c.

Guido de Suza.

85 An si iudex adeo tormentando modum excesserit,ita ꝙ tortus in quæstione defecerit,uel membra debilitauerit teneatur, & quo iure. & ꝙ teneatur dicit lex expresse.ff.de iniu.l.item apud Labeonẽ. §.quæstionis,ibi teneri eum &c.si enim torquendus est reus ut innocentiæ, uel iudicio saluus reddatur, ut l.quæstionis. §.modus.ff.de quæstioni.certe si iudex nõ seruauit,tenetur. & facit.ff.solu.mat.l.si constante.§.si maritus.& institu. qui sunt sui uel alie.iur.§.2.& §.dominorum, & melius. ff. ad l. aquil.l.sed quicunque. §.si magister,& ff.de ver.signi.l.locũ. §.fi.& ff.de pig.act.l.eleganter.§.plane.nec prodest sibi,ꝙ iudex tantum hoc fecit,cum deliquerit,nam omne maleficiũ praue præsumitur actum,ut. C.de iniurijs.l.si non conuicii, & C.de sic.l.prima.

86 †Præterea,si propinquus in corrigẽdo propinquum,modum excessit tenetur,ut C.de emend.propin.l.1.nec iudicẽ excusat officiũ,quia sicut priuatis,& ita magistratib. prohibitum est aliquid illicitum facere.l.nec magistratus.ff.de iu.econtra uidetur ꝙ non teneatur,quia iudex causa ueritatis eruendę hoc fecit,suum exequendo officium, & nõ animo deficiendi,uel debilitandi,igitur non debet teneri: nemo enim uidetur delinquere nisi animum malignũ ad hoc habuit.ff.de uerbo.signifi.l.sæpe.ad fi.uoluntas enim & propositum distingunt maleficiũ.ff.de fur.l.qui iniurię. in prin. & facit.ff.de acqui.poss.l.qui iure.& alibi scriptum est, tunc crimen contrahitur,cum uoluntas nocendi interuenit,non aliàs.l.1.C.ad l.Corn.de Sica.& facit.ff.de lib.homi.exhi.l.3. §.1.præsumitur enim bonum de officialibus, nisi probetur contrarium manifeste,ut ff.de offic.præfe.præto.l.1.ad finẽ. nam creditor,rem obligatam offerẽdo,non præsumitur deliquisse,quia notabilis est præsumptio,ut ff.de fur.l.cum creditor.sic & a simili,iudex in proposito causa sui officii exequendi,præsumitur id fecisse,non nocendi consilio,ut ff.de
87 iniuriis.l.iniuriarum.§.1.† & si aliquam culpam in excedẽdo modũ,intorquendo adibuit,non tamen tenetur. l.Cor. de Sica.quia in delictis,lata culpa non æquiparatur dolo. ff. de pen.l.aut facta.§.causa.itẽ officii necessitatis suadet non remanere impunitum quod aliàs coerceri deberet,ut ff. de

his

Digitized by Google

his quib.vt indi.l.poſt legatum.§.aduocatum,& l. tutorem, nam in dubio,b non apparet præſumitur potius, ꝙ ex zelo juſtitię,& vigore conſilii, quàm malo conſilio id feciſſe l. minus inſtructus.de acquiren.poſſ.ff.pro ſoc.l.merito.Accedit ad idem & aliud validius argum.ſumptum.C. qui accuſ. uon poſ.l.2.ad fi.vbi tutor,ex offi.ſuo,accuſans de falſo producentem inſtrumenta contra pupillum,ſi non probat, nõ præſumitur calumniandi animo accuſationem inſtituiſſe, niſi euidenter probetur,& non regulariter qui non probat calumniari præſumitur,eoipſo quod non probat.l.1. C. de aduo.diuer.iudic.Solu.diſtinguunt quidam,ſi hoc apparet, ꝙ fecerit ex uoluntate,dolo tenetur,ſed caſu abſque culpa nullo modo tenetur,ſi autem cum aliqua culpa excedẽdo modum non puto teneri per l.1.C. de emend. ſeruorum.& bona eſt argumentatio de poteſtate dominica ad poteſtatem rectoris,vt ff.de ver.ſigni.l.poteſtatis.

Addi.do.Ludo.

Paſſus iſte de mortuo vel debilitato in tortura,an iudex teneatur vel ne,eſt multum, iudicio meo conſiderandus,& aperiendę ſunt aures pro dominis iudicantibus.in quo paſſu,do. author concludit, quod in vno caſu ſolum tenetur iudex, quando apparet de dolo, aliàs autem non, quando caſu uel etiam quando culpa exceſſit modum in torquendo,per d.l.1. de emen. ſuorum.

88 †Aſt ego ſentio, quando culpa exceſſit modum in torquendo, nam eoipſo ꝙ excedit modum fingitur priuatus homo & nõ index:ergo debet teneri,ſicut dicimus in tutore non bene adminiſtrante bona pupilli. nam non fingitur tutor,ſed tenetur tanquam quilibet,ut ff.de fur.l.interdum. §.qui tutelam,& ff.pro emp.l.qui fundum.§.ſi tutor. & arg. C.de epiſ.& cle.l.generaliter.præterea uidetur eſſe caſus de hac in l.item apud labeonem.§.quæſtionis ad fi.ff. de iniu. ibi ſed ſi iuſſu domini quis quæſtionem habeat,modum tamen exceſſerit,teneri eum debere labeo ait &c.& hoc etiã reperio uoluiſſe Cyn.Bal.& Saly.in l.Gracchus.C. de adult.

89 & An.in l 3.eod.titu.†ubi dicunt,ꝙ ſi tortus deficit in tortura iudex non tenetur,dummodo indicia præcedant, & in actis de indiciis appareat,& etiam iudex non fuerit egreſſus terminos torturę.& ſic ſentiunt aperte,quòd tenetur iudex de exceſſu,& ſic de culpa in excedendo,verum eſt, ꝙ in dubio non præſumitur egreſſus modum,ratione officii. l.Hærennius.§.Gai.ff.de euict. vnde ei qui dicit contrariũ, incumbit onus probandi ſecundum Ang.in d.l.3. ꝙ eſt no. dignum ſecundum Ang.Are.in ſuo tract.malefi.in verſi.fama.in uer.8.quæro qurd ſi tortus &c.

Guido de Soza.

90 Sed quid †ſi probatum eſt maleficium per unũ teſtem de ueritate tantum, nunquid erit ſufficiens introitus ad tormenta habenda,videtur ꝙ nõ, ut ff.de quæſt.l.maritus.ubi per dictum huius teſtis non fuit ad quæſtionem proceſſum.Præterea dictum unius teſtis, non inducit iudicium ſine præſumptione,ut ff.de dote. præle.l. theopompus.& ff.quemadmo.teſtam.aper.l. 1.§.ſed unius, & iura omnia tractantia de indiciis, quæ requiruntur ad qõnem habendam,loquũtur in plurali.ſ.indicia præcedere debere,non autem dicunt indicium.l.1.ſecundo reſpon. ff. de quæ.& ibi,& aliis argumentis,& l.unius.§.in ea cauſa.& l.fi. eod.titu.& C.eod.titu.l.cum cognitionaliter,& l.milites, & C.de fal.l.ſicut.& pluralis locutio, ſingulari numero non quieſcit.ff.de man.teſtam.l.libertas quam.§.ultimo,ſed his non obſt.dic unum teſtem de ueritate ſufficere ad habendam torturam,ut ſum.de quæſtio.§.indicium autem.& C. ad l.iul.ma.l.ſi quis in apparatu.Non ob. l.maritus, quia ibi non fuit tortus propter dictum unius teſtis,quia ille qui prohibuit teſtimonium erat familiaris producentis & ideo dictum ſuum non fuit tanti effectus, ꝙ faceret indicium.Nõ obſt.alia iura in contrarium alleg.in quibus de pluribus indiciis habetur mentio,quia illa pluralitas inſpecto communi uſu loquendi,in ſingularitatem reſoluitur,ut ff. de uerb. ſig.l.non eſt ſine liberis.& ff.de nego.geſt.l.ait prætor.§.1.& ff.de ori.iur.l.2.§.exactis.ff.de condi.& demon.l.demonſtratio falſa.§.fi.& l.qui concubinam.§.ſi ſtichus.

Addi.do.Ludo.

Dominus author concludit, ꝙ poteſt quis torqueri per unum teſtẽ deponentem de veritate.& idem uoluit ipſemet in §.proxime ſeq.in princ.dum tractat de fama,in quo adde tu gl. ſingu.de hoc.in cap.at ſi clerici.extra de iudi.quam pro ſingu. allega.& ſecutus eſt dominus Abb.ibi,in 7.colu. & ibi Bar. in l.3.C.ad l.iul.ma.& Bar.in l.fi.ff.de quæſtio.& in d.l.maritus,& in l.pen.eod.titu.& Bal.in l.2.C.de app.& Bal.in l. milites.C.de quæſtio.& do.me.Alexan.in conſi.65.in pen. colu. in 1.uolum.incip.ſi præcedeniibus &c.& domi.Ange. Are. in ſuo tracta.malefi.in uerbo,fama.in uerſi.quæro an unum

1 indicium † vbi limitat prædicta præcedere ſi eſt unus teſtis integer,quia infamis,uel uilis,non faceret indicium ad torturam.l.1.§.item Cornelio.& ibi Bart. de quæſtio. & uoluit do.me.in conſi.de quo ſupra proxi.feci mentionem.Secundo limita prædictam concluſio.quando teſtis deponit recte ſuper maleficio,ſecus ſi deponeret ſuper indicio ad maleficium probandum,ita uoluit glo.quam ſequitur ibi Bart. & Bald.in l.fin.C.fami.ercis.& Bar.in l,fin.ante fi.de quæſtio.& do.Abb.in c.1.in 1.colum.extra de confeſ.& in c.ſuper eo. el.2.in 2.colum.extra de teſti.

Tertio limita prædictam concluſionem procedere niſi
92 aliæ circunſtantiæ reſiſterent,† quia unus teſtis de uiſu non facit indicium,ſecundum Bald.in d.l.2.C quo.appe.referẽs Ioan.And.ita tenentem,quod eſt notan.ſecundum eum, & idem uoluit domi.Abba.in c.tertio loco.in 5.col.de proba. & in c.cum in contemplatione.extra de reg.iu.pro quo adduco, quia quando aliqua ſunt indicia pro reo excuſantia, tunc indicio contra eum debent eſſe multum urgentia, ut ſuperent illa quæ faciunt pro excuſatione rei.ita habetur in l 1.§.1.ff.de qõ.ita uoluit Ang.Are.in ſuo tract.malef.in uerbo,fama.in uer.& prædicta procedunt &c.

Guido de Suza.

93 Quid ſi maleficium † probatum per famam tantum poterit ne ad tormenta procedi? videtur ꝙ ſic, quia probatio famæ æquiparatur probationi unius teſtis.ff.de teſti.l.3.§.eiuſdem.& in apparatu,& ſupra proxim.q.dictum eſt indicium unius teſtis ſufficere ad quæſtionem habendam.Sed dic ꝙ non,quia fama per ſe non probat,ſed inducit aliquod indicium,ad confirmandas ſeu coadiuuandas ſeu comprobandas alias probationes,ut d.§.eiuſdem.ibi confirmat rem de qua agitur &c.i.ſimul firmat,non tamen per ſe facit ualidũ indicium.eſt.n.fama res fragilis & pernitiota,ut plurimum per clientelas uoces artificioſe tranſmiſſa ab ipſis qui deſiderant de hoc famam eſſe, ut ff.de hæredib. inſtitu. l. pacumcuius,& argum.C.de pen.l.decurionum.& ff.de offi. recto. proui.l.iuſtiſſimos,ibi nec ad libidinem. non enim quælibet indicia ſunt ſufficientia ad torturam, ut ſupra dixi in princip.notabilium.

Addi.do.Ludo.

De fama non ſufficiente pro indicio ad torturam. do.author recte locutus eſt. cuius dictis adde ꝙ idem uoluit Bartol.in l.de minore. §. tormenta.de quæſ.& Bald.in l.mili.C.eodem titu.& Salyc. Combon.in l, ea quidem.in materia famę.C.de accuſa. tamen limita, niſi fama eſſet orta a perſonis fide dignis, uel eſſet iuncta cũ fuga,prout ſupra dixi in additio.mea incip.circa hanc materiam qualiter & quomodo ſumuntur indicia.circa fi. ad quæ me remiito.

Guido de Suza.

94 Sed ſi præter †famam eſſet aliquod indiciũ, puta dictum unius teſtis,ꝙ facit indicium,ut d.l.theopompus.uel ſi conſtiterit accuſatum eſſe inimicum interfecti,uel aliàs offenſi, de inimico præſumit l.malum,ut ff.de quæ.l.2.§.præterea.& ff.de teſti.l. 3.in prin. item ſi ſe iactaſſet delatus de malefi.committendo, nam talis iactatio inducit indicium contra iactantem,ꝙ maleficiũ poſtea commiſerit,conſiderata qualitate perſonæ,arg.C.ꝙ met.cau.l.metum.& ff.ex qui.cau.ma.l.3. Tu allega meliora iura.ff.ad legem iul.ma.l.famoſi.ver.tamẽ ibi, & ante quid fecerit &c.& C.ſi quis impe.maledixe.l.vnica.ibi ex dictis, hominum facta penſemus,& ff.de ſup.leg.l.labeo.ibi neminem perdicere &c.item ſi accuſatus viſus eſt fugere de loco
95 maleficii.†nam fuga accuſat fugientem,vt in auct.de exhi. re.§.ſi vero,& auc.de ſan.epiſ.§.ſi quis ad ordinationem.itẽ ſi conſiliarius depoſito officio ſe abſentat,pro confeſſo habetur,ꝙ male fecerit.C.de aſſeſ.l.conſiliarios.ff.de ſuſp.tut. l.in pluribus.ad fi.item ſi is contra quem fama laborat, prauę ſit eſtimationis,& homo qui ſimilis facere conſueuit. ff. de quæſtio.l.de minore.§.tormenta.ff. de accuſat. l. ſi is cui §.iiſdem.idem ſi foret aliud indicium, ꝙ quilibet curioſus poteſt perpendere,ſecundum criminum qualitatem, & perſonarum uarietatem, tunc cum adeſt aliquod de prædictis indiciis,uel aliis ſimilibus,& fama probetur, poterit ad tormenta procedi,quia fama probata,ſimul cum aliquo indi. facit legitimum,& ſufficiens indicium ad habendam torturam,quamuis fama per ſe non ſufficiat.

Addi.do.Ludo.

Quodlibet ex prædictis indiciis, unà cum fama, ſufficit ad torturam,prout concludit do.author,ſed tu dicas,ꝙ multa ex prædictis indiciis, etiam ſine fama,ſufficiunt ſola ad torturam, prout ſupra dixi circa princip.in addit.incip. circa hanc materiam qualiter, & quomodo ſumantur indicia &c.quæ non repeto.ſed uide q̃ ibi dixi,ubi poſui de inimico,& de fuga,& aliis ſimilib. Sed unum pro nunc non ommitto, an unus teſtis unà cum fama,

Digitized by Google

ma, ſint indicia ſufficientia ad condemnationem. habes gl. in c. veniens. el. 1. extra de teſti. & poſuit Bart. in d. l. minore. §. tormenta. in vlt. col. de q.

Guido de Suza.

96 Sed quid ſi †poteſtas hēt arbitrium, ꝙ nil aliud eſt dicere, niſi ꝙ bona fide procedat, ſecundum ꝙ ei conſcientia dictauerit, an poſſit ſupplere defectum probationis indicii uigore arbitrii, dic ꝙ non, quia non videtur eſſe commiſſum arbitrio ſuo, ꝙ legitima indicia non debeant præcedere, quia iuris auctoritas, ſed facti non eſt in poteſtate iudicum. l ordines. §. 1. ff. ad munici.

Addi. do. Ludo.

Pro concluſione do. authoris, ꝙ uigore arbitrij iudici conceſſi a lege vel à ſtatuto non poſſit ſupplere defectum indiciorum, adduco primo. l. ſi a milite. §. edictum. ff. de teſt. mil. vbi per libertatem arbitrii non intelligitur conceſſum, ꝙ non conuenit bonis moribus, & ſic ſecūdum bo. mores eſt intelligēdū: ſed eſt contra bo. mores, torquere aliquem ſine ſufficientibus indiciis, ergo non poteſt in hoc ſupplere iudex uigore arbitrii ſui. & ita in terminis reperio Paul. de Elea. in commen. c. grauis. extra de depoſi. in ulti. col. & Gan. in ſuo tract. male. in ver. item quæro nunquid poteſtas &c. Pro quibus facit, nam hoc eſſet tollere defenſiones & iura tertii, q̄ non poteſt quis auferre vigore alicuius arbitrii etiam liberi, & abſoluti, ut in cle. ſæpe. cum glo. in verbo, defenſiones. extra de ver. ſig. & in clemē. paſtora. §. pe. extra de re iud. & uoluit Bar. in l. filiusfa. ff. de do. & Bar. in l. 1. ff. de teſta. mili. & in extraua. ad repri. in uer. uidebitur. & in verbo, figura. & d. Ant. & Io. de Imo. in c. extra, de conſti. & Pet. de Ancha. in conſ.
97 162. incip: uiſis diligenter &c.† Vnum tamen tene menti ꝙ uigore talis arbitrii poterit iudex torquere aliquem per dictum unius teſtis de viſu, etiam ſi non ſit omni exceptione maior. ita ſingulariter voluit do. Gand. vbi ſupra proxi. in d. ver. item quæro nūquid poteſtas &c. & uoluit do. me. Alex. in conſi. 65. in pe. col. 1. vol. inci. ſi præceden. indiciis &c. ubi etiam plus dixit, ꝙ etiam ſi ille teſtis fuiſſet receptus, parte non citata, poteſt torqueri, uigore illius teſtificationis, dum modo ſtilus ſit, ꝙ non citetur pars in examinatione teſtium in ea materia, ꝙ perpetuo tene menti, pro confirmatione eorum quæ dixit do. author hic circa arbitrium conceſſum iudici in torquendo.

Guido de Suza.

Sed quid ſi cōtinetur in ſtatuto ciuitatis Bononiæ, ꝙ non poſſit aliquis poni ad torturā, niſi contra eum fuerint habitę uiolentę præſumptiones, reſpondeo, requiruntur magna indicia quæ ſint aliquo minus indubitatis, & plus indiciis ſimplicib. ex quibus proceditur ad torturam, vt dictum eſt, nam & illa uidentur manifeſta argumenta.

Addi. do. Ludo.

Pro do. authore facit circa hoc de uiolentis p̄ſumptionibus, illud ꝙ habet̄ tur in c. afferte. extra de præſum. & ibi do. Abb. in 4. colu. & per Bal. in l. fi. in 1. col. & in l. neque natales. in 1. col. C. de pro
98 ba. hinc eſt, ꝙ dicimus ꝙ †præſumptio iuris dicitur violenta ſecundum Pau. de Caſt. in 2. conſil. incip. acta iudiciaria &c. Adeo quod pręſumptio iuris operatur, quòd poteſt ferri ſententia pro actore, ſecundum eundem Pau. de Caſtr. in ſuo conſi. 95. incip. ſi dico me &c. & plus dico quòd præſumptio uiolenta ſufficit ad condemnandum in criminibus occultis. utputa, in crimine adulterii. l. ſi quis adulterii. C. de adul. Idem dico in omnibus caſibus a iure expreſſis, ſecundum Bar. in l. ꝙ Nerua. in 5. col. ff. depo. de qua materia poſuit aliquid Ange. Aret. in ſuo tracta. malefi. in uerſi. fama in 2. colum. cum ſeq.

Guido de Suza.

99 Sed quid †ſi continetur in ſtatuto quòd nemo poſſit torqueri, niſi indicia indubitata præceſſerint, ut exemplum de indiciis indubitatis. ecce. n. camera habens unum aditum & exitum, non plures: de dicta camera exiuit quis pallidus, trepidans, cum cultello nudo ſanguinolento in manu, ſtatim poſt exitum reperitur homo recenter occiſus in dicta camera, certe iſta ſunt indicia ad probationem maleficii indubitata, ex quibus non ſolum ad tormenta, ſed etiam ad condemnationem, & pœnæ impoſitionem poteſt procedi. Et ita intelligitur. l. ſciant. C. de proba. ibi uel indiciis ad probationem indubitatis. & no. diſiū ctiuam, uel, nam palliditas, uel tripidatio, eſt unum indiciū contra ipſum, vt ff. de quæſtioni. l. de minore. §. tormenta. Item delatio gladii, præſertim nudi, eſt aliud indicium, nam de portantibus arma lex male præſumit, ut C. ut armorum uſus. l. una. & in auc. de man. princip. §. ulti. col. 3. item quòd gladius erat ſanguinolentus, erat aliud indicium. homine enim occiſo, gladius ſolet eſſe ſanguinolentus, nam ex qualitate facti accipitur coniectura: ſic & alias dicitur. ff. de donatio. inter uirum, & uxor. l. utrum. raro tamen contingunt talia indicia.

Addi. do. Ludo.

In hoc primo exemplo. d. author recte loquutus eſt in quo exemplo cōcordat Gan. in tract. ſuo male. in rub. de indi. & præſum. & Bar. in l. 2. ff. de furt. & Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de proba. §. 3. verſi. 13. & domi. Ange. Are. in ſuo trac. malefi. in uerbo fama publica præcedente.

Guido de Suza.

100 Eſt aliud †indicium ad probationem indubitatū, & iſtud ſępius contingere poteſt cum occiditur Titius in aliqua uinea uel fundo, & de hoc accuſatur Seius, ſed de uiſu nulli teſtes deponunt ꝙ uiderint Seium hoc homicidium committere, ſed probatur iſta cōtra Scium. primo ꝙ ipſe Seius erat inimicus Titii. Item probant teſtes ꝙ uiderint Seium admenantem gladium contra Titium. Item probatur per teſtes, ꝙ Seius aufugit tempore perpetrati maleficii. Item probatur per famam & uocē publicam, ꝙ Seius dictum Titium interfecit, certe iſta quatuor ſimul iuncta quamuis ſingula per ſe non ſufficerent, ſunt ſufficientia indicia indubitata, non ſolum ad torturam, ſed etiam ad condemnationem, & ſic poteſt intelligi dicta l. ſciant. Addi. do. Ludo

In hoc ſecundo exemplo. do. author etiam recte loquutus eſt. & cum eo cō cordat Gan. in tract. malefi. in rub. de indiciis & præſum. & Ang. Are. in ſuo trac. etiam malefi. in uerbo, fama. & poſuit do. Abb. in c. 3. loco. extra de proba.

Guido de Suza.

101 Eſt videre †aliud exemplum de præſumptio. indubitatis. defertur Seius ꝙ Titiū fecit occidi, non ſunt teſtes qui dicant hoc ſe uidiſſe, tamen probātur iſta indicia. primo ꝙ Seius erat inimicus Titii. Item ꝙ dictus Seius perpetrato homicido receptauit homicidam. Item ꝙ homicida erat domeſticus & familiaris Seii. Item ꝙ fama eſt, ꝙ Seius fecit occidi Titium. Item ꝙ Seius ſe iactauit, ꝙ fecerat occidi Titiū, & eſt homo de quo eſt veriſimile ꝙ talia faceret. Item ꝙ olim aliquę offenſiones interuenerunt inter eos, & ita ꝙ indicia iſta ſimul iuncta videntur nedum ad tormenta, ſed etiam ad condemnationem ſufficere indubitata indicia. & ita poteſt exemplificari. d. l. ſciant. nec mirum ſi ex plurib. ſimul iunctis quorum quod libet per ſe non ſufficit ad indicium indubitatum, uel ad plene probandum, ſit indubitatum indicium uel plena fides, nam hoc iure habetur expreſſum, ut in auct. de inſtru. cau. & fide. §. ſi uero nullus horum. colla. 6. duo. n. uel plura imperfecta conſtituunt unum perfectum. l. cū ſcimus. in princ. C. de ag. & cenſi. lib. 11. & quæ non proſunt ſingula multa iuuant. ut c. præterea. extra de teſti. l. ſancimus. ad fi. C. de teſta. & uide de hoc per Azo. in l. 2. in fi. primi reſpon. de excu. tu.
202 †Quid plura, reperitur in iu. cautū, ꝙ ipſa cā prin. criminalis per argumenta & præſumptiones cognoſcitur & terminatur, quamquam de liquido delicto probari non poſſit, ut l. nō oēs. §. a barbaris. ibi, & ſi hoc liquide probari nō poſſit, argu. tamen cognoſcendū eſt, & tamen in capitali cauſa agitur, ut l. deſer. §. his qui. de qō. & facit in auct. ut li. ma. & aui. §. illud. curioſus autem lector multa alia poterit inuenire exempla de indi. ad probationem indubitatis.

Addi. do. Ludo.

In hoc tertio exemplo etiam. d. author recte ſenſit, de qua materia indiciorū indubitatorum, etiam ad condemnationem non ſolum ad torturam, poſuit Bal. in d. l. ſciant, in l. neque natales. in 1. col. & in l. ſiue. in 2. col. C. de proba. & Bal. in l. quicūque. C. de ſer. fugi. & Bal. & Io. de Imo. in l. fi. ff. de hære. inſti. & Bal. in l. fin. ff. de offi. procu. & Bal. in addi. Spe. in titu. de ſen. circa fin. & Io. Cal. in c. ueſtra. extra de coha. cleri. & mulie. & do. Abb. in c. tertio loco. de proba. & Gand. in tract. male. in rubr. de indi. & præſum. & Angel. Aret. in d. verbo, fama publica. in ver. quæro an unum indicium. & Pau. de Caſt. in conſi. 196. incip. uiſa inquiſitione &c. ubi dixit unum notabile verbū, ꝙ in caſibus, in quibus quis poteſt condemnari ex indiciis indubitatis, poteſt condemnari ad pęnam pecu. non autem corporalem. de qua materia poſuit etiam do. me. Alex. in conſi. 15. in 5. col. in 1. uol. incip. quando plures &c. & in cō ſil. 24. in 14. col. in 2. uol. incip. an ſi quis &c. in 2. uol. ubi di-
103 xit, †ꝙ in criminalibus non iunguntur probationes diuerſi generis ad condemnandum, ut ibi per eum multum notabi. loquentem in hac materia, & ibi ponit quid in maleficiis commiſſis de nocte, uel quæ aliàs difficile poſſunt probari, quę probationes admittuntur. & in conſi. 53. in 1. col. & per tot. in eo. 2. uolum. incip. quando probari debet. & in conſ. 40. in 3. uol. in 3. colum.

Circa

Digitized by Google

Circa vero illud ꝙ incidenter dixit.d.author, ꝙ duæ uel plures probationes imperfectę iunguntur ad faciendū vnā plenam probatio.&c.de hoc non dicam tibi nunc, quia est extra materiam de qua agimus, sed si de hnc uidere contingeret, remitto te ad do.meum Alex.in consi.19.in 2.co. in 1.uolu.incip. utrum si postfacto &c. & in consi.65.in ulti. col.in eo.1.uol.incip.si præcedentib.& in consi.13.in 13.co. in eo.1.uol.incip.an promisso &c.& in consi.33.in ulti.col. in eo.1.uol.incip.uiso puncto &c.& in consi.54.in eo.1.uol. inci.in causa vertente,ubi dicit etiam,quòd in criminalib. peruenitur ad diffinitiuā per præsumptiones tam legis quā hominis.

Guido de Suza.

104 An milites nostri †tpis possunt subiici qōni. dic ꝙ sic,cū nec in assuum ptione militiæ,nec in uita interueniant in eis,nec obseruen tur ea quæ veros milites decet obseruare & obseruari expe diunt,vnde militarib.priuilegiis gaudere non debent, ut in auc.de man.prin.§.fi.col. 3. & ibi in apparatu de hoc ibi,& talibus militibus &c.Nam si quis non seruatis solemnitatibus,fabricensis efficiatur,hī pro non fabricensi, & sibi fabricensia priuilegia denegantur.l.si quis consortium.C. de fabri.lib.11.& C.de epis.& cle.l.generaliter.uersi.eos tamen. vbi clericis non seruantib.solennia,clericalia priuilegia denegantur seu beneficia clericalia, & facit. l. nominationes. C.de app.nam etiam milites in quibusdam etiam criminibus torquentur,& habētur quo ad hoc pro non militibus. de re milita.l.proditores.

Addi.do.Ludo.

Alias promisi tibi examinare, an milites nostri temporis possint torqueri. in tracta.de præcedentia doctoris & militis,circa fi.in addi. meis

105 ibidem.†Nunc igitur scias uelim ꝙ milites nostri temporis,euntes quotidie per plateas non gaudent priuilegijs militum prout dixi tibi in loc.præalleg. possunt torqueri sicut alij priuati,ita uoluit Bar.in suo trac. de quæst. licet iudicio meo,ille trac.non fuerit Bar.ut uidere poteris ex stylo eius tamen attribuitur Bar.sed ultra Barto.dicas ꝙ idem uoluit Cy.in l.1.C.de iur.& fac.igno.tamen reperio eundem Bal. in l.1.in fi.C.qui bon.cedere pos. dicentem ꝙ milites nostri temporis non possunt carcerari pro debito contractus,uel ultimę uoluntatis, quia secundum eum ueri milites sunt ultimę uoluntatis, quia secundum eum ueri milites sunt aliàs falso uocabulo uterentur,& licet nō habeant insignia antiquę obseruantiæ,tamen habent insignia nouæ obseruationis,quæ loco ueteris successerunt,& idem comprobauit Io.de Lig.in c.quanto.in pe.col.ext.de magi.Sed tu nō recedas a prima opinione,quia immo isti non sunt ueri mrlites, prout uult expresse d.Abb.in d.c. quanto. pro quibus facit.

106 †Nam insignia sola esse uera,non sunt illa,quæ faciunt milites gaudere priuilegijs suis, sed exercitium; ita probatur in l.pe.C.de testam.mili.ubi dicitur, ꝙ miles non militans, non gaudet priuilegiis militum,ergo multominus debent gaudere milites nostri temporis,qui nō habent, nec habuerunt uera insignia,nec etiam exercent militaria,seu non militant.Ad idem facit ꝙ dicit Bal.per illum tex.in d.l. pen.& Bar.in l.officiales.C.de epis.& cle.& Idem Io.de Lig. in cle. cum ex eo.de sent.excom.& Ang.in consi.197.incip.In Dei nomine uisa narratione.& do.Cano.in c. 2.extra de fo. cōpe.ubi dixerunt ꝙ milites seu fratres gaudentes non gaudent priuilegijs clericorum.Ergo in proposito nostro,milites nostri temporis, non debent etiam gaudere priuilegio ueri militis.& in terminis uoluit Dy.in suo trac.de qōni. in ver.quæ personæ possunt torqueri &c.in uer.modo dictum est.& Cy.& Ang.in l.milites.C.de quæstioni.& Cy.in l.3. C. ad l.iul. maiesta. in terminis etiam uoluit Angel. Areti. in tracta. malefic.in uerbo,fama. in uersicu. sexto quæro quæ personæ &c.

Guido de Suza.

107 Quid de militibus †cęlestibus. & dic quòd præsbyteri non torquentur clerici autem sic,de iure ciuili.C.de episc. & cler. l. præsbyteri.& in apparatu.l.fallaciter.C.de abo. tamen de iure nouissimo,secus per auc.Federic. ad decus & honorem. §. statuimus.

Præterea si militibus terrestribus cōcessa est immunitas, ut non torqueantur,multomagis cælestibus,argum.l.sacrosan.C.de episc.& cle.

Addi.do.Ludo.

De clericis & præsbyteris dixi supra in addi.incip. circa has personas priuilegiatas &cæt. ubi allegaui domi.Abba.in cap.cum in contemplatione.in 1.col.in fi.infra de regu.iur.& ultra ibi dicta,uide glos. 15.q. 6.in sum.& glo.3.q.5.& Inno.in d.c.cum in contemplatione.& do.Ange.Are.in suo tract.male.in uerbo,fama.in uer. 6.quæro quæ personæ &c.

Guido de Suza.

108 Quid de iudicibus †siue aduocatis,nūquid possint torqueri. vī ꝙ non sicut veri milites nam militant patroni cārum.ut C.de aduo.diuer.iudi.l.aduocati.præterea sicut militib. concessum est priuilegium,ut condemnati non exigantur, nisi inquantum facere possint,ita & patroni cārum. l.milites.j.rī. de re iudi.in apparatu.eꝫ vī,quia nulla lege cauetur, quòd iudices,siue aduocati,sint immunes a tortura.Solu.ꝙ de iuris subtilitate sine iuris solennitate non debent torqueri, ut d.l.aduocati,sed de consuetudine,quæ est optima legum interpres,seruatur contrarium.

Addi.do.Ludo.

Sum propositi ꝙ nec de iure nec de consuetudine possint aduocati torqueri, nam de iure habeo pro hoc expedito,prout concluśit ipsemet author pro quo faciunt ea quæ dixi supra in addi. meis de præcedentia doctoris & militis,nam argumēta ibi facta

109 manifeste cōcludunt†ꝙ aduocati multominus possunt de iure torqueri q̄ milites.De consuetudine ēt non pñt torqueri,nam consuetudo inducens, ꝙ personæ priuilegiatæ torqueantur,non ualet.tex.est in l.omnes iudices,& hoc ibi noluit Bar.ff.de decu. lib. 10. & supra etiam aliquid dixi circa prin.in ver. circa has personas priuilegiatas &c.

Guido de Suza.

110 An consiliarij †ciuitatū nostri tpis possint torqueri.dic ꝙ de iuris solēnitate non debent torqueri,quia cuiuscūq; ciuitatis ꝯsiliarij decuriones sunt.ut ff.qđ cuiusq; vni.no.l.nulli.ff.de uer.sig.l. pupillus.§.decuriones.de gñali aūt consuetudine q̄ est optima legum interpres,contrarium semper uidi seruari,& ꝯsului.

Addi.do.Ludo.

Circa consiliarios nō torquēdos sum oīno cum dño authore,nā cōsiliarij succesierunt loco decurionū ſm Bar. in l.j. ff.de offi.

111 assesso.& no.in rub.C.de decu.li.10.†Plus dico ꝙ iudex torquens eos capite punitur secundum Bal.in l.decuriones.C. de q.& do.Ang.Are.in suo trac.male.in uerbo fama.in uer. q̄ro q̄ personæ &c. ubi dixit hoc non hīe locum in crimine læsæ maiesta.& proditionis populi:allegat.tex.in l.fallaciter.C.de aboli.quæ omnia tenę mēti,quia hæc materia tormentorum sæpenumero occurrit,& licet do. author de ea multum singulariter & copiose loquutus fuerit, nihilominus in aliquibus deficit,prout ex supradictis apparet,in quibus addendo, declarando,& aliquando corrigendo, ubi opus fuit,si quid inepte diximus,id paruitati ingenij mei attribuendum est,si quid uero boni, id supremo Deo oīum bonorum largitori,a quo omne bonum, & omne donum perfectum procedit,ut à patre luminum,attribues.

Ludouicus Bologninus utriusque iuris doctor. clarissimus,& æques insignis.

TRACTATVS.

De Indicijs,& Tortura,æditus in ciuitate Senarum per excellentis.Iuris vtriusq; Doc.D.Franciscum a Bruno de Sancto Seuerino.

Quæ materia hactenus a plerisque satis truncatæ & imperfecte tradita reperitur. In hoc tamen tractatu adeo perficitur,vt nullibi vsque ad hæc tempora perfectius inueniatur.Habent igitur latrunculatores, idest iudices maleficiorū iter tersum, per quod tutissisime incedere valeant in theorica & practica.

Præfatiúncula cum diuisione.

CVm materia Indiciorum & quæstionis,siue torturę, sit multum in usu, & non parum periculosa, & officiales in ea quandoque aduertant,aut cupiditate honoris,aut ignorantia. Iō decreui in modum tractatus, materiam ipsam colligere, & eam prout potero dilucidare ordine aliquo texere, ut legentes & practicantes facilius capiant & inueniant casus occurrentes. Et quia indicia debēt præcedere, & tortura subsequi,ideo prius dicam de indicijs,secundo subdam de quæstione siue tortura.

Et primo,

Digitized by Google

D. Guido a Suza. De indicijs & tortura.

Et primo, quid ſit indicium, & unde dicatur.
Secundo, qualiter indicium probetur.
Tertio, quialia debeant eſſe indicia, per quę deueniri ualeat ad torturam.
Quarto, qualia debeant eſſe indicia, per quæ deueniri ualeat ad condemnationem.
Quinto, quomodo & qualiter indicia elidantur & tollantur.

SVMMARIVM.

1 *Indicium, maleficij alicuius commiſſi, vel alterius, de qua agitur, rei ſignum dicitur.*
2 *Indicium eſt minus quàm ſemiplena probatio.*
3 *Indicium ſemiplenum quod dicatur, & quod plenum ſeu indubitatum.*
4 *Indicium facti, ex quo iudex in uiam præſumptionis dirigitur.*
5 *Indicium uarijs nominatur modis apud legumlatores.*

Prima pars de Indicijs. Quæſtio. I.

CIrca primum dum quæritur, quid ſit indicium, & unde dicatur. Reperio varias diffinitiones, & deſcriptiones. Gandi. in ſuo opere maleficiorum, ſub rubrica de præſumptionibus & indicijs. §. vi-
1 dimus. dicit † qđ indicium, dr̃ ſignum alicuius maleficij cõmiſſi, vel alterius rei de qua agitur. quæ diffinitio, ſecundum eum colligitur ex legib. tractantib. de indicijs. Io. Andr. in addi. Spe. in tit. de proba. §. fi. uer. itẽ p indicia. dicit, qđ indicium eſt notabile ſignum maleficij, uel alterius rei ad ipſius veritatem habendã. Pau. de Elea. in c. grauis. de depoſito. in ultima car. dicit qđ indicium eſt demonſtratorium adminiculum, ad ueritatẽ indicandã per tex. in l. ſi quis adulteriũ. C. de adult. & c. præterea de teſt. & c. tua. §. adulteriũ. de ho-
2 mi. Bar. in l. 2. ff. de excu. tu. † diffiniendo quid ſit indiciũ dicit quòd eſt minus quam ſemiplena probatio. Bal. in l. cum probatio. ff. de probatio. in additionibus ſui dicens nullibi clarius hoc probari quam in illa lege Sed idem Bal. in rubr. C. de probat. dicit qđ indicium eſt minima p̃ſumptio hoĩs boni, ſeu diſtans argm̃ a uera ſpecie probationis, & ꝙ ualet indicium ſi ponatur in q̃ntiąm alterius probationis, non ſi p ſe, ut d. l. cũ probatio. ut in l. ea quidẽ. C. de accu. in 2. co. dicit maturius loquens, qđ duplex eſt indiciũ, uidelicet ſemi-
3 plenum ſeu dubitatum, & plenum ſeu indubitatum. † Indicium ſemiplenum eſt p̃ſumptio fortiter mouens animũ ad aliquid credendum vel diſcredẽdum, & de iſto hr̃ in d. l. cũ probatio. Indicium uero plenum eſt demonſtratio rei per ſigna ſufficientia, per q̃ animus in aliquo tanq̃ exiſtente uero quieſcit, & plus inueſtigare non curat: quod probatur ſecundum eum in l. indicia. C. de proba. Abb. ſicu. in ca. tertio loco, extra de prob. approbat. diffinitionẽ Io. And. ſ. relatã. Adde Bal. in l. ſeruos. C. de teſti. qui dicit qđ indiciũ eſt du-
4 plex, ſ. facti, & iuris. † Ex indicio facti dirigitur iudex in uiã p̃ſumptionis. Indicium iuris eſt quod hẽt aliquẽ affectũ iuris. eſt ẽt duplex, quoddã eſt quod dirigit iudicẽ in uiã hñdæ qõnis. i. torturæ. quoddam eſt quod inſtruit iudicem ſimul cum alijs in viam condẽnationis. Dr̃ aũt indicium ab indicando & demonſtrando. l. ſolent. ff. de præſcr. uerb. l. aduerti. C. de adũl. & indicia dr̃ demonſtratio veritatis & adminicula probationis. l. fi. & l. inſtr̃a domeſtica. C. de prob. Sunt n. indicia pars clarę probationis. h. d. Gandi. in dicto opere, in rub. q̃ debeant præcedere qõnem. in ver. q̃ro q̃, & qualia debent eſſe iſta indicia. Adde ꝙ legũlatores varijs modis no-
5 minãt indiciũ. Nam q̃ñque noĩant argm̃. l. 1. in prin. ff. de qõ. & l. militem. §. oportet. C. eo. tit. Interdũ noĩant ſimpliciter indicia, ut communiter nuncupamus. l. 1. §. Antonius. & §. diuus Adrianus. & l. diuus. §. ex quib. ff. de q. Interdum nominant ſuſpitiones ut l. fi. ff. de q. & l. abſentem in princ. ff. de pẽn. Interdum nominant probationes, ut l. 1. ff. de q. & l. 1. §. diuus ſeuerus. ff. eo. titu.

SVMMARIVM.

1 *Indicium per unum teſtem de uiſu deponentem probatur.*
2 *Teſtis vnicus ſeu ſingularis ſemiplenam probationem facit in criminalibus.*
3 *Teſtis ſingularis de viſu faciens indicium, debet eſſe omni exceptione maior.*
4 *Indicium probatur quandoque per duos teſtes, non de uiſu deponentes, ſed de quodam ſigno ad maleficium conferente.*
5 *Teſtis ſingularis & ſi indicium non probet, aliqualem tamen facit præſumptionem.*
6 *Probationes multæ ſemiplenæ non cõiunguntur ad faciendam unam probationem plenam, licet bene ad indicium faciendum.*
7 *Teſtes in criminalibus debent eſſe omni exceptione maiores.*
8 *Teſtis ante proceſſus formationem examinatus, an faciat indicium.*
9 *Indiciorum copia per teſtes facta reo dari debet poſt negationem & excuſationem.*
10 *Index ante inquiſitionem formatam ex indicijs per teſtes acceptis non debet quem quæſtioni ſubijcere.*
Teſtes ſuper inquiſitione generali examinati non faciunt indicium aduerſus delatum de crimine.
11 *Teſtis qui examinari non debuit quando indicium faciat.*
Teſtis domeſticus non facit indicium.
12 *Teſtis familiaris indicium facit.*
12 *Teſtis familiaris indicium facit.*
13 *Teſtis quandoque non cogitur inuitus teſtificari, & talis ſponte examinatus indicium facit.*
14 *Teſtes teſtificari præſumuntur inuiti, niſi de ſpontaneitate conſtet.*
15 *Veritatem aliter haberi non poſſe qualiter & a quo probari debeat.*
Attinentes uſque ad ſupremum gradum compelli non poſſunt ad teſtificandum.
16 *Clerici ad teſtimonium ferendum non poſſunt cogi.*
Senes ſeptuagenarij non coguntur teſtificari.
17 *Minor annis viginti an poſſit in criminalibus examinari.*
18 *Impuberes in criminalibus non ſunt idonei teſtes ad probationem plenam, ſed bene ad indicium.*
19 *Teſtis qui ob infamiam non debuit examinari, examinatus aliquale facit indicium.*
20 *Teſtis examinatus poſt terminum præfixum ad probandum, an faciat indicium.*
21 *Teſtis qui iure examinari prohibeatur an probet ſi examinetur.*
22 *Indicium triplex eſt, & per quem probari poſſit quodlibet.*
23 *Teſtis qui non poteſt interrogari inuitus, uolens reſpondere, poteſt, ſed coactus non facit indicium.*

Quæſtio ſecunda primæ partis.

CIrca ſecundũ qualiter pro-
1 betur indicium. † Rñde ꝙ probatur per unum teſtem de uiſu, hoc eſt qui deponat ſe uidiſſe maleficium committi. ut no. gl. in l. ſi quis. C. ad le. Iuliã maie. l. maritus. ff. de q. ubi ẽt per Bar. & per eundem. & Bal. in l. fi. C. fami. hæreciſ. & in l. bonæfidei. C. de iureiu. & l. admonendi.
2 ff. eo. tit. Quinimo gl. in d. l. ſi quis. vr̃ velle quod † in crimina lib. unus teſtis faciat ſemiplenã p̃bationem. quod ẽt vr̃ placere Bal. ſed Cy. tenet q̃ ibi in quodam ſuo conſilio, quia indicium eſt minus q̃ ſemiplena probatio. ut no. in l. cum probatio. ſ. de proba. † Intellige tñ, quod ad hoc ut unus teſtis de
3 uiſu faciat indicium dẽt eſſe oĩ exceptione maior. ut dixit Bar. in d. l. maritus. & in d. l. fi. & l. admonendi. ubi ẽt per Bal. & per eundem in ſuo notabili conſilio, ꝙ incipit, ſtatutum prouidet. ubi optime docet qũo cognoſcatur teſtis oĩ exceptione maior. Item intellige, quod unus teſtis facit indiciũ de uiſu, qñ aliæ circunſtantiæ non reſiſtunt ſm Bal. in l. 2. C. quorum app. allegando Io. And. in c. cum in contemplatio-
4 ne. de reg. iu. 6. in nouel. quod dicit eſſe notabile. † Probatur ẽt indicium ad minus per duos teſtes non probantes de veritate maleficij, & ſic de uiſu, ſed probantes aliquod ſignum conferens ad maleficium, & ſufficiens ad faciendum indicium ad torturam, prout dicetur infra in ſeq. q. princi. & qđ ad probandum indicium requirantur duo teſtes, uoluit glo. quæ reputatur ſingularis in l. fi. C. fam. erc. ſupra allegata. & ita tenent Bar. & Doc. in l. fi. ff. de q. ita etiam uoluit Inno. in c. ſicut. de ſimo. ubi dicit, quod leuia ſigna ſufficiunt ad probandum quem hæreticum, tamẽ oportet illa plene probari ita refert Bal. in d. l. fi. & ſi unus ſolus teſtis probat de aliquo ſigno & indicio nihil probat, ſecundum Bar. in d. l. fina. Sed
5 Raph. Fulg. in d. l. fi. dicit † quod licet ſingula indicia debeant probari per duos teſtes, tamen negari nequit, quin unicus teſtis faciat aliqualem pręſumptionem: & ideo ſi plures ſunt teſtes ſingulariter de ſingulis indicijs deponentes, dicentur plures eſſe præſumptiones, quæ faciunt unum indicium ad torturam. argum. l. inſtrumenta domeſtica. C. de proba. & l. 2. §. ætas. ff. de excu. tut. Pone enim quòd unus teſtis dicit ſe uidiſſe Seium uulneratum, & in terra proſtratum, & interrogatus quis uulnerauit, reſpondit, Titius, hic eſt unus teſtis ſnper indicio deponens. Alius dicit uidiſſe hunc Titium exeuntem directo tramite, & uoluentem ſe uerſus nemora, & occulte ſe latitantem. Certe hi ſinguli teſtes de ſingulis indicijs deponunt, & tñ nemo ſanę mentis negabit, quin hæ præſumptiones faciant ſufficiens indicium ad torturam. arg. d. l. & illius regulæ, ꝙ quæ non proſunt ſingula multa iuuant, ita notabiliter dicit Fulgo. in d. l. fin. ad hoc optime adduco ad corrobationem huius opi. quod no. dicit do. meus dom. Ioan. de monte Sperello, de Peru. in l. admonendi. de iureiu.
6 † quòd licet plures ſemiplenæ probationes non coniungantur

Digitized by Google

tur ad faciendam vnam plenam, tamen coniunguntur ad faciendum indicium.ar.no.in l.fina. C.de proba. & ita refert & sequitur Calcialupus in d.l.admonendi.car.25.in versicu.applicatur, & ego puto tanto fortius hoc esse verum, quãto illi singuli testes essent multum notabiles, & magnæ auctoritatis, quoniam licet testes singulares non probent, tamen si sunt ita notabiles, quod adducant iudicem ad indubitatam fidem iudex non debet curare de illa singularitate, istud est dictum singulare domin. Pau. de Cast. in l. Lucius. ff. de infamibus, in recollectis Florentinis. & in d. l. admonendi. ubi etiam eum refert, & sequitur idem Caccialupus in car. 8.

Aduerte tamen quòd licet quando unus testis testificatur de veritate facti, & sic de visu, ad hoc ut faciat indicium debet esse omni exceptione maior, ut superius dictum est † & similiter quando plene probant quo ad condemnationem in criminali debent esse omni exceptione maiores secundum Bal. & Saly. in d.l.fina. C.de proba. p illum tex. qui dicit, quòd in criminalibus debent esse probationes luce clariores. & per tex. in l. optimam. C. de contrahen. & commit. stipu. & idem dicit Bald. in l. cunctos populos. C. de sum. tri. colum. 6. tamen quo ad probandum indicium sufficiunt duos testes etiam nõ omni exceptione maiores, & sic admittentur infames ita dicit Bal. in d. l. cũctos populos. & Bar. in l. 2. §. quæstioni. ff. de quæst. Item admittẽtur familiares & similes, secundum Bar. in l. 2. ff. de excusat. tuto. Item aduerte, quòd propter hoc quod duo testes probent aliquod indicium, tamen non propter hoc iudex indistincte debet torquere reum, nisi illi duo testes deponant uerisimilia. Pone enim, factum est furtum in loco, probant duo testes quod uiderunt de loco exire Martinum habentem aliqd sub mantello, si istę Martinus esset magnus mercator, aut uir alicuius dignitatis & auctoritatis, quem nõ esset uerisimile furtum fecisse, non poterit ex hoc torqueri ita declarat Ange. in l. milites. per illum tex. ff. de quæst. & refert & sequitur Aug. de ari. in addi. ad opus maleficiorum super gloss. in uerbo, fama publica, super versicu. quæro qualiter dicit enim Ange. ibi quod conditio personæ excludit præsumptionem resultantem ex indicijs, & ideo opus est, tunc, quòd alia indicia concurrant: facit ad hoc quod supra dictum fuit in præcedenti. quæstion. quod testis de uisu facit indicium, nisi aliæ circunstantię contradicant & resistant.

Quæro an testis † examinatus ante formatum processum faciat indiciũ. Ecce commissum est delictum, potestas hoc audito examinat testes super indicijs nullo formato processu. Ex quorum dictis tantum percipit, quòd sufficeret ad indicium contra alium, hoc facto facit illum capi & torqueri, an possit hoc facere, & si facit, & ille confitetur, an præiudicet. Respõdeo quod non, quoniam in principio tortura non est habenda. dicit Bar. in l. j. in princip ff de quæst. & illa ante litem contesta. non est permissa. Bar. in l. si quis adulterij. in princip. ff. de quæstio. & similiter non citato illo capto ad uidendum iurare testes. tex. est secundum Iac. de Are. & Bar. in d. l. si quis adulterium. & l. si maritus. Et similiter non publicato processu secundum Bar. in l. unius. ff. de quæst. & dicetur latius inferius, uide ad prædicta Bar. in l. custodias. ff. de public. iudic. & Bald. in l. si tibi. C. de condi. ob tur. cau. Saly. in l. fin. C. quæst. Caccialupum in l. is apud quem. C. de edend. † qui dicit quòd indiciorum copia quę fit per testes debet dari reo post negationem & excusationem, ut colligitur ex mente Bar. in l. quæst. C. de quæst. in princ. Ratio euidens, quia post negatam inquisitionem, testes examinari debent, ex quibus fiant indicia, nec ea quæ pro curiæ informatione ante perquisiuit, & inuenit curia debet reo manifestare, secundum Ang. de Peru. qui fuit magnus practicus. l. fina. de quæstio. & quod recte intuenti sensit ibidem Bart. dum uult testes examinatos ante inquisitionem specialem, non facere indiciũ. Et dum subdit indiciorum copiam esse dandam parti petenti, debet intelligi de indiciis legitimè habitis, & tempore congruo, scilicet post specialem inquisitionem & excusationem inquisiti. nã examinati ante, & ipso non citato, sibi non præiudicant, nisi repetantur post litem contesta. & parte præsente, vel citata, ut per Bar. in d. l. fin. & per Bal. in addi. Specu. in titu. de Sen. in fi. de quo etiam per Abba. in cap. ad petitionem. de accus. & Ang. in repe. l. si vacantia. C. de bo. vacan. libro 10. hæc illi, adde Ange. de Areti. idem uelle in suo ppere maleficiorum. in glo. fama publica in 2. colum. in fin. uersicu. & aduertas. † ex quibus apparet quòd hodie male faciunt officiales, quia antequam formant inquisitionẽ, ex indiciis habitis per dicta testium ponunt quem ad torturam, & sic possent teneri in sindicatu, & cõfessio quæ sequeretur ex tali tortura nõ ualeret, etiam si in ea perseueraret, per d. l. maritus. de quæst. cum si habita non precedentibus indicijs legitimis de quo etiam dicetur. infra dum tractabitur de tortura.

Item quæro an testes examinati super generali inquisitione, faciant indicium contra diffamatum de delicto, ut de ueniri ualeat ad torturam super processu specialis inquisitionis? dic quod non, ut ex supradictis apparet, & tenet Bar. in l. fin. ff. de q. quoniam tales testes fuerunt examinati ipso reo non citato, nec contradictore existente, ergo non præiudicant. l. si quando. C. de testi. unde debebunt testes examinari post li. contest. super speciali inquisitione per l. si quis adulterii. de adul. ita dicit Bal. in l. fi. C. de q.

Vlterius generaliter quæro, † an testis qui examinari nõ debuit faciat indicium, referam quicquid scriptum reperio super hoc. Cy. hoc examinat in l. fi. C. de accu. & in l. seruos. & l. libertorum. C. de testi. ex cuius dictis, sume pro cõclusione, quod qñque testis non debuit examinari, propter reuerentiam eius contra quem examinatur, & tunc examinatus nõ facit indicium. ut l. 1. §. diuus Antonius. & §. Antonius. & l. diuus. §. ex quibus. & l. maritus. ff. de q. Qñque testis nõ debet examinari propter timorem, ne deponat pro eo examinatus. ut l. 1. §. ad qõnem. ff. de q. & l. 2. & l. seruos. C. de testi. & l. testis idoneus. & l. idonei. & l. testes. ff. eo. eiusmodi sunt testes domestici, quorum appellatione, qui contineantur. uide in Spe. in tit. de teste. §. 1. ver. itẽ excipitur quod est domesticus. cum aliis sequentibus. & hoc casu tales testes examinati non faciunt indicium tex. est no. in l. pridem. C. de q. ibi ut neque per hos neque aduersus eos in capitalib. uel pecuniariis qõnib. ueritatis uim obtinere possit &c. & hoc tenuit Spe. in titu. de teste §. j. ver. quid si testis domesticus. & Bal. in l. inuiti. la 2. ff. de testi. §. hoc tamẽ forte fallit. sed si testis domesticus, uel familiares, & similes sunt honesti & bonæ famæ, puta familiares cp̃i uel abbatis alicuius nobilis domini, quia isti non retinent secum nisi familiares discretos, & bonæ opinionis, per ea quæ no. Inn. in c. in literis. de testi. & Bal. in l. etiam. C. de test. † Aduerte quia Bar. in l. 2. ff. de excusa. tut. dicit, cp indicium fit per testem familiarem, per gl. in l. j. de test. & quod ex plurib. familiaribus, põt iudex deuenire ad sniam. sed Bal. in l. inuiti. la 2. ff. de testi. dicit ꝓrium, ubi nide. Item forte fallit propter difficultatẽ probationũ & dolum aduersarij, per l. consensu. §. super plagis. C. de repu. & quod no. Cy. in l. si qñ. C. unde ui. in fi. facit. l. quot. C. de naufra. libro 11. Qñque testis non debet examinari propter odium prę̃sumptum in ipso teste, ut quia est minatus, & tũc examinatus faciat indicium uel non, hoc debet considerare iudex aduertens ad qualitatem inimicitię, & qualitatem psonæ examinandæ, & si adsint uerisimilia dicta, tali testi datur fides ut no. in l. 1. § pterea. ff. de q. iuncta l. milites. §. oportet. C. eo. tit. † Quandoque qs non cogitur inuitus, nec cogi debet testificari, ut d. l. lege iulia. & l. inuiti. la 1. ff. de testi. & tunc talis testis examinatus sponte, & uolens facit indiciũ & probat. ut d. ll. a ꝓtrario sensu: sed si inuitus esset examinatus, non probat, ſm Cy. in auc præsbyteros. la 2. C. de epis. & cle. Et in dubio præsumitur inuitus, nisi appareat cp volens deposuerit, secundum Cy. ibi, ut refert Bal & sequitur in d. l. lege iulia. & in d. auc. & in l. si parentes. C. de testi. Saluo cp dicit non præsumi inuitum deponere nisi in suum priuilegiũ allegauerit. quod non sit compellendus, & nihilominus sit coactus deponere, & hoc casu non fit indicium, secundum Bar. in l. 1. §. si seruus. ff. de q. ita etiam expresse tenet Bal. in l. seruos. C. de testi. Adde quod do. Barth. de Capua in auc. de san. epis. in §. deo amabiles. ibi propria voluntate suscepisse &c. ubi uide in lec. Bar. † dicit quod præsumuntur inuiti testificari, ideo producens debet facere apparere in actis quod volentes testificantur. Hæ tamen personæ priuilegiatæ cõpelluntur testificari si aliter ueritas hꝫ non põt, secundum Guido de Suza in d. l. iul. & Imo. in ca. delictorum. de testib. cog. ratio nec est ne ueritas occultetur, quæ occasio inducit peccatum mortale. Sed stabit difficultas, quis habeat probare ueritatem aliter haberi non posse, in quo articulo Butr. & Imo. in cap. super eo. de testibus cogen. concludunt producentem testes debere probare, & est ratio, quia istæ personæ priuilegiatæ habent ius pro se. s. quod compelli non possint, & quod aliter veritas haberi non possit est fundamentum intentionis producentis, ideo debet probare: qm̃ negatiua posita pro fundamento intentionis, semper debet probari per opponentem, ita singulariter dicit Inn. in cap. super his de accu. & Bar. in l. hoc iure. de ver. obl. & est text. in l. ergo. ff. ex qui. cau. maio. Aduerte secundum do. Nico. & Caprã in d. c. super eo. de testib. cogen. quod forte hoc. s. † cp aliter veritas haberi non possit, probari poterit infõ ipsius testis. quia sicut producens submittit se dicto testis super principali:, ita dẽt se submittere super hoc pambulo: uel secũdũ eos põt iudex se de hoc informare summarie, sed an in cõ criminali

criminali possint testes cõpelli testificari, fuerunt octo opi. de quib. uide in d.c.dilectorum. ubi dicit Imo. q in hoc attẽditur stylus & consuetudo iudiciorũ. Sed quæ sint istæ ꝑsonæ q̃ compelli non ꝑñt? dic q sunt attinẽtes vsq; ad supremum gradum gl. est sing. in l. si fœmina C. ad turpil. quã ibi sequũtur Ang. & Imo. & in d.c. dilectorum. Item affines, soceri, & cæteræ personæ, de quibus in d.l. lege Iul. hæ quidẽ personæ non coguntur testificari nisi uelint. Sunt etiam q̃dam quæ non admittuntur ad testificandum contra, & si uelint, ob reuerentiam eius contra quem producuntur, veluti filius ꝙ patrem, libertus contra patronum, arg. l. quos prohibet. ff. de postul. ita tenet Imo. in d.ca. dilectorum & cæteri
16 doc. in l. parentes. C. de testib. † Et not. q inter istas personas priuilegiatas, sunt ãt clerici qui non possunt cõpelli, nec coram ecclesiastico, nec seculari iudice nisi aliter veritas haberi non possit gl. in c. super eo. de testi. cog. & in c. statuendũ. 2.q.6. & tenet Host. in sum. de testi. §. 1. & Gofre. eo. ti. in sum. & Io. de Imo. in d.c. dilectorum.

Item senes non compelluntur inuiti testificari de iure ciuili, ut l. inuiti. ff. de testi. & quarta, quæstione. 2. §. inuiti. Sed de iure canonico secus est, ut hẽ in c. si qui testium. de testib. & ibi per Caprã. & dicuntur senes quo ad hoc annorum. 70. ut dicit gl. in d. l. inuiti. Quando testis non debet examinari ꝑ ætatẽ, & tunc examinatus non facit indicium plenum, sed qualequale, ut l. j. §. impubes. ff. ad Sille. & no. gl. in l. talis. C. de his qui. ut in di. secundum Bar. ibi q hoc expresse tenet, sed Bal. in d.l. seruos. dicit quod hoc casu pupillus in ciuili, & minor. 20. annis in criminali non facit indicium ad probationem uel defensionem negotii de quo agitur, sed ad informationem ut ex eo inquiri & procedi possit per gl. in d.l. talis. Are. in opere maleficiorum. in uerbo, comparuerunt & negauerunt to
17 tum. in ver. item minor. dicit † q minor. 20. annis in criminalib. põt examinari, ad aliquam intentionem iudicis, & q faciat indicium, non aũt plenam probationem, & hoc si in inquisitione fuerit examinatus ex mero officio non aũt super accusatione ad partis instãtiã, ita dicit tenere Guid. de suza. & Flo. in l. in testm̃. ff. de testi. do. Augu. de ari. in suis addi. ad dictũ opus maleficiorũ sup d. ver. dicit qd doc. solẽt allegare vnã gl. pro sing. in l. fi. C. de his q. vt indig. ad fi. q minor facit indiciũ ad torturã: & dicit q Lud. solebat allegare cõsimilẽ gl. in d.l.j. §. impubes. videẽt de hoc ꝑ Bar. in l. de minore. in princi. ff. de que. vbi ponit an minor in crĩalibus faciat indicium, & limita tu prædicta per gl. in d.l. in testimonium. & adde Bar. in l. ex libero. ĩ fi. ff. de quę. Vide oĩno ꝑ do. Ale.
18 de imo. in l. fi. C. de his q̃. vt indig. † vbi tenet, q licet in crĩalibus impuberes nõ sint idonei testes, ad plenã ꝓbationẽ, tñ sunt idonei ad indiciũ, & licet gl. in l. inuiti ff. de testi la 2. velit qd ĩpubes faciat aliqd indiciũ, quasi velit qd nõ sit validũ ad torturã, tñ Specula. in ti. de teste. §. j. ver. item q est impubes. expresse tenet q faciat indiciũ ad torturã. & idẽ tenet Bal. in d.l. inuiti. & l. seruos. C. de testi. & idẽ vr̃ velle Bal. in l. de minore. & l. maritus. ff. de quæst. & hoc qñ est ꝓximus pu
19 bertati & doli capax. vt dicit glo. in d.l. inuiti. † Q̃nque testis non dẽt examinari ꝑ infamiam, ut l. 3. §. lege iul. ff. de testi. & tunc examinatus non facit indicium plenum. sed qualequale, ut l. qui ultimo. ff. de pęnis. ita ẽt dicit Bal. in l. j. C. de sum. tri. dicendo quod facit indicium ad fundandam intentionem iudicis & inquisitionẽ, uide ẽt in l. Cassius. ff. de sena. & in c. testimonium. & c. fi. de testi. Q̃nque quis non dẽt examinari rõne ordinis, ut quia ante lit. conte. uel parte nõ citata, & tunc examinatus nõ facit indiciũ. ut l. si quis adulterium. ff. de adult. & dixi supra in ver. quæro an testis. Quãdoq; quis examinatur ut principalis in se, & ut testis in aliũ, & tunc aut potuit in alium examinari, aut non, q qñ sit patet ex no. per tex. & doc. in l. fi. C. de accu. & in l. si filium. C. de libe. cau. & per Barto. in l. 1. §. repeti. ff. de quæstio. cum si. Primo casu facit indicium sufficiens ad torturam, ut tenet
19 Cy. in d.l. fi. † Quandoque testis non debet examinari ꝓpter lapsum termini statuti ad probandũ, & tunc si hẽt locũ purgatio morę, examinatus probat, ut not. doc. in l. mancipiorum. ff. de op. leg. Si autem non habet locum purgatio morę, & tunc ad nihilum ualet eius dictum, secundum Cy. in l. 1. C. de sepul. vio. Adde Ludo. de Vrbe, in rub. ff. de arbi. in 9. col. in uer. an tamen testes. qui in hac. q. dicit quod aut testes prohibentur a limine iudicii, & tunc admissi etiam indiciũ non faciunt, ex quo omnino lex eos inhabilitat, ut ff. de q. l. maritus, sed si tantum esse testes prohibeãtur, tunc admissi faciunt indicium, ut no. Bal. C. de testib. l. seruos. ad quòd ẽt l. matris. ff. de proba. Super hac qõ. qua q̃ritur an testis qui non debuit examinari, faciat indicium si examinatur Bart.
20 in d.l. maritus. ff. de q. † dicit quòd testis qui non debet examinari propter reuerentiam personarum, & tunc examinatus non facit indicium. ut d.l. maritus. & l. diuus. eo. tit. Q̃nque testis non debet examinari ꝑ ætatem, tunc examinatus non facit indicium plenum, sed qualequale, ut l. 1. §. impuberes. ad Sille. Idem dicit ipse puto de teste qui nõ debet examinari propter sexum, ut in muliere eadem rõne. Q̃nq; testis non debet examinari ꝑ infamiam, & tunc examinatus facit indicium qualequale. l. q ultimo. ff. de pę. Q̃nq; nõ debet examinari ꝑ inimicitias, tunc examinatus facit indicium, uel non facit fm qualitatem inimicitiæ, ut ff. de qõ. l. 1. §. præterea. Q̃nque testis non debet examinari rõne ordinis, quia ante li. conte. uel parte non citata, & tunc dicit puto qd non facit indiciũ, ut l. si quis. de adul. & C. de testi. l. si
22 qñ. in fi. Bal. in l. seruos. ff. de testi. super hac. q. dicit † quod indicium est triplex, unũ est qd dirigit iudicẽ in uiã perscrutationis & inquisitionis, & istud põt fieri per quẽcunq; testẽ. ut d.l. qui ultimo. Aliud est quod dirigit in uiam hñdæ qõnis, & aliud qd dirigit in uiam ꝓdemnationis simul cũ aliis adminiculis. Et dicit ipse qd testis non idoneus & prohibitus a limine depositionis, non facit hoc indiciũ ad qõnẽ & torturã. l. libertorum. C. de testi. Sed si testes qui nõ sunt prohibiti a limine depositionis non tñ sunt idonei ad plenam efficaciam prohibitionis, bñ faciunt hoc indicium, ut ff. de testi. l. serui. 2. rñ. & ff. de proba. l. cũ probatio. ff. de ædil. ędic. l. quæro. in fi. Si uero quærimus quantum ad efficaciã cõdẽnationis, nullus est testis idoneus ad cõdẽnationem nisi suppleatur per alias probationes. ut l. solam. C. de testi. & arg. ff. de eden. l. si quis ex argẽtariis. §. 1. & subdit Bal. in d.l. seruos. quod testis interrogatus, & examinatus, qui non debuit interrogari non facit indicium, qñ est prohibita interrogatio, ut d.l. maritus. ff. de q. aut non est iusta rñsio, q est qñ non potest inuitus cogi, & tunc idem si allegauit priuilegium, ut ff. de testi. l. lege Iulia. Aut uon debuit interrogari ad probationem, & tunc põt interrogari ad informationem, ut pupillus in ciuili, uel minor 25. annis in criminali, tunc bñ facit indicium ad inquirendum non ad decidendum, ut nota. C. de his qui. ut indi. l. fi. in gl. ordi. Saly. in d.l. seruos. clarius hoc declarat, dicendo super. q. p̃dicta qd testis q non debuit examinari, si examinat̃, quod q̃tum ad effectum condemnationis non facit indiciũ, nisi ꝑ alias probationes suppleret̃. ut d. l. solam. & ar. d.l. si quis ex argentariis. §. 1. aut q̃tum ut ex eo possit perueniri ad torturam, & tunc quidam sunt testes qui sunt prohibiti, & interrogari & rñdere, & isti non faciunt in-
23 dicium, ut d.l. libertorũ. & d.l. maritus. † Quidam sunt qui inuiti prohibentur interrogari, sed uolentes põt rñdere. & isti ad rñdendum compulsi ẽt non faciunt indicium. ut ff. de testi. l. iulia. & dñr compulsi priuilegio allegato, non aliter. ut l. parentes. & quod ibi hr̃. C. de testi. parificantur. n. isto casu inuit⁹, & qui nullo modo volentes ẽt põt admitti. Quidam sunt qui prohibentur interrogari q̃tum ad probationẽ, sed non prohibentur quantum ad informationem ut minor. 25. an. in cã criminali. & isti faciunt indicium quo ad inquirendum. ut d.l. in gl. de his qui. ut ind. Abba. sic. in c. decęterο. de testi. dicit quod licet laicus in criminalib. non possit testificari contra clericum, tñ facit indicium ad torturam. Et aduerte ad oĩa supradicta, quod nullus supradictorum diceretur testis omni exceptione maior, unde unus solus si testificatur de uisu non faceret indicium, sed si duo testificarẽtur de uisu, facerent indicium, & similiter testificarentur de circunstantijs quæ inducerent indicium, ut dixi supra in 2. q. prin. in uer. aduerte tamen.

SVMMARIVM.

1 *Indicium quale esse debeat, ut sufficiens sit ad torturam, iudicis committitur arbitrio.*
2 *Indicium est sufficiens contra aliquem de furto, si sit malæ conditionis & famæ, & solitus talia facere.*
3 *Furtum a familiaribus & in domo conuersantibus factum præsumitur.*
4 *Furtum præsumitur factum per familiarem fugitiuè a domo recedentẽ.*
5 *Indicium super furto contra aliquem habetur, qui cum antea pauper esset, multas pecunias habere reperitur.*
6 *Indicia & præsumptiones contrarijs tolli possunt præsumptionibus & indicijs.*
7 *Fuga sola quando indicium sufficiens præbeat ad torturam.*
8 *Fuga non facit indicium, ut quis possit subijci quæstioni, si possit aliqua probabili causa uelari.*
9 *Fuga sola propter processum initiatum non facit indicium.*
10 *Fugiens de carcere per ostium carceris apertum, non est pro confesso habendus.*
11 *Officialis fugiens tempore sindicatus, pro confesso habetur de his super quibus inquiritur.*
12 *Fuga quando præsumptionem & indicium inducat, & alios suos effectus producat.*
13 *Statutum dicens in omni casu fugam omnem facere probationem, an ualeat.*
14 *Indicium generale in quolibet crimine censetur, dum extra iudicium crimen se commisisse aliquis fatetur.*

15 *Confessio*

Digitized by Google

15 *Confessio extrai udicialis facta parte præsente, indicium facit ad torturam.*
16 *Confessio extra iudicium facta, indicium prębet ad torturam, si de tempore & loco deponat confitens.*
17 *Confessio facta coram iudice, sed non in figura iudicij, uel coram notario siue iudice, an probet.*
Confessio coram iudice incompetenti facta quando probationem inducat.
18 *Mendacium an præstet quæstioni indicium.*
19 *Confessus de se, non est de socijs interrogandus, fallit in quibusdam casibus.*
20 *Fures de socijs & receptatoribus interrogari possunt.*
21 *Seruus de crimine conuictus uel confessus de socijs & mandatoribus est interrogandus.*
22 *Latrones dicuntur qui publice stratas aggrediuntur, qui & de socijs interrogari possunt.*
23 *Interrogatio de socijs generaliter fieri debet non descendendo ad speciē, seu ad nomen certæ personæ.*
24 *Confessio rei contra socios criminis, quando præsumptionem inducat aduersus illos.*
25 *Criminosus de consocijs confessus, indicium ad torturam nō præstat, nisi pluribus concurrentibus.*
26 *Iniuriatus uel percussus ab inquisito uel accusato asserens, contra eum non facit indicium.*
27 *Confessio tacita per pacem seu transactionem facta, an faciat indicium, uel probationem.*
28 *Pax seu transactio super crimine multis potest modis fieri ut transigens confiteri ipsum crimen non uideatur.*
29 *Inimicitia facit indicium ad homicidium.*
30 *Variatio, pauor, & trepidatio, indicium faciunt alijs deficientibus indicijs.*
31 *Accusatus de crimine debet diuersis examinari uicibus, & uarians quæstioni poterit subdi.*
Variationes & uacillationes facta in tortura sine indicijs facta, torto non præiudicant in aliquo.
32 *Fama sola cum uno indicio sufficit, ut torturæ quis subdi possit.*
33 *Minæ quando indicium sufficiens faciant ad torturam.*
34 *Homicidium factum in aliquo loco per quem aliquis solitus erat transire, qui maleficia consueuerat perpetrare, præsumitur ab eodem perpetratum esse.*
35 *Diuinatio an faciat indicium ad torturam.*
36 *Ars diuinandi non semper reprobatur.*
37 *Locutio secreta uel auricularis cum aliquo facta, qui postea incontinenti homicidium commisit, an faciat præsumi consilium, uel mandatum ad hoc faciendum.*
38 *Armatus stans cum offendente præsumitur opem ferre.*

Quæstio tertia primæ partis.

Circa tertium videlicet qualia debent esse indicia p
1 quæ deueniri valeat ad torturam. †Dic quod Doct. oēs sunt in hoc concordes qđ de hoc non pōt dari certa doctrina, sed cōmittitur arbitrio iudicis, ut ff. de testi. l. 3. §. eiusdem quoq; ibi tu magis scire potes quanta sit testib. fides adhibē da, ita dicit Alb. Pau. de Eleaza. Odofre. Cyn. & Bar. in l. fi. ff. de q. dicit tñ ibi Bar. qđ in aliquib. criminib. pōt dari aliqua uia ad cognoscendum indicia sufficientia ad torturam.
2 †Et primo in crimine furti. nā aliquis accusat̄ de furto, pñt esse indicia ꝙ ipsum, quod est hō malę condōnis & famę & consuetus facere similia. l. de minore. §. pluriū. ff. de qō. & l. non oēs. §. a barbaris. ff. de re milita. pro quo facit tex. in l. si cui. §. iisdem. ff. de accu. ubi q semel fuit calūniatus, p̄sumit iterū calūniari. & qđ no. Dy. in regula, semel malus. in princ. lib. 6. Item pōt esse indicium, qđ ipse erat uicinus, & habebat notā illā domū, & quia conuersabatur ibi, ut est text. in in l. dñs horreorum. ff. loca. & ibi dixit Bartol. notanter qđ si aliqui hñt notitiam domus, sunt suspecti qñ domus frangitur pp ędificiorum notitiam, nā tales personæ de facili possent torqueri ad inuestigationē ueritatis, ut hic, & iō officiales qñ committitur maleficiū, occulte consueuerūt mittere pro vicinis qui verisimiliter debent scire ueritatem, ad quod l. si ita. in fi. de fun. instru. & ibi per Iac. de Are. & Bart.
3 Item Bar. in d. l. dñs. notabiliter dicit not. ar. †quod furtū prę sumitur factum a conuersantibus in domo, uel quod saltē sciant quis fecerit. C. de repud. l. consensu. §. super seruis. Hinc ēt dixit Bar. in l. j. in fi. ff. si fami. fur. fe. dica. qđ famuli hospitatoris pñt torqueri pro re subtracta in hospitio. Prædicta tñ tempera fm qđ notabiliter dixit Bal. in l. 1. C. loca. qđ iudex ex qualitate personarum arbitrabitur quis ex uicinis sit torquendus uel non, vñ dicit ipse licet vicini p̄sumantur scire, & pp hoc suspitio cadat in illis, tñ non oēs erunt torquendi, sed suspecti de scīa uel qđ fecerit, arg. l. non oēs. §. a barbaris. ff. de re mili. Terreri poterunt omnes, ut. ff. de testi. l. 3. §. idem diuus. sed non torqueri omnes, quia tortura in se habet iniuriam, secundum eum, quod est valde uo-
4 tabile. †Item est aliud indicium ad furtum, ꝙ res quæ reperiuntur furto subtractæ in domo uideantur furto subtracte per familiarem fugitiuè recedentem, gl. est no. in auc. de exhib. re. in § si vero etiam quædam. Item est aliud indicium ad furtum, quia uisus est exire de nocte illam domū, in qua fuit factum furtum, & habebat aliquid subtus. Item quia uisus fuit expendere moneram de stampa, cuius erat illa, quæ fuit furto subtracta. hæc duo dicit Ang. in l. milites. C. de q. & hoc dicit ipse nisi sit alia uerisimilitudo in contrariū, puta quia ille qui fuit uisus exire, vel pecuniā expendere, esset quidam magnus mercator, quia conditio personæ excludit præsumptionem resultātem ex indicijs, ideo tunc est ut alia indicia concurrant.

5 Item est aliud indicium †super furto, si post furtum factum repertus est quis expendere pecuniam, cum ante esset pauper, nec reperitur unde habuit, ar. l. quintus. ff. de dona. inter vir. & uxo. secundum Bar. in l. fin. ff. de quæst. Item si illa res subtracta cedebat sibi ad commodum, puta erat instrumentum quod ad eum pertinebat, ut l. 1. §. si quis instrumenti. C. de lati. liber. tollen. secundum Bar. in d. l. fi. Item si post furtum reperitur res furtiua pēnes aliquem. l. in ciuilē. & l. ciuile. C. de fur. Quod verum esse dicunt docto. qñ cum hoc concurrit sinistra suspitio, ex qualitate personæ consuetæ forte res furtiuas emere, vel consuetæ furari, quia tūc poterit deueniri ad torturam si iudici uidebitur, aliàs autem non si iudici non uidebitur, propter grauitatem personę, & honestatem, arg. l. non omnes §. a barbaris. ff. de re milit. ita dicit Bal. in d. l. inciuilem. de quo etiam per eundem, & Cy. in l. fi. in fi. C. de hæredi. insti. & per Cy. in l. fi. C. de q. nec mirum, quia ut dicit Bar. in l. 1. §. 1. ff. de qō. per illum text. licet
6 †reperiuntur indicia sufficientia ad torturam cōtra aliquē tamen si pro ea sunt aliqua indicia, opus est quod illa indicia ad torquendum sunt magis urgentia & fortia, & sic istæ p̄sumptiones & indicia possunt elidi ex alijs indicijs & præsumptionibus. v. g. si ille pęnes quē res furtiua reperitur, est bonæ conditionis & famæ, vel si ostendit eū a quo habuit. ut d. l. in ciuilē. hr̄ ēt in l. ancilę. C. de fur. & hoc est generale, ut ipse dicit in omnibus alijs indicijs similibus ad hoc facit, quia una præsumptio tollit aliam. vt l. diuus. ff. de in integ. resti. Item potest esse aliud indicium ad furtū, quia post factum furtum quis aufugit & se abscondit ut l. lex Corne. ff. ad Sil. Hoc tamen. s. an fuga faciat indicium ad torturam examinemus larius. gl. tangit in l. admonendi. ff. de iureiu. & l. in bonæfidei. C. eo. tit. & in auc. de exhiben. re. §. si uero. co. 5. & aliquid in l. 1. C. de requi. re. & ibi per Odofr. & per Cyn. in l. 1. C. de raptu uir. Iac. de Belui. in d. §. fi vero. ibi per Bart. in d. l. admonendi. & in d. l. fi. ff. de q. & latius in l. lex Corne. ff. ad Sil. per Bal. in d. l. admonēdi. & in d. l. in bonæfidei. & in d. l. in bonæfidei & in d. l. 1. de raptu uirgi. & in d. l. lex Cornelia. & l. de crimine. C. de adulte. per Ang. in d. §. si vero. per Lud. de Vrbe. in d. l. lex Cornelia. & latius in l. admonēdi. vbi etiam per Bal. & Saly. & per Spe. in tit. de proba. §. fi. ver. vlti. per Io. And. in addi. Spe. in tit. de præsum. §. speciei. per Are. in suo opere maleficiorum. super glo. in uerbo, fama publica, & ibi per do. Augu de Ari. in suis addi. Ex quorum om-
7 nium dictis colligo talem distinctionem. †nam quandoque fuga obiicitur alicui tanquam crimen & pro crimine, & tunc probata fuga est probatum crimen. l. desertorem. ff. de re mili. C. de deserto. l. 1. & 2. lib. 12. lib. 12. secundum Oldra. & hoc tenent Iac. de Are. Cy. Bar. Bal. Ange. & omnes. Quā doque fuga obijcitur pro alterius criminis probatione nō ut fit de per se crimen, & tunc aut est tale crimen, ad cuius probationem & condemnationem sufficit sola suspitio, & tunc sola fuga sufficit, quia facit quem suspectum ut in l. publicis. §. præterea. ff. de suspec. tuto. & in hoc etiam concordant omnes. Aut est tale crimen, ad cuius condemnationē requiritur plena probatio de ipso facto, & non de suspitione tantum, & tunc aut quis fugit ante formatū processum, aut post. Primo casu, aut fugit timore familiæ ne capiatur, & postea vocatus ad iudicium reuertitur & cōparet, & tūc fuga nullum facit indicium contra eum, nec sibi in aliquo præiudicat. ut no. Barto. in l. quid sit fugitiuus. §. scienti. ff. de ędil. ędic. & ideo dixit Bal. in l. 1. C. de ser. fugi. quod statutū puniens fugientem de carcere, non includit illos qui exiuerunt animo reuertendi. arg. insti. de rer. diui. in §. pauonum. sed si cito reuertantur, secus si non reuertantur, & ita intelligitur gl. in d. l. j. ad hoc. ff. de re mili. in §. emansor. & l. qui cū uno. §. ędictum Germani, secūdum eum. Si uero postea uocatus ad iudicium non ueniat, & non comparet, & tunc fuga facit indicium & præsumptionem contra fugientem & intelligo Bar. in d. l. fi. ff. de qō. Aut non fugit timore familiæ potestatis, sed ex causa probabili, puta quia timet ratione partialitatis, ne pp mortē vnius hoīs interfecti, ipse ēt occidat̄, uel ꝙ ab aduersa parte, aliàs de delicto inculpef, pp qđ

non

non eſt ei locus tutus,& ꝓp fugā non reſultat indiciū ſuffi
ciens ad torturā.& ita loquitur Bal.in l. in bonæfidei. C. de
8 iureiu.†& ꝓp hoc quidam cōſuluerunt,ꝙ ſi fuga pōt ab ali-
qua probabili cauſa velari & colorari,non facit indiciū,vñ ſi
quis ꝓp homicidium factum de aliquo aufugit, ne conſan-
guinei occiſi ipſum interficiant,non ꝓp hoc redditur ſuſpe
ctus de homicido,nam aduerſus periculum, naturalis rō
permittit ſe defendere.l.itaq;.ff.ad l.aquil.ſm eos. Idem cō-
ſuluerunt quidā alii,ſi ſolitus tranſcurrere ratione mercātia
rum,ꝓ diuerſas ciuitates & loca,ſtatim cōmiſſo homicido
de aliqno,ipſe recedit,& allegat ſe pro mercantiis emendis
vel vendendis receſſiſſe,nam ꝓ eius receſſum nō fit indiciū
ſufficiens ad torturā,allegat.l.ſi cum. §.ex iuxta. ff. de fidei-
commiſſa.liber.& ad hoc bñ facit,quia in hac re dubia.ſ.ex
qua cā receſſerit,interpretamur in meliorem partem. l.nō
omnes.§.a barbaris.ff.de re milita.& l. quid ſit fugitiuus. §.
apud labeonē.ff.de ędi.ædic.ſecundū Bald.in d.l.in bonęfi-
dei,& hanc ſnīam ēt tenebat Lud.de Vr. in d.l. admonēdi.
9 †Secundo vero caſu qñ quis aufugit ꝓp proceſſum initiatū,
& tunc aut ad indicium faciendū allegatur ſola fuga, & illa
non facit indiciū,& ita loquitur Bar.in d.l.1.ff.de bo. corū
qui mor.ſibi conſci.Aut allegāt fuga una cū aliis adminis
culis aliquid ſuſpitionis inferentib.ꝙ fugientem, & tūc iſta
ſimul iuncta faciunt indiciū,arg.l.1,cū ibi no.C. qui nume-
ro tute.& ita dixit Lud.de Vrbe,in d.l.lex Corn.qui ēt limi
tat dictū Bar.in l.1.C.de bo.eo. niſi iudici fuerit porrectus
libellus minatorius de accuſando,licet accuſatio nō inter-
uenerit adhuc,quia de hoc reſultat in multis caſib. idē effe-
ctus,qui reſultaret ex libello accuſatorio,ut eſt tex.in l. mi-
les.§.ſicubi.ff.de adult.qui ēt limitat tertio dictū Bar. ibidē
niſi poſt accuſationē inſtitutam,quia fractis carcerib. aufu-
gerit,nam tunc fuga plenam probationem facit,& facit eū
hr̄i pro confeſſo de eo de quo procedebaſ ꝙ eum. l. in eos.
10 & l.ſi.ff.de cuſt.reo.& in d.l.lege Corne.† Qđ eſt verum niſi
aufugerit oſtio carceris exiſtente aperto, quia tunc non hr̄
pro confeſſo,nec fuga facit prohibitionē criminis, ſecūdū
Guil.de Cu.& Bal.in l.ſuccurrīt.ff.ex quib.cau. maio.Itē idē
Bal.in d.l.admonendi. limitat illud verū qñ quis aufugerit
de publico carcere, ſecus ſi de palatio.rectoris,allegat etiā
Guil.in d.l.ſuccurritur.ubi hoc tenet de eo autē qui aufugit
fractis cippis,& Bal.in d.l.ſuccurrīt ꝓ illū tex.tenet idem qđ
ſi fregiſſet carceres,& ſine fuga probat ꝙ ipſum,tanq̄ ſi con-
feſſus fuiſſet,quaſi nihil interſit,an parietib.an cōpedib.quis
teneaī.dixit tñ Bar.in d.l.lege Cornelia.ꝙ q̄uis fuga deducta
ad probationē criminis non plene probet, ſed indiciū facit
11 ad torturā,†tñ hoc fallit in fuga officialis fugientis tpe ſindi
catus,qm̄ tunc talis fuga plenam probationē facit eorū de
quib.officialis accuſatur ſiue inquirīt per l.ꝙſiliarios.C.de aſ
ſeſſori.Circa quod Saly.in d.l.admonendi. quē ibi ſequitur
Lud.dicit qđ aut officialis fugit ante finitū officiū,& tunc
illa fuga hoc inducit qđ punīt tanq̄ cōmittens crimen læſæ
maie.Ita eſt caſus in auc.de admini.§.1.co.3.Aut fugit poſt
finitū officiū,& intra quinquaginta dies qb.dēt ſtare ad ſin-
dicatū,ut l.1.C.ut oēs tā ciui.q̄ mili. & in auc. ut iudic. ſine
quo.ſuffr.§.neceſſitatē.& tunc aut eſt reductus,licet inuitus
ad locū a quo aufugit,& tunc fuga ꝙ eum nullā facit proba
tionē,ſed opus eſt ad ꝙdemnationem contra eū ltīma pro-
batione,caſus eſt in d.§.neceſſitatē.Aut non eſt reductus ad
locum a quo aufugit,& tunc fuga contra eū tantā facit pro
bationem qđ iuſm illi additū ſufficit ad eū condemnandū.
caſum habemus ſing ad auc.de colla.§.ſuper hoc coll.9.ita
dicit Saly.in d.l.admonendi.ut refert & ſequitur ibi Ludo.
12 Illud dirca hoc eſt† oīno menti tenendū ꝙ tūc fuga in
ducit ꝓſumptionē & indicium & alios ſuos effe-
ctus,qñ eſt certa & manifeſta,ſaltē per vehemētē ꝓſumptio
nē,qđ ſe illa de cā abſentauerit,ſecundū Archi.q ita ſignan
ter notauit.3.q.9.c.nihilominus.& in c.cū cōtumacia.de hę
re.in 6.Item aduerte qđ fuga nō inducit indiciū ſufficiens,
qñ fugiens per prius reputabaī bonæ uiuæ & famæ, ſecūdū
Archi.in c.decernimus.3.q.9.& fuit de mente Bal.in d.l. in
bonæfidei.vbi dixit,ꝙ abſentia alicuius in dubio ꝓſumiī in
bonam formam,ut ſuperius relatū eſt,aduerte ēt, ꝙ de fu-
ga dēt conſtare,ſaltē per duos teſtes, ſicut de quolibet alio
indicio,ſecundū ꝙ ſuperius dictū eſt per gl.in l.ſi.C.fa. ercīſ.
itē uoluit Cy.in l.ſi.C.de requir.ꝙ ſuſpitio q̄ inducīt per fu-
gam, tollitur per iuſm fugientis quod eſt ualde notabile.
13 †Quæro an valeat ſtatutū ꝙ oī caſu fuga faciat plenā proba
tionē,vide per Lud.in d.l.lege Corne.& Are. in ſuo opere
malefi.in gl.ſuper verbo,fama publica & ibi per do.Aug.in
addi.ubi etiam uide de ſtatuto ꝙ ſtante rumore de delicto
commiſſo in ciuitate fugiens capitaliter puniatur. Adde
mirabilem effectum fugæ,& abſentiæ,ſecundum Bal. in l. 1.
C.de requi.re.ꝙ licet qñ quis non aufugit, incumbat onus
probandi accuſatori & accuſato, tamen quando quis non
aufugit incumbat ſolum accuſatori.Item aliud dixit Bal. in
l.de crimine. C.de adult.per illum tex.ꝙ ille qui aufugit ne
ueritas inquiratur, uidetur quodammodo fateri.
14 Aliud eſt indicium †generale ſuper quoli
bet delicto qñ quis ex
tra iudicium confitetur ſe commiſiſſe crimen illud, vt.l.ca-
pitę quinto.ff.de adul.ſecūdum Bar.ibi.& per l.quæro.in fi.
ff.de ędi.ædic.& per no.in l.fulcinius.§.itē.ff.ex quib.cau.in
poſ.ea.& idē uoluit Ang.in d.l.capite quinto.ubi ēt plus vo
luit qđ ſi confitens poſtea tortus negat, illa confeſſio nihil
operatur.& ſic paret ꝙ in ea non cogitur perſeuerare,quod
eſt no.Bal.autem in l.1.C.de confeſ.tenet idē quod Bart. &
Ang.quantum ad indicium faciendū, ſed quod non cogaī
perſeuerare in ea.Bar.vī tenere cōtrarium in l.clarū. C. de
auc.ꝓſtan.ubi dixit quod ſi confeſſio extraiudicialis eſt veri
ſimilis pōt confeſſus cogi perſeuerare.& ita intelligit.d.l. q̄-
ro.& d.l.capite quinto.ſecus ſi non ſit ueriſimilis,ut l.1.C. ſi
quis impe.male.& l.milites.C.de q.Et iſtud plus placet ꝓ id
15 quod dicam ſtatim.†Quidā tñ vir ęgregius & magnæ aucto
ritatis conſuluit ꝙ tunc extraiudicialis confeſſio facit indi-
cium ad torturam,qñ eſt facta parte pñte,quod probat per
d.l.capitė quinto.a contrario ſenſu, dicit ꝙ fuit de mente
Bal.in l.qm̄.C.de infa.ꝙ non placet,per ea q̄ no.gl.in l. fulci
nius.§.quid ſit latitare.ff.ex qui.cau.in po.ea.& Ang.in l.cer
tum.§.ſi quis abſente ff.de cōfeſ.ubi dicit ꝙ delictum quod
perficitur ſolo animo.plene probatur per confeſſionem ex-
traiudicialem abſente parte factā.præterea.d. l. capite quin-
to.illud non probat. Præterea eſt caſus in d.l.quæro.in fin. ꝙ
facta abſente parte facit indicium Eſt igitur uera cōcluſio
quod confeſſio extra iudicium facta etiam parte abſente fa
cit indicium ad torturam per prædicta. quod etiam firmat
16 Bar.in d.l.quoniam.† Aduerte tamen ſecundum quoſdam
ꝙ confeſſio extra iudicium facit iudicium quando eſt cer-
ta tempore & loco,uidelicet,ꝙ confitens dicat de tempo
re & loco commiſſi maleficii,allegant Bal. hoc tenere in l.
admonendi.ff.de iureiur.uide de hoc in d.l.admonendi.in
recollectis.ubi in 7.car.in ver.vlterius. ad hanc gl. allegatur
Bal.ita tenere in l.bonæfidei.C.de iureiur.uide omnino per
Caccialu.in d.l.admonendi.vbi late examinat, pro qua req-
re in lib.1.aduerte tñ ꝙ d.Tindarus in trac.ſuo proba.in ea
parte in qua tractaī de confeſſionib.in uer. nunc de crimi-
nalium.in prin.fuit in noua opi.dicendo ubi talis confeſſio
eſt veriſimilis facit pl'enam fidem in criminalib. ſicut in ci-
uilibus,de quo dicit eſſe caſum expreſſum.ff.de ædi.ædic.l.
quæro.§.fi.& in d.l. capite quinto.non impropriādo tex. ad
quos doct.non aduertunt,quod dicit etiam probari multis
aliis iurib.& rōnib.de quib.dicit ſe ſcripſiſſe in trac. de teſti.
varianti.in 6.c.Et dicit quod ueriſimilia in hac materia ſunt
eadem per omnia,ſicut dicitur in ciuili, de quibus dicit ſe
ſcripſiſſe in prædic.trac.de teſti.varianti.c.9.
17 Quid autem †ſi confeſſio eſt facta coram nota-
rio maleficiorum abſente iudice,
uel coram iudice,non in figura iudicij,an probet plene uel
faciat tñ indicium.Reſpondeo,gl.eſt ſing.l.iubemus. C. de
lib.cau.quod non probat plene,facit tamen indicium ſecū-
dum Bal.ibi.uide ēt Ludo.in conſi. 8. Sed quid ſi confeſſio
eſt facta coram iudice incompetenti,an paobet plene, uel
faciat indicium coram iudice competenti.Reſpondeo ꝙ ſi
illius iudicis incompetētis iuriſdictio erat prorogabilis,ua-
let confeſſio ad plenam probationem,ſi uero non erat pro
rogabilis,tunc eſt nulla confeſſio,ut in c.at ſi clerici. de foro
compe.ſecundum Io.And.in addi.Spe.in tit.de confeſ.§.ſe-
quitur.in uer.5.non ualet.& ita refert & ſequitur Ang. in d.
l.1.ff.de confe.poterit tamen cogi in ea perſeuerare coram
iudice competenti,ſecundum Inn.in c.inquiſitionis.de ele.
ut refert Ang.in d.l.1.& idem tenuit Bal.in l. magiſtratibus.
ff.de iuriſd.omn.iudi. Ex quo no. ꝙ ſa.tem faciat indicium
ad torturam,cum cogatur in ea perſeuerare,ſicut ſi facta fo
ret extra iudicium,ut d.l.capite quinto.& ita puto limitan-
dum dictum Bar.in l.diuus.ſa 2.ff.de ęuſt. reo. qui indiſtinc-
te tenet dictam confeſſionem non ualere. nam non valet
quo ad plenam probationem,ſed quo ad indicium ſic.hoc
tamen intelligit Bal.in l.clarum.C.de auc.præſtan.in fi. quā
do ex dicta ſuſpitione oriī ſuſpitio uel infamia,& non aliàs,
& ita limita dictum Inno.in l.inquiſitione.& in cap. cum ſu
per.de confeſſis.item dictum Innoc.limitat idem Bald.in l.
1.ultima colum.C.de confeſ.niſi confeſſus coram incom-
petenti iudice reuocet confeſſionem, per dictum. capi. at ſi
clerici.Et ideo dicit ꝙ cautus debet eſſe torquēdus ꝙ dicat
expreſſe ſe dictam confeſſionem reuocare, nec habet pro-
bare errorem,quia non tenuit quo ad aliquod indicium iu
dicij, ſed ſolum quo ad indicium facit: quod eſt valde no-
tandum, unde dicta indicia non ui indicij, ſed ui ſimplicis
confeſſionis ualet quo ad indicium,tanquam ſi extra iudi-
cium facta foret,ut d.l.capite quinto. cogitur ergo perſeue
rare niſi reuocet eam.

Quæro

Digitized by Google

18 Quæro an mendacium † faciat indiciũ ad torturã, puta inculpatus de delicto reperitur in mendacio. vide Ludo. in conſ.8.qui dicit,ꝙ ſic,ita dicit tenere Bar.in l.fi.ff.de quæſtio.per. l.unius.§.teſtes.eodem titu.& per cap. literas. extra de præſump.

Addendo ad ſupradicta de confeſſione,quæro an cõfeſſio ſocij crĩnis faciat indicium ad torturam. Ad huius.q.per fectam doctrinam.Primo videndum, eſt an quis debeat interrogari de ſocijs eiuſdem criminis.Secundo an examina-
19 tus, & interrogatus,faciat indicium ad torturam. † Ad primum reſpondeo,ꝙ regulariter quis confeſſus de ſe non debet de ſocijs interrogari.l.fi.in fi.C.de accuſ.l.repeti.§.1 ff.de quæſt.& l.qm̃ liberi.C.de teſti.cum ſi. Fallit tñ in caſibus no. per gl.in d.l.fi.& per Spec.in tit.de accu.§.1.verſ. item repelli tur,q̃ fuit ſocius.& in tit.de teſte.§.1.verſ. item quòd eſt ſocius criminis.Eſt enim a legislatoribns diffinitum,vt confeſſus de ſe,non debeat de alijs interrogari,vt d.l.fin.Bar. in hac materia in d.l.repeti.§.1.tradit talem doctrinam, quædam ſunt delicta,quæ non committuntur principaliter in offenſam alicuius vel odium, ſed propter commodum committentium,vt falſare monetam ſeu fabricare.item furari.&iſto caſu poſſunt de ſocijs interrogari,vt probatur in l.diuus. ff. de cuſt.re.& l.prouinciarum.C.de fer.& l.fi.C.de malefic.& mathe.& ita intelligit.l.1.ff.ad exhib.& l,pen.ff.de pen. quædam ſunt delicta, quæ committũtur principaliter in odium alicuius.& in iſtis confeſſus de ſe non debet de alijs interrogari,vt.d.l.fi.C.de accuſ.& d.l.repeti.1.j.fallit in caſu. l.prius.
20 ff.ad ſille.† Ex quibus infert, ꝙ fures poſſunt interrogari de ſocijs,& receptatoribus.& ſi.argum.l.diuus.Rõ prædictorũ eſt,quia qñ delictum committitur in iniuriam alterius,eſt q̃ alios delinquentes põt accuſare,ſed non ita in delictis,q̃ non committuntur in alterius iniuriam, ideo magis permittitur iudici inquirere, p̃m eum. Iſtam rõnem cũ dicto improbat Barth de Saly.in d.l.fi.C.de accu.quia latro licet affectet res, & non perſonam,niſi ꝓp res,hæc tñ affectio fit cum iniuria dñi,ideo eſt qui eos accuſare põt,& ſic eius diuerſitate attenta non deberet, de ſocijs interrogari, ꝙ eſt falſum per. d.l. prouinciarum. Item maleficus in alienum odium ſua facit maleficia,tñ de ſõcijs interrogatur.C.ad leg.Iul.maie.l.pe.& fi.Item in crimine homicidij,fuit ſeruus interrogatus de ſocijs,vt.l.1.§.fin.ff.de quæſt.Quapropter idem Saly.dicit quali
21 tatem perſonarum,& delictorum põderandam fore. † nam aut perſona inquiſita vel accuſata eſt ſeruilis conditionis, & tunc de mandatoribus vel ſocijs interrogari poteſt. Ratio, quia tales perſonę vt plurimum, vt meticuloſe ſine ſocij inſtigatu uel mandato non cõſueuerunt grandia delicta committere vel attentare,argu.l.quicunque.circa med. C.de ſer. fug.& l.fi.C.ad leg.Iul.maie.& ff.ad ſille.l. ſi prius. & l. ſi ſer. & ff.de quæſt.l.fi.quæ oẽs leges in ſeruis loquuntur. ad quod ẽt faciunt.l.inde neratius.§.& ſi ſeruus.ff.ad leg. Aqui. & l.fi. ff.ad exhib.& quòd in eis hñr per gl.& Doct. aut perſona accuſati uel inquiſiti eſt liberę conditionis,& non vilis, & tunc in crĩnalibus quæ ſine ſocijs regulariter non committũtur, puto de ſocijs interrogari poſſe,vt puincia eis purgetur. ad hoc.l.congruit.ff.de offi.præſi.& ad hoc accedant.ll.quæ dicunt latrones interrogari de ſocijs,vt. d.l.prouinciarum. &
22 d.l.diuus.† cum enim latrones ſint qui ſtratas aggrediũntur publice,vt.l.capitalium. §. famoſos.ff.de pẽn. & hi ſoli non ſint,ſed plures,nec ſine receptoribus,faciliter lex permiſit ꝺ ſocijs interrogari,cum vt plurimum ſint ignoti,& occulti. Idem põt dici de falſatoribus monetarum.vt.C de fal.mo.l. 1.quia regulariter in eo miniſterio plures ſunt neceſſarij.ldẽ dicit,de his q̃ contra principem moliuntur,qa talia non cõſueuerunt committi per vnum ſolum.Aut eſt delictum, ꝙ conſueuit committi ſine ſocijs,& tunc aut delictum eſt cõtra communem ſalutem omniũ & tunc de ſocijs põt interrogari.d.l.fi.C.de malefi.& mathe.Et eſt rõ, qa & ꝛ̃ ſocios inquirere intendit ad cõem ſalutẽ oĩum, & iõ niſi radicitus tale vitiũ extirpet,ſalus cõis nõ habebitur, & idem ętiã poteſt dici,quod de latronibus dictum eſt ſup.vbi autem hęc ceſsãt de alijs non debet interrogari.vt.d.l.fin.& d.l.repeti.

23 Qualis aũt ſit modus interrogandi.no.gl.in l.ſi prius.ad ſille.& Cy.in d.l.fi.de accu.q̃ debet fieri gñaliter non deſcendẽdo ad ſpeciẽ,& ad noĩationem certæ perſonę,qa ſi ad ſpeciẽ deſcenderet,non eſſet quærere,ſed potius ſuggerere,qd̃ fieri non debet,vt.l.1.§.q̃ rõnem.ff.de quæſt. quod intellexit niſi contra aliquem in ſpecie ſit legitima p̃ſumptio,vt ſentit gl. in d.l.fi.& facit l.1.C.de quæſt.ſecundum Bar.in d.l.final.Vbi plus ſubdit,qd̃ quando ſua ſponte non interrogatus aliũ nominat nominatio ſuſpecta hr̃ a lege rationibus aſſignatis ibi in text. ſicut aliàs diximus in teſte ſponte ſe offerente, quia eſt ſuſpectus.vt no.gloſſ.& Barto.in l.poſt legatum.§.his ver. ff.de his quibus vt indig. & per hoc ſit expeditum primum dubium.

24 Ad ſecundum † vꝛ an interrogatus de ſocijs, & confeſſus faciat præſumptionem,gl.in d.l.fi.dixit,ꝙ ſic.quod intelligit Cy.q̃n debuit ĩterrogari,& non aliter,& iſtud ẽt tenuit Sãlyc.dicens tñ ꝙ non per ſe ſolum,ſed ſi eſſet ꝛ̃ illum conſortem crĩnis legitima p̃ſumptio.tunc facit legitimum indicium ad torturã, & ſic dicit debere intelligi.l q̃ vltimo.in fin.ff.de pęn & C. de cuſto. reo l.1.in glo.4.ad hoc facit glo.in d.l.fi.quæ exigit præſumptionem aliquam prius contra eum ꝛ̃ quem interrogaf debere procedere,& ita ẽt voluit gl.15.q.3.nemini. & ibi ꝑ Archid.quinimmo.vbi non in ſpecie,ſed in genere qs interrogareť de ſocijs,ita ꝙ ꝛ̃ neminem eſſet præſumptio in ſpecie, tunc confeſſio criminoſi de alio indicium ſufficiens ad torturam non faceret,ſecũdum Saly.in d.l.fi.quòd eſt valde no
25 tandum.† Vt ergo confeſſio criminoſi interrogati de ſocijs faciat indicium ad torturam,oportet,quòd plura cõcurrãt, vꝛ qd̃ confeſſus interrogetur in caſu in quo de iure poſſit interrogari.Item qd̃ interrogeť in ſpecie ꝛ̃ aliquem, & non in genere.Tertio ꝙ ꝛ̃tra illum cõſortem in ſpecie ſit aliqua legitima p̃ſumptio,aliàs non facit indicium ad torturam, ſecundum eũ,ſed qd̃ dicit,qd̃ debet interrogari in ſpecie contra aliquem ad hoc vt faciat indicium,non credo uerũ,immo ex doctrina glo.Cy.& Bar.illa interrogatio eſt potius ſuggeſtio q̃ exquiſitio ueritatis,quę non eſt aliter facienda,ut dictum eſt,& iõ puto totum cõtra in hoc,qd̃ interrogatio debet gñaliter fieri abſq; alicuius noĩatione,niſi aliqua indicia ſint contra certam & ſpecialem perſonam,quia tunc ſpecialiter poterit de aliquo interrogari,& facit indicium ſua confeſſio,ſi cum ea cõcurrat alia legitima præſumptio,& ita põt intelligi ẽt glo.in l.fi.ff.ad exhiben.ubi aũt qs de ſe confeſſus, interrogaretur de alijs ſocijs,& ille confiteretur ꝛ̃tra aliquem ꝛ̃tra quẽ nulla eſſet legitima præſumptio, uel interrogeť in caſu a iure non permiſſo,tunc licet non faciat indicium ad torturam,tñ facit indicium ad inquirendum,ꝛ̃tra nominatum,& ita intelligo dictũ Oldr.quem Bald. refert & ſequitur in l.& ſi certum.in prin.ad ſille.ubi ẽt per Ange. credit ergo quantum ad inquirendum, ſed non quantum ad puniendũ p̃m eos ibi,& ita ẽt dicit do.Dom.de S. Gemi. quẽ ibi ſequit Capra in c.clericos.de ſenten.excom.in 6.ſed quæro qũo ponetur contra teſtem, quòd eſt ſocius criminis, ne ex illa oppoſitione uideatur opponens fateri crimen, uide in Specul.in titul. de accuſa. in quarta colum.in uerſicul. caue tamen.

26 Sed an aſſertio † iniuriati faciat indicium uel probationem contra inquiſitũ uel accuſatum.dic quòd non:caſus eſt apertus in l.ſi quis in graui.ff.ad ſil.in §.ſi quis moriens, & nedum non facit plenã probationem,ſed nec indicium ad torturam ſufficiens,ut dixit ibi Ange.argu.l.1.§.ſi quis filium.ff.ad carbo. & l.ſeia. in princ.ad Velle. & uidetur caſus in ſimili in cap.ſicut.de teſti. facit quod no.Cyn.in l.prima, C.qui accuſ. non poſ.ad idem ſacit,quia aſſertio percuſſi non facit probationem etiam in mortis articulo,ut d.§.ſi quis moriens,ergo nec faciet indicium ad torturam, q̃n indicium eſt ſpecies probationum per not.per Bartol.in l.fin.C.de probatio.& a quo remouetur genus,remouetur quęlibet eius ſpecies. C. de uſur.re.in l.final. ff. de fundo inſtrumenti. Ex quibus apparet, quòd ſi dicta aſſertio probaretur per duos teſtes,non facit indiciũ, & ita ẽt egregie uidi conſultum per quoſdam. credo tamen quod bene ſufficiat ad inquiſitionem formãdam per ea quæ not. Bald. & Dyn. in d.§.q̃ quis moriens, & per ea quæ not. gl.& Bal.in l.ſecunda,C.de calum.ubi notabiliter dicit,quòd licet in articulo mortis conſtitutus, dicat quòd aliquis fecit occidi eum,tamen iſta uerba non inducunt præſumptionem quæ ſit ſpẽs probationis, ſed quandam uilem præſumptionem,ſcđm glo.& no.de effectu iſtius uilis præſumptionis, quia excuſat a calumnia accuſantem ex neceſſitate, non autem ex uoluntate pro hoc facit.l.noſtris. in ratione ſui, & l. qui non probaſſe. & l.final. eodem titulo, de collu.

27 † Quæro quid de cõfeſſione tacita q̃ fit per pacem,an inducatur per eam probatio uel indicium?dic quod probatur plene delictum,per ea quæ habentur per Bar.& Bal. in l.tranſigere.C.de tranſa.& per Bal.in c.1.§.iniuria.de pace iur. fir. in uſib.feu.de hoc uideť tex.in l.qm̃.ff.de infa.Bal.in d.l.quoniam.& l.furti.§.pactus.eo.ti.dicit qd̃ faciens pacem nũquã intelligit confiteri delictum quo ad condemnationem. ſed Archid. ſecunda,quæſt.4.cap. in omnibus.dicit, quòd licet paciſcens uideatur fateri crimen,ut d.l.quoniam.tamẽ iſtud eſt uerum ſi aliquo dato paciſcitur,ſecus ſi gratis,vt.d.§.pa-
28 ctus.† Sed quomodo poterit fieri pax, ut per eam non uideatur quis fateri. Tancredus de Corneto in ſua compendioſa, dicit quòd fiat hoc modo, quòd dicatur, quòd hoc facit, ut euitet ſumptus litis, non quod commiſerit crimen de quo facit pacem, ut. ff. de infam. l. furti. §.

Digitized by Google

§.pactus.item alio modo,vc3,quòd is q iniuriam, uel damnum recepit,remittat per pactum omnem iniuriam,& omne damnum,quòd constaret,vel constare posset, sibi ab aliquo illatum quacunque de causa. vel iniuriatus faciat pacẽ cum iniuriato,& ei remittat iniuriam quam constat,uel cõstare posset illum sibi intulisse, quia ex hoc nihil vr̃ fateri. Alij dicunt generalius.ſ.q̃ notarius debet dicere, tales fecerunt pacem & concordiam de omnibus iniurijs,vulneribus & offensis quæ dicũtur per dictos se ad inuicem fecisse & intulisse,nam tunc non videtur fateri.

Aliud erit indicium ad delictum,si aliquis fuisset fugatus cum rumore commisso aliquo delicto.l.itaque.ff.ad l. Aquilia dicit Bar.in l.fi.ff.de quæst. facit quod ipse no. in l.de minore.§.plurium.circa med.eo.titu.

29 Aliud erit indicium ad homicidium vel aliud delictum. ſ.inimicitia,q̃ inculpatus erat inimicus occisi vel iniuriati, vt dicit idem Bar.alleg.l.1.§.cum quis.ff.de quæst. ad hoc facit quia inimicus præsumitur cogitare malum pro suo inimico,vt.ff.de his q.vt indi.l.inimicitię. & l. ex parte. & istud indicium firmat Spe. in tit.de præsum.§.species.versicu. sed pono.& versic.& idem est no.Ludouic. in l.1. §. si quis vilã. ff.ad sille.

Item dat aliud indicium quòd fuit visus facere præparamenta ad hoc,vt emere gladium,& similia. Et quòd illo fero quo factum est homicidium, fuit visus ire per aliqua loca p quæ vicinia eum non consueuerat uidere secũdum eum. ad hoc facit,quia propter locorum varietatem varia colligitur coniectura.C.si manci.ita fue.alie.l.fin. ff.de pe.l.aut facta.§. euenit,ista sunt indicia,quæ ponit Bar in d.l.fi.& ff. de quæst. remittens reliqua arbitrio iudicis.

Alia quædam indicia ponit ipse Bar.in l de minori. §. & plurium.eo.tit.vbi dicit per illum tex.quòd iudex debet aduertere qua constantia & trepidatione examinandus loqua
30 tur,& sic ista indicant aliquid iudici.† & ideo vbi alia indicia non præcedunt,tamen ex eo q̃ quis trepidè loquatur corã iudice,pauendo,& variando,possunt haberi indicia sufficiẽtia ad torturam, vnde debet iudex examinatus esse cautus vt faciat dicta eius sic varia & diuersa scribi in actis,& similiter qualiter trepidando loquebatur,& similia:ne ei possit dici q̃ fecit ipsum poni ad torturam sine indicijs fm eum.alle. Inn.in c.qm̃ꝫ fallam.de proba.vbi dicit,ille qui examinat testem debet hoc facere scribi in actis.ſ.quòd hoc dicebat trepidando & balbutiendo.& si.& Spec.in titu.de testi.§ nunc tractandum est in ver.hoc aũt scias.itẽ dicit Bar.in d.§.& plurium.qđ est valde notabile,& elegans,hoc ẽt approbat Bald. in l.præsbyteri.C.de episc.& cle. qui subdit hoc relinquendũ iudicis arbitrio,qui inquirat indicia ex alijs indicijs non ex solo pallore facici,vel trepidatione,uide ẽt ad prædicta Are. in suo opere maleficiorum in gl.in verbo,fama publica.col.
31 24.vers.9.quæro.† qui ẽt dicit,qđ habens inculpatum pro delicto in manibus, debet ipsum examinare pluribus diuersis vicibus, & continuo facere scribi oĩa dicta eius, & si reperit ipsum variare poterit ipsum,ex hoc ponere ad torturam, & repetere.Quod intellige verum,nisi torqueret reum iniuste,sine indicijs, & ipse tunc vacillaret, & variaret. quia vno fero diceret vnum,& vno fero aliud in tortura, quia omnes illę confessiones,& vacillationes,factæ illo modo in tortura etiam si essent millies ratificare non valerent,ita dicit d.Augu.de Ari.in addi.ad dictum opus maleficiorum, qui etiam ibi approbat dictum Bal.in d.l.præsbyteri.

An fama publica faciat indicium sufficiens,ad torturã, late hoc disputat Gandi.in tractatu maleficiorum, sub rubr. de qõnibus.ver.sed de vno quæro pone forte ꝓbatum, &c.
32 & tandem concludit,† qđ si cum fama concurrit unũ aliud indicium tunc poterit poni ad torturam,& hoc fm iura ciuilia,sed fm iura canonica dicit ipse cum fama faciat semiplenam probationem,& equiparetur dicto unius testis.cap. illud.de p̃sump.& c.si quis.extra d. pur. cano.cum si. tũc per solam probationem famę,quis poterit torqueri,& subdit,q̃ assessores hoc seruant cõiter,& dicit, q̃ multoties vidit obseruari,pro & cõtra per iudices,& assessores fm varias diuersorum opiniones.Sed tu serua contrarium, vt per solam famam nõ torqueas aliquẽ,nisi sit iuncta cum alijs indicijs, ita vr̃ residere Bart.in d.l.fi ff.de q̃st.& in l.de minore.§. tormẽta.eo.ti.& Saly.in l.ea quidem.C.de accu.& gl.in l.3.§.eiusdẽ. ff.de testi.& vide per Cy.in l.fi.C.de q̃st.& Bald.in c.1. §.iniuria.de pace iura.fir. & in hoc residet Are. in suo ope maleficiorũ in gl.fama publi.in ver. & an fama. & ibi ẽt do. Aug. de Ari.in addi.dicens,qđ si ipse esset assessor,poneret aliquẽ ad torturã ex sola fama,quod tñ limitat fm, quod dixit Bar. in quodã suo consilio incipiẽte,do.Paci de Burgo.nisi fama esset multum vehemẽs,quia tunc sufficeret ad torturam, & ita tenet Bald.in d §.iniuria.in 9.col. Itẽ limitat nisi cũ fama concurreret dictum iudici cum iuramento, q̃ ita denuntiauit,ic3 talem commisisse hoc delictum,fm consilium Bart. consi.186.Item limitat ubi cum fama esset ꝓbatio,q̃ infamatus esset homo malę conditionis,& vite,ita probat Gandi.in tractatu maleficiorum.sub rubrica, ex quo tẽpore possit fama incipere.in vers.sed pone,q̃ crimen. & affirmauit in fin. in d.ver.sed de vno quæro.Adde quòd dixit Bald. in d.l.3.§. eiusdem.in addi.quod vbi est uaria opi.gentium, tunc fama non est indicium sufficiens ad torturam.

33 † Quæro vlterius, an minę faciant indicium sufficiens ad torturam.Spec.ponit hanc quæstio.in titu.de præsumptio.§, species.ver.sed pone.& Bald.in l.metum.C.quod met.caus. & in l.1.C.si quis impera.male.& Cyn.in d.l.metum. & uide per Imo.& Do.in l.pachumeuius.ff.de hære.insti.& per Bar. in l.famosi.§.1.ff.ad le.Iuliam maie.& Saly.in d.l.1.& Anton. de Butr.in c.tertio loco.de proba.& Ang.in l.fi. C. de quæst. & in l.1.C.de his qui.ut indig.& Abb.in ca. scribam. de præsump.ex quorum dictis conclude aduertendum esse ad conditionem personæ.Nam si est homo potẽs exequi minas & malę famę ĩ eodem genere mali,uel solitus minas executioni mandare,& maxime si post minas statim reperitur commissum delictum, & tunc minę faciunt indicium ad torturam.

Aut minãs erat homo uilis conditionis, & impotens ad talia,uel bonæ conditionis & famę,nec solitus minas exeq, tunc secus per tex.in d.l.1.C.si quis impera.male.Adde secũdum do.Bal.de Bartolinis de Perusio in l.licet imperator.de leg.1.quòd si plura concurrant, vc3 præcedens inimicia, secundo ipsæm inæ, tertio percussio sequens, quarto si magno interuallo fuit percussus, tunc forte ex his non solum poterit torqueri sed condemnari ex contiguitate actuum, per id quòd habetur in l.3.in §.in bonis.ff.de priuile. credit. & quòd in simili not.Bartol.in l.1.in fin.ff.si quis te.li. esse iu.fue.

34 † Est & aliud indiciũ secundũ Ray.in l.iusto,in prin. ff. de vsur.quod homo reperitur occisus in loco ubi Titius erat solitus frequenter transire & conuersari nec aliud maleficiũ reperitur ibi commissum,præsumitur occisus a Titio,quod tamen intelligo concurrente alio vc3, quod Titius solitus erat alia maleficia perpetrare argum.l.si cui.§.hisdem. ff. de accu.in l.si ita.§.fin.ff.de fund.instru.Si autem istud non cõcurreret non putarem peruenięndum ad torturã per ea quæ in simili no.gl.& Bald.in l.inciuilem.& l. ciuile. C.de furt.& Bald.in fi.ff.de hære.insti.& de hoc habetur per Ludo. in l.1. §.si quis villam.ff.ad sil.Vbi inducit illũ tex. quia si ante ostiũ domus Titij reperitur corpus mortuũ præsumitur a Titio interfectũ:q̃ etiam limitãdum puto,ut sup. proxime dixi, de quo per Bar.in l.ędiles.ff.ne quid in uia publica. Quid aũt si in una domo reperit quis occisus ubi erãt quinq; aut plures & nescitur quis occiderit an contra omnes illos sit præsumptio,uel quid fiendum ponit Ludo.ibidem.

35 † Quæro an diuinatio faciat indicium puta aliquis diuinator,incantator consultus dicit qđ Titius cõmisit tale furtũ, uel Seius,an ex hoc poterit quis poni ad torturã? ego uidi fieri incantationẽ in quadã fiala,uel cũ forpicib. & cribro. Dic q̃ nõ qa talib. non est adhibẽda fides ut.l.itẽ apud Labeonẽ. §.si quis astrologus.& ibi hoc tenet Ang. ff. de iniur. facit.l. uerbum.C.de infami.dixit tñ.Bal.in quodã suo consilio incipiente.In Dei nomine amẽ quia. q.ista de tortura &c. quod licet ars maleficiorum sit reprobata.vt.l.nemo. C.de malefi. & mathe.tamen q̃nque permittit̃ quod maleficium tollat̃ p aliud maleficium,si alio modo non potest, quam per incantationem ẽt demonum vt no.in summa confessorũ per magistrum Io.de Ripa.sub rub.de impedimento ligaminis, tamen non debet recedere a Deo quicquid ore proferatur,secundum opinio.multorum theologorum, nam licitum est aliquando de aqua turbida bibere, ubi fluuius stagnantis atque deficit.Medicinę.n.omnes sumuntur non ratione delectationis,quia sunt horridę,sed solum rõne sanitatis recuperande,retinende,uel adipiscende,sicut arte, & natura manifestum est,& sępe vulnus vulneri additur vt utrunq; cure-
36 tur.Bald.ad literam in dicto consilio.† Ex hoc uidetur quòd quamuis diuinandi ars sit reprobata, tamẽ ubi magnum ex delicto immineret scandalum,forte nec Deo, nec hominibus reprehẽsibilis videretur dummodo animus a recto nõ recedat, non dico,quòd ad torturam procederetur, sed ad inquisitionem nam si diuinator aliquem inculpat poterit iudex pro illo mittere. & videre qua constantia aut trepidatione & quo rubore,& pallore loquatur, & ex hoc sumere indicium veritatis, vt.l. de minore.§.tormenta. ff. de quæstio. Item dicit Bartol. in l.si ueteri. §.eorum. ff. de priuileg. credit. quòd si aliquis accusatur,de consilio præstito ad homicidium committendum, & de homicidio, probatur per famam. Item probatur, quòd ille fuit locutus homicidę,& ille statim iuit, & occidit, sed nesciebatur, quid dixit ei: certe ex breuitate spatij temporis, præsumitur consiliũ dedisse ei,p gl.in d.§.fm eum.Item dixit Bald.in l.prima.

C.de

Digitized by Google

C.de ser.fugi.in 4.colum.quòd si aliquis locutus est ad aurē, & in illo statim secutus est factum, & præcedit capitalis inimicitia,præsūmitur mandatum,allegat Bart. ff.de acq.hære. l.qui aliena.§.si quis mihi bona.§. final.de priuile. credito. l.
37 si veteri.& argu.ff.de repu.l.dubium.† Vel si erant pariter inimici,dicit ipse,præsumam consilium,& sic in partem mitiorem,quia efficacius & durius obligat mandatum quam consilium,vt no.in c.ex consilio,de regul. iur. in sexto, per Ioan. And.Sinautem non prœcesserunt causę,tunc,nec causatum præsumo,ēt si præcesserint capitales inimicitiæ, secundum eum,& sic Bal.videtur restringere dictum Bartol.in d.l. si vē tri.solum quando quis secretę alloquitur, & ille quem alloquitur,pariter sunt inimici occisi,sed quando nulla esset inimicitia capitalis,tūc dicit,quòd illa allocutio cum facto subsequuto non facit indicium,& istud placet.Et ita puto intelligendum quod no.Bald.in l.multum. C. si quis alteri vel si. vbi dixit quod si inter Titium,& Seium fuit tractatus de occidendo Martinum per ipsum Titium postea ipse Titius occidit, presumitur quod fuerit secutus ipsum tractatum, & quòd fuerit ita ordinatum inter ipsos licet testes dicāt de finali ordinatione se nescire,& alleg.Bartol. in d.l. qui aliena.
§.si quis mihi bona,quia aliter loquitur,& in casu diuerso &
38 claro.† Item insurgit aliud indicium siue præsumptio cōtra eum qui stat armatus cum offendente quòd dederit auxiliū & fauorē. Nam ille qui se armat, de rixa,uel bello, præsumitur cogitare vt not.Bald.in l.prima,in 3.colum. C. de ser. fugi.& l.vt vim.ff.de iusti.& iure.supradicta placet retulisse cū sint exempla quotidiana & approbata a legibus,& Doc.Multa alia etiam possent poni exempla quæ iura committunt iudicantis arbitrio prudenter inspicienda prout superius dixi in princip.huius.3. quæst. princip. Adde an testes examinari super vno processu cōtra unum faciant indicium super alio processu contra alium,vide Bartol.in l.a sententia.de appella. Adde quid si iudex vidit committi aliquod maleficium & non habeat alia indicia,an ex hoc possit deuenire ad torturam.Spec.in tit.de sen.§.qualiter.ver.item debet ferri secūdum allegata.videtur velle quòd non, & ipsum tenet Bal. in l.fi.in princ.C.de appella.

SVMMARIVM.

1 *Damnari nemo potest, ex indicio semipleno seu dubitato, sed ex indicio indubitato iudicem in uiam condemnationis dirigente potest quis damnari.*

2 *Testis singularis de uisu deponens cum fama & aliis adminiculis certis sufficientem ingerit probationem in factis antiquis & delictis occulte factis.*

3 *Indicia indubitata censentur, quæ ita per legem approbantur, vt ad ipsa velit condemnationem subsequi.*

4 *Reo in tormentis confitenti non prodest confessionem reuocare, si contra eum alia reperiantur inditia.*

5 *Indicia indubitata dicuntur quando plura in unam tendentia consonantiam, veritatem indicant.*

6 *Indicium an præsumatur homicidij cōtra fugientem nudo gladio ubi quispiam reperitur occisus.*
Fuga inculpati & reperti cum mucrone made facto cruore, uehementissimum præstat homicidij indicium.

7 *Indicium certum censetur, si post mutuam duorum rixam, alter vulneratus uideatur.*
Præsumptio in quibus sufficiat criminibus, vt ad condemnationem deueniatur.

8 *Meretrix probari potest ex uerisimilibus circunstantijs, nedum tactu et actu.*

9 *Sacerdos seu præsbyter mulierem amplexatus, causa benedictionis impartiendæ hoc ipsum præsumitur fecisse.*

10 *Ciuis pecunias alicui qui ex eisdem conducit gentes aduersus ciuitatem mutuantis, an ad huiusmodi conductionem sit mutuasse præsumendus.*

11 *Indicium homicidij præsumitur contra eum qui aduersus aliquem gladium strinxisse visus est, licet non fuerit visus percussisse, si ipso fugiente alius reperiatur interfectus.*

12 *Condemnatio quando possit sequi ad minas precedentes, & quibus concurrentibus.*

13 *Iudex sola habens indicia contra delatum, quamquàm indubitata tutius per torturam confessionem delati extorqueat prius quàm condemnet.*

14 *Iudex per præsumptionem procedens, suam ualde temperare debet sententiam.*

15 *Iudex secundum præsumptiones iudicans, finib. pœnarum, ut a iure scriptæ sunt, contentus esse debet.*

16 *Condemnari ad mortem nemo potest ex indicio quamquàm indubitato.*

Quæstio.4. 1 partis.

CIrcà quartam quæstionē principa. videlicet qualia debeant esse indicia p q deueniri ualeat ad condemnationē. Super qua q-stione q̄ro primo,an qs damnandus sit ex indicijs. Dic quòd duplex est indicium,scilicet semiplenum & dubitatum, & istud dirigit iudicem in viam quæstionis habendæ.

Quoddā est indiciū plenū siue indubitatum, & istud diri
1 git iudicem in viam condemnationis.† Et primo quidem in dicio nunquam qs damnatur,vt. ff. de pēnis. l.absentem. in prin.ga sanctius est impunitum facinus nocentis relinquere,quā innocentes condemnare,vt ibi dicit tex. Ex secundo vero indicio qs pōt,& debet damnari,vt.l.si q. C.de adult.& l.fi.C.de probatio.regulariter tñ ex indicijs non est quis dānandus,cum in criminib. probationes debeant esse luce clariores,vt dicta.l.fin.C.de probatio.& habetur in l.licet impera.ff de leg.1.

Adde an confessio facta in tormentis licet non ratificata iuncta cum alijs indicijs sufficiat ad cōdemnationem. vide Saly.in l.fi.C.de proba.

2 Adde ꝙ si est unus testis de visu,cum fama, & alijs adminiculis certis & probabilibus,est sufficiens probatio in factis multum antiquis de qbus non est memoria, & in delictis q̄ occultæ fiunt,ut uoluit Iac.Bal.ſm quod recitat Host.& Abba.in c.præterea.de testi.in fi.vide Bar.in l.1.§. idem Cornelio.ff.de quęst.q dicit generaliter quòd onus testis de visu cū alijs indicijs facit plenam probationem in delictis.p text. ibi l.2.§ 1.ff.de excusa.tuto.& ibi per gl.iuncta.l.instrumenta.C. de proba.

Scđo q̄ro quid sit indicium indubitatum,uide eius diffinitionem supra in 1.q.prin.Dixit tñ Nico.de Mata. in d.l.fin.
3 prout ipsum ibi refert Bal.† quod indicia indubitata sunt ea q̄ adeo a lege sunt approbata ꝙ lex vult per illa fieri cōdemnationem sicut est exēplum in d.l.si q. Ex quo sunt indubitata legi debēt esse indubitata iudici.vt no.in l.si tutor.C.de peri.tut.aliàs iudex faceret litem suam,qa dicunt indicia indubitata. Q̄ñque tñ nō sunt talia indicia q̄ sunt à lege approbata,sed sunt iudicis religiosi arbitrio commissa, tñ simul collecta,indicant indubitabiliter veritatem,vt est exēplum in q-fessionibus per tormenta extortis,q̄ non per se,sed cum perseuerantia,vel fama,vel verisimilitudine facti,uel alijs adminiculis indubitabiliter indicant veritatem.vt.l.sancimus.& l.
q scientiam.ff.de pe.& l.1.§.diuus.ff.de q̄st.ſm Nico. de Mata.quòd intellige qñ sunt plura indicia valde proxima vero, sicut est vnus testis de veritate facti,& duo testes de extraiudiciali confessione facta per delinquentem cum confessione extorta per torturam,& sic præcedentibus legitimis indicijs quamuis postea confessio talis sit reuocata, quia tunc bene faciunt indicium indubitatum,secus si indicia essent læuiora per ea q̄ nota.Bar.in l.fi.ff.de q̄st.in illa.q.an sufficiat unū uel
4 plura indicia.& ita intelligo gl.ī l.2.§.ætas.ff.de excu.tut.† Ex quibus habemus notare quod non ꝓdest cōfitēti in tormētis reuocare cōfessionem si ꝯ se sunt alia indicia, quia coniūcta cum confessione q̄q̄ extorta per tormenta indicant indubitabiliter veritatem,nisi reuocans probaret cōtrarium, uel clare,uel per alia indicia:quod est notandum secundum Bal.in d.l.fin.

Itē ponit exēplum idē Nic.de Mata. ubicūque ex qualitate & multitudine indiciorū indicat ueritas oculis mentis iudicis sicut clara lux ostēdit ueritatē corporis.exēplū in eo q in gressus est quandā domū & post modicā horā auditus est clamor mulieris,& statim uisus est q ītrauit exire cū gladio sanguinolēto,& uisa est mulier in facie vulnerata,vnde dubitat an esset ꝓbatū de vulnere ꝯ illū,& uidebat quod nō,quia nō fuit uisus vulnerare, & qa non ꝓbat hoc esse qđ ab hoc cōtingit abesse.ut.C.de probatio.l.neque natales.pōt.n. esse qđ hæc mulier vulnerauit seipsam,tñ dicendū est esse sufficiēter probatum,qa non præsumitur ipsāmet sibi uulnus intulisse sed quod passa sit ab inimico,ſm Nic.de Mata.Patet ergo quid sit indicium indubitatum,nam ea sunt quæ sunt approbata a lege.

5 †Itē qñ simul plura collecta & in unam consonantiā tendē tia indicāt īdubitabiliter ueritatē ut.C.de q̄st.l.milites.§.oportet,ſm Bal.melius facit qđ no.in l.2.§.ætas.ff.de excusa.tuto. & l.1.in prin.ff.de q̄st.& ibi,alijs argumentis ita ꝓbationi ad mouet ut sola cōfessio seruorū deesse uideat.& l.q̄ro.§.fi ff. de ædil.edi.q̄ solet allegari ut ibi dicit Bal. qđ ex multis indicijs insurgit plena ꝓbatio.& qđ qñ indicia sunt multa ex his colligat uiolenta præsumptio quæ sit sufficiens ad condēnādum tenet etiam dom.meus Io.de Monte Sperello in l.admonendi.ff.de iureiur.qui dicit de hoc esse tex.in l.excipiuntur.ff.ad sille.& do.Catal.de uiso,in quodam suo ꝯsi.pro quo require in litera,a,ad cartam.474.

Digitized by Google

Item Bart. ponit aliud exemplum de inditio indubitato
6 in l. 2. ff. de fur. † ꝙ si aliquis fuit visus aufugere cum gladio euaginato. & reperitur aliquis mortuus, ex hoc comprehenditur manifestum homicidium, quòd ille talis illud commiserit per illum tex. sed in hoc exemplo Ange. ibi tenuit ꝯriū si aliter non probatur, quia potuit ille esse de auxiliantibus.

Item potuit ille percussisse, sed non exanimasse. vt. l. item illa. §. si plures. ff. ad leg. Aqui. & probatio debet esse necessario concludens. vt in c. in præsentia. de proba. Dicit tamē qđ vehementissimum facit indicium ad torturam fuga diffamati & inuenti cum cultello maxime tincto cruore. & ita practicatur ꝑm eum, pro hac Ange. opi. facit quod not. Bald. in l. conuenticulam. C. de epis. & cle. vbi dicit quòd quoties ꝯtrarium eius quod testis dicit stare potest cum veritate rationis, nunquam dictum testis probat necessario: sed ita est hic igitur &c. de hoc etiam vide inferius.

Aliud exemplum de indicio manifesto ponit Saly. in d. l. fin. C. de proba. ex quo dicit deuenire posse ad condemna-
7 tionem † Pone duo rixantur ad inuicem, in qua rixa, vnus percutitur, & vulneratur: testes examinati dicunt quòd non viderunt quando fuit talis percussio, sed viderunt eos adinuicem rixantes, & statim dimissa rixa viderunt quod ille erat percussus & vulneratus: certe ex hoc resultat indicium indubitatum ex quo deueniri valeat ad condemnationem.

Item adde quòd licet in criminalibus regulariter ex præsumptione deueniri non valeat ad condemnationem vt habetur in l. licet Impera. ff. de leg. 2. tamen secus est in criminibus quæ de sui natura secrete patrantur, vt in adulterio, sodomia, simonia, & similia. ex quo in istis est difficillimum habere claras ꝓbationes per id quod habetur in d. l. si qui adulterij. C. de adulte. & in c. ex literis. & cap. illud. & cap. 3. loco. de proba. in capitu. præterea. el 2. de testi. & not. Bartol. in d. l. 2. ff. de furt. & d. l. capite quinto. ff. de adulter. & vide de hoc per do. meum dom. Bald. de Barholinis in d. l. licet imperato.

8 Item dixit Iaco. Butr. in l. neque natales. C de proba. quòd ꝓbatur ꝙ aliqua sit meretrix nō probato tactu & actu, sed probatis circunstantijs vt plurimum verisimilibus, ut quia passim scholares intrabant domum ipsius de die & nocte, ga qñ scholaris loquitur cum puel a non præsumitur dicere Pater noster. ita dicit Bald. ibi, & refert in l. fi. de hære. instit. Itē dixit Bar. in l. fi. ff. de fur. quòd si aliquis deprehenditur in domo vbi erat pulcherrima mulier, quod iste est manifestus adulter, & ita dicit debere intelligi. d. l. capite quinto. Moder. Doct. dicunt hoc esse verum quando probaretur etiam aliquod ex signis venereis, de quibus in d. l. quòd ait. in princ. ff.
9 de adul. per glo. & Bart. † hoc tamen fallit in sacerdote siue presbytero, quia si amplexaretur mulierem, præsumitur facere cā benedicendi, uel ad pœnitentiam exhortandi dicit glo. 11. q. 3. absit, refert Spe. in tit. de præsum. §. species. circa princi. sed ab hac benedictione & exhortatione liberet nos Deus.

Item si officialis tempore sindicatus aufugit de loco vbi gessit officium, præsumitur contra eum de omnibus quærelis de eo factis, & ex hac sola præsumptione damnatur vt. C. omnes tam ciuiles quàm milita. l. 1. & l. cōsiliarios. C. de assesso.

Item si maritus ter denuntiault alicui ne loquarur cum uxore sua quia habet ipsum suspectum de adulterio, quòd si postea inuenit eum loquentem cum ea & hoc probatur, præsumitur ipsam adulterasse, & ex hac sola præsumptione damnatur, ut in auc ut lice. matri & auię. §. is quoque. collat. 8. & C. de adulte. auc. si quis sæpe.

10 † Item sunt quidam qui dicunt quòd si aliquis mutuat alicui pecunias, & ille accipiens statim conduxit gentes contra ciuitatem mutuantis, quòd ille mutuās præsumitur mutuasse ut illa gens conduceretur & quòd fuerit conducta de dicta pecunia, & tunc dicūt esse præsumptiones iuris & de iure ar. l. fi. C. de pign. & quod ibi Bald. & in l. si uentri. §. in bonis. ff. de priuileg credi. ita dicunt ipsi in l. 3. ff. ad legem Iuliā. maiest. Adde ad id quod superius dictū est de uiso aufugere cum gladio euaginato & aliquis reperit mortuus qđ ex hoc colligit indubitatum indicium de homicidio contra illum, ut uoluit Bart. in d. l. 2. ff. de fur. Idē uoluit Thomas de Piperata ut refert Io. Andr. in titu. de proba. §. 1. uer. 13. & Bart. in l. 2 §. fi. ff. de adulte. & Bald. in auc quas actiones. C. de sacro. eccl. & in l. neque natales. C. de proba. & l. fi. eod. ti. & in l. fin.
11 ff. de offi. proconsu. & leg. † Et idem dicit ibi idem Thomas, ꝙ uisus fuit admenare cultellum, licet non uisus fuerit percutere, & postea ibi reperit interfectus, & postea uisus fuerit fugere, & apparet ꝙ erat sibi inimicus & fama laborabat ꝯ eū, & idē si probatur qđ Titius erat inimicus Seij. de qst. l. 1. §. ꝓterea, uel qđ tpe occisiōis erat in loco uel qđ receptauit occidentem, uel qđ occidens erat familiaris, uel domesticus, uel qđ Titius iactabat se qđ Seium fecerat interficere, uel ꝙ inter eos offensæ ꝓcesserant. Sed Io. Andr. tenet ibi quòd ista indicia nō sint sufficientia ad condemnationē, sed ad torturam, & idē tenet Io. de Imo. in l. fi. ff. de hære. instit.

Et istud est tutius, dicit Aretinus in opere maleficiorum. In gl. in uerbo, fama publica in uer. qro an unū indiciū, & idē tenet ibi dñs Augū. in suis additio. qm̄ istę probationes non cōcludūt, quia poterat esse qđ ille qui aufugiebat cū gladio euaginato quicquid fecit, ad suam defensionē fecit, & dicit hoc esse de iure uerius, uide tu tñ oīno de his ꝑ Abb. in c. tertio loco. de probat. ubi bene loquit: & qui uidetur residere cum opi. 1. Tho. de Piperata.

12 Item licet ex minis ꝯ aliquem factis nō resultet ꝓsumptio ꝯminantem de delicto ad condemnationē, ut dicit Specu. iu tit. de præsum. §. 2. circa fin. per tex. 2. q. 8. c. sciant, tñ pōt dici ꝙ si multa ꝯcurrant, primo ꝓcedens inimicitia, 2e cūdo ipse minę, tertio ipsa ꝓcussio sequēs, quarto qđ sine magno ꝓteruallo fuerit secuta, tūc forte ex oīb. istis poterit ꝯdemnari, & maxime ex contiguitate actuū ꝑ id qđ hr̄ in l. 4. §. in bonis. ff. de priuile. credi. & qđ no. Barto. in fi. in l. j. fi. si qs testa. li. es. iu. fue. & etiam fuit de mente Bald ꝑ illū text. in l. j. C. si quis impera. male. & etiam fuit de mente Dyn. in suo tracta. de qst. de inimico uiso exire de domo occisi cū gladio sanguinolento, ita dicit dom. meus do. Bal. de Bartholinis in d. l. licet impera.

Item de istis indicijs indubitatis, uide omnino per Gan. in opere maleficiorum sub rub. de indicijs & præsum indubitatis, de quibus ad condemnationem deueniri potest, qui ponit multa exempla, & de illo qui exiuit cameram cum gladio sanguinolēto pallidus. Item đ capitali inimico. Itē quòd unus uidit admenare, item quod fugit.

13 † Notādū tñ qđ l3 ex indicijs indubitatis qs damnari possit absq; alijs probationib. ut superius dictū est, Tutius tñ & melius faciet iudex q non habet alias probationes, q̄ dicta indicia indubitata, si extorquet cōfessionē per torturā. ut. l. si excepta. in fi. C. de male. & mathe. ita elegāter dicit Bal. in l. milites. C. de qst. & ita ēt sentit licet nō ita clare in l. fi. C. de hære. insti. qđ est menti tenendū: l3 dubiū sit, ꝙ ubi de crīne liquet non d3 ꝓcedi ad torturā, ut. l. quoties. C. de qst sed forte pōt rñderi illud hr̄e locū qñ liquet ꝑ alias ueras ꝓbationes, quā per indicia ēt manifesta uti est in casu nr̄o. Aduertendū tñ est notabiliter ꝙ ubi iudex iudicat ex ꝑsumptionibus multū debet tēperare suā snīam, & maxime ne condemnet ad pœnā corporalē iuxta no. ꝑ Inn. in c. afferte, ga ueriſimile de ꝑsumpt. qđ colligit ibi ex snīa Salomonis q licet ex ꝑsumptione adiudicaret uni mulieri filiā, non tñ condēnault aliā mulierē ad mortē, ad quā ex morte pueri ueniebat condēnāda.

14 Itē vult Spec. in tit. de ꝑsum. in §. species vers. in summa, † dicēs qđ ubi iudex ꝓcedit ꝑ ꝑsumptionē valde debet tēperare suā snīam, & tardus debet esse ad infligendū pœnā corporalē, uel pecuniariā, arg. 2. q. 1. nomē. & c 1. Idem uoluit do. Cardi. Anto. de Butr. & Imo. in d. c. ga verisimile. & Oldr. in cōsi. 192. quod incipit, uiso diligēter. & Pet. de Anch. in tr̄a, semel malus. 9. col. & Abb. in c. 2 de coha cle. & mulie. & in ca. at si clerici. §. de adul. de indicijs. & in c. auditis. de ꝑscr. & Bal. in l. fi. C. de proba. dicēs quòd ubi ꝓcedit ex ꝑsumptionib. imponit mitior pœna, & quod non pōt imponi pœna corporalis, quia ꝓpter inopiā ꝓbationis minuit pœna. Subdit tñ quòd licet qñ ꝓcedit ex præsump. mitigat pœna, tñ qñ pœna habet certos fines nunquā pōt ex qualitate ꝓbationū exaggerari,
15 vt. l. gñaliter ī prin. ff. de decu. ubi est tex. nota. † & ideo iudex d3 esse ꝯtētus finib. pœnarū, ꝓut sūt scriptę a iure ꝑm eū. vñ pōt dici qđ aut loquimur in ꝑsumptione iuris, sc3 qñ iudex vult ferre snīam ꝑ quandā ꝑsumptionē quā lex exꝑsse approbat in crīalib. & tūc pōt ꝯdēnare ī pœnā corporalē, uel pecuniariam ꝓut disponit, vt d. l. si qui adulterij. C. de adul. & ita t3 Abb. in c. accedēs. de sim. & ita intelligit do. Aug. de ari. in addi. ad opus maleficiorū. in gl. in uerbo, fama publica sup uer. qro an vnū iudiciū uel plura. & ita dicit esse intelligēda dicta doc. max. Abb. in c. j. de iudicijs. in 13. dol. Aut loqmur in ꝑsumptiōe hoīs, & tūc aut cū illa cōcurrit cōfessio criminosi extorta ꝑ torturā, & idē: aut nō cōcurrit confessio prædicta, & tūc aut sumus in pœnis a iure exꝑsse limitatis & habet locū dictū Bald. aut in pœnis arbitrarijs, & habet locū dictū Inoc. & Spec. vide omnino ad p̄dicta per Bal. in d. l. q multum bene loqtur de triplici probatio. in criminalib. Itē limitat p̄dicta idē do. Aug. ibidē nisi ageretur de puniēdo aliquē pecuniariter, uel pœna leui corporali, puta fustigationis. tex. est in l. 2. §. qa plerūq;. ff. de off. ꝑfec. vig. ubi ex culpa ꝑsūpta, qa incendiū ꝑsumit culpa illa habitantium potest quis fustigari.

Sed tu potes dicere iō hoc esse qa lex approbat exꝑsse hāc ꝑsumptionē vñ erit idē ꝓut supra dictū est. Itē idē do. Aug. ibi dē dicit qđ Io. And. in addit. Spec. in tit. de ꝓbatio. §. fi. uers. 13. limitat alio modo, vc3 nisi iudex se moueret ex ꝑsūptiōe violētissima, & ita refert Inn. in c. afferte. de ꝑsumptio. Adde ad omnia p̄dicta, Gand. in opere suo maleficiorum, q nobiliter

Digitized by Google

16 liter dicit quod vidit in practica obſeruari.† & ita omnes ſa
pientes Bononiæ volunt,quod nullus poſſit capitaliter con
demnari ex indicio quantumcunque indubitato,ſecus ſi ve
niret imponenda pœna pecuniaria. Adde vnum menti tenē
dum quod dixit Bald.in dicta l.ſi qui adulterij, quòd condē-
natus ex præſumptione iuris,& de iure,non poteſt appellare
per illum tex.qui dicit talem haberi pro confeſſo & conui-
cto.& per l.2.C.quorum appel. An autem confeſſus in tortu
ra appellet ſcribit Bal.in d.l.fi.C.de prob.

SVMMARIVM.

1 *Indicia & præſumptiones contrariis eliduntur præſumptionibus, & in-*
diciis.
2 *Conuerſatio præcedens monſtrat qualis unuſquiſque ſit præſumen-*
dus.
Fama bona theſaurus ineſtimabilis,& lilium ſuaue perolens.
3 *Indicium per teſtem ſingularem habitum eliditur aliis refragantib. cir-*
cunſtantiis.
4 *Indicium homicidii contra aliquem ortum ex minis & inimicitia, eliditur ſi abſentia & diſtantia probetur a loco homicidii tempore.*
5 *Præſumptio affirmatiua per negatiuam tollitur.*
6 *Indicia contra delegatum grauiora eſſe debent his quæ pro ſe habet vt torqueri poſsit.*

Quæſtio.5. 1.partis.

CIrca quintam quæſtionē principalem quæ eſt,quomodo & qualiter tollā
2 tur & elidantur indicia.† Dic quòd tollantur in-
dicia & præſumptiones per contrarias præſumptiones & in
dicia,ut dicit Bar.in l.fin.C.famil.hercis.nam licet præſumat̄
ꝙ damnum datum ſit potius a vicinis quam ab alijs, vt not.
Ia.Butr. & Bart.in l.ſi ita.§.final.ff.de fund.inſtru. & ſuperius
fuit dictum:tamen hæc præſumptio tollitur & eliditur ꝑ bo
nā & laudabilem famam & cōuerſationem, quia pro bono
præſumitur bonum & bene & prudēter viuere, ut dixit Bal.
3 in l.1. C.loca. circa finem.† Vita enim præcedens magnam
partem confert ad præſumēdum quòd quid ſit,vnde caueat
vnusquiſque ab infamia,quia non ſolum in eo de quo eſt in
famatus ſed etiam in alijs grauat eius opinionē vt extra de
reg.iur.c.defleat peccator.& no.in l.2.C q teſta fac.poſ. ſed
bona fama eſt theſaurus hominis ineſtimabilis & iocundus,
& ſicut lilium dat ſuauitatem odoris.verba ſunt Bald in l. 1.
C.de confeſſis.in 4.col.Item licet præſumatur cōtra aliquē
de furto,ſi probetur quod exiuit de illa domo de nocte, in
qua furtum cōmiſſum fuit,& quod habeat aliquid ſub mā-
tello,tamen ſi probatur quod ille talis erat magnus merca-
tor,uel talis conditionis quòd non ſit ueriſimile furtum cō-
miſiſſe excludetur illa præſumptio ex conditione perſonę,
3 ita dicit Ang.in l.milites. C.de quæſtio.† Item indicium qđ
ſumitur ex vno teſte de veritate, poteſt elidi ſi aliæ circunſtā
tiæ refragantur,ſecundum Io.Andr.in cap.cum in contem-
platione.de reg.iur.vt refert Bald.in l.2. C.quorum ap. non
re.Et ideo ſi teſtis deponeret ꝙ vidit talem ſolum ſubtrahe-
re & portare de loco ad locum unum lignum,quod nō fer-
rent decem homines,hoc probato indicium illius teſtis elidi
tur:deficit enim eius dictum in veriſimilitudine.l.milites.§.
oportet.de quæſtio.Nam impoſſibili poſito in eſſe,nullum
ſequitur contingens.l.filium.1.reſponſo.ff.de his qui ſunt ſui
4 vel alie.iur.† Et ideo licet contra accuſatum,vel inquiſitum
de homicidio Titij probentur inimicitiæ capitales,& minæ
de occidendo,& propter hoc reſultet indicium ad torturā
tñ illud indiciū tollitur,ſi accuſatus probet ſuam abſentiā &
diſtantiam a loco homicidij tempore quo illud fuit cōmiſ-
ſum,ꝙ nullus ſecundum naturam poſſet illuc accedere ad il
lud faciendum recedendo de illo loco & accedendo ad lo-
cum homicidij,præſumptio enim quæ tollitur probatur qđ
ſit impoſſibilis,ut.d.l.filium.&dicit ibi Bal.ꝙ præſumptio ni-
5 hil operatur ubi uerita sincontrarium probatur.† Item præ
ſumptio affirmatiua tollitur per negatiuam. Item vbi nō po
teſt haberi certa probatio, recurritur ad præſumptionem:
ſecundum eum præſumptio ergo tollit præſumptionem, vt
d.ll.& l.diuus.ff.de in integr.reſtitut. & d.l.ſi qui adulterij. C.
de adul.ubi dicit Bal.no.quod non creditur id quod non eſt
veriſimile euidentib. indicijs,& idē dicendum eſt in ſimilib.
de hoc ēt per Bal.in l.nō ignorat.C.qui accu.nō poſſ.ī 2.col.
6 Illud eſt bñ notādū ꝙ qñ torquēdus hz aliqua indicia ꝑ ſe
habēt eſſe indicia magis grauia ꝙ ſe,ita qđ ꝓponderēt, ita ut
ad torturā deueniri ualeat.dicit Bar.ꝑ tex.ibi in l.1.§. ad qō-
nē ver.nec facile.ff.de q̄ſt.itē Bal.no.dixit qđ ſi teſtator excul
pauit reū,puta de eius morte inculpatū,qđ ꝑ hoc reus non
poterit ex indicijs torqueri,q̄ habet indiciū innocētiæ ꝑ ſe,
vt.l.1.§.paulus.ff.de ope.lib.ſi tñ liquido cōſtaret de crimine
punietur,vt l.2.ff.ad ſilleia.ita dicit ipſe in l.1.in vlt.col.C.cō
munia dele.quod eſt notan.ad hoc etiam quod no.Bald.in l.
iuriſgentium.§.ſi pacificar.ff.de pac.

SECVNDA PARS TRACTATVS.

DE TORTVRA ET QVAESTIONE.

Diuiſio.

Primo quid ſit quæſtio,& vnde dicatur.
Secundo quid appellatione quæſtionis contineatur.
Tertio in qua cauſa debeat haberi quæſtio.
Quarto qui poſſint torqueri,& qui non.
Quinto qualiter peruenerí debeat ad quæſtionem.
Sexto quis ſit effectus torturæ & quæſtionis.
Septimo qualiter puniatur torquens aliquem indebite.
Octauo ſubnectam aliqua notanda communia de indi
cijs,& quæſtione.
Nono & vltimo deſcribentur aliqua in practica malefi-
ciorum non inutilia iuuenib. latrunculatoribus,ubi ſub epi
logo recolligentur quaſi omnia quæ in hoc tractatu conti-
nentur.

SVMMARIVM.

1 *Quæſtio eſt veritatis inquiſitio per tormenta, & cordis dolorum fa-*
cta.
Territio læuis,quæſtio non dicitur,abſque dolore cordis,
2 *Quæſtio a quærendo dicitur vel inquirendo,quod per eam negotii ueri-*
tas inquiratur.

Quæſtio prima ſecundæ partis.

CIrca primum dic quod
1 quæſtio† eſt inquiſitio veritatis per tormē-
ta,& cordis dolorem. Nam nuda, & lęuis
territio abſque dolore cordis non dicitur
quæſtio in iſta materia. ut. l. item apud La-
beonem.§.quæſtionis.ff.de iniur.& l.1.§.quæſtionum. ff.ad
Sille.Ita diffiniunt Azo in ſumma de quæſt.& Odof. in quo-
2 dam ſuo tracta.quæ fecit de quæſtionibus.† Et dicitur quæ-
ſtio a quærēdo,uel inquirendo, quia per eam inquiritur ſeu
quæritur veritas negotii de quo diſputatur,& ad illuminan-
dum ueritatem fieri debet & non aliter,vt.l.cura falſum, &
l.hoc quod placuit.C.de quæſt.

SVMMARIVM.

1 *Quæſtionis appellatione quæ cenſeantur uenire.*
2 *Carceratio uel detentio ſimplex,an ueniat quæſtionis nomine.*
3 *Confeſsio tormentis adhibitis facta uel prope tormenta,dicitur metu tor-*
mentorum facta.
4 *Territio læuis dicitur ſi quis tantum ad funem ducatur.*
Confeſsio non dicitur metu tormentorum facta in carceribus quando nō
denegantur alimenta.
5 *Confeſsio metu iormentorum facta non cēſetur,ſi iudex delato torturam*
minetur.
6 *Tortura ſiue quæſtio uariis inſtrumentis & modis dari poteſt.*
7 *Iudex torquendi carnem ſcindens ut confiteatur, capitepleCti debet ſi*
moriatur.

Quæſtio ſecunda ſecundæ partis.

CIrca ſecundum vꝛ quid contineatur
appellatiōe qōnis.† Rñ
deo,continef carceratio facta de aliquo vt non co
medat donec dicit negotiū de quo q̄ritur.Item qualitercū-
que per uim & tormēta qs cōpellit̄ ad aliquid dicēdū vī qō,
& qōnis verbo ꝛtinet̄ l.itē apud.§.qōnis.ff.de iniu.& l.1.§. qō
nē.ad Sil.Itē negatio cibi dī qō.l.necare. ff.de lib. agn. Item
chorda.l. Decuriones.C.de q̄ſt.& l.nullus.ff.ad leg.Iul.maie.
2 Itē q̄libet uis illata ꝓſonæ,vt.l.fi.C.de aboli.† Sed an ſimplex
carceratio,uel detētio cōtineat̄ appellatione qōnis uel tor-
mentorū,vī quod non,qm̄ carceratio & detētio fit ēt nullis
ꝓcedētib.indicijs,& ad ſolā cuſtodiā:q̄ſtio uero ſiue tormē-
ta nō fiūt niſi ꝓcedentib.indicijs vt.l.1.§.diuus.ff.de q̄ſt.,ꝓpter
qđ dicit Ang.in d.l.itē apud.§.qō qđ ſi ſtatutū ꝓhibet aliquē
torqueri ſine ſcīa priorū,qđ nihilominus poterit carcerari
abſq; ipſorū ꝛſcīa dūmō carceratio ñ ſit cū denegatiōe cibi
& idē tenuit ī l.nemo.C.đ exacto.tri.Idē fm quoſdā ſi carce-

Digitized by Google

ratio eſſet periculoſa alicui ratione loci,uel ratione infirmitatis,vel inferret infamiam,ratione qualitatis perſonæ detẽtę,quia tunc poteſt dici ineſſe tortura in detentione ſecundum eos.

3 † Sed hic quæro quando dicatur confeſſio facta metu tormentorum.Reſpondet Bar.in d.l.1.§.diuus ſeuerus.ff.de q̃ſt. quod tunc dr̃ facta metú tormẽtorum quando eſt facta adhibitis tormentis,vel ita facta prope tormenta aliquo ligato & præcedentibus minis de ponendo ad torturam,non autẽ quælibet leuis territio facit videri confeſſionem eſſe factam formidine tormentorum ſed debet eſſe poſitus in tormentis,vel ductus ad ea. Item ſi eſſet in carcere in quo de fame & frigore multum patiebatur,nam tunc formidine tormentorum videtur facta arg. ad hoc. ff. de iniur. l.item apud. §. quæſtionis.facit.ff.de vi & vi arma.l.3.§.ſi quis viſus.dum dicit,ſufficit terror armorum,ſecundum Bar.

4 † Dixit tamen Ang.in d.§.quęſtionis.quòd ſola ductio ad funem eſt lęuis territio,ſed ductio & ligatio benefacit videri confeſſionem extortam metu tormentorum,quia ibi ineſt terror cadẽs in conſtantem virum,vt.l.interpoſita.C. de tranſac.eſt enim timor proximus torturę,argumen.l.1.C.de ſicar.

Item dixit Bal.quod manicis ferreis ligatus dicitur torqueri in l.1.C.de cuſto.reo. Confeſſio autem facta in carcerib. in quibus non denegatur cibus non dr̃ facta metu tormentorum,per dicta ſupra proxima.q. & ideo talis confeſſio valet & nocet confitenti,ita tenet Bald. in l.1. C. de cõfeſ. in 6.col.& per conſequens non requiritur q̃ in ea perſeueret per ea q̃ dicemus in 9.q.prin.ſed Gandi.in tractatu malefic.in rub.de q̃ſt. & tormentis.in verſ. dictum eſt ſupra.tenet quod ſufficiat eſſe pęnes torturã licet nõ fuerint ligatę manus de retro vt dicatur confeſſio facta metu tormentorum
5 ubi reſpondet ad d.§. quæſtionem.† dicit tñ q̃ ſi extra locum in quo homines torquentur,iudex dixit, aut confitearis aut ducam te ad torturam inferẽdo ſibi terrorem, propter hoc non dicet cõfeſſio facta metu tormentorum, quia eſt læuis territio per d.§.quæſtionem.& cum hoc videtur tranſire do. Augu.de Ari.in addi.ad tractatum maleficiorum Aretini in gl.in verbo,fama publica,in antepen.

Adde quod Bar.in l.nouiſſime.per illum tex.ff.quod fal. tuto.aut.voluit quòd dicatur confeſſio facta metu tormẽtorum ſi tantummodo apud torturam quis fuerit ſpoliatus ſolum & non ligatus nec minatum ſibi de tortura ſi non confiteatur, & ibi dicit quòd ſemel habuit hoc de facto Florentiæ.

Et q̃a ſupradictum eſt,quid contineatur appellatione tor-
6 mentorum,ſcias † q̃d multis varijſq; modis & inſtr̃is utũtur latrũculatores & iudices maleficiorum.Nam q̃dam dant ei & immittunt aquã p̃ nares,in qua ẽt nonnulli imponunt calcem obſtructo ore bibentis,q̃d genus torturæ,vt audiui, eſt periculoſum ne ex eo ſuffocetur tortus.Quidam ponunt taxillum in oſſe pedis q̃ vulgariter dr̃ loſſo pazzo.Quidam ponunt muſcionem in ventre,ſiue vmbilico,& de ſuper ponũt citatum ad includẽdum illum,ne poſſit egredi.Quidam torquent cum lingua caprina hoc modo,quia lauant pedes torquendi cum aqua bene ſalita,& ligato torquendo ſuper ſcãno,faciunt vt capra cum lingua lambat plantas pedũ quòd libenter facit p̃p̃ auiditatem ſalis,& audio q̃ iſtud eſt duriſſimum tormentũ,& ſine periculo. Quidam torquent in mittendo virgas inter digitos manus ſtringendo cum chordula.Quidam utũtur chorda,ligatis manibus poſt terga, quod genus torturę cõiter eſt in vſu,& vnumquodque prætorum ex publico habet tale inſtrm̃ vt videmus vbiq̃; & iſtud eſt a conſuetudine communiter approbatum,& ẽt de iure. vt.l. nulli.C.ad leg.Iul.maieſta. Sed in iſto debet adhiberi maxima diligentia,& debet moderatè adhiberi,aliàs ſolent multa pericula incidere. Alij ligant ſolum unam manum ad funem,& ſinunt ſic pendere ſuper terram. Audiui ẽt, q̃ dantur detento ad comedẽdum carnes multũ ſalitę, & denegãt potum. Aliqui lauant pedes torquendi.& plantas inungunt larido porcino,& ligato torquendo ſuper ſcannum, faciunt, vt plantę pedũm uergant̃ uerſus ignem validum,& ſic iuxta ignem ſinunt permanere.

De modis aũt & inſtr̃is aliquib. torquendi creduliter,ponit Bald.in l.1.C.de emẽ.ſeruorum ubi dicit per illum tex. in
7 verbo,laniauerit.† nota q̃d q̃tra iudices q̃ ſcindũt alicui carnes vt confiteatur crimen,nam ſi moritur tortus in tormentis,iudex iſte debet decapitari tanquam homicida. & Angel. in l.nemo carcerem.C.de exacto.tri.lib.10.dicit no.tex.contra iudices qui propter delectationem inueniunt nouã ſpeciem tormentorum,hi enim appellantur iudices irati,& perueꝛſi,& ratione peruerſitatis dominus confundet eos,quia ſunt perpetuo ignorantes. Sapientes enim talia ab horrent, & virtutum illuminatione, ſcientiæ formam propagant, reliqui vero actibus impijs ſe exaltare dicentes, confundunt eorum famam apud bonos & graues inceſſanter inquinantes.

SVMMARIVM.

1 *Quæſtio ſeu tortura applicari poteſt in cauſa criminali criminaliter agitata.*
2 *Seruus in omni cauſa & in omni crimine iudicis arbitrio torqueri poſſe ſed liber in grauibus tantum & criminalibus.*
3 *Iniuria perſonalis dicitur graue delictum.*
4 *Delictum leue quod dicatur & quæ leuis iniuria.*
5 *Tortura etiam locum habet ſi de crimine ciuiliter agatur.*
6 *Cauſæ ciuiles in quibus differant a criminalibus in materia torturæ.*

Quęſtio tertia, ſecundæ partis.

TErtio principaliter quæro
1 in qua cauſa ſit habenda quæſtio & tortura. † Rñdeo q̃d in criminali cauſa non eſt dubium ſi criminaliter agitur,vt patet per totum titulum. ff. & C.de quæſt. & maxime in l.1.& l.edictũ.ff.eo.& l.milites.§.oportet.C.eo.titu. & dixit gl.in d.l.1.q̃d in quolibet crimine habet locum tortura,& per conſequens tam in publico,quã in priuato crĩne poteſt q̃s torqueri,facit q̃d no.gl.& Doc.in l.verbũ. C.de infa.
2 Aduerte tñ q̃d non pro oĩ crĩne põt q̃s torqueri.† Sup quo dic,q̃d aut loquimur in ſeruo,& tunc põt arbitrio iudicis in oĩ cã torqueri,& in oĩ crĩne.vt.l.ædictum.ſup.alleg.& ibi per Doc.& per Bar.in l.diuus.eo.tit.& per Gandi.in tit. de q̃ſt.& tortu.in ſuo opere maleficiorum.Si aũt loquimur in hoĩe libero,& tunc in cauſis crĩnalib. & grauibus põt torqueri. In læuibus aũt criminalibus nõ,vt hr̃ in dictis iuribus:unde male faciunt iudices q̃ pro quibuſcunq̃; læuibus iniurijs faciũt quem poni ad torturã:iſta ſunt verba Papienſis in ſua practica in forma inquiſitionis in gl.in uerbo, hæc eſt quędam inquiſitio circa.12.col.

Sed nũc cadit declarare q̃d dicatur læue crimẽ & læuis
3 iniuria.Nã Bar.in l.non ſolum.§.ſi mandato. ff.de iniur.† dicit q̃d q̃libet iniuria p̃ſonalis dr̃ delictũ graue. ſed Papienſis vbi ſup. dicit q̃d trahere quẽ per capillos.uel ꝗtra aliquẽ proijcere lapides,eſt læue crimen.Bart.aũt in d.§.ſi mandato.dicit q̃d læuia delicta ſunt illa in quib.non requirit̃ dolus.vt dare damnũ.Itẽ q̃n filius patri,uel libertus patrono nõ eſt obediẽs.Itẽ q̃n quis eſt repertus cũ armis,uel ire de nocte,& his ſimilia,ut ludere.& idẽ dicit in l.leuia. ff.de accu. vbi ẽt dicit ut ſuperius dixi quod delictum commiſſum ĩ perſonam eſt graue.q̃d Ange.ibi dicit eſſe uerũ niſi opinio illius patriæ aliud uelit ut eſt Florentiæ,ubi p̃cutere pugno reputat̃ læue. Itẽ dicit Bar.in d.l.læuia.q̃d quodlibet delictũ ẽt commiſſũ dolo,ramẽ in re parua ut eſt furtũ rei paruę eſt delictũ læue.
4 Adde q̃d delictũ læue dr̃ crimẽ abigeatus,furtũ domeſticũ,& læuis iniuria uerbo illata ſecundum Spec.in tit. de execu.ſen.in §.nunc dicendum uer.42.ubi uide ut hæc refert & ſequitur dom.Marian.Socy.in cap.1.de libel.obla.in 47.fallen.Item Ang.in d.l.læuia.dicit quod læuia delicta ſunt quando læuis pœna imponitur non attento aliàs ſit de iure læue, uel graue,& uide glo.in c.cũ illorum.de ſen. excommun. in verbo,membri.quæ dicit quòd relinquetur iudicis arbitrio quæ dicantur crimina læuia, uel non:quam gl. approbat do. Aug.de Ari.in addi.in tract.malefic.in glo.in uerbo. hæc eſt quædam inquiſitio.col.15.

5 Sed quæro quid ſi de crimine agitur ciuiliter,an erit locus torturæ.Rñdeo quod ſic,ut etiam dicto caſu, quis torqueri ualeat ut.l.ſicut.C.de fal.& ibi etiam per Bal. qui dicit quod tunc debebit mittius agi.Sed an in ciuili cã põt adhiberi tortura? Dic q̃d ſic,ſed tunc demum cum aliàs ueritas ſciri non poteſt niſi per torturam.l.diuus.in prin.ff.de q̃ſtio.ut not. gl. in l.ex liberto.in princi.& eſt tex.in l.quoties.C.eo.facit.l.ſuper.& l.hoc quod placuit.& l.interrogauit.& l.final.eod. tit. In ſubſidium ergo in ciuili cauſa ꝗenitur ad torturam. ut
6 d.l.diuus.† Sed ſecundum hoc in hac materia torturæ nulla uidetur differentia inter ciuiles & criminales cauſas, dic ſecundum Bart.quòd immo eſt differentia nam in cauſa ciuili & pecuniaria torquentur ſerui;& non liberi,vt.l.ædictum. ff.de quæſt.& l.ũ quis decurio.& l.ubi falſi.C. de Fal. hoc tamen intelligo quod etiam in cauſa pæcuniaria liber non torquetur in ſe ut dicit Bar.in aliũ bene torquetur ſi uacillat ut d.l.ex libero.Q̃d qualiter intelligatur dicam inf. in 4.q. prin. Item dicit Bar.quod nõ ita de facili peruenitur ad torturam in cauſa ciuili ſicut in criminali,& graui.ut d.l.diuus.ubi ipſe hoc ponit,putat tamen quòd nõ ex omni cauſa quis ſit torquendus,ſed in hoc aduertendum iuxta diſpoſitionem. d. l. ædictum.& d.l.ex libero.

SVM:

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 Torqueri possunt liberi & serui, liberti, & statu liberi.
2 Libertus ut liber est torquendus, & in eisdem casibus.
3 Confessio mulieris prægnantis, facta in tormentis nulla est.
Tortura existente illicita, irritatur quicquid sequitur ex ea.
4 Liber homo, tam in se, quàm in alys, torqueri potest, præcedentibus indicijs.
5 Indagatio exquisitissima non sit quando pro crimine ciuiliter agitur, sicut quando agitur criminaliter.
6 Clericus in testem inductus non est uacillans torquendus.
7 Diuites bonæ opinionis & famæ in duobus tantum casibus torqueri possunt.
8 Hominibus uilis conditionis in testimonium admissis, non adhibetur tãta fides quanta alijs.
9 Testis non est torquendus in eum, contra quem fecit testimonium non inuitus.
10 Domesticus non debet torqueri in eum cuius est domesticus.
11 Testis qui non est omni exceptione maior non debet torqueri in causa ciuili.
Tortura non datur, nisi delictum certo sciatur.
12 Testis an possit torqueri non præcedentibus indicijs.
13 Testes non debent torqueri, nisi signis quibusdam contra reum præcedẽtibus.
14 Maleficio domi commisso, torqueri possunt ibidem existentes tempore cõmissi maleficii.
15 Disputatio an sit fienda super indiciis contra testem habitis, sicut super his quæ contra reum habentur.
16 Dictum testis ualidius dicitur cum tortura factum quàm quod sine.
Minor quatuordecim annis nec in se nec in aliis torqueri potest.
17 Impubes secundum ius commune non potest testis esse.
18 Impubes cum tortura leui ad instructionem potest interrogari.
19 Milites & ueterani non debent torqueri.
20 Decuriones & eorum filii non sunt torquendi.
21 Decurio infamis torqueri potest & pro crimine falsi.
22 Nobiles, aduocati, & Doctores an possint torqueri.
23 Doctores legum, & aliarum scientiarum, personaliter cap. ad iudicẽ trahi, aut quouis modo vexari non possunt.
24 Exceptio quælibet in crimine læsæ maiestatis cessare debet.
25 Surdus & mutus a natura torqueri non possunt.
Seruus in quibus casibus in dominum torqueri possit.
26 Seruus communis pluribus, ut pluribus, torqueri potest in caput alterius dominorum.
27 Seruus patris torqueri potest pro morte filij.
28 Seruo uel uolenti uel torto non creditur contra dominum.
29 Libertus in caput patroni non debet torqueri.
30 Reus & accusator in crimine falsi possunt torqueri.

Quęstio quarta secundæ partis.

1 QVarto principaliter quęro q̃ possunt torqueri, & qui non. † Respondeo q̃ torqueri, possunt oẽs tã liberi quàm serui, & tam liberti, q̃ statuliberi, vt patet in multis iurib. & potissime in l. si quis decurio. C. de fal. & l. primũ C. de q̃st. & l. ex libero. & l. vnius. & §. testes, & l. 1. §. qõni. ff. eod. tit. q̃ oẽs loquunt̃ de qõne & tortura liberi hominis. Item patet in l. 1. circa principium. & in §. seruum municipũ. & §. seruũ mariti. & §. si seruus. & §. si serui. & in §. in cã. & in l. hæreditarij. & l. si quis viduam. ff. de quæst. & l. 1. & 2. & l. cum testm̃ & l. hoc quod. C. eo. in quibus hr̃ q̃ serui torquentur. Item de statu libero patet quod torqueatur in l. edictum. §. fi. iuncta gl. ff. eo. & l. 1. §. sed in eo. ff. ad Sil. Item de liberto patet et̃ quod sit torquendus, vt l. 1. §. si seruus ad
2 hoc. ff. de quæst. † Nam libertus torquetur vt liber in his in q̃bus liber homo torquetur secundum glo. ibi. Item torquet̃ tam masculus vt sup. dictis legibus quàm fęmina, vt d. l. cum primum. C. de quæstio. quod est uerum nisi sit prægnãs, nam tunc non torquetur quamdiu prægnans sit. l. prægnantis ff. de pœn. vbi plus dixit glo. quod etiam post partum depositũ per 40. dies non torquetur. & illam glo. tenet And. de Pisis & Bald. in lectu. in l. impera. ff. de statu homi. & est ratio, quia intra 40. dies post partum non est fortis mulier ad subeunda tormenta secundum eos. & idem tenet Bar. in d. l. prægnantis. Addens rationem, quia si inter. 40. dies torqneretur, cum sit debilis, moreretur & iudex excedens modum puniretur, debet ergo differri, donec sit fortis ad torturam f̃m eum. Et
3 plus uoluit Bal. in d. l. imperator. † q̃ si mulier prægnans torquetur & confiteatur, quòd non ualet talis confessio facta in tormentis, quia cum illicita sit tortura, non ualet quod sequitur ex ea, argu. l. maritus. ff. de quæstio. secundum eum quod est notandum. Et hoc quod de muliere pręgnante dictum est, habet locum etiãm si sit pręgnans ex alio quã marito, vt l. ex seruorum. §. pen. ff. de statu homi. Et idem si est pręgnans de pauco tempore puta. 10. vel 20. dierum secundum Bal. in d. l. mulier. §. fin.
4 Quod † autem dictum est de libero homine, quòd torqueri potest est uerum tam in se, precedentibus indicijs, ut l. fin. ff. de quæst. & l. milites. §. oportet. C. eod. tit. & l. sicut. & l. si quis decurio. C. de fal. & l. proditores. ff. de remi. quàm etiam in alios. scilicet ut testis, vt l. ex libero. & l. vnius. §. testes. ff. de quæst. & l. nullius. C. de asser. tol. l. nullam. C. de infa. iuncta gl. adde quod Bal. in l. milites. C. de quæstio. dicit q̃ testis vilis torquetur sine indicijs, uide inferius de hac quæstio. in uer. sed quæro an debeant præcedere. Primum tamen dictum intelligo in causa criminali, scilicet ut liber in se torqueatur precedentibus legitimis indicijs. vt d. ll. & forte etiã
5 si de crimine agatur ciuiliter per d. l. sicut. † non tamen fit ita asperrima indagatio quando ciuiliter pro crimine agitur sicut quando criminaliter ut no. glo. in l. 2. eod. tit. & Bal. in d. l. sicut. secũdum autem dictum ut torqueatur in alium vt testis, intelligo in duobus casibus scilicet si uacillat ut d. l. ex libero. & si facto interfuisse dicatur. vt l. vnius. §. testes. & l. is cui. ff. de quæst. Et intelligo si ipse dicit se facto non interfuisse, & per alios conuincitur de mendatio quòd interfuit & sufficit quòd per unum testem tantum ad minus qui sit dignior ipso negante hoc dicatur, secundum Bar. in d. §. testes. An autem hoc sit verum quòd liber homo productus in testem possit torqueri, uel non, distinguit Bar. in d. l. ex libero. quòd quidam sunt liberi homines positi in dignitate clericali, & isti nõ possunt torqueri, sed aliàs de falso puniunt̃
6 ut l. præsbyteri. C. epiſcop. & cler. secundum Barto. † licet ergo clericus testis inductus vacillet testimonio, tamen non torquetur. Quid autem sit de iure canonico. Bald. in dict. l. præsbyteri, remittit ad nota. 6, quæstio. prima, præsbiteri. el secundo. & per Archi. ibi]: & uide ibi per Inn. in c. quoniam contra falsam. de proba. & meliusin ca. cũ in contẽplatione de regul. iur. & plenius per Paul. de Eleaza. in capit. grauis. de depo. Quidam alij sunt positi in dignitate, uel nobilitate, vel officio sęculari, & isti possunt torqueri in vno casu tantum scilicet si vacillent, & sic aures iudicis obtundunt, vt. l. nullũ. C. de testi. in prin. & dicit Barto. quod quando testis uacillat debet facere scribi per notarium, & notarius debet scribere qualiter iudex dixit quod testis vacillabat, & hoc debet facere tolum audiente & intelligẽte teste. Alleg. Inn. & Io. And. in nouella in d. cap. quoniam contra. & idem uoluit Ang. in
7 auc. vt ſponſa. lar. §. insuper. colum. 9. † Quidam alij testes nõ sunt positi in aliqua dignitate, & tunc si sunt diuites, & bonæ opinionis, non possunt torqueri, nisi in duobus casibus. primus scilicet si vacillat, secundo si conuincatur de mẽdacio, quia asserit se non interfuisse negocio, & ab alijs cõuincitur q̃ interfuit, ut d. l. vnius. §. testes. Quidam sunt liberi homines, viles artes exercentes, obscuri & ignoti forsan, & isti secundum quosdam, nunquam admittuntur, nisi cum tortura in auc. de testi. §. si uero ignoti. & §. si huiusmodi. & ibi gl. quam videtur tenere Azo in summa. C. & auc. de testi. sed Bar tol. improbat hanc opin. per tex. in l. diuus. §. final. ff. de quæstio. vbi deportatus in insulam, & etiam statuliber non torquetur, sicut alij liberi homines, & tamen constat eos esse viles, obscuros, uel humiles. Propterea tex. in d. §. si vero ignoti ad hoc vt torqueatur, requirit duo, scilicet quòd sint viles & ignoti. Item quod tentant corrumpere veritatem, & tunc
8 possunt torqueri, ideo dicit Bar. † quòd isti viles homines admittuntur ad testimonium sine tortura non tamen adhibetur eis tanta fides sicut alijs ut d. l. 3. ff. de testa. in princip. possunt tamen torqueri in casibus, primo si uacillant ut d. l. ex libero. & dict. §. si uero ignoti. secundo si cõuincantur de mendacio. vt d. §. testes. tertio quando sponte uadunt ad testificandũ, ut d. §. si uero ignoti. in uer. festinantes. & probatur. 5. quæstio. 5. §. hi qui. ita dicit Barto. in d. l. ex libero. Illud tamen est bene notãdum quòd ubi testes torqueantur, sufficit torqueri duos, vel tres factum scientes, nam refrenãda est tortura. de naufrag. l. quoties. lib. 11. ita dicit Bal. in dict. l. data opera. C. qui accu. non pos. adde quod tortura testium non fit seruata forma. l. custodias. de pub. iudi. Alexan. in d. l.
9 vnius. §. iudex de quæstio. † Item non torquetur quis in eum in quem inuitus testimonium non dicit. l. j. §. si seruus bona fide. in fine. ff de quæstio. Qui autem sint illi qui inuiti non testificantur in aliquem habes in l. 4. & 5. ff. de testi. & dixit Bart. in d. §. si seruus. quòd tales torti & alioqui testificantes non probant sufficienter etiam ad indicium loquitur tamẽ sub dubio per uerbum, forte, de hoc tamen an testis qui nõ debuit examinari examinatus faciat indicium, fuit dictum
10 supra & uide Bartol. in l. si maritus. ff. de quæstio. † Item nõ torquetur domesticus in eũ cuius est domesticus. ut l. maritus. ff. de q. & l. 1. ad quæstionem eo. tit. facit. l. pen. ff. de testi. Et qui dicantur domestici, nota. in l. etiam. C. de testibus & l. pridem. C. de quæsti. cum si. & aduerte notãter qd̃ si aliquę exceptio-

Digitized by Google

exceptiones obstant testi torquendo, vt ipsius fidē infringāt dictæ exceptiones debent examinari & discuti antequam testis torqueatur ne superuacuo & absque causa torqueat. casus est secundum Barto. ibi. l. 1. §. si quis dicatur. ff. de quæstio. & ideo si de maleficio esset unus testis tantum qui sciret veritatē rei, & ille nō esset omni exceptione maior, & sic nō faceret indiciū, ēt si plene probaret, in casu quo alias testis deberet torqueri, iste nō torqueret, cū tortus non faciat indicium. Et idē in ciuili, ubi unus testis omni exceptione maior, facit deueniri ad iuramentum necessarium, ut l. in bonę fidei. C. de iureiurand. & l. admonendi. ff. eodem titulo.

11 † Nam licet in ciuili causa testis etiam torqueatur, vt not. in dicta. l. ex libero. ff. de quæst. tamen hoc casu testis, si non est omni exceptione maior non torquebit, qa ēt tortus plene deponens non facit semiplenam probationē, cū non sit omni exceptione maior. vt. d. ll. no. p doc. qđ est valde notandū. Item not. quod nunquam uenitur ad torturā testium, vel principalium, nisi prius constet de delicto. l. 1. §. item illud. ff. ad Silleia. ad idem tex. in l. si quando. C. vnde vi. vbi dixit Bal. qđ qñ lex, uel statutum disponit aliquid contra delinquentē prius debet constare de delicto, sicut si statutum loquatur quod potestas habeat arbitrium torquendi homicidam, nam primo debet constare de delicto, commissum, & sic mortuum esse, & de corpore mortui, aliàs nemo debet torqueri, vel nisi concurrant alia quę debent concurrere in tortura. vt. l. 1. §. 1. ff. ad Sille. secundum eum, sed male seruatur in practica, quia statim quod aliquis dicit sibi aliquid subtractū absque eo quod constet subtractum, torquentur suspecti de

12 furto. † Sed quæro an debeant præcedere indicia ad hoc ut testis possit torqueri. Bald. in l. milites. C. de quęst. dicit, quod ad hoc vt testis torqueatur non est necesse quod præcedant indicia, sed pōt torqueri, vt si sit vilis persona, uel uaciller, vel præsumatur scire ueritatem quam tacet. C. ad legem Iuliam de Sica. l. fin. & facit. l. 3. in uers. ad uerisimilia causę. & l. interrogari. C. de quæstio. & per Dyn. in c. sine culpa. de regu. iur. in 6. & Cy. in l. fi. C. de quæstio. facit de adul. l. si postulauerit. §. pen. & in auc. de testi. §. si vero ignoti. ita dicit Bal. ibi Bart. in l. 1. §. idem cornelio. ff. de quæstio. dicit q̄ testes non debēt torqueri si non præcedant indicia. immo si essent torti sine indicijs non crederentur secundum eum. Sed Bart. non declarat cōtra quem debeant præcedere indicia, an cōtra principalem, uel contra testem. Sed idem Barto. in d. l. 1. §. quæstionem. dicit q̄ debent esse aliqua indicia cōtra testes, quod ipsi debent hoc scire, uel quia ipsi vacillant, uel quia aliqui dicunt eos interfuisse, ut. l. ex libero. in princip. & l. unius. §. teste. ff. de quæstio. Et istud est uerius, quod etiam sensit Bald. dict. l. milites. licet male explicet, immo videtur seipsum inuoluisse. Dixit etiam Bartol. in l. 1. in princip. ff. de quæstio.

13 † q̄ debent apparere aliqua signa contra reum priusquam testes torqueri possint per illum tex. nō ergo indistincte torquendi sunt testes, sed ita demum fiscant aut scire debeant veritatem negocij directo, uel per aliqua indicia, & de hac scientia uera, uel prętumpta debent apparere indicia, puta qa testis dicit quandoque se scire, & quandoque negat, & sic ille uacillat, propter q̄ præsumitur scire ueritatem, & uelle occultare ipsam, & tunc torquetur, ut. d. l. ex libero. Item si testis negat se interfuisse negocio, đ quo quæritur, & alij testes dicunt illum interfuisse, uel illum confessum esse interfuisse, & tūc etiam præsumitur scire ueritatē, & ipsam uelle occultare, nam tunc ēt torquetur, ut l. unius. §. testes. & l. is cui. ff. de

14 q̄stio. † Item si maleficium est factum domi, certe existentes in illa tpe maleficij torquētur, quia scire præsumuntur quæ fiunt in domo. casus est in l. fi. C. de sica. & in l. in adulterij q̄stione. C. de adul. & ibi dixit Bald. q̄ illi qui sunt in domo. præsumuntur scire ea quæ fiunt in domo, & non alij. Et hinc est q̄ rōne istius p̄sumptæ notitiæ torquent q sunt in domo. facit. ff. locati. l. dominus horreorū. C. de repudi. l. consensu. §. super seruis. & de testi. c. ueniens, f̄m eum, qui etiam dixit in dicta. l. fi. de sicar. q̄ illi demum sunt torquendi, qui præsumuntur scire veritatem, & ideo absens non præsumitur scire veritatem, & per consequens non torquetur, vt. l. 1. §. hoc autem senatus. ff. ad sillen. secundum eum, facit. l. 1. §. sed si eos. ff. de magist. conue. Item si maleficium factum est in cōuicinio, torquentur vicini qui præsumuntur scire ueritatē maleficij ibi commissi, & propter hoc etiam torquentur, argum. ad l. consensu. §. super seruis, secundum Bal. sit ergo cōclusio quod testis contra quem est præsumptio, & indiciū q̄ sciat uel scire debeat veritatē negotij potest torqueri de iure, non aliàs, de hoc etiam per Bald. in l. non solum. C. de adult.

15 † Sed tunc q̄ro, an super his indicijs q̄ testem habitis disputabitur, sicut disputatur de indicijs habitis q̄ aliquem, qui torquet in seipsum de quo in l. custodias, p Bar. & alios. ff. de publi. iudi. rñdet Bar. in l. unius. §. testes. de q̄st. qđ non, qa in hiis non d3 hñi disputatio cū aduocatis, sed committitur iudici & ita debet intelligi. l. is cui. ff. de q̄st. & in auct. de testi. si vero ignoti. & C. de testi. l. nullum. f̄m Bar. Itē notandū, q̄ si testis ante torturam dixit vnum, deinde tortus dixit oppositum, statur secundo dicto facto in tormentis: secus aūt si non fuisset tortus, tunc staretur primo, nisi dictum suum incontinenti mutasset antequā diuertisset a iudice. vt no. gl. in auc. de testib. §. quia vero. prudens tñ assessor faciat unicū tm̄ dictum reperiri scriptum f̄m Barto. & Ang. in l. si postulauerit. §. pe. ff. de adul. & ita etiam ad literam tenet Bal. in l. non solum. C. de adulte. cōtra istud tamen vī facere quod no. Bar. in l. eos.

16 ff. de Fal. † Item no. quod validius est dictum testis cum tortura quàm sine tortura, ut in auc. de testi. §. 1. & ff. de probat. l. cū probatio. dixit Bar. in l. 1. §. quæstioni. ff. de quæst. Et hęc dicta sufficiant circa torturam testium faciendam uel nō faciendam, quam materiam non inuenies ibi ita plene redactam. Item ab illa regula, qua dictum est supra q̄ liber homo torquetur, excipiuntur quædam personæ. Excipitur namq; minor 14. annis, qui nec in se nec in alium torquetur. l. de minore. in prin. & l. ex libero. §. 1. ff. de quæstio. licet tamen non torqueatur ea tortura qua torquentur maiores, tamen cedi possunt habena siue corrigia, uel ferula uel aliter terreri, ut. l. impubes. ff. ad sil. & l. excipiuntur in prin. eod. titu. Item tex. in d. l. de minore. videtur quòd minor 14. torqueri possit tāquam maior in crimine læsę maiesta. & quod fidem faciant in dicto crīne, ad hoc facit tex. in l. nullus. C. ad leg. Iul. maiesta. Ex hoc dico, q̄ si ex forma statuti minor. 14. ad testificādum habilitaretur, quod hoc casu poterit torqueri minor, de quibus dixi supra. & idem in quolibet inhabili & minus

17 idoneo de iure cōi, quod est notandum. † Sed pro declaratione prædictorum quæro cum impubes de iure communi non possit esse testis, vt. l. 3. §. l. Iul. & l. in testimonium. ff. de testi. & tortura fiat ad illuminandum veritatem negotij de quo q̄ritur vt. l. cum falsum. & l. hoc quod placuit. C. de quæstio. quō facta est lex de ipso impubere cum nullum esset dubium de hoc, contra. l. quod Labeo. ff. ad Carbonia. & l. ancillæ. C. de furtis. Respondeo f̄m Bar. in d. l. de minore, qđ torquetur non vt plene probet sed q̄ faciat indicium nō plenū sed qualequale vt. l. 1. §. impubes. ff. ad Sille. & not. in l. tale. C. de his quib. ut indig. f̄m Bar. in l. maritus. ff. de quæst. sed Bal.

18 in dicta. l. tale, dicit no. ex gl. hic posita † q̄ impubes cum leni tortura interrogatur, non ad condemnationem, sed ad instructionem. Non tamen est intelligenda de infante qui qđ videt ignorat. Omnis enim lex de habili loquitur. d. l. excipiuntur. & C. ne sacrum baptis. re. l. 2. ita dicit ipse ibi: de hoc est gl. in l. inuiti. la. 2. ff. de testi. ubi gl. vult quòd pupillus in criminalibus facit indicium, dummodo sit proximus pubertati & doli capax, sentit tñ gl. quòd non faciat plenum indiciū, dum dicit, aliquod indicium &c. & sic concordat cū doctrina Barto. de hoc tamen not. per Specu. in titu. de teste. §. 1. ver. item excipitur quod est impubes. & Bal. in l. seruos. C. de testib. Itē quæstio ē, torquetur senex in decrepita ætate constitutus secundum Odo. in dicto suo tractatu. & Gandi. in suo tractatu maleficiorum sub titu. de quæstio. ver. q̄ personæ possunt torqueri, per l. tertiā, § ignoscitur. ff. ad sil. dictū est satis equum, sed tex. si recte inspiciatur hoc non probat, quia loquitur in eo qui tenetur iuuare dominum suum, sed si propter ætatem decrepitam non potest excusatur, & ideo non torquetur, sicut ille qui iuuare posset. pro hoc tamen dicto facit quod not. Bald. in l. quid ergo. §. pęna grauior. ff. de

19 infam. † Item milites & ueterani non ignominię causa missi & ipsorum filij non torquentur, vt. l. milites. in princip. C. de quæstio. & l. nullus. & l. milites. C. ad lege Iulian. maiesta. Sed quid de militibus nostri temporis an torqueri possint. Cyn. in l. tertia, C. ad leg. Iul. maie. vult quòd sic cum nō sint proprie milites, & idem vult Angel. in l. milites. ff. de quæstio. quos refert & sequitur Aretin. in tracta. malefic. in glo. fama publica. columna 23. in versicu. sexto, quæro. & idem approbat. d. Angel. ibi in addi. dicunt tamen quod Salycet. in l. prima, C. de iur. & fac. ignoran. tenet contrarium scilicet quod milites nostri temporis non possunt torqueri, & idem dicit uelle Guilielm. de Cun. in l. penultim. ff. ex quibus causa. & istud dicit approbari per Modern. in l. Centurio. ff. de vulgar. & pupilla. & per prædicta uidetur quod episcopi non possint torqueri, cum ipsi teneant culmen dignitatum. capitu. uenerabili. de præbend. facit de concessione præbend. capitu. dilec. ita tenet Paul. de Eleaza. in capitul. grauis. de

20 pen. † Item decuriones & eorum filij idem priuilegium habent ut non torqueantur, ut l. diuo Marco & l. decuriones de quæstio. C. & per hoc dicit Bald. in d. l. decuriones. quod idem est in primoribus & ancianis & consiliarijs qui loco decurionum habentur, sed Odofredus in d. suo tractatu de quæstion. in fine. & Gandin. in suo tractatu maleficiorum

Digitized by Google

ficiorum in tit. de quæst.in versi. supra dictum est, decuriones dicunt ꝙ hoc non seruetur de consuetudine, nam licet de iure sit verum quod priores & consiliarij ciuitatum sint loco decurionum.l.nulli.ff.quod cuiusc. vni. no. & l. si pupillus.§.decuriones.de uer.sign.& glo.in rubr.& in l.2. C. de iure fisci.lib. 11. & dicit Gand. vbi supra quòd de consuetudine ita uidit obseruari quod torqueantur,& consuli per sapiẽtes in ciuitate Bononiæ, sed hoc an sit obseruandum dicam
21 inferius.† Aduerte tamen quod istud quod dictum est de decurionibus fallit in eo qui commisit crimen falsi. nam in eo crimine torquentur,vt l.si quis decurio.C.de fal. Item fallit nisi decurio esset infamis secundum glo.in d.l. diuo marco. Item qui olim fuit decurio similiter non torquetur. l. nihil. in fine.C.de quæst.& l.fi.ff. de decur. Et idem in prioribus & ancianis consiliarijs ciuitatum. nam qui olim fuerunt in dicto officio non possunt postea torqueri dixit Bald. in d.l.nihil. Item parentes decurionum eodem priuilegio vtuntur quo ipsi decuriones,vt l.si matrem.C.de pen. & ff.eod.titu.l. minores.§.iste fere.uer.parentes quoque. & licet illi tex. loquantur in pœnis tamen idem videtur in tortura, quia ista parificantur,vt l.milites in prin.& l.diuo marco.C.de quæstio.
22 † Item dicta regula fallit in nobilibus hominibus qui etiam de iure torqueri non possunt,vt hoc tenet etiam Odofre. in d.suo tractatu. Quid autem de doctoribus & aduocatis an sint exempti a tortura.Odofre.in d.suo tractatu circa fin. arguit pro & contra. Et primo vr quod non possint torqueri nam milites torqueri non possunt vt supra dictum est, sed aduocati & patroni causarum dicuntur militare,vt C.de aduocatis diuerso.iudi.l.aduocati.& facit.l.fori.eodem tit.in fi. ergo nec aduocati possunt torqueri. Item miles non potest exigi ultra quam facere potest ut l.miles.ff.de re iudi. vnde idem est in aduocato, per eandem rationem. ut tenet ibi gl. & sic miles & aduocatus paribus regulis priuilegiantur. & pro hac parte ultra ipsum adduco quod not.Bart.in l.3.C.de
23 professo.& medi.lib.10.† ubi notabiliter dixit, quod doc.ll. & aliarum scientiarum non possunt personaliter capi,vel ad iudicium duci,vel alio modo uexari. & sic familia potestatis non debet eos pro armis scrutari, secundum eum ibi.facit etiam ultra Odofre.l.omnes.C.de decur.lib.10.ubi positi in dignitate non torquentur, non distincto in qua dignitate positi sint: unde dicit Bartol. not. quod decuriones & alij positi in dignitate non torquentur.sed doctores & aduocati positi sunt in dignitate,ut patet ex no.p Bar.in l.1.C.de dignita. lib.12.ergo torqueri nõ possunt.ad idem facit d.l.nullus. C.ad legem Iuliam maiesta.ibi aut dignitatis a contrario sensu.In contrarium facit quia nulla lege cauetur, quod doct.& aduocati sint immunes & exempti a tortura,ergo sine lege loqui non debemus.l.illam.C.de colla.Odofre: factis hinc inde argumentis,soluit pro prima parte, quod sit uerũ de iure quod non possunt torqueri,sed de consuetudine, quæ est legum interpres,bene torquentur,secũdum eum, & ita etiam dicit Pau.de Leaza.in dicto capit.grauis. de deposito. dom. Ang.de Are.in tract.maleficiorum in glo.in uerbo,fama publica.colu.21.in uersi.6.quæro, & ita legi aliquos modernos tenere, dicentes nunquam vidisse talem consuetudinem obseruari.& ita puto tenendum in iudicando & consulendo, etiam stante dicta consuetudine,quæ de iure non ualeret,vt
24 dicetur inferius.† Sed prædicta limita, quia omnes dictæ exceptiones cessant in crimine læsæ maiestatis. ut l.de minore. 2.respon.ff.de quæstio.& l.nullus.C.eod.titu. Vide etiam per Are.in tractatu maleficiorum in glo.in uerbo, che hai tradita la tua patria,in prin.Item in crimine proditionis ut l. deser torem.§.his qui ad hostes.& l.proditores. ff.de re milita.Idẽ videtur in crimine simonię dixit glo.in d.l.nullus per text. in l.si quenquam. C. de epis. & cle.ibi ad instar publici criminis & læsæ maiestatis accusatione proposita a gradu sacerdotij retrahatur.Idem etiam esset dicendum in maleficis, & mathematicis,& alijs similibus,de quibus loquitur. l. & si excepta.C.de male.& ma. Adde idem esse in crimine falsi, vt l.si quis decurio.C.de fal.& idem in priuato carcere ut l. 1.C.de priua.carce.ut de de his duobus in d.l. si excepta in glo. 2.& quoniam superius dictum est, ꝙ aliqui doct.dicunt ꝙ de cõsuetudine non seruatur, ꝙ positi in dignitate non torquean tur,immo aliqui dicunt, ꝙ Bononię viderunt seruari contrarium. Quæro posito ꝙ constaret de tali consuetudine in aliquo loco,an illa valeret & esset seruanda.Dic ꝙ non, secundum Bar.in l.omnes iudices.C.de decu.lib.10.& ita refert & sequitur Bertachinus in suo repertorio in uerbo tortura, qui loquitur de militibus, & etiã tenet Lud.in singulari,primi anni.371.quod incipit,milites & doctores, quem refert & sequitur.d.Augu.de Ari.in addi.ad tractatum Are. maleficiorum in gl.in uerbo,fama publica.in d.uersi. sexto quæro.
25 † Vlterius quero an surdus & mutus a natura possint torqueri,vt confiteantur delictum a se commissum, & de quo apparent indicia? Respondeo reperi Bal.in quadam apostilla in l.1.C.de confess.qui in simili videtur tenere ꝙ non, quia talis non potest damnari nisi ex dictis testium.Item adde ꝙ supradictę fallentię in quibus habetur ꝙ positi in dignitate nõ torquentur.Fallunt nisi hoc fiat de scientia principis & principe consulto,nam nullum priuilegium aut dignitas hic impedit dicit tex.expressus in l.nullus.C.ad l.iul.maiesta.& prædicta uera quãtum ad torturam liberi hominis.Serui ẽt quãdoque non torquentur, nam seruus contra dominum non torquetur exceptis criminibus adulterij, fraudati census & læsę maiestatis,ut.C.de quæst.l.1.ff.eod. tit.§. diuus Antoninus.& §.item seruus.& §.cum quidam,& §.si serui.& l.de incest.cum l.seq.& l.diuus.§.ex quibus.& l.extraneo.cum multis simi.eo.tit. Item non torquentur serui non solum in dominum præsentem,sed etiam in præteritum,vt l.unius.§.seruus.ff.de quæst.& hoc ob memoriam prioris domini, vt ibi. & facit ad hanc rationem.l.pen.C.eod.tit.in fin.& hoc quocunque modo fuerit seruus alienatus, saluo quàm propter delictum domini,nam tunc contra dominum torquetur,vt l.1.§.idem numero.ff.de quæst.Et prædicta sunt vera non solum domino inuito,sed etiam ipso uolente,seruus non torquetur in eum.l.seruos.C.de quæst.Item seruus non torquetur contra dominum nec pro domino.l.pridem.C.de quęst. Item seruus communis non torquetur in caput alicuius dominorum suorum ut l.hoc quod placuit.C.de quæsti.& l.cõstitutione.eod.tit.hoc tamen fallit quando socius diceretur occidisse socium,vt d.l.hoc quod placuit.& d.l.extraneo.C. de quæst.Item fallit in quæstione successionis,quando disputatur ad quem hæreditas pertineat,quia plures asserunt se hę redes,vt d.l.hoc quod placuit.& d.§.de quæstione.& l.hæreditarij.ff.de quæstio.Item fallit cum quæritur de facto serui, vt l.de communi seruo.ff.commu.diui.& l.interrogari.C.de quæstio.& ad hoc facit.l.quicunque.& l.cum seruis.C.de ser.
26 fugiti.& quod ibi per gl.& doct. † Item fallit quando seruus est communis pluribus,ut pluribus,vt in seruo ciuitatis, vel alterius vniuersitatis,vt l.1.§.seruum municipum.ff. de quæstio.nam his casibus seruus communis torquetur in caput alterius ex dominis suis. Item torquetur seruus in caput domini,quando de domino ipsius quæritur, vt l. quoties.C.de quæst.Item torquentur serui hæreditarij, cum de falso testamento quæritur,vt l.patre.§.fin.ff.de quæst.& l.cum testa. C. eod.tit. Item si propter successionem disputatur de statu ingennitatem uolentis,nam tunc etiam toquentur serui, vt l. super statu.C.de quæstio.Sed dictorum casuum ratio potest assignari,quia serui hoc casu non possunt clare & firmiter dici alicuius donec patefactum sit quis sit iustus successor, vt not.glo.d.l. quoties. Item seruus qui tempore accusationis non erat accusati,si ab ipso emitur pendente iudicio & processu,tamen in ipsum torquetur in l.seruus ad hæc ver. sed & eum.ff.de quæst. Item seruus castrensis peculij filij non torquetur in patrem neque filium. l. de minore. §.1.ff.de quæst.
27 Item seruus patris non torquetur in filium, vt ibidem. † Pro morte vero filij torquetur seruus patris,& contra pro morte patris torquetur seruus filij,vt in §.si pater.ff.ad silan.Item seruus redhibitus non torquetur in caput emptoris.l.etiam. ff.de quæst.Item in causa liberali non torquetur seruus, vt l. de minore.§.final.ff.de quæstio.vbi glo.hoc late examinat.& l.si quis ne quæstio.eod.tit. Item seruus non torquetur contra possessorem hæreditatis, licet quæstionem de hæreditate patiatur.l.ex libero.§.fi.ff.de quæstio. Item non torquetur contra dominum putatiuum,& bonęfidei possessorem,vt l. 1.§.si seruus.ff.eod.ti.vbi idem dicit in libero homine bonęfidei possesso pro seruo. Item serui non torquentur in dominum in q.stupri,vt d.l.extraneo.2.responso.ff.eo.tit.Idem
28 in causa simplicis incestus, vt l.de incestu. de quæstion.ff.† & in tantum est prohibita tortura serui in dominum, ꝙ etiam seruo sponte confitente aliquid de domino suo, vel etiam per tormenta non creditur,etiam si dominus consentiat tor ture,ut de primo est text. in l. vnius. §. seruo,de secundo est tex.in l.1.§.item seruus.& de utroque in d.l.1.§. diuus Antoninus.de tertio est tex. in d.l.unius.§. seruus nec.ff. de quæst. & l seruos.§.eodem.titul. Sed quid de seruo mariti, an torquetur in caput uxoris.tex.est quòd sic in dicta.l.1.§.seruum. ff.de quæst. & idem videtur in seruo vxoris vt torqueri possit contra maritum,quia eadem est ratio ar. l. illud. ff.ad leg. aquil.Item seruus non torquetur contra tutorem vel matrẽ domini sui nisi in tutelari causa.vt l.2.C.de quæs.Torquetur tamen seruus in dominum si vxor occidit virum vel vir vxorem.vt l.fi.C.de sica.& alios casus ponit tex.& glo. in d.l.1.C. de quæst.& dixit Bal.ibi, quod in istis casibus in quib. seruus torquetur contra dominum in illis torquetur monachus cõ
29 tra Abbatem,quod est notandum.† Item libertus nõ torquetur contra suum patronum.vt l.1.§. si seruus bona. uersi.sed nec libertum.& fi.si seruus ad hæc.& l.de minore.§. tormenta.ff.de quæst.& l.pridem.C.eod.Hoc tamen fallit in casibus de quibus in d.l.1.C.de quæst.secundum gloss. in d.l.pridem.

Statuliber

Digitized by Google

Statulibet similiter non torquetur contra hæredem donec pendet conditio libertatis in pecuniarijs causis.l. diuus. in fi. de quæst.ff.quod fallit quãdo fuerit particeps delicti. ff.ad sil.
30 l.1.§ in eo. † Vnum non est silentio prætereundum.s.quòd in crimine falsi potest torqueri reus & accusator, dummodo contra torquendum sint indicia,tex. est secundum Bald. ibi in l.ubi.C.de falsis.

SVMMARIVM.

1 *Iudex præ oculis multa habere debet antequam aliquem torturæ subijciat.*
2 *Iudicium non est a quæstione inchoandum.*
3 *Quæstio seu tortura non est præsentanda,nisi præcedant indicia.*
4 *Seruus in facto proprio potest torqueri.*
5 *Seruus quando contra dominum torqueri possit absque indicijs præcedentibus.*
6 *Quæstio absque indicijs dari potest in tractatibus proditorijs.*
7 *Accusatus ob contumaciam bannitus,si postea comparuit,torqueri potest absque alijs indicijs.*
8 *Quæstio non pro omni causa aut persona est sumenda.*
9 *Iudex qualem debeat facere diligentiam dum delictum refertur sibi esse commissum.& nu.11.*
10 *Tortura non est adhibenda nisi prius liquido constiterit de facto.*
11 *Inquisitus vel accusatus de delicto qua forma citari debeat.*
12 *Accusatus citatus & non comparens, ponitur in banno,& censetur confessus.*
13 *Iudex antequam aliquem torquet, indiciorum copiam dare debet, ut si ualeat reus,eadem purget.*
14 *Torqueri timens iniuste,hoc est sine indicijs,potest appellare.*
15 *Quæstioni seu torturæ locus non est,si aliunde ueritas haberi potest.*
16 *Iudex plenariam de maleficio habens certitudinem licite appellationi potest obuiare.*
17 *Iudex non inhumane, sed iuris ordine seruato, & cum moderamine,ad torturam debet procedere.*
18 *Iudex torquendi fortitudinem,etatem,ualetudinem,& personam attendere debet.*
19 *Iudex an & quando teneatur si reus in tortura, uel ob torturam moriatur.*
20 *Iudex non tenetur si reus tortus.casu fortuito moriatur.*
21 *Iudex in dubio officium suum gessisse præsumitur.*
22 *Iudex non præsumitur iura,& ea quæ ad suum spectant officium ignorare,tametsi quamplurimi quæ medullitus in iure intendunt, cõsecuti sint minime ad corticem usque leges contemplati.*
23 *Ignorantia iuris in iudice culpa lata est,qui & dolo non carere præsumitur cum se iuris peritum fateatur.*
24 *Culpa lata in pœnis corporalibus infligendis non est dolo æquiparanda.*
25 *Iudex in corpus alicui grauamen infereus, extraordinarie punitur.*
26 *Iudex allegare potest se in iure errasse,& hoc est suam turpitudinem detegere.*
27 *Iudex in torquendo modum excedens, non iudex, sed priuatus fingitur, quemadmodum,& tutor male administrans fingitur non tutor. & nu. seq.*
29 *Pœnam non meretur qui lege permitente quicquam operatur.*
30 *Torto mortuo quis teneatur, si dolo, culpa, uel casu mortuus sit nescia.tur.*
31 *Iudex in dubio quæstionem debito grauiorem intulisse præsumitur zelo iustitiæ & non dolose.*
32 *Iudex dolose excedens modum torturæ legis Cornel. debet pœnam subire.*
33 *Iudex sine causa,& absque indicijs,& dolose aliquem torquens,plectendus est capite.*
34 *Tortura iniusta alicui illata tenentur iudices, & potestates, sed non officiales ex mandato facientes.*
35 *Iudex pro torto mortuo tenetur pœna pecuniaria,stante statu.quòd &c.*
36 *Iudex ad quid teneatur si tortus non moriatur, sed iniuste & inhumane debilitatur.*
37 *Tortura indicijs probatur & coniecturis,si a potestate negetur.*
38 *Domestici pro delicto domi commisso possunt torqueri.*
39 *Tortura & violentia in occulto facta,per famam & uociferationem probari potest.*
40 *Confessus crimen non condemnabitur, si se tortum fuisse asserat dummodo apud acta non ratificet.*
41 *Testes duo de actu corporali & uisibili deponentes, præferendi sunt decẽ alijs de mentali & inuisibili actu deponentibus.*
42 *Quæstio seu tortura non est uniformiter applicanda, sed secundum delicti exigentiam & grauitatem.*
43 *Aduocatus confessionem absque indicijs legitimis torti infringere intendens,qualiter articulari debeat.*
44 *Reus tortus confessionem illicitam per tormenta pluries ratificans præsumitur hoc facere tormentorum timore.*
45 *Perseuerare præsumitur,qui reuocasse non reperitur.*
46 *Confessioni per torturam absque indicijs extortæ non statur,etiam si perseueretur.*
47 *Tortura intantum præcedere requirit indicia, ut si millies tortus absque iudicijs in confessione perseueraret,ipsa confessio nulla esset. Confessio facta in tormentis absque indicijs,non conualidatur ex superuenientibus indicijs.*
48 *Sententia lata uigore confessionis in tortura iniuste extorta, an sit nulla ipso iure,uel erit opus appellatione.*
49 *Iudex ante processus formationem,& litis contestationem, ad torturam procedere non debet.*
50 *Quæstio non datur nisi indicijs præuijs,& in alijs probationibus deficiatur.*
51 *Iudex defensionem parti auferre non potest,sed ad se defendendum præfigere debet terminum.Copia iudiciorum reo dari debet,ad purgationẽ faciendam.*
52 *Tortura an possit adhiberi diebus in honorem Dei feriatis.*
53 *Testis qui iurauit potest examinari die in dei honorem feriato.*
54 *Tortura cui prius debeat applicari,quando plures sunt torquendi.*
55 *Filius in conspectu patris prior eo torqueri debet, & femina prior masculo.*
56 *Iudex qualiter in tortura positum examinare & interrogare debet.Tortus ut testis qualiter interrogari debeat.*
57 *Tortus in seipsum de alijs non est interrogandus.*
58 *Tortus negans & in negatione perseuerans,an possit iterum torqueri.*
59 *Tortus sufficienter non debet rursus torqueri, nisi de nouo superueniant alia iudicia.*
60 *Assessores honoris auidi torturam repetentes sunt puniendi.*
61 *Quæstio seu tortura quando repeti possit.*
62 *Tortura leuis & incompetens repeti potest.*
63 *Indicia noua quæ dicantur.*
64 *Confessus crimen in tormentis & præcedẽtibus indiciis, an possit torqueri super aliis delictis,de quibus nulla sunt aduersus eum indicia.*
65 *Tortus & crimen confessus quando possit super aliis torqueri criminibus.*
66 *Iudex cautus in actis facere debet ut appareat torturam moderate contra detentum fuisse adhibitam. Iudex qui aliquem indebite torsit, qua cautela in eius relaxatione uti possit.*

Quæstio. 5. secundæ partis.

QVintò principaliter quæritur. Qualiter sit perueniendum ad torturam.
1 † Respondeo ꝙ multa debet iudex habere ante oculos antequam ad ipsam perueniat. Nam primo sciendum est quòd a tormentis non est incipiendum, neque adeo torturæ est fides adhibenda vt ab ipsa incipi debeat,sed ita demum ad ipsam peruenitur si contra torquendum præcedant indicia, & argumenta eius negotij de quo quæritur.ista est sententia tex.in l.1.in prin.ff de quæst.& l.milites.§.oportet.C.eo.& l.sicut.in fi.C.de fal.Qualia autem debeant esse ista indicia fuit dictum superius. † Et ad id quod
2 dictum est ꝙ a quæstionibus non est sumendum initium est tex.in c.cum in contemplatione.de reg.iur.in antiquis.vbi ẽt dicit gl.ꝙ si secus fuit potest appellari, vt habetur etiam. 3.q. 6.non solent.Hoc tamen fallit in casu.l.prius.ff.ad sil. ubi secundum intellectum gl.quam sequuntur Dyn. & Bartol.ibi seruus in casu illius. l. torquetur absque indicijs præcedentibus.glo.tamen in l.1.§.item illud.eo.tit. uidetur uelle quòd non possit seruus torqueri absque indicijs.& ita etiam tenet in l.quicunque.C.de ser.fugiti.in glo.not. duo mirabilia.Idẽ tenet gl.in l.cum probatio.ff.de probat. Idem in l.serui.ff.de
3 testi.secundum unam opi.† Ego credo nequaquam deueniẽdum ad torturam non præcedentibus indicijs, vel quantum ad seruos quali præsumptione veritatis.Non ob. huic cõclusioni.d.l.prius.quia illud prius intelligitur,antequam contra aliquem formetur processus fit examinatio seruorum domini.Et non fit examinatio indistincte omnium seruorum, sed eorum tantum qui uerisimile poterant scire veritatem,& dominum iuuare potuerunt.& ideo illa uerisimilitudo scientiæ est quale quale indicium contra torquendum,non tamen dico ꝙ requiratur plenum iudicium, de quo etiam fuit dictũ supra in proxima.q.& ita intelligo gloss.in l.interrogari.C.de quæst quæ dicit quod seruus in his quæ pendent ex suo facto
4 torqueretur,forte etiam indicijs non præcedentibus.† Nam ex quo tractatur de facto serui præsumitur scire veritatem negotij. & ideo ut per torturam veritas liqueat torquetur, ar.l.hoc quod placuit. C. de quæst. & ita etiam intelligo. d.l. cum probatio.& d.l.serui cum.Non obstant glo. quæ dicunt requiri indicium,& sic videtur loqui de pleno iudicio,quia respondeo & confiteor ꝙ si extat iudicium plenum possunt serui torqueri,sed si non sit plenum, sed qualequale, etiam torquentur.Credo tamen ꝙ in d.l. prius.sit istud speciale,qđ antequam formetur processus, perueniatur ad tormenta, quod regulariter fieri non potest vt inferius dicetur. dicta tamen regula fallit in casu singulari,scilicet si accusatus uel inquisitus nollet respõdere accusationi uel inquisitioni,& præsens foret.Nam torquetur non ad eruendam confessionem quia nõn præcedunt indicia, sed ad eruendam responsionẽ affir-

Digitized by Google

affirmatiuam uel negatiuam prout ſibi placuerit, ſecundum Bald. eleganter in l. ſi accuſationem. in ult. col. C. qui ac. non poſſ. Item fallit ſecundum Azon. in ſumma. C. de quæſtio. in verſi. & ſunt iſta regularia. † Nam ſecundum eum, ſeruus torquetur in dominum nullis præcedentibus indicijs in crimine læſæ maieſtatis, quod ad ſalutem principis pertinet, vel forte populi Romani. & in crimine fraudati cenſus & adulterij & homicidij. & in caſu quando maritus dicitur occidiſſe ſuam vxorem, vel econtra, aliàs autem ſeruus non torquet in dominum in cauſa criminali niſi præcedant indicia, vt l. 1. C. de quæſt. & l. 1. primo reſponſo. ff. eo. tit. & l. fi. C. de ſica. ſecundum eam. Mihi videtur ꝙ etiam in dictis caſibus debeāt præcedere indicia ad minus præſumptiua, ꝙ ſerui ſcire debeant veritatem non dico indicia plena. & iſta opinio mihi vr̄ æquior, nam non reperio tex. contrarium dicentem, & iſtud minus exorbitat a iure communi quo cauetur indicia debere præcedere torturam. vt in d. l. milites. & promptum eſt leges legibus concordare, ut l. 1. C. de inoffi. do. & dixi de hoc plenius ſupra proxime. † Addo alios caſus in quibus videtur poſſe deueniri ad torturam ſine indicijs, videlicet in prodimentis & tractatibus qui fiunt ſecreto, & hoc propter probationis difficultatem, vt vr̄ uel e Bal. in l. quicunque. C. de ſer. fugi. ad quod facit quia ſunt alij caſus in quibus peruenitur ad torturam ſine indicijs quos ponit glo. 13. q. 2. c. quæſtionē & tamen in illis caſibus non eſt tantum facinus quantum eſt crimen læſæ maieſtatis. Sed in contrarium eſt tex. in l. ſi quis alicui. C. ad l. Iuliam maie. & ibi hoc tenet gl. Cyn. Bal. & Sal. quòd in crimine læſæ maieſt. non peruenitur ad torturam ſine indicijs, niſi velimus dicere ꝙ ille tex. in d. l. ſi qs alicui. loquatur. quando indicia poterant haberi, ſecus ſi haberi non poterant. ſed certe ſecundum hoc multum reſtringeretur ille tex. in quo doct. maxime Ang. dicunt quod nullo modo quis torqueatur etiā in iſto crimine ſine indicijs, licet in iſto crimine ſint multa alia ſpecialia, & ab hac opi. quæ eſt communis non videtur recedendum, de quo uide per Aret. in tract. malefic. in glo. in uerbo che hai tradita la tua patria in prin. & ibi etiam per do. Aug. in addi. item uide & adde alios tres caſus in quibus ad torturā peruenitur ſine indicijs quos enumerat glo. in d. c. q. 12. q. 2. quam gl. refert & ſequitur idē. d. Aug. in d. addi. & etiam in glo. verbo fama publica in addi. ſuper uer. nunc videamus. de tortura. colu. 35. † Addo alium notabilem caſum, in quo poteſt ad torturam peruenire ſine indicijs, uidelicet quando accuſatus, vel inquiſitus, quia non comparuit, fuit poſitus in banna propter contumaciam, nā ſi poſtea comparet, quia vult purgare contumaciam & reſpondere, quia forte hoc ei a ſtatuto permittitur, poterit tūc poni ad torturam abſque alijs indicijs propter eius præcedētem contumaciam ſecundum Nic. de mat. & Bal. in l. 1. §. ſequitur uidere. iuxta fi. C. de hær. inſti. ꝙ eſt menti tenendum. Sed an quando torquentur teſtes debent præcedere indicia fuit dictum ſupra in 4. q. prin. in uerſi. quod autem dictū eſt.

Secundò iudex debet aduertere, quia non pro omni cauſa neque de omni perſona quæſtio ſumenda eſt. l. edictum. ff. de quæſt. & eſt plene dictum ſupra in 3. & 4. q. prin.

Tertiò debet aduertere ad qualitatem indiciorum, quia non quælibet indicia, ſed veriſimilia, aut vero proxima, requiruntur. l. 1. 2. reſpōſo. ff. de quæſt. & l. milites. §. oport. C. eodē.

Quartò iudex debet aduertere, vt non ponat aliquem ad torturam, niſi prius conſtet de delicto. ut l. 1. §. illud. ff. ad ſil. ad idem uide tex. in l. ſi quando. C. unde vi. & fuit ſupra dictū in 4. q. princ. in uerſ. item nota quod nunquam. vnde Are. ex hoc in ſuo tractatu maleficiorum. in glo. in verbo fama publica. in uer. 12. tu uide. † dicit quod iudex debet eſſe in hoc bene cautus, ꝙ ſi furtum dicitur factum vel aliud delictum commiſſum, faciat in baſtardello per diligentem inueſtigationem vel inquiſitionem quærelam & teſtes & viſionē officialis apparere, quod furtum uel delictum eſt commiſſum, & ſic deſcribi per notarium & deſcribi vulnera, & ſic de homicidio quod mittat officialem ad uidendum vulneratum vel mortuum, & hoc redigatur in actis prius, alias aūt niſi facta iſta diligentia aliquem torqueret, poſſet teneri in ſindicatu. Ad quod facit ſecundum eum quod in ſimili nota. in l. hæc autem. §. 1. ff. ex qui. cau. in poſſ. ea. l. multum. ff. de cond. & demon. ad hoc quod dicit Bal. in l. 3. §. eiuſdem. ff. de teſtib. in addi. dicit enim per text. in d. l. 1. §. item illud. † quod prius debet conſtare liquido de facto antequam quis torqueatur, vnde tortura fit ad liquidationem perſonę non ad liquidationem facti. Item dicit ꝙ diſpoſitio. d. §. item iſtud fallit in crimine falſi per. l. ubi. C. de fal. & in crimine furti. per l. cum ſeruus. ff. de cond. ob cauſam. & in crimine adulterij per. l. proſpexit. ff. qui & a qui. ita refert dom. Augu. de Ari. in addi. ad tractatum Areti. maleficiorum, in glo. in uerbo fama publica. in uer. ſup. allegato. ubi etiam dicit quod ipſe dubitat de iſtis tribus fallentijs quia illę. ll. non uidentur hoc probare. Et ibi etiam dicit quid ſi non poteſt conſtare de facto puta quia aliquis confitetur occidiſſe aliquem viatorem, & eum proiecciſſe in flumen. & an ſufficiat de hoc conſtare per famam, vide ibi in remiſſionibus ad quas ſe remittit. Dicit etiā ibidem quod iudex non ſolum non debet procedere ad torturam, ſed nec ad inquiſitionem ſpecialem niſi prius conſtet de delicto. & dicit hoc velle Bar. in l. fi. in prin. ff. de quæſt.

11 Quintò iudex debet aduertere, ꝙ antequā veniat ad torturam, debet enim procedere hoc modo, quia habita informatione de delicto, & ſic conſtito ſibi de facto, ut ſūpra proxime dictum eſt, debet in baſtardello facere inquiſitionem contra illum qui tale delictum dicitur commiſiſſe, quæ erit inquiſitio ſpecialis quo ad delictum, & generalis quo ad perſonas, & ſuper illa debet examinare teſtes etiam nullo aduerſario ad hoc citato. Et ſi habuerit indicia procedat ad inquiſitionem ſpecialem contra perſonam contra quam laborāt indicia, & iſtam ponit in lib. actorū prout habetur in c. qua-
12 liter, & quando. de accuſa. † Et hoc facto ſi aduerſarius non eſt in manibus ſuis, faciet ipſum citari, cum tenore inquiſitionis, quod ueniat ad reſpondendum dictę inquiſitioni, & ſi eſt accuſatio eodem modo faciet, & ſi comparuerit, & negauerit, iterum examinet illos eoſdem teſtes, uel alios, & eorum dicta ponat in libro actorum. & hoc facto parte citata ad uidēdum iurare teſtes. & ſi ex dictis teſtibus, uel aliunde, habet indicia ad torturam ſufficientia, tunc faciat iterum inquiſitū vel accuſatum citari ſub hac forma, videlicet quod cum cōtra eum proceſſum ſit per viam inquiſitionis vel accuſationis, eo quia dicitur commiſiſſe tali tempore, & tali loco tale delictum, prout conſtat apud acta &c. & quia contra eum laborant indicia ſuper tali delicto, quod intra tot dies compareat ad confitendum tale delictum non obſtante ſua negatione, aut ad purgandum indicia quę contra eum laborant, & ad ſubijciendum ſe torturę. Sed formam huiuſmodi citationis ponit conſtitutio prouincię Marchię in lib. maleficiorum in rub. de malefactore contra quem apparent indicia, quæ eſt rubr. 87. Quā formā ſeruabunt ius dicentes in marchia. Et his factis ſi reus comparuerit eum retineas, & tor-
13 queas immediate ſecundum indiciorum qualitatem. † Si autem in termino non comparuerit, ponas eum in banno, & ſic habebitur pro confeſſo dictum maleficium. ita dicit ſingulariter Bart. in l. pen. ff. de quæſti. Et iſtam practicam ponit Are. in ſuo tractatu malefi. in gloſſ. in uerbo comparuerunt dicti inquiſiti, & negauerunt totum, poſt principium. quod dicit eſſe mēti tenendum quia poterit facere honorem. Sed licet iſta ſit pulchra theorica, tamen nō eſt perfecta iudicio meo. nam ſi reus ad hanc citationem factam compareat, & petat copiam talium indiciorum iudex debebit publicare teſtes, & proceſſum & dare copiā indiciorum cū termino ad opponendum & purgandum indicia in quo termino poterint reprobari teſtes tam circa perſonas quàm circa dicta. ut l. cuſtodias. ubi gl. Bar. Ang. & Imo. ff. de pub. iud. & per Bar. in l. unius. §. reus. & §, cognitorum. ff. de quæſt. in l. ſi poſtula uerit. §. quæſt. ff. de adulter. & l. fin. in fin. ff. de quæſt. & melius per eundem in ſuo conſilio incipiente, punctus quęſtionis, ꝙ
14 quo require in lit. h. ad char. 180. vbi dicit † ꝙ iudex antequā ponat aliquem ad torturam debet dare copiam indiciorum cum termino ad illa purgādum, & dictis teſtibus & indiciis, reprobatis, & purgatis indicijs nō proceditur ad torturam. Et plus ibi dicit quod ſuper hoc debet pronuntiari eſſe uel non eſſe deueniendum ad torturam. de hoc vide etiam per Tancredum de Corneto in ſua compēdioſa. in 6. parte principali. q. 18. pro qua require in lit. h. ad chartas. 213. Et ab iſta pronuntia eſto quod ſit interlocutoria appellari poterit ēt de iure ciuili cum contineat grauamen irreparabile. ut per Bar. & Doct. in l. 2. de appe. reci. & per Bal. in l. 2. C. de epi. audiē. de quo eſt caſus in d. l. 2. ff. de app. reci. Et hoc habet locū ſi pronuntiabitur eſſe torquendum. Sed quid ſi pronuntiabitur non eſſe torquendum, an per illum qui petebat debere torqueri poterit appellari? Aretinus in d. l. 2. ff. de ap. reci. ponit hanc q. & dicit quod non, cum iſtud grauamen poſſit reparari in ſententia diffinitiua per illum tex. & rationem ſui. Facit ad prædicta gl. in l. cum in contemplatione. de reg. iur. in antiquis. † quæ vult quod ſi quis timet torqueri ſine indi-
15 cijs, & ſic iniuſte, poteſt appellare. de quo etiam habetur. 3. q. 6. non ſolet. & dixi ſupra in 5. q. principaii, circa princip. Et aduerte quòd facta ſupradicta appellatione licet ſint interlocutoria erunt ligatę manus iudicis, vt non poſſit ad torturā procedere etiam antequam ſibi inhibeatur. quoniam licet aliàs per appellationem ab interlocutoria non videantur ligari manus iudicis a quo ante inhibitionem. ut in cap. ſuper eo. el 1. in princ. de ap. in 6. tamen illud intelligitur quando eſſet appellatum ab interlocutoria ex qua infertur grauamen reparabile per appellationem a diffinitiua. Secus ſi infert̄ tale grauamen quod reparari non poſſet prout eſt tortura. ita dicit Raph. in l. eius qui. ff. de app. reci. Idem vult Bald. in rubrica. C. commina. uel epi. vbi etiam dixit quòd confeſſio

poſto

Digitized by Google

post appellationem secuta est nulla. Sextò iudex considerare debet quod non est deueniẽdum ad torturam si aliunde veritas haberi potest. Sed quando aliunde non potest haberi, tunc erit locus torturę. l. diuus. in prin. & l. edictum. ff. de quæst & l. quoties. C. eo. tit. & idem dicit Aret. in tractatu maleficiorum in glo. in verbo fama publ. col. 22. uersi. 2. quæro. Ex quo dicit qđ cautus iudex debet facere apparere in actis quod iudex nõ possendo aliter veritatem habere declarauit deueniendum ad torturam. aliàs posset teneri in syndicatu. Vide ad prædicta Gandi. in tractatu maleficiorum in rubr. de quæstioni & tormentis. in prin. qui dixit quod iudex qui de aliquo quæstionem habere intendit ante omnia habere debet iuris & humanitatis rõnem, & debet habere hanc considerationem vt non facile & repente ad quęstionem procedat si aliqua alia via leuiore potest obiecti criminis veritas inueniri quantuncunque adsint indicia vel verisimilia argumenta. allegat d. l. diuus. ff. de quæstio. Et Ang. in l. si certus. ff. ad sil. dixit ꝙ si maleficium est liquidatum per probationes veras, male facit iudex ponere malefactorem ad torturã, & tenebitur in syndicatu. & hoc etiam dixit Ioã. And. in d. c. cũ in cõtemplatione. de re. iur. in antiquis. & do. Catal. de uiso, in suo tractatu de syndicatu in q. 132. & in quæstion. 209 210. 211. qui ponit quod de facili non est deueniendum ad torturam. & Cyn. in l. 2. C. quorum appel. non reci. dicit ꝙ iudices maleficiorum qui plene conuictum torquent vt cõfiteatur delictum, & sic apud acta reperiatur confessus, & cõuictus, ad hoc vt non possit appellare, male faciunt, quia nemo est torquendus nisi in subsidium probationum. Sed Bal. in d. l. 1.
16 & d. l. 2. dicit, ego credo † ꝙ iudices bene faciunt, quando habent plenariam certitudinem de maleficio si obuient ne appelletur per calumniam, & maxime in criminibus enormib. in quibus licet interdum leges transgredi. l. si quis filio exhæredato. §. sed si. ff. de iniusto. & ꝙ no. Inno. in c. 1. de consti. ꝙ est multum notabile secundum eum. Et idem Bal in d. l. 2. dixit ꝙ iudices bene faciũt quærendo confessionẽ extorquere a conuictis ne crimina patentia remaneãt impunita, nec debet dari occasio appellandi, tamen si constaret de tortura non esset prohibitum appellare. Sed idem Bal. in l. qui sentẽtiam. in fi. C. de pe. mutauit sñiam & tenuit contrarium dicẽdo quod si dilucide quis sit conuictus non debet torqueri. & hoc puto de iure verius, & sequendum. Ex supradictis infero quod in notorio crimine non est deueniendum ad torturam, quia tortura non adhibetur nisi in defectũ probationum ut superius dictum est. sed hic de crimine liquet ergo non est procedendum ad torturam.

17 Septimò aduertat iudex, ꝙ ad torturam procedendum est cum moderamine, & non effrenate & inhumane, & debito iuris postposito. vt l. nihil. C. de quæst. ad quę facit quod habetur in l. 1. C. de emenda. propin. & in l. 1. C. de emenda. seruo. itaque tortura non debet esse indiciũ rationis, & melius est infra subtinere quàm super excedere. vnde ait Apostolus, quod iustum & æquum est parare scientes quòd dominum in cœlo habetis, & ita iurisconsul. quod nimia asperitas dominorum est temperanda. & corrigenda. vt l. 2. §. dominorum. ff. de his qui sunt sui uel aliẽ. iur. & tales ita scienter procedentes sunt priuãdi iurisdictione. dixit Bal. ibi. & Guil. & Cyn. & Are. in trac. maleficiorum in glo. in uerbo fama publica. col. 24. uer. 7. quæro. dicit, ꝙ tortura est adhibẽda cum
18 moderamine, vt l. de minore. § tormenta. ff. de quæstio. † Et hoc totum relidet in pectore iudicis discreti qui considerabit torquẽdi fortitudinem, ætatem, debilitatem, ualitudinẽ, personam, & criminis qualitatem, & nec a grauioribus, nec a leuioribus tormentis initium sumet. facit secundũ ipsum. l. 2. § fi. ff. de re mili. & l. si quis in graui in prin. ff. ad sille. & l. 1. §. impubes. eo. tit. & sic debet facere iudex vt innocentiæ vel supplitio reum saluum conseruet. vt l. quæstionis modus. ff. de quæstio. ita dixit Inn in d. c. cum in cõtemplatione. de reg. iur. per d. l. quæstio. & adde Bald. in l. 1. de confes. in 6. col. qui dicit quòd quo moderamine habenda sit quæstio relinquit iudicis arbitrio, sed tu dic quod dictum arbitrium debet esse discretum per ea quæ habentur in l. 1. ff. de leg. 2. uide etiam ad prædicta Bal. in l. 2. C. quorum appel. qui dixit ꝙ quæ sint plena uel moderata tormenta, & quæ non iudicis discreti arbitrio committitur cum consilio discretorum sibi astantiũ. ff de adul. l. si postulauerit. ff. de quæst. Sed cum dictum sit, ꝙ tortura debet adhiberi moderate, adeo quod reus sit saluus supplicio uel innocentiæ, annectitur bene alia quæstio. quid si tortus moritur in tortura vel propter torturam, an iudex teneatur ad aliquam pęnam. & ad quam. Cyn. ponit hãc q. in l. gracchus. in fi. C. de adulte. & Bart. in l. quæstionis. ff. de quæst. & Bal. in d. l. gracchus. & l. 1. C. de emen. seruo. ex quo
19 rum dictis sic concludo † ꝙ aut iudex in torquendo non excessit modum debitum, & consuetum. vt quia forte in casu licito, & prout est de consuetudine, puta cum fune quæ est instrumentum a iure approbatũ, vt l. nullus. C. ad l. Iul. maie. nec vltra debitum tenuit torquendum in tortura, & isto casu nullo modo tenetur, quia licite fecit, & licitè factum non meretur pœnam. vt d. l. gracchus. & d. l. qõnis. & l. de minonore. §. tormenta. ff. de quæst. ad hoc optime facit text. in d. l. 1. C. de emen. seruo. ubi vult tex. ꝙ ubi nõ exceditur modus. & tamen mors sequatur, nõ tenetur de homicidio quia opera dedit rei licitæ. Si autem modum excessit. tunc si dolose hoc fecit tenetur lege Corn. de sica. tanquam homicida. & sic capitaliter venit puniendus. vt d. l. 1. C. de emen. seruo. & l. 1. C. de emen. propin. coniuncta gl. in l. 1. C. de parri. facit. d. l. quæst. a sensu contrario. Si vero non dolose sed culpabiliter modum excessit, tunc tenetur secundum qualitatem culpę, non tamen tanquam dolosus. ut l. si adulterium cum incestu. de adult. & quod not. Cy. in l. si quis in hoc genus. C. de epi. & cle. & Bar. & Bal. in l. 1. ff. de ll. & per Bal. in l. 1. si quis teli. esse iussit fuc. & l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pęn. † Si
20 vero mors torti casu contingat, & tunc nullo modo tenetur, quia dabat operam rei licitę, secundum Iac. de Are. Cyn. & Bal. & Bar. ubi supra facit de resti. spo. c. olim. el 3. quod no. in l. 1. C. vnde ui. Et in hoc est respiciendum an aliquid possit iudici imputari uel non, ut dicit Bar. in d. l. quæst. per l. aut damna. §. 1. ff. de pęn. Et secundum prædicta intelligo Bald. in d. l. milites. §. quæst. dum dixit hunc torquentem puniri tanquã homicidam. uide etiam de hac q. per Are. in tract. maleficiorum. in gl. in uerbo fama publica. col. 24. in uer. 8. quæro. vbi dicit quod licet Bar. in l. lege Cornelia. ff. de sic. dicat quod si rectores torquent reum vel testem., ita ꝙ ex hoc moriatur, teneatur lege Corne. de sic. per illum tex. tamen Bal. & Ang. Cyn. & Saly. in d. l. gracchus. C de adulte. intelligunt uerum, si non fuit legitimè tortus. Si autem fuit tortus præcedentibus indicijs de quibus in actis appareat, tunc cum iudex fecerit ex permissione legis, quia ad torturam licite peruenit, licet ille moriatur, non tenetur. ut l. sed an ultro. in princ. ff. de neg. gest. Et hoc etiam intelligunt verum, dummodo iudex
21 non fuerit egressus terminos torturę. † Et quod in dubio nõ præsumitur quòd fuerit egressus, immo ꝙ suum officium temperate gesserit. l. herennius. §. Gaia. ff. de euict. vnde allegant quod iniuste torsit incumbit onus probandi secundũ Augu. & ita dicit intellexisse Bar. prædictam l. legem Cornelia. do. Aug. de Ari. in addi. in d. uersi. 8. quæro. refert de uerbo ad uerbum consilium do. Gilioli super hac quæstio. ꝙ ergo inferã prout sequitur. Pone quod iudex excessit modũ in torquendo reum excessiue, uel in casu non permisso, vt quia forte non erant indicia legitima, vel fuerunt purgata per alias probationes, vel quia non erant de casibus de quibus posset torqueri de iure, an teneatur si ille tortus mor-
22 tuus est directe. l. corne. de sica. & sic debeat decapitari. † nã videtur quòd sic, cum iudex non possit pretendere se ignorare iura quorum asseruit se fore peritum, cum electioni de se factæ vt de perito consenserit. l. 2. ff. quod quisq; iu. nam licet ignorare iura sit lata culpa, quia potest consulere petitio rem, vt. ff. de infam. l. liberorum. in fi. & ita dicit ibi gl. in l. ex maleficijs. §. si iudex ff. de act. & ob. & probatur per tex. inst. ad l. aquil. § prętera. in ver. imperitiam. &. ff. de re. iur. l. imperitiam, tamen hoc verum, in personis quæ non sunt astrictę scire, vbi in penalibus lata culpa non ęquiparatur dolo,
23 & ita intelligitur. d. l. imperitiam. cum simi. Sed † in iudice, qui asserit se iuris peritum. ignorare ius, est adeo lata culpa, quod dolus in eo præsumitur, cum iuris ignorantia non præsumatur, sed verius scientia iuris. & isto casu lata æquiparatur dolo. l. 2. cum glo. ff. quod quisque iu. Et per hoc videtur quòd iudex debeat decapitari tanquam dolose occiderit illum in tormentis, & ita videtur tenere Sali. Sed certe est error, quia secundum dictum d. Gilioli. dicit ibi. Augu. isto casu lata culpa æquiparatur dolo. sed non dolo vero sed præsumpto. Itẽ ęquiparatur dolo tacito non expresso. & ita debet intelligi tex. & glo. in d. l. ex maleficijs. & gl. in l. fi. C. de pena iu. qui ma. iu. Et idem in medico qui per imperitiam aliquem debilitauit vel occidit, vt dicit glo. in d. l. 2. ff. quod quisque iu. & tex. in d. §. prętera. insti. ad l. aquil. Et ideo errauit Salice. dum voluit talem puniri directa lege aquiliana.
24 † Sed non est verum, quia in penis corporalibus infligendis lata culpa non ęquiparatur dolo. sed eum dico teneri. vt. l. Cornelia. vt extra ordinem iudicis arbitrio puniatur, & ita dixit Bar. in l. vlti. ff. de adulte. in q. de bannito occiso. probatur in. l. lex iuliana. l. fin. ff. ad. l. iul. repe. lex enim Cornelia directa requirit verum dolum, vtilis autem requirit fictum seu præsumptum, quod insurgit ex lata culpa commissa per illum qui est astrictus scire iura vt in iudice, & medico. Et licet quando iudex lędit partem ciuiliter per imprudentiam, non teneatur ad meram pęnam fisco applicandam, sed tantum ad satisfactionem dãnorum, & expẽsarum seu interesse partis lędę, vt dicit Bar. in l. fi. in fi. ff. de vari. & extraor. cog. & in disputatione sua, quæ incipit, a sententia iudicis qui per
25 imperitiam iudicauit &c. † & tamen quando iudex per imprudentiam

Digitized by Google

prudentiam lædit in corpus aliquem. ſcilicet torquendo vel aliter debilitando vel occidi faciendo in publico, iſte iudex tenetur extra ordinē. vt l. lege Cornelia. ut ſupra dixi. Et ita conſuluit dictus domi. Giliolus in ciuitate Mantuę, qui dixit ꝙ niſi dolus expreſſus probetur in iudice. ſ. vel quod odio vel gratia alterius puta inimici, vel corruptus fuerit pecunia nō teneatur directa. l. Cornelię. ſ. pęna corporali, quia potius dici debet ipſum iudicem fuiſſe in culpa lata quàm in dolo vero, & expreſſo quia ſaltem prætextu officij ſibi commiſſi id fecit, & per conſequens non prætextu homicidij cōmittendi. nam ad excludendum verum dolum, & expreſſum, & pœnam quę pro tali dolo imponenda venit, ſufficit quod ali quo colore iuſto uel prætextu id factum ſit licet facere iure non debuit vt l. gracchus. C. de adult. ubi eſt caſus. Item ſufficit eū fuiſſe motū aliquib. rōnibus ſiue iuſtis ſiue iniuſtis, qa per hoc calliditas excludit̄, licet vera culpa concludatur quę ex quaſi maleficio prouenit. vbi dicit gl. in d. l. ex maleficijs. §. ſi iudex. & in d. l. fi. ff. de uar. & extraor. co. & pro hoc tex. in l. igitur. §. poteſt. ff. de li. cau. & glo. in l. 1. ff. de abige. & in l. plagiarij. C. de plagiarijs. & in l. 1. C. ubi ca. ſta. & ibi Bald. & per Bar. in d. l. fi. ff. de adult. Et in corporalibus lata culpa nō ęquiparatur dolo. ſ. vero & expreſſo. vt d. l. Cornel. ff. de ſica. & ibi per Bar. Et hanc opinio. dicit ipſe dom. Giliolus tenere Iaco. de Are. in d. l. gracchus. in addi. & Gui. de Suza.

26 Tamen dicebat iudicem huiuſmodi debere caute proteſtari ſe erraſſe in iure, & ſuum errorem iuris allegare, & proteſtare quòd ſi aliàs ſimilis reus ſibi occurreret, eum taliter non torqueret. arg. l. ſi adulterium cum incęſtu. §. idem pollioni. ff. de adulte. Et dicebat eum extra ordinem præterquā in corpus puniendum, & ipſe do. Giliolus de facto conſuluit in ciuitate Mantuæ pro domino Bibia de fauentia ibi iudice, qui tantum torqueri fecerat vnum reum excedendo morem debitum, quod mortuus fuerat, & in ſyndicatu contra eum procedebatur. uide etiam ad prædictam. quæſtion. Gandi. in tractatu maleficiorum in rubrica de quæſtion. & tormentis. in illa quæſtion. quæ confeſſio dicatur facta metu tormentorum. in uerſi. ſed quid ſi iudex in tormentis adeo modum exceſſit quod tortus ibi deficit uel membrū debilitauit. qui latiſſime diſputat hanc. q arguēdo pro & cō-
27 tra. & refert Guido. de Suza. dixiſſe, † ꝙ ubi iudex modū excedit torquendo ſtatim quod modum excedit, tenetur, quia fingitur non iudex ſed eſt priuatus, ſicut tutor male adminiſtrando fingitur non tutor, & tenetur tanquam quilibet. l. tutor. ff. de ſuſpe. tuto. cum ſi. ipſe vero Gandi. dicit quod ſi dolo fecit tenetur, ſi vero aliam culpam commiſerit non tenetur. dic vt ibi. vide etiam per do. Catal. in tract. de ſyndicatu. q. 114. vbi in hac materia approbat dicta Bar. in l. quęſtionis. ff. de quæſt. & Cy. in d. l. gracchus. C. de adulte. & idem dom. Catal. q. 206 & 205. dicit, ꝙ ſi aliquis in tortura repetitur, & ibi moriatur, aſſeſſor tenetur tanquam homicida. d. Amodeus quo ſuo tempore nullus fuit magis practicus in magiſtratibus in ſuo tractatu de ſyndicatu in glo. ſuper verbo. Itē in eo quod dictus poteſtas officiales capi, detineri, carcerari, & torqueri &c. in 3. col. in 15. quid autem ſi poteſtas multū bene loquitur ſuper. d. q. dicendo ꝙ aut officiales facientes torquere ſunt in dolo, aut in culpa, aut moritur caſu, aut eſt dubium. ſi dolo fecerunt, & non præcedentibus indicijs modum exceſſerūt, ita ꝙ moriatur, tenētur pœna capitis. l. Cor. de ſica. videlicet poteſtas, & iudices qui fecerunt torqueri. l. 1. in prin. & §. 1. & l. lege Corn. in prin. ff. de ſica. & l. aut damna. §. 1. de pę. & eſt tex. in l. item Labeonem. §. quæſtionis. in fi. ff. de iniur. qđ habet etiam locum, quando ſine nouis indicijs fecerunt reponi ad torturam illum qui fuerit ſemel tortus ſufficienter, quo caſu ſi moriatur tortus, tenentur pœna capitis, vt dixit not. Bal. in l. milites. C. de quęſtio. & ratio, quia
28 eo ipſo † quod iudex modum excedit fingitur priuatus, & non iudex, ſicut tutor non recte adminiſtrando fingitur non tutor, & tenetur tanquam quilibet. l. tutor. ff. de fur. l. fundū. §. ſi tutor. ff. pro emp. arg. l. generaliter. C. de epiſc. & cle. quia nimia ſęuitia rectoris aſcribitur culpę. ff. ad leg. aquil. l. ſi quę cunque. §. ſi magiſter. & ſicut priuatis ita iudicibus eſt prohibitum aliquid illicitum facere. ff. de iniur. l. nec magiſtratib. Si uero non ſunt in dolo ſed in aliqua culpa, puta quia non præcedebant indicia ſufficientia vel modum exceſſerunt, & immoderate per ignorātiam uel per laſciuiam cauſam mortis præbuerunt arbitrio ſyndicorum puniri debebunt. Et ſi fuerunt in culpa leuiſſima mitius quàm in leui, & ſi in leui mitius quàm in lata. d. l. lege Cor. & l. 1. §. ſi claua. & l. 3. §. ſed ſi ſenatuſconſul. ff. ad l. Cor. de ſica. Et licet Ia de Are. in trac. quem fecit de quæſtion. dixerit hoc caſu poteſtatem, & eius officiales non teneri per l. 1. C. de emenda. ſer. ſumpto ar. de poteſtate dominica ad poteſtatem rectoris. ff. de uer. ſig. l. poteſtatis. ſed Gui. de ſuz. & poſt eum And. de Piſis. & per Bar. qui ſimilem tractatum fecerunt, concludunt ꝙ teneantur. & idem videtur tenere Pau. de Leaza. in repe. c. grauius. de depoſito. Tertio caſu quando tortus ſine dolo uel culpa officialis moritur, vt innuit text. in d. l. aut damna. §. 1. ff. de pe. &
29 tunc non tenetur, ut not. Bart. in l. q. ff. de quæſtio. † quia qui facit lege permittente pœnam non meretur. l. gracchus. C. de adul. & ibi hoc firmat Cy. ꝙ intelligitur quando præcedebant legitima indicia, & non exceſſerunt modum, cum ille non fecerit animo necandi, ſed ueritatis eruendæ. & nemo delinquit niſi habeat animū delinquendi. l. ſæpe. in fin. ff. de uerb. ſig. quia animus, & propoſitum diſtinguunt maleficia. l. qui in iure. ff. de fur. & l. 1. §. 1. ff. de ſicar. & l. ſi is qui cum telo. C. eod. tit.

30 † Quarto caſu quando eſt dubium an dolo culpa uel caſu moriatur, dicendum quòd ſi poteſtas uel iudex doceat legitima indicia præcedere, & appareat eum qui fuit tortus fuiſſe ætatis maturę, & robuſtę, præſumptio eſt pro poteſtate uel iudice. l. hærennius. §. gaia. ff. de euict. præſumit enim princeps omne bonum de officialibus ſuis niſi manifeſte appareat contrarium. l. 1. §. fi. ff. de offi. præſi. facit. l. cum creditor. ff. de fur. & l. iniuriarum. §. 1. ff. de iniu. & l. acquirenda. ff. de acqui. poſ. & l. 3. §. 1. ff. de li. ho. exhi. Et qui allegat ꝙ poteſtas uel iudex fuit in dolo uel culpa id probare debet. l. quoties. §. qui dolo. ff. de prob. & l. 1. & ibi no. C. de ſic. & l. 12. ff. de proba. & l. actor. C. eo. ti. & no. Bar. in l. ſi quis ex argentarijs.
31 §. fi. ff. de eden. † In dubio enim ſi non apparet quo animo fecerit præſumitur feciſſe zelo iuſtitię, & iuſte. l. 2. §. ſi publicanus. ff. ui bo. rap. & l. minus. C. de acq. poſ. & l. merito. ꝑ ſoc. facit. l. 2. C qui accu. non poſ. Poterit tamen poteſtas vel iudex ſi non fuit in dolo uel culpa ad cautelam probare per teſtes etiam domeſticos quod præcedentib. legitimis indicijs moderatè eum torquebat, & ꝙ caſu ſine dolo uel culpa iudicis defecit in tortura, quod plerunque ſolet. vt dicit text. in l. aut damna. §. 1. ff. de pœna. Bal. tamē ut refert idem Amodæus ubi ſupra, in hac. q. bene ſic dicit. aut iudex non exceſſit modum quia tormentauit in caſu licito prout eſt de conſuetudine, & non cum aliqua aſperitate. & tunc nō tenetur iudex licite. facit arg. ff. de iniur. l. item apud labonem. §. quęſtionis.
32 † Aut exceſſit modum, & tunc aut dolo, & tenetur lege Cor. de ſica. facit. l. unica. C. de emenda. ſeruo. Aut culpa, & tunc tenetur ſecundum qualitatem culpæ. Aut caſu, & tunc in nihilo tenetur quia dabat operam rei licitæ ſecundum Iac. de Are. & Cyn. iſta ſunt verba Bald. in l. uerba. in fi. C. de adul. Et ſubdit ipſe d. Amodæus, & bene, ꝙ caute agendum eſt quantum fieri poteſt ne caſus mortis in tortura accidat propter euitandas calumnias popularium, & vulgarium quos de facto dicit vidiſſe, & audiuiſſe propter huiuſmodi caſus contra officiales, & innocentes armata manu inſurgere. vt euenit Peruſij contra do. Sanctem de Corneto poteſtatem qui vix euaſit a furore populi. Et dicit ſe habuiſſe duos in manibus, unum dum eſſet ſenator urbis, & alium dum eſſet poteſtas Tuderti, qui immediate ꝙ fuerunt poſiti in tortura, & eleuati a terra parum defecerunt, & iudicio medicorum oppreſſi a catarro uix poſt plures dies euaſerunt. ideo ipſe conſuluit, & paternè, ꝙ moderatè ad torturam procedatur. nec
33 ita de facili currant, ut multi conſueuere. † Et dicit etiam ꝙ quandocunque doloſæ, & ſine cauſa & ſine indicijs faciunt aliquem torqueri, etiam ſi tortus non moriatur tenetur pœna capitis. ut vult Bal. in l. decuriones. C. de quæſti. & in l. 2. C. de requi. re. & eſt tex. in l. le. Iulia. §. hodie. ff. ad l. iul. repe. qđ habet locum etiam ſi habeat arbitrium, vt not. in c. ueniens. & in c. quintauallis. de iureiur. Et eadem pœna tenetur ſi faciūt torqueri illum qui de iure torqueri non poterat. puta vnum de prioribus durante officio, niſi in crimine læſæ maieſtatis per tex. no. in d. l. decuriones. Si autem ſine dolo faciunt torqueri non torquendum vel excedunt modum, ipſi officiales tenentur actione iniuriarum arbitrio iudicis ſecūdum Bal. in rubr. C. de pœna iu. qui ma. iu. & ff. de iniur. l. iniuriarum æſtimatio. nec debēt puniri ſimili pœna torturæ, quia ex hoc nihil adeſſet perſonę tortę ſecundum Bald. in d. rubrica. de
34 hoc tamen uide inf. in 6. q princ. † Et aduerte circa prædicta quòd quando fuit tortura iniuſte facta tenentur ſolummodo poteſtates, & iudices mandantes torqueri iniuſte, non autem milites ſocij, & alij officiales, qui hoc fecerunt ex mandato. ita dicit Bal. in l. excuſant. ff. de infami. per illum tex. facit quod no. Dy. in c. quod quis mandato. de regu. iur. in 6. & ponit Florianus in l. liber homo. la 2. ff. ad legem aquil. quod tamen eſt dubium, quia mādatum ſuperioris excuſat ſolum in læuibus ſecundum Bar. in l. non ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniur. & ideo poſſunt officiales reſiſtere poteſtati iniuſtitiā facienti ſecundum Bart. in l. omnes. C. de decu. lib. 10. Et aduertant bene rectores quia ſi cogunt aliquem eorū iudicem vel officialem iniuſtam ſententiam ferre tenentur. l. Corn. de ſica. de his uide latius, & melius infra in 6. quæſtion. princip.
35 in uer. ſed ponamus. † Item aduerte pro his quæ ſupradicta ſunt, quod ſi per ſtatutum pro homicidio imponitur pœna pecuniaria ciuibus, prout eſt in multis locis, & ſi fiat in palatio

Digitized by Google

lario imponitur pœna capitis, potestas vel iudex qui iniuste, & immoderate tormentauit, si tortus moriatur non punietꝫ pœna capitis, sed pecuniaria, secundum Bal. in rubr. C. de pœna iu. qui. ma. iu. quia statutum quod imponit pœnam capitis pro homicidio, & maleficio debet intelligi de eo ꝙ pōt committi indifferenter in palatio & extra. sed occasione torturæ potest solum committi in palatio vbi est tortura. ideo non debet augeri pœna ratione loci sicut dicit Bart. in simili in teste dicente falsum in palatio in l. aut facta. ff. de pœ. & in consilio ꝙ incipit, rudertinus quidam. Et licet dictum statutū ꝙ imponat pœnam pecuniariam ciuibus pro homicidio habet locum in potestates, & officiales, quia gaudent priuilegio ciuium. vt no glo. in l. ciues, & incolæ. C. de incolis. li. 10.
36 & firmat in §. proficisci in q. 13. † Sed pone, quod ex tortura quis non moriatur, sed debilitatur aliquod membrum. do. Amodæus in tract. syndicatus. super glo. in verbo coram nobis &c. Kiriacus de Ancona &c. in 8. col. in uer. pœna debilitationis. dicit quod imponitur ea pœna quæ imponitur a statuto pro tali delicto. & hoc pro pœna fisco applicanda. sed quo ad partem læsam, videlicet quo ad tortum tenētur ei de iure communi, ratione, & actione iniuriarum, inquantum iudici æquum videbitur, & ad interesse expensarum factarū in medicis & medicinis, & ad damna operarum quibus caruit, & carituras est, vt est text. insti. de obli. quæ ex quasi delic. in §. ob hominē uero. Sed ego puto hoc procedere eo casu quo iudex iniuste torsisset dolo vel culpa. secus autem si licite, & moderate, & in casu permisso secundum dicta supra in uer. sed cum dictū sit. in q. de mortuo in tortura. quo casu in nihilo deberet teneri secundum ea quæ ibi dicta fuere. Subnectamus hic aliam q. aliquis dicitur mortuus in tortura uel debilitatus, sed potestas negat illum fuisse tortum, quæro quomodo hoc probabitur? Bal. in l. si quis hoc genus.
37 dicit † quod tortura probari potest per indicia vel coniecturas. & hoc consistit in arbitrio iudicis. Idē videtur velle Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prętori. ff. de no. oper. nunt. dum vult quod probato ꝙ iudex fuerit minatus de torquēdo aliquem si postea ille fuit uisus cum brachio ligato ad collum & si. ex hoc probabitur tortura. & idem in similibus coniecturis, facit quod nota. in l. fi. C. de proba. & l. fi. de hæred. inst. Tu autem dicas quod, aut quærimus de probādo torturam ad finem ut condemnetur iudex in syndicatu, & tunc requiritur plena & vera probatio de tortura, vt quia testes deponunt de visu uel aliter plene probatur, vt notat Bar. in l. 1. §. si quis tamen. ff. quod ui aut clam, quia ex præsumptionibus ēt vehementibus non potest quis damnari secundum Inno. in c. quia uerisimile. de prob. & not. in l. absentem. ff. de pœn. & in l. fi. C. de probatio. Et hoc forte erit in arbitrio syndicorū, qui in subsidium poterunt cogere, etiam per torturam, familiares potestatis, ad testificandum aliquem fuisse tortum. lege. diuus, de quæstionibus. & per nota. per Inn. in c. ex literis. de testibus, & per glo. & doct. & in c. cum P. manchonella. de accus. & Bar. in l. ex libero. ff. de quæst. in §. 1. & vide dicta supra in. 4. prin. post princ. ubi quando testes possint torqueri. & in uer. sed quæro an debeant post medium. ubi fuit dictū,
38 † quod testes domestici torqueri poterunt pro delicto domi commisso, quia præsumuntur illud scire. hæc dicit dom. Amodæus Iustinus in tractatu suo de syndicatu in glo. in verbo item in eo ꝙ dictus potestas iudices, & officiales plures capi, detineri, carcerari, & torqueri fecerunt &c. in 8. colu. in uer. sed pone quod potestas & se. Sed contra hoc videt quia isti testes de familia potestatis licet uolentes possint testificari contra potestatem: tamen non possunt cogi. ut per Bal. in l. etiam C. de testi. & in §. proficisci. q. 36. & per Salic. in l. 2. C. de testi. nisi dicamus quod poterunt cogi in subsidium quādo aliter ueritas haberi non potest ar. l. consensu. C. de repu. & 14. q. 2. c. quanquam. & ꝙ not. in c. insinuante. in gloss. 1. de offi. dele. & de priuil. c. licet in 6. in glo. super uerbo familiaribus. & in c. dilecto. in gloss. in uerbo familiaris. de off. arch. & de uerb. sign. c. ult. in 6. & in c. magnę. de uoto in 6. aut quærimus de probando torturā ut ex ea præsumatur confessionē violentam esse: & habeant locum dicta per Bal. in d. l. si quis in hoc genus. & per Barto. in d. l. de pupillo. §. si quis prætori. Quibus adde ꝙ dixit Bal. in l. filius in fi. C. de fur. quod ubi aliter non potest probari tortura sufficit probare quem detentum ut confessio dicatur facta metu tormentorum. de quo per Cyn. in d. l. 2. C. ꝙ me. cau. unde dicit idem Bal. in l. 1. C. ne
39 ex deli. defun. † quod uiolentia probatur per famam, & simiiter tortura, quando vociferans torquetur in occulto allegat. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæst. & quod not. Cy. in l. 4. C. de fer. fug. ubi dixit ꝙ id quod dicitur a personis fide dignis est iusta causa credulitatis. Item probatur tortura si testis cognouit personam tortam, & qualitatem uocis in quolibet statu. & dicit audiuisse eum uociferantem dum torquebatur secundum Bal. in l. conuenticulam. C. de episc. & cle. Item si dicatur, quod testes inducti per curiam deposuerunt metu tormentorum, probatur metus eo ipso quod probaī eos fuisse ob hanc causam detentos, quia præsumitur metus tormentorum, secundum Bal. in d. l. fallus. per Cy. in d. l. 2. C. ꝙ met. cau. Item alligare, tortura præsumitur, nisi contrariū
40 probetur. † unde si confessus crimen, dicat se fuisse tortum, licet non probet, non potest condemnari, nisi ratificauerit apud acta, cum in officialibus præsumatur illatio metus secundum Bald. singul. in suo consilio incipiente, tres sunt casus &c. & sequitur Pet. de Ancha. in quodam tuo consilio in quo recitat ad uerbum dictum consilium Bald. & ita refert Bertachinus in suo repertorio. in uerbo tortura. ꝙ est menti tenendum, Vide hæc cōsilia in tractatu clausularum in clausula, rei non sic gestę. in §. de metu tormentorum. in 2. col. & infra in 7. q. prin. Subiungo aliam notabilem. q. circa prædicta, pone, agitur contra potestatem, contra quem dicitur, quod compellit aliquem confiteri per torturam, & duo testes inducti contra potestatem, deponunt quod per vim fuit confessus & compulsus confiteri. Ex altera parte pro parte potestatis inducuntur decem uel plures qui dicunt, reus spōte confessus est, quęritur quibus testibus sit magis credendū.
41 Inn. in c. super hoc. de renū. † dicit quod magis creditur istis duobus deponentibus de ui quia deponunt de actu corporali, & uisibili. s. quod viderunt torqueri, sed alij decem deponunt de actu mentali, & inuisibili scilicet quod sponte confessus est quia actus mentalis soli deo est notus. Et idem si notarius in instrumento dicat quod sponte confessus est quia tale instrumentum reprobatur per duos testes. ut not. Bal. in d. §. proficisci. in tractatu de syndicatu. b. 13. & Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de no. ope. nun. Nunc cum fecerimus parentesim longiorem non tamen impertinentem redeamus ad materiam princ. nostrę quæst. quæ erat qualiter erat ad torturam perueniendum, super qua fuit dictum ꝙ
42 ad multa debet iudex aduertere. † Adde quod etiā debet aduertere ad aliud, uidelicet quod in tortura non procedat pariformiter in paruo prout in magno, sed illam debet adhibere secundum delicti qualitatem. ut pro magno delicto maior fiat quam pro paruo. & pro paruo minor quàm pro magno, ar. l. item apud. §. quæstionis. uersi. & si iussu. ff. de iniur. de hoc tamen nō potest ut supradictum fuit certa doctrina dari, sed committitur arbitrio discreti iudicis. Sed ponamus quod quis est minus legitime tortus, puta quia non præcedentibus indicijs uel alijs modis supradictis, & in tortura cōfessus est, & in ea perseuerauit an veniat condemnandus ex illa confessione. Respondeo non. casus est secundum unam lect. quam ibi tenet Bart. in l. pen. ff. de quæsti. & ita vidi aliàs consultum per quendam insignem, & famosissimum docto.
43 qui ad hoc etiam pro casu allegabat. 15. q. 6. c. 1. † Et dicebat ꝙ cautus debet esse adnocatus qui vult infringere confessionem torti absque indicijs saltem legitimis, ꝙ articuletur, & probet ꝙ ille talis antequam fuisset confessus fuit tortus absque aliquibus iudicijs saltem legitimis, & ad torturam sufficientibus. Nam quousque detentus est tortus semper idē metus tormentorum durare præsumitur. Et ideo prędicente dicta iniusta tortura iudex qui facit scribi ꝙ ille fuit sponte cōfessus falsum facit confici instrumentum, & notarius incidit in falsum si notitiam habuit tormentorum. Vbi autem tortura legitimis indicijs præcedentibus iuste fuisset illata, tunc secure notarius scribit. & iudex scribi faciat ꝙ sponte fuit confessus quantumcunque tormenta præcesserint. dumtamen inter torturam, & confessionem interuallum commodum interueniat, vt no. l. 1. §. idem seuerus. ff. de quæst. p doc. & per Cy. in l. 2. C. de cu. re. ita ad literam omnia prædicta dicit Ang. in l. qui in aliena. ff. celsus. §. de acq. hære.

44 Ex supradictis sequitur. † ꝙ præsumptio est quòd si tortus pluries ratificauit dictam confessionē illicite a prin. extortam semper ipsam ratificare uidetur metu tormentorum, præteritorum, & futurorum, ar. l. si cui. §. hisdem. ff. de accu. quod est valde notandum. Hoc tamen intelligendum nisi post dictam torturam, & confessionem illicite extortam reus fuisset relaxatus & positus in pristina libertate, & per ali quod interuallum vocatus per iudicem spōte comparuerit, & sine tortura confessus fuerit iterum illud quod prius per torturam confessus fuerit. nam hoc casu ex illa confessione esset damnandus tanquam spontanea, vt l. 1. C. de confess. ad hoc facit quod no. Inn. de acc. c. qualiter, & quando. Bald. tamen in d. l. 1. C. de confess. dicit in 4. col. quòd confessioni facte in tormentis non precedentibus indicijs vel precedentibus, sed ita leuibus quod non faciunt præsumptionem, nō statur, nisi in ea perseueretur. allegat glo. in d. l. 1. C. de cōfess.
45 † Et dicit ꝙ intelligitur perseuerare eo ipso quod non reuocat, quia metus tormentorum non est iniustus metus. nam iudicis auctoritas operatur ꝙ factum per talem metum valeat, quia pertinet ad executionem iustitiæ, vt ff. quod met. causa. l. 3. cum non fiat contra bonos mores, sed iure licito,

vt

Digitized by Google

vt ibi patet. Si autem appellat non intelligitur perseuerare, sed tacite reuocare, vt not. ff. de app. l. creditor. §. iustus. Sed assessores, vt non possit appellari faciũt talem confessum iterum de nouo ex interuallo temporis duci ad tribunal, & ibi publice confiteri, vt l. 2. C. de cu. re. sed si probari posset quod ista noua confessio emanasset repetitis tormentis, ista noua confessio esset eodem vulnere saucia, & vulnerata, & maior, quia semel tortus competenter non debet iterum torqueri nisi superueniant noua indicia. ff. de quæstio. l. repeti. ita dicit Bal. in d. l. 1. de confessis. Sed parcat mihi reuerentia tãti doc.
46 non est verum, quod † confessioni extorti per torturam sine indicijs, nisi perseueretur, stetur p supradicta. Præterea gl. quam ipse allegat hoc non probat, ut patet cuilibet intuenti. Item est contra casum in d l. pen. ff. de quæstio. Item aliud quod dicit, videlicet quod intelligatur perseuerare eo ipso quod non reuocat non est verum simpliciter. Nam tunc dicitur quis perseuerare in confessione facta in tormentis qñ post dictam cõfessionem reducitur in loco publico iudicij. & ibi coram notario, & publicis personis confitendo. tex. est in l. 2. C. de cu. re. secundũ Bar. in l. diuus seuerus. ff. de quæst. vnde non per non reuocationem, & sic per non factum, sed per expressam confessionem factam in loco publico coram prædictis. & sic per factum intelligitur perseuerare, & ita puto tenẽdum. & hoc etiam reperio tenere. d. Tindarum in tractatu suo de proba. in uer. nunc de criminalium causarum confessionibus. circa medium. vbi ad contextum, & ad uer-
47 bum sic dicit. † Scias tamen circa huiusmodi torturam, q in tantum requiriri indicia præcedentia, q sine eis, etiam si millies confessus in tortura in sua confessione perseueraret, nihil operaretur eius perfeueratio, nec posset ex ea sequi condemnatio tex est sing. ad hoc quem Bar. ibi ponderat in l. pe. ff. de quæstio. & est ad idem alter text. secundum vnam lect. quam etiam ibi sequitur Bar. eo. tit. l. maritus. & tenet Ang. in l. 1. C. de confessi. Adde aliud mirabilius q si quis est confessus in tortura non præcedentibus legitimis indicijs, deinde antequam reponatur in pristina libertate superueniunt indicia ex hoc non conualidatur confessio facta in tormẽtis, nec perseuerare sufficit. gl. est ad hoc sing. & vnica quam Bar. ibi. multum commendat in d. l. maritus. & sequitur Bal. in l. fi. C
48 de accu. & Lud. de Ro. in consi. 167. † Sed ponamus ecce q potestas vel iudex condemnauit confessum vigore dictę cõfessionis inualide extorte per torturam in casu quo non poterat torqueri, quia non præcedentibus legitimis indicijs, vt supra dictum est, vel quia aliàs tortura fuit iniuste illata, vel ratione personæ quæ torqueri non poterat, vel ratione delicti pro quo torqueri non poterat, ut superius ostensum est, an ipsa sententia erit nulla ipso iure, uel erit opus appellatione, videtur q sit nulla ipso iure. nam sententia lata per probationem a iure improbatam, est ipso iure nulla, vt est in c. 2. de purga. vulga. Tu dic, aut sententia continet expressum & patens vitium probationum a iure improbatorum, vt quia dixit. & quia constat nobis per confessionem Titij habitis indicijs per talem eius libertum tortum, uel per talem eius fratrẽ coactum testificari, uel per talem eius inimicum. & si, ideo ipsum condemnamus, & tunc sit ipso iure nulla. & ita loquatur tex. in d. c. 2. uel quia dixit iudex, & quia constat nobis te culpabilẽ pp ducilum, uel propter experientiam ferri candentis, ideo te condemnamus. ista est doctr. Io. And. in nouella. in c. quoniam contra falsam. de proba. in fi. quam refert Bal. in l. libertorum. C. de test. Aut non continet expressum & patens uitium, sed latens, & tunc est ipso iure nulla sed est opus prouocatione, vt l. 2. C. quando prouo. non est ne.

49 Item ad aliud † debet aduertere iudex ut ante formatum processum & ante lit. contest. non procedat ad torturam. ut etiam infra dicetur. & fuit dictum supra dum tractauimus de indicijs. in 2. q. in uer. quæro an testis. Insuper quæro, iudex formauit processum contra aliquem, ille comparuit, & negauit, iudex solenniter parte citata examinauit testes, per quos legitima probantur indicia, & postea non aliter publicato processu & testibus, posuit reum ad torturam, quæritur an iuste, & legitime hoc factum fuerit. Et primo videtur q sic, non ad petitionem partis, sed ex officio iudicis, quia non est vis, sit publicatus processus uel non, quia quantum ad iudicem semper est publicatus, ut no. Inn. in c. cum clamor. de testi. In contrarium est veritas, nam ex dictis testium ante publicationem nõ fit probatio nec indicium, ut est casus secundum unam lectu. in l. solam. C. de testi. & per consequens non proceditur ad tortu
50 ram. & istud tenet Ia. Bu. ibi. † Et est ratio, quia cum tortura non debeat fieri, nisi in defectum probationum, & præcedẽtibus indicijs, & adhoc nõ constet de his, quia processus nõ publicatus non probat, vt d. l. solam. ergo non habet locum tortura. Et per hanc rationem aucto. Ia. idem tenet Bal. in l. milites. C. de quæstio. Sed est aduertendum, quia dicta ratio non videtur bona, per ea quæ not. doct. & maxime Bald. in l. gesta. C de re iud. ubi dixit Bal. quòd iudex potest ferre sententiam, etiam non publicatis attestationibus. & ualet sentẽtia, nisi ambę partes vel altera contradixerint, & ita tenuit Inn. in d. c. cum clamor. de testi. & Butr. in l. prolatam. de sen. licet glo. ibi teneat sententiam non uãlere non publicatis at-
51 testatio † Vnde uidetur posse assignari rãtio, quia iudex nõ debet auferre defensionem parti, immo non potest ad cõdemnationem procedere, nisi dato termino ad faciendum defensionem, cui etiam renuntiari non potest, ut habetur in l. custodias. ff. de pub. iud. & in l. pactum inter hæredem. ff. de pac. Sed hæc defensio per reum fieri non posset, nisi publicatis attestationibus testium, quia aliàs scire nequiret quid testes testificati sint, nisi publicentur, cum ipsorum examinatio fiat in secreto. vt l. si quando. C. de testi. Posset forte distingui, q aut pars petit publicari attestationes, & copiam indiciorum sibi dari, & hoc debet fieri. quia debet dari copia indiciorum, quia super eis debet disputari, an procedant nec ne. l. vnius. §. cogniturus. ff. de quæst. secundum Bart. in l fi. in fin. eo. ti. & huic disputationi, non torturæ, debet interesse ad uocatus, ut no. glo. & Bar. in l. legis virtus. ff. de ll. & per hoc. d. l. custodias. nam posset in dicta disputatione apparere de inualiditate indiciorum, & testes possent reprobari. & sic indicia remoueri, per ea quæ not. Inn. in c. præsentium. & in ca. licet. de testi. item debebit super hoc pronuntiari, vt diximus de his supra in hac q. in uer. 5. iudex. Aut non est petita publicatio attestationum, & copia indiciorum, & tunc procedat q primo loco dictum est, per not. per Inno. in d. c. cum clamor. & Bal. in d. l. gesta. & Ia. But. & Bald. in d. l. prolatam. Et hac distinctione esset vtendum post factum, ad saluandum iudicem in syndicatu, sed ante factum melius faceret iudex sequi sententiam Bal. in d. l. milites. & Ia. in d. l. solam. quia deberet prius publicare processum, & attestationes, quàm deueniret ad torturam. quod etiam firmat Bart. in l. unius. §. 1. ff. quæstio. pro quo etiam facit quod no. Bald. in l. in bonæfidæi. C. de iureiur. 4. col.

52 Quæro † cum supradictum fuerit, q iudex in tortura debet aduertere ad multa, an debeat aduertere ad aliquod tempus, & sic an tortura adhiberi possit diebus feriatis in honorem Dei. Respondeo, hæc quæst. uidetur decidi per tex. in l. nemo. C. de epis. audi. & in l. prouinciarum. C. de fer. Nam aut delicta sunt atrociora vt latrocinium, sacrilegium, crimen læsæ maiestatis, adulterium, stuprum, incæstus, raptus uirginum, vel sanctimonialium, uenefficium, homicidium, parricidium, & si. & in his potest omnibus diebus, etiam paschalibus, procedi ad torturam. tex. est expressus in d. l. nemo. uer. sed ab his. & in d. l. prouinciarum. Si autem non sunt crimina atrocia, sed minora in quibus est imponenda pœna pecuniaria, tunc videtur, q non possit fieri tortura diebus feriatis in honorem Dei, per d. l. nemo. in prin. & l. dies festos. ibi sit idem dies a cognitionibus alienus. & l. quadraginta, & l. actus. C. de fer. Consuetudo tamen uidetur male seruare hoc, licet etiam in tortura, etiam alia supra, & infra dicenda male seruet, tamen hoc de die festo posset roborari, quia tortura est quædam examinatio extraiudicialis. unde si præcessit iudicialis cognitio indiciorum potest postea dicta examinatio fieri quolibet loco, & tempore,
53 † exemplo testis qui iudicialiter iurauit. nam potest examinari quolibet tempore, etiam feriato in honorem Dei, vt tenet Spe. in ti. de fer. §. 2. uer. quid si tunc testis. & Bar. in l. damni. §. sabini. ff. de dam. infec. & Bald. in l. quando. C. de testi. & est glo. in cle. 1. de offi. deleg. Item potest hoc iuuari, vbi viget statutum, prout est communiter per Italiam, quòd in causis criminalibus procedatur quocunque tempore, etiam feriato in honorem Dei, vt vult etiam statutum in hac terra sancti Seuerini, in rub. de fer. An autem iudex debeat aduertere, antequam deueniat ad torturam, a qua persona debeat
54 incipere. si sunt plures torquendi. † Respondeo, aut omnes sunt æquè suspecti de crimine de quo quæritur, & tunc inciendum est ab eo qui timidior est, si dispariter sunt timidi, si uero æqualiter timerent torturam, tunc incipiendum est a iuniori, & ab eo qui magis teneræ ætatis est. casus est in l. unius. in prin. ff. de quæsti. Si vero æqualiter non sunt suspecti, sed ex omnibus, vnus est magis suspectus alijs, & tunc ab illo incipiendum est, & post istum, tunc iudex debet examinare illum, quem iudex crediderit facilius posse veritatem promere. tex. est in l. 1. §. item diuus Adrianus. eo. ti. & ita uitur mihi, quãuis Bar. in d. §. diuus. aliter loquatur: dicit enim Bar. quem refert & sequitur Areti. in tract. malefficiorum, in verbo, fama publica. col. 22. uersic. nunc videamus de tortura. quod iudex debet animaduertere, a quo melius & citius sperat extrahere ueritatem, & ab illo torquendo faciat initium. Si autem sperat ita ab uno, sicut ab alio, tunc initium faciat ab eo, qui magis de crimine est suspectus. Si autem om-
55 nes pariter sunt suspecti, incipiat a magis debili. † Item si est pater & filius, incipiat a filio, in conspectu patris, quia magis timet

Digitized by Google

timet in filium,quàm in ſe,vt l.iſti quidem.ff.ꝙ met. cau. Et ſi eſt maſculus, & fœmina, incipiat a fœmina,quia eſt debilior,vt l.filio.C.de inoff.teſt.& l.deferre.in prin.ff. de iure fiſci.ſed Gandi.in ſuo tract.maleficiorum. in rub.de quæſti. & tormentis.in ver.nunc videndum eſt, quo ordine ſint habẽda tormenta.dicit,ꝙ iudex ſagax cõſiderabit, a quo facilius veritas erui poſſit,ut ab illo quæſtionem incipiat, tanquam a timidiore,& a magis ſuſpecto,& a magis debiliore.& non a fortiore,vt l.1.§.qui quæſtionem.ff.de quæſt. & d.l.vnius.& a fœmina,potius quàm a maſculo.& a filio, potius quàm a patre,per iura ſupra a leg. Et vide ad prædicta etiam per Io. And.in c.cum in contemplatione.de reg.iur.vbi ponit, ſecũdum quod alias audiui a præceptore meo in voce, quod ſi inter torquendos eſt aliquis qui habeat aliquod turpe cognomen,ſicut eſt in pluribus locis,puta forabuſco,vadenocte,& ſimilia,quod ab illo erit incipiendum.

56 Videamus modo † quomodo ſe iudex gerere debeat,quãdo poſuit aliquem in tortura, in examinando,& interrogando tortum.ad hoc Bar.dat hãc practicam videlicet,quòd aut iudex procedit ſuper generali inquiſitione,quam formauit,conſtito ſibi de maleficio, licet non conſtet de malefactore, & tunc teſtis debet interrogari, quis dictum maleficium fecerit, non autem debet nominare aliquem,videlicet an Titius fecerit illud quia hoc eſſet magis ſuggeſtio,quàm inquiſitio veritatis.& ita debet intelligi.l.1.§.qui quæſtionem.ff.de quæſtio.& hoc caſu, antequam veniatur ad torturam,debent eſſe aliqua indicia cõtra teſtẽ,vt dictum fuit ſupra in hac prin.q poſt prin. Aut iudex procedit per modũ ſpecialis inquiſitionis aut accuſationis, contra certam perſonam,& tunc aut torquetur teſtis, aut ipſe principalis:ſi torquetur quis,vt teſtis, tunc debet interrogari,an inquiſitus,vel accuſatus, fecerit maleficium intentatum vel alius,nõ autem interrogabitur de modo,& alijs circunſtantijs.ſed fit interrogatio hoc modo,quia interrogabitur qualiter fecit illud maleficium inquiſitus vel accuſatus, & quando,in qua parte corporis percuſſit. non autem interrogabitur limitate,ſi percuſſit ſic vel ſic, quia iſtud eſſet ſuggeſtio,vt dictum eſt. & ita intelligit. d.l.1.§.diuus Adrianus.

57 † Aut torquetur,vt principalis,& tũc.d.§. diuus.dat formã, quia debet interrogari ſolum de ſe,& non alijs. Si autem in tortura aliquid depoſuerit contra alium, tũc an illud faciat indicium,fuit alibi dictum.ſic dicit Bart.in l.1.§.qui quæſtionem.ff. de quæſt. Item ſi interrogatur ipſe principalis debet eum interrogare in genere.ſi cum aliquo fecit aliquam rixã. vel etiam ad ſpeciem deſcendendo,ſi cum Gaio, vel etiam magis ad ſpeciem ſi Gaium vulnerauit. non autem magis in ſpecie inclinet,vel dicat vel ulterius interroget,aliàs forte ille metu tormentorum,vt doctus illud diceret quod nunquã ſciuiſſet dicere,nec dicere potuiſſet. & ſic contra ius confeſſionem haberet de delicto ꝙ forte nũquam commiſit,ꝙ eſt iniquum.facit ꝙ no glo.in l.prius.ff.ad ſil.& Cyn.in l.fi.C.de accu.& ibi Sali.in uer.quæro nunc de modo. ita dicit Are.in tract.maleficiorum.in glo.in verbo,fama publica.in ult.col. ſed do.Augu.de Ari. ibi in addi. dicit ꝙ ipſe putat hæc uera, vbi indicia non eſſent nimis manifeſta. ſed vbi conſtaret de delicto vere contra inculpatum, non uideo quare iudex ad cõuincendam malitiam malefactoris qui negaret ad hoc,vt ibi donaret, ꝙ immo iudex ſcit omnia,quare iudex peccãret ſi hoc diceret reo,per ea quæ habẽtur in l.cum hi.§. cum lis.ff.de tranſa.cum ſim.vbi malitijs hominum eſt obuiandũ.

58 † Sed ponamus ꝙ tortus negat, & in negatione perſeuerat, an poterit iterum torqueri. Reſpondetur,ꝙ in hoc, tex.vidẽtur contrarij nam.l.repeti.in prin.ff.de quæſtio. dicit ſimpliciter,quod quæſtio repeti poteſt, ſed l.unius.§.1.dicit quod ita demum repetitur, ſi euidentioribus indicijs,reus opprimitur.Dicunt Doct.ꝙ aut nulla ſunt indicia de nouo, & qõ non poteſt repeti,aut ſunt indicia de nouo euidentiora primis,& tunc poteſt reperi & ita concordant dicta iura, ſecundum Iac.de Are.& Cy.in l.fi.C.de quæſt.& Rayn.& Bart.in l. vnius.§.1.ff.eo.ti Et ibi dicit Bar.ꝙ licet iſta ſint vera de iure, tamen de conſuetudine non ſeruatur, ſed quæſtio repetitur toties quoties iudici uidebitur. Ipſe tamẽ aliter intelligit iſtã materiam,dicendo, quod quando apparent contra reum indicia leuia,& non multum manifeſta, nec multum urgentia,tunc quæſtio non debet repeti, quandoque contra reum apparent indicia manifeſta,& euidentia, & multum vrgẽtia, tunc ſi in prima tortura,reus nihil dixerit,& ſtat durus,poterit iterum torqueri,vt l.diuus.§.1.& d.l.repeti. Et quod dicitur in d.§.euidentioribus argumentis,exponit ideſt euidentioribus,quàm ſint alia argumenta leuia, quæ conſueuerunt apparere contra reos.ſed ſecundum primam lect.de qua ſupra,exponitur euidentioribus argumentis,quam fuerint prima argumenta contra reum.ita dicit ipſe ibi. ſecundum tamen ſecundam expoſitionem, dicit hanc materiam practicari.Areti.autem in ſuo tract.maleficiorum, in gl.in uerbo, fama publica.col.12.uer.3.quæro.dicit quod Bar. in l.unius.

59 §.1.ff.de quæſt.dicit † ꝙ ſi primo fuit ſufficienter tortus, nunquam tormentis poteſt repeti, niſi ſuperueniant indicia de nouo,vt ibi probatur.quod no.dicit ipſe Aret. cõtra aliquos crudeles indices,qui quotidie torquent, & tormenta repetunt,& de nouo alia indicia non habent,quoniam tenentur in ſyndicatu, quia non poterant illum in tormẽtis repetere. & idem dicit tenere Sali.in l.2.in fin.C.de cu.re,& dicit quod Dyn.in ſuo tracta.dicit quòd aſſeſſores hoc non ſeruant.pro quorum opin.ſaluanda allegat authẽ. ut iud.ſine quo.ſuf.§. oportet.ibi, iudices torquebunt fures.& c.do.autem Augu. de ari.in d.uer.3.quæro in addi.dicit, ꝙ Bal.in l.milites.§.de quæſt.dicit quod ſemel tortus,non poteſt iterum torqueri, & ſi faceret hoc iudex, quod repeteret, & tortus decederet, deberet acriter puniri do.Catal.in ſuo ſyndicatu.in q.220.dicit ꝙ leniter tortus, poteſt iterum torqueri quantumcunq; Bal.in l.obſeruare.C.quorum app.non re.dicit, quod ſemel tortus,etiam inſufficienter,non poteſt torqueri ſine nouis indicijs,quam ſententiam idem do. Augu.non credit eſſe veram,cum careat ratione,per doctrinam Bart.in d.l. unius. & dicit,ꝙ ſibi placet doctrina Gandi.in ſuo trac.maleficiorum.

60 in rub.de quæſt.& tor.in uer.an quæſtio poſſit.qui dicit † qđ licet aſſeſſores, qui ſunt auidi honoris, ſeruent, vt repetant quæſtionem,ſine nouis indicijs,tamen communis opin.doc. eſt,ꝙ ſine nouis indicijs nõ poteſt. Et idem affirmauit idem Gand.in dicta rub.col.1.licet ibi dicat, quod de conſuetudine,multi aſſeſſores hoc non obſeruent. Et Ang.in l.1.§. ſi qs. ff.ad ſil.dicit,quod ſemel illata tortura caueãt iudices, ne iterum torqueant.& Bal.in c.1.§.furtum.de pace iur.fir.dicit ſemel tortus,bis,& ter,& ſufficienter, ſi tamen perſeuerat negando,& ſuperueniant indicia de nouo, poteſt iterum torqueri.& idem dicit in l.1.C.de confeſ. in 7.colu. quod ſemel tortus competenter,non poteſt iterum torqueri, ſine nouis indicijs.& Bar.in l.unius.§.1.de quæſtion. dicit per illum tex. quod poteſt repeti tortura, poſt publicationem proceſſus, quando ſunt indicia euidentiora primis. Mihi autem, in tanta variatione,videtur latius diſtinguendum, videlicet quod aut tortus ex primis indicijs fuit competenter tortus,aut mi

61 nus competenter, vel leuiter. † Primo caſu,aut noua ſuperuenerunt indicia,& ualidiora primis, & repetitur quæſt. ſecundum omnes per tex.in d.l.unius.§.1.Aut ęqualia primis, vel minora,& tunc, aut in prima tortura reus confeſſus eſt, & poſtea uariauit, quia negauit, & tunc propter noua indicia,dummodo de iure ualida, ad torturam quæſtio repetit, quia principaliter ſecunda indicia nõ ſunt purgata, propter primam torturam,in qua corpus, animuſque non durauit, quia confeſſus fuit,licet poſt receſſum a tortura diffiteatur. & ita vno modo poteſt intelligi.l.repeti. ff.de quæſt. Et hoc caſu forte etiam ſine nouis indicijs, poterit repeti tortura, quoniam ex illa prima confeſſione,etiam reuocata, videtur fieri nouum indicium,quæ ſufficiunt ad repetendum torturam,ut uidetur velle Bal.in l.bonæfidęi C.de iureiur.in 3.col. & uide quod dicetur infra,in 6.q. uidelicet de effectu torturę,in uer.ſed ponamus.ubi de hoc late dicetur. Aut nihil cõfeſſus eſt prima tortura,& tunc non repetatur, per d.l.diuus. §.1.niſi prima, & ſecunda indicia eſſent multum vrgentia,

62 & manifeſta,ut dixit Bar.in d.l.unius.§.1.† Si vero prima tortura fuerit leuis,& minus competenter facta,& tũc indiſtincte poſſit repeti.& ita etiam poteſt intelligi.d §.1.ad quod ẽt facit quod no.Bald.in l.2.C.quorum app. non re.ꝙ ſi aliquis fuit leuiter tortus,non habetur pro torto, ſicut leuis fabricula non dicitur febris,ut ff.de edil.edi.l.ob quæ uitia.§.fi.Tormentum enim dicitur dolor corporis, & magna afflictio,vt no.Io.And.in nouella.in c.cum in contemplatione. de regu. iur.ſecundum eum. Et ſecundum hanc diſtinctionem,intelligo quod dicit ibi Bal. quòd ſi tormenta ſunt plene impoſita,non poſſunt repeti,niſi ex nouis indicijs.& quòd idem dixit in l.1.C.de confeſſ.ubi dixit,quod ſemel tortus competẽter,non debet iterum torqueri, niſi ſuperuenerint noua indicia. Et hæc putø vera de iure,licet conſuetudo obſeruet cõtrarium, & latrunculatores multum inſęuiant in torquẽdo repetendo pluries,& ita ſeruari uidi. & ita quandoque ſerua

63 ui,licet minus inridice,& male factum fuerit. † Sed cum hic fiat mentio de nouis indicijs, quæro quæ dicantur noua indicia.hanc.q.ponit Are.in d.trac.maleficiorum in glo.in verbo,fama publica.col.13.in uer.quæro quæ dicantur. dicit,ꝙ noua indicia dicuntur ea,quæ differunt a præcedentibus,ſpecie,uel ſubſtantia.uerbi gratia, prima indicia erant de mala fama rei,uel quod erat inimicus &c.ſuperuenit poſtea unus teſtis,qui dicit,ſe uidiſſe reum percutere,uel dicit,quod uidit cum gladio euaginato,talia enim indicia dicũtur noua, quæ a prioribus,ſpecie differunt, uel ſubſtantia,ſicut dicimus in capitulis nouis.l.per hanc.C.de tempo.app.& c.fraternitatis de teſt.quod dicit eſſe notandum, ne erretur,quia ſi primo fuerit habitum indicium ex fama,per aliquos teſtes,& cum

eo

Digitized by Google

4 eò fuerit data tortura.† Quid autem si quis fuit positus ad torturam, præcedentibus legitimis indicijs, & fuit confessus crimen de quo quærebatur, nec contra ipsum militant alia indicia, super alijs delictis, an possit interrogari, vt confiteatur, si commisit alia delicta, & maxime eiusdem generis, puta fuit tortus pro furto, & confessus, an possit interrogari, si commisit alia furta? dic quòd non, vt.l.1.in princ.ff.de quæt. sed de consuetudine seruatur contrarium, quę consuetudo potest probari per.l. non omnes. §. a barbaris.ff. de re mi.& l.congruit.ff.de offic.præsi.ita dicit Gandi. in trac. malefi.in rub.de quæstio.& tormentis.in versic.sed quid de quæstione quæ quotidie occurrit de facto.& ita dicit etiam tenere Ar. in suo trac.male.in gl.in uerbo, fama publica.in vlt. col.sed. d.Aug. de ari.ibi in suis additio. dicit quod talis consuetudo non valet, tanquam irrationabilis, & contra tex.in.c.fin. de consuetu.& in.l.2.C. quæ sit longa consue.nam opus est, secũdum ipsum, quod primo constet de delicto antequam ad torturam procedatur, vt.l.1. §. item istud.ff.ad sil. & fuit
65 superius dictum.†.Ego puto ꝙ prædicta possint concordari hoc modo uidelicet an contra eum procedit diffamatio generalis de illo crimine, uidelicet est magnus latro, & tunc sit laudabilis illa consuetudo, quòd de alijs interrogetur propter illam diffamationem, per d.§.a barbaris. Aut non procedit talis diffamatio, & tunc secus unde iudex discretus, debet aduertere ad qualitatem personę. Sed ponamus quod quis est tortus legitime, tamen non confitetur, immo persistit in negatione, quid habet facere iudex. Dicas, quòd debet eum reponere in carceribus, & expectare, si potest habere noua indicia, & tunc, vt supradictũ est, si habet noua indicia, vel uacillet, debet ipsum iterum torquere. Si autem nõ superueniunt alia indicia, vel non vacillat, debet assignare accusatori, si proceditur per uiam accusationis, vnam dilationem, ad probandum, & producendum quicquid vult, & potest contra accusatum, vel inculpatum: protestando, ꝙ aliàs, elapsa dicta dilatione, si non fuerit aliquid productum, vel probatum sufficienter, ipsum relaxabit. ita dicit Areti. in trac.malefi.in glo.in verbo, fama publica.in vlt. col.in fi.
66 † Vbi etiam dicit, quòd erit bona cautela, quod in relaxatione, iudex faciat apparere in actis torturam esse adhibitam contra detentum, cum moderamine, secundum quod indicia habita demonstrabant.& ideo quia fuerunt purgata bene indicia, non repertum culpabilem, mandauit relaxari, & dicit hoc notari per Bar.in.l.fi.in princ.ff. de quæst. Et dicit esse menti tenendum, ne iudex, aliàs faciendo, teneatur in syndicatu. Item si iudex indebite, & iniuste torsit aliquem, vtatur hac cautela, in relaxatione torti, uidelicet quòd si vult faciat ipsum confiteri, quod fuit legitime tortus, & ad dictã confessionem inducat ipsum blandis suasionibus, & de hac confessione faciat rogatum notarium, & in syndicatu non tenebitur. ita dicit Catal.de uiso, in tracta.de syndica. circa prin.in tertio ver.& dicit, quòd hoc voluit Ange.in.l.iniuriarum §.si quis quod decreto, ff.de iniur. & ita dicit, quòd ita vidit de facto practicari.

SVMMARIVM.

1 *Quæstio seu tortura ad quid fuerit inuenta.*
2 *Confessioni factæ in tormentis quando standum sit.*
3 *Confessioni in tortura factæ fides non habetur si in ea non perseueretur.*
4 *Tortus quomodo in confessione censeatur perseuerare.*
5 *Tortus non statim post torturam debet ad tribunal reduci, ad videndam ipsius in confessione perseuerantiam.*
6 *Tortus ad tribunal reductus an sit relaxandus, si confessionem in torturam factam reuocauerit.*
7 *Reuocatio confessionis factæ in tortura quando sit admittenda.*
8 *Confessus in tormentis quando condemnari possit absque alijs probationibus.*
9 *Condemnatio non potest ferri ex confessione extorta per torturam illegitimam.*
10 *Torto metu tormentorum confitente montes, & maria, caueat sibi iudex ne damnetur in corpore, & anima.*
11 *Iudex an debeat statim credere ei qui sponte confitetur se aliquem occidisse, cuius corpus non reperitur.*
12 *Occidens aliquem, & proiciens corpus in mare an possit condemnari si de corpore mortuo non constet.*
13 *Iudex non statim confessione extorta legitimè debet ad condemnationẽ procedere.*
14 *Condemnatio sequi potest ex confessione delicti spontanea, & probata.*
15 *Confessio delicti in dubio præsumitur spontanea.*
16 *Iudice, & notario asserentibus confessionem torti spontaneam, reo autem dicente eam tormentorum formidine factam, cui potius standum sit.*
17 *Confessio non potest dici spontanea probata tortura.*
18 *Iudex condemnationem fundare non potest ex sola confessione reuocata.*
19 *Confessio sola in ciuilibus non obligat.*
20 *Confessus tormentorum formidine confessionem suam debet reuocare per se uel per procuratorem speciale mandatum ad hoc habentem.*
21 *Confessio unica an sit sufficiens in criminalibus.*
22 *Assessores cauti in negotijs arduis confessionem apud acta repetere debent, quòd scilicet sponte confessus fuerit.*
23 *Confessionem suam qualiter quis interpretari possit.*
24 *Notarius non debet scribere reum tortum sponte confessum fuisse.*
25 *Reus quando dicatur sponte confessus, & quando coacte.*
26 *Reus dicitur sponte confessus si in confessione perseueret.*
27 *Confessio facta in tortura quando censeatur ualida. & nu. seq.*
29 *Executio an fiat in causa criminali ex confessione sola absque alio processu, & sententia.*
30 *Sententia in causa criminali semper est necessaria, in qua nunquem quis pro condemnato haberi debet.*

Quæstio. 6. secundæ partis.

1 SExtò principaliter quæritur de effectu torturæ, & quæstionis. † Super qua quęstione est sciendum, ꝙ tortura fuit inuenta, ad finem, vt per eam ueritas negotij, de quo quæritur, illuminaretur, & inueniretur.l. cum fallsum.& l. hoc ꝙ placuit. C.de quæst. Et tamen nõ semper, nec vnquam est ei fides adhibenda, quia fragilis, & periculosa res est, & fallens veritatẽ. Nam quidam adeo sunt duri, vt millies torti, nihil dicant, de eo, de quo interrogantur, & plerique obdormiunt in ea. Ex quibus habui iam duos præ manibus, qui positi in tortura ita obdormiebant, vt uiderẽtur defuncti penitus, & postquã de ea deponebantur, stabant sic per aliquod spatium, & postea incipiebant respirare, & continuo sic faciebant, quotiescunque ponebantur in tortura. Sed cum mutassem torturã ponendo taxillum ad talos, vnus ex ipsis, & in hac tortura idem faciebat, alius uero non. Quidam vero sunt ita timidi, & fragiles, & doloris impatientes, vt omnia confitentur, ẽt falsa, & quæ nunquam commiserunt, vt est de his tex.in l.1.§. quæst.ff.deq.& Seneca dicit, ẽt innocentes cogit mẽtiri dolor.& horum est maior numerus quàm obdormientiũ. vn-
2 de iudex debet multum aduertere, ne de facili credat.† Et iõ hic quæro, an confessioni factę in tormentis, credi, & stari debeat. Respõdeo, tex.in d.l.1.§.diuus seuerus.ff.de qõ. dicit confessiones reorum, pro exploratis facinorib. haberi non oportet, si nulla alia probatio, religionẽ iudicis instruat.& sic vr uelie, ꝙ non credatur, nec stari debeat.sed in l.edictum.ff. eo.ti.dicit qõnes efficacissimas esse ad inquirẽdam ueritatẽ, & in l.1.§.si quis ultro.eo.ti.dicit, cum in tormentis cõstiterit. & sic innuunt dicti tex.ꝙ confessio facta in tormentis fidem faciat.gl in l.fi.C.de quæst.dicit quòd cõfessioni factæ in tormẽtis statur, si perseueret.& ita loquit.d.l.1.§.si quis ultro.& d l. edictum.secus si perseueret.& ita loquit. d.§.diuus seuerus.& istud ẽt sequit ibi Odof. & ista distinctio est ex mente Azo.in sum.C.eo.in fi.gl.ẽt ponit eã in d.§. diuus seuerus.& istã tenet ibi Bar.Bal.aũt in l.1.C.de cõfes.in 4. col.distinguit, ꝙ aut reus in tormentis confitetur, præcedẽtib.legitimis indicijs,& statur suę confessioni, præsertim, si perseueret in ea. aut non præcedunt aliqua indicia, uel argumẽta, uel sunt ita leuia, ꝙ non faciunt præsumptionẽ.& tunc non stat cõfessioni, nisi i ea perseueret, vt no.in gl.in d.§.diuus seuerus. fm eũ. Ego puto, ꝙ ista distinctio Bal. non sit bona nec vera.& miror, ꝙ ita insipide, q̃ morem suum, locutus fuerit. Nã in pri-
3 mo membro vult, ꝙ † confessioni factę in tormentis stet, ẽt si non perseueret in ea.sed istud est q̃ gl.& doct.oẽs, ut ꝛ.relatum est,& q̃.d.§.diuus.Itẽ in secũdo membro similiter male dicit, per tex & quæ ibi no.p Bar.in l.pe.ff. de qõ.ubi cõfessioni factę in tormentis nunq̃ stat.ẽt si perseueret, si fuerit habita non præcedentib indicijs, vt ibi est.tex.fm unã lec. q̃ tenet ibi Bar.& late examinaui sup.in proxima princ.q.in uer. sed ponamus quòd quis.& ista est cõis opi. in utroq; pdictorum membrorũ. unde bonus qñque dormitat Homerus.& hoc idẽ melius loquẽdo cõsuluit Bal.in suo consi.incipiente, tres sunt casus pro quo consilio require.j. ubi forte ponã, de uerbo ad uerbũ, in ver.& quia sup.& idẽ ipse uoluit in l.Imperator.la 2.ff.d̃ sta.ho.dicẽdo, ꝙ cõfessio extorta p torturã
4 minus legitimã, nihil ualet.† Sed q̃ro, qũo dicat in cõfessione perseuerare. Respondeẽ, ꝙ ad hoc ut dicat perseuerare in cõfessione, oportet quòd post confessionẽ factã in tormẽtis reducat̃ in loco publico iudicij, & ibi corã notario, & publicis ꝑsonis cõfirmet.tex.est in l.2.C.de cust.re fm Bar.ĩ d.§.diuus seuerus.in l.1.ff.de qõ. Ista tñ ꝑseueratio debet, ẽt fieri extra loca tormentorũ in loco vñ tortura non vr.& dr̃ ꝑseuerare, præsertim si hoc confiteat̃ corã amicis, argu.l.q̃ro.ff.de edil. edic.dixit Bal.in l.2.C.quorũ app.non reci. sed idẽ Bal. in l.1.

Digitized by Google

C.de confeſ.quod perſeuerare dr̃ eo ipſo, quod nō reuocet ipſam.Non ob.ſi dicatur,ꝙ confeſſio facta metu tormentorum non valet,quia talis metus non eſt iuſtus, quia iudicis auctoritas operatur,quod factum per talem metum,valeat, quia pertinet ad executorem iuſtitiæ,vt ff. quod met.cau.l. 3.cum non fiat contra bonos mores,ſed iure licito, vt ibi patet.Si autem iſte appellat,non intelligitur perſeuerare,ſed tacite reuocare,vt ff.de ap.l.creditor.§ iuſſus.ita dicit ipſe, qđ non placet, immo requiritur expreſſa ratificatio ad locum tribunalis facta,per d.l.2.ff.de cuſto.re.uide Bal.in proœmio. C.in ſi & in c.1.de pace iur.fir.de his tamen uide quæ dicentur inf.in hac eadem q.† Sed an ſtatim quod tortus deponitur de tortura,debeat duci ad tribunal,ad vidēdum, an perſeueret in confeſſione habita. Reſpondeo quod non, ſed debet repauſare,ſaltem per diem & noctem, ſine tormentis, & poſtea debet duci ad locum, de quo ſupra dictum eſt,& ſi confitetur,tunc dicitur perſeuerare,ſi autem hoc faceret ſtatim poſt tormenta, non diceretur perſeueraſſe,ita no.Iac.in d.l.2.C.de cuſto.rer.vt refert, & ſequitur Ang.l.1. ff.eod.titul.Et ideo dixit Bald.in prin.C. ſuper rub. ꝙ perſeuerantia expreſſa requirit,quod pluries confiteatur,diuerſis temporibus, ſed quando pluries cōfiteretur eodem tpe. iſta eſt una confeſſio tantum, & non eſt proprie perſeueran tia.de hoc eſt gl.no.in ſimili.in l.4.ff.de pig.act. ſecundū eū, quod eſt notandum.Ipſe tñ in l.2.C.quod me.cau. in 3.col. aliter loquitur.Bar.in d.l.1.§.diuus ſeuerus.ff.de quæſt. dixit quod debet duci ad banchum,eo tpe, quo ceſſauerit dolor tormentorum,ſed ſi reduceretur ad banchum,ſtātib. dictis doloribus,totum hoc videretur factum, & dictum formidine tormentorum.arg.l quod ait.§.final. de adul. & ſic dicti doct.mire inter ſe ſunt varij,ſed poſſunt ſaluari, diſtinguendo hoc modo,uidelicet quod dictum Bart.proceedat, qñ eſt certum dolorem ceſſaſſe,vel durare, ſed qñ de hoc dubitatur,loquatur Iac.But.quia per diem & noctem præſumitur
6 ceſſaſſe,& ita intelligo hanc.q.† Sed ponamus,ꝙ tortus confeſſus in tortura,fuit ductus ad tribunal,vt ratificaret,ſed ipſe negauit,quod in tortura cōfeſſus eſt,& an ꝓp hoc debeat relaxari,cum non confiteatur apud tribunal, vel debeat tm̃ torqueri,quod apud tribunal dicat illud, quod dixit in tormentis.Bal. dicit quod poſt talem reuocationem remaneat ſemiplena probatio,allegat gloſſ.in l.2.C.de cur.re.& ideo, niſi reuocans probet contrarium, compellitur perſeuerare in confeſſione,etiam per repetitionē tormentorum.ad hoc quod no.Inn.in c.per inquiſitionem.de elec. ita dicit Bal.in l.in bonæfidei.C.de iureiur.in 3.col.ſed idem Bal.in d.l.2.C.
7 de cu.re.dicit,† ꝙ qñ quis in confeſſione non perſeuerat tacite uel expreſſe,ſed reuocat,& tunc ſi ſunt aliqua indicia facientia pro reuocatione,admittitur reuocatio,vt l.1.§. ſi qs vltro.ff.de quæſtio.ſi autem indicia faciunt contra eum, nō admittitur reuocatio,quia ubicunque poteſt quis cogi cōfiteri,non admittitur reuocatio. ſed iſte poteſt cogi confiteri,ergo fortius poteſt cogi perſeuerare in confeſſione. ubi autem nulla indicia apparent pro,vel contra, videtur ꝙ iſta reuocatio confeſſionis ſponte facta, non procedat.niſi error allegetur,& probetur,uel non ſtaret per allegantem,ſed ſtaret per iudicem,quominus probaretur,vt l.de ętate. § fi. ff.de interro.act.facit quod not.in l.ictus fuſtium.ff. de inſa. ita dicit Bal.in d.l.2. & eſt elegans diſtinctio. ita debet intelligi,ꝙ ipſe no.in l.fi.C de proba. vnde hoc caſu poſſet cogi perſeuerare in confeſſione, per repetitionē torturę. Et quia ſupra facta eſt mentio de confeſſione habita in tormentis, quæro generaliter,an confeſſus in criminalibus,poſſit ex ſo
8 la confeſſione condemnari,abſque alijs probationib.† Reſpondeo,tres ſunt caſus.nam quandoque quis confitetur in tortura,ſeu formidine tormentorum,& hoc conſtat:quandoque quis confitetur ſponte,& hoc conſtat etiam,quando que quis confitetur,& dubitatur, an ſponte,uel formidine tormentorum confeſſus ſit,quia tortus dicit timore tormētorum ſe confeſſum,& iudex illud negat. Primo caſu Bal in d.conſi.ſuo, ꝙ incipit, tres ſunt caſus,dicit ꝙ quando quis confitetur in tortura,vel formidine tormentorum, & hoc conſtat,& tunc ſi non præcedunt indicia,non creditur confeſſioni,& ſi poſt confeſſionem probantur indicia, tunc iudex appellationis non debet confeſſionem ſequi,quia illegitima,& contra iuris formam fuit extorta, vt legitur, & not. in l.maritus.ff.de quæſtioni.Indicia ergo debent prçcedere, per legitimos teſtes legitime recipiendos, & examinandos. ſi enim extra iudicium aliquid dicerent ſine iuramento,facerent indicium, quia depoſuerunt non iurati.C.de teſti.l. ſolam.& in l.iuriſiur. & indicia ſunt probanda per duos teſtes conteſtes,non ſingulares. C.fa erc.l.fin.in gloſſ.ita dicit Bal.in d.conſi.in iſto primo capite. Quibus adde ꝙ quomodocunque tortura ſit illegitima,eſt uerum quod dicit Bald. non ſolum ſi ſit illegitima eiſdem perſonis,quæ torqueri nō poterant,de quibus ſupradictum fuit plene,in 4.q.prin.dum tractauimus quæ perſonæ poſſunt torqueri,& quæ non.vel reſpectu cauſæ,ſuper qua fuit adhibita tortura, de quo dixi ſupra in 3.q.prin.vbi habetur, in qua cauſa ſit habenda tortura,& in qua non.vel quia nō formata inquiſitione vel accuſatione,& ante lit.conte.vel non ſeruatis alijs,quæ fieri & ſeruari debent.propter quæ non poteſt deueniri ad torturā. de quibus plene dictum fuit in 5.q.prin.per totum,ubi uide.
9 † nam ex tali cōfeſſione extorta per torturam illegitimam, non poterit deueniri ad condemnationem etiam ſi fuiſſet millies ratificata, cum non ualeat, vt dictum fuit in d. 5.q. prin.in uer.ſed ponamus,quod quis eſt minus legitime tortus &c.Si autem confeſſio fuit extorta per legitimam tortu ram,tunc ad hoc, vt ex ipſa poſsit deueniri ad condemnationem,eſt opus,vt in ea fuerit perſeueratum, & ſic,ꝙ fuerit ratificata legitimo modo,prout ſuperius in hac.q.dictū eſt.Item eſt opus,vt certa ſit,& ſpecialis,non uaga,& generalis.& conſtet de facto.puta,in furto,de rebus ſubtractis.ita dicit Bal.in d.auct.ſed nouo iure.in uer.ſed pone, ꝙ quis cōfitetur,per l.in rebus.§.illud.ff.ad Treb. & Pau.de Caſt.in d. auct.ſed nouo iure.& Are.in tract.malefi.in gl.in uerbo „& ueſtem celeſtem.in 7.colu.in uer. quid ſi quis confitetur.ubi
10 etiam dicit,† ꝙ iudex debet eſſe bene cautus,ne damnet animam & corpus,quando fur confitetur maria & montes, & plura furta commiſiſſe, ꝙ uelit dicta furta alibi cōmiſſa, & hic qualificare,& verificare.mittendo nuntium ad habendum informationem pro veritate,& ad reperiendum dicta furta,ita ꝙ appareat,quæ diſtraxerit,& quæ pignorauerit & quæ pænes ſe,vel alium habeat, alias ſępe innocentem condemnaret,qui metu tormentorum, multa non vera confitentur.ꝯ.l.abſentem.ff.de pæ.& uide ad hoc ēt per Io. An.in addi.Spe.in ti.de ſen.in uer.titius fuit confeſſus.& Gand.in tract.malefi in rub.qualiter fiat accuſatio.& Ange.in l 1.C. de confeſſ.qui dicit, ꝙ ſi quis confitetur occiſiſſe hoīem, qui uiuus apparet ꝙ confeſsio non tenet, neq; ligat cōfitentem ut l.inde neratius.§.fi.cū.l.ſeq ff. ad l. aquil. ſi aut cōſtat hoīem occiſum,tñ neſcitur a quo,tunc confeſsio ligat ibi.
11 † ſed quid,ſi non apparet,nec viuus, nec mortuus:exemplū confitet̃ quis ſe duos,uel tres mercatores occidiſſe incognitos,& eos proieciſſe in flumen,nec corpora reperiunt̃, an illa confeſsio erit ſufficiens ad condēnationē? dicit ipſe vī quod non,ex quo non apparet,ſaltem corpora interempta. ſed dicit ꝙ contrarium fuit determinatum Peruſij per egregium do.Nic.de torrelis.ibi præſidentem. & dicit ꝙ bene fecit ex quo inquiſiti erāt malæ famæ & conditionis, & erant robatores,& ſtabant iuxta clanas,ita ꝙ in illud flumen habiliter potuerunt corpora proieciſſe.ſi aūt non eſſe ueriſimile,ꝓp diſtantiam loci,uel ꝓp bonam famam inquiſiti, non crederem de iure,ex tali confeſsione, quem eſſet dānandū, nec debet ultro confeſſum iudex incōtinenti punire,& cōfeſsioni credere ut d.l.ſi quis ultro.§.diuus.ff.de quæſt.ita dicit Angel.in l.certum.ff.de confeſ.damnās illum. d. Nic. de Torrel.præſidentem Peruſij,ꝙ per illas cōfeſsiones gñales, condemnauit illos inquiſitos, cum non conſtaret de rebus ſubtractis,& de corporib. mortuis. & hoc idem confirmat
12 in addi.Spe.Bal.in ti.de ſen.in 18.col.qui dicit,† ꝙ ſi quis cōfiteatur ſe hoīem occidiſſe, & corpus proieciſſe in mare, ꝙ cum non conſtet de corpore mortuo, ille non pōt ex hoc cōdemnari,niſi ſaltem probetur illum per famam eſſe mortuum.ſed d.Aug.de ari.in addi.dicti trac.malefi.in d.uer.qđ ſi quis confitetur.dicit,ꝙ iudex ſemper debet facere, ꝙ conſtet de delicto perpetrato, & reb.ſubtractis,ēt ſi fur,& reus eſſet malę famæ,per d.§.itē illud.in l.1.ff.ad ſillan.& ita vī ipſe velle.in d.tra.ſuper eo uerbo, fama pub.circa fi.additionis, ad uer.poſtquam aliquis fuit captus & incarceratus &c. Et ita ego approbo,ꝙ ſi non conſtat de delicto,& corpore, in quo dr̃ factum delictū,iudex,ex cōfeſsione, nō procedat ad condēnationē maxime corporalē,ꝓ p̄dicta,& ꝓ ea quæ dicta ſunt ſup.4.q.prin.ſup.de tortura.& ver.itē not ꝙ nūquā &c. ubi fuit dictum,ꝙ non eſt deueniēdum ad torturā, niſi conſtet de delicto,ergo multominus ad cōdēnationē.† Quinimmo ēt ſi conſtaret de delicto,puto eſſe aduertendum, quod iudex non deueniat ad condēnationē,ex confeſsione,ēt legitime extorta per torturam,eſto ēt ꝙ ſit ratificata,ſed velit antequā procedat ad condēnationē,verificare,inquantum pōt dictā confeſsionem,ſaltem per aliqua ueriſimilia. quia multa dñr nō vera,& ratificant̃ ēt ꝓp timorem torturæ,per ea quæ hñr in l.1.§.qōni.ff.de quæſtio. & fuit dictum ſup.in prin.huius 6.q.prin.Ego.n.uidi,& audiui,aliquos fuiſſe ex tali confeſsione iniuſte, ex inaduertentia, uel ſæuitia officialium, condemnatos, & morte traditos, qui non aliter per quiſita veritate proceſſerunt ad condēnationem, & executionem,ex ſola confeſsione,non uerificando aliter factū, & ꝙ fuerint iniuſte dānati,fuit detectum ex poſtea,quia fuerūt capti alij ex poſtea q talia delicta cōmiſerant,ex quo fuit declaratū illos fuiſſe iniuſte dānatos. vñ ſit bene cautus iudex, ſaltem,

Digitized by Google

saltem,vt excusare se possit in foro poli,vt velit prius verifica re factum ex aliquo certo signo,uerbi gratia, si fuit aliquid subtractum,quæratur post confessionem,quid cõfessus fece rit de re subtracta.& si dicit se uendidisse, vel pignorasse alicui,exploretur ab his,quibus dicit vendidisse, vel pignorasse,an sit uerum.& his similia fiant,& nunc est de facto,in hac inclita ciuitate Senensi,in nostro prætorio,in quo detinetur vnus,occasione homicidij de nocte commissi, & ille quandoque fatetur,& quandoquę negat, tamen ultimo persistit iu confessione,pp timorem torturæ, cuius est nimium pauidus,& dicit se posuisse ensem cum quo interfecit, modo in uno loco,& modo in alio, & tamen adhuc non põt ex aliquo signo clare innotescere iudici maleficiorum, ꝙ iste uere fateatur certe malefaceret,& ita sibi dixi,si ex sola confessione,ipsum condemnaret,nisi aliter dictam confessionem, cum aliquo vero signo verificaret.

14 Secundo casu quando † quis cõfitetur sponte, & hoc constat,tunc secundum Bal.in d.consilio,statur suę cõfessioni.l.qui sententiam.C.de pę nisi indicia probabilia,& uerisimilia,vel ipsa innocentiæ substantia,in contrarium appareat, vt.ff.de quæsti.l.1.§ si quis vltro. & isto casu si quis reuocet confessionem,& coram iudice appellationis detegat innocentiam,debet liberari,vt no ff.de app.l creditor, §.iussus.& C.de erro.aduo.l.fi.& C quo.app.non re.l.1.per Cy. Bart.aũt in l.1.§.diuus seuerus.ff.de quæst.dicit,& etiam g. ibi, quod talis confessio sufficit ad condemnandum, vt l.si confessus. ff.de cust.rer.d.l.qui sentẽtiam.Bal.tamen in d.l.j.C. de cõfes. dicit in 5.col.super hoc membro,distinguendo, ꝙ aut confitetur verum,aut falsum,aut dubitatur.Primo casu dicta cõfessio nocet confitenti,& ei statur, nisi esset talis confessio, quæ posset interpretari in bonam partem.c.cum dilecti. de accu.Secundo casu,non est standum, quia talis cõfessio est contra naturam veri, vt l.1.§.si quis ultro.de quæst.& l.non
15 tantum.ff.de app.† Tertio casu,quando dubitatur,dic quòd præsumitur spontanea.primo, quia nemo præsumitur ita fatuus,ꝙ mentiatur in seipsum.Secundo, quia confitetur præstito iuramento de veritate dicenda,& sic ipse confitetur ex conscientia perpetrati sceleris.Tertio, quia habetur pro veritate.ita dixit Bal.ibi.Eo tamen casu, quo confessionem falsam non nocere dictum est,intelligo,si sit reuocata eius sententia,& probatum de innocentia. Si autem est lata sententia,& foret appellatum,tunc etiã in causa appellationis posset de innocentia deduci,& probari,& debebit solui, si probata fuerit,ut ff.de app.l.creditor.§.iussus.& C.de erro.aduo. l.fi.& ita uoluit Bal.in d.consi.res sunt casus. Si autem non esset appellatum,& iudici constaret de innocentia condemnati,& tunc ante executionem factam, & habet locum.d.§. si quis vltro,quia debet referri principi pro liberatione condẽnati, & in eum debebit supersederi. si vero esset facta executio,antequam de innocentia constiterit,& tunc sententia & executiò fuit iusta, sed per ipsam non liberatur verus delinquens casus est in l.qui seruum.in prin.ff.de itine.actuque
16 priua.& tenet Bal.in l.2.C quibus res iudic.non no.† Tertiò vero casu principali,quando dubitatur,an sponte,vel formidine tormentorum, quis confessus fuerit, vt quia confessus dicit se confessum formidine tormentorum, sed iudex dicit sponte,& idem dicit tabellio, & sic est dubia per negationẽ, tunc Bal.in d.l.1.C.de confes.dicit,quod si quidem nulla fuerunt adhibita tormenta,ꝙ imputet sibi confitens, quasi dicat,præsumitur spontanea si vero fuerunt adhibita,vel præcesserunt terribiles minę vel minaces iactantię,& tunc præsumitur metus.nisi esset talis malefactor, cui iudex deberet imminere,tanquã terribilis,quia potius tunc est præsumendum contra confitentẽ,quàm contra iudicẽ, ita intelligitur quod no.Bar.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff.de no. ope.nun.& sic,cum duę præsumptiones possint esse,vna qđ per metum,alia ex conscientia criminis,p̃sumam potius ex cõsciẽtia:quod est notandum secundum eum. Ad quæ etiã facit quod dicit Bar.in.l.si quis in hoc genus.C.de epis.& cl. ꝙ q̃is sit carceratus,tñ eius confessio non p̃sumitur facta p metum,quia iudex non dicitur inferre metum,vt no.Arch.
15 q 6.si sacerdotibus. quia præsumitur pro iudice vt.l.3.C.
17 de offic. ei. iu. ubi est tex. notabilis.† Item dicit,quod probato metu,vel tortura,est quasi impossibile probare, quod sponte fuerit confessus,per no.per Innoc.in.c.super hoc. de renun.secundum Bal.Item dixit idem Bal in. l. nouissime.in fi.sit principij.ff. quod fal.tut.au. quòd licet qs in relaxatus per curiam, tamen semper præsumitur metus instare, ne iterum compellat, quod est menti renẽdũ, secundum eum. Bal.ipse vero in.d.consilio, tres sunt casus.in quo membro dicit,quòd si quidem coram iudice appellationis probatur delictum,debet sequi condemnatio:si autem dato termino vtrique parti,non probatur delictum,tunc quia communiter tales confessiones,cõsueuerũt per adlectores, & potestatem,per tormenta communiter extorqueri, forte per locũ a communiter accidentibus,debet præsumi formidine tormentorum,ad hoc facit quod not.Cyn.& clarius Iac.Butr. in.l.2.C.ꝙ met. cau.& ibi multum assessores reprehendunt, quia faciunt scribi,ꝙ fuit sponte confessus.item ratio naturalis hoc dictat,quia nemo vitam suam odio habet,se non chi se impicha per la gola,non est verisimile,quod existens in fortia iudicis sponte confiteatur.sufficit enim terror eorũ
18 qui minacem feruorẽ ponunt.†Ex sola ergo confessione reuocata,& dato termino ad probandum hinc inde, & maleficio non probato,non credo ꝙ iudex possit fundare cõdẽnationem,maxime secundum glo.quę dicit ꝙ soli nudę cõfessioni non creditur,vt no.C.de cu.re.l.2.alias parũ prodesset etiam ignorantibus appellare,quia durũ est probare torturã.quæ fit in camera iudicum:nec assumuntur testes quorum dicta possent haberi sicut docet experientia. & sic lex quæ permittit appellare cõfesso,esset ludibrio,ita dicit Bal. in d.consi.Pe.vero de Anchar.in suo consi,ꝙ incipit visa inquisitione formata contra Philippum de Mantua &c. referẽdo consilium prædictum,dicit ꝙ ad p̃dicta faciunt notata p Bal.in.l.nouissime.ff.ꝙ fal.tu.au.post Cy.vbi dicit ꝙ semper p̃sumitur in officiali metus & error ab eo inferri.l. si p impssionẽ.C.ꝙ me.cau.Et licet quis sit relaxatus, tamen semper metus instare videtur,ne iterũ capiatur,& talis recte põt dici metus continuatus vt.c.1.ꝙ met.cau.& idem dicendũ est in iudice, cuius metus posito in carcere p crimine est semper instar ad torturam,quia familiam,& alia instrumenta semp in promptu habet,ita ꝙ potentia nocendi, & torquendi inhabitu.idem operatur ꝙ potentia in actu.vt. c.non solũ. de ap.in.6.&.l.labeo.de statu lib.& habet hoc in se æquitatẽ.nã si nimiam reuerentiam tormentorum contrahentis metimur,vt.l.§.quæ onorandæ.ff. quarum re.act.nõ da.&.22.q. 4.unusquisque multo magis nimiam tormentorum, quam formidinem, formidinem iustam reddit communis vulgi opi.quæ habet ꝙ officiales consueuerunt captos,& inquisitos de crimine prætermissa iuris grauitate torquere. ad hoc ꝙ not.p Bar.ff.de no.ope.nun.l.de pupillo.§.si quis ipsi p̃tori.
19 † Item nuda confessio,non sufficeret in ciuilibus ad obligãdum.l.cum de indebito.ff.de probatio.&.ca. si cautio.extra de fide instru multominus in criminalibus, vbi agitur de salute hominis.nec est verisimile ꝙ quis vltro confiteatur illud quod vitam adimat,vel statum eius vel famam minuat. abhoret.n.hoc natura quod seruari desiderat,mortem autẽ & pernitiem,vt ait Boetius euitat. Confessionem ergo non verisimilem,& sponte factam non debet iudex admittere, nisi alia suffragentur adminicula,vt no.in. c.quia verisimile. de præsump. & sic confessio contra naturam non ualet, ut in.c.fi.de confes.&.c.nos in quẽquã.2.q.1.nec confessio cõtra p̃sumptionem, quæ est secundum naturam.s. se ipsum
20 conseruare mortẽq; & pernitiem euitare.† Remediũ ergo est quòd ille qui dicitur confessus formidine tormẽtorum, confessionem suam reuocet, per se, vel per procuratorem habentem ad hoc speciale mãdatum, nec iudex aliter dicto crimine,non probato poterit eum condemnare,rationibus supradictis.hæc dicit.d.Pe. in.d.consilio,dicens etiam ita de facto obtinuisse,licet iudices maleficiorum, difficiles & rigorosi in admittenda dicta reuocatione confessionis, se exhibeant,& euolant ad condemnationem, cum per inquisitionem procedunt, & credunt vilescere in conspectu hominum, cum aliquem absoluunt, contra l. absentem.ff.de pen.hæc ille.& licet ista videantur uaria dicta,tamen omnia reducuntur ad concordiam, cum hac distinctione, quòd si constat de tortura præsumitur confessio meticulosa,hic tamen metus si præcesserunt indicia non infringit confessionem.per dicta in primo membro. Aut non constat de tormentis,& tunc præsumitur spontanea.& istam puto ueritatem,hoc addito, nisi ex consuetudine iudicis, aliud esset dicendum,per ea quæ no.Bar. in.d.§.si quid ipsi prætori.& ita intelligo quod dicit Bal.in.d.consilio.

21 Rursus quæro † an in criminalibus sufficiat vnica tantum confessio,an debet esse repetita sæpius.hanc.q.tangit glo.in.l.diuus seuerus.ff.de quæ.in.l.seruos.C.ad.l.iul.de 6.& ui.l.2.C.de cu.re.& per Cy. Bal.per Azo.in sum.C.de cõf.gl.ẽt ponit in.l.1.C. de conf.& ibi Bal.& per Spe.in ti.de conf.§.1.ver.& hoc in ciuili. & per Iac.bu.in.l.2.C.ꝙ me.cau.vera ꝯclusio,& cõis,& quasi oĩm est,ꝙ aut quis in iudicio est sponte cõfessus crimen, de quo agit,& tunc unica tm̃ cõfessio sufficit ad ipsum cõdẽnandũ. tex.est,&ibi gl.in.l.seruos.C.ad.l.Iul.de ui.&.l.qui sententiã.& l.cũ reis.C.de pe.&.l.si quis in hoc genus.C.de epis.& cl. Aut confessus est in tormentis,& formidine tormentorũ, & tũc quia illa confessio cõiter fit extra locũ iudicij, nõ sufficit ad cõdẽnãdũ,sed est iterũ repetẽda apud tribunal in forma iudicij,& forte corã testibus,& iste est intellectus.l.2.C.de cure.& istã distinctionẽ posuit Azo in sũ.C.de ꝙf.l3 ĩ.l.1.C. de

Digitized by Google

confeſſaliter loquatur in appara. & hanc ſentit glo. in d. §. diuus. & Spe. tenet in d. uer. & hoc in ciuili. & Odo. Gy. & Bal.
22 in d. l. 2. C. de cuſto. reo. † Cauti tamen aſſeſſores in arduis negotijs ſemper repetunt confeſſionem apud acta, quòd ſponte confeſſus fuerit quamuis ēt præceſſerit tortura. ita dicit Bal. in d. l. 2. C. de cuſt. re. & quod ſupradictam concluſionē tenēt Bar. & Gandi. qui dicunt idem de conſuetudine obſeruari. & allegant quod not. in l. ſeruos. C. ad l. Iul. de ui. hæc dicit Bal. in l. 2. dicens ēt, quod aliquando in confeſſione perſeueratur per expreſſam cōfeſſionem factam apud acta. & nō eſt dubium quod talis confeſſus, ex ſola confeſſione poteſt damnari ſecundum oēs. Quandoque in cōfeſſione perſeueratur tacite, quia non reuocatur confeſſio, & tunc, aut emanauit ſponte & ſufficit. aut metu tormentorum, & non ſufficit, immo repetenda eſt confeſſio, immo aſſeſſores, vt non ſtetur in dubio iſto, faciunt ſcribi, qūo reus fuit ſponte confeſſus, & quaſi, vt plurimum, iſta confeſſio eſt falſa. Quandoque in confeſſione non perſeueratur tacite, vel expreſſe, ſed reuocatur cōfeſſio, & tunc ſi quidem ſunt aliqua indicia facientia pro reuocatione, & admittitur reuocatio, ſed pōt cogi confiteri, ergo fortius cogi pōt perſeuerare in cōfeſſione. ſi autem nulla indicia apparent pro, uel cōtra, videtur q̄ iſta reuocatio ſponte facta non procedat, niſi error allegetur, & probetur, vel ſtaret per iudicem non per allegātem quo minus probaretur, vt l. de ætate. §. fin. ff. de interro. act. facit qđ
23 no. in l. ictus fuſtium. ff de infami. † Confeſſionem aūt ſuam, quis pōt interpretari, exponendo, non perimere in totum. c. cum dilecti. de accu. hæc Bal. in d. l. 2. ſed gl. in d. l. 2. & quidam ſui ſequaces, vt fuit Franc. Accur. dicunt q̄ ſiue ſponte, ſiue per tormenta quis confeſſus fuerit, non eſt adhuc puniēdus, niſi perſeueret. & hoc probant per tex. d. l. 2. qui generaliter loquitur, ergo generaliter eſt intelligendus. ff. de le. præſt. l. 1. §. generaliter. & l. de pretio. ff. de publica. pro quorum ſentēria facit. C. ad l. Iul. de ui. l. ſeruos. ubi dicit, confeſſionibus, in plurali. ſed tu teneas quod ſupra concluſum eſt, quæ eſt cōis opinio. Sed ponamus quòd quis eſt cōfeſſus per torturam, & in ea perſeuerauit, ratificando apud acta, & confitēdo, an liceat notario ſcribere, vel iudici præcipere ei, quod ſcribat, quod confeſſus fuit ſponte ſuper hac. q. Inno. in c. ſuper hoc de renun. ut refert Bal. in l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſc. & cle. dicit quod probata tortura eſt quaſi impoſſibile probari confeſſionem ſponte factam. & in d. l. 2. C. de cuſt. reo. dicit q̄ talis ſcriptura vt plurimum eſt falſa. Iac. But. in l. 2. C. q̄
24 met. cau. † dicit quod iudex & notarius malefaciunt, in actis apponere, q̄ ille qui tortus eſt, ſponte confeſſus ſit, q̄ talis ſcriptura eſt falſa. Bar. in l. 1. §. ſi quis ultro. de quæſti. ff. in fin. dicit q̄ ſi confeſſus eſt reus in actu torturæ, non debet dicere notarius, q̄ ſponte, ſecus ſi poſtea confeſſus ſit. Bal. in l. 1. in 5. col. C. de confeſ. dicit q̄ notarius non incidit in falſum, primo quia uidit & audiuit hoc, & non vidit & audiuit contrarium, præſertim tunc, vndè de hoc non poſſet conficere inſtrumentum, vt l. hac conſultiſſima. C. qui teſt. fa. po. Item quia naturali ratione debet credere q̄ ille confiteatur propter conſcientiam perpetrati criminis. Item etiam iudex excuſatur, quia non fuit tortus ad hoc præciſè, quòd confiteretur. ſed vt verum diceret, & ideo cum non fuerit tortus ad hoc ſignanter, & ſpecifice, ſequitur quòd tenetur confeſſionis, non eſt omnino tormentarius. ſed ſecundum quid eſt liber, & intentio iudicis fuit & eſſe debuit, quod ſi confiteretē quia verum, non quia tortus. Item quia ſic de habet generalis conſuetudo. quæ excuſat, & quia bono zelo. vnde in pſalmo, zelaui contra iniquos. pacem peccatorum videns. ita dicit ipſe ibi. Areti. autem in tract. malefi. in glo. in uerbo, compatuerunt inquiſiti & confitentur totum. in uerſi. vnum nō omittas. dicit quod Ang. & Io. de Imo. in l. qui in aliena. §. fi.
25 ff. de acq. hæredi. † dicunt quod aut reus fuit tortus non præcedentibus indicijs vel non ſufficientibus, & tunc etiam ſi perſeueret in confeſſione, non poteſt ſcribi, quod ſponte fuerit confeſſus. & notarius ſcribens ſcribet falſum, ſi ſciret eū tortum non præcedentibus indicijs, & ideo dicunt cautela eſt, q̄ notarij maleficiorum retineantur extra palatium ne habeant notitiam tormentorum. & ſic poſſunt ſcribere confeſſiones tanquam ſpōtaneas. ſed tu aduertas de Aret. quòd ex hoc nō euitaret falſum iudex, qui ſcribi fecit, qui hoc ſciebat. Si autem iuſte præceſſerunt tormenta, tunc rite, & iuſte poteſt ſcribi, quod ſponte fuit ingreſſus, dummodo inter tormenta & confeſſionem aliud commodum interuallum interueniat, quod arbitrio boni iudicis relinquitur, vt not. in l. §. diuus ſeuerus. & ibi Bart. ff. de quæſtio. Bal. etiam in l. 1. C. de confeſſ. in 11. col. dicit q̄ generalis conſuetudo excuſat notarium & iudicem a falſo, quando ſcribunt talis eſt confeſſus ſponte. & vide etiam ad hoc dom. Catal. in tract. ſindicatus q. 215. ubi ſatis bene loquitur, quando adhibita eſt tortura, an iudex poteſt ſcribi facere, quod ſponte fuit cōfeſſus. dom. Vitalis in ſuo tract. clauſularum. ſuper clauſula, non vi non metu. in §. de metu tormentorum in 4 col. tangit hanc q. & dicit, q̄ ſi notarius ſcripſit, q̄ confeſſus fuit ſponte, verū eſſe non videtur, propter hoc videtur falſum ſcripſiſſe. pro hoc videtur tex. in d. l. 1. §. ſi quis vltro. ff. de quæſt. ibi eſt tex. ſi quis ultro &c. & ſequitur ibi in litera, cum tormentis &c. conſtiterit. & ſic dicitur ſponte confeſſus, ille qui eſt confeſſus in tormentis, & ſecundum hoc debemus exponere, conſtiterit. ſ. de confeſſione illius ſerui. † & ſi dicis, quomodo dī ſponte confeſſus, cum dicatur per tormenta? dicas ideo, quia perſeuerauit in confeſſione, vt d. §. diuus ſeuerus. & l. 2. C. de cuſt. reo. uel etiam ſi confeſſus eſt in actu torturæ, quamuis notarius ſcripſerit, ſponte confeſſus eſt. Nec ob. uerbum cōſtiterit, poſitum in d. §. ſi quis ultro, quia exponitur, conſtiterit ſ. de innocentia. & ſic non refert ſe ad confeſſionem ſed ad ſerui innocentiam, vt ibi patet. & not. bene, dicit ibi Bart. mihi autem cum reuerentia tātorum do. uidetur ſuper hoc, ſic diſtinguendum dicendo q̄ aut nulla præceſſerunt tormēta ipſam confeſſionem aut præceſſerunt. Primo caſu nulli dubium, q̄ uterque, iudex. l. & notarius rectè ſcribit in actis, q̄ ſponte confeſſus eſt per. d. §. ſi quis ultro in princ. & l. 2. C. quo. app. non re. ſi vero præceſſerunt tormenta & tunc aut
26 ipſa tormenta illata fuerunt nullis præcedentibus indicijs, ſaltem legitimis, aut ipſis præcedentibus. † Primo caſu, quia
27 illa tortura fuit iniuſta, & iudex qui hunc torſit iniuſte & inique fecit, illa confeſſio uigore iniquæ torturæ facta, etiam ſi mille ratificaretur, & dicatur ſponte facta, nunquam præſumitur ſponte, ſed per violentiam tormentorum facta, & nihil ualet. caſus eſt in l. pen. ff de quæſt. & hoc caſu ſi notarius ſcit illam torturam eſſe factam non debet ſcribere q̄ ſponte fuit confeſſus, & ſi ſcribit, puto q̄ tam iudex, qui mandauit, quàm ipſe notarius incideriſ falſum. l. qui teſtamentum. ff. de fal. & l. 2 C. de fid. inſtru. cum ſi. ſi uero notarius ignoraret torturam iniuſtam, tunc dicta pœna non teneretur, quia falſum abſque dolo non committitur. l. nec exemplum. & l. maiorem, in fi. C. de fal. iudex tamen ſemper tenetur, quia mandauit ſcienter ſcribi falſum, licet ignorāti, & in eo, in dubio præſumitur ſcientia iuris. ff. l. 2. q̄ quiſque iur.

28 Secundo uero caſu, quando tortura fuit iniuſta & præcedentibus legitimis indicijs habita, & tunc aut imminentib. tormentis, confeſſio in eis facta ſcribitur, mandante iudice, q̄ ſponte fuit confeſſus, tunc uterque tam iudex quàm notarius male faciunt & puniuntur, ut ſup. aut poſtea, & tunc aut notarius ſciuit torturam, aut ignorauit, ſi ſciuit, & tunc aut inſtantibus doloribus torturæ hoc fit, quia ſtatim q̄ depoſitus eſt de tortura, uel parum poſt tortus confitetur, & non licet ſcribere q̄ ſpōte: aliàs male faciunt iudex & notarius, q̄ not. per Iaco. But. in d. l. 2. C. q̄ met. cau. & l. 2. C. de cu. re. & ſup. dixi. Si uero tranſacto debito tempore, & ſpatio interme dio, ille tortus confitetur, & tunc licet ſcribere ſponte, & ita ſeruat cōſuetudo. Si uero notarius ignorauit torturam, tūc nunquam ipſe tenetur licet ſcribat ſponte confeſſum. & ita intelligo quod no. Bal. in d. l. 1. C. de confeſſ. Et ideo iudices debent cauere, quod tormenta nō uideantur, neque audiant per notarium maleficiorum, quia forſitan recuſaret ſcribere ſponte confeſſum, & hoc etiam uoluit ibi Bal.

Vltimò no. circa hanc princ. q. quæ eſt de effectu torturæ, q̄ quando tortura fit in caſu non permiſſo, uitiatur ſolum actus torturæ cum ſuis dependentibus, non autem reliquus proceſſus rite factus, vt l. 1. C. de quæſt. & ibi per Bal. in l. milites. in fi. eo. tit.

29 **Poſtremo quæro** † an in cauſa criminali, ex ſola confeſſione, abſq; alio proceſſu & ſententia, fiat executio. Inn. in c. quærenti. de off. delega. dicit q̄ non. Sed ipſe idem tenuit contrarium in cap. qualiter & quando. el 2. de accu. & pro iſta parte eſt caſus in cap. Romana. de app. lib. 6. Dic aut quis confitetur metu tormentorum, & habent locum primo loco dicta, quia requiritur perſeuerantia, & proceſſus, & lit. conteſt. ut ſupra dictum eſt in 5. q. prin. torturæ aut confitetur ſponte, & habet locum ſecunda opin. Inn. in d. c. qualiter & quando. & uide quod not. per gl. in c. ex literis. de diuor. ſub uerbo, admonitus. & uide Bar. in l. 1. in fi. de cu. re. ita dicit. d. Vitalis in tract. clauſularum. ſuper clauſula, non ui, non metu. in §. de metu tormentorum. in uer. fi. Spe. in tit. de confeſ. in §. 1. in uer. fi. dicit, q̄ ſi quis eſt ſponte confeſſus, uel per torturam. & tñ in confeſſione perſeuerauit, q̄ nihilominus debet condemnari l. ſi confeſſus. ff. de cuſto. reo. & extra de confeſſio. c. cum
30 ſuper. de elect. ca. per inquiſitionem. † ubi dicit q̄ nunquam quis eſt in criminali pro condemnato habendus. imò ſemper eſt neceſſaria ſnīa, vt C. de pēn. auc. ſnīam. & C. de cu. re. l. ſi quis reus. & ff. de quæſt. l. 1. §. 1. uel l. pen. 2. q. 2. nos in quēquam. & 24. q. 4. quæſitum. & c. illud. Lanfr. Brixien. ſuo cōmento ſuper. c. qm̄ contra falſam. de prob. ſuper rubr. de confeſ. in 6. col. in uer. quæritur prēterea. dicit q̄ Inno. in d. c. per inquiſitionē. dicit ꝙ confeſſum de crimine non pōt proce-

di

Digitized by Google

di ad condemnationem, nulla præcedente accusatione, inquisitione vel denuntiatione, quia ad hoc vi fiat condemnatio, oportet quod aliquid petatur, vel subsit materia, super qua fundetur condemnatio, ita dicit dicere Bald. in l. 2. C. de confess. tamen si prædicto casu, inquisitio sequatur confessionem, & sic ordo peruertatur, dicit ꝙ procedi potest quia sententia ferri potest contra confessum, ex inordinato processu, ut tenet Barto. in d. l. si confessus. ff. de cust. reo. & Bald. in d. l. 1. & Ioan. And. in d. c. qualiter & quando. quod intelligendum est, secundum Bar. ubi supra, si confessio emanauit principaliter, aliàs secus. quod etiam sequitur Bar. in d. l. 1.

SVMMARIVM.

1 *Iudex indebite aliquem subijciens quæstioni qua pœna debeat punir i.*
2 *Iudex qui dolose & sine causa aliquem torsit, si moriatur, capite plectitur.*
3 *Tortura adhiberi non potest per eum qui non habet merum imperium.*
4 *Tortura ad finem triplicem fieri potest.*
5 *Officiales non debent parere potestati aliquid contra legem iubenti.*
6 *Familiaris potestatis ponens aliquem ad torturam de mandato ipsius, non tenetur.*
7 *Rector cui concessum est arbitrium torquendi aliquem, an possit torquere nullis præcedentibus indicijs.*
8 *Ioculpatum de crimine sponte se ingerentem torturæ, an possit potestas li cite torquere, si aliàs ei non liceat de iure.*
9 *Commitere nemo potest alicui ut ipsum percutiat, cum nemo sit membrorum suorum dominus.*

Quæstio. 7. secundæ partis.

SEptima prin. q. est qua pœna puniatur iudex torquens aliquem indebite? vt ꝙ debeat puniri pœna capitali, vt est tex. in l. decuriones. C. de quæstion. & ibi hoc dicit Bald. sed text. in l. nemo carcerem. C. de exacta. tri. libro 10. dicit quòd iudex qui indebite torquet, vel carcerat aliquem punitur ea pœna qua puniret incarceratus uel tortus pro eo ꝓ quo torquet vel carceratur. Item punitur, quia dãnantur ad carceres. i. ad certum tps, secundũ Ange. ibi. sed Bal. in rub. C. de pœna iud. qui male iud. dicit ꝙ iudex qui de facto aliquem torquet, nõ punitur similitudine torturę, quia non reperitur iure cautũ, ꝙ tortura alicui imponatur pro tortura. sed tenet iniuriarũ, pro motu iudicis, vt. ff. de iniur. l. injuriarũ estimatio. ſm cũ, super hac. q. distingue, an tortus morit in tortura, vel ꝓ ꝓ torturã & tũc an & qñ, & qua pœna teneat, fuit late dictũ sup. in 5. q. prin. de tortura. in versi. sed cũ dictũ sit. Aut nõ fuit mortuus, & tunc aut fuit tortus quis iuste & rite, & non teneatur
2 aliqua pena, per l. gracchus. C. de adul. † Aut fuit tortus iniuste, vel non rite, & tunc aut torsit dolose, & sine causa, & tenetur pœna capitis, ẽt si non moriatur, & eadẽ pena tenetur si fecit torqueri illum, qui de iure torqueri non poterat, puta quia decurio, uel ancianus, siue prior, durante magistratu, per. d. l. decuriones. & ꝓ l. 1. C. de requi. re. vbi de hoc per Bal. ꝙ procedit ẽt si potestas habet arbitrium, vt not. supra in c. quintauallis. de iureiur. Aut sine dolo, & cum cã, tamen non recte, nec rite, & tenetur actione iniuriarum, ut. ff. de iniur. l. iniuriarum examinatio. & ita intelliguntur, & cõcordãtur ꝓdicta iura, & vide dicta in ver. sed cũ dictũ. sit quib. adde ꝙ qñ quis vt priuatus torquet aliquẽ punitur ea pœna qua punitur retinens priuatũ carcerẽ, vt dixit Bal. in l. 1. C. de priua.
3 carce. † Et si torsit non vt priuatus sed vt iudex tamen nõ habebat talẽ iurisdictionẽ, quia non habebat merum imperiũ sine quo tortura adhiberi non põt, ut no. hĩ in. l. imperiũ. ff. de iurisdi. om. iu. & ibi per Guil. & tunc habebat locum d. l. nemo carcerẽ. licet ẽt hoc casu teneatur parti actione iniuriarũ ꝓ d. l. iniuriarum. & hoc quia tortura est iniuria ꝓsonalis, si sit sine causa, & iniuste, ut. l. nihil. C. de q. Sed quid si propter bonum publicum, quis discrete torsit aliquẽ, puta propter sedãdum tumultum populi ut multoties sit, propter terrorẽ aliorum, an teneatur in sindicatu. Credo ꝙ non arg. no. per Inn.
4 in. c. 1. de constitu. † Item not. quod tortura põt fieri ad triplicem finẽ: nam qñque sit ad criminis punitionẽ, ut. l. ictus fustium. ff. de infam. exemplum, qñ officialis reperit aliquẽ in flagranti, nam facit illum ex hoc fustigari, uel aliter torqueri, ut ibi, qñque fit ad iurisdictionis defensionem, & ista tortura debet esse modica & temperata. l. fi. § fi. ff. de officio eius cui mand. est iur. qñque fit ad criminis inuentionẽ, ut. l. capite quinto. ff. de adult. & de hac est materia nostra, & de qua infra late loquuti fuimus. & inferius dicetur. Sed ponamus, iudex, aut potestas, qui est caput officij & in quo residet potestas torquendi, non torquet ipse per se, sed iussit militibus, & alijs officialibus, vt torquerent aliquem, an si tortura est indebita, teneantur ipsi milites, & officiales. Super hac. q. licet aliquid tetigerim supra in. § q. princ. in uer. & aduerte circa predicta, ubi uide, tñ quia non erat locus suus, sed melius cadebat hic. iõ cum minus perfecte ibi dictũ fuerit, dicamus hic perfectius, capiendo distinctionẽ Dy. in c. ꝙ quis mandato, de reg. iur. in 6. ꝙ aut iussus potestatis est expresse contra legem, aut expresse secundũ legẽ, & sic iustus
5 aut dubitatur. † Primo casu officiales non debent ei parere. immo potius resistere, & si non resistunt puniuntur, vt quia potestas mandat in casu illicito, uel torqueri decurionẽ, uel alium qui de iure torqueri non põt, casus est in l. oẽs. C. de decurio. lib. 10. & l. qm̃. C. de ap. cũ si. & superius fuit dictũ. & hoc casu, officiales debent protestari potestati, ꝙ hoc nõ faciat, & quòd ipsi ꝓtradicunt, & consentire, si fiat, nõ intendunt. vt colligitur ex. d. l. qm̃. Secundo casu, parere tenentur, aliàs si nõ parerent, punirentur. ff. si quis iud. non obtẽ. l. 1. & ff. de re iud. l. cõtumacia. in princ. Tertio casu officiales nõ puniuntur, si indebite torquent aliquẽ. quia parere tenent, arg. ff. de iud. l. si quis ex aliena. & ita intelligo. l. liber homo. la. 2. ff. ad. l. aqui. ubi obedientia debita, uel promissa excusat a delicto. per quã. l. dixit ibi Bal. quòd fuit reiectus quidã libellus, qui dabatur cõtra quendã officialẽ potestatis, qui de mandato potestatis, quendã torserat illicite, quia iste excusatur ratione iussus superioris secundũ eũ. Intelligo tamen dictum suum, in casu in quo officialis debet parere, secundũ distinctionẽ supradictã, & non aliter. Sicẽt intelligo, quod scripsit Ang. in l. iniuriarum actio. §. si quis. eo. ff. dẽ iniur. ubi dixit.
6 † quod miles, aut alius de familia rectoris, ponens aliquẽ ad torturam de mandato rectoris, iuste uel iniuste, nõ tenetur per illum text. coniuncta glo. in l. non uidetur. §. qui iussu. in gl. magna. ff. de reg. iur. Et ideo dat cautelã, quòd rector obla to libello cõtra aliquẽ de sua familia de aliquo iniuste facto, ꝙ elapso tpe dandi libellos contra seipsum faciat reum conuictum articulari & probare ꝙ hoc facit de mandato rectoris, & hoc etiam rector confiteatur, ꝙ fecit pro officio exercendo & erit securus vterque, quod est ualde notandum, intellige tamen secundum distinctionem prædictam, & nõ aliter, videlicet in casu quando debet parere. Aduertere ꝙ multoties conceditur rectori, arbitrium torquẽdi aliquem, an poterit torquere non præcedentibus legitimis indicijs.
7 † Respondeo multi dicunt ꝙ sic: sed contrarium est de iure verius, quia non poterit non præcedentibus legitimis indicijs, vt. c. quintaua llis. & . c. ueniens. de iure. & no. in cle. sępe. de uerb. signi. ita dicit Pau. de leaza. in c. grauis. de depolito. & sic per istud arbitrium non excusaretur rector a pœna si torqueret, non præcedentibus legitimis indicijs. Quid si est datum arbitrium quòd possit torquere, nullis præcedentibus indicijs, in aliquo crimine. Dic quòd intelligitur quod debeat torquere arbitrio boni viri, & moderate. ideo si excessit modum deberet puniri ar. l pe. ff. de arbi. ita dicũt quidam. arg. eorum, quæ no. Bart. in. l. sed si unius. §. ait prætor. ff. de iniur. unde si rector cupit habere amplam potestatem super maleficijs, & maxime in torquendo, prout multoties fieri uidi, & concedi, siue a gubernatoribus siue a communitatibus, sint cauti, ut bulletinum, siue reformatio, sit large & plenè certum, uidelicet torquendi cum indicijs uel sine, & alte, & basse, & moderate & immoderate, prout sibi uisum fuerit.
8 Insuper † quæro, ponamus, quidam inculpatus de crimine, sponte ingerit se torturæ, puta dicendo, ego non commisi tale delictum & offero me uelle stare torturæ, ponatis mẽ in tortura, costui è un pazzo. an potestas possit iuste istum volẽtem ponere ad torturã, si aliàs de iure hoc ei nõ liceret. puta quia non ꝓcedunt indicia. Rñdeo quòd non põt, quia liber homo non est dominus membrorum suorum. l. liber homo. ff. ad. l. aqui. secundo quia potestas torquendi, est meri imperij, ut. l. defensores. C. de defenso. ciui. & tenet Guil. de cu. in. l. imperium. ff. de iurisd. om. iudi. sed ea quę sunt meri imperij, non possunt pacto priuatorum concedi. C. de iurisd.
9 om. iud. l. priuatorum. † Tertio quia non potest quis committere alteri, quod ipsum percutiat. l. 1. §. vsque adeo. ff. de iniu. & hoc tenuit Bar. in. l. pen. ff de condi. ob cau. & in. l. interdum. §. qui furem. & ibi glo. contrarium sensit. ff. de fur. & licet glo. & Bar. loquantur qñ committat se ad torturam priuato, tamen ego idem dico, si committit se iudici, qm̃ vt iudex, in casu illo torquere non potest, quia habetur ut priuatus, quando quid facit extra terminos iuris l. prohibitũ. C. de iure fisci. cũ similibus. Et proprerea quãdo iudex, in casu ꝓdicto, torqueret aliquẽ nolentẽ non excusaretur a pœna ꝓdicta, applicanda fisco. sed excusaretur ab actione iniuriarũ, & ab ipsius interesse, qm̃ uolẽti non fit iniuria. l. 1. §. adeo. & ibi Bar. ff. de iniu. & per Bar. in. l. quãuis in fi. de in ius uocan. Ex his deciditur alia. q. sępe occurrit, nam aliquis inculpat aliquẽ de delicto, & quia non habet ueras probationes neque indicia sufficiẽtia ad torturã dicit domine potestas, ponatis me, & ipsum ad tortutã. multi fatui, ut ita loquar, putãt hoc

Digitized by Google

posse, & debere fieri per potestatem, sed per supra proxime dicta est contrarium in persona volentis, ergo multofortius in persona illius qui nollet.

SVMMARIVM.

1 *Reum torquendum nemo debet subtrahere dum locus est torturæ. Torturæ si locus sit, detineri personaliter quis poterit.*
2 *Tortura facilius adhibetur in maleficijs occulte factis, quàm in alijs.*
3 *Tortura pro crimine explorando facta, non reddit tortum infamem. Præsumptio iuris & de iure dicitur indicium euidens.*
4 *Suspitio vna præsumptionem non inducit sed plures suspitiones bene inducunt unam præsumptionem.*
5 *Præsumptio illa censetur potior, quæ vero reperitur proximior.*
6 *Iudex in tortura procedere debet quamuis tortus asserat se nihil dicturum.*
7 *Innocens reputatur is contra quem indicia non reperiuntur.*
8 *Rei de crimine delati, & si non omnes nec omni casu possint torqueri possunt tamen vultu iudicis terreri.*
9 *Quæstio in certis delictis datur ex solis indicijs.*

Quæstio. 8. secundæ partis.

CIrca octauã partem princ. in qua pollicitus sum colligere, & describere aliqua notanda communia, de indicijs, & tortura.

1 † Et primo no. quòd quando est locus torturæ, non licet alicui subtrahere torquendum a tortura, nec facere quod veritas non possit apparere, vt l. quicũque. C. de male. & math. quod facit contra celantem testem, ne testificetur in criminali secundum Bal. ibidem. Secundò not. quod quando est locus torturæ quis potest cogi. & detineri personaliter, vt in c. si clericos. de sen. excom. lib. 6. facit quod no. Inn. in c. vt famæ. & c. quia contingit. de sen. excom. & Bal. in l. nemo. C. de

2 epis. au. iuxta fi. † Tertiò not. ꝙ tortura facilius adhibetur in clandestinis, & nocturnis maleficijs, quàm in alijs. d. l. nemo. & ibi Bald. vel in crimine falsi. l. sicuti. C. de fal. & in crimine pditionis, & sic in crimine læsæ maiest. l. fallaciter. C. de abolit. & in crimine adulterij, & similibus, vt. ff. qui & a qui. l. prospexit. facit. ff. de furt. l. interdum. §. qui furem. & l. pen. ff. de cond. ob cau. & ideo in maleficijs de nocte commissis, non requiritur arguta probatio, arg. no. in c. in fidei fauore. de hæreti. lib. 6 & l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. quod met cau. & facit. C. de Iusti. codi. emend. circa medium. & l. 1. §. tria. ff. de uen. inspi & vide omnino. inf. in uer. fi.

3 Quartò no. quod tortura, quæ fit ad crimen explorandũ, non infamat, siue quis torqueatur vt testis, siue vt principalis. l. nullam. iuncta glo. C. de infami. Quintò not. quod indiciũ in criminalibus, ponitur pro quodam signo maleficij, sed in ciuilibus ponitur pro veritate rei, vt l. fin. C. de fa. her. Sextò not. præsumptionem iuris de iure appellari indicium euidens. l. si qui. C. de adult. Septimò not. differentiam inter præsumptionem, & suspitionem, quia suspitio stans in suis finibus nunquam est causa cõdemnationis, sed præsumptio

4 sic, secundum glo. & Bald. in l. quamuis. C. de adult. † Octauò not. quòd ex multis suspitionibus inducitur vna præsumptio, sed vna suspitio, non inducit præsumptionẽ, facit quod not. glo. in l. 2. §. ætas. ff. de excu. tut. Bald. in auth. si quis. C. de adult. Nonò not. quod illud, quod dicitur, semel malus semper præsumitur malus. intelligitur in eodem genere mali, & non in diuerso, vt si tractatur de homicidio, & aliquis sit homicida, præsumatur contra ipsum, sed si esset adulter, non præsumatur homicida & his si. l. omnes. §. a barbaris. ff. de re mili. & per Bal. in l. fi. ff. de hære. institu. Decimò no. quod differentia est inter suspitionem, & præsumptionem, indicium, & argumentum, & adminiculum, vt not. Bal. in l. ea qui dem.

5 C. de accu. 1. & 2. col. † Vndecimo not. quod inter præsumptiones illa est potior, quæ vero videtur proximior, vt. l. filium diffinimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. Item quod posterior præsumptio tollit priorem. ff. de in inte. rest. l. diuus. pares vero præsumptiones inuicem se confundunt, quia nulla victoria fit a pari. ff. de ritu nupt. l. non solum. §. uno. ar. ff. de fideiuss. l. generaliter. uer. sua. & de excu. tut. l. sed & milites. in princ. unde pariter operantur, & non præponderat altera alteri, sed remanet factum simplex, ab omni suspitione abstractum. si uero essent plures præsumptiones pro vna, quàm alia parte, tunc plures rationes vincunt vnam, si quælibet per se est ita bona, sicut illa una quæ est in contrarium, arg. in aut. de consang. & uteri. fra. §. 1. Item præsumptio vio

6 lenta, tollit non violentam. de præsump. c. literas. † Duodecimò not. quod licet existens in tormento, dicat iudici se nunquam dicturum aliquid, tamẽ iudex debet procedere in tortura, aliàs facile esset vnicuique vitare tormenta quorũ dolor forte mutabit sermonem, secundum Paul. de Leaza. in c. grauis. de deposito. Decimotertiò nota, quòd sicut potest torqueri accusator, ita potest torqueri instigator & consultor. l. si quis. C. ad legem Iul. maie. Decimoquarto not. quod accusator non excusatur a calumnia, propter quælibet indicia, sed solum propter indicia manifesta. ita dicit Bal. in d. l. si quis. Decimoquintò not. quod ubi tortura est prohibita non habet locum tortura, etiam si præcedunt indicia, dicit Bald. sumendo arg. a contrario sensu in l. milites. C. de quæ-

7 stio. † Decimosextò not. ꝙ lex habet quemlibet pro innocente, contra quem non præcedunt indicia, secundum glo. & Bal. in l. pen. C. eod. Decimoseptimo not. quod licet ex forma. l. vel statuti, debeat stari indicijs, quantum ad plenam probationem, tamen semper necesse est, quod tale indicium probetur per duos testes. ita dicit Ang. in auc. de testam. imperfe. in fi. in prin. col. 8. ubi est glossa posita quæ incipit, valet. nam tex. C. dicit stari testamento paterno, quibuscunque indicijs probetur, tamen ista glossa & illa dicunt quod ista indicia debent probari per duos testes. Et ideo si statutum dicit ꝙ in maleficijs nocturnis, pro plena probatione habeatur indicium, quod licet vnus testis deponat de veritate, & sic faciat indicium vt l. in bonæfidei. C. de iureiuran. & ff. de testib. l. cum probatio. & ff. de excu. tutor. l. 2. §. ætas. tamen ex isto indicio non potest sequi condemnatio, quia non est probatum tale indicium per duos testes. & si tu dicis, quid operetur statutum, nam si duo testes probarent de veritate, sine dubio deberet sequi condemnatio, sed dic quod multum operatur. nam si duo erunt testes, qui deponãt super aliquo adminiculo indicium faciente, certe ex tali indicio probato per duos testes, sequitur condemnatio licet nihil deposuerint super veritate, per istam glo. vt dicit ibi Angel. Mihi durum videtur, ꝙ plus probent indicia remota, quam propinqua, quæ fiunt per vnum testem de veritate, per ea quæ

8 not. Barto. in l. fi. ff. de quæstio. † Decimooctauò not. ꝙ licet non omnes, nec omni casu liceat torquere, tamen possunt terreri, quia vultus iudicis, in talibus debet apparere terribilis, vt in auct. de man prin. §. talem vero. secundum Bal. in l. 2. C. quo. app. non reci. Decimononò not. quòd si aliquis probauit indicia, propter quæ uentum est ad torturam, non meretur præmium, quod datur probanti maleficium, quia ista probatio potius est facta officio iudicis inquirentis, quam per ipsum delatorem, dixit Bald. in l. 1. in fin. C. pro quibus caus. serui. pro præmi. lib. ac. † Vigesimonono, quod in

9 certis delictis, consilijs, & tractatibus. propter difficultatem probationis, peruenitur ad torturam, & quandoque ad condemnationem, ex solis indicijs, si sunt ita certa, quod uix negari possint. C. de quæstion. l. milites. §. oportet. & de excusat. tutor. l. secunda, per Dyn. ita dicit Bald. in l. quicunque. C. de seruis fugit. & uide omnino de hoc supra in hac parte. in uersi. 3. not.

SVMMARIVM.

1 *Iudex cui relatum est aliquod delictum esse commissum, statim ad illud uidendum mittere debet.*
2 *Miles seu alius missus per iudicem seu potestatem ad uidendum excessum quid facere debeat.*
3 *Potestas informationes ab offenso uel sindico debet habere de delicto, & vicinorum nomina & testium, scripta tenere debet.*
4 *Indicia leuia & leuiora quàm ad torquendum sufficiunt ad inquisitionẽ formandam.*
5 *Iudex ad capturam personalem procedere non debet nisi præhabita informatione & formata inquisitione.*
6 *Captura personalis quibus concurrentibus fieri possit.*
7 *Iudex delatum de crimine habens præ manibus, qualiter eum uerbo absque tortura interrogare debeat.*
8 *Reus delatus corporaliter puniendus, debet in carceribus publicis detineri, sed si pecuniariter, idoneo præstito fideiussore potuerit relaxari.*
9 *Iudex examinatis testibus eorum dicta & processum, parte citata publicare debet.*
10 *Iudex indicijs purgatis, interlocutorie debet pronuntiare non esse deueniendum ad torturam.*
11 *Iudex neminem debet quæstioni subijcere si ueritatem aliunde possit percipere.*
12 *Condemnatio in criminalibus nonnunquam ex probationibus præsumptiuis sequitur nedum ex ueris.*
13 *Iudex ad torturam moderate & temperate debet procedere.*
14 *Iudex confesso in tortura non debet statim credere, quinimmo ipsum facere debet perseuerare & ratificare.*
15 *Iudex aliquem indebite torquens, in sindicatu tenetur ad pœnam fisco applicandam.*
16 *Arbitrium torquendi collatum alicui, quod hoc legitimis præcedentibus indicijs fiat debet intelligi.*

Quæstio

Digitized by Google

Quæstio.9.secuudæ partis.

CIrca nonam & vltimam partem principalem in qua describetur, quo ordine & modo iudex se habere debeat in cognitione maleficiorum colligendo quasi omnia compendio, quę in hoc tractatu continentur, & aliqua addendo, dico
1 † quòd iudex quàm primum ad eius notitiam peruenerit, delictum esse comissum, mittat ad videndum dictum delictum, vt sibi de eo constet, quia antequam constet de delicto, nihil potest fieri, vt dictum fuit supra in 4.q.princ.tortu rę.in ver.item no.quòd antequam.& de hoc faciat ad cautelam apparere in bastardello, hoc modo vc3, die tali &c. supradictus dominus potestas cum ad suam sueque curię notitiam peruenerit quòd fuit commissum tale maleficium, in tali loco, contra talem &c. & intendat super eo procedere, ex suo sueque curię officio, per inquisitionem. Ideo commisit tali socio militi suo, quòd vadat & se personaliter cōferat ad talem locum prędictum, & diligenter se informet, etiam, per oculorum inspectionem, de dicto maleficio &c.
2 † Qui miles debet accedere, & videre personam offensi, & vulnera seu percussiones, & si est furtum vel aliud delictum debet considerare, & inspicere vnde fur intrauit, & quomodo fuit fractum ostium, & si apparent vestigia puta, tempore niuis, vel luti, & ceni, debet accipere mensuram dictorum vestigiorum, vt aliàs fieri vidi, & omnia debet referre potestati quę relatio similiter ponatur in bastardello hoc modo, dicta die, supradictus miles socius, iens & rediens, retulit supradicto domino potestati, & mihi notario fuisse ad dictum locum, & diligenter omnia vidisse, & intellexisse, & explorasse, & inueni hoc &c. vt qualiter talis erat vulneratus, in tali & tali loco &c. & ponatur quicquid vidit & audiuit & laudo quòd si esset delictum alicuius importantię, videlicet furtum magnę quantitatis, quod potestas ipse postea accedat ad videndum locum, & ita quandoque feci, & ab alijs
3 obseruari vidi. † deinde curet dictus potestas habere informationem de delicto, ab offenso, vel a sindico, & scribat nomina vicinorum, & domesticorum, atque suspectorum, & testium. si qui sunt, qui aliquid viderint vel audierint, aut aliter sciuerint. & postea in eodem bastardello describat inquisitionem specialem, quo ad dictum maleficium, & generalem, quo ad personas, quando non habet certitudinem de persona delinquente, hoc modo videlicet, hęc est quędam inquisitio quę fit & fieri intenditur per supra dictum dominum potestatem, contra omnes, & singulos homines, & personas quę de anno prędicto. 1493. & mense Octobri, dicti in tali loco &c. commisse tale delictum, videlicet vulnerasse talem &c. de qua inquisitione habet per Angel. in l. si vacantia. C. de reb. vac. libr. 10. & per Aret. intra mal. in. 1 glo. circa prin. de qua habetur in l. 4 §. mandatis. ff. ad. l. Iul. pecul. & super ista inquisitione examinet omnes testes supradictos, & eorum dicta, & attestationes similiter describat in bastardello, post dictam inquisitionem, nec ad hęc requiritur citatio alicuius, & si ex dicto ipsorum testium habet aliqua indicia, etiam leuia contra aliquem, tunc deueniat ad inquisitionem specialem, contra illum super illo delicto, de qua inquisitione habes formam per Aret. in d. tracta. in princip. & per Papiensem in sua practica, in forma inquisitionis. & dicta inquisitio non describatur in bastardello, sed in libr. malefic.
4 † Et aduerte, quòd ad formandam inquisitionem, sufficiunt indicia leuia, & leuiora, quàm ad torquendum vt puta diffamatio de tali delicto vt habetur in c. qualiter, & quando el. 2. de accu. & per Aret. in d. trac. in glo. in verbo, fama publica. in princ. vbi etiam dicit quod bonum est, quòd iudex faciat apparere in bastardello, post examinationem prędictam. & prędicta facta fuerunt ad banchum iuris, iudice pro tribunali sedente. vbi etiam habetur quod sine istis indicijs, inquisitio est nulla, si est oppositum nisi in certis casibus ibi enumeratis. Item est sciendum quòd cum istis indicijs poterit iudex deuenire ad capturam inquisiti vel inquirendi, vt dicit Bal. in. l. & si certus. ff. ad sille. & Saly. in. l. nullus. C. de exhi. re. per illum tex. dicit quòd iudex in maleficijs statim potest deuenire ad capturam inculpati habita aliquali informatione de maleficio, & malefactore. Sed idem Salyc. in. l.
1 fina. C. de questio. † vult quòd antequam in criminalibus iudex deueniat ad capturam debet esse prehabita informatio & formata inquisitio, quod ego intelligo de supra dicta generali inquisitione, generali quo ad personas, & speciali quo ad delictum, de qua supra dictum fuit. & eodem modo intelligo quòd dicit Bal. in. l. consentaneum. C. quomodo & quando iudex. vbi vult quòd in criminali, potest incipi a captura. & alleg. c. si clericus. de sen. excom. in. 6. etiam non prę cedentibus indicijs, quia non intelligo de indicijs, quę sunt talia qualia sufficiant ad inquisitionem. Sed aliqui moderni in. l. 1. C de execu rei iudi. dicunt quod tunc demū potest incipi a captura, in criminalibus quando delinquens reperitur in crimine, vel timetur de fuga, & non aliter, vt habetur in auth. vt nulli iudi. §. si quis vero cōprehensorum. col. c. & in. l. ait prætor. § fi. ff. de his quę in frau. credi. Ego autem sic
6 distinguerem. † Aut est delictum de quo venit imponenda pena corporalis, vel corporis afflictiua, & tunc potest deueniri ad captura prædictis tamē aliquibus indicijs de quibus fuit supradictū, ne inquisitio esset frustratoria quantū ad excusationē. & ita loquitur Bal in. d l. si certū. & in. l. cōsentaneū & Sal. in. d. l. nullus. Aut est delictū de quo venit imponē da pena pecuniaria, & tunc non prędictis aliquibus indicijs saltem leuibus, & quę sufficiāt ad inquisitionē, nō potest deueniri ad captura, per supradicta. Aut p̄cedunt aliqua indicia, & tunc potest deueniri ad capturā, solū in duobus casibus, videlicet quando est repertus in flagranti crimine, p tex. in. d. §. si quis vero cōprehensorū. & qñ timetur de fuga p. d. §. fi. l. ait prętor. sicut ibi dicitur in ciuili de suspecto de fuga, vt possit capi, in qua tamen captura requiritur aliqualis causę cognitio. s. vt constet de debito, & suspectione de fuga, vt ēt habetur p Ange. in. l. nemo carcerē. C. de exacto. tri-
7 lib. 10. † Itē tunc cū iudex habet inculpatū de crimine prę manibus & in sua potestate, debet ipsum interrogare, & examinare verbo sine tortura. & faciat scribere dictum suum p notarium in bastardello hoc modo videlicet a tali die mēse Octobri, Ant. Cole. detē tus per curiā, occasione talis maleficij, vt dicitur, per eum cōmissi, & perpetrati, interrogatus, & examinatus per supradictū. d. ptātē, dixit hoc ve3 &c. & hoc faciat pluries, diuersis horis, & tēporibus, & semp faciat scribere eius dictū, & videat iudex an loquat pauide, & de hoc ēt faciat apparere in bastardello, vbi notarius debet hoc scribere de mandato iudicis. secūdū Bar. in. d. l. de minore. §. tormenta. ff. de quęst. nā si iudex, ex dictis eius viderit aliquā variationē vel trepidationē & pauorē, & vultus pallorē, quod relinquitur iudicis arbitrio, fiet indiciū ad torturā, & de hoc vide plene dictū supra, de indicijs. in. 3. q. princ. in ver. alia q̄ dā indicia. in. 6. carta. Facta dicta inquisitione speciali & descripta in lib. malefi. mittat iudex copiam ad cameram, vbi ex forma statutorū hoc fieri debet. Et deinde faciat inquisitū citari cum tenore inquisitionis, prout habetur per Aret. in dicto trac. maleficiorū. in glo. in verbo, supradictus. d. iu-
8 dex supra sedens &c. † Et si comparuerit, & confessus fuerit, vel si erat detentus respondendo similiter confessus fuerit, & tunc aut venit ex delicto imponenda pena corporalis, vel corporis afflictiua, & tunc debet ipsum mittere ad carceres publicos, vt ibi detineatur. Aut venit imponenda pena pecuniaria, tunc dato idoneo fideiussore de soluendo oēm pęnā, debebit relaxari, vt not. per Bar. in. l. 1. ff. de custo. reo. & si pę na erat conditionalis, quid iudex debeat facere, vel inquisitus, vide per Aret. in dicto tractatu, in glo. in verbo, pro quibus Anto. fideiussit. Aut citatus non cōparuit, & tunc debet poni in banno, pro quo pęna ad quā uenit condēnandus, secundū formā statutorū quę cōiter sunt in Italia. Et si in termino, in dicto banno assignato, non cōparuerit, tunc habet pro confesso. & condēnari poterit, secūdū formā statutorū p̄dictorū. Si aūt cōparuerit, & confessus fuerit, tunc iudex faciat, ut superius dictū. Si aūt negauerit, & pena est corporalis afflictiua, & tūc ipsum retineat in carceribus, ut superius similiter dictum est. Si aūt est pecuniaria uel conditionalis, ex supradictis similiter instruitur iudex, quid habeat facere circa detentionem uel relaxationem. Et tūc cum negauerit debet iudex iterum testes examinare, in forma ualida, citata parte ad uidendum iurare testes quorum dicta debet ponere similiter in libro maleficiorū. Et huius tpe potuerunt testes torqueri, maxime uicini, & domestici qui p̄sumunt scire facta in uicinia, & in domo. De hoc tamen, an & quando testes torqueri ualeant, uide supra in. 4. q. princ. in uer. secundū aūt, & in uer. serui aūt. Et an debeant p̄cedere aliqua indicia, & quę, ut testes torqueri ualeāt vide ibidē. in. d. 4. q. prin. post princ. in uer. quod aūt dictū est. Et an de indicijs, q̄ habetur contra testes, debet dari copia, uide ibidem in uersic. sed tunc quęro. Et si testis in tortura dixit unū, & extra torturā aliud, cui dicto debeat stari, uide ibidē, in uer. itā notandum.
9 † Demū examinatis testibus, iudex eorū dicta, & processum publicet, & pte citata. Et hoc facto, si uiderit iudex ex dicto testiū, uel aliūde, hīi indicia sufficiētia ad torturā, q̄ qualia eē debeāt. uide supra de indicijs. in. 3. q. prin. tunc citet inq̄situm ad torturā. de cuius citationis forma uide supra de tortura. ī 5. q. prin. uer. 5. iudex aduertere debet, quod anteq̄. Et an de necessitate requirat dicta publicatio testiū, dixi supra in. d. 5. q. prin. in uer. insuper quomodo index formauit. Et si dicto termino citationis p̄dicto non comparuerit, ponat iterū in banno. & eo non cōparente in termino banni habebitur p cōfesso & conuicto & poterit condemnari secundū Bar. in. l. pen. ff. de quęst. & fuit dictum in. d. uersic. insuper quomo-

Digitized by Google

do iudex. Si autem comparuerit, & petierit copiam indicio rum, tunc iudex debet dare copiam cum termino ad oppo nendum & reprobandum indicia, in quo termino poterunt reprobari teſtes, tam circa dicta, quam circa perſonas, & per conſequens purgari indicia.

10 Et ſi ex hoc erunt purgata indicia non erit deueniendum ad torturam. Et ſuper hoc iudex debebit pronuntiare, nõ eſſe deueniendum ad torturam. a qua pronuntia non licebit appellare, ab eo cuius intereſt de iure ciuili, cum ſit interlocutio, quæ reparari poteſt in diffinitiua. Sed ſi non erunt purgata indicia, debebit pronuntiare eſſe deueniendum ad torturam, a qua pronuntia poterit appellari, etiam de iure ciuili, cum contineat grauamen irreparabile. Et ſtatim facta appellatione, erunt ligarę manus iudici, abſque alia inhibitione, hæc omnia vide ſupra in tortura in quinta quæſtione princ. in uerſi. 5. iudex debet aduertere. Si autem non fuit petita copia indiciorum, vel ſi petita fuit ſed non fuit oppoſitum, & tunc ex quo non fuit ſuper ipſis diſcuſſum, non debebit, vt reor, tunc pronuntiari, vt l. de qua re. ff de iud. argu. a contrario ſenſu. Et eo caſu poterit deueniri ad torturã, & ſimiliter quando pronuntia, deueniendo ad torturam, tranſiſſet in rẽ iudicatam, vt quia ab ea non fuit appellatum, vel quia appellans ſuccubuerit in cauſa appellationis. Et his omnibus peractis poterit ad torturam deueniri, & non aliter, nec alio modo, niſi in certis caſibus ſpecialibus, in quibus ſine indicijs, & etiam ſine alijs ſupradictis poterit deueniri ad torturam, de
11 quibus vide ſupra 5. q. princ. poſt prin. † Sed antequam iudex ad ipſam torturã deueniat debet aduertere, quod ad ipſam non deueniat, quando aliàs ueritas haberi poteſt, vt fuit dictum ſupra, in d. quæſt. princip. in uerſi. 6. iudex conſiderare debet. Et debet hoc facere apparere in actis, quod nõ poſſendo aliter ueritatem habere, deuenit ad torturam, vt ibidẽ fuit dictum. & erit melius, iudicio meo, ſi hoc inſeratur in pronuntia, qua pronuntiatur deueniendũ eſſe ad torturam, hoc modo uidelicet die. 22. Octobris. 1493. ſupradictus. d. poteſtas, uiſa ſupradicta inquiſitione & reſponſione, cum negatione dicti inquiſiti, uiſis ſupradictis teſtibus, & eorũ dictis, & atteſtationibus, & exceptionibus, & oppoſitionibus &c. & viſo quod aliter veritas haberi non poteſt de dicto maleficio, pronuntiauit, & declarauit deueniendum eſſe ad tortu
12 ram contra dictum inquiſitum. & c. † Item debet aduertere, quod non ſolum ex ueris probationibus, ſed & præſumptiuis, poteſt quandoque ad condemnationem deueniri in criminalibus, quod quando ſit, uide ſupra, de indicijs in 4. qõ. princ. Item debet aduertere iudex, an ſint tales perſonæ, quę torqueri ualent, quoniam ſunt multæ quæ non poſſunt torqueri, de quibus fuit dictum ſupra de tortura, in 4. q. princip. Item debet aduertere, an ſit talis cauſa, in qua ad torturam deueniri ualeat, quia non in omni cauſa, etiam criminali fieri poteſt ut fuit dictum ſupra de tortura in 3. q. prin. per totũ. Item, ſi erunt perſonæ, quæ torqueri poſſint, & cauſa in qua hoc fieri liceat, debet aduertere, ſi ſunt pro eodẽ delicto plures torquendi, a quo incipiat: de quo fuit dictum ſup. de tortura. in 5. q. princip. in uerſi. an autem iudex debet aduertere.
13 † Item multum aduertat, quod ad torturam moderatè, & temperatè, non infrenate deueniat, quod quomodo intelligatur, fuit dictum in d. 5. q. in uerſi. 7. aduertat iudex. Et inter alia debet aduertere, ne procedat eodem modo in torquendo in paruo ſicut in magno delicto, ut fuit dictum in d. 5. q. princ. in uerſi. nunc cum fecerimus. Et quid ſi tortus moritur in tortura, vide in uerſi. ſed cum dictum ſit. & quomodo probetur aliquem eſſe tortum, uide ibidẽ in uerſi. ſubnectamus. Item debet aduertere iudex, vt nõ repetat torturam ſine nouis indicijs, quod quomodo intelligatur, vide ſupra ibidem, in uerſi. ſed ponamus quod tortus. Item debet aduertere in examinando & interrogando torquendum quomodo debet facere, uide ibidem, in uerſi. uidemus modo. Et an poſſit torquendum & tortum interrogare de alijs delictis, de quibus non agitur, de quo fuit dictum ibidem, in uerſi. quid autem ſi quis fuit poſitus. Item quid habeat facere iudex ſi tortus non vult confiteri, & quomodo, & cum qua cautela debet ipſum relaxare uide ibidem. in d. 5. q. prin. in uerſ. ſed po-
14 namus quod quis. † Item ſi reus fuit confeſſus in tortura debet aduertere iudex vt non credat illi confeſſioni, ſed debet facere ipſum perſeuerare, & ratificare de quo fuit dictum ſupra, de tortura, in 6. q. prin. & in uerſi. & ideo. Et quomodo, intra quantum ſpatium, tortura, & in quo loco debeat fieri iſta ratificatio, uide ibidem in uer. ſed quæro quomodo. & uer. ſeq. Et ſi confeſſus in tortura non vult ratificare, quid habeat iudex facere. Vide ibidem in uerſic. ſed ponamus quod tortus. Item ſi fuit ſponte confeſſus ſine tortora, vel coactè cum tortura, an ex ſola confeſſione, ſine alijs probationib. poſſit deueniri ad condemnationem. Et quid ſi confeſſione, ſine alijs probationib. an poſſit deueniri ad condemnationẽ. Et quid ſi confeſſio, etiam de delictis alijs forte alibi cõmiſſis, quid debeat iudex facere in uerificando dicta delicta, & an illis non uerificatis. poſſit deuenire ad condemnationem ex ſola confeſſione vide optime in d. 6. q. prin. in uer. & quia ſupra facta eſt mentio. & an ſufficiat unica tãtum confeſſio in criminalibus, etiam ſponte facta. uide ibidem, in uer. rurſus quæro. Item ſi tortus confiteatur per torturam, ſi poſtea in illa perſeuerat & illam ratificat ad banchũ, an tunc iudex uel notarius poſſint ſcribere, quod ſponte fuit confeſſus. Et an & quando hoc faciendo incidant in falſum, uide ibidem, in uerſi. ſed ponamus quòd quis. Item an in criminalib. poſſit deueniri ad condemnationem ſine proceſſu, uel ad executionem ſine proceſſu, & condemnationem ex confeſſio-
15 ne, uide ibidem in uerſi. fi. † Item aduertat iudex, ne aliquem indebite torqueat, quia in ſindicatu teneretur ad pœnam fiſco applicandam, & parti actione iniuriarum, & ad damna & intereſſe, uide ſupra in pen parte prin. in prin. Et an ſi torſit, licet alias indebite, ſi fecit ob bonum publicum, forte pp ſedandum tumultum, vt alios terreret, an excuſabitur, uide ibidem, in uerſi. ſed quid ſi propter. Et an ex iniuſta tortura teneãtur alij officiales ultra poteſtatem, vide ibidem in uer. ſed ponamus. ubi etiam ponitur cautela, qua tunc debeant,
16 uti officiales in ſindicatu. † Item aduertat iudex cui datum eſt arbitrium torquendi. quia intelligitur, quòd hoc faciat præcedentibus legitimis indicijs. vide ibi in uer. aduerte. Et ſi arbitrium ſit ꝙ poſſit etiam ſine indicijs, intelligitur tamen moderate, & arbitrio boni viri, ut ibidem, in uerſi. quid ſi eſt datum. Vltimo aduertat iudex ꝙ iniuſte non poteſt torquere etiam uolentem ſe torqueri.

Explicit vtiliſſimus Tractatus de Indicijs & Tortura. Excellentiſſimi D. Franciſci Bruni, Iuris utriuſ. Doct.

TRACTATVS.

De indicijs, homicidij ex propoſito commiſſi, & de alijs indicijs, homicidij, & furti, ad legem finalem. ff. de quæſtionibus.

Marci Antonij Blanci Patauini.

INDICIA HOMICIDII PRAEMEDITATI.

Præparationes, & ordinationes nu.	67
Tranſitus non ſolitus.	70
Frequentatio.	72
Armorum delatio in non ſolito.	78
Armorum genus.	83
Aſportatio bonorum.	85
Alienatio bonorum	86
Inimicitia.	89
Reconciliatio.	161
Conuerſatio cum inimicis occiſi.	163
Iuuans inimicum meum.	171
Propinquitas iniuriati.	173
Inimicitia quando ignoratur occiſor.	175
Nine.	179
Iacratio.	184
Modus percutiendi.	188
Prodito.	191
Multitudo vulnerum & magnitudo.	195
Tempus.	198
Locus.	200
Aſſociatio, uel aulium præſtitum.	201
Receptatio.	202
Confeſſio.	204
Literarum acceptatio.	223
Tractatus.	225
Secreta conuentio, & locutiò habita inter plures.	232
Rixa ſecunda vice parum poſt primam.	233
Aggreſsio.	234
Aſſiſtentia.	236
Ducens verbis aliquem ſciens malefactores ibi eſſe.	238
Inditia quando ignoratur interfector.	240
Vita hominis.	241
Conuerſatio malorum.	253
Qualitas perſonæ.	255
A communiter accidentibus.	257
Trepidatio.	259
Mendacium.	265

Non

Digitized by Google

Non respondens interrogationi.
Taciturnitas
Solicitans.
Fuga.
Fuga officialis.
Fugatus cum clamore.
Fugiens cum gladio euaginato.
Contumatia.
Prohibens,ne quis capiatur.
Prope mortuum cum cultello.
Gladium sanguinolentum habens.
Mortuus prope domum alicuius inuentus.
Mortuus in domo.
Inuentus in loco delicti.
Visus admenare gladium.
Prohibere potens,si non prohibuit.
Pax,seu transactio.
Petitio venie.
Negligens in puniendo
Fama.
Testis de visu.
Testis examinatus sine iuramento.
Testis an citetur reus ad uidendum iurare.
Testis lite contestata.
Testis post terminum examinatus.
Testis,qui non debuit examinari.
Testis minor annis.13.
Testis minor annis.20.
Testis mulier.
Cestis infamis.
Testis qui cogi non potest ad deponendum.
Testis domesticus producentis.
Testes plures singulares.
Socij dictum.
Mortui depositio.
Denuntiatio decani seu centenarij.
Incantationes,seu diuinationes.
Iudex si vidit.
Nomen malum.
Physionomia mala.
Signum.

FVRTI INDICIA.

Solitus furari.
Vicinus domus furate.
Res furtiua reperta penes aliquem.
Visus exire domum.
Visus exire tempus noctis.
Exppndens multam pecuniam de stampata furata.
Expendens pecuniam,cum ante esset pauper.
Commodum habens ex re furata.
Fuga famuli.
Culpa custodis.
Forma pedis.
Res alicuius relicta in loco furti.
Schala ante fenestram.

SVMMARIVM.

115 *Accusatio criminis capitalis generat capitalem inimicitiam.*
116 *Accusatio criminis non capitalis etiam generat inimicitiam capitalem.*
117 *Accusator inimicus appellatur.*
151 *Accusatio nullam inimicitiam inducit.*
223 *Acceptatio literarum an indicet ad torturam.*
244 *Actuum geminatio apertam uoluntatem demonstrat.*
257 *A communiter accidentibus oritur indicium.*
268 *Accusatus potest negare delictum commississe,& si probetur, quòd fecit ad sui defensam.*
358 *Actus in dubio præsumitur in casu confesso,& non prohibito.*
69 *Adulterium probatur ex præparatorijs ad adulterium.*
139 *Aduocatus,vel procurator (si patrocinium præstiterit contra accusatũ) an cum eo contrahatur inimicitia.*
138 *Aduocatus,& procurator dicuntur.*
140 *Aduocatus non accusat.*
142 *Aduocatus vt inimicus dicatur debet aduocare in causa capitali.*
143 *Aduocatus(si interficitur ab eo,contra quem aduocauit)dicitur pensate interfectus.*
147 *Aduersarius meus is dicitur,qui est subrogatus in litem.*
168 *Adhærentes qui dicantur.*
302 *Admenare gladium visus, licet non sit visus percutere, an indicietur.*
234 *Aggressio nullis dictis uerbis inducit pensamentum.*
271 86 *Alienatio bonorum inducit malum animum ad delictum committendum.*
274
275 136 *Amicitia,& inimicitia dicuntur passiones mentales, quæ animo retinentur.*
277
288 57 *Animus a solo Deo cognoscitur.*
289 58 *Animus ex qualitate verbi aut facti præsumitur.*
292 246 *An solitus delinquere,ex eo indicietur ad torturam.*
293 148 *Appellans facit iniuriam iudici,qui protulit sententiam.*
294 41 *Arbitrium iudicis arbitrium boni viri interpretatur.*
42 *Arbitrium iudicis a lege limitatum esse debet.*
297 78 *Armorum delatio in non solito,nec habenti iustam causam deferendi indiciat ad pensamentum.*
298
299 79 *Arma deferens malevolum habet animum.*
300 80 *Armorum vsus regulariter est prohibitus.*
302 81 *Arma induens præsumitur de rixa,& bello cogitare.*
303 82 *Arma euaginata deferens præsumitur se præparare ad aggressuram.*
306 83 *Armorum genus ostendit animum ad occidendum.*
308 137 *Armans se præsumitur de bello cogitare.*
310 258 *Argumentum a communiter accidentibus uallidum est in iure.*
312 337 *Argumentum a contrario sensu non capitur, quando legum correctio insurgit.*
327 17 *Assassini(si fateantur hominem occidisse) nec de homine constet,an ex illa confessione puniendi sint.*
329
55 *Assassinos, & latrones publicos semper præsumitur apposite delinquere.*
339
344 85 *Asportatio bonorum ante homicidium inducit pensamentum.*
346 201 *Associatio uel auxilium præstitum post delictum facit præsumi præparamentum.*
349
350 226 *Assistentia ad delictum indiciat ad tractatum.*
352 267 *Assertio rei large dicitur testimonium.*
355 341 *Assignatio quælibet termini probatorij dicitur peremptoria.*
361 393 *Asserenti de gestis a se plene creditur.*
96 *Atrox iniuria grauissimam inimicitiam parat.*
370 388 *Attestatio testis nominantis aliquem in socium, an inducat qualem qualem præsumptionem.*
390
396 201 *Auxilium præstitum,uel assotiatio post delictum facit præsumi præparamentum.*
397
403 156 *Bis deponens contra aliquem in secunda attestatione præsumitur inimicus.*
405
406 158 *Bis testis examinatus,si citatur,non inducit timorem subornationis.*
407 85 *Bonorum asportatio ante homicidium inducit pensamentum.*
86 *Bonorum alienatio inducit malum animum ad delictum committendum.*
97 *Bona nostra tollens nos afficit iniuria.*
410 249 *Bonus & malus dupliciter consideratur.*
412 318 *Bono,& æquo datur melior & æquior.*
416 94 *Capitalis inimicitia dicitur,quotiescunque offensus directe, uel per obliquum se uindicaret.*
418
419 127 *Capitalis inimicitia non solum concluditur ex morte,uel ex consanguinitate primo,sed etiam ex secundo uidelicet bonorum,uel honoris.*
420
421 176 *Capitalis inimicitia sola,vel grauis an faciat indicium.*
422 61 *Causæ criminales iuramento ipsius rei non deciduntur.*
423 63 *Causæ ciuiles aliter regulantur quàm criminales.*
425 118 *Causæ status capitales inimicitias generant.*
426 119 *Causa matrimonialis quasi status dicitur.*
427 121 *Causa monachationis,& matrimonialis æquiparantur.*
428 122 *Causa filiationis ardua appellatur.*
125 *Causa omnium bonorum, uel maioris partis inducit inimicitiam capitalem.*
126 *Causa magna ciuilis criminali causæ æquiparatur.*
130 *Causa leuis,& parua non facit præsumi inimicitiam.*
136 *Causa cessante non cessat effectus iam consummatus.*
160 *Causa inimicitiæ an sufficiat ad inimicitiam probandam.*
315 *Causa & qualitas in fama consideratur.*
309 *Cautela,ut petitio veniæ non noceat.*
390 *Cerebrum est membrum diuinum.*
63 *Ciuiles causæ aliter regulantur quàm criminales.*
334 *Citatio rei commissione iudicis fieri debet.*
336 *Citatio est principium iudicij ciuilis.*
141 *Cohabitans cum inimico meo facit præsumi,ut sit meus inimicus.*
170 *Cohabitatio parua cum inimicis meis non facit præsumi inimicus.*
169 *Complices qui dicantur.*
360 *Compelleus testem ad deponendum,quia aliter res haberi non potest,debet illud probare.*
429 *Commodum habens ex re furata,an indicietur ad torturam.*
16 *Confitenti hominem occidisse, si de corpore non constat, eius dicto non statur.*
17 *Confitentibus assassinis hominem occidisse,licet de homine non constet,an iudex stare debeat.*
18 *Confessioni rei,si de corpore non constat,quomodo,et quando iudex stare habeat,ut ad inquisitionem procedere possit.*
35 *Confessio verisimilis facit, ut confitens sine alia probatione capitaliter puniatur.*
36 *Confessus extra iudicium potest cogi ad perseverandum in illa confessione,si verisimilis est.*

Digitized by Google

D. Fran. Bru. De indicijs & tortura.

203 *Confessio delicti per reum facta quando ei noceat, uel non.*
204 *Confessio extraiudicialis an indiciet ad torturam.*
205 *Confessio extraiudicialis facit semiplenam probationem.*
206 *Confessio extraiudicialis per duos testes probari debet.*
207 *Confessio extraiudicialis ueri similis esse debet.*
208 *Confessio extraiudicialis, si in tortura iterum fateatur, an alia ratificati requiratur.*
209 *Confessio reuocata ante cœptum indicium an noceat.*
210 *Confessio facta parte præsente, an faciat plenam probationem.*
211 *Confessio, & probatio habent diuersam naturam.*
212 *Confessio coram notario facta uel coram iudice solo, an præiudicet ipsi reo, uel solum indiciet ad torturam.*
214 *Confessio coram incompetenti iudice facta an indiciet ad torturam.*
218 *Confessio coram iudice incompetenti, cuius iurisdictionem prorogari poterat, an faciat indicium.*
219 *Confessio ad torturam facta, & reuocata dum ducitur ad ratificandum. an noceat.*
221 *Confitens in tortura sine indicijs præcedentibus an puniatur, & ei noceat.*
131 *Contentio rei lœuis quandoque maximam inimicitiam parit.*
163 *Conuersatio cum inimicis occisi an faciat indicium ad pensamentum.*
164 *Conuersans cum inimicis meis non potest esse testis contra me.*
166 *Conuersantes variis nominibus dicuntur.*
233 *Conuentio secreta, locutio habita inter plures facit oriri indicium ad tractatum.*
253 *Conuersatio malorum facit indicium contra imputatum.*
242 *Consuetudo delinquendi facit præsumi contra aliquem.*
272 *Contumatia facit indicium ad torturam.*
273 *Contumax (si non respondet) quando dicatur.*
293 *Contumatia an faciat indicium contra contumacem, & quid si sit solum indicium contumatiæ ibi.*
294 *Conscius criminis videtur qui prohibet aliquem capi.*
385 *Consocij tres non sufficiunt ad condemnationem quarti socij. secus in testibus, & quare.*
417 *Consideratio personarum haberi debet in furto.*
24 *Copiam indiciorum reus debet petere.*
37 *Criminis socio (si uerisimile est eum non mentiri) aliquando creditur.*
61 *Criminales causæ iuramento ipsius rei non deciduntur.*
112 *Crudelis est ille, qui famam suam negligit.*
393 *Crimen proditionis committit, qui contra principem, uel rempublicam agit.*
306 *Criminis transactio an faciat indicium.*
425 *Culpa custodis, ob quam furtum factum sit an faciat indicium.*
111 *Damnum famæ dicitur maius damno pecuniario.*
15 *De delicto iudici constare debet antequam ad inquisitionem procedat.*
57 *Deus solus est scrutator cordium.*
78 *Delatio armorum in non solito nec habenti iustam causam deferendi indiciat ad pensamentum.*
79 *Deferens arma malevolum habet animum.*
82 *Deferens arma euaginata præsumitur se præparare ad aggressuram.*
98 *Detinens uxorem, uel terram, contrahit inimicitiam cum domino.*
97 *Detinens, & detentus in uinculis inuicem præsumuntur cõtrahere inimicitiam.*
159 *Deponens bis contra aliquem in secunda attestatione præsumitur inimicus.*
196 *Delictum non capitale ex reiteratione capitale efficitur.*
200 *Delictum aggrauatur ex loco, & præcognitio demonstratur.*
242 *Delinquendi consuetudo facit vt contra aliquem præsumatur.*
245 *Delinquens per tres uices magis grauatur.*
305 *De iure ciuili an quis teneatur delicto obuiare.*
342 *Depositio testis post terminum examinati non ualet.*
384 *Depositio sine iuramento nulla est.*
390 *Depositio mortui an faciat indicium ad torturam.*
396 *Denuntiatio Decani, seu centenarij an faciat indicium.*
398 *Demones in sortilegijs uocantur.*
399 *Deus solus scit occulta.*
101 *Diuortium ortum inter maritum, & uxorem causat inimicitiam.*
108 *Dicens se inimicum, est inimicus.*
340 *Dilatio non est de substan. probationis.*
370 *Dictum socij an faciat indicium ad torturam.*
377 *Dictum socij an faciat indicium contra socium ad torturam.*
397 *Diuinationes, seu incantationes an faciant indicium.*
40 *Doctrina certa in indicijs, ut ex eis procedatur ad torturam, dari non potest.*
56 *Dolus licet in actu delicti præsumatur, non tamen præsumitur prius deliberatè reus delictum commisisse.*
87 *Donatio bonorum facit præsumi de malo animo donantis.*
88 *Donans, & postea repertus in possessione rei donatæ præsumitur habuisse malum animum.*
298 *Dominus domus, penes quam reperitur mortuus, an indicietur.*
299 *Dominus, in cuius domo mortuus inuenitur, indiciatur.*
361 *Domesticus testis an faciat indicium.*
362 *Domesticus non potest examinari ad fauorem illius, cuius est domesticus.*
363 *Domestici, & familiares qui dicantur.*
364 *Domestici, & familiares aliquando admittuntur ad testificandum.*
238 *Ducens aliquos uerbis in aliquo loco, si interficiatur contra ducentem præsumitur.*
282 *Dubitans de accusatione, seu inquisitione si aufugit, an iudicietur.*
136 *Effectus consummatus non cessat causa cessante.*
128 *Equiparatio, et similitudo sufficit, vt sit in eare, de qua agitur, nec requiritur, quòd tota res sit alteri similis.*
318 *Equo, & bono datur æquior, & melior.*
130 *Ex causa lœui, & parua non præsumitur inimicitia.*
411 *Ex consuetudine oritur præsumptio.*
101 *Ex diuortio orto inter maritum, & uxorem præsumitur inimicitia.*
418 *Exire uisus domum cum fardelo sub veste an habeat contra se graue indicium.*
419 *Exire uisus (in qua furtum commissum fuit) tempore noctis an indicietur.*
103 *Ex osculo non dato (si de consuetudine dandum est) præsumitur inimicitia.*
100 *Expulsus de domo præsumitur inimicus expellentis.*
243 *Ex præterito præsumitur in præsens.*
420 *Expendens multam pecuniam de illo cuneo, cuius fuit pecunia, quæ subtracta fuit, an indicietur.*
59 *Extrinseca probant intrinseca.*
204 *Extraiudicialis confessio an indiciet ad torturam.*
205 *Extraiudicialis confessio facit semiplenam probationem.*
206 *Extraiudicialis confessio per duos testes probari debet.*
207 *Extraiudicialis confessio ueri similis esse debet.*
208 *Extraiudicialis confessio si in tortura iterum ratificata sit, an alia ratificatio requiratur.*
256 *Ex uarijs qualitatibus sæpe delicta committuntur.*
38 *Falsitatis est species quod ueri simile non est.*
44 *Fama mala cum generali indicio an sufficiat ad torturam.*
111 *Famæ damnum dicitur maius damno pecuniario.*
112 *Famam suam negligens crudelis est.*
113 *Famã, statum, & honorem perdere dicitur ciuiliter mori.*
279 *Famam præcedentem inquisitio habere debet.*
311 *Fama an faciat indicium ad torturam.*
312 *Fama quæ requirat, ut probata sit.*
313 *Fama an faciat semiplenam probationem. & 314.*
315 *Fama debet habere qualitatem, & causam.*
123 *Famosa si est lis, dicitur causa status.*
60 *Factum, quod animum metitur, iudex considerare debet.*
181 *Factis, rebus, & uerbis quis propriam uoluntatem demonstrat.*
217 *Facti indicia, & indicia iuris diuersos pariunt effectus.*
254 *Famulos malos tenentes habent contra se indicium.*
422 *Famuli fuga ex domo domini an indiciet.*
424 *Famulorum natura est furari.*
395 *Facilius proceditur contra seruum conquerentis quàm contra liberum.*
363 *Familiares, & domestici qui dicantur.*
364 *Familiares, & domestici aliquando admittuntur ad testificandum.*
365 *Familiaris testis an faciat indicium.*
122 *Filiationis causa ardua appellatur.*
345 *Filius contra patrem non admittitur ad examinandum, & ideo non faceret indicium.*
426 *Forma pedis furantis in terra humida an faciat indicium.*
72 *Frequentatio uiæ facit indicium ad pensamentum.*
73 *Frequentans uiam (in qua homo mortuus reperitur) præsumitur occisor, si de alio occisore non constet.*
73 *Frequentatio uiæ inducit indicium contra frequentantem in homicidio puro.*
76 *Frequentatio uiæ non induceret indicium contra hominem bonæ conditionis.*
277 *Fuga an faciat indicium ad torturam.*
278 *Fuga multis modis consideratur.*
280 *Fugiens per loca inuia, & non solita maius habet indicium contra se.*
281 *Fuga arrepta post accusationem seu inquisitionem formatam non facit indicium.*
282 *Fuga facta ab eo (qui timet de accusatione, seu inquisitione) indiciet nec ne.*
285 *Fuga ex aliquibus causis excusatur.*
286 *Fugiens, & statim rediens non indiciatur ex fuga.*
283 *Fugæ suspicio an per iuramentum.*
287 *Fugientes ex carceribus, si ex statuto puniantur, nõ comprehendũtur fugientes, qui statim reuersi sunt.*
288 *Fuga facta per officialem (qui sindicatur) inducit plenam probationem.*
289 *Fugatus cum rumore a loco delicti habet indicium contra se.*
291 *Fuga accusat fugientem.*
292 *Fugiens cum gladio euaginato ex loco delicti indiciatur ad torturam.*
423 *Fuga famuli ex domo domini an indiciet.*
409 *Furti indicia quomodo assumantur.*
400 *Furari solitus, an habeat indicium.*
416 *Furtiua res (si reperitur pœnes aliquem) an indiciet eum esse furem.*

Gemi-

Digitized by Google

544 Geminatio actuum apertam uoluntatem demonstrat.
43 Generalia, & remota indicia an sufficiant ad torturam sine alijs indicijs.
382 Generaliter, & non particulariter fit interrogatio de consocijs.
83 Genus armorum ostendit animum ad occidendum.
292 Gladius euaginatus in manu fugientis ex loco delicti indicat.
297 Gladius sanguinolentus in manu exeuntis domum occisi indicat ad torturam.
221 Gradus inuestigationis ueritatis, & probationis diuersi dantur.
10 Grauia & Leuia indicia qualiter cognoscantur.
417 Habetur consideratio personarum in furto.
429 Habens commodum ex re furata an indicietur.
53 Homicidium præmeditate, & appensate commissum magis punitur, quàm causatum in pura rixa.
54 Homicidium non præsumitur pensate, nisi qualitas pensamenti probetur.
240 Homicidij indicia ex varijs causis oriuntur.
113 Honorem, statum, & famam perdere dicitur ciuiliter mori.
414 Hospes, penes quem bona sunt depositа, si subtrahantur an indicietur.
84 Iaculum mittens cum ferro præsumitur velle hominem occidere.
184 Iactans se posse aliquem interficere indiciatur ad pensamentum.
185 Iactatio indiciat ad torturam
186 Iactatio (si de interfectore non constet) an faciat indicium ad torturam contra iactantem.
187 Iactatio aliquando non nocet considerata qualitate personæ.
31 Ignorantia iuris in damnis euitandis non nocet.
228 Illicitum omne puniri debet.
10 Indicia læuia, & grauia qualiter cognoscantur.
11 Indicia urgentia faciunt, ut ex eis ad torturam procedatur.
12 Indicia multum urgentia faciunt, quòd tortura repetatur.
29 Indicia an danda sint reo non petenti.
39 Indicia plura, uel unum tantum an requirantur ad hoc, ut procedi possit ad torturam.
40 In indicijs certa doctrina nõ datur ad hoc, vt ex ipsis procedatur ad quæstionem.
43 Indicia generalia, & remota an sufficiant ad torturam sine alijs indicijs.
45 Indicia propinqua, & tangentia negotium faciunt indicium ad torturam.
46 Indicium probari debet per duos testes.
47 Indicium propinquum, & remotum, quod dicatur.
48 Indicium aliter probatur, & aliter maleficium.
51 Indicium est minus quàm semiplena probatio.
52 Indicium oriens ex testibus, qui non debebant examinari, facit, quod iudex solum ad inquisitionem procedere possit.
66 Indicium respicit alterum trium temporum.
67 Indicium ad pensamentum oritur ex præparationibus, & ordinationibus.
178 Indicium unum a delicto remotum non sufficit ad torturam.
216 Indicia legitima esse debent.
217 Indicia iuris, & indicia facti diuersos pariunt effectus.
240 Indicia homicidij ex uarijs causis oriuntur.
286 Indicia debent esse diuersi generis.
326 Indicium est minus quàm semiplena probatio.
397 Incantationes, seu diuinationes an faciant indicium.
81 Induens arma præsumitur de rixa, & bello cogitare.
259 Inconstantia, trepidatio, varietas, uox balbutiẽs, loquela timida, pallor, an indicient ad torturam, & 262.
625 Infamia an iuramento purgetur.
352 Infamis testis an possit testificari in causa criminali, & an faciat indicium.
328 Informatio gratia iudicis facta non requirit iuramentum.
353 Inhabiles testes aliquando admittuntur, sed liter ueritas haberi non potest.
241 In homicidio spectatur uita imputati.
89 Inimicitia facit præsumi delictum apensatè fuisse commissum.
90 Inimicus semper cogitat mala de inimico.
91 Inimicitia triplici de causa oritur.
94 Inimicitia capitalis dicitur, quotiescunque offensus directe, uel per obliquum se uindicaret.
98 Inimicitia capitalis contrahitur cum domino, si eius uxor, uel terra detinetur.
99 Inimicitia contrahitur inter detentum, & detinentem in uinculis.
100 Inimicitia causatur inter expellentem aliquem de domo, & expulsum.
101 Inimicitia ex diuortio oritur inter mari. & vxo.
105 Inimicitia ex minis præsumitur.
106 Inimicus is dicitur, qui dixit se nociturum si posset.
108 Inimicum se asserens dicitur inimicus.
109 Inimicus is præsumitur, qui non salutat quem solitus erat salutare.
115 Inimicitia capitalis generatur ex accusatione criminis capitalis.
116 Inimicitia capitalis aliquando, quid ex accusatione criminis non capitalis.
125 Inimicitia capitalis inducitur ex lite omnium bonorum, uel maioris partis.
127 Inimicitia capitalis non solum concluditur ex morte, uel ex primo sanguine, sed etiam ex secundo, bonorum uel honoris.
130 Inimicitia non præsumitur ex causa læui uel patua.
133 Inimicitia an duret lite finita.
137 Inimicitia, & amicitia dicuntur passiones mentales, quæ animo retinentur.
150 Inimicitia an contrahatur inter iudicem, & propinquos iudicati, & occisi.
151 Inimicitia an inducatur ex accusatione.
152 Inimicitia an præsumatur contracta inter testem, qui deposuit contra aliquem in causa capitali, & reum.
160 Inimicitiæ causa sufficiat ad inimicitiam probandam.
175 Inimicitia an faciat indicium si de interfectione non constet.
176 Inimicitia sola capitalis, uel grauis, an faciat indicium.
134 Inimicus semel semper præsumitur inimicus nisi probetur reconciliatio.
135 Inimicus reconciliatus dicitur suspectus.
92 Iniuria quibus casibus inimicitiam generet.
93 Iniuria mihi facit, qui occidit consanguineum uel affinem meum.
96 Iniuria atrox grauissimam inimicitiam parat.
97 Iniuria nos afficit, qui nostra bona tollit.
104 Iniuria ex uerbis fit, & ex ea inimicitia oritur.
110 Iniuria ex literis fit, si ad infamiam alicuius scriptæ sint, & ex ipsis inimicitia oritur.
148 Iniuria fit iudici, si a sua sententia appellatur.
172 Iniuriati propinquitas inducit argu. ad pensamentum.
173 Iniuria facta uni intelligitur facta omnibus de cognatione.
174 Iniuria facta uni, quòd intelligatur facta omnibus de cognatione: capitur scilicet usque ad quartum gradum.
4 In inquisitione frequenter ad inuestigationem partis proceditur.
22 In inquisitione speciali, seu accusatione quare testes iterum examinari non debeant.
52 Inquisitio aliquando fit ex indicijs orientibus ex testibus, qui non debeãt exami nari.
279 Inquisitio, ut ualeat, debet habere famam præcedentem.
5 Inquisitione in quocunque casu hodie ex consuetudine proceditur.
402 In sortilegijs uterque iudex, & ciuilis, & canonicus cognoscere, & punire potest.
235 Insultus dicitur motus de loco ad locum.
120 Integer dicitur ille testis, qui a iure non repellitur.
77 Intellectus ad statutum Patauinum disponens, quòd male auiati teneantur de maleficijs commissis in suis uillis.
227 Interfectus in rixa si ignoratur, quis interfecerit, an omnes teneantur, uel nullus.
9 Interloquutoria sententia, quòd ad torturam procedatur, an appellationem recipiat.
382 Interrogatio consociorum per iudicem fieri debet generaliter non particulariter.
374 Interrogatio de consocijs, & consuetudine fit in omni causa.
39 Intrinseca ex intrinsecis probantur.
95 Introicus domum meam, verberans, uel pulsans, mihi iniuriam facit.
295 Inuentus prope mortuum cum cultello indiciatur ad torturam.
300 Inuentus in loco delicti, habet indicium contra se.
301 Inuentus in loco propinquo delicti an habeat indicium contra se.
239 Is subijciendus est torturæ de quo suspitio cedis uidetur.
6 Iudex ex aliquali informatione procedere potest ad capturam, non ad quæstionem.
7 Iudex ex indicijs vrgentibus procedere potest ad quæstionem.
8 Iudex an antequam ei constet de crimine, malefactorem, ne fugiat, capere possit.
13 Iudex ex indicijs multum urgentibus, quoties quæstionem repetere possit.
11 Iudex ex indicijs urgentibus semel procedere potest ad torturam.
12 Iudex ex indicijs multum urgentibus potest repetere quæstionem.
14 Iudex cum moderamine debet procedere ad torturam.
16 Iudex stare non debet confitenti se hominem occidisse, si de corpore non constat.
18 Iudex quomodo, & quando procedere possit ad inquisitionem ex confessione rei si de corpore non constet.
19 Iudex viso cadauere, ut ad inquisitionem procedat, quid agere debet.
21 Iudex formata inquisitione generali, et testib. exvminatis, ut reo noceat, iterum examinare debet ipsos testes reo citato.
25 Iudex antequam ad quæstionem procedat, tenetur dare reo copiam indiciorum.
29 Iudex ex officio an teneatur dare copiam indiciorum reo non petenti.
60 Iudex factum, quòd animum mentitur, considerare debet.
144 Iudex an dicatur contrahere inimicitiam cum partibus.
145 Iudex debet partes audire & iustitiam ministrare.
146 Iudex procedens ex inquisitione dicitur subrogari loco accusatoris.
149 Iudex proferens sententiam capitalem dicitur contrahere inimicitiam cum reo.
157 Iudex pluries iudicando, an inimicus præsumatur, ut tanquam suspectus repelli possit.
162 Iudex de recenti reconciliatus tanquam suspectus repelli tur.

Digitized by Google

D. Fran. Bru. De indicijs & tortura.

322 Iudex, ut informetur, sæpe testes integros aut idoneos examinat.
323 Iudex, ut procedere possit ad torturam debet habere testes, qui a iure nõ repellantur.
329 Iudex an teneatur citare facere reum, cum vult testes examinare.
376 Iudex in iudicio accusatorio non procedit ad torturam, nisi sit facta instantia per accusatorem.
401 Iudex ex sortilegijs fundamentum non capiat.
402 Iudex vterque tam ciuilis quam canonicus in sortilegijs potest cognoscere, & punire.
403 Iudex, si uidit hominem interficere, an possit reum condemnare.
404 Iudex secundum alleg. & probata procedere debet.
3 Iudicis officium non impartitur nisi petenti.
15 Iudici ante inquisitionem constare debet de corpore interempto, uel de re subtracta.
20 Iudicum inspicientium cadauera practica, & vulnera despicientium.
30 Iudicis officium, si miserabiles personas, aut actum pium respicit, etiam non petenti impartiendum est.
148 Iudici iniuria fit si a sua sententia appellatur.
336 Iudicium in ciuilibus a citatione incipit.
61 Iuramento rei causæ criminales non deciduntur.
62 Iuramentum non defertur super eo, quod ab animo dependet, si coniecturis probari potest.
64 Iuramentum purgationis reo an per iudicem deferri possit.
120 Iuramentum in supplementum probationis non defertur in causa matrimoniali.
124 Iuramentum necessarium in supplementum probationis nõ profertur in causa famosa.
183 Iuramentum an remoueat suspitionem fugæ.
284 Iuramentum purgationis, quod dicatur.
328 Iuramentum non requiritur in informatione gratia iudicis facta.
31 Iuris ignorantia in damnis euitandis non nocet.
317 Iuris indicia, & indicia facti diuersos parit effectus.
305 Ius ciuile an faciat quem teneri delicto obuiare.
171 Iuuans inimicos meos mihi dicitur inimicus.
215 Laici sunt infesti clericis.
55 Latrones publicos, & assassinos semper præsumitur apostate delinquere.
173 Latrones dicuntur, qui stratas aggrediuntur.
10 Leuia, & grauia indicia qualiter cognoscantur.
332 Lex, is qui reus. ff. de pub. iud. non bene a doctoribus intelligitur.
194 Lex quis in graui. §. si quis moriens. ff. ad sil. aliter intelligi debet, quàm communiter percipiatur.
379 Lex & eius uerba cum effectu intelligi debent.
338 Lex fraudibus obuiat.
110 Literis fit iniuria, si ad infamiam alicuius scriptæ sint, & ex ipsis inimicitia oritur.
114 Lis quandoque dicitur signum inimicitiæ.
123 Lis famosa dicitur causa status.
133 Lite finita an præsumatur durare inimicitiam.
223 Literarum acceptatio an indiciet ad torturam.
333 Libelli correctio per accusatorem facta non est de processu.
200 Locus aggrauat delictum, & præcogitationem demonstrat.
232 Locutio, & secreta conuentio habita inter plures facit oriri indicij tractatus.
259 Loquella timida, trepidatio, inconstantia, uarietas, uox balbutiens, & pallor indiciant ad torturam, & num. 262.
48 Maleficium aliter probatur, & aliter probatur indicium.
74 Maleficium exactum proportione, & aptitudine præsumitur.
44 Mala fama cum generali indicio an sufficiat ad torturam.
86 Malum animum ad delictum committendum indicit alienatio bonorum.
87 Malus animus præsumitur ex eo, quòd quis donauit, aut uendidit bona sua.
85 Malum animum præsumitur habere asportans bona ante homicidium.
249 Malus & bonus dupliciter consideratur.
250 Mala uita sola an indicet ad torturam.
253 Malorum conuersatio facit indicium contra imputatum.
254 Malos famulos tenentes habent contra se indicium.
405 Malum nomen an faciat indicium.
119 Matrimonialis causa quasi status dicitur.
194 Magnitudo, & multitudo vulnerum demonstrat pensamentum.
129 Metus iustus, & legitimus infertur ex timore grauis damni in rebus propijs.
265 Mendatium an indiciet ad torturam.
266 Mendacium quid sit.
349 Minor. 14. an. an debeat examinari.
247 Minor. 14. an. si examinatur, an faciat indicium.
249 Minor annis. 20. an debeat examinari, & si examinatur, an faciat indicium.
179 Minæ indiciant ad pensamentum.
180 Minans ex malignitate animi uidetur uerba proferre.
182 Minatus minantem in eo actu de facili occidere potest.
183 Minæ si de percussore ignoretur, an indicium ad torturam faciant.
105 Minæ faciunt præsumi inimicitiam capitalem, si minatus est mortem.
30 Miserabilibus personis officium iudicis etiam non petentibus impartiendum est.
121 Monachationis causa, & matrimonialis æquiparatur.
84 Mittens iaculum cum ferro præsumitur uelle hominem occidere.
188 Modus percutiendi an faciat indicium ad pensamentum.
298 Mortuus si inueniatur prope domum alicuius, an dominus indicietur.
299 Mortuus in domo indiciat dominum domus.
390 Mortui depositio an faciat indicium ad torturam.
95 Multitudo, & magnitudo vulnerum demonstrant pensamentum.
190 Mulieris uociferatio asserentis se uim passam facit indicium.
250 Mulier, si examinetur, an faciat indicium,
151 Mulier de iure cano. non potest esse testis in causa criminali.
392 Multa conceduntur, ut ueritas habeatur.
424 Natura famulorum est furari.
310 Negligens punire delinquentes habet indicium participationis contra se.
391 Nemo præsumitur immemor salutis æternæ.
27 Nomina testium cum attestationibus an reo danda sint.
28 Nomina testium stante consuetudine confusa, & separata a dictis eorũ reo dantur.
102 Non obediens superiori uidetur eius inimicus.
109 Non loquens, aut non salutans, quem solitus erat salutare præsumitur inimicus.
271 Non respondens interrogationi an habeat indicium contra se ad torturam.
273 Non respondens quando contumax dicatur.
378 Nominatio facta per reum in tortura an faciat indicium contra nominatum.
380 Nominatio alicuius ad hoc ut indiciet, quid habere debeat.
405 Nomen malum an faciat indicium.
213 Notarius fisci nomine stipulari potest.
38 Non uerisimile est species falsitatis.
102 Obedire nolens superiori uidetur eius inimicus.
73 Occisor is præsumitur, qui frequentat uiam in qua homo mortuus reperitur si de alio occisore non constet.
93 Occidens consanguineum, uel affinem meum mihi iniuriam facit.
399 Occulta solus Deus scit.
3 Officium iudicis non impartitur nisi petenti.
30 Officium iudicis, si miserabiles personas, aut actum pium respicit, etiam non petenti impartiendum est.
165 Offendens mecum cohabitantem dicitur mihi fregisse pacem.
288 Officialis fugiens, dum sindicatur, habet plenam probationem contra se.
228 Omne illicitum puniri debet.
67 Ordinationes & præparationes faciunt indicium ad pensamentum.
98 Ordinatio, & præparatio ex uarijs modis demonstratur.
103 Osculo non dato, si ex consuetudine dandum est, inimicitia præsumitur.
132 Parua res quæ dicatur.
170 Parua cohabitatio cum inimicis non facit præsumi inimicus.
421 Pauper, si expendit multam pecuniam, nec reperitur unde habeat, an habeat indicium contra se.
167 Participes qui dicantur.
165 Pax mihi facta uidetur, si offenditur mecum cohabitans.
307 Pax seu transactio de crimine an faciat indicium.
426 Pedis furantis forma in terra humida an faciat indicium.
416 Persona uiatoris consideratur, si uerisimiliter furto potuit subtrahere rẽ furatam.
417 Personarum consideratio in furto haberi debet.
387 Persona interrogata, quæ interrogari non debuit, an faciat præsumptionem saltem ad inquirendum.
381 Personæ turpi sine tormentis non creditur.
372 Personæ seruiles uti meticulosæ sine socij instigatu, uel mandato non consueuerunt grandia delicta committere.
255 Personæ qualitas an faciat indicium.
5 Per inquisitionem hodie in quocunque casu ex consuetudine proceditur.
26 Petens copiam indiciorum an allegare debeat causam quare illam petat.
70 Pensamentum inducitur ex transitu non solito.
107 Pensamentum inducitur ex uerbis, quibus quis dixit non diligere, Petrum, si Petrum interfecit.
143 Pensamentum an inducatur, si aduocatus interficitur ab eo, contra quẽ aduocauit.
163 Pensamentum an inducatur ex conuersatione cum inimicis.
179 Pensamentum indiciatur ex minis.
184 Pensamentum inducitur ex iactatione, qua quis dixit se posse aliquem interficere.
113 Perdere honorem, statum, & famam dicitur ciuiliter mori.
188 Percutiendi modus an faciat indicium ad pensamentum.
189 Percutiens in capite dicitur habere animum ad occidendum.
308 Petitio ueniæ an indiciet.
406 Physionomia mala an generet præsumptionem.
366 Plures testes singulares super diuersis indicijs deponentes an coniungantur ad faciendam probationem, ut oriatur indicium ad torturam.
226 Plures in rixa per tractatum facta, facit, ut omnes teneantur de occiso.

Plura

Digitized by Google

39 Plura indicia an requirantur uel unum tantum ad hoc, vt procedi possit ad torturam.
303 Potens prohibere nec prohibens an habeat indicium contra se.
304 Potens hominem a morte liberare, nec liberans occidere uidetur.
333 Porrectio libelli per accusatorem facta non est de processu.
20 Practica iudicum cadauera inspicientium, & vulnera describentium.
67 Præparationes, & ordinationes faciunt indicium ad pensamentum.
68 Præparatio, & ordinatio variis modis demonstratur.
69 Præparatoria in adulterio adulterium probant.
230 Præsens tractatui, & nil dicens, si reperiatur ad delictum teneatur de tractatu nec ne.
243 Præteritum facit præsumi in præsens.
248 Præsumptio minus est quàm indicium.
251 Præsumptio quo ad indicium genus dicitur.
252 Præsumptio plures gradus habet.
297 Principium in delictis attendi debet.
50 Processus, & testes dati per iudicem reis diuersis nominibus nuncupantur.
238 Procurator, uel aduocatus si patrocinium præstiterint cõtra accusatum, an cum eo contrahatur inimicitia.
139 Procurator, & aduocatus dicuntur aduersarij.
159 Probationes angustiari non debent.
315 Probationis, & inuestigationis veritatis gradus diuersi dantur.
211 Probatio, & confessio habent diuersam naturam.
294 Probibens aliquem capi an habet indicium contra se, cum conscius criminis uideatur.
191 Proditorie vulnerans indiciatur ad pensamentum.
192 Prodere quis dicatur.
193 Proditionis crimen committit, qui contra Principem, uel rem publicam agit.
194 Proditor, & aliquid proditorie factum differunt.
472 Propinquitas iniuriati inducit arg. ad pensamentum.
53 Pura rixa minus punitur quàm homicidium præmeditate, & apensatè commissum.
95 Pulsans, uerberans, introiens domum meam mihi iniuriam facit.
284 Purgationis iuramentum, quod dicatur.
58 Qualitas uerbi, aut facti, animum demonstrat.
255 Qualitas persona an faciat indicium.
315 Qualitas, & causa in fama considerantur.
348 Quædam ualent ad præparandum, quæ non ualent ad decidendum.
341 Quælibet assignatio termini probatorij dicitur peremptoria.
2 Quæstio ad instantiam partis haberi debet.
12 Quæstio repetitur per iudicem, si sunt indicia multum urgentia.
13 Quæstionis repetitio ex indicijs multum urgentibus quoties fieri possit.
218 Quæstiones status capitales inimicitias generant.
237 Qui se armat præsumitur de bello cogitare.
245 Qui per tres uices deliquerit magis grauatur.
276 Qui se inserit suspectus est.
304 Qui potest hominem a morte liberare, nec liberat, occidere uidetur.
305 Quis tenetur delicta obuiare.
375 Quibus casibus socius de consocijs interrogari debeat.
264 Quis uarius dicatur.
224 Quod faciat semiplenam probationem in ciuilibus, facit indicium in criminalibus.
62 Quod ab anima dependet, si coniecturis probari potest non deferetur super eo iuramentum.
208 Ratificatio an requiratur super confessione extra iudicium, & ad torturam facta.
134 Reconciliatio si non probetur, an super præsumatur inimicitia.
161 Reconciliatio an tollat præsumptionem malianimi ex inimicitia.
102 Receptatio delinquentis indiciat ad pensamentum.
181 Rebus, factis, & uerbis quis propriam uoluntatem demonstrat.
22 Rei citatio non requiritur super speciali inquisitione, & accusatione, si testes examinentur.
24 Reus petere debet copiam indiciorum.
26 Reus petens copiam indiciorum an allegare debeat causam, quare illam petat.
27 Reo an danda sint nomina testium cum attestationibus.
28 Reo nomina testium separata a suis attestationibus stante consuetudine dantur.
29 Reo non petenti an danda sit copia indiciorum.
203 Reus si delictum confiteatur, quando ei talis confessio noceat.
222 Reus ex uariatione quoties torqueri debeat.
279 Reus circa diuersa potest ipsi contrariari.
260 Reus asserens se fecisse ad sui defensionem debet illud probare.
329 Reus an debeat citari, quando iudex vult testes examinare.
311 Rei nomen quando inter reos dicitur receptum.
334 Rei citatio commissione iudicis fieri debet.
335 Reus ut quis sit, vel eius nomen sit receptum inter reos differunt.
383 Reus facta nominatione de socio an iure debeat dicta per eum vera esse.
43 Remota, & generalia indicia sine alijs indicijs an sufficiant ad torturam.
18 Repetitio quæstionis ex indicijs multum urgentibus quoties per iudicē fieri possit.
71 Repertus extra uiam publicam habet malam suspitionem contra se.
295 Repertus prope mortuum cum cultello indiciatur ad torturam.
132 Res parua quæ dicatur.
416 Res furtiua si reperiatur pẽes aliquem an indicet eum esse furem.
422 Res subtracta, si cedebat ad commodum imputati an indicet contra eum.
427 Res relicta in loco furti an faciat indicium.
226 Rixa per tractatum facta facit, ut omnes teneantur de occiso.
233 Rixa secunda nice facta parum post primam indiciat ad pensamentum.
297 Sanguinolentus gladius in manu alicuius exeãtis domum occisi indiciat ad torturam.
408 Sanguis exiens ante occisores an faciat indicium.
232 Secreta conuentio, & locutio habita inter plures faciunt oriri indicium tractatus.
428 Schala ante fenestram domus an faciat indicium.
224 Semiplena probatio in ciuilibus facit indicium in criminalibus.
372 Seruiles personæ uti meticulosæ sine socij instigatu, uel mandato non cõ sueuerunt grandia delicta committere.
9 Sententia interlocutoria, quòd ad torturam procedatur, appellationem recipiat.
1 Sine accusatore de iure contra reum non proceditur.
128 Similitudo, et æquiparatio sufficit, ut sit in ea re de qua agitur, nec requiritur, quòd tota res sit alteri similis.
367 Singulares testes non iunguntur ad faciendam probationem.
368 Singulares testes quando iungantur, & quando non.
369 Singularitas testium coniungitur quando dictum unius coadiuuat dictũ alterius.
407 Signum an quandoque faciat indicium.
37 Socio criminis, si uerisimile est eum non mentiri, aliquando creditur.
370 Socij dictum an faciat indicium ad torturam.
371 Socius an de consocijs possit interrogari, & in quibus casibus.
377 Socy dictum an faciat indicium contra socium ad torturam.
389 Socius quando ut testis assumitur torquendus est.
246 Solitus delinquere an indicietur ex eo ad torturam.
410 Solitus furari habet indicium contra se.
275 Sollicitans, & cum instantia petens, ut inquiratur, si res ad eum non spectat indicietur.
398 Sortilegia cum dæmonum inuocatione fiunt.
399 Sortilegi sunt infames, & a testimonio repelluntur.
74 Statutum Patauinum disponens, quòd male quiati teneantur de maleficijs commissis in uillis quomodo intelligatur.
287 Statutum puniens fugientes ex carceribus non comprehendit fugientes, qui statim redierunt.
118 Status quæstiones capitales inimicitias generant.
247 Subrogatus in litem dicitur meus aduersarius.
276 Suspectus est, qui se ingerit.
283 Suspitio fuga an iuramento remoueatur.
239 Subijciendus is est torturæ, de quo suspitio cædis uidetur.
274 Taciturnitas domestici an faciat indicium contra se.
21 Testes examinati in inquisitione generali, vt reo noceant, iterum examinari debent reo citato.
22 Testes sine rei citatione super speciali inquisitione, & accusatione de consuetudine examinantur.
23 Testes in inquisitione speciali quare iterum examinari debeant.
27 Testium nomina cum attestationib. an reo danda sint.
28 Testium nomina stante consuetudine confusa, & separata a dictis eorũ reo dantur.
32 Testis, ut indicium faciat, uerisimile deponere debet.
46 Testes duo requiruntur ad probandum indicium.
49 Testis per aliquem ex sensibus tenetur dicti sui reddere rationem.
50 Testes, & processus dati per iudicem reis diuersis nominibus nuncupantur.
52 Testis qui semel deposuit contra aliquem in causa capitali, an dicatur cõtracta ex eo inimicitia.
153 Testis quando dicatur uoluntariè deposuisse.
155 Testis, qui coactè deposuit, non præsumitur inimicus, & quid econtra. & num. 154.
158 Testis bis examinatus, si citatur, non inducit timorem subornationis.
164 Testis conuersans cum inimicis meis non potest esse testis contra me.
261 Testis uacillans quæstionatur.
316 Testis de uisu an faciat indicium ad torturam.
317 Testis dicitur omni exceptione maior quando imputatio nulla fieri potest contra eum.
319 Testes omnes esse possunt, nisi repellantur.
320 Testis dicitur integer, qui a iure non repellitur.
322 Testes non integri, aut idonei aliquando examinantur, vt iudex informetur.
223 Testes debent esse, ita quòd a iure non repellantur, si iudex vult procedere ad torturam.
327 Testis examinatus sine iuramento an faciat indicium.
324 Testis unus de uisu facit semiplenam probationem dummodò alia circunstantiæ non resistant.

Testis,

Digitized by Google

325 *Testis, ut semiplene probet quo ad condemnationem debet esse omni exceptione maior.*
330 *Testes an debeant recipi lite contestata seu post nomen rei receptum inter eos.*
339 *Testis examinatus post terminum assignatum per iudicem an faciat indicium.*
342 *Testis depositio post terminum examinati non valet.*
344 *Testis qui ob reuerentiam examinari non debuit si examinatus sit an faciat indicium.*
346 *Testis minor. 14. annis an debeat examinari.*
347 *Testis minor. 14. an. an faciat indicium.*
352 *Testis infamis, an possit testificari in causa criminali, & an faciat indicium.*
353 *Testes inhabiles aliquando admittuntur quando aliter veritas haberi non potest.*
355 *Testis qui cogi non potest ad deponendum si coacte deposuerit, an faciat indicium.*
356 *Testis qui cogi non potest, si voluntarie deponat, an iudiciet.*
357 *Testis præsumitur voluntarie deponere.*
359 *Testis qui cogi non potest ad deponendum, cogitur, si veritas aliter haberi non potest.*
361 *Testis domesticus producentis an faciat indicium.*
364 *Testes domestici & familiares aliquando admittuntur ad testificandum.*
365 *Testis familiaris an faciat indicium.*
366 *Testes plures singulares super diuersis indicijs deponentes an coniungantur ad faciendam probationem, ut oriatur indicium ad torturam.*
367 *Testes singulares non iunguntur ad faciendam probationem.*
368 *Testes singulares quando iungantur, & quando non.*
369 *Testium singularitas coniungitur, quando dictum unius coadiuuat dictũ alterius.*
388 *Testis attestatio, qui nominat aliquem in socium, an inducat qualem qualem præsumptionem.*
198 *Tempus puta noctis inducit pensamentum.*
199 *Tempus ad delictum grauandum consideratur.*
254 *Tenentes malos famulos habent contra se indicium.*
14 *Tortura cum moderamine inferri debet.*
221 *Tortus sine indicijs, licet confiteatur, confessio ei non nocet.*
97 *Tollens nostra bona nos afficit iniuria.*
225 *Tractatus quid sit.*
226 *Tractatus ad hoc ut dicatur, quæ requirantur.*
230 *Tractatui præsens, & nil dicens, si reperiatur ad delictum, an teneatur de tractu necne.*
231 *Tractatus ex quibus indicijs præsumitur.*
79 *Transitus non solitus inducit pensamentum.*
307 *Transactio, seu pax de crimine an faciat indicium, & numero* 306.
262 *Trepidatio, inconstantia, varietas, uox balbutiens, loquella timida pallor indiciant ad torturam. & nu.* 259.
385 *Tres consocij non sufficiunt ad condemnationem quarti socij, secus in testibus, & quare.*
381 *Turpibus personis sine tormentis non creditur.*
220 *Variatio in reo indicium facit.*
222 *Variatio quotics reum torquerifacere habeat.*
259 *Varietas, trepidatio, inconstantia, uox balbutiens, loquella timida, pallor, indiciant ad torturam.*
263 *Variatio circa negotium principale nocet.*
364 *Varius quis dicatur.*
261 *Vacillans testis torquetur.*
32 *Verisimilitudo in teste, ut indicium faciat, esse debet.*
33 *Verisimile quid dicatur.*
54 *Verisimiliora dicuntur illa, quæ magis consonant iuri communi.*
35 *Verisimilis confessio facit, quod confitens sine alia probatione capitaliter puniatur.*
38 *Non verisimile est species falsitatis.*
87 *Venditio, aut donatio rerum suarum facit præsumi de malo animo.*
95 *Verberans, pulsans, introiens domum meam mihi iniuriam facit.*
105 *Verbis, quibus quis minatus fuit mortem, præsumitur inimicitia capitalis.*
107 *Verbis, quibus quis dixit non diligere petrum, si petrum interficit, indiciatur ad pensamentum.*
281 *Verbis, rebus, & factis quis propriam uoluntatem declarat.*
247 *Verba dispositionis attendenda sunt.*
308 *Veniæ petitio an inditium faciat.*
321 *Veritatis, & probationis inuestigandæ diuersi dantur gradus.*
354 *Veritas quando aliter haberi non potest quomodo intelligatur.*
394 *Veritas ut habeatur multa conceduntur.*
72 *Viæ frequentatio facit indicium ad pensamentum.*
76 *Viæ frequentatio in homicidio puro non est indicium sufficiens ad torturam, si frequentans est homo bone conditionis.*
75 *Viæ frequentatio inducit indicium pro homicidio puro.*
412 *Vicinus domui in qua factum est furtum an indicietur, si habet domum notam.*
413 *Et quid in vicino bonæ famæ.*
415 *Viatoris persona consideratur, si verisimiliter furtum potuit committere.*
303 *Visus admenare gladium, licet non visus percutere, an indicietur.*
412 *Visus exire domum cum fardelo sub veste, an sit graue indicium contra eum.*
419 *Visus exire tempore noctis e domo, in qua furtum est commissum an indicietur.*
290 *Vociferatio mulieris asserentis se vim passam facit indicium.*
244 *Voluntas aperta demonstratur ex actuum geminatione.*
259 *Vox balbutiens, varietas, trepidatio, inconstantia, loquella timida, pallor indiciant ad torturam.*
80 *Visus armorum regulariter est prohibitus.*
191 *Vulnerans proditorie, indiciatur ad pensamentum.*
195 *Vulnerum multitudo, & magnitudo demonstrant pensamentum.*
918 *Vxorem detinens, aut terram, contrahit inimicitiam cum viro, aut domino.*

Ex hæc cum tota eius materia pro inuenièdis criminibus, quæ pleriſq; occultè fiunt, iuxta verbum Domini, qui male agit, odit lucem, frequens, & quotidiana eſt, ideo diligentius, & accuratius pertractanda venit.

¶ Inditia vrgentia præcedere debent vt quis torqueatur. H. D.

1 Noto primo in tex. ibi ſine accuſatoribus, quòd & ſi de iure non procedatur contra reum niſi exiſtente accuſatore. l. reſcriptum. §. ſi quis accuſatorẽ. infra de mu. & hono. & in l. 3. C. de accu. & in c. quiſquis. 20. q. 4.

2 Et † etiam antequam quis torqueat debeat iudex requiri, & ad inſtantiam partis quęſtio haberi, ſiue ſit acculator ſiue ſit inſtigator in inquiſitione.

3 †Cum officium iudicis non impartiatur niſi petenti. l. 4. §. hoc autem iudicium, ſupra de dam. infec. & per Bald. in c. 1. §. iudices. col. 2. ver. quæro vtrum iudex faciat litem ſuam de pac. iur. fir. & ibi in addi. loquens de inquiſitione, & eſt in accuſatore glo. in l. quicunque. C. de ſer. fugi. quamuis Hyp. in l. 1. hoc ti. in prin. in quinto requiſito dicat per glo nil probari attamen optime probatur dum tex. vult, quod ſeruus poſſit torqueri, vt manifeſtet, vtrum propter lucrum capiendo callide, a domino ad domum, uel ad agrum eius qui eum ſuſcepit immiſſus ſit, gloſſ in verb. oportet. dicit, torqueri oportet mancipium ad petitionem conuenti. & ſic petente parte.

4 In inquiſitione etiam frequenter proceditur ad inſtigationem partis prout no. in capit. qualiter, & quando cl. 2. & maxime per Abb. ibi colum. 3. ver. & pondera gl. hic tamen proceditur ſine accuſatore, & ſic per iudicem ex inquiſitione.

5 Nam & ſi regulariter inquiſitio non concedatur, attamen multi ſunt caſus, in quibus inquiſitio datur & ſunt illi, de quibus per gloſſ. & Bartol. in l. ſecunda, §. ſi publico. de adulte. & per Angel. in l. ſi vacantia. C. de bon. vac. & no. in d. capitu. qualiter, & quando maxime per Socyn. & per Specul in titu. de inquiſi. §. ſecunda. Sed aduertendum eſt quòd hodie de conſuetudine in quocunque caſu' proceditur per inquiſitionem, vt dicit Gandin. in tracta. malefi. in rubr. quomo de malefi. cogno. per inquiſit. colum. prima, verſic. ſed hodie, & Alberic. in l. ea quidem. columna ſecunda, verſicu. de conſuetudine tamen. C. de accu. & Aretin. in tracta. malefic. in verſic. hæc eſt quædam inquiſitio. columna quinta, & ibi in addi. Hyero. vbi multos adducunt. Et ita quotidie ſeruatur in locis Lombardiæ, & credo etiam in alijs ciuitatibus, in quibus proceditur per inquiſitionem pro qnocunque delicto.

6 † Noto ſecundo, quòd ex hoc tex. probatur illa communis concluſio, quod iudex habita aliquali informatione poteſt procedere ad capturam, & carcerationem rei.

7 † Non tamẽ ad quæſtionem niſi ſint maiora inditia, quæ urgeant, vt dicitur in tex. conſtat namque quòd rei de quib. in l. noſtra, erant carcerati, & difficultas oritur ſuper eo, an poſſint torqueri, luriſconſultus determinat, quòd non, dato quòd fuerint capti, niſi appareant inditia vrgentia, & ſic ex hoc tex. probatur, quòd informatio, ſeu inditium per quod datur libertas iudici procedendi ad capturam, non eſt habile, vt poſſit deueniri ad quæſtionem. ad idem eſt text. in §. §. audient in aucten. de defenſ. ci. vbi defenſores ciuitatum poſſunt capere malefactores, & carcerare, & tamen non poſſunt cognoſcere de crimine, ex quo dicit ibi Angel.

8 Quod antequam conſtet de crimine, malefactor poteſt capi, ne fugeat, adducit tex. in l. ſecunda, C. vbi de crimine ag. oportet, & ad idem eſt bo. tex. in l. diuus Adrianus. ſupra de cuſt. reo. & per hæc dico Angel. in tracta. malefic. in verſic

Digitized by Google

sic.Qui iudex in princip.male sensisse,dum vult, procedendum esse ad capturam,quando sunt indicia sufficientia ad torturam,nam illud non est expectandum ex quo in istis datur gradus probationis. Cum minor probatio requiratur ad capturam,& sufficiat qualis qualis informatio, prout dicit Saly.in l.2.in ver.no.5.C.de exhib.re.& in l.absentem colum.2.ver.prouident tamen iudices C.de accus. Et ad operandum hoc quòd iudex possit inquirere, læues probationes requiruntur,ut per Bald.in l.1.in 5.oppo.C.de sum. Trini.& dicam infra in vers.Minor,& in sequen.maiores autē probationes requiruntur,quando iudex vult procedere ad torturam,ut probat tex.noster,dum concedit de carceratis quæstionem haberi,nisi inditia vrgeant,nec ad quęstionem faciliter est procedendum,cum tortura est pœna non modica,vt dicit Abb.in c.1.in 1.no.de confes. Ex quo habetur, quòd licet ab interloquutoria regulariter non appelletur.

9 † Tamen ab ea interloquutoria, quòd ad torturam procedatur,appellari potest.l.ante sententiam.infra de appel.recip.& habetur in cap.ante sententiam.2.quæstione 6.nec iudex ita faciliter procedere debeat ad quæstionē, vt per Angel.in l.item apud Labeonem §.quæstionem,supra de iniu.

10 † Distinctio autem indiciorum lęuium , & indiciorum grauium cognoscitur hoc modo.Nam si frequenter, & facile hoc ab illo contingit abesse. Tunc est læue indicium ut no.in l.cum res.C.de proba.& in l.ciuile.C.de fur.Si autem frequenter, & facile contingit adesse , tunc est graue inditium,ut nota.per Cyn.in l metum.C.de dol.& hoc uerum, siue agatur de probando uero hominis actu , siue de probando animo.l.1.§.sed si claua.supra ad leg.Cor.de Sicar.& cap.significasti.de homi.& hanc no.doctri.tradit Bald. in l. non hoc.in fin.C.vn.cog. Alius gradus est probationis, quā do procedendum est ad sententiam , & condemnationem , nam tunc luce meridiana clariores requiruntur.l.fi. C.de p ba.& l.qui sententiam.C.de pę.

11 † Noto tertio,quòd quando sunt inditia vrgentia , iudex semel torquet reum vt in tex.

12 † Sed si essent multum vrgentia,tunc fit repetitio in tortura, vt dicit Bartol. in l. unius. §. primo, hoc tit. Sed aduerte.

13 Quod repetitio hæc non potest fieri ultra tertiam uicem, vt per Angel.in l.fin.colum.1.C.de quæst.alle.text. in l.fideicommissa.§.si quis decem.de lega.3.& sequitur.Par.de Put. in tract. de sind.circa finem in ver.vilo de repetitione colu. fin & Mod.ponunt in l.repeti.hoc ti.& in hoc est aduertendum ad dictum Bar.hic dum dicit,iudicem non debere cogere reum ad confitendum,quia tūc ex indicijs,& suspitionibus ipsum condemnaret.Et propter istud debet procedere in tortura cum moderanime. in eo enim ꝙ dicit Bar. ꝙ non debet cogere reum ad confitendum. cum damnaretur ex suspitionibus,dici posset ex uerbis Barto. reum cōdemnari ex confessione, non autem ex suspitionibus,quia confitetur.

14 † Ideo dictum Bar.intelligi debet, ꝙ iudex si habuerit suspitiones,& indicia contra reum nō debet procedere in infinitum in tortura,sed cum moderanime. Quia procedendo per quatuor vel.5.vices,aut in infinitum vsque quo confiteatur,ex ea impressione prima,quam cepit ex contentis in processu, tunc ipse reus vi coactus confiteretur. & tunc iudex damnaret ipsum ex illa prima impressione habita per inditia,cum confessio esset uiolenta, & ideo quæstio debet esse moderata, & moderatio ista reducitur ad tres vices. i. ad tres dies separatos.& pro qualibet vice habere debet ipse reus tres saccatas,seu eleuationes,& depositiones, vt practicatur quotidie,& hoc modo dictum Bartol.intelligit Paul. de Cast.in cons.197.visa inquisitione supra scripta ac etiam testibus.in antiq.& 299.in no.vol.2.

Inditiorum materia latius per Bar.hic tractatur, quàm alibi.Sequendo eius uestigia,cum in diuersis locis super ipsis uerba habeantur,colligendo, quæ sparsim dicta sunt per alios,& ad certum ordinem redigendo, vt facilior sit eorū cognitio.Ideo procedam per partes infra scriptas , sed pro cognitione generali totius materiæ amplectendo ea, quæ Bar.in l.hac nostra ponit.

15 Primo præmitto,id quòd dicit Bar.in princ. iudicem inquirentem debere esse certum de corpore interempto , uel si est furtum,quòd sit fama de re subtracta uel in vicinia, uel alibi , prout iudex informari poterit de ipso delicto. Iason in l.iusiurandum.§.procurator.columna octaua, versic. secundo,limita.supra de iureiu.referens Ang.in l.certum.§.1. supra de confes.

16 † Dicit,quòd si quis confessus fuerit hominem occidisse, quòd nisi appareat de corpore, non statur eius dicto. Limitat tamen ex mente Ang.

17 † Nisi fuerint assassini, quòd verisimiliter potuissent hoc facere ob qualitatem loci. Et quod ita fuit indicatum per Nico.de Iamel de pra,& cessante tali versimilitudine,& existente bona fama non possent puniri, nisi corpora apparerent. referens Bal. in addi. ad Spe.in ti. de sen.§.pe. in addi. mag. in uer.Titius fuit confessus.quòd si quis confessus fuerit hominem occidisse & proiecisse in mari,non statur eius dicto,nisi subsit fama de homine mortuo,nec refert an certo nomine sit nominatus mortuus vel sine nomine, vt per gl.in.c.libellorum.2.q.8.no.&per Bal.in l.quotiens.§.si quis. de here. insti. Ang. in d.l.certum.aliud sensii, quàm Ias. in d. loco referat, cum uelit confessionem incertam de corpore non valere,per text.ibi sed si esset confessio de certo homine,de quo potest liquere eum esse mortuum, tunc ualeret, quamuis dicat Nic. seruasse contrarium, non tamen eius opinionem apprehendit. In hac mā difficultatem faciebat tex.in l.1.§.item illud.supra ad fi. per quem probatur debere esse certum indicem de homine mortuo. Et de delicto ibi,dum dicit,nisi constet.& ibi liquere igitur debet.Ex quo uera probatio,non autem fama requiritur,facit etiam tex in d.l.certum.in prin.ibi si quis incertum ueluti corpus cōfiteatur.& tex.in l.1.in fin.supra eo.Facit etiam difficultatem gl. in l. inde neratius. supra. ad.l. Aquil. vbi confessio nocet, si non probet confitens eum uiuere, quem dixit interfecisse, ex mente Ang.in. d.l. certum,& Bal.in addi.Spec.in titu de sen.

18 In hoc articulo sic distinguerem, quòd aut delictum de quo queritur subijci potest oculis,vt corpus mortuū,uel quid simile,& tunc iudex non procedat etiam inquisitione generali,nisi uiderit cadauer. & ita intelligatur id quòd dicitur hic, & quod habetur in l.j.§.item illud.supra ad fil. ibi dū dicit,liquere autem debet. Aut secundo casu res non potest subijci oculis, put est de homine proiecto in mari,uel igne consumpto,uel de re furto subtracta,tunc si fama est de certa persona,& in indiuiduo iudex procedat, & ita sentit Bar. & Ang.in d.l.certum per tex.ibi dum dicit, certum est vt puta Titius,& ita etiam procedat quod dicit Bald. in addi. ad Spec. Aut incerta est persona,& incerta res, tunc quia confessio non præiudicat existente tali magna incertitudine,neque iudex poterit ꝓcedere ad inquisitionem,ut sensit Ang. in d.l.certum .cum tex.ibi dicat incertum ueluti si corpus , nam eo casu ex tali incertitudine fundamentum aliquod haberi non potest pro ut dixit text. ibi & in l. prima, in fin. hoc titu.

19 † Secundo præmitto, ꝙ rectores mittūt militem , uel aliū officialem ad uidendum hominem mortuum,& ad uidendum vulnera,&hoc faciunt scribi vt per Bar. hic, & per Angel.in l.1.§.item illud.supra ad fil. Nam inquisitio quandoque fit per inspectionem oculorum,uadit.n.iudex personaliter,& inspicit quendam l.fi.C.de cu.reo.l.iudices.C.de epi sco.aud.ita Bar.in l.2.§.si publico.colum.2.versic. circa primum in fi.supra de adul. Vndeper iudicem maleficiorum , vel saltem per militem contemplari debent vulnera.

20 † Et ideo seruat consuetudo mundi, ut homine interempto habēte plura vulnera siue ab uno siue a pluribus,miles curiæ inspiciat cadauer,& vulnera, & ea in scriptis reducet mortalia pro mortalibus,& non mortalia,pro non mortalibus.Ita no.Ange.in l.fi.C.de sicar. Moder. vltramontani in sua pract.dicunt, ꝙ iudex debet mittere chirurgicos,& medicos pro contemplatione vulnerum,& illos cōsulere, qui considerata qualitate vulnerum fm artem suam exponant, & referant si vulnera sunt mortalia , uel occasione eorum vulnerum mortis causa data sit,& omnia scribātur. l. fi.& l. si semel.§.causa.C.de re mili.libr.12.l.1.§.3.supra de ven. inspi.l.cum ita,supra de verb.obli.Et hanc practicam existimo meliorem,cum medicus magis cognoscat mortalia a non mortalibus,quàm alius miles,uel iudex,& ēt ex quo genere armorum sint facta,cum expertis in arte sua sit credēdum.l. 1.supra de uen.inspi.& ibi Bar.in prin.& c. proposuisti. de p ba.& ibi Dēc.& relatio medici multum faciet ad cognitionem cāę,& ad iudicandum in pura rixa,quis teneatur de occiso,& quis nō,& maxime ex quo genere armorum. iux. l. fin.supra de sic.& ibi no. Erit ēt utilis talis relatio, ꝙ si vulneratus iacuerit post vulnera per aliquod tēpus ut per 11.dies, ꝙ medicus referēdo declaret,an vulnus a princi.fuerit mortale,nā si a principio nō fuerit mortale,de occiso nō teneatur,dixi in ea. q. Quando qs dicatur mortuus ex vulnere.

21 † Tertio præmitto ex mente Bar.hoc, ꝙ si iudex fecerit inquisitionem generalem,& examinauerit testes,ad hoc vt p̄ iudicent reo,debent iterum examinari citato ipso reo & existente contradictore,aliàs non præiudicarent. l. si quando. C.de testi.& tales testes lite contesta.sunt re examinandi.& dicit Saly.in l fin.in fin.C.de quæst. ꝙ tunc reus debet dare interrogatoria prout etiam refert,& sequitur Angel. in suo tract.in ver.quòd fama publica.versicu Quæro qualiter. & dicit Hip.in l.1.in princ.colum.2.quòd aliqui iudices erant,

qui

Digitized by Google

qui examinant teſtes non citato reo, nec ipſo præſente, adducit multas autoritates.

22 † Aduerte quod ditius, & conſuetudo eſt in Ciuitatibus Lombardiæ, quòd teſtes ſiue ſuper generali ſiue ſuper ſpeciali inquiſitione, & ēt ſuper accuſatione examinātur ſine citatione partis. & iſta talis practica, & conſuetudo ſeruanda eſt, vt dicit Alex. in conſ. 41. incip. habita ſuper contentis col. fi. ver. & data vol. 2. ꝙ dupliçandum eſt in conſ. 65. vol. 1. adducens, quòd ſtilus debeat obſeruari tex. in l. fi. C. de iniu. & in l. 3. §. fi. ſup. de teſti. & quæ no. Cy. in l. 2. C. quæ ſit long. conſue. & in c. fi. de conſti.

23 † Ratio aūt dictę conſuetudinis potuit eſſe ex duplici capite, quia ſi teſtis primo examinatus depoſuerit unum cum iuramento, ſi poſtea iterum examinetur, & contrarium, vel quid diuerſum deponat, neutrum valet, & teſtis punitur de falſo, prout no. Bar. per illum tex. in l. eos. C. de fal. & But. in c. cum in tua. de teſtib. & Anch. in c. 2. de teſti. in clem. & ſecundum alios valet primum no. Abb. Card. Felyn in d. c. cū in tua. & eſt periculoſum, ꝙ ſecundo examinentur. l. tē nulla pōt oriri utilitas ex ſecunda depoſitione, quia teſtis primo examinatus poteſt referre ſe ad primum eius dictum, & petere, quòd ſibi legatur prima atteſtatio no. Bar. in d. l. eos. ſupra, de fal. Item alia potuiſſet eſſe ratio, quia quando in criminalibus proceditur ex arg. & indicijs. eo caſu teſtes examinantur ſine citatione partis, tex. eſt in c. 1. de homi. libr. 6. & ibi Gemi. & Phil. Fran in ver. argm̄, ſed qn̄ agitur de homicidio, proceditur ex argumētis, & indicijs l. milites. §. oportet. C. dequæſt. l. fin. C. de proba. ideo inoleuit practica, ꝙ citatio non fiat, cum frequentius procedatur ex indicijs, & ita cotidie ſeruatur, & ex conſuetudine lis non conteſtatur, ſed primo examinantur teſtes, poſtea procedit̄ ſuper accuſatione, uel inquiſitione, & accepto conſtituto rei quod eſt loco litis cōteſt. ex dictis teſtium prius examinatorum proceditur ad torturam ſine publicatione proceſſus.

24 † Quarto præmitto ex mente Bar. hic in q. pen. quod reus petere debet copiam indiciorum.

25 † Et iudex tenetur eam dare ipſi reo antequam procedat ad torturam, & rō eſt, qa diſputandum eſt ſuper ipſis indicijs, iō eorum copia eſt dāda. l. unius §. cognituru. hoc ti. Item alia eſt rō, quia actori non debet licere, ꝙ reo non liceret, ſed pares eſſe debent in peedēdo. c. 2. de mu. peri. c. non debet. de reg. iur. Nā actor ꝓducit teſtes, ergo reus debet ſe defendere. Item qa iudex fidē non adhibet qōni, ſed confeſſione habita in tortura poteſt ex poſt cognoſcere. l. 1. §. fi. hoc ti. Ergo & ante debet cognoſcere, & defenſiones rei uidere, cum quæſtio ſit remedium irreparabile. l. 2. C. de appel. recip.

26 † Sed aduerte, ꝙ indicia petens debet allegare aliquam cām ob q̄ velit ſibi dari copia indiciorum, quæ ſit legitima, no. Paul. de Elea in c. grauis. de depo. Alex. in conſ. 65. col. 1. & pen. vol. 1. & Albe. in d. §. cognituru. Sed ex communi vſu defenſiones pro reo petuntur, & indicia, abſque eo, ꝙ cauſa aliqua allegetur, niſi hoc, ꝙ vult defendere ipſum reū.

27 † Item & teſtiū noīa ſunt danda cum atteſtationibus. ca. qualiter & quādo. §. debet de accu. & ibi Hoſt. Arc Fely. Io. de Ana. & Imo. iſtud limitātes. Si eſſet timor potentię ipſius rei, ne offenderet teſtes, nā tunc non dareutur nomina, arg. tex. in c. fi. de hære.

28 † Iō inoleuit practica, ꝙ noīa dent confuſa, & ſeparata a dictis teſtiū ob potentiā reorū, ne poſſint ſcire, quid dictū fuerit ab vno quoq; ipſorū teſtiū. Itē dant indicia oīb. & nō certis, vt ſi eſſet male condōnis, uel ꝙ ex officio procederetur vt dicūt Ang. Aug. in prac. in ver. fama publica. num. 37. 38. volentes, ꝙ in his caſibus nō detur copia indiciorū, quia dico iſtud eſſe contra equitatem naturalem, ut ſentit Ang. loco de quo ſup. nam defenſio non eſt deneganda. Cum ſit de iure naturę. c. paſto. de re iudi. in clem.

29 † Sed an iudex ex offō teneat̄ dare copiā īdiciorū ipſi reo, an vero requirat̄ hoc, ꝙ pars petat indicia. Hip. in ſua pract. in §. nūc uidendū. in prin. dicit ꝓ ea opinione, ꝙ iudex non teneat̄ dare copiā ipſi reo, niſi petat̄, facit tex. in l. vnius. §. cogniturū. in verb. reo poſtulāte. hoc ti. & tex. l. 1. §. magiſtratibus ſup. de mag. conue. itē & gl. in l. vniuerſa. C. de p̄ci. impe. offe. & ibi Paul. de Caſt. inferens ad ſtatutum mādās fideiuſſores præſtari, intelligitur. n. ſi fuerit petitū. Item & regula illa, quod officium iudicis non impartitur niſi petenti. l. 4. §. hoc autem iudicium, & quæ ibi no. per Doct. ſup. de dam. infect.

Pro ꝙria opi. ꝙ immo iudex teneatur dare copiam indiciorum ēt reo non petente adducit̄, ꝙ iſta datio indiciorum eſt defenſio, quia reus opponit ꝙ perſonas, & dicta teſtiū ſed iudex ex officio ēt nemine petente quærere debet defenſiones rei. l. ſi non defendantur. infra de pe. & per ea q̄ no. in l. 1. §. fi. hoc ti. ponderando verbum (debebit) poſitum in d. l. ſi non defendantur, quòd importat neceſſitatem ut ꝓ gloſſ. in cap. attendentes. in ver. debet. de ſtat. mo. in cle. cum alijs.

30 † Itē quia iudex debet exercere offm̄ ſuum ēt non implorātum, qn̄ tale offm̄ reſpicit miſerabiles ꝑſonas, uel actū piū vt ꝓ Bar. & alios in d. l. 4. §. hoc aūt iudicium. Sed carcerari dicunt miſerabiles ꝑſonę l. ſi qs ad declinandā. C. de epiſco. & cler. l. 1. C. quan. imp. int. pup. & uid. & ibi Doc. & cā carceratorū dr̄ pia, ut per Bar. in trac. de carcer. in fi. & per Bald. in l. ſi quis pro redēptione. C. de dona. ipſe tn̄ diſtinguit, ꝙ aut reus carceratus eſt homo idiota, aut ruſticus, mulier, pupillus, uel alius ueriſimiliter ignorās ius, & neſciens facere ſuas defenſiones, & hoc caſu iudex ēt reo non petēte teneat̄ dare copiā indiciorum ꝓ tex. in l. ne quicquā. §. aduocatos ſupra de off. procon. Cum ēt in actibus piis debeat ſupplere ex officio ut ꝓ Inn. in c. ad nr̄am. de iur. iur. & per Bal. in l. ne quicquā. §. ubi decretum colu. 10. Cum ēt iudex in cā dotis interponit offm̄ ēt non petitū, qa eſt cā pia. l. ſi cū dotem. §. eo aūt tpe. ver. nec vero ſup. fol. matr. & per Alexan. in d. §. hoc aūt iudiciū. cū ēt iudex teneat̄ ſupplere q̄ deſunt partibus, & aduocatis. to. tit. C. ut q̄ deſ. aduo. par. Et ēt quia iudices teneāt reos in carcerib. ſecretis, ne poſſint cōſulere peritiores, quo caſu non eſt eis imputāda ignorātia iuris, ut ꝓ gl. in l. iuris. c. q admit. & ibi ꝓ Alex. uolentē ꝙ qn̄ quis facile āliquid facere non pōt, perinde eſt, ac ſi illud facere nō poſſit. c. quamuis. & ibi gl. in ver. continuatis. de off. ord. in 6.

31 † Cū ēt ignorātia iuris nō noceat in damnis euitandis vt hr̄ in l. iuris. & in l. error. & in l. rſa. & ibi gl. ſup. de iur. & fac. ign. Si vero reus carceratus ſit prudēs, ſagax, & lr̄atus, & quiuerſimiliter ſcit petere copiā. Tūc iudex ex offō nō tenet̄ dare copiā, ſi reus nō petierit, cū imputari debeat ſibi ipſi, cur non petierit, ꝓ reg ꝙ quis ſua culpa ſentit, ſibi imputet. c. dā nū. de re. iu. in 6 Itē quia ſcientia, & patientia cum taciturnitate ęquipatur conſenſui. l. ſi filius. C. de pe hęr. & ibi Bar. & Ang. & in l. q in aliena. §. quòd ſi nō adierit. ſup. de acq. hęre.

In hac. q. puto indiſtincte iudicē nō teneri ad dādū indicia reo, niſi fuerint petita, & iſtud iuridicū puto, nā aut reus ſpōte venit ad carceres & tunc antequā ꝑtenret ſe ad carceres, dēt aduocatos cōſulere, & res ſuas, & meſtos penates cōponere, ut dicit tex. in l. 2 C. de exhi. re. ibi adhibita aduocatione. & ſi iſtud nō egit, ſibi eſt imputandū, & hoc caſu iudicis offm̄ nō dēt impartiri, cū habuerit ptātem ipſe reus conſulere reb. ſuis, ſtāte ēt eo, ꝙ infra dicā. aut capiat a iudice, & carceraī, & tūc non dēt iudex ex offō indicia dare, qa ſine traditiōe indiciorum pōt iudex procedere ad ſnīam, ita eſt gl. in c. fi. in ver. iudicis. de hære. li. 6. & ſibi imputet reus, potuit. n. iuri ꝓ ſe introducto renūtiare, & tūc tacite renunciat, ut voluit gl. in c. 1. in ver. fuerunt de accu. lib. 6. & ſequitur. Cæpol. in conſ. 66. teneo idē. ver. nec poteſt alleg. Ang. in l. ſi vacantia C. de bon. vac lib 10. col. 14. & 35.

Prærerea ſi ipſe iudex ex offō inſtaret, ꝙ reus acciperet indicia, & ſic ipſo non petēte uellet defenſiones ipſi reo dare, videretur iudex hr̄e intentionē, ꝙ probationes factæ ꝙ reū nō eſſent legitimę, & ipſe reus eſſet in caſu, quod poſſet ſe defendere ab obiectis cōtra ipſum, & ſic propalaret ipſe iudex opinio. ſuam antequam ſentētiā ferret, ꝙ fieri nō debet.

Prætera ſuperflua, & inanis eſſet datio indiciorū ipſi reo, ſi ipſe nō haberet aduocatos, quos ꝙſuleret, & quorū medio eius defenſiones, & iura ſua deducerent̄, quia ipſe exiſtēs in carcerib. & ignarus lr̄arum, ut puta ruſticus, mulier, uel alia ꝑſona idiota ignoraret, qd ſibi eſſet agēdū, ꝓ ſua defenſione. ex quo dico, ꝙ cautius, & melius faceret iudex dare aduocatos ipſi reo, qui eius defenſiones cōſiderēt, & iura ſua deducant, ipſum defendēdo, & ita ꝓcedāt ea, q̄ deducūtur ꝓ iſta parte, ꝙ iudex dēt ſupplere, & offm̄ ſuum impartiri ēt non petitum in cā carcerati, nā intelligēdū eſt in dando aduocatos ad hoc vt reus defendatur, vt eſt tex. in l. ne qcquā. §. aduocatos, & alia ſuperius adducta, & debet ſupplere iudex in eo caſu, in quo utilitas aliqua oriri pōt ad beneficiū rei, non aūt inaniter, ꝙ eueniret ex ſola indiciorum pręſtatione ſine cōſtōne aduocatorum, nam dato aduocato reo ipſe hns iuris cognitionē petet copiā indiciorū, & alia perager, q̄ erūt neceſſaria, ꝓ defenſione rei, & ceſſabunt exinde oīa, q̄ deducuntur in ꝙrium, & uerificabitur id ꝙ hr̄ in l. cuſtodias. ſupra de pub. iud. & ita cotidie ſeruat̄, ꝙ iudices & poteſtates dant aduocatos carceratis, & cum proceditur in cauſa, quicunque vult indicia, illa petit, & ita uidi ſeruari.

32 Quinto p̄mitto, ꝙ ad hoc ut teſtes faciāt indiciū, neceſſe ē, vt deponāt illud, ꝙ eſt ueriſimile, aliàs aūt indiciū n̄ facerēt.

33 † Et ueriſimile eſt illud, ꝙ uero vr̄ ſimile & non ueriſimile eſt, ꝙ a vero diſſimile vr̄, ut dicit Bald. in l. ea quidem, colu. 2. ver. ueriſimile. C. de acc. adducit tex. in l. miles. §. mulier. ſupra de adul. & in l. fi. ſup. quod me. cau. & dicit Iun. in c. audiatis. circa med. de præſcr.

34 † Qđ illa ſunt ueriſimiliora q̄ magis ꝙſonāt iuri cōi, vn̄ Bal. in l. n̄ hoc. C. vn. legi. dicit, ꝙ indiciū eſt ꝙiectura ex ꝓbabilib.

& non

Digitized by Google

& non nèceſſarijs orta, a quibus poteſt abeſſe veritas, ſed nõ veriſimilitudo veri, quæ qñq; mentẽ iudicantis perſtringũt, ut cogant conſcĩam iudicis iudicare ſecundum ipſa ut no. in l. neq; natales. C. de proba. & veriſimile dr̃ tripliciter. Vno mõ qñ teſtis deponit ea q̃ cõſonãt iuri. cõi, ut dixi & uoluit Anch. in c. j. de reſcri. lib. 6. & Ro. in rub. de arb. col. 10. verſi. Itẽ p̃ferunt̃ veriſimiliora. Scd̃o qñ conſonat rõni vt per Bal. in l. qui accuſare de edẽ. & in l. teſtiũ col. pen. C. de teſt. Tertio qñ melius factum narrat ut p̃ Bald in l. teſtium. & uoluit Cur. in trac. de teſt. q. 19. Vnde Bal in l. j. C. q. & aduer. quoſ. dicit, ꝙ ad hoc ut ex ſemiplena proba. deferatur ſacr̃m, dẽt eſſe non ſolũ ſemiplena, ſed veriſimilis, nã ſi in contrariũ eſt veriſimile probatio eliditur, & ſacr̃m non defertur, & idem Bal. in c. j. de confeſ. poſt gl. ibi dicit.

35 †Quod confeſſio de homicidio ſine alia probatione hẽt pœnã, ut confitens capitaliter puniat̃, ꝙ eſt verũ dicit ipſe, ſi confeſſio ſit veriſimilis, ut qs præceſſerunt inimicitiæ capitales vnde iudex dẽt perquirere rõnẽ, cur fecerit, & ſi iudici conſtaret de innocentia, non dẽt ſequi confeſſionẽ eius, ad ducens tex. in l. j. §. ſi quis uiro. ſup. eo. & in l. j. C. ad l. Cor. de Sica. & in l. inde Neratius in §. ult. ſup. ad l. aquil. & idẽ Bald. in l. clarum. C. de auc. præſtan. dicit.

36 †Quod confeſſus extra iudicium põt cogi ad perſeueran dũ in illa confeſſione, ſi modo eſt veriſimilis. l. q̃ro, in fi. ſup. de ædi. edic. l. capite quinto. ſup. de adul. ſecus ſi non eſſet veriſimilis. l. milites. §. opponet. C. eo. l. j. C. ſi quis imp. male. & Are. in c. cum. p. de accu. col. 5. nu. 22. dicit.

37 †Quod ſocio criminis credit̃ in criminib. exceptis, ſi mõ ex qualitate deponẽtium, uel ex perſona eorum, q̃ quos opponitur, ueriſimile ſit eũ non mentiri, & caſum eſſe ſingularẽ dicit in c. in fidei fauorem in fi. de hære. in 6. & dixi de hoc inf. in ver. confeſſio extraiudicialis in prin. & Ange. in l. 2. C. de q. ibi ueriſimilia cauſæ dicit, ꝙ cũ procedũt argumẽta accedentia ad ueriſimilem cãm criminis ex ipſis ſolis poteſt deueniri ad tormenta. cũ nõ oẽ indicium ſit ſufficiens. ſed dẽt eſſe tale, ꝙ veriſimile ſit argñ illud maleficiũ eſſe p̃petratum per eũ, & in h. d. eſſe notabilẽ illã literã, q̃ ponderare dẽt multũ, q̃ aſſidet in criminalib. Vñ attenta tali ueriſimilitudine Fely. in c. auditis. col. 11. uer. inquãtũ poſtea. nu. 36. dicit poſſe limitari gl. in c. clerici. 81. diſt. volentem ꝙ cæteris parib. immo aliquali diſperitate p̃ferantur teſtes rei. Quã gl. dicit peregrinã & ſingularẽ in criminalib. fauore ab ſolõnis, & didiciſſe a Bal. in l. lata. C. qui accu. non poſ. Ro. in l. in illa ſtipulatione. §. de uer. ob. de qua meminit Cur. in tracta. de teſt. 27. concl. eam limitat, & reſtringit ipſe Fely. non procedere vbi teſtes actoris deponerent veriſimiliora, & idem Fely. in d. c. auditis. late inſiſtit in demonſtrando veriſimilitudinem attendi. & Ias. in l. ſi extraneus in 4. no. ſup. de cond. cau. dat. cau. non ſecu. & Hyp. in rub. de prob. nu. 108. Vbique adducentes illud.

38 †Quod non veriſimile eſt ſpẽs falſitatis per dictũ Bald. in l. j. in 3. col. C. de ſer. fu. qui dicit, ꝙ remotum a veriſimili eſt ſpẽs falſitatis, ꝙ ẽt uoluit Car. in cle. ne Roma. in prin. de ele.

39 †Sexto p̃mitto, ꝙ p̃p diuerſitatẽ q̃ in legib. hr̃ an unũ ſeu plura indicia requirant̃, cũ oẽs fere leges videant̃ loq; in plurali, ut in l. j. in prin. & in l. unius. § j. & in l. noſtra, & in l. milites. C. eo. & cum loquant̃ in plurali unius numero non ſunt contente. l. vbi numerus. ſup. de teſti. Aliquæ tñ gl. ſint, q̃ ſentiant unũ tm̃ ſufficere in l. ſi quis. C. ad l. iul. maie. & glo. hic in uer. ſuſpitionib. dũ de ſuſpitione loquit̃ in ſingulari, & ex inde Doc. cogantur dicere, ꝙ iſtud relinquitur arbitrio iudicis ut per Bar. hic, & per Sal. in l. fi. C. eo. & p̃ Io. And. An. de But. Car. Abb. & alios in c. cũ in contẽplatione. de regu. iur. & Bal. in l. obſeruare. col. 1. C. quo. app non recip.

40 †Qui dicit, ꝙ relinquit̃ arbitrio iudicis, q̃ indicia ſint ſufficientia, q̃ non, quia nulla certa doctri. dari põt. l. 1. §. ſi expilatores. ſup. de effra. & expilla. & idẽ Bal. in l. milites. in prin. C. de q. & Ang. in d. l. milites dicit ꝙ certa reg. tradi nõ põt, in materia tormentorũ. Sed aduerte, ꝙ iſtud arbitriũ iudicis regulat̃ ſecundũ diſpõnẽ iuris cõis ut ſenſit Bar. in extraua. ad repri. in uer. uidebit̃, & in l. ſi in lege. ſup. loc. & Ang. in l. j. ſup. de teſta. mi. & dicit Ro. in l. filiusfa. col. 3. uer. 4. caſu, ꝙ quando habet arbitrium ſimpliciter, ꝙ tunc in omnibus habet ſeruare regulas iuris ciuilis.

41 †Quia intelligitur in dubio de arbitrio boni iuri. d. l. ſi in l. & l. hæc uenditio. ſup. de ꝓh. emp. & l. ſi cũ ea. cũ ſimil. C. de do. promi. & Pariſ. nunc Reue. Car. & p̃ceptor meus in ꝙſi. 151. paucis agã. col. 3. uer. ex quib. uol. 4. dicit, ꝙ licet iudicis arbitrio ꝙmittat̃, an indicia ſint ſufficiẽtia ad torturã vel ne.

42 †Tale arbitrium non debet eſſe abſolutum ſed limitatũ a lege, & ſecundum legis diſpoſitionem.

43 †Iõ Bar. in hac. l. diſtinguit, q̃dam eſſe indicia gñalia, & remota, & iſta non ſufficiunt de per ſe ſine aliis indicijs, nec ſola ſunt ſufficientia ad inferendã torturã, ut puta mala conditio, & mala fama in homine facit indicium qualequale. l. de minore. §. pe. ſup. eo Itẽ conuerſatio in domo. Item notitia rei ſubtracte. ſtan. de per ſe non faciunt indicium, ſed coniuncta inſimul bene illud inducerent ut per Bar. hic. & Sal. in l. fi. C. eo. dicens, ꝙ ſi eſt indicium generale contra plures de electo, cum extraneus committere non potuerit, & in dubium ſit, quis expluribus deliquerit.

44 †Tunc mala fama unius iuncta cum illo gñali indicio faciet indicium ſufficiens ad torturam. Ita dicit Saly. in d. l. fi. ver. quæro an ſufficit, arg. eius ꝙ dr̃ de nauta in l. quotiens. C. de naut. lib. 10. idẽ dicerem de inimicitia, de fuga, de armorum delatione, & alijs ſimilib. indicijs, q̃ in homicidio ſimplici non ſufficiũt ad torturã, & rõ eſt, quia talia indicia de per ſe frequenter & facile cõtingunt abeſſe a delicto, nã qñq; quis interficit̃ ab alio q̃ inimico, & quis aufugit abſq; eo ꝙ quid deliquerit, timens iuris ęquitiam, q̃ in delictorum cognitione adhiberi ſolet. & ẽt quis defert arma abſq; eo, ꝙ delinquat, & iſtud frequenter, & facile euenit, & eſt indicium leue, ut dicit Bal. in l. non hoc. in fin. C. vn. cog. & dixi ſup. in 2. no. in fi. & exemplificari poteſt in ſimilibus.

45 †Quædam uero indicia ſunt propinqua tangentia negocium de quo quæritur, & iſta faciunt indicium ad torturã, vt puta unus bonus teſtis de uiſu. Item confeſſio extraiudicialis, uel captus in loco delicti, uel ſi res reperta eſt apud aliquem: ita Bar. hic & Saly. in d. l. fi. Quos cõiter doc. ſequuntur, & rõ eſt, quia frequenter & facile contingit delictum eſſe commiſſum ex ipſa probatione ut per Bal. in d. l. nõ hoc. in fi. C. und. legi. nam ſi quis uiderit, præſumitur id eſſe actũ, & ſi teſtis de uiſu, & oculus vr̃ hr̃e certitudinem quandam in ſe, quam ſenſus auditus, cum certior aureę arbiter ſit oculus. §. fi. inſti. de gra. Item ex confeſſione extraiudiciali dẽt idem, cum nulla ſit maior probatio, q̃ propria oris confeſſio. l. gñaliter. C. non nu. pecu. ꝙ idem dici põt de reperto in loco, & de re ſubtracta reperta pœnes tertiũ. Nam hoc frequenter & facile contingit hr̃e delictum in ſe. & hoc idẽ dici in alijs ſimilibus indicijs, de quib. inf. & ſecũdũ iſtã diſtinctionẽ intelligi põt illud, ꝙ dicit Io. And. in addi. ad Spec. in §. ſpecies in addi. inci lex unica in fin. de præſum. & ꝙ dicit Iac. de beuiſ. in §. ſi uero. in auc. de exhib. rei.

46 †Septimo præmitto, ꝙ indiciũ dẽt probari per duos teſtes per gl. in l. fi. C. famil. erci. Saly. hic dicit Bar. male allegare gl. in d. l. fi. cum loquatur ce indicijs diuerſis ab his de quibus eſt p̃ns materia, ſed ꝙ ſufficit regula generalis. l. ubi numerus. ſup. de teſtib. & ꝙ dr̃ in Euangelio, ꝙ in ore duorum vel trium ſtat omne uerbum. c. nouit de iudic. hoc idem uoluit Ang. in l. fi. in prin. in uer. eſt tamen indiciũ ſup. ꝙ met. cau. dicens, ꝙ indicium ſemper dẽt p̃bari per duos teſtes, aliàs non eſt probatũ: exemplificando in eo teſte, qui dixit, ꝙ reperto hoĩe occiſo uidit Titium fugientem cum gladio ſanguinolento in manu, non. n. eſt probatũ indicium ſufficiens ad torturam, exemplificando ẽt in furto, ut dicam. inf. Adducit & ipſe gl. in d. l. fi. Bru. & plerique alij Mode. dicunt indicium probari per unum teſtem de uiſu, ſed ſi erit remotũ a maleficio debet probari per duos teſtes, adducunt multas deciſiones, & Hypo. hic in 2. col. quem uideas quia cõis eſt.

47 †Aduerte tamen, ꝙ Bar. in præce. q. dum diſtinguit de indicio. Dicit indicium propinquum eſſe tangens negocium, ut unus teſtis de uiſu, confeſſio extra iudicium, captus ibi uel res reperta apud eum. indicium vero remotũ dr̃ homo male condõnis. & ſimilia, ideo ſi uelimus dicere, ꝙ indiciũ remotum debeat probari per duos teſtes, indicium propinquum probaretur per unum teſtem, & tamen confeſſio extraiudicialis, & alia ſuperius enumerata ultra teſtem de uiſu probari debent per duos teſtes, & ex regula generali ſuperius tradita, ꝙ indicia debeant probari per duos teſtes ẽt ꝙ ſint propinqua, ut in exemplo Ang. tradit in d. l. fi.

48 †Vnde dico, aliud eſſe, quod probetur maleficiũ. Aliud ꝙ probetur indicium, ad oſtendendum maleficium. ideſt, quòd probetur qualitas aliqua, vel facti, uel uerbi ſeparata a maleficio, ex qua oriatur ſuſpitio pœnes iudicem, ut dicat indicium eſſe contra reum, ſi enim teſtis deponit de maleficio per unum, ex quinque ſenſibus uidelicet uiſum, auditum, guſtum, odoratum, & tactum, per quos ſenſus fit plena probatio.

49 †Et teſtis per illos rõnẽ reddere tenetur, ut uoluit Cice. in lib. 2. ad Heren. in c. cã coniecturali. in ver. Argñ. ibi, nunquid aliquo ſenſu perceptum ſit aſpectu, auditu, tactu, odore, gũſtu, nam quis horum ſenſus põt conflare ſuſpitionem. idem uoluit Barto. in trac. de teſti. col. 1 in uer. teſtis cauſam ſui dicti, & per Soc in conſi. 54. uiſis teſtibus colum. j. uerſi. ex quibus. ubi uult duos rixantes cognoſci ad uocem per teſtem & directe deponi ſuper maleficio, in his caſibus, ſi teſtis deponit non dicitur probare indicium, ſed probat maleficium, ut ſi teſtis dicat uidiſſe Titium uulnerantem, uel audiuiſſe blaſfemantem, uel iniuriantem uerbis, uel noctis tempore duos ſibi cognitos tetigiſſe ſimul ſe cognoſcentes, uel quid ſimile

Digitized by Google

ſimile directe demonſtrans delictum,nam ſi duo eſſent teſtes deponentes de ipſo delicto, oriretur plena probatio, ſed quia eſt unus tm̃ teſtis,& eius dicto imperfecto, quo ad plenam probationem oritur indicium.& p ꝓ̃s indiciū prouenit ex probatione ſuper maleficio,non aũt ꝙ probe indicium,& iſtud eſt quod uoluit Bar.hic dum dicit, illud ꝙ dixi ꝙ vnus teſtis facit indicium,eſt verum de uno teſte,q̃ teſtificaẽ de maleficio ipſo.Ex quo male dicunt Mod.qđ indicium probatur per unũ teſtem de uiſu,ſed ſi quis vellet probare qualitatẽ aliquã ſeparatã a maleficio, ſiue propinquã, ut eſt in ꝓfeſſione extraiudiciali, uel in capto in loco delicti,vel de re reperta apud aliquẽ furto ſubtracta, ut exẽplificat Bar.hic,& Ang.in l.fi.uel ꝙ uidit talem fugere cum gladio ſanguinolento,ſed non uidit percutere,vel ꝙ uidit portare unũ fardellum ſubtus clamidẽ,ſed quid portaret ignorabat,uel libellus diffamationis repẽritur poſitus in aliquo loco,& inde uiſus eſt exire unus,& non alius, ut exemplificat Ang.in proprijs in terminis in l.2.C.de qõ.dicens, ꝙ iſta ſunt indicia vehementia,& tm̃ unus teſtis ita deponens non faciet indicium,ſed requirunt̃ duo teſtes, & eodem modo, ſi uoluerit probare qualitatem remotã ab ipſo maleficio, ut in mala fama,& ſimilib.eodem modo duo teſtes requirũtur.& ex his apparet non eſſe faciendam diſtinctionem inter probationem indicij remoti & indicii propinqui cum utrunque probari debeat per duos teſtes ex regula gn̄ali iã dicta,ſed an plures teſtes ſingulares coniungantur ad faciẽdum indicium,ſuidebimus inf.in uerb.Teſtes ſingulares.

50 †Octauo p̃mitto,ꝙ proceſſus,& teſtes qui dantur p̄ iudicem,ipſi reo,ad hoc,ut ſe defendat,hñt diuerſa nomina,ali qñ appellantur probatio ut in l j.§.j.ibi ita probationi.ſ.eo. aliqñ argumenta ut in d.l.j.& in l.milites.C.eo.& per Ange. in l.2.C.de q.Aliqñ præſumptiones,& aliqñ coniecturę, pro ut eas Cic.appellat in lib.2.ad Heren.in c. in cã coniecturali,& per Bal.in l.non hoc.C.und.legit.dicens ruſticos Papiẽſes appellare has coniecturas,ut ẽt per Dec.in d.c.3.loco colu.fi.de probat.Aliqñ ueriſimilitudines. Aliqñ adminicula, ut ponit Bal.in l.ea quidem.col.1.C.de accu.& Alex.hic in addi.fi.& multa ponit Bru.in d.trac.de indic.in j.q. diſputat.o tamen iſtorum nominum relinquẽda eſt pertinacib.gl. in rub.ſup.ſolu.matr. & de iſtis nominibus loquens Abba. in d.c.tertio loco.& in c quanto.in prin.de præſump.& ibi Fely.col.fi.& Inn.in c.quia ueriſimile.eodem titulo, dicunt relinqui pertinacibus.

51 †Nono præmitto,ꝙ indicium eſt minus ſemiplena probatione,ut in l.cum probatio.ſup.de proba.quam refert & ſequitur Bar.in l.3.de excuſ.tut.q̃uis illa lectura ſit Nico. de Neap.& Ang.idẽ uoluit in l.2.C.de q.& idem uoluit Alex. & Soc.in l.1.§.1.ſup.ſi ex noxa. cau.aga. dicentes magnum eſſe,ꝙ ex minore deductione q̃ ſit ſemiplena probatio procedatur ad torturam,& ꝙ ſit minus q̃ ſemiplena probatio, tenet Cy.in l.3.C.ad leg.iul.maie.& in l.fi.uer.nunquid ergo. C.eo.de q.& Bal.in d.l.cum probatio,& in l.non hoc.in fin. C.un.leg.& in l.fi.in fi. C.de proba.Ang.in l.fi.in princ.ſupra quod met.cau.& in §.ſi vero uſusfructus,in fine.in auct. de nup.& Albe.in l.ſiue poſſidetis.C.de proba.& laſ.in l.admonendi.ſupra de iureiur.nu.47.& Dec.in d.c.tertio loco. cofi.de proba.Eſt etiam indicium qualequale quod oritur ex teſtibus,qui examinari non poſſunt,ſi examinati fuerint.

52 †Et iſtud indicium operatur, ꝙ iudex poteſt procedere ad inquiſitionem ut per Saly.in l.ſeruos.in fi.C.de teſti.& dixi ſuperius in 2.no.Et dicam infra in uer. teſtis qui non debuit examinari,& de iſta dictione qualiſqualis loquit̃ tex.in l.apud labeonem §.prætor ait ſi quid.ſupra de iniur. & in l. merito.ſupra ne quid in lo.publico.& per Bald.in l.ſi duo patroni.ſupra de iureiuran.& Barto.& Alexander ibi in l. maritus,ſupra eodem.

Et quia indicia frequentius per ll. acſcri. habentur circa homicidia,furta, & adulteria, ideo incipiã ab homicidio, ſiue ab uno ſiue a pluribus committatur. Fit enim altero ex his modis.Aut ex propoſito ſiue appenſate, & tractatu præhabito,aut in pura rixa.

53 † Principiũ itaque erit ab homicidio ex propoſito & appenſate ac per tractatum facto,cum magis puniatur, q̃ homicidium in pura rixa.l.1.§.1.ſupra.de Sic.l.abſentem in fi. de pęn.ibi conſulto aliquid committatur,an caſu, & l.reſpiciendum.§.delinquunt.infra eo.ti.de pęn.& ibi Bar.no.Abba.in c.inter alia col.8.ver.2.caſu num.25.de immu. eccl. & An.in trac. malefi.in uer. & appenſate. cum ſi plures fuerint omnes tenentur de occiſo,ſi homicidium ſit ſecutum pertractatum,ſecus ſi in pura rixa no.& Bar.& Ang.in d.l.fi. ſupra,de Sic.& Moder.ibi.

54 †Vlterius ſciendum eſt non præſumi factum ex propoſito, & appenſate homicidium,niſi illa qualitas penſamenti probetur,& iuſtificetur,ita ſenſit Inn.in c.inter alia de imm. eccle.& ibi Hoſt.& Io.And.

55 † Qui dicunt, ꝙ latrones publici, & qui obſident ſtratàs ſemper præſumuntur inſidioſe facere, niſi aliud probet̃, argu.l.qui ſemiſſes.ſup.de uſuc.& c.1. & 3.de præſum. In aliis uero non præſumitur niſi probetur.l.quotiens.§. qui dolo. ſup.de dolo l.ut uim.ſup.de iuſti. & iur. Idem uoluit But.ibi colum.2.& Cardi.quæſtio.8.Petr.de Anchar. ſenſit contrarium ibi dicens,quod dolus ſemper præſumitur,poſtquam conſtat delictum eſſe commiſſum.l.ſi non conuicii.C.de iniuriis.Abba.ibi columna 6.ſaluat dictum Hoſtienſ. & aliorum dicens.

56 †Quod licet in actu delicti præſumatur dolus: Tamen nõ præſumitur ex propoſito prius deliberato deliquiſſe cõiter in oĩb.In iſtis autem latronibus,qui ſtant in ſtratis publicis, præſumitur,ꝙ ex deliberato propoſito hoc fecerint,ex quo in illis rapinis ſe aſſuefecerint,& inſpiciatur hominis cõſuetudo.l. qui ſemiſſes. ſciant etiam ꝙ ſi plures fuerint in rixa in dubio præſumitur ibi exiſtens cauſaliter affuiſſe, ita determinat Fely.in c.ſicut dignum.in 3.col uer.7.& ultimo in fin. de homici.allegat Bal.in l.j.in lect.antiq. ſup. de ſer.corrup. & in c.1.de benefi.frat..

Homicidium ſi ab uno tm̃ fuerit factum,illud præcogitatum,& ut uulgo dr̃ appenſate,& apoſtate feciſſe dici põt, ſi indicium aliquod ex infraſcriptis in proceſſu appareat, probatio namque liquida haberi non poteſt, cum huiuſmodi cogitationes in animo delinquentis conſiſtant.

57 †Et quamuis animus a ſolo Deo cognoſcatur,vt eſt text. in cle.exiui, in §.quamuis.de verb. ſign. ibi,quæ omnia fecit ipſe Deus, tamen qui abſconditorum eſt cognitor, ad animum ſibi miniſtrãtium reſpicit & per illum tex. ita decidit Bal.in trac.ſciſma.col.10.& eſt tex.in c.nunquid de pę. diſt. 1.ibi quia ego ſum ſcrutator rerum & cordis.& dicit Ang. in l.1.C.de Sic.quod dolus & bona fides ſunt paſſiones animi,quæ ſoli Deo ſunt notę,& ibi etiam Sali.col. 1. quos ſequitur Cępo.in conſi.21.ſuper homicidio col.2.& eſt glo.in l.2.ſup.de interro.act.& ibi Alber.

58 †Attamen animus probatur præſumptione uerbi,uel facti.Talis.n.animus præſumitur, qualia ſunt uerba, aut facta l.is qui §.diuus.ſup.de tut.& cura.da.ab his.l.labeo.ſupra de ſup.leg.l.reprehendenda.C.de inſti.& ſubſt.& in l j.§. diuus & ibi Bar.in d.l.is qui. §. diuus, ꝙ quandocunque de aliqua animi qualitate quæritur,teſtis debet teſtificari per actus exteriores,quos uidit,nam ex qualitate facti animum faciẽtis metimur.l.j.ſup.de peti.hære.l.ſi tamen.§.ei qui ſeruum.ſupra de ædi.ædic.ubi uidens ſeruum uinctum non tenet̃ ædilitio ædicto,multo enim amplius eſt id facere,quam pronũciare in uinculis fuiſſe,& eſt tex.in §.is quoque.in fi.ſup. de hære.quali.& differ.& in l.ſi ut certo.§.cuſtodiam.ſup.commo.& in l.ſi hominem.ſupra depoſi.

59 †Nam per extrinſeca probantur intrinſeca.l.fi.circa fi.ſupra de diuor.& in l.quidam in ſuo.ſup.de condi. inſtit.& in §.ceruos.inſti.de re.diui.Et dicit Cy.in l.fi.C.de Sic.ꝙ extrinſecus actus probat intrinſecum animum.Et Gand.in tit.de præſum.in trac.malefi.col.fi.uer.octauum etiam, ubi p̄ multa confirmat prædicta.

Idẽ uoluit Bal.in l.ſi ex plagis.ff.ad leg. aquil. q̃ dicit poſt gl.ꝙ facto datur uoluntas intelligi,& eſt gl.in c. & ſi qõnes. de Simo.& idem uoluit Soc.in conſi.131.in pñti.col.2.ver,p̄terea.uol.1. determinans, ꝙ poſſidens non dr̃ mutare cãm poſſeſſionis,niſi apparear de animo,qui animus demonſtratur per exteriora.& dicit Ruin.in conſi.196.ſuper eo ꝙ quæritur, quòd quis non tenetur actione iniuriarum, niſi animum iniuriandi habuerit, qui animus probatur præſumptione uerbi uel facti.& dicit Gan.in trac.male.in tit.de præſum.col.1.ver.præterea.

60 †Quod iudex debet conſiderare factum, ꝙ animum metitur,& dicit Albe.in l.aut facta.in uer.qualitate inf.de pęn. qđ ex qualitate facti præſumitur incendium,vel ferita p̄ tractatum facta,per no.in l.& ſi domum.ſup.de adulte.

Vnde ex prædictis dico Hyp.de Marſ.male ſenſiſſe in eius conſi.86.dum uult, ꝙ ſtante ſtatuto, quòd quis non poſſit puniri,ꝙ alium occiderit, ſi non apparet id tale feciſſe aĩo occidendi,quod iſte animus non poſſit aliquo modo probari per teſtes,eo qm̃ animus per actus exteriores non uere ſed fictè comprehenditur,ut latius ibi per eum: quia dico ſatis ꝓſtare ex prædictis animum demonſtrari & probari uerbo aut facto,& ex coniecturis,ut ẽt uoluit Bar.in l.concubina.§.1.ſupra,re.amo.& in l.ſi cui.§.1.ſup.de accuſa.& Bal.in l.libertę.C.de ope.libe.dicens, quòd qualitas factorum deſcribit qualitatem intellectus,quod idem uoluit ipſe Hypo. in l.1.col.4.nu.27.C.de Sic.

61 †Præterea cauſæ criminales non deciduntur iuſo ipſius rei ut eſt tex.in l.fi.C.de proba.& in c.nos in quemquã.ſecunda q.1.& uult Bar.in l.maritus.infra de q.& in l. admonendi, & ibi laſ.& alii repet.ſupra de iureiuran.& Bal.in l.in bonę fidei col.1.uer.quinto oppono.C.de iureiu.& in l.1.colum.

2.ver.

Digitized by Google

2.ver. oppono nam contumax. C. quo. & quan. iudi. nulli ẽm est difficultas quòd quilibet reus ad hoc vt euitet pœnam, & vitam conseruet iurabit non semel, sed per centum vices, prout late insistit idem Hypo. in d. l. si maritus, & in sua prac. in § postquam in prin.

62 †Præterea non statur iuramento alicuius de dependentibus ab animo, quotiens potest probari ex coniecturis, ita voluit gl. in cle. 1. in fi. de pœn. ibi hoc tenet Cardi. in ultimis verbis, & sequitur Fely. in c. significasti. el 1. col. 2. ver. tertio fallit. de homic.

Non ob. glo. allegatę per Hyp. in d. cons. ut est illa in §. alie na. insti. de act. & in d. c. significasti, & q̃ uoluit Pe. de Anch. in consi. 158. quia omnes illę gl. & decisiones loquuntur in causa ciuili, prout est legere in omnibus illis decisionibus.

63 †Nam causæ ciuiles alio modo regulantur quàm causæ criminales ut per Bar. in d. l. admonendi, & tresdecim differentias ponit ipse Hyp. in sua pra. in §. expedita. col. 8. & seq. vbi ponit etiam differentiam in iuramento.

Non ob. alia gl. in l. si cui. prout dicam infra, quia loquitur de iuramento purgationis.

Aduertendum est circa prædicta ad unum d. Bart. in d. l. maritus. in fi. qui distinguendo dicit.

64 †Quod iuramentum, quod defertur a iudice in defectũ probationis reo ad absolutionem, bene potest deferri. l. præsenti. §. sicubi. C. de his qui ad eccl. confu. & dicitur iuramẽtum purgationis, nam de hoc dicto Bar. nullam facit mentionem. Hyp. in d. l. maritus, nec alibi, & tamen ipse Barto. vĩ innuere, quod reo potest deferri iuramentum pro causa criminali per ipsum iudicem, & ideo pro intellectu dicti loci Bar. est sciendum, q̃ quãdo aliquis est infamatus de aliquo crimine, nec sunt probationes, aut præsumptiones contra eum, & illa fama perduret, quæ etiam nõ habet totum à probis personis, vel a quocunque.

65 †Tunc iudex qui videt illum talem laborare infamia debet deferre ei iuramentum, & ille corporaliter iurabit se esse immunem a crimine, super quo dicitur infamatus prout est tex. in c. 1. 2. & 3. de purga. cano. Et istud dicitur esse iuramentum purgationis, & ita de hoc loquitur Spec. in titu. de abol. in §. 2. per totum titu. Et istud tale iuramentum erat in usu de iure canonico, & raro reperiebatur cautum de iure ciuili, ut dicit Anch. in c. excommunicamus. de hære. & dicit reperiri. in l. vbi. C. de fal. & q̃ non recordatur, quod de iure ciuili propter infamiam, quæ remanet, debeat se purgare, sed Io. de Anna. in d. c. excommunicatus. col. 4. in uer. qui autem. in primo no. dicit reperiri multos casus, in quibus quis de infamia se purget, allegat tex. in d. l. præsenti, & in l. marcellus. supra rer. amo. & in l. lex Cornelia. §. hac lege supra de iniur. in quibus hĩ de iuramento purgationis, quod secundum ipsum dicitur purgamentum necessarium de quo in l. generaliter in prin. supra de iureiur. & adducit tex. in auc. Gazaros. C. de hæret. & in l. fi. supra de requi. re. in quibus secũdum ipsum expresse dicitur de purgatione. & hoc modo intelligit dictum Bar. in d. l. maritus, quod loquatur de isto iuramento prout etiam ipsemet Bar. exprimit ibi dicendo, & dicitur iuramentum purgationis, & de hoc etiã iuramento loquitur gl. in l. si cui. in §. hisdem. supra de accu. & clarius glo. in l. j. C. de Sic. & sic Bart. in dicto loco intelligendus est, quòd iudex deferat iuramentum, quãdo de crimine non est probatio, neque præsumptio contra aliquem, sed tantummodo est infamatus undecunque proueniat talis infamia, & de hoc iuramento loquitur Spec. in tit. de fur. in colum. 3. uersi. quid si peregrinus. dicens quod si peregrinus, qui vadit, vel rediit ultra mare, intrat nauem, uel tabernam, uel stabulum, nec ostendit res, quas habet, quod tunc si perdantur res, non statur eius dicto vel iuramento. sed bene potest cogi caupo, vel stabularius, uel nauta iurare, quòd res illas non subtraxit, nec subtrahi fecerit, & erit sacramentum, per quod quis purgatur, cum de eius mala conscientia quæritur ab eo, allegat tex. in d. l. præsenti. & in l. fina. C. de iur. do. impet. & in l. fi. C. de bo auc. iud. pos. idem uoluit Bald. in l. 1. C. loca. in versicu. & not. dicens, quòd hospes tenetur de ammissione rei, etiam quòd locus sit fractus, in quo erant, & hoc de generali præsumptione, quę est contra hospites, quòd sint rapaces ex mente Nicol. de Matar. si tamen erunt bonæ famæ, tunc debet se purgare per iuramentum suum.

Indicia uero homicidium præcogitatum demonstrantia sunt infra posita in quibus tamen aduertendum esse puto, quòd aliqua ex infrascriptis non sunt de per se sufficientia ad faciendum plenum indicium. Sed unum coadiuuat aliud, ex quo deueniri potest ad torturam, ut dixi supra in præmisso. 6. Et de istis indiciis demonstrantibus homicidiũ ex proposito ponuntur sex per Alber. in trac. statut. q. 64. in 3. par. & in l. & si amicis domum. sup. de adul. & excellentissimus præceptor meus Mant. in consi. 324. nisi innocentia. co. 3. ubi ponit septem indicia tractantis & pensamenti.

66 †Et procedendo super illis diuidam ipsa indicia in tria tempora, ut dicit Cic. in lib. 2. rethor ad heren. in prin. in causa coniecturali in verbo argumentum.

In præteritum, instans & ꝓñs. prout etiã sensit Bal. in l. mulierem. C. si quis alt. uel sib. dicens, q̃ dolus, & fraus probantur a priori & posteriori, & ab utroque simul iuncto. l. si qui adulterii. C. de adul. & ut dicit Bar. in l. in furti. §. ope. supra de fur. dum considerat auxilium ante delictum, in ipso delicto, & post delictum. ideo uidebimus de tempore ante homicidium per infra posita indicia.

67 †Præparationes, & ordinationes indiciant pensamentũ, & homicidium præcogitatum, ut puta.

68 †Emptio armorum, quæ in usu non ita frequenter hñr, & maxime in emente, item & exercitatio in armis, ut est ludus scrimiæ in eo, qui non erat solitus, & maxime si per ætatem id sibi non licebat, & repertum fuit homicidium commisisse cum illis armis, cum quibus exercebatur. item si cũ armis per eum solitis deferri experiẽtiam aliquam fecit super clipeo, uel torace, vel simili genere armaturæ, & cum illis homicidium fecit, prout uidi, q̃ quidam fecit experientiam super armatura cum pugione, an pertransiret ipsam armaturam, & in die sequenti interfecit hominem, repertũ fuit hunc præcogitasse homicidium, & in tortura cõfessus fuit, id tale apensate fecisse, & luit pœnas debitas, & quod eã experientiam faciebat ad hoc, ut videret, an pugio esset sufficiens ad interficiendum eum hominem, quem percusserat, qui armatus incedebat. item si arma habiliora ad incidendum & uulnerandum, ut puta (prout uulgo dicitur) limare fecerit, uel molare, de quo loquitur Par. de Put. in tracta. sind. in verb. mandauit. col. 6. uer. si quis reperitur, prout etiam uidi in alio, qui eo modo pro homine interficiendo arma præparauerat, & repertus fuit ex proposito hominem interfecisse. item si reposuit arma in aliqua domo, ut custodirentur, & ibi propinque homicidium fecit. item si præmonuerit amicum, uel alium, q̃ audito rumorę non ammoueret se, quia res ad ipsum non pertinebat, ista enim præparamenta, & ordinationes, & alia similia faciunt indicium, q̃ homicida tale delictum ex proposito, & appẽsate fecerit, vt voluit Cic. in d. lib. 2. Reth. in c. cã coniecturali in verb argumentum, ibi nunquid apparuerit. & Bar. hic col. 2. ver. item quod fuit uisus, & Ang. in l. fi. C. de q. quem sequitur Par. de Put. in trac. sind. in uerb. uiso de indiciis. colum 1. car. 109. & Brun. in trac. de indic. co. 12. uer. item dat aliud, ubi determinant per hæc indicia posse deueniri ad torturam, si aliquis infamatur de homicidio: eo magis autem dicendum est in faciendo indicium super pensamento, cum de ipso actu homicidii constet, & tantummodo deducatur in quæstionẽ, an propositum interuenerit in homicidio ipso. & prædicta omnia demonstrent præcogitationem, cum ad eum finem homicidii tendant, & est tex. hoc probans in l. j. §. ui possidere. supra de ui & ui arm. ibi qui in hoc ipsum aptatus & præparatus venit.

69 †Facit pro hoc, q̃ in probãdis occultis q̃ ex prę̃sumptionibus demonstrantur, prout in adulterio, ex præparatoriis inducitur probatio, nã deosculatio, tactus mamillarum, apparatus, conuiuia, & alia similia ꝓparatoria probant adulterium, ut est gl. tertia in l. q̃ ait lex supra de adult. & ibi Bar. & idem Bar. in l. 2. §. fi. & in l. capite quinto. sup. eo. & text. in c. ꝓterea. de testi. & ibi Doc. Sed aduerte q̃ glo. in d. l. q̃ ait lex dicit, repertum in rebus uenereis esse illum, qui prædicta facit, & ẽt dicit Bar. in d. l. capite quinto. res venereas esse prædicta. Attñ Bud. in suis anno. secun. anno. 35. reprehendit locum illum Accursij per multorum auctoritatẽ uolens rẽ veneream esse, qñ pudenda in pudendis, uel obscena in obscenis sunt posita, q̃ puto in l. illa iurisconsultum sensisse, dũ dicit, si in ipsa turpitudine filiam deprehendat, hñs respectũ ad actum ipsum carnalem, dum postea subiungit verba labeonis confirmantia ꝓdicta dum dicit, in rebus uenereis, q̃ idem est cum ꝓdictis. Adduci põt ad ꝓmissa illud, q̃ dicit Bal. in c. tuæ. procu. q̃ ita punitur mulier, q̃ osculum luxurio sum dat, quemadmodum & pro adulterio, q̃ Dec. intelligit quo ad probandũ adulterium, & non quo ad prædicta, dicens, illa esse ꝓparatoria, ut uult in rub. C. de eden. in prin. & in rub. de proba. extra, & in c. cũ super. col. j. de off. deleg.

70 †Transitus non solitus & istud indicat pensamentum. Si enim ego in regione non ita frequentata, & per q̃ aut nunquã solitus sum iter facere, si per ipsam transitum faciens reperto homine ipsum interficio, indicium oritur, q̃ id præcogitauerim, ex transitu namq; insolito oritur indicium, q̃ pertransiens homicidium commiserit. Si eo sero homicidii ibi fuerit usus, nec erat solitus p ea loca pertransire. ita determinat Cic. in d. li. 2. ad Heren. ibi, nam quo in loco præter consuetudinem fu[illegible] & Bar. in d. l. fi. col. 2. in fi. supra de q. & Salyc. in l. fi. col. 2. C. de quæst. & Pari. de Pur. in dicto tra-

Digitized by Google

ēta.de ſing.in verb.viſo de indicijs.col.j.car.110.allegat tex. in l.3.§.eiuſdem.ſup.de teſti.eo magis dicendum eſt, ꝙ ſecuto effectu homicidij occidens habuerit animum occidendi.& præcogitauerit ipſum homicidium,& ꝙ venerit illuc gratia interficiendi,cum aliud præſumi non poſſit.

Facit pro hoc id,quod dicit Bar. per illum tex.in l.2.C. de curſ.publi.lib.12.

71 †Quod repertus extra uiam publicam habet malam ſuſpitionem contra ſe,ut eſt in portante contra deuentum p tex.in l.ſi quis.eo.tit.quod ſequitur Io.And.de Plat.in d.l.2. Dicens,ꝙ euntes per viam non publicam nec conſuetam habent præſumptionem contra ſe,& idem eſſe in eo, qui ingreditur,uel egreditur ciuitatem aliunde, quam per portā publicam & conſuetam.l.fi.ſup.de rer.diuiſ.

In homicidio autem puro non ita ſimpliciter habeas trā ſitum inſolitum pro indicio,ut quis torqueatur,cum ſit indicium remotum a maleficio. & ideo alia requiruntur, vt dixi ſup.in 6.præmiſſo.

72 †Frequentatio viæ.in qua delictum eſt commiſſum. Si.n. Titius uiſus fuerit per plures uices pertranſire per aliquam viam eundo,& redeundo vno die,vel diebus ſucceſſiuis,& eodem,vel ſequenti,vel alio die non multum poſt interfecerit hominem in eadem uia præſumptio oritur contra ipſum,ꝙ ſępius eam uiam tranſierit cauſa committendi tale homicidium,& ad id animum applicauerit,ut ſenſit Cic. in d.li.2.ad her.ibi vbi fuerit,vbi viſus ſit,facit tex.ī l.iuſto.ſup. de vſuca.vbi propter frequentiam rei id ſtatuitur, & in l.legatis.§.ſi vnus.ſup. de leg.3.& dicit Ray.in d.l.iuſto.

73 †Quod ſi quis reperitur mortuus in ſtrata publica, nec appareat occiſor,ꝙ ille præſumitur occidiſſe, qui frequētabat locum illum, ēt ꝙ loci frequentia indicat frequentātem, ꝙ occidit idem voluit poſt Ray.Ang Raph.cum Imo.in d. l.iuſto.& vt in præcedenti indicio dixi. Si frequentatio uiæ facit præſumi frequentantem occidiſſe,eo magis ꝙſtito qđ occiderit,præſumendū eſt,quòd apenſatè ad id proceſſerit.

74 †Et ratio eſt,quia ex actuum proportione, & aptitudine præſumit maleficium.arg.l.dolo.& l.dolus.C.de reſcin.vēd.

75 †Indicium vero pro homicidio puro facit frequentatio viæ(vt iam dixi)& reperto cadauere in uia,ſi ignorat̄,a quo ſit interfectus præſumitur contra frequentantem,& indicia tur ad torturam,ita determinat Ang.in trac.malef.in verb. fama publica.col.9.ver.quid aūt ſi quis in ſtrata. idē uoluit Bolog.in addi.ad trac.de tormē.Gui.de Suza.colu.7.& Par. de Put in trac.ſnd.in verbo ſi quis eſt inuentuā. ultra prædictos videlicet Rayn. Ang.& alios ſupranotatos in d.l.iuſto. Sed aduerte qđ Are.& alii ſupranominati in ſuis trac.alle. Bar.Bal.& Ang.in diuerſis locis,& maxime in d.l.iuſto. qui tñ nihil dicunt de hac re,ſed voluerūt allegare Ray. & alios ſupranominatos.in d.l.iuſto.idem uoluit Alex.referēs Ray. & Ang.in conſi.50.viſis & opportune ponderatis col.3.uer. comprobatur.vol.j.ſubdens,qđ eodem modo p̄ſumit incē diū proceſſiſſe a facto ſerui,ſeu miniſtrorum eius, qui habet mercantias in fonticis pp ꝙuerſationē, quam habent in eis.

76 †Intellige prædicta,quod in homicidio puro frequētatio prædicta non ſit ſufficiens ad torturā,ſi frequētans eſſet hō, bonę condō.nis.q ꝙſueuerat p ſtratā illā tranſire. cum ſit indicium nimis gñale per ea,q̄ no.Bar.in l.fi.ſ.de q.ita intelligit Imo.in d.l.iuſto uolens reſtringere dictū Ray. Attamen Ray.& Cum.ibi idem ſenſerunt, dū dñt, ꝙ frequentans p̄ſumitur occidiſſe,maxime ſi talia cōmittere ꝙſueuit arg. text. in l.ſi cui.§.iiſdem.ſ.de accu.& in l.ſi ita.§.fi.ſ.de fun.inſtr.& idem ēt ſenſit Are.in d.ver.quid aūt ſi quis in ſtrata. Dicēs præſumi,ſi ille erat malus homo,& ſic conſtet ex mente p̄dictorum,quod ex frequentatione ſimplici non inducitur indicium ad torturam,niſi alia concurrant. & quamuis addentes ad trac.Areti.in dicto loco,ſibi ipſis attribuant hanc reſtrictionem.

Tñ(prout dictū fuit) antiqui & clarius Imol. dant iſtā intelligētiam.Facit ſm ipſos,ꝙ uoluit Ric.Malumb.in q. quæ eſt mihi.14.incip.Cum in ſtatuto Ciuitatis Paduæ.

77 †Vbi uult,ꝙ ſtāte ſtatuto,ꝙ male auiati teneant̄ de maleficiis commiſſis in ſuis uillis,ꝙ ex hoc ſolo,ꝙ reperiatur corpus interfecti iacens in terra in quadā uilla,nec apparet qs maleficium fuerit perpetratus,non tenetur uilla, cū corpus mortuum non præbeat teſtimonium de loco cędis, niſi cō ſtet homines illius uillæ eſſe malefactores & ibi conuerſari, & morari,& alia vel ſimilia concurrant,nam tunc uilla tenetur,quod idem uoluit Albe.in q.74.in 2.par. referens q. Ricar.ad literam,& ſequitur Bal.in l.3.in §.cognoſcit.ſupra de offi.præfec.uig.

78 †Armorum delatio in non ſolito,& non habente iuſtam cauſam deferendi,ſi per deferentem homicidium commitatur,præſumitur & indiciatur,ꝙ ex propoſito arma detulerit cauſa hominem interficiendi.

79 † Nam deferens arma maleuolum habet animum, ut eſt gl.ſi.tit.de pac.conſt.& eor.viol.& ibi hoc no.Bald. & Mar. de Lau.in uer.ſi quis ruſticus,& etiam uoluit.And. de Iſer. Præpo.Aluar.in d.tit.in uer.mercator, & Alex.in additi. ad Bar.in l.j.ſ.ad leg Iul.de ui pub.Vbi omnes concludunt deferentem arma malum animum hře, niſi ex cā deferat,uel ea ligata habeat.uel prout dicit præpo. & Aluar. ꝙ licentiā habeat,& dicit Mar.de Lau.ꝙ cā,an ſit iuſta portādi arma, relinquitur arbitrio iudicantis inſpecta perſona & tempore.l.j.& 2. C.ad leg.Corne.de Sica.l.j.C.vnd.vi.

89 † Facit pro hoc illud,quòd armorum uſus regulariter eſt interdictus & prohibitus,vt in l.j.& in rub.C.ut arm.uſu.lib. 11.& in auc.de arm.in §.ſinautem.& per Bar.& Ang.in l.1. per illum tex.ſupra ad legem iul. de ui pub.& per Abba.& alios in c.clerici.de vit.& hon cleri.Et dicit,Franc.Brun. in trac.de indic.col.14.

81 †Quod ille qui ſe armat de rixa & bello præſumitur cogitare,allegat Bal.in l.j.C.de ſer.fug.col.j.uer.ex conſilio,& in l.vt vim.ſup.de iuſt.& iur. & pro indicio ad torturam hanc delationem armorum ponit.Iac.de Bel.in ſua prac.crim.in tit.de q.in col.16.in fi.dicens,ꝙ gladii delatio eſt indicium, nam de portantibus arma lex male præſumit. ut in auct. de mand.prin.in §.fi.quod dictum intellige(ut iam dixi) nulla ſubſiſtente ad deferendum arma cauſa legitima.

82 †Et hoc magis præſumi debet, ſi defert arma euaginata, ex eo enim præſumitur ſe præparaſſe ad aggreſſuram. d.l.1. §.ui poſſidere.ſup.de ui & ui arm.Et ponit Cępol. in conſil. 28 col.2.uer.2.quia.

83 †Armorum genus,& iſtud oſtendit animum & præmeditationem ad occidendum,nam ſi quis ambulauerit cum armis haſtatis,uel cum arcu & ſagittis,uel cum arcobuſio, vel ſimili genere armorum,quæ faciliter hominem interficiunt,& uulnerando occiderit indiciū eſt,ꝙ habuerit animum ad occidendū,& id præcogitauerit, ut eſt tex. & ibi no.in l.1.in §.diuus.ſ.ad leg.Corn.de Sic.& in c. ſignificaſti. el 2.& ibi Doc.de homic.& dicit Bal.in c.j. de præſumpt.

84 †Quod ille qui aliū ſagittat cū arcu, uel baliſta,vel lanceā mittit in ipſum p̄ſumitur hře aīum occidendi. intelligēdo, qñ mittit iaculum cum ferro.Et eum ſequitur Fely.in d.c.ſignificaſti.colu.3.nu.8.& dicit Bal.in l.ſed & fi.§. ſi magiſter. ſup.ad leg. aquil. ꝙ ex gñe armorum præſumitur animus & atrocitas maleficii per tex.in d.ca. ſignificaſti. & idem dicit Flor.in d.§.ſi magiſter.nulla facta mentione Bal. quem tñ refert,& ſequit̄ Io.de Anna.in d.c.ſignificaſti.col.10.ver.no.ꝙ moderamen,& Bal.Saly.in l.j.C.de emendat.ſer.& Albe.in d.l.1.§.diuus,& Cy.in l.is qui cum telo.C.de Sic.idē determinant,& deducit Hyp.in l.1.col.5.C.de Sic.& conſi.67. domine Deus,& Cępol.conſi.44.Magnifice ante fi.

85 †Aſportatio bonorum,ante homicidium facit indicium penſamenti,nam ſi portnuero res meas de loco ad locum, & maxime ad eum locum, ad quem poteram confugere, uel ſaltem præcioſiora,ex eo demonſtratur animus ad interficiendum,& uerificatur ſecuto homicidio.ita no.Salyc. in l.fi.col.2.uer.nunc tranſeamus.in fi.C.de q.

86 †Alienatio bonorum ſuorum inducit malum animum & præmediationem ad homicidium. & iſta talis alienatio conſideratur,prout dicit Bar.in l.poſt contractum. ſupra de donat.ex ſex præſumptionibus.

87 †Prima eſt,ſi donauit,uel vendidit bona ſua, nam ex donatione,ſeu uenditione pręſumitur malus animus,prout ēt conſiderat Alex.ibi in addi.poſt Bal.in l.j.C.qui bon.ce.poſ. & in l.pe.C.de bon.dam.& Cy.ibi,& dictum Bar, ſequūtur Raph.Cum.Imo.Rom.ibidem. Bart.in l.3.§.eorū ſupra de priuil.credi.& Io.And.in addi.ad Spec.in tit. de præſumpt. in ver.pone quòd Titius & Luc.de Pen.in l.quemadmodū. C.de agri & cenſi.lib.11.col.2.qui etiam loquitur de caſibus de quibus infra.

Iſtud intelligitur per cōmuniter Doc.poſt Bart. quoties eſt inimicitia cum aliquo, & ſecutum ſit delictum in eius perſonam,ut ex ea cauſa dicatur donaſſe,& animum ad delinquendum habuiſſe arg.tex.in auc. poſt iam. C.de ſecun. nup.& in c.fi.de renun.in 6.

Secunda eſt p̄ſumptio,quotiens qs donat partē bonorum alicui propinquo ſubſiſtente tñ p̄dicta cā inimicitiæ,uel cōſimili,& magis credendū eſt,illud euenitſe ex donatione facta ipſi propinquo,de quo credendum eſt,ꝙ magis ſe cōfidat,& poſſit ſuffragari ex re donata,& ꝙ ēt non ſecuto delicto ſibi reſtituat,prout deducit Pau.de mon Pic.in d.l.poſt ꝙctū.impugnando opi.Imo.& Roma.dicens ita practicari.

88 †Tertia eſt præſumptio,ſi donādo,vel alienando, ex poſt reperiatur in poſſeſſione, nam tunc ſignum eſt donaſſe fraudulenter,& doloſę,& animo delinquendi, reſtringitur tamen per Bar.& alios ibi ſi emptor,uel cui facta eſt donatio fructus habuerit.uel alienatio ſit facta cum reſeruatione fructuum,vel ꝙ facta donatione,uel uenditione diſceſſerit,uel mortuus fuerit acquirens.

Quarta

Digitized by Google

Quarta est præsumptio,quotiens quis donauit, vel uendidit clam,vt puta ex chyrographo subscripto a testibus, uel sine,vel adhibitis testibus sine scriptura,nam tunc præsumptio est mali animi,& uolentis delinquere.

Quinta est præsumptio,si post donationem, vel venditionem inimicum interfecerit statim, aut ex paruo interuallo, ꝙ est arbitrarium iudicis in uidendo ex qualitate personæ, loci,& temporis, an sit magnum vel paruum interuallum, ut per Doc.in d.l.post.contractum.Restringitur hoc, vt nō procedat,si interfectus fuit ex improuiso,nam ex subsecuto homicidio etiam in continenti non est præsumēdus malus animus,vt etiam dicam inf.in uerb.inimicus.in prin.

Sexta præsumptio est,si in donatione apposuerit conditionem,ꝙ ualeat,si bona eius confiscabuntur.Nam clarum est esse animum ad occidendum,qui uerificatur eo secuto.

89 †Inimicitia inducit tractatum,& cogitationem ad interficiendum præcessisse,si quando constat de ipso interfectore,& ille prout dictum fuit interficiens erat inimicus, nam tunc oritur indicium cōtra ipsum,ꝙ appensatę & apostatè, & præhabito tractatu interfecerit eum.

90 †Inimicus enim mala semper cogitat de inimico.l. inimicitia.sup.de his quib.ut indig.d.l.1.§.præterea.hoc tit.l.3. §.non solum sup.de adim.lega.c.repellantur.& c.cum oporteat.de accu.& ita determinat Alb.in d.l.& si amici domū. sup.de adult.& in trac.statu.in 3.par.q.64.

Intelligo prædicta sine aliqua distinctione, ut locum habeant in quocunque inimico siue capitali,siue non capitali,nam ex effectu demonstratur ipsum esse inimicum capitalem,eo quòd illum,cum quo erat inimicitia interfecit, ꝙ secus esset in indicio, ꝙ oriri deberet in homicidio puro, nam tunc requiritur inimicitia capitalis,ut dicam inf.

Intelligas etiam, ꝙ tūc demum inimicitia facit indicium pensamenti, si modo ex processu non appareat homicidiū fuisse ex improuiso, ut puta,ꝙ obuiati sint a casu,vel ꝙ inimicos occisus fuerit aggressor.uel ꝙ sit pura rixa præcedentibus uerbis,nam tunc ex inimicitia non datur pensamētū, ut determinat Bartol.in d.l.post contractum.de donat.in 2. colum.versi. quinto præsumitur,ubi si rixa fuit inopinata, etiam quod causa præcedat,ut uoluit Bald.in l.j.in fin.C.ad leg.Corne.de Sica.

91 †Inimicitia ex triplici causa oritur.
Ex iniuria.
Ex lite,&
Ex opinione.
Primum signum inimicitiæ est,si inter partes iniuria est inducta.

92 †Iniuria autem inimicitiam generat in casibus infra enumeratis,& hæc tripliciter causatur.
Re.
Verbis,&
Literis,ut in l.j.§.j.& l.lex Cor.in fi.supra de iniur.
Re fit iniuria in casibus infra positis.

93 †Occidens consanguineum, vel affinem meum mihi iniuriam facit & inimicus efficitur,ita Bar.in l.3.in §.fi.sup.de adimen.lega.allegat tex.in d.l.lex Cornelia.in prin.idem uoluit Bal.in consi.41.præsuppositio statuto.uol.5.dicens, ꝙ testis repellitur uti inimicus capitalis, si ille contra quem deponit fuit...ad occidendū fratrem consobrinum ipsius testis, ea ratione quia præsumitur inimicus ille, cuius frater est inimicus,immo omnes de genere.l.1.C.si qua cū.prędi. potest.l.humanitatis.C.de excu.tut.& per no.in c.j.de eo qui interfe.frat.dom.sui.Subdens

94 †Quod inimicitia capitalis est illa ubicunq; offensus directè, vel per obliquum se uindicaret,si posset,hoc idē uoluit Luc.de pen in l.j.col.2.uer.item pp homicidium. C. de his qui se defe.lib.10.adducit tex.qui hoc determinat in c.fi.de spon.in Lomb,& hanc inter capitales enumerat Hypo.in l. j.§.præterea.nu.58.sup.de q.

95 †Verberans,Pulsans,Domumue meam ui introiens mihi iniuriam facit.d.l.lex Cornelia.& inimicitia oritur.Nam cum primum quis offensus est in personam, statim fit inimicus.no.Bal.in l.in his.§.naturalis.sup.fol.matr.& dicit Luc. de Pen.in d.l.j.C.de his qui se defe.lib.10.col.2.uer. & scias, ꝙ ex offensa illata orit inimicitia. ¶ Imò re atrox iniuria inducitur,ut puta,si uulnus illatum uel os alicui percussum et.l prætor edixit.§.fi.in fi.sup.de iniur.& §.atrox.insti.eo.

96 †Et ex atroci iniuria paratur inimicitia grauissima, ut per Bar.in l.3.§ fi.sup.de adim.leg.Quem sequitur Alex.cōsi.99. in cauta inquisitionis col.1.uol.1.

97 †Bona nostra tollens nos iniuria afficit, & inimicus noster præsumitur.c.idem cum quis.de resti.spol.& ibi Bal.dicens prædicta procedere siue ui,siue clam,hic talis bona nostra abstulerit,ꝙ ēt sequitur Abb.ibi in 3.no.& But.Imo.& Cardi.cum etiam ex spoliatione rei particularis detur inimicitia capitalis.c.accedens.cl 2.ut lit. non contesta. & ibi But.in 5.notab.& Imol.adducentes illud vulgare, non est amicus noster,qui bona nostra tollit, ꝙ idem sequitur Abba.ibi & Mari.Soc.in 7.notab.& Io.de Anna.in c.cum oportet.col.2.in fi.& ibi Fely.col.6.nu.13.de accus. Alb. in auc.si testis.col.2.C.de testib.& Luc.de Pen.in l.j.col.2.C.de his q se def. & Hyp.in l j.§.prærerea.hoc tit.nu.43.

Limita prædicta (vt non procedant) quando res ablata est uilis,nam tunc non oritur inimicitia capitalis, ita nota. Abb.& Mar.Soci.in d.c.accedens.

98 †Vxorem,vel alienam terram detinens contrahit inimicitiam cum eo,cuius sunt,eo modo,ut si secutum sit homicidium,de ipso detinente præsumatur appensatum & persona illius,cuius est uxor,uel terra,si occiderit. Et ꝙ sit inimicittia capitalis est tex.in d.c.accedens.ut lit. non contest. & ibi Bal. ad hoc no. ꝙ dicit inimicitia capitalis, quod etiā voluit Abb.Ioan.de Anna.& Soc.ibi,& Hypo.in d.l. §. præterea.nu.58.

99 †Detinens in uinculis præsumitur contrahere inimicitiā cum detento,cum ipsi iniuriam faciat,& corporalis sit, & ex ea inimicitia oriatur,nam ille qui detinet aliquem in uinculis,præsumitur inimicus,& odiosus,argum.tex.in l.in ipsius.C.fam.ercis.& ibi hoc no.Bal.in 2.notab.& in l.ignorat in fi.C.de exhiben.& in auc.si dicatur,immo carcerans aliquem iuste largo modo dr facere iniuriam.l.cum filij. C. q bo.cede.pos. Fely.deducit hæc.in c.cum oportet. col.6. nu. 13.de accu.Et ꝙ ex detentione oriat inimicitia,voluit Hyp. in l.j.§.præterea.num.52.sup.de q.& consi.26.col.2.nu. 8. Et dicit Amade.de Cast.in trac. de sindi. in uerb. supradictus Dns potestas,in uer.aduerte.ꝙ testis non est idoneus contra officialem,quia ab eo fuit carceratus,quia præsumitur odiosus,infero & hoc,ꝙ tortus per iudicem præsumitur inimicus,cum præcedat detentio in carceribus realiter.Et etiam quia ex causa pecuniaria oritur inimicitia,prout dicam infra, & tamen quælibet pœna corporalis est maior & grauior quàm pecuniaria damnatio.l.in seruorum. in fin. infra de pœnis.

100 †Expellens aliquem de domo præsumitur odio prosequi ab expulso,& eius inimicus iudicatur, nec pōt testificari cōtra expellētē,ut est tex.in arg.in l.Lutius Titius.is.§. Lutius Titius damam.& ibi hoc no.Bal.sup.de leg.2. refert eum & sequitur Alex.in l.j.in addi.ad Bar.quæ incipit oppono probatio,sup.de testi.& refert,& sequitur prædictos Hyp. in d. l.j.§.præterea nu.54.sup.hoc tit.

101 Diuortium si secutum fuerit inter maritum & uxorem, oriuntur inimicitię inter eos:ita est tex.in l.Cicero.in 2.resp. ibi,ne iam inimico marito.inf.de pę.& ita per illum tex. no. Luc.de Pen.in l.j.col.2.C.de his qui se defe.lib.10.

102 †Non obediens superiori,nec eius statuta seruans præsumitur eius inimicus.gl.est in c.si diaconus.in verb.& inimicos.l.dist.quæ dicit,no.ꝙ eo ipso,ꝙ aliquis non obedit prælato,est eius inimicus.24.q.1.c.qm̄ vetus, istud idem determinat Præpos.& Dom.de San.Gem.ibi.in 4.no.idem uoluit Luc.de Pen.per eam gl.in l.j.C.de his qui se def. lib. 10. istud idem determinat Alberi.in auc.si testis.C.de testi.in j. col.dicens,ꝙ si subditus spoliat prælatum uel superiorem subtrahendo se ab eius obedientia,quibus est obediēdum, etiam lite pendente,etiam a subiectis,qui eos accusarunt. c. olim. de accusa.connumeratur inter inimicos. Subdens ꝙ ideo Canon dicit de spoliatio contra spoliatores:nec nudi contēdere,nec inimicis inermes opponere nos debemus. c.opor tet. 3.q.1.c.frequens.de resti.spol.lib.6.

103 †Non osculans dum datur pax in celebratione missæ,ubi ex consuetudine datur oculum,præsumit inimicus,nam ex consuetudine aliquarum ecclesiarū plati inferiores admittuntur ad osculum pacis per epm.c.de delicto,de præbē. & non admittens recusatur,quia pūmitur inimicus.no.Card. Abb Barb.post gl.in c.cum super.de offi. deleg. Et dicit Hostien.ibi,ꝙ signum est rancoris non admittere ad osculum pacis,quod etiam uoluit Steph.Aus.in trac.de recusat.uers. 49.& Hyp.in d.§.præterea.num.52.

104 †Verbis iniuria fit,si qñ conuicium factum sit in aliquem prout est tex.in d.l.j.& in l.item apud labeonem.§.j. & non tm̄ oritur,si præsentialiter alicui uerba iniuriosa,& diffamatoria sint prolata,uerum ēt si absenti,ut puta ad domum,statione,uel tabernā proferant,ut est tex.in d.l.item apud.in prin.& ex uerbis iniuriosis capitalis inimicitia oritur, ut est tex.in c.ueniens.in prin.de jureiu.& ibi Bal.no.in fi.quem referunt,& dnt esse menti tenendum,Moder.in d.§.præterea. Sed ante ipsum idē determinat Iaso.in l.procuratorib.C.de procu.per illum dictum Bal.& est tex.in d.l.si inimicitiæ de his quib.ut indig.ibi sed & si palam.Sed istud idē(ꝙ ex quicio,& uerbis iniuriosis detur capitalis & grauis inimicitia) uoluit Anchar.Ant.de But.& Imo.in d.c.ueniens,subdens Imo.ꝙ istud docet experientia, ut ex uerbis iniuriosis oriat inimicitia.uerba aūt iniuriosa sunt si reīprobo tibi aliqd ma-

Digitized by Google

ſeficiũ vel crimen per te cõmiſſum,ſeu aliq̃ iniuriã in te uel in tuos commiſſum,ut per Bar.in d.l.item apud.§.ſeu quod adijcitur,Henr.Boych.in d.c.cum oportet.de accu.

105 †Minę faciunt præſumi inimicitiam capitalem ſi minatus eſt mortẽ gl.in l.licet.ſup.de arb.Bar.in l.3.§.fi.ff.de adim. leg.Alb.in auc.ſi teſtis.C.de teſti.& dicã. inf. in uerb. Minæ.

106 †Dicens ſe nęciturum,ſi poſſet,dr̃ inimicus, ut uoluit gl. in c.cum ſuper.de offi.deleg.& ibi Abb. Card.& Imo.& faciunt ea,q̃ adducit Hyp.in d.§.præterea.col.2.nu.10. dicẽs, ꝙ non tm̃ eſt inimicus,qui nocet , ſed ẽt ille qui noceret ſi poſſet,ut per Bal.in auc.ſi dicatur.C de teſti.& in l.j.in fi.C.ſi qua prædit.pot.poſt Barb.in c.repellantur.de accuſ.

107 †Dicens non diligere Petrum: ſi talia verba proferens interfecit Petrum,hẽt indicium penſamenti,nã ex illis uerbis præſumitur inimicus.no.Alb.in l.ſi inimicitiæ. ſup.de his qbus ut indig.& in l.metum.C.ꝙ met.cau.per tex.in c. inquiſitionis.de accu.& p ea q̃ no.in c.cum ſuper Abbatia,in gl. j. de offi.deleg.& ex inimicitia præcogitatio inducitur.

108 †Dicens ſe inimicum eſt inimicus.c. inquiſitionis. §. ad hæc uer.aut etiam aduerſus eos.de accu.ita no.Alb. in auc. ſi teſtis.col.2.C.de teſt.

109 †Non loquens cum aliquo nec ſalutans cum eſſet ſolitus ſalutare & loqui,præſumit inimicus tex.eſt in c. ſi inimicus. 93.diſt.p q̃ iura ita determinat Luc.de Pen.in l.j. C. de his q ſe def.lib.10.& gl.in c.cũ Adrianus.63.diſt.q̃ dicit , ꝙ eo ipſo,ꝙ quis non ſalutat aliũ p̃ſumit eius inimicus.alleg.tex. in cum ſuper.de of.deleg.& ibi Car.Imo.Abb. & alii eã ſequũ tur,q̃ gl.refert,& ſequitur Abb.in c.ad hęc.& in c.repellant̃. in 2.no.de accu.& Iaſ.in l.apertiſſimi. col.2.in uerſi. & dicit gl.C.de iudi.inferens,ꝙ iſte talis,q non ſalutat,ſi iudex eſt, recuſari põt:ꝙ idẽ uoluit Alb.in l.ſi inimicitiæ.ſup.de his qb. ut indig.dicens,ꝙ ſi quis non ſalutat aliquẽ p̃ſumit eius inimicus,ex quo p̃miſſa ſunt reſtringẽda in eo,q ſolitus erat ſalutare:nã nõ ſalutãdo p̃ſumit̃ inimicus,ita Abba. Io. de Anna.& Fely.poſt ipſos in d.c.repellant̃.in prin.de accu.& Abb. in d.c.ad hæc,& Fely.in prohe.decret.col.5.nu.22.

110 †Literis fit iniuria,cum quis librum,carmen,vel hiſtoriã ad infamiam alicuius pertinentẽ ſcripſit , cõpoſuit, vel edidit,uel dolo malo fecerit,quo quid eorũ fieret, & in oĩbus illis caſib.de quib.loquit tex.in d.l.lex Cornelia in fin. cũ l. ſeq.item ſi quis ſine ſcriptura in notam alicuius aliquid produxit,puta veſte lugubri,vel ſqualida utitur ad iniuriam alicuius,aut barbam demittat,uel capillos ſubmittat vel canet aliquid,ꝙ pudorem alicuius lædat ut eſt tex. in d. l. item apud labeonem.§.ait prætor.ſup.de iniur.uel ꝙ fideiuſſores idoneos reprobet,uel fideiuſſores interpellat exiſtente paratos ad ſoluendum,uel domum abſentis debitoris ſignet,& alia faciat,de quibus per Hoſt.& Azo.in ſum.de iniur.& eſt tex.in l.creditor.cum ſeq.ſup de iniu m iſtis.n.oĩb.caſib. ex iniuria oritur inimicitia ut eſt tex.in c.cum in iuuentute.de purga.Cano.ibi ſed inimicus hõ,& per illũ tex. Luc. de Pe. in d l.j.C.de his qui ſe defer li.10.dicit ꝙ ille,qui publicat ea, quæ pertinent ad infamiam alicuius,eſt eius inimicus. Pro confirmatione præmiſſorum facit illud.

111 † Quòd damnum famę eſt maius dãno pecuniario,ut eſt tex.in l.ſi duab.inf.de reg.iur.& in l.iuſta.in prin.cũ glo. ſupra de manum.vind.& in l.iuſiurãdi.§ procurator.ſup.de in iur.& ibi Alex.in 2.col.ver.itẽ no.qui dicit per illum tex. ꝙ parum dr̃ quis prouidere alicui,cum aduerſus damnũ pecuniarium ſuccurritur, ſi ẽt non conſeruatur aduerſus damna honoris & famæ cũ tale damnum præferat̃ pecunię. Sed pro dãno pecuniario,& pro lite pecuniaria oriunt̃ inimicitiæ,ut dicam infra: ergo & pro hac re maiori. Cum etiam habeamus illud.

112 †Qd̃ crudelis eſt q famam ſuã negligit.c.ſi quis præsbyter de purg.cano.& c.nolo.12.q.j.& dicit Albe. in auct. ſi teſtis. col.2.C.de teſti.inimicitiam oriri, ſi aliquis ſpoliatur bona fama quæ præcioſa res eſt.9.q.3.c.facta,& magnum damnũ eſt eam ammittere.l.infamia.C.de decur.

113 †Eſt.n.q̃dã mors ciuilis perdere honorẽ,ſtatum, & famã. l.pe.inf.de var.& extraor.cog.& l.j.§.deportatos.ſup.de q̃ta. l.fi.ſup.de ca.di.& iõ quibuſcunq; modis redimi põt.c.inf.de bo.eo.qui ſibi mor.conſci.l.1.

114 †Secundũ ſignũ inimicitię eſt,ſi cã,uel lis eſt inter partes: plurib.n.reſpectib.põt eſſe lis, nã qñq; eſt criminalis,qñq; ciuilis.Illa q̃ eſt criminalis,aut eſt capitalis, aut non capitalis. illa quæ eſt ciuilis,aut agitur de crimine ciuiliter,aut eſt p̃ſonalis,aut omnium bonorum,aut maioris partis, aut paruæ rei.Et ideo de omnibus iſtis uideamus infra.

115 †Accuſatio criminalis capitalis gñat capitalẽ inimicitiã inter partes gl.eſt in l.licet.ſup.de arb.& in §.ĩ ẽ inimicitiæ in verb.ſi capitales.inſti.de excu.tut.& in § ſi uero qs dicat in uerb.de crimine.in auc.de teſti.Bar.in l.3.ſ.de teſt.& in l. 3.§.fi.ſup.de adim.leg.Abb.Mar.Soc.in c. accedens. el 2. ut lit.non conteſt.Albe.in auc.ſi teſtis.col.2.C.de teſti.

116 †Accuſatio criminis non capitalis adhuc inimicitiam inducit,nam ille qui accuſat,proſequitur ſuã, uel ſuorũ iniuriam.l.1.§.1.& §.fi.ſup.de iniur.& §.patitur.inſti.eo.Et tunc aut iuſte accuſat,aut iniuſte.Si iuſtè iniuriam paſſus eſt.Aut re,aut uerbis,aut literis. Ex quib. oritur inimicitia,ut dixi. ſup.in 2.ſigno p̃cedenti.Aut iniuſte accuſat , & tunc non iure facit,& iniuria oritur.d.l.j.§.1.ſup. de iniur. & p̃ſumendũ eſt,ꝙ accuſans malo aĩo,& quia eũ non amat, accuſationẽ inſtituerit,nam crimen imponẽdo infamat apud probos & bonos viros de facto,& ſi nõ ſit uera imputatio p no.in l. j. ſup.de his qui no.infa.& in c.teſtimoniũ & ibi glo.& Doct. de teſti.& orit̃ cõtumelia,de qua ſup.in eodẽ ſigno ſecũdo.

117 †Vnde lex accuſatorem appellat inimicum tex.eſt in c.j. in §.illum.ibi nec inermes inimicis, de teſti.ſpo. lib.6.& in c.item cum quis eo.ti.& in c.meminimus.de accuſ.

118 †Perſonalis cã ſiue de ſtatu inimicitiã facit, ut ſi qs agat contra aliquem,aſſerendo eum eſſe ſeruum ſuum,& ille negat item ſi quis dicat illum eſſe libertũ ſuum , & ille negat, iſtę enim ſunt qõnes ſtatus,ut dicit Bar.in l.imperium. col. fi.uer.quæro ꝙ ſub.ſup.de iuriſdic.omn.iudic.& ibi omnes Doc.& appellat ibi cauſam hanc maximi præiudicij & expediri debet per magnos iudices,nec poteſt delegari.l. placet.C.de ped.iudi.no.Doc.in §.præiudiciales.inſti.de actio. & ex hac cauſa oriuntur capitales inimicitię.in fi.ſup.de his quib.ut indig.& no.Bal.in l.athletæ.§.dat remiſſionem.in 4. no.ſup.de excuſ.tut.& dicit Iaſ.in l.quotiens. C.de iudic.in prin.ꝙ cauſa ſeruitutis,& cauſa uitæ æquiparantur. Cũ ſeruus reputetur pro mortuo.l.quod attinet.inf.de reg.iur.

119 †Matrimonialis cauſa ſi tractatur. Tunc dicitur quaſi cã ſtatus. Cum mulier uocet uirum in matrimonium,quæ dicitur ſeruitus.& econtra ſi uir mulierem,ita glo.in cap.mulieri.de iureiur.& ibi Butr.Cardi.Imol.Abb.& reliqui eam ſequentes.& hoc maxime quia cauſa criminalis, & cauſa liberalis,& matrimonialis æquiparantur,ut eſt tex.in c.penu. de teſti.in integr.& glo.in l.3.§.quacunque.ſupra de iureiu. & ibi Barto.

120 †Alex.& Pau.de Caſtr.appellant hanc cauſam arduam & grauem eo modo,ut in ea non deferatur iuramentum in ſupplementum probationis,ut per gl.& Doct. ſuperius adductos,& per Barto.Roma.& reliquos Rep.in l.admonendi.ſupra eod. de iureiur. & ibi Iaſ.numero 277. Doctor.in cap. fina. de iureiur. & Dec.in conſilio 133. de iſto proceſſu.colum.1.uol.j.

Et ita conſuluit Alexan.æquiparando cauſam matrimonialem criminali in conſi.143.qm̃ abunde col.2.uerſ.2. non eſt.uol.2.quẽ refert,& ſequit̃ Dec.in conſ.210.Viſis diligenter.uol.2.& Hyp.in l.de minore.§ plurium nu.63.ſup. de q. ex quo neceſſario eſt dicendum inter hos litigantes , ut eſt in præmiſſis,inimicitiam oriri.

121 †Monachationis cauſa eſt eiuſdem iuris, cuius eſt præcedens.Cum in ea tractetur de graui præiudicio. & ex domino redigatur quodammodo in ſeruitutem,& priuetur omnibus bonis,cum monachus nihil proprium habere poſſit. c.cum ad monaſterium.de ſtatu monach.& auc.ingreſſi.C. de ſacroſan.eccle.& ob eius præiudicium,& grauitatem iuramentum neceſſarium non defertur , quemadmodum & in cauſa matrimoniali non datur.& æquiparata ſunt hæc,vt per gl.in l.j.§.j.ſup.de iureiu.& ibi Bar.Angel.Pau. de Caſtr. Saly.Alex.& Iaſ.qui eam ſequuntur,no. Anch. Abb. Cardi. & Imo.in c.fi.eo.tit. Lap.alleg.86.colum.ultim.Cum itaque cauſa ſit tanti præiudicij,nulli dubium ex ea oriri inimicitiam inter litigantes.

122 †Filiationis cauſa,ut ſi agenti dixero eum illegitimum & inhabilem ad ſucceſſionem,& ad dignitates,nam iſta cauſa eſt ardua,& tractatur de ſtatu,& in tali caſu non defertur iuramentum in ſupplementum,quãdo eſt neceſſarium,ita determinat Bal.in l.in bonæfidei.C.de rebu.cred. & rationem reddit, quia dicere aliquem eſſe illegitime natum eſt quædam infamia Et iſtud refert,& ſequitur Iaſ.in d.l. admonendi.ſup.de preiu.nume. 280.dicens, ꝙ iuramentum neceſſarium non defertur in cauſa ſtatus perſonæ,puta filiationis, uel legitimationis,quia ſunt graues,& hæc grauitas , & præiudicium conſtat ex eo quia ut in plurib. quando opponit̃ iſta illegitimitas,id fit ad excludendum ab aliqua ſucceſſione,uel paterna, uel alia , ſeu ad excludendum ab aliqua dignitate,quæ omnia ſunt grauia,ut in infrapoſitis ſignis,& ideo in hac cauſa oritur inimicitia.

123 †Famoſa ſi eſt lis dr̃ cauſa ſtatus,ut qñ agit qs cõtra me, ut ammouear ab ordine,uel uult prohibere ne fungar officijs publicis,uel quòd agatur pro ſocio,tutelæ,mandati,depoſiti nomine ſuo,uel ex alijs cauſis. de quibus in l. 1. §. 1.ſupra de his qui no.infa.& in l.cognitionum.in uer.exiſtimatio.infra de uar.& extraor.cog.& ita intelligit illum tex.in l.cogniturum.Roma.& in l.admonendi.nu.105. quòd cauſa famoſa ſit cauſa ſtatus.

Ex

Digitized by Google

124 †Ex quo nec in ea deferturiuramentum neceſſariũ in ſuplementum,eo maxime quia ſi non defertur iuſm in cã bonorum maioris partis vel totius patrimonij, multomagis non eſt deferendum in cã famę,q̃ magis prævalet q̃ oĩa bona mũ di.l.Iulianus.ſ.ſi quis omiſ.cau.teſt.l.alias. ſ. de iureiu. Iaſ.in d.l.admonendi nu.278.ſequens hanc opinionẽ dicit, ꝙ cã famæ,& cã vitæ æquiparant.l.iuſta.cum gl.ſ. de manumiſ.vind.gl.in §.ſuſpectus aũt ver.ob culpam inſti. de ſuſp. tuto.& hoc(ꝙ non deferatur iuſm neceſſarium in hac cã) ſequunt cõmu Doc.in d.l.admonendi.& Io.And.But.Imo. Card.& alij in c.fi.de iureiu.improbando opinionem Bar. in d.l.admonendi,quamuis Iaſ.ibi dicat verba illa non eſſe Bar.Ex his ita conſtat ex hoc litigio cauſæ famoſæ, cum ſit cauſa.ſtatus inimicitiam oriri.

125 †Cã omnium bonorum uel maioris partis inducit inimicitiam capitalem.Nam cã bonorum dr̃ cã vitæ.l. aduocati. C.de aduoc.diuer.iudi.& ibi Bal.& dicit Sal.in d.l. admonendi.col.pen.ver. q̃ro an ſit,ꝙ pecunia eſt alter ſanguis, vñ uidemus,ꝙ cã oĩum bonorũ,ſeu maioris partis ſunt æquiparata per tex.in c.frequens.de reſti.ſpo.in 6.& gl.in auc. de teſti.in §.ſi vero dicatur.in fi.in uer.qõnes.& gl.in auc. ſi teſtis.in fi.C.de teſti.coniungit hæc,de oĩbus bonis, vel parte maiori,vel de ſtatu.per tex.in §.item pp litem,inſti. de excu. tut.& gl.in c.cum partium.de reg.iu.in 6.cõiungit hæc cauſam criminalem,famoſam & arduã.& Iaco.de Are.Odoffr. Bar.Albe.Saly.Ful.& Rom.in d.l.admonendi dicunt.

126 †Quod cã magna æquiparatur cauſæ criminali per text. in l.propter litem.ſup.de excuſ. tut. & prædictos ſequuntur Io.Crot.Caccialup.Curt.& reliqui repe.in d.l. admonendi, & idem uoluit But.& Imo.in c.fi.de iureiu.

Sed aduerte,ꝙ Iaſ.in l.properandum in prin.in 3.no.C.de iudi.dicit,ꝙ ille tex.in eo, ꝙ determinat inſtantiã non eſſe eandem in cauſis criminalibus q̃ eſt in cauſis ciuilibus,vr̃ tñ eſſe contra hanc deciſionem,ꝙ iſtæ cauſæ magnæ æquiparãtur cauſis criminalib.& idem ſenſit Iaſo.in d.l.admonendi. nu.171.ob id,quia quælibet cã corporalis eſt maior quacũque pecuniaria per l.in ſeruorum.in fi. infra de pę. Vñ uult reſtringere illud in perſonis uilib.uel in illis caſib. in quibus pro crimine imponitur pęna pecuniaria.& in d.l.properãdum.infert,ꝙ iſtæ cauſæ non poſſunt dici capitales, & per ꝫñs,ꝙ non oriatur inimicitia capitalis,ſed quaſi capitalis ut conſuluit Io.de Anna.in conſi.59.uiſa inquiſitione, qui dicit,ꝙ ex litigio non oritur inimicitia capitalis cum imperator,& iuriſconſultus ponant de per ſe inimicitiam, q̃ oritur ex litigio,& inimicitiam capitalem ut inſti.de excu.tuto §. item pp inimicitias.ſubdens,ꝙ Doc.in d.c.cum oportet.dicunt,quòd ex prędictis oritur inimicitia quaſi capitalis.idẽ ſenſit Fely.in d.c.cum oportet.colu.4.num.8.vbi quaſi capitalem appellat.

Non puto eſſe recedendum ab opinione Bar. & aliorum dicentium ex prædictis cauſis oriri capitalem iuimicitiam. & pro prædictis conſidero tex.in §. item pp litem, & alios. §§.ſubſequen.vbi lex determinat, ꝙ ob cauſas magnas tutor habeat excuſationem,& inter alias, ſi eſt lis de oĩb. bonis,uel hæreditate.item ſi eſt inimicitia,nec ſufficit ſimplex inimicitia,ſed requiritur, ꝙ ſit capitalis ut in §. inimicitiæ. cum itaque lex uelit capitalem inimicitiã ad excuſandum tutorem,neceſſe eſt ẽt,ꝙ alia litigia,q̃ excuſationẽ inducũt ſint talia,ex quib.oriatur capitalis,non aũt ſimplex inimicitia,non.n.eſt præſumendum,ꝙ vna & eadem diſpoſitio diuerſo iure cenſeatur,& ex diuerſa cã ſit inducta. l. iam hoc iure.ſup.de uul.& pup.nec opus eſt dicere,ꝙ imperator poſuerit ſeparatim inimicitiam orientem ex litigio,& inimicitiam capitalem,quia immo oĩa ſunt poſita ſub eodẽ contextu,& ſub eadem determinatione,& ſub eodem tit.& ex eadem cauſa ſunt inducta,& ordinata,ut iam dictum eſt.

Pro prædicta opi.adduco tex.& ibi Bal.in l.athletę. §.dat remiſſionem.ſup.de excuſ.tut.ibi capitale certamen eis ad inuicem conſtitit.q̃ verba exponuntur per Bal.ſi de ſtatu,oĩbus bonis,uel maiori parte litigetur,& dicit Ant.de But.in c.accedens.el 2.in 5.no.ut li.non conteſt.

127 †Quod inimicitia capitalis non ſolum cõcluditur ex morte,uel ex ſanguine primo,ſed ẽt ex ſecundo bonorum,uel honoris,& Bar.in l.pe.in fi.ſup.de condi.ob tur.cau. dicit,ꝙ promittens tyrannõ ob metum ẽt tpe ſolutionis durat, nec debuit deſerere patriam & bona,quia ammiſſio oĩum bonorum æquiparatur morti.& Pet.Cy.Ray.Fulg.& Alex.in l. reum criminis.C.de procu.dñt, ꝙ quemadmodum accuſatus de crimine non poteſt eſſe procurator,ita & ille qui hẽt litẽ oĩum bonorum,quæ æquiparatur criminali, & Bal.in l. certa forma.in fi.C.de iur.fiſ.lib.10. ꝙ quaſi maior pęna eſt amiſſio oĩum bonorũ q̃ mors p tex.in l.fi.C.ad leg.iul.maieſt. Vñ licet offendere aggreſſorem ad defenſionẽ bonorũ ſicut ad defenſionẽ perſonæ gl.in l.ut uim.ſ.de iuſti. & iur. & ibi Iaſ.& Alcia.in c.1.de iudi.nu.17.& Bal.in l.3.§.1.ſup.de teſti.æquiparat inimicitiã capitalẽ cauſæ oĩum bonorum,& Alex.in l.poſt legatum.§.his uero.ſup de his quib.ut indig.

Nec obſtat,ꝙ dicatur,ſi nõ eſt cã capitalis primo, nec inimicitia capitalis oritur,quia iſtud eſt falſum, nam ex iniuria verbali oritur inimicitia capitalis & ex alia iniuria ſimili,ut dixi in præced.ſig.& tamen non eſt capitalis.

Nec ob.conſideratio.l.in ſeruorum.infra de pę. quia dato ꝙ pœna corporalis ſi maior qua cũq; pecuniaria, attamẽ pp hoc non ſequitur ꝙ ex cã bonorũ non poſſit oriri idem effectus,quo ad hominis intentionẽ, qui oritur ex cã hñte pęnã corporalẽ.Cum.n.inimicitia ſit rancor animi,eodem mõ oriẽ,ex eo,ꝙ qs vexaẽ grauiter,uel bonis,uel in corpore. Et in hoc hñt hæc duo æquiparationem, & in illis agẽs demõſtrat hñe malã opinionẽ aduerſus reũ, & eius ruinã pquirit,ſiue agat in bonis,ſiue in corpore, ex quo daẽ inimicitia grauis,q̃ capitalis eſt,& ſufficit,ꝙ quãtum ad hũc effectũ inimicitiæ, & eius ortus hæc duo ſint æqparata & ſimilia,dato ꝙ vnũ excedat aliud quo ad executionẽ, & maior ſit pęna,q̃ in corpus infligiẽ,q̃ pecuniaria,q̃ bonis applicaẽ.

128 †Sufficit enim ꝙ æquiparatio,& ſimilitudo ſit in ea re(de qua agitur)nec requiritur,ꝙ tota res ſit alteri ſimilis.c.cum dilecta.de confir.util.uel inutil.Cum ſimile non ſit idẽ not. Bar.& alii in l.qđ Nerua. ſup.depoſi.& l.nõ pñt.ſup.de legib. l.ad ſimilitudinẽ.C.de epi.& cler.no. Fely.in c.translato col. 5.nu.16.de conſti.Cum etiam maior ſit inimicitia, quæ oritur ex cã oĩum bonorum,q̃ illa,quæ oritur ex accuſatione capitali.ita Pau.de Caſt.in aut.ſi dicatur.C.de teſt.

Quòd aũt ex litigio oĩum bonorũ vel maioris partis cauſeẽ capitalis inimicitia ultra p̃dictos,tenuit gl. Io.And. Hoſ. Card.& Abb.in d.c.cũ oportet,adducit tex.in d.c.frequens de reſti.ſpol.lib.6.& idem Io.de Anna.ſibi ipſi contrarius in d.c.cum oportet.col.2.ver.qualis autem,& Anch.in d.c.frequens.de reſti.ſpo.per tex.in d.§.dat remiſſionem, & Hyp. in d.l.j.§.præterea.nu.58.ſup.de q.

Intellige prædicta non procedere in caſib.de quib.loquiẽ Bar.in d.l admonẽdi,qñ.l.tractatur de poſſeſſorio oĩum bonorum.Nam tunc non dr̃ magna,uel grauis cã, uel qñ tractatur de aliquo incidẽti,ꝙ non tolleret,nec diminueret ueritatẽ negocii,ut puta ꝙ aliquis non eſſet procurator meus, nec potuiſſet agere pro me,ut per Bar.exemplificatur, & p omnes ibi ſcrib.Nam in caſibus prædictis, cum de paruo p̃iudicio tractẽ,non eſt dicẽdum capitalẽ inimicitiã oriri.

Intellige ẽt, ut inimicitia capitalis interueniat qñ eſt lis inferens graue damnum in bonis rei conuẽti,ut puta, ꝙ aut fit ammiſſio lucri,uel ammiſſio bonorum. Nam quemadmodum infertur iuſtus metus ob mortem uel quaſi: ita etiam ex ammiſsione lucri,aut bonorum,ita no. Cy. in l.interpoſitas.C.de tranſac.& ibi Bal.& Saly.qui dicunt.

129 †Qđ qñ non timeẽ mors,uel quaſi, ſed graue damnum in reb.propriis,iuſtus,& ltĩmus metus infertur. Et Bald.in c.1. de iudi.col.4.uer.quid enim.dicit,ꝙ inimicitia capitalis oritur,ſi eſt contentio oĩum bonorum,uel maioris partis. Idẽ ſi eſt q̃ de meliori re,quam hñet in bonis,per tex.ſing.in l. ſumma cum rõne.ſup.de pecul.& idẽ ſi eſſet quæſtio amiſſionis magni lucri per ſingulare dictum Cy.ſup. allegatum.

130 †Infertur ex prædictis,ꝙ ſi cã erit leuis,& parua inter partes non p̃ſumiẽ inimicitia.Nam modicum damnum quilibet æquo animo ferre dẽt.c.terrulas.12.q.2.Cum lex paruã læſionẽ non ꝫſideret.l.ſcio.ſup.de in integ.reſti. & dolus ex parua re non p̃ſumiẽ.l. ſi oleum. ſup. de dol.Et pro parua re non præſumitur quis uelle peierare,cum detur in ea iuſm in ſupplementum,per no.in d.l.admonendi. ſup. de iureiur.

131 †Aduerte tñ ꝙ qñque ex contẽtione etiam de re leui maxima oriẽ inimicitia,ut dicit Dec.in d.c.j.de iudi.in 2.lectu. col.j.uer.& ex ſupradicto no.allegat Abb.in d.c.j.& in c.nõ accedens.ut li.non conteſt.& in c.cum oportet.de accuſ.

132 †Parua.n res qñq; dr̃,q̃ ad ſumptus iudiciales nõ ſufficit. c.anteriorũ.§.illud.2.q.6.no.in c.de appellationib.de appel. Qñq; minor.10.libris auri in auc.de mãd.prin.§.ſi tibi,& de appel.§.illud.Qñque uſque ad quadraginta aureos,ut in l.1. C.de defen.ci.qñque ad trecentos aureos,ut in auc. de defen.ci.in §.& iudicare.Sed in caſu(de quo agitur) parua res dr̃ ſecundum qualitatem perſonarum. Nam cã ducentorũ aureorum pænes magnum uirum eſt parua,ut eſt glo.& ibi Bar.& alii in l.ſed ſi ſuſceperit.ſupra.de iudi.loquens de illa Comitiſſa matilda,q̃ donauit triginta milliaria terreni,& dixit aliquantulũ terreni.Eꝫ autem cã ſuis ſeu porci diceẽt magna reſpectu pauperis,ut eſt gl.in l.illicitas.§.ne tenuis.ſ de offi.proconſ.Et ſic pſonæ faciunt paruã & magnã cãm. Et arbitrariũ eſt iudicis iudicare ob pſonas,q̃ parua,q̃ magna, & grauis cã dicaẽ,no.Bar.& alii oẽs in d.l.admonendi,& ibi Iaſ.nu.272.no.Inn.Card.Abb.& alii in c.fi.in §.is autem.de offi.deleg.& de iſtis paruis & minimis late proſequitur Anto.Corſ.in trac.de mini.quarum aliqua tranſcripſit Hypo.in l.furem.ſup.de fica.in l.ſi ut allegas.C.de fica.

Digitized by Google

133 †Quæro præmiſſis inhærendo, an lite finita inimicitia durare præſumatur, Doc. in c. 1. de iudi. in j. not. loquendo de teſtibus & indicio fuerunt varii, & ex diuerſis rationib. moti. Aduerſantur inſimul. Ant. de But. Abb. videntur ſenſiſſe, ꝙ inimicitia non duret, Dec. Rip. Alciat. ibi ſequuntur hæc dicta, quamuis per diſtinctionem ſe reſtringant, prædicti ad hoc tenendum mouentur.

Primo ex dicto Io. And. in addi. ad Spec. in rubr. de teſti. verſicu. ſciendum, & verſicu. ſexto, vbi illi, qui habuerunt contentionem, vel cauſam cum epiſcopo, non repelluntur a teſtificatione.

Secundo adducitur tex. in §. ſi vero quis dicat. in auc. de teſti. ibi donec de crimine iudicetur.

Tertio facit tex. in §. item propter litem. inſti. de excuſa. tut. ponderando verbum, ſit, ꝙ excuſetur quis a tutela, ſi ſit lis, de omnibus bonis, vel de hæreditate, adeo ꝙ requiritur actualis exiſtentia litis, & ſi fuerit finita aliud ſit.

Quarto pro hoc eſt tex. in ca. omnipotens. de accu. iunc. gl. & tex. in l. reus delatus. infra de mu. & hon. vbi ceſſante infamia ceſſat effectus ipſius.

Quinto adducitur tex. in c. item cum quis. de reſti. ſpoli. vbi non agitur ante reſtitutionem ſpolij criminaliter, cum præſumantur inimici, facta vero reſtitutione, ut innuit tex. agi poterit, & ſic non perdurat inimicitia.

Sexto facit tex. in c. poſtremo, & ibi Abb. in 2. no. in fi. de appella. ibi in eodem negotiõ aduocati officio functus. ex quo apparet, ꝙ ille qui fuit aduocatus in una cauſa, ſi datus fuit iudex in alia cauſa, non poteſt recuſari. & tamen aduocatus dicitur aduerſarius, ut no. in d. c. j. de iudi. & dicam infra ſub ſig. ter. & ſic functo officio per eum non dicitur durare inimicitia.

Septimo adducitur tex. in c. ad hoc. el 1. & ca. propoſuit de app. vbi iudex in vna cauſa, a qua fuit appellatum, poteſt appellatione pendente recuſari in alia cauſa, ergo finita cauſa non poterit recuſari. Et ſic aliquis ranchor non uidetur perdurare.

Aliam opi. ꝙ finita lite adhuc duret inimicitia tenuerunt Are. Barb. & Boſc. Codeg. Adducunt

Primo cum ut ſuperius dictum eſt, inimicitia inducatur ex lite, ut in caſibus præcedentibus.

134 †Tunc, ſi ſemel inimicus fuit, præſumitur durare inimicitia, niſi probetur reconciliatio, ut per Innocen. in cap. cum oportet. de accuſa. & Bal. in auc. ſi dicatur. C. de teſtib. & eſt tex. in l. in ipſius, & ibi Bal. C. fami. erciſc. ergo repelli debet nunc ſicut tunc.

135 †Cum etiam inimicus reconciliatus repellitur ut ſuſpectus, ut per Spec. in tit. de leg. in §. ſupereſt. ver. item ꝙ quondam. & hoc quando reconciliatio eſt de recenti, ut dicam infra in uerb. reconciliatio, ita hic, dato ꝙ finita ſit lis, tamen adhuc durat cauſa inimicitiæ.

Secundo adducitur Bar. in l. 1. §. idem numinio. ſupra de quæſt. Vbi domeſticus tempore cõtractus ſi deſiit eſſet domeſticus tempore atteſtationis faciendę. & duret cauſa reuerentię. i. ranchor & odium, non poteſt eſſe teſtis.

Tertio mouentur, uoluntas ſemel poſita durare præſumitur. l. ſancimus. C. dẽ teſtament. capitulo maiores, de Baptiſ. ex quo inimicitia ſemęl in eſſe deducta præſumitur perpetuo durare.

Quarto adducitur, quæ ex ſolo curſu temporis non mutantur ſemel in eſſe poſita, ſemper in ipſo eſſe præſumuntur, niſi contrarium probetur, uoluit Abba. in cap. propoſuit. de cler. excommun. mini. per glo. ibi in verb. abſolutione, quæ vult, quòd ſemel excommunicatus, niſi contrarium probetur ſemper præſumitur excommunicatus: quæ concluſio ex pluribus confirmatur poſita per Felyn. in cap. ſcribebam in glo. 2. in princip. de præſumpti. & per Bald. in l. ex perſona. C. de probatio.

136 †Quinto facit ceſſante cauſa non ceſſat effectus iam perfectus & cõſummatus Bar. in l. cum lite mortua. ſupra iudi. ſolu. & in l. fiſcus la 2. infra de iur. fi. Bal. in l. cum antea. in fi. C. de arb. Abb. in c. illud. de præſcri. Fely. in c. cauſamque el 1. col. pe. uer. fallit primo de teæi.

Sexto allegatio inimicitiæ facta per alteram ex partibus oſtendit eam ſubeſſe, dato ꝙ lis ſit extincta, cum in hoc ſtandum ſit aſſertioni partis, eo quia pendet ab animo.

137 †Nam amicitia & inimicitia dicuntur paſſiones mentales, quæ animo retinentur, & continuantut, ut per Bal. in d. l. ex perſona. C. de proba. Et per Fely. in d. c. ſcribendum, prout in ſimili dicit Bartol. in l. ſiue poſſidetis. C. de probatio. quòd ſtandum eſt aſſertioni dicentis poſſidere, cum hæc animo retineatur.

Septimo adducitur text. in capit. cum P. manconella. de accuſatio.

Octauo facit tex. in capitu. accuſatores el 1. 3. quæſt. 5. vbi etiam poſt reconciliationem quis. repellitur ut ſuſpectus, & dicam infra.

Aduerte circa prædictam concluſionem, ꝙ quamuis allegentur prædicti, ꝙ teneant alteram ex prædictis partibus, attamen non ſimpliciter ſequuntur dictas opiniones. Nam Aret. in d. c. j. de iudi. dicit moderando eius opinionem, ꝙ non repellitur in totum, qui habuit litem reſpectu inimicitiæ. Sed non adhibetur plena fides. Rip. in d. c. P. tenet eandem modificationem, Dec. in d. c. 1. concludit arbitrarium iudicis eſſe in admittendo vel non admittendo, conſiderato, ꝙ orta eſſet aliqua magna inimicitia, tunc præſumitur durare. aut ſolum allegatur lis præterita, ex qua erat præſumptio inimicitiæ lite pendente, finita lite, ſuſpitio illa purgatur, Alciat. in d. c j. intelligit, ut non duret inimicitia, niſi index cognouerit, etiam poſt litem ſub eſſe inimicitiam. Et ſic omnes prædicti uidentur inclinare, ꝙ ſit quodammodo arbitrariũ ipſius iudicis, Alex. in l. 3. in addi. ad Bart. in uerb. inimicitias in fi ſupra de teſti. non ſe firmat in hoc articulo. Sed uidetur ſentire, quod aliqualis inimicitia duret, quia diminuitur de dicto teſtis & eius fide.

Ego indiſtincte verum puto, ꝙ ſi orta ſit inimicitia capitalis, aut grauis (vt ſupradictum eſt) ꝙ finita lite adhuc præſumptio ſit eam durare. Nam cum amicitia, & inimicitia ſint animi paſſiones, & in intentione conſiſtant, & inimicitia ſit ira viciſcẽdi tempus obſeruans, ut ait Cic. in lib. quarto quæſt. Tuſcul. quomodo poſſumus dicere, quòd per receſſum litis hæc recedant, cum ſint radicata in corde, quæ non ita de facili amouentur. Si enim inimicitia deſiderat ultionem, & obſeruat tempus ad ſe uindicandum, non poteſt ex hoc dari, quòd ceſſet ob ceſſationem litis, immo ꝙ obſeruetur tempus ad ſe uindicandum. ex quo finis litis nõ debet eſſe illius potentiæ, ut dicatur extincta inimicitia. Sed requiritur reconciliatio, quæ etiam non ſit de præſenti, ut uoluit Bar. in d. §. ſi uero quis. id auc. de teſti. & ita intelligit glo. in l. 3. in princip. in uerb. inimicus ſupra de teſti. Pro hac opinio. credo eſſe tex. clarum in §. inimicitiæ. inſti. de excu. tut. ubi inimicitia perſeuerat & perdurat, niſi interueniat reconciliatio. ibi, nec recõciliatio interuenit, & tex. in §. ſeq. dum uult paſſum quæſtionem ſtatus a pupilli patre excuſari, ita ꝙ ex ea lite ſtatus inimicitia ſubeſſe dicitur, dato ꝙ lis ſit finita. & iſtã ſententiam indiſtincte tenet Præpo. Alex. in c. accuſatores. 3. quæſt. 5. in 1. no.

Tertium ſignum inimicitię oritur ex hominum opinione, & ex diuerſis cauſis inferius annotatis & primo.

138 †Aduocatus, uel procurator ſi patrocinium præſtiterint contra accuſatum. An contrahatur inimicitia cum eo? dicas, ꝙ contrahitur, ut eſt tex. iunc. glo. in l. j. §. ſed & conſtitutio. ſupra de calum. ubi iudici & aduerſario prohibitum eſt pecuniam dari. Et gl. ibi in verb. aduerſario. exponit procuratori, & aduocato, & ex ea demonſtratur procuratorem & aduocatum partis, mihi contrarię, aduerſarium dici. Ita etiam per illum text. Alber. appellat hos aduerſarios in ſuo dictionario in verb. aduerſarius, & ita per illum tex. dicit procuratorem & aduocatum inimicum. Luc. de Pen. in l. 1. colũ. 2. ver. item aduocatus. C. de his qui defer. lib. 10. Anch. in ca. cum P. de accu. in 3. no. dicit ſub uerbo forte, ꝙ aduocatus, procurator, & fideiuſſor accuſatoris præſumitur inimicus accuſati per text. in l. poſt legatum. §. his uero. ſupra de his quib. vt indig. Io. de Anna. ibi in uerſi. quid autem ſi aliquis relato dicto Ancha. tenet, ꝙ ſit idimicitia, conſiderando, ꝙ tex. in d. §. his uero, loquitur in teſte, & fideiuſſore, & ſubdit, deneganda eſt actio accuſatori, qui adfuerit. & Dyn. intelligit tanquam procurator, & Barto. ibi intelligit tanquam aduocatus. Inducendo ad q. de bannito, & conſulendo, quòd non ſit aduocatus banniti ullus Doctor, Dec. in c. 1. de iudi. in 2. nota. dicit.

139 †Quod procurator, & aduocatus dicuntur aduerſarij ſecundum Nico. de Mathar. alleg. But. ibi in 2. no. & in c. teſtimonium in 2. no. de teſti. qui nihil dicit de hoc, allegat etiã tex. iam per prædictos ponderatum in d. l. 1. §. qui autem, Io. Franc. Rip. in d. c. j. in 2. no. in 3. ampliat. dicit procuratorem & aduocatum dici aduerſarios per tex. in d. §. qui autem, & per tex. in c. 2. de confeſ. lib. 6. & ex hoc eſſe, quòd procurator & aduocatus non ſunt idonei teſtes in cauſa, in qua patrocinantur, per glo. in c. Romana. de teſtib. lib. 6. & per Bar. in l. deferre. infra de iur. fiſ. & per Fely. & alios in c. a nobis. de teſti. cogen. & in d. c. 1. ſenſit hoc, ꝙ dicatur aduocatus aduerſarius in 7. col. & ex his prædicti in eam partem inclinare uidentur, quòd detur in iſtis inimicitia.

Sed iſta dicta non uidentur ſine dubio procedere. Nam tex. in l. qui cum natu maior. §. pen. ſupra de bon. liber. dicit, ꝙ ſi filius patroni aduocationem accuſatori liberti præſtitit, non repellitur a contra tabulas bonorum poſſeſſione, ſubdens rationem.

140 †Quia aduocatus non accuſat, & Bar. per illum text. in l. 3. §. fi. ſupra de adimen. leg. dicit, ꝙ inimicitia capitalis eſt ſi qc

cidit

Digitized by Google

cidit meum conſanguineum. Idem ſi accuſauit vel minatus eſt interficere. Secus tamen videretur. ſi auxilium præſti terit ꝙ eũ in cauſa capitali per tex. in d. §. pe. & ſic ſenſit inimicitiam in prædicto caſu non dari. Aret. in c. 1. de iudi. col. 1. in fi. dicit, forte poſſet dici, ꝙ aduocatus, & procurator poſſet dici inimicus, ſi fuiſſet in cauſa capitali contra me, vel actione famoſa, per ea quæ habẽtur in l. pen. in princip. ſupra de inoffic. teſtamen. & quæ ponit Barto. in l. poſt legatum. §. ſunt qui putant. ſupra de his quib. ut indign. hoc tamen non affirmat. & ſic non audet dicere inimicitiam oriri. Hoc idem videtur ſenſiſſe Cur. in tracta. feud. in 3. parte in 33. quæſtione.

141 Credo in caſu præmiſſo contrahi inimicitiam.

Cum ex cohabitatione, & familiaritate, quam quis habet cum inimico meo, oritur mecum inimicitia, ut eſt tex. & ibi Bar. in l. ſciendum. §. ſi accuſatio. infra de legation. & Iaſon in l. apertiſſimi. col. 2. C. de iudi. & dicam infra in verbo conuerſatio cum inimico.

Eodem modo & tanto magis detur inimicitia in eo, qui auxilium præſtat inimico meo contra me, & ad meam iniuriam, qui. n. aduocat contra accuſatum neceſſe eſt, ꝙ exprimat cauſam accuſationis, & delicta declaret, & inſtet cõtra eum, ut puniatur, & aperte, & palam maledicat, infauſtaſque uoces aduerſus eum iactet. Ex quib. inimicitia cauſatur, ut eſt tex. in l. ſi inimicitiæ. verſi. ſed ſi palam. ſupra de his quib. ut indig. facit per hoc, ꝙ dicit Abb. per illum tex. in d. c. cum P. col. 2. dum uult, quòd clericus non poſſit aduocare, ne uideatur alteri nocere.

Non ob. tex. in d. l. qui cum natu maior. in §. pe. quia filius patroni ad hoc ut excludatur a bonorũ poſſeſſione, debet de cauſa capitali accuſaſſe, alias ſi capitalis non fuerit accuſatio. Sed minor, non excluditur, ut eſt tex. in d. l. qui cum natu maior. §. ſi tamen.

142 †Et ſic quælibet accuſatio & iniuria ipſum non excludit. Sed debet eſſe capitalis, & iſtud eſt, ꝙ dicit Bar. in l. poſt legatum. §. ſunt qui putant. ſ. de his. qb. ut indig. poſt gl. ibi ꝙ nõ ita de facili perditur portio debita patrono, ſicut legatum, ꝙ eſt mere lucrum, & ſic dato ꝙ ex aduocatione fiat iniuria liberto, & oriatur inimicitia, non tamen capitalis. Vnde Bar. dictum in d. l. 3. §. fin. ſupra de adimen. leg. debet intelligi, quòd ex auxilio præſtito non oriatur inimicitia capitalis, de qua locutus fuerat in præcedentibus caſibus: non tamen negat, ꝙ alia inimicitia eſſe non poſſit, dum dicit. Secus tamen uideretur &c. & ſic aliter quàm dixerat in tribus caſibus præcedentibus, in quibus locutus fuerat de inimicitia capitali. eo maxime, quia quando aduocat, infauſtas uoces exprimit ex neceſſitate ſui officii, non tanquam inimicus, & ideo excuſatur. Secus eſt in eo qui ad iniuriã uerba diffamatoria profert, ut in d. l. ſi inimicitię, neceſſitas autem excuſat. ex quo dico grauem inimicitiam oriri cum aduocato non autem capitalem.

143 Præmiſſa intellige ſine difficultate procedere, vt ſi poſt aduocationem, uel procurationem contra aliquem ſequatur mors aduocati, vel procuratoris ex uulneribus accuſati, ut detur indicium penſamenti contra illum procedens ex inimicitia. & etiam ſi fuerit alia cauſa, ex qua oriatur capitalis, uel grauiſſimã inimicitia cum principali agente, ut in caſibus præcedentibus.

144 †Iudex an dicatur inimicitiam contrahere cum ipſis partibus, inter quas iudicat. Conſidero in hoc duo tempora, quamuis aliter conſiderent Moder. in ca. 1. de iudic. uidelicet quòd aut pendet iudicium, aut eſt iudicatum, in primo caſu, aut eſt cauſa ciuilis, aut criminalis. Si ciuilis, tunc uulli dubium eſt quòd non contrahitur aliqua inimicitia.

145 Cum iudex debeat ipſas partes audire, & †iuſtitiam utrique adminiſtrare in auc. de iudi. per tot. & in l. nemo. C. de ſen. & fauorem vtrique præſtare ſecundum ſua tempora, ut no. in l. fauorabiliores. infra de reg. iu. & in cap. cum ſunt de reg. iur. lib. 6. & ſi iudex eſſet ſuſpectus partibus ex inimicitia ante contracta, uel ex alia cauſa, tunc datur adiũctus de iure ciuili, ſecnndum ꝙ no. in l. apertiſſimi. & ibi Iaſ. late in 2. colum. & in auct. ſi uero contingerit. C. de iudic. & de iure canonico recuſatur iudex ut in capitulo, cum ſpeciali de appella.

Si vero cauſa eſt criminalis. Tunc aut ſuper accuſatione proceditur, & idem eſt dicendum quòd in cauſa ciuili. Cũ ſit perſona accuſatoris, qui cauſam agit. aut proceditur per uiam inquiſitionis per ipſum iudicem, & eſt mera inquiſitio non intentata ad requiſitionem alicuius, ut dicit glo. & ibi Ioan. And. Car. Abb. Fely. in c. qualiter & quando el. 2. in princ. de accuſa. Et tunc dico quòd contrahitur inimicitia, prout uult Dec. in d. cap. 1. de iudic. in 2. nota. in ſecunda lectura motus.

146 †Quia iudex, qui cõtra me procedit inquirendo, dicitur aduerſarius meus, quia ſubrogatur in locum accuſatoris, & omnes exceptiones, quæ opponi poſſunt contra accuſatorem, tali caſu opponi poſſunt contra iudicem, ut no. Barto. in l. 2. §. ſi publico. ſupra de adulte. columna 4. verſicu. quæritur utrum. Et ut per Alexand. in conſilio 54. uiſo themate uolumine primo.

147 † Item quia ille qui in litem ſubrogatur dicitur aduerſarius meus ut no. Gem. per illum tex. in c. ſi hi. ut lit. penden. lib. 6. item per glo. in l. ſi appellante. C. de appella. in uerb. ad uerſarium, quæ exponit, iudicem. Et reſpondet ad tex. in c. cum ſpeciali. de appell. quòd quamuis ponantur ibi tanquã diuerſa aduerſarius & iudex, non tamen ſequitur, quòd iudex aduerſarius non dicatur. Nam ſæpe genus & ſpecies ponuntur tanquam diuerſa ut in rub. C. de ſeruit. & aqua. & in Euangelio dicitę diſcipulis & Petro, quamuis Rip. in d. c. 1. nitatur impugnare dictum Dec. præſupponens, quòd fama ſit loco accuſatoris, quem Codeg. ibi defendit attendẽdo verba Bar. in §. ſi publico, ꝙ iudex ſuccedat loco accuſatoris. & ſi fama eſt loco accuſatoris, iudex partes ipſius famæ aſſumit, & aſſumendo ſubintrat, ut ibi per eum. Confirmat prædicta, nam procurator & aduocatus dicuntur aduerſarij, licet nomine alieno interueniant, ut in l. 1. ſupra de calum. Et ſunt inimici, ut dixi ſupra proxime.

Et prædicta intellige, qñ iudex formata inquiſitione citari fecit partem, uel ad ſe defendendum, uel ſe carceribus preſentandum, & ſententiam non tulit.

In ſecundo caſu quando ſententia eſt lata. Tunc ſi ſententia eſt in cauſa ciuili, & pars (contra quam lata eſt) non appellauit. Sed ipſi ſententiæ acquieuit, quia uidetur agnouiſſe bonam fidem non appellando, puto aliquam inimicitiam non oriri. Eo tamen caſu quando ille habebat poteſtatem appellandi. Secus ſi non poterat appellare quia tunc inuictus ſententiæ acquieuit, & inimicitia contrahitur, vt dicã infra in caſu ſeq.

148 †Aut appellauit, & tunc inimicitiam contrahi.

Cum per adpellationem ille (qui appellat) grauatur, & iudici fit iniuria. Cum eius imperitia arguatur & iniquitas, q̃uis de iniuria agi non poſſit. gl. in l. fin. C. quan. prouoc. non eſt neceſ. in verbo. iniuriam. Et ex hac cauſa poteſt iudex allegari ſuſpectus, Imo. & Dec. in c. ad hæc. el 1. de appel. Et dixi in trac. meo de compromi. int. coniunc. in q. 8. prin. colu. pe. nu. 35. & inimicitiam ex hoc dari determinat Alber. in auc. ſi teſtis. C. de teſti.

Intelligo tamen prædicta, quando cauſa agitur, quæ ſit de toto patrimonio, uel de maiori parte, uel quòd ſit cauſa magna ſpectans ad honorem. Secus ſi eſſet parua, ut iam dixi.

Si uero ſententia eſt criminalis. Si quidem eſt pecuniaria, tunc diſtinguo (ut dixi) ſup. de cauſa ciuili inter magnam, & paruam.

149 †Si autem eſt corporalis. Tunc dico, ꝙ ſi eſt ſententia capitalis, nulli dubium, quòd contrahitur capitalis inimicitia. & pro hoc facit illud quod dicit Andr. de Iſer. in c. 1. colum na penul. de rapt. uirg. in conſtitu. reg. quòd ſi quis fuerit tortus non præcedentibus legitimis indicijs, & confeſſus, & lata ſententia mortis contra ipſum appellauerit, non eſt negãda appellatio, & iudex ad quem uidebit, an legitime ſit appellatum. Cum iudex a quo per ſentẽtiam præſumitur ſuus odioſus. Idem uoluit Matth. de Afflic. ini colum. 7. uerſi. 10. quæro, ſubdens, quòd ex tali ſententia efficitur iudex odioſus, & inimicus. Sed ſi fuerit ſententia corporis afflictiua, & non capitalis, idem dico, cum ſi ex ſententia omnium bonorum, ſeu maioris partis contrahitur inimicitia, tanto magis ex pęna afflictiua corporis, quæ maior eſt quacunq; pecuniaria. l. in ſeruorum. infra de pę. & dixi ſupra in hoc ſigno in uerb. cauſa magna.

150 † Sed quid ſi lata ſententia capitali ille condemnatus habeat debitum ſupplicium, an inimicitia oriatur inter iudicem & propinquos occiſi? Ancha. in cap. cum P. in 2. not. de accuſ. determinat, inimicitiam oriri, quia in ea contrahenda non conſideratur, quod uerum & iuſtum eſt, ut patet in teſte, qui ſi uerum dicat, præſumitur inimicus. Sed conſideratur, quòd poteſt animum ad iracundiam prouocare, licet poſſit illud fieri impune, & etiam cum premio, ut accuſare, teſtificari, & aduocare, & eſt caſus no. & ibi Bar. in l. j. ſup. de his quib. ut indig. & facit tex. in d. c. cum P. ubi animus offendendi ſine effectu inducit inimicitiam.

151 †Nam atteſtatio ſuper accuſatione nulla, & accuſatio nulla inducit inimicitiam. Io. de Anna. in d. c. cum P. ſequitur hanc opi. adducens tex. in l. poſt legatum. §. quidem & præſiden. ſup. eo. de his quib. ut indig. Sed dicit, ꝙ eſt aduertendũ quia ſententia primi iudicis qui dicitur indignus fuit reprobata per iudicem appellationis. Sed ſi fuiſſet confirmata, reliquit cogitandum.

Tu dic idem eſſe quo ad inimicitiam quia principium attenditur ex cauſa, quæ præſumitur durare, ut ſupra dixi.

Teſtis,

Digitized by Google

152 † Teſtis, ſi contra aliquem depoſuerit in cauſa criminali, & præcipue capitali, an præſumatur inimicus. Sed quia varie ſenſerunt Doc. in hoc articulo. Ideo faciam duo capita.

Primo caſu quando ſemel depoſuit. Aut ſponte depoſuit, aut coactus a iudice: ſi ſponte præſumitur inimicus. Ita determinant Hoſti. Io. And. But. Abb. Io. de Anna. & Fely. in c. meminimus de accuſ. & Card. Abb. Io. de Anna. & Felyn. in c. cum P. de accuſ. & hoc modo intelligi debet, quod dicit Bar. in l. poſt legatum. §. his vero. ſupra de his quib. ut indig. in quantum uult inimicitiam contrahi ex depoſitione facta in cauſa capitali, & illud, quod dicit Alber. in auc. ſi teſtis. col. 2. uer. item qui teſtificatus. C. de teſti. & Luc. de Pe. in l. j. col. 2. C. de his qui ſe defer. lib. 10.

153 † Sponte autem & voluntarie teſtis dicitur deponere, quãdo examinatur, & non fuit productus a parte, nec citatus a iudice. Item ſi fuit productus a parte & non citatus. Item ſi fuit citatus a iudice, ſed poterat recuſare ex aliqua cauſa, ne cogeretur ad teſtificandum. Nam in prædictis omnibus caſibus dicitur ſpõtanea atteſtatio. ita declarat Bar. in d. l. poſt legatum. §. his vero. ſup. de his quib. ut indig. & Io. de Imo. in c. j. de iudi. & aliqua ponit Io. de Anna. in d. cap. meminimus de accuſa. & de ſpontanea depoſitione dicam. infra in uerb. teſtis qui cogi non poteſt.

Et hoc modo intelligendo de ſpontanea atteſtatione tollitur dictum Anch. in d. c. meminimus. qui dicit, nimium reſtringi deciſionem ibi poſitam, & redduci ad caſum reprobatum, & non contingentem, quando quis ultro ad teſtimonium ſe obtulerit, quod nunquam accidit, nec valeret arg. l. quæ omnia. ſupra de procu. Nam ut uides in pluribus caſibus uerificatur hæc ſpontanea atteſtatio. & ita impugnant Anch. Io. de Anna. & Fely. ibi.

Intellige prædicta ut procedant etiam quando teſtis fuit ſolus productus ad teſtificandum, & ad locum acceſſit, vbi examinarentur ſuper crimine, & non depoſuit, quia præſumitur ex illo ſolo actu inimicitia. ita Card. in d. c. cum P. de accuſ. ſi ſponte uenit, ut iam dictum eſt.

154 † Aut depoſuit coactus. Tunc dico, quòd non præſumitur inimicus prout concludunt omnes ſupradicti Doct. tã in c. meminimus. quàm in c. cum P. de accuſ. Et eſt ratio originaliter poſita per Hoſt. in d. c. meminimus, quia bonum obedientiæ ab omni ſuſpitione excuſat ipſum teſtem. ca. qd culpatur. 23. q. 1. & c. ad aures. §. 1. de temp. ordi. & ex iſta ratione omnes poſtea ſecuti ſunt hanc ſententiam. Et quando teſtis in cauſa criminali poſſit compelli ponunt Doc. in c. dilectorum. de teſti. cog.

155 † Intellige, vt ille qui coactus depoſuit non præſumitur inimicus ex parte ſua. Sed ille contra quem depoſuit, ſi grauatur per tale dictum, inimicitiam contrahat cũ teſte, adeo quod ille contra quem teſtis depoſuit non poſſit eſſe teſtis contra eũ, nec ipſum accuſare ex præſumpta inimicitia, not. Abb. in d. ca. cum P. de accuſa. & præpo. in cap. 2. §. in criminali. 4. quæſt. 1.

Aduerte ad unum, quod dicit Bar. in d. l. poſt legatum. §. his vero. ſupra de his quib. ut indig. quod licet quis cogatur dicere teſtimonium non tamen cogitur ſic dicere. & ex eius dicto, ſi grauauerit defunctum, efficitur indignus, & ſic Bar. uidetur innuere, quod quis deponendo poteſt contra veritatem deponere, ne efficiatur indignus, & ne incidat in inimicitiam. quod idem dicit Io. de Anna. in d. c. cum P. referendo Bar. Sed hoc dictum videtur periculoſum, ut quis pro euitanda inimicitia deponat falſum, & ſit periurus, qd ius abhoret, ut tot. tit. ſupra & C. de falſ.

156 † Secundo caſu quia bis depoſuit contra aliquem, ex ſecunda atteſtatione facta in cauſa criminali præſumitur inimicus, eſt tex. in c. 2. §. in criminali. 4. q. 3. Vbi Gratianus interpretando tex. in l. produci. ſupra de teſti. dicit, q̃ in cã criminali produci teſtis non poteſt, quia antea in eum reum teſtimonium dixerit, quamuis Barto. Bald. Sal. & Flor. varios intellectus ad illum tex. in d. l. produci. & ſolus Fulg. ibi poſt alios intellectus referat hunc canoniſtarum. Hoc idem uoluit gl. in c. fraternitatis. in verb. receptos. de teſti. quæ dicit, quòd qui ſemel tulit teſtimonium contra aliquem, præſumitur inimicus eius, ſi iterum velit contra ipſum teſtificari. & gl. in d. §. in criminali. ſecundum primum intellectũ ſequitur hanc opinionem, & intellectum glo. ſimpliciter ſequitur etiam Gemin. ibi, Innocen. in d. cap. cum P. de accu. in fi. dicit, quòd qui dixit ſemel teſtimonium contra aliquẽ, ulterius contra eum teſtificari non poteſt, allegat tex. in d. §. in criminali.

Contrarium tenuit Abb. in d. cap. fraternitatis. dicens, ſi teſtis ſponte ſe non obtulit, non poteſt præſumi in eo inimicitiæ cauſa, argumen. l. quæ omnia. ſupra de procu. & c. cum non deceat. de elect. lib. 6.

157 † Nam & iudex pluries iudicando non præſumitur inimicus, ita ut repelli poſſit tanquam ſuſpectus, niſi aliter probe tur grauamen, iuxta no. in c. ad hoc, & ca. propoſuit. de appella. Fortius nec teſtis, qui deponit ſuper facto. c. inter dilectos, & q̃ ibi no. de fi. inſtru. vnde intelligit. d. §. in criminali, in eum qui malum teſtimonium dixit, ut ſecundum aliam interpretationem intelligit glo. ibi. & eodem modo intelligit Specul. in titu. de teſtib. §. 1. columna 24. verſiculo item quòd in alia cauſa, & Præpoſi. idem voluit in dicto §. in criminali.

In caſu præſenti puto plures caſus dari poſſe, qui ad alterã iſtarum opinionum adaptari poſſunt, in primis; Aut proceditur ex inquiſitione, aut per accuſationẽ. Primo caſu, aut inquiſitio fit ex mero iudicis officio. aut ad inſtantiam partis, ut declaret glo. & ibi But. & Abb. in 3. col. in ca. qualiter & quando. el 2. de accuſ. Quando igitur fit inquiſitio ex mero iudicis officio,

158 † Tunc dico q̃ etiam ſi teſtis fuerit bis examinatus, dummodo fuerit citatus prout de iure requiritur, non poteſt dici inimicus. Cum nec timor ſubornationis oriatur in eo caſu, ut dicit But. Card. & Abb. in d. c. qualiter & quando. in 5. differ. Aut inquiſitio fit ad inſtantiam partis, & tunc idem dico, q̃ & in caſu accuſationis, de quo infra. ideo ſecundo caſu quando proceditur ſupra accuſatione. Et tũc ſi primo fuit examinatus ex mero officio inquirentis, & ſecũdo loco ſuper accuſatione, & addit aliquid quod grauat accuſatum in eius depoſitione. Et tunc præſumerem inimicum, ſiue ſit coactus ſiue non, quia facile eſt impetrare præceptum pœnale a iudice, & facilius eſt, teſtem & accuſatorem eſſe in concordia ad intimandum præceptum pœnalẽ. Sed quia ipſe teſtis ſuper inquiſitione examinatus, & ſuper toto caſu nil deponit ſuper ea re, de qua atteſtatur, in accuſatione ſi deponit, præſumendum eſt, q̃ ex inimicitia dixerit, & ad iniuriandum reum, & hoc maxime quando poſt inquiſitionem reus præſentat ſe ad carceres, & inſtituta querella p offenſum denuo poſt præſentationem factam teſtis examinatur. Et iſtud euenit mihi ſaltem per duas uices. Et talium teſtium dicta uti per inimicos prolata reiiciuntur. Aut iſte teſtis nil addit ultra contenta in prima atteſtatione, & tunc non præſumam inimicum. Et iſtud eſt, quando eſt eadem cauſa & iudicium.

Si uero non eſt eadem imputatio in inquiſitione, quæ eſt in accuſatione, ſed diuerſa, & tamen eſt eadẽ perſona: Tunc dico, quòd ſi ſuper utraque fuit citatus (ut conuenit) nõ eſt præſumendus inimicus.

Si vero examinatur ſuper accuſatione primo. & deinde ſuper eadem accuſatione dato quòd uideatur coactus, præſumerem inimicum, cum (vt dixi) facile ſit facere iſtas coactiones, & accuſator videtur habere paratum hunc teſtem ad omnia probanda, & quòd ipſe teſtis uelit ei inſeruire ſuper omnibus neceſſariis ad querelam, tantomagis præſumerem.

Si vero querelæ ſunt diuerſę, & teſtis examinatur primo ſuper una, deinde ſuper alia, & iſte teſtis fuit citatus vel coactus, & apparet ex proceſſu, q̃ veritas aliter haberi nõ poſſet, quia alius non erat ibi præſens, & cum difficultate alii poſſint id ſcire, ſuper quo deponit, uel quòd ſit teſtis inſtrumentarius. Tunc non præſumerem inimicum reſpectu probationum.

159 † Quæ non debent anguſtari. l. quoniam. in fin. cum alijs. C. de hæret. Et ita intelligo, & reſtringo dictum Abb. in d. c. fraternitatis. cum alijs.

Si uero teſtis examinatur ſuper ſecunda accuſatione, & eſt caſus, qui poſſet ſciri ab aliis q̃ ab ipſo teſte primo cõtra reum examinato ſuper alia querela. Tunc ſiue teſtis cogatur, ſiue non, præſumerem inimicum. Et ſic intelligo dicta præcedentium Doctor.

Reſtringe tamen prædicta, ut non procedant, quando ex proceſſu apparet de manifeſtiſſima coactione, ut q̃a iudex proceſſerit ad acceptionem pignoris, uel aliam mulctã contra teſtem negantem deponere, nam tunc apparet, q̃ non ex inimicitia ſed coactus depoſuit, & hoc modo etiam poſſet intelligi dictum Abb. & aliorum.

160 † Cauſa autem inimicitiæ an ſufficiat ad inimicitiam probandam, dato quòd per partem ignoretur, uide late Iaſ. in l. apertiſſimi. num. 7. C. de iudi. & Fely. in c. cum oportet. num. 14. de accuſ. Et Hypo. in l. 1. §. præterea nume. 3. ſupra de qõ. & in ſing. 178. incip. inimicus. Concludentes quòd ſufficit ad demonſtrandum inimicitiam cauſam ſubeſſe. Ex qua iudicari poſſet ipſa inimicitia, dato quòd etiam illa cauſa eſſet incognita præſumpto inimico, ut exemplificat Hyp. in d. ſing. in eo q̃ me accuſauit de aliquo crimine, licet ego ignorem eſſe accuſatum ab eo: tñ non potero eſſe teſtem q̃ ipſum. Item ſi Titius adulterauit uxorem uel filiam Gaij, & iſtud non ſit cognitum ipſi Gaio, tamen ipſe Gaius non poterit teſtificari contra Titium, quia ſubeſſet cã inimicitiæ incognita ipſi Gaio. Et ſic ſufficit cauſam poſſe conſiderari.

Recon-

Digitized by Google

161 Reconciliatio an tollat præſumptionem mali animi ex inimicitia,dicas ꝙ non,maxime ſecuro homicidio, & ſi facta ſit pax de recenti, præſumitur.n. ꝙ iſte læſus uoluerit ſe ulciſci,& iratus uoluerit nocere ut eſt tex.loquens in teſte. in c.2.3.q.5.in rõne ſui,& ibi gl.dicit,ꝙ ex recentia tpis aliqui d præſumendũ eſt.tex.in c.ſi quis uiuente.31.q.1. Vnde a pari procedunt aliquid non eſſe factum vel eſſe factum ſed de recenti.l.j.uerſic.cæterum.ſup.de his qui diece.vel effun. Equalia enim ibi hæc ſunt uiam non frequentari, vel de recenti eſſe cẽptam frequentari.Et dicit Præpoſi.in d.c.j.ꝙ ex præcedenti offenſa redditur ſuſpectus affectus offenſi.

162 †Idem in iudice de recenti reconciliato, vt non poſſit eſſe iudex & tanꝙ ſuſpectus repellat̃ ut uoluit Iaſ.in d.l.apertiſſimi.col.2.in fi.C.de iudi.Arguendo per tex.in d.c.2.

Idem determinat in teſte per eundem tex.& ꝑ gl.in c.pertuas.de ſimo.no.hoc Inn.Abb.Io.de Anna.in c.cum oporteat.de accu.Et Alex.in conſi.99.in caſu inquiſitionis uol. j.Et Hyp.late in l.1.§.præterea col.1.uer.amplia etiam.ſupra hoc ti.& Io.Crot.in trac.de teſti.q.9.3.q.prin.Ex quo infidelitas præcedens non nocet conuerſo in promotionib. niſi ſit nouus ad fidem,ut per Fely.in c.eam te.colu.3.in verbo infidelis.de reſcri.Parificando ut ſupra aliquid non eſſe factum,vel eſſe de nouo factum per glo.in cle.ne in agro.§.ſane.in verb.nouiciis.de ſtat.monach.

163 Conuerſatio cum inimicis occiſi facit indicium contra illum,qui delictum commiſit.Ex tali.n. conuerſatione cum inimicis occiſi,ſeu iniuriati præſumendum eſt interfectorem ex animo interfeciſſe,& ſic appenſate,cum amicus inimici ſit meus inimicus. l.ſciendũ.§.ſi accuſatio.ſup.de legatio.& l.liberi.& ibi Bal.& Saly.& Iaſ.C.de inoffi.teſta.ca.repellantur.& ibi Abb.Io.de Anna.& Fely.in 4.no.c. cũ oporteat de accuſ.glo.in l.j §.cum patronus ſup.de offi. præfec. urb.& Bar.no.d.§.ſi accuſatio,Et pro indicio ponit Gan.in trac.malefic.in tit.de præſum.col.pen. ver. ſecundum ꝙ põt cognoſci indicium,& dicit Fely.in d.c.cum oporteat. in 6. no.ꝙ eo ipſo quod quis conuerſatur cum inimico meo ꝑſumitur meus inimicus, Et ſic non ſolum cohabitantes, ſed ẽt conuerſantes dicuntur inimici,quod idẽ uoluit Luc. de Pen.in l.j.C. de his qui ſe defer.lib.10.col.2. Et dicit Bald.in conſi.112.punctus in fi.uolu.5.quod conuerſatio,& habitatio cum inimicis patris,& aſſociatio ſufficit ad exhæredandum filium per tex.in d.§.cum patronus, & hoc indicium conſiderauit Cic.in d.lib.2.ad Heren.in c.de cauſa coniecturali,in parte argumẽti : ibi,quocum uiſus ſit,& ibi num quẽ habuerit de conſociis,& de adiutoribus.

164 †Vnde uidemus,quod conuerſans cum inimicis meis nõ poteſt eſſe teſtis contra me.d.c.repellantur,& d.c. cũ oporteat.& ibi Doc.oẽs,uoluit Cyn.Bald.in l.ſi quis.C.de teſti.& Albe.in auct.ſi teſtis.C.de teſti.& Luc.de Pe.in l.j. C. de his qui ſe defer.lib.10.col.2.& Crot.in trac.de teſti in 9.q.num. 98.& Iaſ.in l.apertiſſimi col.3.uer.adde quarto.C.de iudi.

Videmus ẽt quòd conuerſans cum inimicis meis ſi fuerit iudex,poteſt allegari ſuſpectus.c.inſinuante, & ibi Doct. de off.deleg.Spe.in c.accedens.& alii Doc.ut lit.non conteſta. Iaſ.in d.l.apertiſſimi.

165 †Idem uidemus,ꝙ offendens cohabitantem mecum dr̃ mihi fregiſſe pacem.Bal.in l.j.C.de epi.& cler.Fely.in ca.repellantur.circa fi.

166 †Iſti conuerſantes recipiunt diuerſa nomina,aliqui enim appellant eos participes.

Alii cohærentes,ſequaces, ſeu complices.

167 †Participes ex mente Bar.in l.1 C.ſi rec. prouin. dicit eſſe filios,nepotes,& propinquos,cõſiliarios,ac domeſticos.qđ idem uoluit Fely.in c.olim col.2.de accu.Sed aduerte quòd tex.in d.l.1.C.ſi rec.prouin.dicit totum contrarium illius, quod dicunt Bar.& Fely. Nam poſtquam dinumerauit filios, nepotes, & propinquos,ſubiunxit poſtea & participes declarando illud verbum,ideſt conſiliarios,& domeſticos. Adeo quod illi tantummodo duo domeſticus,& conſiliarius comprehenduntur ſub illo uerbo particeps. Et rectius ſenſit Bal.in d.l.j.in addi.quod particeps dicatur ille, qui eſt de parte,& præbet conſilium.

168 †Adhærentes ſunt,qui ſponte eiuſdem uelle ſunt, cuius eſt principalis,ut dicit Ang.in auc.de hære.& falc.col.2.uer. ex hoc no.& in §.œconomis.in aue.de aliena.& emphyt. Et ponit Fely.qui multa adducit in d.c.olim col. 1.& in rubr. de treug.& pac.col.pen.ubi inſiſtit in declarando iſtud uerbum,adhærere,per multas auctoritates ſacræ ſcripturæ. & dicit Ange.in conſi.257.Inter capitalia, ꝙ adhærentes & ſequaces ſunt,qui & operibus & intentioni alicuius adhærẽt per tex.in l.j C.de rapt.uirg.

169 †Complices dicuntur ſocii ad malum,prout uoluit Ioan. And.in cap.cum oporteat.de accu.& ibi Ioan. de Anna. in 4.no.& Felyn.in d.rub.de treug.& pac.colum pen.num.19. quod facit ad accuſationes,& inquiſitiones,in quibus dicitur,Caius cum ſuis complicibus fecit tale quid, intelligitur de ſociis ad malum.

Intellige prædicta,ut non procedant,quando aliquis nõ uerſatur cum inimicis meis & paruo tempore.

170 †Nam tunc non eſt præſumendum ex paucitate temporis uoluiſſe delinquere,& me odio proſequi. Sed requiritur longa cohabitatio.l.pen.§.in factum.ſup.naut.caup.ſtabul. per quem tex.Io.And.But.Imo.Aret.Cardi.Io.de Anna.dicunt,quod cohabitatio(de qua ſupra)non eſt intelligẽda de qualibet.Vnde ſi hoſpes repentinus tibi dedit damnum, nõ teneor,ſecus ſi is qui mecum habitat.& ſic debet eſſe continua,uel magna cohabitatio prout etiam uoluit Hyp. in l.1. §.præterea.col.2.hoc tit.Requiritur enim quod ſit conuerſatio illius qualitatis,ut reſultet odioſitas ex parte conuerſantis aduerſus eum,qui eſt inimicus illius,cum quo cõuerſatur,nam ex amicitia ſimplici non præſumitur malus animus,ut dicit Bal.in l.ſi quis.in fi.C.de teſti.amicitia enim ſimplex nõ inducit ſuſpitionem in teſtem.Sed requiritur, quod ſit maxima,ſeu talis, & tanta ꝙ reddat eum in tantum amicum uni,ꝙ ex hoc habeat aduerſarium odio, aliàs autẽ amicitia,quæ eſt actus uirtuoſus non repellit teſtem. l.ſciendũ. ſupra de uſur.c.quotiens.de teſt.cog.Bart. & omnes doc.in l.admonendi.ſupra de iureiu.& Alex.multa deducens in cõſil.4.uiſo proceſſu.col.fi.& Crot.in d.tract.de teſti.in 4.par. in fi.nu.193.Et ſic requiritur longa conuerſatio, ex qua reſultet magna amicitia.

Intelligas & ſecundo in eo,qui copulauit amicitias,& cõuerſationem uoluntariè, & non coactè per ea, quæ uoluit Bal.in c.j.qui.mod.feud.amit.& deducit Hyp.in d.§. præterea.col.4.comprobans per multas auctoritates in illis caſibus,in quibus aliquid coacte dicatur factum, vt ex inde qs non teneatur.Sed hæc limitatio optime cõprobatur ex eo, quod dictum eſt.ſup.de adhærente,ꝙ ſit ille, qui ſponte eſt eiuſdem uelle,cuius eſt principalis.

171 †Iuuans inimicum meum præbendo ſibi comeatũ,iuuãdo ipſum armis,telis,ẽquis,aut pecunia, præſumitur mihi inimicus,& habeat indicium cõtra ſe facta iniuria mihi, ut de inimico iam dictum eſt,prout inter inimicos enumerat Luc.de Pen.in d.l.j.C.de his qui ſe defer.lib.10.adducit tex. in l.cuiuſque dolo. ſupra ad legem Iul. maieſt. & ex mente Bartol.ibi intelligitur etiam commodando,ſeu mutuando. Idem dicas in eo,qui dat conſilium inimico meo, ut ſit mihi inimicus,ut uult Luc.de Pe.in d.l.j.per text. in cap. quod olim.de iudic.

172 †Propinquitas iniuriati inducit argumentum, & indiciũ penſamẽti,pone ꝙ facta eſt iniuria Petro, cuius propinquus interfecit iniuriantem, ex tali propinquitate præſumendũ eſt,interfectorem uoluiſſe uindicare iniuriam Petri propinqui ſui.Et ꝙ ex animo eum interfecerit.

173 † Cum iniuria facta uni de cognatione intelligatur facta omnibus de eadem cognatione.l.1.2.& 3.ſup. de lib. cauſ. l. ſororem.C.de his qui.ut indi.gl.in cle.2.in uer.quomodolibet.de ſen.excom.Bar.in l.lex Cornelia.in prin.de iniu.& in l.cum ſcimus.C.de agr.& cen.lib.10.dicens,ꝙ iniuria facta uni conſortum toti conſortio facta uidetur.l.j.ſupra de Sill. Et omnes poterunt uindicare tanquam conſortes proſequentes eorum iniuriam.l.ſi fœminam.ſup.ad turpil.etiam ſi uindicans ſit ſpurius.d.l.j.de lib.cau.& Cardi.in clemen.1. de excep.prælat.in 14. nota.dicit,ꝙ iniuria facta domeſticis meis cenſetur facta mihi,quod ſequitur Fely.in c.Petrus.in 1.no.de homi.adducit tex.in c.ſciant cuncti.in uerbo conſanguineos.de elec.lib.6.hoc idem uoluit Alexã.in l.de pupillo.§ ſi quis ipſi.quem legit in l.prouinciali.nu.23.ſup. de no.ope.nun.& Io.de Anna.in d.c.Petrus.& Alex.in conſ.89. in cauſa inquiſitionis.uol.1.

174 †Intellige inimicitiam durare uſque ad quartũ gradum agnationis.Bal.in c.vaſſallus.el 1.ſi de feu.fue.contro.quem ſequitur Fely.in d.c.cum oporteat.col.5.nu.12.de accuſa.& uoluit etiam Ancha.in c.repellantur.eo.tit.Vel dicas inimicitiam durare ad arbitrium iudicis inſpecta qualitate loci, & patrię ut per Barto. in l.tutor.§. ſi tutor. ſupra de ſuſpect. tuto. dicens,quòd ſtandum eſt arbitrio iudicis ſecundum facti qualitatem,& conſuetudinem regionis. Nam in Tuſcia eſt conſuetudo, quòd qui iniuriatur, vel inimicatur vni ex conſortibus(hoc eſt deſcendentibus per lineam maſculinam)iniuriatur uel inimicatur omnibus, alibi autem aliter obſeruatur.

175 †Inimicitia an faciat indicium, ſi uulneratus uel interfectus ſit quis,& ignoratur a quo, doc. cõmuniter diſtinguunt inter inimicitiam leuem,& grauem, ſeu capitalem, de qua iam dixi,ut ex leui inimicitia non oriatur indicium ꝙ inimicum,ut no. in c.cum oportet.de accu.& in auc.ſi dicatur.de teſti.& ibi Saly.& no.in l.licet.de arb.& dixi.ſup.ex graui inimicitia tunc oriatur indicium.l.1.§.præterea.ſup.eo. Barto. hic,& omnes doc.indifferenter tenent iſtud.

Sed

Digitized by Google

176 † Sed difficultas eſt, an inimicitia capitalis uel grauis ſola faciat indicium ad torturam, Spec. in tit. de præſum. §. ſpecies. uerſi. & idem eſt, dicit, ꝙ ſi aliquis eſt interfectus, & neſcitur tamen a quo, ſed probatur ꝙ P. erat inimicus illius, & ab illo offenſus, poterit P. ex tali præſumptione torqueri. l. ſi ſeruus communis. ſup. de dona. int. uir. & uxo. & l. cũ hic ſtatus. §. ſi mulier. & l. uir uxori. ſup. de leg. 3. & l. uxori. §. fi. ſup. fami. ercis. Roma. in l. 1. §. ſi quis in uilla. in 1. not. ſup. ad Silla. ſequitur dictum Spe. ſubdens, ꝙ iſtud videtur intelligendum de inimico inimicitiæ capitalis, aut maioris partis bonorum, non autem ſi inimicitia ob paruum litigium interueniſſet, per ea quæ no. in d. l. licet. ſup. de arbi. & in auctẽ. ſi dicatur. C. de teſti. & in §. item propter. inſti. de excuſa. tut. Ang. in l. fi. C. de q. col. 2. uer. poſſunt, dicit ꝙ in homicidio & in uulnere poſſumus ponere, ſi reperitur aliqs mortuus, & neſcitur de quo, eſt inquirendũ de inimicis, & iſtud eſt magnum indicium ad torturam. l. 1. §. præterea. ſup. eod. Fely. in c. afferte. col. fi. de præſump. relatis dictis Rom. & Specu. ſequitur eorum ſententiam. & Bolog. in addi. ad tracta. Guid. de Suza. de quæſt. col. 7. ſequitur opinionem Spec. & Calcan. in conſi. 62. Chriſti Saluatoris noſtri. col. 4. ſequitur prædictas opiniones. & idem voluit Ange. in tract. malefi. in verbo fama publica. nu. 50.

177 † Contrarium, ꝙ immo inimicitia ſola non ſit indicium ſufficiens ad torturam tenuit Auguſt. de Arimi. in addi. ad Ange. in d. verb. quòd fama publica. in uerſic. quæro. an vnũ indicium. column. 7. in fin. dicens, quòd præcedens deciſio Spec. non eſt uera, quia ſequeretur, quòd unum indicium remotum a maleficio eſſet ſufficiens ad torturam, quod tamen non eſt verum.

178 † Quia ſi eſt remotum a facto hoc eſt a maleficio, tunc unum indicium non ſufficit ad torturam, per ea quæ uult Bar. hic, & dixi. ſup. in prẽmiſſo. 6. eandem opi. tenuit in alia addi. in d. loco. in uer. quæro quid ſi reperiatur. idem uoluit Gand. in tit. de præſump. & indi. dubi. col. 5. verſic. ſed quæ & qualia, uolens ꝙ fama coadiuuaẽ, ut ex ea quis poſſit ſubijci tormentis, primo ſi probetur, ꝙ inculpatus de crimine exti tit inimicus offenſi, aut ſuorum. Item ſi probetur, ꝙ inculpatus contraxit conuerſationem, uel amicitiam cum inimicis occiſi, uel iniuriati. Aut quia contra eundem occiſum, vel iniuriatum fuerit taliter verſatus, ꝙ credebatur eſſe potius inimicus, quàm amicus, quæ ex uarijs cauſis poſſunt procedere, ex talibus enim dicit ipſe intercedentibus crimen poteſt præſumi, & cõiectura capitur, ꝙ in delinquẽdo fraudis inſit conſilium. & ſic ibi uult inimicitiam de per ſe nihil agere, ſed famam, per eam coadiuuari, hoc idem uoluit Iac. de Bel. in tit. de q. col. 9. verſi. ex indicio vero, dicens, formam coadiuuari per inimicitiam, ut quis torqueaẽ. hoc idem ſenſit Bar. hic, dum exemplificãdo in homicidio quo ad torturam imponendam dicit, ꝙ poſſunt contra reum apparere indicia, ut quia inimicus, uel quia fecit præparamenta, & ſic uult indicia in plurali exiſtere ad quæſtionem habẽdam, non autem unum indicium tantum.

Facit pro hoc ꝙ frequenter & de facili contingit, quem eſſe inimicum, non tamen occidere eius inimicum, & exinde non poteſt dici, ꝙ ſit indicium graue, & urgens ut requritur ad quæſtionem habendam, in tex. noſtro. & loquitur Bal. in l. non hoc. C. unde legi. in fi. Et dixi ſup. in d. prẽmiſſo. 6. ex quibus magis ſemper iuridicum putaui, ꝙ inimicitia ſola non ſit indicium ſufficiens ad torquendum ſtante ratione iam dicta ꝙ inimicitia ſit quoddam remotum a maleficio, ꝙ etiam tenuit Io. And. in addi. ad uerſi. ſed pone in verbo tormentis, & dixi ſupra in 6. præmiſſo, ꝙ male ſenſerint prædicti ita ſimpliciter tranſeuntes cum dicto Specul. cum etiam contrarium ſenſerit Imo. in l. fi. ſupra de hæredi. inſti. & dicam in indicio ſeq. de minis. hoc idẽ de inimicitia tenuit Hyp. in ſua prac. in §. diligenter. nu. 70. adducens multa in hac materia.

Poſſumus tamen ſaluare dictum Specu. ut procedat quotieſcunque ſumus in loco, in quo neceſſe eſt unum ex pluribus & certis hominem interfeciſſe, adeo ꝙ certum eſſet delictum & certę perſonæ. Sed incertum ſit de indiuiduo, videlicet de Petro, ſeu Titio, nam tunc exiſtente aliquo inimico ex illis pluribus poterit iudex ob inimicitiam procedere ad torturam, ut determinat Salyc. in ſimili, in eo qui ex pluribus eſt malę famæ, ut is poſſit torqueri, ut dixit Salyc. in l. fina. in uerſic. quæro an ſufficiat. in fin. C. de quæſtio. & dixi ſupra.

179 † Minę, & ipſe faciunt indicium præcogitationis, & penſamenti, ſi is (cui factæ fuerint) reperiatur mortuus & reus fateatur interfeciſſe, ſed in pura rixa a caſu, præſumendum eſt enim talem minantem habuiſſe animum ad interficiendum, nam ex eo, ꝙ quis minatur alteri, oſtendit ſe eſſe inimicum, ut dixi ſup. in primo ſig. inimicitiæ. in uerſ. minæ faciunt, & iſtud pro indicio mali animi & doli dat Gan. in tra. malefi. in ti. de prẽſum. & indi. dubi. col. pe. uer. octauum ẽt, dicens ꝙ ex talibus uerbis minatorijs antecedẽtibus ipſum crimen coniectari poteſt, ꝙ fraudem & dolum in delicto illo commiſerit.

180 † Etiam ꝙ illa uerba dixerit ſine malignitate & animi pra uitate. arg. tex. in l. cum ratio. §. ex bonis. inf. de bon. dam. & l. ſi non conuicij. C. de iniur. ſubdens, ꝙ hæc uerba extraiudicium aſſeuerate prolata licet præiudicium plenum non inferant, tamen præſumptionem inducunt, & indicium. l. ꝙdam. ſup. de proba. & l. fi. C. de teſti. & l. neque profeſſio. eo. tit. Nam his modis animus uoluntas cuiuſque declaratur.

181 † Et ideo dr̃, ꝙ non ſolum ipſis rebus & factis quis propriam uoluntatem declarat. l. ſi tantum. §. ei qui. ſup. de ędi. ędic. immo etiam ex uerbis prolatis intelligitur, quis uoluntatem ſuam declarare, & intrinſeca ſui cordis, quia non intelligitur uerbis exprimere, quod mente non agitauit. l. labeo. ſupra de ſup. leg. quo fit ut ſecuto homicidio poſt minas grauis erit præſumptio, & graue indicium contra minantem, cum effectus, & executio uerborum prolatorum declarauerint animum ita fuiſſe de interficiendo, prout minando propoſuerat.

Ex hoc dico non eſſe requirendum in caſu iſto, an talis (qui minatus eſt) ſolitus ſit minas executioni mandare nec ne. Cum effectus demonſtret qualitatem perſonæ, & ꝙ ſit homicida & uir malorum morum. Cum iam executus ſit minas per eum factas occidendo. & ab effectu appareat, qs fuerit ille, qui minas intulit. ex quo dico Alb. in tract. ſtatu. q. 64. in 3. par. non bene ſenſiſſe, dum uult in caſu tractatus, & penſamenti minas neceſſario debere factas eſſe ab eo, qui conſueuit perficere id, quod minatur. Cum (ut dixi) diſtinctio hæc locum non habet, qñ præſupponitur homicidium factum, & alia cognitio non ſit facienda per iudicẽ, niſi tm̃ ſup penſamento, ſeu tractatu. Cõſiderari aũt dẽt diſtinctio hæc, qñ ſumus in caſu, quo ignoraẽ occiſor, ut dicam inf.

Econtra aũt minæ pñt conſiderari reſpectu illius, cui ſunt factæ, ut is ob timorem minantis, ſi erat homo potens, & rixoſus eum interfecit, nam ad fugiendum dolorem, & timorem præſumitur contra agentem. l. 1. §. cum quis latrones. ſupra eo. & dicam. infra.

182 † Nam ob timorem ille, qui minatur mortem alteri, põt in illo actu ab illo cui factæ ſunt minæ, occidi, ut per Bart. in l. j. quan. lic. ſin. iud. ſe uindi. & Ang. in l. quemadmodum. ſupra de inoff. teſt. ex qua, cum iſte qui paſſus eſt minas, interfecerit minantem, præſumendum eſt id ex propoſito factum, & ut ſe liberet a timore incuſſo, & erit indicium contra eũ propenſato ad torturam.

183 † Minæ aũt in caſu in quo ignoratur percuſſor, & interfector, an faciant indicium ad torturã dñt Doc. cõiter, ꝙ aut ille, qui minas fecit, ſolitus eſt minas exequi, & ſit uir potẽs, & iſto in caſu p̃ſumptio fit ꝙ ipſum ad torturã. ita tenet Spe. in tit. de p̃ſum. §. ſpẽs. in uer. Sed pone P. minatus eſt. & Alb. hoc modo diſtinguit. in l. metum. C. ꝙ met. cau. Bal. & Imo. late in l. fi. col. pe. uer. ulti. inducit. ſ. de hære. inſti. & laſ. in l. 1. C. de ſer. fug. & Fely. in c. cum oportet. num. 9. de accuſ. Aut iſte talis erat hõ utilis, impotens ad talia, nec ſolitus minas exequi. Tunc ſecus, ut eſt tex. in l. j. C. ſi quis imper. maledi. & lubricum linguæ facile trahi non dẽt ad pœnam. l. famoſi. ſ. ad leg. iul. maie. & Imo. in d. l. fi. dicit, ꝙ facit illud, quod uulgariter aſſeritur, ſæpe minus faciũt homines, qui magna minantur. & ſubdit ibi, ꝙ ita cõiter diſtinguitur, & ſub iſta diſtinctione intelligi dẽt id, ꝙ dicit Alex. in d. l. metum. & qđ dicit Abb. in c. ſcribam. de præſum. Et alij permulti, quos allegat Brun. in trac. de indic. col. 13. uer. quæro ulterius. & Angel. & addent. ibi qui multa deducunt, hanc diſtinctionem ſequuntur in trac. malefi. in uerb. fama publica. colu. 10. nu. 39. Et Hyp. in ſua prac. in §. diligenter. nu. 85.

Et hanc diſtinctionem eſſe ueram experientia, quæ eſt rerum magiſtra docet, & cũ multi reperiant, qui uerba minatoria proferunt ex conſuetudine, & nil aliud gerere ſciunt, niſi ſe terribiles uerbis oſtendere. Iõ ad tollẽdum indicium minarum exiſtentium ꝙ aliquem probanda eſt loquacitas uiri, qui ſolitus eſt uerba ſimilia proferre, nil tamen unquã executum eſſe. & dicam etiam in ſeq. indicio.

184 † Iactatio & ipſa facit indicium ad torturam, qñ ante homicidium quis iactatus eſt, poſſe interficere aliquem, & eſſe ſui arbitrij, uel ſimilia uerba protulit, & poſtea fateatur illum interfeciſſe, ſed non ex propoſito. Credẽdum eſt interfectorem talia uerba dixiſſe eo animo & intentione, ut uoluerit illa exequi, cum re ipſa reperiatur executum eſſe occidendo Ex quo cum iactatus eſt, præcogitauit uelle interficere. Talis enim eſt animus, qualia uerba proferuntur. l. is q §. diuus. ſupra de tut. & cur. dat. ab his. Et dixi ſupra in princip. horum indiciorum, & in præce. iudi. & faciunt omnia, quæ ibi dixi.

185 † Et iactationẽ facere indiciũ ad torturã tenet Iac. de Bel. in ſua

Digitized by Google

in ſua prac in tit.de q.col.5.ver.quartum eſt,& col.8. verſic. item ſi ſe iactauit accuſatus.

Intelligendo de iactatione,quæ fit ante delictum,nam de ea,quæ fit poſt delictum diecmus.inf. in verb. confeſſio extraiudicialis.

186 †Iactatio,ſi facta fuerit per aliquem,& poſtea is, de quo verba iactatoria habuit fuit interfectus,& ignoratur a quo. An faciat indicium contra illum iactantem, ut exinde poſſit torqueri?Bal.in conſi.275.Ad euidentiam præmiſſo.uo. 3.in antiq.dicit iactationes non ſufficere ad faciendum indicium ad torturam.d.l.metum adducens illud ſæpe minus faciunt &c. Et illud ꝙ calore iracundiæ dr̃,ad pen̄ã non eſt trahendum.d.l.j.C.ſi quis impe.maledi. idē uoluit Alex. in conſi.181.in cã Angelorum.col.2.uer.præterea.uol. 2. Hyp. in d.§.diligenter.in ſua prac. nu. 36. adducit pro contrario dictum Par.de Pute.in tra.de ſindi.in verb. An ſtetur dicto torti.col.3.uer.an ſi probetur,& nihil reſoluit. Aduerte itaque,quod prædicti Doc.ſunt eiuſdem ſn̄iæ,nec contrarian

187 tur.†Intelligunt.n.iactationem non nocere. inſpecta qualitate perſonæ,ut dicit Bal.in d.conſi.275.& Alex.in d.conſil. 181.Conſulendo ſuper eo,ꝙ ille teſtis iactauerat ſe dicturū contra ueritatem.Nam tunc dicit Alex.tale lubricū linguę ſibi non nocere,niſi appareat ꝙ eſſet perſona conſueta teſtificari contra veritatē tunc bene ſibi nocere. idē uoluit Par. de Pute.in d.ver.an ſi probetur,dicens, ꝙ ſi accuſatus ſe iactaſſet de maleficio cōmittendo,talis iactatio ad malum facit indicium contra accuſatum ꝙ maleficium commiſerit conſiderata tñ perſonæ qualitate.& ſic oēs prædicti concorditer ſe reducunt ad eam diſtinctionē, de qua ſup. in verb. minæ,ut ſi eſſet malę qualitatis & ſolitus ſimilia cōmittere habeat indicium contra ſe,ſin minus non,Alcia.in d.l.fugitiuus.de uer.ſig.per illum tex.ibi licet id ſe facturum iactauerit dicit,ꝙ iactatio non ſuffici ad quæſtionem,niſi aliæ conieturæ accedant, ut quia inimicus eius eſſet, vel alioquin percuſſor & reprobæ uitæ.

In ipſo actu homicidij indicia.

188 Modus percutiendi,& hic facit indicium,quòd quis per induſtriam alium occiderit, ut puta,ſi quis exiſtens in abſcondito percutiat de retro ſuper caput,uel punctim in renibus uel collo,uel ꝙ nullis dictis uer bis percutiat in capite,uel pectore. nam talis percutiēs in inſidijs dr̃ appēſatè, & per induſtriam id tale facere,ut eſt text. in c.j.de homic.ubi dicit,ꝙ ſi quis per induſtriam occiderit proximum ſuum & per inſidias,Abb.antiq.ibi & Inn. exponunt & per inſidias,&,pro.i.per inſidias, adeo ꝙ ille dr̃ ꝙ induſtriam occidere qui per inſidias occidit,ut ēt declarat Abba.Pan.ibi.in 2.no.dicēs ꝙ illud verbum (per inſidias)declarat illud uerbum per induſtriam: ꝙ idem eſt ac ſi dixiſſet ex propoſito.Et illud uerbum(per inſidias)importat machinationem ſeu manifeſtam ſeu claram.ut eſt tex.in l. liberti. C. de inoff.teſta.Et dicit Bar.in l. reſpiciendum. §. delinquunt. inf.de pen.ꝙ ex propoſito,& proditione committitur homicidij,ſi cū tibi eſſem amicus,uel ſaltim inter te & me nullus erat rancbor,percuſſi te de retro, ſecus ſi eſſem inimicus,hoc caſu dicatur etiam præcogitationis indicium oriri,ut dicam inf.in uerb.inimicitia.

189 †Percutiens autem in capite demonſtrat animū ad occidendum cum de facili ex quolibet paruo ictu in dicto loco quis pōt mori,ut eſt tex.in c.ſignificaſti.et 2.de homic.in fin. & maxime in locis & ciuitatib.in quib.male liberantur,qui percutiuntur in capite,prout eſt Bononiæ,ut dicit But.in d. c.ſignificaſti.Et rō eſt prædictorum,quia caput hominis retinet ueſtigium hominis uiuentis,qui uno ſpiritu continet. l.rerum mixtura.ſup.de uſucap.qui per excellentiam attribuitur capiti,in quo eſt fons rationis & intellectus.

190 †Nam cerebrum eſt membrum diuinum ſecundū Ariſt. in quo eſt ſenſus,& intellectus,ut dicit Bald.in c.j.§.ad hoc. col.3.ver.porro circa.de pac.iur.firm.& nobilior pars corporis eſt caput.l.cum in diuerſis.ſup.de relig. & ſumpt. fun. Et per prædicta ita determinat.Io.de Anna.in d.c.ſignificaſti.col.10.verſic.quòd moderamen. Et nulla facta mentione de eo refert prædicta Fely.in d.c.ſignificaſti. col. 3. uerſi. nota ibi rationes.

Intellige iam dicta,ut non procedant in uulnere illato in faciem.Sed quotiens quis uulneratur circa partes cerebri. nam uulneratus in faciem etiam ex magno uulnere nō moritur.Et rō eſt,quia in parte faciei uulneratus ex experientia quis non moritur ut dicit Fely.in d.c.ſignificaſti.

191 † Proditio, & hæc dicenda eſt facere indicium mali animi,& præcogitationis ad interficiendum. Nam,ex propoſito antecedenti communiter homicidium, quando fit proditorie.

192 †Et prodere eſt unum actibus oſtendere, & aliud in mente gerere,ut l.j.ſupra de prænati.Et hoc fit,ſi ueniens tecum tanquam ſocius itineris nulla interueniente rixa te percutio,uel ſi tecum ſedens in menſa hoc fecerim,nā tunc aliud gero in animo, quam quòd geram in actu, & proditorie uulnero.C.de delat.l.fin.lib.10.ita no.Barto.l. reſpiciendū. §.delinquunt.infra de pœn.Et eam ſequuntur Anch. Ioan. de Anna.& Fely.in c.j.de homic.idem Bart. uoluit in extrauag.qui ſint rebel.in verb.rebellis,ſubdens.

193 †Quod quis incidit in crimen proditionis, quando facit contra principem,vel contra rempub. ut l. omne delictum. §.exploratores.inf.de re mil.Et l.proditores.co.tit.& l.ſi qs aliquid.§.1.inf.de pen.

194 †Sed quando committitur contra priuatum,non dicitur proditor principaliter per ſe. Sed crimen illud proditorie, vel homicidium proditorie factum,uel quid ſimile.l.athletas.§.j.ſup.de his qui no.infa.& l.j.ſupra de præua. prædicta firmat Alexan.in conſi.145.uiſo themate.col.2.ver.& ex his. uol.7.Et Alber.in l.ſi amici domum.ſup.de adult. & ex hoc datur ille modus procedendi,quando formatur inquiſitio, ſeu accuſatio.Et in eis ponunt illa uerba,nulla præcedente inimicitia,nam iſtud demonſtrat homicidium proditoriū, cum ad demonſtrandum,quòd quis ex propoſito ſimpliciter non proditorię interfecerit,dicitur in inquiſitione ,ſeu accuſatione,exiſtente inimicitia capitali inter ipſos,& ſic diuerſus eſt modus in agendo.

195 †Multitudo uulnerum & magnitudo demonſtrat aīum determinatum uulnerantis,quòd præmeditauit uelle occidere,& deliberauit in corde ſuo per antea hominem interficere,prout etiam pluries vidi,& repertum eſt per torturā, quendam,qui dederat nouem vulnera cuidam ſuo propinquo,habuiſſe animum interficiendi & præmeditate proceſſiſſe aduulnera.ita determinat Alber.in l.& ſi amici domū. ſupra ad leg.iul.de adulte.dicens,quòd ex quantitate uulnerum demonſtratur homicidium tractatim factum per tex. in l.aut facta.§.qualitas.& §.quantitas.inf. de pen. Idem uoluit in q.67.in 3.par.trac.ſtatu.ſubdens,quod magnitudo & multitudo uulnerum oſtendit penſamentum. Hoc idem uoluit Hyp.in l.j.col.5.num.37.C. de ſica.dicens. quòd licet quis percutiat in loco corporis non periculoſo, & cum re non apta ad uulneta mortalia.Tamen poſſet totiens in tali loco percutere, & reiterare percuſionem quòd percuſſus peruenitet ad mortem,& ideo ex multiplicatione,ſeu reiteratione ſeu geminatione percuſſionum percipitur animus ad occidendum. Adducit quamplura,quæ ex geminatione actus inducuntur.Sed 76.operationes geminationes adducit Corſe.in trac.de ver.gemin.& maxime.in 18.quòd geminū homicidium eſt ſine ſpe venię allegat Bal.poſt Guiel.de Cun.in l.nemo.C.de epiſco.aud.& in q.52.ubi dicit.

196 †Quod delictum,quòd alias non erat capitale,ex reiteratione efficitur capitale per no.per Bar.in l.licitatio.§. quòd illicitè.ſupta de publi.& per Roma.in l.ſi uero. in §.de uſro. in 13.caſu.ſupra ſol.mat.& per Bar.Bal.Ang.Io.de Plat. in l. j.C.de ſuper.&exac.lib.10.Et alia multa, q̃ adducit Hyp. in d.l.j.ſubdens etiam idem Corſ.in ſeq.q.53.quòd cōſtitutiones diſponentes aliquod peccatum in foro conſcientiæ debere reputari ueniale,non extenditur ad caſum,quando illud reiteratur,quoniam ex tali reiteratione efficitur grauiſſimum,& ſic mortale,adducit tex.in §.criminis.25.diſtin.Et Rom.in d.§.de uiro.in 15.caſu.in 35.fallen.

Præmiſſa intellige vera in dubio,quando non apparet, ꝙ a principio rixa non erat pura,ſed ſi propter verba, vel perfricationem data fuerūt uulnera,uel ſecutā mors & ſi multitudo uulnerum appareat,& per lōgum ſpacium rixa fuerit commiſſa.

197 †Attamen attendi debet principium,nec debet exiſtimari penſamentum,ut eſt tex.& ibi no.Bar.in l. quòd ait lex. §. quòd ait.ſupra de adulte.Et ita habui pluries de facto,& obtinui,& maxime in quodam improbo, qui habuit uiginti ſex uulnera,& iudicatum fuit rixam eſſe puram & homicidium ſecutum non fuiſſe prę meditatum, maxime ſi uulnerans, uel interficiens timebat potentiam uulnerati, ne ſurgens ipſum interficeret,& uere ille mortuus fuiſſet uiuens rixoſus.& magis potens pro ut euenit in debilitato in uno pede,qui apprehendidit uirum fortem enſem habentem,& cum gladio paruo interfecit eum treſdicim uulneribus, timens ſemper ne ſurgens ipſum occideret.

198 †Tempus ut puta nox facit indicium præcogitationis, nā ſi aliquis hominem interfecerit, ſeu uulnerauerit tempore noctis,præſumptio eſt occidentem,& uulnerantem delictū præcogitaſſe & illud apenſate feciſſe.Cum lex male præſumat contra agentem de nocte,ut eſt gl.in l.furem.circa medium.ſupra de Sica.iuxt. illud euangelii, qui male agit odit lucem,de quo in c.perniciosam.17.q.2.& in c.conſuluit.de offi.deleg.& factum tempore noctis eſt ſuſpectum. l. fi. ſup. de effrac.

Digitized by Google

de effrac.& expil. l. hoc ędictum. §. labeo. ſupra de his qui deiec.vel effud.gl.& Doc.in l.more Romano.ſup.de fer. & Bal.in l.acceptam.in 2.q C.de vſur & Salv.in l.non minorem in fi.C.de tranſac.& per Alex.in conſi.103.videtur prima cõ ſideratione.col.4.ver.non obſtat etiam uol.1.

199 †Conſideratur enim tempus in delictis ad ipſum grauandum.l.aut fact.§.tempus.inf.de pęn.gl.in l.ſi ut allegas.C.de Sic.& Bal.in conſi.427.quædam mulier.circa finem uolu.5. dicit,ꝙ per motionem,& veſtigia pedum ſignificatur qualitas luporum & uulpium, ſic & præambulare de noctę, & ad loca ſuſpecta,& per perſonas ſuſpectas facit ſuſpitionem ad torturam.& Dec.in d.c.conſuluit.col.9.nu.8.dicit, ꝙ qũ aliquid eſt factum tempore noctis dedita opera. Tunc præſumptio inſurgit contra facientem tali tempore allegat gl. in c.j.ut eccleſia benefic.& Abb.in c.j.de clandeſ.depon.& multa alia,quòd etiam ſequitur in l.non minorem.in j. not. & dicit Tanchred.in ſua compendio.quæ aliàs dicitur practica.Bal.in 17.q.5.q.prin.ꝙ ſi delictum committatur de nocte, & inuentus fuerit reus illo tempore præſumptio eſt cõtra ipſum quia tenebræ factæ ſunt ad male agendum.l. 1. §. tria luminaria.ſupra de uent.inſpic. & ꝙ præſumatur præcogitatio & tractatus in eo homicidio tali tempore perpetrato,ponit Albe.in l.& ſi amicis domum. ſupra de adult. & in ſuis.q.ſtatu.q.64.in 3.par.allegat Innocen.in c. inter alia. de immunit.eccleſ.& Mant.in dicto conſi. 325.niſi innocentia verſic.quinto.

200 †Locus aggrauat delictum,& præcogitationem oſtẽdit. argum.tex.in l.aut facta, §. locus.infra de pęn. Nam ſi quis hominem interfecerit in prætorio,in eccleſia,& in alio conſimili loco,præſumptio eſt,ꝙ ibi acceſſerit ad homicidium committendum.quia non eſt præſumendum, quod niſi ex magna cauſa, & deliberate in eo loco voluerit hnminem interimere.Cum etiam ex loco ſumatur argumentum,ut p Parid.de put.in trac.de ſind.in uerb.& indiciis,& Gandi.in tract.malefi.in titu.de præſumpt.& indic.col. 1.in princi. & pro indicio penſamenti dat Albe.in q.ſtatut.d.quæſtio.64.in 3.par.& Mant.in dicto conſilio 325.niſi innocentia. colum. 3.verſiculo 4.

Poſt homicidium.

ASſociatio, vel auxilium

201 †præſtitum poſt homicidium,cum triplici ter poſſit auxilium præſtari ualet. ante delictum,poſt delictum,& in delicto,ut p Bart. in l.in furti.§.ope. ſupra de furt. & dixi ſup. in prin.faciunt indicium:, vt ſi quis poſt commiſſum delictum ſtatim habuerit propinquum. uel amicum cum aſſociantem,& ducentem extra ciuitatem.ad eccleſiam,vel alibi ſecurè.Nam ex iſta aſſociatione incontinenti facta oritur præſumptio,ꝙ iſte præparari fecerit affinem,uel amicũ ad delictum committendum.& ſic pręcogitatum fuerit homicidium.Secus autem eſt ſi ex interuallo poſt delictũ amicus,vel affinis ſuperueniſſet. Nam tunc nulla præſumptio, ſeu indicium oriretur.ita diſtinguit Bald.& dat pro indicio in l.non ideo minus.in fine.C. de accuſ.per text.in l.ſi uentri.§.fina.ſup.de priuileg.credit.de quo etiam dicam in uerbo aſſiſtentia.

202 †Idem dicas in receptatore,ut ſi aliquis uulnerat, uel occidit alium,& homicida eſt in domo te ſciente,cum nullam affinitatem vel amicitiam ante maleficium haberes, & ipſum defendis,præſumitur enim contra te, ꝙ fueris cõſcius maleficii, maxime ſi uulneratus aut occiſus erat inimicus tuus arg.l.1.C.de his qui latr.ocul.& l.1.ſupra de recep. & l. 2.§.non tantum.ſupra de incend. rui. naufr. ita pro indicio tradit Bonifa.de uitel.in rub.de indic.in ptin.& Gand. in tit. de præſumpt.& indic.dub.col.pen.ver.Tertia ratio,& in tali receptatione requiritur ſcientia delicti commiſſi, quia hominem recipere eſt humanum ut per Bal.in l.quicunque in prin.C.de feru.fugi.

Requiritur etiam ꝙ non ſit conſanguinitas, uel affinitas, ut dixi,& ita intelligit Bar.in l.fi.ſupra de recep.& ponit Ange.in trac.malefi.in uerb.dicto malefic.nu.23.& per Hyp. in l.j.nume.197.C.de rapt.uirg.vbi late.Vnde Par.de Put.in tracta.de ſind.in uerb.mandauit.col.4. ver. filius occidit.determinat, ꝙ ſi filius occidit aliquem,& probatur, ꝙ pater erat prope locum homicidii, & quod pater filium arripuit de manu capientium.& gladium euaginauit,& ipſum recepta uit. iſte pater non eſt torquendus, ſi modo ex parte patris probatur bona fama. & quod occiſus dixit patrem eſſe innocentem, & quòd pater filium reprehendit in princip. rixæ,ea ratione,quia non procedunt indicia ad qualitatem delicti legitima.l.prima.in princip.l.unius. §. fina. ſupra hoc titu.l.milites.§.oportet.C.eodem,& quia non eſt niſi unum indicium,cum plura requirantur, multa adducens in hac materia.

Luc.de Pen.in l.j.colum.3.ver.ſunt etiam alia.C.de nu.& actuar.lib.12.dicit, ꝙ magnum eſt indicium maleficium receptare,defendere,uiſitare,aſſociare,donare,munera ei mittere ſeu fauorem ſibi impendere & his ſimilia. cap. accuſatus.§.2.de hæret. lib. ſexto. & quamuis loquatur in hęreſi, idem eſt dicendum in aliis grauibus.c.1.de homicid. lib.6. & ibi per eum.

203 †Confeſſio facta per reum diuerſis modis poteſt indiciũ conſtituere.Nam aliquando eſt extraiudicialis, & hæc parte abſente & parte præſente fit.Aliquando eſt iudicialis, Et hæc fit coram iudice non ſuo & pęnitus incompetenti.Aliquando coram iudice incompetenti in quem poteſt fieri prorogatio.Aliquando coram iudice competenti,& in tortura,de his omnibus uideamus.

204 †Confeſſio extraiudicialis facit indicium ad torturam Bar.hic col.fi.glo.& Bar.in l.capite quinto.ſup.de adult. gl. in l.ictus fuſtium.ſupra de his qui no. infam. & Barto.& alij Docto.in l.quoniam.ſupra de infam.Alexan.& Soc.qui dicunt hanc eſſe communem opinionem in l. magiſtratibus & ibi Dec.& alii.ſup.de iur.om.iudi. Abba & communiter Cano.in capit.at ſi Clerici.de iudic.Vnde ſi quis dixerit extra iudicium hominem interfeciſſe ex propoſito, vel eum expectaſſe in inſidiis,uel ſimilia, ex ea confeſſione poterit torqueri.

205 †Ratio potuit eſſe,quia confeſſio extraiudicialis facit ſemiplenam probationem.Bar.& alii communiter in l.admonendi.ſupra de iureiur.& gl.& Doct.in c.fi.de ſucceſ. ab inteſt.& indicium eſt minus ſemiplena probatione. l. cũ probatio. ſupra probatio. Ergo faciet indicium, cum faciat, quod eſt maius.

206 †Requiritur primo in tali confeſſione, ꝙ ſit probata per duos teſtes cum ſit indicium a remotis, & in eo requirãtur duo teſtes gl.ſing.& ibi Bar.in l.fi.C.fam.ercil.idem Bar.hic col.fi.& dixi ſup.in 7.præmiſ.

207 †Secundo requiritur, ꝙ ita confeſsio ſit ueriſimilis,ut puta quòd habeat cauſam præſiſtentem, in qua conſiſtit honor,utilitas,uel quid aliud ſimile ex his,quæ deducit Cic.in lib.ſecundo ad Heren.in cap. in cauſa coniecturali. & quæ deducit etiam Alciat.in l.fugitiuus.infra de uer.ſig. Et probat tex.hoc in d.l.capite quinto,ubi repertus fuit adulter in domo,qui confeſſus fuit extra iudicium,& ſic propter ueri ſimilitudinem,& cauſam quæ eſt quod erat in domo, oritur indicium ad torturam,no.Bal.in l.clarum.C.de auc. præſtan.Et Cæpol.qui multa adducit in conſi.32.multa poſſent col.pe.& Dec.poſt ipſum in d.l.magiſtratibus col. fi. quamuis la relinquat cogitandum.Sed(prout dixi)optime probat text.iunc.gloſſ.in dicta. l. capite quinto, & dixi ſupra in 5. præmiſſo.

208 †Ex hoc infero, ꝙ Iaſo.male ſentiat in d. l. magiſtratibus dum dicit,quod facta confeſſione extraiudiciali,ſi ſequatur confeſſio in tortura,non requiritur ratificatio per gl.quam dicit ſing.d.l.c.quinto,quæ uult ſecundum ipſum,quod facta confeſſione in tortura illi eſt ſtandum. Nam dico quòd iſta non fuit intentio gloſſ.per iura.quæ allegat. Sed hæc, ꝙ præcedenti ueriſimilitudine ſiue cauſa ſi reus confeſſus fuerit extraiudicialiter,& poſtea confiteatur in tortura ꝙ ſtandum ſit illi confeſſioni, non quod ratificatio non requiratur, ſed iudex non debet perquirere poſt ſententiam nec poſt ratificationem de ueritate dęlicti,ut in l.1.§.diuus & §. pęn.& fi.hoc ti.allegatis per gl.in d.l.c.quinto, ubi de confeſſione ſerui,qui dixerat hominem interfeciſſe, & confeſſus in iudicio fuerat condemnatus, adhuc tamen perquiritur de ueritate.Et ideo non eſt aliud perquirendum in diſpoſitione.d.l.c.quinto.quia ueriſimilitudo delicti, & cauſa præcedebat,cum eſſet repertus in domo mariti, & ueriſimile erat adulterium commiſiſſe,& dicit Bal.in l. in bonæfidei col.2.uer.modo quæro.C.de iureiu.quod confeſsio in d.l.c. quinto erat iuncta cum ueriſimili ratione temporis,& loci, & ita intelligatur.l.quæro ſup.de ædil.ædic.

209 † Iſta concluſio de confeſsione extraiudiciali limitatur per Felyn.in d.cap.at ſi Clerici non procedere, quotiens ante cæptum iudicium reus reuocauerit talem confeſsionem per doctrinam Bald.in l.prima.§.fina. C.de confeſ. Hanc limitationem ſequitur Dec. in dicto capitulo, at ſi clerici, & Iaſo.in dicta l. magiſtratibus, dicit quòd eſt magna limitatio, ſi vera eſt, ſed Doctor. in dicta lege,magiſtratibus.eam impugnat.

Primo,quia dato, ꝙ reuocatio confeſsionis tollat errorẽ iuris,non tamen ammouet factum.item quia animus iudicis inducitur ad ſuſpitionem ex ea confeſsione, item ex doctrina Abb.in c.illud.de præſcri ut per eum.

In caſu quæſtionis noſtrę habendo reſpectum ad indiciũ penſamenti,& homicidii præmeditati. Dico quòd reuocatio

Digitized by Google

tio nil operatur,quia ꝙfessio extraiudicialiter facta,ꝙ appē sate & ex animo hominem interfecerit, inducit maximam probationem cum illa,quæ pendent ab animo,confessio extraiudicialis plene probat.Bar.in l.celsus.colu.pen. ver. sed qualiter.sup.de vsucap.Vbi ad ostendendam malam fidem confessio extraiudicialis sufficit.idem Bart. in l.certum.§.si quis absentem.sup.de confes. vbi ad demostrandam additionem,& animi declarationem confessio extraiudicialis sine præsentia partis plene probat. istud & in ciuilibus, ut inducat plenam probationem.Ergo in criminalibus faciet saltim indicium ꝙ est minus semiplena probatione.l. cū probatio.sup.de proba.& dixi supra.

Et ideo si talis confessus dixerit per errorem confessionē fecisse,& eam reuocet non admittitur,quia est animi declatio.Aut sumus in homicidio puro. Et iste reuocans allegat errorem in facto proprio,& non admittitur error,nisi probetur.l.q̄q̄.sup.ad Velle. Aut reuocat dolose,ut euitet torturam.Et tunc non admittitur,quia dolus,& fraus non debet alicui patrocinari.l.uerum.§.hoc quoque sup.pro soc.

Non ob.decisio Bal.in l.1.C.de confes.quia loquitur, ut dicam in confessione facta coram iudice incompetenti, ut eius uerba dicunt,& ita eum locum intelligit Rim. in d.l. magistratibus.col.4.

210 †Præsentia partis an operetur hoc ꝙ confessio extraiudicialis faciat plenam probationem.Abba.in d.c.at si clerici. & in c.olim.col.fi.de rescri.Tenet,ꝙ plene præiudicat, Are. in d.c.at si clerici.impugnat hoc,quia argumentū,quo vtitur Abb.non est vallidum.Nam dicere in ciuilibus confessio facta parte præsente plene præiudicat. Ergo & in criminalibus,non procedit.Quia probationes factæ in ciuili non probant in criminali, in quo requiruntur clariores probationes.Bar.in l.2.§.hoc edicto.sup.ui bon.rapt.

Item & alia ratione,quia respectu Reipub.talis confessio v̄ facta parte absente,unde fisco nihil acquiritur,ex quo necesse est,ꝙ nomine fisci aliquis interueniat,Dec.in d. c.at si clerici.impugnat has rationes.

211 †Et primum quod loquitur in probationibus,secus in cōfessione,quæ semper & in alio iudicio nocet & probat.l. generaliter.C.de non nu.pec.c.per tuas.de probat.Bal.Alexā. & alii in l.2.C.de edend.Quo autem ad secundum dicit,qđ in tali acceptatione esse debet persona publica,q̄ acceptet.p ea,quæ no.Bal.in l.2.C.ut in poss.lega.& per But.in c.per inquisitionem.colum.5.versi.ad secundum.de elect. & multa alia deducit,de quibus per Ias.in l.stipulatio ista.§ alteri.supra de uerb.oblig.

Dico præsentiam partis,seu alterius nomine publico interuenientis nil operāri,ut maius inducatur ex cōfessione, quàm quod sit indicium,& de hoc puto tex.in d.l.c.quinto iun.gl.Nam ibi maritus habebat adulterium in domo eius rei testandæ gratia,g̃.exponit ut confessione extraiudiciarium hr̄et,quæ facit indiciū,& sic ibi erat maritus præsens, attamen inducitur minus semiplena probatione.

Præterea pro præmissis facit gl.& quæ ibi no.Bal.Saly. & alii in l.iubemus.C.de lib.cau.

212 †Vbi confessio rei facta coram notario solo, uel coram iudice solo non præiudicat ipsi reo, attamen facit indiciū, quia perinde hr̄ ac si esset facta extra iudicium, ut est gl. & Bar.ibi in l.cum scimus.C.de agri.& cens.lib.11. & deducit Soc.in d.l.magistratibus col.pen.

213 †Et nulli dubium est, quod notarius est seruus publicus & potest stipulari alteri, & maxime publico & fisci nomine,publico.n.stipulatur,ut in l.non aliter.supra de adop.& ibi no.gl.& Doc.in c.quamuis.iun.gl.de usu.lib.6.no. Card. per illum tex.in c.j.§.j.in 12 no.de excess.præla. in cle. iudex etiam qui publicas res pertractat & tuetur præsens si non in forma iudicii confessionem recipit,non inducit aliam probationem nisi indicium.& eam accipit nomine publico,& interrogationem permittit,quòd maius est, vt respondeat interrogationi,quam quòd de per se dicat,per no.in l.1.supra de uerb.signifi.

214 †Confessio facta coram iudice pēnitus incompetenti ve luti confessio per clericum facta coram layco, an faciat indicium.Doc.antiqui in c.at si clerici.de iudi.in prin. tenuerunt,ꝙ sic,mouentur per tex.in l.iubemus.C.de lib. cau. & in l.si duo patroni.sup.de iureiur.& l.generaliter.C. de non nu.pec.& ex ea reg.quod utile non debet per inutile uiciari,quotiens recipit separationem,confessio aūt pōt recipere separationem ab ipso indicio,ergo &c. Adducuntur ēt no.in l.2.C.comu.vtr.iudic.item ex alio, quia quod nullum est quo ad expressionem voluntatis, & eius declarationem aliquid inducit.l.fi.& ibi Bar.sup.de reb.eor. Cum ēt cōtudo quæ est nulla exprimit intentionem ut per Ange.in §. ex non scripto insti.de iur.natu. & hanc sn̄iam sequit Dec. in l.magistratib.sup.de iurisd.om.iud.& in d.ca.at si clerici respondendo obiectis p aliā partem factis,simpliciter trālit Abb.& alij Cino.in d.c.at si clerici in prin.de iudi.& Bar.intellectus secundum iura,q̄ alleg.videlicet tex.in d.c.at si clerici.& Alex Ias.Rimi & alii cōiter Doc.tenent contrarium per d.c.at si clerici ponderando eum in duob locis ibi dū dicit aliquatenus, & ibi dum dicit pp hoc ꝙ denotat cām remotam,l.eo tempore sup.de pac.Nam si talis cōfessio faceret indicium,ductus ad torturam si confiteretur,& fieret exinde iudicium & sn̄ia.principium & cā fuisset illa confessio facta coram indice incompetenti, cuius uirtute fuerat tortus,& ex tortura iudicatus. Item quia hic talis clericus confitens uidetur metu confiteri & per iniuriam.

215 †Cum laici sint opido infesti clericis.c.laici.c.laicos.2.qō. 7.præterea quod nullum est,nullum producit effectū l. 4. §. condemnatum.sup.de re iudi.l.si pater.sup.ne de sta.defunc. præterea confessio facta per reum erat iudicialis, ergo tanq̄ extraiudicialis non debet uaiere,quia actus non valet ultra intentionem agentium.l.non omnis.sup.si cer.pet.& ita resident communiter Doc.Dec in d.c.at si clerici. tenēdo ut dixi contrarium,respondet oībus his adductis , ut non valeat id,ꝙ iam dictum est,ad hoc ut sn̄ia fieri possit. Sed ualeat tanquam indicium.Abb.in d.c.at si clerici. dicit distingui debere,quod aut sponte iste talis clericus fatetur. & tūc faciet indicium.Aut coacte,& tunc nō faciet indicium. ista distinctio est contra tex.in c.si diligenti.de foro compe.ubi clericus uolens, vel inuitus non potest iudicari per laicum, & omnia acta sunt nulla.

Aduerte quia indistincte puto,quod confessio nō faciat indicium,primo per tex.in l.1.§.Antonius Seuerus. sup. de q.& in l.diuus.§.ex causa.eo.tit.ubi Iurisc̄sultus arguit hoc modo.Seruus non potest torqueri in dominum ut probet q̄ eum,ergo nec indicium facit,& sic intelligit Bar.in l. maritus eo.ti.distinguendo,ꝙ si testis non potest examinari propter reuerentiam si non probat nec facit indicium.

Item si testis non fuerit recte examinatus ob non seruatam formam iudicij non facit indicium.Ex quo si propter reuerentiam,quam habere debet iudex laicus in clericos, uel propter obseruantiam iuris,& eius ordinem, iudex laicus prohibetur clericos examinare,si eius dictum non probat,nec faciat indicium.

Accedat ad hoc,ꝙ clerici prohibiti sunt respondere coram iudice laico in cā maxime criminali ēt quòd uellent. c.diligenti.de fo.cōpe.Et iudex laicus non potest ipsos interrogare.d.c.at si clerici, quo casu succedit illud quòd dicit Saly.in l.seruos.C.de testi.quòd si iudex non potest interrogare,& reus autem uolens non potest respondere, quod non reprobat eius dictum nec facit indicium.

216 †Præterea indicia debent esse legitima. l. 1. hoc tit.l.milites.C.eod.Sed confessio facta coram iudice incompetenti est illegitima.quia facta contra ius.l.ltīma.s̄.de pac.Ergo indicium non dabitur maxime quia indicia, per quæ deuenit̄ ad torturam sunt indicia iuris,ista uero,per quæ deuenitur ad inquisitionem,sunt facti.Bal.in l.seruos. C.de testi.

217 †Præterea tex.in d.c.at si clerici.dicit, ꝙ confessio nō valet quia contra ius,si ergo confessio,quæ est quoddam integrale non ualet,ergo nec eius pars dēt ualere. Cum indiciū sit pars confessionis.Et pars probationis cum sit minus semiplena probatione.d.l.cum probatio.s̄.de proba. quia sequeretur quod in parte esset ualida,& in parte inualida, cū tunc lex toram inualidat.Et a quo remouet̄ genus,remouetur & quælibet eius species.l.fi.C.de usur.re.iudi. & l. fundi. sup.de fund.instruc.

218 †Confessio facta coram iudice incōpetenti,cuius iurisdictio prorogari poterat an faciat indicium, ut si laicus corā iudice laico non suo sit confessus delictum.Bal.Ang.Alex. Ias Dec.in l.magistratus.s̄.de iurisd.om.iud.dn̄t facere indicium,& ibi dicit Soc.ꝙ ista est cōis conclusio.& cano. cōiter in d.c.at si clerici,& ibi late Are.& Dec.tenent indicium dari.& quod ista confessio operetur hoc, quod per torturā possit compelli ad perseuerandum.moti primo per tex.in l. ictus fustiū.f̄m unā opi.sup.de his q̄ no.infa.Sc̄do p tex.in l. diuus.sup.de cust.& exhib.reo. Tertio mouetur Dec. ea ratione, Nā si ꝙfessio extraiudicialis facit indiciū & assertio in facto proprio probat,eo.mō,& talis ꝙfessio, maxime q̄a fit ad interrogationē & rn̄sionē, iō dēt esse ualidior q̄ ꝙ sit extraiudicialis ꝙfessio iux.no.in l.1.s̄.de verb.ob.itē q̄a & si deficiat ius in eo casu,factū tn̄ remanet, ex quo facto oritur indiciū. ¶ In hac conclusione puto distinguendum inter hæc duo,ꝙ aut iudex incompetens procedit contra reum errore facti,quia putat se competentem. Aut scit se incompetentem, & uidens reum tacentem procedit. & tunc confessio coram eo facta operetur indiciū,siue putauerit se iudicem competentem siue non.& ita procedat cōis cōclusio. Aut & secundo casu,huic iudici opponitur de incompetentia,& ipse inuito reo uult procedere.Tunc dico, ꝙ confessio rei non facit indicium,quia v̄ contra ius elicita.& exin-

de iu

Digitized by Google

de iudex dr̃ facere iniuriam ipſi reo arg.l.eum qui.§.fin.ſupra de iniur.& per ea quæ determinat Saly.in l.decuriones. C.de q.volens tunc demum iniuriam fieri ipſi decurioni eũ torquendo qñ iudex de eo notitiam habuit, ſi itaque contra ius iudex proceſſit,factum per ipſum eſt nullum. l.non dubium C.de legib. & ſimus in caſu, de quo loquitur. d l. diuus.ibi ſed ſi maligne interrogaſſet, aut non dicta retuliſſe pro dictis compererit.Cum iudex uideatur iniuria affici ſi opponatur contra eius intentionem declinatoria,ex quo præſumendum eſſet,quod non fideliter proceſſit in habenda tali confeſſione,ideo non nocet.

Intellige prædicta,ut confeſſio noceat,& faciat indiciũ, niſi reus coram iudice competenti & in actis reuocauerit eam confeſſionem ſub illa ratione,quod confeſſus eſt ſciẽs illum eſſe iudicem incompetentem. Et quod confeſſio ſua ꝑꝑ illud ſibi non nocebat.Et quod noluit opponere de incompetentia,quia timebat ſęuitiam iudicis,& ne deteriora contingerent.Si hæc reuocatio haberet ueriſimilitudinem in ſe reſpectu perſonæ iudicis. Putarem ipſam ammouere uires indicii.ut dicam.inf in uerb.fuga.

219 †Confeſſio facta in tortura an faciat indicium,ſi reus ductus ad ratificandum negauerit. Doc. communiter tenent indicium oriri per no.per Bar.in l.unius.§.j. in prin. hoc tit. & tenet Bal.in l.bonæfidei.col.2.uer.item quæro.C.de iure iur.& ratio eſt.

220 †Quia uariatio in reo facit indicium & ex ea poteſt torqueri,ut per Bal.in l.multum intereſt,& per Bar.in l.de minore.§.plurium.hoc ti.propter hoc poterit torqueri. Et erit indicium,cum ſit primo confeſſus, poſtea extra torturam id negauit:intellige in eo, qui confeſſus eſt in tortura præcedentibus legitimis indiciis:ante quam torqueretur.

221 †Alias ſi abſque indicijs fuerit tortus,confeſſio ſibi nõ nocet,ut per Bartol.in l.pen.ſup.eod.& per Bald.in l. fin.in fin. C. de accuſa.rationem reddens,quòd torqueretur tam cõtra ius partis,quam contra ius torti Angel. in tracta.malefi. in uerbo fama publica nume.36.& ibi addit. late. & Hypo. in l.pe.ſup.eo.num.10.Difficultas eſt ſi reus per plures uices ductus ad torturam confeſſus eſt delictum, & ductus ad ratificandum negauit,id faciendo per plures uices an debeat procedi in infinitum ad torquendum.Paris.de Pur.in tract. de ſindi.circa finem,quem referendo ſequitur Hypo. in ſua pract.§.quoniam.in 2.colum.dicunt quòd non eſt procedẽdum niſi ad tertiam manum torturę.& ſic per tres dies diuerſos eſt torquendum,ut in ſimili declarat Ang.in l. fin.C. de q.& uidimus.ſup.

222 †In hoc caſu puto diſtinguendum.Aut ſunt indicia leuia contra reum,ut ex illis poſſit ſemel torqueri.Et tunc ſi fuerit tortus ſufficienter pro illo indicio & ſemel confeſſus fuerit poſt torturam,ſi poſtea ductus ad ratificandum negauerit delictum confeſſum poterit ex tali uariatione torqueri.Et ſi confeſſus fuerit,& poſtea dum ratificatio fieret iterum negauit non eſt amplius torquendus cum purgauerit indicia ſua.Et illa ſecunda uariatio non faciet aliud indiciũ quia non eſt diuerſitas inter præcedentem uariationem & hanc ſecundam. Et indicia non dicuntur uenire ꝑꝑ quæ debeat torqueri,quia non ſunt diuerſi generis,ut per Bar.in d.l.unius,& Doc.in d.l.repeti.hoc ti.Si uero ſunt indicia urgentia,ꝑꝑ quæ debeat bis torqueri,ſi primo tortus ſufficienter confeſſus ſit,& poſtea ad banchium negauerit,debet iterum torqueri & ſecundo pro indiciis, quæ habet contra ſe & ſi tortus confeſſus eſt,& eo modo quo.ſup. Et poſt negauerit,debet tertio torqueri. & iſta tertia tortura eſt tãta pro uariatione iam dicta per reũ bis facta,quòd facit unum indicium tm̃,& eſt prædicta rõne ſi hẽt indicia urgãtiſſima, tũc ſi in prima ſufficienter tortus & in ſecunda,& in tertia confeſſus ſit. Et poſtea negauerit ut ſupra. Tunc quia ob illã trinam uariationem ortũ eſt indicium,dẽt quarto torqueri,& in hoc recedendũ eſt ab ea regula, qđ non ſit procedẽdum niſi ad tertiã manũ torturę,quia dum indicia, q̃ merebãtur trinam torturã expurgant̃,oriť aliud indiciũ,ex quo & quarto eſt torquendus:nã ſi reus,non torqueret̃ niſi ter,ut dicũt prædicti Doc.omnia indicia rei non eſſent expurgata.

223 † Literarum acceptatio.an faciat indicium, ut puta ſcriptæ ſunt literæ Seio per Sempronium quòd ſunt multi teſtes qui dicunt te per inſidias occidiſſe Gaiũ & exinde mãdatum eſſe per iudicem,quòd capiaris,ideo ſis cautus,Seius accipit literas & nil dicit de ea re, nec ſe excuſat,an oriatur indicium ad torturam.Hyp.in prac.in§.diligenter nu. 136. dicit hanc qõnem nouam & dici poſſe oriri indiciũ ad torturam,quia in criminalib.proceditur ad inſtar ciuilium,ſed talis receptio literarum cum taciturnitate facit probationẽ plenam,ut per Bar.in l.filiusfam.la 2.ſup.ad Mace.Bal.in l.literas.C.manda.& alii permulti quos allegat Iaſ.in l.admonẽdi.ſup. de iureiuran. ergo talis exceptio debet operari hoc quod faciat indicium.

224 †Quia ea quæ faciunt ſemiplenam probationem in cauſa Ciuili,faciunt indicium in cauſa criminali, ut per Bartol. in l.fin. in fi.ſupra de lit. iur. Relinquit tamen cogitandum per ea quæ habent̃ in l.ſi cum dos,& ibi Barto. ſupra rerum ammotar.& per Paul.de Caſt. & Iaſo.in l. ſi quidem. C. de tranſact.

Aduerte ꝙ exiſtimo iſtud nõ eſſe indicium habile ad torturam Nam adhoc,ut argumentum de ciuili ad criminalia ualeat,requirtur,ꝙ ſit par ratio eadem in utroque ut uoluit Saly.in l.j.C.ubi de poſſ.ag.opor.Sed in hoc caſu non eſt ratio ęqualis de cauſa ciuili ad criminalem ergo &c. Nam qñ aliquis accipit literas in cã ciuili,& obligatione pecuniæ,arbitrii eſt accipientis dicere, ꝙ non tenetur nec debitor eſt quantitatis contentę in literis quia optime ſcit ſe non debitorem,ſed quando recipit literas de delicto, & quod ſunt teſtes qui hoc dicunt,poteſt ſubſiſtere,& timere propter teſtes falſos, & nil dicere ne diffametur de tali del ćto, nam pęnes probos,& bonos poſſet oriri ſuſpitio,& infamia ob illas literas,& poſſet nocere propalanti ob famam:ideo nõ eſt inconueniens,ſi ipſe tacet cum ex expreſſione contentorum in literis poſſet ſibi nocumentum oriri, non autem utilitas.quod ſecus eſt in literis debiti quia propalario contentorum in ipſis,non poſſet ſibi in aliquo nocere, ſed prodeſſe,& ideo nulla adeſt cauſa ꝑꝑ quam non debeat dicere portanti literas debiti,quod non eſt debitor ſcribentis.irẽ ex alio,qñ committitur citatio perſonalis ob delictum a communiter accidentib. ſecreto committitur,vnde ille q ſcribit amico literas ſcribit quoddam ſecretum, dum dicit, ꝙ aduertere debet ne capiatur.quo fit,ut non conueniat,qđ ille qui accipit literas id palam dicat ad præiudicium illius qui oſtendit ſe uelle fauere illi qui literas accepit,ex quo cũ nullum ſit commodum ſcribenti,ut frequenter accidit, ergo nec debet hẽre hoc incommodum ut imputetur diuulgaſſe,& notificaſſe per literas id,quod erat ſecretum,& hęc communiter contingunt,itaque debent conſiderari. Ex in dicijs argumentum a communiter accidentib.ualidiſſimũ eſt ut per Bal.in l.fi.in fi.ſup.de hære.inſti.& dixi ſup.in indicio a communiter accidentib. Et ideo putarem iſtud non facere indicium nec ad inquirendum,nec ad torturam.Dato ꝙ habitis literis aufugeret ex loco in quo erat cum iuſtã cãm fugęhẽret fidem præſtans literis ſibi ſcriptis,ut dixi,dicã inf.in indicio fugę.Dum ob ſuſpenſionem inquiſitionis fugam eſſe licitam diximus.Idem dicerem in quocunque delicto & maxime ſi ſcriberetur literæ ſuper furto,ꝙ maxime mulrum infamat,ut in l j.ff.de his.qui no.infa.

225 †Tractatus dicitur eſſe quotiens plura conueniunt inter ſe,& in ſimul conſilium faciunt,& in eandem opinionem deueniunt.ad delictum committendũ.tex.eſt in l.& ſi amicis domumibi,conuenire ad tractandum.ſup.ad leg.iul.de adult.& in l.fi.§.fi.ibi ampliori tractatu habito.C.de iur. delib.& in l.nam cum tractatu.ſup.pro ſocio & in l. ſi auiam. C.de ingen.manum.& Inn.in c.bonæ memoriæ.el 2.de ele. in uer.tractatum dicens ꝙ tractare eſt deliberare,ac cogitare de aliquo, & oportet ꝙ fiat diſcuſsio,et examinatio rei, de qua agitur,quod uoluit ẽt Albe.in d.l.& ſi amicisdomũ, & in d.l.fi.§.fi.& in trac.ſtatut.in q.64.in 3.par.dicens, ꝙ tractatum dr̃ qñ conſilium,deliberatio,& tractatus præceſſit:inferens ad ſtatutum puniens homicidium per tractatum factum pęna mortis,& per non tractatum puniens in cẽtum, vbi examinat,quando præſumatur homicidium per tractatum factum,& quando non.

226 †Per tractatum homicidium factum habet hoc grauius, vt maiori pęna puniatur. & ſi plures fuerint in rixa per tractatum facta omnes tenentur de occiſo.gl.Dy.Bart.& Mod. & l.fi.C.de Sica.& hoc modo reducuntur ad concordiam gl.quæ uidentur contrarię,ut eſt gl.in l.item mela. §.ſi plures.ſup.ad leg.aquil.uolens.

227 †Quod ſi unus eſt interfectus, & pluresſint inculpati,nec appareat,cuius ictu perierit,quod nullus teneatur.& gl. in l. idem Pomponius.ſup.de rei uendica.contrarium uoluit, ꝙ oẽs teneantur,gl.in l.ita uulneratus.§.fi.in fi.ſup.ad l.Aquil. & in l.uulgaris.§.ſi duo.ſup.de furt.& in l.qm̃.C.ad leg. iuli. de ui.uolentes inſolidum oẽs obligatos eſſe,Iac.de Belui.in prac.crim.in ti.de q.circa fi.concordando hanc gl.dicit eſſe diſtinguendum,ꝙ aut ſumus in homicidio facto ex propoſito & ꝑ tractatũ,& tunc oẽs,qui interfuerunt dicto homicidio tenentur de occiſo.Aut ſumus in pura rixa.& tunc quilibet tenetur de eo,ꝙ geſſit,iux.tex.in l.fi.ſup.ad leg.Cor.de Sic.ꝙ etiam uoluit Bar.& Ang.ibi,& Mode Cy.& Saly.in d. l.qm̃.& aduerte,ꝙ qñ ſumus in pura rixa,nec appareat,quis uulnerauerit,omnes torquebantur,dicam inf.in uerbo uita in uer.dictum Saly.& perſiſtentibus in negatiua, fit abolitio criminis,non autem abſolutio,quia non omne illicitum punitur.l.pe.ſup.de his qui.no.infam.Maxime ubi non deficit ius ſed probatio.l.duo ſunt Titii.ſup.de teſt.tute.

Et

Digitized by Google

228 † Et iſta eſt practica, de qua per Salyc. in l. ſi qui adulterij in verb. ex iſta glo. C. ad leg. Iul. de adult. & in l. ſi quis. in fi. C. ad leg. Iul. maie. & idem eſt, ſi exiſtentibus indicijs cõtra aliquem, & eo poſito ad torturam, & negante ac ſufficienter torto ſit abolitio, quæ hodie dicitur relaxatio pro nunc poterunt tñ oẽs pecunialiter puniri quoties eſt certum q̃ aliquis ex illis interfecerit, & ſic incertus de certis ſed quotiens eſt incertus de incertis, quia poterat aliter interfeciſſe qui non ſit de illis tunc nemo damnatur etiam pecunialiter. ita vult Io. Andr. in add. ad Spec. in tit. de homic. §. 1. verſi. pone quòd quatuor. in verbo, Si lapis, & ita debet intelligi quòd dicit Rom. in l. 1. §. ſi quis in villa. in fi. ſup. ad ſillan.

229 † In tractatu hoc requiritur, quod committentes homicidium, vel vulnera inferentes ſint coacti, & conueniant ad hoc. i. cã committendi illud delictum, vt in l. 2. §. homines. ſupra, vi bon. rapt. dum dicit, homines coactos accipere debemus ad hoc coactos, ſi vero ſumus in pura rixa, tunc homines dicantur cõuenire in hoc. i. caſualiter, & alio reſpectu quàm ad homicidium vt eſt tex. in l. fi. ſupra de ſica. ibi actus vniuſcuiſque in hoc collectorum, & ibi Ang. ponit hanc differentiam inter hæc verba, & ſenſit hoc Ancha. in conſ. 217. Bartholameus de Salyceto.

In tractatu hoc ſufficit, quod conſtet tractatum fuiſſe factum, dato quòd non appareat de concluſione finali. Si modo ſecutus ſit effectus, ita voluit Bal. in l. multum intereſt. C. ſi quis alte. vel ſibi, & quæ no. Ang. in ſimili in trac. maleſi. in verb. & ad hoc colloquium. in prin.

230 † Difficultas eſt ſi tractatus fuit habitus præſente aliquo, & nihil dicente. An cõſtito de ipſo tractatu, & quod ille fuit præſens pro quo gratificãdo factus fuerit tractatus, ſi tacuerit, & nil de ea re dixerit, an obligetur. Videbatur obligationem non oriri ob præſentiam, & taciturnitatem vt eſt tex. in l. filiusfam. §. inuitus. ſupra de procu. vbi tacens non habetur pro conſenſu. in contrarium eſt ueritas quòd immo iſte talis præſens, & tacens teneatur, & obligatus ſit pro delicto, vt eſt tex. & ibi gl. in c. Petrus. de homic. facit q̃ voluit Inn. in c. ex parte. de reſcrip. vbi determinat, quòd ſi quis procurat nomine meo me præſente, & tacente videor conſentire, quẽadmodum. & gl. in d. c. Petrus. dicit quòd ſi præſente eo, ad cuius beneficium tractabatur de homine interficiendo, & quod taceat, tenetur eo quoniam expreſſe contradicere debet, vt eſt tex. ibi. & ita ſentiunt Anchar. Ioan. de Anan. & Fely. & alij ibi.

Non obſt. q̃ quis inuitus non aſtringatur ad officiũ procuratoris, quia agitur in eo caſu de obligatione perſonali ad aliquod gerendum in qua requiritur expreſſus conſenſus vt per Laſ. in l. quæ dotis. nam 97. ſo. u. matr. ubi multa adducit, immo quando ſumus in materia delicti quo ad obligationem taciturnitas habetur pro conſenſu, vt per Inn. & Abba. in c. 1. de his quæ fi. a maio. par. c. & in ca. 2. de his quæ fi. a præla. ſi conſ. c. & per Laſ. in d. l. quæ dotis. colu. 14. verſ. decimumquintus caſus.

231 † Indicia demonſtrantia tractatus poſſunt eſſe eadẽ fere, de quibus iam diximus in indicijs oſtendentibus homicidium ex propoſito, & exemplicari poteſt in præparationib. ad delictum. vt ſi præparauerit equos habiles ad fugam, uel ſi illos aſcẽderunt antequam conferrent ſe ad locum delicti. itẽ ſi unus minus aptus ad arma, & rixam acceperit ueſtimẽta aliorum, dum ſe conferunt ad eum locum in quo facta eſt rixa. Item ſi relinquerunt hoſes inutiles domi, & coniunxerunt ſe robuſti, & fortes, & ex poſt ſecuta ſit rixa. Item ſi iuſſus præceſſit, vt unus ex pluribus colligeret ueſtimenta aliorum ſociorum. Item ſi ad ſonum campanæ, cornu, uel alterius rei contulerunt ſe plures in vnum locum, & facta ſit rixa. Et eod. modo exemplificari põt quando plures tranſierunt per locum non ſolitũ cum armis haſtatis, Archobuſijs, ſagittis, & arcu. & alio ſimili genere armorum. Et denique in omnibus ſuprapoſitis indicijs, poteſt etiã uerificari, & oſtendit tractatũ in infraſcriptis caſibus.

232 † Secreta conuentio, & locutio habita inter plures, ſi poſt exeuntes ex loco hoĩem occiderunt, oritur indicium tractatus. ar. l. ſi uentri. §. ſi ſup. de priuile. cred. & ibi not. Bart. ol. de domino loquente ad aurem famuli ſi ſequatur homicidiũ vt præſumatur mandatum. Idem no. Bal in l. multum intereſt. C. ſi quis alt. & in l. 1. col. 2. verſ. & ille pſumit. C. de ſer. fug.

Intellige ſdicta, ut faciant indiciũ, ſi modo hęc tria concurrant. Primo locutio ſecreta. Scđo inimicitia capitalis occiſi. Tertio qđ incõtinenti ſit ſecutum homicipiũ. nã cõcurrentib. his tribus oritur plena probatio. vt per laſ. in d. l. j. C. de ſer. fugi. & p Raph Fulg. in d. l. ſi uentri. §. ſi. Eſt tamẽ dura opi. vt per hæc poſſit quis cõmendari. Cum in contrariũ ſint ea q̃ ponit Io. And. poſt Thom. de Pipe. in addi. ad Spe. in ti. de præſum. in verſ. 13. ideo cogita.

233 † Rixa ſecunda uice parum poſt primam facta, ut ſi uno die ſunt rixati, & ijdem altera die ſint rixati. uel parum poſt iterum acceſſerunt ad rixam. Ex ea generatione ita breui tẽpore facta præſumptio eſt mali animi. & quod inter ſe conuenerint pro homicidio committendo, cũ geminatio actus demonſtret deliberatam intentionem rei agendæ, & delicti perpetrandi. Cum de iure actus geminatio demonſtret expreſſam uoluntatem, vt in pacto nudo geminato. Ex quo demonſtratur. aĩus obligandi. no. in §. de conſtituta. inſti. de acti. & in l. iuriſgentium. §. igitur nuda. ſupra de pac. & in muliere, quæ ex actu reiterato dr̃ obligari per auc. ſiue a me. C. ad velle. & de geminatione habetur in c. & ſi Chriſtus. de iureiur. Cum etiam ex præterito arguatur in præſens. l. iubemus. & ibi no. C. de prob. & in c. ſcribam. de præſump.

234 † Aggreſſio nullis dictis uerbis, ut ſi plures aggreſſi ſunt unum uel plures nil dicto. Tunc facit indicium, q̃ conuenerint pro delicto committendo, & iã illud deliberaſſent. & iſtud pro indicio tradit Ancha. in conſ. 217. Et pro hoc facit l. reſpiciendum. §. delinquunt. infra de pẽn. ibi dũ dicit, ex proposito latrones delinquũt, quia habent factiones, & ibi Bartol. in eo capite dum vult, quod ex proposito antecedenti fit homicidium.

235 † Quando fit inſultus qui eſt motus de loco ad locum. & in alium ſaltus. l. 1. §. cũ arietes. ſupra ſi quadr. paup. feciſ. dic. & l. is qui. C. de ſicar.

236 † Aſſiſtentia ad delictum facit indicium ad tractatum, vt ſi unus hominem occiderit, & plures ibi fuerint armati, uel propinqui facto, vel remoti, dummodo potuiſſent in caſu neceſſitatis ipſius delinquentis auxilium præſtare, nam tunc ob eorum præſentiam, ille qui inſultum facit efficitur audatior. Et ille in quem delinquitur fit timidior. Ideo de auxilio tenentur, & præſumptio eſt de tractatu, vt per Bal. in l. ob hæc uerba. ſup. de infam. & in l. 1. C. de rapt. virg. & in l. data opera. C. accuſ. poſ. & in l. 1. C. de ſer. fug. col. infra. verſ. ex conſilio dicens, quòd ille qui aſſociat tempore delicti, dicitur opem præſtare, etiam ſi nihil aliud facit, niſi quòd ex proposito aſſociat eum: quod præſumitur ſi ſecũ ſtat armatus.

238 † Nam ille qui armat ſe pſumitur de rixa, uel bello cogitare. l. licet inter priuatos. ſupra de pac. & pro indicio dat Bru. in trac. de indi. col. 14. ver. item inſurgit, & de materia auxilij loquitur late Fely. in c. ſicut dignum. de homic. & Dec. in ca. 1. de off. dele. Et Aret. in c. 3. loco. col. fi. de proba.

Hoc intellige eo magis procederc, ſi tales ibi aſtãtes nulla tñ facta demõſtratioue ſeu armorũ euaginatione ſtatim perpetrato delicto inſecuti ſunt, & aſſociati fuere delinquẽtem. Bal. in l. non ideo minus. in fi. C. de acc. a remotis aũt pſtatur auxiliũ vt ponit Alex. in l. is qui opem. in addi. ad Bart. in addi. mag circa med. ſup. de fur. dicens, qđ ille q̃ mecũ ſtat a remotis armatus, ſi per eum efficiat audatior, & offenſus timidior, dicitur præſtare opem mihi. Iſtud autem indicium poteſt tolli ſi ibi ſtans probauerit caſu ueniſſe in eum locũ, nam tunc non erit indicatus. ut per Bal. in dictis locis.

238 † Ducens uerbis aliquẽ ſciẽs malefactores eſſe in certo loco, & ille occidat̃ uel derobet̃, ſi verbis ſuis fidẽ adhibendo in de trãſierint, vt puta qđ dixerit mercatorib. qđ ſecũ ire deberẽt, qa duceret eos p̃ bonã viã, & ſecurã. Et fuerint interfecti, vel derobati, indicium eſt ꝓtra illũ, qđ fuerit particeps crĩnis, & cãm delicti pbuerit, cũ ẽt teneatur pẽna leg. Corne. de ſica. l. 3. §. alio ſenatuſcõſulto, & arg. l. q̃ occidit. §. pe. ſup. ad leg. Aqui. & l. pe. §. ſi cum eo. ſup. vi bon. rapt. Et pro indicio dat Gand in ti. de præſumpt. & indi. dubit. col. fi. uer. decimum colligitur, ſubdẽs quòd quæſtionibus eſt ſubdendus, & ſic erit indicium ad torturam ea ratione.

239 † Quia pe his eſt quæſtio habenda, qui ſuſpitione cædis conſcentientes uidebũtur. l. 1. §. occiſorum. & §. ſi quis in villa. ſup. ad ſilla. Et etiam pro indicio ad torturam tradit Bonifa. de vita. in ti. de indic. circa prin. in ver. item ſi ſuaſit.

240 † Indicia in homicidio, ſi quando aliquis eſt interfectus, & ignoratur, a quo oriuntur ex cauſis infra ſcriptis.

Primo ex vita, & ex perſona imputati.
Secundo ex verbis prolatis.
Tertio ex facto.
Quarto ex proceſſu, & teſtibus examinatis.

Ex perſona.

241 Vita hominis, † ex antea factis ſpectaẽ ut ait Cice. in lib. 2. ad Herẽ. in cã cõiecturali. & Doc. conſiderant iſtud pro indicio, ut ſi quis fuerit malę conditionis, & ſolitus ſimilia facere, habeat indicia contra ſe, ut præſumatur deliquiſſe.

242 † Nam ex conſuetudine delinquendi per legem præſumitur contra hominem. l. ſi cui. §. tibi qui. ſemel calumniatus. & ſup. de accuſ. & l. de minore. §. 1. hoc. tit. l. non omnis. §. a Barbaris. inf. de re mil.

243 † Et ex pterito pſumitur in pſens. l. iubemus. & ibi no. C. de pba. & Gãdi. in ti. de pſum. col. 2. verſ. aliqñ, & verſ. ſi, & con-

Digitized by Google

ſuetudo patrisfamilias ſiue in bonis ſiue in malis eſt attendenda.l.ſiue negotia.ſupra de neg.geſt.l.Olympico. ſupra de ſer.vrb.præd.& ſi delictum fuerit reiteratum magis præſumitur,nam ex ea geminatione oſtenditur determinata uoluntas ad malum agendum.

244 † Cum actuum geminatio demonſtret apertàm uoluntatem,no.in §.de conſtituta.inſti.de act.& in l.1.C.de plus petit.& in c.& ſi Chriſtus.de iureiur. Vnde ſtatutum quod pro crimine imponatur pœna pœcuniaria non habet locum, ſi ſecundo deliquerit,vt per Hyp.in l.1.C.de ſica.num.47.adducit tex.in l.1.C.de ſuperexac.lib,10.& ibi Bar.Bald.Ang & Io.de Plat.

245 † Sed aduerte,ꝙ in eo caſu ex geminatione ſola non proditur beneficium legis,nec crimen magis grauatur. Sed requiritur, quod ſaltim per tres vices deliquerit. ita declarat Luc.de Pẽn.ibi per tex.in §.verumtamen.in auc.vt immob. ante nupt.dona.& in l.ſeruos.C. ad leg.Iul.de vi pub.& per Inn.in c.1.de fideiuſ.

246 † Difficultas ſit,an ex eo, quòd quis ſolitus ſit delinquẽre,& ſit malæ vitę,habeat indicium cõtra ſe,vt poſſit poni ad torturam.Hyp.in §.diligenter.num.99.mouet iſtam.q.& dicit,ꝙ Doc.fere oẽs poſt Bart. hic dicunt,ꝙ habet indiciũ ad torturam,vt per Saly.in l.fi.C.eo.& Guid. de Suza in tract. de tormen.in 4.col. Et Alex.in conſ.77. in cã accuſationis in 2.col.& in conſ.l.ſi viſis & oportune in 1.vol. adducit regulam,quod ſemel malus ſemper præſumitur malus. Et dicit facere dictum Salyc. in d.l. final quod ſi plures fuerint in rixa,& mortuus non habet niſi vnicum vulnus, & ignoratur a quo ſit illatum, ꝙ omnes torqueri non poſſint, ſi tamen fuerit vnus malę vitæ is torquebitur,& multa adducit ad ꝓbandum,illud,quod præſumatur cõtra ſolitum delinquere.

Contrarium tñ poſt multa tenet Hypo.in d.loco, dicens malam qualitatem perſonæ non facere indicium legitimũ ad torturã,mouetur,quòd quãdo ſumus in aliqua diſpõne.

247 † Verba illius diſpoſitionis multum ſunt attendenda.ca. porro.de priuileg.& ibi gl.Sed in hac diſpoſitiõe habetur id, quod ſemel malus ſemper præſumitur malus, & ſic ex mala
248 qualitate perſonę oritur præſumptio. Sed ſic eſt.† Quod pręſumptio eſt minus quàm indicium, ut per Bald. in l. ea quidem. C.de accuſa. & per Iaſ.in l.1.ſupra,de eo per quem fac.erit.Adducitẽt Bal.in l.1.de excuſ. tutor. ubi præſumptio dr̃ eſſe ad probandum,indicium uero eſt probatum, & ſic minus eſt p̃ſumptio quàm indicium,adducit etiam gl.in l. abſentem.in verb.damnari.infra de pœn.& gl.in cap.literas. de præſump.Item quia ex præſumptione oritur argumentũ. ſed indicium eſt idem ꝙ ſemiplena probatio.l.fi. & ibi Bart. ſupra de in lit.iura.l.2.§.ſi abſens.ſupra ſi ex nox. cau. aga. & ſic concludit nouam eſſe opinionem,quòd non oriatur indicium. Adductis alij permultis,quæ longum eſſet referre.

249 † Aduerte ꝙ qualitas perſonæ dupliciter eſt conſiderabilis,quòd quis dicatur bonus,uel malus in genere, vel ꝙ dicatur bonus vel malus in ſpecie. De bonitate, & malitia in genere eſt tex.in Lnon omnis.§.a barbaris.infra de re mil.& l. de minore.§.fin. Hooti.de qualitate perſonæ in ſpecie, & de conſuetudine reru el imputari eſt in d.l.ſi cui §.1.& in l.ſi ſeruus plurium.§.ſi ſupra de leg.1.& in d.l. vel uniuerſorum.ſupra de pign ac.Bar ita diſtinguit in fama in d.l.de minore §. plurium.colu.1.verſ.pro declaratione,vt ſit in genere, vel in ſpecie, & de his duobus loquitur Cic. in præallegato loco, quòd ſi accuſatus de occiſo reperiatur par cã, vt quandoque in ſuſpitione fuerit homicidij, & ſi non poteſt reperiri par cauſa, reperiatur diſpar, & ſic generalis obiectio circa mores accuſati.

In utroque caſu ſi fuerit facta probatio, ꝙ ille ſit malus uel in ſpecie vel in genere orietur indicium contra reum,& maius erit indicium contra eum qui habet præſumptionẽ malitiæ in ſpecie,& ſic in eodem genere mali,vt in regula,ſemel malus.de reg.iur.lib.6.ibi Dyn.Franc.& alij,& dicam infra in indicijs furti in uerbo uicinus.

250 † Attamen ex tali indicio ſolo non poterit torqueri, quia Bart.in hac.l.& Salyc.in l.fin.C.de quæſt.dicunt poſt omnes Doc.qđ quando eſt indicium remotum a maleficio, ut eſt mala fama,& ſimilia de quibus diximus ſupra in præmiſſis, ex hoc ſolo non poterit reus torqueri.Sed requiruntur alia indicia pœnes iſtud. Exquibus animus iudicis deduci poſſit in ſuſpitionem contra reum, & ſic ſuperflua eſt diſputatio Hyp.in hac materia,quia Doc.omnes diſtinguunt inter indicia,ut dixi ſup.in 6 præmiſſo.

Dictũ Saly.allegatũ per ipſum in d.§.diligenter.nu.99.& in rub.C de prob.nõ dicit id ad ꝙ deducit,ſi plures fuerint in rixa,& ignoretur per quem fuerit factum homicidium,ꝙ torquebit̃ ille,qui eſt peioris vitę inter imputatos. Nam ſi plures fuerint imputati,& ignoretur quis interfeceric,& omnes fuerunt in rixa omnes torquebuntur ad habendam ueritatem.ita eſt practica.ita determinat Dyn.& Roma poſt eum, & Mod.in l.1.§.hoc reſcriptum.ſupra ad ſyllan.

Sed Saly.in d.l.fi.dicit.ꝙ ſi fuerit ſuſpitio contra plures, qui faciliter potuiſſent delictum committere. Tunc ſtante iſta veriſimilitudine, & ſuſpitione malæ uitæ poterit is torqueri, non aũt alij torquebuntur ob illam ſimplicem ſuſpitionem,quòd potuerint delinquere.

Non obſt.quod conſiderat pręſumptionem minus quã indicium,quia dico.

251 † Quod præſumptio eſt genus quo ad indicium, vt vult Bald.in rub.C.de proba.diffiniendo indicium,dicit,quod indicium eſt pręſumptio minima hominis boni,ſeu diſtans argumentum a ſpecie probationis.

252 † Immo præſumptio habet plures gradus, cum alia ſit iudicis, & contumaciæ: vt ſi iudex citat clericum, ꝙ redeat ad eccleſiã,& niſi reuertus ſit præſumit iudex, ꝙ habeat Eccleſiam pro derelicta,alia fama per quam proceditur ad inquiſitionem vt in c.qualiter,& quando cl.a.de accuſ. Alia ſit naturæ,vt ſi pater exhæredat filiũ,præſumitur ꝙ iniuſte agat, quia non permittit natura præſumere,ꝙ filius patrem offendat,uel econtra.l.omnimodo.C.de inoff.teſtam.l.ulti. C.de curat.fur.& de his,& ſeq.loquitur Hoſt.in ti.de præſump.in §.quot eius ſpecies.Alia ſit iuris contra quam admittitur ꝓbatio,ut in poſſidente,ꝙ præſumatur dñs.l. ſiue poſſidetis. C. de probat. & ꝙ chyrographum laceratum pręſumatur ſolutum.l.ſi chyrographum. ſupra de prob.Alia ſit iuris, & de iure ꝓtra quã non admittitur probatio. l. ſi quis adulterij. C.ad leg.Iul.de adult.& ponit Bar.in d.l.ſiue poſſidetis.ideo id,quod dicit Iaſ.ꝙ præſumptio ſit minor indicio in d.l.1.ſupra de eo per quem fac.erit.illud eſt uerum in terminis.in quibus loquitur Iaſ.ꝙ eſt in indicio oriẽte ex dicto mortui uel iniurati.Nam illud eſt indicium uile,& de eo loquitur gloſſ. in d.l.ſi mater C.de calum.& ſic in eo caſu eſt minus indiciũ quàm pręſumptio,quia uile, & tenue, ut dicam infra in uer. mortui depoſitio.

253 † Conuerſatio malorum,& iſta facit indicium cõtra imputatum.ar.tex.in l.3.§.nullus putat.ſupra de excuſ.tutor.& l.item apud Labeonem.§.adduxiſſe.in fine ſupra de iuiur.l. nullus.§.1.ſupra de act. empt. Nam ex mala conuerſatione bonus efficitur malus,& nitiofus.l ædiles.§.pedius. ſupra de edilit.edic.Nam ſimilis ſimilem ſibi quærit.c.recolentes,de ſtat.monac.& ſecundum Phyloſ.talis qualis quiſque eſt, talium conſortio delectatur,& dicit tex in c.ſæpe.28.q.1.ꝙ malorum conſortia ſæpe ẽt bonos corrumpunt, & tanto magis eos,qui ad uicia proni ſunt.iſtud pro indicio tradit Gandin.in tit.de præſump.& indic.dubita.col.1.verſ. item habet indagare,& Guid.de Suza in trac.de tortu. col.6.verſ.quærat iudex.& Are.in trac.malefi.in uerb.quòd fama publica. col.6.num.19.

254 † Iſtud aũt extendit Iac.de Belui.ꝙ qui malos famulos tenet,ut ſit indicium contra ipſum,in ſua prac.ti.de q. colu. 5. verſ.quartumdecimum crimen.allegat tex.in §.hos autem.in auc.de non alie & in c.licet heli.in prin.de ſimo.

255 † Qualitas ꝑſonæ põt indiciũ facere,ut cognoſcatur, ſi reſpectiue ad eius cõdiõnẽ.& qualitatẽ ſit cã aliqua, q̃ ipſũ ĩduxerit ad maleficiũ cõmittẽdũ,ut ſi cõmodũ aliqđ ex maleficio acquiſierit,ut honorẽ,pecuniã,dñationẽ,aut aliquã cupiditatẽ amoris,aut uoluptatẽ libidinis explẽdæ.Aut ꝙ uoluerit incõmodũ uitare,ut puta inimicitias,infamiã,dolorẽ,& ſuppliciũ,q̃ oĩa ꝑ ꝓiecturis tradit Cic.in d.li.2 ad Here. ĩprin. in c.cãę ꝓiecturalis in parte ꝓbabili.Et hęc a legib.cõprobãtur.

256 † Nã ſpes cõmodi aſſequẽdi,aut incõmodi euitãdi ꝓbatur in l.cũ rõ.inf.de bon.damna.ubi pater interficiẽs eũ, q̃ filiũ inſtituerat,ꝓ iſtud cõmodũ feciſſe vr̃,& iõ filius ñ ſuccedit & hr̃ in l.j.§.ſi dñs.ſup.ſi qs ali.teſta.ꝓhibu.& in to.ti. vbi ſuccedẽs ab inteſtato ſi ꝓhibuerit agnatũ teſtari priuat̃ ſucceſſione,& ẽt filius ob ꝓhibitionẽ patris,vt ẽt demõſtrat̃ ĩ l.ſi ab hoſtib.§.j.ſup.ſolmat.in quo priuat̃ maritus dote,ſi nõ adhibuit diligẽtiã in curãda ipſa infirmitate,uel nõ adhibuit medicos ꝑitos.& multomagis ſi ĩterficeret eã:& iſtud eſt ꝙ dicit Bar.in hac.l.itẽ ꝙ res cedebat ad cõmodũ ſuũ,nõ alterius,& dicã.j.in indicijs furti in uerbo cõmodũ. itẽ uerificat̃ id, qđ dixit de honore,q̃ ꝑ ſimoniã,ſeu ambitũ vult ꝙ ſequi honorẽ.ut in to.ti.de ſimo.& ſup.ad leg.Iul.đ ambi.& exẽplificari poſſet in duob. ambiẽtib. eundẽ honorẽ,ut ſi aliter fuerit interfectus oriat̃ indiciũ ꝙ alĩ ad idẽ aſpirantẽ.qđ idẽ dici põt in duob. riualib. vt uno interfecto ꝑſumat̃ ab altero factũ,et uerificetur illud,qđ dr̃ de cupiditate amoris explẽda.& ꝓbatur in l.idẽ ſi ad ſtuprũ.ſup.de cõd. ob turp. cau. Et qđ dictũ eſt de pęcunia,declarat̃ in l.3.ſup.de his qb. vt indig & in d.l. j.§.ſi dñs,& in d.l.ſi ab hoſtib. & quod dr̃ de incõmodo uitãdo ve3 infamia, inimicitia, dolore, & ſupplitio probantur hæc in l.1.in §.cum quis.ſupra eo.ubi præſentans latrones iudici quandoque facit,ne infamiam,dolorem, & ſupplicium ſubeat,& ne de his accuſetur,ideo illos iudici tradidit.

257 † A cõiter accidentibus oritur indicium, ut ſi probetur quòd

Digitized by Google

quòd homines certę nationis cõiter hoĩes interficiũt ꝑ parua cã, vel quod cõiter contingit aliquem deferre genus armorum, ex quo reperitur ille talis interfectus, uel aliud ſimile, nam ex hoc oriatur indicium, vt per Bal in l.fi. in fi.ſupra de hæred.inſti. exemplificans poſt Iac.Butr.in l.neque nates.C.de probat. in muliere, ex cuius domo viſus eſt exire iuuenis, vel quod paſſim eos admittebat, ex quo exiſtimat meretrix.idem Bal.hoc determinat in addi.Spec.in tit. de ſenten.& de his,quæ ipſ.ſeq.in §.8.in addi.magna circa fi.in verſic.ad mortem facit illud quod.

258 † Argumentum a cõiter accidentibus validum eſt in iure, vt per Alex.Iaſ.Dec.& alios qui accumulatè ponunt in l. non hoc.C.vnd.leg.& per Felyn.in c.quia veriſimile. de præſum.in fin.

Ex verbis indicia.

259 Trepidatio, † inconſtantia, varietas, vox balbutiens, loquella timida, palor, hęc oĩa ſi concurrant in perſonam rei, vel aliqua ipſorũ, erit indiciũ ad torturam tex.eſt in l.de minor.§.plurimum. ſupra eo. & ibi Bar.& Moder.qui dicit, iudicem debere operari, hæc oĩa ſcribi, quod loquendo trepidè, pauendo, variãdo, reus reſpõdit ad hoc, vt poſſit oſtendere, ꝙ præcedentibus indicijs proceſſit ad torturam, iſtud idem uoluit Bald.in l.præsbyteri. in prin.C.de epiſc.& cleri.dicens quòd trepidatio, mutatio coloris in faciem ſunt ſigna in teſte quod falſum dicat.ſed an exinde poſſit torqueri, iſtud relinquit arbitrio iudicis quod etiam eſt ex mente Bar.hic.

260 † Vt vnum exiſtis indicijs non ſufficiat ad torturam ſed plura,& talia,quæ ex diſpoſitione iuris moueãt iudicem, & hoc magis eſt dicendum, quia hæc indicia ſunt remota a maleficio, ex quo unumquodque de per ſe non debet eſſe ſufficiens ad torturam, vt dixi ſupra in 6.præmiſſo poſt Bart. hic, quod aũt hæc oĩa deſcribi debeant in actis.Bart. adducit Innoc.in c.qm̃ contra.de prob.& Specu in ti.de teſti.§. nũc tractandum.ver.hoc aũt ſcias. Iſta facere indicium ad torturã ponit Guid.de Suza.in tract.de torm.colu.5.verſ.item poterit iudex. & Iac.de Beluiſ.in pract.crim.in tit.de q.col.4. qui etiam ponit inter præmiſſa declinationem occulorum verſus terram,& rationem reddit.

261 † Quia uacilans teſtis qõnatur.l.ſuper ſtatu.C.eod. & Par. de Put.de ſind.in verbo viſo.de indicijs.& ſeq.verſ. & Areti. in tract.de ind.col.12.& Hyp.in ſua pract.in verbo diligẽter. nu.74.qui multas quotas adducit in hac materia.

262 † Intellige prædicta procedere qñ is qui torquetur habet legitima indicia contra ſe, antequam duceretur ad torturã aliàs aũt ſi reus iniuſte torqueretur indicia ex his non orirẽtur, cum ẽt ratificatio non ualeret, ita determinat Angel. de Arim.in addi.ad Ang in d.loco.& eum ſequitur Brun. in d. loco,& Hypo.in d.§.diligenter.nume.75.Sed aduerte quod Bar.aliter vr̃ ſentire in hac noſtra lege dum vult, quod iudex faciat adducere ad ſe illum de quo ſuſpicatur, & interroget de circũſtantijs vbi ſtetit illa nocte, cum quo commedit vel cęnauit,& ſimilia,& tũc ex ſermonibus, ex voce, ex trepidatione, ſeu conſcientia poterit contra eum a iquam præſumptionem habere, ex quo Bar.demonſtrat ibi, quòd iudex recidit eas præſumptiones,& ex illis ſi ipſi videbitur procedere poterit ad torturam, ſi tamen nulla indicia præcedebant, erat ſimplex ſuſpitio contra illum interrogatum, ideo hæc limitatio non poteſt adaptari ad caſum Bart. & de ea videbimus infra in verbo confeſſio in tortura.

263 † Intellige ſecundo prædicta procedere, dum variatio eſſet circa negotium principale, uel circa circunſtantias negotij principalis, aliàs aũt non faceret indicium contra variantem, vt puta, ſi eſſet uarius circa locum delicti, vel tempus ipſius delicti, iſta.n.variatio noceret. Secus ſi eſſet circa nomẽ, agnomen, loci, originis uel quid aliud ſimile, aut voluit Bar. in l.eos.col.2.verſ.quæro quæ dicantur.ſupra de falſ. & Spec. in ti.de teſti.§.1.ver.Item quod eſt varius.& verſ.item per aliquo.d Bal.Imol.in l.his verbis.§.fi.ſupra.de hæred.inſtit.Ioã. Andr.& Inn.in c. fraternitatis.de teſti.& Paul. de Caſtr. in l. ſi ex falſis.C.de tranſ.& ibi laſ.col.fi.qui dicit iſtud eſſe no.in in eternum ad practicam in teſte quando dicatur varius, qđ ẽt uoluit Tind.in tract.de teſti.in 7.q.3.q.princip.& Pariſ.de Put.in materia noſtra in tract. de ſind.in verbo viſo de indicijs.in fin.

264 † Intellige præmiſſa, quod varius dr̃ is qui primo dicit vnũ poſtea dicit ꝙrarium nullam uariationis cãm aſſignans. Cõtradicens vero qui primo dixit duo incompatibilia, ut ſi dixit interfuiſſe contractui tali die,& loco, & poſtea dicit tali die ſe alibi fuiſſe, vacillans aũt dicitur qui dubitando, & tremendo loquitur. item & qui varie loquitur de uario ponit Bar.in d.l.eos, & de his omnibus dat doctrinam Anton. de Butr.in c.pręterea.verſ.ſed dubium.de teſt.cog.& Dec.mul tos adducit in d.c.quoniam contra.num.63.de prob. intellige etiam prædicta vt dicam infra in ſeq.indicio.

265 † Mendacium an faciat indicium ad torturam. Bar. hic in 1.col.dicit, quod ſi repertus fuerit in mendatio erit maxima præſumptio contra eum per tex.in l.unius.§.teſtes.ſupra eo. & in c.literas.de præſump.idem uoluit Rom. in conſ.8. uiſo facto,& Bar.in tract.de quæſt.

266 † Et ratio eſt, quia mendacium eſt falſa ſignificatio uocis. cum intentione fallendi.gl.in l.de ętate.in prin.ſup. de interrog.act.in §.qui tacuit.glo.dicit, ꝙ mendax uidetur uelle decipere iudicem ideo punitur.l.debuit. ſupra de infam. & ratione mendacij quis uidetur eſſe in dolo.l.ſeruus,§.ſi perſuaſerit.ff.de dol.& ſequitur hæc Brun.de indic.col.9.verſ.quæro an mendatium.

Aduerte, quod in hac materia mendacij, & uarietatis ipſius rei adducitur in contrarium dictum Andr.de Iſer.in cõſti.incip.in damna.col.10.uerſ.item nota.qui dicit, quòd ſi reus interrogatus a iudice neget, ſeu fateatur,& poſtea dicat contrarium.

267 † Licet aſſertio eius dicatur teſtimonium large.l.generaliter.in fi.C.de non nume.pecu.non torquebitur, quia licet contraria dicere,& ponere ꝑ ſalutem.l.nemo. ſupra de excep.l.1.infra de ban.eor.& Matth.de afflict.in d.conſti. ſi dãmna.in 14.no.in 1.q.ſequitur hoc dictum And.de Iſer. Luc. de Pœna in l.quotiens.col.7.uerſ.ſed quid ſi reus.tenet contrarium cum Bar.hic, quod propter cõtrarietatem torquea tur reus quamuis loquatur ipſe Luc.in reo.cui delatum erat iuramentum.Par.de Put.in d.tract.de ſind.in uerbo uiſo de indicijs relatis his opinionibus dicit magnam eſſe auctoritatem Andr.de Iſer.tñ quod utraque opinio poſſet ſaluari, ut dicta per Bar.non habeant hoc, quod ex uariatione quis torqueatur,& male ad hoc allegatur. Sed bene uerum eſſet, quod facit præſumptionem, & ſic quod vterque dicat non torqueri ipſum reum ob contrarietatem licet præſumptio inſurgat. Sed iſta ſaluatio non poteſt ſtare, quia Iſer. in dicto loco dicit qđ tantum non eſt torquendus. Sed licite poterit dicere,& contraria ponere ob eius ſalutem, ex quo nulla ꝑſumptio debet oriri ex actu licito. Vnde exiſtimo, qđ Andr. de Iſern. non contradicat Bar. ex alio. Si eorum dicta recte conſiderentur. Nam habemus eam concluſionem communiter approbatam.

268 † Quod accuſatus de homicidio, põt opponere negãdo ſe commiſiſſe homicidium.& ſi probetur põt dicere ſe illud feciſſe ad ſui defenſionem, ut per Bar.in l. cum de indebito. ſupra de proba.& in auc.cõtra qui propriam. C.de non nume.pecu.& ibi Bal.col.pen. Abb.in c.is qui in princ. de ſolu. uoluit Soc.in l.nemo prohibetur.in fi.ſup.de excep.qui dicit iſtam eſſe cõem opinionem, ut uoluit laſ.in l.1.col.fi.uerſic. quid in crĩnalib. C.de fur.& Dec.in l.nemo ex his.de reg. iu. unde iſta uarietas,& contrarietas conceſſa eſt ipſo reo a iure, ex quo præſumptio nulla eſſe poteſt contra ipſum, nec in caſu iſto loquitur Bar.in l.noſtra,& ſecundum hanc concluſionem debet intelligi id quod dicit Andr.de Iſer.in d. conſti.na damna.

269 † Ideo diſtinguerem quod aut reus eſt ꝙrarius in his q̃ ſpectant ad eius defenſionem, ut ꝙrarietate conſtita,& probata poſſet conſequi liberationem uel minorem pœnam ut ſi primo negauerat poſtea dicat ad ſui defenſionem feciſſe, uel putaſſe quod eſſet bannitus,& iuſtus eſſet eius error, uel quod eſſet ebrius, uel quod a caſu percuſſit,& ſic de ſimilib. tunc hoc caſu nõ tenet præſumptio, quia a iure conceditur, & probatio offeretur.

Aut iſte reus eſt contrarius in his quæ non ſpectant ad eius defenſionem, vt dicat, in die delicti loquutum eſſe cum Petro,& poſtea dicat eum non uidiſſe,& ſimilia, uel quod dicat tali die fuiſſe Venetijs,& poſtea dicat eo die fuiſſe Mediolani, iſta.n.non reſpiciunt eius defenſionem immediate ideo faciunt præſumi contra reum, cum iſta ũnt in facto incompatibilia,& nulla exinde utilitas oritur ad beneficiũ rei, quo caſu eſt credendum quod illa contrarietas oriatur, quia ueritas aliter ſe habet,& quod incompatibilia non admittantur tenet Soc.poſt Cum. in d.l.nemo ꝓhibetur. in fi.ſecus ſi utilitas daretur reo ob eius contrarietatem, nam tunc præſumitur, quod dicat pro ueritate, ut ſe defendat.

270 † Cum habeat neceſſe probare id.quod dicit aſſerẽdo ſe eciſſe ad ſui defenſionem, uel ſimilia, ut no.in l.ut uim.ſup.de iuſt.& iur.& in l.1.C.und.ui.& in c.auditis.de præſum.cũ eodem tpe non propoſuerit confeſſionem cum exceptione defenſionis, ut per Abb.in d.c.auditis.& Socy.in l.non utiq; ſup.de excep.& ſic exceptio illa contraria admittitur, quando reus vult eam probare, ut loquitur Iſer.ſecus in mendatio,& uariatione, de qua loquitur Bar.hic.

271 † Non reſpondens interrogationi habet indiciũ ꝙ ſe, ut ſi interrogatus ſit reus, nollit iudici rñdere, indiciũ eſt qđ delinquerit.& exinde torqueri poterit, ut rñdeat, ita pro indicio

Digitized by Google

dat Iac.de Beluiſ.in ſua pract.in ti.de quæſt.col.5.verſ.ſextũ eſt adducit tex.in l.de ætate.§ qui tacuit.ſupra de interrog. actio ibi,nam qui omnino non reſpondet,contumax eſt,& ex hoc dicas,quod quando non reſpondens ſit contumax.

272 †Habemus,quod contumacia facit indicium ad tortu ram.vt per Bald.in l.1.col.5.uerſ.ſequitur videre.C.de hære di.inſtit.& uidebimus infra in verbo contumacia.

Et aduerte ad ea,quæ dicit Bar.in d.§.qui tacuit.in fi.

273 †Quod non reſpondens ad hoc vt dicatur contumax re quiritur quòd ſit preſens,& iuſſus reſpondere recuſet abſq; rõnabili cã.c.2.de conſ.lib.6.& ideo ſis cautus tu,qui defendis reos,vt poſtquam iudex accepit cõſtitutum a reo de plano,ſi ducitur ad torturam inſtruas eum,vt reſpondeat iudici,& replicet ea quæ dixit in conſtituto de plano, ſecundũ q̃ interrogabitur a iudice,& non faciat ea, quæ ſunt in ore ruſticorum. Si q̃ interrogẽtur ad torturam quid ſciant de tali re,ipſi reſpondent dixiſſe,interrogati quid dixerint, reſpondent eſſe ſcriptum,nec aliud reſponſum uolunt dare, ex quo ſi indicia erunt læuia poterunt optime torqueri,vſque quo reſpondeant iudici,& iſtud ob læuitatem præſentatorum,& inſtructionem malam, quam habuerunt a carceratis,contingit bis mihi in his menſibus elapſis, & rei fuerunt optime torti.

Confeſſio an & quando faciat indicium dixi ſup.in parte penſamenti poſt delictum.

274 †Taciturnitas domeſtici facit indicium ad torturam,vt puta marito interfecto,& exiſtente in domo,vxor taceat p̃ aliquot dies,nam ex taciturnitate præſumitur conſcia delicti,& particeps:ita Bal.in l.excipiuntur.ſupra ad ſilla.qui ſimpliciter dicit hoc nulla data diſtinctione,an perſona ſit honeſta,uel non,iſtud idem uoluit Roman.ibi in fin.& Par.de Put.de ſindi.in uerbo tortura.col.4.ſequitur hanc concluſionem,& dicit in facto contingiſſe, quod quædam mulier diu tacuerat de morte viri qui non reperiebatur, quę quadam die clamauit plorando dicens reperijſſe virum mortuum in ſtibulo iam fętentem,acurrerunt vicini, & capta muliere,& torta,cõfeſſa eſt interfici feciſſe maritum, quod etiam uoluit in 10.trac.in verbo mandauit.col.7.verſ.an ſi reperiatur.& Auguſt.in addi.ad Ang. in trac. maleficiorũ. col.20.in verſ.3.quęritur.nume.58. in verbo fama publica, & Hyp.in pract. in §.expedita,in fi. dicit quod nõ habet hãc doctrinã pro expedita,per ea quæ dixit in §. diligenter. nu. 150.in eo qui ſe ingerit perquirendo malefactorem,& qui ſolicitat.Sed aduertite,qđ illa diſpoſitio non tollit hanc concluſionem,nam hæ duæ concluſiones habent extremitatẽ in ſe,quod in caſu nil dicit domeſticus, & tacet per multũ tempus,in alio autem multum ſolicitat,ut dicam infra in ſequenti indicio.ex qno iſtæ duę extremitates nil dicere, & multum dicere generant ſuſpicionem & indicium contra agẽtem,uel tacentem.Sed ſi ſequetur in his cauſa media nõ erit ſuſpitio,ut ſi domeſticus denuntiet mortem domevici ſtatim,& non ſolicitet.Si ad eum nõ ſpectat res, & hoc modo non erit ſuſpitio contra ipſum.ut infra.

275 † Solicitans,multum petens,qđ inquiratur,cũ res ad eũ non pertinear dici debet ſuſpectus,& habet indiciũ cõtra ſe, vt vult Par.de Put.in trac.ſind.in uerbo tortura.in fi.dicens, qđ indiciũ aliquando ſumitur contra aliquem, qui primo dicit occiſum inueniſſe,& cõtra aliquem,qui primo dicitur vidiſſe homicidium, & contra aliquem qui ualde ſolicitat in curia,quod de maleficio inquiratur,de quo ad eum nihil ſpectat,& quòd vidit bis occuriſſe de quodam,qui dixit inueniſſe occiſum,& hoc curię nunciauerat, & ipſe occiderat.Quod ſequitur Hyp.in pract.in §.diligenter.num.140.& addit rationem,

276 † Quia qui ſe ingerit ſuſpectus eſt.l.unius.§. ſeruo qui vltro.ſup.hoc ti.& in l.quæ omnia.ſup.de procur. cum alijs. Nec ſunt multi anni,quod cum fuiſſet captus quidam pro furto,quia reperta fuerunt quædam bona furto ſubtraxiſſe,& uendidiſſe, quidam eius ſocius de quo nihil habebatur ueniebat ad officiũ maleficiorũ a aſſidue, & importune ſolicitabat pro ſocio carcerato, & eo modo vt uenerit in ſuſpitionem,cur hęc ageret & ob id captus fuit,& poſitus ad torturam cõfeſſus eſt ſe fuiſſe ſocium ad furta,& fuit in cauſa,quod alter ſocius qui negabat & tormẽta contemnebat,confeſſus eſt,& ambo uidi ſuſpenſos, vnde iudex in his debet eſſe multum circumſpectus.

Ex facto.

277 Fuga an faciat 278 †indicium?

ſciendum eſt quod fuga multipliciter conſideratur uno modo ut per eam oriatur delictum, & probata fuga probatum ſit delictum vt in l. deſertorem. infra, de re milita. & in l. quid ſi fugitiuus. ſupra de edil.edic.& in ti.de ſer. fug. & monachus fugiens ex monaſterio probatur apoſtata.c.fi. de regular.c.fin. de renunt & captus fugiens in bello iuſto peccat.c.luriſgentium prima diſt.

Alia eſt fuga,quæ facit ſuſpitionem,& illa probata oritur delictum in.l.impuberibus.ſupra de ſuſpec.tuto.

Alia eſt fuga vt in caſu noſtro,vt ſiquis poſt homicidium aufugiat a ciuitate, uel loco,in quo delictum eſt commiſſum.Bar.in.l.lege Cornelia.ſupra ad ſyllan. dicit q̃ oritur indicium ſeu ſemiplena probatio, idem Bart. in l. admonendi. ſupra de iureiur.dicit quod oritur præſumptio. Doc. communiter poſt ipſum dicunt in d.l.admonendi, quòd oritur indicium ex fuga,& cano.communiter in cap nullus.de præſumpt.& ibi Felyn.late.

Sed an oriatur indicium ſufficiens ad torturam? Iaſ.in d. l.admonendi.nu.169.dixit oriri indicium ſufficiens ad torturam, per ea, quæ dicit Bar.in hac.l.noſtra,& Bal.in l. cum probatio.ſupra de proba.in lectu.antiq.Oldr. & Io. an.poſt ipſum in addit.ad Spe. in tit.de præſumpt.in addit. magna circa finem,dicunt indicium oriri ad torturam.arg. tex.in l. 3.§.de ijs qui.ſupra ad ſyllan.Et dicunt ibi quod ita ſeruatur, & Iaſ. dicit quod iſta eſt communis opinio. contrarium tenet Iac. de Beluiſ. in auc.de exhib.re.in §. ſi uero, & Gand. in trac.malefic.in tit.de queſti. in ea.q.quę debent præcedere, ut quis torqueatur. & Guid. de Suza in tract. de quæſti. in rub.qual.rei ſubijci.tormen.mouetur Iac.de Beluiſ.ex eo quoniam lex ad hoc ut procedatur ad torturam vult plura argumenta, plures ſuſpitiones,& ſic plura indicia dari.l.1.in prin. hoc ti.l.milites.C.eod. & hanc opi.dicit de iure veriorem Curt. in d.l.admonendi num.131. per dicta Guid. & Gand. qui in lib.meo contrarium dicunt. Sed aduertite q̃ etiam Bart. in hac.l. noſtra ſenſit hoc, quia coniunxit fugam cum alijs indicijs.& ſic oſtendit non eſſe indicium ſufficens de per ſe ad torturam. item ex alio quia iſtud indiciũ eſt a remotis ideo de per ſe non eſt ſufficiens ad torturam ut Bart. in hac.l. & Salv. in l.fin.C.eod.& dixi ſupra.in 6.præmiſſo.item ex alio, quia iudex uolens procedere ad torturam,debet formare inquiſitionem.

279 †Quæ inquiſitio habere debet famam præcedentẽ aliàs non ualeret. Ang. in l.ſi vacantia.C.de bon. uacan.libr.10. cano.in c.qualiter & quando.de accuſ. Ang.in trac.malefic. in uerb.fama publica, & Raph. Fulg conſ. 107.ſuper eo.formata inquiſitione ſuper famaquæ cauſam habeat ab ipſa fuga, ſi ultra famam probata ſit fuga, hoc non erit indicium ſufficiens ad torturam,quia erit fama, & fuga probata vt in prędcedenti inditio,& hoc mõ poterit ſtare utraque opinio, q̃ fuga ſit ſola pro inditio, & cã, & habeat famã adiacentẽ. & his concurrentibus procedi poſſit ad torturam, & ita ſe habet practica cõis.& aduertendũ eſt ad illud q̃ dicit Ioan. Andr.in addi.ad Spec.in d.ti.de præſum.quod eius quæſtio eſt ſuper famulo,qui aufugit a domino conquęrenti de ſub tractione bonorum,nam tunc pęnes fugam eſt qualitas perſonæ,quia famulus,qui habet indicium furis ut dicam infra in indic.furti.

280 Intellige fugam eo magis indicium facere quando quis aufugit per loca inuia.& non ſolita.ita no.Io.de Plat. in l.2. & ibi tex.C.de curſ.publi.lib.10.

281 †Hæc concluſio reſtringitur,ut fuga non faciat indiciũ, qñ poſt accuſationem inſtitutam, & poſt inquiſitionem ipſe inculpatus fugã arripuit,vt per Bar.in l.1.C.de bon.eo. & per Roma.& alios in d.l.lege Cornelia.ſupra ad ſylla. & per Doc.communiter in d.l.admonendi.

282 †Iſtud q̃ non detur indicium poſt accuſationem, & inquiſitionem ex fuga,extenditur in eo caſu,in quo quis habet ſuſpitionem de accuſatione, & inquiſitione, ut eo tunc liceat illi aufugere.ut per Rom.in d.l.lege Corne.& per Decium in conſ.234.in effectu.

283 †Extenditur,& hoc,vt ſi qñ aliquis aufugerit,& reuerſus dicat ex ſuſpitione aufugiſſe,& iuret,q̃ per tale iuramentũ remoueaẽ oĩs imputatio fugę.ex doctrina Cy.in.l.fi.in fin.C. de req.re.& ex dicto Frãc.Bru.in trac.de indic.col.5.ita decidit Hyp.& dicit ſingulare in ſua pract.in § diligenter. col. 4. & hoc mõ ſi erimus poſt accuſationẽ,ſeu inquiſitionẽ fuga non faciet indicium,ſi antea,eod. modo nõ faciet indiciũ, quando reus iurauerit ſe habuiſſe ſuſpitionem,ne accuſaretur,& quòd non cauſa delicti aufugit.

284 †Aduerte,q̃ Cyn.nil dicit in l.fin. ſed eſt in l.1. & iurm̃ de quo loquit̃ Cyn.in l.1.non eſt iurm̃ excuſationis per quod poſſit tolli indiciũ ſeu p̃ſumptio fugę qa crĩnalia nõ dirimẽtur iurõ,no.Doc.in d.l.admonendi,& dixi ſup.in princ.Sed iurm̃ de quo loquitur Cy.eſt iurm̃ purgationis. & tale iurm̃ purgationis dat̃ reo quotiẽs non hẽt ꝓtra ſe p̃ſumptionem, aut inditiũ,ſed tãtummõ ob imputationẽ delicti eſt diffamatus apud bonos,& p̃bos viros.& ſup illa imputatione nõ eſt aliqua p̃batio.Nã hoc caſu vt ſe expurget ab illa infamia facti,deferẽ iuramentũ, & appellatur iuramentũ purgationis.

Et

Digitized by Google

284 †Et de hoc iuramento loquitur Cyn.in d.l.1.& Bart.in l. maritus.in fi.hoc ti.& Cano præcipue Io.de Anna.in c. excommunicamus.de hæret.& dixi ſupra in prin.huius.l.propter quòd non debet intelligi, ut per iuramentum tollatur fuga,quia nullo caſu fuga operaretur,contra reum , quòd eſt abſonum.

285 †Limitã ſecundo, vt ſi quis aufugiſſet ex loco ob cãm rõnabilem,puta rõne partialitatis,vel factionis exiſtentis in ciuitate,uel quia locus non eſſet ſibi ſecurus. vel quia officialis eſſet valde crudelis,vel ſimilibus ex cauſis.Tunc ex fuga nulla cauſatur ſuſpitio,quia ex quo inculpatus de homicidio,ſeu delicto ibi ſecurę,& tute ſtare non poſſit, ſibi fuga imputari non poteſt.c.accedens.el.1.extra vt lit. non cõteſta.ita deciditur per Bal.in l.bonæfidei.C.de iureiur.in pe.col.alleg.clemen.Paſtorali.de ſent.& re iudi.gl.in c.ſtatutũ. §.1.de reſcr.lib.6.ex quo ſi iuſta cã fugiendi, & iniuſta poſſet conſiderari,præſumẽdum eſt potius iuſtam cauſam adeſſe.l.merito.ſup.pro ſoc.

286 †Limita tertio in eo,qui aufugit a familia ptãtis,& citatus poſt venit ſtatim,& rediit ad poteſtatem. Tunc fuga nullam facit ſuſpitionem.vt eſt text.in l.quid ſit fugitiuus. §.1. & ibi Bar.ſup.de ædil.edic.& per eundem Bar.in l.aut facta. §.tempus.col.1.infra de pęn.& per Bal.in l.1.in 4. colum. C. de edilit.acti.& in l.1.C.de ſer.fug.volens.

287 †Quod ſi ſtatutum puniat fugientes a carceribus,nõ includit eos qui exierunt animo redeundi,& ſtatim redierũt, dummodo cito reuertantur,ſecus ſi non tam cito. ut per Bald.ibi,& tex.in c.vulgaris.§.diuortium.de pęnit.diſt.1. & in c.præſenti.de præb.in 6.

288 †Fuga officialis,dum ſindicatur inducit plenam ꝓbationem,quia habetur pro confeſſo,vt per Bar.in l. conſiliarios.C.de offi.aſſeſ.& in l.lege Cornelia.ſup.ad ſylla.& Imo. & Fely.in cap.nullus.col.1.verſ.fallit primo.de præſum. vbi multa adducit,& per laſ.in l.admonendi.num.177. vbi inſiſtit in demonſtrando,quod tex.in d.l.conſiliarios.non probat intentionem Bar.& alij Moder.poſt ipſum,& hoc ſecũdum eum locum habet in ciuilibus.Sed in criminalib. dicit Iaſ.ibi,quòd talis fuga facit indicium ad torturam per dictũ Ang.poſt glo.in §.oportet.in auc.vt iud.ſin.quo.ſuffra.col. 2.qui dicit,ꝙ per fugam reditus eſt ſuſpectus, vt not.gl.in l. bonæfidei.C.de iureiur.adeo quod põt ad torturam peruenire,vt per tex.in §.ſuper hoc.in auc.de collat.iſtud dictum ſequitur Rip.ibi.num.176.

289 †Fugatus cum clamore,ſeu rumore a loco maleficij habet indicium ꝙ ſe.l.itaque,ſupra ad leg.Aquil.facit text.& q̃ ibi no.in c.ſi perfodiens.de homic.ita pro inditio dat Brun. in trac.de indic.col.12.verſ.aliud erit indicium ad delictum, allegat Bar.hic.& in l.de minore.§ plurium.hoc ti.qui nil dicit de hoc. Sed facit illud quod vult Andr.de Iſern.in conſti de viol.mulie.in prin.qui dicit.

290 †Quòd vociferatio,& acclamatio in muliere quę dicitur vim paſſa facit indicium,& ẽt fuga prope domum.& Iaco. de Beluiſ.in pract.in tit.de quæſt.col.9 in prin.dicit, ꝙ uiſus fugere a loco maleficij, habet indicium contra ſe, & ea ratione.

291 †Quia fuga accuſat fugientem vt in auc.de exhib. & intro. rei.§.ſi vero,& in auc.de ſanctiſ.epiſc.§. ſi quis autem ad ordinationem.

292 †Fugiens cum gladio euaginato, & reperto mortuo in loco,a quo aufugit,habet indiciũ ad torturã ꝓ ſe, quia eſt homicidium manifeſtum:ita Bar.in l.fur eſt manifeſtus.ſupra de furt.Quem locũ Bar. ut faciat indiciũ ad torturã adducit Ang.in trac.malefic.in uerb.fama publica.col.6.verſi. q̃ro an unũ indiciũ.in prin.& dicam infra,& pro tali inditio ponit Gand.in tit.de præſ.& indic.indub.in fi. Ex hoc dico, ꝙ Abb.in c.3.loco.col.fi.male ſenſit dum vult,quod exiſto ſolo inditio homicidium ſit probatum per dictum Bart.in d.l.furt.& Aret.in d.c.3.loco.col.fi. improbat dictum Abb. dicẽs,qđ verũ eſt ex mente Bar.maleficium ꝓbari præſumptiue per text in l.3.§.interdum.ſupra,de his qui deiec. uel effu.Quẽ ſic intelligit gl.in l.1.§.fi.ſup.de prob.inducẽdo vt ibi,ſubdẽs,ꝙ tutior vr̃ cõis opinio,quòd ad minus requirat alia qualitas vc3, ꝙ gladius eſſet ſanguinolentus, cũm etiã tex.in l.fi.C.de ꝓba.requirat indicium indubitatũ, de quo non dicit Bartol. nec videtur eſſe tale, niſi concurrant inimicitia minę vel alia,quia poſſet eſſe, ꝙ aliquis euaginauit gladium vidẽs alium inſultari,timens forte de ſe ipſo vnde hæc probatio eſt æquiuoca,fatetur tñ ꝙ iſtud eſt urgens indiciũ ad torturã adducẽs multa ex indicijs infrapoſitis. de quibus uidebimus,& ſenſit hoc Angel.in l.2.C.de quæſtio.

293 †Contumatia an faciat inditiũ,ut ſi quis citatus,ſm ꝙ hodie ꝓ totã fere Italiam ſeruatur,exiſtens contumax bannitur,ad inquirendum,cui datur biẽniũ ex lege Dñij noſtri ad purgandum contumatiam,& ſe ꝓſentandũ, ſi ꝓſentauerit ſe vel quòd infra illud tps fuit captos an ex eo ſolo qđ fuit contumax,poſſit torqueri.Hyp in ſua prac.in §.diligenter.num.136 tenet ꝙ facit indicium ad torturã per Doctrinam Bal.in l.1.col.5.uerſ.ſequitur uidere.C.de hære.inſti.& Brun.in trac.de indi.col.mihi.27. verſ.addo alium notabilem caſum.idem vult Alcia.in ti.de præſump.in reg.3. præſumpt.præſumpt.22.in fin. dicens quod ſine alio inditio ille contumax poterit torqueri,ar.l.milites. C. de quæſt. & l. 1 & 2 ſup.de requir.rei.Iac.de Beluiſ.in pract. in ti.de crim. remiſ.in prin.dicit quod criminoſus remiſſus,& talis bannitus audietur plene ſuper crimine,& bonis ſi infra annum venerit,poſt annum ſuper crĩne dumtaxat, ꝙ ex ſua fuga orta eſt violenta præſumptio cõtra ipſum,ex quo eſt carcerãdus,ẽt ꝙ aliàs pro crimine illo carcerari non debuit. Item onus probandi innocentiam inducitur contra eum. Et ex tali fuga poterit quæſtionari,cum ſit ſuſpectus.

Aduerte ꝙ Bald.in d.l.1.ſimpliciter non dicit, ꝙ contumax poſſit torqueri.Sed ꝙ ex qualitate perſonæ poterit ſubijci tormentis.Ideo concluſio ſupra facta non habet fundamentum indiſtincte ex dicto Bald. & dura eſt deciſio ita gñalis,nam ſi quis abſens a principio ex cã legitima, uel ex cã neceſſaria pęnitus ignorãs qđ ꝓ ipſum procedatur,ſi banniẽ,vt multotiens enenit,& ſit perſona bonæ qualitatis,iniquũ eſſet,ꝙ contra ipſum eſſet indicium ad torturam,ideo ſecundum Bal.eſt conſideranda qualitas perſonę,& modus abſentię ex mente Iac.de Beluiſ.

Ideo diſtinguerẽ in hoc caſu,quòd aut talis bãnitus aufugit poſt delictum,ſiue ante inquiſitionẽ,ſiue poſt. Et hoc caſu ſi fuerit bannitus,fuga & contumacia inſimul generãt ꝓſumptionem grauem ꝓtra eum,ex qua poterit torqueri. & ita ꝓcedat,ꝙ dicit Iac.de Belui.quod ex tali abſentia , & fuga poſſit qõnari,& habeat onus probandi innocentiam, & hoc qũ fuit remiſſus,ſiue ſponte venerit, ſiue captus fuerit infra tempus datum ad ſe præſentandum. Aut iſte non aufugit,ſed poſt delictũ ex aliqua legitima cã contulit ſe ad aliã ciuitatẽ,vt ga haberet ibi domiciliũ, vt in ſcholarib.qui recedunt a ſtudio,& conferunt ſe in ſuas patrias. & illis abſentibus iudex procedit citando in valuis , & ad domũ ſuę ſolitæ habitationis,& tunc ſi iſte abſens potuit hr̃e ueriſimiliter ignorantiã de his,q̃ gerebantur,& ſit ꝓſona bonæ condonis,in qua non poſſit conſiderari qđ ꝑ malitiã ſe abſentauerit,& fuerit bannitus. Tunc dicerẽ, non eſſe indicium ad torturã ꝓtra eũ ex tali cõtumatia ſola,& ita intelligerẽ quali tatẽ ꝓſonæ conſideratã per Bal.in d.l.1. Aut hic abſens potuit ſcire veriſimiliter ſe eſſe citatũ,& qđ ꝓceditur ꝓtra eũ, nec curauit cõparere, ſed ex cõtumatia fuit bannitus, & hoc caſu dicerẽ oriri indiciũ ad torturã.Cũ ex culpa ſua id proceſſerit,& ideo ſi ſe ſponte præſentauerit,uel infra tempus ad purgandam contumatiam fuerit captus , quod iſto in caſu ex ſola contumatia poſſit quæſtionari, & ita procedat,quod ſup.dictum eſt ex opinione Alcia.Brun.& Hyp.

294 †Prohibens ne quis capiatur habet indiciũ contra ſe,vt ſi quis prohibuerit ne delinquens,uel imputatus caperetur, vel duceretur ad iudicẽ.Ex eo.n.vr̃ conſcius criminis,& qđ in delicto illo dolũ commiſerit arg.l.fi.ſup.de cuſtod,& exhib.reo.& in l.1.in prin.ſup. de eo per quem fac.er.l.eos.C. de furt.& pro inditio tradit Guid.de Suza.in tit.de præſum. & ind.dubit.col.pen.verſ.quartum indiciũ,& Bonif.de Vitel.in trac.malefi.in tit.de indi.in prin.dicens, qđ ſi procuraſti,quòd quis fugeret,uel euaderet,uel non permiſiſti eum capi,& ad poteſtatem duci,tunc oritur indicium arg.l.2. §. 2.ſup.de crim.pecul.

295 †Prope mortuũ cũ cultello habet indicium ꝓtra ſe, ex quo poterit torqueri,ita dicit Ang. in verb.fama publica.in 4.col.in verſ.quæro an vnum indiciũ.in prin. allegat Bar. in l.fur manifeſtus.ſup.de fur.in prin.Sed Bar.loquitur de indicio,de quo ſup.ideo melius facit id quod dicit Bart. hic in uerſ.ſed quero utrum. in fi.dum dicit,uel captus ibi.

296 †Et ſic repertus in loco delicti habet indicium ad torturam,quia eſt indiciũ propinquũ,ut per Bar. hic,& dicam infra,& ꝙ ſit indicium propinquum dixi ſupra in 6. præmiſſo.

297 Gladium ſanguinolentũ habens exiens domũ,in qua reperitur homo mortuus,facit indiciũ ad torturã.arg.l.fi.ſupra de hæred.inſti.ita determinat Bal.in d.l.fi. per locũ a cõiter accidentib.per no.in l.neq; natales.C.de probat.ꝙ eſt ut cõiter contingat hoc,qđ exiens eo modo domũ interficiat aliquẽ,non tñ concludit neceſſario,quia poſſet eſſe , qđ alter hoĩem interficiſſet,non aũt is qui exijt cũ gladio. iſtud idẽ uoluit Imol.ibi.col.fi.& Ioã.Andr.in 1.de probat.§.fi.in verſ.à3.in addit ad Spec.Volens,ẽt ꝙ ſi cõcurrerent alia indicia cũ ꝑdicto,ꝙ nihilominus eſt torquendus,nõ condẽnãdus.Et idẽ uoluit Guid.de Suza.in ti.de præſumpt. & indic. indub.col.5.uerſ.ſextum indicium.Et clarius, quod de per ſe non probet ,ſed alia requirantur,in titu. de præſumpt. & indic.dubit.col.fin.uerſ.ponitur ſeptimum. Et hoc indic nũ

Digitized by Google

facere ad torturam determinat Aretin. in cap. 3. loco. colu. fi. de probat.

298 † Mortuus prope domum alicuius inuentus facit aliquam præsumptionem contra dñm domus, uoluit Bar in l. ædiles. supra de via pub. Rom. in l. 1. § si quis in villa. in prin. dicit quod dubitabilis est hæc decisio Bar. quam saluat, & veram esse dicit si ille, cuius est domus, aliàs consuetus esset facere homicidium, argu. eius quòd not. in l. in ciuile. C. de fur. in gl. Aduerte, ꝙ puto Bar. in d. l. ædiles. sensisse, qđ faciat præsumptiuem non habilẽ ad torturam. Sed dicit aliquã, vt de per se non sufficiat ad qõnem. Sed bene vt per eã possit iudex procedere, & inquirere ꝓtra dñm domus, vt in teste, qui aliàs non debebat examinari, qui facit aliquam præsumptionem, per quam iudex inquirit, vt no. Saly. in l. si seruos. C. de testi. Et dicam infra in ver. testis. qui non debebat examinari.

Hoc aũt puto verum, vt si dñs domus solitus sit homicidia committere, vt sit indicium ad torturam, vt uoluit Alexã. in d. l. ædiles. post Rom. istud eo magis putarem vrgere. si dñs domus esset inimicus defuncti, vel quod minę præcessissent, vel quod esset aliquod aliud simile indicium iunctum cum predicto, quòd sit repertus mortuus ante domũ, & aliquo existente habebit indicium habile ad torturam.

299 † Mortuus in domo facit indicium contra existentes in ea, vt p̃sumat̃ interfectus ab his, qui in ea erant, & ex eo poterunt torqueri, non aũt condẽnari, qa posset esse quod aliquis alius ibi per eum portasset, seu interfecisset, ita determinat Dy. per illum tex. in l. 1. §. si quis in uilla. supra ad Syllan. & Rom. ibi, qui sequitur. Dy. & ẽt Moder. ibi idem tenent, arg. tex. in l. 1. §. fi. supra. de exerc & in l. 1. in fin. supra de his qui deiec. per quæ iura idem uoluit Par. de Put. in tracta. de sind. circa fi. in verb. mandauit. colum. 5. versic. si reperiatur corpus, & Angel. in tracta. malefic. in verb. fama publica. num. 53.

300 † Inuentus in loco delicti habet indicium contra se. l. 1. §. quid ergo. & §. hoc autem supra ad Syllan.

301 † Idem est, si reperiatur in loco propinquo, vt̃ ex eo ac reperiretur in loco ipso. arg. l. ędiles. in prin. supra de vi. pub. & l. pen. §. 1. supra de flumi. & l. fi. §. si quis. supra de mune. & hono. & l. si locus. §. cum via. supra, quemad. ser. ammit. & c. si ciuitas. de sent. excom. libr. 6. ita pro inditio tradit Pari. de Put. in trac. de sindi. in ver. si quis est inuentus. intelligens, qñ est nimis propinquus, vt quasi contiguus videatur. ca. 1. de consecr. lib. 6. Indicium hoc, vt dixi, in præce. putarem de per se nõ habile ad torturam, nisi repertus sit cum armis, vt verificetur id quod dicat Bar. hic, dum vult indicium ꝓpinquum esse si captus est ibi, & dicitur, quòd est propter hoc vt dixi sup. in ver. prope mortuum, uel quod cum ista inuẽtione concurreret aliquod aliud indicium, vt sup. proxime.

Hanc aũt inuentionem id operari existimarẽ vt iudex posset inquirere, & ad capturam, seu inquisitionem, vt dixi sup. in notab.

302 † Visus admenare gladium, seu vibrare, licet non fuerit visus percutere, & reperiatur homo interfectus, erit indiciũ ad torturã, quia propinquum est delicto, ita vult Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de probat. in §. 3. vers. 14. dicens, quod & si concurrerent aliqua alia, nihilominus procedi dẽat ad torturã non tñ ad condemnationẽ ꝛ opi. Thom. de Piper. in tracta. de fam. de quo ẽt facit mentionẽ Ang. in trac. malefi. in verb. fama publica. col. 6. vers. q̃ro an vnum indiciũ. in prin.

303 † Prohibere potẽs si nõ prohibuit, habet indiciũ ꝓtra se, puta si delictũ est cõmissum in conspectu alicuius, q armatus erat. & sine periculo eius vitæ impedire poterat, ne homicidiũ cõmitteret, & nõ interposuit se, indicatus est quod sit particeps, & socius facinoris. Nã carcere culpa eius criminis non videris. l. culpa. inf. de reg. iur. c. 1. de off. deleg.

304 † Et si potuit prohibere, & hominem a morte liberare, & non liberauit, occidisse vr̃. l. scientiã. in prin. sup. ad leg. Cornel. de sicar. nec carere vr̃ scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. c. sicut dignũ. & c. quanto. de sent. excõ. & l. 2. C. de commer. & merca. ita pro indicio. ponit Gãdi. in ti. de præsum. & indic. dubit. col. fi. vers. nonũ põt. Et Io. Igne. in l. 1. §. si qs in villa. num. 8. supr. ad sylla.

305 † Aduerte, ꝙ p̃cedẽs indiciũ vr̃ esse dubiũ, si qñ nulla alia ꝓiectura concurrat nisi hoc, ꝙ fuerit p̃sens, & nõ prohibuerit, cum de iure ciuili quis non tenet̃ obuiare delicto, p glo. in d. l. culpa, & per Bar. in l. 1. § sed in eos sup. ad sylla. & l. metum. § sed licet. sup. qđ met. cau. p illũ tex. ubi quis licite accipit pęcuniã, ut aliũ defendat, & ficlicite accipit pœcuniã, pro defendendo, & licite põt negare defensionem. idẽ uoluit Bar. & Ang. ibi, & Saly. in l. quisquis. C. ad leg. Iul. maie. & Lat. in l. ut uim. supra. de iust. & iur. colu. pen. Et ibi Claud. num. 168 qui multos adducunt tenentes hanc opin. quam dicit communem. Dec. in c. 1. col. 3. num. 7. de off. dele. & in d. l. culpa carret.

Si itaque non tenetur quis aliũ defendere regulariter, & nullã culpã incurrit, non est dicendũ, ꝙ ex eo qđ non defendit, habeat indiciũ ꝓtra se, quia lege p̃mittente factũ non est punibile. l. graccus. C. de adul. & l. nemo damnum. inf. de regul. iur. Et sic non indicium, nec suspicio oriri debet ex hoc, nisi aliquod aliud adiũgeretur, vt puta, si post delictum fecit se sociũ cum delinquẽte. Nam tunc bene erit indicium participationis vt dixi sup. in verb. assistentia.

Item p̃dicta non ꝓcedere in casib. in quib. quis tenetur defendere, ut in crimine parricidij, & in alio, qui subditus est aliqua rõne, ex qua defensionem præstare obligatus est, vt per Dec. in d. c. 1. & Claud. in d. l. ut uim, quod etiam extẽdunt in clerico, vt laicus teneatur eum defendere.

306 † Pax seu transactio de crimine an faciat indicium, puto in hoc articulo non esse difficultatẽ, quod fm distinctionẽ traditam in l. transigere. C de transac. vt secuta pace, uel trãsactione non oriatur indiciũ. Nam aut quis transigit, aut paciscitur in casu cõcesso a iure vt in crimine, in quo ingerit pęna sanguinis, & tunc quia illud ius ꝓmittit, non dr̃ crimẽ confiteri, vt per Bart. Bald. Alber. & alios in d. l. transigere. & Alex. ibi. in prin. qui dicit, quod reus transigens in casu concesso non vr̃ confiteri crimen, de quò est accusatus, ex quo lege permittente transegit vt in d. l. & in l. 1. infra de bon. eo. & sic cum transactio sit concessa, non oritur confessio, nec successiue indicium quod est eius pars, cum remoto genere sit remota quælibet eius species, vt dixi sup. in uerb. confessio coram iudice penitus incompetent.

Aut transactio seu pactum est factum in casu, in quo nõ ingeritur pœna sanguinis, uel quod a iure non conceditur, vt in adulterio, & tunc transigens intelligitur tacite confiteri, & hoc modo intelligitur. l. quoniam. sup. de his qui no. in fam. Et no. Bar. Bald. Iat. & alij omnes in d. l. transigere.

Dantur aũt in hoc casu multæ cautelæ, per quas transigens non dicatur confiteri delictum. ut per Ias. in d. l. transigere. in fi. Et per Brun. in trac. de indic. col. 11. & Hyp. in §. di genter. in prac. num. 178.

307 † Sed difficultas est, si pax, seu transactio fuit tractata per communes amicos, & non fuit concluſa, an oriatur indiciũ ut si illi tractantes pacem fuerint adducti in testes? dicerem ut sup. quòd in casu licito non oriatur indicium, quia si cõclusio pacis non præiudicat, multo minus, & eius tractatus.

Aut sumus in casu in quo non licet transigere, & tunc ꝓ tractatum factum oriatur indicium contra ipsum reũ, quia si plena confessio oritur ex conclusione. Indicium oriri debet ex ipso tractatu.

308 † Petitio uenię an faciat inditium. gl. in c. exhibita. de homic. in fi. sensit, quod petens ueniam non fateatur delictum. Io. And. Host. Butr. Card. Abb. Io. de Anna. ibi distinguunt, qđ aut quis petit ueniã sollenniter, ex indicio & tunc uidet confiteri delictum, ita ꝓcedat tex in c. uenerabiles. de elect. & in l. decẽ. sup. de uerb. obli. Aut quis petit ueniam extra indicium, & tunc non fatetur, eodem modo si ex humilitate, & benignitate petatur.

Hoc idem uoluit Rom. in l. 1. in prin. sup. de no. ope. nũt. in 2. no. & Cæp. in cons. 21. ergo Bartholõ. col. 4. uers. sed plus dico. num. 10.

Sed aduerte quòd gl. in d. cap. exhibita. iuncto text. non probat illud ad quod allegatur, ibi. n. in tex. non erat culpabilis ille clericus de motę puniri, cum non percussisset eum, sed ex negligentia, & imperitia mortuus fuerat, & petierat ueniam a patre pueri. ut eius dolor mitti garretur: & si ex facto constabat qđ uenię petitio non poterat continere criminis cõfessionem. gl. in uerb. postulauit. a qua Doc. sumũt argumentum nõ loquũtur de petitione ueniæ sed loquitur de dispensatione petita a summo Pontifice quamuis læsam non haberet conscientiam, & sic ibi non erat ueniæ petitio aliqua.

In hoc casu distinguerem in omnibus, ut supra dixi de pace petita.

309 † Cautela tñ est secundum Albe. & Inn. de Anna. in d. c. exhibita, quod dicatur, non puto hoc feciſſe, sed si in aliquo lęsi peto ueniam.

310 † Negligens in puniendo habet indicium ꝓtra se: ut si iudex, uel alter cui spectat cognitio vel executio neglexerit punire delinquentes habet indicium participationis ad delictum, ita pro indicio ponitur per Iac. But. in sua prac. col. 5. uers. nonum est, dicens quòd istud tangit dominos temporales. l. unica. C. de pri. car.

Ex processu, & testibus.

311 Fama an faciat † indicium ad torturam Docto. di-
312 uersa sentiunt & pro eius cognitione sciendum est, famam multa requirere ad hoc ut dicatur probari.

Primo

Digitized by Google

Primo quod teſtis dicendo fama eſt deponat audiuiſſe a plurib.& nominet particulariter aliquas perſonas, ex his a quibus audiuit ēt ſi de hoc non fuerit interrogatus no.In no.in c.qualiter,& quādo el 2.de accu.Bartol. ſenſit in l. de minore.§.plurium hoc titu. Abb. in capit. cum cauſam.de teſti.

Secūdo requirit, ꝙ ille talis teſtis dicat audiuiſſe a maiori parte populi ſeu Caſtri uel uillæ,quo in loco delictum eſt commiſſum,ita Bar.in d.§.plurium,& Bal.in Rub.C.de proba.& Ang.in l.quid ergo.§.quantū.ſup,de his qui not.infa.

Tertio requiritur qđ teſtis exprimat aliquam cām propter quē fama ita ſit orta,vt puta ex inimicitia,ex minis, ex iuiuria,uel alia conſimili cā.Bar.in d.§.plurium, Salyce.in l. ea quidem.C.de accuſ.Abb.& alij omnes in cap.ueniens.de teſtibus.

313 † Fama hoc modo probata non facit ſemiplenam probationem in cauſa criminali. gloſſ.Bald.Butr.Imo. & alij in d. capitu. ueniens.de teſtib.& Dec.ibi dicit hanc eſſe communem.

An faciat indiciū ex mente Doc. Bar. vī ſe non firmare in d §.plurium.circa fin.dicens debere conſiderari illa indicia.& illas præſumptiones,ex quibus fama traxit originem, qualiter uigeant, & ſecundū qualitatē traditā dicemus, famā facere, uel non facere ſemiplenā probationē uel indiciū.Et ſic ex eius verbis Doc.dicunt firmam concluſionem nō dari.Vnde Bal.in l.milites.col.1.C.eo. & Cyn.in l.fi. eod. tit.& Bal.& Imo.in l.fi.ſup.de hęre.inſti.& omnes alij, quos refert Laſ.in l.admonendi.num.251. dicunt famam non facere indicium,quod iſta eſt communis.

Circa hunc articulum dico,ꝙ fama,ſi habuerit cauſam expreſſam, et aliqua requiſita vt ſup.faciet indiciū,ſed nō habile ad torturam. Cum ſit inditium remotum a malefficio, vt dixi ſup.in 6.præmil.

Si vero ultra famam eo mō quo ſup.deductam, fuerint ēt probatę qualitates,& cā,ex quib. orta ſit fama, tunc erit indicium ad torturā. Et faciet ēt ſcđm probationes urgentes ſemiplenā ꝓbationē,exēplum,duo teſtes depoſuerunt, ꝙ Sēpronius interfecit Gaiū,& qđ iſtud ſciunt,qa fama eſt, Sempronium interfeciſſe,& cām reddunt dicentes, tale homicidiū fuiſſe factū ꝓp inimicitiam,quæ erat inter Sempronium,& Gaium,uel quia Sempronius,& Gaius, aſpirabant ad eandem dignitatē,& qđ dī in ciuitate, & a maiori parte populi,uel ꝙ exprimatur aliqua alia ſimilis cā. Si duo teſtes deponunt de fama hoc modo exprimendo cām, quāuis de ea non habeant aliā notitiā,niſi ex auditu a maiori parte ciuitatis,erit probata fama, & erit indiciū, ſed non habile ad torturam, ſed ſi ex poſt probatæ fuerint cauſæ expreſſę per teſtes,ut eſt inimicitia,uel alia conſimilis,hoc caſu erit inditium ſufficiens ad torturam.

314 † Et faciet etiam ſemiplenam probationem, & iſtud eſt quod uoluit Bar.in d.§.plurium,dum dicit.

315 † Quod qualitates,& cauſæ ex quibus fama eſt orta,ſunt conſiderandæ,qualiter urgeant, ad faciendū ſemiplenā probationem,& indicium.& Ang.in l.fi. C. de quęſt.dicit,ꝙ in quærendo an fama ſit ſufficiens indiciū ad tortutā debes videre unde ortum habuit iſta fama, & ex quibus, & ex qua cā.Nam ſi ex cauſa urgenti,probabili,& ueriſimili,erit indicium ſufficiens ad torturam.l.excuſantur.§. 1.& ibi gl.ſup. de excuſ.tut.ſubdens,ꝙ niſi trahat originem ex cauſa probabili,& apud fidedignos non eſt fama, ſed eſt vana uox populi.l.Decurionum.infra.de pęn.& idem Bart.in cōſ.191.in 1.vol.dicit,ꝙ fama iuncta cum dicto officialis facit indiciū ad torturam,idem uoluit Iac.de Beluiſ.in prac.crim.in titu. de quæſt.col.9.dicens,ꝙ ultra famam probetur inimicitia, uel quid aliud,vnde,ſi erit cauſa læuis,ex qua fama ſit orta, vt quia teſtis dicat,famam eſſe,quia moriens vulneratus dixit fuiſſe vulneratum a Sempronio.uel ꝙ fama eſt, quia illi de domo defuncti hoc dixerunt,uel quia erat lis inter eos, ſed conſtitum fuiſſe eam eſſe de parua re, & probatę fuerunt cauſæ prædictę,ex quibus fama habuit originem:hoc caſu non erit indicium ſufficiens ad torturam ex mente Bartol.in d.§.plurium.

316 † Teſtis de viſu an faciat indicium ad torturam.Bart. in hac.l.noſtra tenet,ꝙ ſic,idem Bartol.in l.maritus.& in l.1.§. idem Cornelio.hoc ti.& Bal.in l.milites.C.eo.dicunt,& cōcludunt,quòd facit indicium ad torturam.gl.eſt in l. ſi quis ad leg.Iul.maie.& in l.maritus.hoc ti.

Hæc deciſio reſtringitur per Hyp.in ſua pract. in §.diligenter.in princ.vt procedat,qñ teſtis eſt oī exceptione maior,prout dicit Bar.in d.l.admonendi.de iureiur. uolens Hypo.quòd teſtis vnus de viſu faciat indicium ad torturā;quando eſt omni exceptione maior,& idem uoluit Laſ.in conſi. 22.in 1.vol.ſubdens.

317 † Quod teſtis eſt omni exceptione maior, qñ nulla imputatio fieri poteſt ꝛ eum,& nil pęnitus patiatur per glo.in §.item uerborum.inſti.de inutil.ſtipul.& per gl.in c.circa item.de conſang.& affi.quod etiam ſecundum Hypo.voluit Bald.in rub.de contr.inueſt.& in c.1.§.ſacramentum.de cō ſuet.rect.feu.

Reſtringitur,& ſecundo per ipſum ut teſtis unus de viſu non faciat indicium niſi alijs concurrentibus ex mente Cyn.in l.fi.C.de quęſt.

Circa primam reſtrictionem aduerti te,ꝙ Bar.in hac noſtra.l.dicit,ꝙ unus bonus teſtis de uiſu facit indicium; & ſic in prima qualitate.

318 † Cum bono detur melior,& ēt optimus.l.ubi aūt non apparet.ſupra de verb.obli.in prin. & ęquo datur æquior, vt eſt glo.in l.1. ſup. de iuſt. & iur.& l.ſi ſeruus communis.§. quod uero.ſup.de fur.

Item Bar.in l.maritus.hoc ti.dicit,qđ vnus teſtis idoneus facit indicium, ſi ſcit de viſu. Idoneus autem eſt, quia expreſſe non repellitur a iure.

319 † Cum omnes poſſint eſſe teſtes, niſi repellantur.l.1. §. primo, iunct.text. in l. idonei. & in l. teſtes idonei. ſupra de teſtimo.

320 † Integer aūt teſtis eſt,qui a iure non repellitur.l.popularis.ſup.de popul.ac.Bal.in l.milites.C.eo.dicit,quod teſtis vnus de viſu q non pōt repelli facit indicium ad torturā.Teſtes aūt repelluntur a principio.vt infans,ſeruus,vt ꝓ Angel. in auc.de teſti.in prin.hæreticus, & alij cōſimiles repellūtur ex officio.vt no.in c.intimauit.de teſti.Et ſic nullibi Bar.aut Bal.faciunt mentionem de hoc, quòd ſit oī exceptione maior,qñ uolūt teſtē facere indiciū.Sed bene in d.l.admonēdi. dum teſtis debet facere ſemiplenā probationē, requiritur hoc ꝙ ſit oī exceptione maior.Et rō eſt qa in eo loco iſtud euenit,cū agāt de condēnatione. Nā ille teſtis cū alia ſemiplena ꝓbatione faceret probationē ad ſnīam proferēdam eo mō,vt ꝓ illū teſtem inducta ſit ſemiplena probatio,& ꝓiudicialis,qđ non eſt in teſte in cā crīnali. Cum faciat indiciū, ꝙ tollitur ꝓ torturā,& expurgatur,nec eſt tanti ꝓiudicij.Idē voluit Bal.in d.§ ſacrm̄.dum loquitur de probatione ueriſimili,& ſic ſemiplena quā appellat ind.cium ad iuri delationē dicens,ꝙ teſtis eo caſu ſit probare uitæ, & bonæ opinionis,nec habeatur ſuſpectus ex aliqua cā,& ſit legitimē examinatus,ut quia interrogatus de cā ſcientiæ:vel quia dixit plene factū ſubdēs, ꝙ modicus defectus impedit ſemiplenam probationē unius teſtis,pulchram rōnem reddēs, quia ſatis exorbitat fides unius teſtis a iure cōi.ca.innotuit. de teſti. & ſic ꝙſtat maxime differre,ꝙ oriatur ſemiplena probatio,vel indicium detur ad torturā.Ex hoc dico,ꝙ male ſenſit Bart. in cōſ.11.illud.col.antepe.num.11.& Hyp poſt ipſum in d. §.diligenter.nu.148.dum uolunt,quòd Bal.in d.§.ſacramentum.loquatur de inditio ad torturam inducētes,ut per eos, quia imò loquitur in ſemiplena probatione.

Nec obſt.gl.in §.item uerborum.inſti.de inutil.ſtipul. q̄ exponit idoneos.i.oī exceptione maiores.vt ꝓ Dec.in d.cat ſi clerici.num.4.Quia dico,qđ gl.ibi oſtendit cōtrarium. Nā cū in eo tex.tractēt đ impugnādo ſcripturā,& inſtrm̄ publicū,nō ita faciliter admitti dēt allegatio rei,ꝙ fuerit abſēte inſtrumēti celebrati,ſed requiritur manifeſtiſſima probatio,& liquida,vt in l.optimam.C.de cōmit.& contrahen. ſtipu.Ideo gl.non fuit contenta de eo, quòd dicitur in text. idoneus, propter ſubiectam materiam, de qua ibi tractatur ſed declarauit idoneos in eo caſu eſſe omni exceptione maiores, procedendo ad maiorem declarationem,i.quòd nulla exceptio opponi poſſit. Et iſtud neceſſario requiritur in eo caſu cum tractetur de impugnando inſtrumento, quod eſt probatio probata ut per Bald.in capitu.cum dilectus.de fid.inſtrumento. Vnde ſi propria ſignificatio illius verbi importaret omni exceptione maiorem, fruſtra declaratio fuiſſet adiecta per gl.Sed uoluit gl.latius verbum illud intelligere,& interpretari.Cum ex ſtricta eius ſignificatione id non diceret.

321 † Et propter hoc ſequendo ea,quę dicit Bartol. in l.ad monendi.in quarta columna.in verſicu.ſecundo modo.ſupra.de probat.& per Bald. in rubric. de controu. inueſtitu. qui dant gradus inueſtigationis ueritatis,& probationis.dicerem quòd in cauſis crimiualibus, & in probationibus faciendis, ex quibus modus procedendi impartitur.

322 † Primus gradus ſit, quando examinantur teſtes non integri, non idonei, ſed ſuſpecti, & hoc fit quando iudex vult inquirere ſuper delicto, & etiam accipiuntur ſine iuramento, ad hoc vt habear qualemqualem informationem de delicto, & procedere poſſit ad citationem rei vel verbalem, uel perſonalem. & de iſta probatione loquitur Bartol. & alij in l. ſi quis in graui. §. ſi quis moriens.ſupra ad Syllan. & Salycet. in l. ſecunda, C. de exhiben. re. & in l.abſentem. C. de accuſatio. & dixi ſupra in ſecunda notabu.

Digitized by Google

323 † Secundus gradus erit qñ vult procedere ad torturam. & tunc requiruntur teſtes, qui non repellantur à iure q ſint idonei. vt in hoc caſu ſi vnus teſtis examinetur, & deponat de viſu. & ſit qualitatis prædictę, faciet inditium ad torturã. & ita intelligitur. id quòd dicit Bal. in d. l. milites. dum vult, quòd ſit talis, qui non repellatur.

324 † Intellige, ꝙ teſtis unus de viſu faciat ſemiplenam probationem, dummodo alię circunſtantię non reſiſtant, ut dicit Bal. in l. 2. col. 1. in ver. & no. ꝙ ad hoc. C. quor. appel. nõ recipi. dicens iſtud eſſe notabile poſt Io. Andr. ꝙ idem uoluit Abb. in c. cum in contemplatione. col. 1. verſ. 2. quęritur, in fi. de reg. iur. dicẽs teſtem de viſu facere indicium, niſi alia ratio ſuadet contrarium.

325 † Tertio caſu, & gradu, qñ ex probatione deueniri debet ad condemnationem, tunc, ad hoc vt teſtis ſemiplene probet, debet eſſe omni exceptione maior, & iſtud eſt, quod cõſiderat Bar. in d. l. admonendi. volens teſtem vnum de viſu ſemiplene probare, ſi erit omni exceptione maior, vt intelligatur illud in caſu, in quo per illum teſtem, & alijs adiunctis deueniri poſſit ad diffinitiuã ſnĩam. & ita intelligit Bal. in l. 1. C. de ſum. Tri. & fi. Cath. col. 5. verſ. quinto oppono. & Abb. qui ſequitur Bald. in cap. teſtimonium. de teſti. diſtinguentes inter probationem, quę requiritur ad procedendũ, & eam, quæ eſſe debet in diffinicndo. Et hoc modo in procedendo, & in deueniendo ad torturam teſtis non debet eſſe omni exceptione maior, ſed tũm demum quando ex eius probatione oritur ſemiplena probatio, & prout dictũ fuit indicium eſt minus ſemiplena probatio.

Circa ſecundam reſtrictionem aduertas, ꝙ Cyn. in d. l. fi. dicit totum ꝯriũ nam vult, ꝙ vnus teſtis de viſu nõ faciat ſemiplenam probationem in criminalibus, tamen faciat cõpetens indicium. & idem Cyn. in l. ſi quis. C. ad leg. Iul. maie. dicit, quòd non faciet ſemiplenam probationem, vt ſupra ſed faciet indicium ad torturam. Nam & ſi ſemiplenam probationem non faciat, ut late per Iaſ. in l. admonendi. de iure iur. num. 186 in fi. tamen facit indicium.

326 † Quod eſt minus ſemiplena probatione. l. cum probatio. & ibi no. ſupra de prob. ex quo Hyp. non aduertit ad verba Cyn.

Teſtes omnes examinati an indiſtincte faciant indicium ad torturam deponendo ſuper indicijs iam dictis uel ſimilibus, & ſi cognouerimus, qui ſint illi, qui nec examinari debent nec examinari poſſunt, cognoſcemus caſus, in quibus examinati faciant indicium, & ſequendo ueſtigia Bart. in l. maritus. ſup. eod. ti. nr̃o. videbimus tria: primo qñ teſtis nõ põt examinari pp reuerentiam. Secundo qñ non poteſt examinari ex alijs cauſis impedientibus. Tertio quãdo non poteſt examinari ratione ordinis. & incipiã ab hoc tertio.

327 † Et primo ꝯro, an teſtes examinati ſine iur̃o faciant indicium, Abb. in c. cũ olim. in 3. no. dicit, ꝙ nõ credit teſtib. nõ iuratis in p̃iudiciũ alterius, vt vult gl. in c. ſicut. de ſen. excõ. & ꝙ eſſent religioſi, & cardinales, neque creditꝰ tanquã teſtibus, ſed faciẽt p̃ſumptionẽ. & no. dicit Abb. p iſtis magnis viris, q pp decorẽ dignitatis nollũt deponere in forma teſtimonij cũ iur̃o, vt recipiat aſſertio ſaltẽ ad p̃ſumptionẽ. idẽ voluit Ro. in l. ſi qs in graui. §. ſi quis moriẽ. ſup. ad Silla. cõcordãdo dicta Ang. ibi cũ dictis Bal. in auc. ſi dicat. C. de teſti. dicẽs, ꝙ dictũ teſtis, aut iudicis, q in mortis articulo dixerint teſtimonium aut ſententiam ob pecuniam tuliſſe, ſufficiant ad informationem iudicis, quia non iurati ita dixerunt. & propter hoc poſſit inquirere.

328 † Cũ informatio gr̃a iudicis fcã ñ requirat iur̃m f̃m gl. or. q̃ non eſt alibi in c. 1. §. ſi duo. in verb. teſtm̃ de pa. iur. firmã.

329 † Secundo ꝯro, an tpe examinationis faciendæ ipſorũ teſtiũ iudex dẽat citari facere reũ ad uidẽdũ iurare teſtes, Bar. hic in fi. dicit citationẽ requiri, adeo ꝙ ſi examinati fuerint teſtes ſup gñali inquiſitione, nõ p̃iudicẽt in ſpãli inquiſitione, quia reus nõ fuit citatus, & idẽ uoluit Saly. in l. fi. in fi. C. eo. de quæſt. & Bald. in l. iubemus. colu. 3. C. de proba. & oẽs fere Doc. quos enumerat Hyp. in l. 1. in prin. in 2. requiſ. ubi inuehitur contra aſſeſſores non citantes reum ad examinationem teſtium.

Sed aduerte, ꝙ ex conſuetudine ſeruat ꝯrariũ, ꝙ reus nõ citatur, nec dantur interrogatoria, ut dixi ſup. in 3. præmiſ.

330 † Tertio q̃ro, an teſtes debeãt recipi lite ꝯteſtata, ſeu poſt nomẽ rei receptũ inter reos. Bar. in l. nr̃a. in fi. dicit examinari dẽre poſt litẽ ꝯte. & idẽ uoluit ĩ l. ſi qs adulteriũ ſ. de adul. & Alex ĩ addi ad Bar. ĩ l. j. in pri ſ. hoc ti. & ibi Hyp. ĩ 6. reqſ.

331 † Nomẽ aũt rei dr̃ receptũ inter reos, qñ p̃poſita accuſatione p̃ponunt̃ exceptiones dilatorię, vt3 accuſatio nõ p̃cedit, q̃a lapſum eſt tp̃s ad accuſandũ, uel ꝙ ille, coram quo porrecta eſt accuſatio, nõ ſit iudex cõpetẽs, vel ſimiles exceptiones, tũc cognoſcit ſup illis exceptionib. & an ſit p̃cedẽdum ſup ea accuſatione, & cũ iudex p̃nuntiat eſſe p̃cedendũ, dr̃ recipi inter reos, & abſente ipſo reo talis receptio fieri põt, & ita loquat̃ tex. in l. maritus. §. p̃ſcriptione. ſup. de adul. & in l. accuſatione adulterij. C. de adul. & tex. in l. adulterã. C. eo. de adul. intelligit̃, ꝙ ibi erat accuſatio inchoata p p poſitionẽ accuſationis, & reus abſens erat receptus inter reos p p̃nuntiationẽ, de qua ſup. & in caſu, ꝙ dicta pronunciatio nõ fiat, lit. ꝯteſt. habet vim receptionis inter reos, ita eſt ex ſnĩa Bar. in d. l. is qui reus. in 3. col. in ver. qñ nomẽ rei. ſ. de pub. iud. & iſtud dictũ Bar. tenẽt oẽs Doc. poſt ipſũ, de quib. per Alex. ibi in addi. & Hyp. in d. l. j. in prin. in d. 6. reqſ.

332 † Aduerte, ꝙ legẽdo d. l. is q reus. fui illius ſnĩę, ꝙ tex. in d. l. is q reus. nõ ſit bñ intellectus a Doct. & in hoc p̃ſuppono, ꝙ accuſator, qñ vult accuſationẽ inſtituere, debet eã porrigere iudici antequã quicquã fiat, vt eſt tex. in l. miles. §. ſexaginta. ibi qñ de plano, & in §. ſocer. ibi libellis p̃ſidi datis. ſup. de adul. vt p Lanfr. in c. qñ ꝯ. in ver. citationes. in prin. & per Socy. in c. ſignificantib. in 7. conclu. 14. prin. arti. de li. ob.

333 † Et talis porrectio libelli nõ eſt de p̃ceſſu, ut uoluit Bart. in extrauag. ad repri. in verb. ſummariẽ. ut per Lanfrã. in d. ver. citationes, & p Fely. in c. fi. in 3. col. in verſ. 2. declaratio. de iudi. ex quo iudex dẽt uidere accuſationẽ, & cõſiderare, an ſit iuſta, & ſi ipſi nõ videret iuſta, debet denegare citationis cõmiſſionẽ, ut uoluit Bal. in l. cũ clericis. C. de epiſ. & cleri. in ver. deinde no. & maxime ſeruat̃ hoc in crĩnalibus, ut non citetur reus niſi p̃cedẽte iuſſu iudicis, vt in d. l. cũ clericis. in verſ. memorati, qđ dicit eſſe notatu dignũ, & ſequitur Iaſ. in rubr. C. de æden. colum. 1. verſ. 3 difficultas.

334 † Et hæc citatio, ſi nõ ſit facta de cõmiſſione iudicis, non valet, vt eſt tex. in l. neminẽ. C. de exhib. re. & ibi no. Salyc. & alij cõiter Do. & Inno. Io. And. Butr. Imo. & alij in d. c. qm̃ ꝯtra. & eo tũc qñ admiſſa accuſatio p iudicẽ, & cõmiſſa eſt citatio, nomẽ rei eſt inter reos. q̃a facta eſt notatio, ꝙ ut puta Titius q eſt noĩatus in libello accuſationis citetur ad uidendum ſe acculari, & talis citatio fit p edictũ, & ſcripturã talia cõtinentẽ: vt3. Titius citatur, ut in termino tali debeat cõparere ad uidendũ cũ accuſari, & ad ſe defendendũ, & iſta citatio hoc mõ ſcripta operatur hoc, ꝙ iſte talis eſt annotatus inter reos, ut eſt tex. in l. fi. C. de requir. re. ibi criminalis vero prograãmatis tenor hoc tantã ferat de iure cenſuram, vt inter reos annotati, ſumẽdo ibi prograãma, pro edicto citationis, ut eſt tex. iun. gl. in l. prograãma. & hr̃ in rubr. C. commi vel epiſt. prograã. & ſit citatio p edictũ, de qua loquitur Bar. in extraua. ad repri. in verb. p edictum, circa med. Et ꝙ facta tali citatione dicatur eſſe inter reos eſt tex. in l. 2. C. eo. de requi. re. ibi ex eo die, quo reus fuerit in iudicio petitus, & iſtud magis cõſtat ex rub. ff. & C. de req. re & ex. l. 1. C. eo. ibi, ſed annotari ut requiratur, ex quo dico, quod per annotationẽ factã in citatorio nomẽ rei eſt inter reos, quia citatur tanquã reus, & uti perſona, ꝯtra quã de crimine faciẽda eſt cognitio, & iſtud fit reo abſente, qui adhuc nõ fuit in iudicio. Et propter hoc dico multũ differre inter ſe hæc duo.

335 † Videlicet ꝙ quis ſit factus reus, vel ꝙ nomen rei ſit receptum inter reos. Nam quando iudex porrecta accuſatione ſibi, & ea viſa committit citationẽ, tunc nominatus factus eſt reus, quia nomen eius eſt annotatnm pro reo, & ita loquatur. l. 1. 2. & fi. C. de requi. re. Si vero facta citatione reus abeſt, nec curat comparere, tunc iudex annotat bona, & nomen rei eſt receptum inter reos, & ſic quando cognita eſt abſentia rei per iudicem, recipitur inter reos prout inquit Cic. in Verrẽ act. 3. dum dicit abſentẽ credo inter reos relatum. & in act. vlt. Sthenij domum per hoſpitiũ exhauſit abſentem inter reos retulit, qđ aliud eſt, quã reum facere. Et iſtud declarat Bude. poſt Cic. in annot. poſter. in 48. in c. impuberem. § item ſi ſeruo. & ſecundum hanc dr̃iam, & cognitionem intelligitur tex. in d. l. adulteram. C. de adult. qui dicit, ꝙ poſt crimen inchoatnm mulier prouinciã exceſſerat, ideo inter reos fuit recepta, intelligendo ꝙ crimen erat inchoatum per citationem, non aũt per litis conteſtationẽ vt male ſenſit gl. ibi, & iudicium incipiat ab ea parte edicti, quæ eſt de in ius voc. §. 1. inſti. de pe. tem. litig. & in rub. ſup. de in ius voc. & neceſſe eſt intelligere, ꝙ mulier exceſſerat prouinciam ante litem cõteſt. cum ibi ſimus in iudicio publico, & in crimine capitali, in quo requiritur hoc, ꝙ & accuſator & accuſctus ſe conſtituant ad carceres ante principium iudicij, prout eſt caſus in l. fi C. de accuſ. vnde mulierem non poterat dici receſſiſſe ex prouincia, cum eſſet in carceribus, ſed ſi volumus dicere eam aufugiſſe, nulla erat dubitatio in eo text. cum haberetur pro conuicta de crimine, vt in l. in eos. & ibi not. per Bar. & alios ſup. de cuſt. re. & dixi in l. pe. §. ad crimen. ſup. de pub. iud. & tex. in l. maritus. §. præſcriptiones. ſupra de adul. intelligitur, quòd ibi fuerat porrecta accuſatio, citatus, & q̃a erat abſens, & fuit receptus inter reos, habet annum ad ſe expurgandum, & recuperandum bona ut in l. 1. 2. & tot. ti. ſup. de requi. re. Sed poſtquã ob abſentiam fuerit receptus inter reos, ſi vut audiri a iudice non põt opponere exceptiones declinatorias, ſeu dilatorias,

Digitized by Google

torias, ꝙ quas impediatur accusatio, & amoueri debeat persona accusatoris, sed ille talis debet super meritis cãm tueri, & istud euenit propter eius contumaciã, & quia est receptus inter reos, quod uoluit tex ibi reddens rõnem, ꝙ postea quã semel receptus est, non põt prẽscriptionem obijcere. nõ obtex. in l. 2. in § extraneus. sup. de adul. in eo, quod vr̃ velle, ꝙ postquam est factus reus non possit opponere exceptionẽ lenocinij, & sic ante possit ex quo reus factus dicitur, cognito super exceptionibus dilatorijs, quia ille tex. intelligendus est in eo, qui condemnatus est de crimine adulterij, ut post condemnationem non possit obijcere crimen lenocinij, ex illis uerbis in tex. dum dicitur, posteaquam reus factus est criminis ideſt condemnatus de crimine, vt est tex. in l. defuncto supra. de publ. iudi. ibi, qui reus fuit criminis ideſt cõdemnatus ut ibi communiter intelligitur in condemnato, per doc. Et ex istis dico non recte intelligi tex. in d. l. is qui reus. in eo, quod doc. dicunt, ꝙ antequam quis sit receptus inter reos, possit suum accusatorem reaccusare. Nam tps nullum est, in quo quis possit reaccusare antequam sit factus reus, cum facta citatione, ut iam dictum est, factus est reus, & clarũ est, ꝙ ante citationem non diceretur reaccusare, sed accusare principaliter.

326 Et a citatione incipiat iudicium in ciuili vt in d. §. fi. ꝙ & in criminali esse debet, cum ad instar ciuilium procedatur. l. ab sentem, infra de pæn.

Præterea, ratio quæ datur in d. l. is qui reus. per iurisconsultum, est vt non relatione criminum, sed innocẽtia reus purgetur, quæ ratio est generalis ad utrunque tps, secundum ꝙ distinguunt Doct. Siue sit receptum nomen, siue non, prout ipsi intelligunt, usque quo fiat cognitio super exceptione dilatoria. cum itaque ratio sit generalis. & sit apta comprehendere utrumque tempus secundum distinctionem traditam per Doct. ergo & eius dispositio debet generaliter in utroq; tempore constituere. l. regula. §. si quis, & ibi Bar. & alij supra de iur. & fac. igno.

Præterea istud, quod possit, antequam sit factus reus, re accusare, sumitur a contrario sensu in l. illa, dum dicitur, is qui reus factus est non reaccusat, ergo a contrario si non est factus reus, reaccusat. ista assumptio facta hoc modo inducit unum quod est in parte correctorium rationis contentę in l. dum generaliter rationem reddens dicit, quòd non relatione criminum: sed innocentia reus purgetur si enim re accusatio eo tempore daretur, ut dicunt Doct. relatione criminis se expurgaret, & sic per argu. a contrario sensu inducere tur. l. correctio, quod esse non debet.

337 Quia tale argu. non assumitur, quando insurgit correctio aliqua, prout not. in l. 2. sup. de offic. eius. & etiam quia nulla est lex, quæ dicat, quod antequam quis reus factus sit, possit accusare, nisi hæc assumpta a contrario sensu, & in l. neganda. C. qui accu. non pos. nulla temporis distinctio datur. Ideo intelligerem. d. l. is quis reus, quòd non detur reaccusatio ali quo tempore per generalem rationem illius. l. & etiam alia ratio dari potest, quia reus videns se accusatum desideraret se ulcisci, & lacessitus se vindicare, quę uindicta esset, accusando suum accusatorem. arg. tex. in l. 3. sup. ad leg. Aquil. ibi naturalis ratio permittit defendere, & in l. qui cum natu maior §. si libertus. sup. de bon. liber.

Item ex alio considerari potest, quia accusatus uidens nõ posse effugere pœnam accusationis, ad hoc vt rem protrahat, posset fingere crimen contra accusatorem, & quærelam instituere, & sic iuditium defraudare ex quo. l. uoluit fraudibus prouidere, & obuiare, re accusationem prohibendo.

338 Cum l. fraudibus obuiet. l. iurisgentium. §. sed si fraudandi. sup. de pac. & ibi no. & in l. non dubium. C. de legib. & in c. finem litibus. de dol. & contum.

339 Quartò quæro, an testis examinatus post terminũ assignatum per iudicem faciat indicium, Barto. in l. 2. de appel. reci. col. fi. uersi. 3. quæro dicit, quod facit aliquod indicium, quia instrumenta non solenniter facta faciunt indicium. l. sicut inj quum. C. de fide instrum. Bald. in d. l. 2. col. pen. uersi. ulterius. 13. dicit, ꝙ testis receptus post terminum peremptorie assignatum non facit indicium arg. l, qui Romę. §. augerius. sup. de uer. obl. l. mancipiorum. sup. de opt. leg. & quod not. Inn. in c. cum in tua. qui matr. accu. pos. Nisi iusta causa mouisset iudicem, quia ex qua causa potest dare nouam dilationem, ex ea potest sine dilatione testes recipere.

340 Quia dilatio non est de substantia probationis. l. in crimine sup. de adulte. Ang. Aret. in d. l. 2. concordando hæc dicta Bar. & Bal. uidetur dicere, ꝙ dictum Bar. loquitur in criminali, secus in causa ciuili in qua examinantur testes sine dilatione, & ita intelligatur Bal. per not. per Bar. in extrauag. ad repri. in uer. sine figura iudicis, sed hæc distinctio non vr̃ vera quia & in causa criminali examinantur testes sine dilatione. ita Bartol. in d. l. in criminali. supra de adult. secundum unam lecturam.

Aduerte ad dictum Bal. dum restringit conclusionẽ Bart. ut procedat in re mino non peremptoriè assignato, quia Bar. in l. Tiria. in §. usuras. sup. de leg. 2. & in l. mancipiorũ. sup. de opt. leg. dicit.

341 Quod quælibet. ll. assignatio termini probatorij est peremptoria, absque eo quod exprimatur per tex. in l. pecuniarij. supra de fer. & Abb. & Fel. in c. licet causam. de prob.

342 Ego in hoc casu dicerem. ꝙ cum depositio testis non ualeat post terminum, ut per Doctor. maxime Aret. in d. c. licet causam de testi. & per Ioã. Crot. in tract. de testi. in 7. requisi. nu. 270. & istud procedat ex facto iudicis & negligentia partis, quæ nõ examinauit, poterit tale dictum facere inditium qualequale ad instructionem iudicis.

341 Cui nunquam præclusus est terminus ad accipiendas probationes vt not. in c. qualiter & quando. el 2. de accus. unde si proposita accusatione in termino assignato nil legitimè ꝓbauerit, sed postea testes produxerit, poterit virtute illorũ testium iudex inquirere, & procedere, quemadmodum dicimus in abolitione, quæ fit ad instãtiam accusationis: nam iudex poterit post ipsam inquirere. l. 2. & ibi no. C. de aboli. sed si erunt aliæ probationes contra reum, ex quibus orta essent indicia contra ipsum, hæc examinatio coadiuuat, ut dixi supra quando facit qualequale indicium.

344 Testis qui nõ debuit examinari ob reuerentiam, si examinatus fuerit, non facit inditium, vt est seruus, qui nõ debuit examinari contra dominum, ut est tex. in l. 1. §. diuus. supra hoc ti. & in l. diuus. in §. ex quibus. sup. eo. Vbi iurisconsultus argumentatur, ꝙ seruus non debet interrogari contra dominum, nec interrogatio ualet. & multo minus inditia, & eodem arg. utitur iurisconsultus in d. l. 1. in §. Antoninus Seuerus. & ꝙ non oriatur inditium determinat Bar. in d. l. maritus hoc tit & ratio quia serui, vel alij qui ob reuerentiam nõ deponunt habent hoc, ꝙ de iure non possunt interrogari debeat re, & sunt prohibiti, & etiam prohibentur respondere. l. libertorum. C. de testi. & hanc rationẽ tradit Saly. in l. seruos. C. eod de testi.

345 Et hoc infero, quòd filius contra patrem propter reuerentiam non admittitur ad testificãdum. ideo non faciet inditiũ. l. parentes. C. de testi Imol. tenet hoc in c. dilectorum. de test. cogen. idem dicerem in liberto aduersus patronum, vel filium patroni qui ob reuerentiam non debet examinari, ut est tex. in l. 3. §. l. iu. ia. in fi. ibi nam quidam propter reuerentiam personarum. sup. de testi. & idem dicerem in quocunq; qui reuerentiam habere debet, ut examinatus non faciat inditium, de quibus in l. quique litigandi. §. 1. & ll. seq. sup. de in ius uocan.

146 Testis minor annis. 14. non debet examinari in causa criminali, vt est tex. in d. l. 3. §. lege iulia. ibi, quęue impubes erit, & ratio est, vt prohibeatur propter lubricum consilij sui vt in dict. §. lege Iulia, & si examinatus fuerit, & nil opposuerit pars, attamen eius dictum est nullum, ex quo iure repellit, ita determinat Ang. in auc. de testi in §. sancimus. loquens de impubere. & seruo. Subdens ꝙ licet ego non fuerim protestatus ante aperturam testium contra personas & eorum dicta ut est de more, tamen contra personã impuberis & personam serui, & eorum dicta potero opponere attestationib. publicatis, ea ratione, quia ipsorum testimonium sit ipso iure nullum: ꝙ dictum sequitur Hypp. in l. de minore. in prin. uum. 22. hoc tit.

Aduerte ꝙ existimo omnes illos, qui enumerantur in d. §. lege iulia, qui propter reuerentiam personarum, & qui propter lubricum consilij, & propter notã & infamiam, de quibus ibi, non admittuntur ad testificandum in causa criminali, sint prohibiti a principio, ut etiã si examinati fuerint, patiantur oppositiones, & contra personam & cõtra dicta, eo modo, & si adhuc non sit facta oppositio, possit publicato processu, opponi, cum sint ipso iure prohibiti.

347 Iste testis in hac ætate examinatus nõ faciat inditiũ plenũ sed qualequale vt in l. 1. §. impubes. sup. ad Syllan. & gl. in l. fin. ff. de his quib. ut indig. & idem determinat Bar. in d. l. maritus & ista talis qualisqualis probatio operatur hoc, quod iudex potest inquirere, & sic facit inditium ad inquirendum, cum sit leuis probatio, & ita ꝙ sit inditium ad inquirendum, tenet expresse Bal. in d. l. fi. C. de his quib. ut indig. dicens, ꝙ impuberes cum leui tortura interrogantur, non ad damnationem sed ad instructionem per glo. ibi dum dicit, ad inquirendum non ad puniendum subdens.

348 Quòd quædam ualent ad præparandum, quæ non ualent ad decidendum. ideſt ualent ad instructionem nõ ad probationem. l. fi. C. de accu. l. qui vltimo. inf. de pęn. & ꝙ no. Bar. in d. l. maritus. idem Bal. in l. seruos. C. de testi. est in eadem sententia, dicens, ꝙ minor. 25. annis in causa criminali bene facit inditium ad inquirendum non ad decidendum per gl. in d. l. fi. idem Bal. in d. l. 1. §. impubes. dicit post glo. in d. l. fin. ꝙ impubes non facit inditium, quod possit induci ad decisionem,

Digitized by Google

nem, ſed ad præparationem ſeu inueſtigationem, & ſic Bal. in omnib. prædictis locis non dicit, quòd dictum impuberis facit inditium ad torturam, quamuis in l. inuiti. ſup. de teſti. dicat quod teſtis minus idoneus facit inditium, vt ibi not. & in d. l. fi. C. ad Syllan. adducens Cyn. in l. fi. C. de acc. & Spe. in ti. de teſte. §. 1. uer. item excipitur. in quo loco Bald. idem ſenſit, quod & in præmiſſis, vt nō faciat inditium ſimpliciter ad torturam, dum allegat gl. in d. l. fi. quę ut dictum eſt loquitur de inditio ad inquirendum, & glo. in d. l. inuiti. dicit ꝙ facit ali quod inditium & ſic non ſimpliciter inditium habile ad tor turam. & Spec. in d. uerſi. item excipitur. dicit, quod minor. 20. annis admittitur ad inditium ne probationis facultas anguſtetur, & hoc quantum ad præſumptionem faciendam ex mente Accur. in d. l. inuiti, in quo loco vt dictum eſt gl. di cit facere aliquod inditium. Alex. in d. l. fi. C. de his quib. vt in dig. ſequitur ſimpliciter gl. ibi, & alias glo. ſup. allegatas, & di-cta Spe. remittens ſe ad eam declarationem, quam facit Bar. in d. . . maritus. & ex his dico, ꝙ male ſentiunt & intelligunt dicta loca Brun. in d. tract. de indic. in 4. colu. & ſeq. dicens ꝙ ex mente Alex. Bal. Spe. in dictis locis faciat inditium ad tor turam, quia iſtud eſt omnino falſum & contra eorum men tem & verba prout retuli ſuperius. & etiam Ias. in d. l. fi. C. de his quib. vt indig. dicens quòd facit ex mente prædictorum inditium ad torturam, & rectius ſenſit Hyp. in d. l. de minore in prin. col. 7 uerſi. quæro modo.

349 Minor annis. 20. non debet examinari in cauſa criminali ad inſtantiam accuſatoris, & ſi examinatus fuerit, non facit inditium niſi qualequale, ut eſt text. in l. in teſtimonium. ſup. de teſti. & differentiam eſſe puto ab hoc teſte a præcedenti, ꝙ impubes non admittatur, nec faciat inditium etiam quod fuerit examinatus ex officio, per text. in d. l. 3. §. lege Iul. ibi in reum teſtimonium dicere, multominus ſi fuerit examinatus ad inſtantiam accuſatoris, a 14. autem anno, & ſic ab impubertate uſque ad 20 annum non poſſit examinari ad inſtā tiam accuſatoris per tex. in d. l. in teſtimonium. ibi accuſator citare non debet. Secus autem ſi ex officio iudex examinaret, nam tunc exiſtimo ꝙ faceret inditium ad torturam, ſi modo alia concurrant, de quibus ſup,

350 Mulier ſi fuerit examinata ſuper crimine, faciet qualequa le indicium pp qualitatē ſexus, ita tenet Bart. in d. l. maritus.

Aduerte ꝙ communiter concluditur per Doct. ꝙ mulier de iure ciuili poteſt eſſe teſtis in cauſa criminali per glo. in c. forus in §. teſtes. de uer. ſig. & gl. in c. ex eo. 35. q. 3. & Spec. in tit. de teſte. §. 1. in uerſi. Item quod eſt mulier, Abba. Aret. & Fel. in c. quoniam. de teſti. Pro iſta ſententia adducitur tex. in l. 3. §. lege Iulia. ſup. de teſti. in quo mulier, quæ palam quæſtū fecit repellitur deponere contra reum. Ergo a contrario ſenſu, ſi non fecit quæſtum in cauſa criminali admittitur, adducitur etiam tex. in l. ex eo. eo. ti. cuius verba ſunt clara, & adducitur etiam tex. in l. in quæſtionib. ſup. ad leg. Iul. maie. ubi mulier Fulvia, quę erat meretrix, & ſic infamis admittitur in eo crimine. ergo a contrario ſi non fuerit infamis, admittitur in quocūque, quia ius ſingulare diſpoſitum in l. Iulia ma ieſt. facit ius generale in alijs, ita Fel. in d. c. quoniam, & Ioā. Crot. in tract. de teſti. col. 12. nu 62. ex hoc conſtat, ꝙ cū mulier poſſit eſſe teſtis in cauſa criminali, dicendum eſt ꝙ ſecūdum eius depoſitionem debet facere indicium, ut in alijs teſtibus. Ideo cogita.

351 De iure canonico mulier non poteſt eſſe teſtis in cauſa criminali vt in d. gl. c. forus. c. ex eo. Dec. in d. c. quoniam circa fi. dicit ꝙ quamuis Docto. communiter ita teneant, attamen iſta concluſio non probatur iure, quia tex. in d. c. forus. §. teſtes. ſimpliciter dicit, quod teſtimonium mulieris non eſt tātę auctoritatis, ſicut maſculi, quia varium & mutabile ſemper fœmina. Et ſic lex generaliter loquitur non magis in cauſa criminali quàm in cauſa ciuili. Sed ꝙ minus credatur quā maſculo. Nec ob. tex. in c. mulierem. 38 q. 5. quia non diſtinguit cauſam ciuilem a cauſa criminali, ſed tantummodo, ꝙ ſine conſenſu uiri non poteſt teſtificari. unde accedēte eius conſenſu poterit teſtificari tam in cauſa ciuili quàm criminali. & etiam quia de iure ciuili reperitur expreſſum, ꝙ mulier poſſit teſtificari in cauſa criminali ut d. l. ex eo. ſupra de teſti. Nec contrarium inuenitur deciſum de iure canonico, ergo ius ciuile eſt ſeruandum. c. . . de no. ope. nunt.

Aduerte circa hanc concluſionem ꝙ text. in d. c. forus ſatis clare videtur decidere quòd mulier non poſſit eſſe teſtis, conſiderando tres qualitates, videlicet conditionem, naturam & vitam, ut in illis non ſit locus atteſtationi. Nam in primo conditio ſeruli prohibet ipſum teſtificari, mala fama, & mala uita repellit teſtem, & ſic in illis duabus conſiderationibus teſtis repellitur. Abſonum enim eſſet quod in tertio capite naturæ, quæ eſt media inter illas duas, admitteretur, ꝙ teſtis eſſet bonus, cum ibi illa tria ſint parificata ad oſtendē dum inhabilitatem teſtis, ergo non poſſumus dicere quod in altero detur habilitas. Nam cum plura ſint parificata, non debent diuerſo iure cenſeri. l. iam hoc iure, & quæ ibi not. ſupra de vulg. & pup.

352 Teſtis infamis, ſiue ſit infamia iuris, ſiue ſit infamia facti non poteſt eſſe teſtis in cauſa criminali. Cum probationes eſſe debent luce meridiana clariores. l. fi. C. de prob. & iſtius teſtis fides vacillat. c. teſtimonium. de teſti. ita no. Bar. in l. 1. C. de ſum. tri. col. 4. uer. habet ergo, & Bal. ibi col. 4. in 5. oppoſi. & Saly. ibi in fi. Vnde ſi infamis fuerit examinatus facit quale quale indicium, ut per Bar. in d. l. maritus, & Bald. in d. l. 1. qui dicit, quod probat ad inquirendum, & de iſtis uide late Ioā. Crò. in trac. de teſt. in 3. par. prin. nu. 21.

353 Intellige omnes prædictos caſus in minore, in muliere, in infami, ut non faciat inditium ad torturam. niſi ſimus in caſu, in quo aliter veritas haberi non poſſit.

Quia tunc non repelluntur, vt in minore loquitur Ioan. An. in addit. ad Spec. in ti. de teſte. §. 1. ver. item excipitur ꝙ eſt impubes. & Alberic. in l. in teſtimonium ſupra de teſti. & Ias. in d. l. fi. C. de his quibus vt indig. & Hyp. in d. l. de minore in pri. nu. 24. In muliere 13. Io. And. in. ti. de teſte. §. 1. verſ. Item quod eſt mulier. & Alber. in d. l. in teſtimoniū, & Alex. in conſ. 24. Animaduerſis his col. 4. verſ. non ob. vol. 2. dicēs, quòd ubi probatio aliter haberi non poteſt ſeu difficilis eſt mulier admittitur. not. Hyp. in d. l. de minore. in princ. nū. 25. & Io. Cro. in tract. de teſti. nu. 56. In infami, ꝙ admittatur ſimiliter in defectum probationis, habetur per Sal. in d. l. 1. in fi. C. de ſum. tri. & fid. cath. & ibi Ias. col. 12. num. 51. & ita debet intelligi ꝙ dicit Ioan. Crot. in d. tract. de teſti. nu. 48. ut infames examinati faciant indicium ſi examinatio fiat in ſubſidium, alias non, vt aperte dicit Saly. in d. l. 1. in fin. & ibi Oldr. Bal. & Fulg. ut refert Ias. in d. l. 1. d. nu. 51.

Sed aduerte ꝙ prædicti omnes Doct. pro comprobando ꝙ hoc faciat indicium adducunt tex. in l. qui in ultimo. in fra de pęn. qui tex. ex ſententia Bart. Bald. & Rom. probat hoc ꝙ infamis examinatus faciat qualequale inditium, prout dicā. infra in uerb. ſocij dictum. in uer. ratio poteſt eſſe.

354 Iſtud autem ꝙ veritas aliter haberi non poſſit, intellige, quando ex natura negotij, vel facti veriſimiliter haberi non poteſt. Sed quando potentia plures interuenire potuiſſent, licet actu interuenerint niſi iſti inhabiles, tunc procedat præcedens dictum, ut ſi probatio eſſet facienda per teſtes clericos, & in eo loco non reperiatur niſi unus Clericus, alij inhabiles, & quia alias regulariter repelluntur, in ſubſidiū iſtius admitti debent. Ita intelligit Ant. de But. in c. 3. loco de prob. & in conſi. 23. quæſtio hæc dubia col. fi. uerſi. non ob. & Ias. in d. l. 1. C. de ſum tri. & in d. l. fi. C. de his quib. ut indig. & Io. Crot. in d. tract. de teſti. nu. 71.

355 Teſtis, qui cogi non poteſt ad deponendum, ſi coacte depoſuerit, non facit inditium aliquod etiam ad procedēdum. l. 1. §. ſi ſeruus el 1. ſup. hoc tit. & ibi Bar. no. Bald. Saly. in l. ſeruos. C. de teſti. Volentes, ꝙ teſtis qui non poteſt compelli. ſi impulſus examinatus fuerit, non facit indicium. illi autem qui inuiti non compelluntur ad teſtimonium dicendū ſunt enumerati in l. lege iulia. cum quatuor ſeq. ll. ſup. de teſtib.

356 Si vero iſti qui non poſſunt cogi uoluntarie depoſuerint, tunc faciunt inditium, vt in d. ll. a contrario ſenſu. & ad hoc ꝙ iſti tales dicantur uoluntarie depoſuiſſe, debet iſtud notari pænes acta, alias præſumerentur deponere inuiti, prout uoluit Bar. in auc. præsbyteros la 2. C. de epiſ. & cle. dicēs, quòd cum tales teſtes producuntur uolentes, ſcribi faciat in actis, ꝙ uolentes teſtificantur: & deponunt, aliàs præſumerentur deponere inuiti, & ita uidit de facto ſeruari. Sed Bal. in d. auc. circa finem. dicit ꝙ iſta opi. non eſt uera nec ſibi placet.

357 Eo quia non præſumitur coactio iudicis, ubi quis cogendus non eſt, immo præſumitur ſpōte fieri, cum præſumatur pro iudice. l. 2. C. de offi ciuil. iudi. Imol. & Fel. ſequūtur opin. Bal in c. dilectorum. de teſti. cogen.

Ego exiſtimo, quòd opin. Bald. ſit uerior, nam iſti tales qui non poſſunt compelli poſſunt examinari in certis caſibus, vt puta uolentes, & etiam quando ueritas aliter haberi non poſſet, ut dicam inf. Ideo ſi fuerint examinati, præſumēdum eſt ꝙ in caſu præmiſſo ſit facta examinatio.

358 Nam in dubio quis præſumitur actum facere in caſu ſibi conceſſo non autem in caſu prohibito, & ſic in eam partem per quam potius actus ualeat quàm pereat. l. quoties. ſupra de uerb. obl. & l. quoties. ſup. de reb. dub. & capit. Abbate. de uerb. ſign.

359 Intellige prædicta, ꝙ iſti inuiti non poſſunt compelli niſi in caſu quando veritas aliter haberi non poſſit. prout uoluit Hoſt. & omnes Doct. eum ſequuntur in c. 1. de teſt. cogen. & hoc ne ueritas occultetur. Quomodo autem intelligatur hoc, ꝙ ueritas aliter haberi non poſſit dixi ſup. in præceden. proxi. inditio.

360 Inſuper aduertendum eſt ꝙ ille, qui vult compellere teſtē ad deponendum ſub eo prætextu ꝙ ueritas aliter haberi non poſſit, debet illud probare, ita not. But. Imol. & Fel. in c. ſuper

Digitized by Google

eo de testi.cogen. ea ratione,quia testes ipsi fundant excusationem in iure communi,ideo volens in certo casu ipsos testes compellere,debet exceptionem & casum compulsionis probare not.gl.in clem.fi.de rescrip.in ver.creatum.

361 Testis domesticus producentis examinatus cōtra aliquē reum non facit indicium.l.pridem.C.de quæst.tenuit. Spec. in tit.de teste.§.1. uer. quid si testis domesticus.dicens q̄ non inducit præsump.& hoc modo intelligit Bald. dictum Spe.in l.inuiti.supra de testi.dicens q̄ testis minus idoneus facit indicium ut ibi,q̄ secus est in teste domestico qui non facit indicium,& hoc clare constat.

362 Quia domesticus non potest examinari ad fauorē illius, cuius est domesticus.l.idonei.sup.de testi.l.etiā.C.eo.de testi. & in §.item idonei.4.q.4.

363 Sunt autem domestici familiares seu de domo, seruus,colonus,libertus,ascriptitius, mercenarius qui recepit mercedem,non qui seruit gratis,ita Spe.in ti.de teste.§.1.uers.item excipitur,& uer.sed de quo mercenario,& uersi.sed quid.sed Io.And.in addit.in d.uer. sed de quo mercenario. dicit q̄ famulus gratis seruiens dicitur domesticus per tex. in c.fin.de uer.sign.lib.6.quem sequitur Fel.in c.in literis.col.1.uersi.ex quo datur,de testi. Itē pater est domesticus filios, & ecōtra. Item uxor uiro siue timeat maritum siue non vt per Fely. in d.c.in literis col.3.uer.fallit quarto, & domestici dicuntur latius qui viuunt ad vnum panē & ad vnum uinum, vt in auc. de Monac.§.cogitandum,& familiares dicuntur omnes qui sunt sub alicuius imperio de iure vel de facto, ita not.Bal.de utroque in d.c.in literis per tex.in l.qui iurisdictioni.sup.de iurisd.om.iud & in l.1.C.si rector prouincię.& in l. 1. C.si quacunque prædi.pote.cum alijs.

364 Prædicta omnia restringuntur per doctor.& maxime per Fely.in d.c.in literis,quæ omnia ponit Hypp.in l.1.§.ad quæstionem.sup.hoc titu.vt domesticus seu familiaris admittatur,& sic faciat indicium,quotiens sumus in subdito principis, si modo non sit terribilis superior & non solitus inferre uiolētiā subditis. Item si est familiaris ualde honestus, prout sunt familiares episcoporum, item si uerisimiliter melius sciri potest per domesticos, & familiares,quā per alios, ut per Bar.in l.quoties.C.de naufra.lib.10.Item si in eadem potestate est,& is,qui deponit, & is contra quem deponitur, vt per Abb.in c.literas col.3.de præsump.& latius per doct. in locis præ dictis.

365 Aduerte ad unum,q̄ dicit Brun.in d.tra. de indi.colu.3.in hoc indicio domesticitatis.uolens,q̄ Bar.in l.2.sup.de excu. tut.dicat indicium oriri per testem familiarem, adducendo gl.in l.1.sup.de test.quia in primis illa lect. non est Bartol. Sed Nico.de Neapo.& glo.quæ allegatur in d. l. 1.sup.de testi.nil dicit,nec est uerum,q̄ per ipsum cōcluditur, quia testis familiaris regulariter ex iuris dispositione repellitur a testificādo vt dixi,nec dici potest bonus,nec idoneus,& tamen unus testis de uisu (ad hoc vt faciat indiciū) debet habere dictas qualitates,ut dixi sup.in uerb.testis de visu.

366 Testes plures singulares deponētes super diuersis indicijs, an coniungantur ad faciendam probationem, vt oriatur indicium ad torturam.Bal.in l.si quis ex argentarijs.§.1.sup.de eden.dicit,q̄ si species probationū sunt in sua specie imperfectæ.v.g.unus testis probat de veritate,vnus de fama, vnus de indicio,hæc probatio non ualeret, quia non est in sua specie perfecta, nam unus testis de fama non probat famam, vnus testis de indicio non probat indicium, immo requirun tur saltem duo testes.l.fi.C.fa.hercis.& ibi no.Et per Inn.in c. sicut,de.simo.& dicit Alexā.in consi.181.in causa Angelorū col.2.uersi.rursus vol 2. q̄ vbicunque contingat fieri probatio indicij per unum testem, & similiter si fiat probatio de alio indicio per vnum alium testem, ubi requirebātur duo, tunc tales testes singulares non iunguntur ad faciendū unū indicium perfectum,quia unumquodque de per se est imperfectum,ut per Bal.in d.l.si quis ex argentarijs,& per But.in c. licet.de testi.hoc idem sensit Bart.in lectu.antiqua in l.2. in §. ætas autem.sup.de excu. tu. dicens q̄ quando plura veniunt ad perfectionem vnius toti,vt in casu illius legis, tunc verificatur illa regula,quæ non prosunt singula,multa iuuāt,si vero sint multa,quæ veniunt ad perficiēdum diuersa tota, tūc, quæ non prosunt singula,nec multa iuuant.l. spadonem §.quaitam eo.tit.unde cum probationes ueniant ad diuersa indicia,ideo non coniunguntur, idem Bald. in l.spadonem §. qui iura.tenet idem,dicens quòd quædam sunt quæ requirūt certam speciem,& tunc diuersæ species imperfectę nihil operantur,quia ex pluribus concurrentibus non augetur effectus,cum non veniant ad integrationem unius speciei,ita ex pluribus testibus singularibus nō resultabit plena probatio, quod dictum sequitur Alexā.in consi. 21. Repetitio in causa merici.col.1.uol.4.

367 Volens non coniungi testes singulares ad faciendam probationē.& idem Alexan.in consi.13. Ex his, quæ in themate col.fi.uol.1.sequitur dicta Bal.in d.locis,& uoluit Anton. de But.post Cald.in c.ueniens circa fi.de test. & multi alij Doc. quos adducit Hyp.in sua pra.in §.diligenter nu.149.

Contrarium sensit Raph.Fulg.in l.fi.C.fam.herc. ut refert Brun.in trac.de indic.colu.2.dicens q̄ unicus testis facit aliqualem præsumptionem,& ideo si plures sint testes singulares de singulis indicijs deponētes dicetur plures esse præsumptiones,quæ faciant vnum indicium ad torturam argu.l.instrumenta domestica.C.de proba.& l.2.§.ætas.sup.de excu. tu.exemplificando. Pone q̄ unus testis dicit se vidisse Seium vulneratum,& in terram prostratum & interrogatus, quis vulnerauit,respondit,Titius,hic est unus testis super indicio deponens. Alius dicit se uidisse Titium sanguine aspersum, & euntem euaginato ense, Alius dicit se uidisse hūc Titium exeuntem directo tramite, & uoluentem se versus nemora & occulte se latitantem. Certe hi singuli testes de singulis indicijs deponunt,& tamen nemo sanę mentis negabit, quin hę præsumptiones faciant sufficiens indicium ad torturam ar.d l.2.& illius regulæ,& quæ non prosunt singula multa iuuant,subdens idem Brun.q̄ Ioan.de mon Sperel.in l.admonendi de iureiuran.dicit,q̄ licet plures semiplene unius semiplene probationis non coniungantur ad faciendum unam semiplenam,tamen coniunguntur ad faciendum indiciū arnot.in l.fi.C.de prob.& ut refert Caccialup.in d. l. admonendi,subdēs etiam idem Brun.quod istud putaret verius,quando illi singuli testes essent multū notabiles, & magne auctoritatis quoniam licet testes singulares non probent,tamen si sunt ita notabiles, quòd adducant iudicem ad indubitatam fidem iudex non debet curare de illa singularitate per dictū Pau.de Castr. in l. Lucius.in recollectis Florentinis.supra,de infam.& in d.l.admonendi,præcedens dictum Fulgo. refert & sequitur Soc.in consi. 54. uisis testibus examinatis colu.1. uersi.3.& ul.uol.3.Et Hypp.in § diligenter in sua parc.nu.94.

368 In hoc articulo ex mente, & intentione dictorum scrib. distinguerem, & ad concordandas prædictas opi. quod aut sumus in indicijs remotis a maleficio, & in quibus vna probatio non infert in aliam,vt puta, si per vnum testem probetur inimicitia & per alium probetur transitus viæ, in qua qs interfectus fuit, & per aliū probetur delatio armorū in non solito,uel fama, uel minę, & sic probentur tria ex prædictis indicijs per testes singulares, hoc in casu non fiet cōiunctio ad faciēdum indicium,& eo.modo,si per unum testem probetur unum indicium propinquum maleficio,vt puta. q̄ uisus fuit exire cum gladio sanguinolēto, vel visus admenare. & non percutere,& postea per alium testem probetur inimicitia,minę,transitus,uel quid aliud simile, & hoc in casu dicta testium non coniungentur ad faciendum indicium stāte singularitate.Et ita procedat præcedens opi.Bald. in d.l.si quis ex argentarijs, & aliorum post ipsum tenentium testes non coniungi ad faciendum indicium. Aut sumus in inditio propinquo maleficio,& urgenti, & tunc si erit probatū per unum testem,& per alios testes singulares sint probata indicia,quæ veniant ad declarationem, & coadiuuationem primi indicij.Putarem istas singularitates coniungi ad faciendū indicium ad torturam,vt puta, si unus testis dicat vidisse Titium admenantem cum gladio, sed non vidisse percutere, alter dicat uidisse gladium sanguinolentum, & alter dicat vidisse ipsum titium aspersum sanguine se mundantem, vel q̄ visus fuerit unus prope mortuum cum cultello, & dicat testis unus hoc, & alter dicat uidisse aufugere ex loco delicti cum gladio, & alter dicat uidisse gladium sanguinolentum. Hæc namque tria per testes siugulares probata facerent indicium ad torturam,& coniungerētur, & ita procedat opi. Fulg.& sequatium,& ratio potest esse,quia in istis testibus dictum unius coadiuuat dictum alterius, nam hoc casu, quia unus adminiculatur alteri, & continent ueri similitudinem se inuicem coniungentem fiet accumulatio ad probandum indicium,ita uoluit Bal.in c.licet causam col.4.uersi. & nota. de probat.

369 Dicens, quod singularitas testium coniungitur quando dictum unius coadiuuat dictum alterius,& idem Bal.in rub. de cōtrouer inuest.Et in auc.rogati.circa fi.C.de testi. & uoluit Dec.in d.c.licet causam. num.16. uersi. & hoc primo, de probat.& sensit Soc.in d.consi.54.

Istud autem magis procedere existimarem, quando essemus in casu in quo delictum esset occulte perpetratum, & exinde esset difficilis probatio,per ea, quæ uoluit Anton. de But.in c.ueniens.in fi.de testi. quamuis Ias. uideatur eius dictum impugnare in d.l.admonendi num.257.loquens tamē de plena probatione-

370 Socij dictum an faciat indicium ad torturam? pro eius cognitione præmitto.

371 Quod reus non potest interrogari de consocijs nisi in certis casibus pro vt distinguit Bar.in l.repe.§.1.hoc titu.dicens, q̄ quædam sunt delicta, quæ non committuntur principaliter

Digitized by Google

ter in offensam alicuius seu odium, sed propter commodũ committentium, vt falsare monetã seu fabricare falsam monetam. Item latrocinia facere, Nã latrones nõ odiunt aliquẽ sed diligunt ęs alterius, & isto casu possunt interrogari de socijs. & probatur in l. diuus. supra de custo. reor. & l. prouinciarum. C. de fer. & l. fi. C de malefi. & mathe. ita intelligo. l. qui vlt. infra tit. 1. Et ita intelligit l. fin. supra ad exhiben. quędam sunt delicta quæ committuntur principaliter in alterius iniuriam, & odium & in istis confessus de se nõ debet interrogari de alijs. vt hic & l. fi. C. de accus. fallit in casu. d. l. si prius supra ad Syllan. ex prædictis dico ꝙ fures pñt interrogari de socijs, & de receptatoribus, & simil. arg. d. l. diuus. supra de custod. reo. Ratio ꝑdictorum est qñ committitur delictũ in alicuius iniuriã, quia alios delinquentes possunt accusare, sed non est ita in delictis quæ nõ cõmittuntur principaliter in alterius iniuriam. Ideo magis permittitur iudici inquirere. Dictũ hoc Bar. sequitur But. Abb. in c. 1. de confes. Alex. in add. in d. l. repeti. dicit ꝙ Saly. distinguit in alia materia, & idem Alex. sequitur opinionẽ Bar. in cons. 69. vita facti narratione vol. 2. Et Dec. in c. qñ in fi. de testi. Sal. in l. fi. col. 2. vers. sed Bar. C. de accus. dicit hanc distinctionẽ Bar. sibi nõ videri verã. Nam & si latro affectet res & non personã nisi propter, res tamen hæc affectio fit cum iniuria domini. Ideo est, qui eos accusare potest. Et sic eius diuersitate attenta nõ deberet de socijs interrogari, quod tamen est falsum. Item maleficus in alienum odium sua facit maleficia, & tamen de socijs interrogatur ut inf. de malefi. & mathem. l. fi. Item crimen læsæ maiestatis contra principem committitur, & tamẽ de socijs interrogatur vt inf. ad leg. Iul. maie. l. pen. & fi. Quinimmo in crimine homicidij fuit interrogatus seruus de consocijs, & probatur in l. 1. §. fi. hoc tit. unde dicit Sal. aliter distinguendum esse.

372 Et hoc modo, quòd aut persona inquisita, uel accusata est seruilis conditionis, & tunc de mandatoribus vel consocijs interrogari potest ea ratione, quia vt plurimum tales personę uti meticulosæ sine socij instigatu, uel mandato non consueuerunt grandia delicta committere, vel attentare, ad hoc accedat. l. quicunque. circa medum. sup. de ser. fug. l. fi. inf. ad le. Iul. maie. & sup ad exhib. l. fi. Ad Syllan. l. si certus. & l. prius, & d. l. 1. in fi. hoc tit. quæ omnes in seruis loquuntur. aut persona accusata, uel inquisita est liberę conditionis, & est utilis, & tunc in criminibus, quæ sine socijs regulariter non cõmittũtur, creditẽ de socijs interrogari posse, vt prouintia purgetur eis, arg. l. congruit. sup. de offi. præsid. & ad hoc accedãt ll. quæ dicunt latrones interrogari de socijs vt l. prouintiarum. C. de feri. & l, diuus. sup. de cu. re.

373 Cum enim latrones sint, qui stratas aggrediuntur publicas vt l. capitalium. §. famosos. sup. de pen. & hi soli non sunt sed plures, nec sine receptatoribus, ideo faciliter lex permisit de eis interrogari, cum vt plurimum sint ignoti & occulti, idem potest dici de falsificantibus monetam vt l. 1. C. de fals. mon. cum regulariter plures in eo ministerio sint necessarij; idem de eo, qui contra Principem mollitur, quia talia non consueuerunt sine socijs attentari: in criminibus vero, quæ sine socijs pluribus committi solent, tunc aut delictum est contra salutem cõmunem omium. Et tunc de socijs potest interrogari vt l. fi. C. de malefi. Et est ratio, quia etiam contra socios inquirere intendit ad communem salutem omnium nisi radicitus tale vicium extirpetur. salus communis non habebitur, dictum hoc Saly. sequitur Barb. in addit. ad Abb. in d. c. 1. de confes. Et Ang in tracta. malefi. in uerb. fama publica col. 4. uersi quęro an particeps. transit cum opinione Saly. Imo. in d. c. 1. de confes. dicit, ꝙ hæc ratio Bar. de qua sup. forte non est multum generalis, quia etiam passius furtũ uel robariam ueri simil iter procurabit punitionem, & ideo videtur, ꝙ ratio sit odium ipsorum latronum, vt l. prouintiarum. C. de feri. Item maleficus in alienum odium sua maleficia facit, & tamen interrogatur de socijs. l. fi. C. de malefi. item crimen læsæ maiest. contra Principem committitur, & tamen de socijs interrogatur vt hic, & in l. 1. in fi. C. ad leg. iul. maie. Item in crimine homicidij seruus interrogatur de consocijs l. 1. § fi. hoc tit.

Si uolumus uerba Bar ita simpliciter intelligere prout intelligit Saly. fuisset crassa deductio per Bar. si pręsumeremus, ꝙ ignoraret hoc, ꝙ ex furto rei alienę non fiat iniuria domino, unde potest salnari Bar. ꝙ bene intellexit distinguẽdo, ꝙ principaliter fiat ad commodum proprium, & nõ principaliter ad iniuriam, nam Bar. in l. ambitiosa. inf. de dec. ab ord. facien. in cognitione principalitatis distinguit ꝙ aut est principale ordine nature. vt est iniuria facta filio, vt principali, & sic ipsius filij, ex post fit patris, cui competit actio iniuriarũ. & iste est ordo naturę demonstrans iniuriam principaliter in filium. Alio modo considerari secundum ordinem intellectus, ut principaliter dicatur respectu finis, vt est in fideiussore, vel mandatore qui obligatur respectu rei principalis. Nam dato ꝙ primo obligetur fideiussor, & mandator, attamen finis est, ut obligatio sit facta post reum debitorem, & istud est principaliter in facto, ut reus obligetur, & postea fideiussores, vnde in casu nostro possumus dicere Bart. considerasse principalitatem respectu ordinis naturę, vt qui furto subtrahit, qui falsam monetam fabricat, istud agit principaliter pro eius utilitate, & commodo, dato ꝙ postea oriatur iniuria in personam principis, uel in personam domini, & iste est ordo naturę consideratus per Bart. in secundo etiam capite datur iniuria etiam principaliter respectu animi iniuriantis, & hoc modo posset saluari decisio Barto. ut persona domini & principis sit secundario non autem principaliter.

374 Aduerte ꝙ possumus attenta ea dispositione, quod ex cõsuetudine fiat interrogatio in omni casu ut dicit Gandi. siue Bar. in tract. de quæst. in 4. col. & Iac. de Belui. in sua pract. crimin. in ti. de quæst. col. 11. uersi. iuxta hoc quęritur, & attenta ea consuetudine, quæ est in tota Italia, ꝙ iudices de quocunque casu possunt inquirere, & inquirunt vt per Gandi. in tract. malefi. in rub. quomodo de malefi. cogno. per inquisit. col. 1. uersi. sed hodie, & Alber. in l. ea quidem. col. 2. uers. de consuetudine tamen. C. de accus.

375 Distinguerem in hac materia, quod aut sumus in accusatione & in alijs casibus, in quibus proceditur virtute accusationis, & tunc interrogatio non possit fieri de consocio. & ita loquatur tex. in l. fin. C. de accu. eo maxime quia omnia, quæ geruntur per iudicem procedendo super accusatione, fiunt ad instantiam accusatoris.

376 Nec potest iudex procedere ad torturam in iudicio accusatorio, nisi sit facta instantia per actusatorem gl. in l. quicunque. in uerb. oportet. C de ser. fug. Bal. in c. 1. in §. iudices. de pac. tenen. & etiam nimis graue esset, ꝙ plures personę interponerentur in eo iudicio accusatorio, & onus nõ debet imponi nisi uolenti, & sic in casu accusationis non dabitur interrogatio de consocijs ne fiat iniuria & grauamen ipsi accusatori. aut sumus in casu, in quo iudex procedit ex inquisitione, vel in eo iudicio, ex quo nullum grauamen infertur accusatori, sed totum pendet ab officio iudicis, & tunc interrogatio fieri possit de consocio, quia ad officium iudicis spectat expurgare ciuitatem malis hominibus. l. congruit. sup. de offi. prælid. & ideo procedendo ex officio poterit interrogare de consocijs, & ad hoc faciunt omnia iura quæ adducũtur pro ista parte, & eo casu, in quo interrogatio de socio fit primo tex. in l. diuus la 2. sup. de custo. & exhib. reo. loquitur in casu inquisitionis, dum vult ꝙ Irenarchię debent captis latronibus eos interrogare de socijs, & receptatoribus, & sic ibi non proceditur per accusationẽ sed ex officio, eodem modo in l. prouinciarum. C. de feri. dicit procedi contra latrones diebus festiuis, & sic ordine iuris nõ seruato obid. quia proceditur ex officio, tex. in l. fi. C. de malefi. & math. admittit interrogationem de socio, quoniam in eo crimine dato ꝙ in eo casu sit instituta accusatio, non proceditur super accusatione obid. ꝙ accusator teneatur in aliquo, neque in eo delicto potest grauari ex nominatione sociorum quia non tenetur de calumnia accusator, neque habetur tãquam delator, sed præmium consequitur vt est tex. in l. nullitas. C. de malefic. & math. & in simili est tex. in l. nulli. C. de epis. & cle. in fin. tex. in l. qui ultimo inf. de pęn. loquens de eo, qui damnatus fuit ad bestias, intelligi potest in eo casu, in quo iudex vult procedere ex officio inquirendo, non autẽ ad accusationem.

Sed aduerte ꝙ Bar. in l. maritus. eo. tit. dicit, ꝙ deponens in casu illius. l. non facit indicium sed qualem qualem præsumptionem ut dicam inf. & intelligendus est quando procedit ex officio. Eodem modo tex. in l. fin. sup. ad exhiben. Item & tex. in l. 1. C. de fal. mon. loquuntur, ꝙ, & si detur accusator, non tamen tenetur in aliquo virtute accusationis, sed habet præmium. neque habetur ꝑ calumniatore, nec pœnam patitur, ideo fit interrogatio de socio. ita est tex. in d. l. 1. de fal. mon. tex. in l. 1. §. 1. hoc ti. loquens de seruo qui finxit crimen in se, & mentitus est, potest intelligi dupliciter in eo, quod dicit, interrogationem fuisse factam de socio primo, quia ibi interrogatio erat facta pro liberando ipsum seruum, quia dubitabatur, ꝙ delictum imputatum non esset verum. & ideo interrogatio fit ad liberationem, & sic ad finem bonum & exinde admittitur, ita intelligit illum tex. Alb. in d l. fi. C. de accus. vel aliter possumus intelligere ꝙ ibi procedebatur inquirendo contra seruum, nec erat accusator cum ipsemet crimen finxisset. tex. in l. prius. sup. ad Syllan. intelligi debet ꝙ fiat interrogatio de consocijs propter uaturam criminis & Senatusconsul. Syllan. per quod proceditur contra omnes seruos de quibus est suspitio. & prius interrogantur de eorum criminibus. & postea de consocijs: & possumus dicere prout dicit Bar. in d. l. repeti. quod istud est speciale ut serui interrogentur de consocijs, vt habetur in eodem. titul. ff. & C. ad Syllan.

In

Digitized by Google

377 In ea quæſtione an dictum ſocij faciat indicium ad torturam, quia doct communiter confundunt iſtos caſus, ideo videbimus.

378 Primo an nominatio facta per reum in tortura faciat indicium contra nominatum in illis caſibus, in quibus de iure permiſſa eſt nominatio.

Secundò an faciat indicium in illis caſibus, in quibus non conceditur nominatio.

Tertiò an ſocius tanquam teſtis aſſumptus non vti reus faciat indicium contra nominatum.

In primo caſu Saly. in l. fi. C. de accuſ. dicebat quòd talis depoſitio & nominatio ſocij non faceret indicium, eo quoniã eſt criminoſus, ideo repellendus, cum etiam ſit particeps criminis. Ideo eius dicto non ſit ſtãdum. l. ſi filius. C. de li. cau. & ibi no. Item quia militat ratio de qua in d. l. fi.

Contrarium tamen determinat dicens, q̃ ex eo dicto ſolo & nominatione non oritor indicium ad torturam, ſed oritur iuncta preſumptione, ſeu indicijs, quę erant cõtra ipſum reum. Ex quibus indicijs oritur veriſimilitudo cõtra ipſum nominatum ſi non fuiſſent indicia exiſtentia contra reum, is non fuiſſet poſitus ad torturam nec interrogatio ſubſecuta, & hoc modo intelligi debet dictum Saly. in d. l. fi. uer. quæro nunc, dum dicit quod non debet torqueri reus ſuper ſocijs, niſi cum ſocius negaret & legitima præſumptio eſſet cõtra eũ, q̃ ſocios ſciret, & vbi de eius ſcientia non eſt præſumptio iuſta torqueri non debet, & eodem modo non fit interrogatio ſpecialis, niſi contra eum contra quem interrogatur præcedat legitima præſumptio, vnde ſi fur ſeu latro contra quem erant indicia de ſpoliatione, ſubtractione, & furto quæ delicta veriſimiliter non poſſunt fieri in eo caſu nec fiunt ab uno ſolo, & hic talis indiciatus de his delictis, ſi ponitur ad torturam, & nominat ſocium, coniungitur veriſimilitudo oriens ex primis indicijs inſimul cũ dicto rei quæſtioniati: & ex tali coniunctione oritur indicium ad torturã contra nominatum, non autem intelligi debet dictum Sal. vt nominatus habeat indicium ad torturam exiſtentibus alijs preſumptionibus cõtra ipſum, ſed ſufficit nominatio facta, præſupponendo, q̃ ille, qui eſt tortus, ſit legitime tortus, & infra poſiti doct. tenent indiſtincte dictum correi in prædictis caſibus facere indicium ad torturam, & iſtud tenuit Cy. in d. l. fi. But. Abb. Imo. in c. 1. de confeſſ. Bart. in trac. de quæſt. col. 4. uerſicu. ſed nunquid, quod etiam poſitum eſt in operibus Gand. de malefic. in titu. de queſt. d. uer. ſed nunquid, ſenſit Alex. in conſi. 89. uiſo themate col. 2. uerſi. quinimmo. uol. 3. quamuis Hypp. in d. §. diligenter. num 60. adducens multos pro ea opinione, q̃ requirantur præſumptiones ultra cõfeſſionem, & præcipue Imol. in d. c. 1. de confeſſis, qui tamen in diſtincte tenet opinionem iam dictam, q̃ nominatio ſola facia t iudicium ad torturam, & Augu. de Arimin. in addit. ad Ang. de malefi. in uerb. fama publica numer. 31. male allegat Ga nd. & Guid. de ſuza. in ſuis trac. quod requirantur alia indic ia penes dictum torti, quia ſimpliciter loquuntur indiciũ facere, quod tamen intelligo ut ſup. Ratio poteſt eſſe, quia videmus. ll. concedere in caſibus iam dictis interrogationem poſſe fieri de ſocijs legitime tamen ut ſupra ſi indicium non oriretur habile ad torturam fruſtra lex uoluiſſet, q̃ interrogatio fieret, & ideo ad hoc (vt talis diſpoſitio effectum habeat) neceſſe eſt dicere oriri indicium ad torturam.

379 Cum lex & eius uerba intelligi debent cum effectu. l. pen. §. pen. ſup. ne quis eum qui. l. 1. ſup. quod quiſque iur. glo. in c. fi. de ſponſal. ſed aduerte q̃ l. qui ultimo allegatur per Bar. & Bal. & Roma. q̃ faciat qualequale indicium. ideo in hoc caſu diſtinguerem, q̃ aut reus legitime interrogatur, quia præcedunt indicia de conſocijs in generali uel ſpeciali interroga tione, & tunc oriatur indicium, aut non præcedunt alia indicia, & tunc faciat qualemqualem præſumptionem, & hoc modo intelligatur. d. l. qui ultimo, & quod dicit Bar. in l. maritus. hoc ti. & Bal. in l. ſeruos. C. de teſt. & Rom. in l. & ſi certus. ſup. ad Syllan. uolentes q̃ ex. d. l. qui ultimo. oriatur quale quale indicium.

380 Requiritur hoc tamen primo q̃ talis cõfeſſio ſit facta, ſeu nominatio in tortura, aut ſtatim depoſito reo de tortura, aliàs non ualeret. arg. tex. in l. petẽs. C de pac. Ita tenet Albe. in d. l. fi. C. de accuſ. Ea ratione quia.

381 Perſonę turpes, cum in teſtimonium recipiantur eorum dicto ſine tormentis non creditur. l. ob carmen. §. ſi ea rei cõditio. ſup. de teſti. Et per hanc rationem idem tenet conſulẽdo Raph. Fulg. in conſi. 173. in cauſa inquiſitionis col. 1. uer. quidam doctor, allegat tex. in §. ſi uero ignoti. in auc. de teſt. & Hyp. in §. diligenter. In ſua prac. nu. 62. ſimilem rationem adducit per tex. in c. illi qui. 5. q. 5. & in c. in primis. 2. q. 1. glo. in cap. cum. p. de accu. Alex. in conſi. 11. circa primum colu. 2. uolum. 1.

382 Secundo requiritur, q̃ interrogatio fiat generaliter per iudicem de conſocijs, nam ſi particularis fieret interrogatio diceretur ſuggeſtio. l. 1. §. qui quæſtionem. ſup. hoc tit. glo. in l. prius. & in l. ſi certus. ſup. ad Syllan. Cyn. in d. l. fin. C. de accuſ. & Sal. ibi col. fi. qui dicit non deueniri ad interrogationẽ particularem, nec ad ſpeciem, niſi cõtra aliquem in ſpecie ſit legitima præſumptio, vt dixi ſup.

383 Quęſtio, & difficultas oritur, an reus facta nominatione in tortura de ſocio debeat iurare dicta per eum eſſe uera Hyp. in ſua pract. in §. diligenter num. 62. dicit iurare debere, & quod aſſeſſores errant in hoc non deferendo iuramentũ reo: mouetur.

384 Quia depoſitio ſine iuramento eſt nulla. l. iuſiurandum. C. de teſti. c. tuis. eo. tit. item etiam q̃ utraque pars velit, non poteſt teſtis deponere ſine iuſo. Angel. in l. ſi uacantia. C. de bon. uacan. lib. 10. Fel. in c. ſignificaſti. de homic. item quia ẽt q̃ ſit commiſſa cauſa alicui ſecundum eius conſcientiã terminanda, requiritur iuramentum ex mente Ange. & Pau. de Caſt. in l. pupillo. §. qui apud. ſupra de ope. no. nun. item ſummus Pontifex non poteſt tollere, nec diſpenſare cum iuramento, ut teſtis ſine eo deponat. c. conſtitutus, & ibi not. de reſcrip. & cum reus exiſtens in tortura habeat manus ligatas non poteſt iurare, ideo eius dictum non ualebit.

In hac. q exiſtimo reum non debere iurare, & eius dicto ſtandum eſſe denominatione facta conſocij in tortura in caſibus conceſſis ad interrogandum, nam Abba. in c. 1. de confeſſ. & Alb. de Roſ. in d. l. fin. C. de accuſ. dicunt magnam eſſe differentiam, quòd deponat tanquam teſtis, vel q̃ deponat tanquam reus. & ideo cum reus deponat nõ uti teſtis, requiſita neceſſario in teſte non adhibenda ſunt in perſonam rei, & ſic iuramentum non erit neceſſarium, cum lex ſtatuat in teſte iuramentum dari, in reo autem nihil aliud dicat, niſi interrogari, nec de iuramento aliqua fit determinatio. & exinde cum diuerſitas ſit inter ipſos, diuerſum ius ſtatui debet, nec de uno ad aliud licita erit argumentatio. l. Papinia. exuli. ſup. de mino.

Demoſtratur etiam hoc verum, quia depoſitio in tortura excedit dictum teſtis in aliquo, & dictum teſtis excedit dictũ rei in tortura, nam ſi plures fuerunt conſocij, qui deponant de altero ſocio in tortura ex dicto plurium nominatus non habebit pro conuicto, & q̃ ex dicto unius contra ſe habet indicium ad torturam ſenſit Bar. & ibi glo. in l. 1. §. idem Cornelio. hoc titul. Et Bald. in l. quoniam. C. de teſti. uolens.

385 Quòd ex quatuor conſocijs tres non probent contra quartum delictum commiſiſſe: determinat etiam Alb. poſt Gabr. de oſſel. in tract. de fam. in l. fi. 2. col. C. de accuſ. & in hoc caſu ſi plures teſtes depoſuerunt de uiſu, probant plene, & habebitur reus pro conuicto, ratio eſt, quia quando ſunt plures correi, eſt una tantum qualitas indicij, & ad hoc ut indicia dicantur plura, requiritur diuerſitas inter vnum & aliud, non autem q̃ ſint eiuſdem generis, prout ſunt plures ſocij, qui faciunt unum & idem indicium, ſecus in pluribus teſtib. quia unuſquiſque deponit ex ſenſu ſuo, & ſi bonus fuerit, qui libet parum minus ſemiplena probatione dicitur facere. d. l. cum probatio. ſup. de prob.

386 Quod autem indicia debeant eſſe diuerſi generis ſenſit Bar. in l. unus. §. 1. hoc tit. & Pariſ. de Put. in trac. Sindic. circa fi. in uerb. viſo de repetitione, præterea videmus q̃ maior virtus eſt in eo qui deponit in tortura, quàm q̃ ſit in illo, qui deponit tanquam teſtis. Nam deponens in tortura non eſt bonus, quia ſocius criminis nõ eſt idoneus, quia deliquit, & põt repelli, quia infamis ſaltem de facto, & ipſe ſolus facit indicium ad torturam, vt dictum eſt ſup. & tamen teſtis unus de uiſu, niſi habuerit qualitates prædictas, vt ſit bonus, idoneus nec repellatur, non facit indicium ad torturam, vt vidimus ſup. in indicio de teſte de uiſu, & ſic iſta duo reus & teſtis habent ſe uti excedentia, & exceſſa.

Præterea reus poteſt dicere contraria in eius dicto & toleratur. l. nemo. ſup. de exce. & dixi ſup. in uerſi. mendacium: q̃ non eſt in teſte ut ibi.

Non obſt. quæ adducuntur in contrarium, quia loquunt in teſte in quo de ſubſtantia requiritur iuramentum, ſecus in d. rei, quia hoc tantum conceditur a iure vt interrogetur per iura iam dicta, iſtud q̃ iuramentum non requiratur ſenſit Alex. in conſi. 89. in 3. uol.

387 Tertius caſus eſt, quando interrogatio fit in ea perſona quæ de iure interrogari non poteſt difficultas eſt, an faciat ſaltem præſumptionem, per quam iudex poſſit inquirere, Dec. in conſ. 189. inci. Lętatus ſum. licet q̃ ſi reus fuerit interrogatus in illis caſibus in quibus iure interrogari non põt, q̃ non faciat præſumptionem, vt inquiratur, allegat multa conſilia Fulgo. Idem uoluit Hypp. in ſua practica in §. diligenter. num. 67.

Contrarium puto uerius, quia communiter Doct. tenent iudicem per talem depoſitionem poſſe inquirere, vt uoluit Hoſt. Ioan. And. Bur. Abb. Anch. in d. c. 1. de confeſ. per illũ tex. & hoc ſi depoſitio ſit facta in tortura, uel poſt torturam ſtatim,

Digitized by Google

ſtatim, idem uoluit Sal in d.l. fi. C. de accuſ. Ang. & Rom. qui dicũt hanc eſſe communem in l. & ſi certus. ſup. ad ſill. ꝙ idẽ voluit Imo. in d.c. 1. de confeſ. ſubdens, ꝙ ſ. fama contra nominatum in ſimul cum dicto correi, ſufficiens erit indicium ad torturam.

388 Tertio caſu quando aliquis deponit tanquam teſtis, & nominat aliquem in ſocium, uel deponit cõtra ipſum ſocium, eius atteſtatio uti a delinquente facta inducit qualem qualẽ præſumptionem, ita no. Abb. in d.c. 1. de confeſ. dicens æquiuocum eſſe in hac materia ſocij criminis, idem uelle diſponere in reo, quod in teſte, quem ſequitur Dec. in c. quoniam in fi. de teſti. ubi multa adducit, & pro eadem ſententia eſt tex. in c. 1. de teſti lib. 6. & in l. quoniam. C. de teſti. in hoc caſu facerem eam differentiam, quam multi faciunt, & de qua ſup. diſtinguendo, ꝙ aut deponit in eo caſu, in quo nõ poſſit interrogari, vt tunc ſit uerum, ꝙ iam dixi aut ſi poſſet interrogari de conſocio tunc faceret indicium, quia dico Abb. optime hunc caſum uti ſeparatum a præcedenti, poſuiſſe, nam ſi deponit tanquam teſtis & extra torturam, non debet facere indicium, cum requiratur tortura, vt dixi, nec aliter ei creditur niſi dicamus.

389 Quod etiam quando talis ſocius aſſumitur tãquam teſtis debeat torqueri iuxta l. ob carmen. ſup. de teſti. & gl. in l. 3. §. Iiulia. in uerb. palam. eo. tit. de teſt tunc enim ſi ponetur ad torturam, optime diſtinguetur, an ſit caſus, in quo poſſit interrogari nec ne.

390 Mortui depoſitio an faciat indicium ad torturam. Bal. & Rom. in l. ſi quis in graui. §. ſi quis moriens. ſup. ad ſil. dicunt per illum tex. indicium non oriri adducitur gl. in l. mater. C. de calum. quæ appellat dictum defuncti vilem præſumptionem, & gl. in c. literas de præſum. in prin. dicens dicto moriẽtis non eſſe credendum, & Bal. in ver. v iſſalli, in tit. de pa. conſtan. dicit morientem non eſſe ſanctum Io. Baptiſtam, & rõ redditur, quia ſi dictum moriẽtis probaret, eſſet teſtis in cauſa propria, quod a iure prohibetur. l. nullus. ſup de teſt. l. oẽm C. de teſti in contrarium, ꝙ immo eius dicto ſit credendum.

391 Quod quis non debet eſſe immemor, nec præſumitur ſalutis ęternæ. l. fi. C. ad l. Iul. repet c. ſancimus. 1. q. 7. adducitur gl. in l. 1. C. de fal. cau. adie. item & ratio confeſſio ſine cauſa facta non ualet ſecundum But. in ca. ſi cautio. de fi. inſtru. tum etiam a cõmuniter accidentibus, ꝙ de breui moriturus non vult eſſe mendax, & tenentes hanc partem reſpõdent ad tex. in d. §. ſi quis morientis, ꝙ iſta verba intelligant, non eſſe credendum quo ad condemnationem & ſic in potiori ſignificatu. §. ſed quotiens, de iur. nat. l. . §. qui in perpetuũ. ſup. ſi ager vect unde Hyp. in §. diligenter. in ſua pract. diſtinguit ꝙ aut ille, qui moritur grauat aliquem eius dicto, & tunc ſi cognoſcitur, ꝙ non eſt boni ſenſus, aut ſinceri intellectus, dictũ eius non attenditur per tex. in l. hac conſultiſſima. §. at cum humana fragilitas. C. qui teſt. fa. poſ. in l. iubemus. C. de teſta. Aut eſt boni ſenſus, & tunc, aut aliter poteſt probari delictũ, quàm per eius dictum, & tunc dicto decedentis non ſtatur & ita procedat tex. in d. §. ſi quis moriens, aut non poteſt fieri probatio de delicto niſi ex dicto decedentis, & tunc faciet indicium, ea ratione.

392 Quia multa conceduntur, & teſtes inhabiles admittũtur ad hoc, vt ueritas habeatur. l. quoniam. C. de hær. Saly. in l. ea quidem. C. de accu. Item multa concedũtur ne delicta remaneant impunita iuxta l. vulneratus. ſup ad l. aquil.

393 Item aſſerenti de geſtis a ſe plene creditur. Pau. de Caſt. in l. quæro. ſup. de edi. & in l quicunque. C. de ſer. fug. & quæ ponit Iac. in l. 1. §. ſi abſens. ſup. ſi ex nox. cau. aga. In hac. q. credo indicium non oriri ex dicto defuncti, quia text. in d. §. ſi quis moriens nõ uidetur hoc probare vt dicam indiſtincte. Nec obſt. ratio Hyp. ꝙ confeſſio præiudicet, quia uerum eſt, vt dicunt omnes doct. in d. § ſi quis moriens, ꝙ ad ſui præiudicium ſtatur confeſſioni morientis, ſed non in alterius dãnum: & ita concludunt omnes ibi, nec eſt verum, ꝙ text. ille debeat intelligi, ꝙ non credatur quo ad diffinitiuam, nõ aũt quo ad indicium, quia indicium eſt pars probationis minus tamen ſemiplena, ſi non creditur, & remota eſt probatio generaliter, ergo & indicium, quod eſt ſpecies probationis, cũ remoto genere remoueatur & quęlibet eius ſpecies. l. fundi. §. fi. ſup. de fun. inſt. cum alijs. Nec ob. rationes, ꝙ multa concedantur, vt delicta puniantur, & veritas habeatur, quia hoc nunquam cõceditur a iure, ꝙ quis poſſit deponere in facto proprio, & pro exequenda eius opinione, ut ſibi aliqualiter credatur, & teſtis deponens de geſtis a ſe deponit ad beneficium & commoditatem alterius, non ſui ipſius vt in caſu noſtro. & falſum eſt, ꝙ plene probet: quia requiruntur alia indicia & adminicula. ut per Pau. de Caſt. in d. l. quicũque, & per Iaſ. in d. §. ſi abſens.

394 Aduerte ꝙ tex. in l. ſi quis in graui. §. ſi quis moriẽs poteſt intelligi in eo, ꝙ dicit non eſſe credendum ſi moriens dixerit, ut illa dicto ſi moriens, ſtet conditionaliter: quamuis glo. aliter ibi ſentiat vt ſi in articulo mortis exiſtens dixerit hoc, ꝙ ſit uim paſſus a ſeruo, non credatur ea ratione, quia exiſtens in eo ſtatu mortis præſumitur non ſanæ mentis, nec ſinceri intellectus, & ideo eius dicto non ſtatur iuxta d. l. hac cõſultiſſima. §. at cum humana fragilitas. & d. l. iubemus. & hoc ſuadent uerba tex. nam ſufficiebat, ꝙ iuriſconſultus diciſſet, ſi quis moriens ſemel & in prin. ſed quia noluit demonſtrare quo tempore in particulari non ſit credendum domino, expreſſit tempus dicens, ſi moriens, quaſi dicat, ſi non moriẽs, & ſic in articulo mortis non exiſtens hoc dixerit, ſibi credatur, vt dicam infra. & expoſitio glo. in hoc caſu non poteſt ſtare, vt dicamus ſecundum eam quod quamuis ſit in articulo mortis, non credatur, quia nec crederetur, ſi non eſſet in articulo mortis, vt ipſa innuit, quia hoc non eſt verum cum ſit credendum domino vulnerato, & non morienti de ſeruis ipſis, & ideo per contrarium ſi vulneratus mortifere ſuperuixerit per aliquod tempus, & fuerit conqueſtus de ſeruis, & dixerit a ſeruis interemptum ſibi credatur vt in l. 1. §. fi. eo. tit. ad Syllan. ea ratione, quia ſuperuiuendo poſt vulnera præſumitur in bono ſenſu, & quod dicat veritatem, & ei eſt credendum: nam ſi haberet ſupplicium ex ſenatuſconſulto Syllan. contra ſeruos ex eo ſo o. ꝙ fuerint ſub eodem tecto. l. 1. §. quæſtionem. cum. §. ſeq. & §. ſi quis in villa, & hoc ex eo ſolo, quod eſt ſiniſtra ſuſpitio contra ſeruos de morte domini, tanto magis dicendum eſt, ſi ipſe dominus dicat ſe fuiſſe vulneratũ a ſeruis quia hoc caſu cum agatur de re propria, & de ſeruis proprijs ipſi erit credendum, cũ naturaliter quis non præſumatur velle conſumere ſuum l. cum de indebito. ſupra de probat.

Sed aduerte ꝙ mihi videtur quod iſta argumentatio, quã faciunt doct. ex diſpoſitis in tit. ad Syl. an. quod decidatur cõtra liberam perſonam illud idem non ſit bona.

395 Quia facilius proceditur contra ſeruum maxime propriũ conquerentis & occiſi, quàm quod procedatur contra liberum, quo ad torturam, & quo ad alia, vt eſt tex. in l. ſi quis, & in l. ex libero. hoc ti. no. Bar. in l. 1. §. ſi ſeruus in prin. hoc titu. & ideo arguere de ſeruo ad liberum non uidetur bonum, quia non eſt par ratio.

396 Denuntiatio decani, ſeu centenarij an faciãt indicium ex eorum denuntiatione? quandoque proponuntur iſti denunciatores ad manifeſtandum maleficia, quæ fiunt in ciuitate, & in villis, vt quotidie ſeruatur, & tunc iſtorum denuntiatio facit quale quale indicium, ex quo poteſt iudex procedere ad inquiſitionem, ita intelligitur l. diuus la 2. ſup. de cuſto. & exhib. re. & hoc determinat Bart. ibi in 3. q. idem uoluit Saly. in l. ea quidem in prin. in 10. q. C. de accuſ. adducẽs pro hoc tex. ibi. & tex. in l. 1. C. de Decur. lib. 10. & Alexã. in conſi. 1. in cauſa inquiſitionis formatę col. 2. uerſi. accedat uol. 3. & pro præſumptione innocentię ponit eam Cæp. in conſ. 31. ſuper homicidio col. 1. uerſi. prima eſt, & Angel. in trac. malefic. in uerb. nec non ad denunciationem col. 6. uerſi. quæro an denunciatori. & Hyp in prac. in princ nu. 19. & in conſi. 6. nu. 9.

Quandoque præponuntur ad inueniendum delicta, tunc in grauibus ipſis non creditur niſi vti teſtibus, aut in leuibus, & ſi præpoſiti fuerint per formam ſtatuti ad inueniendum arma & tunc ipſis creditur, vt per Bartol. in d. l. diuus, & per Ang. addentes in lõco prædicto, ubi uideas.

397 Incantationes ſeu diuinationes quæ fiunt per aſtrologos, geomantes, & per iſtas mulierculas ex inſpectione aquæ benedictæ, uel ſpeculi, uel cum forcipe & cribro, uel ſimi. ſorti legijs, an faciant indicium, vt ſi dixerint Titium fuiſſe furem uel homicidã, Bru. in d. trac. de indic. col. 13. uerſi. quęro an diuinatio. dicit, ꝙ talibus non eſt adhibenda fides. l. item apud Iabeonem. §. ſi quis aſtrologus. ſup. de iniur. & ibi Ange. hoc tenet, ꝙ indicium non faciunt ad torturam, ſubdens, ꝙ iudices caueant, vt non errent moti ex diuinationibus. l. verbum precibus. C. de infami. dicit tamen Brun. ꝙ Bald. in quodam ſuo conſi. tenet, ꝙ licet ars maleficiorum ſit reprobata. l. nemo. C. de malefi. & mathem. tamen quandoque permittitur, ꝙ maleficium tollatur per aliud maleficium, ſi alio modo non poteſt quàm per incantationem dęmonum, vt not. per Ioan. And. de Rip. in ſum. confeſ. in rub. de imp. ligami. tamẽ non debet recedere a Deo quicquid ore proferatur, cum licitum eſt aliquando de aqua turbida viuere, ubi deficit clara, & medicinæ ſumuntur ratione ſanitatis non delectationis, concludens, ꝙ quãuis ars diuinandi ſit reprobata, tñ ubi magnum ſcandalum imineret, nec Deo nec hominibus reprehenſibile uideretur, ſi fieret, & operabitur ad inquiſitionem non ad torturam. & ſi diuinator aliquem inculpat, poterit iudex pro illo mittere, & videre, qua conſtantia aut trepidatione, aut quo palore aut rubore loquatur, & exinde ſumere indicium veritatis, & iſtud ſequitur Hyp. in ſua prac. in §. diligenter num. 181. ponens exemplum de cadauere emittente ſanguinem ob ſuperuenientiam homicidæ, quod dicit vidiſſe & practicaſſe.

Aduerte

Digitized by Google

Aduerte ꝙ præcedens deciſio non vī aliquo modo mihi vera, vt non tantum indicium non oriatur, ſed nec ſuſpitio, per quam iudex poſſit moueri ad inquirendum, ſeu alio modo procedendum, cū ſorti legia ſint omnino prohibita.

398 † Nec pro inueniendo furto eccleſiæ poteſt fieri incantatio aliqua etiam ſine demonū inuocatione, prout eſt tex. in c.1.&.2.de ſortileg. Et Abb. & Io. An. in d.c.2. qui dicunt non eſſe licitum conſulere iſtos diuinatores, ſeu ſortilegos, etiam ſi hoc fiat ſine inuocatione demonum, ea ratione.

399 † Quia occulta ſolus Deus ſcit, & eſt ſecretorum cognitor, & iudex. c. erubeſcā. 32 di. vnde dicimus, ꝙ eccleſia non iudicat de occultis, & cum non poſſit probari, diſcretus iudex ſe non intromittit, ſed diuino iudicio relinquit. l. & ſi reſtituantur. §. fin. ſupra de iudi. vbi Bal. dicit per illū tex. quod iudex debet iudicare ſecundum conſcientiam, quæ cadit in homine ipſo tanquam iudice, & licet Deus omnia nouerit, non tamen ſic euenit in homine.

400 † Præterea ſortilegi ſunt infames, & repelluntur a teſtimonio & ab accuſatione, & puniuntur faciendo ſortilegia, & grauiter peccant vt in d.c.1.&.2. de ſortileg. & in d.l. item apud labeonem. §. ſi quis aſtrologus. ſupra de iniur. vbi poſt illud, quod iniuriam faciat, & cum eo agi poſſit, ſubdit tex. ꝙ conſtitutiones eum tenent, & ibi gl. in verb. conſtitutiones,

401 dicit vltore gladio puniendos. vt d.l. nemo. † Quomodo itaque poteſt iudex admittere ſortilegum, & ex eo accipere fundamentum ad inquirēdum, cum non tantum eos reijcere debeat, ſed etiam punire, & ſic vnde pœna deberet dari p̄ iudicem, inde iudex accipere debeat fundamentum, argu. eorum quę hñr in l. non dubium. C. de legib. & l. meminerint. C. vn. vi ibi ne inde iniuriarum naſcatur occaſio, vnde

402 iura naſcuntur. † Eo maxime quia vterque iudex tam ſecularis quàm eccleſiaſticus poteſt cognoſcere de tali crimine, & accerrime punitur per ius ciuile, & locus eſt prœuentioni inter eos, ita no. Abb. in d.c.1. de ſortile. in verſi. credo ēt, allegato. C. de malefi. & mathem. vbi puniuntur vltimo ſupplicio, de iure vero canonico ſi ſunt viles ſuſtigantur, ſi liberi, & honeſti damnantur ad perpetuos carcēres c. contra ydolorum 26. q. 5. Rom. in ſing. 660. incip. tu ſcis. ex quibus concludo, ꝙ ex tali re prohibita, & punibili non poteſt, nec debet iudex ſumere fundamentum ad inquirendum.

Non ob. exemplum traditum per Hyp. quod ſanguis exit ex cadauere ſuperueniente interfectore, quia illud non prouenit ex incantatione, aut ſortilegio, ſed eſt quoddam miraculum. & ab occulto procedens, de quo dicam infra in indicio ſigni.

403 † Iudex ſi vidit, an ſit indicium ad torturam, vt puta ſi interfectus fuit homo in platea & iudex vidit nullis alijs exiſtentibus probationibus, dicas ꝙ non, prout voluit Spec. in ti. de ſent. & his quæ ipſ. ſequun. §. qualiter verſic. item debet.

404 † Quod iudex debet procedere ſecundum allegata & probata & non ſecundum conſcientiam c. iudicet 3. qō. 7. l. illicitas. §. veritas ſupra de offi. præſid. & per illum tex dicit in caſu p̄miſſo, quando iudex vidit occidentem. Spec. d. §. item debet, ꝙ Azo & Accur. conſulti reſponderunt, quod poteſtas non potuit ponere illum ad qōnem quod dictum ſequitur Bal. in l. fi. in prin. verſi. itē quæro. C. de appella. Quod intellige ſecundum quod ipſemet Spec. in tit. de notor. crim. §. fi. verſi. Petrus de famia. vt procedat quando eſt notum iudici, quia in factum eius ſolum homicidium perpetratum ſit, ſecus ſi alij cum ipſo iudice fuerint, qui poſſint delictum probare, & tunc ſecundum qualitatem probationum oritur indicium, uel plena probatio, & ita intelligitur tex. in §. quando 2. q. 1.

Puto tamen, quòd iudex ex ea viſione poterit inquirere ſuper delicto, & procedere contra eum, quem vidit.

405 † Nomen malum facit indicium in genere contra illud habentem, vt eſt text. in c.1. & ibi Io. An. Car. & Imo. in verb. Bellial. de poſ. & dicit Io. An. in c. cum ſecundum. de præb. ꝙ ſi nomina deberent emi bona eſſent emenda magno pretio. & dicit Abb. in prohe. decre. col 2. ver. ideo quæro, ꝙ ex turpi nomine quandoque oritur ſiniſtra ſuſpicio. credentes nonnulli, illud nomen fuiſſe impoſitū ab euentu, & ibi Felyn. num. 32 dicit poſt doct. ꝙ ex malo nomine oritur ſiniſtra ſuſpicio per ea, quę habentur in tex. & glo. in l. facta. §. ſi in dan da. ſup. ad Trebe. vbi multas auctoritates adducit. & Iaſo. in rubr. ſolu. matr. nu. 16. Et Par. de Put. in tractat. de fin. in verb. mandauit col. 8. verſi. quando delictum, dicit uerum eſſe malum nomen facere ſuſpitionem, & indicium, ſi cum eo concurreret mala fama (vt puta) quod eſſet homo malę famę. & vocaretur rampinus.

406 Phyſionomia mala, & hæc generat ſuſpitionem in genere & oritur præſumptio de mala natura, & vitiata, non quantū ad præſumendum in ſpecie de ſpeciali, & determinato delicto, bona autem phyſionomia prodeſt, ut uoluit Bald. in l. 2. in uerſi. quæ autem. C. quor. appel. non recip. & dicit Par. de Put. in d. tract. in uerb. mandauit col. 8. uerſi. quando delictū, bis indicium feciſſe per phyſiognomiam, ut unum habentē bonam phyſionomiam iudicauerit innocentem, & alium habentem malam phyſionomiam iudicauerit nocentem, & furem & ita reperijt ueritatem eſſe.

407 Signum facit quandoque indicium (prout uoluit Cic. li. 2. ad Heren. in c. in cauſa cōiecturali. in uerb. argumentum. dicēs, num quis ſtrepitus, clamor, crepitus exauditus ſit, & Par. de Put. in d. trac. ſind. in d. uerb. mandauit. in fi. uolens, ꝙ ſi reperiatur occiſus puer in una domo, & vicinus dicat, ꝙ per dies ante audiuit unum puerum ibi plorantem, & hæc probatio ualet per uiam ſigni, per ea quæ non. per Bar. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prętori. ſup. de no. ope nun. & per Bal. in c. cum terra in fin. de elec. & ꝙ de eo fuit tractatum Romæ in quodam puero, quem iudei in die iouis ſancta ſubtraxerūt, iugulauerunt, & in ſecrete ſanguinem eius biberunt.

408 Item ſi exhibeatur cadauer ante occiſores, & ex vulneribus ſanguis exibit, erit magnum indicium, a qua experientia non erit per iudicem recedendum, cum ſit rerum omnium magiſtra. c. cum ſit. de elect. in 6. & clemē. 1. de æta. & qual. Et iſtud dicit Par. de Put. admiſiſſe pro vero. Henr. de Gand. in ſuo collib. 7. & c. Thad. medic. & Ang. in tit. de homic. qui dicit hoc accidiſſe in quodam egyptiaco, ſubdēs ipſe Par. hoc fuiſſe expertum Romæ tempore eo, quo occiſus fuit Cardinalis ſancti Marci, & Hyp. in ſua prac. in §. diligenter. nu. 181. dicit ſe expertum eſſe iſtud in ciuitate Albiganę, & vidiſſe ꝙ præſentiam occiſoris cadauer effluere, & emittere ſanguinē, & iſtud habet communis hominum ſermo, ꝙ per præſentiā occiſoris cadauer emittat ſanguinē: ex quo dixi ſup. in uerb. incantationes, ꝙ iſta emiſſo ſanguinis non prouenit ob incantationem, ſeu ſortilegium, ſed eſt quoddam a natura inſitum de quo ratio reddi non poteſt.

409 Furti indicia poſſunt etiam aſſumi ex indicijs diuerſis concurrentibus in homicidio pro vt eſt tranſitus inſolitus, frequentatio vię, tempus ut noctis, locus, ut ante domum, malefitij, confeſſio cōuerſatio cum malis, & alia permulta reſpicientia teſtium depoſitiones, loquella timida, pallor, trepidatio, mendacium, dictum locij & alia complura, quæ diligens quilibet poterit colligere ex iam dictis, & quia in diuerſis locis docto ponunt indicia furti, ideo de his ſubnectenus, & primo.

410 Solitus furari, & ſic mala fama facit indicium contra imputatum, ꝙ rem furto ſubtraxerit, vt eſt gl. in l. inciuilem, & ibi Bal. & Saly. C. de fur.

411 Volentes ꝙ ex conſuetudine oriatur præſumptio, & Sal. in l. ſi fugitiui. C. de ſer. fug. facit gl. in l. cum allegat. C. de uſur. Et quod dicit Barto. in l. Callius. ſup. de ſena. ꝙ malus ſemper præſumitur malus in alia re ſimili, & dicit Barto. hic loquens de indicio furti, quod mala fama facit qualequale indicium. Ex quo dico, quod de per ſe non ſufficeret ad torturam, niſi alia concurrunt, vt dixi ſupra in uerb. vita.

412 Vicinus domui, in qua factum eſt furtum, ſi eam domum notam habeat, indiciatur ꝙ furtum commiſerit, ita eſt tex. in l. dominus horreorum. ſup. locati. ibi propter ædificiorum notitiam in quæſtionem peti poſſunt, & ſuper eo tex. Bar. dicit, ꝙ qui habent notitiam domus ſunt ſuſpecti, quando domus frangitur, & hoc propter ędificiorum, notitiam, & ideo tales perſonæ de facili poſſunt torqueri ad inueſtigationem ueritatis, vt in eo tex. & ideo officiales, quando committuntur maleficia occulta, conſuenerunt capere vicinos, a quib. veriſimiliter poteſt declarari veritas. l. ſi ita. in fi. ſup. de fund. inſtr. & inſtr. leg. Idem uoluit Bald ibi per illum tex. dicens ꝙ ſi in aliqua contrata committitur aliquod maleficium debent ad tormenta citius poni vicini, & domeſtici, & qui habent notam domum quàm illi, qui non ſunt vicini, nec domeſtici, ſubdens, arg. ſumi ex eo text. ꝙ furtum præſumitur factum a conuerſantibus in domo, uel ſaltem, ꝙ illi ſciant, quis fecit, quod etiam uoluit Salyc. ibi, qui dicit. ꝙ habens notitiam rei poteſt de facili ad quæſtionem torturæ deduci, quod ſæpius uidit ſeruari per iudices ad maleficia, & ꝙ præſumatur contra uicinos de delicto habetur Deuter. cap. 21. quod idem uoluit Bar. hic in 2. col. & Ang. & Sal. in l. fina. C. de quæſtio.

413 Limitatur iſta concluſio, vt non habeat locum in uicino, qui ſit bonę famę, nam tunc propter qualitatem perſonę ceſſat indicium, vt ità uoluit Bald. in l. 1. in fi. C. locat. & iſtud eſt de mente Bar. in d.l. dominus horeorum. dicit, a quibus ueriſimiliter ſciri poteſt, & iſta ueriſimilitudo eſt contra malos homines non contra bonos, quod idē uoluit Brun. in d. trac. de indic. in 3. q. princ. circa prin.

Aduerte ad unum quod dicit Hyppo. in ſua prac. in §. diligenter num. 97. poſt Iaſon. in l. in actionibus colum. penul. de in lit. iur. dicens, quod Bald. in d.l. dominus horeorum. ponat limitationem prædictam de homine bonę conditionis, quia Bald. ibi nihil dicit, & ſi concluſio ſit vera in ſe, vt bonitas

Digitized by Google

tas ammoueat indicium, & illud diminuat, etiam in maiori, vt dicam in seq.

414 Infero ex hoc ad hospitem, panes quem bona sunt depositata per uiatorem, ut si fuerint subtracta, sit indicium contra hospitem, & eius familiam, ut possint torqueri ob præsumptionem in genere, ex mente Nicol. de Matarel. in d.l. 1. & ibi Bal. C. locat. & per Bar. in l. 1. §. fina. sup. fur. aduer. nau. caup. in fi. nisi sit bonę conditionis ut per Bald. in d. l. 1. Et uoluit Ang. de arim. in addi. ad Ang. in uer. fama publica num. 107.

5 Debet etiam haberi consideratio personę uiatoris, si uerisimiliter habere potuit bona quæ, dicebat subtracta, ut per Bar. in d.l. 1. §. fi. sup. fur. aduer. nau. caup. & sic uerificatur dictum Bar. in d.l. dominus horeorum, vt attendatur uerisimile, quod multum operatur in indicijs, ut dixi sup. in uer. præmisso, etiam est glo. not. in l. si quando in uerbo qualitate, ubi in rebus inuasis attęditur qualitas personę, & an sit talis, qui verisimiliter tot res teneat, ut petit.

416 Furtiua res si reperiatur penes aliquem, indiciū est ipsum esse furem. l. inciuilem. & l. ciuile. C. de fur. ita Bart. hic. idem uoluit Salyc. & Ang uer eadem uerba in l. fi. C. eō.

Intellige prædicta procedere, nisi habens rem furtiuam penes se ostenderit, a quo habuit ut in d.ll. & ex mente dictorum doct.

Quid si is qui habet bona penes se, non potest probare, a quo habuit, nec ostendere titulum, an habeat indicium contra se, ut possit torqueri, Bal. & Sal. in d. l. inciuilē. distingunt.

417 Quòd aut persona, penes quam bona reperiuntur, est grauis, & honesta, & tunc ex possessione non præsumitur furtū arg. l. non omnes. §. Barbaris. sup. de re mil. Si uero est persona, quæ commiserit, & propter frequentiam actus vt de eo male sit præsumendum, tunc poterit deueniri ad torturam, vnde Salyc. in d.l. fi. C. eod. dicit, ꝙ si res reperta penes aliquē, attēditur qualitas eius personę, vt si est vir aliàs bonę opinionis, vt est emptor, & reuenditor pānorum vlatorum, vt sunt strazaroli, qui ab ignoto consueuerunt emere, tunc nō erit indicium contra eum, ut dicam in seq.

418 Visus exire domum cum fardello sub veste, vel pallio, sed quid esset ignorabatur, & hoc probatū fuit per duos testes, istud erit vehemens arg. ꝙ subtraxerit res deficientes in domo, & quæ dicebantur furatę in loco unde ille exiuit, ut uoluit Ang. in l. 2. C. eo. de quęsti. Et tale indicium erit habile ad torturam, cum sit indicium propinquum delicto, prout est illud uisus admenare gladium, & alia similia, de quibus dixi in indic. homic. cum seq.

Istud indicium tollitur, si ille qui exiuit domo fuerit uir probus, vt uoluit Angel. in l. milites. C. eo de. q. qui dicit, ꝙ si esset quæstio de furto pannorum uel etiam pecunię, & probatum sit, ꝙ unus magnus mercator magnę famæ, & nobilis vitæ illa tunc exuisset de domo, de qua diceretur tunc subtracta pecunia, & comprehensus fuisset portare sub clamide aliquid, si probetur illud indicium per duos testes, non erit sufficiens ad torturam, quia non est verisimile, ꝙ tantus vir ad tam vile maleficium prorupisset, sed si cum isto indicio ꝙcurrēt, alia vt puta, ꝙ probaretur, ꝙ incontinenti postquā exierit, visus fuit expendere multam pecuniam eiusdem formę, cuius dicebatur subtracta pecunia, & quia constabat pecuniam subtractam, & reperitur; ꝙ tempore subtractionis nullus intrauit domum, nisi ꝙ iste visus fuit exire, tunc dicendum est eum esse torquendum, quia ex istis duobus dicitur verisimilitudo, & offuscatur præsumptio, quod idem voluit (sequendo hanc doctrinam Ang.) Bru. in tract de indic. col. 2. Et August. de Arim. in addit. ad Ang. in tract. malefic. in verb. fama publica nume. 12.

419 † Visus exire tempore noctis e domo, in qua furtum est commissum. habet indicium contra se, cum lex male præsumat contra agentem de nocte, vt est glo in l. furem. supra de sica. & factum tempore noctis est suspectum. l. fi. supra de effractor, & expil. Et possunt deduci in hoc, quæ dixi supra in judic. homic in verb. Tempus, & dicit Bal. in consi. 427. quędam mulier. in fi. vol. 5. ꝙ perambulare de nocte ad loca suspecta, & per personas suspectas, & a talibus suspitionibus torturæ ceperunt, & necessarie sunt. l. dolum C. de dol.

420 † Expendens multam pecuniam de illa stampa, seu cuneo, cuius fuit pecunia, quæ dicitur subtracta, habet indiciū contra se, dixi supra post Angel. in l. milites. C. de quæst. Et voluit Brun. in tract. de indic. q. 3. circa prin.

Sed aduerte, quòd non puto tale indicium esse sufficiens ad torturā. cum sit indicium remotum, a maleficio, ex quo non debet quis torqueri, vt dixi supra in præmis. 6. & est de mente Ang dum vult, per hoc indicium, & alia indicia coadiuuari in d.l. milites.

421 Expendens pecuniam, cum ante esset pauper homo, nec reperitur vnde habeat, indicium habeat contra se, vt uoluit Bar. hic argum. tex. in l. Quintus. sup. de dona. inter virum & uxor. quod ēt voluit Sal. ponēs uerba Bar. in l. fi. C. eo. de q̄st.

422 Res subtracta, si cedebat ad commodum imputati, & nō alterius, facit indicium contra eum. v. g. instrumētum quod ad eum pertinebat. non reperitur, vt uoluit Bar. hic per tex. in l. 1. §. sed si quis instrumenta. C. de latin. liber. tol. quod idem uoluit Ang. & Saly. in d.l. fin. C. eo. de quæst. quod dixi sup. in indic. homi. in verbo qualitas personæ. sed puto, quod non faciat indicium ad torturam, vt dixi in præced. indic.

423 Fuga famuli ex domo domini, in qua res fuit subtracta, facit indicium contra eum voluit glosi. in §. si uero, in verb. factum, in auct. de exhib. rei. dicens, ibi esse optimum arg. contra seruientes fugientes, vt eo ipso res amissas videantur subtraxisse, ex quo dicit ibi Iac. de Belui. ꝙ erit indicium contra fugientem, sed ꝙ propter talem fugam sola non sit tormētis subijciendus, quia eliguntur argumenta, siue indicia. l. 1. in prin. sup. eo. & d.l. milites. C. eod. & etiam quia fuga afficit personam, nec est regulata, siue demonstrata directo principaliter ad crimen idem uoluit Brun. in d tracta. de indi. q. 3. in princ.

Aduerte, ꝙ Ioan. And. in addi. ad Spe. in tit. de præsump. in addi. quæ incipit. lex vnica dicit opi Iac. de Bel. in d. §. si vero, de iure procedere, & esse veram in quantum vult indicium oriri ad torturam, sed (dicit ipse) de consuetudine seruatur contrarium.

Puto, ꝙ in casu (de quo agitur) & ex fuga famuli oriatur indiciū ad torturā, si dominus sit cōquestus, & verisimile sit, ꝙ potuerit bona subtrahere, cum essent penes dominum, nam vltra fugam habet hoc generaliter.

424 Quod de natura istorum famulorum est furari, vt uoluit Bal. per illum tex iunc. gl. in l. fi. in uersi. in tex. ibi de furtiuis. C. quib. ad libe. proclam. non lic. dicens ꝙ natura seruorum est furari, quod idem faciunt famuli scholarium, intellige tamen ꝙ concurrat uerisimilitudo ex parte domini, & ex parte serui, vt dixi sup. in uerb. vicinus domui. in fin.

425 Culpa custodis, ob quam furtum factum sit, facit indiciū, vt ipse custos torqueatur, vt furē indiciet, ita uoluit Bar. per illum tex. in l. 1. sup. de off. præfec. vigil. & ēt voluit Bal. in loco vt infrà.

Intellige istud procedere, nisi esset factum furtum in loco qui bene custodiri non poterat, vel tpe, quo custodiri non poterat, nam tunc per rerum naturam culpam abesse probatur, vt voluit Bal. in l. 3. §. cognoscit. in fin. sup. eo. de offic. præfec. vigil. & dicit esse tex. ibi dum vult, custodes puniendos esse plerunque, quasi dicat non semper. l. semper. §. hoc interdictum. sup. quod vi aut clam. cum etiam id, quod non est possibile, custodibus non est iniungendum. argu. l. Titius. §. fi. sup. de excus. tuto. Nec est homo, qui semper possit uigilare. l. seruitures. sup. de seruit.

426 Forma pedis furantis in terra humida facit indicium, vt voluit Alb. in l. indicia. col. 2. C. de reb. uen. dicens, quod vidit quendā iudicē maleficiorū facere hoc modo, ꝙ quidā inculpabatur, ꝙ furatus fuerat uas de vinea, & quia terra erat balneata, & humida, & apparebat ibi effigies, siue forma pedum illius, qui furatus fuerat, adduxit illum ad locum, & reperijt pedes eius concordare cum forma, & effigie, ex quo indicio quasi indubitato eum condemnauit.

Putarem tamen, quod istud uon esset indicium ad condēnationem, sed iunctis alijs posset torqueri, nam possit de facili contingere, quod esset similitudo pedū, & is non esset qui rem subtraxisset, & per consequens de per se non esset sufficiens indicium ad torturam per ea, quæ not. Bald. in l. non hoc. C. und. legit. & dixi sup. in 2. notab. Hoc idem sensit Bal. in consi. 427. quædam mulier uol. 5. dicens quod iudex non debet procedere ad tormenta ex furore animi, sed debet habere cum moderata ratione, & intellectu, subdens, quòd per motionem, & uestigia pedum, significatur qualitas luporum, & vulpium, & ex semita pedum cognoscitur vnde transiuit latro, qui soliciti venatoris laqueum non euadit. l. in laqueum. sup. de acqui. rer. dom.

427 Res aliqua (si relicta est in loco furti, quæ iustificetur esse alicuius) facit indicium contra eum, vt vult Cicer. in d. lib. 2. ad Heren. in cap. in causa coniecturali, in uersicu. factum, dicens, si telum, si vestimentum, si aliquid huiusmodi relictum sit, aut si vestigium rei fuerit, quod intellige vt dicam in sequen.

428 Schala ante feneſtram domus, in qua factum fuit furtum an si dicatur, quod illa schala visa fuit in domo alicuius, sit præsumptio contra ipsum ad tormenta. Par. de Pute. in trac. de indic. in uerb. an stetur dicto torti. col. 7. uersic. an si reperiatur. dicit, quòd non faciet indicium ad torturam, quemad modum dicimus de re inuenta penes alium, quæ fuit furto subtracta, & quia potuit alter cępisse schalam, nisi ille talis, in cuius domo reperta est schala, solitus sit talia committere, quod dic, & intellige, vt dixi sup. in hac par. in uerb. Res subtracta.

FRANCISCI

Digitized by Google

FRANCISCI CASONI OPITERGINI
Iuriconsulti celeberrimi atque criminalium rerum peritissimi, de Indicijs & tormentis, tractatus duo. Ab authore ipso diligentissime recogniti, & locupletati, vt his notis patet, quibus accesserunt doctissima quædam eiusdem, de Accusationibus, & Inquisitionibus singularia.

TRACTATVS MALEFICII

præmeditati secundum Oratores, ius diuinum, & ciuile Francisci Casoni I.C. Opitergini.

SVMMARIVM.

1 *Indicia omnia oriuntur ex quatuor locis, & per tria tempora.*
2 *Personæ qualitas indicium in criminalibus præstat, quæ tamen sola, cum sit remota sufficit, nisi cum causis iungatur.*
3 *Causa in reo, ad indicia maleficij elicienda, est perquirenda, quam reus, uel affuisse negabit, vel extenuabit, vel non sufficere dicet, nisi cum uicio personæ iungatur.*
4 *Facta aut consilio, & ratione geruntur, aut impetu, & affectione.*
5 *Indicium efficax ex consilio, & ratione habetur.*
6 *Indicia ex impetu, & affectione ad non præmeditatum maleficium nascuntur.*
7 *Verborum qualitas animum demonstrat, vnde is uidetur fecisse, qui præ dixit facere.*
8 *Indicia propositi scire quare expediat?*
9 *Indicium omne quod indicat propositum, indicat & interfectorem, sed non econtra.*
10 *Indicia præmeditatum demonstrantia, propter effectum in non præmeditatum euadunt, ut quando rixantes sibi casu obuiant.*
11 *Prædicamenta, circa quæ uidetur uersari omnis quæstio, sunt decem.*
12 *Indicare ualens quid probabile, aut non probabile dicitur, idem acerrime iudicabit, quid uerum, aut non uerum in singulis rebus sit.*
13 *Indiciorum an certa doctrina deri possit?*
14 *Indiciorum cognitio non solum ex nobis, sed ex rebus ipsis etiam prouenit.*
15 *Natura quædam in homine est quæ ipsum cogit, aut fateri, aut aliter delictum manifestare, & hæc quo nomine uocetur.*

Argumentum Tractatus, & locorum indiciorum omnium.

1 PReferendum est, † omnia indicia, & actiones humanas oriri ex quatuor locis, videlicet persona, causa, facto, dicto, & secundum aliquos Oratores, ex nō facto, ex non dicto: & per tria tempora, ante, in, & post delictum: & habēt locos suos, vt in tabula, quos dispersos collegi: & vim prædictorum, & quid accusatori, & quid accusato conueniat, dilucide perstringam, & sine ijs omne artificiū,
2 materia, & eloquentia desunt. Persona † euenit necessario, vt cuiusmodi persona sit, eiusmodi actiones sequantur, vnde, bene, seu male præsumitur: & qualitas personæ demonstrat animum fuisse, vel non fuisse offendendi. Sed reus dicet indicia personæ sola non sufficere, cum sint remota, &
3 nisi cum causis iungantur. Causa, attinet † quærere quot, & quantę sint in reo causę, vt earum gratia deliquisse videatur, cum nihil sine causa fiat. Reus autem negabit fuisse causam, si poterit, aut extenuabit. Deinde iniquum esse dicet, omnes, ad quos aliquid emolumenti ex aliqua re peruenerit, in suspicionem maleficij deuocari. Item dicet causas non sufficere, nisi cum vitio personæ iungantur. Facto, quæcunque
4 † geruntur a nobis, aut consilio, & ratione geruntur: aut im-
5 petu, & affectione. Ex consilio, & ratione † habetur efficax argumentum ad præmeditatum, & caput erit propositi, si demonstrabitur quare, quo consilio, qua spe perficiendi, quidque factum sit, aut quid factum de industria, ante, in, &
6 post delictum. Ex impetu, † & affectione ad non præmeditatum argumenta nascuntur: & reus econtrario, dicet, rem perspicere cum consilio, & cura non potuisse, & id, quod fecit, impetu quodam animi potius, quam cogitatione fecit. Quibus etiam rationibus demonstrari possit factam rem nō fuisse, facile ex contrarijs suppetet facultas. Dicto, nunquid
7 † reus dixerit ante, in, seu post delictum: nam ex qualitate verborum animum metimur: & is videtur fecisse, qui præ-
8 dixit facere. Et expedit † scire indicia propositi, quia per ca dupliciter quæritur, videlicet, quis fecerit, quando ignora-
9 tur, & quo animo fecerit. Nam omne † quod indicat propositum, indicat & interfectorem, sed non ecōtra: Is enim videtur fecisse, qui faciendi habuit uoluntatem, quia omnes, quod uolunt, & possunt, etiam exequuntur; & faciunt. Est enim maxime consentaneum: vt quod quis instituit facere,
10 fecisse etiam videatur. Sed licet † indicia orientia ex supradictis locis natura sua indicent præmeditatum, quandoque tamen propter effectum in non præmeditatum euadunt, & hoc euenit, quando rixantes obuiant sorte, & casu. De quibus omnibus singulariter hoc opere dicetur, duce & auspice Christo.

Tabula indiciorum, & omnis actio humana.

I. Persona.	Fama, Conuersatio, Consuetudo, Natio, Conditio, Fortuna, Aetas, Sexus, Nomen, Phisionomia, Pallor.
II. Causæ delicti.	Ira, Odium, Metus, Spes, Cupiditas,
III. Facta ante delictum, seu contento cum delicto.	Vbi fuerit. Vbi visus sit. Quò cum visus sit. Nunquid apparuerit, Nun quem conuenerit, Nun quem habuerit de conscijs. De adiutoribus, De adiumentis. Nun quo in loco præter consuetudinem fuerit?
IIII. Facto in delicto, seu adiuncto delicto.	Aut alieno tempore. Locus, Tempus, Modus, Occasio, Facultas.
V. Non facto.	Quid factum sit, quod non oportuerit, aut non factum, quod oportuerit, &c.
VI. Dicto.	Nun quid dixerit reus ante, in, seu post delictum, prout minæ, confessiones. Item fama, & reliqua.
VII. Non dicto.	Tacens delictum præsumitur particeps, & non respondens torquetur sine indicijs, &c.
VIII. Facto quodam consequenti delictum indicante de reo, sed non de proposito.	Fuga, Cruor, Pallor, Trepidatio, repertus in loco delicti, & reliqua.

Digitized by Google

Et ſupradicti loci ſunt proprij Iuriſconſultorum, & Ora-
11 torum: tametſi Ariſto. † prædicamenta decem conſtituerit,
circa quæ videtur verſari omnis quæſtio: Sed ſecundum
Quin. in li. 3. tit. unde ducatur, ex ijs prima quatuor ad ſtatus
pertinere, cætera ad quoſdam locos argumentorum viden-
tur. Verum ſine conuicio Quin. non ſolum prædicti loci, ue-
rum etiam oĩa, quæ ſunt in Cœlo, in terra, & abyſſo. ſub præ
dicta prædicamenta cadunt. Nota, ne oriatur confuſio in ta
bula, ꝙ conſilia per Cic. ſunt attributa perſonæ, rectius tamẽ
referuntur ad factum, licet perſonæ accidant. vide Quint. li. 5.
& l. ſæpe §. fi. ff. de uerb. ſign. Item Fama, & Pallor bis legitur
in tab. vide in c. 1. & pen. trac. primi, atque ex ijs locis omnis
argumentatio inueniri poterit, & aut probabilis, aut neceſſa
ria erit. Vide Cic. lib. 1. c. 5. de inuen. Et ſecundum Ariſt. Qui
12 iudicare † perſpicienter poteſt quid probabile, aut non pro-
babile habeatur, idem acerrime iudicabit quid verum, aut
non uerum in ſingulis rebus ſit, vide in lib. 1. ca. 6. Retho. De
prædictis locis fit mentio in l. fi. ff. de act. & oblig. ibi. ex perſo
nis, cauſiſque, & l. qui cum uno. ff. de re mili. ibi. examinantur
13 cauſæ, cur, & vbi fuerit, & quid egerit. Prædicta † repugnant
ſcribentibus de indicijs non poſſe dari certam doctrinam,
ſed eſſe in arbitrio, quod tamen regulatur ſecundum diſpoſi
tionem iuris communis. Contra etiam prædictos eſt, ꝙ na-
tura hominum id patitur, vt veritatis capax ſit, & res maiori
14 ex parte veritatem ſortiantur. Hoc amplius † ego dico, co-
gnitionem indiciorum non ſolum ex nobis, ſed ex reb. ipſis
etiam prouenire, etenim natura homini rerum plurimarum
obſcuras, & neceſſarias intelligentias enodauit. Supra dicta
probari poſſunt exemplo diuino, vt in c. 3. Geneſ. ibi. uox ſan
guinis fratris tui clamat poſt me de terra. Et in exemplo ve-
neni, ut infra in c. 4. Et ſecundum aliquos eſt quędam natura
15 in homine, quæ ipſum cogit, aut fateri, aut aliter delictũ ma-
nifeſtare. vnde legit in lege diuina. fugit impius nemine perſe
quente: Et hanc partem aliqui vocarunt furiam, alij Conſciẽ
tiã ſcelerum, alij dixerunt fieri natura cõmuni ad manifeſtã
dum delictum. Et de prædictis ponentur exempla ſuis locis.

DE ATROCITATE PRAEMEDITA-
ti, & quomodo differat à non præmeditato.

S V M M A R I V M.

1 *Per indicia proceditur in tribus delictis, homicidio, furto, & adulte-
rio.*
2 *Homicidium quot modis committatur.*
3 *Homicidium præmeditatum eſt maxime deteſtabile, & in eo omnes tenen
tur.*
4 *Aggrediens animo occidendi, licet non occidat, an puniatur tamen, vt
homicida?*
5 *Pecuniam accipiens, vt occidat, ſi ad proximum actum deueniat, homici-
dij pœna punitur, licet homicidium non ſequatur; Idem in crimine ſedi-
tionis, & in emente venenum, vt alteri daret.*
6 *Bannitum ueneno occidere non licet, quamuis poſſet per leges impune oc
cidi.*
7 *Mulier bannita, licet ex ſtatuto poſſit impune occidi, non tamen poteſt
adulterari.*
8 *Statuta concedentia immunitatem offendendi, ſiue occidendi, an exten-
dantur ad delicta diuerſæ ſpeciei.*

Cap. I.

1 Per indicia proceditur in trib.
delictis, videlicet, homicidio, furto, & adulterio. Homicidiũ
2 † autem committitur, aut præmeditatum, aut in pura rixa,
aut caſu. De ijs, maxime de præmeditato legitur in li. Moſis,
3 c. 21. Exo. & adeo † deteſtabile eſt, vt delinquens euellatur ab
altari, vt moriatur: Et differt a puro, etiam ſecundum l. C. nã
ſi plures fuerint in rixa præmeditata, omnes p̃iniuntur de
occiſo, ſecus in pura rixa, quia tunc uniuſcuiuſque ictus con
ſiderandus eſt, not. in l. fina. C. de ſica. Idem ſecundum Cic. 1.
offi. Intereſt vtrum perturbatione aliqua animi, an conſul-
4 to, & cogitato fiat iniuria. Hoc amplius † ſecũdum aliquos,
ſi quis animo occidendi aggreſſus ſit aliquem, licet non oc
ciderit, aut vulnerauerit, punitur tamen, vt homicida. Sed
dic contra, quòd punitur arbitrio iudicis, non autem pœna
homicidij. In aliquibus tamen poteſt puniri, vt homicida, vt
5 pura, ſi quis † accepta pecunia, cauſa occidendi, cum deue-
nerit ad actum proximum, punitur pœna homicidij, licet
homicidium non ſit ſecutum, Bartol. in l. non ſolum. ff. de in-
iur. Idem in crimine ſeditionis, & in emente uenenum, vt
6 alteri daret. Dic etiam † ſecundum aliquos, non licere exu-
lẽ ueneno occidere, licet poſſet per leges impune occidi, ſe-
7 cundum doct. in l. non ideo. C. de accuſat. † Et licet mulier
bãnita ex forma ſtatuti poſſet impune occidi, non poteſt ta
men adulterari, quamuis maius ſit homicidium quàm adul-
terium, & ratio eſt, quia adulterare eſt contra præceptum
diuinum, prout non męchaberis, ita tenet Dec. in cap. quæ
in Eccleſiarum, colum. 7. de conſt. Sed Nellus tenuit contra-
rium in tract. bannito. ea ratione quòd homicidium ſit ma-
ius, quàm adulterium, & non debet cui, quod plus eſt, licet
quod minus eſt, non licere. ff. de regul. iur. Quod tamen non
obſtat, quòd homicidium ſit maius delictum, quàm adulte-
8 rium, † quia eſt diuerſæ ſpeciei, quo caſu ſub eo quod plus
eſt, non continetur minus, vt per Dec. poſt Dyn. in d. l. non
debet, & hanc limitationem nota ad illam regulam, quæ
multum ſeruiet ad leges, & ſtatuta concedentia immunita-
tem offendendi ſiue occidendi, quo caſu non extenduntur
ad delicta diuerſę ſpeciei.

S V M M A R I V M.

1 *Maleficium apparere prius debet, quàm de propoſito, aut reo quæri
debeat.*
2 *Cadauer prius eſt inſpiciendum, eius qualitas in actis referenda, quanti-
tas vulnerum, & in qua parte corporis ſint, & quo armorum genere
illata fuerint, & quæ mortis cauſam præſtiterint.*
3 *Propoſitum ex quibus indicijs arguatur.*
4 *Propoſiti coniectura ex loco, vbi quis offenditur, capitur.*
5 *Frequentans locum maleficij, habet indicium contra ſe.*
6 *Cadaueris inſpectio fieri debet per peritos. & duo medici ſuper ea requi-
ri debent. & hæc ſi omittantur, proceſſus eſt nullus.*
7 *Contumax quando non habeatur pro confeſſo ex forma ſtatuti.*
8 *Reus abſens non damnatur ſi contra eum non fuerit probatum deli-
ctum.*
9 *Caſus, in quibus proceditur, licet non conſtet de cadauere.*
10 *Veſtigia in luto, niue, aut puluere reperta, ſeu ueſtimentum, uel quid ſi-
mile, in loco delicti inuentum, ad habenda indicia, contemplanda
ſunt.*

De viſo, & reperto faciendo per peritos, & de errore iudicum. Cap. II.

1 De propoſito, † aut reo quæri non debet, niſi
de facto conſter: naturalis enim ordo eſt, ut prius probetur factum eſſe, deinde a quo, poſtea
quo animo: cum in vero de facto, & reo conſtat, de animo
2 quæri poteſt. Quare, † curent Iudices, vt inſpiciatur cada-
uer, & referatur in actis qualitas, quantitas vulnerum, & in
qua parte corporis ſint, quo armorum genere illata fue-
rint: & quæ demum cauſam mortis vulnera præſtiterint,
3 quia per multitudinem, † magnitudinem, geminationem
vulnerum, & per modum vulnerandi arguitur propoſitum.
4 Item apparere debet in quo loco fuit occiſus: nam † per lo-
cum, in quo quis offenditur coniectatur de propoſito, & de
5 delinquente, quando de eo ignoratur: præſumit† enim con
tra frequentantem illum locum, ſiue contra uicinos, Bartol.
l. prima. C. de ſeru. fugit. & Moyſes. capitul. uigeſimo primo.
6 Deuteron. Et animaduertendum † eſt, vt eiuſmodi inſpe-
ctio cadaueris fiat per peritos, licet aliqui Iudices conſue-
uerint videre ſine peritis. Sed auertant talem conſuetudi-
nem, cum ſit contra rationem iudicandi, & pariat pericu-
lum damnandi inſonteis, ſicut ſonteis, præſertim in rixis
puris: cum uniuſcuiuſque ictus animaduertatur: & ſtan-
dum eſt in arte peritis. Hoc amplius duo requiruntur me-
dici, licet de conſuetudine ſtetur dicto unius. Bartol. &
Hippol. l. final. ad l. Cornel. de ſicar. concluſiue ſupradicta in
proceſſu apparere debent, aliter per talem omiſſionem,
tanquam formam ſubſtantialem, proceſſus redditur nullus.
7 Vude licet ſtatuta † diſponant, vt reus contumax habea-
tur pro confeſſo, non habebunt locum non ſeruata ſupra-
8 dicta l. raptores. C. de epiſcop. & cler. ubi etiam dicitur quòd
reus, licet abſens, non debet tamen damnari, ſi contra
eum non fuerit probatum delictum, & ratio reddi poteſt:
quia abſentia poteſt contingere ex diuerſis accidentibus.
9 Sunt tamen † caſus, in quibus proceditur licet non conſtet
de cadauere, ut puta in latronibus, qui abſcondunt cadaue-
ra eijciendo in flumina, ac mare, vt dictum eſt in titul. de
10 Tor. capitul. ſecundo. Curent etiam iudices † contemplari
veſtigia luto reperta, ſiue niue, aut puluere, & ſimiliter ſi te-
lum, ſi ueſtimentũ, ſi quid eiuſmodi repertum ſit, quod fue-
rit relictum in loco delicti, per hæc enim & ſimilia oriun-
tur indicia.

SVMMA-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Cadauer si effundat sanguinem propter præsentiam suspectorum, an magnum præstet indicium, saltem ad inquirendum?*
2 *Sanguis clamat uindictam contra interfectorem.*
3 *Calor in cadauere seruari potest vsque ad septem horas, & ideo intra illud tempus omnis experientia de suspecto fieri debet.*

De sanguine profluente propter presentiam suspectorum. Cap. III.

Consequens locus est dicere,
1 de cadauere † effundente sanguinem pp præsentiam suspectorum, de quo indicio meminit Par. de Put. dicens, ꝙ magnum est indicium, & non est recedendum a tali experiẽtia. vide eum in c. Mandauit. in fine. Hip. quoque aliquantulum tractat, dicitque nullibi legi de hoc, & posse inquiri tantum in §. diligenter. nu. 118. Attamẽ apud multos legitur de hoc indicio. Et Arist. respondit hoc esse opus diuinum, & natura
2 le, quia sanguis † clamat vindictam contra interfectorem. & rationes multas affert. vide eum in problema. c. de naribus, & Lucr. lib. 4. in illis versibus.

Emicat in partem sanguis, vnde icimur ictu.

Vbi Ficinus multas adducit causas non dissentiẽtes ab Aristotele. Et vbi Aristoteles dicit, si vulnera fuerint recentia,
3 Ficinus ait calorẽ † seruari posse ad tempus, puta, ad horas septem, & tale indicium appellatur diuinum, & fit natura cõmuni ad manifestandum homicidium, & Iudex debet experiri infra dictum tempus, quod nota, quia non legitur apud. I.C. criminalia tractãtes. Apud Moysen sunt pleraq; per quæ probatur sanguinem clamare vindictã, sed non proprie probant supradictam opinionem, vt in c. 4. Gen. ibi. uox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Iosephum de Bello. Iudaico lege, ubi loquitur de sanguine Zachariæ. Sed de hoc nullibi legitur apud Ciuiles, Canonicosque scriptores, licet Paris de Puteo testetur, ac ponat capita quædam, non tamẽ prõbantia. De hoc ẽt apud Oratores nullum uerbum reperitur: Sed tantum de sanguine in vestimentis, armisve reperto ij meminerunt. Ideo existimo nullum oriri indicium, nisi ad inquirendum, nam talis effusio sanguinis emanat ex causis ignotis, quæ non sunt trahendę ad consequentiam, & nullum indicium sequi debet necessario, cum ex diuersis accidentibus proueniant, & secundum aliquos pp uniformem complexionem. Et contentus sit Iudex iudicare secundum prudentiam, quæ cadit in homine, relinquendo cætera iudicio diuino, non enim oportet plus sapere, quàm oporteat, secundum Apost. Et l. si restituantur. ff. de iud. Sed si fiet aliqua experientia, fieri debet infra horas septem, vt supra, & ad inquirendum tantum.

SVMMARIVM.

1 *Veneno quem esse necatum indicat liuor, aut tumor cadaueris.*
2 *Cadauer inspici debet à peritis, & an deponere debeant de credulitate, an de ueritate in casu uenefitij?*
3 *Reus, & testis qualiter interrogari, & deponere debeant, an quis ex ueneno perierit.*
4 *Veneno quem esse mortuum ex quibus cognosci possit?*

De viso, & reperto faciendo, per peritos in veneficio, & noua experientia. Cap. IIII.

Contingit hominem homini
1 insidiari potius veneno, quàm gladio. Itaque † quæretur, si liuore, aut tumore decoloratum esset corpus mortui, significat veneno necatum. vide Auctorem ad Herennium. li. 2. Tit. in constitutione coniecturali. Quare Iudices curent in-
2 spici cadauera per peritos, qui iuramento referant in actis. Sed ambigitur, an tales periti teneantur deponere de credulitate, an de veritate? Vnde dic, ꝙ in casibus, in quib. uere cognosci põt veneficium, tenentur deponere de ueritate, aliter de credulitate. Quare Oratores post Ciceronẽ dixerunt hoc factum aliquando simplicem quęstionem habere, videlicet, an hõ perierit, aliquãdo duplicem, videlicet, veneno, an crudilate perierit. Ideoque utraque pars quod proposuerit, tue
3 tur. Nota † ꝙ non ualet inquisitio nisi constet de delicto per peritos, ut supra, & confessio rei, uel dictum testis non est sufficiens ad faciendum cõstare de delicto, cum non pertineãt ad cognitionem, uel ipsius rei, uel testis, sed ad cognitionem peritorum, ita in hac materia ueni decidit Alex. in cons. 116. ubi dicit, ꝙ non debet reus, & multo minus testis interrogari an ille perierit ueneno, quia hoc nescit discernere, nec testis, nec pars, uersatur enim in peritia, & scientia medicorum. Sed debet interrogari, an sit mortuus. Item an dederit veneno. Sed ꝙ mortuus sit ex veneno nemo potest deponere nisi peritus, ea rõ e, ꝙ põt esse tam modica quantitas veneni, uel talis qualitas uenenati, ut non potuerit ex veneno mo
4 ri, quod tota perpetuo in hac materia. Occurrit hic mirabilis experientia, de qua non legitur apud I.C. ꝙ mortuus † veneno cognoscitur, tum ex huoribus in toto corpore & spumis ore fluentibus, tum si cremetur corpus, cor illæsum remanet a veneno præseruatum. uide Suetonium in Caligula in principio. Et vbi de hoc facto controuersia foret, a tali experientia non discederem. Animaduertendum tamen est, ꝙ non solum ijs, qui veneno, sed qui etiam morbo cardiaco perierunt, euenisse legitur, quo argumẽto Plinius ait, Pisonem in iudicio defensum fuisse.

SVMMARIVM.

1 *Præmeditatum maleficium non præsumitur, nisi appareat de antecedenti proposito. Et quomodo id probari possit?*
2 *Indicia debent esse perfecta in genere suo, ut de reo quæstio haberi possit.*
3 *Indicia remota per duos testes probari debent, aliter non habebunt uires indiciorum. Et an testes debeant esse omni exceptione maiores?*
4 *Testes quando omni exceptione maiores ad probandum requirantur, & quando etiam non integri admittantur.*
5 *Præmeditatum, an præsumatur, si non apparet de pura rixa. Et in quib. casibus fallat.*
6 *Consuetus committere homicidia, an hoc solo præsumatur ex proposito occidisse. Et an possit pœna ordinario puniri.*

De non præsumendo proposito, nisi probetur, & quomodo probetur, & in quibus fallat. Cap. V.

1 Non præsumitur præmeditatũ,
nisi appareat de antecedenti proposito, quod cũ non possit probari directe, cũ sit intrinseca qualitas, probari debet per exteriores qualitates, de quibus in hoc tractatu differitur. Et
2 in hoc notandum est, quòd indicia † debent esse perfecta in genere suo, nam sicut probationes in criminalibus ad condemnandum debent esse luce meridiana clariores, ita & indicia in genere suo ad põnem habendam debent esse clara: nam eadem est rõ de toto, quo ad totum, quæ est de parte, quo ad partem, & econtra. uide no. in c. 6. de Torn. Et remo
3 ta, † aut quæ ipsum maleficium consequunt probari debẽt. per duos testes, aliter non habebunt uires indiciorum. Sed scriptores maxime dissident, an testes debeant esse omni ex
4 ceptione maiores; Et secundum † opinionem multorum qñ tractatur de inquirendo, siue torquendo, testes non ẽt integri admittuntur. Hip. in §. diligenter nu. 4. & vide quę dicent
5 in tit. per uisum unius testis. Sed aliqui † senserunt præsumi cogitatum, quando non apparet de pura rixa, quia lex male præsumit de homicidis. Sed dic, non præsumi cogitatum, nisi probetur, ut supra. Fallit tamen in latronibus, quia de ijs sem
6 per male præsumitur. Fallit etiam in eo, qui † consueuit committere homicidia, licet accusator non probauerit, & quando accusatus non probauit, & secundum Carrer. in tractat. homic. potest puniri pœna ordinaria. Sed hæc opinio non placet, & sufficit ex hoc solo indicio posse torqueri, dicetur seq. tit. c. 4.

SVMMARIVM.

1 *Accusator, & accusatus in casu propositi possunt utrinque probare.*
2 *Probatio indirecta in criminali causa sæpe conceditur.*
3 *Negatiua facti ubi habet annexam determinationem loci, uel temporis, uel alterius rei, indirectam habet probationem.*
4 *Testes deponentes de negatiua, præferuntur testibus affirmantibus etiã dignioribus.*
5 *Negatiua probatio non admittitur in probatione intuitiua, ut quando testes deponunt uidisse factum, & sunt insufficienti numero, & quando qualitas testium est in iure approbata.*
6 *Negatiua coarctata loco, & tempore potest probari, quia æquipollet affirmatiuæ.*
7 *Reus post didicita testificata, & conclusum in causa potest super eisdem probare, secus accusator.*

In causa propositi vtrinque probatur etiam in contrarium. Cap. VI.

1 In casu propositi tã accusatus,
2 quàm accusator possunt utrinq; probare. Hoc † amplius in qualibet cã criminali sæpe cõcedit indirecta ꝓbatio, vt c. 3. qñ

Digitized by Google

reus negat interfuisse die,& loco probatis per testes, & vult probare se fuisse alibi. Iudex admittet reum ad probandam
3 dictam negatiuam, quia vbi † negatiua facti habet annexam determinationem loci,vel tpis,vel alterius rei, tũc indirectã habet probationem.l.3.& ibi Bal.ff.de probat. Et secundum
4 Columb.in tract.malefi.testes † deponentes de negatiua, vt supra,præferuntur testib. affirmantibus etiam dignioribus.
5 Attamen Bal sibi contrarius in l.fina.C.de testi.dixit, q̃ † in probatione intuitiua quando testes depoñunt vidisse factũ, & in sufficienti numero,&qñ qualitas testium est approbata in iure, tunc nõ admittitur probatio negatiua in contrariũ.
6 Sed credo †q̃ qñ negatiua est coarctata,vt supra, possit probari;quia tunc æquipollet affirmatiuæ,& quod vtrinq; possit probari,videtur concedi, in lib.Moysis..c.21.gloss.Sed reus
7 †post didicita testificata licet sit concluſum in causa, potest tamen etiam super eisdem probare:secus accusator.Hyppo. in §.sequens,num.6.

SVMMARIVM.

1 *Indicium uarię diffinitur,& diuersimode nuncupatur.*
2 *Argumentum,signum,& præsumptio sunt minora,quem indicium.*
3 *Indicia ad torturam sufficientia quomodo cognoscipossint?*
4 *Indiciorum duo sunt genera.*
5 *Indicium indicans propositum,indicat & interfectorem, licet non semper puniatur de proposito.*
6 *Indicium aliud est remotum,& leue,aliud propinquum, & graue.*
7 *Indicium propinquum quodnam sit? & quod remotum.*
8 *Negocijs attributa quomodo considerentur.*
9 *Tempus præteritum maxime ualet,nam & quæfiant,& quæ futura sint, ex præteritis colliguntur.*
10 *Propositum indicantia qualia eße oporteat.*
11 *Præsumptio iuris,& de iure non recipit probationes in contrarium,secus de præsumptione iuris.*
12 *Negocium omne per tria tempora certioribus argumentis arguitur.*
13 *Indicia ante delictum ex quibus capiantur.*

De diffinitione,& genere indiciorum. Cap. VII.

1 Indicium varié diffinitur, & dicitur signũ alicuius maleficij commissi,vel alterius rei,de qua agitur, & varie nominatur,videlicet argumentum, signum,& præsumptio.Sed hæc † duo sunt minora,quàm indicium. Et dicunt
2 omnes,q̃ non põt dari certa doctrina.Sed secundum Bar.in
3 l.fi.ff.de q.põt dari † aliqua uia ad cognoscendum indicia suf
4 ficientia ad torturam.Indiciorum † duo sunt genera. unum quod indicat aliquẽ deliquisse, & ex proposito, & oẽ quod
5 † indicat propositum,indicat & interfectorem licet nõ sem per puniatur de proposito,& hoc euenit,qñ rixantes obueniant forte,& casu.Aliud indicat deliquisse, sed non ex proposito,ut in tabula.Et in prædictis † indicium aliud est remo
6 tum,& leue:aliud propinquum,& graue. Propinquum est,
7 quod † tãgit negocium,vt unus testis de visu, captus in loco delicti,& reliqua. Indicium vero remotum dr̃ homo malæ
8 conditionis,& similla.Et secundum Oratores† attributa negocijs,partim sunt continentia cum ipso negocio. partim in gestione negocij considerant partim adiuncta negocio sũt,
9 partim gestum negocium consequuntur.Sed præteritũ †,q̃s maxime valet,nam & quæ fiant,& quæ futura sint, ex præteri
10 tis colliguntur,& ea,quæ † in delicto fiunt, siue post ad hoc, vt indicent propositum,oportet esse eiusmodi,vt consequãtur ab ante delictum gestis,& de industria facta videantur,de qua industria loquitur tex.in ca.21.Exod.& l.militis agrũ.ff. de re.milit.Cic.in li.2,de inuen.tit.nunc ad causam coniectu
11 ralem.In prædictis † duplex est præsumptio,una iuris, & de iure,& hæc non recipit probationes in contrarium, alia est iuris,& hæc recipit probationes in contrarium.Qualiter aũt probẽtur indicia,dicetur in tit.de indiciis per uisum unius te
12 stis.Postremo:† quia per tria tempora omne negocium arguitur certioribus argumentis, itaq, per ea excutiam locos indiciorum in specie,de quibus hactenus in genere dictũ est.
13 † Ante igitur delictum capiuntur indicia a persona, cã,consilijs.& is ordo est,facere voluerit,potuerit,fecerit.Sed q̃ an fecerit,incipit a secundo tempore.

DE INDICIIS PRÆMEDITATI malef. ante delictum, ex persona. Tract. I.

SVMMARIVM.

1 *Persona rei qualis sit in omni delicto ante omnia intuendum est.*
2 *Personæ qualitas demonstrat animum fuisse, aut non fuisse offendendi.*
3 *Malitia,& incontinentia rei,indicia maleficij præstat,unde caput erit accusationis,vel inquisitionis.*

De malitia, & innocentia. Cap. I.

1 N omni delicto ante omnia intuendum,qualis sit, de quo quæritur: quia fm naturã incipiendum est a persona:q̃ licet Cic. cãs sæpe prætulerit:persona aũt sumitur,qua alius ab alio differt,tum in aĩo,tum in corpore,tum in extra positis, & quali
2 tas † personæ demonstrat animum fuisse, aut non fuisse offendendi.l.si mater.C.ne de stat.defunct. Sed qui qualesve homines iniuriã faciant, & qualiter iniuria fiat, & quid cuique rei,& quid cuique homini soleat accidere, scripsit Aris. in lib 1.& 2.de arte Retho. Sed Oratores post eum nõ sunt executi:quia impossibile ac potius infinitum est,uide Quint. de arg.li.5.c.10. At res,quarum cã hoĩes constituunt cõtra ius lædere, duę fere capitales habentur,videlicet, malitia,& & Incontinentia:nam quibus quisque affectus est uitijs, siue uno,siue pluribus teneat, in ea re, cuius gratia vitiosus est, iniurius quoque atq; iniustus euadit,malus enim male cogitat,& cor iniqui inquirit mala.c.28.& 29.Prouerb.uide Ari. Reth.in c.27.Quare Malitia & Incontinentia caput eruntaccusationis,siue inquisitionis.

SVMMARIVM.

1 *Fama rei est a iudice examinanda.*
2 *Fama quid sit,& quomodo consideretur.& an faciat sufficiens indicium ad torturam.*
3 *Torqueri non potest reus ex indicio remoto a maleficio,sed alia simul requiruntur.*
4 *Fama mala,an non,solum in eo,in quo quis infamatur,sed etiam in alijs, rei opinionem grauet?*
5 *Fama mala ad hoc vt noceat,debet esse in eodem genere mali.*
6 *Fama,seu infamia præcedere debet inquisitionem, aliàs non proceditur, nisi in casibus exceptis.*
7 *Famæ malæ indicium cessat,si probetur a tribus annis citra reum fuisse bonæ vitæ.*
8 *Fama mala non sufficit,nisi conuictus fuerit de infamia.*
9 *Fama bona tuetur reum a tortura.*
10 *Fama bona in genere tollit indicia in specie.*
11 *Testes specialiter examinati super mala fama an præferantur testibus deponentibus in genere de bona fama.*

De fama reorum. Cap. II.

1 Examinari debet per Iudicem, cuius estimationis,& famæ sit reus,qualis etiam fuerit:pp.n. malam famam delinquentis facile præsumitur de insidijs,&
2 dolo.c.6.lib.1.ub.li.4.ff.de suspec.tut.Et fama † est cõis opinio voce manifestata ex suspicione proueniẽs.l.de minore. ff.de quæst:& ibi Bar.& c.2.Regu.pri.Et varie consideratur,videlicet,in genere,& in specie,in genere qñ fama est,q̃ aliquis bonus,uel malus,uel ẽt in aliquo genere mali: & per hanc non oritur aliquod indicium ad torturam,secundum Bart.in l.fi. ff.de qũ.ibi est homo malæ conditionis, est indicium qualequale.& non sufficit ad torturam sine alijs, secus si esset vnitum.Et † est regula gñalis, q̃ ex indicio remoto a maleficio
3 reus non torquetur,sed requiruntur alia simul. Sed fm Bru. fama gñalis parit indicium ad torturam, quoties iungitur cũ fama speciali, & uita præcedens magnam partem defert ad
4 præsumẽdum qđ quis sit. † Vnde caueat unusquisq; quia nõ solum in eo, in quo quis infamat, sed ẽt in alijs grauat̃ eius
5 opinio.Vide eundem in gl.circa tertiam,& quintã.† Sed oẽs dicunt,q̃ ad hoc,ut mala fama noceat reo,debet esse in eodem gñe mali. quia ex dissimilibus non oritur coniectura.
6 † Fama,seu infamia præcedere debent inquisitionem, aliter non procederetur,nisi in casib.exceptis per Hipp.in §.constãte.nu.12.Item qñ ex præsumptione hoĩs præsumit̃ contra aliquem pp malam famam in eodem gñe malitię,põt admitti
7 probatio in contrarium.† Et indicium malæ famæ cessabit, si a trib. annis citra probabit fuisse bonæ uitæ.c.cum in tua.
8 extra de sponsalib.† Item fama mala probari debet, & non sufficit,q̃ ita dicat̃ de aliquo, nisi fuerit cõuictus de infamia. Et qualiter probetur,uide in c.1.de Patenti.Et diffinitio prædicta declarat,quæ requirant̃ in fama,q̃ ẽt probari debet,fm Hipp.in §.constante,nu.116.Idẽ secundũ Oratores,qñ dicũt, deinde uita hoĩs ex ante factis spectabitur, in quo considerabit accusator,num quando simile quid fecerit, si id non reperiet, num quando venerit in similem suspicionem de quo per auctor.ad Heren.lib.1.& Cic.lib.2.de inuent.tit.2 Quare mala

Digitized by Google

mala fama contra aliquem oriri non debet, niſi ut ſupra, & niſi reus cõuictus fuerit, œ qñ mala fama apparebit ut ſupra, non ſolum indicia ſumentur in eodem genere mali, ſed ẽt in diuerſo, ſecundum Bru. ut ſupra, & rõ Oratorũ reddi põt. Deinde qui fecerit illud tam nequiter, eundem hoc tã perpe
9 ram feciſſe, non eſt mirandum † Econtra aũt pp bonã famã non torquebitur ſecundum Bal. in l. 1. C. locari. ubi multa ſi-
10 milia dicit. Sed aliqui limitant nõ torqueri ita grauiter. Hoc amplius dixerunt aliqui per bonam famam in genere tolli indicia in ſpecie. Sed multi contradicunt, ꝙ qñ teſtes ſunt
11 ſpecialiter examinati ſuper mala fama alicuius. tunc tales teſtes præferuntur teſtibus deponentibus in genere de bona fama. notatur in c. cum oportet, extra de acc. Alia uero eſt fama in ſpecie de aliquo particulari facto, & ꝙ tale quid ſit, vel nõ, & differt a ſupradicta: quia reſpicit vitam hominum, vt ſupra. Hæc vero reſpicit negotium, de quo quis accuſat, & oritur ex circunſtantijs negocij, ideo de ea dicetur in tit. poſt delictum.

SVMMARIVM.

1 *Conuerſatio mala eſt malæ actionis indicium.*
2 *Suſpiciones malæ trahuntur ex conuerſatione, & victu.*
3 *Conuerſans cum inimicis occiſi præſumitur ex propoſito occidiſſe.*

De conuerſatione & victu. Cap. III.

1 Mala cõuerſatio eſt malę actio nis indicium: nam qualis quiſque eſt, tali conſortio delectatur: & ideo ſi commiſſum ſit homicidiũ, & Titius ſit ſolitus conuerſari cum homicidis, ex tali conuerſatione habebit cõtra ſe indicium dicti homicidij. Guid. Suz. in tit. quę, & qualia: Hip. in §. expedita. in fin. Idem in l. Moſis. c. 4. & 24. Proue.
2 & 16. Iſaię, & 21. Deut. Idem † ſecundum Oratores ex conuerſatione, & victu multæ trahuntur ſuſpiciones. ſecundum
3 Cic. lib. 1. de inuen. tit. 13. & 2. tit. 2. Præterea conuerſatio † ſæpe accipitur in alio genere, videlicet, ſi occiſor fuerit viſus cõuerſari cum inimicis occiſi, præſumetur ꝙ ex propoſito occiderit. Sed talis conuerſatio non reſpicit perſonam, ſicut ſupradicta, ſed potius reſpicit tractatum & conſilium, ideo de ea dicetur in tit. ex cõſilio, in verſi. quo cum viſus ſit, ubi magis congruit.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetus delinquere ex hoc ſolo indicio, an torqueri poſſit?*
2 *Aſſocians poſt delictum præſumitur occulte auxilium præbuiſſe.*
3 *Indicia potiora quare requirantur quando quæritur interfectore quàm quando quæritur de propoſito?*
4 *Solitus delinquere quis dici poſſit?*

De conſuetudine delinquendi. Cap. IIII.

1 Qui aſſueuit delinquere, poteſt torqueri ex hoc ſolo indicio ſecundum Gandi. in tit. de præſump. Idem ſecũ dum Oratores: eſt enim conſuetudinis vis naturæ perquam ſimilis. Idem ſecundum Moyſen, is, cui mos eſt delinquẽdi, contemnit omnem correctionem, & pœnæ commination ẽ, c. 18. Prouerb. Sed Hipp. cum alijs contrarium tenet in §. diligẽter. nu. 99. Circa prædicta dic, aut ignoratur de interfecto re, & de eo quæritur, & tunc aliquis non torquebitur ex hoc ſolo, aut conſtat de interfectore, ſed quæritur de propoſito, & tũc torquebitur, ſi conſtabit eum ſolere occidere, & hoc quando non probabitur pura rixa. Sed Lud. Carer. ſentit in dicto caſu poſſe damnari ſine tortura in tract. homic. nu. 47. Sed hæc opinio non placet, & potiora indicia requiruntur ad explorandum quis fecerit, quàm ad explorandum quo animo, cum de homicida conſtat, quia tunc in dubio præſumitur occidiſſe pp talem præſumptionẽ, ꝙ ſit ſolitus: & hoc caſu oneratur probare contrarium, licet regulariter nõ præſumatur propoſitum, niſi probetur, prout in ſimili dicitur ꝙ
2 contra † aſſociantem poſt delictum oritur præſumptio de occulto auxilio, & reus cogitur probare contrarium, ſecun
3 dum Hyp. in §. conſtante. nu. 55. Quare autem † potiora indicia requirantur, quando quęritur de interfectore, quàm quãdo quæritur de propoſito, ratio eſt, ꝙ quando conſtat, quis fecerit, lex de eo præſumit omne malũ, & iungitur cum alia præſumptione, ꝙ conſueuerit, & ſic duæ emergunt præſumptiones, & hoc caſu affines delicto propter ſecutum effectũ, ſecus quando quęritur de homicida, quia tunc ꝙ aſſueuerit, eſt ſolum indicium, & remotum a maleficio: quia non conſtat de effectu aliquo. Sciendum eſt, ꝙ ſolitus dicitur quãdo
4 quis eſt conuictus bis deliquiſſe, & ſecundum aliquos ter. vide Inn. c. 1. de fide iuſſ. Idem ſecundum Oratores, ſecundum Cic. 2. de Inuen. tit. 3. de conſti. con ect. ibi. Si quo in pari ante peccato conuictus ſit. Et ſecundum Ariſto. conſuetudine fieri videntur, quæ idcirco facimus, quia ſæpe numero fecimus. vt per eundem Rethi. 1. c. 29.

SVMMARIVM.

1 *Progenies bona, uel mala, bonum, uel malum indicium præſtat.*
2 *Natio præſumptionem de hominum natura præbet.*
3 *Sexus, ætas, animi natura, conditio, fortuna, amictus, riſus, & ingreſſus ſuſpicionem contra reum præſtant.*

De progenie, & natione, & talibus ſimilibus. Cap. V.

1 Quod quis ſit natus de bona, ſeu mala progenie, bene, ſeu male præſumitur ſecundũ Gãd. in tit. de præſump. & in d. rub. Moyſen. c. 1. & 27. & 65. Iſaiæ. A
2 natione † ſimiliter præſumitur de natura hominum: nam gẽtibus proprij mores ſunt: ſunt enim nationes, quæ hoĩes facile interficiunt, & diuerſis vicijs tenẽtur. Bal. in l. fi. C. de hær. inſ. Apoſt ad Titum c. 1. ibi, Cretenſes ſemper mendaces. A
6 ſexu † aliud in uiro, aliud in fœmina creditur. l. quiſquis. C. ad l. Iul. maieſtat. Ab ætate, aliud alijs annis magis conuenit. l. qui cum uno. ff. de re mil. Ab animi natura; Et enim auaritia, iracundia, miſericordia, crudelitas, aliaq; ijs ſimilia afferunt frequenter fidem, ac detrahunt, nam quib. quiſque obuolutus eſt uitijs, quorum gratia uitioſus eſt, iniurijs quoq;, atq; iniuſtus euadit, vide Ariſ. c. 27. Rhet. li. 1. A conditione, & fortuna: diſtat enim an clarus, an obſcurus quis ſit. l. capitaliũ. ff. de pœ. ſecũ Suz. in tit. quæ & qualia. Ab amictu, riſu, ingreſſu. vt per Moyſen c. 19. Eccl. in fi. Sed quæ ſupradicta ſunt de natura hoĩs, pariunt tantummodo aliquam ſuſpicionem ſecundum antiquos, qñ dicunt, & de natura licet aliquantulũ ducere ſuſpiciones: Oĩa enim hæc uir, an mulier, huius an illius ciuitatis ſit quib. in maiorib. quib. cõſanguineis, qua ætate, quo aĩo, quo corpore, quæ naturæ ſunt attributa, ad aliquam coniecturam faciẽdam pertinebunt. Cic. li 2. de Inuẽ. tit. 2. de conſt. coniect. Et rõ prædictorum reddi põt, quia virtutes & vitia in poteſtate noſtra ſunt. & nõ eſt quid poſitum in naturalibus cauſis, ſed in uoluntate, ſtudio, diſciplina, quæ tollunt omnia. c. 1. 2. & 3. prouerb. vide Cic. de Fato in princ.

SVMMARIVM.

1 *Phyſiognomia mala facit præſumi in genere quem ad ſcelera procliuem ſicut à bona bene præſumitur.*
2 *Tortura inchoanda eſt ab eo qui habet malam phyſiognomiam.*
3 *Hominum mores, naturaſque ex corpore, oculis, vultu, fronteque Zopirus Phiſiognomus noſcere profitebatur.*
4 *Chyromantia de homine præſumptionem probet.*

De Phyſiognomia, & Chyromantia. Cap. VI.

1 Ex Phyſiognomia mala, præſumitur quem ad ſcelera procliuem, ſicut ẽt a bona bene præſumitur, ſecun. Bal. in l. 2. C. quorum app. non reci. Idem in l. Moyſis. c. 19. Eccl. ibi, ex viſu cognoſcit vir, & c. Iſaiæ, ibi agnitio vultus eorũ reſpondet eis. Sed ex ijs pſumi põt in genere, non aũt in ſpẽ de aliquo delicto, niſi alijs concurrentib. licet Paris de Pu dicat ſe p phyſiognomiã bis iudicaſſe, uide eũ in
2 dicto trac. col. 8. Vnde dixerũt † aliqui, ꝙ ſi plures rei ſunt torquendi, incipiendum eſt ab habente malã phyſionomiã. Le-
3 git ẽt † ꝙ Zopirus phyſiognomus profitebaĩ hoĩm mores, naturaſq; ex corpore, oculis, vultu, frõte, pernoſcere. Sed hic, pẽã aliquantulũ pſumit p tex. c. 16. Re. 1. ibi, ne reſpicias vultũ eius, qm abieci eũ, nec iuxta intuitum hoĩs ego iudicio. A
4 Chyromantia † ſecundũ multos pſumit de hoĩe, nullum tñ verbũ egit apud I. C. in l. Moſis legẽ c. 37. Iob, ibi, qui in manu oĩum hoĩum ſignat, ut nouerint ſingula opera ſua. Vnde elicit poſſe pſumi arte ea media, & illũ textũ Iudæi ſic fuerũt interpretati, aſſerentes lineas eſſe naturales, & nõ fruſtra poſitas. Sed nri intelligũt in manu. 1. in ptãte hoĩum. Verum propinionẽ Iudæorũ eſt tex. c. 13. Exo. vbi vr probari lineas eſſe poſitas ad aliquid ſignificandum de hoĩe, & eſſe ſignum naturæ. Apud Oratores non legitur de ſupradicto indicio, ſed de Phyſiognomia ſæpe.

SVMMARIVM.

1 *Indicium oritur a nomine ſi cum eo mala fama concurrat.*

Digitized by Google

De nomiue. Cap. VII.

1 A nomine ſecundum ſcribẽtes oritur indicium ſi concurrat mala fama, ut puta ꝙ quis eſſet malæ famæ, ut ꝙ uocaretur Rampinus. Sed ſecundum Cic. 2. de inuent. nonnunquam aliquid ſuſpicionis naſcitur, & ſecundum Quint. lib. 5. de argumentis. Nomen in argumentũ raro cadit, niſi cum aut ex cauſa datum eſt, aut & ipſum alicuius cogitationis attulit cauſam, & hęc eſt uerior opin. Idẽ in lib. Moſis. 1. Reg. cap. 25. ibi, quoniam ſecũdum nomen ſuum ſtultus eſt.

SVMMARIVM.

1 *Indicium propoſiti a pallore oritur contra eum.*
2 *Affectus animi exterioribus indicijs cognoſcitur.*
3 *Pudorem rubor, terrorem pallor ac tremor, & dentium crepitus conſequuntur.*
4 *Animus, & corpus propter affectionem ſæpiſſime commutatur, quod ante, uel poſt delictum contingit.*
5 *Indicia ex animi, & corporis commutatione ante delictum contingentia a quibus tractata, & an indicent propoſitum.*
6 *Indicia ex animi, & corporis commutatione contingentia ante delictum magis urgent ad indicandum propoſitum, quàm poſt delictum ad indicandum maleficium.*

De Pallore. Cap. VIII.

1 A Pallore alijſque ſimilibus oritur indicium, propter enim temporarios animi motus ante delictum apparentes male præſumitur, & torquetur reus, ut pura, ſi quis uiſus fuerit pallere, pauere, aut aliter vultu moueri, & non apparet cã, ſi paruo interuallo aliquem occiderit, ſeu vulneraverit, præſumitur propoſito deliquiſſe: natura
2 † enim comparatũ eſt ut ſi quis cogitet delinquere, ſitq; in actu proximo delinquendi, vultu moueat, detque indicia qualitatis intrinſicę, unde oriuntur ſigna conſcientiæ, & ſic exteriorib. indicijs cognoſcitur affectus animi. & reuera
3 †quid accidit diffuſo ſanguine, aut contracto, nam pudor extra ſanguinem diffundit, timor vero contrahit. Et pallor eiuſmodi ſecundum Philoſophos accidere ſolet uehementi cogitatu, in ſubito motu, ſanguine ſe ad interiora recipiente: Ex quo fit, ut pudorẽ rubor, ſic terrorem, pallor ac tremor, &
4 dentium crepitus conſequantur, ſecundum Cic. 4. Tuſc q. & etiam euenit † pp affectionem, quæ eſt animi, aut corporis ex re aliqua de cauſa commutatio, vt lætitia, cupiditas, metus, moleſtia, & alia ſimilia, quæ ponuntur a Cic. li. 1. de inuẽ. tit. cõfirm. Et prædicta contingũt bifarie, uidelicet, ante delictum, & poſt. De contingentibus poſt delictum fit mentio per omnes, maxime in l. de minore. §. tormento. ff. de qõ. Sed
5 de contingentibus, † ante delictum, & ſic de ſupradicto indicio non niſi per Græcos, & Quint. lib. 5. de argumentis. c. 10. Sed in li Moſis. c. 10. Neæmię, ibi, quare vultus tuus triſtis eſt, cum te ægrotum non uideam? non eſt hoc fruſtra, ſed malũ neſcio quod in corde tuo eſt. Item ſupradicta dicuntur, quia ante delictum indicant propoſitum, poſt aũt delictum indi-
6 cant ſolum deliquiſſe. Item † dicuntur, ꝙ ante delictum magis urgent ad indicandum de propoſito, quam poſt delictũ ad indicandum de delicto. De ratione diuerſitatis dicetur infra in tit. poſt delictum.

SVMMARIVM.

1 *Reus poteſt probare contrarium etiam poſt didicita teſtificata, & poteſt retorquere, & an prædicta indicia ſine alijs ſufficiant.*
2 *Cauſa delicti debet oſtendi, aliàs indicia contra reum nullam vim habẽt.*
3 *Indicia perſonæ ſine cauſis non ualent.*
4 *Perſona ſicut indicat poteſtatem, & uoluntatem fuiſſe reo, ita ex contrarijs non fuiſſe demonſtratur.*

Pro reo. Cap. IX.

Dictum eſt ſupra contra reum. Sed pro reo ex contrarijs facile ſuppetet contradicendi fa-
2 cultas. Põt. n. † in contrarium, & poſt didicita teſtificata probare. Secundo, põt retorquere: quia indicia perſonæ in diuerſum trahuntur ſecun. Quint. de conject. Tertio, prædicta indicia non ſufficiunt ſine alijs, cum ſint remota. Bar. in l. fi. de
2 quæſt. Quarto, ſecundum † aliquos nullam vim habent, niſi aliquid quare factum ſit oſtendat, cum nihil ſine cã fiat, vt in ſequenti ti. in prin. vide Cic. de Inuen. li. 2. tit. 2. ibi, vt. n aĩum alicuius improbare nihil attinet, cum cã, quare peccarit, non interceſſerit, ſi cãm peccati intercedere leue eſt, ſi aĩum nulli minus honeſtæ rõni affinis oſtendatur. Et per prædictam ſnĩam concluditur notabile, ꝙ indicia † perſonæ non ualẽt ſine cauſis, & econtra. Demum nota pro reo nõ ſolum hic, ſed in omni cã, & contra quælibet indicia locũ habere. Ariſ. in li. 2. c. 35. Rhet. ibi, quib. aũt rõnib. demonſtrari poſſit factã rem non fuiſſe facile ex contrarijs ſupperet facultas. Quare
4 ſicut † perſona indicat poteſtatem & uoluntatẽ fuiſſe reo, ita non fuiſſe demonſtratur, & ſic in reliquis.

DE INDICIIS PRAEMEDITATI ante delictum ex cauſis. Tract. II.

SVMMARIVM.

1 *Indicia cauſarum quæ ſint.*
2 *Quærendum eſt quot, quantę ſint in reo cauſæ, ut earum cauſa deliquiſſe uideatur.*
3 *Cauſa quæ proprie dicatur.*
4 *Cauſa in impulſionem, & ratiocinationem diuiditur.*
5 *Impulſio quid ſit.*
6 *Ratiocinatio quid ſit? Et quando interfuiſſe uideatur.*
7 *Propoſitum non arguitur, quando rixa fuerit inopinata, licet cauſæ præedant, tam ſecundum legem Moſis, quam iura ciuilia.*
8 *Propoſitum non cenſetur niſi induſtria, & inſidiæ interceſſerint.*

Quid ſint cauſæ, & quomodo diſtribuantur, & ꝙ ex ijs oriatur propoſitum. Cap. I.

Poſt ſupradicta indicia ſequun
1 tur indicia † cauſarum, quæ ſunt. Impulſus ad aliquid agendum, cum nihil ſine cauſa fiat, nam nihil factum eſſe cuiquã probatur, niſi aliquid quare factum ſit, oſtenditur. Itaque
2 † decet quærere, quot, & quantę ſint in reo cauſę, vt earum gratia deliquiſſe videatur. l. qui cum uno. ff. de re mil. in fin. Idem in lib. Moſis. c. 21. Ioſuæ, ibi, nec ante biduũ, triduumve probatur inimicus. Idem ſecundum Oratores, ſecundũ Cic.
3 lib. 2. de inuen. tit. 2. de conſti. coniect. Cauſa † proprie dicit id ex quo, uel pp quod aliquid fit. Sed qñ per cauſas oriatur propoſitum, ex infraſcriptis locis Oratorum accepi. Cauſa
4 diſtribuitur † in impulſionem, & ratiocinationẽ. Impulſio
5 † eſt quæ ſine cogitatione per quandam animi affectionẽ aliquid incitatur, vt amor, iracundia, egritudo, violentia, & oĩa, in quibus aĩus ita vĩ affectus fuiſſe, vt rem perſpicere cũ cura, & conſilio non potuerit: & id quod fecit, impetu quodã
6 animi potius, quàm cogitatione fecerit. Rõcinatio † aũt eſt diligens, & conſiderata faciẽdi excogitatio. Ea dĩ tunc interfuiſſe, cum aliqui faciẽdum certa de cã uitaſſe, aut ſecutus eſſe aĩus videtur, vt ſi amicitiæ quid cã factum dicetur, ſi inimici vlciſcendi, ſi metus, ſi gloriæ, ſi denique alicuius retinendi, augendi, adipiſcendive commodi, aut contra rapiendi, diminuendi, deuitandive incommodi cauſa. vt per Cice. loco
7 quo ſupra. Idem apud Moyſen, quis † non punitur de propoſito, licet uoluerit occidere, & ſint cauſæ, dummodo non occiderit per induſtriam, & inſidias. c. 21. Exod ibi, qui percuſſerit hominem uolens occidere, & ibi, ſi quis per induſtriam. Idem apud. I. C. quando rixa fuit inopinata, licet cãæ præcedant, non tamen erit propoſitum. Bal. in l. 1. C. ad l. Corn. de
8 ſica. Concluſiue ſecundum omnes, propoſitum † non cenſetur, niſi induſtria, & inſidię interceſſerint, vt in locis ſupra tradictis. Nec mihi detur uitio integros locos Oratorum recitaſſe, eorumque verba vſurpaſſe, quia tanta vis eſt, ut nec ſyllaba quidem prætereunda ſit.

SVMMARIVM.

1 *Cauſæ, quas in maleficio quærere oportet, quot ſint?*
2 *Cauſas in adulterio, uel furto quærere nihil attinet, quia illas ipſa crimina ſecum habent.*
3 *Competitorum, uel riualum altero interfecto præſumitur contra alterum.*
4 *Phyltra amatoria ab amante propinita libidinis faciẽdæ gratia cẽſetur.*
5 *Cauſæ hæ, ut probent, debent eſſe in proceſſu probatæ in ſpecie non in genere.*
6 *Teſtes deponentes in genere, & non in ſpecie ſuper cauſis non probant.*

De cauſis quinque per quas delinquitur, & quomodo probentur. Cap. II.

1 Cauſæ, † unde oĩs humana oritur actio, & quas in male ficio q̃rere oportet, ſunt ſeptẽ, ſecundũ Ariſt. lib. 1. de arte Reth. c. 27. Sed ſecundum alios poſt ipſum hæc maxime ſpectantur, ira, odium, metus, ſpes, cupiditas; nam reliqua in has ſpecies cadunt, & de ijs in homicidio præcipue
2 quæritur, in alijs vero, † vt in adulterio, & furto, de cauſis frequenter quærere nihil attinet, quia illas per ſe ipſa crimina ſecum

Digitized by Google

secum habent secundum Quint. de coniectura. libro septimo, capitul. secundo. De supradictis causis fit mentio in l. cũ ratio ff. de bon. damn. ubi pater interficiens eum, qui filium suum hæredem instituerat, propter illud commodum fecisse videtur. Idem de alijs causis. l. si ob stuprum. ff. de cond. ob tur. caus. l. vni. ff. de amb. ubi potest fieri indicium in duobus competitoribus eiusdem honoris, siue etiam in duobus riualibus, vt uno interfecto præsumatur contra alterum. Præterea ob libidinis faciendæ appetitum pocula † amatoria,
4 quæ phyltra uocantur, cereraque huiusmodi flagitia commisisse homines deprehensi sunt. l. 3. & tot. titul. C. de malef.
5 Causæ ad hoc † vt probent, debent esse probatæ in processu
6 in specie, non autem in genere, & testes deponentes † in genere, & non in specie super dictis causis non probant. uide notata in cap. cum oporteat. de accusa.

SVMMARIVM.

1 *Causæ quot circunstantias continere debeant.*
2 *Occidisse ille præsumitur, qui occidendi causam habuit.*
3 *Deliquisse ille præsumitur, qui ex delicto commodum consequitur, vel incommodum euitat, vel cui ita forte uidetur.*
4 *Iudex animaduertit quo animo quid quisque faciat, non quo euentu vtatur.*
5 *Accusator reum ex causis demonstrabit,*
6 *Iudices per causas reum quærent, cum is ignoratur.*
7 *Causæ non solum indicant propositum, sed etiam reũ.*
8 *Causæ debent esse grauiores, quoties quæritur quis deliquerit, quàm quãdo quæritur propositum, cum de reo constat.*
9 *Propositum ex leuib. causis præsumitur, non delictum.*
10 *Quando constat quis fecerit, lex de eo præsumit omne malum propter secutum effectum, secus quando quæritur quis fecerit, quia non præsumit pro leui causa occidere.*
11 *Animaduersum cum causa conglutinari ad indicandum reum licet, atque quibus sit vitijs subiectus reus ostendere oportet.*
12 *Malus qui semel fuit in eodem genere mali semper præsumitur malus.*

Quomodo causæ indicent propositum, & reum, quando de eo ignoratur. Cap. III.

1 In causis duæ circunstãtiæ in-
2 sunt. videlicet: quis fecerit, & quamobrem fecerit. Vnde † si quis fuerit interfectus, & ignoratur à quo, quæretur per supradictas causas: nam is præsumitur fecisse, qui faciendi causam habuerit. Idem secundum Oratores, probabile est.
3 † quod probatur reo expedisse peccare, vt cum quæritur nunquid cõmodum ex maleficio acquisierit, nũ pecuniam, num dominationem, num aliquam cupiditatem amoris, aut nunquid incommodum vitarit, inimicitias, infamiam, dolorem, supplicium. Nihil tamen refert non fuisse, aut non esse aliquid commodi, aut incommodi, dummodo ostendi possit ei visum esse, qui arguitur: Iudex enim † animad-
4 uertit quo animo quid quisque faciat, non quo euentu vtatur. l. 1. §. si quis instrumenta. C. de latina libert. tollenda,
5 vide Auct. ad Heren. lib. 2. ti. in causa coniecturali. † Et secundum Oratores in hoc loco caput illud erit accusatori, si demonstrare poterit alij nemini fuisse causam faciendi, secundo loco tantam, aut tam idoneam nemini, fuisse, alijs quoque causa faciendi uidebitur, aut potestas alijs defuisse
6 demostranda est, aut facultas, aut uoluntas. Itaque † Iudices per supradictas causas reum quærẽt, cum is ignoratur: quia
7 causæ non solum † indicant propositum, sed etiam reum, quando ignoratur, ut supra. Et regulariter omne, quod indi-
8 cant propositum, indicat & reum. Animaduertendum † est quòd causæ debent esse grauiores, quoties quæritur quis deliquerit, quàm quando quæritur propositum, cum de reo constat, & ratio est: quia nemo præsumitur leui causa homi-
9 nem occidere. Secus quando † constat de delinquente, sed quæritur propositum, tali enim casu præsumitur propositum etiam propter leues causas. Et ratio diuersitatis est: quia
10 quando † constat quis fecerit, lex de eo præsumitur omne malum propter secutum effectum. l. qui cœdem. C. de sicar. Secus quando quæritur quis fecerit, tunc lex non præsumit omne malum, immo non præsumit pro leui causa occide-
11 re, uide quæ dicta sunt in præcedenti tit. c. 4. Præterea in † omni causa aliquid eorum, quæ personis attributa sunt ad eam causam, qua commotus peccasse dicetur, adiungere licebit: & ita poterit animi uitium cum causa cõglutinari, hoc modo. Si dicetur pecuniæ causa fecisse, ostendet accusatore eũ semper auarum fuisse, si honoris, ambitiosum. Idem in cæteris, quibus obnoxij sint, animaduerti potest. uti in ijs rebus, & earum rerum causa, quę singulis uitijs, cupiditatibusquè subiectę sunt, omnes immoderate & impotenter uersentur. Arist. lib. 1. Rhe. c. 27. Sed Oratores post Arist. uoluerunt, atque ex dispari genere cultum, si ex pari sumendi facultas non erit, improbare animum aduersarij oportere, & ratio est secundum eos, qui fecerit illud, tam nequiter, eundẽ hoc tam perperam fecisse non est mirandum. uide Cic. in li. 2. tit. de inuen & lib. 2. ad Heren. tit. in causa coniect. Verum
12 prædictis repugnat regula Legistarum, semel † malus præsumitur malus in eodem genere mali. Quandoque tamen etiam per ipsos conceditur.

SVMMARIVM.

1 *Inimicus an poterit torqueri, quando quis fuit interfectus, & nescitur à quo, si inimicitia fuerit capitalis?*
2 *Inimicitia est indicium remotum à maleficio.*
3 *Pluribus rixantibus si quis fuerit occisus, contra inimicum, si de indiuiduo non constet, præsumitur, & ex hoc is poterit torquere.*
4 *Nemo reperitur, qui non metuat, oderit, speret, & irascatur, per quas causas delinquitur.*
5 *Inimicus etiam suspectus quæ probare debeat, ne torqueatur.*
6 *Reus suspectus debet interrogari, vbi fuerit, cum quibus comederit tempore delicti.*

An inimicitia sola, & sic aliæ causæ sufficiant ad torquendum. Cap. IIII.

Si quis est interfectus, & nesci-
1 tur a quo, sed probatur † ꝙ Petrus erat inimicus illius. ex tali præsumptione potest Petrus torqueri. secundùm Specu. in §. species. de præsumptio. & secundum Roman. in l. 1. ff. ad Syllan. per tex. ibi. In suspicionem cædis, per quem tex, multi consentiunt semel posse torqueri, dummodo inimicitia sit capitalis: Adde capit. 12. Eccles. ibi. Nunquam credes inimico. Sed Moderni contra tenent. Hyppo. in §. diligenter. num. 70. quem multi sequũtur per multas rationes, maxime, quòd
2 † inimicitia est iudicium remotum, & dictum Specul. intelligunt quoties necesse est unum ex pluribus hominem interfecisse, & certum est delictum, & certæ personæ, sed incertũ
3 est de indiuiduo, & tunc † ex illis pluribus poterit inimicus torqueri. Oratores multi consentiunt, quia multę causæ sunt quæ inducunt ad maleficium, etiam latentes, & ignotæ, cum
4 nemo † reperiatur, qui non metuat, oderit, & irascatur, per quas causas deliquitur. Quare non consequitur, Petrus inimicus est, ergo occidit, cum alius potuerit occidere per supradictas causas, etiam latentes. Ego in hac difficultate pro conciliandis opinionibus distinguo secundum Cic. in lib. 2. tit. 2. de Inuent. ibi: Maxime enim quæri oportet in hac constitutione. Primum potuerit ne aliquid fieri. deinde ecquo
5 ab alio potuerit. Concluditur, † ꝙ si Petrus probabit alium ecquo potuisse occidere, non torqueat. aliter sic. Quare demõstrabit reus, id aut alius quoq, bono fuisse, aut alios quoque id, de quo ipse insimuletur, facere potuisse vide Auc. ad Heren. libro secundo titul. collatio. Hac defensione vsus est Cic. pro Mur. in familiam Ancharianam, & pro Scauro circa mortẽ Bostaris in matrem auertens crimen. Verum id breui faciendum est, ut ne alterius defendendi causæ hunc accusare videatur. Sed sufficiat a se crimen tranferre, secundum oratores, si aut commodum nullum fuisse aut paruũ, aut alijs magis fuisse, aut nihilo sibi magis quàm alijs demonstrabit. Maximum autem est remedium diffiniendarum quę
6 stionum hoc casu, & omni alio, uidelicet ꝙ suspectus † interrogetur, vbi fuit, & cum quibus comedit tempore delicti, de hac interrogatione uide Bar. in l. si. ff. de quæst. & ita per locũ & tempus Oratores diffiniebant omne negocium.

SVMMARIVM.

1 *Reidefensiones contra causas.*
2 *Causæ non indicant nisi cum uitio personæ iungantur.*
3 *Propositi suspicio ex quibus tollatur.*

Pro reo contra causas. Cap. V.

1 Primo reus negabit fuisse cau-
sam, si potuerit, aut eam vehementer extenuabit: deinde iniquum esse dicet, omnes ad quos aliquid emolumenti ex aliqua re peruenerit, in suspitionẽ maleficij deuocari. Tertio,
2 Causæ † non indicant nisi cum uitio personæ iungantur, qa non in omnibus personis ualent. Item dicet, aut commodũ nullum fuisse, aut paruum, aut alijs magis fuisse, aut nihilo
3 sibi magis, quàm alijs. Cic. in 2. de inuent. titu. 2. Item † monstretur aut facultas, aut potestas, aut voluntas de fuisse reo, & per hæc enim uidetur reus aut non occidisse, & si occiderit, non ex proposito.

Digitized by Google

DE FACTO ANTE DELICTVM, seu contento cum delicto indicante consilium. Tract. III.

SVMMARIVM.

1 *Consilia post causas sunt intuenda.*
2 *Consilia quæ sint, & quomodo diffiniantur?*
3 *Consilia ante delictum quomodo considerentur, & proponantur.*
4 *Animus præsumptione verbi, vel facti probatur.*
5 *Coniecturæ ex consilijs quæ verè indicent reum delicti.*
6 *Consilia referuntur, ac partem indiciorum, quæ ex causis ducuntur.*
7 *Propositum ante delictum à quibus factis, dicti suè indicatur.*
8 *Inditia dicti, & facti, quibus non solum cognoscitur propositum, sed reus, cum ignoratur.*
9 *Facere qui instituitet potuit, feciſſe præsumitur.*

1 Post causas intuenda sunt cõsilia, nam sicut causę sunt impulsus ad aliquid agendum, ita consilia sunt ordo gerendorum ex causis venientium, l. sæpe. ff. de verb. & rerum sig. Et consilia † sunt aliquid faciendi, vel non faciendi, excogitata ratio. & sunt præteriti, instantis & futuri temporis. A prætetito † consideratur quid ante delictum factum sit, ex quo spes perficiendi nata, & facultas faciendi quæsita videatur. Ideo in reo consideratur, vt nihil actum, mihlq; dictum, nusquam ventum, aut habitum nihil deniq; factum siue causa putetur. Et I. C. consentiunt per regulam, animus probatur præsumptione verbi, vel facti. † Sed imprimis coniectatur an credibele sit reum sperasse † id a se scelus effici posse an ignorari, cum feciſſet, an si ignorarum esset absolui, vel pœna leui transig. Hoc indiciũ fuit Arist. in 1. lib. Reth. c. 31. quod Quint. per eadem verba vsurpauit. in cap. de coniectura, li. 7. Sed in hoc differt, ꝙ per Aristotelem refertur ad personam. Quin. vero refert ad consilia. Et secundum † eundem consilia referũtur ad hanc partem indiciorum, quæ ex causis ducuntur. Et ita loquuntur I. C. Vnde omnia † dicta, & facta, quæ indicant propositum ante delictum, comprehenduntur sub elementis 11. secundum Auctorem ad Heren. ib. 2. & ante eum Aristo. predicamenta decem constituit, de quib. dictum est in tabula. Qua re ordine Auctoris excutiam indicia † verbi, & facti, & hoc modo non solum cognoscetur propositum uerum etiam reus, dum ignorabitur, Bartol. in l. fina. ff. de q. ibi, uel quia inimicus, uel quia fecerit apparatus. Idem secundùm Oratores. est enim maxime consentaneum, atque probabile, vt ꝙ quis instituit facere. feciſſe etiam videatur. Si statuit † facere & potuit, fecit igitur, si attentauit, perpetrauit igitur, quia omnes quod volunt, & possunt, etiam exequuntur, & faciũt. vt per Arist. lib. 2. Reth. c. 35.

SVMMARIVM.

1 *Tractatus præsumi potest ex loco, ubi reus fuerit.*
2 *Reus, ut de tractatu possit condemnari, tria concurrere debent, secreta locutio, inimicitiæ capitales cum occiſo, & quòd homicidium sit secutum incontinenti.*
3 *Homicidium si noctu sequatur, quomodo iudex suspectum interrogare debeat?*
4 *Conuinia indicant propositum, & seditiones.*
5 *Locus quot modis accipiatur.*
6 *Tractatus initia, & consiliorum ex loco comprehenduntur.*

Elementa autem, de quibus supra, sunt, vt infra.

Cap. I.

3 Vbi fuerit. videlicet, secundùm tex, in l. qui cum uno. §. fin. ibi. examinantur causæ, & cur, & ubi fuerit, & quid egerit. ff. de re mil. Idem apud Cic. in oratione. 1. in Catilinam, ibi, ubi fueris, quos conuocaueris, qđ consilij cœperis. quem nostrum ignorare arbitraris? Vnde si qui secreto fuerint in aliqua domo, seu loco, si exierint, & occiderint, præsumetur de tractatu, & potuerunt torquæri, no. in l. 1. C. de ser. fug. Sed aliqui uolunt, ꝙ interueniat secreta locutio, sed credo sufficere ꝙ conuenerint sn illum locũ, nam secreta locutio necessario subintelligitur. Sed multi
2 † tenent posse damnari, si tria concurrant. Primo secreta locutio, secundo inimicitiæ capitales cum occiſo, tertio ꝙ homicidium sit secutum incontinenti, secundum Ias. in supradicta l. Sed de hoc dubitatur, secundum Ioan. And. in addi. ad Spe. de præsump. uer. 13. Ita que tutius erit torquere, quã
3 damnare. Item secuto † aliquo delicto noctu Iudex interrogabit suspectum, vbi fuerit illa nocte, cum quo pransit, uel cœnauit, & si reperietur mendax, orietur contra eum maxi
4 ma præsumptio. uide Bartol. in l. fi. ff. de q. & ut †plurimum constituta conuiuia indicant proposita, seditiones, & simi-
5 lia, ut Catilinæ, Lentuli, Cæthegi. Sciendum, † locum diuersis modis concipi, & tanquam speciem: dicetur infra in deli-
6 cto, ex hoc autem † comprehenduntur initia tractatus, & consiliorum, ut supra.

SVMMARIVM.

1 *Loci si sint diuersi, diuersa coniectura concipitur contra reum.*
2 *Frequentatio loci indicat propositum.*
3 *Transitus per viam inconsuetam propositi indicium præbet.*
4 *Propositum indicat, si quis visus fuerit frequentare viam, qua illum, quę occidit, transiturum sciebat.*

Cap. II.

Vbi visus sit. videlicet, ob diuer
1 sos † locos diuersa coniectura concipitur, secundum Gãd.
2 in tit. de præsump. & ind. dubi. Vnde † si quis visus fuerit sæpe ire, & redire ex aliqua uia, siue loco, ubi eo die, uel postero hominem interfecerit, præsumitur, ꝙ sæpe transierit causa committendi tale delictum, arg. l. iusto. ff. de usucapio. Itẽ
3 si quis uisus † fuerit ire, uel uenire per uiam non consuetam, si hominem postea interfecerit, erit indicium propositi: nam præsumetur uoluisse celare scelus perpetrandum, aut ut occidendum magis incautum inueniat. faciunt doctores in l. fina. ff. de rerum diui. nam lex malè pręsumit de ijs, iuxta illud Euangelij, qui non intrat per ostium fur est, & latro.
4 Item alij † dixerunt, ubi uisus est, uidelicet, ante delictum illic fuisse, qua transiturum inimicum suspicabatur, solent enim qui hostibus insidiantur, ea loca insidere, qua illos iter facturos arbitrantur, ut incautos opprimant. Item oritur indicium pręmeditati, secundum Bru. in gl. circa tertiam, ibi, & illo sero, quo fuit factum homicidium, fuit uisus ire per aliqua loca, in quibus uicinja eum non consueuerat uidere.

SVMMARIVM.

1 *Sociorum qualitas suspicionem maleficij, & præpositi inducit.*
2 *Conuersatio cum malis hominibus inducit indicium ad torturam contra delinquentem.*
3 *Associatio mali hominis inducit indicium præmeditati, & consilij.*

Cap. III.

1 Quocum visus sit. qualitas sociorum inducit suspicionem maleficij, quare si delinquens uisus fuerit conuersari cum inimicis occisi, orietur indiciũ
2 ꝙ de industria occiderit. Et secundum aliquos † per conuersationem cum malis hominibus oritur indicium contra delinquentem ad torturam, secundum Hippol. in §. expedita. num. 93. Sed de hoc dubitatur, dictum est supra, de indicijs ex persona c. 3. Sed in l. Mosis urgens est indicium. c. 16. Isaiæ. ibi, socij furum, & c. 4. Prouer. ibi peruersi corde non in-
3 ueniunt bonum. Item si sequatur † homicidium, si interceſſerit associatio mali hominis, licet in ea nihil fecerit, præsumetur de malo consilio, & de præmeditato. l. non ideo minus. & ibi doctores. C. de accus. & sic ex hoc simplici sociatu oritur indicium, ut supra, propter qualitatem personæ, nam consilia impiorum sunt dolosa. c. 12. & 14. Prouerb.

SVMMARIVM.

1 *Apparatus indicat propositum.*
2 *Arma ferens qui non assueuerit, præsumitur præcogitaße, nisi contrariã causam ostenderit.*
3 *Arma euaginata portans præsumitur portaſſe ob facilitatem aggrediendi, & perficiendi delictum.*
4 *Exercens se in armis cum non sit solitus, præsumitur de delicto præcogitare. Idem si acuerit arma, uel aliquam experientiam fecerit, uel in loco uicino arma reposuerit.*
5 *Præsumptio proposiri insurgit contra illum, qui asportauit bona sua de loco, ubi homicidium commisit, ad locum, ad quem postea confugit, uel si bona, uel eorum maiorem partem alienauerit.*
6 *Apparatus non debet videri frustra factus.*

Cap. IIII.

Numquid apparuerit. videlicet, equos,

Digitized by Google

equos† ad eũdum,arma ad eedem,& alia,quæuis instr̃a pro facinoris,quod obijcitur qualitate. Vnde armans se non solitus,item ferens † arma,qui non assueuerit præsumitur precogitasse,nisi contrariam causam ostenderit, per quam tollatur prædicta præsumptio.l.1.C.ad l.Corn.de sica.Item portans † arma euaginata p̃sumit̃ portasse ob facilitatem aggrediendi,& perficiendi delictum.Item exercens † se in armis, cum non sit solitus.Item si acuerit arma,aut aliquam experientiam fecerit de illis, si reposuerit alicubi arma ibi, uel ēt in loco vicino,postea deliquerit,præsumitur propositum. arg.l.1.§.vi possidetis.ff de vi & vi arma. Quidam addiderũt nunquid fecerit, uidelicet, si asporrauerit bona † sua de loco ubi postea commisit homicidium ad locum, ad quē postea confugit.uel si quis alienauerit bona,vel maiorem partem bonorum suorum,si postea hominem occiderit,præsumetur contra eum de proposito,secundùm Blan. in gl.alienatio.num. 76. Non.n. videri † debet frustra factus apparatus,cum nihil actum,nihilque dictum sine causa putetur. l. qui cum vno.ff.de re mili.ibi,ubi fuerit,& quid egerit.

SVMMARIVM.

1 *Amicorum,uel sociorum certo loco,& tempore conuentus,& adunatio, vt eos ducat ad maleficium indiciat propositum.*
2 *Amicus secutus amicum cum ense,vt in aliquo eum comitetur, si obuiam forte inimico fiat,an & quando de auxilio tencatur.*
3 *Ducens aliquem per locum,in quo scit inimicum offensi adesse, præsumitur particeps criminis.*

Cap. V.

Numquem conuenerit. videli-

1 cet,cum aliquo † statuit perficere certo loco aut tempore. Vel secundum aliquos, nũquem iuerit inuentum vt ducat ad maleficium.vide Fulg.in l.qd sit fugitiu ff.de edil.edic.ibi.
2 Amicus metus uenit † ad me,& dicit,veni mecum,quia volo esse in uno negocio meo. Ego accipio ensem, & sequor eum,ipse autem fit obuiam inimico suo,& occidit eum, an ego tenear quasi auxiliator? Dicitur q̃ si ignorans sum secutus eum,& cum ipse insultans est illum, ego me retraxi, q̃ nullam pati debeo pœnam.idem ēt si discedere non potuissem:ubi autem cum potuissem recedere stetissem, tunc sine
3 dubio non essem innocens.Item sciens inimicum † offensi in certo loco,conueniens, & ducens eum per dictum locũ præsumitur particeps criminis.l.pen.ff.de vi bon.rap.

SVMMARIVM.

1 *Associans delinquentem ante delictum,videtur socius criminis, licet nihil fecerit,modo armatus fuerit.*
2 *Conscij qui sint,& qui teneantur de delicto?*

Cap. VI.

Numquem habuerit conscios,

uidelicet aliquem de ijs,cum quibus præsumitur tractasse ab
1 initio.Potest etiam † aliter intelligi, uidelicet associans delinquentem ante delictum uidetur conscius criminis, licet nihil fecerit,modo armatus fuerit,secundùm Bal.in l.1.C. de ser.fug. Et hoc dicetur. in titul.post delictum. Alij etiam sic intelligunt,uidelicet hic,uel ille conscius fuit.ut in oratione pro Milone dicitur,Marcum Fauonium fuisse conscių uoluntatis Clodij,cui dixerat,Milone triduo periurum.

SVMMARIVM.

1 *Propositum indicatur,si ueteres hospites,aut clientes domi delinquentis fuerint,uel si delinquens habuerit malos famulos.*
2 *Adiutorum conquisitio,& conuocatio,propositi consilij indicium præstat.*
3 *Adiutores uariè considerantur.*
4 *Mutuans pecuniam ei,qui statim deliquit,præsumitur adiutor.*
5 *Delinquens si sit persona uilis præsumitur cum auxilio feciße.*
6 *Comitatus,et multitudo adiutorum parit indicium deliberationis.*
7 *Coadunatio quãdo plures occidunt,in dubio,an præsumatur de industria facta.*
8 *Rixa quando censeatur pura,& quando præmeditata.*
9 *Coadunatio censetur malo animo facta,delicto secuto.*
10 *Presentia si delicto adhibeatur,deliberationis indicium oritur,modo illa præsentia fiat animo se immiscendi,si opus eßet.Secus si forte fortuna, & quando quis dicatur adesse causa se immiscendi.*

Cap. VII.

De adiutorib. videlicet veteres

1 † hospites,aut clientes domi delinquẽtis fuerunt, uel habuit malos famulos,qua de re præcogitasse videtur per text. in
2 §.hoc autem in authẽ de non alienan. Item † aliter si delinquens elegit idoneos relinquendo inutiles domi, vel etiam põt dicere de potentibus amicis, hæc. n. p̃sidia non solũ qui habent,plurimum posse videntur,sed ēt. ij qui tales amicos habent,aut conscios,si quidem auxtlijs ijs,aut adminiculis,
3 & instr̃is fræti delinquunt.Præterea variè † cõsiderantur adiutores,secundùm Bal.in l.hæc uerba. ff.de insa. Vnde si quis
4 mutuat pecuniam alicui,& is,† cui mutuauit, statim conduxit gentes q̃ ciuitatem mutuantis,uel quid simile fecerit, p̃sumitur mutuauisse tali cã,eritq́, præsumptio iuris,& de iure,secundùm Bru.in gl.circa quartam.Et simili modo quan
5 do delinquens est persona seruilis,& magnum facinus commisit,præsumitur cum auxilio feciße.l.quicunque. C.de ser.
6 fug.† Item aliter potest intelligi sicut apud Cic.spectatur comitatus Clodij,& Milonis. Et multitudo adiutorum parit
7 indicium deliberationis,licet secundum † aliquos in dubia re non præsumatur coadunatio in pluribus occidentibus.nisi probetur clare de industria coadunatos esse. secundũ Bal.
8 l.non ideo.C.de acc.Hip.in §.constante.num.45. Dicerē † tñ p̃sumi casu eueniße rixam,nisi probetur ante rixam coadunatos fuisse,nec est necesse.(iudicio meo)probare,q̃ coadunatio sit facta de industria,sed sufficit probare,q̃ sit facta coa
9 dunatio, etenim † præsumitur fieri malo aĩo ob effectũ secutum,nam si facta sunt ea,quæ posterius fieri ac sequi solẽt facta esse priora,& quæ illorum gratia instituebantur,existi-
10 mandum est.Per præsentiam † adhibitam delicto oritur indicium deliberationis, modo illa præsentia fuerit animo se immiscendi,si oporteret, secus si forte fortuna, secundum Bal.in l.1.ff.de ser.corrup.& tunc dr̃ adesse animo se immiscendi,cum fuerit quis coadunatus,ante delictum.

SVMMARIVM.

1 *Armorum, ac cæterorum instrumentorum genus deliberationem ostendit.*
2 *Ambulans cum armis hastatis,arcu,balistis,& similibus indicat habere animum occidendi.*
3 *Adiumenta diuersis modis considerantur.*
4 *Pecuniæ suggestæ,& alia similia accommodata sunt adiumenta, & instrumenta ad aliquid agendum.*

Cap. VIII.

De adiumentis.videlicet, de ijs

1 rebus † quas delinquens auxilio fore arbitrabatur,ut puta, & quælibet instrumenta,ex genere.n.armorum, cæterorum que instrumentorum præsumitur animus, & attrocitas maleficij,secundum Bal.& Salyc.in l.1.C.de emenda.ser. Quare
2 si quis † ambulauerit cum armis hastatis,arcu,balistis, & similib. indicat animum occidẽdi.l.1.§.diuus.ff.de sica. Adiu
3 menta † quoque diuersis modis considerantur, sicut supra
4 de adiutoribus,nam pecuniæ † suggestæ, & alia similia accõmodata sunt adiumenta,& instrumenta ad aliquid agendũ.

SVMMARIVM.

1 *Locus,in quo quis præter consuetudinem fuerit, uel in quo uersari non consueuerat,uel non debebat,propositi indicium præbet.*
2 *Occidens aliquem in loco,in quo uersari non soleat, præsumitur consulto occidiße,& tale iter feciße occidendi causa.*

Cap. IX.

Nunquè in loco præter cõsue-

1 tudinem fuerit,† uidelicet,in quo suspectus erat,siue ibi,ubi uersari non consueuerat,nec debebat,notat̃ in l.1.§.diuus.ff.
2 de sica.† Vnde etiam si quis hominem occiderit in aliqua ciuitate,siue loco,quo non sit solitus uersari,præsumetur cõsulto occ.disse,& tale iter feciße occidendi causa. uide Bal. in l.fi.ff.de q.& in l.fi.C.eod.

SVMMARIVM.

1 *Tempus propositi argumenta præbere potest.*
2 *Temporis duplex est significatio,generaliter enim,& spãliter accipitur.*
3 *Tempus speciale ad indicia magis confert,probationesque affert inexpugnabiles.*

4 *Tempus*

Digitized by Google

4 *Tempus ad indicia elicenda quomodo considerari debeat.*
5 *Temporis longinquitas est inspicienda, nam sæpe oportet commetiri cum tempore negocium.*

Cap. X.

Aut alieno tempore. videlicet

1 minus conuenienti,† vt si noctu dicatur egressus domo, vel ex vrbe, & in aliquo loco eo tempore visus fuisset, & sic ex antecedentibus deducuntur argumenta, videlicet, noctu exijsti, proficiscentem antecessisti, nunquid et noctu, quod
2 in die fieri commodius videbatur posse. Et temporis† duplex est significatio. generaliter. n. & specialiter accipitur, pteritum habens, instans, & futurum, & constituta discrimina, vt æstate, hyeme, noctu, interdiu. & fortuita, vt in pestilen
3 tia, in bello, in conuiuio. Speciale autem tempus† ad indicia magis confert probationesque affert inexpugnabiles.
4 Vnde† considerari debet tempus, & anni, & mensis, & diei, & noctis, & vigiliæ, & horæ, & in aliqua parte alicuius horū, vt apud Cicer. in oratione pro Mil. dicitur Clodium pridie eius diei discessisse quo discessurum sciebat Milonem, cuius iter solenne, & necessarium ignorari non poterat. Et l. C. cō sentiūt per tempus oriri indicium ante delictum, in delicto, & post delictum, in quibus potest considerari, quid ocyus, &
5 quid serius futurum sit. Et communiter† in tempore perspiciendo longinquitas eius est consideranda, nam sæpe oportet commetiri cum tempore negotium, vt in sequenti titulo dicetur.

DE INDICIIS HOMICIDII præmediati in delicto. Tract. IIII.

SVMMARIVM.

1 *Indicia propositi ex quibus in delicto oriantur, & deducantur?*
2 *Coadunati plures si delinquant, præsumuntur ex proposito delinquere.*
3 *Obuians forte si occidat: non punietur de præmeditato, licet animum occidendi habuerit.*
4 *Accidentia, quæ in delicto spectentur, ut indicia deliberationis oriantur.*

In homicidio deducuntur indi-

1 cia, considerando, cur† aliquid in delicto de industria, & data opera factum sit, vt spes perficiendi nata, & quæsita esse videatur de qua industria legitur. tex. c. 21. Exod. & l. fin. ff. de sicar. & l. 2. ff. de vi bon rap. quib. iurib. probatur, q si homi-
2 nes† ducti, & coacti fuerint committere illud delictum, tūc præmeditatum censetur, secus quando id cum consilio, & cura perspicere non potuerunt, & impetu quodam animi potius, quam cogitatione fecerint, vide Cic. libr. 2 de Inuen. tit 2. de const. coniect. Idem secundum Bal. in homicidio ex aliqua causa, siue re non oritur indicium deliberationis, quā do apparet, q rixantes sibi obuiauerint casū, vide eum in l. 1.
3 C. ad l. Cor. de sica. Quinimò siquis† habuerit animum occidendi, modo forte obuians occidat. non punietur de præmeditato, per tex. in c. 21. Exod. de hoc diximus supra in ti. de causis. c. 1. In delicto autem hęc spectantur, Locus, Tempus,
4 Modus, & Facultas, & per hæc accidentia† oritur indicium deliberationis. Et sicut inimicitiæ, & reliquæ causæ, atque cō silia, pro vt supra, impellunt ad maleficia, ita per hæc ostendi tur idonea perficiendi facultas esse quæsita.

SVMMARIVM.

1 *Locus in delicto deliberationis indicium an præbere possit?*
2 *Loci opportunitas ex quibus quæratur.*
3 *Occidens hominem in prætorio, uel ecclesia, præsumitur deliberate occidisse.*

A loco præcipue coniectatur,

1 cum euidentia loci† sit vna ex quinque speciebus probationum, de quibus no. extra. de rest. spol. c. cum ad sedem, quare spectetur locus in quo homicidium factum est ex opportunitate, quam reus videtur habuisse. Ea vero† opportunitas quæritur ex magnitudine, interuallo, longinquitate, propinquitate, solitudine, celebritate, & demum natura ipsius loci opportuni, siue diuersis consilijs. Nunquid etiam eo loco occisus perspici, aut exaudiri potuerit, & num demum locus publicus, vel priuatus, an sacer fuerit. Vnde si quis
3 † occiderit hominem in prætorio, vel ecclesia, præsumetur consulto, vel (vt aiunt) deliberate occidisse, quia non est præsumdum, quòd nisi magna causa uoluerit in tali loco occidere, vide Alb. in trac. 3. stat. 9. 64.

SVMMARIVM.

1 *Tempus reddit graue delictum.*
2 *Noctu agens præsumitur male agere.*
3 *Temporis spatium quomodo considerctur.*

A tempore præsumitur, quia

1 † reddit graue delictum. l. aut facta. §. tempus. ff. de pœn. nam
2 lex præsumit contra† agentem noctu, iuxta euangeliū, qui male agit, odit lucem. Quare si delictum fiat nocte, præsumitur deliberatum secundum Alber. in tract. supradicto. Sed secundum Oratores latius dic, videlicet, qua parte anni, noctu, an interdiu, & quota diei ac noctis hora homicidiū
3 factum esse dicatur, nam etiam momēta ualent† & eiusmodi temporibus spacium consideratur, satis ne longum fuerit ad eam rem transigendam. & potuerit ne reus scire satis ad id perficiendum spacij futurum. & sæpe oportet comme tiri cum tempore negocium, & uidere potuerit ne aut magnitudo negocij, aut multitudo rerum in eo tempore transigit, nam parui refert satis spacij fuisse ad id perficiendum, si id ante sciri, & ratione prouideri non potuerit. Idem probatur per gl. & quæ ibi. no. in l. si ut allegas. C. de sica.

SVMMARIVM.

1 *Occasio deliberationis indicium præbet. & quomodo ea consideratur.*
2 *Occasio quæ proprie sit; & ex quibus oriatur.*
3 *In tempore quæ considerari oporteat, & quæ in occasione.*
4 *Tempus, & occasio in quibus inter se differant.*

Ab occasiōe oritur deliberatio,

1 † nam malus animus occasionem quærit. Sed dupliciter cō tingit, primo quæritur idonea ne saris fuerit ad delictum adoriendum, & hæc aliquid cogitatò factum ostendit. Secun do an alia melior quæ præterita, aut non expectata, & hęc ex cusat. Exempla extant apud Cic. in orat. pro Mil. quem, fatetur habuisse occasionem occidendi Clodium. E contra autem, inquit, Clodium, captasse occasionem occidendi Milo
2 nem. Sed oportet scire,† quæ proprie sit occasio: quare dic, q est pars temporis habens in se alicuius rei faciendæ, aut non faciendæ opportunitatem. Et tempus actionis alicuius opportunum occasio est. Hæc oritur ex actionibus humanis non impedientibus, vt puta, seruus dormiens dat furanti
3 bus occasionem. Item in† tempore, mensura, & spaciū con sideratur, in occasione qualitas temporis ex qua nascitur op portunitas, seu commoditas faciendi, & nō faciēdi aliquid.
4 Itaque† hoc tantum distant Tempus & Occasio, genere autem similia sunt.

SVMMARIVM.

1 *Modus delicti perpetrati, deliberationis indicium præstat.*
2 *Modus percutiendi præcogitationem ostendit.*
3 *Caput percutiens, uidetur fecisse, ut certius offendat, & occidat, & quid si baculo percusserit,*
4 *Multitudo, magnitudo, multiplicatio, & geminatio vulnerum propositū indicat.*
5 *Proditorium propositum per modum percutiendi concipitur.*

A modo quo quæritur quēad-

1 modum quid sit† factum, idque secundum Oratores tum ad qualitatem pertinet, tum ad coniecturas, potest probari in l. aut facta. §. qualitate. ff. de pœn. Vnde si quis percusserit
2 † aliquē post terga, uel nullis dictis uerbis in capite, seu pecto
3 re, per hæc demonstrat præcogitasse, quia percutiendo† in capite videtur fecisse, ut certius offendat secundum Doc. in c. signifi. de homic. Vnde senserunt aliqui, q si quis percusse rit aliquem super caput baculo, siue alio simili instrumento, tamen quia percussit in capite præse fert animum occidēdi, secus si in alia parte corporis, uide Bald. in l. sed si quæcun-
4 que. §. si magister. ff. ad l. Aqui. Per multitudinem,† & magni tudinem vulnerum præsumitur præmeditatum. Item per multiplicationem, aut per geminationem, & hoc quando
5 non apparet pura rixa. Item per† modum concipitur propositum proditorium, secundum Bart. in l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœn. uidelicet, proposito antecedenti insul tando, & alio modo proditorio, uidelicet, si sedens tecum in mensa, nulla interueniente rixa te offendero, vel quid simile fecero, vt ibi.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Facultas delinquendi quomodo consideretur.*
2 *Tractatus præsumitur quando homicidium committitur cum multitudine personarum, nisi ex accidenti, seu casu, tales personæ superuenerint.*
3 *Facultas occidendi quando præstari uideatur, & unde indicium tractatus oriatur.*
4 *Astans armatus dum delictum committitur, licet aliquam demonstrationem non faciat, facultatem delinquendi præbere dicitur, modo delinquenti auxiliari potuisset.*
5 *Associans delinquentem post delictum, delinquendi facultatem præbuisse dicitur.*
6 *Auxilium præstare dicitur ille, qui contra eum, qui offenditur, acclamat.*
7 *Auxiliari ille dicitur, per quem insultatus redditur timidior, et insultans audacior.*
8 *Præsentia adhibita delicto facit indicium occulti auxilij, si personæ fuerint ante delictum congregatæ.*
9 *Prohibere potens si non prohibeat, præsumitur particeps criminis, & an hinc oriatur præsumptio occulti auxilij.*
10 *Prohibere ualens, si non prohibeat, an & quando particeps criminis, et auxiliator existimetur.*
11 *Domini tenentes famulos malæ uocis, famæ, & conditionis, de illorum delictis tenentur.*
12 *Personæ qualitas ad argumenta, & indicia habenda, est consideranda.*
13 *Personæ uitia sicut onerant delinquentem, ita contraria eleuant.*
14 *Qualitas offendentis inducit excusationem, siue accusationem, & demonstrat animum fuisse, uel non fuisse offendendi.*
15 *Atrocitas delicti ex quibus crescat.*

A facultate consideratur, copia

1 † & potestas instrumentorum, aut earum rerum ob quas aliquid facilius, aut sine quibus omnino confici non potest. facultates quoque præcipue cõsiderandæ sunt, credibilius est occisos à pluribus pauciores, à præparatis inopinantes. hinc illa apud Cic. coniectura, insidiatus est Clodius Miloni, non Milo Clodio. ille cum seruis robustis, hic cum mulierum comitatu. ille equo, hic rheda. ille expeditus, hic penula irretitus.
2 Idem secundum Iurisperitos præsumitur tractatus, quãdo committitur homicidum cum multitudine personarũ, nisi ex accidenti, seu casu tales personæ superuenerint, dic vt in antecedenti tract. in ver. de Adiutoribus. Item facultates
3 † occidendi præstari videntur, & indicium oritur tractatus, quando
4 † aliquis aggreditur aliquem, si ibi vnus, uel plures fuerint armati, siue etiam remoti, modo potuissent auxiliari delinquenti licet aliquam non faciant demonstrationẽ, secundum Bald. in l. 1. C. de ser. fug. Intellige tamen prædicta,
5 si post delictum † associant delinquentem, secundum eundẽ in l. non ideo minus. C. de accus. tollitur tamen dictum indicium, si probauerint casu uenisse, vt in supradictis legibus.
6 Quin etiam † dicitur præstari auxilium, acclamando contra
7 eum, qui offenditur, & regula iuris est, ꝙ ille dicitur † auxiliari, per quem insultatus redditur timidior, & insultans audacior secundum Bal. in supradicta. nõ ideo minus. Demũ
8 † præsentia adhibita delicto facit indicium occulti auxilij, si tales personæ fuerit congregatæ ante delictum, uide Hip.
9 in §. constante. num. 45. Item cui potestas † est prohibendi, ne quis offendatur, & non prohibet, præsumitur particeps criminis per regulam, videtur occidere, qui potest prohibere. & l. scientiam. in prin. ff. ad l. Aqui. vide Gand. in tit. de præsump. & indi. indubi. & quandoque oritur præsumptio occulti auxilij. Sed secundum aliquos, neque indicium, neque suspicio oritur, nisi alia concurrant, vt puta, si post delictum associauit delinquẽtem, aut aliæ insint causæ, & circunstantiæ, aliter non præsumitur particeps. no. in l. ut uim. ff. de iust. & iur. Sed in hac materia est bona glo. in l. culpa caret. ff. de
10 reg. iur. ibi. Sed quid † si possum prohibere Titium iniuriari Sempronio, an debeam iuuare? Respondeo secundum canonicos Doct. ꝙ sic, uerbis interponendo me honesto mõ. Sed secundum l. C. non nisi in ijs, quos habeo corrigere, ut in permissis uidelicet, filijs, & seruis. Hinc de delicto cõmisso à filio uidente patre, & non prohibente, nec clamante cõtra filium, tenetur sicut ipse. Idem in domino contra seruũ,
11 † ꝙ extende ad nobiles tenentes seruitores malę uocis, conditionis, & famæ, vt de illorum delictis teneantur; nec audiũtur ignorantiam allegantes, cum debuerint considerare ea facile euenire, posse, & per similes personas committi, vnde si famulus ignem mitteret in domum conductam dominus non tenetur nisi habuisset seruos malæ conditionis, quia tunc in causa est, tenendo similes personas. not. in l. seruus. ff. ad leg. Aquil. Circa prędicta vide Las. in d. l. ut uim. Aliqui tamen senserunt, ꝙ si quis potuit sine periculo vitę suę prohibere, & non prohibuerit, tali casu præsumatur particeps criminis, quia quisque cogit defendere bona etiam inimici, tanto magis personam, iux. tex. cap. 23. Exod. in princi.
12 Haberi † tñ debet rõ persoę, nam multi sunt ita natura timidi, ꝙ ob timorem patiuntur verberari, licet possent uerberare. Vnde ex qualitate personæ sæpe apud I. C. arguitur,
13 & fit consequentia, & sicut † vitia personæ præmunt, &
14 rant delinquentem, ita contraria eleuant, nam qualitas † offendẽtis, ita inducit excusationem, siue accusationem, & demonstrat animum fuisse, aut non fuisse offendendi. no. in l.
15 si mater. C. ne de sta defunc. Et demum † atrocitas crescit ex ijs, videlicet, quid factum sit, à quo, in quem, quo animo, quo tempore, quo loco, quo modo.

DE INDICIIS MALEFICII præmeditati post delictum, Tract. V.

SVMMARIVM.

1 *Indicia post delictum ex quibus oriantur.*
2 *Associans delinquentem ante, uel post delictum, nunquid uideatur socius criminis.*
3 *Consilij, uel occulti auxilij præsumptio oritur contra associantem post delictum.*
4 *Receptans scienter malefactorem in domo sua post delictum præsumitur particeps criminis, & poterit torqueri, nisi receptus sit recipientis consanguineus, uel aliqua alia iusta causa probetur.*
5 *Prohibens reum capi, uidetur conscius criminis, si affuit delicto, non si incidenter occurrit.*

Post delictum oriũtur indicia,

1 † considerando, quid postea factum sit, facta enim quæque antecesserunt, quæque insecuta sunt, spectanda sunt. Occurrunt hic nonnullæ quæstiones scribentium, uidelicet, si quis
2 associatus † fuerit delinquẽtem post delictum commissum, nunquid uideatur conscius criminis? Et multi tenẽt, quòd sic. Concluśiue tamen dicendum est, & distinguendum, aut iste associatus est delinquentem ante delictum, & tali casu tenetur, & conuincitur, quia per præcedentem, & subsequentem actum associationis accusat se, atque propalat, sinautẽ post delictum tantum, tunc distinguendum, uidelicet, si subito apparuit, tũc præsumitur sciuisse: aut ex mora, & interuallo apparuit, & tunc non præsumetur contra eum, quia tali casu præsumetur occurrisse incidenter, & per rumorem. vide Saly. in l. unica. C. de rap. virg. Bal. in l. non ideo minus. C. de accu. Hip in §. constante. num. 55. qui tenet contra associantem
3 † post delictum oriri præsumptionem consilij, uel occulti auxilij, per quam cogitur probare contrariũ. Siquis
4 scienter † receperit malefactorem, seu delinquentem in domo sua post maleficium perpetratum pręsumitur particeps crĩs, & poterit torqueri. l. 1. C. de ijs, qui latro. Fallit tñ, si receptus erat consanguineus recipientis, siue ẽt aliqua alia iusta
5 cã probabitur, ſm no in supradicta. l. Prohibens reum † capi, vł conscius crĩs. vide Blanc. nu. 294. Sed intellige quoties prohibens affuit delicto, secus si incidenter occurrit, quòd cogitur probare. uide in simili Hip. in supradicto. §. constante, & in prin. huius trac.

DE INDICIIS MALEFICII præmeditati ex non facto, seu cur facto, ante, in, & post delictum. Tract. VI.

SVMMARIVM.

1 *Indicia secundum antiquos, ex quibus locis capiebantur.*
2 *Solicitans, siue quæritans quod ad eum non spectat, indicat contra se.*
3 *Faciens id, quod fieri non solet, nec debet, ac non faciens id, quod fieri solet, aut debet, contra se indicat.*

Et si apud Legistas supradicta

videantur cõprehendi sub facto. Expedit tñ scire locos antiquorũ, ex quib. capiebãt indicia, quos Cicero est secutus in li. 2. c. 2. de inuen. cuius verba nõ sunt ptereunda, qa p ea
1 totius negocij gestio ptractabitur. † Quare, quo cõsilio, qua spe pficiendi, quidq; factum sit, cur hoc mõ potius, q̃ illo, cur ab hoc potius, q̃ ab illo, cur nullo adiutore, aut cur hoc, cur

nemo

Digitized by Google

nemo ſit conſcius, aut cur hic ſit, cur hoc ante factum ſit, cur hoc ante factum nō ſit, cur hoc in ipſo negocio, cur hoc poſt negocium, aut quid factum de induſtria, aut quid rē ipſam conſecutum ſit, conſtet ne oratio, aut cum re, aut ipſa ſecum, hoc huiuſne rei ſit figura, an illius, an huius, & illius, & vtrius potius, quid factum ſit, ꝙ non oportuerit, aut nō factum, ꝙ oportuerit. Solicitans, ſiue † quæritans ꝙ nō ad eū
2 nō ſpectat, indicat ꝟra ſe. uide Hip §. diligēter. nu. 150. Et ſu-
3 ſpicio oritur † quoties quid facit, ꝙ fieri nō ſolet, neq; oportet, neque eſt rō, quare hoc pp hoc fiat, & ecōtra, quoties qs non facit, quod fieri ſolet, aut debet § Quandoq; ēt ex abundante cautela in hac materia, & in oī fienda ſuſpecta, & tam facti q̄ dicti p reū fraus & dolus p̄ſumitur, & ſiniſtra oriī ſuſpicio, ſm gl. no. in l. ſi quis ſub cōdōne hęredes. ff. de ꝟſt. iuſt. §

DE INDICIIS MALEFICII præmediati ex dicto. Tract VII.

SVMMARIVM.

1 *Indicia maleficij præmeditati ex dicto.*
2 *Indicium propoſiti contra eum oritur, qui dixerit, quòd traheret occiſo unam pennam de ala. Vel quòd faceret male capitare, uel quid ſimile.*
3 *Propoſitum præſumitur contra eum, qui dixit, non diligo talem, uel ſum ei nociturus ſi potero, ſi eum poſtea occiderit.*
4 *Occidiſſe ex propoſito ille præſumetur, qui alicui prædixerit, quòd ſi ſenſerit ruuiorem, non ſe moueat. Vel quòd ſentiet aliquid noui.*
5 *Mandatum, ſeu conſilium præſumitur ſi quis locutus fuerit cum aliquo, & ille ſtatim iuit, & occidit.*
6 *Locutio in aure quando indicet mandatum, uel conſilium.*
7 *Cauſæ ni præcedent, nec cauſatum præſumitur.*
8 *Mandatum præſumitur contra dominum, qui famulo ſuo dixit, non redeas domum, niſi ſentiam aliquid noui, ſi famulus aliquem occiderit.*
9 *Iactans ſe aliquem occiſurum, ſi eum occidat, propoſitum præſumitur.*
10 *Minæ præcedentes indicant propoſitum, quando conſtat minantem occidiſſe eum, cui minatus eſt.*
11 *Indicia uerbi duplicem uim habent.*
12 *Is uidetur feciſſe, qui prædixit facere.*
13 *Minans, & iactans de aliquem occidēdo, an ſit ſolitus minas exequi, quo modo conſideretur.*
14 *Minatus ſi minantem occidat, an præſumatur ex propoſito occidiſſe.*
15 *Minatum feciſſe ad ſui defenſionem quando præſumatur.*
16 *Factum quid ad defenſionem fuiſſe per coniecturas probatur.*
17 *Minans, quando non conſtat de interfectore, an poſſit torqueri.*
18 *Cauſæ, quæ inducunt homines ad maleficia patranda, ultra inimicitias ſunt multæ.*
19 *Minans an poſſit impune offendi ab eo, cui minatus eſt, in illo actu minandi.*
20 *Pœnam homicidij iuſta cauſa, & dolor diminuit.*

Dicta, quęque anteceſſerunt,

1 † quæque ſecuta ſunt, conſiderari oportet, nam ex qualitate verborum aīum metimur, & probatur præſumptione verbi. Quare capiemus indicia ante delictum. Et ſecūdum Gā-
2 di. oritur indicium propoſiti † contra eum, qui dixerit, ꝙ tra-
heret occiſo vnam pennam de ala, uel ꝙ faceret eum male
3 capitare, uel quid ſimile. Item ſi quis dixerit, non † diligo talem, ſi eum poſtea occiderit, præſumetur propoſitum. Et ſimiliter ſi dixerit ſe nociturum, ſi poterit. uide Alber. in l. me-
4 tus. C. quod metus cau. Item ſi dixerit † alicui, ꝙ ſi ſenſerit rumorem, non ſe moueat, uel ꝙ ſentiet aliquid noui, præſumetur ex propoſito occidiſſe, ut per Bar. in l. ſi uentre. ff de priuil. credi. Item † ſi quis locutus fuerit cum aliquo, & ille ſtatim iuit, & occidit (quamuis neſciatur quid dixerit) præſumet
5 de mandato, ſiue conſilio, ſicut in dño loquente in aurem famuli. Intellige tñ prædicta, ſi incontinenti † ſequatur delictū,
6 & qñ ille, quem alloquitur, pariter eſt inimicus capitalis, aliter illa locutio, ēt cum facto ſubſecuto non facit indicium,
7 nam ſi non præceſſerunt † cauſæ, nec cauſatum p̄ſumitur ſe-
8 cundum Bru. in quæſt. incl. circa tertiam. Item ſi dñs † famulo dixerit, non redeas domum niſi ſentiam aliquid noui, ſi fa-
9 mulus aliquem occiderit, præſumetur de mandato. Item † ſi quis iactauerit de occidendo aliquem, ſi eum occiderit, præſumetur ex propoſito occiſiſſe, & poterit damnari propter ſecutum effectum, & hoc caſu non conſideratur qualitas perſonæ, ſi vero non conſtabit de occiſore, tunc ſpectabitur perſonæ qualitas ſecundum Guid. Suz. in glo. ſed ſi præter famā.
10 Item propter minas præcedentes oritur indicium propoſiti, dummodo conſtet minantem occidiſſe eum, cui minatus eſt, nec diſtinguitur qñ conſtat, an ſolitus ſit exequi minas. Et
11 in præmiſſis notandum eſt, ꝙ indicia † verbi duplicem uim habent, ſicut alia indicia, vc3, quis fecerit, qñ ignoratur, &
12 quo aīo. Et enim † is vī feciſſe, qui prædixit facere, ſed in hoc
13 differt, ꝙ quando per ſupradicta indicia † quæritur quis fecerit, tunc diſtinguiī, an minans, & iactans ſit ſolitus exequi minas, & ſic de alijs, ſecus aūt quādo cōſtat prædictos occidiſſe, quia tunc prædicta oīa indicia ſunt grauia, & ſufficientia ad cognoſcendum de propoſito. Et per ea procedi poteſt ad torturā, ſiue in aliquib. ad condemnationem, ut infra di-
14 cetur. Scribentes dñt præſumi † de propoſito ꝙ minatum, ſi continget eum occidere minantem, quia metus eſt una ex cauſis impellentibus ad maleficia. Sed ego dico præſumi cōtra minatum, quando conſtat ipſum cœpiſſe rixam. aliter p̄-
15 ſumi † ꝟra minantem, & ꝙ minatus fecerit ad ſui defenſio-
16 nem, qa in crīnalibus, ꝙ † quis fecerit ad ſui defenſionem, probatur p cō. ecturas, uide Iaſ. in l. vt uim. ff. de iuſt. & iu. Poſtremo maximum eſt certamen apud Doctores, an minans,
17 † quādo nō cōſtat de interfectore, poſſit torqueri. Et ſm Speculatorē pōt. uide in ti. de præſump. §. fi. Sed ꝟra notatur in l. fi. ff. de hær. inſti. Alij diſtinguūt, ꝙ ſi minās eſt potēs, & ſolitus exequi minas ꝙ tunc poſſit torqueri, alij aūt, ꝙ poſſit damnari. Hip. in §. diligenter. nu. 81. Alij uero dixerūt poſſe dānari quādo tria cōcurrunt, vc3, inimicitiæ, minæ, percuſſio cū paruo interuallo. Vide Bru. in tit. circa tertiā. Sed hæc opinio non placet, maxime, quādo offenſus habet alios ini-
18 micos, ac ēt, quia † plures ſunt cāæ, q̄ inducunt hoīes ad maleficia, ultra inimicitas. Quare nō cōſequitur neceſſario, ꝙ ſit occiſus à tali, cū ab alijs potuerit occidi. Occurrit hic qō, ꝙ
19 minans † poſſit impune offendi ab eo, qui minatus eſt in illo actu minandi ſecundum Hipp. in d. §. diligenter. Sed ꝟra exiſtimo, quia non dicitur factum cum moderamine. no. in l. ut uim. ff. de iuſt. & iur. Nō tamē punietur pœna ordinaria.
20 † quia pœnam homicidij iuſta cauſa, & dolor diminuit, no. in l. quicquid calore. de reg. iur. §

EX DICTO IN DELICTO, SEV POST delictum. Tracta. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Clamor vulnerantis exauditus, an faciat indicium ad torturam.*
2 *Vox hominum eſt fallax, quia reperiuntur multi conſimilem habere uocem.*
3 *Vox clamantis exaudita non habet uim probationis, ſed indicij, niſi alia concurrant.*
4 *Clamor vulnerati, dicentis ſe offendi à tali, an contra nominatum indicium faciat.*
5 *Offenſo non creditur ſine alijs qualitatibus, etiam quòd haberet in manibus corpus Chriſti. Et quid ſi ſit in articulo mortis, & id iuret.*
6 *Indicium ad torturam ex dicto offenſi quando oriatur.*
7 *Offenſi dicto quando non ſit credendum, nec inde oriatur indicium ad torturam.*
8 *Offenſi dictum, quando cognoſcere non poteſt ob aliquas circunſtantias offendentem, non facit indicium ad torturam.*
9 *Offenſus quando non præſumatur mentiri.*
10 *Mulier clamans ſibi uim inferri, facit indicium, ſi reus fuit cognitus.*
11 *Clamans contra offenſum, licet nihil agat, cenſetur conſcius.*

De dicto offenſi, & delinquentis. Cap. I.

Quęritur an per clamorem vul-

1 nerantis ſine alijs oriatur indicium ad torturam? videlicet, quando teſtes deponunt audiuiſſe delinquentem, & cognouiſſe ad vocem? Et ſecundum aliquos teſtimonium eiuſmodi valet, & probat, uidelicet, quando quis audiuit uocem alicuius, licet non uiderit loquētem, vtputa, quòd ſit paries de medio, uel aliqua alia res inter loquentem, & teſtem: & de hoc eſt gl. no. in l. 2. §. idem Labeo, & in l. 2. in ver. audierunt. ff. de aqua pluuia arcen. & Bal. in l. conuenticulas. C. de epiſc. & cler. Idem in l. Moſis, c. 22. Exod. & Iudicum. c. 18. ibi. agnoſcentes uocem adoleſcentis, & lib. 1. Regum, c. 27. circa finē, ibi, cognouit Saul uocem Dauid. Sed prædicta credo non eſſe uera, niſi alia concurrant, prout in dictis iuribus, & re-
2 vera † uox hominum fallax eſt: quia reperiuntur multi conſimilem habere uocem, & ſimili modo poteſt diſſimulari.
3 Vnde alijs † non concurrentibus (iudicio meo) non habebit uim probationis, ſed indicij, & ita ſemel iudicaui. Ecōtra au-
4 tem † per clamorem vulnerati, & offenſi clamantis ſe offendi à tali, poteſt oriri aliquod indicium, licet uariæ ſit opiniones ſcribentium: nam ſecundum aliquos dicto offenſi, etiā in mortis articulo conſtituti non creditur, neque oritur aliquod indicium ad torturam, niſi fuerit uallatum alijs circunſtantijs ut puta inimicitijs, & ſimilibus uide Alexā. conſ. 14.

vol.

Digitized by Google

5 volum.3.vbi dicit,† non creditur offenſo ſine alijs qualitatibus,etiam quòd haberet in manibus corpus Chriſti. Alij autem ſenſerunt,vt credatur offenſo etiam ad torquendum:limitando tamen,vt is offenſus illud dicat in articulo mortis, & cum info.Bald.in auct.ſi dicatur.C.teſta. Hippol. in §.diligenter,num.118.ſenſit,q; ſi offenſus in mortis articulo eſt in plenitudine ſui intellectus,homo bonæ conditionis, ac famæ & tale delictum non poſſit per alios probari, tali caſu
6 † oritur indicium ad torturam contra criminatum.Hãc opinionem multi recentiores mordent, & refelluntMihi autẽ Hipp.opinio equa vr̃.non eſt.n.exiſtimandum offenſum velle excuſare offendentem,& alijs imputare, cum non ſit maius odium,quam contra vulnerantem,& occidentem.Limi
7 to † tamen dictum Hip.hoc pacto: videlicet, ſi delictum ſecutum fuit nocte,tempore obſcuro, tunc tali dicto non eſt credendum,quia veriſimile eſt offenſum ſcire nõ poſſe certe offendentem,arg.l.hac conſultiſſima.§.cum humana fra
8 gi.C.qui teſt.fac.poſ.Idem in alijs † caſibus, in quibus ſimiles circunſtantiæ reſiſtunt,& contradicunt,ut puta,licet foret in meridie, ſed offendentes erant perſonati: quia ſimiliter dicto caſu offenſus non poteſt cognoſcere offendentem. Et hunc caſum ſemel iudicaui. Et in duobus † temporibus offenſus non præſumitur mentiri. videlicet in articulo mortis,& ſubito quando fuit offenſus, nam tempore me
9 dio per ſuggeſtionem plures mentiri deprehenſi ſunt. Mu-
10 lier † clamans ſibi inferri vim,facit indicium, ſi reus fuerit
11 cognitus.Item ſi quis † clamet cõtra offenſum,licet nil agat, cenſetur conſcius.

SVMMARIVM.

1 *Famæ,ſeu dicto gentium an & quando ſit credendum.*
2 *Fama quando faciat indicium ad torturam.*
3 *Fama ſola quis torqueri non debet.*
4 *Fama quid ſit,& quomodo diffiniatur.*
5 *Credulitas teſtium etiam fide dignorum non condemnat ,& multominus vulgi,aut populi.*
6 *Voces populi uanæ non ſunt audiendæ;nec eis eſt credendum.*
7 *Fama eſt ſolum præparatorium inquiſitionis , non autem fundamentum torquendi reum.*
8 *Deo explorata ſunt omnia,& intuetur cor.*
9 *Fama unde originem traxerit,an ſufficiat inſpicere ad hoc, ut ex ea poſſit ad torturam procedi.*
10 *Fama ſola non debet parere aliquod indicium ad torquendum,ſed ad inquirendum tantum,ſiue ad coadiuuandas alias probationes.*
11 *Intellectus.l.de minore.§.tormenta.ff.de quæſt.*
12 *Fama uehemens an faciat indicium ad torturam.*
13 *Teſtibus non teſtimonijs creditur.*
14 *Chriſtus ob uoces populi fuit crucifixus.*
15 *Intellectus.l.decurio.C.de pœnis.*

De fama,ſeu dicto gentium. Cap. II.

De fama apud Oratores, ſicut

1 apud nos exẽpla nõ deſunt: Alij.n.† dixerũt nõ temere famã naſci ſolere,quin ſubſit aliquid. Sed alij dixerunt famæ credi,quando eſt ſine certo auctore diſperſa cui malignitas initium dedit,incrementum credulitas,q; nulli non,ẽt innocentiſſimo poſſit accidere fraude inimicorum falſa vulgãtium.
2 Sed ſecundum Gand.in ti.de quæſtio.publica vox,† & fama orta contra aliquem ſtatim cõmiſſo delicto in loco commiſſi criminis à perſonis fidedignis parit indicium ad torturam: & ratio eſt,quia fama orta ſubito commiſſo crimine,
3 crimini ineſſe vr̃.Propter tamẽ † ſolã famã quis torqueri nõ debet,& rõ eſt,quia dictum unius multitudo facile ſequitur. qua de re fama,& infamia contra aliquem facile oriuntur, & ita fere omnes ſentiunt,ut in l.admonendi ff.de iureiurã. Et arguendo à diffinitione famæ, nullum affert indicium:
4 nam fama non † eſt aliud,niſi dictũ gentiũ, ſiue vulgi eximaginaria opinione,ſiue credulitate procedens:& ſub tali diffinitione comprehenditur tam bona,quàm mala fama.l.3. §.Idem diuus.ff.de teſti.Et tali famæ,ſiue dicto, Iudex nõ de
5 bet fidere, cum credulitas † teſtium quamuis fide dignorũ non condemnet.l.teſtium.C.de teſti.tanto minus vulgi, aut populi,iuxta illud.Scinditur incertum ſtudia in cõtraria vulgus.Idem in l.decurio.C.de pœn.ibi. Vanæ uoces † populi non ſunt audiendæ,nec enim uocibus eorum credi oportet.
7 † Quamobrem exiſtimo famam eſſe præparatorium tantũ inquiſitionis,non autem fundamentum torquendi reũ. Idẽ videtur probari ſententia diu.na,iuxta illud:deſcendam, & uidebo,ſi clamorem,qui uenit ad me, opere perfecit, ubi Deus per clamorem non aliquid iudicauit.Qua de re dixit, deſcendam.& uidebo, & intellige quòd dixit tanquam Iu-
8 dex,non tanquam Deus,quia † Deo explorata ſunt omnia, & intuetur cor.cap.16.Regum primo Alij dixerunt oporte-
9 re conſiderari,unde fama habui † originem & ſic per originem procedetur ad torturam,ſi origo erit talis, ut per eam procedi poſſit.Iſtud non ſatisfacit (quamuis origo famæ ſit ſemper habenda)nam conſiderata origine procedetur ſecũdum eam,conſequenter ſecundum indicia præcedentia famam.utique erimus in caſu indiciorum, per quæ procedẽt ad torturam,ſi erunt talia,ut procedi poſſit,non tamen pro
10 prer ſolam famam, quæ † ſola non debet parare aliquod indicium ad torquendum,ſed ad inquirendum tatum, ſiue ad
11 coadiuuandas alias probationes,& ita iudicio † meo intelligitur.l.de minore.§.tormenta.ff de quæſtio. Secus ſecũdum Hip.in uehementi fama.in §.diligenter,num.18.ibi.quòd fa
12 ma † non faciat indicium ad torturam,non habet locum in uehementi fama. Nam uehemens fama eſt ſufficiens indicium ad torturam ſecundum Bartol.in conſ.192. Hæc autẽ opinio non placet:quia Iudex non debet conſiderare, quia dicitur,ſed vnde,& quid,& quale dicitur, & à quibus:teſtib.
13 † enim non teſtimonijs creditur.l.3.uerſic.tu magis ſcire.ff. de teſti,Et pro hac opinione uide text. cap.22.Exod.ibi, nec in iudicio plurimorum acquieſces ſententiæ, ut à uero deuies.Exemplo etiam perniciоſum eſt cum magni,ſanctique viri vulgi opinione perierint,& trucidati ſunt. Omitto antiquos,& in unum finio,† Chriſtus enim p uoces populi cru-
14 15 cifixus eſt,quare &c.Et lex,Decurio.† ſupra allegata,loquitur de hac fama.Nam ut dictum eſt in cap. de fama reorum in prin.fama dupliciter conſideratur ut ibi.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio extraiudicialis facit indicium ad torturam, dummodo ſit uerisimilis,& ſit probata per duos teſtes.*
2 *Confeſſio facta ab irato,ebrio,uel ſtolido,non ualet.*
3 *Confeſſio extraiudicialis ſine cauſa non ualet ad obligandum,inducit tamen ſemiplenam probationem,licet ſit factum ſine ſcriptura.*
4 *Confeſſus legitime in iudicio,poteſt ad totum id,ſuper quo proceditur cõtra eum ciuiliter,uel criminaliter condemnari , licet proceſſus ſit ineptus.*
5 *Indicium oritur contra eum,qui dicit ſe primo occiſum inueniſſe,uel primo homicidium uidiſſe.*
6 *Ingerens ſe eſt ſuſpectus.*

Ex dicto poſt delictum. Cap. III.

Propter confeſsionem extraiudi

1 cialem † poteſt torqueri,dummodo ſit veriſimilis & ſit pro-
2 bata per duos teſtes.Item confeſſio † facta ab irato non ualet.gloſſ.eſt in cap.ex literis.de diuor. Idem ab ebrio, ſiue alter ſtolido.Item confeſſio † extra iudicium ſine cauſa,ſecun-
3 dum omnes non ualet ad obligandum. inducit tamen ſemiplenam probationem licet ſit facta ſine ſcriptura.uide Mat.theſil.in ſing.13.ſecus facta in iudicio,quia tunc calor iudicij ſupplet defectum,not.in l.prima.C. de confeſ. Item quoties
4 apparet † reum in iudicio legitime confeſſum,totum id, ſuper quo proceditur contra eum criminaliter,ſeu ciuiliter,poteſt condemnari,quamnis totus proceſſus ſit ineptus. Sed de confeſſione,ne bis repetatur,uide in ca.8.& fin. de tormẽ-
5 tis Item indicium † aliquando ſumitur contra aliquem, qui primo dicit occiſum inueniſſe,& cõtra aliquem, qui primo dicit uidiſſe homicidium,ſecundum Pari.de Put.in uerb.tor-
6 tura.in fin.Et ratio eſt,quòd qui † ſe ingerit ſuſpectus eſt.uide Hipp.§.diligenter.num.150.Sed dic contra, niſi alia concurrant,ut inimicitia,& ſimilia.

EX NON DICTO.
Tractatus IX.

SVMMARIVM.

1 *Taciturnitas imitatur confeſſionem.*
2 *Taciturnitas domeſtici parit indicium ad torturam:exemplum hic ponitur.*
3 *Reus interrogatus per iudicem,ſi non reſpondeat , poteſt etiam ſine indicijs torqueri.*
4 *Recipiens literas debiti,ſi nihil dicat,uidetur debitum fateri,& quomodo id procedat? Et an id in criminalibus habeat locum.*
5 *Poſitioni duo continenti reſpondens,ſi dicat de uno non credere , an de alio fateri credatur*
6 *Tacens habetur pro contradicente in oneroſis,& obligantibus perſonã , niſi ultra taciturnitatem fecerit aliquem actum,qui uideatur uenire ad probationem actus.*

7 Taci-

Digitized by Google

7 *Taciturnitas nocet quoties reus tenetur respondere negando, aut confitendo.*

8 *Constitutio si fiat tertio præsente, & tacente, illa non dicitur consentire.*

Cap. I.

Extremum autem, aut taceatur

oportet, aut concedatur, aut negatur. Si tacebitur, aut elicie
1 da est responsio, aut quoniam † taciturnitas imitatur cõfessionem, ac si confessum sit, concludere oportebit. vide Cic.
2 in 1. de Inuent c. 8. Taciturnitas † domestici parit indicium ad torturam & d cit Par. de Put. quòd quædam mulier diu tacuit mortem viri sui, & quadam die clamauit reperisse eũ mortuum, quæ fuit capta, & torta confessa fuit interfici fecisse virum. uide eum in uerb. tortura. col. 3. Sed hæc cõclusio non est tuta, & requiruntur alia simul secundum Hip. in
3 §. expedita. Item reus interrogatus † per iudicem non respõdens, potest torqueri etiam sine indicijs. vide in tract. de tormen. c. 3. Item si scribis † alicui, ꝙ reddat tibi centum ei mutuatos, recepit literas, nihil dicit, uidetur fateri, Bart. in l. quo enim. ff. rem rat. hab. Sed limitãt, ꝙ testes, quibus præsentibus dabitur litera, habeant copiam, & ꝙ adsint quando aperitur. vide Matthes. in sing. 21. Item si scribetur tibi, ꝙ sunt testes, qui dicunt, te per insidias occidisse Gaium, si accipias literas & nihil dicis, oritur indicium ad torturam, licet multi cõtra
5 sentiant. vide Hipp. in §. diligenter, nume 138 & Blanc. num. 224. Item si quis respondet positioni, quæ continent duo, videlicet, ꝙ commodaui tibi Codicem, & Volumen. tu respõdens, non credo de Codice, videris fateri de Volumine. Idẽ etiam si quis interrogetur extraiudicialiter secundum glo. in cap. non ne. de præsump. Sed secundum aliquos ex supradicta confessione tacita solum oritur semiplena probatio.
6 vide Rom. in sing. 78. Et secundum † multos in onerosis, & obligantib. personam tacens habetur pro cõtradicente: nisi vltra taciturnitatem fecerit aliquem actum, qui uideatur venire ad probationem actus. no. in l. qui patitur. ff. mand. Sed
7 in prędictis † credo taciturnitatem nocere, quoties reus tenetur respondere negando, aut confitendo, prout criminaliter, quando interrogatur per Iudicem: & ciuiliter, quando monetur respondere positionibus, siue alijs actibus. arg. l. 2. §. ꝙ obseruari, C. de iur. calum. Et dicit Ro. in singg. 482. ꝙ si est facta constitutio, tertio prẽsente, & tacente non dicitur consentire: quod est notandum in hac materia.

SVMMARIVM.

1 *Mendaciter respondens, an possit torqueri.*
2 *Variatio, seu mendacium in quibus, & circa quæ noceat?*
3 *Mentiri in quibus liceat propter salutem.*
4 *Accusatus de homicidio, si negauerit, si postea probetur occidisse, poterit dicere feciſſe ad sui defensionem.*
5 *Delictum quo casu per mendacium approbari uideatur.*
6 *Accusatus de homicidio, qui negauit se occidiſſe, & fuit conuictus, an possit alia defensione uti.*

Mendacium, an faciat indicium ad torturam.
Cap. II.

Reus mendaciter respondẽs põt

torqueri: quia tacendo veritatem, uidetur esse in dolo. l. si se
1 ruus. ff. de dolo. Alij contra, quia licet reo contraria dicere pp salutem. Propterea aliqui distinguunt, ꝙ quando mendacium est circa negotium principale, seu circunstantias, tunc facit indicium ad torturam, vt puta, si esset uarius circa lo-
2 cum delicti, uel tempus, tunc variatio † seu mendacium nocet, ut in exemplo Bar. in l. fi. ff. de q. vbi propter delictum de nocte, Iudex interrogat suspectum, vbi, & cum quibus fuit illa nocte, & si reperitur mendax, oritur maxima præsumptio. Secus autem † si mendacium fuerit circa diuersa, vt puta, circa nomen loci, & originis, & alterius rei similis, tũc. n.
3 licet mentiri propter salutem. Omitto alias distinctiones scribentium, & dico, quoties tractatur de aliquo facto, quòd hẽt annexam determinationẽ loci, vel tpis, uel alterius rei, de qua agitur, tunc mendacium nocet, ut in exemplo Bar. quoniam dicto casu reus uidetur deliquisse: quia non apparet alibi fuisse, & reperit mẽdax, qua de re reus potest torque-
4 ri. itaq; si accusatus † de homicidio, negauerit occidisse, si probatur, poterit tamen dicere feciſſe ad sui defensionem, licet mentitus sit, secundum Bar. in l. cum de indebito. ff. de prob. quia mendacium non est circa negocium principale,
5 vel quia † non approbat delictum terminatum per locum, & tempus, ubi reus videtur fuisse, quoties alibi se fuisse dicit, & mentitur, & si approbat delictum per mendacium. Quòd si accusatus de homicidio negauerit se occidisse, &
6 fuerit conuictus, nunquid possit alia defensione uti, excipiẽdo se illum ad suam defensionem feciſſe, uel aliter, respondeꝛe secundùm Bart, & alios scribentes posse, prout no. in l. neꝛmo. ff. de reg. iur. & est communis opinio.

DE INDICIIS INDICANTIBVS de reo, sed non de proposito. Tract. X.

SVMMARIVM.

1 *Indicia per quæ arguitur de delicto, sed non de proposito.*
2 *Quærendum non est de animo, nisi ubi de reo constat.*
3 *Probatio coniecturalis est triplex, circa ea quæ indicant delictum, sed nõ propositum.*

Dictũ est supra per quæ cogno-

scitur de delicto, & proposito simul. Supereſt videre de alijs
1 indicijs, † per quæ arguitur de delicto, sed non æque de proposito sine alijs, & hæc etiam scire oportet, quia (vt sæpe dictum est) quæri † non debet de animo nisi ubi de reo cõstat.
2
3 Et in ijs triplex. est coniecturalis probatio. Prima, per uisum. Secunda per auditum. Tertia per tactum, quibus tamen adiiciunt Oratores gustum, & odoratum, sed hæc duo ad uenena pertinent, ut infra dicetur.

SVMMARIVM.

1 *Probatio quæ fit per uisum, omnibus alijs est maior. Et tunc dicitur plena probatio, quando fit pro duos testes de uisu omni exceptione maiorer.*
2 *Torqueri an possit reus ex dicto unius testis de uisu, maxime si testis sit omni exceptione maior.*
3 *Testis de uisu, ut faciat indicium ad torturam debet deponere, quòd interfuerit maleficio, aliàs secus.*
4 *Testes duo requiruntur ad probandum indicia remota à maleficio.*
5 *Testis unus de uisu facit indicium, nisi aliæ circunstantiæ resistant.*
6 *Testis, qui non est omni exceptione maior, in quibus probet.*
7 *Testis non idoneus per aliquod priuilegium idoneus fieri non potest.*
8 *Testis debet esse omni exceptione maior, quando tractatur de condemnãdo, secus de torquendo.*
9 *Testes non idonei in casu inquisitionis admittuntur: quia tunc cessat periculum corruptionis.*
10 *Testes etiam infames non nisi instigati falsum deponunt.*
11 *Testi inimico etiam in casu inquisitionis credendum non est.*
12 *Testes inhabiles in casu accusationis admitti non debent etiam ad torquendum.*
13 *Iudex uidens delictum committi, non potest tamen sine alijs probationibus reum torquere.*
14 *Visus uibrare gladium contra vulneratum, licet non sit uisus vulnerare, poterit torqueri.*
15 *Testes si dixerint uidisse duos solos rixari, & uidisse in fine rixæ vulneratum, ex hoc poterit ad condemnationem procedi.*
16 *Inimicus interfecti, si uisus fuerit solus ambulare in loco delicti cum gladio euaginato, reperto interfecto, poterit condemnari.*

De indicijs per visum vnius testis, seu Iudicis.
Cap. I.

Probatio, quæ fit per visum se-

cundùm cõs † est maior oĩbus alijs, & tunc dr plena probatio, qñ fit per duos testes de visu, & oĩ exceptione maiores.
1
2 Sed dubitatur, an per † solum dictum unius testis de uisu possit torqueri reus? Et non est maius indicium isto: vnde secundum multos potest torqueri; dummodo testis sit oĩ exceptione maior. uide Bart. in l. admonendi. ff. de iureiu. Item
3 debet † deponere, ꝙ interfuerit, aliter non facit indicium ad
4 torquendum: nam quando † deponeret super remotis à maleficio, & his, quæ consequuntur, requiruntur duo testes ut not. in l. fin. C. fam. ercisc. Adde secundum Bal. quod unus te-
5 stis † de uisu facit indicium, nisi aliæ circunstantiæ resistant, vt per eum in l. 2. C. quorum appella. Volunt tamen aliqui,
6 quod licet † testis non sit oĩ exceptione maior, probet tñ in aliquibus, videlicet, qñ concurrit lenitas uitę rei. Item in criminibus exceptis. vide gl. in l. 3. ff. de testam. Hoc tñ multi re-
7 spuunt. vt Alex. in cons. 11. vol. 1. quia testis † non idoneus per aliquod priuilegiuum non põt fieri idoneus. Alij sentiunt, quòd talis testis, licet non maior oĩ exceptione, probet tamẽ qñ alia merita processus concurrunt. Demum restringunt
8 quod testis † debet esse oĩ exceptione maior qñ tractatur de condemnãdo, q̃ in torquendo, ut tradit Hip. §. diligẽter. nu.
9 4. In prædictis † distinguo, ꝙ in casu inquisitionis testes ẽt nõ idonei

Digitized by Google

idone admittantur ſecundum Bald.l. 1.C.de ſum.trin. Et ratio reddi poteſt,ꝙ hoc caſu ceſſat periculum corruptionis:
10 quia licet teſtes ſint infames non niſi inſtigati falſo depo-
11 nunt,quod non accidit in ſupradicto caſu. Limitarem † tamen non eſſe credendum inimico, ſcz in caſu inquiſitionis per regulam,ꝙ inimici de inimicis ſemper male cogitãt, & facile mentiunt.In caſu vero accuſationis teſtes inhabiles admitti non debent,neque ad torquẽdum,quamuis ſint
12 in contrarium ſupradictæ auctoritates: Et ſi uelis ſequi opinionẽ prædictorum, ſaltem reſtringe,ꝙ ex natura negocij nõ poſſint haberi alij teſtes,& aliter veritas haberi nequeat,
13 & tractetur de torquendo tantum. Iudex quamuis † viderit committi delictum,non poteſt tamen ſine alijs probationibus torquere reum, ut per Specul.titu.de ſent.§. qualiter
14 Viſus vibrare † & iacere gladium contra vulneratum licet. non ſit viſus, vulnerare, poterit tamen torqueri ſecun-
15 dum Specul titul.de proba.§.& ſi. Si teſtes † dixerint uidiſſe duos ſolos rixari, & uidiſſe, in fine rixæ vulneratum, ex hoc poterit procedi ad condemnationem, & ratio eſt,quòd non eſt defenſio in cõtrarium. Reperto interfecto
16 inimicus † interfecti uiſus ambulare ſolus in loco delicti cũ gladio euaginato, poterit condemnari. vide Angel. de ind. indu.

SVMMARIVM.

1 *Reperti in crimine,an ex hoc ſolo cõuincantur,ut de facto puniri poſſint.*
2 *Reperti in domo,ubi perpetratum eſt maleficium, & neſcitur à quo, poterunt torqueri, et an ex hoc poſſint damnari.*
3 *Tortura incipienda eſt ab eo,qui ſolitus eſt delinquere.*
4 *Reperti in loco delicti,uel in loco proximo, poſſunt torqueri, maxime ſi fuerint inimici interfecti,& reperti cum armis.*
5 *Repertus prope mortuum cum gladio,poterit torqueri, & an damnari?*
6 *Vicini habent indicia contra ſe,quando rei non reperiuntur, maxime in furtis,quia ſaltem ſcire præſumuntur.*

De repertis in crimine,ſiue in loco criminis. Cap. II.

Reperti in crimine ex hoc ſolo

1 conuincuntur,† & de facto poſſunt puniri ſecundum gl.in l. ictus fuſtium.ff.de ijs qui no.inf.Sed hæc opinio nõ placet: quia quis reus fateatur crimen, quod eſt maius: monetur tñ,vt ſuas faciat defenſiones.no.in l.1.§.ſi quis in uilla. ff. ad
2 Syll.& c.22.Exod.Si in aliqua † domo perpetratum eſt male ficium,& neſcitur à quo,reperti in illa domo tempore delicti torquebuntur,& ratio eſt,quia præſumuntur ſcire, & ſecundum aliquos poſſunt damnari.Sed dic,vt tit. fin. ne quis
3 per aliqua indicia conuincatur. Et ſupradicto caſu † tortura incipiet à ſolito delinquere,ſecũdum Ro.l.2.ff.ad Syl.Re-
4 perti † in loco delicti poſſunt torqueri.Idem ſi in loco proximo.l.1.§.qui tergo.ff.ad Syll.Prædicta multi limitant,ꝙ inuẽtus ſit inimicus interfecti.vel ꝙ aliæ adſint cauſæ. Alij addiderunt,ꝙ ſit inuentus cum armis.Sed ego credo ſufficere,vt inuentus ſit inimicus interfecti,licet non inueniatur cum armis,quia poſt delictum potuiſſet celare arma. Concluſiue diſtinguendo,vt ſupra,procedetur ad torturam, & non ali-
5 ter,quia poteſt quilibet obuiare ſorte,& caſu.Repertus † prope mortuum cum gladio poterit torqueri,ſed ſecũdũ alios damnari ob manifeſtum indicium.vide Bar.in l.manifeſtus.
6 ff.de fur.Sciendum eſt † ꝙ ſi non reperiuntur rei vt ſupra dictum eſt,capientur indicia contra vicinos,qui ſaltem preſumuntur ſcire maxime in furtis.Bald.l.j. C.locati, & in l.diuina.Deut.c.21.in prin.

SVMMARIVM.

1 *Indicia,quæ trahuntur ex his,quæ conſequũtur delictum,quæ ſint?*
2 *Arma,veſtes,& ſimilia in loco delicti reperta,an faciant indicium ad torturam.*

De armis,veſte,& ſimilibus apertis. Cap. III.

Poſt ſupradicta indicia viſus,&

repertorum in loco delicti,quæ per omnes apellantur propinqua,ſupereſt videre † de alijs, quæ reperiuntur in loco de-
1 licti,ſeu conſequuntur delictum,vt per auct.ad Herẽ.lib.2. titu.6.ibi,in conſequenti tempore ſpectabitur, à quo factum ſit,hoc modo,ſi telum,ſi ueſtimentum,ſiquid eiuſmodi relictum ſit,aut veſtigium repertum fuerit,&c. de quo etiam vide Quint.lib.5.c.9.& 10.Cic.de inuent.tit.13.in l.Diuina. c.39.
2 Gencl.Paris de Pur.de Syndic.col.6.Sed per hæc † indicia ꝓceditur ad torturam niſi alię circunſtantiæ reſiſtant:& niſi accuſatus,aliquam iuſtam cauſam oſtenderit,utputa,quod ueſtimentum, ſiue aliud repertum vendiderit, aut quid ſimile.

SVMMARIVM.

1 *Fuga ſola,an præſtet ſufficiens indicium ad torturam, uel tantum faciat ſuſpicionem,niſi cum alijs iungatur.*
2 *Intrinſeca in criminalibus probantur per extrinſeca.*
3 *Fuga quando tantum pariat indicium ad torturam.*
4 *Reus præſumitur diſceſſiſſe ob cauſam,per quam accuſatur, ſiue inquiritur,niſi aliam iuſtam cauſam probet.*
5 *Fugiens poſt quærelam,ſeu inquiſitionem formatam, contra ſe non indicat.*
6 *Fuga quoties poteſt aliqua probabili cauſa colorari non faciat indicium.*
7 *Fugiẽs poſt commiſſum homicidium,an excuſatur,ſi dicat ſe fugiſſe:quia timebat ne conſanguinei occiſi,ipſum offenderent.*
8 *Fugiens ob ſuſpicionem accuſationis,uel inquiſitionis,an excuſetur? uel ſi aliquod indicium inde oriatur,an iuramento rei tollatur.*
9 *Iuramento probantur ea,quæ in animo conſiſtunt.*
10 *Suſpicio non eſt iuſta cauſa fugæ,ſed per eam arguitur, quod reus deliquerit,*
11 *Conſcientia ſcelerum mille teſtes.*
12 *Criminales quæſtiones iuramento reorum non deciduntur.*
13 *Iuramentum aliquod in criminalibus non præſtatur cauſa purgandi aliquas ſuſpitiones,ſiue indicia.*
14 *Tortura datur in ſupplementum in cauſis criminalibus, quando ueritas haberi non poteſt.*
15 *Tortura in criminalibus ſuccedit loco iuramenti.*
16 *Iuramentum purgationis eſt quoddam remedium extraordinarium.*
17 *Fuga probata in aliquibus caſibus dicitur probatum delictum.*
18 *Fuga ſi alicui obijciatur in crimen,probata fuga,probatum etiam crimen dicitur.*
19 *Fuga probata,probata etiam dicitur ſuſpicio.*
20 *Fuga per duos teſtes probari poteſt,ſicut quodlibet aliud indicium.*
21 *Famulus fugiens à domino,an præſumitur domini res, ſi non adſint,furto ſuatraxiſſe.*
22 *Fuga famuli,an contra eum faciat indicium ad torturam pro furto.*
23 *Fuga,an aliquo caſu faciat probationem.*
24 *Innocentia rei etiam confeſſi,& condemnati omni tempore eſt quærẽda.*
25 *Inditia quæ oritur ex fuga,oriuntur etiam ex præparamentis fugæ.*
26 *Fuga in promptu idem operatur,quod fuga in actu.*
27 *Probandi onus incumbit accuſatori,& accuſato quando quis fugit, ſed quando quis non aufugit,incumbit ſolum accuſatori,*

De fuga. Cap. IIII.

Propter ſolam fugã quis torque-

ri non debet:quia non facit indicium ſed ſuſpicionem,ſecũdum Bar.in l.ſi.ff.de q.Secus ſi fuerit iuncta cum alijs, vt fama,inimicitijs & ſimilibus circunſtantijs. Alij autem ſenſerunt ꝓ ſolam fugã poſſe torqueri reum ꝙa eſt aĩ indicium,
2 & accuſat fugientem,& in † crĩnalibus per extrinſeca probãtur intrinſeca l.ſi.ff.de diuer.Idem in l.Moyſis.c.28.prouerb. Fugit impius nemine proſequente. Sed concluſiue dic,ꝙ qñ conſtat iudici,ꝙ reus abeſt ob cãm, qua accuſatur, ſiue
3 inquiritur,tunc fuga parit indicium ad torturam.Et notandum eſt ꝙ reus ꝓſumitur diſceſſiſſe ob cãm,per quam accu-
4 ſatur,ſiue inquirit, niſi aliam iuſtam cãm probetur. l. de minore,& ibi Bal.C.de adul.Limitant tñ prædicta ſcribentes,
5 ꝙ quis non poſſit torqueri,qñ aufugit poſt q̃relam, ſiue inquiſitionem formatam:quia quilibet rõnabiliter ſciens ſe eſſe accuſatum,licet ſit innocens,quærit fugam, & tũc fuga non poteſt dici animi indicium,ſiue conſcientię ſignum,ex quo prouenit ex diuerſa cauſa,& timore iudicij.Et ſimiliter limitãt ſi ex alia ſimili cã iuſta fugerit, & ſic ſuccedit,regula
6 gñalis,quoties fuga põt aliqua probabili cã celari, aut colorari non facit indicium, vtputa ſi ille qui aufugit, eſt ſolitus tranſcurrere per diuerſas ciuitates.Occurrit hic exemplum
7 Bru.videlicet ſiquis commiſſo homicidio † aufugerit, dixeritq; aufugiſſe,ne conſanguinei occiſi ipſum offendant, nõ uidebitur ſuſpectus,& excuſatur:uide eum in q.incip. circa tertiam.Hoc tñ non placet,quia ſi tale concederetur,nũquã fuga faceret indicium:nam quilibet per prædicta ſe excuſaret.Item non eſt æqua excuſatio:ꝙa non debet quis timere conſanguineos,ſi delictum non commiſit,imò ex tali excuſatione oritur indicium, quia propalat ſe, & dat ſigna certa conſcientiæ.Quare dic,ut ſupra,niſi probaretur conſanguineos defuncti ante fugam minatos eſſe accuſato,quia tũc re
ctè poteſt dici ob præcedentes minas fugiſſe.Item ſecũdum
8 Hip ſuſpicio ꝙ ſit formata † accuſatio, ſiue inquiſitio excuſat fugientẽ,& ſi ex fuga aliquod oritur indicium,illud tollitur per iuſm,& ſic fuga nunquã faciet indiciũ,ꝙa fugiẽs poterit ſemper dicere,& iurare qđ aufugit pp ſuſpicionẽ, vide eum in §.diligenter.num.42. quem oẽs recẽtiores ſequunt defen-

Digitized by Google

9 defendendo eum ꝙ ea,† quę in animo constituot directe p
alios probari non possunt,nisi solo iuramento, cui creditur
secundum glo.in §.sed istæ,inst.de actionibus,ubi Iaſ.multa
ait.Sed contra teneo per infrascripta, primo quia suspicio
10 † non est iusta cā fugæ,imò per eam arguitur,ꝙ reus delique
rit iuxta regulam diuinam: fugit impius, nemine perse-
quente ius suspicio enim rei quòd procedatur contra se,
11 dat signa conscientiæ iuxta illud, conscientia † scelerū mil-
le testes. Et dum Hipp.dicit tale indicium tolli per iurm,rñ
12 deo,ꝙ non probatur aliqua lege, immo † qōnes criminales
non deciduntur iuramento reorum,not.in l.admonendi.ff.
de iureiur.Idem tenuit Hipp.in §.postquam.in prin.Et iure
13 merito in criminalibus non datur iuramentum aliquod cā
14 purgandi aliquas suspiciones,siue indicia, quia tortura † da-
tur in supplementum in causis criminalibus, quādo veritas
15 hri non pōt secundum Bar.in l fi.ff.de q.& sic † loco iuramē
ti succedit tortura,quę ēt ꝙ plures gradus habet,pōt dari se-
cundum qualitatem indiciorum.Et notandum est,ꝙ doctri
16 næ,quas citauit Hippo.loquuntur de † quodam iurō, quod
ascribentibus pugationis dicitur,& est remedium extra or-
dinarium,& affertur exemplum per prædictos de aduena q-
querente sibi sublata esse aliqua bona in hospitio,nulla tamē
habente indicia,aut suspicionem contra hospitem, tunc, &
simili casu pōt iudex deferre iuramentum. Hoc idem in l.
Moysis.c.22.&.23.Exod.ibi,si latet fur dñs domus applicabi-
tur ad Deos,& iurabit,ꝙ non extenderit manum in rem p
17 ximi sui ad perpetrandum fraudem.Sunt † quidam casus, in
quibus probata fuga probat delictum qui cognoscuntur p
18 regulam generalem,uidelicet quādo † fuga obijcitur alicui,
tanquam crimen, tūc probata fuga probatū est crimē.quia
lex tunc ponit ipsam fugam, tanquam specificum crimen,
non aut tanquam signum criminis.l.desertorem. ff.de re mi
19 lit.Idem in cœnobita fugiente ex cœnobio. Itidem † quando
agitur,an quis sit suspectus,uel non,probata fuga, probatur
20 & suspitio.Item fuga probari † debet per duos testes, sicut
quodlibet aliud indicium,est gl.de hoc in l.fi.C.fami.ercisc.
Multos alios casus ponit Hipp.in §.diligenter,puta de famu-
21 lo † fugiente à domino:nā si reperiuntur amissæ aliquæ res
domini,uidebitur talis famulus subtraxisse. Sed multi hanc
22 opinionem respuunt,refellunt.Hoc amplius † sentiunt, per
tale indicium non posse torqueri,cum exigātur alia indicia
cum fuga.no. in l.1.in prin.ff.de q.uide Brun.in tract de ind.
col.3.Sed in hac difficultate sentio.quòd ex fuga famuli oria
tur indicium ad torturam,quando hæc cōcurrūt, videlicet,
dominum habuisse dicta bona, & seruum ueri similē potuisse
auferre.Item quòd dominus sit bonæfidei, & e cōtra seruus
sit aliquantulum suspectus: Aliter. n.nōn est procedendum
ad torturam:quia contingit sępe famulos fugere propter
timoram domini,siue aliam similem causam & domini sæ-
pe mentiuntur contra seruos.Item dicit fugam facere pro-
23 bationem,uidelicet,si sunt duo exules eiusdem nominis, &
nescitur uere uter ipsorum sit exul,tunc ille,qui aufugit, iu-
dicabitur esse ille qui est exul.Prædicta opinio non placet:
quia fuga potest contingere ex diuersis accidentibus,uide q̄
not. in l.1.ff.de in ius uocan. Qua de re ob solam fugam
24 non damnarem: quia omni † tpe de innocentia rei etiam
confessi,& condemnati quærendum est,si de innocentia cō
25 stat.Et indicia,quæ oriuntur † contra fugientem extendun.
26 tur contra parantem aufugere per reg. idem † operatur fu-
ga in actu,sicut fuga in promptu,secundum Bald. in l. pign.
gratia.C.de pig.actio.Postremo notandum est, quod tradit
Brun.in gl.circa tertiam,in ver.adde notabilem effectū fu-
27 gę,& absentiæ,quòd licet † quādo quis fugit,incumbit onus
probandi accusatori,& accusato,tamen quando quis nō au
fugit,incumbit solum accusatori.

SVMMARIVM.

1 *Vestigia,seu forma pedis in niue luto,aut puluere relicta,an facia indiciū ad torturam,vel ad condemnationem?*

De forma pedum. Cap. V.

Per vestigia seu formam pedum

1 relictam in niue, luto, seu puluere oritur indicium ad con-
demnandum,vide Alb.in l.indicia.colu.2.C.de rei vend. ubi
dicit,ꝙ cum quidam criminaretur de vuis ablatis à vinea,
adductus fuit reus ad locum uestigiorum, & quia iudex re-
perit formam pedum conformem,condemnauit eum.Sed
dico hoc non sufficere ad torquendum, & minus ad condē
nandum,cōtingit enim inter homines quædam similitudo,
& forma pedum,vnde facile iudex potest errare. Quamo-
brē tale indiciū,nisi fuerit uallatum non sufficit:accedētib.
uero alijs poterit reus torqueri:vide Bal.in l.non hoc.C.vn-
de legi.in l.diuina de simili indicio in psal. Dauid.nu. 51.ibi.
in medio ipsi calcaneum obseruauerunt.

SVMMARIVM.

1 *Cruor si in vestimentis,aut armis alicuius appareat,an oriatur indicium ad torturam?*

2 *Visus si aliquis sit exire gladio sanguinolento,uel visus fuerit fugere uersus nemora,delicti indicium manifestum habere dicitur.*

De cruore in uestimentis. Cap. VI.

Si cruor in vestimentis, aut ar-

1 mis alicuius apparebit,oritur indicium ad torturam, secun-
dum multos.Credo tamen hoc non sufficere,quia talis san-
guis potest accidere ex diuersis accusantibus, & secundum
Quint.lib.4.c.9.ibi,sanguis, vel ex hostia respersisse vestem
potest,vel ē naribus pfluisse:non vti,qui uestem cruentam
habuit,homicidium fecerit. Sed vt per se hoc indicium nō
sufficit,ita cæteris adiunctum testimonij loco ducitur,vt pu-
ta,si reus fuerit inimicus interfecti: si ante minatus: si eodē
in loco fuit,vbi de delicto constet:ijs enim & similib. cruori
addictis,orietur manifestum indicium,vide Quin.lib.5.de si-
gnis.c.9.& Cic.lib.1.de inuent.ti.13.ubi de prædicto, & simi-
libus fit mentio.Apud iurisconsultos id indicium est mani-
2 festum,vt puta visus exire cum gladio cruento à loco delic-
ti,uel uisus fugere versus nemora:de ijs dicitur in ti.ne reus
per aliqua indicia conuincatur.

SVMMARIVM.

1 *Pallor an indicium faciat ad torturam.*

2 *Cordis dispositio magis apparet in facie,quā magis urgent omnes sensus, quàm alias partes.*

3 *Pallore in reo superueniente,quando interrogatur à iudice,ob id reus nō torquetur.*

4 *Sapientis animum pauliſper moueri, & contrahi,et pallescere necesse est, non opinione mali percepta,sed quibusdam motibus rapidis,& incōsultis officium mentis,atque rationis peruertentibus.*

5 *Confidentiæ signum est non pallescere, & non expauescere,cū naturāliter quis expauscere debeat.*

6 *Intellectus.l.de minore.§.tormenta.ff.de quæst.*

De pallore,& trepidatione,& similib. Cap. VII.

A pallore,& similibus oritur in-

1 dicium ad torturā,ſm Bar.in l.de minore.ff.de q.& rō est se-
2 cundū Philosophos,quia † cordis dispositio magis apparet
in facie,quā magis vrgent oēs sensus,quā alias partes. Et ue
re qd accidit diffuso sanguine,aut ꝙcto,vide Gel,lib.19.ca.6.
Idem in lege diuina.ca.2.Neemiæ,ibi, quare vultus tuus tri-
stis est,non est hoc frustra; sed malū nescio qd in corde tuo
est.Et.c.4.Gen.ibi,cur cōcidit facies tua.Sed ex p̄dictis secun
dū Bru.non orit indiciū ad torturā,vt p eū in gl.circa tertiā,
quē multi scribentes sequunt.Vnde distinguo si ante delictū
q̄rit, de hoc dictū est in trac.1.in c.8.Si aūt post delictū subi-
to qs appareat ex accidēti pallidus,& nō appareat de cā,po-
terit torqueri,dummō sint inimiciti æ,uel alia,ex quib.possit
2 vltra pallorē ꝙiectari.Secus qū reus † interrogat à iudice,aut
alijs psonis,tūc.n.licet palleat, trepidetq; non tñ torquebit,
& rō est,qa pallor,& similia cōtingūt ob diuersa accidentia.
4 Et primo ob magnitudinē periculi:sapientis.n.† aīum pauli-
sper moueri,& cōtrahi,& pallescere necesse est,nō opinione
alicuius mali p̄cepta,sed quibusdā motib. rapidis,& incōsul-
tis officiū mēris,atq; ronis p̄uertentib. vide Gel.lib.18.c.1.Et
licet p̄dicta possint cōtingere, ēt conscīa peccati, tñ in causis
5 non vere apparentib. nō p̄sumit causatū; Imò secundū † Ora
tores,& Philosophos,pōt dici eū q nō expauescit, vsq; adeo
p̄meditatū fuisse qd sibi esset usui futurū,ut cōfidētissime re-
sistēs rnderet,q̄ signa cōfidētiæ,nō innocētiæ sunt, de quo ad
Herē.li.2.ti.7.& Gel.in libris,& c.vt sup.Et rō est secundū su-
psadictos auctores,ꝙ quoties homo non expauescit, cū na-
turaliter expauescere debeat,& soleat,p̄cogitasset,& præ
sciuisse credi oportet, & ita potest intelligi. l. de minore. §.
tormenta.licet Docto.aliter intelligant.ff.de q.

SVMMARIVM.

1 *Tactus indicium affert, sed fallax. Idem de odore,gustatu,& simili alio sensu:possunt tamen facere suspicionem.*

Ex tactu, odore,gustatu. Cap. VIII.

Ex tactu orit indiciū,cū reus cognitus est:quia ei tac-
ta sunt arma, vel alia instrumenta, q̄ sub
pallio gestasset, uel ꝙ manus, & alia pars corporis tacta sit.
Sed indiciū hmōi fallax est,vt ī c.27.Gē.ibi,vox Iacob ē, sed
manus sunt Esau. Idē ex odore, & gustatu, & simili aliquo
sensu,

Digitized by Google

ſenſu, nam quiuis horum ſenſus poteſt contrahere ſuſpicionem. vide Auth. ad Heren. lib. 2. ti. 6.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus per contumaciam ſi ſe præſentet; an ob id tantum, ſine alijs indicijs poſſit torqueri?*
2 *Abſentiæ indicium tollitur per ſpontaneam præſentationem rei.*
3 *Iudex non debet plus oneris imponere, quàm lex, immo mens iudicis debet eſſe conformis legi,*
4 *Abſentia rei poteſt contingere ex diuerſis cauſis, & accidentibus.*
5 *Iudex non debet male præſumere de his, quæ lege conceduntur.*
6 *Contumacia ſola quis torqueri non debet.*
7 *Abſens non damnatur, ſi contra eum delictum probatum fuerit.*
8 *Contumax reus ſi capiatur, ex hoc ſolo poterit torqueri.*

De abſentia exulum ad inquirendum. Cap. IX.

SEcundum Brun. in tracta. 5. principaliter per ſupradicta oritur indiciũ ad torturam, vbi dicit. Addo alium caſum, in quo põt ad torturã
1 perueniri ſine indicijs, videlicet: quando accuſatus † vel inquiſitus, quia non comparuit poſitus fuit in banno: nam ſi poſtea comparet, & vult purgare contumaciam, & reſpõdere quòd forte ei à ſtatuto permittitur, poterit torqueri ſine alijs indicijs, vide Hyp. §. diligenter. num. 136. Sed præ
2 dicta non ſunt vera. Primo, quia indicium † abſentiæ tollit per præſentationem rei. arg. l. diuus. ff. de in inte. reſti. Secundo quod lege permittente fit, iure fieri videtur: Iudex enim
3 † non debet plus oneris imponere, quàm lex: & mens Iudicis debet eſſe conformis legi. vt per Bal. in l. 2. C. penden. appella. vide cap. 12. Deute. Tertio, quia abſentia † poteſt con-
4 tingere ex diuerſis accidentibus, & de abſente (lege concedente) non eſt male præſumendum. quia de ijs, † quæ conceduntur Iudex non debet male præſumere. l. ſi tutor. C. de
5 priuil. tut. Poſtremo † non debet quis per ſolam contumaciam torqueri, cum non poſſit exulare. l. rap. C. de epiſco. &
6 cler. vbi plus dicitur, quòd licet † reus abſit, non damnatur
7 tamen, ſi contra eum non fuerit probatum delictum. Et in
8 tellige in † reo ſe præſentante in termino legis: ſecus quando reus fuerit captus, quia tunc poterit torqueri.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegijs, & diuinationibus multi ad tormenta procedunt.*
2 *Maleficium tollere licet etiam per incantationes dæmonum, dummodo animus non recedat a Deo.*
3 *Sortilegia nec etiam ad inquirendum indicium præſtant.*
4 *Sortilegijs nec uitæ ſalus eſt quærenda, uel recuperanda.*
5 *Iudex per ſortilegia inquirens poteſt puniri, quamuis reus reperiatur culpabilis.*
6 *Illicium committens ab illiciti pœna non excuſatur; quamuis tale illicitũ ad optimum finem pernenerit.*
7 *Sortilegijs, & diuinationibus Caldæi præcipue uſi ſunt in Syria.*

De ſortilegijs. Cap X.

PEr ſortilegia, ſiue diuinatio
1 nes multi procedunt ad torturam, freti credo conſilio Baldi incipiente, quia qõ iſta, ubi dicit † licere malefi-
2 cium tolli ẽt per incantationes dæmonum, dummodo animus non recedat a Deo. Sed Hipp. tenet per prædicta poſſe inquiri, in §. diligenter, num. 181. Cæterum prædicta cõfutari oportet, cum interſit religionis Chriſtianæ. Vnde dico,
3 nec † ẽt poſſe inquiri per prædicta; quia ab orbe cõdito fuerunt prohibita, vt in c. 13. Deut. Deinde per ius Canonicũ, & Ciuile, vt in ſuis tit. Qũo ergo põt ĩquiri, & torqueri lege prohibente. Et horreſco à ſupradictis lr̃is eſſe traditum hæc prophana, cũ non liceat recedere à Deo, nec ore, nec corde. iuxta verbũ Dñi, Qui negauit me coram hominib. &c. Nec
4 licet ẽt p † ſalute recuperanda quærere talia, licet aliter ſanitas recuperari non poſſit, ita dicit tex. in c. admonendi. di.
5 27. Hoc amplius sẽtio, q̃ Iudex † inquirẽs p̃ ſimilia poſſit puniri q̃uis reus reperiatur culpabilis, ex quo Iudex delinquit
6 in legẽ, & contra naturã legis. & quoties † aliquis committit illicitum, ab illiciti pœna non excuſatur, quamuis tale illicitũ puenerit ad optimũ finẽ ſcđm Bal. in l. obſeruare. §. proficiſci. ff. de off. p̃ſid. De talib. indicijs Oratores non meminerũt: ga p̃ nihilo habita ſunt. quãuis tunc tp̃is multa oraculis, ſomnijs, & portẽtis declarenẽ: vſum tñ p̃dictorum ad explorãda delicta renuerũt. Imò eo tp̃e multi p̃phana exiſtimarunt. de quo Horat. 1. carm. ibi. Tu ne quæſieris, ſcire nefas, quẽ mihi, quẽ tibi finẽ dederint Leuconoe: nec Babylonios tentaris numeros vt melius q̃ quod derit pati. Hac arte p̃-
7 cipue Caldęi vſi ſunt in Syria, & Babylõ caput olim Caldeorum, vt tradit Ci. de Diu. Et vide Val. lib. 1. de Auſp. loquentem de Ci. Cor. Hyſpalo, & Soly. & Diod. lib. 2. Sed prædicta õĩa, vt ſupra dictũ eſt, per oẽs leges fuerunt p̃hibita: quia tales malefici ſunt, & appellanẽ per leges hoſtes humani gn̄is. l. fi. C. de malef. c. 6. Exod. Reliquũ eſt ergo, vtnõ ſolũ Iudices à p̃dictis abſtineãt, nec ẽt inquirẽdo: licet Hypp. inquiri poſſe tradiderit. Sed tales hoſtes humani generis, & Chriſtianæ religionis perſequantur (dicente Domino) maleficos nõ ſinas uiuere. c. 23. Deut.

SVMMARIVM.

1 *Somnia an indicium præſtent ad iudicandum, & de cauſis ſomniorum, et quot ſunt ſommorum genera, & effectus: & an eis ſit credendum.*

De indicijs ſomniorum. Cap XI.

DIctum eſt ſup. de ſortilegijs, & ſimilib. diuinationib. † q̃n̄s eſt videre de ſomnijs, per ſomnia. n. antiqui capiebãt indicia, & p̃noſtica ad iudicandũ, demonſtrandũque tã facta, q̃ futura. Hinc illud Virgilij in illis verſib. Pellib. incubuit ſtratis sõneſq; petiuit. Multa modis ſimulacra videns volitãtia miris. Hoc amplius ſupra oẽm ſtultitiã in iudicijs obſeruabãt ſomnia, nõ ſolũ ad torquendũ, ſed ẽt ad condẽnandum. Legit. n. cũ ex æde Herculis patera aurea ſurrepta eſſet, Sophoclẽ in ſomnijs vidiſſe ipſum Deũ dicentẽ quiid fecerat, vnde Ariopagitã cõpre hẽdi iuſſerũt eũ qui a Sophocle noĩatus fuit, is qõne adhibita q̃feſſus fuit. Amplius legit Claudiũ Cæſarẽ mori iuſſiſſe Appiũ p̃ Meſſalij ſomniũ, teſte Cic. in lib. 1. de diuina. & ſuc. lib 6. Philoſophi de cauſis ſomniorũ, tã intrinſecis, q̃ extrinſecis maxime diſcrepãt: Nã Platonici illas referũt in ſpecies, & notiones aĩæ conſecretas, Auicẽna in intelligẽtia vltimã vouentẽ lunã, aut medio illius luminis, quo radiatim phãtaſia hoĩum, dũ dormiũt. Ariſtoteles refert in ſenſũ cõmunẽ, ſed fantaſticũ. Albertus ĩ influxũ ſupiorib. medijs cũ quibuſdã ſpecieb. quæ defluũt à cœlo: Cic. aũt refert ad naturã, qua nunq̃ aĩus inſiſtẽs agitatione, & ex metu vacuus eſſe põt. is cũ lãgore corporis, nec mẽbris vti, nec sẽſib. põt: incidit in viſa uaria, & incerta ex reliquis inhærẽtib. earũ rerum, quas uigilãs geſſerit, aut cogitarit, quare per turbatione mirabiles interdum exiſtũt ſpecies ſonniorum. Vide in libro ſecundo, de Diui. Alij ponunt cauſam ſomniandi eſſe vapores & humores, & ſomnioſos fieri ſumpto lepore in cibo, magisq; ſupino cubitu, ac prono nihil plurimũq; ſomniari circa ver, ac autumnũ. Plin. lib. 28. Macrob. in li 5. ponit quinq; gn̄a ſomniorũ, & ex eis aliqua vera, ſed alijs in tres tm̃ partiunẽ ſpẽs, vc3 nãlem, aĩalem, & cœleſtẽ. Nãlem vocãt p̃ q̃ Phyſici, de humorib. indicant. Nã ſomniantibus aquã flegmaticos humores dn̄r deſignari, p̃ rubentẽ calorẽ ſanguineũ, & p̃ ignes coleram, tertis aũt humorib. melãcoliam; Aĩalia aũt ſomnia dn̄r, q̃ ſub aĩ paſſionib. quæ interdũ contingũt proficiſcunẽ, quemadmodũ Paulo Apoſtolo in Macedoniã prõficiſcẽti euenit. Cæleſtia dn̄r ſomnia quæ diuina, rerũ monita eſſe cenſenẽ, vt in lr̃is hæbreorum de Iacob Patriarcha. Item de Pharaone cuius ſomnio fames pulſa fuit ſub vaccarum ſpicarumq; velamine. Itẽ de Propheta Daniele. Itẽ de Ioſeph; Poſtremo de Magis mõitis ne ad Herodẽ redirent. Infinita alia exempla externa ponuntur per ſcribentes, quæ omitto breuitatis cã. Circa p̃miſſa Philoſophi veros effectus ſonniorum caſu contingere ſcribunt. Alij tollunt omnem auctoritatem ſomniorum, nullamque uim diuinam eſſe affectricem ſomniorum aſſerunt, & genera atque diſtinctiones ſomniorum reſpuit Cice. dum dicit, quæ eſt tandem iſta diſtinctio? quæ uera? quæ falſa habetur? & ſi uera à Deo mittuntur, falſa unde mittuntur? Et licet ſint exempla externa, atteſtantia ueros effectus ſomniorum, reſpondet idem Cic, argumentis, & rationibus diſputandum eſſe non exemplis, quæ aut caſu ueniant, aut malitia falſa fictaque eſſe poſſunt, prædicta ſunt munita lege diuina dicẽte, non obſeruabitis ſomnia, c. 19. Leuit. & 34. &c. in prædictis autem quando, & quatenus credatur ſomnijs, confugiendum eſt ad diſtinctionem phiſicorum, nam ſecundum eos genera morborum iure declarari poſſunt ſecundũ eos p̃ cauſas internas naturales, & inſitas homini, put ſimiliter in affectibus curarum, & uigiliarum, iuxta uerbum diuinũ multas ſcuras ſequuntur ſomnia. Item ubi multa ſunt ſomnia, ibi plurimæ vanitates, prout. capitu. quinto, eccleſ. In prædictis autem in quædam conuenientia cõſenſu, & cõuẽtione naturæ. ex ſomnijs ſignificatiões morborum, & quid

Digitized by Google

quamque rem ſequatur intelligi poteſt. in alio vero genere ſomniorum, prout ſomniantibus theſaurum, hæreditatem, victoriam, & multa eiuſdem generis, cum nulla cauſa aut naturalis ratio ſubſit, nihil eſt concedendum.

NE REVS PER ALIQVA INDICIA conuincatur, vt pœna capitali damnetur. Tractatus. IX.

SVMMARIVM.

1 *Reus non conuincitur ob aliqua indicia, vt pœna capitali damnetur.*
2 *Indicia aliqua non ſufficiunt ad procedendum ad aliquam pœnam capitalem.*
3 *Nemo debet ex præſumptionibus damnari, ſed probationibus luce clarioribus, cum de hominis uita agitur.*
4 *Indicia indubitata, non ſunt adeo indubitata, quin aduerſus ea probari poſſit.*
5 *Viſus exire cum gladio ſanguinolento non habet tam indubitatum contra ſe indicium, ut ex eo damnari poſsit, cum eſſe poſsit, quod eo non obſtante, non ſolum non occiſor, ſed nec vulnerator fuerit.*
6 *Indicia neceſſario non concludunt, quando ueritas poteſt aliter ſe habere.*
7 *Probatio contra indicia etiam indubitata admittitur.*
8 *Iudices ex indicijs etiam indubitatis quempiam condemnare non debent.*
9 *Conuictus quis aliqua lege dici non poteſt ex indicijs etiam indubitatis.*
10 *Iudices non niſi auditis, & penſitatis defenſionibus, reorum iudicare meminerint.*
11 *Dominus dat ſapientiam, & conſilium, & qui negligit legem, & cõſilium eius, perdetur à paruulis, & à ſtultis.*
12 *Index ex ſeipſo etiam nemine petente debet quærere defenſiones reorũ.*
13 *Iudices debent eſſe ſoliciti, & curioſi in explorando facto, & defenſionibus reorum, & non debent quærere ius ante factum.*
14 *Reus captus an debeat audiri, an uero poſsit ſtatim de crimine condemnari.*
15 *Teſtes non publicati non inducunt aliquam probationem.*
16 *Captus, ex hoc ſolo, quia captus, non debet de crimine damnari, niſi aliter de maleficio conuincatur.*
17 *Quoslibet admittitur ad defendendos reos.*
18 *Iudices cauere debent, ne homicidas quærendo, homicidæ fiant, & ne alios iudicando, ſeipſos condemnent.*
19 *Defenſio reorum non poteſt lege Pontificis, aut Imperatoris tolli, cum ſit de iure naturali.*
20 *Defenſioni reus non poteſt renunciare.*
21 *Nemo eſt dominus membrorum ſuorum.*
22 *Iudicis intereſt ratione humanitatis, & intuitu religioni iuſtum non occidere.*
23 *Defenſionis renuntiatio à reo facta, quando à iudice ſit admittenda.*
24 *Reus repertus in flagranti crimine, an de facto puniri poſsit.*
25 *Confeſſus crimen debet tamen moneri ad faciendum ſuas defenſiones.*
26 *Indicia quamuis urgentiſsima non ſufficiunt ad damnandum reum in crimine capitali, etiam ſi ſint talia, quæ mentem iudicis adeo coerceant ut aliter credere non poſsit.*
27 *Iudex licet uiderit homicidium committi, damnare tamen non poteſt delinquentem, niſi de homicidio fuerit legitime probatum.*
29 *Indicia, quæ uim plenæ probationis habent in ciuilibus, non ſufficiunt ad condemnandum in criminalibus.*
30 *Iudices non niſi per probationes luce meridiana clariores debẽt reum cõdemnare ad mortem, cum in occultis uerſetur iudicium Dei tantum.*
31 *Iudices huius mundi debent iudicare ſecundum prudentiam, quæ cadit in hominem, relinquendo cætera iudicio Dei.*
32 *Iudex debet iudicare ea quæ certo ſcit, non autem per indicia, quamuis urgentiſsima.*
33 *Indicijs hominem iudicare exemplo perniciosum eſt, cum ſæpe per ea innocentes fuerint damnati.*
34 *Indicijs etiam urgentiſsimis quis non eſt damnandus capitaliter, ſed eſt torquendus potius, ut poſsit ſuper certo iudicari.*
35 *Torquendum eſſe neminem niſi in ſubſidium probationum, quomodo intelligatur?*
36 *Indubitata legi, debent eſſe indubitata iudici.*
37 *Sententia capitalis contra reum proferri poteſt, ex indicijs indubitatis, & à iure approbatis.*
38 *Indicia à iure approbata non minorem auctoritatem, & fidem præſtant, quam teſtes, & inſtrumenta uidentur continere.*

DIctum eſt ſupra de indicijs per q̃ torquet̃ reus, & p̃ q̃ non: dicendum foret ordine ſcribentium de indicijs manifeſtis, ob q̃ non torquent̃ rei, ſed damnant̃, de quibus indicijs ſit mentio ab
1 omnibus. Sed quia ſentio † ob aliqua indicia reos non cõuinci, vt pœna capitali damnent̃, propterea omitto, excu-
2 tiens propter aliqua † indicia non eſſe procedendum ad pę
3 nam capitalem, qnia nemo debet † ex præſumptionib. condemnari, ſed ex probationibus luce clariorib. cum de hominis vita agatur. l. ſi. C. de prob. Et alia ratio eſt in prõptu,
4 quia indicia, † quę ſcriptores indubitata appellant, non ſunt adeo indubitata, quin aduerſus ea poſſit probari, ut in exẽplo, ſi quis viſus fuerit exire de loco, qui ſolum aditũ habet, cum enſe ſanguinolento, quod exemplum apud ſcribentes maximum eſt, & indubitatum, vide Gand. in ti. de indi. indu
5 bi. Sed in contrarium † põt argui, q̃ ille vulnerauit tantum, & alius exanimauerit, ſed fortius eſſe poteſt, quod neq; vulnerauerit, prout noſtris temporibus euenit, q̃ quidam occidit quendam cum enſe, relicto enſe fugit, ſuperuenit amicus interfecti, & apprehendit enſem cruentum, ſequens homicidam captus fuit, fuitque liberatus, quia in contrariũ p-
6 bauit: Et re vera indicia † non concludunt neceſſario, quãdo veritas põt aliter ſe habere, vt ſupra, utique p̃ indicia huiuſmodi rei condemnari non debent. Idem in l. Moyſis. ca. 29. Gene. in fin. Nam nulla res eſt, qua non ſuſpicionibus, & indicijs quisvis poſſit criminari. Verum in ſupradictis du-
7 pliciter conſideratur, uno modo, quando † reus vult aliq̃d probare, & tunc ſine dubio audiendus eſt, quia prædicta indicia non ſunt adeo indubitata, vt ſupra, licet multi Iudi-
8 ces † contra ius, & fas aliter obſeruent, & reos tanquam cõuictos condemnent, quibus põt obijci. Quod genus hoc hominum? quæve hunc tam barbara morem, Committit patria? Ab horreant igitur hãc opinionem Chriſtiani Iudices,
9 tanquam prophanam, nam exordiendo † ab orbe condito iudicia Dei repugnãt, & primo nunquid Adam de peccato cõuictus fuit apud Deum? Nunquid Chain de homicidio? Nunquid villicus de iniqua villicatione apud Chriſtum? cui dictũ fuit, redde rõnem. Nũquid lex veſtra iudicat hoĩem,
10 & non prius audiuit, ſeu cognouit eum? Meminerint † itaq; Iudices non niſi auditis, & penſitatis defenſionibus reorum, iudicare, exemplis vt ſupra, q̃a maiora tradi nõ poſſunt, cũ Dei ſint, & homines ea imitari oporteat, iuxta illud, Ne in-
11 nitaris prudentiæ tuæ, q̃a † dñs dat ſapientiam, & cõſilium, & q̃ negligit legem, & conſilia eius, perdetur a paruulis, & a ſtultis, & qui detrahit, aut addit, mẽtiẽ. c. j. 2. 3. 8. 12. Prouerb.
12 Hoc etiam † apud multos Iuriſperitos certi iuris eſt: qui ꝓpe fatent̃ oẽs Iudices dẽre ex ſeipſo nemine petente q̃rere defenſiones reorum. l. ſi non defen. ff. de pœn. Quo pacto ergo Iudices volũt condemnare reos, aut conuincere, p̃ ea q̃ neceſſario non concludũt? Et probari põt q̃d tale, quo probato non damnarentur: ex facto.n. ius oritur. Quare Iudi-
13 ces † oportet eſſe ſollicitos, & curioſos in explorãdo facto, & defenſionibus reorum, & non debent quærere ius ante
14 factum. Occurrit † hic glo. in c. fi. de hær. lib. 6. quæ contra religionem iudicantium tradit reum captũ nõ audiri, ſed poſt ſe cõdemnari: quàm gl. multi Iudices ſequũtur. Cõtra quos
15 tñ eſt rõ concludens, q̃ teſtes † non publicati non afferunt, ſiue inducũt aliquam probationẽ, per regulam, non dicitur quidquam probatum, niſi publicato proceſſu. l. ſolam. C. de teſt. nec ſequitur, captus eſt, ergo damnari debet: quia in cõ-
16 trarium eſt iuris regula, q̃ ex eo, quòd quis ſit captus † non debet de crimine damnari, niſi aliter de maleficio conuincatur: intereſt enim reipu. ne innocens puniatur. Vnde
17 † quilibet admittitur ad defendendos reos: quia cuilibet propria debet eſſe humanitas, vt per Paul. de Caſtr. in conſilio 168. Quanto magis intereſt † Iudicum quærere defen
18 ſiones reorum, ne homicidas quærendo homicidæ fiant,
19 & iudicando ſe ipſos condemnent? Sciant † cuncti non Põtificem, non Imperatorem poſſe reorum defenſiones tollere per ſuas leges, etenim defenſiones ſunt de iure naturali. clementin. paſtoralis. de re iudica. l. defenſionis fac. C. de iu-
20 re fiſci, libro 10. Hoc † amplius rei non poſſunt renuntiare proprię defenſioni. eſt gloſſ. in l. pactum inter hæredem. ff.
21 de pactis. Ratio reddi poteſt, quia nemo eſt † dominus mẽbrorum ſuorum. l. prima, §. v. ſq; adeo. ff. de Iniu. Aut aliter inſigniter dici poteſt: quia intereſt † Iudicis ratione humanitatis, & intuitu religionis non occidere iuſtum. capi-
22 tu. 22. Exod. Nec aliud genus † renunciæ Iudex admittet, niſi reus dicat ſe alias non habere defenſiões, & Iudex cognoſcat reum carere defenſionibus. Bald. in l. ſeruum quoque. ff.
24 de procu. Fallit tamen † ſecundum aliquos in reo reperto in crimine, qui de facto poteſt puniri, vt in gloſſ. l. ictus fuſtium. ff. de ijs, qui not. infam. † Quæ tamen opinio non
25 placet, quia licet quis confiteatur † crimen (quod maius eſt) debet tamẽ moneri ſuas facere defenſiones. no. in l. 1. §. ſi qs in villa. ff. ad Syl. dicetur in tit. de confeſſ. Altero mõ ꝯſiderãdum eſt, qñ ſumus in ſupradictis indicijs, & reus nõ põt in ꝯ-

rium.

Digitized by Google

26 rium probare. Similiter † dicitur in ſupradicto caſu ad damnandum reum in crimine capitali non ſufficere argumenta quamuis vrgentiſſima. Et ſi ſint talia, quę mentem iudicãtis adeo coerceant, vt aliter credere nõ poſſit, ita dixit Paul. de Caſt. in conſ. 197. quem recitat Cæp. in conſ. 6. & 32. crimi
27 nali. vbi redditur pulchra ratio, q licet iudex † viderit committi homicidium, damnare tamen non poteſt delinquentem, niſi de homicidio fuerit legitime ꝓbatum, minus põt damnare, quia credit ita eſſe per indicia. Hanc opinionem tenuit Brun. in 5. q. quaſi in fine, dicens eſſe potuiſſe, fugientem cum gladio ſanguinolento feciſſe ad ſui defenſionem. Contra tamen rationẽ Brun. teneo, quia ſolum tractatur ꝑ ſupradicta indicia de cõuincendo reo de delicto commiſſo, & ſic an occiderit: non autem ſi potuit impune occidere. Primo enim quæritur ſi occiderit, poſtea ſi occidere potuit, nam per prædicta indicia ambigitur an occiderit, an potuerit iure occidere, alterius eſt ſpeculationis. Vnde licet opinio Brun. ſit bona, non tamen per prædictam rationem,
28 quæ non congruit quæſtioni. Sciant etiam Iudices † per alia indicia hominem nõ poſſe damnari exemplo Salomonis, qui licet iudicauerit vni mulieri filium, non tamen uoluit aliam ad mortem condemnare, tametſi eſſent indicia
29 contra eam, quia indicia † quæ vim plenæ probationis habent in ciuilibus non ſufficiunt ad condemnandum in criminalibus. vt per Inno. in cap. afferte, de præſump. & Bald. in
30 l. final. C. eod. Et ratio reddi poteſt, quia Iudices non † niſi per probationes luce clariores debent reum condemnare ad mortem, cum in occultis verſetur iudicium Dei tãtum.
31 Et Iudices orbis † debent iudicare ſecundum prudentiam, quæ cadit in hominem relinquendo cætera iudicio Dei. c. 21. Exod. & iuxta illud, Deſcendam, inquit Deus, & videbo, dixit. n. videbo, tanquam iudex, non tanquam Deus, ita intelligunt omnes. Vnde elicitur Iudicem debere iudicare
32 † quia certo ſcit, & per probata legitime ita vt uideat, & cognoſcat ſic eſſe, non autem per indicia, quamuis, vt ſupra, vr
33 gentiſſima. Exemplo enim † pernicioſum eſt per talia indicia hominem condemnare, quia contingunt contra homines quædam veriſimilia indicia, quæ etiam inficiari non poſſunt, & multi per eam damnati fuerunt, quos per ſuperuenientiam delinquentium cognitum fuit innocentes dãnatos eſſe. Vnde propter † periculum iudicij tutius eſſe exi
34 ſtimo reum torqueri, vt poſſit ſuper certo iudicari. Nec obſtant, quæ apparent in contrarium, neminem torqueri, niſi
35 in ſubſidium probationum, quia reſpondeo prædictam † regulam habere locum, quando conſtat de delicto per aliud genus probationis, quàm per indicia ſupradicta, vt puta ſi per teſtes fuerit legitime probatum, ſiue in ijs, per quæ lex vult condemnare exemplo l. ſi quæ. C. de adulter. nam quæ
36 † ſunt indubitata legi, debent eſſe indubitata iudici. l. ſi tu-
37 tor. C. de pri. tutor. † Quando ergo indicia ſunt ſimul iũcta, vel mixta, & ſunt à lege approbata, poſſunt dici indicia indubitata, ex quibus poteſt procedi ad condemnationem ea ratione, quòd ſufficit quòd ſit teſtib. ſuperatus, vel propria uoce confeſſus, ad hoc, vt poſſit ſententia capitalis contra eum proferri. l. ſi qui ſententiam. C. de pœ. & l. ſi quis. C. de epiſcop. & cler. Ita eo modo prædictis indicijs à iure approbatis poterit ſententia capitalis proferri, vt. l. ſi qui adulterij. C. ad legẽ Iul. de adulter. & l. excipiuntur. ff. ad Sen. C. Sylla.
38 † Nam talia indicia non minorem auctoritatem, & fidem ꝑbatam, quàm teſtes, & inſtrumenta videntur continere, vt. l. ad probationes. C. de probatio. & dixerunt oratores plus oportere ſignis, & argumentis credi, quàm teſtibus: hæc enim eo modo exponunt quomodo re vera ſunt geſtę teſtes corrumpi poſſe, vel præcio, uel gratia, uel metu, vel ſimultate

TRACTATVS

DE INDICIIS ET TORTVRA,

acutiſſimi legum interpretis Antonius de Roſellis.

SVMMARIVM.

1 *Quæſtionem habiturus a quibus incipere debeat.*
2 *Tormenta quando, & quibus ex cauſis adhibenda.*
3 *Torqueri ſine indicijs nemo debet. & num. 20.*
4 *Iudicis arbitrio relinquuntur, quæ lege non definiuntur.*
5 *Indicia quem effectum habeant, & unde dicta.*
6 *Iudici ueritatem ex indicijs eruere uolenti quæ ſint conſideranda.*
7 *Inimicitiæ offenſionis præſumptionem inducunt.*
8 *Fuga præſumptionem inducit.*
9 *Fama publica indicium facit.*
10 *Confeſſus ultro in cauſa criminali abſque vlla tormentorum formidine. an ſtatim damnandus ſit.*
11 *Confeſſio ſpontanea alium effectum in ciuilibus indicijs habet quàm in criminalibus.*
12 *Confeſſio in tormentis contra alium facta, an inducat præſumptionem.*
13 *Confeſſi de ſe nonnunquam de alijs interrogandi ſunt, & in quibus caſibus confeſſio illorum præſumptionem inducat.*
14 *Tormentis ſuppoſitus ratione furti probati per indicia, an pro alijs furtis de quibus nulla extant indicia torqueri poſſit.*
15 *Quæſtio repeti ſine nouis indicijs an poſſit.*
16 *Reus ex indicijs quæſtioni deſtinatus an eo quod paratum ſe dicat innocentiam ſuam aduerſus indicia probare, ſit tormentis eximendus.*
17 *Appellari ab interlocutoria qua iudex quæſtionem habendam pronunciat, poteſt. & quare.*
18 *Reus per errorem in tormentis confeſſus an errorem ſuum reuocare poſſit.*
19 *Confeſſio in tormentis ab eo facta, de quo quæſtio habita eſt nullis præcedentibus indicijs an ualeat.*
21 *Confeſſio extorta per comminationem tormentorum etiam extra locum torturæ an dicatur formidine tormentorum facta.*
22 *Confeſſione exorta per tormenta quem in locum ducendus ſit reus ut cognoſcere poſſit iudex an in confeſſione perſeueret.*
23 *Quæſtio de libero homine poſſit necne haberi.*
24 *Torquens aliquem præter modum, an & quomodo teneatur.*
25 *Delinquere non uidetur niſi qui delinquendi animum habuerit.*
26 *Lata culpa non æquiparetur dolo in delictis.*
27 *Tutor inſtrumenta aduerſus pupillum producta de falſo arguens nõ præſumitur calumniandi animo id facere.*

QVoniã de quæſtionibus ſiue tormentis mentionem facturi ſumus, diſpiciamus imprimis quomodo & quo ordine ſint tormenta adhibenda. Et primo † dico quòd ſagax iudex cõſiderabit a quo facilius veritas erui poterit ut ab illo quęſtionem incipiat, vt a timidiori magis ſuſpecto a minore a debiliore non a fortiore, vt. ff. de quæſtio. l. prima. §. prima, & l. vnius. primo reſpon. Item ſi torquendi forent pater, & filius, a filio incipiendum eſt, quia pater in tormentis filij magis torquetur. ff. quod metus cauſa. l. iſti quidem. inſtit. de noxa. §. ſed veteres. Item fœmina prius torqueatur quàm maſculus, quia homo tanquam maioris conſtantiæ tardius confitebitur, fœmina citius, quia momentaneum, & inſtabile cor habet. C. de inoffic. teſtam. l. filia in orbitate. & de verbor. ſignifica. forus. & ff. de iur. fiſ.
2 l. deferre. Ex quibus † autem cauſis torqueantur homines. reſpondeo ex ciuili vel criminali, & tunc cum aliter veritas reperiri non poteſt. ff. de quæ. l. diuus, & l. ex libero. & l. quoties. non tamen ex omni cauſa quis torquendus eſt, nec ꝙlibet perſona indifferenter. ff. de quæſt. l. edictum. Et oportet vt aliqua præcedant quæſtionem indicia, & ſufficientia, & veriſimilia, quia a tormentis ſeu quęſtionibus incipiendum
3 non eſt. ff. de quæſtio. l. prima, primo reſpon. & quia † ſine indicijs ſiue præſumptionibus quis torquendus non eſt, ut. ff. de quæſtio. l. unius. §. tertia, & quarta, & l. maritus. & l. final. & C. ad leg. Cornel. de falſ. l. ſicut affinem. & circumſpectus eſſe debet iudex, ut uideat ſi indicia præcedentia ſunt veriſimilia, & ſufficientia, quia demum per appellationem uel reſtitutionem tormenta auferri non poſſunt, præſertim quia illi qui torquentur aliquando in tormentis perire conſueuerunt. l. aut damna, §. primo, ff. de pœ. & quòd debeant præcedere indicia probatur. C. de quæſt. l. milites. cum ſi. ſed ſi dubitatur quanta debeant eſſe tormenta, & qualia, reſpon: non poteſt hoc deſcribi uel oſtendi, uel de hoc certa doctrina ferri ſeu deſcriptio dari, & hoc remittitur arbitrio iudicis. l. tertia. ff. de teſtib. ibi, tu magis ſcire potes, quia
4 † quæ non determinantur a iure relinquuntur arbitrio iudicantis. l. hodie. & l. ſanctio. ff. de pœ. & ff. de effract. l. poſt. §. quibus nulla. facit. l. prima, ff. de iur. deli. poteſt tamen in genere talis doctrina tradi quòd prudens iudex debet ſolerter inſtare ad indaganda indicia contra delatum ex aliquo
5 crimine. Nã indicia † ſunt alijs probationib. proxima, & dicunt indicia quaſi indicãtia & demõſtrantia veritatẽ, & probationũ adminicula. C. de pro. l. inſtrumẽta domeſtica. ſunt

Digitized by Google

enim indicia pars probationis, ut.C. qui teſtam. face. poſſeſsio. l. hac conſultiſsima. §. deinde. uerſicu. indicia, &c. dicitur enim indicium ab indicando, quoniam indicat ueritatem, ut. C.ad leg.Iuliam, de adulte. l. ſi qui adulteri.
6 & l.ſolet.de præſcr.ver.Quæret inſuper † iudex inſtanter, & indagabit cum quibus, & per quæ loca conuerſabatur malefactor,quem torquere intendit,quoniam mala conuerſatio eſt male operationis indicium.ff.de adimen. leg. l.ſi plures.§.aſſiduę.nam ex mala conuerſatione etiam bonus efficitur vitioſus.ff.de ædil.ędic.l.ædiles.§.pedius. ibi, aleator forte vel uinarius:ad idem dictum Philoſophi, qualis quis, tali conſorte delectetur.Item conſideret loca in quibus cõ uerſabatur,quia ſecundum locorum varietatem varię colliguntur coniecturæ.vt.C.ſi manci.ita fue.ali.l.prima, in prin
7 cip.& ff.de pœnis.l.aut facta.§.euenit. Item inſtet † quærere ſi erat inimicus offenſi, vel ſi aliqua offenſio euenit inter eos,quia tunc erit præſumptio culpæ,quia inimicus de inimico malum cogitat,& facere facile ius præſumit. ff.de his quibus vt indi.l.inimicitiæ.& ff.de adi.leg l.tertia,§. final. & ff.de quæſtio.l.prima.§.ad quæſtionem.item ſtudeat inueni re cuius æſtimationis eſt.nam qualis cuiuſque fama,& opinio in ciuitate eſt, talem eum eſſe præſumimus. ff. de quæſtio.l.de minore.§.tormenta.ibi,vel cuius æſtimationis. & de reſcin.ven.l.ſi bonęfidei.in princi. in Au.de teſti §.ſancimus.decima colla.item poteſt iudex indicia ſumere ex trepidatione vocis uel membrorum,vel pallore,vt d.§.tormẽta.loquutio enim conſtantia vel trepiditas, & æſtimatio cuiuſque ideo admittenda ſunt,& indaganda, quoniam talia conferunt ad illuminandam veritatem,vt d.§.tormenta.itẽ debet indagare cuius vitæ prius fuit, & an talia vel ſimilia de quibus inculpatur ad pręſens facere conſueuit, nam de vnoquoque bonum uel malum præſumimus conſideratis præactitatis.ff.de re mili.l.deſertorem.§.is qui.& inſuſpecto vitę eius præcedentis ſtatu.l.non omnes.§.a Barbaris.ff. de re mili.& ff.de ſuſpec.l.tutor quoque.§.quoniam poteſt. ex geſtis enim præteritę vitæ metitur præſentia.C.de milit.agẽ. in rebus.l.prima,§.final. item an fuerit examinatus quando erat in iudicio quod operibus adimpleuerit illa proferendo,quoniam ex dictis facta hominum penſamus, vt. C.ſi qs imper.maledi.l.vna.& ff.de ſup.leg.l.Labeo.item conſiderãdum eſt an ſit talis qui conſueuerit, & poſſe habuerit talia attentandi.ff.ad l.Iul.maie.l.famoſi.ibi, an potuerit facere,
8 & an ante quicquam fecerit. item ſi † aufugerit eſt indiciũ contra eum,vel ſi ſe abſentauerit ſtatim poſt maleficium.argum.in auct.de exhi.reis.§.ſi vero. columna quinta,& C.de
9 alle.l.conſiliarios.cum ſi.Item † teſtes recipiat ſuper maleficio commiſſo in ioco vbi fuit commiſſum,de voce,& publica fama,qua probata,coadiuuat indicia ad torturam. ff. de teſti.l.prima,§. flumen. & ex multis alijs curioſus iudex poterit indicia ſumere ad informandam conſcientiam pro eruenda veritate delicti. Nunc eſt videndum,quis ſit quæ-
10 ſtionis effectus,& ſi quidem abſque † formidine tormento rum vltro quis malefactor cõfiteatur,dixerunt quidam antiqui,& quidam moderni præceptores eum non eſſe ſtatim damnãdum,ſed debet ſtare iudex per diem uel per aliquod tempus ſecũdum qualitatem criminis,& perſonæ conditionem,& iterum facere eum coram ſe præſentari, vt interroget an velit perſeuerare in confeſſione facta, uel contradicere vel reuocare:& hoc ideo dicunt,quia confeſſio rei ſtatim in criminali non præiudicat,nec ſtatim facit plenã probationem,vt.l ſecunda.de cuſto.reor. & ita intelligunt illã. l.quæ non diſtinguit an formidine tormentorum an ſponte fuerit habita confeſſio.& ita intelligitur.l.prima,ff. diuus.
de quæſtio.nec ſtatim dicam haberi pro exploratis facino-
11 ribus.d.§.ſi quis vltro.Et ſic † dicunt ipſi in confeſſionibus factis in cauſis ciuilibus,& criminalibus,hoc intereſt, quia in ciuilibus non eſt opus perſeuerantia,ſed ſtatim tenet, in criminalibus autem ſiue vltro, ſiue formidine tormentorũ habita fuerit confeſſio,opus eſt perſeuerantia per dicta iura.nec minari debet iudex ſi magis ponderat in criminalibus,quàm in ciuilibus, nam vbi maius uertitur periculum ibi cautius,&c.C.de Falcid.l.vbi.ibi,& accerrima, &c. & C. de pęn. l.qui ſententia.&c. ubi periculum.de elect.in ſexto. Nec mirum ſi ita tam varie,quia criminalia indicia cum ciuilibus nihil habent ſimile.inſtitu. de pu. in princip. & hæc eſt communis opinio,quia ſi quidem ſi quis contra ſe confitetur ſponte crimen,ſtatim incarcerandus eſt, & non illico abſque perſeueratione ex confeſſione damnandus.C.de cuſto.reo.l.vltim.primo reſpon.& C.de pœnis.l. cum reus. & ita intelligitur.l.ſi confeſſus.ff.de cuſt.reo.non obſt.§.diuus. & §. ſi quis vltro quia intelliguntur in confeſſionibus habitis in tormentis.& ita intelligitur.l.ſecunda, de cu. reo. ſecundum ueriorem lecturam. vt patet in fine.l.ibi. vt ſic iudicibus immodice ſęuientibus,&c.In tormentis, autem ſi fiat confeſſio ſeu formidine tormentorum non illico ſtandum eſt ei confeſſioni, nec debent haberi pro exploratis criminibus,vt.d.§.diuus. C. quorum appel. non reſid.l.ſecun-
12 da,& eſt ratio quæ ponitur.ff.de quæſtio.l.prima,§.quęſtionem.ibi,quia quæſtio eſt res fragilis ueritatem fallens, &c. & tunc habet locum.l.ſecunda,de cuſto. re. vt iudex faciat criminoſum ad ſe uenire,& quærat,utrum uelit perſeuerare an retractare vel contrarium dicere, & ſi perſeuerauerit tenet confeſſio, aliàs non. d.§.ſi quis vltro.& d. l. ſecunda quor. ap. non rec. Sed quid de quæſtione quotidie occurrente? aliquis in tormentis confitetur contra alium, ſtabitur ne dicto ſuo? reſpon.diſtinguendum,quia aut torquetur ſimpliciter in alios non in ſocios,& non in ſe,& tunc ſtatur dicto ſuo cum alijs indicijs, vt iudex ex dicto tormentati cum alijs indicijs ad condemnationem procedere poſſit.C.de aſſeſ.l.nullus.ad fin.& de quæſtio l.edictum. & l.prima,§.quæſtionem.ibi efficaciſſimas cauſas ad requirẽdum veritatem &c.Et ad idem Tullius in Topicis. ibi, non tormentis uerberibus igni fatigati,qui ipſo iure veritatem dicunt,videtur dicere,ſaluo ſi dixerit de inimico, quia tũc nõ facile credendum eſt,ſed nec omnino fides detrahenda,ſed cauſa cognita erit fides adhibẽda,uel non.vt.l.prima,§.præterea.de quæſtio.& ff.de teſtibus.l.tertia.in princip.aut torquetur in ſe & in alios,tunc niſi de ſe confitetur, habent locum proxime ſupradicta,ſed ſi confitetur de ſe, & de alijs, tunc ſecundum Azo.cuius opinio præualet,eſt inuenire regulam,& inſtantiam.regulariter de proprio ſcelere confeſſus ſuper conſcientia nemo ſcrutetur aliena, & ſi ſic regula eſt,oportet de ſe confeſſum non debere interrogari de alijs & maxime de conſocijs,vt.ff. de quæſtio. l. qui de ſe.per l. ſicuti.in princi.& C.de actio.l.final. Et ſic de facto aliorum
13 non ſtatur dicto ſuo.fallit in caſibus in quibus † de ſe cõfeſſus torquetur,& interrogatur de alijs. ſi tamen contra illos alia præcedant indicia. Primus caſus eſt in quibuſdam latronibus,& maxime obſcuris, qui de ſe confeſſi torquendi ſunt & interrogandi,& de conſocijs,demandatoribus,& de receptatoribus,vt.ff.de quæſtio.l. diuus Adria.& C.de fer. l. pe. Secundus caſus.C.de Fal.mo.l.prima. Tertius. ff. ad exhib.l.final. Quartus de malefi. & Mathe. l. final. Quintus in ſeruo de nece domini in ſe confeſſo, vt torqueatur, & tormentetur quo mandante fecerit.ff.ad ſylla.l.prius.& l.ſi per cuſſor.& eſt ſpeciale,vt ſentit ibi Azo.& ff.de quæſtion. l.is quidem.Sextus.ff.ad l.Aquil.l.inde Neratius. §. ſed & ſi ſeruus.& hoc ſi aliqua præcedunt indicia, aliàs non debet de alijs interrogari.l.prima.C.de quæſtio. item eius reſponſio non erit plena probatio contra illos,quos inculpauerit, ſed aliqua præſumptio,vt not.in d.l.final. de accuſ. ſed nunquid propter iſtam talem præſumptionem poterunt iſti inculpati ad tormenta perduci? reſpon.ſic,in dictis ſex caſibus exceptis.argumen.præalleg.l.nullus.& ff. de quæſtio. l. edictũ. & argum.l.prima,§.cum quis latrones.& argumẽ.quòd idẽ in alijs.ff.de quæſtio.l.prima,§.idem Adrianus. in alijs vero non.C.de accu.l.final.ff.de quæſtio.is qui.ſed quid ſi perſona culpata a tormentato ſit homo malę conditionis, & famæ, nunquid in alijs quàm ſupradictis ex conceptis poterit ſubijci quæſtioni? dic quòd iure non quando non præceſſerint indicia ſufficientia,nec culpatio facta a tormentato inducit indiciũ,qa interrogari non debuit.l.fi.C.de accu. & ff.de quæſtio.is qui.& ideo quod idem ſequitur tanquam l.prohibente factum non ualet,ut.l.non dubium.C. de legi. tamen de conſuetudine uidemus torqueri,pro quo facit.ff. de quæſtio.l.prima.§.diuus Adrianus.Sed quid de quæſtio-
14 ne quotidie occurrenti? accuſatur quis † de furto,pro indicijs præcedentibus ad ipſum furtum,torquetur,& confitetur illud furtum, nunquid debet procedi in tortura ſiue interrogari,ut indicet,& confiteatur de alijs furtis a ſe commiſsis,de quibus nulla habentur indicia? dic quòd non de iuris ſubtilitate.argum.eorum quæ dicentur proxima quæſtione, & quia quantum ad iſta furta de quibus in ſpecie uel in genere nunc de nouo quæritur, nulla præcedunt indicia, & ſine indicijs nemo torquendus eſt. C. de falſ. l. ſi eut.& ff.de quæſtio.l.prima,in princip.& in l.maritus.ſed de generali conſuetudine Italiæ quotidie ſeruatur cõtrarium, & ſpecialiter in furtis, quia magis frequentantur.quæ conſuetudo poteſt coadiuuari per. l. ff.de re mil. l.non omnes. §. a Barbaris. & de offic. præſidis. l. congruit. Sed quid de
15 quæſtionę quæ quotidie locum habet? † habita eſt de aliquo ſemel quæſtio, qui nihil dixit, iudex vult repetere quęſtionem ſine aliquo nouo inditio,nunquid poteſt? videtur quòd ſic, ut. ff. de quæſtion. l. repeti. & l. unius. §. primo, quæ indiſtincte dicunt repeti poſſe. & ubi lex non diſtinguit, nec nos debemus. l. de prætio. de publiciana. & ff. de legatis præſtan. l. prima, §. generaliter. Tu dicas quòd ſine nouis indicijs non poteſt, ſed ſi

tortus

Digitized by Google

tortus dixerit nullum illa nocte iacuisse ubi malum fuit cõmissum, & postea inueniatur per testes quòd aliqui iacuerunt, certe hoc casu repeteretur quæstio per dictum indicium uel simile. & hæc est communis opin. non tamen allegatur aliqua lex, tu tamen allega l. boues. §. hoc sermone. de verbo. sign & ff. pro socio. l. si socius pro filia. §. sine prio re. assessores tamen honoris auidi non hoc seruant, sed continuo quęstiones repetunt absque nouis indicijs donec de obiectis criminib. audiant ueritatem, quorum opinio potest argui per text. in auct. vt iud. sine quo. suffra. §. oportet. debet tamen considerare bonus iudex in repetenda quæstiõe quomodo tortus in animo, & corpore fortitudine p durauerit, vt. ff. de q̃st. l. unius. §. reus. Qd̃ si aliquis in tormentis diceret, teneatis quantum vultis, quia si starẽ usq; ad. 10. an. nõ dicerẽ, q a in nihilo sum pollutus de obiecto crine, & sic oĩa diffitet̃, est ne dimittẽdus ire? certe nõ, sed p̃cedit̃ in tormentis cum tempore uel asperitate secundum conditionem criminosi, & secundum criminis qualitatem, & si confiteatur, habent quidem, sinautem nõ iudex eum in carceribus retinere debet. Et si noua superueniẽt indicia quæstionem repetet alterius schematis a prima. sinautem non aderunt noua indicia, tunc statuet accusatori competẽtem dilationem ad probandum, si poterit conuinci, condemnabitur, aliàs non. ff. de quęst. l. 1. §. præterea. & l. si unius. §. sine
26 ea. eo. ti. Sed quid de qnæstione, de facto † criminis indicia præcedunt, per quæ iudex informatus ducit reum ad tortu ram. dixit ipse iudici, detis mihi defensionem antequã me ponatis ad tormenta, quia paratus sum incontinenti argue re contra indicia, nunquid audiendus est reus? & sibi danda defensio antequam torqũeatur? videtur q; nõ per. l. 3. C. vbi sena. & Bar. ibi, ne quas ante probationem iniurias patiatur &c. cum in illis personis in dignitate positis sit ibi speciale, videtur in cæteris contrarium ius commune. ff. ad munici. l. præterea. Primo enim actor probat cum fundata sua intention, reus opponit defensiones, & exceptiones suas, vt. C. de excep. l. si quidem. C. de proba. l. exceptionem. primo ergo fundari debet totaliter intentio actoris per testes vel per confessionem rei antequam audiatur in sua defensione. Tu dicas quòd omnino sit danda defensio, antequam torqueatur, quandocunque tale allegatur quo probato, non debet ad tormẽta procedi, & hoc illa ratione, ab interlocutione
27 † facta a iudice, quòd aliquis torqueatur appellare licet. ff. de ap. reci. l. 2. Et est ratio quare a tali interlocutoria permissum est appellare, quia si ea omissa ueniretur ad torturam, nunquam postea posset recuperare detrimẽtum membrorum vt. d. l. 2. quæ incipit, ante sententiam. sero enim appellaretur vel defensio peteretur, si primo torqueretur, nam quã doque deficere solent in quæstione. ff. de pœn. aut damna. §. 1. preterea etiam confesso suæ innocentiæ defensio conceditur, vt. C. de cu. & exhibi. re. l. 2. multomagis huic non denegabitur, præterea uidemus q; iam damnato ex confessione facta in tormentis, & perseuerantia princeps subuenit, & persuam defensionem innocentiæ sententiam retractando, si constiterit de innocentia condemnati. ff. de quæst. l. 1. §. si quis vltra. si igitur iam confesso uel iam damnato conceditur defensionis facultas, quanto fortius ante torturam denegari non debet. Cui enim quod plus est conceditur nõ debet denegari quod est minus, vt in regula, cui plus. imò plus in iure legitur expressum, quòd quocunque tempore iudicij reo perente defensio danda est. ff. de quæst. l. unius. §. cum igitur. ibi quocunque tempore. Sed quid de quęstio.
28 quam sæpe vidi de facto. testis † fuit tortus, & in tortura cõfessus, nunc ante sententiam dicit se erasse, nunquid poterit reuocare errorem suum? Respon. aut est error facti aut iuris. primo causa potest vsque ad sententiam, & est ratio, quia non videtur fateri qui erat, vt. ff. de confes. l. 3. in princ. quia talis error non debet vsque ad sententiam obesse. C. de iur. & fac. igno. l. error. facit optime. l. secunda. quor. ap. non reci. vbi etiam condemnato ex confessione in tormentis facta cum perseuerantia subuenitur etiam post sententiam errorem suum siue innocentiam docere uolenti. Et si ostenditur, absoluetur. l. prima, §. si quis vltro. de quæstio. multo ergo fortius debet audiri uolens errorem suum ante sentẽtentiam probare. Item iste nõ perseuerat in confessione ex quo non expectat sententiam. Item confessus formidine tormentorum auditur appellans. l. secunda. C. quorum app. nõ reci. sed si errauit in iure, tunc non poterit uenire contra cõfessionem, vt. d. l. error. sed quid si aliquis confitetur in tormentis, & postea non perseuerat. nunquid illa talis confessio aliquid operetur. videtur, quòd sic, vt. C. de custo. reo. l. secunda, & ff. de quæstio. l. prima, §. diuus seuerus. si intelligitur de confessione in tormentis in qua non perseuerat, uel dic verius si non perseuerat, talis confessio habet vim semiplenę probationis, quoniam nullo modo videtur confiteri, qui confitetur formidine tormentorum si non perseueret, quia ista paribus passibus ambulant, non confiteri vel confiteri formidine tormentorum, & non perseuerare. C. quor. app. non reci. l. 2.

19 Quid autem si aliquis † est tortus nullis legitimis indicijs præcedentibus nunquid talis confessio ualet? dic quòd nõ, etiam si in ea perseueret, vt. ff. de quæstio. l. diuus. & l. maritus. & l. pen. secundum vnam lectu. & C. si ex fal. instrumen.
20 l prima, & quarta. præterea hoc est de substãtia † seu solennitate quæstionis habendæ, quòd legitima præcedant indicia, aliàs quis non debet torqueri cum a tormentis inchoãdum non sit. ff. de quæstio. l. prima, secunda respon. & l. maritus. & C. de quæstion. l. cum conditionaliter. & l. milites. qua solennitate deficiente quicquid sequitur ipso iure non valet. l. non dubium. C. de legi. & C. de fide instrumento. & iure hastæ fisca. l. prima, libro decimo, & ff. de interro. act. l. diuus. & C. de ap. l. nominationes, cum simi. Dictum est cõtra quòd confessio in tormentis facta non præiudicat nisi in ea perseueretur, sed quæ dicitur facta in tormentis? respon. facta in actu torturę vel iuxta torturam, cum ligantur manus, & terror incutitur a iudice, quòd nisi incontinenti cõfiteatur, subijciet eum quæstioni. certe non tenet talis confessio, nisi perseueretur in ea, quia lex ęquiparat confessionem factam in tormentis, & extortam formidine tormentorum, vt est expressum. C. quorum appel. non reci. l. secunda, ibi, aut formidine tormentorum, & not. quòd ibi. dicit formidine non dicit in tormentis. & idem sentit ibi glo. argum. ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. adijcitur. ibi, uel læuis territio, &c. ergo a contrario sensu non læuis commination habetur pro ipsa tortura. Accedit quòd legitur, sufficit terror armorum, etiam si quis eis vtus non fuerit, vt. ff. de vi & vir. l. idem. §. si armati. quia quo ad legẽ Cornel. de sicar. ęquipollentia sunt hominem cum gladio percutere, vel stringendo eum in manu vibrare. l. prima, §. diuus. ad l. Cornel. de sicar. facit. l. tertia, ff. ex quib. caus. ma. & ff. quod metus caus. l. metum. Sed quid de quæstio. de facto, statuto ciuitatis cauetur, quòd aliquis non possit torqueri nisi in mortis casibus, potestas honoris auidus extra illos casus, & excessus vult eruere veritatem criminis non tamen vult ponere ad tormenta ne incidat in pœnam statuti, sed quid facit, præcipit eum teneri in turri vel in alio loco denegando ei alimenta quousque confiteatur uel in hieme facit eũ stare spoliatum omnibus uestibus, nunquid videtur ponere ad torturam, vt sic incidat in pœnam statuti. dic quòd sic. ff. de iniur. l. item apud Labeonem. in §. quæstio. ibi, malam
21 mansionem. sed quid si extra locum † torturę vel circa tribunal, vbi ius redditur, iudex examinans delatum ex crimine dixit, aut cõfitearis, aut ducam te ad torturam, & torque bo te, nunquid dicetur confessio formidine tormentorum facta. dic quòd non, vt. d. l. item apud Labeonem. versic. quæstio. & C. de his quæ vi me. ve causa gest. sunt. l. metum. Terrores igitur quæstionis probabiliter ueris tormentis comparandam accipere debemus, præsentem per instantem torturam, sicut de metu instantis cruciatus dicimus. ff. quod metus caus. l. metum. primo respon. & ff. ex quibus cau. ma. l. tertia. ad fin. læuis autem & extra locum tortur. facta eluforia est. argum. ff. si cui plusquam per. l. Falcid. l. nisi dolo. §. hæc autem satisdatio. Sed cum dictum est, quòd confessio formidine tormentorum facta non habetur pro explora-
22 to facinore, nisi perseueret, quæro in quo loco † sit reus ducendus. Respondeo ante acta, & in aliquo publico loco extra conspectum torturæ. Et ita videmus expertos assessores in prędentia conuocare testes, & sub publico testimonio scribi faciunt, talis tali die perseuerauit, &c. in prędentia talium testium &c. bene faciunt. argumen. l. secund. C. de custo. reo. ibi sub publico testimonio. sed quæro quantum erit tempus intermedium a die tormentorum ad diem reductionis ad perseuerandum? Respond. lege aliqua non determinatur, facit. d. l. secunda, de custo. reo. ibi post modicum tempus diutius &c. Et quod sit istud modicum, dic arbitrio iudicantis considerata qualitate personarum, & enormitate vel læuitate criminum. quando enim tempus a lege non præfigitur, iudicis arbitrio relinquitur. ff. de iure de liberan. l. prima, & ff. de pœ. l. hodie. Quæro qui debeant quęstioni interesse. Respondeo in secreto iudex recipiet dictum torti. ff. de adulter. l. si postulauerit. §. quæstioni. habet enim similitudinem testis, vt in summa huius titu. §. final. & habetur. ff. de pœ. l. prima, in principio. Sed nunquid
23 † liber homo debet torqueri? videtur quòd non, quia totus titu. de quæstioni. C. & ff. tantum de tortura seruorum sentire videtur. tu dicas quòd liberi homines possunt torqueri non solum in alios, vt ff. de quæstio. l. ex libero. primo respon. & l. unius. §. testes. & C. de aboli. l. fallaciter. §. quia si ingenio. & C. de assesso. l. nullus. & de cu. reo. l. diuus Adrianus. sed etiam inter seipsos, quandocunque deferuntur ex aliquo crimine, vt. C. de quęstio. l. cum cognitionis. & C.

Digitized by Google

de his qui not. infa. l. nullus. & ꝙ liber homo possit torqueri probatur per l. si quis decurio. C. de falc. vbi decurio torquetur. Item quæro utrum principalis persona accusata potest subiici tormentis ad veritatem eruendam. uidetur ꝙ non, quia totus tractatus de quęstio. C. & ff. uidetur consiste re circa seruos torquendos & liberos homines in testimonio vacillantes. Tu dicas quòd ipse principales personæ subiici possunt quæstioni. ut C. de quæst. l. 3. & ff. de quæst. l. 1. §. diuus. & §. si quis ultro. & l. unius. & ff. de re milita. l. proditores. præcedere tamen debent indicia uerisimilia ex quibus iudicis authoritas informetur de obiectis criminibus reo. C. de quæ. l. cum conditionaliter. l. milites. §. oportet. & C. de fal. l. si cui.

24 † Quid si iudex in torquendo adeo modum excessit ꝙ tortus in quæstione defecerit vel membro debilitatus fuerit, tenetur ne iudex, & quo iure? quòd autem teneatur. dicit lex expresse ff. de iniur. l. item apud labeonem. in §. quæstionis. ibi, actum in omni & c. sic. n. torquendus est reus, ut innocens a supplicio saluus reddatur, ut l. quæstionis modū ff. de quæsti. quod si iudex non seruauit, tenetur. facit. ff. soluto mal. l. si constante. §. si maritus, & insti. de his qui sunt sui vel alien. iur. §. dominorum. Et melius. ff. ad leg. aqui. l. si quę cunque. §. si magis. ff. de usufru. l. locum. §. fina. & de pigno. actio. l. eleganter. §. plane. nec hoc prodest sibi quòd tanquā iudex fecerit cum deliquerit, nam omne malum praue præsumitur actum, ut C. de iniur. l. si non conuitij. & de Sicar. l. 1. præterea si propinqui modum excedunt in corrigendo tenentur. C. de emen. propin. l. 1. nec excusat iudicem officium, quia sicut priuatis, ita etiam magistratibus prohibitū est aliquod illicitum facere, ut. ff. de iniur. l. magistratib. ecō tra videtur quod non teneatur, quia hic iudex fecit causa quærendę veritatis suum officium exercendo non animo interficiendi vel debilitandi: igitur non debet teneri. nemo
25 tenim uidetur delinquere, nisi animum ad hoc malignum habuerit, ut ff. de verbo. significa. l. sæpe. ad fi. voluntas enim & propositum distinguunt maleficia. l. 1. & l. qui iniuriam. in princip. ff. de furt. & facit. ff. de acquiren. posses. l. qui in re. & alibi scriptum est. Tunc crimen committitur cum uoluntas nocendi interuenit non aliter. C. ad leg. Corne. de Sicar. l. 1. facit. C. de lib. hon. exhib. l. 2. præsumit enim princeps bonum de officialibus suis, nisi manifestum cōtrarium uideatur, ut. ff. de offic. præfec. præ. l. unica. ad fin. nam creditor rē obligatam auferendo non præsumitur deliquisse, quia notabilis est præsumptio pro eo. ff. de furt. l. cum creditor. sic a simili in proposito præsumitur iudex sui officij exercēdi causa id fecisse non concedi consilio, ut ff. de iniur. l. iniuriarū. §. 1. Et si aliquam culpam in excedendo modum in torquē do iudex habuerit non tenetur. l. Cornelia. de Sicar. quia in
26 †delictis lata culpa non æquiparatur dolo. ff. ad l. Corne. de Sica. l. in lege. Item causa ob quam aliquid fit suadet quod coerceri debet. ff. de his qui. ut indig. l. post legatum. §. ad uotum. & l. tutorem præterea. si non apparet quo animo fecerit, in dubio præsumendum est quod potius Zelo iustitię & uigore officii hoc fecerit quam malo consilio. ff. ui bon. rapto. l. 2. §. publicanus. & arg. C. de acquiren. posses. l. minus
27 instructus. & ff. pro socio. l. merito. accedit † ad idē & aliud subtilius sumptum ex titulo qui accusare possunt. l. 2. ad fin. vbi tutor ex suo officio de falso accusans producentem instrumenta contra pupillum. si non probat non præsumitur calumniando animo instituisse accusationem nisi euidenter probetur, & tamen aliter regulariter qui non probat calumniari præsumitur eoipso quòd non probat. C. ad turpil. l. 1. solutio, distinguunt quidam quòd si apparet ꝙ ex uoluntate fecerit dolo tenetur. si casu & absque culpa, nullo modo tenetur. sinautem alia culpa in excedendo modum non puto teneri. l. Corne. de Sica. per l. 1. C. de emen. seruo. quia bona est argumentatio de dominica potestate ad potestatem rectoris. ff. de uerborum significatio. l. potestatis verbo. In hoc tamen tertio membro, scilicet cum modum excedit, Guil. de Suza. scribit quòd si iudex in excedendo modum in quæstione hominem intermerit uel debilitauerit, quod tenetur, quia statim cum modum excedit, fingitur non iudex, sed priuatus. sicut tutor non recte administrando fingitur non tutor, & tenetur tanquam quilibet, vt ff. pro emptore. l quisquis fundum. §. si tutor. cum similib. & C. de epis. & cleri. l. generaliter. potest dici casus in l. item apud labeonem. §. quæstionis. ad fin. versic. sed si iussu. ff. de iniur. & probat bene tex. in capit. significasti. de homi. ubi probatur quòd qui excessit modum in defendendo, non punitur l. Cornelia de Sica.

SOLENNIS TRACTATVS

De quæstionibus, ęditus per domi. Iaco. de Arena.

SVMMARIVM.

1 *Quæstio dicitur multis modis.*
2 *In quæstio. publica, pactio nil prodest reo, etiam contra paciscentem.*
3 *In priuata, quid.*
4 *Reus paciscendo data pecunia infamis redditur.*
5 *Iudex debet inquirere quamuis accusator desistat.*
6 *Reus non habetur pro conuicto si transigit, ubi ex crimine pœna sanguinis irrogatur, nisi in causa adulterij secus si gratis paciscatur.*
7 *Homicidium est maius adulterio.*
8 *De crimine falsi potius quam de alijs quare liceat transigere.*
9 *Pactio si fiat ante accusationem institutam, accusator non incidit in turpilianum.*
10 *Reo an detur exceptio ex pacto.*
11 *Delinquentis plus, melior, non debet esse conditio.*
12 *In præsumendo crimine plus prosequitur, qui pœnam sanguinis timet, quam qui non timet.*
13 *Rei melior est conditio in pari causa.*
14 *In adulterij quæstione quæ proponitur ad thori separationem, potest fieri reconciliatio.*
15 *Distinctio quando bona publicantur ipso iure propter delicta, & quando per sententiam, & per totum.*

1 QVæstio multis modis † dicitur, nā quædam dicitur ciuilis, quædam criminalis, quædam mixta. ciuilis, aut publica, aut priua-
2 ta. † In poblica, pactio nil prodest reo, etiam contra paciscentem, ut l. iurisgentium. §. si paciscar. de pact. & l. 3. §. si is. de sepult. uiola. & ita auctoritatis maioris est pactio, quàm res iudicata, & illius agere potest quilibet, nisi collatione detestata, ut l. 3. ff. de popula. actio. & l. eum qui. §. in popularibus. de iureiur.

3 In priuata dic, aut e contractu uel quasi, & tenet in præiudicium paciscentis, non alterius, nec tūc pactum infamiam notat, nisi sit aliquis uitians pactum uel transactionem, ut l. causas. C. de transaction. & l. non minorem, & l. si vnus. §. ante omnia. de pac. & l. in accusatione. de his qui notant. infa. Nec distinguo an nata esset actio tempore conuentionis, an non, ut l. 1. C. de pact. & l. hære. §. filio. & l. pactum. ff. eodem, & l. fideicommissi. de transactio. saluo eo quod dicitur de pacto per quòd dolus remitti procuratur. de quo dicitur in l. si unus. §. illud. ff. de pac. & l. in commodato. ff. commoda. & l. contractus. de regu. iur. & l. conuenire. de pact. conuenti. si uero ex delicto, aut est nascitura, aut est iam nata, si nascitura, quia non est commissum adhuc delictum non tenet, ut l. si vnus. §. pacta. & §. item ne. de pact. si uero nata est tenet in præiudicium actoris, vt sibi tollatur actio, vel sibi paretur contra actorem exception, ut l. iurisgentium. §. si paciscar. & §. fi. & l. si tibi. §. quædam. & l. si vnus. §. pactus. ff. de
4 pac. & l. post decisionem. C. de fur. † Reum verò paciscendo data pecunia infamem reddit, si est famosa, nisi in transigendo iudicis adsit auctoritas, sed si gratis impetrauerit, sedsi gratis impetrauit vt seum ageretur, non erit infamis. alias non esset ratio ueniæ, quod esset inhumanum, vt l. athletas § fina. cum l. sequent. & l. furti. in princip. de infam. & l. non damni. C. eodem. in criminali, dic quòd aut post institutam actionem sit pactum, aut ante. Primo casu aut cum auctoritate Iudicis, & valet, & accusator non incidit in Turpillianum, nec reus habetur pro conuicto. Item ab eodem accusatore pœna non rederetur nisi de licentia principis abolitionem abolitionis, postea concedentis. ut l. 1. & l. quamuis. C. de Turpilia. & l. 1. de aboli. & l. furti. de his qui nota. infam. & l. miles. §. post abolitionem. & l. qui destitit. ff. ad Turpilia. Aliàs autem si est publicum crimen, ut in dictis. ll. & probatur in l. maritus. §. si negauerit, de adulterijs, & l. qui cętu. §. qui uacante. ad leg. iulia. de vi. interdum nil operatur auctoritas iudicis, ut si corruptus dedit licentiam desistendi, vt l. venales. C. quan. appella. non est necesse. & capitu. fina. de collusio. Quando autem dare debeat hanc licentiam, & quando non habetur in l. 2. & l. fallaciter. C. de abolitio. Si uero sine auctoritate iudicis, & tunc accusator incidit in turpilianum, ut l. 1. C. ad Turpilia. & l. ab accusatione. postea reum in iudicium deducit, ut l. in accusatione. C. qui accusa. non poss. & l. in senatus. & l. qui destitit. ff. ad turpilian. etiam si sit tale crimen, de quo lex dicat non transigi, ut in adulterio ut l. abolitionem. C. de adulte. & nota. in l. quamuis. C. ad turpil.

5 † Iudex autem hēt inquirere quamuis accusator destitit, vt l.

Digitized by Google

vt l. 2. C. de abolitio. & c. 1. & 2. de collu. nam hoc ſpectat potiſſime ad eius officium, ut l. congruit. de offic. præſi. & l. iubemus. C. de defenſ. ciuita. & hoc propter utilitatem publicam, ut l. ſi operis. C. de pęn. ſed in priuatis accuſationibus ſit ſecus, in quibus prætor ad nil aliud intendit, quàm ut dirimat controuerſias litigantium, & in criminalibus intendit ut maleficia puniantur, & terreantur homines delinquere exemplis, ut l. 1. §. vnde quæritur. de no. ope. nun. & l. bona fides. ff. depo. & l. 1. C. ad leg. iul. repetun. Si quæratur an eo ipſo, ꝙ reus eſt pactus habeatur pro conuicto, cum uideatur refugere veritatis inquiſitionem per tale pactum, ut l. de crimine. C. de adulte. & confiteri, ut l. conſiliarios. C. de
6 aſſeſſor. & l. in populari. & de ſuſpec. tut. dic, † aut ex crimine irrogatur pęna ſanguinis, & tunc non hr̃ pro conuicto ſi tranſigit, niſi in cauſa adulterii, quod eſt ſecus ſi gratis paciſcatur, ut l. tranſigere. C. de tranſactio. & l. in omnibus. de prævaricat. & l. 1. de his qui ſibi mor. & l. de crimine. C. de adulte. Ratio eſt in adulterio, quia pudicitiam innatam in ſubditis lex exigit per præceptum, ut in aucten. de lenon. & propter delicti frequentiam. 31. q. 7. quid in omnibus. & iõ maiorem pœnam exegit, vt l. factum. §. fi. de pęn. Idem credo in raptu, ut l. pe. C. in quib. caſib. pro pre. lib. cum pudicitia uioletur, & maior reatus uerſetur, ut l. qui cetu. §. qui uacantem. de ui publica Idem in inceſtu, eadem ratione, ut l. ſi adulterium cum inceſtu. ff. de adulte. & 32. q. 7. Si adulteriũ. Alii ut Io. dicunt cõtra in his duobus caſibus, quia ſic frequenter committuntur. non autem eſt ratio in adulterio
7 ſola criminis magnitudo, cum iam in † homicidio reprobaretur pactio quod eſt maius adulterio. 34. q. 2. ſi quid uerius. quod non eſt, vt d. l. tranſigere. Si vero non irrogatur pœna ſanguinis, dic, quod aut gratis paciſcitur, & non habetur ꝓ conuicto, ut l. furti. §. pactum, de his. qui no. infam. aut per pecuniam, & tunc ſic in crimine falſi, ut d. l. tranſigere, & l. ipſe ſignificat. C. de fal. & l. fiſci. & l. eius. de iure fi. & d. l. in omnibus.

8 †Sed quare licet tranſigere de crimine falſi, potius quàm de alijs, cum in accuſatione etiam de falſo incumbat onus probandi, ut l. vbi. C. de fal. quod non eſt in aliis, vt l. fallaciter. C. de aboli. Dico, tranſigi poteſt de falſo, vbi per hoc a qõne pecuniaria receditur, ut ipſe. C. de fal. quam tranſactionem conſtat in pœnam pecuniariam eſſe validam, ut l. cauſas. C. de tranſac. Item per tranſactionem fides inſtr̃i approbatur, & purgatur turpitudo quæ inerat, ſi eſt cauſa perſonalis contractus per dolum uel metum extortus, ut l. 2. C. quod met. cau. & l. ſi res. ff. de iure do, & l. tranſactione. C. de tranſact. vbi uero non diſceditur a pecuniaria diſceptatione uidetur quod ut in aliis diſtinguatur, an ingerat pœnam ſanguinis, uel non, ut in primo caſu non intelligat̃ conuictus, ſecundo ſic, ut d. l. in omnibus, & l. tranſigere, cum ra-
9 tio diuerſitatis reddi non poſſit, ſi † ante accuſationem inſtitutam fiat pactio, tunc accuſator non incidit in turpillianũ, ut l. 1. C. ad turpil. & l. in ſenatus. ff. eod. Reus vero in cã ſanguinis non habetur pro conuicto, niſi in adulterio, aliàs ſic præterquam in falſo, ſecundum. l. tranſigere. & l. nondum. C. de infam. & l. quoniam. ff. eodem. & d. l. in omnibus. & l. eius qui.

10 †Sed an reò detur exceptio ex pacto. dic ſecũdum quoſdam, quòd aut eſt priuata accuſatio, aut publica. primo caſu ſic a contrario ſenſu. d. l. tranſigere. nam propria erat remittentis, ut l. fi. de priua. delic. & l. j. de pub. iudic. ideo potuit eam remitiere, ut l. iuriſgentium. § ſi paciſcar. de pact. Secundo caſu dic, quod aut irrogatur pęna ſanguinis, & datur exceptio contra alium, & tunc ipſe idem admittitur, ut d. l. tranſigere. & d. §. ſi paciſcar. & l. 3. §. ſi is. de ſepul. uiola.

11 Secundum hoc uidetur † quod ſit melio conditio plus delinquentis, quod eſſe non debet, ut l. 3. §. 1. de don. int. uir. & uxo. & l. diuus. de offic. præd. & l. pedius. de incen. rui. & naufrag & l. præsbyteri. C. de epi. & cle. & ideo dic, qđ in crimine publico exceptio ex pacto non paretur indiſtinctè, ut d. §. ſi paciſcar. & l. ſi unus. §. item. & d. §. ſi is. & l. ius publicũ. de pac. Nec ob. l. tranſigere. quia hoc ſolum notare uoluit, ut pactus in cã ſanguinis, non intelligatur confiteri, in aliis publicis criminibus pactus pro pecunia intelligitur confiteri, ut l. in oĩb. de præuari, & l. j. de bon. eo. qui mor. ſibi. Rõ diuerſitatis eſt, quia qui in hoc dubio culpatur, p ſolam dationem pecuniæ reum, ut uictum non habebit, cui erat pœna ſanguinis irroganda, cum ibi cauſa ſit diligentius examinanda, ut l. additos. C. de appel. ſecus ubi talis pœna non imminet, nam prę ſumitur quod ob malam conſcientiam dederit, ut l. non damnatos. C de infamib.

12 †In præſumendo ergo crimine, plus proſequitur qui pœnam ſanguinis timet, q̃ qui non timet. Sed declarato crimine per probationes, plus non ſubuenit̃ uni q̃ alteri, immo uterq; punitur ſm qualitatẽ delicti. Sed quid ſi reus, qui dãdo pecuniam habebatur pro uicto, uelit oſtendere ſuam innocentiam an ei ſubueniatur, ut non habeatur pro uicto. Rñdeo ſic, ſi oſtendat ſe immo repetit datum ſi euidenter accuſatoris calumnia oſtendatur, ut l. ſeruus. §. t de adulte. & l. ſi ab eo. ff. de calu. & l. in ſumma. de condi. inde. Sed an qui ab accuſatione deſtitit, poterit pecuniam petere ſibi conuentam ob hoc. Rñdeo, refert quia aut fuit nuda cõuentio, aut fuit in ſtipulatione deducta, primo caſu nõ agit. l. Niue apud. C. de tranſa. & l. quamuis. ad turpilia. Secundo caſu ſi fuit accuſantis euidens calumnia, & non agit. l. in ſumma. de cõdi. inde. Si uero non fuit, tunc diſtinguitur, aut irrogatur pęna ſanguinis ex crimine, & tunc agit, aut non irrogat̃ & tunc non, ut l. ſi quidem. C. de ꝓh. ſtipu. in prin. quia ex parte agentis, turpis eſt pactio. Item quia adhuc poteſt accuſare, & ſic ex parte ſua nullo modo pactum impleuit.

13 †Item quia in pari cauſa melior eſt cõditio rei, ut l. apud celſum. §. Marcellus. de do. except. Sed quid ſi a propinquis & hæredibus occiſi fiat pax, an habebit ex hoc defenſionẽ ne accuſetur vel puniatur. Dicunt quidam quòd ſic, per l. tranſigere. & l. 3. ff. ad Sylla. & l. 2. C. de aboli. eꝫ quod non, cum ſit accuſatio publica, vt l. 1. de pub. iudic. & iure publico per priuatum, nec in ſe, nec in aliis præiudicari poteſt, vt dictum eſt per d. §. ſi paciſcar. & l. ſi unus. §. pactus. & l. ius publicum, & l. 3. §. ſi is. de ſepul. viol. & l. cętu §. qui vacantem. ff. de vi publ. & l. maritus. §. quod ſi negauerit. & ibi per Dyn. de adul. Nec obſtat. l. 3. C. de aboli. quia ibi non dicit parari ſecuritatem reo, ſed dicit iudicem petẽti abſolutionem debere indulgere, etiam ſi per pecuniam deſiſtere velit, quia ſuam ſequebatur iniuriam.

14 †Item in qõne adulterij, quæ proponitur ad ſeparationẽ thori põt fieri reconciliatio, ut in §. adulterium, in auctẽ. ut nulli iudi. Item in quærela inoffi. teſta. ut l. cum mota. C. de tranſac. & l. ſi inſtituta. de inoff. teſta. Item põt dici in quærela ingrati, in ſpũali pactio admittitur, & tranſactio reprobatur niſi in matrimonio, vt c. ſuper eo. & c. fi. de tranſac.

15 †Qñ autem pp̃ delicta bona publicantur ipſo iure, & qñ per ſnĩam, diſtingue ſic, quod aut quis deliquit circa res quę prohibitę ſunt per legem, & tunc aut deliquit circa illa, circa quæ eſt prohibitum delinqui, ne fiſco prę iudicetur, & ne res venditę transferantur, uel non capaci quis reſtituat hæreditatem, vel tacitam fidem accommodet de reſtituendo, & tunc pp̃ ſuum delictum res circa quas deliquit publicantur ipſo iure, vt l. commiſſa. de publi. & l. 1. §. an bona. de iure fi. & l. imperator. eo. ti. aut deliquit circa res, circa quas eſt prohibitum delinqui, ne præiudicetur priuato, & ne quis inuadat rem alienam, vel ſuam quam alius poſſidet, & tunc non ipſo iure, ſed per ſnĩam. vt l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. & l. 1. C. ne lice. por. & l. fi. de litig. Aut deliquit faciendo cõmercium rei ꝙ legem in prævdicium reipublicæ, vt pſtãdo arma hoſtib. & tunc non ipſo iure, ſed per ſnĩam bonis ſuis priuat̃, vt l. fi. C. quæ res. ex. non de. Aut deliquit circa prohibitum priuilegium in ſui & in reipublicæ fauorem, vt eſt in milite rem alienam quam conducente, tunc accipiens ipſo iure ſuis priuilegiis priuatur, & qui eam locauit, ſuis priuat̃ reddi tibus ipſo iure, vt l. fi. §. facturos. C. loca. Aut delinquit mixtim circa res in prę iudicium priuati, & reipub. & tunc vbi delictum commiſſum eſt ipſo iure domino non aufertur, ſed per ſnĩam. vt l. quicunque. § ſi fecerit. C. de hære. Aut deliquit circa res accipiendo eas ante tps a lege permiſſum, vt adeundo hæreditatem ante factam vindictam de morte occiſi, & tunc non ipſo iure, ſed per ſnĩam bona auferuntur, vt l. necare. §. 1. ff. ad Sylla. & l. ſi ea. ff. de his quib. vt indig. Secũdo caſu principali, qñ quis deliquit non circa res, ſed circa pſonas, & tunc dic, Aut deliquit circa ſe ipſum tantum, ſe occidendo, & bona ſua per ſnĩam publicantur, non ipſo iure, vt l. in fraudem. §. eius bona. & §. fi. ff. de iure fiſ. Aut deliquit in ſe cum aliis, vt in Deum vel Principem, vt eſſendo hæreticus, vel apoſtata, vel committat crimen læſæ maieſta. tunc neceſſaria eſt ſnĩa ſuper crĩę, qua lata, bona ipſo iure publicãtur. l. quiſquis. C. ad leg. iul. maie. & l. ex iudiciorũ. de accuſ. & l. poſt ꝙctum. de dona. l. 1. C. de apoſta, & licet ſtatim non perdat bonorũ dñium, ſed per ſnĩam, perdit tñ adminiſtrationem eorum, vt l. pen. C. ad leg. iul. maie. & l. donationes. & l. ſi eum. qui & a quib. & d. l. ex iudiciorum. Aut deliquit in ſe, in Deum, & in legem, vt accipiendo filiam, vel ſororẽ, vel neptem, vel aliam prohibitam in vxorem, tunc ipſo iure omnia publicantur bona, vt in auct. de inceſt. nup. in princi. & in auc. de muli. quæ pri. ma. § ſcimus. Aut deliquit in hominem tantum, & legem, vt liberum hominem pignori accipiendo, & tunc debito priuat̃, vt in auc. vt nulli iudic. §. qa vero. Aut in iudicii conceptione aduerſarium fallit, & tũc ſi circa diffinitionem iudicii in ꝙtumaciam perſeuerãdo ipſo iure a ſua cadit actione, vt in auc. qui ſemel. aut circa p̃paratoria, vt qa non vult p̃ſtare ſacr̃m, tunc non ipſo iure, ſed per ſnĩam, vt in auc. vt lice. ma. §. illo. vel poteſt dici, qđ ſi a lege ſuper his proferãtur verba præteriti vel præſentis tps, &

Digitized by Google

tunc per ſententiam, ut in contrarijs, vt l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. fallit in auc. de non alien. §. ſuper hoc autem. & per hoc eſt argu. quod per verba futuri temporis fruſtra legata relinquuntur, vt l. Titia cum. in princ. de lega. 1. Sed per verba præſentis temporis, ſic, vt l. qui uolebat. de hæredib. inſti. & l. teſtamento militis. de manum. teſta. & l. ex hac. de verb. ſig. & eſt ratio, quia verbum futuri temporis obtinet uim conditionis, ut l. qui promiſit. de condi. & demon. & nota. in l. pen. C. de inſtitu. & ſubſti.

TRACTATVS.

De quæſtionibus, & tormentis clariſsimi ingenij ac legum apicis dom. Baldi de Periglis Peruſini.

SVMMARIVM.

1 *Iudex humanitate non modica pollere debet, non enim debet ſtatim ad quæſtiones, & torturas procedere.*
Quæſtio non de qualibet leui cauſa aut crimine eſt habenda.
Indicia quælibet non ſufficiunt ad torturam.
2 *Tortus non eſt ad torturam repetendus niſi duobus concurrentibus.*
Iudex eo uti debet temperamento, ut tortus, aut innocentiæ, aut ſupplicio ſeruetur ſaluus.
Quæſtio quid proprie dicatur.
3 *Quæſtioni poſſunt ſubijci liberi & ſerui, & ſtatuliberi & liberi.*
4 *Minor tredecim annis non debet torqueri, poteſt tamen ferula uel corrigia cedi.*
5 *Decuriones aliquo caſu torqueri poſſunt.*
6 *Quæſtio repeti non poteſt niſi nouis ſuperuenientibus indicijs.*
7 *Iudex æquus in quæſtione repetenda quæ attendere debeat.*
Tormenta quo ordine ſunt proponenda.
Fœmina maſculo præfertur in tortura,
8 *Tortura ex quibus cauſis poſſit adhiberi.*
9 *Indicia quæ & qualia torturam præcedere debeant.*
10 *Conuerſatio mala operationis malæ eſt indicatiua.*
11 *Indicia ſumi poſſunt ex trepidatione uel conſtantia.*
12 *Fuga indicium facit de maleficio perpetrato.*

Capitulum primum circa diffinitionem quæſtionis.

DE quęſtionibus tractaturus videndum eſt primo quid ſit quæſtio. Secundo quæ perſonæ poſſunt torqueri, & quomodo. Tertio qualiter inquiſitio ſeu quæſtio debet fieri, ſiue cum quo moderamine ſunt habenda tormenta, & quo ordine ſunt homines torquendi, & ex quibus cauſis, & quid opottet præcedere quæſtionem. Item quis ſit quæſtionis effectus. demum formabo aliquas quæſtiones vtiles & frequentes ſuper prædictis. Et vt iudicibus immoderatę ſæuientibus aliqua temperies imponatur, præmittam quinque in generali.

1 †Primum eſt quòd iudices qui intendunt de aliquo quæſtionem habere, ante omnia habeant humanitatis rationem ſiue conſiderationem, ut non facile ad tormenta, proſiliant, nec repente accedant quantumcunque accedant, aut adſint veriſimilia argumenta, ſi alia leuiori uia poteſt obiecti criminis veritas haberi ſeu reperiri. ff. eo. l. diuus. 1. & 2. reſpon. & l. ędictum. & C. eo. l. quoties.

Secundum vero, quod non de qualibet leui cauſa nec de quolibet leui crimine, nec indifferenter de quibuslibet perſonis habenda eſt quæſtio, vt d. l. ædictum.

Tertium vero quod quælibet indicia non ſunt ſufficientia ad tormenta habenda. tunc enim torquendus eſt reus cum ſuſpectus, & indicia præceſſerunt talia quòd ſola confeſſio deeſſe uideatur, vt. ff. eo. l. 1. 2. reſpon.

2 Quartum vero quod in quæſtione non eſt quis repetendus, niſi duo concurrant contra eum, ſcilicet quod noua ſu perueniant indicia, & quod tortus in fortitudine corporis quantumcunque durauerit, ut ff. eo. l. unius. §. 1.

Quintum vero quod iudices hoc temperamentum tenere debeant ut tormenta, non ſumant de aliquo in immenſum, nec quantum poſtulauerit actor, ſed quantum moderatę rationis temperamenta deſiderant, adeo quod tortus ſaluus innocentię, vel ſupplicio conſeruetur, ut l. de minore. §. tormenta. & l. quæſtionis modum. ff. eo. Aliàs tenetur de iniuria. ff eod. l. item apud. §. quæſtionis. Et quæſtio diffinitur ſic. Quæſtio eſt inquiſitio quædam quæ fit ad eruendam ueritatem per tormenta & corporis dolorem. Nuda ergo interpretatio & interrogatio, uel leuis intentio pertinet ad hoc ędictum, ut ff. de iniur. l. item apud. §. adiicitur.

3 verſi. quęſtionem. †† Quæ perſonæ torqueri poſſunt? & certè torqueri poſſunt tam liberi, quàm ſerui & liberi & ſtatuliberi, ut l. ædictum. & l. ex libero. ff. eod. & l. prægnantis. ff. de pęn. Licet quidam dicant liberos homines indubitanter tã in ſeipſos quã in alios poſſe torqueri, ut l. ex libero. in prin. ff. eo. & l. unius. §. teſtis. l ſicut. & l. ſi quis decurio. C. de fal. & l. proditores. ff. de re mil. in cor. ut iudic. ſine quoquo ſuf. §. omnes. coll. 2. quo ad crimina, & quo ad perſonas cuiuſcunque conditionis exceptis in dignitate poſitis torqueri permittit. C. quib. ex cau. infa. irro. l. nullam. ubi de hoc. C. de aſſeſſ. l. nullus. in fi. Omnia ſupradicta loquuntur de quæſtionibus habendis de liberis homiſiibus, excipiuntur aliquę perſonæ quas ius torqueri non ſinit, quidam propter ætatem, ut minores. 13. annis.

4 Nam torqueri non poſſunt, verumtamen ferula cędi, uel terreri corrigia, uel uirgis leuiter poſſunt ad eruendam veritatem, ut l. j. §. impubes. & l. excipiuntur. ff. ad Silleia. & l. de minore. primo reſponſo. & l. ex liberto. §. de minore. ff. eod. Item decrepitis ſubuenitur, ut non torqueantur. Sed quæ dicitur iſta ętas cui debet ſubueniri, Reſpondeo ut ff. ad Sil. l. 2. §. ignoſcitur. Item poſiti in dignitate non torquentur ut eminentiſſimi iudices, & milites, & decuriones, & filii, & nepotes l. prædictorum, ne aliqua macula in eos aſpergatur, ut de eo. l. milites. & l. diuo Marcho. & l. decuriones. ff. de decur. l. fin. ſed in quibuſdam criminibus dignitas non præbet excuſationem, nec minoritas quin torqueantur, ut in crimine læſæ maieſtatis proditionibus & quibuſdã aliis, ut ff. eodem. l. ex liberto. §. 1. de re milita. l. deſertores. §. is qui. & l. proditores.

5 †Item decuriones in a iquo caſu torquentur cum quæritur de fide inſtrumentorum, quæ ante decurionatum fecerãt, ut l. ſi quis decurio. C. ad l. cor. de falſis. Itẽ mulieres dũ ſunt prægnantes torqueri non poſſunt. ut l. prægnantis. ff. de pę. hinc non eſſe in immẽſum habenda ne quanta poſtulauerit accuſator ſed moderatę rationis &c. ut l. de minore. §. tormenta. ff. eod. Et circa hoc non poteſt certa doctrina dari nec tradi. Sed iudex conſiderabit cuius fortitudinis ſit torquendus, uel cuius ualetudinis, cuius ętatis, & ſecundũ ætatem, varietatem perſonarum, varietatem criminis ſeu alterius negotij qualitatem quandoque a ſuperioribus, quandoque minoribus vtatur tormentis. Et quòd hæc ſint conſideranda arguitur per iura. ff. de re milit. l. 3. §. fin. a. l. ſi quis ad Sille. in princ. & §. conueniatur. & l. j. §. impubes. Dic ergo torqueri vt innocentiæ, nel ſupplicio conſeruet incolumen. Sed quid ſi ſit ſemel habita quæſtio qui nil forte dixit, uult iudex repetere quæſtionem de aliquo nouo accidenti, nunquid poteſt? videtur quod ſic, per l. repeti. ff. eo. & & ubi lex non diſtinguit nec nos diſtinguere debemus, ut l. de prætio. ff. de pub.

6 †Tamen dic quod non niſi nouis indiciis interim habitis, ut quia tortus dicebat nullum iſta nocte iacuiſſe ubi maleficium fuerat commiſſum, poſtea inuentum, eſt per teſtes quod alius uel ſimilis adiit. Et hæc eſt communis opinio. non tamen allegant aliquid, tu allegabis. ff. de uerborum ſignificationem. l. boues. §. hoc ſermone. ff. pro ſoc. l. ſi ſocius pro filia. §. ne ſi prior. Aſſeſſores tamen honoris auidi, & cupidi hoc non ſeruant, immo quotidie quæſtiones repetunt abſque nouis indiciis quouſq; de obiectis annuant ueritatem, quorum opinio poteſt argumentari ſeu defendi per l. 3. aucten. de iudic. ſine quoquo ſuffrag. §. oportet. columna ſecunda, vbi iudices torquent furem, & non prius conquieſcant.

7 †Conſideret autem bonus iudex in quæſtione repetenda quomodo tortus in animo & fortitudine corporis perſeuerauerit. ff. eod l. vnius. §. reus. Quo ordine ſint habenda tormenta. Reſpondeo ſagax iudex ęſtimabit & conſiderabit a quo facilius poſſit ueritas erui, ut ab iſto quæſtionem incipiat, & a timidiori magis ſuſpecto, a minori & etiam a debiliori non autem a fortiori. ff. eodem. l. 1. §. 1. & l. unius. j. reſpon. Item ſi torquendi ſunt pater & filius a filio incipiat, & in aſpectu patris, quia per hoc citius dicet pater cum ipſe magis torqueatur. l. iſti quidam. ff. quod me. cau. & inſtit. de noxa. act. §. ſed ueteres. Item fœmina prius torqueatur quàm maſculus quia homo tanquam maioris & conſcientiæ, & conſtantiæ tardius confiteretur, & mulier citius, quia momentaneum, & inſtabile cor habet. C. de inofficio. teſtamento. l. filia. extra de uerborum ſignificatio. capit. forus. l. differre. ff. de iure fiſc.

8 †Ex quibus cauſis torqueantur homines? ex ciuili & criminali, & tunc cum aliter ueritas non poteſt inueniri. ff. eo. l. diuus. & l. ex liberto. & l. quoties. C. eod. in ſumma. eodem titu. non tamen ex omni cauſa torquendus nec quilibet indifferenter. ff. eod. l. ædictum. Sed quæritur quæ oportet præcedere quæſtionem. Dic indicia ſufficientia & ueriſimilia, quia a tormentis non eſt incohandum. ff. eod. l. 1. 1. reſpond.

Nam

Digitized by Google

Nam ſine præſumptionibus non eſt quis torquendus. ff.eo dem l.diuus.& l.maritus.& l.fina.C. de Fals.l. ſicut.in fi. Et certe rectoribus eſt valde conſiderãdum,& ponderoſe aduertendum,nunquid præcedentia ſint veriſimilia & ſufficientia ad habendam torturam,cum aliàs reſtitutio vel appellatio ſubſequens prodeſſe non poſſit. Nam plurimi dum torquentur deficere ſolent.ff.de pę.l.aut.§. 1.& ideo torturam oportet præcedere indicia,ut probatur in iuribus præallega. & C. eod. l. milites.& l.cum cognitionaliter.& cum ſimilibus.

9 †Sed quæ & qualia indicia? Reſpondeo non bene poteſt dici ſed committitur arbitrio iudicis. ff. de teſtibus. l. 3. in princ.ibi tu magis ſcire &c. Sic dicitur de mora & acceſſionibus.ff.de diuer.& temp.præſcrip.l.acceſſionibus.ff.de uſu. l.mora.& iſtud eſt generale, quod non determinatur a iure,ideo relinquitur arbitrio iudicis, ut in pęnis a iure non determinatis,vt in l.hodie.ff.de pę.& l.ſancimus.C.de pœn. ff.de effract.l.2. §. 1.& ſic de tempore quod indeterminate profertur.ff. de iure delib. in l.j.in prin. Poſſumus tñ in genere talem doctrinam ponere quod diſcretus iudex ſolenniter inſtare debet ad indagandum indicia cõtra delictum ex aliquo crimine.Nam indicia ſunt aliàs probationib.proxima. Et dicuntur indicia quaſi demonſtratiua mentis, & ueritatis,& probationum adminicula. C. de probatio. l. inſtrumenta.& l.fina.ſunt autem indicia pars probationis clarę.C. qui teſtam.face.poſ.l.hac conſultiſſima.§.demum ibi indicia &c.Et dicuntur indicia ab indicando,unde indicia id eſt debita adminicula ad indagandam ueritatem.C.ad l. iul.de adul.l.ſi quis adulteri.ff.de præſcri.ver.l. ſolent.

10 †Quærat iudex inſtanter cum quibus,per quæ loca cõuerſabatur delatus quem torquere intendit,quoniam mala cõuerſatio eſt malę operationis indicium.ff.de admi.tuto.l. ſi plures.§.aſſiduę.Nam ex mala conuerſatione bonus efficitur uitioſus.ff.de ædil.ædic.l. ædiles. §. pedibus ibi , aleator forte &c.Nam cum Pſalmiſta ait. Cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris &c.Dictum Philoſophi qualiſcunque talium conſolatio delectatur.Item conſideret loca quibus conuerſabatur,quia ex locorum uarietate uaria colligitur coniectura,ut C.ſi manc.ita.fu.al.l.fi.ff.de pęn. l. aut. §.omnem.Item iuſte quæritur ſi erat inimicus offenſi uel ſi aliqua offenſio interuenerat inter eos,quia tũc erit præſumptio culpæ,quia inimicum de inimico malum cogitare,& facere facilius ius permittit pſumit, ut ff. de his. qui. ut ind. l.ſi inimicitiæ.ff.de adm.leg.l.4.§.fina.ff.eodem l.1.§. præterea inimicorum.Item inueſtigare debebit cuius æſtimationis,& famæ,qualis enim fama,& opinio cuiuſcunque in ciuitate talis præſumitur ff.eodẽ.l.de minore.§.tormenta.ibi uel cuius æſtimationis.ff.de rei uendi.l.ſi ambo,1. reſpon. in auc.de teſti.l.ſancimus.alias.§.1.col.7.

11 †Item poterit iudex ſumere indicia ex conſtantia uel trepidatione uocis,vel membrorum,uel pallore,ut d.§.tormẽta.locutio enim & conſtantia & trepiditas eſt æſtimatio cuiuſcunque,ideo æſtimanda & indaganda eſt,quoniam multa afferunt ad inueſtigandam ueritatem,& in lucem emergunt,ut d.§.tormenta.Item inquirat cuius vitæ primo fuerit,& an talia uel conſimilia de quibus inculpatur ad præſens facere cõſueuerit.Nam de unoquoque bonum uel malum præſumimus,conſideratis primo agitatis ab illo.ff. de re.mili.l.deſertorem.§.fina.ibi qui ad hoſtem confugit. & l. non omnis.§.a barbaris.ff.de ſuſpec.tuto.l.tutor quoque. §. quandoque poteſt. ex geſtis enim præteritę vitæ metimur geſta præſentis,ut C.de præpo agen.in rebus.l.ſecunda.§. fi. lib.12.Item an fuerit eum minatus,quoniam erit indicium quod operibus impleuerit quod uerbis terrendo profudit. cum ex dictis hominum facta penſemus.C.ſi quis impe.maled.l.prima.ff.de ſup.leg.l.labeo.Item conſiderandum an talis ſit qui conſueuerit & poſſe habuerit talia implẽdi, quod eſt notandum ad l.iul.maieſt.l.famoſi.ibi.an poterit facere & an ante quid fecerit.

12 †Item ſi iam fuit indicium contra eum uel ſe abſentauit poſt perfectum maleficium.argum.in auct.de exhib.§. ſi uero.& de confeſ.§.conſiliarios.cum ſimi.Item teſtes recipiat ſuper maleficio loco vbi fuit commiſſum de uoce publica & fama,quæ ipſa omnia coadiuuant effectum ad tormenta. ff. de ſolu.l. 1.§. flumen. ex multis aliis caſibus indicia ſumat ad formandum conſcientiam pro inuenienda ueritate delicti & criminis.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio rei non ſtatim ſibi præiudicat, ſed expectari debet eius in eadẽ perſeuerantia.*
2 *Crimen ſponte confeſſus ſtatim eſt incarcerandus.*
3 *Torto in tortura contra alium deponenti quando credatur.*
4 *Tortus in quibus caſibus ſit de alijs interrogandus.*
5 *Accuſatus ſuper uno furto & tortus, ſi confeſſus fuerit, an poſſit torqueri ſuper aliis.*
6 *Torquendus pe eas cilationem ad reprobanda indicia, an ſit audiendus.*
7 *Defenſio ſua nemini eſt deneganda.*
Teſtis quando dictum ſuum retractare poſſit,
8 *Confeſſio facta in tormentis, an aliquid nperetur, ſi in ea non perſeueretur.*
9 *Tortus abſque indicijs ſibi non præiudicat confitens in tormentis.*

Secundum capitulum loquens de effectu quæſtionis.

Denuo reſtat videre quis ſit quęſtionis effectus. Et certe abſque fortitudine tormentorum ultro qui crimen confiteatur, dixerunt quidam præceptores moderni eum non eſſe damnandum.

1 †Sed debet iudex ſtare per diem uel per aliud tempus ſecundum qualitatem criminis, & perſonæ conditionem & interim facere reum coram ſe præſentare, ut tunc interroget an uelit perſeuerare in confeſſione quam fecit aut contradicere uel reuocare.Et hoc ideo dicunt ipſi, quia cõfeſſio rei ſtatim non præiudicat nec ſtatim facit pęnam probationem,ut C.de cuſto.reo.l.ſecunda. Item intelligant leges quæ non diſtinguunt formidine tormentorum an ſponte habita confeſſio,ad hoc.ff.eodem.l.prima.§.diuus.ibi cõfeſſiones reorũ pro exploratis facinorib. haberi non oportere.& §.ſi qnis ultro.& ſic dicebant ipſi,intereſſe inter confeſſionem habitam in ciuilibus,& habitam in criminalibus in hoc ſcilicet,in ciuilibus nõ eſt opus perſeuerantia ſed ſtatim tenet,in criminalibus uero ſi ultro ſine formidine tormentorum habita fuerit confeſſio opus eſt perſeuerantia per prædicta iura.Nec mirum dicebant ipſi ſi intelligãt ponderatè. i. ſolenniter procedatur tam in criminalibus quàm in ciuilibus. Nam vbi eſt maius periculum, ibi eſt cautius agendum.C.de Fal.l.ubi eſt melius.C.de pœn.l. qui ſententiam.extra de elect.capitu.ubi maius.libro texto. Nec mirũ ſi tam variè,quum criminalia indicia nihil cõmune habent uel ſimile cum ciuilibus in prin.de publ. iudi.

2 Tu dic contra.&hæc eſt communis opinio † quia ſi quis in ſe confitetur crimen ſponte ſtatim eſt incarcerandus & illico abſque alia confeſſione uel perſeuerantia damnãdus. ff.de cuſto.reo.l.fina.1.reſpon.& C.de pœn.l.conreis. Ita intelligunt,l.confeſſus.ff.de cuſto.reo.Non obſt. §. ſi quis ultro.& §.diuus quia intelliguntur in confeſſionibus habitis in tormentis,& ſic intelligitur.l.ſecunda.C.de cuſto. reo.ſecundum ueriorem lecturam , ut patet in fin.l. ibi. & ſic &c. Sed ſi in tormentis uel formidine tormentorũ, & tunc non debet ſtatim haberi pro explorato,ut dic. §. diuus.& C.app. reſcin.non poſſe.l.ſecunda.& eſt ratio,ut ff.eodẽ. l. prima.§. quæſtioni.&c.& tunc habet locum.l.ſecunda.C.de cuſtod. reorum.ut iudex faciat ad ſe criminoſum redire, & quærat utrum uelit criminoſus in ſua quæſtione perſeuerare an retrahere & ſi perſeuerauerit tenet confeſſio alias non, ut §. ſi quis ultro.& lege ſecunda.C. quæ appellat.non recipi.

3 †Sed quid ſi aliquis ſubiicitur quæſtioni. & confitetur cõtra alium.nunquid ſtetur dicto ſuo? Reſpondeo diſtinguendo,aut torquetur ſimpliciter in alios,utin ſocios non in ſe. & tunc ſtatur dicto ſuo cum aliis indiciis,ut iudex ex dictis torti & aliis indiciis ad condemnationem procedat. C. de aſſe.l.nullus.in fi.ff.eo.l.ędictum.& l.j.§.qui quæſtionem.ibi alterum, ne magis ſuggereretis quàm requireretis & c.ad idem Tullius in Topicis.Nam in tormentis ubilibet fatigati quæ dicunt ueritas ipſa uidetur dicere ſaluo ſi ibi dixiſſet de inimico,quia non eſt facile credendum. Sed nec ſcilicet omnino fides retrahenda,ſed cauſa cognita fides erit adhibenda. alias non.ff.eodem.l.1.§.præterea, & argumen. ff de teſt.l.tertia.in princip.aut loquetur in ſe,nihil de ſe confitetur, tunc habent locum proprie ſupradicta. ſi uero confiteatur de ſe & aliis,& tunc ſecundum Accur.cuius opin.ualuit,eſt in ueritate regula,& inſtantia regulæ regulariter de proprio ſcelere confeſſus ſuper conſcientia non ſcrutetur aliena,quia tortus de ſe non confeſſus debet interrogari de aliis maxime conſociis,ut ff.eod.l.qui de ſe.C.eod.l.ſicut.in princip.C.de actio.l fina. Tunc ſi de facto ſuo interrogatus dicat,ſine interrogatione accuſo alios,nõ ſtatur dicto eius, fallit in caſibus in quibus de ſe confeſſus interrogatur de aliis,ſi tamen contra illos uel alios pręcedant indicia.

4 †Primus caſus in omnibus latronibus, & maxime qui de ſe confeſſi torquendi ſunt, & interrogandi de ſociis de mandatoribus,& receptatoribus.ff.de cuſto.reo.l.diuus.C. de fer.l.pen.Secundus.C.de fal.mone.l.1. Tertius ad exhib. l.ſi. Quartus de ſeruo de nece domini in ſe confeſſo, ut torqueatur

Digitized by Google

queatur,& interrogetur quo mandante &c.ff.ad Sill.l.prius & l & ſi percuſſor.Quintus ad l.aquil.l.inde Neratius. §. & ſi ſeruus.Et bene dicitur ſi aliqua præcedant indicia, quia alias non debet de aliis interrogari.C. eo. lib. Item eius reſponſio non erit plena probatio contra alios quos inculpauerit. Sed nunquid propter iſtam talem præſcriptionem poterunt iſti inculpari, & ad tormentum poni. Reſpondeo quod ſic in dictis caſibus.arg.præal.nullus.& ar.ff.eo.l. ædictum,& ar.ff eod.l.1.§.cum quis latrones.ar.quod idem in alijs.ff.eo.l.1.§.diuus Adrianus Co furnio.In alijs uero nō. l.fin.C.de accu.ff.eod.l.is qui.Sed quid ſi perſona inculpata a torto ſit homo malæ famæ,& cōditionis,nunquid in aliis factis caſibus quā in iſtis explicatis poterit ſubijci quæſtioni.Dic de iure,quod ſi non præceſſerint indicia ſufficientia nec inculpatio eius facta erit,vt C.de act.l.fin.ff.eo. l. is qui. ergo quod inde ſequitur perinde ideſt tanquam prohibente factum non ualet,ut l.non dubium.Tamen de conſuetudine uidetur torqueri:pro qua.ff.eo.l.1.§.diuus.

5 †Sed quid ſi accuſatur quis de furto indiciis præcedenti bus,ad iſtud furtum torquetur,& confitetur illud furtum, nunquid procedit in tortura ſiue reperitur vt indicet,& cō fiteatur de alijs furtis a ſe factis, & commiſſis ad quæ nulla habentur indicia.Dic quod non de iuris ſubtilitate. argum. eorum quæ dicuntur in proxima quæſtione. Pro iſta parte eſt etiam,quia quantum ad iſta furta de quib. in genere vel ſpecie non quæritur nulla procedunt indicia, & ſine indiciis nemo torquendus eſt.C.de fal.ſicut.ff.eod. l.j.in princ. & l.maritus.Sed de generali conſuetudine Italiæ ſeruamus contrarium,& ſpecialiter in furtis,quia frequentant magis, quæ conſuetudo poteſt adiuuari per l.non omnes. §.a barbaris.ff.de re milit.l.congruit.de offic.præſi. Sed quid ſi aliquis nondum eſt in tormentis,& dicet tormentetis me quā tum uelitis,quia non ſum culpabilis nec aliquid dicam, ſic omnia diffitetur,nunquid debet ſtatim a tormentis relaxari,& dimitti ut recedat.Certe nō,immo procedatur ad torturam cum temperie, vel aſperie ſecundum criminis qualitatem:& ſi confiteatur, bene quidem, ſi non iudex debet ipſum in carceribus detinere,& ſi noua aderunt indicia, & quæſtionem repetet,& alterius thematis a prima. Si autem non aderunt indicia noua, tuuc ſtatuet actori dilationem competentem ad probandum,& ſi poterit conuinci condēnabitur,aliàs non ff.eo.l.2.§.præterea,& l.unus.

6 † Sed quid ſi præcedunt criminis indicia per quæ iudex informatus procedere poteſt ad torturam.Dicit reus domine iudex detis mihi defenſionem alias dilationem antequā ponatis me ad torturam,quia paratus ſum incontinenti redarguere contra indicia recepta cōtra me.Nunquid eſt audiendus,& ſibi ſit defenſio danda antequam torqueatur. Videtur quod non per l.4.C ubi ſena.vel cla.l.ibi. nec quas ante probationes iniurias,& cætera:cum in illis perſonis in dignitate conſtitutis ſit ſpeciale,ergo in cæteris perſonis contrarium erit ius commune ff.ad municipa.lib.1.in fi. Præterea primo probat actor,fundata intentione ſua reus poterit exceptiones ſuas proponere.C.de except.l.ſi quidam.& de proba.l.exceptionem.ergo debet fundare,& probatur intē tio communiter per teſtes, & per cōfeſſionem rei antequā torqueantur,maxime quādo quid tale allegatur per ipſum accuſatum quo probato nō deberet iudex ad tormēta procedere illa rōne,quia ab interlocutione facta a iudice quod aliquis torqueatur appellatur.ff.de appel.l.2.& eſt conſideranda cauſa quare a tali interlocutoria permiſſum eſt appellare. Nam ſi defenſio permitteretur poſt torturam non poſſet poſtea recuperare detrimentum membrorum, ut d. l.aut.notatur.modo eadem ratio vendicat ſibi locū in propoſito ſeu cum appellatur uel defenſio datur ſi primo alias ſi non appellatur.Nam ſolent quidam deficere in quæſtione.ff.de pēnis.l.aut.§.1.

7 †Præterea etiam alias confeſſo ſua defenſio datur. C. de cuſto.reo.l.2.multo magis huic non denegabitur. præterea quòd iam condemnato ex confeſſione ſua in tormentis ēt perſeuerata princeps ſubijcit etiam poſt ſententiam retractando ſi conſtiterit de innocentia condemnati.ff. eod. l 1. §.ſi quis ultro.Si ergo iam condemnato,& confeſſo conceditur defenſionis facultas,multofortius ante torturam denegari non debet.Cui enim quod plus eſt conceditur non debet denegari quod eſt minus,ut in regula iuris.Quid plura? lex dicit cuicunque petenti defenſionem danda eſt. ff. eod.l. unius.§.cogniturum.ibi quoque ipſo poſtulante reo &c.Sed quid ſi teſtis fuit tortus,& in tortura confeſſus nūc ante ſententiam dicit ſe erraſſe, nunquid poterit reuocare errorem ſuum.Reſpondeo aut eſt error facti, aut iuris. Primo caſu poteſt vſque ad ſententiam.Et eſt ratio quia nō videtur fateri, qui errat. ff.de confeſſ.l.2 in princip.Item talis error non ſolet uſque ad ſententiam obeſſe.ff.de iu. & facti igno. l.2. Nam condemnatus ex confeſſione in tormentis ſi nec perſeuerauit,& in ea innocentiā ſuam docere voluerit, & ſi oſtenderit,abſoluatur.ff.eo.l.j.§.ſi quis ultro. multofortius errorem ſuum ante ſententiam probare uolens debet audiri.Item iſte non perſeuerauit in confeſſione ſua ex quo non expectauit ſententiam.Item confeſſus formidine tormentorum auditur appellans.C.quo.app.non reci.l.2.ſi erraverit in iure,tunc non poterit uenire contra confeſſionē ſuam,ut d.l.error.

8 †Sed quid ſi aliquis eſt coufeſſus in tormentis, nec perſeuerauerit in ea,nunquid talis confeſſio aliquid operabitur, uidetur quod ſic,ſcilicet ſemiplenam probationem,ut not. C.de cuſto.reo.l.j.& ff eod.l.j.§.diuus.& intelligitur in confeſſione torti in qua non fuit perſeueratum.vel dic, & forte verius quòd ſi perſeueratum ſit, talis confeſſio non plenā nec ſemiplenam probationem inducit.quoniam nullo modo confitetur, & formidine tormentorum confitenti ſine perſeuerationeæquiparentur.C.quando app.nō ſit.l. 2. Sed quid ſi aliquis eſt tortus nullis legitimis indicijs præcedentibus,nunquid valet eius confeſſio.

9 †Dic quod non quantumcunque in ea perſeuerauerit ut eſt expreſſum.ff.eo.l.diuus §.ex quibus.& l.pen. ſecundum unam lecturam.& ar.C.ſi ex fal.inſtr.l.3.& 4.probo a tormētis non eſt incipiendum.ff.eod.l.1.2.& 3. l. maritus. & l. miles.C.eo.ergo ipſis deficientibus quicquid ſequitur ipſo iure non ualet,ut l.non dubium.C.de legi.& de fide inſtrum. l.1.lib.10.de appella.l.nominationis.& ff.de reg.iur.l.diuus. cum ſimili.&c.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio quæ,& quando in tormentis facta dicatur.*
2 *Statuto dictante quod quis nequeat quæſtioni ſubijci,an poteſtas talem detinens in carcere uel aliter affligens,incidat in pœnam ſtatuti.*
3 *Reus tortus ad quem locum ducendus ſit ad perſeuerandum confeſſione facta in tormenta.*
4 *Liber homo an,& quando torturæ ſubijci poſſit.*
5 *Perſona auctentica ſeu notabilis an debeat ſupponi tormentis.*
6 *Iudex ſeu poteſtas in tormentis modum debitum excedens puniri debet.*
7 *Iudex debite officium ſuum exercuiſſe præſumitur, niſi contrarium probetur.*
8 *Iudex in puniendo modum excedens præſumitur non iudex.*

Capitulum Tertium circa confeſſiones in tormentis.

Dictum eſt ſupra quod confeſſio facta in tormentis, & reſponſio facta non præiudicat niſi in ea fuerit perſeueratum.

1 †Sed quæro quæ dicitur facta in tormentis. Reſponſio facta in tormentis eſt cum ad pedem torturæ ducitur,& ligantur manus,& torturæ iuducitur,quod niſi incontinenti confiteatur ſubijciet eum quæſtioni. certe non eſſet talis confeſſio niſi fuerit in ea perſeueratum,quia lex æquiparat confeſſionem factam in ipſis tormentis, & extorta formidine tormentorum.Et no.quod ibi dicitur de formidine tormētorum,non autem dicit in tormentis,& ibi ita ſentit glo.argum.ff.de iniur.l.item apud.§.2.dicitur ibi quæſtionem intelligere debemus,& tormenta,& corporis dolorem ad eruendam ueritatem.Nuda ergo interrogatio,uel leuis territio:a contrario conſenſu,non leuis territio habetur per ipſa tormenta,& ad hoc accedit ſufficit terror armorum, & ſi uſus eius non ſit.ff.de ui & ui arma. l. 1. §. ſi arma. & ad l. Cor.de Sica.l.1.ubi æquiparantur hominem perimere gladio & in manu ipſum ſtringere.& dicit.ff.ex qui.cau.maio. l.iu.& C.quod met cau.l.metum.

2 †Sed quid ſi continetur in ſtatuto quòd quis non poſſit torqueri niſi in certis caſibus:poteſtas honoris auidus extra illos caſus conceſſos per ſtatutum vellet eruere veritatem criminis,non tamen uult eum ponere ad tormenta ne incidet in pœnam ſtatuti. Sed quid facit?præcipit eum teneri in turri uel in alio loco denegando ſibi alimenta donec confiteatur,uel in hiemę facit eum ſtare ſpoliatum.Nunquid uidetur eum ponere quæſtioni, ut ſic dicamus eum incidere in pœnam ſtatuti &c.Dic quòd ſic.l.item apud.ff.de iniu.§. quęſtionem.ibi uel malam iutētionem habuerit. Sed quid ſi extra locum torturæ, aut circa tribunal ubi ius redditur judex examinans delatum de crimine dicens aut tu cōfitearis,aut te ducam ad tormenta,& torquebo te, nunquid dicetur confeſſio formidine tormentorum facta. Dic quod non,quia leuis territio, ut l. item apud. §. quæſtionem.&c. C.quod met. cau. l. metum. Quia non iactationibus tantum,ſed quæſtionis probabilem verę torturę comparendæ accipere debemus præſentiam,& inſtantis torturæ ſicut de metu

Digitized by Google

metu instantis cruciatus, vt ff. quod met. cau. l. metum, primo responso. ex quib. cau maio. l. 3. ad fi. leuis autem tertio, & extra locum torturæ facta eluſoria eſt, ar. ff. ſi an pluſquam per fal. hæc ſatiſdatio. Dictum eſt quòd confeſſio facta formidine tormentorum non habetur pro explorato facinore niſi fuerit perſeueratum.

3 † Quæro in quo loco ducendus eſt reus ad perſeuerandum. Reſpondeo apud acta vel in alio loco publico extra conſpectum torturæ, & iam uidimus expertos ad defenſiones in perſeuerantia conuocare teſtes ſub publico teſtimonio qđ ſibi faciunt, talis tali die pſeuerauit, & ꝙfirmauit &c. in præſentia talium teſtium &c. & bene faciunt per l. 2. C. de cuſto. reo. ibi ſub publico teſtimonio &c. Sed quando tempus debet eſſe in medio inter confeſſionem tormenti, & pſeuerantiam. Reſpondeo, lege non determinatur, ut d. l. 2. C. de cuſto. reo ibi poſtmodum eductus &c. non tamen dicit quid ſit iſtud modicum tempus. Poteſt dici quòd ſit arbitrio iudicis inſpecta perſonarum qualitate, vel enormitate, vel leuitate criminis. Cum enim a iure tempus non præfigitur iudicis poteſtati committitur. ff. de iur. deli. l. 1. in fi. de pe. l. hodie. ff de effra. l. 1. Sed quis debet intereſſe qõnitre ſpondeo ut ff. de adul. l. ſi poſtulauerit. §. quæſtioni. In ſecreto autem recipiunt dictum ſuum. teſtis enim ſimilitudinem habet tortus, ut in ſumma huius tituli. §. ſed habetur. & ff. de quæſtio. l. 1. §. imperator.

4 †Sed nunquid liber homo poſſit torqueri? videtur quòd non, quia totus eſt titulus. C. & ff. tãtum de tortura videtur ſentire. Tu dic liberos homines toqueri non ſolum in alios, vt ff. eo. l. ex lib. 1. reſponſo. & l. unius §. teſtes. & C. de aboli. l. fallaciter. §. quod ſi ingenua uel ingenuorum. C. de aſſe. l. nullus. ff. de cuſt. reo. l. diuus. Sed etiam in ſeipſos quãdo deferuntur de aliquo crimine. C. eo. l. cognitionaliter. C. de in fam. l. nullam. & ibi de hoc. C. de falſa. l. ſicut. ff. de re milita. proditores. decurio poteſt torqueri per l. ſi quis decurio. C. de fal. vbi decurio torquetur, & alius quam liber homo non poteſt eſſe decurio. ff. de decurio. l. ſequitur. Et ita etiam cõ ſuetudo generaliter ſeruat, & do. Azo in ſum. huius titu. §. torqueri. & §. torquetur.

5 †Sed nunquid perſona auctentica debet ſubiici tormentis. Et certætit. C. & ff. de q. videtur cõſiſtere circa ſeruos torquendos, & liberos homines in teſtimonio vacillantes. Sed tu dic quòd ipſę principales perſonæ ſubiiciendæ ſunt quæſtioni, ut C. eo. l. 3. & ff. eod l. j §. diuus & §. ſi quis ultro. & l. unius. & ff. de re mili. l prodito. præcedere tamen debent indicia, ut ſupra dixi. Sed quid ſi iudex in torquendo ita modum excedit quod hominem extinxit uel debilis effectus eſt. Reſpondeo uidetur teneri. ar ff. ſol. mat. l. ſi cõſtante. §. ſi maritus. inſti. de his qui ſunt ſui uel alien. in §. 1. 2. reſponſo. & melius. ff. ad l. aquil. l. Sed & ſi quemcũque. §. intelligitur. ff. de uſufru. l. locum. §. fi. l. eleganter. §. plane. ff. de pig. actio. Nec prodeſt enim quod unus iudex facit cum deliquerit, nam omne maleficium prauè præſumimus actum. C. de iniur. l. ſi non conuicii & de Sica l. j.

6 †Præterea ſi in torquendo modum quis excedit puniendus eſt, ut. C. de emen. pro. l 1. nec iudicem excuſet officiũ, quia ſicut priuatis, ita magiſtratibus prohibitum eſt aliqd illicitum facere. ff. de iniur. l. nec magiſtratibus. Econtra uidetur quod non teneatur, quia hoc fecit cauſa ueritatis eruendę, & facit exequendo ſuum officium non animo interficiendi vel debilitandi, ergo non debet teneri, neque enim quis delinquere videtur niſi malignum animum habuerit. ff. de ver. ſig l ſæpe. in fi. nam maleficia uoluntas, & propoſitum diſtinguunt. l. qui in iure. in prin. ff. de fur. & facit. ff. de acqui. poſſ. l. ꝙ in eo. & alibi, tunc crimen committatur cum nocendi uoluntas interuenerit non aliàs, ut C. de Sica. l. 1. ff. de libe. ho. exhi. l. 3. aliàs. §. 1. Præſumit enim princeps bonũ de officialibus ſuis, niſi contrarium manifeſtè appareat, & doceatur. ff de offi. præſi. l. 1. ad fi. Nam creditor rem obligatam afferendo non præſumitur deliquiſſe, quia notabilis præſumptio. ff. de fur. l. cum creditor.

7 †Sic etiam a ſimili in propoſito iudex præſumitur ſui officii exequendi cauſa iſtud feciſſe non autem animo nocẽdi, licet enim culpam ẽt torquendo excedendo modũ nõ habuerit iudex per hoc non tenetur. l. Cor. de Sicar. quia in delictis lata culpa dolo non æquiparatur. ff. ad l. Cor. de Sic. l. in lege. Item cauſa propter quam aliquid fit ſeruandum remanere impunitum, quod alias coęrcendum eſſet debet attendi ff. de pęnis. l. aut. §. cauſa. Sed officii neceſſitas impunitum ſuadet remanere, quod alias coerceri debet. ff. de his qui. ut indi. l. poſt legatum. §. aduocatum. & l. tutorẽ. ergo &c, Præterea ſi non apparet quo animo fecerit, præſumendum eſt potius zelo iuſtitiæ, & ex rigore officii facere, quàm malo conſilio id feciſſe. ff. de acquiren. poſſeſſ. l. uidetur. & pro ſocio. l. merito. & pro hoc arg. C. qui accu. non poſſ. l. 2. in fi. vbi tutor de falſo inſtrumento procedendi in cã publica, ſi nõ ꝓbat nõ ꝓſumitur nocendi animo ac cuſationẽ inſtituiſſe, niſi euidenter probetur, tamen regulariter qui non probat calumniari uidetur. C. de aduo. diuer. iudi l. j. Solutio, diſtinguunt quidam ſi apparet quod hoc fecerit ex uoluntate doli tenetur. ſi abſque culpa, & caſu nullo modo tenetur. ſi autem cum aliqua culpa in exercendo modum non puto teneri ut C. de emend. ſeruo. l. j. & eſt bona argumentatio de poteſtate, & rectore. ff. de verbo. ſigni. l. poteſtatis uerba. ſi autem ſine moderatione modum excedendo in quæſtione hominem extinxit uel debilitauit

8 tenetur, †quia ſtatim quod modum excedit, fingitur non iudex, & punitur tutor non recte adminiſtrando, ut non tutor, & tanquam quilibet tenetur. ut ff. de fur. l. tutor. ff. pro empt. l. qui fundum. §. ſi tutor. arg. C. de epi. & cleri. l. generaliter. quid plura, eſt caſus. ff. de iniur. l. item apud. §. quæſtionem. uerſi. & ſi iuſſu, ideo &c.

DE QVAESTIONIBVS, & tortura, Tractatus Pauli Grillandi Caſtilionis Florentini, Iuriſconſulti.

IN ſuperioribus titulis vidimus de pluribus criminibus, reiſque ipſorum, & pœnis, ſed quia accidit quandoq; quod crimina ipſa non ſunt bene probata, & iudex non poteſt deuenire ad ſentẽtiam non precedente rei confeſſione uel apertiſſimis probationibus, ut l. ſciant cuncti. C. de probat. tamen contra ipſum reum multoties laborat infamia, & alia indicia vigent propter quæ neceſſario deueniendum eſt ad torturam in qua uel neceſſe erit reum ipſum confiteri crimen, uel ſaltem purgare indicia, & ſuſpitiones quę contra ipſum laborant. Ideo in præſenti tractatu de Quæſtionibus, & tortura, pro cõmuni maxime iudicum commoditate aliqua breuiter exponemus, in qua materia doctores quamplures ex antiquis atque modernis, quidam in ordinariis lecturis, quidam uero in extraordinariis compendiis, & tractatibus diuerſa commentaria ædiderunt.

Ego uero ne aliorum relatione dictorum fruſtra uidear occupare membranas, ea duntaxat attingam, quæ utiliora ſunt, & in quibus doctorum ſcripta ſilent. In aliis uero breuiter, & remiſſiue ad ulteriora procedam. Indiciotum, & quæſtionis materia admodũ frequens eſt, & in iudiciis practicabilis in cauſis criminalibus, quæ in iudiciis arbitrio plurimum conſiſtit, & iudices maxime inniores, & parum experti ſæpe ſolent in iſtis aliqua de neceſſariis prætermittere, aut ulterius quàm iuris ſit procedere, propterea materiam ipſam ultra alios clarius, & facilius ad communem practicam accommodabo.

Videbimus enim primo quid ſit tortura, & quæ ſit quæſtio. & quomodo iſta differunt inter ſe.

Secundo quot ſunt tormentorum ſpecies.

Tertio quid ſit indicium, & quæ ſunt legitima, & ſufficiẽtia indicia ad torturam.

Quarto quot ſunt gradus torturæ.

Quinto in quibus criminibus poſſit dari tortura.

Sexto quæ perſonæ poſſunt torqueri, & quæ non poſſunt torqueri, & quibus de cauſis, ubi dabitur noua declaratio vltra omnes docto. ad tex. in l. ſi quis in graui. §. ignoſcitur. ff. ad Silleia.

Septimo loco uidebimus an, & quando in paruis criminibus poſſit inferri tortura.

Et quid in cauſa pecuniaria.

Et an, & quando tortura poſſit dari pro pœna.

Et an, & quando quis dicatur competenter tortus, & purgaſſe indicia.

Et quando, & in quib. caſib. reus poſſit repeti in tortura.

Et quid ſi reus moritur in tortura.

Et quid ſi nulla præcedebant indicia ante torturam.

Vel ſi aderant non tamen erant in actis deſcripta.

Et an, & quando reus dicatur legitime tortus.

Item quid de confeſſione habita in tormentis, uel timore tormentorum quando nulla præcedebant indicia.

Vel ſi præcedebant in ueritate non tamen apparebant in actis annotata, an ſufficiat illa confeſſio ad cõdemnandum reum, maxime ſi ratificata reperitur.

Et quid ſi reus ante torturam petiit copiam indiciorum quæ fuit ſibi denegata, qua non obſtante fuit poſitus ad torturam, & confeſſus forte fuerit aliqua crimina, nunquid illa confeſſio ſibi noceat.

Et quid ſi aliquis propter priuilegium ætatem vel aliam cauſam

Digitized by Google

causam de iure torqueri non poterit, si tamen fuerit tortus, & confessus an preiudicet sibi illa confessio, & querela datur contra iudicem istis qui sic iniuste torti fuerunt.

SVMMARIVM.

1 *Quæstio dicitur inquisitio ueritatis per tormenta, & corporis dolorem facta.*
2 *Quæstio est tormentalis inquisitio veritatis.*
3 *Tortura corporis cruciatus dicitur ad veritatem eruendam repertus.*
4 *Tortura in quo differat a tormento.*
5 *Tortura remedium dicitur seu via extraordinaria probationis.*

1 PRimo igitur quæro quid est † quæstio. Respons. quæstio proprie loquēdo est inquisitio veritatis p tormēta, & corporis dolorem, ita dici tex. in l. itē apud Labeonem. §. quæstionem. ff. de iniur. iuncta. l. prima. §. quæstionē. ff. ad se na. consul. silleia & glos. in d. l. 1. in ver. necatorū. co. ti. Azo autem in sum. de quæst. in prin. dicit quod est quæstio inquisitio veritatis per tormenta. Nuda ergo interrogatio uel læuis territio non dicitur quæst. d. l. item apud Labeonem. §. quæstionem. in uer. nuda. & p Azo. in d. sum. in tit. in prin. qui dicit quod non debent cuiquam adhiberi tormenta quanta accusator vel instigator postulat, aut desiderat, sed ut moderatę rationis temperamenta desiderant. l. de minore. §. tormenta. ff de quæsti. Panor. vero in c. cum in contemplatione. de reg. iur. in antiquis. in pri. lectu. idē dicit quod quæstio est indagatio ueritatis per tormentum. & appellat quæstio a quęrendo, quia iudex p tormentum inquirit ueritalem, ita dicit ipse. Sali. autem in rub. C. de quæstioni. dat duas expositiones siue diffinitiones ad istud verbū, quæstio. prima est quòd quæstio est inquisitio quæ fit ad ueritatem p tormenta eruendam. secunda est.

2 † Quæstio est tormētalis inquisitio ueritatis, & ista est breuior, & magis placet, quæ omnes tamen descriptiones siue diffinitiones in effectu tendunt in unum quòd quæstio sit illa indagatio quam facit iudex ad inueniendum veritatem contra reum in tormentis existentem, dum patitur cruciatum in corpore.

3 †Deinde quæro quid est tortura. Respon. tortura est corporis cruciatus ad eruendam veritatem repertus. vt dicit Panor. in d. c. cum in contemplatione. in princi. qui dicit etiam quod tortura siue tormentū dicitur quasi torquens mentem, quia per cruciatum corporis mens quoque torquetur, vt latius dicemus infra eo. tit. q. 4. in illo quarto gradu torturæ. & habetur. 5. q. 5. illi q in ver. vbi religiosus tortor, vt dum corpora pœnis subijciuntur quæ gesta sunt fideliter, & veracitet exquirantur.

4 † Hæc est differentia inter vnum, & alterum, quia vnum pertinet ad iudicem solum, alterum vero pertinet ad reum solum. s. tormentum. d. l. item apud Labeonem. §. quæstionem. nihilominus sæpius solet vnum pro altero poni, vt no. in d. §. quæstionem. & 5. q. 5. illi qui. & per glos. in d. l. 1. in prin ff. ad senatusconsillaia.

5 † Et nota hic quod tortura est remedium siue via extraordinaria probationis, vt dicit Bal. in l. si quis alicui. C. ad lege Iul. maie. via enim ordinaria est illa quę fit per testes, & instrumenta, vt. l. sciant cuncti. C. de proba. cum similibus.

SVMMARIVM.

1 *Tormentorum species quot sint.*
2 *Torturæ gradus sunt quinque.*

SEcundo quæro quot sunt tormentorum species. Respon. quod multæ sunt ac diuersæ, vt ponunt Doct. maxime practici in eorum tractatib. Gan. in operæ suo male. in ti. de q. & tor. Ang. de Are. in suo opusculo mal. in gl. fama publica precedente. in ver. tortura. d. Franc. Brun. de S. Seueri. in alio suo trac. male. de indi. & tortu. in 2. par. At ille insignis Doc. Modernus Bono. d. Hippo. de Marsi. clarius cæteris hic aperuit in egregijs cōmentarijs suis q̄ nuper edidit super notabili tit. ff. de q. in l. j. in princ. vbi ponit quatuordecim species tormētorum oēs diuersas quorū p̄ plura fuerunt ab antiquis inuenta, q̄dā vero nouiter ipse inuenisse asserit, put est illud subtractionis somni quod in veritate perquā subtili ingenij acuitate adinuentū fuit, & ego semel illud expertus fui Romę in quadam ardua cā duorum religiosorū, licet alio mō, & facilori illo vsus fuerim, & profecto vidi ea quæ prius non credebam qđ illud affert maximum tormentum, & fastidiū in corpore absq; aliqua membrorum læsione. vide. d. Fran. Brun. in materia p̄dicta in d. suo trac. de indic. & tortu. in 2. parte. Albert. Gandi. in eodem suo trac. in ti. de q. & tormē. Ange. de Are. in trac. male. in gl. fama publica. in materia torturæ. Ant. Rose. & d. Abb. in c. cum in contemplatione. de reg. iu. in anti. Pari. de Put. in tract. quem ædidit. de syndica. in c. tortura. el 1. cum tribus seq. d. Bonifa. de Vitalli. in tract. suo male. in 2. par. eundem dominum Hippo. de Marsil. in practica sua Auerolda nuncupata, vbi copiose tractat de hac tortura. Bar. in l. 1. in princ. & §. diuus. & in l. fi. ff. de q. Bal. in l. 2. C. quo. appella. non recip. & in l. milites. & in l. fi. C. de q. & Saly. in d. l. fi. eod. tit. in quibus locis oēs tractant de hac materia torturæ, & modo torquendi. & Azo in sum. de q. in princip. istud tamen tormentum chordę siue pendentis funiculi Doct. communiter ponunt pro magis communi, & consueto, quod in se continet plures gradus timoris, doloris, & cruciatus qui adhibentur plus vel minus secūdum qualitatem facti, personarum conditionem, & vrgentium indiciorum secundum quòd declarant præfati Doct. in locis supra notatis.

2 † Ego autem vltra alios pro faciliori notitia istius practicabilis materiæ considerauí quinque esse gradus torturæ siue tormenti sub hac specie tormenti chordę, quibus rei diuersimode cruciātur plus uel minus, grauius, aut læuius iuxta qualitatem facti, personarum conditionem, & abundantiam indiciorum, sed antequam ad illorum declarationem deueniam discutiam primo quæ sunt aut dicuntur legitima indicia, & sufficientia ad torturam.

SVMMARIVM.

1 *Indicia quæ dicantur legitima ad torturam.*
Indicium duplex est.
Indicium dubitatum siue semiplenum quod dicatur.
2 *Indicium plenum seu indubitatum quod sit.*
3 *Fama duplex est, quædam homini inhærens, altera vero inter homines.*
Fama homini inhærens quæ dicatur.
Infamia quid proprie dicatur.
4 *Fama inter homines dicitur rumor, seu dictum gentium, seu vulgi ex opinione imaginaria procedens.*
Rumor quid proprie sit.
5 *Suspitio est animi aliqualis applicatio ad aliquid cum tribulatione.*
6 *Præsumptio quid sit, & quotuplex.*
Præsumptio hominis quæ dicatur.
Præsumptio simplex iuris quid sit.
7 *Præsumptio facti quæ sit, & quæ iuris.*
Fictio quid proprie dicatur.
8 *Argumentum quid sit.*
9 *Adminiculum uehemens quod dicatur, & quod non uehemens.*
Coniectura ueri acceptio dicitur ex aliquibus signis extrinsecis.
10 *Nescientia seu ignorantia est intellectus neque ad uerum, neque ad falsum determinatus.*
Error quid sit.
Verisimile quid dicatur, & quid non verisimile.
11 *Notorium dicitur certitudo indubia rei de qua quæritur fidem faciens indubiam.*
12 *Probatio dicitur actus rem dubiam educens in lucem cognitionis.*
Euidens dicitur quod manifestè liquet.
13 *Celari nulla tergiuersatione potest quod in euidenti est.*
14 *Manifestum quid sit, & an egeat probatione, quod manifestum est.*
Probatio per euidentiam facti quæ dicatur.
15 *Manifestum, & euidens in quo differant a notorio.*
16 *Iudex ex indicijs dubitatis ad torturam procedere non debet.*
17 *Indicia ad torturam legitima quæ dicantur.*
18 *Testis singularis de uisu deponens indicium facit ad torturam.*
19 *Tortura non est omnibus uniformiter danda.*

TErtio quęro quid sint legitima † indicia, & sufficientia ad torturam. ante quorum declarationem necessarium videndum esse putaui quid est indicium, quid fama, & quædam alia quæ præcedunt inquisitionem, & torturam.

Et primo dic q̄ indicium duplex secundum Bald. in l. ea quidem. C. de accu. & Gan. in suo trac. malefic. in tit. de præsumptionibus, & indi. dubita. & indubita.

Indicium dubitatum siue semiplenum est præsumptio quædam fortiter mouens animum ad aliquid credendum uel discredendum. & hoc probatur in l. cum probatio. ff. de probationibus. & per Gand. in d. tit. de præsump. & c.

2 † Indicium vero plenum, & indubitatum est demonstratio per signa sufficientia per quæ animus in aliquo tāquam in proprio existente quiescit, & plus inuestigare nō curat, & hoc probatur. in l. indicia. C. de rei vendi. & per dōm Gan. in d. tit. vt sup. Bal. in d. l. ea quidem. in 2. col. Sed q̄ in causis crīnalib. maxime, qñ proceditur per inquisitionē necesse est, qđ p̄cedat infamia q̄ reū de crīne ex quo reperit inquisitus,

Digitized by Google

tus,vt in c.qualiter,& quando. & ibi per omnes ſcribentes. de accu.ideo aliqua de fama,& infamia hic inſerere placuit. & dic ſecundum Bald.in dicta.l.ea quidem.in princip.quod

3 † Fama eſt duplex. vna quæ eſt in homine. ſ.quæ inhęret homini,eſt ſtatus illeſæ maieſtatis ac dignitatis moribus, & legibus comprobatus, hoc probatur in l.cognitionū.genera.ff.de var.& extraor.cogni.cuius famæ contra.eſt infamia quæ ſic diffinitur.

Infamia eſt priuatio famæ contingentis ex accidenti p̄ter naturā:uel ſic.Infamia eſt deficientia ſtatus, & læſio maieſtatis,& dignitatis.iſta vī iudicio meo ꝙ ſit melior diffinitio q̄ p̄cedens,qa per iſtā declarant oīa ꝓria bonę famæ, & p̱ id ꝙ diffinit unumquodq; ꝓrium p̱ eius oppoſitū diffinit, & reliquum,vt p̱batur in l.j.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur. & inſti.eod.titu.In princip.& de iure perſo.in prin. & de tutel.ſimiliter.in prin.

Scđa dicitur fama quæ eſt inter homines,quæ prædicatur de aliquo homine ſeu alio facto,& hęc dici poteſt fama loquens quæ ſemper de aliquo loquitur. & ita diffinitur ſecundum Bal.in d.l.ea quidem.

4 † Fama eſt dictum gentium,ſeu vulgi ex imaginaria opinione vel credulitate gentium ſeu vulgi procedens q̄ probatur in l.de minore.§.tormenta.ff.de q̄ſtioni.& ſub iſta diffinitione tam bona quàm mala fama continetur.l.3.§.idem diuus.ff.de teſti.& hæc eſt illa fama q̄ eſt præparatoria inq̄ſitionis,non aūt prior,de qua ſupra:ſed quia ſolet quandoque non certa fama,ſed rumor inſurgere in populo qui eſt minus quàm fama,ideo uideamus quid ſit iſte rumor.

Rumor eſt furioſa proclamatio gentium, & ſtrepitus multarum vocum. hoc probatur in l.fin. ff.de hæredib.inſtitu.& l.mi[illegible]s.§.mulier.ff.de adulte.& iſte rumor eſt initium famæ,& minus ea,ita dicit Bal.in d.l.ea quidem. Quoniā vero ſunt plures gradus cognitiōis,q̄n res eſt adhuc dubia antequam perueniatur ad perfectam notitiam ueritatis in q̱bus gradibus animus iudicis ſemper remanet titubans antequam perueniatur ad ultimum firme credulitatis, & certę ſcientiæ finem,ſecundum notabilem doctrinam Bar.in l. admonendi.4.col.ff.de iureiu.ideo de ipſis gradibus cognitionis aliqua breuiter declaranda putaui inter quos offert ſe mihi ſuſpitio,ideo quæro quid eſt ſuſpitio.Reſpon.

5 † Suſpitio eſt aliqualis applicatio aī ad aliquid cum uehementi titubatione:uel ſic,ſuſpitio eſt motus quidam mentis ad aliquid cum uehementi titubatione. probantur hoc. ff. de teſtam.l.de ſtatu.non tñ intelligas ſuſpitionem iſtam cōprehendere ſuſpitionem tutoris,ut intelligatur de illa q̄n remouendus eſt a tutela ut ſuſpectus, quia illa eſt alia ſpecies ſuſpitionis.ita dicit Bal. in q̄.l. ea quidem. per l. impuberit. §.fi.ff.de ſuſpec.tuto.

Poſt hæc ſuccurrit præſumptio,uideamus nunc quę eſt & quotuplex ſit præſumptio.

6 † Præſumptionū plures ſunt ſpecies, q̄dā.n.eſt p̄ſumptio hoīs,alia eſt p̄ſumptio iuris,alia vero præſumprio facti,alia aūt præſumptio iuris,& de iure,ſiue iuris, & facti, de quibus uide late Gandin.in dicto tractatu.& titu.de præſumptio.& indic.

Præſumptio enim hominis ſecundum Bal. ibi eſt quidā conceptus cauſatus in mente ab aliqua probabili coniectura, ut.ff.de verb.obli. l.continuus.§.cum ita.

Præſumptio vero iūris ſimplex eſt ſimilitudo q̄dam ſufficiens ad rem dubiam de qua credūtur credenda. C. de cōtrahen.& commi.ſtipula.l.1.& l.iuriſgentium.§.quod fere. ff.de pact.

7 † Præſumptio autem facti eſt cum ex facti ſimilitudine aliquid demonſtratur quod animum uidentis ad illud dubitāter applicat.

Præſumptio iuris,& de iure eſt ſtatus a iure promulgatus ex indubia coniectura:hoc probatur in l. cum oſtendimus.in fi.ff.de fideiuſſo.tuto.ſequitur nunc uidere quid ſit fictio.& dic quod.

Fictio eſt falſitas pro ueritate accepta ex ſpecialiſſima,& iuſtiſſima cā in iure expreſſa,ut no.in l.in bello.ff.de capti.& poſtlimi. reuer.& l.ſi is qui pro emptore.& ibi late per Bart. ff.de uſuca.Argumentum autem ſic diffinitur.

8 † Argm̄ eſt propoſitio ex aliquibus exiſtentibus reſultās ad propoſitum reſpondendum ſeu concludendū. vnde q̄n plura indicia vel plures propoſitiones ſiue p̄ſumptiones,teſtes,vel coniecturæ ad unam,& eandem concluſionem tendunt ad effectū aliquid probandi illa coadunatio ſiue copulatio ex plurib.in unum dī argm̄.quod eſt proprie collatio plurium diuerſorum tendentium ad vnam,& eandem concluſionem,vt.l.3.§.idem diuus.ff.de teſti.l.diuus.ff.de cuſtodia reorum.

Aliud indicium probationis ſiue cognitionis dicitur adminiculum.& iſtud eſt duplex.aliud eſt adminitulum vehemens,aliud vero adminiculum lęue,ſiue non uehemēs.

9 † Adminiculum.n vehemens eſt ſuppletio defectus probationis per ſe ſolum non operans, ſed cum alia p̱batione cooperans,probatur hoc extra de ſucceſſionibus ab inteſtato.c.fi.& in c.fi de iureiur.

Adminiculum non vehemens eſt aliqualis pars confirmationis ueri tēdēs ad aliquid ſupplendendum de defectu probationis,& alia adminicula per ſe ſola etiam plura non ſufficiunt.vt.l.2.§.1.ff.de excu.tuto.ſequitur modo cōiectura quæ ſic diffinitur.

Coniectura eſt acceptio ſeu reputatio veri ex aliquibus ſignis extrinſecis proueniens,per quæ deuenitur ad uerū ſicut per circulum coniecturamus tabernam,dicit Bald.ibi, & per habitum diſtinguimus meretricem. l.item apud Labeonem.§.ſi quis uirginem.ff.de inturijs.& habetur in c. in nonnullis,extra de iudęis.his omnibus oppoſita ſunt neſciētia ſiue ignorantia,& error,quę neſcientia ſic diffinitur.

10 † Neſcientia ſiue ignorantia eſt intellectus non determinans ſe ad verum uel falſum.

Error autem eſt priuatio intellectus determinati ad verum,& auriga tendentis ad falſum.uel ſic.

Error eſt priuatio ueritatis cauſata in intellectu per falſam imaginationem ut probatur.ff.de teſta. l. de ſtatu. & ff. de iuriſd.om.iudi.l.ſi per errorem.& l.ſi quis nec cauſam.eodem titu.videamus.nunc de veriſimili, & non veriſimili: & dic breuiter quod.

Veriſimile eſt id quod uerum videtur,& eſt uero ſimile, vt.ff.de adulte.l.miles.§.mulier.

Non veriſimile vero dī,illud q̄đ a vero eſt multum diſſimile,vt.ff.q̄đ met.cā l.non eſt veriſimile.in prin. ubi fit mētio ēt de p̄ſumptione iuris tm̄ ſiue hoīs,ſedcredo potius q̄đ illa ſit q̄dam læuis p̄ſumptio.Poſtquā uidimus de gradib.p̱bationis per quos aſcendit ſiue p̱uenitur ad plenam probationem,& certā fidē credulitatis,videamus nūc de ipſa certitudine veritatis,& quæro quid eſt notorium generaliter. Reſpon.ſecundum Bal.ibi.

11 † Notorium eſt cōis,& indubia certitudo rei de qua quęritur indubiā fidem faciens.an & quādo quid dicatur eſſe notorium,& quot hoīes faciunt notorium,& q̄đ in aliqua villa ſiue paruo caſtro minor numerus hoīum,facit notoriū q̱ in ciuitate,& iō dicit Alberi.de Gand. ꝙ ad ſciendū quot hoīes faciunt notoriū,hoc eſt arbitrarium, qa iudex arbitratur quot homines faciunt notorium.de qua materia videlatiſſime per Canon.in d.c.qualiter,& quando.de accuſa.Videamus modo quid eſt probatio,intelligendo de plena, & perfecta probatione,quæ ſic diffinitur ſecundum Bal.ibi.

12 † Probatio eſt actus rē dubiā in lucē cognitionis educēs & hoc notat.C.de p̱ba.in rub.& ibi Bal. Succedit altera ſpēs p̱batiōis,& cognōnis veritatis,q̄ dī euidēs,& manifeſtum.iſta duo differunt inter ſe,& differunt etiam a notorio,vt ſupra.

Euidēs ita diffinit,euidēs eſt q̄đ manifeſte liquet ſcđm Bal. in d.l.ea quidē.c.ſi forte.de elec.lib.6.& eſt ſatis diuerſum a manifeſto,& plus eſt q̱ manifeſtum.euidens.n.illud eſt ꝙ palam eſt oculis,& ſemper apparet.ff.de contra empt.l.ea q̄.l. non codicillum.C.de teſta.& in c.euidentia.de accu. 1.q.1. ut euidenter.

13 † Quod.n.in euidenti eſt nulla pōt tergiuerſatione celari, & nullā optat probationē,extra de coha.cle.& mulie.c.fi.vide q̄ no.p̱ Arch.in c.cum ſit forte,de elec.li.6.Bal.n.in d.l.ea q̱dem.diffiniuit manifeſtū,ſed diffinitio ſua mihi nō placet, dicit ēt q̄đ manifeſtū eſt,illud ꝙ euidēter apparet. ſequereť ergo ꝙ manifeſtū eſſet idē q̄đ euidēs,& tñ ē ſatis diuerſum, vt proxime dixi,& dicā infra q̄đ minus eſt manifeſtū q̱ euidēs,ſed ſecundū diffinitionē Bal.idē eſſet manifeſtū q̄đ euidens,iō putaui ſic eſſe diffiniendū.Manifeſtū eſt demōſtratio q̄dā ex qua vehemēter aīus dubius informat ad aliud,

14 nō tñ tollit tota dubietas.2.q.j.de manifeſto.† & hinc eſt q̄đ dī manifeſtū indiget p̱batione.11.q.3.c.eorū.euidēs aūt nulla indiget p̱batione,vt.d.l.ea q̄.ff.de acti.emp.vide Io. And. in c.ꝓſtitutū.de verb.ſigni.lib.6.& tex.no.in l.qm̄ ſororē. C. de iur.delibe.vbi de utroq; fit mētio tñ euidēs ponit pro magis claro q̱ manifeſtū.uide do.Alb.de Roſa.in di.ſuo in lra. c.in ver.euidēs.el 1.& 2.Bal.tū in d.l.ea q̄ dē.aliam ponit differentiam inter iſta duo dicens ꝙ euidēs dī id ſolū,q̄đ appareť p̱ oculorū inſpectionē vt.ff.fini.regū.l.ſi irruptione.§.ad officiū.& idē Bal.in rubr.C.de p̱bat.dicit q̄đ illa dī probatio p̱ euidentiā facti q̄n res ſubijcit oculis iudicis.Manifeſtū aūt largius dī.ſ.oē id q̄đ nobis innoteſcit p̱ quēcunq; ſensū corporis.ſ.viſum,auditum,ſicut eſt ſonus Cāpanæ, aut aliū ſenſum,vt.l.1.§.occiſorum.ff.ad ſilleia.de quib. ſenſibus habetur in l.eum.§.pen.ff.de acq.poſſeſ.

15 † Differunt ēt iſta duo ſecūdum ipſum a notorio,quia manifeſtum uel euidens eſt illud quod uni tantum uel pluribus patet:notorium autem eſſe non poteſt, niſi toti populo uel maiori parti publice innoteſcat,vt ſup. late diximus, & not. in c.veſtra.& ibi Inn.de conabi.cleri.& mullerum.

Et per

Digitized by Google

Et per hæc ſum expeditus de iſtis gradib. ſeu adminiculis probationis ac de ſpecieb. plenę, ſeu pfectę probationis q quide gradus, & adminicula probationis a qbuſdam appellant indicia non plena, & dubitata. p q aĩus iudicis deducitur quandoque in ſuſpitionem, quandoque vero in opinionem q magis eſt propinqua indubitatę fidei q ſuſpitio
16 ſecundum Bar. in d.l. admonendi. ff. de iureiu. † Ex quibus tamen indicijs dubitatis non datur iudici indubia fides, & firma credulitas, ſed quædam ſuſpitio quandoque ex qua iudicis mens ſatis dubia reperitur. & iſto caſu nõ facile deuenię dum eſt ad torturam maxime ſi perſona ſit honeſtæ conditionis, qa iſta ſuſpitio eſt primus gradus probationis, & minus q ſemiplena probatio ſcđm Bar. in d.l. admonendi. in g. magna. Qñque vero indicia ſunt talia q adducunt aĩum iudicis in opinionẽ, q eſt ſcđus gradus probationis ſcđm Bar. ibi, ex qua aĩus iudicis multũ dependet in illa parte, non tñ eſt plene certus. & iõ iſto caſu deueniri ſolet ad torturã q dat in ſupplementũ probationis in cauſis crĩnalib. qñ ueritas aliter hr̃i non põt vt p Bar. in l. fi. ff. de q̃ſt. qa tormentum illud fuit inuentum cã neceſſitatis, & in ſupplementũ probationis, vt dixi quotieſcunque reus eſt ualde ſuſpectus cõtra quem laborant indicia, ut dicit Pan. in d.c. cum in contẽ platione. in prin. de reg. iur. & Bald. in l. 2. C. quor. appel. non recip. & idem Bal. in l. milites. & l. fi. C. de quæſt. Bar. in l. 1. in prin. & §. diuus. & l. fi. ff. de q.

17 † Quæ aũt dr̃ eſſe legitima indicia, dic qđ illa ſunt q ſunt proxima facto, q quãto propinquiora ſunt tanto ſunt melio ra. l. j. §. pterea. & l. de minore. §. tormenta. ff. de q̃ſt. & ibi per Moder. Quæ aũt indicia dicant eſſe ſufficientia ad torturã certa rla tradi non põt, ſed hoc relinquit arbitrio, & diſcretioni boni iudicis ſcđm quod dicit Azo ĩ dicta ſumma de q̃ſt. vbi dicit qđ non debet iudex reo adhibere tormenta quãta accuſator expoſcit, ſed quanta moderatę rõnis temperamenta deſiderant, idem dicit Bar. in d.l. final. ff. de q̃ſt. in princ. dicit tñ Abb. in d.c. cum in contemplatione. qđ licet ſuper hoc an, & qñ indicia dicantur eſſe ſufficientia ad torturam certa regula tradi nõ poſſit. arg. l. teſtium. §. tu magis. ff. de teſt. & l. de minore. §. fi. ff de q. tñ dicit qđ oẽs Doct.
18 tenent, † quòd unus teſtis de viſu facit indicium ad torturã, intellige tu quòd ſit teſtis fidedignus non ſuſpectus, & oĩ exceptione maior ſecundum quòd dicit Bartol. in d.l. final. & Bal. in d.l. 2. & ita cõiter tenent doc. Bonus itaq; & diſcretus iudex cũcta circunſpiciet, & iuxta crĩnis qualitatẽ, facti contingentiam, condõnem pſonæ, & abundantiã indiciorũ cõſiderabit, an ad torturã ipſam deueniendũ ſit, & caſu quo ad illam deueniri contingat iterũ maturè ꝯſiderare debet qua grauitate, læuitate, uel moderanime ueniat inferẽda, iuxta notata p Azo. in dicta ſumma de q. ſc3 quantum moderatę rõnis temperamenta deſiderant. † aliter ẽt ſunt torquendi
19 iuuenes, robuſti, & alio mõ debiles, delicati uel ſenes, alio mõ ruſticus uel miles, & alio mõ ciuis, alio modo nobilis, & alio modo ignobilis, & plebeus. l. de minore. §. tormenta. ff. de q. & l. 1. §. fi. eo. ti. Bar. in d.l. fi. eo. ri. Bal. in d.l. 2. C. quo. appella. non recip. & idem Bal. in l. milites. & l. fi. C. de q. Abba. in d.c. cum in contemplatione. de reg. iur. in antiq.

SVMMARIVM.

1 *Torturæ gradus ſunt quinque, & qualiter cognoſcantur, & inferantur. Gradus primus torturæ quis ſit.*
2 *Confeſſio rei facta in præparatorijs tormẽtorum dicitur facta metu, ideo ratifitatione eget.*
3 *Tortura largo modo ſumpta quid ſit, & unde dicatur. Torturæ primus gradus, ſcilicet terror quibus inferri poſſit.*
4 *Torturæ gradus ſecundus quis ſit. Tortura leuis quæ dicatur, & an uere ſit tortura.*
5 *Tortus leuiter poteſt grauius torqueri militantibus indicijs legitimis.*
6 *Priuilegiati ne poſſint torqueri tormento ſecundi gradus torturę poterũt ſupponi.*
7 *Febricula leui laborans nõ excuſatur quominus teneatur comparere citatus. Confeſſio facta in læuibus tormentis ratificatione indiget.*
8 *Torturæ tertius gradus dicitur cum per ſpatium dicendi unum miſerere, reus ſuſpenſus detinetur.*
9 *Torturæ gradus quartus quis ſit.*
10 *Torturæ quintus gradus quis dicatur.*
11 *Torturæ gradus ultimus in quibus applicetur criminibus.*
12 *Complexionum diuerſitas multa in ſuſtinendis tormentis.*
13 *Meſites lapis potus facit ut dolorem nullum ſentiat tortus. Remedia quæ uerbis fiant, ne torti dolorem ſentiant.*
14 *Fur quidam Romæ quibus remedijs contra torturam fuerit uſus.*
15 *Tortus quidam dicens, et lacte beatæ virginis Mariæ, dolorem nullum ſentiebat.*
16 *Remedia quæ fieri poſſint aduerſus maleficia taciturnitatis.*

QVarto nunc videndũ eſt
1 † de iſtis quinque gradibus torturæ de quib. ſupra fit mentio, quomodo cognoſcuntur, & qualiter inferuntur. Rñ. declarando primũ gradum, incipiemus a minori uel infimo aſcendendo ueluti per gradus ſcalarum reducendo materiam ad practicam dico quod.

Primus ſiue infimus gradus torturæ eſt territio illa quã infert iudex reo qñ illum cognoſcit ſuſpectum, tñ indicia nõ adſunt talia vt torqueri poſſit. iſto caſu iudex mandat qñque reum ipſum ſpoliari ligarique, & in ordine poni, ac ſi uere torquendus eſſet, & qñque ligari mandat ad funiculum, ita vt nihil aliud deficiat q̃ ſola eleuatio, & hoc fit ad incutiendum timorem reo ut facilius fateat ſtantib. maxime iudicis pſuaſionib. Et iſta proprie nõ dr̃ tortura, qa uere corpus nõ torquetur nec ſentit dolorẽ, ſed potius eſt qdã mẽtis timor ſcđm Bal. in d.l. 2. quo. ap. & c. & in l. 2. C. de confeſ. vbi dicit
2 † qꝯ cõfeſſio facta a reo in iſtis pparatorijs tormentorũ cum ſit facta & extorta propter timorem, indiget ratificatione ac ſi facta fuiſſet in plenis tormẽtis, aliàs nũquam ſufficeret ad condemnationẽ. vide Ang. & Sal. in d.l. 2. & Saly. in l. fi. C. de q. Bar. in l. 1. §. ſi quis ultro. ff. eo. ti. uide no. in tex. in l. 2. C. de cuſto. reo q loquitur proprie de hac ratificatione q̃ fit apud acta ſub publico teſtimõio, & dicit Imperator ibi qꝯ iſto mõ, frẽni quidẽ temperies iudicibus immodice ſeuientibus adhibetur. Iſte autem actus ut dixi non põt dici proprie tortura ut proxime diximus, ſed appellatur proprie territio ſiue terror tormentorum.

3 † Largo vero ſumpto uocabulo, & improprie, poſſet dici tortura, prout qdam deſcripſerunt hoc nomẽ tortura, q̃ dr̃ a terrendo, ſed iſto mõ terretur, ergo &c. uel dicas, qꝯ licet corpus vere non torqueatur, animus tamẽ bene torquetur, & timoris patitur cruciatum, & ſic largo modo dici poteſt tortura.

Et no. qđ iſte rerror ſiue primus gradus incuti, & experi põt ꝙ quoſcunque ẽt ꝙtra eos q de iure torqueri nõ poſſunt aliqua de cã, ut infra latius dicet in 6. q. vel qñ deficerẽt indicia pp q̃ torqueri deberet, uel qualibet alia iuſta de cauſa ad torturã deueniri non põt, ad iſtum gradũ deueniri poterit ſcđm Bal. in d.l. 2. in ver. q̃ro qñque &c. ubi dicit qꝯ illi q de iure torqueri non poſſunt poterunt bene terreri, iſte. n. primus ſiue infimus gradus torturæ nõ ſolet adhiberi robuſtis, uerſutis atque doloſis uiris, ſed debilibus, timidioribus, puſillanimis, atque delicatis, quoties contra ipſos militarent aliquę prę ſumptiones, & coniecturę ſiue indicia læuia.

Et licet interdum eſſent plura indicia, multoties tñ cum iſto infimo gradu ab hoĩbus ſimilis condõins ſolet extorqueri cõfeſſio abſque eo qđ ad ulteriora procedatur, ut ſæpius expertus fui in facto, de quo infimo gradu fit ſæpius experientia in robuſtioribus, & magis cautis, quoties vt dixi non militant plena indicia, uide d. Pari. de Put. in d.ſuo trac. de ſyndic. in c. aduertendum. & Bal. in d.l. 2.

4 † Scđus gradus torturæ eſt cũ reus ligatus eleuatur modicũ ſup. terrã, paulo momẽto detinetur eleuatus, & protinus deponitur, uel cũ detinet ſuſpenſus ſpatio, Aue mariã, uel Pater noſter, aut unum, miſerere, iuxta qualitatem facti, & p ſonarum condõnem, deinde deponitur abſque aliquo impulſu quaſſatione uel rractu chordę, & hæc dr̃ leuis tortura ad quam deueniendum eſt quotieſcunqüe indicia q̃dã apparent aliqualiter probata, & reus eſt magis ſuſpectus. Indicia tñ ipſa non ſunt plena ſatis ad inferendũ plenam torturã, puta ſi eſſet vnus teſtis de viſu deponens, tñ non eſſet omni exceptione maior, uel duo teſtes de auditu ab alijs, non aũt ab ipſo reo, & ſimiles præſumptiones uel indicia non plena, præcedente tamen ſuſpitione contra perſonam ipſius rei vt proxime dixi.

Et iſta eſt illa leuis tortura, de qua loqùitur Bal. in d.l. 2.
5 C. quor. appellatio. &c. vbi dicit † quòd quemadmodum læuis febricula nõ dr̃ febris, & infirmitas talis quę preſtet impedimentum ad comparẽdum, ſicut eſt vera febris, quę hominem ſternit, vt. l. ob quæ vitia. §. fi. ff. de ædil. edict. ita iſta leuis tortura non dr̃ tortura ſiue tormentum ex quo cauſetur dolor mentis, & corporis cruciatus, ſicut in tortura ordinaria.

Et nota quòd eſt magni effectus iſta doctrina, ex qua infertur quòd quotieſcunque contra reum militant legitima indicia ex qbus de iure qs torqueri põt, ſi fuerit ſemel iſto modo læuiter tortus non obſtabit, quo minus poſſit iterum grauius torqueri ex eiſdem indicijs, & tunc ſecunda vice dicetur competenter tortus, nec propterea reus conqueri poterit quod fuerit repetitus in tortura abſque nouis indicijs, iuxta ea q̃ habent̃ in l. repeti. ff eo. tit. de q. qa iſta non dr̃ proprie repetitio, ex quo prima nõ fuit habita p tortura, p ea q̃ ſup. diximus, ita ẽt ſentit Bar. in l. fi. & l. repeti. ff. de q̃ſt. & Bal.

in

Digitized by Google

in d.l.2.C.quor.appella.&c. Ang.de Are. in d. gl. fama publica.in verſ.quid ſi aliquis fuit tortus ſed leuiter &c. Hippoly.Marſil.in d.l.1.in prin.& l.repeti.Pariſide Put.in d.trac. in c.ſequitur modo.Fran.Brun.Gandi.& cæteri Doct. in locis ſupra notatis.

6 † Quidam tamen dixerunt arguentes ex dicta doctrina Bal.de qua ſupra,q illi ētq aliquā ex cā uel priuilegio torqueri non poſſunt,poterunt tñ tormento iſtius ſecundi gradus ſupponi abſque periculo ex quo iſta leuis tortura nō dicitur tortura ſicut leuis febricula non dicitur febris. d.l.ob quæ vitia.

Ego tamen de veritate iſtius dicti aliàs dubitaui, nec vr̄ eſſe bona conſequentia de leui febricula ad leuem torturā, qa eſt diuerſa rō in uno quàm in alio:ibi enim in dicta. l. ob quæ uitia.excuſatur a comparendo in iudicio ille qui propter febrim eſt impeditus,& non pōt ambulare foris, quia non exit de lecto,nec de domo, is vero qui patitur quartanam febrim,aut aliam leuem febriculam quam non curat nec propter illam remanet quin vadat foris per omnia loca ſaltem in ciuitate.

7 † Ex quo enim vadit per vrbem ſicut vadit,per alia loca, ita uenire pōt ad curiam,& coram iudice,quia ratio illa impedimenti de qua in d.l.ob quæ vitia.in princip. ceſſat in eo qui patitur leuem febriculam, ideo in eodē ceſſat legis excuſatio,ſed hic in leui tortura fieri non pōt, qđ corpus non torqueatur nec patiatur aliqualem dolorem, licet ſit leuis dolor,dolor eſt,& infertur iniuria dignitati,uel innocentiæ ipſius rei,qa tortura vt diximus ſup.eod.titu. q.j. eſt cruciatus quidam in corpore &c.cum igitur per hanc leuem torturam inferatur in corpore dicti rei aliqualis cruciatus, nō poteſt dici niſi quod illa ſit tortura, & quod ille ſit tortus quamuis leuiter.

Et ideo ego nunquam conſueui ad gradum iſtum deuenire,niſi qñ præcedunt indicia,& ſunt bene probata,tñ ſi sūt indicia aliquantulum remota a facto,& ꝓſona eſſet uilis,& ignota,& valde ſuſpecta de crimine, aut in reſponſionibus ſuis variaret, & alijs huiuſmodi ſuſpitionibus præcedentibus.l.de minore.§.tormenta.in fi. ff.de quæſtionibus. & per Bal.in d.l.2.Bar.in d.l.fi.& Pan.in d.c. cum in contemplatione.Si aūt eſſet vir nobilis aut honeſtæ familiæ, & conditionis,ad hoc non deuenirem regulariter,niſi precedentibus legitimis indicijs,& bene probatis iuxta no.per Bar.in d.l.fi.ff. de q.& per alios in locis ſup.nota.

Confeſſio ſimiliter facta in iſtis leuibus tormentis indiget ratificatione,ſic ut illa q̄ eſt facta in plenis tormentis,vt ſup. diximus in p̄cedēti gradu,& no.in d.l.2. C.de cuſt.reo.

8 † Tertius torturæ gradus eſt cum reus ſuſpenſus detinet̄ in tortura ſpatio dicendi vnum miſerere, vel duo, aut aliquātulum plus abſque tñ aliquo tractu uel impulſione chordæ,quæ infertur ad maiorem cruciatum,& ad iſtum gradū aſcendet iudex quotieſcunque reus eſt magis de crīne ſuſpectus,& indicia contra ipſum tendentia ſunt plene probata,delictum tñ non eſt de atrocioribus, vt eſt furtum modici valoris,vulnus non letale, ſeu aliud crimen non capitale vt.l.2.& ibi Bar.ff.de publi.iudi.vel qñ delictū eſſet grauius, & indicia magis aperta,perſona tñ eſſet talis nobilis uel aliàs honeſtæ familiæ,& aliàs bonæ conditionis,& famæ, & non aſſuetus in ſimilibus commiſceri: in quo minus & magis temperate agendum eſſet,non excedendo iudex iſtum gradum torturę non credo,ꝓ poſſet reprehendi,arg.l.non oēs. §.a Barbaris.ff.de re mili.l.in ſeruorum. & l. reſpiciendum. §.delinquunt.ff.de pœ.l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his qui no.infa.& l.teſtium.§.tu magis.ff.de teſtib.

9 † Quartus torturę gradus dicetur quotieſcūque reus poſt eleuationem diutius ſuſpenſus in tortura detinetur,vel per quartam,tertiam,mediamve partem,uel duas tertias unius horæ,aut per integram horam ſecundū grauitatē crīnis,ſuſpitionem rei,& vires indiciorum,quandoque in ipſo detēti onis ſpatio adhibentur vnus duo aut plures ictus ſiue tractus chordæ ad maiores cruciatus inferendum in corpore,maxime qñ indicia ſunt p̄gnātia, reus eſt ſuſpectus multum,& habet mēbra robuſta,& crimen eſt graue ex ſe ēt ꝓ iſta oīa non concurrant, ſi tñ maior pars concurrit ſufficit uel quoties ſcandalum non modicum generaret vt eſt furtum magnæ rei ſacræ,uel aliud turpe ſacrilegium uel ſacramentorum abuſus,aut homicidium graue, uel falſitas literarum Apoſtolicarum,& ſimilia, & indicia ut diximus eſſent vrgentia,& bene probata,ut puta unus teſtis omni exceptione maior de uiſu ipſius facinoris deponens, aut duo ſeu plures teſtes alia probantes indicia,& circunſtantias neceſſarias ipſius criminis ſecundum quod latius declarat do. Alber.Gan.in d.ſuo trac.male.in ti.de præſump.& indi.dubi.& indubi.Bar.in d.l.1.§.fi.ff.de q.Bal.in l.milites. §.oportet.C.eod.titu.idem Bal.in d.l.2.C.quo.ap.&c.Bald.Ang.& Saly. in d.l.ea quidem.C.de accu.canoniſtæ in cap. qualiter & quando.co.ri.& in c.cum in contemplatione.de reg.iur. in antiq.

10 † Quintus,& vltimus torturæ gradus ſuccedit, qđ eſt iſtud quotieſcunque poſt aliquam ſuſpenſionis detentionem, & ictus ſiue tractus chordæ ſi reus adhuc pertinax in eius negatiua inſteterit,& torturam huiuſmodi ſpernere uideretur pro grauiori cruciatu ad pedes ipſius rei torquēdi ſubijciūtur pondera quædam pendentia ut ſunt compedes ferrei,lorica,aut aliud ſimile pondus,& cum pondere ipſo ſuſpenſus detinetur uel ictibus cruciatur, & iſtud eſt ſęuiſſimū genus tormenti,& dicunt Docto.qui ſcripſerunt de hac materia, quòd tunc corpus ipſius rei dilaniatur membraque & oſſa quodammodo diſſoluuntur,& euellūtur a corpore.& hæc dr̄ grauior pœna quàm vtriuſque manus abſciſſio. ut dicit tex.in auct.vt nulli.iudi.§.quia vero.& dicit Caſſiod.in lib.variarum epiſtolarum,vt refert domi.Pari.de Put.in ſuo trac. ſyndica.in c.tortura.el.2.fol.99.epiſto.49. facilius eſt te mortem expetere quàm tormentorum crudelia ſuſtinere, inter ſupremas anhelatus anguſtias melius eſt perire q̄ uiuere, & deteſtabilis ſeuſus pœnarum excludit dulciſſimę ſalutis affectum.iſte ultimus gradus, & modus torquēdi perraro fit,

11 & iudex haud facile ad illum deueniet,† niſi in certis caſibus,& criminibus attrociſſimis ut eſt hæreſis,& crimine læ ſæ maieſtatis,euerſionis ſtatus,aut ſimilis proditiōis,ubi de totius patriæ, aut multorum ſalute tractatur, aut cum ageretur de ingenti aſſaſsinio enormiſsimo homicidio ſacræ perſonæ,vel de morte alicuius Cardinalis, ſeu alterius magni principis, vel contra maleficium, aut mathematicam, in quibus criminibus nullum prodeſt priuilegium dignitatis,vt.l.ſi quis alicui.C.ad leg.Iul.maieſt.& l.& ſi excepta.C. de male.& mathe.l.manichæos.& l.Arriani.C.de hæreti. c. ad abolendam.eod.titu.& ſimilibus.nec tunc ēt niſi indicia eſſent adeo clara,& prægnantia,ut nil deeſſet niſi rei confeſſio,vt.l.milites.§.oportet.& ibi Bal.C.de q.Bal.in l.quiſquis. C.ad leg.Iul.maie.& Bal.Ang.& Salyc.in l.ea quidem. C. de accu.Bart.in d.l.fi.ff.de q.& l.1.§.fi.eod.tit.Pari.de Put.in d. tracta.de ſyndic.c.tortura.& c.aduertendum. & alios Mod. in locis ſupra notatis.

12 † Nonnulli tñ reperiuntur adeo terribiles, & robuſti,qui nullum timent dolorem neque cruciatum aliquem ſentire vñr in corpore ēt ſi mille tractib. quaſſarentur,ꝓ plurib.modis contingere ſolet,quidā ēt robuſtitate corporis, & brachiorum,alij vero leuitate qui leui pondere cōprimunt,quidam alij membrorum agilitate quorum brachia ex modica eleuatione ex retro antea reſoluuntur,& ſupra caput directo tendunt,adeo quod leuem,aut nullum cruciatum ſentire uidentur,& ego aliàs in facto habui.

Quidam alij reperiuntur,qui cum diabolicis ſortilegijs,et incantationibus maleficę artis,de qua ſupra diximus late in 2.lib.in 6.& 7.q.adeo corroborantur in corpore uel ſuſtinēt̄ tur in aere,aut graui ſopore detinentur oppreſsi poſtquam ſunt eleuati,vt nullum pœnitus dolorem patiātur in corpore, & hoc appellant quidam maleficium taciturnitatis ſiue inſenſibilitatis ex quo inducit̄ tntela quædam (vt aiunt) aduerſus ipſam torturam,quòd reus ipſe nullum dolorem patitur de quo aliàs diximus ſupra lib. 2. & ego alias pluries expertus ſum in facto,vt infra dicam, & a pluribus huiuſce artis maleficæ magiſtris referri audiui qui varijs modis, & ꝑ diuerſa malefica uerba, & inſtrumenta id expetunt,& obtinent,quod qualiter ſiat referre non expedit. quia fieri non poſſet abſque ſacræ chriſtianæ fidei euerſione.

13 † Dixit tñ Albe.magnus in lib.quem edidit de ſecre. nat. quòd lapis qdam meſites nuncupatus q̄ oritur ex ciuitate q̄ dr̄ Meſis in partibus orientalibus,contritus,& aqua aut vino commixtus datuſque ad potandum illi qui torquendus eſt inducit inſenſibilitatem pœnæ,& cruciatus, ut refert Paris de Put.in d. tract.ſyndic.in c.tortura.lo 2,

Quidam alij dicunt verba quæ ſequuntur videlicet, Imparibus meritis tria pendent corpora ramis.Diſmas, & Geſtas in medio eſt diuina poteſtas,Diſmas damnatur, Geſtas ad aſtra leuatur. Alij ēt dicūt verba prophetæ.Eructauit cor meum verbum bonum,veritatem nunquam dicam regi. Alij uero dicunt, quemadmodum lac beatæ glorioſæ Mariæ virginis fuit dulce, & ſuaue dño noſtro Iesv Christo, ita hæc tortura ſiue chorda ſit dulcis, & ſuauis brachijs,& membris.

Quidam alij dicunt illa verba,quæ dominus noſter Iesvs Christvs dixit tempore paſsionis,uidelicet a principio ſuæ capturæ.Quem quæritis &c. uſque ad extremum uitæ,& ultimum uerbum, Conſummatum eſt.

Quidam alij dicunt, IESVS aūt tranſiens per medium illorum ibat. os autem non comminuetis ex eo. Quæ quidem uerba,& coniurationes olim non putabam quicquā operari poſſe contra torturā, & pleriſque ridicula potius q̄ credibilia eſſe uidentur,at ego qa pluries uidi, & expertus

ſum

Digitized by Google

Paul. Gril. De quæſtionibus & tortura.

Item in facto primo Piſis dum eram aſſeſſor Magnifici domini Capitanei illius ciuitatis, deinde Romę dum eſſem auditor criminalium cauſarum Reueren. Do. auditoris camerę ubi † quidam fur ſagaciſſimus, & duplicis malitiæ reus
14 contra quem erant examinati quindecim teſtes ſuper diuerſis indicijs magni furti centũ triginta ſeptem ducatorũ auri, habens notitiam, ꝙ curia prætati dñi Auditoris procedebat contra ipſum antequam perſonaliter compareret, accepit nonnulla ſortilegia contra torturam, quibus expertis iterum atque iterum, uidens, ꝙ ſufficiebant ad parangonem, quadam die dnm ego eſſem in edibus turris nouę ad examinandum quoſdam alios reos, ille ſponte ueniens acceſſit ad me, & ſe conſtituit in carceribus ipſis dicens ꝙ vltro venerat ad purgandum indicia, & notam infamiæ ſibi illatæ, cõtra quem tamen neceſſe fuit deuenire ad torturam tot indicijs contra ipſum laborantibus, in qua dum erat eleuatus dormiebat capitę cliuo. ac ſi iaceret in lecto abſque vlla pęnitus lamentatione, aut clamore, & adtractus chordæ erat tanquam ſtatua marmorea, qui dum eleuabatur a principio dicebat quædam verba ſubmiſſa uoce, deinde ſilebat vt dormiens, ſtatim ego ſuſpicatus fui ne geſtaret aliquod ſortilegium ſiue facturam maleficam pœnes ſe aut ex illis uerbis captaret aliquod ſuffragium, perquiſiui quàm diligenter per oẽs partes corporis ſui, demumquc reperi in capite ſub ſcuffia, ſcilicet inter crines quandam paruã ſchedulam hæc verba continentem, videlicet, † IESVS autem tranſiens † per medium illorum ibat. os non comminuetis ex eo. cum crucibus ita ſignatis, q̃ illico abſtuli ab eo, quilicet illa ſic ablata ſatis conqueretur, nihilominus iterum poſitus ad torturam, & eleuatus iterum, illud idem ſicut antea faciebat, & in principio ipſius eleuationis nõnulla verba ſubmiſſa voce dicebat quæ percipere nunquã potui, nec quicquam confeſſus eſt. demum mutatis tormentis ſub tormento taxilli ſubiectus fuit, & ſimiliter ſpernẽdo dolores nihil vnquam pœnitus confeſſus eſt, ſed in ſua negatiua ſemper audacius conualuit, adeo quod neceſſe mihi fuit eo inſtante ab inquiſitione aboleri mandare, nec eſt miran-
15 dum de abſolutione huiuſmodi. nam ſimilis † caſus, & maior quoque occurrit dom. Hippo. de Marſi. dum erat officialis Illuſtriſſimi Ducis Mediolani ut ipſe refert in l. repeti. in 4. col. ff. de quæſt. nec dum eſt annus elapſus quod audiui alium Romæ poſitum fuiſſe ad torturam, & repetitis vicib. grauiter cruciatum, qui illa uerba de lacte beatæ Virginis Mariæ ſubmiſſa voce dicebat, & nullum dolorem pati, ſed cuncta ſpernere videbatur, & dormiebat ſicut alius in tortura, adeo qđ a trib. iudicib. præſente ꝓcuratore fiſcali examinatus nulla vnquam ab eo cõfeſſio extorqueri potuit, licet correus, & criminis ſocius id fateretur expreſſe, & illum in ſocium nominaret cuius ꝓceſſum uidi illumq; cognoui.

Aliud exẽplum qđ ſimiliter in facto accidit mihi Romæ cuiuſdã maleficę mulieris, q̃ antequã eleuaret in tortura verba q̃dã ſubmiſſa voce dicebat, deinde eleuata ſilebat pęnitus velut mortua, & nigrior apparebat in vultu carbone extincto, oculos extra caput valde tremẽdos more illorũ q̃ſtrãgulant̃ emittẽs. & nihil pęnitus loquebat̃ boni neq; mali.

Si nũc vellemus diſputare de virib. & veritate dictorũ maleficiorũ taciturnitatis ſiue inſenſibilitatis fieret ampla lectura, ſed quia cupio breuiter me expedire hic non inſerã, vide quæ late diximus ſup. lib. 2. q. 6. 7. & 8.

16 † Nonnulli tñ dixerunt qđ aduerſus iſtas coniurationes, & maleficia taciturnitatis reperiunt̃ remedia q̃dã q̃ diuerſis p̃cib. conficiunt̃, ex quib. dicunt qđ oẽs ligaturæ, & maleficia hmõi diſſoluunt̃ omninoq; pereũt, & reus grauiſſima patitur tormenta, & cruciatus in corpore. & inter alia dicere ſolẽt verba illa Prophetæ, vc3, Dñs labia mea aperiat, & os meũ annũtiabit veritatẽ. Eructauit cor meũ uerbũ bonũ dicã cũcta opera mea regi. Confundatur nequitia peccatoris, perdes oẽs q loquunt̃ mendaciũ. Contere brachia iniqui rei, & lingua maligna ſubuertetur. Ex q̃b. verbis præcibus, & exorciſmis dicũt maleficia ipſa reſolui, & reum mirabiliter cruciari, uide d. Pari. & Put. in d. trac. ſyn. in c. tortura. lo 3. fo. 113. & illũ Siluc. prie. in d. trac. de ſtring. demon. mirãd. li. 4. c. 5. Super quib. tamen cogita quia de virtute ipſorũ remediorum nõ poſſem quicquã certi atteſtari ex quo illa nũquam expertus fui, nec per alium experiri hactenus uidi.

Tortura quare in paruis criminibus non ſit applicanda.
5 *Perſona grauis, & honeſtæ conditionis pro criminibus leuibus torqueri non debet.*
Perſona leuis de leui crimine ſuſpecta torqueri poteſt.
6 *Perſona uilis, & pauper pœnam pecuniariam non potens ſoluere, luere debet in corpore.*

QVinto vidẽdum eſt in qui-
1 bus † cauſis, & criminibus poſſit inferri tortura. dic ꝙ gñaliter in omnibus cauſis criminalib. ſeu omnibus criminibus ſi præcedant legitima indicia, & ueritas aliter hr̃i non põt: nã regula torturæ eſt affirmatiua, & vniuerſalis, vt hr̃ in l. j. in prin. ff. de q. ibi in criminib. ſeruandis, &c. q̃uis ab ea nullatenus ſit inchoãdũ examẽ, ſed in caſu neceſſitatis quotieſcunq; vndiq; vrgent indicia, & cõfeſſio veritatis aliter hr̃i non põt, niſi mediãte tortura, tũc adhibẽda
2 eſt. d. l. 1. in prin. ibi ẽt dr̃ in criminibus ſeruandis, &c. † quæ or̃o cum ſit indefinita æquipollet vniuerſali. l. ſi plures. ff. de leg. 3. ꝓ Alex. & Doct. in rubr. ff. ſol. matrim. l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. ff. de verbo. obli. & Bal. in l. nullũ. C. de aſſeſ. hoc idẽ tenet Gan. in trac. malefi. in ti. de q̃ſt. & tormen. in prin. verſ. incipiamus. Hippoly. de Marſil. in l. diuus. in prin. ff. de q. Frã. Brun. in trac. de indic. & tortu. in 3. col. verſ. 3. prin. q̃ro &c. Pari. de Put. in tract. ſyndi. in c. an in cã pęcuniaria. pri. col. & ꝓbatur ꝓ tex. in d. l. milites. §. oportet. C. eo. ti. inducẽdo hoc mõ, ibi. n. dr̃ non eſſe a tormentis incipiendum examen, niſi pluribus indicijs quaſi certis, &c. tunc demum deueniendum erit ad quæſtiones, ſi perſonarum conditio id requirit. qa ſunt quædam perſonæ quæ ex cauſa ſpeciali torqueri nõ poſſunt, ut infra dicetur in ſeq. q. & no. ibi dum dr̃, perſonarum condõ. & non dixit, qualitas criminis, quaſi dicat, ꝙ in
3 criminibus nulla fiat diſtinctio qualiacunque ſint, † qa ubi lex non diſtinguit nec nos diſtinguere debemus. l. diem ferre. ff. de arbi. l. de prætio. ff. de pub. cum ſi. Contra hoc opp. de. l. edictum. ff. de q. ubi dr̃ ꝙ qõnes non ſemper nec in omni cã. & ꝓſona deſiderari debent, ſed cũ capitalia, & atrocio ra maleficia nõ aliter explorari poſſunt q̃ per ſeruorum quę ſtiones efficaciſſimas, &c. & ſic tex. ibi expreſſe inhibere vr̃ ꝙ pro leuibus criminibus inueſtigãdis, nullatenus ſit danda tortura. Sol. uerũ eſt ꝙ in leuib. & paruis criminibus non eſt adiungenda piena, & grauis tortura ſecundum gradũ excedẽs, leuis tñ tortura primi, & ſcdi gradus non vr̃ excludi ẽt in paruis criminib. ar. l. ob q̃ uitia. §. fi. ff. de edil. edi. & ꝓ Bal. in d. l. 2. C. quo. ap. & c. licet ẽt hæc ſolutio ſit uera in ſe, tñ nõ bene q̃gruit illi legi quæ loquit̃ in alijs terminis, & ꝓpea dic ꝙ ibi loquit̃ de tortura quæ infert̃ in aliũ. ſ. in ſeruũ non in ipſummet reũ. rõ eſt, quia nõ ita facile deueniẽdũ eſt ad torturã ſeruorũ prõ inueniendis alienis criminibus ex quo illi sũt innoxij criminis p̃dicti q̃ ipſiuſmet rei de crĩne ſuſpecti, quam ſolutionem ſentit ẽt gl. in d. l. edictũ. in ver. efficaciſſimas. dũ ſuluit q̃rium de. d. l. 1. §. ſi quis ultro. ff. de q. Iẽ opp.
4 d. l. leuia. ff. de accu. † ubi in leuibus criminibus ſummarie procedendũ eſt ſine proceſſu uel ſolennitate iudiciali, ſed tortura eſt de proceſſu, nec ad illam deueniri põt niſi pręcedentib. indicijs, & cã cognita, & p̃cedente pronuntiatione interlocutoria ipſius iudicis, vt dicit Bal. in d. l. 2. idẽ Bal. in l. ſi qs alicui. C. ad leg Iul. maieſta. Salyc. in l. fi. C. de q. & Bar. in l. fi. ff. eo. ti. Ang. de Are. & alij moderni practici in locis ſup. notatis. & Bal. in d. l. milites. §. oportet. & l. ea gdem. Sol. dic, ꝙ plena, & grauis tortura non eſt ęquũ ꝙ in paruis criminibus inferat̃, qa maior pœna eſſet in inquirẽdo q̃ in puniẽdo qđ eſſet q̃ tex. in l. in ſeruorũ. ff. de pœn. ſed illa territio ſeu leuis tortura nõ excedẽs ſcđm gradũ non vr̃ eſſe prohibita in hmõi criminib. maxime qñ ꝓſona rei eſt uilis condõnis, & valde ſuſpecta de crimine illo, & iſta potius dici põt quædã modica coertio q̃ tortura ſecundum Bal. in l. 2. uel dic ꝙ ille tex. in d. l. leuia, loquitur de alijs ſolennitatib. ipſius proceſſus, uidelicet de libello, inſcriptione ad pœnã talionis, de ſolẽnitatib. probationũ, publicationis proceſſus, & alijs ſimilib. terminis, & ſolennitatibus, non aũt de iſta modica coertione ſine qua ueritas aliter haberi nõ poteſt, & ita uidetur ſentire gl. in d. leuia.

5 † Si autem eſſet perſona grauis, & honeſtæ condõnis, aut nobilis familiæ, pro leuibus criminib. huiuſmodi non eſſet deueniendum ad aliquem actum torturæ quantuncunque leuis, & minimę, quia ex ea uideretur afferri iniuria dignitati ſiue nobilitati, & ideo bene dixit tex. in d. l. milites. §. oportet. C. de quæſtio. ibi, ſi perſonarum conditio id requirit &c. & ita uidetur ſentire gloſſ. in dicta. l. leuia. intelligendo de uilibus, & inſpectis perſonis, ut ibi uide Bald. in d. l. ſecunda, & Bartol. in l. non omnes. §. a Barbaris. ff. de re milit. & Pari. de Put. in dicto tractat. ſyndicat. in capitu. an in cauſa pecuniaria. uide infra eodem titulo quæſtione 7 uerſic. limita. in fin. ¶ Et propterea non uidetur eſſe deneganda uili perſonæ,

SVMMARIVM.

1 *Tortura in quibus cauſis & criminibus inferri poſſit.*
2 *Oratio indefinita æquipollet uniuerſali.*
3 *Iudex diſtinguere non debet ubi lex non diſtinguit.*
4 *Proceſſus ſit ſummarius in Leuibus criminibus.*
Tortura de proceſſu dicitur ad quam abſque indicijs legitimis non peruenitur.

Digitized by Google

6 personæ,maximè quando esset persona suspecta.† Quia videmus aliàs quod vilis persona,& pauper qui propter inopiam non potest soluere pœnam pecuniariam luet in corpore per torturã,& sic eo casu tortura ipsa datur pro pęna ,.pro hoc est regulare in omnibus publicis criminibus.l.1.§.final.ff.de pœnis.vbi est not.tex.l.quicunque.§. quod si.C. de ser.fugiti. & l.si quis id.ff.de iurisdictio.omnium iudicum. Vide Bart.in d.l.1.§.fina.qui dicit hoc esse regulare in vilibus personis, & ibi tradit pulchram limitationem ad regulam de qua in l.seruorum.ff.de pę.quod quælibet pęna corporalis minima &c. vbi dicit quod illud non habet locum in vilibus personis, sed in maioribus,& honestis.

SVMMARIVM.

1 *Personæ omnes indistincte in criminalibus causis an possint subijci torturæ.*
2 *Milites,& decuriones torqueri non possunt.*
3 *Consuetudo est nulla quòd milites,aut decuriones torqueri possint.*
4 *Impuberes non debent torturæ subijci. Mulieres prægnantes non debent torqueri. Serui non torquentur in certis casibus contra certas personas.*
5 *Senex confectus ætate non subijcitur torturæ.*
6 *Senex confectus ætate remanet sub regula affirmatiua torturæ.*
7 *Mutus surdus,cæcus,& furiosus ob impedimentum naturæ non subijciuntur torturæ.*
8 *Effectus cessat causa cessante.*
9 *Senex rarius,& mitius torquetur robustis iunioribus.*
10 *Damnatus ad mortem an possit liberari si reipublicæ sit utilis.*

1 EXto quæro an omnes personæ † indistincte torqueri poterunt in causis criminalibus.dic ꝙ sic regulariter,seruatis tamen de iure seruandis,& præcedentibus indicijs legitimis,quia regula torturæ est affirmatiua,vt supra proxime dictum est. A tortura autem nemo dicitur exemptus nisi quatenus reperiatur expressum,vt habetur.in d.l.1.in prin.ff.de quæstio.& d.l. milites.§.oportet.C.eo.tit. A qua quidem regula plures per-
2 sonæ excipiantur quæ torqueri non possunt. † Quorum quidam sunt milites qui priuilegio militiæ,& fauore reipublicę torqueri prohibentur.d l.milites. in princ.

Secundò excipiuntur decuriones,& eorum filij,ac nepotes qui durante decurionatus officio propter dignitatem officij torqueri non possunt dicta.l.milites. & l.decuriones.& l.diuo marco.C.de quæstioni.Sed quæro an hodie milites nostri temporis decuriones siue consiliarij habeant istud priuilegium,vt torqueri non possint.Bar.in d.l.milites.dicit quod gaudent illo priuilegio , vt torqueri non possint. idem tenet Cyn.in l.diuo marco.eo.tit.& Iac.But.in d.l.milites.Salic.in l. 1.in pen.col.C.de iur.& fac.igno.l.decuriones. in fi.quamuis dicat ibi quòd hoc male seruatur de consuetudine in Lombardia.eandem consuetudinem,quod non seruantur ista priuilegia, ego vidi Romæ sępe sæpius seruari cõtrarium.Barb. tamen in apost.ad Sali.in d.l.diuo marco.in fi. dicit amplian-
3 do communem doct.opin.† ꝙ si consuetudo esset in contrarium quod torqueantur, talis consuetudo non valet, dicit ipse casus est singularis secundum Bart. & ipsum in l.omnes iudices.C.de decurio.lib.10.Idem tenet dom. Alexan.in l.cẽturio.in 9.colum.ff.de vulg.& pupil.& Roman. in singulari. 390.quod incipit,mulieres.ubi idem dicit de doctore. quod expressè firmat dom.Iaſ.in l.de quibus.colum.23.uersic. non tamen.ff.de legib.& Matthesil.singu. 59. quod incipit nota, quod legum doctores &c.Vide Bartol.in l.1.C. de aduocat. diuer.iudicum.vbi dicit,doctor,& aduocatus torqueri non potest ex quo est constitutus in dignitate, & non solum durante officio aduocationis,sed etiam eo depositro,& ideo dicit quoties per ipsum suscipiendum esset iuramentum debet
4 mitti notarius ad domum suã tanquam ad egregiã personã.

Tertiò † excipiuntur minores, scilicet impuberes qui propter defectum ætatis quæ adhuc tenera est torqueri non possunt,sed illius loco ferula ceduntur.l.1.§.impubes.ff.ad silleia. & l.de minore.in prin.ff. de quæst.

Quartò excipiuntur mulieres prægnantes,quæ propter accidens scilicet impedimentum prægnantiæ non torquentur ne subsequatur abortus etiam post partum per 40.dies , donec mulier fuerit pristinæ sanitati, & viribus restituta. l. prægnantis.ff.de pœnis.& l.imperator.& ibi Bal. ff. de statu homi. Hyppol.de marsil.in l.1.in prin.in 5.colum.ff. de quæst.& alij Moderni practici in sæpæ dictis eorum tract.

Quintò excipiuntur serui, quilicet indistincte non prohibeantur torqueri,tamen contra certas personas non torquẽtur,nisi in quibusdam casibus,vt l.seruus. C. eo.tit.de quæsti. sed ista non est propria fallentia ad regulam, vt sit generalis in omnibus,personis, sed solum quo ad certas personas.

5 Excipitur sexto senex ætate confectus qui propter lapsum ætatis torqueri non potest.l.3.§. ignoscitur. ff. ad sillei.quam opi.tenuit Gand.in d.suo tract.in tit. de quæstio. & tormen. in prin.Bar.in d.l.3.§.ignoscitur.& in d. l. de minore.in princ. Ange.de Are.in suo tract.malefi.in glo.fama pub. uer.quæro quæ personæ.Hippo.marsi.in l.ædictum.in 3.colum.ff.de quæst. Alexan.in apost.ad Bart.in d.l milites.in prin. & ita cõmuniter transeunt doct.cum ista limitatione. Ego autem teneo contrarium,scilicet quòd ista exceptio siue limitatio nõ sit uera de iure,nec probatur per text. in d.§. ignoscitur.quicquid dixerint docto.prædicti qui videntur in hoc casu loqui-
6 sine lege.† & ratio tex.in d.§.ignoscitur.non concludit generaliter quod senex non possit torqueri,& propterea dico, ꝙ senex ætate confectus remanet sub regula affirmatiua tortu ræ.d.l.1.in princ.ff.de quæstio.& l.milites.§.decuriones. C eo. tit.ubi excipiuntur quędam personæ, quæ torqueri nõ possunt,ergo regula est in contrarium, quod regulariter omnes alij qui non sunt in iure expressi torqueri possunt, ita concludunt Bald.& Sali.& alij.in d.l.milites.& l. decuriones. text.n. in dicto §. ignoscitur.non prohibet generaliter senem torqueri non posse.pro cuius declaratione sciendum est , quod illa lex.3.ff.ad sillei.fuit condita contra seruos ignauos qui neglexerunt afferre opem domino suo dum erat insultatus antequam interficeretur.ex eo enim,ꝙ non attulerunt opem præsumuntur esse in dolo,& conscij criminis seu forsan participes,& propterea torquentur omnes,qui in dicta domo reperiebantur tempore quo dominus fuit occisus , & non tulerunt opem domino saltem in clamando , & sicilli qui in negligentia apprehensi fuerunt torquentur ad eruendum veritatem,quare domino suo opem non præstiterunt , vel illius necem non vindicarunt,vt tenebantur de iure , & ad videndum etiam nunquid illius fuerint fortasse participes , & ad purgandum quodammodo suspitionem illam,quæ viget cõtra illos,omnes torquentur regulariter, qui præsentes in eadem domo eius reperiebantur.d.l.1.in prin.& §.si pater.& §. si uir aut uxor.ff.ad silleian. quorum aliqui excusantur a tortura ex iusta causa siue iusto impedimento quo detenti fue-
7 runt.d.l.3.† quidam propter impedimentum naturæ , vt est mutus,surdus,cæcus furiosus , qui propter defectum sensus naturalis non poterunt adesse rumori vel afferre opem domino.dicta l.3.§.surdus.& §.cæcus.item etiam ignoscitur his qui clausis ianuis non potuerunt exire foris , & succurrere domino,& eidem opem afferre.dicta. l. 3. §. subuenitur. postea immediate sequitur.§.ignoscitur.vbi dicitur quod ignoscitur etiam his,qui ętate defecti sunt, vt propter non præstitam opem,& auxilium domino non reddantur negligentes, & culpabiles,ex quo propter corporis debilitatem,& membrorum languedinem non potuerunt currere, & adesse rumori,& necem domini vindicare sicut iuuenes,& vt ipsi desiderabant,& propterea ob hanc cãm iura non præsumunt senem illũ fuisse negligentem aut culpabilẽ, uel suspectũ de crimine,quia iusta de cã impeditus &c.stante igit impedimẽto prædicto cessat cã suspitionis,& cessante cã suspitionis, & culpæ,merito ẽt cessat tortura.Quæ pp negligentiam adhibitam erga dominum infertur,vt d.l.1.in prin.& §.si pater.lo 2.
8 & §.si vir aut vxor.eod.tit.† quia cessante cã cessat effectus.l. adigere.§.quamuis.ff.de iure patronatus.ibi enim senex non excusatur a tortura pp ætatem senilem, sed excusatur a causa propter quam infertur tortura, conclude igitur quod ætas ibi non est causa principalis ad eximendum senem a tortura ita quod senilis ętas semper sit cã exclusionis torturæ, sed excludit causam suspitionis præsumptæ sciẽtiæ,& participationis pp quam infertur tortura.d.l.1.in prin. & §. si pater.el 2. & §.si uir aut uxor.eo.tit.extra igitur illum casum non video rationem in contrarium quare senex torqueri non possit in casibus in quibus de iure deueniri potest ad torturam saltẽ leuiter,& temperate,mitius tñ quàm in alijs iunioribus.l.1.§. diuus.& l.de minore.§.tormenta. ff. de quæst. non est igitur dicendum quod ex dispositione.d.§.ignoscitur.limitetur, & lædat regulam iuris cõis de qua in d.l.1.in prin.ff.de quæst.quæ loquit affirmatiue gñaliter , & indistincte vt latius. sup.dictũ fuit.arg.l.sancimus.C.de test.& l.præcipimus.C. de app.si.n. iura noluissent senẽ debere torqueri illud vtiq; expressissent, & excepissent a regula,sicut expressè cauerunt, & exceperũt milites decuriones,& eorũ filios,itẽ,impuberem mulierem prægnantem, & alios, de quibus sup.d.l.milites.l. diuo marco.l.decuriones.C.eo.tit.& l.de minore.in prin.§.eod.titu.l. prægnantem.§.de pœ.cum similibus.Cum itaque hoc non reperiatur expressum , nõ est dicendum quod regula iuris quę est affirmatiua debeat immutari vel corrigi,aut limitari. d.l.
9 sancimus.& d l. præcipimus.† Quidam alij exponunt illud uerbum ignoscitur, non ꝙ senex prohibeatur torqueri , sed quod rarius torquetur,& casu quo debeat torqueri,tũc mi-

Digitized by Google

tius & leuius torquendus erit quàm iuuenis, hæc enim opinio licet videatur æqua & pia, præcedens tamen est de iure verior per ea quæ supra dicta sunt. ego tamen quando casus contingeret omnem diligentiam adhiberem ad eruendam veritatem aliter quàm per torturam ex persuasionibus aut comminationibus, quoties tamen esset necesse ad illam deuenire non excederem secundum aut tertium gradū, nisi essemus in atrocioribus & persona rei esset vilis & ualde suspecta. An autem reperiantur alij quàm supra nominati qui dicantur esse exempti a tortura, uide domi Hippo. de Marsil. in l. edictum. ff. de quæst. in 3. colum. ubi plures enumerat, inter quos dicit, quod ille qui est utilis reipublicæ torquæri non potest secundum domi. Pari. de put. quem ipse refert idem tenere in dicto suo trac. &c. & dicit esse bonum tex. ad hoc in l.
10 ad bestias. ff. de pœn. † vbi dicitur quod damnatus ad bestias eximitur ab illa pœna quando ille erat utilis populo, & ad p̄ces populi debet liberari. nota quod ego intelligo illud dictum esse uerum per illum tex. quotiscunque per torturam adeo cruciaretur quod efficeretur inutilis, quia posset membro debilitari uel mori in turtura, quod quidem perraro contingit, aliàs autem non uidetur esse eadem ratio in tortura sicut in morte, quia illi qui sustinent torturam non moriuntur nec debilitantur regulariter, & sic per illam non cessat vtilitas reipub. quando ille seruatur in uita, & ideo dubito de isto dicto propter diuersitatem rationis super quo tamen cogita. Prædictas tamen limitationes omnes limita & declara non procedere nec habere locum in criminibus exceptis & atrocissimis sicut est crimen læsę maiestatis in quo nulla dignitas nullumque pœnitus priuilegium suffragatur reo ad effugiendum torturam. l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiesta. & in crimine hæresis, vt dicunt doc. in d. l. quisquis, & canonistę in c. uergentis, de hæreti. in antiq & in c. cum secundum leges eodem titu. lib. 6. Item in crimine maleficiorum & incantatorum, ut. l. & si excepta. C. de malefi. & mathe. in quibus criminibus omnes indistincte torquentur ut ibi dicitur, & notatur etiam per do. Hippo. in dicta. l. edictum.

SVMMARIVM.

1 *Tortura an locum habere possit in pecuniarijs causis.*
2 *Liberi possunt torquæri in causa ciuili delictum annexum habenti.*
3 *Serui alieni in causa pecuniaria possunt torqueri. Homo liber in causa pecuniaria regulariter non torquetur, sed hoc fallit in teste uacillante.*
4 *Mercatores fallit cessantes & fugitiui quando possint torquæri.*
5 *Pœna corporalis quantumlibet leuis quacunque pecuniaria maior est.*
6 *Tortura non dicitur pœna quæ iuris habeat effectum.*
7 *Finis causæ non attenditur in materia torturæ.*
8 *Iuramentum quando deferatur in probationis supplementum.*
9 *Tortura quando ad pœnam dari dicatur. Fur quandoque ad pœnam torquetur pro leuibus furtis.*
10 *Confessio torti an sibi noceat si denegata fuerit indiciorum copia, remissiue,*
11 *Iudex quid faciet reo ad banchum iuris ducto confessionem suam quam in tormentis fecerat negante.*

SEptimo quęro an in causa † pecuniaria & ciuili deueneri possit ad torturam,
1 dic quòd sic quandoque: non tamen omnes personæ nec in omni casu deueniendum erit, sed serui duntaxat alieni quotiescunque ueritas rei aliter haberi non potest torquentur. l. diuus. in ptinc. ff. de quęst. & ista est vna ex differentijs, quæ vertuntur inter causas ciuiles, & criminales secundum quod dicit Bar. in d. l. diuus. quia in causis ciuilibus non torquentur nisi serui alieni non autem liberi, neque statu liberi, & casu quo deueniendum sit non ita de falli deueniendum est, sed vbi ueritas aliunde haberi non potest quàm per tormenta seruorum: sed in causis criminalibus torquentur etiam liberi pro eruenda ueritate, ita dicit Bartolus in l. diuus. †
2 Quod tamen est uerum nisi causa ciuilis haberet in se annexum delictum, quia tunc etiam liberi torquentur, ut est tex. no. in c. 1. de depos. quem tex. omnes doc. allegant ab hoc, & notat etiam doc. in l. ex libero. ff. de quæstio. Vnde dico quòd in hac materia poni potest regula negatiua, secundum quod in causa pecuniaria liber homo regulariter nō torquetur. d. l. diuus. fallit ista regula in aliquibus casibus, & primo in casu. d. ca. 1. de depos. quando causa ciuilis habet annexum delictum. Item fallit quando ciuiliter ageretur de falso & ueritas aliter haberi non posset, quòd tūc deueniri possit ad torturam, ita dicit Bal. in l. sicut falsi. C. de falsis. Ex quo textu idem puto dicendum esse in furto ubi ageretur ad rem sibi furto subtractam. non per accusationem furti. sed priuato iudicio ciuili per actionem furti, ut in §. furti autem actio. insti. de obl. quæ ex deli. nas. uel condictione furtiua, ut in l. si pro fure. & in prin. & §. 1. ff. de condi. furti. quod ubi plena probatio per testes aut sacramenta haberi non posset, quòd liceat deuenire ad torturam, quia ratio tex. in d. l. sicut falsi. ita militat in isto casu sicut illo.

3 † Et prædicta procedunt in libero: homine serui autem alieni bene poterunt torqueri in causa pecuniaria, & hoc fieri potest quotiescunque veritas aliter haberi non potest, vt d. l. diuus. ff. de quæst.

Prædicta etiam limita, & declara quòd liber homo non torquetur regulariter in causa pecuniaria, est verum quando loquimur de principali. Secus autem in teste vacillante, quia liber homo si adhibetur vt testis in causa pecuniaria, & vacillat, poterit torqueri, ita dicit tex. ubi Bart. & alij in l. ex libero. ff. de quæst. & hoc non prouenit ex natura causæ, sed propter accidens scilicet illam vacillationem. l. liber homo. in prin. & l. unius. §. testes. ff. eod. tit. vide Bar. in d. l. liber homo. & l. ex libero. & d. §. testes. & domin. Hippo. de Marsil. ibi, vbi copiose declarat hanc materiam. & Bald. & Salyce. in d. l. sicut falsi. C. de fal. Ioan. de Imol. & Panormit. & alij cano. in capit. grauis. de depos. ubi in hac materia multa bona dixerunt, & Cyn. in l. final. C. de falsi. & est glo. not. 15. quæst. 4. cap. præsbyter. Et inquantum diximus supra quod quando causa pecuniaria habet annexum delictum deueniri poterit ad torturam per tex. in dicto capit. primo, de depos. per quem tex. dixit dom. Paris de Put. in tract. sindi. in capit. an in causa pe-
4 cuniaria. in principio se decidisse aliàs quæstionem istam. † q̄ isti mercatores falliti cessantes, & fugitiui poterunt torqueri vt indicent pecunias sibi datas in depositum vel in societate ad mercandum, quas nunc denegant habere, & perdidisse dicunt quem omnino vide quem etiam refert, & sequitur dom. Hippo. de Marsi. in d. l. diuus. in 2. colu. qui deinde opponit contra illud. capit. prim. extra de depos. dicens quòd nimis durum, & iniquum esse videtur, quòd in causa ciuili, & pecuniaria deueniatur ad torturam, licet simus in terminis dicti capitu. primi, quia ex hoc magis cruciatur. & patitur reus siue debitor in Inquirendo veritatem rei quàm ipsa re comperta in satisfaciendo, puta nil aliud in condemnatione venit nisi pecunia in cuius solutione debitor nullum patitur dolorem in corpore, & minus nocet solutio, & sententia q̄
5 inquisitio, † quia quilibet corporis cruciatus siue corporalis pœna etiam minima est maior quacunque pœna pecuniaria, quantuncunque sit magna. l. in seruorum. ff. de pœn. ad istud contrarium dantur duę solutiones per doc. secundum ipsum, prima est quod tortura non datur ad pœnam, nec dicitur proprie pœna, sed est dolor corporis vel membri ad eruendam veritatem &c. d. l. item apud labeonem. §. quæstionem. ff. de iniurijs. & sup. dictum fuit in prima quæstio. huius tituli: quia si tortura esset pœna vel daretur ad pœnam, profecto non essent duo tituli separati, titulus de quæstio. a titu. de penis, sed quia sunt materiæ diuersæ, & separatæ, scilicet materia inquisitionis, & materia pœnæ, propterea æditæ sunt sub diuersis titulis, & nominibus. quidam vero dicunt quòd licet tortura non sit pœna iuris de facto, tamen est pœna non leuis, quia cruciatus ille affert pœnam, & dolorem intolera-
6 bilem in corpore. sed non obstat † quia licet tortura afferat dolorem, & cruciatum in corpore, tamen non dicitur proprie pœna quæ habeat effectum iuris, sed posset forsan improprie dici pœna hoc est illa tolerantia doloris, & cruciatus quam qui torquetur sustinet in membris, & corpore, nec datur ad effectum pœnæ a lege statutæ, & propterea ex diuersis non fit bona illatio. l. naturaliter. l. nihil commune. ff. de acqui. poss. & l. Papinianus. ff. de minori. quidam vero dāt aliam solutionem limitando, videlicet. d. l. in seruorum. ff. de pœn. vt dispositio illa non habeat locum in plebeis, & vilibus personis, sed in nobilibus, & magnæ cōditionis hominibus, qui non debent torqueri nec cruciari in corpore pro re pecuniaria cuiuscunque sit ualoris. Ego autem considerauī quod licet solutiones istæ sint veræ in se, tamen ad solutionem istius oppo. non oportebat tantum laborare, quia solutio ipsius breuissima est. Nam est verum quòd in causis pecuniarijs regulariter non deuenitur ad torturam. dicta l. diuus. nisi in casibus, & personis exceptis, vt supra diximus in princ. quæst. & ad hoc facit regula illa de qua in dicta l. in seruorum. ff. de pœnis. sed in casu dicti capitul. primi, & l. sicut falsi. C. de falsis. ideo deuenitur ad torturam propter delictum furti vel falsitatis annexum, & isto respectu videtur potius deferri in causa criminali quàm ciuili, quia tunc illa non dicitur causa mere ciuilis, sed potius mixta cum criminali, uide Imo. & alios in dicto capitu. primo. & ratio illa de qua in d. l. in seruorum non videtur multum vrgere in pro
7 posito nostro, † quia in materia torturæ non debemus attendere ad finem causæ, ex qua venit soluendo pecunia, quia aliàs sequeretur quòd in multis causis criminalibus, in quibus de iure communi aut ex forma statutorum venit imponenda

Digitized by Google

nenda pœna pecuniaria, vel bonorum publicatio, vt in l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pe. & insti. de publi. iud. §. item lex Iulia. si illa ratio procederet sequeretur quod illis casibus non posset quis torquæri, quia esset maior pœna inquisitionis quàm condemnationis, quod est falsum. Dicas igitur quod in omnibus causis in quibus infertur tortura, considerandum est principium causæ & illius natura an descendat siue oriatur ex cõtractu vel quasi, an uero ex delicto uel quasi delicto, ut insti. quib. mod. re contra. obli. & de uer. obl. cum simil. & de obli. quę ex delict. nas. per totum, vt primo casu non sit locus torturę: regulariter etiam quod ueritas aliter haberi non possit, quia in causis ciuilibus iura dederunt alia remedia, aut actor plenè probauit intentionem suam &
8 reus condemnatur. l. si debitori. ff. de iud. † aut semiplene probauit & defertur sibi iuramentum in supplementum probationis dummodo actor sit honesta persona & non agatur de maxima summa ut no. dicit Bar. in l. admonendi. & ibi p Moder. latissime. ff. de iureiur. & Bal. in l. 1. bonefidei. C. eo. ti. Io. de Imo. Panor. & alij Canon. in c. fi. eo. tit. aut actor nõ plene neque semiplene probauit, sed minus quàm semiplene, ut quia habuit testes qui nõ erant omni exceptione maiores, uel forte erant singulares, quo casu non deuenitur ad istud iuramentum, ut dicunt præfa. doc. in d. c. fina. sed isto casu defertur infirmo reo quod dicitur iuramentum purgationis, & obtinet absolutionem ut not. in d. c. fi. aut actor propo fuit libellum, sed nihil pęnitus probauit, & isto casu reus absoluitur etiam absque aliquo iuramento ut. l. actor. C. de proba. & l. qui accusare. C. de eden. & per ista media deciduntur causæ ciuiles, non autem per torturam, intelligendo de causis mere ciuilibus: illę uero quæ habent annexum delictum, dici non possunt mere ciuiles ut. d. c. 1. & l. sicut falsi ideo nõ est mirandum si in illis potest inferri tortura, quia datur propter delictum non propter ciuilẽ causam, nec ex natura causę ciuilis, quia tortura fuit adinuenta pro causis criminalib. contra culpabiles & dolosos, quoties deficiunt plenæ probationes in crimine, & dicitur remedium extraordinarium, ut no. Bal. in l. 2. C. quor. ap. non recip. & per Azo. in sum. de qũst. & Panor. in c. cum in contemplatione de reg. iur. in princ.
9 † Et licet tortura etiam in causis criminalibus non soleat dari ad pœnam, tamen datur quandoque ad pœnam quando ex crimine ueniret imponenda pœna pecuniaria & reus pp paupertatem illam soluere non posset luit in corpus, quæ luitio fit interdum per torturam maxime quando est uilis persona ut. ff. de pęn. l. 1. §. fin. & C. de seruis fugi. l. quicunque. §. quod si. & l. si quis id quod. ff. de iurisdom. iu. dom. Parisi de Put. in d. tracta. in c. tortura. el. 1. vbi dicit quòd pro leuibus furtis fur quandoque torquetur ad pœnam maxime quando est uilis persona & pauper ut in auc. ut iud. sine quo. suffr. § ex diuerso. Posset etiam hic inferi quæstio illa de qua in l. repe. ff. de quæst. an & quando semel tortus possit iterum repeti in tortura, & an & quando quis dicatur competẽter tortus, & quid si reus moritur in tortura, uel propter torturam mors fuerit subsequuta, an iudex tenetur, & ad quam pœnã & quid si reus fuit positus ad torturam nullis indicijs præcedentibus, uel si aderant indicia non tamen erant in actis descripta, & quid si reus petijt copiam indiciorum, & fuit sibi denegata, & non obstante petitione prædicta fuit positus ad torturam, & quid si reus in tortura fuerit confessus aliud crimen quãdo nulla præcedebant indicia uel si qua aderant erãt inualida, uel si legitima erant non erant scripta in actis, vel
10 † quando fuit sibi denegata indiciorum copia an confessio illa etiam ad banchum iuris ratificata noceat reo ad condẽnationem uel ad alium effectum & quem: & quid si reus pp priuilegium, ætatem, prægnantiam vel aliam similem legitimam causam torquæri non poterat si fuerit tortus & confessus, & ratificauerit confessionem suam, an poterit ex ea subsequi condemnatio. uelle omnia ista ad longum describere potius superfluum esset quam necessarium, quia omnes docto. & antiqui & moderni in theorica, & in practica in suis commentis, hæc plene descripserũt apud quos per te ipsum videre poteris. Bar. in l. 1. in princ. &. §. idem Cornelio. & l. fi. ff. de quæst. & in d. l. 1. & fi. & l. milites. §. oportet. C. eo. tit. & l. ea quidem. C. de accu. Bal. in l. 2. C. quo. appel. & c. idem Bal. in l. 1. C. de confes. & in l. 2. C. quod metus cau. Gand. in trac. mal. in tit. de quæst. & tormen. Ang. Aret. in suo tract. malef. in gl. fama publica. uer. nunc videamus. vsq; in fi. Par. de put. in tract. sindi. in c. tortura. lo. 1. cum tribus seq. & c. uiso de indicijs. Hippo. mar. in l. 1. in princ. &. §. fin. &. §. ad quęstio. ff. de quæst. Fran. Bru. in tract. de indi. & tor. in 2. parte. canonistæ in c. qualiter & quando, & c. inquisitionis, de accusa. & in c. cum incontemplatione, & ibi Panor. de regu. iur. in antiquis.

Nihilominus quo moderamine & qua leuitate, uel grauitate sit danda tortura, & quæ indicia ad illam inferendam idonea sint & quando quis dicatur competenter tortus uel non, similiter quando quis dicatur purgasse indicia, uel non, omnia ista demum relinquuntur arbitrio & discretioni honesti iudicis, quoniam in his certa regula tradi non potest sed alteratur ex qualitate facti, personarum conditione, loci consuetudine, & alijs circunstantijs & qualitatibus, ut dicit Bal. in d. l. 2. C. quor. appel. & c. & d. l. milites. §. oportet. Bart. in d. l. fin. ff. de quæst. & l. 1. in princip. eo. tit. & est tex. in l. 1. §. calumniatoribus. ff. ad turpil. & l. testium. §. tu magis. ff. de testib. Panormita. in d. c. cum in contemplatione, de reg. iur. &
11 Azo. in summa. eo. titu. † Quid autem si reus semel aut pluries confessus fuerit in tormentis, deinde tempore suo adductus ad banchum iuris in loco ratificationis negauerit, & confessionem ipsam reuocauerit, quid tunc aget iudex, dic quod reponet illum iterum ad torturam, in qua tandiu morabitur suspensus quantum iudici uidebitur esse sufficiens, & si reuocationem ipsam reuocauerit reuertendo ad primã confessionem illi standum erit & iterum ratificanda, si uero passis tormentis semper in eadem reuocatione insteterit debebit absolui, vide Bar. in l. 1. §. si quis ultro. & in l. repeti. ff. de quæst. & do. & Hippo. de Marsil. in d. l. repeti. in 4. colum. ubi dicit quòd dum ipse erat officialis illustriss. Ducis Mediolani habuit prę manibus quendam insignem ribaldum qui similes actus sæpius fecit, & reperitis uicibus in tortura fatebatur, deinde ad banchum iuris adductus semper negauit & reuocauit præcedentem confessionem, adeo quòd fuit sibi necesse, ut ipse dicit illum absoluere & abolere processum cum inquisitione. Interrogatus postea quare sic fecerat respondit quod magis sibi expediebat torqueri pluries in brachijs cum corda quàm semel in gula, quoniam multi inueniuntur medici qui sciunt resarcire ossa brachiorum etiam si essent fracta, sed nemo reperitur qui sciat resarcire gulam laqueo occlusam.

FINIS.

DE PENIS OMNIFARIAM COITVS Illiciti, Tractatus Pauli Grillandi Castillionis Florentini Iurisconsul.

SVMMARIVM.

1 *Coitus carnalis crimen non minus frequens est quàm damnabile.*
2 *Coitus crimina iuxta diuersas personarum conditiones sunt diuersa.*
3 *Coitus sacrilegus grauior est cæteris carnis criminibus.*

1 QVia carnalis coitus † criminis non minus frequens quàm damnabilis vsus habetur, ob quem, iura criminum reos huiusmodi diuersis pęnis prosequuntur. l. si adulterium cum incestu, & ibi gloss. & Bar. in l. inter liberas. & l. stuprum. ff. ad legem Iul. de adulte. §. item lex Iulia. insti. de publi. iudi. 32. quæst. 2. adulterij malum, & eadem causa & quæst. c. flagitia. no. Cardi. in clem. 1. de pæn. Abb. Fely. & alij Cano. in c. 1. & 2. extra de adul. & stup. & in c. vt clericorum. de uita & hone. cle. ad quem coitum aliquãdo deuenitur mediante opera sortilogorum, & per maleficia de quibus supra diximus lib. præcedẽti, ideo placuit post dictum tractatum sortilegiorum hunc immediate subiun-
2 gere. † coitus enim crimina sunt diuersa secundum diuersas personarum conditiones & gradus, pro quibus diuersas iura statuere pęnas ut proxime diximus, ideo de his aliqua uideamus. † Et primo de sacrilegio quod cæteris criminibus
3 his maxime quæ secundum naturam perpetrantur grauius nuncupatur 32. qõ. 7. adulterij, & 27. q. 1. sciendum.

SVMMARIVM.

1 *Sacrilegium generaliter sumptum quid, & unde dicatur.*
2 *Sacrilegium an sit crimen ecclesiasticum, an seculare.*
3 *Sacrilegium an comprehendatur sub nomine furti. Statutum quod de furto loquitur in sacrilegio etiam locum habere censetur.*
4 *Sacrilegij diuersæ sunt species. Sacrilegij prima species in personam committitur, secunda per coitum cum moniali, tertia autem circa locum sacrum fit, & quarta in rem eam scilicet auferendo.*
5 *Locus sacer solus sacrilegium non facit.*
6 *Subtrahens rem ad usum ecclesiæ destinatam nondum ei traditam, an sit sacrilegus. Statutum de sacrilegio puniendo tractans, de quo intelligi debeat sacrilegio.*
7 *Sacrilegium uerum & proprium quod dicatur, & qualiter puniatur. Sacrilegium improprium quod sit.*

Digitized by Google

8 *Sacriegium largo modo ſumptum quod ſit, & qua pęna reprimatur.*
Sacrilegium qualiter de iure canonico ſit puniendum.
9 *Sacrilegium grauius illud dicitur quod in perſonam clericorum per iectionem uiolentæ manus committitur.*
Iudęus ſuper crucem immunditias proijciens an poſſit ut ſacrilegus puniri.
10 *Sacrilegium contra perſonam eccleſiaſticam commiſſum grauius eſt eo quod in loca ſacra committitur.*
Crimina quæ ex coitu cum moniali habito oriantur.
Sacrilegium committitur ſi cum moniali copula carnalis habeatur.
11 *Stuprum, & adulterium qualiter in eadem perſona ſimul cōcurrere poſſint.*
12 *Crimina diuerſa eodem actu committenti, an debeant pœnæ diuerſi imponi.*
13 *Reus ſeparatim, & de pluribus accuſari, & puniri poteſt, ſi eodem actu plura commiſerit crimina ſpecie diuerſa.*
14 *Reus ex eodem facto de pluribus criminibus ab uno, & eodem impeti, et uexari non poteſt.*
15 *Vtilitas quæ reſultare dicatur quòd quis de diuerſis criminibus ſpecie differentibus ex eodem facto deſcendentibus puniatur.*
16 *Furtum in loco priuato ſacro factum quaſi ſacrilegium cenſetur.*
17 *Coitus carnalis cum moniali habitus qualiter in foro conſcientiæ ſit puniendus.*
18 *Copula carnalis cum moniali qualiter puniri debeat in foro contentioſo de iure canonico.*
Monialem ſtuprans de iure ciuili debet capite plecti.
19 *Coiens cum moniali ſiue conſentienti ſiue renuenti capite debet minui, & eius bona publicari.*

Primo igitur quæro quid eſt

1 † ſacrilegium generaliter ſumpum. Reſpon. Sacrilegium eſt ſacræ rei uiolatio vel eiuſdem vſurpatio, vt dicit Bald. in l. 3. C. de furtis. in 1. colum. & Azo in ſumma eodem ti. in princ. & ſanctus Tho. in ſumma ſecunda ſecundæ queſt. 99. arti. 3. Io. Lec. in ſumma confeſ. eo. titu. q. 1.

Secundo uideamus quare dicitur ſacrilegium. Reſpon. quod ſacrilęſium dicit quaſi ſacrilegium, quia per illud res aut perſona ſacra læditur, ita dicit Bal. in d. l. 3. & Azo in ſum. eo. titu. & alij prænominati in locis ſuis. glo. tñ in ca. ſacrilegium. 17. q. 4. alio modo deſcribit ſacrilegium, dicens, ꝙ ſacrilegium eſt ſacræ rei uiolatio, ſiue in ſe, ſiue in alio, ſiue ſit res ſacra ſiue perſona, deinde tranſit ad aliam deſcriptionē, & dicit quod ſacrilegium eſt publici iuris tranſgreſſio, ſed neutra iſtarum eſt bona. Prior. n. continet omnia membra diffinitiōis ſiue deſcriptionis ſpecie differentes prout requiritur, ſm quod diximus. ſupra titu. j. in princi. ſecunda etiam non ualet, quia eſt nimis generalis ſecundum quam ſequeretur quod omne delictum per quod tranſgreditur publici iuris ordo eſſet ſacrilegium ex quo tranſgreditur publicū ius, & ideo teneas diffinitionem Bal. & aliorum quam ſupra dixi, quæ eſt melior.

Tertio quot requirūtur ad hoc ut ſit ſacrilegium, & puniatur pœna ſacrilegij vide Bal. & Salyc. in d. l. 3. C. de furtis. Azo. in ſumma. eo. ti. & Bar. in l. diuus. & l. ſacrilegi. in prin. ff. ad leg. Iul. pecula.

2 Quarto quęro an ſacrilegium ſit crimen eccleſiaſticum uel ſeculare, ita quòd illius cognitio, & pœnæ impoſitio ſpectet ad ſolum iudicem eccleſiaſticum uel ſæcularem, & dic breuiter quòd eſt crimen mixtum utriuſque fori. capitul. cum ſit generale. & ibi gloſſ. Abb. & alij de foro compet. l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſc. & cle. & ff. ad leg. Iul. pecul. l. diuus. & l. ſacrilegi. & ff. de pœn. l. aut facta. §. locus. cap. quod propoſuiſti. de foro competen. 17. queſt. 4. c. ſacrilegium. cap. ſi quis clericus, ſi quis contumax. §. 1. & c. ſi quis ſuadēte diabolo. & proterea dico quòd tā iudex eccleſiaſticus quàm ſecularis poterit procedere cōtra laicum pro iſto crimine, & habebit locum præuentio inter eos, & ut dicit Abb. in d. c. cum ſit generale & Archi. in c. fælicis. de pœni. li. 6. & Cardi. in cle. 1. eo. ti. & Azo in ſumma. eo. tit.

3 Quinto quæro an appellatione furti ueniat ſacrilegium, quando tractatur de ſubtractione ſacrarum rerum? dic qđ ſic. vt l. ſacrileg. ff. ad leg. Iul. pecula. quia quo ad pœnam ſacrilegium eſt furtum, immo plus quàm furtum eſt punibile, licet aliquid nō ſit proprie ſacrilegium. d. l. ſacrilegi. in ſecūdo reſpon.

Et ideo dicit Bald. in d. l. 3. C. de furtis, quòd ſtatutum faciens mētionem de furto habet locum etiam in ſacrilegio, & ſic tenet quòd ſubtractatio rei ſacræ continetur ſub propria uocabuli ſignificatione furti.

4 Sexto uidendum eſt quot ſunt ſpecies ſacrilegij. Reſpon. quod multæ ſunt ſecundum quod dicit Cardina. in d. clem. 1. de pœn. in ſecundo nota. Bald. tamen in d. l. 3. melius cæteris iudicio meo ponit quatuor ſpecies ſacrilegij, quamuis primo dicat quod tribus modis committitur ſacrilegium.

Prima enim ſpecies eſt quæ committitur in perſonam, uiolando ſcilicet percutiendo uulnerando uel occidendo clericum, uel monachum ſeu alium religioſum, uel perſonam eccleſiaſticam. capit. ſi quis ſuadente diabolo. 17. quęſtione quarta.

Secundo fit ſacrilegium per coitum habitum moniali ſacrata. 27. q. 1. impudicas. & l. ſi. quis in hoc genus. C. de epiſco. & cleri.

Tertia ſpecies eſt quę fit circa locum ſacrum, ſcilicet qñ locus publicus ſacer ſicut eſt eccleſia uiolatur, uel illius cæmiterium, in deſtruendo deuaſtando uel occupando aut eius immunitates infringendo.

Quarta ſpecies ſacrilegij eſt quæ committitur in rem, ſcilicet auferendo rem ſacram, & illam alibi aſportando, & cōtrectando rem ipſam, & iſtud tribus modis committitur ſecundum ius canonicum. Primo cum ſubtrahitur aliquid ſacrum de loco ſacro. & in hoc concordant ius ciuile, & ius canonicum. 17. q. 4. ſi quis contumax. §. ſacrilegium. & eſt gl. in cap. ſacrilegium. eadem cauſa. 10. q. & l. diuus. & ibi Bart. ff. ad legem Iul. pecu. Secūdo quando res ſacra aufertur de loco non ſacro. Tertio quando non ſacrum de ſacro. d. cap. ſi quis contumax. §. ſacrilegium. & per dictam glo. in ca. ſacrilegium. & no. in c. conquæſtus. & ca. cum ſit generale. de foro compe. iſtæ duæ ultimæ ſpecies non dicuntur ſacrilegium de iure ciui, ſed ſola prima.

5 † Et ſic nota quòd de iure ciuili locus ſacer ſolus non facit ſacrilegium quando tractamus de ſacrilegio quod conſiſtit in ſubtractione rerum, etiam quòd res eſſent ſubtracte de loco ſacro publico ſicut eſt eccleſia, nō dicitur ſacrilegiū de iure ciuili quādo res non erat ſacra, ita dicit Azo in ſumma. eodem titu. & Bartol. in d. l. diuus. Bald. & Salycet. in d. l. diuus. Bald. & Salycet. in d. l. 3. ſi quis igitur quærit an ſit ſacrilegium de iure ciuili, & quòd pœna ſacrilegij puniatur, debēt iſta duo concurrere. primum eſt quòd res ſit ſacra, itē quòd ſublata ſit de loco ſacro: ita dicit text. & ibi Doct. & maxime Barto. in dicta. l. diuus. vbi dicit hanc eſſe communionē opinionem. Illud autem quod dicitur in d. capitu. ſacrilegium cum gloſſ. in capit. ſi quis contumax. §. ſacrilegium. 17. quæſtio. quarta, procedit, & habet locum de iure canonico in terris eccleſiæ uel inter eccleſiaſticas perſonas in foro eccleſiaſtico iuxta notata per Doc. in cap. ſolitæ. de maior. & obedien. & in cap. per uenerabilem. qui fil. ſint legiti. & in c. nouit. de iudi.

Sed contra iſta oppo. de. l. aut facta. §. locus. ff. de pœn. vbi dicitur, quòd locus facit ut idem factum ſit furtum uel ſacrilegium, & capite lęndum uel minori ſupplicio ſit puniendum. glo. in l. diuus ſoluit hanc cōtrarietatem, & dicit quòd eſt uerum quòd locus ſacer facit ſacrilegium ſit res ſacra inde auferatur, aliàs non, quia ſi diceretur eſſe ſacrilegium cū res non ſacra de loco ſacro ſubtraheretur, eſſet contra textum in dicta. l. diuus, ubi dicitur quod ſi quis rem prophanā apud ædem ſacram depoſitam furto ſubtraxerit furti tenetur non ſacrilegij. Barto. uero in eadem. l. diuus. approbat eā dem ſolutionem quam dicit quod Docto. communiter tenent, eandem etiam tenēt Bal. & Saly. in d. l. 3. & Azo in ſumma. eo. tit. Arch. in dicto. c. fælicis. in prin.

6 † Vlterius quæro an ſubtrahēs rem quæ erat deſtinata ad vſum eccleſiæ nondum tamen erat tradita ipſi eccleſiæ, an committat ſacrilegium? dic ſecundum Bald. in d. l. 3. quòd non, quia res non dicitur ſacra niſi poſtquam, verè & effectualiter quo ad dominium, & poſſeſſionem deuenerit ad eccleſiam, maxime quando agitur de pęna ſacrilegij inferēda de iure ciuili per ea quæ ſupra diximus.

Vltra prædicta etiam quæro, quid ſi in ſtatuto fit mentio de ſacrilegio puniendo, an debeat intelligi ſtricte ſacrilegiū ſecūdum quod intelligitur de iure ciuilli, ut ſupra diximus, uel large ſecundum ius canonicum? & dic quòd debet intelligi de ſacrilegio ſtricto ſecundum quod intelligitur de iure ciuili, ratio eſt, quia ſtatuta ſunt de iure ciuili, vt per Bartol. late in l. omnes populi. ff. de iuſtitia, & iure. ita dicit Bald. in dicta. l. tertia, in ſecunda columna in verſiculo ſed dubitatur.

Poſt hæc videndum eſt quæ ſit pęna ſacrilegij? & dic breuiter ſecundum Bartol. in d. l. ſacrilegi. quòd ad habendum plenam cognitionem pœnarum huiuſmodi criminis ſciendum
7 eſt quòd triplex eſt ſacrilegium. † quoddam enim eſt ſacrilegium quod dicitur verum, & proprium ſacrilegium quod eſt quando ſubtrahitur ſacrum de ſacro loco, hoc eſt publice, & ad publicum vſum conſecrato ſicut eſt eccleſia publica ordinaria. vt. l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſ. & cler. & d. l. ſacrilegi. in princ. & iſto caſu capite puniunt q in illud incidunt

Digitized by Google

incidunt,dicta.l.sacrilegi.in princip.'& d.l.si quis in hoc genus.& l.aut facta.§.locus.ff.de pęn.declarata, vt supra. Idem est si lęditur templum publicum sacratum, vt per Bart. in d. l.sacrilegi.eadem quoque pœna puniuntur qui uiolēras manus in personas ecclesiasticas iniecerunt.d.l. si quis in hoc genus.& ibi Bald.C.de episco.& cleri. Quoddam vero non est proprie sacrilegium,sed quasi sacrilegium,quod est quando quis subtrahit rē etiam sacram de loco sacro,non tamē publice sacro,sed priuato,prout est oratorium quod fit quandoque in domo istorum magnatum aut nobilium,& consecratur:idem de oratorio hospitalis priuati iuxta ea quæ habentur in c.ad hæc.de relig.domib. & in cle. quia contingit. eod.titu.& per Felyn.in c.de quarta.de præscrip. & ista dicūtur loca sacra priuata.idem est de ædicula præsbyteri posita iuxta ecclesiam vel canonica clericorum,ista non dicuntur esse loca publica sacra,sed priuata,& ideo qui subripuit rem de locis prædictis,non tenetur pœna sacrilegij de qua supra sed quasi sacrilegij,quæ erit minor sacrilegio, & maior furto,& iuxta qualitatem facti,& personarum conditionē quādoque erit maior,quandoque minor. vt in d.l. sacrilegij. in 2.respon.& ibi Bar.qui hoc modo declarat. l.illam si recte ꝙsiderentur uerba sua,& hoc modo intelligitur tex. in l.sacri-
8 legi.in prin.& l.diuus.ff.eod.titul. † Tertium est sacrilegium quod large & improprie dicitur sacrilegium,de quo loquūtur iura in l.1.& 2.& 3.C.eo.titu.de cri.sacrile.quod est quādo quis diuinam legem, & eius dispositionem offendit seu quouis modo eius intellectum etiam per negligentiam violat.Item disputare de auctoritate principis.s.imperatoris vel Papæ,& dubitare ne dignus sit quem Imperator ad aliquod officium deputauerit,uel quòd imperator illum eligere nō potuerit hoc crimen dicitur habere instar sacrilegij,vt.d.l.2. C.eod.titu.& sic dī improprie sacrilegium, & isto casu similiter erit pœna arbitraria.d.l.sacrilegij,uide Bar.in d.l.sacrilegij.in ver tertium genus sacrilegij,&c.& Bal.in d.l.3.& Azo in sum.eo titu.in princ.

De iure autem canonico distingue aut loquimur de illa prima specie sacrilegij quæ committitur per impositionem violentę manus in clericum seu aliam personam ecclesiasticam,& est pœna maioris excommunicationis. vt in cap. si quis suadente diabolo.17.q.4 a qua quis non potest nisi a sede Apostolica liberari:episcopus enim vel alius ordinarius non habet facultatem absoluendi ab ista excommunica. vt dicunt Doc.in d.c.si quis.& per Felyn.in d.c.cum sit generale.in 2.col.de foro competen.fallit tamen in casibus de quibus in c.2.de sentea.excommuni. aut loquimur de alia specie sacrilegij quæ consistit in re sacra puta in corruptione uel demolitione ecclesiæ,aut in asportatione rerum sacrarum,& erit pœna excommunicationis minor uide tex.qui grauiorem imponit pœnitentiam pro isto crimine in ca. de viro.12.q.2.a qua per episcopum uel ordinarium loci absolui poterit.cap.quisquis.§.penultim.17. quæst. 4. in alijs vero casibus minoribus erit pœna pęcuniaria.ut.d. cap. quisquis. in princip.

9 †Grauius enim sacrilegium quod committitur in personam est illud quod fit per impositionem uiolentæ manus. d.cap.si quis suadente.& l.si quis in hoc genus.C.de episc.& cleric.

Eorum verò quæ committuntur in locis sacris grauius est ilud quod committitur contra ecclesiam publicam sacratam, quòd tanto grauius est crimen quanto dignior & excellentior erat persona uel locus utroque casu.l.sacrileg. in prin.ff.ad l.Iul.pecul.& ibi Bar.& d.ca. si quis suadente. & d.l.si quis in hoc genus.

Sacrilegium vero quod committitur in rem sacram, illud quidem grauius est,& magis horrēdum quod committitur contra sacramentum eucharistię,quia dicitur committi contra Christum directè:cætera vero quę committuntur contra alia sacramenta non dicuntur adeo horrenda:ita dicit dom.Io. Lec.in sum.con.eodem titu.de sortile.quæstio. quarta.

Quæro hic quid de iudęo qui proiecit immunditias super crucem qñ publice deferebatur ad processionem, dum transirent ante domum hebræi dictę immunditiæ proiectæ fuerunt,an istud sit sacrilegium, & possit per utrunque iudicem procedi in hac causa cōtra hebræum,& puniri, & qua pœna?dicit Petr.de Anch.quem vide in cons.suo. 14. quod sic de quo diximus sup.titu proximo.q.10 vbi adest qō special,de pęna vero violationis monialium quæ fit p coitum dicet inf. sed quia non intēdo hic tractare totam materiam sacrilegiorum ne longius diuertar ab ordine primæ meæ intentionis,quæ fuit declarandi materiam coitus, & illius pęnas:ideo his præmissis pro aliqua intelligentia istius criminis deuenio nunc ad materiam nostram.

10 † Et dico qđ grauius est sacrilegiū,& scelus qđ.cōmittit contra pſonā sacrā siue ecclesiasticā,q̄ illud qđ committitur cōtra loca uel bona sacra, quia sanctitas loci ordinatur ad sanctitatem hominis.ut dicit.s.Thom.in sum. secunda secundæ.q.99.artic.3.ver.dicendum.& Ioan. Lec. in sum. confes. eod.titu.de sacrileg.q.3.per Archi.in d.c. felicis.de pęn. libr. 6.& Card.in cle.1. de pęn. Ideo.uideamus nūc de sacrilegio illo quod perpetratur ex coitu habito cum moniali,& ante quam ad ulteriora procedam.

Quæro quot crimina ex coitu huiusmodi cum monialı exoriuntur.Respon.quòd tria secundum glo.in c.virginibus.27.q.1.s.sacrilegium,incestus,& adulterium:tu vero dic quod immo quatuor oriuntur sacrilegium incestus adulterium,& stuprum.Sacrilegium dico committitur, quia persona sacra læsa reperitur per violationem siue defloratione, & optimū quod prius habebat priuilegium virginitatis amisit.vt d.cap.virginibus. eadem cā & q.impudicas. Secūdum quod committitur crimen est incestus quia spōsam dei violauit qui est pater nr̄,& illa est coniuncta nobis in Christo p affinitatem ſm spiritum.12.q.2.qui abstulit.& in ca.1.& 2.de cog.spiritua.& est gl.in d.ca.uirginibus. Tertium est adulterium quia sponsam alterius uiolauit,qa monialis est sponsa Christi.d.c.virginibus & ibi gl.Quartum erit stuprum, quia vere uirginem honestè uiuentem stuprauit.l.inter liberas.& lege stuprum.ff.de adulte.vide egregium tex.in c.si qua monacharum.27.q.2.in quo fit mentio de utroq; dicitur enim quòd si qua monacharum in lapsum adulterij ceciderit,aut in stupri fuerit deducta uoraginem.

11 † Et licet impossibile esse uideatur quòd ista duo crimina stuprum,& adulterium,simul,& semel eodem tempore, & in eadem persona cōcurrere possint ex quo alterū præsupponit illā esse solutam,alterā vero coniugatā.d.l.si adulteriū cum incestu.& l.stuprum.ff.ad l.Iul.de adult.& §. item lex Iulia.insti.de publi.iudi.& l.1.C.eo.tit.Solu. uerū est quòd ista duo crīna sunt incompatibilia, & ideo utrunque in eadem persona cod.tpe cōcurrere non possunt,est verum uno respectu qñ tenderent ad eundē determinatum finem dicta.l. si adulteriū.& l.stuprū.sed diuersis respectib. bene concurre re possūt in eadē ꝑsona vt est in casu nostro:monialis.n.quo ad carnē est uera uirgo intacta,quo ad spūm vero dicitur esse nupta coniugio spūali,& sponsa Christi per uotum professionis suæ,vnde non impeditur istorum duorum cōcursus, unū in spū,alterū uero in corpore siue in carne, ut late diximus supra li.præcedenti.q. 7.in princ.argumento textus in c.excommunicamus.el 1.& lo 2.in princ.de hæreti.in antiq.uide no.tex. qui loquitur de monialib. & expresse dicit quòd monialis per peccatum carnis committere potest stuprum & adulterium. 22.quæstione prima,si qua monacharum.

12 † Et ex præmissis etiam insurgit aliud dubium, nunquid ista quatuor crimina de quibus supra, quando ex unico cōcubitu orta fuerunt,sint quatuor crimina separata in forma & substantia,& ita qđ ipsorum reus possit de unoquoq; accusari pariterque puniri, & pęna ex uno secuta alterum nō impediat ac si ex diuersis factis cum diuersis personis facta fuissent. Respond.articulus iste in ueritate est subtilis, & disputabilis,qñ ex eodem facto plura oriūtur crimina,an reus possit de pluribus accusari,& pluribus etiam pęnis puniri.gl. enim in dicto.c.uirginibus,dicit qđ ista dicūtur plura crīna nomine tantum,non autem effectualiter in substantia, & sic respectu accusationis sunt diuersa,quia reus pōt de quolibet ad libitum accusantis deferri,sed qno ad effectum respectu pęnæ omnia ista reputantur pro nno,& sic secuta pęna omnia ista reputātur pro uno,& sic secuta pęna ex uno reus ipse a cæteris liberatur, ex quo in ueritate non fuit nisi unū factum,ideo fiscus debet esse unica pæna contentus ad similitudinem duorum plurium ve reorum pro eadem summa insolidum obligatorum quorum si vnum totaliter creditor exegerit cæteri liberantur.l.2.& ibi Barto.ff.de duo.reis.fatetur tamen illa glo. quod vbicunque ex eodem facto plura oriuntur crimina,quòd pęna unius magis aggrauatur ratione adiuncti criminis,vt habetur in l.si adulterium cum incestu.& ibi Bartol.ff.de adulte.& 32.quæst.7. quemadmodum. §.sunt enim.sed Barto.in dicta. l.si adulterium cum incestu. in 2.colum.in versic.vlterius quæro.tenuit contrariū quòd reus utique poterit de omnibus puniri,& sic pro uno facto pluribus,& diuersis pænis puniri,idem etiam tenet glo.in dicta.l. si adulterium cum incestu.in versicu. occurrunt.quam sequitur ibi Bartol.& idem Bartol.in l.senatus. ff.de accu. &
13 clarius etiam Barto.in l.qui de crimine.C.de accusat.† Concludens in effectu quòd quotiescūque ex eodem facto plura oriuntur crimina specie diuersa, reus poterit de pluribus separatim accusari, & de pluribus quoque puniri, sed si super uno fuisset in causa conclusum,adeo qđ sola expecta ret ꝓnūtiatio debebit superſederi super ipso crīne,& expe-

Digitized by Google

ctari donec cauſa ſuper altero expediatur uſque ad dictum terminum, adeo quòd quis unica ſententia duplici crimine reus declaratur,& pluribus diuerſis pęnis afficiť, & ſatisfacere teneatur,quod eſt uerum quando eſſet pœna pecuniaria bonorum uel alia huiuſmodi,non autem quando eſſet pęna vltimi ſupplicij,vel mutilationis membri, quia iſto caſu pœna ſemel commiſſa, & executa in corpore amplius reiterari non poteſt,quia mors vnica eſt quæ omnia ſoluit §.deinceps.in auc.de nup.& l.vulgaris.& ibi Bar.ff.de fur.vide Bartol.in d.l.ſi adulterium cum inceſtu.in ſecunda colum. ver. ſed quid releuat &c.quibus non obſtat tex.in d.l.ſenatus.ff. de accuſa.vbi de homicidio,& parricidio notatus unica dū taxat pœna punitur, quia patet reſpōſio per ſupra proxime dicta,nam morte ſemel executa non pōt amplius reiterari, & ideo unius pœna utrunque ſoluit, quia de vtroque eſt pęna mortis,vt.l.1.ff.ad l.Pomp.de parrici.& l.3. §.fi.ff.ad leg. Corne.de ſica.Bar.autem in dicta.l. ſi adulterium cum inceſtu.aliter reſpōdet ad dictam.l.ſenatus,& dicit quod illa duo crimina de quibus ibi,non ſunt æque principalia, vt principales ſpecies ſeparatę,ſed unum eſt tāquam genus quod eſt homicidium,alterum vt ſpecies ſub ſuo genere comprehēſa,nos autem loquimur quando ſunt plures ſpecies criminum ſeparatę,& ęque principales,licet ex eodem fonte ſiue ex eodem facto procedant,& hæc eſt uera cōcluſio communiter approbata.

14 †Quæ limitanda eſt primo procedere quando eſſet vnus, & idem accuſator,qui vellet eundem reum de pluribus criminibus impetere,quia ab uno tantum non poſſet diuerſimode vexari ex eodem facto vt ſupra ſed bene a plurib. ita dicit Barto.in dicta.l.qui de crimine,& ratio eſt illa, quia exceptio rei iudicatę ſuper vno remoueret eundem accuſatorem ſuper alio proſequentem, & hoc maxime quando lata eſſet abſolutoria ſuper vno quæ parit exceptionem ſuper alio contra eandem perſonam non autem contra diuerſam, ſed quæ eſt ratio quare potius iſta exceptio remouet eundē accuſatorem,& non diuerſum,ratio poteſt eſſe iſta quānūc conſideraui,quia quando reus fuit ſemel abſolutus ab uno crimine ſi idem accuſator uellet iterum agere ſuper alio crimine ex eodem facto deſcendente,cenſetur calumniari uel le contra ipſum accuſatum, ideo iura ipſum repellunt ab accuſando,quia in eo facto in quo ſemel ſuccubuit nō debet iterum admitti:quæ ratio non militat contra tertium, uide Bart.in dicta.l.qui de crimine.& ibi Bald.& Abb.in ca.tranſmiſſę.de eo qui cog.con.vxo.ſuę.ubi ſecutus fuit dictū Bar. in d.l.ſi adulterium,&c.

15 †Sed quæro quæ utilitas reſultat ex hoc quòd quis poſſit de pluribus criminibus ſpecie differentibus, quando ex eodem facto deſcendunt,accuſari,& puniri, quando ex quolibet crimine imponitur pœna mortis vt eſt homicidium, & parricidium,de quibus diximus ſupra,item adulterium,& inceſtum vt dicta.l.ſi adulterium cum inceſtu.in princip. cum mors vnica ſit quæ omnia ſoluit,& eſt actus qui non poteſt denouo reiterari.vt.l.vulgaris,& ibi Bar.ff.de fur.& diximus ſupra proxime reſpon.Barto.in dicta.l.ſi adulterium &c.in 2.colu.verſ.quæro quid releuat,&c. ubi dicit quod hoc eſt vtile,& prodeſt in pluribus,& primo quia ſi ſit lata ſententia abſolutoria ſuper uno poterit ab alio dico non ab eodem accuſatore acccuſari ſuper alio,vt dicta.l.qui de crimine, itē ſi ſequatur condemnatoria prodeſt in hoc, quia ſæpius per ſtatuta pęna adulterij,uel alterius criminis,quæ de iure ciuili eſt vltimum ſupplicium alleuiatur, & fit pęcuniaria:item prodeſt in hoc quia unius pęna augetur propter aliud vt grauius puniatur,ita tenet glo.in dicta.l.ſi adulterium cum inceſtu.in princ.& Bart.in dicto uerſ. quæro quid releuat.in fi. pro quo facit in argu.tex.in l.ſacrilegi.in 2.reſponſo. ff.ad l.
16 Iul.pecu.†ubi ſi furtum fiat in loco priuatim ſacro dicitur quaſi ſacrilegium, & punitur pluſquam furtum, & minus q̄ ſacrilegium,de quo diximus ſupra in princ.iſtius quæſt.Pro reſolutione igitur ſupradictę queſtionis motę per glo.in dicto.c.uirginibus.dico quod gl.illam dum vult quod ſint diuerſa crimina reſpectu accuſationis eo quod ſit in electione accuſatoris ſuper quo ex dictis criminibus uelit inſtituere accuſationem,quæ poſtquam ſemel inſtituta eſt, nō licet poſtea ſuper alijs criminibus alias diuerſas accuſationes proponere,ſed in hoc male dicit,per ea quæ ſupra proxime diximus,quia ſi ſunt plura crimina ſpecie differentia,licet deſcēdant ex eodem facto poſſunt inſtitui plures accuſationes, & imponi plures pœnæ,ut ſupra proxime dictum eſt,poſſet ſaluari dictum gl.in uno caſu.ſcilicet quando lata eſſet ſententia abſolutoria ſuper uno ex dictis criminibus, quod non liceret accuſatori intentare iudicium ſuper alio.d.l. qui de crimine,& ibi Bar.aliàs dictum glo. ſaluari non poteſt loquendo in foro iudiciali,quia etiam de iure canonico quoties ex eodem facto plura crimina oriuntur poſſunt plures accuſationes inſtitui,& plures pęnæ imponi,ita dicit expreſſe glo. relata ad text.in capit.relegantes.23.quæſt. 5. in uerſi.ſi adulterium.idem tenet Arch.in dicto cap. uirginibus. per tex.in dicta.l. qui de crimine.quē ipſe allegat ibi. ſi uero loquimur in foro conſcientiæ prout ipſa glo.poſtea dicit,aliud eſſet dicendum ſcilicet quòd una pęna tantum puniretur,ſed grauius propter alia crimina annexa, quia ſi una ſola qualitas aggrauat delictum multomagis vnum delictum ſeparatum aggrauat aliud delictum:hoc idem tenet Bar. poſt glo. in d.l. ſi adulterium cum inceſtu.

17 Quibus ſic declaratis deuenio nunc ad expeditionem quæſtionis nr̄æ,& q̄ro quib⁹ pœnis punitur quis pro iſto coitu habito cū moniali.Rn̄.aut loquimur in foro conſcīæ,aut in foro ciuili. Primo caſu q̄n̄ ſumus in foro conſcientiæ,eſt pęna excommunicationis,& excluſionis a conſortio aliorum profeſſorum ſiue monachorum,ſiue monialium, quia debent omnino ab aliorum monachorum ſiue monialiū cōſortio expelli qui huiuſmodi impudicitiæ ſe immiſcuerint, & in aliquo loco arcto ſiue carcere ipſius monaſterij intrudi ad agendum perpetuam pœnitentiam, ita quòd in ſolo mortis articulo ſi digne, & congrue penituerit,non negetur uiaticum euchariſtię.ut in c.impudicas. & c. uirginibus.27. quæſt.prima,& nota quod non ſunt abijciendæ extra monaſterium,ita quod uagare poſſint,ſed intrudendę,ut ſupra,ne cum alijs conuerſentur tāquam oues morboſę, ne alias aut totum ouile inficiant.ita not.& expreſſe dicit Arch. in cap. peruenit.27.quæſtio 1.pro quo facit tex.in capitulo,in eccleſiaſticis.§.final.de maior.& obedien.quem uide ibi. Ea enim quæ proxime dixi mus habent locum in clericis. Laici uero excommunicantur nec vnquam admittuntur ad communionem fidelium niſi publicam, & idoneam de ſcelere ipſo egerint pœnitentiam.d.c.impudicas.& ca. virginibus, & ibi gl.& per Arch.in d.c.peruenit.

18 †Secundo vero caſu quando ſumus in foro contentioſo coram iudice eccleſiaſtico, clericus cuiuſcunq, ſit gradus uel dignitatis deponitur ab omni ordine ſacro, & officijs ac beneficijs omnib. priuatur,& intruditur in arctum monaſterium ad agendum perpetuam pœnitentiam:laicus vero excommunicatur,vt dicūt hæc duo capitula.27.q.1.ſi quis epiſcopus,& c.ſi qua monacharum.

De iure autem ciuili pro iſto crimine eſt pœna mortis. l.ſi quis in hoc genus.C.de epiſcopis & cle. qui tex.loquitur generaliter de quacūque iniuria illata eccleſiæ monaſterio vel perſonis eccleſiaſticis,quod probatur etiam ratione, nā in quolibet ſacrilegio iſtius coitus ineſt adulterium,& inceſtus,vt ſupra proxime concluſimus: pro quibus criminibus nulli dubium, eſt quòd eſt pęna capitis.d.l.ſi adulteriū cum inceſtu.ff.de adulte.& l.quamuis.§.fina.C.eod.titu. vbi dicit text. ſacrilegos alienarum nuptiarum gladio puniri oportet, multomagis gladio puniendus eſt qui eſt ſacrilegius diuinarum nuptiarum dicto capitulo, ſi qua monacharum. argumen. capitu. ſolitę. de maior.& obedien. & vide do. Io. Lec. in ſum. confeſ. eod. titul. quæſtione tertia,pro quo facit etiam tex.in l.ſacrilegi.in prin.ff.ad leg,Iul. pecul.quia hic uiolatur ſacrum de ſacro, &c. Sed prædictis
19 oppo.de l.raptores.in fin.C.de epiſc.& cleri.†ubi dicitur qđ ſiue uolentibus ſiue nolentibus mulieribus ſacratiſſimis monialibus pati carnalem concubitum in omnem euentū ille ſacrilegus punitur pœna capitis,& omnia eius bona publicantur,quæ applicantur dicto monaſterio, & ſupra in caſu noſtro nulla eſt facta mentio de bonorum publicatione. Solu. illa lex procedit quando ex parte uiri interuenit raptus,quia rapuit monialem de monaſterio, & illam poſtea violauit, omnino punitur pœnis prædictis ipſe raptor reſpectu illius violentię, & rapinę, ex qua fit iniuria publica toti monaſterio,& monialibus quæ intus habentur.& ideo non attenditur nec conſideratur uoluntas illius raptę, ſed magis conſideratur generalis iniuria monaſterij, & ideo grauius punitur dictorum bonorum publicatione:nos autem loquimur quando nullus interuenit raptus, ſed ſola defloratio monialis occulta, de quo quidem crimine raptus, & eius pœnis dicetur infra eodem quæſtione decima, ubi tractabitur de raptu monialis ſacrę,item,& mulieris prophanę virginis viduæ uel nuptæ honeſtę uiuentium, & quid de raptu meretricis cauſa libidinis.

SVMMARIVM.

1 *Coitus nepharius ſeu inceſtuoſus qua ſit punitione coercendus. Peccatum contra naturam humanæ ſocietatis quod ſit,& quod contra naturam humani ſexus.*
Peccatum contra naturam humani generis quod dicatur.

Clerici

Digitized by Google

Clerici pro omni fornicatione decennio debent penitere.
Clericus in foro iudiciali canonico deponi debet pro peccato contra naturam commisso.
Episcopus super adulterio, & minoribus criminibus dispensare potest ne deponatur clericus.
3 *Adulterium simplex in clerico an puniatur pœna depositionis, aut suspensionis tantum.*
4 *Episcopus in quibus casibus, & de quibus criminibus dispensare possit.*
5 *Copula carnalis nepharia in figura matrimonij habita, qualiter puniatur.*
6 *Ignorantia & minor ætas excusant à nuptijs illicitis, & pœnis illicite eas contrahentibus inflictis.*
7 *Contrahentes matrimonium in gradu prohibito qualiter iure antiquo Codicis, & qualiter iure nouo authenticorum puniantur.*
8 *Filij ex nuptijs incestis nati an succedant in bonis parentum.*
Filij incestuosi, & ex coitu damnato nati, nedum successionis, sed & alimentorum sunt incapaces.
9 *Alimenta de iure canonico filijs ex quantumuis damnato coitu natis nõ sunt deneganda.*
Adulterium & incestus pari pœna puniuntur.
10 *Concubitus incestuosus ignoranter perpetratus qualiter puniatur.*
11 *Pœna quandoque infligitur pro crimine ignoranter perpetrato.*

SEcundo quæro quid de
1 nephario † coitu, cum quis tam audax, & protervus reperitur, qui eum propria matre, auia, seu alijs ascendẽtibus linea directa, aut cum propria filia, nepte, cæterisque descendentibus eadem linea directa ausus fuerit se carnaliter commiscere, qua pœna puniendus sit. Respon. si loquimur in foro conscientiæ erit pro pœnitentia excommunicatio septem annorum, & vltra arbitrio iudicis spiritualis, vt tanto tempore extra gremium ecclesiæ, & communionem fidelium debeat commorari donec per cõgruã pœnitentiam Deo & ecclesiæ satisfecerit. 33. q. 2. hoc ipsum. §. 1. vbi est casus: & dicit ibi tex. quod istud dicitur crimen ꝙtra naturam humanæ societatis, aliud est quod fit contra naturam sexus humani, quod est quando quis cum masculo
2 se coniunxerit more sodomitico. † aliud est quod fit cõtra naturam humani generis, & illud est quod fit cum brutis ꝙ omnia puniuntur excommunicatione ultra septennium tãto tempore quanto iudex ipse arbitrabitur considerata qualitate facti, personarum conditione, & animo delinquentis, vt dicto capitulo hoc ipsum, sed ea quæ proxime diximus intelliguntur de laicis. Clerici vero decennio debent pœnitere non solum pro isto, sed pro omni fornicatione. 82. distin. præsbyter vbi dr̃ quod olim præsbyter secundum canones Apostolorum pro fornicatione deponebatur: nodie uero iuxta auctoritatem beati Siluestri decem annorum indicit pœnitentia cum maximis ieiunijs, & abstinentia ut ibi dicitur, qua pœna tam mulier quæ peccauit quam vir plectitur. ad hoc facit. 27. q. 1. deuotam.

In foro aũt iudiciali coram iudice ecclesiastico, clericus pro isto crimine debet deponi secundum ea quæ habentur in c. at si clerici. §. de adulterijs. extra de iud. ubi dicitur quod
3 † Episcopus super adulterio, & alijs minoribus criminibus sicut est stuprum simplex fornicatio, & similia dispensare potest, quia pro criminibus huiusmodi non datur pœna depositionis, sed suspensionis uel alia minor pœna vt in capit. significasti. de adulte. & c. vt clericorum. §. 1. de vita & honest. cleri. in criminibus enim grauioribus adulterio in quib. grauiores inferuntur pœnæ. l. depositio, non licet episcopo dispẽsare. ita dicit tex. in d. cap. at si clerici. §. de adulterijs. in fin. in versicu. sed non debet. sed crimen incestus est grauius adulterio. 32. quæstio. 7. adulterij malum. ergo non debet suspensione sed depositione puniri propter criminis turpitudinem d. capitu. vt clericorum, & hoc tenet gl. in d. cap. at si clerici. §. de adulterijs. in versic. minora. in princip. & in fi. Quod uidetur satis rationabile cum per istum coitum de necessitate duo crimina perpetrãtur. aut adulterium, & incestum si mulier erat nupta aut stuprum, & incestum si erat soluta, merito debet grauiori pœna puniri quam si unum tantum commisisset crimen, ita tenet glo. & Bar. & Doct in l. si adulterij cum incestu. ff. de adulte. ubi dicitur de utroque. Etlicet ista opinio quod pro simpici adulterio sit pœna suspensionis, & non depositionis, sit forsan verior de iure, & magis æqua, & probabilis, ut latius infra dicam in sequen. quæstio. communis tamen opinio canonistarum est in contrarium quòd ꝓ simplici adulterio in clerico sit pœna depositionis, a qua opinio in iudicando non esset recedendum, uide quæ dixi infra. d quæstio sequen. & in capitu. ut clericorum. §. primo, de uita & honesta clerico. & ibi per Doct. & nihilominus, morabitur extra gremium ecclesiæ, & communionem fidelium eo tempore de quo in d. capitul. præsbyter. 82. distinctione & tamdiu stabit donec legitimè purgatus ad pristina reuertatur officia. d. capitu. præsbyter. & l. distinctio. ponderet pro quo facit bonus text. in capitul. secundò, de sortile. & quod ibi not. Abba. ubi depositus post peractam pœnitentiam, & legitimam purgationem ad pristina restituitur. † Et signa hoc notabile uerbum, quod episcopus super isto & aliis maioribus criminibus dispensare non
4 potest de adulterio aũt & aliis minoribus. sicut est stuprũ & simplex fornicatio dispensare põt. ut in d. c. at si clerici. §. de adult. & ibi gl. Abb. & alii scribentes. an autem ep̃s possit generaliter dispensare in omnib. casib. exceptis illis in quib. reperitur prohibitus, vel dicat̃ esse gñaliter prohibitus, nec possit dispensare nisi in casibus a iure exp̃tes. uide glo. in d. c. at si clerici. in §. de adulteriis, & ibi Abb. & Doc. & l. dist. miror. 12. q. 2. de uiro. cum simi.

Laicus vero maiori anathemate excommunicatur. 33. q. 2. si quis cum matre. & in c. si quis cum duab. in fin. quæ iura loquuntur in laicis. & maior pœna quæ indici possit de iure canonico ꝙ laicos est excommunicatio, ut in c. si quis suadẽte diabolo. 17. q. 4. & c. sicut dignum. de homici. & in c. j. eo. tit. lib. 6. ꝙ clericos vero sunt plures aliæ pœnæ, suspensionis, priuationis, depositionis, & similes, ut in c. ut clericorũ. de uit. & hone. cle. l. di. presbyter. 28. quæstione 1, si quis episcopus.

De iure autem ciuili crimen istud appellatur nepharius coitus ut per gl. in rub. C. de incest. nup. & in auct̃. ex complexu. eo. tit. & no. in § ergo non oẽs. inst. de nup. quasi quod
5 nephas sit de eo loqui. & isto casu distingue ꝫ aut hæc commixtio & carnalis copula interuenit in figura matrimonii, prout hr̃ in d. §. ergo non oẽs. & nuptię ipsę ut nepharię & incestæ omnino sunt tollendæ. d. §. ergo. uer. & si tales. & ꝓ gl. & Doc. in dicta rub. C. de incest. nup. Puniuntur etiã aliis pœnis, quia si scienter contraxerunt omnia lucra nuptialia, siue sit donatio ante nuptias, siue ꝓp nuptias, & alia quæcũque sint, dote excepta, ab ipsis coniugib. s. ab utro. q; tanquã indigno, qui ꝙ legum instituta nuptias prohibitas cõtrahit, auferuntur, & applicantur fisco. l. qui contra legum. C. de incest. nup. in princ. quæ tñ dispositio limitanda est, ut habeat locum quando coniuges ipsi erant ambo maiores & scienter contraxerunt contra legum decreta. Secus autẽ si erant minores uel ignorantes.

6 † Ex quibus collige duas limitationes. prima est quòd dispositio illius legis non habet locum in ignorantib. qui ignoranter contraxerunt, dummodo non sit ignorantia crassa & affectata. sed iusta & excusabilis. Secundo limita non hr̃e locum in minoribus qui lapsu ætatis contraxerunt, quia præsumuntur ignari, & illis parcitur, ita dicit tex. in d. l. qui contra. in fi. pro quo facit etiam. l. si adulterium cum incestu. §. idem pollioni. ff. de adulte. Quæ quidem duæ limitationes iterum sunt collimitandæ, ut habeant locum, & excusent cõtrahentes a pœnis prædictis, si incontinenti postquam habuerunt notitiam de impedimento matrimonij uel minores postquam ad legitimam ætatem peruenerint incontinẽti se ad inuicem separauerint: aliàs si ulterius permanserint in coniunctione non excusantur a pœnis prædictis, quia præsumitur, & habetur ac si a principio scienter, & dolose contraxerint. uide tex. cum gloss. in dicta. l. qui contra legum. in fine.

Sed quæro quid si alter coniugum erat minor, uel ignorans, alter vero maior, & sciens, qui quidem maior minori uel ignoranti bona quædam donauerit, an ipse donatarius isto casu dissoluto matrimonio lucrabitur bona prædicta uel deuoluentur ad fiscum, dic quod lucrabitur sibi. ita dicit gloss. in d. l. qui contra. in verbo. fisco. in principio. per tex. in l. final. ff de lega. 1. & l. cum hic status. §. final. ff. de dona. inter virum & vxorem, quod tamen intellige esse uerum si ipse donatarius incontinenti postquam sciuit peruenit ad legitimã ætatem ab huiusmodi coniugio se abstinuerit, & separauerit, ut dicit tex. in d. l. qui contra legum. in fi.

7 † Hæc tamen quæ dicta sunt de publicatione bonorum procedunt de iure antiquo, siue de iure codicis, hodie vero de iure nouissimo authenticorum grauioribus afficiuntur pœnis isti scienter contrahentes in gradu prohibito, quia nedum bonis donatis de quibus supra priuantur, verum etiam dote mulier, & omnibus, & quibuscunque alijs bonis undecũmque quæsitis, & prouenientibus vterque priuatur, & insuper omni cingulo dignitatis exuti perpetua notantur infamia, & honestiores in insulam relegantur, uiliores uero publice fugistantur, & in exilium mittuntur. Bona autem ipsorum si qua legitima proles ex illis uel altero ipsorum extaret ex alio matrimonio non ex illo bona prædicta omnia deferuntur ad illos quos lex a patria potestate liberauit. ita quod teneant ex bo-

Digitized by Google

nis prædictæ alere parentes exules, filijs vero non extantibus ſuccedunt nepotes vel alij inferiores in gradu cum eodem onere, nullis autem filijs vel nepotibus aut alijs inferioribus exiſtentibus qui ſuccedant bona ipſa deferũtur fiſco, & iſta eſt lex noua, & famoſa in auc. de inceſt. nupt. in princ. tranſlata. C. eod. tit. in auc. inceſtas.

8 † Sed quæro quid ſi ex nuptijs huiuſmodi inceſtis aliqui ſuperſunt filij, nunquid ſuccedent in bonis prædictis paternis, aut maternis, maxime non extantibus legitimis filijs ex alio matrimonio? & vr̃ dicendum, ꝙ ſic, ꝙ illis deficientib. tanquam proximioribus, & magis legitimis admittãtur iſti ad inſtar fratrum vterinorum qui admittuntur ad ſucceſſionem fratris defuncti deficientibus fratribus utrinque cõiunctis. ut in auc. defuncto. C. ad Tertul. Iura tamen uolunt contrarium ꝙ iſti filij tãquam inceſtuoſi, & ex damnato coitu procreati, paternę vel maternæ ſucceſſionis ſint pęnitus incapaces. immo ſunt indigni, & incapaces alimentorum, ita quod a parentibus proprijs alendi non ſunt nec debent filij uocari, vt in auc. ex complexu. C. eod. ti. & in corpo. vide ſumitur. in auct. quibus modis nat. effic. ſui. §. fi. cupiunt enim iura quod filij huiuſmodi ſint omnibus exoſi, nõ propter ſe, quia ipſi non peccarunt, ſed in odium ſceleris parentum in perpetua egeſtate ſordeſcant ad inſtar filiorum rei criminis læſæ maieſtatis. l. qui ſquis. & l. fi. C. ad leg. Iul. maie. & ca. vergentis. de hæreti. & diximus ſupra titu. 6. quæſt. 4. Hæc amen procedunt de iure ciuili. quod eſt magis rigoro

9 ſum. de iure vero canonico filijs natis ex huiuſmodi damnato coitu ſunt præſtanda alimenta ex miſericordia, & ſi ſunt filiæ fœminæ dotantur, maſculis uero aſſignatur certa portio bonorum pro alimentis. c. cum haberet, & ibi Abba. de eo qui dux. in mat. quam pol. per adult.

Secundo vero caſu quando per modum fornicationis grauius puniuntur. ſ. pęna mortis. vt eſt glo. no. in l. ſi adulterium cum inceſto. in 1. gl. ff. de adult. quæ dicit quod pœna inceſtus eſt eadem pœna quæ adulterii. ſed adulterii eſt pœna mortis. l. quamuis adulterii. C. eod. titul. in fin. ideo eadem eſt pœna inceſtus. quod tamen intellige quando ſcienter coitus interuenerat. qua pœna mulier punitur ſicut vir. d. l. ſi adulterium cum inceſtu. in verſ. quare mulier, nec eſt hodie immutata hæc pœna, ſicut pœna adulterii in muliere per auct. ſed hodie. C. eod. tit. ita dicit glo. in d. l. quamuis. in fin. & d. auct. ſed hodie. & ibi Bar. & idem Bar. poſt gl. in d. l. ſi adulterium cum inceſtu. in princi. poteſt etiam adduci tex. in arg. in l. cum vir. C. eod. ti. de adulte. ubi pro crimine perpetrato contra uaturam cum maſculo more ſodomitico infertur pœna gladij cum infamia perpetua. hoc. n. eſt crimen cõtra naturam humanæ ſocietatis, & turpiſſimi

10 exempli. d. c. hoc ipſum. & ſupra dictum eſt, merito &c. † ſed quid ſi iſte concubitus fuerit ignoranter perpetratus, quia ignorabant ambo talem coniunctionem ſanguinis ineſſe. reſpondeo, ſi in figura matrimonij fuit facta commixtio nulla pœna puniuntur, ſi ſtatim habita ſcientia ſeparantur. d. l. qui contra legum. in fi. & l. ſi adulterium cum inceſtu. §. idẽ Imperatores, ſi autem per modum fornicationis commixtio interuenerit, aut vir ſciebat mulierem eſſe nuptam, & punitur de adulterio & inceſtu: aut ſolutam, & punitur de ſtupro, & inceſtu criminibus, ita uidetur ſentire glo. in d. l. ſi adulterium cum inceſtu. & ibi Bar. in ver. & ideo pro declaranda. vbi dicit quod punitur illud quod eſt in veritate non illud quod erat in opinione. Et ſic nota alium caſum ſpecialem vltra illum de quo diximus. ſupra. libr. 2. q. 12. de poculo

11 amatorio. † Vbi quis punitur ex crimine ignoranter, & citra animum delinquendi commiſſo. rationem vero aſſignat Bar. in dicta l. ſi adulterium. ex quo a principio crimini incũbebat, & ſic rei illicitę, merito illius ignorantia non excuſatur. l. vulgaris. §. ſi quis ea. ff. de furt. & ff. de iniur. l. eum qui. §. ſi iniuria. Quod tamen limitandum puto niſi mulier eſſet aperte impudica vel meretrix publica cuius concubitus eſt impunibilis per iura vulgaria. vide quæ dixi infra proxima. q. in fin.

S V M M A R I V M.

1 *Inceſtus quid ſit, cum quibus committatur, et qualiter puniatur.*
2 *Inceſtus cum ſorore aut cognata cõmiſſus, qua ſit punitione reprimẽdus.*
3 *Clericus in foro contentioſo de iure canonico pro inceſtu ab ordinibus, & beneficijs deponitur.*
4 *Laicus qualiter pro inceſtu puniatur.*
5 *Crimen inceſtus in actu fornicationis commiſſus ultimo punitur ſupplicio.*
6 *Coitus inceſtuoſus in forma matrimonij habitus qualiter puniatur.*
7 *Conſanguineam meretricem ignorantur actu cognoſcens fornicario non punitur de inceſtu.*

1 Tertio videndum eſt de inceſtu † proprie, & ſtricte loquendo, eo vq; quod perpetratur cum conſanguineis uel affinibus trã ſuerſalibus quocunque gradu vel ſexu coniunctis ex dicta linea tranſuerſalium, quibus non licet contrahere matrimonium: omnis coitus cum illis perſonis dicitur proprie inceſtus. v t dicit gl. in rub. C. de inceſt. nupt. & l. qui cõtra legum in auc. inceſtas & in auc. ex complexu. eod. titu. & in auc. de inceſt. nup. in princ. & §. ergo non omnes. inſt. de nup. c. virginibus. 27. q. 1. & c. 1. & 2. & per to. tit. de eo qui cog. conſan. vxo. ſuę. & hæc non ſolum intelliguntur de his perſonis quæ ſunt cõiunctę cognatione legali, ſeu ſecundum carnem, verumetiam de his quæ coniunctę ſunt cognatione ſpirituali mediantibus baptiſmatis ſeu chriſmatis ſacramentis: cũ quibus etiam ſtante uinculo dictę cognationis non licet cõtrahere matrimonium. ca. 1. 2. & 3. & per totum titulum de cogna ſpiritua. & 30. q. 3. c. 1. & c. pictatium. & c nõ oportet. cũ

2 cæteris ſequentibus. Quæro † nunc quid ſi Titius cum Iulia ſorore rem carnalem habuerit, qua pœna puniatur utroq; foro? Reſpon. de iure canonico in foro conſcientiæ ſecundũ ius antiquum clerico indicta erat pœnitentia decennalis, vt tanto tempore ab ingreſſu eccleſię communione fidelium & participatione ſacramentorum ſe abſtineret, poſt quæ demum purgatus ad priſtina reuerteretur. 82. di. præsbyter. & 27. q. 1. deuotam. Laicus uerò ſeptem annis duntaxat illa pœnitentia cruciabatur. 33. q. 2. hoc ipſum. ueruntamen hodie eidem ſeptennali pœnitentię tam clerici quàm laici ſubijciũtur. d. c. hoc ipſum. niſi eſſemus in grauioribus. & magis enormibus: vt quia cum matre filia maſculo uel brutis ſe turpiter commiſcerent, quia grauioribus pœnis iſtis caſibus cruciarentur. d. c. hoc ipſum. in fi.

3 In foro aũt cõtentioſo de iure canonico clericus pro criminibus prædictis deponitur ab omnibus ſacris ordinibus, & beneficijs ac officijs eccleſiaſticis priuatur, quia iſta eſt pęna inceſtus. ut nor. c. at ſi clerici. §. de adulterijs. & ibi gl. Abba. & cæteri ſcribẽtes de iudi. ratio eſt quia iſtud eſt grauius crimẽ adulterio. 32. q. 7. adulterij malum, ſed pro adulterio imponitur ſuſpenſio. c. ſignificauit. de adul. ergo pro iſto qđ eſt maius fit depoſitio, eo maxime quia crimen iſtud inceſtus nõ poteſt eſſe ſolum ſed neceſſe eſt qđ habeat aliud crimen annexum, ſtuprum uel adulterium ſecundũ quod mulier eſt nupta uel ſoluta. vt. d. l. ſi quis adulterium cum inceſtu. & ibi glo. & Bar. qui expreſſe uolunt quòd iſto caſu ratione adiuncti criminis inferatur grauior pœna quàm ſi eſſet unum ſimplex crimen.

4 † Laicus vero aut commiſit iſtud crimen in figura matrimonij nuptijs pręcedẽtibus, aut in actu fornicationis, & meri peccati. Primo caſu aut ſcienter contraxerunt ambo uel ipſorum alter. & ille qui ſcienter contraxit eſt excommunicatus, nihilominus conſtito de conſanguinitatis uinculo ſtatim ſit matrimoſiij ſeparatio. c. 1. & 2. & c. non debet. de cõſan. & affini. ſi uero ignoranter mitius puniuntur arbitrio iudicis & nihilominus ſequitur matrimonij ſeparatio, ut eſt eſt tex. in c. 1. de conſan. & affini.

Secundo aũt caſu principali quãdo in actu fornicationis, ſi uir erat cõiugatus priuat perpetuo ne poſſit amplius petere debitũ ab uxore cuius conſanguineã uel affinẽ ipſe ſtuprauit: patitur etiam aliam pœnam, quia oĩ ſpe coniũgij ꝑpetuo priuat, ita qđ ſi deceſſerit eius uxor non poterit amplius cum alia matrimonium cõtrahere vt habetur in ca. 1. & 2. & c. tranſmiſſę. de eo qui cog. conſan. vxo. ſuę. & 35. q. 2. ſi quis cum matre. & q. 3. ſi uero. & cap. de inceſtis. & hęc pęna potius adiecta in foro conſcientiæ quàm iudiciali in quo alia etiam pęna punitur quia erit excommunicatus, ut habetur in cap. clerici. de exceſ. prælat. ubi Abb. facit magnum feſtum dicẽdo quòd ille tex. eſt ualde not. ad hoc quod iudex eccleſiaſticus habet iuriſdictionem in laicum delinquentẽ peccato carnali, & iſta crimina ipſe appellat crimina mixta ex quo ſunt utriuſque fori, & utriuſque pęnis ſubiiciuntur.

5 † De iure autem ciuili pro iſto crimine inceſtus in actu fornicationis commiſſo eſt pęna mortis gloſſ. eſt not. communiter approbata. & ibi Bartol. in l. ſi adulterium cum inceſtu in uerſic. ſi adulterium. ff. de adulte. ad idem eſt gloſſ. in l. inter liberas. eod. titu. quæ dicit quòd inceſtus pęna eſt eadem quę adulterii, ſed adulterii pęna eſt pęna capitis. l. quamuis. in fin. C. eod. titu. ergo, & c. uide Bartol. in d. l. ſi adulteriũ cum inceſtu. & ibi dicit quòd eadem pęna pro inceſtu tam maſculi quàm fęminæ puniuntur, ſed eſt hodie immutata in muliere ſicut pęna adulterii, per auc. ſed hodie. C. de adult. ut æquiparatorum idem ſit indicium, ut per Bartolum & Doctor. in l. prima, ff. de legatis primo. uide Bartolum in d. l. ſi adulterium cum inceſtu. in ſecunda columna, verſicu. quæro quid releuat &c. Eadem quoque pæna puniuntur

Digitized by Google

niuntur qui cum nepte ex fratre, vel sorore coitum habuerit, vel cum amita matertera, nouerca, socru, nuru, commatre, priuigna, cognata, & similibus mulieribus consanguinitate, vel affinitate tam naturali quàm spirituali coniunctis, cũ quibus omnibus incestus perpetratur: & eadem incestus pœna puniuntur & mares & fœminæ quamuis diuersimode, vt sup. proxime dictum est. d. auc. sed hodie. & hæc procedunt quando talis copula interuenit in actu fornicationis nullo
6 præcedẽte matrimonio, uel nuptiarum colore. † Si uero nuptiæ præcesserunt, & talis coitus fuit factus in forma matrimonij & scienter, primo & ante omnia constito de impedimento consanguinitatis, vel affinitatis sunt adinuicem separandi & aliis quoque pœnis puniuntur de quibus in l. qui cõtra legum. C. de incest. nup. & in auct. eod. tit. in prin. de quib. late diximus. sup. eod. q. 2. Si vero contraxerunt ignoranter parcitur illis, eodem modo si erant minores tempore contracti matrimonij quia parcitur ignorantiæ & lapsui ætatis. d. l. qui contra. prope finem. Sed nota quod ista duo prosunt ad euitandũ pœnas. d. l. qui contra quando incontinenti post quam deuenit ad illorum notitiam impedimentum prædictum, vel statim adueniente pubertate & cognouerint prohibitionem se adinuicẽ separauerint, alias si adhuc steterint insimul non euitabunt pœnas. d. l qui contra. uide tex. iuncta glo. in d. l. qui contra. in fi. ubi est casus in terminis.

Secundo vero casu scilicet quando in actu fornicationis punitur de vero incestu, nec attenditur error ille, sed factum quod est in ueritate: quod est uerum secundum Bar. in d. l. si adulterium cum incestu in 3. colu. quando mulier ipsa erat
7 honesta. † Si uero erat meretrix uel aliter impudica non putarem virum pœna incestus puniri si uere erat ignarus & ignorantia illa erat probabilis, & per consequens excusabilis, & hoc quia de iure ciuili accessus & illarum concubitus est impunibilis, vt. l. 1. C. de concubi. & l. quæ adulterium. & ibi Bal C. de adulte. & per Bar. in l. uerum in fi. ff. de fur. & isto casu cessat ratio de qua supra proximo membro, quia ibi dabat operam rei illicite a principio, hic non.

SVMMARIVM.

1 *Incestus cum consanguineis aut affinibus adinuicem coniunctis qualiter puniatur.*
2 *Sorores duas aut matrem, & filiam ignoranter cognoscenti quæ pœna imponatur.*
3 *Affinitas nedum ex matrimoniali coitu, sed & per fornicarium contrahitur concubitum.*
4 *Coitus incestuosus extra matrimonium habitus pœna capitis expiatur. Incestus commissus cum duabus sororibus meretricibus capitali pœna non punitur.*
5 *Pœnam non meretur qui lege permittente aliquid operatur. Fornicatus scienter mitius punitur iudicis arbitrio.*

QVarto quæro de eo qui,
1 † vnam mulierem eiusdemque mulieris filiã. vel duas mulieres sorores, germanas inter se nõ autem viri coeuntis, ita econuerso quando pater & filius aut duo fratres germani: idem si auus, & nepos aut patruus & nepos eadem muliere fornicati fuerint qua pœna puniuntur dic quod de iure canoni. secundum antiqua iura. si talis coitus fuerit scienter habitus cum huiusmodi personis mulieribus ignorantibus vir nunquam poterit cuiquam mulieri matrimonio copulari & erit perpetuo legitimo coniugio priuatus, mulieres autem quę hoc ignorarunt nõ priuabuntur alterius coniugio copulari. si uero ecõtra mulieres consciæ sint vir autem ignarus erat absque maritis perpetuo maneant, viro nulla coniugij facultas adimit si vero utrinque omnes erant conscij omnes pariformiter priuantur coniugio. si vero omnes ignari nemo priuatur legitimis connubijs tex. reperitur qui loquit de ignaris utrinq; scientibus similiter utroque modo. 35. q 3. qui propinquam. de mulieribus autem ignaris, & utro sciente & econtra. c. si quis cum matre & filia. eadem causa & q. & c. si vero proxime feq. §. de his. habetur etiam. 34. q. 2. in lect.

2 Ignorantibus vero consanguinitatem siue affinitatem imponitur certa pœnitentia per sacerdotem illius arbitrio pro exoneratione cõscientiæ, qua peracta post annos septem volentibus matrimonialiter copulari coniugia legitima non negantur. d. c. inlectum. & ibi glo. in uersi. pœnitentiam. 23. q. 5. excommunicatorum. & d. c. si quis cum duabus. 24. q. 2.

Si quis autem fornicatus fuerit cum muliere quàm frater germanus ignorãs factum postea duxit in uxorem, eo quod frater qui fornicatus fuerat prius crimen illud fratri celauit septem annis penitebit absq; coniugio. 35. q. 3. si uero homo.
3 † Not. tamen hoc dictum perpetuo quod affinitas non solum contrahitur ex licito matrimoniali concubitu, uerum etiam per coitum fornicarium & illicitum: tex. est not. cum glo. in uer. concubitu. 35. q. 3. de incestis. & c. nec eam. unde sequitur quòd nulli ex consanguineis viri fornicantis licet contrahere matrimonium, uel aliter se carnaliter commiscere cum muliere illa cũ qua frater aut consanguineus eius prius fornicatus fuerat. econuerso etiam minime licet uiro fornicanti, cum matre filia sorore uel alia consanguinea dictæ mulieris contrahere matrimonium, uel aliàs se carnaliter immiscere, sed ab illarum concubitu omnino abstinere d. c. de incestis. Si quis autem hoc non obstante se immiscere ausus fuerit, committit incestum, & ille coitus dicitur proprie incestuosus & abominabilis deo & cunctis hominibus, ita dicit tex. 25. q. 3. nec eam quam est ac si cum vera & legitima consanguinea sine affine muliere fornicatus esset.

4 Vnde † sequitur quòd pro huiusmodi incestuoso coitu habito non in figura matrimonij, sed actu fornicato est pœna capitis, sicut ex proprio incestu. d. l. si adulterium cum incestu, quod est uerum quando scienter habuit coitum secus si ignoranter. d. l. qui contra legum. & dixi sup. eo. tit. 2. & 3. c. si uero interuenit in figura matrimonij scienter, & tales coniuges subijciũtur pœnis de quibus in auc. incestas. C. de incest. nupt. & in corpore vnde sumitur. eo. tit. si autem ignoranter non excusantur si erat mulier bonæ siue honestę uitæ, ut ibi dicitur per Bar. latius in d. l. si adulterium cum incestu. Si uero coitus huiusmodi incestuosus perficeretur cum duabus meretricibus aut alias impudicis mulieribus, non putarem illum pœna mortis puniendũm esse qui hãc fornicationem fecerit sic incestuosam, sed illud procedere dumtaxat in mulieribus honestis & honeste uiuentibus tantum. l. inter liberas. & l. stuprum. ff. de adult. §. item lex iulia. insti. de public. iudi. uide quæ supra proxime diximus. in 2. q. in fin. uerbis. ad mulieres autem impudicas cum accessus & concubitus sit impunibilis de iure ciuili. l. 1. C. de concubi. & ibi Bal. & idem Bal. in l. quæ adulterium. ff de adult. & l. si uxor. & ibi gl. ff. eo. tit de adulte. Bar. in l uerum. in fi. ff. de fur. propterea non puto ignorantes aliqua pœna saltem de iure ciuili puniendos
5 esse, † quia q facit lege permittente pœnnãõ meretur. l gracchus. C. de adult. l. nec in ea. §. ius occidendi. ff. eo. t. & l. raptores. in prin. C. de episc. & cler. Si uero scienter fornicatus fuerit, puniendus est, sed non tam graui pœna, sed alia mitiori iudicis arbitrio, aut illa de qua in d. auc. incestas. C. de incest. nup. & in corpore unde sumitur eo. tit. sicut enim ibi concubitus erat impunibilis uno respectu, scilicet matrimonij vinculo, sed erat alio respectu punibilis scilicet respectu consanguinitatis uel affinitatis, ita in casu nostro coitus iste est impunibilis respectu uitę impudicę ipsius mulieris p iura prędicta, punibilis autem erit respectu sanguinis siue affinitatis.

SVMMARIVM.

1 *Fornicatus cum nouerca, nuru, socru, priuigna, aut simili persona qua sit afficiendus pœna.*
2 *Clericus cum nouerca aut cognata fornicatus deponitur.*
3 *Laicus cum nouerca, priuigna, nuru, aut socru fornicatus, de incestu punitur. Matrimonium scienter contrahentes in gradu prohibito, pœna incestus puniuntur.*

1 QVinto quęro quid si aliquis fornicatus fuerit cum nouerca, socru, nuru priuigna, cognata, scilicet fratris uxore, uel sorore uxoris aut cum commatre una seu duabus commatribus aut earum filiabus matre cæteriſque personis huiusmodi affinitate coniunctis aut affinitate spirituali, ut habetur in c. 1. & c. super eodem. de cogna. spiritu. qua pœna sit puniendus? dic quod de iure canonico secundum ius antiquum in foro conscientię octo annorum pœnitentia oneratur, ut tandiu extra gremium ecclesiæ & communionem fidelium commoretur, & a sacramentis ecclesiæ abstinẽdi habeat necessitatem. 32. q. 7. si quis cum nouerca. & 34. q. 2. si quis cum duabus. & 30. q. 4. si pater & filius. & ca. si quis. de cogna. spiritu. & de consangui. & affin. c. 1. §. inquisita. ubi dicitur quòd non minus debemus abstinere a coniugio seu fornicatione affinium q̃ sanguine nostro coniunctorum & ex propria consanguinitate. pro quo facit etiam. 35. qõ. 3. qualiter. & c. & hoc quoque. & cap. sane. cum tribus sequentibus. ubi dicitur quòd sicut uir iungitur consanguineis pro
2 prijs, ita etiam iungitur consanguineis vxoris suæ. † De iure vero canonico in foro contentioso, si clericus est qui in hoc crimine cadit deponitur, quia per istum coitum committit incestus. 35. q. qualiter. & d. c. & hoc quoque. & d. c. 1. §. inquisita. de consan. & affini. & alias supra diximus. in 2. & 3. q.

Si uero sit laicus aut coitum huiusmodi habuit in figura matrimonij, aut habuit in actu fornicationis, si in figura matrimonij: aut scienter contraxit cum ea sciens impedimentum

Digitized by Google

tum consanguinitatis, aut affinitatis, & matrimonium non valet ipso iure, sed debet omnino separari, & vir siue mulier qui hoc modo scienter contraxit perpetuo priuatur coniugio, si vero contraxerunt ignoranter ambo, vel alter tãtum ille qui ignoranter contraxit nullam patitur pœnam ordinariam, sed facta separatione ipsius matrimonij quæ omnino fienda est datur sibi certa pœnitentia iudicis arbitrio. 35.q.3. qui propinquam.& d.c. de propinquis. ille uero siue illa quæ scienter contraxit priuatur perpetua spe coniugij.d.c. si quis cum nouerca.& si quis cum duabus.32.q.7.& 34.q.2.

3 Si vero coitus iste habitus fuit in actu fornicationis,& sine scienter siue ignoranter id fecerint, vtroque modo puniẽdi sunt de incestu, & stupro si soluta erat, vel de incestu & adulterio si nupta erat per ea quæ not.dixit Bar. in d.l.si adulterium cum incestu.ff. de adulte. & diximus supra proxime præcedenti quæstione:& dicemus infra quæstio.seq. De iure autem ciuili pœna incestus ambo puniuntur quãdo scienter contraxerunt matrimonium, quæ est pœna mortis vt supra proxime diximus, & habetur in d.l.si adulterium cum incestu.& ibi glo.& Bar.ff.de adulte. Si vero ignoranter separant & pœnas euitant prædictas, dummodo cito & incontinenti se ab inuicem separant postquam habuerunt scientiam, aliàs non euitarent pœnas.d.l.qui contra legum.in fi. C. de incest. nup.& in auc.de incest.nup.in princ. Aut se commiscuerunt in actu fornicationis:& isto casu nõ adhibetur aliqua distinctio an scienter vel ignoranter se ad inuicem cõmiscuerint, quia isto casu non prodest illis ignorantia ex quo dabãt operam a principio rei illicitę per ea quæ notanter dixit Bart. in d.l.si adulterium cum incestu.& diximus sup.proxima quæstion. non tamen puo quod eadem pœna sit puniendus iste sicut ille qui scienter, vt dicemus etiam in fi.seq. & alia seq. & habetur in d.c.de propinquis.& c.de incestis. 35.q.3.

SVMMARIVM.

1 *Adulterium, hoc est, coitus cum muliere nupta habitus qualiter puniatur. Clericus pro adulterio deponitur in foro contentioso de iure canonico, laicus vero excommunicatur.*
2 *Adulterium committentes sacrilegium perpetrare uidentur matrimonii violando.*
3 *Clericus pro adulterio simplici hodie non deponitur.*
4 *Deficiens in purgatione sibi iniuncta puniri debet ac si crimen contra eũ plene probatum esset.*
5 *Episcopus cum clerico dispensare potest in stupro, fornicatione simplici & alijs minoribus criminibus.*
6 *Adulterium inter minora crimina connumeratur. Clericus pro peccato sodomitico pœnam depositionis patitur.*
7 *Pœna delicto commensurari debet, ut pro modo delicti sit & plagarum modus.*
8 *Vindicta seu pœna ibi debet esse leuior ubi culpa præcessit minor.*
9 *Pœna minor clerico infligitur pro adulterio & alijs minoribus quàm pro incestu aut sodomia.*
10 *Clericus pro adutterio, & incestu simul commissis punitur pœna depositionis.*
11 *Sacrilegium largo modo & improprie committitur per adulterium.*
12 *Sacerdos ob simplex adulterium potest deponi perpetuo ab altaris ministerio.*
13 *Mulierem nuptam carnaliter cognoscens de adulterio punitur. Concubitus meretricius a iure ciuili permissus, a iure diuino damnatur.*
14 *Coniugatus concumbens cum muliere soluta de iure ciuili de stupro tenetur. Cognoscens carnaliter mulierem nuptam quæ antea fuerat meretrix, an teneatur de adulterio.*
15 *Laicus mulierem nuptam adulterans excommunicatur, etiam si ante nuptias fuerit meretrix.*
16 *Coitus mulieris meretricio more uiuentis iure ciuili est impunibilis.*
17 *Mulier quæ adulterium commisit cum aliquo, an mortuo marito possit matrimonium contrahere cum illo.*
18 *Mulier dicitur honeste viuere si unius tantum & non plurium recipit amplexus.*
19 *Maritus uxorem accusare non potest de adulterio ante tempus sui matrimonij commisso.*
20 *Maritus non potest aliquem iure mariti accusare de stupro cum uxore tempore quo eam concubinam teneret commisso.*

Exto declaranda succedit quæstio † adulterij, quando quis obtinuit coitum mulieris nuptæ, qua pœna puniatur. dic quod aut sumus in foro conscientiæ,& Laicus subijcitur pœnitentiæ septennali. Clericus vero decem annis penitebit.83. dist. præsbyter. 27. q.1.deuotam & 33.q.2.hoc ipsum.ubi dicitur q clerici sicut laici hodie illi septennali pœnitentiæ subijciuntur.

De iure vero canonico in foro contentioso laicus pro isto crimine excommunicatur.Clericus vero deponitur. habetur in c.si quis episcopus.27.q.1.idem tenet glo.in c.latores. 2.q.7.quam sequitur ibi Archidiacon. & refert idem tenere Goffre.in c.clericorum. de vita & honestate clericorum. & Bernar.& Lauren.ibi.& idem tenet glo. in c.si quis omnem. 1.q.7.quæ expresse dicit, q pro adulterio, vel incestu est pœna depositionis.idem etiam tenet Io.de Anan.in rubr. & in c.significauit.extra de adulte. Panorm. & cæteri Moderni in d. c.ut clericorum & in c.peruenit.de adulte. & clarius & copiosius in c.at si clerici.de iudi. & hanc opinio. dicit Ioan.de Ana.in d.c.significauit.quod tenet Io. And.& Ioan.de Imo. præceptor suus in d.c.ut clericorum. ubi ipse dicit quòd ista est communis oppinio,pro qua facit gl. communiter approbata in c.Maximianus.81. dist.in quibus iuribus in effectu cõcluditur quod pro simplici fornicatione hodie non est pœna depositionis in clerico, sed duntaxat suspensionis. pro adulterio vero aut incestu est pœna depositionis .. quibus super addo textum in c.si quis sacerdos.30.q. 1. ubi dicitur quòd sacerdos pro graui adulterio deponitur: & ratio potest esse ista secundum quod dicit Salic.in l.quamuis.la.2.C.de adult.

2 † quia per aduiterium quis videtur committere sacrilegium ex quo violat matrimonium quod est sacramentum ecclesiæ. c. debitum. de bigamis.per læsionem igitur istius sacramenti committitur sacrilegium vt late diximus.sup.eod.titu. q. 1. & ideo lex ciuilis appellat adulterium sacrilegium alienarum nuptiarum, merito mandat illum gladio puniri. d.l. quamuis.in fi.sed credo quòd dicatur improprie sacrilegiũ, maxime de iure ciuili, quia licet matrimonium sit sacramentum,tamen nulla res sacra corporaliter tangitur,deuastatur, corrumpitur aut asportatur.vt dicit Bar. in d.l.diuus.ff.ad l. Iuliam pecu.& habetur in d.l.sacrileg.in prin.eo. titu. & late diximus.sup.eo.d.q.principali.

3 Sed † aduerte quod ista opinio, quod clericus pro simplici adulterio debeat hodie deponi,non uidetur vera, neque iure probari.nullus enim textus allegatus pro ista opinione probat quod clericus pro simplici adulterio deponatur, cõtra quam arguo primo per textum in c.significauit.de adulterijs.ubi clericus qui imputabatur de adulterio contra quẽ mulier ipsa quæ passa fuerat adulterium deponebat, & erat iam orta infamia contra ipsum clericum. Pontifex ibi mandat iudici ecclesiastico quod dicto præsbytero indicat purgationem,in qua si dictus præsbyter defecerit, mãdat illum debere suspendi & non deponi.

4 Et † clarum est quod quotiescũque aliquis deficit in purgatione sibi iniuncta debet puniri eadem pœna qua puniri debeat crimine plene probato, vt in c accedẽs.de accusatio. & per Host.in summa de adult.in prin. Ergo sequitur quod pro isto crimine plene probato non debet imponi maior pœna suspensionis. Pro qua opinionem adduco etiam tex.in cap.at si clerici.de iudi.in prin.& §. de adulterijs. ubi dicitur quod pro homicidio,furto,& alijs maioribus criminibus in quibus clericus uenit deponendus episcopus dispensare nõ potest.

5 De adulterio vero & alijs minoribus criminibus, sicut est stuprum,simplex fornicatio,& similia, episcopus ad libitum suum cum clerico pœnitente dispensare poterit, deinde ponitur ratio quare episcopus in maioribus criminibus in quib. fit depositio dispensare non potest, nec illos sic cõdemnatos ad libitum suum tradere curiæ seculari, quia semel per sentẽtiam illam depositionis,quæ est perpetua priuatio ab altaris ministerio,vt dicit Abba.in d.ca.vt clericorum.& in d.c.at si clerici.semel functus fuit officio suo. neque potest amplius illam reuocare seu quouis modo moderari, vt in l. iudex postquam ff.de re iudicata.& d.c.at si clerici.§.de adulterijs. in fine.quod non est sic in pœna suspensionis quæ fit ad tẽpus arbitrio iudicis,vt dicam inf.eodem.q. 8.

6 Ex † quo textu manifeste probatur quòd adulterium cõnumeratur inter minora crimina,dum dicit ibi tex. de adulterio,& alijs minoribus criminibus &c. ex quibus verbis demonstratur æqualitas in ordine & qualitate secundum Bald. in l.ea quidem.C de accusa.& not.in l. nomen.in fi.ff. de leg. 3.& per Bar.in l.cum pater.§.dulcissimis. ff. de leg.2.& est gl. not.in d.c.at si clerici.§.de adulterijs.in uer.minora.quæ hoc. idem tenet.

Tertio hoc probo per textum in d.cap. ut clericorum.in prin ubi clericus pro peccato commisso contra naturam.s. per sodomiam patitur pœnam depositionis,quod est maximum omnium criminum quæ carnaliter committũtur. 32. q.7.c.adulterij malũ.& c.flagitia.& 33.q.2.hoc ipsum, ergo in adulterio,& alijs minoribus criminibus minor pœna esset inferenda, iuxta enim qualitatem facti & personarum conditionem iudex debet augere,vel minuere pœnam,vt dicit tex.in d.c.ut clericorum.in 2.responso.& in c.sicut dignum de homicid.

7 Ratio est quia pœna debet commensurari delicto,vt pro paruis parua, pro maioribus uero grauior pœna inferatur quod manifeste demonstratur ex illis uerbis dum dicit tex.

quod

Digitized by Google

quod clerici qui deprehenſi fuerint incontinentię vitio labo rare,prout magis aut minus peccauerint puniantur.idem di cit Panor.in d.c.vt clericorum.in ult. not.

Ergo pro adulterio quod eſt de minorib. criminibus, vt ſupra concluſum fuit debet imponi minor pœna,depoſitio ne puta ſuſpenſionis, argumento eorum quæ habentur in capitul.fraternitatis,trigeſimaquarta diſtinct. pro qua opi nione facit illa ratio de qua in capitu.urgentis de hæret.ſum
8 pto argumento a contrario ſenſu. ꝙ † vbi minor eſt culpa, ibi leuior debet eſſe uindicta, ſi enim pro ſacrilegio inceſtu nefario coitu ſodomia & ſimilibus maioribus criminibus iura imponunt depoſitionem per iura ſuperius adducta,qua re non eſt dicendum,quod pro adulterio, & alijs minoribus ſequacibus criminibus non ſit imponenda minor pœna,ab ipſa depoſitione?certe nullam video rationem in cõtrariũ. Quæ quidem opinio, in veritate vr̃ eſſe probabilior de iure, & magis æqua,eo maxime, quia hodie rariſſimi ſunt clerici qui poſſint ſeruare regulam continentiæ,& caſtitatis:& ideo propter fragilitatem humani generis indictum eſt, vt clerici non deponantur pro quocunque crimine, ſed pro minorib. ſuſpendantur,quando ſunt in ſacris.d.c.fraternitatis. 34.diſt. & tenendo iſtam opinionem, de facili reſponderi poteſt ad iura pro contraria opinione adducta. & primo non obſtat tex.in d.c.lator.1.q.7.quia non dicit ibi tex. quòd clericus ꝓ adulterio deponatur,ſed dicit quòd pro delicto corporali fit depoſitio,unde aut nos volumus intelligere illum tex.ſecun dum ius antiquum,& poteſt eſſe verum quòd pro omni pec 12
cato carnali etiam pro ſimplici fornicatione,quæ minus eſt inferebatur depoſitio,vt d.c.fraternitatis.34.diſt.aut nos loquimur de iure nouo,& ille tex.non probat illud ad quod inducitur,quia debet intelligi de peccatis carnalibus maiorib. vt habetur in d.cap.ut clericorum.in prin.& 32.q.7. adulterij malum.& c.flagitia.& 27.q.1.ſi quis epiſcopus.

9 Pro adulterio vero,& alijs minoribus criminibus inferen da erit minor pœna, vt æqualitas ſeruetur in omnibus ſecũ dum cuiuſque proportionem.d.c.vt clericorum.in 2.reſpõſ. vnde ſuccedit regula illa,de qua in l.non hoc. C. vnde cogn. & in l.natales.& ibi Bal.C.de prob.Secundo non ob.tex.in d. c.ſi quis omnem.1.q.7.quia dupliciter poteſt ad illum tex.re ſponderi.Primo,quia non loquitur de adulterio, ſed de for nicatione.vnde ſi volumus illum intelligere de ſimplici for nicatione prout eſt ſpecies coitus cum meretrice,vel concu bina,aut alia muliere impudica,& iſto caſu loquendo ſecun dum ius antiquum bene loquitur,quo iure fiebat depoſitio pro hac ſimplici fornicatione,vt d.ca.fraternitatis.34. diſt.& ſupra pluries dictum fuit. aut loquitur de fornicatione prout eſt genus compræhendens ſub ſe omnes ſpecies coitus.& iſto caſu illa pœna verificari poteſt in maiorib. criminibus non autem in minoribus.d.c.vt clericorum. & ſupra proxime diximus.& ideo dici non poteſt quod ille tex.concludat neceſſario de adulterio,& alijs minoribus criminibus. hinc eſt quod ſuccedit regula prædicta de qua ſupra, & in d.l.nõ hoc.C.unde cogna. Tertio non obſtant ea, quæ dicunt per Ioan.And.Imo.Abb.Io.de Ana.& alios doct.de quibus ſupra,quia illorum intentio in quæſtionibus prædictis principa liter fuit velle demonſtrare, ꝙ pro ſimplici fornicatione hodie infertur ſuſpenſio,non priuatio.

10 Vbi autem dicunt,ꝙ pro adulterio, & inceſtu infertur pœ na depoſitionis,fateor,ꝙ bene dicunt,qñ illa duo ſunt ſimul coniuncta,propter inceſtum,qđ eſt maius crimen,ſed nõ dicunt expreſſe nec apparet, ꝙ voluerint clericum pro ſimplici adulterio deponendum eſſe, & quatenus hoc dixiſſent lo cuti fuiſſent ſine lege contra l.illam.C.de colla. & §.conſide remus.in auc.de trien. & ſemiſ. Quarto non obſtant etiam glo.illię quæ allegantur pro alia opinione, ꝙ ita interpretanť illa iura ſic generaliter loquentia, quia non ſunt legibus ap probatę,merito non faciunt fidem, maxime in uia diſputati ua.Quinto non obſtat tex.in d.cap.ut clericorum.quia non exprimitur ibi in aliqua parte ipſius tex. quòd pro adulterio inferatur depoſitio,ſed in principio tex.loquutus fuit ſpecia liter de crimine contra naturam, quod fit per ſodomiam, & dedit pœnam depoſitionis,deinde fecit generalem diſpoſi tionem tam reſpectu criminum,quàm pęnarum, quæ infe runtur pro criminibus carnalibus,& demum concludit, ꝙ pęnæ ſunt commenſurandæ delicto, ſecundum plus uel mi nus,quod apparet ibi dum dicitur,quòd clerici,qui incontinẽtiæ uitio reperti fuerint laborare prout magis, uel minus peccauerint puniantur, & iſto modo declaratur ille text. qui potius facit pro iſta opinione,quàm contraria. Non obſtat etiam capitulum extenſ.c.ſi quis ſacerdos. 30.q 1.quia ibi nõ loquitur tex.de ſimplici adulterio,ſed de adulterio mixto cũ inceſtu.quod patet, quia ibi ille ſacerdos coitum habuerat cum filia ſpirituali,quæ erat ſibi agnatione ſpirituali coniun cta.ut in c.1.& 2.de cogna.ſpiritu.ideo grauius punitur pro pter inceſtum ſecundum Bart.& Doct.in l.ſi adulterium cũ inceſtu.ff.de adulterijs. Non obſtat etiam illud quod dixit Salic.in d.l.quamuis.la 2.C.de adult.dum vult.

11 Quòd per adulterium committatur ſacrilegium, ex quo læditur ſacramentum matrimonij.d.c.debitum.de bigamis. quia licet dicatur ſacrilegium,largo modo, & improprie dici tur ſacrilegium,non autem proprie,& ſtricte, quia in uerita te nulla fit læſio rei corporali, vel perſonę ſacrę prout requi ritur de iure ciuili ſecundum,quod declarat Bar.in l.ſacrileg. in prin.ff.ad legem Iuliam pecu.& Bal.in l.3.C.de furt.& per Azo.in ſumma eod.tit.in princ.ideo non dicitur proprie ſa crilegium,nec pœna ſacrilegij ibi committitur.d.c.ſignifica uit.de adult. Et per iſta remanet firma ſupradicta concluſio quod clericus pro ſimplici adulterio non deponitur, ſed ſuſpenditur, quæ de facili iudicio meo ſuſtineri poteſt in punćto iuris,& eſt ęquior,& probabilior præcedenti,ideo uide retur potius eſſe ſeruanda quàm præcedens,quæ uidetur eſ ſe nimis rigoroſa.83.diſt.c.præsbyter.& 34. diſt. c.fraternitatis.Nihilominus in conſulendo, & iudicando tutius eſt tene re aliam opinio.quæ eſt communis, quia in deciſiuis a com muni opinione nullatenus eſt recedendum ſecundum Bal. in l.1.C.de edi. diui adria. tollendo.& in l.1. C. de pęna iudi. qui male iudi. Alex in l.qui Romæ.§. duo fratres. ff. de uerb. oblig.& in l.prolatam.C.de ſenten.& interlocu. omniũ iud. & per Abba.in c.canonum ſtatuta.in fine de conſtitutio.ubi ponit nonnullas exceptiones in quibus licet quandoque re cedere a communi opinione. & hanc ſequerer in iudicãdo.

Ex quo nota quòd ſacerdos ſiue clericus in ſacris ordinib. conſtitutus,per ſimplex adulterium quod commiſerit depo ni poteſt,& perpetuo ab altaris miniſterio remoueri, ſecun dum quod declarat Panormita.in d.ca.at ſi clerici.in princi pio in ult.nota.quod nota contra iſtos præsbyteros inconti nentes qui alienas uxores ſæpius ſolicitant,& ad illarum con cubitum libenter accedunt.quod poterunt deponi, & ſecu ta continuatione omnino priuari.d.c.ut clericorum. & cap. at ſi clerici.

De iure autem ciuili,aut iſte cõcubitus fuit habitus in for ma matrimonij, aut in actu fornicationis. Primo caſu aut contraxerunt ſcienter aut ignorantia,ſi ſcienter utrinque de adulterio,uterque punitur, ſi vero alter tantum ſciebat,ille, qui erat conſcius punitur,alter non:& ſtatim diſſoluitur ma trimonium,& omnia bona quæ ſciens ignoranti don. uel in dotem dederat perdit.l.eum qui duas.C.de adulte.& l.qui cõ tra legem,& ibi glo.& doct.C.de inceſt.nuptijs. fallit tamen quando ambo,uel alter erat minor. quia ſibi parcitur ratio ne minoris ætatis dicta l.qui contra legum.in fin. & per Bart. in d.l.ſi adulterium cum inceſtu.ſi uero ignorabat mulierẽ, aut uirum eſſe cõiugatum excuſatur etiam maior dummo do incontinenti habita notitia de impedimento ſe ab illa ſe parauerit,aliàs ſi poſt cum eadem permanſerit non excuſať a pœnis prædictis.d.l.qui contra legum.in fine.

13 Si vero illam cognouit in actu fornicationis, aut ſcienter, quia ſciebat illam eſſe nuptam,& tenetur de adulterio, maxi me ſi erat mulier honeſtæ uitæ.l.1.& l.quãuis.la 2. C.de adul. ſi uero ignorabat, & ſimiliter punitur de adulterio quando mulier erat honeſtæ uitæ, nec excuſatur iſto caſu propter ignorãtiam facti quòd putabat illam eſſe ſolutam, quia quo tieſcunque quis dat operam rei illicitæ,a principio non artẽ ditur animus illius adulterantis,& quod erat in eius opinio ne,ſed illud quod eſt in veritate,ita dicit Bar. in d.l.ſi adulte rium cum inceſtu.& dixi ſup.tit.proximo.q. 12.

Prædicta tamen limitanda ſunt non procedere, quando mulier erat impudica,vel meretrix, quia talis cõcubitus eſt permiſſus a iure.l.uerum.in fi.& ibi Bartol.ff.de fur.l.3.& ibi Bar.ff.de cond.ob turpem cau.& l.2.C. de concubi.

De iure tamen canonico non euaderet impunis etiam ꝙ mulier eſſet impudica aut meretrix, quia de illo iure nullus coitus extra uxorium eſt permiſſus.32.q.4.meretrices.

14 Sed quæro nunc ſi uir coniugatus habuit coitum cũ mu liere ſoluta,an ex iſto coitu oriatur ſtuprum, vel adulteriũ. dic breuiter ꝙ de iure ciuili dicitur eſſe ſtuprum. vt l.1.& qđ ibi not.C.de adult.quia ius ciuile conſiderauit læſionẽ thori coniugalis. & ſanguinis per commixtionem vxoris dunta xat,non autem viri.d.l.1.de iure tamen canonico ſecus,quia ſiue per uirum, ſiue per uxorem uioletur thorum coniuga le per alienos amplexus dicitur fieri adulterium.32.qõ.4.ne mo.& c.dicat.& per Abb.in c.tranſiuiſſe, de eo qui cogno. conſang.uxo.ſuę.in ultimo not & in c.fin.de adulte. Iterum quæro,quid ſi aliquis coitum carnis huiuſmodi habuerit cũ muliere,quæ olim fuerat meretrix.nunc autem eſt coniun cta,qua pœna puniatur,an de adulterio,vel de ſimplici forni catione? aut loquimur de iure canonico in foro eccleſiaſti co,& mulier erat iam effecta honeſtæ uitæ, & conuerſationis,omneſque turpes & inhoneſtas conuerſationes euitaue rat,& ſic ceperat habere nomen honeſtæ matronæ ſiuè ma trisfamilias,& coitus habitus cum illa erit punibilis de adul

terio

Digitized by Google

terio ac ſi nunquam fuiſſet meretrix, vtl. quæ adulterium in principio,& quæ ibi no.Bald.& Saly.C.de adulterijs.non replico ampliùs nomina pœnarum, quia ſatis plene dictum eſt ſupra.Aut iam ceperat iterum meretricari & reuerti ad veterem impudicam vitam,iſto caſu non punitur de adulterio,ſed de ſimplici fornicatione, quæ ſimiliter eſt punibilis de iure canonico 32.q.4.dicat aliquis.c.ſequenti. & c.meretrices.& dicemus infra ſequen.cuius pœna erit ſolum ſuſpenſio in clerico hodie.c. fraternitatis.24.diſt. & late diximus ſupra eadem q.

15 †Laicus autem excommunicatur quocunque modo illam cognouerit aut in actu fornicationis,aut in forma adulterij,ut in c.2.de adulte.27.q.1.ſi quis epiſcopus, de quo etiam diximus ſupra. De iure autem ciuili ſi dicta mulier ſit honeſta & retinet nomen matrisfamilias erit pœna adulterij vt l.quæ adul.& Bal.Saly. hoc enim nomen matrisfamilias de iure habet tria ſignificata ſecundum gloſſ.in d.l.quæ adulterium.primo enim ſignificat & demonſtrat mulierem quæ non viuit meretricio more ſed honeſte, & morigerate ſecundo pro ea quæ filios habet vt.ff. de lib.exhiben.l. deinde. Tertio pro ea quæ eſt ſui iuris:ſed Salyc.ibi dicit quòd etiam ea quæ eſt in poteſtate non amittit nomen prædictum, vide ipſum in d.l.quæ adulterium.

16 †Si vero inhoneſte & meretricio more uiueret,illius coitus de iure ciuili erit impunibilis tanquam coitus concubinæ l.1.& 2.C.de concub.& per Bart.in l.verum, in fin.ff.de furtis.& l.3.ff.de conditio.ob turpem cau. & eſt text.nota.in l.ſi ea enim.C.de adulte.& d.l.quæ adulterium,in fin.vbi dicitur quòd coitus habitus cum famula & vili perſona non meretur puniri propter vilitatem perſonæ ſiue potius vilitatem conditionis ſuę prout ſæpius accidit in iſtis hoſpitijs vbi ſunt famulę quædam ita vulgares quod habentur tanquam meretrices,& cum pluribus & diuerſis perſonis ſolent habere commercium,uide textum ibi in fi.& Saly.& eundem Saly. magis clare & interminis in d.l.ſi ea per textum in l.ſi uxor. §.ſiue uerſi.ſed & in ea.ff.ad legem Iuliam de adulte.

17 †Sed quæro quid ſi aliqua mulier commiſit adulterium cum aliquo uiro cum quo poſt mortem mariti ſui matrimonium contraxit, an poterit accuſari de adulterio huiuſmodi poſt ſecundas nuptias cõtractas, & videretur dicẽdũ quod non, quia quemadmodum filij primo nati per ſubſequeus matrimonium legitimantur & reſtituuntur natalib. vt in c.1.de eo qui dux.in matri. quam pol.per adulterium, & c.per uenerabilem,& ibi docto.qui filij ſint legi.lex tamẽ dicit contrarium quod ipſa mulier poterit accuſari & puniri de adulterio quod ante conctum iſtud ſecundum matrimonium cum eodem viro commiſerat, ita dicit tex.in l. commiſſum. C. de adult. Vlterius quæro ſi quis carnaliter cognouerit concubinam alterius quę indubitato affectu per vnum in domo ſua duntaxat retinetur, an vir qui illam ſtuprauit debeat puniri & qua pœna, & videbatur dicendum quod non,ex quo honeſta mulier dici non poteſt quæ non veri mariti patitur amplexus:tamen breuiter dicas contrarium eſſe verum, quia debet puniri de adulterio ex quo cũ illo viro honeſte uiuat.

18 †Hoc eſt,quia non recipit plurium amplexus, dicitur honeſte viuere,nec perdit nomen honeſtę matronę,vt dicit gl. in lege,ſi uxor.in prin.in uerſiculo concubina.ff.de adulte. & l.ſtuprum.ff.de ritu nup.& iſte eſt tex.in dicta.l.ſi vxor.in principio.ff.de adult.ubi dicitur quod uiro qui tenet dictam concubinam competit accuſatio contra illum adulterum non iure mariti,ſed iure extranei,ita dicit ibi tex.glo. tamen variauit in pœna,primo enim, dicit quòd tenetur de ſtupro deinde dicit quòd tenetur de adulterio.Bart.tamen tenet ibi opinio.illam quod de ſtupro puniatur & non de adulterio, quia adulterium proprie non committitur niſi cum muliere nupta,vide Bart.ibi,credo autem quod coitus iſte impropriè & largo modo loquendo dicatur adulterium,ſed in pœnis imponendis non debemus attendere impropriam & largam ſignificationem,ſed propriam & ſtrictam, & maxime quando per illã impropriam ſignificationem ſit diminutio pœnę,quia in dubijs &c.l.de interpretatione.&. l.abſentem ff.de pœnis.c.quod in dubijs de regu. iur.lib.6.cum ſimilib.

19 †Quæro nunc ponamus quod Pamphila ſit nupta Sempronio, & tempore iſtius matrimonij commiſit adulteriũ cum Gaio deinde mortuo Sempronio, iſta Pamphila deuenit ad ſcẽdas nuptias,& nupſit Titio,quæritur nũquid Titius poterit dictã vxorẽ accuſare de adulterio illo quod cõmiſerat tpe primi uiri, & vr dicendũ quod ſic: maxime ſi nondum erat elapſum quinquennium.§ quinquennium.ff.de adulte. in contrariũ tamen eſt veritas, quòd illam accuſare non poteſt de adulterio commiſſo ante tempus ſui matrimonij l.ſi vxor.§ ſi quis uxorem ſuam.ff. de adulte. & ratio poteſt eſſe iſta, quia per illud adulterium aliàs commiſſum nulla fuit illata iniuria throno coniugali ipſius ſecundi mariti,nec per illud dicitur uiolatum dictum coniugale thorum. Idem dicendum eſt de ſtupro, ſi mulier dum eſſet uirgo aut uidua ſtuprata fuerit ab aliquo & poſtea nupſerit.non poteſt maritus illam accuſare de ſtupro nec etiam illum ſtuprãtem pro crimine commiſſo cum muliere antequam eſſet ſua vxor, quia tunc nulla fuit ſibi illata iniuria,quia nullum ius habebat in ea,ut dicta.l.ſi uxor.§.ſi quis plane. Secus autem ſi ea mulier erat ſponſa,quia tunc poterit bene vir aut q̃ ſit ſponſus ante conſumationem matrimonij aut poſtquam conſumauit matrimonium dictum ſtuprantem & mulierem quo que accuſare de ſtupro & proſequi iniuriam ſuam,dicta l.ſi

20 †vir.§.ſi minor.in fi.eod.titu.† Idem etiam dicendum eſt de eo qui cõcubinam deſponſauit & accepit in vxorem,quòd non poterit aliquem accuſare iure mariti de ſtupro cum ea commiſſo tempore concubinatus ſui,& iſte eſt tex. in d.l.ſi vxor.§.ſi quis vxorem.uer.q̃ etenim.ff.ad.l.Iul.de adul.quæ omnia bene no.quia ſunt utilia & contingibilia ſæpe.

SVMMARIVM.

1 *Stuprum quid ſit,& qualiter puniatur qui ſtuprum perpetrat.*
2 *Clericus fornicationem ſimplicem committens qualiter puniatur.*
3 *Clericus pro ſtupro in virginem commiſſo pecuniariter punitur iudicis arbitrio. Laicus virginem deflorans, eam dotare, & uxorem ducere tenetur.*
4 *Suprum cum libera & conditionis honeſtæ commiſſum punitur confiſcatione dimidiæ partis bonorum.*
5 *Copula carnalis habita cum concubina alicuius non punitur de iure ciuili.Stuprum cum mulieribus turpiter uiuentibus æque committitur,at non æque punitur.*
6 *Coitus omnis extra matrimonium eſt reprobatus & punibilis. Virginẽ deflorans impuberem, & uiri impotentem qualiter puniatur.*
7 *Tutor deportatur bonis publicatis qui eam cujus tutelam geſſit ſtuprauit. Mulier nobilis familiæ ſeruo proprio ſe carnaliter commiſcens, capite punitur,& ſeruus igne crematur.*

SEptimo videndum eſt de

1 †ſtupro quod eſt alia ſpecies fornicationis, quod committitur cum ſoluta muliere honeſtè viuente.l.inter liberas.& l.ſtuprum.ff.de adult.& §.item lex iulia.inſti.de pub. iudi. Quæro igitur nunc quæ eſt pœna iſtius criminis. dic q̃ in foro conſcientiæ clericus olim deponebatur de iure antiquo.vt 83.diſt.præsbyter, q̃ erat ſecundum canones apoſtolorum.idem ſeruabatur in ſimplici fornicatione,vt latius infra dicetur. hodie vero imponitur ſibi pęnitentia decem annorum,cum illis ieiunijs,diſciplinis,& pęnitentijs, de quibus in d.c.præsbyter.†Laicus autem habet pęnitentiam ſeptẽ annorum.27.q.1.deuotam.& 33.q.2.hoc ipſum.ubi dicitur, quòd clerici etiam hodie non excedunt metam ſeptem annorum in pęnitentia prædicta. In foro autem cõtentioſo de iure canonico,dic q̃ clericus pro iſto crimine deponitur,ita tenet Panor.in c.at ſi clerici.de iudi.& in d.cap.ut clericorũ. de vita,&honeſtate clericorũ.& in c.peruenit. in fi.de adult.

2 ubi in effectu concludit †quòd clericus in ſacris ſolum eadit pœnam depoſitionis quando commiſit ſimplicem fornicationem cum muliere ſoluta, & impudica concubina ſeu meretrice,tunc non infertur illi alia pœna quàm ſuſpenſionis,vt ibi plenius per Abb.pro aliis vero criminibus carnalibus,excepta ſolum hac ſimplici fornicatione eſt pœna depoſitionis.vt habetur.84.diſt.præsbyter.2.q. ululator.81. diſtin. Maximianus.quam uis etiam pro iſta ſimplici fornicatione continuata a qua clericus ſi poſt primam,vel ſecundam monitionem non diuertit poterit deponi atque priuari, vt in c. ex parte adæ.de teſtibus.& in capitu.cum ſuper.de cohabita. clericorum & mulie. Si vero iſta fornicatio non eſſet amplius ſimplex,ſed haberet adiunctam aliquam qualitatem, ſeu accidens,puta adulterij,ſtupri, inceſtus & ſimilium,tunc eſſet pœna de poſitionis:ita dicit Abba.in dicto cap. at ſi clerici.in 13.colum.& in dicto capitul. peruenit idem etiam tenere videtur Ioan.de Imo.in d.capit.ut clericorum.ut refert Ioan.de Ana.in rubr.& in cap.ſignificauit.de adulte.Cum tñ iſta ſit cõis opinio quòd pro ſtupro fiat depoſitio a qua in deciſiuis non eſſet recedendum vt ſupra dixi, tamen ſi quis vellet tenere contrariam opinionẽ facile poſſet per ea quæ

3 ſupra proxime diximus in præcedenti quæſtio. †Et dicit etiã Abb.in d.c.vt clericorum.quod pro ſtupro in virgine commiſſo iudex eccleſiaſticus poterit imponere pœnam pecuniariam clerico arbitrio ſuo vltra alias pęnas ſpirituales,qñ illę non ſufficerent,quia illas non timeret:quas pœnas ſi nõ ſolueret luet in corpus arg.l.1.§.fin.ff. de pęn.& non ſufficit ſolum dotare mulierem ſtupratam, quia vltra dotem tenetur etiam ſoluere pecuniariam aut corporalem pœnam, ita dicit Abb.in d.c.peruent.de adulte.Laicus autem de iure canonico ſi virginem deflorauit,tenetur illã dotare, & in uxorem

Digitized by Google

rem ducere si non erat uxoratus, & his duabus pœnis copulatiue punitur, si uero nollet aut nō posset propter aliquod impedimentum illam ducere in vxorem vltra pœnam dotis tenetur alia pœna pecuniaria siue extraordinaria arbitrio iudicis, vt dicitur in d.capitul. 1. & ca. peruenit. de adult. & ibi Abb. si uero cum vidua honeste uiuente stuprum cō miserit, punietur pœna pecuniaria arbitrio iudicis iuxta qualitatem facti, & personarum conditionem. d.ca. 1. de adulte. vbi latius per domi. Abb. & idem Abb. in d.c.ut clericorum. in 12.col. & idem Abb. in c.licet. de pœn.

4 De iure autem ciuili pro stupro commisso cum muliere libera, & honestæ conditionis, & famæ, si vir sit honestæ cōditionis aut in dignitate constitutus, dimidiæ partis bonorū suorum confiscatione, & relegatione temporali arbitrio iudicis punitur, si vero sit vilis persona fustigatur, & nihilominus in exilium mittitur, vt sup. ita dicit tex. expresse in §. item lex iulia. institu. de publ. iud. & ista est pœna regularis, quæ tamen fallit in pluribus casibus in quibus alia pœna imponitur. Et primo quando mulier non esset libera sed serua, quæ tunc datur domino actio legis aquiliæ iniuriarum, aut de seruo corrupto. l. inter liberas. & ibi Bart. ff. de adult. l. fi. ff. de offic. præsi. & l. penul. C. de ser. corrup.

Secundò fallit licet sit mulier libera, tamen si est famula aut aliàs vilis conditionis existens in capona hospitijs, aut alijs similibus abiectis locis, habenti rem carnalem cum mulieribus vilis conditionis non imponitur ista pœna, sed tenetur actione iniuriarum propter uilitatē personæ. l. quæ adulterium. & ibi glo. & Bar. C. de adul. & Bar. in d.l. inter liberas.

5 Tertiò fallit in concubina retenta in domo, & indubitato affectu, quia licet cum illa habere concubitum de iure ciuile absque aliqua pœna. l. 2. C. de concubi. & not. gloss. in l. stuprum. & in l. inter liberas. & ibi glo. & Bar. ff. de adulterijs.

Quartò etiam fallit in publica meretrice, vel in alia muliere impudica, quæ plures admittere solet ad eius amplexus, licet secrete agat. quia non dicitur honestè uiuere prout requirit illa lex Iulia de adulterijs. l. c. 5. d. §. item lex iulia. & ibi Io. Fabri. & per Bar. in l. 3. ff. de cond. ob turpem cau. ubi concludunt doct. prædicti, quod tunc mulier ipsa perdit nomen & famam honestæ matronæ.

Contra hæc oppo. de l. stuprum. ff. de ritu nuptia. ubi dicitur quòd stuprum committitur etiam cum mulieribus quæ turpiter viuunt, & a pluribus quæstum accipiunt. dummodo id non palam faciant. Sol. non negatur quin cum mulieribus ipsis stuprum committatur, quia mulier soluta est, & libera persona, sed delictum non est punibile cum eis factum de iure ciuili propter inhonestam uitam, licet non sint publicę meretrices, tamen ex quo plures fornicantes admittunt, & personam suam pluribus exponunt, dico quod accessus ad illas est impunibilis, quia non dicuntur honestè viuere, vt requirunt iura. in d.l. inter liberas. & l. stuprum. ff. de adult. & d. §. item lex iulia.

6 De iure tamē canonico omnis coitus præter uxorium siue matrimonialē est reprobatus, & punibilis. 32. q. 2. nemo. & c. meretrices. Fallit etiam, & quinto regula prædicta quando quis haberet coitum cum virgine impubere minore. 12. annis, nōdum viri potente, quia humiliores in metallū damnantur, honestiores vero in insulam deportantur. l. si quis aliquid. §. nondum. ff. de pœnis. quod nota. quia hodie ista pœna non inuenitur correcta neque immutata, ita dicunt doc. in d. §. item lex iulia. ubi glo. tangit.

7 Sextò etiam fallit dicta regula in tutore, qui pupillam cuius tutelam gessit stuprauit, quia tutor deportatur, & omnia eius bona publicantur. l. 1. C. si quis eam cu. tut. gesse. stuprario est, quia tutor datur loco patris personæ principaliter ad illam nutriendum, & bonis ac honestis moribus instruēdum, non autem ad stuprandum. l. secunda. ff. de admi. tut. & insti. eod. tit. in prin. & de tutel. in prin.

Septimò, & ultimo fallit in muliere nobilis familiæ, quæ seruo proprio se carnaliter commiscuit, quia mulier punitur pœna capitis, seruus autem igne peribit. l. 1. C. de mulie. quæ seruis propri. se iunxe.

SVMMARIVM.

1 *Coitus contra naturam habitus triplex reperitur, & qualiter puniatur.*
2 *Coitus cum brutis habitus qualiter de iure canonico puniatur, & qualiter in foro contentioso. & in foro conscientiæ, & nu. 3.*
4 *Coitus cum brutis punitur pœna capitis.*

1 QUæro quid de coitu † habito contra naturam? dic quòd istud est triplex. quoddam enim est quod fit contra naturam humanæ societatis, & illud est quod fit cum propria matre uel filia de quo dictum est supra eod. titul. q. 2. Aliud est quod fit contra naturam sexus humani, quod est quando fit cum masculo, ut. l. cum uir. C. de adult. Aliud est quod fit contra naturam generis humani, & illud est quod fit cū brutis. c. ut clericorum. de uita & honesta. clericorum. in principio. uide quæ diximus supra eodem tit. dicta q. 2. & habetur in c. ut clerici. de excess. præla. 32. q. 7. adulterij. & c. flagitia. & 33. q. 2. hoc ipsum. in fin. d. l. cum vir. & l. fœdissimam. C. de adulter.

2 † Pro isto enim crimine de iure canonico scilicet antiquo, & in foro conscientię, tam in clerico, quàm in laico pœna est parificata, iniungitur pœnitentia temporalis vltra septēniū arbitrio sacerdotis vt extra gremium ecclesię, & communionem fidelium ultra illud septennium tandiu commoretur donec de crimine ipso congruam egerit pœnitentiam arbitrio sacerdotis, nunquam se in diuinis commiscendo, vt
3 d.c.hoc ipsum. † Sed de iure canonico in foro contentioso in clerico erit perpetua depositio ab altaris ministerio, ab oī ordine sacro, ac oīum beneficiorū, & officiorū perpetua priuatio, & est casus in d.c.vt clericorū. in prin. de vit. & honest. clerico. & ibi Abb. & c. clerici. de excess. prælat. si vero sit laicus excommunicatur, & a cętu fidelium omnino expellitur. d.c. clerici. in fi.

4 † De iure aūt ciuili pro isto crimine est pœna capitis. l. cum
● vir. C. de adult. contra quod crimen, & eius reos, Imperator in d.l. cum vir. multum fortiter exclamat atque irascitur pp eius summam turpitudinē, dicens iubemus insurgere leges, armari iura gladio contra huiusmodi facinorosos homines, qui audent peruertere ordinem naturæ, & est adeo turpe ścę lus quòd non proficit scire, & nephas sit quodāmodo loqui de ipso, propter, quod dicit Pōtifex cp uenit fames, terremotus, & pestilentiæ, & primum ira dei in filios diffidentię uide tex. in d.c.ut clericorum. de ui. & hon. cle. & 32. q. 7. adulterij malum. c. flagitia. & c. offerebat Loth. & capit. clerici. de excess. prælat.

SVMMARIVM.

1 *Fornicatio cōmißa cum muliere soluta et impudica qua puniatur pœna.*
2 *Fornicatio an sit genus quoddam, diuersas sub se continens species.*
3 *Presbyter seu clericus qualiter olim pro fornicatione puniebatur, & qualiter hodie. Coitus meretricius uel alias cum muliere impudica habitus, iure ciuili euadet impunitus.*
5 *Fornicans scienter cum meretrice sibi agnata, pœnā non euadit incestus.*
5 *Validum censetur id quod est in ueritate, potius quàm id quod est in opinione.*
6 *Concubina quæ dicatur legitima ut eius filij possint dici naturales.*

1 NOnò quæro quid de simplici † fornicatione habita cum muliere soluta, & impudica, aut cum publica meretrice, quæ publice extat parata, qua pœna huiusmodi criminis reus punitur, dic quòd de iure canonico, in foro conscientiæ propter vitium incontinentiæ illa septennali pœnitentia, vel forsan minori sacerdotis arbitrio subijcitur. 33. q. 2. hoc ipsum. 22. q. 1. prædicandum. & 30. q. 7. c. adulterij. 32. q. 4. cap. meretrices. 37. q. 1. c. lex illa. ubi tex. enumerat quinque species criminis carnalis coitus, quæ fiunt cum mulieribus naturaliter, vbi di
2 citur, cp licet secundum quorundam opinionem, † hoc nomen fornicatio, sit nomen generis comprehendens sub se omnes species illiciti coitus de quibus supra, & tunc dicitur poni vt genus comprehendens sub se omnes species prædictas. 22. q. 4. c. meretrices. & c. seq. & 30. q. 2. hoc ipsum. prope finem. Quandoque idem nomen fornicatio, ponitur vt species qua continetur coitus habitus per virum solutum cū muliere soluta, & impudica, aut cum publica meretrice, ita dicit tex. in d.c. meretrices. 32. q. 4.

3 De iure autem canonico in foro contentioso olim erat pœna depositionis, & priuationis in clerico. 82. dist. presbyter, hodie tamen est minor scilicet suspensionis aut pecuniaria, vt hic arbitraria, & per Abb. in d.ca. ut clericorum, in 12. col. de ui. & hone. cle. Hæc enim, quæ diximus habent locū in clerico, laicus vero aliter punitur arbitrio iudicis, quandoque pœna pecuniaria, quandoque alia: uide dom. Abb. in d.l. ut clericorum.

De iure uero ciuili iste coitus meretricis, uel alterius mulieris impudicæ est permissus, & pœnitus impunibilis, vt l. 1. & C. de concubi. & per Bar. in l. uerum. ff. de fur. & idem Bar. in l. 3. in prin. ff. de cond. ob tur. cau. Sed antequam ad ulteriora procedam non omittam notabile uerbum quod dixit Saly.
4 in l. quæ adulterium. C. de adulter. quod si quis † fornicatus fuerit cum meretrice, quæ erat agnata ipsius uiri coeuntis incurrit pœnam incestus ipse vir si scienter commiscuit se cū illa. Secus autem si ignorabat illam esse eius consanguineā, quia isto casu non punitur etiam de incestu, ita tenet Saly. in d.l. quæ

Digitized by Google

d. l. quæ adulterium. & ratio eſt quia vir non dabat operam rei illicitę, ſed permiſſę. d. l. uerum. in fi. & ibi Bart. ff. de fur. & Bart. in d. l. 3. in prin. ff. de condi. ob turp. cau. & l. gracchus. C. de aduul. ideo iſto caſu attenditur potius illud quod erat in opinione quàm illud quod eſt in ueritate. l. 1. §. diuus. & l. in leg. Corn. ff. ad l. Corne. de ſica. quando vero a principio dabat operam rei illicitę, tunc ſuccedit & uiget alia regula cõtraria de qua per Bar. in l. ſi adulterium cum inceſtu. ff. de
5 adulte. † quod plus ualet illud quod eſt in veritate quàm illud quod erat in opinione de quo late diximus ſupra tit. proximo q. 11. in materia poculi abortionis & amatorij. hæc tamen procedunt de iure ciuili, quo meretricis & concubine coitus eſt impunibilis ut ſupra: ſed de iure canonico quo omnis concubitus præter uxorium dicitur eſſe damnatus. 32. q. 4. c. meretrices, putarem habere locum ſecundam regulam de qua ſupra, & quod ignorantia non deberet ipſum excuſare, attento quòd dabat operam rei illicitę & dãnabili. c. meretrices. pro quo facit doctrina Bart. in d. l. ſi adulteriũ cum inceſtu. & quod habetur in c. fi. de homi. lib. 6. nec excuſatur propter turpitudinem vitæ ipſius mulieris, quia turpitudo illa verũ eſt, quod excuſat virum a pœna adulterij, vel ſtupri, non autem a pœna inceſtus, quæ infertur ratione ſanguinis: quia per turpitudinem vitæ illius iura ſanguinis non tolluntur, ita dicit ipſe ibi quem vide & nota.

6 Et ad ea, quæ diximus ſuprà de concubina retenta in domo nota quod ad hoc vt aliqua dicatur legitima cõcubina, quæ retineri poſſit impune de iure ciuili, & cuius filij dicantur veri naturales, & ſuccedãt patri in illis duabus vncijs ab inteſtato, vt in auct. qui. mo. na. effi. ſui. in prin. & in fin. plura requiruntur de quibus per d. Ioan. de Anan. in rub. extra de adul. in 2. col.

SVMMARIVM.

1 *Raptus mulieris eſt crimen graue, & valde deteſtabile.*
2 *Raptores mulierum quibus ſunt pœnis afficiendi.*
3 *Socius quis ſit, & quis ſequax, & in quibus differant. aſſocians alium ad aliquem actum, cenſetur illi opem præſtare.*
4 *Receptator raptæ mulieris qua ſit afficiendus pœna.*
5 *Iniuria vni de domo facta, cenſetur toti familiæ irrogata. Rapiens maſculum cauſa libidinis qualiter puniri debeat.*
6 *Parentes inſultati cum conſanguineis poſſunt licite inſultantibus reſiſtere. Occidi non poteſt impune qui non reperitur in flagranti crimine.*
7 *Auxilium ſeu fauorem poſt factum præſtans mitius punitur eo qui interfuit facto. Auxiliũ, & fauorem malefactori præſtantium plures ſunt ſpecies.*
8 *Conſulens ſeu perſuadens maleficium, an, & qua pœna puniatur maleficio ſequuto. Conſulens, & perſuadens an cenſeatur opem, & auxilium maleficio præſtare.*
9 *Quaſi, dictio, eſt improprietatis nota, ſicut & verbum, videtur. Statutum pœnam imponens auxilium ſeu opem præſtanti maleficio, non comprehendit perſuadentem ſeu conſulentem.*
10 *Conſulens aut perſuadens quas debeat dare pœnas, ſtatuto eas non exprimente. Conſulens maleficium punitur etiam ipſo non ſequuto.*
11 *Conſulens in minoribus criminibus, quas pœnas luat ſi ſtatutum non taxet eas.*
12 *Conſulens maleficium an puniri debeat, etiam ſi delinquens omnino facturus erat.*
13 *Argumentum a ſenſu contrario non valet ubi contra legem procederet.*
14 *Conſulens qui ante delictum commiſſum reuocauit conſilium, an teneatur facto ſequuto.*
15 *Opem miniſterij & adiutorij corporaliter præſtans malefactori quando, & qualiter puniatur.*
16 *Opem ſcienter præſtans malefactori ante factum tenetur*
17 *Opem præſtans poſt delictum commiſſum quãdo puniri debeat. Opem præſtans malefactori per uiam iuſtitiæ non punitur.*
18 *Aduocatus cum excommunicato participans pro, conſilio dando non incurrit excommunicationem. Supplicare non licet pro damnato de crimine læſæ maieſtatis. Aggeres nili rumpens & curſum aquarum deuiãs igni crematur.*
19 *Statutum dictans opem non præſtandam bannitis non includit eos qui ob iuſtitiam, gratiam, uel charitatem præſtant opem.*
20 *Pœna plurium eidem opem præſtantium an ſit uniformis.*
21 *Rapiens virginem aut uiduam ſeu nuptam qualiter puniatur. Ancillam aut libertinam alterius rapiens quas det pœnas.*
22 *Sponſus ſponſam propriam rapiens qua pœna plectatur.*
23 *Mulier uirum cauſa libidinis rapiens an puniatur, & quid ſi vir virum.*
24 *Nuptiæ de parentum conſenſu procedere debent. Puella raptori ſuo nubere non poteſt etiam de parentum aſſenſu.*
25 *Rapiens meretricem aut aliàs plurium concubinam an debeat puniri. Meretrices cauſa libinis incluſas detinentes actione iniuriarũ tenentur.*
26 *Raptor meretricis quæ meretricari deſierat, an puniatur ac ſi probam rapuiſſet mulierem.*
27 *Meretrix quæ non plene reſipuit ſed ſecrete plurium amplexus admittit tractari adhuc poteſt vt meretrix.*

DEcimo nunc eſt videndũ,
1 † de raptu mulieris, quod quidem eſt graue, & longe deteſtabile crimen, & iura maxime ciuilia ipſum vehementer abhorent, quod patet ex atrocioribus pœnis quæ cõtra raptores ipſos eorumque complices, & ſequaces iura ſtatuerũt vt l. unica. C. de raptu virg. ubi patet quod nedum puniuntur raptores monialium ſacratarum, verumetiam virginum laicarum nuptarum, & viduarum honeſte viuentium ac etiam ſponſarum mulierum, ita quod nõ liceat ipſi ſponſo propriã ſpõſam ex domo parentũ rapere ſeu uiolẽter abſtrahere, & ad eius domum adducere: & quid de viro rapiente vxorem propriam cum qua contraxerat. & conſumauerat matrimonium an puniatur pœnis de quibus in l. unica, & quid de eo qui rapuit meretricem cauſa libidinis aut concubinam ſeu aliam impudicam mulierem an compræhendatur in l. prædicta, ut illis pœnis ſubijciatur, vel alijs, & quib. Pono igitur primo caſum q̃ Titius armatus, & aſſociatus Meuio, Gaio, & Sempronio ingreſſus fuit in monaſterio ſanctæ Catharinæ, ex quo uiolenter unà cum ſocijs prædictis rapuit quandam venerabilem monialem profeſſam ſororẽ Luciam nũcupatam, quam ſic raptam ex dicto monaſterio extraxerunt illamque duxerunt ad domum Pamphili, & dũ ipſam monialem raptam adducerent in itinere, occurrerũt Tyberio, Fabio, & Pompeio, qui ſimiliter præſtiterũt opem, & auxilium præfato Titio, & illius ſocijs ad perducendum ipſam monialem ad domum ſupra dicti Pamphili.

2 Quæritur modo nunquid omnes iſti ſint pariter puniendi, & quibus pœnis. Reſpon. q̃ ipſe Titius vnà cum Meuio, Gaio, & Sempronio ſocijs in raptu pluribus pœnis ſubijciuntur, & primo q̃ ſi in flagranti crimine fuerint a parentibus, conſanguineis, tutoribus, curatoribus, dominis, uel patronis raptę mulieris deprehẽſi poſſunt impune interfici, & vltra hęc capite puniuntur, & omnia eorum bona publicantur, & applicantur dicto monaſterio ex quo monialis rapta reperitur vel in quo profeſſa erat l. unica. C. de rap. vir. quibus pœnis nedum ipſe, & eius principalis, uerum etiam Meuius, Gaius, & Sempronius eius ſocij, & adhęrentes qui in ipſo raptu interuenerunt, & dicto Titio opem, & auxilium præſtiterunt, puniuntur, & perpetua omnes notanter infamia. d. l. unica.

3 unde Bal. in d. l. unica. ſuper iſto uerbo dicit. † nota q̃ dria eſt inter ſocium, & ſequacem, quia ſocius eſt ille qui principaliter vadit ad maleficium propter ſe, & ſic pro intereſſe ſuo: ſequax vero eſt ille qui uadit propter alium, & pro alterius intereſſe vt habetur in cle. c. 1. de pœ. ubi eſt gl. no. quæ declarat quis ſit ſocius, quis ſequax, & quis ille qui dat conſilium, auxilium, uel fauorem, & quis illorum dicitur grauius delinquere, & maiori pœna dignus exiſtat.

Item nota ſecundum eundem Bal. ibi quòd eo ipſo quòd quis aſſociat aliquem ad actum aliquem, videtur ſibi dare auxilium abſque eo q̃ aliquid faciat in eius fauorem: quod eſt uerum dicit ipſe de auxilio fauoris non de auxilio facti, quãdo nihil fecit, nam per hoc ille qui aſſociatur propter aſſociantis præſentiam fit audacior, & eius aduerſarius efficitur timidior.

Ex quo infertur, q̃ ſi Gaius armatus aſſociauit Titium ad inſultandum, uel occidendum aliquem, licet ipſe Gaius nihil fecerit ſed ſolum inſtetit ibi præſens armatus dicitur dediſſe auxilium, & fauorem dicto Titio ratione prædicta, quia ex ipſius præſentia Titius inſultans fit audacior, inſultatus vero efficitur timidior, & hoc tenet Bald. in l. raptores. in 2. col. C. de epiſ. & cle. & Saly. in d. l. unica. C. de raptu uirgi. Adde Socyn. in conſi. 157. incipiente, conſultatio. uer. 3. oſtenditur. in 2. parte. fal. 1. qui hoc idem tenet.

4 Sequitur in themate quòd Titius cum ſocijs monialem raptam in domum Pamphili introduxerunt, & ibi illam tenuit: quæro qua pœna puniatur iſte Pamphilus, qui raptores ipſos cum moniali ſciemter receptauit? dic q̃ pœna capitis duntaxat punitur abſque bonorum publicatione, vt d. l. unica. §. pœnas autem. ubi dicitur quòd illi duntaxat qui raptui interfuerunt, & principali raptori aſſiſterũt illis tribus pœnis puniuntur, ſcilicet pœna capitis, perpetuę, infamiæ, & omnium bonorum confiſcationis ſiue publicationis, & iſti oẽs potuerũt a parentibus, conſanguineis, tutoribus, & curatoribus, & dominis, uel patronis mulieris raptæ impune occidi, ſi in illo flagranti fuerint deprehenſi: & dicunt Bal. & Sal. in d. l. unica. quòd hæc facultas ſiue licentia occidendi dicit conceſſa etiam filijs, & nepotibus mulieris raptæ, licet tex. illos non exprimat, & hoc virtute eiuſdem uel maioris rationis, quæ viget in filijs, & nepotibus quàm in alijs conſanguineis, & agnatis.

5 Ex quo dicto notant ibi Bald. & Saly. q̃ iniuria facta uni de domo uel de familia cenſetur eſſe facta toti familiæ, & conſanguinitati, & unuſquiſque poterit iniuriam ſuam uindicare, & ideo iſto caſu nullus de conſanguinitate poterit eſſe te

ſtis

Digitized by Google

ſtis in huiuſmodi cauſis, hoc tamen intellige vbi eſſet cõſue tudo quòd omnes de familia ſiue de conſanguinitate reuo care ſoleant ad animum ſuum iniuriam factam conſanguineo vel alteri de familia, ſecundum Cy. in d.l.unica. pro quo facit tex. in l.1.C.ſi rector prouin. &c. & C. ſi quacun. prædi. poteſta.l.1.

Ex hoc etiam nota ſecundum Salyc ibi dum quærit an facultas illa occidendi præſtita cenſeatur illis perſonis de quibus ibi contra raptores maſculorum, quando rapiuntur maſculi cauſa libidinis? & concludit quod non, nec pœnæ illius legis inferuntur contra ipſos. Bal. tamen ibi tenet cõtrarium quod illa lex, & illius pœnæ habeant locum etiam contra rapiẽtes maſculum, & dicit eſſe caſum ibi in d.l.vnica. in fi. ſed tex. ille hoc non probat, dum enim loquitur de maſculis, & fœminis eiſdem pœnis puniendis, loquitur de his qui aſſocia runt ſiue dederunt auxilium raptori, & ſic de perſonis delin quentibus, ſiue dederunt auxilium raptori, & ſic de perſonis delinquentibus, non autem de illo qui paſſus fuit rapinam, & ideo puto opinionem Salyc. & ſequacium eſſe veriorem, maxime, quia lex illa eſt multum exorbitans & odioſa, vt dicit ibi Saly. bene verum eſt, ℘ non ſolum parentibus, & conſanguineis, verum etiam, & amicis licet huiuſmodi violẽtię, & rapine reſiſtere, & ipſos violentos raptores etiam armis, propulſare atque abijcere, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ, vt dicit ibi glo. in d.l.unica.

6 Per cuius doctrinam decidittur alia quæſtio ualde notabilis. Quod quotieſcunque aliquis eſſet inſultatus a pluribus, quòd parentes, & conſanguinei ipſius inſultati, & omnes, q̃ ſunt de illius familia poterunt licite, & impune inſultantibus ipſis reſiſtere, & illos propulſare etiam cum armis, & ſi quẽ offenderint vel occiderint in tali propulſarione, & reſiſtentia, non tenentur de homicidio nec alia pœna, dummodo id fecerint cũ moderamine inculpatæ tutelæ, quia iura permittunt conſanguineo conſanguineum ſuum defendere. ita dicit Saly. in d.l.unica. ubi dicit quod iſtud etiam tenet gl. ibi, & gl. in l.ut uim. ff. de iuſt. & iur. Sequitur nunc vidẽdum quibus pœnis puniuntur Tyberius, Fabius, & Pompeius qui Titium raptorem, & ſocios poſt commiſſum facinus aſſociarunt ad domum ſupra dicti Pamphili. & breuiter dicas quòd iſti puniuntur pœna capitis duntaxat abſque bonorum publicatione vel infamia. dict.l.vnica §.pœnas. Et nota quòd iſti non poſſunt a parentibus, & conſanguineis mulieris, & alijs perſonis de quibus ibi impune interfici uel offendi ſicut alij ex quo non dicuntur comperti in flagrãti crimine, quia iſti poſt commiſſum crimen interuenerunt.

7 Ex quo dicto nota hoc verum, ℘ eſt ſumme notandum ℘ hi qui præſtiterunt auxilium, & fauorem malefactori poſt commiſſum crimen aſſociando illum, & illi fauendo eundẽque defendendo mitius puniuntur quàm illi qui delicto ſiue homicidio interfuerunt licet nihil fecerint: hoc probatur in d.l.unica. ſecundum quod illam declarat Bal. ibi. & Bald. in d.l.raptores. C. de epiſ. & cle. & Saly. in d.l.vnica, in uer. cęteros. in 6. parte, ſui commenti. in 4. col. in princ. hoc idem expreſſe dicit. quibus adde. d. Soci. in conſi. 157. incipiente conſultatio. iſta. uerſic. 3. oſtenditur, in 2. parte. fol. 11. ubi hoc idem tenet quod an ſit uerum ſimpliciter patebit ex infra dicendis. Iſtorum enim qui præſtant auxilium, & fauorem principali malefactori plures ſunt ſpecies, ſecundum ℘ notat gl. in cle. 1. de pœnis. & ſupra alias tetigi uerbum eadem. q. quorum quidã dicuntur ſocij ipſius principalis qui principaliter uadũt pp ſe, quidam alij dicuntur adhærentes, & ſequaces qui ueniũt, propter alium, & pro alterius intereſſe. quidam ſunt perſuaſores, & conſultores, qui perſuaſionibus, & conſilijs ſuis, animum & audaciam præſtant principali malefactori ad dictũ maleficium perpetrandum, quidam alij dicuntur mandatores, qui hoc mandant expreſſe vt fiat maleficium, & hi oẽs ſunt diuerſi, diuerſiſque pœnis puniuntur: videamus igitur de quolibet, & vt ſeruemus ordinem naturæ uidebimus primo de his quæ præcedunt factum, hoc eſt, quæ fiunt ante factum quod eſt conſilium, & perſuaſio ad maleficium perpe
8 trandum. † Et ideo primo quæro an perſuadens vel conſulens puniatur, & qua pœna facto ſequuto, & quid ſi factum non fuerit completum in totum, ſed pro parte, & quid ſi nihil actum ſit, an perſuaſor, & conſultor puniantur, & qua pœna: & antequàm ad vlteriora deueniam. Quæro an ille qui conſuluit & perſuadet dicatur præſtare opem & auxilium maleficio, ita quòd ſi ſtatutum imponit pœnam præſtãti opem & auxilium malefactori ſiue maleficio, compræhendat etiam illum qui perſuadet & conſuluit Saly. in d.l.unica. in 4. col. arguit ad partes. primo ℘ ſic, ſecundum auctoritatẽ Catholicon, & quorundam humanarum literarum poſſeſſorum: demum auctoritate iuris concludit ℘ nõ, quia largo ſumpto uocabulo, & improprie dicitur præſtare opem, & auxilium ille qui perſuadet, & conſuluit, & pro hoc adducit tex. in l.qui ſeruo. in 1. & 2. reſponſo. ff. de furtis. ubi dicitur, ℘ ille qui perſuaſit ſeruo alieno vt fugeret, & furtum faceret, ſecuta fuga, & facto furto, qui perſuaſerat tenetur domino actione furti, quaſi ope, & conſilio eius furtum factum fue-
9 rit, † dictio enim, quaſi, eſt nota in proprietatis, vt not. in l.2. ff. de uſufru. ea. re. quæ vſu conſu. & ſimiliter verbum. videt, de quo in d.l.qui ſeruo. denotat ſimilitudinem, & improprietatem, vt l.non uidetur. C. de in integ. reſti. titulo generali, & ſic conſuluit ipſe Saly. ℘ qui conſuluit, & perſuadet de ſtricta & propria ſignificatione vocabuli non dicitur præſtare opẽ & auxilium, & per conſequens dicas ℘ non comprehẽditur in ſtatuto imponente pœnam præſtantibus opem, & auxilium, quia ſtatuta ipſa ſunt exorbitantia, & vt plurimũ odioſa, & non debent extẽdi ad caſum improprium ſed proprie, & ſtricte intelliguntur. l.2. C. de noxa. l. quicquid adſtringendæ. ff. de verb. obl. c. ſi Papa. de priui. lib.6. per Bar. in l. omnes populi. in 6. q. princip. ff. de iuſti. & iu. cum multis ſimilibus. Reuertor nunc ad quæſtionem noſtram, an perſuaſor, & cõſultor puniatur, & qua pœna? & dic aut lex vel ſtatutum imponit certam pœnam perſuaſori, & conſultori facto ſecuto, & aliam vel nullam pœnam facto non ſecuto, & tunc ſeruã-
10 da erit lex, prout clare loquitur. † aut ſtatutum vult ℘ puniatur conſulens, & perſuadens, ſed nullam exprimit pœnam, & hic aduerte: aut ſumus in atrocioribus, ſiue minoribus criminibus, & ſi quærimus an facto demũ ſecuto puniatur vel facto etiam non ſecuto, dummodo tentando peruenerit ad actum proximum facto. Primo caſu dic ℘ regulariter punitur conſulens, & perſuadens eadem pœna qua principalis delinquens puniretur facto ſecuto, vt l.nihil. ff. ad leg. Cornel. de ſicar. l. vtrum. ff. ad leg. pompe. de pari. & ad turpil. l.1. §. incidit, & l.ſi quis non dicam rapere. C. de epiſ. & cle. hoc plus eſt atrocioribus, quia facto etiam non ſecuto infertur pœna conſulenti. d.l ſi quis non dicam rapere. ſed contra hoc eſt ℘ notatur in d.l.unica de rap. uirg. in §. pœnas verſi. cæteros. vbi dicitur, ℘ perſuadens, & conſulens non punitur eadem pœna ſicut principalis raptor, ſed minori ſcilicet pœna capitis duntaxat, vt ibi dicitur, ſed dic ℘ ideo ibi punitur minori pœna, quia lex ibi impoſuit pœnam certam a qua non receden dum vt ſup. diximus, alias ſi non fuiſſet declarata certa pœna eadem puniretur ſicut principalis, ita dicit Salyc. in d.l. vnica.
11 † Secundò uero caſu quando ſumus minoribus criminibus, vel in non atrocioribus, & tunc dic ſi ſtatutum non imponit certam pœnam, ſed mandat ipſum puniri punitur eadem pœna per ea quæ proxime dixi, fallit tamen hoc quando delictum propter aliquam qualitatem, vel accidens diceretur grauius in perſona delinquentis, prout eſt furtum manifeſtum, quando grauius punitur quàm non manifeſtum, item ſi ex forma ſtatuti delictum magis eſſet punibile factum in vno loco quàm in alio loco vel vno tempore magis quàm altero, vel ſi diceret ſtatutum, ℘ ſi reus inquiſitus negauerit contenta in inquiſitione puniatur in duplum. vt l. contra negantem. C. ad l. aquil. quia tunc conſultor non punitur ſicut delinquens, ſed pœna ſimplici, vt. ff. de furt. l. qui ſeruo. in prin. & l.is qui opem. eo. tit. & ibi Bar. Prædicta etiam limita eſſe vera quando principalis qui fecit delictum non fuiſſet aliàs facturus niſi præceſſiſſet conſilium, & perſuaſio illa, q̃ autem erat alias omnino facturus. dic vt infra dicam.

12 Quæro nũc quid ſi delinquens erat aliàs omnino facturus id, ℘ fecit, an iſto caſu perſuadens vel conſulens puniat? quidam dixerunt ℘ non, quia iſto caſu conſulens non fuit cauſa delicti, vt in l.non ſolum. §. ſi mandato. in verſi. attilicinus. ff. de iniurijs. ſumpto argumento a contrario ſenſu ibi enim dicitur ℘ perſuaſit alicui nolenti inferre iniuriam facere: dicitur ibi quòd tenetur perſuadens ac ſi ipſe feciſſet: ratio eſt, quia ille qui fecit iniuriam non erat alias facturus, ergo ſi facturus erat non tenetur, pro quo facit etiam text. in §. ope. inſti. de obli. quæ ex delic. naſ. & hanc opinionem videtur tenere glo. in d. verſi. attilicinus. Quidam alij tenuerunt contrarium, ℘ omnino conſultor vel perſuadens teneatur etiam ſi delinquens illud alias facturus erat, quia non debuit conſultor, & perſuaſor malo conſilio ſuo iniquo viro augere malitiam, & animum ad delinquendum, & iſte eſt tex. not. vbi eſt caſus in l.1. §. perſuadere in fi. ff. de ſer. corru. & ibi glo. & hoc etiam tenet Saly. in d.l.vnica. C. de ra. vir. cum hac tamen diſtinctione, quòd ubi delinquens non erat facturus perſuaſor tenetur eadem pœna ſicut principalis per ea quę ſup. proxime diximus ut d. §. perſuadere. niſi in lege vel ſtatuto reperiretur certa pœna expreſſa: quo caſu illi ſtandum erit per ea quæ ſup. diximus, & nota. in d.l.vnica. §. pœnas. uer. cæteros. ſi vero erat malus de per ſe, & illud delictum erat aliàs omnino facturus, & in iſto caſu ſimiliter tenetur perſuadens ſed minori pœna, quam iudex ſecundum qualitatem facti, & cõditionem perſonæ arbitrabitur maiorem aut minorem, & ſecundum etiam vehementiam, & magnitudinem perſuaſionis, & conſilij, aliàs enim ex leuî verbo perſuaſiuo enuntiatiue aut iocoſe forſan prolato quis non tenetur nec diceret

pro-

Digitized by Google

propter hoc opem præstitisse.d.§.ope. insti. de oblig.quæ ex delic.nasc.& istius opinionis fuit etiam Dy.in cap. nullius ex consilio.de reg.iur.lib.6.hoc idem videtur sentire Bart.in l. 1.§.incidit. ff. ad turpil. qui tex.in instigante loquitur quòd idem est sicut in persuadente,& dicit Saly.in d.l.unica.& nō obstant ea quæ supra dicebantur in d.l.attilicinus.arguen-
13 do a contrario sensu, † quia illud argumentum nunquam procedit quando rederet contra legem,uel esset alteri legi contrarius, ut. C.de condi.incer.l. si quis patrem, quod etiam tenet Salyc. ibi. Hæc tamen omnia quæ supra dixi de consulente & persuadente,intellige de illo qui malam persuasionem aut consilium dedit ad effectum ut maleficium fieret,non autem de eo qui dat bonum consilium uel bonam persuasionem,quia istud nomen consilium, & persuasio in dubio potest adaptari ad bonum sicut ad malum, & ideo non dicitur nec pręsumitur malum nisi sit adiecta illa qualitas mali vt.l.1.§.persuadere,& aliàs diximus supra lib. 2.quæst.10 ubi dictum fuit de ueneno quod similiter potest comprehendere bonum & malum venenum,ut.l.3.in prin. & §.adiectio.ff.ad leg.Corne.de sica.& l.1.§.dolum.ff.de do
14 lo.† Quæro nunquid si persuadens aut consulens reuocauit consilium suum,an delicto secuto teneatur? dic breuiter aut loquimur in mandante,aut in consulente,primo casu sufficit simplex reuocatio mandati ad euitandum pęnam, ita quòd perueniat ad notitiam mandatarij,vt l.si mandasset.ff. manda,& per Saly.plene in l.non ideo minus in 4. quæst.C. de accu Secundo uero casu non sufficit simplex reuocatio quinimmo necesse est quòd expresse fiat contraria persuasio,& sic expressa dissuasio & consilium dissuasiuum & negatiuum præbeatur illi qui facturus erat delictum, ita quòd verisimiliter & probabiliter credatur quod ille non sit amplius facturus nec adhuc sufficit,sed habet necesse si vult eui tare pœnas,denuntiare & notificare ista illi contra quem datum erat consilium ut caueat ab illo qui quærit ipsum offendere &c.ita not. dicit Inn.in c.ad audientiam.de homi. quod transumptiue posuit Bar.in l.non solum.§.si mandato.ff.de iniur.& idem tenet etiam Salyc. in d.l vnica,in ver. quæro quarto.in 5.colum.diuersitatis enim ratio potest esse ista secundum eum,quia mandatum processit solum gratia mandantis tantum.d.l.non solum §.si mandato, & uerisimile est quod mandatarius qui facit pro alio non pro se statim audita reuocatione cesset ab opere. Persuasus uero & consultus qui pro se agit non sic facile se abstinebit ab opere quod perficere intendit,arg.l.2.ff.mandati.& l.1.§.persuadere,in fi.ff.de ser.corru. Et quoniam diximus supra de his qui prestant opem fauoris,cuius operis fauor de notatur,& intelligitur eoipso quod quis est præsens maleficio licet nihil a iud agat, quia per illius præsentiam insultans siue delinquens efficitur audacior,aduersarius uero efficitur timidi-
15 or,ut latius diximus supra.† Restat nunc uidere de his qui præstant opem ministerij, & aditorij corporaliter. Circa quod distingue,aut quis præstitit opem scienter aut ignorāter,si ignoranter quia non putabat qui præstitit opem illum cui præstitit uelle male facere & non tenetur,quia ignorantia facti illum excusat,nam in delictis ignorantia facti admittitur regulariter, quando quis non habuit animum delinquendi.l.1.§.diuus.ff.ad lega.cor.de sicarijs.l.cum qui duas. C.de udul.l.qui contra legem.C.de incest.nup. l. item apud labeonem.§.si quis uirginem.ff.de iniu.& per Dyn.in c.nullus ex consilio,de te iud.Aut prestans opem scienter præstitit opem maleficio irregulari fiendo & non tenetur,ut.l.qui seruo.in princ.ff.de fur.ita dicit Saly.in d.l.unica.in ver.nūc transeamus &c.sed aduerte,quia tex.ille in d.l.qui seruo. loquitur in persuadente,non in ope præstante de quo nos loquimur hic,& ideo dubito satis de ista decisione super qua poteris cogitare. aut maleficium erat regulare, & tunc distingue:aut nos loquimur de ope & auxilio præstito ante factum aut de ea quæ præstatur in facto,aut de ea quæ præsta-
16 tur post factum.† Primo casu quando sumus ante factum & quis præstitit opem scienter tenetur,ut l.qui seruo 2.respō so.ff.de fur.& l.si pignore.§.qui ferramenta,eo.ti.& per Bar. in l.is qui opem.ff.de fur.& uide text.in l.fi.C.de discu. li.10. & ff.de adul.l qui domum,& l.utrum.ff.de parrici.& per Sal. in d.l.vnica.in 6.colum. Secundo vero casu quando præstatio opis fit tempore maleficij, vt quia prestans concomitauit delinquentem ad patrandum illicitum, & nulli dubiū est quod punitur,ut d.l.unica.C.de rapt.uirg. in uer. ne igitur,& uer.pœnas autem, & l.si quis non dicam rapere.C.de
b epis.& cle.& ibi Bal & Bal.etiam in d.l.unica,ubi etiam Saly.
17 idem tenet.† Tertio autem casu quando præstatio opis fit post commissum delictum,& hic aduerte, quia diuersimode fit prestatio opis delinquentis post commissum crimen, quod fit quatuor modis. Et primo interdum quis præstat opem delinquenti ut euadat per uiam fugæ, tunc prestans opem punitur,ut d.l.unica.in uer.pœnas autem.de rap.& l.1. & 2.& per totum titulum.C.de his qui latro.occulta.& l.1.§. quod autem.ff.de ser.corrup.& l.is cuius ope.ff.de adul.uide Bar.in d.l.is qui opem.ff. de fur.Interdum autem quis præstat opem criminoso, ut euadat per uiam iustitiæ vt communiter faciunt aduocati, procuratores & similes, & tunc talis præstatio opis nō est punibilis,sed permissa a iure,quia vnicuique est permissum defendere incarceratum, ut l.& si nō defendatur.ff.de pœ.quia defensio est de iure naturæ.l. vt uim & ibi Bart.ff.de iusti.& iu. & facit quod no.Inno.de
18 sen.excom.c.solet.vbi dicit † q aduocatus non incidit in excommunicationem,qñ ab eo petit consilium in causa excommunicationis. Interdum uero quis præstet opem criminoso,ut euadat per viam gratię uel misericordiæ supplicando principi pro eo,& iste similiter nullam pęnam meretur,quia non incumbit ę rei illicit qui petit gratiam a principe,vt.ff.de pę.l.relegati.§.fin.in fin.& l.diui fratres.in princ. ff.eo.titu.Fallit hoc in damnato pro crimine læsæ maiestatis p quo supplicare nō licet. l.quisquis.C.ad le. Iul.maie. Fallit etiam in casu.C.de nili aggeri.nō rump.l.unica,ubi ille qui rumpit aggeres nili,& deuiat cursus aquarum a loco, & alueo suo antiquo debet igne ibi concremari,conscij vero & auxilium illi præstantes confiscatis omnibus bonis imperpetuum relegantur,ita q nemini vnquam liceat pro ipsis supplicare,ita dicit ibi tex.& hoc ideo,quia in lege ita reperitur expressum,ubi autem non esset a lege prohibitum non impeditur quis,nec debet puniri,si exercet opera charitatis erga criminosum,unde dicunt docto. q nō meretur pœnam ille etiam qui præstat alimoniam delinquenti quādo est pauper quod est uerum,vt dixi nisi aliter fuerit lege cautum, vt
19 l.quisquis.C.ad leg.Iul.maie.& c.uergentis.de hæret. † Et faciunt secundum Saly.in d.l.vnica.ad statutum quo cauetur quod nemo possit bānito præstare opem,vt non comprehēdantur isti,qui propter iustitiam gratiam vel charitatem p̄stant sibi opem,sed illi qui contra curiam, & iustitiam præstant sibi opem,vt supra diximus.Quæro nunc in casibus in quibus prestatio opis est punibilis, qua pœna puniatur qui præstitit? & breuiter dic secundum quod diximus supra in persuasione & consilio,aut est certa pœna statuta a lege, & illa est seruanda.l. vnica. C.de rap.uirg. & l. vnica. C.de nili agge. aut nulla reperitur pœna expressa & determinata, & tunc aut nos loquimur de his qui prestiterunt opem ante factum,& eodem modo puniuntur sicut consultores vt supra diximus,aut in ipso facto, & puniuntur eadem pœna, sicut principalis delinquens vt d.l.vnica. C. de raptu virg.in §.ne igitur,aut loquimur de his qui præstiterunt opem post factum,sicut est ad fugam, & tunc si talis præstatio opis cadit in aliquod certum delictum,aut pro illo facto sit aliqua pęna certa statuta a lege & illa sit seruanda quando vero nulla pęna certa sit a lege statuta, & tunc puniatur minori pœna, quàm ille qui tulit opem in ipso facto, vt dict. l. vnica. C.de raptu virg. in §. pœnas aūt.& hoc idē tenent ibi Bal.&
20 Sal.Iterū quęro quid si plures fuerunt qui p̄stiterūt opē an pœna omnium istorum sit vniformis, ut sic omnes pariter vnica pœna puniantur vel diuersis? & breuiter dicas q pęnę istę sunt difformes,secundū plus vel minus in eo quod quis delinquerit,ita tenet Inno.in c.sicut dignum, de homi. idem est iure ciuili sicut dixit Salyc.in d.l.vnica.C.de raptu virg.in 6.colum.vbi dicit q diuersæ sunt pęne de iure statutę secundum qualitatem auxilij prętiti & prauam intentionē prestantis, vt d.c.sicut dignum. nam ille qui dedit opem sua tale auxilium delinquenti quod patrauit & perfecit homicidiū nulli dubium est q tenetur & ipse de homicidio si vero minus peccauerit, secūdum gradum culpę succedet pęna. d.c. sicut dignum,& vt c.clericorum,de vita & hone.cle. & hæc sufficiant quo ad materiam istius operis. reuertor nunc ad residuum d.l.vnicę.vt declaremus totam materiam ipsius ra-
21 ptus mulieris,& ideo † Quęro nunc quid si aliquis rapuit mulierem virginem vel viduam honeste viuentem aut mulierem nuptam ex domo patris uel mariti,qua pęna puniatur. Et breuiter dicas q tam ipse raptor quàm eius socij, fautores,defensores,adhęrentes,& sequaces,& receptatores eisdē pęnis puniuntur,quibus supra proxime diximus de rapientibus monialem,vt expresse cauetur in d.l.vnica in princ.C. de ra.virg.excepto q bona ipsorum in istis casibus applicantur ipsis mulieribus raptis pleno iure d.l.vnica.§. sinautem ingenuam. Item quęro,quid si aliquis rapuit seruam aut libertinam alterius? dic similiter q raptatores puniuntur pęna mortis,sed non patiuntur bonorum publicationem, vt d.l.vnica in princip & §.ne autem & §.seq. & eorum fautores etiam puniuntur,vt ibi:excepto quòd eorum bona non
22 publicantur.† Deinde quæro,quid si sponsus rapuit sponsam suam propriam an puniatur & qua pœna.Respon.q de iure ciuili punitur eisdem pœnis sicut ille qui rapuit mulierem honestam sibi nullo iure coniunctam d.l. vnica.§. quibus,& ibi vide.De iure autem canonico nulla pœna punitur

Digitized by Google

nitur ſponſus, qui ſponſam ſuam rapuit cum qua prius præceſſerat nuptiarum conſenſus. c. cum cã quæ, extra de rapto. & ibi glo. quæ melius hoc declarat. & no. 27. q. 2. raptus. & c. lex illa. ubi hoc expreſſe probatur. Succeſſiue quæro quid ſi maritus rapuerit uxorem an ſubijciatur pœnis de quib. in d. l. unica. dic ꝙ non utroq; iure, quia oẽs doc. cõcludunt ꝙ maritus habet plenum ius in perſonã uxoris ſuæ, intellige tñ cũ illa cum qua cõſummauit matrimoniũ, ut d. c. cum cã. extra de raptu. & l. fi. C. de libe. homi. exhib. & ita tenent Bal. & Sal. in d. l. unica. & canoniſtæ. d. c. cã quę. ſed quia dicta lex unica,
23 loquit̃ de uiro rapiente mulierem. † Quid econtra ſi mulier rapiat virũcã libidinis? uideret̃ eſſe idẽ dicendum, quia iſta ſunt ſinomia, tñ breuiter dicas contrarium, ꝙ diſpõ illius legis non habet locum in muliere rapiente virum ex quo non uiget eadem rõ iniuriarum in hoc caſu ſicut in alio, ita tenẽt Bal. & Sal. in d. l. unica & eſt cõis opinio omnium doct. Idem ẽt dicendum eſt in uiro rapiente aliũ uirum cã libidinis, quia non comprehendit̃ ſub illa lege, ita tenet Sal. & Bal. ibi, & di-
24 ximus ſup. ea. q. in prin. † Sequit̃ ibi in tex. ꝙ nuptiæ procedere debent de conſenſu parentum ipſius puellæ, aliàs non valent: dic, ꝙ hoc eſt verum de iure ciuili, ut ibi dr̃. Secus de iure canonico, vt dicto capitulo cã quæ. & c. fin. de rapto. & 27. q. 2. raptus. & lex illa. Et iõ dr̃ ẽt ibi, ꝙ puella nubere non põt ipſi raptori ẽt ſi parentes conſentiant, qui ſi iniuriam ipſam remiſerint, & dictis nuptijs conſenſerint debent deportari, ita dicit expreſſe text. in d. l. unica. de rap. §. pen. in fin. cuius contrarium diſponit̃ de iure canonico. d. c. cã quæ. & c. fin. ext. de rapto, ubi eſt caſus, ꝙ raptor rapuerit virginem cum qua nuptiarum conſenſus prius interuenerat, & daro ꝙ mulier rapta fuerit inuita, ſi tñ poſtea conſenſerit, & placuerit ſibi ſuo raptori nubere, nihil obſtat quominus poſſit illi impune nubere. d. c. fi. quod no. quia cum cã matrimonij, ſit ſpũalis, & reguletur a iure canonico ut in c. debet. de bigam. debemus in hoc ſtare diſpõni iuris canonici. c. per uenerabilẽ. qui fil. ſint legi. & c. ſi diligenti. de for. competen. & no. per Doc. in c. lolitæ. de maio. & obe. & in c. nouit. de iudicijs.

25 Vltimo in hac decima quæſtione quid ſi rapta fuerit meretrix cauſa libidinis, concubina plurium, aut alia mulier impudica an raptores ſubijciantur pœnis. d. l. unicę. C. de raptu virg. Bart. in l. uerum. in fin. ff. de fur. & in l. 3. in fi. ff. de condi. ob. iur. cau. dicit ꝙ non, & ita ẽt uidetur ſentire Bal. in d. l. unica. C. de raptu, & ideo dicunt doct. ꝙ qui rapit meretricem cã libidinis & eadẽ de cã tenet illã incluſam ĩ domo p plures horas & dies non tenet̃ de priuato carcere nec tenet̃ ẽt de ui priuata, d. l. uerũ, & ibi Bar. & hoc idẽ tenet Salyc. in 2. col. in uer. opp. 1. &c. & ita ẽt tenet gl. in d. l. unica. in uer. uiduarum.

Nota tñ unum ꝙ dicit. d. Math. de mathe. in ſing. ſuo 104. quod incipit, nota unum quod ſolent uulgares & c. ubi dicit ꝙ licet iſti qui capiunt & detinent incluſas meretrices uiolẽter in domo priuata cã libidinis nõ teneãtur de priuato carcere nec de publica, ut per Bar. in d. l. uerũ. ſupra de fur. tamẽ tenentur actio. iniuriarum ipſi mulieri, quæ quidem iniurię poſſent eſſe adeo atroces attenta qualitate facti, & perſonarum conditione, quod iudex poſſet arbitrari pœnam mortis eſſe inferendam contra dictum raptorem, & detentorem, & allegat doctrinam Bar. in l. fi. ff. de rer. diui. ſed parcat mihi excellentia ſua, quia dictum ſuum nõ puto eſſe verum, ex quo iura per eum allegata hoc non probant. & Bart. ẽt in d. l. fi. ff. de rer. diui. nullũ verbum facit de iſta materia in libro meo.

26 Sed quæro quid ſi meretrix illa deſierat iam meretricari, & ceperat honeſtè uiuere, prout probari poterat, quia iam pœnituerat ipſam præteritę uitæ, huiuſmodi mulier rapta fuerit an raptor puniatur ac ſi mulierem honeſtam rapuiſſet, vt habetur in d. l. unica. in prin. C. de rap. vir. Salyc. ſequutus opi. Cyn. in d. l. unica. dicit ꝙ iſto caſu raptor ſubijcitur eiſdẽ pœnis de quibus in d. l. unica. quia ſufficit, ꝙ mulier illa honeſte viuat tpe raptus, lex. n. illa nõ requirit uitam præteritam, ſed præſentem duntaxat quæ eſt tpe raptus, unde ſi reperitur honeſta tpe raptus pœna committitur, alias non, ita tenet Saly. in d. l. unica. qui dicit hoc eſſe de mẽte Cyn. ibi. idem ẽt tenet Bal. expreſſe in d. l. unica. ubi dicit ꝙ aut in muliere illa apparebant ſigna pœnitentiæ, quia nolebat amplius meretricari, vt quia practicabat continue inter honeſtas mulieres, & eui tabat multum conſortia inhoneſta tam uirorum quàm mulierum, quæ aliquantulum ſibi ſuſpecta uidebantur, & alia cũcta opera honeſta, & laudabilia faciebat quæ honeſtæ, & pudicę mulieres facere ſolent, & iſto caſu idem iudicãdum erit de illa ſicut de alijs honeſtis, & pudicis mulieribus.

27 Aut pręteritæ uitæ nondum bene pœnituerat, quia adhuc impudice viuebat, & ſi non publice ſaltem ſecreto, & noctis tpe admittebat plures in domo, & pluriũ virorũ patiebatur amplexus: iſto caſu iudicandũ erit de illa ſicut de meretrice, vt C de nup. l. imperialis: & dicit ipſe Bal. ꝙ iſtud eſt ſatis tolerabile ꝙ iſto caſu non habeat locum diſpoſitio. d. unicæ, & per hæc ſum expeditus de iſta pulcherrima quęſtione.

SVMMARIVM.

2 *Coitus cum nupta habitus quæ honeſta putatur, ſed in occulto plures admittit, an ſit punibilis.*

2 *Coitus omnis de iure canonico extra matrimonium eſt punibilis.*

Vndecimo quæro quid ſi † mulier nupta aut vidua quæ publice retinet nomen honeſtæ matronę, occultè tñ plurium virorũ admittere conſueuit amplexus, an coitus habitus cum mulieribus hmõi ſit punibilis, & qua pœna, & breuiter dicas ꝙ quàm primum mulier cępit meretricari, & inhoneſtè viuere ſiue ſecrete hoc faciat ſiue publicè, perdit florem pudoris, & nomen honeſtæ matronæ, vt l. interi-
1 beras, & ibi Bar. ff. de adul. & inſti. de publi. iudi. §. item lex iulia. & ibi do. Io. fabr. qui igitur concubuit cum ipſis mulieribus iſtius cõditionis nullam pœnam meretur de iure ciuili, vt d. l. verum. & ibi Bar. ff. de fur. & eſt gloſ. in d. l. unica. C. de rap. uirg. & Bar. in l. 3. ff. de cond. ob turpẽ cãm. uide tex. not. in l. quæ adulterium C. de dult. qui tex loquitur de nupta &
2 vidua. † Fateor bene ꝙ de iure canonico iſte coitus non erit impunibilis, quia illo iure omnis coitus præter uxorium eſt impunibilis. 32. q. 5. c. meretrices.

SVMMARIVM.

1 *Iudæus cognoſcẽs carnaliter chriſtianam, aut chriſtianus hebræam quas debeat luere pœnas.*

2 *Chriſtianus ignoranter matrimonium cum hebræa contrahens non punitur, ſecus ſi ſcienter.*

3 *Pœna adulterij eſt capitalis, quæ infligitur etiam his qui mulieribus hebræis ſcienter ſe commiſcent, Liberi ex matrimonio inter Chriſtianum, & Hebræam ſunt illegitimi.*

4 *Papa diſpenſare non poteſt, quòd chriſtianus cum hebræa cõtrahat aut econtra, niſi præcedente baptiſmo.*

4 *Chriſtianus excõicatur qui cũ muliere hebræa matrimonium contrahit.*

6 *Iudæus Chriſtianæ mulieri ſe commiſcens condigna animaduerſione punitur. Animaduerſionis condignæ appellatione uenit etiam mors.*

7 *Iudæus copulam fornicariam habens cum chriſtiana uirilium amputatione punitur. & nu. 8.*

9 *Iudæus ignoranter concumbens cum muliere chriſtiana qualiter punitur.*

10 *Præſumptio quædam fraudis eſt in iudeo cum chriſtiana concumbenti.*

11 *Hebræi non deferentes habitum diſtinctum ab habitibus chriſtianorum puniuntur.*

1 Duodecimo quæro quid ſi Iudęus carnaliter cognouerit mulierem chriſtianam uel ecõtra chriſtianus coitum carnis habuit cum muliere hebræa qua pœna puniatur. Reſpondetur, aut illam cognouit carnaliter in figura matrimonij, aut in actu fornicationis, ſi in figura matrimonij, aut loquimur de iure canonico & matrimonium eſt ipſo iure nullum, ideo fit ſeparatio incontinenti. 28. quæſtio. prima, caue. & cap. ſi quis, & cap. in nonnullis, de iude. in foro conſcientiæ puniuntur pœna ſeptem annorum, de qua in cap. hoc ipſum. 34. quæſt. ſecunda. & diximus ſupra eod. titu. quęſt. 2. & 3.

2 † In foro autem contentioſo coram iudice eccleſiaſtico dic, aut contraxit ignoranter in figura matrimonij, & non punitur aliqua pœna ſecundum quod tenet Panor. in d. capit. in nonnullis. ratio eſt quia dabat operam rei licitæ, ut aliàs late diximus ſupra eod. quæſt. prima. & 2. & 3. aut ſcienter, & punitur pœna excommunicationis: & nihilominus ſeparantur, ut ſupra dictum eſt per doctrinam Abb. in dict. c. in nonnullis, arg. tex. in cap. ſi quis epiſcopus. aut præsbyter. iuncta gloſſ. 27. quæſt. 1. & omnino adinuicem ſeparantur, vt ibi uide tex. nota. & cap. ſi quis. 28. quæſt. 1. qui vult quòd pœnitus a communione fidelium ſeparentur.

De iure autem ciuili aut illam cognouit in actu fornicationis, aut in figura matrimonij, ſi per matrimonium, aut ſcienter, aut ignoranter contraxit cum illa: ſi ſcienter, primo & principaliter matrimoniũ nullum eſt, quia verum & proprium matrimonium eſt communicatio diuini iuris. l. 1. ff. de ritu nup & l. aduerſus ff. de crimi. expi. hęredit. quæ quidem communicatio eſſe non poteſt inter iudæum & chriſtianam vel econtra inter chriſtianum & iudæam. 28. quæſt. 1. caue. c. ſequen. & cap. ſi quis. ubi eſt caſus, & † iſti de iure ciuili ſunt pœna adulterij puniendi, quæ eſt pœna mortis, ut late diximus ſupra eod. in quæſtio. adulterij. ſed aduerte quòd per illã commixtionem non committitur proprie adulterium, ſed crimen illud uicem adulterij obtinet, ut. C. de iude. l. ne quis chriſtianam, immo uidetur deterioris conditionis quàm adulterium, quia ſine tẽporis pręfinitione a quocunque poterit accuſari iſte coitus, quod non eſt ſic in adulterio

Digitized by Google

proprio.vt.l.miles.§.si pater.§.mulier.& §.sexaginta.ff.eo.tit. item poterit unusquisque illos accusare absque inscriptione talionis pœnæ,vt dicit gl.in d.l.ne quis.Si uero ex coitu huiusmodi liberos susceperint non sunt legitimi aliquo pacto ex quo nullum erat matrimonium inter parentes, illos tamen puto ut incestuosos filios appellari non posse,ita vt nec a patre alendi sint,argumento eorum,quæ habentur in auct. de incest,nup.in prin.& in auc.ex complexu eo.C.eod tit. imò uidetur esse grauius istud quàm coire cum propria consanguinea.quia per coitum consanguineæ uiolantur iura consanguinitatis duntaxat,vt in c.1.& 2.de cõsan.affi.quia remoto uinculo cõsanguinitatis potest esse matrimonium inter eos cum sint ambo christiani,& hinc est ꝙ sæpius dispensant a summo Pontifice,ut tota die uidemus,sed per istam aliam commixtionem fit iniuria duobus sacramentis:primo fit iniuria baptismo,& uniuersę Christianę religioni,vt 27.q.1. cauet.c,non oportet.& c.seq.fit etiam iniuria sacramento matrimonij,quod conatur contrahere contra legum institutio-
4 nes.d l.ne quis.C.de iude.& l.1.ff.de ritu nup.† nec unquam poterit tale matrimonium siue potius adulterina commixtio a sede apostolica dispensari,nisi præcedat baptismatis sacramentum.d.c.non oportet.& ibi glo.merito illorum proles tanquam incestuosa, & damnabilis debet cẽseri incapax omnis successionis generaliter.d.auc.complexu, & ex quo habetur in corpore,& istud etiam uidetur esse de mente Oldrad.in consi.334.quod incipit,qualiter punitur iudæus &c. Si uero ignoranter contraxerunt,& excusantur a pœna, secundum quod dicit gl.in c.in nonnullis.de iude. quam sequitur ibi Abb.& alij dicentes ꝙ ista est ignorantia facti,merito indulget excusationem.ut l.1.& ibi Bar.ff.de iur.& fac. igno. & in c.ignorantia.de reg.iur.lib. 6.

Sed nota ista ignorantia poterit illis prodesse si incontinẽti absque mora postquam habuerint notitiam de tali impedimento se adinuicem separauerint,aliàs,non pęnas euitant prædictas,quia uidentur consentire in illo peccato. & uelle illum damnatum coitum continuare secundum ea, quę habentur in illo nota.textu in l.qui contra legum.C. de incest. nup.& ibi Bal.& Saly.

5 De iure vero canonico pro huiusmodi matimonio sic cõtracto est pœna excommunicationis perpetuæ.38.q.1.caue. cum duob.cap.seq.

Si uero illam cognouit in actu fornicationis,& eadem distinctio reperitur,aut scienter aut ignoranter, si scienter, aut loquimur de iure canonico secundum antiquam legẽ Moysis,& indistincte erat pœna mortis.2.q.7.nos si incompetenter.§.sed notandum.uer.natham.& §.his ita,uer.multa enim & 23.q.5.c.reos.§ natham & §.multa enim. ubi est idem casus,dicitur enim ibi ꝙ iudex iudæum cum madianita coeũtem gladio transfixit,& fuit reputatum ad iustitiam.

6 De iure vero pontificio in foro contentioso quidam dixerunt idem esse, ꝙ iudæus qui in huiusmodi crimine incidit tradendus sit curię seculari condigna animaduersione puniendus,quæ uerba denotant pœnam mortis, ut infra dicam,quãdo per iudicem ecclesiasticum cognoscitur de crimine ipso ita,ꝙ puniatur ultimo supplicio tradi debet curię seculari ita tenet.d Fel.in d.c. in nonnullis.quæ quidem uerba animaduersionis denotant ut dixi maximum arbitrium continens etiam mortem,secundum D.Felyn.ibi qui allegat ad hoc bonũ tex.in c.vt inquisitionis.circa medium.de hæret.lib.6 ubi tex.ille loquendo iudicibus, & dominis temporalibus per uerbum istud,animaduersionis, demonstratur pœna mortis Old tamen in consi. 333. quod incipit qualiter puniatur &c.consuluit in fauorem cuiusdam iudæi qui carnaliter cognouerat mulierem christianam, quæ erat mulier impudica,& meretrix,secũdum quod apparet ex uerbis suis ubi demum concludit quod non deberet puniri iste iudæus pœna mortis pro isto coitu, sed alia graui pœna citra mor-
7 tem,tamen attestatur nidisse,in ciuitate Auenio.† amputari virilia cuidam hebręo pro isto crimine, quod tamen dicit esse uerum,quando est simplex fornicatio,quę non habet annexam aliquam qualitatem, quæ aggrauat delictum sicut est stuprũm vel adulterium,quando mulier esset honesta, quia tunc non negat iudæum debere puniri maioribus pęnis sicut alias diximus supra in christianis, & vt clarius materia ista aperiatur, dic vt infra sequitur,maxime quo ad dictum verbum animaduersionis,ꝙ ut dixi denotat, & comprehendit pœnam mortis, maxime quando refertur ad potestates, dominos temporales,& iudices &c.vt dicit rex. in d.c.ut inquisitionis.de hæret.lib 6. ibi dum dicitur,potestates domini temporales rectoresque,& eorum officiales de prędictis animaduersionem assumãt &c.quæ quidem animaduersio denotat pœnam mortis ut diximus,idem tenent Io.An.& Do. de S Gemi.in c.vt inquisitionis.& Anto.de But.fm ꝙ refert idem Fel.in d.c.in nonnulli. in fi.idẽ tenet in cõs.12.ubi dicit
8 ꝙ istud uerbũ in terminis nr̃is denotat pœnã mortis. † Quidam tñ fuerunt in contraria opi. ꝙ iudæus pp hoc delictum non sit puniendus pœna mortis sed alia minori pœna,puta de portationis pecuniaria uel alia hmõi arbitrio iudicis declaranda,& hãc opi,tenuit Pet.de Vbal.de Peru.in consil. 75.ꝙ incipit, quidã dictus gaius.& Ro.in consi.155. quod incipit, an iudæus qui cognoscit Christianã.Io.Cal.in cõs.12.de for. compe.hanc ẽt opi.vr̃ tenere gl.in d.c.in nõnullis, super uer. animaduersionis:dicẽs,ꝙ erit pœna pecuniaria uel alia tpalis arbitrio iudicis,& sic vr̃ excludere mortẽ. Old.ẽt in cons. 333.quod incipit qualiter puniat iudæus.ubi dicit ꝙ dũ ipse esset in ciuitate Auenio.uidit pro,isto crimine cuidã hebręo amputari testiculos.Ego.n.in istis terminis attenderẽ ad cõditionẽ personarũ,& maxime mulieris,an esset honesta matrona siue mulier nobilis aut illius cõdõnis, vel inhonestę vitæ ut sunt istæ meretriculæ,& vulgares mulieres.itẽ an iudęus semel tm̃ nacta occasione in istud crimen inciderit,uel iuxta ætatẽ,an iunior sit minor.25.ann.uel maior ad quadragenariũ accedens uel circa,& an sit uxoratus uel solutus, uel talis sit qui aliàs erat honestæ cõdõnis aut potius pluries illud idẽ cõmiserit vel ad id perpetrandum longo tpe uacauerat, aut non unam tm̃ mulierem,sed plures, & plures sub eisdem amplexib. subiecerat,& similia,vt fm personarũ condõnem facti contingentiam,& criminis turpitudinem,siue delinquẽdi consuetudinem qñq; leuem qñq; grauem, quandoq; grauissimã mortis pœnã imponerẽ iuxta notata p Abba.in c.2. de sortile.& idẽ Abb.in d.c.in nonnullis.de iude. & p Math.
9 in sing.suo de quo sup.eo.in 10.q.in fi. † Si uero ignoranter hmõi scælus patratum fuerit aut fuit cũ nupta, & erit pœna adulterij,aut cũ uirgine uel uidua honestæ uiuẽte,& erit pœna stupri ac si esset factum cum muliere christiana,de quib. latius dictum fuit sup.eo.ti.in 6.& 7.q.quamuis glo. in d.c.in nonnullis videat uelle,ꝙ pareit hebræo uel hebręę qñ ignoranter fecerunt:ubi dr̃,ꝙ qui errauerit excusat̃,sed illud debet intelligi,qñ errauit in facto & illã cognouit in figura matrimonij nõ aũt in actu fornicationis,vt hic.aut erat mulier uilis condõnis,& inhonestæ uitæ.i.meretrix occulta uel publica,& erit pœna arbitraria citra mortem tm̃,ita vr̃ sentire gl. in d.c.in nonnullis.in uer.p errorẽ.idẽ tenet Io.An.in d.c.cũ quis.de reg.iur.lib.6.in mercurialib.& Io.And.in d.c.cũ quis
10 Abb.& Fel.in d.c.in nonnullis. † Sed aduerte ꝙ contra istam ignorantiã facti in iudæo adest quędã pręsumptio fraudis,& doli,ex quo no vr̃ carere culpa, ꝙ est qñ iudæus ambulat sine signo deferri solito ab hebræis,p ꝙ separatim cognoscuntur a Christianis,prout deferre tenent̃,ut hr̃ in d.c.in nõnullis,& quoties non deferut illud uident̃ esse in dolo nec poterunt se excusare pp ignorantiã rõne p̃sumpti doli.d c.in nõnullis.Mulieres vero hebreæ nullũ signũ deferre solẽt distinctum a christianis sicut masculi,maxime de cõsuetudine, vt diu uidi maximã copiã in urbe Romana, & alibi,& nullam unquã uidi deferre habitũ aut signũ aliquod per ꝙ cognosceret a Christianis mulierib. & iõ putarẽ magis excusandũ esse christianũ,qui hr̃et coitũ cũ hebrea g̃ hebræũ, qui coitũ habuerit cũ christiana,qa primo casu põt esse excusabilis ignorantia facti,rõne indifferentis,& uniformis habitus,quod nõ est in secundo casu in quo non vr̃ posse adaptari excusatio
11 aliqua rõne ignorãtiæ saltẽ respectu mulieris christianæ.† & ppea dicit tex.in d.c.in nõnullis,ꝙ grauiter puniendi sunt hebręi,qui nõ deferũt habitũ distinctũ a christianis vt cognoscant̃ ab oĩb.Iuxta hæc q̃ro qd si Turcus,Morus, hæreticus, Saracenus,uel alius quicunq; extraneæ fidei possessor rẽ carnalẽ habuerit cũ muliere christiana, vel christianus uir cum eorũ mulierib.respectiue carualiter se cõmiscuerit,quib.pęnis subiacebũt.respond.ꝙ in his adhibẽt similis distinctio de qua sup.aut in figura mr̃imonij aut in actu fornicationis, & aut est sciẽter aut ignorãter,& tũc aut erat minor cũ fecit in forma mr̃imonij,aut erat maior iuxta distinctionẽ.sup.proxime factã,& eisdẽ pęnis puniunt̃ de quib.ibi per tex.in d.c.in nõnullis.in prin.ubi loquit̃ ẽt de saracenis, & rõ ibi appositа cõcludit ẽt in alijs p̃missis,ita ẽt vr̃ sentire gl.in d.c. in nõnullis.ꝙ eadẽ sit rõ in alijs,quæ est in iudæis p iura p̃dicta, & idẽ ẽt vr̃ innuere tex.ibi dũ loquit̃ de saracenis,& notat̃ in rubr. & in c.1.eo.tit.

SVMMARIVM.

1 *Custos carcerũ rẽ explẽs carnalẽ cũ muliere incarcerata qualiter puniat̃*
2 *Custos carcerum mulierem incarceratam honeste custodire debet.*

Decimotertio videndũ esse pu-

1 tauit † quid si officialis uel custos carcerũ rẽ carnalẽ expleuerit cũ muliere incarcerata,qua pœna puniat̃.Rñ aut mulier illa erat honestæ vitæ,condõnis,& famæ,& isto casu officialis siue custos hmõi punitur eadem pœna qua punit̃ tutor q pupillam cuius tutelã gesserat vel gereret, stuprauit,de qua dictũ fuit late sup.eo.ti.q.7.ubi diximus plene de stupro.in 6. fallẽ eadẽ.n.rõ militat in utroq;:quemadmodũ aũt tutor tenet̃ alere pupillã,& illã honestis morib.cõseruare.l.illius p̃onam

Digitized by Google

netur alere pupillã, & illã honestis morib. cõseruare.ſ.illius pſonam,ex quo priucipaliter datur perſonæ,ſecundario aũt rebus.ff.de admi.tut.l.cum plures §.in primis,& C.de alimẽ. pup.præſtan.l.fi.inſt.qui tut.da poſ.§.ad certum,ver.certe, &
2 ibi gl.† eodem modo cuſtos carcerum tenetur diligenter & alere mulierem incarceratam & illã illæſam a ſupplicio vel innocentiæ conſeruare vt l.1.& l.fin.C.de cuſto.reo.quia aliter faciendo eſſet vehemẽs ſuſpitio immo præſumptio fraudis aut corruptionis contra ipſum officialem, & iſtã fuit doctrina illius antiqui & famoſi doc.d Io. Fab.inſti.de public. iudi.§.item lex.Iul.quem refert, & ſequitur generoſus practicus,dom.Par.de Put.in ſuo tractat. de ſindic.in cap. adulterium.§.ſiue.

SVMMARIVM.

1 *Vir ſiue maritus ſecundo nuptias contrahens prima uiuente uxore qua pœna multetur.*
2 *Rumpi non poteſt quod nullum eſt.*
3 *Errans in facto excuſatur,non autem in iure,ſi maior ſit.*

DEcimoquarto quæro, Titius †habens vxorem adhuc viuentem contraxit matrimonium cum ſecunda,qua pœna puniatur,& ita ecõtra domina Cornelia exiſtens coniugata contraxit matrimonium cum ſecundo vtroque caſu carnali copula ſubſequuta,& quid agendum ſit de ſecunda vxore vel ſecundo viro reuertente primo vel prima. Reſpondeo, dic quòd aut iſtud ſecundum matrimonium contractum fuit ſcienter aut ignoranter, ſiue ab vtroque vel ab altero tantum. Primo caſu quo ad validitatem matrimonij ſecundi certum eſt ꝙ
2 nullum eſt, quia quàm primum conſtat de vita prioris coniugis, ſtatim fit ſeparatio ſecundi non quod rumpatur ſiue diuidatur matrimonium, †quia quòd nullum eſt rumpi non poteſt.l.prima.ff.de iniuſto rup.& irri.teſtamen.& l.poſt mortem.§.finali.ff.de bono.poſſ,contra tabu.ſed fit ſeparatio & declaratio nullitatis huius ſecundi matrimonij, & reuertitur ad primum vel primam coniugem.cap. nuper, de bigam cap.accepiſti,de ſponſa,duorum,aget enim pœnitentiam de peccato.d.cap.accepiſti.33.diſt.cap.fraternitatis.82. diſt.præsbyter.34.quæſtione.2.hoc ipſum pœnas vero iuris ciuilis de quibus in d.l.eum qui duas.ff.de adul. & l.quamuis C.eodem titu.propter ignorãtiam euadet dummodo ignorantia ſit in facto probabilis † ſi uero erraſſent in iure putan
3 tes poſſe contrahi cum duabus,ſecus eſſet niſi eſſent minores amba uel alter ipſorum de quibus late habetur in dicta l.ſi adulterium cum inceſtu.§.idem pollioni, & ibi Bartol.ff. de adulte.& l.qui contra legum.C.de inceſt.nup.ubi eſt optimus tex.& gloſſ.ibi Bald.Salyc.& alij;& ſupra etiam diximus eodem titulo,in 7.& 12.quæſtio.Secundo uero caſu quando ſcienter,grauius puniuntur,quia de iure canonico eſt excõmunicatus.d.cap. accepiſti.& d. capitu.nuper. & nihilominus tenetur illam uel illum dimittere:de iure autem ciuili eſt infamis ipſo iure.dicta.l.eum qui duas,& l.prima,in fine.ff.de his qui not.infam.& vir punitur de adulterio ſi ſecunda erat coniugata,& contra mulier ſi uir erat uxoratus dicta.l. quãuis.in fine, & aucten.ſed hodie.C. de adulte. ſi uero mulier erat ſoluta de ſtupro eodem modo mulier ſi uir erat ſolutus dicta l.eum qui & l.inter liberas,& l.ſtuprum.ff.de adult. & inſtitu.de publi.iudi.§.item lex Iulia.Puto etiam quòd patiuntur alias pœnas quando ſcienter contraxerunt,quia omnia eorum bona confiſcantur quando ſunt ſine prole legitima & mittuntur in perpetuum exilium,vt in aucteti. de inceſt.in princ.& l.qui contra legum.C.eod.titu.& dixi late ſupra eodem,in ſecunda & tertia, qq. Sed quid ſi alter duntaxat ſcienter contraxit,alter vero ignorans erat,& ille qui ſcienter contraxit aliquid donauerit ignoranti. an ſoluto huiuſmodi matrimonio competit repetitio bonorum donatorum ipſi donanti aduerſus dictum donatarium? dic quod non,vide gloſſ.not.in l.eum qui duas, & in dicta.l.qui contra legum.& diximus ſupra eodem titulo quæſtione tertia, 6.& 7.in fine.ſi vero vterque ignoranter & ambo bona fide contraxerunt competit repetitio, vt ibi dicitur.

SVMMARIVM.

5 *Sacerdos,& monachus eandem cognoſcentes mulierem qua pœna plectantur.*
2 *Monachus fornicans ſacrilegium committit,clericus uero ſtuprum.*
3 *Filij præsbyterorum progeniti poſt ſuſceptos ordines dicuntur inceſtuoſi.*
4 *Clericus in ſacris pro fornicatione ſimplici non debet deponi, ſed tantũ ſuſpendi.*

Decimoquinto, & vltimo non

1 † omittam ſilentio hanc notabilem quæſtionem quæ ſæpius occurrit in facto, presbyter aſſociatur cum monacho ſiue aliquo religioſo cuiuſcunque religionis profeſſo,& ambo cum eadem muliere formicantur. quæro qua pœna puniantur. Item quod crimen ex iſto coitu oriatur. Reſpondeo aut mulier erat honeſtæ vitæ,& tunc ſi nupta erat adulterium, ſi uero ſoluta & laica ſtuprum;ut ſupra ſatius diximus, in 6. & 7.ſi autem erat impudica vel meretrix ſimplex fornicatio, vt ſupra dixi.d.q.6.& 7.Quidam vero dixerunt quod oritur ſacrilegiũ tam reſpectu præsbyteri quàm monachi propter ſacramentorum eccleſiaſticorum ſeſionem.27.q.1. cap.virginibus.& cap.impudicas & cap.ſi qua monacharum.veri-
2 tas tamen eſt iſta † ꝙ monachus duntaxat vel alius regularis ſacerdos committit ſacrilegium, clericus vero ſtuprum duntaxat,aut adulterium ſi erat nupta,vel ſimplicem fornicationem ſi mulier impudica erat vel meretrix, & ratio eſt iſta quia monachus per fornicationem non ſolum lædit ſacramentum ſacrorum ordinum, verum etiam frangit, & violat votum ſuę religionis in qua expreſſe vouit caſtitatem, clericus vero ſecularis tacite videtur vouiſſe caſtitatem in aſſumptione ſacrorum ordinum, propterea non eſt adeo graue peccatum in eo qui dicitur clericus ſecularis ſicut in monacho qui eſt regularis, vt dicit Io. de Imo.in cle.ad noſtram,de hæret.qui dixit quod monachus de ſacrilegio clericus uero ſiue præsbyter de adulterio,ſtupro,aut ſimplici fornicatione punief.82.diſt.pbyter 2.qõ.7.c.paulus, aliàs latet.

Sed contra prædicta eſt gloſſ.no.in l.2.in fin.in ver. filij.C.
3 de epiſc.quæ vult † quod filij clericorum ſiue presbyterorũ poſt ſuſceptos ſacros ordines progeniti dicuntur inceſtuoſi ex quo ſequitur quòd exiſtens in ſacris etiam per ſimplicem fornicationem habitam cum muliere ſoluta, & impudica dicitur committere inceſtum ratione læſionis ſacrorum ordinum,& omnes filij indeſuſceptι dicuntur inceſtuoſi, quã gl.tenet & ſequitur ibi Bar. quam dicit eſſe notandam.Bald. ſimiliter ibi illam approbat & alij docto., communiter, ſed Pet.de Bellaperti,dicebat contra,quòd illi filij dicuntur ſpurij non autem inceſtuoſi Deinde Bal.dicit quod iſta.q.fuit in facto & reuocabatur in dubium vtrum, cũ clerico in ſacris fieret inceſtus,& demum concluſum fuit ꝙ ſic per illam gl. & ꝙ in iſto crimine ceſſat abolitio ſicut in coitu habito cũ moniali quòd ſicut illa eſt, ſponſa Chriſti,ita iſte eſt ſponſus eccleſiæ,& hæc ſunt verba Bald.in d l.2.de qua quæſt.meminit etiam Bal.in l.ſi quis inceſt. C. de inceſt.nup. & cum illa gl.tranſire.videntur doc.communiter de iure ciuili, ſed ego reperio Ioan.de ana.in cap. ſignificauit. de adul. qui dicit ꝙ illa gl.eſt valde periculoſa & reprobata de iure canonico, & ꝙ ſacerdotes deberent illam abradere de libro.C. quia ipſe tenet ibi,& Pan.Io.de Imo.& alij canoniſte communiter in
4 c.vt clericorum,de vita & hone.cle.& Abb. in c.at ſi clerici, de iud.† ꝙ clericus in ſacris conſtitutus pro ſimplici fornicatione non qualificata,hodie non debet deponi ſed ſuſpendi 34.diſt. fraternitatis, ſed ſi ex illo coitu oriretur inceſtus fierit depoſitio,ut late diximus ſupra eodem titu. q.2.& 3.& per Abb.in d.c.at ſi clerici.Io.de Imo.in d.c.ut clericorum. Hoſt.in ſum.in tit.de adul.in princ.& Io.de Ana.in d.c.ſignificauit.quid dicendum.Ego enim in hac reputo ſaluo ſemper ſaniori iudicio,ita eſſe diſtinguendum,quòd aut nos ſumus in terris imperij, & tractatur ae ſucceſſione bonorum quæ proprie pertinet ad ius ciuile,& iſto caſu tenerem gloſſ. prædictam,& opi.Bal.& aliorum,ſi uero ſumus in terris eccleſiæ,& tenerem opinionem canoniſtarum,maxime quando agitur de rebus eccleſiaſticis, uel de puniendo perſonam clerici,arg.eorum quæ habentur in c.per venerabilem, qui ſi.ſint legi.c.ſolitę,de maio.& obed.& c.at ſi clerici,de iud.c. cum contingat,de foro compe.cum ſimilibus.

TRACTATVS SVPER MATERIA quæſtionum, ſeu torturæ, D. Amberti de Antramonia Bononienſis.

SVMMARIVM.

1 *Iudicibus torquere ſontes uolentibus,quid conſiderandum,uide §.omnes, uſque ad num.2.*
2 *Torqueri quæ perſonæ poſſint,uſque ad num.3.*
3 *Queſtio qualiter fieri debeat, & quo temperamento quoquo ordine ſint inferenda tormenta.*
4 *Quæſtio ex quibus cauſis inferatur,quæ torturam præcedere debeãt, quibus indiciis,& qua forma in his procedi debeat.*
5 *Quæſtionis effectus quid ſit, & quod rei confeſſio præiudicat ſibi. & quid confeſſione facta in tormentis, faciendum, num. 6. Et quid ſi aliquis in tormentis confitetur contra alium,an ſuo dicto ſtabitur,nu.7.*
8 *Tortus ſua cã,non eſt de aliis interrogandus.niſi in caſib.ſequentibus.*

Digitized by Google

9 *Torqueri an possint aly per tortum inculpati, licet sint malæ famæ, & nitijs manifestis diditi.*
10 *Torquetur quis de furto accusatus indicijs præcedentib. si in tormentis cõ fitetur, non absque alia repetitione in eum procceditur.*
11 *Tortus semel an possit sine nouis indicijs iterum torqueri.*
12 *Torquendo propter indicia præcedentia, an dari debeat dilatio, ut aduersus indicia dicat. Plus cui conceditur, non debet, quod minus est denegari, ibi in fi.*
13 *Torti confessio nullis præcedentibus indicijs nulla est, & confessio facta in ipsis tormentis æquipollet factæ in tormentorum formidine, ibid.*
14 *Tortum ut perseuerare in confessione faciat, Iudex quidnam agere debeat. Et quantum tempus erit inter diem confessionis tortura, & diem perseuerantiæ. Et qui quæstioni interesse debeant, ibid.*
15 *Torqueri an possit liber homo, & nunquid principalis persona quæ accusatur subijci torturæ debeat, ibidem.*
16 *Torquendo si iudex modum excesserit, quid iuris.*
17 *Lata culpa in delictis non comparatur dolo.*
18 *Indicium ad torturam an faciat unus solus testis plene probant, & num. 19.*
20 *Fama iam probata, num possit procedi ad quæstionem.*
21 *Fuga accusat fugientem, & fama hominem malæ uitæ.*
22 *Indicia indubitata quæ sint, & quæ probationes.*
23 *Perfectum unum conficiunt duo, uel plura imperfecta.*
24 *Milites nostri temporis an torqueri possint etiam cælestes, & quid de iudicibus, & aduocatis? ibidem, num. 25.*
26 *Fama quid in maleficijs operetur.*
27 *Appellari an possit ab interlocutoria quæstionis absolutoria per omnes. §. usque ad finem tituli.*

Super materia quęstionum vi-

dendum est quid sit quæstio, & quæ personæ possunt torqueri, & quæ non. Et qualiter inquisitio, seu quæstio fieri debeat, siue quo moderamine sint homines torquendi, & ex quibus causis, & quæ oportet præcedere quæstionẽ, & quis sit effectus quęstionis. Viterius tractando quasdam vtiles qõnes super dictis articulis iudices qui debẽt fieri subtiliter docebimus. Primo, tractabo circa magistralia ad tractatũ istũ.

1 Et † primo nota, ꝙ iudices qui de aliquo qõnẽ intendunt, iuris & humanitatis considerationem habeant, & ne facile ad tormenta veniant, seu proficiscantur. Item nec reperire, quõmodocunque adsint indicia, aut argumenta verisimilia, dũ tamen aliqua leuior possit ueritas reperiri, ar. l. diuus ff. eo. 1. & 2. respon. l. edictum, &. C. eod. tit. l. quæstiones. Secundo not. quod non ex quolibet causa, seu responsione, seu ex quolibet termino, nec etiam indifferenter de quibuslibet personis est habenda quæstio, vt d. l. edictum. Tertio not. ꝙ nõ quælibet indicia sunt efficacia ad habenda tormenta. Tũc enim torquendus est reus, cũ suspectus est, & verisimilia procedũt indicia, vt ff. eo l. 1. 1. & 2. respon. Quarto not. ꝙ tormenta nõ debent repeti, nisi duo præcedant, seu concurrant. s. ꝙ noua indicia superueniant, & ꝙ tortus fortitudine corporis duraverit. ff de qõ. l. unius. §. 1. Quinto not. ꝙ ad tormenta habenda iudices nostri temporis temperamentum habeant. s. ꝙ nõ habeant de aliquo tormenta quæ desiderabit accusator, sed prout moderamen rationis desiderat temperamẽtum, adeo vt is qui torquetur, saluus innocentiæ, uel supplicio reseruetur. ff. eo. l. de minore. §. tormẽta. & l. quæstionis modus, alias tenentur, vt ff. de iniur. l. apud Labeonem, §. quæstionis. Mo-

2 do uidendum est, † quæ personæ possint torqueri, & quæ nõ. Et certe torquendi sunt tam liberi, quàm serui, & liberti, & statuliberi, vt. ff. eod. l. ædictum. & l. ex libero. & l. diuus. Et tã masculi, quàm fœminæ, nisi dum sint prægnantes. ff. de pœn. l prægnantis. & l quanquam. licet quidam contradixerunt. Dic tamen indubitanter liberos homines tam in se principaliter, quàm in alios, posse torqueri, vt. ff. eo. l. ex libero. & l. diuus. § testes, & C. de falsis. l. ũ rem, & l. si quis decurio. & de re mil. l proditores, in auth. ut iu. fine quo. suff. in fin. §. ope. C. eo. l. milites. Vbi indistincte loquitur de personis cuiuslibet conditionis, excepto in dignitate positis, quas torqueri non permittit lex. C. de infamibus. l. nullum, & de accus. l. nullũ, in fi. Omnia supradicta loquuntur de personis liberis, de quibus eximuntur quædam quas torqueri non sinit lex pp ætatem, vt minor 14. annis. ff. eod. l. de minore. & l. ex libero. & quanquam torqueri non possint, tamen ferula, vel uirgis corrigi possunt leuiter ad eruendam veritatem, vt. ff. ad Sylla. l. 1. §. impuberes. Item illi qui sunt positi in dignitate non torquẽtur. vt. C. eo. l. milites. & l. diuo Marco. & l. decurionem, & ff. eo. l fi. nec filij præsbyterorum, vt in legib. præallega. In quibusdam tamen criminibus, nec ætas, nec dignitas excusat, vt est in crim. læsæ maiest. & in alijs, vt habetur. ff. eo. l. de minore. respon. & l. libero. §. 1. de re mil. l. desertorem. §. is cui. & l. proditores. Item decuriones quandoque torquentur. vt C.

3 de fal. l. decurio. Item mulieres quæ sunt prægnantes. † Nunc uidendum est qualiter quæstio debeat fieri, & ẽt quo moderamine sint habenda tormenta, sed de hoc non potest certa doctrina reddi, sed iudex consideret torquendum cuius fortitudinis, vel debilitatis sit, seu cuius ætatis, & fecundum seueritatẽ personarum, & criminis, & cuiuslibet alterius negocij, quandoque minoribus, quandoque maioribus, tormentis vtatur. ff. de re mil. l. 3. §. fina. & ad Syll. l. si quis in graui. in prin. & §. subuenit. §. impuberes. sic ergo torqueatur accusatus, vt innocentiæ, uel supplicio seruetur incolumis, vt. ff. eo. l. quæstionis modum. Sed nunc quæro, quo ordine sint habenda tormenta, posito ꝙ de plurib. hominib. habenda sint? Respõdeo, sagax iudex considerabit a quo facilius ueritas oriri possit, & ab illo incipiat quæstionem, vel mediocri uel magis suspecto, a debiliore, & non fortiori, vt ff. eod. l. 1. §. 1. & l. diuus. §. 1. Item si torquendi sunt pater, & filius, a filio incipiat & in conspectu patris, ut per hoc pater citius dicat ueritatem, quia ipse magis uellet torqueri, quàm si filius torqueretur, arg. ff. quod met. caus. l. isti quidem. 1. ar. & in st. de noxa. §. sed ueteres. Item fœmina torqueatur prius, quàm masculus, quia vir tanquam maioris virtutis, seu constantiæ, nunquam vel tardius confiteretur, & mulier citius, quia membra carnea, & fragile corpus habet, vt. ff. de inoffic. testa. l. filium. ff. de iure

4 fil. l. deferente. in prin. Sed quæro ex quib. causis † torqueantur homines? Respon. ꝙ tam in causa ciuili, quàm criminali, cum ueritas causæ, seu facti reperiri non possit. ff. de quęstio. l. diuus. & l. ex libero. & C. eod. l. in summa. Non tamen ex oĩ cã torquendus est quis, nec quęlibet persona indifferenter, vt. ff. eo. l. edictum. Sed quæro, quæ præcedere debeant quæstionem. dic ꝙ indicia verisimilia, & sufficientia. Nam a tormentis non est incipiendum. ff. eo. l. 1. 1. respon. Nam sine indicijs, & suspicionibus quis torquẽdus non est. ff. eo. l. vnius. §. in ea. & l. maritus. & C. de fallis. l. sicut ad fratrem. Et recte ab indicijs est considerandum, & proponendum, aliàs præponderandum, an procedant indicia sufficientia & verisimilia ad tormenta habenda. Nam plerique dum torquentur petire solent. ff. de pœn. l. aut damna. §. 2. & ff. eo. l. milites. & l. conditionali & non potest dici, seu ostẽdi in eis certa forma, siue doctrina. sed hoc committitur arbitrio iudicis, ut. ff. eo. l. 3. in prin. ff. de pœ. l. licet, & l. sanctio. & de effracto. l. quib. nullam. & de iure deliber. l. 1. §. 1. Possum enim in genere talem doctrinam dare, ꝙ sagax iudex debet solicite instare ad indagandum indicia contra delatum super aliquo crimine. Nam indicia quasi veritatis demonstrantia. & probationum admiricula. C. de prob. l. instrumenta. & l. fina. sunt enim probaclaræ. C. qui test. fac. poss. l. hac consultissima. §. denique, ibi indicia, &c. Nam indicia ab indicando, vt ff. de præscr. verb. l. solent. Quærat autem iudex, & instanter indaget cum quib. & per quę loca versatur delatus quem torqueri vult. Nam mala conuersatio est mali operis indicium, vt ff. de admin. tutu. l. si pluries. § assidue. Nam ex mala conuersatione bonus efficitur malus, & vitiosus, vt ff. de ædil. edic. l. ædiles. §. hoc autem. & ad hoc facit, extra de sta. mo. cap. recolentes, quia secundum varietatem locorum variæ præsumuntur coniecturæ, vt. C. si man. ita fuer. alie. l. fin. ff. de pœn. l. aut facta. § euenit. Item instet inquirere si erat inimicus offensi, aut si qua fuit inter eos querela, qa tũc erit psumptio culpæ. argum. ff. de quæstio. l. prima. §. quæstionem. Item inquirat cuius æstimationis fuit, vel qualis famæ. Qualis enim fuit fama cuiusque in ciuitate, talem esse præsumimus. ff. de quęs. l. de minore. § tormenta. ff. de re milit. l. non omnes. §. a Barbaris, cum concor. in gloss. Item iudex poterit accipere indicia ex constantia vocis, vel trepidationis, vel membrorum pallore, vt dict. §. tormenta, vnde talia multum conferunt ad habendam veritatem vt videtur ibi. Item indaget cuius vitæ fuerit. Primo an talia de quibus inculpatur, fare consueuit. argum. l. desertorem. ff. de re milit. §. is qui. ibi inspecto vitę. & l. non omnes. §. a Barbaris, & ff. de suspect. titu l. quoque. §. quomodo. ex gestis enim præteritorum tractamus præsentia. C. de pri. agen. in re l. fina. lib. duodecimo. Item an fuit comminatus, tunc enim est præsumptio, quòd opus adimpleuerit, quia verbis vtendo prefudit. Vnde ex dictis hominum facta pensamus. C. si quis Imp. maie. l. prima. ff. de suppell. l. fin. Item considerando an alia facere consueuerit, & posse habuit faciendi. quod est not. dignum. ff. ad l. Iul. ma. l famosi. Item an fugerit, aut se absconderit, vel absentauerit statim post perpetratum maleficium, vt in authen. de exhib. reis. § si vero. collat. quinta. C. de assess. l. consiliarios. Item testes recipiat super maleficio de voce, & fama publica, qua probata, erit indicium ad tormenta, ar. ff. de flumi. l. 1. §. ex flumine, & alijs multis. poterit index sumere indicia ad informandam conscientiam super veritatem. Sed nunc restat videre quis sit † quæstionis effectus, &

5 si quidem absque formidine tormentorum vltro quis confiteatur crimen, dixerunt quidam antiqui & noui scriptores eum non esse sententia condemnandum, sed debet stare per diem vel aliquod temporis spacium, secundum quali-

Digitized by Google

qualitatem criminis, & conditionem perſonæ, & interdum eum coram eo repræſentare, & interrogare an velit in ſua confeſſione perſeuerare an contradicere uel reuocare uelit. Et hoc iõ dicunt, ꝙ confeſſio rei non præiudicat ipſi. C. de cuſt. reo. l. 2. ff. de qõ. l. 1. §. diuus. ibi ſtatim hĩi &c. & §. ſi quis. Vltimo dicebant, ꝙ inter confeſſionem factam in criminalibus, & in ciuilibus hoc intereſt, quòd in ciuilibus non eſt opus perſeuerantia, immo ſtatim tenet. In criminalibus ſiue ultro ſiue formidine tormentorum habita ſit cõfeſſio, ſemper opus eſt perſeuerantia, per iura ſuperius allegata. Nec mirum ſi magis ponderate, & ſolenniter in criminalib. quàm in ciuilibus procedatur, quia vĩ maius periculum &c. extra de elect. lib. 6. c. ubi periculum. C de fal. l. ubi. ff. de pœ. l. qui ſnĩam. Tu dic contra, & hæc eſt cõis opinio. quia † ſi ipſe confiteretur ſponte crimen, ſtatim incarcerandus eſt, & illico abſque alia confeſſione damnandus. C. de cuſt. reo. l. fi. 1. reſpon. C. de pœn l. cum reis, tit. de cuſt. reo. l. ſi cõfeſſus. Nec ob. §. diuus. nec §. ſi quis ultro, quia loquuntur in confeſſionibus habitis in tormentis, & ſic intelligetur. C. de exhib. re. l. 2. ſecundum ueriorem intellectum, ut patet in fi. ibi, & fit iudicibus. &c. Sinautem in tormentis uel formidine tormento 12
rum, tunc non ſtatur, nec debent haberi pro exploratis criminibus, vt d. §. diuus, & C. quo. appe. non reci. l. 2. & ff. eo. l. 1. §. qõnem, ſed iudex faciet coram ſe uenire criminoſum, & quæret an velit in ſua confeſſione ſtare, an retractare uel cõtradicere. & ſi perſeuerauerit, tunc eſt confeſſus, alias non,
7 vt d §. ſi quis ultro. Sed quid de qõ. quotidie emergenti. † Pone, aliquis ſubijcitur qõni, & confitetur contra alium, nunqd ſtabitur ſuo dicto? Diſtingue, aut torquetur ſimpliciter cõtra alios, & non contra ſe, & tunc ſtatur dicto ſuo cum alijs indicijs, & iudex ex dicto torti cum alijs indicijs ad condemnandum procedere poſſet. C. de aſſeſ. l. nullus. in fi. ff. de qõ. l. edictum §. qõnem. & l. 1. §. qõnem, ſaluo ꝙ in initio non eſt credendum, nec omnis fides irritanda ſed ad cognita erit fides adhibenda uel non. ff. eo. l. 1. §. præterea. ff. de teſti. l. 3. in prin. ſinautem torquetur in ſe, & in alio, nihil de ſe dicit, tunc hẽt locum quod ſupra dixi. Sinautem confiteatur de ſe. & alijs, tunc ſecundum opinionem d. Azo. cuius opinio prævalet eſt inuenire regulam, ꝙ regulariter confeſſus ſuper proprio crimine non confitetur ſuper conſcientia aliena. Et ſic eſt re-
8 gula † tortus per ſe non debet interrogari de alijs maxime de conſocijs. ff. eo. l. rep. & uide ibi ſecundum Bar. C. eo. l neque qui. in prin. & de acc. l. fi. Et ſi de facto dixerit, uel ſine interrogatione, non ſtatur dicto ſuo. Fallit in caſibus in quibus de ſe confeſſus, torquetur de alijs. ſi tamen contra illos præcedant indicia. Primus eſt. ff. de cuſ. reo. l. diuus. & l. fi. C. de pœn. l. pe. Secundus eſt. C. de fal. mo. l. 1. Tertius eſt de exhib. reo. l fina. Quartus de malef. & math. l. fin. Quintus eſt. ff. ad ſyllanian. l. prius. & l. ſi certus. & ff. de quæſt. l. 1. §. cum quis. Sextus ad l. A. ui. l. inde Neratius. §. ſed. & ſi ſeruum. Et dixi præcedant indicia, unde quia alias nõ debet interrogari de alijs. C. de qõ. l. 1. Item talis reſponſio non erit plena probatio contra illos quos inculpauit, ſed aliqua præſumptio; & in iſtis dic ut not.
9 C. de acc. l. fi. † Sed nunquid propter talem præſumptionem poterunt inculpari. & torqueri? Reſpondeo ꝙ ſic in prædictis ſex caſib. exceptuatis, arg. prędictæ legis, diuus. & ff. eo. l. 1. §. cum quis. & §. diuus. in alijs autem dic vt not. in d. l. fin. C. de acc. & d. l. rep. § is qui. Sed quid ſi perſona inculpata a torto fit malæ famæ, & malæ opinionis, nunquid in caſibus exceptuatis, & alijs poterit ſubijci tormentis? dicas ꝙ de iure nõ, niſi pcedant indicia ſufficientia. nec ſufficit inculpatio de eo facta iudici. Indiciũ. n. interrogati non ſufficit, ut d. l. fina. de acc. & ff. eo. l repeti. § is qui. Concluſio ꝙ exinde ſequitur tãquam lex prohibens non ualet. C. de lega l. non dubium. Sed de conſuetudine uidi torqueri, pro contra. facit. ff. eod. l. 1. §.
10 diuus Hadrianus. Sed quid de q. quotidie emergenti † accuſatur quis de furto indicijs præcedẽtibus ad id furtum, torquetur, & confitetur, nunquid poteſt procedi in torto ſine repetitione, ut dicat, & confiteatur de furto a ſe commiſſo ad qđ nulla præcedunt indicia, dic ꝙ nõ, de iuris ſubtilitate, arg. illorum quæ in proxima q. pro 2. parte allegata ſunt. Et quia ad iſta furta de quibus in genere uel in ſpecie quæritur, nulla præcedunt indicia ſufficientia, nec inculpatio de eis facta a torto inducitur, arg. C. de falſis. l. ſi Caius. C. eod. l. 1. in prin. & l. maritus. Sed de generali conſuetudine Italiæ ſeruamus contrarium, quotidie in maximis furtis, quæ magis per Lombardos frequentantur, quæ cõſuetudo poteſt iuuari primo arg. ff. de re mil. l. nõ omnes. §. a Barbaris. ff. de offi. præſ. l. cõgruit.
11 Sed quæro q. ſemel fuit habita de quodam Mediolanenſi † iudex vult repetere quæſtionem ſine aliquo de nouo emergenti ſeu accidenti. Nunquid poteſt? vĩ ꝙ ſic, ut ff. eod. l. repeti. & l. diuus. §. 1. ubi indiſtin. dicitur quod qõ põt repeti. & eſt. ff. đ publ. l. de precio. & de le. præſt. l. 1. §. aliter. Tu dic, quod non, ſine nouis indicijs. vtputa, quia tortus dicit illa nocte nullum iacuiſſe ibi, ubi fuit commiſſum maleficium, & poſtea inuẽ-

tum fuit per teſtes ꝙ alius ibi iacuit. certe iſto caſu poteſt, re peti qõ per dictum iudicium. vel ſimile. Et certe hæc eſt cõis opinio, non tñ allegatur aliqua lex, ſed tu allega. ff. de uerbo. ſig l. boues. §. hoc ſermones. ff. pro ſocio. l. ſocius pro filia. §. nunc ſi plus. & d. l. unius. §. reus. Iudices tñ hoc non ſeruant, immo qõnes quotidie repetũt abſq; nouis indicijs, quouſq; de obiectis criminibus habeant ueritatem, quorum opinio põt defenſari per auth. ut iud. ſin. quo. ſuf. §. oportet, ibi, iudices torquebant fures, &c. Conſideret bonus iudex in qõne repetenda, ꝙ tortus in fortitudine perſeuerauerit corporis, & animi. ff. eo. l. unius. §. reus. quod ſi dicit dum eſt in tormentis ad quid me tormẽtatis, quòd ſi ſtarem per annum nõ plus dicerem, nam non ſum pollutus dẽ alijs criminibus, nec de iſto mihi impoſito, & ſi iſta oĩa deficiant nunquid a tormentis eſt relaxandus, & dimittendus ut uadat uias ſuas? Et certe non, ſed debet procedere in tortura cum tempore, & aſpere ſecundum conditionẽ criminoſi, & qualitatem. Si autem deficiat debet iudex eum in carceribus detinere. & ſi nõ aderunt indicia, tunc iudex ſtatuet accuſatori competentem dilationem ad probandum, & ſi non poterit probare condem
12 nabitur. ut ff. de q. l. 2. §. certa. l. unius. Sed quæro, quid ſi † in crimine indicia præceſſerunt per quæ iudex informatus eſt, & vult procedere ad tormenta, reus dicit domine iudex, detis mihi defenſionem antequam ponatis me ad torturam, quia paratus ſum arguere indicia contra me recepta, nunquid eſt audiendus reus, & ſibi ſit danda defenſio? vĩ ꝙ non. C. ubi ſenato. uel clari. l. 2. §. eo. ibi. inanes probationes, &c. cum in illis perſonis in dignitate poſitis. ibi uidetur ſpeciale, in cæteris ius commune debet eſſe. l. 1. ff. ad Maced. in fi. Nam actor primo probat, & poſt fundatam intentionem ſuam reus ponit exceptiones, & defenſiones ſuas. C. de exception. l. ſi quidem. Igitur totaliter debet primo fundari intentio accuſatoris. i. actoris per teſtes uel per rei cõfeſſionem, antequam reus in ſua exceptione ſiue confeſſione audiatur. Quid dicendum? Dico ꝙ ſic eſt danda defenſio antequam reus torqueat. maxime qñ quis tale allegat, quo probato, nõ debet procedi ad qõnes, & illa rõne quia ẽt a cõi rõne uel interlocutione facta a iudice, ꝙ aliquis torqueatur, appellatur. ff. de appell. reci. l. 2. maxime, quia tale detrimentum reparari non põt, ut in allegatis legibus pro hoc quia deficere ſolet in qõ. arg. ff. de pœ. haut damna. §. 1. pro hoc quia confeſſionis ſiue ignorantiæ defenſio defertur. C. de cuſt. reo. l. 1. multo magis hic non denegatur. Præterea nos uidemus ꝙ iam condemnato excõfeſſione facta in tormentis princeps ſubuenit poſt, ſuam defenſionem ſuæ innocentiæ concedendo. l. 1. §. ſi quis ultro. ff. de qõnibus, Si ergo confeſſo, & condemnato datur defenſionis facultas, multo magis ante torturam Nam cui plus cõceditur, non debet denegari quod eſt minus, vt dicit regula iuris l. cui plus. Quid plura? caius eſt. ff. eo. l. unius. § cognitu-
rum. ibi, quandoque, &c. Sed pone, teſtis fuit tortus, & in tormentis fuit confeſſus, ante ſententiam dicit ſe erraſſe, nũquid poterit corrigere ante ſnĩam dictum ſuum quod fuit confeſſus in tormentis? Reſpondeo, aut eſt error facti, an iuris. Primo caſu ſic. arg. l. non fatetur. ff. de confeſ. Item talis non ſolet uſque ad ſnĩam obeſſe. C. de iuris & facti ignor. l. error. & l. 2. quo. app. non reci. ff. de qõ. l. 1. §. ſi quis ultro. Secundo aũt
13 caſu non. ut l. error. ſupra alle. Sed quid ſi aliquis † eſt tortus nullis indicijs præcedentibus, nunquid ua ebit confeſſio? dic ꝙ non, quantumcunque perſeuerauit. ff. eo. l. diuus. §. ex quibus. & lege, maritus, & l. pluri, ſecundum unam lecturam. C. ſi ex fal. inſtrumento. l. 2. 3. & 4. Præterea hoc eſt de ſubſtantia ſolẽnitate quæſtionis habenda, quod indicia legitima præcedant, alias non debet quis torqueri. ff. eo. l. 1. & 2. & l. maritus. & C. eod. l cum cognitionaliter. & l. milites. quo deficiẽte quidquid fiat nihil ualet. C. de leg. l. non dubium. & de fide inſtru. & iure haſtæ fiſca. l. 1. lo 1. ff. de in integrũ reſtit. l. diuus. C. de appel. l. nominatas, Dictum eſt, ſupra quòd confeſſio facta in tormentis non ualet, niſi in ea fit perſeueratum. Sed quæ dicitur facta in tormentis? Reſpondeo, ſi ad pedem torturæ ducatur, & ligatis manibus teneatur, quòd ſi incontinẽti confiteatur cum ſubijcitur quæſtioni, certe non tenet eius confeſſio niſi in ea fuerit perſeueratum, quia lex æquiparat confeſſionem factam in ipſis tormentis, & factam in formidine tormentorum, ut expreſſum eſt. C. de appell. non recip. l. obſeruare, ibi cum dicit formidine tormentorum. & idem ſentit gloſſ. ff. de iniur. l. Apud Labeonem. §. adijcitur cum eius. &c. quia ſufficit terror armorum. ff. de ui, & ui arma. l. idem eſt. § ſi armati, & etiam quo ad legẽ Corne. de ſic. æqui pollentia ſunt hominem gladio percutere, uel occidere uel aſtringendo gladium in manu, minari. ff. ad lege Corn. de ſic. lege, prima. §. diuus. pro hoc. ff ex quibus cauſ. l. tertia. & lege metum. ff quod. met. cauſa. Sed quid ſi ducitur ad tormenta, non tamen ligatur, ſed bene minatur de tormen. ſi cõfiteatur nunquid uideatur dicere confeſſus ex formidine torm. uidetur quòd ſic. ff. de incen. l. prima. §. incendia. l. pe-

Digitized by Google

dius,vel ſi confiteatur in præſentia tormentorum formidine tormentorum dixiſſe.Sed quid de quæſtione de facto occurrente.Continetur ſtatuto ciuitatis, ꝙ aliquis non poſſit torqueri niſi in certis caſibus,acceptans vltra illos non cõnat aliquem ne incidat in pœnam ſtatuti, ſed quid facit præcipit eũ teneri in curia, uel aliquo loco denegando ei alimenta quouſque confiteatur, vel in hyeme facit eum ſtare ſpoliatũ donec confiteat.nunquid videatur cõnatus?dico,ꝙ ſic.ff.de iniur.l.apud Labeonem.§.cõni.ibi cum dicit,malamente. &c. Sed quid ſi extra locũ torturæ.ſ.circa tribunal vbi iudex reddit ius,examinans delatum ſuper crimine dicit, aut confitebe ris aut ducam te ad torturam,& torquebo te,nunquid dicet talis confeſſio facta formidine tormentorum?dic ꝙ non,qa leuis terror eſt ut d.l.apud Labeonem.§.qui.& ff. quod met. cau.l.metum,&c.Tunc probabilem ueræ torturæ cãm accipere debemus præſentem,& iuſtam, ſicut metum præſentẽ. ff.quod met.cau.l.metum.1.reſpõ.ad finem, leuis eſt terror, aliàs metus ultra locum torturæ eluſorius eſt. ff.ſi cui plus ꝙ per leg.l.hæc actio. Dictum eſt, ꝙ confeſſio formidine tor-
14 mentorum facta non hr̃ pro explorato crimine.† Quæro ad faciendum eum perſeuerare qũo faciet iudex?dico ꝙ apud aream uel in aliquo loco publico extra locum torturæ faciet deſcribi eius perſeuerantiam, & hoc faciunt iudices experti.quia uocant teſtes,& in publico teſtimonio faciunt ſcribi in præſentia,talium teſtium,qualiter confirmauit,& perſeuerauit in ſua confeſſione,&c.arg.C.de cuſt.reo.l.2.ibi,ſub publico teſtimonio.Sed quæro,quãtum tp̃s erit in medio a die confeſſ.torturæ, vſq; diem adductionis ad perſeuerandum. Nam lex aliqua non determinat,vt l.2.C.de cuſt.reo. quia dicit poſt modicũ tp̃s, Põt tñ dici arbitrio iudicis conſiderata qualitate perſonarum,& enormitate uel leuitate criminis. ff. de iure delib.l.1.§.1.& de effrac.l.1.& de pœn.l.hodie.Sed qui debent cõni intereſſe?reſpondeo,ut ff.de adult.l. ſi poſtulauerit.§.cõnem.In ſecreto autem iudex recipiet dictum ſuum, tortus aũt ſimilitudinem habet teſtis,ut in ſumma Azo. hu-
15 ius tit.& ff.eo.l.1.§.Imperator.†Sed nunquid liber homo poſſit torqueri?vr̃ ꝙ non,quia, quaſi iſte tit. vr̃ loqui de tortura. Sed tu dic contra ut.ff.eod.l. ex libero. primo reſponſo.& l. Iulia.§.tunc,& C.de abolitio.l.fallaciter.ibi,ꝙ ſi ingenuorũ. & de officio aſſeſſor.l.nullus.in fi.de cuſt.reor.l.diuus.Sed tũc in ſeipſos qñ deferuntur ex aliquo crimine. C. eo.l.cum cognitionaliter,& ex quib.cau.inf. irrog.l.nullam, & dic,ut ibi C.de fal.l.ſicut.ff.de re mil.l.proditores, ꝙ autẽ liber homo poſſit torqueri,arguitur inconuincibili arg.per l.ſi quis decurio.& l.ſeruus.& ita ſeruat gñalis conſuetudo. Sed nunquid principalis perſona quæ accuſat debet ſubijci torturæ ad ueritatem eruendam?vr̃ ꝙ non, quia totus tractatus de qõnib. uerſatur circa ſeruos,& circa teſtes uacillantes.Sed tu dic, ꝙ ipſæ perſonæ ſunt ſubijciendæ qõnibus.C.eo.l.3.§.diuus,& §. ſi quis ultro,de re mil.l.proditores,præcedere tũ debent indicia ueriſimilia,vt C.eo.l.cum cognitionaliter, & l.milites.§. oportet.C.de fal.l ſancimus.ſed videquæ not. Cy. in l.Gracchus.C.de adul. † Quid ſi iudex in tormentis modũ exceſſit,
16 ita ꝙ tortus deficit,uel ꝙ mẽbrum eum debilitauerit, iudex tenetur actione iniuriarum,ut l.apud Labeonẽ.§ qõnis modum.& ff.eo.l.qõnis modum,& ff.ſolu.mat.l.ſi conſtante.§.ſi maritus,de ijs qui ſunt ſui uel alie.iur.l.2.melius. ff. ad l.Aql.l. ſed,& ſi quemcunque.§.igitur.C.de uſuf.l.locus.§. fi.de pig. actio.l.eleganter.§.& ſi plures, Nec prodeſt ſibi hoc tanquã iudex fecerit,nam maleficium praue preſumitur actum.C.de iniur.l.ſi non conuicij,& ff.l.Corn.de ſic.l.1.Præterea ſi propinquus corrigendo propinquum modum excedat, & membrum debilitauerit,tenetur.C.de emend.propinquo.l.1.Nec iudex excedat modum,nam ſicut priuatis,ita magiſtratibus prohibitum eſt illicita facere ff.de iniur.l.nec magiſtratibus. Et vr̃ econtra,ꝙ non teneatur,quia iudex facit cã habẽdi veritatem exercendo ſuum offm̃,non aĩo interficiendi, nec debilitandi,quare teneri non debet,arg.ff de uerb.ſig.l.ſemper. nam uoluntas,& propoſitum,&c. ff. de fur.l.quæ iniur.& ꝙ hoc de fur.l.de ſic.Præſumit.n.princeps bonum de officialibus ſuis, niſi contrarium probetur manifeſte.ff de offi.præſ. l.1.in fi.Nam præſumitur iudex cã exercendi ſuum offm̃ feciſſe,non aĩo occidendi,uel nocendi.ff.de iniu.l.iniuriarum. §.1.Et ſi aliqua culpa committitur per iudicem in excedendo
17 modum,non tenetur.l.Cor.de ſica. Nam in dilectis lata † culpa non comparatur dolo.ff.de ſica.l.in lege. Item officij neceſſitas impunitum ſuadet remanere,quod alias coerceri debet.ff.de ijs quib.ut indig.l.poſt legatum,in §.aduocatum,& l.tut.Præterea non oportet in dubio eſſe quo aĩo fecerit, & idem præſumendum eſt,quia zelo iuſtitiæ potius,& officij uigore,quàm malitioſe, & malo conſilio id feciſſe.ff.ui bono. rapt.l.2.§.ſi publicanus,C.de acq.poſſ.l.ſi minus.ff.pro ſocio. l.merito.& pro hoc.C.qui accuſ.non poſſunt.l.2.in fi.ubi tutor ex officio de falſo accuſans producens inſtr̃a, ſi non probat præſumit̃ non calumniandi aĩo feciſſe accuſationẽ, niſi euidenter hoc probet̃, ut eũ de alio p̃ſumit̃ eo ipſo ꝙ nõ probaret.C.de aduo.diuer.iud l.2. Solutio, dicunt quidam ꝙ ſi apparet ꝙ fecerit ex dolo,& uoluntate tenet̃,alias aũt non,ſi tñ cum aliqua culpa excedendo modum tenet̃ C.de emẽda. propinquo.l.1. bona.n. eſt argumentatio de ptãte dñi ad rectorem arg.l.ptãtis.ff.de uer,ſig.Guid.de Suz.aliter ſentit, & dicit,ꝙ ſi iudex in qõne modum excedendo aliquem debili tauerit,quod tenetur,quia cum modum excedit fingere non vr̃,& punitur ut quilibet extraneus,ut ff.de furtis.l.tutor.& ꝙ empt.l.qui fundum.§ ſi tutor.& C.de epiſc. & cler.l.gñaliter. Quid plura põt dici?caſus.ff.de iniur.l.item apud Labeonem.
18 Quid ſi probatum eſt † per unum teſtem de ueritate,nũquid erit ſufficiens indicium ad habendum torturam; vr̃ ꝙ non.l. maritus.ff.eod Præterea dictum unius non inducit indicium ſufficiens ſiue præſumptionem,ff.de dot.præleg.Theopõpus ff.quemadmodum teſta.aperi.l.1.§.fi.Et iura quæ loquuntur de indicijs,quæ ad tormenta requiruntur,loquuntur in plurali.ſ.ſi indicia præcedant non aũt indicium ut ff. eo.l.1.2.rfi. & l.minus,§.ex cã,&l.fi.eo.l.cũ cognitionaliter, & l.milites, pluralis.n.locutio ſingulari nõ acquieſcit,ff.de manumiſ.teſt.
19 l.liberos,§.fi.Sed his non obſtant.† dico unum teſtem deponentem de ueritate ſufficere ad torturam habendam. ff.ad l. Iul.maieſt.ſi quis aliter. Nec ob.lex,maritus, quia ibi iõ non fuit tortus pp dictum unius teſtis, quia ille teſtis erat familiaris producentis,& iõ dictum ſuum non fuit tanti effectus, ꝙ faceret indiciũ. Nec obſtant alia iura in quib.de indicijs ſub plurali numero hr̃ mentio,quia illa pluralis locutio reſuloquẽdi in ſingularitatem conuertitur.ff.de uerb. ſig. l.non eſt ſine liberis,ff.de neg.geſt.l.ait prætor.§.1.de orig.iur.l. 2.§. operatio docendi.ff.de cond.& dem.l.falſa.in fi.Sed quid ſi iam fuit
20 † probatum de fama,nunquid poterit procedi ad qõnem, vr̃ ꝙ ſic,quia probõ famæ æquiparatur probõni unius teſtis.ff.de teſtib.l.ubi numerus.Tu dic,ꝙ non probat fama, ſed inducit aliquod indicium ad confirmandas probõnes.ff quemadmodum teſta.aperi.l.1.§.fi.ubi confirmat rem de qua agit̃,a ſimili hic confirmat,non tñ per ſe facit ualidum indiciũ,eſt tñ res fragilis,& periculoſa, & plurimum per aures malignantium artificioſe tranſmiſſa.ff.de hæred.inſt.l. fi. ff.de pœ.l.decurio. C.de offi.recto.prouinciæ.l.rectiſſimos.Non enim quælibet indicia ſunt ſufficiẽtia ad tormenta habenda vt ſup.dixi.Sed ſi per famam eſſet aliquod indicium cõtra accuſatum inimicum fuiſſe interfecti,uel aliàs eum offenderet, cum lex præſumat eum malum,ff.eo.l.2.§.præterea,de teſti.l.3.in prin.Itẽ ſi ſe iactaſſet talis accuſatus de malo mittendo, arg.qđ met. cau.l.metum,ex quibus cauſis maio. l.3. in prin & melius ad l.Iul.maieſt l.famoſi,ibi,aut aliquid fecit,&c.C.ſi quis Imperatori ma.dixe.l.1.Nam ex dictis mala penſamus, C.de officio ma.mili.l.paruum,& in auth.ff.de ſuppelle.le.l.Labeo.ibi, neminem puto,&c.Item ſi accuſatus, vilus fuiſſet fugere de-
21 lato maleficio,nam fuga † accuſat fugientem, ut in authẽ.de exhib.re.§.ſi uero ẽt quidam,coll.5,& de epiſ.§.ſi quis aũt.Itẽ ſi conſiliarius officio finito ſe abſentat, hr̃ pro confeſſo.C. de aſſeſ.l.conſiliarios,ff.de ſuſp.tut.l.pluribus, in fin.Item eſt indicium,ſi is contra quem fama laborat eſt prauæ conditionis,& hõ qui talia facere conſueuit.ff. eo. l.de minore.§.tormenta.ff.de acc.l.ſicut.§.ijſdem crimini. Item ſi aliud fuerit indicium quod quilibet ſapiens poterit per ſe perpendere ſecundum uarietatem perſonæ,& qualitatem,tunc enim cum aliquid addendo prædictis indicijs uel alijs ſimilibus, & fama probetur,bene poterit ad tormenta procedere,quãuis fama per ſe non ſufficiat. Pone conceſſum eſſe iudicib. ꝙ ſecundũ eorum arbitrium poſſit torquere accuſatos, aliquis eſt accuſatus,& eſt fama ꝙ ipſe fecit id de quo accuſatur, & fama ita probatur, nunquid poterit iudex eum torquere cõfeſſionis ei factæ,uidetur ꝙ ſic: concedere enim arbitrium iudici nil aliud eſt dicere,quàm ꝙ procedat bona fide, & ſecundum quod melius conſcientia ei dictabit. dura tamẽ uidetur hæc ſententia,cum arbitrium de facto ſine probatione uideatur ſupplere non poſſe,cum de iuris auctoritate ſit, ꝙ legitima habeantur indicia & hoc indiciũ arbitro non vr̃ conceſſum, ff.ad Maced.l.ordind.§.1.Sed quid ſi continetur in ſtatuto ꝙ non poſſit quis poni ad torturam, niſi cõtra eum habitæ fuerint probationes,& magna indicia,ex quibus proceditur ad tormenta,ut dictum eſt;num illa dicuntur. Quid ſi continet̃ in ſtatuto, ꝙ nemo torqueatur,niſi indicia indubitata præce-
22 dant,ubi erit exemplum de indicijs indubitatis; † certe ſi eſt camera habens unum aditum,& unum exitum, & pluries,& de camera exit aliquis pallidus, trepidans, & cum cultello ſanguinolento,& nudo in manu,& ſtatim poſt exitum inuenitur homo occiſus, certe iſta ſunt indicia ad probationem maleficij indubitata.ex quibus non ſolum ad tormenta, ſed etiam ad pœnæ impoſitionem poteſt procedi,& ita intelligatur lex,ſciant.C.de prob.ibi, uel indicijs, & probationibus indubitatis,& c.Et not.diſtinctionem, nam palliditas eſt uerum indiciũ contra eum,ff.eo.l.de minore.§.tormẽta. Dela-

tio

Digitized by Google

tio gladij nudi est aliud indicium, nam de portantibus arma lex malum præsumit. in auth. de mãd. prin. §. fin. & in auth. de armorum vsus. l. 1. li. 11. Et est aliud indicium de indubitatis, & istud semper accidit. Pone, occidit Titius in aliqua vinea, vel fundo, accusat de hoc Seius, sed de visu nulli testes deponunt, ꝙ viderint istud homicidium committere, sed probat contra Sæium, ꝙ ipse erat inimicus Titij. Item probat per testes ꝙ ipsi uiderunt Seium admenantem gladium contra Titium. Item ꝙ tunc Seius fugit tpe perpetrati maleficij. Item ꝙ est uox, & fama, ꝙ eum interfecit: certe ista quatuor simul coniuncta (quamuis per se non sufficiant) sunt sufficiẽtia, & indubitatæ probationes, non solum ad tormẽta, sed ẽt ad cõdemnationem, arg. l. sciant. C. de prob. Item est aliud exẽplũ de indicijs, & probationibus indubitatis, defert Titius ꝙ fecerit occidere Seium, non tñ sunt testes qui hoc viderint, sed per indicia probatur, ꝙ Seius est inimicus Titij. Item, ꝙ Titius receptauit homicidam. Item, ꝙ homicida erat domesticus, & familiaris istius Titij. Item, ꝙ uox est, & fama ꝙ Titius fecit occidi Seium. Item, ꝙ se iactauit quod faceret ipsum Seium occidi, & est homo de quo uerisimile est quod talia faceret. Item ꝙ olim aliæ offensæ inter ipsos interuenerunt, ista simul coniuncta satis sufficiunt ad condemnationẽ, non solum ad tormenta, ita põt intelligi d. l. sciant. Non mirum si plura simul coniuncta (quia quodlibet de per se nõ sufficit) faciunt plenam fidem, arg. in auth. de fide instr. §. sed, & si nul
23 lus, duo. n. † vel plura imperfecta conficiunt vnum perfectũ. C. de agric. & censi. l. cum scimus, in prin. nam si non singula iuuant, multa quoq; prosunt. l. sancimus in prin. C. de testib. & de excus. tut. l. 1. §. 1. Quid plura? de iure est ꝙ ipsa principalis cã per argumenta, & præsumptiones cognoscitur, & terminatur. 2. quidem. ff. de re mil. l. nõ oẽs. § a Barbaris, ibi hoc liquide. & c. cum l. de capitali cã cognoscitur, pro hoc eo. tit. l. delertorem, §. is qui. & in aut. ut liceat matri, & auiç. §. illud. Curiosus aũt iudex plura alia exempla poterit inuenire de indicijs indubitatis. Sed dixi ꝙ milites, non debent torqueri.
24 † Quid de militibus nostri tpis? dic ꝙ possunt torqueri, cum in assumptione militiæ, non interueniant in eis multa, quæ interueniebant antiquitus, & quæ veri milites obseruant, vel obseruare debent. quia priuilegio militari gaudere non debent. in aut. de mand. prin. in gl. quare cũ non obseruant solẽnitatem, non hñr pro militib. argu. in l. si quis consortium. C. de san. epis. & cle. l. qualiter. uersi. eos quidem & c. pro hoc facit. C. de appellat. l. comminationes. Nã & veri milites in quibusdam torquebantur. C. de re mil. l. proditores. Quid de cæleslib. militib. ? dico ꝙ præsbyteri non torquentur. clerici aũt sic, de iure ciuili. C. de episc. & cle. l. præsbyteri. in gl. de abol. l. fallaciter Hodie aũt de iure nouissimo per auth. Friderici secus est, in feu. de stat. & consuet. §. statuimus. Præterea si mil. terrestrib. est concessum, multo fortius cle. C. de sacrosc. eccl.
25 l. sacrosan. † Quid de iudicibus & aduocatis, vr̃, ꝙ nõ possunt torqueri, sicut nec milit. ut C. de aduoca. diuer. iu. l. aduocati. Præterea sicut militibus est concessum, ne cõdemnati teneãtur, nisi in quantum facere possunt, ita aduocatis. ff. de re iud. l. milit. primo respon. in gl. Contrarium tñ obseruaẽ. Sed quæro quid operetur fama in maleficijs, puta accusatur quis de homicidio uel alio crimine, accusator non probat nisi famã, & publicam uocem, vr̃ ꝙ accusatus illud maleficium commisit, nunquid ex tali probatione erit condemnandus? dico quod non, quia fama nõ sufficit, quare absoluet. C. de eden. l. qui accusare, nã in criminibus probationes debent esse clariores luce meridiana. l. sciant. C. de probat. l. qui snĩam. ff. de
26 pœnis. unde fama nihil aliud operatur, nisi quia confirma illas probationes illorum testium, qui non sunt exceptione maiores. Sed nunquid operabitur ut torqueri possit accusatus secundum iura communia? vr̃ ꝙ sic, argum. C. eod. l. qui snĩam, & l. cum cognitionaliter, & l. milites, ibi inuestiganda, ff. eo. l. 1 in prin. §. diui. Sed hoc non credo uerum, quia fama probata posset quis torqueri, & in hac snĩa est dñs Lombardus Lupi, cum fama probata inducat indicium ad alia inducia ut not. in q. quæ incipit, quid si non sit probatum, sup. eod.
27 † Quæro an ab interlocutoria qõnum absolutoria possit appellari, v. g. accusabam aliquem, petij ipsum torqueri, iudex interloquendo pronunciauit ipsum non forte torquendũ, ego uolo ab hac interlocutoria appellare. nunquid possum, vr̃, ꝙ sic. ff. de appel. l. 2. Imo iudex tenetur, l. præalle. si non recipiat appellationem, ff. de ui pub. l. lege iul. propter hoc ego peto æqualitatem, cum sibi permitteretur appellare si qõnaretur, ergo mihi permittitur appellare si pronunciaretur nõ quæstionandus. C. de fru. & lit. expen. l. fin. Nam quantum ad indicia actor, & reus æquiparantur. ff. de re iud. l. 3. de off. proconsul. l. solutum. Item ab omni interlocutione per diffinitiuam snĩam nõ põt reparari, potest appellari. ff. qui satis. cog. l. ab arb. & de mino. l. intra utile sed hoc non posset reparari, ergo, & c. Item pro hoc quia captio permittit. non debet. l. uectus, C. quod met. cau. ff. de auro, & arg. l. uxor. sed hic esset captio mei, quia sic appareret de calumnia mea, ergo appellatur, ut. ff. de ijs qui. not. infa. l. athleras. §. calumniatores. C. de aduocatis diuer. iud. l. 1. Item quia iste præuentus non poterit torqueri in causa appellationis, cum transiuerit in rẽ iudicatam. C. de postul. l. 1. Nam cum in prima non appellat, in secunda non est præiudicium. ff. quando appel. sit. l. fin. Pro hac parte non est quæstionandum, denegato mihi iure, ergo appellari põt, sicut supplicari. C. ne lit. pend. l. 2. & petitur restitutio ut. ff. ex quib. caus. maio. l. sed, & si per magistratum, de mino. l. ait prætor. §. 1. de appell. si quis prouocatus, & facit. ff. qui satis. cog. l. ab arb. in auth. de colla. §. sinautem, aliquando pro hoc. ff. de appellatio. reci. l. 1. §. 1. quando appel. sit l. 1. in princ. Contra credo ꝙ non possit appellari, quia a condẽnatoria tñ lex permittit appellationem, ergo non extendenda, arg. C. de procu. l. si maritus. ff. de appellat. l. cum in una. in prin. Item quia certi sunt casus a quibus ab interlocutoria põt appellari. Sed iste non est de illis, ergo, & c. arg. ff. de ijs. q. sunt sui uel alie. iur. l. patre furioso. C. de sent. l. final. quorum appel. non recip. l. ab executore. Nec est bona ratio si permittitur appellari a condemnatoria ergo ab absolutoria, quia fauorabilior est. ff. de regu. iur. l. fauorabiliores, & de adul. l denunciasse. l Adrianus. ff. de actio. & obl. §. fi. Item quia inconueniens sequeretur, si iudicium prolongaretur, quia aut dicitis ꝙ a diffinitiua possit appellari, & tunc non põt reparari. C. de appel. l. si quis prouocatus, sed istud potest reparari in diffinitiua, ergo, &c. Nam põt esse, ꝙ iudex pronunciauerit non quæstionandum, quia erat decurio, ut C. eod. l. decuriones. C. ad l. iul. maiest. l. null. Sed tu dicas, ꝙ non erat decurio, & ꝙ adhuc poterit appellari. ff. de interd. & releg. l. inter pœnas. Aut dicis, quòd non põt reparari, quia dicebat quæstionandum propter uiolentas præsumptiones, quia si dico ꝙ absoluatur in causa principali poterit, & coram iudice appellationis quæstionari. Et ꝙ non sit appellandum probo sic: sententia interlocutoria est præparatoria ad diffinitiuam, quia præsupponit diffinitiuam, & diffinitiua ad instar quasi videt se habere per ordinem ad principalem, & quia pronunciat super principali uidetur pronunciatum super ista. Sed absolutoria negocio principali, & quæstionibus sufficere, si uellet pronunciare super incidenti, ideſt super quęstionibus, C de ord. cog. l. 3. nam quasi omnes articuli processus trahunt ad diffinitiuam sententiam. ff. de mino. l. 3. §. 1. ergo non attendẽdum ad illam interlocutoriam sed ad illam principalem absolutionem: quia uidetur vt spectemus diffinitiuam sententiam super qua apellatur. ff. de noua. l. stipulatus, in fine. nam si appellatio admitteretur ut oĩum ꝙ principalis remaneret in suspenso. ff. de mino. l. intra utile. C. quando prouo. nõ est necel. l. 1. ergo non faciam istam diuisionem, cum sine diuisione possit proced. argu. nulli. C. de iud. & quia ibi sunt duæ prouisiones; & una se habet ad aliam tanquam ad plenam spectatur illa. ff. quando appel. sit. l. 1. §. sõlum, & quia a quæstionibus non est incipiẽdum, ff. eo. l. 1. in prin. C. ubi senator uel clari. l. quoties, & ita procedatur ad iuramenti delationẽ, ff. de iureiur. l. iusiurandum. Sed pone iudex detulit iusiurandum, tu recusas, iuste potest procedi contra te, sed potest potestari quod possit appellare a diffinitiua: tunc ergo appellat. C. de leg. l. generaliter. §. sed autem, nam non debet suspendi talis causa. ff. de iud. l. per minorem. & de statu homi. l. pen. & h. d. lex. 1. §. fi. ff. nil. no. appel. pend. Nec obstat contrarium quando dicitur, ꝙ generaliter actũ, & c. concedo si potest reparari in diffinitiua, sed in eius appellatione non poterit, ꝙ non quæstionetur, tamen non punitum puniam, non probatum probabo. C. de temp. appel. l. per hanc, & quòd aliud sit in absolutoria, quam in condemnatoria. ff. de re iud. l. inter pares. plures enim habemus quòd ubi est sententia non appellatur. C. de episc. aud. auct. si quis litigatorum, &c.

FINIS.

SOLEMNIS, VTILIS, ET QVOTIDIANUS Tractatus de Excusatore sine mandato, Excellentiss. V. I. interpretis, & magni practici domini Antonij de Canario.

SVMMARIVM.

1 *Excusator quis sit, & qualiter diffiniatur.*
2 *Excusatoris quale officium. Causæ quas excusator allegare habet quomodo intelligendæ.*
3 *Excusator sine mandato an põssit esse minor etiam & mulier. Excusationum triplex differentia.*

Digitized by Google

D. Io. Ant. de Canario De excusatore

4 *Excusator sine mandato ad quid admittitur, & quando contumacia absentis Dei præsentia suppletur.*
5 *Iudex ex officio potest probationes inducere, & supplere.*
6 *Absentiæ causæ cur in quacũque causa per excusatorem possint allegari. Item & innocentia.*
7 *Excusator quid differat a procuratore, defensore, & nuncio. Nuncius est instrumentum quo uox unius uadit in alium.*
8 *Excusator nomine cuius uerba concipere debeat.*
9 *Excusator si non probat quod dicit, ad quid teneatur.*
10 *Exceptionem aduersus excusatorem quæ opponi possit.*
11 *Excusator nunquid procuratorem possit constituere.*

EXcusatoris materiam vtilẽ prosequor per duas particulas, quarum prima ponit quæstiones concernentes excusatorẽ sine mandato simpliciter vsque ad q. 9. Secunda ponit quæstiones concernen-
1 tes excusatorem absentiæ, vsque ad finem. Quæro igitur † primo quis sit excusator. Respondeo Spec. in tit. de his qui alie. not. in iud. inter. uer. excusator. dicit, ꝙ excusator est qui sine mãdato ad cãm ad proponendas excusationes, seu cãs absentiæ non causas causæ admittitur, de elect. bonæ el. 1. & Spec. in tit. de exc. dicit, ꝙ excusator est is qui uenit ad proponendum causas absentiæ alicuius, qui non poterat ratione sui, vel causæ procuratorem constituere, uel qui uocatus erat, vt personaliter veniret, allegat prædictum uer. excus. de dolo, & cont. cum dilecti. Sed contra attende ꝙ in 1. dist. dicit sine mandato, non ideo dicitur, ꝙ causæ absentiæ, per procuratorem allegari non possint, sed quia si mandatum haberet ad proponendas causas absentiæ foret procurator non excusator. ff. de proc. absens. & d. c. uenies. quod autem dicit ad causam, quia causa multis modis assumit̃, ut not. Io. And. in c. cũ dil. super gl. cau. de acc. Et intellige pro iudiciali conflictu certarum personarum; quod dic. de uer. sig. c. forus. in uerbo causa. Quod autem subdit. ad proponendas excusationes, seu causas absentiæ non causas causæ, minus restringit excusatoris officium, quoniam non solum causas absentiæ allegare potest, sed etiam causas causæ patentes peracta. amplius & causas absentiæ, vt dicam in sequen. quæst.

Quod autem vltimum dicitur, admittitur. intelligitur sine mandato vt præmiserat, & adde, seu venerit, vt in sequen. descriptione, quia si non mittitur, uenire potest, ut in dicta seq q. dicam. Quod autem in secunda descriptione dicitur, qui non poterat ratione sui, uel causæ constituere procuratorem, vel qui uocatus erat, vt personaliter veniret, non est satis dictum, quia licet possit citatus constituere procuratorem ad causas causæ, uel sit citatus simpliciter, ꝙ ueniat nõ personaliter, non ideo excluditur accusator ad allegandum absentiam, vel innocentiam, ut patebit in seq. q. Dic ergo vt prædicta effugias, ꝙ excusator est ille, qui sine mandato mittitur, seu uenit ad causam in iudicio ad allegandum causas absentiæ, seu innocentiæ absentis.

2 Secundò quæro, † quid sit officium excusatoris, seu quas excusationes proponere possit excusator sine mandato, huiusmodi. Respondit Spec. in tit exc. in fi. remittens se ad Inn. in c. ueniens. de acc. qui in prima glo. ut etiam ibi eum refert, & sequitur Io. And. super 2. glo. dicit quod officium excusatoris est allegare causas absentiæ facti, de procu. quærelam. ff. de iud. l. si prætor. Ad causas causæ necessarius est procurator cum mandato, vel satisdatione. Dicit tamen ꝙ post lit. cont. in ciuilib. uel criminalib. uel in alijs vbi proceditur, lite non contest. iudex antequam condemnet indefensum contumacem admittet quemlibet allegantem iura causæ etiam minorem, & forte infamem. ff. de proc. l. seruum quoque. §. publ. C. de proc. l. exig. in fi. & in d. c. veniens. fuit admissus nõ habens mandatum, nec satisdans, nec persona coniuncta ad causas causæ. Causas vero intelligit, quæ colliguntur ex actis in eadem causa habitis. Non enim credit posse producere testes, uel instrumenta uel alias defensiones cum procurator non sit. Secus in causis absentiæ quas probare potest, & admittitur etiam non satisdans. Dicit etiam ꝙ excusator non allegat causas absentię de iure: puta, coram vobis non tenetur comparere, quia excommunicati estis, uel non valet, hoc. n. nõ per excusatorem, sed per seipsum, vel procuratorem proponere debet, de rescr. super literis. Io. Et secundum prædicta intelligitur dictum Guil. Anglici. quod idem Ioã. And. refert in tit. de defen. super rub. dicens defensorem sine satisdatione admittendum ad allegandum cãs absentiæ, vc3, intellige me-
3 ri facti, † quod dictum Inn. declarans Bar. in l. pen. §. ad crimẽ de publ. iud. in 2. par. illius. §. in materia excusatoris permittit ꝙ talis excusator qui non habet mandatum, non curat̃ an sit mulier, uel minor, vt not. in d. §. pub. Item non tenet̃ satisdare de rato. ita no. in l. in eo quod. §. 1. ff. de re. dub. & vult Inn. in d. c. uen. Et demum subdit, ꝙ quædã sunt excusationes necessarię, quæ impediunt reum venire, ut puta, est infirmatus, uel carceratus ab alio, uel non põt trãsire p iter: istæ cãæ possunt allegari p quemlibet, nec requirit̃ ꝙ caueat de rato, quia velit nolit. pure sic est. quędam sunt excusationes ñbabiles, quæ eum excusant a ueniendo probabiliter, põt tñ uenire si vult, vt puta, qa in loco habet inimicos, & sic excusatur a ueniendo, vt d. l. de ętate, ad Treb. de leg. 1. l. sciendũ. §. 1. tñ si vult venire põt, tunc talis simplex excusator non admittit̃ sine mãdato ad allegandum talẽ excusationẽ, quia nescit quid absens ille uelit. Quædam excusationes sunt mere uoluntariæ, puta, quia tu non es merus iudex, hoc casu si reus vult põt prorogare iurisdõnem, iõ excusator non põt proponere sine mandato, cum hoc consistat in uoluntate absentis: ita intelligitur d. c. & dictum Inn. secundum Bar. Conclusio prædictorum est,
4 † ꝙ excusator admittit̃ sine mandato ad allegandũ ꝙ absens non põt comparere, sed non ꝙ non tenetur. Amplius ex prædictis patet, ꝙ excusator sine mandato admittitur ad allegandum cãs cãæ, quæ colliguntur ex actis in eadem cã factis, eo casu quo in absentem põt diffinitiua sñia promulgari, in qua cũque cã ciuili, uel criminali, siue excusator hmõi, sit maior, siue minor, masculus, siue fœmina, & ẽt infamis, siue quis sit absens contumaciter, siue non contumaciter, & sine satisdatione per d. §. publ. & per d. l. exig. in fi. quia secundum Inno. quilibet admittitur ad allegandum, & docendum quid de iure partis, quia partis absentis cõtumacia Dei præsentia suppletur. C. de iud. l properandum. §. cum aũt. Et iudex non solum pro se, sed quemcunq; alium veritatem quærere debet. Sed Bar. in d. §. publ. dictum Inn. intelligit, ꝙ ubicunque põt sñia diffinitiua ferri in absentem, quantumcunq; sit cã, siue sit ciuilis, siue criminalis, pecuniaria, siue capitalis, quilibet admittitur sine mandato ad ostendendum de eius innocentia. Quod aũt d. §. loquat in eo qui uenit sine mandato, uel cum mandato, maior sit siue minor, masculus, siue fęmina, seruus uel liber, cõiuncta persona, uel non patet in uerbo, a quibuscunque defendi, & in uerbo, quemuis uerba facientem pro eo. Adde ꝙ loquatur in qualibet cã, patet ex principio d. §. qđ aũt loquatur contra allegantem innocentiam patet in uerbo: & innocentiam allegantem. hanc lecturam probat Bart. quia etiam nemine hoc petẽte iudex potest, & debet hoc ex suo officio facere, ut in auth. qui semel. C. qũo, & quãdo iud. ibi perquisita ueritate. & in l. ampliorem. §. pen. C. de appe. licet gl. ibi dicat esse spãle in cã appel. Sed spãli est ꝙ in cã appellationis possit ferri sñia in absentem, & iõ iudex inquirit veritatem pro absente, & si põt suo officio, multo magis quouis ueniente, & de innocentia docente. Et illud vł uelle Inno. in d. c. ueniens. Adde ut patet ex rõnib. allegatis per eum. in gb. Bar. fundat se in d. §. 6. Et ꝙ ex officio suo quando potest iudex ad diffinitiuam sententiam deuenire, possit parte absente probationes inducere, & supplere, tenuit Bar. in l. 1. C. ut quæ de. aduo. par. latius in l. 4. §. hæc autem. ff. de dam. infe. & in disputa. sua, quæ incipit, Iudex maleficiorum. & ff. de pœ. l. si nõ defendantur. & ff. de quæst. l. 1. §. si quis ultro. Et si dixerit, procurator in causis a relegatione supra interuenire nõ potest, ut no. in d. §. publ. & d. §. ad crimen, & d. c. ueniens: Respõdet Bar. quemlibet admitti ad innocentiam, non ꝙ possit facere aliquid per quod absenti præiudicetur: & ideo non admittit̃ ut procurator qui nocet, & prodest domino, ut l. non solũ. ff. de proc. Sed tanquam quilibet ad informandum iudicem secundum eum, in d. §. publ. & in d. §. ad crimen. & in extrauagan. ad reprimen. super uerbo, legitime. Nam per excusatorẽ huiusmodi non deducitur aliquod ius absentis, sed solũ ius publicum dixit Bal. in reos. circa fi. C. de accusa. quia pub. utilitatis est absentes a quibuscunque defendi, ut d. §. publ. Collige igitur quatuor casus, ꝙ aut excusator vult allegare causas causæ simpliciter. Aut causas causæ resultãtes ex actis in eadem causa factis. Aut causas innocentię ex cã in qua ad diffinitiuam sñiam deueniri potest. Aut causas absentiæ. Primo casu non põt sine mandato vel satisdatione de rato, uel etiam cum mandato, & satisdatione in causis a relegatione supra. Alijs tribus casibus, potest, vt patet ex prædictis. Et attendendum ꝙ differt allegare causas causę resultãtes ex actis, & allegare causas innocentiæ. Quia primo casu admittitur excusator in omni cã. Secundo demum in cã in qua potest ad diffinitiuam sentẽtiam deueniri, quia vtrunque iudex nemine fauente, seu allegante simpliciter debet admittere, vt patet ex superius alleg. omni enim casu quo iudex tenetur seu potest, requirere ueritatem ex suo officio pro absente, ẽt tenetur admittere quemlibet defensorem, ut probant rationes Inn. & Bar. supradictæ.

6 Tertiò quæro iuxta ꝓxime dicta, † quare cã absentiæ põt in quacunq; cã allegari, & innocentiæ demũ in causa in qua põt ad diffinitiuam sñiam deueniri. Respondeo, quia allegatio causæ absentiæ excludit damnum contumaciæ absentis, vt ea allegata, & probata cã differat̃, ut dicã in q. 27. quę contumacia potest esse ẽt in cã in qua non potest ad diffinitiuam

sententiam

Digitized by Google

sententiam contra absentem deueniri, & sic damnum contumaciæ quod multiplex esse potest. de dolo & cont. c. prout, & per totum, & in Spec. de contum. §. tunc dicimus. Allegatio autem innocentiæ excludit condemnationem rei vt dicam in quæst. 11. quę condemnatio locum habere nō potest nisi in casibus in quibus potest ad diffinitiuam sententiam deueniri, non autem excludit contumaciam, quia licet reus non teneatur, seu non deliquerit, nihilominus cōtumax esse potest, & damna contumaciæ pati.

7 Quarto quæro † pro nominis intelligentia, quo differat excusator a procuratore, defensore, & officio. Respondeo à procuratore differt, quia excusator sine mandato, ut dictum est in 1. qō. procurator cum mandato qui ad excusandum tantum constitui potest, ut ff. de proc. absens; & ad vnam rem ff. de proc. l. 1. §. 1. A defensore autē differt, quia excusator ad allegandum causas causæ resultantes ex actis in eadem causa factis, & innocentiam rei, & causas absentiæ vt dictum est in 2. q. Defensor autem ad totam causam, ut not. Spec. in tit. de his qui alie. not. in iud. inter §. 1. uer. defensor. De nuncio autem: quia excusator concipit uerba in p̄sona sua, ut dicam in seq. q. Nuncius in persona domini: Nūcius est uelut pica, & organum quo mediante uadit uox vnius ad alium, & nihil per se agit, sed dominus per eum uelut per epist. ff. de const. pec. l. qui autem §. fi. cum l. seq. ubi de hoc per gl. & Bart. & not. C. si quis alt. uel sibi. l. multum interest, in gl. in uer. potest & Spec. in tit. de proc. §. ut autē. uer. & not. q̄ large. Horum tamen nominum sæpe unum ponitur pro reliquo, & præsertim pro excusatore nam: sæpe excusator, idem procurator, ut d. c. ueniens, dicitur defensor, vt d. §. publ. in gl. magna, & in §. ad crimē, & in l. in eo. §. 1. ff. de reg. iur. Et dicitur nuncius, ut d. c. bon. de cl. & d. c. uen. de acc. Nam, & procurator dicitur nuncius, sed non econuerso, ut d, Spec. in uer. & not. Ponuntur proprie, & impropric secundum subiectā materiam, ut ex prædictis uerbis patet.

8 Quinto quæro, † qualiter excusator debet uerba concipere, an uidelicet in persona sui uel rei cuius absentiam vel innocentiam alleg. Respondeo, quòd debet concipere uerba nomine suo proprio. Cum ratione publicæ utilitatis non ratione utilitatis priuatę admittatur, ut d. §. publ. & humanitatis ratione, quia quilibet homo debet alij bene facere, ut ff. de ser. expor. l. seruus ea. Nam enim constituit cognitionē inter nos. ff. de iust. & in l. ut uim. & ff. de app. l. non tantum in uers. humanitatis ratione. & quod ibi no. in 1. gl. sicut dicemus in tutore. ff. de his quibus ut indig. l. tutorem, & C. eo. ti. l. polla. & qđ ibi not. in 1. gl. in uer. pupilli noīe, & in coniūcta p̄sona. C. đ. pc. l. exig. Dicēdo, ego dico Titū accusatū, seu in quisitū absentem ex tali causa iusta, & comparare nō posse, vel eum fore innocentē, & terminum ad probandum peto. Sanè, & si dicerem nomine, Titiū dico, & c. admitti deberem, vt d. l. non tantum, quia intelligeretur nomine Titiū id est, ad utilitatem Titij, ut not. in d. l. tutorem, & d. l. polla. si tamē simpliciter compararet, ut præmisi, malefaceret iudex cogere eum ad exprimendum quo nomine ageret, & comparere, ut dicit Inno. in simili. in ca. cum olim. de test. secundum Bart. in d. l. non tantum. Ego consueui dicere, comparat talis accusator, seu defensor sub proprio nomine, necnon excusatorio seu defensorio nomine Titij, & tanquam vnus de populo & pro interesse pub. & omni mel. modo nomine, & causa, & forma quibus magis, & melius possit, & debeat coniunctim uel diuisim, & c. uti si uno modo possit excludi alio non excludatur, & consuetudo in prædictis amittit defensorem, quocunque nomine compareat.

9 Sexto quæro † ad quid teneatur excusator, si non probat quod deducit? iudex super excusatione proposita potest procedere duobus modis. Vno modo super excusatione simpliciter procedendo ad instantiam excusatoris, & tunc excusator non probans, de calumnia venit condemnādus extra ordinem, sicut dicimus in denunciatore suam denunciam coram iudice prosequente. ff. ad Turp. l. ab accus. §. denunc. & ff. de cust. reo. l. diuus, vbi de hoc per Bart. & in c. fi. de cal. Ac etiam debet condemnati in expensis, sic condemnatur reus, ut no. C. qui accu. non posl. qui de crimine, cum suo nomine compareat, ut dictum est in prox. quæst. & sicut comparens in iudicio sine mandato. C. de procur. l. licet. & quod ibi not. per Doct. Alio modo potest procedere iudex ex suo offic. per inquisitionem propter illam excusationem quæ coram eo allegatur, & tunc perinde habetur ac si iudex ex officio suo merò, & simplici moueretur, & in nihilo excusator tenetur. Quinetiam non prohibetur eo casu excusator esse testis sicut dicimus in denunciatore, vt scripsit Bar. in d. l. diuus, quia dicto casu iudicium totum fundatur in inducc inquirente, qui tenetur, & potest perquirere veritatē, vt dictum est in præc. q.

10 Septimo quæro, † iuxta præmissa, quæ exceptiones opponi possunt contra excusatorem. Responsio patet ex dictis in præcedenti q̄ quia si iudex procedit ad instantiam excusatoris opponi poterunt omnes exceptiones quæ opponi possunt contra personam accusatoris seu contra personam illius qui alieno nomine comparet, sicut dicimus in denunciatore, de accu. c. licet Hely. & tenet Bar. in d. l. diuus. & sic opponi poterit quòd est minore excommunicatus, & similis: ideo obstat. l. exig. in fi. C. de procu. quia est speciale ibi in filio secundum doct qui potest comparere sine mandato ad plenam responsionem in causa partis absentis, in quem poterat ad diffinitiuam procedi licet foret minor, ergo secus in alijs, & iudex ad instantiā accusatoris seu actoris, & ēt ex suo officio poterit talem excusatorem repellere, ex suo tamē officio poterit inquirere ueritatem, & sic ad sui informationem audire minorem fęminam, & quemcunque allegantem, & sic intellī lect. Bar. in d. §. pub. & quod dictum est in 2. quæst. Et ex his etiam, q̄ excusatorē primo modo sumptum iudex tenetur admittere. Secundo autem modo assumptum non, nisi ut informet, ut dictum est.

11 Octauo quæro † an excusator huiusmodi, possit constituere procuratorem ad excusationem propositam prosequendam. Respondeo q̄ sic, quando iudex procedit ad instantiam excusatoris cum ad eum causæ periculum spectet, licet aliud sit in procuratore, & tutore, qui ante lit. cont. procuratorem non constituunt. C. de proc l. neque, vt concludit post multa argumenta, pro, & cōtra, Spec. in tit. de proc. §. 1. uer. sed nunquid defensor. qui licet loquatur in defensore qui satisfecit iudicatum solui idem in executore prędicto qui satisfare non tenet, ut dictum est in 2. quæst. per rationes alle. per Spec. in d. ver. sed nunquid defensor. & in proxima quęst.

SVMMARIVM.

1 *Excusator sine mandato quomodo innocentiam proponere possit.*
2 *Absentis probata per excusatorem innocentia, quid habet facere iudex.*
3 *Innocentia per excusatorem in qua iudicij parte allegari possit.*
4 *Excusator nunquid possit à grauamine, seu sententia appellare. Excusator post latam sententiam comparens utrum possit à sententia appellare.*
5 *Excusator appellans pro eo qui ad supplicium ducitur, nunquid possit sine mandato prosequi appellationem.*
6 *Innocentia post sententiam in rem iudicatam transactam reo etiam inuito, an & quibus casibus allegari possit, & coram quo iudice.*
7 *Excusator absentis quas excusationes meri facti possit allegare. 10.*
8 *Absentiæ causa iusta quæ dicenda.*
9 *Excusator absentis qui metu supplicij aufugit nunquid admittendus.*
11 *Abiens quis dicatur, & absentia quomodo probatur. 12.*
13 *Absentia sola nunquid probet impedimentum iustum.*
14 *Excusator absentis petens terminum citationis prorogari ut absentem inueniat quem nescit ubi sit, nunquid audiendus. Et quid si dicat se non inuenisse. 15.*
16 *Impedimentum puri, & meri facti absentis quomodo probetur. Et an sufficiat impedimenti semiplena probatio. 17.*
18 *Impeditus an teneatur excusatorem mittere, quid iuris si mittatur.*
19 *Item si non mittat.*
21 *Excusator allegans impedimentum facti præcisi nunquid audiendus.*
22 *Excusator in causa capitali, an satisfare debeat de præsentādo finita absentia causa.*
23 *Procurator cum mandato generali nunquid absentiæ causas proponere possit.*
24 *Absentiæ causa utrum possit inuito absente allegari & probari.*
25 *Excusator nunquid possit allegare eius absentiam contra quem petitur sententia executio.*

Secunda Tractatus particula.

1 NOna quęstio circa secundam partem concernentem quæstiones allegantes causas innocentiæ † qualiter innocentiam poterit excusator iste proponere. Respondeo, illam per quam constet inquisitus de homicidio probare hominem qui dicitur occisus superuiuere, non autem posset proponere innocentiam per quam constaret delictum commissum quacunque ratione non punibilem, puta quia occisus poterat impune offendi, uel delictum erat præscriptum ex forma statuti, & similia, quoniam id non posset iudex ex suo officio reo non properante supplere, ut dixit Bart. ff. de pœ. l. absentem, in 4. q. in §. neque per excusatorem sine mandato id deduci, ut dictum est in q. 2.

2 Decimo quæro † probata innocentia per excusatorē quid habet facere iudex? Respondeō q̄ habet reum absentē absoluere secundum Bar. in extrauag. ad reprim. super uerbō, ad receptionem, alleg. C. de iud. l. prop. §. si autem, & merito, quia constito de innocentia etiam nemine de innocentia proponente, debet iudex reum absoluere, ut ff. de pœ. l. si non

Digitized by Google

si non defendantur,& l.vnius. §. cognitorum.ff. de quæstio. vt dictum est in 2. quæst,

3 Vndecimo quæro,† quando possit innocentia allegari. Respondeo in quacunque parte indicij etiam post publicationem processus,& post conclusionem in causa,cum constita innocentia totum iudicium resilit in iudice inquirente,seu in causa cognoscente,ut tenet.Bar.ff.de q.l.1.§.si quis vltro,& l.4.§.hoc autem iud.ff.de damn inf.& in d.l.si non defendantur.& in disputatione sua.Iudex maleficiorum,allegat.in 2.quæst.

4 Duodecimo quæro,† an excusator possita grauamine, seu a sententia appellare.Respondeo à grauamine,seu à sententia interlocutoria in causa excusationis planum est posse appellare,quia ad eum causæ periculum spectat, ut dictum est in 6.q.Idem à diffinitiua si subscri.excus.proposito iudex sententiam diffinitiuam promulgauerit eadem ratione, cũ in ea appellationis causa possit grauamen suum releuare.ff. de appel.l.1.& grauato aliter appellatio sit permissa. C.si ut se ab hæreditate abst.l.1.& de app.l & in maioribus.ff.de appel.a sententia.Sed dubium est,an excusator cõparens post latam sententiam possit à sententia appellare. Respondeo non nisi pro eo qui ducitur ad mortem, & intra tẽpora quæ ad appellandum largiauntur,quo casu etiam reo inuito quilibet humanitatis nomine appellare potest,ut l.uel non tantum.ff.de appel.ergo.C.de app.l.ad dictos,& C.de epi.aud.l. ad duos,qua humanitatis ratione expositata cõfertur dicto casu beneficium in inuitum in d.l.non tantum,in glo.ult.& ff.de reg iur.l.inuito,& eo.tit.c.inuitum. ib.6.per Dyn. & ff. de neg.gest.l.soluendo.per Bar.quod interesse humanitatis non attenderetur in alio casu,quo quis præiudicare posset, vt dictis iuribus no.

Decimotertio quæro,pro intelligentia præmissæ quæstio
5 nis, & maiori declaratione nostræ materiæ. † An excusator appellans pro eo qui ducitur ad mortem possit appellationem prosequi sine mandato?Respondeo pro cõcordia Bar. & Bal.qui uidentur in dicta quæstione contrarij, dic quod ad plenam defensionem non admittitur ne processus excusatoris præiudicet reo cui ius est acquisitum per appellationem.ff.an per alium causa app.l.1.coniuncto d.§.ad crimen, sicut in causa principali,& sic loquitur Bal.in d.l.addictos, in fin.C.de ep.aud.ad allegandum autem,& probandum causas innocentiæ bene admittitur sicut in causa principali. Et sic loquitur Bal.in d.l.non tantũ.dum ad prędicta alleg.Bart. in l.si non defendantur. ff.ad pœn.& l.1.§. pen. ff.de quæst. Nam innocentia in causa capitalli etiam reo inuito allegari,& probari potest humanitatis ratione.ut d.l.non tantum, & quod ibi not.in ult gl.& dictum est supra.

Ex his patet quòd talis appellatio utilis est, quia deuoluit causam ad superiorem coram quo innocentia allegari,& probari poterit, quòd non posset causa per appellationem non deuoluta,& quia cum mandato poterit prosequi causam ad plenam defensionem sicut in causa principali cum reus sit in vinculis,ut dicit Bal.in d.l.addictos,& tenet latius Bart.in d.l.ad crimen,& quia si iudex a quo,vellet appellatio ne interposita sententiam exequi, posset excusator ei de facto resistere, quia per appellationem ablata est iurisdictio iudici à quo,secundum Inno.in ca. si quando.de offic deleg. quem allegat, & sequitur Bald in d.l.addictos. de episcopali audien.ad hoc l. prohibitum. & quod ibi not. C.de iur.fisc. lib.10.

6 Decimoquarto quæro,† An post sententiam in rem iudicatam transactam,posset excusator rei innocentiam allegare,& si possit coram quo iudice.Respondeo,quæstio procedit in causis capitalibus in quibus potest innocentia, reo inuito,allegari,ut dictum est in duabus proximis positionib. quia in alijs facit ius.ff. de statu homi.l.quantum. In quibus causis capitalibus potest allegari innocentia post rem iudicatam inuito condemnato per ipsum condemnatum.ff.de q.l.1.§.si quis ultro & in Spec.de accu.§.sequitur,uer.sed pone.licet hoc male Italici obseruent.Dicit Io. And.ibi in additionibus sic.Per quemlibet etiam posset illam ex suo officio iudex inquirere.Sed in innocentia probata non posset iudex absoluere,quia non potest sententiam corrigere.ff.de re iud.l.iudex postquam,sed deberet principi rescribere,uel petitionem dare in communi,quia cõmune non recognoscit superiorem,ut d.l.1.§.ff.de quæstioni. quod ibi not.per Bar.Coram autem iudice ad quem allegare innocentiam non posset.quia ad eum non est iurisdictio deuoluta neque deuolui potest,cum ad appellandum tempora sint diuersa, vt dictum est in proxima quæstione. Posset tamen excusator per uiam supplicationis principem seu commune adire vt de iudice dictum est.

Decimoquinto.Circa tertiam partem quæstionis excusa
7 toris allegantis causas absentiæ puri, & præciti facti† quas excusationes meri, & pręcisi facti possit allegare. Respondeo illas quæ iustam habent rationem,ut d.l inter.& d.l. pœ. §.ad crimen.ff.de publ.iud. Exempla parent in l.2.ff.si quis cautio.cum duabus legibus sequentibus vsque ad §.quantũ vt si ualitudine tempestatis maritimæ seu terrestri,ut fluminis furore,detentione,carceratione,absentia longinqua,puta vltra mare,& similia,per quæ quis præcise comparere nõ posset uelit nolit,ut dictum est in 2.q. Omne enim impedimentum meri,& præcisi facti iustam absentiæ rationem habet ut in d.2.q.dictum est: nisi causa impedimenti fuerit ut statim dicam.

8 Decimosexto quæro.† Quid si impedimentum meri,& præcisi facti contingit culpa absentis,an causa absentiæ dicatur iusta. Respondeo, aut culpa est præordinata ad casum contingentem, aut non:primo casu causa absentiæ non est iusta. v.g.Si absens facit se capi à magistratu uel detineri à priuato,ne posset comparere,uel suspicione delicti ne citari posset fuit in partes longinquas, ut ff.si quis cautio.l.2.§. fi.ibi,nã si ipse hoc affectauit uel causam præstitit non proderit exceptio.Secundo casu sic,ubi absens deliquit in loco in quo residebat,& propter delictum captus, & incarceratus est,à magistratu,uel transiuit per territoria hostium,& captus est,nam talis culpa non fuit pręordinata ad hũc casum, seu effectum, vt comparere non posset, vnde absenti nõ est imputanda, vt ff.ad l.Rhod. de iactu l.si vehenda.§.1.& ibi not.ff.de imp.in rebus dot.factis.l.an in totũ,siue iuste detineatur siue iniuste,& siue per magistratum iurisdictionem habentem,siue per priuatum,vt d §.fi. in prin. per quem ibi hoc tenet Bar.& Spec.in tit.de acc.§.pen.vers.item quæritur & melius.in uers.quod si quis.in additio.Io.And.ubi vult,q̃ defensor potest allegare absentiam bãniti de alio maleficio, & propter ipsum maleficium absentis.Sed si foret absens suspicione maleficij de quo inquiritur dicam statim.

9 Decimoseptimo q̃ro,† quid si de suspicione delicti reus se absentauit,& casu contingente sine sui culpa comparere non potest:verbi gratia,delinquens timens propter delictum capitale de quo diffamabatur,ne caperetur, aufugit de ciuitate,& eius territorio,& fugit ad ciuitatem vicinam,ubi propter inimicitias post eius accessum surgentes inter ciuitatẽ originis in qua dicitur deliquisse,in illa ad quam se contulit captus est,& in carceribus positus.An allegans eius absentiã per potestatem de maleficio inquirentem debeat admitti. Hic casus, & sequens in proxima quæstione dederunt causam huic summulæ, uidebatur enim quòd sic,quia culpa fugæ non tendebat ad inimicitiam, & capturam huiusmodi, ut dictum est in præcedenti proxima q. Sed respondebatur quòd licet absentia sit excusabilis propter culpam fugæ tendentem ad non comparendum,multa allegata fuerunt pro & contra. Finaliter puto quòd admitti debuit excusator quoniam excusatio puri,& præcisi facti admitti debet vt d. §.ad crimẽ.& dictum est in 2.q.& d.§ pub. non obstante culpa fugæ,quia illa militaret si sola adesset, ut dictum est in proxima q.Nam eo casu ideo excusator non admittitur, quia fugam affectauit,& causa fugæ fuit,ut d.§.fi.Sed casus contingens capturę eum excusat quia illam non affectauit,neq; causam præstitit. Et si dicatur casus contigit propter fugã, Respondetur quòd fuga non debet considerari, quia non tendebat ad dictum casum,ut in proxima quæst. dictum est. Rursum fuga non reddit eum contumacem, confessum, vel conuictum,licet reddat eum de maleficio suspectum, vt not.per Cyn.C.de rapt.uir.l.1.per Bar in l.lex Corn.ff.ad syll. & per Io.And.in tit.de præsump.in §.species,uers. violenta in additio.Spec.& dixit plene in tract.de quęstio.& torm.§. 2.q.7.& absentia prædicta habet duplicem causam: absentia videlicet fugæ, & capturæ prima iniusta,secunda iusta. Et sufficit vna causa iusta,ut d.l.inter.in verbo, iusta rõne, quæ non tollitur per iniustã. Et quia si post primam citationem fugeret,oporteret eum iterum citari,nec illa fuga eum redderet contumacem pro alijs citationibus, vt not.de dolo, & cont.c.2.in gl.uidebitur,lib.6.C.quomodo,& quan. iud.l. ea quę.in fi.Oportet citari ergo,vt compareat, & comparere possit,& eius absentiam allegari, nec fuga concludit necessario quòd citatus nolit comparere,& qui hodie fugiendo comparere nõ vult,si erit citatus velle comparere poterit,quia voluntas est ambulatoria.ff.de adimen.leg.4. & sufficit impedimentum facti absque eo quod appareat, an velit comparere,si impedimentum cessaret,aliter non excusaretur.absentia facti si voluntate, non quod iura non requirãt, vt d.l.inter,& d §.ad crimẽ.& d.§.publice,& d.c.ueniens, impedimentum igitur solius absentię in casu proposito allegari non potest,sed impedimentum captiuitatis subsecutæ pp inimicitiam inter dictas ciuitates exortum sic.

10 Decimooctauo quæro, † retentis terminis q̃nis proxime præcedentis,quòd si retentus,& captus non valens exire de carceribus alio modo promisit sub graui pœna non recedere de ciuitate, & fideiussores dedit,an excusator allegãs deten-

Digitized by Google

detentionem,carcarationem,promissionem, fideiussionem huiusmodi sine mandato admittitur. Respondeo non, quia talia impedimenta non sunt meri facti,sed iuris, quæ allegari non possunt per defensorem sine mandato, vt dictum est in 2.q.Non enim dicto casu tenetur absens facto pręcise,sed obligatione de non recedendo, qua non obstante comparere potest si uelit,& forsan tenetur,cum propter delictum grauius,seu capitale citetur,de quo,de re iud.l.contumacia §.pœnes.& l.2.§.exhibendum. ff.de cust.reo. per Bart.in disputatione sua,statuto ciuitatis Lucanæ cauetur. Amplius idem foret dicendum si excusator allegeret regunamentũ guerræ inter dictas ciuitates exortæ,quoniam impedimentũ guerrę non est meri facti, sed iuris, dum non allegat, quòd non possit pręcise,sed quòd non tenetur propter guerram, vt dictum est. Quin etiam propter communes guerras patriæ non excusatur quis a comparẽdo,cum cõparere possit, maxime cum saluo conductu,tenent domini de Rotæ eorum concluſ.327.per d.c.delicti.in verbo,descrimina viarũ, de dolo,& cont.propter inimicitias autem personales, & capitales bene excusantur.ut lite non contest.c.accedens,de re iud.de.pastor.illas tamen non posset excusator sine manda to proponere,quia non sunt meri facti,ut dictum est.

11 Decimonono quæro † quis dicatur absens. Respondeo absens dicit in proposito qui abest à ciuitate merum imperium habente,sicut olim à prouincia,de pœnis.l.absentem, in princ.C.de accusl.absentem.C.de adul.si quondam.ff.co. l.si maritus. §.l. Iul. & quod ibi not.Ad hoc vt quis dicetur absens facit quod scripsit Bart.ff.de damno inf.l.4.§. prætor ait,& l.quamuis.in 5.qõ. & de uer.obl.l.1.in prin. & d. §.lex Iul.& Bald.in l.fi.§.ubi autem,lo.1.C.de bo.quæ lib. ad hoc l.abesse ff ex quibus eau.maio. & l.præses. cum seq. cum gl. sua.ff.de procur.

12 Vigesimo quęro,† qualiter probetur absentia huiusmodi. Respondeo,probatur per famam,vt no.Spec.tit.de accusatores.§.1.uer.sed quid si iste.Sola enim fama, & vulgi opinio sufficit in tali probatione dicit Bart. in extrauaganti ad reprimendum,in uerbo,per edictũ,per tex.in auth. de exhibendis,& introducendis reis.§.si vero,col.5.Item iudex potest,& debet de absentia se informare, & id examine,in quã terram abijsse dicitur per dictum tex.ex eo enim quòd dicit abijsse dicitur,apparet quod sufficiat sola fama,vel vulgi opinió,& potest se informare iudex etiam summatim,& parte non citata, secundum Bar.c.in dicto verbo,& per edictum. Rursum probari potest per discussionem fiendam per nuncium seu nuncios,nam sicut fit de bonis, ita de personis secundum Bar.in d.§.prætor & ff de lega.2.l.cum quidam. Ad hoc quòd dicitur in probatione negatiuæ in l.hoc iure.ff.de verb.oblig.per Bar.& de accu.c.super his,per Innoc.

13 Vigesimoprimo quæro, † an sola absentia probet iustũ impedimentum. Respondeo non nisi concludat iustam rationem,vt d.l.inter.§.ad crimẽ,& d.§.publice,& d.c.veniens. Iustam autem rationem concludit si ex illa insurgat impedimentum,vt comparere non posset,vt quia sit absens vltra mare,vel in loco ita remoto, quòd comparere non posset, ad se excusandum,vt dictum est in 2.q.& propterea oportet q̃ probetur fama absentiæ in quam terram abijsse dicatur, vt dictum est in proxima quęstione,vt sic concludat necessario iustam absentiam,& absentiæ rationem, simplex enim probatio absentiæ nihil cõcluderet, velut incerta probatio de probatio.c.in præsentia. C.vnde liberi.l.non hoc, posset enim esse absens in loco vicino,& sic comparere posset, & processus notitiam habere, sicut dicimus de citato ad domum,vt subdam in quæstione 29.

14 Vigesimosecundo quæro,† iuxta præmissa. Excusator ignorans in quo loco citatus sit absens,comparet,&allegat absentiam,& petit terminũ citationis rei prorogari,ut possit inuenire absentem, quia ignorat vbi sit,an debeat audiri. Respondeo sic,faciendo primo fidem de citatione,secundũ ea quæ dixi in 20. quæstione, quo facto debet ei terminus assignari,vt cum inueniat,& ei denuncier,vt C.vbi de crimine agi oportet,auth.qua in prouincia,secundum Bart.in extrauaganti,ad reprimendum. in verbo,per edictum.

15 Vigesimotertio quæro,† quid si accusator dicit se diligenter inquisiuisse,& non potuisse inuenire ubi forẽt. Respondeo iudex procederet tanquã contra contumacem. Nã post illam dilationem,siue ueniat vel mittat legitime auditur,aliàs secus,vt d.auth.qua in prouincia. secundum Bar.d. verbo per edictum.

Vigesimoquarto quæro dictum est, qualiter probetur
16 impedimentum surgens ex absentia. † Qualiter probetur impedimentum meri facti absentis, pone carcerationis, & similium.Respondeo. Iac.de Aret. & quidam alij videntur voluisse q̃ debeat probari plene per testes, vel instrumenta. ff.de re mil.l.3.§.qui.ad diem.& l.qui commeatum.6.quęs.1. præsentium.de resi.in int.c.ex literis.Spec.in tit.de appellat.§. nunc breuiter.ver.quid ergo, videtur dicere q̃ sufficiat iuramentum,quod tenuisse videtur Bart.ff.de excus.tut.l.scire oportet.§. ufficit,allegat de elec.quia propter.circa fi. ad qđ 22.q.1.c.1.& maxime cum vno teste.de proc. ex insinuatione,videtur enim q̃ hoc casu sufficiat probatio semiplena,vt d.c.ex literis,& d.c.cum Berthol.Io. And.in d. ver.quid ergo,in addit.Spec. videtur velle q̃ si probatio habet fieri de loco vicino requiritur plena probatio,aliàs sufficit iuramẽtum.Finaliter Gul.vt refert,& sequitur Bart.in l.2.§. quod diximus.ff.si quis cautio Host. Arch.& co. And.in ca.1. de dolo,& cont.lib.6.tenet hoc relinquendum arbitrio iudicantis qui habet considerare qualitatem personæ, & impedimentum quod proponitur,& alia adminicula, & secundum qualitatem quandoque exiget plenam probationem, quandoq, exiget iuramentum.de iureiur.c.fi. & quod metus causa. ca. fin.& quod notatur.69.dist.tanta,in gl.ord.quod secundum præfatos Doct.quod etiam sanè intelligi voluerit. Iacob. de Aret.Spec.Io.And.& Bart.in præall.locis. Et prædicta procedunt,in prin.In excusatore autem si notitiam haberet absentiæ,& impedimenti per veritatem idem putarem, cum nomine suo compareat,vt dictum est in 5.quæstio. Si vero certam notitiam non haberet oportet eum probare per famam sicut de impedimento longinquo absentię dictum est in 20.q.uel ad alias coniecturas cum sufficiat probatio per coniecturas vt dictum est.

17 Vigesimoquinto quæro.† An sufficiat semiplena proba tio impedimenti. Exemplum constat q̃ per mare fuit tempestas,ita q̃ non potuit tali tempore nauigari. Bart.in l.2.§. quod diximus.ff.si quis cautio dicit q̃ nõ. Immo.debet probari quòd ipse de domo sua recessit, & tempore debito fuit ad mare,& eo tempore tempestas fuit in mari, propter quã fuit ita impeditus,quòd uenire non potuit. ff. de re mil.l.qui commeatus.Vnde est consuetudo q̃ in terris maritimis fiat protestatio, q̃ propter impedimentum maris non possit trã sire,cum ipse sit ibi causa transeundi, secundum Bart.Quod dictum procedit quando ex alio facto uel non facto est præsumptio contra eum, quod si cessaliet impedimentum non uenisset,ut in exemplo Bart.quo non accedens ad mare prę sumitur comparere noluisse, quia impedimentum compa rere uolentis absentem non excusat,sicut si alia præsumptio non resultat, ut quia sit in ciuitate iuxta mare posita, uel in carceribus,quia tunc sufficit probatio solius impedimenti, quia nemo prę sumitur defensionem omittere,ut dixi in 17. q.Tutum tamen foret quod protestaretur ut supra, ut dicimus in debitore ad certam diem, ut excusetur a mora per lapsum diei.ff.de consti.pec.l.item illa.per Bar.

18 Vigesimosexto quæro, † An impeditus huiusmodi tenea tur mittere excusatorem, attende q̃ procedit quando non tenetur mittere excusatorem quod est regulare de quo per Doct.C.de resi.mil.l. 1. & 2.§.si quis in iud. ff. si quis cau.per Gul.& Bar.de proc.c.quær.& de dolo & cont. c. cum dil.& per Doct.& glo Respondeo sic,ut notatur in c.quær. in glo. in uerbo,detentus,& in d.c.cum dilecti.in glo. magna super uerbo,Responsalem.

19 Vigesimoseptimo quæro.† Quid si excusator mittatur vel ueniat,& probet iustam rationem seu iustum impedimentũ absentis? Respondeo iudicium differtur.ff.de iud.l. si prætor. ff.si quis cautio.l.2.§.si quis in iudic.de elect. bonæ. de dolo & cont.c.cum dilecti.& d.c.ueniens.

20 Vigesimooctauo quæro † Quid si non mittit excusatorẽ uel non ueniat excusator pro absente. Respondeo siue non mittat,quia non possit,siue non mittat quia negligit, tenet processus contra absentem,sed rescinditur per restitutionẽ. Sed si compareret excusator, & de iupedimento doceret processus foret ipso iure nullus ut not. ff.de re iud.l.quæsitũ per gl.& Bar.in d.l.2.§.si quis in iud.& in d.c.quær. & in d.ca. cum dil.

21 Vigesimonono quæro, † Quid si excusator allegat quòd citatio non potest peruenire in notitiam absentis, uel aliud impedimentum prącisi facti,iudex ultra procedit. An ualeat processus. Respondeo sic,nisi excusator obtulerit se probaturum,& iudex contempserit.de appel.c.interposita. Saluum tamen est ius parti petendi restitutionem ex causa iustæ absentiæ.C.quomodo & quando iudex.l.ab eo. ff. de in integrum rest.l.fi.& ibi notatur.Non enim est necesse ad ualiditatem processus,quòd citatio perueniat in notitiam citati nisi iudici constet de impedimento, uel per eum steterit quo minus constaret secundum Bart.in extrauaganti,ad reprimendum.in uerbo,neglexerit.

22 Trigesimo quęro.† Excusator in causa capitali allegat cãs absentiæ,iudex vult q̃ satisdet de illo præsentando tempore quo iusta causa absentiæ poterat esse finita. An ad id teneat. Respõdeo non, quia nulla lex hoc dicit Facit.ff.de coll.illic. l.3.in fi.de transc.2.de sent.ex communis qui. lib.6. secundũ Ioan.And.hanc quęstionem latius prosequentem. & ut præ

mittitur

Digitized by Google

D. Io. Ant. de Canario De excusatore

mittitur concludentem in ti. de defensore super rubr. in additionibus Spec.

23 Trigesimoprimo quæro.† Absens impeditus impedimẽto puri facti constituit procuratorem ad agendum,& defendendum in causa capitali sed non excusandum seu allegandum causas absentiæ. An poterit illas causas proponere. Respondeo ꝙ non habet dubium, quia si potest sine mandato, multo fortius cum mandato generali. Sed dubium foret an posset causas absentię iuris proponere cum ad eas proponendas non fuerit expresse,& specialiter constitutus, quod non facit ad nostrum opusculum quo solum de excusatore sine mandato agimus. Domini tamen de Rota eorum cõclusione 326. tenent quod sic. Adde rationem, quia si habẽs certam formam mandati fecit aliquid quod valet, non est contra sed iuxta mãdatum, vt ad propositum dicit Io. And. in tit. de excusatore, super rub. in Spec.

24 Trigesimosecundo quæro,† An causę possint contra voluntatem rei allegari, & probari. Respondeo non, cum per allegationem causarum absentiæ sola contumacia excludatur vt dictum est in 26. q. quę contumacia volente reo excludi non potest, Sicut dicimus in coniuncta persona quæ contra voluntatem domini non admittitur, vt notatur in Spec. de con. pers. uers. licet autem, & vers. item quod agit contra voluntatem, licet ad allegandum causam innocentiæ excusator reo inuito admittatur. ff. de pœ l. si non def. ff. de q. l. 1. § si quis vlt. patet ex dictis in 12. q. cum duabus seq. Ratio diferentiæ est, quia pœna contumaciæ respicit annotationem bonorum seu damnum bursale, pœna innocentiæ respicit personam cuius correus dominus nõ est, ff. ad l. lib. homo. ff. de appell. non tantum. Si tamen pœna nocentis respiceret bursale damnum non posset absentia innocentiæ allegari inuito absente, quia potest pati se damnari. Rursus si absens posset damnari ad mortem ex forma statuti, non posset proponi causa absentię eo inuito; quia causa absentiæ non excludit delictum, sed innocentia sic.

25 Trigesimotertio. † An excusator possit allegare absentiã eius contra quem petitur executio sententiæ. Aduerte pro decisione huius quæstionis Io. And. in tit. de exec. sent. §. fi. super uer. 12. in additionibus. Spec. quæsit an petens executionem sententiæ necesse habeat admittere defensoreni qui offert pro condemnato,& post argumenta pro,& contra, cõcludit per l. 1. ff. de fide inst. l. fideiuss. pro uend. & l. an tamen, in prin. ff. de iud. solui. uer. condemnato fideiussore reus ad defensionem non admittitur, quod admittitur si facere uelit, ꝙ facit dominus, & aliquantulum plus scilicet satisdare. Et si hoc faciet recte defendet. ff. de proc. l. sed & hæc. §. def. & l. fi. de iud. l. recte def. Sed dominus aut solueret, aut annullaret sententiam. Ad hoc ergo faciendum admittendus est defensor. Audiet ergo dicens actorem habere rem petitam vt sequitur uer. 17. uel si aliam exceptionem doli opponere sit paratus,& probare. In his enim & similibus hoc expresso a iudice in alijs non, sed fiet executio. C. de app. l. si contra maiorem. si enim uellet litem contestari super actione iudicati, uel facere ꝙ dominus non posset, non admitteretur secundum Io. And. Ad propositam ergo quæstionem si excusator allegaret causas absentiæ necessarias, quas allegare potest, vt dictum est in 2. q. ad finem, ꝙ condemnatus posset apponere,& probare exceptiones quæ sententiam annullarent, uel ad finem ut solueret, audietur, aliter non. Opponere autem illas excusator non posset sine satisdatione de rato. Et merito, quia aliud est allegare absentiam ad finem differẽdæ executionis quod licet. Aliud opponere exceptiones doli metus,& similia propter absentiam, ad finem tollendæ executionis, quod non licet sine mandato, uel satisdatione, quia nescio an dominus uelit opponere, ut dictum est in 2. q. Posset tamen probare quòd sententia fuerit satisfacta nobis fiat executio, sicut in principali potest probari debitum quod petitur satisfactum in causa in qua ad diffinitiuam deueniri põt, per ea quę dicta sunt in c. 2. q. & 3. Et si probaret pronunciaretur sententiam non mereri executionem sicut in principali absolueretur reus, ut dictum est in 10. q. Et si non probaret puniretur,& condemnaretur in expensis, ut in principali dictum est in 6. q. Conclude, ꝙ excusator admittetur ad allegãdam absentiam ut dominus possit opponere exceptiones sibi de iure, uel secundum formam statuti competentes contra sententiæ executionem, non aliasi, ut dixi.

Explicit per prædicta tract. de Excus. sine mandato. æditus per eximium, ac præclaris. V. I. D. D. Antonium de Canario, cuius anima requiescat in pace, quẽ edidit Anno Natiuitatis D. N. Iesu Christi. 1446

Sequuntur duo consilia in eadem materia, Excusatoris, quæ cum reperiremus scripta in copia, in fine suprascripti tractatus, Cum sint excellentiss. Doct. conueniens uisum fuit imprimere.

Consilium D. Mariani Socini Senen. super Excusatore absentis recipiendo.

OMnipotens Deus adsit, Spiritusanctus illuminet intellectum. Prædictam dubitationẽ in huiusmodi casibus per Senenses iudices ad punienda maleficia deputatos frequenter fieri intellexi. Apud quos ex duplici capite dubitatio oriebatur. Primo per ea quæ traduntur in l. penult. §. ad crimen. ff. de public. iud. & in l. seruum quoque. §. pub. ff. de proc. in c. uen. de acc. ubi hanc materiam latissime tractaui. & in l. reos. C. de accus. Secũdo oriebatur dubitatio uigore prædicti statuti disponentis qd testes non possint produci nisi per principales, & in præsentiarum recordor, ꝙ in quatuor causis obtinui, ꝙ admitteret quis ad probandum innocentiam absentis ratione interesse reip. cuius interest potius nocentem absoluere quàm innocentem condemnare. ut l abs. ff. de pœ. & in d. l. reos cum simi lib. Prima fuit quędam causa Saluatoris de Petra Mala, qui super platea interfecit Ludouicum de Forliuio conductorem gentium armorum, quem dominus Thomas Doccij & ego defendimus faciendo comparere defensorem pro suo principali interesse reip. ne innocens condemnaretur, & sic fuit liberatus, & apparet liberatio, & absolutio in archiuo publico. Secunda causa fuit cuiusdam Nicolai Antonij manumissi, qui adhuc uiuit, & mihi uicinus. Et si nunc esset in ciuitate scio ꝙ habet processum, & consilium meum pęnes se, ꝙ ad uos transmitterem,& pro posse conabor cras habere. Tertia fuit cuiusdam Antonij mediarij Gasparis Petri de Verdellis. Quarta fuit duorum Mediariorum Benedicti Blasij Roberti, qui interfecerunt quendam virum satis robustũ, & fortem, qui uocabatur Nanes de Surra. quorum omnes absolutiones possumus uidere in archiuo publico Bicherne. Et si diceretur non esse iudicãdum exemplis, ego fateor, sed tamen hoc dixi, ut cognoscatur stilus,& practica. immo etiam consuetudo quæ est optima legum interpres. ut l. minime,& l. inueterata. ff. de legat. in c. dil. de conces. præbẽdæ cum alijs vulgarib. Sed omittẽdo exempla dico quod istud est clarissimum de iure quoniam, quotiescunque contra absentem potest procedi ad sententiam diffinitiuam admittitur excusator pro absente, ne absens indebite condemnetur. Hoc uoluit Do. Ant. de Butr. in d. c. ueniens. per c. super his. de accus. Vnde licet non possit interuenire procurator, tamen potest interuenire excusator. Admittitur enim defensor absentiæ instructor, seu informator iurium absenti competentium. uoluit Rip. de Sal. in d. l. seruum quoque, in §. pu. & Bar. de Sal. in d. l. reos. C. de accusat. Quinimmo Dyn. in d. l. pen. §. ad crim. ff. de pub. iud. fortius uoluit quod in omnib. casibus in quibus ex forma statuti proceditur contra absentem ad pœnam capitalem, potest non solum excusator, seu defensor interuenire, sed etiam procurator, quam sententiã etiam tenet Io. And. in add. Spec. in tit. de proc. §. 1. uer. item quod causa est criminalis, quasi in fi. & sic dicit tenuisse Iac. de Are & Dyn. consuluisse. Et prædictam etiam opin. sequitur nouissime Ioan. de Imol. in d. §. ad crimi. Sed quia constaret prædictum statutum, quia procurator non posset producere testes. Ideo obseruabimus quod cõpareat unus de populo pro suo reipub. interesse ne absens indebite damnetur, qui non admittitur ad negandum, sed ad confitendum factũ put gestum est, vt homicidium, mutilationem, uel quid simile, uigore cuius confessionis res publica, & iudex inquirens habet fundatam intentionem suam. Et sic cessat illud ꝙ pro absente non debet admitti, quia non potest uideri qua trepidatione, quo colore, quo pallore, titubatione, ac uariatione reus loquatur: quia prædicta procedunt quando comparens negaret, secus si confiteretur, quia eo casu ut dixi fundata est intentio curię. Et ideo debet talem excusationem, & defensionẽ pro interesse reip. admittere, & omnibus modis debet perquirere ueritatem per notata 30. q. 5. c. iudicantem. & in auth. qui semel. C. quomodo, & quando iudex. & in l. amp. C. de app. & licet gl. ibi dicat quòd fit speciale in cã appellationis, tamen Barto. ibi tenet contrarium: facit etiam quod notat But. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. inf. & quod notatur in l. si non defend. ff. de pœ. & 33. q 8. c. occidit, & l. 1. § fin. ff. de quæstio. & in l. qui cum maior, §. lib. & §. seq ff. de bon. lib. facit, l. pen. ff. de int. act. Dixi latissime in d. c. uen. Vnde concludo quo ad terminos nostros ꝙ solitus sum dare triplicem formam ad defendendum innocentem, & euadendo formam prohibitiuam dicti statuti. Prima est quã statim dixi, quia comparet unus pro suo reip. interesse, & cõfitetur talem inquisitum commisisse homicidium prædictũ, in inquisitione contentum, sed licuisse sibi ratione defensionis, uel quia bannitus &c. Nam hoc casu clarissimum est quòd ipse dicitur principalis, & suo nomine dicitur produ-

cere

Digitized by Google

cere testes. Secunda practica est, quod ipse excusator reddit iudicem inquirentem certiorem, & iudex ipse ex officio suo citet, & examinet testes, quia hoc facere debet per iura superius allegata. Et quia cum uersetur publicum interesse debet super hoc impartiri officium suum vt traditur in d. §. hoc autem iudicium, & in c. ad nostra. de iureiu. & notatur in l. proper. §. sinautem reus. C. de iud. Tertia practica est, vt ipse iudex instante excusatore, vel ex officio suo mittat ad locum in quo inquisitus degit, & scribat iudici illius loci, & recipiat testes quos inquisitus producere uolucrit, & sic cõsultus ex prædictis concludo, & de subscriptione requisitus.

TRACTATVS

DE TORMENTIS, SECVNDVM Oratores, ius diuinum, & ciuile: Francisci Casoni Iuriconsulti Opitergini.

SVMMARIVM.

1 *Tormentis, humanitatis, religionis, & Iurisconsultorum argumenta repugnant.*
2 *Tormentis, & quæstionibus non semper fides est adhibenda.*
3 *Tormenta multi populi renu erunt, quia plus mali, quàm boni ciuitatibus attulerunt.*
4 *Tormenta, & quæstiones, nisi certis in rebus interponi antiqui uoluerunt.*
5 *Iudices abhorrere debent tormenta, nec facile ad ea prosilire, nec in omni causa, nec in omni persona, nec quibuslibet indicijs.*
6 *Indicia sufficientia ad torturam cognosci possunt, licet de eis non possit tradi certa doctrina.*
7 *Indiciorum loci, & origo, rem issiue.*
8 *Indicia ad torturam debent esse talia, vt suspectus sit reus, & alia argumenta, ita probationi admoueantur, vt sola confessio deesse uideatur.*
9 *Confessioni rei ne credant iudices, licet sæpius ratificatę, nisi ipsa confessio fuerit per signa declarata.*
10 *Torquendi arbitrium iudices sibi arrogare non debent, quia nullum arbitrium habere possunt, nisi pro reo.*
11 *Intellectus l. quæstionis modum. ff. de quæstio.*

De periculo tormentorum, & de errore Iudicum. Cap. I.

1 TOrmentis, & humanitatis, religionis, nec non I. C. argumenta repugnant. In primis exordiendo ab orbe condito exempla diuina non desunt. Etenim absque tortura reos,
2 aut condemnatos, aut liberatos fuisse constat. Deinde † secundum I. C. quæstionibus fidem non semper, non tamen nunquam habendam constitutionibus declaratur: etenim res fragilis est, atque periculosa, & quæ veritatem faliit. Nam plerique patientia, siue duritia tormentorum, ita tormenta contemnunt, vt veritas ab eis exprimi nullo modo possit. Alij tanta sunt impatientia, vt in quouis mentiri, quàm pati tormenta velint. Et ita fit, vt etiam vario modo fateantur, & non tantum se, uerumetiam alios criminẽtur. l. 1. ff. eo. Quãobrem † multi populi tormenta renuerunt: quia plus mali,
3 quàm boni ciuitatibus attulerint, & eorum pernicie plures innocentes, quàm nocẽtes damnauerint. Et hodie in regno
4 Aragoniæ non torquentur rei. Præterea † legitur maiores voluisse nisi certis in rebus interponi quæstiones: cum, quæ vere dicerentur sciri, quæ fallo in quæstione pronunciarentur, refelli possent hoc modo. Quo in loco quid positum sit: & si quid esset simile, quod videri, aut aliquo simili signo percipi possit, vide Auth. lib. 1. ad Heren. Quamuis supradictæ sententiæ verba vetustis in codicibus aliter, ac in nouis legãtur. Reliquum † est ergo, vt iudices, aut abhorreant tormen-
5 ta, aut non facile ad ea prosiliant, nec in omni causa, nec in omni persona, nec quibuslibet indicijs. Et licet (vt dicũt omnes) non possit dari certa doctrina, potest tamẽ † dari aliqua
6 via ad cognoscendum indicia sufficientia ad torturã. Bart.
7 in l. fi. ff. eo. De locis & origine indiciorum dictum est in opere de indicijs, per quos locos videre est quid in quacunque re verum sit, & quid verisimile, atque probabile: Et maiori ex parte unusquisque coniector est ueri. Sed ultra prędicta indi-
8 cia † debent esse talia ad torturam, cum suspectus est reus, & alia argumenta, ita probationi admoueãtur, vt sola confes-
9 sio deesse videatur. Et confessioni † ne credant iudices, licet sępius ratificatæ, nisi dicta confessio fuerit per signa declarata. de quibus signis dicetur, in c. 20. quod est mãxime notandum in hac materia. Est, & communis † error iudicum putãtium torturam esse arbitralem, quasi natura corpora reorum arbitrio suo ad lacerandum crearit. Contra quos dico, & quando esset simpliciter arbitrium (quod tamen non conceditur) tale arbitrium reduceretur ad ius commune, secundum Ang. in l. 1. ff. de testa. mili. Et omnes scribentes consentiunt. Vlterius dico, & iura loquentia de arbitrio intelliguntur contra accusatorem, non contra reum, videlicet, Iudicẽ posse desistere, & supersedere a torturæ propter periculum, & fragilitatem torturæ, non autem excedere modũ, de quo modo lex disposuit, vt in l. 1. ibi, quando, vel quatenus faciendum sit uideamus. ff. eod. Et ita † intelligitur lex, quęstionis
11 modum. eiusdem tit. dicente Iurisconsulto, ibi. Itaque quęstionem haberi oportet, vt seruus saluus sit innocentiæ, uel supplicio.

SVMMARIVM.

1 *Ad tormenta non est deueniendum, nisi constet de homine mortuo, & de cadauere, & de vulneribus.*
2 *Cadaueris, & eius vulnerum inspectio spectat ad peritos, & non ad iudices, propter periculum iudicandi.*
3 *De ictu, & vulnere standum est in arte peritis. Et ad hoc duo requiruntur medici, licet de consuetudine stetur dicto unius.*
4 *Contra latrones proceditur ad torturam, licet de delicto non constet. Et quæ sit ratio?*
5 *Confitens occidisse aliquem, an sit damnandus, si non constet de corpore, uel id non sit verisimile?*
6 *Torquere aliquem si non constet delictum, exemplo pernitiosum est, quod etiam procedit in accusatis de furto, & ueneficio.*

De non torquendo reo, nisi constet de delicto. Cap. II.

Imprimis sciendum est non
1 † deueniri ad tormenta, nisi constet de homine mortuo, & cadauere, nec non de vulneribus, & quæ mortifera sint, & quæ non, & in qua parte corporis, & quo genere armorum.
2 Et talis † inspectio spectat ad peritos, licet a multis iudicib. fiat, quæ tamen fieri non debet propter periculum iudicandi, cum rei damnentur secundum dictum suum, in puris ta-
3 men rixis: & de ictu † stãdum est in arte peritis. Hoc amplius duo requiruntur medici, licet de consuetudine stetur dicto vnius, uide Bar. & Hipp. l. fi. ad l. Corn. de sic. Abstineãt igitur
4 Iudices maleficiorum a tali prophana consuetudine, vt dictum est in opere, de indicijs. c. 2. In quibusdam † tamen casibus, licet regulariter torqueri, nec etiam inquiri possit, nisi constet de delicto, procedit ad torturam, vt puta in latrones, qui abscondunt cadauera eijciendo in flumina, aut mare.
5 Vnde si † reus confiteatur occidisse aliquos ignotos, damnabitur, licet non appareat corpora fuisse interempta, vide Brun. in gl. sexto principaliter, vbi dicit fuisse iudicatum in ciuitate Senensi. Limitat tamen hoc non obseruari, quãdo nõ esset uerisimile propter distantiam loci, vel bonam famam criminati. Sed ego in hoc casu dico, reum non damnari, nisi constet de certa persona, & indiuiduo, uel saltem constet de certis signis, quia delictum debet verificari, vt infra dicetur, de uerificanda confessione, vt puta de vestimentis, uel pecu-
6 nijs ademptis occiso. Exemplo † enim perniciosum est torquere, nisi constet delictum. Legitur enim seruum. M. Agrij argentarij infimulatum occidisse Alexandrum Titi Fannij seruum, eoque nomine tortum, confessum facinus, supplicio affectum, parumlo tamen tempore interiecto, ille, cuius de nece creditum erat, domum redijt, vide Val. Max. li. 8. de q. c. 4. Et quod dictum est de homicidio, extende ad furta, licet hoc tempore iudices statim, & aliquis dicit, sibi aliquid furto subtractum, torqueant suspectos. De tali errore, vide Brun. in gl. circa quartam. Idem si quæstio erit veneficij, constare debet veneno necatum. De hoc dictum est in opere de indicijs, cap. 3.

SVMMARIVM.

1 *Processu non formato non deuenitur ad tormenta, & an id procedat in manifesto, & notorio criminoso, & in inuento in flagranti crimine?*
2 *Accusatus, uel inquisitus si recusset respondere accusationi, uel inquisitioni, potest torqueri etiam sine indicijs ad eruendam responsionem, vt possit procedi.*
3 *Reos ter interrogatos non respondentes accusationi, perinde ac confessos Brutus damnauit, cuius tamen opinio non est seruanda.*
4 *Rei ad torturam ducti, & interrogati quid sciant de tali re, si respondeãt dixisse. Et interrogati, quid dixerint, respõdeant, esse scriptum, & aliud responsum dare nolint, an possint torqueri, donec iudici aliter respondeant.*

De

Digitized by Google

Fran. Casoni Opitergini, De tormentis

De non torquendo reo nisi formato processu, & de errore iudicum. Cap. III.

1 Non formato processu non deuenitur ad tormenta, nisi in manifesto, & notorio crimino so, & inuento in flagranti crimine, quo casu de facto procedit ur. Et secundum multos scribentes ex hoc solo dicuntur esse conuicti, & de facto possunt puniri. argu. l. unicę. §. 1. & quæ ibi not. C. de rapt. uirg. & gl. in l. ictus fustium. ff. de his q not. inf. Sed hæc opinio non placet quia licet quis confiteatur crimen, debet tamen moneri suas facere defensiones, prout dicetur infra de confessione spontanea. Eo magis in supradicto casu, & in quocunque alio oportet formare pro-
2 cessum, antequam deueniatur ad torturam. Fallit † tamen quando reus inquisitus, siue accusatus recusat respondere accusationi, siue inquisitioni: tunc enim torquetur, etiam sine indicijs, non ad eliciendam confessionem, quia non formato processu nihil agi oportet, sed ad eruendam respõsionem, affirmatiuam, siue negatiuam, vt possit procedi, vide Bal. in l fi accusare. C. qui accusare non pos. Sed uolunt aliqui reos recusantes respondere, tanquam confessos damna-
3 ri. Legitur, Brutum † reos ter interrogatos non respondentes accusationi perinde ac confessos damnasse uide Plutarchum in uita Publ. in prin. Sed hæc Bruti opinio non est obseruanda, nisi forte in reo criminoso, vel in inuento in flagrãti crimine. Sed aliquando contingit ꝙ postquam acceptum
4 est constitutum † a reis de plano, si ducuntur ad torturam, & interrogantur, quid sciant de tali re, respondent, dixisse. Interrogati, quid dixerint, respondent, esse scriptum, & aliud responsum nolunt dare. Hoc casu quamuis indicia sint leuia, poterunt tamen torqueri, donec respondeant iudici. quia tenentur respondere, & replicare. Simile contingit hoc anno in quibusdam incendiarijs, ex quorum responsione, accedentibus quoque alijs non leuibus indicijs, extraordinaria pœna cõdemnati fuerunt, Prætore Marco Antonio Geno, Patritio Veneto, ac præclare indolis iuuene, vt de eo omne bonum sperari, ac expectari possit.

SVMMARIVM.

1 *Torqueri non debet reus non publicato processu.*
2 *Testes non publicati non inducunt aliquam probationem concludentem, quia eorum dicta possunt per oppositiones minui, ac tolli per aliam probationem etiam contrariam.*
3 *Indiciorum copia debet dari a iudice ante torturam, licet iudices captos statim torqueri hodie inbeant, quorum obseruantia nulla lege nititur.*
4 *Reus ex eo, quia captus, non debet de crimine damnari, nisi aliter de maleficio conuincatur.*
5 *Reus ante torturam est audiendus, quia potest tale quid probare, quo probato non deueniretur ad torturam.*
6 *Cautius est agendum in causis criminalibus, quàm in ciuilibus, & in eis forma iudicij est fortius obseruanda.*
7 *Testium nomina, dictaque, & depositiones sunt exponenda reo, ut cõtra dicta, & personam testis possit opponere, & excipere.*
8 *Iudex tenetur inquirere de conditione testis, licet pars non dicat.*
9 *Indiciorum exemplum dari debet reo opponere uolenti.*
10 *Papa, aut Imperator non potest facere aliquam legem, per quam tollantur defensiones reorum.*
11 *Iudex tenetur ex officio dare copiam indiciorum reo, licet ipse eam non petat.*
12 *Iudicis interest ratione humanitatis, & intuitu religionis, indefensum nõ occidere.*
13 *Iudex non admittet aliquod genus renunciæ defensioni factæ per reum, nisi uerè iudex cognoscat reum nullas habere defensiones.*

De non torquendo, nisi publicato processu, & exhibita copia indiciorum, & de errore Iudicum. Cap. IIII.

1 Non publidato processu non torquetur reus, quia non dicitur quidquam probatum, nisi
2 publicato processu. l. solam. C. de testi. Nam testes † non publicati non inducun aliquam probationem concludentẽ: quia dicta eorum possunt per oppositiones minui, aut tolli
3 per aliam probationem, etiam contrariam. Quare † secundum omnes Iudex tenetur dare exemplum indiciorum ante torturam. Hodie vero Iudices reis captis non exhibent indiciorum exemplum, & procedunt ad torturam. Sed hæc opinio in jure undique refellitur. & ego sum senio cõfectus, & nunquam inueni aliquam legem, siue rationem pro tali obseruantia: nam non consequitur, captus est, ergo torque-
4 ri, siue damnari debet, immo ex eo † ꝙ quis sit captus, non debet de crimine damnari, nisi aliter de maleficio conuincatur. Quamobrem † reus audiri debet: quia potest quid tale
5 probare, quo probato non deueniretur ad torturam: potest enim reus opponere, siue in contrarium probare: utique audiendus est: quia sequeretur absurdum ꝙ substantialis modus, & forma iudicij opponendi testibus non seruaretur in
6 causis criminalibus, in quibus tamen † cautius est agendum, quàm in ciuilibus, & secundum ipsos Iudices tolli debet de corpore iuris supradicta. l. 10 am. C. de testi. ubi est casus, ꝙ
7 ex dictis testium ante publicationem non fit probatio. † Et omnino nomina dictaque & depositiones testium sunt reo exponẽda ad hoc, ut possit opponere, & excipere in dicta & personam testis, ita dicit tex. in c. qualiter. & quando. el 2. ex-
8 tra de accus. Præterea † Iudex tenetur inquirere de cõditione testis, licet pars non dicat, not. in ca. per tuas. extra de testi.
9 Eo magis † debet dari exemplum indiciorum reo opponere uolenti, quia tam testes, quàm dicta testium debent esse explorata reo, cum oppositiones sint de iure diuino, & audacter dixi nullam reperiri legem pro dictis iudicibus: quia
10 † nec Pontifex, nec Imperator potest aliquam legem condere, per quam tollantur defensiones reorum, cum defensiones sint de iure naturali, vide in opere de indicijs. in titul. ne
11 quis per aliqua indicia: vbi teneo, iudicem † teneri ex officio dare exemplum indiciorum, licet pars non petat, quia reus non potest renunciare proprię defensioni. uide glo. in l. pactum. ff de pac. Ei interest † iudicis ratione humanitatis, & in
12 tuitu religionis indefensum non occidere. c. 22. Exo. Quare
13 iudex † non admittet aliquod genus renũcię, nisi reus dicat se alias non habere defensiones, & re uera Iudex cognoscat eum carere defensionibus. Et hac obseruantia multum placet, vide Bal. in l. seruum quoque. ff. de proc.

SVMMARIVM.

1 *Torqueri non debet reus non præcedentibus iudicijs, aliàs iudex punitur, licet per talem torturam reus repertus fuerit commisisse crimen obiectum.*
2 *Illicitum si quis committat, ab illiciti pœna non excusatur, licet tale illicitum ad optimum finem pervenerit.*
3 *Indicijs non præcedentibus si inquisitio formetur, & reus confiteatur, & ratificetur, damnari tamen non poterit.*
4 *Confessio nulla non confirmatur per indicia superuenientia post quæstionem habitam, secus si sponte confiteatur, nam tunc sine indicijs damnabitur.*
5 *Iudex debet esse promptior ad torturam in delictis, quæ occulte committuntur, præcedentibus tamen aliqualibus indicijs.*
6 *Casus, in quibus deuenire potest ad torturam sine plenis indicijs.*
7 *Reus ob contumaciam bannitus si postea capiatur, poterit sine aliis indicijs torqueri.*
8 *Torqueatur licet reus conscientia, iudex eum torqnere non debet sine indicijs.*
9 *Rei terreri possunt in casibus, in quibus non possunt torqueri.*
10 *Iudices an quando desunt indicia contra aliquem, procedere possint per sortilegia.*

De non torquendo sine indicijs etiam in crimine læsæ maiestatis, & de errore Iudicum. Cap. V.

1 Sine indicijs nõ torquetur reus. Vnde Iudex, qui nõ præcedetibus indicijs reum torquet, puniri debet, licet per talem torturam reus repertus sit commisisse crimẽ obiectum, & ratio est, quia Iudex delinquit in
2 officium & contra naturam officij, & quando † aliquis cõmittit illicitum, ab illiciti pœna non excusat̃, quamuis talle illicitum peruenerit ad optimum finem, vide Bal in l. obseruare. §. proficisci ff. de offic. præs. Et simile legitur exemplũ Torquati, quoniam bello aduersus Latinos cum esset Consul. filium suum securi percuti iussit, qui speculatum ab eo missus ne pugnaret interdictus, hostem à quo prouocatus fuerat, occidit, & ipsi naturæ prætulit ius interdicti Maiestatis, atq; Imperij: vide Ciceronem de finibus in uers. accurrate. Item
3 † quando indicia non præcedunt, & inquisitio formatur, licet reus confessus fuerit, & postea ratificauerit, non poterit
4 tamen damnari, quia ab initio fuit illicitum. † Et confessio non confirmatur per indicia superuenientia post quæstionem habitam, glo est in l. maritus. ff. eod. de qua gaudet Bal. in l. fi. C. de acc. Secus autem si reus sponte, & sine tortura cõfessus fuerit, quia tunc sine indicijs damnabitur: dicetur infra de spontanea confessione. Sed secundum aliquos in prodimentis, & tractatibus qui fiunt secreto propter probationis difficultatem deuenitur ad torturam sine indicijs. vide
5 Bru. tract. Concluso iue dic, ꝙ in † supradictis casibus, & generaliter in delictis, quæ occulto committuntur, & de sui natura secreto perpetrantur, viputa adulterium, simonia, sodomia, veneno aliquem necare, monetam falsificare, & maleficijs de nocte commissis, Iudex debet esse promptior ad torturam,

Digitized by Google

torturam,precedentibus tamen aliqualibus indicijs,sed sine indicijs nunquam : & rō est,quia in dictis casibus non inueniuntur testes.l.si cum exception.ff. ꝙ metus causa. Atapud Plutarchum in uita Marcelli legitur Capitolinum condemnatum fuisse ob sodomiam,licet nullus testis adfuisset,sed solum animaduersione pudoris, lachrimarum iuuenis ad iu-
9 dices acciti.Sunt † & alij casus,in quibus torquetur sine indicijs,vt puta si de furto cōstat, possunt custodes torqueri. Itē si hospitanti in aliquo hospitio aliquid sublatum erit,ꝙ ignoratur a quo,familia hospitis poterit torqueri, nisi hospes fuerit bonę famæ,vide Bar.in l.1.ff.de præfec.vig. Sed considerā do prædictos casus, omnino non carent indicijs, licet non sint plena.& talibus casibus proceditur,per qualia indicia,vt supra dictum est.Est,& alius casus secundū scriptores,in quo torquetur reus,etiam sine indicijs,quorum verba sunt uide
7 licet,quando † accusatus,vel inquisitus,quia nō comparuit, fuit positus in banno propter contumaciam:nam si postea comparet,quando vult purgare contumaciam, & respōdere,ꝙ forte hoc ei a statuto permittitur,poterit tunc quæstio haberi sine alijs indicijs.vide Brun.in gloss.5.principaliter,& Gipp. in §.diligenter.num. 136. Sed animaduerte hanc opinionem esse falsam,& solum habere locum in reo capto,secus in se sponte præsentante,vide de Indicijs exul.ad inquir.
8 Vlterius licet † reus consentiat se torqueri, iudex tamen nō debet eum torquere sine indicijs.uide infra in c. quæ perso-
9 næ torqueri possunt,& quæ non.In casibus tamen † in quib. torqueri rei non possunt,terreri tamen possunt,uide Bal. in
10 l.2.C.de custo.reo.Sed aliqui Iudices † quando desunt indicia,proceedunt per sortilegia,& similia,licet per hæc, nec etiā inquiri possit,uide in opere de indicijs in ti.de Sorti. Legitur tamen Claudium Cæsarem mori iussisse Appium,quia Messalina somniasset ei intulisse vim.vide Sueto.lib.5.ca. de pœnis,per eum innocētibus ob leues suspiciones illatis, Quod indicium tanquam prophanum non est dignum foro principum.

SVMMARIVM.

1 *Indicia debent esse probata in genere suo aliter per ea non proceditur, ad torturam.*
2 *Indicia in genere suo debent esse clara,& perfecta,& plene probata.*
3 *Signa lenia in hæresi sufficiunt ad torturam,ea tamen debent plene probari.*
4 *Indicia debent esse plene probata per testes reddentes rationem dicti sui etiam non interrogatos,qui testes etiam de circunstantiis sunt percunctandi.*
5 *Interrogatoria in criminalibus sint a Iudice ex se testibus deponentibus facienda,nec debent omitti,cum sint de iure Diuino.*
6 *Iudex examinans testes ad offensam, eos debet interrogare de toto negocio,unde possit explorare reorum innocentiam,nam testes debent deponere pro utraque parte.*
7 *Indicium remotum maleficio per duos testes probari debet, proximum uero,& immediatum per unum,quod si per duos probetur,non indiciū, sed plenam faceret probationem.*
8 *Indicium proprie non est,quod facit unus testis de uisu sed semiplena probatio.*
9 *Testes inducti ad probandum indicia an debeant esse omni exceptione maiores.*
10 *Indiciorum gradus ut cognoscantur, non est recedendum a locis Oratorum.*
11 *Testes plures singulares super diuersis indiciis deponentes an coniungantur ad faciendam probationem,ut oriatur indicium ad torturam.*
12 *Indicia imperfecta ubi tendunt ad diuersa tota,non coniunguntur ad probationem faciendam,secus si tendant ad unum totum.*
13 *Vnum capitulum,vel diuersa qualiter intelligatur, & qualiter capitula connexa,uel diuersa,uel non.*

De non torquendo per indicia, nisi plene probata, quando probentur, & de errore iudicum. Cap. VI.

1 Indicia debent esse probata in genere suo aliter per ea non proceditur ad torturam, nam sicuti in criminibus,probationes debent esse luce clariores
2 ad condemnandum,ita & indicia † in genere suo debent esse clara,& perfecta,& plene probata,per regulam, ꝙ eadem est ratio de toto quo ad totum,quæ est de parte quo ad par-
3 tem,& econtra.l.quæ de tota.ff.de rei uend. Quare † licet in aliquibus leuia signa sufficiant,ut hęresi, oportet tamen illa plene probari.vide Innoc.in c.sicut, de simon. Item debent
4 † esse probata per testes reddentes rationem dicti sui, etiam non interrogatos,licet multi contradicant. Item per testes bene interrogatos a Iudice de circunstantijs, per quas ueritas haberi possit: quia Iudex debet formare interrogatoria ex seipso.vide Bald.consil. 276. Et ego consueui dicere, interrogatoria esse de iure diuino, & non omittēda a Iudice, vt in exemplo Danielis in testibus contra Susannam.Occur
6 rit hic † maximum vitium Iudicum,qui in examinando ad offensam non interrogant testes totum negocium, vnde possent explorare innocentiam reorum, cum testes debeant interrogari, & deponere pro vtraque parte, ut supra
7 dictum est.Sciendum est etiam † quòd duo requiruntur testes pro quolibet indicio remoto a maleficio,siue mediato ipsi maleficio: secus in ijs,quæ ex maleficio oriūtur, in quibus sufficit vnus testis: quæ si probarentur per duos, non
8 facerent indicium,sed plenam probationem, vnde † secundum aliquos,id,quod scribentes indicium appellant,vt puta vnus testis de visu non est proprie indicium, sed semiplena probatio: quia directe probat maleficium.Hæc opinio pla-
9 cet,licet quod I.C.dixere,sit idem re ipsa.Sed difficultas † est an testes ad probandum supradicta debeant esse omni exceptione maiores? vide in opere de indicijs unius testis. Ad co
10 gnoscendum † autem gradus indiciorum non est recedendum a locis Oratorum, videlicet, quæ sunt attributa negocio,partim sunt continentia cum ipso negocio,partim in gestione negocij considerātur,partim adiuncta negocio sunt partim gestum negocium consequuntur. Dictum est supra
11 indicia probari per duos testes.Sed sæpe quæritur † an testes plures singulares super diuersis indicijs deponentes coniungantur ad faciendam probationem, vt oriatur indicium ad torturam? Vnde primo considerandum est,si species probationum sunt in sua specie imperfectæ, ut puta vnus testis deponit de veritate,vnus de fama,vnus de indicio, hæc probatio non ualet, quia non est in sua specie perfecta. Secundo quoties fiat probatio indicij per vnum testem, si fiat probatio de alio indicio per vnum testem, ubi requiruntur duo, ex ijs, non oritur aliquod indicium perfectum, quia vnum quodque per se est imperfectum,& diuersę species imperfectæ non probant:quia ex pluribus non augetur effectus, cū non veniant ad integrationē unius speciei.Sed alij senserūt contra:uide Hipp. in §.diligenter, num. 149.Sed concluſiue
12 † quando indicia imperfecta tendunt ad diuersa tota, non coniunguntur,ut supra. Sed quoties tendunt ad vnum totum,tunc coniūguntur,ut puta unus testis deponit Titium percussisse Seium,hic est unus testis super indicio. Alius dicit uidisse eundem Titium sanguine aspersum,& euntem euaginato ense.Alius inquit uidisse exeuntem recto tramite, & gradientem nemora versus. Per hæc enim & similia oritur indicium sufficiēs ad torturam,uide Bru.gl.circa secundum.Sed secundum aliquos ex supradicto exemplo Bruni oritur plena probatio ad condemnandum, quia vnus testis de visu est semiplena probatio,& reliqua coniūcta faciunt aliam semiplenam. Quare exempla dari debent indiciorū per se imperfectorum, vt coniuncta faciant unum indiciū perfectum ad torturam.Idem secundum Oratores,tum ex singulis,tum ex coniunctis argumenta certa nascuntur,vide Cic.2.de Inuen.tit.2.de cau.coniec.in fi.Sed aliqui dixerunt tunc coniungi,quando testes singulares sunt personæ condignæ,& quoties dicta indicia si essent probata per duos testes,sufficerent ad torquendum,aliter non coniungi,licet dicta indicia tendant ad vnum totum, quia sunt imperfecta
13 numero,& qualitate testium.† Hic etiam quæri potest qualiter intelligatur unum capitulum, vel diuersa, & qualiter intelligantur capitula diuersa,connexa,uel non.Dico secundum Bar.in l.Aurelius.§. idem quæsiuit.ff.de lib.lega. quod vnum capitulum intelligitur unum factum, cum qualitatibus suis, seu plura connexa,ut puta promisit tibi cētum sub conditione,hoc est vnum capitulum, hic vna confessio sic qualificata.Item si promitto tibi 10.pacto statim apposito, ꝙ uadas pro me Romam,ista sunt plura capitula connexa, sed diuersa capitula sunt plura diuersis temporibus facta.Gl. est in l.quidem.C.de excep.Item si incontinenti sunt plura facta,quorum unum non uenit ad alterius determinationē sed quolibet est per se,tunc sunt diuersa capitula.l.etiam §.1. ff.de minoribus.l.scire debemus.ff.de ver.oblig.

SVMMARIVM.

1 *Tormenta haberi non debent,si alia leuiori,uel uerior uia veritas haberi pot est,licet indicia præcedant.*
2 *Tortura grauior est pęna,quàm utriusque manus abscissio.*
3 *Iudex antequam torqueat reum,tenetur declarare, ueritatem aliter haberi non posse.*
4 *Appellari non potest ab interlocutoria in criminalibus,nisi quoties ad torturam proceditur, nam ad eam stante appellatione non procedetur.*
5 *Indicia ad torturam ubi extant,contra aliquem pro delicto, debet etiam concurrere leuitas uitæ ad hoc ut torqueri possit.*

De

Digitized by Google

Fran. Casoni Opitergini, De tormentis

De non torquendo licet sint indicia probata, si aliter ueritas haberi potest, & de errore Iudicum. Cap. VII.

1 Non est deueniendū ad tormē
ta, si alia leuiori, uel ueriori uia potest haberi ueritas, licet
præcedant indicia: Iudicem enim omnia experiri oportet,
2 antequam ad tormenta ipse perueniat namq; † tortura gra-
uior est pœna, quàm utriusque manus absciſſio. Præterea se-
3 cundum † multos antequam Iudex torqueat reum, tenetur
declarare, veritatem aliter haberi non posse, uide Gand. de
4 quæst. in prin. Et notandum † est in criminalibus ab interlo-
cutoria appellari non posse, nisi quoties ad torturam proce-
ditur; & stante appellatione non procederetur. l. ante senten-
tiam. ff. de appel. recipi. Vnde ualde errant Iudices, qui nō ser-
uata supradicta forma procedūt ad torturam. Et omnis cō-
5 fessio erit nulla. † Et licet indicia ad torturam contra aliquē
pro delicto extent, debet etiam concurrere leuitas uitæ, &
sic mala fama, ultra requisita, de quibus meminit Marsi. in l.
1. de q. Ita uoluit And. de Iser. in const. regni, si damna clande
stina colum. 2. Tho. Gram. cons. 15.

SVMMARIVM.

1 *Tortura utrum in causis ciuilibus adhiberi possit?*
2 *Mercatores falliti possunt torqueri, ut indicent pecunias, scripta, & alia credita.*
3 *Tortura non adhibetur in causis criminalibus leuis præiudicij, licet legitima præcedant indicia, & an pro talibus vilis persona possit torqueri.*
4 *Viles personæ pro re parua torqueri non possunt.*
5 *Leuia delicta quę dicantur.*
6 *Fur an possit occidi pro parua re.*

De non torquendo in causis ciuilibus, nisi in casibus, neq; in criminalibus pro parua re, & de errore Iudicum. Cap. VIII.

1 In causis ciuilibus non torque-
tur, nisi qñ cā continet in se turpitudinem, & crimen anne-
xum habet. Vel q̄ agatur ciuiliter ex aliquo delicto, & q̄a
2 liter ueritas haberi non possit. Quare mercatores † fugitiui,
seu decoctores, & (ut ita dicam) falliti possunt torqueri, vt in
dicent pecunias, scripta, & alia credita. vide Bald. c. cum de-
3 lictus, de appel. In causis † criminalibus leuis momenti non
torquetur, licet legitima præcedant indicia. Quæ autem le-
uia delicta dicantur quæ atrocia declarat Barto. in l. leuia. ff.
de accus. & Saly. in l. non ideo minus, col. 3. C. de accusation.
Limitant tamen aliqui, vilem personam pro leui re posse
torqueri text. §. oportet, in auct. ut Iudi. sine quoquo suf-
fra. Sed hæc opinio non placet, cum pœna non debeat esse
4 maior delicto. & licet † ius præsumat contra uiles personas,
non propterea sequitur pro re parua torqueri posse. Nec
5 doctrina, quam testantur, hoc dicit. Quæ autem † dicātur
delicta læuia, notatur in l. læuia. ff. de accus. Concluſiuè deli-
ctum dicitur læue, quando de re parui momenti agitur, & iu
6 ra † quæ dicunt furem posse occidi, non habent locum in
parua re. l. si ex plagis. ff. ad l. Aqui.

SVMMARIVM.

1 *Iudex si habeat plenas probationes, uel manifesta indicia, reum damnat, & non torquet.*
2 *Iudex si torqueat reum testibus conuictum, & ille negando perseueret, postea propter aliquas probationes non poterit damnari, licet aliqui Veterum contrarium obseruauerint.*

De non torquendo reo quando sint plenæ probationes, & de errore Iudicum. Cap. IX.

Dictum est supra reum non tor
queri cā indiciorum non legitime constantium. Supereſt sci
1 re † reum non torqueri, sed damnari, quando Iudex habet
plenas probationes, vel manifesta indicia cōtra eum. Sed de
ijs indicijs dictū est in opere de indic. tit. ne reus per aliqua
indicia conuincatur, vt pœna capitali damnetur. Et supradi-
cta intellige, quando probationes sunt luce clariores, & nō
2 sunt sublatæ per defensiones rei. Sed si Iudex † torserit reum,
qui perseuerauerit negando, non poterit eum postea condē
nare pp aliquas probationes, quamuis luce clariores, & rō
reddi pōt, quia rei constantia in tortura dictas probationes
debilitauit, vide Alber. de Rosa. in l. edicto. ff. eo. At apud an-
tiquos aliter obseruabatur, nam legitur Alexādrum Fannij
seruum septies tortum pernegasse, sed perinde atque confes
sum a Iudicibus fuisse damnatum. Idem legitur de Philippo
seruo Fulvij Flacci octies torto, quem nullum emisisse ver-
bum constat. vide Valerium lib. 8. de quæst. c. 4. Sed antiquo-
rum opinio non est obseruanda, & opinionem Alberici oēs
obseruant in Italia. Quidam tamen Iudices extraordinarie
punierunt.

SVMMARIVM.

1 *Torqueri possunt tam mares, quàm fœminæ, & omnes, qui non sint iure excepti.*
2 *Minor 25. annis non potest torqueri, nisi ei sit datus curator.*
3 *Contra minorem doli capacem, sine curatore de obseruantia communi proceditur.*
4 *Vtilis reip. non torquetur, nisi in criminibus atrocibus.*
5 *Surdus, & mutus, a natura non possunt torqueri, nec etiam damnari, nisi ex dictis testium.*
6 *Mulier prægnans non torqnetur, sed expectatur, ut pariat, & post partū supersedetur, per quadraginta dies, & si dubitetur, an sit prægnans, ob stetrices, & medici sunt consulendi, quos sufficit de credulitate deponere.*
7 *Medici quando in criminalibus examinari debeant deponere de veritate, & quando de credulitate.*
8 *Valetudinarij torqueri non possunt, si morbus talis sit, ut torturam pati nequeant sine periculo vitæ, uel corporis.*
9 *Minor 14. annis non torquetur, sed ferula cæditur, vt veritas sciatur, non ut damnetur.*
10 *Minor ætas in quibus casibus non excuset, quin reus torqueatur?*
11 *Senes, seu decrepiti non torquentur, nec aliàs corpore imbecilles, & num. 12.*
12 *Ætas senilis, & decrepita quæ dicatur?*
13 *Confessio senis torti, etiam solenniter ratificata nulla est, nec ei in aliquo præiudicat.*
14 *Decurriones, & eorum liberi, milites, doctores, & aduocati propter dignitatem torqueri non possunt: hodie tamen hoc non obseruatur.*
15 *Rei sponte se tormentis supponentes, sine indicijs torqueri non debent. Idem si accusator, & reus petant se torturæ subijci.*
16 *Testis uacillans toquetur, aliàs secus. & quando dicatur uacillare?*
17 *Testis uacillans, seu aliter de falso conuictus in causa ciuili æque punitur, ac in causa crim.*
18 *Viles personæ, & exercentes viles artes an non admittantur in testes, nisi cum tortura?*
19 *Testes celeriter respondentes, antequam totus articulus eis legatur præsumuntur falsi. & an ex hoc possint torqueri?*
20 *Testis qui dicit unum in iudicio, & aliud extra iudicium, incidit in falsum, ut saltem torqueri possit.*
21 *Testis si unū dicat in iudicio, & aliud extra iudicium cui dicto stādum sit.*
22 *Mercatores fugitiui, & decoctores torquentur, vt indicent scripta, & pecunias sibi datas ad negociandum.*
23 *Accusator, & accusatus in crimine falsi possunt torqueri, modo sint indicia.*

Quæ personæ torqueri possint, & quæ non. Cap. X.

1 Torqueri possunt tam mares,
quàm fœminæ, & demum oēs, nisi sint a iure exceptl. edicto.
ff. de quæst. Infrascriptas autem personas per leges exceptas
accepi, & hoc ordine intelligemus, quæ personæ torqueri
2 possint. Minor † natu vigintiquinque annis, licet sint indicia
legitima ad torturā ꝯ eum, non poterit torqueri, nisi ei fue-
rit datus curator. Hoc amplius, non cogetur respondere in-
quisitioni sine curatore: & si responderit, processus erit nul-
lus. Vlterius cōfessio facta per eum sine curatore erit nulla,
vide Hip. §. nunc uidēdum nu. 31. Gand. sub rub. de alijs quę-
stionib. vari. & ita dicunt obseruari. Hodie uero per illustriſ-
3 simos Venetos, multaq; Italiæ loca non obseruat. Et † qñ de
linquēs est doli capax, procedit contra eū sine curatore. Præ
dicta obseruantia defendit bonis iurib. uide Bald. c. 1. §. sacra
4 de pace iur. fir. Vtilis reip. † nō torquet, uide Hipp. l. edicto. ff.
de qō. ubi multos ponit casus. Limita tñ, q̄ aliquod priuile-
gium non habet locū in criminib. atrocib. sicuti in cri. læsæ
Maiest. siue ueneficij. Surdus, & mutus a natura, licet indicia
sint contra eos, nō possunt torqueri, nec dānari, nisi ex dictis
6 testiū, uide Bru in gl. Quarto principaliter, mulier † prēgnās nō
torquet, sed expectat vt pariat, & post parū non pōt torqueri
inf. dies 40. Et si ante torquet cōfessio nō valet, vide Hipp. §.
nūc videndū nu. 48. Et Iudex quoties dubitat an sit prēgnans,
debet cōsulere obstetrices, & medicos, quos sufficiat depo-
nere de crudelitate, licet fm aliquos debeāt deponere de ue-
7 ritate. Sed dic, † q̄ in morbis, q̄ uere cognosci possunt, ut pu-
ta in febre, q̄ ex pulsu, & urina cognosci pōt, tunc periti tenē
tur deponere de ueritate, aliter de credulitate; vide Paris. de
8 Put. trac. de synd. c. offi. Valetudinarij, † sine q̄ morbo aliquo
laborant,

Digitized by Google

laborant, torqueri non possunt si talis est moribus, vt tortu-
ram pati nequeat sine periculo uitæ, seu corporis, uide Bald.
cons. 265. in quo consuluit per medicos videri torquẽdum,
cum iura exigant tale moderamẽ, vt tortus sanus, seu saluus
innocentiæ siue supplicio conseruetur. Minor natu. 14. an.
9 non torquetur, ferula aũt põt terreri, vt ueritas sciatur, non
10 aũt vt damnetur. Sed in quibusdam casib. minor ætas nõ ex
cusat, quin torqueatur, vt in crim. læsæ Maiest. & in proditio
nibus & similib. l. fi. C. ad Sylla. & l. desertorem. ff. de re milit.
11 Senes, seu decrepiti nõ torquẽtur. l. 3. Signoscitur. ff. ad Syl.
12 Quæ autem dicatur senilis ætas, & decrepita scriptores se re
mittunt ad supradictam legem, ex qua tamen nihil elicitur
de põdicta ętate. Imò aliqui interpretando eam tenent cõtra
rium. Sed dic, ꝙ sicut impuberes pp minorem ætatem tor-
queri nõ possunt, æque, & senes pp imbecillitatem torque-
ri non debent. Simile suptadictum est de muliere põgnãte, &
similib. Et hæc conclusio satis probatur in l. 1. C. qui ætate li-
berantur. lib. 10. Et concluſiue senes dñr qui sunt annorum
70. q excusantur à tutela. l. C. de excus. tut. Spe. in ti. de test. §.
nunc tractandum. Sed iudicio meo in hac materia tormẽ-
torum spectanda est qualitas psonæ torquendæ, multi. n. an-
te supradictum tps pp corporis imbecillitatem, senescunt:
quare concurrente supradicta aũt simili cã ẽt infra dictũ tẽ
pus non torquebitur reus, nam multi pp imbecillitatem, &
13 infirmitatem in tormentis perierunt. † Nota ꝙ confessio se-
nis torti, vt supra, ẽt solenniter ratificata est nulla, nec ei põ
dicat in aliquo. gl. Bart. & alij. in l. pe. ff. de qõni. Decuriones,
14 † & eorum liberi, milites, Doctores, & aduocati pp dignita-
tem torqueri non possunt, vide Hip. §. expedita. Hodie ve-
ro per Illustrissimos Venetos, & per totam Italiam prædi-
cta priuilegia non obseruantur, & consueuit aliter iudicari.
De tali consuetudine, uide Odofr. tract. de quæstio. Reilicet
15 † sponte se supponant tormẽtis, non debent tñ sine indicijs
torqueri. Et quia sæpe accusatores, quando nequeunt ꝓba-
re, instant, se, & accusatos tor queri, nõ debent tñ torqueri,
licet ambæ partes consentiant: & rõnes non desunt, primo
quia nemo est dñs mẽbrorum suorum, & per consequens
non potest quis committere se percutiendum, siue torquẽ-
dum. Secundo quia ea, quæ sunt meri imperij, nõ possunt fa
cto priuatorum dirimi, & concedi. l. priuatorum. C. de iuris-
16 dict. omn. iud. Testis † non torquetur, nisi vacillet, & dicitur
vacillare qñ modo ait, modo negat, seu qñ conuincitur per
alios testes contrarium deponentes. l. is cui. ff. de q. Nihilque
17 refert, an causa sit ciuilis, uel criminalis: quia testis vacil-
lans siue aliter de falso conuictus in cã ciuili æque punitur,
18 ac in cã criminali. Viles † personæ, & exercentes uiles artes
non admittũtur in testes, nisi cum tortura, vide Azo in auc.
de testi. §. si vero ignoti. Sed hæc opinio nõ est vera. l. diuus.
ff. de q̃st. Possunt tñ torqueri, qñ uacillant, seu quando in mẽ
dacio cõuincuntur, seu qñ tentant corrumpere veritatem,
vel quando sponte eunt ad testandum. Sed hoc postremũ
obseruarem in qualibet persona per regulam diuinam, testis
spontaneus concinnat linguam suam mendacio. Præterea
19 testes † qui repentine, & celeriter rñdent antequam totus
articulus eis legatur præsumuntur falsi, & alij testes eis præ-
feruntur, casus est singularis. 2. q. 5. Sed an possint torqueri
ambigit, & sentio ꝙ ex hoc solo nõ possit torqueri. Et secũ-
dum sñiam diuinam q prius respondet, quam audiat, stultũ
se esse demonstrat, & confusione dignum. cap. 17. Prouerb.
20 Item testis qui dicit † vnum in iudicio, & aliud extra, incidit
in falsum & saltem potest torqueri per doctrinam Bart. in l.
21 eos. ff. de fal. Sed dic cõtra, nam standum est secũdo † dicto
in iudicio facto cum iuramento, non autem primo sine iu-
ramento. Bald. in l. final. C. de testi. Secus quando cum pri-
mo concurrit aliqua præsumptio: quia tunc statur primo
dicto Roman. in consilio 405. Sed, & hæc opinio non pla-
cet, absurdum enim est primum dictum sine iuramento pre
ualere secundo dicto cum iuramento. Et sentio hoc ca-
su neutrum dictum ualere, primum dictum non ualet quia
non iuratum. Secundum dictum non ualet propter præ-
sumptionem contrariam, & propter variationem testis.
22 Mercatores † fugitiui, & decoctores ideſt falliti torquen-
tur, ut indicent pecunias sibi datas ad negotiandum. Item
vt indicent scripta, & alia similia, uide Alexand. consilio
77. Paridem de Puteo. in uers. in causa. numero 2. fol. 293.
23 Accusator & accusatus in crimine falsi possũt torqueri mo
do sint indicia ad torquendum, vide Bal. l. pe. C. de falsis, vbi
dicit hoc esse notandum.

SVMMARIVM.

1 *Clerici multa habent priuilegia in materia torturæ.*
2 *Clerici infames, uel deprehensi in delicto torquentur, aliàs secus.*
3 *Mutilati membris, uel aliqua parte corporis uitiati, in criminali causa, an contra clericos admittantur.*
4 *Testis non idoneus dicitur, qui laborat morbo animi, non corporis.*
5 *Tortura in clericos, an non debeat esse ita seuera, sicut contra laicos?*
6 *Testis clericus uacillans non torquetur propter dignitatem.*
7 *Clerici in omni delicto sunt fauorabiliores laicis, & indicia, per quæ conuincuntur laici, contra clericos nihil operantur.*
8 *Per quæ male præsumitur de laicis, bene præsumitur de clericis,*
9 *Laicus deprehensus domi pulchræ mulieris, est manifestus adulter, maxime si probatur aliquod signum uenereum, secus in sacerdote.*
10 *Sacerdos amplexans mulierem, præsumitur facere causa benedicendi.*
11 *Religiosis magis creditur, quàm laicis in omni probatione facienda, & in quocunque alio negocio.*
11 *Testes inhabiles inhabilitate iuris positiui, vt periuri, & criminosi, possunt a Papa ad testificandum habilitari.*
13 *Papa, uel Imperator non potest concedere priuilegia, uel condere legem contra dispositionem iuris naturalis.*

De non torquendis clericis, & de priuilegijs coram. Cap. XI.

1 2 CLerici infinita habent priuilegia in hac materia torturæ, & hæc pauca ex pluribus collegi. Primo † non possunt torqueri ẽt existentibus quibuscunque urgentibus indicijs contra ipsos, nisi ipsi sint alias infames, secundum Alex. l. fi. ff. de q. Sed deprehensi in delicto possunt torqueri. uide Panormitan. capitu. cum non ab homine. de iud. Secundo
3 † in causis criminalibus mutilati membris, vel aliqua parte corporis uitiati non sunt idonei testes, nec possunt testificari contra ipsos, uide Hip. §. nunc vidẽdum. numero 52. Sed aduertendum est hoc nullibi legi. Et quod lex non dicit,
4 nec nos dicere debemus. Et testis † non idoneus dicitur, qui laborat morbo animi, non autem corporis. Tertio, clerici
5 non sunt torquendi, & si torquentur, tortura non debet es-
se ita seuera contra eos, sicut in laicos, ut per Alber. in ca. in contemplatione. extra de regul. iuris. Sed supradicta opinio nulla bona lege probatur, & non est auribus hominum di-
6 gn. Quarto † clericus testis inductus si vacillat in dicto suo non torquebitur propter dignitatẽ, licet laicus torqueatur.
7 l. præsbyt. C. de episcop. & cleric. Quinto, † in omni delicto clerici sunt fauorabiliores, quàm laici, & sæpe indicia per quæ conuin cuntur laici, nihil operantur contra clericos.
8 Hoc amplius, per quæ † male præsumitur de laicis, bene præsumitur de clericis, & exempla non desunt: nam si
9 laicus † deprehenditur domi pulchræ mulieris, est manifestus adulter, licet secundum recentiores debeat probari aliquod signum uenereum. Hoc tamen fallit
10 in † sacerdote, siue præsbytero, qui si amplexit mulierem præsumitur facere causa benedicendi. Sed ab hac benedi-
ctione liberet nos Deus, uide gloss. circa quartam, apud
11 Brun. In omni † probatione facienda, & quocunque alio negotio magis creditur religiosis, quàm laicis. text. est, &
ibi Abba. in capitu. nostra. de procu. Bald. in d. capitu. in fin
Et secundum communem opinionem doctorum Papa non solum potest concedere e supradicta priuilegia, sed etiã
12 post † habilitare inhabiles, ut puta periuros & criminosos ad testificandum, ita per omnes not. in capitu. testi. de testa.
Qua de re præscripserunt sibi priuilegia ampliora, quàm lai-
ci in cœlo, & in terra. Aduerte tamẽ, & sic limita supradi-
ctam cõclusionem non habere locum, quando inhabilitas
prouenit ex dispositione iuris naturalis: quoniam nec Pa-
13 pa, nec Imperator possunt concedere leges contra dispo-
sitionem iuris naturalis. capitu. per tuas. de simon. facit, &
singulare dictum Innocentij in capitu. sciscitatus, de rescri-
ptis, quod dictum refert Angelus in l. cum prætor. ff. de iudi.
dictum est in tracta. de ind. titu. ne reus per aliqua indicia
conuincatur, vt pœna capitali damnetur, ubi indistincte
tenui contrarium, uidelicet, quòd inhabiles non pos-
sint habilitari per Papam, siue Imperatorem ad testifi-
candum.

SVMMARIVM.

1 *Reus non debet à iudice torqueri, nisi ad instantiam accusatoris, sed de consuetudine contrarium obseruatur.*
2 *Iudex abstinere debet à nouis tormentis.*

Digitized by Google

3 *Iudex quando reum torquere vult, debet tria conſiderare qualitatem cri mini, tormentorum, & perſonæ rei.*
4 *Iudex debet oſtendere torquendum medicis, ut moderate eum torqueat.*
5 *Tormenta ſunt moderate adhibenda.*
6 *Iudex immoderate torquens, an excuſetur, ſi tortus ad inſtantiam ipſius iudicis confeſſus fuerit, ſe fuiſſe legitime tortum.*
7 *Tortura debet conſtare in proceſſu, aliter ex brachijs rei cognoſcetur.*
8 *Carcer eſt ſpecies torturæ.*

Quomodo, & quo moderamine procedatur ad tormenta, & de errore iudicum. Cap. XII.

Antequam reus torqueatur, de-
1 bet Iudex per accuſatorem requiri, ad cuius inſtantiam habenda eſt quæſtio, aliter nõ poteſt reum torquere, vide Bal. c. 1. §. Iudices. de pace fir. Et omnes ſcribentes in hac materia conſentiunt. Attamen hoc tempore per totam Italiã Iudex non expectata requiſitione accuſatoris reum torquet, & ratio reddi poteſt, quia Iudex ex officio poteſt proſequi, & facere ea, quæ accuſator facere poſſet. Bart. l. 1. ff. de publ.
2 iudi. imprimis abſtineat † Iudex à nouis tormentis: nã plerique angunt reos ſiti, fame: quidam immittunt aquam p nares: quidam ponũt taxillum in pede. De ijs, & alijs, uide Bru.
3 de q. in principio. Item iudex † debet tria conſiderare, primo qualitatem cauſæ, ſeu criminis. ſecundo qualitatem tormentorum: nam ſi ſufficiunt tormenta leuia, non ſunt inferẽda gratia. Tertio qualitatem perſonæ: aliter enim torquẽ
4 tur robuſti, aliter imbecilles. Et ſecundum † aliquos debet oſtendere torquendum medicis, quia debet uti tali moderamine, vt reus tortus, ſaluus, ſit innocentiæ, ſeu ſupplicio cõ-
5 ſeruetur, vide Bald. conſilio 271. Demum † conſideret Iudex q̃ hominem torquet, p̃ quo (vt Apoſtolico utar verbo) non metuit mori Chriſtus. Et adhibeantur tormenta moderate, vt rationis temperamenta deſiderat, nam Iudex
6 immoderate torquens, grauiter punitur. Occurrit † hic cautela Bru. dicẽtis, ſi Iudex indebite torſerit aliquẽ, faciat reũ confiteri, q̃ fuit legitime tortus, de qua cõfeſſione faciat notarium rogatum. vide eam gl. in fin. Cõtra tamen teneo. Pri
7 mo in † proceſſu conſtare debet de tortura, & ſi non cõſtabit, ex brachijs rei cognoſcetur. Deinde confeſſio rei in poteſtate Iudicis, vbi agitur de intereſſe eiuſdem, non præiudicat, quia carcere detenti, ut liberaretur locis atris, omnia bona verba faterentur, & confeſſio eiuſmodi æquipollet con-
8 feſſioni metu tormentorum, cum † carcer ſit ſpecies torturæ. Quare Iudex non excuſabitur cautela prædicta ſi immoderate torſerit reum. Quia ultra prædicta præſumptio eſt cõtra ipſum iudicem, q̃ ſicut reum illicite, & immoderate torſit, ita, & illicite fecerit eundem confiteri. tex. eſt bonus in l. pen. ff. de quæſt. ſecundum unam lecturam quam tenet Bartol. ibi.

S V M M A R I V M.

1 *Tortura inferri poteſt omni tempore, dummodo delictum ſit atrox.*
2 *Tormentorum ordo quis ſit?*
3 *Tortura an ſit incipienda à debiliori, an uero ab eo qui ueriſimiliter ſcit veritatem?*
4 *Pater, & filius ſi ſint correi, à filio incipienda eſt quæſtio.*
5 *Nomen turpe habens primo eſt torquendus.*

Quo tempore, & à quibus incipiat tortura, & de errore Iudicum. Cap. XIII.

Omni tempore rei torqueri
1 poſſunt, † etiam diebus feriatis, & in honorẽ Dei, dummodo delictum ſit atrox, vide Bal. in l. 1. C.
2 de epiſcop. & clericis. Tormẽtorum autem † ordo eſt eiuſmodi ſecundum multos, videlicet, ſi plures ſunt rei incipiẽ-
3 dum † eſt à debiliori, uide Ang. de quæſtio. Sed contra incipiendum eſt ab eo, qui magis ſcit veritatem, & qui ueriſimiliter dicet eam, deuenitur enim ad torturam, pro habenda veritate, vtique qui magis ſcit, debet primo torqueri, licet Iudices conſueuerint incipere à debiliori, unde euenit q̃d habetur confeſſio incerta, tum ob non plenam ſcientiã facti, tum ob debilitatem torti, uerum ſi rei pares erunt in delicto, tunc incipiendum eſt à debiliori. Et ita intelligunt iural oquentia de hac materia. l. quoties. C. de naufr. libr. 10. l. 1. §. Idem diuus. ff. de quæſtio. & l. unius facinoris. ff. eodem.
4 † Item quoties pater, & filius ſunt cõrei à filio incipiendũ eſt, & torqueatur in conſpectu patris. l. iſti quidem. ff. quod metus cauſa. Vnde tranſijt in prouerbium apud Oratores,
5 torque filium, ſatebitur pater. Et dicunt † aliqui, quòd quando ſunt plures torquẽdi, & unus eorum habet turpe nomẽ, initium poteſt ab eo fieri, uide Hippol. in l. 1. ff. de q. Et licet varie loquantur ſcribentes in ſimilibus, dic eſſe incipiendũ, vt ſupra concluſum eſt.

S V M M A R I V M.

1 *Tortura an & quando poſſit repeti?*
2 *Tormentorum modus erit iuxta qualitatem indiciorum.*
3 *Reus pro quolibet ſufficienti indicio, an poſſit ter quaſſari?*
4 *Torturæ repetitio non debet excedere tres uices, ne in infinitum proceda tur.*
5 *Tortura reduci debet ad tres dies ſeparatos, & pro qualibe uice reus debet habere tres eleuationes, & depoſitiones.*
6 *Tortus ultra tres uices, dicitur tortus immoderate, & uidebitur fateri ui, & cruciatu tormentorum.*
7 *Repetere reum in tortura ſi Iudex intẽdat, debet in actis interloqui, quòd ſuperſedet à tortura incæpta, ſed non perfecte data.*
8 *Indicia noua quæ dicantur.*
9 *Tortus relaxatur, ſi accuſator, dato ſibi termino ad probandum, & deducendum quidquid intendit, nil probauerit,*
10 *Reus ter ſolum debet in tortura repeti, ſed antiquitus, ex cauſa octies repetatur.*
11 *Confeſſio facta in tormentis ſine legitimis indicijs, ſicut non ualet, ita cõfeſſio facta ab tormenta repetita, quæ repeti non debuerunt, non valet.*

Per quot dies, & quanta tortura afficiatur reus, & de errore Iudicum. Cap. XIIII.

Si reus primo fuerit ſatis tor-
1 tus, nunquam poteſt repeti, niſi ſuperueniant indicia de nouo. vide Are. in uerbo fama publ. col. 12. Sed alij dicunt quæſtionem toties repeti, quoties iudici uidebitur, vi-
2 de Bart. l. unius. §. 1. ff. de quæſt. Sed dic † q̃ iuxta qualitatẽ indiciorum erit tormẽtorum modus, nã ſicut indicia ſuos gradus habent, prout in opere de indicijs dixi, ita & tortura
3 plures gradus habet, ut ſupradictum eſt. Vnde † dixerũt aliqui, pro quolibet ſufficienti indicio poſſe reum ter quaſſari, & ſic obſeruari per totam Italiam, uide Hippo. in pract. §. nunc uidendum. num. 52. Sed recentiores dñt, q̃ quando indicia ſunt vrgentia Iudex ſemel torquebit reum. Sed ſi eſſẽt
4 multum urgentia, tunc fieret repetitio. Sed hæc † repetitio non debet excedere tres uices, ne in infinitum procedatur,
5 & ſic quæſtio † reducetur ad ternarium numerum, videlicet ad tres dies ſeparatos, & p̃ uice qualibet debet hãre reus tres (vt dicam) ſaccatas, ſeu eleuationes, & depoſitiones: Et
6 rei † torti ultra ternarium numerum dñr torti immoderate, & uidebuntur fateri vi, & cruciatu tormentorum, vt l. repetitio. ff. de q. Et quoties Iudex † intendit repetere reum in
7 tortura, dẽt interloqui in actis, q̃ ſuperſedet à tortura incœpta, ſed non perfecte data, uide Bru. q. 5. in fin. ubi tractat qñ ſuperuenientibus nouis indiciis torqueatur reus. Indicia
8 † aũt noua differunt ſpecie, uel ſubſtãtia, ſicuti dñ in materia probationũ, q̃ ſuper nouis licet probare, ẽt poſt didicita teſtificata. Et noua indicia ſunt, ſiue proceda ex dicto torti, ſiue aliter, notat in l. per hanc. C. de tempora. appel. Itẽ quo-
9 ties † Iudex torſerit reum, ſi non ſuperuenerint indicia aliqua noua, dabit terminũ accuſatori, in quo probare, & deducere debeat: aliter elapſo ipſo termino, & accuſatore aliud nõ probãte, ipſum reũ relaxabit. De hoc ſtylo, uide An-
10 gel. in ver. fama pub. col. vlt. Dictum † eſt reum ter ſolum in tortura repeti dñe. Antiqui vero octies torquebant. Legitur ſeruum Fannii ſepties, & Philippum Fuluii Flacci octies fuiſſe tortum, lege Valerium. libro 8. de q. Sed dicunt ſupra. Et
11 hoc † amplius, ſicut confeſſio facta in tormentis ſine legitimis indicijs non ualet, ita confeſſio facta ob tormenta repetita, quæ repeti non debuerunt, non ualet, no. l. penultim. ff. de quæſt.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex quo pacto debeat interrogare reum in tormentis, ne uideatur ſuggere, ſiue procedatur ſuper inquiſitione, ſiue ſuper accuſatione?*
2 *Reus in tortura eſt de ſe interrogandus, non de alijs.*
3 *Reus in tortura ſi de facto proprio interrogetur, aliquæ circunſtantiæ, an ſint exprimendæ?*

De interrogationibus faciendis in tormentis, & de errore Iudicum. Cap. XV.

1 Conſiderare † debet Iudex, quo pacto interroget reum in tormentis, cum agat de uita hois, & ne uideat ſuggerere. Imprimis à reo peti dẽt ſcdm multos, gs maleficiũ fecerit, nõ aũt, ſi maleficiũ fecerit,

Digitized by Google

rit, vide Gand. de tormentis. Sed in hac materia variè scriptum est: Vnde distinguendum esse existimo: Aut Iudex processit ad torturam, super generali inquisitione, videlicet, super inquisitione generali quo ad personam, quãdo proprie nescitur delinquẽs, & tunc Iudex debet interrogare reum; quis maleficium fecit, nõ nominando aliquam personam, quia foret suggestio, & ita intelligitur lex prima. ff. de q. Aut Iudex procedit per specialem inquisitionem, uel accusationem contra certam personam, & tunc si torquetur quis uti testis, interrogetur, si inquisitus, aliud maleficium commiserit, quomodo, & quãdo, & in qua parte corporis, quo loco, & quo die. Sed Iudex interrogando eum, non exprimat aliquam circunstantiam, aut qualitatem, nec dicat qd quam de commisso maleficio, nec in qua parte corporis percusserit, nec quicquam de facto, seu dicto, pro quo dicto, seu facto torquetur reus, alioquin non diceretur Iudex interro-
8 rare, sed suggerere. Sin autem torquebitur, † vt principalis, debet interrogari de se, & nõ de alijs, & similiter dẽr interrogari genere, postea ad speciem descendendo, vcz ad nomẽ tantum offensi, non vlterius quidquam interrogando, nec ad alias facti circunstantias procedendo, nam si Iudex interrogaret, si percussit talem in tali loco, & tali uia, & tali parte corporis, foret suggestio. Multi quoque dixerunt ꝓpter periculum suggerendi Iudices rectius procedere, si interrogabunt, si aliquod maleficium commisit, non aliquem nominando, uel vlterius interrogãdo, vide Aret. in verb. fama publ. Cyn. l. fi. C. de accus. Idem l. Mosis. cap. 4. Geneseos, ibi, ubi est Abel frater tuus? & cap. 7. Iosuę, ibi, atque indica qd
3 feceris. Sed de consuetudine, quando rei † interrogantur de facto suo proprio, possunt interrogari de homine mortuo, dummodo non exprimantur aliquę circunstantiæ, uidelicet, non exprimendo aliquod dictum, seu factum, pro quo dicto, seu facto torquetur reus, vt supra dictum est.

SVMMARIVM.

1 *Tortus, & confessus de se, an, & in quibus casibus possit interrogari de socijs sine indicijs.*
2 *Latrones, falsatores monetæ, & mandatarij, possunt in tortura interrogari de consocijs, idque procedit etiam in sex alijs casibus.*
3 *Latrones de se confessi interrogantur de socijs, mandatoribus, & receptatoribus.*
4 *Seruus torquetur, ut indicet consocios, maxime quando sumus in atrocioribus, uel in nece domini, nam interrogatur, quo mandante, id fecerit, et qui sint participes.*
5 *Tortus confessus de se potest interrogari de socijs in omnibus delictis, quæ ueriſimiliter non committuntur sine socijs.*
6 *Torti, & confessi de se de consuetudine totius Italiæ in omni casu de socijs interrogantur.*
7 *Iudex non expectata requisitione accusatoris hodie reum torquet.*
8 *Confessus crimen, de quo erant indicia, an possit interrogari de delictis ęt eiusdem generis, de quibus non extant indicia contra eum?*
9 *Socius criminis regulariter non potest de socio criminis interrogari in delictis principaliter commissis in iniuriam, & odium alterius, non autem principaliter in commodum delinquentis.*
10 *Assertio socij criminis interrogati, qui interrogari non poterat, non facit indicium ad torturam.*

De interrogationibus faciendis in tormentis reo confesso, & de errore Iudicum. Cap. XVI.

1 QVæritur an tortus, & con-
fessus de se possit interrogari de socijs sine in-
2 dicijs? Dic non interrogari, nisi † latrones, monetæ falsatores, & mandatarij, qui etiam torquẽtur, ut manifestent socios, seu mandantes, & sic in reliqs casibus qui sunt seu secundum Gand. in ti. de quæst. io. uide
3 licet, primo latrones † de se confessi interrogantur de socijs mandatorib. & receptatorib. Secũdo, falsatores monetæ. Tertio † seruus torquetur, ut indicet consocios. Quarto ꝓpter atrocitatem maleficij interrogantur, vt supra. Quintõ seruus de nece dñi de se confessus interrogatur quo mandãte. Sexto seruus q magnas fraudes commisit in rõnibus dñi
5 põt interrogari, q sint participes. Sed † pdictis addo regulã gñalem, ꝙ tortus cõfessus de se põt interrogari de socijs in oĩbus delictis, q̃ veriſimiliter nõ cõmittunt̃ sine socijs. Sed
6 de † cõsuetudine totius Italiæ rei interrogantur de socijs in oĩ casu. uide Belui. in ti. de q̃st. col. 2. Sed Neoterici limitant habere locum prædicta in inquisitione, secus in accusatione, quia Iudex non debet onerare accusatorem, ad cuius
7 instantiam torquet accusatum. Sed hæc † opinio non placet quia hodie Iudex non expectata requisitione accusatoris reum torquet. uide Bart. ol. l. 1. ff. de pub. Iud. Po-
8 stremo † quæritur an confessus crimen, de quo erant indicia, possit interrogari de delictis etiam eiusdem generis, de quibus non extant indicia contra eum? Et secundum omnes interrogari nequit. At ijs temporibus per totam Italiã aliter obseruatur, præsertim in furtis, uide Angel. in titul. de tortura. Prædictam tamen consuetudinem multi limitant, videlicet, si non præcessit infamia generalis, vtputa, quòd sit magnus latro, tunc non posset interrogari, uide Brun. q. 5. in
9 fin. Et hæc opinio est obseruanda. Adde † generales regulas ꝙ in delictis quæ principaliter committũtur in iniuriam, & in odium alterius, ut est homicidium, non autem principaliter in commodum delinquentis, ut in furto, falsa moneta, & similibus, socius criminis non potest de socio interroga-
10 ri. ut voluit Bar. in l. repeti. & cæteri ff. de q. † & consequenter assertio socij criminis interrogati. qui interrogari non poterat, non facit indicium ad torturam, vt ibidem.

SVMMARIVM.

1 *Nominatus per tortum ex hoc solo non torquebitur, sed solum inquiretur, fallit in casibus in quibus reus interrogari potest.*
2 *Indicium quando oriatur ex dicto torti sine alijs indicijs.*
3 *Homo malæ famæ an alijs non concurrentibus possit torqueri, ex solo dicto torti?*
4 *Nominati, per tortum quando sine alijs indicijs possint torqueri, et quando non?*
5 *Tortus an iurare debeat facta nominatione in tortura?*
6 *Nominatio debet esse in tortura, aut statim deposito reo de tortura, aliter ea non valet.*
7 *Confessus de se, si sua sponte alium nominat non interrogatus, talis nominatio suspecta habetur à lege.*
8 *Testis sponte se offerens est suspectus.*

De nominato per tortum torquendo uel non, & de errore iudicum. Cap. XVII.

1 NOminatus per tortum, ex hoc
solo non torquebitur, sed solum inquiretur, & ratio reddi põt, qa rei imputãdo cogitant hre subsidiũ. Fallit tñ in casib.
in q̃b. põt reus interrogari: q̃a in dictis casib. crimẽ obiectũ satis est ad torquendũ criminatũ vide Ang in verb. fama publi. Hipp. §. diligenter. nu. 9. Sed nonnulli asserũt, ẽt in prædictis casib. non ꝓcedi ad torturã, nisi ꝓcedant aliqua indicia, saltẽ ꝓsumptiua. q̃ criminatum. vt puta cõuersatio cũ torto, & similes qualitates. Itẽ ꝙ ex qualitate torti, siue ex persona
2 criminati ueriſimile sit non mentiri. & similia. In casibus tñ † in quibus versatur probationis difficultas, orit̃ indiciũ ex dicto torti sine alijs indicijs, dummõ is, cui crimẽ obijcit̃, sit malæ uitæ, intelligendo ẽt ꝙ ex dicto torti orit̃ indiciũ contra criminatũ, q̃ñ est malæ famæ ẽt ultra casus exceptos. Sed
3 † de hoc dubitat̃ q̃a licet q̃s sit malæ famæ, alijs tñ non concurrentib. non torquet̃, & rõ est, criminis obiectionẽ perto tum de eo factã indicium inducere nullũ, cũ interrogari non debuerit. Ergo ꝙ inde sequitur, lege ꝓhibente non ualet. Sed de cõsuetudine aliter obseruat̃. vide Gand. titu. de q. Ex supradictis aũt scribẽtes vñr potius cõfundere, q̃ cõcludere, q̃a non vr̃ dr̃ia inter casus exceptos, & non exceptos.
4 Quare dic † ꝙ in casib. exceptis, in q̃b. interrogãtur rei de socijs ẽt sine indicijs, & de quib. casibus dictum est in antecedenti cap. In dictis casib. nominati per tortum possũt torqueri secundum scribentes, ẽt ꝙ nulla extẽt indicia. Sed tu dic, ꝙ torquentur, dummodo sint qualia qualia indicia. In alijs vero casibus non torquentur noĩati, nisi fuerint indicia
5 idonea, & sufficientia. Quæritur etiam † an reus debeat iurare facta nominatione in tortura? & multi consentiunt. uide Hippo. §. diligenter, num. 62. Sed hæc opinio non placet. ui-
6 de Blanc. numero 283. & notã † ꝙ nominatio debet esse in tortura, aut statim deposito reo de tortura, aliter non ualet. uide, ut supra. Addo † regulam generalem ꝙ inquisitus
7 de se confessus si sua sponte alium nominat, non interrogatus super eo, notatio talis suspecta habetur, † sicuti dicitur
8 de teste sponte se offerente, ita Modern. Sen. in tract. de ind. & tort. quos citat Grammat. in cons. 21.

SVMMARIVM.

1 *Confessiones reorum pro exploratis facinorib. haberi non oportet, si alia non concurrant.*

Digitized by Google

2 *Confeſſionum alia ſpontanea, alia metu tormentorum, alia in tormentis.*
3 *Confeſſio quando dicatur ſpontanea, & quomodo debeat ratificari?*
4 *Notarius non debet ſcribere reum ſponte fuiſſe confeſſum, quando adeſt aliquis terror.*
5 *Confeſſus ſponte an poſſit ſtatim ſine ulla defenſione damnari?*
6 *Confeſſus ſponte poteſt damnari ex quolibet etiam inordinato proceſſu, & ſine indicijs præcedentibus.*
7 *Confeſſus ſponte in aliquibus caſibus non damnatur.*
8 *Reus non torquetur ſi de corpore non conſtet, nec procedi poteſt per inquiſitionem, aut accuſationem, nec ſponte confeſſus hoc caſu damnatur.*
9 *Caſus, in quibus reus torquetur, licet de corpore non conſtet.*
10 *Confeſſio facta coram iudice incompetenti, licet non plene probet, facit tamen indicium ad torturam coram ſuo iudice.*
11 *Confeſio extraiudicialis, licet non ſufficiat ad condemnandum, ſed ſolum ad torquendum, tamen confitens poteſt extraordinariè puniri, tanquam de delicto ſe glorians.*
12 *Confeſſus per ſtoliditatem non dicitur conuictus, niſi perſeuerauerit: idē in confeßione nuda, & ſine cauſa, uel ab irato facta.*
13 *Iracundia an, & quando non obliget.*
14 *Pœnam homicidij iuſtus dolor diminuit.*
15 *Confitens ſe occidiſſe ad ſui defenſionem, ſi id non probet, an ad mortem damnari poſſit.*
16 *Offendentis qualitas demonſtrat animum fuiſſe, uel non fuiſſe offendendi.*
17 *Mores boni faciunt præſumi pro reo, mali uero mores contra reum.*
18 *Confeſſo de ſe, & ſocijs nullo caſu eſt credendum, niſi euidentem rationē alleget, uel ueriſimilitudinem, quæ iudicem inſtruat.*
19 *Reſponſio rei dicentis, ſi feci, feci ad meam defenſionem, in criminalibus non eſt admittenda.*
20 *Reſponſio rei dubia parit indicia contra eum, quia uidetur uelle iudicem fallere, & num. 21.*
21 *Reſpondere non uidetur qui ad interrogata obſcure reſpondet.*
22 *Reus confeſſus ſe occidiſſe, ſed non animo occidendi, an de homicidio ceneatur.*
23 *Nemo uidetur ſine animo maligno delinquere.*
24 *Reus quòd non animo occidendi fecerit, quomodo probetur.*
25 *Accuſatus de homicidio negans ſe occidiſſe, cōuictus, an poſſit talia defenſione uti.*
26 *Confeſſio ſpontanea an ratificetur?*

De confeſſione ſpontanea, & de errore Iudicum. Cap. XVIII.

1 CONfeſſiones reorum pro exploratis facinoribus haberi nō oportet, ſi alia Iudicis religionem probatio inſtruat nulla. l. 1. ff. de quæſtio. Sed ſciendum eſt confeſſionem varie concipi:
2 eſt † enim alia ſpontanea, alia metu tormentorum, alia in
3 tormentis, de quibus ſingulariter dicetur. Spontanea † confeſſio dicitur, quando reus ſine tormentis, & minis, alioque actu fateatur contenta in inquiſitione, & tunc notarius ſcribet eum ſponte confeſſum, & aliter non. Sed aduerte, tutius eſſe notarium nullo caſu ſcribere ſponte confeſſum, & ſufficit ſcribere quo loco, quo tempore, quo modo, & quali tet, & quibus uerbis fateatur reus, ea ratione, quia metus poteſt contingere ex diuerſis accidentibus ēt ignotis, ergo, &c. dictum eſt in c. de confeſſione metu tormentorum, ad
4 quem locum me remitto: † nam quādo † eſt aliquis terror, non debet ſcribere, reum fuiſſe ſponte confeſſum. Poſtea poſt triduum ducatur reus ad banchum iuris, ubi legetur cō feſſio rei, & interrogabitur, ſi dictam ſuam confeſſionem ratificare uelit, monendo eum de ſui uita agi. Contra tamē fere omnes ſentiunt confeſſionem eam non ratam haberi, imò reum ſine alia perſeuerantia damnari, ſecus in cōfeſſione facta in tormentis, ſiue metu tormentorum. vide in l.
5 dic. C. de cuſto. reo. Vlterius ſecundum † alios, ſponte confeſſus poteſt ſine ulla defenſione ſtatim damnari. Tamen tutius eſt reum monere, vt ſeipſum defendat, & ſic dari terminum. Et ratio eſt, quia reus poteſt reuocare confeſſionē, vel eam declarare. uide in cap. cum dilectus, de accuſat. Et
6 confeſſionis † ſpontaneæ uis erit eiuſmodi, vt reus poſſit dā mnari ex quolibet, quamuis inordinato proceſſu. Item licet nulla præcedant indicia, tamen ob ſponte confeſſionē factam poterit reus damnari: ſecus autem ſi per torturam, ſiue etiam aliquem torturæ metum reus confeſſus fuerit: tunc enim quādo deſunt indicia, nullo modo damnabitur
7 licet perſeuerauerit. In confeſſione † ſponte facta in aliquibus caſibus Iudex non damnat. Primo, quando non conſtat de corpore, de quo in primis conſtare debet Iudici, aliter
8 † reus non torquetur, immo non proceditur nec per inquiſitionem, nec per accuſationem: quia talis ſolennitas requiritur ab initio: qua omiſſa omnia, quæ ſequuntur ſunt ipſo iure nulla ob omiſſionem ſubſtantialis modi: nam quoties ſolēnitas datur pro forma, eius omiſſio etiam ſi eſſet leuis, tamen vitiat actum. vide in capitu. quoniam frequenter. ut
9 lite non conteſtata. Sunt † tamen caſus, in quibus torquetur, licet non conſtet de corpore. vide ſupra. cap. j. Secūdo, in confeſſione impoſſibili, ſiue non ueriſimili. Tertio, in cō feſſione incidenter, & non principaliter facta. Quarto, in cō feſſione tempore inhabili, uidelicet, quando lapſum eſt tē pus, poſt quod non inquiritur, ſiue accuſatur, quod eſt poſt annos. 20. niſi in partu ſuppoſito, uel quando falſis medicaminib. partum impediuit. vide Sing. 3. de accuſ. Quinto, qñ contra confeſſionem aliter iudicatum fuit. Sexto, in confeſſione facta coram Iudice carente iuriſdictione, & differt
10 à iudice incompetenti, namque † confeſſio coram eo iudice, licet non plene probet, facit tamen indicium ad torturā coram ſuo Iudice: vide Bal. l. magiſtratib. ff. de iuriſd. omn. iud. Et rō eſt, qa cōfeſſio extraiudicialis facit indicium ad torturam. ergo confeſſio coram Iudice incompetenti, tanquam confeſſio extraiudicialis debet facere indicium coram ſuo Iudice, licet Bar. tenuerit contrarium. l. diuus. ff. de
11 cuſto. reo. Notandum eſt, † ꝙ licet confeſſio extraiudicialis non ſufficiat ad condemnandum, ſed ſolum ad torquendū. Attamen confitens poteſt puniri extraordinarie, tanquam de delicto ſe glorians. Hipp. in §. poſtquam. Septimo in cōfeſſione facta virtute gratiæ ſibi promiſſæ per Iudicem. De hac confeſſione vigore gratiæ ſibi promiſſæ per iudicem multa notantur per Decium, & alios Modernos. in l. ea eſt natura. ff. de reg. iur. Octauo, in confeſſione coram notario non habente commiſſionem à Iudice, vel coram Iudice ſolo non in figura iudicij, & hoc caſu non plene probat, facit tamen indicium ad torturam. vide Iaſ. in ſupradicta. l. magi-
12 ſtratibbus. Nono, ſiquis † vltro ſponteque confitetur ꝙ quā dam ſtoliditatem, non conuincitur per talem confeſſionē, niſi perſeuerauerit: & ratio eſſe poteſt, confitentem non videri eſſe in plenitudine intellectus, cum ita ſponte, & ſine vllo metu ipſe confiteatur. Idem in confeſſione nuda, & ſine cauſa. Itidē in confeſſione facta ab irato, quæ calore iracundiæ non valet. Secundo, votum. Tertio, iuramentum præſtiſtitum ab irato nō obligat, & ita intelligitur. l. quidquid calore. ff. de regul. iur. Hippo. in §. poſtquam, numero 6. Sed
13 diſtingue de iracundia ad hoc, ꝙ non obliget, debet eſſe talis, quæ mentis alienationem inducat, & diſtingue quędam eſſe quæ iuris ſortiuntur effectum, ut contractus, repudiatio, confeſſio, votum, & ſimilia. & iſta per iracundiam impediuntur, quia non procedunt ex animo, ſed ex animi alteratione. quædam iuris non ſortiuntur effectum, ut maleficia. & tunc non curatur de iracundia, ſi enim in delictis excuſaret iracundia, raro delicta punirentur. mitigatur tamen pœna, quando ex iuſto dolore prouenit. Hinc dicitur, ꝙ licet prohibitum ſit occidere fugientem qui te percuſſit, occi-
14 dendo tamen pœna ordinaria non punieris, † quia pœnam homicidij iuſtus dolor diminuit, no. in l. quidquid calore, ſupradicta. Occurrit hic quæſtio, quam ibi ponit Hip. videli-
15 cet: ſi quis confitetur occidiſſe, ſed ad ſui defenſionem, non probato eo, quod ad ſui defenſionem ſpectauerit, ſi nō erūt aliæ probationes contra eum, propter talem confeſſionem non damnabitur ad mortem. Contrarium tenuit Bartol. l. Aurelius. ff. de libe. leg. vide Iaſ. l. ut uim. ff. de iuſt. & iur. Sed ipſe in prædictis diſtingo, vꝫ, ſi talis confitens non conſueuerit delinquere, neque habuerit cauſam ſe vlciſcendi, tali caſu tenerem cum Hippo. quia ex prædictis lex bene præſumit pro reo, ſed prædictis non concurrentibus tenerem cū Bartol. Et præcipne conſiderandum eſt, ſi occiſus erat offenſus, nam eo caſu vī cōtra eum præſumptio culpæ, & ſic exiſtimabitur uoluiſſe vlciſci ſe, licet fuerit occiſus, concurren
16 te maxime qualitate perſonæ. Nam qualitas † oſtendētis demonſtrat animum fuiſſe, aut non fuiſſe offendendi. l. ſi mater, C. ne de ſtat. def. Quare rei † curent probare de morib.
17 nam ſicut malos mores oritur ſiniſtra ſuſpicio, ita ob bonos bene præſumitur. l. deſertorem. §. is, cui. ff. de rei mili. l. ſi
18 militari. ff. de ijs, quibus ut indi. dum eſt cōfeſſio de ſe, & ſocijs, niſi allegauerit euidentem rationem, uel ueriſimilitudinem, quæ inſtruat iudicem, quia tunc publicæ uindictæ non erit ſubtrahendus reus. l. ſicuti. C. de qō. Gl. ſing. in l. pa-
19 tre. ff. de quæſtio. Obuia † fit hic cautela Iaſon. in d. l. ut uim. uidelicet, ut reus reſpondeat, ſi feci, feci ad meam defenſionem. Sed ego teneo, quòd talis reſponſio non debeat admitti per Iudices, quia reus debet certe reſpondere negando, aut confitendo, cum etiam poſſit torqueri ad reſpondē dum, qñ rñdere recuſat, vt dictū eſt ſupra. c. 2. Et cautela Iaſ.

locum

Digitized by Google

locum habet in causis ciuilibus, quando respondetur inter ipsas partes, secus in criminalibus vbi respondetur Iudici: tunc enim propter religionem iudicis reus debet certo respondere, cum interrogetur, quid fecerit. vide tex. cap. 7. Iohue, ibi, atque indica quod feceris. Adde, quòd etiam in ciuilibus vt positionibus respondetur clare. nota. in l. 1. ff. de
20 verb. & pup. Hoc amplius † teneo reum in dubio respondẽtem parare indicia contra se, quia videtur vere deliquisse, & velle iudicẽ fallere. Concluſiue tenetur reus non ſolum
21 ad reſpondendum, ſed certum reſpondendum, † quia non videtur reſpondere qui ad interrogata obſcure reſpondet,
22 Bar. in l. de ætate. §. qui tacuit. ff. de interro. actio. † Idem dic in reo confitente ſe occidiſſe, ſed non animo occidẽdi, quo caſu non tenetur de homicidio, nam crimen tunc contrahi tur ſi & uoluntas nocendi intercedat, quia quæ ex improui ſo caſu accidunt facta plerunque non noxæ imputantur. l.
23 1. C. ad l. Cor. de ſicar. † Nemo enim videtur delinquere, ni ſi animum malignum delinquendi habuerit. Nam uoluntas, & propoſitum diſtinguunt maleficia. l. ſæpe. ff. de ver. ſig-
24 gni. l. 1. ff. de fur. † Et notandum eſt, ꝙ illa negatiua, non animo occidendi probatur per præſumptiones probãdo amicitiam, & affinitatem, & qualitatem occidentis, & per iuramentum purgationis, prout no. gloſſ. in ſupradicta. l. Idem iu l. Moſai. qui percuſſerit proximum neſciens, & qui heri, & nudius tertius nullum contra eum odium habuiſſe cõprobatur, tali caſu remittenda eſt ei pœna homicidij, prout in cap. 19. Deute. Nota tamen, ꝙ lex Diuina in ſupradicto. c. vult reum exulare, nõ propter crimen quod non eſt per regulam ſupradictam, ꝙ tunc contrahitur crimen ſi, & uolũtas nocendi intercedat. Sed ne forſitã proximus eius cuius effuſus eſt ſanguis dolore ſtimulatus proſequatur, & percu-
25 tiat animum eius, qui non eſt reus mortis, vt ibi. † Quæritur etiam ſi accuſatus de homicidio negauerit ſe occidiſſe, & fuerit conuictus, nunquid alia poſſit defenſione vti? excipiẽdo ſe ad ſui defenſionem illud feciſſe, & reſpondetur quod poteſt ſecundum Bart. & alios ſcribentes in l. nemo. ff. de regul. iur. & iſta eſt communis opinio, quam nota. quia multi
26 tenuerunt contrarium. An confeſſio † ſpontanea ratificetur, uide in ſequenti titulo. in fi.

4 † dico conſiderandam eſſe perſonam torquendi, vt puta ſi eſt fœmina, quia naturaliter timida, ſiue etiam vir, dummodo ſit perſona timida, & tali caſu tenerem cum Guido. metus. n. tormentorum conſideratur reſpectu perſonarum, argumento auct. multo magis. C. de ſacroſanct. eccl. In hac ẽt
5 materia conſiderandum eſt, quòd quando † reus aliquo terrore fatetur, notarius non debet ſcribere eum ſponte confeſſum eſſe, & in hoc multi iudices errant. Ideo etiam ſi eſ-
6 ſet † in carcere, in quo fame, & frigore multum patiebatur reus, formidine tormentorum videtur facta confeſſio ſecũdum Bartol. in l. 1. §. diuus ff. eo. Ego extendo dictum Bart. ad confeſſionem factam, non ſolum metu tormentorũ, ſed ẽt aliqua alia de cã, ut in d. l. 1. §. ſi quis vltro. Et dixerunt ali-
7 qui, ꝙ † ſi carceratus aliquid confiteatur, ẽt ſine alia tortura, talis confeſsio non dicitur ſpontanea, cum carcer ſit ſpecies tormẽti. Hoc amplius † dixerunt ſufficere probare quẽ
8 fuiſſe detentum, vt eius cõfeſsio dicatur facta metu tormẽtorum. vide Hip. in §. expedita. num. 9. Sed hæc opinio non placet, quia metus tormentorum conſideratur, vt ſupra concluſum eſt. Sed quia metus torturæ poteſt contingere ex diuerſis accidentibus. Item quia conſiſtit in animo
9 delinquentis. Ideo iudicio meo † notarius propter periculum falſitatis non debet, aut poteſt ſcribere, ſponte confeſſus: & ſufficit ſcribere quo loco, quo tempore, quibus uerbis confiteatur reus, & an fuerit ſponte, uel metu cõfeſſus, ex circunſtantijs proceſſus Iudex cognoſcet, & eſſe debet potius ſpeculatio iudicis, quàm aſſertio notarij. Propterea
10 † confeſsio quamuis ſpontanea debet ratificari per ſupradictas rationes & alias, quas dicit Hip. in §. poſtquam. nume. 22. & talis opinio fuit antiquorum, quàm Gand. impugnat, dicens etiam, cũ quis confitetur crimen ſe commiſiſſe, illico & abſque aliqua perſeueratione & confeſsione damnãdus eſt uide eum. de q. nume. 15. Sed aduerte, ꝙ licet dubiũ ſit, nunquid confeſsio ſpontanea ratificari debeat, ſentiunt
11 tamen omnes, ꝙ ſpõte confeſſus † debet moneri ſuas facere defenſiones. Primo, quia põt cognoſci de inualiditate confeſſionis, vt ſupra. Secundo, quia poteſt reuocare confeſsionem, uel eam declarare. Tertio, quia conceditur poſſe probari falſitas confeſsionis. vide Bald. in l. ſi quis. C. de epiſcop. & cleric.

SVMMARIVM.

1 *Confeſsio metu tormentorum diuerſis ſumitur modis.*
2 *Torturæ metus æquipollet torturæ.*
3 *Terror leuis non indicat metum, niſi cadat in conſtantem uirum.*
4 *Torquendi qualitas, circa tormentorum metum eſt conſideranda.*
5 *Notarius non debet ſcribere reum ſponte confeſſum, ſi aliquot errore fateatur.*
6 *Confeſsio facta à carcerato fame, & frigore laborante, dicitur facta metu tormentorum.*
7 *Carceratus ſi aliquid confiteatur ſine alia tortura, confeſsio non dicitur ſpontanea, quia carcer eſt ſpecies tormenti.*
8 *Confeſsio ut dicatur facta metu tormentorum, an ſufficiat probare quem fuiſſe detentum?*
9 *Notarius non poteſt, nec debet ſcribere reum ſponte confeſsum, ſed ſufficit vt ſcribat, quo loco, quo tempore, quibus uerbis confiteatur.*
10 *Confeſsio etiam ſpontanea an debeat ratificari?*
11 *Confeſſus ſponte debet ſaltem moneri ad faciendum ſuas defenſiones, rationibus, de quib. hic.*

De confeſſione metu tormentorum, & de errore Iudicum. Cap. XIX.

1 CONfeſsio metu tormentorum diuerſis ſumitur modis. Primo quando fit in tormentis, ſeu prope tormenta reo ligato, minante Iudice torturam. vide Bartol. l. 1. §. diuus. ff. de quæſt. Sed alij dñt, ſi quis ducatur ad funem, licet non habeat manus ligatas retro, ſi confitetur dicetur confiteri metu tormentorum. Idem etiam ſiquis apud torturam fuetit tantũmodo ſpoliatus, & non ligatus, dicetur fateri metu tormentorum, quia licet Iudex non torqueat hoĩem, ſed eum ſpoliat, vt torqueat, inducit iuſtus metus, ac ſi fuiſſet tortus, &
2 ſecundum † aliquos ſuſpicio, ſeu metus torturæ æquipollet torturę Hoc amplius dixerunt aliqui confeſſionem factam propter uehementes minas Iudicis, licet extra tormenta intelligi tamen metu tormentorum, & poſſe reuocari perinde ac facta fuiſſet prope tormenta. De hoc, & ſupradictis, uide Bartol. l. nouiſſime. ff. quod falſ. tut. Guid. de Suz. ſub rubr. de quæſtio. Sed contrarium fere omnes tenent, quòd
3 ſola † ductio ad funem ſit leuis terror, ſed ductio, & ligatio indicant metum, quia debet eſſe terror cadens in conſtantem virum. l. interpoſita. C. de tranſact. Circa prædicta, ego

1 *Confeſsio in tormentis facta, tunc demum fidem faciet, quando per certa ſigna uerificabitur.*
2 *Confeſsionis in tormentis factæ uerificatio ex quibus haberi poſſit?*
3 *Innocentia rei quandoque per cauſas cognoſcitur.*
4 *Signa maleficij à reo ſunt per iudicem petenda ad confeſſionis uerificationem.*
5 *Confeſsione non uerificata reos damnare exemplo pernitioſum eſt.*

De confeſsione in tormentis verificanda, & de errore Iudicum. Cap. XX.

1 DIctum eſt ſupra, confeſsiones reorum non haberi pro exploratis facinoribus, ſi nulla alia probatio Iudicis religionem inſtruat: Etenim res eſt fragilis, & periculoſa, & quæ ueritatẽ fallit: quia aliqui tanta ſunt impatientia, vt in quouis menti ri, q̃ pati tormenta uelint. l. 1. ff. de quæſt. Quare Rhetores diſputãt, & utrinq; argumenta no deſunt. Proinde altera pars tormenta teſtimoniorum loco habet. At altera pars dãnat cum tormẽtorum mẽtiri ſæpe faciat dolor. uide Ariſto. libro primo de arte rhet. Quint. libro quinto. Confeſsio itaq; in tormentis tunc demum fidem faciet quando per certa ſigna verificabitur, & hoc modo tolletur certamen, an reus ſit uere confeſſus, an mentitus cruciatu tormentorum. Et iudici intereſt quærere ratione humanitatis, ne innocentem occidat, ne quærendo homicidam homicida fiat. c. 21. Exo.
2 Verificatio † igitur dupliciter conſideratur. Primo quòd delictum ſit cõmiſſum, vnde conſtare debet de cadauere, aliter non proceditur ad torturam, dictũ eſt ſupra. capit. 1. Eſt autem alia uerificatio magis neceſſaria ad cognoſcendum uerum delinquẽtem, & quòd reus non ſit confeſſus cruciatu tormẽtorum. Quare licet confiteatur reus, Judex tamen debet q̃rere, & uerificare infraſcripto modo. In primis petatur à reo cur fecerit, & cur occiderit, nã p † cãs q̃q; cogno
3 ſcitur innocẽtia rei, etenim ſi cauſæ nõ ſunt ueriſimiles, rei nõ damnant. vide Iaſ. l. magiſtratib. ff. de iuriſd. om. iudi. j C.
4 ad l. Cor. de ſica. Sedo, Iudex petet † à reo aliqd certũ ſignũ, vc3, ſi agat de homicidio, interrogabit qd factum ſit de ar-

Digitized by Google

mis, & de qualitate armorum: nam ex ijs, & ſimilibus ueritas eluceſcit. Si autem de furto agatur, interrogetur quib. vendiderit, & ſi reus aliquos nominauerit, nominati examinentur, & ab eis exploretur, an ſit uerum. uide Brun. tract 6. ibi principaliter quæritur. Si in cauſa beneficij quis torquebitur, interrogetur, venenum vbi emit? à quo? quando? quã ti? per quem dedit? Supradicto igitur modo, & ſimili, & in ſupradictis, & ſimilibus delictis interrogando reum, delicta fient explorata Iudici certis ſignis, quæ ad veritatẽ adducunt, & non ſola confeſſione, vt dictum eſt ſupra. De ſupradictis ſignis, vide l. Moſis. ca. 7. Ioſ. in fin. apud Rhetores, auctore Cornificio legitur, maiores uoluiſſe certis in reb. interponi quæſtiones, cum quæ vere dicerentur ſciri, q̃ falſo in quæſtione, pronunciarentur, refelli poſſent, hoc modo. Quo in loco quid poſitum ſit, & ſiquid eſſet ſimile, qđ videri, aut aliquo ſimili ſigno percipi poſſet, vide eundem. 2. ad Herennium titul. in cauſa coniecturali. Exemplo permi
5 tioſum † eſt non verificata confeſſione reos damnare, & exempla non deſunt. Vide Val. Max. libr. 8. de quæſtione. in princip.

SVMMARIVM.

1 *Perſeuerare in confeſſione quando, & quomodo reus dicatur?*
2 *Confeſſione facta, an ſtatim reus ducendus ſit ad eam ratificandam? uel quantum tempus ſit interponendum?*
3 *Confeſſus debet per tres dies conquieſcere antequam ducatur ad ratificadum ipſam confeſſionem, aliter ſi fuerit ratificata paruo momento, dicetur ratificata metu tormentorum.*
4 *Confeſſio facta in tormentis, & legitime ratificata, non præcedentibus legitimis indicijs, an ualeat, & ex ea an iudex poſſit reum damnare?*
5 *Inquiſitio non precedentibus legitimis indicijs eſt ipſo iure nulla, & quæcunque ab ea ſequuntur, corruunt.*
6 *Confeſſio facta in tormentis, licet non ſatis ſit ad damnandum niſi ratificetur, an fallat quando præceſſit confeſsio extraiudicalis?*
7 *Confeſſus ſi non perſeueret, an repetatur in tormentis, vt perſeueret?*
8 *Confeſſus ſæpius in tormentis, & ad perſeuerandum ductus ſemper negans, an & quot uicibus poſsit torqueri, ut perſeueret.*
9 *Confeſſus aliquando poteſt damnari, abſque ratificatione, quando ſigna ſunt talia, ut non ſit probatio in contrarium.*
10 *Indicijs indubitatis non poteſt quis damnari, ſed tantum torqueri.*
11 *Confeſſus ſi in confeſsione perſeuerare nolit, ſed uelit probare contrariũ, an non ſit amplius torquendus. ſed audiendus.*
12 *De innocentia rei omni tempore quæri poteſt.*
13 *Confeſsio in ciuili, an præiudicet in criminali, ſi per principalem facta fuerit.*
14 *Confeſsio facta in uno iudicio nocet inter eaſdem perſonas in alio, niſi contra confeſsionem in primo iudicio iudicatum fuerit.*
15 *Tortus Bononiæ pro delicto ibi commiſſo, ob quod non eſt corporaliter puniendus, ſi in tormentis confeſsus fuerit ſe plura maleficia extra Bononienſe territorium perpetraſſe, an à poteſtate Bononiæ poſsit ultimo ſupplicio condemnari?*
16 *Confeſsio de pluribus delictis, licet ſæpe ratificata non nocet, niſi conſtet de illis.*
17 *Confeſsio licet legitime habita fuerit per tormenta, & fuerit ratificata, non erit tamen ſufficiens ad condemnandum, niſi fuerit declarata à reo per ſigna, per quæ uerificetur iudex reum uera eſſe confeſſum.*
18 *Confeſsio etiam ratificata non habet uim ueritatis ſine alijs ſignis.*
19 *Iudex maleficiorum temerè, & rei ueritate indiſcuſſa iudicare, aut reum condemnare, non debet.*
20 *Aduocati, & defenſores dandi ſunt reis carceratis, ſe defendere ob inopiam nequeuntibus.*
21 *Renunciare defenſioni ſuæ, an reus poſsit? & an iudex id admittere debeat?*
22 *Iudex quærere debet defenſiones rei, etiam poſt latam ſententiam, ſi ratio innocentiæ conſtiterit.*

De confeſſione ratificanda, & quando reus ratificare recuſat, & de errore Iudicum. Cap. XXI.

Confeſsiones reorum non habentur pro exploratis facinoribus, niſi rei perſeuerauerint.
1 Perſeuerare † autem dicitur, quando reus ducitur ad banchum Iuris, prout duci omnino debet, ubi palam moneatur de vita ſua agi, ideo bene conſideret, ſi vult perſeuerare in confeſſione ſua, & eam ratificari, legente ei notario vulgari ſermone dictam ſuam confeſſionem. Qui ſi reſponderit contenta uera eſſe, tali caſu dicetur perſeuerare. Et notã-
2 dum † eſt, reum non ſtatim habita confeſſione duci dẽre ad ratificandum eam, quia non dicitur perſeuerare, quãdo aliquo temporis ſpacio non quieuerit. Vnde iudex ſuperſedere debet per aliquod ſpacium, quod eſſe debet ſecũdum ali-
3 quos per diem, & noctẽ. Sed ſecundum † alios per dies tres, & ita obſeruãdum eſt, nam per ſolam diem, & noctem, reus animo confuſus, doloris impatiens facile non reſipiſcit, & adhuc dicitur eſſe in cruciatu, niſi aliquo bono ſpacio cõquieſcat, ſaltem per dies tres: aliter. n. ſi fuerit ratificata paruo momento, dicetur ratificata metu tormentorum. Ani-
4 maduerteudum eſt Bal. tenuiſſe confeſſionem præcedentibus indicijs factam maxime valere, quando ea ratificatur. Si vero fuerit facta non præcedentibus indicijs legitimis, ſi fuerit ratificata, valebit, aliter non, vide eum. l. 1. C. de conſeſſ. Sed caue, & contrarium tene, q̃ per confeſſionem factam in tormentis licet legitime ratificatam non præcedentibus legitimis indicijs Iudex non poterit damnare, & ratio eſt, quia accuſatio, ſiue inquiſitio caruit ſuis præcedentibus ſubſtantialibus à iure requiſitis, videlicet, vt præcedant legitima indicia, antequam deueniatur ad tormenta, aliter in
5 quiſitio † non præcedentibus legitimis indicijs eſt ipſo iure nulla, & quæcunque ab ea ſequuntur, corruunt propter omiſsionem, & defectum modi, & formæ ſubſtantialis. No-
6 tandum eſt, † q̃ licet confeſsio facta in tormentis non ſatis ſit ad damnandum, niſi ratificetur ad banchum, vt ſupra, fallit tamen, quando præceſsit confeſsio extraiudicialis, uide Ia. in l. Magiſtratibus. ff. de iuriſdict, omnium iudicum. Sed hæc opinio non placet, nam ex confeſsione extraiudiciali oritur indicium ad torturam, ſicut ex alijs indicijs. l. ictus. ff. de ijs, qui nota. infa. Attamen confeſsio facta in tormentis ex alijs indicijs ratificatur, cur diuerſum ĩ hac extraiudicia-
7 li confeſsione? Quid ſi reus † confeſſus non perſeuerauerit? dic q̃ repetet̃ in tormentis, mõ p̃cedant legitima indicia, & hoc caſu repetet̃ nõ ad confitendũ, ſed ad pſeuerandũ. Quid
8 ſi ſæpenumero † in tormẽtis confeſſus eſt, & toties ad banchũ iuris negauit, an poſsit torqueri vt pſeueret? Dic torqueriter poſſe, ſecũdũ Hipp. l. repeti. ff. de quæſtio. Sed alij poſt eum dixerunt, ſi indicia ſint leuia, non poſſe, niſi ſemel torqueri. Sed ego ſentio, ſi confeſsio fuerit uerificata ſignis, vt ſupra de uerificanda confeſſ. poſſe torqueri arbitrio iudicis. Et ratio eſt, q̃ hoc caſu Iudex factus eſt certus. Et aliàs
9 † tenui reum poſſe damnari, abſque ratificatione, dummodo ſigna ſint talia, & non ſit probatio in contrarium. Et ratio reddi poteſt, q̃ Iudex certior factus non debet amplius certiorari. Deinde quia ubi ſunt probationes, & ſecundum aliquos indicia indubitata contra reum, proceditur ad condemnationem, abſque confeſsione, & ratificatione. Sed per
10 indicia, † licet indubitata ſentio non poſſe damnari, ſed torqueri. Non obſtat, q̃ dici poſſet, q̃ modus & forma torturæ exigunt, q̃ confeſsio in tortura, ſiue metu torturæ ratificetur. Reſpondetur, q̃ hoc caſu reus damnatur propter ſigna mediante confeſsione, non propter confeſsionem. Quid ſi
11 reus † non perſeuerauerit in confeſsione, & vult probare in contrarium? Dic quòd non torquebitur, ſed audietur, licet ſit confeſſus. Et non ſolum poſt cõfeſsionem, ſed etiam poſt
12 ratificationem, & ſententiam latam. Nam † omni tempore ratione humanitatis quæri oportet de innocentia rei. Non nunquam enim, aut metu, aut aliqua alia de cauſa in ſe cõfitetur, & ſæpe falſa demonſtratione damnatur. l. 1. §. final. ff. eo. Quamobrem Iudex bene aget, ſi in omni caſu cõfeſſionis dabit terminum reo ad ſe defendendum, & dabit aduocatos, & defenſores ne inocentem condemnet, vt ſæpe dictum eſt. Occurrunt hic aliquæ quæſtiones in materia con-
13 feſsionis. † Primo, confeſsio in ciuili præiudicat in criminali, ſi facta fuerit per principalem, ſecus ſi p procuratorem. vide Paul. de Lezar. in capitu. fina. de confeſsis. † Secundo; cõ-
14 feſsio † facta in uno iudicio nocet inter eaſdem perſonas in alio, niſi contra confeſſionem in primo iudicio iudicatum fuerit, no. in l. prima, C. quando ciui. actio. præiud. crim. Ter-
15 tio, ſi tortus † Bononiæ pro delicto ibi commiſſo, ob quod non debet pati corporaliter, in tormentis confeſſus eſt perpetraſſe furta & alia maleficia extra comitatum Bononiæ, q̃ritur nunquid poteſtas Bononiæ poſſit eum ultimo ſupplicio condemnare propter talia maleficia alibi commiſſa, & digna morte? Concluſiue dicitur non poſſe. uide Gandin. de q. num. 22.
16 Quarto, confeſſio † de pluribus delictis licet ſæpe ratificata, non nocet, niſi conſtet de illis. dictum eſt ſupra in capi-
17 tu. ſecundo. Hoc † amplius notandum eſt, quòd licet conſtet de delictis, & licet confeſsio ſit legitime habita per torturam, eſto etiam quòd ſit ratificata, non erit tamen ſufficiens ad condemnandum, niſi fuerit declarata à reo p̃ ſigna, per quæ certificetur Iudex reum uera eſſe p̃feſ-

ſum,

Digitized by Google

ſum,uide Brun.in gl.Sexto,principalis,num.3.uide ſupra in
18 cap.20.Et ratio reddi põt, ꝙ confeſſio † quamuis ratificata non habet vim veritatis ſine ſignis dicente. I. C. Siquis vltro de maleficio fateatur non ſemper ei fides habenda eſt. Nonnunquam enim aut metu,aut aliqua alia de cauſa in ſe
19 confitetur.l.1.ff.eod.Itaque Iudices ne † præcipites, aut temere, indiligenterq; probata,aut quouis modo indiſcuſſa indicent,dicente Veritatis voce,nolite iudicare,& non iudicabimi.i.quo etiam iudicio iudicaueritis,iudicabimini.
20 Maximum quidem † memorabile,mentique tenẽdũ haud prætermittendum eſſe duxi.Quoniam miſerabilib.maxime que circunuentis ſuccurrendum eſſe cenſeo.Quare Illuſtr. Iulius Gabriel Patritius Venetus,Comes S.Pauli,& Auiani cum quendam pro homicidio reum conuentum in carceribus detruſum teneret,quĩ maxima angebatur inopia, adeo vt ſe defendere non poſſet,Prædictus Illuſt. dñs Comes ſuis proprijs(quod eſt notandum)ſumptibus eximios V.I.D.dominum Alexandrum Feder.nobilem Taruiſinum,& Io. Baptiſtam Romam Serraualenſem,ab ipſo reo noĩatos.in aduocatos,ac huiuſmodi cauſæ defenſores aſſumpſit. Iſtud q̃dem maximum miſericordiæ opus, & liberalitatis exemplũ Illuſt.dñs ipſe Comes ab Illuſtriſſimis, & piẽtiſſimis dominis Venetis,orbis terrarum virtutis ſpecimen habuit.Quorum iuſtitia plena eſt terra.Et qui una cum Dauide inceſſabili uoce miſericordias dñi in æternum cantare,ac eam miſerabilibus,& inopia ductis impertiri non deſinunt. Poſtremo aliqui † utuntur hac cautela ſc3, ꝙ rei renuncient
21 defenſionibus ſiue dicant ſe alias non habere defenſiones: & ſic ratificare faciunt confeſſionem,& non amplius audiunt reum.Sed dic,ꝙ rei non poſſunt renunciare,nec Iudex admittet aliquod genus renunciæ,niſi certo ſciat reum care-
22 re defenſionibus.& omni tempore audiat,† ipſe iudex quæret defenſiones.c.22.Exo.Bal.in l.ſer.quoque. ff. de procu. & l.1.in fi.ff.de q.ubi etiam poſt latam ſententiam qnærit iudex ſi ratio innocentiæ conſtiterit.

TRACTATVS
DE AMORTIZATIONE BONORVM,
PETRI PECKII.
I.C. CLARISSIMI.

Amortizatio quid ſit. Cap. I.

SVMMARIVM.

1 *Amortizationem non rectè P. Iacobi adiuuationem uocat.*

PEtrus Belluga Hiſpanus,in Speculo Principis,rub.14. amortizationem translationem appellat,iuſſu principis in manum mortuam factam. Beneditus Curtius in lib.de arreſtis armorum,in princ.lib.7. remiſſionẽ iuris. Mod. Pariſ.ad Conſuetu.Pari. par.1.§.41.num.67.& 68.eandẽ ſnĩam ſequutus,amortizationem,licentiã bona immobilia per manum mortuam retinẽdi,& in ꝑpetuum poſſidendi,ſiue renunciationem iuris cogendi eam,ad transferendũ in idoneũ manũ,dici poſſe exiſtimat.neq; huic abſimile eſt,qđ ad Conſuet.Borbon.§.25.
1 & 479.ius morticinij eam uocat Papo. Et oẽs q̃dẽ multò rectiùs quàm Petrus Iacobi,qui in ſua praxi.titu.de cauſſis exqb.vaſal.deb.amit.feud.c.de acquiſ.ab eccle.ſ. itẽ adquirit legitimè,hoc verbo amortizationis,ueluti turpi repudiato, adiuuationẽ potiùs nominandam eſſe arbitratur, quaſi ſc3 per eam eccleſia iuuet,id quod nimis vagum ac gñale eſt.

Quæ ſit manus mortua. Cap. II.

SVMMARIVM.

1 *Manus mortua variè dicitur.*

Tametſi manus mortua varie dicatur, qđ ex Chaſſa
1 næ.ad tit.des mains mortes,ſatis liquet:in ꝓpoſita tñ materia,eccleſiã,ciuitatem,collegiũ, ſiue aliud qđcunq; corpus, vel eccleſiaſticũ,uel ſæculare,,qđ bonorũ capax eſt, manũ mortuã.vulgò appellamus.Nã ſicut ſemel mortuus,denuò non moriẽ,ita quoque corpus eiuſmodi, ẽtſi oẽs ꝓſonæ, ex qb.cõſtat humanis eximant,& mutent,immutatũ ꝑmaneat. l.proponebat.ff.de iud.l.ſicut.§.in decurionib.ff.qđ cuiuſq; vniuerſ.noĩe.c.qñ. Abb.de off.dele.Mod. d.§.41. num.56. Mihi quidẽ ſanè viſum ſemper fuit,ideo manũ mortuã dici,ꝙ quemadmodũ moriẽtis hoĩs manus, id qđ comprehẽdit,firmiſſimè concluſum tenet,neque facile remittit:ſic ẽt, quicquid eccleſia,ſeu corpus iſtiuſmodi ſemel adquirit, & in manum,hoc eſt,in ptãtem ſuam accipit,ut ad ordina.regi.tom.1.ti.de lit.obliga.arti.5.gl.5.ait Rebuff. non niſi magna cum difficultate & ſolennitate,in cõe hominum commercium poſt deinde remittit,ſed accumu ãdo conſeruat. c.ſine exceptione.11.q.2.de toto.ti.de reb.eccl.non alie.

Amortizatio vnde dicatur. Cap. III.

SVMMARIVM.

1 *Mortua quæ dicantur.*

Quemadmodum lis mortua dĩr, q̃ in diſceptatione iudicia
li eſſe deſijt.l.cum lite.ff.iud.ſolu.monachus mortuus, q cõi hoĩum cõſuetudini exẽptus eſt.l.fi.C.de epiſc.& cler.§.iecũ dũ,in auth.de nup.excõicatus & deportatus mortuus, qa à cẽtu & frequẽria hoĩum excludĩt.c.plerunq;.12.q.3.§.adhortatio,in authrde nup.exhæredatus mortuus,q inter hæredes ampliùs non eſt.Spec.in ti.de fer.§.1. ab hoſtibus captus qa inter ciues eſſe non põt.l.cũ ſtatus.§.ſi ambo. ff. de dona.cau.mor. Eodem quoq; mõ eã rem mortuã nõ abſurdè dici exiſtimo,q̃ ampliùs de vna manu in alterã manũ uiuentiũ non tranſit,ſed cõi hoĩum commercio eximĩt: cuiuſmodi ſunt hæc bona,q̃ dicimus, amortizata. Nã & in ſimili Accurſ.ad l.qđ aũt.ad verb.mortua.ff.de dona.inter virũ & vxo.id mortuũ dici putat,ex quo nemo fit locupletior,& è ꝙ in auth.de mandat.princip.uiuere dñr ꝑdia, ex qb. homo viuit,hoc eſt,alimenta ꝓcipit. Et quemadmodũ(homilia 2. in 1.c.Matth.teſte Chryſoſtomo)is qui ad eum modũ uitam ſuã inſtituit,vt non iã in carne,ſed ſpiritu eſſe uideat, mẽbra ſua q̃ ex quatuor elementorũ gñationib. concepit, mortificare dĩr:& ſicuti ea caro uita priuat, q̃ à corpore ægri chirurgus,vt noxiã,reſecat:ita quoq, ea bona immobilia, q̃ principis auctoritate in manũ mortuã transferuntur, & per hoc hominum commercio,& alienationis conditione eximũtur,ducta à Gallis uoce amortizari vulgò dicimus.

Quæ ſit cauſa amortizationis,& ubi obſeruetur.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula literis regijs inſeri ſolita.*

Eccleſijs,collegijs, cæterisq; corporib.quę manus mortuę appellãtur,ꝑ amortizationẽ aduerſus leges principis, bonorũ immobiliũ adquiſitione illis interdicentib. ſuccurriĩ, earũque eſt ueluti ſolutio,& laxamentũ.Eiuſmodi aũt leges iam inde à multis ſæculis in Italia,lociſque alijs Romano imperio ſubditis viguiſſe,cùm D.Hierony. in Epiſto. ad Nepotianũ. tum D.Ambroſ.epi.31.li.5. epiſtolarũ.euidenter oſtendunt. In Hiſpanijs quoque receptas eſſe Petrus Belluga.d.rub.14. teſtis eſt,& ſub Regib. Aragoniæ initiũ ſumpſiſſe vũr. Per uniuerſam Gãlliã nihil illis uſitatiùs eſſe,Faber ad l.quoties. C.de rei uendi.Papo.d.§.25.& 479.Maſuer.in tit.de locat.& cond. referunt. Idq; ab oĩ æuo(inquit Guilielmus Benedicti ad c.Raynu.ad verb.& vxorẽ,nu.3.& 4.de teſta.) adeò q̃dẽ,vt in lr̃is regijs,tã in poſſeſſorio, q̃ in petitorio iudicio,
11 ſuper rebus immobilib. acquiſitis eccleſiæ cõceſſis, ſemper pcnè hæc clauſula in calce ſubnectatur,prouiſo,quod habita poſſeſſione pacifica,teneatur eas infra annum, & diẽ extra manum ſuam ponere,& in perſonam capacẽ transferre, aut conſenſum Regis obtinere.In Belgio noſtro per Burgũdos Principes latę fuerunt,eaſque Carolus V.Impera.amplificauit,confirmauitque.

Amortizatio an iuri cõi ſit conſentanea. Cap. V.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus.l.1. C.de ſacroſ.eccl.*
2 *Intellectus.l.ſacra loca.ff.de rer.diuiſ.*
3 *Eccleſia ſine conſenſu Principis,quibus caſibus iure communi non adquirat.*
4 *Franciſcani bonorum immobilium ne uolente quidem Principe, ſunt capaces.*

Poſtulandæ amortizationis neceſſitatẽ, lõgè largeq; à iure cõi diſſidere, prorſus nõ
dubito:ſicut de reb.ꝑ teſtm̃ eccleſiæ,collegio, Xenodochio, monaſterio,& ĩ uniuerſũ,cuicũque manui mortuæ relictis ſiue de ijs,q̃ ſucceſſiõis,donõnis,vẽditiõis,alio quocũq; titulo,in corpora hmõi transferuntur,agat.Magnus.n.ille Cõ-

Digitized by Google

ſtantinus,qui tot opibus eccleſiam amplificauit, tot egregijs munerib. & trophæis auxit, tot honoribus & cæremonijs ornauit, vnicuique licentiam dedit,ſanctiſſimo,catholico,venerabiliq; Concilio,bonorum quod optaret,relinquere,neque caſſa iudicia eius eſſe.l.1.C.de ſacroſ.eccleſ. Et licet nonnulli per catholicum, venerabileq; Concilium, Synodum tantùm intelligi poſſe exiſtiment, inter quos etiam Alciatus eſt:crebriore tamen interpretatione, de quocunque eccleſiaſtico collegio acceptum eſt. Eaq; interpretatio Iuſtiniani Principis conſtitutioni conſentanea eſt, qui inquit:Si quis in nomine magni Dei, & Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti,hæreditatem,aut legatum,eccleſiæ reliquerit, iubemus,vt eius loci eccleſia,in quo teſtator domicilium habuit,relictum capiat.§.ſi quis,in authen.de eccleſia.titu. Tū vero,etſi monaſticam religionem profeſſi,à ſucceſſione parentum,hodiè vbique ferè,moribus populorum,excludantur,eaq; bona illis deferuntur,qui ab inteſtato illis alioquin eſſent ſucceſſuri.Maſuer.tit.de ſucceſſ. verſ. item per conſuet.Chaſſ.ad conſuetud.Burgund.tit.des ſucceſſions.§.14. Io.Imbertus in ſuo Enchiridio, ad verb.monachus. Leges tamen Romanæ,& monachos, & monaſteria admiſerunt. c.in præſentia,de prob.auth.ingreſſi.C.de ſacroſan.eccleſ.l. Deo nobis.C.de epiſ.& cler.eaque donationum rerum, tā mobilium,quàm immobilium capacia eſſe uoluerunt.cap. ſancimus.C.de dona.l.ſi quis ad declinandam. C.de epiſ. & cleri.c.1.de immun.eccle.lib.6.quin & domos,fundos,territoria,totaſque hæreticorum prouincias eccleſiæ adiunxerunt.l.Arriani.C.de hære.& Manich.d.auth.de eccleſ.ti. id quod eiuſdem Conſtantini donatio,à Ludouico, alijsque Romanis Principibus confirmata,manifeſtè demonſtrat.

2 Quæ cùm ita ſint,neſcio quid illis in mentem venerit,qui ideò amortizationem iuri communi conformem eſſe aſſeruerunt,quod Vlpianus,alijque veteres, locum publicū, non aliter ſacrum fieri reſponderunt, quàm cùm Princeps eum dedicauit,vel dedicandi poteſtatem dedit.l ſacra loca. ff.de rer.diuiſ.l.vltima.ff.vt in poſſeſſ.legat.Nam cùm res ſacræ nec p quoslibet,nec quibuslibet, ſed ſelectis uerbis,autoritate publica,& ritu quodam ſingulari adhibito fiant: vt libro 2.de legib.ſcripſit Cicero,& in §.ſacræ res.Inſtitut.de rerum diuiſ oſtendit Iuſtinianus:& cùm loci publici mutatio ad ſtatum publicum pertineat, id quod ex ædilitijs edictis ſatis apparet,ac denique,cùm res ſemel Deo dicatæ, ad vſus humanos deinde transferri non poſſint,cap. ſemel. de regul.iuris.in 6.longè alia eſt ratio, ob quam lex ſcripta eo caſu conſenſum Principis requirit,quo locus publicus cōſecratur, eo vero caſu non requirit,quo bona immobilia, atque prophana,& temporaria,in Eccleſiam transferūtur: maximè cùm eorundem bonorum,neque tam difficilis,neque tam rara eſt alienatio, quàm ſacrorum, & cum onere ſuo,ad eccleſiam trāſeant.c.tributum.23.q.8.& indictiones, collectasque, ob neceſſitatem publicam iniunctas ſæpiſsimè ferunt.l.ad inſtructionem.& l.iubemus. C. de ſacroſan. eccleſ.

Sunt tamen nonnulli caſus in quibus abſque conſenſu Principis,etiam iure communi nihil adquirit eccleſiæ. Nā ſi quis rem emphyteuticam,à Principe acceptam,in eccleſiam transferri velit, ſine conſenſu eius non poteſt, Pan. in c.potuit.num.10.de loca.& conduc.&Vaſallus de feudo,neque ad utilitatem eccleſiæ neque ad commodum alterius inconſulto Principe teſtari poteſt.c.1.de prohibit.feu. alie. c.j.de aliena.feud.gl.in l.fi.C.de iur.emphyteu.

De ijs autem,qui beati Franciſci arctiorem religionem profeſsi ſunt,expeditum eſt,quod non uolenti quidē Principi immobilium bonorum capaces exiſtunt.Cle.cupiētes, de pœnis.Cle.exiuit,de verbo.ſignifi.

Neceſsitas poſtulandæ amortizationis, an libertati eccleſiæ aduerſetur. Cap. VI.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutio Caroli II.ſiculi & aliorum de amortizatione.*
2 *Bonifacij 8.conſtitutiones an rectè in Gallia nonrecepta.*
3 *Eccleſiaſticorum opera regiones cultæ.*
4 *Amortizationis ratio.*

Periculoſum ea de re iudicium eſt,quæ vel libertatem eccleſiæ (cui omnes bonos fauere æquum eſt) vel religionem, pietatem, poteſtatemq; Principis (cui omnes ſubditos reuerenter obedire,diuina lege mādatum eſt) attingit,atque delibat.Ideoque tamerſi ad modum confidenter Petrus Iacobi in ſua praxi,tit.ex quib. cap. vaſ.feud.amitt.eos qui iſtiuſmodi conſtitutiones edunt, q conſtituentibus conſilium dant,qui ad confeſsiones eorū audiendas aſſumpti à talibus legibus non deterrent, excōmunicationis alijſque pœnis,aduerſus uineatores eccleſiaſticæ liberratis editis ſubijci, & ad reparationem damni illati obligari,aſtruat,Auth.caſſa & irrita. C.de ſacroſ.eccl. c.nouerunt.de ſent. excom. Ioannes tamen Breſsianus ad conſuet.Auerniæ,cap.21.§.14.in prin.alijque nonnulli mitius,modeſtiuſque loquuti,non multum ſibi eas conſtitutiones placere tantummodò fatentur. Nam ſi liberratem eiuſmodi uiolāt,qui ea quæ uel iure communi,uel iure priuilegiario,& ſpeciali competunt,eccleſiæ eccleſiaſticisque hominibus detrahunt,quod ad l.1.C. de ſum. trinita.aſſerit Fulgoſ.& ſequitur Lapus alleg.92.ſi emptio, permutatio, donatio, aliaque rerum adquirendarum genera, omnibus omninò,quibus nominatim interdictum non eſt,iure communi permittatur: ſi in dubio ea interpretatio, opinioque ſequenda eſt,q̄ religioni fauet.l.ſunt perſonæ.ff.de religio.& fune.ſi denique libertas,eſt facultas faciendi, quod cuique placet,niſi lege prohibeatur,l.libertas.ff.de ſta. homin. certè conſtitutiones rerum immobilium adquiſitionem auertentes,defendi poſſe non videntur:id quod ad ca. perpendimus.de ſenten.excom.Cardin.& ad l.filiusfa.§.diui.ff.de legat.1.Bar.& Iaſ.ſenſiſſe comperio. forſitan hæc eſt cauſſa, quod(vt ad conſtitu.incipien. prædeceſſorum noſtrorum parte.3.colum.1.refert Mat. de Afflic.) Carolus II. Siciliæ Rex,ſimilem legem reuocauit,ſatiſque eſſe arbitratus eſt,ſi bona immobilia cum onere ſuo ad eccleſiam tranſirent. l. fin.C.de exact tribut.quodque tam Bonifacius VIII. quā Fredericus II.& Carolus IV.omnem iſtiuſmodi altercationem abrumpere uolentes,eas conſtitutiones,ueluti cum libertate eccleſiæ pugnantes,reiecerunt,quibus eccleſia, uel ab emptione & adquiſitione bonorum abſtinere, uel ſemel iuſtè accepta, extra manum ſuam ponere iubetur. ad quod,tam ex c.1.& c.fi.de immunit.eccl.lib.6. quàm ex eorundem Imperatorum cōfirmatione, tomo 3.conſilio. ſub finem Conſtantien concilij ſubiecta,liquido apparet, & p lib.4.cap.6.Inſti.Forenſium refert Imbertus,eius Bonifacij conſtitutiones,in Gallijs receptas non eſſe, exigui momenti eſt,niſi uel omnem auctoritatem Pontificiam, uel tādem quoque,Chriſtum ipſum à Gallia excludere uelimus. Nouiſsimè quoque Cōci.Trid. talium rerum poſſeſsiones ſeſſ. 25.ti.de reg.c.3.confirmatæ eſſe uidentur.

Audacter tamen,in contrariam opinionem ingens interpretum numerus conſpirat:alij, quia princeps(cuius imperio,& omnes & omnia à mundi vltima origine, ſubdita erant)legem,rebus ſuis,ſibi placentem imponere poteſt.l.in traditionis.ff.de pac.l.in re.C.mādati.alij quia ſicut propriis agris ſitientibus alienos irrigare durum, & penè inhumanum eſt l.præſes.C de ſeruitu.ita laicos in rebus temporalibus clericis præferri æquum eſt. alij, qa non odio eccleſiæ inducta eſt eiuſmodi conſtitutio,ſed bono publico,ne maiori rerum immobilium parte ad eccleſiam translata,laici ſoli publicis oneribus ferendis ſatis nō ſint.alii, qa & lex iſta rem ſibi ſubiectam reſpicit,& perſonam ſubditi ſui, ad contrahendum obligandumque ſeſe eccleſiæ inhabilem efficit. alii.quia eccleſiæ nihil detrahitur,ſed ſolùm adquirere prohibetur uel ut ad d.Auth. Caſſa.num. 4. ait Alciat.non hoc eſt,eccleſiæ iura diminuere,ſed nolle laicos ſua illi communicare.alii,quia eccleſia non læditur in quæſitis, ſed cerram formam accipit,in quærendis.alii, quia ſecularium Principum intereſt plurimum,ne translatis in eccleſiam bonis,& confiſcationum,& laudimiorum,& aliorum iurium dominicalium emolumenta amittant. alii denique, quia uoluntas teſtatoris pacisſcentis,legem ferentis, & ſtatuentis adæquantur.l.final.C.de fideiuſſ. Igitur, ſicut in certum genus hominum prohibita alicuius rei alienatio,& translatio, vel à teſtatore uel ex pacto facta,iure defenditur.d.§. Diui. l.final.C.de rebus alien. non alien. l.ſi ita quis.ff.de uerborum obligatio.ita quoque & lege,& ſtatuto prohiberi poteſt. l. final.C.de fund.limitroph.l.final. C.de fundo rei patrimo. Et ita demum Barbat.conſil.30.libro quarto,Signorol.conſilio 21.Maſuer.tit. de locat.Faber ad d.l.quoties,Archidia con.ad cap.Romana,de appell.in 6.Lucas de Penna,ad l.iubemus.C.de nauib.non excuſ.libro 11.Iaſon ad l.fina. C.de iure emphyteu.Bartol.ad l.final.C.de pact.& conſil.incipiē. qnidam Cola Pauli.Bald.ad c.quæ in eccleſiarum,& conſtitut.Franc. Mignon.ti.des ſengneuriez articul.37.nume.3.& 4.Alciat.ad d.Auth Caſſa.& Imbertus in enchridio ad uerbum monachus,omnes unanimiter ſtatuerunt.

Cæterùm,quemadmodum rationes iſtæ neque Panormitano conſil.26.62.& 63.& ad cap. relatum, de teſtamen. neque Felyno ad capitu.quæ in eccleſiarum, de conſtit. neque Angelo ad d.§.Diui.neque Ioan. Andreæ ad d.capitu. final. neque Chaſſanæo ad conſuetud. Burgund. titu. des mains mortes.§.10.numero 49. & 50. neque Nicolao Euerardi conſil.239.colum.vltim.imò ne Bartholo quidem ſibi contra-

Digitized by Google

contrarió, ad l.fi.C.de ſacroſ.eccl.& ad l.fi.C.de exacto. pla cuiſſe video: ita apud me quoque, non multum ponderis ac momenti habent, qui ſciam, ſententiarum pondere, ac veritate, non opinantium numero, in rebus ꝯtrouerſis dijudicandis utendum eſſe. Quam enim legem mihi adferunt, qua omnium rerum dominia ſolius Principis, non etiã priuatorum hominum, ab ipſa origine fuiſſe oſtendant, cum populo hębrẽo dictũ ſit, ꝙcꝙd calcauerit pes tuus tuũ erit? longeque eo dicto antiquior ſit priuata cuiuſque poſſeſſio? Quis ignorat, etiam ſacerdotum bona à quo tempore illi eſſe cœperunt, & ſuis legibus ſteriſſe, & ſua libertate vſa eſſe? Cur ad originem tantoperè refugiunt, à qua toties vltrò poſterioribus ſuis legibus receſſerunt Principes? Cur poteſtatem eorum tam vehementer vrgent, qui ſumma veneratione, religioneque ducti, non tantùm ea vſi non ſunt, ſed etiam cuiuſcunque generis, bonorum adquiſitionem, eccleſiæ, & liberè permiſerunt, & liberaliter adiecerunt? Cur bonum publicum adeò extollunt, quaſi non æquè, in multorum pauperum (quos magno numero alit eccleſia) ſuſtẽtatione, quam in multorum ſecularium hominum tenaci ſępè opulentia illud conſiſtat? Ponam illis ob oculos exercitus mendicantium, ad fores monaſteriorum ſingulis dieb. ſtipem accipientes, & magno gaudio refectos. Quam nulla verò uel exigua ſit earum eleemoſynarum comparatio cũ his, quas ab illis pauperes accipiunt, qui nunc (proh dolor) eccleſiæ bona pernicioſo exemplo inuolarunt, ſibique tanquam propria & auita adſcripſerunt, teſtis eſt Gallia, teſtis Anglia, triſtior teſtis infœlix hoc noſtrum Belgium, in quibus olim, maiores noſtri, amplificandis eccleſijs, eorumque prouentibus, intenti, verè commune bonum, hoc eſt, pacẽ, & tranquillitatem publicam, fidei unitatem, & cõcordiam, fructuum ubertatem, commerciorum abũdantiam, & omnium denique rerum proſperitatem Magni Dei beneficio obtinuerunt. Tum cum Felyno ad d.ca.eccleſia colum. 32. reſpondeo, fruſtrà de honeſtate, & utilitate legis diſceptari, ſi poteſtas legis ferendæ non ſubeſt. Iam vero quis unquã, ante leges huiuſmodi latas, eccleſiam, monaſteria, & collegia, omnium rerum immobilium poſſeſſiones ad ſe traxiſſe vidit? Non me fugit, magnam partem agrorum illis acceſſiſſe, ſed magis propria opera quàm aliorum dono. Nam in myricis Brabantiæ, abſque locis vaſtis, atque deſertis, res ipſa indicat, quantum agrorum, labore, ſudoreque ſuo, primi coluerint, & quot terras quæ ſteriles ſemper ac incultæ iacuiſſent, ad frugem reduxerint: eaque in re non tantum nõ damno aliquo laicos homines affecerunt, ſed & inertiã eorum ſupplentes hoc beneficij in eos poſuerunt, ut eaſdem illas terras, ſucceſſiuis temporibus uel feudi, uel emphyteuſis, uel locationis, & conductionis titulo ab eccleſia poſſidere potuerint. Sed quod feceris ingrato benè? Si tam ingens periculum eſt, ne ſola eccleſia omnia bona ſibi uni accumulet, cur non ab ijs quoque ſibi metuunt, & non hos etiam à plurium bonorum coaceruatione reijciunt, quibus ſacra illa auri fames, adeò altè præcordia inſedit, ut præter vicinorum agrorum coemptionẽ, nihil cogitent diu, nihil noctu ſomnient, qui nihil quod vænum effertur, non illico ſibi comparant, & totos penè pagos poſſident? Agros alienos irrigant, qui id quod ſuum eſt, munificè alijs concedũt. d.l.præſes. id quod eos facere nemo rectè dixerit, qui rerũ ſuarum æſtimationem, prætiumque recipiunt. Et cùm in tãta rerum immobilium copia, & multitudine, nunquam & emptores, & uenditores deſint, ſi etiam pecunia non deſideretur: iniuriam certè laici inde ſentire dicuntur, qđ pars aliqua earum rerum ad eccleſiam perueniat. eo magis, ꝙ agri magna etiam parte negligantur, & deſerti ſint, dũ eos colere, aut in emphyteuſim accipere, laicos pertæſum eſt. Addo quod quò plures ſunt emptores, eò facilius rerum pretium incaleſcit, & ſolent plerunque copioſa cœnobia actius pretium, quàm alij faciant, laicis venditoribus offerre. An hoc ſecularibus præiudicat? an potius exhauſtos eorum ſacculos irrigat, & refarcit? Omnino quoque concedendum puto, quod iſtiuſmodi conſtitutio, odio eccleſiæ incepta non eſt, cùm hoc ſit à Chriſtianorum Principũ pietate nimis alienum. Sed, quoniam ſola eccleſia per eam excluditur, & ea potiſſima eius cauſſa extitit, ut eccleſia nõ adquirat, ut ad d.§.479. ait Papo, certè, vnde eccleſia vulnus accipiat, non multum intereſt. Et cùm (vt dictum eſt ſæpius) res immobiles, vnà cum ſuo onere ad eccleſiã tranſeant. d.l.final. multiſque caſibus parem cum laicis conditionem ſuſtinent. d.l.ad inſtructionem, & l.iubemus, nec verum, nec ueriſimile eſt, omnia Reipubl. grauamina, tuta eccleſia, in laicos reclinari. Nam & in eorum poteſtate ſitũ eſt, omnibus rebus immobilibus necdum ad eccleſiam translatis onus aliquod generaliter imponere, eoque modo affecta, tam ad eccleſiam, quàm ſeculares quoſcunque tranſmittere, Bartol. ad l.reſcripto. ff. de muner. & hono. Felyn. & Panormitan. in d.capitu. eccleſia. Sanè ſi tam auitæ pietatis, quàm auitæ gentilitatis, ac nobilitatis ſtudioſi eſſemus, non dubium eſt, quin æquo hilarique animo ferremus, etiam cum aliquo noſtro incommodo, eccleſiam augeri, maioreque immunitate gaudere & perfui. Præſertim, quod (vt Gene. 47. capitu. memoriæ proditum eſt) cùm Ioſeph terram omnem Aegypti, & incolas Pharaoni procuraſſet eſſe tributarios: adeoque, ut quintam frugum ſuarum partem ei perſoluerent, ſolos ſacerdotes inde exemit, eorumque terram, & poſſeſſiones liberas, atque immunes eſſe conſtituit. Quo iure, ad hæc vſque tempora Aegyptij utuntur, vt gl. in c.quanquam in uerbo (diuino) de cenſib. in ſexto. ſcitè oſtendit.

Et quoniam ea lex, quæ laicos certam rem ſpeciatim clericis uænundare uetat, cum libertate eccleſiaſtica pugnare dicitur. d.capitu. primo, & capitu. final. non tantùm cùm eã ad deſignata aliqua bona duntaxat, reſtringit. ut ad d. capit. eccleſia. columna 33. uerſicu. incipien. limitatur tertio, ait Felynus, certè omnis illa contrahendi, obligandi, & trãſportandi inhabilitatio, cui opinionis iſtius tuitores inſiſtũt, inanis & caduca eſt. Cumque eo iure gaudeat eccleſia, ut liberè bona immobilia accipere, poſſidere, & tenere poſſit, Quid tandem energiæ, aut momenti habeat, quod aiunt, nihil eccleſiæ detrahi, ſed aliena tantum illi non communicari? Quis eccleſiæ nihil detrahi arbitretur, cui poteſtas adquirendi, quæ iure communi ei conceſſa eſt, diſertim adimitur? Quis æquus rerum æſtimator, non in quæſitis illam offendi iudicabit, cui hoc ius commune tot legib. quæſitum eripitur?

Iura confiſcationum, in his bonis, fiſco Regio adimi, neque ſemper uerum eſt, ut d.l. iubemus: apparet, neque ipſi Regi aut Principi iniurioſum uideri debet, ut nec iura frequentia Laudimiorum, cæterorumque fructuum ſimilium, quæ ad augendum illius ærarium pertinent. Non enim hoc olim Principes ueterum deterruit, quo minùs, illam quarumcunque rerum adquirendarum libertatem eccleſiæ concederent. Confiſcationes ueluti triſtes, & lucra dominicalia, tametſi dulcia & adblandientia contemnere, quam ea ratione, ordinem eccleſiaſticum à commercio (ad quod uel infimus quiſque laicus admittitur) arcere malue runt. Non enim erant neſcij, opulenta illa monaſteria in ſubita egeſtate, & hoſtium inſultibus, quanto eſſent ſubſidio, quamq; non inuitè theſauros ſuos ſibi mutuatent, & absque uſura concrederent.

A pacto, uoluntateque defuncti ad legem ſeu ſtatutum, argumentum duci non ignoro, ſed diuerſitatem rationis, diuerſitatem iuris inducere ſcio. l. adigere. ff. de iure patronat. Nam qui paciſcitur & teſtatur, rebus ſuis legem, quam vult, abſque legitimo alterius præiudicio, præſcribit. d.l. in re. Atqui is Princeps, qui eiuſmodi legem, aut ſtatutum edit, ſine graui offenſione eccleſiæ id non facit. Ea autem fuit maiorum noſtrorum ſententia, ut neque directè, neque indirectè, neque quocunque alio quæſito colore, libertatem illam attentandam, aut imminuendam eſſe paterentur. Ideò quemadmodum eccleſiã grauari noluerunt: ita quoque, neque colonis eorum onus aliquod imponi permiſerunt. Bar. ad l.primam, in fine. ff. C. de his quæ pœn. Neque tanto præiudicio, eccleſiæ eſſe potuit, paucorum teſtatorum prohibitio, ut uniuerſalis, & indiſtincta iſta Principis interdictio, quæ non tantùm pauca quædam immobilia, quæ defuncti in eam transferri uetuerunt, illi non addit, ſed omnium omninò immobiliũ bonorum, incapacem conſtituit. Denique quod exiſtimant iniquum non eſſe, bona immobilia, quæ ſine certis ſolennitatibus, manum eccleſiæ non exeunt, ſine ſimili ſolennitate, quæ in eo conſiſtit, ut requiratur Principis conſenſus ad manum illius non peruenire, ut quod quiſque iuris in altero ſtatuit, eodem quoque ipſe utatur, l.prima, ff. quod quiſque iur. vix eget reſponſione. Et enim regula illa perpetua non eſt. Nam pupillus ad adquirendum nõ indiget tutoris auctoritate, aut Prætoris decreto. l.pupillus. ff. de adquir. rerum domin. §. pupillus. Inſtitut. de inutil. ſtipul. l. neque. C. de contrahend. ſtipula. At econtrariò, ſi cui quid pupillus, ſine tutore, aut decreto promiſerit, aut ſeſe ulli verbo allegauerit obnoxium, nullo iure conſiſtet obligatio. §. nunc uideamus. Idſtitut. quibus alien. non licet. §. primo, Inſtitu. de aucto. tuto. Et multa eccleſijs, iure ſpeciali conceſſa eſſe, quæ à communibus regulis exempta ſint, luculenter in tractat. de pia cauſſa, oſtendit Tiraquellus.

Non dixi prædictam conſtitutionem eccleſiaſticæ libertati derogare, ſed dixi rationes ſuperius penſitatas, mihi nõ ſatisfacere. Nam cùm catholicus Princeps ſemper præſumatur

Digitized by Google

matur iustè & piè moueri, glo. ad l. relegari. ff. de pœn. Curt. senior consil. 49. Dd. ad l. fi. C. si contra ius, vel vtili. public. & quia illius cõstitutio, subditis eius semper, in dubio, sancta, rectaque videri debet, Nicol. Euerar. cons. 231. num. 7. Existimo aliam rationem suffuisse; Qualem Hieronymus ad Nepotianum scribens, modestiæ caussa, olim suppressit, Ambrosius verò in epistola 31. ad Valentinianum Imperato. libro 5. satis expressit, uel qualem vsus rerum magister, ipsaq; experientia quotidie ostendit. verba Hieronymi sunt: Pudet dicere, sacerdotes idolorum, mimi, aurigæ, scorta, hæreditates capiunt, solis clericis, & monachis hoc lege prohibetur, non à persequutoribus, sed à principibus Christianis. nec de lege conqueror, sed doleo cur meruerimus hanc legem. Ambrosius verò priuata successionis emolumenta, clericis denegari, non conqueritur. Non enim putamus (inquit) iniuriam, quoniam dispendium non dolemus. Scribũtur testamenta templorum ministris, nullus excipitur profanus, nullus vltimæ conditionis, nullus prodigus verecundiæ, soli ex omnibus clero, ius commune clauditur, à quo solo pro omnibus, uotum commune suscipitur, officium commune defertur. Postea verò subnectit hæc verba: sola sublata sunt prædia, quia non religiosè utebantur ijs, quæ religionis iure defenderent. hæc ille. Notum est enim ecclesiam, in hos vsus tãtùm, facultates suas olim habuisse, vt prima pars daretur episcopo, qui peregrinos inopes hospitio exciperet, secunda alendis clericis impenderetur, tertia pauperibus, quarta sartis tectis templorum. Quæ distribuendi ratio, si modestè, sancteque, seruata fuisset, si non plerique, in omne genus luxus, exclusis pauperibus, thesauros ecclesiæ profudissent, opibusque illius inutiliter essent abusi, fortè, neque tot hostes hodie pateretur ecclesia, neque huiusmodi legibus, diuitiæ, possessioneque illius essent circumscriptæ. Abusus enim clericorum, Principes seculi, corrigere posse, in principio enchiridij sui docet Imbertus, quos ego à summo Pontifice, cæterisque ecclesiæ Præsulibus reprimi malim.

Quoniam verò de istiusmodi abusu mihi non satis constare uideo, eam potius caussam esse dixerim, quod constitutio eiusmodi, ab ipsa ecclesia, & ecclesiasticis proceribus probata, & admissa est, roganteque eam Principe, à tot annis, propalam & publicè in usum recepta. Non quod in aliqbus locis, ab initio contradictionem aliquam passa nõ sit; vt d. §. 479. in initio respondit Papo, sed quod ab ea contradictione, totus clerus postea recessit, & tam lõga annorum serie, amortizationem bonorum adquisitorum petijt. Id qđ & Petrum Bellugam d. cap. primo, numero 37. dixisse comperio, & ad excusationem Principis multum confert, argumen. inter corporalia, de transla. episcop. glos. in ca. 1. de postula. præla. in 6. & in cap. aqua, de celebrat. miss. & ad pbandam eius consensus, perennitatem mirificè facit. Deinde cũ nemo suum iactare præsumatur, l. cùm de indebito. ff. de pba. dubium non est, quin aliquid fuerit, tametsi nos lateat, p quod ad consentiendum clerus inductus sit.

Synodus autem Tridentina, d. sess. 25. capitul. 3. cum his etiam non pugnat, neque legem amortizationis, seu prohibitionem adquirẽdarum rerum immobilium damnat, sed monasterijs, quæ ex iusti tuto ordinis, immobilia habere antea non potuerunt, ea quæ nũc habent, possidere permittit. Quod de ijs bonis immobilibus accipi potest, quæ vel rectè à Principe amortizata sunt, vel ante legem, à amortizatione latam, peruenerunt ad ecclesiam, vel sub dominio temporali ecclesiæ sita fuerunt. Alioqui enim si aduersus constitutionem eiusmodi, voluisset Synodus constituere, non monasteriorum tantùm, sed & ecclesiarum quarumcũque & collegiorum aliquam fecisset mentionem proculdubio. Nihilominus, quoniam in hac materia, absque periculo animæ vix asseri quidquam potest, Angel. consil. 58. Fely. d. versic. limitatur tertiò, & quoniam Concil. Tridenti. summo Pontifici reseruata est: tam in his, quàm in omnibus prædictis, sanctæ sedis Apostolicæ iudicio, reuertenter me subijcio. Vide tamen ea quæ inferius capitu. 10. sum dicturus.

An Clerus tuta conscientia legem amortizationis fraudare possit. Cap. VII.

SVMMARIVM.

1 *Natura qui obligantur.*
2 *Lex pœnalis an obstringat conscientiam.*

Propositæ quæstionis decisio,

ex iustitia vel iniustitia constitutionis, qua necessitas petendæ amortizationis indicitur, tota dependet. Nam si iniusta sit cõstitutio, conscientias humanas non obstringit, vt nec aliæ quæcunque leges, quæ vel pietatem lædunt, vel à nõ habente potestatem legis ferendæ, latæ sunt. c. licet. 10. dist. l. fi. ff. de iurisdic. omn. iud. Panor. ad d. c. ueniens. 2. de spõsa. Sin autem iusta sit, & legitima, nihil dubium, quin etiam cõscientias nostras alliget. c. qui resistit. 11. q. 3. gl. ad c. fin. de constit. lib. 6. licèt in foro conscientiæ, summi ac rigidi iuris apices remitti solent. Bal. ad l. penult. §. illo. C. de necessi. hæred. Ias. ad l. si post. num. 7. C. de iur. & facti ignoran. Quia igitur, ex superiore capite, constitutionem illam, ex consensione ecclesiæ, aliisque causis, à me indidem relatis, iustificari posse satis liquet: nullo pacto in eorum sententiam deducor, qui fraudari eam posse arbitrantur. Et timeo, multi vt sint, q sub velamento, offensæ libertatis ecclesiasticæ, quàm altissimè animo suo inscripserunt, impunè sibi licere pntent, tales leges circumuenire, & eò magis, q rem ex contractu qui ipso iure nullus sit, acceptam, tam diu in foro conscientiæ, tutò retineri posse existimant, donec ista nullitas, ipso iudice pnunciante, declaretur. Panor. ad c. quia plerique, de immunit. eccle. Reb. ad ordinat. Regias tomo 1. in procem. nu. 44. versic. incipiẽ. ex quo infertur. quodque lex, seu constitutio pœnalis, ante sententiam, conscientias subditorum non afficit. gl. ad cap. fraternitas. 11. quæst. secunda, Dominic. à Soto libro 1. de iust. & iur. quæstio. 6. artic. 6. pœnalis autẽ est, quæcunque actum, in contrarium factum, annullat, Castrẽ. & Bald. ad l. non dubium. C. de legib. Barto. ad l. turpia. ff. de legat. j. gl. & Doct. ad cap. cognoscentes, de constitu. Sed est error in vtroque. Nam quod ad declarationem nullitatis vsque tutò rem, aduersus legem acceptam, teneri posse asserunt: nõ aliter crediderim, quàm cum ex omissione formæ alicuius, à lege, non omnimodo tamen aliter istiusmodi actui resistente introductæ, ea nullitas emergit: is verò, qui ex tali contractu accepit, fraudandi animum non habet. Nam & iniustus error, aliquando pro titulo est. l. Celsus. ff. de vsucap. id quod ad d. l. si post. num. 12. & 13. non obscurè significet Iason, dum repetitis vicibus, fraudem excludit, & non, nisi ea exclusa, actum non seruata legis forma initum, in foro conscientiæ sustinet. Quæ enim societas fraudi, & purę conscientię? Quod commercium doli, & bonæ fidei? Quæ cõmunio, contemptui legis, & obedientiæ? Si conscientia ligat, quem natura ligat, vt ad l. secunda. C. de vectigal. & cõmiss. ait Bald. natura porrò eos ligat, quos proprius consensus ligat. l. prima. ff. de pact. temeritas est, libertatem fraudandæ legis, illis permittere, qui à tot annis in legem ante sentẽtiam latam, conscientias hominum primum obstringere, non ita accipio, quasi ante illam pronunciatam, res resistente lege occupatas, iustè detineant in uaforer, id quod in furibus, raptoribus, & prædonibus, insignitè, publiceque iniustis dicere, insipientis est, sed quod vltrò se offerre iudici, crimen prodere, semetipsos in supplicium rapere, in foro conscientiæ non tenentur. Nam & hoc a natura hominis. quæ vitam tueri, qnoad potest, semper enititur, abhorret, & a nullo sacerdote, vlli hominum peccatori, in foro pœnitentiæ, vnquam impositum. Et hoc est, quod, contra quam Panormitanus, ad cap. canonum statuta, de const. multis argumentis dictus a Soto laborat ostendere.

1

Quemadmodum verò, maritus fraudem facere dicitur, qui cùm ipse rem aliquam, ab vxore, donationis titulo, habere non potest, filium suum, cui nouerca donet, subornat. l. vxor. l. si sponsus. ff. de donat. inter virum & vxor. Et Prælatus, qui, ne res ex fructibus ecclesiæ comparata, ecclesiæ adquiratur, nomen amici sui, cum quo colludit, instrumento emptionis inscribi procurat, Innocentius in capitu. cùm in officijs, de testam. Bald. ad l. mancipia. C. si quis alteri, vel sibi: ita quoque ecclesia, collegium, seu monasterium, constitutioni eiusmodi, fraudem plerunque facit, cùm laicum aliquem sibi notum & fidelem supponit, qui pecunia quidem, & vtilitate eius, sed suo nomine, fundos, agros, cæteraq; bona immobilia emit, empta verò, ex interuallo, posteaquàm memoria eius emptionis iam diu est obliterata, & exstructa, prædictæ ecclesiæ, collegio, seu monasterio restituit. Quæ res manifestam, de persona, ad personam, fraudem continet, Bald. ad d. l. non dubium. glos. & Docto res ad l. fraus. ff. de legibus. & ad capit. final. de regul. iuris. in sexto. Et non obscurè consilio 290. incipien. hæ quæstiones, & consilio 66. incipien. scribitur præclarè, nume. octauo, libro secundo, a Barbatia reprobatur, qui & cum Baldo ad d. l. non dubium, & in tracta. de præstant. Cardinal. in tertia quæstione prima partis, & cum Anchorano ad d. capitu canonum & cum Catelliano Cotta in memorabilibus ad verb. qualiscunque secundo, in simili respõdet, quòd si cautũ fuerit, ne magnates, in certo territorio, vlla prędia sibi cõparent: curaret autẽ horum aliquis; surreptitium sui famuli

Digitized by Google

famuli,aut amici nomen tabulis inſcribi, qui rem ſibi falſo prætextu emerit,& ſic nomen ſuum accommodauerit:tum fraus,de perſona,ad perſonam intelligitur, atque illicita eſt quod & Petrus Rat.ad Conſuet.Pictonum,titu.de diſtinct. iuriſd.artic.16.ad uerb.ou qui le ſonne,comprobat,& in pleriſque iuris locis uidemus,quòd,qui quidquam ſuo nomine adquirere non poteſt,nec liberorum quoq;nomine poſſit.l.qui in ſeruitutem.l.quæritur.ff.de bonis libert.

SVMMARIVM.

1 *Legata an ex minus ſolenni teſtamento debeantur.*
2 *Hæres fideicommiſſo grauatus ad reſtituendam hæreditatem ſpurio teſtatoris,an in foro animæ teneatur.*

Hæres an rem immobilem eccleſiæ legatam,tuta conſcientia contra defuncti uoluntatem retinere poſsit. Cap. VIII.

VOniam hæres facto defuncti contraire, voluntatemque eius infringere non poteſt.l.cùm à matre.C. de rei vendi. l. ſi 1 ab eo.C.de neg.geſt.ſed quemadmodum ex illius perſona, lucrum capit, ita quoq; arbitriũ eius ſequi debet.l. ex qua perſona.ff.de reg.iur.rectè inferri uidetur,quòd rem immobilem,à defuncto eccleſiæ legatam,abſque ulla difficultate debeat præſtare.Nam & in ſimili,reſpondit I.C.piè hæredẽ facere,ſi uolũtatem teſtatoris,tametſi non ſolennem,adimpleuerit.l.in teſtamento.ff.de fideicommiſſ.libertatis. eandẽ que etiam ex teſtamento irrito ſeu nullo probari poſſe. l.final.ff.de rebus eorum. Et magna conſtantia reſpõdent plerique,legata in minus ſolenni teſtamento relicta, in iudicio animæ,ab hærede ſoluenda eſſe. Panormitan. ad cap. quia plerique,de immunit.eccleſ. & in capitu.primo, de reſtitutio.in integr.Ripa & Alexand.ad l.nemo poteſt. ff. de legat. primo,Innocent.ad capitu. quod ſicut, de electio. tum qđ uoluntatem defuncti exploratam habeat,tum etiam, quod ex tali teſtamẽto,naturalis obligatio nata eſt.l.vlt.& ibi Bal. C.ad legem Falci. Quæ ratio fuit,quod ad Ammianum ſcriberet Plinius,ſe defunctorum uoluntates,etiamſi iura deficerent,quaſi perfectas defenſurum. Quæ rationes mihi tamen non perſuadent,ut aſſentiar. Nam & in non abſimili ſpecie reſpondit Didacus,in epit.4.decret. 2.parte,cap.octauo,numero nono,hæredem ſcriptum in foro animæ, ad re-
2 ſtituendam hæreditatem filio ſpurio teſtatoris non teneri, etiamſi tacitam fidem,de ea reſtituenda,illi præſtiterit,quod & Fortunatum à Garcia,ad l.iuriſgentium. §. prætor ait. ff. de pact.priùs uoluiſſe affirmat, & cum Bald. ad l. cum quis. C.de iur. & fact.ignoran.& ad authentic. ingreſſi. C. de ſacroſan.eccleſ. exiſtimat Iaſon, quòd hæreditas à defuncto, fratribus minoribus,quos incapaces eſſe clarum eſt, relicta, per hæredes ab inteſtato ſuccedentes,in foro cõſcientiæ tutò teneri poteſt.Nam cùm lege permittẽte retineat,iureque ſuo utatur,quomodo peccare dici poterit?capitu. qui peccat.23.quæſtion. quarta. D. Anton. ad capitu. nouit, de iudicijs.

Regulariter quidem uerum eſt, quod hæres contra factum defuncti uenire non poteſt, ſed hoc ita demùm, niſi lex eam improbet uoluntatem.l.turpia ff.de leg. 1.Eatenus enim uoluntas teſtatoris, pro lege eſt, quatenus cum lege non pugnat.§.diſponat,in Authent.de nupt.ſed ſicut pactis priuatorum ius publicum immutari non poteſt. l.ius publicum.ff.de pact.l.final.ff.de ſuis & legitim.ita quoque ne leges,in teſtamento ſuo locum habeant, nemo poteſt efficere.d.l.nemo.Ideoque & hæres,facto defuncti legitimè contradicit,quotieſcunque beneficio legis,ſeu ſtatuti fraudare ipſum uoluit.l.2.& ibi Doctor.C.ſi in fraud patron. Tyraq. de retractu.§.primo,gloſſ.nona numero 57.Et quamuis piè fecerit,ſi uoluntatem eius adimplet.d.l.in teſtamento.impiè tamen fecciſſe dici non poteſt,ſi recuſet,neque ex tali teſtamento probari illam ſatis eſt, niſi etiam lex ei ſuffragetur. Ludouicus Roman.ad l.primam,num. 17.ff.de condictio.indebit. Tum verò ad capitu.cùm eſſes, de teſtam.multis argumentis docet Didacus, reprobandam eſſe eorum opinionem, qui hæredem, in foro animæ, ad ſeruandam minùs ſolennem defuncti uoluntatem teneri arbitrantur, ſed econuerſo exiſtimat,eum qui ex eiuſmodi uoluntate, bona illius poſſidet,in iudicio animæ obligari,ut ab inteſtato uenientibus, illa reſtituat, nullaque retentionis excep-

tione ſe defendat.Et quamuis iſta Didaci, de minus ſolẽni voluntate defuncti ſententia, plurimos habeat contradictores,dubiaque ſit,& anceps,in hoc tamen caſu,vbi etiã ſolenni,& perfectæ voluntati teſtatoris lex reſiſtit, illæſam hæredis conſcientiam eſſe puto,quia legi,ex profeſſo legatum impugnanti ac uetanti innititur. gloſſ. in capitu.final. de præſcript.adeoque ne naturaliter. argument.d. §. prætor ait.nihil enim firmum & ſolidum ſubeſt, ex quo naturalis obligatio oriatur.Roman.ad d. l. primã, quandoquidem & quæ contra ius fiunt,pro infectis habentur.capitu.quę contra,de regulis iur. Et propterea non ſine cauſſa interea, quæ in non ſolenni teſtamento incapaci relinquuntur, diſtinctionem ponit Bald. priore enim caſu,ad l.primam, C. de teſtamen.legatarium, qui rem legatàm minus ſolenni teſtamento,conſequi non poteſt,iniuſtè eum poſſe clam furtimque ſubtrahere ait: quod tamen Didacus quoque putat eſſe falſiſſimum. Poſteriore verò,ad d.l. cùm quis, hæredem in conſcientia ad præſtandum legatum, non teneri, ſcripſit.

SVMMARIVM.

1 *Æſtimatio rerum immobilium fratribus minoribus relictarum, an debeatur.*
2 *Clauſulæ codicillaris,quæ uis.*
3 *Impoſſibilia videntur,quæ ſine conſenſu Principis fieri non poſſunt.*
4 *Decretum irritans quam uim habet.*

An rei immobilis legatæ æſtimationem hæres præſtare debeat. Cap. IX.

GVilelemus Benedicti ad ca.Raynutius,in verb.& uxorem,num 2. de teſtam.rei immobilis,quæ eccleſiæ,monaſterio, collegio,ſeu manui mortuæ legata eſt,æſtimationem ab hærede præſtandam eſſe,iudicat, eiuſque ſentẽtia,aperto Vlpiani reſponſo,confirmari videtur,qui cum id quod per fideicommiſſum alicui relinquitur, præſtari non poteſt, æſtimationem eius eſſe dandam pronunciauit. l. fideicommiſſa.§. ſi ſeruo, uerſicu. ex his apparet. ff. de legat.tertio.Et potiſsimum quidem,ſi teſtator eum,cui id legauit,habere non poſſe,ſciuerit,uelut ſi non ignorans,alieno ſeruo militiam reliquit,(inquit)quam ſeruum habere, neque moribus eſt receptum neque legibus permiſſum. l. ſuper ſeruis. C. qui milita.non poſſ.gloſſ.in d §. ſi ſeruo, ad uerb.militia.Quæ ſententia,& Martiani, & Africani deciſionibus eſt conſentanea. Ille enim,quotieſcunque quis uel propter corporis ſui uitium, uel propter qualitatem rei, uel propter quamcunque aliam probabilem cauſam, id quod ſibi legatum eſt,non poteſt habere,alius tamen habere poſſet,quanti ſolet comparari,tantam æſtimationem ait recepturum.l filiusfamilias.§.ſi quid alicui.ff.de lega.primo.Iſte verò, ſi res,cuius commercium legatarius non habet,ei cui ius poſſidendi non eſt,per fideicommiſſum relinquitur, pœtium deberi putat.l.ſed ſi res,eodem titul.Ad cuius reſponſi interpretationem,numero decimo Zaſius, in forenſi, ſiue extra limitando, hoc exemplo commonſtrat.Qui quidem, etſi iuxta quædam Alemaniæ ſtatuta, in quibuſdam locis, immobilia bona poſſidere non poſsit,adeoque eorum cõmercio ſit priuatus, eorum tamen æſtimationem, ſi quæ eiuſmodi ſibi legata ſint, habere debet. quomodo & Speculator in titu.de locato.§. nunc aliqua: & Faber ad §. non ſolùm,Inſtitut.de legat.& Bald.in capitu.primo,de ſucceſſ. feud.rei feudalis, atque emphyteuticæ æſtimationem concedunt,etiamſi res ipſa licitè translata non fuerit.

Longè autem propiùs accedens Bartolus, tam ad d.l. ſed ſi.quàm in tractat.minorita.libro primo,ca. ſecundo,generaliter,ad præſtandam æſtimationem,hæredem compellit,quotieſcunque legatarius rem ſibi legatam, nõ propter ſuum delictum, ſed propter qualitatem perſonæ ſuæ, habere nequit.l.apud Iulianum.§.conſtat.& l.ſequenti.ff.de lega. primo.Ioã.de Platea ad d.§.non ſolum.Ideoque rerum immobilium fratribus minoribus,manifeſtè eorum incapacibus,Clem.exiuit,de uerb.ſignifi. relictarum pretium uoluit perſolui,quaſi non adquiſitionis,ſed magis retentionis eorum bonorum ſint incapaces, neque ab eorum æſtimatione arcentur aliter,quàm ſi iuſtam alimentorum rationẽ
1 excedat, & cum inſtituto eorum diſcrepet, eiuſdemque ſuę opinionis, & D. Cardinal. conſil.102.numero 2.& Baldus conſilio 481.incipien. quidam in ſuo teſtamento,in fi.libro 5.ſequaces,& aſſertores habet,eoq; magis, qđ, ut dicto loco,verſ.ex quo patet,Bartolus exiſtimat,cùm ſimpliciter,

quid

Digitized by Google

quid relinquitur, vtique in causam licitam, legatum esse p̃sumitur. d. Clemen. exiuit. §. ad hæc. ne quis alioquin eam uiã ingressus esse uideatur, per quam iudicia sua subuerterẽtur. l. si miles. ff. de milit. testamen. Et hoc est, quod dictus quoq; Martianus in l. si quis inquilinos. ff. de legat. primo, voluit, dum in constituenda, præstanda, aut neganda rei legatę æstimatione, verisimilem defuncti uoluntatem, respondit esse sequendam. Ea autem uerisimilis est illius cogitatio, ut legatum teneat. l. quoties. ff. de rebus dubijs si non de modo, quo relictum est, saltem eo modo, quo valere melius potest. l. Lucius. ff. depositi. l. hactenus. ff. de constitut. pecun. l. cum seruo. ff. de verborum obligat. Nam quamuis hi qui testantur, disertis verbis, eam clausulam tabulis suis subnectant, si non valet iure testamenti, ualeat iure codicilli, seu omni alio modo, quo melius valere potest: cuius clausulæ vim, dicto loco cap. 3. esse affirmat Bartolus, vt hęredem, tam in foro exteriori, quàm in iudicio animę, ad soluendum pretium rei legatæ adigat: tamen si expressis verbis inserta no sit, ex coniectanda defuncti uoluntate, præsumi debet. qui si interrogatus fuisset, respondisset verisimiliter, quod vltimum suum elogium secundum meliorẽ formam iuris valere cupiebat, adeoque quòd si ipsa res legata, legatarij fieri non posset, æstimationem saltem illius consequeretur. Honorare enim eum voluit, & aliquo legati genere augere: Et, sicut legis dispositio, in omnes actiones humanas influit, easque regit & interpretatur. l. quæro, §. inter locatorem. ff. locati. l. quidam cùm filium. ff. de verbor. oblig. certè lex ipsa, eam defuncti voluntatem ita docet esse intelligendam, vt, si vno modo ualere non possit, alio saltem, qui & voluntati defuncti non difformis sit, & quomodo legatario magis ex vsu est, explicetur. ff. de vsufru. leg. l. legatum. & ibi Bar. l. j. C. de expens. ludo. l. legatum. ff. de administrat. rerum ad ciuita. pertinent.

Negãtem tamen partem verba Africani probare videtur, qui eorum legatorum æstimationem legatario denegat, quorum commercium, sine iussu Principis, non est. Quæ. n. ex eius arbitrio pendent, habentur quodammodo pro ijs, quæ fieri nequeant. d. §. constat. l. 2. §. tractari. ff. ad S. C. Tertul. l. 4. ff. de fideicommiss. libertat. eique consentiens Vlpianus, eius rei inutilem esse stipulationem respondit, cuius cõmercium penes eum, cui adquireretur non est. l. multum interest. ff. de verbor. obligat. id quod etiam, ad eiusdem rei æstimationem, traducunt interpretes, nec certè iusta sine ratione, vt arbitror. Quotiescunque enim dispositio aliqua, lege prohibente, facta est, nihil ex ea sequitur. d. l. nõ dubiũ, & ne naturalis obligatio quidem. l. si non sortem, & ibi Doct. ff. de condict. indeb. l. cùm lex, & (vt consil. 74. nume. 17. libro 1. Marianus Socinus nepos asserit) si in æstimatione subsisteret, sanè quia aliquo modo, videlicet quoad æstimationem, valeret, nulla esse non posset. Quod naturæ, & condirioni rerum de iure impossibilium, inter quas, talis dispositio recensetur directò contrarium est. l. impossibilium. ff. de regul. iur. l. filius. ff. de cond. institutio. Et tantò quidẽ magis, quod licèt in dubio ea interpretatio assumi debet, vt q̃ rutissimo loco res sit, & uoluntas defuncti defendatur: excipitur tamen, si uetante lege scripta est, quia contra legatum, aduersus legem relictum, in dubio pronunciari debet. l. ubi est verborum. ff. de reb. dub. M. Antonius Natta, consil. 402. num. 47. lib. 2. Et quotiescũque rei gestę lex resistit, si eo modo quo geritur, valere non potest, etiam alio modo non valet. Eiusmodi enim lex (inquit Zasius ad l. primã, §. si quis ita num. 30. ff. de uerbor. obliga.) inficit, enecat, interimit omnia. d. l. non dubium. Sed omnium exactissimè hoc perpendens Angel. consil. 224. incipien. an mendicantes, vbicunq; (inquit) relictum est nullum, propter incapacitatem ipsius legatarij, causãtam à prohibitione iuris resistentis potentiæ capiendi, ac relinquendi, illud relictum, nunquam in aliquẽ vsum, quantumcunque licitum, & approbatum debet conuertisi mmo funditus omnibus viribus vacuatur, & pro nõ scripto est. l. prima, & l. si in metallum. ff. de his, quæ p̃ non scrip. habentur. Et quamuis, cùm legatarius capax est, & legatum à iure prohibitum non sit, sed solus usus uetitus est, in quem legatur, benigna quadam interpretatione, in aliũ licitum vsum conuertitur. d. l. legatum. tamen cùm legatũ à iure reprobatur, alia conditione vtimur. Deinde verò mendicantes admonet, ne ad relicta bonorum immobiliũ nec aliarum rerum, quarum incapaces existunt, anhelẽt, eaque sub colore & prætextu eleemosynæ tandiu studeant retinere, quousque uendiderint, quoniam non ualet, ut dictũ est, nisi testator signanter bona immobilia reliquisset, ut vẽderentur, & pretium conuerteretur in uictum & alimenta eorum. Et quamuis deinde inferius eiusmodi legatum defendat: non tamen eo casu sustinet, quo mendicantibus incapacibus relictum est: sed tantum quando altari construẽ do, & ex more regionis, bonorum immobilium capaci legatum fuit. Accedit quoque ad hæc, quod in constitutione Caroli V. Imperatoris, de qua ante diximus, clausula decreti irritantis adiecta est, quam ad euertendam rei legatæ æstimationem, si quando incapaci relicta fuit, sufficere, consilio 20. versic. & ad prædicta. ti. de testam. admodum aptè decidit Calder.

In tanta opinionum contrarietate, quæ tam verisimiles utrinque probationes habet, ita constituendum esse arbitror, quòd si res immobilis, ecclesiæ, collegio, aut monasterio legetur, quæ vel humani iuris esse nequeat, ut sunt res sacræ, & religiosæ, uel quæ in hominum commercio nõ siut, vt est campus Martius, forum Romanum, uel cuius perdifficilis sit, & inusitata comparatio, ut sunt Salustiani horti, q̃ sũt Augusti, prædiaque Cæsaris, quæ in formam patrimonij sunt redacta, cuiusmodi res, nisi iussu Principis distrahi non solent, sanè adeò inutile est legatum, vt nec res, nec æstimatio præstari debeat. d. §. constat, talia enim legata testamẽto inscribere furiosi hominis esse putat Vlpianus. l. cùm seruus. ff. de leg. primo. neque enim prudens aliquis, id facilè legauerit, quod neminem consequi posse, non ignorat, Paris. consilio 7. libro primo, nec æquitas suadet, eius rei prętiũ præstari, quæ nullo pretio in hominum solet esse commercio, id quod non obscurè uoluit Albericus ad d. § constat, & ad l. sed si res. eodem titu. dum ait: Quòd si res legata erat æstimabilis ualebit legatum, vt æstimatio debeatur. d. l. si quis inquilinos. si verò inæstimabilis erat, non debebitur, eaque ratione & Parisius & Marianus, locis citatis, Baldi, atque Specvlatoris sententiam refellunt, falsumque esse asserunt, quod feudo sine consensu Principis legato, æstimatio debetur. Sin verò res immobilis legata, cuius usus, & commerciũ, alius quilibet habeat, ecclesia verò, seu manus mortua non habeat, idque nullo eius merito culpaque factum sit, sed tantùm obrationes, superioribus sectionibus explicatas, distinguendum cẽseo. Etenim si lex, aut communis, aut municipalis, ecclesiam, manumque mortuam, bona immobilia retinere uetet, & intra certum tempus ea uendere, vel in personam eorum capacem, iubeat trãsferri, nec amplius quidquam adijciat, certè manifestè uiam ei demonstrat uidelicet re ipsa immobili legata, vt æstimationẽ eius adipiscatur, eoque argumento & Castrensis, & Ioan. de Imola ad d. §. constat, & Alberic. ad d. l. sed si res, numero 3. Bartoli sententiam, d. capitu. secundo, & 3. sequuti, rei immobilis fratribus Franciscanis eis incapacibus æstimationem, cuius vtique capaces sunt, ab hærede putant esse soluendam. Et ex Archidiacono quidam referunt Pontificem Max. ad utilitatem Dominicanorum hoc olim declarasse. Cæterùm si vel statutum, uel Principis constitutio, qua is est Caroli V. in illis terminis, non consistat tantùm, sed vlterius progrediatur, & clausulas decreti irritantis adijciat, iterum probabiliter dici potest, neque rem, neque æstimationem eius deberi, ideo quod testamentum, cui sic lex resistit, & contractus cui tam rigidè aduersatur, non extitisse finguntur, & p̃ non scriptis, non factis, non initis habentur. l. secunda. ff. de his, quæ pro non scrip. hab. & ibi Bartol. Bal. ad d. l. non dubium, in secunda not. Immo enim, & rem ipsam, quæ loco materiæ est, adeò à testamento eximit, ut ei forma aliqua, per ipsum testamentum imprimi non possit. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de uerborum obligatio. Bald. d. loco 11. oppos. & si eiusmodi testamentum seu legatum peræquè habeatur, atq; si scriptum non esset. l. secunda, ff. de iniusto testamen. consequens esse uidetur, quod nec præstanda sit æstimatio, quam nullo scripto testamento præstari debere nemo sani capitis dixerit. ideoque in non dissimili specie consultus Romanus, consilio 509. incipien. circa propositum. columna quinta, versicul. his tamen, respondit, quod ubicunque ob publicam aliquam causam rei alicuius alienatio prohibetur, neque res, neque æstimatio est præstanda. l. prima, versicu. & quacunque. C. de contract. iudi. glo. in d. l. multum, eò magis, quando clausula decreti irritantis adiecta est, quæ pro forma habetur, Iason ad l. omnium. C. de testamẽ. eoque defuncti uoluntatẽ reijcit, ut non extitisse uideatur, ne quoad æstimationem quidẽ, sicuti consilio 71. incip. casus mihi oblatus numero 11. sensisse uidetur D. Præses Euerardi: & quamuis in æstimatione ac pretio rei legatæ, rationes legis cessare uideantur, cùm tamen, de lucro quærẽdo agitur, p̃ cessationem causæ seu rationis, à verbis legis ac statuti non receditur. Bartol. ad d. l. omnes populi, 2. quæstio. ff de iustit. & iur. Tiraquel. in libr. cessante causa. limita. quinta. Et quia ualidior est præsumptio, quæ sumitur ex qualitate dispositionis, quàm illa, qua quis præsumitur actum suum ualere uelle. l. noncodicillum, & ibi Cornęus iu tertio not. C. de testam. & quando contra legem factus est, potius ita interpretandus est, vt nihil operetur,

Digitized by Google

tur, Alcia. regul. 3. præsumpt. cap. 34. numero 11. & sequentibus. nulla eius habenda ratio, quod ante obiectum fuit, verisimilem fuisse defuncti cogitationem, vt si non res legata, saltem eius pretium præstaretur. Et cùm in testamento inter liberos condito iure speciali sit receptum, vt clausula codicillaris, seu melioris modi, illi semper tacitè, opposita videatur. l. cohæredi. §. cum filiæ, & ibi glos. ff. de vulgar. & pupilla. subst. d. Præses consilio 234. incipien. condidit, numero septimo, verum non est, quod in omnibus alijs testamentis idem statuitur, quod d. cap. 3. numero octauo, versicul. incipien. tertio. Bartolus quoque uoluisse videtur. Et hæc quidem verisimiliter dici posse existimo, constanter tamen non affirmo, cum quia perplexitatem decisionis huiuscemodi supremorum iudicum sententias in multos annos diffidisse intelligo, tū verò, quòd ego si hæres essem, & mens testantis quoquo modo mihi pateret, securiorem viā mallem eligere, & præstatione æstimationis, omnem ex animo scrupulum mihi eximere, iuxta. c. consuluit. de obseruat. ieiunio. etiam ipso Bartolo ex theologorum sententijs. d. loco hoc satis suggerente.

SVMMARIVM.

1 *Sententia nulla an possit confirmari.*
2 *Contractus testamento fieri an possit.*
3 *Testamentum nullum quomodo possit approbari.*

Hæres qui approbauit testamentum defuncti an rem immobilem legatam, eiusve æstimationem præstare debeat. Cap. X.

HAeredem illius, qui rem aliquam immobilem legauit ecclesiæ, si eam rē non præstet, paulò suprà ostendimus tutum esse etiam in iudicio animæ: & si clausula decreti irritantis, qualem Cæsarea constitutio habet, legi siue statuto eius rei adquisitionem ecclesiæ prohibenti fuerit adiecta, ne ad pretium quidem illius præstandum, hæredē obligari. Quomodo, & olim cum diuersis alijs, excellētissimum nostri temporis Iurisprudentem D. Gabrielem Mudæum respondisse memini. At si testatori de fide illius addubitanti, & de præstatione legati ea propter stipulanti eam rem se soluturum promisit, & testamentum ab eo scriptum approbauit, id in disquisitionem uocandam uidetur.

Nam si hæreditas viuente testatore adiri non potest, qa eo tempore hæreditas non est. l. 1. ff. de hæred. uel act. uen. l. neminem. ff. de dquiren. hæredi. certè approbatio testamē ti viuo testatore facta, nihil ponderis habere videtur. l. si qñ. §. illud generaliter. C. de inoffi. testam. & sicut legato existente nullo, promissio illuc relata, etiam est nulla. l. cùm quis decedens. ff. de legat. 3. quia naturam legati sequitur. l. prima. §. sub conditione. ff. vt lega. no. cau. ita & approbatio & cōsensio qualiscunque, quæ non mutuit aliquid vtile & validum quod confirmet, in quo pedes suos figat, & vim suam exerceat, nihil agit. Bald. ad l. falsus. colum. 2. in princi. C. de furt. & in addi. ad Specul. titu. de instru. edi. in princip. col. 9. Bar. ad l. si tibi. §. si pactus, in 2. no. ff. de pact. Dynus ad capit. non firmatur, de reg. iuris in 6. Et hoc est quod ad l. 2. C. de liber. præter. Bald. ait, confirmationem sine confirmabili non valere, & cùm à contractibus ad testamenta iusta, & iuridica sit argumentatio. l. seruum filij. l. quæ de legato. ff. de leg. 1. l. 1. C. de instit. & substit. utique sicut contractus cui lex est contraria, consensu contrahentium valere non potest, Bar. ad l. si tutor. C. in quibus cau. in integrum restitu. simili modo, nec legatum quod iuri non sit consentaneum. Præterea quemadmodum testator efficere non potest, ne leges in testamento suo locum habeant. l. nemo potest. ff. de legat. primo, sic & hæres promittendo facere nequit, vt rem à lege ad ecclesiam transferri prohibitam ecclesia adquirat, ne qđ vna uia uetitum est, alia permittatur, eaque ratione legi latæ fraus fiat, & struātur insidiæ. l. fraus. ff. de legib. cùm quid. eo. ti. lib. 6.

1 † Sed sanè & exemplis illud probari potest, nam & sententia, quæ ex defectu iurisdictionis nulla est, consensione litigantium robur non accipit. cap. cùm dilecta, de confir. vtili, gl. ad cap. significasti. de foro compe. & delegatio incompetenti iudici facta, non confirmatur uoluntate partium. Bal. ad l. 1. C. de pedan. iudicib. & acta inualida per eam non validantur. Innocen. ad capitu. cùm causam, de testib. Quibus rationibus motus Guido consilio 28. incipien. consilium, num. 2. lib. 1. hæredem, testamentum ex defectu solennitatis nullum, approbare non posse respondit, ut ex ea approbatione illud confirmetur. l. testamenti, & ibi glo. ff. de testam. accedit etiam ad hæc, quod quum hæres cum ecclesia legataria nihil egerit, nihil stipulanti spoponderit, sed quidquid
2 cum testatore qui veluti homo aliquis priuatus alteri stipulari non potuit. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de uerborum obliga. actum est, id si eo absēte gestū fuit, nulla existit materia, ex qua actio & obligatio oriat. l. q̄cunq; ff. de act. & obli. Bar. ad d. l. cū quis, nu. 4. nihil est, cui promissio innitatur. Aymo. consil. 200. libro 1. num 9. eoque magis, quod ut consil. 22. in fin. libr. 3. ait Iason, promissio eiusmodi metu quodammodo exsculpta est, uel ne hæres testatorem negando conturbet, uel ne ea negatione offenso testatore, hæreditate excidat.

Cæterùm contrariam opinionem adiuuat, quod sicut in testamento, aut potius post testamentum contractus fieri potest. l. assignare. ff. de assig. liber. l. filio præterito. ff. de iusto & irrit. Bal. & Imo. ad l. hæredes. ff. de testamen. ita etiā approbatio testamenti, seu legati, & proinde in suum præiudicium hæredi licet quamcunque inualidam testamēti voluntatem probare. l. non dubium. C. de testamen. l. si neritas. C. de fideicommiss. etiam si impossibilis cōditio sit adiecta. l. si quis testamenti, & Bartol. in l. prima. ff. de condit. institu. aut si lex ipsa eiusmodi uoluntati aduersetur. d. l. cùm quis decedens, Romanus consilio 222. incipien. dubitatur, versicul. incipien. secundo principaliter, Guido Papæ consilio 55. incipien. omissa. numero. 5. libro primo, Rub. consilio 107. incip. decessit illustris Dominus: vt si non tanquam legatum, aut testamētum valeat, saltē ualeat ut pactum, sup uoluntate defuncti fundatum, glo. Salic. & Alex. ad l. primam, C. de fideicommiss. Nam & sententiæ ipso iure nullæ approbatio, tametsi eam ut sententiam ualere non faciat, facit tamen, ut valeat quasi pactum, Iason ad l. is qui putat. num. 5. ff. de aquiren. hæred. & de legato feudi inaniter, nulliterque relicto, consil. 237. incipien. perlectis, nume. 5. respondit Oldradus, quod licèt legatū, veluti rei minimè legabilis (vt ita dicam) non teneat, si tamen hæres sciens prudensque passus sit legatarium illud possidere, & sic tacitè uolnntatē defuncti approbauerit, consensu suo sibi præiudicat, si nō ex causa in integrum restituatur. Licet enim domino feudi non præiudicet eius consensus, sibi tamen contraueniendi aditum claudit, argum. l. per fundum. ff. de seruitu. rustico. prædio. Et quamuis in alijs rebus ac personis legatarij præsentia, & stipulatio posset esse necessaria, ut cum Aymone. d. loco. d. consil. 82. tradidit Iason, in ijs tamen, quæ ad piā causam relicta, dispositaq; sunt, dubium non est, quin & testator ipse, & quilibet alius priuatus ad commodum & utilitatem eiusdem piæ causæ paciscī ac stipulari possit, Franc. Mar. q. 334. numero 7. per l. ad tempus. §. primo. ff. de usucap. Zasius & Iason ad d. §. alteri. Tiraquel. de pia causa priuileg. Eoque magis, quòd & consensus ille, hæredis mandatum inducere ac roborare uidetur, ex quo obligare eum ignoti iuris, non est, l. 1. §. l. 2. ff. & mand. Bar. ad d. l. cùm quis decedens, & quē præcedat testatoris uoluntas, causa super qua commisso fundetur, non deest, argum. l. in testamento. ff. de fideicommiss. liberta.

Ego quidem in priorem sententiam sum procliuior, si clausulæ decreti irritantis, constitutioni fuerint adiectæ. Nam cum quid prohibetur omnia censentur esse prohibita, quæ sequuntur ex eo, & per quæ peruenitur ad illud. l. ad rem immobilem. ff. de procura. l. oratio. ff. de sponsalib. cap. cùm quid, de regu. iur. libro 6. & ille qui meditatur principium, meditatur & finem. Bald. ad l. quamuis. C. de fideic. & ad l. non dubium. in decima oppositi. C. de legib. Ideo lex seu constitutio eiusmodi quæ legatum rei immobilis, ad vtilitatem ecclesiæ, ueluti antecedens, in quo est principiū, prohibet, censetur etiam omnem promissionem, per quam ad eius rei præstationem posset peruenīri, uetare. Etenim cùm propter finem, omnia prohibeantur, frustrà fieret prohibitio legati, si permitterentur ea, quæ ex legato posteà cō sequuntur, aut oriuntur: sed qui est excluſus à toto, debet esse & excluſus à qualibet eius parte. Ioā. Monachi, ad d. cap. cum quis, l. si quis cùm totum. ff. de excep. rei iudic. huic ad l. cætera. §. item quæri, num. 10. ff. de lega. 1. respondet Iason illud quod fieri non potest directè, per uiam legati fieri non posse per uiam reseruationis, de quo tanto minus hic dubitandum est, quòd quæ ratio legatum impedit, eadem & p̄missionem infringit. Itaq; ubi eadem est ratio, eadem quoque debet esse iuris dispositio, l. adigere. ff. de iure patrona. Eoque respiciens Castrēsis ad d. l. non dubium. C. de legib. in fin. quoties principalis contractus, propter legis prohibitionem fit nullus, toties stipulationem, pignoris dationem, fideicommissionem, iuramentum, cæteraque illius accessoria nulla fieri affirmat.
3

Quod autem testamentum nullum aut inualidum ab hęrede

Digitized by Google

hærede approbari, & approbatum præstari debeat, ita accipi, atque intelligi solet, si istiusmodi inualiditas in solius hæredis præiudicium uergit, quo casu tacita quædam donatio præsumitur, vt ad l. 2. ait Castrensis, non etiamsi boni publici causa sit inducta, aut si ex causa, qualicunque modo super ea fundata, originē trahat, Castr. vers. in glo. final. Angel. vers. item si esset nullum fauore approbantis, Fulgos. vers. & præter rationem, num. 3. in fin. Bart. versic. quandoque testamentum, in d. l. non dubium. C. de testa. Ideoque Gratianus & Valentinianus non de ea uoluntate defuncti, cui lex resistit, sed ea tantum, quæ legibus subnixa non est, loquuntur: inter quæ duo interesse plurimum. ad d. l. non dubium. C. de legib. obseruat Baldus.

Et rursum Diocletianus & Gratianus de eius testamenti approbatione agunt, cui aut ueritas deest, aut solennitas, ut quia vel scriptum non erat, uel solenniter scriptum non erat, gl. ibi, legatario autem, quò minus accipere posset, obstabat nihil. d. l. si ueritas. Deinde cùm, vt plerique sentiunt ex inutili testamento, uel legato, aliter non reprobato, coniuncta defuncti uoluntate, naturalis saltem obligatio oriat, hæres ex promissione sua facilius urgetur, gloss. ad d. l. 2. C. de fideicom. At cùm lex & legatum damnat, & legari vetat, & legatarium illius non capacem reddit, nulla est ratio, quę hæredem, quantumuis testamentum seu legatum approbā tem, & illud soluere spondentem, suadeat compelli, nō magis quàm cùm contra legē, bonosque mores pacta fiunt. l. pacta quæ, C. de pact. Proinde ubi priuatorum consensio, actioque quid potest, ibi approbatio, si non in uim testamenti aut legati, quod nullum est, saltem, ueluti pactum, seu præsumpta aliqua donatio valet, ubi verò, id quod lex prohibet, neque pacto, neque conuentione, neque donatione fieri permittit, ibi approbatio nihil efficit, utpote quæ cum ad testamentum, uel legatum accessoriè ueniat, secundum illius naturam regulari debet, d. l. cum quis, §. qui testamentum, Fran. Mar. q. 334. num. 2.

Et sicut ad ipsius rei immobilis legatæ præstationem, etiam promissam, summo iure cogi non potest, qa lex resistit traditioni, ita quoque neque ad distinctionem illius stricto iure compellitur, qa eam neque ipse promisit, neque ecclesiæ defunctus ab eo stipulatus est, tametsi cessantib. clausulis decreti irritantis (vt proximè diximus) teneretur. Et quamuis & Didacus ad c. cùm esses. de testamen. & Domin. à Soto lib. 4. q. 5. art. 3. de iusti. & iur. pleraque suggerant, ex quibus non improbabiliter dici posse uidetur, quod etiam in iudicio animæ tutus sit, hoc tamen neque ipse sequi uelim, neque alijs consulere, vt sequantur, sed hoc potius suadeam, ne denegando æstimationem aduersus propriā conscientiam luctentur, defunctumque decipiant, qui legati præstationem ab eis stipulabatur, fidemque eorum sequutus est, & fortè pro exoneratione conscientiæ suæ duntaxat legauit. Nam & Angelus ad l. quidam. §. illò procul. C. de necessa. hæred. & Cornæus cons. 119. lib. 2. & Alciatus consilio 486. num. 9. & Panorm. ad d. cum esses, vno ore respōdēt, hęredem uoluntati defuncti minus solenni contraueniētem, quoad Deum, & in foro conscientiæ tutum non esse, non quod omnis uoluntas defuncti hæredem in conscientia liget, sed quod illi subseruire debet, quam lex non damnat nec reprobat, quæque nulli fraudem, nulli præiudicium facit, tametsi ob nō seruatas certas solennitates, formulasque iuridicas sit inutilis, quoad d. l. si ueritas, prudenter respexit Fulgosius, & ueterem illam quæstionem, de testamento filij nullo seu inutili, quo matrem à statuto exclusam, hæredem scripsit ad cap. Raynut. ad verb. & vxorem. nume. 72. pertractans Guliel. Benedicti, contrariaq; Romani cons. 199. & Angeli cons. 26. & d. Anto. cons. 20. responsa referens, hæc tandem verba ad finē subnectit: nisi cōscientia ab intestato succedentis, ei dictaret, uel scrupulosè persuaderet, quod malè faceret subtrahendo hæreditatem hæredi scripto in tali testamento aut nullo, aut irritando, quo casu deberet obedire conscientiæ suę. Quæ sn̄ia, me quidē iudice, tutior multò est atq; securior, qa piarum mentium est, ibi culpam timere, vbi culpa non est. c. ad dub. 5. dist. quodcunque demum in via dñi, metuere. Clem. exiui. §. 1. de uerb. sign. & non omnem scrupulum leuem ducere, aut illicò reijcere. l. cùm ꝓponas, & ibi Cynus. C. de interdict. matrim. c. illud de cler. excommunicat. ministra.

Porro autem de illo hærede, qui uel sola aditione hæreditatis, uel aliorū legatorum, eodē testō comprehensorum solutionē in uoluntatem defuncti vī conueniſſe, eamq; approbasse, hic nō disputo, ea maximè de causa, quod bona pars interpretū in ea versetur opinione, qđ ex eo solo, ea lata, quę à iure ꝓbata sunt, prēstare minimè tenetur. l. Turpia. ff. de leg. 1. Iaſ. nu. 5. & Alex. ad d. l. non dubium, Aymo. cōſ. 200. nu. 5. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Conditio magis inficit quàm modus.*
2 *Fieri aliquid de facto quando sufficit.*
3 *Conditio impossibilis quæ.*

Testator an hæredem sub ea conditione scribere possit, si rem immobilem ecclesiæ dederit.
Cap. XI.

Si Mæuius (inquit Domit. Labeo. I.C.) cui fundus legatus est, Callimacho, cū quo testī factionē non habebat, ducenta dedisset, cōdōni parere d3, & ducenta dare; ut ad eum legatus fundus ꝓtineat, licet nūmos non faciat accipientis, l. Mæuius. ff. de condit. & demōstra. Quo Labeonis responso motus existimo, quòd si testator ea lege hæredem scripserit, si ecclesiæ quæ capax non ē, fundum seu aliam rem immobilem dederit, tametsi fundus seu res illa accipientis ecclesiæ non erit, hæreditatem tamē accipere non poterit, nisi ꝓ uoluntate testatoris rē seu fundū dederit. Nā qđ de Callimacho, cū quo non erat factio testī Labeo rn̄dit, hoc de fratrib. minorib. Fraciscanis, de spurijs, alijsq; incapacib. oībus Castrēsis, & alij in eū locū asseruerunt. Et cùm in vim condōnis, q̄ proculdubio magis inficit, q̄ modus, relinquit, ꝙs est, quod conditio dandi, ēt q̄ de iure impleta nullū effectū est habitura, & ex cuius implemento nemo commodum aliquod consequi poterit saltē de facto adimpleri debet, ad actionem consequēdam, l. mulier. ff. de condit. insti. & ibi Castrē. & licet id qđ de iure fieri minimè sufficit. l. hæc conditio. ff. de condi. & demonstra. tamen vbi de iure fieri non potest de facto fieri satis est, Bald. ad d. l. mulier. Et tametsi regulariter ea quæ iuris sunt, potissimum considerari solent. l. Mutianæ. d. titu. excipitur tamē, quādo uerba testatorum ad factum referuntur. l. Lucius. §. tres hæredes. ff. ad S. C. Trebel. Tiraq. ad l. boues. §. hoc sermone, limita. 1. ff. de verb sign. Alcia. ad l. ubi pactum. num. 32. C. de transact. Dd. ad l. 1. §. hæc autem uerba. ff. quod quisque iur. Roman. cons. 199.

1

Quod si dicas impossibilem conditionem à legatis, & ultimis uoluntatibus reijci, eademque pro non scriptis haberi, §. impossibilis, Inst. de hæred. institu. impossibilem autē esse, non eam tantū, quā natura existere impedit, uerum etiā illā cui lex resistit, aut quæ ex solius Principis consensu pendet, ut ad l. 1. q. 6. C. de insti. & substi. ait Bal. tum verò conditionem cuius euentus nihil operatur, expectandam nō esse. l. si ita scripserit. ff. de hæred. insti. respondeo, cum Baldo ad d. rub. C. de insti. & substit. in fi. quod, cùm conditio, id qđ in se turpe est, continet, vtique omninò pro non scripta est, nec debet adimpleri, d. l. Hæc conditio, sin autem factum, sub qua scripta est, turpe in se nihil continet, tunc si de iure adimpleri non potest, de facto fieri satis est. l. quidam cùm filium. ff. de verbor. obligat. d. l. mulier. Quam quidem sententiam probans Guilielmus Benedicti, ad c. Raynutius. ad verb. reliquit, num. 16. vers. incip. tertiò fallit, de testam. communem illam tritamque regulam, quod conditio de iure impossibilis à testamēto reijcitur, ita restringit, nisi de facto adimpleri possit: & in eius facti implemento nulla turpitudo uersetur, d. l. Mæuius, & l. qui hæredem, in prin. ff. de condi. & demonstr.

SVMMARIVM.

1 *Possideri an possit quod teneri non potest.*
2 *Dominium ministeriale seu momentaneum quod sit.*
3 *Dominium quando ex inutili actu transferatur.*
4 *Possessionis duplex qualitas.*

Dominium seu possessio rei immobilis venditę seu legatæ an transeat in ecclesiam.
Cap. XII.

Ro præsentis quæstionis decisione temperamento aliquo opus est. Etenim si nulla decreti irritātis clausula adiecta, lex aut statutum, bona immobilia ecclesiam retinere uetet, eaq; si in illam trāslata fuerint, infra certum aliquod tempus extrà manum suā ponere duntaxat præcipiat: vtique dominium eorum, quatenus tradita fuerint in ecclesiam transire existimo. Illius. n. rei, quam tenere non possumus, dominium habere possumus. capitu. recolentes, & ibi Panormitan. numero tertio, de statu monachor. Et quidem potissimùm, quotiescunque nullum delictum concurrit, ob quod nos illud habere nō licet. Doc. ad l. apud Iulianum. §. constat. ff. de leg. 1.

Quam

Digitized by Google

Quam ſentẽtiam ad l.fin.num.161.probans Hyppolitus,dominium hoc, quod ſic in eccleſiam transfertur momentaneum appellat,quia apud illam manere non poteſt: Zaſius autem,num.10.& 11.ad d.§.conſtat.miniſteriale vocat,quia ad miniſterium pertinet,vt uendatur.

Sin autem clauſula decreti ac annullatiua,conſtitutioni aut ſtatuto appoſita fuerit, omniaque caſſet, & irritet, quemadmodum Caroli V. conſtitutio, omnem alienationem,donationem,teſtamenti liberalitatem, & tranſportũ, de his rebus immobilibus damnat,prohibet,& pro infecto ac nullo habet,non tranſire dominium verius eſt, l.vnica.& ibi Fulgoſ.num.2.C.de ſuffrag.l.iubemus.§.ſanè.C.de ſacro ſanct.eccleſ.Nam licèt ex inutili actu ſubinde tranſeat dominiũ,ſi eo modò putatiua aliqua cã ſubſit,l.contractus.C.de fide inſtrum.l.multum.C.ſi quis alteri uel ſibi.l.final. C.ad l. Iuliam maieſta.quando tamen omninò lex, aut ſtatutum actui iſtiuſmodi reſiſtit: & aduerſatur,aliud iuris eſt. l. non dubium.C.de legib. Alexander verſ.incip.iuxta proximè dicta.Alcia.num.62.Iaſon ad finem.l.1.§.ſi uir ff.de adquiren. poſſeſſio. Nam cùm actus propter aliquam cauſſam inutilis eſt,eaque inutilitas conſenſu partium modo aliquo ſanari poteſt,neque lex aut ſtatutũ directo illi repugnat, dominium propriè non ex illo, ſed ex partium conſenſu propter illum transfertur,Angel.ad d.l.multum.num.4. ita vt licet cauſſa remota ipſius dominij, aut nulla ſit aut inutilis, immediata tamen cauſſa, hoc eſt conſenſus ad translationẽ dominij ſufficit,& quidem potiſſimum, quando cauſſa aliqua ſubeſt,tametſi putatiua & erronea, qua contrahens ad traditionem inducitur ac mouetur.l.eleganter. ff. de dolo. L.cùm nemo. C.eod.titul.l.1.C.de condict.ob cauſſam. Baldus & Caſtren.columna 2. verſicul.nec obſtat,ad d.l.multum.

At quando contrahens non poteſt contrahere,quando res non eſt in cõmercio,quando lex contractum & actũ prohibet,eundemque nullum facit & irritum, aut quando non eſt improbata ſola illius qualitas,ſed ſi ſubſtantia, obligatioque,dominium non transfertur. Bald.ad d.l.1. & ad l. non dubium,verſ.vltimò nota.C.de lega. Alber.ad l.nõ dubium,colum.pen.verſ.dic aut improbatur.C.de legib. Ioã. Fabri ad l.quoties.in fine.C.de rei vendica.& tunc verũ eſt, quod prohibito actu cenſetur annullata traditio.l.3.§.ſciẽdũ.ff.de donat,inter virum & vxo.& per conſequens dominij translatio,vt ad d.§.ſi vir,verſi. incip. ſecundo nota. ait Socynus,quæ ex ea ſequitur. l. traditionibus. C. de pact. & quod ſine habili titulo ac cauſſa dominium non ſolet tranſferri.l.nunquam nuda,ff.de adquirend. rerum domi. Igitur quod ad d.l.1.in fine reſpondet Angelus.non ſolùm ex contractu inutili cui lex non aſſiſtit, verùm etiam ex contractu reprobato,cui lex reſiſtit,dominium transferri,ſi indiſtinctè & ſimpliciter accipiatur,verum non eſt,neque in dicta. l. 1. de ijs loquitur Imperator,qui contractum à lege improbatum ſcienter ineunt, ſed de his qui impedimentum, quod verè ſuberat,probabiliter ignorãt, & proinde rectè ad d.l. nõ dubium,num.14.in fin.verſic.incip.mihi autem.C.de legib.dixiſſe uidetur Fulgoſ.reprehendendos eſſe eos,qui eãdem.l.clarè & dilucidè omnia iſtiuſmodi in contrariam facta annullantem, nimium conſtringunt atque anguſtant. Qd cũ dicto Fabro ad cõſuetudines Andegauenſes,tit.des ſeigneurs temporels,artic.27.incip.ſi gens d'egliſe, nume.1. verſ.ſed tamen, ſentiens Franciſcus Mignon in his noſtris terminis dominium in eccleſiam,manumve mortuam non tranſire aſſeruit,& æquitatem habet.Nam cùm apud eccleſiam eſſe non poſſit,& in pendenti eſſe nequeat. l. ſi ego. ff. de nego.geſt.l.nec utilem.ff.ex quib. cau. maio. mirum uideri non debet,ſi apud venditorem,donatorem, aut hæredem maneat,qua de reloco ſuperiùs citato,num.88. nõnulla obſeruat Riminaldus. Ad poſſeſſionem autem quod attinet,maior difficultas eſt,quia licèt actus ipſo iure nullus ſit, poſſeſſionis tamen traditio,quæ eam conſequitur, vim ſuã habet.c.tua.12.quæſt.5.Barto.nume.26.& Caſtrenſ.colum. penultim.ad d.l.non dubium.C.de legib.cuius rei exemplũ in viro,qui vxori donare non poteſt,donatum tamen tradidit,& in pupillo ſine decreto alienare prohibito, rei tamen alienatæ poſſeſſionem transferente, clarum eſt & euidens. d.§.ſi vir.& l.poſſeſſionem à contrario ſenſu. ff. de acquirẽ. poſſeſſ.Faciliùs enim lex dominij translationem,quod iuris eſt,quàm trãslationem poſſeſſionis,quod facti eſt, impedit. l.quod meo.§.ſi furioſo,eod.tit.licèt difficilius à nobis auellatur dominium,quàm poſſeſſio,ut ibi.num.12.per l. ſi quis vi.§.differentia,eod.ti.docuit Zaſius.Et ideò ad l.2.ff.de iuriſdict.omn.iudic.reſpondet Bald. quòd cùm ſtatutum vetat,ne in loco ſtatuti extraneus aut forenſis bona immobilia adquirat,dominium quidem contra formam ſtatuti, in eum non transferetur, poſſeſſio tamen transferetur, cùm quia illa exigui præiudicij eſt,tum verò,quia contractus prohibitus non eſt cauſſa immediata (quæ ſola ſpectanda eſt translationis poſſeſſionis,ſed traditio ipſa, quæ cùm ſine illo per ſe ſola ſtare poſſit,ex illius nullitate & vitio non inficitur,& cùm poſſeſſio recedat,quampr.mum quis conſtituit ſe nolle poſſidere.d.§.differentia,certè protinus ubi uenditor,donator,aut hæres noluit poſſidere, ipſam amiſit poſſeſſionem.d.§.ſi furioſo.

Econtrario,quemadmodum ex deſtructione conſequẽtis,recta ſequitur deſtructio antecedẽtis. l.2.§.mutui datio. & ibi gloſſ. ff.ſi cert.peta.l.apud antiquos.C.de ſurt.& ſicut cum quid prohibetur,uidentur omnia ea eſſe comprehenſim prohibita,per quę ad illud peruenitur.l.oratio.ff.de ſpõſal.c.cùm quid,de reg.iur.ita quoque prohibita translatione,aut adquiſitione dominij,poſſeſſio ipſa prohibita eſſe videtur.Nam cùm dominium cœperit à poſſeſſione, utique de his eſt poſſeſſio,quæ dominij adquiſitionem antecedũt, & per quæ ad illud peruenitur.l.1.in princip.ff.de adquiren.poſſeſſ.& ibi Dd.eaque ratiõe id quod de ſtatuto rei immobilis adquiſitionem forenſi prohibente Bal. reſpondit ad d.§.ſi vir, Alex.& Zaſius num.6.improbarunt.

4 Ego inter naturalem & ciuilem poſſeſſionem diſtinctionem hanc pono.Duplex eſt poſſeſſionis qualitas. Nã cũ qs corpore rẽ poſſidet eiq; eo aĩo inſiſtit,ut vel ſuo,uel alieno nomine eam teneat,naturaliter poſſidere dicitur.l.naturaliter.ff.de adquir.poſſ.l.1.ff.de vi armata.Quidquid enim apprehendimus,cuius proprietas ad nos nõ pertinet, aut nec pertinere poteſt,(inquit Iabolenus)hoc poſſeſſionem appellamus.l.quæſtio.ff.de uerb.ſigni. & pinde quoniam corpore tenẽtur,corporalis ſubinde appellatur.l.fin.C.de fund.patrimonia.libr.11.Altera qualitas eſt, cum quis bono titulo rem tenet,habetque ius inſiſtẽdi rei ipſa lege poſſeſſionem eiuſmodi ad probante,& quotieſcunque poſſeſſionis apprehenſio,ac detentio iuſta eſt,atque à lege canonica uel ciuili probatur,& recipitur,ciuilis appellatur. Nihilenim quod iniuſtum ſit appellatione ciuilis cenſeri poteſt.Quotieſcunque verò lex illam non probat,ſed intra cancellos iuris naturæ relinquit,naturalis dicitur,inſpecto iure naturali, quò res pro derelicto habitæ cedunt occupanti,& ſicut uaturaliter primò rerum dominia ex detentione fuerunt adquiſita. d.l.1.ff.de adq.poſſ.adeoq; ea poſſeſſio quæ plurimum iuris habet,quam lex recipit,probat,coadiuuat,ſuaque interpretatione fulcit,à iure denominatur, econtrà quæ plurimum facti habet,à facto nomen accipit,& facti eſſe dicitur.Rolã. à Valle conſ.23.num.28.& hoc eſt quod tam,ad d.l,quęſtio. quam ad d.l.1.& in tractatu de quinque pedum præſcriptione,num.103.& multis ſequentibus ait Alciatus, ꝙ hæc ſimplex,nuda,naturalis poſſeſſio eſt meri facti, & in his locũ habet, in quibus iure ciuili non conſiſtit obligatio, quia intra nudi facti cancellos lex eam relinquit,ac proinde ſine cauſſa à iure improbetur,ſiue res ipſa prohibita ſit poſſideri,ſiue perſona incapax ſit,quę eam habet,ex iure ciuili pro nulla habetur,naturalis iſta poſſeſſio non impeditur. l.quod ſeruus.l.cum hæredes.ff.de adqui.poſſ.& lex eam in ſuis finibus relinquit,Canciun.conſ.1.num.135.Vnde quemadmodum in d.§.ſi vir,communiore calculo,repugnante Alexãdro aſſerunt interpretes naturalem tantum poſſeſſionem translatam eſſe,ita & hic quoque dicendum arbitror. Nam cùm Carolus V.omne tranſportum, ac traditionem omnẽ damnet,caſſet,& annullet,ciuilis poſſeſſio translata dici nõ poteſt,eoque minùs,quod quæ ratio dominium hic impedit,eadem quoque impedit ciuilem poſſeſſionem, cuius magnos,& peculiares effectus,tam Alcia. ad d.l.1.num.27. quàm Guido Papæ,quæſtio.356.oſtendit. Porrò autem,qñ cauſa translationis poſſeſſionis, coniuncta eſt contractui vel dominio,eo nõ firmato,translationi poſſeſſionis locus non eſt.l,ſi quis ante.in fine.ff.de acquir.poſſeſſio.Alcia.nu. 60.Socyn.num.10.ad d.§.ſi uir.Et deſtructo conſequenti,in quo ſtat ratio antecedentis,deſtruitur antecedens.c.ſolitæ, de maior.& obedien.non quòd hodie poſſeſſio ſit neceſſaria antecedens ad dominium,ut ad d.l.1.num.29.& 32.docet Ripa,ſed quòd quo ad effectus ciuiles Carolinæ conſtitutionis ratio,ubique vna, eademque eſt. Et cùm ſolo animo ciuilis poſſeſſio amitti poſſit, etiam ſi nemini adquiratur.d.l.quod meo.§.j.certè mirum uideri non debet, ſi rei immobilis traditę ciuilem poſſeſſionem amittat,qui dedit, quantumuis ea eccleſiæ non adquiratur.

SVMMARIVM.

1 *Turbatus in poßeſſione an ſine libello poſit officium iudicis implorare.*

2 *Exceptio notorij defectu iuris an obſtet ſpoliato.*

An

Digitized by Google

Petri PecKij, De amortizat. bonorum.

An interdicta poſſeſſoria eccleſiæ, aut manus mortuæ competant, pro rebus non amortizatis. Cap. XIII.

QVoniam naturalem poſſeſſionem rerum in manum mortuam tranſferri diximus, ciuilem verò non item: conſequens eſt interdictum retinendæ poſſeſſionis ei denegari non poſſe, quod in omnibus poſſeſſionibus locum habet. l. 1. §. hoc interdictum. ff. vti poſſidet. & qualiſcũque ſit poſſeſſor, hoc ipſo qđ poſſeſſor eſt, eo reſpectu plus iuris habet, quàm qui non poſſidet. l. 2. eod. titu. Proinde ſicut cum naturaliter poſſidet, & alius eum turbat, poteſt officium iudicis implorare, ne ſibi amplius ille ſit moleſtus, ẽt nullo exhibito libello, & omni ordinaria cognitione omiſſa, vt conſil. 338. incip. præmittendum eſt, lib. 5. reſpondit Baldus: ita quoque directè, & per modum actionis, propter ſolam naturalem poſſeſſionem, in qua turbatur, interdictum Vti poſſid. habet. Bar. ad d. l. j. in princ. num. 1. verſ. redeo. latè Menochius, de retin. poſſ. remed. vlt. num. 15. verſ. inci. ſecundo. Pract. Ferra. in forma libel. pro turbata poſſeſſ. ad verbum: hodie tenet. verſ. incip. nunquid ergo ſufficit.

Similiter inferri poteſt, ꝙ ſi eccleſia, aut manus mortua, hac ſua naturali poſſeſſione ſpoliata fuit, ꝓ recuperãda poſſeſſione interdictum Vnde vi, proculdubiò habet, quod naturaliter poſſidenti conceditur. l. 1. §. deijcitur. ff. de vi, & vi arma. id quod in uſufructuario clarè uidere licet. l. 3. cod. titu. glo. in d. l. 1. in §. interdictum autem. & ibi Bart. qui indubitanter naturaliter poſſidet. l. naturaliter, in princip. ff. de adquir. poſſeſſ. l. 1. & ibi Ripa num. 34. cod. titu. Menoch. de recup. poſſ. remed. 1. q. 5. num. 70. Imo quod ampliùs eſt, prædoni datur, ita vt ſi ſpoliatur, ante omnia reſtitui debeat ca. In literis, de reſtit. ſpolia. l. ſi de vi. ff. de iudic. l. colonus. l. cũ fundum. ff. de vi & vi arma. Nam cùm lex ſine citatione, & actu iudiciali, à ſua poſſeſſione neminem amoueri velit. ca. licet epiſcopos, de præbend. libro 6. & ibi Philip. in 3. no. & cùm hoc interdictum odio illius, qui ſibi ius dicere, & publicam auctoritatem contemnere auſus fuit, ſit inductũ. l. ſi quis ad ſe. C. ad l. Iuliam, de vi. Menoch. d. loco, num 146. certè non poteſt uiolentus deiector, ſeu expulſor, defectũm iuris aut tituli, manui mortuæ referre. Et hæc quidẽ aduerſus tertium aliquem turbatorem, ſeu uiolentum extra controuerſiam indubitata ſunt. Sed an aduerſus ipſum uenditorem, donatorem, ſeu hæredem, à quo accepit poſſeſſionem, eodem iure vtatur, dubitari poteſt, ſi ab his turbata ſpoliatave fuit. Nam cùm exceptio notoria proprietatis & deficientis iuris ſpoliato obſiſtat. ca. ad decimas, de reſtitu. ſpolia. lib. 6. & nulla lege, aut nullo ſtatuto excluſa uideatur. Bald. ad rubr. C. de probat. Caſtr. conſ. 44. lib. 1. c. patet. 3. q. 1. nulla ratione aduerſus hos iuuari poſſe uidetur, quibus vulgata iuris regula ſuffragatur, dolo facit, qui petit, quod reſtituere eum oporteat. c. dolo, de regul. iur. in 6. eoque magis, quod præſumptio iuris, manui mortuæ in poſſeſſione rerum immobilium aduerſatur, quæ etiam rerum ſpoliatarũ reſtitutionem impedire ſolet. d. c. ad decimas, ſicut & omnis alia incapácitas rerum poſſeſſarum. Inno. ad c. conſtitutis. de fil. præsbyter. Zaſius ad d. l. naturaliter. §. nihil. nume. 58. Sed hoc ita demùm verum eſſe crediderim, cùm illicò & incontinẽti, de dominio ſpoliatoris manifeſtè apparet, eo loco, quo per conſtitutionem principis, clauſulas decreti irritantis continentem venditio, donatio, legatum irritatur, & pro nullo habetur, neque eccleſia, ſeu manus mortua de impetrata amortizatione excipit. Tunc enim euidẽs iniquitas dici poſſit, ſi ei res reſtituatur, ad quã ſine dubio nullum ius habere poteſt. At ſi ſtatutum aut conſtitutio principis donationem, venditionem, traditionem, legatum non annullet, ſed eccleſiam, manumque mortuam, tãtum vt manum ſuam euacuet, vt rem immobilem adquiſitã alienet, compellat, certè quantumcunque oppoſita dominij, & incapacitatis exceptio, ſpoliatorem non adiuuat, vtpote qui dominus amplius non eſt, & cui eccleſia, manuſve mortua eã rem reddere non tenetur, ſed alteri etiam uẽdendo, legi, aut ſtatuto ſatisfacit Nunquam enim exceptio deficientis iuris aut dominij prodeſt ſpoliatori (inquit Zaſius numero 52.) niſi fundet ius excipientis. & ſpoliantis: hoc eſt, niſi proſit excipienti pro iure ſuo confirmando. Ideoque reſtituetur aduerſus eum ſpoliata, ſed in ſententia reſtitutionis adijcietur clauſula, qua rem iſtiuſmodi immobilẽ extrà manum ſuam ponere iubeatur, quod ſuperiùs initio huius libri demonſtrauimus. De adipiſcenda poſſeſſione nihil dubium eſt, quia cùm lex eccleſiam, aut manũ mortuã, ad petendam rem immobilem non amortizatam non admittat, facilè intelligimus, ei nec interdictum quoque adipiſcendæ poſſeſſionis competere.

SVMMARIVM.

1 *Venire contra factum proprium quando licet.*
2 *Turpitudo propria quando allegari poſſit.*

Venditor, donator, ſeu hæres, rem immobilem ſponte eccleſiæ traditam, vendicare aut repetere an poſſit. Cap. XIIII.

SI conſtitutio Principis, vel ſtatum ciuitatis venditionem, donationem, legatum, ſeu traditionem rei immobilis in eccleſiam, manumque mortuã factam non annullet, neque inficiat, ſed tantùm apud eã manere vetet, non dubium eſt, quin eius rei dominium momẽtaneum ſaltem & miniſteriale, vt ante dictum eſt, ab ipſo vẽditore, donatore ac hærede, in eandem eccleſiam vel manũ mortuam ſit translatum, ac proinde vendicatio, quæ ex parte actoris dominium neceſſariò requirit. l. qui petitorio. l. ſi in rem, & l. officium. ff. de rei vendi. ei competere nõ poteſt. Sin autem vẽditio, donatio, legatum, & traditio penitùs irrita fiat, atque nullius roboris eſſe declararetur, id quod per conſtitutionem Caroli V. Imperatoris fieri certum eſt, maior equidem ſe exhibet dubitandi occaſio. Etenim cum ꝓprio ſuo facto nemo contrauenire poſſit. l. poſt mortem. ff. de adopt. cùm conſilium ſuum in alterius detrimentum mutari nemine ſit permiſſum. c. mutare, de regul. iur. in 6. & cùm ea, q̃ nulla, irritaque ſunt, damno eorum, à quibus fiunt, valeant, atque ſubſiſtant. l. per fundum. ff. de ſeruitu. ruſtic. p̃d. l. eleganter. & ibi Bartol. ff. de dolo. ca. accepimus, de ætate & qualita. nulla vẽditori, donatori, hæredi, ad rem vltrò ſemel traditam, uendicandam, repetendamque via patere vꝝ, eoque minùs, quòd propriæ turpitudinis allegatio nemini indulgetur. l. cùm profitearis. C. de reuoca. donatio. cuiuſmodi eſt hæc, quam is proponit, qui aduerſus legem vendidit donauit, & tradidit.

Cæterùm his minimè obſtãtibus, in contrarium eſſe ve-
1 ritatem exiſtimo. Quotieſcunque enim factum proprium ob cauſſam aliquam publicam eſt à lege reprobatum, quotieſcunque totum illud quod agitur, proſternit, enecat, & euertit, utique auctoritate legis, iuris, ſen cõſtitutionis eiuſmodi, ei reſiſtentis, licitè illi contraueniri poteſt. l. quemadmodum. C. de agricol. & cenſit. l. 1. C. de latina libert. tolli. Alberic. colum. 2. Bal. colum. 1. verſ. incip. item nota, ad d. l. poſt mortem, etiam ſi iuramentũ acceſſerit. c. intellecto, de iureiur. l. pactum. C. de collat. præſertim quando factũ iſtiuſmodi fauore alterius eſt nullum & prohibitum, ut hic Bart. ad d. l. poſt mortem. Matth. de Afflict. deciſ. 335. num. 12. Fel. ad c. 2. de excep. num. 9. Alex. conſ. 123. lib. 1. & conſil. 109. libro 4. Dec. conſ. 185. nu. 6. Iaſ. ad l. ſi donatione, num. 7. C. de colla. & conſ. 87. lib. 1. aut qñ contractus ratione mutuæ culpæ, qualis hic eſt, tã in uendẽte, donante, legãte, tradente, q̃ in eccleſia, & manu mortua redditur nullus, Bald. ad l. acceptam, col. pen. C. de vſur. & ad l. 2. in 3. no. C. ſi aduerſ. rem iudic. deciſ. Pedemon. 180. inci. ſolet poſtremo, nu. 2. & 3. Nã & ex vulgata iuris regula, non præſtat impedimentum id, quod de iure non ſortitur effectum. c. non præſtat, de regu. iur. in 6. & actus nullus, nullum operatur iuris poſitiui effectum. clem. fi. vt lite pend. Caſtren. ad l. 1. §. primo, ff. de ferijs, & inutiliter cedens actionem, eam non amittit, Bart. ad l. filiusfam. §. ſi quis. ff. de legat, præſt. & ad l. non putauit. §. non quæuis. ff. de bon. poſſeſ. contra tab. Iaſon ad l. 1. §. 1. in 5. nota. ff. quod quiſque iur. latè Tiraquell. de retract. §. res. glo. 2. num. 5. 6. 7. & quando uullum ius adquiritur ex contractu, poteſt quis venire contra contractum, (inquit Bald. ad l. iubemus. §. ſanè gl. 4. C. de ſacroſanct. eccleſ.) id quod in contractibus innominatis re integra expeditum eſt. l. ſi pecuniã. ff. de condic. ob cau. Adde quod in hac uenditione, donatione, translatione, non propriè turpitudo aliqua inſit, ut leges propriæ turpitudinis allegationem impendentes ad rem trahi poſſint, vtpote quæ ad ſcelera, & inſignia flagitia potius referantur, quàm ad alia à iure prohibita, & nihil eiuſmodi facinoroſum olentia, eoque ceſſante, cùm uenditor, donator, hæres uendicando non ſuper turpitudine aliqua, ſe ſuper rei ſuæ dominio ſe fundet, & in eo actionis ſuæ radicem figat, & ſic uniuerſum ius eccleſiæ elidit, repelli non debet, iuxta not. per Felynum ad capitu. tertio loco, numero octauo, & nono, de proba. Panormitan. & Ioannes Andr. ad capitu. inter dilectos. de donat. qui, ſi de ultronea
2 uenditione, donatione, traditione excipiat eccleſia, etiam propriam turpitudinem replicando allegare & prædictã nullitatem proponere poterit. Panormitan. ad capitu. cùm ſuper. de conceſſ. præbend. Alciat. ad capitu. cùm contingat.

num.

Digitized by Google

num.182.de iure iur. Nam & in simili ad d.c. si quis ad uerb. alienata, ad c. nosti. ad uerb. reuocare, in fi. de elect. obseruat gl. quod si aduersus repetentem, & uendicantem rem ecclesiæ malè alienatam, uel aduersus illegitimam administrationem, istiusmodi facti proprij, aut propriæ turpitudinis exceptio obijcitur, nullitatis replicatione retineri potest. In arbitrio quoque illius situm esse existimo, ut ab initio vendicatione prætermissa, venditionem, donationem, legatum, & traditionem nullam declarari petat, eaque facta rem repetat juxta ea quæ not. Chassa. ad consuet. Burg. tit. des droicts appar. a gens marie. §. 1. ad uerb. ne penult faite, num. 3. & 4. & Panor. ad c. si quis, de reb. eccl. non ali.

Sin autem pœna a statuto uel constitutione eiusmodi venditioni, donationi, legato, traditioni adiecta fuerit, tunc certè non obstante vendicatione, eiusque admissione puniri posset qui contrauenit, eoque casu vera esset communis illa traditio, quod actus nullus non habetur pro nullo, & inutili, respectu pœnæ, quæ a iure illi infligitur, qui fecit contra legem, ne de improbitate sua gaudeat c. quorundam de solut. d. c. si quis. l. 2. C. de donat. l. Senatus. ff. de contrah. emp. l. fi. ff. de damno infect. glo. & Bald. ad l. martyres. C. de sacrosanct. eccl. & in l. transactione. C. de transact.

SVMMARIVM.

1 *In lucrandis fructibus an ualiditas tituli spectetur.*
2 *Decretum nulliter interpositum an ad fructus lucrandos sufficiat.*
3 *Res nulliter uendita an iusta conscientia retineri queat.*
4 *Possessor ma læfidei quis.*
5 *Error iuris an fufficiat ad fructus lucrandos.*

Ecclesia seu manus mortua an fructus lucretur rei immobilis non amortizatæ. Cap. XV.

Multæ sunt causæ, ex quibus vi
deri potest, fructus rei immobilis non amortizatæ, ad eccle
siam, manumque mortuam, etiam in foro conscientiæ per-
1 tinere. Nam cum agitur de lucro, & adquisitione fructuum, nullitas seu inualiditas tituli non attenditur. l. sed & si lege. §. scire. ff. de pet. hæred. ideoque est, quod & decretum nulliter interpositum, lucrandorum fructuum occasionem præ-
2 bet. D. Ant. ad c. diuersis fallacijs. ext. de cler. coniug. & ecclesia ex mutuo accepto læsa, ad fructuum repetitionem non admittitur. c. ad nostram. de reb. eccl. non alien. & qui absque decreto rem minoris nulliter emit fructus perceptos non restituit. l. 2. C. si quis ignor. rem minor. emer. & licet donatio inter virum, & uxorem facta ipso iure nulla sit, fructus tamen percipiendo uxor uel uir suos facit. l. fructus. ff. de vsur. l. de fructibus. ff. de donat. inter virum & uxo. Id quod indubitanter sequēdum esse videtur, tamdiu præcipue, quàm res illa immobilis ab ecclesia auocata non est, & uenditio, donatio, legatum, traditio non declaratur esse nulla. Nam (vt tomo 1. ad ord. Reg. in procœ. gl. 1. num. 44. & tomo 2. tit. de rescis. contract. in præfatione, num. 59. ait P. Rebuffus) licet cōtractus sit nullus recte tamen, etiam salua conscientia res re-
3 tineri potest, donec declaretur nullus, teste Panor. ad c. quia plerique, de immunit. eccle. & proinde is qui ex huiusmodi contractu rem possidet, lucratur fructus ante litem contestatam. l. cum fundus. ff. si cert. peta. & iudices Regij in regno Galliæ (ut ipse ait) ad fructuum restitutionem super contractu nullo, neminem nisi a die litis contestatæ condemnare solent, quod & Inn. cum aliis ad c. in nostris, de cōcess. præb. & Felyn. ad c ap. de quarta, de præscrip. & C. Mod. ad primā, partem consuetudinum. Paris. §. 30. num. 31. de vasallo emphyteuta beneficiario delinquente, & tamen ad quoddam tempus a domino, & superiore tolerato, responsum dederunt, & in emptione, ac venditione tantò probabilius est, quod sicut ecclesia, manusve mortua fructus illius rei immobilis capit, ita quoque, & emptor pretio conuento vtitur.

In contrarium tamen adferri potest. Primò, q̄ sola naturalis possessio qualem apud ecclesiam manumve mortuam esse diximus, ad lucrandos fructus non sufficit. l. si fur, & ibi Bart. de usuf. & in l 3. §. ex contrario. ff. de ad qui. posl. Alex. consilio trigesimoquarto, libro quarto, Castren. ad l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de act. empt. & possessio quæ circa solum merum factum versatur, lucrandorum fructuum effectum non parit. Roman. in d. §. si uir. l. ferui. ff. de peric. & commo. rei uend. & ibi Bartol. & glos. Cynus ad l. certum. C. de rei vendicat,

Secundò quòd vulgata sit iuris regula, malę fidei possessorem rem vnà cum fructibus restituere teneri, d. l. certum. l. fundum, eo. titu. & non restituendo furtum facere, l. lequitur. §. fructus. ff. de vsucap. Malæfidei autem esse dicitur, qui
4 contra iura mercatur. c. qui contra, de reg. iur. in 6. qui rem a lege accipi uetitam tenet. l. si fructus. C. de donatio. inter uir. & uxo. qui iure resistente possidet, Bartol. ad l. quod Nerua. ff. depositi, Barbà. ad capit. consultationibus. de iure patron. Panorm. ad cap. si diligenti, de præscrip. qui debitas solennitates non adhibet. dicto capitul. si quis, dicta l. 1. C. de fide instrum. & in summa, qui contra legem facit, Corneus consil. 237. libro secundo Dynus ad capitul possessor, dicto titu. de regul. iur. siue iudicium seculare, siue conscientiam animæ consideres, Bald ad cap. in omni de testam.

Tertiò quod fructuus percepti ex fundo alieno, non sunt percipientis, neque in illius dominium transeunt, nisi ex iusta causa, Bald. ad l. ex nomine, C. de hæred. uel act. uend.

Quartò q̄ si titulus reuocabilis non inducit fructuum ad quisitionem. l. si hæres, l. cum quis, & ibi Iason ff. de condict. ob cau. Alexand. & Angel. ad l. cum quis. ff. de mort. cau. donat. multò minus titulus de iure nullus, inualidus, & prohibitus. Et hoc est quod ad dict. l. primā, numero 6. C. de prædijs decur. respondit Bartol. quod quando titulus habetur pro non titulo, possidens ex contractu, & actu nullo, non lucratur fructus, sicut nec ex matrimonio nullo, aut inualido maritus. l. si ante nuptias. ff. solut. matrimon. l. dotis fructus. §. 1. ff. de iure dotium. & ad l. final. C. de usucapion. pro emptor. tradidit Bald. quod ex illicito contractu etiam ecclesia, quatenus locupletior facta fuit, ad restitutionem obligatur.

Verum verò, si clausula decreti irritantis, venditioni, donationi, legato, traditioni non obsistat, sed si ecclesia, manusve mortua, intra certum tempus duntaxat, rem immobilem non amortizatam extra manum suam ponere iubeatur, nihil dubito fructus interim ab illa perceptos eius esse, vtpote quod, (sicut diximus) eo casu, dominium uere in eam translatum fuit. At si eiusmodi clausula, & constitutio annullatiua ei resistat, qualis est constitutio Caroli V. posteriori sententiæ accedens, ita ad argumentum primo loco propositum respondeo, quod in dicta l. sed & si lege, non hoc in uniuersum proponitur quod quo ad acquisitionem fructuum non curatur de titulo, sed quod is qui errat in iure, quò ad lucrum fructuum, non præsumitur esse in dolo, sed eos suos facit, quasi mediam quandam viam tenens inter bonam, & malam fidem, Bartol. ibi, numero quarto. Felyn. in d. cap. de quarta. num. 29. Franc. Balbus ad l. Celsus, num. 19. ff. de usucap. latè Curtius Senior consil. 71. Curtius iunior consi. 28. numero sesto. Tum verò ea traditio multis modis restrin-
5 gi solet. Errans enim in iure, neque fructus naturales lucratur, Felyn. d. l. loco, num. 30. neque industriales, ex quibus factus est locupletior, Menoch. de recuperan. possess. remed. 15. numero 633. & sequen. & post litem contestatam, ad omnium fructuum restitutionem potissimum tenetur, dicta lege, sed & si, §. etiam si ante, Plot. ad l. si quando, numero 514. C. unde ui. Alij uolnnt errantem in iure non lucrari fructus, nisi sit in bona fide, veluti si is sit, quem iuris ignorantia excusat, Anto. Negu. de pign. & hypo. in quarto membro quintæ partis, num. 12. Innocen. ad dictū cap. ad nostram. Sed me non latet, iguorantiam iuris, quò ad lucrum faciēdum, nulli prodesse. leg. quamuis. C. de iur. & fact. ignorant. Quo respiciens Do. Anton. quando titulus habetur pro non titulo, & contractus est nullus, bonam fidem quò ad fructus nihil conferre ait. Rectius alij, quòd quandocunque lex, constitutio, aut statutum non tantum non assistit actui aut conctui, sed directe ei opponitur, & aduersatur, aut quotiescunque ea lex uel generalis uel municipalis est notoria, & certa vt hìc, is qui in ea errat, fructus suos non facit. d. l. quemadmodum, & d. l. 1. Panorm. ad cap. dilecto. de præben. plenius ad d. cap. ad nostram sub finem, late Alciat. regul. tertia, præsumpt. capitul. 30. Felyn. & Menoch. d. loco. Romanus cōsilio 125. Angel. consi. 188. Gramat. decision. 79. Quod autem decretum nulliter interpositum sufficit, ad l. 2. C. de seruit. & aqua. ex Innocentio improbat Bald. eiusque sententiæ Alex. in addit. ad Bartol. in d. §. scire. & Curtium seniorem, consil. 71. & alios in capit. cum causa, de offic. deleg. subscriptores habet, neque hoc ita aperte respondit Do. Anton. ad dictū cap. diuersis, sed illud duntaxat colum. penul. uersic. sed si in ueritate, quod licet decretum ex falsa causa interpositum sit nullum, dat tamen interim colorem tenendi, donec cassetur. Quæ sententia neutiquam sine distinctione vera est, ueluti si sine causæ cognitione latum sit. l. nec quicquam. §. ubi decretum. ff. de offic. proconsi. si contineat manifestum iuris errorem. l. 1. ff. quæ senten. sine appell. rescin. lator qui petitus. ff. de tuto. & curat. dat. si dolo datum sit. l. prima. C. de pœn. iud. qui malè iud. si ad turbandam alterius possessionem spectet. l. meminerint. C. und. ui, late Zasi. Iason & alij ad l. iuste ff. de acq. possess Felyn. ad cap. ex tenore. de rescr. & ad c. illud de præscr. Nā qui ex inualido, & iniusto titulo uerū, & iustū

Digitized by Google

intereſſe prætendere non poteſt, Alex.ibi.col. ult.uerſi.inci. cogitabam, ita ſanè fructus ſuos non facit. Quinimò Menoch.dè recup.poſſ.d.loco.num.581. varias doctorum ſententias concilians concludit etiam poſſeſſorem bonæfidei ſine titulo, vel cum titulo inualido, ſi ad rei reſtitutionem condemnatus fuerit, fructus quoque reddere deberet. Et ſanè ſi decretum propter auctoritatem iudicij colorem aliquem poſſidendi tribuere poſſet, huiuſmodi tamen venditio,donatio,legatum, traditio, cui iam a principio lex reſiſtit,nullum colorem tribuit, nullam poſſidēdi iuſtitiam, aut formam habet. Adde quod eccleſia ex mutuo læſa,non ſimpliciter fructus ex re perceptos amittit, ſed eos creditor in ſumptus,laboreſque factos imputare debet, dicto capitu.ad noſtram. Neque ſemper is qui rē minoris ſine decreto emit, fructus ſuos facit,ſed ita demum ſi bona fide emit, ſi ignorauit minoris eſſe:ſi ex probabilibus cauſis exiſtimauit,& credidit,illum qui vendidit,maiorem eſſe,dicta l.prima,& ſecūda,C.ſi quis igno.quod ad l.2.parte ſecunda,nume.44.& ſeq. C.de reſcin. uend. fuſe admodum diſcutit Arrius Pinellus. Tum verò ad donationem inter virum, & uxorem quod attinet,certum & expeditum eſt, quod donatarius fructus naturales non lucratur, d. l.fructus induſtriales verò ideo ſuos facit,quod donator pauperior fieri, aut per eos patrimoniū ſuum atterere non videtur,qui fructus quos diligenter colēdo rem ſuam percipere potuiſſet non adquirit,id quod lib.3. de fruct.titul.ſecundo, capitul.nono.Ioan.Copus, & d.loco Arrius Pinel.rectè expendit, adeoque ratio prohibitionis. ob quam donatio inter coniuges facta, ipſo iure non ualet, eo caſu ceſſat. Sic, & in reliquis donationibus qnotieſcunque retro annullantur, & ad non cauſam deducuntur fructus in uim illarum percepti,reſtitui debent, Mod.dict.loco num.32. Compari modo quod Rebuff. ante declarationem nullitatis,rem licite etiam in foro conſcientiæ retineri poſſe, & eum qui illam tenet,ac poſſidet,fructus ſuos facere,reſpōdit,non vſque adeò aduertendum eſt, ideò quod idem ille dicto tomo ſecundo,titul.de donatio.& adminiſtr.fac. glo.ſecunda.in fin.fructus quos tutor ſeu curator ex re pupilli, aut minoris ſibi donata, etiam ante illius donationis, annullationem percipit reſtituendos eſſe aſſerit, non alia ratione, quàm quod conſtitutio Principis eam nullam, & nullius effectus eſſe pronunciat, & quod ex nullo quis nihil conſequi poteſt. Et rurſum in dicto tract.de reſciſſ. cont. in præfa.numero quarto,& quinto,apertè decidit, quod licet ea ſit Galliæ praxis,vt uix ſoleant iudices condemnare quempiam ad reſtitutionem fructuum,niſi a die litis conteſtatæ, licet contractus ſit nullus, de iure tamen communi quando contractus eſt nullus emptor uel alius qui ex eo poſſidet,ad omniū fructuum reſtitutionem tenetur, quia ex contractu nullo nihil poteſt conſequi,& proinde(inquit in tit.de donat.inſinua. eod.tomo,art.1.gl.7.in prin.) donatarius ante inſinuationē, fructus ex re donata perceptos minime lucratur,cum donatio non habuerit effectum. Ex eo verò quod imperfectum aut nullum eſt,nullum commodum ſequi poteſt.c.ad diſſoluendum,ext.de deſp.imp. Nec in contrarium vrgent ea.quę ad dictū cap.quia plerique.notat Panorm. Nam qui ad illius dicta num.28.qō.9. diligenter attenderit non difficulter obſeruabit,non aliter ante reuocationem rei nulliter geſtæ,tutum eſſe eum qui geſſit, quam ſi contractus aut ipſo iure tenuit,licet reſtitutione,aut reſciſſione infringi poſſit,aut quādo dolus non ſubeſt, ſed in omiſſione ſolennitatis iuris poſitiui tantummodo peccatum fuit, id quod late ad l. nemo poteſt.ff.de legat.primo.confirmat Iaſon, & huc tamen non pertinet ubi uenditio, donatio,traditio,ipſo iure, nulla eſt,& manu mortua rem aduerſum leges accipiens excuſari non poteſt. Et quoniam cum de culpa uaſalli, aut emphyteutæ agitur,nulli,niſi ipſi domino fit præindicium,ſane ſi is taceat, & vaſallum ſeu emphyteutam in perceptione fructuum manere ſinat,nulla ei iniuria irrogatur,cum & ante illius uoluntatem,adhuc incognitum atque in dubio ſit, vtrum culpam illi remittere,an perſequi uelit,Bald.ad l.1.C.de reuoc.donat. qua de re & Tiraq.quoque ad.l.ſi unquam,limit.21.2.eod tit. pleraque annotauit. Et quamuis uenditor pecunia eccleſiæ interea vſus ſit,quia tamen eccleſia in culpa eſt, certe reſpectu Principis,aut alterius,non ideo magis fructus lucrifacit, vt notant Salic.Caſtren.& alij in l.ſi ea lege & l.ſi pactione.C. de uſuris,d.c.ſi quis.Concludendo igitur cenſeo,quod eccleſia,manuſve mortua fructus huiuſmodi ſuos non facit, ſiue ante declaratam nullitatem tituli, ſiue etiam poſt illius declarationem fuerint percepti. Nam,vt iam ſatis dictum eſt, & aduerſus Dominicum a Soto,Tiraquellum, alioſque plures ad c.peccatum. de reg.iur.in 6.par.2.§.3.in fin.uerſi.incip.nono.& lib.3.cap.9.uar. reſol. oſtendit Did. id totum quod ex contractu de iure nullo adquiſitum eſt,etiam in foro animę reſtitui debet.

SVMMARIVM.

1 *Dominium rerum eccleſiæ penes quem ſit.*
2 *Decuriones cur res ſuas vendere prohibeantur.*
3 *Legatum incapaci relictum an fiſco cedat.*

Fructus rei immobilis non amortizatæ,ab eccleſia manuve mortua percepti cui cedant.
Cap. XV.

Eccleſiam manumve mortuā

fructus ex re immobili perceptos ſuos non facere, & eum qui ex contractu de iure nullo poſſidet commodum eorundem non habere ſatis, ut opinor, demonſtrauimus. Nunc an unà cum re vendita,donata,legata, a uenditore, donatore,hærede repeti poſſint, an verò fiſco cedere potius debeāt, in diſquiſitionem venit. Nam licet illud conſtet,quod cum res aduerſus leges, conſtitutioneſque Principum alienatæ, & traditę reuocantur,fructus etiam in reſtitutionem ueniūt, & unà cum re ipſa repeti poſſunt.ſi quis enim prælatus,presbyter, aut œconomus prætermiſſis ſolennitatibus, & non ſeruato iuris ordine prædia eccleſiæ, emptionis, donationis, commutationis, ſeu cuiuſcunque alterius contractus titulo in alium tranſtulit: ſi quis rem debitoris fiſci ſolennibus non obſeruatis comparauerit: ſi quis ab hærede defuncti ex illegitima cauſa rei legatæ poſſeſſionē acciperit: ſi quis agrū decurionis,aut minoris abſque decreto emerit, eccleſiæ,debitori fiſci,hęredi,decurioni, minori fructus perceptos reddere,& reſtituere debet.c.ſi quis presbyterorum, ext.de reb. eccle.non alie.l.iubemus.§.ſane.auth.qui res.C. de ſacroſan. eccleſ.l.1.C. de fide inſtru.& iure haſtæ fiſca.l.1.C. de prædijs decurio.libro decimo.l.quemadmodum.C. de agr.& cenſi. l.uxori maritus.ff.de uſufr.lega.l.quod ſi minor.l.ait Prætor. ff.de minor: non tamen vt credam, in propoſita quæſtione, fructus ab eo qui vltrò uolenſque rem tradidit, repeti poſſe. Nam cum eccleſia, manuſve mortua eorum fructuum qui a ſolo ſeparati inter res mobiles recenſentur.l.de functa ff.de vſufr.capax ſit,ijque ſponte a venditore, donatore,hærede ſibi permiſſi ſint,exiſtimo vulgatam iuris regulam illi imprimis obſtare, quæ eſt (vt Papinianus ait) quod donari uidetur,quod nullo iure cogente conceditur, aut(vt Paulus reſpondit) cuius per errorem dati repetitio eſt, eius conſulto dati donatio eſt.l.prima ff. de condict. indeb. l.donari l.cuius per errorem ff. de regul. iur. & quod is qui ſemel extra cauſſam bonorum ſuorum aliquid conſtituit, illud ab ijſdem ſuis bonis perpetuo ſeparaſſe videtur.l.ſequens quæſtio ff.de legat. 2. id quod in exemplis iam commemoratis æque dici non poteſt. Delictum enim prælati, presbyteri,aut œconomi,eccleſiæ nocere non debet.capit. delictum.de regu.iur.in ſexta. Et proinde fructus rei ab eis alienatæ,vnà cum re ipſa eccleſię reſtitui debent.dict. cap.ſi quis.Etiamſi capitulum totum, quod eccleſiam repræſentat,conſenſiſſet,quia cum uerum ac perfectum dominium rerum eccleſiæ ſit ipſius Dei,adminiſtratio autem & gubernatio ſola apud Prælatos & capitulum.cap.1.12 quæſt.2.cap. cum ſecundum de præb.c.cum ex eo,dc elect. in 6.late Nauarra de redit.eccl.qō.24. conſentus eorum illegitimus nullum præiudicium eccleſiæ,& Deo parat. Ad fiſci quoque detrimentum rei non rite diſtractæ, fructus redire mirum non eſt,cum eo reclamante ita diſtracta fuerit, dict.l.prima. Et quod hæres rem a marito vxori relictam tradens,etiam fructus recuperat,in iuſto errore fundatum eſt. Nam cum exiſtimarit uerum,& legitimum matrimonium inter eos interceſſiſſe,neque alio animo tradidit,ſanè detecto errore,& poſteaquam matrimonium iſtiuſmodi illicitum pronunciatū fuit,æquum bonum eſt,& rem,& fructus eidem pręſtari.d.l. vxori.l.uideamus.§.item ſi indebitum.ff.de vſu.l. indebiti.ff. de condic.indeb. Et cum minor & pupillus,donandi alienādiq; liberum arbitrium non habeant. Inſtit. de authorit. tut. in princ.l.ſi curatorem.C.de in integrum reſt.nihil miramur ſi & fructus quoque perceptos,vna cum re ſua perperā alienata & tradita,recuperare poſſint. Et quamuis dict.l.1.C. de prædijs decur. magis in contrarium ire videatur, vtpote in qua Imperator ipſi decurioni rem ſuam illegitime alienanti fructus quos emptor percepit reſtitui mandet, ea tamen conſtitutio ſuam quoque rationem habet. Cum enim ideo decuriones res ſuas diſtrahere prohibeantur, quia Reipub. intereſt plurimum, vt a diuitibus & potentiorib.quorū ſplēdore & copijs iuuari poterit, potius q̄ a pauperibus, qui plerūq; aut q̄rēdis neceſſarijs nimiū intēti, aut munerib.accipiēdis & corruptioni magis obnoxij ſunt gubernet.Io.de Pl.& Iacobus Reb.ibi, facilius eos legislator, & rē & fructus è re ipſa

ipsa factos recipere permisit, & maximè quidem si necessitate coacti vendiderint, id quod eadem illa constitutio in uerbis, quibus strangulatur, non obscurè ostendit. Eoque casu & culpa eorum tolerabilior est propter penuriam, & emptoris improbitas maior propter auaritiam, qui & contra legem, & ab eo quem ad distrahendum, durum telum vrget necessitas, rem istiusmodi comparare ausus fuit. Neque ex aduerso vrget restitutionis verbo omnem vtilitatem contineri. l. restitutionis. ff. de uerbo. signific. l. quid si minor. §. restitutio. ff. de minor. ideoque sententiam qua possessor rem quæ petita est, restituere damnatur, tacitam fructuum condemnationem, quantumuis in ea de his nihil expressum fuerit, subinde etiam contineri. l. uideamus. ff. de usur. Iason. ad §. omnium. Inst. de actio. Et proinde eos fructus una cum re ipsa venditori, uel hæredi restitui oportere. Illud enim tunc tantum verum est, quando eadem est, & rei & fructuum ratio, cuiusmodi hic non esse ostendimus, quando nulla causa occurrit, ob quam possessor fructus lucratur, uel propter bonam fidem quam habet. §. si uerò. Instit. de offic. iud. §. si quis a non domino, Instit. de rer. diuisio. propter solennem titulum, quo coloratur eius possessio. l. si fundum. C. de rei uendica. uel quia sibi ab actore tacite, uel expresse donati sunt vt hic. Fiscum quoque tametsi plerique forte nimium illi addicti ad hos fructus inuitandum esse existiment, quem etiam eo nomine cum ecclesia subinde transegisse memini, nihil tamen iuris hic ei esse arbitror, fisco enim scelere adquisita adplicari solent. l. Lucius. ff. de iure fisci. Et fiscus ab possessoribus quos delictum proprium indignos fecit bona auocat, ab incapacibus uero cuiusmodi hic est ecclesia, & manus mortua non item. l. hæreditas, & ibi Iason. C. de his quibus, vt indign. & ad l. 1. C. de hæredib. Instit. l. aufertur, & ibi Bald. l. non intelligitur. in princip. ff. de iure fisci. l. prima, C. de natur. lib. l. si in metallum, & ibi Bald. C. de his quæ pro non scrip. Costalius ad legē, cum hic status. ff. de donation. inter uirum, & uxor. Magis odiosa quippe est indigni, qui propria culpa laborat, quàm incapacis, qui externa causa impeditur, conditio Bartol. & alij ad l. si quis in metallum. ff. de his quæ pro non scrip. hab. Et sicut ipsa res principalis immobilis non amortizata fisco non cedit, ita quoque neque fructus ex ea percepti ueluti accessorij ad eū pertinent.

Porro autem, si quis obijciat, quòd si incapaci relictum, vt diximus, fisco non cedit, saltem fructus ex eo percepti, ad
3 hæredem legantis redire debent, quia quæ non capacibus relinquuntur, veluti deportatis, spurijs, in metallum damnatis, aut coniunctis accrescunt, aut hæredibus cedunt. d. l. prima, & l. si in metallum: respondeo, uerum quidem id esse, nisi hæres ultrò fructus istiusmodi percipere passus est, adeoque tacite illos donasse videatur. Aliud enim est, penes hæredem manere, aliud ad hæredem redire, longeque facilius retentio, quàm repetitio conceditur. l. secunda, & tertia. ff. de compensatio. l. qui in area. ff. de condictio. indeb. Et quamuis rem traditam repetere possit vtpote in qua stat ratio prohibitionis, fructus tamen, qui illi rationi subiecti non sunt, ueluti sponte abalienatos non recuperat. Et licet rei principalis relictę dominium in ecclesiam, manumve mortuam, seu personam incapacem non transierit, ut superius ostensum est, fructuum tamen dominium, quorum capaces sunt, ex consensu veri domini semel transiuit: & sicut is, qui in iure errans soluit, uel tradit, non repetit aut condicit. l. fideiussor. §. fideiussor. ff. de fideiussor. ita qui ecclesiæ, manuive mortuæ uel expresse, uel tacite fructus dedit, eos repetere non potest, neque vulgatæ illi regulæ locus est, quod indebitum soluens, vna cum re ipsa fructus perceptos condicere potest. l. indebiti. ff. de cond. indeb.

Censeo itaque responderi posse, quòd si ecclesia, manusue mortua velit, posse quidem illum eos fructus uenditori, donatori, hæredi, tam libere retrotradere, & donare, quàm libere ab eodem illos accepit. Nam quemadmodum ex illius consensu, qui uerus dominus erat, eos habuit, neque eorum adquisitionem eiusmodi lex improbauit, ita etiam econuerso contraria uoluntate illi eos reddere potest, argumen. l. primæ, & secundæ. C. quando ab emption. receden. maxime cum & Domin. a Soto, de iust. & iur. libro nono, quæstion. octaua articu. primo, & Didacus Couar. ad capit. peccatum, de regul. iur. in sexta relect. 2. §. secundo. & Ioan. a Medina, de restit. quæstion. quinta cau. 11. & alij plures respōdeant, etiam eum, qui ex illicita causa quid accepit, antequā fiscus ei rei se immiscuit, illi ipsi, a quo habuit, id quod accepit, restituere posse. At si nolit, quia ab eo cogi non potest, arbitrio Episcopi in usum pauperum, aliamve causam piam, expendi debent, iuxta ea, quæ notant Docto. ad capit. cum sit, de ludæis, & ad capit. uerò, & capitul. audiuimus, de simon. quia quando conuentiones, largitiones, aut legata ciusmodi a iure reprobantur, ita vt nec actionem, nec retentionē pariant, & ideò cp acceptio est illicita, nihil ex illis possideri potest. Didac. dicto § secundo. Nam licet eos fructus accepit a uero domino, non omne tamen, quod a uero domino accipitur, iuste & legitime retineri potest, id quod in usuarijs, simoniacis, alijsque id genus, plus quàm manifestū est, & quamuis respectu eiusmodi domini eorum fructuum capax sit neque lex, aut constitutio Principis fructuum donationem ecclesiæ fieri uetet, quia tamen illegitimo titulo, & mala fide accepti sunt, licite eo modo, quo percepti, retineri nequeunt, qui alio modo, & titulo accepti illius esse possent. Ideoque idem Didacus ad cap. cum esses, uersicul. incipien. sextò non possum, in fine. ext. de testament. generaliter tradidit, cp is, qui nullam causam dominij, aut iuris, ex iusta legum sanctione habet, omne id quod possidet, restituere tenetur. Sic enim aduersus leges possidens, & fraudare legem cupiens, proculdubiò peccat. Neque hic ecclesia, manuve mortua, hos fructus, particulari aliquo donationis, ueluti a re principali immobili separatæ titulo accepit, sed in consequentiam duntaxat ipsius rei venditæ, donatæ, seu legatæ occasione, adeoque tametsi venditor, donator, & hæres, qui hos fructus ei permiserunt, eorum uendicationem, uel repetitionem non habeant, fraudandi tamen intentio, ecclesiam ad restitutionem modo declaratam, faciendam cogere videtur, non obstante ea allegatione, quod ueri domini consensu eos habeat. Nam & in simili uidemus, quod is, qui ab ecclesia sine debitis solennitatibus emit, licet fructus uoluntate ecclesiæ percipiat, quæ eos fructus sine eadem solennitate donare, & alienare potest, nihilominus tamen eosdem unà cum re ipsa restituere cogitur. dicto cap. si quis, & capitul. sine exceptione duodecima, quæstion. 2. cum similibus.

SVMMARIVM.

1 *Possessor bonæ, & malæ fidei, an unus idemque esse possit.*
2 *Impensæ a quibus possessionibus repeti possint.*

Ecclesia seu manus mortua an impensas in rem non amortizatas, factas recuperet. Cap. XVII.

1 In hac quæstione imprimis consiederandum est, diuerso respectu unum eundemque hominem & bonæ, & malæ fidei possessorem dici posse. Nam qui a domino putatiuo fundum bona fide emit, cum sciret eum alteri esse obligatum, & in eo tamen suo nomine ædificat, quantum ad areæ dominium, censetur esse bonæ fidei, sed respectu creditoris magis est vt malæ fidei esse intelligatur. l. fundus ille. ff. de contrahend. emptio. l. ult. ff. quibus ad liber. prouoca. non lic. Ioan. Faber & Catiuncula ad §. certe illud. Instit. de rer. diuisio. & commodatarius, emphyteuta, inquilinus, aut colonus, qui rem alienam scienter accipit, respectu ueri domini, malæfidei est, quo uerò ad eum, a quo accepit, in bona fide esse censetur, sic ut is illi malam fidem obijcere nequeat, Angel. ad §. ex diuerso, in fin. eod. titu. Sic quoque est in ecclesia, & in manu mortua, quamcunque rem immobilem non amortizatam accipiente. Nam si vendentem, donantem, hæredem, tradentem, respicias, bonæfidei est, ab eo enim eiusque consensu, qui utique dominus eius rei erat, & a quo dominium translatum non fuerat, vt superius ostendi, fructus quasi donatos habet, respectu uerò pauperum Reipub. aut similium non item: quia ex titulo a lege seu constitutione Principis improbato, & nullo, illos adquisiuit. Cum igitur quæritur, an impensas, seu, vt dicuntur, meliorationes in eam rem factas repetere queat, respondendum puto, quod cùm nullos fructus illis restituere de iure teneatur, nisi velit, ut proxime superiori capite diximus, benigne cum ijs agit, si & necessarijs, & utilibus, & uoluptuarijs sumptibus deductis, reliquos fructus restituat. At si nullos fructus etiamnum perceperit, & nihilominus eiusmodi sumptus tulerit, in deductione, compensatione, ac repetitione eorum, eandem ecclesiæ, manuve mortuę, respectu illorum conditionem, esse censeo, quæ est aliorum
2 quorumcunque bonæ fidei possessorum, de qua in l. fundo, & in l. sumptus. ff. de rei uendic. & in l. secunda. l. domum. C. eod. titul. in §. certe illud. Insti. de rer. diuis. extant multorum commentationes, & in tract. de retrac. §. 15. gloss. prima. Tiraquellus. & in tracta. de recuperan. poss. remed. 15. Menochius, & in tract. de fruct. lib. secundo fuse admodum & exacte differuerūt. Nam cum ab illis causam habuerint, uitium illi obijcere non possunt. l. dominis. §. primo, de loca. & conduct. Bald. in secunda lect. & Costal. ad d. l. sumptus.

Digitized by Google

Cæterùm, si pauperibus ad arbitrium episcopi fiat restitutio, uidendum est, an eadem per omnia sit conditio ecclesiæ manusve mortuæ, & malæfidei possessoris: qui pro culdubio, si quid instaurat, fulcit, munit, reficit, aut quid aliud simile facit, nec res aut deterior fiat, aut omnino ad internecionem ueniat, quo casu necessarias impensas fecisse uidetur, implorato iudicis officio, ac ueluti retentionis iure hic deducit. dicta lege, domum. C. de rei uendicat. aut certe cum fructibus perceptis compensat. dicta l. sumptus, & l. emptor. ff. eodem. Vtiles uerò impensas, quoad sine detrimento rei fiat, & sine læsione prioris status (ut constituit Gordianus) fieri queat, tollere potest. dicta lege, domum: vt & uoluptuarias, si cum ipsius utilitate, & sine ipsius interitrimento tolliqueant. l. utiles, in fine ff. de pet. hæred. Mod. ad consuetudin. Parisi. §. primo, gloss. quinta, numero octuagesimoseptimo, & sequen. Alciat. ad l. impensa. ff. de uerbor. significatio. Menoch. dicto loco, numero 545. Et sane, quoad necessarios sumptus non potest deterior esse ecclesiæ, aut manus mortuæ conditio. Nam & improbus fœnerator eos deducit, & per errorem solutos repetit. capitu. 1. & ibi gloss. & c. 2. ext. de usur. Vtiles autem, & voluptuarios, si domino rei, nimirum venditori, donatori, hæredi, eam rem restituendo non imputauit, sicuti eos illi uel cõputare, vel donare, vel imputare potuit, eodem loco esse existimo, quod in alijs malæfidei possessoribus non est, qui fructus istiusmodi veris dominis, & alijs præstare coguntur. At super excrescentes fructus, qui deductis his impensis aut supersunt, aut consumpti sunt, eo casu, quo malæfidei possessor reddere eos tenetur, eosdem hic pauperibus attribuendos esse arbitror, si ecclesia manusve mortua illos domino rei reddere nolit, aut ne reddat, res integra amplius non sit, superiore vices suas ad vsum pauperum iam antelidiu interponente.

SVMMARIVM.

1 *Contrahens contra legem an pretium repetat.*
2 *Minor rem suam sine decreto alienans, pretium cogitur restituere.*

Ecclesia vtrum pretium venditori solutum repetere possit. Cap. XVIII.

1 Multis argumentis euinci posse videtur, ꝙ ecclesia, seu manus mortua pretium, quod pro re immobili soluit, repetere nõ possit. Principio enim videmus in simili, ꝙ is, qui rem ecclesiæ omissis illis, quas ius requirit, solennitatibus, emit, pretium quod dedit, non recuperare. l. iubemus. §. sane. C. de sacros. eccle. ad quem locum in genere annotat Bald. illicitè contrahentes pretij soluti iactura puniri, quod & Panormit. quoque ad. c. si quis præsbyterorum, sub fin. extrà, de rebus eccles. non alien. tecurus est. Idemque est in eo, qui neglectis his, quæ a iure ea in re præscripta sunt, a decurione prædia, fundosque aliquos comparauit. l. 1. C. de præd. decur. Ad quam legem, eodem modo indistinctè notat Ioan. de Plat uersic. incip. quarto not. ꝙ quando contractus est nullus, & a iure interdictus, emptor possidens non lucratur fructus, rem restituit, & pretium perdit. Quod est rursum etiam in eo qui rem emphyteuticam Cæsaris, Reipublicæ, vel templorum, seruos, cẽsitosque absque terra emit. l. 1. C. ne rei dominicæ l. quemadmodum. C. de agricol. & censit. Ex qua lege idem Ioan. de Platea in ult. notab. obseruat, qđ omnis ille qui mercatur, contra legem, nec fructus suos facit, nec pretium recuperat, non multò aliter, quàm de rei feudalis emptore olim statuit Frederic. vt si absque consensu domini sciens prudensque eam rem emere ausus fuerit, pretium datum amittat. §. 1. de prohibit. feudi alien. per Frederic. & de eo qui dempto canone ad comparationem rei dominicæ accedit, Theodosius, ac Valentinianus, nimirum, ꝙ si ad interdictum contractum accesserit, & pretia perdit perpetuo, & fructuum exactioni, expensarum, uel melioratæ rei compensationem obijcere non potest, l. nemo. C. de fund. rei priuat. & in his, qui scientes rem alienam emunt, quive non ignorantes vitiũ contractus ineunt, manifestum est, qđ restituta re agentes pretium non repetunt. l. si fundum sciẽs. C. de euiction. l. 1. C. de præscriptione triginta annorum. l. si scien. C. ad Senatusconsl. Velleian. non magis quàm illi, qui in fraudem legis simulatè contraxerunt. l. cùm ea quæ, & ibi doctor. C. de transact. aut in fraudem creditorum a debitore decoctore emerunt. l. si debitori ff. quę in fraudem credit. aut filijfamil. contra S. C. Macedonianum mutuam pecuniam crediderunt, ut toto tit. ad S. C. Macedonianum, aut scienter rem litigiosam comparauerũt. l. fi. §. iustum. C. de litigio. uel furtiuam. l. si mancipium. C. de rei uendicat.

2 Contrariam tamen opinionem adiuuat, ꝙ si res minoris 25. annis sine decreto alienata fuerit, alienationem eiusmodi ipso iure nullam esse, certi iuris est, & tamen minor pretiũ, quod accepit, & in rem suam conuertit, restituere debet, & nisi id, quod eo nomine sibi datum est, reddat, non prohibetur aduersarius eam rem tantisper retinere, l. non solum, l. prædiorum l. utere. l. si prædium. C. de prædijs, & alijs rebus minor. Et rursum is, qui rem fideicommisso seu restitutioni obnoxiam scienter emit, ad restitutionem pretij, aduersus uenditorem actionem habet. l. fi. §. emptor. C commun. de legat. & qui mala fide rem debitoris iniuste a creditore distractam emit, pretium non amittit. l. 1. C. si vend. pign. agat. Et qui vi, metuve ad cõtrahendum inductus est, rescissorium quidem contractus petere potest, sed prætium nihilominus refundere debet. l. 3. & 4. C. de his quæ vi metus. caus. fiunt. neque alij casus in iure desunt, in quibus etiam malæfidei emptor aduersus uenditorem, ad recipiendum pretium, actionem habet. capitu. ea enim. aliàs incipit. capitul. hoc ius, in fine. uersicul. qui uero, & ibi gloss. final. ad uerb. sed melius. decima, quæstion. secunda, quod & cap. Vulturanæ, duodecima, quæstion. secunda, conuincit, in cuius explicatione gloss. ad uerb. emptoribus, regulam illam generalem, quod qui contra iura mercatur, bonam fidem habere non præsumitur, respectu usucapionis, & præscriptionis, non etiam respectu pretij ab eo dati, ut repetatur, intelligendum esse docet.

Mea est sententia, venditorem nisi pretium ecclesiæ reddat, in repetitione rei uenditæ audiendum non esse, improbumque fore, si & rem, & pretium habere, & aduersus iuris naturæ leges, cum aliena iactura locupletari velit, quod regulariter nulli permittitur. lege, bona fides, ff. de action. empt. Matth. de Afflict. ad capitul. si minores, de feudis datis minimis ualuasoribus, numero tertio, l. iure naturæ. ff. de regul. iuris. Et cum respectu pretij nullus illi dolus factus sit, quia uerè numeratum est, id quod ad l. post contractum, numero vigesimotertio. ff. de donation. in simili diligenter ponderat Alciatus; & cum uenditor fraudulenti contractus uitium emptori obijcere non possit, cuius ipse author existit, Affli. in capitul. primo, numero decimo, de feudo dato in uicem leg. commiss. reprob. Et cum nulla occurrit ratio, ob quam ecclesia emptrix magis, quàm uenditor re sua uendita, dato pretio priuetur, quia correlatiuorum eadem est natura, & ratio. l. final. ff. de acceptilatio. Et quod in emptore statuitur, in uenditore quoque statutum esse uidetur, Nicolaus Euerardus, in loco a correlatiu. non uideo, quo iure, quàve audacia uenditor pretium acceptum retinere possit, maxime cum ecclesia causam ab eo habeat, quod ad l. si vi, versicul. quæro. C. de his, quæ ui met. caus. obseruat Baldus. Fisco autem nihil iuris competere, quia superius satis ostensum est, omitto. Frustrà autem sunt, & facilè dilui possunt omnia pro contrariæ sententiæ assertione, quæ adduximus, argumenta.

Nam ut ad dict. l. final. §. emptor. C. communia, de legat. idem Bald testatur, propter odium emptoris, aliasve causas legislator in illis legibus, ulterius procedendo pretium aut uenditori reddi, aut fisco addici iubet. At quoniam odia restringi, & fauores ampliari debent. capitul. odia, de regul. iuris. & lex pœnalis ad casum, in ea non comprehensum, extendi non soiet. l. iancimus. C. de pœn. lege prima. C. non licere habitat. metropol. libro undecimo. Decius consilio nonagesimo. certè constitutionem istam Principis, quæ non nisi nullitatem contractus inducit, ad amissionem pretij trahi non conuenit. Ideoque est, ut idem Bald. adijcit, quod statutum uetet, ne ullus forensis in territorio isto agrum emat, quia hoc statutum est contra ius omne, sicuti etiam est prædicta constitutio ad amissionem pretij, de quo nihil decreuit, non pertinet, quod & Franciscus Cremensis sing. nonogesimo texto, incip. statuto, & Catellianus Cotta in suis memorabil. ad uerb. pœnam petens, approbarunt, & tantisper, donec pretium soluatur uenditori retentionem rei contra statutum uenditæ permittunt, argumen. l. si non sortem. §. si centum. ff. de condictio. indeb. ijsque consonans Angelus ad dictam. l. primam, num. tertio. C de præscription. triginta annorum, tunc potissimum pretium emptorem perdere annotat, quando ab eo ueluti, contrà iura mercante, res per fiscum aufertur quæ & ad dictũ. §. emptor, Baldi sententia fuit. quasi dicat, quòd si ab eo res auocari non possit, & alioqui potestatem uendendi habuit, licèt non eo modo, consideratione emptoris, ex eo contractu, in quo peccauit, lucrum capere non potest, eoque pertinent operosæ illæ. l. secunda, & dicta l. prima. Bartol. & alior. & dicta lege, si dẽbitor, distinctiones & glossemata, quando pretium apud uenditorem exstat, quando causam lucratiuam prætendit, quando emptor causam ab eo habet, & si quæ alia his sunt similia. Et sanè hac in re ad æquitatem maxime respiciendũ est, ut facile colligi potest, ex his, quæ ad cap. cum causa, de

sent.

Digitized by Google

sent.& re iudic.Panorm.& Fely. obseruant. Multumque hic considerandum est,quod cum prædicta constitutio Principis ex cõsensu ecclesiasticorum ordinum, potissimum vires sumat,& sustineatur,vt & ante diximus, & ad consuet.Burdegal.tit.de feud.§.1.notat Ferroneus, utique consensus ille contra eorum mentem, animique propositum, ad pœnam eiusmodi extendi non debet.l.non omnis.ff.si cert.pet.

SVMMARIVM.

1 *Hypothecaria agens, quid probare debeat.*
2 *Resoluto iure dantis resoluitur ius accipientis.*
3 *Donatario an utilis actio competat ex pacto donatoris.*

An hypotheca imposita rei immobili non amortizatæ, pro reditu vendito, ab ecclesia; valeat.
Cap. XXIX.

Quoniã ante satis ostensum est, dominium rei immobilis non amortizatæ a venditore in ecclesiam,manumve mortuam,non transire, eandemq; ppea ab illo repeti,& vendicari posse: non difficulter intelligi põt, hypothecam eidem rei pro securitate, seu assecuratione reditu,§.uenditorum a manu mortua,ante vendicationem repetitionemq;,impositam venditori minimè nocere,nullamq; creditori,cui assignata est, aduersus eum actionem gignere.
1 Nam cum creditor pignoratitiam seu hypothecariam actionem instituens,probare debeat,eo tpe, quo res pignori data fuit,eam in bonis debitoris fuisse.l.& quæ nondum. §. quod dr̃.ff.de pign.rectè eis obijciet uenditor rem alienam pignori,seu hypothecæ supponi non potuisse.l.rem alienam. ff. de pign.act.& quod sicut resoluto iure authoris resoluitur ius acceptoris.l.3.ff.quib.mod.pign.uel hypo.solua.ita resolutio iure obligantis ex cã antecedenti necessaria, qualis est hic, quia manus mortua uelit nolit cogitur a contractu recedere,pignus & hypotheca quoq; resoluta esse censetur, Bar.& Ang.ibi.Quomodo in simili idem Bart.ad l.in diem.ff.de aq. plu.arc.& Tiraq.de retractu conuent.§.3.gl.1.nu.9. cum seq. re ex pacto de retrouendendo redempta, eam ab obligationibus emptoris ad vẽditorem liberã redire ostendit. Idemq; esse uidetur,si ecclesia,manusue mortua alteri creditori medio tpe rem istiusmodi pro reditu aliquo annuo hypothecæ supposuit,eamq; deinde extra manum suam ponens, re coacta,in laicum aliquem transtulit.Nam si is laicus,qui eã emit, a creditore postea hypothecaria actionẽ conuentus sit, allegare potest illam eo tpe, quo obligata fuit,ecclesiæ non fuisse,etiamsi ab ecclesia,manuve mortua ius suum habet.Quia cum ad hypothecariam actionem instituendam,probare necesse sit,quòd res obligata, tẽpore obligationis in dominio, uel quasi dominio debitoris,qui illam obligauit, fuit,ut diximus,tertius istiusmodi possessor,non obstante,quod de dominio autoris sui cõtrouersiam mouere videatur, exceptionem illam proponere põt,& non propterea,quod rem illam emit,confiteri videtur, vendentem dominum eius fuisse, id quod contra Salycetum in l.cum res.C.de dona. Alex.consi. 92.lib.1.consi.43.lib.4.melius consi.145.lib.6. Et hũc secutus Negusantius de pig.par.2.in 3.membro, nu.64.in specie uerum esse asseruerunt.Quod & Bar. alijque ad l.rem alienam. ff.de pign.act & latissimè ad tit.de pignorib.c. quid in hypothecaria actione probandum sit,nu.12.& seq. Dominus Gabriel Mudęus,approbarunt.Hic enim creditor,inquit, si uolet uincere,in iure suo confirmando, non in possessoris iure infirmando, fiduciam oẽm habere debet.l.si superatus,de pign.neque nouum est,emptorem iure emisse ab eo, qui nõ iure obligauit,neque magis ei obesse debet,quod adeptus sit eam rem a debitore, quæ dicitur obligata, quàm si nullum omninò titulum suæ possessionis,aut auctorem dicere, imò fortè nec haberet,Bal.ad l.de rebus,in fi.C. de donat.propter nuptias.Quod amplius est etiamsi ecclesia,manusve mortua sub onere soluendi hunc reditum annuum expresse emptori rem istam distraxit,& tanto minoris illi vendidit, aut fortẽ siue quantitatem capitalem eiusdem ex pretio conuento sibi detrahi passa est, per hoc quidem adhuc nihilò magis hypotheca subsistere vr̃,neque ulla actio de pacto creditori aduersus emptorem nata est, sed contra ecclesiam manumve mortuam actionem suam habet, emptore fidem datam non seruante,quę econtrariò pactum hoc vrgere,atque fœdifragum emptorem,vt creditori soluat, compellere potest. d.l. cum res.l.2.C.de pact.inter empt.& vendit. Etenim in pacto istiusmodi a donatore in ipsa rei donatæ traditione appositò speciali ratione,& fauore liberalitatis receptum est, vt is, in
3 cuius fauorem adiectum est,vtilem actionem ex eo assequatur.l.quoties.C.de donat.quæ sub mõ.Faber & Alber. ad d.l. cum res.Is enim nullam actionem, qua ad id, quod sibi donator erat stipulatus,perueniat,habet,ideoque facilius ei succurritur.Hic verò creditor aduersus ecclesiam, seu manum mortuam non amisit,& maxime quidem hodie,ubi debitor reditum cognoscens,personalem obligationem, de soluendo reditum hypothecæ connectit,qnod fieri potest.& sic verum est,quod ibi dixit Fulg quòd vt quid detur tertio,nõ agit ipse tertius cui debeẽ,sed ipse qui pactus est,vt alteri deẽ,quia sua dari interest,& hoc pactum,ut idem ad d.l.quoties,ait,nõ tam commodo creditoris appositum est, quàm ad utilitatẽ stipulatoris. Potest etiam ecclesia, aut manus mortua, id qđ creditori soluit, ab emptore per actionem ex vendito recuperare.Cæterum si creditor emptorem conueniat,& is iudicium suscipiat, tacitum vr̃ pactum fuisse ecclesiæ de non petendo,quod ẽt absenti prodest.d.l.2.& ibi Castr. in princ. l.2. C.de pact.sicut & si ecclesia, seu manus mortua soluẽdo nõ foret,ne emptor cum aliena iactura fieret locupletior qui eã rem tanto minoris emit,existimo qđ ex æquitate,& in subsidium emptor conciliari posset,iuxta ea quæ notat Bald.ad d.l.2.C.de hæred.uel act.uend.in 1.oppositione.Ethęc quidem obiter de retrac.§.1.glo.14.num.126.attingit Tiraq. plenius, & exactius ad l.hæreditatem.ff.de donat.& ad l. seruo legato. §.si testaror.ff.de leg.1.expendunt Imo Bar.& Castr.At si hypothecandi prãtem habuisset ecclesia,seu manus mortua,nõ dubium est quin creditor aduersus emptorem actionem hypothecariam hr̃et,eamque utiliter intenderet,probando eo tempore quo hypotheca imposita fuit, rem in bonis ecclesię consensu Principis fuisse,& cum onere suo ad emptorem peruenisse.

SVMMARIVM.

3 *Emens scienter rem alienam non agit de euictione.*
2 *Pœna an ualeat iuuti li contractu adiecta.*
3 *Maritus uendens rem dotalem an de euictione teneatur.*

Venditori rei immobilis rem suam ab ecclesia repetenti an non obstet promissio de euictione.
Cap. XX.

Quemadmodum is qui sciens
1 rem alienam emit,de euictione agere non põt.c.1. de inuest. de re ali.facta.l.si fundũ sciens.C.de euic.quia uolenti, & sciẽti aut consentienti non fit iniuria,neq; dolus.c.sciẽti, de reg. iur.in 6.l.cum donat.C.de transact.ita quoq; illegitimus, & illicitus emptor,qualis hic est ecclesia, aut manus mortua, q̃ consensum Principis non obtinuit, non agit de euictione ad id,quod interest,etiamsi noĩatim id stipulatus fuerit,d.l.si fundum,& ibi Cyn.ad l.cum uir prędium.ff.de usucap.Bal.ad c. 1.§.adhoc col.2.uersi.itẽ quia uẽditor.tit.de pace iura. fir.gl. in c.1.in prin.ad uerb.bonæfidei actione, & ibi quoq; idem Bal.& D.Card.Alex.de prohib.feud.alien.per Fred. & gl. ad l. 3.§.1.ad uerbum,Fauiana.ff.quæ in frau.patr. dum aiunt qđ euictio non debeẽ ex contractu uẽditionis a lege prohibito, & quod rescisso contractu principali donationis aut uenditionis rescindit pactũ euictionis,qđ est accessorium, argũ l.si pater.ff.de euict.& quod si principalis contractus non tenet, quia lex illi resistit, pmissio quoq; de euictione facta, nullius est roboris & momenti,per l.non dubium.C. de leg.& l.quẽadmodum.C.de agric.& censit.li.11.Stipulatio.n.hmõi est accessoria,vnde si principale est contra legem,stipulatio quoq; talis esse vr̃.Bal.d.loco.quod in promissione euictionis rei q̃ in commercio esse põt,sed tm̃ aliena est interposita, non idẽ est,d.l.si fundum,Bal.ad d.c.1.adeoq; si uenditorẽ de euictione non tenet actio,consequens esse vr̃, quod eundem agentem,& rem suam repetentem non repellit exceptio, argumẽto sumpto ex contrario sensu,l.uendicantem.ff.de euict.Eandem sniam sequutus est Curt.tract.de feud.par.4.tit. ex quib. cau.feud.amitt.q.28.dum ait, q̃ si emptor malęfidei qui sine consensu domini rẽ feudalem a uasallo comparauit, expresse stipulatus sit de euictione, eo noĩe actionẽ non habet,qđ & Zasio,de feud.tit.de feud.alien.uersic. cæterum si emptor probatur.Nam, & pœnam quam stipulatus esset non consequeretur,quia pœna in contractu promissa intelligitur si cõtractus ualet,glos.ad c.significantibus,& ibi Dd. ext. de offi. deleg.Iaſ.ad d.l.non dubium,num.57.

Contrarium tamen tenuisse uidetur Guido Papæ, singul. 923.uersicul.incipien.si ex contractu,& multò ante eum.Cynus.Angelus,Bald.& Salicetus ad legẽ, censemus, C. de litigiosis. Aiunt enim quòd ex contractu a iure reprobato uenditor si de euictione promisit, obligatur, & conueniri potest, & quod si emptor rei litigiosæ stipulatus est de euictione, potest ex ea stipulatione aduersus uenditorem postea experiri, tametsi eius rei litigiosæ alienatio a iure ueteretur, quia vt idem Salicet. addit versic. incip. quæro emptor,

Digitized by Google

ptor, vbi alias ſine ſtipulatione agi non poteſt de euictione, ea ſtipulatione interpoſita agi poteſt. d.l. ſi fundum. l. fratres. C. communia vtriuſque iudicij. d.l. quemadmodum.

Nam & maritus rem dotalem vxoris a iure alienari vetitum uendens, de euictione tenetur. Cyn. ad l. ſi is quem. C. de prædijs minor. glo. ad d.l. cùm lex, etiamſi emptor ſciebat dotalem eſſe, Ioã. Faber Inſtit. quib. alie non licet, in prin. per d.l. fundum ſciens. C. de euict. & ſi uenditor emptori ſcienti ſeruum cœcum eſſe, promittat eum videre, ex ſtipulatu ab emptore conueniri poteſt, licet id quod impoſſibile eſt, promiſſum eſſe videri poſſit, l. apud Celſum. §. idem Labeo ſcribit. ff de doli mali, & met. except. Et uenditor ſciens emptori etiam ſcienti rem cum effectu vendi non poſſe, eidem emptori ad id quod intereſt obligatur. Alexan. conſi. 85. lib. 4. licet vitiato principali vitietur acceſſorium, d.l. non dubium, & c. acceſſorium de reg. iur. in 6. intelligitur hoc tamen quando eadem ratio ob quam vitiatur principale uiget etiam in acceſſorio. l. ſi tibi. §. de pignore. ff. de pac. l. 1. §. 1. ff. quib. mod. pig. uel hypothe. ſoluit. quod hic dici nequit, ideo quod ſtipulatio de euictione ad corroborandum cõtractum a lege aut conſtitutione Principis hic prohibitum non confirmat, neque propter eandem res immobilis non amorizata in eccleſiam uel manum mortuam magis transfertur, hoc eſt quod glo. ad d.l. quemadmodum, & Alexan. conſi. 109. lib. 4. dicere uoluerunt, quod uendens contra prohibitionem legis poteſt quidem rem venditam uendicare, ſed ſi de euictione, aut pœnam promiſit ad illam tenetur, iuxta. l. ſi controuerſia, & l. ſi tibi. C. de euict. Et ſi obijcias, inquit Alexã. num. 4. quod ſi tenetur de euictione, ergo non poterit rem vẽditam uendicare, & reuocare, d.l. uendicantem reſpõdeo quod ea. l. uendicantem locum non habet, quando contractus alterius rei, quàm uendentis occaſione non ualuit, quia tunc quamuis uendens renetur de euictione, poteſt tamen nihilo minus contrà contractum a ſe initum uenire, d.l. ſi tibi. Et quamuis contractus ſit nullus, quantum ad traditionem rei uenditæ, poteſt tamen eſſe aliquis in præiudicium uendentis, vt ex eo emptori, & ſtipulatori naſcatur actio perſonalis, arg. l. & liberi. ff. de contrahen. uendit. l. 1. C. non licere habit. met. rep. lib. 11.

SVMMARIVM.

1 *Laudimia quare debentur.*
2 *Laudimia an eccleſia ſoluat.*
3 *Sententia quæ nulla eſt, non dicitur ſententia.*
4 *Laudimia ex contracta nullo an debeantur.*

An ex rei immobilis non amortizatæ venditione laudimia domino debeantur. Cap. XXI.

1 Quoniam laudimium domino vt ab eo uenditio probetur, & laudetur, ſolui conſueuit, l. 2. C. de iur. emph. Zaſius ad l. diuortio. §. q in annos. ff. ſolu. matrim. non abſurde dici poſſe videtur, etiam ſi uenditio rei immobilis non amortizatæ non ſubſiſtat, & dominium ex traditione, quæ eam ſequuta eſt, non tranſeat: nihilominus tamen laudimium domino loci, quia quantum in eo fuit, eam venditionem probauit, pręſtandum eſſe. Contrahentes autẽ præuidere poterant ea quę uentura erant, ſibique cauere. l. ſi quis negotia aliena, in fine. ff. de negot. geſt. l. ſi fideiuſſor. ff. ſi qui ſatiſd. cog. nullamque aduerſus dominum excuſationem habent, arg. l. ſi quis demum. §. 1. ibi, & ait non recepturum, hoc enim euenire poſſe proſpicere debuit. ff. locat. Item hic contractus nulli ſunt, id eſt, nullum ferunt commodum aut fauorem contrahentibus, & de reſpectu nulli ſunt: in eorum tamen odium, & damnum ualent, ſi ſcienter contraxerint, Bartol. ad l. non dubium. C. de legib. Quam rationem Ioan. Papo. ad conſuet. Borbon. tit. dez cenſiues. §. 377. in hac laudimiorum quæſtione mouiſſe comperio.

Cui tamen opinioni imprimis, ſe opponit, quòd ea quę ec-
2 cleſiæ adquiruntur, ſaltem reſpectu eccleſiæ, & fauore pietatis, cultuſque diuini a laudimijs cæteriſque omnibus immunia liberaque eſſe conuenit: & licet id in uenditione nõ ęque ſeruetur (vt ad cõſuet. Andega. tit. dez ſeigneurs temporelz, art. 38. nu. 1. & 2. oſtendit Fran. Mignon.) illud ſaltem aduertẽ-
3 dum eſt, quod ſicut ſententia nulla, nomen ſententiæ nõ meretur. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. ſicut nec inſtitutio a iure improbata nomen inſtitutionis, l. 5. hi demum. ff. de bono. poſſ. ſecund. tab. aut iniuſta exhęredatio nomen exhæredationis. l. non putaui. §. non quæuis. ff. de bono. poſſ. contra tab. nec teſtamentum quod iure non ſubſiſtit, Inſt. de hæred. quæ ab inteſt. defer. nec alius quiuis contractus qui legibus non admittitur. l. certi condict. §. qm̃ uerſi. quaſi contraxiſſe videatur. ff. ſi cert. pet. ita quoque iſtiuſmodi venditio quam Principis conſtitutio manifeſte damnat, uenditionis nomen hr̃e non põt, quia nomen iuris eſt, ut ait Aretinus ad l. continuus. §. cum quis. ff. de uer. obl. & proinde ubicunque iuris ſuffragio deſtituitur non magis uenditio, quàm homo mortuus, homo appellatur. Quotieſcunque aũt contractus emptionis aut uenditionis, ipſo iure nullus eſt, ut hic, aut qm̃cunque retrò nullus fuiſſe fingitur, & declaratur.

4 Neque laudimia neque gabellæ ex illo ſoluuntur, Io. Faber ad l. 1. C. qm̃ licet ab empt. diſce. & ad l. ult. col. 2. Communia delegat. & ibi Alber. Cornæus, & Caſtren. Fab. de mõte, in tractat. de empt. & uend. 8. q. in princ. Tiraq. de retract. §. 1. gl. 2. ad uerb. a uendu. nu. 7. & de retract. conuentio. §. 6. gl. 11. num. 5. Firmia. in tract. gabell. in 3. par. 8. par. prin. q. 15. Guido deciſ. 109. Et hanc ſententiam ad d.l. non dubium, nu. 9. poſt Bal. & Caſtren. ibi ſecutus eſt Ial. quia lex aut ſtatutum diſponens, quod de quocunque contractu ſoluatur gabella, intelligi debet de contractu ſortiente effectum, uerba enim legis & ſtatuti cum effectu accipi debent, l. 1. §. hæc autem uerba. ff. quod quiſque iur.

Quòd aũt ex aduerſo proponitur, nihil imputandum eſſe domino, qui contractum venditionis, quãtum in ſe fuit laudauit, & poſtulatam inueſtituram, ac traditionem conceſſit, habemus quod, & huic argumento contrà comparare poſſumus. Nam cum; & ipſe quoque conſtitutionem Principis ignorare non potuerit, l. leges. C. de legib. & aduerſus eã turpis ſeu illiciti quæſtus gratia, venire non debuerit, utique ex improbitate ſua actionem non habet, l. itaque fullo. ff. de fur. & in pari cã potior erit conditio ementis, & uendentis, veluti reorum aut poſſidentium. c. in pari, de reg. iur. & quod traditum erat pro non tradito hr̃. l. ab emptione. ff. de pact. Ioã. Faber ad d.l. 1. nulla habita rõne eius quod dictum eſt, odio contrahentium contractũ eiuſmodi pro nullo non eſſe, quia hoc is qui cũ illis colluſit, & doli cõſors fuit, allegare non dẽt.

Cenſet tm̃ Io. Papo. d. §. 397. quòd ſi contrahentes, ſcientes contractum eiuſmodi eſſe nullum (vt ſane ſcire debent, & ſcire præſumuntur, d.l. leges) laudimium ſoluerint, repetitionẽ ſeu condictionem eius non habent. arg. l. 1. ff. de cond. indeb. & l. 1. C. eo. & l. eum qui. §. 1. ff. de inoff. teſt. Quod ſi uerũ eſt, conſulte ſane fecerit dominus, ſi in ipſo momento traditionis, inueſtituræ, ſeu approbationis, ſolutionem exegerit, ne aut uenditore, aut extraneo aliquo eam rem poſtea repetẽte, & fiſco nihil mouente, optato lucro excidat.

Quibus addendum, quòd ſi eccleſia non ipſa, ſed per interpoſitam perſonam laicã, rem iſtam immobilem emit, & hoc dominus ſciuit, nihilo magis laudimia poſtulare poterit, ſin ignorauit, exiſtimo eum qui ſe interpoſuit, & illicitam perſonam induit, ad ſoluendum ab eo compelli poſſe, & nomin ãdo eccleſiam non excuſari vt mendacij ſui pœnam luat. qđ, & in eo qui cum ſe non eſſe tutorem ſciret, tm̃ ſe eſſe fingit, & in eo qui cum poſſeſſor non ſit, pro poſſeſſore tamen ſe gerit, & in eo qui cum maior 25. annis non eſt, talem nihilominus ſe eſſe aſſerit, certũ eſt. Hi enim, & ſi qui alij ſunt eius generis, in odium, & caſtigationem mendacij, in tali qualitate, qualem ſibi falſo adſcripſerunt, conueniri poſſunt, & allegando meudacium, veluti turpitudinem propriam non audiuntur, l. 1. ff. de eo qui pro tuto. l. is qui ſe obtulit. ff. de rei vendic. l. 3. ff. ad S. C. Macedonia. Bal. ad l. 1. C. de furt. & in l. fi. C. de fideicommiſſ. Dd. ad l. ſciuit. ff. de re iudic.

SVMMARIVM.

1 *Retractus an locum habeat venditione exiſtente nulla.*

Retractus an in uenditione rei immobilis aduerſus eccleſiam locum habeat. Cap. XXII.

Bartholomæus Chaſſaneus ad conſuet. Burg. ti. des retraictz. §. 1. ad uerb. l. homme ou fem me, nu. 1. & 7. luculenter, ſatis oſtendit, ẽt eccleſiã quæ rẽ aliquã emit, iuri retractus, ſi q eõſanguineus uendentis hr̃e aſſerit, eſſe ſubiectã, idq; ante eũ veteres ad. c. conſtitutus. ext. de reſti. in integ. & ẽt Tiraq. poſt eũ, eo. tract. §. 1. gl. 13. nu. 2. tradiderunt. Sed qm̃ venditio rei iſtius quæ eccleſiæ, manuſve mortuæ facta eſt, niſi Principis authoritate fulciat, ipſo iure nulla eſt, qđ ſuperius ſatis demõſtrauimus, non abſq; cã dubitari poſſet, an cõſanguineus aliqs ad retractũ uenire cupiẽs, admitti debeat, necne. Non dico qm̃ cõſenſu Principis facta eſt, quo caſu admittendũ eſſe Chaſſanæus affirmat, ſed qm̃ uẽditorẽ vendidiſſe pœnitet, & qm̃ rẽ uẽditã vẽdicare inſtituit.

Sane ex his quæ proximo ſuperiore capite diximus, huius qõnis deciſio nullo negotio peti põt, & tã Caſtr. cõſ. 74. inci. in cã mota, lib. 2. quam cum multis alijs in tract. de retrac. §. §. ad uerb. a uẽdu gl. 12. nu. 5. & ſeq. Eũ ad teſtimoniũ uocãs. Tiraq. reſoluit, in uẽditione q̃ nulla eſt, hoc eſt, quã lex improbat,

Digitized by Google

bat;& cui reſiſtit,aut quæ cętero qui ſm iuris diſpoſitionem inualida eſt,retractui locum non eſſe. Excipit tamen Tiraq. num.9.uerſi ſed vt redeamus,niſi is qui uendidit contractui ſtare, & rem ſuam venditam ab emptore reuocare non velit,quod poteſt.l.cum inrerdictæ.& ibi Bal.C.arbitr. tut.l.Iulianus.§.ſi quis colludente,& §.ſeq.ff. de act. empt. Tunc.n. ne in extraneam familiam tranſeat illa nulla æquitas a retractu conſanguineum excludit. Et quoniam ratio in qua ſola ius retractus fundatum eſt,remanente,ſeu reuertente re ven dita ad uenditorem ceſſat,quia eo caſu dici nō poteſt,quod familiam eius egreditur, exiſtimo conſanguineum reclamā te venditore,admittendum non eſſe.

SVMMARIVM.

1 *Prorex an amortizare poſſit.*
2 *Amortizare Princeps an poſſit ſine licentia domini inferioris.*
3 *Procurator ſpecialis an ad petendam amortizationem neceſſarius.*
4 *Tutor aut curator Principis an amortizare queat.*
5 *Quid de marito.*

Amortizatio à quo impetrari poſſit & debeat. Cap. XXIII.

Quotquot ſunt qui hanc amortizationis materiam attigerunt, ut quos citauimus Guliel. Benedicti, Maſuerius, Faber, Chaſſaneus, Papo, Mignon,& Belluga,regi ſupremo ve eius loci domino, in quo res immobi is ſita eſt, amortizandi arbitrium primo loco adſcripſerunt,ita vt ea de re operoſam aliquam tractationem ingredi,operæpretium non ſit.

1 Sed an abſente Principe,Proregi, Vicario, locumtenenti, & gubernatori eius id liceat,magis controuerſum eſt. Nam cum iſta amortizationis facultas Principi reſeruata ſit,in generale mandatum Proregi datum, ueniſſe non præſumitur. c.quod translationem,ext.de off.deleg. Arch.ad c.1. de offi. legat.lib.6. latè Rebuff.in praxi beneficia.titu.de uicar.& id quod per uerba ſpecialia concedi debet, ut & illud quoque proculdubio eſt,quod ad donationis ſpeciem referri poteſt, cuiuſmodi eſt hic conſenſus,quantumcunque generali,& lata verborum prolocutione minime continetur.l.quam Tuberonis.ff.de pecul.l.filius.ff. de donat.

In contrarium tamen urget quod commiſſio indefinitè Proregi data,æquipollet uniuerſali,quod in ſimili caſu ad l. 1.§.in initio.per illum tex.ff.de off.præfecti urb.obſeruat Bal. quod tātum operatur generalis poteſtas quo ad omnia,quā tum ſpecialis,quo ad ſpecies in ea expreſſas.c.in generali, ſi de feudo controuer.fuer.c.in Geneſi,de elect. quod qui cōmittit alicui vices ſuas,in totum eas commiſiſſe videtur. Innocent.ad c.uenerabilis,extr.de off.deleg.quod ea quæ Priuceps conſueuit facere, videtur concedere vicario generali a ſe dato,& conſtituto, quia conſuetudo mandantis in negotijs eiuſmodi attendi ſolet.l.uel uniuerſorum.ff. de pig.act.l. idemque.ff.mandati.l.qui peculij.ff.de pecul. quod ſi in Proregem merum imperium tranſit, quę res ſine dubio maior eſt, multò magis amortizationis authoritas, quæ minor eſt, conceſſa,& translata fuiſſe videtur.ca.cui licet, de regul.iur. in 6.quod denique veriſimile non eſt, eo onere, & ſumptu ſubditos ſuos Principem grauare velle, vt petendæ amortizationis gratia,longam,& difficilem profectionem ſuſcipere cogantur,arg.l.ſi ſeruus,§.1.ff de lega.1.l.ſed & hæc §.1.ff. de procurat. Quibus rationibus, & Andreas de Iſernia, & Matth.de Afflic.ad c.imperialem.de prohib.feud. alienat. per Freder.& Capit.deciſ. Neapol. noua 156. alijque complures eos ſequuti reſponderunt,viceregem,aut gubernatorem patriæ,non aliter quàm Princeps ſolet,uaſallo uel per teſtamē tum,uel per contractum,de feudo diſponere volenti,cōſenſum præſtare poſſe,& conſi.86.num. 33. de vicario Imperatoris aſſerit Laurentius a Valle,eoque magis, quòd ſibi imputare debet Princeps non excipiendo hanc poteſtatem,& ex quo talem generalem uicarium ſuo loco conſtituit, ſubditos ad eum recurrentes decipere non debet, & ad c.reatina 63.diſt.exiſtimat Archidiaconus, quod ſi requiritur conſenſus regis ad electionem, & is extra regnum profectus ſit, vicarium illius adeundum eſſe, de quo tamen in libro de elect.fol.75.uerſi.quæro 12.plurima diſſerit Maleretus.

Cæterùm idem Matth.de Affl.d.loco 16.quæſt. nu.46.eleganter obſeruat difficilius a Principe conſenſum impetrari,vt uel feudum uel res alia quæcunque in eccleſiam tranſeat,quàm in laicum quemcunque, propter cauſas.3.& 4.c. ſuperius expreſſas,id quod ex diplomate ſuper eiuſmodi cōſenſu,de teſtando de re feudali confecto, euidenter ſemper apparet,vtpote in quo ita facultas conſtringi,& coarctari ſolet,ne ad utilitatem manus mortuæ vaſallus teſtetur. Ea aūt quæ rarò,& difficulter Princeps concedere ſolet, generali vicario,ſeu locumtenenti, demandata, & permiſſa non eſſe exiſtimat.

2 Itaque ad hanc rem quod attinet, conſuetudinē in regno aut prouincia obſeruatam, imprimis ſpectandam eſſe cenſeo.c.inſpicimus,de reg.iur.in 6. Et hoc eſt,quod deciſio.32. in fi.Capyt.& ad c.ſuper literis,de reſcript. Felv. reſpondent, ꝙ ad cognoſcendum,an Princeps ueriſimiliter, difficulter, uel leuiter fuiſſet conceſſurus, communis ſtylus Cācellariæ, aut Curiæ Principis conſiderari debet.Nam(ut in loco a ſolitis,col.fi.ait d. Præſes Euerardi) licèt ex ſola poteſtate Principis quid dependeat, tamen ſi illud concedere conſueuit, non reputabitur quaſi impoſſibile, & proinde communis illa deciſio in eo obtinet,ꝙ is,cui quid mādatum eſt, ea quæ Dominus facere ſolitus eſt,facere,& expedire poteſt. d.l.uel uniuerſorum,& ibi Bar.& l.Dominus Sticho. §. teſtamē:o, & ibi glo.ff.de pecul. leg.

Deinde,ſolius Regis,Principis,aut Domini ſupremi, conſenſus non ſufficit,niſi & inferior quoque dominus, qui præiudicium aliquod ex ea re ſentire poſſit,conſentiat. Quia ſicut omnis conceſſio Principis, ſine præiudicio tertij facta eſſe intelligitur.l.2.§.ſi quis a principe. ff. ne quid in lo. pub ita quoque,& amorizatio,& qui ad eam adhtbitus eſt, conſenſus, qui in dubio a Principe non niſi quatenus eius intereſt, videtur eſſe conceſſus,Papo ad conſue.Borbon.§.25.in fi.& §.379.tit.des retraictz,& in lib.de arreſt.lib.13.titu.de fiefs.§. ult.C.M.ad conſuet.Pariſ.§.4à.& §.58.Guilel.Benedicti ad c. Raynutius,ad verb.& uxorem, num.7.de teſt. Franciſc.Mignon ad conſuet.Andegau. tit.des ſeigneurs, artic.37. & 58. Chaſſan.ad conſuet.Burg.tit.des manuſmort, Rubr.l'homme de mauumorte.§.10.nu.54.uerſ.incip.fortius dico.Ideoque,& in cōſenſu, qui in alienatione rei feudalis requiritur, Matth.de Affiict.& And.de Iſer.tam ad c.imperialem,quàm ad conſtit.regni,quæ incipit,cōſtitutionem diuæ memoriæ, tum inferioris,quàm ſuperioris domini conſenſum neceſſarium eſſe aſtruunt,& in uniuerſum longi temporis obſeruatione receptum eſſe videmus, earum ciuitatum magiſtratus conſenſum etiam neceſſariò poſtulari, in quibus ædificia, aut agri ad uſum eccleſiarum,cœnobiorum,ſeu collegiorū a Principe amortizantur,& licet Princeps poſſit pręiudicare tertio in his, quæ ſolo iure ciuili ſibi ſunt quæſita, quod tamen in dubio facere non præſumitur, non tamen in his id æque poteſt,quæ ex contractibus, & iure gentium illius eſſe cœperunt.Caſtren.conſi.107.incip.donatio prædicta. Debet ergo immediatus dominus inferior pari modo conſentire, ſed ſicut conſenſus domini ſibi præiudicium non facit, ita quoque neque ipſius cōſenſus domino.Sed an eo caſu, quo ſuperior Princeps conſentire nolit,inferior ille pecuniam data ab eccleſia,eidem eccleſiæ reſtituere debeat, in d.§.41. nu.48.latiùs explicat M. ad quem remitto.

Quid igitur,ſi abſens procuratorem, & adminiſtratorem rerum ſuarum reliquit? Sanè ex ijs, quæ d.§.41.nu.74.& ſeq. idem M.obſeruat,dici poſſe videtur,ꝙ non aliter amortizationis admittendæ licentiam accepiſſe dicetur, quàm ſi ad amortizandum,& inueſtiendum ſpeciale mādatum habeat, non quidem in indiuiduo de tali,aut tali re,ſed in quo poteſtas amortizādi exprimitur,ſiue formaliter,ſiue per effectū, & neceſſariam conſequentiam. In amortizando enim de perpetuo,& irreparabili præiudicio agitur, videlicet de conſentiendo, ut res penes manum mortuam ſemper maneat, & de perpetua,& irreuocabili excluſione a iure, eādem manum mortuam expellendi. Neque procuratori iſtiuſmodi tanta authoritas,& poteſtas regulariter a domino inferiore, quanta Proregi,& Gubernatori Regni, ſeu Prouinciæ concedi ſolet.id quòd de conſenſu a Barone locumtenente Comitis abſentis in ſpecie ad d.ca.imperialem.quæſt. 74.in fine. decidit,& ita iudicatum fuiſſe aſſerit Matth.de Afflic.Si tamen dominus ſemper tali procuratori,& adminiſtratori generali a ſe conſtituto,eam poteſtatem præſtare ſolitus ſit,nō abſurdè dici poſſet, & nunc quoque eam diminutam non fuiſſe,argum.d.l.vel vniuerſorum.

4 De tutore autem domini idem M. numero ſeptuageſimo octauo, & ſeptuageſimonono, confutatis rationibus contrarijs, aſſerit, quòd amortizare non poteſt, etiamſi plenam, & condignam remunerationem pecūniariam ab eccleſia ſeu uaſallo recipiat, quia licèt amortizatio non ſit alienatio uera, ipſius dominij rei, eſt tamen alienatio certi iuris perpetui, dudum adquiſiti, & competentis: & ſicut tutor non poteſt mutare conditionem rei in deterius, ita quoque neque rei immobilis, cuius amortizatio petitur, maximè cùm amortizatio ſit actus mere uoluntarius,& ſaltem alienationem qualemqualem implicans. Quibus addendum, quod pecunia, quæ in compenſationem dari poſſet,eſt res fragilis,quæ citò conſumitur, & dilabitur,ius verò dominicale,quod amortizatione amittitur, eſt perpetuum,

Digitized by Google

& durans. At si ratione istius amortizationis notabiliter patrimonium domini augeretur, & non pecunia tantùm, sed quid annuũ & duraturum eo nomine promitteretur, & constitueretur, existimo decreti interpositione, & causæ cognitione interueniente, quæ duo etiam alienationem rei pupillaris confirmãt, amortizationem eiusmodi admitti posse, iuxta ea, quę idem M.P. numer. 80. uersi. & eadem ratione, annotauit, ne quod fauore pupillaris ætatis statutum est, in illius odium detorqueatur. l. quod fauore. C. de lega. Cæterũ illud mirum videri potest, quod ad d.c. imperialem, q. 24. num. 72. ait idem Matth. de Afflictis, ꝙ si Rex aut Dominus feudi, directus est pupillus, aut minor, potest super alienationib. feudorum, consensum suum præstare, sicut potest ueterem inuestituram confirmare, c. 1. per quos fiat inuestit. si modo in alijs iuribus nullum ex eo præiudicium sibi paretur, sed contractus venditionis solum per hoc validetur. Sed huic sententiæ, & nume. 80. in fi. refragari videtur Molin. & etiamsi vera atque legitima esset illa opinio, tamen ꝙ de consensu super alienatione rei feudalis dicit, multum profectò ab amortizatione distat. Alienatio enim, seu uenditio rei feudalis, eo casu in aliam personam laicam eiusdem sortis, & conditionis fit, adeoque nihil ex eo consensu, pupillo, minorive, qui rem fieri solitam continuat, de nouo nihil concedit, detrahitur. In amortizatione autem status rei mutatur, & quod pleno iure domino subiectum erat, magna ex parte ab illius iurisdictione eximitur.

5 Maritum similiter, qui dominia huiusmodi dotalia possidet, absque consensu vxoris suæ, nisi pro tempore suo duntaxat, amortizare non posse, idem M. eodem loco affirmat. & rectè quidem, cùm in leuioribus terminis respondeant vetera res, ꝙ sicut fundus dotalis alienari a marito non potest, ita quòque nec in feudum ab eo solo dari potest. §. sed etiã res, tit. per quos fiat inuestit. Francisc. Zonsbeck, de feud. par. 8. num. 12. ideoque qui a tali domino amortizationem tutò, & secure impetrare constituunt, & eius, & uxoris suæ licentiam obtinere, & vtriusque nomine literis, siue instrumento amortizationis inseri curare debent. Multò minùs (inquit M.) hoc fructuario permittitur, nisi quoad illud tẽpus, quo vsusfructus eius durabit, quia deteriorem proprietatis causam facere non potest. l. æquissimum. §. 1. ff. de usufruct.

Denique, quæ Archiepiscopis, & Episcopis, paribus Franciæ amortizationis sit authoritas, ex Io. Pap. lib. 1. tit. 14. qui est des amortissements, intelligi potest.

SVMMARIVM.

1 *Permissa sunt nonnulla iudici, ad quæ tamen facienda non cogitur.*
2 *Princeps iusta causa existente, dispensare an teneatur.*

Princeps vel dominus an teneatur consentire in amortizationem. Cap. XXIIII.

Non quicquid iudicis potesta-

1 ti permittitur, inquit Papinia. id subijcitur iuris necessitati. l. non quicquid. ff. de iudi. quasi dicat, multa esse, quę arbitrio iudicantis commissa sunt, quæ tamen, si non faciat, nullam reprehensionem incurrit, vt est, in litem iuramentum deferre. l. uideamus. §. iurare, & §. item uidendum. l. in actionibus §. si iudex. ff. de in litem iura. reum obtorto collo ad respondendum cogere. l. consentaneum. C. quo & quando iud. ex apparentibus indicijs captiuum torquere, in termino peremptorio sententiam dicere. l. & post edictum. d. titul. de iudic. partem litigantem etiam post conclusionem in causa interrogare. l. ubicunque. ff. de interrog. act. & si quæ alia sunt similia, de quibus ad d. l. non quicquid plurima obseruat Castrẽ. Idem de Principe multò magis dicendum est, qui cum legibus solutus sit. l. princeps. ff. de legib. id quod ex gratia uni cõcedit, ad alium per consequentiam trahi non potest. c. quod ob gratiam, de reg. iur. nullamque iniustitiam facit, si ea, quæ in ipsius solius potestate, atque arbitrio posita sunt, huic tribuit, huic negat, argu. Matth. 20. c. Exodi 33. c. ad Roman. 9. c. Consentire enim gratiæ est, ad quam faciendam nullus iure compellitur. Doct. ad c. gratiam, de rescrip. lib. 6. eaque est ratio, ꝙ cùm de alienatione rei feudalis agitur, quæ absque consensu Principis fieri non potest, tot titul. de prohib. feud. aliena. a uasallo cogi non potest, nisi pro seruitio Principis, pro dotanda filia aut sorore, aliave eiusmodi graui, & prægnante causa debitum contraxit, Matth. de Afflict. & Andr. de Isernia ad const. quæ incip. si quis post litem, in constit. regni.

Et proinde quæstionem istam in speculo Principum, titu. de amortizat. §. restat, num. 3. tractans Belluga, Principem ad

2 amortizandum quidem cogi non posse respondit, si tamen pauperi ecclesiæ, & manui mortuæ illam neget, peccare asserit, ideò ꝙ dispensatio ueluti executio iustitiæ, quando iusta causa subest, uere debetur. l. 1. ff. de aqua quot. c. 1. in fi. de pœnit. dist. 6. c. bonæ, de postul. prælat. c. exigunt. 1. q. 7. quo loco ad uerb. causæ, gl. ait, quòd in dubio misericordiam potiùs. quàm rigorem sequi debet, ca. 2. de sortileg. Et ꝙ cùm æquitas pietasque requirit, si non dispensat, in foro quidem exteriori non compellitur, sed tamen Deum nihilominus offendit. Eoque respiciens, d. Præpositus ad cap. ut constitueretur, num. 4. & 5. 50. distin. dispensatio, inquit, subinde inhibetur, vt in enormibus, & manifestis criminibus, c. erga. 1. q. 1. quã doque permittitur, vt in mediocri delicto, & manifestò. & c. domino, ead. dist. quandoque præcipitur, & mandatur, d. ca. vt constitueretur, & c. si quis diaconus. ibid. & c. dispensatio nis. 1. q. 7. Et licet in hoc mundo nemo sit, qui supremo Principi dicat, cur ita facis, est tamen animal rationale, politicũ, & morale, minime absolutum à dictamine dominæ rectęq; rationis, & proinde debet esse ueluti fons iustitiæ, in omnes circunstantias oculos flectens, Bald. ad l. 2. C. de seruit. & aq. Curtius Minor, consi. 170. nu. 22. & nu. 40.

Ad inferiorẽ dominum quod attinet, tametsi verum sit, quod regulariter sine illius consensu, res immobiles in eius territorio sitæ, amortizari non solent, neque debeant, ne in iure laudimiorum, relcuiorum, reuersionis, seu confiscationis sibi quæsito præiudicium accipiat, contra l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. Oldr. consi. 17. Guido Papæ, consil. 139. incip. literæ, etiamsi eas res ab ecclesia accepit, uel teneat, M. d. §. 41. uu. 58. & 59. tamen si iusta aliqua causa, regem, supremumve Principem loci moueat, reluctantem, & consentire nolentem, cogere potest, vt congrua, eius quod sua interest, compensatione accepta, contentus consentiat, argu. c. cùm olim, & quæ ibi not. de reiudic. & l. diui fratres. §. quod si ex seruitute. ff. de liber. cau. ut si pietas suadeat, paupertas ecclesiæ aut alterius manus mortuæ urgeat, fundatione ecclesiæ parochialis habitatioque pastoris requirat. Idem M. nu. 98. uersi. incip. non tamen nego. Nam si plenus, & directus dominus, ex iusta causa rem suam venundare cogitur. l. si quis sepulchrum. ff. de religios. & sumpt. fune. & si Princeps ex iusta causa potest rem alterius auferre. l. item si uerberatum. ff. de rei uendic. quanto magis uasallum utilem, & inferiorẽ dominum, simili de causa cogere poterit? id quod & glo. ad d. c. exigunt, de quocunque alio ad dispẽsandum requisito, & dispensare nolente, prouinciauit, & in patre, sine legitima causa, filio aut litigare aut nuptias contrahere uolenti, non assentiente, & in superiore, religioso sibi subdito, inique contradicente, clarum, & expeditum est. Bar. ad l. si cùm dotem. §. eo autem tempore. ff. de solu. matrimo. & ibi Alexã. & ad l. §. permittitur. ff. de aqua quoti. & in l. cùm oportet. §. necessitatem. C. de bon. quæ liber. Clem. 1. & ibi glo. & Docto. de test. & in libro de testamentis coniugum, cùm de consensu mariti, uxori testanti denegato disputarem, latissimè explicaui, & in uniuersum, ad c. pastoralis. de iure patro. asserit Pan. ꝙ si ille, qui debet consentire, nõ uelit, nec habet iustam causam denegandi consensum, superior eius adiri, officiumque eius implorari potest. Et his consentiens Andr. & Matth. de Afflict. ad constit incip. constitutionem diuæ memoriæ, q. 1. & 12. inferiorem dominum a superiore, ex iusta causa, cogi posse existimant, ut uasallo alienare uolenti feudum, consentiat, quia gratia in multis iuris locis est debita, & si negetur, fit iniuria eam petenti. cap. bonæ, & c. pen. & ibi Panorm. de postul. prælat.

SVMMARIVM.

1 *Extra iurisdictionis locum quæ licita sint.*
2 *Vasallus an extra territorium inuestiri de feudo possit.*

An amortizatio à Principe extra territorium concedi possit. Cap. XXV.

Præsentis quæstio. magna adeo

1 non est difficultas. Nam quemadmodum omnia illa, quæ ad voluntariam iurisdictionem pertinent, & à contentiosa iurisdictione separata sunt, extra prouinciã expediri possunt, vt sunt adoptio, emancipatio, beneficiorum, officiorumque collatio, & si quæ alia his sunt similia. l. 2. ff. de offi. proconsul. l. 1. C. de emancipat. c. post electionem, de concessio, præbẽd. c. nouit, de offic. legat. ita quoque nihil dubito, quin amortizatio à Principe extra territorium concedi possit, cùm, & in simili ad c. imperialem, de prohib. feud. alient. per Frederic. & ad constit. diuæ memoriæ, & ad tit. quæ sunt regalia. §. po-
2 testas, Andreas de Isernia, & Matth. de Afflict. † Principem, vasallum suum extra territorium, de feudo inuestire, aliaq; regalia

Digitized by Google

regalia exercere posse, respondent, quod & Chassanæus quoque ad consuet. Burg. rubr. de iustit. & iure, numer. 74. cum sequent. obseruat.

SVMMARIVM.

1 *Principis gratia ante expeditionem literarum, est informis.*
2 *Possessio beneficij, bullis non expeditis, sub sola signatura accipi an possit.*
3 *Sigillum Principis substantiale est.*
4 *Clausula (fiat ut petitur) quæ uis.*
5 *Principis gratia an possit per testes probari.*

Amortizatio an solo verbo Principis expediatur, etiamsi literæ de ea registratæ, & sigillatæ non sint. Cap. XXVI.

Si quis ecclesiæ, seu collegio, rem aliquam immobilem donauit, aut vendidit, atque si in eam donationem, seu uenditionem Princeps consentijt, cõsensumque suum uel solo uerbo, uel simplici signatura sua, sub clausula, fiat ut petitur, expressit, in dubium uocari potest, an ante expeditionem literarum de eo consensu confectarum, & sigillo Principis munitarum, donantem, uendentemque pœnitere, & a contractu resilire liceat, seu an illius conditio potior sit, cum quo postea contraxit. Et sanè in affirmatiuam partem facit, quod ante confectionem literarũ, & antequam gratia Principis in mundum redigitur, vt aiũt,
1 res est informis quædam, & imperfecta, quę per litetarum expeditionem formaliter potitur, & ad esse suum perfectum reducitur. Rota decis. sua 458. in nou. Oldrad. consi. 327. Bal. in c. 1. per quos fiat inuestit. Staphyl. de liter. gratiæ, tit. de literis iustitiæ, cap. incip. his ita, num. 33. Ideoque est, quod is,
2 qui non expeditis bullis, beneficij possessionem occupat, nõ obstante signatura, omne ius suum, quod in eo habet, amittit. Calder. consi. 13. de uerb. signif. Felyn. in cap. veniens, de accus. & pro intruso habetur, idem Felyn. in c. in nostra, de rescrip. c. auaritię, de elect. in 6. & si Andr. de Isernia ad cap. 1.
3 de prohib. feudi alienat. per Lothar. credimus, sigillum Principis substantiale est, & proinde priuilegia ante appẽsionem illius executionem non habent, Bald. ad l. falsus. C. de fur. Card in procem. Clem. §. nec sanè, eaque est ratio, quamobrem tempus sigilli attenditur. l. tribunus. §. fin. ff. de testamẽt. milit. quod & Matth. de Afflict. in consensu Regis super feudi alienatione præstito, ad c. imperialem, quæsti. 24. numr. 86. voluisse videtur.

Pro contraria tamen parte, urget, quòd ad essentiam, effectumque gratiæ Principis, qualis est amorizatio, scriptura
4 nõ requiritur, sed solo illius uerbo perficitur: & si clausulam, fiat ut petitur, adijciat, omnibus modis stabilitur. cap. inquisitionis. 25. quæst. 2. Clem. dudum, de sepultu. l. sancimus. C. de donat. Felyn. ad cap. eam te, de rescrip. Bald. ad l. humanum. C. de legibus, & ad l. fin. C. de commun. seruo manumisso. Ripa lib. 2. respon cap. 11. Rebuff. in praxi benefic. in 2. part. signatu. num. 14. & sequen. & sic uerbum, fiat vt petitur, signi ficat, de præsenti, id est, decere vt tunc fiat, ut tunc consensus perfectus sit, ut tunc cõsensu suo irreuocabili, vt ille ait, Princeps ligetur, non vt in futurum, seu in tempus expeditarum, sigillatarumque literarum uim illius distuliss videatur, Fely. ad c. 1. de constit. Calde. ad c. quisquis. de electio. eaque in re Bal. ad c. 1. qui feud. dare poss. lapsus uidetur. Expeditio enim literarum, solennitas quædam extrinseca est, quæ in consideratione, quo ad substantiam rei, non tanti momenti est, Gigas de pens. q. 32. nu. 7. & ideò per solam collationem, ad beneficia ius quæritur, & facultas permutationis permittitur, c. si tibi absenti, de præb. in 6. Imo. ad Clem. unic. nu me. 22. de rei permut, Iason. consi. 146. & dispensatio ne dum expeditis literis ualida est. Rebuff. ad concor. tit. de manda. apostoli. §. 1. ad uerb. literas, & uis rescripti tempore signaturæ cẽsetur, ab eoque reputatur, Cast. ad l. 1. C. lite pend. & hanc esse ueritatem ipsam non dubito. Nam (ut ad capitulum, de rescri. respondit Bald.) in lingua Principis stat gratia, in scriptura testimonium, in executione commoditas.

Quòd autem gratia ante expeditionem literarum, informis imperfectaque esse dicitur, non in quauis gratia, sed in ea duntaxat, quæ formam mandati continet, aut iuri dictionem tribuit, & de qua Oldr. ac D. de Rota loquuti sunt, intelligi potest. l. 1. C. de mand. princip. Alciat. & alij ad l. pactum quod bona fide. C. de pact. neque aliter uerum est, q̃ is, qui non expeditis literis beneficij possessionem ingreditur, pro intruso habetur, quàm si uel de beneficijs consistorialib. agitur, (ut in tract. de intruso, num. 37. asserit idem Gigas) uel in causis spiritualibus, vel beneficijs, in quibus nimia auiditas damnabilior est, d. c. auaritiæ, per regulas Cancellarię aliter statutum sit, ut decisio. 1112. docet Franc. Marcus, uel stylus curiæ Principis aliud recepit. D. Antonius, in d. c. in nostra, ad quem stylum in d. c. imperialem, Matth. de Afflic. respexit, qui apertè alioqui, decis. 235. in fi. pro hac nostra sententia, in Concilio Neapolitano, pronunciatum fuisse affirmat. Et quamuis subinde ad exercitium actionis, literarum expeditio sit necessaria, id tamen non tam ex iure communi, quàm ex ordinatione Cancellariæ Apostolicæ, venit. Gigas de pẽs. q. 34. nu. 20. sicut & illud, vt consensus Principis registretur, Matth. de Afflict. decis. 335. Franc. Marc. d. loco.

5 Ex quibus omnibus, & hoc quoque conuincitur, quòd ẽt per solos testes consensus iste Principis probari potest. Qua de re, tametsi plerique magnæ authoritatis viri, multũ olim dubitauerint: ita tamen in dicto concilio iudicatum fuisse idem Matth. de Afflict. decis. 398. testatur, idque propter authoritatem Andr. de Isernia, in c. 2. de prohib. feudi alien. per Lotharium, & quia inter eos casus non est, qui scripturã requirunt. Tum verò, licet regulariter gratia per literas probari debeat, Card. in d. procem. Clem. Panor. in c. nosti, de electio. tamen quando, uel gratia perdita fuit, uel de tenore illius agitur, uel de probanda qualitate, & prioritate quæritur, uel de intentione Principis disputatur, etiam per testes probari potest, late Reb. ad d. uerb. literas. Proinde ad finem consuetudinum Burgundię, idest in earum conclusione in fine, num. 8, uersi. licèt, rectè dixit Chassaneus, sigillum Principis necessarium penitus non esse, nisi consuetudo aliud introduxerit.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio sequens, & consensus præcedens an eiusdem sint effectus.*
2 *Confirmatio fieri solet sine præiudicio iuris alteri quæsiti.*
3 *Testamentum uasalli an ex sequenti consensu Principis ualeat.*

An consensus Principis venditionem', donationem, seu legatum rei immobilis sequi possit. Cap. XXVII.

Huius quęstionis resolutio tem peramentum aliquod desiderat. Nam si alicuius legitimi cõtractus titulo in manum mortuam res immobilis translata fuerit, subsequentem Principis consensum facilius admitto. Sin autem ex titulo legati siue vltimæ uoluntatis eam petat, & quidem rebus humanis exempto testatore, alio iure vtẽdum esse censeo. Priore enim casu omnia sunt integra, omnia ex arbitrio contrahentium & Principis depẽdent, & præter hos nulli alteri ptæiudicium aliquod inde paratur, argu. l. iubemus. C. de emanc. libero. Neque quidquam hic occurrit, ob quod vulgata receptaque illa iuris axiomata locum
1 non habeant, quod ab initio consentire, & postea confirmare eodem loco habentur. l. Tribunus. ff. de testam. milit. l. in concedendo, in fine. ff. de aqua pluuia arcend. Et quod ubicunque alicuius personæ fauore actus ex defectu consensus illius nullus est, ex subsequenti ratificatione vires assumit. l. filio præterito. ff. de iniusto testam. Bart. ad l. 1. §. si filius. ff. de leg. 3. Bal. in l. si mater. §. hoc iure. ff. de except. rei iudica. Cur. consi. 35. num. 6. & consi. 108. lib. 2. Posteriore verò casu qm̃ res eiuscemodi immobilis in manum ac potestatem hęredis peruenit, legati titulo, ex constitutione Principis existẽte nullo & inualido, vtique non videtur Princeps siue iniuria hæredis consensum suum in eo rerum statu interponere, & noua amortizatione ius quod ei quæsitum fuit tollere posse. l. nec auus. C. de emancip. liber. l. 2. §. si quis. ff. ne quid in loco publ. l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. Quomodo & in simili, communi interpretum calculo comprobata est hæc sententia, quòd inuestitura inualida contractus alienationis ex defectu consensus Principis illegitimis, ita demum confirma-
2 tione eiusdem vires accipit si nulli alteri medio tempore ius quæsitum fuit, siue is extraneus fuerit, siue etiam hæres defuncti, qui prius consensum Principis non requisiuit, quasi scilicet subsequens istiusmodi confirmatio nullam hoc casu materiam habeat, in qua pedes figere atque consistere possit, Soci. nepos consi. 77. nu. 15. lib. 1. Andr. de Isernia, in princip. Aluarotus & Matth. de Afflict. ad cap. Imperialem, q. 24. num. 7. de prohibita feudi alienat. per Freder. Cur. de feud. tit. quibus modis feu. amitt. par. 4. q. 2. num. 138. Rochus de Curte de iure patro. ad uerbum pro eo, q. 4. decis. Neapolit. 286. num. 5. & decis. 335. Rolandus a Valle consil. 2. nu. 146. & licet Baldus quoque eundem Matth. de Affl. d. loco nu. 43. ad c. 1. §. donare. col. 1. tit. qualiter feud. olim alienari pot. sequutus, respondeat, cõsensum Principis sine quo uasallus de feudo testari non potest post conditum testamẽtum m orte vasalli confirmatum, impetrari non posse, Capitius tamẽ deci. Neap: 113. nu. 3. hoc ita ex Curtio, & Marino restringit, nisi
3 de solius Principis confirmantis, & ratificantis præiudicio agatur,

Digitized by Google

agatur,agnatis verò defuncti uasilli nihil detrahatur aut eripiatur,quod rationem habet.Nam sicut alienante, uendente,donante,transferente rem immobilem in manum mortuam ante sequutam amortizationem a priore uoluntate recedente,sequens consensus,& amortizatio Principis ei nō nocet,Capit.decisi.100.num.1.& 7.ita quoque si non recedat,& si viuus amortizationem non impetret, hæredi eius præiudicium non feret,eoque pertinent illa quæ lib.3.c.8.de testa.coniug.latius aliquando diserui.

SVMMARIVM.

1 *Præsentia consensum inducit.*
2 *Licentia Principis expressis uerbis fieri debet.*

Vtrum tacitus Principis consensus sufficiat, an verò expressis uerbis amorizatio concedi debeat. Cap. XXVIII.

Si Princeps præsens sit, sciat aut videat rem aliquam immobilem in manum mortuam transferri,an hoc cōcessæ amortizationis loco sit, quæri potest. Et quoniam præsentia,patientia,& taciturnitas, tacitum cōsensum execrantur.l.qui patitur ff.manda.l.2.C.de remiss.pignor.l.quidam.ff.de euictio,eaque propter agnati,atque domini tempore allenationis feudi præsentes,nec contradicentes,eam infringere & reuocare non possunt. cap.1.§.permissione,de prohib.feud.alien per Lothar.Iason ad l.quæ dotis. ff.solut.matrimo.Castren.ad l.1.ff. de tribu. act.Equidem & hac in re præter præsentiam silentiumque Principis nihil vltra desiderari posse uidetur, quia quotiescunque quis contradictione sua,actum de quo quæritur,impedire potest, & non impedit, eundem in dubio approbasse, & confirmasse creditur,Iason ad §.item Seruiana num.7.Instit. de actio.& cum eadem sit uis taciti & expressi.l. cū quid.ff. si certū pet. præsentia,scientiaque sola accommodatæ voluntatis coniecturam parit.l.2.solut.matrimo.ca.1.§.si autem,tit.si de inuestit.inter do.& vasal.lis oriatur.

Contrariam tamen partem confirmat, quòd cū nemo suum iactare,& negligere velle præsumatur.l.cū de indebito ff.de proba.is qui præsens in actu multum sibi præiudiciabili tacet,potius dissentire quàm consentire & hoc solum cum animo suo reputare uidetur, quod ius suum durare intelligit.l.1.§.inuitum.ff.de procuratorib.l. qui uas.§. uetare ff.de furt.l.sicut.ff.quibus mod.pig.uel hypot.soluitur,l.ad honorem.§.vlt.ff.de decurionib.Eaque est ratio quòd leges, constitutionesque Principum, de præsentia alicuius uerba facientes,etiam alia quædam adhibiti consensus argumenta requirunt,atque vltrà eiusmodi præsentiam, taciturnitatēq; alium aliquem actum huic consensui suffragantem desiderant.d l.sicut.§.venditionis.versi.legare permisit,id quod ex ijs quę §.1 glo.9.num.148.& 153.in lib.de retractu, latissimè suo more recenset Tiraquellus, plenius perfectiusque cognosci potest.

Et in hanc sententiam saltem in hac facti specie lubentius cōcedo,in qua non simplex nudusque consensus Principis sed permissio licentiaque eius necessario requiritur. Vbicunq; enim licentiam interuenire oportet,expressis uerbis concedi debet,nisi in ea cōditione Princeps fuerit, vt vitio linguæ impeditus solis signis & argumentis animi sui conceptum demonstrare possit.And.de Iser. & Matth. de Afflict.in d.ca. Imperialem,num.46 de prohib.feud. alienat. Lapus allegat. 86.Bald.ad l.non solum.§.necessitatem.C.de bon.quæ liber. argument.§.1.in fine in authen.de defensoribus ciuit. Vnde & Capitius decisio.Neapolit.100.numer.6. & 7.licet,inquit, quando alienatio feudi in præsentia domini scientis, intelligentis. & tacentis facta est, alius consensus non requiritur, hodie tamen in Regno,præsentia, scientiaque Regis minimè sufficeret.Nam cū verba constitutionis licentiam requirant,ea expressa esse debet,& tacita non sufficit. Alexander ad d.l.2.§.voluntatem,Francis.Mignon ad consuet. Andegauen.par.13.tit.de præscrip.art.450.num.18.Et quamuis Curtius Iunior par.4.num.137.contrarium sentire videatur, cā tamen opinionem ad constitutionem incip. constitutionem diuæ memoriæ,in gloss.7.veluti veriorem & in vsum forensem receptam probat Afflict.

Illud dissentionis plus habet,an Princeps gabellas, laudimia,aliaque iura inhæredationis, translatæque possessionis ab ecclesia recipiens, eamque in bonis immobilibus inuestiens,amortizationem concedere,necessitatemque eadem extra manum ponendi hoc ipso facto laxasse videatur. At quoniam. M. §.41 ad consuetud. Paris.in illius difficultatis resolutione multam bonamque operam posuit, ego illius verba transcribere non constitui.

SVMMARIVM.

1 *Antiquitas temporis facit præsumi omnia legitimè esse facta.*
2 *Antiquum tempus quod sit.*

Amortizatio an ex diuturnitate temporis interuenisse præsumatur. Cap. XXIX.

Quemadmodū hæreditate quā filiusfamilias adit iussu patris, in re aliena mandatum, in testamento Cardinalis,exemptioneque Episcopi licentia Pontificis in alienatione rei ecclesiæ tractatus,consensusque capituli,in distractione rerum ad minores pertinentium decreti solennitas. & in possessione feudi inuestitura domini ex antiquitate tēporis interuenisse præsumitur, c.ea.de his quę fiunt a Prælat.c.1.peruenit,de empt.& vend.Alex.consi. 79. lib.1.consil.9.lib.3. Decius consil.152.& consil.328. Iason ad l.sciendum. ff.de verbo. oblig. Gozadinus consil.4.11.& 41. Stephanus Bertra.consi.171.nume.6.lib.3.Boer.decis.281. Gieronymus Gratus consil.9.num.15.lib.2.glo.in c.1.§.præterea.de cap.Conra.Ripa lib.2.de rescrip.cap.7. Late Aymo de antiquitate temp.par.3.cap incip.uidimus in genere, nu. 25.cum sequent. ita quoque & amortizatio, consensusque Principis ex diuturnitate temporis interuenisse præsumi potest,nisi de contrario appareat,id quod in non absimili specie decis.107.num.5. respondit Afflictus. Euidentia enim rei omnem probationem superat, & præsumptio quæ ex cursu temporis oritur veritati cedit.l cum multæ.C.de donat.ante nup.Bal.ad l.1.C.de ędilit.actio. Innocent. in ca.proposuisti, de probatio. ex quo fit quod per ipsum exemplum quod exhiberur, & ex quo eiusmodi solennitas non interuenisse conspicitur omnis illius vis & effectus consumi solet.Castr. consi.81.lib.2.Alex.consi.1.lib.4.decs. Neapolit. 109.

2 Illud vero magis controuersum est,quod hic tempus antiquum dici debeat.Quidam enim tempus viginti annorum sufficere putant,Boer.decisi.124.num.18. quidam 30. annos desiderant,l.fina.C.de præscrip.30.uel 40.annorum, c.peruenit,de empt.& uend.alij 40.annos constituunt, Alexā.consi. 4.& consi.187.lib.2.Soc.consi.106.lib,3.alij tempus unorum memoriam superans necessarium esse putant,Cornæus cōs. 35.lib.1.Curt.Sen.consi.pen. nonnulli denique ad arbitrium iudicis hoc totum referunt.Atqui C.M.ad consuetud.Paris. §.5.num.63.cum seq. in his in quibus tempus immemoriale exigitur,100.annos constituendos esse existimat,in alijs verò 70.annos,uel etiam hoc tempus, quod est ultra 30.& 40.annos,prout secundum casus subiecti conditionem certæ probationes nō facilè reperiuntur,idque ex iudicis arbitrio plurimum pendere tandem concluſit. Et quamuis eorum opinio ad præsentem causam magis pertinere uideatur, qui in ijs quæ Principi speciali iure non tamen in signum subiectionis reseruata sunt, immemoriale tempus existimant esse necessarium. Matth. de Afflic. d.q.24.& ad consuet.incip.quadriennalem.Ego tamen,eius rei resolutionem in illud caput reijcio,quo inferius de his,in quibus amortizatio non requiritur,latius disseremus. Extra tempus enim præscriptionis præsumptionem amortizationis constituere inutile,& otiosum esset.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas ultima fauorabilis & mutabilis.*
2 *Actus non egreditur intentionem agentium.*
3 *Stipulatio facta in contractu ante nuptiali ad utilitatem tertij potest per solos contrahentes reuocari.*

Amortizatio a Principe obtenta super bonis manui mortuæ testamento relictis an impediat reuocationem testamenti. Cap. XXX.

Omnia nostra facimus (inquit Iustinianus) quibus a nobis authoritas impartitur,l.2.§.quæ omnia.C.de uet. iur.enuclea. Vnde est, quòd statuta, a sede Apostolica,seu Principe laico confirmata, per solos statuentes reuocari non possint,c.pro illorum, de præben.cap.2.de confirma utili,& inutili,c.frater.17.q.4.& ibi gloss. ult. Vnde etiam est,quòd testamentum a uasallo de bonis feudalibus conditum atque a Rege confirmatum, sine eiusdem Regis consensu, in præiudicium eius cui feuda in eo relicta sunt, mutare,nec infringere liceat, Matth de Afflict. ad constitutio.incipient.constitutionem diuæ memoriæ, uersi.secūdo nota istam glo.Atque ex hoc similiter inferri posse uidetur, quod testatori rem aliquam immobilem ecclesiæ seu collegio legauti consensumque, & amortizationem Principis impetranti

Digitized by Google

impetranti, reuocandæ liberalitatis licentia non sit permissa Attamen quoniam Hermogeniano teste, nemo eam sibi po test legem dicere, vt a priore ei recedere non liceat. l. si quis in princip. ff. de leg. 3. Nihil enim est quod meliori iure homi nibus debetur, quàm vt suprema voluntatis, postquã aliud velle non habent, liber sit stylus, & liberum quod non redit arbitrium, l. 1. C. de sacrosanct. eccle. in contrariam opinionẽ magis inclino, si non & traditio, & possessionis siue dominij quoque translatio præterea accesserit, l. vbi ita donatur, & ibi Dd. ff. de mort. cau. donat. Si enim stipulatio naturam cõtractus cui subiecta est, sequitur, l. 1. §. sub conditione. ff. vt le gat. no. cau. Alciat. ad l. certi condictio. §. si nummos, numer. 23. ff. si cert. peta. cur non & consensus Principis? Si ad vnum finem inducta contrarium illius operari non debent, l. quod fauore. C. de legib. quid est, cur amortizatio ad conseruandã testatoris volunratem concessa, in illius perniciem vel inuidiam trahatur? Rursus si actus, agentium intentionem egre di non debent, l. non omnis. ff. si cert. peta. quæ caussa est, ob quam eum qui testando nullam sibi perseuerandi necessitatem imposuit, commentitia interpretatione circumueniamus? Denique si contractus testamento factus, etiam quo ad reuocationis facultatem vltimæ voluntatis conditionem habet, d. §. sub conditione. Castr. & addit. ad Bart ad l. hæredes. §. fin. ff. de testam. cur maiorem huic consensui & amorti zationi vim & efficaciam tribuemus, in qua nulla conuentionis formula apparet? Et ne hisce rationibus diutius immoremur, aperta Hono. & Theod. constitutione in l. omniũ C. de testam. explosa Iasonis dubitatione & comprobata Baldi atque Castren. interpretatione, istam nostram opinionem stabiliri posse video. Siquidem constituunt illi testamẽta etiam Principis auctoritate atque præsentia confirmata reuocari posse.

Porrò autem confirmationem statutorum a confirmatione testamenti, & ibi ad fin. & ad c. constitutus, de rescript. & ad c cum accessissent, num. 3. de constit. ante Decium sepa rat Bal. & huic quidem reuocatiõnis arbitrium facit, illis verò saltem quo ad præiudicium aliorum denegandam esse existimat. Statutorum enim authoritas ad Principem potissimum refertur, testamenta verò veluti obuia atque fauorabilia, ad priuatas commoditates potius respicere censentur. Et hoc est quod subobscure loquutus Decius dicere voluisse uidetur, inquiens, priuatorum actus sicuti in priuato considerantur a Principe confirmari, publicos verò ad superiorem potissimum spectare, quæ sententia & Felyno quoque ad c. qualiter, de accus. & ad d. c. cum accessissent. probatur. Estque hoc casu dicendum, partim quod per hanc reuocationem, ad communem patrię legem reuertitur testator, quod Principi qui nihilò magis acceptam pecuniã restituet, gratum & acceptabile est, partim quod ius alteri non irreuocabiliter meo facto quæsitum, contraria voluntate tollere possim. Nã & in simili videmus, quod si eo pacto Titio fundum dem, vt post mortem ecclesię illum restituat, certe nõ obstante pacto in fauorem ecclesiæ appositum, & ego & Titius a conuentione illa resilere possumus, Bar. & alij ad l. qui Romæ. §. flauius. ff. de verb. oblig. Et si mulier dotem marito constituens animo donandi, tertium aliquem, ad hoc ut restitutionem illius soluto matrimonio sibi restituendam stipuletur, adhibeat, tametsi ex ea stipulatione ius aliquod ei quæsitum fuisse videatur, nihilominus tamen mulier de dote disponere, uoluntatemque suam mutare potest, l. Seia. ff. de dote præleg. Et rursum si duo coniuges in contractu antenuptiali ita caueant, vt bona alterius eorum superstitis absque liberis decedẽtis ad Titium nepotem, vel amicum eius perueniant non dubium est quin ab hac uoluntate recedere, & in quemcunq; alium bona ista transferre possint, quippe hoc ius quod Titio ex hoc contractu quæsitum fuit, natura sua reuocabile, nullam ei actionem peperit. Nicol. Euerar. consi. 119. 136. & 192. Castren. consi. 351.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio nihil est nisi de re confirmata appareat.*
2 *Confirmatio nihil noui tribuit.*

An ex solo amortizationis instrumento probetur legatum, venditio, donatio rei immobilis. Cap. XXXI.

Multis casibus testamenta, codicilli, instrumenta, donationes, venditiones, leges, legataq; rerũ immobilium, ecclesiæ, collegio, & manui mortuę collatarum intercidere atque interire possunt, ut sunt incẽdia, inundationes, pestilentia, naufragium, furta, rapinæ, bella denique siue ciuilia, siue externa. l. publicari. C. de testamẽt. l. testium, in fin. C. de testib. l. emancipatione. l. 1. l. cum instrumentis. C. de fide instrum. quos omnes etsi probare necesse est, d. l. publicati. l. sicut. l. si solemus. d. titu. de fide instru. non ideo tamen tenor eorum peræque semper probari potest, ita ut in tanta perplexitate ac difficultate non immeritò am bigas, an sola amortizationis scriptura, eandem venditionẽ, donationem, idemque legatum continens, & hoc ipsum testamentum enuncians, ad plenam illius probationem ac demonstrationem sufficere debeat. Quid enim si hæres cui legauit, uendidit, seu donauit, eò improbitatis dilapsus sit vt se ex casu tam inespectato lucrum aliquod facere postulet. Equidem si facto hæredis siue contradicentis ea perijsse probatum sit, putà si forte ea combussit, lacerauit, surripuit, deleuit, aut dolo malo in alium transtulit, ecclesiæ, manusve mortuæ, prælati, aut præfecti, de quibus instrumẽtum amortizationis mentionem facit, de titulo legati, donationis, aut venditionis, iuramento standum esse existimo, argum. l. si de possessione. C. de probat glo. & Bar. ad l. 2. §. diuus. ff. de iure fisci, & ad l. quidam. ff. de fur. Io. Fab. ad l. si potestate. C. de tabul. exhiben. Dec. consi. 521. num. 18. Paris. consi. 134. num. 9. lib. 4. Aymo consi. 6. nu. 2. Bal. consi. 80. & 152. lib. 3. Panor. & Fely. ad. c. accepimus, de fide instrum. At si nulla illius culpa interuenit, antiquitate temporis non concurrente, nullã plenam ex hac instrumenti amortizantis enunciatione probationem factam esse duco, tum quòd nullus est confirmatio-
1 nis effectus, nisi de re principali confirmata appareat. ca. inter dilectos. sub fin. extr. de fide instrum. c. cum inter, de re iudic. c. cum dilecta. de confirmatio. tum quod Princeps, confirmando, consentiendo, & amortizando hos contractus, & hæc testamenta, ex sola supplicantis relatione nihil aliud de veritate comperti habens enunciat, in solennitates uerò, & qualitates illius, sine quibus (vt post Cornæum consi. 18. li. 2. & Affli. decisi. 25. in lib. de antiq. temp. par. 1. cap. incipien. uiso num. 40. ostendit Aymo) eadem ueritas subsistere non põt, non inquirit, nisi & pleniorem se illius cognitionem habuisse, & ueritatem ipsam se penitius perspexisse asserat, per not. in clemen. 1. de probat. Quod & Andræas de Isernia insignis Doctor, & Matth. de Affli. ad c. imperialem, quæst. 24. nu. 74. de consensu Principis super testamento uasalli impetrato, olim quoque responderunt: & cum de milite castrum aliquod ab ecclesia obtinente, diu aliquando disputatum foret, ad auth. si quis in aliquo. C. de eden. censuit Albericus, ꝙ si ille instrumentum confirmatæ a Põtifice, possessionis suæ producat, non aliter castri præcedentem concessionem eo probari, quàm si de ea aut aliter constituerit aut tenorem illius Pontifex retulerit. Confirmatio enim huiusmodi noui iuris nihil tribuit, sed hoc tantum, quod ante fuit, corroborat. l. hęredes palam. §. 1. ff. de testam. eoque deficiente euanescit, argum. l. 1. §. pe. ff. de aqua plu. arcend. & l. asse toto. ff. de hæred. instit. eidem quoque sententiæ, & Vitalis, in tract. suo clausular. tit. de uerbo. enunciat. c. incip. si uerò, col. 8. subscribens addit, ꝙ si Pontifex aut Princeps, possessionem illam confirmans, hanc rationem inferet, quia prædecessores nostri hoc castrum, hocve priuilegium, de cuius confirmatione agitur, Titio concesserunt, non ideò magis certa illius probatio inde desumitur, si de originali concessione aut priuilegio aliter nõ appareat, aut illius tenor, qui fortè casu aliquo fortuito perierit per testes non probetur. c. si Papa, de priuil. in 6. Insuper & illud quoque adijcit, ne hoc quidem sufficere, quod totus tenor concessionis, & priuilegij instrumento confirmationis insertus sit, cum ex originalis concessionis exhibitione, productione, & inspectione vel in sigillo, uel in aliqua eius parte falsitas ulla deprehendi posset, de qua ex literis cdnfirmationis relatiuis nulla ratione constare poterit, Inn. ad c. Abbate sancti Syluani, de uerb. sign. si non etiam & istiusmodi quoque scrupulo, prouidentia Principis in his occursum fueriti Cæterum in tract. de antiq. tempo. par. 1. c. 1. copiosius de hac enunciatione agit Aymo.

SVMMARIVM.

1 *Amortizationis qua iura.*
2 *Indemnitas quid.*

Amortizatio ubi, & qua ratione impetrari soleat. Cap. XXXII.

Ioannes Papo ad consuetud. Burbonicas, tit. des retraicts, §. 479. col. 3. respondet, ꝙ in curia ratiociniorum, siue in camera thesauri Regij, cui talia ab initio regni demandata fuerunt, amortizationes expediri solent, eique Guilel. Benedict. ad c. Raynutius, ad uerb. & uxorem, decis. 5. num. 5. & 32. Stephan. Aufr. in stylo arrestorum curiæ, lib. ult, tit. de finantia acq. feu. §. ult. consentientes, diu quoque

Digitized by Google

quoque ante eum sunt testati, atque in hanc sententiam ad consuet. Paris. part. 1. §. 41. in fin. C. M. debet (inquit) omnis amortizatio Regia verificari & homologari a præfectis sacrorum Regis, quod sufficit, quia non continet veram alienationem dominij: secus, si rex non amortizaret, quæ solũ a se dependent, sed amortizaret ea, quæ sunt de suo proprio dominio, quia tunc necesse esset, ea uerificari & homologari in supremo senatu. Ex ijs autem, quæ in præcedentibus articulis isthic tractauit, facilè apparet, eum, cum de præfectis Regis sacrorum loquitur, agere de consiliarijs finantiarum.

1 Porrò quid, quantumve eo nomine Regi aut Principi solui debeat, incertum est, neque vno eodemq; modo id semper præstatur. Aliquando enim fructus triennales penduntur, vt est in consuetud. Andegauen. tit. des seigneus temporelz, §. 37. aliquando plus uel minus, uel pro ratione & magnitudine rerum amortizatarum, vel pro voluntate, indulgentia, liberalitate aut difficultate amortizãtis. Hac de causa Doctores præallegati, in genere tantum de ea re loquuntur, dum aiunt, eo nomine aut taxam se, quæ præfinita est, soluendam, aut cum camera rationum esse componendum, Guilel. Benedict. d. num. 9. Mansuer. tit. de præb. §. item si ecclesia. Chas. ad consuet. Burgund. tit. des mainsmortes. §. 10. num. 54. Papo. d. loco, uersi. incipien. Imò pro horum, qui vna cum Aufrerio hoc, quod Regi aut Principi ideò numeratur, finantiã appellari asserit. M. verò num. 68. indemnitatẽ vocat, vt sicut
2 amortizatio est ipsa licentia & permissio retinendi immobilia per manum mortuam, siue renũciatio aut priuatio iuris cogendi eam ad transferendum in idoneum manum, ita indemniatas sit pensatio quædam, quę præstatur Regi, Principi, aut Domino, pro suo interesse, loco vtilitatum, quas verisimiliter percepturus erat ex priuatorum manu, quæ sæpè varijs mutatur modis. l. senatus. ff. de mor. cau. donat. & licet concedatur amortizatio, non tamen remissa censetur indemnitas sed poterit nihilominus postea exigi, sed si reciatur, uel conueniatur, de certa indemnitate, præstatione, aut æstimatione (inquit) eo ipso, & ex antecedenti necessario censetur amortizatio concessa esse. Quibusdam verò locis tributum illud siue probas, indemnitas illa, sæpè contingit, vt repetatur, aut nouo Regis successu, aut singulis 40. annis, aut certe si clam Principe vel Rege manus mortua multis præteritis annis talia bona non amortizata possedit. Nã & eo nomine cum Rege seu Principe transigere debet, Guilel. Bened. d. loco, num. 5. 9. & 32. si nõ debito modo præscripsit, Papo d. loco, uersic. incip. excipienda sunt. M. numc. 70. de quo alio loco plura, & in Speculo Principũ, ti. de amortizatione, cap. vlt. paulò latius tradit Pet. Belluga. Verum verò, vt idem M. §. 58. num. 72. ostendit, hac in re causæ cognitio adhibenda est, ne piscationi lucri amortizationum minimium indulgeatur, sed vt pro commodo, & vtilitate publica aut concedantur, aut denegentur.

SVMMARIVM.

1 *Testator præsumitur hæredem grauare, quàm minimè fieri potest.*
2 *Hęres an soluat impensas in rem legatam factas. & num. 4.*
3 *Legata unde oriantur.*

Iura amortizationum an manus mortua soluat, an verò hęres testatoris, seu donatoris. Cap. XXXIII.

1 Multa occurunt, ex quibus apparet, hæredem testatoris, a quo res immobilis legata est, ad solutionem istiusmodi iurium cogi non posse. Testator enim hæredem suum quàm minime fieri potest grauare voluisse uidetur. l. vnum ex familia. ff. de lega. 2. l. idem Iulianus §. scio, l. Legato generaliter, ff. de legat. 1. l. iniurius, ff. de legat. 3. & sicut nihil aliud ab eo lex requirit, quàm vt rem legatam eo loco, vbi est, præstet, l. quod legatur, ff. de iudic. l. si seruus legatus, l. cum res, §. 1. ff. de legat. 1. ita quoque defunctus non aliud legatario ab eo præstari uelle præsumitur, quàm hoc ipsum ius, quod in re legata habet, l. serui electione, l. quod in rerũ, eodem tit. a quo ius amortizationis proculdubio extrinsecum & separatum est. Nam & in simili obtinet, vt si rem aliquam ex precedente aliquo contractu sibi
2 debitam leget testator solius actionis cessione hæres liberetur, ad expensas vero litis non teneatur, l. feruo legato, §. si fundus, l. legatum, §. fin. l. si domus, §. fi ff. eodem tit. Iason ad d. l. apud Iulianum, §. si Titius, & si in eo statu rem legatam præstet, in quo est, nulla sua culpa deteriorem factã, amplius ab eo peti non potest, etiamsi nullam vtilitatem legatario ferat. d. l. quod in rerum, §. 1. l. vxor patrui, C. de legat. Accedit ad hæc, quod cum manus mortua de lucro quærendo agat, hæres vero de damno, æquum iustum est, & naturale videtur, vt quæ emolumentum capit, eadem quoque onus sustineat, l. secundum naturam, ff. de regul. iur. & quod de fertio legato, uiuo testatore fugiente, olim respondit Aphricanus, sumptibus & impensa legatarij eum reddi oportere, dict. l. si seruus.

3 Cæterum, quoniam legata ex fauore, pietate, & meritis originem ducunt, l. ex merito, ff. pro socio, pro contraria parte vrgere uidetur, uerisimile non esse, quòd istius solutionis onere testator legatariam grauauerit. Nam si hortos a se cõductos, pro vsufructu alicui legauit, necessitas soluendi mercedem hæredi incumbit, l. qui concubinam. §. qui hortos, ff. de legat. 3. si expensas studij præstari voluit, hæres etiam ea per quæ ad studia peruenitur, cuiusmodi est illud, quod pro intitulatione, vt aiunt, hoc est in numerum vniuersitatis receptione soluitur, præstare debet, Barto. ad l. prædia, §. de fideicommiss. ff. de legat. si rem alienam alicui testamento reliquerit, hæres etiam luere cogitur, l. si res obligata, ff. de leg. 1. l. prædia, C. de fideicõmiss. l. licet. ff. de dote præleg. si seruus legatus in fuga est, operam sumptumque præstare compellitur, vt eum requirat, d. l. si seruus, cum l. sequent. ff. de legat. 1. & si defunctus vsuras a se extortas restitui mandet, dubium non est, quin & hæredis quoque impensis restitutio fiat. Bald. ad l. 1. C. de sacrosanct eccles. Vsurarum autem restitutioni non absimile subinde est legatum pium, & plerunque accidit, vt rerum istiusmodi immobilium legata tacitã & secretam aliquam rei iniuste adquisitę restitutionem in se contineant. Addo, ꝙ omnis difficultas debitoris incommodo esse solet. l. 2. § ex his. l. continuus. §. illud. ff. de uerb. obli. Iason ad d. l. cum seruus, num. 5. quod vbicunque ea occasio
3 ne sumptus requiritur, ut legatarius legatum consequatur, is ab hærede præstandus est, l. 1. §. 1. ff. si usufruct. pet. l. si ita legatus, §. si dominus, ff. de vsu & habit. Roman. consil. 230. gl. ad l. his verbis, § idem testator, ff. de legat. 3. & ꝙ sicut hæres debet legatario iura cedere cũ effectu, ut nulla ei exceptio obsistere possit, Bal ad l. cum alie. versic. incip. dubitabatur, colum. 1. C. de legat. ita quoque ad eius onus referri videtur vt manui mortuæ legatarię, rem legatam cum effectu præstet, & exhibeat, id quod absque sumptu consensione Principis fieri non potest, eaque in re sola executio adimpletioq; vltimæ voluntatis defuncti posita & collocata est, eoque d.
4 §. idem testator. respiciens Accursius, sumptum in eam rem collatum, vt legatarius rem legatam assequatur, ab hęrede soluendum esse respondet, atque in hanc sententiam multa loco signis citato adfert. Petr. Belluga, etiamsi eius argumẽtis non per omnia acquiescam:

Equidem huius quæstionis vsum video esse perrarum. Si enim testator ecclesiæ, collegio, seu manui mortuę rem aliquam immobilem simpliciter legauerit, legatum illud ex Principum nostrorum constitutionibus, collabi atque corruere paulò ante ostendimus, adeoque de sumptibus impetrandæ amortizationis frustra quærimus. Idque perinde dici potest, si rem immobilem legatam distrahi, & pretium ex illius venditione confectum, manui mortuę, quæ proculdubio illius capax est, numerari mandauerit. Nam cum ea res in manum mortuam non transeat, de impensis amortizationis nulla est dubitatio. Iterum, si viuus ipse amortizationem impetrauit, & iura illa Principi soluerit, certa res est, cum donari uideatur id, quod nullo iure cogente conceditur, l. donari, ff. de regul. iur. aliam coniecturam hic accipi non posse, quàm quod eius solutionis repetitione & exactione hæredem liberat, argum. l. si ex toto. ff. de legat. 1. Ecõtrario, si ipsa manus mortua in impetratione amortizationis, & solutione eorum, quæ debẽtur, aut testatorem ipsum, aut eius hęredem anteuertit, eadem exceptione rectè repellitur, l. cuius per errorem, ff. de reg iur. Sed quando igitur vtilis erit isthæc disputatio? binis modis: aut cum manus mortua iura amortizationis veluti per errorem a se soluta condicit, aut testator, qui amortizationem ipse impetrauit, aut impetrari præcepit, ea non soluit. Verum priore casu, præterquàm ꝙ id, quod per errorem iuris indebite solutum est repeti non potest, l. si fideiussor, §. fideiussor, ff. de fideiusso. ingrata admodum erit, si a pio hærede solutum repetat, qui nisi in legatum consentiat, ipsa defuncti voluntate in uniuersum frustrabitur, & si negotiorum gestorum actionem intendat, recte illi obijciet hæres, ꝙ in dubio, proprio potius quàm alieno nomine soluisse præsumitur. l. 3. ff. de solu. Posteriore vero casu, quoniam Princeps aut Dominus cum manumortua legataria, nihil ex quo aut obligatio, aut actio (sine qua nemo experitur, l. fin. C. de rei vendicat.) nata videri potest, egit aut contraxit, existimo eorum debitorum solutionem, quasi tacite a defuncto mandatam hæredi incũbere. Etenim mandato consequenti, videtur quoque & antecedens, sine quo id quod mandatur, explicari non potest mandatum esse, l. 3. ff. de pecul. leg. l. fin. ff de offic. eius cui mãdata. est iurisdict. l. ad rem mobilem. ff. de procu. Præses in loco a concessio. consequentis. Ideoque non ineleganter ad d. l.

his

Digitized by Google

his uerbis,§. idem testator, ff. de legat. 3. in simili respondet Bart. q si testator rem a se emptam, nec dum solutam, alicui legauerit, non legatarius, sed hæres ad pretij illius solutionē compelli possit, d.l. apud Iulianum, §. si Titius. Bald. ad dict. l. prædia, col. 1. versi. item si veniunt, in fine.

Verumenimuero, incidente aliquo casu, in quo disputatio hæc non inutilis foret, vtique in priorem sententiam essem procliuior. Nam cum liberalitas testatoris effectū suū in ipsa re legata sufficienter demonstrat, etiamsi ad solutionem iurium, quæ Principi debentur, sese vlterius non porrigat, sane id nulla consideratione dignum est, quod non nisi bene meritis, gratis, & charis legata relinqui solēt. Alioquin nec is quidem testator liberalis dicendus est, qui pānum ad vestem conficiendam legauit, operæpretium vero uestiario exolui non mandauit. Ignoti iuris non est in testamentis, si hæredis institutionem, aliaque similia fauoris plena, & ad vtilitatem publicam pertinentia respicias, latiorem interpretationem constitui, l. in testamen. ff. de regul. iur. in legatis vero strictam & coarctatam. Decius num. 4. ibi. d.l. nummis, & d.l. apud Iulianum, §. scio, nisi & consuetudine quoque loci largior aliqua interpretatio admittatur, l. Titia, §. vltim. & ibi Bar. ff. de auro & argent. lega. Bal. ad l. si quis ad declinandā, colum. penult. C. de episco. & cle. Imol. & Iason ad l. si ita adscriptum, ff. de legat. 1. Tiraquellus de pia caus. cap. 25. Et qđ in reb. dubijs summa est ratio, quæ pro religione facit, l. sunt ff. de relig. & sumpt. funer. Bald. consil. 107. in fin. huc nō pertinet, vbi clarę & apertæ iuris decisioni in re clara & aperta insistimus, quod a testatore in verborum enunciatione omissum, pro omisso haberi debeat, l. commodissime, ff. de liber. & posthum. & quod non est præsumendum testatorē, aliud quidquam, quàm quod expressit, velle, l 1. C. de caduc. tollē. Socyn. consil. 4. lib. 4. Iason consil. 143. lib. 2. Longe autem ab his alienum est, quod horti conducti legati hęres mercedē soluere teneatur, d. §. qui hortos. Nam cum merces locationis & conductionis fructibus horti & rerum quomodocunque locatarum adæquetur, & veluti cum ijs compensetur, nullam penè legati vtilitatem sentiret legatarius, si ipse pensione annua conductionis grauaretur. Ludo. Roman. consi. 230. incip. præsupponitur, id quod verisimili testatoris voluntati non congruit vt l. Titia cum testamento, §. 1. l. Mæuius, in princip. ff. de legat. 2. Iason ad d.l. cum seruus, num. 9. Cast. ad l. prædia, d. §. qui hortos. Cuman. ad l. si tibi homo, ff. de legat. 1. non magis quàm cum res aliena legata fuit, quam nisi hæres luere, eiusque æstimationem præstare cogatur, quæ obsecro erit utilitas legati? l. cum res, C. de legat §. non solū Instit. de legat. Et rursum, cum in seruo fugitiuo reducēdo magnis impensis opus sit, quæ subinde omnem illius vtilitatem absumerent, quis existimabit fuisse animo testatorem, vt legatarij sumptibus reuocari eum voluerit? d. l. cum res, in princip. At si præter eas impensas legatum inutile non sit, & Zasius, & alij plerique ad d.l. cū seruus, in ea sunt opinione, vt existiment, alio iure vtendum esse, sumptibusq; illius, cui legatus fuit, fugitiuum retrahendum, qua de re ad c. indicante, de testamen. circa finem, pluribus verbis Didacus. Sic & illud, quod de his quæ ad studia necessaria legata sunt, dictum fuit, singularem atque æquabilem rationē habet, quia cum concessio consequentis etiam antecedentia necessaria trahat, & contra, l. ad rem mobilem, ff. de procurat. D. Præses in loco a concessione consequentis, nulli mirum videri debet, si & ea quoque quæ pro intitulatione soluuntur, hæredi præstanda censeantur. Et cum restitutionis verbum plenissimè accipiendum sit, l restitutionis, ff de uerbor. significa. & quidem potissimum aduersus eum, eiusve bona & hæredē, qui dolo malo deliquit, improbumq; fœnus exercuit, quod indubiè animæ illius magis expedit, æquum bonum est usuras iniuste extortas, morosi debitoris, eiusve hæredis impensa restitui, Bald. ad l. 1. C. de sacrosanct. eccle. Zasius d. loco, Iason ad d.l. cum res. Pia autem legata restitutionis caussam plerunque continere, varium & incertum est, ideoque cum non probet hoc adesse, quod ab hoc contingit abesse, in re dubia benigniorem interpretationem sequimur, & ambiguis coniectionibus non utimur. l. non hoc, C. vnde cognati. Illud quoque huc trahendum non reor, q incommoditas omnis debitoris periculo esse soleat, cum illius axiomatis veritas apud multos controuertitur, vt ex d. cap. 25. Tiraquelli satis apparet. Et quamuis per omnia indubitatum foret, huc non faeit, cum vel ad debitorem generis, quod perire non potest, referendum sit, l. incendium, C. si cert. peta. vel ad inopiam eius & difficultatem, quæ cōtractę obligationis vinculum, in fraudem creditoris, nulla iusta ratione dissoluit sed exactionem & solutionem ex æquitate differt, §. illud, d.
4 l. continuus. Quod autem proponitur tunc ab hærede sumptum præstandum esse, cum sine eo legatarius rem legatam assequi non potest, non alio sensu accipiendum est, quàm cū ex facto defuncti testatoris, illud impedimentum seu necessitas oriatur, l. si domus, § de conditione, ff. de legat. 1. Bald ad d.l. prædia. ueluti cum rem alteri pignori obligatam legat, quæ nisi ab hærede luatur, nullam legatario adfert utilitatē, d.l. si res, vel cum sine facto & sumptu hæredis omnis legatarij usus tollitur & impeditur l. 1. §. 5. ff. si usufruct. petat.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiastici catalogum omnium suorum bonorum quandoque Principi exhibent.*
2 *Ecclesiasticis ad exhibendum bonorum catalogum dilatio an concedenda.*
3 *Amortizationis defectus a quocunque deferri potest.*

Qua ratione manus mortuus ad ab alienanda bona non amortizata cogi possit. Cap. XXXIII.

Franciscus Mignon non obscurus Galliæ pragmaticus, ad consuet. Andegauen. tit. des seigneurs temporelz. articul. 37. ecclesiam, confraternitatem, aliamque manum mortuam, per Regem, Regisque ministros, ac Præfectos, coram Senatu Regio, in ius uocari, cogique posse testatur, ut intra annum, aliave præstituta tempora pro cuiusque regionis more ac lege, bona immobilia nō amortizata abalienet atque in manum laicam capacem trāsferat: alioqui nisi ad hoc condemnata, iussa faciat, solere Regem, uel tantisper donec in ea contumacia persistit, bona istiusmodi adprehensa suis commodis applicare, uel legitimis alijs, executionis modis iudicatum urgere. Idque & Io. Papo ad Burbon. consuetud §. 25. & Guilel. Benedict. ad cap. Raynutius, ad uerb. & uxorem, decisi. 5 nume. , & 6. & Pyrrhus ad consuetud. Aurelia. titu. de laudim. §. 14. & Mod. ad consuet. Parisien. §. 41, num. 80. & 95. probant. Solet etiam, si conniuere Rex uelit, ad hoc eam compellere, vt pro re feudali, laicum aliquem, qui in manum, fidemque Regis conueniat, præstandique seruitij capax sit, substituat, atque exhibeat, Io. Faber ad l. quoties. C. de rei uendic. Pet. Rat. ad consuet. Picto. tit. de distin. iurisdict. art. 37. Pet. Iacobi in sua praxi, tit. de cau. ex qui. vasall. feu. amit. & in arbore succes. feu.

Addit quoque in Speculo Princip. tit. des amortizat. c. ult. num. 16. Pet. Belluga, edicto publico Regem quandoque iubere, ut omnium bonorum suorum a multo tempore possessorum catalogum ecclesiastici omnes exhibeant, ut illius inspectione, uel ea, quæ amortizata sunt, agnoscat, uel pro ijs, quæ amortizata non sunt, ius suum exigat, quod rationē non caret. Nam cum facile alioqui lex fraudari possit: æquitas non patitur, ut vulgata iuris decisio hic locum habeat, quæ generaliter constituit, neminem ad professionem tituli sui compelli posse & nullam in ciuilibus causis inquisitionē admitti, l. cogi. C. de petit. hæred. & ibi Castren. l ult. C. de bō. uacan. Ex quo dictus Mignon factum affirmat, ut Franciscus Galliæ rex eius nominis primus, ingentem thesaurum ab ecclesijs in regno suo sitis, anno 1522. congesserit atque collegerit.

Et quamuis Reb. ad ordin. Reg. tomo. 2. titu. de dilat. ann. art. 1. glo. 1. num. 39. & 40. referat se in libris cameræ rationū Regiarum aliquando legisse, nullam ea in re procrastinationem manui mortuæ esse concedendam: existimo tamen ex varijs circunstantijs quæ concurrere subinde possent, temperandum id moderandumque esse. Quid enim, si libri, rationes, ac registra, ex quibus catalogus ille confici debet, metu hostium (ut nunc quotidie magis experimur, quā uelimus) alio translata fint? argu. cap. personas. de exceptio. quid si ecclesia manusve mortua in perturbatione, & euersione rei publicæ non nisi uilissimo pretio, magnoque suo malo, & incommodo distrahere cogeretur? argum. eorum quæ latè ad l. diffamari. C. de ingen. manumiss. obseruat Blarerius. Neq; alio sensu accipiendum esse censeo, id quod ad c. recolentes, in fi. extr. de stat. monacho. respondit Panor. fratres minores se rei immobilis sibi legatæ emptorem non inueniant, eam retinere non posse, sed eos aut cum alia eandem permutare, aut pauperibus largiri oportere. Ciuiliter enim uerba accipienda sunt. l. si cui. ff. de seruitut. & nulla talis cōstitutio tam præcisa est, quæ non honestam aliquam dilationem permittat. l. si debitori. ff. de iudic. l. continuus. ff. de uerbor. obl. eoque pertinet beati Theodoreti sententia, ex sermone 2. cùm ait, legibus lege opus esse: quoniam & marini pisces quibus multa salsedine enutriti sunt, sale adhibito ad condiendum indigeant.

Ex simili æquitate, & Guliel. Bened. d loco, & Papo. §. 479. obseruatum aiunt, quòd cum res istiusmodi immobiles per manum mortuam distractæ sunt, propinqui illius ex cuius manu, familiaque ueniunt, eius pretij quod ab alio accepit fotet, oblatione facta extraneos emptores excludunt. Bald. ad l. 2. C. de cō. rer. abal. Sed nos ea de re latius ante diximus.

Et

Digitized by Google

3 Et quoniam plerisque omnibus persuasum est, legē istam bono publico esse introductam, id quod etiam superiorib. quæstionibus diffusius excussimus, consequens est quascunque personas ad omissę amortizationis delationem accusationemque admitti, l.2.ff. ne quid in loco pub. Etenim in omnibus caussis publico fauore existentibus, ueluti ad ius singulorum secundario quoque pertinentibus, receptum est, vt personæ alioquin inhabiles, minime repellantur. Rota decis.159.glo.ad l.popularis, ad verb.non potest, ff.de popular.act. Aymo cons.132. Hypolit.ad l. si quis. num.131.ff. de quæst. Vant.de nullit.titut.14. Econtra vero si eo nomine manus mortua malo iure diffametur, vtique ex dispositione, d.l.diffamari, aduersus suos æmulos tueri potest, id quod eleganter de quocunque possessore, ad ea. si creditori, num.17.extra, de vendit. & emptio. respondit Barbatius.

SVMMARIVM.

1 *Reditus an amortizari debeant.*
2 *Amortizatio an necessaria quando una ecclesia transfert in aliam.*
3 *Amortizationis ius an præscriptionem contra Principem admittat.*

In quibus rebus amortizatio necessaria non sit. Cap. XXXV.

Qui lege aut statuto prohibetur emere, obligatum habere non censetur per hoc prohibitus l.pater filium.§.fundum, & §.Iulianus.ff.de lega.3.l.volūtas. C.de fideicomm.ideoque, ut ad titu.de pigno.cap. quæ res obligentur, nu.5, leganter scribit Mudæus præceptor & collega meus multis nominibus mihi honorandus, noua Cęsaris constitutio, qua monasteria, & non interitura collegia, manusve mortuæ bona immobilia emere prohibentur: ad
1 reditus annuos, eorumque creationem, recognitionem, & super rebus immobilibus pignorantiam seu hypothecariā assignationem non extenditur, per quam neque dominium earum rerum, quæ moram nectente debitore publica subhastatione auctioneque plus offerenti diuendi solent, in istiusmodi manus mortuas transit, Instit. quibus aliena, sic vel non, §.1. neque caussa quæ ei constitutioni originem dedit, aliqua ex parte offenditur. Quo modo & ij qui officij nomine in Prouincia degunt, cōparare quidē prædia non possunt l.qui officij.C.de contrah.emp. pignora tamen accipere vel hypothecas habere possunt. Nam si mutuare, quod palam est, possunt, quidni & securitatis caussa de pignore aut hypotheca sibi prospicere? Et hoc quidem in reditibus redimibilibus indubitatum est, de quibus veluti non ad læsionem sed ad solatium ciuium pertinentibus, fiscus Regis excluditur, neque manum mortuam, ut eos extra potestatem suam ponat, adigere potest. M.§.41.nu.92.ad consuet.Parisien.par.1. In ijs vero qui prorsus inredimibiles non sunt, & in quibus nulla spes fictuæ luitionis affulget contrario iure vtimur. Pet.Belluga.d.loco.§.nunc videamus, num.11.& in his obseruari solet, quod non quidem dominus directus prædij feudalis, super quo assignati sunt, nisi tamen is fuerit Rex ipse, sed vasallus dominus vtilis cogit manum mortuā ad eorum redituum abalienationem, idem M.nume.95. Ideoque nume.96.de his censet M. qui tam graui pecunia comparati sunt, vt verisimile sit, vix vnquam eos redimi posse, eiusque sententiæ, § 27.tit.de citat. subseruiens huius oppidi consuetudo non alios manui mortuæ reditus permittit quàm qui nummo 18.aut leuiore comparantur, ne alioqui & fraus legi fiat. & in perpetuum illius patrimonium transire quodāmodo videantur, arg l qui habebat, in princip. ff. d elegat.3. Neque vero tamē omnino expedita hæc est sententia. Nam cum diutes debitores in eam luendi reditus difficultatem non incidant, pauperes ne leuiores quidem reditus facile redimant, utique si eam M.opinionem sequeris, uideretur ecclesiam manumque mortuam etiam redimibiles reditus Principe non consentiente, a tenuioris fortunę hominibus, a quibus luitionis spes fere est nulla, adquirere non posse, q tæres ad eorum perniciem maxime spectat, & quidem potissimum eo tempore, quo, vt nunc fit, ij qui maxime laborant, subleuandæ indigentiæ suæ pecuniam aliquam sub reditu annuo inuenire neutiquam possunt, ita vt ad hunc articulum quod attinet noua aliqua constitutione Principis, notoque temperamento qualitati temporis conueniente & idoneo opus esse existimem, cum satis sit sub reditu aliquo annuo redimibili, maiore aliqua pecuniæ quantitate accepta, res immobiles obligare, quàm leuissimo pretio, & ne cum dimidia quidem æstimatione contendendo prædia auita, florentesque possessiones uendere, & in perpetuum alienare,

His tamen idem M.tam §.58.num.71. par.2. quàm de contra.usur.quæst.41.numer.313.addit, quod si ecclesia seu manus mortua, a Principe reditum istiusmodi redimibilem eō firmari, & amortizari petat, certe subquacunque uerborū forma id fiat, irredimibilem tamen non ideo facere, propterea q ea Principis concessio, ad eius solius præiudicium pertinet, si forte in perpetuitatem irredimibilem debitor deinde consentiat, sed ad toliendum ius debitoris non citati, non auditi, non consentientis, nihil agit, etiam ex tacita & præsumpta Principis uoluntate, in dubio ius tertij tollere non præsumitur.l.2.§.si quis a Principe.ff.ne quid in loco public. Econtra uero (inquit ille) si Princeps reditus irredimibiles redimi posse uelit, & hoc lege lata sancitat, ad reditus in pium usum relictos aut comparatos non extenditur, id quod uerum esse ex nostrorum Principum edictis perspici potest.

2 Secundo quoniam cessante caussa legis & constitutionis, cessat lex & constitutio c.cum cessante, de appellatio.l.fi.C. de lon.temp præscrip. quando una manus mortua rem aliquam immobilem alteri manui mortuæ uendit, tradit, aut donat, nulla amortizatione nullove Principis consensu est opus.M.d.loco, num.96.in fin.& §.13.glo.13.nume.4. Semel etenim præcessit amortizatio, & ex eiusmodi venditione, traditione, donatione, neque natura neque qualitas rei alienatæ aut personæ adquirentis demutatur: Reipublicæ autem & Principi præiudicium nullum fit, quantumque huic manui mortuæ accedit, tantundem & alteri decedit. Quod si rē amortizatam laico in feudum concedat vel in toto vel in parte, uel ad tempus, uel sub conditione; uel ut per confiscationem, alijsve modis reuersioni feudi de iure designatis ad eam redire possit, eodem iure utimur, scilicet ut nulla amortizatio desideretur, quando ea res neque priori amortizationis qualitatem amittit, neque veterem conditionem naturāve laicam proprie resumit, sed ab omni eiusmodi onere semel liberata, in eandem libertatis caussam redire potest. Alio iure utimur si (vt idem ille ait) prælatus ecclesię ius cōfiscationis publicationisque habens, bona immobilia subditi sui delinquentis non in feudum prius ei concessa fisco suo addicat, aut solenni ritu res immobiles ecclesiæ in laicam aliquam personam legitime transtulerit. Vt enim priore casu absque Principis consensu ea retinere non potest, ne quia fraus nimirum legi fiat, sed distrahere compellitur, ita quoque posteriore casu, quia præcedens amortizatio illius voluntate semel extincta & resoluta fuit, absq; nouo consensu Principis coalescere atque reuiuiscere nequit, arg.l.propter, §.1.ff.ad S.C.Syllian.& ibi Dd.

Tertio earum rerum immobilium, quæ ad dotandas, fundandas, reparandas, uel amplificandas ecclesias pertinent, amortizationem necessariam non esse, arg.l.placet, & ibi gl. ad verb.dedicata.C.de sacrosancte.eccle.& Guiliel.Benedic.d.loco nu.33.& Io.Papo ad consuet.Burbon.§.479. tradiderunt, eamque in rem varias Francorum Regum constitutiones extare asseruerunt. Sed in hoc nostro Belgio similes vidisse non memini, tametsi Principis nostri maiestas, cuius consensu ex constitutione Caroli V. Imperatoris postridie non. Nouemb. anni 1520. edita, neque monasteria, neque templa, neque sacella noua erigi possunt, in concedenda rerum huiusmodi piarum & ad diuinum cultum pertinentium amortizatione, pro sua clementia difficilem se præbere non solet. Tum uero quoniam ea cuiusque constitutionis conditio est & natura, ut futuris tantum det formam negotijs, ad præterita uero minime trahatur.l.leges. C.de legib.c.ut animarum, de constitut. lib.6. recte quoque admonent illi leges amortizationis recenter latas ad turbandam præteriti temporis possessionem, nihil adferre.

3 Quarto pro varijs regionum moribus aut legibus res immobiles non amortizatæ uel longiore uel breuiore tempore aduersus Principem præscribi possunt. In plerisque locis 40.annis, ut Guiliel.Benedict.d.loco, num.5.Franc.Mignon. d.loco art.37.Ioa.Zanso.ad consuet.Turonen.de indemni. art.1.Masuer.titu. de præscrip.§. item si ecclesia, & Papo d.§. 479.attestantur: In alijs 30.annis, Rebuff.d.tomo 2.tit. de lit. dilato.gl.1.art.1 num.40. in alijs autem 60. annis. M.d.loco, num.60. quibus si ecclesia seu manus mortua ea bona pacifice possedit, a fisco ad euacuandas manus compelli non potest, quanquam aut indemnitatem & iura soluere, aut eo nomine cum Principe componere teneatur. Porro ad ius commune quod attinet, erebriore sententia receptum est, quod licet ea quæ Principi in signum vniuersalis dominij, atque suprenæ potestatis, sunt reseruata, vllo tempore præscrib. nequeant, vt est prestatio census & tributi, l.comperit. C.de præscrip.30.annor. Iason ad l.imperium.ff.de iurisdict. omn iudic. tamen ea quæ ex speciali priuilegio & prerogatiua Principi ratione supremæ potestatis concedūtur, quod genus est amortizatio, immemoriali tempore præscribi possunt c. super quibusdam, & ibi Dd. de verb.signifi. Franc.Balbus d.tit.de præscript. Franc. Mignon. eod.tit.art.422.nu.5.

tametsi

Digitized by Google

tametsi M.d. numer.60. & 61.etiam aduersus dispositionem istam iuris,præscriptionem istiusmodi ad ordinarias præscriptionis regulas moribus Gallicis renocatas esse asserat, nimirum respectu laicorum ad 30.annos,respectu uero ecclesiarum ad 40.& quidem potissimum non in detrimentũ supremi Principis,sed in præiudicium inferioris domini vasalli.

Quinto amortizatio,& licentia data ecclesiæ aut manui mortuæ,vt bona immobilia retinere possit,suis finibus cõstringi debet,non etiam eo extendi,ut in vim illius licentiæ & amortizationis alijs ab intestato succedere possit.Pet.Belluga.d.loco fol.82.nu.39.

Sextò in locatione temporis centum annorum,quæ ab aliquo ecclesiæ uel manui mortuæ sit, amortizatione consensuve Regis aut Principis opus non esse uideri posset, quia si quis rem aliquam alienare prohibitus fuerit,poterit eam ẽt ad centum annos aut eo amplius elocare,gl.ad l.codicillis.§. instituto,ad verb.quam sequitur,Bald.nouell.in tract. de dote par.7.priuileg.1. quia finito tempore locationis omnino redit ad locatorem,& sic ad manum laicam & morientem, Imò uero non desinit res esse in manu laica & moriente, quandoquidem locator manet dominus directus.l.1.§.1.ff. si ager uectig.Sed in contrarium urget, quod locatio longi temporis,etiamsi expresse agatur quod nullum transferatur dominium uel ius in conducentem,suspecta est, & commoditas fructuum, quæ ad tale longum tempus in conducentem transit,pro uera habetur alienatione in materia prohibitiua ad euitandam fraudem.Bald.in authen.hoc ius, col.1.C.de sacrosan.eccle.Fabia.de mon.in rrac.de empt. quæst. princip.4.quæst.ult.M.d. §.41.quæst.8.nu.36.in fin. Didacus Couarruias pract.quæst.lib.2.cap.16.num.1. Tiraquel.de retract.§.1.gl.14.nu.84.cum sequen.soletque per Bart. & alios in d.§.instituto,sententia Accursij reprobari, maxime cum vtile dominium ex tali contractu transferri uideatur l.1.ff. de superfic.Mihi quidem certe posterior sententia uidetur esse uerior,uidelicet,quod etsi amortizatio tali casu non sit necessaria,quia ecclesia seu manus mortua allegare non potest, se dominium illius rei locatę in perpetuum retinere velle,quandoquidem ipse tenor contractus resistit, quia tamen plenum est suspicionis huiusmodi contractus inire, & quia magna præsumptio hinc surgit, quod ad fraudandum Principem & constitutionem eius, talis locationis titulus quęritur & prætexitur, vt post centesimum annum, nulla amplius fiat eius rei inquisitio,omninò consensus Principis necessarius est,ne eam rem quam tali locationis titulo accepit,extra manum suam ponere cogatur.Mulitijs enim hominum obuiam eundum est.l. in fundo. ff.de rei uendic.ne quod vna via prohibitum est, nulla uia concessum esse uideatur.c.cum quid,de reg.iur.

SVMMARIVM.

1 *Principis constitutio an statutis locorum deroget.*
2 *Quid è conuerso.*

Constitutio Principis adquisitionem rerum immobilium non amortizatarum simpliciter prohibens, an statutis inferiorum aliter disponentibus deroget.
Cap. XXXVI.

Mod. loco proxime citato nu. 60.iuxta communem obseruationem totius regni Galliæ receptum esse ait,quòd tam feuda, quàm censualia prędia libere in ecclesiam vel simile corpus quoquo titulo transferri possunt,ab eoque adquiri & possideri,donec superior cõqueratur: quo casu non resoluitur aiiẽnatio & adquisitio, sed duntaxat compellitur ecclesia extra manum suam ponere,nisi malit dominus iura sua siue æstimationem indemnitatis suę quam non cogitur inuitus recipere habere.Atque hoc consuetudines huius oppidi Louanienses tit.de citat. §.27.sequutæ uidentur.Cum autem Caroli V.Imperatoris, Principis nostri constitutio,quæ posterior est,in uniuersum tales contractus,donationes,largitiones,legata, translationes: & transportus,declaret esse nullius, effectus, momenti & uigoris,quæstio oritur quid hic seruandum sit, Principis ne constitutio,an priuatæ cuiusque prouinciæ siue municipij statutum & consuetudo.

Ad quæstionem hoc modo responderi posset ꝙ licet constitutio aut lex noua priori contraria eam tollat, licet nulla
1 de priori mentio sit facta in eadem.§.sed naturalia.Instit. de iur.natu.gent.& ciuili.c.domino,& ibi glo.50.distin. tamen consuetudines & particularia locorum statuta præterius commune edita,per legem posteriorem nouam minime reuocata esse censentur, quia cum Princeps probabiliter ꝙa ignoret,non præsumitur illis derogare voluisse, nisi quatenus hoc expresserit,ut est elegans text.in c.1.de constitut.in 6.quoniam quęlibet ciuitas potest ipsa sibi condere statuta & consuetudines,c.illa.12.distinct.c.certificari, extra de sepult.& dicuntur iura propria ciuitatis.§.quod vero. Institu. de iure nat.gent.& ciuili,quæ Princeps probabiliter ignorat nec tollere præsumitur id quod verisimiliter ignorat.l.mater.ff.de inoffic.testamen.qua de re ad d.c.1.latissime loquuti sumus.Et in simili uidemus quod si inferiores imponant
2 pœnam statuendo,quæ non fuit imposita in lege superioris, illa pœna ualet,glos.in Clemen.ne Romani.in uerbo, tollo de iureiur.quia per talem pœnam lex superioris non infringitur,sed magis præfulcitur & adiuuatur.l.cum in testamento.ff.de uerb.signifi.Cæterum quoniam constitutio Carolina omnibus Prefectis,moderatoribus,Scabinis & Magistratibus sub graui pœna præcipit,aliud ne faciant,siue fieri permittant,probabiliter dici posse censeam,quod tacite saltem omnibus istiusmodi statutis inferiorum derogauit,maxime propter adiectam clausulam certæ scientię,qua usus fuit in eadem sua constitutione: quam cum non ad priuatam cuiusque supplicantis utilitatem,sed ad commodum publicũ additur,uim derogationis habere annotat Ioan.Crotus. Et hęc de amortizatione sufficiant.Deo sit laus & gloria,cuius ope,huic Opusculo nostro, Anno 1581. mense Septembri supremam manum imposuimus.

CASVS IN QVIBVS POENA MORtis specifice a lege est imposita dom. Guilielmi Bont.

SVMMARIVM.

1 *Lapidans Christianum in Christi contemptum est morte puniendus.Virginem rapiens,idolis sacrificans, officia turbans diuina,contra naturam luxurians,scienter rebaptizans,& qui in lapide humi crucem sculpit, morti debent tradi.*
2 *Muricem emens,& purpuram tingens,muros uiolans ciuitatis, & proditor principis puniuntur pœna mortis.Parricida,homicida,pacis uiolator,seditiosus,domini proditor,dominam adulterans, adulter, condemnandum emittens morte plectendi sunt.*
3 *Carcerem priuatum tenens, furcas erigens,commilitonem feriens in præpositum domini,uel capitanei manum inferens, iudex pecuniam publicam subtrahens, & in bello fugiens morti addicuntur.Sacrilegus, depredator,monetæ falsificator,bruto subiecta, & incendiarius est morte puniendus.*
4 *Hostes adieris seditioni fauens, patriam prodens, uiarum aggressor, fur famosus,& pupillæ corruptor morti traduntur.Manus inferens,turbator pacis,hostibus arma præbens,leno, homines castrans, carcerem frangens,& capitium dimittens plectuntur.*
5 *Prægnantem necans,cædis auctor,malandrinorum receptator.debilitatum fingens,iudex matremfamilias in publicum uocans, & ripas destruens,ac scribens falsum immunitatis instrumentum morti subduntur.*

LApidans Christianum
1 odio nominis Christi.l.1.C.ꝺ Iudæis.† Qui virginem rapit. l. 1. C. de raptu uirginum. Qui idolis sacrificat. C. de sarac. leg. 1. Qui officia diuina turbat.l.si quis in hoc genus. C.de episc.& cler. Qui contra naturam luxuriatur.l.cum vir.C.ad l.Iul.de adulteris. Qui scienter se rebaptizauit.C.ne sanctum bapti.rei.l. 2. Qui in filice signum
2 crucis humi sculpit.l.1.C.ne liceat signũ salua.&c.† Qui emit muricem,& tingit purpuram.C. quæ res vendi non possunt. l.1. Qui muros ciuitatis uiolat.l.fi.C.de rerum diui. Proditor principis l.quisque.C.ad l.Iul.de adult. Parricida.l.1. C. de his qui parentes occi.Homicida occidi debet. l. 3. de epis.aud.& apocal. 13.c. Frangens pacem iuramento firmatam. c.1.§.si quis de pace iur.firm.Concitantes populum dicendo uiuat, vel moriatur.l.1.C.de sedi.Si seruus dominum prodit.l.capitalium.§.igni. ff. de pœn. Seruus dominam vitians.l. 1.C .de mulie.quæ se proprijs seruis suppo. Adulter.l.quamuis adul. C.ad l.Iul.de adult.Commentariensis qui reum mortis emi
3 sit.l.ad commentariensem.C.de cust.reo. † Faciens priuatũ carcerẽ.l.1.C.de priua.Erigens furcas propria auctoritate.l.3. §.fi.ff.ad l.Iul.maiest.Miles socium commilitonem feriens.l. omne delictum.§.si quis. ff.de re mil. Quia in præpositum domini,vel capitaneum manus intulit. d.l. omne.§.qui manus.Iudex qui pecuniam publicam subtraxit. inst. de publ. iud.§.si lex.Miles qui fugit in bello integra acie. d.l.omnes.§. qui in acie.Qui maius sacrilegium facit.l.sacril.ff.ad l.Iul.pec. Si actor,castaldio, vel procurator,subiectum depredauit. l.

vniuersi.

Digitized by Google

vrit. ſi. C. ubi cauſæ fiſcales. Qui monetam falſificauit. l. fin. C. de falſa mon. Mulier quæ ſe animali bruto ſubiecit. l. mulier. 15. quæſt. 1. Qui incendium facit. l. qui ædes. ff. de incendio ruina, & nauf. † Confugiens ad hoſtes. l. ſi quis aliquid
4 ff. de pœnis. Fautores ſeditionis l. fautores, eod. titu. Patriæ proditor. C. de abolit. l. fallaciter. Latro in itinere, uel nemore depredatis. leg. capitalium. §. graſſatores. ff. de pœn. Fur famoſus ead. l. §. famoſos. Tutor corrumpens pupillam. l. 1. C. ſi tutor eam, &c. Qui manus in ſe infert. l. ſi quis aliqd. ff. de pœnis. miles turbator pacis. l. fi. ff. de re mil. Qui fulſit adhoſtes, & eis uēdit arma. Tenēs pueliam in lupanari in auct. de lenoni. coll. 6. Homines caſtrans. l. j. C. de eunuch. Qui effracto carcere fugit. l. 1. de effract. carcerum. ff. Miles cuſtos qui captiuum dimiſit. l. ſi quis aliquid. §. miles. ff. de pœn.
5 † Qui prægnantem necat. l. ſi quis aliquid. §. abortionis. ff. de pœn. Auctor aggreſſurę, & uiolentiæ ubi cedes facta eſt. l. quoniam. C. ad l. iul. de ui publ. Recipiens malandrinos, eo. tit. l. 1. Miles qui nē pugnet debilem ſe fingit. d. l. omne delictum. §. continuum. Iudex matremfamilias in publicū vocans. C. de off. diuer. iud. l. 1. Qui ripas deſtruit. C. de niti. agg. non rumpen. l. 1. Scribens falſum immunitatis inſtrumentū. l. 1. C. de immun. ne. conce. lib. 10.

TRACTATVS

CONTINENS CASVS IN QVIBVS

Iudex ſæcularis poteſt manus in perſonas clericorum, ſine metu excommunicationis imponere, excellentiſsimi doctoris D. Bernardi Laurentij primi præſidentis Tholoſæ.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictiones diſtinctæ debent eſſe. Iuriſdictio eccleſiaſtica temporali maior cenſetur.*
2 *Leges ſacros canones imitari non pudet. Iuriſdictio una alijs non debet eſſe impedimento.*
3 *Laici in clericos nullum iuriſdictionis actum exercere poſſunt.*
4 *Laicus in clericum iuriſdictionem habet in cauſa reconuentionis, & feudali.*
5 *Clerici a laicorum poteſtate exempti ſunt ſummi dei autoritate.*
6 *Iudices ſeculares nullam in clericos iuriſdictionem exercere poſſunt.*
7 *Percutiens clericum in ſeptē caſibus excommunicationem non incurrit.*
8 *Iudex ſecularis ſex caſibus clericum coercere poteſt.*
9 *Clericus per iudicem ſecularem puniri poteſt ſi ſæuis, & enormibus ſe immiſcuerit.*
10 *Clericum militarem habitum gerentem percutiens non efficitur excommunicatus.*
11 *Clericus uitam turpem ducens trina per annum facta monitione omni priuilegio clericali ſpoliatur.*
12 *Cardinales ad celebrandam romani epiſcopi electionem poſſunt includi per dominos temporales.*
13 *Curialis effectus clericus per ſecularem iudicem ad curiam reuocari pōt.*
14 *Clericus attentans aliquid in iuriſdictionis temporalis præiudicium poteſt per iudicem ſecularem coerceri.*
15 *Iuriſdictio eccleſiaſtica iuſte defendi debet, non tamen iniuſte.*
16 *Executio mulctæ pecuniariæ non contra perſonam clerici aut in bonis eccleſiaſticis fieri debet ſed in bonis ſuis temporalibus.*
17 *Iudex ſecularis de poſſeſſorio cauſæ ſeu rei eccleſiaſticæ poteſt cognoſcere.*
18 *Epiſcopi olim territorio carentes ſuas non exequebantur ſententias.*
19 *Iudex ſecularis ſex caſibus clericum capere, & carceri mancipare poteſt.*
20 *Iudex ſecularis clericum in flagranti crimine comprehenſum per 20. horas detinere poteſt.*
21 *Creditor poteſt debitorem clericum de fuga ſuſpectum capere.*
22 *Verbum dei non debet adulterari nec de eo eſt aliquid falſi etiam in eius laudem aſtruendum, quod plerique faciunt, mandata ipſius negligentes, ut ſuas ſtabiliant adinuentiones.*

QVoniam frequenter intuetur modernis temporibus clericos capi diſtringi, & plerunque iudicari a temporalibus iudicibus ſiue magiſtratibus, igitur uigilanti ſtudio inueſtigare curaui totis prouiribus an, & quando hoc ſit eis licitum, ſcilicet laicis imponere manus in perſonas clericorum ſine metu excommunicationis atque offenſa diuini iudicij.

1 Primitus eſt præſupponendum ꝙ iuriſdictiones ſunt diſtinctę, in aut. quo. opor. epi. & cle. colla. 1. circa prin. iuncto. c. nouit. de iudi. extra cum concordan. Iuriſdictio tāmen eccleſiaſtica maior eſt, & excellentior temporali in cap. ſolite.
2 de maio. & obe. † Ideo dicit imperator, quod leges non dignantur ſacros canones imitari, in auth. ut cle. apud propri. epi. §. pen. coll. 6. iuncto. c. clerici. de iud. & c. cum ſecūdū. de ſecund. nup. Qua de re una iuriſdictio non debet aliam impedire, ut d. c. nouit. de iudi. iuncta. l conſulta diualia C de teſta. immo potius una aliam iuuare debet, ut 24. q. 2. dominus iūcta l. fi. circa prin. de re. mili. lib. 12. C. Et ibi de hoc per Lucam de Pen. de quo etiam egregie loquitur Guil. de mōte Lauduno in c. 1. circa fi. de foro compe. in cle. & eſt text.
3 in c. 1. de offi. ordin. † Vnde hæc eſt regula ꝙ laici in clericos nullam habent iuriſdictionem, nec in criminalibus, ut in ca. at ſi clerici. & in c. cum non ab homine. extra de iudi. & in c. 1. & 2. 11. q. 1. cum concor. Nec etiam in cauſa pecuniaria ex criminali decendente, ut no. Io. 32. diſt. c. ad hęc. & in capit. Adrianus 62. diſt. Item Bernard. & Hoſt. in c. decernimus. de iud. & in c. 2. de foro compe. & ibidem hoc tenet Io. Andr. idem no. in c. 1. de cler. coniu. lib. 6. Nec in cauſa mere ciuili in c. non liceat. 3. q. 6. & eſt hoc expeditum in c. 1. & 2. 11. q. 1. & in c. qualiter & quando, de iud. quod tenent Hoſt. & Io. And. in c. cle. de iudi. de quo etiam in c. quod clericis. de for. compe. & in c. verum, eo. tit. per Io. And. Ita etiam no. Hug. 11. q. 1. c. clericum, & in c. alleg. unico, de cleri. coniuga. lib 6. facit optime. c. ſeculares, de fo. compe. lib. 6. cum concor. ibi
4 ſignatis, vbi eſt hodie declaratum. † In hoc tamen vltimo membro dicunt noſtri maiores excipi duos caſus.

Primus caſus eſt in cauſa reconuentionis.

Secundus caſus eſt in cauſa feudali, licet de hoc ſint opiniones contrarię: tamen Inno hoc tenet in c. verum, de fo. cōp. dicens quod ſi in cauſa feudali dominus clericum uaſallum diſtringat vel aliàs repellat non incidit in canonē &c. de quo pleneo diſputat Henric. bohic. in c. all. at ſi clerici, de iud. hæc tamen iura prædicta ſunt familiaria, vnde probatio eſt familiaris, vt dicit Io. in c. paret. 11. q. 3. quando unus papa alium papam inducit in teſtē, vt recitat Io. c. Romani principes. de iureiur. in cle. ſuper verbo Bonifacius, hoc tamen non obſtā te nullus fideis abnegare debet ſtatorum iurium & ſimilū autoritatem, abſit enim dicere vt ſcriptura mentiatur. 14. q. 5. quid ergo. Præterea prędicta approbantur non ſolum autoribus iuris canonici, imo & autoribus iuris diuini, & ēt
5 ciuilis, † quoniam clerici ſunt exempti a poteſtate laicorum autoritate ſummi dei omnium rerum conditoris, prout legitur in c. cum ad uerum & c. duo ſunt, & c. imperator 96. diſt. ſecundum Guil. de Monte lau. in c. 1. de offic. ord. in cle. de quo plene per Inn. in c. ſi quis. de maio. & obe. Et plenius per ipſum in c. licet, de foro comp. ubi plene ipſe Inno. diſſerit de iuriſdictione eccleſiaſtica, & de illius origine & progreſſu. Deliberalibus vero & priuilegijs a deo & a principibus conceſſis ipſi eccleſiæ & perſonis & bonis clericorum eleganter ponit Inno. in c. nouerit, de ſenten. excommu. extra, ubi de hoc remitto cauſa breuitatis. Vnde veritas teſtatur ſacri eloquij dicens, Nolite tangere Chriſtos meos: & in prophetis meis nolite malignari. Vlterius prædicta compro bantur autoritate iuris ciuilis, in authen. ſtatuimus. C. de epi
6 ſc. & cleric. ubi ad literam patet † ꝙ iudices temporales nullam habent iuriſdictionem nec in criminalibus nec in ciuilibus in perſonis clericorum. Per quam autoritatem dicunt ibi doctores, & præcipue Bal. ꝙ omnia alia iura ciuilia quæ dicebant laicos habere aliquam iuriſdictionem in clericos ſunt correcta per illam auth. vtl. nullum. C. de teſt. & l. abditos. C. de epiſco. audi. cum ſimi. tractant Hoſtien. & Io. And. in c. verum, de fo. comp. Omnis tamen diffinitio in iure periculoſa eſt parum eſt enim quin ſubuerti poſſit. l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. Ideo libet caſus p prędictos exceptos hic enumerare. Ea de re ſubijciam ſeptem caſus in quibus verberans clericum non incidit in ſententiam excommunicationis. Ex ſex in quibus clerici diſtinguntur per ſeculares iudices. Et alios ſex in quibus laici capiunt clericos abſque metu excommunicationis. Quos caſus recollegi ex uarijs paſſi
7 bus iuris & diuerſorum doctorum concluſionibus. † Sunt igitur ſeptem caſus in quibus percutiendo clericum non incidit in ſententiam excommunicationis quos enumerat. Inno. in c. non dubium, de ſent. excommu. Primus eſt cum bono zelo cauſa correctionis quis clericum verberat, ut pater, mater, magiſter: & prælatus, vt in c. 1. de ſent. excommu. Et ibi de hoc per Henri. bohic. Secundus eſt ſi cum iocoſa lecuitate, vt in c. 1. ibi per Hen. in 2. di. Tertius cum quis inuenerit clericum turpiter agentem cum vxore, ſorore, & matre, de quo in c. ſi uero, de ſenten. excommu. in 2. di. Henr. Quartus ſi vim vi repellat, vt in d. c. ſi vero, & ibi de hoc per Hen. in 1. diſt. Quintus ſi ignorauit cum eſſe clericum in c. ſi vero 2. & ibi de hoc per Hen. in 1. diſt. Sextus ſi inuenerit clericū apoſtotam. ſ. non deferendo habitum & tonſuram clericalē poſt trinam monitionem, vel ſi ſęuis & enormibus ſe immiſceat

Digitized by Google

sceat sine habitu,& tonsura clericalibus,sine monitione, de quo tamen latius inferius dicam.

Septimus,& ultimus cū clericus se prorsus trāsfert ad actus cōtrarios clericatui,vt qa efficit miles se immiscēdo sęuis & enormib.vt quia bigamus efficit. Et ēt de his dicam in seq.

8 Præterea,† & secundo reperio sex casus in quib. iudex tpalis coercere pōt clericum. Primus est qñ clericus incorrigibilis est, & est degradarus, & traditus brachio seculari in c. cum non ab hoīe.cū concor.suis.de iu. Et intelligo, ꝙ sit degradatus iuxta formam.c.degradato.de pęn.lib.6. Casus aūt in quib.clericus tradit brachio seculari enumerantē per gl. in c.ad abolendam.extra de hære. Secundus casus est ubicunq; ecclesiastica ptās deficit,iuxta ea, quæ notantē in c. princeps. 33.q. 5.in c.filijs.16.q. 7. ubi dicit tex. ꝙ metropolitano dissipante bona ecclesiæ adeaē regia dignitas. & ibidē p gl. vide ēt per Luc.de pēn. in l.si coloni.C.de agricul.& censi.lib.11.

Tertius qñ per ecclesiam inuocatur brachiū seculare in c.1.

9 cum ibi no.de off.ord † Quartus ubicunq; clericus se immiscet sęuis,& enormib.in c.ex parte.3.de priuil. iuncto.c.perpēdimus.& c.cū non ab hoīe de sen.excō.ubi de hoc de quo latissime per Hen.in c.vt fame.de sen. excō. & in c. ex lris.in 3.dist.extra de ui & hone.cler.ubi inter cetera legit, ꝙ si clericus facit contra statutum clericale assumendo militiā,immiscendo se senis,& turpib.vel apostatando ab ordine clericali,pariter enormia cōmittendo sine laicali monitione exuit oī priuilegio clericali.hoc idem tenet Inn.in c. in audiētiā.de

10 sen.excō.quitex.dicit † ꝙ clericus assumens habitū militarē si tertio monitus non desistat,si capit seu percutit,p tales laicos nō sunt tales laici excōicati.Inn. tñ suppler super uerbo, moniti,subaudi maxime. Et nota,ꝙ ille text.non dicit,ꝙ se sęuis,& enormib.immisceat,sed solū ꝙ habitum militare assumpserit.Sed in c.1.de apostа.Inn.dicit ꝙ ad hoc, ꝙ perdat priuilegiū clericale duo requirunt.s. ꝙ se trāsferat ad habitū

11 militarē,& ꝙ sęua,& enormia cōmittat.† Si aūt clericus vitā turpē ducat,vt quia est publicus ioculator, buffo seu goliardus:tunc siue sit in sacris,siue non, post annum ipso iure, vel ēt intra annum trina tñ monitione præcedēte, perpetuo exuitur oī priuilegio clericali.in c.unico.de ui.& hone.cle.li.6.

Si uero aliàs turpē clericus exerceat vitā, vt carnificum, macellariorū vel tabernariorum personaliter, tñ post trinā monitionē post terminū cōpetentem arbitrio monētis præfixum,si sit coniugatus oīno,si non sit coniugatus in reb. Et tunc si oīno incedat in habitu laicali ēt in persona priuilegiū clericale quādiu in præmissis insistit amittit, vt in clem. 1.de

12 ui.& hon.cler.in cle.†Quintus est casū.c.ubi maius periculū. de ele.lib.6.iuncto.c.ne Romani.eo.tit.in cle ubi dñi tpales possunt de facto includere dños cardinales ad celebrandam electionē summi Pontifi.Sed quia hoc faciunt dñi tpales excommissione vel concessione summi Pont. a quo in hoc casu p̄dictis dñis tpalibus attribuitur talis ptās,dico ꝙ laicus ex cōmissione vel delegatione p̄p pōt clericos nō solū ciuiliter quinimo criminaliter coercere ſm Io.qui hoc notat. 32.dis. c.ad hæc.& in c.Adria.63. Idem tenet Hen.bohic.post Bern. Host.Inn.& Ioā. And c.alle.at si clerici.de iud. Et per hoc vt opinor excusantē officiarij nr̄i regis Francorū, qui rex in his multa habet priuilegia apostolica, & plures præeminentias adeo, ꝙ officiarij sui capiunt clericos, & detinent sine metu excōicationis,sed eos corporaliter non puniunt,sed bene pe

13 cunialiter in casib.priuilegiatis,vt inf. dicet. † Sextus,& vltimus casus est in l.si quis curialis.de epi & cle.C. ubi curialis, si clericetur pōt per tpalem iudicem ēt per manuū iniectionem,ad curiam reuocari.& uide ibi Bal. Et pōt huius esse rō: qa ubi aliqua sunt in cognitione,& iurisdōne, ex natura cāę iudicij tpalis,pōt cognitio seu iurisdictio, exerceri, per tpalem iudicem in clericum vt in c. uerum. de foro compe.& in c.ex transmissa.eo.ti quæ loquunt in feudo.& in c.cęterū, de iud. Vnde si clericus resistat:tunc a iudice seculari pōt de facto repelli, & eius p̄sona pōt de facto a feudo exui sine metu excōicationis secūdum Inn.in c.uerū.& ex hoc quotidie practicamus,ꝙ in causis, quæ pertinent tpalibus de iure vel ex priuilegio, vt in casib. quos dicimus priuilegiatos in hoc

14 regno † uel qñ clerici aliquid attentant in præiudicium tpalis iurisdictionis,profecto, tpales possunt coercere clericos resistentes,& merito:quia quilibet pōt tueri suam iurisdictionem ēt pęnali iudicio,ut in l.unica.in prin.ff.si quis ius di. nō obtemper.& no Inn.in c.1.de off.delega. quo casu iudex pōt ēt non subditos coercere,iuxta c.Romana.de pę.lib.6.& no. plene Inn.in d.c.1.de offi. dele. Et ob id iudices tpales in dictis casib.clericos mulctant,nec pp hoc puto eos incidere in sn̄iam excōicationis nec facere contra libertatem ecclesiasticam,quæ licet sit fouenda,& amplianda,non tñ, ꝙ alijs ius suū auferat.ar.c.ex tenore.de fo.cōpe.non enim debet apponi laqueus fauore ecclesiarū, vt in c.mulieri.de iureiurā.&

15 ibi sunt concordan † iurisdictio.n,ecclesiæ semper tueri debet ob dei reuerentiam,scilicet iuste ,sed nullatenus iniuste vt dr̄ de cā pupillari.in l.quoties.§ nec utiq;.ff.de admi.tu.Et quibus opinor, ꝙ iudices secu.lares contra personas ecclesiasticas iurisdōnem exercentes debito mō utique non excedunt Et maxime,quia hoc faciunt ex priuilegio iuris vel p̄p aut saltem ipso papa sciente, & tolerane, ad ꝙ bene faciunt no.in c.qñ.de ui.& ho.cle.per Inn.in c.1.de treu.& pa.& uide

16 quæ posui ibidē satis latè post Inno.† Verum est tñ pro tunc executio hmōi mulctæ pecuniariæ non fiet contra personā clerici nec in bonis ecclesiasticis,quia non subijciuntur iudici tpali,sed benefiet executio in bonis eorum tpalib. immobilibus tñ,cum mobilia sequantur personam iuxta l.si captiuis.§.expulsus.ff.de capti.& postli.reuer.& no.Dyn.in l.ēt.§. patronus.ff.de bo.libe.& plene Old.de ponte de Laud. cons. 59.& consi.17.Fiet igit̄ executio in bonis immobilib. seu in rerum tpalitate si quā habeant,cum talia bona tpalia subijciuntur iurisdōni regum,& aliorū tpalium dn̄orum,ut in c.

17 quo iure.8.dist.& ita seruamus.† Præterea iudices tpales in regno Francię cognoscunt de possessorio cāæ seu rei ecclesiasticæ:quia possessoriū rei ecclesiasticæ seu beneficialis est qd tpale,& non spūale:sed Inn.fm in c.cū dilecti.de ele.licet quidam in hoc contra.Sed Bernar.vī hoc astruere,in c.lras. de iura.calū.quia possessio habet plurimū facti. & p̄pea de ea pōt iudex tpalis cognoscere ēt in rebus spūalib.seu ecclesiasticis secundum Bar.in l.pōt pupillus.ff.de auto. tut. & in l. Titia.ff.so.matr.& melius in l.quoties.de iudi.C. & Io.An.in c.tuam.extra de ord.cogn.& Pan de Lea.in c.1.de usu.in cle. qui dicunt, ꝙ qñ agitur de qōne facti incidentis in materia

18 ecclesiastica iudex tpalis cognoscere pōt.† Vnde secundum iura antiqua ep̄i non habebant territorium, & ideo non exequebantur sn̄as suas. Sed iudices tpales suas exequebantur secundum Cy.& Bal.in l.ep̄i.C.de epis.aud. Et p̄pea licet cognitio dotis pertineat ad ecclesiam ut in c.1. & 2.de don.inter uir.& uxo.tñ inquantum requiritur in ea executio facti illa fiet per iudicem secularem.& non per ecclesiasticum secundum Inn.in c.significasti.de off. dele.secundum unū intellectum, & ex hoc dicemus inuentaria honorum tpalium clericorum debere fieri p iudices tpales, quia illa subijciunt̄ temporalibus,ut in c.quo iure.8.dist. superius alle.

19 Postremo reperio alios sex † casus in quibus iudex tpalis sine metu excōicationis pōt capere clericū, & incarcerare. Primus est in casibus prædictis in quibus pōt fieri punitio seu coertio personæ:quia cui licet, quòd est maius &c.

Secundus de mandato iudicis ecclesiastici ipsorum male factorum ad fines remittendi,in c uniuersalitatis. & c. vt famæ.de sen.exc.& ita tenent Arch.& Io. And.in c. si clericos. eo.ti.lib.6.

Tertius qñ iudex laicus videt clericum ad alterius iniuriā præparatū,& non adest prelatus suus, si ipsum clericū aliàs compescere non pōt,nam tunc pōt eum sine metu excōicationis ligare,vel incarcerare secundum Inn.qui hoc no in c. si uero de sen.excom.quem sequitur Lu.de Pęn. in l.generali.de decu.lib.10.C.

20 Quartus † qñ iudex secularis reperit clericū in crimine flagranti,quem pōt per.20.horas detinere ſm Ber. & Ioā.And. Host.tñ contra in c.ut famæ.de sen.excō.& Gan. & Guil.de monte Laud.in c.1.de off.ord.in clem. Quos sequitur Hen. bohic in c.cum non ab homine,de iud.Archi.tamen in ca. præsbyteri.81.dist.Luc.de Pēna,post eum in d.l.generali,sequitur opinionē primā quæ uidetur esse cōsuetudine approbata.Quintus casus est qñ maritus inuenit clericū adulterantem cum uxore sua secundū Host.& Pet. Bohic.in d.c. si vero,de sent.excō.Cui aūt pertinet vel incūbit probatio clericatus,& corā quo hodie declarat in c.si iud.laicus.d sen.exc.

21 li.6. Sextus,& vlt.casus est vbi timetur de fuga debitoris ēt clerici,qñ creditor pōt tuuc talem debitorem capere iuxta terminos l.ait prætor.§.si debitorem.ff.quæ in frau. cre. aliē. sunt,ut rest.& hoc absq; metu excōm.ut singulariter ponit Io.An.ī nouella,& Inn.ī c.vt famæ.de sen.exc.Et ibi de hoc. Hæc uero citra præiud.potestatis,iurisdict.& libertatis eccl. perstrinxisse sufficiat,quib. nullatenus derogare intēdo,sed solū pro tuenda veritate iustitiæ p̄dicta gratificare p̄sumpsi.

22 Non.n.debemus esse adulterantes verbū dei vetāte Apost. 2.ad Corint.in c.2.Vnde non solum de ecclesia,sed etiam de deo ualde perhorrendum est aliquid falsi astruere etiam si ad eius laudem uideatur pertinere,vt scribit magister sentē. & ad Corin. cap. 15.subiungens quòd non minori , sed maiori fortassis scelere si in deo laudatur falsitas qua uituperatur ueritas,quòd est tenaci animo commendandum, & perpetuo menti tenendum.Omnia tamen submittendo correctioni,& determinationi sanctæ matris ecclesiæ. Nam sicut errare uel minus sapere communis est infirmitas. Sic & in errore persistere præcipuum est horrendæ iniquitatis. Deo gratias.

Bernardus Laurenti utriusque iuris doctor.

Digitized by Google

Stephani Aufrerij, De potest. sec. super eccl.

TRACTATVS CELEBRIS DE POTESTATE

secularium super ecclesijs, & personis ecclesiasticis, excellentis doctoris dom. Stephani Aufrerij Tholosani.

SVMMARIVM.

1 *Imperator non debet pontificatus iura arripere, nec econuerso pontifex imperatoris nomen usurpare.*
2 *Spiritualis actio carnalibus distare debet incursibus, & deo militans non debet se negotijs secularibus implicare.*
3 *Laicis etiam religiosis nulla super ecclesijs, & personis ecclesiasticis dicitur attributa facultas.*
4 *Rex Franciæ iurisdictionem ecclesiæ non debet impedire.*
5 *Superna potestas, quam habitu Papa censetur habere, ad quid ualeat.*
6 *Papa potest etiam, inter laicos intromittere se arduis negotijs maximisque difficultatibus scandalum generantibus.*
7 *Priuilegium immunitatis personæ clericorum, quo iure censeatur.*

Introductio.

1 TAmetsi pontificatus iura non deberet imperator arripere neque pontifex imperatoris nomen usurpare beato Cypria. sic dicente: Idem mediator Dei, & hominum Christus Iesus sic actib. proprijs, & dignitatib. distinctis: officia ptātis vtriusque discreuit uolens medicinali humilitate hoīum corda sursum efferri, non humana superbia rursus in inferiora demergi.

2 Vt ēt imperatores Christian: pro æterna vita pontificib. indigerent, & pontifices pro cursu temporalium tātummodo rerum imperialibus legibus vterentur, quatenus spiritualibus actio a carnalibus distaret incursibus, & Deo militans minime se negotijs secularibus implicaret: ac vicissim ne rebus ille diuinis prēsidere videretur: qui secularibus negotijs esset implicatus.

3 Proinde laicis etiam religiosis super ecclesijs, & personis ecclesiasticis nulla sit attributa facultas, quos obsequendi manet necessitas non autoritas imperandi.

4 Vnde Celestinus tertius eius in epistola decretali, nō absre protestatur suæ intentionis non esse regis Francorum iurisdictionem perturbare vel minuere, cū rex ipse iurisdictionem ecclesiæ nec vellet neque deberet impedire. Nam si regum ipsorum glorioſissima gesta mente reuoluamus, non modo uniuersalis ecclesiæ iura uiolare, aut quoquomodo perturbare semper abstinuerunt: Quinimmo aduersus iurisdictiōē eorundem inuasores innumeros duxerunt exercitus. Et ex præsenti Franciæ regno per regidas alpes magnis periculis, & laboribus transeuntes durissima longissimaque bella gesserunt. Quod factum est vt Francorum domus pro singulari laude, inter oēs fideles Christianissima nuncupetur.

Nihilominus a tpe quo munus officialis Tholosani gerere cepi, spūales officiales atque tpales in plerisque catibus uidi frequenter vtrinque sese molestare. Nobis dicentibus ecclesiasticam iurisdictionem immunitatem, & libertatem per ante dictos secu'ares indies opprimi, ledi, turbari, & multifariam vsuperari. illis aūt in grande temporalis regalisque iurisdictionis præiudicium grauamina nouitates & usurpationes complures per nos fieri, & attentari quærentib. Hinc ipse prouocatus Anno dom. 1486. Nouembr. pe. luce cle. vt clericorum de off. ord. in cle. publice repetendo. Casus non nullos in quibus iudex secularis de clericis cæterisque personis ecclesiasticis, ac eorum causis, rebus, & negotijs cognoscere nec non iudicare aut aliàs illis se immiscere de iure possit ac a diuerso iudex ecclesiasticus, de laicorum personis eorumque causis, aut negotijs cognitionem, atq; diffinitionem sibi poterat vendicare, aut pariter illis se immiscere in medium tunc adductos, cum aliquibus cōclusionibus ibidem publice disputatis sub hmōi breui compendio colligere decreui. Verum, quia nil tam perfectum in humanis adinuentionibus reperitur, q ex aliqua sui parte defectum aliquem non patiatur. Si quid in eo minus bene positum superfluūque uel diminutum inueniatur, id scientiæ defectui non erubescam imputare. hinc nostrę lucubratiūculæ lectores postposita corrigere, & emendare non dedignentur, imperfectū quoq, scientiæ suppleat perfectio charitatis eorundem.

Præterea intentionis nostræ nequaquam existit iurisdōni, consuetudinibus, priuilegijs aut libertatibus sanctæ matris ecclesiæ, uel regiæ maiestatis, in aliquo detrahere uel derogare, determinationi sedis Apostolicę me semp submittēdo.

Prima conclusio, fuit talis, quamuis ecclesiasticæ, & seculares iurisdictiones, sint distinctæ, ueruntamen Papæ iurisdictio imperatoris censetur manere.

Secunda conclusio. Et si papa gladij temporalis exercitiū; non habeat apud eum: tamen suprema cēsetur potestas. Huiusmodi conclusionum probationes, & improbationes ac improbationum saluationes, in præsentiarū breuitatis gratia prætermittere constitui, quandoquidem ista latius describerim in alle. repeti. 1. & 2. q. princip. De quibus etiam plenius per Ant. floren. in 2. par. 3. part. tit. 23. Fran. Paui. in extra uag. unam sanctam. Card. S. Sixti in tract de papa. q. 64. Petr. de monte in sua monarch. in 3. lib. incipiente, expeditis his. Ant. in repetitione. c. per uenerabilem. qui fi. sint le. 10. colu. Oldr. consi 84. Ang. in l. deprecatio. ff. ad. l. Rhodiam de iactu. Arch. in tract. de hæresi. 15. char. in uer. & quia est tanta præeminentia. & Milis in repe. in uers. iurisdictio. uer. iurisdictionis prorogatio, vbi ait q in papa non cadit iurisdictionis prorogatio, cum sit iudex ordinarius cunctorum. Et ibi, & in uerbo, papa. uer. papa non solum. dicit, q laicus conuentus coram papa si dicat eum non esse iudicem suum, ineptè excipit: nam dicere debet papam non habere in eo iurisdictionis exercitium. Et ita refert in Rota practicari.

5 Et si quis forsan diceret, Ad quid ualet suprema potestas quam habitu papa censetur habere, uide ubi supra circa finem secundæ quæstionis, ubi tenui ualere ad multa. & primo vt ipsum imperatorem tanquam inferiorem destituat exigentibus causis.

6 Item in omnibus arduis negotijs, & maximis difficultatibus generantibus scandalum in Christianitate. nam papa potest huiusmodi maioritatis rōne se intromittere etiam inter laicos, & exercere huiusmodi potestatem sibi a Deo attributam, ibi uidere potes latius rationes, & iura hæc comprobantia: adde Sicu. in. c. si duobus. de appe. ubi alle. Inno. idem tenere in ca. cum te. de re iudi. & in allega. capitul. per uenerabilem.

7 Tertia conclusio. Licet priuilegium immunitatis personæ clericorum sit, de iure positiuo, fori tamen priuilegium est, de iure diuino. pro quo ultimo est bonus tex. in c. si imperator. 96. dist. ubi glo. quam omnes extollunt. & sequitur Zab. in repe. c perpendimus. de sen. excom. idem tenent Tancre. Inn. Gost. Host. Ioan. And. Sicu. in c. 2. de maio. & obe. Rota deci. 48. in antiquis. Gemin. in §. lege. 2. cap. uol. 4. dist. Sicu in repetitione. c. ecclesia. de consti. & in c. solitæ. 6. not. de ma. & obedi. & de foro compe. c. si diligenti. Old. consi. 73. Lud in sing. 424. inci. Sed arg. posset facere papa. Sicu. in c. at si clerici. de iudi. & in c. fi. de foro competen. c. proposuisti. de concess. præb. & c. literas. de resti. spo.

Ex his ponitur regula talis.

SVMMARIVM.

1 *Papa potest dare principi licentiam, & autoritatem iudicandi de clericis certi loci.*
2 *Papa eadem ratione, qua potest unum clericū subijcere laico: eadem certos clericos principi.*
3 *Rex, & officiarij an, & quam, & super quos clericos habeant iudicandi potestatem.*
4 *Argumentum, de toto ad partem, an in materia priuilegij sit ualidum.*
5 *Papa, an possit statuere, quòd clerici in sacris non sint obligati ad horas canonicas.*
6 *Clericus falsum deponens coram iudice seculari potest ciuiliter puniri.*
7 *Aduocatus: pars uel notarius clerici coram iudice delinquentes possunt ciuiliter puniri.*
8 *Clericus coram iudice seculari falso utens instrumento ciuiliter, puniri potest.*
9 *Clericus coram iudice seculari testimonium perhibere prohibetur.*
10 *Religiosi, an possint compelli testimonium ferre in curia ciuili.*
11 *Iudex laicus potest corrigere clericos, deficiente ecclesiastica potestate.*
12 *Degradatus actualiter censetur de foro seculari.*
13 *Clericus anathematizatus, per secularem potestatem potest comprimi.*
14 *Clericus ioculator post trinam monitionem, non desistens ipso iure priuilegio clericali priuatur.*
15 *Clericus, uestem clericalem non deferens non debet priuilegio clericali gaudere.*
16 *Clericus in minoribus constitutus, & duas duxit uxores coertioni fori secularis subiacet.*
17 *Officia publica exercentes priuilegiis gaudere non debent clericalibus.*
18 *Iudex laicus potest ex Papæ delegatione, de causis spiritualibus cognoscere.*
19 *Clericatum assumens postquam captus sit a iudice laico an liberari debeat a manibus laici.*
20 *Iudices seculares possunt contra uiolatores salueguardiæ cuiuscunque status sint cognoscere.*
21 *Clerici arma portantes ueniunt ciuiliter puniendi.*

Officiarii

Digitized by Google

22 *Officiarij regij possunt quoscunque sibi rebelles punire, & coercere.*
23 *Clerici iurisdictionem regiã vsurpare uolentes ipsius iurisdictioni debent subiacere.*
24 *Clericus artifex delinquens an gaudeat priuilegio clericali.*
25 *Clericus assumens officia laicorum si in eis delinquat venit laicaliter puniendus.*
26 *Clericus, assassinus potest criminaliter per iudicem secularem puniri.*
27 *Clericus, qui habitu, & tonsura dimissis diu se enormibus delictis immiscuit, non potest se pro clerico defendere. & nu. 28.*
28 *Clericus arma militaria deferens si monitus non deponat, omne prinilegiũ clericale perdere debet.*

Prima regula.

CLerici non possunt de crimine corã seculari iudice conueniri, nec valet cõsuetudo contraria, tex. est in c.1. & 2.11.q.1. & in c.clerici.de iudi. Et hoc siue agatur criminaliter siue ciuiliter, vt c.2.de fo re compe. ubi statuit, q̃ nullus clericus distringi possit aut cõdẽnari a iudice seculari, ad q̃ tex.in c.unico.de cler.coniug. lib.6.ibi trahi nõ posset criminaliter aut ciuiliter ad iudiciũ seculare. Nec ab ipsis secularib. iudicib. debere personaliter vel ẽt pecuniariter condemnari. & q̃ prædicta consuetudo in contrarium non valeat, uide latissime in deci. Ro. sup. alle. ubi, q̃ ex nulla consuetudine quantumcunque vetustissima nõ potuit rex Angliæ acquirere iurisdõnem in clericos, maxime pp diuini iuris repugnantiam. & sequit̃ Gemi. in alleg.
1 §.l.4.dist.† Fallit primo regula præsens, ubi Papa ex cã daret vni principi ptãtem iudicandi de clericis certi loci uel territorij. ad q̃ adduco Zab. in repe. d. c. perpendimus. ubi tenet, q̃ Papa non posset tollere priuilegium clericorum quo ad forum: Quia illud est de iure diuino non cerimoniali, sed morali, contra q̃ Papa non dispensat. 25.q.1.c. sunt quidã. & sequit̃ Sicu. in alleg. c.2.de maio. & obe. Et hoc verum qñ id vellet facere ex toto, quo ad unum aũt uel quo ad aliquos in particulari bene posset secundum Zab. alleg. c. lector. 34. dist. & q̃ no. Arch. in alleg. c. sunt quidam. ad hoc. c. vnicũ. de cle. coniug. lib. 6. secundum eum. & bene facit. c. verũ. de fo. cõp. & c. Romana. §. debet. de appell. li. 6. Prohibitio. n. disponendi contra ius diuinum in Papa procedit in dispõne uniuersali,
2 quæ tollit ius diuinum nõ in particulari. † Et iõ qua rõne dicit Zab. q̃ unum clericum subijcere põt laico vĩ eadem posse dici de aliquib. clericis in certis casib. respectu unius principis secularis sicut in §. uerum. 32. dis. Papa commisit duob. ducibus cãm clericorum simoniacorum. & in c. mennã. 2. q.5. ubi Brumichildę Francorum reginę cã spũalis committitur. & facit. c. nos, & si incompetenter 2.q.7. ad idem tex. in c. illud. 10.q. 3. ubi committitur laico ne permittat aliquem eporum Sicilię de parochijs ad se pertinentib. noĩe cathedratici amplius quàm duos solid. accipere neq; compellere præsbyteros aut clerum parochiarum suarum supra vires suas ei conuiuia præparare. ad q̃ glo. in c. clericus nullum. 11.q.1. Et si illud facere possit per uiam delegationis, non minus vĩ
3 q̃ id facere possit per uiam priuilegij. † Propter, q̃ rex, & officiarij eius debent hãre facultatem iudicandi, & puniendi ciuiliter clericos in certis casibus, quos priuilegiatos appellant,
4 de quib. latius infra subdicẽ † Nec vĩ, q̃ hic locum habeat argm̃ de toto ad partem, dicendo Papa non põt hoc priuilegium fori tollere in toto, ergo nec in parte. dari quidem põt instantia multiplex. Non posset Papa uniuersaliter statuere super non solutione decimarum: & tñ particulariter id facere consueuit, & dispensat cum aliquibus, gl. 2. in c. a nobis. de
5 deci. & ibi doct. † Non posset statuere gñaliter, q̃ clerici in sacris non essent obligati ad horas dicendas canonicas: quia hoc esset contra ius diuinum quõ canit, septies in die &c. in c.1.de celeb. missa. Et tñ papa dispensare põt cum vno si non super vno: saltem super tanto. Imol. & Zab. post Lau. in cle. 2. de cele. missa. pp quæ alia plura, quæ longum nimis esset recitare, vĩ q̃ papa possit ex cã certos clericos iudici subijcere seculari.
6 Secundo fallit in clerico falsum deponente coram seculari iudice, quia talem põt iudex secularis ciuiliter punire per tex. in l. nullũ. C. de testi. & ibi hoc tenet gl. Cy. & Bal. & Fed. de senis cõsi. 87. q̃ incipit, Factum q̃ proponit: ubi sic inquit. Item ad hoc. q̃ obijcitur, q̃ iudex laicus non põt punire clericum de crimine, siue principaliter, siue incidenter. Respondeo, q̃ coram eo non põt de crimine accusari. Sed dico, q̃ iudex secularis clericum agẽtem, vel accusantem coram eo calumniose, vel falsa aut uaria testificantẽ põt ex officio extraordinarie punire, ita tñ q̃ executio pęnæ, si facienda sit in persona, reseruetur ep̃o. Si vero sit realis executio fienda in bonis illam poterit facere iudex secularis, vel distringendo eius fideiussores quos clericus ipse dederit. C. qui accusa. nõ po. l. 3. Et eodem modo põt punire clericum, in ciuilibus de
7 ficientem in expen. Et hoc sentit glo. 5.q.6.c. præsbyteri. aliàs est. §. & ibi Arch. facit quod not. de iu. c. at si clerici. idem tenet Pet. de Anch. in repeti. c. ea quæ. de reg. iur. lib. 6 sub quæstione. 22 principali, dicẽs hmõi opi. Fede. fundatam in æqua consideratione. Et ista opi. de consuetudine seruatur in præsenti regno. Cum aũt una opinionum habet pro se consuetudinem illa est præferenda. nam consuetudo est optima legum interpres. c. cum dilectus. ubi hoc tenet Sic. de consuetudine. per. l. minime. & l. si de interpretatione. ff. de legi. & tenet idem Pet. de Anc. in repe. c. 1. de consti. in 4. oppo. Sic. in eo. cap. 11. & in alle. capit. at si clerici. de iud. & Clauas. in uersi. opinio.
7 Et idẽ vĩ de aduocato parte uel notario clericis coram seculari iudice delinquentibus, quia tales poterit ex officio ciuiliter punire, pro quo facit not. per Bar. in l. si quis obrepserit. in fi. ff. de fal. per l. athletas. §. fi. ff. de his qui no. infa.
8 Et idem si clericus coram iudice seculari utatur falso instrõ super quo uidi plura arresta: & inter alia, Anno domi. 1389. per curiam Parlamenti Parisijs fuit condemnatus Abbas Burdegalen. in 300. lib. turon. capiendis super eius tpali, & priuatus omnibus officijs regijs: quia commiserat falsitatem in quibusdam literis quittantiæ, quib. se iuuauerat in curia. Et de tpe meo quidam in ecclesia cathedrali quandam maiorem dignitatem habens post põtificalem fuit per curiam parlamenti Tholosæ in c. li. turon. condemnatus eo, q̃ testes aliquos ad in eadem curia falsum deponendum dicebatur subornasse. Host. tñ, & alij multi in c. super eo. de fal. & Arch. in c. in memoriam. 19 dist. & Lucas de penna. in l. fi. C. de vetera. li. 12. tenent contrarium. & istorum sniã in mea repetitione tenui de iure veriorem existere per iura, & rationes
9 ibi deducta. † Sed quia prohibitum est clerico coram seculari iudice testimonium perhibere, vt in c. testimonium. 11.q.1. & c. nullus. 22.q.5. nisi cum licentia ep̃i. & in c. super prudẽtia. in fi. & c. seq. 14.q.2. Si ep̃i testificentur sine licentia hmõi an ualeat depositio. Et concludit Sicu. in c. cum nuntius. de testi. q̃ sic, cum non reperiatur expresse prohibitum quando sponte deponit. Et idem concludit de religiosis cum simpliciter permittantur testificari, vt Spe. tit. de teste. §. 1. uersi. item, q̃ est monachus. & in c. & si Christus. in fi. de iureiur. & §. cogitandum. in auth. de monac. & ibi gl. & Bal. in auth. ingressi. 1 col. C. de sacrosan. eccl. Et ita seruatur de consuetudine, & tenet Guido p̃p. q.65. licet aliqui prę̃sertim quo ad religi-
10 giosos teneant contrarium. † Sed quid si nolint testificari dicit idem Guido ubi sup. q̃ in criminali non consueuerunt compelli, per iudicem secularem sine licentia, videlicet Abbatis si fuerint religiosi: aut ep̃i, si seculares Sed in cã mere ciuili consueuerunt cogi per iudicem secularem aliqua leui coertione, puta per arrestationẽ equi, uel alterius leuis coertionis, dummodo in personam coertio grauis non interueniat propter. c. si quis suadente.
11 Tertiò fallit ubi ecclesiastica potestas deficit, quia iudex laicus clericos hoc casu poterit corrigere, ut in capit. principes seculi. 22. quæst. 5. & ibi bona glo. ut cum schisma faciunt, & non possunt ab ecclesia compesci, vt uoluit gl. in c. tua. 1. de deci. alleg. 17. dist. c. ne licuit. 23. q. 5. cap. de liguribus. & de sen. excom. ut fame.

Propter, quòd Sicu. in alleg. cap. tua. dicit sibi placere: q̃ si hodie aliqui contenderent de papatu, & facerent schisma in ecclesia Dei, nec possent corrigi per ecclesiam, quia quilibet est potens, nec uellent congregare consilium, quòd eo casu domini temporales possent in eos manum mittere, & eis inuitis facere sopire, & determinari dubium per ecclesiã. Nam domini temporales ad hoc principaliter receperunt potestatem, vt ecclesiam dei iuuarent, ut in allegat. capitul. principes.
12 Quartò fallit in degradato actualiter, quia talis est de foro seculari, in cap. nouimus. de uer. signifi. & in c. 2. de pæn. lib. 6. tenet Ioan. Andr. in cap. cum non ab homine. & de iudi. Sed quid si talis clericus dicit se contra iustitiam degradatum uel aliquid alleget per quod appareat eum iniuste degradatum, an sit de hoc per secularem iudicem cognoscendum. vide Lucam de penna in l. 2. C, de priuile. schola. lib. 12. Et ibi determinat an lata sententia perpetuæ depositionis in sacerdotem solennisque degradatio celebrata, & traditus iudici seculari per eum pœna legitima puniendus, an secularis iudex debeat eum, & causam eius, & crimina iterum examinare.
13 Quinto quando clericus est depositus uerbaliter, & postmodum, quia incorrigibilis excommunicatus, & deinde crescente contumacia anathematizatus, talis enim comprimẽdus est per secularem potestatem, vt est tex. in allega. c. cum non ab homine. & isto casu secundum Io. And. & Sicu. non est opus degradatione actuali.
14 Sextò fallit ĩ clerico ioculatore, q̃ iterũ uel tertio monitus nõ desistit, qa talis est ipso iure priuatus clericali priuile. tex.

Digitized by Google

est in c.unico, de vita & hone.cle.lib.6.q procedit ēt in cler. in sacris ordinibus constituto, secundū Arch.& Do.de sanc. Ge.licet Io.Mona.cōtra,sed dicit Rota.dec.349. in antiquis q inter opiniones diuersas super 6.præfertur opinio Arch.

15 † Septimo fallit in clerico coniugato non deferente uestes & tonsuram clericalē.vt in c.vnico,de cl.coniug.li.6. quia tales non gaudent priuilegio clericali, vt ibidem.

16 † Octauo fallit in clerico in minoribus constituto qui duas vxores habuit vel cum vidua aut corrupta contraxit: quia talis subditus est coercioni fori sæcularis, ut in c.vnico,de bi.li.6.Secus de monacho uel constituto in sacris, qui contraxit cū uidua uel corrupta:quia licet iste sit bigamus, quo ad quid,s.executionē officij,non autem quo ad hoc, vt perdat priuilegium clericale,ita tenet gl.in ca.quisquis.84. dist. Io.Cal.Io.Mona.Arch.Io.And.& Domi.in alleg.ca.unico. Io.And.& Sicu.in c.Io.de cle.coniu.licet Bonagui.in ca. de bigamis,eo. ti.teneat q sacerdos qui contraxit cum vidua vel duo matrimonia successiue,& postea commisit homicidium potierit puniri per iudicem sæculatē, per.d.c. unicum, sed præcedens opin. verior est secundum Claua.in ver.bigamia.§.10.Item de eo qui contraxit cum unica & uirgine, cuius uxor postmodum notorie fuit adulterata: quia licet sit bigamus,quo ad l.promotionis,non autem quo ad priuilegium cle.concessum cle.coniugatis, ita tenet dec.i.cappellæ Archi.64.& ibi uide per me in addi.Et idem de eo qui contraxit cum uirgine,quæ nondum cognita decessit, & postmodum cum alia contraxit:quia talis non est bigamus,ut tenet Capel.dec.254. Quid autem de illo, qui contraxit cum vnica,& virgine,qua cognita discessit a patria, unde mulier cum iudicio ecclesiæ cum alio contraxit, deinde primo viro reuerso cogitur ipse cū eadem adhærete, an sit bigamus. Et quid de eo qui credebat uxorem esse uirginem tempore consummationis matrimonij & inuenit eam corruptam,uide Capel.dec.256.& in addi. Et dic in summa, q prēalle.ca. vnicum,intelligitur de bigamo uero qui habuit plures legitimas vxores.26.di.cap. acutius.& c.seq.si ambas cognouit, aliàs secus.ar.in c.debitum,de bigamis,intelligitur etiā prædictum c.unicum,de bigamo interpretatiuo,quando sicut præfertur non est in sacris vel religiosus, vtputa: quia contraxit cum corrupta.33.di.c.a maritum,& c.a nobis.eod.tit. si illā cognouit,alias non.di.c.debitum,idem quando reddit debitum,vxori adulteræ.34.dist.c.si cuius,& ca.seq.etiam si ad præceptum ecclesiæ redderet secundū communem opi. & etiam si ignorabat eam adulteram secundum Sicul.in c. si vir.de adul.alle.17.dist.c.sicut,& de biga.cap.2.Tales enim videntur nudati omni priuilegio clericali,& astricti foro sæculari, & eis sub excommunicationis pœna prohibetur ne deferant tonsuram vel habitum clericalem,di.c.vnico.& si portant peccant mortaliter secundū Cla.ubi supra.§.12.

17 † Nono fallit in laicis carnificum seu macellariorum, aut tabernariorum officium publice & personaliter exercentibus qui si tertio nominatim moniti non destiterint:aut resumpserint quandocunque,si sunt coniugati perdūt omne priuilegium clericale.Non coniugati uero si omnino, ut laici incedant, quādiu præmissis iustiterint,eoipso etiam perdūt priuilegium clericale,vt in clemen.1.de vita, & honest.cler. Quam Matth.& zenze. uoluerunt etiam intelligere in alijs vilibus officijs sicut in lenonibus, custodibus publicorum balneorum,& similibus.sed gl.Imol.Zab. & Sicu.contra:ga solum habet locum in macellarijs,& tabernarijs. Et scias, q anno domi.1453.per curiam parlamenti Tholosæ fuit iniunctum officiali Tholosano quatenus exequeretur prędictam cle.q fecisse asseruit,& ulterius facturum obtulit.

18 Decimò fallit ubi iudex secularis non iure proprio,sed ex sedis apostolicæ delegatione cognoscit de causis criminalibus,& spiritualibus clericorum.ar.in §.ueram.32.distin.ubi Papa commisit cām clericorum simoniacorum duob. ducibus dando ptātem deponendi eos.bonus tex. in c.mennā. 2.q.5.ubi fortius patet,q arbitrio Brunichildis reginæ Francorum cōmisit Papa purgationem infamiæ, quam de simonia patiebatur quidam eps.ad idem glo.in c. decernimus.de iudi.in uer.præsumant.gl.in alle.§.verum.gl.in c.bene quidē 96.dist.de quo per gl.in c.peruenit.95. dist. bonus tex. in c.illud. 10.q.3.iuncta gl.in c.clericus nullum.11.q.1.& dixi supra in fallen.prima.Idem tenuit Host.Io.An.Ant.& Sic.in alleg. c.decernimus.Bal.in l.rescripta.C.de præci.imp.offe.Io.Fab. in aut.statuimus.C.de epis.& cle.& per Io.An.in c. unico.de cler.coniug.lib.6.Idem Sicu.in c.ecclesia S. Mariæ. de cōsti. & in c.2.de fo.compe.Arch.in c.ab arbitris.de off.deleg.li.6. ad quæ facit,quæ posui sup.in prima fallen.

19 Vndecimò fallit ubi quis assumpsit clericatum postquam fuit captus a iudice seculari,puta, quia in carcere se fecit clericari.uel fecit professionem: quia hoc sibi non prodest: est enim cā,& persona præuenta.Et in dubio id vī fecisse in fraudem,vt ff.de his qui sibi mor.consci.l.fi.ita Io. An.in c. unic. de obli.ad rō.& in c.Io.de cler.coniuga.& in c.ex parte.Io.3. de priuil.& istam partem sequunt cōiter oēs legistę.maxime Guil.de Cug.in l. pe. ff.si ex noxa.cau. agatur.Idē Bart.in l.1. ff.de pę.de quo plene in dec.i.c.q.144.& ibi per me in additione.Zab.in repe.c.perpendimus.de sen.excom.Secus aūt si ante iudicium inchoatum assumpsit clericatum: quia tūc sine dubio coram ecclesiastico iudice debet conueniri postquā iudex laicus non præuenit,vt in c. proposuisti.de foro cōpe. & l.si quis postea.de iud. Vbi uero post iudicium inchoatū corā iudicio seculari efficitur clericus,sunt opiniones diuersę,de quibus per Io.And.& doct.in alleg.c. unico. Communiter tn in hoc casu sequendo opi.Ioā.And.concludendo, q in ciuili.& criminali nulla debet fieri districtio per iudicem secularem,ut ponere in carcerem,detinere, & similia. Nec ēt aliqua executio in personam clerici, nā clericatus eximit personam quo ad omnem manus iniectionem, & districtionem.Sed non eximit cām a iurisdictione præuenientis, quo ad ipsius processum & instantiam finiendam,& realiter quo ad bona exequenda,& sic erit iudex cāæ non personæ, vt in isto hī.in c.sane.de for.compe.Idem tenet Spec. in ti.de reo. uersi.sed quid si est criminalis.& Arch.11.q.1.c.1.ubi satis de hac materia.& uide, q legitur,& no.in l.hoc accusare.§.1.ff. de accus.& per Lucam de pęna.in l.fin.C.de uetera.lib.12.Et quæ dicta sunt in clerico,idem dicit in professo maxime ordinato:facit de pe.di.1.si his autoritatibus.& 32. q.2.admonere.& ita concludit Io.An.in alle.c.unico.Et si crimen exigat pœnā capitis aut furcarum,dicit Bart.in alle.l.1.ff.de pę. post Iac.But.Dy.& Guil.de Cug.q epūs debebit eum degradare,& tradere iudici seculari.c.cum non ab hoīe.de iud.& l.qui cū uno.§.reus.ff.de re milit.& aut.clericus.C.de epis.& cler. idē tenet Bal.in l.officiales.eo.tit Sed quia epi se reddunt difficiles in hmōi degradationibus iudices seculares excedunt terminos suos,& de talib.sumunt supplicium,ut ait Bar. in alle. l.1.idem ut sup.dicit,& tenet Pet.de Anch.in repe. c.ea quæ. de reg.iur.lib.6.13.q.de quo vide per Old.consi.4.per Bart.in l.pe.ff.de iurisdom.iud.Bal.in aut.cā quæ fit.cum mon. & in l. placet.C.de sacros.eccl.Ang.in alle.l.1.ff de pę.Io. de Anan. post Pet.de Anc.in c.ad falsariorum. de fal.in 13.col.Zab.in cle.ne in agro.§.quia uero.in 8.q.de statu mo.Bald.Ange.& Imo.in l.nemo pōt.ff.de lega.1.Bald.in l.affinitatis.C.cōia de succes.& in l.2.C.ut in pos.leg.Ia.Bu.in l.pe.ff. si ex noxa.cau. aga.Bal.in c.cum nō ab hoīe.ult.col.de iud.Ia.But.in l.quisquis.la 2.C.de epi.& cle.Imo.in c.eam te. 2. col.de rescr.Sic in c.q clericis.de sol.& in c.proposuisti.eod.ti.& Sali.in aut. statuimus.C.de epis.& cle. Adde q epūs uel iudex ecclesiasticus cogitur punire clericum de crimine cōdemnatum a iudice laico:antequam fuerit clericus.ita tenet Bart. in l. cum quædam puella.ff.de iurisd.om. iu. dicens isto casu iudicem secularem esse maiorem iudice ecclesiastico. alleg. Cy.idem tenere in l.properandum.§. sinautem.C.de iud.idem Inn.in c.1.de offic.ord.

20 Duodecimò fallit in casu uiolationis, seu infractionis salguardiæ, de quo contra clericos quoscunq; iudices regij in regno præsenti cognoscere cōsueuerunt,de hmōi rōne clericos pecuniariter punire,pro quo facit. l. 2. ut nemo priuatus. tit.præ.C.ibi miles uel clericus.& ibi, executores quę huius legis oēs iudices,&c.Et de hoc rex, & eius officiarij sunt in possessione,& saisina a tpe cuius initij memoria non existit,qđ tps immemoriale iuxta theoricam.Io.mon.in c.2.de præb.lib.6.operatur idem quod priuilegium.c.super quibusdam.§.præterea.de uerbo.sign.l.hoc iure.§.ductus aquæ. de aqua quo.& æsti.& c.1.de præscr.lib. 6. cum cōcor.Nec obs. si dicatur illud locum habere quando præscribens est capax possessionis,secus ubi esset incapax,ut uoluit Sicu.in c.cām de præscrip.& in c.quanto.de cōsue.& in c.nouit. de iu.Ant. in c.peruenit.de censi.Bal.in l.omnes.in fin. C. de præscr.30. an.Domi.in c.catholica.11.dist.& in alle.c.2.de præben.Sicu. & Ana.in c.ad hoc.de simo.ad q glo.in c. nobis. de iure pa. super uer.de iurisdictione,& c.q sicut.de elec.in uer.impedire.ibi Sicul.unde Zaba.cons.89.dicit, q licet ecclesia præscribat alienas decimas cum titulo uel solo cursu temporis immemorialis,non tamen laicus: quia tempus eum capacem efficere non potest.Ad, q respondetur verum esse regulariter,q ex solo cursu temporis quis fieri non potest capax de incapaci,vt in iuribus & concor. allega. Fallit tamen si una cum tali possessione immemoriali concurrat fama priuilegij:quia ne propter difficultatem probandi rem tam antiquam pereat ius partis præsumitur pro priuilegio. Non ergo solum tempus hoc inducit, sed præsumptio priuilegij probata diuturnitate famæ:quod clare tenet Imol. post Zabar.in capitul.cum apostolica,nona colum.uersi.Nec obstat prædictis.de his quæ fiu.a præ.idem Zabar.in allega. capitul. causam.idem Domi.in cap.2.§.sane.de decim.lib.6. & idem Zabar.in quadam subscriptione ad consilium Zizoli,de cautelis, quod incipit, cum lis, & quæstio.& est in fine consiliorum

Digitized by Google

liorum Pet.de Anch.facit deciſi.Io. And.in regula iuris, qui contra.in mercu ubi concludit, ꝙ licet nullo tpis ſpacio eccleſiarum unio poſſit induci,ut tenet Hoſt.in c. qm̃. de uita & ho.cle.& in ſumma,de ſup.ne.præ.§.1.Si tñ probetur ꝙ ecclesiæ tpe immemoriali tentæ fuerint ut unitę.probata cenſetur unio præſumptiue,& allegat, quæ dixi in alle.c.cũ apoſtolica.idem Old.conſi.396.Zab.in cle.1.in princ.in 20.q.de ſupp.negli.præl.Sicu.in c cura.de iure patro. gl. in clem.1.in uer.ad menſam.de exceſſi.præ.Pet.de Anch.cõſi. 157. ad idẽ in c.1.de præſcri.li.6.Bal.in l cum de in rem uerſo.ff.de uſur.

Quod aũ facultas cognoſcendi ciuiliterq; puniendi de certis criminibus aliquorum clericorum per iudicem ſecularem ſit quæſibilis priuilegio, iam ſatis tactum eſſe vr̃ ſupra in prima fallẽtia:ultra quæ adde quod dicit Sic. in alle.c.cãm de præſcrip.quod priuilegium p̃p̃ põt concedere laico capacitatem ſpũalem.gl.in c.imperium.10.diſt.& 25. q.7.in ſumma.in fi.Io.And.in addi.Spec.titu.de leg.§. nunc tractemus. uerſi.ſed nunquid legatus.Inn.in c.quod ſicut.in gl.eporum. de elect.Ant.poſt.Io.and.in c. nobis.de iure patro. ioã.and. Spec.de præb.§.pen.gl.in c.laicis.16.q.7.Bal. in l. reſcrip.pen. col.C.de preci.impe.offe.Pet.de Ancha.in cle. per literas. de præb.Ant.in c.maſſana.de elect.c.in noſtra.de præſcr.c.quanto.de iud.& c.præterea.Io. 1. de iure patro.Sic.in c. dilectus. de off.le.Imol.in c.quod in dubijs.de renun.& in c.ad ſuppli cationem.eo.tit.& Zab.conſi.99.Sed ſic eſt,ꝙ in noſtro caſu una cum prædicta poſſeſſione immemorabili concurrit fama priuilegij.Nam ſicut notoriũ eſt,officiarij regij, & alij regnicolæ prædictũ caſum uiolationis ſalueguardię,& quoſdam alios(de quib.dom no concedente ſuo dicetur) caſus priuilegiatos appellant.Igitur prædictum priuilegium ex tanto tpis curſu cuius initij,&c.præſumptiue cenſetur eſſe ſufficienter probatum per rõnes,& iura ac oppoſitiones doctorũ, & concordantias ſuperius alleg. Et præſertim quia ſcientia principis cum tolerantia in materia quæſibili priuilegio, facit ualidam cõſuetudinem generalem præſentis regni, vt not Ant.& Sicul.in c.1.qnia circa.de conſang.& affi. & idem Sic.in c.1.de treug.& pace.Item Domi.in c.catholica. 11.diſt. alleg.gl.pen.in c.pen.de fil.præsby.Old conſi. 253.ubi dicit eſſe regulam generalem,quod conſuetudo nota ei qui priuilegiare põt, æquipollet priuilegio. vr̃ enim tolerando priuilegiare.alleg.Inno.in c.cum contingat.de foro compe.& in c. nouit.de iudi.& in c.ſi diligenti.de præſcrip.vnde Arch.in c. obeuntibus.63.diſt.dicit illi canoni eſſe derogatum per contrariam conſuetudinem quam papa ſcit,& tolerat. De ſaluaguardia a quo, & per quem debeat impetrari,& concedi,& qualiter uiolatores,& a quibus ſint puniendi, ego late poſui in addi.ad.q.c.49.& uide concor. quas poſui in ſtylo curiæ. tit.de aſſecura.§ fi.Sciendum eſt aũt, quia executio emende per clericum debite rõne violationis prædictæ fieri debet in bonis immobilibus tpalibus per not.Old.conſi. 17.& ita fuit concluſum in concordatis factis inter officiarios ſpũales, & tpales præſentis ciuitatis Tholoſæ.Anno domini.1386.& antiquitus dicebatur per curiam ſeculare, ꝙ tpale clerici in in hmõi,& ſimilibus caſibus detineretur ad manũ regis donec ſibi ſoluta fuiſſet emenda. Hodie uero utuntur alijs uerbis,ſcilicet cõdemnationis.Vnde anno dñi 1399. die prima Martij,cum quidam clericus in ſimili caſu condemnatus in emendam non haberet tpale,dictum fuit per curiam Parlamenti,quod idem clericus ſolutus teneret preſionem in curia ep̃i Pariſijs: uſque ad ſatisfactionem. Et hoc ne arreſtum primum remaneret illuſorium. Et quia dicta emenda deſcẽdebat ex delicto.ad ꝙ facit.c.grauis. de depo.

21 Decimotertiò fallit in portu armorum. Qñ clerici de huiuſmodi delicto per iudicem ſecularem poſſunt ciuiliter puniri.pro quo vr̃ tex.ſecundum Io.Fab.in l.additos.C. de epiſc. audi.& ibi glo.ſuper verbo,vindicetur. Nam armorum delatio clericis eſt interdicta.c.2.de uita,& honeſt. cleri. & laicis. C.ut armorum,vſus in cio principe interdictus ſit.lib.11. Et de hoc rex,& eius officiarij in præſenti regno ſunt in poſſeſſione,& ſaiſina a tpe cuius initij memoria non exiſtit cõcurrente fama priuilegij,& ppea dr̃ iſte unus ex caſibus priuilegiatis,ad quod uide,quæ ſcripſi in præcedenti fallentia. Et intelligo prædicta in armis offendibilibus,ſecus aũt de armis defenſibilib.Nam iſta poſſunt aſſumere clerici ad ſui defenſionem,vt in c.dilecto.de ſent excomm.lib.6.& c.olim.1. de reſt.ſpol.& ibi Bal.Sicu.& doct. Et appellatione armorũ ueniunt arma facta principaliter ad nocendum. Ang.in l arma tos.ff.ad legem Iul.de ui pub. Non tamen venit cultellus ad ſcindendum panem.pro quo gl.not.in auth.de armis. §.fin. col.6.& gl.ſuper rubrica.de fabricen.lib.6. Si uis latius videre quid ueniat appellatione armorum in ſtatutis vel iure cõi, vide Ang.Are.in uer.ſtoco ferreo.in tract.de crimi.Aduerte ꝙ de conſuetudine generali Frãciæ officiarij regij cognoſcunt de portu armorum facto in terra comitum, & baronum. Quamuis de iure cõi omnes habentes merum imperium,de illo poſſint cognoſcere,ut tenet Pet. Iacob.in tit.de condi.ex l.inſti.de act.§.quadrupli. Sciendum eſt tamẽ quod in cõcordatis officiorum curialium ſpirituali,& regiæ Tholoſæ fuit inter alia concluſum, ꝙ gentes regiæ cõpoſitiones non reciperent a clericis niſi in caſibus a iure permiſſis vel de generali cõſuetudine regni vt portationis armorum per medium turbę in numero decem, quod tamen in præſentia rum male ſeruatur quo ad ultimum.

22 Decimoquartò fallit cum per clericos fit offenſa regijs officiarijs officiando,& ita fuit ẽt in præalleg. concordatis cõuentum per.l.unicam.ff.ſi quis ius dicen.non ob. ubi text.ꝙ oẽs iudices,poſſunt inobedientes punire,& ſuam iuriſdictionem pęnali iudicio defendere, videlicet magnus iudex in magnis cauſis,& magnis mulctis:paruus in paruis,& paruis mulctis, ſecundum Bar.& Bal.ibidem iuncta gl. Aliàs iuriſdictio temporalis ludibrio poſſet eſſe,& illuſoria. ad ꝙ tex.in c.1.& ibi Inn.Sicul.& doct.de offi.deleg ad quod bene facit. c.Romana.de pęnis.lib.6.Spec.in tit.de iuriſd.omn. iudic.in uer.fi.& ibi Io.An.propterea Inn.Hoſt.& doct.in c.dilectus. 2.de reſcrip.dicunt ꝙ iudicis intereſt ſuam tueri iuriſdictionem.Ad quod facit not per Bal.in l.ſi quis.ff.de iuriſd.omn. iudi.ubi dicit, ꝙ ubicunque eſt offenſa iuriſdictio, uel tracti fines aut ſpretum pręceptum iudicis quilibet de populo admittitur ad accuſandum.& refert Dyn.ita conſuluiſſe per d. l.Dicitur autem offendi iuriſdictio ſecũdum Bar.ſed clarius per Bar in præalleg.l.unica.

Primò per contumaciam, & hoc in quolibet genere contumacię,quæ habet impedire partes iudicis quo minus ſortiantur effectum,ut in contumacia non uenendi.l. cõtumacia.ff.de re iudic.In contumacia non patiendi,ff.ne uis fiat ei l.ſi quis iuſſui.Et in contumacia non reſtituendi, l. qui reſtituere.ff de rei uen.de appel.l.creditor.§.iuſſus. Per contumaciam aũt non probandi non offenditur pretor, & iõ non punit niſi per excluſionem a iure probandi.l. non ex omnibus. ff.de arbi.c.coram.de in integ.reſtit. Neque per contumaciã non agendi uel accuſandi.ideo non mulctatur cõtumax, ſed a iudicio excluditur.l. diffamari. C. de inge.& manu. & per Inn.& doct.in c.conquerente.de off.ordina. Neque per contumaciam non appellandi, ſed bene per contumaciam non reſpondendi, quia iudex non põt impune contemni. vnde poterit mulctare.ut in §.fi.dictæ.l.unicæ.Offenditur ẽt per calumniam,ut no.inſti.in proœ.in uerſi. calumniantiũ iniquitates,iõ põt calumniantem necem excipientem repellere,vt l.qui cum maior §.ſi patris.ff.de bo li Etiam offenditur magiſtratus,& dignitas ſua per uerum delictum in eum cõmiſſum.ut dicam in fallen. ſeq. ſed non eſt omittendum ꝙ caſu præſentis fallentiæ rex,& eius officiarij ſunt in poſſeſſione, & ſaiſina,ſicut dictum eſt de caſu fallentiæ præcedentis.

23 Decimoquintò fallit ubi clerici uolũt vſurpare iuriſdictionem regiam.nam tunc poſſunt mulctari per iudicem ſeculare. Et ita cauetur in præallegatis concordantijs. & de hoc rex,& eius officium ſunt in poſſeſſione,&c ſicut in præcedẽtibus fallentijs iam dictum eſt. Ad quod vr̃ facere.c.ex parte. de uer.ſign.ubi permittitur iudici defendere iuriſdictionem, & territorium ſuum.ad idem tex.in alleg.c. dilecto.de ſentẽ. excom.lib.6.iunctis not.per Inn.in c.olim.1.de reſtit.ſpol.& c.dilectus.de pe.ubi dicit ordinario competere iuriſdictionem in extraneos impedientes eius iuriſdictionem, per dictum.c.1.de offi.delega. Quia omnia ſine quibus &c. ut in c. præterea.c.ſane.& c.prudentia.de off.deleg.l ad legatum. & Lad rem mobilem.ff.de procur.& l.2.ff.de iuriſd.omn.iud.

Et ſimiliter qñ aduocati deficerent in aduocatione coram eo, uel teſtes in teſtificando aut ſcripturis in actis alleg.l.moris.ff.de pæn.l.nullum.C.de teſt.& l.quæſitum.ff.eod.ti.ad qđ facit quæ dixi.ſup.in 2.Fallen.& not.per Inn.in c. uenerab.de cenſi.Quinimmo dicit Bal.in marg.in uer.iudex.ꝙ iudex ſuperior in aliquo territorio, poteſt ſuã iuriſdictionem defendere etiam cum enſe,& in bello, ꝙ dicit eſſe uerum ſi iuriſdictio erat euidens,& notoria, ſed ſubditus uel alter ſubtrahebat ſibi exercitium iuriſdictionis.

24 Decimoſexto fallit in clerico artifice in artificio delinquẽte:quia ſecundum Bal.in addi.Spe.tit.de reo.uerſi.ſed quid ſi ſcholaris &c.poteſt conueniri ſub rectore uel carmelingo occaſione illius artis.l.fi.ff.de iuriſd.omn.iud.nam clerici negotiatores quantum pertinet ad illam negotiationem ſecũdum Tancre.iure communi laicorum vti debent.C. de epiſc. & cleri.l.2 Iſti enim,ut dicit,non ſunt plures clerici, argu.C. de ſacroſanct.eccleſ.l.ſub prætextu. & de uita, & honeſtate cleric.cap.fina.& optime facit.prædictis.l.fina. ubi miles exiſtens in collegio,non poteſt declinare iuriſdictionem rectoris uel præpoſiti ipſius collegij prętextu cuiuslibet militię vel cinguli,aut dignitatis.fac. not. per Inn. & doct.in cap.cum ab eccleſiarum.de officio ordina.vnde Abb.Anton. in cap. fi.de uita,& hon.cler. tenet quòd clerici tenentur ſeruare ſtatuta loci ubi negotiantur. & ita etiam dicit Bald. in marga.

Digitized by Google

uer. clericos. uersi. 19. quod similiter tenet Barto. in l. cunctos populos. C. de summa tri. sed illud intelligit qñ statuta non sunt contra priuilegia clericorum, quia talia non ligant cleri cos nisi post trinam monitionem, iuxta prælleg. c. fi. secundum Ant. & Sicu. ibidem. Vnde dicit ibidem Sic. in d. c. cum ab ecclesiarum. ꝙ de laicis certum est, ꝙ si exercent aliquã professionem licitam, puta quia sunt scholares, barbitonsores, sutores, & similes possunt isti cõgregari, & eligere rectorem, qui super eos habeat iurisdictionem ordinariam in ciuilibus, in his quæ sunt occasione societatis, & professionis, ut est casus not. in prælleg. l. fi. dicit tamen in clericis multũ dubitare propter. c. significasti. de fo. compe. & c. de persona. 11. q. 1. unde non recederet, ut dicit a canonib. disponentibus super iurisdictione clericorum pp illam. l. fi. Sed dic ꝙ d. l. fi. nedum habet locum in ciuilib. imò etiam in priuato delicto concernente professionem, vt quia venit contra statutũ uel negotiationem in aliqua sui specie, uel falsificauit secundũ Bar. Bal. & Sali. in alleg. l. fin. & Ang. consi. 5. Et quicquid sit a tpe cuius initij &c. clerici artifices qñ delinquunt in illa arte uel abutuntur iudicantur per baiulos illius artis, & per iudices seculares, hmõi in hoc ciuiliter puniuntur. Vnde anno dñi 1394. per arrestum curię parlamenti Paris. dictum fuit ꝙ clericus committens abusum in officio chyrurgiæ, uel politia super hoc tenetur coram seculari iudice respondere.

25 Decimoseptimò fallit in clerico assumente administratio nem, & officia laicorum in quibus si delinquant curia secularis consueuit illos ciuiliter punire. pro quo fa. tex. in c. sacerdotibus. ne cle. uel mon. secundum opi. illorũ, qui sumũt arg. ex illo tex. ꝙ laicus iudex autoritate illius. c. possit clericum occasione administrationis capere priuilegio clericali cessante, quasi videantur dicto casu nudati priuilegio prædicto propter quod ab ecclesia non defenduntur, quia frustra legis auxilium &c. c. quia frustra. de usur. & indignum est eis ab ecclesia subueniri, per quos constat scãdalum in ecclesia generari, vt in d. c. sacerdotibus. Sed istorum opinio reputãt falsa per gl. Goffr. Inn. Host. & Sic. ibidem, per Claua. in uer. clericus. 9. § 3. qui dicunt hoc locum hre nisi præcedente tri na monitione, per. d. c. fi. de ui. & ho. cle. uel secundum Host. in summa. in ti. ne cle. uel mon. facta synodali prohibitione, & monitione, vt desistant a talibus sub pœna perditionis pri uilegij clericalis, quæ monitio synodalis secundum eum vr, æquipollere trinę monitioni, & istud ait Host. ubi prox. sup. §. 2. uer. Ego intelligo: ꝙ Sic. non placet, quia ubicunque agit ad pœnam incurrendam & ius exigendi trinam monitionẽ vel citationem, una ẽt peremptoria non sufficit, nec habet uim trinæ monitionis, aut citationis, & hoc uoluit gl. in cle. 1. de ui. & ho. cler. in uersi. 3. Io. And. in c. ex tuæ. de cle. nõ resid. idem Io. And. in addi. Spe. super eo. tit. idem dicit Sic. in alle. c. fi. Addens quod non sufficeret citatio gñalis, vt oẽs clerici desistãt a talibus, immo requiritur, ꝙ sit specifica, ita ꝙ appre hendat eos, ꝙ dicit esse contra quosdam prelatos qui faciũt hmõi monitiones in genere, verumtamẽ in casu nro ꝙ opi. Host. bene facit tex d. c. sacerdotibus. in prin. Et non obstãte opi. cõi, de qua supra, tpe meo uidi, quod officiarij regij cum delinquunt in officio, licet sint clerici coniugati cum unica, & virgine incedentes in habitu, & tonsura clericalibus aut ẽt clerici soluti, uel ẽt præsbyteri puniuntur per iudices secu lares, & inter alios vidi de quodam iudice in curia parlamẽti, qui ibidem licet esset clericus coniugatus cum vnica, & uirgine nihilominus coactus fuit respondere de abusu sibi imposito in decapitatione eiusdem nobilis in loco de Miramonte, & de pluribus alijs uide Pet. Iac. in tit. de condi. ex. §. quadrupli. insti. de actio.

26 Decimooctauo fallit in clerico assassino alias ascisino. Quia talis potest ẽt criminaliter puniri per iudicem tpalem absque alia degradatione, per. c. 1. de homic. lib. 6. ubi quicũ que princeps, & quantuncunq; magnus prelatus seu quæuis alia persona ecclesiastica, uel secularis quempiam christianorum p ascisinos occidi fecerit uel mandauerit quamuis mors sequuta nõ sit aut eos receptauerit uel occultauerit, aut defensauerit excõicationis, & depositionis a dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrit sñias ipso facto. est ẽt cum oĩbus suis mundanis perpetuo diffidatus, & bannitus a toto populo Christiano, quæ verba important, ꝙ im pune possit occidi, secundum Ang. Perusi. cons. 13. & sequit Gemi. in alleg. c. 1. quia idem est bannire, & diffidare qđ statuere, & præcipere, vt impune possit occidi, vt not. in l. reos. C. de accus. Quod ẽt in conscientia liceret qñ fieret zelo iustitiæ, aliàs non secundum Claua in uersi. ascisinus. uer. 2. diffidati. n. de iure canonico videntur ipso iure degradati, nam sunt hmõi personæ a iure exposite. & daf cuicunq; facultas capiendi personas, vt in c. vnico. de scismati. §. 1. sunt. n. diffidati cũ personis, & rebus. & sic a iure videnť spoliari priuilegio clerici, & positi in ptate cuiuslibet christiani vt vult text. in alleg. c. 1. Nec requiritur alia sñia postquam probabilibus constiterit argumentis, istud scelus cõmisisse vt continetur ibidem, ꝙ intelligit Claua. vbi sup. uersi. 4. vt non requiratur alia sñia. l. quæ det licentiam occidendi, & hmõi, quia sufficit ꝙ sit declaratus asciſinus vel fautor. ad ꝙ bene fa. c. cum secũ dum leges. de hære. li. 6. Degradatio aũt nihil aliud est quàm denudatio oĩm priuilegiorũ clericalium, vt in c. degradatio. de pę. eo. lib. facit, ꝙ no. Io. An. in c. cum nõ ab hoĩe. de iudi. ubi tenet, ꝙ clericus incorrigibilis põt per laicũ puniri absq; aliqua degradatione. ita dicit, & tenet Do. in alle. c. 1. in fi. de quo ultimo dicto vide quæ supra scripsi in secunda fal.

27 Decimonono fallit in clerico qui post assumptum clericatum immiscuit se enormitatib. & sæuis, & diu in illis perseuerauit habitu, & tonsura dimissis, qui deprehẽditur in delicto, quia talis non põt se pro clerico defendere, quominus per iudicem secularem puniat, pro quo est tex. secundum unũ intellectum in c. ex parte. de priuile. ad hoc ẽt vr esse tex. in c. perpendimus. de sent. excom. secundum gl. Vincen. Tancre. Philip. Abb. Ant. & Host. ac Io. And qui ad hoc inducit tex. in c. unico. lib. 6. de vita, & honest. cler. ubi clerici goiifardi, & bufones exercentes illam artem per annum, perdunt oẽ priuilegium clericale. vnde a fortiori debent illud perdere qñ diu se immiscent hmõi sæuis, & enormitatib. & idem voluit Ant. idem consequenter Pet. de Anch. in regula iuris, ea quæ. lib. 6. q. 12. circa finem qõnis. Licet Zab. in repeti. d. c. perpendimus. & Sic. ibidem & Claua. in uersi. clericus. 10. §. teneant contrarium dicentes, ꝙ tales bene perdunt priuilegium. c. si quis suadente. 17. q. 4. vt in p̃alleg. c. perpendimus. & de apost. c. 1. in prin. priuilegium aũt fori non amittunt nisi post monitionem: facit. c. si iudex. de sent. excom. lib. 6. Attamen præcedens opi. tãquam magis cõis obseruat, & de tpe meo fuit obseruata in personam filij domini de Lentario qui per insidias occiderat virũ cuius uxor erat eius adultera. Et similiter in personam cuiusdam principis regni præsentis accusati de crimine læsæ maiestatis. Et illis qui in sua cã tenuerãt opinionem Sic. & Zab. non bene succesſit. Si aũt bene uel male, nouit ille qui non ignorat.

28 Vigesimò fallit in clerico qui relicto ordine clericali, & habitu suo, in apostasia tanquam laicus conuersatur, quia si in crimine deprehensus fuerit per eccleſiam non liberatur, ergo vr per iudicem secularem posse puniri per tex. secundum unum intellectum. in c. 1. de apostа. Et idem in clerico in minoribus constituto, qui effectus miles exerceret arma, nam talis ipso facto perdit priuilegium clericale fm Inn. in alleg. c. 1. quem sequi vr Sicu. ibidem. nam hoc faciendo exercet actum oĩno contrarium clericatui. Sola uero militia secundum Sicul. non sufficeret nisi exerceat arma uel sæua. Et sic ista fal. vr in idem recidere quod præcedẽs, saluo, ꝙ in fallentia præcedenti non loquitur de clerico milite, Exempla vero posita inibi melius seu saltẽ magis congruere videntur huic. 20. fallen. quàm præcedenti. idem ꝙ Inn. & Sic. tenet Milis in reperto. in §. clericus. uer. clericus eoipso. & idem Sic. in c. fi. de clericis coniugatis.

29 Vigesimoprimò fallit in clerico arma militaria deferente, qui si tertio monitus a suo prelato non destiterit, perdit omne priuilegium clericale: vt in cap. in audientis. de senten. excomm. Adeo, ꝙ secundum Sicu. & doctor. modo non est opus alia degradatione, quia per dictam monitionem trinã si non deposuerit, est exutus omni priuilegio clericali, & relinquitur iudicio seculari. Et dicit ibi Sicu. idem in clerico aliàs inhoneste viuente, qui si tertio monitus non se correxerit perdit priuilegium clericale. ca. contingit. 2. de senten. excommun. Et licet tex. in alleg. c. in audientia. dicat quod tales de priuilegio clericali non debent habere subsidium, tamen doct. illud intelligunt de omni priuilegio per glo. singularem in clemen. 1. de offic. ord. in uersi. quod priuilegij, quæ dicit appellatione priuilegijs clericalis intelligitur tam de priuilegio. c. si quis suadente, quàm de priuilegio fori, quam gl. ibidem sequitur Bonif. Io. de Imol. & Zab.

SVMMARIVM.

1 *Clerici an in causa ciuili possint coram seculari iudice conueniri contraria consuetudine non obstante.*
2 *Dominus feudi debet de causa feudali cognoscere etiam si clerici sint uasalli.*
3 *Episcopus vel clericus habens iurisdictionem temporalem iure feudi potest cognoscere de causa.*
4 *Clericus agens contra laicum coram iudice seculari an poterit coram eodem conueniri.*
5 *Clericus an super actione reali possit coram iudice laico conueniri.*
6 *Lite mota emptori laico coram iudice seculari si clericus uenditor uocetur ad eundem iudicem, pro euictione, debet ibidem defensionem suscipere.*
7 *Clericus effectus hæres laici iam conuenti coram iudice seculari suscipit in se talem instantiam.*

Patet

8 *Pater emancipare uolens filium clericum debet coram iudice seculari procedere.*
9 *Insinuatio donationis fienda per laicum clerico debet per iudicem laicū fieri.*
10 *Clericus uolens contra executionem sententiæ per laicum latæ se opponere non debet iudicem mutare.*
11 *Laicus hæres si faciat publicationem testamenti in præiudicium clerici succeſſuri coram quo iudice debeat clericus cauſam agitare.*
12 *Confectio inuentarij fieri debet per laicum hæredem.*
13 *Iudex ſecularis an poſſit cogere clericum ad reſtitutionem vbi ſuccedit prædoni in fraudem iuriſdictionis.*
14 *Clericus apud quem ex ordinatione iudicis ſecularis factum eſt depoſitū poteſt per eundem cogi ad reſtitutionem.*
15 *In iudicijs duplicibus in quibus ſi ſint plures contendentes inter quos ſit unus clericus, debet ille cum ceteris conueniri.*
16 *Vniuerſitas clericorum, & laicorum conuenienda, coram quo iudice conuenietur.*
17 *Vbi clericus, & laicus compromiſerunt in laicum, a cuius laudo fuit appellatum coram quo erit hoc agendum.*
18 *Clericus alicui laico obligatus in aliqua pecuniæ ſumma cum ſchedula manuſua ſignata, an poterit coram laico conueniri.*
19 *Laicus obligatus clerico ſi prætendat obligationem factam ſine cauſa &c. an poterit clericum ciuiliter conuenire.*
20 *Clericus an poſſit ſe obligare curiæ ſeculari ita quod velit illam compelli, & per illam agitari &c.*
21 *Papa an poſſit cauſas ſpirituales laico delegare, & hoc caſu clerici teneātur coram tali reſpondere.*
22 *Banno per iudicem ſecularem in bonis clerici appoſito, ſi clericus ad iudicem ſecularem appellet, an ualebit per talem appell. lata ſententia, & an per laicum fiet executio talis ſententiæ contra clericum.*
23 *Clericus communi opinione habitus pro laico debet curiæ ſeculari ſubiacere.*
24 *Clericus in poſſeſſione ſuæ eccleſiæ uel aliorum iurium eccleſiaſticorum turbatus etiam per clericum an poſſit agere coram ſeculari.*
25 *Iudices regij ſeculares poſſunt cognoſcere in cauſis proprietatis beneficiorum in regalia uacantium, aut illorum quorum collatio ſpectat ad regem.*
26 *Clerici etiam prælati coguntur in iudicio ſeculari reſpondere ubi agitur de eccleſiarum reparatione.*
27 *Pro cenſibus, & tributis clerici poſſunt ciuiliter conueniri.*
28 *Sacerdos an a iudice laico dari poſſit in tutorem.*
29 *Clericus minor litigans coram iudice ſeculari an illius prouiſioni de curatore ſubiacebit.*
30 *In regno Franciæ communiter ſtatus eccleſiaſticus ſeculari ſubeſt prouiſioni.*
31 *Prælati clerici contra decreta Baſil. concilij, & pragmaticam ſanctionem intentantes, per ſecularem coercentur poteſtatem.*
32 *Clericus negotiator tenetur ad gabellas negotiationem concernentes.*
33 *Differens opponere exceptionem ſibi competentem venit in expenſis condemnandus.*
34 *Concubinæ clericorum an ſubiaceant foro clericali.*
35 *Vxores clericorum coniugatorum eundem cum illis clericis forum ſortiuntur.*
36 *Familia clericorum an eodem priuilegio gaudeat cum ipſis clericis.*
37 *Hæremitæ an ſint de foro eccleſiaſtico.*
38 *Rectores hoſpitalium an gaudeant priuilegijs clericorum.*
39 *Fratres tertij ordinis an ſint de foro eccleſiæ ſeu clericali.*
40 *Caſibus quibus clerici ſubiacent foro laicali an, ipſi clerici poſſint ſtylo cōſuetudine vel ſtatutis fori ſecularis ligati.*

Regula ſecunda.

1 SEcunda regula. Priuilegium fori clericorum concernens cenſetur eſſe talis. Clerici in cauſa ciuili etiam uolentes de iure non poſſunt coram ſeculari iudice conueniri contraria conſuetudine non obſtante. pro qua tex. in c. inclyta. c. placuit. & c. nullus epiſcopus. 11. q. 1. c. ſi diligenti. c. 2. & c. ſignificaſti. de foro compe c. clerici. & ca. qualiter, & quando. de iudi. & auth. ſtatuimus. C. de epiſc. & cleri.

2 †Fallit primo in cauſa ciuili feudali vt quādo inter duos vaſallos tractatur quis illorum ſit potior in feudo. Quia tūc dominus feudalis etiam laicus debet cognoſcere etiam ſi vaſalli ſint clerici, pro quo. c. ex tranſmiſſa. & ibi gloſſ. in c. uerum. de foro compe. c. cæterum. de iudi. c. Romana. §. debet. de appel. lib. 6. glo. 11. q. 1. in ſumma. Inn. Ioan. And. Sicu. & Bal. in alleg. c. uerum. Hoſt. in ſumma. eo. tit. §. quibus. 9. col. Zaba. in c. perpendimus. de ſenten. excommu. in repetitione. Pet. de Ancha in repeti. c. ea quæ. ſub. q. 22. de reg. iur. lib. 6. Oldrad. conſi. 17. Laud. Paul. Zaba. Imo. Zenze. & Bonifac. in alleg. clemen. 1. de offic. ordina. idem Laud. & Zaba. in clemen. paſtoralis. de re iudic. in clem. Ioan And. & Domin. in c. vnico. de cleri. coniuga. lib. 6. ubi Archid. dicit iſtam opinionem de conſuetudine ſeruari. ideo dicit Guido Papę quæſt. 139. q tales conſuetudo non eſt aliter probanda in iudicijs, ſed quod pro probata debet haberi. Cum idem Arch. doc. famoſus de prædicta conſuetudine atteſtetur: ita dicit Bar. in l. de quibus ff. de legib. Præmiſſa tamen procedunt in cauſa feudali ciuili, quo caſu dicit Innocen. in allegato. c. uerum. quòd dominus quantuncunque vilis etiam ruſticus ſuper rebus feudalibus iuriſdictionem habet per l. imperialem. de prohibita feu. alien. & c. cæterum. allega. Secus ſi ageretur contra clericum vaſallum ad amiſſionem feudi criminaliter aut ciuiliter propter crimen, quia tunc ſecundum eundem Innocē. & Sicul. & Ioan. And. remittenda eſt cognitio ad prælatum ſuum etiam ſi feudum ſit paternum. Dicit tamen Inn. quod ſi per prælatum ſuum de proditione vel alio crimine pp qđ debeat feudum amittere fuerit condemnatus, tunc dominus auferet feudum pro uelle ſuo. Et ſi fuerit abſolutus, tūc ulterius non poterit dominus ei propter crimē auferre. De crimine enim clericorum nec indirecte nec incidenter, poteſt laicus cognoſcere ſecundum eum. alleg. c. at ſi clerici. de iudicijs. Adijciens cum quilibet dominus feudi ſit iudex ordinarius, ſuas ſententias exequetur, etiam laicus contra clericos uaſallos. Nec incidit in excommunicationem, ſi eos reſiſtentes compellat, argum. c. olim. de reſtit. ſpol.

Huiuſmodi tamen ultimum dictum de oblatione, & executione violenta, Doct. ſupradicti communiter dicunt non eſſe uerum, tenentes quòd dominus feudi prætextu huiuſmodi in clericum vaſallum non habet diſtrictionem perſonalem. & expreſſe Ioannes And. & Sicu. in alleg. cap. uerum. idem Io. And. & Domi. in alleg. c. vnico. de cler. coniug. li. 6. & doct. in allegata clemen. 1. de officio ordinario. & clemē. paſtoralis. de re iudic.

Sed non credo qđ officiarij regij admitterent iſtud, ubi clericus uaſallus poſt ſententiam latam per dominum de facto reſiſteret non permittendo executioni ſententiam demandari per illud quod dixi ſup. in 14. fallen. & ſeq.

Præterea ubi ageretur ad aperturā feudi ex alia cā quàm ex crimine, cum iſto caſu cognitio pertineat ad pares curiæ, vel ad ordinarium etiam ſi laici fuerint, potuerint cognoſcere contra clericum vaſallum per iura, p dicta doc. ubi ſup. ēt ſi agatur poſſeſſo. uide gloſſ. in alleg. c. cæterum. & doct. ubi ſup. ad quod facit quod dicam. inf. in proxi. ſeq. 4. Fallen. vide latius per me ſcripta in prædicta repetitione in qua concluſiue tenui, qđ laico domino clericum eius vaſallum a feudo uiolenter de iure communi non licet expellere.

3 Secundo † fallit in cpo uel clerico habēte iuriſdictionem temporalem iure feudi. Nam dato qđ vaſalli ſint clerici ad ſuperiorem ſecularem appellabitur, pro quo vī tex. in gl. in c. Romana. §. debet. de ſentē. excō. lib. 6. glo. in c. 2. de deli. pue. Inn. & Sic. in c. ſolitę. de maio. & obe. Bart. in l. 1. §. ſi quis, de appel. ff. Sicu. & Ana. in alle. c. 2. de deli. pue. Sicu. in c. uerum. de fo. compe. Lud. Ro. in l. 2. in prin. 8. col. uerſi. quid ſi in eadem. ff. de uer. obl. Arch. in §. is ita. in fi. 11. q. 1. ubi alleg. Spe. & Hoſt. idem Sicu. in c. dilectus. 3. de præb. idem Bar. in l. ſi quādo. C. de appella. Limita tamen iſtud ubi epiſcopus uel alius clericus recognoſcit hmōi iuriſdictionem tēporalem a rege uel alio domino temporali, uel ſibi collata nō fuit pure, quia dns retinuit ſibi aliquod ſeruitium ſicut uidemus reſpectu temporalitatis archiepiſcopatus Tholoſæ, in qua rex ſibi retinuit unum militem armatum per totum comitatum Tholoſanum. ad hoc facit not. per Sic. in c. licet ex ſuſcepto. col. pen. in c. uerum. 8. col. uer. Quæro nunc de facultate appellandi. ſi aūt temporalitas ſit in totum trāslata apud eccleſiam uel ſimpliciter conceſſa fuit, tunc erit appellandum ad ſuperiorem eccleſiaſticum ſecundum gl. in alleg. c. 2. & d. §. debet. & ibi Domin. Niſi conſuetudo uel priuilegium aliud inducat. Ita Sicul. ubi. ſup. idem Sicul. & Præpoſi. in rubr. de

4 appel. † Tertiò fallit in cā reconuentionis, nam clericus agēs contra laicum coram iudice temporali, uel ſeculari poterit ibi reconueniri. quæſtio. 8. c. cuius in agendo. glo. in c. denique. 96. diſt. glo. in c. multi. 2 q. 1. glo. 11. q. 1. in ſumma. quanquam gl. in c. clericum nullum. uidetur tenere contrarium, ſed pro noſtra fallentia facit etiam gl. in c. at ſi clerici. de iud. Inn. in c. 2. de foro compe. Hoſt. in ſumma. eod. tit. §. quibus. uer. licet. 9. col. & de mu. peti. §. 3. 2. col. uerſi. reſtat. idem Io. And. in alleg. c. at ſi clerici. dicens ita de conſuetudine ſeruari. & ideo minime mutanda ſunt &c. l. minime. ff. de legi. & idem Sicu. data conſuetudine. idem Imol. in alleg c. at ſi clerici. & Bal. ibidem. idem Spec. tit. de reo. §. 1. uer. Itē clericus. Lud. Rom. in ſingularibus. in uerſi. reconuentio. idem Ioan. Fa. Bar. Bal. & Salic. in auth. & conſequenter. C. de ſenten. & interlo. omn. iudic. & de iure ciuili eſt tex. in auth. de ſanctiſ. epiſ. §. reuerendiſſimi. & iſtam partem tanquam æquiorem ſequit Pet. de Anch. in repeti. c. ea quę. q. 14. Et iſta, eſt opinio magis cōis, & quæ de conſuetudine ſeruatur. Limita tamen primo niſi clericus in fraudem conueniſſet laicum coram ſeculari, vt ibidē reconueniretur, nā detecta tali fraude, non

Digitized by Google

reconuenietur, ēt si clericus hoc petierit, tenet Ange. in l. 2. §. sed si agat. ff. de iudic. Secundò limita nisi laicus procurasset in fraudem a clerico conueniri ad hoc vt ibidem ipsum posset reconuenire, pro quo videtur esse bonus tex. in c. relatū. iuncta gl. in uersi. seculari. de iure patro. tenet Ant. in c. eccle sanctæ mariæ. de constitu. Spec. tit. de recon. §. 1. uersi. quid si laicus iniuriatur, & facit tex. in alleg. l. 2. sed si agat. Tertiò limita nisi clericus conueniret laicum super actione famosa, uel pro iniuria sibi facta, tenent Bal. & Sali. in auth. & consequenter. alle. & Ang. ubi sup. Quartò limita nisi reconuentio tangeret causam spiritualem uel illi annexam: tunc enim nullo modo fieri posset coram laico. Inno. & communiter doct. in c. 1. de mutu. peti. doct. in alleg. c. at si clerici. & maxime Sicu. 9. col. uer. aduerte. & ibi etiam Bal. idem Bal. & Sali. in allegat. auth. Quintò nisi reconueniretur de crimine. Nā ut ait Sicu. ubi sup. Io. Andr. ibidem. & in ca. 1. de mutu. peti. & quasi communiter canonistæ concludentes faciunt regulam quòd super crimen clerici non habet locum reconuentio coram iudice seculari, siue neniat imponenda pecuniaria pœna siue infamiæ, siue agatur de crimine criminaliter siue ciuiliter, idem tenet Bal. in cap. 1. de contro. apud pares terminan. Idem Imo. in alleg. c. at si clerici. alleg. c. unicū. de cle. coniug. lib. 6. Sextò nisi ageretur de distringendo personam clerici virtute reconuentionis, quia illa semper est interdicenda iudici seculari, licet ei permittatur cognitio cāe reconuentionalis. ita dicit Archid. in alleg. c. unico. de cleri. coniuga. lib. 6. ad quæ uide quæ dixi. sup. in 1. Fallentia. 2. regu. Adde ꝙ clericus (sicut præmittitur) recōuentus appellabit si grauetur ad superiorem iudicis secularis. tenet Arch. in c. nō
5 ita. 2. q. 5. Imo. in c. significantibus. de offi. dele. † Quartò fallit in actione reali super, qua clericus pōt secundum aliquos coram seculari iudice conueniri, ad ꝙ facit dictum Inno. in c. non minus. de immu. eccle. ubi dicit, ꝙ res clericorum sunt de foro laici. & idem Inn. in c. nouerint. de sen. excom. dicit, ꝙ in temporalibus solus Imperator uniuersis clericis, & laicis præesse debet: & priuilegia concedere, sic in actione in rem, vī ꝙ clerici debeant in seculari iudicio respondere. Et ita seruatur de cōsuetudine in præsenti regno, vt testatur Io. Fab. insti. de satis. §. fi. dicens quicquid sit de iure, scio ꝙ Cardinales, & Episcopi respondent in regno Franciæ in foro seculari in realibus, & cum sint de regno, leges regni non impugno. & ita refert tenere Guil. de Cun Bal. in auth. clericus. C. de epis. & cle. Dum ait uel potest exponi exemplum, si clericus conueniatur reali iudicio, nam ratione possessionis est sub foro presidis secūdum Guil. & ita seruatur in Frācia &c. pro quo uidetur casus in cap. cum uenissent. de eo qui mit. in pos. cau. rei ser. ꝙ loquitur in actione reali, & tamen dicit esse seruandam consuetudinem populi si consuetudo sit laudabilis. Nam tunc res, & non personæ conueniuntur: vt. ff. de pub. uecti. & co. l. imperatores. Præterea in actione in rē, nulla est obligatio. insti. de act. §. 1. fa. l. fi. C. ubi in rem act. vbi dī ꝙ in locis in quibus res constitutæ sunt potest actio in rē contra possidentes moueri. Sed res maxime prophanæ sunt in locis, & territorio iurisdictionis temporalis seu iudicis secularis, ergo, &c. facit. l. uiros. C. de pala. sacra. largi. lib. 11. & l. de his. C. de epis. & cle. & l. 1. §. si alter fundus. ff. finium regū. ibi quoniam magis fundo quàm personis adiudicari partes intelliguntur. fa. l. quæ aliena. ff. de neg. gest. ibi, quæ sine prædio dantur. Et prædictā opi. Guil. refert idem Bal. in c. decernimus. in fi de iudi. & in alleg. cap. cum uenissent. & allegatur per Barba. super rubrica, de rebus eccles. non alienan. in 2. q. principali, quam sequi uidetur Fride. de senis, consi. 94. incip. factum quod proponitur. uersi. item ad id quod obijcitur. dum innuit, ꝙ executio pœnæ accusationis calumnioſæ, vel testimonij falsi commissi coram iudice seculari, si facienda sit in persona, reseruanda est ēpo, si autem realis executio facienda sit in bonis eam potest facere iudex secularis, uel distribuendo fideiussores quos clericus dederit. l. 3. C. qui acc. non pos. Contrariam tamen opinio. ꝙ clericus etiam super realibus non possit coram seculari iudice conueniri per regulam iam suprapositam tenent Colle. in cap. at si clerici. de iud. & Bal. in præalle. aut. clericus. in præal. ca. decernimus. & c. cum uenissent. idem Rot. in antiquis. decis. 540. ubi multis rationibus improbat consuetudinem regni Angliæ, quæ est in contrarium. idem tenet Arch. in ca. unico. de cle. coniug. lib. 6. idem Spe. tit. de reo. §. 1. uersic item clericus. & de cōpe. iudi. adi. §. 1. uer. in clericis. Idem Io. de pla in alleg. l. uiros. idē per Iac. tit. de duello. 6. colu. uersi. quidam dixerunt. idem in arbo. succes. regni Fran. fo. c. idem Sicu. in c. ecclesia S. Mariæ. de consti. & melius in c. qualiter, & quando. de iud. idem Io. Fab. in auth. statuimus. C. de epis. & cle. Et in summa ista est communis opi. doct. Cui adhæret stylus curiæ Romanæ secundum quem si iudex secularis condemnaret clericum in causa reali darentur literæ per cancellarium, super nullitate sententiæ. Contrarium tñ notorie seruaretur in presenti regno etiam in actione hypothecaria. vnde Ioā. fa. in §. item seruiana. insti. de actio. dicit, ꝙ actio hypothecaria est realis, & facit, ut ait, ꝙ prælati regni Franciæ quibus est interdictū ne cognoscant de actione reali, vt non possit cognoscere, de hypothecaria. & de hoc sunt plura arresta. & inter alia Anno domini 1385. per do. Arnaldum de Corbie primum pfidentem in parlamento pronuntiatum fuit arrestum: quo dictum fuit epm Cardilonen. non esse recipiendum ad manutenēdū quod in eius curia spūali posset cognoscere de actione reali, & fuit condemnatus ad cessandum de cætero ab impedimentis, per eū super hoc factis. & fuit relevatus ab emēda, quam aduersus eum petebat procura. regius, & procur. ducis Burgundiæ. eo ꝙ de ipsis cognouisset, & ēt ab expē. & ex cā. Et anno domini. 1464. capitulum sancti Maxentij fuit condemnatum in 200. lib. quia cognouerat de actione reali uirtute iurisdictionis spūalis. Quod autem hypothecaria sit realis, & in rem tex. est in l. pignoris. C. de pign. & ibi Cy. Bar. Bal. Io. Fab. glo. & Sali. tex. ēt in l. pignoris. ff. eo. tit. & ibi Bar. Etiam uidemus quòd aduersus clericos curia secularis cognoscit de possessorio, quæritur licet interdictę sint actiones personales, & ut ait Bat. in l. 1. ff. de interd. dantur contra eum qui est obligatus ex possessione, & iō dicuntur in rem scriptæ, ut in allegata. l. 1. in fi. & pro hoc facere vt. c. cām. qui fi. sint legiti. ibi, Nos attendentes, ꝙ ad regem, & non ad ecclesiam pertinet de talibus possessionibus iudicare, &c. de hoc tamen inf. domino concedente latius deducetur. Et idem videmus in arreragijs census annui, quia pro illis quando medium concludendum est reale, ut quia petitur ratione prædiorum censualium conueniri possunt clerici coram iudice seculari, quia tunc magis videntur conueniri prædia quàm personæ, scilicet possessores prędiorum, vt in l. Imperatores. superius alleg. & C. sine censu uel reliqui. l. fin. cum similib. & ita cauetur in concordatis ōfficiorum vtriusque ptātis superius allega. Si autem medium concludendi sit personale: vt quia prædicta arreragia petuntur ex stipulatione vel obligatione personali, tunc secus esset dicendum, nisi prædicta arreragia essent in stipulationem deducta ad fraudandum iurisdictionem regiam fori mutandi cā. nam tunc stipulatio nō proficeret per legem secūdam. in §. sed si agant. ff. de iudicijs. & de hoc sunt etiam plura arresta. Et inter alia in parlamento anni 1385. contra Abbatem S. Vincētij qui ob talem fraudem fuit condemnatus in 60. libris parisien. † Quintò fallit
6 ubi lite mota emptori laico coram iudice seculari clericus venditor vocatur ad eūdem iudicem secularem pro eui ction e, & guirentia. Nam ibidem defensionem suscipere debet, nec erit (etiam si id petierit) suo iudici remittendus. nam ex persona defensoris venientis ad cām nō debet mutari forus. vt l. 1. C. ubi in rem actio. & vī esse casus in l. uenditor. ff. de iud. ita tenere videtur Bald. in alleg. l. 1. idem Ang. in l. non solum. §. ꝙ vulgo. ff. de usuca. istud tenet formaliter Petr. de Anc. in regula iuris, ea quæ. 17. q. idem tenere vī Bal. in aut. clericus. C. de epis. & cle. Idem tenent Ant. & Sic. in c. quoniam frequenter. §. fi. ut lit. non conteſt. alleg. glo. 11. q. 1. hæc tenet Arch. in c. clericus nullum. idem Sic. in c. fi. de empt. & uendi. 2. col. idem tenet Bald. in l emptori. C. de euict. idem Ang. Are. §. actionum. 7. char. insti. de actio. idem Bal. in alleg. l. uenditor. Et ita de consuetudine seruatur in præsenti regno. licet gl. in c. clericus nullum. 11. q. 1. & Spe. in tit. de. 1. & 2. decre. §. restat. uer. quid si dominus clericus. & Ioan. Fab. insti. de satisda. §. fi. & in allega. l. 1. uideantur tenere contrarium. Quorum rationes, & illarum solutiones vide per Anchar. ubi supra. †
7 Sextò fallit ubi clericus efficitur hæres laici iam conuenti coram iudice seculari, quia talis instantia sicut præmittitur cum laico inchoata transit in clericum secundum Imo. in l. si eum hoīem. ff. de fideiusso. Pau. de Cast. in l. hæres absens. ff. de iudi. idem Pau. & Lud. de Ponta. in l. si cōstante. §. fi. solu. matr. & Mod. in c. quia uero. de iud. Aliàs tertius læderetur sine culpa, qui inchoauit litem cum defuncto si necessitaretur deferre prius iudicium inceptum coram seculari iudice, & incipere aliud coram ecclesiastico. Alicuius enim conditio ex persona successoris alicuius deterior fieri non debet. l. 2. §. ex his. ff de uer. obl. erat autem obligatus defunctus subire iudicium coram iudice seculari per quasi cōtractum, cum in iudicijs quasi contrahatur. in l. 3. §. idem scribit. ff. de pecu. ubi ergo ceptum est iudicium ibi finem accipere debet. l. ubi ceptum. ff. de iudicijs. Et ista opinio maxima æquitate fulciri uidetur. Contrarium tamen tenent Bal. in l. j. ff. si penden. ap. mors inter. Ang. in l. tam ex contractibus. ff. de iudi. & Bal. in c. in prę sentia. de proba. ubi, & in alleg. l. 1. dicit ꝙ instantia litis non transit in monasterium monacho profitente. idem Anto. & Sicu. in allega. cap. quia uero. & Io. And. in regula iuris, qui in ius &c. lib. 6. & dicunt aliqui istā partem esse ueriorem, & stetur regulæ suprādictæ. Alij uero quibus assentio dicunt priorem æquitati magis esse consonam.

Septimò

Digitized by Google

8 Sèptimo † fallit vbi pater vult emancipare filium clericū quia tunc coram sæculari iudice fieri debet secundum Rotam decis.181.& Pet.de Ancha.in regula iuris,ea quæ,sæpius alleg.quæst.17.idem tenet Nico.mil.in versic.iudex sæcu-
9 laris.† Octauo fallit in insinuatione donationis excedentis summā 500.aureorum fienda per laicum clerico. Quia illa fieri debet coram iudice seculari secundum Rom.& Ancha. vbi supra. Nono fallit ubi statuto cauetur,quod non valeāt legata nisi insinuatione testamenti facta coram vicario capitanei populi alicuius ciuitatis, & occurrat clericum institui in testamento in quo fiebant laicis legata,& ipsi petentes insinuationem testamenti fecerunt clericum hæredem citari coram tali iudice ęculari ualebit citatio secundum Bald.in l.testamenta.C.de testa.& ibi Paul.de Ca.dicens ita consuluisse nondum viso Bald.idem tenet Saly.in l.consulta.C. eō.tit. & Pet.de Ancha.in regula iuris,ea quæ.lib.6.quæst.17. uersi. pro pleniori.Ang.in l.1.hæc stipulatio. ff.si cui plusquam p l.falcid.& ibi Imo.idem Bald.in authe.clericus.C. de episco. & clerici.Idem Anto.de Cana.in suo tracta.de insinuat. qō. 57.ad quod faciunt dicta Bar.in l.cunctos populos.6. quæst. C.de sum.trini.

10 † Decimo fallit vbi clericus tanquā tertius possessor rei su per qua lata est sententia vult contra executionem sententiæ super hoc latæ inter laicos per iudicem sæcularem se opponere ad impediendum,quia hoc fieri debebit coram eodem iudice secundum Bal.in alle.l.testamenta. & Saly.in d.l. consulta.& Ant.de Cana.ubi supra: qui alle.dictum Bald in l.fin.C.de edic.diui Adri.tol.in 12.col.ubi dicit quòd si hæres scriptus petat se mitti in possessionem hæreditatis ex beneficio dictæ l.coram iudice sæculari.Clericus quī uoluerit contradicere dictum iudicem sæcularem debet adire,ad qđ bene facit quod scriptum est in præcedentibus fallentijs.

11 † Vndecimo fallit vbi laicus hęres vult facere publicationē testamenti,iuxta l.publicati,& l.testamenta.& l.consulta. C.de testamentis. Nam si cessante testamento clericus esset successurus,aut aliàs haberet interesse pro dicta publicatione in urbe Ro.vocaretur coram magistro census,vt in alle. l.testamenta.& l.consulta. Alioquin publicatio non teneret secundum But.Bar.Bal.Saly.& Io.fa.in alle.l.testamenta,uel fieri debet apud præsidem prouincię in prouincijs,aut corā defensore ciuitatis,ut in auth.de defen.ciui. §.nulla. idem gl. & Odo.in al.l. testamenta.& de hoc in l. repetita.C. de episc. & cle.& si quis ex consensu.C.de epis.audi.ver.idem tenent Sicu.& Bal.in c.fin.de fide inst. Vnde Bar.in alle.l.consulta. dicit quòd huiusmodi insinuatio siue publicatio testamenti fieri non potest apud rectores ecclesiarum.Idem Salyc. ibidem. Certum est autem quòd in huiusmodi publicatione sunt vocandi quorum interest.tenet Inno.Hostien.Io.And. Bal.& Sicu.in c.Albericus.de testi.& in c.fi.alleg.Bar.Bald.& Saly.in alleg.l.publicati.& Io.Fa.in alleg.l.testamenta. & Spec.in tit.de instr.edi.§.ostēn. uer.qualiter.uersi. & ut plenius.

12 † Duodecimo fallit in confectione inuentarij fienda per laicum hæredem quod fieri non debet,nisi citatis creditoribus & legatarijs per l.fin.§.cum igitur.C. de iure deliberā.& ibi Bal.Salyc.& docto. & Bart.in auth.sed cum testator. C.ad l. Fal.Pau.de Cast.consi.201.& Bart.in l.2.§.prius. ff.de vulga. Bal.in auth.si omnes. C.si vt ab hære.se absti. Et hoc in præsentia iudicis,ita etiam tenet Spec.titu.de instr.edi.§.fi.uersi. quid si hæres fecit scribi &c.Nam si clericus sit unus ex creditoribus aut legatarijs uocandus erit coram iudice sæculari,si alij legatarij & creditores sint laici per rationes positas per Bal.in alleg.l.testamenta.cum concordan.alleg. in 9. fallen.huius secundæ regulæ. Et idem in inuentario tutorū aut curatorum quod per Spec.æquiparantur quo ad formā inuentario hæredis ubi supra uersi.huius autem inuentarij. Et idem uideretur generaliter ubicunque imminet aliquis actus fiendus coram iudice sæculari, vocatis quorum interest,quia si unus illorum interesse habētium reperiatur clericus ne continentia causæ diuidatur uocabitur coram iudice sæculari,ut in casu prædictæ auth.si omnes, & idem uideretur in similibus.Idem Ancha.vbi supra in uersic.occurrit. Adde quod episcopus executor testatoris tenetur conficere inuentarium etiam coram iudice laico secundum Ang. in l.1.§.hæc stipulatio.ff. si cui plusquam per l. Falcidiam.

13 † Decimotertio fallit in clerico qui successit prædoni in fraudem iurisdictionis,nam tunc secundum Bald.in allega. l.fin.C.de edict.diui Adria.tollend.13.col.non erit curandū vnum obolum de prædicto clericatu, quia ecclesia,quòd vult in se ut sua iurisdictio non fraudetur,ita velle debet in alijs.10.col.de alie.feu.uersi.ecclesia, quasi uelit inquere qđ iudex poterit cogere talem clericum hæredem ad restituendum furtum,ad quæ facit quæ scripsi in huius secundæ regu-
14 lę tertia fallentia. † Decimoquarto fallit in clerico apud quem ex ordinatione iudicis sæcularis factū fuit depositū. Nam talis clericus depositarius poterit cogi ad restitutionem depositi officio dicti iudicis sæcularis, quasi non proceditur proprie contra eum per modum iudicij, sed executiue & ex consequentia officij suscepti. ita dicit Bald. & post cum Saly.in l.acceptam. C. de vsur.propter uerbum,uel sacratissimas ædes. Et istud posset adduci in sequestris qui quotidie per sæculares iudices deputantur, quorum aliqui sæpenumero sunt clerici,& consueuerunt compelli ad reddendum rationem & reliqua per eosdem sæculares iudices.

15 † Decimoquinto fallit in iudicijs duplicibus de quibus in. c.ex literis,de probationibus,in quibus si sunt plures contēdentes quorum unus sit clericus conuenietur sicut alij corā iudice sæculari per l.1.ff.de quibus rebus apud eundem iudicē ea. Et hoc secundum glo.ibidem ratione cōnexitatis causæ,quia consortes & coniuncti sunt.l.nulli.C.de iud.& no.in c.cum martinus.de constitutioni. Secundo ratione reconuentionis,quia quilibet est actor,& reus,& quilibet agit, & conuenitur,ergo apud eundem iudicem.C.de senten.l.Papinianus,& in auth.& consequenter,& ff.de iudi.l.qui non cogitur,& 3.q.8.cuius in agendo. Tertio ratione absurditatis euitandæ: nam posset accidere quòd unus aliter iudicaret quàm alius, ut d.l.1.Et hac ratione procedere crederem in præsenti regno in quo(sicut supra tactum est)in huius secūdæ regulæ fallentia quarta,prælati non cognoscunt de realibus.Et idem uideretur in pluribus tutoribus quorum unus esset clericus,quia pro redditione computorum & administrationis conueniri potest clericus cum alijs coram iudice sæculari per dictam.l.1. Eo præsertim,quia optima bona dictorum tutorum aut curatorum de iure sint hypothecata pro redditione administrationis vt in l.pro officio.C.de administratione tuto.cum concordan.De qua quidem actione hypothecaria(cum sit realis)ut dictum est in præallegata fallentia quarta,prælati Franciæ de consuetudine nō cognoscunt,quamquā contra prædicta multum facere uideatur dictum Bar.in l.solent,ultima colu.uersi. Sed ponamus.ff.de alimen.& ciba.legat.ubi sic inquit.Si unus hæredum sit clericus & alius laicus,& ab eis petantur alimenta,iudex ecclesiasticus erit adeundus,& istud ibidem docto. communiter sequuntur,ad quod faciunt not.per eundem Bart.in l.præcipimus in fin.C.de appellatio.Bal.& Sal.& Ancha.in alleg.regula iuris,ea quæ.de regulis iuris lib.6.qō.1.Et dòmino concedente latius dicere decreui infra circa finem ultimæ partis.

16 † Decimosexto fallit ubi conuenienda esset uniuersitas clericorum & laicorum,cuius tamen pars maior esset laicorum,quia tunc tota esset sæcularis,& ideo conuenitur corā iudice sæculari:secundum Bar.in l.fi.ff.de colle.illici,uer.Sed coram quibus.idem tenet Sicu.in allegato.c.ex literis,de cō stitutio.& in c.si diligenti,de foro compet.idem Flori.in l.repetundarum.§.hermofroditus,in fine.ff.de testibus.Bald.in authen.habita.C.ne filius pro patre.15.colu.uersic. dicto de scholaribus,idem Salyc.ibidem in penultima col.uersi.quæro coram quo.Petrus de Ancha.ubi supra quæstio.16.Bart. in l.cum senatus,ad finem.ff.de rebus dubijs.Siculus in capi. cum ab ecclesiarum,de officio ordinarij,& Zabarel.in c.ac-
17 cepimus,de fide instrumen.† Decimoseptimo fallit vbi clericus & laicus non compromiserunt in laicum a cuius laudo fuit appellatum,uel laicus vult recurrere ad arbitrium boni viri,quia hoc erit fiendum coram iudice superiore ipsius secundum Ancha.qui ita tenet in eius disputatione quæ incipit c.clericus &c.Nisi compromissum fuisset super causa ecclesiastica per c.peruenit,de arbi.tenet idem Ancha.in alleg. regula,ea quæ.in qō.17.in uersi.& iuxta prędicta,idem tenet Lud.Ro.consi.265.& Sic.post Ant.in c.quintauallis.35.col. versic.sed dubitat.de iureiur.Idem Bart. in eius consi. incip. visis consilijs do.famosorum &c.Idem tenere uidetur Lan.
18 in tract.de arbi.quæst.19.† Decimooctauo fallit ubi prelatus vel clericus est obligatus alicui laico,uel etiam clerico in aliqua pecuniæ summa cum schedula manu sua signata, uel eius sigillo sigillata. Nam si adiornetur in curia parlamenti comparere tenebitur,ac in negotio procedere, cognitaque schedula cogetur curiæ manum garnire de summa in eadē contenta. Et in eius defectu condemnabitur, & fiet executio super eius temporalitate. Veruntamen nunquam mihi visum fuit istud de iure posse sustineri per c.2.de foro competente,lib.6.cum alijs iuribus alleg. in præalleg. regula.1.& 2.maxime cum ista sit actio mere personalis, nisi forte in eadem schedula vel obligatione sit hypotheca,de qua ex cō suetudine regni prælati non cognoscunt vt dixi supra in huius secundæ regulæ.4.fallen.Et propterea antiquitus cognita schedula uel obligatione ob defectum garnimenti dicebatur per curiam quod temporale prælati uel clerici ad manum regis detineretur donec fuisset debitori satisfactū,qđ videtur esse quasi finis hypothecariæ,vt l.si cum venditor,in princ.ff.de euictio.& l.fundus.§.creditor.ff.de pigno.& facit quod dicunt quidam clericos ratione temporalium dominis temporalibus esse subiectos 11.qō.1.cum ergo.§ his ita respondetur.& 33.qō.3.§.sed notandum.de maio.& obe.c. solita

Digitized by Google

ſolitę.l.de his.C.de epiſco.& cle.& c.quo iure 8.di.Oldr.cōſ. 17.& Pet.de Ancha.in ſæpe dicta reg.la. iuris.ea quæ, lib.6. ſub quæſt.22.uer.huiuſmodi gratia &c.& quod ſcripſi poſt Fruder.ſupra in 2.fallentia primæ regulæ. Et de prædictis ſunt plura arreſta,& inter alia in curia parlamēti Pariſijs Anno domini 1393.dictum fuit q̄ litera obligatoria prioris & cōuētus ſancti Martini de Campis eorum ſigillo ſigillata poſt obitum prioris recognita, pareret executionē ſuper bonis conuentus. Et anno domini 1444.18.Auguſti,in parlamento Tholoſæ dictum fuit quod dominus Philippus de Leuis Archiepiſcopus Auxitanus ad inſtantiam Ottonis Caſtellia ni ueniret in curia cogniturus uel negaturus ſuam ſchedulā intra finem eiuſdem menſis. Alias extunc ſchedula prædicti haberetur pro confeſſata.Deinde.7.Septembris dictum fuit quod curia tenebat præd.ctam ſchedulam pro confeſſata per quam ex cauſis in eadē contentis idem archiepiſcopus eidem caſtellano promiſerat ſoluere ſummam mille ſcutorum auri.Et curia condemnauit ipſum ad garniendum infra
19 num in eadem curia de prædicta ſumma intra feſtum omnium ſanctorum † Decimonono fallit cum laicus obligatus clerico prætendit obligationem factam ſine cauſa, vel debitum ſolutum ob quod ſuper ipſius obligationis inefficacia uel inſtrumenti cancellatione vult experiri, iuxta.l.diſſoluto.& l.ſi C.de condictio,ex l.nam in huiuſmodi cauſa poterit clericus corā iudice ſæculari conueniri,licet huiuſmodi conditio ſit actio pſonalis, vt inſt. de actio.§. appellamus, ita nihilominus de facto ſeruatur in præſenti regno. Quod non videtur poſſe ſuſtineri de iure in huiuſmodi ſecunda regula alleg Cogitauit id forte fieri eo quod communiter in huiuſmodi inſtrumentis & obligationibus apponitur hypotheca & obligatio ad vires & rigores ſigillorum regiorum, igitur pro declaratione inefficaciæ huius obligationis uel ipſius cancellatione curia ſæcularis præſertim iudices huiuſmodi ſigillorum adiri poſſunt contra quoſcunq; etiam clericos,quia ex quo ſunt iudices contractus, & etiam eſſe debent diſtractus.Nam diſtractus eſt eiuſdem naturæ cuius eſt contractus.l.de tutela.C.de in inte.reſti.mino.no.Bart. in l.Et ideo ff.de condictio.furti.Intereſt enim iudicis ne prætextu talium obligationum ſub vmbra rigorum in eis appoſitorum fiant illicitę exſorſiones,vt in l.illicitas,in princ.ff.de offic.præſi vbi rex.quod præſes prouinciæ prouidere debet, vt inſtrumenta ſimulata vel venditionum ſine pratij numeratione deſtruantur ſecundum Bal.in l. præalleg. Et pariſijs in parlamento Anno domini 1336.dictum fuit quòd Guilelmus Quæpie, clericus ſolutus reſponderet,in parlamento ſuper quodam contractu per ipſum inito,qui dicebatur fraudulo ſus,videlicet tam parti ſuper executionis annullatione factę ad ſui requeſtam virtute literarum obligationū ſub ſigillo Caſtelleti paſſatarum ſuper dicto cōtractu,quàm procur regio qui emendam requirebat, quia fraus dicebatur eſſe commiſſa in contento in literis obligatorijs ſub dic-
20 to ſigillo.† Vigeſimo fallit vbi clericus obligat & vult compelli per curias temporales & rigores ſigillorum regionum cum hypothecatione bonorum:nam executio fieri poterit in bonis patrimonialibus ipſius clerici,& ita ſeruatur,quamuis de iure clericus taliter ſe non poſſit obligare nec in iudicem laicum,etiam de epiſcopi conſenſu conſentire. c. ſignificaſti & c.ſ diligēti,de foro compe.& tenet Capella.q.126. Sed ſuſtinentes fallentiam predictam dicere poſſent quòd non valeat obligatio reſpectu perſonæ uel bonorum eccleſiæ,ſed bene reſpectu aliorum bonorum propriorum ipſius clerici,iuxta ea quæ dixi in proxi.18.fallen.etiam concor.ibi poſitis, Vnde in parlamento Tholoſe, Anno domini 1448. die 5.Aprilis dictum fuit quòd executio ineepta ſuper bonis domini Gerardi epiſcopi ſancti Papuli uirtute obligationis paſſate ad uigores & rigores parui ſigilli montis Peſſulani ad inſtantiam heredum epiſcopi Laudunen.continuaretur.

Occurrit etiam nunc mihi dictum doct.in c.vno de cleric. coniuga.lib.6.uidelicet quia in eo quod ille tex. permittit in cæteris ſæculari iudici iuriſdictionem cōtra clericos coniugatos,intelligitur verum quando exercitium iuriſdictionis concernit diſtrictionem bonorum, ita quod ipſorum perſona non tangatur,nec in eorum perſona animaduertatur: quia ubi requiritur diſtrictio perſonarum, hoc non faceret iudex laicus.c.ex parte eo.tit.pro quo facit quæ ſcripſit Spe. tit.de compe.iudi.§ 1.uerſi.ſed nunquid præmiſſa,& Archi.in alleg.c.unico Etiam ſi clericus ſe obligaret ad carcerē tenendum,quia detinentes eum inuitum eſſent excommunicati.c.ſi quis ſuadente 17.q.4.etiam ſi detinerentur volentes per c.contingit.de ſenten.excom.ita tenent Inn. & Hoſt. in c.ex reſcript de iureiu. ubi Ioan.Andr. dicit quod ſi clericus promiſerit obſtagiū in caſtro, ne dicatur fractor fidei,ſi ibi ſponte manet pudori ſuo parcens ceſſat excommunicatio. Si vero teneretur in compedibus vel in carcere inuitus, vt fugere non poſſit,tunc erit locus pœnæ.idem Anto.& Sicu.in alleg.c.ex reſcripto,licet Ioan.Fab.inſti.de actio.§ ſi.teneat quod clericus ſe poſſit obligare ad tenendum arreſtū pro debitore:ſed tenebit in curia eccleſiaſtica, nō autem in temporali.Limita ſupra dictum Inn.& docto. niſi debitum ciuile deſcenderet a crimine,quia tunc clericus per ſuum iudicem poteſt impune detineri.c.dilectus,de ap.& in c.grauis de depo.idem Archi.Ioan. And.& Domi in c.ſi clericos,de ſent.excom.Idem Domi in alleg.c.unico,de cle.coniug.lib. 6.idem Nic.mil.in uer.clericus ſi pro debito ciuili &c.Item niſi dolus debitoris argueretur,vt no.in c.Odoardus,de ſol. & ibi Sicu.& doc.Alioquin pro debito clericus carcerari nō debet,quia ſi habet bona illa debent accipi. non habēs non tenetur vltra quàm facere poſſit deducto ne egeat,quia hoc eſt priuilegium clerici,vt no.per glo & Bart. in l.miles.ff.de
21 re iudi.† Vigeſimoprimo fallit vbi laico fuerint per epiſcopum cauſæ pecuniariæ clericorum uel huiuſmodi mere ciuiles delegate,vt tenet glo.in uer.preſumant in ca. decernimus,de iudi.& ibi Io.And.de Lig.Anto.Bal.& Sicu.glo.in c. bene quidem 96.diſt.in uerbo,præter Romanum, & in cap. peruenit 95.diſt.Archi.in c ſtatutum §.1.de reſcrip lib.6.Cauſas autem criminales vel ſpirituales ſolus papa laico delegare poteſt.gl.32.diſt.in §.uerſi.& in locis præalleg.in prima regula.fallentia prima. Ab iſto uero delegato laico ad delegantem erit appellandum,vt tenent doct.in locis prælibatis.

22 Vigeſimoſecundo fallit,ubi bannum fuit appoſitū in bonis clerici per iudicem ſæcularem a quo clericus appellauit iudicem laicum ſuperiorem dicti primi iudicis, & iudex appellationis condemnat clericum in expenſis, quia licet ſententia ſit nulla,fiet tamen executio contra ipſum per iudicē ſęcularem,vt no.glo in c.ſi diligenti, de foro compet. ſuper verbo pro eis.ita tenet Cap.quæſt.164.& Gaſpar.Cal.cōſ.12.

23 Vigeſimotertio fallit vbi clericus cōmuni op.habetur pro laico,uel ubicunque dubium eſt quem eſſe clericum ſi citatus a iudice ſęculari non comparet,poteſt a iudice mulctari & in expenſis condemnari,tenet Hoſt.in ſum.de iud.§ 3.ſub §.illud autem,poſt princ.alleg.l. ex quacunque & l.ſi quis ex aliena ff.de iudicijs,& de app.c.ſi duob. quæ omnia probāt (vt ipſe dicit) quod quomodocunque iudex errans in facto errore probabili,profert ſententiam in aliquem credens ſe iudicem ualet quod agit, ſicut in hoc caſu,& opinio in iudicijs præfertur ueritati 3.q.1.uerum.ff.de offic.prętoris.l.Barbarius.c.ad probandum,de re iudi.ad idem de ſenten. excō. c. ſi iudex. §.non ſic lib.6.Ad idem quod no.Inno. & Hoſt. de uerb.ſigni.c.ex parte.lo.1.in fine magnæ gl.ubi dicit proceſſum epiſcopi tenere contra exemptum non comparentem,quando exemptio nō eſt notoria, ſed eſt dubia,ſicut in caſu noſtro.Adpræmiſſa faciunt no.per gloſſ.in ca.ueniens, de accuſa.3.q.2.c ſi epiſcopus 15.q.3.placita, in fine vltimę gl ff ſi quis in ius vo.l.2.& dicit glo.expreſſe in c.conuenior. 23.q.8.quòd ſi iudex laicus citat clericum tenetur comparere,priuilegium allegare, ſi dubium ſit an ſit clericus,ita tenet Bar. in l.non videtur, la prima ff.de iud. Niſi ſecundum eum ex forma citationis appareat priuilegium,vt quia in ea mandatur citari Titius clericus vel presbyter. Sed ideo ſeculares officiales quando procedunt contra aliquem clericū, licet male faciant,omittunt ponere in citatione uel proceſſu aliquam demonſtrationem ex qua demōſtretur clericus, vt ſic propter dubium teneatur ire ad allegandum priuilegium,aliàs mulctari poſſit,ita dicit Bart.vbi ſupra, ad quod facit, quia quilibet naſcitur laicus, ergo talis debet cenſeri donec conſtet eſſe clericum. 2.qō.1.c.legum,& iſtam partem tenet Gaſpar.Calderi.tit.de iudicijs.conſi.12.Vbi autem nō eſſet dubium de clericatu,credo q̄ non teneretur comparere, nec proceſſus in principali ualeret, nec quo ad pœnam contumacię,& ita crederem opinionem Ioā.An.poſitam in regula iuris,ſcienti.in mercuri.quam tenet Spec.in tit.de cit. §.1.uer.ſed pone iudex.Arch.in alleg.c.placita.Sicu.in c.ſi diligenti.de fo.compe.Bal.in l.generaliter.la.2.C. de epiſcop.& cleri Bar.in præalle.l.non uidetur.Idem tenet Cyn. in alleg. l.generaliter.Oldr.conſi.89 Bald.conſi.242.Pet.de Ancha. in alleg.regula iur.ea quæ.25.q.doct.in capit.ſi duobus. de app. Limita niſi in citatione exprimeretur talis cā ex qua concluderē laicum habere iuriſdictionem in clericum, vtputa ratione feudi,uel aliàs ſicut latius ſup. dictum eſt. Adde quòd ubi iudex eſt talis, q̄ citatus etiam uolens non poſſet facere eum iudicem non ualebit proceſſus, nec in principali, nec contumaciæ punitiuus.gl.in l.1.C ubi de crimi agi. & in c.clericum nullus.11.q.1.& in cap.ſignificaſti.de fo.compe. tenet Spe.ubi ſup.& in §.pen.de cita.ad fi.Propo.in alle.c.ſi duob. & ſuper hac fundatur opi.Io.An.& aliorum. de quibus ſup. Adde hic Pet.de Anch.in allegata regula iur.ea quæ.q.25.tenentem q̄ ſi clericus citatus per iudicem laicum non ſub nomine clerici ſuper delicto commiſſo non compareat ita, q̄ ponatur in banno,& habeatur pro confeſſo uigore ſtatuti,demum captus dicit bannum nullum, quia latum contra

cle-

Digitized by Google

clericum, licet non incedentem in habitu, & tonsura, certe sententia erit ipso iure nulla ex defectu iurisdictionis. c. nullus. de foro compet. &c. & auth. statuimus. C. de epis. & cl. tenet Cy. & Bal. in generaliter. C. de epi. & cle. & Sic. vbi sup.
24 Vigesimoquarto in possessorijs beneficiorum vel aliarum rerum aut iurium ecclesiasticorum etiam spiritualium præsertim cum agitur possessorio retinendæ cui æquiparatur casus nouitatis de quo late per Io. Fab. instit. de interdi. §. retinendæ: nam si clericus in possessione suę ecclesiæ vel aliorum iurium ecclesiasticorum ab alio etiam clerico dicat se turbatum, agere potest ac talem turbatorem & clericum coram sæculari iudice conuenire. Et ita seruari uidemus in presenti regno, pro quo facere uidetur tex. in c. causam, qui si. sint legi. ubi papa fatetur quod ad regem non autem ad ecclesiam pertinet de possessionibus iudicare, propter qđ Ant. in c. cum dilectus, de ordi. cogni. dicit quod si agat super possessorio beneficij causa propriet. non dicitur esse spiritualis, idem tenet Nico. mil. in uerbo, beneficium, uer. beneficialis causa. Et expresse tenet Vincen. in c. fi. de iud. quod de iure spirituali petet agi possessorio coram iudice temporali: quod etiam videtur sentire gl. in c. cum dilectus, de elec. in uer. iuramento, dicens quod quando agitur possessorio de iure spirituali non agitur spiritualiter, & ideo non est tractanda tanquam spiritualis, idem uoluit gl. in c. literas, de iura. calum. hoc etiam sentit Inno. in alle. c. cum dilectus. Archi. & Ioan. And. in c. frequens, de resti. spo. lib. 6. dicentes q causa non est mere spiritualis cum agitur possessorio de re spirituali, tenet Sicu. in c. literas, de iura. calum. & Bal. ibidem dixit in addi. q. cape. 470.

Idem tenet papa. q. 1 & q. 85. q. 207. & q. 552. & in alleg. q. 1. recitat quod papa Martinus 5. qui statuerat quod quicunque ex clericis & personis ecclesiasticis in his quę de iure uel consuetudine ad forum ecclesiasticum pertinere noscuntur eo derelicto secularibus iudicibus se submittere seu partes sibi aduersas ad forum de iure vetitum conuenire vel trahere presumeret, nisi a premissis desisteret omni commodo gratiarum sibi a sede apostolica concessarum careret, ipseq; in graues, tunc expressas & alias iuris pœnas incideret, ad petionem bonæ memoriæ regis Caroli septimi declarauit eidem regi & eius regiæ iurisdictioni per quam vt asserebatur tam rex quam sui primogenitores super omni possessorio præsertim retinendę possessionis super beneficijs ecclesiasticis & suis ecclesiis suorum regni & delphinatus a tanto tempore citra quod de eius contrario hominum memoria non existebat, consueuerant cognoscere, derogare nolle, nec suę intentionis fuisse, nec esse per dictam, aut quamcunque aliã constitutionem ipsos regem & iudices partes molestatas super earum conseruatione ad suorum beneficiorum possessionem ipsius regis auxilium implorantes, dummodo in contemptum iurisdictionis & libertatis ecclesiasticę, vt partes sibi aduersas diutius perturbarent hoc non fecerunt, pœnas in dicta constitutione contentas nullatenus incurrisse, aut incurrere debere quoquomodo cõcessum fuit, hoc fuit Anno domini 1428. Kal. Maij.

Hinc rex Ludouicus 11. Anno domini 1464. per eius ordinationem declarauit. Causarum possessoriarum præsertim in materia nouitatis occasione beneficiorum, & materiarũ ecclesiasticarum sibi ac iudicibus suis pertinere cognitionẽ, absq; eo quod alius de prædictis processibus in possessorio possit uel debeat intercipere cognitionem commissionesq; decernere, uel citationes aut processus facere.

Quod seruatur nedum in possessorio retinendæ, immo ẽt in possessorio recuperandæ, ac etiã si agatur ex simplici saisina, de quo fuit latum arrestum Parisijs Anno domini. 395.

Et idem si agatur condictione ex c. reintegrãda. 3. qõ. 1. uel ex c. sæpe, de resti. spo. uel generali iudicis officio, ut cap. 2. ut lit. non contesta. ubi And. sicu. & doct. nam sicut prædictum est, licet huiusmodi cõdictiones sint personales, quia tamen possessorium huiusmodi habet plurimum, facit secundum doc. in locis superius alleg. q cognoscere potest iudex temporalis.

Quamuis secundum communem doc. opin. quæ seruatur in practica in beneficialibus possessorium iustificãdum sit ex titulo, ut not. in c. literis, de restitu. spolia, & in clem. 1. de causa poss. & proprie. Nisi cum quis petit se reintegrari per viam attentati, quia tunc sufficit probare se possedisse tempore litis, & illa pendente spoliatũ fuisse absque alia tituli iupel. 15. vide quæ scripsi, in his secundę regulæ fallen. 4.
stificatione, vt tenet Ro. deci. 14. & dixi in addi, ad quæst, ca-
25 † Vigesimoquinto fallit in causis etiam proprietatis beneficiorum in regalia vacantium, aut aliorum quorum collatio pertinet ad regem. nam de talibus causis etiam cõtra clericos & inter eos in præsenti regno cognoscunt iudices regij sæculares. Regalia vero est quoddam ius quod recipitur ecclesijs vacantibus. Quibus plenis prælati perciperent illa sicut rex Francie & Angłie vendicant quibusdam ecclesijs cathedralibus suorum regnorum collationem beneficiorum & præbendarum sede uacante, exceptis parochialibus quæ proprer curam animarum non cadunt in regalia. Et illo etiam tempore dictarum ecclesiarum temporalia recipiunt, & sibi appropriant, iuxta moderationem de qua in c. generali, de elec. lib. 6. vbi Domi. Necnon bonæ memo. Philippi pulchri quondam Francorum regis quæ incipit, Item quantum ad regalia, editam per eum Parisijs die lunæ post mediam 11. Anno domini, 302. ex quo patet quod istud ius competit regi ab antiquo, & sic de iure satis uidetur posse sustineri.

Respectu uero collationis beneficiorum seu iuris conferendi magna fuit altercatio inter Bonifacium octauum, & memoratum Philippum. Sed istud ius potest ei competere ex priuilegio apostolico 63. di. c. Adrianus. & c. in Synodo. 16. q. 1. hinc est Hen. Anto. & Sic. in ca. præterea is 1. de iure patro. Host. Ioan. And. & alij in cap. dilecto. de testi. & sic potest secundum eos intelligi prędictum c. Io. Andr. & Anto. in ca. nobis. de iure pat. glo. in c. laicis 16. quæst. 7. Archi. in ca. hortamur. 71. dist. And. Sicul. & Inno. in c. dilectus. Io. 3. de pręben. ubi patet quòd rex olim habebat collationem prębendarum ecclesiæ Andegauen. c. cum inter, de consuet. ubi patet in decisa quod rex contulit decanatum. gl. & Archi. in c. imperium 10. dist. Spec. in ti. ne sede uacan. in fin. & in tit. de lega. §. nunc tractemus. uer. sed nunquid legatus, & ibi Ioã. And. & gl. 15. q. 7. in summa, dicit quod rex Apuliæ ex priuilegio papæ habet inuestituras beneficiorum. Idem Inno. in c. quod sicut, de elec. in glo. quæ incipit, episcoporũ!, & ibi Ioã. And. Anto. & Sicul. idem Io. And. Pe. de Anch. & Domi. in c. 2. de præben. lib. 6. Io. And. in addi. Spe. tit. de pręben. §. penul. Bal. loquens de rege Vngarię & Anglorum in l. rescripta penul. col. C. de præci. impe. offe. Pe. de Anch. in cle. per literas, de præben. Anto. in c. massana. de elec. & in c. in nostra, de reseri. Sicul. in c. dilectus, de offic. lega. Anto. in c. quanto de iudi. Inno. in c. quod indubijs. in primo no. de renun. & c. ad supplicationem, in 4. no. eo. titu.

Et dicit Panor. in c. extirpandæ. quod rex Franciæ est canonicus in pluribus ecclesijs sui regni, & istud est verum sicut sancti Martini Turonen. & sancti Hilarij Pictauiens.

Potuit etiam istud ius competere ex compositione facta in fundatione beneficiorum sicut videmus in præbendis ecclesiæ collegiatæ Villenouæ prope Auenionem quas rex confert. & eius curia parlamenti de ipsarum petitorio cognoscit, facit ca. eleutherius. 17. q. 2. & præallega. c. nobis, de iure patro. præsuppono tamen q talis compositio per Romanum pontificem semel fuerit approbata.

Aut potest competere ex præscriptione seu consuetudine cuius memoria non existit, quæ tantum operatur quantum priuilegiũ. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quo. & æsti. c. super quibusdam, de uerb. signi. & quod no. in summa. 63. dist. & in c. reatina.

Sed ista æquiparatio non procedit ubi datur incapacitas in possidente, quia per aliquam consuetudinem etiam vetustissimam non potest consequi id quod ex priuilegio cõsequeretur, gloss. in c. illud. 93. distin. Io. mo. c. 2. de pręben. alleg. & ibi domi. Anto. in repeti. c. peruenit, de censi. Sicul. in c. noui. de iudi. & in c. quanto, de consuet. & in ca. causam, de præsc. & in c. de hoc, & ibi Anto. de Simo. Sicu. in cap. ad aures, de prescri. Zaba. consi. 57.

Nisi cum consuetudine tanti temporis concurreret fama priuilegij, quia tunc presumeretur pro priuilegio & sufficeret, & ita tenet Ioan. And. in c. cum talis apostolica, de his quæ fi. a prælat. approbatur per omnes, per Io. And. Io. de fa. & domi. in c. 2. §. sane. de deci. lib. 6. & scripsi supra in 1. regula, fallen. 12.

Alioquin esset dicere quod sine possessione curreret præscriptio. Cum laicus non possit possidere spiritualia, alleg. ca. causam, de prescrip. Ioan. And. in alleg. addi. Spec. in titu. de præben. dicit ipsis regibus in tali antiquato iure deferẽdum præsertim cum consuetudinem ipsius papa scit & tolerat. Et refert Spe. in tit. de præben. uer. Item no. quod imperator habet priuilegium quod se uidisse dicit plumbatum, q in qualibet ecclesia Flamaniæ possit unum facere recipi. Et uide ibi Ioan. Andr. in addit. qui loquitur de regalia: id quod supra tactum est.

Sciendum est autem quòd rex Ludouicus. 11. Anno domini 1464. declarauit cognitionem, decisionem, & determinationem collationum beneficiorum uacantium & uacaturum, & quæ eatenus uacauerant in regalia per eum, & suos prædecessores factarum sibi, & curiæ suæ parlamenti, & non alteri pertinere. Et etiam beneficiorum per eum aut eius prædecessores pleno iure conferri solitorum, & collatorum sibi & suis iudicibus, & non alteri, cognitionem, & decisionem pertinere absque eo quòd alius iudex ecclesiasticus uel

temporalis

Digitized by Google

temporalis ſe debeat de ipſis intromittere, nec in petitorio, vel poſſeſſorio cognoſcere.

26 Vigeſimoſexto fallit cum agitur de reparatione eccleſiarum quo caſu clerici & prælati coguntur in ſæculari iudicio reſpondere, pro quo facere videtur quod habetur 4. regum. 12 c. & 11. Paralipomenon. 24. vbi Ioas rex Iudæ vocauit Ioiadem pontificem & ſacerdotes, dicens eis quare ſarta tecta templi non inſtauratis, & prohibuit ſacerdotes ultra accipere pecuniam a populo, & inſtaurare ſarta tecta præcepit: unde poſtmodum ad numerandum pecuniam quæ inueniebatur in domo domini fuerunt deputati ſcriba regis, & pontifex, & dabant eam in manibus eorum qui præerant cementarijs domus domini, qui eam impendebant in fabris lignorum & in cementarijs his qui operabantur in domo domini, & ſarta tecta faciebant: facere etiam uidetur rex. in c. filijs uel nepotibus. 16. qõ. 7. vbi rex ꝙ filijs, uel nepotibus ac honeſtioribus propinquis eius qui conſtruxit uel dicauit eccleſiam licitum eſt hanc habere ſolertiam, vt ſi ſacerdotem aliquid ex collatis rebus defraudare præuiderint, aut honeſta conuentione compeſcant, aut epiſcopo uel iudici corrigenda denuncient, ꝙ ſi talia epiſcopus agere tentet metropolitano eius inſinuari procurent. Si autem metropolitanus talia gerat regis auribus hoc intimare non differant. ꝙ tamẽ Archidi. exponit non vt corrigat, ſed ut ſuperiori denuntiet: & Sicu. dicit hunc canonem eſſe correctum per cap. qualiter de iudi. gl. in ſuper d. uerbo, regis: exponit ut eã corrigat, cũ per eccleſiaſticũ iudicẽ cogi nõ põt, ut. 11. q. 1. c. petimus, & 97. dic. nec licuit, uel etiam cum iudex eccleſiaſticus deſes eſt vt c. ex tranſmiſſa, de foro compe.

Quicquid ſit de iure uide plura arreſta pariſijs, & Tholoſæ prolata & inter alia Anno domini 1391. pro Patriar. Alexãdrino adminiſtratore epiſcopus Carcaſſonen. cõtra archiepiſcopum Tholoſę quondam epiſcopum Carcaſſone. dictũ fuit ꝙ ſuper reparationibus eccleſiæ ſuæ quondam Carcaſſonæ, reſponderet in Parlamento, licet curiæ iuriſdictionẽ declinaſſet eo ꝙ eſſet perſonalitas. Et idem dictum fuit anno præcedenti contra epiſcopum Nouiomen ſuper refectionibus, & reparationibus quondam epiſcopatus ſui Ebroicẽ. Et in parlamento Tholoſæ anni. 53. die. 21. ꝙ fructus qui leuati fuerant de eccleſia de Caſſes a tẽpore executionis quęrimoniæ, conuerterentur in utilitatem eccleſiæ per unum ad hoc per curiam deputandum. Et eodem anno. 39. Aprilis ꝙ medietas ſequeſtri eccleſiæ de Fargis albię conuerteretur in reparationibus eiuſdem beneficij. Et in parlamento anni. 455. die 28. Ianuarij dictũ fuit ꝙ do. Leonardus de reſergio archiepiſcopus ille ſuper reparationib. epiſcopatus ſui quõdam Bataten. & domus vtentilijs ad inſtãtiam domini Raymundi du til. epiſcopi Bazaten. impetrantis & actoris reſpõderet, & in curia procederet. Et in parlamento anni. 57. die 8. Iulij dictum fuit ꝙ duæ partes fructuum ex Abbatia Delezato perceptorum ſub manu regis in reparationem eccleſiæ conuerterentur &c.

Hinc fuit ꝙ anno domini. 1385. ſedente apud Animonem Innocentio ſeptimo, qui raram niſi ex Francię regno obedientiam erat contecutus, & cardina es. 38. ordinauerat: quibus grandis ſumptus opus eſſet ſancti Nichaſij Remenſis in Franciam legato miſſo: dimidiatam oĩum eccleſiarum partem exigere conabatur. Cui præcepto Scholaſtici uniuerſitatis Pariſien. reſiſterũt miſſis ad regem Carolum quintum oratoribus qui ædictum pontificis haud æquum eſſe perſuaderẽt. Audita ſcholaſticorum quærela rex exportari regno pecuniam vetat, & eccleſiarum prouentus in tres partes diſtribui iubet: unam in eccleſiarum inſtaurationem: alteram diſſoluendis earum obligationibus, & debitis. Tertiam quotidianis miniſtrorum uſibus aſſignauit. Vnde ex poſt officiarij regij de prędictis reparationibus ac prouiſione circa diuinum ſeruitium contra clericos, & prælatos ac huius prætextu de perpetuis vicarijs parochialium eccleſiarum augenda portione cognitionem receperunt.

Et quatenus tangit reparationes prædictas pro dicta ordinatione facere videtur. ca. decreuimus. 10. q. 1. ubi tex. quod epiſcopus uiſitando eccleſiam ſi inueniat eam deſtitutam ſacerdoti eius reparari præcipiet. & ca. unico ea. cau. q. 3. ubi tex. ꝙ epiſcopus non debet percipere tertiam niſi diruptas eccleſias velit reparare. & l. ne ſplendidiſſime. C. de ope. pub. ubi tex. ꝙ ſi urbes vel oppida uetuſtate labãtur uel egeant reparatione, tertia pars reddituum pro muris, & thermis publicis conceditur. & l. fi. C. de uectigal. iubi duæ partes applicantur fiſco, & tertia ciuitati. & fac. ad idem. l. ex præſtatione. eo. tit. & in auth. de colla. §. iubemus. collat 9. & C. de diuer. prædi. urb. & ruſti. l. 3 in fi. lib. 11. ubi tex. ſicut in alleg. l. ne ſplendidiſſime. & l. ſi in aliquam. ff. de offi. proconſul. & leg. & 96. diſt. c. boni principis. ubi tex. in hæc uerba, ędes ſacras, & opera publica circuire inſpiciendi gratia an ſarta tectaque ſint vel aliqua refectione indigeant: & ſi qua cepta ſunt conſummantur prout vires illius reipublicæ permittunt proconſul curare debet. Curatores quoque operum diligentes ſolemniter proponere: miniſteria quoque militaria ſi opus fuerit ad curatores adiuuandos dare. Ex qua col. igitur, ꝙ etiam edificia noua debent continuari, de quo per Sicul. in c. 1. c. tua nos. & c. de his. de eccl. ędific. uide, quæ ſcripſi in addi. ad quæſt 599.

27 Vigeſimoſeptimò fallit in cenſibus, & tributis, pro quibus clerici poſſunt coram ſeculari iudice conueniri, quia uidentur potius conueniri res eorum tanquam affectæ quàm perſonæ. ita tenet Guil de Cug. in l. de his. C. de epiſ. & cle. allega. l. uiros. de pala ſacra. largi. lib 11. idem Bal. dicens: ꝙ non poterit aliquid in perſonam clerici. Et iſta opinio communiter approbatur ubi tales poſſeſſiones, & bona habent onus perpetuum annexum, & inuariabile: quia talia tranſeunt ad clericos cum oneribus ſuis: pro quo facit. cle. 1. de cenſi. Si autẽ onus ſit uariabile, & poſſeſſiones eſſent prius aſcriptę pro ſolido, & libra: ſicut cõmuniter fit in lingua occitana, ubi æſtimantur bona cuiuſque, vt ſoluat plus uel minus ſecundum impoſitionem collectę, & a iſta onera non tenentur clerici, vel eccleſiæ ſecundum ueriorem opinionem. Et non poteſt hoc onus dici annexum poſſeſſionibus cum non ſit perpetuum: ſed uariabile: & quando que imponitur perſonæ pro rebus: ſi ergo peruenient ad clericos debent cenſeri iure eccleſiaſtico, pro quo bo. tex. in c. 1. de iure patrona. lib. 6. & in l. fiſcus. de iure fiſci. Et hanc opinionem tenet Io. And. de lib. Matthe. & Ioan. de Imo. in clem. prę ſenti. de cenſi. Ioan. And. Arch. Imo. & Domi in c. 1. de immu. eccle. lib. 6. Sicul. in c. fi. de uita, & hone. cleri. & eius co. fi. 3 Ioan Fab. & Bar to. in l. placet. C. de ſac. ſan. eccle. Zaba. in repe. ca. perpendimus. de ſententia excom. Hoſt. in ſumma de immu. eccle. §. in quibus uer. ad extraordinaria. Laudu. in clem. dioceſanis. de uita, & honeſta cle. Papæ. q. 381.

Ad prædicta facit concluſio Sicul. quam ponit in alleg. c. non minus. ubi poſt longam diſputationem tenet, ꝙ eccleſia uel clerici non tenentur ad collectam impoſitam, pro fortificatione ciuitatis ſeu munitione aduerſus hoſtes: niſi ſponte illam uelint ſubire approbante epiſcopo, & clero, conſultoque Romano Pontifice & ubi laicorum non ſuppeterent facultates per. c. aduerſus. eo. tit. u. Niſi ſecundum eum tanta neceſſitas immineret, quod non poſſet ſine aliorum ſcandalo, & periculo prius haberi recurſus ad papam. arg. opp. in l. tutor qui repertorium ff. de admi. tuto. uide per eum in d. c. non minus. ubi ſingulariter confirmat opinionem huiuſmodi, & ad l. & contra. opi. clariſſime reſpondet. Sed quo ad primum credo, ꝙ opin. Bar. de qua in l. reſcripto. §. ſi ff. de mu. & hono. in facto ſeruaretur, videlicet, ꝙ ubi poſſeſſiones eſſent prius deſcripræ in compendio pro ſolido, & libra: ſicut communiter fit in partibus iſtis, ꝙ tunc tranſirent ad cleros cum oneribus ſuis: & hoc caſu poſſent ibi conueniri coram iudice ſeculari. & ad hæc faciunt quæ ſcripſi ſupra in huius ſecundæ regulæ fallentia quarta.

28 Vigeſimooctauo fallit in datione tutelæ. Nam a iudice laico dari poteſt ſacerdos in tutorem ſecũdum Ang. Are. inſti. de attili tut. §. ſed hoc iure. alleg. auth. præsbyteri. C. de epiſ. & cler. Nam ut ait iudex ſecularis eſt iudex competens cuiuſcunque etiam clerici petentis tutelam uel aliquid, aliud coram eo, vt 11. q. 1. c. experientię. & c. ſi clericus. & ca. cum ſit. de fo. compe. Adijciens etiam, ꝙ præſes ſiue iudex ſecularis poſſit præsbyterum tutorem dare, ꝙ uidetur probari in l. neque C. qui da. tut. uel cu. poſ. & glo. in auth. præsbyteros. C. de epiſ. & cle. Pet. de Anch. in regula iur. ea quæ. de reg. iur. lib. 6. ſub. q. 18. & Rota deci 181. remittunt ad dicta Bal. in l. generaliter C. de epiſ. & cler. ubi Bal. refert Oldr. tenuiſſe, ꝙ exorciſtæ. & alij clerici inferiores compelluntur per iudicem ſecularem ſuſcipere tutelam legitimam. quia dati iuris a lege. Sed præsbyteri, & alij in ſacris uolentes poſſunt eſſe tutores legitimi non autem teſtamentarij uel datiui pro quo tex. & glo. in c. peruenit. 86. diſt. & diſt. ſeq. c. in religioſum. Non tamen coguntur, ut in alleg. auth. præsbyteros. tenet Spec. tit. de tut. §. generaliter uerſi. item opponitur contra tutorem. & idem Io. And. ibidem in addi. & Sicu. in c. ex parte. 2 de appel.

Et quamuis de iure ciuili epiſcopi, uel monachi, non poſſint etiam uolentes legitimam recipere; ut præallegat. auth. præsbyteros: dicit tamen gloſſ in alleg c. peruenit. & Spe. ubi ſupra, illam auth. eſſe correctam per dictum canonem: ita ꝙ etiam epiſcopus, uel monachus poſſint ſi uelint recipere legitimam tutelam: ſed non teſtamentariam vel datiuam. dicit tamen Bal. in add. Spe. ubi ſupra, ꝙ monachus non habet unde ſoluat: nec habet bona quæ poſſit hypothecare pro adminiſtratione & mortuus eſt, ideo non poſſit eſſe tutor.

Sed ad tutelam miſerabilium perſonarum omnes clerici ſiue monachi tenentur, vt ibidem: & 88. d. c 1. & c. epiſcopus gubernationem. & Spe. ubi ſup. in uer. illud autẽ. dicit tamen ꝙ forte non cogentur. Bal. in alleg. l. generaliter. finaliter cõcludit,

Digitized by Google

cludit, ꝙ episcopus, & iudex secularis dabunt clericum tutorem, & compellent, ut ex coniunctis iurisdictionibus reintegretur unus effectus. ff. de excu. tuto. l. iurisperitos. §. cum oriundum. & l. de creationibus. C. de episc. audi. & institu. de atti. tu. §. nos autem.

29 Vigesimonono fallit in clerico minore litigante coram iudice seculari. Nam curator ad huiusmodi causam sibi dabitur per dictum iudicem secularem: ita tenet Old. consi. 9. & Pet. & Iac. ut ipse refert, & Rota. deci. 181. Pet. de Anch. in alleg. reg. iur. ea quæ. sub q. 18. Domi. in c. si annum. de iu. lib. 6. in compendio Rotæ. sub rub. de iudi. 15. Curator autem generalis ad lites eidem clerico per suum competentem iudicem dabitur secundum doct. præalleg.

30 Trigesimo fallit † in præsenti regno ubi secular. potestas abutitur notorie sua iurisdictione, vel potestate. Quo casu etiam contra clericos concedi solent per cancellariam literæ in casu appelli, ab abusu notorio vulgariter nuncupatæ: de quibus sępenumero dubitaui: ubi fundari poterant in iure. Audiui tamen frequenter officiarios pro hoc dicere esse bonum tex. in c. filijs uel neporibus. 16. q. 7. Quibus ego respondi dictum canonem esse correctum: ut tenet Sicul. in c. qualiter. de iudi. sed ulterius mihi allegauerunt regiam maiestatem, ad hoc inter alia fuisse institutum vt ministros ecclesiæ, id est uiros ecclesiasticos protegat. Cum boni regis sit tueri ecclesiam, & personas ecclesiasticas. unde dicit tex. 96. dist. boni principis est & religiosi ecclesias contritas atque concitas restaurare: nouasque ędificare: & dei sacerdotes honorare ac tueri. & 23. q. 8. cap. tributum. ibi: quia nos tueri, & defensare deberent. & c. principes. 23. q. 5. ubi cognoscant seculi principes se debere esse rationem reddituros propter ecclesiam quam tuendam susċipiunt. & 23. q. 3. c. maximianus. & 2. c. seq. & 11. q. 1. christianis. dum Gelasius Papa Zechie comiti ait. Clericos tibi commendo, tuæ sublimitatis tuitione vallentur ne quid illis aut surreptio aut inimica legibus uiolentia necessitatis imponat: dicit etiam tex. 23. q. 5. Administratores plane secularium dignitatum, qui ad ecclesiarum tuitionem pupillorum ac uiduarum protectionem rapaciumque refrenationem constituti proculdubio esse debēt quoties ab episcopis, & ecclesiasticis viris conuentę fuerūt eorum quærimonias attentius audient secundum, ꝙ necessitas expetierit: absque negligentia examinent, & studio diligenti corrigant, facit tex. in c. imperatoribus, ea. vbi dicit per imperatorem obuiandum peruersis, & pauperes defendi ad uersus potētias diuitum: alioquin qui potest perturbare peruersos, & eis obuiare, & non facit, nihil aliud est quàm fauere impietati eorum. c. qui potest. ea. cau. & q. Insuper regum est officium proprium facere iudicium atque iustitiam, & liberare de manu calumniantium vi oppressos vt in c. regum. 23. quæst. 5.

Præterea archiepiscopus notoria crimina subditorū suorum sui suffraganei visitando punire potest ratione huius notorietatis, ꝙ alias facere non posset: vt in c. Romana. §. sane. de censi. lib. 6. & fa. c. Romana. de pæ. eo. lib. Allegant insuper, ꝙ regia potestas ad id etiam nostra instituta: vt sanctorum antiquorumque patrum decreta saluberrima spiritu dei promulgata exequi faciat: & inuiolabiliter obseruari. in auth. quo. oport. epis. in prin. coll. 1. & in l. fi. C. de sum. trin. & multas alias rationes pro se soliti sunt allegare. Nunquam tamen audiui neque vidi nisi semel, ꝙ super meritis huiusmodi cautarum appellationem fuerit pronuntiatum sed duntaxat, uel appellationes annullari, aut, ꝙ appellantes non erant vt appellantes recipiendi: quia a iudice spirituali non est ad secularem iudicem appellandum.

31 Trigesimoprimò fallit etiam in presenti regno ubicunque per prælaros clericos, uel alios quoscunque aliquid fit: vel attentatur contra decreta Basilienſis concilij. & pragmaticā sanctionem. Et fundant se iudices temporales dicentes huius habere cognitionem, eo, ꝙ dictum cōcilium sen per suos creatores exhortatum fuit regem Carolum huius nominis septimum: obsecrando vt decreta statutaque, & ordinationes ab ipsa sancta synodo facta, & condita recipere uellet, & acceptare: eaque quantum suæ regię dignitatis interesset per uniuersum regnum suum, & delphinatum inuiolabiliter perpetuoque obseruari facere dignaretur. Quæ decreta, & ordinationes ac statuta in eadem pragmatica sanctione contenta, Archiepiscopi: episcopi: capitula notabilia, decani, abbates cæterique prælati, & viri ecclesiastici, atque scientifici uniuersitatum studiorum generalium Bituris congregati, ecclesiā regni, & delphinatus repræsentantes, recipienda, consenserunt, & acceptanda deliberauerunt, & acceptauerūt. Et apud regem ipsum insteterunt: vt ipse extunc ipsa decreta acceptaret, & approbaret, mandando districtè extūc curiæ parlamenti, & alijs iustitiarijs regni, & Delphinatus: ac aliorū dominorum regni: quatenus de puncto in punctum præmissa inuiolabiliter, & imperpetuum obseruarent, & facerent obseruari, transgressores, & contrafacientes taliter puniendo: ꝙ cæteris in posterum cederet in exemplum: vnde rex ipse die 7. Iulij. Anno domini. 1438. regni sui. 16. habita deliberatione cum principibus suæ regalis prosapiæ: ac alijs magnatibus, & proceribus multisque alijs viris prudentibus. & scientificis ecclesiasticis, & sæcularibus regni, & delphinatus suorum eidem in eius magno concilio assistentibus ad quorum super requestam, & supplicationem decreuit omnia per eos in prædicta congregatione deliberata in eius regno, & delphinatu cæterisque dominijs suis perpetuo teneri ac inuiolabiliter obseruari, suumque plenum, & integrum absque alia publicatione a die prædicta sortiri effectum. Curiæ parlamenti omnibusque iustitiarijs regni, & delphinatus suorū cæterisque officiarijs, & subditis suis, & eorum cuilibet: prout ad eum pertineret mandauit districtius iniungendo: quatenus omnia prędemissa, & singula tenerent, custodirent, & cōseruarent in sua roboris firmitate. Et in causis quibuscunq; occasione prędemissorum de cæteto orituris, & emersuris secundum deliberationes, & conclusiones in eadem pragmatica sanctione contentas iudicarent, & pronunciarent, & sententiarent. Atque ab omnibus subditis, & incolis suorum regni, & delphinatus inuiolabiliter facerent in omnibus, & per omnia obseruari prædictas personas ecclesiasticas, & sæculares, ac earum quālibet in omnibus, & singulis superius expressatis ab omni turbatione, uiolentia, impressione, molestatione, uexatione, dāno, impedimento, & disturbio tuerentur, protegerent, & defenderent. Omnes, & quascunque personas cuiusuis conditionis aut status forent contra faciētes, aut uenientes: taliter puniendo ꝙ imposterum cæteris cederet in exēplum; ut hæc omnia patent tam in proemio quàm in fine pragmaticę sanctionis. Et ita de facto a tempore Caroli 8. seruari uidi. Vnde officiarij regij super his se fundant, sustinentes ꝙ curia parlamenti possit cogere archiepiscopos, & episcopos ad confirmandum, uel infirmandum electiones suorum subditorum, dicunt enim ualere etiam consuetudinem: ut casu quo episcopus nō potest esse iudex propter suspitionem det iudicem parti non suspectum corā quo procedetur: & si appelletur a tali appellabitur ad episcopum: tamen poterit iterum recurri, ita dicit Hostien. in tit. de senten. §. qualis 16. col. ver. sed nunquam episcopis, & ita dicit seruari per dominos temporales in Frācia de quo meminit Ludouicus in l. qui iurisdictioni. ff. de iurisdictio. omnium iudic.

32 † Tricesimosecundo fallit in clerico negotiatore quia tenetur ad gabellas in concernentibus negotiationem, tenet Federicus consi. 111. incipiente, quæstio talis est, vltima colū. per textum cum glo. in clem. præsenti, de censi. Et ideo casu prædicto poterunt huiusmodi ratione gabellarum coram sęculari iudice conueniri, pro quo facit c. 2. ne cler. uel mo. idem quod Federi. tenent Matthe. Paulus, Stephanus, Zaba. & Imo. in d all. cle. præsenti. Et benefacit c. recolentes. de statu monachorum. dum ibi dicitur. Si enim relictis originalibus ordinis institutis ad communia volueritis aliorum monasterium iura diuertere, oportebit uos communi iure censeri. Quia dignum est ut qui similem cum alijs uitam susċipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam, & facit ꝙ per huiusmodi text. principaliter consuluit Pet. de Ancha. cons. 104. incipiente, contra fratres &c.

33 Trigesimotertio fallit in clerico permittente se a iudice sæculari condemnari, & executionem committi, postea suum priuilegium allegante, quia talis uenit condemnandus in expensis, tenet Egidius belle. decisio. 226. ad hoc allegat. ca. exceptionem, de except. vbi tex. ꝙ malitiose differens opponere exceptionem sibi competentem uenit condemnandus in expensis, limita tamen prout in casu dicti ca. limitatur hoc dictum per Sicul. post Innocen. Hostien. & doctores in alle. c. Et ibi vide per eum, de quibus expensis intelligatur. Sed si clericus non habeat unde, an patitur executionem in fructibus sui beneficij: dic ꝙ sic, ita tenēt Hostien. Ioan. And. Ant. Imo. Sicul. & Præpo. in repræhensibilis, de appell. deducto tamen ne clericus egeat: & ecclesia non patitur detrimentum in ministris ecclesiæ, uide ubi supra, & quę dicunt Ioan. And. Hosti. Anto. Zab. Sicul. & Imo. in c. 2. de fideiusso. uide etiam quæ scripsi in addi. ad q. capel. 314. Adde etiam quòd scripsi supra in huius secundę regulæ fallentia. 13. de clerico contumace an possit mulctari &c. Adde ꝙ clericus non declinans forum laici, uenit puniendus iuxta c. si diligenti, de foro compe. & ideo uenit puniendus arbitrio iudicis, tanquam transgressor canonis secundum Bald. in l. 1. C. de indi. vidui. tol. ad fi. & Spec. tit. de compe. iudi. adi. §. 1. uer. sed nunquid requiritur consensus. Et ideo si trahatur inuitus ad iudicem secnlarem debet protestari se clericum; & quòd non debet coram illo respondere, & si iudex prędpiat ut respondeat, protestetur se hoc facere uiribus præfecturæ, uel metu ipsius iudicis, tenet Sicul. in cap. si diligenti, 6. colum. de foro comp.

Digitized by Google

to competen de hoc per Cæpol consil. vndecimo.

34 † Extende huiusmodi primam, & secundam regulas etiam ad concubinas clericorum: quæ forum clerici sequuntur, glo. & tex. in cap. cos. 32. dist. ubi dicitur ꝙ concubina clerici debet puniri per episcopum, & si non potest eam punire indulget quòd puniri possit per principem, & ibidem sequitur Archi. & Domi. præsertim in clerico in sacris cõstituto, quia tunc committit adulterium, & sacrilegium. 27. quæst. 1. qui Christo, & c. virginibus no. Hosti. in summa. tit. de coha. clericorum, & mulierum. §. quam pœnam. Henricus, & Sic. in c. ut clericorum, de uita & hone. cler. imo, clarum est quòd crimen sacrilegij punitur iudicio ecclesiastico c. quisquis. 17. q. 4. & c. cum sit generale. de foro compe. & canones disponunt de huiusmodi concubinis: ut patet in c. quidã. 81. dist. & gl. in c. fraternitatis. 34. dist. & in allega. c. 2. de coha. cleric. dicitur, fœmina uero canonice iudicetur, & ibi gloss. Iudex autem sæcularis in alleg. c. eos, additur in defectum, & non principaliter, quia talis non efficitur ancilla de iure ciuili, sed de iure canonico, vt in alleg. c. quidam, ideo propter hoc eximuntur a iurisdictione sæculari. Idem tenet Sicu. in ca. 2. de coha. cle. allega. uidelicet ꝙ concubina clerici præsertim in sacris constituti est de foro ecclesiæ, idem tenet Sicul. in cap cum sit generale, de foro competente. & ibi idem tenet Ant. idem tenet Ludoui. Romanus in singularibus in uerbo concubina. idem Ioan. de platea in l. 1. C. de mulie. & in quo loco, lib. 10. & pro hoc uidetur hodie bonus tex. in consil. Basilien. tit. de concubinis, ibi prælati concubinas aut mulieres suspectas curẽt a suis subditis per inuocationem brachij sæcularis, si opus fuerit pœnitus arcere &c. Aduerte tamen quia Petrus de Anchara. in regula iuris, ea quæ. quæstio. 24. & in consilio suo. 197. uer. super secundo dubio, tenet quòd princeps sæcularis possit facere statuta pœnalia contra prędictas concubinas clericorum manifestas & notorias, nec tunc secundum eum honestas ecclesiæ maculatur, sed potius defensatur, & sacri canones melius custodiuntur. Contra occultas vero non uidetur quòd iudex laicus possit ex officio procedere, & sic deteget crimen clericorũ, pro hoc quòd ait Constantinus in c. in scripturis. 96. dist. Idem tenet Ioan. de Ana. super rub. de adul. Adde Fely, in c. si concubinæ. de senten. excommunic.

Quicquid sit quia dictæ concubinæ sicut præmittitur committunt crimẽ sacrilegij, quod est crimen commune, iudex sæcularis in præsenti regno illarum recipiet cognitionem, & puniet illas, licet etiam puniri possint per iudicem ecclesiasticum, opinio tamen Petri de Ancha. maximam æquitatẽ videtur continere.

35 Secundo extende ad uxores clericorum coniugatorũ incedentium in habitu, & tonsura clericalibus tenent Sicu. in c. 2. de foro competenti. per gloss. quæ hoc tenet in c. eos. 32. dist. & idem tenet Clauas. in uer. excommunicatio. 7. §. pro quo dicit esse textum in l. fi. C. de incolis, dũ ibi dicitur mulieres honore maritorum cingimus, & genere nobilitamus & foris ex eorum persona statuimus, hæc ibi, vt idem Imo. & Domi. in c. vnico, de cler. coniu. lib. 6. vxores uero clericorum in sacris constitutorum gaudent priuilegio fori ex persona clericorum per iura superius allegata, tenent doctores vbi supra, & istud uerificari potest in vxoribus græcorum, secundum Io. de Imo. in alleg. c. 11. dicentem ꝙ gaudent priuilegio fori in totum. Sed Io. And. in alleg. c. unico, respectu vxorum huiusmodi coniugatorum, dicit nunquam fuisse receptum: ꝙ in criminalibus iudicaretur ab ecclesia, & absurdum uideretur, ut in ciuilibus conueniretur coram iudice sæculari, in criminalibus vero coram iudice ecclesiastico & ista opinio de facto seruatur.

36 Tertio extende ad familiam clericorũ, quæ gaudet eodem priuilegio quo clerici. gl. in alleg. c. clerico rum. 11. q. 1. & gl. in allegato. c. eos. 32. dist. & in §. nouarum, in vers. mancipia. 16. q. 1. tenet Domi. in alleg. ca. eos, & Maria in c. 1. de fo. cõp. Clauas. in uer. clericus. 14. §. 2. Sed Archidiaconus in allegato. c. clericũ. dicit ꝙ istud non habet locum in seruitoribus, qui seruiunt prætio, & idem tenet Sicu. alleg. in cap. 2. de foro competen. Nam speciale est in familia Christi, ut gaudeat priuilegio fori, vt in c. fi. de offic. archi. & in ista materia stricta, debet fieri extensio, quia multa episcopis conceduntur quæ non alijs. c. fi. de re iud. lib. 6. c. fi. de priuil. & c. quàm periculosum, de senten. excom. eo lib. & facit ca. pe. uer. non sic autem, de priui. cod. lib. ubi priuilegium datum conuentui non prodest familiaribus, & facit c. per exemptionem, eodẽ lib. & titu. ubi si in oblatis requiritur qualitas perpetuitatis, quantominus gaudebunt famuli temporales nihil habentes spiritualitatis. Et hæc pars videtur esse tutior, & de facto seruatur.

37 Quarto extende ad hæremitas, qui sunt de foro ecclesiæ per c. indennitatibus, ad finem, de elec. li. 6. idem tenet Imol. in clem. per literas, de præben. in cle. Idem Anto. consil. 19. inci. quia hic agitur, in penul. col. addens ꝙ caput eorum vitæ est Christus, & subsunt præsbytero in cuius parochia degunt. Idem tenet gl. in l. 2. ff. de in ius voc. & ibi Ang. & doct. ad idem gl. in c. nulla. 93. di. & in c. qui uere. 16. q. 1. in quibus dicitur, quod hæremitę sunt sub episcopo in cuius territorio sunt: idem uidetur velle Inn. in c. cum ad monasteriũ, de statu mona. vbi dicit hæremitam esse personam ecclesiasticam & Arch. in c. unico de excessi. præla. lib. 6. dicit quòd hæremita est religiosa persona. Sed Laud. Io. de legn. & Zaba. in all. cle. per literas & Sicu. in alleg. c. 2. de foro compet. quia tales ex utero matris, laici nati sunt, ita in eodem statu sunt censendi, ex quo non interuenit alius actus eos eximens a iurisdictione temporali, qui est duplex: uidelicet receptio ordinis, & conuersio ad aliquem de religionibus approbatis, vt in c. fi. de religio. do. & 17. q. 4. c. si quis suadente, de sent. excõ. c. non dubium, cum similibus, & istud uidetur de iure verius quia isti hæremitę non habent certam regulã, nec sunt obligati ad standum ibi, sed tenentur sola uoluntate. & sunt sicut locustæ quæ regem non habent, vt ait glo. in alleg. c. qui uere. Vnde absurdum uideretur ꝙ ex sola uoluntate se possint eximere a iurisdictione imperatoris, & redire quãdo volũt: pro quo optime facit. c. duo sunt genera. 12. q. 1. ista pars de iure uidetur verior, & credo ꝙ seruaretur in practica, & recordor ita iudicatum fuisse per curiam parlamenti de quodam hæremita qui propter egregia furta, & rapinas vltimo fuit effectus supplicio, sed opinio prima uidetur ęquior maxime fauore religionis, pro qua videtur in dubio iudicandũ l. sunt personæ. ff. de relig. & sump. fune.

38 Quinto extende ad rectores hospitaliũ autoritate episcopi ædificatorum, quando promiserunt in manibus episcopi caste uiuere, & uxore mortua aliam non ducere, quia tales videntur quasi conuersi, ita tenet Hosti. in summa de regula. §. 1. ver. quod rusticus. Si autem utuntur coniugio, & habent proprium, & sunt laici, non gaudent priuilegio clericali nec quo ad personas nec quo ad bona, rationibus tactis in proxi. extensione quia non sunt clerici neque conuersi, tenet Sicu. in alleg. c. 2. de foro compet. Io. de Lig. Et Zabar. in alleg. cle. per literas, de præben. idem Bart. & Ang. in l. ꝙ constitutum ff. de mili. testa. & allegatur per moder. Pet. de Anch. sub tit. de regula. Ego crederem standum esse consuetudini sicut tenet Host. vbi supra. & eum sequitur Laudu. & Imo. in ꝑall. cle. quia consuetudo est optima legum interpres. l. si de interpretatione. ff. de leg. & c. cum dilectus, de consuetu. Consuetudo autem habet ꝙ tales non gaudent priuilegio clericali nec in personis nec in bonis proprijs quia secus de bonis collatis hospitali vt tenent Laud. & Imo. vbi supra.

Sexto extende ad fratres tertij ordinis quia sunt, de foro ec-
39 clesiæ, & subsunt episcopo, vt tenent zacha. & Lap. in clem. cum ex eo. de senten. excommu. in cle. Zaba. in cap. si diligẽti, de foro compe. dicens ita pronuntiasse propter gl. 3. in cle. cum ex eo allegat. idem tenet Anto. in c. 2. de foro compe. & in c. 1. de oblig. ad ratioci. idem Pau. in alleg. clem. dicens. Io. de Ligna. pro hac parte consuluisse, idem Bar. in l. 1. ff. de pœn. & melius in l. semper. ff. de iure immu. quem sequitur Imo. in alleg. cle. idem Claua. in ver. excommunicatio. 7. Et hodie ita est decisum in extrauagan. Papę Sixti quarti, quæ incipit, sancta Romana, ubi recitatur ꝙ plures solennissimi doctores ita tenuerunt. Et ita seruatur de consuetudine in prę-senti ciuitate. Quod ego intelligo in istis fratribus de tertia regula quando receperunt habitum autoritate superioris, vt sint perpetuo deo dicati, nisi habitum in fraudem assumpsissent, ut no. Bar. in alle. l. 1. Sed ꝙ non sint de foro ecclesiæ tenent Cal. tit. de foro compet. consi. 7. & Sicu. in alleg. ca. 2. referens ita consuluisse Fede. de se. consi. 165. Alb. in l. placet. C. de sacrosanct. eccl. Bal. in l. officiales. C. de episco. & cleric. Pet. de Anch. in allegata regula iuris, ea quę. qõ. 15. & Maria. in alleg. ca. 2. & licet istorum opi. uideatur de iure verior, prima tamen tutior, & ęquior.

Quia sicut visum est supra ꝙ clerici in plerisque casibus in sæculari iudicio litigare compelluntur, hic ad prædicta inseritur dubium vulgatum.

40 † Vtrum in dictis casibus clerici ligentur stylo consuetudine, & statutis fori sæcularis, in qua quęstione varię fuerũt hactenus doctorum sententiæ, ego tamen salua correctione communem opinionem insequendo, dico ꝙ in his quæ cõcernunt litis ordinationem, vt ꝙ instantia finiatur certo tempore, uel ꝙ actor teneatur dare fideiussorem, & idem de libelli oblatione, & similibus concernentibus ordinationem litis, seruandum erit, ius laicorum, quia lex canonica consentiens ꝙ ibi causa agitetur, censetur velle ꝙ agitetur secundum modum illius iudicij, ita glo. in c. ꝙ clericis, de for. cop. & ita eam allegat Anto. Imol. Sicul. & Domi. in c. eccl. sanct. Marię. de const. & Io. And. super rub. de const. Propterea dicit Archi. in ca. non ita 2. quæst. 6. ꝙ clericus litigans in foro sæculari non poterit appellare ante sententiam, nisi in casi-

bus

Digitized by Google

bus a iure ciuili permiſſis, ſed laicus litigans coram eccleſiaſtico bene appellaret per ca.ſuper eo de appel. & hoc dictum ſequuntur omnes prædicti,& Sicu.in alleg.ca. ꝙ clericis,& in c.qualiter,de iudi.Pet.de Ancha.conſi.15. & in rep. ca.1.de conſt.& in repe.c.ea quæ,de reg.iur.lib.6.in vlti. qõ. Anto.in diſputatione incipiente, ſtante ſtatuto municipali. Lap.alleg.81.Cal. diſputatione incipiente, ſtatuto ciuitatis. Cum autem agitur delite decidenda,tunc aut agitur ratione contractus,& tunc conſideratur ius loci contractus:vt l. ſi fundus.ff.de euic.& de vſuris.l.1.& c.conſtitutus,de in integ.reſtit.& c.cum veniſſet,de eo qui mit.in poſſ.Si agitur ratione delicti conſideratur ius loci ubi delictum eſt commiſſum.C.vbi de cri.ag.op.auth.qua in prouincia, de ſent.excõ. c.a nobis.Si uero ius reſpicit rem de qua ligatur,tunc ſeruanda ſunt loci iura ubi res ſita eſt,de teſta.c.Ray.C.de edi.priu Lan in totum.ff.de tuto.& cur. da ab his.l.pupillo, & ideo ſi agatur de onere rei reſpiciendus eſt locus vbi res ſita eſt. C. de prædi.nauicu.l.vlti.lib.11.concordat Cy.C.de ſum.trin. & ibi plene per Bal.in rep.l.1.Si uero ius uel ſtatutũ reſpicit pœnam,tunc non ſeruabitur quo ad perſonam clerici. Sicut.n. conſideratur ius loci contractus delicti vel rei ſuper qua qõ ſita eſt:ita & perſonę qualitatem inſpici oportet,cum de iure principaliter perſonam tangente quæritur, & ſecundum illud ius iudicari oportet coram quocunque iudice agatur. fa.c.1.de iure patro.lib.6.de priuil.c.porro.ſecundum unam lecturam.Et ideo ſi ſtatuto cauetur laicorum ꝙ ſolutio debiti probari non poſſit per teſtes,clericus illo ſtatuto non afficitur,licet litiget coram iudice ſæculari,ſed ſaluum ſibi remanet ius probandi per teſtes,ita dicit Sicu.poſt Cal.in alle. c.ꝙ clerici,& Ancha.in allega.quæſt.finali.

SVMMARIVM.

1 *Manus uiolenta inyciens in clericum eſt ipſo iure excommunicatus.*
2 *Percutiens conuerſos ſæcularium eccleſiarum an ſit excommunicatus.*
3 *Mulieres quę canonicæ ſeculares dicuntur percutientes an ſint excommunicati.*
4 *Beguinæ an gaudere debeant priuilegijs clericorum.*
5 *Detinens clericum in cuſtodiam publicam an excommunicationis ſententiam incurrat.*
6 *Mandans injici manus uiolentas in clericum an habendus ſit pro excommunicato.*
7 *Dolo inducens alium ad percutiendum clericum an ueniat excommunicandus.*
8 *Prohibere ualens percuſſionem clerici nec cohibens habetur pro percuſſore, & eſt excommunicatus.*
9 *Manus uiolentas iniiciens in clericum qui uoluntarie ſe uerberibus ſubiicit an ſit excommunicatus,an & ipſe etiam clericus.*
10 *Clericus ſeipſum temerarie percutiens an ſit excommunicatus.*
11 *Clericos de mandato prælatorum percutientes an ſententiam excommunicationis incurrant.*
12 *Clericus non debet a laico torqueri.*
13 *Prælatus ex cauſa corrigens clericum licet iracundiæ an ſit excommunicatus.*
14 *Laicus etiam priuatus an poſſit clericum in crimine flagranti repertum capere ſpecialiter ſi de fuga ſit ſuſpectus.*
15 *Laicus poteſt clericum ſuum debitorem fugientem uel de fuga ſuſpectum aut rem ſuam aſportantem capere etiam ſine metu excõmunicationis.*
16 *Confeſſio clerici facta coram iudice ſæculari an ſit ſufficiens indicium ad torturam.*
17 *Clecicus non poteſt torquæri niſi ſit infamatus de crimine.*
18 *Clericum alterum inuadentem licet impune percutere.*
19 *Clericum percutiens ſi modum excedat defenſionis,non tamen ex propoſito uenit excuſandus.*
20 *Percutiens clericum turpiter inuentum cum ſibi propinqua an excommunicationem incurrat.*
21 *Percutiens clericum ſi clericatum ignoret uenit excuſandus.*
22 *Inuaſor ſedis apoſtolicæ poteſt a laicis impune repelli.*
23 *Doli incapax percutiens clericum non peccat mortaliter.*

Tertia regula.

TErtia regula concernens perſonale priuilegium clericorum, ſumitur ex c.
1 ſi quis ſuadente.17.qõ.4.qua cauetur † ꝙ manus violentas iniiciens in clericum, eſt ipſo iure excommunicatus,idem de monachis aut monialibus canonicis aut cuiuſlibet religionis conuerſo uel conuerſa, aut nouitio cuiuslibet religionis per dictum c. cunctis. c.non dubium c. ueniens. c.cum illorum e.de monialibus,de ſenten. excommun. & c.religioſo eo.tit.lib. 6.

2 Declara primo prædictam regulam etiam locum habere in conuerſis ſæcularium eccleſiarum,ita uidetur tenere glo. in alleg.c.non dubium,& idem tenet ibi Anto.idem Ioã.de Imol.in c.dilecta.de maio.& obe.idem Io.And.& Domi. in c.per emptionem,de priuile.lib 6 licet Sicu.in alleg.ca. dilecta,& in c.1.de regula.uideatur tenere contrarium,ptima tamen opinio uidetur turior.

3 Secundò declara prædictam locum habere regulam in mulieribus,quę canonicę ſeculares dicuntur ſi uerberentur quando ſeruiunt in eccleſia, & habent habitum religioſorũ aliàs ſecus,& ita ſequitur Rota deciſi.167. in antiquis, tamen Ioan.Andr. in alleg. capitu. dilecta,ſimpliciter tenet, ꝙ non gaudent.

4 Tertiò declara prędictam regulam locum habere in beguinis, quæ ſunt conueniendæ, coram iudice eccleſiaſtico tamquam perſonæ miſerabiles, & non uidentur merę perſonę ſeculares. maxime cum portant habitum, & gaudent priuil.ita dicit Rota.conclu.232.in antiquis. & ad hoc alleg. Io.An.ita tenentem in alle.c. dilecta.

5 Quartò declara prædictam regulam,locum habere in detinente clericum in cuſtodia publica ſicut in carcere,uel priuato loco,ut in domo propria, quia licet manus uiolentas non inferat, nihilominus eſt excommunicatus ex quo libere non poteſt abire.c.nuper.de ſent. excom.

Idem ſi quis teneat clericum per ueſtem, & non permittit ipſum abire uel capit frenum æqui in quo inſidet clericus,tenet Innocen.in alleg. capit. nuper. quòd etiam ſentire videtur Bar.in l.licitatio.§.ꝙ illicite.ff.de publ. ꝙ dictum Innoc. alleg.Bar.ibidem,& Bal.in l.ſi qua per calumniam.C.de epiſ. & cle.& in l.Gallus.§.ille caſus.ff.de libe.& poſth. & in cap.1. qui.mo.feu.amitta.& Lap.alle.198.& Bal.in l.1.ff.de his, qui deie.uel effude.

Idem in eo,qui ſpuit uel aquam aut aliud effudit ſuper eũ ꝓquo ſunt duæ gl.una in c.ſi quis pulſatus.uer.manus.de pœ. diſt.1.Alia in præalle.c.ſi quis ſuadente.in uer. manus.ubi ẽt tenet,ꝙ ſi quis ſpuat in clericum eſt excommunicatus, quã gl.ſequitur ibidem Marti.& alle. per Inn.in alle. c. nuper. tenet Zaba.in cle.1.de pœn.idem eſt generaliter ſi fiat uis rebus clerico inhærentibus, uel ſi aliquid ꝙ tenet uiolenter eripiatur aut ſcinditur ſiue frangitur,ut tenet Zaba. ubi ſup.

Quòd tamen ſolet limitari primo niſi dormiat, uel nõ ſentit ſibi zonam uel burſam furari,uel quid ſimile ſibi auferri, ita tenet Zab.in alle. cle.1.

Secundò niſi clericus detineretur oppreſſus per uim ne ſibi fieret iniuria.tenet Inn.in all.c.nuper.& Zab.in alle.cle.1.

Tertiò, niſi ceſſante uiolentia clerico inferretur metus, ẽt armorum.Zab.ubi ſup.Sicu.poſt Anto.in c.uerum. de foro compe.& directo.lib.3.ti.2.

Quartò, niſi fieret uiolentia clerico propter recuperationem rei ab atę.Inn.in alleg.c.nuper.per.c.olim.1. de reſtitu. ſpol.idem Zab in alle.cle.1.Imo.Laudun.ibidem dicunt, ꝙ ſi clericus emphyteuta non vult ſoluere canonẽ armata manus dominus poterit eum compellere.

Quintò niſi ſolum fieret iniuria uerbis.

Sextò,niſi clericus inſultetur ſine uiolẽtia licet habeat animum nocendi, non tamen tangit licet uibrauerit enſem ſuper caput eius,uel ſi tangit uim non infert neque læſionem: quia uerba ſunt intelligenda cum effectu.c.relatum. de cleri. non reſi.tenet Arch.in §.ſi ergo.17.q.4.

Septimò.Niſi clericus inſequatur, nulla alia uiolentia ſibi illata.glo.eſt in c.felicis.de pœn.lib.6.ſuper uer. inſecutione. & ibi uide Dom.qui alle.Arch.idem tenere in c.ſicut qui.17. q.4.& idem tenet Io.And.in nouella ſupra alleg.glo.etiam ſi clericus inſequutus cadat, & lædatur ſecundum aliquos, ſed turius crederem ipſum tunc eſſe excommunicatum. Adde Bar.in l.ſi gemma.ff.arbo.furtim cæſa.ubi dicit, ꝙ talis inſequens non tenetur quaſi vulnerauit,ſed quaſi vulnerari fecerit,ut.l,qui actione.§.proinde.& l.ſi obſtetrix.§.ſi ſeruum.l.ſi ex plagis.§.fi.ff.ad l.aquil.

Octauò niſi clericus detineatur clauſus in una camera,nõ ut inferatur ſibi uis ſed,vt detegatur eius verecundia. tenet Inn.alleg.in c.nuper.Ant.Io.de Lig.& Zaba.in alle.clem.1.de pœn.uide Fely.in præalle.c.nuper. circa ſi.

6 Quintò declara prælibatam regulam non ſolum in iniiciẽte manus in clericum,ſed etiam in mandãte, ut in c.mulieres.in fi.de ſenten.excomm.quia is uere delictum committit cuius autoritate commiſſum eſſe probatur. Idem in eo qui percuſſionem in clericum ſine mandato, tamen nomine ſuo factam actam habet, erit excommunicandus, ſecus ſi non eſſet facta nomine ſuo.capitul. cum quis.de ſentent. excom.lib.6.

Primum tamen dictum, limita niſi mandaror reuocauerit mandatum,& ad notitiam mandatarij deduxerit reuocationem,alioquin erit excommunicatus, ſi ſimpliciter reuocauerit mandatum, ex quo percuſſit antequam reuocatio peruenit ad ſui notitiam ſecundum Inno.in alle.c. mulieres. idem Bar.& Hoſt.in alleg.arg.l.ſi mandaſſem.ff. de procur.c.

ex

Digitized by Google

ex insinuatione.de rescr.c.ex parte decani. & idem glo. in c. tibi domino.30.dist.gloss.& doct in prælle.c.cum quis. Secundo limita nisi post mandatum ante executionem mandator decesserit,& constet eum ante mortē penituisse: quia tunc non erit excommunicatus, quia in ueritate mandatū morte fuit reuocatum.Sicu.in alleg.c.mulieres. idem tenet directo.lib.3.tit.2.& communiter doct.in d.c.mulieres,uide Domi.in prælle.c.cum quis,ubi etiam tenet circa fi.quod si quis sine mandato, nomine tamen meo me contradicente percusserit clericum & postea ratum habeam, non ero excommunicatus,alleg.Fride.de senis consi.231.

7 † Sexto declara quod non solum habet locum dicta regula in mandante,sed etiam in eo qui dolo induxit alium ad percutiendum,si talis sit dolus qui comparetur mandato vel consilio,puta quia dixit facere mihi singularem gratiam,uel ei uellem semper bonum,qui percuteret,quoniam si ex hoc sequatur percussio erit excommunicatus,ut in prælle.cap. mulieres,unde refert Bart.in l.si quis mihi bona.§ iussum.ff. de acqui.hære.quod dominus uerberatus qui dixit coram famulis suis, nisi aliud de tali audiero. ero male contentus, propter quod famulus interfecit percussorem.fuit punitus ipse dominus de homicidio, unde Sicul.in c.ex literis, de excess.præla.dicit quòd non refert an directe vel indirecte alj quid consulatur,ut in d.c.ex litteris,& facit.l.certū. ff.si cert. pet.& l.cum quid.eo.tit.Et ꝙ no.Bal.Ang. Raph. & Imo.in l.quid ergo.§.pen.ff.de leg.1.Qui volunt, quod instigans, & sollicitans aliquem ut percutiat, sit excommunicatus si sequatur percussio.

8 Septimo declara d.regulam non solum habere locum in cooperante auxilio uel consilio,imo etiam in prohibere valente,& non obuiante ne verberetur clericus,vt in c.quanto de sentēn.excom.Quod locum habet secundum doct.in eo sub cuius potestate est uerberans.Sed etiam in alijs qui non habent ex officio si non prohibent dolose, similiter secundum doct.sunt excommunicati Si uero hoc non facit dolo se,sed quia non vult se immiscere rumoribus uel ex timore vel ex negligentia non prohibet,tunc secundum doct.præsertim Ioan.An.non erit excommunicatus,quia in hūc vel alium canonem nullus incidit nisi sit in dolo, arg.ff.de adu. l.pe.If de sica.l.1.& tenet Sicu.in alleg.c. quanto. Et ibi vide per eum an præsumatur dolus &c.

9 Octauo declara regulam sæpe dictam, etiam locum habere in clerico qui uoluntarie subijcit se uerberibus, nam manus iniciens uiolentas in talem est excommunicatus,& clericus venit excommunicandus,vt in c.contingit. de sentēn. excommunic.

10 Et idem est in clerico seipsum percutiente temerarie.nam talis est excommunicatus quia priuilegium est concessum fauore ordinis clericalis,ut ibidem,& quia nemo est dominus membrorum suorum.l.liber homo.ff.ad l aquil.& cap. si non licet. 23. q.5.ita concludunt ibidem Archi.& Sicu & doct.in alleg.ca.contingit. Fallit autem supradicta regula si quis clericum percutiat leuitate iocosa non ex odio uel inimicitia,uel indignatione,ut in c.1.de sentēn. excommunic. Secundo fallit quando causa correctionis magister scholarem clericum uel intuitu disciplinæ percusserit,quia nō erit excommunicatus,ut alleg.c.1.& c.ex tenore, & c.cum voluntate.Quod intelligas dummodo correctio sit moderata, alias secus,ut in c.præsbyterum,de homici. Et idem intellige de prælatis qui per seipsos clericos uel religiosos uerbera re possunt,exceptis tamen episcopis quibus non licet aliquē percutere,ut in c.non liceat 86. dist. sed per alium facere.

11 Per laicum autem uerberantes de mandato prælati excusentur.Claua.in ver.excommunicatio.5.§.5.tenet ꝙ laici.i. sæculares non excusantur ab excommunicatione, & sic dicit consuetudinem interpretari.c.vniuersitatis, ut pro causa rationabili,& qui conuersos seu laicos religiosos possint de mandato prælatorum uerbari ut 5.quęst. 5.illi quæ. Non tamen per laicum si clericus est uerberandus ut in c. vniuersitatis,de sentēn.excommu.sed per clericum aut conuersum, si necessitas vrgeat.

12 Et propterea dicit glo. in c.alias est.§.præsbyteri l.5.q.6.ꝙ clericus non debet a laico torqueri, quòd doctores intelligunt etiam de mandato iudicis,dicit tamen Sicu.in alleg.c. vniuersitatis,ꝙ communiter obseruatur contrarium. Ideo quia hodie clerici torquentur ut laici, & tales modi torquendi non possunt fieri per clericos,quia fere nemo in huiusmodi obtemperaret,nec sunt edocti in hac arte torquendi sicut laici.Sed de iure id fieri non potest secundum Sicu. ibidem Imo. Archi.& de Fantu.in alleg c.præsbytero, tenēt ꝙ facientes clericos torqueri per laicos sunt excommunicati.Sicu.in c.ut fame.de sentēn.excommu.refert ibi teneri idē per Ant.& Pet.de Ancha.licet.de consuetudine seruetur cōtrarium,& male ita seruaui, feciq; torquer atq; per aulā domus archiepiscopalis sæpenumero fustigari clericos & præsbyteros per seruientem curię archiepiscopalis qui erat laicus:quoniam ita semper audiueram atque uideram de consuetudine per meos prędecessores obseruari. Et licet posset dici: ꝙ consuetudo sit irrationabilis:ita ꝙ non excuset a culpa,excusat tamen a pœna,ita tenet glo.in simili.4 dist.c.denique,& in c.cum uenerabilis,de consuetudine. super uer. migrasse,quam multum commendat ibi Sicu. Adde ꝙ licet detinens clericum de mandato sui prælati vel capiens non sit excommunicatus.Si tamen in capiendo modum excedat, vtputa clericus se quiete capi permisit: sed capiens calce vel pugno impingit in eum erit excommunicatus,ut in alleg.c. vt famę.& glo.in c.si clericos,ubi etiam tex.eo.titu.lib. 6.Et idem si clericus cautionem fideiussoriam de parendo daret quia tunc non potest detineri, nisi excessus enormitas: uel alia rationabilis causa aliud suaderet,utputa,ꝙm glo fi.in all. c.si clericos, cum plures sunt malefactores vult unum detinere ut per eum ueritate manifestata alios capere possit, & ita fit quotidie.

13 Et dictum est supra de correctione magistri uel prælati intelligo dummodo non fiat ex odio,uel inimicitia,arg.in c. cum voluntate,alle.Ex quo tamen habet autoritatem a iure verberandi,& causa subest:propter quam debeat puniri,qua si tunc licet moueatur ex ira non erit excommunicatus, lōge tamen melius est,ut differat donec ita pertranseat,ut in c. illa præpositorum, & c.ira, & c.cum apud.11.qō.3.Similiter dic huiusmodi secundam fallentiam locum habere nedum in clerico in minoribus sed etiam constituto in sacris cum tex.non distinguat vt in præall.c.1.ex tenore,& c. cū voluntate.Dic tamē,ꝙ pater vel dominus familiæ uel propinquus potest corrigere modo quo supra clericos in minoribus cōstitutos.d ca.cum uoluntate.l.si filius.C.de patria potestate, & l.unica. C.de emen. propin .45.dist.§.necesse, ad fi.Sed si clericus sit in sacris,tunc non est licitum patri clericum huiusmodi causa correctionis percutere,tenet glo.& post eam Sicu in alleg.c. cum uoluntate, secus autem si corrigatur a prælato,uel magistro tuo secundum doct.

Tertio fallit regula sæpe dicta.Quando præsbyter uel quilibet alius ratione officij,quando habet in ecclesia clericos in minoribus constitutos officium in ecclesia perturbantes, licet habens officium non habeat magisterium super eum si expellit aut uerberat,quia nō erit excommunicatus.Cum enim officium committitur,& omnia sine quibus officium cōmode expediri non pōt sicut iudex pōt, compescere oēs impedientes iurisdictionē suā,de offi.dele.c.1.c.præterea,& c.prudentiam,& c.suspitionis,de testibus,c.tam literis,idem tenet Inno.& Host.in c.uenies, de sen.excommu. & ibi tenet Sicu.ꝙ etiam in turbante officium si percutiens vel expellens non habet prælationem uel officium excusatur. Similiter hoc possunt facere seniores clerici zelo deuotionis in pueros clericos uel adolescentes in minoribus constitutos,ut in alleg.c cum uoluntate.§.fin.Quod intellige de leui percussione,non autem de graui; & ꝙ non excedant modū ex proposito,aliter essent omnes supradicti excommunicati vt in alleg.c.fi.& ibi gloss.& Host.Aduerte etiam ꝙ si officialis laicus aliter quàm arcendo turbam iniicit manum in clericum ꝙ non potest absolui nisi a papa qualitercunque leuiter percusserit: quia iniuria est grauis,usurpat enim iurisdictionem in clericum,ita not.Sicu.in c.si uero,& ibi tex.apertus de sentēn.excommu.ꝙ Clauas.in uer.excommunicatio. 5.§.6.in fin.limitat quando hoc facit tanquam officialis. Secus si percusserit tanquam priuata persona, quia nisi esset iniuria grauis non erit mittendus ad papam.

Quarto in clerico in crimine reperto qui potest secundū glo.in c.cum non ab homine,de iūdi. per uiginti horas detineri ad conueniendum testes,ne sit locus inficationis, per l. capite quinto,ad l.Iuliam de adult.ff.a cuius gloss. sentent.in iudicando quis secure non recedit,ut testatur Angel. consi. 178.in fin.1.col.& in consi.297.in fi.& Hostiensis in summa. de sententia,& re iudica.§.quis debet, versi.fallit. dicit arg.l. ait prætor.§.si debitorem.ff. quæ in frau.credi. & l.generali. C.de decu.lib.10.ꝙ si clericus delinquat,& fugiat,possit sine metu canonis coram episcopo duci,& quousque sibi redditus fuerit detineri sicut utitur ecclesia Gallicana, dicit tamē se non ausum diffinire, utrum excommunicatio euitetur. Collec.etiam in alleg.c.cum non ab homine, & in ca.vt famæ, dicit tutius esse dicere quòd sint excommunicati nisi statuto uel consuetudine excusentur.Et in summa communis est opi.ꝙ in crimine flagranti capi possit,etiam pro utilitate priuata,tenet Inno.in alleg.c.ut famę.idem. Vincentius & Lau.ut refert Colle.in alleg c.cum non ab homine, idem tenent Abbas Ant.ibidem Galna.de bon.post Guliel.Nazo. idem Io.An.adijciens ꝙ curialius debet detineri quàm laicus.Zaba.in clem.1. de offic.ord. & Per.de Ancha & Imol. Bal.in auth.statuimus.C.de epis.& cle.Bar.& Ang.in l.si quis in seruitute.ff.de fur.Domi.in c.si quis viduam.in vl.col.dist.

Bal.

Digitized by Google

Bal. in c. 1. §. si vero. de pace iura. firmata. in vsi. feu. Bald. in l. si quis per calumniam. C. de epis. & cle. idem Lucas de Pen na. in alleg. l. generali. idem Petr. de Anchar. in regula iuris ea quæ. 20. q. Bald. in §. finitur. instit. de ob. i. quæ ex quasi de lic. idem Lapus alleg. 126. quæ incipit, quidam in carceribus. vlt. colum. Petr. de Anch. in c. nullus. de foro compe. Archi. in c. abbates. 18. q. 2. Inn. in c. lato. 2. colum. de pig. Sicu. in alleg. c. vt famæ. & in allegato. cap. cum non ab homine. vbi refert Collecta. se scire, q̃ officiales prouincię ex consuetu dine excusantur. Idem Petrus de Ancha. in c. vnico. de cle. coniug. lib. 6. pro quo facit quod ipse consuluit cons. 188. in cip. in auxilium veritatis. idem Clauas. in ver. excommunicatio. 5. §. 12. & §. seq.

Et in summa ista est communis opinio ex quorum dictis in repetitione mea prædictę clem. 1. de offi. ordi. iunctus no. per Bar. in præall. §. si debitorem. & per glo. & Ang. Are. insti. de actio. in prin. & in l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. & in auct. de man. principum. col. 2. & in titu. de pace iura. fir. c. si vero. & ibi Bald. & Angel. in cons. suo. 122. & Floren. in l. 5. ff. ad l. Aquiliam. & per Domi. post Archid. in c. de his. 2. l. dist. Inno. in c. si vero. 1. de sententia excommunicat. per Sicu. in c. 2. de pig. Collegi ac publicè tenui conclusiones sequentes.

14 Prima quod licitum † est laico etiam priuato clericum in crimine flagranti repertum capere: si de fuga suspectus sit: vel aliter ab iniuria compesci non potest: & hoc citra pœnã excommunicationis: vt quam citius suo iudici remittatur pro iustitia ministranda: vnde sic captum non poterit quis retinere: nisi per viginti horas: vt uoluit glo. in præallegato. c. cum non ab homine. & idem tenet Barto. in alleg. l. capite quinto. Quo tempore durante non poterit torqueri: neque iustitiari per taliter capientes: tenet Bal. in l. 1. C. de priua. car.

15 † Secunda conclusio. licitum est laico clericum debitorẽ suum fugientem: aut de fuga suspectum uel rem suam asportantem capere sine metu excommunicationis.

Tertia conclusio. licitum videtur illis clericum capere quibus licitum est percutere.

Multi tamen Doc. tenuerunt contrarium vt late uideri potest in præalleg. mea repetitione, vbi finaliter dixi negari non posse quin isti casus reddantur ualde dubitabiles ex tantorum Doc. opinio. contrarijs arg. eorum quæ no. in c. 1. de postula. præla. lib. 6. & in l. regula. de iur. & fac. igno. sic uidetur tenenda consuetudo quæ est optima legum interpres: maxime cum sit generalis in præsenti regno, & valde antiqua vt testatur Host. vbi supra, & Papa sciat illam, & tolleret iuxta no. per gl. & Doc. in c. 1. de treu. & pac. & in c. cum venerabilis. de consuetu. per glo. 1. & Sicu. ibidem. & per glo. 1. & Sicu. ibidem & per gl. 4. dist. denique.

Et per hoc crederem officiarios seculares præsentis regni capientes clericos delinquentes de fuga suspectos ad fines remittendi, a sententia canonis excusari præsertim in p̃senti archiepiscopatu Tholosæ, & alijs locis in quibus episcopi non habent captionem.

Debent tamen ijdem officiarij clericum sicut præmittitur captũ si petierit ad episcopũ remittere sub fida custodia vt tenet Bald. post Iaco. But. in l. eos. §. super his. C. de appel.

Aduerte tñ q̃ officiarij remittentes clericũ ignominiosè possunt p eẽm puniri: qa illatio magni roboris pœna est, capitul. quem pœnitet. de pœni. di. 1. & sic videtur, q̃ tales officiarij sint excommunicati per no. in c. nuper. de senten. excom. ita dicit Domi. in c. si iudex. eo. tit. lib. 6.

Præterea debent dicti officiarij informationes, & acta remittere, tenet Bal. in præalle. §. super his. & Ang. in auc. de sanctiss. episcopis. §. si vero examen. colla. 9. quia proderunt ad aliqualem probationem, & informationem. secundum Iaco. Butr. intellige de actis factis antequam iudex secularis sciret eum esse clericum. Nam acta postea essent illicita ex quibus iudex puniri deberet.

16 † Confessio vero clerici facta coram iudice seculari valet ad hoc vt operetur indicium ad torturam. Anton. & Imol. ita tenent in cap. at si clerici. de iudi. Bald. in alleg. l. eos. C. de de app. & in l. j. vlt. col. C. de confes. Angel. in l. magistratib. ff. de iurisd. om. iudi. & ibi Pau. de Cast. Ant. in c. per inquisitionem de elec in pen. col. Petr. de Ancha. in sua disputatione quæ incipit, astensis miles.

Contrarium tenent vez, q̃ per istam confessionem non possit clericus torqueri. Bal. in c. cum super. de confes. dicẽs, q̃ confessio facta p̃ clericum coram laico non facit indiciũ ad torturam. Anto. in c. dilecto. de arbi. Ang. in l. unica. pen. col. C. de confes. & idem tenet in l. 1. ff eo. tit.

Prima tũ opinio seruatur nisi clericus alleget, q̃ ea fuerit extorta per metum. iuxta no. per Inno. Collect. & Sic. in alleg. c. at si clerici. secus ergo si spontanea fuerit. maxime si adsint alię coniectura, quia in ea cogetur coram iudice per seuerare, & fac. et indicium iuxta not. per Baldum in l. clarum. C. de auto. præstandis.

Aduerte tñ ad vnum no. dictum Abbatis anti. recitatũ, & commendatum per Sicul. in ca. cum in contemplatione. de regu. iur. † Quod clericus non põt torqueri nisi sit de crimine infamatus: licet q̃ eum sint indicia alias ad torturã sufficiẽtia. tenet ẽt Io. And. in p̃alle. c. cũ in cõtemplatione. Pau. de Lea. in c. j. de depo. Io. de Ana. in c. j. de clerico percusso. 17

Adde qd̃ huiusmodi remissio fiet expẽsis ipsius clerici se remitti petentis ad iudicem eius, ad qd̃ tex. in l. qm̃ iberi. C. de testib. & l. cum sępe. C. de erogat. mili anno. lib. 12. Vnde dicit Bal. in l. gñaliter. § his. de p̃sentibus. C. de reb. cre. cum quidam ad regem appellasset: & peteret se remitti ad curiã regis: & oportebat, q̃ remitteretur cũ custodibus q̃ ipse facere dẽt expensas custodib. Ad qd̃ ẽt bene facit qd̃ ait idẽ Bal. in tit. de pace tenen. §. si iudex. in vsib. feudo. vez, q̃ si iudex petat remissionẽ ex officio fieri debet expensis illius terræ ad quam fit remissio. arg. ff de cap. in l. mulier in opus.

Sed qd si forsan clericus petens se remitti non habet unde: dic q̃ ẽt hoc casu fiet remissio expen. epi cum ad iurisdõnis emolumentũ p̃tineat. regula iuris, qui sentit. maxime si ẽt episcopus remissionem fieri petierit. licet Ioã. Fab. uideat tenere contrarium in l. 2. C. de off. proconsul.

Expẽsis vero victus factis in carceribus iudicis secularis clericus ipse soluere tenet vsque ad tps requisitionis: seu quo p̃ uenit ad iudicis cognitionẽ, q̃ talis esset clericus. Bar. in l. sãctũ ff. de re. dui. q̃ carcerato ministrari dẽnt expẽsas ait p eũ q̃ curauit captionẽ: nõ aũt p iudicẽ. hinc dicit idẽ Bar. in tra. de carce. in fi. q̃ si aliquis debitor fuerit instãte creditore captus, & debitor nõ sit soluendo, ita qd̃ nõ habeat vnde possit se sustẽtare: creditor tenebitur ipsum alere in carceribus. & idẽ tenet Ang. Are. insti. de act. §. fi in fi. vnde dicit Io. Fab. insti. de acti. § sed & si quis. qd̃ si ille q̃ fecit eũ capi nolit victum ministrare, si captus nõ habet unde se alat, bene facit iudex si eũ abire p̃mittat. & videtur no. in l. fi. C. de ero. mil. ann. lib. 12 & facit. ff. ad exhi. l. sed & si hæreditas. nisi posset ali de alimonijs. C. de episco. & cleri. l. iudices.

Credere tñ quod a tempore morę clericus non teneatur quicquam soluere, quia mora debet esse nociua detinenti.

Nec p̃ huiusmodi expẽsas dẽt ipse clericus detineri cum sit debitũ ciuile, p̃quo clericus nõ est detinẽdus. Io. And. & Domi. in c. si clericos. de senten. excom. li. 6. ẽt si sit coniugatus. tenet Lap. de castel. alle. 118. & Domi. in c. vnico. de cle. coniug. lib. 6. Anto. & Sicu. in c. Odoardus. de solu. & in c. 1. de depo. & ita seruatur, & tenui in præalleg. mea repeti. & in addi. ad q. Capel. c. & 274.

18 † Quinto fallit † rõne defensionis tã sui q̃ suorũ: seu ẽt aliorũ. Nã licitũ erit clericũ tunc p̃cutere, mutilare, uel ẽt occidere cũ moderamine tñ inculpatę tutelæ, & ẽt detinere, & ad iudicẽ propriũ ducere. tenet Sicu. in c. cũ ab hoĩe. de iudi. imo dicit gl. in §. 1. 23. q. 7. qd̃ nec ẽt peccat. & sequit Sicul. in c. olim. 1. de resti. spol. & qd̃ dictũ est de p̃ximo ut licitum sit p̃cutere clericũ inuadentẽ p̃ximũ tenet Inno. in c. si uero. j. de sent. excõ. & tenẽt oẽs Doct. tex. est in c. dilecto. eo. ti. li. 6. & in c. fortitudo. 23. q. 3. & fa. illud p̃ceptũ Domi. diliges p̃ximũ tuũ sicut teipsum. Et non solũ p̃ defensione p̃sonæ sed ẽt rerũ licet percutere: vt in d. c. olim. & ca. dilecto. & in l. furẽ. ff. de fur. tenet Inn. in alle. c. si uero. non tñ licet occidere uel mutilare q̃n ablatũ est recuperabile p̃ iudicẽ sm Bart. in alle. l. furẽ. qa sic ĩcurreret excõicationẽ secus si esset irrecuperabile ut in alle. c. olim. & c. dilecto. & no. in d. l. furẽ. Et idẽ dicẽdũ de reb. p̃xi. scd̃m Inn. in alle. c. si vero. ¶ Aduerte qa sm Inn. & Sicu. si interficio aggressorẽ p̃ximi mei dubitãs ne ꝓueniat, & interficiat ipsum proximũ, nõ ero excõicatus sed bene irregularis. qd̃ nõ esset si pro mea defensione feci̇ssem iuxta cle. si furiosus. de homi. in cle. tenet Sicu. in ca. clerici. 1. de ui. & hone. cleri. ¶ Attẽde ẽt qd̃ licet nõ sim excõicatus, faciẽs uiolẽtiã clerico pro recuperatione rerũ sibi ablatarũ, si tñ hoc faciã ex interuallo postq̃ clericus ꝓuenit ad locũ destinatũ & adeptus est possessionẽ p̃fectã rerũ ablatarũ, tũc incidẽ in excõicationẽ sm Doc. in alle. c. olim. & in c. significasti. 2. de homi. Et ibi uide q̃n dicat̃ fieri ex interuallo. & l. 1. C. unde ui. nbi cõiter dr̃, q̃ dẽt fieri incõtinẽti, id est q̃ citius cõmode põt nunq̃ se aliud extraneũ exercẽs donec sumpta occasione aggressorẽ repellat: & iõ qualecunq; tps durat durãte hoc p̃paramẽto dicẽt repulsio facta incõtinẽti, & ista est cõis opi. secũdũ Doc. in alle. c. significasti. maxime Anto. Ana. Sicu. Bar. & Ang. in l. 3. §. cũ agit. ff. de ui & ui arma. ¶ Ad de quod l3 percutiẽs clericũ excedat modũ defensionis, dũ mõnõ faciat ex proposito p̃p hoc nõ erit excõicatus: ita t3 Sicu. in alle. c. olim. qa ad hoc ut qs incurrat excõicationẽ requiritur dolus. fa. gl. in alle. c. significasti. 2. de homic. & l. si ex plagis. §. Tabernarius. ff. ad l. Aqui. & gl. in c. cum uoluntate. de senten. excom. secus si ex proposito.

Et iõ quãuis fugiẽdo possit quis euadere: si tñ nõ fugiat: sed p̃cutiat inuasorẽ hoc sibi licet, quia secũdum Bart. in alle. l. x

Digitized by Google

C.vnde vi.& Sicu.in alle.ca.olim.& in alle.c.clerici.1.de vi. & hone.cle.fuga eſt quædam iniuria.l.Item apud Labeonē. ff.de iniur.vnde Cy.in d.§.tabernarius.dicit quod fuga reddit quem viliorem.q̄ tamen dic eſſe uerum quādo eſſet talis ptona qđ fuga eſſet ei confuſio. Cum aūt iniuria corporalis ſit maior quām iactura rerū.l.in ſeruorū. ff. de pœ. pro qua iactura rerum licitum eſt percutere: ergo a fortiori p iniuria corporali.Non tamen euitaret irregularitatem ſi occideret ex quo fugiendo poteſt cuadere.clem.ſi furioſus.alle.& tenet Sicu.ubi ſupra idem in verſ.excommunicatio.5. in verſ.11.& ſeq.

20 † Sexto fallit in percutiente clericum turpiter inuentum cum perſona ſibi propinqua.vt puta cum uxore,matre,ſorore,vel filia, quia talis non erit excommunicatus. Nec eſt ſienda differentia inter leuem, vel atrocem percuſſionem cum ius non diſtinguat: vt in præalle.ca.ſi vero.1.de ſenten. excom.§.vlti.Nec etiam.l. hoc caſu permittit occidere. vt. ff.de adult.l.quod ait.Peccat tamen grauiter ſi mutilat, uel occidit,vt no.in alleg.c.ſi vero.excommunicatus vero non eſt,licet aliqui contra. Difficile autem eſt tam iuſtum temperare dolorem.vt in l.grachus.C.ad l.Iul.de adult.ideo non videtur quod eſſet excommunicatus qñ hoc facit calore iracundiæ,& ſubito:quia canon excuſat ab excommunicatione,& lex ab occiſione:ſecus autem quando mutilaret, uel occideret ex propoſito deliberato,& animo penſato. arg.c. 1.de homic.

Si aūt non inuenit cū aliqua ex dictis perſonis, ſed cum aliqua alia conſanguinea percutiens erit excommunicatus per d.c.ſi uero.quod non extenditur ad alias perſonas, idē tenet Claua.in uerſ.excommunicatio quinto.§.16.& §.17.licet Hoſt.& Inno.contra.

Adde quòd licet clericus non inueniatur in actu cum p̄dictis perſonis ſed in oſculis, tactibus,amplexibus, & huiuſmodi in loco ſuſpecto non erit percutiens excōicatus: ſecus ſi in publico oſcularetur ſcām cōſuetudinē patriæ arg. eorum quæ no.per glo.in c.conſuluit.de off.dele.tenet Claua.in uerſ.excommunicatio.5.§.18.

Si aūt ter monuerit eū iuxta auc.vt liceat ma. & auiç. §. 16.quoque. & C.de adul.auc. ſi quis. vbi dicitur quod ſi ter coram teſtibus monuerit ſuſpectum, & poſtea inueniat eū confabulantem cū uxore,poteſt eū occidere ſi ipſum inuenerit in actu,uel in propinquis ad actum, & non erit excommunicatus argum.c.ſi uero.Claua.tamen in alleg.ver.excōmunicatum,5.§.19.tenet quod nō obſtante trina monitione erit excōicatus, dūmodo nō inueniat eū in actu,uel propinquitatib. arg.d.c.ſi uero. & poterit etiam eū capere poſt huiuſmodi monitionem inuentum,colloquentem, & iudici præſentare per iura præalleg.& fa.l.capite.5.ff.ad l.Iul. de adulte.

Sed hodie de iure canonico correcta eſt omnis licentia interficiendi adulterā uel adulterū ēt in foro ſeculari,in terris eccleſiæ non excuſabitur interficiens.c.inter hæc.& c.ad monere.33.q.2.ita tenet Archid.in d.c.inter hæc.& Ioan.de Ana.in c.interfeciſti.de homi.

Et idem videretur in terris imperij cum.l.ciuilis hoc caſu ſit nutritiua peccati:& ſic non obligat.4. diſtinct.erit autem lex.

Adde qđ ſi maritus p̄curaret ut clericus ab uxore vocaretur ad turpitudinē vt ſic eum poſſet uerberare,uterque tā vir quàm vxor erunt excommunicati:quia hic eſt perſuaſio doloſa quæ ſufficit vt in alle.c.ſi quis ſuadente.

Aduerte q̄a ſi mulier uerbis p̄ clericū ſollicitetur niſi tangatur ſibi non licet clericū percutere ſi uerbis poſſit illū repellere.Alioquin ſi percuſſerit zelo caſtitatis accenſa nō ex propoſito ſed ſubito ſine deliberatione, & ex improuiſo nō erit excommunicata.arg.eorum quæ no.per gl.23.q.1.& in alle.c.ſignificaſti.lo 2.de homi.idem Claua.ubi ſup.§.21.

Septimo fallit in omnibus illis caſibus in quibus clericus perdit priuilegium clericale de quibus ſatis dixi in fallentijs primæ regulæ,& ibi uide.

21 † Octauo fallit in p̄cutiente clericū, & probabiliter ignoratur de clericatu:q̄a talis excōicationē nō incurrit.ca.ſi vero. 2.de ſen.excō.vt cū credebat eū eſſe laicū q̄a non deferebat habitum,uel ſi habebat nō uidebat,quia erat de nocte.nā ſecundū Inn.& Hoſt.in alle.c.ſi vero.& ca. cū non ab hoīe.de iudi.oportet ad hoc vt ſit excōicatus qđ intēdat p̄cutere clericū.Si aūt non deferebat habitū, & tonſurā clericalem ſed ſciebat eū eſſe clericū erit excōicatus. Et ſi credebat eū eſſe clericum cum non eſſet,non erit excōicatus.gl.& Inno.& Doct.in alle.cap. ſi uero.idem Claua in verſic.excommu.5. §.24.

22 † Nono fallit in inuaſore ſedis Apoſtolicæ qui pœcunia, vel gratia humana,uel populari ſeu militari tumultu ſine canonica,& concordi electione Cardinaliū ſe fecerit in Apoſtolica ſede inthronizari:quia licitum eſt laicis talē inde pellere ut.c.ſi quis pœcunia.79.diſt.& gloſſ.in cap.principes ſeculi.23.q.5.ubi gl.dicit idem cum clerici uolunt fidem ſubuertere.8.diſt.c.quo iure.17.diſt.c.nec licuit.23.q.5.ca.1. Et idem cum clerici ſchiſma faciunt,& dum contemnunt excommunicationem vt in c.de liguribus.ea.cau.& q. Et vbi cunque eccleſiaſtica poteſtas deficit in d.c.principes.Et in c. ut famæ.de ſenten.excom.

Decimo fallit in caſu.c.ubi maius periculum. de elec.li. 6.vbi officiales laici habent facultatem in clericos: uidelicet in Cardinales,& poſſunt autoritate illius.ca.ipſos includere iuxta formam ibidem poſitam pro electione futuri, Rom.Pontificis.

23 † Vndecimo fallit ubicunque percutiendo clericū quis non peccat mortaliter ſicut in puero, qui non eſt doli capax qui percutiendo non incidit ut in c.1.de ſen.excom.

Et idem de fugiente inimicos ſi equum, uel enſem a clerico uiolenter eripiat ut ſe defendat,quia hic ceſſat dolus, per conſequens peccatum mortale,& excommunicatio nō fertur niſi pro mortali.11.q.3.ca.nemo epiſcoporum. & ſic non erit excommunicatus.Claua.poſt Pet.de Peru.in ſumma in uerbo,excommunicatio.5.§.25.

Duodecimo fallit ubi laici capiunt clericum de licentia, uel mandato prælati ſui ad fines remittendi: quia tales non ſunt excommunicati,ut in ca. ut famæ.de ſenten.excom.& in c.clericos.eo.tit.lib.6.quod intelligitur tribus concurrentibus.primo quod clericus ſit ſubditus prælato mandati.ſecundo quod ad ipſum mandantem pertineat correctio clerici.tertio quod uiolentia nō amplius ſe extendat quàm defenſio uel rebellio exigit clericorum, & ex propoſito non excedatur ut colligitur ex dictis.c.

Sed an epiſcopus uel alius prælatus mandans torqueri clericum per laicum ſit excommunicatus. Communiter tenetur quod ſic de iure,de quo uide quæ ſcripſi ſupra in huiuſmodi tertiæ regulæ ſecunda fallentia.

SVMMARIVM.

1 *Laici de negotijs eccleſiaſticis intromittere ſe non debent niſi de autoritate per eccleſiam delegata.*
2 *Rex Franciæ pot eſt clericis criminoſis gratias,& abſolutiones conferre.*
3 *Concilium prouinciale an poſſit epiſcopum condemnare aut abſoluere.*
4 *Iudex ſecularis poteſt cognoſcere ubi agitur actione perſonali pro uſuſſueris inter laicos.*
5 *Materia iuramenti cuius fori dicatur.*
6 *Hæres defuncti an efficiatur de foro eccleſiæ occaſione iuramenti per defunctum præſtiti.*
7 *Princeps temporalis an poſſit ſuper iuramento diſpenſare.*
8 *Iudex ſecularis poteſt cognoſcere de nullitate abſolutionis a iuramento factæ per eccleſiam.*
9 *Iudex ſecularis poteſt cognoſcere ubicunque agitur contra laicum ſuper re eccleſiæ.*
10 *Sacrilegus poteſt per iudicem ſecularem puniri.*
11 *Materia uſurarum cuius fori dicatur.*
12 *Orta quæſtione facti eccleſiaſtica an iudex laicus poterit competenter cognoſcere.*
13 *Laicus arbitrator an poſſit de materia uſuraria cognoſcere.*
14 *In materia adulterij iudex ſecularis poteſt cognoſcere ſi agitur ad pœnam ſanguinis.*
15 *Iudex ſecularis an poterit cognoſcere de crimine falſi commiſſo in literis Apoſtolicis.*
16 *Iudex ſecularis poteſt punire ſortilegos,& diuinatores.*
17 *Crimen blaſphemiæ dicitur mixti fori.*
18 *Crimen ſodomiticum cuius fori dicatur.*
19 *Dominus feudi clericus an poſſit cognoſcere de cauſis uaſallorum ſpiritualibus.*
20 *Iudex ſecularis an poſſit punire ſimoniacum quem eccleſiaſticus condemnauit.*
21 *Delictū commiſſū in eccleſia laico an poſſit per iudicē ſecularem puniri.*
22 *Pro eodem delicto an quis poſſit diuerſis pœnis puniri.*
23 *Iudex ſecularis an poſſit habere cognitionem cauſæ decimalis inter duos laicos uel unius clerici contra laicum.*
24 *Iudex ſecularis an poſſit cognoſcere de habitu clericali an ſit clericalis uel non.*
25 *Iudex ſecularis poteſt cognoſcere de cauſa iuri ſpatronatus qnando eſt quæſtio facti & non iuris.*
26 *Fideiuſſor clerici an poſſit coram iudice ſeculari conueniri.*
27 *Iudex laicus an poſſit eſſe competens in cognoſcendo de fructibus temporalibus prouenientibus ex rebus ſpiritualibus*
28 *Iudex laicus an poſſit aliquid cognoſcere ſuper clerico pro debito regis capto & eccleſiæ remiſſo.*
29 *Iudex ſecularis an poſſit dare tutorem clerico pupillo.*
30 *Laicus iniuriam faciens clerico an poſſit per iudicem laicum puniri.*
31 *Clericus criminaliter accuſatus poteſt per iudicem laicum condemnari.*
32 *In criminalib. aliis ab hereſi iudex ſecularis non tenetur ſtare proceſſui iudicis eccleſiaſtici.*
33 *In articulo neceſſitatis laicus poteſt de ſpiritualibus cognoſcere et de illis diſponere.*

Cauſæ

Digitized by Google

34 *Causa ciuilis clerici an possit laico delegarii.*
35 *Laicus an possit esse procurator in spirituali.*
36 *Laicus an possit esse vicarius episcopi.*
37 *Laicus potest esse operarius in ecclesia.*
38 *Laicus an possit esse assessor iudicis ecclesiastici.*
39 *Laicus potest ese notorius in curia episcopali.*
40 *Laicus potest predicare uerbum Dei de licentia episcopi.*
41 *Laicus & clericus possunt esse compromissarij in causa spirituali.*
42 *Laicus an de mandato prælati possit torquere clericum.*
43 *Laicus de mandato Abbatis potest aliquem recipere ad possessionem.*
44 *Laicus an possit clericum criminaliter accusare.*
45 *Laicus an & quo casu possit excipere contra promouendum.*
46 *Laicus patronus potest denuntiare crimen clerici.*
47 *Laicus an possit testificari contra clericum in causa criminali.*
48 *Laicus potest supplere negligentiam iudicis ecclesiastici cognoscentis de uasallis ecclesiæ.*
49 *Concilium generale potest per quoscunqce indifferenter euocari.*
50 *Papa an possit se imperatori seu laico subijcere.*
51 *Laicus potest decimas cum titulo possidere, & esse rector uniuersitatis: & habere prabendam non canonicam.*
52 *Laicus an possit acceptare beneficium pro clerico absente.*

Quarta regula.

1 QVarta regula quod laici de negotijs † ecclesiasticis intromittere se nõ debent. c. bene quidem. 96. dist. 2. de iudi. c. contingit. de arbi. c. cum de laicis. de reb. eccl. non alie. & c. ecclesia S. Mariæ. de constit.

Fallit primo quando laici hoc faciunt autoritate delegata per ecclesiam ut dictum fuit supra in 21. fallentia primæ regulæ. Et etiam in alijs casibus exceptis a prima regula prædicta, & alijs regulis supradictis.

2 † Secundo fallit in rege nostro qui a tanto tempore qđ non est memoria de contrario cõcedit gratias, & absolutiones clericis criminosis. Ad quod, fac. tex. in l. fin. C. ubi sena. vel clari. ubi rectores prouinciarum possunt cognoscere de causis criminalibus illustrium. Cum hoc ut si videant tales absoluendos possint absoluere: sed si uiderint condemnandos non possint condemnare neque punire: sed debent causam referre principi. vnde gl. in auc. clericus. de epi. & cle. dicit quòd iudex secularis potest absoluere clericũ, licet non possit eum condemnare. Quam glo. Bald. dicit esse correctã, & merito, quia regulariter illius est absoluere cuius est condemnare. † vnde concilium prouinciale non potest episcopum condemnare, ita nec absoluere secundũ Anto. in d. c. j. de iudi. & Sicu. in c. nõ põt dere iudi. Gemi. in c. accusatus. 3. q. 6. & 12. di. c. præceptis. Nisi alicui potestas absoluendi competeret ex priuilegio secundum Io. And. in c. canonica. de sen. excommunica. & Geminia. in ca. inferior. 21. distinct.

3

Quo vero ad regem non vr̃ dubium quin possit concedere gr̃am, & remissionem clericis in illis casibus in quibus iudex temporalis potest eos corrigere, & punire de quib. late supra dictum est. Adde hic quæ dixit Guido Papæ. q. 562. vers. circa hoc tamen.

Sed adhuc in alijs procederet huiusmodi remissio quæ ad ipsorum clericorum bona immobilia q̃ applicãtur fisco principis ptinet. Clerici. n. rõne taliũ bonorũ sunt subiecti dominis temporalib. 11. q. cũ ergo. ver. his ita respõdetur. nõ mirum igitur si talia bona propter delictum applicentur domino temporali. C. de anno. & tri. l. indictiones. lib. 10. ar. di. 8. c. quo iure.

Sic ẽt rõne feudi subsunt dño temporali. c. uerum. & ca. ex transmissa. de fo. compe. & c. Romana. ſ. debet. de appel. lib. 6. ad quod fa. C. de exac. tri. l. fi. lib. 10. quæ vr̃ hoc decidere: de feudalib. est expressum q̃ reuertuntur ad dñm. c. imperialem. ſ. illud. de prohi. feu. alien. & idem dicendum de emphyteusi. Nam & idem statuit Papa in casu conuerso quando laicus tenet rem in emphyteusim ab ecclesia, & condẽnatur de crimine: quia talia bona reuertuntur ad ecclesiam. c. in quibusdam. de pœni. & c. fælicis. eo. tit. lib. 6.

Ita dicit Old. cons. 17. dicens esse communem obseruantiam curię Gallicanæ in toto regno qđ bona mobilia clericorum applicantur episcopis: immobilia vero dominis tẽporalibus a quibus tenentur, habentibus tamen iurisdictionem omnimodam. Et idem tenet Io. And. in addi. Spec. tit. de feu. ſ. pe. ver. 41. & Petr. de Ancha. in regula iuris, ea quæ. q. 22.

Sed q̃ talis remissio prosit ipsi clerico ad hoc quod non puniat̃ ab episcopo de crimine communiter non videtur. Alioquin pareret incentiuum delinquendi quod est præcauẽdum. 23. q. 4. c. est iniusta. & c. vt clericorum mores. de vi. & hone. cleri. Adde hic quæ scripsi inf. tit. de pote. eccl. super laicis. §. 120.

Adde q̃ propter rationes supradictas inuentaria bonorum clericorum fieri solent respectu immobilium ratione quorum subsunt sicut præmittitur dñis temporalibus, p̃ officiarios, & iudices temporales. & ita cauetur in superius allegatis concordatis inter officiarios spirituales, & temporales Tholosæ factis. Sed capellano moriente relicto hærede laico inuentarium fier̃ p̃ iudicem fæcularem: qa mutatione personæ bona quæ erãt affecta priuilegio clericali desierunt esse ecclesiastica, & conditionem hæredum sequuntur. casus est singularis in l. paulus refert p̃ procuratorem. in §. 1. ff. de acq. hære. ita tenet Guid. Papæ. q. 261.

4 † Tertio fallit, cum agitur actione personali pro usu funeris inter laicos: qa iudex secularis poterit cognoscere puta quia dico ius funeris mihi fuisse promissum donari. ita Anto. licet Sicu. contra in c. quanto. de iudi. Et Nico. Milis in vers. & iudex secularis. Secus si ageretur actione reali pro ipso funeris vsu, qm̃ talis qõ erit terminanda coram ecclesiastico iudice secundũ Anto. Sicu. & Doc. Qui etiam dicunt qđ de expensis funeris inter laicos possit iudex secularis cognoscere: secus aũt inter clericos. adde Fely. in c. quanto. vltim. col. de iudi. qui post Anto. tenet qđ de iure funerandi, qm̃ qõ iuris funerandi consistit in facto per laicum cognosci põt, allegat Bar. in l. Titia. ff. solu. matr. & in l. omni. C. de sacr. eccl. & in l. quoties. C. de iudi. ubi dicit quod de causa spirituali cognoscit laicus vbi quæstio non est iuris: sed facti.

5 † Quarto fallit in iuramento: qa licet materia iuramenti regulariter sit fori ecclesiastici, & non secularis secundũ gl. in c. cum sit gñale. de fo. compe. & in c. prædicandum. 22. q. 1. Host. in c. tuam. de ordi. cogni. Sic in c. significãte. de pig. & Doc. in c. uenerabilẽ. de elec. verum tn̄ ubi agit̃ vel excipit̃ de iur̃o omissa disputatiõe an valeat uel cõpetat absolutio: sed solũ vt obseruet̃ tunc est fori mixti. de seculari patet in c. licet mulieres. de iureiu. lib. 6. vnde Sicu. in c. ex literis. de sponsa. in quarto no. dicit qđ pro implemẽro sponsaliorum iuratorum adiri põt iudex secularis. de ecclesiastico est tex. in c. fi. de foro cõpe. lib. 6. unde Inno. in c. cum contingat. de iureiu. tenet dari optionẽ actori cntrã quo uelit iurantẽ conuenire qđ reputat utile: ppea quia iuramentũ sæpe interuenit in q̃tractib. iõ Sicu. in c. cum uenissent. de insti. commendat cautelam apponendi iuramentum ut duplicetur forus. idem Bal. in l. 1. C. dẽ reb. credit. Et istud optime sciunt mercatores.

Et intellige etiam in casu quo de iure ciuili iuramẽtum est ineficax. nam etiam coram seculari agi poterit etiam si materia feudalis existat: quia ratione iuramenti potest vasallus trahi ad forum ecclesiæ: adeo quod cognoscendo de iuramento cognoscet ẽt de proprietate feudi: tenet Calde. in tit. de iureiur. cons. 2. dicens esse casum in c. nouit. de iud. istud tamen facile non admitterent domini temporales iudices.

Item ubi ageret̃ ad pœnã piurij: qm̃ vterq; cõpetens est inter laicos. d. c. nouit. iuncto. cap. rex debet. 23. q. 5. no. Ludou. cons. 412.

Et idẽ vbi ageret̃ de cõpellendo recipientẽ turpe iurm̃ vt illud relaxet iuxta. c. j. de iureiu. q a hoc ẽt facere poterit iudex secularis: sicut. n. cogere potest ut licitum seruetur, ita vt turpe relaxet̃ vt uoluit Lud. Ro. in sing. uer. iuramentum.

6 † Item hæres defuncti non efficitur de foro ecclesiæ occasione iur̃i p̃ defunctũ p̃stiti, scđm Io. And. in c. fin. de sepul. quem sequuntur Anto. & Sicu. in alle. c. cũ sit gñale. de foro cõpe. lib. 6. p̃ tex. ibi in vers. & a se &c. licet q̃trariũ seruet̃ in curia spũali Archiepiscopi Tholosæ. vbi sæpenumero uidi corã me tanq̃ officiali cõueniri hæredes sup̃ obseruationẽ iuramẽtorũ p̃stitorum p̃ defunctos: & ista fuit opinio Abbatis antiqui in c. veritatis. de dol. & q̃tu. vide Sicu. in alle. c. fin. vbi dicit q̃ indirecte q̃tra hr̃dẽ implorato officio iudicis ecclesiastici agi põt vt hæres satisfaciat exonerãdo aĩam defuncti iurãtis, & sic p̃cedere põt opi. Abbatis antiqui. Si aũt vellet agere actione ex eo q̃ctu non põt: & sic procedat opi. Io. And. & Doc. ad hoc vide q̃ scripsi in decisione capellæ. q. 415. in addi. Itẽ adde Bal. in l. 1. col. 2. C. de ope. libe. dicẽtẽ. Qđ denuditate iuramẽti qđ nõ habet cõsensum, vr̃ qm̃ est interpositũ sup̃ q̃ctu simulato satis põt cognitio spectare ad secularem: qa iuramentũ carẽs cõsensu non habet spiritum, & iudex secularis põt cognoscere sup̃ consensu: ergo necessaria cõsequẽtia sup̃ iuramento: sed vt ait, dñi mei canonistę dicũt qđ super omnib. dubijs spũalib. ecclesia cognoscit: & qcqd est dubiũ trahũt ad suũ molendinũ, & de facto cõiter ecclesię defert̃: & est pars tutior. dicit tn̄ idem Bald. in l. nec patronus. ad fi. C. eo. titu. Qđ silex præsumit simulationem in contractu, nec est necessaria probatio hominis nõ oportet adire ep̃m: vt. ff. de prob. l. qui testm̃. & ff. de leg. 3. l. cum quis decedens.

Digitized by Google

dens.§.Titia.& §.codicillis.& fac.ff.de pac. l.iuriſgentium. §.& generaliter.in l.vlti.ff.ad municip.

7 † Adde quod princeps temporalis poteſt ſuper iuramento diſpenſare:pro quo videtur tex.in l.fi. ff.ad municipal. in prin.& in l.fi.ff.de re mili.& pro hoc glo.in l.adigere.§.fi.ſuper ver.l.Iulia.ff.de iurepatro. quæ no. quod lex habet uim Apoſtolici ut iuramentum remittat.ita Bal.in l. nec patronus.C.de ope.liber.vbi dicit quod lex ciuilis poteſt remittere iuramentum ex cauſa,ſicut poteſt remittere Papa,ita tenuit Guido Papæ.q.194.Sed videretur ſalua correctione qđ princeps ſecularis non poſſit diſpenſare ſuper iuramento ratione ſpiritualitatis quam in ſe habet iuramentum: vt patet ex no.in c.uenerabilem.de elect.& per glo.fi.in c.cum ſit generale.de for.compe.per Sicu.in ca.ſignificante in primo no.de pig.& Hoſt.in c.tuam.ſuper glo.de ordi.cogn.& per Doc.in c.fi.de foro compe.libr.6.nec obſt.leges & gloſſ. in contrarium alleg.tum primo,quia prædictę leges hoc non probant,& ideo dicunt Saly.& Bald.in alleg.l.nec patronus. quod iuramentum non remittitur a lege:ſed ſecundum legem ſuper contractu diſponentem interpretatur. nam ſecundum Bald.in alleg.l.nec patronus.in caſu illius.l. conditio liberorum videtur excepta:ideo iuramentum non relaxatur:ſed ad caſum liberorum non extēditur. Et quia fauor tertij uidetur a iuramento excipi.arg.in c.uenientes.ce iure iur.lex enim ciuilis poteſt interpretari iuramentum, & ſtatuere quod ſe non extendat ad caſus illicitos. vt.l.de quibus. ff.de leg.1.l.ſi quis inquilinos.in fi.Adde Sicu.in c. quemadmodum.de iureiur.ubi dicit quod reſpectu iuramenti ſtandum non eſt legi ciuili, cum iuramentum non ſit de foro ſuo.c nouit.de iudi.& præalle.c.uenerabilem.ad fi.in auc.vt cle.apud pro.epiſc.§.ſi uero eccleſiaſticum.colum. 6. Adde quod poſuit infra ſuper regu.4.uerſ.46.circa fin.uide latiſſime per Iaſonem in auct.ſacramenta puberum. colum. pen. & vltim.

8 † Item iudex ſecularis poteſt cognoſcere de nullitate abſolutionis a iuramento factæ per eccleſiam: nec tenetur eā ſequi iniuſtam:tenet Petr.de Ancha.conſ.382.per no.Ioan. Andr.in c.cum in iure.de offi.deleg.& cap.1.de offi.ordin. vbi dicit quòd iudex ſecularis non tenetur exequi præceptum iudicis eccleſiaſtici,de cuius iniuſtitia eſt certus uel ſuſpicatur:& facit dictum Bar.in l.diuus.ff.de cuſt.reo. quod ſecularis iudex poteſt reuidere proceſſum quādo ab epiſcopo iubetur exequi. Nec obſt.c.fi.de except.lib.6.quia loquit vbi ſententia non eſt euidēter nulla uel inualida. Nec etiam obſt.c.paſtoralis.§.quia uero.de off.deleg.quia ſecūdum Io. And.ubi ſupra,procedit in executione commiſſa inferiori:ſecus ubi par requirit parem: videlicet ordinarius ordinariū. per c.1.de offi.ordi.

Item iudex ſecularis poteſt declarare quem incurriſſe periurium quando de hoc nō eſſet dubium.vt tenet Ludouic.in ſingu.414.quia lex ſecularis punit periurum. l. ſi quis maior.C.de trāſact.ergo etiam declarare poteſt:quia declaratio eſt facti,ſecus ubi eſſet dubium.ç.venerabilem.de elect. id eſt quæſtio iuris,ſecus ergo ubi eſſet quæſtio facti p not. l.Titia.ff.ſolut.matr.per Bar & alios.Anton.& Sicul. in cap. tuam.de ordi.cog.per Io.And.& Domi.in alleg. c.fi.de foro compe.lib.6.

9 **Quinto fallit** vbicunque rei † uendicatione per clericum agitur contra laicum ſuper re eccleſiæ uel clerici:quia tunc agendum erit coram iudice ſeculari.Inno.& Docto.in c.cum ſit generale. de foro compe.& ita ſeruatur in præſenti regno:licet de iure clerici malefactores ſuos,& raptores rerum eccleſiaſticarum,& in uaſores(qui ſacrilegi ſunt cenſendi)poſſint ſub quo maluerint iudice conuenire.vt.c.de viro.12.q.2.c.alleg.cum ſit generale.& c.conqueſtus.eo.tit.& in fallen.ſeq. Adde hic quæ ſcripſi infra titu.ſeq.§.4.

10 **Sexto fallit** † in ſacrilego qui puniri poteſt per iudicem ſecularem in l.ſi quis in hoc genus C.de epiſc.& cle.glo.in alle.c.cum ſit gñale.ubi Hoſt.vr uelle ſecundū Sicu.quod cū agitur ad pœnam corporalē ſecularis eſt iudex,ſi uero ad ſpiritua em ut excommunicationis tunc eccleſiaſticus:ſed dicit Sicu.q qñ agitur ciuiliter ad reſtitutionē rei ſubtractæ vel ad pœnam non corporalem:ſed pœcuniariam,iuxta c.quiſquis.17.q.4.quilibet tam eccleſiaſticus quàm ſecu. poteſt eſſe iudex. Et ſic crimen ſacrilegij dicitur eſſe mixti fori.erit ergo locus præuentioni in c.propoſuiſti.de fo.compe.

11 **Septimo fallit** in crimine uſurarum quado nō dubitat qđ ꝯractus ſit uſurarius, ſed tm imminet qō facti: vt qa repetunt uſurę ſolitę,& ſic ſolū agitur de ſoluto uel nō ſoluto,vel an interuenerit ꝯctus: vel qa agit de ſimulatione cōtractus:& allegatur qđ ſimulate facta fuit uenditio cū eſſet cōtractus pignoratitius:& clare vult hoc ꝓbare p teſtes:ita qđ nō dubitatur de uſura:tūc enim eſt mixti fori:& hanc opi.tenent Pau.Imol.& Zab.in clem.j.de uſu.Domi.in c.j.eo.tit.lib.6.Bar. in l. Titia. ff.ſolu. matr.& in l.2.ff.de iuriſd.omn.iudi.But.in l.cum allegas.C. de vſu.Arch.in c.quid dicā.14.q.4.Anto.Imol.& Sicu.& Zaba.in alleg.c.cum ſit generale.Lud.in alle.l Titia. Nec obſt. c.poſt miſerabilem.de uſu.quia ibi aditur iudex ſecularis in ſubſidium,ſicut etiam in decimis quæ tātum modo ſunt ſpirituales.c.poſtulaſti.de homic.Et hanc opininionem etiam tenent Bal.in c.1.§.ſimiliter.de controuer.inueſtit. & in d.l. eos.§.fi.& Fride.de Senis conſ.96.dicens fuiſſe hanc originalem doctrinam Io.And.in c.tuam.de ordi.cog.

12 **Octauo fallit** gñaliter ubi de qōne eccleſiaſtica verſatur ſola qō facti.Nam tūc iudex ſecularis eſt competens per ea quæ leguntur, & no.per Bar.& alios in alle.l.Titia.ff.ſol.mat.Ant.& Sicu. in c. tuam. de ordi.cog.& melius in alle.ca.cum ſit generale.& Millis in uerſ.iudex ſecularis poteſt cognoſcere &c.& Sicul.in c.literas.de iura.calum. Et ideo ſi diſputetur utrum mulier fuerit deſponſata uel non:vel an habitus ſit clericalis aut non,pōt iudex ſecularis cognoſcere.idem ſi ſit quæſtio, an quis ſit legitimus aut non.uel an ſit uſurarius uel non:quia non eſt q-ſtio iuris:ſed facti.Et idem in ſimilibus.

Nono fallit etiam ubi materia non eſt pure eccleſiaſtica:dato quod eſſet dubiū iuris.Nam iudex ſecularis per confeſſionem de plano poteſt informarī:iſtud dicit Spe.in tit.de recouuen.§.2.verſ.ſed nūquid in primo.quem ſequitur Bal.in l.non ignorat.in fi. C. q accu.non poſ.& in l.filium.ff.de his qui ſunt ſui uel alien.iur. & in l.quoties.C.de iud.& in l.omni nouatione. C.de ſacroſanct.eccl.idem Archi.in c.frequens.54.diſt.& in c. ſi iudex. de ſenten.excom.lib.6.Et iō ubi conſtat iudici ſeculari notorie de vſura, puta per confeſſionem partis poteſt ſuper ea pnuntiare:duntamen non principaliter:ſed p modicū cauſæ.ut no.Bal.in l.unica.§.ad hæc.C.de lati.liber.tol. puta cōdemno te ad decem indebitè exacta p uſuris,ſecus vbi principalis qō eſſet mere eccleſiaſtica:quia illius cognitio nullo mō cadit in laicum in præalle.c.ſi iudex.& in c.ut inquiſitionis.§.phibemus.de hære.lib.6.& Pet.de Anch.in regula iuris,ea quæ in 4.q.nec confeſſio tunc facit eum competentē, & ita declarat Anch.ub i ſupra.

Sed ſi eſſet quæſtio de iſtis in cauſis ſummarijs bene poſſet iudex ſecularis cognoſcere ſecundū Bald.in l.3.C.de Carbo.edi.& in auct.ei qui.7.col.C.de bo.auto.iud.poſ.ibi, qro qualiter.poſt Spec.tit.de 1.decre.§.reſtat.ver. quid ſi agatur. dum inquit,q ſi agatur de primo decreto, & filius negat ſe fore in ptāte patris,pōt iudex ſecularis cognoſcere de filiatione non obſtante palle.c.tuam.de ordi.cog.quia iſte proceſſus non eſt ordinarius.vbi autem pcederet ordinariç,pcederet qđ dictū eſt.nam attendi deberet tunc,an eſſet quæſtio iuris uel facti ſecūdum Bal.ubi ſupra,licet Anto.& Sicu. in alle.c.tuam.aliter ſentire uideantur.

Sed & ſuppoſito q eſſet qō iuris ſi cōſtat iudici ſeculari talē exceptionē qōnis ſpūalis opponi calumnioſè,ut remittat ad iudicē eccleſiaſticū,non tenebit caſu p̄miſſo remittere:nec pceſſum ſuū taliter impedire ſecundū Bal. in l 1.in fi. C.de ſen.quę ſine cer.quāt. Et ſi fieret ibi remiſſio.dicit Bal. in l.de die.§.iubere.in lec.anti.quòd ſi remiſſus ad curiā ēpalem ſuper talib. incidentib. ibi fuerit in mora,poterit iudex ſecularis pcedere ad vlteriora,ad qđ facit,qa moroſus alle gās litis pēdētiā:nō audit,ſcđm Bar.in l.ubi exceptū.ff.de iudi.& in l.ſepulchri.ff.de ſepul.uiola.& in l.q̄is.ff.de dā.infe.

Et iō ad hmōi malitiæ obuiandū poſſet iudex ſecularis in faciēdo talē remiſſionē p̄figere remiſſo terminū in quo ſe curiæ ēpi repræſentet ſecūdū Bar.in l.p̄ſes.C.de appel. p illū tex.& in l.2.ff.de re iudi.& in alle.l.quoties.C.de iudi. Ange. in l.2.§.ſed ſi dubiteſ.ff.eo.tit.Et ſi ille fuerit in mora poterit ſecularis iudex pcedere.arg.d.l.p̄ſes.& c.p̄ſonas.de appe.ſed nō poſſet idē iudex p̄figere terminū.inf. quē cā finiri dēat vt per Bar.in alle.l.3.& in c.cum ſit Romana. de appel. iuncta gloſſ.

13 **Decimo fallit** † in laico arbitratore,qa talis cognoſcere poterit de uſura,ēt ſi ſit q̄ſtio iuris,ita uoluit Pet.de Anch.cū.ſ.33.& cō.ſ.98. dicēs. c. contingit.de arbit.non procedere in arbitratore.Sicu.conſ. 64.ver.item iſti fuerunt arbitratores.

14 **Vndecimo fallit** in crīne adulterij,in quo ſi agat ad pęnā ſanguinis,ſecularis tm̄ eſt iudex.arg.in c.ſnīam.ne cler.uel mo. & l.quāuis. C.de adult.de procur.c.tuæ.& ſic intelligit c.rex dēt.23.q.5. Si vero ageretur ad aliam pœnam, puta detruſionis in monaſterium:tunc etiam ſecularis eſt iudex,ut in auct.ſed hodie.C.de adult.Licet executio pertineat ad iudicem eccleſiaſticum: quia ſecularis non habet monaſterium. argu.in ſimili.2.q.6.biduum.verſ.ſi quidem.& ff.de interdi.& relel. inter pœnas.

De

Digitized by Google

De eccleſiaſtico eſt dubium & dependet a.c.gaudemus . de diuor.poſſet tamen dici quod quatenus agetur ad a ſam pę nam citra ſanguinem etiam ipſe ſit competens contra laicū. ad hoc.c.1.de off.ord.& 32.q.1.c.de benedicto,quia per adul terium peccatur in matrimonium,quod eſt vnum de ſeptē ſacramentis eccleſiæ,& poteſt eccleſia imponere pœnam i-gnominioſam,vt incidere capillos,& pannos ante & retro, ut moris eſt in quibuſdam locis.pro quo bona glo.in præal-leg.c.de Benedicto,iuncto ibidem tex.& facit.26.q.5.ca epi-ſcopi.in prin.ita dicit Sicu.in alleg.c.cum ſit generale.quem ſequuntur Lud.in ſing.667.Sicu.in alleg.c. tuæ.c.1. de offi. ordi.Archi.in c.rex,alleg.& in ca.poſtulaſtis.3.q.7.Sicu.in c. gaudemus.de conuer.coniuga.vbi dicit eccleſiam poſſe hu-iuſmodi crimen puniri etiam vltra ſeparationem thori con tra Ioan.And.in c.fi.de foro competen.lib.6.Angel.in auth. ſed hodie.allegat.& facit.c.conſuluit.1.de app.vbi epiſcopus procedit contra detinentem uxorem alterius.ad idem.c.ſe-culares.33.q.2.Bal.in aut.clericus.C.de epi.& cle.Pet.de An-cha.in alleg.regula iuris,ea quæ.in 4.q.inter alia dicens quòd ſi confitens copulam,ſed eam negat eſſe adulterium negan-do matrimonium,de hoc iudex ſecularis cognoſcet. Et idē dic ſi laicus cognoſceret monialem: quia tanquam ſacrile-gus poterit per vtrunque iudicem puniri, ſcilicet per eum q
15 præuenerit. † Duodecimo fallit in crimine falſi quod com mittitur in literis apoſtolicis.nam de talibus ſi laici fuerint poterit iudex ſecularis pœnam ciuilem imponere.argu.ff.& C.de fal.& quod not.19.di.c.in memoriam.ita tenet Sicu.in
16 alleg.c.cum ſit generale.† Decimotertio fallit in ſortilegis & diuinatoribus: quos etiam iudex ſecularis punire poteſt ſe-cundum Sicu.in præal.c.cum ſit generale.& in c.1.de ſortile. dicens quod licet ſit crimen eccleſiaſticum non tamen mere. & ideo eſt locus præuentioni inter eos.nam vtroque iure hoc crimen eſt damnatum & acerrime punitur per ius ciui
17 le,vt.C.de malefic.& mathe.per totum. † Decimoquarto fallit in blaſphemia,quia etiam eſt mixti fori, tenet Cal.titu. de iudæ.conſi.2.& Pet de Anch.conſi.197.& ita ſeruatur.di cit tamen Sicu.in ca.2.de male.quòd iudex eccleſiaſticus, & ſecularis concurrere poſſunt,nec pœna impoſita per vnum impedit pęnam imponendam per alium,& poſtea in vlt.col. ſubiungit ibidem eſſe tex.quod crimen blaſphemiæ in Deū & ſanctos ſit mixti fori , & quod iudex eccleſiaſticus de illo poteſt punire laicum,verum vbi Iudæi per blaſphemiam vel aliter æternalem offendunt maieſtatem ſecundum commu nem opi.doct.puniri poſſunt & debent per iudicem ſecula-rem & ita conſuluit Pet.Ancha.vbi ſupra:quem refert & ſe-quitur Ioan.de Ana.in rub.de Iudæis. col.penult. in princip verſi.adde prædictis.idem ipſe tenet in c.fi.de maledi.col 18. uer.circa prædicta.& etiam in c.poſtulaſti. de iudæ.6.colu. verſi.ulti.quæro.uſque ad fi.& in locis prædictis alleg.plures doct.hanc opi.ſequentes,quamuis Calde.in alleg.conſi.2.ni-ſus ſit tenere contrarium,videlicet quòd imo punitio crimi nis blaſphemiæ contra Iudæos pertineat ſoli iudici eccleſia-ſtico non autem ſeculari iudici,niſi eatenus quo ipſe iudex eccleſiaſticus imploraret auxiliū brachij ſecularis ī ſubſidiū.
18 † Decimoquinto in crimine Sodomiæ. Nam & illud eſt mixti,ut tenet Sicu & Ana.in ca.archiepiſcopatu . de rapt.& in c.clerici.de exceſ.prela. Et ꝙ iudex ſecularis contra laicum cognoſcere poſſit vltra prædictos tenent Petr.de Anch.con ſil.277.incip.iure diuino.& Cal.de foro.compe.conſ.3.& ſe-cundum leges eſt pœna capitalis,ut in auth.vt non luxu.ho. contra natu.colla.6.
19 † Decimoſexto fallit in iudice ſeculari clerico,ut puta ſi cle ricus habeat feudum a rege ſi cognoſcit de quæſtionibus vaſallorum feudalibus & incidat forte quæſtio iuramenti po terit cognoſcere , licet non poſſit cognoſcere principaliter de ſpirituali ſecundum Sicu.in eius diſputatione incipiente, pandulphus. 16.col.incidentia namque facit de incompetēti competentem , ſiue ſit ordinarius,ſiue delegatus, ſiue arbi-ter,vt per eum in c.cauſa.de in inte.reſti. Sed iſta opinio de mero iure non procederet:quia iuriſdictio quam habet cle-ricus a ſeculari non eſt eccleſiaſtica , ſed ſecularis. pro quo ca. romana.in §.debet.de appella.lib.6.& Bald.in authen.ſi quis litigantium .
20 † Decimoſeptimo fallit in laico ſimoniaco . nam lata ſen-tentia ab eccleſiaſtico poterit eum iudex ſecularis punire.ita tenet Imol.in alleg.c.cum ſit generale. & Ana.ſuper rubri.de ſimo.verumtamen Sicul.in alle.c.cum ſit. dicit iſtud crimen eſſe mere eccleſiaſticum,& ſic ſecularis non poſſit ſe intro-mittere: quia ſimonia dicitur eſſe hæreſis. 1.q.3.ca. altare. & de hære.c.quoties.Item & eius criminis originalis prohibi-tio proceſſit ab eccleſia:& ſecundum illius inſtitutiones re gulatur, ad quod not.1.q.1.in ſumma.quod intelligo quo ad cognitionem ſed lata ſententia per eccleſiaſticum poterit au gere pęnam laico, ſicut & dicit Anto.de crimine hæreſis fa-cta per iudicem eccleſiaſticum declararione , de quo tamen Sicu.in præalle.c.cum ſit, ait ſe dubitare.
21 † Decimoctauo fallit in delicto commiſſo in eccleſia per laicum. nam in hoc caſu iudex ſecularis habet cognitionē, etiam ſi eſſet commiſſum in clericum.l.ſi quis in hoc genus. C.de epiſc.& cle.& ibi Bal.Imo.& Sicu. in c.inter alia. & c.fi. de immu.eccle.alleg.Bar. ita tenuiſſe in l. ſi cui ff.de accuſat. idem Sicu in ca.cum ſit generale.de foro.compet. dicens ſe putare prædictam opin.Bart.eſſe veriorem contraria opinio ne Pet.& Cyn.in l.præſenti.C.de his qui ad eccleſiam con-fu.Eccleſia namque ait ſicut territorium non habet, niſi re-ſpectu clericorum,& ideo ſe non impedit de delictis laicorū etiam in eccleſia commiſſorum.idem Saly.in aut. nulla cō-munitas.C.de epiſ.& cle. Dicit tamen Sicu.in præalle. c.fin. negari non poſſe quin commiſerit ſacrilegium delinquēdo in eccleſia cum per hoc violauerit immunitatem , maxime ſi eam ſanguinis effuſione polluerit,vt in c.cum pro cauſa.& quod ibi not.de ſenten.excommuni.& 17.q.4.ſi quis domū. facit.c.cum ſit generale.alle.& ideo puniri poſſit de hoc cri-mine per iudicem eccleſiaſticum.facit.ca.quæſtio. 17.q.4.& quod not.in præalle.c.cum pro cauſa .
22 † Nam pro eodem delicto poteſt quis puniri varijs pœnis quando ex eo reſultat diuerſa ſpecies delicti,ut plene no.per Bar.in l.ſenatus.ff.de accuſa.& ſic poteſt inte ligi gl.in c.uirgi-nibus.27.q.1.dicit enim Bar.vbi ſupra,quòd etiamſi eſſet ta le delictum ex quo quis incurreret duplicem pœnam,quarū una eſſet ciuilis, alia eccleſiaſtica , vt excommunicationis quamuis a ſeculari iudice quis foret abſolutus vel condem natus & pęnam ſoluiſſet,nihilominus poterit condemnari a iudice eccleſiaſtico,ita dicit Iac.But.& Bal.in l.placet.penul. q C.de ſacroſanc.eccle.Pet.de Anch. in regula iuris,ea quæ. 9.quæſt.lib.6.de quo etiam uide per Bald. in l.cunctos popu-los.6.col.C.de ſumm.trini.Ana.in c.poſtulaſti.ad fi.de Iudæ. Ang.in l.ſi vacantia.C.de bo uacan. lib.10.per Bald.in l.offi-ciales.C.de epiſc.& cle.& in l.nullum.C.de teſti.& Sicul.in c. tuę. de procurat. Ex quorum dictis videtur poſſe concludi quod ubicunque crimen commiſſum eſt mixti fori,& per diuerſas leges diuerſe pęnę omnino ſeparatæ ſtatuūtur,quā-rum vna per aliam non tollitur, punitus in uno foro de cri-mine poterit de eodem alio foro puniri . pro quo.l. qui ſe-pulchra.C.de ſepul.uio.& l.3.ff.de lib.ho.exhi.& in l.quoties ff de actio.& oblig.& bonus tex,in c.ſelicis. de pœnis lib.6.& ibi Ioan.And.in not.& iſtud tenere videtur Sicu. in præalle. c.tuæ.quod eſt notandum,& accedit quotidie,& facit, ad ea quæ ſupra ſcripſi circa finem ſecundæ fallentię huius quartæ regulæ . Sed quis extrahet delinquentem in eccleſia vel alibi delinquentem & ad eam confugientem in caſibus in quib. immunitate gaudere non debet?breuiter dic quod laicus ex trahetur per iudicem ſecularem. ita tenet Ioan. Fab.inſti.de his qui ſunt ſui vel alie.iuris.in §.ſed hoc tempore. & idem vi detur uelle Sicu in alleg.cap.inter alia penul.col.licet aliter ſentiant Pet.& Cyn.in alleg.l.præſenti.& Ange.in aut.ſi quis ei.C.de adul.Opinio Ioan.Fab.de facto ſeruatur.
23 † Decimonono fallit vbi ſimpliciter agitur de fructib.de-cimarum inter duos laicos uel per clericum contra laicū. Nam in huiuſmodi caſu iudex ſecularis poterit cognoſce-re cum non ſit quæſtio ſpiritualis,quod patet:quia laico cōce di poſſunt titulo locationis.c.ueſtra.de loca.& uendi.ut ibi no.Ioan.Andr.& not.in c.quamuis.de deci.glo.in c.peruē-nit.1.q.3.Bald.& Imo.in l.uſufructu.not.in c.cauſam.de pſ-ſcript.& c.quamuis.& c.prohibemus.de deci.& hoc proba tur optimè in c.poſtulaſti. de homic. Nec obſt.ſi dicatur qđ illud ſit in ſuffragium per inuocationē brachij ſecularis: quia ibi Papa in reſponſione generaliter loquitur.Et ita dū-modo agatur ciuiliter contra laicum ad reſtitutionem fru ctuum decimarum poterit agi coram iudice eccleſiaſtico. ita tenet Gaſp.Calde.titu.de foro competen. conſ.15. idem tenet;Anch.in regula iuris,ea quæ.quæſtio.5. idem Fride. de Sen.conſ.245. dicens ſecularem iudicem poſſe cognoſcere de cauſa decimarum ubi eſt quæſtio facti tantum, & non iu ris,ita intelligens præalleg.c.poſtulaſti.de homicid. ſubdens non eſſe peccatum tenere quod fauore eccleſiarum habeat eccleſia duos iudices.argum.c.cum ſit.de for.compe. & ſe-quitur Lud.in l.Titia.2.col.ff.ſol.matr.opi.ſupradicti Cal.te nēt Bal. conſ.242.
24 Vigeſimo fallit in habitu †clericali ā quo iudex ſecularis poteſt recipere cognitionem an ſit clericalis uel ne,ita tenet Guid.Papæ.q.138.& multas ad hoc adduxit ra-tiones. veruntamen moderni tenent contrarium , maxime Geminia.in capitu.unico.de cler.coniuga.libro 6. & Zabar. in cle.2.de ui.& hone.cleri .& ipſorum opinio Thoſolæ ſer uatur:

Fatetur tamen Domi.ubi ſupra,quòd ſi laicus conueniat corā iudice ſeculari ſuper delicto ciuiliter, & ille dicit ſe cle ricū coniugatū unde nō poteſt ab illo iudicari. Actor uero

Digitized by Google

dicat quod non incedit in habitū, & tonſura, & reus petit huiuſmodi quæſtionem incedētem remitti iudici eccleſiaſtico, iudex poterit cognoſcere an debeat remittere: quia iſta noroie conſtant an habitus ſit clericalis vel ne.ergo nō requiritur alia probatio.c.quoniam.de fil.præsby.per quod patet,quod licet opponatur exceptio coram iudice de qua cognoſcere non poteſt ſed debet remittere ſi tamen eſt notorie falſa illam repellet ſecundum eum.

Aduerte inſuper quod clericus coniugatus propter eius crimen captus non eſt remittendus ad forum eccleſiaſticū niſi doceat ſe contraxiſſe cum vnica,& virgine.ita tenet Rota deciſ.250. Milis in verſ.clericus.§. clericus coniugatus. de quo per Gemi.in prælegato.c.vnico.pen.col.vide quæ poſui.ſup.in huius tertiæ regulæ fallentia.7.& ſeq.

25 † Vigeſimoprimo fallit in cauſa iuriſpatronatus quando eſt quæſtio facti,& non iuris. Quo caſu iudex ſecularis poterit cognoſcere etiam ſi agatur actione perſonali: vt quia tu promiſiſti mihi donare tale ius.& tu negas.ita tenet Anton. in c.quanto.de iudi.pro quo ſolent adduci no.per Bart. in l. Titia.ff.ſolu.matr.& clarius in l.omni nouatione.C.de ſacr. ſan.eccl.& in l.quoties.C.de iudi.& in l.2.ff.de iuriſdict.om. iudi.& Fede.de Senis conſ.192.incip.facta eſt lex.& conſilio 367.incip.dño Andrea.Io.And.& Anton.in cap.tuam.de ordi.cog.& in cap.cum ſit generale.de foro compe.vbi dicunt quod de quæſtione ſpirituali cōſiſtente in iure:puta,an matrimonium fuerit legitimum uel ne iudex ſecularis cognoſcere non poteſt.Sed de ſpirituali cōſiſtente in facto poteſt, puta,an fuerit deſponſata vel non. An talis fuerit filius uel non.pro quo facit.c.ſignificauit.de teſtib.Zabar.ex illo textu iuncta ſuprascriptione notat quòd iudex laicus poteſt cognoſcere de cauſa quæ eſt inter beneficiatum,& fundatorē beneficij ſuper liberatione a iure patro.licet Rota uideatur aliter dicere deciſ. 223.in antiquis. vide quæ ſcripſi in huius regulæ.3.fallen.8.& 9.& fal.proxima præcedente.& in d.ca. ſignificauit.

Idem eſt quando eſt qō de iurepatronatus cum uniuerſitate.Nam iudex ſecularis cognoſcere poteſt de vniuerſitate ſeculari in qua eſt ius patronatus, & tunc ſuper uniuerſitate iudicando valebit iudicium ſuper iurepatronatus: tam quam ſuper acceſſorio:ita tenet Sicu.poſt Zaba.in alle.cap, quanto.per c.ex literis:de iurepatro.& ad hoc alleg.glo.ſingularem in c.filijs.16.q.7.quæ dicit iudicem ſecularem poſſe priuare laicum iurepatronatus cum uniuerſitate:ſed p ſe non poſſet arg.op.in præalle.ca.ex literis.dumtamen ſecundum eum in libello nec in ſententia non fiat mentio de iure patronatus.Quod intelligunt moderni quando fieret mentio copulatiue:vt dicendo, Peto hæreditatem talis,& ius patronatus:ſecus ſi diceret peto talem hæreditatem cum iure patronatus,& ita no idem Sicu.in c.quęrelam.de ſimo.& ſequitur ibi Io.de Anan.pro quo fac.dictum Bart.in l.ſi cui.& in l.4.ff.de fundo inſtru. vbi dicit quod dictio, &,coniungit ęque principaliter,ſed dictio,cum,acceſſorię. ſic igitur erit in caſu prædicto: quia vbi erit dictio,cum,iudicabit acceſſorie de iure patro.

Similiter non noceret ſecundum Doc. nominatio dicti iuris patronatus in libello uel ſententia vbi declaratorie nominaretur:puta dicendo omnia bona videlicet,& talia, & ius patronatus.Nam & in hoc caſu ualeret uenditio: vt tenet Io.Cald.& Domi.in c.1.de iurepatr.lib.6.Et etiam ſecūdum aliquos non noceret nominatio quando diceretur cū pertinentijs,& iurepatronatus:quia ualeret uenditio,& petio quando ponitur in ablatiuo:de quo ſatis probabiliter videtur poſſe dubitari propter ratiōes quas in oppoſitum adducit Io.de Imo.in l.ſi inſulam.ff.ſol.matri.ubi firmat;quòd laicus iudicando de uniuerſitate non iudicat de iurepatr. per no.per eum in clem.paſtoralis.penul.colu.de re iudi.Sicul.tamen vbi ſupra tenet contrarium,cuius opinio de facto ſeruatur.

Ad id aūt quod dicit idem Sicu.quod confiſcatis bonis per ſnīam iudicis ſecularis trāſit ius patronatus in dictis bonis contentum vltra gl.hoc tenet Archi.in p̄alleg.c.filijs. & Zaba.in cle.3.in 8.q.de iurepatro.dicens qđ eccleſia remanebit libera:quia iſtud ius patronatus non tranſibit in fiſcū. alleg.c.felicis.de pęnis.lib.6.& c.in quibuſdā.eod.ti. nam & bonis confiſcatis feudū quod tenetur ad eccleſia reuertitur ad eccleſiā, ergo multo fortius ius patronatus quod eſt annexum ſpirituali.Aliud tā videretur in feudo:qa uaſallus ſolum habet vtile dominium: ſecus in uniuerſitate bonorū in quibus eſt ius patronatus: ſi ergo per uenditionem cum uniuerſitate transfert: ergo & per ſentētiam p quam etiam transfertur dominium ſecundum gl.inſti.de off.iudi.§.pen. & per Bart.& Doc.in l.Iuliano.ff.de condi.inde. & quamuis opi.Zab.uideatur ęquior:crederem tamen opinionem contriam potius obſeruari debere.

26 † Vigeſimoſecundo fallit in fideiuſſore clerici quādo clericus dedit laicum fideiuſſorem pro ſe in contractu mutui, nam talis fideiuſſor poterit conueniri coram iudice ſeculari. Ad hoc.n.dantur fideiuſſores:vt melius cautum ſit creditoribus.ff.qui ſatiſd.cog.l.1.& 2.Reſpon.ita tenet Specul.tit. de competen.iudi.adi.§.1.16.colum.verſic. Sed pone clericus.& ibi Bald.ſubiungens, ꝙ fideiuſſor contractus, immo & iudicij ſuum meretur iudicem vt no.in l.j.ff.ſi quis in ius voc.non ierit.idem tenet Guid.Papæ.q.562.in fi.& Bald.ubi ſupra,dicit ulterius non credere,ꝙ ſi clericus fideiubeat pro laico quod ſnīa iudicis ſecularis mittatur contra eum executioni.unde.l.fi.C.de vſu.rei iudi.intelligitur qñ reus, & fideiuſſor ſunt eiuſdem fori:vel qñ fideiuſſor poteſt prorogare iuriſdictionem. Sed hoc non pōt facere clericus, ut per Spec.vbi ſupra.verſ.in clericis.uel intelligitur quo ad modū ſummarię executionis.Quod ſicut prędictum eſt fideiuſſor clerici ſi laicus eſt poſſit conueniri coram iudice ſeculari, tenet ēt Sic.in c.ex reſcripto in ultimo.de iureiur.Pet.Iaco. in arbore ſucceſſionis regum Franciæ, & In quæſtione. An clerici in actione in rem poſſint coram ſeculari iudice conueniri.verſ.ſed quia idem Inno.Sed ſi clericus fideiubeat p laico coram iudice ſeculari non poſſit ibidem conueniri. vide Petr.de Anch.in regula iuris,ea quæ.q.22.5.col.verſ.Et pro confirmatione &c.

27 † Vigeſimotertio fallit generaliter in fructibus,& obuentionibus temporalibus quæ proueniunt ex rebus ſpiritualibus in quibus ēt iudex laicus eſt iudex competens,& maxime cum laicus qui detinet, arguitur de mala fide & detentione illicita,& iniuſta,tunc enim cum ſubtractio earū poſſit dici ſacrilegium.de pecu.cler.c.inquirendum.& 12.q.2. c.3.certum eſt iudicem laicum eſſe iudicem competētem. in c.cum ſit generale.de foro compe.ad quod facit qđ ſcripſi in huius regulæ fallentia.19.& ita tenet Petr.de Ancha.in regula iuris,ea quæ.de reg.iur.lib.6.q.5.& dixit in huius tertiæ regulæ fal.5.

28 † Vigeſimoquarto fallit in clerico pro debito regio capto,& eccleſiæ remiſſo:quo caſu iudex temporalis poteſt inhibere iudici eccleſiaſtico ne habeat ipſum relaxare niſi ſoluto debito.Alioquin habebitur recurſus contra iudicem, & ita cauetur in concordatis inter officiariarios utriuſque poteſtatis Tholoſæ factis,pro quo plura reperiuntur arreſta.Et quando clericus eſt debitor ex delicto uel quaſi vt qa fuit in emendam condemnatus pro crimine priuilegiato p quo.l.quicunque.C.de ſer.fugi.& l.fi. ff.de in ius vocā. Si.n. non habet vnde,luere debet in corpore.

Ad idem Bal.Ant.Sicu.& Præpo.in c.dilectis.de appel.qa ibidem no.ex illo tex.clericum poſſe detineri in uinculis p ſuperiorem ſuum donec ſatisfaciat de delicto: licet actum ſit ciuiliter.& etiam ſi opus eſſet poſſet ob hanc cauſam torqueri:& vtrunque probatur in c.j.de depoſi.& facit.c.ſi clericos.de ſenten.excom.lib.6.Et idem uideretur ſi eſſet debitor ratione talliarum vel collectarum quia cū in hoc caſu non poſſit cedere bonis ſecundum Bald.in l.propter honorem.C.de his qui bo.ced.poſ.& idem Saly. ibidem,ſic uideretur ꝙ poſſit huiuſmodi occaſione clericus detineri. arg. no.in l.nemo.& l.quoties.C.de exac.tribu.libr.10.& per Cy. & Saly.in l.j.C.de his qui bo.ced.poſ.& per Io.Fa.& Ange. inſti.de actio.in §.fi.& per Io.de Pla.in alleg.l.nemo.p Hoſt. in ſumma.de ſolu.& regula.de ceſſi.bo.

Sed maius vī eſſe dubiū in debitore tributario, qa talis carcerari nō debet.vt in alle.l.nemo.bene tñ pōt ſub fida cuſtodia detineri:q oīa loquunt in laico,& nō in clerico: ſed qcquid ſit de iure ēt in clerico ſeruat in p̄ſenti ciuitate.ſup quo uide q ſcripſi ſup. in ſecundæ regulæ.27.fallentia. Quinimo fructus decimales,& alij qcunq; ex reb. ſpūalib. puenientes quotidie p debitis regis ac priuatorū capiunt,& explectant:qa per illos q habent adminiſtrationē in titulū tales fructus poſſunt alienare,& obligare:vt tenet Ioā.Fab.in ſtit.de actio.in §.Item Seruiana.& Rota.deciſ.331. in antiq. ubi uide.Et per Sicu.in c.puenit.de fideiuſſo. licet de rigore iuris iſtud nō procederet indiſtincte: vt plenus ſcripſi in addi.ad q.cappellæ.313.Adde hic q ſcripſi ſup.in primę regulæ fallen.12.circa fi.& in ſcđæ regulæ fallen.18.& fallent.20. & 23.& huius quartæ regulæ fallen.19.& Gui.Pap.q.208.

29 Vigeſimoquinto fallit in datione † tutoris pupillo clerico: quia licet clericus nō ſit de iuriſdictiōe ſua, nihilominus dabit ei tutorē,& ita ſeruat:pro quo fa.l.conſulta.C.de teſta.& no.p Bal.in l.repetita.C.de epiſc.& cleri.Nam datio tutoris nedū perſonā reſpicit:ſed ēt patrimoniū de quo iudex tēporalis p̄ſertim de immobilibus ſe poteſt intromittere ut ſatis ſuperius deductū eſt:& per Oldr.conſ.17.licet contrariū teneant Ioan.Fa.& Ang.Are.inſti.de attil.tu.& Bar.in l.1.ff.de tuto.& cura.da.ab his.Et idem in curatore:eorum tamē opinio non ſeruatur de facto,uide quæ ſcripſi ſupra in ſecundę regulæ fallen.28.

30 † Vigeſimoſexto fallit ī iniuria facta clerico p laicū:nā talis

de

Digitized by Google

de huiusmodi iniuria puniri poterit p iudicem secularem. l.si quis in hoc genus.& ibi Bal.Bart.& Doct C.de episco.& cle.tenet Guido Papæ.q.562.dicens ulterius,quod si casu p̃dicto clericus impetret gratiam siue remissionem a rege il la interinabitur coram iudice seculari.de quo scripsi supra in huius regulæ quarta fallen. 2. Et quod supradictum est intelligit quando iudex secularis præuenit iudicem ecclesiasticum in cognitione talis iniuriæ: licet iniuria clerici secũ dum Innocen.& alios in ca.peruenit.in 2.de testi.cogen.dicatur res ecclesiastica.quia intelligitur facta ordini clericali.vt uoluit Bald.in alleg.ca. peruenit. & sequitur Zabar. & alle.Bartol.in l.prima,§.quæ onerandæ ff.quarum rerũ act. non datur.

31 † Vigesimoseptimo fallit qñ iudex secularis astringitur ad exequendum sentẽtiam iudicis ecclesiastici super causa criminali latam.Nam tunc iudex seculatis potest cognoscere de iustitia processus:per.§.si vero crimen. in auc. de sancti.epi.in vers.prætor causa cognita.& loquitur de mandato facto per ecclesiam iudici seculari.ad idem gloss.in vers. per eꝑm.in auc.clericus.C.de epi.& cler.& tenet Bartol. in l.diuus. 2.ff.de custo.reo.& idem Bar.Bal.& Pau. de Cast.in l.magistratibus.ff.de iurisdi.omn.iud.& Bart.in l. nõ dubiũ. ff.de custo.reo.& in l.fi.in fin.prin. ff.si quis ius dicenti non obtempera.& Anton.in c.1.de obl.ad ratio. & ista est communis opinio legistarum: quæ tamen procedit in criminib. mixis puta sacrilegio,& similib.de quibus in c.cum sit generale:& dictum est supra.

Propterea dico:quia in crimine hæresis hoc non procederet.vt in ca.inquisitionis.§.prohibemus. de hære. ubi est casus in hæretico condemnato per iudicem ecclesiasticũ: quia secularis tenetur exequi simpliciter eius sententiam, & ideo opi.Bar.de qua supra qui in alleg. l.magistratib. posuit exemplum de hæretico est contra prædictum. §.prohibemus:& idem tenent Sicu.& Doct.in c.ad abolendam.de hæret.Bald.in alleg.auc.clericus.Ang.in dicta.l.magistratib. & in alle.l.diuus.& Sicu.in præalle.c.1.qui dicit se putare, q̃ dictus.§.prohibemus.procedat in alijs criminalib. mere ecclesiasticis:veruntamen aliàs ego uidi seruari cõtrarium in persona fratris Petrilo ordinis minorum qui postquam fuit actualiter degradatus fuit examinatus in curia parlamenti, & facta examinatione,uiso processu, & sñia iudicum delegatorum attentaque degradatione die pręcedenti facta fuit condemnatus ultimo supplicio,& publice decapitatus tãquam laicus.Vnde Sicu.in alleg.c.at si clerici.& Ant.ubi supra tenet quòd in alijs criminibus ab hæresi, & causis ciuilibus iudex secularis non tenetur stare processui iudicis ecclesiastici:nec econtra. Et acta facta coram uno fidem non faciunt coram alio.Quod in criminibus mixti fori procedit indubie sed non respectu causarum ciuilium, propter cap. fi.de excep.lib.6. Nisi sententia esset euidenter nulla tenet Petr.de Ancharan.consil.383.incipiente retento ordine dubiorum.

32 † Restat igitur conclusio quod in criminalibus alijs ab hæresi iudex secularis nõ tenetur stare processui iudicis ecclesiastici.

Adde quod si episcopus inuocat brachium secularecõtra clericum suum: qui iñ ab eo ex probabilibus causis ad sedem Apostolicam appellauit,princeps uel iudex secularis non debet eum iuuare:ita tenet Oldra.consilio 89.& mouetur quòd eidem episcopo postquam est appellatum ab eo subditus potest ei resistere.C.de iure fisci.l.prohibitum.lib. 10.immo procedendo appellatione pendente uidetur superiori iniuriam facere.2.q.1.c.nomen.immo procedens peccat,& punitur.2.q.6.c.decreto.cum tribus cap.sequen. c. de priore.de appell.l.quoniam iudices.C.de appel.vbi dicitur, q̃ officialis non resistens pertinaciter iudici non recipienti appellationem punitur.30.pondo auri.& ibi secundum Oldra.est casus ad id quod sup.Ex qua lege forte sustineri possit:quod iudex temporalis possit impedire executionem sẽtentiæ præsertim irretractabilem:a qua fuisset ad sedẽ Apostolicam appellatum:donec releuandi tempus elapsum exiterit:quod sæpenumero fieri vidi. Ad quod adduci possent quæ scripsi supr. in 30.fallen.secundæ regulæ.sed istud nollẽ pertinaciter sustinere metu uiolationis ecclesiasticæ libertatis,& perturbationis iurisdictionis ecclesiæ.

Vigesimooctauo fallit in appellatione interposita ab episcopo uel quouis alio prælato ecclesiastico qui cognouit vt delegatus principis uel alterius iudicis secularis. ut in auc si quis litigantium.& ibi Bal.C.de episc.audien.

33 † Vigesimonono fallit in articulo necessitatis in quo licitum est confiteri laico:vt voluit gl.quæ ad hoc solet allegari in c.pastoralis.§.præterea.de offi.ordin.cui concor. gloss. fi.in c.2.de pœni.& remis.lib.6. & in cap.a nobis. in 1.de senten.excommuni.& in cap.ueniens.de transact. & cap. inferior.21.distinct.Sicu.in capit.quanto.de consue. Hostien.de pœni.& remis. cui confitendum.2.columna.

Sed secundum ueriorem opi.Scoti,Richar.& communiter theolog. quis non tenetur ad hoc de necessitate: bene tamen esset utile ex materia verecundiæ,quæ est una pœna debita pro peccato:& sic bonum esset consilium secũdum Augustin.in capitu.quem pœnitet.de pœnitentia distinctione prima.

Sic in necessitate laicus potest baptizare.de consecract. distin.4.cap.in necessitate.30.quæstio.3. super quibus aliter cessante necessitate peccaret mortaliter.argu.c.1,de cle. nõ ordi.ministran.Imo in casu necessitatis quilibet tenetur baptizare:aliàs peccat mortaliter secundum Doctor. de quo in cle.1.de bapti.& eius effectu.

34 Trigesimo fallit in laico quando † sibi delegatur causa ciuilis clerici quod iure fieri potest secundum glo.in cap.decernimus.de indi.Archid.in ca. clericum cuiuslibet.11.q.1. Specu.in ritu.de delega.§.nunc uidendum.vers.50.Domin. in §.uerum.32.distin.& ibi gloss.in uerbo, ducibus. Et hoc intelligo fieri posse etiam per episcopum in vna causa tantũ nisi partes contradicerent,& offerrent clericum idoneum: vt per Archi.in cap.in noua.16.q.7.Secus autem si uellet laicum facere delegatum ad uniuersitatem causarum p̃ tex.& ibi Bald.in l.parabolani. C.de episcopis & clericis. Causam autem criminalem clerici non posset episcopus laico committere:sed solus Papa:vt in alleg.§.uerum.glo.in alleg.§. uerum.glo.in alleg.c.decernimus.2.q.5.mennam.63.dist.in ca. in synodo.& c.Adrianus.& 10.q.c.illud.

Sed neque posset Papa omnes cãs clericorum vni laico committere:qa ut tenet gl.in c.imperator.96.di. clericus sit exemptus a laico de iure diuino:quod Papa tollere non potest.quod tenet Sicul.in cap.ecclesia sanctæ Mariæ.de constitut.Adde hic quæ posui supra in primæ regulæ fallentia prima.

35 † Trigesimoprimo.Laicus potest esse procurator in causu ciuili etiam spirituali clerici,nisi actus spiritualis depẽderet a iudicio suo ut uoluit Domi.in c.1.de procu.lib.6. Non tñ potest laicus esse Economus, & habere generalem administrationem temporalium ecclesiæ ut in ca.iudicatum 89. dist.nec potest episcopus super hoc dispensare.ut tenẽt Doct.in c.decernimus.de iudici.Nam & glos.9.q.3. c.cum simus.dicit, q̃ economus ecclesiæ debet esse clericus. & not. Spec.tit.de œconomo.§.j.uers.Item quod est laicus.Anto. in c.2.de æta.& quali.ueruntamen secundum Sicu.in alleg. ca. decernimus.sibi bene põt committi cura rusticorũ,& aliorum bonorum episcopatus,& sic cura omnium temporalium episcopatus bene potest demandari laicis:quia ex hoc non præsunt ecclesijs uel clericis nec impediunt se de spiritualib. ut ait Sicu.ubi supra.

36 † Trigesimosecundo laicus potest esse uicarius episcopi, vt tenet Sicu.in alle.c.decernimus.de iudi.per tex.in c.fi.ne cle.uel mo.quod intelligit uerum esse in temporalibus:nõ autem in spiritualibus:dicens ulterius quòd laicus coniugatus non potest esse vicarius.& ita tenet Io.And.in not.in ca. unico.de cle.coniuga.libr.6.& ibi Domi.post eum,& ita ẽt tenent Doct.in c.Ioannes.eo.tit.

37 † Trigesimotertio. Laicus potest esse operarius in ecclesia:vbi fabrica consistit pure,& simpliciter, in eo quod ꝑtinet ad solam fabricam:aliàs secus secundum Sicu. & Bal. in alleg.c.decernimus.Idem Cal.titu.de consuet.consilio 1, & titu.de præben.consilio 19.Nam & laicus potest esse rector hospitalis:vt ait gl.in uerbo secularibus. in clemẽ.quia contingit.de relig.domi.& illam sequuntur Imo.Zaba. ibidem licet Stepha.contra.

Adde quod etiam laicus potest esse executor testamenti ad pias causas:secundum gloss.in l.si quis a Titio. ff.de lega. 2.unde Bal.ubi supra dicit quod laicus potest esse custos altaris. Et sic eodem modo recipere oblationes fiẽdas ecclesiæ: maxime ne clerici propterea distrahantur a diuinis. ut ait Sicu.vt sup.& ita uidemus obseruari.

38 † Trigesimoquarto. Laicus potest esse assessor iudicis ecclesiastici,ut uoluit Host.in ca.contingit.de arbi. Archidia. in c.plures.16.quæstione j.& Domi.in cap.statutum.§.assessorem.de rescrip.lib.6 Non tamen sibi committi potest facultas dictandi sententiam in spiritualibus secundum Sicu.in alleg.c.decernimus.de iudi.licet contrarium sæpenumero uideꝫ obseruari. Minusque poterit sentẽtiam proferre in spiritualibus secundum no.per Io.And.in c.si pro debilitate.de offi. delega. Nam & etiam de iure illud non spectat ad officium assessoris.ut per gloss.in l.1.ff.de offic.assess. & tenet Sicu.ubi supra:in assessoribus tamen iudicum secularium de consuetudine contrarium obseruatur. Nam assessores tales proferunt sententias,ut patet in domo communi Tholosæ, & in iudicibus maioribus præsertim seneschali Tholosæ,ubi iudex maior secũdum Io. Fa.est assessor.ut no. in rubr.C.de off.assesso.

Digitized by Google

39 Trigeſimoquinto. Laicus, † poteſt eſſe notarius in curia epiſcopali.tenet Bald in alle.c.decernimus.& in ca. meſſana.de elec. & in proemio decre. Etiam in cauſa ſpirituali tenet Innoc. in cap.contingit. de arbi. Et ꝙ laicus poſſit eſſe notarius in electione,facit.cap.1.de procura.lib.6.nam & tabellio dicitur eſſe teſtis.l.domicilius Labeo.ff.de teſta.ita etiam notat Ioan.Andr.Bal.& Anto.in alle.ca.meſſana. Idem Compoſtel.Ioan.Andr.& Sicu.in cap.quia propter,de elec.& ita dicunt obſeruari:& ſeruatur de conſuetudine.licet Petr.Abba.anti.Egid.& Hoſtien.teneant contrarium argumẽ.dicti. c.meſſana.

40 † Trigeſimoſexto. Laicus prædicare poteſt verbum Dei de licentia epiſcopi.pro quo gl.in cap.bene quidem.96.di. Non autem autoritate propria.vt c.cum ex iniuncto. de hære.tenẽt Ficu.& Doc.in alle.c.decernimus,aliàs peccat mortaliter.& c.ſicut de hære.

41 † Trigeſimoſeptimo. Laicus & clericus poſſunt eſſe cõpromiſſarij in cauſa ſpirituali committi non poſſit ſecundum Anto.poſt Hoſt.in alle.c.decernimns. ad idem Domi. in c.2.de hære.lib.6.Archi.in c.mẽnam.2.q.5.Sicu.in c.contingit.de arbi.in fi.Nam epiſcopus non poteſt laicum facere capacem actus ſpiritualis.per dictum.c.meſſana.de elec. bene tamen poteſt eſſe cum clerico compromiſſarius: ſicut dictum eſt per text. in capitul. per tuas. de arbi. ubi per Docto.

42 † Trigeſimooctauo. Laicus poteſt torquere clericum de mandato p̃lati.per c.vt famæ.de ſen.excom.& conſuetudo ipſos excuſat ſecundum Sicu.in c.uniuerſitatis.de ſen.excõmu.uide quæ ſcripſi ſupra in 2.fallen.4.regulæ.

43 † Trigeſimonono. Laicus de mandato Abbatis põt aliquem recipere ad profeſſionem: tenet Io.de Lig.in cap. ad Apoſtolicam.de regula.& fa.c.fi.de off.ordi.

44 Quadrageſimo. Laicus poteſt clericum accuſare criminaliter ſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur.ut in cap.decætero.de teſti.Et idem in criminalibus exceptis,de quibus no.in c.cum P.de accuſa.& 2.q.7.in ſumma.tenent Anto.& Sicu.cap.ex parte A.de teſti.

45 † Quadrageſimoprimo. Laicus ſi eſt parrochianus vel patronus poteſt excipere contra promouendum, de quo bona gloſſ.in c.vt circa.de ele.lib.6.in ver.aliqui.& ibi late Domi.per Inno.in c.ſuper his.de accuſa.ubi diſcutit,nunquid hoc caſu debeat admitti quilibet laicus. Et inter cætera ponit unum notabile dictum dicens ꝙ reges & principes admittuntur ad excipiendum contra promouendum, ſi nabe rent eum ueriſimiliter ſuſpectum de proditione terræ uel cõſiliorum ſuorum:quia intereſt eorum:vt idem voluit Sicul.in alleg.c.ex parte A.de quolibet qui poſſet prætendere ſpeciale intereſſe.idem Sicu.in alleg.c.ſuper his.Domi. in c. quando epiſcopus.24.diſt.poſt Arch.Anton. in c.cum Bertoldus.de re iudi.ad hoc.gl.in c.cupientes.§.ſi vero. in ver. vnicus.de ele.lib.6.Io.de Ana.in c.illa.de accu. & ibi Franc. Are.in alle.c.ex parte A.

46 † Quadrageſimoſecundo. Laicus patronus, uel patronus, vel parochianus,poteſt ciuiliter denuntiare crimen clerici: quia ipſius intereſt habere bonum prælatum.argum.in cap. audacter.8.q.1.& 61.diſt.cap.nullus.pro quo bene facit text. cum glo.62.diſt.c.2. Si enim admittitur laicus proſequens ſuam uel ſuorum iniuriam:fortius debet admitti: quando inſtat ꝓ ſalute animæ ſuæ,ne eccleſia vergat in peiorem ſtatum: maxime cum parochiani teneantur alere rectorẽ in defectum reddituum,pro quo gl.in c.omuis chriſtianus.de conſecra.diſt.1.& quod no.in c.de his.de eccle.edifican. Alij autem laici(quorum ſpecialiter non intereſſet) non admitterentur:quia cum agatur ciuiliter non ſunt admittẽdi: niſi quorum intereſt.2.q.6.c.nõ ſolent.tum quia præſumũtur non bono zelo procedere,cum laici clericis opido ſunt infeſti.2.q.7.c.laicos.& c.laici.Sed reſpectu criminis delationis:quilibet laicus uenit admittendus iuxta.c.ſi quis præsbyterorum.de reb.eccl.non alien.verſatur ẽt in hoc ius publicum.ita dicit Sicu.in alleg.c.ex parte A.

47 † Quadrageſimotertio. Laicus teſtificatur in cã crĩnali cõtra clericum quando crimen eſt notorium:tenet Sicu.in c. decętero.de teſti.& Anto.in c.ex parte A.eod.ti. Et idẽ ubi agitur ciuiliter de crimine.cap.tam literis.eo.ti.Sicu. & Auto.in alle.c. decętero. etiam ſi agatur vt remoueatur a beneficio:quia talis cauſa non eſt criminalis. cap. per tuas. de ſimon.

48 † Quadrageſimoquarto. Laicus ſupplet negligentiam iudicis eccleſiaſtici cognoſcentis de vaſallis eccleſiæ ſecundum Tanc.Vincen.Hoſt.& Sicu.in c.verum.de foro compet. qđ Sicu.dicit etiam procedere quando feudum proceſſit ab eccleſia.dummodo vaſalli ſint laici: quia iuriſdictio tributa cenſetur eccleſiæ uel cuicunque dũo feudi: inquantum eſt vigil in adminiſtrando iuſtitiam,& non aliter.vt in ca.cæterum,de iudi.& non dicitur proprie ſupplere negligentiam: ſed uti iure ſuo inter laicos,ut ait Sicu. in allegat.capitu.verum.

Quadrageſimoquinto. Laicus iudex ſecularis in crimi nibus mixtis in quibus eſt locus præuentioni: de quibus in c.cum ſit generale.de foro compe. ſupplet negligentiã iudicis eccleſiaſtici:vt tenet Petr.de Anch.conſil.ſuo.196. Nã iudex eccleſiaſticus cum dolo & negligentia prætermittit ꝓcedere non dicitur præueniſſe.vt in ca.cum plures.de offic. deleg.lib.6.& c.fi.duo.de procur.eo.lib.& in c.ſignificauit. de offi.ord.ubi iudex inferior utitur ſua iuriſdictione quando ſuperior non procedit in cauſa:ad quod facit dictũ Bar. in l.2.ff.de ſepulch.uiolą.ubi præuentio nihil prodeſt quando criminis punitio protelatur contumacia partis, fortius ergo ubi negligentia iudicis ſecundum eum.

49 † Quadrageſimoſexto. Laicus imperator,reges & principes alij ad quos ꝓtinet:data negligẽtia poſſunt cõgregare cõciliũ,& tũc nõ refert ꝓ qs cõciliũ reuocet:dummõ congregẽt:ad qđ bona gl.in c.tua de decimis q̃ vult ꝙ in caſu ſchiſmatis:vbi illi q̃ faciunt ſchiſma per eccleſiã corrigi nõ poſſunt.laici habẽt prãtem in clericos.alleg. 23. q.5.de ligurib. de ſenten.excom.c.ut famæ.& ſcripſi ſupra in tertia fallentia primæ regulæ.ad quod ultra ibi poſt Anton.& Sicu.allegata facit.c.ubi maius periculum.de elec.libr.6.ubi in creatione ſummi Pontificis dñi temporales habent poteſtatẽ indebentes eligere,ut includantur in conclaui.fortius ergo habent poteſtatẽ ubi eccleſia ex cupiditate ꝓ plures lacerat nec per eccleſiam poteſt remedium competens adhiberi. fa.no.per Io.And.in c.1.de renun.lib.6.in no.

Quadrageſimoſeptimo. Laicus princeps ſecularis per legem ſuam põt limitare ſeu interpretari ius diuinum: vnde licet lex diuina dicat.Non occides,lex tamen ciuilis in multis caſibus permittit fieri homicidium.vt.ff.& C.ad l.Corn. de ſica

Etiam in lege diuina ſufficiunt duo uel tres teſtes:ut in c.in omni.de teſti.Sunt tñ plures caſus in quibus lex ſtatuit plures haberi teſtes:vt in teſtamentis.l.hac conſultiſſima. C. de teſta.& in caſu.2.q.4.c.præſul.cum ſimili. Iſtam concluſionem tenent Anto.Sicu.& Imol.in c.quæ in eccleſiarum. de conſt.& Bar.in 1.conſt.ff.5.col.uerſ.Item quæro.& glo.fi. in l.fi.ff.de conſti.prin.Bal.in auct.ad hęc.C.de ùſur.& in l.2. ad fi.C.de præci.imper.offe.Et ſecundũ eos tales leges ẽt valent in foro conſcientiæ. Et quod dictum eſt in principe: idem in populo habente iura imperij,ſicut quamplures ciuitates Italiæ,q̃ poſſunt in terris ſuis ea quæ princeps:vt not. Barto.in l.infamem.ff.de pu.iud.& in l.hoſtes.ff.de capt.per Doctor.in cap.per uenerabilem.qui fi.ſint leg.

Prædicta uero debent intelligi dummõ princeps ſtatuat in materia q̃ ꝓ ipſum ius diuinum reperitur aliqñ limitata: ſicut in ſupradicto præcepto.Non occides.Nam ex quo ſemel limitatũ fuit:ex cã fit limitabile, ſecus ſi non fuiſſet vnq̃ limitatum,ut ſi ſtatueret,ꝙ licite contraheretur matrimonium cũ matre:ꝓ quo Bal.in l.2.C.ſi contra ius uel uti.publ. ubi ait ꝙ virtute ſtatuti permittentis occidere bannitum non eſt licitum adulterari cum muliere bannita:cum adulterium de iure diuino nunquam fuerit permiſſum.

Intelligi debet etiam prædicta cõcluſio:dummodo princeps interpreteturius diuinum in his in quibus habet iuriſdictionem,ſc3 in rebus prophanis. Nã in ſpiritualib. interpretatio pertinet ad Papam:vt tenet Sicu.in alle.c.quæ in eccleſiarum.& c.per uenerabilem.ad quod facit no.per Fede.de ſen.conſ.ſuo.96.Anto.& Sicu.in c.1.de ſponſa.Bal.in l. ſi cõtra.ad fin.C.de ſecun.nup.gl.in c.1.33.q.3.per Arch.& Domi.in §.his colligitur.2.q.3.per Docto.in c.fi.de nuptijs. in quibus dicitur quòd imperator non potuit diſponere ſuper matrimonio etiam ex cauſa rationabili: vt non ſit matrimonium vbi eſt de iure diuino:& propterea non procedit ti.C.de interdic.matr. inter pupil. & C. ſi rector prouinciæ.& C.de ſecun.nuptijs.cum ſimilib. quia non pertinet ad imperatorem de talib. diſponere.

Et idem dicendum de iuramento:de quo per Imol. in c. cum contingat. de iureiuran. propter defectum poteſtatis etiam ſi ſumma ratione iuſtificentur non ualent ordinationes ſecularis poteſtatis.ad quod no.per Ioan.Andr.in capitu.ſtatutum.de hære.libro 6.& per Docto.in alleg.cap.1. de ſponſa.

Præterea in caſibus in quibus princeps poteſt ſtatuere cõtra ius diuinum,debet exprimi cauſa rationabilis,quam uis aliàs in principe cauſa præſumatur:quia non debet inferior uiolare legem ſuperioris ſine aperta cauſa,ſecundum Sicul. in alleg.c.quæ in eccleſiarum.no.per Inn.in c.quanto.de ꝙſue.Bal.in l.2.C.de iur.annulo.aureo.

50 † Quadrageſimoſeptimo. Laico etiam imperatori ſubijcere

Digitized by Google

cere se potest Papa secundum glo.in c. synodo.63. distin.ad idem gl.in c.nemo.9.q.2.& Hug.lo. de san. & Gemi.in cap. nos & si incompetenter.2.q.7.idem gl.in vers. seruus.in pe. 6.& ibi Gemi.colligit ꝙ Papa possit iuste prorogare iurisdictionem iudicis secularis:quod dicit fieri potius ex humilitate quàm ex debito.& idem Archidia.in ca.si quis super his 7.q. 2. ubi dicit ꝙ Gregorius submittendo se iudicio alterius ex humilitate loquitur.Et istud quidam dicunt procedere de plenitudine potestatis Papæ. Sed quod de iure non possit se subijcere tenetur communiter ad octo præsertim per Ioan.Andr.Anton.Sicu.Imol.in cap.ecclesia sanctæ Maiæ.de const.Ant.Sicul.& Imol.in capitu. significasti. de foro compe.

Quadragesimooctauo.Laici per præscriptionem 40.annorum cum titulo uel tanti temporis cuius initij memoria non existit possunt præscribere. Quod in festo purificationis habeant candelas de cera noua uel alba,tenet Zabar. in cap.causam quæ.de præscriptio. & talis erat consuetudo in ecclesia Tholosan.quæ tamen a paucis annis fuit, quo spiritu nescitur,abrogata. Et similiter in plerisque parochialib. ecclesijs dioceſis Tholosæ quod in festo resurrectionis,aut pentecostes rector parochianus det collationem,hoc est vinum & caseum dictis vesperis.Et quia ista sunt parua modi cique præiudicij nec sint spiritualia proprie:talis consuetudo non dicitur onerosa ecclesiæ,imo per hoc allicitur ipsi parochiani ad ueniendum ad diuinum seruitium. ad quæ fac.dicta Fede.de Sen.consi.55.per Archi.super ver. consuetu.in c.generali.de elect.lib.6.

51 † Quadragesimonono.Laicus decimas cum titulo possidere potest:& inde si fuerit spoliatus possessionem petere potest ac debebit reintegrari. Et idem si sine titulo contra tertium de iure communi non fundatum.gl.& Io.Andr. & Doc.in c.2.de resti.spol.lib.6.Doct.in alleg.c.causam quę.& Guido Papæ. q.288.Secus si spolians fundatus esset de iure communi ut ibidem.

Quinquagesimo. Laicus si eligatur potest esse rector vniuersitatis vt uidi sępenumero Tholosę. Nullam tamen habebit iurisdictionē in clericos:vt tenet Bar. in l.fi.ff.de colle.illici.in ver sic.Sed circa hoc dubitatur.

Quinquagesimoprimo.Laicus in ecclesia potest habere præbendam sed non canonicam.gl.& Doc.in c.cum M. de consti.in ver.receperunt.

Quinquagesimosecundo. Laicus potest habere sedem & bancham in ecclesia,& ius funerandi quo ad usum secūdum Hostien.Ioan.Andr.& Sicul.in capit.abolendæ.de sepultu.

52 † Quinquagesimotertio. Laicus potest acceptare beneficium pro clerico absente, tenent Io.And.Sicu.& Innoc.in c.accedens.de præb.Pau.Zaba.& Imol.in clemēt.1.de concessione præben.

Quinquagesimoquarto. Laicus potest esse consiliarius in electione,pro quo videtur bones tex.iuncta gl. in c.indēnitatibus.§.postremo.de elect.lib.6.

Quinquagesimoquinto.Laicus iudex potest exequi legata pia secundum Bar.in l.solent. ver. quæro coram quibus. ff.de ali.& ciba.lega.

Quinquagesimosexto. Laicus potest esse delegatus Papæ in causa laicorum,secundum Anton.Sicul.& Præposi.in c.sua nobis.de appel.

Quinquagesimoseptimo.Laici licet non debent stare in choro ecclesiæ inter clericos,tñ de consuetudine nō seruatur,ibi tamen solum stare debent clerici,vt in c.1.de uita & hone.cler.tenet Bal.in l.2.in ver.2. vult &c. Contrarium tàmen facientes non ex contemptu non peccant.tenet Sic. in prælleg.c.in ver.sed quæro an peccant &c.

Quinquagesimooctauo.Laicus iudex adiri potest & ipsius officium implorati super restitutione seu reintegratione possessionis matrimonij, dummodo non disputetur de titulo materiali seu de substantia uinculi quod est idē, tenet Sicul.in c.illud.de præsump.in vers.opponi.2.&c.

Quinquagesimonono. Laici possunt esse arbitri ad cognoscendum de causa suspitionis in causa uertente coram iudice ecclesiastico inter clericos secundum Domi. in c.legitima.de appella.lib.6.

Sexagesimo.Laicus quilibet potest agere pro ecclesia lę sa.glos.in uerbo,in sacris.l.1.ff.de iusti.& iur. ita tenent ibi Doctor.

Sexagesimoprimo.Laici possunt intentare interdictū p ecclesia.l.1.§.2.& in 3.& l.interdictorum.ff.de interdi.& in d.gl.in dicto uerbo,in sacris.

Sexagesimosecundo. Quilibet laicus parochianus potest agere actione rei uend.pro rebus ecclesiæ deperditis.Bar.in d.l.prima,per glos.in l.iubemus.2.§.æconomus.in uersicu. economis.C.de sacrosanct.eccles. canonistæ in capit. si quis præsbyterorum,de rebus eccle.non alie.

Sexagesimotertio. Quilibet laicus potest agere pro iniuria lata sacerdoti.tex.in l.si quis in hoc.C.de episc.& cleri.& gl.in dicto uerbo,in sacris.

COMPENDIARIA FORMA procedendi extraordinarie, in controuersijs criminalibus,per Anton. Columb. V. I. D. insignem edita.

SVMMARIVM.

1 *Extraordinarie procedere est,auferre iudicij substantialia,iure ciuili introducta.*
2 *Substantialia possunt contrario statuto tolli.*
Princeps habet arbitrium in sanguine mali hominis.
Curia Franciæ ex consuetudine,potestatem habet in sanguine hominis.
Delinquentium multitudo fuit causa ordiuationis condendæ.
3 *Naturaliaiura seu gentium ,inducta naturali ratione à Principe non tolluntur.*
4 *Iudex secundum ius pronunciare debet.*
Extraordinarium non concurrit cum ordinario, quando extraordinarium est contra ius commune.
Causa principalis quando est summaria,omnes articuli in ea tractandi sunt summarie.
5 *Informationes semper præcedere debent in causis criminalibus exceptis quibusdam casibus.ut num.7.& 8.*
6 *Interpretatione adiuuandum est,quando publicam utilitatem continet.*
9 *Pars priuata accusare non potest in regno,nisi ciuiliter:fallit vt infra.nu. 11.12.13.*
10 *Procurator regius tenet locum accusatoris.*
14 *S.C.Turpillianum introductum contra accusatores ab accusatione desistentes cessat,cessat pariter titulus de abolitione generali.*
Impetrare nemo necesse habet,ut desistere possit ab accusatione.
15 *Iudex non potest procedere absque uocatione procuratoris regis.*
16 *Iudex in criminalibus non potest motu proprio procedere,sed solum inquirit ad fisci denunciationem, seu accusationem.*
Proceditur in regno sola uia inquisitionis,& extraordinaria.
17 *Relationes officiariorum melius audiuntur,quàm relationes priuati.*
18 *Indagatio acerrima requiritur,ubi crimen est atrox,& nu.19.*
19 *Offenso à principio magis est fauendum.*
20 *Læsus adeundus est.*
21 *Occisus vbi quis reperitur, ibi & non alibi occisus præsumitur. Idem est de furto.*
22 *Criminaliter an die feriato procedi possit.*
Feriarum solennitates in honorem Dei sunt inductæ de iure ciuili.
Curia Franciæ diebus etiam feriatis ius reddit:
Reus etiam diebus feriatis torqueri potest.
23 *Locus vulneris est scribendus.*
24 *Vulnera mortalia,& non mortalia notanda sunt.*
25 *Vulnerans de vulnerato tantum tenetur,cum negligentia vulnus mortale redditur.*
26 *Vulnerans hominem non sanum,an de morte teneatur.*
27 *Gratia,& indulgentia quando requirantur à vulnerante.*
28 *Medicorum iudicio remittendum est,quando de vulneribus agitur.*
29 *Medicus unus sufficit,cum alij non reperiuntur.*
30 *Relatio debet fieri postquam iudex commisit, & interrogauit chirurgos.*
31 *Inquisitio communis quomodo, & à quibus fieri debeat, & nume. 32. 33. 34.*
34 *Violentiæ probatio non requiritur tam stricta quando delictum factum est in rure.*
35 *Testes omnes,in informationibus debent recipi.*
36 *Testes non interrogantur an sint honesti.*
37 *Qui tute ire non potest,aduocet illos à quibus vult inquirere.*
38 *Informatio contra communitatem est facilis, secus contrà priuatos.*
39 *Informationis forma quomodo debeat fieri in delictis,& num.40.41.*
41 *Exhibitio in criminalibus locum habet ad recognoscendum,& nu.42.*
43 *Exhibitio fit in eo habitu in quo quis reperitur.*
44 *Delictum constare debet antequam deueniatur ad torturam.*
Causa semper debet liquere,ut dicatur fundamentum iurisdictionis validum.
45 *Confessiones reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportet, si nulla probatio religionem cognoscentis instruat.*
46 *Confiteri quem oportet de crimine,vel testibus conuinci.*
47 *Informationem fiunt parte non uocata.& sic non faciunt fidem.*
48 *Mors in maleficijs probatur etiam per visum.*
49 *Condemnari an quis possit medio eius confessionis concludentis quem occidisse, de cuius corpore non constant, & num. 50.51.52.53.54.55. 56.57.*
Exempla maiorum nobis præiudicant.
53 *Mulier insidiatur in uia quasi latro.*

Furtum

Digitized by Google

84 *Furtum prius constare debet antequam iudex procedat, & nu.55.*
53 *Furtum sufficit, quòd constet, licet non appareat, cuius res furata sit.*
59 *Inquisitionis modus contra accusatum, qui aufugit, & cuius nomē ignoratur.*
Aetas per aspectum probatur.
60 *Iuramentum testium non est necessarium in informationibus.*
61 *Inquirendum est in delictis de qualitate, die aut nocte delicti, & alijs num.62.63.cum seq.*
Qualitas delicti punit quem magis, uel minus.
62 *Vagari non licet cum discrimine alterius.*
Mortuus post triduum præsumitur mortuus ex vulnere.
Tempus plerunque est causa condemnationis ueri, uel falsi.
Testi interdum derogatur ex tempore.
63 *Parlamenti curia in regno Lilij, est mater oppressorum, consolatio desolatorum, via iudicum errantium, & salus omnis in ea recte sperantium.*
64 *Alibi probatio quomodo fiat, & num.65.66.67.*
65 *Testes deponentes de alibi, seu negatiua uisu affirmata, & corrobata, præferuntur alijs testibus affirmantibus etiam dignioribus.*
68 *Locus delicti est describendus, & locus loci.num.69.*
70 *Informatio secrete fieri debet propter timorem fugæ, vel subornationis.*
71 *Testis dictum suum reuelans, puniri debet.*
72 *Testes, pro utraque parte ueritatem dicere debent, aliter possunt compelli, num.73.*
74 *Accusatum sufficit nominare per eius nomen singulare.*
75 *Iudices omittere debent in processu apponere aliquam demonstrationē, ut teneatur reus, eius priuilegium allegari.*
76 *Reatus in Regno omnem honorem excludit.*
77 *Habens potestatem in præparato, habet etiam in connexo præparante.*
78 *Casus est declaratio, & fortunarum iudex.*
Accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendam ueritatem.
79 *Animus occidendi ex genere armorum cognoscitur.*
Occidere non est uerisimile quod is uoluerit, qui baculo, pugno, calce, gleba, uel lapide paruulo percussit.
80 *Reus inquiri debet, an ex interuallo, uel incontinenti percusserit.*
81 *Reiteratio ictuum inducit propositum, & deliberationem.*
82 *Auxilij forma in inquisitione scribenda est.*
Auxiliatur quis in crimine quatuor modis.
Processus in criminalibus non debet esse obscurus, nec incertus.
83 *Vxor tacens de morte uiri in domo interfecti præsumitur culpabilis.*
84 *Solicitans fiscum inquirere de morte alicuius, quando suspectus videatur.*
Verbositas persæpe iudicis stomachum mouet.
85 *Suspectus præsumitur de delicto, qui sæpe uisitat curiam, ut audiat quid de crimine dicatur.*
86 *Descriptio aut inuentarium bonorum accusati fit duabus rationibus, & de his fieri debet publicum instrumentum, num.87.*
88 *Accusatus non dicitur bonis suis priuatus ante sententiam, nisi in crimine læsæ maiestatis.*
89 *Accusati bona debent sub sigillo poni ne diminuantur.*
90 *Inuentarium bonorum accusati non potest fieri per officialem in iurisdictione domini temporalis.*
91 *Inquisitione generali formata qui sunt uocandi.*
Iudex ubicunque, inquirendo generaliter de malefactoribus, reperit aliquem deliquisse, potest ad specialem inquisitionem descendere.
92 *Inquisitio specialis quando dicatur incipere.*
93 *Probationum initium non debet accusator de domo rei sumere. Nisi sint actus iam recepti in iudicio, quos haberet apud se accusatus, numero 94.*
95 *Fiscus onerans accusatum acrius, quàm in informationibus caueatur, de euidenti calumnia tenetur.*
96 *Et ad expensas damna, & interesse.*
97 *Et potest capi in partem, ut priuatus.*
Transgressor canonum non potest à dolo accusari.
98 *Decretum iudicis appellatur sententia interlocutoria.*
99 *Iudici si nihil constat, nihil mandare potest.*
Neminem sine causa audit prætor.
100 *Iudex, ut possit accusari de negligentia quid requiratur.*
101 *Iudex an seruare possit informationes. num.102.*
103 *Iudex quid facere habet informationibus uisis.*
104 *Iudex iubeat reum capere, ne verbali citatione præcedente aufugiat.*
105 *Reus capi potest, nisi compareat die assignata.*
106 *Iudex debet mittere ad capiendum reum, si crimen sit tale quod pœna sit corporis afflictiua.*
107 *Seruiens vulnerans fugientem punitur.*
108 *Delinquens prætextu mandati non excusatur in grauibus. mitius tamen punitur.*
109 *Spoliati, immunitati Ecclesiæ debent restitui.*
110 *Officiarij capiunt reos sine alia declaratione immunitatis, ubi ea non debent gaudere. & num.11.*
112 *Impedientes reos extrahi ab immunitate, eo casu quo ea non gaudent, quomodo puniantur, ad quidve teneantur, & num.113.*
114 *Reus vbi potest extrahi, uel debet custodiri, potest in Ecclesia compeditari.*
Ecclesia non habet territorium, nisi respectu clericorum.
115 *Reus non debet compeditari, quando immunitate gaudere debet.*
116 *Occidens præmeditato consilio non gaudet immunitate ecclesiæ.*
117 *Nec mandans, uel mandatarius occidens, uel uerberans.*
118 *Nec qui post delictum ad immunitatem cum armis accedit.*
119 *Nec occidens prope immunitatem, nisi nouis rixis habitis in eo loco secutum sit homicidium, num.120.*
121 *Immunitatem unam offendens cæteras offendisse dicitur.*
122 *Insidiatores itinerum immunitate Ecclesiæ non gaudent.*
123 *Delinquens longe ab Ecclesia, & dum sequitur, fugiens ad Ecclesiam, an gaudeat immunitate Ecclesiæ.*
124 *Bannitus diffinitiue Ecclesiæ immunitate non gaudet.*
125 *Bannitum per contumaciam iuuatur Ecclesia.*
126 *Immunitas non est in domo Episcopi.*
127 *Dinumeratio triginta pedum, circa capellas quæ sunt in castris, de consuetudine non habet locum pro immunitate.*
128 *Occidens transeuntem per uicum, absque aliqua rixa habita, non gaudet immunitate.*
129 *Absens an immunitate gaudeat.*
130 *Statuta quòd absens damnari possit valent.*
131 *Sententia in criminalibus sub conditione lata, an naleat. & nume. 132. 133.*
134 *Absens condemnatus captus, iterum super crimine auditur.*
135 *Appellationi in criminalibus, in regno semper defertur.*
Executionem impedit nullitatis exceptio.
136 *Contumax condemnatus quomodo debeat audiri, & nu.137.*
138 *Fucus nullas dat, nec recipit expensas.*
139 *Expensæ contumaciales (bonam, uel malam foueat cōtumax causam) sem per debentur.*
140 *Iudex citationis tempus potest abbreuiare.*
141 *Peremptorium non est statim mittendum, nisi cogat necessitas.*
142 *Reus citandus est iuxta stylum curiæ, in qua eius causa est tractanda.*
143 *Citationes sunt fiendæ in locis publicis, & consuetis.*
144 *Citari qui potest personaliter, per edictum citari non debet, alias per indicem appellationis potest infringi processus.*
145 *Iudex non debet nimis animose procedere.*
146 *Nocens primo, præsumitur nocere secundo.*
Remitti quis non debet coram iudice suspecto.
147 *Iudicis recusatio non tollitur in iudicio, extraordinario.*
148 *Sententia etiam Imperatoris, sine citatione legitimè lata, nulla est.*
Iudicium nullum redditur, etiam in extraordinarijs, omisso qualitatis ordine, & num.250.
149 *Sententia condemnatoria super inquisitione iuualida ferri non potest, sed debet inchoari nouus processus.*
Exceptio ineptitudinis reddit impossibilem pronunciationem.
151 *Citatio quando fieri possit per præconem.*
152 *Iudex ad quæ attendere debeat, antequam contumax condemnetur.*
Iudex tenetur de innocentia rei contumacis sollicite inquirere.
Coactus fugere minis inimicorum, non dicitur contumax, nec damnari potest.
Statutum fingens contumacem pro confesso, quo modo debet intelligi.
Crimen læsæ maiestatis non cadit in eo, qui non est de regno.
153 *Officialis proclamare non potest bona accusati, & num.154.*
155 *Sententia contra absentem lata, et postea confirmata arresto, an suum sortiatur effectum.*
156 *Rei nomen quando dicatur, receptum inter reos.*
157 *Exceptio dilatoria dicitur, quæ est finis non recipiendi.*
158 *Exceptio peremptoria dicitur, quæ est finis non procedendi.*
159 *Iudex contestata lite super exceptione quomodo pronunciare debeat, remissiue,*
160 *Aduocatus interuenire potest, ex eo quod delictum amplius est impunibile.*
161 *Procurator causas absentiæ allegare potest faciendo iuramentum quòd fuit missus ad hoc allegandum, & num.162.*
163 *Excusationibus neglectis à iudice processus est nullus.*
Iudex auferendo dilationes, aufert actori ius suum, & reo defensionē, ex æquitate naturali.
164 *Absens in criminalibus appellans, uel petens restitutionem aduersus sententiam, tenetur personaliter comparere, & si admittitur procurator, processus est nullus, num.165.*
166 *Accusatus absens ueniens ante sententiam, uel post deferendo indulgentiam aut gratiam eius bona recuperat.*
167 *Iudex putans se posse melius ueritatem criminis percipere ex præsentia rei, potest semper dicere procuratori, nolo te admittere, sed volo reum principalem, ut aspectu uideam, qua fronte, aut trepidatione loquatur.*
168 *Compositiones promotorum uetitæ sunt.*
169 *Iniuriatus contra iniuriantem, an possit in testem produci.*
170 *Rei quando magnum est crimen, in carcere segregati stare debent.*
171 *Auctoritas patris, curatoris, uel alia non attenditur in criminalibus, & num.174.*
Personæ solennitas non inspicitur, ubi ad solam inquisitionem ueritatis proceditur.

Confes-

Digitized by Google

172 *Confessio minoris per tormenta, curatoris auctoritatem non requirit.*
Minor in delictis censetur maior, nisi in attenuando pœnam, numero 174.
Confessio pupilli infantis non valet, etiam cum auctoritate tutoris.
173 *Accusatus debet per os suum respondere sine ministerio aduocati, maxime in causis summarijs.*
174 *Præsentia iudicis supplet defectum curatoris.*
Patris potestas non curatur in criminalibus.
Curator minoribus non datur de stylo parlamenti.
175 *Rei accusati sunt segregatim interrogandi, & num. 176.*
Nec eis ad respondendum est danda dilatio, & num. 177.
178 *Iudex faciens criminosi processum ordinarium punitur, & contra eum præsumitur.*
179 *Iudex ommittens formam ordinationis fatuus est.*
180 *Accusatus non est relaxandus ante sponsiones, recollamenta, & confrontationes, ac acharamenta. Nec ante tales sponsiones, & confrontationes procurator debet petere accusati relaxationem. numero 181. & 182.*
181 *Subornare dicitur, instruens testes quid dicant.*
183 *Fiscus nec pars priuata debet esse præsens in responsionibus, & confrontationibus accusati.*
184 *Accusatus contumax in respondendo, potest sine indicijs torqueri.*
185 *Deliberatoriæ non dantur in criminalibus.*
186 *Iudex responsionem rei in maleficijs non debet recipere, nisi primo ipse reus iuret dicere ueritatem.*
187 *Probatio seu confessio est fienda iudici in iudicio, aliàs non sufficit condemnandum in criminalibus, licet sufficiat ad torturam, nec habet uim plenę probationis.*
188 *Iudex debet esse subtilis ad eliciendam ueritatem facti.*
189 *Iudex ex seipso debet interrogatoria formare.*
190 *Iudex a suspectissimo incipere debet interrogatoria, & à quo facillime potest ueritas sciri, & potius à filio quàm a patre, & potius ab uxore quã à uiro. num. 191.*
191 *Inquisitio de nomine accusati quare fiat.*
192 *Inquisitio fieri debet etiam de ætate rei.*
Rigor quandoque ratione ætatis temperatur.
Index ex quibus moueri possit ad alleuiandum pœnam.
193 *Interrogatoria debent esse incerta, tanta incertitudine quòd non auferant defensionem reo.*
195 *Iudex non debet se approximare reo.*
196 *Forma interrogandi eum qualis esse debeat.*
197 *Socius criminis an possit de socijs interrogari.*
Crimina undecunque struerunt punienda sunt.
Exceptio tu es socius criminis est dilatoria.
199 *Constantia, & uariatio rei in actis scribi debet.*
200 *Iudex suspectum interrogare debet de circunstantijs multis.*
201 *Reus ex integro audiendus est coram secundo iudice, & ad eundem mittendus, cum suis interrogationibus inclusis, & obsignatis ad cognitionem.*
202 *Litis contestatio dicitur facta in criminalibus, per interrogationem.*
203 *Vulnus quando est mortale: in accusando mors expectari non debet.*
204 *Iudex non potest quem de crimine condemnare, nisi sit sponte confessus, & de crimine constet.*
Perire uolens non auditur.
Simulata confessio licet non uera, an præiudicet confitenti.
205 *Confessio non uerificata nec probata per reum carceratum, non nocet, ubi iudex misit nuncium ad locum confessum.*
206 *Casus de massario qui fuit conductus ad locum ubi confitebatur interfeciße dominum, remissiue.*
207 *Delatus, ex consuetudine generali, & stylo regni, non sufficit quòd probatione testium sit superatus, nisi ore proprio sit crimen confessus, ubi agitur de ultimo supplicio, uel membri mutilatione, si factum aliter notorium non est, quod aliqua tergiuersatione celari non possit.*
208 *Reus, in causa capitali stante plena probatione quantumcunque clara, poni debet ad quæstionem, ut ab eius ore confessio eruatur.*
Reus conuictus plenis probationibus, an si nihil confiteatur per torturam, possit ad mortem condemnari.
209 *Confessionis perseuerantia in criminalibus requiritur, ad hoc, ut reus puniri possit, & num. 210.*
210 *Temporis internallum esse debet, inter rei responsionem, & perseueran tiam.*
Confessio geminata non dicitur, licet eodem instanti duæ fiant confessiones.
211 *Confessio potest usque ad sententiam de errore impugnari, & super hoc audiendus est reus, aliàs oppreßus diceretur, num. 211.*
213 *Rei defensio non acceptabilis, & frustratoria recipi non debet.*
214 *Accusator per confessionem, uel testes probare debet antequàm reus in sua defensione audiatur, et actoris fundata intentione, reus exceptiones suas & defensiones ponere debet.*
215 *Reus confeßus feciße delictum ad sui defensionem, & non probans ad sui defensionem, an condemnari debeat.*
216 *Reo negante delictum feciße, quid iudex facere debeat.*
217 *Testes quomodo reo præsententur.*
Iudex debet aduertere testes ante quàm accusato præsententur.
298 *Papa non potest dispensare, quòd testis inferendo testimonium in iudicio, non debeat iurare.*
219 *Processus inordinatus ueram confessionem sponte, & expresse factã non vitiat, quin ex illa non possit reus condemnari.*
220 *Confrontatio ad cortinam factam an procedat in criminalibus, & numero 221.*
221 *Confrontatio testium fienda est in conspectu inquisiti.*
Testium existentium extra prouinciam examinatio committi potest.
222 *Testium dicitur fieri publicatio per confrontationem.*
223 *Iudex debet testes recipere, licet delinquens omnes testes accuset p quos eius crimen probari potest.*
224 *Confrontatio fit ut testes accusato conuincant.*
Forma mutata substantia quasi mutata uidetur.
Confrontatio in qua forma fieri debeat.
Testes non permittentes se scrutari, capi possunt. & ex sola resistentia puniri debent.
225 *Iudex interrogare debet testem de causa scientia, aliàs testis non probat. & num. 226.*
227 *Sententia ferri debet cum consilio assessorum. aliàs est ipso iure nulla.*
128 *Testes an produci possint post causæ conclusionem, & numero 230.*
229 *Reus usque ad sententiam docere potest.*
231 *Suspicio subornationis testium quomodo to llenda ante conclusiones, & publicationes.*
232 *Noui articuli, seu noua indicia quæ dicantur, remissiue.*
233 *Iudex quas examinationes facere debeat, ut testes ore proprio conuincãtur, & in sermone capiantur, quando suspecti sunt.*
234 *Prouisio facienda est læso pro expensis factis in medicis, & medicinis, et pro operibus quibus caruit, & cariturus est.*
235 *Offensus, cui probatio deficit non debet de iure, nec de iudice conqueri.*
236 *Ordinaria uia intentata, an possit rediri ad extraordinariam. superuenientibus nouis indicijs.*
237 *Exceptio opponi potest contra testem in plenario iudicio contra quem nihil opposuit reus in iudicio summario.*
238 *Iudex relaxans aliquem ubi materia non est ad hoc diſ posita, tenetur, & potest syndicari.*
239 *Iuratoria cautio sola sufficit cum obligatione bonorum, si reus idoneus sit.*
240 *Actiones ex delicto descendentes, etiam lite non contestata, in bonis defuncti, transeunt ad hæredes.*
241 *Remißio ad locum delicti fit duabus de causis.*
242 *Remißio non fit, nisi uisis informationibus per iudicem requisitum.*
243 *Casus de illo qui non habuit remitti cum tubis resonantibus, & de quodam qui fuit priuatus officio, quia remiserat clericum cũ cathena in collo, remißiue.*
244 *Remißio non fit in delictis de maiori tribunali ad minus, vbi est præuentio.*
245 *Remißio de consuetudine semper fit inter subditos eidem Principi.*
246 *Iudex domicilij requisitus tenetur remittere.*
247 *Bannitus an ubique possit puniri.*
248 *Remißio ad locum delicti non fit in udgabundo.*
249 *Domini temporales an de propria iniuria cognoscant.*
250 *Huius tractatus finis.*

Artic. 1.

1 PRocedere extraordinarie est auferre substantialia iudicij, iure ciuili introducta, ut annotauit Bartol. in extr. ad reprimendum verbo. figura col. vndecima.

Art. 2.

2 Quæ substantialia possunt contrario statuto tolli. l. omnes populi. ff. de iust. & iureiuran. not. Bal. in l. prima, C. quomodo, & quando iud. & in l. ne diu. C. de pœn. Vel dic quòd princeps habet arbitrium in sanguine mali hominis. ad Ro. 23. cap. l. prima, in fine. C. de summa Trinita. Vel dic quòd consuetudo curiæ Franciæ de qua meminit Specul. in titu. de appellatione. §. nunc breuiter habet potestatem in sanguine hominis. l. Saccularij. §. sunt quædam, ff. de extraordi. uel dic quòd multitudo delinquentium fuit causa ordinationis condendæ. Genesi capitul. sexto. Videns autem Deus quod multa malitia hominum esset in terra, &c.

Art. 3.

3 †Non tamen tolluntur ea quæ sunt naturalia, seu gẽtium inducta naturali ratione, exemplum habes de sententia imperatoris

Digitized by Google

peratoris cassata, quia fecerat cõtra naturalem æquitatem, clem. pastor. de re iu. in §. Cæterum. ibi, quæ à iure prouenit naturali.

Art. 4.

4 † Tenet Ioan. Andr. in cle. Sæpe. in verbo. faciendum, de verbor. signific. secundum ius pronunciari dre. Forte facit contra l. Hodie. ff. de pœn. Item facit, quia extraordinariũ non concurrit cum ordinario, maxime quando extraordinarium est contra ius commune, vt declarat Gand. in rubri. quæstione, de malef. cogn. per inqui. Item facit, quia quãdo principalis causa est summaria omnes articuli in ea tractandi etiam sunt summarij. Bart. ver. consilio 74. viso statuto. Sic videtur concludendum pœnas omnes in regno esse arbitrarias.

Art. 5.

5 † Per ordinationes regias semper requiritur, quòd præcedant informationes, do. gloss. consuet. Bur. fol. 58. l. fin. C. de exhi. re.

Art. 6.

6 † Interpretatione adiuuandum est, quando reip. utilitatẽ continet. l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquil. c. ad hæc, extra de re script.

Art. 7.

7 † Nisi accusatus deprehenderetur in flagranti crimine. l. si quis, & l. interdum, §. 1. ff. de fur. Nisi metus esset, do. gl. cõsue. Bitu. ti. de iurisd. omn. iud. in verbo formelle. c. si cler. de senten. excõ. lib. 6. Nisi accusatus habitaret in hospitio eiusmodi enim homines alterũ pedem in staphio semper habent, Ias. in l. si fideiussor, §. final. ff. qui satisd. cogan. alios causa, uide per Guilielmum in Spec. ti. de accus. §. 2. pro redditis acceptis.

Art. 8.

8 † Hoc tamen erit periculo fisci. vel partis.

Ordinationes Ludouici regis.

Art. 9.

9 † Pars priuata non potest accusare in Regno nisi ciuiliter. Guil. Ben. in cap. Rainutius, verbo mortuo 1. nume. 200. de testa.

Art. 10.

10 † Per hoc cessat. §. 1. instit. de pub. iud. etiam cessat inscriptio ad pœnam talionis, sentit Bar. in l. 2. & 4. post Bartol. ff. adult. quum locum accusatoris habeat procurator regu.

Art. 11.

11 † Nisi in crimine falsi, in auct. de quæstore ver. super hoc, in §. fi. verbo, & qui colla. 6.

Art. 12.

12 † Nisi sit collegium vel communitas. Iac. de Beluis. in sua pract. titu. de informat.

Art. 13.

13 † Nisi ubi maritus accusaret ad perditionẽ dotis, c. tuę. de proc. glo. in l. quamuis, C. de adul. Guil. Ben. vbi supra verbo mortuo. num. 175.

Art. 14.

14 † Cessat sena. cons. turp. introductum contra accusatores ab accusatione desistentes. cessat pariter titulus de abolitione generali, quia nemo necesse habet impetrare ut desistere possit ab accusat.

Art. 15.

15 † Non potest iudex procedere absque uocatione procuratoris regis. do. gl. consue. Bu. fol. 58. c. de manifesta. ibi, quia dum accusatoris persona cõstituitur, iudiciaria potestas amittitur, ff. 2. q. j.

Art. 16.

16 † Per hoc cessat. l. congruit. ff. de officio præs. & c. 1. de off. ord. quia iudex non potest procedere motu proprio, sed solum inquirit ad fisci denunciationem, seu accusationem. l. diuus. l. 2. ff. de eu. reo. In regno proceditur sola uia inquisitionis. Guilel. Ben. eo. verbo mortuo. num. 200. & sic extraordinarie. Bart. in extraua. ad reprimendum, verbo inquisitionem, in prin.

Art. 17.

17 † Ibi ponit Gui. rationes quare priuatus non potest accusare, adde quia officiariorum relationes melius audiuntur. d. l. diuus. & l. fi. C. de off. vic.

Art. 18.

18 † Vbi crimen est atrox requiritur acerrima indagatio. l. vbi. C. de fal. maxime si fuerit Clandestinum. Bal. cõs. 77. par. 3. Ad euidentiam præmitto.

Art. 19.

19 † Tunc vagari non oportet. l. Prętor. ff. de iniu. quia à principio magis fauendum est offenso.

Art. 20.

20 † Læsus adeunda est. capitu. tua nos, §. prima, de bo. & capitu. prælatis. eo. in sexto, effectum habes, in l. prima, in fine. & l. secunda, & 3. in §. primo, ad silleia.

Art. 21.

21 † Oportet se recipere ad locum homicidij, quia ubi quis reperitur occisus, & ibi præsumitur occisus, & non alibi. Bartol. in l. ædiles, ff. de via publ. idem dicit de furto Angel. in oper. malef. verbo famæ, & Bartolus in l. fina. ff. de quæst.

Art. 22.

22 † Etiam die feriato in honorem Dei. l. 2. ff. de fe. ibi. aut vt aspectu atrox iniuria eximetur. gloss. & Bar. in l. fi. C. eo. facit. l. prouinciarum. C. eo. etiam facit, quia hæ solennitates feriarum inductarum in honorem Dei, sunt inductæ iure ciuili, ut dicit Bar. in l. filiuf. ff. de dona. Et Spec. eo. ti. de fe. ibi valet consuetu. Fran. quæ omnib. diebus, etiam feriatis ius reddit, gl. & Bar. in l. 40. C. eo. in l. 3. C. de epis. aud. quod potest torqueri.

Art. 23.

23 † Oportet scribere locum vulneris. Bart. in l. damni. §. Sabini, ff. de dam. infect. effectum habes vt per Bal. ad Spec. in rub. de libel. concep in mag. addit. ibi vt si intentata qualitas quæ maiorem pœnam inducit.

Art. 24.

24 † Vulnera mortalia, & non mortalia notanda sunt. Bart. in d. l. fi. de q quod obseruat consuetudo totius mundi. Ang. in l. si in rixa. ff. de sica.

Art. 25.

25 † Nam si negligentia vulnus mortale reddatur, vulnerãs tenetur de vulnerato tantum. l. Qui occidit. §. fi. ff. ad l. Aquilia. c. significauit. de homi. Bar. in trac. de percussio. ver. Si ergo non mortifere vulneratus. Bald. consil. 136. Proponitur. 2. parte.

Art. 26.

26 † Nisi sit vulnus illatum in homine non sano bon. text. ni l. qua act. §. sed, & si qs seruum ægrotum, ff. ad l. Aqui. uel ni si coniunctio vulnerum non mortalium mortem induceret, Barto. in d. l. Si in rixa. ff. de sica. ideo caueat reus ne primum proponat.

Art. 27.

27 † Alius effectus notatus est in d. l. si in rixa. Nam primis q interfuerunt, & non mortaliter vulnerarunt nec ex proposito opus esset remissione, aliàs si ex proposito, tenentur de vulnerato, & de auxilio simul ut puniantur eadem pœna. Et alijsqui vulnerarunt mortifere opus esset gratia quę dicitur de delicto, quod requirebat punitionem ad mortem, remissionẽ uero quod non requirebat, do. gl. consue. Bor. fol. 50.

Art. 28.

28 † Præterea ait Bart. in d. tract. de percussio. accipe chirurgos, quia si dubitetur de vulnere an sit mortale, uel non, remittendum est iudicio medicorum. & eorum testimonio secundum Odof. quem citat Bar. in prohœ. ff.

Art. 29.

29 † Vbi plures non reperirentur, unus sufficeret, ut concludit Bar. in d. l. in rixa, ff. de sica.

Art. 30.

30 † Relatio debet fieri postquam iudex commisit, & interrogauit chirurgos. l. semel. C. de re mili. do. gl. consue. Bitur. tit. de iurisd. omn. iud. uers. aliter in additione.

Art. 31.

31 † Prius inquirendum, & generaliter quis patrauit malẽficium. Guil. Bene. in uerbo mortuo. 1. num. 202. in d. c. Rainutius, de testa.

Art. 32.

32 † Tunc adeundi sunt uicini ut consulit Bar. in l. fin. ff. de q. ibi iudex debet mittere uicinis, nam debent scire uerisimiliter potius quàm alij. l. si uicinis. C. de nup.

Art. 33.

33 † Aut domestici. l. verba. C. de adul. l. dominus. ff. loca. l. cõsentus. §. super. C. de repu. Oldr. cons. 78 in crimen.

Art. 34.

34 † Vel socij ipsius qui læsus est. Bar. in l. si quando. in fin. C. unde ui. ibi per familiam, & socios, in rure facto delicto, nõ requiritur tam stricta probatio uiolentiæ. Deut. 22. ca. l. j. §. si quis in villa. ad Sylla. ff. Albe. in 2 par. sta. q. 64. Et nouissime bene practicatum fuit Tholozæ cõtra do. dech. proscriptũ propter homicidium in rure factum, tunc admittuntur testes inhabiles, ut docet Hypp. sing. 73. plures, quando ueritas aliter sciri non potest.

Art. 35.

35 † Recipe omnes testes in informationib. Bal. in l. 1. C. de sum. Trin. post Old. nam iudex (qui magis scire debet an fides adhibenda sit testib. l. 3. ff. de test.) postea habet inquirere an sit punibile. Bal. in l. data opera. C. qui accu. non poss.

Art. 36.

36 † Testes non interrogantur an sint honesti. gloss. in capitu. cum causam, de testi.

- Art.

Digitized by Google

Art.37.

37 † Si tute ire non possis, aduoces illos à quibus vis inquire re. c apitu. ex parte, extra de appel. capit. accedens. ut lit. non constat.

Art.38.

38 † Informatio quæ fit contra communitatem est facilis, quia delictum est semper notorium. gl. in capitu. primo, de offic. ordina. secus contra priuatos. Baldus in titul. de pac. constan.

Art.39.

39 † Doces formam informationis per inquisitionem generalem. Bald. cons. 77. par. 3. ibi præmitto quod quædã sunt, q̃ non possunt contingere nisi vno modo, vt si quis reperiatur occisus gladio: quædam pluribus modis. Exempli gratia, q-dam reperitur submersus in Sagona prope Athanacum, nã potest esse quod natando, uel naufragio, vel cadendo de equo perijt, vel potest esse quod ibi p̃ proiectus fuit ab inimicis, recurrendum est ad considerationes intellectus, & ire p̃ semitas, & circunstantias utrum erat consuetus se balneare necne, & utrum haberet ininimicos, & quales, necne, & vtrum ibi sint latrones, nec non: talia. n præsumuntur quales sunt homines. & plures alias considerationes desuper fiẽdę. Bartol. in l. final. ff. de quæstio. & in l. secunda, in princip. ff. de furt.

Art.40.

40 † Hæc forma inquirendi approbat consuetudinem Franciæ in titulo de pęnis. vbi mentionem faciens de eo qui suspensus reperitur, de igne loquitur qui trib. modis inferri solet. Bal. audit lieu, primo vi diuina, seu fulmime. & malitia humana. i. neglig. habitatoris. Et in hoc casu oportet cũcta rimari. l. iud. C. de iud.

Art.41.

41 † Exhibendum est corpus mortui testibus, sæpe. n. eius habitus cognoscetur. l. stigmati. de fab. Et ibi Ange. de Peru. de eo q̃ reperitur mortuus, cuius facies est deuasta. facit. ff ad exhi. l. 5. §. si quis noxali, Herus per asinum dignoscitur. l. si Pamphilo. ff. de optio. lega.

Art.42.

42 † Exhibitio in criminalibus habet locum ad recognoscẽdum. Bart. l. 2. ad exhi. C.

Art.43.

43 † Et in eodem habitu in quo reperitur. gloss. & Bal. in capitu. cum causam, de testibus. extra vbi dicit idem de re furata.

Art.44.

44 † Vt antequam ventum sit ad quęstionem, liquide constet de maleficio. l. 1. §. illud autema. d Sylla. ff. & fructifere p̃ Bar. in tract. testiũ. ca. mortuum, ibi in maximis vero causis vbi hominis vita periclitatur, vt si de homicidio accusetur, uel de puniendis seruis, qui non iuuerunt dominum, vel de torquendis eis pro homicidio inueniendo lege cautum est, q̃ debet constare, & liquere hominem interemptum. i. liquido apparere, & dicit glo. in c. dilecti. ibi postquam constiterit de violentia, extra de foro comp. aliter cessaret maligna suspicio. l. si quis legatum, versic. cæterum. ff. de fal. l. 1. §. hæc verba. ff. ne vis. fi. ei. nam proprie delictum est præparatio pę næ. ff. de verb. signi. l. aliud est fraus, & habes in passione Ioã nis. Nullam inuenio in eo causam. Vnde dicebat Bald. in tit. de pace constan. post Innoc. quando causa, seu delictum est fundamentum iurisdictionis oportet causam esse veram, & discussam, aliàs iudicium est ipso iure nullum, & dicit glo. in c. discernimus. 3. q. 9. ibi quod semper liqueat de causa, ẽt facit, quia maleficio sunt extrema duo, s. percussus, & percutiens, vt not. Bald. in capitu. cum causam. de testibus. versicul. porrò.

Art.45.

45 † Vt etiam si accusatus confiteatur delictum puniatur: tũ cõfessiones reorum p̃ exploratis facinoribus habere nõ oportet, si nulla probatio religionem cognoscentis instruat. l. 1. §. diuus Seuerus. ff. de q. facit gloss. in c. 1. de confess. extra. & Bald. in rub. eo. ad Spec. ibi, & de facto liquet, & ibi si autem non constet. de corpore, secus gloss. in l. final. in fine. C. de quæstion. intelligit uerbum confessiones, scilicet de se factas.

Art.46.

46 Vt etiam testes postea coram iudice sustineant de commisso maleficio: quia oportet quem de crimine confiteri, vel testibus conuinci. l. si quis. C. de epis. ibi in conuictos, seu confessos, & exponit gl. i. comprobatos per testes, & l. lege Cor. ad Syl ff. l. qui sententiam. C. de pe. uel testibus, superari. l. 2. C. quorum appel. non recip.

Art.47.

47 † Nam etiam informationes fiunt parte non uocara, & sic non faciunt fidem. l. si quando. C. de testib. not. Angel. in opere malefi. in verbo fama. & Bar. in l. si. ff. de q. & Saly. in l. fin. C. eo.

Art.48.

48 † Nam etiam mors in istis maleficijs, ubi agitur de uita hominis, probatur per uisum, ut declarat magister iuris Bar. in tract. testi. c. mortuum, ubi fortius dicit, sed, & si testis dixerit quod eum sepeliri uidit, hæc sufficere susceptum est. multo fortius si deponerent, quod uiderunt cadauer in feretro coopertum linteis, uel pannis inuolutum, vel à tergo se uidisse, ut dicit Bart c. seq. nam Paulus respondit q̃ per imaginem recognoscimur, tñ limita prædicta de uisu, ut per Bart. in d. c, mortuum. uers. sed si quis uiderit in mare, in Sagonã, vel Rodanum proijci corpus q̃ nunquam postea reuisum est, testis de illius morte recte testificatur licet non uiderit mortuum, & habetur eleganter Bal. in c. cum causa. colu. 5. in prin. de testi. Item si quis uiderit quem in carcere claudi, ubi nihil erat ad uictum, & carceris custos fuerit ita q̃ eidẽ carcerato aliquid q̃ ipse nõ uidisset inferri non potuit post aliquot dierum cursum, certum. n. est post illos actus quem modico tempore uicturum, & salutis nulla indicia superesse, coadiuua hanc doctrinam per aliam Bar. in l. 2. §. si dubitetur. ff. quemadmodum testa. ape. ibi quia uidit decapitari, ut contingit alteri apud Georgium prope crucem Sabieti, & similia quę de necessitate mortem concludunt.

Art.49.

49 † Præterea fuga: dictum Bald. in addi. ad Spec. rit. de sn̄ia. in fin. q̃ tractat de confessione Titij confiten. se occidisse quendam, cuius nomen ignorabatur, & ipsum proiecisse in mare, vnde corpus apparere non potest, q̃ potest condẽnari, si cum confessione concurrat fama. Car. ad famam Bald. resp. Bar. in d. c. mortuum. & in d. §. si dubitetur, q̃ fama procedit, vbi agitur de leui præiudicio, vt de hær. hic autem secus, uide Aug. Arim. ad Ang. in uerbo fama. ver. adde. q̃ Gandi. qui per alia iura recedit à Baldo, uel aliter resp. secundum Bar. in l. fi. 1. col. ff. de q. q̃ talis fama est tantum sufficiens ad inquisitionem, & hoc tenent practici, ut dicit do. Gandi. in rub. quæ ad famæ proba. ver. secundum opin. quorundam, & apud quos ratio exemplis comprobatur. l. 1. per tot. l. ff. de. q̃ potissimũ in regno, ubi his scriptis, in causis sanguinolentis non utimur, ideo bene recurrimus ad maiorum exẽpla. l. de quib. in prin. ff. de leg. quæ exempla nobis præiudicant. Old. cons. 124. in fi. quod remissio.

Art.50.

50 † Vt minus subintremus in directam, si aliter iudex faceret esset abusus. do. Guil. Ben. in c. Rayn. uerbo mortuo. 1. num. 348. & num. 361. uers. 2. de test. & ita docte opinatus est do. Hugo de Podio locumtenens particularis in processu filij de la Guye, dicebat enim legimus aliquos cõfessos occidisse; qui postea uiui reperiebantur, & dabat exemplũ de quodam, & aliud in l. inde Neratius. §. fi. & l. seq. ad l. Aqui. Et aliter exemplum in l. 1. §. fi. ff. de q.

Art.51.

51 † Per præscripta forte tenerem contra Hippol. in l. de minore. §. plurimum. colu. 12. uers. & in istis criminibus teneas menti. ff. de q.

Art.52.

52 † Sed cogita dictum Pauli. Non ignoramus cogitationes Sathanæ qui quos nequit consentiendo decipere, facit nimis asperos. s. suadendo nimiam seueritatem. §. præcepta. 23. q. 4.

Art.53.

53 † Intellige Bald. nisi confitens esset homo malæ uitæ, & famæ, & habiliter potuerit proijcere illud corpus in flumen: quia stabat prope mare, uel istud flumẽ Sagonem, uel Rhodanũ in perpetrãdo delicta Et sic practicatum est Florẽtiæ contra quosdam grassatores qui prope queudam lacum habitant, & confessi multa latrocinia, & homicidia ad mortẽ condemnati sunr ut recitat August. Arim. post Ang. in uerbo, & uestem Cœlestem in tract. malef. Practicatum quoq; est Mediolani, ut alleg. d. gl. cõsue. Bur. fol. 58. ibi de illo malfario, qui occidit dominum suum prope lacum, per arrestũ quoque practicatum est contra Clau. Robertum, & eius vxorem Telifices qui habitabant super Rhodanum in uico de Fagroslee, qui torturam receperunt, quia illa mulier per feneſtram inuitauerat quendam qui ex post uisus non fuit. Præterea caue à muliere quæ insidiatur in uia quasi latro, uel intellige Bald. in notorio, seu fama homicidij antiqui, ut fructifere per Ioan. And. in addi. ad Guilielm. in titul. de noto. crim. §. iam de noto. colum. 6. in fin. addi. quæ incip. ut nostrum, & eundem eo. titu. §. fama. uers. reprobatus. & uersic. exceptionem, tamen adhuc formidaret iudex timoratæ conscientiæ propter exemplum Dei, qui licet omnia apud eum essent notoria, tamen dicit Gene. 18. Descendam, & uidebo utrum clamorem qui uenit ad me opere compleuerint,

Digitized by Google

tint,& exponit concilium generale in c.qualiter, 2.de accu. clamorem,i.famam.

Art.54.

54 † Et quæ dicta ſunt antea de homicidio extende in furto, quia tu iudex debes verificare prius furta, ſicut fecit ille diligentiſ.lol.7.c.qui noluit Acham de furto cõdemnare, ſed prius miſit milites curiæ in domum illius, ubi cuncta repererunt abſcondita ſimul argentum & aurum. Idem tenet Bar. in l.ſi quando.ibi certe oportet prius conſtare furtum factũ eſſe.C.unde vi.& Bal.in auct.ſed nouo iure.C.de ſer. fug. & dicit Bar.in l.ſi quis teſtib.in fi.C.de teſt.q̃ debet fieri exhumatio corporis occiſi,vt inſpiciantur vulnera.& in l.contra negantem.C.ad l.Aqui.& in rub.de prob.ad Spec.ver.cuilibet perito:Et dicit Ang. in opere maleſi.verbo.& ueſtẽ cœleſtem,q̃ debet eſſe iudex cautus ne dãnet animam, & corpus ſuum,ſed debet deſtinare nuncium ad habendam informationem in loco pro ueritate, & in reperiendo furta, ita quod appareant quæ diſtraxit,quæ pignorauit,& quæ pœnes eum habet.

Art.55.

55 † Vel debes inquirere de furto eo modo quo docet Bart. in l.ſi quando.in fin.C.unde vi.& in l.1.§.1.ff. de fur. aduer. nau.caupo.& Spec.in tit.de furto.in fin.& in tit. de pig.§.j.& Bar.in l.ſi quis.§.an uero.ff.de eden.

Art.56.

56 † Sic remanet reprobata gloſſ.in l.inde Neratius.§.fina.ff. Aquilian. ibi alias ſatis erit ſi confiteretur occiſum, & à ſe, &c.

Art.57.

57 † Sufficit q̃ corpore occiſo conſtet.Bal.in l. quoties.§.ſi quis. ff.de hæred.inſtitu. ubi refert exemplum de quodam qui occiderat quendam cuius nomen ignorabatur,qui poſtea fuit miſſus ad furcas.Habes gl.ordinariam.in §.Libellorum.2.q.8.quam commendat Bal.in c at ſi clerici.de iudi. extra,& ita ſe uidiſſe practicari atteſtatur. Ang.in l.1.§.interdum.ff.ſi pars hæred.peta.Et bene pondera tex.in l.1.§. illud autem ad Sylla.ff.

Art.58.

58 † Item de furto, quia ſufficeret quod de ipſo conſtaret,licet non appareat cuius res eſt decepta. Bald.in auct. ſed nouo iure.C.de ſerui.fugit. Et Angel. in opere maleficiorum, verbo ueſtem cœleſte & ita uidi practicari.Ange.in alleg.§. interdum.

Art.59.

59 † Vide Ang.Are.in §.Quadruplici.inſt.de actionibus. Inquiſitionis modum contra accuſatum qui aufugit, & cuius nomen ignoratur,quia eſt inquirẽdum de ſignis, ut quia eſt claudus in tali gamba uel habet talem manum aridam, & eſt breuis ſtaturæ,ruſtus, uel habet tale ſignum in facie, uel aliud in perſona,etiam eſt inquirendum ſi eſt iuuenis uel ſenex,quia per aſpectum ætas probatur.Bart.in l.1.de mendiuali.l.12.C.

Art.60.

60 † Informationibus non eſt neceſſarium iuramentum teſtium per rationes.gl.in c.cum cauſam.de teſt.uide Specul. in tit.de teſt.§.j.uer.quid ſi idem,cum ſeq.Audiui ſuper hoc arreſtum.

Art.61.

61 † Inquirendum eſt de qualitate.l.omne.de re mili.ff.& eſt delictũ qualificatum, & ſic magis execrabile.Saly.in l.pe. C. de ſica.nam qualitas delicti punit quem magis uel minus, d.gl.in §.libel.ff.de pœ.l.aut facta.

Art.62.

62 † Inquirendum eſt ẽt de die,aut nocte delicti, quia non licet uagari cum diſcrimine alterius.d.gl. quod ſatis æquum eſt,Bart.in l.is qui.ff.de pub.iud.uarios effectus habes, quia mortuus poſt triduum præſumitur mortuus ex vulnere.no. C.de emend. ſeru. tempus plerunque eſt cauſa condemnationis ueri uel falſi.Nellus in tract.de teſtib.c.perfodi.de homi.Item facit quia teſti interdum derogatur ex tempore, ut dicit Bartol.in tract.teſti.c.Titium,& Bald.in l.Arethuſa. ff. de ſtat.homi.

Art.63.

63 † Aliter eſſet tanta incertitudo quod auferretur copiam defenſionis quæ ex æquitate naturali eſt clem.paſto.de re iudi.nam accuſatus uix poſſet probare negatiuam ſuam, uel ſuum alibi,ad quod probandum admittitur per ordinationem Ludouici Regis.12.art.3.Adhibebitur omnis diligẽtia quæ ampliores informationes requirat, & c. aut per uerificationem de alibi,aut aliud factum ſi quod admittatur pro aut contra incarceratum, & per talem ordinationem dicebam quod deceret audire,& quod defenſio pertinens, & admittenda eſſet, dicebam enim uerba formalia Ioan.Andr.in addi.ad Specul ti.de teſti.§.ſæpe,in 1.add. ibi per optime poſſum probare directe contrarium ſcilicet fuiſſe occiſum a Titio abſque eo q̃ illum occiderim, etiã dato quod fuerim præſens,& dicit Spec.in titu.de probat.§.2.in princi. poſſum enim probare quod alius eum interfecit, & eſt melior tex.in l.1.§.fi.ff.de quæſtio.ubi præſes ille Vocomius Saxa humaniſſimus inquirendo,bene cognouit de confeſſione primitiui,qui confitebatur occidiſſe illum quem alius occiderat,ſed cognoſcet curia parlamenti de æquitate, uel iniquitate,præſid.ut dicit Saly.in l.abſentem, in prin. C.de acc. Curia enim parlamẽti proprie in regno lilij eſt mater oppreſſorum,conſolatio deſolatorum,uia iudicum errantium, & ſalus omnium in ipſa recte ſperantium.

Art.64.

64 † Quod alibi probatur per abſentiam in negatiua.ſcilicet per determinationem loci & diei. l. Optimam. in fin.C. de contrah.ſtip.Bal.conſ.515.par.5.& conſ.259.par.1.no. in l.pãto.§.rei.de acq hær.ff.

Art.65.

65 † Tunc teſtes ſic deponentes de alibi,ſeu negatiua uiſu affirmata,& coarctata præferuntur alijs teſtibus affirmantib. etiam dignioribus,quia ſtant pro reo,ut decidit gl.in c.cauſam clerici.82.diſt.maxime in cauſis ſanguinolentis, ut declarat dom.Iaſ.in l.ut uim,in prin.ff.de iuſt.& iur.

Art.66.

66 † Et quod tale argumentum ſupra factum de ordinatiõe accommodum ſit propoſito.Nota quæ dicit Bar. ſuo conſ. 106.exor.ſtatuto caſtri plebei,ibi caſus in quibus his ſcriptis non utimur,bene recurrimus ad ſimile ſtatutum.

Art.67.

67 † Iam dicta de die forte procederent in crimine non reiterabili,ut homicidio ſecundum glo.in c.nihilominus.3.q.9. uel delicto recenti per doctrinam Cyn. in l.prædia. C. de fideicom.uel quando tractatur de uno delicto quod proponitur uno loco,& tempore factum eſſe,vt tradit Petr.de Anch.conſ.278.exordiente,ex prædicta,& Bal.ad Spec.in rubr. de teſt.uerſ.teſtes uariantes,&c.quia tunc non poſſunt concordari,vt dicit Guil.in Spec.eo.titu.§.iam uerſ.quid ſi unus cum ſeq.

Art.68.

68 † Locus delicti eſt deſcribendus.Bart.in l.non ſolum,§.ſi mandato.ff.de iniu.primo quo ad pœnam agendam,ſecundo ut puniatur ubi delictum eſt commiſſum.c.inter,de pur. can.locus ad angulum non reſtringitur,ff.unde vi.l.1. uerſi. ibi autem.

Art.69.

69 † Etiam locus loci,Exempli gratia delictum commiſſum eſt in cambijs ante ædes beſtiarum.Spec.in titul.de acc.effectum habes,quia ſex differentiæ faciunt teſtem ſingularem, primo locus,&c.Bald.ad Specu.in rub.de teſte.& in l.teſtiũ C.eo,& gl.in c.nihilominus.3.q.9.ibi fuerũt illi teſtes de Suſanna reprobati,quia dixerãt quod in eadẽ hora & diuerſis locis commiſſum erat adulterium,ſed ueriſimiliter non poterat committi in pomerio ſub pruno, & ſub cyno eadem hora.

Art.70.

70 † Informatio debet fieri ſecrete.gl.in l.ſi quando. C. de teſti.Ioan. Fab. in §.j.inſt. de pub.iud. propter timorem fugæ uel ſubornationis, quæ ſubornatio tunc præſumeretur ut vult Io.And.ad Spec.ti.de teſte.§.nunc.in fin.ibi propter publicationem examinationis.

Art.71.

71 † Punietur teſtis dictum ſuum reuelans.l. qui falſo. ff. de pœn.Bald.in l.athletas.§.calumniator.ff.de infam.ibi. dicitur proditor, ne ex iſtius dicto alij teſtes ſubornentur vt dicit Specul in titu.de teſte.§. ſequitur, ideo iuret quod non reu alebit.

Art.72.

72 † Teſtes debent dicere veritatem pro utraque parte. Bal. Saly.in l.nimis graue.C.de teſti.gl.in §.in criminibus, in authen.eo.colla.7.

Art.73.

73 † Aliter poſſunt compelli.c.ſuper,& c.peruenit.1.de teſti. Roma.ſing.393.Guil.in Spec.ti.de inqui.

Art.74.

74 † In dubio ſufficeret nominare accuſatum per eius nomẽ ſingulare ut ait Ame.iuſt.in trac.ſynd.in prin.& Bal. ad Spec. in rub.de libel.concep.in mag.addi.verſ.11.ſed pone ibi.de mala caſa,qui fuit inſignis latro.

Art.75.

75 † Omittunt cauti iudices in proceſſu apponere aliquam demonſtrationem,ut teneatur reus allegare eius priuilegiũ. Auffre.q.capel.164.

Art.76.

76 † Sæpe non poſſet eum reuelare demonſtratio Bald.conſil.364.

Digitized by Google

sil.364.par.3.Loquens teste de Regina Aragoniæ quæ torsa fuit,& in regno reatus honorem excludit.Guil.Ben.in c. Raynutius.in verbo mortuo 1.num.222.de testatione, imò qualitas accusati aliquando pœnam augeț.l.aut facta. ff. de pœn.

Art.77.

77 † Inquirendum est de causa maleficij, nam qui habet potestatem in præparato,scilicet homicidio uel furto,habet ēt in connexo præparante.c.præterea.de off.dele.l.ad rem, & l. ad legatum.ff.de procura.

Art.78.

78 Et hoc fit ut sciatur an dolo, uel culpa factum sit.l.uerū. ff.de furto.Fel.in c.cum causam,extra de testi.& Bald.in l. & si seuerior.C.de infa.est enim casus declaratio, & iudex fortunarum.ff.de negoc.gest.l.sed. §.primo,l.secunda,initium, ff. de orig.iur.& Bald.in l.solam. C. de testi. accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendam ueritatem.

Art.79.

79 † Debes inquirere cum quo instrumento percusserit.l eū qui ibi in calcis ictu.C.de sica.ca.significasti.l. 2. de homine extraneo effectum habes per Bart. in tractatu de percussio. ibi non autem est uerisimile quod occidere uoluerit q pugno calce,gleba,baculo,uel lapide paruulo percussit, & Bar to.in l.j.§.diuus.ff.de sica.

Art.80.

80 † Etiam debes inquirere si ex interuallo uel incontinenti percusserit.l.raptores.C.de epis.& cle.

Art.81.

81 † Et quot uicibus percussum est,reiteratio inducit propositum,& deliberationē.Bald.cons.312.uisis,4.no.gl. consue.Bur.fol.49.

Art.82.

82 † Scribenda est forma auxilij.Bar.in l.qui seruo. §.si duo. ff. de furtis.auxiliat quis quatuor modis. Primo ad ipsum crimen ordinandum. Secundo in ipso actu criminis ad ipsum perpetrādū. Tertio post crimen ad ipsum cōtinuandū. Quarto ad delinquentem euadendum:tamen punietur iste non de auxilio,sed pœna.l.1.C.de his qui latro. vt dicit Bart. in l.1.C.de ser.fug.quod quōdā in Gallia annullatus fuit q- dā processus quo dicebatur filiū patri, & seruum hero pręce pisse:allegat etiam in l.ancillæ.eo.tit.de altero processu criminali cōtra tres formato quo dicebatur quod alter, alteri opem tulisset.Item caueas ne processus sit obscurus, nam tunc accipiendum est quod est utilius.Bar.in tract. de ordi. iu.& in l.non solum,§.sed ut probari,ibi ut a delicto excusset.ff.de ope.no.nū.Item deueniat ne processus sit incertus, nec capiat duplicem intellectum uide Hipp.latissime in rubri.de prob.fol.42.uer.scias etiam,& facit.c.in præsentia.extra de testi.

Art.83.

83 † Magna suspicio est ad informandum contra uxorem quæ tacet de morte uiri in domo interfecti,ut præsumatur culpabilis,exemplum tradit Par.de Put.in tract.sind.fol.159. in c.tort.

Art.84.

84 † Est etiam suspicio ad informandum contra eum qui fiscū maxime solicitat ut inquirat de delicto quod ad se nullo modo spectat.Hipp.in l.unius §.seruo.per illum tex. ff.de quæst.Recitat duo exempla rei conuenientia.Paris. de Put. fol.168.in c.tort.facit gl.in l.fulcinius. ff.de ex quib. caus. in posse.ubi ex dictis suspicio probatur,& in l.1. in fin. C.si qs Imper.male.& Hiero.super Hieremiam,Verbositas persępe iudicis stomachum mouet.

Art.85.

85 † Alia est etiam suspicio contra eum qui sæpe uisitat curiam,vt audiat quid de crimine dicatur teste Cathone.Cōscius ipse sibi de se putat omnia dici.

Art.86.

86 † Descriptio aut inuentarium bonorum accusati,fit duabus rationib. de acc.§.sequitur.Primo,vt fisco adiudicētur. Secundo,uel vt absenti seu non cupabili tandem restituantur,uide Bar.in l.post cōtractum,circa finem.ff.de donationibus.& Saly.in lege.1.C.de req.re.quod potest fieri ante citationem.

Art.87.

87 † Tunc debes facere de his publicum instrumentum, Spec.d.loco.l.si quis intra.C.de bon.præscri. forma describendi est instituta ordinata alle.l.si qui intra.

Art.88.

88 † Accusatus non dicitur bonis suis priuatus ante sententiam uide Bartol. Spec.in d.locis, & Aegidium conclusione 725. Nisi in crimine læsæ maiestatis in l. final. C. eodem.

Art.89.

89 † Sæpe occultantur bona accusati.l.si iniuriæ.ff.de iniu.& l.final.ff.de requi.re.in gl.ibi ideſt, subtigillo poni ne diminuantur.

Art.90.

90 † Tale inuentariū non potest fieri nisi per officialem in iurisdictione domini temporalis, consuetu, Franc.in tit.du cas qui peul toucher,&c.Guil.Ben.in cap.Raynutius in verb.& uxorem.nu.424.de test.do gloss.consue.Bur.fol.70.

Art.91.

91 † Quia dictum est supra,quod a principio inquiritur in genere.qui faict le delict,& sic forte dormit.c.qualiter.2.de accus.dicit Spec.in titu.de noto.cri.§.1.quod facta generali in quisitione uocandi sunt nominati in ea qui sunt culpabiles uel suspecti ut dicant ueritatem, & si possint se defendant, & Bar.in extrau.ad reprimendum.verbo,inquisitionem. in tertia regula,q vbicunque iudex inquirendo generaliter de malefactoribus, reperit aliquem deliquisse,potest ad specialem inquisitionem descendere.

Art.92.

92 † Eiusmodi specialis inquisitio incipit tunc quando cōmunicare oportet,ut dicit statutum. l. ne quisquam. ff. de eden.& dicit Henri.in c.1.de prob.quod ita seruatur in parlamento.

Art.93.

93 † Intelligi.in causis ciuilis, nam in criminalibus non debet initium probationum de domo rei accusator (qui est fiscus in regno) sumere. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstione.

Art.94.

94 Nisi essent actus iam recepti in iudicio quis haberet apud se accusatus,ut not.in l.is apud quem.C.de eden.

Art.95.

95 Si fiscus oneraret accusatum acrius quàm in informatione caueatur,tenetur de euidenti calumnia. Guil.Ben. in ca. Raynutiu.sin uerbo mortuo.1.num.204.de testa.do.gl.consue.Bor. fol.60.Auffre.d.cap.6.facit.l.diuus, la 2.in fin. ff.de cust.reo.& dicitur.Athletas.l.calūniator ver,quęro,in prin. ff.de infam.

Art.96.

96 † Ad expensas,damna, & interesse ordinatio Ludouici Regis 12.art.62.

Art.97.

97 † Tunc pōt capi in partē vt priuatus.l.q fundū. §. si tutor. ubi gl.dicit,sic ēt in omnibus est dicēdū qui gerunt officiū. ff.pro empto.& Bal.cons.61.factū. 5.par. qđ tunc redigit ad instar priuati,& in alio cōs.329.quidā.4.par.quod licet officium uel maleficium,sed hoc non videtur verum,quia trāsgressor canonum non potest a dolo excusati.

Art.98.

98 † Per dictam ordinationem requiritur decretum iudicis, appellatum sententia interlocutoria.l.fi.C.de exhi.re.

Art.99.

99 † Si nihil iudici constaret nihil mandare posset.l.hoc aūt. ff.ex quib.cau.l.qui accusare volunt.C.de eden.neminem sine causa audit pōtor.ff.de transact.l.cū hi.§.in causa,vel oportet uenire publicum illum denunciatorem,& quod scripserit exequi.i.ostendere.d.l.diuus.

Art.100.

100 † Prius quam iudex possit accusari negligentia, requirit quod cā sit instructa,secūdo qđ interpellatus fuerit no.Bart. in l.damni.§.Sabini.ff.de dam. infect.alias si māducaret excusat a pīsumpta calumnia.Bar.in l.2.§.si publico.ff.de adul.

Art.101.

101 † Ecōuerso vide Bald.in l.maneipia.C.de ser.fugi.De vno iudice quē uidit cōdēnari qđ retinuisset informationes.super quas nollet procedere,& dicit Bar.in tract.repre.cap.ad quintum.Tunc pete fieri tibi instrumentum denegatę iustitię coram testibus aut in scriptis.

Art.102.

102 † Iudex potest seruare informationes.do.gl.consue.Bur. fol.58.Io.Fab.in §.1.insti.de publ.iud.

Art.103.

103 † Visa informatione si uere vel ex coniecturis constet reū culpabilē iudex decernit eundē capiendū uel psonaliter ad ornandū secundū qualitatē delicti,& efficaciam iudiciorū Guil.Ben.in d.c.Ray.de testa.in verbo mortuo.1.num.202.

Art.104.

104 Dicit Angel. in opere malefic. in uerbo iudex,quòd iudex iubet reum capi,ne verbali citatione præcedente aufugiat.

Art.105.

105 Vel capi pōt nisi cōpareat die assignata.Aufr.q.capel.302. Item quid si aliquis citatus,& cum decreto vt dictum est.

Art.

Art.106.

105 † Et dicit Saly.in l.si absentem.C.de acc.iudices mittunt capiendum reum si crimen sit tale quòd pœna sit corporis aflictiua.

Art.107.

107 † Seruiens vulnerans fugientem, punietur.Bar.in auth. sed omnino.C.ne vxor pro mari.vide Ang.in trac.malefic. verbo fama.

Art.108.

108 † Delinquens prætextu mandati non excusatur in grauibus.Bar.in l.non solum.§.si mandato.ff.de iniu.gl.in l.2.C. de sepul.vio. tamen mitius posset puniri per l.seruos.C.de vi pri.gl.in l.ad ea.ff.de reg.iur.

Art.109.

109 † Spoliati, immunitati ecclesiæ debent restitui.Barto.in l.præsenti.C.de his qui ad eccl.confu.Sicu.in c.inter alia,extra de in munitate ecclesia.Sic dictum est per arrestum pro Ioanne Rogerio accusato de adulterina moneta qui captus fuerat in hospitali.

Art.110.

110 † Vbi non debent gaudere,officiarij eos capiunt sine alia declaratione per ecclesiam fienda.Auffr.in clemen.1.regu.4.fallen.18.de off.ordin.& uide practicam.Pap.in forma inqui.ver.ex his dicens ita seruari in Francia, Alemania, & Italia.

Art.111.

111 † Tunc sufficeret executio requisitionis,allegat arrestũ. Consuetudo Franciæ in 3.lib.& etiam expresse tenet Salyc. in auct.si quis ei.C.de adul.in fi.

Art.112.

112 † Si officiarij non sint fortiores oportet dimittere accusatum curæ clericorum qui eum custodire debent, & qui non tenentur,si aufugiat,uide Oldra.post Archi.cons.54.an fugiens.

Art.113.

113 † Intellige quando officiarij erant in casu in quo debebant attrahere,& non extraxerunt,quia isti impediẽtes fuerunt in culpa,hæc Old.ubi supra.

Art.114.

114 †Vbi posset extrahi,vel deberet custodiri,posset compeditari in ecclesia quia illa instrumẽta sunt inuenta ad custodiam.Bald.in l.2.C.de exhib.re.facit, quia ecclesia non habet territorium,nisi respectu clericorum.Auffr.d.loco uide licet clem. prima,de officio ordina.& in aucten. quomodo opor.epis.in prin.colla.j.

Art.115.

115 † Vbi deberet gaudere non debet compeditari.Guid. par q 121.

Art.116.

116 † Qui occidit præmeditato consilio,non gaudet.c.j. de homi.extra.Guid.pa. d.q.do.glo.cons.Bur.fol.57.Guil.Ben. verbo,& vxorem,num.444.in d.c.Rayn.

Art.117.

117 † Nec gaudet mandans,uel mãdatarius qui occidit, vel verberat.c.1.ibi,uel defenderit,seu occultauerit. de homic. in sexto.

Art.118.

118 †Nec etiam gaudet qui post delictum ad immunitatem cum armis accedit.l.si ser.C.de his qui ad eccl.confu.

Art.119.

119 † Etiam qui occidit prope immunitatem,quia tunc semper præsumitur quod causa immunitatis cõsequendę hoc fecerit,uide Henr.Boh.in c.ecclesiæ.de imm.eccl.

Art.120.

120 †Nisi nouis rixis in hoc loco habitis secutum fuisset homicidiam,hæc Henr.ubi sup.

Art.121.

121 † Immunitatem unam offendens,cęteras offendisse dicitur.Henr.ubi supra.

Art.122.

122 † Insidiatores itinerum non gaudent.cap.inter.d.immu. eccle.

Art.123.

123 † Si quis deliquerit longe ab ecclesia,& dum sequeretur fugit ad ecclesiam,gaudebit,quia standum est regulæ.Henri.in d.c.inter.

Art.124.

124 † Non gaudebit bannitus diffinitiue,gl.in prag.tit.de inter.ver.inde.col.2.

Art.25.

125 † Bannitus per contumaciam gaudehit.d.gl.inde, casus euenit in parlamento suo tempore.

Art.126.

126 † Immunitas non est in domo episcopi. Ro.in l. plerique.de in ius voc.allegat arrestũ,consuetudo Frãciæ,in 4.li

Art.127.

127 †De consuetudine non habet locum dinumeratio 30. pedum circa capellas quæ sunt in castris,gloss. in cap. sicut. 17.q.4.

Art.128.

128 † Ille qui occidit transeuntem per uicum, absque aliqua rixa fieri habita, non gaudebit immunitate.Guil. Ben.ubi supra allegat arrestum,in ver.& uxorem.num.444.uide Hẽricum d.loco.c.inter.

Art.129.

129 † L.absentem.ff.de pœn.Non habet locum in regno ubi proceditur extraordinarie.

Art.130.

130 † Statuta quæ uolunt quod absens potest damnari ualẽt quia d.l.absentem.est introducta iure ciuili.Bal.in l.j.C.quomodo,& quando iud.

Art.131.

131 † Vidi arrestum curiæ conditionaliter latum contra cer tos nobiles reos quando capientur,sic in clem.pastor. de re iud.ibi,& si quãdo ueniret in suam,& imperij fortiam mutilationis etiam capitis sententiam promulgauit.

Art.132.

132 † Dicit Guil.Beñ.in c.Ray.de test.verb.mortuo in num. 178.ut cesset omnis dubitatio, quod nunquam uidit adijci conditionem quando capietur,sed semper uidi pure condẽnari contumaciter.

Art.133.

133 † Si tamen sententia esset conditionalis qñ capietur & uenerit in fortiam,ut hic Lug.fit dicit Guil Ben.eo.vers. nu. 149.ibi tamen dubito quod hoc non seruetur s. quia non posset reus inter intestari in regno,& latius firmat ipse d.nu. 178.& sic cessat op.Bald.

Art.134.

134 † Si absens condemnatus forte capiatur, iterum sup crimine audietur per.l.nihil tam naturale.ff.de reg.iu.sicut practicant Veneti,qui procedunt etiam extraordinarie, ut refert Petr.de Anch.suo cons.139.ex uerbis.

Art.135.

134 † Vel bene audietur appellando,quia in regno in crimi nalibus semper defertur appellationi.Auffr.q.cael. 173.gl.in pragma.sanctio.ti.de fri.appell.uerbo iniustæ.c.de priore.de appellatione vbi de pœna iudicis,& Petr. de Aurelio in forma de acc.furti.ver.hodie defertur tñ appellationi per ordinatiões regias in criminalibus in duobus casib. s.vbi agitur de tortura,uel uita,aut membri mutilatione,uel de incompetentia iudicis, quia nulla in mundo põt esse maior nullitas,quàm illa.cle.pastor.de re iud.l.proc.C.de pœn.& tangitur p Bar.in extr.qui sint rebel.in verbo repellando. & qđ vltra non sit deferendũ appellationi, stricte prohibet p uarias ordinationes,p quas põcipitur qđ pficiantur processus. s. ne det mã dilatandi,& subornãdi,& si iudex a quo in hoc peccaret, forte iudex ad quẽ posset retinere processum,& pfice re facit.l.si cui.§.2.ff.de accus.ibi non facile admittendũ eũ q semel calumniatus sit:vel bene audietur in casu adducto p Bar.in l.non vñ,in fi.ff.de iud.uel casu Io.And.ad Spec. tit. de hom.§.1.ibi subdit ẽt,uel in casu Bal. in l. si quis testibus in fi C.de testi.uel bene audietur cũ rescripto principis.l.diui fratres.ff.de pœ.l.1.§.fi.ff.de q.vel bene audietus petẽs restitui ex iusta cã absentiæ,qa tunc nõ reputaretur cõtumax imo sñia reuocabitur.l.si pẽtor.in fi.de iud.de re iud.ca. cum Bert.ff.de dam.inf.si finita.§.si forte.Bar.in d.extra ad repri. uerbo neglexerit,uel bene audietur si sñia esset nulla,qa exceptio nullitatis impedit executiõnẽ.l.si cũ nulla.ff.de re iudi.cle.pasto.eo.facit.l.si accusatorib.C.de accu.l.non. C. de pla.ff.diuus,la.2.ff.de cust.re.uel bene audietur l.4.§.condẽnatũ.ff.de re iudi.Spe.in tit.de accus. §.sequitur.vers.sed pone.& ibi Io.Andr.& Alex.in addi.ad Bar.in d.l.diuus,de custó.re.

Art.136.

136 † Nã primo debet captus contumax,& condẽnatus audiri an sit illa pson condẽnata,& si confiteatur,proceditur ad executionem,alias secus,ut dicit Bart.in extrauag. ad repr. verbo,executionem,& in l.diuus.ff.de cust.reo.

Art.137.

137 † Si autem neget debent iterum examiaari testes in pñtia rei qui hic est homo qui maleficium fecit, ita dicit Bartol. in l.inter.§.1.in fin.ff.de verbor.obliga.& bene facit text. in l.rap.ibi post legitimas probationes.C.de episco. & melior in auct.qua in prouincia,ibi si tamen appareat omnino obnoxius.C.ubi de crim.agi.& p.item facit, quia nõlicet nagari in tanto crimine.l prætor.ff.de iniur.licet Guilielm.in ca. Rayn.uerbo mortuum.num.170.de test.dicat quod post sẽtentiam si capiatur non sit opus nouo processu.

Art.

Digitized by Google

Art. 138.

138 Fiſcus nullas dat nec recipit expenſas.l.fina.C.de fruct.& lit.exp.

Art. 139.

139 Expenſæ contumaciales(bonam,uel malam foueat contumax cauſam) ſemper debentur.l.properandum, & l. ſane. C.de iud.ſed curia parlamenti, reſeruat hodie in criminalibus,omnes expenſas incidentium diffinituè, igitur ſpectandum eſt,ꝙ Romæ fit.l.de quibus.ff.de leg. Abſens debet citari,clem.paſt.de re iud.trina citatione.l.tres. C. quomodo, & quando iu.uel citatur pro quarta de gratia.c.conſuluit,de offic.deleg.

Art. 140.

140 Iudex tempus citationis poteſt abbreuiar. Guid. Papæ. q.429.Guil.Ben.ubi ſupra uerbo mortuo. 1.nume. 151.argu. eorum quæ tradit Bart.in extrauaga. ad reprim. in uerb.per edictum.ibi.cum illa ſit ſolennitas iuris ciuili.

Art. 141.

141 Peremptorium non eſt ſtatim mittendum niſi cogat neceſſitas,gl.in c.de illic.24.q.3.

Art. 142.

142 Vel citandus eſt iuxta ſtilum curiæ in qua cauſa tractãda erit,Bart.in l.1.§.præſides.ff.de req.rer.

Art. 143.

143 Citationes ſunt fiendæ in locis publicis,& cõſuetis. Bar. in extrauag.ad reprim.uerbo publice glo.in c.2.3.q.9.ibi. publice ad domum.

Art. 144.

144 Si perſonaliter per nũcium poteſt abſens citari. quia forte erat in immunitate eccleſiæ, uel ſciretur ubi eſſet non eſt æquum per dicta.& ſi faceret grauaret partem ideo per iudicem appellationis poſſet infringi proceſſus, iſta dicit Barto. in dict.extrauag.ad reprim.in uer.per edictum.& Guid.Pap. q.429.alleg.Saly.in l.1 C. de re. uide Ioan.And. ad Spec. tit. acc.§.ſequitur,uer.quid ſi bannitus. ibi uidimus de facto ſeruari,& procedere poſſe quum neſciretur ubi eſſet,ſed quum ſciretur ita quod requiri poteſt,ſonat hoc iniquum, quod ille qui non eſt contumax bannitur,& ita dictum fuit per arreſtum,quia ille renouatus fuit ante alium iudicem.

Art. 145.

145 Quia nimis animoſæ in infamiam ipſius procedebat iudex,uel quia grauauerat eum in tali articulo. Auffre.in tract. de rec.artic. 28. Ira enim impedit animum ne poſſit cernere uerum.

Art. 146.

146 Qui nocuit primo præſumitur nocere ſecundo, glo.in l. Caſſius.ff.de Sena. Coram iudice ſuſpecto, quis non debet remitti.lac.de Bel.uiſu in tit.de fuga reo.

Art. 147.

147 Sic nota quod in hoc iudicio extraordinario non tollitur iudicis recuſatio,cum naturalia reſeruantur.gloſſ. in cle. ſæpe.in uer.litis conteſtationem.de uerb.ſign. & per Bar. in l. 2.§.ſi publ.uer.quæritur utrum cõtra.ff.de adult.& per Guil. in Spec.tit.de offi. deleg. in prin.

Art.148.

148 Ad propoſitum dixit Barto.in extraua.ad reprimendum in verbo,& figura,& in uerbo uidebitur,quod ſententia Imperatoris,qui erat ſolutus legibus,& qui uigore ſuæ poteſtatis tulerat ſententiam,caſſata extitit,eo eo quod citatio legitime facta non fuit,& quia contra naturalem æquitatem fecerat,adde gloſſ.in l.ſi accuſ.in glo.final.C.de acc. & Bald.in auct.ſi omnes. C. ſi minor ſe ab hære omiſſio talis qualitatis ordinis in iſtis extraordinarijs reddit iudicium nullum ſicut in ordinarijs.Pet.de Anch.conſi.166. uiſis.

Art. 149.

149 Et Ang.conſi.178.uiſis, ſuper inquiſitione in ualida non poteſt ferri ſententia condemnatoria,ſed debet inchoari nouus proceſſus.l.diuus.la 2.ff.de cuſt. reo. & Bald. in rubr.de accuſatore.ad Spec.ibi,exceptio ineptitudinis reddit impoſſibilem pronunciationem.

Art. 150.

150 Maxime,quando ille procedit contra abſentem per contumaciam,alleg. Alexan.in l.abſentem,ibi.idem ſi libellus eſſet ineptus.ff.de pœn.& Hipp.de M.in ſua pract. §.poſtquã, num.46.

Art. 151.

151 Et quando tu iudex poſſis citare per præconem,uide fructifere per Bald.in extrauagan.ad reprim.in uerb. per edictũ in fi.coll.11.

Art. 152.

152 Antequam condemnetur abſens contumax iudex debet attendere ad ſeptem.Primo,aduertere debet iudex in maleficiorum quod recte fuerit ordo adiornamentorum obſeruatus,& adiornamenta debite executa. Secundo, debet certus eſſe quod crimen pro quo reus uocatus eſt,fuerit uere commiſſum.Exemplo,ut quia uiſus eſt occiſus. N.ſed neſcitur per quem.Tertio,ſi liqueat iudici abſentem eſſe de maleficio culpabilem;quia aliàs non poſſet eum condemnare. Exempli gratia.Vt quia forte conſtat occiſum, uel vulneratum fuiſſe per alios qui communionem non habent cum iſto contumace, immo forte ipſum exonerant,uel aliàs conſtat de eius innocentia, de qua iudex ſollicite inquirere debet pro contumace, vt docet Bartol.in d.extr. ad reprim.in uerbo receptionem.& Bart.Vero.conſi.40.incip. licet inuitus.col.pen.facit l.ſi non defend.ff.de pœ. nam contra abſentem prius ſunt examinandi teſtes. Spec. in titu. de inquiſi.§. quando, uerſic.quid ſi is,& uerſi.laudarem tamen.Quarto, aduertere debet,quod reus citatus non comparens ſit uolũtarie abſens timore pœnæ. Quia ſi aliàs coactus fuerit fugere minis inimicorum,tunc non diceretur contumax,& conſeq.damnari non poſſet.clem.paſto.ubi nota.de re iud.uide glo.in capit.ſi epiſc.3.quæſt.2. ibi citatur ad locum inhoneſtum,uel periculoſum,nec referat a quo inferatur metus l. ſi cum excepit.§.Ped.& l.metum.§.fina.ff.quod met.cau.Quinto,aduertere debet iudex antequam pronunciet contra cõtumacem,ꝙ ſi in eo ſit aliqua qualitas delictum aggrauans, ꝙ de illa qualitate uere conſtet,quia licet ſtatutum fingat cõtumacem,pro cõfeſſo, quo ad actum principalis criminis,puta homicidij,uel fornicationis,non tamen fingit, qualitates principales delictum aggrauantes,immo eſt neceſſe eas probare, ideo ſi quis citatus debito modo fuerit ſuper parricidio,uel adulterio,reſponſurus,& contumax fuerit, licet condemnari de homicidio, quod ficte per contumacia confeſſus eſt, poſſit tamen ut parricida, uel adulter non condemnabitur,niſi quod occiſus fuerit eius pater probetur, uel mulier illa maritata. Sexto, aduertere debet ſi crimen de quo abſens impeditur, ſeu accuſatur cadere poſſit in eius perſonam. Exemplo,ut quia Hiſpano imponitur crimen læſæ maieſt. qui titulus non cadit in eum in hoc regno ſecundum Ioannem Fab.in §.alia,inſtit.de pu.iur.& habetur in clemen. paſt.de ſenten.& re iud.de ſententia Henrici Imperatoris caſſata, quia Robertus Rex Siciliæ illud crimen committere non poterat cum Imperatori ſubditus non eſſet; quod tangit Bartol.alte more ſuo in titul.qui ſint rebel.in gloſſ.rebellando,prætacta.latius inſeruit Guil.Ben.in cap.Rayn.de teſta, uerbo mortuo.1.num.160.cum ſequen. quem uide. Septimo,debet aduertere iudex, quòd reus contumax ſortiatur forum iuriſdictionis ſuæ, quia alias extra territorium ius dicenti impune non paretur.l.extra. ff. de iuriſd. omn. iud. & eſt bon.glo.in c.ſi epiſ.3.q.2.Auſtr.q.capel.164.Pet. de Anc. conſi.259.de uerbis.clemẽ.paſtor. ubi not.de re iud. Audiui ſuper hoc arreſtum.

Art. 153.

153 Officialis non poteſt proclamare,talis citatio de iur.can. non poteſt fieri do.gloſſ.conſu.Bur.fol.70.

Art. 154.

154 Talem formam iuris communis,quæ habet quòd contumax recuperabit ſua bona ut dicit Gandy. & uide pract. Pap.in forma inq.

Art. 155.

155 Sententia lata contra abſentem, & poſtea confirmata arreſto', ſortietur effectum ſuum,not.quando eſt arreſtum non alias.

Art. 156.

156 Quando nomen rei dicatur receptum inter reos, tunc adiornatur reus,ita quòd uirtute illius primi defectus illico, quòd iudex illud adiornamentum ſequens vtilitatem illius primi defectus continens decernit contra abſentem ut ſuper illa petitione utilitatis primi defectus ueniat reſponſurus,& illam fiſco, & parti adiudicari uiſurus, & ſic ordinat iudex ſuper crimine procedendum,certe ex illo tempore dicitur nomen accuſati ſic deficiẽtis eſſe receptum inter reos, & conſeq. uidetur reus cecidiſſe ab omnibus ſuis exceptionibus tam iudicij declinatorij, quàm dilatorij, a quibus per primum defectum fuit eo ipſo excluſus,adeo,quòd etiam ſi virtute illius ſecundi adiornamenti utilitatem primi defectus continentis compareret, exceptionem aliquam fori declinatoriam, aut iudicij dilatoriam opponere non poſſet, ſed tamen per emptorias,quia ſemel data petitione, & a iudice acceptata,quæ in ſecundo adiornamento eſt deſcripta nomen rei fuit inter reos receptum, & eſt lis conteſtata, vt declinare non poſſit iudiciũ nec differre. Et ſi uirtute huius ſecũdi adiornamẽti utilitatẽ defectus cõtinẽtis nõ cõpareat, decernit cõtra eũ tertiũ adiornamẽtũ,ut ſi illius virtute nõ compareat decernitur quartum,quo debite excuſato, ſi in

Digitized by Google

contumacia perſeuerat nec compareat habebitur crimen pro confeſſato, & probato de omnibus in petitione, & libello in dicto ſecundo adiornamento cõtentis, ita quod ab omnibus declinatorijs, & dilatorijs ex primo defectu, & etiam peremptorijs exceptionibus, ex ſequentibus defectibus declarabitur ipſe contumax excluſus, nec non de crimine tam capitaliter erga fiſcum, quàm ciuiliter erga partem læſam, vt in petitione petitum reperietur, condemnabitur.

Art. 157.

157 De exceptione dilatoria, quæ eſt finis non recipiendo loquitur Bar. in extr. ad reprimendum in uerbo, & figura, ibi exceptiones uero, quæ magis differant, & fruſtrant cauſæ veritatem quam ipſam reſpiciant, poteſt iudex repellere, & gl. in cle. ſæpe. uer. dilat. de uer. ſign.

Art. 158.

158 De peremptoria, quæ eſt finis non procedendi loquitur Bar. ibidem, uer. an poterit opponi exceptio rei iudicatæ, uel finitæ ad impediendum proceſſum, reſponde ſic. quia de iure naturali eſt ne bis iudicetur in id ipſum, & uide eundem uerbo, uidetur. in fi. facit l. præſes. C. de pla. & in propoſito dicit Bar. Ver. ſuo conſi. 6. in fi. ſe aliàs ita uidiſſe determinari p omnes doctores Paduæ, uide l. ſenatus cenſuit. & ibi Bartol. quia eſt materna. ff. de accuſ. & capit. de his. eo. Ioan. And. in addit. ad Spec. titul. de accuſ. §. ſequitur uidere, in addit. quæ exorditur, ut intra in membro.

Art. 159.

159 Et quomodo hoc caſu tu iudex debes pronunciare, uide pract. per gl. in c. 1. uerbo finita. de litis conteſtat. lib. 6. & eo modo uidi pronunciare per quendam conſiliarium regium pro quodam Florentino abſente iam damnato.

Art. 160.

160 Et q̃ in ea cauſa tunc poterat interuenire aduocatus ex eo quod delictum amplius erat impunibile, uide Hippol. ſua pract. §. ſequitur. num. 28. uel ad exceptiones obijciendas, no. in c. ueniens, ext de accuſ.

Art. 161.

161 Procurator poteſt allegare cauſas abſentiæ. l. abſens. ff. de procur.

Art. 162.

162 Faciendo iuramentum, q̃ fuit miſſus ad hoc allegandũ. Maſue. in tit. de contumacia, uerſi. ibidem contra eum, uide Bartol. in dicto extrauagan. ad reprimendum. uerbo. per edictum.

Art. 163.

163 Si iudex contempſit excuſationes proceſſus eſt nullus, nam non uere, nec fícte negligit, quod requirit, & quaſi per iudicem ſtat quominus fiat, ut dicit Barto. in d. extr. ad reprimendum. in uerſi. neglexerit, & alibi dicit Barto. eod. loco in uerbo, & figura, q̃ auferendo dilationes aufertur actoris ius ſuum, reo uero aufertur defenſio, quæ ex æquitate naturali eſt. Iudex debet habere rationem uiarum, temporis, & impedimentis, gl. in c. licet. de accuſ.

Art. 164.

164 In criminalibus, abſens appellans, uel petens reſtitutionẽ aduerſus ſententiam tenetur perſonaliter comparere. l. 1. ibi ſe obtulerit. C. de ſic. l. 1. §. Sin autem. ff. an per alium cau. appel. reddi poſſit, arg. l. 2. ff. de exhib. re. ibi ex uinculis cauſam dicat. uide Bal. in l. 1. §. eum qui, in fi. ff. de poſtu. nec poſſet cõtrarium impetrare. l. fi. in fin. C. de iniur. Facit ad propoſitum ordinarium Ludouici Regis. XII. art. 126.

Art. 165.

165 Si admitteretur procurator, proceſſus eſſet nullus. late tractat Andræas Sicul. in 8. ueniẽs. de acc. ext. & dicit Bal. in l. data opera. C. qui accuſ. non poſſ. Quod iudex qui relinquit formam ordinationis habetur fatuus uide nu. 179.

Art. 166.

166 Accuſatus abſens ueniat ante ſniam. deferendo indulgẽtiam aut gratiam recuperabit eius bona Sal. in l. eum qui. per illum rex. C. de ſicar. forte pendente lite dando ſufficientẽ cautionem. Spec. in tit. de acc. §. ſequitur. uerſi. fit autem annotatio. Bar. in l. poſt contractum, in fin. ff. de dona. & nota in l. 1. C. de req. re. Exemplum de cho. qui per arreſtum recuperauit ſua officia mediante cautione pendente lite.

Art. 167.

167 Dicit Barto. in l. ſeruum. §. publicè. ff. de procura. quod ſi iudex putauerit ſe poſſe melius ueritatem criminis percipere ex præſentia rei poteſt ſemper dicere, nolo te admittere, ſed uolo reum principalem, vt uideam aſpectu qua fronte aut trepidatione loquatur.

Art. 168.

168 Compoſitiones promotorum ſunt ueritæ. Guil. Be. ubi ſupra. uerbo mortuo. 1. num. 116. Guy. Papæ quæſtion. 327. ordinatio Caroli Regis, 5. articul. 2. do. gloſſ. conſuetud. Bur. fol. 68.

Art. 169.

169 Aliàs recurre ad magnam curiam, Par. de Put. in tractat. ſynd. fo. 97. ſeu ad procuratorem generalem. qui nunquam ſe diuidit ſed eſt ubique. Bal. conſi. 39. ſuper. 1. par. 4. uide M. in ti. de teſti. uerſi. item, procurator domini. de ſtylo parlamẽti poteſt in teſtem producere illum, qui fuit iniuriatus, ſequitur Guil. Ben. in d. c. Rayn. de teſt. in uerb. in extremis, nu. 21. præſertim, quando ille iniuriatus non proſequeretur damnũ & declaret ſe proſequi non intendere, ſed ſolus procurator pro intereſſe publico. adde Dec. conſi. 100. in cauſa inquiſ. coll. 6. uer. 6. & 7.

Art. 170.

170 Dicit Spec. in tit. de acc. §. 1. ſint in carcere ubi magnum eſt crimen, & ſtent ſegregati.

Art. 171.

171 In criminalibus non attenditur patris, curatoris, uel alia auctoritas. Ang. in opere maleficiorum, uerbo comparuerunt. immo eſt quaſi ridiculum dicere, cum eius auctoritas non poſſit adaptari. Item facit, quia ubi proceditur ad ſolam inquiſitionem ueritatis (prout fit in regno) non ſic perſonæ ſolennitatem inſpicimus.

Art. 172.

172 Item facit: confeſſio minoris per tormenta, curatoris auctoritatem non requirit, cum fiat ad ueritatem habendam, cum in delictis minor cenſeatur maior. ff. de mino. auxiliũ. §. in delictis. C. ſi aduer. delict. l. 1. confeſſio autem pupilli infantis, non ualet, etiam cum auctoritate tutoris, cum nec debeat in ius uocari, iſta conſuluerunt Nicolaus de Maratellis, & Ioan. And. Pad. ut refert ipſe Ioan. in titu. de conf. §. 1. ad Spec. item facit, quia ubi proceditur extraordinarie videtur quod ceſſet illa l. ciuilis, clarum. C. de auctoritate præſtan.

Art. 173.

173 Item facit, nam accuſatus debet per os ſuum reſpondere ſine miniſterio aduocati. glo. in l. 2. C. de iura. cal. maxime in his cauſis ſummarijs. cle. ſæpe. ibi aduocatorum, & procuratorum: aliàs de facili poſſet ueritas occultari, glo. in d. cle. in uer. except. de uerb. ſig. & tangit Bar. in extra. ad repr. in uerb. ſine ſtrepitu.

Art. 174.

174 Item facit, quia præſentia iudicis ſupplet defectum curatoris. ut dicit Bald. in tit. de pa. iura. fir. Item dicit Guil. Ben. in Repr. c. Raynucius de teſta. in uerbo, ſi abſque liberis. 2. de fideicom. ſubſt. nu. 50. nõ curatur patris poteſtas in criminalibus. Inſti. de noxa. §. fi. nec minoritas, niſi in attenuando pœnam gl. in l. impunitatis. C. de pẽ. l. auxilium. ff. de min. de quo per Guy. Pap. q. 54 & q. 410. Et quod de ſtylo parlamẽti nunquam datur curator minoribus nec ex hoc annullari poteſt proceſſus, iudex debet accuſatos facere coram ſe uenire. ff. de exhi. re l. 3.

Art. 175.

175 Segregatim nec præternatim ſegregare eos ab inuicem. 13. dat rationem. Spe. titul. de teſte §. nunc, in prin. ibi ſi enim ſimul examinaretur, unus alium inſtrueret, & unus ſciret qđ alter diceret, & eius dictum ſequeretur, ſicque nõ poſſet ueritas deprehendi.

Art. 176.

176 Et illico auditur. Guil. Ben. in c. Rayn. de teſtam. in uerbo mortuo. 1. & Spe. in tit. de acc. §. 1. ibi ſtatim reſpondebit. l. 1. C. de cuſt. reo. ibi ſtatim debet quæſtio fieri. & exponit gl. qõ. id eſt examinatio.

Art. 177.

177 Nam quando interrogandi habent dilationem ad reſpõdendum ſæpe fit ut ſibi conſulant at fabricent ſuas cauſas, & rationes, ſtatutum Caroli Regis. VII. art. 34.

Art. 178.

178 Si iudex faceret criminoſis proceſſum ordinarium puniretur, & contra eum tunc præſumeretur quod differre, & differendo diſſimulare uellet, & tegere delicta quæ abundãt in regno. Guid. Ben. uerbo mortuo. 1. num. 202. in d. c. Rayn. de teſt.

Art. 179.

179 Iudex omittẽs formam ordinatam fatuus eſt. fol. 1. Reg. c. 13. cum Samuel ſic ait. Stulte egiſti, nec cuſtodiſti mandata domini tui quæ præcepit.

Art. 180.

180 Anteſponſiones, recolamenta, confrõtationes, & acharamenta non eſt relaxandus accuſatus. l. nullus. C. de cuſto. reor. ibid. donec repererit cognitio celebrata diſcrimen. Roman. ſingul. 490. accuſatus, & Bald. in l. ſed, & ſi is. ff. de in ius uoc. do. gloſſ. conſue. Bur. fol. 61. & in conſi. 17. Et ſic dictum eſt per arreſtum cõtra Gui. qui antequam confrontationes peractę eſſent relaxatus eſt.

Art. 181.

Digitized by Google

Art. 181.

181 Ratio eſt euidens, nam aliàs datur materia ſubornandi teſtes. Ordinatio Ludouici Regis. XII. art. 110. ſubornare. n. dr̃ qui inſtruit teſtes, quod dicãt gl. in d. c. de iudicijs. q. 3. uel forte datur materia inquirendi de nomine teſtium, & numero illorum, per quæ omnia inducitur ſubornatio, extra de teſti. c. intimauit. & c. conſtitutus. ff. de arb. l. non ex omnibus. nomina enim, & numerus teſtium non ſunt dicenda.

Art. 182.

182 Ante tales ſponſiones, & confrontationes procurator non debet petere relaxationem accuſati, ne de ipſo dicatur ſicut dicitur de impijs aduocatis, qui facultatem loquendi perdiderunt. in §. item ſurdus, inſtit. quib. non eſt permiſſ. fa. teſta. & de illo procuratore ſycophanta in l. uerbum. C. de infam.

Art. 183.

183 Nec filius, nec etiam pars priuata debet eſſe præſens in reſponſionibus, & confrontationibus, per dictum gl. in c. primis. 2. q. 2. quæ dicit, ſciant tamẽ partes quòd quæcunq; pars ſemel interfuit, amodo non põt alios teſtes producere ſuper illo artic. & quod ita ſeruatur de facto, Item dicit Barto. in extrauag. ad reprim. verbo, & figura. ibi. ſed an poſt didicita teſtificata poterunt teſtes producere? reſponde non, cum ſit prohibitum propter timorem ſubornationis. Et ſic ex quadam naturali æquitate, quæ eſt ne alter alteri inſidietur, arg. l. alij. ff. de acc. Idem tenet Gand. in rub. qũo de mal. cog. per in q. ibi. quia tunc timetur de ſubor. & uide do. Alexan. in l. is apud. C. de eodem. Item recurre ad ordinationẽ Ludouici Regis XII. art. 108. ibi. luy. ſerala dicte confeſſion communique, igitur ſi oportet illi talem confeſſionem cõicare, fruſtra demonſtrata iterum demonſtrarentur ſi iam fuerit præſens in reſponſionibus. ff. de act. empt. & uend. l. 1. in fi. Et ain ſyle tient. Spec. in tit. de teſte. §. nũc, in prin. ibi, & ſic de facto ſeruatur ubique, & bene, ideoque ſic eſt tenendum, tñ hic uidi ſeruare contrarium in proceſſu de pau. credo, quod male. per præſcripta forte remanet inutile dictum. Guil. Ben. ubi ſupra in uer. mortuo nu. 205. dicentis quòd ſi quis timeat ne procurator regius colludat cum inquiſito poteſt ei aſſiſtere.

Art. 184.

184 Si accuſatus eſſet contumax in reſpondendo. Bal. in l. accuſ. C. quia accuſ. non poſſ. quod poteſt torqueri ſine indicijs, quia non torquetur ad punitionem, ſed ut reſpondeat. Item de ipſo, qui non vult incõtinẽte reſpondere, vt allegat. Bart. in l. de ætate. §. quod autem. ff. de interr. act.

Art. 185.

185 In criminalib. non dantur deliberatoriæ, quia debet eſſe certus reus utrum velit crimen confiteri, uel negare, cum ſciat ſe eſſe reum uel non, gl. eſt not. in c. 1. 13. q. 2. & alia glo. in cle. ſæpe, in uerbo litis conteſt. de uer. ſig.

Art. 186.

186 Dicit Hipp. in l. quæſtionis. ff. de q. illa videtur communis concluſio quod in maleficijs iudex non debet recipere reſponſionem rei, niſi primo ipſe reus iuret dicere veritatem.

Art. 187.

187 Probatio ſeu confeſſio eſt fienda iudici in iudicio. Hipp. in l. uerſi. 7. ff. eo. aliàs non ſufficit ad condemnandum, licet ſufficiat ad torturam. nec habet uim plenæ probationis. Bal. in l. 2. C. de cuſt. reo. facit ille tex. ibi educt. apud acta audiatur. & l. diuus. ff. de cuſt. rea. 2. Roman. conſ. 8. uiſo. Statutum Ludouici Regis XII. artic. 108. cap. conſtiterit, extra de accuſat.

Art. 188.

188 Iudex debet eſſe ſubtilis ad eliciendam ueritatem facti. l. de minore. §. plurimum. ff. de quæſt. ibi ſubtilis diligentia. cap. licet cauſam, de prob. ibi de ſingulis circunſtantijs ſubtiliter.

Art. 189.

189 Iudex ex ſeipſo debet formare interrogatoria, Bald. conſilio 77. par. 3. Hipp. in l. 1. uerſi. 7. ff. de q. ff. de teſt. l. 3. cap. cum cauſam. & cap. uenerabili. eod. Ioan. And. ad Spec. eod. tit. in §. qualiter.

Art. 190.

190 A ſuſpectiſſimo incipere debet, & a quo facilime poſſe uerum ſciri iudex crediderit. l. 1. §. ff. de quæſt.

Art. 191.

191 Potius a filio quàm a parte. l. unius. ff. de q. potius ab uxore, more ſubtilis diaboli qui mulierem prius torquere cępit.

Art. 192.

192 Inquiritur de nomine accuſati. Nam ſępe fit argumentum a nomine gl. in l. diuus. ff. de bonis damnatorum.

Art. 193.

193 Etiam de ætate, rigor quandoque tẽperatur ratione ætatis, glo. in c. fi. extra de ſentẽ. excõ. l. hac. §. 1. ff. ad l. Iul. pec. & dr̃ in l. & ſi ſen. C. de inf. quòd ſunt multa, quæ mouere debent iudicẽ gratia aleuiandi pœnam, iuuentus, ſenectus, inconſulta ratio, ſed vltimum non practicatum fuit tempore, ſed an bene uel male nouit ille, qui nihil ignorat.

Art. 194.

194 Interrogatoria debent eſſe incerta, intellige quod nõ ſit tãta incertitudo, quod auferat defenſionem reo. Bar. in ext. ad reprim. uerbo, & figura. Hipp. ſuo conſ. 49.

Art. 195.

195 Caueas a caſu relato per Par. de Put. in tracta. de ſind. fo. 85. c. quidam. in fi. de quodam accuſato, qui dixit iudici dum interrogabatur uelle aliqua ſibi dicere ad aurem, qui tandẽ iudicem iugulauit gladio, & an iudex debeat ſe approximare, & audire reum ad aures, quando reus dicit, q̃ ſibi vult aliqua dicere ad aures, uide Barto. in d. extra. ad reprimendum uerb. ſine ſtrepitu.

Art. 196.

196 Deſcribit formam interrogandi Iacob. de Bell. pract. ſua tit. de qõ. uer. 6. eſt, dicendo ſic, quis fuit tecum illic tunc, eras tu ſolus tpe criminis commiſſi, uel quot eratis uel qualiter potuiſti facere ſolus, ſine adiutorio; uel qualiter fuſti auſus talia facere, uel de cuius mandato l. prius. ad Sylla. ff. uel quo procurante hoc feciſti, & quantum debebas hr̃e pro hoc faciendo, & a quo: uel impoſſibile eſt, q̃ tu poſſes facere ſolus, uel intelleximus, q̃ multi eratis, uel quis fuit primo incipiẽs, quia multi eratis, vt dr̃, dic ergo quis erat tecum, & qualiter factum fuit, & cum quibus.

Art. 197.

197 Quia proceditur in regno per uiam inquiſitionis ad denunciationem fiſci, forte indiſtincte ſocius criminis põt nominatim de ſocijs interrogari. fa. l. diuus, la 2. ff. de cuſt. reo. arg. c. qm̃, & ibi gl. extra de teſti. maxime qñ tale crimen nõ committit̃ ſine ſocijs, arg. eorum quæ not. Sal. in l. fi. C. de ac. Item facit, quia crimina vndecunq; clarueriũt puniẽda ſunt. 24. q. 3. c. ecce. Item melius facit, quia quod non interroget̃ noĩatim de ſocijs iſta vr̃ exceptio dilatoria, & fruſtratoria, ſed in regno in quo his ſcriptis in criminalib. non utimur, bene põt iudex repellere tales exceptiones quæ magis fruſtrãt cãæ ueritatem, q̃ ipſam reſpiciant vt probãtum fuit ſup præterea credo quod ceſſet. l. fi. C. de acc. & l. 1. §. qui qõnẽ. ff. de q. cum ſimili, unde dixit notabiliter. Spec. ti. de accu. §. 1. uerſ. item repellitur, quòd hæc exceptio, tu es ſocius criminis eſt dilatoria.

Art. 198.

198 Nota qd̃ de conſuetudine generali, p carcerato nõ interuenit procurator niſi ad reſpondendum cãæ, uel inquiſitioni, uel niſi ad confitendum, & ad ſnĩam, nam ad confitendũ requiritur præſentia carcerati, ut uideatur quo vultu, qua trepidatione loquatur. Bar. in rub. de proc. in addit. ad Spec.

Art. 199.

199 Iudex debet facere ſcribere conſtantiam, & uariationem quã fecerit accuſatus. l. de minore. §. pluriũ. ff. de qõ. ſ. modus uacillandi, qui talis eſt, titubatio, trepidatio, pallor, rubor, & ſudor. Bar. in l. fi. ff. eo. & in d. §. plurium, & in hoc iudex non parcat calamo. Ang. in tract. malef. in uer. fa. pub. Ordinatio Ludouici Regis XII. art. 113.

Art. 200.

200 Dicit Bart. in l. fi. ff. de qõ. iudex ſuſpectum interroget de circunſtantijs multis, ubi ſtetit illa nocte, cum quo comedit, uel cœnauit, iſta eſt criminis ſubtilis cognitio, adde l. 2. C. ubi de crimine agi. opor. ideo cum bonis ambula, nã mores ex conuictu formantur.

Art. 201.

201 Reus ex integro audiendus eſt coram ſecũdo iudice, & mittendus ad eundem cum ſuis interrogationib. incluſis, & obſignatis ad cognitionem. tex. in l. diuus la 2. ff. de cuſt. reo.

Art. 202.

202 Per interrogationem dicitur facta litis conteſtatio, quia reus habet tunc negare uel fateri delictum, ut ſupradiximus tractando de deliberatorijs, & uide Bartol. in l. is qui reus. §. princ. ff. de pub. iud. & in extrauagan. ad reprim. in uerbo figura.

Art. 203.

203 Quando vulnus eſt mortale non eſt neceſſe quod in accuſando expectemus mortem. Bald. in l. damni. §. Sabi. ff. de dam. inf.

Art. 204.

204 Dictum eſt ſup. quod oportet quẽ de crimine ſpõte confiteri, dũ tñ de crimine conſtet, aliter interdicta eſt iudici ptãs condemnãdi, & ligatæ ſunt ſibi manus ſentit Bart. in l. diuus. ff. de teſt. mil. naturalis eſt rõ q̃ facit do. Hipp. ſuo cõſ. 48. non confundent̃, &c. quia ſi aliter diceremus, ſequeret̃, q̃ quis ad libitum ſuum poſſet facere ſe ſuſpẽdere ſicut contingit ad illo primitiuo ſeruo q̃ metu ad dñm reuertẽdi cõfeſſus eſt occidiſſe illũ quẽ alius occiderat, ĩ l. 1. §. fi. ff. de q. ẽt facit, qa non audiẽ perire uolẽs. gl. in l. 1. C. de cõfeſſ. itẽ dicit egreg. pract.

Digitized by Google

Guil.Ben.in d.c.Rayn.in uerbo mortuo,num.349.nec sufficeret,quod accusatus confiteretur Titium occidisse, qm̃ ex tali confessione quantumcunque sponte,& libere facta non condemnaretur,immo non torquetur pro homicidio, uel alio quocunque delicto nisi prius fuerit uerificatũ delictũ.i. quod Titius fuerit occisus,& sit mortuus, uel res de quibus agitur reperiantur subtractæ domino, nec aliud tales confessiones,quàm declarationem personæ delinquentis operant, sed non probant delictum esse commissum ubi aliter non verificatur,& ita ad unguem seruatur in parlamento curiæ Frãciæ,ut expertus est idem Guilelmus Ben.ultra dicens, quando autem uerificatum est delictum, & apparet quòd commissum fuit,ut quia Titius reperitur occisus, tunc confitens puniri potest de homicidio ex sua sola confessione absque alia probatione,quia sufficit quem de crimine confiteri, vt dictum est, sanè intelligatis, ut dicit Guil. Bene. ubi supra, uerbo mortuo.1.num. 350. quem puniri debere de delicto uerificato, nisi iudici constaret crimen fuisse ab alio commissum,quàm per confitentem,quia tunc non puniretur ex sua confessione,cum,vt dictum est non audiatur perire uolens.l.non tantum.ff.de app.& vide eundem eo.uer.nu.162. uer.2.adde,q̃ ista fuit opinio Iac.de Are.secuta a Ioã. An.in §.postremo,de confess.ad Spec.in add.quæ incipit.§. fi.intelligе confitentem non esse puniendum, nisi hoc mendaciter confiteretur, sperans ex tali mẽdacio impetrare gratiam uel utilitatem,sicut sperabat consequi filius Amalechitæ confitendo mendaciter Saulem interfeciisse,qui loco gratiæ,& utilitatis reportauit mortem, quoniam ac si uerè eum interfeciisset,fuit mandato Dauid occisus,ut patet 2.Reg.c.1.refert Guil.Ben.ubi supra uerbo mortuo,num.351. q̃ ad conuincẽdum quoddam instrumentum,de falso,licet uerum existeret,quidam notarius qui cum receperat, ac si eum falso signasset præmio accepto tanquam falsarius abolitionem impetrauit a rege,sed comperta fraude per arrestum curiæ parlamenti Tholosæ tanquam falsarius fuit punitus, & manus dextera amputata,licet instrumentum non falsasset,uisa eius simulata confessione ex qua utilitatem reportauerat, & quæ in præiudicium alterius partis fraudulenter tendebat facit.l. si is cum quo.ff.de confessis,cum si.ibi alleg. in glo.

Art. 205.

205 Confessio non uerificata,nec probata per reum carcera tum non nocet ubi iudex misit nuncium ad locum confessum.Hippo. latè consi.14.num.18.facit.l. qui sententiam. C. de pæn.

Art. 206.

206 Nota in actu practico de illo massario, qui fuit conductus ad locum ubi confitebatur interfeciisse dominum suũ do.gl.consue.But.fol.58.

Art. 207.

207 Dicit Guilel.Ben.post Masuer.in d.c.Rayn. uerbo mortuo.1.num.349. q̃ ex consuetudine generali, & stylo huius regni non sufficit, q̃ delatus probatione testium fuerit superatus,nisi ore proprio fit crimen confessus, ubi agitur de ultimo supplicio,aut membri mutilatione, si factum aliter notorium non esset, q̃ aliqua tergiuersatione celari non posset.c.fi.de coha.cle.& mul. coadiuua hunc stylum per tex.in auct.qua in prouincia.uersi.si tamẽ appareat omnino obnoxius.C.ubi de crimine agi oportet.

Art. 208.

208 Ideo dicit Guil.Ben.ubi supra,uidemus quod in causa capitali stante plena probatione quantumcunque clara poni debet reus ad quæstionem,ut ab eius ore confessio eruatur, & ita quotidie practicatur,uide Masue.in tit.de prob.§.idem ut delatus,adde Hipp.singu.108. alias fui,&c.ubi dicit quod talis conuictus licet nihil confiteatur per torturam, adhuc potest condemnari ad mortem,& uide And.de Iser. in ti.de pa.tc.§.publici latrones,& nouissime bene practicatum fuit Tho.contra do. ch. qui post quæstionem fuit capite truncatus.

Art. 209.

209 Oportet quod perseueret in confessione quidquid dixerit Bal.in l.2.C.de cust.reo.quia gl.in l.1. de confessione.tenet oppositum,ibi condemnatur ergo reus si perseueret in confessione,& gl.in l.2.C.de cust.reo.& Cum.consi.138.hoc maxime,& not.in l.1.C.de cust.reo. hanc partem tenet Masue. in tit.de probatione,uersi.Item si delatus quod cõfessus spõte,puta sine quæstione,non statim damnandus est,quia oportet quod constet de perseuerantia.

Art. 110.

210 Tunc inter responsionem,& illam perseuerãtiam debet esse internallum tpis.Bar.in l.1.§.diuus Seuerus. ff. de qõ.qa qñ fiunt duæ confessiones eodẽ instanti non dr̃ ibi esse gemina cõfessio,ita Bar.in l.cũ scimus.C.de agr.& cẽs.li. 11.Iaſ. in l.q̃uis.ff.de uer.obl.col.2.Et ut melius scias tps, recurre ad simile statutum Regis XII.art.113.ibi,& le lendemain.

Art. 211.

211 Tunc si reuocet eius confessionem debet reddere cãm reuocationis,nam uera,& expressa confessio potest usq; ad sñiam impugnari de errore.c.fi de confessione.l. error.C.de iure.& facta ignom. & si uellet probare contrarium audiet. l.inde Ner.§.fi.ff.ad l.Aquil. etiam forte post sententiam. l. 1. §.fi.ff.de quæst.

Art. 212.

212 Vel si in ea confessione perseueret, audiendus si alias diceretur oppressus.l.unius.§.cognituru.m.ff.de qõne, & dicit glo.in cle.Sæpe.in uerbo; defensiones: quod legitima partis defensio tolli non põt, qui ista sunt de his quæ instruunt, & decidunt cau.& ibi,nihil igitur talis iudex omittit, per quod impediatur,uel occultetur cognitio ueritatis,& hanc practicam seruat totus mundus,ut dicit Sal. in l.2.C. de custo.reo. Et in eo est ordinatio Lud.regis XII.art.213.omnis adhibetur requisita diligentia,&c.

Art. 213.

213 Si talis defensio nõ esset acceptabilis,& frustratoria, nec recipere ad pbationem ut dicit illa ordinatio, &c. & est tex. in l.nouerint.uersi.iudicum.C.ut intra cer.tem. crim.quæst. 3.& nota in clem.sæpe.de uerb.sign. potest iudex abbreuiare dilationes,ita tamen ut probationes legitimæ non pereãt, hoc enim impediret causæ cognitionem, secundum Bart.in extrauag.ad rep.uerbo summariè, & eundem in uerbo sequentia.

Art. 214.

214 Et sic primo accusator probat per confessionem,uel per testes antequam reus in sua defensione audiatur, & fundata intentione actoris reus ponet exceptiones suas,& defensiones,vide Iac.Beluis.in pract.sua in tit. de quæst.

Art. 215.

215 Dicit Bar.in l.Aurel.§. idẽ quæsijt.ff. de lib.leg.& Hipp. plene sing.185.confessio.&c.quod per confessionem rei cõfitentis se defendendo feciisse delictum est fundata intentio curiæ,adeo q̃ ipso reo non probante feciisse ad sui defensionem debet sequi condemnatio.

Art. 216.

216 Præterea si reus neget delictũ feciisse,dicit Guil.Bẽ. uerbo mortuo.1.nu.202.in c.Ray.de test.quo reaudiũtur testes, & seu eorum recoluntur depositiones, & inde acharantur, & confrontantur cum inquisito,quia unus post aliũ in præsentia inquisiti,& ẽt inquisitus in præsentia testis iurant dicere ueritatem,uel aliud pp q̃ testimonium non debeat credi. c.inquisit.§.tertiæ,de accus. & debet scribi respõsio utrique, & caueat inquisitus contra testes,tunc dicat quicquid dicere,uel obijcere intendit,quo facto legitur depositio testis in præsentia inquisiti,quam testis auocare tenetur,uel negare, & inquisitus eam fateri,uel impugnare hanc formam, & approbat Ang.in tract.malefi.in uerbo,qui iudex,ad prob.ibi. postquam reus negauit,iudex testes repetat, & de nouo ẽt in ducat alios testes,& Hipp.sua pract.§.nunc videdum.nu. 28. & Spec.in tit.de not.etim.§.iam de not.ibi quod si reus negauerit,& possunt testes recipi.

Art. 217.

217 In examinatione testiũ iudex prius dẽt testes sic aduertere,amice,falsificus testis trib. plonis est obnoxius.s.Deo &c. Cætera uide per Guil.in Spec.in ti.de teste.§.nunc.uer.in exa.

Art. 218.

218 Dicit Fel.in c.const.de rescrip.Papa non posset dispensare,q̃ testis in ferendo testimonium in iudicio non debeat iurare,quia hoc est de iure diuino, q̃ testis iuret,& ante eum concluſit Bar.in extr.ad reprim.uersi.& sig.ibi de iure nat.& diu.hoc est tpe Moysi inductum est ut pp credulitatem aliquis dr̃ iurare.Exod.ca.22. preterea audiui,q̃ ex eo quia in quodam processu criminali Grapharius non posuerat in depositioni.testiũ,per suum iurm concessum in sanctis,& euãgelijs Dei,quidam qui fuerat condemnatus ad mortem,dũtaxat per arrestum condemnatus fuit ad fustigationem,, & potuit esse rõ,quia ut dicit Ange.consi 178. uisis actis, quod pp ineptitudinem nullus processus intelligitur factus, sed si iudex aliquam pœnam vult inferre, poterit illam extraordinariam imponere,non tamen poterit imponere pœnã ordinariam,quia ordo processus iam facti repugnat.

Art. 219.

219 Hoc forte limita,ut per Bartol.in l.si confessus, per illum text.ff.de custod.reor.ubi dicit,quod inordinatus processus ueram confessionem, sponte, & expresse factam non uiciat, quin ex illa possit reus condemnari, adde Panorm. in capit.Pisanis, de restitut. spoliat. quia confessio telam non requirit iudiciariam l.si debito.ff.de iudic.& aliquid per Innocen.in capitul.qualiter, la secunda, uersicu.item ad prædictas, &c.extra de accusatio.adde Arim.in uerbo, qui dictus iudex,uersicul.secundo limitabat, & hoc apud Ang.de mal.

Art. 220.

Digitized by Google

Art. 220.

220 De confrontatione facta ad cortinam quando reſtes timent inquiſitum, vide Hippol. in l. 1. circa fin. ff. de ſica. ibi, & dicit quod milites tenebant eũ, ibi poſt cortinam ligatum, & poſtea feci uenire dictos ſuos infantes, & eundem Hippo. in rub. de probat. C. uerſi. & primo ſcias, quod licet. &c. videtur quod talis confrontatio ad cortinam procedat, quando haberetur perſona not. Exemplo patriarchæ, qui non fuit deceptus in uoce Iacob, ſed in manib. Eſau, facit gl. in ca. teſt. 3. q. 9. & Iacob. aures uerba probant.

Art. 221.

221 Et quod confrontatio ſit fienda in conſpectu, & præſentia inquiſiti. uide Barto. in l. is qui reus. ff. de pub. iud. & in extrauagan. ad reprim. uerbo, & figura, quod teſtes debent iurare parte præſente, aliàs auferretur ei defenſionis copia, qđ repugnat naturali æquitati: facit cap. qualiter. l. 2. uerſi. debet extra de accuſat. niſi teſtes eſſent extra prouinciam, quia poteſt eorum examinatio committi. Felyn. in capit. cum cauſam, de teſti. fallen. 3. adde in præſentia, ſeu uocato aliquo parente inquiſiti, argu. cap. ſtatuta. §. 1. extr. de hæret. in 6. & ita practicarunt do. iudices Auenio. hic Lug. cõtra Rol. ſuper homicidio Dantinory.

Art. 222.

222 Per confrontationem dicitur tunc fieri publicatio teſtium. Bartol. in dicto extrauagan. ad reprimendum uerbo, & figura, dicens, quod ſi nõ publicarentur nõ poſſent impugnari teſtes, & eorum dicta.

Art. 223.

223 Sed quid ſi iudex uidet, ꝙ delinquens accuſat omnes teſtes per quos poteſt probari eius crimen, dicit Iacob. Butr. in auct. ſi teſtis. C. de teſt. quod debet hoc non obſtante illos recipere.

Art. 224.

224 Etiam talis confrontatio fit, ut ipſi teſtes accuſatos conuincant. l. ſi quis. C. de epiſcopis, ibi in cõuictos. & l. 2. C. quorum appellation. auſſi. ut ipſos cognoſcant. & debet fieri talis confrontatio, uel exhibitio reorum in eadem forma in qua eſſe conſueuerunt, quia mutata forma, ſubſtantia quaſi mutata uidetur, ut dicit gloſſ. in cap. cum cauſam, & ibi uide Bald extra de teſt. Dicit in propoſito Bartol. in l. 2. C. ad exhi. & in l. cum ſi exhibuiſſent. §. ante. ff. de public. quod teſtes a principio debent petere exhiberi delinquentem, uel rem ad cognoſcendum, uel quod nominetur, alias niſi reus exhibeat bouem, uel aſinum habebitur pro confeſſo, vt dicit Bal. in dicto capitul. cum cauſam, & dicit Bartol. in l. euictiones de cur. pub. lib. undecimo. C. quod ſi aliqui non ſe permittant ſcrutari, poſſunt capi, & ex ſola reſiſtentia puniri debent.

Art. 225.

225 Dicit Bald. conſil. 77. part. tertia, quando iudex procedit per inquiſitionem contra aliquem debet interrogare teſtem de cauſa ſcientiæ, aliàs teſtis non probat, nam cum ipſe aſſumat officium inquirendi, debet formare interrogatoria ex ſeipſo: concordat Barto. in extrauagan. ad repr. uerbo, & figura, ibi circa dicta teſtium puto in iſtis extraordinarijs, qđ debeant eſſe talia quæ concludant, ſicut in cauſis ordinarijs, uide Salyc. in l. fina. C. de prob. & dicit dom. gloſſ. conſuetu. Burg. fol. 39. hodie, per ord. regias iudices, tenentur teſtes interrogare de cauſa ſcientiæ, ſi non interrogent dicitur potius omiſſa per eorum negligentiam, & ignorantiam, & quod in omni cauſa teſtis non reddens cauſam ſuæ depoſitionis non probat, nec ualet talis examinatio.

Art. 226.

226 Tradit formam interrogandi teſtes, Bald. in l. Areth. ff. de ſtat. hom. ibi. & nota quòd Old. per locum a natura, defendit quendam accuſatum de maleficio noctis tempore commiſſo, nam teſtes deponebant de uiſu, & interrogati in quo loco erant, dixerunt de loco aliquantulum remoto, & interrogati ſi erat ibi lumen ignis, uel candelæ. dixerunt, ꝙ non, uel hoc fuit probatum per alios, nam dom. Old. conſiderans quàm illa nocte non fuerat lumen lunæ, conuicit teſtes, quia homines non uident de nocte, & ſic teſte natura euaſit accuſatus.

Art. 227.

227 Ordinatio Ludouici Regis XII. art. 112. & iubet conuocare uiros notabiles in proceſſu criminalium, arg. cap. ſtatuta. de hær. lib. 6. de Papa qui iubet iuriſperitos debere ab inquiſitoribus aduocari, ut eorum proceſſibus aſſiſtant, quia legiſtæ ſunt tractatores maleficiorum, & ſi aliter ferret ſentẽtiam ſine conſilio aſſeſſorum, ſententia eſſet nulla ipſo iure, maximè ubi ordinationes requirunt. Et ita aſſerit Bald. poſt Old. in l. ſi quis mihi. §. ſi coram. de acq. hær. ff.

Art. 228.

228 Sed an poſt concluſionem in cauſa ubi ord. Regis Ludouici XII. art. 108. imponit concluſionem poſſint partes producere alios teſtes. tenet Bal. in l. ſi accuſat. in fin. C. de accuſ. quod non, & tenet Bar. in extrauan ad reprimendum. uerbo & figura. ibi ſed an in hac cauſa poſt didicita teſtificata potuerunt teſtes produci. reſponde non, cum ſit prohibitum propter timorem ſubornationis, & ſic ex quadam naturali æquitate, ne alter alteri inſidietur, arg. l. alij. ff. de accuſ. idem tenet Gand. in rubrica, quomodo de mal. cog. per inq. & no. in auth. qui ſemel. C. de prob.

Art. 229.

229 Et ſi in omnẽ euentum pro reo admitterẽtur teſtes, quia agitur de re periculoſa, quia etiam reus uſque ad ſententiam poteſt de errore docere. l. fi de cõfeſſis. l. error. C. de iu. & fa ẽti ign. etiam poſt ſententiam. l. 1. in fin. ff. de quæſtio. ſeu per rei euidentiam. Bald. in l. ſi quis. in fi. C. de teſti. tamen iudex debet facere quod prius iuret producens, quòd dictos teſtes non ſubornauit, ita dicunt Bald. & Felin. in cap. iurauit. extra de prob.

Art. 230.

230 Et quod amplius poſt didicita teſtificata, & concluſiones ſumptas non poſſint teſtes recipi ad offenſam rei tenet expreſſe Saly. in l. fina. C. de quæſt. circa finem lequel ſuyt. Fel. in c. cum clamor. extra de teſt. nec obſtant ea quæ dicit Bart. in l. unius. §. 1. ff. de quæſt. ubi vult quòd publicatio teſtium non obſtat quin etiam ad offenſam poſſint alij teſtes examinari, quia hoc procedit ſuper nouiſſimis capitulis ſuperuenientibus non autem ſuper eiſdem, & ita. Bart. intelligit Sal. in d. l. fi. facit cap. fraternitatis, extra de teſti. & cler. teſtib. eod. ultra Saly. dicit ꝙ hoc etiam tenet glo. notab. in cap primis. 2. quæſt. 1. ibi, ſcient partes, quod quæcunque pars ſemel interfuit, a modo non poteſt alios teſtes producere ſuper illo artic. & quod ita ſeruatur de conſuetudine. Item uel reſpondeo, ꝙ niſi Barto. intelligatur prout intelligit Saly. ineuitabiliter erit contra morem ſibi contrarius, cum in d uerbo, & figura, ut dictum eſt teneat oppoſitum. item uel reſpondeo quod Bart. iu d. §. 1. loquitur ſecundum iura communia non autẽ ubi imponitur cõcluſio ex ſtatuto prout loquitur Bal. in d. l. ſi accuſ. Item recurre ad ſimile ſtatutum Regis Ludouici XII. art. 114. ubi interdicitur non iterato uexare actuſatum abſque nouis indicijs.

Art. 231.

231 Sed ut tollatur omnis ſuſpicio ſubornationis ante concluſiones, & publicationes partes debent in ſecreto nomina re ſuos teſtes ſi eſſent abſentes, ſeu proteſtari, ut dicit gl. in §. ſi quis. u erbo arguere. q. 2. &. 3.

Art. 232.

232 Et qui dicantur noui articuli, ſeu noua indicia, apertius declarat pract. Papienſis in forma inquiſiti. uerſi. ſed quia in ſuperioribus, & per Spec. in tit. de teſte. §. nunc. in fi.

Art. 233.

233 De interrogationibus ſtrictioribus ad cautelam, puta an tempus fuerit ſerenum, uel nebuloſum ſecundum qualitatem teſtium poteſt facere iudex ut teſtes ore proprio cõuincantur, & in ſermone capiantur, quando ſuſpecti ſunt, uide Bal. in c. cum cãm col. fi. extra de teſt. & in l. teſtl. C. eo. & in l. fi. in fi eo. & Spec. in titu. de teſte. §. iam, uerſic. & nota, & in §. nunc uerſi. examinator.

Art. 234.

234 Pro expenſis factis in medicis, & medicinis, & pro operibus quibus caruit, & cariturus eſt occaſione iniuriæ, ſeu uulneris prouiſio læſo ante omnia fienda eſt, uide Par. de Put. in tract. ſynd. fol. 100. cap. quia pluries, in princ. facit tex. in §. ob hominem uero. inſt. de obl. ex quaſi delict.

Art. 235.

235 Super dictum proceſſum nihil ſecutum eſſet emolumenti ut dicit ſtatutum Ludouici Regis XII. art i. 118. ſimilis tex. eſt in c. inq. §. quæſiuiſtis extra de acc. tuuc nec debet offenſus de iure, nec de iudice conqueri, ſed magis de ſorte ſua, quia non ſibi deficit ius, ſed probatio. l. duo ſunt. ff. de teſt. tut.

Art. 236.

236 Sed an uia ordinaria intentata poſſit rediri ad extraordinariam ſuperuenientibus nouis indicijs, ſatis probatum fuit ſupra, quod ſic, tamen forte prius requireretur ſuper hoc declaratio iudicis, per ordinationem Ludouici Regis XII. art. 108.

Art. 237.

237 Conrra teſtem contra quem nihil oppoſuit reus in iudicio ſummario, poteſt opponi exceptio in plenario. Fel. in c. præſentiFmde teſtibus.

Art. 238.

238 Ordinatio Lud. Regis XII. art. 119. quantũ laxationib. carceratorũ, ſatis bene prouidet ſi materia ſit diſpoſita, do. glo. conſue. Bur. poſt Nic. Boer. fol. 61. ubi dicit quod talis relaxatio eſt in arbitrio iudicis, & quod ibi, requiritur ſnĩa prouiſionalis, & quod ſi iudex relaxaret aliquem ubi materia non eſſet ad hoc diſpoſita, quod teneretur, & poſſet ſindicari.

Digitized by Google

Art. 239.

239 Sufficit sola iuratoria cautio cum obligatione bonorum si reus sit idoneus. do. glo. consue. Bitur. in tit. de cõsue. retr. post Alex.

Art. 240.

240 Nota quæ dicit Ioan. Fab. in §. pœn. insti. de perp. & temp. action. quod actiones ex delicto descendentes (etiam lite nõ contestata) de æquitate canonica (quam uidit parlamentum Parisijs obseruare) inquantum in bonis defuncti, bene transeunt.

Art. 241.

241 Fit remissio ad locum delicti duabus de causis, vt cęteri timeant, & vt consolentur parentes læsorum. in auctẽ. ut nulli iud. & C. ubi de crim. agi. opor.

Art. 242.

242 Si constaret captos sine causa, & iniuste, nunquam essent remittendi, immo per secularem, qui clericos cepit, consueuerunt elargiri ne uexarentur, & ita dictim seruatur in regno. Auffr. allegat plura arresta. in tract. arrestorum, & Guil. Benen. in uerbo, & uxorem in dicto capitul. Raynun. uide gloss. in clemen. pastor. in uerbo de more, in fine. de re iudic. facit. §. illud palam, in auctẽ. ut cler. apud prop. episcopos. ideo consuetum est fieri antequam fiat remissio quod iudici requisito transmittantur informationes, do. gloss. consuet. But. fol. 388. Guid. Papa, quæstion. 202. quia si statim ligatus mitteretur non uisis informationibus posset informari iniuste, vt dicit Cæpol. consi. 58. Paulus Faber.

Art. 243.

243 Vide de illo qui non debuit remitti cum tubis resonantibus, & de quodam qui fuit priuatus officio, quia remiserat clericum cum cathena in collo. Parisi. de Put. fol. 223. remissio.

Art. 214.

244 De maiori tribunali ad minus ubi est præuentio non fit remissio in delictis, & ita decisum fuit. do. gloss. consuetud. Bur. 389.

Art. 245.

245 Remissio de consuetudine semper fit inter subditos eidem principi, & ita obseruatur de facto inter subditos totius regni. Auffr. quæstio. capel. 320. do. gloss. consuetu. Bur. 388. Cæpol. dicto consi. 8. quia nõ est scissum imperium Gallorum. Exempli gratia, De socijs Arnaudi prędatoribus officinarum, qui Vienna Lugdunum remissi sunt.

Art. 216.

246 Iudex domicilij requisitus tenetur remittere. l. 1. C. ubi de cri. agi. opor. secundum unum intellectum quem approbat Bart. licet. c. fi. de foro comp. sit contra.

Art. 247.

247 An bannitus ubique possit puniri, uide Specul. in titu. de comp iud. §. 1. uersi. sed pone quidam Lucanus, & Cæp. in d. consi. 58.

Art. 248.

248 In uagabundo nunquam fit remissio ad locum delicti, ita intelligitur gloss. in l. prima. C. ubi de crimin. agi oportet cum dicit. Vbi te inuenero, ibi te iudicabo, per quam glo. dicit Bartol. in l. hæres. §. Proinde. ff. de iud. quòd multi ribaldi suspensi sunt, & suspenduntur quotidie in ciuitatibus, & castris propter illam gloss. cum alicubi forum non habeant.

Art. 249.

249 Hodie domini temporales de consuetudine habent cognoscere de propria iniuria, uerum est, quia alteri committunt, aliàs de per se non possent, uide Andr. de Iser. in titul. de prohib. feud. alienan. per Frider. in §. præterea si inter duos.

Art. 250.

250 Sic finis: quia cætera non possunt dari propter casuum multiplicitatem. l. neque leges. ff. de legib. Si autem aliqua minus sufficienter dixerim, redarguat, ut dicit Bartol. in l. non solum. §. morte. ff. de oper. nou. nun. tamen minus bene dicta prosunt, nam incitant alios ad pleniorem inuestigationem, ut dicit idem Bartol. in tracta. test. in prin. si autem bene laudetur dominus non enim ministrant omnes æqualiter. de consecr. distin. 4. c. non tantum.

DE RELAXATIONE CARCERATORUM, Tractatus D. Pauli Grilandi Castilionis Florentini, Criminalium causarum Romæ auditoris.

SVMMARIVM.

1 *Relaxationum diuersæ sunt species.*
2 *Relaxationes, quæ litæ pendente fieri possint.*

CVm sæpius contingat quòd rei pro diuersis criminibus in carceribus deducuntur, ex quibus postea diuersimode relaxantur, ideo congruum mihi uisum fuit in hoc tractatu de relaxatione carceratorum, & de extremis actis causarum quædam breuiter exponere.

1 Verumtamen, quia reorum relaxationes diuersæ sunt, quarum quædam fiunt post causæ decisionem, & sic post latam sententiam, aliæ uero fiunt lite adhuc pendente.

Relaxationum uero, quæ fiunt post litis decisionem, quædam est, quæ fit per sententiæ executionem. Quædam alia est, quæ sit per gratiam ex beneficio, & indulgentia principis. alia autem relaxatio est, quæ fit per compositionem pœnæ factam cum curia aut fisco.

Alia est quæ fit propter innocentiam incarcerati, quãdo plene de illius innocentia constat.

2 Relaxationum vero, quæ fiunt lite pendente, quædam est quæ fit propter fideiussorem præstitum de se representando & soluendo pœnam &c.

Quædam alia est, quæ fit licentiose, & de facto per fugam incarcerati, & ista quandoque accidit cum fractura, & uiolentia carcerum, quandoque autem clanculo absque aliqua fractura aut uiolentia.

Breuiter igitur cuiusque relaxationis speciẽ declaremus.

Videndum erit primo de relaxatione illa quæ fit per sententiæ, & pœnæ executionem.

Secundò de illa, q̃ fit ex beneficio, & indulgẽtia principis.

Tertiò de illa, quæ fit ex propria innocentia incarcerati.

Quartò, de illa quæ fit per compositionem pœnæ.

Quintò de illa quæ fit per fideiussorem præstitum de se representando, & soluendo pœnam &c.

Sextò de illa, quæ est illicita quæ fit per fugam ipsius rei vt supra dictum est.

Septimò, & ultimo post præmissa breuiter, & succincte uidebimus, de calumniatoribus ac expensis, damnis, & interesse.

SVMMARIVM.

1 *Executio quid sit.*
2 *Pœnæ quæ simul, & pro quibus criminibus infligi possint.*
3 *Executio pœnarum corporalium quare publice fieri debeat.*
4 *Iudices ecclesiastici sæpe utuntur carceribus perpetuis.*
5 *Carcer ad custodiam de iure ciuili innentus est non ad pœnam.*

De sententiæ, & pœnarum executione.

Quero primo quid est ista exe-

1 cutio. † Respon. quòd est satisfactio quædam, quæ fit per cõdemnatum opera, & ministerio publici executoris pro sententiæ iam latæ obseruatione, vt probatur in l. 4. §. ait prætor. ff. de re iudi. & l. 2. & fi. C. de custo. reo. Bald. in auctẽ. sed nouo iure. C. de seruis fug. quæ necesse est quòd fiat post latam sententiam tempore rei iudicatæ. Nam si antea fieret non ualeret. l. 1. C. de exec. rei iudi. ubi Bald. dicit quod in ordinatis per essentiam rationis posterius præsupponit suum prius inesse, ut not. Io. mon. in c. si confirmationem. de ele. lib. 6.

Item uidendum esset quid sit res iudicata, & an sententia ipsa, & res iudicata sint idem uel potius diuersa.

Et quæ est differentia inter sententiam, & rem iudicatam, sed quia ista requirunt altiorem indaginem, & ampliorem examinationem, ideo ut breuius me expediam hic prætermitto. uide Bartol. in l. 1. ff. de iudi. Ioan. de Imo. & Panor. in rubr. extra eod. titu. Hostien. in sum. eod. titul. in prin. ubi de-

2 signat pulchram figuram. † Quo ad materiam nostram dico, q̃ aut pœna exequenda est corporalis ultimi supplicij uel citra mortem corporis afflictiuam, aut est deportationis siue relegationis, aut est pecuniaria, aut bonorum publicationis, licet interdum istæ possint esse simul unitæ quando sumus in atrocissimis sicut in crimine læsæ maiestatis, hęresis, falsæ moneræ, raptus uirginum, & similibus. In quib. uita, bona, & fama simul pereunt. l. quisquis. C. ad l. Iul. maiesta. l. Ariani.

Digitized by Google

Artiani.C.de hære.cap.ad abolendam.& c.vergentis.eo.tit. l.1.& 2.C.de fal.mone.& l.unica.C.de rap.vir.& ibi Cy.Bal.& Sal.& diximus.sup.sub.1.& 3.in 4.& 10.q.

Primo enim casu quando sumus in pœnis corporalibus aut exilij relaxatio prædicta fienda est antequam fiat execu-
3 tio,† quia executio pœnarum corporalium debet esse publica,& in locis publicis fieri,& non in carceribus,vt unius exẽplo cæteri pertimescant,& unius pœna sit metus multorum l.capitalium.§.famoso.& l.aut facta.§.fi.ff.de pœn.& l.1.C.ad leg iul.repetun.& no.in l.1.ff.de iust.& in.& in cle.1.de pœn. Car.in cle.1.in 12.& 14.not.de offi.ord.45.dist.disciplina.2.q. 7.qua propter.10.q.1.quia sacerdotes.de coha.cler.& mulie. c.clericos.& de excess.præla.c.1.cum si. eodem modo primo relaxandus est ante executionem,quando executio ipsa fieri debet per relaxationem aut deportationem, quia ad hoc vt sententia,& pœna quæ in ea continetur sortiantur effectum siue executionem,necesse est, quòd reus exeat de carceribus,& ad loca sibi deputata submigret vt l.fi.C.de cust. reo. & l.custodias.ff.de pub. iudi. nisi relegatio ipsi facta fuisset in
4 carceribus,† quia reus condemnatus esset ad perpetuos carceres,qua pœna sæpe vtuntur iudices ecclesiastici vt.26.q.5. si quis episcopus.& c.contra idolorum.& c.1.de hære. lib.6. & est gloss.c.excommunicamus. el. 2.de hæret. in antiq.hoc enim raro vel nunquam faciunt iudices seculares, quia ius ciuile non utitur istis pœnis carceralibus sed potius relegationis aut deportationis secundum personarum conditionem, & qualitatem facti.l.3.in prin.& §.adiectio.ff.ad l.Cornel.de
5 sicar.iuncta.l.si quis aliquid.§.qui abortionis.ff.de pæn.† carceres enim ius ciuile inuenit ad custodiam non autem ad pœnam.l.2.& l.fin.C.de custo.reo. Aut executio ipsa fienda est in pecunia,vel in bonis,& isto casu reus non erit relaxandus de carceribus nisi demum sequuta solutione dictæ pœnæ vel saltem satisfactione, quia fisco fuerit satisfactum,aut per pignorum traditionẽ,aut per idoneum fideiussorem:adeo quod plene sit cautum fisco.d.l.4.§.ait prætor.ff. de re iudicata.l.1.§.diuus.ff.de iur.fisci.

SVMMARIVM.

1 *Executio in causis criminalibus an statim fieri debeat post sententiam latam.*
2 *Homicida,maleficus,ueneficus,& adulter confessi,aut testibus conuicti non audiuntur appellantes.*
3 *Appellatio nemini denegatur nisi duobus concurrentibus.*
4 *Defensiones iuris non tolluntur reo etiam in facto notorio. Confessio, & conuicto in ciuilibus,an auferatur appellationis remedium.*
5 *Appellatio non admittitur in criminibus notorijs.*

1 Secundo quæro an statim post latam sententiam in causis criminalibus fienda sit executio uel potius expectari debeat res iudicata per lapsum. 10. dierum,ut in auc.de app.in prin.col.4.& dic quod in causis criminalibus regulariter non fit executio pœnæ antequam sententia transeat in rem iudicatam per lapsum.10.dierum.vt l. addictos.C.de app.& l.addictos.C.de epi.audi & in auct.sed hodie.C.de app.

Quę regula fallit qñ sumus in atrociorib.criminib & reus uoce propria spõte cõfessus esset,& testib.plene cõuictus,qa tũc post latã sn̄iam incõtinẽti,& immediate fit executio, vt l. 2.C.quo.ap.nõ reci.& d.l.fi.C.de cust.reo.& l.custodias. ff.de pu.iud.imò si reus post latã sn̄iam incõtinẽti uellet appellare nõ audiret,& eius appellatio tanq̃ calũniosa penitus reijcere
2 tur,ita dr̃ in d.l.2.C.quor.ap.&c.ubi dr̃ † qꝓ homicida, ueneficus,maleficus,adulter,& is qui manifestã uiolentiã intulisse probat,si uoce propria confessus sit sponte crimen,& testib. plene conuictus reperitur, non audit appellans. maxime in casib.& criminib.ibi expressis.Bal.aũt ibi quærit, quid erit dicendum in alijs minorib.criminib.extra illa quæ sunt ibi expressa an si reus reperitur confessus, & conuictus possit interponere appellationem,& an sit audiendus.demum concludit,qꝓ appellare non poterit,& si forsan appellauerit non erit audiendus.ita tenet gl.in d.l.2.quã sequitur ibi Bal. licet Iaco. But.dixerit contrarium hac rõne,quia dicit, qꝓ reus in cã appellationis poterit cõfessionẽ suã reuocare.nihilominus Bal. hoc nõ obstãre tenet opinionẽ gl. ibi , & rñdet ad rõnẽ Iac. But.quia illud est verũ qđ reus posset reuocare confessionẽ suã,qñ illã per errorẽ aut metu tormentorũ feciss̃et,uel qñ testes nõ clare probarẽt, sed aliquãtulũ appareret dubiũ illorũ dictũ,tunc posset bene audiri in appellatione, & cõfessionẽ
3 suã vt erroneã uel extortã metu tormentorũ.reuocare.† ad hoc igit ut tollat remediũ appellãdi duo principaliter requirunt.primũ qꝓ reus sit plene testib.cõuictus qui luce clariorẽ pbationẽ ostẽdãt,sm qđ spõte absq; aliquo impedimẽto cõfessus fuerit:illus.n.uel iplorũ altero deficiente non denegat appellatio vt tenet gl.in d.l.2.& ibi Bald & alij, Quidam uero addunt tertium requisitum ad hoc, vt tollatur remedium appellationis,scilicet,qꝓ sit unum de illis criminibus expressis in d.l.2.quamuis Bal.sequutus glo.ibi teneat contrarium vt supra proxime diximus.

Limita tamen illud quod dr̃ in d.l.2. non procedere quando reus vellet facere defensiones iuris, dicens , qꝓ quicquid fecit id totum fecit ad sui defensionem.vel, qꝓ ille quem ipse offendit erat bannitus,& similia,quia isto casu poterit audiri non obstante sua confessione,& tam clara probatione.ita
4 tenet eleganter Bald. in d.l.2. † quia reo ẽt notorio in facto non tolluntur defensiones iuris, secundum quod singulariter volnit Inn.in c.statuimus.de offi. dele.

Quæro nunc quid in causis ciuilibus, an confesso,& conuicto auferatur remedium appellationis.glo.in d.l.2.dicit qꝓ sic,qꝓ aufertur ad similitudinem causarum criminalium , vt supra proxime dictum est,& illam glo.sequitur ibi Bal.quã dicit esse notabilem.

Iterum quæro,quid si reus non erat confessus,sed conuictus dumtaxat cuius uigore fuit condemnatus, & post sententiam confessus fuerit crimen,an ẽt iste debebit excludi a remedio appellationis, dic , aut confessus fuit in iudicio , & apud acta,& appellare non poterit ex quo confessio illa cõsonat cum veritate probationum, & censetur ac si cõfessus fuisset ante sn̄iam.ita dicit Bald.in d.l.2.in 2.col.uersic.modo quæro,aut fuit confessus extra iudiciũ , & admittitur ad appellandum , quia confessio extraiudicialis non facit notoriũ imò nec plenam probationem ex qua sequi possit condemnatio,sed bene facit indicium ad torturam.l.capite quinto. §.fi.ff de adul.uide bonum tex.in l.non tantum.ff.de app.
5 Idem ẽt dicendum est in notorijs criminib. in quibus non admittitur appellatio secundum quod uoluit Abb. in c. super his.de pœnis.ubi dicit, qꝓ iudex in notorijs crimini b.põt mandare pœnam exequi ẽt absque aliqua condẽnatione. & idem dicit uoluisse Inn.in c.ex parte. el. 1.de uerb.sign.uide Abb.in c.ad nostram.el 3.de iureiur. Idem dicendum est de quibusdam interlocutorijs, quæ trahunt secum executionẽ sicut est illa,quæ fertur contra debitorem suspectum de fuga,ut l sciendum.ff.qui satisda.cogan.l.si fideiussor.§.fi.eo. tit.& ibi Bar.quem uide.

SVMMARIVM.

1 *Condemnato non ualente pœnam pecuniariam soluere,an possit fieri executio in bonis uxoris,aut patris ipsius.*
2 *Paupertas a pœna non excusat,quia qui non potest soluere luere debet in corpore.*
3 *Pœna quæ ex unius delicto oritur quandoque ad non peccantes extenditur.*

Tertiò quæro, si condemnatus

1 † ad pœnam pecuniariam illam soluere non põt pp paupertatem,an executio sn̄iæ fieri possit in bonis uxoris suæ, aut patris si esset filiusfamilias,matris,fratrum,vel aliorũ de eius familia.respon qꝓ non , quia pœna nõ debet excedere suum auctorem.l.sancimus.C.de pę.qui ẽt in rub. & toto tit. C.ne fi pro pa.& ne vxor pro mari.uel econtra.& l.ob maritorũ. eo.tit.quia nemo debet alterius odio vel crimine damnum sentire.l.si quis in suo.§.legis.C. de inoff. testa. & l. legem.in prin.1.respon.C.de nat.lib.& l.si pœna.& l.crimen.ff. de pæ. & l.si maritus.ff.so.ma & l.fi.ff.ad sil.& in regula nemo. de re
2 gul.iur.lib.6.† paupertas igitur non excusabit illum a pœna, quia si nõ poterit soluere pœnam in ere luet in corpore , ita dicit tex.not.in l.1.in fi.ff.de pœn & ibi Bart. ubi singulariter limitat regulam illam de qua in l.in seruorum.ff. de pæ.quẽ uide,& diximus ẽt supra lib.proximo præceden.q.7.an in cã pecuniaria,&c.& no.ẽr.ff.de offi.præsi.l.illicitas.§.fina.& de iurisd.om.iud.l.si quis id quod.§.in seruos.& ff. de seruis fugi.l.quicunque.§.quod si.& C.de sepul.uiol.l.fi.§. fi. sed contra prædicta facit.C.ad l iul.maiesta.l quisquis.& c. uergentis.de hære.& c.in quibusdam.de pę.& c.cum multæ. 15.q.8. & 1.q.4.item peccato Israelitarum.& in c.1.& 2.de fil.præsb.
3 in quibus iuribus probatur † qꝓ pœna,quæ oritur ex delicto unius extenditur ad alios qui nihil peccarunt. Solu.speciale est in crimine læsæ maiestatis propter criminis immanitatẽ, & propter reuerentiam maiestatis principis. idem est in crimine hæresis,& multomagis, quia hinc offenditur maiestas diuina quæ maior est temporali d.c.uergentis,& ibi gloss.& capitul.accusatus.cod titul.lib.6.uide ea quæ diximus supra libro primo , in titu.de hære.quæstion.tertia,ubi posui alios casus in quibus vnus non delinquens punitur ex delicto alterius.& pœna unius delinquentis extenditur ad non peccantes.

Digitized by Google

Pauli Grilandi, De relaxat. carceratorum.

SVMMARIVM.

1 *Condemnatus ad membri mutilationem an posit puniri in membro iam debilitato.*
2 *Reo carente membro secundum statutum amputando, an posit iudex eũ condemnare ad amputationem eius membri quod sibi supereſt.*
3 *Statutum dicẽs manum vel pedem absque alia specificatione amputari debere, qualiter intelligi debeat.*

1 Quartò quæro quid si reus incarceratus fuit condemnatus ad mutilationẽ vnius membri, puta amputationis manus, pedis, oculi, & similium, & habeat alterum ex dictis membris debilem vel aridum, an executio pœnæ, fiet super mẽbro debili, uel super ualido, tu dic, aut pœna reperitur imposita super certo membro puta manu dextra, uel pede dextero, & illa uel ille amputandus est, qualiscunque sit, licet dextera sit utilis, sinistra vero inutilis, ut in auct. sed nouo iure. C. de seruis fugi. & ibi gl. no. & Bar. & Ang. & Pau. de Cast. idem dicit Ioã. And. in c. in pœnis. de regu. iu. in 6. in mercu. vbi dicit, quod isto casu sola deformitas corporis facit pœnam. & ad hoc facit bonus tex. in l. 2. §. quod si quis. & †. seq. ff. arbo. furt. cef. & Bar. in l. hos accusare. §. fi. ff. de accu.

2 Quid si reus careat illa manu, uel pede, aut oculo, qui uel quæ ex forma statuti uenit amputandus, nunquid iudex poterit condemnare ad amputationem membri illius, ꝙ supereſt. dic ꝙ non, sed debebit illum condemnare in alio membro, ꝙ est uerum, ꝙ pœna commutari põt in alio membro ante latam snĩam, non aũt post. quia si reperitur nota snĩa super unico illo membro, ꝙ amputandum uenit ex forma statuti, aut transiuit in rem iudicatam aut non, si transiuit necesse est, ꝙ fiat executio super illo membro, alias snĩa esset nulla, nec põt variare iudex postquã functus, est officio suo. l. iudex postquã. ff. de re iudi. nisi hoc fieret de mandato principis. vt l. 1. C. de præci. impe. offe. & l. 11. in fin. ff. de quæsti. aut nondum transiuit in rem iudicatam, & poterit reus ab ea appellare, quia maius supplicium pateretur ex amputatione illius membri, ꝙ solum est, quàm si duo essent, & interpretatio pœnarum non debet fieri in duriorem cãm, sed in mitiorem vidè Bal in d. auct. sed nouo iure. in 3. col.

3 Et quid si simpliciter dicatur in statuto, uel in snĩa amputetur sibi manus, uel pes, nec specificetur certum membrum tunc concludunt doct. prædicti, ꝙ in membro minus potenti fienda erit executio, quod est uerum qñ duas habet, sed si non habet nisi unam dic ut sup. proxime dixi, uide latius de prædictis Bal. in d. auct. sed nouo iure. & Ang. de Arc. in trac. malefi. an glo. quas si non soluerit intra decem dies amputetur sibi &c.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ecclesiasticus an posit sententiam ferre fustigationis, & mandare exequi per milites, & executores.*
2 *Iudex ecclesiasticus bene potest, ferre sententiam ex qua non uenit principaliter sanguinis effusio licet ex postfacto, & accidentaliter sequatur.*

1 Quintò quæro quid si pro crimine res uenit fustigãdus, puta pro uno furto uel sortilegio siue alijs similibus minoribus criminibus, & sit in manibus iudicis ecclesiastici an iudex ipse poterit ferre sententiam ad fustigationem, & illam mandare exequi per milites, & executores. & uidetur dicendum, ꝙ non, quia iudex ecclesiasticus nullam habet iurisdictionem sanguinis. ca. sententiam sanguinis. ne cleri. uel mona. sed in fustigatione, ut plurimum interuenit aliqualis sanguinis effusio, quia cutis humero crebris uerberibus sæpius percussa laceratur, & emittit sanguinem, maxime quando est longa fustigatio ut experientia docet, ergo non potest, quia incurreret irregularitatem, ut ibi dicitur. tu dic quòd iudex ecclesiasticus habet iurisdictionem uerberandi, & fustigandi, & sententiam suam super his potest mandare exequi absque scrupulo irregularitatis. 26. quæst. 5. contra idolorum. & 23. quæstion. quinta, circumcelliones. in fine. illa † igitur qualisqualis sanguinis effusio non consideratur, nec uenit principaliter ex sententia, sed ex post facto accidit. satis est quod in sententia clerici non infertur talis pœna ex qua principaliter, & immediate ueniat sanguis sicut est in amputatione membri, uel alia simili pœna unde sanguis humanus immediate debeat effundi, ut dicto cap. circuncelliones. uide domin. Abba. & alios Canon. in capitulo secundo, de sortileg. Circa materiam istius executionis non me extendam ulterius, uide latius per docto. in dicta authen. sed nouo iure. & in lege capitalium. §. famosos. & in l. qui ultimo. ff. de pœn. & in d. l. eod. titul. & in l. sancimus. C. eo. tit. & ibi Bald. & Ang. de Aret. in d. tract. in cõmento sententię, super verſi. quas si non soluerit, & in uersi. & ibi caput aspatulis &c. Gand. in suo tract. malefi. in titu. de pœnis reo. & do. Par. de Put. in tract. syn. in titu. de executio. sententiarum. fol. 41.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ex causa rationabili an possit pœnas a lege statutas augere uel minuere.*
2 *Iudex facultatem habet a lege ut pœnam pecuniariam ex causa iusta possit in corporalem commutare.*
3 *Iudex pœnam unam commutans in aliam non dicitur contra legem uenire. Iudex sententiam qua decurionem relegandum pronunciauit, mutare non potest.*
4 *Sententia est nulla contra iuris dispositionem lata.*
5 *Sententia libello seu petitione difformis est nulla. Quæstio facti est in arbitrio iudicantis, sed pœnæ prosecutio legis dispositioni mandatur, & numer. sequen.*
8 *Statuta interpretationem declaratiuam a iure communi recipiunt.*
9 *Iudices ob casus emergentes possunt transgredi leges.*
10 *Auctoritas legis aut superioris in omni iuramento censetur excepta.*

Sexto non omittam hanc notabilem, q. quam bene nota, an iudex possit si aliqua iusta causa sibi videbitur pœnas certas a lege statutas augere, minuere, alterare, aut in aliam speciem commutare: & videtur dicendum ꝙ non, nisi hoc faceret de expresso principis mandato, quia iudex est minister legis, & iustitiæ, & non habet auctoritatem supra leges, immo debet illas ad unguẽ seruare, & secundum illas in omnibus causis iudicare, non autem alterare illarum dispositionem, quia dicitur ꝙ facti quidem quęstio arbitrio iudicis consistit, sed pœne impositio, & persecutio consistit in facultate legis. l. 1. §. 1. ver. nam siquidem ff. ad turpi. l. omnes. in princ. ff. ad muni. 2. q. 3. si quem §. notandum, vbi dicitur, ꝙ facti quidem quæstio in arbitrio est iudicantis, pœnæ autem persecutio non eius voluntati mandatur sed legis auctoritati reseruatur: pro quo facit tex. in l. seruos, in fi. C. ad l. iul. de vi publ. vbi expresse dicitur, ꝙ non licet iudici pœnam certam a lege statutã minuere, aut mollificare, & l. si operis. C. de pœ. uide glo. no. d. c. si quem. in ver. voluntati. In contrarium est tex. in l. & si seuerior, & ibi gloss. C. de his qui no. infa & l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. eo. ti. & ibi glo. Bar. & alij ibi omnes concludunt, quòd potest iudex pœnam certam a lege statutam in sententia sua ex iusta causa augere, minuere, uel in aliam speciem permutare.

2 † Ita ꝙ vbi lex irrogat pœnam pecuniariam pro aliquo crimine, iudex ipse potest imponere corporalem ex iusta causa, & hanc facultatem, & arbitrium iudex ipse habet a lege, vt quotiescunque ex qualitatibus, aut alijs circunstantijs delictum videtur enormius aut turpius, vel ex eo imminet scãdalum non modicum, uel alia simili iusta causa concurrente, lex dat arbitrium iudici, vt in sententia sua possit ex causa huiusmodi pœnas certas a lege statutas augere, minuere, vel in aliam speciem permutare, ꝙ quidem arbitrium non solum habet quo ad pœnas principales, uerum etiam quo ad accessorias scilicet infamiæ, quia iudex potest dispensare cũ infamia quæ reo uenit ex crimine irroganda, vt est glo. in d. l quid ergo. §. pœna grauior. ff. eo. tit. & ibi Bar. hoc dicit expresse, idẽ Bald. & Saly. in d. l. & si seuerior. C. eo. tit. & ꝙ tale arbitrium iudex habet a lege probatur in l. aut facta. §. fi. & l. hodie. ff. de pœ. & d. l. & si seuerior, & d. l. quid ergo. §. pœna grauior. Et ratio istius arbitrij potest esse, quia delicta cum diuersis circunstantijs, & qualitatibus perpetrantur, ex quibus crimen ipsum quandoque fit excusabile, quandoq; magis atrox, & odiosum, quas circunstantias, & qualitates omnes lex ipsa exprimere non potuit, sed quasdam expressit, ut d. l. aut facta. §. 1. cum duobus seq. ideo dedit iudici hanc facultatem, & arbitrium, ut secundum facti contingentiã pœnas ipsas arbitrio suo ex causa augeret, minueret, uel mutaret. d. l. aut facta. §. fi. & d. §. pœna grauior.

3 † Et per hoc iudex non dicitur uenire contra legem, uel ab eius dispositione recedere, sed potius legem seruare quæ ita vult atque disponit, qđ probatur etiam per illam regulam iuris qua dicitur, ꝙ pœna debet commensurari delicto vt l. sancimus. C. de pœ. & in c. sicut dignum, extra de homi. & c. ut clericorum, de vi. & ho. cle. & hęc est uera & communis cõclusio vt supra dixi, quam tenet Bar post gloss. in d. l. quid ergo. §. pœna grauior, & Bald. Cy. & Saly. in d. l. & si seuerior. C. eo. titu. Quæ quidem conclusio recipit nonnullas limitationes quas per oppositiones breuiter declarabo. Et primo oppono de l. moris. §. iste fere. ff. de pæn. vbi dicitur ꝙ iudex non potest aliquo modo mutare sententiam suam qua pronun-

Digitized by Google

nuntiauit decurionem esse relegandum, quia iura id prohibent expresse, sed debet principem consulere, vt rescribat quid agendum sit in hac re, idem disponitur in l. 1. §. fin. ff. de quæst. & l. 1. §. fin autem. ff. ad Tur. Sol. ibi iudex iam pronunciauerat, hic non, & uerum est ꝙ iudex postquam tulit sentẽtiam non potest illam, & pœnas in illa expressas amplius permutare, ut ibi dicitur quia semel functus fuit officio suo, l. iudex postquam. ff. de re. iu. & ideo limitatur ista conclusio habere locum antequam feratur sententia seu in ipsa sententia, non autem post sententiam, & propterea Bar. in d. l. moris. §. iste fere, reprehendit quosdam iudices qui opponunt certas clausulas in fi. sententiarum suarum post uerbum cõdemnamus &c. ꝙ nihil ualet.

4 Item oppo. de. l. diuus. ff. de iniur. ubi non ualet sententia lata contra iuris dispositionem quando non fuit seruata pœna iuris. Sol. ibi per errorem, & sine causa fuit alterata forma iuris, hic autem ex certa scientia, & ex causa & ratione, ut l. hodie. ff. de pœn. & ita soluit Saly. istud contrarium in d. l. & si seuerior, ideo secundo limita conclusionem prædictam quãdo iudex ex certa scientia facit, & ex iusta causa, aliàs non posset. Sed quæro an sit necesse ꝙ iudex exprimat istam causam in sententia, ꝙ ideo imponit istam pœnam propter talẽ causam specificatam? & breuiter dicas ꝙ non: sed an debeat in genere exprimere causam dicendo ex iustis causis animũ nostrum mouentibus &c. Bart. in d. l. quid ergo. §. pœn. grauior, dicit ꝙ si iudex exprimeret causam in genere non erraret ut dictum est, tamen si nullam exprimit in genere nec in specie per hoc non vitiatur sententia, dummodo ex actis appareat ꝙ fuit iusta causa quæ mouit iudicem ad ita pronunciandum, aliàs si nulla esset causa nec appareret ex actis, sententia posset dici nulla tanquam lata contra ius constitutionis, & per expressum iuris errorem ut. l. 1. ff. quæ sent. sine ap. rescin. & per Bar. in d. §. pœna grauior.

5 † Item opp. de l. fin. C. de fidei. lib. & l. vt fundus. ff. communi diui. & l. in seruos. §. fi. C. ad leg. Iul. de vi pub. ubi dicit ꝙ quotiescunque sententia non est conformis libello, & ꝙ continet aliud quàm petitio. nulla est, sed hic aliud habetur in petitione, & libello accusationis ubi petita fuit certa pœna quã ius declarat in illo casu, & aliud in sententia continetur merito &c. So. dicit Sal. in d. l. & si seuerior, ꝙ illud habet locũ in causis ciuilibus non autem in criminalibus, in quibus nõ est necesse apponere conclusionem certæ pœnę in libello accusationis, sed sufficit concludi ꝙ reus pœnis a iure statutis puniatur; & iudex excedendo pœnas certas ex causa dicitur legitime procedere ut supra dictum est. Iterum oppo. d. l. si operis. C. de pœ. & 2. q. 3. c. si quem §. notandum, ubi dicitur ꝙ facti quidem quæstio in arbitrio est iudicantis, pœnæ aũt persecutio non eius uoluntati sed legis dispositioni mandatur. Sol. illud est uerum ꝙ iudex non potest pœnas iuris immutare sine causa, sed cum causa bene potest facere ut supra dictum est, & per hanc solutionem tolluntur omnia contraria quæ superius in princ. adducebantur. Postquam uidemus limitationes istius conclusionis per oppositiones prædictas videamus modo illius extensiones quæ erũt multum vtiles.

6 † Et prima extensio siue declaratio est, ꝙ ista conclusio non solum habet locum in iudicijs siue causis, & pœnis minoribus, & extraordinarijs, sed generaliter in omnibus ordinarijs, ita tenet gloss. non communiter approbata in d. l. hodie ff. de pœ. quam sequitur ibi Bar. & idem Bart. in d. l. quid ergo. §. pœna. Bald. & Saly. in d. l. & si seuerior. in 1. not. ubi expresse dicit ꝙ iudex in sententia potest ex causa pœnam ordinariam permutare.

Secundo ampliatur ista, ut habeat locum etiam in accessorijs pœnis ad principalem, sicut est infamia quæ ex illo crimine oritur siue infertur ultra alias pœnas, nam sicut iudex immutat, & dispensat pœnas principales, ita etiam dispensare, & permutare potest pœnam infamiæ, ita tenet glo. in d. l. & si seuerior, quam sequũtur ibi Bal. Sal. & alij.

7 † Tertio ampliatur, vt non solum procedat istud de iure cõmuni, sed etiam de iure municipali, ita ꝙ si statutum imponit certam pœnam pro aliquo crimine, iudex potest illam ex causa permutare non obstante ꝙ a principio officij iudex iurauerit seruare statuta illius luci, ita dicit expresse Salyc. in d. l. & si seuerior, in 4. col. in uersi. quæro quarto. Vbi primo arguit ꝙ non possit, quia statuta sunt stricti iuris. l. constitutionibus. ff. ad municip. & propter iuramentum ꝙ debet ad vnguem seruari, ut in c. licet mulieres, de iureiur. li 6. cum si. deinde quatuor fundamentis comprobat dictum suum, ꝙ potest.

8 † Et primo quia statuta recipiunt interpretationem declaratiuam a iure communi. l. 2. C. de noxa. & per Bart. in l. omnes populi, in 4. q. princ. ff. de iusti. & iur.

Secundo, quia illa lex quę dat potestatem populo condendi statuta, illa eadem dat potestatem iudici pœnas ex causa permutandi, aut minorandi, ut l. hodie. ff. de pœ. & l. aut facta. §. eod. titul. iuncta. l. omnes populi. ff. de iust. & iur.

Tertio quia hoc permittitur iudici ex causa, & sic in supplementum legis quę culpas, casus, ac fauores reipublicæ sigillatim excogitare non potuit, sed hæc ratio habet locum etiam in statutis, quia statuentes ipsi non potuerunt omnes causas cum suis qualitatibus adhærentijs, & circunstantijs exprimere, aut cogitare, ideo uidentur iudicis arbitrio cõmisisse, vt pœnas ipsas iuxta facti contingentiam, & qualitates ex iusta causa permutare possit, d. l. hodie, & l. aut facta. §. fin. ff. de pæ.

9 † Quarto dicit ꝙ pro ista opi. facit singulare dictum Inno. in c. 1. de consti. ubi dicit quod licitum est iudici ratione casuum emergentium leges transgredi. Et non obstat illud quod dicitur de iuramento, quia iudices sicut statuta, ita & leges iurant seruare, ut l. rem non nouam. C. de iudic. & in auct. ut iusiuran. quod præsta. ab his &c. tamen non obstante tali iuramento possunt cum causa minorare, uel augere pœnas, & sic faciendo non lędunt nec transgrediuntur leges, sed illas obseruant, quia sic fieri mandat, & per hoc etiam nõ dicitur iudex incurrere periurium.

10 † Quia in omni iuramento semper intelligitur excepta auctoritas legis, aut superioris, ut l. fi. ff. qui satisda. cogan. ita tenet do. Fran Aret. in d. l. & si seuerior. & Bal. etiam in eadem l. & si seuerior, ubi dicit quòd iudex non incurrit periurium alterando pœnam legis uel statuti, quando hoc facit ex causa uel cum causæ cognitione, quia alterãdo pœnam legis, uel statuti iusta causa præcedente illud facit lege permittente & ex potestate sibi a lege concessa, argu. d. l. hodie, & ideo dixit Archi. ibi ꝙ in omni iuramento intelligitur semper excepta legis, & principis auctoritas. d. l. fi. ff. qui satisda. cog. Demum quæri potest quid si Titius accusauit Sempronium ꝙ intulit sibi uiolentiam cum armis, & sic remedio legis Iuliæ de vi pub. a probauit uiolentiam sine armis sibi illatam fuisse ex quo uidetur probata intentio legis Iuliæ de vi priuata, nunquid Sempronius poterit condemnari de vi priua. prout, probatum fuit. quidam dixerunt ꝙ sic, quia iudex potest pœnam minuere ea causa. quidã alij dixerunt, ꝙ non, quia hoc non fuit deductum in iudicio a principio, vide Sali. in d. l. & si seuerior. in fi. & in l. 3. C. ad l. iul. de ui pub.

SVMMARIVM.

1 *Condemnatus pro hæresi, uel crim. læsæ maiestatis, si obtineat gratiã principis, an censeatur restitutus ad vitam, famam, dignitates, & ad bona pristina.*
2 *Principi congruit salutem populi tueri, & malis hominibus prouinciam purgare.*
3 *Indulgeo, uerbum, quid significet, & quid restituo. Restituere plus est quã indulgere,*
4 *Rescriptum in quo ponuntur uerba, indulgeo, & restituo, qualiter intelligatur.*

De beneficio, & indulgentia principis.

Succedit nunc uidendum de secunda specie relaxationis, quæ fit beneficio, & indulgentia principis, postquam reus largitate principis obtinuit veniam sui criminis, & culpæ, ex carceribus liberatur, ꝙ fit pluribus modis, quia gratia quandoque fit stricta, quando uero oritur pinguior.

1 Ponamus enim quem esse damnatum aliquo ex maioribus criminibus, vt est hæresis, læsæ maiestatis, raptus virginis falsæ monetæ, & similium, ex quibus de iure infertur pœna mortis, perpetua infamia, & omnium bonorum publicatio, vt in c. ad abolendam. & c. uergentis. de hær. & l. 1. & 2. C. eo. tit. l. quisquis. C. ad. l. iul. maie. & l. 1. C. de rap. uir. & C. de falsa moneta. si obtinuit mereri ueniam ex indulgentia principis an censeatur restitutus ad uitam, famam, dignitates, & bona, uel ad uitam duntaxat? & uidetur dicendum, ꝙ censeatur ad uitam duntaxat restitutus, ex quo restitutio siue indulgentia ipsa tendit cõtra publicã utilitatẽ, & ordinem rectæ iustitiæ. l. congruit. ff. de offi. præsi. & ff. de his qui not. infa. l. furti. §. mãdati. & in auct. ut nulli iud. in prin. †

2 nemini enim magis congruit salutem populi tueri, & purgare ciuitatem malis hominibus quàm ipsi principi. l. nam salutem. in princ. ff. de offic. præfe. uigil. Solu. tu dic attendenda fore diligenter uerba rescripti ipsius principis, quandoque enim princeps exprimit speciem gratiæ quam reo carcerato largiri intendit, vt quia dixit, facimus tibi gratiam vitæ duntaxat, uel indulgemus tibi uitam, aut restituimus te ad uitam tantum, ut tunc solius vitæ gratiam ohtinuisse dicetur, si uero dixerit, facimus tibi gratiam omnium, uel restituimus te ad omnia ut in pristinũ eras, & dicitur restitutus quo ad omnia postquam uerba rescripti clare sonant, & constat expresse de principis uolũtate.

arg.

Digitized by Google

arg.l.non aliter.ff.de leg.3.& l.continuus.§.cum ita.ff.de uer. obli.§.si uero non constat in rescripto de prædictis & nullũ fit uerbum de fama,uel bonis.sed simpliciter reperitur principem feciſſe gratiam illi,& tunc diligenter attendenda ſunt
3 verba reſcripti. aut enim princeps uſus fuit † uerbo indulgeo,aut uerbo reſtituo.primo caſu ſola criminis pœna corporalis cenſetur eſſe remiſſa.l.2.& l.ſi ademptis.C.de ſenten. paſ & reſt.idem probatur in l.inſulam.& l.generali. eo. titul. Secundò vero caſu quo ad omnia cenſetur eſſe reſtitutus, ſcilicet ad uitam, & famam, & bona in priſtinum ſtatum in quem erat ante ſententiam repoſitus ut l.1.& l.ſi.C.eo. tit.qa tantundem reſtitutionis gratia tribuit quantum condemnationis ſententia ademit.dicit tex.in d.l.ſi.ex quibus habes notare,ꝙ verbum reſtituo,habet ampliorem ſignificatum quã uerbum indulgeo,quia per unum reſtituuntur omnia, per alterum vero uita duntaxat, & propterea ſis cautus ut in reſcripto gratiæ quam impetrare cupis pro amico incarcerato, utaris vt uerbo reſtituo.non aũt indulgeo, vel alio ſimili uerbo arido.Bar.& Bal.in l.1.in inſulam.C.eo.tit.

4 Sed quæro ſi in reſcripto utrunque verbum reperitur expreſſum ſcilicet uerbum indulgeo,& verbum reſtituo, vt qa princeps dixerit per indulgentiam noſtram te reſtituimus, uel per noſtram reſtitutionem tibi indulgemus,quidnam conſequitur reus per iſta uerba.dic ſecundum. Bar.in d.l.fin. ꝙ ad omnia cenſetur eſſe reſtitutus.ſi enim alterum ex dictis uerbis per ſe omnia iſta comprehendit, quando non reperitur limitatum,multomagis,quando habet aliud adiunctum per ꝙ non debet eius ampla ſignificatio reſtringi ſed potius ampliari fauore liberationis ratione adiuncti,vide Bar. in d. l.ſi.& uide quæ diximus ſup.lib.1.q.4.& 5.

SVMMARIVM.

1 *Reus an cenſeatur ad omnia reſtitutus ſi princeps dicat,facimus tibi gratiam.*
2 *Verba dubia in materia gratioſa latiſsime interpretari debent.*

1 Secũdo quæro quid ſi papa, vel imperator in reſcripto ſuo poſt narrationem criminis, & ſententiæ dixerit, facimus tibi gratiam, an reus cenſeatur ad omnia reſtitutus ſcilicet ad uitam & bona.dic ꝙ ſic. text. eſt not.in l.1.§.fi.& ibi Bar.ff de q uæſt.& Bar.in l.Gallus.§ & qd ſi tantum.ff.de libe.& poſth.& d.l.fina.C.de ſent. paſ.ratio eſt
2 quia †verba dubia in materia gratioſa ſunt latiſſime interpretanda in fauorem illius qui recipit gratiam.l. fi. ff. de conſti. principum.c.ſi gratioſę.de reſcrip. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Banniti an recuperent bona ſua publicata, ſtatuto dictante omnes Bannitos rebanniendos.*
2 *Banniti qui dicantur ſecundum communem vſum loquendi.*

1 Tertiò quæro ciuitas fecit ſtatutum,ꝙ omnes banniti rebanniantur.an bãniti quorum bona fuerunt publicata poſt gratiam pęnæ recuperent etiam bona,& ſic an illud uerbum rebannire habeat vim reſtitutionis,uel indulgentiæ.& uidetur dicendum ꝙ habeat uim ſimplicis indulgentiæ attento maxime communi uſu loquendi, quo illi condemnati pro crimine appellantur banniti.&ecõ uerſo rebanniti dicuntur qui ſunt a banno prædicto, & ſic a pœna reſtituti.l.1.& l.relegatorum.ff.de interdi.& relega.cõtrarium dicendum eſt,ꝙ immo iſtud uerbum habet uim plenę reſtitutionis,& tales rebanniti poterunt recuperare bona,& famam, & omnia quæ prius per ſententiam perdiderant,& fuerant priuati per rebannitionem, igitur quis dicitur eſſe reſtitutus.ita dicit Bar.in d.l.fina.C.de ſen.paſſ.immo communis vſus loquendi magis videtur approbare hãc ſen-
2 tentiam quàm præcedentem contrariam,† quia communiter ſolent vocari banniti illi,qui ſunt damnati etiã pęna mortis pro quocunque graui crimine. & rebanniti dicuntur illi qui ſunt reſtituti aduerſus dictam ſentẽtiam ſiue bannimẽtũ per quam ſiue ꝙ priuatus fuerat uita,bonis,& fama,nã proprie iſtud verbum bannum vulgares accipiant pro ſentẽtia, & propterea dicunt quem eſſe captum bannitum, uel habere bannum capitis,qui eſt condemnatus pœna capitis.& hãc q.diſputauit Ia.de Are.vt refert Bar.in d.l.fin.& determinauit prout ſup.concluſum eſt, aliis ẽr rõnibus de quibus ibi per eum,uide etiam.Bar.in l.Gallus,§.& quid ſi tãtum.ff de libe. & poſth.& in l.1.§ fi.ff de quæſti.idem Bart.in l non ſolum.§. fi.ff.de procu.Bal.in d.l.fi.C.de ſen.pa.idem Bal.in l.ſi qua pęna.ff.de his qui ſunt ſui uel alie.iur.& per Mod.magis copioſe in d.l.Gallus.§.& quid ſi tantum.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutus an recuperet bona ſua iam per fiſcum alienata.*
2 *Princeps nemini gratiam concedere dicitur cum iniuria tertij.*

1 Quartò quęro quid ſi bona iſti reſtituti fuerant per fiſcum alienata,an ipſe reſtitutus poterit bona ipſa recuperare,& a poſſeſſoribus uindicare,dic ꝙ nõ, duplici ratione, prima ,quia emptores dictorum bonorum ſunt bonæfidei poſſeſſores, immo uero domini, quia emerunt a fiſco,qui erat uerus dominus ipſorum bonorum, & ſic non datur rei uendicatio contra dominum. l. 1. & l.rem. & l.offi.ff.de rei uendi.& ipſi poſſeſſores ſunt veri domini dictorum bonorum.l bene a Zenone.C.de quadr.præſcr.Item
2 quia† princeps faciens gratiam alicui cenſetur illam impartiri ſine iniuria, & præiudicio tertij. non enim vr̃ æquum ꝙ faciendo gratiam uni uelit inferre præiudicium alteri, quia ſemper iſta conditio ſubintelligitur,ſine preiudicio iuris alieni.l.& ſi ſine.§. ſed quod Papinianus. ff. de minor.l.ꝙ ſi minor.§.ſcæuola.eo.ti.& Bar.in d. l. fi.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutus an poſsit illico pretium ſuorum bonorum conſequi a fiſco.*
2 *Poſſeſſor bonæ fidei quatenus pretium rei alienatæ teneatur reſtituere.*

1 Quintò quęro nunquid iſte reſtitutus,poterit ſaltem conſequi pretium dictorum bonorũ a fiſco.Bar.in d.l.fi.dicit ꝙ ſic,quatenus ex eo effectus fuerit fiſcus locupletior,aliàs nõ l.ſed & ſi lege.§.item ſi rem.ff. de peti.hære.quia fiſcus ſuccedit loco hæredis illius damnati. l. 2.C.de bon.proſcrip.& l.1.C.de bon. eo. qui ante ſent. mor. ſib.cõ.qui cum ſit legitimus,& bonæ fidei poſſ. prætium rei
2 alienatæ per ipſum † eatenus tenetur reſtituere quatenus ex eo ocupietior factus fuerit,&non aliter.l.tutor.ff.ad.l.Iul.de vi.& ideo ſi prætium prædictum fuiſſet a fiſco furto ſubtractum,vel alio ſimili caſu fortuito perijſſet non teneretur ad illius reſtõnem cũ non ſit effectus locupletior.d.l & ſi rem, & prætium.vide Bar.in d.l.fi.C.de ſen. paſ.

SVMMARIVM.

1 *Rebannitus per ſtatutum an cenſeatur ad famam reſtitutus.*
2 *Princeps,& ſenatus famam reſtituere poſſunt.*
3 *Tollere poteſt qui,& condere.*

Sextò quæro de vno dubio qđ ex præmiſſis inſurgit,an rebannitus per dictum ſtatutum dicatur reſtitutus ad famam. & ſic an ciuitas per ſtatutum poſſit aliquem reſtituere famæ?& vr̃ dicendum,ꝙ non. quia reſtitutio famæ, & dignitatum dicitur ſpectare ad principem non autem ad ciues inferiores.l.1.§.pen.ff.de poſtula.ubi dr̃
2 ꝙ ſolus † princeps, & ſenatus reſtituit famam. tu dic, quòd aut infamia orta fuit de iure communi,aut per ſtatutum,qa ſtatutũ ex aliquo delicto irrogat infamiam ex quo non oriebatur de iure communi,primo caſu non poteſt niſi per Imperatorem, vel ſenatum fama reſtitui. d.l.1.§.pen. ſecundo uero caſu poteſt ciuitas ipſa per ſuum decretum, vel ſtatu-
3 tum reſtituere famam,† quia cuius eſt condere eiuſdem eſt tollere.l.nam natura.ff de cond.inde.& l. nihil tam naturale. ff.de re.iu.& qui habet facultatem condemnandi habet etiã abſoluendi poteſtatem.l.3.ff.de re iud.& Bar.in d.l.fina. C.de ſenten.paſſi.& uide quæ diximus ſupra in lib. 1. in tit. de hæred.in 6.quæſt.

SVMMARIVM.

1 *Iudex cum primum innocentiam carcerati ſcit ipſum abſoluere debet.*
2 *Sententia diebus feriatis ferri poteſt in fauorem innocentis. Examinatio,& tortura fieri poteſt diebus feriatis contra latrones famoſos.*
3 *Sententia condemnationis ferri non debet diebus feriatis.*

De abſolutione innocentis.

Expeditis duabus ſpeciebus relaxationum,quando conſtat de crimine, & eſt lata ſententia deueniendum eſt modo ad tertiam relaxationis ſpeciem,
1 quæ fit propter innocentiam. † Dic igitur quòd quàmprimum iudex cognoſcit innocẽtiam incarcerati, & de illa ſibi conſtat.debet illum quamprimum abſoluere,& carceribus liberare.vt l.1.in prin.& l.final. C. de cuſto. reo.ubi dr̃ quod quam-

Digitized by Google

quamprimum reus est incarceratus statim debet quęstio fieri ut reus cõdemnetur, & innocens absoluatur, de his enim quos tenet carcer incluſos aut conuictos uelox pęna ſubducat, aut innocentes diutina carceris custodia non maceret vt l.2.& fi.C.de custo.reo.ibi aut liberandos diutina carceris cudodia non maceret &c.& l.custodias, & ibi Bart. ff.de
2 pub.iud.† ubi dicit ꝙ etiam diebus feriatis potest ferri sententia in fauorem innocẽtis, dummodo nõ sint feriæ, in honorem dei ſecundum ꝙ tenet gl.ibi,& in l.dies festos.C.de feri. Examinatio tamen, & tortura fieri potest contra magnòs latrònes,& proditores patriæ conſpirantes cõtra multorum ſalutem, & in ſimilibus maioribus criminibus quocunque tempore quadrageſimali, & feriato in honorẽ Dei, etiam ſi eſſet dies paſchalis non fit aliqua differentia dierũ ſolennium quo ad indagandum ueritatem ipſorum maiorum criminum, ut l.prouinciarum. C.de feri. & ibi gloſſ.& Bar.dic ergo ſic, aut quærimus de examinatione, & inquiſitione ueritatis,& tunc aut ſumus in maioribus, & atrocioribus criminibus,& iſta fieri poteſt quocunque die etiam feriato in honorem Dei,& paſchali,d.l.prouinciarum, aut de alijs minoribus,& illa fieri poteſt ſimiliter quacunque die, etiam feriata, dummodo non fit de maioribus diebus ſolẽnibus,vt per glo.& Bal.in d.l.prouinciarum,& d.l. cuſtodias,
3 aut quærimus de cauſę deciſione,† & tunc aut ſumus in materia condemnationis,& iſta ſententia ferri non poteſt tempore feriarum etiam ꝙ ſint ferię meſſium, uel uindemiarũ, ſed conſtito de crimine ſententię, & pœnę executio debet differri in tempus iuridicum. Iſte eſt proprie caſus in d.l.cuſtodias,de pub.iud.in fi.aut ſumus in abſolutione innocentis,& iſto caſu poteſt ferri ſententia quacunque die feriata exceptis ferijs introductis in honorem Dei d.l.cuſtodia, & ibi gloſſ.& Bart.

S V M M A R I V M.

1 *Inquiſitus de crimine,& ob urgentia inditia tortus,& non confeſſus an debeat abſolui.*
2 *Abſolutionis forma qualis quando reus indicia purgauit.*
3 *Reus qui per torturam purgauit indicia,& abſolutus, an poſſit repeti ſuperuenientibus nouis indicijs.*
4 *Iudex quo caſu accuſationis abolitionem facere poſſit, ſed non diffinitiue abſoluere.*
5 *Innocens,& non culpabilis in quo differant.*

Secundo quæro ſolutionem hu

1 ius memorabilis quæſt.quæ ſæpius in facto accidit.† Titius reperitur inquiſitus de homicidio, ꝙ Sempronium de nocte occiderat, deinde examinatus negauit, ſed quia indicia contra ipſum aderant urgẽter, iudex deuenit ad rigoroſum examen,qui in tormentis ſimiliter eadem negatiua perſeueranter inſtetit:adeo, ꝙ iudex conſiderans illum fuiſſe ſatis, competenter tortum ſecundum qualitatem indiciorum ex tormentis illum deponi fecit,putans per illam torturã purgaſſe indicia quæ contra ipſum militabant, modò reus ipſe inſtat pro abſolutoria,& liberatione a carceribus: quæritur quid agendum ſit? quidam dixerunt quod omnino ut innocens abſoluendus erit a carceribus liberandus ex quo non fuit repertus culpabilis, quidam vero dixerunt nullatenus abſoluendum fore niſi expreſſe conſtiterit ipſum eſſe uere innoxium,quia nemo dici poteſt innocens niſi quando expreſſe conſtat de innocentia ſua,ꝙ eſt quando repertus eſt verus reus criminis, ideo dic aut plene conſtat de homicidio,& de uero homicida qui eſt alius quàm ipſe Titius, & iſto caſu ſi conſtat iudici,ꝙ Titius non occidit ipſe,nec fuit criminis particeps:tunc,vt verus innocens debuit diffinitiue abſolui ex quo plene conſtat de eius innocentia,& ita intelligitur tex.in l.1.& in fi.C.de cuſto.reo & l.1. §.fi.ff. de qõ. & l.cuſtodias,& ibi Bar.ff.de pub.iudi.aut conſtat de delicto non tamen de perſona delinquentis ꝙ fuerit alius quàm Titius,& tunc non poterit dictus Titius ut innocens diffinitiue abſolui ex quo nihil probauit de innocentia ſua,ſed propter torturam quam ſuſtinuit in corpore dicitur purgaſſe indicia quæ contra ipſum erant,& ideo iſto caſu debebit abſolui ab inquiſitione,& proceſſu,quia non fuit repertus cul
2 pabilis.† Et iſta eſt vera forma abſolutionis quando incarceratus purgauit indicia, & nondum repertus eſt verus reus quam ponit Bar.in l.fi.in princ.ff.de quæſtio. & hæc dicitur quædam ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij, & habetur in l.properãdum.§. & ſi quidem. C.de iud. & ibi gl. & Bart.& Moder. Et per iſtam abſolutoriam obtinebit liberationem a carceribus iuxta terminos.l.fi.ff.de requi.reis.& l.fi.C.de cuſto.reo. Et nota ꝙ inter iſtas duas abſolutiones eſt maxima differentia,quia quando conſtat uere de innocentia ipſius Titij,quod eſt quando reperitur uerus homici da ut ſupra dixi, abſoluitur diffinitiue ab ipſo crimine, & a tota cauſa,ut verus innocens,& iſto caſu nullus poterit amplius de obiecto crimine inquirere ſeu alio quouis modo contra ipſum.d.l.fin.C. de cuſt.reo.quia obſtat curiæ exceptio innocentiæ,& rei iudicatę,ut l.2.C.de except. rei iud.& l.1.C.quando prouo.non eſt neceſ.& l.ſi cui.§. ijſdem.ff.de accu.& quod ibi not.Bart.& l.ſi qui adulteri,ſuper gloſſ.fin, C.de adulter.

3 Secundo uero caſu quando purgauit indicia per torturam iſta abſolutoria non obſtabit quominus poſſit cõtra ipſum abſolutum de nouo procedi ſi noua indicia ſuperuenerint, & ſic iſta abſolutoria non parit exceptionem peremptoriã rei iudicatę,ſicut precedens ad crimen, uel ad indicium ſecundũ doctrinam gl.ibi,& dat ſaluberrimum cõſilium iudici in iſtis caſibus,dicens ꝙ utile eſt non abſoluere reum diffinitiue,vt innocentem quãdo iudex eſt dubius, & hoc poteſt facere iudex ut ipſe dicit ex iuſta cauſa, puta ſi habet reum accuſatum,vel inquiſitum in manibus,& habet ſufficientia indicia contra eum qui pluries tortus non fuit confeſſus, iudex poterit ſi inſtaret pro abſolutoria illum abſoluere a pro
4 ceſſu,uel ab obſeruatione iudicij,ut ſupra † & iſto caſu dicit ipſe ꝙ iudex poteſt accuſationis obolitionem facere non autem ipſum abſoluere diffinitiue a crimine, uide ipſum ibi qui dicit etiam ꝙ iſta faciunt ad q.quàm ipſe diſputauit, & declarauit in l.ſi quis.C.ad l.Iul.maie.& hanc opi.tenuit etiã Pet.de Bellape.ibi nemine contradicente, uide Bar.in l.1.in prin. ff.de quæſt. & ſupra diximus, quod refert & ſequitur Ang.de Aret.in tract.male.in glo. fama pub.in fin. & Pa.de Pu.in trac.ſyn.in c.uiſo de repetitione torturæ, in fi. fo.125. qui tamen moderni melius declarant verba Bart. in d.l.fin. dicentes ꝙ illa abſolutoria non erat abſolutoria diffinitiue a crimine ſecundum terminos.d.l.ſi cui.§.hiſdem,& l.abſentem.ff.de pœ.ſed erit diffinitiua reſpectu abolitionis proceſſus,& inquiſitionis inde facte,unde non impedit ꝙ ſuperuenientibus nouis indicijs noua poſſit formari accuſatio, uel inquiſitio contra eundem reum per doctrinam glo. Bald.& Saly.ſupra relatam,& propterea bene dixit Bart.in d.l.fin. ff.
5 de quæſt.non repertum culpabilem abſoluam, † & non dixit innocentem,quia hoc uerbũ (innocens) præſupponit & denotat omnimodam immunitatem, & carentiam criminis & doli.d.l.abſentem,& Bal.in d.l.ſi qui adulteri. quamuis non deſinit qui ſubtilizãdo in uia diſputatiua tenere uelint idem denotari per uerbum innocens, ꝙ per uerbum nõ culpabilis, tamen in hoc ulterius non inſiſto poſtquàm habemus opinionem claram,quæ ſeruanda eſt in deciſionibus cauſarũ,& a qua nullatenus eſt recedendum,ut dicit Bar. in l.2.C. de pœn. iudi..qui male iudi. & Bald.etiam ibi dicit quòd iudicando nunquam recedendum eſt a corrocio prudentum,maxime gloſſ.

S V M M A R I V M.

1 *Teſtes de iure non admittendi an poſſint admitti in cauſa innocentiæ.*
2 *Teſtis qui ob reuerentiam non debet examinari, ſi examinetur ne iudicium quidem facit.Teſtes aliàs non admittendi in probanda innocentia admittuntur.*
3 *Reus quas habet excuſationes proponere poteſt, & per domeſticos innocentiam probare. Domeſtici teſtes admittuntur in probandis his quæ domi geruntur.*
4 *Inquiſitus bonæ conditionis,& famæ,poteſt innocentiam ſuam per domeſticos,& aliàs non admittendos probare.*

Tertio quęro an in cauſis crimi

nalibus quando agitur de probando innocentiam accuſati
1 vel inquiſiti † admittantur domeſtici, & familiares, & alij, qui aliàs de iure non ſolent admitti? pro cuius faciliori notia figurabo caſum. Titius reperitur inquiſitus de homicidio de nocte perpetrato,vult probare innocentiam per negatiuam ab impoſſibili coarctato loco, & tempore, dicẽdo quòd illa nocte eadem met hora,& momento quibus Sempronius fuit occiſus ipſe erat in domo ſua una cum uxore filijs,& alijs familiaribus ſuis,adeo ꝙ erat impoſſibile ꝙ corpus naturale poſſet eſſe in duobus locis diuerſis eodem temporis momento,uel ſi uellet probare quod illamet hora noctis ipſe iacebat in lecto cum uxore ſua nunquid hanc diſtantiam a crimine,& exiſtentiam in domo ſua poterit probare per cõſanguineos aut uxorem,& per teſtes familiares? & uidetur dicendum quod non,quia teſtes huiuſmodi non dicũtur legitimi teſtes nec legitimam probationem faciunt,cõtra quos plures dantur exceptiones adeo ꝙ nedum in criminalibus ubi luce clariores requiruntur probationes.l. ſciant cuncti.C.de probati.c.cum oporteat de accu.5.qõ.6.epiphanium,& eſt gloſ.in c.ueniens, de teſt uerumetiam in cauſis ciuilibus non admittuntur nec fidem faciunt,ut habetur in c.in lite

Digitized by Google

c.in literis,de testi.& not.Spec.in tit.de teste.in prin.§. oppo-
nitur.uer.item ℘ est parens.& Barto.in l.1.§.diuus.el.1.& §.
2 Antoninus.ff.de quæst.& l.maritus.in prin.eo.ti.ubi dicit † ℘
testis,qui non debuit examinari pp reuerentiam, ut sunt fi-
lij, famuli, & illi in quibus habemus imperium non solum
plene nō probant, sed nec semiplene, imò nec faciunt indi-
cium,etiam cum tortura,ut dicit d.Hippo.de Marsi.in l.1.§.
ad.q.in prin.ff.de quæst.in contrarium tamen est veritas, qa
quotiescunque tractatur,de probando innocentam admit-
tuntur testes,qui aliàs de iure non admitterentur, præsertim
quando aliorum testium copia haberi non potest, vel quan
do veritas aliter probari non potest, ita singulariter uoluit
Io.de Ana.in consi.59.℘ incipit,innocentibus.Spec.in tit.de
inquisitione.§.1.in 5.col.uer sed nunquid.& uer. generaliter
3 ubi dicit,℘ † reus pōt ꝓponere eas excusationes quas habet
& probare innocentiam suam per domesticos,& concubi-
cularios suos secundum,℘ tenuit Goffr.in sum. uer.sed qua-
liter.ar. tex. 12.q.1.sint manifestę.& c.seq.2.q.7.cum pastoris.
& in c.ueniens.de test.& no.Barto.in l.quoties.C. de naufra.
lib.11.ubi dicit quod de his,quæ domi geruntur non solum
domestici admittuntur ad testimonium, verum etiam isti
tanquam melius informati cæteris præferuntur,maxime qñ
essent personæ honestæ, & fide dignæ ac probatæ opinionis,
vt d.c.in literis.de testi.& in l.consensu & ibi Bal.C. de repud.
& uide latius.d.Hippo.de Mar.in d.l.1.§.ad quęst ff.de quęst.
ubi latius tradit istam materiam,& dicit hanc esse puram ve-
ritatem ab omnibus doct.approbatam.

4 Hæc tamen limita,& declara procedere posse,quando in-
quisitus esset bonæ conditionis, & famæ nec solitus in san-
guine immisceri, vel ire de nocte, aliàs si esset uir factiosus,
sanguinolentus, vel quod præcesserant graues inimicitiæ in-
ter ipsum, & occisum, & quod erat solitus ire de nocte sæ-
pius armatus,uel si fuisset visus illa nocte exire de domo ar-
matus,& ambulare per vrbem,uel ante domum illius occisi,
& similia indicia & qualitates quæ sunt proxima facto & red
dunt illum valde suspectum de isto crimine, uel si fuisset re-
pertus eius gladius sanguinolentus de recenti, uel si in hoc
loco homicidij fuisset repertum de mane birretum, scuffia,
calciamentum,chiroteca,uel quid simile ex bonis,uel arma
quædā sicut gladius,pugio pars clipei,siue rotellini,aut aliud
simile quod redderet illum ualde suspectum,non crederem
isto casu quod testes prænominati facerent plenā fidem de il
lius innocentia,quia illorum depositiones eliduntur siue de
bilitantur per suprascripta indicia, nisi forsam illa purgasset
per torturam.ut sup.diximus in præcedenti. q. & ita teneo p
doctrinam Bar.in l.fi.in 2.col.ff.de quæstion.uide Angel. de
Aret.in suo tract.male.in glo.fama publica.in 3.col & Par.de
Put.in tracta.syn.in c.aduertendum.l.non omnes.§.a Barba-
ris.ff.de re milita.& ℘ ibi not.Bart. cui conclusioni non ob-
stant ea quæ sup.in contrarium adducta fuerunt.quia loquū
tur in materia pęnali,& condemnationis, quando agitur de
probando crimine ad effectum condemnationis, & pœnæ,
quæ sunt magis odiosæ.& ideo illis casibus probationes re-
quiruntur luce clariores.d l.fi.& c Epiphanium.& cap cum
oporteat.nos autem loquimur in materia innocentię,& ab-
solutionis quæ est fauorabilis d.l.absentem.ff.de pæn.& cap.
qualiter,& quando.de accusat & c.ueniens.de testib.

Quarto quęro quid si incarcera

tus criminis delati innocens demum repetus est de cuius
innocentia plene constat iudici,nihilominus passus fuit ma-
xima damna in corpore,& in bonis, quia habuit torturam,
& carcerationem satis longam,adeo quod fecit magnas ex-
pensas tam in captura quàm in carceratione prædicta,an ha
bebit aliquod remedium ad recuperandum damna, & ex-
pensas huiusmodi,& contra quem. de hoc dicetur infra eo.
lib.in ti.de expen.dam̃. & interes.

S V M M A R I V M.

1 *Pœnæ suos tantum tenent, & sequuntur auctores. Homicida puniri de-*
bet,sed qui gladio non feriere gladio non debent perire.
2 *Homicidium an omnibus imputetur,si tres unum aggrediantur,sed unus*
tantum feriat,& occidat.
3 *Iura municipalia regulariter factum puniunt.*
4 *Ius municipale non punit eum,qui cum occidente est aggressus, sed tan-*
tum occidit.

Quintò quęro quid si Gaius,

Sempronius, & Mevius ensibus armati agressi fuerunt Ti-
tium solum qui ab ipso Gaio vnico vulnere interfectus est,
an cæteri duo ab isto homicidio, vt innocentes poterunt
absolui, ex quo constat per vnum tantum. scilicet Gaium
homicidium ipsum fuisse commissum,& videtur dicendū,
1 ℘ sic † quia pœna suum tantum prosequitur auctorem, qui
facinus patrauit.l.sancimus.C. de pœ.nec ulterius progredia
tur metus,quàm reperiatur delictum. & l.fi. C.de episc.aud.
ubi dicitur,homicida,℘ fecit semper expecter.sed illi qui gla
dio non feriere, gladio perire non debent. vt habetur Matt.
18.c.22.q.7.in prin.nec debent propterea amici, consangui-
nei,affines,& socij,& qui fuere noxij alterius criminis luere
pœnas.d.l.sancimus. distingue aut loquimur de pęna corpo
rali,quæ infertur in personam,aut de pœna relegationis uel
pecuniaria,uel alia simili. primo casu, aut homicidium fuit
commissum in rixa vel quadam repentina,& inopiata uiolē-
tia,& aggressu,aut scienter,& appensate communicato con
silio,& deliberatione præhabita.

2 Primò casu nidelicet qnando loquimur de pœna corpo-
rali,aut homicidium fuit commissum in rixa inopinato ru-
more, & tunc aut loquimur, de iure communi secundum
terminos legis Corneliæ,de sicarijs,& non tenetur de homi
cidio nisi ille qui percussit. cæteri uero vt innocentes ab ho-
micidio,& a pœna corporali erunt absoluēdi. ut l.1.§.diuus
& l.si in rixa.& ibi Bar.ff.ad leg.Corn.de sica.& ratio est,quia
isto casu iura non præsumunt alios habuisse animum occi-
dendi.d.l.si in rixa.in prin.si uero probaretur quod omnes pa
riter habebant animum occidendi, & eo animo insultarunt
dictum Titium omnes pariter tenentur de homicidio. licet
unus tantum percussérit quia in ea lege non factum ipsum
consummatum sed animus principaliter consideratur,ita di
cit Bar.in d.l.1.§.diuus.& d.l. si in rixa.& l.in leg. Corne. ff.ad
leg.Corne.de sica.& l.is qui cum telo.C.eod.tit. ubi si aliquis
cum telo armatus ambulauerit animo aliquem interficien-
di, licet ipsum non occiderit neque tetigerit nihilominus
pœna illius legis tenetur.

3 Aut loquimur secundum iura municipalia, quæ regulari-
ter puniunt factum, quia regulariter imponunt pœnam illi,
qui commiserit homicidium,& tunc ista pœna corporali nō
punitur nisi ille qui re ipsa homicidium perpetrauerit,ar.l.2.
ff.ad leg.aquil.in qua lege aquilia principaliter consideratur,
& punitur factum.l.qui occiderit,&c.uide Bart. in d.§.diuus.
& in d.l.si in rixa.in prin.

Secundo autem casu principali, quando animo delibera
to,& communicato consilio, aut loquimur de iure commu
ni,secundum terminos.d.l.Cornel.& omnes tenentur, quia
omnes dicuntur habuisse animum occidendi.ut est gl.not.
& ibi Bar.& doct.in d.l.si in rixa.in prin.& Cy. & Bart.in d.l.is
qui cum telo.

4 Aut loquimur de iure municipali, secundum statuta lo-
corum,& non tenetur nisi qui occiderit, & realiter percusse
rit,ratio:quia statuta ipsa puniunt factum, & non solum ani
mum,& sic potius attenditur factum quam animus, quam-
uis ex facto solo sine dolo,& animo occidendi non infertur
pœna corporalis:in tantum, ℘ lata culpa isto casu non æqui
paratur dolo,vt est tex.in d.l.in l.Cor.& per consequens cęte
ri qui non percusserunt a pœna corporali erunt absoluendi,
sed tenentur de auxilio,& fauore minori pœna,vt ibi per eū-
idem etiam tenet Bald.in l.non ideo minus.in pen.col.in ver.
iuxta hoc quæro.C.de accusa.ubi dicit ℘ quādo plures sunt
simul in eodem loco congregati, & contra vnum quem
occiderunt aut vulneraverunt, unusquisque tenetur de eo
quod fecit,non autem de eo,quod alij fecerunt,licet nisi fac-
tū magis distincte probaretur, quomodo, & qualiter unus
impendisset auxilium alteri, & hoc quando facta sunt distin
cta non cumulata, & clare probantur ut l. 2. §. si quis. ff. ui
bon.rapto.

S V M M A R I V M.

1 *Homicidium,si unico ictu factum sit,& nesciatur a quo ex tribus,an om-*
nes debeant condemnari.
2 *Probatio in causis criminalibus luce clarior esse debet.*
3 *Percussus si quis sit a pluribus, & moriens post aliquod tempus nescia-*
tur,ex cuius ictu,an debeant omnes percussores puniri.
4 *Occidens qui dicit ad sui defensionem occidisse, an ratione dubietatis de*
beat absolui.
5 *Clericus de iure canonico potius irregularis quàm innocens censetur in*
dubio.

Sextò quæro prosequendo ma-

teriam,quid si non apparet,& iudici constare non potest cu-
1 ius ictu,& vulnere Titius interemptus sit † retētis eisdem ter
minis.s.℘ Titius unico tantum vulnere percussus, & interē-
ptus fuerit,an omnes sint condemnandi, de homicidio:uel
omnes propter hanc dubietatem absoluendi.dic breuiter,℘
si est tanta dubietas, ℘ nullo modo constare potest de uero
percussore,potius omnes erunt absoluēdi, quàm omnes vel

unus

Digitized by Google

unus eorum condemnandus.ita tenet eleganter. d.Spe.in ti. de hom.in 2.col.ver.Pone quod quatuor,ubi dicit ꝙ si quatuor erant in vna domo, & unus proiecit lapidem ex fenestra,& prætereuntem occidit,si constat ꝙ unus ex illis quatuor proiecit lapidem tamen nullo modo constare potest quis illorum proiecerit non erunt omnes condemnandi pęna capitis,quia certum est ꝙ unus tãtum proiecit, ergo tres sunt innocentes,nec debent unius delicto cæteri innocẽtes puniri per l.sancimus.C.de pę.& l.absentem.ff.eo.ti.quia tũc
2 nõ deficit ius sed probatio,vt l.sunt Titij.ff.de test.tute.† quæ quidem probatio debet esse luce clarior in causis criminalibus,& maxime in his in quibus tractatur de pœna corporali.l.sciant cuncti.C.de proba.2.q.8.sciant,hoc tamen limitandum est nisi omnes illi quatuor studiosè, & communicato consilio accessissent ad illam domum in eaque ingressi fuissent eo animo,& intentione, ut dictum Titium transeuntẽ lapide interficerent,quia isto casu omnes pariter condemnãdi erunt pœna capitis,ille qui proiecit ex facto proprio, cæteri vero de mandato tenentur,ita dicit Spec.in d.tit.de homi.uer.pone.

3 † Posset etiam hic inseri alia.q.quid si plures isti percusserum Titium & intulerũt sibi plura vulnerãt qui post aliud tempus reperitur mortuus,& nescitur ex quo vulnere, quia habebat plura vulnera lętalia in persona sua, & a pluribus aggressoribus illata,aut scitur ex quo vulnere perijt tamen nescitur a quo vulnus ipsum fuerit illatum, & quid si habebat vnicum vulnus lętale,cætera uero duo uel tria minora non lętalia,& a pluribus illata,& morruus fuerit,an omnes tenentur de homicidio quasi omnes occiderint uel nullus ratione dubietatis,de omnibus his uide Bar.in d.l. si in rixa. in 2.& 3.col.quæ hic non insero breuitatis causa quia sunt notissima.

4 † Et quid si duo adinuicem se insultarunt,& eodem tempore, & quasi momento admenantes adinuicem euaginatis ensibus vnus uenit occisus ab altero,superstes vero qui occidit dicit se defendendo illud fecisse ad sui defensionem, & probari non potest quis primo,& quis secundo insultauerit an ratione istius dubietatis ille occidens debeat absolui, vide Bar.in l.1.§.cum arietes.ff.si quadru.pau.fe. dica,& ibi late per d.Alex.in apostil.nunquid in dubio præsumẽdum sit illum fecisse ad sui defensionem uel ad offensam qui prius inceperit.Quæ autem diximus supra de eo qui pluribus vulneribus confossus mortuus est,& apparere non potest, cuius ictu perierit ratione dubietatis nemo punitur pœna homicidij,illud est uerum de iure ciuili quando agitur de pœna corporali,quia tunc necesse est quòd adsit dolus, & luce clarius probetur.l.in lege cor.ff.de sica.& l. fi.C.de prob.

5 † De iure autem canonico secus esset, quia in dubio clericus potius censetur irregularis quàm innocens, & propterea debebit se abstinere a diuinis licet clare perpendi nõ possit an ictu clerici vel alterius ille perierit,vt est tex.in c.significauit,de homi.& ibi Ab.Io.de Imo.& alij canonistę, ratio est quia illud fit fauore animę,& nullum corporis detrimentum infertur abstinendo,sed se immiscendo posset esse periculum,ut ibi dicitur,vide etiam Bar.in l.si ex plagijs.§.1.ff. ad leg.aquil.Bald.& Imol.in l.cum mulier.ff.solut.matr.in d. l.semel mora.eo.ti.

SVMMARIVM.

1 *Consanguinei homicidæ ipsum cum armis associantes ad locum tutum defendendo a manibus inimicorum, & curiæ,an censeantur participes & conscij criminis.*

2 *Associans malefactorem ad recessum,an censeatur associasse ad maleficium committendum.*

Septimo & vltimo silentio non

1 † prætermittam hanc vltimam q. in hac materia quæ sæpius contingit in facto,quòd si plures armati consanguinei, vel amici ipsius homicidæ statim completo homicidio in loco commissi criminis comparuerunt ipsumque homicidã associarunt,& reduxerunt ad locum tutum ipsum defendẽdo a manib. inimicorum,& curiæ,an ut participes & conscij criminis, & auxiliatores sint condemnandi, & similiter an præsumendum sit ꝙ fuerint conscij a principio de hòmicidio perpetrando,& quod communicato prius consilio illud fieri mandauerint uel studiosè procul steterint,& nolue runt se discooperire nisi post factuma,n teneantur de homicidio pœna capitis uel alia pœna & qua.respon.quòd aut isti associantes a principio communicato consilio cum ipso homicida uenerunt eo animo, & ad illum effectum, vt occultarent se prope locum criminis, & expectarent ibi donec perficeretur,& casu quo oporteret assisterent,& tunc tenerentur ut socij uel de auxilio. aut casualiter transeuntes per illum locum inuenerunt eorum consanguineum occidisse Titium:idem est si post factum audito rumore occurrerunt eorum agnato, quia non præsumitur a principio illos fuisse consçios, & non tenentur proutin simili decidit Spec.in tit.de homici.uer.pon. quod quatuor homines &c. ita dicit Saly.in l.unica in 4.col.ver.ex 6.parte,& 5.col. uersi. ex nunc transeamus.C. de raptu uirg. & Bald.in l.non ideo minus.C.de acc.in 8.col.uer.quæro an associans &c.ubi me
2 lius declarat istum articulum,† & quærit an ille qui associat ad recessum uideatur associasse ad maleficium committendum,ita quod puniri possit, ut auxiliator? & dicit quod aut quis associauit ante factum,& nulli dubium est quod tenetur:aut post factum,& tunc aut immediate facto maleficio illi apparuerunt,& associarunt malefactorem siue homicidam,& tunc certum indicium est cõtra ipsos quod fuerint dicti maleficij consçij,& participes,& ut auxiliatores tenentur:ita dicit Bal ibi qui alleg.tex.in l.si uentri.§.fi.ff. de priui. credi.& ita dicit ꝙ tenet Alb.ibi,& Cy.in l.1.C.de nili agge. non rump.Aut associarunt ex interuallo, & non potuerunt puniri ut socij de auxilio, ꝙ opem pręstiterint maleficio,sed poterunt.puniri quemadmodum punitur receptator.ita dicit ipse qui dicit ꝙ Alb.& alij doc.hoc idem tenet, qua pœna teneantur receptatores uideri potest in toto tit.ff.& C.de receptato.

SVMMARIVM.

1 *Compositio quid sit & quotuplex.*
2 *Qualitas essentialis triplex reperitur in qualibet anima rationali.*
3 *Compositio pœnarum quæ dicatur,& qualiter fiat.*
4 *Compositio pœnarum de concordia,& communi consensu fieri debet.*
5 *Ecclesia sanguinem abhorere dicitur.*
6 *Compositiones pœnarum absque causa rationabili non possunt fieri.*
7 *Mulieri facilius quàm uiro ignoscitur. Iudex ueniam indigno concedens prouocat uniuersos ad similia perpetranda.*
8 *Compositio lite pendente fieri potest,non autem post sententiam.*
9 *Pecunia quæ pro compositione soluitur,fisco solui debet.*
10 *Infamia ex crimine quibus uerbis aboleatur in compositione. Paciscens cum parte uel pecunia corrumpens,ne se accuset,infamiam non euadet.*
11 *Abolitio processus,& litis extinctio per quæ uerba fiat in compositione.*

De pœnarum compositionibus.

Sequitur nunc declaranda alia

species relaxationis quæ fit per compositionem pœnæ factã cum fisco aut cum curia.Et hæc est prima quæ fit lite pendẽte,ut supra diximus.

1 Primo enim quæro quid sit cõpositio, ut prȩcedentium ordo seruetur. Respon.sumendo hoc uerbum compositio simpliciter,& generaliter. Compositio est plurium simplicium commixtio partis ad partes:quæ cadit tam in rebus sensatis,& intellectualibus quàm insensatis, & materialibus, vt est gloss.not.in c.1.de sum.trin.in uer.simplex,quæ dicit ꝙ in diuina essentia triplex figuratur persona sub eadem ta-
2 men substantia,& subiecto,eodem modo † in qualibet anima rationali,& in una essentia naturali siue substantia spirituali triplex reperitur qualitas essentialis, scilicet intellectus ratio,& memoria,intellectus enim est qui comparatur patri ratio id est sapiẽtia quæ comparatur filio, & memoria quæ comparatur spiritui sancto, de his tamen ulterius non me intromitto,quia non faciunt ad materiam nostram,hęc modica dixisse uolui pro aliquali notia istius uerbi, uide glo.ibi & latius d.Fely.in c.nouit.in 2.col.de iudi.

3 † Redeundo ad materiam nostram quæro quid est compositio in istis terminis.Respon.Compositio est cõuẽtio quædam per reum cum præside facta ex causa lite pendente de dubio criminis statu,de soluendo fisco certam pecuniarum summam ad effectum redimendi vexationes litis ut probatur in l.ab accusatione.l.destitit,& l.seq.ff. ad senatusconsul. turpil.& in auct.de defens.ciuit.§.quia uero,& c.fina. de tran sact.ubi est tex.no. Et antequam ad ulteriora procedã, not. ꝙ in hac materia duę sunt species compositionum, una est quæ fit cum fisco vel præside quæ concernit interesse reipu. Altera uero est quæ fit cum parte offensa quæ dicitur priuata ex quo concernit interesse priuatum.l. transigere. C.de transac.& d.c.fin.eo.tit. Examinemus modo singula uerba dictæ compositionis publicæ,quæ fit cum præside uel fisco. Dicitur enim primo ꝙ conuentio quędam &c.

4 Nam compositio ista fienda est.de concordia & communi consensu,aliàs si uiolẽter fieret diceretur potius extorsio quædam illicita.l. 1. C. si per uim uel alio modo.l.extat.ff. ꝙ met.cau.& l.1.& 3.& l.lex iulia repetun.ff.ad leg.Iul.repetun. & ideo iudex vel alius magistratus teneretur in syndicatu ad restitutionem parti.d.l.1.& l.lex Iul.& l.extat. quamuis enim com-

Digitized by Google

compositiones istę sæpius fieri consueuerunt per iudices ecclesiasticos etiam vbi de crimine plene constat, maxime in criminibus & in quibus veniret imponenda pęna sanguis,& quæ commutatur in pecuniaria pęna.17.q.4. si quis diaco-
5 nus.& c seq.& hoc est quia † ecclesia abhorret sanguinem.c. sententiam sanguinis.ne cler.vel m ona.& c.in Archiepiscopatu.de rapto.l.distin.c.1.& de excess. præla.c.ex litteris.l.distin.siquis viduam.vide Abb.& do.Ioan.de Imo.in d.c.siquis diaconus.17.q.4.& propterea iudices ecclesiastici sunt faciliores in cōponendo & commutando pęnas quàm in rigorosa sanguinis effusione per iura prædicta:sed ista non dicitur proprie compositio dispensatio & commutatio pænę, vide Abb.in d.c.sicut.& c.sententiam.Item dicitur conuentio facta cum præside ad differentiam illius quæ fit cum parte aduersa,nam illa propriè appellatur transactio.l. transigere.C.de transact.l.fallaciter.& l.fi.C.de abolit.l.destitisse & l. ab accusatio.ff.ad senatusc ont.turpil.

6 † Ex causa ideo dictum fuit,quia compositiones huiusmodi absq; causa rationabili fieri non possunt.l.aut facta.§.fi.& l.capitalium.§.solent.ff.de pæn.c.sicut dignum.de homici.in his enim compositionibus plura sunt considerandą, & primo personę conditio, ut si aliàs sit nobilis & honesta persona & in similibus excessibus aliàs non incederit, vt cum eo admittatur compositio, aliàs si esset turpis persona & criminosus vel assuetus,non admittitur compositio sicut non admitteretur dispensatio.vt.d.c.fi.de transf.& l.transigere.C.eo. tit.& l.fi.C.de abolit.& l.3. in fi.C.de epi. audi.Item qualitas facti,ne sit de atrocioribus vt est crimen hæresis, læsæ maiestatis,& similium:item tempus, locus, intentio delinquentis,ętas, quia facilius cum minore quàm cum maiore componitur.

7 † Item sexus, quia mulieri facilius ignoscitur propter sexus fragilitatem quàm viro,dummodo non sit mulier maligna & rixosa,& in similibus assueta, quia non erit digna principis largitate & legis benignitate.d.l.3.in fi.C.de episc.audi. cum enim iudex indigno veniam indulget ad prolationis contagium prouocat vniuersos, quia facilitas venię incentiuum tribuit delinquendi.23.est iniusta in fin. & in c.vt clericorum.de uit.& honest.cleri.l.1.C.de emenda.propin.Specu.in titu.de aduo.§. consequenter. in fine.de qualitatibus enim prædictis considerandis habetur in l. respiciendum.§. delinqunt. & l. aut facta.§.1. & sequenti.ff.de pęn.& l.capitalium.§.solent.eo.tit.c.sicut dignum.de homici.

8 † Lite pendēte,ideo dicuntur ista uerba,quia post latam sententiam sero fieret compositio, quæ fieri non posset per iudicem qui semel functus fuit officio suo.l.iudex postquam & ibi Bart.ff.de iudic.c.in litteris.& ibi Abb. & Innoc.de offi. deleg.fieri tamen posset post latam sententiam,principis auctoritate & decreto.l.prima.in fi.ff.de quæstio.& ibi Bartol. & Moder. Antequam plene cōstet de crimine,ideo dictum est quia liquidato crimine ferenda est sententia,& iuxta determinationem iuris pæna erit certa statuenda siue declaranda in sententia.l.secunda.& l.fi.ff.de custo.reo.& l.capitalium. in principio.ff.de pæn.l.prima.§. primo.uersic. nam si quidem.ff.ad turpillia.nisi euidēs ratio & vrgens causa aliud suaderet, quod pœna iuris permutari vel alterari deberet quod iudex facere potest, quia istud arbitrium habet a lege vt late supra diximus in titu. de legiti.senten.execut.quęstio. 6.siue vltima. & habetur per Bart.& docto. in dicta.l.aut facta.§.fina.& l.quid ergo.§. pœna grauior.ff. de his qui not. infamia. & alijs iuribus ibi not. ex quo; sequitur quòd postquam reus fuerit confessus crimen non poterit amplius fieri ista compositio, sed debebit ferri sententia & certa pœna
9 declarari. Sequitur, in themate de soluendo fisco &c. † pecunia enim quę soluitur pro compositione regulariter debet p̄solui fisco,ga ista cōpositio succedit loco pęnę. l senatus.§.si qs delatorē & §. sequen.ff.de iure fis.de iure tñ canonico in foro ecclesiastico alio modo applicantur istæ pecuniæ compositionum, quia illarum medietas applicatur ecclesię,altera vero medietas distribuitur inter pauperes,nisi episcopus esset pauper. quia tunc posset illam medietatem pro suis indigentijs retinere.c.prębyteri.de pęn.17.q.3. qui subdia.conumalias enim si iudex pecunias ipsas pro se retineret vel imbursaret,teneretur crimine peculatus & de barrataria commisa,tenereturq; illas integraliter parti restituere cum maximo eius dedecore & ignominia.l.1.2. & 3.ff. ad leg.iuli.repetun.& not.in ca.sciscitatus. de rescri.Dicitur etiam fisco applicanda ad differentiam illius quæ applicatur parti quando fit priuara compositio quæ fit per transactionem.d.l.transigere.C.eod.titu.Superest vltima particula declaranda:ad effectum abolendi processum & redimendi. &c † hæc uerba non absq; ministerio fuerunt apposita secundum Bart. in l.is qui reus.ff. de public. iudi. & in l.si reus paratus.ff.de procur.nam ex istis verbis euitatur infamia quę oritur ex illo crimine quando constaret de illo & ferretur sententia,vt latius infra dicitur in sequen. quæst.præterea si diceretur:ad effectum euitandi pęnam,non ualeret compositio tanquam facta in fraudem fisci.l.imperatores.ff.de pol licita.& reus per illa verba censeretur virtualiter fateri delictum; & non posset infamiam euitare.l. quoniam.ff.de his qui not.infamia.qui uero pacifcitur cum parte,vel illam pecunia corrumpit, nec accedat ad curiam ad illum accusandum, non euadit infamiam,nec tollitur propterea effectus accusationis vel inquisitionis & nihil sibi prodest compositio quo ad curiam ac si nihil fecisset, & ita sæpe faciunt Iudæi Romæ,quia pecunia corrumpunt aduersarium ne accedat ad curiam & crimen iudici deferat.nihilominus postea per exploratores secretos quos spiones vulgariter vocant solent crimina postmodum deferri & comperta veritate acrius puniuntur, & sic illarum pecuniarum expositio nihil sibi prodest.l.fin.ff.ad turpi l.fallaciter.& l.fi.C. de abolit. vide Bart. in d.l.is qui reus.per illa enim verba,ad effectum
11 redimendi vexationes litis &c. nota quòd per ista verba fit abolitio processus & litis extinctio, † & perdendo uexationis iudicium redimit quietem. argu.l.fi.C.de feri.l.properādum.C.de iud.& c. finem litibus. de dolo & contu. & nota etiam quod per compositionem huiusmodi fit abolitio processus,non tamen reus absoluitur vt innocens per diffinitiuam sententiam.quia ad illam deueniri non potest nisi plene constiterit de illius innocentia. vt supra dictum fuit in titu. de absolutio.Inno. in 2.q.& not. in l.1.§. fina.ff. de quæstio. l. custodias. & ibi Bart. ff. de publi. iudi. vide etiam dominum Pari. de Put. in d. suo tracta. syndica. in cap. compositio. fol. 40. vbi latius cæteris hanc compositionis materiam exponit.

S V M M A R I V M.

1 *Compositio cum quibus personis fieri possit.*
2 *Crimina veniæ remissionem semel tantum habere possunt.*
3 *Compositiones pœnarum quandam gratiæ speciem continere videntur.*
4 *Veniæ facilitas incentiuum tribuit delinquendi.*

1 Secundo quæro cū quibus† personis fieri possit compositio.respon.q̄ non debet cum omnibus indifferenter fieri, sed cum illis duntaxat de quibus speratur quod amplius in eisdem criminibus non incident & qui erroris commissi facile se emandabunt, & cum illis quoq; qui semel tantum inciderunt in crimen, non autem cum illis qui delinquendi consuetudinem contraxerunt.l.
2 3.in fi.C.de epis.audi.vbi singulariter dicit Imperator † remissionem venię crimina nisi semel commissa non habeant nec in eos liberalitatis Augustæ referatur humanitas,qui impunitatem ueteris admissi non emendationi potius, quàm consuetudini deportauerint. & licet tex.ille loquatur in casu quo delinquens ex mera principis liberalitate veniam cōsequutus fuit,nihilominus doc.ad hanc compositionis speciem
3 frequenter accommodant, & merito, † quia compositiones huiusmodi speciem quandam gratiæ in se continere dicuntur per quas primo conseruatur fama illæsa,& proprij criminis pęna minuitur.in c. de trans.17.q.4.si diaconus. & in c.2.de pen.c.sicut dignum.de homi. & ideo negari non potest q̄ quandam gratiæ speciem in se non contineat, uide tex.not.l.1.C.de emenda propin.ibi quos ad uitæ decora domesticæ laudis exempla non reuocant,correctionis saltem medicina compellat.ad idem est tex.iuncta gl.in c.ut clericorum de uit.& ho.cleri.& Spec.in titu.de aduo.§. & consequēter.in fi.23.q.4.est iniusta.in fine.dum dicitur cum uni iudex indigno ueniam indulget ad prolapsionis contagium
4 prouocat uniuersos.† facilitas enim venię incētiū tribuit delinquēdi.& propterea qui huiusmodi moribus corrupti sunt ab ipsius compositionis beneficio tanquam indigni merito repellendi sunt per iura prædicta.

S V M M A R I V M.

1 *Compositio in quibus casibus, super quibus criminibus, & an in omnibus fieri possit.*
2 *Index in atrocissimis delictis principe inconsulto componere non potest.*
3 *Iudex quibus casibus seu causis moueri possit ad componendum, & ad pœnas mitigandos.*

Tertio quęro in quibus casibus
1 † & super quibus criminibus fieri possit hæc compositio, & an liceat in omnibus generaliter componere. Respon quidam dixerunt, quod in illis casibus & criminibus in quibus reus

Digitized by Google

reus transigere potest, in eisdem quoq; ei componere licet, ita econtra vbi transactio denegatur ibi etiam compositio non permittitur, quia compositio & transactio idem sonãt vt est tex. in l. ab accusatione. in princ. ff ad turpil. & in c. fi. in prin. de transact. tu autem dic, aut loquimur de compositione priuata illa. s. quæ fit cum parte offensa & quæ concernit interesse priuatum: & ista habet conformitatem & similitudinem transactionis & fatendum est quod fieri potest in casibus & criminibus illis in quibus transigere licet per d. l. ab accusatione, & per ea quæ notantur in d. c. fi.

Aut loquimur de compositione publica quæ fit cum fisco vel curia, & quæ concernit interesse publicum. Et ista indistincte in omnibus criminibus fieri potest ex quo succedit loco pænæ. d. c. fina. de transact. & c. 2. de pœnis. 17. q. 4. si quis diaco. not. Bald. & doc. in l. venia super gl fi. C. de in
2 ius voc. † tu autem clarius distingue quòd aut nos sumus in atrocissimis delictis vt est crimen læsæ maiestatis & hæresis, raptu virginum, & similium, & in istis iudex componere non potest nisi principe consulto & de eius expresso mandato. l. quisquis. in prin. & l. meminisse. C. ad leg. in l. maiest & l. 1. in prin. Llege. 12. tabul. & l. fi. ff. eo. tit. ratio est quia per istud crimen in personam ipsius principis vel sui status tranquillitatem machinatur, vt in d. iuribus. & l. maiestatis. ff. eo. ti. & ideo in istus non licet cõponere absq; illius sciẽtia & cõsẽsu q principaliter lęsus reperitur, ut d. l. meminisse. & l. j. ff. eo. ti. & l. vnica. C. de raptu virg. §. pen. vbi est inhibita concordia patri puellæ raptæ cum ipso raptore. Aut sumus in alijs criminibus atrocioribus istis exceptis, vt est crimen assassinij, falsę monetæ, veneni propinationis, homicidij & similium, & tunc aut plene constat de crimine, aut non constat plene, sed ad sunt pśumptiones vehemẽtes, & indicia vrgentia, primo casu non licet iudici ad compositionem ipsam deuenire, sed debet prosequi causam vsq; ad finem, & certam ferre sententiam penasq; a iure statutas imponere. l. cum reis. & l. sancimus. C. de pe. & l. fi. C. de cust. reo. quod uerum puto ni
3 si † iudex ex iustis & rationabilibus causis ad aliud declarandum moueretur, quia si aliqua iusta causa est, minoris ætas ignorantia, error, casus fortuitus, aut iustus dolor, vel alia similis cã quę animum iudicãtis moueret ad mitigandum pę nas & iuris statuti rigorem, tunc ad compositionem istam deuenire posset, quippe cum pœnas certas a lege statutas ex qualitatibus & rationibus & causis supradictis minuere alte uiare uel in alteram speciem commutare potest etiam si feratur sententia, & hoc arbitrium ipse iudex habet a lege, ut supra latius diximus in titu. de executio. sent. q. 6. l. respiciendum. §. delinquunt. & l. aut facta. §. fin. l. si quis aliquid. §. instrumenta. & l. absentem. §. fi ff. de pœn. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui notan. infa. l. ab accusa. in princip. ff. ad senat. consul. turpil uide tex. ualde not. in c. fi. de transact. & Specu. in tit. de præparat. iudicio §. primo. uersicu. circa iudicem. & uersicu cæterum. & habetur. 90. distincti. studendũ. & 5. quæsti. secunda. si primates. & ibi Domi. Archiadiac. 17. quæstion. 4 qui subdiaconum. ubi de multiplici compositione pœnarum habetur mentio. & per canonistas in dicto ca. fina. de transactio. & in cap. 2. de pœn. & ibi Abb. Secundo uero casu quando non plene constat de culpa rei, & tunc nulli dubium est quod fieri potest compositio per iudicem, cõcordata tamen parte læsa, & ita intelligatur tex. in dicto ca. fina. de transac. & in dicto. c. secundo. de pœn. & 5. quæstio. secunda. si primates. & 90. distinct. studendum 23. quæstio.
4 5. circumcelliones. & 22. quæstio. 4. Innocens. † aliàs si fieret compositio parte non concordata posset reclamare in iudicio & prosequi iudicium contra ipsum reum pro suo interesse. ita not. c. tenuit Salicet. in l. si pro fure. ff. de condi. furt. & est gl. not. & ibi Bald. & in l. venia. in gloss. fina. C. de in ius uocand. duntamen compositio ipsa fiat aliqua rationabili causa & cum persona honesta quæ istud beneficium mereatur, consideratis etiam criminum qualitatibus, & facti circumstantijs, & his simi ibus, ut in dicto capitulo fina. in fin. de transactioni. & habetur in capitul. significasti. de homicid. & per Bar. in d. l. respiciendum. §. delinquunt. & l. aut facta. l. si quis aliquid. §. instrumenta. ff. de pœn. & Bart. in l. 3. §. diuus. & in l. si in rixa. ff. ad legẽ Corneliam de sicar. & l. quid
5 ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui notan. infamia. † Aut sumus in minoribus delictis, in quibus iudex habet maius arbitrium. & non est dubium quod iudex potest in illis quandocunq; deuenire ad compositionem parte maxime concordata, ut dicunt canoni. in dicto cap. fina. de transact. & in dicto cap. secundo de pœn. & Archidia. in dicto cano. studendum. 90. distinct. & 5. quæstio. 2. si primates. & per Specu. in titu. de offi. om. iudic. §. deseruit. uersi. & generaliter. & idẽ Specul. in titu. de pręparat. iudi. §. 1. uersicu. circa iudicem, & idem etiam in titu. de treug. & pac. per totum: ubi plenius uide. Quibus sic supra conclusis non ob. text. in c. 1. & 2. de collu. deteg. ubi not. quod licet partes ipsæ. s. reus & accusator inter se cõposuerint, & concordauerint, adeo quod crimen intentatũ non prosequerentur ulterius, nihilominus iudex nõ debebit desistere, quin ad vlteriora procedat usq; ad finem, quia ibi fuit facta collusio fraudulenta inter partes ipsas interueniente pecunia, & ad effectum fraudandi iudiciũ siue fiscum, & propterea non tolleratur quin ea non obstãte ad vlteriora inquisitiue procedatur. & hoc uidetur innuere tex. ibi in fi. in uers. nõ ex charitate: & melius gl. in d. uers. hoc declarat, quod facta bono zelo tolerari potest, per tex. in d. c. fi. de transact. & 5. q. 2. si primatus & 90. distin. uidendũ. uide Abb. & Io. de Imol. in d. c. 1. & 2. de collu. deteg. & in d. tit. ff. de transac. & Spec. in d. tit. de offic. omn. iud. d. § de seruitu. §. generaliter. & & per d. Fel. in rubr. de treug. & pac. & per Io. And. in add. ad Spec. in tit. de præpara. iud. §. 1. uers. sed qd si est iam in causa conclusum &c. vbi allegat multas cõcordantias & doctrinas doct. adhoc vide Bart. in l. cõgruit. ff. de offic. præsid. in fi. & Bal. in d. l. transigere. C. de transact. & idẽ Bal. in l. uenia. in fi. C. de ius uocand. & Ang. in auth. ut litig. iurent. §. fi. Bal. in l. qdã estimauerũt. ff. si cert pet. & in l. ex stipulatione. C. de sent. & interloc. omn. iud. & uideas etiã licet confuse loquatur in hac materia dominum Paris. de Put. in suo trac. synd. in c. cõpositio. fol. 40. & Bar. in d. l. is qui reus. ff. de pub. iud. & Panor. & canonistas in d. c. fi. de transact. & c. 2. de pœnis. cum similibus.

SVMMARIVM.

1 *Reus an dicatur delictum confiteri per compositionem factam cum fisco cum consensu partis læsæ.*
2 *Reus componens quando delictum fateri censeatur.*
3 *Aduocati & procuratores compositionem fieri procurantes, qua debeãt uti cautela, ut compositio fit tuta.*
4 *Compositio priuata de famoso crimine facta cum parte irrogat infamiam.*

Quarto quæro an per composi-

1 tionem † factam cum curia uel fisco interueniente consensu partis læsæ, reus censeatur fateri delictum, ita quod incurrat infamiam saltem facti. Respons. aut compositio ipsa fit mere cum præside uel iudice pro publico interesse & secundum illam formam traditam supra. q. 1. scilicet ad effectum euitandi incommoda litis & redimendi vexationes iudicij, & nullam incurrit infamiam isto casu, nec iuris, nec facti, quia per illa uerba nunquam uidetur fateri delictum secundum q dicit Bar. in l. infamem. ff. de pub. iud. & in l. iusiu. & ad pecunias. §. ait ptor. ff. de iur. iu. uide etiam Bart. in l. si reus paratus. ff. de procur. ubi tradit istam cautelam quãdo fit ista oblatio per compositionem cum curijs, uide Bal. in d. l. si reus paratus. & in l. si seruum. §. nunc uideamus. ff. de uerbor. obligatio. & Bart. in l. quoniam intelligitur. ff. de his qui no. infamia.

2 † Aut compositio ista fit ad effectum euitandi pœnam criminis, & hoc exprimitur in compositione, & isto casu nullũ dubium est quòd reus per ista uerba censetur fateri delictũ quia uidetur timere pœnam sibi inferri, quam nemo timere debet nisi ille qui est peccator & in culpa ut no. in l. 1. in princip ff. de iust. & iu. & per consequens isto casu euitare non poterit aliquam infamię notam saltem facti per quam grauatur eius opinio apud graues & honestos uiros, uide Bar. in d. l. infamem. & d. l. quoniam.

3 † Et ideo sit bene cautus aduocatus, uel procurator qui habet cliẽtulum suum incarceratum uel sub fideiussore obnoxium, qui cupit per compositionem istã a curia & illius molestijs liberari ut bene forment dictam compositionem & aduertant diligenter ad rationem siue causam compositionis quæ exprimitur, ut nullam faciant mentionem de pœna neque de crimine saltem dispositiue, sed solum assertiue & sub generalibus uerbis dicẽdo, quia Titius reperitur in carceratus siue inquisitus & sub fideiussore detentus pro tali asserto crimine scilicet furti, homicidij, vulneris, insultus, & similium, ut dicitur perpetrati in personã uel in bonis Sempronij, ut dicunt, quod tamen esse uerum per dictum Titũ expresse negatur, nihilominus quia dictus Titius est pro suis negotijs grauiter occupatus, uel est de proximo recessurus ad longinquas partes ibi diu moraturus. uel est debilis, infirmus, pauper, aut aliam similem iustã causam exprimere, id circo cupiens reb. suis quiete uacare, & ab huiusmodi mole stijs criminalis curię & actis iudicialib. liberari, ad infrascriptã cõpositionẽ deuenit cũ Magnifico & eccellẽtiss. uiro Do. N. Præside, prætore, uel iudice, ut solueret centum fisco, & liberetur ab omni inquisitione. & processu præsentis causæ, uide Bar. in d. l. si reus paratus, & d. l. infamem, & l. quoniam, & Spec. de offic. om. iudic. §. 6. uer. & generaliter, & in titu. de præparat. iudicio. uer. circa iudicem, & in titu. de teste. §. 11. uers.

Digitized by Google

uersi. fi. ubi dicit quòd iudex si uiderit expedire concordiã poterit quandoque partes terrere ut deueniatur ad compositionem, uide tex. in c. fi. de transact. & in c. 2. de pœn. & 17. q. 4. qui subdiaconum.

4 Aut nos loquimur de compositione priuata quæ fit solum cum parte paciscendo cum illa, & si compositio ista fiat super crimine famoso, & reus incurrit infamiam, quia per hoc videtur fateri delictum, & iste est casus in d. l. quoniam. ff. de his qui not. infa. & l. athletas. §. fi. eodem titu. & ibi Bart. hoc tamen limitandum puto quando ista concordia fieret priuatim, & extra iudicium ignorante iudice, & curia, sed si fieret in iudicio mediante iudice, postquam præcesserat prior compositio cum curia, & fieret ad effectum eximẽdi reum ab ipsis uexationibus, & molestijs iudicialibus, non crederẽ q̃ isto casu reus incideret in aliquam infamiam, per ea quæ supra diximus in præcedenti membro, uide Bar. in d. l. si reus paratus, in d. l. infamem.

SVMMARIVM.

1 *Compositio an sit ualida cum fisco absque partis assensu facta.*
2 *Compositio, & pecuniæ fisco solute succedunt loco pœnæ.*
3 *Compositio extraiudicialiter fieri potest iudice absente, cui non præiudicatur.*

1 Quinto quæro an ualeat compositio facta cum fisco uel curia sine consensu partis offensæ. Respon. aut nos loquimur de interesse fisci quo ad pœnã criminis, & isto respectu ualet compositio, quia semel cum fisco concordatum fuit, & satisfactum, ideo nõ poterit isto respectu amplius molestari, argu. l. transigere. C. de transac. & l. 4. §. ait prætor. ff. de re iud. ea maxime ratione, quia compositio ipsa, & pecuniæ quæ soluuntur fisco mediante compositione succedunt loco pœnę ut l. si donatæ. §. 1. ff. de donat. inter uir. & dicemus infra. q. seq. aut loquimur respectu partis, & sui interesse, & ex quo pars huic non consensit non præiudicatur sibi quo ad suum interesse, & poterit prosequi iu-
2 dicium contra ipsum, sicut contra, quando compositio fit cum parte extraiudicialiter absente iudice per quam non præiudicatur fisco. l. quoniam. ff. de his qui notan. infam. & no. in l. transigere. C. de transac. & ibi Bartol. eodem modo non debet præiudicare parti quando fuit facta cum sola curia ar. l. fallaciter. & l. seq. C. de abolitio. & ideo isto casu pars poterit prosequi iudicium ratione sui interesse: sed reus tutus erit quo ad pœnam, per ea quæ supra diximus, si uero facta fuerit cum utroque scilicet fisco, & parte, & tunc tutus erit in omnibus, ut l. 1. C. de abolit.

SVMMARIVM.

1 *Index superuenientibus nouis indicijs an possit inquirere de crimine super quo fuit facta compositio.*
2 *Absolutus ab inquisitione potest iterato repeti si superueniant contra eum noua indicia.*
3 *Procedi quando possit super eodem crimine iã composito, aut abolito.*

1 Sexto quæro postquam reus fe-
cit † compositionem cum curia, an iudex poterit postea si forsan superuenerint noua indicia super eodem crimine cõtra ipsum inquirere. Respon. in hoc casu repetenda est distinctio, quam supra proxima q. posui, q̃ aut pars, & fiscus simul concordati fuerunt, & non poterit amplius nec curia nec priuatus super dicto crimine procedere d. l. 1. & l. fallaciter. C. de aboli. & per Bald. in d. l. transigere, quia compositio, & illius solutio facta fisco succedit loco pœnę. l. si donatæ. §. 1. ff. de dona. inter ui. & uxo. idem tenet do. Par. de pur. in tract. syndi. in c. an facta compositione, fol. 41. in 2. colum. aut alteri istorum duntaxat fuit concordatus, & ille qui fuit extra concordiam non impeditur quo minus iudicium prosequatur saltem pro suo interesse, ut supra proxime dictum est, ar. d. l. fallaciter, in princ.

Sed contra prædicta oppono de l. si cui. §. hisdem. ff. de acc. & l. fallaciter. C. de aboliti. ubi semel abolita accusatione uel inquisitione, si postea noua superuenerint indicia non impeditur iudex quominus possit de nouo contra dictum reum compositum procedere, & est gl. no. in l. si quis adult.
2 in fi. C. de adul. ubi ille † qui semel absolutus fuit ab inquisitione, & processu, siue ab obseruatione indicij, non est tutus quo minus si postea superuenerint noua indicia curia non possit iterum contra ipsum procedere, de quo late diximus supra in titu. de abo. in q. 2. Solu. iura illa procedunt quando est facta abolitio criminis gratuita, uel quãdo reus purgauit indicia per torturam, & sic quando fisc[illegible] nihil cõsequutus fuit pro pœnę uel loco pœnæ, nos autem loquimur in casu in quo facta fuit compositio, & soluta pecunia fisco quę loco pœnę succedit, ut d. l. si donatæ. §. fin. ff. de don. inter uir. & uxo. & l. senatus. §. si quis delatorem. & §. se. ff. de iu. fis. & hoc quo ad interesse publicum, & fisci: quo autem ad interesse priuatum non putarem istum etiam esse tutum qui composuit nisi quatenus cum parte concordauerit eo q̃ sua interest, & quatenus concernit interesse priuatum, ut supra proxime diximus, uide Bar. in d. l. si cui. §. hisdem.

Iterum oppo. d. l. 1. & l. fallaciter. C. de abolitio. ubi distin-
3 guitur, † aut abolitio processus fuit impetrata a præside uel prætore, aut a principe, primo casu non tollitur quominus iterum possit ex principis rescripto super eodem crimine procedi, secundo autem casu quando a principe obtinuit abolitionem erit tutus perpetuo. Sol. ibi loquitur in simplici abolitione gratuita quæ gratis fuit obtenta, hic uero in compositione quæ fit ex causa onerosa, & ideo non est bona consequentia de uno ad alium ex quo sunt diuersa. l. fin. C. de codicil. & l. 1. C. de impu. lucrat. descrip. li. 12.

SVMMARIVM.

1 *Reus pro quibus criminibus relaxari possit sub fideiussoribus.*
2 *Iudex retinens paratum præstare fideiussorem idoneum, syndicatu conueniri potest actione iniuriarum.*
Mulier honesta in leuibus delictis non debet personaliter detineri.
3 *Mulieres impudice & inhoneste etiã pro leuibus detineri possunt crimi nibus.*
Reus non relaxatur fideiussoribus, si crimen atrox sit.
4 *Membrorum suorum nemo est dominus.*
5 *Reus an possit relaxari fideiussoribus si pœna sit arbitraria.*
6 *Reus an possit fideiussoribus relaxari si in defectum penæ pecuniariæ esset imponenda corporalis. & nu. 7.*
8 *Iudex an possit nobilem magnæ conditionis de aliquo crimine delatum sub cautione relaxare, donec processus fiat.*
9 *Iudex circa custodiam & modum detentionis reorum amplum habet arbitrium.*

De fideiussoribus reorum.

Supra proxime uidimus de cõ-
positionibus pœnarum, primam speciem relaxationis reorum quando de crimine nondum plene constat, uidendum est modo de alia specie relaxationis quæ fit dum crimen est dubium, & iudex est in actu inuestigandi ueritatem quę fieri solet mediante fideiussore præstito per reum de se representando toties quoties fuerit requisitus, uel de non recedẽdo ex certo loco sine iudicis licentia, sicut de non exeundo de ciuitate, oppido, castro, aut palatio prætoris, & de soluendo pœnam.

1 Videamus † nunc pro quibus delictis sit relaxandus reus sub cautione prædicta. & dic aut sumus in criminibus in quibus uenit imponenda duntaxat pœna pecuniaria, quo casu aut reus fuit confessus uel plene conuictus, & non debet relaxari, sed detineri donec soluat pœnam l. si confessus. ff. de custo. reo. aut non fuit confessus neque conuictus, & debet relaxari præstita idonea cautione de se repręsentãdo uel de non recedendo ex certo loco, ut dicit Bar. in d. l. 1. ff. de cust. reo, ubi post Iaco. de arena declarat istum artic. reducendo ad practicam, pro quo facit tex. in l. fi. C. eo. tit. & l. 1. & l. si quis ff. eo. titu. in quibus iuribus in effectu disponitur quod in criminibus illis in quibus uenit imponenda pœna pecuniaria reus debet præstito idoneo fideiussore relaxari, & ratio est, quia pœna ipsa pariformiter satisfieri potest fisco per fideiussorem sicut per ipsum, & principalem argu. l. denique & l. sequen. ff. de iur. fis.

2 † Quinimo si iudex uellet retinere eum qui est paratus præstare idoneum fideiussorem posset agi contra ipsum in syndicatu actione iniuriarum, ut not. Bar. in l. si uero pro condemnatione. §. 1. ff. qui satisda. cogan.

Fallit regula ista quando reus non haberet fideiussorem idoneum quia tunc detineri poterit secundum Bar. in d. l. 1. ff. de custo. reo. & in d. l. si uero. §. 1.

Mulier autem honesta in causis criminalibus si crimen sit leue uel de non atrociorib. non debet personaliter detineri neq; incarcerari, sed fideiussoribus relaxari si habeat facultatem fideiubendi, si uero non haberet fideiussorem similiter non detinetur sed statur sue iuratorię cautioni, & relaxatur si autem crimen esset de atrocioribus, tunc non incarceratur apud uiros, sed intruditur in monasterium uel assisterii custodienda, uel apud honestas matronas conseruatur, ita dicit tex. no. in auc. ut nulli iudi. §. necessarium. uersi. si uero crimen, translata in auct. uero crimen, translata in auc. quo

iure.

Digitized by Google

iure.C.de custo.reo.hoc tamen intellige de mulieribus hone-
3 stis,& quæ honestam vitam agunt.† mulieres vero impu dice,& inhonestæ nõ habent istud priuilegium.ita dicit Bar. in d.auct.ut nulli iudi.d.§ necessarium.uide Bal.& doct.in d. auc.nouo iure.

Quando vero crimen est atrox vel est tale de quo uenit imponenda pœna corporalis,siue corporis afflictiua,isto ca su non debet reus regulariter fideiussoribus re axari,sed per sonaliter detineri.rõ est ne eludatur iudicium si postquàm repertus fuisset culpabilis fugam arriperet iudicium eludere tur, qm̃ huic pœnæ corporali non põt per alium quàm per ipsummet reum principalem satisfieri etiam si fideiussor expresse se obligasset ad pœnam corporalem, & diceret velle subire pœnam in corpore suo in euentum, in quem delatus
4 curiæ reperiretur culpabilis,nõ põt,† quia nemo est dñs mẽbrorum suorum.l.liber homo.& ibi Bar.ff.ad l.Aquil. & uide Bar.in d.l.1.de custo.reo.& uide.23.q.5.de occidendis. & c.si non licet.& c.cum homo. in quibus quidem iuribus hr, quod quando sumus in hmõi criminibus in quib.uenit inferenda pœna corporalis fit distinctio personarum pro modo facultatum,dignitatis,honoris,criminis qualitate, innocentia rei,& similibus,secundum quod dicit tex.in l.1. ff.de cust. reo.& secundum ista iudex arbitrabitur an reus sit detinendus in carceribus,vel in palatio militibus custodiendus, vel fideiussoribus committendus,qui erunt fideiussores non de representando, sed de sistendo in certo loco, & non recedendo ab illo,aut in uinculis conijciendus secundum quod declarat Bar.dictum illud la.de Are.in d.l.1.in 2.col.& sic iudex secundum qualitates, & conditiones istas arbitrabitur modum detentionis ipsius rei secundum quod considerat iurisconsultus.in d.l.1.

5 Aut sumus in crimine,ex quo uenit imponenda pœna arbitraria,& isto casu an reus sit fideiussoribus relaxandus vel non.Bar.in d l.1.ff.de custo reo.dicit, quod aut delictum est adeo turpe,quod uerisimile est,iudicem imposiurum pœnam corporalem,& iudicatur sicut de pœna corporali simpliciter.& ideo non erit fideiussoribus relaxandus. d.l.1.ff.de custo.reo.aut uerisimile est iudicẽ arbitrari debere pœnam esse pecuniariam,& poterit relaxari.d.l. si uero pro condemnatione.§.1.ff.qui satisd. cog. quia isto casu iudicatur de eo sicut de crimine pro quo uenit imponenda pœna pecuniaria simpliciter.d.l.si uero.& vide Bar.in l.d.1 ff.de custo.reo. qui tamen non ita distinctè loquitur.

Sed quærit, quid si in defectum pœnæ pecuniariæ veniret imponenda corporalis an tunc poterit sub fideiussoribus relaxari.& concludit,quod non regulariter.deinde dat modũ, & cautelam quomodo possit relaxari,uide ibi per eum.

Bal.autem in d.l.nullus.C.de exhi.reis.aliter distinguit, &
6 clarius ac copiosius dicens.† Quod aut sumus in crimine ex quo uenit imponenda pœna ordinaria aut extraordinaria,& arbitraria. Primo catu quando ordinaria, & determinata aut est pœna corporalis aut pecuniaria, si corporalis nõ erit fideiussoribus relaxandus,immo detinendus, & custodiendus in carcere d. l.nullus.in fin.& l.si quis in ea. C. de custo. reo.& l. 1.ff.eod.tit. quando autem esset confessus delictum aut legitime conuictus,non solum est detinẽdus, sed etiam in uinculis conijciendus,& supponendus donec feratur sententia,& mandetur executioni.d.l.nullus.in princ. & l.si confessus.ff.eod.ti.ideo tunc non est fideiussoribus relaxandus, quia fugiendo posset illudere pœnam, & iudicem simul,qm̃ non est in ptãte fideiussoribus soluere iudicatũ, ita dicit Bal. & in d.l. nullus. Si autem est imponenda pœna pecuniaria, aut reus est confessus delictum aut conuictus, & similiter non est relaxandus,sed detinendus,& confestim condemnã
7 dus.d.l.1.& fi.C.de cust.reo.& l.si confessus.ff.eod.tit.† Aut non confitetur sed negat,& debet fideiussoribus dimitti, qui debent promittere de præsentando illum, & de soluendo pœnam delicti pro quo detinetur.ut d.l.1.ff.de custo.reor.& ex hoc no.quod Bal.vult quòd ille tex.in d.l. 1. ff. de custo.reor. intelligatur etiam de fideiussore præstito de se representando,& soluendo pœnam,licet Bar.ibi dicat,quod lex illa debet intelligi de fideiussore præstito de non separando se nec recedendo de certo loco.quæ intelligẽtia Bar.mihi uidetur, quod nimis restringat tex.Et ideo mihi magis placet intellectus Bal.uel dic,q intellegitur de utroque,ex quo tex. simpliciter loquitur nec magis se restringit ad unam speciem fideiussoris,quàm ad alteram imò secundum declarationem gl. in uer.fideiussoribus uidetur intelligere potius de fideiussore de representando secundum,q ipsa exemplificat s. quando crimen esset leue, sed pro leui crimine regulariter uenit imponenda pœna pecuniaria,ideo fit relaxatio sub fideiussore de præsentando.ut d.l.fi.C.de exhib.reis. & l.1.ff. de custo. reo.nimis enim durum esse videtur,q quis detineatur in palatio uel in alio loco ex quo recedere non possit pro tam leui crimine,quia videretur detineri in carceribus, ex quo locus ille pro carcere haberetur,ut no. Angel.in l.secunda.C.de exhib.reis.& Paris de Put.in trac.syndica.in c. an ptãs qui aliquem tenebat arrestatum.fo.29.in materia carcerationis.uide gl.in d.l.1.ff.de custo.reo.in uersi. uel sibi. quæ hoc idem tenet.Et clarius hoc sentire videtur,q tex. loquatur de fideiussore de repræsentando dum allegat tex. in l.cum clericis. §.1.& §.ipse uero.C.de episc.& cler.qui tex.proprie loquitur de fideiussore de representando,& stando iuri,& iudicatum soluendo sub certa pœna si recte inspiciatur.

Tertio uero casu quãdo sumus in pœna arbitraria. & isto casu dicit Bal.considerandum esse criminis qualitatem, loci consuetudinem,& conditionem personæ.l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his qui not.infa.unde si uerisimile est, quod pœna sit corporalis idem iudicatur,quod de ordinaria corporali,si uero consideratur,q sit pecuniaria, idem seruatur, quod in pecuniaria ordinaria.

8 Post prædicta,quæro,& not.bene hãc quæstio.quæ sæpius occurrit in facto,quidam nobilis vir,& magnæ conditionis aut diuitijs copiosissimus, imputatur de crimine aliquo ex quo de iure communi uel ex forma statutorum venit imponenda pœna corporalis.citatus cõparet. examinatus negat, iudex vult ipsum detinere donec perficiat processus, & purgentur indicia,iste replicat dicẽdo,quod est paratus seipsum obligare de se repræsentando toties quoties, &c. sub pœna mille ducat.&c.& de stando iuri,& parendo iudicato,uel dicit q vult præstare idoneam cautionem de se repræsentando vt sup.quæritur an iudex poterit illum relaxare sub tali fideiussione,uel propria obligatione. & uidetur dicẽdum quod non,quia cum sit pœna corporalis posset illudi iudicium,vt suprà proxime diximus.& no.in d.l.2.C.de custo. reo.& l.fi. C.de requir.reis.

Contrarium tamen est, & ista est veritas quod iudex pro criminis qualitate,& magna personæ conditione pro dignitate uel innocentia poterit arbitrio suo detentionem ipsam moderari,& dictum nobilem dimittere, aut sub propria iuratoria,aut sub fideiussoris obligatione de se repræsentãdo uel de non discedendo ex certo loco secundum quod notat Bar.in d.l.1. ff.de custo.reo.

9 Cõcludendum est igitur,q iudex circa custodiam,& modum detentionis ipsorum habet magnum arbitrium a lege ut dicit iurisconsultus.in d.l.1.ff.de custo. reo. dum dicit,qd de custodia reorum proconsul existimare solet an in carcerem sit recipienda vel militibus tradenda aut fideiussoribus committenda vel sibi,q est quando fidei proprię obligationis ipsius rei iudex stare intendit,quod facere potest, ut dixi propter arbitrium.q habet a lege,& hoc sit aut ex criminis leuitate aut personæ nobilitate,dignitate, uel grauitate, seu propter amplissimas facultates.quibus coniecturis verisimile esse uidetur ipsum reum non fugiturum nec iudicium de lusurum.ut d.l.1.& l.non omnes. §.a barbaris. ff. de re milit. & l.cum clericis.§.1.& §.seq.C.de episc.& cler. & per Bald.& Ang.in d.l.2.C.de exhib.reis.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis arbitrio remittitur qualiter reus custodiatur.*
2 *Innocens præsumitur cuius nocentia non probatur.*
3 *Modus rei custodiendi secundum criminis qualitatem committitur iudici.*

1 Iuxta prædicta succesiue quæro,quid si iste nobilis,vel ditissimus, vt supra,fuerit delatus de crimine graui ex quo uenit imponenda pœna mortis, nõ tamen est de atrocioribus,& dicat nolle incarcerari, sed habere palatium uel vnam cameram in ipso palatio loco carceris,& ibi per milites custodiri,uel præstare idoneas cautiones de non discedendo ex loco prædicto, donec fuerit completus processus, an iudex poterit sine scrupulo iustitiæ illi complacere? & breuiter dic, quòd istud remittitur arbitrio iudicis,qui bene considerare debet criminis qualitatem,personæ conditionem. & illius innocentiam uel culpam, quæ coniecturari possunt ex qualitate indiciorum. si enim uiderit indicia esse leuia, uel procedere a maleuolis, & suspectis personis poterit coniecturari potius pro innocentia, quàm pro crimine ipsius detenti,& propterea isto casu poterit retineri in palatio,uel in aliqua camera cum cautione vel custodia militum, & hoc est, quod dicit tex. in dicta lege prima,uel pro innocentia personæ,& ibi glo. † quia potius præ
2 sumendum est pro eius innocentia,quàm pro culpa,quia de bono uiro bonum præsumendum est.l,non omnes. §.a barbaris.ff.de re mili.& per Bartol.in l.si cui. §. ijsdem. ff. de accusatoribus. & per Abba. & canoni. in capitulo afferte.de præsumpt. si uero delatus sit magis suspectus de crimine vel quia indicia grauius stringunt cõtra ipsum, vel quia aliàs

Digitized by Google

commiserit simile delictum, & similia, & tunc non debebit ipsum extra carceres detinere secundum, ꝙ concludit Bart. & doct. in l. 1.

3 Pro quo facit. l. diuus. la. 1. ff. eo. ti. & l. 1. §. si quis in ea. & l. fi. C. eod. tit. in quibus omnibus iuribus committitur iudici custodiendi modus secundum criminis qualitatem cuius arbitrium in his plurimum versatur quemadmodum in exi stentia, & grauitate indiciorum ad torturam. vt. l. 1. in prin. ff. de quæst. & per Bar. in l. fi. ff. eod. tit. & diximus sup. lib. 4. in prin. & l. testium. §. tu magis. ff. de testib.

De fuga incarcerati.

Nunc vidēdum est de fuga reo

rum, & in isto titulo nigrum erit generalius rubro iuxta no tata per doc. in rubr. ff. solu. mat. nam in processu tractabitur de fuga carceratorum, & illorum quoque qui nondum fue runt incarcerati.

Et quamuis plures sint fugarum species, de illa tamen reo rum fuga qui criminis occasione fugerunt hic tractandum erit. & tsta est duplex, quædam, quæ fit ante incarcerationē, quædā vero, quæ fit postquam quis est intrusus ex ipsis car cerib. Videamus primo de illa, quæ fit antequā quis sit inclu sus in carcerem. & pro faciliori doctrina figurabo casum.

SVMARIVM.

1 *Fuga ante incarcerationem an faciat criminis probationem. Probatio ple na an inducatur ex fuga.*
2 *Probatio semiplena tantum ex fuga inducitur.*
3 *Fuga quandoque in delictum imputatur.*
4 *Fuga quandoque ad probationem alterius criminis inducitur.*
5 *Fuga officials publici quid operetur.*
6 *Fuga sola nonunquam in criminalibus plenam facit probationem.*
7 *Fuga eius, qui carceribus fractis aufugit plenam probationem facit.*
8 *Fugitiuus non præsumitur, qui statim sponte sua reuertitur. Latitans in domo an dicatur fugisse.*
9 *Reus iurans, se ueritatem dicturum, an possit de mendacio puniri si men dacium dixerit.*
10 *Fugiens præsentiam iudicis sæui non punitur.*
11 *Malum semper præsumitur de malo iudice.*
12 *Appellare præsumitur, qui ad superiorem iter aggreditur.*
13 *Fugiens ex camera uel palatio potestatis in quo detinebatur, pro confesso habetur. Fugitiui an sint ad sententiam audiendam citandi.*
14 *Reus carceratus ostium apertum reperiens non habetur pro confesso si fugerit.*
15 *Fugiens de licentia custodis non habetur pro confesso. Fugiens ex carce re priuato non habetur pro confesso.*
16 *Carceres publici, qui sint, & qui priuati.*
17 *Latitans domi ne capiatur an fugisse dicatur.*
18 *Debitor, qui ob multa debita iam contracta fugit, si reuersus cum eis trā sigat, an possit per unum ex illis ob fugam præcedentem ut suspectus capi.*

Quæro primo an fuga quæ fit

1 ante incarcerationem † faciat probationem criminis aduer sus fugientem. Titius reperiur occisus de nocte, ignoranter quis illum occiderit, & qui fuerunt eius socij aut fautores. Meuius, & Sempronius postquam dictum homicidium fa ctum esse dicitur a ciuitate fugam arripuerunt, & nescitur ex qua causa, quæritur an ipsa fuga probet illos esse istius cri minis reos, & si non probatur plene an saltem ex dicta fuga semiplena probatio oriatur.

Respond. dixerunt quidam, ꝙ ex fuga huiusmodi inducitur plena probatio ex quo fuga ipsa est maleficium. l. desertorem. §. desertor. ff. de re milit. & l. quis sit fugitiuus. §. apud labeonem. ff. de edil. edic. & l. impuberibus. ff. de suspe. tut. & ibi Bar. & idem Bar. in d. l. desertorem. §. 1.

2 Quidam alij dixerunt, ꝙ ex fuga non inducitur plena sed tantum semiplena probatio, vt est glo. in l. admonendi. ff. de iu. iu. & gl. in l. in bonæfidei. C. eo. ti. c. fi. de succes. ab intesta. & c. fi. de iur. iu. & ibi per cano.

Quidam alij dixerunt, ꝙ fuga de per se in causis criminalibus nullam facit probationem plenam neque semiplenam sed solum quandam suspitionem, ita ꝙ fuga sola non facit indicium ad torturam. & adducunt tex. in l. unica. C. de rap. uirg. ubi dicitur, ꝙ contra raptores fugientes si postea capti fuerint post legitimas, & iuri cognitas probationes sine fo ri præscriptione durissimis pœnis afficiātur, cum tex. ibi post fugam requirat exactissimas siue clarissimas probationes, sequitur ergo, ꝙ fuga nullam facit probationem, ita tenet Saly. in d. l. unica. Circa quæ breuiter dicendum est, quia cu pio me expedire secundum, ꝙ eleganter notat Bar. in d. l. ad

3 monendi. ff. de iur. iu. & in l. lege Cornelia. ff. ad sillan. † ꝙ quā doque fuga imputatur alicui ad delictum, & sic fuga est ip sum delictum, & tunc probata fuga probatum est delictum, & ita intelligitur tex. in d. l. 3. §. de sertorem. & §. emansor. ff. de re milita. & l. quis sit fugitiuus. §. apud labeonē. ff. de edil. edic. Quandoque fuga non inducitur vt delictum principali ter, sed ad probationem alterius delicti, tunc si quidem ad ꝓ bationem alterius criminis probandi sufficit sola suspitio sicut est in suspecto tutore, & isto casu similiter probatum est delictum, ꝙ consistit in sola suspitione, & ita intelligitur tex. in d. l. impuberibus in fi. ff. de suspec. tut. & l. locorū. C. de om
4 ni agr. deser. lib. 12. † Quandoque fuga inducitur ad probationem alterius criminis in quo requiruntur plenę, & ordi narię probationes. vt. l. sciant cuncti. C. de proba. c. in literis. de testi. & c. licet clamor. eo. tit. & tunc per fugam nō fit plena ꝓbatio. sed nec semiplena, sed qualis, qualis præsumptio siue suspitio. vt. l. lege Cornelia. ff. ad silla. & l. 1. C. de rapt. uir. & ibi Cy. Bal. Sal. hoc idem tenent. & Bal. in l. 1. in 5. col. C. de ser. fug.

Conclusio ergo regularis sit ista, ꝙ quotiescunque fuga non inducitur, vt delictum principaliter, sed ad probationē alterius criminis, ad quod probandum requiruntur ordinariæ probationes. ut. l. 1. C. de rap. uirg. & l. fi. C. de prob. c. in literis. de testi. & tunc fuga non facit plenam neque semiplenam probationem, sed facit quandam suspitionem. d. l. 1. C. de rap. uirg. & l. in lege cornelia. ff. ad sillan. & Bar. in l. fi. ff. de quæsti. & per ea quæ diximus sup. & notant Moder. pract. in eorum tract mal. de quibus late memini sup. in ti. de quæst. & tortu. q. 3. in materia indiciorum.

5 Quæ quidem conclusio fallit primo in omnibus officiali bus publicis siue sint officiales, qui præsunt iustitię, siue præ sunt administrationi, ut in auct. de colla. §. super hoc. & l. 3. C. de exacto. tribu. li. 10. quia isti si tempore syndicatus, uel quo reddere debent rationem administrationis suæ aufugerint de loco in quo officium gesserunt, illorum fuga facit semiplenam probationem regulariter. ut. d. auc. de colla. §. super hoc. & §. si quis autem. & in auc. ut iudi. sine quo. suffra. §. necessitatem, & in auc. de exhib. reis. §. si uero. etiā quidam ita, ꝙ præcedente fuga huiusmodi actor eius aduersarius non cogitur facere alias probationes de his, quæ petit, sed solo eius iuramento statur, quo iuncto cum fuga officialis inducitur plena probatio, vt in d. iuribus.

6 Quandoque uero inducitur plena probatio criminis con tra reum propter odium fugæ, vt est casus in l. si apparitor. C. de coarta. lib. 12. ubi dicitur, ꝙ si apparitor pendente indicio contra ipsum tempore syndicatus siue reddendæ administrationis aufugerit, iudex debet cōtra ipsum emittere edictum peremptorium, vt compareat ad se defendēdum: quo non comparente poterit ferre sententiam contra ipsum ēt absentem, & nota ꝙ ibi est casus singularis, ꝙ in causa criminali fertur snīa contra absentē, & contumacē, & fuga habetur pro plena probatione: cuius contrarium disponitur de iure communi. l. absentem. ff. de pę. & l. 1. & fi. ff. de requi. reis. & l. in lege Cornelia. ff. ad sille. & l. 1. C. de rap. uir. cum si.

Quandoque autem non contra ipsum fugientem, sed cōtra alium scilicet receptante hunc fugitiuum ex fuga prędicta inducitur plena probatio. ut. l. consiliarios. C. de assesso. & ibi Bar. & l. 3. C. de exacto. tribu. lib. 10.

7 Secundò fallit in eo, qui fractis carceribus cum conspiratione aufugit, cuius fuga plenam facit probationem contra ipsum, vt. l. in eos. ff. de custo. reo. & latius declarabitur infra eod. loco suo.

Hæc tamen exceptio siue fallentia prior limitatur plurib. modis, vt nō ꝓcedat, & primo qñ quis aufugit animo reuertendi, & deinde reuersus fuit sponte, quia non subijcitur pœ nis prædictis, nec fuga inducit probationem contra ipsum isto casu. vt. d. l. desertorem. §. 1. & ibi glo. ff. de re mili. & d. l. quis sit fugitiuus. in prin. & §. apud labeonem. & ibi Barto. ff. de edil. edic. Sed qualiter probabitur, ꝙ habebat animum re uertendi. dic ꝙ per testes, quia forsan antequam fugeret de clarauit animum suum coram testibus, ꝙ discedebat animo reuertendi. iuxta not. per Barto. in l. 1. §. si quis ipsi præto ri. ff. de oper. nou. nunt. si uero per testes id probari non potest consideratur conditio personæ an sit nobilis, honesta, & legalis uel potius uilis, & suspecta, & secundum illius conditionem iudicare fugam, ut l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re
8 milit. † item attenditur an sit diuturna uel breuis absentia, quia si cito reuersus fuerit, præsumitur, ꝙ aufugerit animo reuertendi, prout reuersus fuit, aut diutius stetit absens, & præsumitur, ꝙ animo fugiendi, & non reuertendi recesserit d. l. desertorem. §. emansor. & ibi gl. & Bar. qui hoc bene notant. & d. l. quis sit fugitiuus. in prin. & idem tenet Bal. in l. 1. in quinta col. C. de ser. fugi.

Secūdò limitat, vt nō ꝓcedat qñ quis aufugeret aut latitaret cautus in domo nō, eūdo p urbē nec apparēdo in publicā

post

Digitized by Google

post formatam inquisitionem aut postquam curia cepit cõ tra ipsum procedere, quia iuste timet persecutionem curiæ. ita not. dicit Bar. argu. illius tex. in l. 1. in fin. ff. de bon. eor qui ante sent. &c. ubi dicit, ꝙ fuga aut latitatio isto casu, ꝙ non fieret si adhuc nulla esset formata inquisitio uel accusatio, uel antequam curia cepisset cõtra ipsum procedere, quia si tunc aufugeret fuga illa faceret indicium contra ipsum aut saltem induceretur suspitio, vt l. lege Cornelia. ff. ad silleia. rõ est quia isto casu non ex alia cã quàm propria criminis con scientia aufugisse præsumitur, ita dicit Bar. in d. l. 1. quam doctrinam diligenter not. quia non reperi alibi, & est magni ef-
9 fectus, cuius l. arg. dixerunt quidam.† Quod reus, qui iurauit super inquisitione dicere veritatem, & postea dixit mẽdaciũ vt saluaret vitam, quia negauit oĩa contenta in ea vera esse, ꝙ licitè potuit hoc facere, vt mortem euitaret, quia ita permittunt unicuique vitam, & sanguinem proprium, quouis mõ redimere, & non tenebitur de periurio, vt not. in d. l. 1. ff. de bon. eor. &c. vide Alex. in apost. Bar. in d. l. 1. in fi. ubi dicit ita fuisse consultum per plures peritos doct. prædicta tñ intellige esse vera, qñ est crimen tale ex quo uenit imponenda pœna sanguinis, vt. l. transigere, & quod ibi no. glo. & Bal. C. de transact. & d. l. 1. ff. de bon. eor. &c.

Tertiò limitatur prędicta exceptio qñ cõstabat, ꝙ quis debebat capi de facto, quia tunc licet aufugere, & euitare violentiam facti, & tunc fuga prædicta nõ operatur aliquid cõ tra ipsum. ita dicit domi. And. de Iser. in constit. regu. in c. vt participatio, vt refert, & sequitur do. Par. de Put. in tract. syn. in c. an iudex. fol. 52. in 2. col. in uol. meo.

10 Quartò limitatur, vt non noceat fuga qñ quis aufugit prę sentiam sęuientis iudicis, qui cõsueuit esse multum crudelis cum subditis suis. & in quo plus sęuitiæ, quàm iustitiæ reperi tur inesse. iste enim dicitur iustus timor, & fuga. isto casu dr̃ esse facta ex iusta cã, ita dicit idem And. de Iser. in const. reg. in c. grandis. & c. pœnam eorum. & dom. Luc. de Pęna. in l. i coloni. C. de agri. & censi. lib. 12. ubi dicit, ꝙ si quis timet sęui tiam impij iudicis in quo nulla est iustitia, sed tota crudelitas, a ufugeret ex curia in qua tenebatur aut custodiebatur
11 de tentus non debet haberi pro confesso, † quia de malo iudice malum præsumendũ est. l. si quis per impressionem. C. ꝙ me. causa. argumen. l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re mili. pro quo facit etiam, ꝙ not Bar. in d. l. 1. §. si quis ipsi præto ri. ff. de oper. no. nunc. ubi dicit, ꝙ ille, qui omnino aut probabiliter timet plęuitiam iudicis dubitans ne contra ipsum inuitum insęuiat, actus ille, qui fiendus erat coram iudice sufficit si fiat coram vicinis, & amicis. idem tenet Paris de Put. in d. suo tracta. syn. in d. c. an iudex. qui demum affert bonam cautelam officiali, cuius fuga faceret probationem contra ipsum, vt quotiescunque videret officiales syndicatores sibi inimicos, & suspectos iter arripiat ad superiorem cum protestatione, ꝙ non intendit per illum recessum arripere fugam, vt fugiat iustitiam, sed accedere ad superiorem
12 ut audiatur in causa sua iustitia sine suspitione. † nam qui ar ripit iter ad superiorem videtur appellare, & accessus ille loco appellationis habetur secundum Host. in c. ut debitus. de appel. de quo Bal. dixit esse tex. in l. sed si per prætorem. §. fin. ff. ex quib. cau. maio. & aliquid per Barto. in d. l. 1. §. si quis ipsi prætori. de ope. no. nun.

Sequitur nunc secunda exceptio declaranda, quando fuga fit ex carceribus, quo casu fuga facit plenam probationẽ, ut supra diximus: immo facit fugientem haberi pro confes so quoad crimẽ illud, ꝓ quo detinebat̃. l. in eo. ff. de cust. reo. adeo, ꝙ iudex poterit ferre sententiam contra fugientem ac si fuisset vere confessus in iudicio, etiam ꝙ sit absens: ita sentit glo. & Bar. in d. l. in eos, ut sequatur confessionis effectus & est text. in l. si apparitor. C. de coarta. lib. 12. ꝙ not. ut dixi, quia est casus exceptus contra regulam iuris communis vt absens pro crimine damnari possit. d. l. absentem. ff. de pæn. cum simi.

13 Quod dictum amplia, vt procedat etiam in fugiente ex aliqua camera, vel ex palatio ptãtis in quo detinebatur sub custodia. ita tenendum est argu. illius tex. d. l. in eos. quia loca ipsa siue palatium dicitur esse carcer, quando quis detinetur, in eo de mandato iudicis. ut est tex. & ibi notãt doct. in l. 1. ff. de custo. reo. uide Io. An. in addi. ad Spec. in titul. de præsum. §. species. uer. uiolenta.

Vbi vult, ꝙ etiam arrestatus in ciuitate aut palatio, pro crimine, si fugit in arresto habeatur pro confesso, vide ipsum q copiose narrat istam materiam in d. addit.

Qui quæritur an sit necesse dictos fugitiuos citare ad sententiam, quando sunt absentes. & concludit demum, ꝙ non, contra quem videtur esse tex. in d. l. si apparitor. C. de coartal. lib. 12. ubi absens per fugam citandus est ad sententiam edicto peremptorio, ut infra certum terminum compareat, quo elapso, & non comparente iudex poterit ferre sententiam contra absentem, & hoc videtur esse magis tutum pro sententia, ut per edictum saltem citetur, ut. l. properandum. C de iudi. ꝙ tenet ẽr glo. in d. l. si apparitor. ideo cogita.

Hæc ẽt exceptio recipit nonnullas limitationes, & primo vt non procedat, quando quis esset incarceratus, pro inquisitione generali, sed solum, qñ ex speciali inquisitione, & pro certo crimine. ita singulariter, limitat Bald d. l. eos. in consi. 230 1. li. ꝙ incipit primus qõnis articulus, ubi dicit. d. l. in eos, ita debere intelligi, secundum ꝙ refert Ioan. An. in d. addi. de qua sup.

Secundò limitatur, ut non procedat. d. l. in eos. nisi fuga ipsa facta fuerit cum conspiratione prius habita in carcerib. cum socijs hoc modo habetur pro confesso, aliàs non vt dicit Bal. in d. consi. 230.

14 Tertiò limitatur, vt non procedat illa dispositio, nisi quando interuenit fractura carcerum alias si sine fractura aufugissent, quia exiuerunt per fenestras aut per ostium, ut quia inuenerunt ostium apertum, ut latius infra dicetur, non haberentur pro confessis. ita limitat Bal. in d. l. pen. in d. consi qui dicit ita tenere Guil. de Cugn. in l. succurritur. ff. ex qui. cau. maio. idem tenet Bal. in l. in bonæfidei. in 9. col. C. de iureiu. ubi dicit etiam, ꝙ fuga incarcerati non probat contra, potestatem vel iudicem seu officialem.

Quartò limitatur, ut non habeat locum in eo, qui aufugit animo reuertendi, & deinde sponte reuersus fuerit, quia ille non habet̃ pro confesso nec incurrit pœnas de quibus in in d. l. in eos. quomodo autem, & qualiter cognoscatur, ꝙ fugiens habuerit animum reuertendi satis plene dictum fuit sup. eo. in præcedenti excep. in prima fallen.

Quartò limitatur. d. l. in eos. ut non procedat, quando fugiens inuenit ostium carceris apertum, ita notanter declara uit Ang. illum tex. in l. uerum. la. 2. ff. de effract. secundum, ꝙ refert idem loã. And. in d. apo. de qua sup. uide aliam apost. ad Bar. in l. 1. ff. de bo. eo. &c.

15 Quintò limita vt non habeat locum. d. l. in eos. quando qs aufugit de licentia custodis, quia isto casu tenebitur custos, & non ipse fugiens, ita tenuit Gui. de Cug. in l. quoties. C. de exac. trib. lib. 10. & Bal in l. ad commentariensem. eo. ti. uide Io. And. in d addi. & facit tex. optimus in l. consiliarios. C. de assesso.

Sextò limita duntaxat habeat locum in eo, qui aufugit ex publicis carceribus, non aũt in eo, qui ex priuatis carceribus aufugeret, ita dicit Guil. de Cug. in d. l. succurritur. Bal. ẽtibi, secundum ꝙ referunt Ias. & quidam alij Mod. in l. admonen
16 di. super gl in uer. fuga. ff. de iureiur.† & nota, ꝙ publici carce res non solum dr̃ illi qui fortib. clauibus aperiuntur, & habent perpetuos custodes, uerum ẽt dici possunt carceres publici aliqua alia camera in palatio ptãtis, imò totum palatiũ qñ prætor vel iudex statueret alicui locum pro carcere, quia carcer publicus dr̃ locus ordinatione, & decreto iudicis deputatus in quo custodiatur persona sicut esset palatium ptãtis, arx, uel alia domus, ut notant doct. in l. 1. ff. de custo. reo. & iõ si tyrannus, uel alia priuata persona caperet aliquem, & uiolenter detineret, in aliqua arce, uel etiam in carcerib. qui solent esse publici, nihilominus isto casu dicuntur carceres priuati, quia destinati sunt per hominem nullam habentem iurisdictionem super homine capto. uide Bal. in d. l. succurritur. & Bar. & doct. in l. 2. ff. de priua. carc.

17 Sed quæro, quid si aliquis latitat, & nõ apparet in publicũ ne capiatur, an dicatur fugere. dic ꝙ non. ita dicit Bald. in l. 1. in 3. col. C de edil. actio. cui concordat dictum Bart. in l. 1. in fi. ff. de bon. eor. & c. in 2. membro suæ dist.

Et quid si mulier aufugit de carceribus cã euitandæ libidi uis dic, ꝙ non hr̃ pro confessa secũdum Bal. in d. l. 1. in 3. col.

Et quid si aliquis fuit accusatus, ꝙ produxit falsum instrumentum, & dum contra notarium, qui de illo rogatus fuerat procederetur de falso, notarius aufugit, an fuga notarij noceat parti: & in quo uide Ioã. And in d. add. de qua supra.

Et nõ. unum, ꝙ dixit gl. not. in auc. de exhi. re. §. si uero ẽt quidam. ubi dixit arg. illius tex. ꝙ si famulus aut seruitor aufugerit aut recesserit a domino sine licentia, ꝙ omnia bona, quę deficiunt in domo patroni, præsumuntur a dicto seruitore fugiente furto fuisse subracta.

18 Post hæc, quæro quid si unus aufugit, ꝓ multa debita per ipsum contracta, quia timebat ad instantiam creditorum in carcerari, deinde reuersus cum oĩb. uel maiori parte concordauit, an poterit postea per aliquem ex illis creditoribus aut per alios creditores posteriores rõne præcedentis fugę capi, ut suspectus de fuga. doct. in d. l. admonendi. in gl. magna. in uer. fuga. tenent ꝙ sic, uide latius ibi, pro quo facit tex. in l. non oẽs. §. a barbaris. ff. de re mili. & per hæc sum expeditus de ista materia fugę, de qua uide late per doc. maxime Mod. in d l. admonendi. & quædam per Alex. in apost. ad Bar. in d. l. 1. ff. de bon. eo qui ante sen. &c. & in l. in eos. ff. de custo. reo. & Ioan. And. in addi. ad Spec. in tit. de præsum. §. species. uer. uiolenta.

Digitized by Google

Pauli Grilandi, De relaxat. carcerat.

De calumniatoribus.

Poſt carcerum liberationem vti

le eſt videre de calumniatoribus, qui falſas vel calumnioſas accuſationes, aut quærelas proponunt aduerſus innocentes qualiter de ipſorum calumnia cognoſcatur, & quibus pœnis puniendi ſunt pro cuius faciliori notitia breuiter figurabo caſum. Titius a trib. nocturno tpe inſultatus fuit, & trib. vulneribus percuſſus, Sẽpronius, qui aliàs ipſius Titij inimicus dicebaẽ hoc de cã, vel pp alias ſuſpitiones. captus, & incarceratus fuit, & inſtigante Gaio conſanguineo uel amico vulnerati contra Sempronium, proceſſum fuit in cã ẽt uſque ad rigoroſum examen incluſiue, ſed quia d. Semprouius in ueritate iſtius criminis innocens erat inſtetit fortis ad oẽm paragonem, quem cum iudex innocentem cognoſceret abſoluit, & a carcerib. liberauit, nihilominus, quia in d. carcerib. per plures dies ſtetit incluſus, & magnas expenſas fecit & calumnia. d. Gaij pręcedenti ſe paſſum fuiſſe, vult proponere contra d. Gaiũ accuſationem, aut quærelã calũniæ.

S V M M A R I V M.

1 *Iniuriam carceris, & torturæ paſſo quo ſubueniatur remedio aduerſus calumniatorem ſeu delatorem eius.*
2 *Iudex reo abſoluto, de accuſatoris falſi conſilio inquirere debet.*
3 *Calumniatorum tres ſunt ſpecies.*

1 Quæritur modo quo iure, &

qua, uia ſuccurritur huic Sempronio cõtra iſtum Gaium delatorem ſiue inſtigatorem. Reſpon. quidam dixerunt ꝙ contra Gaium procedi non põt de calumnia, quia non uenit vt accuſator apertus, nec ſe inſcripſit ad pœnã talionis, & nulla facta in cã criminali facta fuerunt noĩe ſuo; vt l. fi. C. de acc. & l. 1. in prin. ff. ad Turp. & l. 2. C. qui accu. non poſ. In contrarium eſt ueritas, ꝙ imò nõ ſolum accuſator, ſed & quærelãs, inſtigator, & ſolicitator cãæ criminaliis, ſiue ſit publicus, ſiue ſecretus qũocunque procedat tenetur de calũnia ut eſt tex. no. in l. 1. §. incidit, & ibi gl. & Bar. ff. ad Turp. & d. l. 1. in prin.
2 §. calumniari, & §. ſed non utique. eo. tit. ubi dr̃ †ꝙ iudex reo abſoluto, tunc incipit de accuſatoris aut delatoris conſilio quærere, qua mente, & quo aĩo ad accuſationẽ proceſſerit, & ſi inueneret illum calumnioſe, & doloſe ad accuſationem ipſam proceſſiſſe, ſufficit, ꝙ pronunciet illum calumniaſſe, quamuis pœnam certam non exprimat lex tñ irrogat pœnã
3 d. §. ſed non utique. uerſi. nã ſi quidem.† Et pro faciliori notitia iſtius materiæ præmitto, ꝙ tres ſunt ſpecies calumniantiũ prncipaliter, quidam. n. dr̃ calumniator, quidam præuaricator, alius uero tergiuerſator. Calumniator eſt, qui ſciẽter, & doloſe falſa crimina proponit in accuſatione uel inquiſitione. Præuaricator uero eſt, qui uera crimina diſſimulat. Tergiuerſator aut eſt qui in uniuerſum ab accuſatione recedit ut not. in l. 1. in prin. in uer. calumniator. ff. ad Turp. his ſic præſuppoſitis deuenio ad quæſt.

S V M M A R I V M.

1 *Calumniator an illico præſumatur quis eoipſo quod carmen intentatum non probauit. Pœna calumniantis eſt ſupplicij ſimilitudo.*
2 *Pœna ſenatuſcon. Tur. eſt in quinque auri libris fiſco applicandis.*
3 *Calumniator in probatione deficiens non punitur ſi deferre tenebatur.*
4 *Accuſans alium de crimine nõ auditur, niſi cautione præſtita, de lite proſequenda, & expenſis reficiendis in caſu ſuccumbentiæ.*
5 *Deficiens in probatione an teneatur de calumnia ſi per uiam inquiſitionis procedatur.*
6 *Accuſans ob neceſſitatem officij, an puniatur de calumnia ſi in probatione defecerit.*
7 *Denunciantes, qui tenentur, & ſi in probatione deficiant an puniantur.*
8 *Iudex an incidat in Turpillianum ex mero procedens officio inſtigante nemine ſi reus fuerit innocens repertus.*
9 *Iudex in dubio, præſumitur proceſſiſſe zelo iuſtitiæ, non per calumniam aut doloſe.*
10 *Accuſator calumnioſus in extraordinarijs puniri poteſt pro motu iudicis.*

1 Quęro an eo ipſo quòd quis nõ

probauit crimen ꝙ intendit, dicatur calumniaſſe, ita ꝙ de calumnia condemnari poſſit? quidam dixerunt, ꝙ non, quia ſi iudex pronunciat in cã calumniæ contra accuſatorem, & reliquos, dicẽs, nõ probaſti, ꝑ iſta verba non dr̃ eſſe condẽnatus de calumnia. ſed potius abſolutus ibi dum dicit, pepercit ei & c. ſi uero pronunciauerit calumniatus es. ẽo ipſo incidit in Turpillianum. d. §. ſed non utique. uerſi. nam ſi quidem. Sed contra prædicta facit tex. in l. 1. §. 1. C. de aduo. diuer. iud. ubi dicitur, ꝙ eo ipſo, ꝙ quis defecit in probatione, dr̃ calũniaſſe, & ut calumniator condemnari poterit, pœna calumniæ. Quæ calumniantis pœna eſt ſimilitudo ſupplicij, ut eſt
3 gl. in d. l. 1. C. de aduoc. & c. & ibi Bar. † Pœna vero S. C. Turpilliani eſt 5. librarum auri fiſco applicandarum, ut l 3. §. fi. ff. de præuaric. & ibi glo. Ad contrarium ſupra formatum ita reſpondetur, ꝙ reperiuntur quædam perſonæ, quæ compelluntur aliqua iuſta de cã ad accuſandum, quarum quædam ſunt, quæ ratione ſanguinis, ut uendicent necem defuncti, ſicut mater, quæ agit de morte filij ut l. mater. C. de cal. & infra dicetur. Itẽ uxor de morte uiri, & econtra. pater de morte filij, & econuerſo. l. cal. C. eod. tit. & no. in d. l. mater, & per gl. in l. athletas §. pen. in uer ex utraque. ff. de ijs qui not. inf. quidam ſunt, qui ratione officij compelluntur ad accuſandum, ut ſunt tutores, curatores, & ſimiles, ut l. 2. C. qui accu. non poſſ. & infra clarius dicemus, quotieſcunque enim ſunt huiuſmodi perſonæ exceptæ, quæ ueniunt ad accuſandum, ex quadam neceſſitate, ut diximus, ille excuſantur a præſumpta calumnia, & ideo eo ipſo, ꝙ non probauerint, non dicũtur calumniaſſe, ſed potius præſumuntur erraſſe, & iuſto errore ducti fuiſſe, niſi expreſſe probetur contrarium, ꝙ doloſæ, & malitioſæ uenerunt ad accuſandum. Et ideo in iſtis perſonis, quando pronunciatum fuit. non probaſti, iudex peper cit ei, quia iura præſumunt in eis, ꝙ potius iuſto errore, & iuſta de cauſa moti fuerint ad accuſandum quàm doloſæ, ut iupra diximus, & probatur in d. l. mater. C. de calum. & d. l. 2. C. qui accu. non poſſ. & ita intelligitur. tex. in d. l. 1. §. ſed non utique. ad Turp. & quod ibi no. Bar ita etiam intelligit gl. *illum* tex. in l. athleras. §. pen. in uer. utraque. ff. de his de qui no. *inf.* ꝙ tex. in d. l. 1. ff. ad Turp. loquitur in perſonis exceptis. text. uero in d. l. 1. C. de aduo. di. iud. loquitur regulariter in perſonis priuatis, & non exceptis, in quibus procedit alia regula, ꝙ eo ipſo, ꝙ quis non probat, videtur calumniari, & iura præſumunt illum calumniaſſe, & de calumnia condemnari poterit, niſi euidẽter probauerit, ꝙ aliqua iuſta de cã motus fuerit ad accuſandũ, quæ poſſet ipſum excuſare ab illa præſumpta calũnia. Et ideo bene dicit Bar. in d. l. 1. in prin. ff. ad Turp. ꝙ iudex debet ſtatuere terminum huic reo, intra quem probet, ꝙ habuerit iuſtam cauſam agendi, intra quem niſi probauerit, poterit merito de calumnia condemnari, iuxta terminos. d. l. 1. C. de aduo. &c. & ꝙ ibi not. gloſſ. & Bartol. Ad
3 propoſitum igitur quæſtionis noſtræ dico, † Aut iſte Gaius, eſt de perſonis exceptis, qui aliqua neceſſitate compelluntur ad accuſandum, & deficiens in probatione non præſumitur calumniator ſiue calumniaſſe, aut non erat de illis perſonis, & in dubio, crimine non probato præſumitur, calumniaſſe, & poterit iudex ſibi ſtatuere terminum ad ſe purgandum ad uerſus illam præſumptionem intra quem niſi ſe purgauerit, poterit ut calumniator condemnari, per ea, quæ ſupra diximus, vide Bart. in d. l. §. incidit. & l. in ſenatus. §. an ad eos. ff. ad Turpil. Et ideo vt clarior habeatur notitia de præmiſſis, diſtingue ſic. Aut proceſſum fuit in cauſa criminis per viã accuſationis uia ordinaria, & accuſatus iſto caſu, ſi eſt innocens, tutus erit, & poterit iure merito vindicare omnem iniuriam, quæ ſibi inferretur in cauſa: quia accuſator non auditur, niſi prius ſe inſcribas ad pœnam talionis. ut. l. fina. C. de
4 acc. & l. 1. in princ. ff. ad Turp. † & niſi præſtiterit, etiam idoneam cautionem de proſequendo litem vſque ad finem, & in euentum ſuccumbentiæ de reficiendis expenſis, vt d. l. 3. C. qui accuſ. non poſ. Et vtinam ordo iſte ſeruaretur hodie in omnibus cauſis criminalibus, vt iſti etiam inſtigatores, & ſolicitatores ita facerent, quando proceditur per viam inquiſitionis, quia non orirentur quotidie tot pauperum innocentium clamores, & quærelæ, qui poſt multa damna, & opprobria graueſque iniurias, quas ſæpius patiuntur, non cogerentur mulctas tollerare; & damna quamplurima indebite ſuſtinere, & cautius diſcerent uiri maligni aliorum crimina tum falſa, tum ſimulata in iudicio proponere, & in alienis calamitatibus gloriari, iuxta illud Prouerb. 17. capitu. malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labijs mẽdacibus, qui deſpicit pauperẽ exprobrat factori eius, & qui in ruina lætatur alterius, non erit impunitus, & 13. dicitur.
5 Riſus † dolore miſcebitur, & extrema gaudij luctus occupat.

Quandoque uero proceditur per uiam inquiſitionis, & tunc aut per modum quærelę, & deſiſtens in probatione cenſeatur in dubio calumniaſſe, recurrendum erit ad illam diſtinctionem de qua ſupra, aut erat de perſonis exceptis, aut non, & dic ut ſupra proxime diximus. Quod autem teneatur de calumnia quando conſtat ipſum calumniaſſe, uel incidat in pœnam S. C. Turpilliani, nemini dubium eſt. lege, prima. §. incidit. & ibi gloſſ. & in l. ſenatus. §. an ad eos, & ibi Bart. ff. ad Turp. & diximus ſimiliter ſupra eod.

Idem

Digitized by Google

Idem dicendum est de instigatore, & illo qui solicitat in causa contra aliquem, vt illo deficiente in probatione, non euadat calumniantis pœnas, vt est casus in d.l.1.§. incidit, & ibi Bar.ff.ad Turp.& in l.in senatus §.an ad eos, eo.tit.ubi proprie loquitur qñ proceditur in crimine uia extraordinaria,
6 per inquisitionem † Aut proceditur ad instantiam fisci uel illius procuratoris,& quidam dixerunt, ꝙ ille in dubio excusatur a præsumpta calumnia, pp necessitatem officij sicut tutor,& alij similes, de quib.supra in d.l.2.C.qui acc. non poss. sed si appareret de illius calumnia ꝙ dolose, & calumniose egit, non euitabit pœnas prædictas, vt.d.l. in senatus. §.an ad eos,& ibi Bar.ff.eo.tit.ubi loquitur ēt de iudice, qui tenetur de calumnia, qñ dolose, & calumniosè agitur contra reum, ad quæ faciunt notata per Bar.in l.si postulauerit.§. fin. ff.de adult.ubi si procurator fisci fecit torqueri seruum alienum nullam hñs cām, ex qua tortura seruus deterioratus fuit, dr ibi ꝙ fiscus,& procurator tenent ad estimationem serui ipsi domino,& ad oīa damna, quæ occasione pdicta passus fuerit, uide ibi,& uide Gād.in tract.malefi in ti.qualiter cognos.
7 de malef.per denunc.& inf proxime dicam. Quādoque proceditur ad denunciam officialis publici, prout sunt Bonon. ex forma statutorū in ciuitate officiales quidam qui dicūtur magistrales,& in qualibet capella deputatur unus, in comitatu uero sunt massarij, siue silurarij in qualibet uilla siue cōi, & isti tenentur denunciare curiæ oīa maleficia quæ fiūt in sua capella, uel in suo cōi respectiuè, quæritur mō si aliqua denūciatio per officialem facta fuerit contra aliquem de crimine non uero,& sic iniusta,& mendosa, an ille denūciator teneat de calumnia,& incidat in Turpillianum.dic, aut constat de illius calumnia.& dolo,& nulli dubium est, ꝙ tenetur, vt.l.in senatus.§.an ad eos,& ꝙ ibi not.Bar.ff.ad Turp.aut cōstat de illius innocentia, quia deceptus fuit seu aliqua alia iusta cā, & nō tenetur, vt d.l.1.in prin.& §.sed non utiqne.ff. ad Turp. aut sumus in dubio,& excusatur rōne officij a prēsumpta calumnia, quia quidquid facit, illud agit ex necessitate officij.l. 2.C.qui accus.non poss.l.2.§.si publico, ꝙ ibi Bar.ff. de adult. & d.l.1.§.sed non utique, secundum Bar.ibi,& Bar. in l. in senatus.§.an ad eos.in fi.eo.tit.ubi expresse ponit casum, & ita decidit, quod maxime est uerum, quando aliqua præcedebāt indicia, secus si nulla, quia tunc non euitaret aliqualem infamiam saltē facti, ut l.ob hæc uerba,& quod ibi not.ff.de infa.
8 Quandoque aūt inquisitio reperitur formata per iudicē ex mero officio,& ex illo mero offō proceditur in cā, uemine quærelante vel instigante,& isto casu crimine non probato, quæritur an iudex incidat in Turpillianum, & teneatur ut calumniator: breuiter dicas, aut cōstat, ꝙ iudex processit nimis aīose, & dolose in cā, nullis uel leuissimis, & inanib. indicijs præcedentib.& nulli dubium est. ꝙ tenetur de calumnia, & incidit in Turpillianum,& patitur oēs pœnas ac si esset mere priuatus, qñ constat de dolo ipsius, ita dicit expresse Bar.in d.l.in senatus.§.ad eos.ff.ad Turp aut cōstat de eius bona iustitia,& ꝙ ex iusta,& rōnabili cā motus fuit ad inquisitionē, & processum contra inquisitum pp multa indicia, quæ contra ipsum aderant,& non tenebitur de calūnia, imò præsumptio iuris erit, pro eo ꝙ motus fuerit ad litē zelo iustitiæ, put ipse tenetur,& non pp calumniā.d.l.2.§.si publico.ff.de adul. l.2.C.qui accu,non poss.& l.congruit.& l.obseruādum. ff.de off præs aut sumus in dubio,& isto casu similiter potius præsumit ꝙ pro zelo iustitiæ, quàm dolo,& calumnia processerit in cā,& ꝙ fecerit pp necessitatē officij.d. l. 2. C. qui accus. non poss.& l.2.§.si publico.ff.de adult.& not.Bart.in d. §. an ad eos.& Bar.& Bal.& Doct.in l.1. C. de pœna iud.qui male iud. Alex.in l.1.ff.de iurisd.oīum iud. ꝙ maxime præsumendum est attenta conditione personæ ipsius iudicis.l.non oēs §.a Barbaris.ff.de re mil.& attenta ēt conditione personæ in quisitæ,& naturę cā e,& attenta ēt qualitate indiciorū iuxta not.in l.respiciendum.§.delinquunt.ff.de pœn. & l.aut facta. eo.tit.cum multis sim. Et not.inquantum diximus supra, ꝙ calumniæ pœna est.similitudo supplicij criminis obiecti.d.l. 1.& ibi gl.de aduoc.diuer.iud.hoc est uerum in iudicijs criminalibus ordinarijs. Secus aūt erit in extraordinarijs, quia in illis calumniosus puniendus erit, pro motu iudicis, ita dicit gl.quam sequitur Bar.in d.l.1.§.sed non utique, in fin.ff ad Turp.Qūo aūt, & qualiter probetur calumnia,& qualiter procedatur in cā calumniæ,& quæ probationes requiruntur, & multa alia circa istam materiā, vide late Bar.in d.l. 1. in prin. ff.ad Turp.

SVMMARIVM.

1 *Accusator quocunque nomine censeatur de calumnia condemnatus ad expensas etiam damnari debet.*
2 *Condemnatio expensarum fieri debet in causis criminalibus parte petente sicut in ciuilibus.*
3 *Iudex maleficiorum licet principaliter non possit cognoscere de causis ciuilibus, potest tamen incidenter.*
4 *Reus absolutus an ad solas agere possit expensas causa calumniæ omissa.*

De expensis, damnis, & interesse.

Postremo videndum est quib. modis prouideatur reo innocenti ut releuetur indemnis a tot damnis, expensis, & interesse quæ passus fuit in dicta incarceratione,& cāæ prosecutione usque ad finem, circa quæ repetendus esset casus supra figuratus in tit. proximo præcedenti,& successiue oēs distinctiones.& membra quæ ibi posuimus hic inserendæ essent, quæ tñ cā breuitatis omitto,
1 † Conclusio ergo sit ista, ꝙ in omnib. casib. in quib. accusator, delator, instigator, quærelans, procurator fisci aut syndicus, qui denunciauit, uel ipsemet iudex notatur, & condemnatur de calumnia, in omnibus illis casibus instante reo innocente poterit iudex condemnare reum calumniæ in expensis, ut expræsse,& no.tenet Bar.in d.l.1.in prin.in fi. commenti.ff.ad Turp.qui post quorundam Doct. opi. qui tenebant contrarium illis confutatis concludit † ꝙ in omnibus
2 causis criminalibus siue processum fuerit per accusationem
1 siue per inquisitionem, aut alio quouis mō, fieri debet parte petente condemnatio expensarum, sicut in causis ciuilibus, de quibus dicit esse casum.in l.fi.secundum unam lect. C.de fru.lit.expen.circa quæ uide latius ibi per eum. Quæ quidē expensæ peti poterūt, aut officio iudicis nobili humiliter implorato antequam feratur sententia absolutionis, vt unico contextu feratur super utroque, aut iure actionis intentando nouum iudicium, ut dicit Bart.in d.l.1.in prin.ubi uide latius dicta per eum,& probat tex.in l.3.C.qui acc.non poss.in
3 fi.& l.interdum.§.qui furem.ff.de furt.& ibi dicit, † nota, qđ licet iudex maleficiorum non possit cognoscere de causis ciuilibus, est uerum principaliter, incidenter tamen bene poterit cognoscere causas, quæ descendunt ex crimine, sicut est restitutio rei furto subtractæ.Item expensas factas in causa poterit illas cognoscere, & reum in eis condemnare, & taxare, ut dicit ibi Bar.uide Barto.in l.si postulauerit.§.fin. ff. de adul.ubi dicit, ꝙ ibi est quasi casus quod in causis criminalibus, victus victori condemnatur in expen.uide Innoc.in c.cum oporteat.in fin.magnæ gloss.de accusa.& per Abb.&
4 Cano.in c.calumnia, extra de pœ † Sed quæro an reus absolutus poterit agere ad expensas duntaxat quas fecit,& omittere causam calumniæ.credo, ꝙ nō quia istæ sunt causæ separatæ secundum ꝙ dicit Bar.in d.l.1.in prin.ff.ad Turp.tamen ad hoc ut possit obtinere sententiam in causa expensarum oportet, ꝙ probetur calumnia accusatoris, qua probata iudex poterit ex officio suo ipsum punire de calumnia, ut l.3. C.qui acc.non poss.& hoc idem uidetur esse de mente Bart. in d.l.1.in ult.q.ff.ad Turp.

TRACTATVS DE BANNITIS,

per dom. Iacobum de Arena, æditus.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus quis dici possit,& cui æquiparetur. Deportato uel relegato totus mundus interdicitur.*
2 *Bannitus ubique stare potest nisi in ciuitate ex qua bannitus est.*
3 *Bannitus filios in potestate retinet.*
4 *Curator filio banniti datur uti filio eius qui apud hostes est.*
5 *Bannire aliquē faciens curare debet quod bannū sit certū, alàs nō ualet.*
6 *Bannum an ualeat, si ita dicatur, bannimus hæredes titij.*
7 *Bannum tenet, si citatio facta reperitur, quod quicunque est hæres talis compareat ad se excusandum.*
8 *Citatio requiritur, vt quis in banno ponatur. Modus citandi qualis sit.*
9 *Citatio de mandato iudicis fieri debet: limit. ut ibi.*
10 *Citatio debet fieri in tali loco, quòd ille se sentiat citatum.*
11 *Bannum ipso iure non ualet, si banniti citatos esse negant.*
12 *Citatio de consuetudine ad domū fit, citatio ad domum subsidiaria est.*
13 *Præconi soli an credat̄ si dicat se citasse. Metu pænæ hoīes a delicto arcent̄.*
14 *Notoria multa dicuntur, quæ non sunt. Notorium id dicitur quod nulla tergiuersatione celari potest. Notorium quod non est per iudicem pro notorio haberi non debet.*
15 *In ius uocari nemo debet sine iudiciali præcepto.*
16 *Banniti an impune offendi possint, & nu.seq.*
17 *Statuta permittentia bannitum occidi de iuris subtilitate non ualent.*
18 *Banniti cōuenti in suis defensionib.an audiantur. Iudex mitior lege esse non debet.*
19 *Mens legis, & non eius verba attendi debet.*
20 *Bannito agenti omnis audientia denegatur, quid si ab alys conueniatur.*
21 *Hæreticus non agit, sed conuentus se defendere potest. Excommunicatus non agit, sed se defendere potest.*
22 *Bannitus si cōtra aliū bannitū agit an cōuētus bāni exceptione uti possit.*

Digitized by Google

Iaco. de Arena, De Bannitis.

23 *Bannitus procuratorio nomine agens an audiatur.*
24 *Bannito, quòd denegetur audientia in honorem prætoris factum dicitur.*
25 *Bannitus si succedat cuidam non bannito si hæreditario nomine agat an banni exceptio ei obstet.*
26 *Bannitus si bannito succedat an si hæreditario nomine agat ei banni exceptio obstet.*
27 *Banni pœna uti personalis ad hæredes non transit.*
28 *Bannitus si non agit sed alius eius nomine, audiri non debet.*
29 *Bannitus si iura sua alteri cessit an cessinarius agere possit. & infra num. 34.*
30 *Leges ludibres esse non debent, nec uerbis impositæ.*
31 *Filius si in magistratu ius iniquum statuit ob quod ei obst. exceptio, patri tamen non obstabit.*
32 *Dolus uel factum cedentis cessionario obesse non debet. Exceptio banni personæ cohæret, & illam non egreditur. Actio mutata uidetur persona actoris mutata.*
33 *Exceptio, quæ obstat cedenti an cessionario obstet.*
35 *Bannitus an ad officium eligi possit stante statuto quòd bannitus consul esse non possit.*
36 *Præceptum in lege magnum est obedientiam magistratibus per subditos præstari.*
37 *Bannum est, quedam mulcta.*
38 *Respublica per magistratum repræsentatur.*
39 *Dispositio, quæ ab initio inutilis est confirmari non potest.*
40 *Clausula statuti sequens per præcedentia declaratur.*
41 *Maritus, qui esse prohibetur, licite sponsus fit.*
42 *Veniens contra factum suum audiri non debet.*
43 *Probatum semel improbari non debet.*
44 *Contractus, & dispositio deducta ad causam a qua incipere potuit, conualescit.*
45 *Tria in quolibet officiali concurrere debent.*
46 *Statutum uel consuetudo est quasi lex.*
47 *Lex ordinaria iurisdictionem dat.*
48 *Iure suo sine culpa quis priuari non debet.*
49 *Delegatus uice delegantis fungitur.*
50 *Quod quis sua culpa non habet, perinde est ac si haberet.*

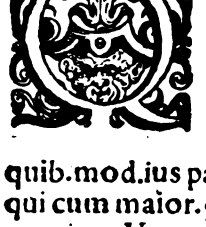

Voniam bannitorum materia vtilis, & quotidiana est, & circa eã plurima sunt aduertenda. Ideo circa illã plures qõnes subijciam, † & primo quis possit
1 bannitus dici, & cui bãnitus æquiparetur, an deportato, an relegato, de quo tangit instit. quib. mod. ius patr. potest. soluat. §. relegati. in gl. Sed tex in l. qui cum maior. §. his demũ. ff. de bon. liber. hoc expresse determinat. Verum quidã dicunt, & non male, quod illa gl. nõ est vera, quia maxima dissonantia est inter eos, quia deportato, vel relegato totus mundus interdĩ excepta insula in quã
2 deportat vel relegatur. sed in bannito est econtra, † quia ubique põt stare, & habitare, excepta ciuitate ex qua exbãnitur,
3 vt in auc. qua in prouincia. C. ubi de crim. agi. opor. † Item bannitus filios in ptãte retinet, quia certi sunt modi, quib. patria ptãs soluitur, inter quos bannũ non numeratur. ergo &c. arg. l. patre furioso. de his qui sunt sui uel alie. iur. & l. obligationum fere §. placet. ff. de act. & obl. † & filio talis banniti da
4 bitur curator, tanquam filio eius qui ab hostib. capitur, vt. l. muto. §. ei cuius. ff. de tut. Item sicut aduentitia non quęrunt patri, nisi quo ad vsumfructuũ, ut in auct. ut lice. mat. & auię. in prin. & §. tam is. instit. quib. mod. ius patr. potest. soluat. & l. fi. C. de senten. pass. ita, & ei qui in banno ponitur, & describi tur, de spãli, & noĩatim ponitur, nec sufficit quod gñaliter fiat sicut dĩ in exhæredato, vt in §. noĩatim instit. de exhæred. lib. & l. fi. §. 1. de lib. & posth. sicut ẽt dĩ in excõicatione, ut in c. 2.
5 de offi. ord. † Vnde ponens, vel poni faciens aliquem in banno, debet curare vt bannũ sit certum, & banni sõia, aliàs nõ ualet, vt in §. curare, inst. de act. & C. de sentent. quæ sine cer. quanti. per totum. Et lege, tuto. & lege, duo sunt Titij. de test. tute. & l. interpres. de hæredi. instit. & l. quid tñ. §. Pomp. de
6 arbitr. & l. 1. de iure do. Sed si ita sit factum † Bannimus hæredes, an ualeat quidam dicunt, quod sic, si noĩatim sit factum, arg. §. masculos. instit. de exhæred. liber. & l. Titius de liber. & posth. & l. 3. §. noĩatim. de iniust. test. & l. certũ. ff. si cert. pet. & l. noĩatim. de cond. & demon. Alij quod non ualeat, quia in genere, & confuse factum cum non sit designata certa persona. hic põt distingui, quia aut per acta cõstat qui sint hęredes, & tunc valet bannũ, & eius effectus locum habet, aut nõ cõstat ex actis, & tunc secus, argu. l. in summa. de re iudic. & d. §. Pomp. maxime si tanquam ipse, & proprio noĩe experiatur, & sic non facit tanquam hæres, arg. l. si pater. de adop. & l. Itẽ eorum. ff. quod cuiusq; uniuer. nomi. & §. quia vero. in auct.
7 ut nulli iud. & c. aduersus. de immunit. eccles. † Sed pone, inuenitur facta citatio, quod quicũque est hæres talis compareat ad se excusandum, & ita fuit in loco hæreditatis publice proclamatum, an teneat bannum, dico quod sic, & ita seruat
8 consuetudo. † Ad hoc aũt ut quis ponatur in banno, debet legitime citari, aliàs non posset legitime banniri. Modus aũt citandi erit secundum locorum diuersas cõsuetudines, arg. l. uenditor. §. si constat. ff. commun. prædio. uel deficiente cõ suetudine, secundum ius cõe, & secũdum ea, quæ habes. l. & ad peremptorium. ff. de iudic. cũ seq. & l. 2. & l. consentaneũ, & aucten qui semel. C. qũo, & quan. iud. & l. qui crimen. qui accusa. non poss. & l. contumacia. de re iudic. & l. absentem.
9 de pœn † Item citatio debet fieri de mandato iudicis, quia nullus debet exhiberi, nisi quem iudex mandauerit exhiberi. l. fi. C. de exhib. re. & l. quicunque. qui accus. non poss. fallit in casib. qui ponuntur in ti. quan. lice. sine iudi. uind. & l. 1. de rap. uirgi. & l. interdum. §. qui furem. de fur. & l. ait prætor. §.
10 si debitorem. quæ in fraud. credit. † Item debet fieri in tali loco quod ille sentiat se citatum, vel per eum stet quominus sciat, uel ad eius notitiam perueniat, vt quia fecit ostia claudi, arg. l. uim facit. quod ui aut clam. & l. si dictum. de euict. nã sine cã non fuit statutum vt literæ transmittãtur ad magistratum illius loci ubi citatus degit, nisi ad hoc vt eidem citatio innotescat, vt l. 1. de requi. re. alias sufficeret ad domum facta citatio, vt. l. 4. §. abesse. de dã. infec. & §. prætor. & l. scire oportet. de excusa. tut. vt. l. vt perfectius. C. de ann. excep. & l. sed
11 neque. ff. quæ sent. sine appella. rer. † Et si tales banniti negãt se citatos, bannum ipso iure non valet, nisi de citatione probetur, arg. l. ea quæ. C. quomodo, & quã. iud. & l. de unoquoque. & l. contumacia. §. contumax. de re iudic. & l. 1. §. Item cum ex d. quæ senten. sine appell. re. & §. quandoque. §. 1. de public. & c. qm̃ contra. de ꝓbat. & l. 1. de relat. C. & l. nec cãm. de appella. & §. illud in auct de his qui ingredi. ad appell. Asserenti enim, &c. vt. l. actor. & l. ei qui. & l. asseueratio. de non
12 nume. pecu. † Sed consuetudo indistincte seruat, vt ad domum eum citari sufficiat, & non mirum, argu. l. lex censoria. de uerbo. signific. est enim subsidiaria ad domum facta citatio. l. 3. de libe. agno. & ca. causam. de dolo, & contumac. & l.
13 de ea. §. fi. quib. mod. in possess. eat. † Sed an in talibus citationibus credatur soli præconi dicenti se citasse. quidam dicunt quod sic, quia ipsi iurant, suum officium bene, & legaliter exercere, & facere, unde immemores non præsumũtur &c. l. fi. C. ad leg. Iuli. repetund. & c. ad audientiam. de præscript. imminet enim pœna falsæ relationis. l. 1. §. si quis. & §. fi. ff. de fal. Item promouerentur ab ordine. l. 2. C. de ꝓportul. & l. diuus. de exhib. re. metu enim pœnæ homines arcentur a delicto. l. 1. de iust. et iure. et l. 1. C. ad l. Iuliam repetund. & maxime apparitores. l. apparitores. C. de exact. tribu. Item quod eis credatur, vĩ expressum in l. magis puto. §. ne tñ. ff. de reb. eorum. & l. 1. de offic. præfe. urb. solu. dic, ꝙ ei nõ creditur, quia uox unica reputatur, & uox unius, &c. l. iurisiur. C. de testib. Item quia nec ipsi iudici crederetur. ut. l. ne in arbitris. C. de arbitr. & de accus. l. ea quæ. C. de decur. li. 12. l. 1. & l. diuus. de custod. reor. Alij tñ dicunt eis esse credendum, sed non simpliciter, sed dicunt, quod aut refert notoria, & tunc ei creditur, aut non refert, & tunc ei non creditur, arg. l. ea quidẽ, de accusatio. & l. si uero. §. qui pro rei. qui satisd. cogan. & c. euidẽtia. de recus. Et per hoc possunt còcordari p̃dictæ opiniones.
14 Nam multa dñr notoria, quæ non sunt, si allegetur, qui notorium esse dñr illud probari, arg. l. ciues. C. de appell. & c. consuluit. de præca. Verũ tñ illud proprie est notoriũ, quod nulla põt tergiuersatione celari. c. fi. de cohab. cler. iudex ergo præcaueat ne quod non est notorium pro notorio habeat, & secundum hoc intellige. l. ea quæ. & l. qui sepulch. de sepul. uiol. Alij dñr, qđ ex qualitate, & conditione personæ ipsius referẽtis, ei creditur uel non creditur, arg. l. diui. de libe. leg. & l. legitimas, de legiti. tut. & l. fi. de accus. & l. testamenta. de testam. tut. Alij dicunt melius, qđ aut refert de facto partis, vt talem deliquisse, aut de facto ꝓprio. s. se citasse. Primo casu nõ creditur. secũdo sic. l. diuis. & l. q sepulchra. & l. ea quæ. p̃allegatis. & rõ, quia in illis probatio liquida requiritur. l. fi. C. de prob. & l. ubi de falso. nisi personę qualitas aliud suadeat, & in scđo ẽt non creditur, arg. l. si cui. de accus. & l. tutor. §. qñ. de suspect. Sed ad hoc procedat, qđ not. in l. 2. C. de suspect. Sed eo
15 iure non habebitur pro citato, † quia siue præcepto iudiciali nemo debet in ius uocari. l. 1 de requir. re. ĩ auct. de qõ. circa medium. tñ si reus uelit probare cõtrariũ, optime audietur secundũ formam. l, optimã. C. de cõtrah. stipulati. de quo in
16 c. cum paratus. de appell † Sed nunquid bãniti possuut impune offendi. & quũ in causis ciuilib. vel criminalib. conueniũt an debeãt audiri? dico vt plurimũ per leges municipales permissum qđ impune possint offendi, & qđ eis ius nõ reddatur, sed oĩno audientia denegetur. & ita solẽt dicere statuta. De iure uero dico bannitũ offendi nõ posse, quia siue cõparent relegatis, siue ẽt deportatis, impune nõ poterũt offendi, qa relegatos uel deportatos nõ licet occidere, cũ non sit de illis casib. in quibus possunt impune occidi, vt. l. 1. et 2. C. quan. lice. si. iudi. vin. & C. de deserto. per totũ. imò, et quicquid in illis reperit, nõ debet ad bãnitos trahi, arg. l. cũ quidã. de libe.

& posth.

Digitized by Google

& posth. imò fauorabiliter est interpretandum, vt l. interpre
tatio. de pœn. & l. quotiens. de reb. dub. & talis interpretatio
esset ambitiosa, quia hoīes vita priuaret, & alijs materiã de-
17 linquẽdi daret. Imò, quod plus est, talia statuta hoc expresse
permittentia non valent de iuris subtilitate. l. 4. de decre. ab
ord. fac. & l. decernimus. de episc. & cler. Alij tñ dicunt, & ma
le, quod bannitos licet impune occidere, quasi sint apostatę,
arg. l. quidam. de pœn. & l. 1. §. his quib. de leg. & apostata idẽ
est sine ciuitate, & iurisdictione, quasi ciuilia sint eis denega-
ta, & ita consuluit Guido de Suza. & male vt dixi. Verumtñ
statuta, & consuetudines vt plurimũ cõtinẽt expresse p̃dicta.
18 Et † posito quod expresse contineant, videamus an conuẽti,
in suis defensionib. audiantur, si conueniant. & quidã qđ nõ,
quia lex dura est seruanda, l. prospexit. ff. qui, & a quib. & l. qđ
constitutum. de milit. test. nam iudex non debet esse mitior
lege, in auct. de iudi. §. oportet. & l. seruos. C. ad l. Iul. de vi. Itẽ
quia talis lex municipalis simpliciter ei negat defensionẽ, &
19 non distinguit. ergo, &c. † In contrarium vr̃, quia non uerba
legis dura, sed eius mens debet attendi, arg. l. quamuis. de in
ius uocan. & l. adigere. §. quamuis. de iure patron. & l. scire. §.
aliud. de excus. tut. & non est de mente legis municipalis, qđ
saltem in suis defensionib. non audiant. odia. n. sunt restrin-
20 genda. l. cum quidam. de libe. & posth. † Dico ergo quod bã
nito agenti, & litem mouenti, oīs audientia denegat. & ita de
bet intelligi statutũ. sed si ipse ab alio cõueniat vel molestet
per viam. & tunc in oīb. suis defensionib. audiat. sic, & aliàs
prohibitus agere, tñ cõuentus põt se defendere. l. libertus. de
in ius uoc. & l. seruum. de appellatio. & l. si non defendant. de
21 pœn. † Sic ẽt dr̃ de hæretico, quod ipse non agit, tñ conuẽtus
põt defendere se, in auct. statuimus. §. credentes. C. de hæret.
& in excõicato, qui licet nõ agat, tñ põt se defendere per aliũ,
ne quis in periculum aĩæ suæ cõicare ei cogat, vt. c. intellexi-
22 mus. de iudic. & c. cum inter. de except. † Sed pone bãnitus
agit contra alium bãnitum an poterit uti banni exceptione,
& vr̃ q̃ non, arg. l. auxilium. de mino. & l. nemo. de episc. aud.
& l. si quis maior. C. de transact. & c. qm̃ frustra. de usur. Item
quia nil dolosus doloso. l. qm̃ de hæret. & l. si duo. de iureiur.
& l. uiro. solu. matri. & contra vr̃, quod sic, quia bannito agẽ
ti denegatur actio & conuento exceptio, & isti similiter re-
plicatio. l. apud celsum. §. Marcellus. de excep. & l. 2. ff. ne quis
eum. & l. si ob turpem. de cond. ob turp. caus. & l. si seruum.
§. sequitur. de uer. obl. & est expressum in c. dilecti. de excep.
23 & ista est ueritas. † Quid si bannitus agat procuratorio noīe,
an admittatur. vr̃ quod sic, vt in §. fin. instit. de except. non. n.
sibi sed domino suo dr̃ dari audientia. l. deniq;. §. fin. quod ui
aut clam. & C. de his per quos agi poss. & l. 2. de administ. tut.
& l. ita aũt. §. gessisse. eod. tit. Hinc est, quod qui nõ posset suo
noīe nisi petita venia agere alieno tñ noīe posset agere, vt. l.
sed si hac §. fi & l. quæsitum. de in ius uocan. & l. si procur. de
doli except. nisi forte litis cã datum esset sibi damnum per. l.
primam. §. 2. ff. si quis iurisd. tunc enim non audietur, nisi pri
mo de bãno exiret, vt. l. apud Celsum. §. quæsitum. & l. si pro
curator. 2. responso. de except. maxime cum statutũ sit odio
sum, & iõ arctandum. l. cum quidam. de libe. & posth. & l. ser
uus. de ser. exporta. q̃ quidam sequuntur. Alij quod non. di-
centes per oĩa idem in bannito, qđ in excõicato, & iõ &c. c.
post cessionem. de excep. Item quia statutum simpliciter de
negat bannito audientiam, arg. l. fin. C. de hæredi. vend. & l. si
24 seruitus. ff. de seruit. † Item quod bannito audientia deneget,
vr̃ quod sit factum in honorem prætoris, sic & aliàs. l. 1. & p̃
totum tit. ff. de postulan. & l. si per prætorem. §. actor. ex qb.
cau. manum. Vnde sicut in prohibitis, per illud dictum non
concedit, sic nec bannito. d. l. 1. §. 2. & 3. ff. de postulan. & l. ne-
mo. de procurato. Nec obstat similitudo inducta de patrono
ad libertum, quia hoc est ius cõe in bannito, & in eius perso-
na, vt oĩum testiũ ei audientia deneget, & ibi est ius spãle, &
priuilegium patroni, & iõ illud est restringendum, argu. l. qđ
alie. §. quia uero. ff. de milita. test. & l. moris. cum ibi notatis,
de pœnis. Sed quod interesse possit, vr̃ de facto obtineri, per
d. l. non alie. §. quia uero. & nõ ipse, sed eius dñs agere vr̃, per
25 d. l. moris. † Sed an bannitus succedit cuidam nõ bannito, &
agit hæreditario noīe, an obstet exceptio bãni. vr̃ quod non,
vt sic habeatur per aliũ. &c. argu. l. si cõem. ff. quemadmod.
serui. ami. & l. aristo. quæ res pign. oblig. poss. & l. 1. §. 1. ad leg.
Iul. de fal. & l. decurio. de decurion. In contrarium vr̃, quod
obstet ei exceptio ẽt in iure successionis, uel alio, licet postea
quæsito, arg. l. si non sortem. §. si filius. de cond. indeb. & l. sed
26 Iulia. ad Macedonia. & l. & iõ. rerũ amo. & l. 1. de dolo. † Sed
quid econtra, si non bannitus succedit bannito, an si agat hæ
reditario noīe, obstet ei banni exceptio. vr̃ q̃ sic, ut. l. uitia. de
acq poss. & l. cum hæres. de diuer. & tẽp. præscri. & l. si ego. §.
2. de publicia. & l. fi. de pœn. & l. 2. de uerbo. obl. Alij dicunt, q̃
non, quia bannum est contumatia partis, & in contumace
tñ durat, & eo mortuo finiet, nec ad hæredes eius trãsit, arg.
l. 1. de priua. deli. & l. si pœnam. de pœn. & l. 1. §. fi. de requi. re.
27 & l. 1. & 2. ne ex defunct. † Cum ergo pœna banni sit persona
lis non transit contra hæredes. l. priuile. de regul. iuris. & l. qđ
28 dictum. de pœnis. & l. pecoris. de seruit. rust. prædio. † Sed po-
ne quod bannitus ipse nõ agit, sed alius eius noīe, an ille au-
diet. dico quod non. arg. l. 2. de admi. rer. ad ciuita. pertin. & l.
nec apud. de hæredib. instit. & l. non idcirco. §. seruus. de iud.
Item quia qđ una uia prohibet̃, alia uia concedi non debet. l.
cum hi. §. si cum. de transact. & l. scire oportet. de tut. & cur.
29 dat. ab his. & l. idemq;. ff. pro socio. & l. oratio. de sponsa. † Sed
pone qđ bannitus cessit alicui iura sua, ille cessionarius vult
agere, an possit. vr̃ quod non, quia quę obstãt authori, obstãt
& successori, arg. l. in hoc iudicio. §. si conuenit. ff. commun.
diuidun. & l. a Titio, de rei uendi. Itẽ ne alia via ad prohibita
perueniat̃ ut supra ꝓxime dixi, qđ esset si admitteret̃ qđ ban
nitus statim cederet iura sua alij, & ille ageret, & sic fraudare
30 tur lex, quæ prohibet ei ius reddi, qđ esse nõ debet. † quia le-
ges non debẽt esse ludibres. l. si prætor. de iudic. l. fi. §. pen. de
bon. quæ lj. Nec impositę uerbis tm̃. l. 2. C. commu. de leg. Itẽ
pro hoc. l. 1. § si factũ. & §. si duob. ff. de collat. bono. & l. post
humo. C. eo. & l. filiæ. eod. tit. ubi qui repellitur ab agendo ꝓp
contumaciam conferendi non põt alij cedere. Item per hoc
quia nemo plus iuris, &c. l. traditio. de acquir. rer. dom. & l.
31 nemo. de reg. iur. † In contrarium vr̃ quod sic, quia si filius in
magistratu ius iniquu statuit, uel impetrauit, ꝓp quod ei ob
stet exceptio, tñ patri non obstat, vt l. 1. §. 1. & l. 3. §. si filius. ff.
quod quisq; iur. sic a simili nec agenti ex iure cesso, donatio-
nis, uel in solutum dationis, cum habeat vtilem suo noīe, vt
l. si in solutum. C. de act. & oblig. & l. emptore. de hæred. uẽdi.
per quam utilem ẽt dño in directa præfertur, vt. l. in cãæ. & l.
32 si procurator. ff. de procurato. † Item quia dolus, uel factum
cedentis, non debet huic. s. cessionario, qui bonã fidẽ habet
nocere, ut. l. qui a debitore. quæ in frau. credito. Item quia ex-
ceptio banni cohæret personæ, & illam non egreditur, arg. l.
exceptiones. de except. & §. planc. insti. de iure natu. gent. &
ciui. & l. 1. de const. pecũ. Item quia mutata persona actoris,
ipsa actio vr̃ mutata, arg. l. 1. de impo. luc. descrip. lib. 10. & l.
cum quis. de solut. Solutio, dicunt Rainer. Oldr. & quamplu
res moderni, quod aut cessio est facta ex cã lucratiua, & tũc
obstat ei exceptio per iura primo allega. aut ex cã onerosa,
& tunc non, per secundo allegata, & per. l. apud celsum. §. de
authoris. cum seq. & l. pure. §. fi. de doli except. & arg. l. si do-
33 naturus. de cond. ob caus. & l. nesennius. de re iudica. † Nec
ob. quod dr̃, quòd exceptio quæ obstat, &c. quia illud est ve-
rum in exceptionibus realibus, & rei cohærentibus. Itẽ non
obstat, quod dr̃ de non conferente, quia illi ipso iure denegã
tur actiones, & bannito non ipso iure, sed ope exceptionis. q̃
est personalis, & non realis. Alij indistincte dicunt obstare ex
ceptionẽ banni huic cessionario, quia ipse semper utitur iu
re, & adminiculo sui authoris, & iõ cũ sua cã ſuiſq; vitijs &c.
l. Pomp. §. cum quis. de acq. poss. Nec curat an fiat cessio ex
34 cã lucratiua, vel onerosa. † Et fm istos dices, quòd aut agit ex
iure cesso, & tũc indist. quãcunq; cãm habet, obstat ei excep-
tio banni. aut agit̃ ex proprio iure, & actione, ut delegatio-
nis, & tũc serua qđ dictũ est indistincte. s. an habeat̃ cãm lu-
cratiuã, uel nõ. & ita ꝓcedet prima opinio, & §. de authoris.
& l. puræ. §. fi. & l. cũ quis. de solut. & est rõ, quia agens ex iure
cesso, semper vtit̃ iure authoris sui, qđ erat uitio affectum, &
agẽs ex iure p̃ delationẽ, quæsito proprio iure, & ꝓpria actio
ne agit. & qđ dixi cessionario obstare semper exceptionem
banni, intellige sane, nisi ante bãnũ fuerat attendenda obliga
tio, arg. l. ex hoc edicto. §. fi. de alien. iud. mutã. cau. fac. uel nisi
cessio fieret creditori ipsius bãniti, cui ante bannũ fuerat op
positũ. & maxime si habebat bona banniti obligata. qa tunc
haberet utilẽ ex sua propria p̃sona, & ante bannũ, ut l. si con
uenerit. de pign. actio. & l. nomẽ C. quæ res pign. obl. poss. & l.
grege. de pign. p̃ quod utilis non profuit p̃p factũ uel bannũ
ipsius debitoris, ut. d. l. 1. de alie. iud. & l. debitorẽ. de pign. nec
põt actio trãsferri, sed cedi, vel addi, arg. l. siue. §. Itẽ si seruus.
de excep. Et ista opinio vr̃ iuridica. Alij tñ dicunt, q̃ aut ipse
bannitus cessit bona fide, & tũc nõ obstat exceptio ipsi cessi
onario, aut in fraudẽ, & tũc sic, arg. l. quæ a debitore. ff. quæ
35 in frau. cred. † Quæro si statutũ est ciuitate, qđ bannitus non
possit esse cõsul, & quũ dant breuia ꝓ eligẽdis officijs, Titius
elegit Seiũ bannitũ in consulẽ, qui Saius de banno exiuit, &
corã iudice se p̃sentauit, offerrens se paratũ intrare offm̃, cui
obijcit Titius illã electionẽ nõ tenuisse, & se aliũ eligere uel-
le, an dictus Seius electus admittat̃ ad dictũ offm̃. Secũdo po
sito qđ non sit admittẽdus, an dictus Titius possit aliũ elige
re, nõ obstãte prima electione. Ad primũ dico, qđ illi electo
obstãt istæ rõnes, delicti rõ. reipub. offensio, præteriti delicti
manẽs annotatio, legis municipalis dispõ. inutilis principij p̃-
statio, & suo congruo tpe facta obiectio, seu cõtradictio. Pri
36 mum dico, delicti rõ. † Nam constat magnum esse in lege p̃-
ceptũ, obedientiã, & reuerentiã præstari magistratib. p̃ subdi
tos, vt. l. ueluti. de iusti. & iu. & l. 2. si quis in ius uoc. & l. si quis

Digitized by Google

ex aliena.de iudic.& l.non videtur.§.qui iussu.de reg.iur.& in auct.ut om.obed.iudi. Idē est de iure canonico. Ait enim apostolus, Estote subditi &c.c.solitæ.de maiorita.& obed.& in lib.Regum. si quis nō obedierit principi, &c.c.2.qui ergo hæc legis præcepta diuina transgreditur delinquens mente iudicatur.l.sanctio legum.de pēnis.11.q.3.qui resistit.& cap. imperat.& iō mulctare pōt argu.l.1.si quis in ius uoc.& l.1.si quis iusdic.non obtēper.& l.si familia.& l.si quis id ꝙ de iurisd omn.iud.& l.de ætate.§.qui tacuit. de interrogato. act. quæ mulcta est extraordinaria delictorū cohertio, vt l.aliud de uerb.sign.quum ergo vt probatum est deliquerit,rō delicti fecit eum alienum ab honore,&dignitate.l.ne quis.C.de dignit.li.12.imò,quod plus est, ēt iam quæsito honore, & dignitate priuaretur,pp inobedientiam,vt l.2.C.de sport.ergo multo fortius prohibetur a dignitate quærenda,arg.l.qui furem.de statu.& l.1.§.casum.de postulat.& l.patre.de his qui
37 sunt sui uel alie.iur.ex quo reperitur bannitus,† nam bannū est quædam mulcta,vt l.1.§.quid ergo.de uen.inspici. ex quo sic meruit contraxisse existimat , quum ita exprimitur iudicialis snīa.l.metū.§.quod ait.qđ met.cau.& l.dedi.§. si liber. de cond.ob cau.& c.in nostra.de rēnū. & l.ingenuum.de statu homi.& l.res iudicata.de re iudica.Secundo obstat reipu
38 blicæ offensio.nam † per magistratum ipsa respublica repræsentatur.l.1.§.ius publicum.de iusti.& iu.& l.2.§.post originē de orig.iur.& l.municipium.ad municipa.& l. municipibus de condit.& demonstr.Sed constat,quod nō faciendo, idest non parendo ipsi magistratui,vī contra eum facere,& offendere,arg.l.qui non facit.de reg.iur. & contra faciendo vī eū offendere,ergo,& ipsam rempubli.offendit,arg.l.restituēdæ. C.de aduoc.diuerso.iud.& l.si quis in hoc.de episc.& cler.& l.si familia.de iurisd.omn.iud.& l.omne delictum.§. qui proposito.de re milita.At offendens rempublicam,ab illa honorem adipisci non debet,arg.l.nemo.de episc aud.& l.auxilium.de minor.& l.sed si per prætorem.§.actionem.ex quib. cau.manumit.& l.cum quidam.de leg.2.& l.cum pater.§.libertis.de leg.3.Item pp hāc offensam fit debitor reipublicæ, arg.l.si cui.de uerb.signific. ergo in illa sortiri honorem non debet,arg.l.3.in prin.de mune.& hono.& l.rescriptum.§.debitores eo.tit.Tertio obstat præteriti delicti annotatio, quia licet sit a bāno absolutus.tā reliquiæ prioris delicti remanēt, arg l.quis sit fugitiuus.ff.de edil.edict.& l.palam.de ritu nup. §.quæ in adulterio.& l.qui ea mente. de furt.& l.indulgētia. C.de abolit.igitur honorem sortiri prohibetur.11.distin.nos consuetudinem.Quartò obstat legis municipalis dispō. quū enim prohibeat bannitum esse consulem,ergo,& eligi: cum per electionē ad illud perueniatur.argu.l.oratio de spons.& si quis tutor.de ritu nupt.& totum illud quum quid prohibetur,&c.l.cum lex.de fideiuss.& l.fi.§.fi.de usur.rei iud.imō ipsa electio expresse vī prohibita quia per illam fit consul, arg l.1.de magistr.municip.& l.quidam.§.2. de admin tut.& l.si decē.de solutio.& l.si quis magistratus.de mune.& hono. & not.in l.priuatorum.C.de iurisd.omn.iud. ergo ipsa electio quasi contra legem municipalem,& per illam prohibita ipso iure non tenebit.l.non dubium.C.de legib. maxime cum in talibus statuta ualeant.& sint seruāda, arg.l.item eorum.qđ cuiusque uniuersi.nomi.& l.omnes populi.de iusti.& iu.& l.
39 non tm.de decurio.Quinto inutilis principij,&c.† nam dispō quæ ab initio est inutilis , non potest confirmari.l.1.ff.commoda. & l.si stipuler. & l. inter stipulantem. §. sacram. de uerb.oblig.& §.in extraneis.insti.de hæred.qualit.& differ.& l.quum filius.§.seruus.de leg.2. & tamen est simile de institu.to,ad electum,quum tria tpa in utroque attēdātur, vt dictis legibus.& l.publius.de cond.& demon.Idē in matrimonio, vt.l filiam.de senator.& l.generali.§.fi.de ritu nuptia. & l.præsens.C.de int.mat.Nec legatum,vt.l.seruis. C. de lega.& §.an seruo.insti.de hæredib.institit.l.cætera de leg.1.& l.1.de regu. catoni.Idem est in electione,vt l.honores.§.is qui. cū seq.de decurio.& §.sed neque.& §.si quis.auc.de sanct.ep.& c.dudū & c.uenerabilem.§.hunc autem.de elect. & c. post cessionē. de probation.& l.quod ab initio.de reg.iur.Sexto, congruo tempore facta obiectio,nam ante iuramentum officij, & cō firmationem factam,debet fieri exceptio contra electum,vt §.si quis autem.quomo.opor.epi.& §.si quis autem.de sanc. epis.& ipse idem pōt contradicere,& excipere, cum factum fuerit contra legem,& ipso iure nullum , ut.l.iubemus.§.sane.de sacro sanc.eccl.& l.non dubium,de legi.& l.1. de libe. cau.& l.quemadmodum de agrico. & cēsi. & insti.quib.alie. licet.in prin.& maxime ratione publicæ utilitatis , vt.l.iurisgentium.§.si paciscar.ff.de pact.econtra pro electo faciūt infrascriptæ rationes.Primo statuti considerata inspectio. Secundo in ipso principio cessans contradictio. Tertio denegata proprij actus immutatio. Quarto inutilis principij permissa confirmatio.Primo statuti considerata inspectio. nam per statutum,& eius mentem non prohibetur electio sed ipsa administratio officij,cuius uerba, & mens ut iacet est seruanda.l.1.§.remouet.de postulan.& l.2.§.fin.de infam.& l.1.§.si is qui nauem, de exercit.at esse consulem, est ex officio debito municipibus,ut l.2.§.exactis.de origin.iur.quod quis facit officio ingresso,& inchoato,vt.l.obseruare.§.fi.de offi.
40 proconsu.† quod etiam declaratur per clausulam statuti subsequentem. per quam declarantur præcedentia, si obscura fuissent,vt.l.sed utrum.de petitio.hærædita. cum ergo prohibeat bannitum fieri officialem,non autem eligi, non potest dici,contra statuta facta electio, nec protendenda pœna statuti.argu.l. generaliter. §. de decurioni. & l. interpretatione
41 de pænis.† nam qui esse maritus prohibetur, licite fit spōsus l.solet.§.1.de his,qui.no infam.& l. qui officij. & l.minorem de ritu nuptia.& l.in sponsalibus.de spons.sic a simili iste potuit eligi.& si inueniatur scriptus tempore quo debet assumere officium competens illud assumet,& exercebit. Secundo in ipso principio cessans contradictio,vt.l. obligari §. penul. de aucto.tut.& l,quid ergo de his,qui nota.infa. & l.si maritus.§.præscriptio.de adulte.& l.fina.de excusa.tut. & octaua quæst.prima.licet.53.distin.nulli. non enim fuit in ipso tempore electionis facta contradictio quod fieri debuit, ut dictis. ll. Tertio denegata proprij actus immutatio † nanque
42 audiri non debet ueniens contra factum suum, & si de iure non tenuerit,ut.l.post mortem de adoptio. & l.per fundum de seruitut.rustico.prædio.& l.si creditoribus.C.de seruo pigno.da.& l.filios.quæ in fraud.creditor.& l.cum confiteris.
43 de reuo.dona.† Nam semel a se approbatum,non debet imorobare,ut l.Pomponius.de nego.gest.& l.cum mulier.solu. matrimon.& l.si uxor.§.fina.de adult.octaua, quæstion.prima dilectus. rectè ergo dicetur, quod cum non existat de legitimis contradictionibus honoribus fungi non est prohibendus.l.rescripto.§.si quis.de mune.& honori.& l. final.de edi.diui Adrian.tollen.quantum enim ad istum libe ras ædes habeo argum.l.licet competit.ff,si serui. uendi. Quartò inū-
44 tilis principij,&c.† Nam contractus,& dispositio optime cō ualescit deducta ad casum a quo potuit incipere,vt.C. si mafac.& l.3.in princ.de contra. iudi. & etiam institutio. ut in §. generaliter in auct.ut cum de appella.cogn. item datio libertatis.ut l.1.C.de his qui ad liberta. perueni. non possunt & l. fratres de pēnis.Item legatum.l.fina.de lega.tertio , & l.non intelligitur.§.quando autem,de iure fisc. & l. si cognatis.de reb.dub.Item datio tutoris.l.furiosus.de tut.& inst. qui tuto. da.pos.in fin.Item datio iudicis.l.cum furiosus.de iudi. Item electio ad honores.l.rescripto §.debitores.de mune.& hon. & l.lege.de decur.& l.quod ita.de edil. edic. Quinto dico qđ
45 cum in quolibet officiali tria oporteat concurrere , & vt sit, & uires habeat,scilicet quod sumat ex ipsa electione uires, & quod habeat effectum ex ipsa cōfirmatione,& quod agat ex ingressu officij,vt l.prima, de offic. præsiden.& l.obseruare.§.post.& l publius.de condition.& demonstrat.sicut dicitur in hærede,ut in §.extraneis. insti. de hæredi. quæ ab intesta.defer.& l.alienam.§.in extraneis.de hæredi.institu. & l.casus.§.1.de lega.primo. Nam statutum dicit quod non possit esse consul,quod esset de electione ut probatur in l.1. & 2.de offic.proconsu.ubi proconsul Romam egressus,& antequam aduenerit prouinciam, quam debet regere,potest exercere ea quæ sunt uoluntariæ iurisdictionis,ex quo sequitur,quod iurisdictionem habuit,per electionem , & sic consul factus est , & sic electio quasi inhibita per statutum ,fuit ipso iure nulla, nec ex postfacto confirmatur,licet postea, electus fiat habilis,& impedimentum cessat.l.final.C. qui mili. non pos. ut dictum est.& per hoc patet,quod non obstant postea allegata pro electo,quia quo ad actum dicitur consul, qui ex officio debito consulit,uerum antequam hoc faciat licet non actu,tamen nomen habet consulis, ut dictum est. Non obstant secundo allegata,quia procedunt, quando is qui eligitur est habilis, in quo obseruatur illud,quod si vult, & potest se excusare debet illud facere ab initio,ita loquitur,tertia qō.
1. licet. Sed si est inhabilis, potest quandocunque obijci,& reclamare,vt l.1.C.si liber aut ser.ad decu. Non obstant tertio allega.quia illa obtinent quando illud quod fit tenet ipsō iure saltem naturali,quod hic non est,quia fuit contra statutum ergo.& c.l.non dubium.C.de legib.& l.cum lex.de fideiusso.Nec obstat quarta ratio,quia casus contractuum, legatorum,libertatum,& similes sunt speciales contra regulam illam,quod ab initio,&c.& ideo non sunt trahendi ad consequentiam.Item leges quæ loquuntur in datione tutorum,& iudicum loquuntur in oneribus, non autem in honoribus, quibus non debent perfrui indigni.l.eum qui.C. de decurionib.Item illę leges,quæ loquuntur de electione,locū habent in eo,qui erat habilis,quod non est in bannito , ut dictū est. Super secūda qōne faciunt ista,eligendi a lege data cōcessio. Secundo effectus cessantis inspectio. Tertiò eligentis cessans inculpatio.Quarto inutilis actus vlla ppenditio.Quinto sine iniuria permissa variatio.Primo eligendi data cōcessio , &c.
46 Nam statutū seu cōsuetudo quasi est lex,& concedit habē-

ti

Digitized by Google

ti breue eligendi facultatem,quod concedi potest per talem legem efficaciter,ut l.nulla.& l.item eorum.ff. ℘ cuiusq. uni
47 uersita..nomi.& l.non tantum.de decurion.† Item quia lex dat ordinariam iurisd.l.1.C de emancip. libe. & l. & quia.& ibi not.de iurisd.omn.iud. & in ordinariam iurisdictionem habentibus hoc seruatur,ut deficiente prima electione, iterum possint eligere,ut l.si præses.C.quomodo.& quando iu dic.& l.1.de sent.& l.3.de sent.& l.3.de accus.& c.cum in cũctis.de electio.Secundo effectus cessantis inspectio, quia cũ lege cautũ sit ut habens breue eligat,intelligitur cum effectu ut ita eligat,℘ electionis fructum consequatur,& sic expiret eius potestas si electio sua ualeat & non aliter,argum.l.beni gnius.ff.de legib.& l.fi.de constit.princ.& l.2.§. hæc verba. ff. ℘ quisque iur.& l.4.§.condemnatum.de re.iud. & l.fin. §.fi. de usur.rei iudic. Tertio eligentis cessans inculpatio,quia in nulla fuit culpa,quum potuerit probabiliter ignorare damnum,arg.l.quia difficile.de contrahend.empt.& auct.qui se-
48 mel.C.quomodo & quand. iud.† & sine culpa non debet quis suo iure priuari,vt l.tutorem. §.fi.de his quib. ut indi.& l.si cum dotem.§.si maritus,solut.matrim.& l. Titia.§.qui in uita.ff.de leg.2.& c.2.de cõstitutioni. Quarto inutilis actus &c. argum.l.quid tamen.& l.labeo.de arbitr.& l.qui per salutem.de iureiur.& l.cum indebitum.de conditio. indeb. & l. dotis de iure dot.l.hoc conditio.de conditio.& demonstratio.& leg. sed si pupillus.§.si in storia.de instito.act. & l.1. si mens.fal.mo.dix.& in l.2.de optio.lega. Quinto sine iniuria præmissa uariatio,arg.l.si conuenerit.de iurisdictio. omn.iu. dic.& l.2.§.fi.sol.matrim.& l.si cum dotem.§.eo autem tempore.eo.tit.& l.diuus.§.licèt de iur.cau.& l.cum hic status.§. penitus,de donatio.inter uir.& uxor.l.nemo de reg.iur.nam quod nulli nocet &c.l.in creditore,de euictio & l.2.§. apud, de aqua plu.arce.& C.de precib.Impera. offeren.l.rescripta. econtra quod non possit iterum eligere faciunt ista.Primo alterius uice permissa electio.Secundo eligentis culpę commissio.Tertio semel habita functio.Quartò per electionem semel facta præclusa uariatio. Primò uice alterius &c. quid uidetur electus non ab eo sed ab ordine qui eligendi potestatem dedit arg.not.in l.item eorum.§. si decurionis,quod cuiusque uniuersit,nomi.& in l.unum ex familia.in princ.de leg.2.& l.apertissimi. C. de iudic.& l.ita autem. §. gessisse.de adminis.tut.per quod patet quod operatur iudici delegato cuius actus attribuitur delegãti.d.l.apertissimi.& l.fin.C.qui
49 & apud quos.† Nam delegatus uice delegantis fungitur, & non sua.l.1.de off.eius.& l.solet de iurisd.omn.iud. Sed si est similis delegato,non potest iterum eligere sicut nec delegatus pronunciare,etiam ubi sententia prima fuit nulla. l.si ut proponis.& l.præses.C.quomod. & quand. iudi.& l.4.de accus.& c.uenerabilis.de elect.Secundò eligentis culpę commissio,nam in culpa fuit male eligendo.l.nam & seruus. de neg,gest.§.fi.& l.si eum.§ fi. cum seq. ff. commoda.& l. cum mandato.de minor.& l.si pupillus §. parui.de exercit. cuius pœna est,ut propter culpam perdat potestatem eligendi,cũ in eo culpabilis fiat.l.eũ q.C.de procurat.& l.fi.de adminis.
50 tut.& l.quod quis. de regul. iur.† nam quod quis sua culpa non habet,perinde est ac si haberet,ut auc. quod locum. C. C.de collatio.unde in casu nostro ex quo per culpã efficaciter non eligit,perinde est ac si bene elegisset,arg. l.iure ciuili.de cond.& demonstr. Quod autem fuerit in culpa,patet, quia de facili potuit scire illius conditionem.l. regula.C.de iuris & facti ignoran. Tertio post electionem præclusa uariatio,argume.l.si arbitro.qui satisd,cog,& auc. offeratur.de lit. contest.& l.procuratores. §.1. & l. ℘ in hæredem.§. eligere. de tributo.actio.& in l.huiusmodi.§.stichum.de leg.1.& l.stichuliber. & l. si hæres, de legib.ubi etiam propter errorem non utuntur eligendi facultate.Solutio, dic,quòd cum in eligendo, iste alterius uice fungatur ut dictum est,præsens & momentaneum habuit officium,arg.l.pecunię.de alimen.& cib.leg.& ad eligendum ministrum uidetur deputatus argu. l.unum ex familia.in princ.de leg. tertio. Vnde si in personã electi non cadit electio,nec apud ministrum superest ius eligendi,sed apud ipsos decuriones.l.si quis Titio.de leg.2 maxime quia de prima tantum electione cogitatum uidetur, non de secunda.arg.l.dotis.de iure dotium.& l.cum pater.§. pater.de leg.2.& l.boue.§.hoc sermone.de uerb.obl,cum in continenti debuit eligere.l.cum quidam.de leg.2. Ex his ergo dico, hunc eligentem in continenti potuisse eligere,& post tempus non licere,arg.l.statuliberum.de leg.2.& l.obligati.§. fi.de auct.tuto.

TRACTATVS

INSIGNIS AC PRAECLARISSIMUS editus ab eccellentissimo Iurisculto Domino Nello de sancto Geminiano, ciue Florentino,ac aduocato summe practico,super vtili & necessaria,quotidiana, ac practicabili materia de Bannitis.

Præludium cum diuisione operis.

IN ciuitatibus Italię cõmuniter reperiuntur statuta ędita contra bannitos pro maleficio,crimine,vel delicto disponentia interdũ ℘ nõ audiãtur interdũ exprimit ℘ possint occidi.interdũ℘ possũt offendi.interdum ℘ possint impune offendi certo omni offensionis genere,interdum etiam offendẽtibus siue capientibus eos prędmia statuuntur, interdum solũ ab honoribus uel officijs repelluntur, interdum etiam contrahere prohibentur.Quandoq; etiam in ipsorum fauorem aliqua statuuntur,propter quę statuta & alia ordinamenta sępissime,ut notissimum est,orta fuerunt,& quotidie oriuntur uarię & diuersę subtilitates & ponderoię quæstiones, quarum multę sparsim in commentis & extra commẽta doctorum iuris canonici & ciuilis,interdum bene ordinatę,interdum corrupte,& aliquando non perfectę,quandoq; in argumentis adductę reperiuntur, aliquando etiam occurrunt. Occurruntq; a nemine aut tactæ aut examinaræ. Et quia ex sæpius agitaris frequentatisq; solet maior utilitas & publica & priuata resurgere,& tanto maior quãto facilius in occurrentibus necessaria nostris oculis apponuntur.

Ego Nellus de sancto Geminiano Florentinus ciuis,& solo nomine legum doctor.Ad propriam & aliorum qui nõ multa uiderint, utilitatem, decreui ea quæ sparsim noui in unum breue uolumen redigere,non per modum pleni tractatus,quia ab alijs plene recteq; digesta quàm breuius(vtilitate tamen non obiecta)fieri poterit, concludiue concipian neque per modum simplicis repertorij, quia etiam aliqua addam,& in repertis ab alijsque tractatis,& in his quę occurrunt,occurentque,dum hoc opusculum compilatione subiacebit.& aliqua inuestigando ueritatis causa conabor adiungere.Illasq; decisiones q̃ mihi uere uidebuntur addendo non ut pertinaciter asseram ea sic esse quæ scripsero, sed ut facilius ego & alii agentes possimus in occurrentibus necessaria reperire, & ut rectius subtiliusq; intuentibus aperiatur materia emendandi,supplendi,interpretandi,& corrigendi.

Et ut huius materia opusculi clarius dignoscatur,prędmittendum putaui plures esse species bannitorum,hoc nomine generaliter assumpto, de quibus tangam quæ occurrunt non omnia iura & loca in quibus habentur inserẽdo, sed aliqua potiora.ex quibus alia inueniri poterunt applicabo.

Quidam enim non propter maleficium,crimen,uel delictum sed propter morbum ne cæteros contagione inficiant banniuntur.de his habetur.C.de mendican. uali.lib.10.

Quidam de iure communi pro maleficio aliquo diffinitiue condẽnantur &in banno ponuntur,siue in exilium mittuntur.quandoque perpetuum,quandoq; temporale,ut habetur.C.de his qui in exi.dam.l.1.& 2.lib.10.

Quidam etiam aliter banniuntur, ut in auct. item nulla communitas.in auc.item quęcunq;.C.de episc. & cler. & ff. de pęn.l.capitalium.§. in exulibus & l. Cicero. & de inter. & releg.l.relegati.de fica.l.1.§.transfugas.de c.dimi.l.amissione. & de capti.l.hostes.cũ si.& per Guil. & Spec. de accus. §.sequitur.per Bal.C.de hęred.instit.l.1.& per Bart.in disputatione sua quæ incipit,Lucanę ciuitatis &c.

Quidam etiam pro maleficio non diffinitiuè sed contumaces adnotatis eorum bonis ponuntur in banno, de quibus & ipsius banni uirtute habetur.ff. de accus. l. absentem, & l.1.de requir·reis.& ibi per Cyn.& alios in l.1.C.eod.ti. & per Guil.in prędalleg.§. sequitur.in princ.

Quandoq; propter inobedientiam siue moram in ciuilibus causis ponuntur.in banno,& interdum traditur forma a statutis, quandoque solum proceditur de iure communi, ut habetur.ff.de uent.inspi.l.1. §.ex hoc rescripto. de admin. tut. l.1.de usi.feu.cap. 1, hic finit lex Con. incipit consuetudo regni. col.10. C.qui bon. ces.poss.l.1.ff.si quis ius di. non obtemp.l.1.in fi.ff.ad leg.iul.pec l.cum eo autem.C.quomodo & quand.iudex.l.consentaneum.per Bart.in l.1.§ & post operis.ff.de no. ope.nun.per Guil.in Spec.de primo decreto §.2. ad fi.p lo.And.in add. eiusdẽ operis sup rub.de cess.act.

Quan-

Digitized by Google

Nello de S. Geminiano. De bannitis.

Quandoque diffinitiue ponuntur in bãno ex forma ſtatutorum, quibus cauetur quòd in criminalibus cõtra abſentes contumaces poſſit ad diffinitiuam ſententiam peruenirí & quod citati certo modo non comparentes habeantur ꝑ confeſſis, & imponatur ea pœna ſiue in banno ponantur ꝑ illa pœna quæ deberet imponi contra præſentes, & quod talia banna contra illos qui poſtea capti fuerunt debeãt intra breue tempus executioni mandari.

De primis quidem quotuor ſpecibus in preſenti opuſculo non tractabitur, niſi quatenus opus fuerit ad deciſionem eorum de quibus agitur, & ad diſcernendam ſeparationis rationem. Sed interpoſitis aliquibus de quinta ſpecie, licet paucis ut infra patebit de his vltimis bãnitis qui dicuntur bãniti noſtri temporis, erit huius tractatus materia principalis aſſumpta ex dictis Iac. de Aren. qui breuem tractatum cõpilauit, & plures quæſtiones diſputauit Cyn. qui ſuper eo fundatus aliqua tractauit in d. l. 1. C. de hæred. inſti. Bar. in lectura, & in ſua diſputatione, de qua ſupra. de Gan. in opere ſuo de maleficijs Alb. de Ros. in ult. parte ſui operis ſuper materia ſtatutorũ, & etiam aliqualiter in alijs partibus, & Io An. in pluribus locis, & maxime in add. ſuper d. §. ſequitur. in tit. de accuſ. uerſ. quid ſi quis. & aliorum: de quibus omnibus inferius, ut occurrunt, mentio ſuis debitis locis non occultabitur, ut ſic quæ forte ratione uiua non placerent, ſaltem placeant auctoritate, & etiam quæ ſine auctoritate aliorum dicẽtur facilius audaciuſq; poſſint corrigi, & emẽdatione ſuppleri.

Ad hoc autem tractandum præmitto tale ſtatutũ de quo vltimo loco mẽtio facta eſt, ſcilicet ꝙ cõtumax habeatur ꝑ confeſſo & c. de iure ualere per l. omnes populi. de iuſt. & iu. cum ibi not. C. de aſſer. tol. l. 3. & per infinita iura quæ alle. p Guil. in d. §. ſequitur. in prin. in quibus contumax de iure cõmuni habetur pro confeſſo. ꝙ etiã tenet Io. And. in c. veritatis. de dolo & cont. & Bal. in uſi. feu. in tit. de pace iur. firm. §. iniuria. ad ꝙ in l. gallus. §. & quid ſi tantum. de lib. & poſth. & alleg. glo. quam dicit non eſſe alibi. in l. locorum. C. de omni agro deſer. li. 11. ubi gl. dicit ꝙ talis contumacia eſt ficta probatio. An aũt alia ſtatuta de quib. ſupra mẽtio facta eſt ualeãt, uel nõ, dicetur ſuis locis, dũ de illorũ effectu tractabitur.

Et ut ex diuiſione iuxta iuriſcõſulti doctrinã materia clarius dignoſcatur. Hic tractatus diuiditur in tres partes principales, quia.

Primo tractabitur de tempore uſq; quo dicatur quis bãnitus. Adeò ꝙ contra bannum nullum reſtet iuſtitiæ remedium, in quo tempore examinabuntur quæſtiones illi tempori congruentes.

In ſecunda parte tractatus cõtinebiť tempus poſt perfectum bannum, & quouſq; durabit, cum quæſtionibus circa illud.

Tertia pars principalis erit de tempore poſt finem banni & quæſtionibus circa illud. Et unumquodque tempus diuidetur in plures partes. Quia primum in quatuor. Secundum in tres. Tertium in duas, ut in eis patebit.

A primo igitur tempore exordium ſumenti debet occurrere examen ſignificatus huius nominis bannum ſiue bannitus, ſiue huius uerbi bãnire uel nominis uerbalis bannitio, & unde dicatur, ſecundum doctrinam. l. 1. ff. de iuſtit. & iur. & l. 1. ſi cer. pet. Sed qa in eius examine ueniunt tangẽda plura ſecũdo tẽpori cõgruẽtia, & maxime dũ tractabitur de his quæ tales banniti perdant, illi parti talis examinatio reſeruatur.

Et primum tẽpus expediam hoc modo, qa poſtq̃ in tractatu & ſic domo bannitorum verſamur, in qua nemo eorum maior eſt. l. apud. ff. de manu. uin. ſumam principum ab eis.

Diuido ergo primum ut prædixi in quatuor partes & erit prima.

De his qui poſſunt banniri ſiue in banno poni.

Secunda de his qui bannire poſſunt.

Tertia de ſolenniratibus in banniendo requiſitis.

Quarto an tali banno liceat querelare.

Et circa dicta tempora examinabuntur ſtatuta ſupra in principio relata cum ſuis quæſtionib. quas ut faci. ius contingat reperiri, unicuiq; particulę præmittam diſtinctim titulos ſuarum quæſtionum. Sunt igitur ut ad rem ueniam, primę partis primi temporis, ſcilicet de his qui poſſunt banniri ſiue in banno poni, tituli quæſtionum ſiue rubrice infraſcipti.

S V M M A R I V M.

1 *Primo traditur regula generalis.*
2 *Quæritur an exceptio ex conditione perſonę inquiſiti uel accuſati reſultans poſſit ante litem conteſtatam opponi ad impediendum banni prolationem, & inferitur etiam de exception. propter defenſionem uel vindictam ex forma ſtatuti competenti.*
3 *An ſemel bannitus poſſit iterum banniri.*
4 *An bannitus delinquens in loco a quo eſt bannitus poſſit conueniri in loco quo moratur.*
5 *An uniuerſitas in banno ponitur.*
6 *An formato proceſſu contra filios Titij nõ expreſſis nominibus propriis, poſſint ijſdem filij eodem modo in banno poni.*
7 *An una pars expulſa de ciuitate puta Gibellinorum, poſſit ex contumacia banniri ab ea quæ in ciuitate remanſit.*
8 *An ex banno dato contra aliquem, puta Titium, poſſint affici filij deſcendentes, & ſi poſſent, qui in tali banno comprehendantur.*
9 *Quid ſi banniatur ſtirps uel latus Titij.*
10 *Qui filij & alij comprehendantur, an nati tantum, an naſcituri tantum, an omnes.*

Prima pars primi temporis.

1 Primo igitur quęro † qui ſunt illi qui poſſunt uirtute dicti ſtatuti quod dixi valere in banno poni. Et quidem hoc primum faciliter expeditur. omnes enim illi qui poſſunt ex delicto præſentes diffinitiua ſententia condemnari porerunt abſentes citari ſecundum formã ſtatuti non comparentes tanquam confeſsi banniri. Ei ſic ſecundum regulam leg. 1. ff. de prætor. ſtipular. ſequitur, quod omnes illi qui præſentes non poſſent condemnari, non poterunt banniri. Et ideò qui ex delicto non tenentur ſiue q tenerentur, ſed de iuriſdictione inquirentis uel aliter procedentis non exiſtunt, ſiue exempti ſunt. non poterunt in banno poni, ut habetur. ff. de furt. l. infans. de fal. leg. impuberem ad l. aquil. l. ſi putator. C. de fal. mo. leg. 2. & ſi aduer. delic. leg. 1. & 2. cum ſi. quod ſine dubio uerum eſt, ſi iudici conſtat illos eſſe tales, ſecundum not. ff. de re iudic. l. quæſitum. & l. furioſo. & quod habetur per Innocent. in c. præterea. de dilat. & per doct. in l. ex quacunque. ff. ſi quis in ius uoc. non ie. per Cyn in l. generaliter. C. de epiſcop. & cleric. per Bartol: ff. de iudic. leg. non uidetur. & ff. de iuriſdict. omn. iudic. leg. cum quædam puella. Si autem non conſtaret illos eſſe tales, procederet quandoque iudicium ut dictis iuribus. & ff. fami. hercił. l. cum putarem. iunctis. ff. de pœn. l. abſentem & de iudic. l. omnem. in quo examinandum eſſet, an minor poſſit in banno poni: de quo Alberic. præallegatus poſuit ubi ſupra in 79. quæſt. referens opinio omnium quæ habentur in l. clarum. C. de auctor. præſtan. & in leg cum & minores uos. C. ſi aduer. rem iudic. & in l. non eo minus. C. de procur. & in l. ſi tutor. C. in qui. ca. in integ. reſti. non eſt ne. Nam aut habet curatorem & interuenit, aut non, uel non habet, ut ibi plene per Doct. in quo non inſto, quia ut prædixi a docto ibi plene traditur.

Vnum tamen nolo omittere quòd interlocutoriam quã facit ſtatutum, ut quod contumax habeatur pro confeſsio patiuntur minores, ut habetur in dict. l. cum & minores. & eſt nota. dictum Bartol. in l. fin. eod. titul. ſi aduer. rem iud. per quod iam obtinuí ualere iudicium uſque ad fictam litis conteſtationem, quæ inducitur ex forma ſtatuti elapſis quinque diebus utilibus a die primæ citationis, licet pro pupillo non comparuerit tutor. cum illa iuris interlocutoriam patiãtur minores etiam indefenſi, ut dictis iuribus.

Et tamen cautius quod iudices ſcientes inquiſitum uel accuſatum eſſe minorem ei curatorem conſtituant. inſtitut. de cura. leg. inuiti. ut ſic eo comparente teneat iudicium ſecundum Alber. ubi ſupra. Sed tunc ceſſabit bannum, quia illud datur in contumacem. Et ideò cum ut dixi ualeat citatio & proceſſus iudice ignorante, & inducatur a ſtatuto interlocutoria per quam habetur pro confeſſo, forte uerior eſt ſententia, quæ habet tale bannum ualere, licet ſubiaceat beneficio reſtitutionis in integrum, ſecundum nota. tamen in l. ſi minor. 25. annis. omiſſam. & l. auxilium. §. in delictis. ff. de mi. & per Bart. in l. 1. §. nuntiatio. de nou. oper. nunc. Et ad ſupplerionem & declarationem huius primæ generalis quæſtionis, uide in addit. Specul. in titul. de primo decretò. §. ſequitur. uerſ. ſed pone. & ſeq. & quæ dicam infra. in 1. q. 2. partis huius primi temporis.

Secundo quæro † formata inquiſitione uel accuſatione de crimine contra aliquem taliter quòd ex ſui figura procedat inquiſitio uel accuſatio, an ille inquiſitus uel accuſatus poſsit defendi ante litem conteſtatam excipiendo quod etiam ſi uera eſſent contenta in proceſſu procedi non poſſet, quia ille contra quem proceditur erat infans uel furioſus, uel faciet ad ſui defenſiouem, uel ad uindictam ex forma ſtatuti, uel qui aduerſarius potuit impune offendi uirtute ſtatuti, puta quia malpagus uel bannitus? Et videtur dicen. quod non, quia tales exceptiones tangunt merita cauſæ ergo non poſſunt ante litem conteſtatam examinari. C. de proba. l. exceptionem.

Sed

Digitized by Google

Sed non insistendo in uerbis, contrarium credo, & ita pluries seruari uidi. Vbicunque enim per exceptionem propositam in uim dilatoriæ ostenditur accusantem siue inquirentem non habere ius accusandi uel inquirēdi, uel illud quod est propositum non esse delictum, semper potest nō ad effectum absolutionis diffinitiue sed ad impediendum processum proponi, & probari. Talis enim exceptio contestationē impedit. C. de his qui ad eccl. confu. l. si seruus, & ne quis ve. re. l. 2. & l. item apud labeonem. §. quod ait. ff. de iniur. & de adul. l. si maritus. §. præscriptiones, secundum Iaco. de Aren. & ff. de nego. gest. l. si pupilli. §. uideamus secundum Bart. in l. eleganter. §. si quis post, de condi. indebi. & de iureiur. l. nam & postea, in princ. & in l. absentem, in fin. ff. de pę. quod etiā sequitur Bal. in d. l. exceptionem, & sic poterit per hanc bannum impediri, & etiam per procuratorem sine dubio in criminibus in quibus potest interuenire. In alijs autem restat disputatio de qua per doc. in l. reos. C. de accusa. & in l. 1. ad leg. fal. de plag. & in l. seruum quoque. §. pub. de procu. & plene per Bar. a ios referentem in l. pe. §. ad crimen. de publi. iu. quod tāquam extra propositum ad prędens non prosequor sed dicam infra in 2. parte secundi temporis. q. 14. ubi melius cadit.

Si autem de themate quæstionis plenius uidere uelis, nide in 37. q. Alberici prædicti, vbi post relationes opin. concludit exceptionem prædictam posse ante litem contest. oppo.

Vnum tamen nota quod non semper annullatur processus licet tali exceptione repulsa iudex procedat ad bannidationem facta pronuntiatione quod talia debeant post litem contest. reseruari, & factis citationibus secundum formam statuti, vt habetur in d. l. exceptionem, & C. de dilatio. l. a procedente, cū similibus, De quo tamen in 2. q. 2. partis tēporis. aliqua utilia per huius. tangentur in 3. parte. Si autem inquisitus compareat, & confitetur se occidisse Titium bannitū. An dicatur excipere, & sic existente vero non debeat condemnari Vide Bal. qui tenet quod si per acta archiui publici constat de banno, talis sic confitens debeat absoluiꝫ ut in l. 1. C. de confessis, in 16. colum. uersic. iuxta hoc pone dicit statutum quod bannitus &c.

3 Tertio quæro † An ille qui semel positus fuit in banno possit iterum banniri? Et uidetur quod non, quia semel infamatus iterum infamari non potest. l. aut damnum. §. seruos, & ibi not. ff. de pœ. & in l. 2. C. ut intra certē. cri. qō ter. & ff. de his qui no. infa l. 4. §. ait prætor. Item quia cum sit semel ciuitate priuatus, amplius priuari non potest. ff. de uerb. obli. l. decem. Item quia cum non sit in ciuitate citari non potest, & sic contumax effici non potest & ideo non succedit dispositio statuti. ff. si quis cautio. l. sed actio. & l. sequent. & extra de consti. cap. 2.

Sed doc. communiter determinant contrarium, quia excō municatus iterum excommunicari potest. 47. dist. ca. quantumlibet. in §. extra. de sen. excom. c. cum pro causa, & cap. officij, de quo in c. ita quorundam, de iudęis. Item quia non debet pro pœna præmium reportare. ff. de interdi. & relega. l. relegatorum. §. fi. & de neg gest. l. siue hæreditaria. Et ita determinauit Guil. in præallega. §. sequitur, de accu. ver. quid si quis, ita etiam uidetur sensisse Dy. in d. l. 2. & ita Bar. in d. §. seruus. ita etiam Alber. prædictus, in 26. q. dicens Dy. ita tenuisse nisi sit bannitus taliter qui domicilium perdiderit per l. eius § fi. ff. ad muni. Et ad argumenta contraria non respondet. Sed non obstat primo quia infamatus uno genere infamiæ, scilicet iuris non potest iterum infamari eodem genere infamiæ, ut dictis iuribus, sed bene potest infamari diuerso genere, puta infamatus infamia facti potest iterum infamari infamia iuris. ff. de ritu nup. l. palam quęstum. §. quæ in adulterio & l. si ff. de req. re. secundum Ray. in d. l. 2. quod etiam sequitur ibi Bal. Non obstat quod amplius priuari nō possit ciuitate &c. quia aliquando imponitur pœna priuatiua supra quam est reperire maiorem priuationem, vt in sententia excommunicationis quæ continet priuationem ad tempus, & potest alia priuatio adijci, ita in proposito, quia prima priuatio non extinxit habitum secundum Bal. in d. l. 2.

Sed in hoc clarius dicendum est quòd aut primum bannū fuit pecuniarium, uel ad aliquod membrum, & tunc nihil nocet quin possit iterum in pecunia uel alio membro, uel ad mortem banniri. Sed si fuit bannitus ad mortem etiam iterum banniri potest. Pluribus enim modis, & causis potest mors inferri. Est tamen verum q̄ in pœna non reiterabili, vt in morte, executio facta ex uno extinguit omnia alia banna, vt insti. qui. mo. tolli. oblig. in princ. & §. 1.

In pœna vero reiterabili non est ita, & ideo condemnatus in membri abscissione ex duabus causis, duabus uicibus passus est executionem unius membri ex uno banno poterit peti executionem alterius, ex alio, etiam si opus sit banni alterationem, vt d. l. 2. & q̄ ibi per docto. Facit. ff. de iniur. l. filius iniuriam.

Vltima vero ratio quæ est quòd non uidetur posse in contumacia cōstitui, non obstat: pro cuius determinatione clariori quam sit illa quæ ponitur per Io. An. in add. ad dictum versi. quid si quis. & tangit Alb. ubi supra.

Aduertendum, quod aut quæstio se habet, an possit iterū banniri in eodem loco in quo bannitus fuit, & dicendum est, quod non. Iicet. §. pe. ff. nau. cau. sta. nisi in casu quo non fuisset bannitus in pœna debita, quo casu an cōputetur prima pœna in secunda, uel si prima fuisset soluta repeti possit uide not. dictum Bal. qui dixit quod non, in l. fi. C. de fideicōlibe. per glo. ibi positam, & per aliam in l. si usufructus legatus. §. fi. ff. de vsufruct. ad quod not. etiam per eum in l. 1. & 2. C. de spor. uel nisi secundum materiam. l. senatus. ff. de acc. & quod habetur in l. quid ergo. §. pę. grauior, de his qui not. infa. scilicet an possit iterum cognosci propter adiectionem nouę qualitatis. Quo casu etiam uide an primum bannum computetur secundo. Bal. in l. q̄ diximus. ff. quod mer. causa.

Aut an possit in alio loco, puta quia fuit bannitus in loco maleficij puta Bononiæ, inquiritur nunc in loco originis, puta Florentiæ uel econtra, & iterum banniri potest. In primo enim loco non fuit punitus effectiue, & ideo nō obstat dicta regula quod semel fuerit cognitum per d. l. senatus. Faciunt no. per Bar. in l. non solum. § si mandato. ff. de iniur. & in l. sed si amici, de adul. Et de isto casu defectu citationis nō potest obstare. Potest enim ibi citari, & conueniri. l. 1. & 2. C. ubi de cri. agi opor. Et ita disputando terminauit Iac. de Bel. quam posuit super. d. l. 1. proxime alleg. & eius effectum refert & sequitur Io. And. in addi. Spec. in ti. de compe. iudi. adi. §. 1. uer. quid si uenit. Et de uerbo ad uerbum posuit, & sequitur Alb. ubi supra q. 76. quam hic causa breuitatis non infero, idem tenet Bar. in l. sepulchri ff. de sepul. vio. ubi dicit se ita pluries iudicasse, & consuluisse, & ibi vide.

Si uero quæritur an pro crimine possit iterum banniri. Dicendum puto quòd aut commiserat illud crimen de quo nunc proceditur antequam fuerit bannitus, & idem potest etiam citari, & ibi conueniri, ut in dictis iuribus, & l. 1. in fine, & ibi per Bar. ff. de requiren. re.

Si vero commisit postea, tunc aut illud commisit in loco a quo bannitus erat, & idem, quia siue sit locus originis, sine alius ratione delicti ibi sortitur forum & poterit conueniri, vt d. l. 1. Nec prædictis obstat quod cum inde sit bannitus non citetur ad locum sibi tutum, & per consequens non uideatur artari a citatione, vt no. ff. ad treb. l. de ęrate. Et est casus in l. 2. §. penul. in fi. si quis cau. & quod nota. per Iacob. de Are. qui dicit exititios terræ non artari ad comparēdum ibi citatos 1. l. Fulcinius. §. quid sit latitare, & l. ad cognitionem, qui. ex cau. in pos. ea. & quod no. per gl. in c. statutū, de resc. lib. 6. & in l. 2. ff. si quis in ius uoc. non ie. & ne quis eum qui in ius vo. est vi eximat. l. sed eximendi in fi. sicque cum citatio sit nulla non possit parere effectus contumaciæ. C. ne de sta. defunc. l. si pater, & q̄ no. per Bal. in l. 1. C. ne ex deli. defunc. quia aut sibi imputare debet, quia se propter delictum suum in illa necessitate posuit, & sic ei nō est succurrendū. l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisda. cog. & qui. ex cau. maio. l. qui data, cum si. Aut si hæc solutio non procedit quasi satis punitus videatur propter primum bannum, vt dixit Io. And. in d. uer. quid si bannitus, cum possit contra talem suspitionem prouideri, nō potest talis causa allegari. Aut enim causa ob quam citatur est talis in qua potest procurator interuenire, & potest illum mittere. ff. de mino. l. papi. exul. & sic non ob. c. ueniens, de accus. per Io. And. vbi supra proxime allegatum. Aut est talis causa in qua non potest interuenire procurator, & potest securitatem, & saluum conductum petere qui sibi a iudice dari debet, ut plene per Barto. in l. is qui reus, de pub. iud. per illum tex. cum glo. & per Bald. in l. 1. C. de hære. & in. & dicam infra in 2. temp. parte. 2. q. 15. quæ fidātia, & securitas regulariter tollit suspitionem. Fateor tamen quòd si talis securitas esset fragilis, ut ibi dicam, uel propter conditionem iudicis qui solitus est tales fidantias non seruare. l non omnis. § a barbaris. ff. de re mili. vel ex alia causa, ut tangit Ioan. And. in d. uer. quid si quis. Tunc posset habere locum dubitatio de qua ibi per c. accedens, uel lite non contest. & l. & qui ita. §. 1. ad treb. Securius tamen credo tenendum fore quod talis exceptio locum non habeat cum a sua culpa perfecte non punita procedat, quicquid dicat Io. And. Quousque enim pœna non sit perfectè imposita punitus nō dicitur. l. 1. & 2. C. de spor. & d. l. 1. senatus, & per Bar. in d. l. sepulchri. Communiter tamen huic dubio subuenitur per statuta quæ disponunt quid seruandum sit cum proceditur cōtra bannitos. Si autem fuit bannitus in loco domicilij ratione originis uel incolatus, & alibi nunc delinquit, & contra eum proceditur non in loco delicti, sed in loco originis uel incolatus maior est dubitatio, ut patet ex his quæ breuissimæ refert, & non decidit Io. And. ubi supra. Dicendum tamen est quod si ex primo banno non perdit domicilium il

lius

Digitized by Google

ius loci a quo bannitus est, ibi poterit conueniri ut supra dictum est. & habetur per Bar. in l. adult. in princ. ff. de adult. An autem perdat ex ipso banno domicilium vel non, dicet infra in 2. tempore. parte. 1. q. 5. dū tractabitur quę perdant bannitu, & in q. 45. per quę suppleas hæc vltimo dicta.

4 Quarto quæritur etiam circa prædicta. An bannitus delinquens in loco a quo est bannitus possit conueniri in loco in quo moratur, puta Florentinus bannitus de Luca offendit Lucanum in districtu Lucano, reperitur Senis. Quæritur nunquid ibi possit accusari & conueniri & exinde bānire? dixit Guil. quod sic, cum nō sit spes quòd Lucam reuertatur vt ipse ponit in Spec. de compe. iudi. adi. §. 1. ad finem ver. sed pone quidam. Vbi vide, q̄ etiam tenuit Bar. in l. relegatorum. §. interdicere ff. de inter. & rele. per illum tex.

5 Quintò quæro † an vniuersitas possit poni in banno siue collegium aliquod Hęc quęstio fuit antiquitus multū examinata. s. an possit delinquere, & puniri & qualiter. Et finaliter concluditur quod potest & delinquere. & condemnari, vt habetur in l. metum. §. animaduertendum. ff. q̄ me. cau. & l. sed ex dolo. §. 1. ff. de dolo. plenissime per Bart. aliàs referētem in l. aut facta. §. fi. de pen. Quæ vitandæ superfluitatis cā hic non inseruntur.

Aduertendum tamen q̄ vbi banniri potest secundū eū ibi non debet seruari forma in citationibus quæ traditur per eundem Bar. in extrauagan. ad reprimendam super verbo, citari. Quibus citationib. factis vt ipse dicit, vniuersitas cōtumax constituitur: q̄ debet intelligi. s. postquam post citationem potuit congregari. Ante enim non potuit cōtumax reputari. arg. ff. de libe. vni l. 1. in fi. Et ideo caueant iudices, vt congruū terminum in citatione assignent. Potest etiā iudex talem vniuersitatem contra quam procedit cogere ad creandum syndicum qui eam defendat, & ex cuius citatione facilius possit contumacia constitui secūdum Iac. de Are. in l. 3. ff. de fideicom. lib. & Inno. in c. romana. de senten. excō. q̄ secundum Bal. intelligitur quòd possit cogi ad creandum syndicum ad litem tantum, vt ipse no. in l. 1. in fi. ff. q̄ cuiusq; vni. nomi.

Et aduerte an ex contumacia talis defensor possit in bāno poni ad ea quæ habent in auctē. itē nulla. & in auc. iubemus. de sac. san. eccl. & in l. 1. §. si procurator. ff. si quis ius di. non obtem. & ibi plene per doct.

6 Sextò quęro † an formato processu cōtra filios Titij nō expressis nominibus possint ijdem filij in banno poni. Et differentia huius quæstionis a præcedenti est manifesta, q̄a ibi conueniuntur plures vt uniuersi, hic vt singuli Hæc quæstio ponitur per Albe. vbi supra. s. in opere statutorum parte vlti. quæstio. 48 & ibi primo allegat ad negatiuam, quia quis debet nominatim exhæredari. ff. de libe. & posthu. l. 2. & nominatim debet quis excōmunicari. extra de offi. ord. c. 2. & ibi in glo. & 11. q. 3. c. excellentissimus. ergo & banniri, aliàs sententia banni videtur inualida tāquam incerta. C. de sen. quæ sine cer. quan. per totum.

In contrariū quod imo valeat. ff. de iniu. l. 4 §. nominatim. & de libe. & postu. l. titius. & l. nominatim. & ff. si cer. pet. l. certum. Concludit q̄ aut aliqua parte actorum continetur qui sint filij siue hęredes, & videlicet bannum, aliàs non. ff. de re iud. l. in summa. & l. ait prætor. §. 1. & C. de sent. quæ sine cer. quan. l. 2 & l. hac consultissima. C. qui te. fa. pos. & quod ibi no. Et subdit q̄ si bannitur quis ut hæres quod ei agenti nomine proprio obstat banni exceptio, de quo dicam infra in 1. parte secu. di temporis. q. 71. Ad propositum autem puto q̄ si ex tenore accusationis vel inquisitionis apparet de q̄bus filijs, siue de quibus heredibus intelligitur, & sic etiā in citatione ne reddatur incerta. l. aut qui aliter. §. 1. ff. q̄ vi aut clam. valeat processus & bannum per dicta iura. Faciūt not. in l. demonstratio. de condi. & demon. Et vide quæ dicam. in fra in 3 parte huius primi temporis. q. vlti.

7 Septimò quæro † an una pars expulsa de ciuitate, puta pars Gibellinorum possit banniri ab alia quæ in ciuitate remanseri? Hæc quæstio formato themate q̄ pars intrinseca elegit potestatē post expulsionem alterius ponitur p Albe. vbi sup. q. 78. Et primo arguit q̄ possit in bāno poni, quia omnis vocatus ad iudicem venire tenetur. l. 1. si quis ius di. non obtem. item quia contumax est in dolo. l. non potest. de reg. iur. ergo puniri potest. ff. de penis. l. absentem.

In contrarium arguit quia iusto metu absunt, & sic restituerentur. ff. quibus ex cau. ma. l. 1. 2. & 3. ergo fortius ei dat exceptio. l. inuitus. §. cui damus. de regu. iur. Itē q̄a ptās non ē ptās extrinsecorū, quia per eos non fuit electus, & C. de sū. trinit. & fid. cath. l. 1. & si a non compe. iudi. per totum. Item quia potestas non fuit legitime electus cū non consenserint extrinseci, in auct. de defen. ciu. §. sed interim Item quia saltem debuerant interesse electioni duę partes. l. nulli. & l. plane quod cuiusq; vni. not. ergo. &c. Tenet hanc secūdam partem si pars extrinseca fuit expulsa dolo vel culpa intrinsecorum, aliás tenet primam per iura & rationes. supra allegā. & adducit q̄ not. in l. si quis ingenuam. §. in ciuilibus. ff. de capti. Sed hæc quæstio aliter est inuestiganda. Nā aut potestas qui contra expulsos procedit fuit electus ante expulsionem eorum, & tunc cum proponatur eum esse iudicē illoq; tēpore delicti in inquisitione siue accusatione narrati fuisse sibi subditos, restat q̄ cōtra eos potest procedere quemadmodum contra singulos delinquentes. Sed an constituant in cōtumacia propter hoc, quia ad locum sibi non tutum citari dicantur. Recurre ad ea quę dixi sup. q. 3. & quæ dicā statim sequēti membro. Si autem fuit electus post expulsionem dictę partis, tūc aut fuit electus post electionarios antea factos vel virtute statuti antea facti & eius ordine seruato, & idē, quia eadem ratione eorum est potestas sicut extrinsecorū. Si vero fuit electus virtute noui ordinamēti facti a parte intrinseca, tunc recurrendum est ad quæstionem illam quæ habetur in l. omnes populi. de iust. & iure. videlicet an pars prędicta intrinseca possit condere statuta. In qua. q. Bart. in d. l. omnes populi in 2. q. 2. princip. ver. sed quæro dixi, distinxit hoc modo. Quòd si aliqui absunt de ciuitate voluntariè, & tunc remanet omnis potestas in præsentes. argu. ff. de tut. & cu. dat. ab his. l. vbi absunt. & C. de decur. l. nominationum. li. 10. Si vero sunt expulsi, aut ad eos expulsos competebat ius condendi statuta aut non. Si non cōpetebat. v. g. quia expulsi non erant de consilio, & tunc non ob. illorum expulsorum absentia, quia illi qui remanserunt in ciuitate potuerunt statuta facere. ff. de orig. iur. l. 2. §. deinde cum essent. vbi dicitur q̄ ad remanentes in ciuitate remansit potestas condendi leges. Si vero competebant vt quia erant de consilio, & tunc aut sunt expulsi ex ista causa, & adhuc ad remanentes remanet potestas condendi statuta, quia cum illi non obedierint ciuitati suę per liderunt omnia iura propria suæ ciuitatis, de capi. dimi. l. amissione. & sic perdidetunt ius condendi statuta. & sic potestas remansit apud præsentes Si vero fuerunt expulsi sine iusta causa forte per inuidiam. & tunc licet statuta facta per remanentes seruentur forte quātum ad eos per l. per fundum. ff. de ser. vrb. prę. tamen in præiudicium expulsorum non valent, ne ex sua negligentia beneficium consequantur. ff. de fur. l. iraq; fullo. Et hanc distinctionem sequit ibi Rai. in repe. quàm fecit post repetitionem Bar. inducens pro confirmatione ejus qđ dicitur quando expulsi fuerūt eorum culpa perdere iura ciuitatis, q̄ censentur rebelles suæ ciuitatis vt. C. de deserto. & occul l. 2. li. 12. & sic perdūt ius cōdendi statuta. l. fi. ff. de legatio. Dicit etiam vltimum dictum esse verum, quo dicitur nō valere in præiudicium expulsorū etiam si pars expulsa de ciuitate erat minor pars, cum maioris partis violentia ei nocere non debet, nisi quo ad possessionem perdendam. ff. de acqui. poss. l. clam possidere. §. fi. cū. l. seq. concludens quod illud statutum factum a parte intrinseca non tenere etiam quo ad præsentes in iure totius populi, sed in iure proprio eorum condentium sic vt d. l. per fundum. ar ff. de ma. conue. l. 1. §. j. & ad l. qui maior. ff. ad niu. cū si. Respondet q̄ illa locum non habet quando minor pars impeditur facto maioris. arg. de reg. iur. l. non debet alteri. & de dolo l. 1. §. non fuit. & q̄ vi aut clam. l. 1. §. sed aristo. Et ex his infertur quòd si fuerint iuste expulsi possunt in bāno poni, nec possunt allegari se citatos ad locum non tutum p ea quę dixi sup. in q. 3. Si autem iniuste fuerunt expulsi, non possunt de iure banniri. Sed dubitatur qualiter possunt obuiare banno, dic q̄ hoc casu sine dubio poterunt syndicum constituere ad eorum iustitiam consequendam. l. 1. §. 1. q̄ cuiusq; vni. no. & l. si quis à filio. §. si patri. secundum Lau. de ramp. & Bart. ff. de leg. licet Dy. ibi aliter dixerit. Et ibi habes per Bar. q̄ pars expulsa & pars intrinseca etiā separatim possunt submittere ciuitatem, q̄ ibi Bal. intelligit verum, nisi quo ad superioris præiudicium per not. per Inn. in c. cum ex iniuncto. de no. oper. nun. Ad quòd adde quòd habetur per Host. in c. 2. de ma. & obe.

8 Octauò quæro † Formatus est processus per viam acquisitionis vel inquisitionis contra Titium & Sempronium ex eo q̄ fecerunt seditionem in populo, & factis citationib. de Titio & Sempronio secūdum formam statutorum sup. relatā, iudex posuit in banno Titium & Sempronium & eorum filios & descendentes, eosque priuauit officijs & honoribus ciuitatis. Quæritur an valeat tale bannū. Hęc quæstiō requireret examinationem an committens seditionem in populo &c. dicatur committere crimen læsæ maie. vt sic in eo & filijs locū habeat. l. quisquis. C. ad l. Iul. maie. de qua qōne dicam infra in suo loco. parte. 1. secūdi temporis. q. 15. Et præsuppositio q̄ non, videdum restat an dictus iudex potuerit dictos filios sic condemnare, & quia vt dixi supra quæst. 6. ex defectu nominum propriorum sententia non potest dici nulla.

Restat uidendum an ex alijs capitibus. Et certe dicendum est primo q̄ tale bannum est iniquum & contra diuinam legem,

Digitized by Google

gem,quę ſe habet,vt filius patris non porter iniquitatem.Itē contra humanam,quæ ſe habet quòd delicta ſuos auctores teneant nec vlterius progrediantur.C.de pen.l. ſancimus.& ibi concord. in gloſſ. Ac etiam quia vbi aliquis ex alterius delicto punitur,non tenetur quando contra principalē ob contumaciam fertur ſententia.ff.de euic.l.ſi ideo.cū cōcor.C.de pig.l.præſes.& ibi gl.per Dy.in l.1.ff.quando ex fac. tut.& per Bar.in ſua diſpu.de qua in l.cum filius.in princ.de ver.obli.& quòd dicam infra in 1.parte ſecundi temporis. quæſt.33. Secundo dicendum eſt ꝙ eſt nullum ipſo iure pp plura.Primo quia nullus eſt formatus proceſſus contra tales filios,& deſcendentes. Et ſic reſtat ꝙ bannum & ſentēria eſſent nulla ſi daretur.C.de ſen.l.prolatam,& de pe.l. qui ſententiam.ff.de pub.iudic.l. inter accuſatorem. & l.abſentem de pæ.& de iud.l.omnem. Secūda ratione eſſet nullum,quia non fuerunt citati explicite nec implicite.l.nam ita diuus.de adop.ff.de re iud l.de vnoquoq;.cum ſi. qui defectus eſt talis ꝙ etiam ſi ex forma ſtatuti prohiberetur ſententias latas pro maleficio dici nullas aliqua ratione vel cauſa,talis nullitas non diceretur excluſa:cū enim ſit de iure naturali a defenſione procedens non intelligitur a ſtatuto excluſa quantuncumque generalibus verbis nullitatem excludat. habēt in cle.paſtoralis.de re iud.& per Bart.plene in extrauagan.ad reprimendum.& dicam infra in 2.tem.part.2.q.34. ſicut nec intelligitur excluſa nullitas a carentia iuriſdictionis procedens vt no in cle.1.de ſequeſt.poſ.& fruct. & in l. non erit.§. dato.ff.de iureiur.Et hoc quantum ad 1.partem quæſtionis ex qua patet ꝙ titulus.2.quæſtionis eſt ſuperfluus.Sed ſi forte diceretur ex aliquo ſtatuto talem ſententiam valere,vidēdum arbitror etiam ſuper eo.Et primo videtur dicendum ꝙ tali ſententia omnes filij,& deſcendentes afficiantur. Filij enim in legali diſpoſitione etiam ad vlteriores extendūtur. ff.de verb.ſign.l.filii.& plene.eod.tit.l.liberorum. Et fortius hoc verum eſt propter verbum deſcēdentes in themate poſitum ꝙ vſque ad decimum gradum in lege videtur extendi.l.fi.C.de ſuis & legi.& ꝙ ibi no.& ꝙ habetur in auct. de teſti.fide.§.codicillum.& §.ſeq.col. 9. ſi in lege, ergo in ſententia,quia poteſtas vnius ad aliam adæquatur,vt no. per gl.no. in l.cum quaſi.§.ſi plures.ff.de fideicom. li.Sed quia ſine dubio talis diſpoſitio eſt odioſa,& contra naturalem,& ciuilem rationem vt eſt dictum,ſine dubio reſtringenda eſt. Et ideo non puto vltra nepotes extendi ſecundum ea quæ habentur per Cyn in l.voluntas.in vlt.q.C.de fideicom. Et quia in voluminibus habentur,vt præmiſi,aliter non inſiſto.

9 Nono ego quæro † ſtante ſtatuto ꝙ valeat tale bannū & prolatum ſit contra latus & ſtirpem Titij qui comprehendantur in dicto banno? Ad cuius determinationem præmitto,ꝙ quandoque lex ſiue ſentētia vel homo vtitur verbo.familie.Et tunc quos & quot comprehendat & vſque ad quē gradum habetur in auctē. de teſt.§. codicilium. & §. ſeq.& C.de verbo. ſign. l. fin.& ff.de verb.ſign.l.pronunciatio.§ familiæ.Aliquando nomine filiorum.& de hoc habetur vbi ꝓxima.q.dictum eſt, & per Cy.etiā in.l. libertinū.C.de interd. ma.per Bart.& alios in l.gallus.§.inſtituens.de li.& poſth. Interdum nomine ſobolis.de hoc habetur in l.fin.C.de bo dā. & ff.ſol.mat.l.1.Quandoque nominatur proles.de hoc C.de epiſ.& cleri.l.officiales.& l.ne diutius.C.de agri.& cēſi.li.11. Quandoque appellat progeniem.C.de eman.li.l.pe interdū proſapiam.de hoc habeſ in l.ſi quis ex corporeo.C.de muril. li.11.Aliquando gentem. ff. de proba.l.2. Aliquando vtitur nomine liberorum.de quo in l.cognoſcere.§. liberorum.& l.liberorum.ff.de verb. ſig.interdum nomine poſterorum ff. de iure imu. l.1.& 4.& ff.de vac.mu.l. vacatio. Quandoque nomine deſcendentium,de hoc in l.fi.C.de ſuis & le. & d.auctē.de teſti.fidei.Quandoque promiſcue imiſcentur nomina ſupra dicta ſimpliciter. de hoc habetur in l .quod his verbis.§.fi.de lega.3.

Si vero adijciatur perpetuo vel in perpetuum,tunc nullatenus fit reſtrictio vt habetur in c.feliciſ.de pe.& in c.j. de ſchiſma.lib.6.& habeſ per Iac.de Bel.in præalle.auct.de reſt fidei. Quandoque fit mentio ſtirpis,& tunc eodem modo videtur de deſcendentibus debere intelligi,arg.iurium prædictorū, quaſi idem ſit ſtirps,& proles,proſapia,ſoboles, ſiue progenies:ꝙ credo verum propter pronomen, ſuam vel meā vel tuam.Collaterales enim non ſunt ſtirps eius, ſed aſcendentes,licet omnes ſint de ſtirpe illius aſcendentis. Et ꝙ tunc de deſcendentibus intelligatur eſt tex. & ibi per Bal. in l. ſi quis in ſuo.in princ.C. de inoffi.teſta. De genere autem & generatione vide extra de hęre.c.ſtatutum.& c.vt commiſſi.lib.6. & de pęn.cap.vbicunque.& Bal.in l.cum acutiſſimi. C. de fideicom.

Et nota ꝙ ſi banniuntur omnes homines de tali progenie, non comprehenduntur exiſtentes in ventre, arg.l. cū inter & ibi Bal.C.de fideicomm.libe.cui etiam adde ꝙ ipſe no.C. de libe.cauſ.l.vbi dicit quod bannita muliere pręgnante natus poſtea non eſt bannitus:licet ille tex.facit in contrarium ſed dic vt ibi.

Qui autem veniant in illis verbis.& totum latus Titij eſt dubitandum,quia fratres ſunt de eodem latere,hinc eſt ꝙ dicuntur collaterales.ff.de gradi.l.iuriſconſultus.§.ſunt ex lateribus.Sed quia frater licet ſit de latere patris, non tamen eſt de latere fratris,imo vnuſquiſque facit ſuum latus, ſicut ſuam lineam vt patet ad oculum.Sic ergo ſicut cōiuncti nobis ex latere nō ſunt ex noſtra linea.ff.de gradi.l.1. & inſt.eo. in prin.licet ſint ex linea aui,& proaui.vt C.de bon.mat.l.etiā ſecundum Bar.in conſi. ꝙ incipit, quia factum &c. ita non ſunt de noſtro latere,licet ſint de latere patris vel aui noſtri, quia nulla eſt ratio diuerſitatis.Et ſic in dicta condemnatione non comprehendūtur collaterales aut ex eis nati.Quod etiam oſtenditur ratione.Negari non poteſt ſi diceretur per aliquos ꝙ collaterales eſſent de latere Titij, ꝙ non poſſit intelligi duobus modis.Vno vt intelligantur condemnati omnes qui ſint de eodem latere,de quo eſt ipſe Titius.& ſic omnes a patre,ſiue auo deſcendentes.Alio modo ut intelligantur ſolummodo condemnati illi qui ſunt de ſuo latere poſſeſſiuo,hoc eſt de eo ꝙ ipſe facit,& ſic ſolum de ſuo non aūt de latere aſcendentis,ſed in dubio ſemper debet intelligi cōdemnatio in minori ſignificatu.l. interpretatione.& l. præſes. ff. de penis. ſaltem in odioſis in quibus etiam ſententia non extenditur.l.ſi patronus.§.ſi quis cum eſſet.de bo. liber.

10 Decimo quæritur † an in tali condemnatione.ſ.filiorū lateris uel ſtirpis ueniant ſolummodo nati, an ſolummodo naſcituri,an omnes tam nati quàm naſcituri.In hac quęſtione breuiter me expediam.Nam aut talis ſententia fertur ſuper crimine poſito in l.quiſquis.C.ad l.Iul. maieſt. & dic ut ibi per docto.tenet enim Cy.poſt Pet.ꝙ cōprehenduntur ſolum nati poſtea & non ante. Aliqui tenēt ꝙ omnes propter ſpecialitatem illius legis,ꝙ forte uerius.Sed prius dictum ſapit æquitatem.ſi uero fertur propter aliud crimen, Tūc aut ex proceſſu formato contra Titium & filios eo & habente filios:de quo dixi ſup.6.q.& tūc ſine dubio ſolum ad tunc natos:porrigitur.l.ſi quis in ſuo.§.legis.C.de inoffic.teſt.Proceſſus enim non intelligitur formatus,niſi contra eos qui in rerum nam ſunt,& intelliguntur citati & non alij.l. in ſumma. §.fi.ff.de re iud.& ff.quæ ſenten.ſine ap.re.l.pe. Si uero fertur ex proceſſu ſolummodo formaro cōtra Titium,aut nullos tunc habebat filios, & de neceſſitate debet intelligi de naſcituris,ut ſententia aliquid operetur in caſu in quo ualeat talis ſententia,de leg. 1.l.ſi quando cum ſi.Si uero tunc filios habebat,dicendum eſt,& ita pluries unà cum recolendæ memoriæ iuris conſului, ꝙ ad tunc natos tantum talis ſententia porrigatur, quia verba ſententiæ regulariter ad tempus præſens porriguntur,arg.l.ſi ita ff.de au.& arg.leg.& ibi not. per Bar.facit,l.ſi tibi man.§. is cuius bona.ff.man.pro quo ui de ꝙ dicam infra in 2.temp.parte 1.q.18. An publicatio bonorum banniti porrigatur ad poſtea quæſita. & ad hanc deciſionem faciunt quæ dixi ſupra. q.8. Nec prædictæ concluſioni obſtat quod not.in l.placet.ff.de li. & poſth. quia ibi loquitur in his quæ fauorem continent i. fauorem teſtamenti conſeruandi,ut ibi no.Item non obſtat.ff.de accu.l.2.§. in filijs.& de pe.l.moris.§.iſte fere.quia loquuntur in his quæ a patribus in filios deſcendunt, quæ non poſſunt deſcendere in natos poſt illorum priuationem,pro quo facit quod habetur in l.diuo Marco.C.de quæſtio.& de iure patr. ff.l. diui fratrēs.

Rubrica de his qui poſſunt banniri.

Expedita prima parte primi tē-

poris,uenio ad ſecundam,quę eſt,de his qui poſſunt banniri. In qua continentur quæſtiones infraſcriptæ.

SVMMARIVM.

1 *Primo ponitur doctrina generalis.*
2 *An iudex procedens poſſit factis citationibus bannire exemptum a ſua iuriſdictione,ſi nullus comparet exemptionem allegans.*
3 *An poteſtas vel alius officialis poſſit delinquentem ante tempus ſuæ cognitionis inquiſitum vel accuſatum bannire ſi maleficium fuit occultum.*
4 *Si cauetur ſtatuto quòd de robaria commiſſa per annum ante non poſſit cognoſci,an poteſtas poſſit bānire eum qui incepit derobare per annum ante,& poſtea continuauit robariam.*
5 *An poteſtas poſſit bannire forenſem alibi furantem,ſed portantem in locum iuriſdictionis portantis.*
6 *An formato proceſſu pro pluribus maleficijs quorum aliqua ſunt punibilia,aliqua non,puta quia iuriſdictionem non habet poſſit iudex aggrauare pœnam banni.*
7 *Capitaneus cognouit contra occiſores,poteſtas vult procedere contra mē*

dantem.

Digitized by Google

Nellus de S. Gemi. De Bannitis.

dantem, quæritur an illum non comparentem possit bannire stante statuto quòd de eodem maleficio siue negotio de quo unus rector possit co gnoscere, alius non possit se intromittere.

8 *Qui iudex possit bannire existentem in territorio Florentino, & balistantem in territorio Bononiensi & ibi hominem occidentem.*

9 *An officialis possit ponere quem in banno pro iniuria facta sibi uel suæ familiæ.*

10 *An potestas possit bannire aliquem alium officialem in officio delinquentem officio durante.*

11 *Quæritur si sunt duo officiales quorum unus est generalis, alius specialis an generalis possit bannire illum qui fuit attributus speciali.*

Secunda pars primi temporis.

1 PRimo ergo † generaliter quæritur qui possunt aliquem bannire. Ad hoc respondetur quòd de iure communi essent omnes illi qui possunt deportare seu relegare. l. 1. §. deportatos. ff de leg. 3. & no. plene per gl. in sti. qui. mo. ius pa. pote. fol. §. relegati. & §. cum autem. & plenius per Guil. in l. imperium. ff. de iurisdom. iudi. Sed quia rectores ciuitatum licet æquiparentur præsidibus prouinciarum in aliquibus, vt habetur in l. fi. C. de præsident. temp. nullam aliam habent potestatem quàm illam quam tribuunt eis statuta locorum vel suæ elections secundum Iac. Bo. in l. assiduis. C. qui po. in pig. ha. & in auc. statuimus. C. de epis. & cle. & Bal. in auc. cassa. C. de sac. san. ec. & Ioan. And. in addi. Specu. super rub. de syndico. Breuiter me expediens. Dico quòd omnes illi rectores quibus specifice per statutum cōcessum est vel ex eo q̄ sit concessum merum & mixtum imperium, poterunt illi loco subditos ratione domicilij vbique delinquentes & quoscunque etiam non subditos aliàs infra suos limites delinquentes bannire seruata forma statuti. Et istud generale sufficiat pro hac prima.

2 Sed † quæro secundo statuto cauetur quòd potestas habeat arbitrium inquirendi &c. merum & mixtum imperium & omnem gladij potestatem, saluo q̄ non possit se intromittere de maleficijs commissis contra aliquem qui sit de loco, vnde est ipse potestas: talis a sua iurisdictione exemptus inquiritur a potestate & citatur secundum formam statuti disponentis generaliter de modo procedendi: ipse citatur vel alius proclamatur secundum formam statuti, potestas vult eum bannire, quæritur si facit an potuerit, & sic an valeat bannum? An vero possit per viam officij iudicis nullum declarari & cancellari non obstante alio statuto quo cauetur q̄ contra banna lata per potestatem non possit aliquid etiā de nullitate dici, obijci, vel opponi. Et sic non dicatur bannitus, & per consequens in eo statutum locum non habeat, iuxta. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. Hæc quæstio subtilis est & habet plures articulos in quibus possent multa dici, sed ne prolixior sim quàm promiserim dico dictum de quo quæritur non potuisse de iure banniri ex defectu potestatis bannientis, q̄ sic ostendo dictum statutum dicit q̄ potestas non possit &c. sed dictio non iuncta cum verbo potest, denotat effectum suum importari ipso iure, non autem ope exceptionis. ff. de transl. de his. & ibi per Bar. ff. de iudi. l. sole mus. § latrunculator. per Ioan. And. in c. 1. de regu. iur. lib. 6. Ergo ipso iure in casu prædicto potestatem reddit iurisdictione carentem. Quod etiam alia ratione ostenditur. Statutum prædictum iurisdictionem modificans est illud idem q̄ iurisdictionem tribuit. Ergo etiam sine decreto. i. sine eo q̄ ipsum statutum annullet in contrarium gesta acta per eū contra modificationem nulla sunt ipso iure de elect. c. prouida. li. 6. Ita firmat in fi. glo. no. in c. 1. de iure patro. in cle. in glo. super verbo, inhibentes. erat ergo ille qui fuit bannitus ipso iure a sua potestate exemptus. Sed constat q̄ vbi iudex citat ipso iure exemptum a sua iurisdictione generali exemptus non tenetur comparere etiam in casu in quo sit dubiū eum esse de iurisdictione, ita determinauit not. Bald. in d. l. generaliter. C. de epi. & cle. licet Cy. ibi aliter dixerit. Præterea quando quis est exemptus ope exceptionis non fit prorogatio, nec iudex competens efficitur nisi iudex pronuncier se iudicem competentem, secundum Bart. in l. 2. ff. si qs in ius uoc. non ie. immo plus dicit ibi Iac. But. q̄ non sufficit pronuntiatio, nisi fiat post exceptionem propositam: iudex enim non potest auferre parti exceptionem non oppositā & in iudicium non deductam. l. duob. ff. de exce. rei iud.

Hæc autem decisio in dubio vera est si in processu narrant talia ex quibus appareat potestatem iurisdictionem non habuisse, vt habetur in c. præterea. de dilatio. per Innoc. & doc. in d. l. 2. si quis in ius uoc. non ie. Si uero talia non narrantur, quæstio est magis dubitabilis tamen idem est rationibus: suprascriptis. Ac etiam quia cum in ueritate iurisdictionē nō habuerit ex contumacia, etiam si fuisset prorogari non poterat. præsertim si per uiam inquisitionis processit, quibus casibus iurisdictio nunquam prorogatur, vt colligitur recte tenenti in l. 2. ff. de iudic. de quo secundo per Innoc. in ca. ad petitionem. de accu. Et de utroque per Bald. in l. 1. C. ubi de crimi. agi opor. Nec ob. l. 2. si quis in ius uoc. non ie. per quam Cyn. in d. l. generaliter. contrarium dicere vī, quia licet verū esset q̄ teneatur comparere & suam exceptionem allegare. Non tamen potest in meritis causæ damnari, sed solummodo tanquam inobediens in non ueniendo mulctari. per l. 1. si quis ius di. non obtem. Et ita in terminis proprie respondet & determinat Bar. in l. non uidetur. quæ est. l. 3. ff. de iud. ubi not. loquitur. Poterit ergo dictum bannum nullum declarari non obstante statuto nullitatis propositionem excludente. tum quia non intelligitur tollere illam quæ venit ab alijs statutis. l. ita nōbis pudor. & ibi per doc. C. de adul. l. 1. §. denique. & ibi plene per Bar. ff. q̄ ui aut clam. tum etiā quia non tollit illam quæ procedit ex defectu iurisdictionis secūdum gl. quæ reputatur singularis. in cle. 1. de seq. pos. & fruc. sed habet concor. si recte intueatur tex. cum gl. in l. non erit. §. dato. ff. de iureiuran.

3 Tertio † quæro statutis prædictis, viget etiam aliud statutum quo cauetur quòd potestas possit cognoscere de criminibus commissis per annum retro a die introitus sui officij tantum. Quidam commisit maleficium dudum ante, sed fuit occultum maleficium: contra ipsum procedit potestas. Quæritur nunquid eum non comparentem possit bannire, & si in banno posuit talem bannitum possit nullum declarari. Dicent multi hanc quæstionem pendere a decisione eorū quæ habentur. ff. si quis test. li. es. iust. fu. l. pe & per ea quæ ibi dicuntur per doc. & in l. semper. §. hoc interdictum. ff. q̄ ui aut clam. ubi dicere uidetur q̄ in maleficijs occultis non habeat locum præscriptio. Sed id dicentes non recte sentiūt, quia ut dixi. supra & dicam statim, dictum statutum concedit iurisdictionem limitatam. Et sic clarum ē q̄ de illo maleficio cognitionem non habet. ff mandati. l. diligenter. iuncta. l. & quia. ff. de iur. om. iud. Et quia necesse est in processu apponi tēpus maleficij ut. l. libellorum. de accu & inqui. de publi. iudi. in prin. per Dy. & Iac. But. Clarum est quòd comparere non tenetur, ut in iuribus supra proxima. q alleg. qđ autem contineat iurisdictionem limitatam, patet, quia nullā habent tales rectores, nisi eis a statutis attributam, adeo q̄ ius commune eis nihil opitulatur, ut dixi supra. in 1 q. Sed dictum statutum concedit iurisdictionem de commissis per annum retro tantum, ergo &c. quinimmo sine dictione, tantum, uidetur de alijs iurisdictionem excludere. ff. de iudi. l. cum prætor. de lega. 2. l. statuliberum. §. stichum. C. de p cu. l. maritus, etiam si aliàs de iure communi diceretur iurisdictionem habuisse. ut. d. l. maritus. secundum ueram lect. & in concor. ibi in gl. alleg. Non est ergo de præscriptione tractandum, & sic illa iura nihil faciunt. Si autem dicatur non concedi iurisdictionem limitatam, sed solummodo de prescriptione tractandum esse idem etiam est dicendum, nam statutum introduceret annalem præscriptionē: sed illa succederet in locum præscriptionis. 20. annor per l. quærela. C. de fal. ergo illius naturam assumit. l. si eum. §. qui iniuriarū. ff. si quis eau. illa autem currit etiam ignoranti. l. sicut. & l. omnes. C. de præscrip. 30. anno. & l. si quis emptionis. in fin. iuncta l. absentem. ff. de pœ. ergo & hæc annalis curret etiā ignoranti. Et pro ista parte uidetur casus in d. l. pe. q̄ ibi tenuit Ang. quia ab ipso initio tempore commissi maleficij ortum fuit ius & actio licet propter ignorantiam in iudiciū non fuerit deductum, q̄ non nocet in iuitio cursus ipsius p̄scriptionis. l. si fundum. §. si partem. ff. quemadmo. ser. amit. Et est ratio secundum eum, quia præscriptio currit absque aliquo facto ipsius præscribentis, & est præscriptio fauorabilis, sic etiam dicitur in l. sequitur. §. si uiam. ff. de usuc. hoc idem tenere uidetur Guil. in l. si cum exceptione. §. satis clementer. ff. q̄ met. cau. ubi concludit, q̄ ubicunque agitur de odio finiendo, omne tempus est continuum, unde omnis actio ad uindictam, & omnis accusatio habet tempus continuum si aliud non dicatur. Et sic currit ignoranti secundū Bald. qui idem firmat in l. genero. ff. de his qui no. infa. & idē tenet in l. fi. C. de dolo. per illam. l. & ad præal. §. hoc interdictum respondet, q̄ loquitur in actione quę datur ad rem familiarem non ad uindictam, & sic tempus est utile non continuum. Et ita pluries obtinui & consului, & iudicari uidi, licet etiam quandoque contrarium uiderim obseruari ob immanitatem criminis & prætextu baliæ, siue auctoritatis largę ipsi officiali ita seruāti concessę, licet in veritatem ad id non extenderetur. Sed prædictis opponitur, quia licet ipso iure non possit cognoscere, tamen poterit uirtute restitutionis in integrum quæ conceditur ob iustam ignorantiam propter clausulam generalem. l. 1. in fin. ff. qui. ex cau. maio. ut habetur in l. cum filius. §. in hac. de uerbo. obli. per glo. & Barto. in l. 1. § si quis propter. de itine. actuque priuat. & in l. ab hostibus. §. sed quòd simpliciter. qui. ex cau. maio.

&

Digitized by Google

& ꝙ cum fal.tu.aucto.l.ſi falſo.de mino.l.æmilius. C.ſi aduer.ven.pig.no.l.2.& per Dy.in regula,ſi quis in ius. li.6.Sed hoc non obſtat,quia illud in pœnarum executoribus locū non habet.ff.de mino.l auxilium.§.in delictis. & ita reſpondet Ang.in d.l.pe.& ſic concluditur ꝙ dictus poteſtas prædictum etiam aliàs ſibi ſubditum bannire non poteſt. & ſi banniuerit per viam nullitatis ex carentia iuriſdictionis poterit & debebit cancellari,quicquid dixerit Bar.in ſuo conſilio ꝙ incipit a domino Cy. contra quem etiam multi alij,tunc conſuluerunt. Fugimus autem has opin.ſi vt dictum eſt tenemus de præſcriptione non eſſe tractandum.

4 Quarto † retento eodem ſtatuto quidam dudum ante annum cœpit robariam exercere, & continuauit illam in tempus cognitionis, quæritur an poteſtas poſſit illum in banno ponere,ſtante etiam ſtatuto ꝙ de robaria commiſſa per annum ante non poſſit cognoſci.In hac.q. Albe. vbi ſupra. q. 96.expediuit ſe breuiter,dicens ꝙ poſſit talem in banno ponere, quia inſpicitur finis & non initium per gl. quam dicit ſingularem in l.mariti.§.lex menſium.in fi.gl.ff.de adul.cui tamen glo.uidetur contradicere gl.in l. vulgariter.ff.de fur. quæ dicit pro continuato adulterio vnicam debere pœnam imponi.& ſic videtur concludere ꝙ vnicum ſit adulteriū. & ſic videtur debere inſpici initium & non finis, vt ibi, & ꝙ habetur in l.ei qui.& l.inficiando.§.infans.eod.titu.dicendū tamen quantum ad propoſitum ꝙ dicta determinatio Alb. vera eſt.& gl.d.§.lex menſium nō enim eſt vnicum delictū continuatum, ſed tot delicta quot ſunt vices adulterij commiſſi vel quot ſunt robarię,maxime ſi ſint factæ contra diuerſas perſonas & ideo non dicitur cognoſci de eodem maleficio, ſed de alio: & hoc ſufficiat ad propoſitum. Vbi autē eſſet uuicum delictum continuatum,& non poſſet cognoſci inſpecto initio,an poſſit cognoſci inſpecto fine vt in eo qui tenet appenſum,qui tenet poſſeſſionem quam occupauit,& in ſimilibus exemplis,dic ut habetur per Bar.in l.eum qui.§.in popularibus.ff.de iureiu.& in l.inficiando. §.infans. ff.de fur.Et uide Iaco.But.in l.3.C.ſi reus uel ac. mor.fu.Nec prædictis obſtat gl.in l.vulg. quia uerum eſt ꝙ pro adulterio continuato pluribus temporibus imponitur vna pœna, non quia ſit unum delictum,ſed quia pœna non eſt reiterabilis cum ſit pœna mortis,ut ibi per Bar.& ideo ſi ex forma ſtatuti imponeretur pœna reiterabiiis,puta pecuniaria glo. illa non procederet,vt ibi per Bar.

5 Quinto † quæritur poteſtas Florentinus habet arbitrium cō tra fures. Quidam non ſibi ſubditus furatus eſt aliquid in ciuitate Bononiæ,& id portauit in territorium. Floren.Quę ritur an poteſtas poſſit illum inquirere,& non comparentē bannire. Hæc quæſtio reſidet in veritate uel falſitate opin. Bar.quam poſuit in l.ſi dominium.ff. de fur.ibi enim cōcludit ꝙ ſic,quia ſicut mutatione dñij noua naſcitur actio furti,vt ibi,ſic mutatione territorij,& iuriſdictionis nona naſcit actio ſiue accuſatio furti ad uindictam publicam, arg.ff. de ſtatu ho.l.qui furem.Hoc idem ſecutus fuit ibidem Fran.de Are.dicens eſſe caſum in l.inficiando.§.infans.eo.ti.ſumpto argumento de tempore ad locum ſecundum not.in l.uinū ff.ſi cer.pet.cum concor.ac etiam quia ex contractione nona in noua iuriſdictione facta reſpublica illius loci lędit ei accuſatio naſcitur.l.licitatio.§.ꝙ illicite.ff.de publican.& iſtam partem ut plurimum ſequūtur aſſeſſores dicentes hāc opinionem ſanctam.Pro qua uidetur caſus in l.1.C.de noxa. hoc modo in loco in quo commiſit furtum.ſ.Bon.non poteſt puniri. Ergo debet poſſe puniri in loco mutate iuriſdictionis,ſicut ibi cum non poſſit puniri vna contractatio,punitur alia.ſed contra hanc opi.opponitur, quia ſi per mutationem territorij & contractationem continuatam cōmitteretur nouum furtumex mutatione locorum uariari poſſet etiam furti qualitas & ſic ratione unius loci ſi ibi eſſet deprehenſus eſſet fur manifeſtus contra.l.3.§.fi.cum ſeq.ff. de fu.ſecundum Ang.in d.l.ſi dominiū.ubi nititur ſaluare Bar. in certis caſibus in quibus nihil alleg. & ideo referre non curo. Secundo ꝙ opi.Bar.de iure non procedat,ſic uidetur ꝓbari:ad hoc ut ex cōtractatione naſcatur actio furti, neceſſe eſt ut contractē inuito dño.l.inter omnes.§.rectè.ff. de fur. ſed in nouo territorio non poteſt fieri contractatio, niſi in uito illo cui prius furtū fecit in alio territorio, ſed illi ex prima contractatione nata fuit actio, ergo non poteſt naſci ex ſecunda.ff.de fur.l.ei qui.Item diſpoſitio.l.ſi dñium.eſt facta contra regulam.d.l.ei qui.ergo ſolum in ſuo caſu ſeruanda eſt,nec ad conſequentias trahi debet,ut l. ꝙ uero.de legi. & l.in his.& l. ius ſingulare. Præterea ut dictum eſt ex noua cōtractatione non datur parti actio furti.ergo nec reip. offi cium aliquod per ea quæ habentur in l. non ſolum. §.quanquam.ff.de iniur.& in.l.cum lex.de fideiuſ.& in l.1.§.ꝙ autē de aleato.& ꝙ dicam.infra in 3.parte.2.temporis. q.1.Item ſecundum Bald.in l.ſi adducta.C.de fur.dictum Bar.non vī uerum aliquibus rōnibus. Primo quia ſi id eſſet uerum ꝙ Bar.dicit,remiſſio furti non deberet fieri ad locum criminis primo perpetrati,cum æque & pari ratione unus eſſet iudex,ſicut alius, ſed lex dicit delinquentē debere remitti ad primitiuum delicti locum,ut in auct.ut nulli iudic.§.ſi uero quis comprehenſorum,ergo &c. Secundo ſi licitum eſt argui de dñio ad iuriſdōnem,rō Bar.retorquetur contra eum quia ſicut ex nouo dominio non oritur condictio furtiua, ut l.ſed nec legatarius.ff.de condi.fur.& hī in d.l. ſi adducta. Ergo ex mutatione iuriſdictionis non datur noua accuſatio ſiue noua uia extra ordinem procedendi. Tertio maleficiū debet trahi ad ſuum principium. Et illud eſt inſpiciendum potiuſquam continuatio,ut not.in l.eum qui.§.in populārē. de iureiu.Præterea ex d.Bar.ſequeretur ꝙ quot fierent cōmutationes tot orirentur accuſationes,quia ex diuerſis cōmutationibus inſurgant diuerſa facta.c.abbate.de re iudi.li. 6.Et ſi per totum mūdum vagaret cum re furtiua,poſſet de toto mundo banniri.& tot locis haberet ſe repræſentare ſi uellet ſe defendere,ꝙ eſſet abſurdum.ar.ff.de iudi l.hīs abſens. Rādet tamen Bal.ibidem ꝙ p̄dictis non obſtantibus ſibi vī æquitati ſatis conſonum,ꝙ fur puniatur ubi deprehēditur cum furto uel ad principalem locū delicti remittatur, maxime quia ſic diſcurrens vī uagabundus,ut C.ubi de criagi opor.l.1.& 2. Item quia ſecum rem exportando prorogare videtur iuriſdōnem de loco ad locū,& eſt prorogatio iuris & de iure, unde non habet locum pęnitentia. Ad l.ꝙ furem.reſpondet ꝙ iuriſdictio æquiparatur dominio uniuerſali non ſingulari.C.ubi & apud quē.l.ſi.Sed in ti.de pace iur.fir.§.iniuria dicit eum puniri per generalem diſpōnem l.congruit.de offi.præſi. Mihi aūt licet videantur æqua p̄dicta ſuadeo tamen contrariam ſnīam de iure procedere.ſ. ꝙ non poſſit uigore nouæ contractationis ibi conueniri, non ea rōne quæ de remiſſione tractat.quia illa locū habet ſi petatur,& qñ ex eodem delicto cognoſcitur,ut in §.ſi uero qs comprehenſorum,& in auc. qua in prouincia,& in l.ſi cui. de accu.In propoſito aūt non ex primo furto,ſed ex ſecūdo cognitio emanaret & ſic remiſſioni locus non foret, ſed ex alijs rationibus.ſupra relatis, & maxime quia dño non oriī actio ex noua contractatione,ſed nec reipublicę. Ad rōnes in contrarium factas rñdeo. Primo ad l.ſi dñium, quod aliud eſt dicere,ei ad quem tranſit dñium ex noua ꝯctatione naſci furti actionem.illā.n.ante non habebat, & ſic non obſtat lex,ei qui. Et aliud eſt dicere contra illum qui mutat iuriſdictionem dari furti actionem ei qui ante non habebat, vnde argm̄ eſt de acquirente ad patiētem,ſiue de actore ad reum & ſic a diſparibus.Lex,qui furem.non obſtat ēt alia rō ne,quia loquitur in iure retinēdo,& ſic in fauorabili diſpoſitione,ergo non eſt licita argumentatio ad ius de nouo quę rendum,& maxime pœnale ꝙ eſt odioſum. Lex etiam prima.C.de noxa.non aduerſatur,quia ibi ex prima ꝯractatione non fuerat orta actio, hic ſecus §.infans.nihil facit, quia licet teneatur ad ualorem hodiernum.non tamen tenet ex noua ꝯctatione, ſed ex antiqua, quia unū furtum eſt. & ſic potius facit in contrarium. Illud ꝙ oñditur per Bal.de vagabundo ēt non procedit per ea q̄ hñr in l. eius qui. ad muni. Fateor rñ quod ſi ille qui diceretur vagabundus ſecundum iura ſupra alleg.ſubtraheret rē Bononiæ, & accederet Florētiam,ſiue cū re,ſiue ſine re,poſſet Florentiæ puniri,nō ex noua ꝯctatione,ſed ex antiqua, vt vagabundus p̄ no. in dictis legib. 1.& 2.ubi de cri.agi opor.de iud.l hæres abſens.ad munici.l.eius qui.ff.de dam.infect.l.4.§.1.vbi optima gl.Cum ergo ſint diſtinctę iuriſdōnes,concludo ibi banniri non poſſe, & ſi fuerit bannitus bannum non tenere ex carentia iuriſdictionis. Et ſic patet ꝙ aſſeſſores contrarium facientes de iure non recte ſe fundant,defenduntur aūt ex uarietate opin. per no.in l.cum prolatis.ff.de re iud. & forte ex conſuetudine.l.nemine.ff de leg.& l. ſi interpretatione.

6 Sed † quæritur ſexto. An ex maleficjs de quib obſtante curſu temporis vel diuerſitate loci cognoſci non pōt, poſſit iudex alia maleficia de quibus cognoſcere poteſt aggrauare & in maiori parte bannire? Cōiter dī ꝙ ſic,per Dyn.& alios in l.ſi cui.§. fin.ff.de acc..l.3. circa fi.C.de epi aud.& l.ſeruos C.ad l.iul.de ui.& l.1.de iure patro. Et ita cōiter ſeruatur p aſſeſſores quos Io.An.uocat iudices feroces in Specu.ſuper rub.de fur.vbi non firmat aliquam opi.ſed ſolum refert.Bal. tñ in auc.ſed nouo iure C.de ſer.fug.firmat ꝙ dixi.Sed quicquid ſit de iure ſtatuto aliter non prouidente,ſi ſtatutum diceret, ut in hac ciuitate,quod de talibus maleficijs ante tempus uel in alio loco commiſſis non poſſit firmari proceſſus. Et quicquid in ꝯrariū fiat ſit ipſo iure nullum,tunc talia maleficia ad aggrauandum non poſſent allegari, quia eorum narratio & pro illis proceſſus formatus nullum producunt effectum.l.ſi pater.ff.ne de ſta.defunct.& l. accuſaturus. de adul.cum ſi Rectores tamen communiter ſeruant contrariū & in eorum animarum perniciem & contra ipſorū iuramentum de obſeruando ſtatuta.

Septimo

Digitized by Google

7 Septimò † quæro. Stantib. ſupraſcriptis ſtatutis, duo ſunt rectores in ciuitate habentes eandem auctoritatem vt potestas & capitaneus. Et eſt aliud ſtaturum quo cauetur de eodem maleficio ſiue negotio, de quo vnus rector cæpit cognoſcere mittendo copiam inquiſitionis ad cameram, alius non poſſit ſe intromittere ẽt cum adiectione nouæ qualitatis, & qcquid in contrarium fiat ſit ipſo iure nullum. ſtantibus iſtis, Titius mandauit Scio, vt interficeret Gaiũ, q Seius eum interfecit, propter q̃ ptãs inquiſiuit de homicidio, copiam miſit ad cameram ꝓtra Seium, & facto proceſſu eum in banno poſuit. Capitaneus deinde format inquiſitionem ꝙ Titium de mandato. Titius non comparet. quærit nunqd poſſit eum bannire, & ſi banniat an valeat bannum, an vero ſit nullũ? Hæc qõ fuit hic Florentiæ de facto. & poſt multa fuit determinatum q̃ non potuerit banniri, & quod ratio bannum eſſet nullũ inter alias tribus. Prima quia quicquid dixerit Bal. in §. iniuria. de pace iur. fir. mandans tenet ex homicidio pp mandatum non ex mandato. ff. de iniur. l. q ſeruo. § fin. de fur. vbi allegat iura, & per doct. in l. non iõ. C. de accuſ. & ſic inquiſitio formata ꝙ Titium mandantem verſatur principaliter ſuper homicidio. l. eo tempore. in princ. ff. de peculi l. 1. C. ſi ſeruus ex. vbi patet q̃ dictio ex. denotat cauſam proximam, & dictio, pp, denotat cauſam remotam & ibi concor. ſicque de eodem maleficio incepit cognoſcere de quo iam cognoſcere cæpit ptãs, ſicque obſtat ſtatutũ.

Secunda quia delictum mandantis & mandatarij eſt vnũ & idem ſpecie, & numero: ſufficit allegare. Cyn. & eius iura in l. 1. C. ſi reus vel accu. mor. fu. & ibi refert ita conſuluiſſe Dy. Idem ſequitur ibi Ray in addi. ſuper Cy. allegans. l. athletas. ff. de faltis. Idem tenet Bar. ff. de accu. l. hos accuſare. §. lege Iul per iura alleg. per Cy. & clarius in ſuo conſi. q̃ incipit, Bernardus de tuderto. Item etiam tenuit Iaco. But. in l. obſeruare. §. 1. ff. de offi. procon. & le. & Bald. latius in d. l. non ideo.

Tertia ratio fuit ſine qua etiam prædicta locum haberent quia ſtaturum vtitur ẽt nomine, negotij. Cõſtat aũt ſine dubio q̃ etiam non eſſet delictum, cuius contrarium dictũ eſt. tamen idem eſſet negotium. probatur extra de ver. ſig. c. forus. C. de ſenten. l. cum Papinianus. de nego. geſ. l. Pomponius. in negotijs. cum ibi no. C. ad l. Iul. de vi. quoniam multa. & eſt bonus caſus. ff. de in rem ver. l. filius.

8 Octauo quærirur † Sempronius exiſtens in cõfinibus territorij Florentini baliſtauit contra Gaium qui erat in territorio Senen. & eum interfecit, quæritur quis poſſit eum bãnire. Iſta quæſtio eſt antiqua. & quia in voluminibus habet faciliter per tranſeam. Communiter enim arguitur q̃ vterq; iudex. (F. Florentinus & Senenſis poſſiunt Sempronium bannire. l. iurisperitos. §. cum oriundus. ff. de excu. tut. & quod ibi no. p glo. & habetur in §. quia plautianum. ff. de lib. agno. in l. qui. Contra, pro iudice florentino facit, quia licitum eſt argui de tempore ad locum. l. vinum. ſi cer. pe. ſed dies mortis retertur ad diem vulneris. ff. ad l. aquil. l. ait lex, & ff. de dam. infec. l. damni. §. labini. ergo & locus mortis trahitur ad locum ex quo ſecuta fuit. Pro iudice Senenſi facit q̃ inſpiciaẽ locus in quo ſecutus fuit effectus. l. 1. §. item ſciendum, el 2. ff. de aqua plu. arcen. & ibi per Ray. Primam opi q̃ vnuſquiſque poſſit bannire, tenet Albe. vbi ſup. q. 78 & dicit q̃ eſt cõis opi. remittens ad no. per Cy. in auct qua in quincia. & ibi nihil dixit. Et ad Io. an. in c. in obſcuris. li. 6 de reg. Sed ſecundã opi. videtur tenere Cy. poſt Pet. in l. 1. C. vbi de poſtulagi oportet rationem prædictam. Sed Ray. ibi tenet vltimam per dictum. §. item ſciendum. cum ſi. Ad rationem Pet. reſpondet quod diuerſitas rationis inter locum & tẽpus tollit argumẽta, quia in præcedẽti ante mortẽ verum fuit eum fuiſſe mortifere vulneratum, ſed in loco inchoati delicti nullũ fuit vulnus illatum. Ex quo dicit qd̃ ſi aliquod vulnus fuiſſet illatum in loco territorii Florẽtini. & finaliter fuiſſet mortuus ab eo in territorio ſenenſi. Poſſet dici veram eſſe opi. Pe. Pro ipſa tamen allegat. l. prætor, §. pe. ff. de edend. opi. Ray. tenet Bald. in d. l. j. vbi de poſtulagi oportet. dicens quod magis debet inſpici locus in quo eſt partes q̃ locus in quo eſt agens. l. palam quæſtum. de rit. nup. ad rationem Pet. effectiue reſpondet vt Ray. quicquid ſit in propoſita quæſtione quæ locũ habet ſi ſagittans ratione originis domicilij, vel incolatus non eſt dictis locis ſubditus, ſed ſolum ratione delicti, de iure ſtricto attẽtis opi. putarem ratione dubij a quocunq; banniretur bannum valere per ea quæ habentur in l. 2. ff. ſi quis in ius voc. nõ ie. & in l. ſi putas. C. de peti. hęre. ſm vnam lect. & ita videtur tenere de iure Io. An. in addi. Spe. in tit. de rap. ver. ſed pone. licet dicat de æquitate iudicis debere inter ſe conuenire, vel ſorti committere de quo ibi vide ſi libet. Si aũt loca ſunt in eadem iuriſdictione ſed magis punit delinquens in vno quã in alio, tunc ad inquiſitionem penę, & ſic banni inſpiciuntur verba ſtatuti. Nam aut puniunt ſagittantem. & inſpicietur locus in quo ſtat vulneratus ſecundum Bar. in l. libellorum. ff. de accu. quod etiam ſentit Bal. in d. l. 1. Sed reſtat dubiũ ſi ſunt ſtatuta quorum vnum punit ſagittantem cum baliſta verſus hominem. Aliud punit vulnerantem hominem generaliter cum quacunq; re. An tunc poſſit pro vtroq; banniri. Et ſi ſunt iuriſdictiones diſtinctę ſatis dici poſſet quod vnuſquiſque iudex imponat pęnam pro actu facto in ſuo territorio. Si vero ſunt eiuſdem iuriſdictionis loca reſtat dubium an ſagittatio confundantur in vulnere ſicut dicimus in mutuo, de quo in l. nunq̃ plura, ſed de his duobus ultimis dicam infra in 2. temp. par. 2. q. 54 & ad qõnem principalem pro formatione proceſſus recurre ad no per Bar. in d. l. libellorũ. & hẽnt locum prædicta qũ vtrumq; eſt illicitum. l. initium, & finis. Si vero initiũ eſſet licitum vide per Bar. in l. q̃ ait. §. j. in fi. ff. de adul. Si aũt ſtatutum diceret qd̃ iudex nõ poſſet cognoſcere niſi de maleficijs ſuo tpe vel infra ſuam iuriſdiõnem perpetratis. & in vno loco eſt factũ vulnus in alio eſt mortuus. & ſic de tpe dixit Bal. q̃ nullus poterit cognoſcere, per l. vrb. §. gnoctare. de ver. ſig. vt ipſe ſcriptit in l. ſed & milites. §. ſed ignominia. ff. de excu. tut. quod tamquã principalem materiam aliter non proſequor.

9 Nono quæro an † poteſtas poſſit bãnire aliquem iniuriãtem ſibi vel ſuæ familiæ. Iſtam quæſtionem diſputauit Ia. de Are & eam refert Cy. in l. vna. C. ne quis in ſua cau. & Bar. ſequitur. ff. de pe. l. ſi quis aliquid. §. ſi quoſcunitum. Et in effectu ita concludunt q̃ aut delictum eſt notorium, & põt cognoſcere, quia non reſtat niſi pœnæ impoſitio. & propterea ceſſat ſuſpitio arg. l. ab executione. C. quorum app. nõ reci. Si vero non eſt notorium, tunc aut offenditur principaliter dignitas ſiue officium, vt quia offenditur officium exercendo. Et tunc poteſt cognoſcere & punire. nullum. C. de teſti. cum ſimi. Si vero offenditur principaliter perſona, ut quia aliàs quàm in executione officii, & tunc poteſt cognoſcere. d. l. una. & l. ſenatus. ff. de offi. præſi. ubi etiam de materia. & cum hac diſtinctione pertranſit etiam Bal. in d. l. vna. Hac eorum diſtinctio vera eſt in iudicibus recognoſcentibus ſuperiorem. In his aũt qui non recognoſcunt ſuperiorem ita diſtinctè dicendum eſt poſſe eos cognoſcere & punire. l. & hęc tiberius. ff. de hære. inſti. & in c. de ſcisma. li. 6. & eſt ratio ſecundum Old. in conſ. 269. quia ita diligunt ſingulos ſicut fiſcum. C. de ca. tol. l. vna. §. fi. & ſic ceſſat ſuſpicio l. non ſolum. §. 1 ff. de ri. nup. Item in vniuerſitate habente cognitionẽ delictorum, quia in cã propria põt iudicare pp ceſſantem ſuſpitionẽ, quia cõiter negliguntur q̃ a plurib. poſſidentur. C. qñ & quib. quar. pars de l. 2. li. 10. & extra de reſti. ſpo. c. cũ veniſſet. ac ẽt quia uniuerſitas non iudicat ut uniuerſitas, qa eſt quid incorporale. & ſic ei huius actus exercitiũ non cõuenit arg extra de ſen. ex. c. ſi ciuitas. & qd̃ no p Inn. de offi. ord. c. ir refragabili. ſm Old. in cõſ. 184. Sed Bar. in d. l. una. & in l. ẽ receptũ. ff. de iur. om. iud. intelligit illud in uniuerſitate nõ recognoſcẽte ſuperiorẽ. De quo p Inn. c. ex parte. il decimo. d̃ ver. ſig. Item illud qd̃ dñt qñ delictum eſt notoriũ poſſe quẽlibet officialem punire. Intelligo uerũ ſi ex forma iuris cõis uel ſtatuti eſt ĩpoſita certa pœna, tũc. n. ceſſat omnis ſuſpitio. Si uero non eſt impoſita certa pœna, ſed reſtaret in eius arbitrio, non vr̃ mihi quod ceſſet rõ ſuſpitionis. & ideo tunc non poſſet cognoſcere, niſi tale arbitrium eſſet declaratum a conſuetudine, quam ſeruare tenetur, ut hr̃ in l. athletas. §. calumniator. & l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui no. inf. & l. 3. ff. de præua. & de pœ. l. hodie. Generaliter aũt pro materia qñ quis poſſit in ſua cauſa cognoſcere, vide q̃ habẽt in d. l. vna. in c. noſtri. de elect. & in c. cum veniſſet. de iudi. ſecundum Bar. Sed plenius in Spe. de acto. ver. item quod in re propria auctoratur, vbi enumerantur. 19. caſus in quibus qs in re propria cognoſcit.

10 Decimo quæritur: † Officialis commiſit exiſtens in officio aliquod maleficium. poteſtas inquirit cõtra illum vel ac cuſatur coram eo dum eſt in officio. Quæritur an non comparens conſtituatur in contumacia, vt ſic poſſit banniri. De hac quæſtione habetur in multis iuribus, vt patebit ſtatim. Sed ex dictis omnium quos vidi ſic concludo, qd̃ aut habet officium ſine adminiſtratione hoc eſt dignitatem, & conueniri & banniri poteſt de quibuſcunq; ſiue ante dignitatem ſiue in dignitate cõmiſſis. C. vbi ſena. vel cla. l. 2. Si vero habet officium perpetuum. & idem argu. eorum quæ habentur in l. principalibus. & l. præſes. ff. ſi certum peta. & ita tenuit Azo in ſumma de actio. § regulariter. ver. quid ergo. Idẽ ſi habet officium ad beneplacitum concedentis, quia cenſetur perpetuus. l. iurisperitos. ff. de excu. tut. & l. ſufficit. de cõd. inde. Si aũt habet officium tpale, aut cõuenitur ex delicto cõmiſſo in officio, & põt quodcunq; habeat officium, duntñ accuſetur corã eo q̃ ſit ſuperior. C. ad l. Iul. rep. l. iubemus. in auc. ut diffe. iud. §. ſi ñ. & vt iud. ſine quoquo ſuffr. § illud, & ff. de arb. l. nã magiſtratus, cum ſimilib. Si uero conueniẽ ex dicto cõmiſſo ante officiũ, & tunc aut eſt de iudicib. maiorib. qa habet merũ & mixtũ imperiũ, & non põt regulariter conueniri.

Digitized by Google

niri.l.2.ff.de in ius voc.l.hos accusare.de accu.de iudi.l.pars literarum,& habetur etiam in l.senatus.ff.de offi.præs.Fallit in adulterio in quo potest citari, & tenetur cauere de iudicio sisti finito officio.l.si adulterium cum incesta.§.fi. ff.de adul.Si uero est de minoribus vt sunt regulariter potestates comitatus habentes solummodo iurisdictionem, & tunc possunt de quibuscunque conueniri. ff. de iniu.l.nec magistratus.ad l.Aquiliam l.quemadmodum.§. municipales. cũ fi.& no.per glo.in l.si præsens.C.de epi.audi. & per Guili.in Spec.de accusa.vers.sed quid de minore.ubi allegat cõcor. & ibi uide de materia.& in ver.præcedenti.ubi etiam remittit,& per Iac.de Are.in d.l.si præseus.

Sed dubitari iudi ex eo ꝙ in ciuitate est ordinamẽtum, quòd non possint discedere de potestaria sub magna pœna. An tunc possit in contumacia constitui, & determinatum fuit ꝙ sic,quia aut conuenitur ex delicto commisso in officio,& illud allegare non potest.C.de iude.l.iudęi.& l.nullus. Aut ex commisso ante,& idem:quia intelligitur sine causa, & superioris præcepto.l.quid ergo.§.si hæres.de leg.1.l.qui sertuum.de ver.obli.l.qui fi.satisd.cop.cum si. Si autem est tale crimen in quo possit per procuratorem respondere,dicebat quidam non excusari a pœna. Sed forte id uerum nisi in actib.magni præiudicij,arg.eius quod habetur in c.quærelam.de proc.deminori. l. Papi.exuli. & quod habetur in §.ad crimen.

11 Vndecimo quæritur † potestas habet arbitrium generale contra omnes delinquentes propter aliquam causam. creatur Barigellus,& datur ei arbitrium,& ut quæstio reddatur utilior,dicitur ꝙ ipse solus vel duntaxat cognoscat.Quęritur an potestas uirtute generalis arbitrij possit procedere contra Titium, qui post officium barigelli deliquit contra statum,& si non comparet possit eum bannire. Hæc quæstio est multum utilis,quotidie occurrens in ciuilibus etiã, & tractatur in multis iuribus quorum vt in principio tractatus dixi omnium mentionem non faciam, sed ex illis quæ infra dicentur omnia poterunt reperiri.& primo videtur ꝙ potestas non possit cognoscere, quia iurisdictio concessa uni iudici alteri denegari videtur.Casus uidetur in l. dominicis colon.C.ubi de causa fis.Et uidetur tenuisse in proposito.Iac.de Are.in l.quod in rerum.§.si quid post. ff.de lega. 1.& ibi tangit Barto.In contrarium quòd immo possit,quia per iurisdictionem concessam iudici speciali non intelligitur sublata in illo casu iurisdictio iudici generali. C.de offi. præfe.vrb.l.1.& ibi tangit Bar.& uidetur casus cum glo.etiã si est dictio,taxatiua in l.fin.iuncta.l.cum a iquis. C. ubi cau. fil.& ita no.gl.in d.l.fin.Super quo multi multa dixerunt.dixit enim Bar.inter alia quæ ommitto, quod ubi apponitur dictio taxatiua excluditur inrisdictio ordinaria quæ competit ex consuetudine,ut ipse no.in l.uiros.C.de diuer.offi.libro 12.ꝙ dictum esset multum no.si esset uerum.Sed mihi uidetur ꝙ sint cõtra dicta duo iura supra proxi.allega. Alij vero aliter dixerunt,ut patet ex no.per Gui in l.fi.C.de iurisd. omn.iudi.per Io.And.in c.per hoc.de hære.li.6.per Bald. in l.pluribus.ff.de proc.& in l.præcedenti.& in auc. habita. C. ne fil.pro pa.ubi aliter loquitur.

Circa ꝙ ommissis superfluis sub correctione omnium mihi vr̃ sic dicẽdum . Quod aut iurisdictio sine imperium diuiditur, ut qa tpe creationis officii alicuius siue etiam tempore acquisitionis territorii in quo nouiter disponitur dicitur de talibus causis cognoscat potestas puta prati, & sic de aliis,& de talibus cognoscat Potestas Florẽtię,& isto casu siue sit dictio taxatiua siue non, nullus põt de iurisdõne alteri cõcessa se intromitere.l.cõsulta diualia.C.de test.l. ex facto.§.itẽ q̃ro. ff.de vul.& pup.& ibi ꝑ Bal.per Ang.in l. cum prętor.ff.de iudi.Si uero non diuiditur iurisdictio,sed creantur separatim vnus officialis vniuersalis,alius particularis,tunc aut particularis creatur,vt superior,ut puta iudex appellationum.Et tunc intelligitur derogatum iudici gñali in his quę illi maiori iudici conceduntur,ar.C.de acc.l.absentem.& ita no.per Bal.in l.si quis eum procuratorio. §.fi. ff.de proc.Si vero non creatur vt superior,tũc aut iudex specialis ordinatur principaliter fauore publicę vtilitatis.& tũc regularitet alius nõ cognoscit.C.vbi quis de curia.vel coar. l.2.ver.exceptis.de quo in l.magisterię.& l.fi.de iur.om.iud. & ex hoc vr̃ ꝙ si barigellus fuit creatus super eo tm̃ fauore reipublicæ,potestas de eo cognoscere non possit, quia si est fauor reipublicæ ꝙ ille solus cognoscat.sequitur ꝙ lex siue ordinatio illius officii sic debet intelligi.ff.de hære.insti.l.fi. de iudi l.cum prętor.ff.de legi.l.cũ lex. cum si.Pone em̃, ꝙ barigello est data potestas ẽt de facto, & sine aliqua solemnitate tales condemnandi & puniendi, vt acrius terreantur a deliquendo.Potestas habet seruare statuta & solemnitates,certe tunc vr̃ in casu illo iurisdõnẽ ademptã potestati.

Si vero creatur nouus officialis priuilego personarũ ꝗtra quas attribuitur iurisdõ,tunc aut priuilegium non est clausum in corpore statutorum, & non tollitur iurisdõ gñalis, vt ī auc.quæ in puincia.& ibi no.vbi đ cri.agi oportet.Aut clauditur in corpore statutorum id priuilegium, & tũc aut est facta cõcessio in causis publicis,aut priuatis. Primo casu nõ tollitur iurisdõ ordinaria potestari nisi illud exprimatur. C.in quib.c.mil.l.1.& vbi cau.sta.li.2.Secundo casu tale priuilegiũ gñale derogat iurisdõni,vt no in d.auc.qua in puincia.Si aũt creatur particulariter officialis rõne causę vel loci vel collegii siue corporis, & tunc in dubio gñali iurisdõni non derogatur nisi aliud dicatur.C.vbi cau.fi.l.fi.l.cum alias & d.l.dñicus.& l.i. de of.præfe.vt.

Ad prædicta examinanda si hæc distinctio non placeret, videre potes.ff.de admi.tut.l.3.§.fi.& l.si duo.de auc.tut.l.pluribus.Guil.in l.nemo.C.de iur.omn.iud.Iac.de Bel.in d.l. fi. vbi cau.& Bal.in d.auc.habita.tex.in auc.de defen.ciui.§.nullam.C.de proxi.sacr. scri.l.in sacris.& ꝙ ibi per Bar. Bal. super rub.de vsi.feu.& C.de execu.& appari.l.2.lib.12.Io.Mona.& Arch.in c.cum episcopus.de off.or.Lapp.in c.quia cõtingit.de reli.do.Io.And in c.pasto.de ost.ordi.& in Spe.eo. ti.§.1.ver.prætermisis.

Rub.quæ solennitates requirantur in banniendo.

Srquitur uidere de tertia parte primi tẽporis, quæ solennitates requirantur in banniendo.& in ea examinãtur infra scripti tituli quæstionum.

SVMMARIVM.

1 *Primo generalis quæstio quæ solennitates in genere requirantur.*
2 *An citatio inualida sufficiat ad dationem banni.*
3 *An sufficiat citatio ad domum.*
4 *An requirat citatio si ex forma statuti cauetur quòd notorie infamatus de crimine possit de facto puniri,condemnari,& banniri.*
5 *An debeat audiri allegans causas absentiæ,& si non audiatur an ualeat bannum.*
6 *An testis qui deposuit contra magnatem, & fuit accusatus de falso, de quo ex forma statuti non potest redargui,possit citatus non comparẽs in banno poni,an uero index a seipso nemine opponente debeat accusationem reijcere.*
7 *Ex forma statuti debet post certum proclama quod dicitur bannum in processu requisitum post quod inquisitus uel accusatus in contumacia, et pro confesso constituitur, solui per comparentem reum certa dirictura siue gabella,alias non debet audiri.comparuit reus post dictum bannum negauit,& gabellam non soluit,quæritur an debeat procedi contra eũ tanquam contra contumacem.*
8 *Quid si seruauit omnia requisita comparens post contumaciam,an ei incũbat onus probandi rem aliter se habere.*
9 *Si cauetur statuto,quòd nullus possit banniri nisi fiat proclama,si quis velit defendere uel adesse causæ &c.fuit factum proclama si quis uelit defendere, & non fuit dictum uel adesse causæ.An possit in banno poni.*
10 *An transacto termino citationis uel banni quod facit citatus haberi pro confesso,requiratur pronuntiatio.*
11 *Si iudici constat intra terminum in citatione appositum citatum absq; probabili causa non esse uenturum intra terminum,possit eum bannire tanquam habitum pro confesso.*
12 *Quid iuris si inquisitus,& bannitus fuit Petrus Ioannis de populo S.Laurentij,& in illo populo non erat Petrus Ioannis,sed Petrus Marti. vel erant duo Petri Ioannis.*

Tertia pars primi temporis.

1 Primo ergo quęro generaliter † quæ solennitates in talib.bãnis debeãt obseruari.Bar.in hac.q.mixtim tractauit quorumcunque bannitorum materiam in l.1.C.de hære.instit.Sed ad ꝓpositum nostrum dico quòd in talibus debent seruari solennitates si traditæ vel cõsuetæ sunt seruari.ff.de legi.l.de quib. & ff.de testi.l.3.in fi.Si vero non est data forma statuto aliquo,sed solũ viget statutum de quo dixi sup.l.ꝙ citatus certo modo habeatur pro confesso illa solennitate seruata, in cæteris seruari debet iuris cõmunis dispositio. l. sancimus. C.de testam. de ap. l. præcipimus.cum simil.& de iu. l.iudices.Nam ubi non sit quòd ex forma statuti generaliter per inquisitionem procedi possit, opus erit quòd procedatur vel per uiam accusationis in omnibus, & per omnia,secundum formam.l.in causis.C.de accu.& ff.eod.titu. l. libellorum.vel per viam inquisitionis in casibus in quibus permittitur secundum no. per Docto.in l. ea quidem. C.de accusatio.per Bartol.in l.secunda.§.si publico. ff.de adulter. nouissime per Angel.in l. si uacantia.C.de bon. uacan.lib.10. & seruentur solennitates in inquisitionibus requisitæ, de quibus per Iaco. Butr.insti.de publ.iud.in prin.excepto

Digitized by Google

eo quod contumacia facit citatum haberi pro confesso quod etiam est de iure communi in casibus in quib. contra abientem ad diffinitiuam sententiam peruenitur. Illa. n. cõtumacia litis contestationẽ inducit. l. 2. C. ubi in rem ac. & per Bar. in extraua. ad reprimendum. super uerbo, cõtest. & illis seruatis poterit diffinitiue banniri. In qua sententia debent seruari solennitates alias de iure requisitæ. C. de sen. ex peri. rec. l. 1. & 2. & quod no. per Bar. in d. extraua. super verbo, super dicto crimine.

Et circa hanc primam generalem. q. posset quæri. An qñ proceditur contra forensem delinquentem in territorio, vel contra subditum alibi delinquentem. debent, & in procedendo, & in condemnando seruari statuta iudicis procedentis an vero inquisiti uel accusati, & sic delinquentis uel loci delicti, in quibus quia sunt notissima me aliter non impedio, remittens ad no. quasi per omnes in l. cunctos populos. de summ. Trini. & in l. fin. ff. de iu. omnium iudi. per Io. Andr. in addi. Spec. in titu. de compe. iudi. adi. §. 1. vers. quid si conuenitur super aliquo. & per Ange. in d. l. si uacantia. Communiter tamen obseruantur consuetudines locorum iudicum procedentium, & quia statuta etiam prouident regulariter huic art. finem facio.

2 Secundo ergo quæro an citatio inualida inducat contumaciam, & sic possit tanquã confessus banniri, & sic inualide citatus. Ad hoc respondeo quod non, immo inualiditas citationis reddit bannum nullum secundum Bald in l. 1. in fi. ff si quis ius di. non obtem. ubi allegat. l. uir bonus. ff. iu. sol. Facit ẽt. ff. de ad. l. accusaturus. & l. si pater. C. ne de sta. de funct. & quod per ipsum Ba. generaliter dicitur in l. 1. C. ne ex delic. defunct. ubi gñaliter declarat actus iudiciales q̃ nulli sunt nullum effectum producere. Et ideo siue citatio non fit facta siue sit, & non legitime, uel etiam incerta nullũ erit bannum. l. aut qui aliter. §. 1. in prin. & l. pe. in fi. ff. q̃ui aut clam, & ibi per Bar. & erit adeo nullum q̃ non obstante statuto excludente nullitatem, nihilominus talis nullitas poterit allegari cum a iure descendat. & sic sublata non uidetur, vt in cle. pasto. de re iudi. cum ibi no. in clem. sæpe. de uerb. signifi. & per Bald. in l. j. ff. de mil. testa. in l. filiusfamilias. in princip. de dona. & in extrauagan. ad reprimen. super uerbo, sine figura.

3 Tertio quæro. † An sufficiat citatio facta ad domum? Hęc quæstio fuit Ghan. & eam refert etiam Albe. ubi supra. 50. q. & primo arguit q̃ sufficiat. l. 1. ff. de liber. agno. & quod vi aut clam. l. aut qui aliter. §. 2.

In contrarium q̃ non, qa istud bannum est pœna contumaciæ, arg. de uen. inſp. l. 1. §. quid ergo. & de adm. tut. l. 1. & l. 1. si quis ius di. non obtem. cum si. sed ignorans non põt dici contumax. loca. l. si ignorãs. de act. & obli. l. ex maleficijs. & vr̃ expressum. ff. quæ ten. sine ap. re. l. 1. §. item cum ex edicto. Dicit de consuetudine obseruari qd̃ sufficiat citatio ad domum. intelligendo domum in qua habitat cum familia. l. 4. §. toties. ff. de dam. infec. & d. l. 1. de liber. agno. & de uerbo. sig. l. in l. censoria. dummodo ipsius personæ præcesserit diligens inquisitio, & reperta non fuerit, quia citatio ad domum est subsidiaria, ut dictis iuribus. & in capit. causam quæ, de dol. & contu. & de eo qui mit. in pos. rei seruan. causa. c. fi. & ibi per Inn. Ad q̃ alle. C. de anna. excep. l. vt perfectius. Dy. aũt tenebat indistincte sufficere citationem ad domum per tex. in l. scire oportet. ff. de excu. tut. q̃ non est uerum qa ille tex. qui loquitur alternatiue debet intelligi secũdum iura p̃dicta. s. non inuento citato personaliter. & ita tenet Bar. in d. §. toties. Si uero fuerit in iudicio pura quia opposuit dilatorias indistincte sufficit citatio ad domum. ut in auc. q̃ semel. C. quomo & qñ iudex. & dictum est supra. domus intelligitur etiam conducta. l. lex Cornelia. §. domum. de iniurijs. & d. l. 1. & si habitat in diuersis locis uel in diuersis parochijs. Vide gl. in clem. causam. de elec. & Dy. & Bar. in l qd̃ si dubiret. ff. de acq. hære. & d. l 4. §. prætor. Ad apothecam autem non potest fieri citatio ut dicatur ad domum facta, ut d. §. domum. & ibi plene per Bar. Nec dicat quis p̃dicta iura loquuntur in ciuilibus, quia regulariter pariter p̃ceditur in criminalibus. l. absentem. ff. de pæ. & l. inter accusatorem. ff. de pub. iud. Hæc disputatio est utilis ubi nõ sunt statuta quæ sic, uel aliter prouideãt. & uide Bal. in l. 1. ff. de legi. ubi arguit qd̃ citatio ad domum non sufficiat nisi aliter disponatur a statuto. alle. C. de decu. l. decurionib. & quod no l. 1. §. aduersus. de ope. no. nun. Et istud æquius licet primum de iure uerius secundum iuris regulam supradictam.

4 Sed quæro quarto † statuto cauetur, quòd notorie infamatus de falsitate possit de facto puniri condemnari, & bãniri nulla iuris solennitate seruata. An tunc in datione banni requiratur citatio. Et uidetur quòd non, quia ut dixi supra proxima quæstio. in fi. in criminalibus proceditur eo modo quo in ciuilibus, sed in ciuilib. uerbum de facto tollit citationem, ut habetur in l. uerum. §. ex facto. ff. de mi no. ergo idem in criminalib. & uidetur notari in l. ictus fustium. ff. de his qui no. infam. & hoc uidetur uoluisse Barto. in quodam suo consilio quod incipit, punctus quæstionis. In contrarium uidetur, quia per uerba quantumcunque lata non uidetur tolli defensio quæ est de iure naturali, immo regulariter tolli non potest. l. ut uim. ff. de iusti. & iur. C. de iur. fisc. l. defensionis facultas. libro decimo, quinimmo in brutis conceditur. l. 1. §. cum arietes ff. si qua pau. fe. di. Sed p citationem datur parti copia defensionis, ergo illa non tollitur. Citauit enim Deus Adam, & tamẽ potuisset eum de facto punire. Pro solutione huius qõnis aduertendum puto, quòd quando que uerbum de facto regulat capturam tantum, & tunc fateor quod non requiritur citatio. Nõ enim tunc tollitur citatio, sed loco uerbalis, fit citatio personalis, quæ in multis casibus de iure permittitur. l. neque. ff. de in ius voc. Et l. ait prætor. §. si debitorẽ. de his quæ in frau. credi. per Bar. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iudex. Non enim tunc tollitur defensio, sed peruertitur, quia ubi aliàs potuisset se defendere ante capturam, nunc cogetur captus se defendere, & sic non obstant in contrarium allega. Quandoque uerbum de facto regulat cognitionem, vt quia dicitur in statuto, q̃ possit de facto cognosci. & tũc puto quod requiratur citatio per iura, & rationes pro hac parte allegatas, ac etiam quia cognitio non potest fieri nisi partium assertione. l. fi. C. de fruct. & li. expen. Non obst. gl. § ex facto, quia uerum est quod tolluntur iuris solennitates, nõ aũt tollitur defensio vt in alijs iuribus allega. quod etiam patet, quia ubicunque põt contra absentem procedi, iudex a seipso dẽt defensiones partis assumere. l. 1. in fi. ff. de q. l. si nõ defendantur. ff. de pæ. Quandoque dicta uerba regulant executionem, ut qa dicitur q̃ possit de facto puniri. Et tunc aut adijciuntur post omnino liquidatum crimen, & credo, q̃ tunc non requiratur citatio, constat enim quod nullas defensiones habet, & ita potest uerificari glos. in d. l. ictus fustium. q̃ loquit contra captum in flagranti crimine. Et facit qd̃ no. per gl. in l. 2. de furt. Bal. Si uero non est omnino liquidũ, sed solũ iuris p̃sumptione, qa statutũ dictat quod bannitus p̃ contumaciam captus de facto debeat puniri, tũc puto qd̃ ẽt ei sit assignandus aliquis terminus licet possit esse breuis si aliquã defensionẽ haberet. l. 3. §. si ad diem. & quòd ibi per Iac. de Are. ff. de re mili. & facit. d. l. 1. in fi. de quæst. & quod hr̃ in l. fi. C. depos. Et ideo in proposito puto quod licet quis notorie diffametur de falsitate, nihilominus iudex debeat eum saltẽ semel citare antequam possit eum in banno ponere. Ad quod faciunt q̃ no. in l. illicitas. §. ueritas. ff. de off. præsi. Satis. n. de facto fit si illud q̃ alias fieret. in 20. diebus fit in duob. uel trib. & sic sine solennitate, & temporis dilatione, ut no. in d. §. ex facto. & ita seruari feci de iure consultus dictante statuto, q̃ proconsul notariorũ statim quod sibi præsentetur condemnatio facta de falsitate alicuius notarij, debeat ipsum de facto abradere de matricula. debet enim citari antequam abradatur, ut in d. §. si ad diẽ. & per Iacob. de Are. In proposita uero. q. si iudex ad probationem notorij secundum ea quæ habentur in l. 1. C. qui & aduer. quos. & in l. ciues. C. de app. & de accu. euidentia. cũ concor. fecisset citari infamatum cum interminatione de ponendo in banno, & ille non comparuisset, forte tunc facta probatione alia citatio non requireretur per not. in l. de pupillo. §. nuntiatio. ff. de nou. oper. nuncia. & in l. 2. C. de epis. aud. quasi tunc omnino dicatur crimen liquidatum, ut dixi sup.

5 Quinto quæro. † Potestas inquirit contra Titium uel aliter procedit, facit eum citari debita forma, Titius non cõparet, sed infra terminum citationis comparet eius amicus allegans causas absentiæ, puta legitimum impedimentum, morbum, uel quid simile, quem iudex debet audire secundum no. vt. l. seruum quoque. §. publice. ff. de procur. etiam sine aliqua cautione de rato, vt sentit glos. in l. exigendi. C. de procur. & apertius in l. in eo. §. nemo. de regulis iuris. quæritur an teneatur eum admittere, adeo quòd si eum non admittit, sed adulteriora procedit ualeat, uel nõ ualeat bannum. In hac quæstio. dixit Bartol. in extrauagã. ad reprim. super uerbo neglexerit, quod si ille amicus obtulit se probaturum impedimentum, & iudex eum contemplit processus est nullus quasi per eum stet quo minus certus fiat, alias dicit tenere processum allegat. de appel. cap. interposita. Et idem sed non sic clare dicit. C. quomodo, & quando iudex. l. cum non eo. die. dicit tamen quod parti remanet saluum ius petendi restitutionem ex causa iustæ absentiæ. C. quomo. & quan. iud. l. ab eo. & ff. de ĩ integ. resti. l. fina. & quod ibi no. Et sic in quæstione sit conclusio, q̃ si talis comparens non offert se paratũ probare, tenet p̃-

cessus

Digitized by Google

ceſſus & admitti non debeat. Si vero ſe offert probaturū, tunc nō poſſit ad vlteriora procedi,& ſi proceditur proceſſus eſt nullus.Et ſic bannum nullum quod eſt no. Quod eſt uerum duobus concurrentibus,vno ꝙ allegat cauſas abſentiæ cōſiſtentes in facto vt morbum,carcerem,vel aliam cauſam abſentiæ facti.Si vero allegat cauſas conſiſtentes in iure puta aliquod priuilegium,tunc non auditur ſine mandato ſufficienti,aut ſine cautione de rato.Ita tenuit Inn.in ca. ueniens.de accu.& ſequitur Bald.in d.l.exigendi.& in §. publicę.de ꝓc.Si autem iudex uellet quòd ſatiſdaret de repreſentando reum finita cauſa impedimēti non cogitur defensor talem ſatiſdationem præſtare ſecundū no.p Io. And.in addi.Spec.ſuper rubrica.de defenſore.& ideo ſi tunc ad ulteriora procederet bannum nullum eſſet.Sed tunc opponitur,& uidetur ꝙ non propterea bannum reddatur nullum, ſed poſſit reſcindi per beneficium reſtitutiōis,ut uidetur caſus in l.2.C.quib.ex cau.ma. & ibi per Doct. Sed poteſt reſponderi ꝙ illa lex loquitur qñ iudici non conſtitit citatum eſſe carceratum,uel per eum non ſtetit quominus ſibi conſtaret,tunc enim proceſſus ualet,ut ibi. Si uero ſciuit uel p eum ſtetit quominus ſibi conſtaret,tunc enim proceſſus ualet,ut ibi.Si uero ſciuit uel per eum ſtetit quominus ſciret proceſſus nullus eſt,ut dictum eſt. Ad quod. ff.de re iudica. l.quæſitum.& l.furioſo.cū ibi no.Requiritur ſecūdò quod defenſor obtulerit ſe paratum probare per ueras probationes.l.3.§.ſi ad diem.l.qui commeatus.ff. de re mili. ſecundū Iacob. de Are.Non autem ſtatuto aliter diſponente ſufficeret iuramentum niſi ſecundum conditio. & qualitatem cauſæ,& perſonæ cōparentis. & c.ita intelligo ꝙ no.per Guil.in Spe.de appel.§.breuiter.ver.quid ergo.ubi alleg.l.ſcire oportet.§.ſufficit. ff. de excu.tut. Et probatur per.l.quoties. C. de nau.libr.11. C.de repu.auc.hodie.& l.non omnis.§. a Barbaris.de re milita.& ita concordo Guil.& Bar. qui uarie loquuntur.in l.2.§.ſi quis in udicio. ff.ſi quis cau. Vnum non omittens quod ibi ſcripſit Bal.quod qui ſemel admiſſus fuit ad probandum per iuramentum, iterum non admittitur p iuramentum,arg.in l.fi.C.de bo.aut. iud.poſ. ſecundum intellectum Iac.de Are.quem ibi ſequitur Bar.

6 † Sexto ſtatuto † cauetur ꝙ teſtis qui depoſuit contra magnatem non poteſt redargui de falſo.Titius qui depoſuit contra magnatem fuit de falſo accuſatus,& citatus nō comparuit,quæritur utrum dicatur contumax, & ſic debeat banniri, an vero iudex habeat a ſeipſo exceptionem opponere, & eum non bannire.Hæc.q.formatur per Bart.in l. abſentem. ff.de pæ.& ſuper ipſo conſuluit,vt patet in conſil.ꝙ incipit, Adſio Cy.in verſ.ſuper quarto.Et ꝙ communiter hīt ꝙ ſcripſit in l.abſentem,ac ēt quia aliqua eſt uariatio, quia in l.abſentem.ponit ſimpliciter contra teſtem fuiſſe proceſſum. In conſilio vero dicit ꝙ iudex formauit inquiſitionem,ut videamus an aliqua ſit diuerſitas, eius conſilium inferam de verbo ad verbū.Formata itaq; inquiſitione oſtēdit primo,ꝙ ualeat proceſſus,& ſic poſſit cōdēnari,licet.n.agens oī exceptionc carcat tñ ꝓceſſus ualet in ſe,ꝙ patet qa ex eo pōt ſeq condemnatio licet indebite.C.de condi.inde.l.1.ff.man.l. ſi fideiuſſor.§.in omnibus,& tex.dicit expreſſe in c. abbate ſane.verſ.quoniam.de re iudi.lib.6.

Præterea licet ſit ꝓſumptio iuris,& de iure ꝙ non dixerit falſum,tñ admittit probatio in ꝙrium ꝓ confeſſionem,in auc.de æquali.do.§.aliud.& ibi no.glo.ſuper ver. ſinautem. ſcribit p Azo.in ſum.de do.ante nup.& per Cy.C.de do.ante nup.in auc.ſed iam neceſſe.Teſtis aūt patiendo ſe poni in banno vī cōfiteri,ergo &c.Præterea qñ primo tpe fuit actio licet aliquo caſu ſit extincta pōt pati quis conueniri,& condemnari de facto.ff.de exhib.l.hoc ſi quis.§.quantum.& de rei ven.l.ſi poſt acceptum. Sed ipſe teſtis non comparendo uidetur pati ſe conueniri,& condemnari &c.& per hoc tolluntur omnes rationes quæ dicunt quod lapſum eſt tempus inquirendi.

At contrarium vī ꝙ non poſſit condemnari,quia iudex ēt parte non opponente, ſed expreſſe cōfitente maleficiū pōt,& debet defenſionem eius quærere. Caſus eſt no. ff. de q.l.1.in fi. & ff. de pę.l.ſi uero defendant.in fi.ibi dum dicit, & ſi quis cognoſcit,debebit de eorum innocentia quęrere. Facit.ff.de appe.l.non tm̄.& de epiſ.aud.l.additos. ubi inuita parte quis alle.& eam defendit.Ad idem quandocunque ab ſente parte pōt ferri diffinitiua ſnīa iudex pro eo ex ſuo officio perquirit ueritatem.C.quo.& qñ iud.aucten.ſemel.ibi, ꝓquiſita veritate.& C.de appel.l.ampliorem.in princ. & ibi no.per gl.licet ibi dicat ꝙ ſit ſpeciale, tamen generale eſt,ēt in principali non poteſt ferri ſententia diffinitiua. l.properādum.§.& ſi quidem,§.ſeq.C.de iud.

Quid ergo dicemus,dico ſic,qñque liquet iudici euidēter non eſſe culpabilem uel nullum delictum commiſiſſe, & tunc licet ſit contumax, & habeatur pro confeſſo, non tamen poteſt condemnari per iura ſupra allega. proxime.

Quid enim ſi elapſo termino banni iudex ujuum uidet quem contumax dicitur interfeciſſe.certe non poterit condemnari ne plus operetur ficta confeſſio q̄ uera l.inde neratius.in fin. cū.l.ſeq.& ad l Aquil. Qñque non conſtat iudici eſſe reum culpabilem.tamen conſtat per hanc fictam confeſſionem de maleficio.Sed conſtat ꝙ reus de crimine non pōt redargui,qa habebat pro ſe ꝓſumptionem iuris,& de iure,tunc credo ꝙ poſſit,& debeat eum condemnare, qa per confeſſionem poterat probari contra eum.& tunc conſtat, & eſt probatum p illam fictā confeſſionem,ut ſup. probatū eſt.Et per hoc apparet ꝙ ipſe citatus debet comparere,quia iudici iū poterat hīe effectum.Non obſt.ꝙ dicatur ꝙ tempora ſunt elapſa,quia ēt tūc dico talis inquiſitus poterat de cōtumacia condēnari,quia ipſe accuſationem non tollit ipſo iure,ſed parat exceptionem.l.ſi maritus.§.præſcriptiones.ff. de adul.& C.eod.ti.l.adulter.quam exceptionem poteſt ſimpliciter ommittere,& non opponere,& ſequitur contumacia,vt in d.§ præſcriptiones.Præterea pōt pati ſe in bāno poni de facto,ut dictum eſt.Hæc in conſilio. In l. abſentem. in fi.concludit ſic.Concludo ergo ex omnibus prædictis, ꝙ circa abſentem qui hīt pro confeſſo non pōt procedi ad condemnationem quando iudici liquet aliquid propter ꝙ apparet illud non eſſe maleficium,ſecus ſi appareret aliquid propter ꝙ ille pōt ſe tueri,maleficium tñ eſt commiſſum. Videsergo oīb. ſuis coniunctis ꝙ ita ꝓmittat iudicē inquirere ſicut partē accuſare q̄ videntur in ſe hīe differentiam. Nā ſi iudex uidet antequā formauit inquiſitionem ꝙ teſtis non pōt redargui niſi præſumptione iuris,& de iure non eſſe maleficium illud de quo inquirit,& ſic uidet ſibi non competere ius inquirendi propter ꝙ difficile vī ꝙ dicit,poſſit inquiſitionem tenere,licet forte ſecus ſit in accuſatione in qua iudex tantum non pōt,qa tñ eius auctoritas magna eſt,& qa a potentia accuſandi iudicatur ēt potentia inquirendi, ut. l. non ſolum.§.quamquam.ff.de iniur.Non audeo ab eius doctrina diſcedere ꝓſertim ſi ex tenore proceſſus non conſtat ꝙ ille popularis teſtificatus fuit contra magnatem licet in veritate ſic fuerit.Tunc.n.ſ3 citatio,& per conſequens inducit confeſſio.l.ex quocunque.ff.ſi quis in ius uoc. non ierit. Quod credo uerum niſi ſtatutum talem teſtem a iuriſdōne iudicis eximeret pro teſtificatione p̄dicta.Tunc.n.nō teneretur cōparere,& ſic non induceretur ficta confeſſio. & idē ſi ſtatutū annullaret actum q fieret in contrarium per ea q̄ dixi ſup.par.proxi.q.2.& ad illud quod de præſcriptione. dixit Bar.vide quæ dicam inf.tempore.2.parte ſecunda quæſtio.5.

7 Septimo q̄rit † ex forma ſtatuti,cauetur ꝙ in criminalibus quis debeat perſonaliter uel ad domum bis citari,deinde ſi non cōparuit debet citari per proclama ſiue bannū præconis cū termino trium dierū,quo termino elapſo habeatur p confeſſo.Si tñ vult comparere ante bannum ſiue ante ſentētiam diffini. poſſit duntamen antequam compareat ſoluat certā quantitatē pœcuniæ,puta ſolidos. 10. alias non audiat̄ dicta ſtatuto hoc modo,vc3,& ſi intra poſt terminū ſibi datū in tali banno comparuerit ante condemnationē factā. & ſoluerit, tunc qñ poſt terminum uenerit cōi gabellæ nomine ſolidos. 10.pro tali banno, eximat̄ de ipſo banno nihil vlterius ſoluendo.Et ſi dictos ſolidos. 10. non ſoluerit, non intelligatur eſſe exemptus,ſed contra eū tanquā contra cōtumacem procedi debeat &c.Eo uero comparente dat certum modum procedēdi. Titius accuſatus uel inquiſitus poſitus fuit in banno. & poſt terminum aſſignatum comparuit,negauit,& ſatisdedit,qa ſic patiebatur natura delicti,ſed gabellam non ſoluit.Quæritur an iudex poſſit eum tanquā contumacem condemnare ſiue bannire.Et quid ſi poſt aliquot dies ſoluit.& ſolutio in iudicio ꝓducta fuit.Cum hæc quæſtio eſſet de facto dicebam ſic.

Primo vī ꝙ non poſſit banniri tanquam contumax,quia ſufficit ꝙ fiat ſolutio poſtea quandocunq; l. uniuerſa.C. de ꝓc.impe.offe.Sed aduertdndū ꝙ aliquando aliquid debet fieri ante actum uel in ipſo actu.& tunc ſi non fit,actus eſt nullus.l.in uniuerſis.C.qui da.tut.poſ.l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.de acquirend.hæredi.l.obligari.§.tutor. de auct. tutor. Aliquando debet fieri poſt actum,& tunc loquitur lex uniuerſa.& ibi no.per Bar.& Bal.videndum eſt ergo in propoſito an requiratur ſolutio gabellæ ante comparitionem an poſt.Et certe dicendum eſt quod requiritur ante comparitionem:quod eſſe verum dicebam,oſtendi ex pluribus verbis ſtatuti.Primo ex natura uerbi, ſoluerit, ꝙ licet poſſet adaptari ad prēteritum,& furturū.l.ſi iam facta.& l.ſolemus. ff.de condi.& demō.Tamē quādo ex aliquo adiūcto declaratur ītelligīt de ꝓterito vel futuro ſcdm declarationē,vt no. per Bar.in l.oēs populi.& in l.1.de his quæ pæ.no.& l.nō aliter.

Digitized by Google

ter. de leg.3. Sed ex dictione, tunc, quæ denotat extremitatem, vt l.4. de condi. & demon. & l. lecta. ff. si certum pet. ubi ad initium temporis refertur. Item ex dictione, uenerit, quæ intelligitur in futurum, patet ꝙ requiritur, ꝙ soluerit antequam venerit. dicit enim si quis uenerit post terminum banni, & tunc soluerit &c. & ita intelligi debent ipsa uerba, ex quibus liquet, ꝙ prædixi. Et probatur in simili. in auct. de nupt. §. si vero incertum. & ibi not. super verbo, quinquennium.

Secundo hoc esse uerum patet, qūia acceptando eius cō paritionem eum de banno eximit, procedit enim tanquā contra præsentem, sed non debet eximi nisi soluerit, & non intelligitur exemptus ergo loquitur de ante facta solutione, quia aliàs illa verba non possent uerificari. Præterea vbi cunque verbum quod habet significatum temporis presentis, & futuri, si intelligitur in futurum inducitur absurdum semper intelligitur in præteritum. d.l.1. de his quæ pœnæ no. sed si dicamus, ꝙ sufficiat postea soluendo poterit post negationem differre quousque uideat dicta testium. Et si viderit non probare, soluet, si uiderit probare, non soluet. & sic datio fideiussoris non valebit, eritque tūc iudicium elusorium, quod esse non debet. ff. de iudi. l. si prætor. Et quod habetur in §. publice. Vt igitur hoc absurdum nō contingat, & sic detur potestas reo eludendi iudicem, intelligatur in significatu præterito non in futuro. Pro ista determinatione facit ꝙ no. per Bar. in l.1. §. fi. ff. ne quis eum qui in ius voc. est vi exi. & l. si tutor. C. in quibus cau. in integ. resti. non est necessa. ubi determinatur quod quādo solutio decimæ, vel alia solennitas requiritur ante actum, quicquid fit illo ante nō obseruato, nullum est ipso iure. Et ideo in proposito debet contra ipsum procedere, tanquam contumacem, quòd est uerum eo bis citato. Si autem semel fuisset citatus, nō teneret bannum cum fuerit peccatum in forma statuti secundum Iaco. de Are. per. l. non sunt liberi. in princi. ff. de statu homi. quod sequitur ibi Ray. & alleg. l. Iulia. §. sed & si quis. ff. ad exhi. & l. prolatam. & quod ibi bo. C. de senten.

8 Octauo quæro † dictus reus post cōtumaciam, & sic post quam fuerat habitus pro confesso gabellam soluit, comparuit, & negauit. Quæritur cui incumbit onus probandi. An sibi, an accusanti uel inquirenti? Dicendum arbitror in hac. q. quod si processus fiat ex statuto relato supra proxi. q. transit res sine dubio, quia facta solutione exemptus intelligitur a banno ergo & a contumacia, & confessione quæ ex illo resultat. l. fi. C. de senten. pas. cum ibi no. & l.1. in fi. ff. de quæstio. & ita semper hic practicatur. Si uero processus fiat ex vi alterius statuti ꝙ introducat ex contumacia confessionē, & de comparente post bannum ante senten. nihil dicat restat aliqualis dubitatio, si enim contumacia confessionem introducit, sequi uidetur illam reuocanti incumbere onus probandi illam erroneam fuisse secundum no. in l. error. C. de iur. & fac. igno. per glo. & Doct. in l. non fatetur. ff. de cōfes. & per Guil. in Spe. de confes. §. fi. ad fi. ver. cætera. & in ca. fi. de confes. Cum ficta confessio spontaneæ, & verę confessioni æquiparetur per statutum, & sic idem in una ꝙ in reliqua. l.1. de leg.1. ꝙ etiam uoluit Bar. in l. absentē. de pæ. & in in alio casu, vt dixi supr. q.6. hac eadem par. Sed prædictis nō obstanti. veritas est in cōtrarium ꝙ ad præsens breuiter ostē detur sic. cōtumacia, & mora iudicialis idem sunt. l. & si post tres. §. si quis cā. sed mora iudicialis pōt purgari usque ad sententiam. l. si cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. ꝙ metus cau. ergo & talis contumacia. Purgata aūt contumacia nō pōt obijci confessio quæ ex illa resultat, quia cessante substā tia cessat qualitas. ff. de usufr. lega. l.1. Secundo quia nedum effectus priuationis ipsius defensionis inductus a contumacia tollatur per comparitionem ante senten. quinimmo tollitur per comparitionem factam post senten. iudice tamen adhuc sedente pro tribunali. ff. de in integr. resti. l. diuus. Ibi enim qui aliàs non admitteretur ad appellandum obstante uera contumacia admittitur si comparet iudice adhuc pro tribunali sedente. Ita in proposito, qui non admitteret ad negandum post sentē. admitattur si ante illam comparet cō tumacia non obstan. & uide quæ dicam infra statim. q. 10. & infra hoc eo. temp. par. vlt. q.2. ex quibus roboratur decisio supradicta.

9 Nono statuto † aliquo cauetur, ꝙ antequam quis bannia tur debeat per loca publica ꝑ proclama assignari terminus trium dierum intra quem quilibet qui uelit defendere reū, vel adesse causæ possit comparere aliàs nullus possit banniri.

Iudex procedens contra Titium fecit fieri proclama per loca publica quòd quicunque uellet defendere Titium cōpareret intra terminum trium dierum, & nihil dixit de eo q vellet adesse causæ.

Quæritur an Titius possit banniri, Hanc. q. posuit Iacob. Butr. in l. hi qui. ff. de postu. Concludens quod non potest banniri, & si detur bannum ꝙ non ualeat, qa non omnia solennia seruata sunt. nam aliud est defendere, & aliud adesse causæ, ut ibi. & sic cum utrumque debuit exprimere si unū omisit solennia non seruauit. Idem tenuit Alberi. vbi supra. q.98. alleg. l. fi. de in integ resti. & de itine. actuque priua. l.1. §. hoc iuterdictum. Facit. ff. de transa l. cum hi. §. si prætor. & de procu. l. paulus. & quod dixerunt Host. Inno. & Ioā. And. in c.2. de consue. uide licet ꝙ solēnitas siue forma data actui debet fieri, & dicēdo exprimi, aliàs actus est nullus. & ad hoc Bal. in auc. qui semel. C. quomodo & qñ iud. alleg. gl. in c.1. de mili. vassa. qui contu. est. pro hoc quod dixi sup. in fi.7. q. & per hoc dixi in l. paulus. quod si cauetur statuto, ꝙ iudex non possit ꝑ inquisitionem procedere, nisi prius requisito iniuriam passo an uelit accusare, denuntiare, vel notificare, quodcunque. n. ommittat non tenet processus ꝑ iura prædicta. Aliud esset si diceretur qđ debeat citari ut compareat ipse uel alius pro eo, quia tūc licet ommittat illud, uel alius pro eo. nihilominus poterit in banno poni, quia illud a iure intelligitur, vt l. fi. C. de proc. & no. in l. si minor. de bon. auc. iud. pos. & iō illa expressio nihil operatur. l.3. de leg. secundum Iac. Bu. & Bal. in d.l. fi. de procu. Dic tñ qđ intelligitur vt legitimè compareat, ut. l. sed si unus. §. si procuratorem. ff. de iniur. Rō diuersitatis ideo est, quia primo casu statutū requirit quid diuersum, in secundo idem. aduerte quia quādo aliquid exprimitur pro forma ēt si sit tacitum, illud dēt seruari, & dicendo exprimi secundū Host. Inn. & Io. Andr. in c.2. de consue. & in c.1. de bap. & dixit Old consulendo, ꝙ licet in dño sufficiat tacita reuocatio procuratoris, ut in c. si quem. de procu. lib.6. Non tñ sufficit in procuratore constituto cum potentia substituendi, & reuocandi. & iō est, quia dño a lege uel ab homine nulla forma tradita est, ipsi aūt procuratori forma tradita est, ergo illa & factis, & uerbis seruāda est, ut in c. cum dilecta. de rescrip. ut ipse rescripsit in consil.133.

Aduerte ēt ꝙ tacitū expressum ab eo qui poterat aliter ordinare operatur, ut ammodo tacitū locū non habeat, vt. l. talis. de leg.1. Item & si non possit tacitum tollere, tñ illud expressum operatur in fauorem eius pro quo disponitur. l. Titia. ff. ad l. Falci. & l.4. §. si quis condēnatus. ff. de re iudi. & sic concluditur quòd dictū Iaco. & Bal. non procedit, & quòd nisi illud exprimatur in proclamatione non poterit in banno per no. per Bar. in d.l.3. de leg.1.

10 Decimo q̄ritur † an post lapsum termini qui facit reum cō tumacē hñi pro confesso, requiratur quod accusetur contumacia uel fiat pronunciatio eum haberi pro confesso antequam perueniat ad bannum diffinitiuū. In primo dixit Bar. qđ non, quia licet in ciuilib. talis accusatio contumaciæ requiratur. l. properandū. §.1. C. de iudi. Tñ in criminalibus nō est ita, siue procedatur ꝑ inquisitionē siue per accusationē, quia accusatore defuncto uel desistēte pōt iudex ad ulteriora procedere. C. de aboli. l.2. ff. de pub. iudi. l. pen. in princ. ita dixit in extraua. ad reprimē. super verbo, neglexerit. Cautius tñ est quod contumacia accusetur uel ꝙ per accusatorē ab initio detur iudici potētia procedendi usq; ad fin. &c. ubi ēt sentit Bar. Super secundo vī dicendū, ꝙ requiratur pronūciatio quia ubicunq; contumacia inducit fictā confessionē, requiritur iudicis pronūciatio, vt habetur in l.2. §. ꝙ si actor. C. de iur. calum. in c.2. de confes. li.6. & in l. eius qui delatorē. ff. de iur. fisc. per Bal. in c uassallus. si de feu. contro. ubi tradit ad propositum notabilē doctrinā, vc3 ꝙ ubicunque aliquid pendet a motu iudicis semper requiritur pronunciatio. Facit ꝙ habetur in auct. hoc amplius. C. de fideiuss. Posset tñ dici, vt sup. quod illa iura loquātur in ciuilib. non in crīna lib. Tutius tñ est tenere quod requiratur pronunciatio per regulam. l. inter accusatorē. de public. iud. & de pę. l. absentē. Pōt tñ hæc pronunciatio fieri unà cum diffinitiua. l. eius qui delatorem. & p̄alle. & ꝙ ibi per Bar. Hinc est quòd cōiter in omnib. bannis dicitur habita dicti accusati uel inquisiti eius cōtumacia pro uera, & legitima confessione q̄ satis includūt dictam interlocutoriam. l. cum clericis, & quod ibi no. C. de epis. & cle. Crederem tamen etiam sine ulla expressione bannum ualere, quia tacite uideretur pronuntiare sicut dicimus in l.1. C. de ordi. iud. & l. penul. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. & in l. quod in diem. §. si rationem. de compen. cum si.

11 Vndecimo quæro. Stante statuto prædicto, iudici notū est quod citatus est in loco ex quo non potest in termino in citatione apposito comparere. Et ut omnis cesset dubitatio est ibi ex causa uoluntaria. quæritur an iudex habeat necesse expectare lapsum termini, an uero possit statim eum bannire, & fiscus uirtute statuti bona occupare. Hanc qōnem mouit Bal. in l.2. C. si pen. ap. mors inter. & arguit primo qđ possit dari bannū nō expectato termino, quia de necessario

Digitized by Google

sario contingentibus idem est quod de præsentibus. ff. de verb.oblig.l.cum stipulatus sim mihi a proculo. de noua.l. si pupillus. §. 1. Determinauit tamen contrarium tribus rationibus.

Prima est quia verba legis requirunt tẽpus consummatum, vt no. in c.ubi periculum.de elect.lib.6.

Secundo quia haberi pro confessio est pœna a conditione incipiens, quia præcedens interlocutoria de citando nõ obligat vnde non incipit a præcedenti obligatione. Et ideo expectandum est ultimum momentum. l. in illa stipulatione.§.si calendæ.de verb.oblig. Tertia quia hæc pœna trahit secum executionem.& ideo requiritur factum consummatum, vt in capitu. perpetuę.de elect.libro sexto, in nouel. Ista determinatio placet: vbi enim de pœna legali tractatur, qualis est ficta confessio a statuto inducta propter contumaciam, ibi non sufficit esse certum, nisi vltimus terminus aduenerit, & sic ante agi non potest. Casus est de uerbo.obli.l.insulam.

Præterea ubi notatur condemnatio non sufficit confessio etiam uera,& facta in iudicio, vt habetur. ff.de his q no. infa.l.ictus fustium.per gloss.Bald.& alios, licet secus sit ubi nota.factum vt not. eodem titul. l.quoniam.quæ ita saluatur.

Præterea loquitur in ciuili ubi confessus habetur p condemnato quod non est in criminali, ut ibi per Bar. Non ergo potest iudex ante terminum bannire, ut in rationib. tactis ante versicu.præterea nec fiscus ante bannum bona incorporare, licet aliàs solennitas obseruetur in bãno dato de iure communi quando annotantur bona, ut in l.1.2.& 3.C. si pen.ap.& in concor.ibi alleg.

11 Duodecimo quæro.† Iudex furmauit inquisitionem vel ex accusatione processit contra Petrum Ioannis de populo sancti Laurentij, & in illo populo non erat Petrus Ioannis, sed Petrus Martini, vel erant duo Petri Ioannis, & sic fecit citationes,& bannum dedit. Quæritur an dare potuerit, & si dedit an valeat, Bar. in l.demonstratio.ff.de condi.& de monst. tenet q ualeat,& executio fieri possit, si constat q ille erat homo qui de maleficio fuerat inculpatus.& propterea dicit quod cauti rectores faciũt illum captum recognoscere se esse illum qui de maleficio fuit inculpatus. Et ita etiam dicit in Linter stip.§.1.de verb.obli.& de custo.reo.l. diuus.

Credo Bar. intellexisse quando citatio fuit facta persona liter uel ad domum,& constat quod captus est ille q fuit citatus psonaliter, uel qui habitauit in domo citationis. Tunc enim citatio non fuit inualida. aut tatione erroris, aut incertitudinis per ibi notata, cum de corpore citati constaret, & per consequens requisiti, ut in iuribus ibi alleg.& l. si quis in fundi uocabulo.de leg.1. Sed si citatio fuisset facta per loca publica, uel ad ecclesiam principalem, vel ianuam Palatij rectoris, vt interdum permittunt statuta tunc puto bannum non tenere uno casu propter errorem, quia citatur Petrus Ioan. qui non est,& de corpore non constat ex aliqua circũstantia. Alio casu qui non est ratione incertitudinis, vt in l. duo sunt Titij.de test.tut.& quod habetur in l.si quis seruũ. §.si inter duos.de leg.2.

Communiter tamen rectores obseruant contrarium. Faciunt enim captum confiteri se esse illum qui deliquit, ut in sententia continetur,& qui citatus fuit, & bannum exequuntur. Et ita dicit Bald. in d.§.si inter duos. fuisse seruatũ Florentiæ, quia ille qui deliquit debuit cogitasse se citari,& quia talis citatio declaratur ex adiuncto. Quod potest de iure esse uerum si in citatione exprimitur causa, scilicet delictum. Sed si simpliciter dicitur quod compareat ad defendendum se a quadam inquisitione &c. Tale bannimentum de iure non procederet. Vidi tamen secundum dictum Bal. practicari,& ita seruatur per assessores, qui si non detrahunt ueritati fauori publico deseruiunt ne in talibus fraudes cõmittantur,& maleficia remaneant impunita. Et adde quę dicam infra in secũdo tempore parte secunda.q.26.ubi tractabo an occidens illum quem putabat bannitum cum non esset excusetur a pœna.

Rub. an a tali banno possit appellari, & de concerdentibus hunc articulum, & quando quis dicatur bannitus.

Superest vt quarta particula huius primi temporis expediatur, quæ fuit an a tali banno possit appellari, ut in alijs particulis processum est sic procedam in ista.

Primus ergo quæstionum titulus est prædictus.

SVMMARIVM.

1 *An a tali banno appellari possit.*
2 *Quæritur ubi licet appellare, cui incumbat onus probandi. An ipse qui fuit habitus pro confesso. An inquirenti uel accusanti.*
3 *An pendente tempore ad appellandum intelligatur sic bannitus, taliter bannitus quod in eo locum habeant statuta de bannitis loquentia.*
4 *An possit dici bannitus appellatione interposita pendente.*
5 *An pendente causa nullitatis dicatur bannitus.*
6 *An pendente causa restitutionis in integr. per uiam iustitiæ.*
7 *An pendente causa supplicationis.*
8 *Quid iuris si nondum est bannitus, sed notorium est eum commisisse crimen.*
9 *Quid iuris si cauetur statuto quod certo modo delinquens ipso facto bannitus intelligatur.*

Quarta pars primi temporis.

PRimo ergo quæro an a tali
1 banno † liceat appellari. in hac.q. in locis in quibus est statutum quod in criminalibus non possit appellari, hęc quæstio est sopita, sed restat in locis in quibus statuta nihil disponunt aliud quam supra dictum est in qua. q. uidi quædam breuissime scripta in quibus sic dicitur. Primo uidetur quod non possit appellari, quia cõtumax non appellat. l. properandum. §. sinautem reus. C. de iudi. sed certe dicendum est quod appellari potest ut dicitur manifeste. C. si pen. appel. mors inter. l. 3. & dic ut ibi not. & in l. properandum. § illo. & §. sinautem reus. Certe quisquis fuerit scribens hinis breuiter se expediuit. Dixi enim supra in proemio quod aliud erat bãnum de quo in d. l. 3. dicitur, & aliud de quo agimus,& ideo quicquid sit in banno annotationis bonorum &c. ad propositum nostrum arguo primo quod non possit appellari, quia sententia banni cõtinet pœnam criminis, ergo non appellatur, quia nec a pœna. ff. de uerb. signi. ff. si qua pœna.

Secundo cũ ex forma statuti talis contumax habeatur p confesso, quod non est in eo cuius bona annotantur, vt. d. l. 3.& l. 2. eo. tit. ergo non potest appellare, semper ei obstante sua confessione q̃ detegit appella. frustratoriam. C. quorum appe. non recip. l. 2.& argu. de fal. l. satis aperte.& C. si ex fal. instru. l. fi. cum ibi no.

Tertio q̃a verus contumax nõ appelat, ut in d. tit. quorũ appel. l. 1.& d. l. properandũ.& l. ad peremptoriũ. cum similib. Quarto secundũ Bal. in quodã suo cons. Lex statuit certũ terminũ ad purgandũ morã, sc3 usque ad sniam. l. si cum exceptione. §. hæc aũt actio. ff. quod met. cã appellationis nõ vĩ posse purgari. ff. de optio. lega. l. mancipiorũ. de accu. l. Titia. cum concor. In contrariũ quod possit appellari sic probatur. Bannũ est mulcta, ut no. gl. in l. j. §. ex hoc rescripto. ff. de ven. inspi. ergo põt appellari. l. & in multis. C. de appella. Præterea a snia diffinitiua lata in criminalib. põt appellari. l. additos. C. de episco. aud.& ff. eodem. titu. l. non tm̃. ergo & ab isto bãno quod ex forma statuti uim habet snię diffinitiuę. ff. de leg. 1. l. cũ simi. Tertio regula gn̄alis est pmissiua, in maiore. n.& in minore licitũ est appellari, nisi quis reperiatur prohibitus. l.& in maiori. C. de appel.& no. in l. qui re stituere. ff. de rei uend.& in l. creditor. §. iussus. de appel. Sed statutũ hoc nõ prohibet, ergo per dictã regulã poterit appellari. Quarto pro hac parte uidetur casus in l. gn̄aliter. §. 1. C. de reb. credi.& facit. l. cũ apud. ff. iudi. sol. ubi stipulatio obrẽ nõ defensam,& sic ob cõtumaciã põt purgari in cã appellationis. Pro huius.q. solutione distinguendũ puto quod aut statutũ dicit cõtumacẽ hĩri pro confesso,& conuicto.& tũc non puto posse appellari per dictã. l. 2. C. quo. appel. nõ reci. Et nõ obstant in ꝓtrartũ allegata, q̃a est casus spãlis in quo appellatio est ꝓhibita. Si uero statutũ dicat tm̃ cũ hĩri p cõfesso. Tũc aut est uerus cõtumax secundũ ea q̃ habentur, q̃ hic nõ repeto in iurib. superius allegatis, sc3 in l. properãdũ, & l. j. quo appe. in l. ad perẽptoriũ. ff. de iudi. & in l. ex cõsensu. in fi. de appe. in cle. si ante. de dol.& ꝓtu.& plene per Bar. in l. fi. ff. de in inte. resti.& nõ põt appellari nõ ex ui cõfessionis inductę, sed ex natura uerę cõtumaciæ. Fallit hoc in duobus casib. Primus est si uenerit adhuc iudice pro tribunali sedente ff. de in integrum resti. l. diuus. Secundus si ex forma statuti reseruatur etiam post latam sententiam aliquod tempus ad purgandum moram siue contumaciam, ut d. l. 2. C. si pen. appel. mors interuc. fm unũ intellectũ,& ibi tãgit Bald.

Digitized by Google

quòd eſt no. pro limitatione iurium prædictorum. Si autē non eſt uerus contumax, vt regulariter eſt non citatus perſonaliter, & tūc aut iudex ēt ultra cōtumaciā examinauit teſtes & tanquam confeſſus, & conuictus non appellat, vt. d. l. 2. C. quo. ap. Aut ex ſola contumacia condemnauit, & poterit appellare non ea ratione quod ſit mulcta, quia non eſt ſimpliciter verum, vt dicam infra in ſecundo tempore. q. Quæ perdant banniti, quę eſt. 5. vel in q. 3. ſed alijs rationibus ſupra tactis, & argu. d. l. 3. ſi pen. ap. ſecundum aliam lect. Nō obſt. q eius contumacia habeatur pro confeſſione, quia illam poteſt reuocare ratione erroris in cauſa appellationis, vt habetur in ſimili in l. creditor. §. iuſſus. de ap. & no. per gl. in l. 2. §. q ſi actor. de iur. cal. & p Bart. in l. obſeruare. C. quo. appel. non reci. per Doc. in l. error. C. de iur. & fac. ign. & in l. 2. de erro. aduo. Dixit tamen Io. And. in c Romana. §. finautem. de appel. libr. 6. quod quando ſolum confeſſus appellat debet in appellatione exprimere cauſam, quia aſſerat ſe erraſſe, & confeſſionem reuocet, alias non auditur, q eſt not. In appellatione enim a diffinitiua regulariter cauſa non eſt inſerenda de appel. l. 1. in fi. Non obſt. l. ſi qua pœna, quia hic non appellatur a pœna, ſed a iudicis iniquitate, quia non debeat appellantem condemnare. Aliquando enim pœna eſt certa, & in iure limitata, & ab illa non appellatur quādo cō ſtat aliquem illam incurriſſe. Eſt enim tunc ſententia legis, & ita loquitur. l. illa. & q no. per Guilliñ Specu. de recuſa. §. fi. in fi. ver. hic no. Qñque eſt pęna repoſita in iudicis arbitrio, & tñ poteſt appellari. Ita no. in c. ſuper his. de accu. in gl. ſuper ver. arbitrium & in c. quia nos. de appel. in vlti. glo. & idē ſi a iure imponitur certa pęua. ſed ſi certum eſt aliquem nō incurriſſe vel dubitatur propter quod requiritur iudicis sēntia, & poteſt appellari, ut. l. & in maioribus. & ita not. Archi. & Io. And. in c. cupientes. de elect. lib. 6. & idem Archi. in 5. q. quia ſuſpecti, habet etiam. d. l. ſi qua pęna. alium intellectum vt ibi no. ſecundum quem nihil facit ad propoſitū. Non obſt. vltima rō, quia non eſt uera, poteſt enim in cauſa appellationis mora purgari vt no. in l. 1. circa' princi. de act. emp. An autem a diſpoſitione ſtatuti ſiue cōſtitutionis poſſit appellari dic vt per Bar. in l. omnes populi. & in l. fi. de appel. reci. & uide Io. And. in c. cum omnes. de conſti. qui dicit quod ſufficit contradicere.

2 Secundo quæro † in caſibus in quibus licet appellare cui incumbat onus probandi an ipſi iudici inquirēti uel parti accuſanti, an ipſi bannito appellanti contra quem eſt facta confeſſio inducta ex contumacia? Reſpon. conſultum uidiſſe onus probandi incumbere iudici uel accuſatori, prout ante incumbebat ſi comparuiſſet primo, quia extinguitur pronuntiatum. l. 1. in fi. ad turp. cum ſimi. Er ſi non ſtat præſumptio ſententiæ, quæ onus probandi transferat. Secūdo quia contumacia eſt purgata quæ poteſt purgari etiam lata ſentē tia, vt dictum eſt ſupra. Item ex quo non denegatur appellatio ergo nec defenſio denegata uidetur quæ ſuccedit ſtatim appellatione præmiſſa. Quarto per regulam generalem quæ habetur in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel. & hr in §. illud. in auct. de his qui ingre. ad app. dixit tñ Bald. poſt confirmationē prædictorum conſiliorum, q ſi contra appellantem eſſent alia indicia facilius conuinceretur propter bannum, qa illud fecit eum ſuſpectum. C. de aſſeſ. l. conſiliarios. quod nō procederet ſi probaret ſe fuiſſe impeditum, ſiue habuiſſe iuſtam cauſam in principali cā nón comparendi, argu. co. quę habent maxime per Bar. in l. fi. ff. de in integ. reſtitu. Pro deciſione prædicta uide quæ dixi ſupra parte proxi. q. 8. Eſt. n. neceſſe quod dicatur aliud in uera confeſſione per no. in iuribus ibi alle. & aliud in ea quæ ex contumacia introducitur, vt patet manifeſte ex his q̄ ibi dixi. Licet enim in aliquibus æquiparentur non tñ in omnibus. Statutum enim ſolū dicit quod poſſit banniri in ea pęna qua poſſet condemnari ſi confeſſus fuiſſet, uel dicit quod habeatur pro confeſſo quod cum ſit facti non habet eundem effectum quod eſſe confeſſum, dico quo ad omnia. ff. de verb. ſign. l. mercis. & quod ibi no. quod eſt indubitāter uerum ſiante diffinitiuam non fuit pronuntiatum eum haberi pro confeſſo ſecūdum ea q̄ dixi ſupra parte proxi. quæſt. 10. cum enim appellando a diffinitiua intelligatur etiam ab illa interlocutoria appellatum ſtat regula quod in eo ſtatu eſt in quo erat illa interlocutoria non facta. Et ſic non dici fuiſſe confeſſus. l. 2. ff. de appel. recip. cum ſimili. ſi antem fuiſſet ante diffinitiuam interlocutorie pronuntiatum eum haberi pro confeſſo, maius eſſet dubium, ſed putarem dicendum quod aut ex forma ſtatuti non poterat ab interlocutoria appellari, quia reſerua tur in appellatione a diffinitiua. & idem. Si vero poterat appellari, & ille non appellauit tranſacto tempore antequam daretur diffinitiua, vel antequam a diffinitiua appellaretur, putarem ſecus eſſe, quia illa pronunciatio non eſt reuocata per appellationem a diffinitiua. l. intra utile. ff. de mino. concord. Et ſic remanet quod habet contra ſe virtutem confeſſionis. Et ſic licet concedi poſſit quod illa poſſit ranquam erronea reuocari, tamen ei incumbit onus probandi errorem, & ſic rem aliter ſe habere, vt in l. error. C. de iur. & fact. igno. & alijs iuribus allegatis in prælegata quæſtione octaua, niſi per iuſtam cauſam quam probaret, concederetur ſibi reſtitutio in inte. aduerſus illam pronunciationem p no. in l. diuus. & l. fi. ff. de in inte. reſti.

3 Tertio quæritur † viſo quod aliquando poteſt appellari, an tunc lata ſententia antequam labantur decem dies intra quos poteſt appellari quis dicatur bannitus taliter, quod in eo locum habeant ſtatuta de bannitis loquentia. Et primo videtur dicendū quod non, ſicut enim nō poteſt innouari aliquid appellatione pendente. ff. mil nouari appellatione pēdente. l. j. & C. de appella. l. 3. ita nec pendente tempore ad appellandum, vt no. in d. l. 1. Secūdo probatur, quia idem eſt effectus ſi moritur condemnatus pendente tempore dato ad appellandum, qui pendente tempore appellationis, vt no. p gloſſ. in l. ex iudiciorum. ff. de accuſa. quæ reputatur ſingularis, ſed habet concordan. in l. ſi quis poſt. ff. de teſtam. Sed pendente tempore appellationis quis non dicitur bannitus. l. furt. in princip. ff de his qui no. infam. & l. prima, in fine. ff. ad turp. Ergo nec pendente tempore ad appellandum. In hac quæſtione eſt aduertendum quod omnis effectus iuris qui producuntur a ſententia non requirentes facti executionem ſtatim lata ſententia ſunt producti. l. furti. in principio. ff. de his qui no. infam. & l. ſi quis filio. §. qui autem omnes. ff. de iniuſto. teſtam. & per Innocen. in cap. qualiter, & quando, de accuſa. Illi autem effectus qui requirunt factum hominis non producuntur, niſi lapſo tempore ad appellandum. & ſic poſtquam ſententia tranſiuit in rem iudicatam, vt. C. de exe. rei iudic. per totum quod in ciuilib. verum eſt ſine dubio, ut in iuribus ſupra allegatis. & de appel. l. conſtitutiones. & de appel. capitu. non ſolum. libro ſexto. Sed & in criminalibus per regulam. l. abſentem. de pœni. & de iudi. ff. l. omnem. & propter maioritatem periculi, licet in contrarium faciant. l. non tantum. de appel. ead. l. additos. C. eodē titul. & de epiſc. aud. l. additos. Sed reſpondetur quòd ibi de facto fiebat executio, vt ibidem per Docto. Ex quo infertur quod ad effectus priuatiuos iurium ipſius banniti ſtatim lato banno intelligitur bannitus. Et ſic poſt decem dies eſſet infamis, eſſet inteſtabilis, eſſet inhabilis ad certos actus, de quibus dicetur infra in ſecundo tempore, ſtatim erit affectus ipſius qualitatis, non autem poterit interim offendi, quia illud factum hominis requirit. Ex quo patet quod male dixit Ghan. qui indiſtincte dixit eum poſſe offendi in rubri. de bannitis. in ſecunda colum. quem ſecutus fuit Albe. ubi ſupra. q. 24. dicens ita tenuiſſe Petr. in d. l. prima, ſi pend. ap. per iura ſecundo loco allegata quæ ad alium effectum loquuntur vt prædixi. Nec prædictæ concluſioni obſtat gloſſ. l. ex iudiciorum. & l. ſi quis poſt, quas ſequitur Dy. quia nō procedunt quo ad priuationem bonorum. Illa enim ſtatim ipſo iure fit. ff. de iur. fiſc. l. prima, §. an bona. Verum enim eſt quod eſt lis conteſta. & condemnatus. Et ſic ſunt producti effectus ab illis actibus reſultantes ſecundum Iaco. de Arc. qui alle. dictam. l. ſi quis filio. §. irritus. ſiue. §. quòd ſi quis. quem ſequitur Cyn. in l. tertia. C. ſi pend. app. mors inter. & Bartol. in d. l. ex iudiciorum, licet Bald. aliter dixiſſe uideatur in d. l. 3. mortuo bānito intra dictos decem dies de quo banno dicetur infra in ultimo tempore parte ſecunda. quæſtione 7.

4 Quarto quæritur † an poſtquam interpoſita eſt appellatio dicatur quis bannitus adeo quòd interim poſſit offendi, habeantque locum alia ſtatuta de bannitis loquentia, an non. In præcedenti. quæſtio. patet non eſſe inſiſtēdum in hac ex ibi dictis. Conſtat enim quòd aut appellatio pronunciatum extinguit ſaltem ratione præſentis ſtatus, aut ſuſpendit ratione futuri, ut habetur in l. furti. in principio. ff. de his qui notan. infam. & l. tale pactum. §. qui prouocauit. de pactis. & in d. l. in fine. ad Turpil. cum ſimili. & quicquid ex prædictis operetur appellatio ſequitur quod interim non dicitur bannitus. ſi enim extinguit pronunciatum clarum eſt. ſi ſuſpendit idem, quia ex conditionali diſpoſitione interim pendente conditione ius non oritur. l. pecuniam. ſi certum petatur. de uerborum obligation. l. quoties cum ſimili. maxime in ſententia quæ venit reſoluēda, illa enim iudicatur potius conditionalis ab initio quā puta reſoluenda, ut habetur per Bartolum in l. centeſimis. §. final. de uerborum obligation. & quod habetur in l. ſecunda. ff. de in di. addict. & in l. quibus diebus. §. quidam Titio. ff. de conditione & demonſtratione. ſaltem in legalibus diſpoſitionibus quæ potius æquiparantur ultimis uoluntatibus quàm contractibus, vt no. in l. prima. ff. de his quibus vt indi. & per Bartol. & in l. tranſlatio. ff. de

adimen.

Digitized by Google

adimen.lega.& ad ſilla.l.in cognitione.& plenius in l. ita ſtipulatus.ff.de uerborum oblig. Et uide quæ dicam in ſecundo tempore parte vlim. quæſt. 79. Interim ergo non cenſe tur bannitus,& propterea non habebunt in eo locum ordinamenta de bannitis loquentia. Et ita determinauit Dyn.& poſt eum Bar.in l.qui a latronibus.§.1. ff.de teſta. & probat tex.ſecundum Dyn.& Bar.in l.3.§.ſi ſeruus.ff.de acquir.poſ. & in d.l.1.ff nil noua.appel.pen.ibi. Neque vilam aliam iniuriam &c.licet tamen bannum ſit extinctum aut ſuſpenſum, & ſic ceſſent effectus banni,non tamen ceſſant effectus reſultantes ex pendentia proceſſus,de quibus habetur.ff de ſolu.l.reo.& de muneri.& no.l.reus delatus,& in concor.

5 † Quinto quæro † an bannitus agens cauſam nullitatis bāni,& ſic petens ſe cancellari poſſit pendente dicta cauſa virtute ſtatuti tacti in principio proemij offendi.Dy.in hac qō ne dixit quod ſic in l.3.§.ſi ſeruus.ff.de acquir. poſſeſſio.per illum tex.vbi dicitur,quod licet ſeruus ſit paratus ſubire iudicium libertatis, nihilominus interim ſeruus eſt pro quo facit.ff.de liber.cauſa.l.ſi cui.§.licet.& l. ordinata. & ita etiā tenuit Ghan.& Albe.ſequitur vbi ſupra.q.23.licet non bene ſe firmet.Bar.vero in d.§. ſi ſeruus.tenet contrarium.allega. l.eum vero.ff.de fideicom.libe.vbi ille cui debetur libertas ex fideicommiſſo propter ſpem dicitur eſſe in quaſi poſſeſſione libertatis,ita bānitus litigans hoc modo. Item quia de hoc videtur caſus in l.ſi quis filio.§.quod ſi quis.ff.de iniuſt. teſta.vbi ſententia nulla non facit damnatum inteſtabilem. Tertio quia ſtatutum loquitur de bannito,ergo debet intelligi de rite bannito.l.4.§ condemnatum.ff.de re iud.quod intellige verum in eo q̄ ſcit cauſam nullitatis agitari.In ignorante vero remittit ad no.per ſe in l.vltim.ff.de adul.Sed certe lex,cum vero.non facit quia ibi loquitur quando certum erat deberi libertatem.in caſu autem noſtro dubitatur.l.qđ de pecu.& ideo potius debet præſumi pro ſententia,vt.l.Herennius.§.Gaia.ff.de cui.& voluit Bald.in l.fina. C.qui ad liber.procla.nōn licet,vbi reprobat dictum Iaco. de Are. qui dixit bānitum admitti ad dicendum de iniuſtitia banni præſtita ſatiſdactione in l.ſtatu liber rationem. ff. de ſtatu liber. §.autem quod ſi quis loquitur in effectu concernente ſolum perſonam ipſius banniti, & ſic non facit ad caſum in quo tractatur de iure concernente perſonam alterius.

Et ad § condemnatum.reſpondetur quod loquitur quando de nallitate conſtat , propter quod Bald. in auctent. quæ ſupplicatio.C.de præci.impera.offeren. dixit conſiderari veritatem , ſcilicet an in ſe bannum ſit nullum,& tunc non poſſit offendi,alias ſic.

Ego vero aliter dicendum puto vt enim ſæpius dicetur infra in ſecundo tempore quilibet videtur conſtitutus publicus officialis,vt.l.2.C.quando lice.ſine iud.vindi. & ideo ſicut pendente cauſa nullitatis officialis non poſſit exequi, vt offendam,ergo nec alius eum repreſentans,quod autem pendente tali cauſa non poſſet fieri executio,probatur quia vbicunque executio eſt irretractabilis ibi ſiue cognitio nullitatis requirat altiorem indaginem ſiue non, ſemper retardatur executio.alias enim non poſſet dicenti nullum prouideri.ita nota.per Paul.de Leaza.& alios poſt eum in clemē. 1.de re iudi.& per Bald.in l.ſi feriatis. ff.de ferijs. Siue igitur ad mortem ſiue aliter in perſonam offenderetur locum haberet pœna.l.ſi quis prouocatione.C.de appel. & eſt verum in ſcienti causā agitari.quod intellige,niſi cauſa nullitatis habeat calumniam euidentem per nota.in l.ſatis aperte.C de fal.& per Bald.in l.ab executione.C.quo. appel.non reci. & in l.prima.C.ne in vna eademque cauſa lic.ter. prouo. Tūc enim excuſaretur occidens,& ita poteſt ſaluari dictum Dy. & quod notauit Bald.in l. libertas. ff. de ſtat.homi. licet ibi aliter dixerit.Quod dictum examinabo infra tertio tempore parte prima quæſtione ſecunda,vbi tractabo omnes quæſtiones in quibus occiditur illc qui apparet bannitus licet effectiue non ſit,ut quia ſoluit,quia clericus,quia rebannitus, & non cancellatus,ut ibi patebit.

Sexto quæritur Titius fuit bannitus taliter quod de iu-
6 ris rigore bannitus dicitur, petijt ex iuſta cauſa reſtitutionem in integrum aduerſus dictum bannum per uiam iuſtitiæ quod ſibi ex multis cauſis beneficium dari poteſt l. 1. in fi.Ex quibus cau.maio.& l. ſecunda quaſi per totum. ſi quis cau.C.ex quibus cau.maio l.ſecunda. Et dictum fuit ſupra in pluribus quæſtionibus, & maxime ſupra hac parte quæſtio.ſecunda.An pendente dicta cauſa reſtitutionis interim poſſit offendi.Si uerum eſt quod dixit Guiliel.in Specul. de reſtitutio.in integrum.§.uidendum in principio.Clarum eſt quod interim a ſciente cauſam agitari offendi non poteſt , quia ſemper impeditur executio.Tamen quia illud non eſt sēper verum,recurrendum eſt ad id quod ſupra proxima q̄ ſtione eſt dictum,ſcilicet quod quia executio eſt irretractabilis eadem ratione impediatur,cum agitur per uiam reſtitutionis qua impeditur cum agitur per viam nullitatis. ex tra de reſtitutione in integrum.capitulo auditis.& de auctoritate tutorum.l. defendente. & quod ibi per Bartol. & C. de reſtitutione in integrum. l. una , quod Bald. dixit eſſe verum etiam ſtante ſtatuto quo cauetur quod querelæ bannitorum non audiantur.Non enim uidetur bannitus qui habet integram reſtitutionem. ff.de in integrum reſtitutio.l. non uidetur.Nec obſtat quod non debet audiri, quia non intelligitur excluſus quin poſſit petere ſe a banno eximi. l. prima.§.de qua.ff.de poſtulando.per Cyn. & dicit eſſe ſimile in excommunicato cuius querela non auditur,niſi proponatur contra ipſam excommunicationem,ut in cap.1 de reſcrip.libro 6.ut ipſe notat in l.ſecunda,C. ſi reus uel accuſa.mor.fue.De quo etiam dicam infra ſecundo tempore parte ult.q.67.

7 Septimo quæritur an idem † ſit ſi pendeat cauſa per uiam ſupplicationis,uidelicet quod interim non poſſit offendi? Ad hoc dicendum eſt quod non idem, quia illa non retardat executionem,vt notatur in dicta.l.1.ff.nil noua.appella. penden. Quod credo verum niſi ſupplicatio in locum appellationis ſuccederet,vt habetur in auctenti. quæ ſupplicatio.C.de præci.impera.offerend.Pro quo facit quod dixi in duabus precedentibus quæſtionibus, ſcilicet de executione irretractabili.argum.ff.de arbi.l.non diſtinguemus.§. cum quidam.

8 Octauo quæro † quis puta Titius non eſt bānitus,ſed notorium eſt eum commiſiſſe maleficium ꝓ quo imponitur pœna,pro qua bannitus poteſt impune offendi. An habetur pro bannito,videtur quod ſic,quia notorium, & ſententia æquiparantur. l. emptorem. ff.de action. empti. Sed dic quod non,quia quo ad hoc extraordinarium effectum notorium, & ſententia non æquiparantur. l. quicunque. C. de malefic.& ita etiam videtur probari in l. ictus fuſtium.ff. de his qui notan.infa.& ita determinauit Bald. in l.libertas. ff. de ſta.ha.

9 † Nono ſtatuto cauetur † quod percutiens aliquem cum certo genere armorum puta falcione, vel quadralecto quæ arma ſolebant eſſe in vſu,& multum exoſa, ipſo facto bannitus ſit in banno.Quidam percuſſit cum falcione,& antequā banniretur per ſententiam fuit occiſus, quæritur an potuerit impuni occidi tanquam bannitus.Alberic.vbi ſupra quæſtione 94. dicit ſe obtinuiſſe quod ſic. per. l. cum quaſi.§. ſi plures ff.de fideicom. liber. vbi tantum operatur ſententia facta a lege,quantum operatur lata ab homine.Item per decretales quæ loquuntur de canone latę ſententiæ.17. quæſt. 4 cap.ſi quis ſuadente.Quod tamen debeat expectari ſententia ſiue iudicis declaratio allegat.l.1.C.vbi cau. fiſc. & quod ibi dixit,& de hæreticis.cap.cum ſecundum.l.& plus non dicit.Pro hac ſecunda parte facit quod ſtatutum permittentes offendi bannitum non habeat locum in eo qui bannitus repreſentatur a lege.l.2.C. de his qui ve.ęta.impe. cū ibi no.maxime cum tanquam odium,vt. l.qui exce.de condi. inde. debeat reſtringi non ampliari.

Pro prima parte facit quod illa verba,ipſo facto,important canonem latæ ſententiæ,quia ex his demonſtratur, ꝙ non requiritur ſententia,quo caſu dicitur latæ ſententiæ canon,vt no. in cap. cum eſſes de ſta. & in capi. relatum.de iure patrona. per Ioan.Andr.in cap.1.de ſagitta.& in cap.1. de eo qui fur.or.ſuſcepit.per Archid.63.diſtinct.ſalonitanę.Putarem aduertēdum ad ſtatutorum verba.l.ſemper. §.legem de iur.immuni.Nam ſi ſtatutum quod permittit occidi bannitum ſimpliciter ſic loquitur, tum debet habere locū ēt in eo qui a ſtatuto ſit bannitus propter verba generalia.l.1.§. & generaliter.de leg.præſtan.l.1.§. lex Falci.ff.ad legem Falci. cum ſimili. Et videtur caſus cum gloſſ.quæ ſecundum Bald. forte de iure ciuili non eſt alibi,in l.amiſsione.§.qui deficiūt. ff.de capi.dimi.Si vero ſtatutum diceret quod bannitus deſcriptus,& regiſtratus poſſet impune offendi. Tunc non verificaretur in eo qui ipſo facto intelligeretur, vel eſſet bannitus,quia licet efficiatur bannitus non tamen efficitur regiſtratus,& ſic non verificantur verba ſtatuti duo requirētia. l.hos accuſare.§.final.de accuſa.cum ſimili. Facit quod habetur in cap.final.de elect.libro ſexto,vbi licet præſentia ſuppleat citationem , non tamen ſupplet aliam ſolennitatem quæ requiritur. & ideo actus non ualet. Si tamen tunc ſtatutum quod facit cum bannitum ipſo facto procederet vlterius , quia diceret eum etiam intelligi regiſtratum,maius eſſet dubium. Putarem tamen ſi ſtatutum diceret,ſit ipſo facto bannitus, & pro regiſtrato habeatur, ſecus eſſet per no. in l.mercis.de verborum ſignifica.& in l.ſi maritus.§.primo,de adul. per Barto.& latius.in l.ſi qui pro emp. Et ideo in iſta ciuitate additum fuit ſtatuto quod banniti, & regiſtrati poſſint impune offendi.

Digitized by Google

Nellus a S. Gemin. de Bannitis.

De occurrentibus post perfectum bannum ipsi bannito.

Sequitur videre de secũdo tem-

pore scilicet de occurrentibus post perfectum bannum ipso banno durante, quod tempus vt dixi in proemio diuiditur in tres partes.

Prima enim erit de his quæ banniti in seipsis patiantur, & agant cum eorum appenditijs.

Secundo erit de his quæ per alios fiunt in eorum præiudicium.

Tertia erit de his quæ fiunt in eorum fauorem, quæ ideo postponitur, quia multæ quæstiones erant præambulæ ad vltimum tempus. Et cuilibet particulæ præmittuntur, jvt supra in primo tempore factum fuit, rubricæ suarum quæstionum. Sunt ergo rubricæ primæ partis infrascriptæ.

SVMMARIVM.

1 *An ualeat statutum quo cauetur bannitum posse impune occidi. Et in ea de statuto quod facit dominus.*
2 *An valeat statutum aliud quo cauetur querelas bannitorum non debere audiri.*
3 *Quid sit bannum & unde dicatur.*
4 *Quibus equiparentur banniti de quibus agimus.*
5 *Quæ perdant tales banniti.*
6 *An bannitus vulnerans aliquem animo occidendi debeat puniri pœna statuti, an vero pœna iuris communis.*
7 *Si aliquis fuit bannitus in quinquaginta pro vno crimine, in sexaginta pro alio, & ex alio processu, an dicatur bannitus a centum libris supra.*
8 *Quid iuris si ex eodem processu pœnis tamen distinctis fuit bannitus.*
9 *Quid ex eodem porcessu pro pluribus criminibus in una summa nulla facta summarum uerbali distributione bann.*
10 *An bannitus tantum intelligatur in statuto loquente de bannito, & condemnato.*
11 *An banniti prædicti perdant eorum bona virtute banni.*
12 *Si bannum fuit pœcuniarium, an fiscus possit accipere insolutum de bonis banniti.*
13 *Si cauetur statuto quòd bona delinquentis sint obligata pro pœna, an tũc bannum pecuniarium possit mitti executioni contra fideiussorem datũ antequam esset contumax, & bannitus.*
14 *An bannum pecuniarium possit mitti executioni contra fideiussorem antequam esset contumax, & bannitus.*
15 *An fideiussor sit liberatus si bannitus captus a iudice aufugit.*
16 *An bannitus ex eo quod fecit contra statum dicatur bannitus ob crimen læsæ maiestatis, & sic perdat bona.*
17 *An quando bannitus perdit bona perdat etiam ea quæ sunt sita in alterius territorio.*
18 *An perdat solum præsentia an etiam futura siue postea quæsita.*
19 *An in casibus in quibus non perdunt bona eis existentibus in banno curvit præscriptio.*
20 *An banniti perdant potestatem quam habent in filios.*
21 *An perdant potentiam faciendi statuta unà cum alijs ciuilibus.*
22 *An bannito domino uasallus liberetur a seruitio feudi.*
23 *An uasallo bannito feudum ueniat in confiscatione bonorum.*
24 *An emphyteosis banniti ueniat in confiscatione bonorum.*
25 *An bannito filiofamilias ueniat in confiscatione peculium.*
26 *An in confiscatione bonorum banniti ueniat ususfructus rei in qua bannitus erat usufructuarius.*
27 *An bannito patre familias ueniat in confiscatione bonorum peculium filij.*
28 *An mulier bannita perdat dotem in casibus in quibus bona confiscantur.*
29 *An mulier bannita ob adulterium possit vir ad dotem conueniri.*
30 *An in confiscatione bonorum banniti veniat hæreditas ei tempore banni delata, sed nondum adita.*
31 *An in confiscatione bonorum banniti ueniat conditionale debitum ipsi bannito.*
32 *An in tali confiscatione ueniant iura patronatus.*
33 *An bannito filio, & bonis publicatis pater teneatur assignare fisco legitimam.*
34 *An dictante statuto patrem teneri assignare legitimam filio delinquenti possit pater cogi assignare bannito filio per contumaciam.*
35 *Posito quod teneatur an in tali assignatione inspiciatur tempus delicti, an accusationis, an banni.*
36 *An pater banniti teneatur dare fisco alimenta filio debita.*
37 *An bannitus perdat iura succedendi ab intestato.*
38 *An bannitus perdat ius succedendi ex testamento.*
39 *An bannito possit fiscus auferre, ut ab indigno, illa quæ quærentur bannito, & in confiscatione non ueniunt.*
40 *An bannitus desinat esse tutor.*
41 *An desinat esse executor testamenti.*
42 *An desinat esse arbitrator.*
43 *An possit de nouo eligi arbiter.*
44 *An bannitus dicatur effectus non soluendo, uel in tali statu quod uxor possit ad dotem agere.*
45 *An bannitus desinat esse ciuis ciuitatis a qua bannitus est.*
46 *An bannito possit imponi collecta.*
47 *An bannitus possit capi pro repræsalijs.*
48 *An bannitus possit petere alimenta ab illis a quibus ante bannum potcrat impetere.*
49 *An bannitus per uiam accusationis efficiatur infamis.*
50 *An efficiatur infamis si bannitur per uiam inquisitionis.*
51 *An notarius bannitus pro crimine famoso possit instrumenta conficere.*
52 *An bannitus possit facere testamentum.*
53 *Dictante statuto quod sententia banni habeatur perinde, ac si lata esset contra præsentem, an tunc testari possit.*
54 *An ubi testari potest eius testamentum habeat effectum si capitur, & occiditur pro executione banni.*
55 *Stante statu, quod bannitus ex testamento capere non possit, an bannitus sub conditione si intra certum tempus non soluerit possit hæreditatem adire, & ualeat aditio eo postea non soluente intra terminum.*
56 *An bannitus de ciuitate, & comitatu intelligatur bannitus de comitatu postea acquisito.*
57 *An bannitus in una ex ciuitatibus regni siue comitatus intelligatur bãnitus a toto comitatu siue regno, & ibi datur remissio pro locis, ei confœderatis.*
58 *An bannitus qui non potest habitare uel stare in territorio possit per illud tranfire sine metu banni. Et est duplex, scilicet an locum habeat in futurum.*
59 *An exceptio banni superuenientis excludit bannitum a iudicio per eum antea inchoato.*
60 *Si bannitur filius, an talis exceptio excludat patrem qui accusauerat de iniuria facta filio.*
61 *An talis exceptio excludat tertium qui accusauerat de consensu eius qui postea est bannitus.*
62 *An stante statuto quod querelæ bannitorum non audiantur, bãnitus possit se defendere.*
63 *An bannitus conuentus a bannito possit excipere quod bannitus non debet audiri ex forma dicti statuti.*
64 *An stante dicto statuto bannitus possit petere reuocationem tenutæ.*
65 *An patiatur secundum decretum.*
66 *An possit compensationem opponere.*
67 *An in casu in quo ipse non possit, possit illam opponere eius fideiussor.*
68 *Stante dicto statuto quod querelæ bannitorum non audiantur, de quibus querelis intelligatur. Et an possit appellare a sententia lata contra eum.*
69 *An possit petere restitutionem in integrum.*
70 *An possit de falso accusare testes examinatos contra eum assecuraturum.*
71 *An possit agere contra iudicem in iudicatu qui contra talem bannitum securatum tulit iniquam sententiam.*
72 *An stante dicto statuto, bannitus sub nomine hæreditario possit agere nomine proprio.*
73 *An bannitus retinens bona vel postea acquirens possit agere per procuratorem stante statuto prædicto.*
74 *An bannitus possit cedere iura sua, ut sic cessionarius possit agere pro alio ut procurator.*
75 *Quid si ante bannum.*
76 *An bannitus possit agere pro alio vt procurator.*
77 *An bannitus non banniti hæres repellatur agens iure hæreditario.*
78 *Quid si cauetur statuto quod bannitus non possit sua bona in alium trãsferre, an possit facere instrumentum si ante bannum promisit illud facere.*
79 *Egit creditor banniti contra eum qui bannitus potest se defendere, & fecit citare bannitum qui comparuit, quo uiso creditor vult desistere, bannitus vero vult quod procedat. Quæritur an bannitus audiatur. Et est duplex.*
80 *An bannitus qui perdit iura sua ciuitatis, perdat etiam illa pro contra ctibus iam firmatis quando non perdit bona, ut beneficium guarentigiæ vel statuti dantis laudi executionem.*

Prima pars secundi temporis.

Primo ergo quæro, an valeat sta-

1 tutum † quo cauetur bannitum pro maleficio posse impune occidi. Hæc quæstio est multum nota, & trita, & propterea in ea non instabo. Concludens quod cum tale statutum fiat ad publicam utilitatem, tum vt homines a delinquendo terreãtur, scientes se postea posse impune occidi, tum vt maleficia nõ remaneant impunita. l. ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. de senten. excommu. vt famę. dicendum est tale statutum valere. Ita disputando determinauit Iaco. de Are. & tenet Io. Andr. in addi. Specul. in titu. de constitu. iuxta fi. & ibi vide. Hoc autem indistincte tenuit Albe. ubi supra. q. 17. late referens ratione disputationis hincinde. Et Ghan. q. 1. in mate-

Digitized by Google

materia bannitorum,& alleg.l.unicã.§. ſinautem. C. de rapto,vir.Item Bar.in l.vt uim.ff.de iuſt.& iur.l.omnes populi. in 3.q.prin.& alleg.pro caſu,l.3.ff.ad legem Corne. de ſicar. iuncta.l.amiſſione.de ca.dimi.Idem etiam dixit in l.2. C. qñ vni.licc.ſine iu.vin. q̃ allegatur pro caſu quod etiam ibi tenet Bald. Et licet aliàs dixerim iſtud intelligi verum quãdo bannitus fuerat ex cauſa ex qua ei capto debeat irrogari mors quod etiam tenuit Ray.in repetitione. l.omnes populi,& ſic ſi ei mors irrogatur non ſit contra ius vt in cap.2.de maior.& obe.cum ſi. Ad rationes in contrarium factas reſponde vbi ſupra,& adde quæ dicam infra in ſecunda parte huuius temporis.q.49.in qua tractabitur an bannitus offen ſus poſſit ſe defendere,& eadem par. q.2. Dixit etiam Bald. quod valet ſtatutum quo cauetur quod capiens bannitum efficiatur dominus banniti per text.in l. delationũm.C.qui. ad li. procla.nõ li.vt ibi per eum.Ad quod facit.l.ſeruitutẽ. de iur.iu.iunctis quæ ſuperius dicta ſunt.

2 † Secundo quæro † an ualeat illud ſtatutum quo cauetur quærelas bannitorum audiri non debere. Hæc quæſtio ſtatuto ita dictante facilis eſt. Expeditur enim in breuibus tale ſtatutum valere.Concordat enim cum legum diſpoſitione quę multoties contumaces taliter puniunt.l.ſed & ſi per prętorem.§.ait prætor.ff.quib.cau.ma.& ibi Bar.& Bald. hoc dicunt,facit,C.de remiſ,pigno. l. ſi eo tempore.cum concor. & de re iud.l.contumatia,& idem firmat Bar. in l.cum mulier,ſolu.mat. per dicta iura facit.l.ſancimus. C. de iudi.& ſi vis ad ſaturitatem uidere iura denegantia audientiam contumaci uide in Specul.de actore.ver.item quod fuit contumax & ibi in additio. & uide de hæreticis.capitu. ſuper eo. lib.6.ff.ſi quid in frau.pa.l.1.2.§.& alias,& de his quæ in frau. cre.pupillus,& de iure deliberan.l.ſi extraneus. Si vero ſtatutum diceret qđ non fiat ei iuſtitia, dixit Inn. tale ſtatutum non valere,quia directo diſponit contra ius diuinum.de cõſti.c.quæ in eccleſiarum,quod etiam ſequitur Ang.in l.4. C. pro emp.Sed ſi diceret quod ei ius non reddatur,puto valere ſtatutum, q̃a ſiue iuſte ſiue iniuſte dr̃ ius reddi,& ſic potius denegatur factum quàm iuſtitia.l.pe.ff.de iuſti.& iur.& l.prima,de iuriſd. omn.iudi. Si autem diceret non audiatur etiam defendendo,dicam vbi ſupra remiſi in fin. proximę. quæſt.

3 Tertio uiſa ualiditate † dictorum ſtatutorum quæritur quid ſit bannum, & vnde dicatur. Iſtam quæſtion em ponit Albe.vbi ſupra.q.1,& multa dicit.

Ego autem breuiter me expediam: ſupra.n.in proemio dixi multiplices eſſe ſpecies bannitorum.& ideo non de omnibus eſt inculcandum vt fecerunt illi de quibus ibi dixi. Quantum ergo ad propoſitum attinet ſto cum dicto Nicolai de Mata.de quo facit mentionem Alber.ubi proxime dixi.Quod bãnum de quo agimus eſt quædam iudicialis ſententia pœnalis lata in abſentem contumacem uirtute ſtatuti.Quod ut ſupra dixi in proemio valet,& fieri poteſt.Quantum autem ad alios effectus bannum quandoque aliter diffinitur.Dicitur.n.q̃nque mulcta ut dixi ſupr.in prima. q.vltimæ partis primi temporis.q̃nque dicitur bannitum,id eſt proclama ſiue cõminatio,vt qñ dicitur q̃ certum quid fiat, vel non fiat,publicè bannitur ſub certa pœna.C.cõ.vel epiſt.per totum.& habetur in l.4.ff.de cuſto.reo.Quandoque dicitur ſententia annotationis bonorum,& banni.quod qualiter intelligatur hr̃ in l.abſentem.de pœnis.& in l.1.de requi.reis.& in concordan.quæ non ſequor ne extra propoſitum euagari contingat.Vnum tñ nolo omittere quod dixit Alberi.vbi ſup. quod ſi proclamatur aliquid non debere fieri ſub pœna banni.& alia quantitas non exprimitur in banno, ſi per ſtatutum,uel conſuetudinem aliter non declaratur quod intelligetur pœna ſoldorum ſexaginta per tex.cum glo.in Lõbar.in titu.de exercitalibus libro 1.l.quicunque. quod eſſet not.ſi eſſet verum.Sed non credo,niſi forte in caſu quo banniretur unumquemque debere ire in exercitum, uel contra inimicos ſub pœna banni ut ibi,& eodem volumine lib. 3. & in tit.de his qui ad patriam defendẽdam ire neglexerint. l.1.& 2.In alijs proclamationibus, comminationibus, ſiue bannis non exprimentibus certam quantitatem puto dicẽdum ſi aliter declarari non poteſt intelligi ſecundum arbitrium proclamari facientis.ff.ſi quis ius dicen.non obtem. l.1.& de pe.l.hodie.cum ſi.Et uide quæ dicam infra parte ſequenti huius temporis.q.63.& hoc de prima parte quæſtionis videlicet quid ſit bannum.

Vnde aurem dicatur bãnum,bannire,ſiue bannitio multi multa dixere.Sciendum tamen qđ in antiquis legib. iſtud uocabulum non inuenitur.Sed gloſa,& iura nouiſſima allegata in proemio de eo faciunt mentionem.& dicitur ſecundum Nico.de Matta.Bannum a banderia, id eſt paruo uexillo.quod eſt publicum militare ſignum. ex quo dicit quod bannum eſt publica dictio,id eſt interdictio ab honoribus, & officijs,& ſtatutis ciuitatis, Vnde ſecundum eum dicitur bannio Titium,id eſt contra Titium publicè procedo. Sed iſtud poteſt verificari in bannimentis in quibus aſſignantur termini ad comparendum non autem in diffinitiuis,quia illa ſine vexillo, & bannimento publice proferuntur. & ideo dicunt alij vt colligitur ex no.per Dy.in l.reos C. de accuſa. per Bal.in l.1.de hæredi.inſtituen.quod cum ſit adinuentum ad ſimilitudinem excommunicatiõis per quam in foro eccleſiaſtico quis ejicitur extra communionem eccleſiæ, & inde dicitur excommunicatus,& uocatur acrimonia,id eſt a gremio eccleſiæ ſeparatio,vt.C.de ſacro ſanc.eccl.l.placet. in fine.ita per bannum in foro ciuili extra communionem ſecularium beneficiorum quis ponitur.Ad quam ſimilitudinem allegauerunt in vſib.feud.hic finiſ lex corra.& incipiũt conſuetu.re.§.1.ex quo ſecundum Cy. idem eſt bannire, id eſt extra beneficia bannientis ponere. Sed iſtud etiam generaliter non eſt verum,quia ex ſolo banuo non ſemper ponitur quis extra beneficia, vt patebit ex his quæ inferius dicentur,& maxime.q.ſequen.& ſequen.Et ideo,quia diſputatio nominum eſt pertinacibus relinquenda vt.l.2. C.de conſtit. pecu.In hoc non amplius inſiſto, maxime quia talia ad beneplacitum fuerint adinuenta.Bannum.n. q̃nque ſignificat proclamationem id eſt citationem cum aſſignatione termini ad cõparendum in iudicio. Quandoque ſignificat pœnam quæ appoſita eſt in proclamate contra aliquid facientibus uel non facientibus,ut dicta.l.Lombardia. Quandoq; ſignificat ipſam ſentẽtiam diffinitiuam ſiue q̃ fit ex forma iuris communis. Quandoque fit ex forma ſtatutorum ut in iurib.ſupra in proemio allegatis. Quandoq; non ſignificat pœnam ſed præmium,vt quia mittitur bannum quod quicunque inierit exercitum habeat.20.ſolidos pro die, uel qd aliud.& tuncnõ poteſt dici de bono itur ad malum, immo de bono ad bonum.In ſuperfluis itaque, & paruę aut forte nullius utilitatis non inſiſtens cum in talibus vulgi opinio. omni ſignificatui præferatur.l.cum de lanionis §.aſinam.ff. de fun.inſt.l.librorum.§.quid ergo.uer.quod tñ caſſius.de lega.3.de ſuppel.lega.l.Labeo.cum ſi.Concludo quod nõ poteſt in genere recte dici unde dicatur,& quid ſit bannum. Quantum autem ad propoſitum attinet,dico ut ſupra dixi. Et ita ſe habet communis uſus loquendi.Quando.n.quis petit.uel habet ſententiam prædictam,dicit da mihi, uel ego habeo bannum Titij, Et ſic ſtat uera diffinitio ſupradicta quod etiam confirmabitur ex his quæ ſtatim dicam in ſeq. quæſt.Si aliter uidere uelis recurre ad loca ſuperius allegata.Et quòd dixit Ange.in ſua diſputatione, quæ incipit duo fecerunt &c.

4 Quarto quæro † quibus æquiparantur banniti de quibus agimus?Iſta fuit quæſtio gl.in §.relegati. inſtitu. quibus modis ius pat.pot.ſolu.& demum per multos agitata,ut habetur per Cyn.in l.1,de hæredi.inſtituen.per Io.Andr.in addi. Spec.in ti.de ceſſio.actio.§.1. verſ. illud etiam quæritur per Alber.ubi ſupra.q.13.per Bald.in d.l.1.per Angel.in diſputatione ſua de qua dixi in fine proximę quæſtionis,& ante eũ fuerat diſputata per Bar.ut patet in vulgari eius diſputatione quæ incipit,ſtatuto Lucanæ ciuitatis &c. Quæ qa cõmuniter habent hic non repetam,ſed ſuccincte tãgam, quæ meo iudicio ſunt ad noſtrum propoſitum neceſſaria. Concludit.n. Bar.poſt multa quòd non æquiparant deportatis, non relegatis,non excommunicatis in omnibus,licet in aliquibus cuilibet æquiparent:& ſic de uno ad alium non eſt licita argumentatio.l.ſi.ff.de calum.ſed dicit eos eſſe hoſtes, & transfugas ſuæ ciuitatis,quod oſtendit primo ab effectu. Illi.n.ſunt transfugę qui ab his ſub quorum imperio ſunt deſiſtunt,& in numero hoſtium ſe conferunt.l.amiſſione.§.qui deficiunt. ff.de capi. dimi. Sed exbannitus ideo ponitur in banno,qa inobediens eſt his ſub quorum iuriſdictione fuit ſiue eſt,& ſic confert ſe in numero aliorum bannitorum,id eſt hoſtium ciuitatis ſuæ,ergo poteſt proprie dici trãsfuga. Sed iſta prima ratio non eſt uera. Non.n.bannitur propter inobedientiam, ſed propter confeſſionem reſultantem ex contumacia,& ſic propter delictum, ut ipſe idem Bar. dicit in l.omne.ff.de re mili.Et dicam infra in ſecunda par. huius temporis.q.59.Item quia neceſſe eſſet quod conferret ſe ad alios bannitos,ut dr̃ in transfuga, quod non eſt uerum. Secundo probat ipſe etiam ab effectu,licitum eſt impune occidi transfugam. ff.ad legem Cornel. de ſica.l.3.§.fina.& ſic bannitum,ergo &c.Iſta etiam ratio non eſt uniformis. Ad ſubſtantiam.n.& eſſe banniti non requiritur, q̃ poſſit impune occidi,quia non ſequitur,quis eſt bannitus, ergo poteſt occidi,niſi alio ſtatuto diſponatur ut dicetur infra in pluribus quæſtionibus,& maxime in fine huius,& infra in ſequẽti part.q.55.& habetur per Doc. in locis ſupradictis,ubi ergo hæc non diſponit ſtatutum hæc ratio nihil ualet. Probat ipſe tertio, quælibet ciuitas poteſt habere ſuos hoſtes ſi eis bellum indixit.l.ſi quis ingenuam,§.fi.de capt.& no.eo.ti.l. hoſtes.Sed talibus bannitis ciuitas bellum indixit permittẽdo

Digitized by Google

do eos occidi impune, ergo sunt hostes ciuitatis. Hæc etiã ratio non est vniformis vt prædixi.

Addit ipse aliam rationem, quia quando subditus repugnat domino potest dici hostis. l. si seruus. C. de his qui ad eccles. confu. sed bannitus rebellat se ergo potest dici hostis. Ista ratio etiam non procedit. Nam sequeretur quod omnis delinquens esset hostis. repugnat. n. legib. suæ ciuitatis, & tamen non iudicatur hostis, immo quandoque acriter, quandoque læniter, quandoque mitissime punitur, & non ut hostis. l. aut facta. per totum. ff. de pœnis. l. absentem. in fin. ff. eo. ti. Sicque non concluditur quod banniti de quibus agitur possint uniuersaliter hostibus æquiparari. Possunt. n. quãdoque impune offendi, & quandoque non. Et tamen sunt banniti.

Præterea pone quod statuto caueatur offendentem bannitum puniri in medietate pœnæ, erit ne tunc hostis? certe non: etiam secundum Bar. & tamen bannitus erit. Nulli ergo prædictorum æquiparantur. quod etiam tenuit Bal. in dicta. l. 1. de hæred. instit. ubi multos refert. ubi vide si amplius videre cupis. & ideo restat quod sit quoddam genus de per se sub nomine bannitorum, & ita vt dixi supra. q. proxima vulgariter appellantur. & est tale genus stricti iuris, adeo ꝙ quicquid expresse in statutis quorum uirtute banniti sunt non dicitur, illud intelligatur omissum. l. quicquid astringẽdæ. de verbo. obliga. secundum Bald. de quo tamen infra in sequentibus quæstionibus aliqua tractabuntur. Vbi ergo sit solum statutum quòd contumax habeatur pro confesso, & possit in banno poni pro ea pœna quæ imponeretur presenti. bannitus tunc nec exulibus siue bannitis de iure communi, nec deportatis, relegatis, excommunicatis, aut hostibus poterit comparari. Si vero sint alia statuta de quibus sup. maxime in proemio dictum est, satis tolerabiliter dici posset eos hostibus comparari, de quo dicam infra dum tractabo de recepatione bannitorum parte tertia huius temporis, & sic patet quod dicta gl. §. relegati non est vera. Dicit tamen Angel. vbi supra quædam verba quæ quia pulchra sunt hic placet inserere.

Quod quidam sunt banniti imperialis culminis, vel Apostolicæ sanctitatis, & quia perdunt ea quæ sunt iuris ciuilis, & per consequens bona, possunt æquiparari deportatis. Et de isto genere bannitorum loquitur tex. C. de episcop. & cler. auth. item nulla communitas. & auc. item quæcũque. & iura quæ ibi allegantur: quidam vero sunt banniti ab inferiore non habente potestatem deportandi, nec priuandi subditos beneficio iuris ciuilis, quoniam talia non sunt imperij eorum, & tunc si bona eorum publicantur, bellum tamẽ eis non indicitur, & æquiparãtur vere deportatis, quia sicut deportati perdunt ea quæ sunt iuris ciuilis, nec tamen eis bellum indicitur. ff. de re iudi. l. si victum, & de pro non script. l. si in metallum. & in C. de incest. nu. circa princ. Sed banniti tales perdunt bona, & beneficia ciuitatis suæ, & tamen non possunt offendi. Sed hoc non procedit quod æquiparentur deportatis, quia deportatis interdicitur omnis locus excepta insula in qua deportatus est: bannitus autem talis potest stare in omni loco excepta insula in qua deportatus est: bannitus aũt talis põt stare in oĩ loco excepto loco a quo est bannitus. Si aũt haberent potestatem deportandi, dicit tunc bannitos tales vere æquiparari deportatis, & testari non posse, & patriã perdere, vt ibi ꝑ eum. Quod est multum periculosum in terris ꝙ habent ex concessione iure Vicariatus, vel imperij, & habent insulas, ideo non credo verũ eẽ eos in banno ponit seruata forma statuti. Et sic virtute statutorum nõ virtute iuris cõmunis, quod etiam patebit ex his quæ inferius dicentur in particularibus quæstionibus. Ista tamen disputatio parui est effectus, ut infra patebit. Et ideo in ea amplius non insisto.

5 Quinto † quæro quæ generaliter perdant banniti nostri tpis. In hoc multi multa dixerunt incalcando leges de alijs bannitis loquentes, vt refert Bal. in d. l. 1. de hære. instituen. Bar. autem in dicta disputatione referẽs Iaco. de Are. in l. ex facto. ff. ad Trebel. cõcludit eos perdere oĩa iura suæ ciuitatis pro suo commodo faciendia. Ea autem quæ suum incõmodũ concernũt, nullatenus ei relaxantur, pro quo facit, ꝙ nõ debent de pœna præmium reportare. Iura aũt gentium, & iura cõia minime perdunt rationibus, & iur. ibi per eum allegatis. Bal. tamen in d. l. 1. dixit quod si est bannitus ex tali de ĩcto ex quo de iure cõi deberet deportari, tunc perdit in territorio suæ ciuitatis non solũ illius ciuitatis iura, sed etiã iura ciuilia, & nihil allegat, nisi quod hoc ideo est, quia pœna adiecta in banno succedit loco deportationis.

Ego autem sto cum opi. Bar. quæ est communis quòd in territorio suæ ciuitatis non perdat iuris communis dispositionem, ad ꝙd facit dictum Cyn. in l. reos. de accus. de quo dixi sup. in 3. quæst. huius partis, ꝙ bannire nil aliud est nisi extra beneficia banniẽtis ponere. Ac etiam quia non secũdum ius cõe punitur, sed secũdum formam statuti. Item ꝙ non est verum ꝙd illa pœna succedat loco deportationis, vt patet ex nota. in l. 1. §. deportatos. de leg. 3. & l. si quis filio exhæredato. §. hi autem. & §. irritum. de iniusto testamẽ. Ergo est per se alia pœna loco pœnæ extinctę. Et sic suum assumunt vigorem non autem antiquum. l. qui id quod. ff. de dona. cau. mor. & quod habetur in l. si eum. §. qui iniuriarum. si quis cau. Dico etiam quod perdit dispositionem iuris cõmunis in sui fauorem, si illius loci statuta aduersarẽtur: sũt enim legibus ꝑualentia, vt. l. omnes populi, & sic in sui odiũ disponẽtia, ergo illa non perdit vt dictum est supra. Retinẽt ergo iura gentium. l. si tibi mandauero. §. is cuius bona. ff. man. Item iura ciuilia Romanorum siue in sui odium, & hoc indistincte, siue in sui fauorem disponant, nisi hoc secũdo casu a statuto iura cõia sint correcta. Tunc enim in territorio suæ ciuitatis ius illud cõe in sui fauorem allegare non poterit. Item ligatur statutis suæ ciuitatis in sui odiũ disponentibus, sicut ligaretur non bannitus secundum ea quæ habentur in l. cũctos populos. de summa tri. & ideo omnia statuta priuatiua porrigentia effectum suum extra territoriũ secundum ibi no. per Doc. locum habebunt in talibus bannitis quocunque vadant, fauorabilia autem statuta, nec ibi, nec alibi poterunt allegare, quia illa omnino perdiderunt, vt in iuribus supra alle. & vide. l amissione. §. qui deficiunt. & l. tutelas. ff. de ca. dimi. ex hoc fundan. multæ terminantur quæstiones, vt infra patebit.

6 Sexto quæro † de iure communi, pro vulnere est pœna mortis. C. ad leg. Corne. de sica. l. is qui cum telo. ff. eo. l. 1. ex forma statuti pęna est pœcuniaria. Bannitus in ciuitate, uel territorio a quo est bannitus vulnerauit aliquem animo occidendi, & non occidit, quæritur qua pęna debeat puniri. & vr ꝙd pęna corporali ꝙa perdit iura statutorum vt supra: sic quantum ad eum remanet iuris communis dispositio. Contrarium determinat Bald. ff. solu. matr. l. cum mulier. ꝙa statutum recessit a pęna iuris communis, & pęna statuti est loco illius. l qui cum vno. §. ꝙ post. ff. de re milit. nec dicitur hoc statutũ esse beneficiũ siue statutum, ꝙd pœnę minorationem vel alterationem inducat arg. C. de his ꝙ not. infa. l. & seuer. or. cũ simi. In pęnis ergo maioribus includuntur bãniti secũdum eum sicut alij non eorũ fauore, sed natura legis quæ est generalis, & qualiter omnes ligat: hoc potest esse verum si processus est simpliciter formatus. Tunc enim secundum illius tenorem debet formari sententia. l. cum fundus. ff. communi diui. de accu. l. senatus. cum sua materia. Si vero est formatus tanquam contra bannitum, forte nõ procedit dictum Bal. quia in veritate statutum ei non opitulatur, sed fm ius cõe tractari debet vt supra. Ipse. n. ab ipso statuto exemptus est, vt. §. qui deficiunt. Sed pro Bald. facit quia & forensis secundum statutũ puniret, & non secũdum ius cõe. Sed respondetur ꝙd ille forensis nũquam perdidit statutum, sed bannitus illud perdidit. Ideo forte verum est ꝙd dixi, quia tamen processus communiter formatur simpliciter omissa banni qualitate Bal. opi. est in vsu.

7 Septimo q̃ro † statuta prędicta dicunt quod bannitus a cẽtum libris supra possit offendi &c. Titius pro furto fuit bannitus in quinquaginta, deinde pro vulnere, vel alio maleficio ex alio processu fuit bannitus in octuaginta, quod fieri potest vt dixi supra in tempore. 1. par. q. 3. An in eo habebũt locũ statuta prædicta. Bart. dicit quod non, quia quinquaginta, & octuaginta non sunt centum triginta. l. vbi fideiussor. ff. de solu. & ibi per eum. & in l. 2. §. 1. de con. insti. & quod habetur in l. quoties in stipulationibus. ff. de verb. obli. & sic nõ est bannitus a centum libris supra. Ita etiam tenuit Bald. & dicit ita fuisse consultum per Ioã. Pagla. in §. hæc autem tria in proemio fforum.

8 Octauo q̃ritur † Titius fuit in eodem processu inquisitus distincte pro pluribus percussionibus, & demum fuit bannitus hoc mõ in libris. 200. vel 3 in quinquaginta pro percussione in brachio. In vigintiquinque pro percussione in pectore. & in 60. pro percussione in facie. An dicetur comprehendi in statuto prædicto. Bar. in l. Lucius. §. ꝙ habebat. ff. ad Treb. dixit quod non, ꝙa perinde hĩ ac si ab initio summas separatim excessisset per l. ædiles §. fi. cum gl. sua. ff. de edi. edi. & d. §. ꝙ habebat. Et idem dicit per dicta infra in d. d. l. vbi. & facit. ff. de iurisd. omn. iudic. l. si idem cum eodem. in principio.

In contrarium tamen facit. ff. de appella. l. si ꝙ separatim. §. 1. & ibi tangit Bar. & non respondet. ubi dicitur ꝙd plures summæ diuersarum specierum eadem actione petitę cumulate considerantur. Dicunt ꝙdam quod dictum Bar. procedit, ꝙñ illæ summę imponuntur pro maleficijs quibus agitur diuersis actionibus numero, alias locum habet lex. si qui separatim. Et ideo secundum eos si dictæ pœnæ imponerentur ex eodem statuto locum nõ habet dictum Bar. quia fit cumulatio vt ibi secus si imponantur per diuersa statuta. Tunc. n.

de.

Digitized by Google

debentur diuersis actionibus numero, & ideo non fieret cumulatio.

Sed credo simpliciter dictum Bart. verius per iura p̄dicta siue imponantur ex eodem statuto siue ex diuersis. Ad inducendum.n.odium nunquam fit cumulatio,vt d.l.si idē. non obstat lex,si qui separatim:quia ibi inducitur cumulatio ad fauorem, vt ibi patet:intelligo aūt verum esse quod dixi qñ imponuntur pœnæ pro maleficijs separatis. Secus si imponantur pro vno maleficio habente plures qualitates.l. nunquam plura.ff.de priua.deli.l.qui de crimine. C. de accu.de quo dic vt ibi infra.q.proxima.

9 Circa idem q̄ro nono † formato processu de pluribus separatis maleficijs pro quorum quolibet est ex forma statuti pœna minor centum libris.Iudex in simul, & semel nulla facta distributione cōdemnat in tota summa,puta in ducē tis, vel trecentis.Quæritur an intelligentur plura banna, an vnum tm̄.Hæc qō est subtilis, & pendet a notatis in l.scire debemus.ff.de verb.obli.& in l.cum eiusdem.& l.ędiles aiunt. in fi.de edil.edic.& l.qđ si vno.de actio.emp.

Mihi tñ sic vr̄ dicendum qđ aut maleficia sunt separata. i.diuersis tēporibus facta.Et tunc cum cumulatio fiat respectu diuersorum,& ad diuersos fines, sc3 pro vnoquoq; fiat solutio,& dicentur tot condemnationes,& tot banna quot sunt percussiones.l.scire debemus.præalle.& l.falsa.in fin.& de condi.& demon.maxime qñ in inquisitione est apposita illa clausula,super quib. oībus singulis &c. Quia tñ possunt ēt ad voluntatem agentis vnite considerari,vt not.in l. & si vno.& in l.in commodato.§.duabus.ff.commo;poterit talē bannitum offendens adsui beneficium, & excusationē allegare,& vnicū dicet bannum vt ibi. Si vero sunt facta eodē tpe,tunc sine dubio vnica est condemnatio,vt.l.qm̄ multa.C.ad legem Iul.de vi.& ff.de adulte.l.denunciasse.§.quid tñ.cum ibi no.& per Bar.in l.hos accusare.§.lege Iulia.de accusatio. Cōiter tenet qđ saltē ad excusationē offendentis q videt vnam summam excedentē centum dicat vnum bannum.Quo aūt ad alios effectus,sc3 an debeat audiri in iudicio,vel non,& sic de similib. potest esse dubitatio supra dicta quæ nullo modo esse poterit si pro percussione pœna est arbitraria.l.1.C.si plures una sen.cum ibi no.

10 † Decimo q̄ro † statutō loquitur de bannito,& condemnato qđ possit impune offendi.Habebit ne locum in bannito tm̄,vel condemnato tm̄.Dicit Bal.qđ non, q̄a requiritur vtrunque copulatiue.ff.de cond.insti.l.si hæredi plures.cum simi.ita no. in l.q̄ duos. ff.de in ius vo. Qđ credo verū, nisi p̄baretur qđ tpe statuti confecti cōis vsus loquendi fuerit qđ bannū vocaret potius condēnatio,q̄a tunc illa dictio, & vr̄ potius adiecta ex plenitudine locutionis quā vt denotaret utriusq; concursum f̄m no.in l.eas.de condi. & demon. & quod hr̄ in l.1.de iust.& iur.Facit quod habetur in l.1.de infam.& uide quod habetur in l.legatis.de leg.3.& per Dyn. in c.generi.de reg.iur.lib.6.

11 Vndecimo q̄ro † viso in quibus bannitis locū habeant statuta.An bannitus in personam perdat bona ut sic dicantur confiscata,& loquor de bonis quæ tunc habebat.In hac quæstio.Guil.in Spe.de instru.edi.§.compendiosæ.uersi.qđ de bannito.uidetur concludere quod non si est bannitus ex leui causa,secus si ex graui.Tunc enim æquiparatur deportato,& iō p̄dit bona.Facit f̄m eum. ff.de his q̄ no. infa. l. quid ergo.§.fi.& alleg.no.in §.relegati.insti.quib.mod.ius pa. po. sol.Sed ibi glo.loquitur de eo cui expresse bona sunt adempta.Meo iudicio qō hæc requirit altiorē indaginem. Primo enim uidendum est an de iure cōi damnatiad mortem perdant eorū bona. In quo non intēdo disputare, de hoc hr̄ in auctē.bona damnatorū.C.de bo.dam.& ibi glo.& Cyn.& p̄ gl.& Bar.ff.eod.ti.l.1.Et concludit qđ in casibus in quibus de iure antiquo expresse disponebatur de adēptione bonorū,& p̄ se principaliter non in consequentiā alterius pœnæ, Iura antiqua non corrigantur, sed bona etiam tunc publicentur. Vbi uero tacite ueniebant in publicatione, & in consequentiam altetius pœnæ iura antiqua corrigantur, quia tunc bona non publicantur excepto crimine læsæ mnestatis,ut in d.auct.bona.& C.ad legē.l.Iul.maiesta.l. quisquis.& de crimine hæresis,ut in auct.Gazaros.C.de hæreticis.Nunc ad propositum,qñ quis bannitur ex forma statuti,non loquor de eo cuius bona fuerint adnotata de quo hr̄ in l.1,de requir.re.cum concordan. Aut per statutum disponitur aliquid circa bona,& illud seruandum est,aut nihil disponitur.Et tunc aut bannitur ex crīne p̄p qđ de iure cōi bona non auferebātur,& illa non p̄dit.Nec obstat qđ superuiuat, quia hoc est de facto non ex vi snīæ, damnatur.n. ad mortē,adeo qđ si caperetur nō superuiueret, & p̄pea quantū ad bona idē est ac si mortuus esset quia illa fiscus occupare non pōt.dicta auc,bona.Si uero bannitur ex cā p̄p quam bona de iure auferebantur,& tunc illa p̄dit per eandem rōnem & auct. Qđ est uerū si illud in snīa banni exprimitur, alias non,sunt.n.stricti iuris, & ideo non extenduntur banna.l.quicquid.de uerbo.oblig.& l.si patronus testa.§.si quis cum esset.de bo.lib.Ita firmat Bal.in l.Gallus.§.& quid si tm̄. ff.de libe.& posth.& in c.j.de pace tenen.colla.10. & ita etiā consultum fuit,& obseruatū in hac ciuitate in magnis causis,p̄p quod ordinatū est qđ rectores bannientes,& cōdemnantes debeant sub pœna expresse confiscare bona.Perdunt ergo banniti bona si in eorū bannis fiat mentio alias non ni si in l.quisquis.& l.fin.ad l.Iul.maie.& uide quæ dicam infra ultimo tempore par.2.q.9.

12 Duodecimo antequam † ueniamad examinationem effectus talis bonorum adēptionis quæro aliqua. Titius ex maleficio fuit bannitus in mille de quo non debeat eximi, nisi condemnationem soluerit.Titius non soluit,sed exulat, sic capi non potest,an fiscus possit de suis bonis accipere in solutum usque ad concurrentem quantitatem. Et uidetur primo quod sic,quia cum sit lata snīa,& ualida, ergo meretur executionem,& poterit mandari executioni officio iudicis maleficiorum,quia idem iudex qui pronūtiauit debet exequi.C.de bon.dam.l.si quis intra.In contrarium uidetur quia hic uidetur esse debitor alternatiuus, uidelicet qđ aut stet in banno,aut condemnationem soluat. Et certum est quod in alternatiuis est electio debitoris.ff.de eo quod cer. loc.l.3.Præterea cum paret banno satisfacere uidetur,satisfactio.n.hic in non satisfaciendo contingit.ergo si satisfacere uidetur,non potest ad aliud compelli. ff. de conditio. ob cau. l.dedi.in princip. ex hoc sequitur quod si moreretur in banno,executio non posset fieri cōtra hæredes.Verba sunt Bal.in d.auc.bona damnatorum.

Sed meo iudicio non sic leuiter est agendū,quia hæc q̄stio pendet ab eo.An bona delinquentis sint tacite obligata pro delicto ipsi fisco,quod uidetur,licet pro illa obligatione creditoribus non præferatur.C.de pen.fisca.credi.prædi.l.1. & ibi no.& in l.rescriptum.in prin.ff.de pac.licet ut plurimū in contrarium allegetur & male.& istud tenuit Dy.in l.quod placuit.ff.de iure fis.Sed Bar. eo.tit. l.aufertur.§.fiscus tenet fiscum non hr̄e tantam hypothecam alias.n.indistincte reuocarentur alienata post delictum,qđ est falsum.l.si quis post hac.C.de bon.dam.& ipost ☞tum.de dona. pro hoc facit, quia ante snīam pœna non debetur iure obligationis ut ipse idē dixit in l.in fraudem,in prin. ff.de iure fisci. & in l.fi.de iniur.ergo bona non possunt esse obligata.& istud credo uerum qđ sic ostēdo. Obligatio realis p̄supponit p̄sonalem.l. fideiussor obliga.in prin.de fideiusso.Sed p̄ delicto quis nō est p̄sonaliter obligatus ante snīam.de iniur.l.non solum.§. 3.& p̄batur insti.de pu.iudi.in princ.& §.pen.ergo &c.Non obstat.l.1.§.bestias.& qđ ibi no. ff.de postulan.& in l.rescriptum.ff.de pac.ubi gl.uidentur uelle, qđ delinquens se obligetex consensu ad pœnam.Quia aduertendum est qđ quatenus delinquens potest ciuiliter conueniri dr̄ large obligatus,non tñ ciuiliter, sed naturaliter tm̄, & ideo non pōt agi cōtra eum ut hr̄ in d.l.non solum cum simi.Quatenus autē criminaliter agitur id est ad pœnam applicandam fisco nullo modo est obligatus,& ita determinat Bar.in extra. ad reprimendum.super uerbo,meretur.Post snīam aūt condemnatoriam diffinitiuam,non dico banni, bene potest agi contra ipsum tanquam contra debitorem p̄p quasi contractum factum in iudicio.l.3.§.idem scribit.ff.de pecu.secundū Bar. in cons.quod incipit,statuto communis Tuderti, de quo dicā hoc eodem tpe parte ultima. q. 17. licet tñ sit per snīam obligatusnon tñ eius bona sunt obligata,quia iure cautum non reperitur.Sic itaq; concluditur qđ tale bannum nō potest in bonis executioni mandari. Sententia aūt condemnatoria secundum Bald. bene poterit executioni mandari,ut ipse no.in l.cunctos populos.ult.q.Cuius dicta sic debent intelligi alias sibi inuicem contraria uiderentur.

13 Sed q̄ro tertiodecimo † pone qđ statuto cauetur dđ bona sint obligata pro maleficio,& pro certis maleficijs imponatur pœna pecuniaria.An tunc bannum poterit mitti executioni in bonis. Dic qđ aut bona detinebanť p̄ tertiū ante bannum,& non poterit mitti executioni in talibus bonis, quia snīa lata per contumaciam non p̄iudicat tertio, cui alias p̄iudicaret lata p̄ p̄sentem ut hr̄.ff.de euictio.l.si ideo. & C.de pigno.l.si p̄ses,& qđ ibi no.per Bar. in l.si superatus. ff.de pign. ubi omnino uide,facit quod hr̄ in l.j.& 2.C.qñ ex fac.tuto.& plene per Bar.in l.cum filius in prin.de uer.obli. Si aūt cēpit possidere post latum bannum, tunc poterit contra ipsum mitti bannum executioni,ut dictis iuribus.& l. p̄ses,& l.si superatus.& l.si mater.§.fi.de excep.rei iudi.cum simiibus.& in simili consuluit Dyn.in q.cons. quod refert & ampliat Io.And.in addi.Spec.ti.de teste.§.nnnc tractemus in addi.magna,ubi omnino uide quia no.loquitur.& intellige secundum nota.per Bar.in l.a diuo pio. §. si super rebus.de

re

re iudi. & in l. 3. C. de pigno. vbi declaratur, quod tangit Cy. in Luna. C. de alie. iudi. mu. cau. fac. Si autem possidetur ab eo, tunc dic ut habetur in l. a diuo pio. §. 1. de re iudi. cum ibi not.

14 Quartodecimo circa idem bannum † pecuniarium etiã qvo inquisitus de delicto exquo pena pecuniaria ueniebat imponenda, & sic in accusato, promisit ante litem contestatam se representare potestati ad omnem eis requisitionem, & dedit fideiussorem qui promisit eum representare, aut condemnationem soluere, deinde iudex principalem cõtumacem in banno posuit secundum formam statuti in pena pecuniaria a statuto disposita. Quæritur an tale bannum possit contra fideiussorem executioni mandari. Dices tu hæc quæstio formatur in multis locis. Sed quia diuersimode reperitur formata omisis superfluis per uiam distinctionum partim dicendo, partim remittendo, hunc articulum declarabo. Quandoque enim fideiussor promisit simpliciter de iudicio sisti. Et tunc qualiter teneatur habetur in l. grece. §. & post litem. ff. de fideiusso. & in l. sancimus. C. eod. titul. & dic ut ibi & eod. ti. l. pe. Quãque promittit representare reum. & tunc aut sub certa pena ut habetur in l. 2. in fine. ff. qui satisd. cogan. & si non representat potest ad illam penam extra ordinem conueniri, idest iudicis officio contra ipsum procedi ut no. in l. si quis reum. ff. de custo. reo. Si uero promittit soluere iudicatum, tunc põt executiue conueniri ut hr̃ p. Bar. in l. fi. C. de usu. rei iudi. & in l. 1. ff. iudi. solu. per Iac. Butrig. & Bal. in l. 2. §. 1. ff. qui satisd. cogan. & hr̃ in Spe. de executio. sententen. §. sequit̃ uers. quid si sn̄ia. Et iõ in proposita qõne tenet̃ eum pntare, & si non representat, cogit̃ soluere qd̃ in banno continet̃ per iura p̃dicta. Itẽ determinat Bar. in l. si qs teñ. p̃allegata. Et clarius in bannito determinat Guil. in Spec. de accu. § sequit̃. vers. item quæritur eccle. ubi omnino uide. si aũt simpliciter promisit representare ad uoluntatem iudicis. Tunc tenet̃ ẽt post sn̄iam non ad condemnationem, qa illam non promisit, sed ad penam extraordinariã quã iudex ei imponere vellet pp inobedientiã, vt dicta l. si quis reum. & ita firmat Guil. in d. §. sequit̃. uers. porro. An aũt excusetur propter bannum uide in l. si decesserit. ff. qui satisd. cogan. Et plene in d. §. item quæritur.

Et unum no. quod quando post condemnationẽ quis simpliciter fideiubet, non videtur fideiubere de representãdo, sed soluendo. Et iõ sine dubio tunc p̃ eãm superuenientem in persona condemnati ab obligatione non exoneratur, vt. l. si uero. in prin. ff. qui satisd. cogan. quod principium sic intelligo, vt ibi plene dixi.

15 Quintodecimo quæro † bannitus pro quo fideiussor erat obligatus peruenit in fortiam iudicis deinde aufugit. Quæritur an fideiussor amplius teneatur. Io. And. in vers. itẽ q̃ritur, allegato supra in fi. proximę qõnis cõcludit qd̃ amplius non teneatur. Et ibi allegat plura iura. qd̃ in d. l. si quis reũ. ff. de custo. reo. intelligit amplius uerum esse, nisi promisisset representare eum toties quoties iudici placuerit. Tunc. n. dicit per primam præsentationem non liberari, sed per secundam. ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si quis decem. & ad l. voluti. §. hæc uox. ff. de eden. respondet qd̃ iõ intelligitur toties quoties opus est, quia p̃ nouam æditionem non inducitur nouũ grauamen. At in proposito per reiteratam representationem semper inducitur grauamen nouum ideo liberatur per secundam ut in §. si quis decem.

Credo quod dictum Angel. possit procedere post sententiam interueniente fideiussore de representando. Sed si promisisset ante latam sententiam dicta verba importent toties quoties opus erit, quia sic est de natura iudicij. & sic debent intelligi. l. si uno. ff. loca. & l. si pupillus. de usu. & l. damni infecti quidam. in prin. ff. de dam. infect. cum simili. & ideo usque ad sn̄iam semper tenetur vt d. l. ueluti. §. hæc uox. Sed post sn̄iam semper facta representatione, uel eo semel capto fideiussor amplius non tenetur per iura per Io. And. allegata. Nec obstant uerba toties quoties, quia intelliguntur ut dixi. & quia uerbum placuerit importat arbitrium boni uiri. l. thais. §. sorore. ff. de fidei com. lib. qui nunquam arbitratur ex culpa siue negligentia iudicis fideiussorem prægrauari. l. sancimus. C. de pecu.

An autem talis fideiussor mortuo bãnito liberetur inf. in vlt. tempore par. 2. q. 6. dicetur.

Visis p̃dictis cõferentib. ad casum in quo bãniti non p̃dunt bona, rediens ad casum in quo perdũt de quo dictũ fuit supra q. 40. Quæro. 16. † An tunc uerũ sit quod illa procedat si
16 fuit bannitus ex eo quod tractauit q̃tra partẽ Guelfam, uel q̃statum ciuitatis, siue qa patriã oppugnauit, ut dicatur cõmisisse crimẽ læsæ maiesta. & propterea perdat ipso iure, vt. l. quisquis. & l. fi. C. ad legem Iul. maiesta. & dixi ubi sup. proxime in fi. qõnis. & primo videtur quod sic quia oppugnãs patriam, uel cõtra illã tractans committit crimen læsæ maiestatis, ut dicit tex. cum gl. in l. fallaciter. C. de aboli.

Secũdo ẽt vr̃ probari per tex in l. 1. ff. ad l. g. Iul. maiesta.

Tertio conscius turbationis ciuitatis suæ, uel alterius delicti cõmissi in ciuitatẽ suã punitur vt particeps ex sola scientia. l. utrũ. ff. ad l. Pompo. de parrici. & quod ibi no. per Doc. sicut si contra principẽ sciret quid moliri. C ad leg. Iul. maie. d. l. quisquis. & sicut damnati illo crimine perdunt bona, ita & isto damnati. Pro hac parte faciunt. ff. de captiuis. l. mõ dubito. & C. de epis. audi. l. 3.

In q̃trarium tñ est uerius, qa illi dicuntur cõmittere crimen læsæ maiestatis qui cõtra principem, uel cõtra eos q̃ iuxta eius latus sunt, uel cõtra rẽ publicam Romanorũ moliũtur ut d. l. q̃squis. & l. 4. in fi. ff. ad leg. Iul. pecu. & non qa contra alias ciuitates moliuntur, p̃batur in d. l. fallaciter. in fin. ubi crimẽ læsæ maiesta. & crimẽ oppugnatę patrię ponũtur vt species differentes. & est gl. ordinaria q̃ hoc tenet in l. 1. ff. ad leg. Iul. maie. p̃alle. Et hoc mõ intelliguntur iura in cõtrariũ allegata q̃ per modũ a spãli faciunt pro hac parte. Ciuitates. n. alię ab urbe iura priuatorũ funguntur. l. eũ qui uectigal. ff. de uerb. signi. & istud maxime uerũ est qñ non de sub uertẽda patria tractatur sed de mutuis dissẽtionib. & partialitatib. l. 1. §. hisdẽ tẽporib. ff. de origi. iur. & l. si quis ingenuã. §. in ciuilib. ff. de cap. & sic uidi permagnæ auctoritatis uror. consultũ qui in cõtrarium allegatis rñdebant ut dicã in fra, quod ẽt tenuit tunc Bal. consulẽdo ex eo qa titulus talis criminis est seditionis nõ perduellionis, uel maiesta. quod sic probauit. Duplex est maiestas, diuina, & humana. C. de hæreti. auctẽ. Gazaros. Itẽ humana est triplex. sc3 imperatoris vt insti. in proemio, sc3 imperatoriã maiest &c. Regis. C. ut nemo priuatus. ti. regiæ maie. &c. Item populi Romani. ut. d. l. 1. ad leg. Iul. maie. Dicit. n. maiestas p̃toris. ff. de iust. & iur. l. pen. & de iurisdi. omn. iudi. l. si familia. Partis. n. Guelfæ, uel Gebellinæ, nulla dr̃ esse maiestas. Hę. n. sunt duæ sectę solũ approbatę p̃ locis in quib. sunt vt no. per Bar. in l. si qs a filio. §. si parti. de leg. j. & per Io. And. in c. statutũ. §. 1. de rescrip. li. 6. Hæc namq; nomina ab iniuria, inuidia, & discordijs orta nõ illustrantur supremo nomine maie. Ciuitates ẽt q̃q̃ maximę nõ gaudent tanto nomine cũ redigantur ad instar priuatorum ut dicta l. cum qui uectigal. quod probatur secundum eum in. d. glo. l. i. & in §. in ciuilibus. & hoc tenet expresse Barto. in extrauaganti. henri. qui sint rebelles super verb. rebellando. Non obstant contraria. & primo nõ obstat. l. fallaciter. in fine. ubi glo. dicit quod oppugnare patriam armis est species criminis lęsę maiesta. quia illud non est nisi de patria principaliter, & immediate populo romano, uel principi subdita. Tunc enim contra principem arma sumuntur, qui enim auriculũ tangit. & c. l. vulgare. ff. de fur. uel aliter illa gloss. intellexit de communi patria, scilicet romanorum, uel quãdo quis contra propriam patriam molitur vt subtrahatur de manibus seu potestate principis seu rei publicæ romanorum. & ita vr̃ sentire gl. inspectis iuribus q̃ę alleg. Nec obstat quod p̃pter solam scientiam puniantur, quia non propterea vt criminosi læsæ maiestatis ut dictum est, est igitur seditionis crimẽ, ut patet ex titulorum diuersitate. C. de sedi. & ad. l. iul. maiest. C. de codicillis. l. si idẽ. & ita intelligunt̃ iura superius allegata. lex. n. tertia de epis. aud. loquitur de dño. i. principe, & lex, non dubito, l3 dicat quod populus habet maiestatem, non tamẽ sequitur, quòd cõmittẽs cõtra illũ populũ incidat in crimẽ legis Iuliæ maiest. & ita in hac ciuitate pluries fuit obseruatũ. Nõ obst. ẽt alia statuta quib. cauet populũ huius ciuitatis hr̃e in oĩb. iura fisci, quia aliud est fiscus & aliud res publica Romanorũ vt habetur in l. 1. C. de iur. fisc. lib. 10. Puto tñ q̃ si principales officiales ciuitatis puta priores, uel antiani, & similes qui essent a principe q̃stituti uicarij eius in omnibus, & per omnia, & tunc non haberent locũ prædicta per dictã. l. quisquis. Contra eos. n. qui ad latus principis esse censentur fit molitio, & arma sumuntur. & iõ non sic de facili, & leuiter, sed acriter puniũtur qui cõtra statũ sacrosancti. catholicæ partis Guelfæ moliuntur, cum. n. a summo Pontifice nominet. Et ideo cũ sancta, & catholica nũcupatur, eius debet gaudere præsidijs. Nec minus maiestatis habere dici debet quàm ipse prætor, pro quo uide quæ habentur per Bar. in d. gl. super uerbo, repellando, ubi tractat de committentibus contra ecclesiam, & statum eius.

17 Decimoseptimo quæro † an qñ banniti perdunt bona perdant solummodo ea quæ habent in territorio bannientis. An etiam ea quæ alibi extra illud territoriũ sita sũt. Hæc quæstio in q̃demnato habetur tractata per multos. & quia est subtilis, & magnæ utilitatis, libet ĩ ea forte p̃ter promissũ in principio aliqualiter insistere. & primo Iaco. de Are. motuit eã in l. fi. §. 1. ff. de publica. & ibi arguit per illũ tex. quod non ueniãt in confiscarione existentia in alterius territorio. & ad idẽ allegat. l. cũ unus. §. fi. ff. de bo. auct. iu. pos. & de in-

ter.

Digitized by Google

ter.& rele.l.1.§.seq.In contrarium quod oĩa ueniãt:allegat, quia in loco in quo quis sortitur forum, conuenitur idẽ p rebus etiam alibi sitis,ar.C.de præscrip.10.vel 20.an.l.fina.& vbi in rem ac.l.vlti.& nihil amplius dicit,& sic uidetur concludere quod omnia perdant secundum doctrinam glo. in l.qui filium.§.fabinus.ff.ad Treb. Idem tenuit Ric. malum. Dicens omnia quæri ciuitati publicanti,ut refert Io. Andr. eius disputationem abbreuiando in c. cum fm.de hære. lib. 6.Ad idem,scilicet quod omnia perdant.Guil. de Cu.in l.fi. ff.de capi.dimi.& in l.procurator.§.si plures.ff.de tribu. allegat primo,quia ille qui condemnat habet onus, ergo debet habere emolumentum, de reg.iur.l.secundum naturam. & ad hoc allegat plura iura.

Secundo quia debet inspici persona,& illam sequuntur bona.l.fideicommissum.§.tractatum. ff.de iudi.Ad idem allegat.l.1.§.si ex fundo. de hære. insti. Non. n. fit ibi bonorũ diuisio, sed oĩa habet solus noĩatus, ita & locus in publicatione bonorum noĩatus solus habeat omnia facit.ff.de reb. eo.l.magis puto.§.illud.Concludit tñ utrobique quod unaqueque ciuitas habebit bona in suo comitatu existentia, habet enim talis damnatio quasi naturam successionis ab intestato,in qua omnes pares in gradu sunt admittẽdi.in auct. de hære.ab inte.§.pe.fiat ergo diuisio fm territoria.arg.ff.de tu.& cu.da.ab his.l.pupillo.Sic etiam diuiditur peculium.ff. de pecu.l.hinc q̃ritur.§.fin. & de tribu.l.procurator. §.sed si duos.Pro hoc quod de milite dicitur,sc3 qđ habet diuersos successores,quia hẽt diuersa patrimonia.ff.de mil.test.l.j.ita & hic,quia licet quo ad cõdemnationem sit unum patrimonium,tñ quantum ad confiscationem diuersa pr̃imonia iudicantur,ar.C.de exac.tribu.l.diuina domus.& ff.de censi. l. forma.§.si quis agrũ.Pro hoc.C.de bo.uacan.l.3.& de inoffic.testa.l.posthumus.§.si quis ex his. & l.si non mortis.§.fin. & in d.§.si plures.respondet ad ǫtraria,quia non debet habere bona neque psonam,nisi quatenus sunt sub iurisdõne sua ar.ff.de adqui.re.do. l. inter eos. Ad regulam,secundam naturam: respondet quòd lucrum non debet esse intentio, sed ut delinquentes terreantur, ut in auc.bona damnatorum.

Tertia fuit opi.Nic.de Mata.in sua disputatione, q̃ incipit.Quidam inculpatus.quam ponit quasi de uerbo ad verbũ,& sequitur Albe.in q̃nibus statutorum par.2.q.234. & quam etiam refert Io.And.in addi.Spec.in tit.de accu. §.sequit.ver.qd si aliquis suarũ additionũ.vers.fœlicis. & ibi post multas allegationes ad partẽ qđ non p̃dant bona alibi sita distinguit qđ aut ille qui iudicat hẽt iurisdõnem a iure cõi, & secundũ ipsum ius cõe,& eius ordinem pœnam imponit, & tunc publicatio bonorũ, & oĩs nota q̃ psonam sequitur scđm iuris ordinem,extendit ẽt extra territorium Incorporatio aũt fiet p officiales illius territorij in quo sunt bona p l.a diuo pio.§.1.ff.de re iudi.& l.cũ unus.§.pen.de bon.uacã. l.si q̃n.inducendo eã ut ibi declaratur pp qđ Io.And.remittit ad notata p se in d.c.cum scđm.Si vero publicatio fit uirtute iuris municipalis qđ iurisdõnem dat uel pœpam statuit vel facit utrumq; & tunc publicatio non extendit extra illa bona q̃ sunt de iurisdictione,& potestate illius legis municipalis.per.l.3.ff.de offi.præsi & de tuto.& cur.da.ab his. l.ante pe.& ibi concor.& de offic.præfe.vrb.l.fin.cum si.& C. qui da.tu.pos.l.neque.

Quarta fuit opi.Bar.in l.cũctos populos. in vlt.q.ubi post relationem uerborum dicti Nico.de Mata. cõcludit primo qđ ciuitas non põt publicare bona de iure cõi pp delictũ, ut.C.de bo.vacan.l.1.lib.10.& ibi no.Item qđ ciuitas de iure cõi non habet merum imperium, & cognitionẽ delictorũ grauiorũ.C.de defen.ciuita.l.defensor.Ciuitates itaq; Italię illã iurisdõnem exercẽtes,& q̃ bona delinquẽtiũ sibi publicant hoc faciunt uel ex priuilegio sibi concessio p principẽ,uel ex consuetudine antiqua,q̃ uim habet priuilegij constituti.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aquæ quoti.& æsti. & l. 1.in fi.de aqua plu.arcen.Et ita dicit gl.in auc.de defenso.ciui.§.iusiurãdum.in fi.magnæ gl.& sic q̃ habẽt hodie iura fiscalibus vtuntur ad suam utilitatem ex concessione tacita vel expressa,ut dictum est.

Et hoc p̃misso ad qõnem ppositam concludi qđ aut iurisdictiones sunt separatæ,sed bursa fiscalis est vna in effectu in vtroq; loco, & tunc aut publicatio fit de iure cõi, & bona vtriusq; loci erunt publicata,vt.l.si q̃n.C.de bo. uacan.& fiẽt executio p officialẽ illius loci in quo sunt bona,ut dicta.l. a diuo pio.§.1.cum alijs iurib.allegatis.sup. & ponit exemplũ in hoĩe dãnato habente bona in Ducatu, & Marchia Anconitana.Si uero publicatio fit scđm cõstitutiones spãles, uel statuta spãlia.Tunc aut illa iura spãlia sunt in vtroq;loco vbi sunt oĩa bona:exẽplum plures iudices sunt deputati ab vno rege p diuersa territoria sui regni,unus eorũ publicat bona scđm regalẽ constitutionem.& tunc oĩa bona q̃ essent in regno essent publicata, eadẽ rõne,& p eadẽ iura.Si vero dicta iura spãlia sunt diuersa, & non cõia ad utrunque locũ.exẽplũ.in Marchia sunt quædã constitutiones quæ non sunt in ducatu, & tunc talis publicatio non extendit ad bona quæ sunt extra locũ ad quẽ extẽdit cõstitutio.l.fi.de iurisd.om.iudi.de cõsti.c.vt aĩarum.li.6.& l.neque.C.qui da.tu.po.cum si.si vero iurisdõnes sunt distinctæ,& ẽt bursæ fiscales. & tunc aut publicatio fit de iure spãli,& non extendit ad bona alibi sita. Si vero publicatio fit de iure cõi, & tunc extendit ad bona ẽt alibi sita.Quælibet tñ ciuitas habebit bona in suo territorio sita ut dicebat Guliel.de Cug.qđ sic p̃bat.Quælibet ciuitas dr̃ procuratrix fisci,ut dictũ est,sed si esset procura.fisci. & ad fiscẽi utilitatẽ,& ad eius officiũ spectaret acceptio,& incorporatio dictorũ bonorũ in fiscũ, ergo nunc ad eũ pertinet,& ad eius vtilitatẽ:allegat casum,l.fi.ff.de aucto.tuto.& extra de for.compe.c.postulasti. nec placet sibi distinct.An iudex habeat iurisdõnem a lege municipali, qa non curat vnde iurisdõnem habeat,sed attendit solũ,an pronunciet super eo quod de iure cõi dispositum est. An vero de nouo. disponat,remittens ad notata p se in septima.q.ea.lege.

Hæc qõ fuit de facto tpe quo in ciuitate Ianuæ erat regius gubernator q̃ fecit decapitari dñm Gabrielẽ Mariã ab olim dñm ciuitatis Pisarũ,& eius bona publicauit.Volebar.n.qđ in publicatione uenirẽt certa bona dicti dñi Gabrielis, quæ dicebãtur esse in hac ciuitate Florentiæ.& cum pro ea excutiẽda essem in ciuitate Ianuæ, ad partem negatiuam plura dicebam.& vt eorum & huius decisionis ueritas clarius dignoscatur membra diuisionis Bartol.particulariter reassumo.

Et q̃dem primum mẽbrum,& scđm usque ad vers.Si uero dicta iura spãlia exclusiue. In quib. duob. concludit omnia bona in publicatione uenire,puto uerissima,sicut in confiscatione de iure cõi omnia quæruntur fisco gñali,ita eadem rõne omnia posita in dñio superioris illius iudicis confiscãtis quæri debent superiori.arg.de admi. tut. l. si duo cum si. & ista duo mẽbra nõ poterant ad propositum allegari, quia omnino erant,& sunt distincta dominia,& fiscales bursæ.

Tertiũ ẽt mẽbrum positum in d.ver.Siue dicta,usque ad illum vers.Si uero & interdictiones.& est uerum. Actus.n. agentium nõ operantur ultra agentiũ intentionem.l.non oĩs.si cer.pe.& sic iudex qui fundat se super constõne suę iurisdõnis non intendit progredi ultra quàm ipsa constõ extẽdatur.ff.ad municipa.l.libertus.§.pe.cum si.& similiter hoc non faciebat pro gubernatore regio,sed contra eum.

Quartũ membrum q̃n iurisdõnes,& bursæ fiscales sunt distinctę,& publicatio fit de iure spãli. ẽt uerum est sc3 quod non extenditur ad bona alibi sita.non.n.spãlium fit extẽsio. l.ius singulare.& l.qđ uero ǫtra.ff.de legi.Qđ ẽt tenuit Ray. qa statutum qđ loquitur de publicatione bonorum,non intelligitur,nisi de bonis in suo territorio sitis.C.de ędific.priua.l.an in totũ.cum si.ut ipse Ray.scripsit in d.l.cunctos populos.in fi.nbi formauit solum qõnem q̃n ex forma statuti publicantur bona.& hoc mẽbrum similiter contra gubernatorem regium faciebat.

Vltimum uero membrum dum concludit omnia bona publicari,sed unamquamque ciuitatem hr̃e bona in suo territorio sita,non vr̃ mihi p omnia uerum.Aduerte tñ cõiter in materia confiscationis apponi solẽt uerba sonãtia in cameram fiscalem eius qui condemnat siue illius cuius officialis est. Quomodo ergo ex hac sñia poterit se fundare ciuitas alia habens camerã diuersam,non.p. poterit extẽdere verba sñiæ ad suam cameram.Tum quia id uon dicit sentẽtia.l.quicquid astrin.de uerb.obli.Tum quia extẽdi nõ possunt.l.si patronus testõ.§.si quis cum esset.ff.de ope.libe.& si dicatur p̃dicta locum habent q̃n simpliciter confiscauit bona quo casu intelligitur scđm qđ iura uolunt ut d. l. libertus.§.pe.rñdetur qđ alteri per alterum quæri non potest.l.stipulatio ista.§.alteri.de verb.obli.neque iste est casus specialis in quo possit ut de se patet.

Et iõ ex his & alijs quæ inf.patebunt in hoc vlt.art.sic distinguo.Qđ q̃nque licet ciuitatum sint distinctę iurisdõnes & cameræ,tñ sentẽtia confiscationis fertur ab illo qui habet iurisdictionẽ a superiore utriusque ciuitatis non in temporalib. quia dictum est sup.sed in spiritualib.ut in inquisitore hæreticæ prauitatis confiscante bona hæretici.& de hoc uide Ioã.And.in d.c.cum secundum. & adde quod dictur per Gui.in l.fi.C.de hæredi.decu. ubi ponit cui applicentur bona clerici dãnati per eccm de crimine,de quo laicus perderet bona.& ẽt uide quod no.Io.And.in addi.Spe.in ti. de feud. §.pe.ad fi.in magna addi.ubi tracta.q.cui applicentur bona feudalia quæ clericus condemnatus ab eccio tenebat a laico in dioceſi eccpi.Vide multa pulchra circa materiam confiscationis bonorum quæ habuit licet decurtauerit ab Oldra.ut

patet

Digitized by Google

patet in ſuis quæſtionib. q. 17. vbi ſi vis ſatiari plene de hoc art. omnino uide.

Qñ ferẽ ab illo qui habet iuriſdõnem ſolam a ciuitate a qua eſt officialis conſtitutus vel a dño illius ciuitatis, & ponit in banno hominem habentem ibi bona, & in alijs ciuitatibus. & tũc quãtum ſpectat ad ciuitatem condemantem ſiue loquamur in condemnato, ſiue in bannito, nunquam ciuitas illa põt hr̃e bona ſita in alterius ciuitatis territorio, qm̃ confeſſio iuriſdõnis extra illud non extendit vt in iur. ſupra allegatis p̃ hac parte. Quantũ vero ſpectat ad ciuitatem aliã q̃ non condemnauit, Bal. in d.l. cũctos populos in vlt.q. meo iudicio ſatis notabiliter loquitur, ſed nõ plene, dicit. n. qđ ſi ſtatus p̃ſonæ mutatur, adeo qđ non põt hr̃e proprietatem bonorũ. Et tunc ciuitas q̃ non cõdẽnauit occupat bona nõ iure confiſcationis ſibi factæ, qa facta non eſt, ſed ut uacantia vt. d.l. cũ vnus. §. pe. & qđ no. Inn. in d.c. poſtulaſti. Si uero ſtatus non mutatur, ſed remanet talis qđ adhuc põt hr̃e bona. & tũc illa retinebat dãnatus. Põt. n. fm̃ cũ diuidi effectus ſnĩæ confiſcationis. l. ſi cum milit. §. 1. qui. ex cauſ. & ad l. Fal. l. in rõne. §. cũ quidã. ſed non eſt verum qđ diuidatur, imò, vt dixi ſup. non intelligitur confiſcare, niſi exiſtentia in ſuo territorio, & ſuę cameræ, aut per expreſſionẽ, aut p̃ tacitũ intellectum, licet ipſe Bal. arguendo aliter tetigerit in l. propter litẽ. §. licet. ff. de excu. tut. & iõ dico latius aperiẽdo veritatẽ huius vlt. art. qđ aut loquitur in cõdemnato facta executione. & ſine dubio ciuitas q̃ non condemnauit, non poterit hr̃e bona ſuo territorio ſita iure cõfiſcationis, qualitercunq; lata ſit ſnĩa per ea quæ dixi ſup. ſed qa ille fuit effectus ſeruus pœnæ. vt. l. q vlt. de pœ. & ſic nõ poterit hr̃e bona ſuo territorio ſita iure confiſcationis, qualitercunq; lata ſit ſnĩa per ea quæ dixi. ſ. ſed qa ille fuit effectus ſeruus pœnæ. vt. l. q vlt. de pæ. & ſi nõ poterit hr̃e hæredem, occupare poterit vt vacãtia, & ſic verificatur quod dixit Bal. Si vero loquimur in bannito, tũc quia concluſum eſt ſup. quod non perdat ea quæ ſunt de iure ciuili, & gentium, & ſic põt retinere bona vt ẽt infra dicetur diſtinguendũ eſt, quod aut talis bannitus erat oriundus ciuitatis confiſcantis, & ibi deliquit, tunc ciuitas alia habens bona in ſuo territorio ei auferre aliquo iure non poterit, & ita uerificatur ſecundum dictum Bald. & no. Nullo enim iure poteſt ſe fundare ut patet ex iam dictis. Si uero in ciuitate in qua fuit bannitus nullum aliud habebat domicilium, ſed ſolum fuit ſortitus forum propter delictum, ſed erat oriundus uel incola alterius ciuitatis, in qua ẽt habebat bona. Et tunc ciuitas illa non ex vi ſnĩæ alterius ciuitatis, ſed iure ſuo poterit contra illum procedere, & bona ſui territorij ſiue cameræ confiſcare per no. in l. 1. C. ubi de cri. agi opor. & in l. 2. & ff. de inter. & rele. l. legatorũ. c. interdicere. & ex his patet quod dictus Regius gubernator nõ poterat conſequi dicta bona. & ſic finaliter eo de ciuitate Iannæ expulſo fuit poſtea per Ianuenſes terminatum.

18 † Decimooctauo quæritur † qm̃ bannitorum bona publicantur. An ueniant in tali publicatione bona p̃ſentia tm̃ anẽt futura. Iſtam qõnem tetigit gl. in l. 1. ff. de bo. dam. in fin. gl. magnæ, & non decidit, ſed eam videtur decidere in l. non ad ea. ff. de condi. & demon. qđ nõ ueniant futura. Idẽ tenuerunt Dy. Guil. & Old. in l. ſi qua pœna. ff. de his qui ſunt tui uel ali. iur. & idem tenuit diſputando Nico. Mata. quem refert & ſequitur Io. Andr. de accu. in præallega. §. ſequitur. ver. quid ſi aliquis. in ſuarum addi. alias allegato. ver. fælicis. & in ti. de accu. & ibi allegat iura quæ uidere potes. & præſertim allegat pro caſu. l. ſi tibi mandauero. §. is cuius bona. ff. man. quod intellige ſecundum unam lecturam. Idem etiã tenuit Albe. ubi ſup. q. 13. Tenuit ẽt Bar. in l. certa forma. C. de iur. fiſ. lib. 10. ubi reſpõdet ad l. arriani. C. de hære. In quo quia eſt commune aliter non proſequor. Sufficere. n. debet tex. §. is cuius. & gl. dictæ. l. non ad ea.

19 Decimouono. † Viſo quod non perdunt bona immo, & qñ perdunt non perdũt poſtea quæſita. Quæritur an eis exiſtentib. in banno currat pro retentis uel acquiſitis præſcriptio. Iſte articulus eſt diſputabilis, tm̃ ne exeam propoſitum videtur mihi breuiter concludendũ quod aut ex forma ſtatuti nihil diſponitur, quod audiri non debeãt. Aut diſponitur vt ſæpius tactum eſt. Primo caſu aut non potuit procuratorem dimittere, & dimiſit, ſed mortuus eſt, & non currit p̃ſcriptio. Aut potuit dimittere & non dimiſit, & curit p̃ſcriptio, vt hæc probantur ex no. in l. 1. C. de reſti. mili. in l. Papinianus exuli. ff. de mino. & quod per Innoc. in cap. quærelam. de procu.

Secundo caſu uidetur dicendũ p̃ſcriptionem non currere. C. de anna. exce. l. 1. in fi. cum concor. quod forte uerum eſt niſi ſit bannitus. pęcuniariter, & aliud ſoluere poſſit, ſed contumax exiſtat. ff. de in inte reſti. l. non uidetur, & de reg. iur. l. qui põt. cum ſi. Nec p̃dictis obſtat quod ſeipſum uideatur in tali caſu poſuiſſe. l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſaria. ff. qui ſatiſd. cog. quia illud non fuit ad hoc ordinatum, ſicut dicimus in muliere prægnante ex adulterio in l. 2. §. ſi quis non propter. ff. ſi quis cau. & quod dicam infra parte proxima, quæſt. 45.

20 † Vigeſimo quæro † Titius habebat filios in ptãte, fuit bãnitus ad mortẽ. an filij efficiãtur ſui iuris, & ſic perdant patriam ptãtem. Hæc qõ facilis eſt. Cum. n. dictũ ſit ſup. in quarta. q. huius partis quod non perdunt ea quæ ſunt iuris ciuilis per ſtatuta ſui loci non correcti, patet quod talem poteſtatẽ non perdunt. Eſt. n. de iure Romano. l. nã ciuium. ff. de his q ſunt ſui uel alie. iur. & ideo dixit Bal. in l. Gallus. §. & quid ſi tm̃. & d.l. 1. C. de hære. inſti. quod filio talis banniti nõ datur tutor, ſed datur curator ad inſtar eius cuius pater eſt in hoſtium ptãte. l. muto. §. ei cuius. ff. de tũte. licet de hoc ipſe idẽ dubitauerit in auc. inceſtas. C. de inceſt. nup. Item eadem rõne quòd licet filius talis banniti ſit legitimæ ætatis, tm̃ teſtari non poterit impediẽte patria ptãte. l. qui in ptãte. ff. de teſta. & alle. Iac. de Are. in ſuo tract. & in l. ex facto ad Trebel. Nec p̃dictis obſtat auc. de ince. nup. ſ. ſi nero contigerit. ubi filij exeunt ptãtem patris banniti, quia loquitur de exulib. ſiue bannitis de iure cõi qui perdunt ea quæ ſunt iuris ciuilis, de quib. in hoc tracta. non dicitur ut dixi ſup. in proe. licet ibi Ang. a communi opi. diſcedens aliter dixerit, & bene.

21 Vigeſimo primo quæro † an tales banniti perdant poteſtatẽ cõficiendi ſtatuta una cũ alijs ciuib. Aduertendum tm̃ quod Ba. in l. oẽs populi. in 7. q. j. q. princ. ad propoſitum loquitur hoc mõ. Septimo quæro nunquid excõicati, & interdicti poſſint facere ſtatuta. & dico quod nõ ut extra de immu. eccl. c. aduerſos. §. quia uero, nec facta reconualeſcunt impedimento ceſſante ſine noua confirmatione ut eo. ti. c. j. & arg. ff. de leg. 3. l. 1. §. ſi filius. & de bonor. poſ. ſecundũ tabu. l. qui ex liberis. §. reſtitutio. Idem credo de bãnitis imperij. vt. 10. colla. de ſtatu. contra liber, eccl. t. j. cum. n. non obediunt principi perdunt ea quæ iuris ciuilis ſunt de capi. dimi. l. amiſſione. Sed ſtatuta condere eſt iuris ciuilis ut in l. oẽs populi. ergo ex his uerbis patet quod Bar. ſenſit eos non perdere potentiã conficiẽdi ſtatuta, maxime quia in ſua diſpu. dixit eos non æquiparari excõicatis, ſed Ray. ibi dixit idẽ eſſe de bãnitis de propria patria, æquiparãs eos excommunicatis, remittens ad plene nota. per ſe in l. j. C. de hæred. inſti. Quod communiter non tenetur; & ego non tenui ſup. hac par. q. 4. Et ideo dicendum puto quod in hac. q. debeat ꝯſiderari, an deſinat eſſe ciuis, an non. Primo caſu non poſſit facere ſtatuta. Secundo caſu uero ſic p̃ ea quæ dicta ſũt ſup. An autem deſinat eſſe ciuis dicam hac eadem parte q. 49.

22 Vigeſimoſecũdo quæritur † an bannito dño uaſſallus liberetur a ſeruitio feudi. Hæc quæſtio mouetur per gl. in c. j. in prin. in vſib. feud. hic finit lex Co. & inci. conſue. reg. & ibi ẽt per Bal. & determinat ibi gl. poſt plures allegationes quod uaſſallus non liberetur, & quod non ſit extincta fidelitas, ſed ſuſpenſa, inter quæ longa eſt differẽtia, ut no. ff. de uer. obli. l. 2. §. ex his. & l. inter ſtip. §. ſacrã. Bal. aũt ibi dicit quod glo. non eſt uera, quia bãnũ habet uim diffinitiuæ. & ideo non attẽditur quod poſſit reſtitui quia illud a ſolo principe poteſt fieri. l. apud Iul. §. fi. de leg. j. & de fideicom. liber. l. ergo. §. ſi is Pro hoc. C. de ſentẽ. paſ. l. fi. Credo quod aut bãnũ eſt pecuniariũ, & quia quouſq; differat ſolnere durat, & nõ ultra. & ſolutio põt ſeparari. l. cura. §. deficientiũ. ff. de mune. & ho. & C. arbi. tu. l. ſi defunctus. dicatur potius ſuſpenſa fidelitas q̃ extincta. & iõ nõ poſſit alienare interim l3 tunc non teneat ei p̃ſtare ſeruitiũ cũ hoſtis reputet. Si vero bannũ eſt perſonale tũc aut eſt bãnitus de loco uel ex cã, in quo uel ex qua ſolitum eſt rebanniri bannitos in integrumq; reſtitui. & tũc idẽ quia illud quod ſolitum eſt fieri, l3 a ſolo principe bene poteſt conſiderari ut colligitur ex no. in l. fi. C. de ſen. paſ. & eſt tex. d.l. apud Iul. §. fi. ſi uero nõ eſt ſolitum aliquem rebãniri tunc uerum credo quod dixit Bal. quia cenſetur eſſe perpetuum, & non attedditur quod a ſolo principe fieri poteſt, & non eſt ſolitum fieri, vt. l. ſeruus. C. de pæ. & d. §. fi.

23 Vigeſimotertio quæritur † vaſſallus fuit bannitus taliter qđ eius bona ueniunt confiſcanda. An feudũ ueniat in cõfiſcatione. An uero ad dm̃ reuertatur. Guliel. in Spe. de feu. §. qm̃ uerſ. 10. multum late examinauit hunc art. & finaliter cõcluſit feudum cõfiſcari, non ad dm̃ reuerti per iura ibi per eum alleg. & ita tenuit Ghan. & ẽt Alberi. ut p3 in ſuis qõnibus ſtatutorũ par. 2. q. 250. Sed Bar. in l. ſi finita. §. ſi de uectigali. b. de dam. infec. tenuit contrarium, vc3 quod ad dm̃ reuertatur, uel ad agnatos. alle. 10. colla. ſi vaſ. feu. ca. j. & ſi de feu. fue. contro c. ſi uaſſallus culpam, & de eo qui inter. fra. dñi ſui. c. 1. & de prohi. feud. alie. c. imperialem. §. illud. ad d. l. ſi quis in tantam. C. unde vi. & quod ibi per Rayn. & Cy. reſpondet quod uerũm eſt feudatarium priuari, non tamẽ applicari offenſo, ſed ad dominum reuertitur, & ibi per eum plene

Digitized by Google

plene vide. Idem ēt ſed in alio caſu, ſcz qñ eps publicauit bona clerici q tenebat feudū a laico de quo retigi ſupra. 17. q. tenuit Oldr. ut patet in ſuis qōnib. q. 17. q̄ oīa refert Io. And. in d. ver. qm̄ & hñr per Albe. vbi ſup. proxime. q. 251. Sed qa ibi fiunt multæ rōnes huic qōni gñali non congruentes non inſiſto. Sed omiſſis multis q̄ in p̄dictis locis uidere potes cōcludo aliter q̄ p̄dicti concluſerint qui ſimpliciter formauerunt qōnem in vaſſallo condenato, & bonis publicatis. Nō aūt loquimur in feudo de ſui natura in hæredē extraneū nō trāsmiſſibili, & ſine dubio qō non ꝓcedit. Ea. n. q̄ non tranſeunt in hæredē extraneum in publicationeꝯ non ueniunt. l. 1. & ꝙ ibi no. ꝑ gl. & Doc. C. de bo. lib. Bal. indiſtincte dixit feudū non uenire in publicatione bonorum. & idem dixit ꝑalle. c. imperialem. in ſuis concluſionib. Item ad hoc ut ꝓcedat qō eſt neceſſe poni qđ vaſſallus ſuperuiuat cōdemnatus. Si enim eſſet mortuus cum tale ius morte extingueret non fiſcus, vt l. vxor patrui. C. de leg. cū ſi. ſed agnatus, nō iure ſucceſſionis, ſed ſanguinis admitteretur: ſufficiat allegari no. ꝑ Doc. in l. liberti libertęque. C. de ope. lib. & ꝑ Bar. ff. eo. ti. l. iur. iur. §. ſi liberi. ubi ergo feudum uel ex conſuetudine uel ex ipſius conſtitutione eſt trāſitorum in hæredem extraneum poſſet qō procedere. & tunc putarem non admitti fiſcum ꝑ iura in locis p̄dictis allegatis. Sed aut admittit dm̄ aut illos q̄ admitti debent tali feudatario excl uſo de quib. in l. eum. ff. de inter. & releg. Puto tñ aduertēdū quod ſi feudū erat extra locū a quo bannitus eſt illud in publicatione certe non veniat vt dictum eſt ſup. q. 17. Si tñ ſeruitium ſit p̄ſtandum in loco a quo eſt bannitus, tunc uon virtute confiſcationis ſed ꝑ non p̄ſtitum ſeruitium vaſſallus admitteret, ut in tit. quib. mod. feu. amit. Si uero feudum eſt in loco a quo eſt bannitus ſeruitium aūt alibi eſt p̄ſtādū, tunc uaſſallus bānitus non ꝑdit feudū q̄a ſeruitiū p̄ſtare pōt. & ſi p̄ſtat ſeruitium, fiſcus non ius feudi. ſed commoditatē quæ inde percipitur durante feudo forte poterit occupare arg. ff. de peri. & commo. rei uend. l. neceſſaria. §. fi. & ſolu. mat. l. uſufructu.

24 cum ſimi. ¶ Vigeſimoquarto q̄rit̄ † bānitus cuius bona sūt cōfiſcata, habebat fundum in emphyteoſim. An tale ius emphy. ꝑdat, & neniat in confiſcatione. Guil. ubi ſup proxi. q. ſcilicet in ti. de feud. §. qm̄. verſi. 40. dixit idem qđ in feudo. Sed Bar. in d. §. ſi de uectigalib. concludit aliter vcz qđ aut talis tenebat emphyteoſim ab eccleſia, & eccleſia pōt a fiſco indubitanter repetere, in auc. de alie. & emphy. §. 1. colla. 9. Si uero tenebat a priuato, & tūc ſi erat talis emphyteoſis ſiue forte ex natura conuentionis tranſiret in extraneū hæredem, & tunc tranſiret in fiſcum qui hr̄ ut hæres. l. 3. C. ad l. Iul. de vi. Si vero ad extraneū hæredē nō tranſiret nec in fiſcū, vt. ff. de bo. dam. l. 1. ubi dicit eſſe gl. no. de hoc. de hoc. Dñs autem illam repetet tanquam indebite alienatam & hanc differentiam emphy. eccleſiæ, & priuati ponit Cy. in l. fi. C. de iur. emphy. & eſt gl. in l. 1. C. de tūn. pa. lib. 11.

Mihi aūt vr̄ hæc uerba Bar. in vlt. membro ꝙrietatem implicare. Si. n non tranſit in fiſcū ergo dñs non habet fundm̄ ꝓp qđ poſſit ut indebite alienatam reuocare, & iō forte dici pōt qđ poſtquā bannitus uiuit, & emphyteoſis non tranſit in fiſcū dñs nullatenus poſſit ad ſe iure directi dñij tanquā alienatam indebite reducere, quia nullo modo alienata eſt: poſſit tñ fiſcus quouſq; bannitus uiuit commoditatem talis utilis dñij ꝓcipere, & hr̄e facta ſolutione debiti canonis, q̄a abinde ſupra commoditas, & fructus dr̄. ff. famiihærciſc. l. fundus. ſol. matr. l. fructus. ꝑ. d. l. vſufructu. & alia allegata ſup. ꝓxi. q. Mortuo aūt deinde bannito ad eum reuertit̄. l. lex uectigal. ff. de pig. & ita pōteſt intelligi quod no. Bal C. de bon. lib. ubi dixit ſolummodo de emphyteoſi eccleſiæ non confiſcanda.

26 Vigeſimoquinto q̄rit̄ † an bannito filiofamilias, & bonis publicatis ueniat in publicatione peculium qđ habebat. In hac. q. dixit Bar. qđ non in l. ſi finita. §. ſi de uectigalibus. de dam. infe. ſiue ſit profectitiū ſiue caſtrenſe ſiue aduentitiū. l. ſi filius. C. de bo. proſcr. & no. per glo. in l. 1. ff. eo. ti.

Et ad rōnes ibi factas in ꝙrium rñdet. Sed meo iudicio eius deciſio uera eſt in peculio ꝓfectitio. Illud. n. nō eſt filij ſed p̄ris. l. certum. C. fami. hærciſ. & iō non uenit in confiſcatione bonorū filij. Itē eſt uera in peculio aduentitio. Illud. n. non eſt ꝓprie & uere filij cū illius non habeat adminiſtrationē. l. fi. §. filijs aūt. C. de bo. q̄ lib. & iō ſicut non pōt alienare ꝙhendo minus pōt delinquendo. & ad dictū Cy. poſt lac. de Are. in l. ſi qs in tantam C. vnde vi. & ad iura. & ad rōnes factas in ꝙrium, rñdet ut per Bar. ubi ſup nec obſt. qđ no. ꝑ Guil in Spe. de ſtatu mona. ver. 5. q̄rit̄, qa ſi illud dictum uerū eſt loquit̄ in eo q intrauit religionē non aūt in cōdemnato. Pro quo ēt uide qđ no. Bal. in l. 3. C. q bo. ced. poſ. Sed in peculio caſtrenſi meo iudicio eius deciſio non ꝓcedit. Eſt. n. illud filij, & in eo habet plenam adminiſtrationem, & paterfamil. reputat̄. ff. ad Maced. l. 2. ergo nihil obſt. quin in publicationem bonorum ſuorū contineat̄. Non ob. l. ſi filius. qa loquit̄ ſm ſua ꝓpria q̄ peculium illud non tranſibat in hæredem, ſed pr̄ occupabat iure peculij, & iō in publicatione non ueniebat l. 1. C. de bo. lib Hodie uero in illo filius habet patrem hæredem, & ſic iure hæreditario pōt in aliū tranſire, ut hr̄ in l. ſi infanti. C. de iur. deli. & in auc. de hære. q̄ ab inteſt. defe. & ſic ſub ata eſt rō ꝓp quā non ueniebat in cōfiſcatione. & ſic non obſt. rō Bar. nec ēt obſt. q ꝓp delictum filiæ pr̄ non ꝑdat dotem. C de repu. auc. cōtra ſi filij. Et no. eo. ti. l. conſenſu. & ꝑ Dy. in l. 2. §. qđ ſi in patris. ff. ſolu. matr. qa licet in ea habet hæredē ut. l. auus. de pac. do. & plene ꝑ eundem in l. poſt dotem. & l. nupta. ff. ſolu. mat. non tñ eſt filiæ ſicut filij eſt Caſtrenſe peculiū. Eſt. n. dotis actio cōis patri, & filiæ, q̄ pōt ēt in parte conſolidari, ut eo. ti l. 2. §. 1. & §. uoluntate. & ibi plene. Præterea in auc. cōtra ſi filij. non tractat̄ de publicatione dotis. Sed an illā ꝑdat ꝓp eius adulterium, vt ſic remaneat pœnes virum, & ſic non facit ad ꝓpoſitum. Sic ergo concluſio qđ Caſtrenſe peculium ueniat in publicatione bonorum filij. & ita reperio tenuiſſe Ange. in l. ſi filius. ff. de dam. infe. & addit rōnem quòd alias confiſcatio bonorum filij nihil operaretur, quod eſſe non debet. l. ſi quando ff. de leg. 1.

26 † Econuerſo. 26. quærit̄ † an bannito patre, & bonis eius publicatis ueniat in publicatione peculium qđ habebat filius. circa hoc uide Bar. in p̄alle. §. ſi de uectigalibus. expedit ſe unico uerbo vcz loquendo in condemnato qđ non publicet peculium, alle ff. de mino. l. 3. §. ſed utrū. Certe peculiū caſtrenſe nullatenus debet intelligi publicatum ſiue loquamur in patre condemnato, ſiue in bannito, quia illud filij eſt, & a ſe habet non a patre ut dictum eſt ſup. proxi. q. & ideo delictū patris ei nocere non debet. C. ne fil. pro pat. per totum. & ff. de iur. patro. l. diui fratres. cum ſimil. Peculium vero profectitium licet ſit pr̄num, tñ ex benignitate conſtitutionis diui pij non publicat̄. vt in §. ſed utrum. ad. l. 1. §. merito. ff. quan ac. de pecu. eſt anna. Rñ. ut per Bar. in d. §. ſi de uectigalib. Quæ rñſio eſt clara, vcz q̄ licet fiſcus teneatur ut ſucceſſor pr̄is, tñ recuperat id qđ ſoluit a filio pœnes quē remanet peculiū. ſed Bal. intelligit qđ ibi loquitur qñ ex condemnatione ſiue banno filius efficitur ſui iuris, quia tūc deſinit eſſe peculiū, & iō publicatur ut ipſe no. in l. diximus. §. ſi pr̄. ff. de excu. tu. Sed primum uerius ꝑ d. §. ſed utrū. Fortius ergo non debet publicari aduentitium licet pater in illo habeat uſumfructum, quia filij eſt ipſum peculium. l. cū oportet. C. de bo. quæ lib. Et ſi loquimur in patre condemnato taliter ꝙ uſufructus extinguatur, certum eſt. Si uero non extinguitur ut in bannito qui ut dixi ſup. nō ꝑdit patriam ptātem. maius eſt dubium ꝑ. d. l. uſufructu. ſol. ma. cum cōcor.

27 de quo dicā ſtatim in ſeq. q. ¶ Quæro ergo. 27. † Titius inter alia habebat uſumfructū in fundo, fuit bannitus, & eius bona fuerunt cōfiſcata. An dictus uſusfructus ueniat in bonorū publicatione. Iſtam. q. mouet Bar. in l. ſi poſtulauerit. §. iubet. ff. de adul. & ſe non firmat, ſed remittit ad no. per ſe in l. ſi finita. §. ſi de nectigalib. ff. de dam. infe. ubi in eo nihil dicit de uſufructu in l. ſi quis in tantam. C. unde vi. vr̄ in ſimili dicere qđ publicetur commoditas per. l. vſufructu. ff. ſolu. matr. Vidi in quodam Bar. in l. ſi quis poſthac. C. de bon dā. qđ ipſe dicit ſe uidiſſe ſeruari ut publicetur per dictum §. iubet. ver. ſed ſi uſusfructus. alle. ēt. l. ſtatius. §. fin. de iure fiſc. cui concordat. l. cū pater. § hæreditatem. de leg. 2. Angel. in l. eorum. ff. de dam. infe tenet commoditatem publicari, & ipſam durare uiuēte pr̄e. l. lex uectigali. de pig. Bal. in l. 1. C. de bo. libe. dixit uſumfructum non uenire in publicatione bonorum ſed perire. vt. l. corruptionē. de uſu. Bartholo. de Salyc. in d. l. ſi quis poſt hac. ver. ſi quid ēt in uſufru. peculij aduēntitij, dicit qđ aut publicatio bonorū facta eſt ex cā ꝓpter quā pr̄ia ptās eſt deperdita, & tunc uſusfructus redit ad proprietatē, quia ceſſat cā ꝓp quam pr̄i concedit̄ ſcz patria poteſtus, & adminiſtratio legitima, vt. C. de bo. q̄ hbe. l. cū oportet. § cum aūt, & ꝑ hoc qđ no. gl. 4. in fi. in l. fi. C. de ſen. paſ. & ibi ꝑ Cy. in 6. q. aut pr̄ia ptās, & adminiſtratio legitima durat, & tunc vr̄ qđ publicetur quaſi nondum uenerit tps conſolidandi. Per p̄dicta iura dicit ipſe in ꝙrium facit qđ conſolidetur, & ad filium reuertatur, quia ſi filio conceditur peculium profectitium ut eſt dictum qđ eſt plus, quia dñium erat pœnes patrem quāto magis uſusfructus rei cuius ꝓprietas eſt filij. arg. de ſac. lan. eccl. auc. multo magis. Itē quia hūc uſumfructum ſiue eius proprietatem pr̄ h3 a lege uſque ad tempus, ſed cōmoditates conceſſæ ad tps ex legali diſpoſitione ei cuius bona publicant̄, non vult lex ad fiſcum ſpectare. ut in d. l. ſi quis poſt hac. in uer. dos ēt. Non obſt. cōtraria, quia in eis delatio, & commoditas proceſſit ab hoīe nō a lege, & ſic alia eſt differentia inter dilationem datā ab hoīe uel a lege. ff. de compenſa. l. ſi cum militi. ſubdit tñ ibi cogitandū eſſe. Et ad p̄dicta rñderi poſſe qđ peculium profectitium non erat in adminiſtratione pr̄is, & qđ lex, ſi quis poſthac. loquitur in ciuiliter mortuo, & ſic filij ſunt a poteſtate liberati.

Videtur

Digitized by Google

Videtur ergo etiam ipse cõcludere vsumfruc. publicari eo modo, quod dictum est sup.

Sed mihi vẽ dicendum qđ in mortuo locum habet qđ dixit Bal. in d.l.1. de bo.lib. In bannito aũt aut loquimur in fructuario regulari, & publicatus intelligatur ususfructus, id est cõmoditas ꝑdicta iura. Aut in pẽe q habet usumfructum a lege pp pñam potestatem. & tunc aut ei remiserat vsumfructum fm formam legis, cum oportet. §. sinautem. de bo. quæ libe. & fiscus nihil possit petere, sicut nec possunt hæredes quorũ locũ fiscus tenet vt l.3. ad l. Iul. de vi. Si uero ei non remisit tunc aut bannitur taliter quod non ꝑdit patriam ptãtem, & tunc oĩs commoditas transeat in fiscum ꝑ iura ꝑdicta. Aut perdit patriam ptãtem, quod qñ sit dixi supra in 20.q. & tunc eatenus transeat ad fiscum quatenus remaneret pẽnes patrem. filio patriam potestatem exeunte, scilicet medietas. vt in d.l. cum oportet. §. cum autem, ex quib. omnia prædicta ad consonantiam reducuntur.

28 Vigesimooctauo q̃ritur † vxor Titij fuit bannita, & eius bona confiscata fuerunt. An intelligetur dos quam dederãt Titio publicata. Quæstio hæc hr̃ in l. quinque legib. ff. de bo. dam. & ibi est contentio inter gl. & Dy. dixit. n. Dyn. qđ aut maritus fecit pactũ de lucranda dote, aut non. Primo casu non publicatur dos damnatæ mulieris nisi in quinq, casib. ibi positis, sc3 qñ damnatur pro crimine læsæ maiestatis, uel per. l. Iul. de vi pub. uel ꝑ parricidum, uel ꝑ veneficium, uel per. l. Corne. de sica. Secundo casu dixit indistincte publicari. ff. solut. matr. l. si constante. §. fi. gl. autem tenuit dotem indistincte non publicari nisi in dictis quinque casibus. Et hoc tenet Iac. de Are. in d.l. quinque legibus. Quod est uerũ qñ damnatur constante matrimonio tunc ubicunque publicantur bona, etiam dos eius intelligitur publicata, vt. d.l. si constante. §. fi. & ita communiter tenetur.

29 Sed quæro. 29.† An si uxor Titij banniatur ob adulteriũ, maritus siue eius hæredes eo post bannum ꝑmortuo uxori possent ꝑ illam ad dotẽ conueniri. Hæc qõ est ualde dubitabilis, cũ tñ fuerim de facto cõsultus cõsideraui hãc qõnem pẽdere a duob. ¶ Primo an uxor ꝓp adulteriũ ꝑdat dotẽ.

Secũdo si perdit, an hęres viri possit obijcere de adulterio. Et quidem circa primũ dicendum est ꝙ sic ut probatur in auc. ut lic. ma. & auiç. §. quia vero. & no. C. de rei uxo. ac. §. ta ceat. l3 gl. notet q̃rium, & non bene in l. rei iudicatę. §. 1. ff. sol. matr. & hoc indubitanter uerum est qñ non solum cõmittit adulteriũ, sed ẽt a uiro discedit fornicationis cã, vt extra de do. inter vir. & vxo. c. plerunque. ¶ Sed circa secũdũ maius est dubiũ. Vr̃. n. cõis opi. ꝙ licet uir possit obijcere de adulterio, non tamen possit hoc facere hæres eius. l. fi. C. de adul. & ꝓ Bar. & Bal. in d. §. 1. & ꝓ Guil. in Specul. de excep. sup. dicto ver. ltẽ q̃rit, & de dona. inter vir. & vxo §. 1. ver. qđ si mulier & utrobique Io. And. vr̃ firmare opi. in gl. in §. taceat. quã sequunt alii ut iã dixi. & ꝓ hac opi. vr̃ casus in l. fi. C. de re. dona. in rõne sui. & ff. q & a qui l. sed & si maritus in fi. fm Ray. in l. 1. §. fi. ff. ad silla. Dixit tñ tunc in casu de quo q̃rebat contrariam fm̃ am verã fore, sic distinguẽs. Qđ aut adulteriũ est incognitũ uiro, & tunc sicut uir potuisset obijcere vxori, qñ scisset, ita & potest hæres. ff. de reg. iur. l. hæredẽ. & l. hæreditas. Pro hoc qđ hr̃ in l. tororem. C. de his qui. ut indi. & de fideic. cõ. l. fideicõmissum. Necesse tñ est qđ accuset & probet vt in d. §. qa vero. ꝓalleg. scđm Bar. in l. miles. §. socer. ff. de adul. Bal. tñ dicit non esse necesse accusari, sed põt excipiendo, uel ciuiliter agẽdo consequi lucrũ dotis, vt scripsit in l. cum mulier solu. mat. ubi uide. Si uero adulteriũ uxoris est notũ uiro, tũc aut uir eũ accusauit, & hæres prosequi põt cãm saltẽ quo ad effectũ ꝑdendę dotis. C. si reus uel accu mor. su. per totũ. Idẽ si ñ accusauit sed accusare instituit. uel non fuit tm̃ tps inter scientiã adulterij, & mortem qđ accusare potuerit. Cum. n hæres repellat ex eo qđ uir uideatur remisisse iniuriã ut in iur. b. ꝑdictis maxime in l. fi. de adul. In casib. prædictis cessat talis rõ. Ergo stat rta, quod ius competẽs uiro trãsit in hæredẽ. Si uero nec accusauit nec accusare potuit tũc aut retinuit uxorẽ post sciam sicut prius. & tunc uera sit opi. gl. & Doc. de qb. sup. Cum. n. ipse mores approbauerit, hæres reprobare non põt, sicut nec ipse, qđ intellexit Io. esse uerũ si agere uelit ꝙtra uxorem, secus si uelit excipere, ut ipse no. 32.q.6.c.1. & tenuit Bal. ubi sup. qđ ego nõ firmo ꝓ nũc.

Si vero ipsam in domo nõ tenuit, tunc aut eiecit eã ꝓpria auctoritate. & dic vt hr̃ in l. consensu. C. de repu. & plene per Host. in summa de adul. § qua pœna. ver. sed nũquid hoc fieri. Si aũt eã non expulit sed ipsa a uiro discessit fornicationis cã. Tũc aut crimẽ non est notoriũ, & idẽ qđ sup. aut crimẽ est notoriũ, & tunc cũ nulla requiratur fm̃a ipso iure uirtute notorii dotẽ amisit, ut firmat gl. in c. fi. extra de adul. & Io. 30.q.5. nosse. in gl. ult. & 18.q.1. idolatria. Qđ alibi intelligit esse uerũ in casu quo cũ adulterio publice morẽt. 29. q. 2. c. cuius rei cã. & 22.q.1.c.1. & ex his patet qñ uxor bannita ꝓp adulteriũ perdat dotẽ. In casib. aũt in qb. non perderet, an obstãte alio statuto ꝙ banniti non audiant, possit per se vel ꝑ aliũ recuperare, dicã inf. in q. 73. dũ tractabo an possit iura cedere. Trigesimo q̃ro † bãnito cuius bona confiscant erat tpe banni delata hæreditas quã nõdũ adierat. Quid erit de hæreditate illa, ueniat ne in confiscatione. Istam qõnẽ ui di de facto in qua fuit determinatũ qđ non ueniret in cõfiscatione, & inter alias rõnib. infrascriptis Primo qa l3 ex cõfiscatione, oĩa bona, & iura q̃sita in fiscũ transeant ipso iure vt in successorẽ ꝑ l.3. C. ad leg. Iul. de ui. ff. de iur. fisc. l. 1. §. an bona. Nõ tñ reperit qđ transeant iura q̃rendi, imò potius d3 dici ñ q̃ri sicut dicimus in patre & dño. C. de hære. insti. l. cũ proponas. & de acq. hære. l. is qui hæres. Secũdo per ea q̃ scribit Bar. in l. is põt. ff. eo. ti. in vlt. oppo. in ver. expediti. ubi sic loquitur. & per hęc dico quod istud ius adeundi non quæritur alteri, vt sup. dixi de filio, seruo, & monacho. & iõ dicũt iura quod regulariter hæreditas nõ adita nõ transmittit. l. una. §. in nouissimo. C. de cad tol. hæc Bar. Si igitur in hæredẽ saltẽ extraneum tale ius nõ trãsit, ergo nec in fiscum bonis publicatis, ut no. ꝑ gl. & Doct. in l. 1. C. de bo. libe. Tertio sic probatur, ius adeũdi non est ꝓprie ius sed q̃dã facultas. ff. ad leg. Falci. l. ꝓtia rerũ, & hr̃ in l.l3. de iur. deli. ergo nõ uenit in publicatione bonorũ, maxime qa si esset ius ñ censet ius in bonis sed extra bona, vt. d.l. ꝓtia rerũ, ergo in gñali suorũ bonorũ trãslatiõe nõ uenit, & ita in simili determinauit Bal. in l. 1. C. q admi. ad bo. pos. po. in ver. quo ad vlt. Vbi ẽt assignat plures alias rõnes q̃ faciũt ad ꝓpositũ, & istud puto uerius quã id qđ scripsit Cy. in l. si qs mihi bona. §. si qs plene. ff. de acq. hære. Vbi distinguit an bãnitus sit intra tps iuris deliberãdi, an post: qđ ẽt ibi tenuerant Pet. & Iac. de rauen. Illa. n. distinctio nõ põt cadere in fisco q est simplex bonorũ successor nõ hæres. tũ quia bãnitus uiuẽs hęredẽ hẽre nõ põt. l. 2. de hęre. uel ac. uẽ. tũ quia nec mortuus qa fuerat effectus seruus pœnæ. l. qui vlt. de pę. l3 in qbusdã ſpãlitet dispositis talis successio ad instar hæredis tractetur. l. 1. ad l. Iul. de vi. & no. ꝓ gl. & Bar. in l. inter eos. §. fi. de fideiu. Itẽ illa distinctio nõ caderet in bãnito qui ẽt post annũ adire põt. Itẽ nec in suo ꝛquo cessant. l. qm̃. & l. si auia. de iur. delib. & iõ uera est ꝛclusio ꝑdicta qđ talis hæreditas nullo casu fisco q̃ratur, qđ in d. §. si quis plane. tenuit gl & eã sequit ibi Ray. reprobãs Iac. de ra. & id tenuit ibi Nico. de Neapo. Nec ꝑdictis obst. qđ postea adeũdo fingitur hæres a die mortis defuncti, & sic tpe confiscatiõis, ut. l. hæres qñque. ff. de acqui. hære. quia talis fictio hoc casu nõ attẽdit, vt p3 ex his q̃ ibi no. ꝓ gl. & Bar. Cautela tñ daf qđ talis bãnitus repudiet in ꝛcordia cũ illo ad quẽ eo repudiãte deuoluit de quo fiscus cõqueri nõ põt, vt. l. q aũt

31 in prin. de his q̃ in frau. cred. Trigesimo primo. † Bãnito debebat aliqd ex ꝛctu vel ex vlt. volũtate sub condõne, q̃ post bãnũ, & publicationẽ bonorũ purificata est, q̃rit an illud ius trãseat in fiscũ. Ista. q. meo iudicio non reperit bene determinata. tex. n. in l. si cõstãte. §. fi. ff. solu. mat. fm vnũ intellectũ facit qđ sic. Ad id fortius de pac. dot. l. inter socerũ. §. fi. In ꝛtrariũ facit. l. quoties. in fi. ff. de noua. Et istã partẽ ꝙ nõ ueniat in cõfiscatione, t3 Alb. in materia statutorũ. q. 265. loquens in substitutione. & allegat. l. substitutio. ff. de acq. rer. do. Bar. in d.l. si cõstãte. ĩ fi. arguit ꝓ & ꝛ in l. quoties. de noua. vr̃ tenere qđ in cõfiscatione nõ ueniat. & ibi Ang. clarius idẽ t3, dicẽs ibi esse casum qđ in cõfiscatione bonorũ nõ ueniãt iura cõditionalia. & idẽ firmat in l. tutoris. C. ad leg. Iul. de vi. & allegat gl. q̃ hoc dicit in l. nõ ad ea. ff. de cõdi. & demõ. Bal. in l. 1. C. de bo. libe. se nõ firmat sed allegat ꝓ & contra dicta iura. Mihi aũt vr̃ qđ dicta iura loquant in diuersis casib. Nã l. quoties loquit in dãnato q ueniebat sub condõne obligãdus, & iõ cũ tpe obligationis nõ reperiret ꝑsona habilis ad obligãdũ se, saltẽ ex cõtractu iuris ciuilis nõ fuit purificata obligatio, & sic fiscus ex ꝑsona damnati teneri non potuit. Et vide iura q̃ allegabo inf. in vlt. tempore par. 2. q. 6. lex aũt, inter socerũ. §. fi. loquit econtrario qñ persona fuit damnata cui debebat quæri, & iõ ibi videtur casus ꝙ iura conditionalia uenire in publicatiõe bonorũ. Sed puto cõtrariũ per gl. in d.l. non ad ea, & per ea quæ dixi sup. q. proxi. & q. 18. ad. l. inter socerum. §. fi. respon. quod ibi ius fuit natum passiue cõtra virum, & sic illa actio erat in rerũ natura. Aut ergo ille pr̃ fuerat deportatus, & licet ei quęsita fuisset, tñ fiscus eo postea naturaliter mortuo ageret, vt. l. 2. C. de bon. dã. Aut statim fuit mortuus, & fiscus aget nõ iure cõfiscatiõis sed iure occupationis bonorũ vacantiũ quicquid ibi dicat gl. & istud nõ potest habere locũ in bãnito, qui vt inf. dicetur hac eadẽ par. q. 1. potest habere hæredem in postea quæsitis.

32 Trigesimosecundo quæro † an banniti prædicti quorũ bona publicanr̃ perdant iura patronatus. hęc. q. bimembris est, & ideo dico aut loquimur in iure patronatus libertorũ de quo. ff. de iur. patro. ꝑ totũ. & tũc serua quod dr̃ in l. 1. C. de bo. lib. In his. n. quæ transeunt in hæredem extraneum priuatur bannitus, & transeunt in fiscum. In alijs aũt remanet patronus, vt ibi. Si vero loquimur in iure patrona. ecclesiarum

sciendum

Digitized by Google

ſciendum,ꝙ glo.mouet,& non determinat. 11.q.7.filijs.Sed glo.in cle.paſtoralis.de re iud.ſuper uerbo ſubiectæ, videtur tenere,ꝙ tale ius in fiſcum non tranſeat. & hoc tenet Arch. in d.c.filijs.& eſt verum. Nam licet tranſeat in hæredem extraneum,vt no.in cle.ſi plures.de iure pat & 16.q.7. conſiderandum tamen,quia illud ius laicus habet ab eccleſia ſtatutum ſiue ſententia confiſcantis illi non pōt auferre.de iure patro.c.1.& 3.& illud indiſtincte tenet Bal.in d.l.1.de bo.libe. & hæc pars placuit Ant.de But.in d.cle.paſtoralis reprobata opi.Bar.Brixien.in d.c.filijs.vt in d.cle.plene per eum, ꝙ intelligit verum ſiue principaliter veniat publicatio bonorum ſiue acceſſorie ad delictum,quia ſuper ſpiritualib. nec principaliter nec ſecundario iudicat laicus.extra de ordin.cogni. c.tuam.Dixit tamen ibi no.quod hoc eſt verum quando publicatio fit virtute ſtatuti.Tunc enim hoc non poteſt facere ſtaturum.de conſtitu.c.eccleſia ſanctæ Mariæ. ſed ſi publicatio fieret de iure communi dicit, quod licet ex cōfiſcatione facta per iudicem ſecularem non perderet ius patronatus, poſſet tamen epiſcopus declarare delictum,& illud ius confiſcare fiſco eccleſiæ.Et erit effectus, ꝙ ius patronatus extinguetur, & illa eccleſia remanebit libera ſub epiſcopi ptāte. Allegat quod no.Arch.in d.c.conſiderandum.Quod vltimū videtur mihi non tolerabile. Non enim habet epiſcopus cognitionem criminum ciuilium in laicum. Item cum ſemel in illo loco ſit cognitum amplius cognoſci non poteſt. l. licet.§.pen.ff.nau.cau.ſta.& ideo hoc vltimum maxime cano niſtis relinquatur.

83 Trigeſimotertio quæritur † an bannito filiofamilias & bonis eius publicatis pater teneatur tradere fiſco legitimam. Reſpondeo,ꝙ non,quia viuo patre filius vere nullum ius habet in legitima vt habetur.ff.de lib.lega.l. poſt emancipationem,& per Bar.in l.fi.ff.de lib.agno.& in l.fi.C. de pac. & habetur in auc.ſi qua mulier.C.de ſac.ſan. eccle. Et ſi diceretur illa iura loquuntur in alijs quibus non debetur de neceſſitate legitima,ſed legitima eſt debita,vt.l.cum ratio.de bon.dā. & ꝙ no.in l.2.C.de iur.& fac.igno.Reſpondetur,ꝙ etiam nō obſtaret,quia deberetur ſub conditione, ſi præmoriatur pater.& ideo in publicatione non venit,vt dixi ſup.q.30. & 29. Pro hoc videtur caſus.in l. & ſi condemnatus. ff.de noxali. quæ ad hoc allegatur. Facit etiam. l. ſi qua pœna. de his qui ſunt ſui uel alie.iur. & ita determinat Guil. ubi refert opi.in Spe.de ſen.execu.§.ſequitur. uerſi. ſi filiusfami.ubi uide per Ray.in d.l.ſi qua.licet tamen ita ſit de iure, ſunt in aliquibus partibus Italiæ ſtatuta contra hoc diſponentia, quæ ſuis locis ſeruanda ſunt,vt.l.omnes populi.de iuſt.& iur.

34 Trigeſimoquarto quæro † ſtante ſtatuto,ꝙ pater teneatur aſſignare fiſco legitimam pro filio delinquente,filius fuit ex contumacia bannitus,& eius bona fuerunt publicata,quæritur an pater teneatur fiſco legitimam dicti filij aſſignare, Dyn.& Rayn.dixerunt,ꝙ non.l.1.ff.quando ex fac. tu.per illum tex.ad idem.l.1.C.de iur.fiſ.ſecundum ſecundam lecturam.& idem tenuit Albe.in q. ſtatutorū.q. 258.& alleg.l.1.de in lit.iur.cum concor.Idem tenuit Bar.diſputando, & effectum diſputationis poſuit in lec. in l. cum filius. in princ.de uerb.obl.& allegat ultra prædicta primo.l. eius qui delatorē. ff.de iur.fiſ.ubi ficta confeſſio ex contumacia introducta nō egreditur perſonam contumacis. Allegat etiam.l.qui repudiantis.in fi.de inoffi.teſta.l.de euictio. l. ſi ideo.C.de pigno. l.præſes.In quibus haberur,ꝙ ubi alias ſententia lata contra unum præiudicat alteri,non habet locum quando fertur ex contumacia etiam illo ſciente. Allegat etiam no.per Cyn.in ſimili in l ſi quando.C.unde ui.de qua ibi plene uide ibi examinat quando ſtatutum aliter loqueretur, quæ cum per eū plene declarentur aliter non proſequor. Vnum not.ꝙ dictū ſtatutum loquens in patre non habet locum in auo ſecundum Dyn.& Ray.in l.lege Iulia.§.hoc capite.per illum tex.ff. de rit.nup.

35 Trigeſimoquinto quæritur † pone ꝙ ſtatutum taliter loquatur,ꝙ pater etiam pro filio bannito nedum aliter conuicto,& condemnato teneatur aſſignare fiſco legitimam,Cōtingit ꝙ filius deliquit in calen. Ianuar. Accuſatur in calen. Martij bannitur in calē. Auguſti,interim augetur, & minuitur legitima quæritur,quod tempus debeat inſpici. An delicti.An accuſationis.An ſententiæ,quæſtio eſt ſubtilis,& fuit ab olim diſputata per Ia.Vincentinum ut refert Albe.in queſtionibus ſtatutorum.259.q. & ibi arguit ad utranque partē multum diffuſe,ſed tangam aliqua, & breuiter.

Primo arguit,quod inſpiciatur tps delicti.l.1.in fi.ff.de pe.

Secundò, quia executio debetur iure obligationis, ergo inſpicitur tempus delicti quo inſurgit obligatio. l. fundum Cor.de noua.iuncta.l.omnem.de iudi.

Tertiò,quia patrimonium habebat certam formam a tpe delicti,ergo illud tempus inſpicitur.l.2.in fin.ad.l.aquil. C.de impo.lucr.deſcri.l.1.in ſi.cum ſimi.Ad idem adducit. l. iniuriarū æſtimatio.de iniur.de ſer.cor.l.doli.§.fi.de iud.l.ſi filius.

Secūdò arguit,ꝙ inſpiciatur tempus accuſationis. Primo ad obligandum patrem requiritur ſcriptura, quia ante nō tenetur quam ſit conuictus filius.l.libertus.§.1. ad munic.C. de decur.l.1.lib.10.ſed in ea requiritur ſcriptura. C. de accuſ. l.in cauſis.& ff.eod.tit.l.libellorum.ergo illud tps inſpicitur. C.de fi.inſtr.l.contractus.|Secundo ad idem pater tenetur vt fideiuſſor filij.l.cum filius.in prin.de uerb.obli.cum concor. ſed mora principalis nocet fideiuſſori, & tempus moræ inſpicitur.l.mora.de uer.obl.ſi cer.pe.l. uinum.quæ mora contrahitur per interpellationem.ff.de uſu. mora. ergo &c.

Tertiò quia adminiſtrationem bonorum perdit ille qui propter delictum tenetur accuſatione porrecta non ante.l. aufertur. §. in reatu.ff.de iur.fiſ.& ff.de bon. dam. l.cum ratio.& ſic patet, quod ante accuſationem non debet inſpici eſtimatio ſed accuſationis tempore. & ita videtur tenuiſſe glo.ſecundum eum.in l.chyrographis.in fi.ff.de adm.tu.licet uideatur tenere contrarium in l.ex iudiciorum.de accu. Tertio principaliter arguit,ꝙ inſpiciatur tempus ſententiæ.Probat primo.ff.de rei uen.l.ſi hominem.§.iulianus.de edē.l.ubi de triti.l.pen.& l.3.§.in hac. ff. commo.

Secundo probat a natura contrariorum.l.fi.in fi. de leg.3. Sed ſi bona tempore ſententiæ reperiantur ſine culpa diminuta illorum non fiet eſtimatio, quia pater tenetur reſpectu certorum bonorum.l.ſi ex legati cauſa.de uer.obl. C.de iur. emphy.l.1.& de leg.1.l.titiæ textores.cum ſim.

Tertiò.quia obligatio alicuius ex mora alterius non creſcit de in lit.iur. l.1. cum concor.licet ergo eſtimatio fuerit maior ante ſententiam illud non attenditur in patris præiudicium,qui in nulla fuit mora ante ſententiam.l.lecta.ſi cer. pe.& pro hac parte allegat caſum in.l.poſt contractum.ff.de dona.& C.de bon.dam.l. ſi quis poſt hac. Finaliter ſoluendo determina, ꝙ aut bona patris tempore ſententiæ reperiunt aucta aut diminuta primo caſu ſententiæ tps eſt inſpiciendū quaſi illud augmentum non bonis patris ſed filij aduenerit. l.in ſuis.de lib.& poſth.& quaſi a filio in fiſcum deueniāt occultato uno actu.de dona.inter uir.& uxo.l.3.in fi.& quia tēpore ſententiæ cēſetur mortuus,quo caſu ſuccedit fiſcus in omne ius ſuum.C.ad.l.iul.de ui.l.3.pro ſo.l.uerum.§.fi.cum ſim.Pro iſta parte allegat caſum. ff. de teſta.l. eius qui.§.1.ad argumenta in contrarium facta reſpōdent. Primo ad primū quod inſpiciatur tempus delicti reſpondet illud uerum in re certa,& ſpeciali,non in patrimonio ꝙ eſt uniuerſitas.allegat de peti.hære.l.4.& l.ſi quo caſu.de pecu.l.quæſitum.& l.quoties.non ob.ſecundum,ꝙ a primordio &c.quia quędam eſt forma naturalis,& in illa loquuntur iura in contrarium allegata.Quædā eſt forma accidentalis,& in illa inſpicit tps ſnīę, vt.d l.queſitū.Non ob.tertiū argm̄,quia oīa illa iura loquunt qñ tractat de eſtimatione rei in qua delictū eſt cōmiſſum, & ſic nō faciūt ad propoſitū.Nō ob.quartū,quia nō ex ſcriptura pater obligat,imò ex delicto filij ꝙ declarat p ſnīam unde ſnīa nō d̄ nouo obligat ſed obligationē declarat.l.adeo.§.cū quis.de acq.re.do.cū ſi.Præterea argm̄ nō concludit, qa ubi obligatio ex ſcriptura orit,non orit anteq̄ illa ſit pfecta, & conſummata,vt.d.l. cōtractus.ergo in ppoſito requirit ſnīa anteq̄ res nō dr̄ perfecta,ut.l.1.de re iud.Non ob.quintū,qa hic nullā eſt dare morā ante ſnīam quo ad bona,qa ante illā a nullo petunt.Nō ob.ultimū ꝙ ſit interdicta adminiſtratio, qa illud nō impedit augmētū. Scđo caſu qñ bona ſunt diminuta cōcludit,ꝙ aut pter factū patris, aut pp factū eius.Primo caſu puta qa caſu fortuito mortua ſunt aīalia,& tūc ſaltem ope exceptionis liberat,ar.d.l.1.C.de iu.emph.& in auc. de ęqua do.§.quia uero.Scđo caſu cōcludit pr̄em nō teneri niſi ad bona q̄ erāt tpe ſnīæ,qa cū ſit dñs rerū ſuarū,adminiſtrationē nō perdit,nec ab ea culpa eſt exigēda,licet pp delictū filius ad certā pœnā teneat.l.ēt.§.1.ſolu.ma. & qui & a q.l. quæſitū.Qđ dicit verū niſi fuerit in lata culpa, quia illa æquiparat dolo.ff.depoſi.l.qđ nerua.nō aūt fuit in lata culpa ſi ſciēter alienauit,& in cām neceſſariā puta in alimētis,&c.ff.fam. her.l.alienationes.de in rē uer.l.1.§.j.đ ſol.l.reo.In dubio aūt aut alienauit tpe quo potuit ſuſpicari de fiſco. Et tūc vr̄ dolo facere aliàs nō.ff.de pec.l.ſumma cū rōne.q,& a qui. l. ſi maritus.in fi.cū ſi.ad.l.poſt contractū. rñdet ut ibi p lac.de Are. & alios. Credo deciſionē uerā maxime qñ ſtatutū obligat patrē pro filio cōdēnato,qa expreſſe ad illud ſe refert. l.ſi ita. ff.de aur.& ar.le.Et ex p̄dictis patet,ꝙ ſi tpe delicti pater habebat quatuor filios,tpe ſnīæ hēt quinq; legitima erit ſemis. Et eō ſi habebat qnq;,& tpe ſnīæ unus erat mortuus, legitima erit tertia ſm no.ī l.cū q̄rit,& auc.nouiſſima.C.de inoff.teſt.

36 Vidi ſupra qōne.33.qđ † pater nullo exiſtente ſtatuto non tenet dare fiſco legitimā filij banniti.Quæro.36.An ſaltē teneatur ei dare illud,qđ tenet dare filio pro alimentis.Iſta qō vr̄ magis dubitabilis,quia iſtud eſt filio debitū.l.ſi quis a libe ris.p totū.ff.de libe.agno.Sed dic qđ non,ſecun. Guil.in Spe. de execu.ſen.§.ſequit.uerſi.quid ſi filius, ubi plene vide. Probatur etiam ex his,quæ dixi ſup.in q.18. ubi etiam uide.

Digitized by Google

37 Trigesimoseptimo, quæritur † an bannitus perdat ius succedendi ab intestato. In hoc communiter dicitur, quod aut vult succedere de iure communi, & potest, quia iura ciuilia non perdit ut dictum est. sup. in 5. q. Aut vult succedere de speciali iure statutorum ciuitatis a qua est bannitus, puta ga statutum dicit, ꝙ agnati præferantur cognatis, uel masculus fœminæ, & non potest, quia perdit iura suę ciuitatis, vt ibidem dictum est. Et in hoc concordant omnes vno excepto ex his quos uideram scilicet Bartho. de Saly. in sua disputatione, vbi non probat id, ꝙ dicit, & ideo sequor communẽ opi. Barto. in dicta disputatione Guil. Dyn. & Cy. & aliorum in l. si qua pœna. ff. de his qui sunt sui uel ali. iur. & Bald. in l. 1 C. de hære. insti.

Primum autem membrum verum est, quando ius commune secundum ꝙ uellet succedere non est correctum a statutis suæ ciuitatis a qua bannitus est, puta, quia est cognatus proximior vult excludere agnatum vlteriorem ex forma iuris communis, dico, ꝙ non potest, quia ut dictum est. in qõ. præallegata statuta in sui odium disponentia non tolluntur per bannum sed solum disponentia in sui fauorem, & ideo si ipse est agnatus, & ex forma statuti vult excludere proximiorem cognatum uel sororem a successione fratris vel patris non potest per prædicta. De quo etiam per Bart. in l. 3. §. filium. ff. de contratab. & in l. 1. §. si pater. ff. de coniun. cum eman. lib. eius. & in l. 2. in fi. ad tertul.

38 Trigesimooctauo quæro † an possit succedere, ex testamẽto? omissis superfluis, hæc quæstio pendet a præmissis, & maxime in dicta. quæst. quinta, tractatur per Cyn. in l. 1. de hære. institu. & habetur in l. 1. C. de requi. rer. Sed conclusio Bart. in dicta disputatione, quem sequuntur omnes, ꝙ aut testamẽtum est ualidum de iure ciuili nullo statutorum auxilio requisito, & potest hæres instituí, & hereditatem adibit, & fisco non quæretur, quia non perdit ea quæ sunt de iure ciuili, ut dictum est. Si vero testamentum non tenet de iure ciuili sed solum ex forma statuti, vt puta, quia factum coram duobus testibus vt Venetijs, uel per filium fa. ex forma statuti, tunc ipso iure capere non poterit, sed remanebit uenientibus ab intestato coniunctis uel substitutis. C. de cad. tollen. l. 1. §. 1. & 2. & habetur in d. l. 1. C. de hæredi. insti.

39 Postquam uidimus † ꝙ bannitus etiam cuius bona publicantur potest acquirere bona, & ꝙ in publicatione non ueniunt. 39. quæro. An saltem possit fiscus ei talia bona auferre vt ab indigno per regulam. l. Lucius ff. de iur. fisc. Bart. sub dubio forte. in l. 1. de hære. insti. dixit, ꝙ sic, sed ibi dicit Bald. quod non, quia nemo est indignus nisi in casibus expressis a iure. Et quod quis sit in tali casu debet probari per allegantẽ. ff. de proba. l. ab ea parte, ꝙ est uerum, nisi a statuto aliud disponatur. Potest enim aggrauare pœnas contumacium. l. sed si per prætorem. §. sed si dum. ff. qui. ex cau. ma. & ff. de pœn. l. relegati. cum simi.

40 Vlterius & sic. 40. quæritur † bannitus erat tutor cuiusdã pupilli, aut legitimus, aut datiuus, aut testamentarius, quæritur an perdat tutelam. Bar. in l. fine hærede. § fina. ff. de admi. tut. videtur dicere, ꝙ aut perdit bona, & tunc perdat tutelã, alias non per no. in d. §. relegati. Albe. autem ubi suprà scilicet in parte ult. quæst. 14. dixit, ꝙ aut perdit ciuitatem, & tũc desinat esse tutor, Aut non, & tunc tutor remaneat.

Ad primum allegat, insti. qui. me. tu. fin. § sed, & capitis. C. qui pe. tut. in locum quando tu. ha. l. licet. & ꝙ ibi not. & qđ not. per Azo. in sum eod tit. § quid si decesserit, & quia talis bannitus uidetur reputari pro mortuo. l si necem. §. si deportata. ff de bon. libe. & de tutel. & l. si quis autor. & ꝙ ibi not.

Ad secundum allegat de condic. & demon. l. interdicit. & ꝙ ibi not.

Puto dicendum, ꝙ si ei non erat decreta administratio a modo ei decernenda non sit, etiam si esset testamentarius. ff. de confir. tut. l. in confirmando. cum ibi not. Si autem erat ei decreta cum ad sui odium remaneat tutor vt dicam inf. 44. q. non finitur tutela, quin teneatur actione tutelæ etiam pro contingentibus post bannum per ea quæ ibi dicam. Poterit tamen a tutela remoueri, arg. ff. de sol. l. si cum Corne. & l. cũ quis. ff. de tut. & ratio. distra. l. si tutor re pu. Quæ intelligo si est bannitus a loco in quo habet tutelam gerere. Si autem banniatur ab alio loco tunc putarem posse sustineri distinctionẽ Bar. an perdat bona, an non, & an habeat bona aliqua in loco in quo tutelam gerat, quæ in confiscatione non ueniant de quo dixi sup. q. 17. Vbi autem dixi tutelam non perdere. Nõ obstat, ꝙ efficiatur infamis interdum ex banno, ut dicam inf. in q. 48. quia propter infamiam non repellitur a tutela. l. 1. §. sed est æquissimum. & §. fi. ff. de postu. & per Azo. in summa de infa. ex prædictis patet, ꝙ ubi tutela finitur deuenitur ad legitimum ubi non finitur sed remouetur ut suspectus peruenitur ad datium. Et idem si esset bannitus ad tẽpus vt hæc probantur in d. l. licet. in l 1. & 2. ff. de legi. tut. & in l. si quis sub conditione. cum ibi not. ff. de testa. tut.

41 Quadragesimoprimo quæro † an desinat esse executor testamenti dixit Rayn. ꝙ non, quia illud est merum factum, vt ipse not. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. quòd intelligit Bal. uerum quãtum ad actus nudi ministerij, scilicet ad electionem uel declarationem aliquam faciendam, vt ipse not. in l. id ꝙ pauperibus. C. de episco. & cle. & idem quod Ray. dicit, Alber. ubi supra scilicet in parte bannitorum. q. 91. & allegat not. in l. si uictum. ff. de re iudi. Hoc etiam uidetur sentire Bartol. in l. cum pater. § hæreditatem. de legat. 2. ubi dicitur ꝙ excommuuicatus potest eligere. Aduertendum tamen puto, ꝙ si in executione deberent aliqui citari secundum ea, quæ habentur in, l. si quis arbitratu. de uerb. oblig. & in l. theopompus. de do. prælega. & ille non moraretur in loco in quo debet fieri citatio, & executio, non posset executionem facere. l. si dies. §. si cum arbiter cum ibi no. ff. de arbit. & sic licet de iure executor esse non desinat, tamen si ad locum non accederet effectiue executione priuaretur. Si autem nulla citatio requiritur credo uera esse, quæ dicta sunt sup. per Ray. & Bal.

42 Quadragesimosecundo quæro † an, desinat esse arbitrator. Bartol. quòd non in dicto §. hæreditatem, & l. cum pater. de leg. 2. per eadem iura. Idem Albe. ubi supra remisi proxima. q. allegat. l. iudæi. C. de iudæi. licet in contrarium allegat. l. uerba. & l. quod attinet de regul. iur. & non respondet, sed dic quod non obstat. ut patet ex his, quæ dicta sunt supra, quæst. 5.

43 Quadragesimotertio quæro, † an possit esse arbiter Guil. in Spec. de arbi. §. differt. uersi. quid de bannito dixit, ꝙ sic si bona eius publicata non sunt ar. ff. de testi. l. 1. aliàs secus per not. in §. relegati. & in l. fine hærede. §. final. ff. de admin. tuto. & idem Guid. de Suza. in l. pedius. ff. de arbi. Tu dic, quod, quia nunquam æquiparatur deportato siue perdat bona siue non ut dixi. sup. quæst. 4. semper poterit eligi in arbitrum etiam si sit infamis, ut dicta. l. pedius. Quod Angel. in sua disputatione de qua ibi in quinta quæst. mentionem feci. dixit esse uerum nisi quando compromissum fieret in eum secundum formam statuti suæ ciuitatis per ea, quæ dixi, ubi plene uide in d. 5. q.

44 Quadragesimoquarto quæro, † Titius satis dines sumpsit vxorem, & ab ea recepit dotem cum promissionibus consuetis, deinde bannitus est. Quæritur an uxor possit petere sibi dotem consignari per. l. si constante uel per. l. ubi ad hæc. ff. solut. matr. & C. de iur. dot. uel per. §. illud. in auc. de æqua. dot. colum. 7. in hac quæstione post aliquas alle. circa id cui æquiparetur bannitus. Bartol. in l. si constante in quinta. qõ, primæ quæstionis concludit, quod si omnia bona publicantur, nulla est dubitatio. Potest enim tunc petere per remedium. l. si constãte. Idem etiam dicit si pars bonorum est publicata. l. si marito. eod. titul. Si uero retinet omnia bona sed exulare cogitur, tunc quia cepit uti male substantia sua potest petere consignationem per. d. § illud. quod etiam uidetur tenere Guil. in Spec. de dona. inter uir. & uxor §. ult. uersi. quid si uir. & glo. & Bald in l. 2. ff. solut. matrim. in princ. Sed hoc ultimum intelligo in bannito personaliter uel in tanta quantitate, ꝙ dici possit eum male cepisse. l. propter litem. de excu. tu. Si uero sit bannitus in parua quantitate puta in 200. libris, & habet magnam substantiam, tunc licet non soluat uel quia non vult, uel quia est absens ignorat, non puto tale quid considerandum, argumen. ff. de in integ. rest. l. scio. cum ibi not. In his enim, quæ sunt contra regularem dispositionem de minimis non curamus ut ibi plene habetur. Dic tamen ꝙ ubi petat consignationem tenetur uirũ alere ex fructibus dotalibus ut habetur ubi sup.

Sed tunc dunitatur an ipsa uxor cogatur eũ sequi si vult quod ipsa uadat cum eo quo uadit. In quo Alber. cum Odofred. disputando tenuit, ꝙ non, arg. ff. de annu. leg. l. mæuia. §. fi. & sequitur Bal. in l. si cum dotem. § si maritus. fol. mat. Qđ intelligo uerum nisi possit ita honeste uiuere cum eo quo vult eam ducere sicut in priori loco per ea quæ habentur in § transgrediamur. in l. si cum dotem. de oper. liber. l. sicut. & in l. 2. ff. de rit. nup.

45 Quadragesimoquinto quæritur, † an bannitus talis desinat esse ciuis suę ciuitatis a qua bannitus est. Bartol. in l. fina. ff. de leg. per illum tex. dicit quod sic, si est talis exbannitus, quod possit offendi impune, dicitur hostis suæ ciuitatis, vt. l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de cap. dimin. & idem dicit si est talis, qui sit prohibitus receptari ar. eius quod dicitur de eo cui est interdictum aquæ, & igni. Et ideo dixit Bald. in lege, sed, & milites. §. sed ignominia. ff. de excusat. tuto. quòd si fit proclama, quòd quilibet teneatur ire ad exercitum sub certa pœna, non comprehenditur bannitus, quia non est ciuis, quæ non est bona ratio, ut infra dicetur. Dictum tamen in se uerum est, quia non intelligitur de hostibus.

Sed pro declaratione huius quæstionis est sciendum, quòd Vgolinus de fontana Parmensis disputauit quæstionem

Digitized by Google

quæstionem in his terminis. Quidam Mediolanensis fuit bānitus de Mediolano, iuit ad habitandum in ciuitate Vercellis, vbi erat statutum, ꝙ offendens Mediolanensem puniretur in centum. Quidam combussit domum huius bāniti de Mediolano quam habebat Vercellis: quæ fuit an talis offendens dicatur offendisse Mediolanensem, vt sic non pœna incendiarij de iure communi de qua in l. data opera. C. qui acc. non pos. sed centum librarum virtute dicti statuti tātum ueniat puniendus, & eam retulit Alb. ubi sup. q. 66. Et quia instat plurimū in eo cui æquiparet bannitus de quo fuit dictū. sup. q. 4. Non instabo in suis allegationibus, & concludit, ꝙ offendens non possit uti beneficio dicti statuti, quia ad hoc vt dicatur Mediolanensis non sufficit sola origo sed requiritur, ꝙ sibi non sit interdictum domicilium alleg. de uerbo. sign. l. prouinciales, & reprobat glo. ibi positam quæ incipit duntaxat, quia secundum eam nulla fuisset dubitatio illius. l. per. l. 2. & l. incola. ff. ad muni. quam dicit determinare quæstionem intelligendo ipsam prout iacet. Pro hoc allegat. eo. tit. l. municeps. & l. munus. in fin. ff. de uerb. sign. de adop. l. in adoptionem. & de inco. l. ciues. lib. 10. & sic in effectu concordat cum Bartol. in aliquo, in alio autem tenet contrarium. Sufficit enim ad effectum perdendi ciuilitatem, quod ibi stare non possit. Puto in hac. q. generali an perdat ciuilitatem dicendum ut dictum est, sup. in q. 5. maxime videlicet, ꝙ quantum pertinet ad sui fauorem perdat ciuilitatem, quātum vero ad sui odium illam non perdit maxime si est ciuis origine, sunt enim de iure gentium distinctæ gentes, & sic ciuilitates ordinate. ff. de iust. et iu. l. ex hoc iure, ꝙ ius supra conclusum est, talis bannitos non perdere. Et ideo puto in proposita speciali quæstione tenendum, ꝙ si talis Mediolanēsis bannitus erat effectus incola Vercellis, uera sit decisio. supra dicta, quia statutum odiosum non habet locum in tali mixto. per not. in l. 2 de uerb. obl. Si autem non erat incola Vercellis, puto talem offendentem potuisse vti beneficio dicti statuti, quia ille sui odio remansit Mediolanensis, licet non sui fauore ut in iuribus in contrarium allegatis. Et uide, quæ dicam in duabus proximis quæstionibus.

Viso quod ad sui odium bannitus remanet ciuis. Quæro
46 quadragesimosexto. † An possit in loco a quo est bannitus collectari ut sic ad munera teneatur. Videtur enim ꝙ sic, postquam subditus remanet. l. rescripto. §. fina. ff. de mun. & ho. cum sim. Sed dic secundum Bar. & alios. in l. inter quos. §. damni. ff. de dam. infec. ꝙ aut perdit bona, quia in fiscum transierunt, & tunc non potest collectari. Habet enim fiscus res pro quibus imponebatur collecta, ergo soluere non tenetur sicut nec emphyteuta cogitur soluere canonē si res emphyteutica ad dominum peruenit. l. 2. C. de iur emphy. Si uero in fiscum bona non peruenerūt cum sit capax obligationis passiue. l. tutelas. circa fin. ff. de capi. dimi. potest collectari, licet fructus ex suis rebus sua culpa non percipiat, ar. eius, ꝙ habetur, in l. 1. C. de natu. lib. & l. damnum, ꝙ quis. de regul. iur. facit. ff. ad muni. l. incola. Iam primum membrum debet intelligi, & ita credendum est doctores intellexisse pro bonis quæ habebat tempore banni. Pro bonis autem quæ postea quæsisset sine dubio collectari posset, quia ut dictum est sup. proxi. q. ciuis siue incola remanet, ergo &c. ut. d. l. rescripto. in fi. Et hoc uerum si illa bona nouiter acquisita sunt in territorio suæ ciuitatis a qua bannitus est. Si autē alibi sita sunt dubium est, ꝙ generaliter in alijs non bannitis examinatur, videlicet an in loco domicilij possit, quis collectari pro bonis alibi sitis. de quo per Bart. in l. 1. C. de mulie. & in quo loco. & in d. l. rescripto. in fi. in quo communiter dicitur, ꝙ sic etiam si alibi domicilium acquisierit, vt habetur in add. Spe. in tit. de censi. §. nunc dicendum. uersi. sed pone regimen. ubi Io. And. refert decisionem quam habuit ab Oldr. licet eū nō nominet, ut patet in eius consilijs. consi. 171. licet autem teneatur ad onera patrimonialia, ad personalia non tenetur, ut in §. qui deficiunt. secundum Bald. in l. sed, & milites. §. sed ignominia. ff. de excu. tu. ꝙ etiam eadem ratione verum erit in muneribus mixtis, vt si dicatur, quod quilibet vadat cum equo. Vide sup. in prin. primæ quæstionis.

47 Quadragesimo septimo quæro † an talis Bannitus possit capi pro represalijs concessis contra ciuitatem suam, & eius ciues. Ista. q. multa requireret, quæ huic tractatui non conueniunt. Et ideo ac etiam, quia habetur tractatus Bartol. qui communiter habetur, breuiter me expediens, & addens aliqua his, quæ in hac quæstione dixit Bart. in l. prouinciales. ff. de uerb. sign. ubi concluſit capi non posse rationibus, & iuribus allegatis. Concludo, ꝙ aut erat bannitus tempore quo iustitia fuit denegata. Et sic tempore quo fuit commissa causa concedendi represalias, & capi non potest, ut ibi per Bart. quod intelligo si bona perdidit, & munera non subeat. Si autem munera subibat tunc puto idem, quod in sequenti mēbro per ea, quæ not. Bartol. in tractat. represaliarum. in 6 q. principali. quæst. secunda. Si autem tunc non erat bannitus contra ipsum poterunt exerceri, quia ciuis est ad sui odium, ut dictum fuit supra proximis quæstionibus, & quia non debet ex pœna præmium reportare. l. siue hæreditaria. ff. de negot. gest. Cætera uide ubi sup. & per Ioan. And. in ca. 1. de insur. & dam. da. lib. 6. & in mercurialibus, in cap. non debet. de regu. iur. eo. lib.

48 Quadragesimooctauo quæro. † an bannitus possit petere alimenta ab illis a quibus ante bannum ali debebat, & an illi alere teneantur. tex. uidentur, ꝙ sic, in l. mutus. §. manente. ff. de iur. do. Et ita tenet Bartol in uxore, ꝙ debeat alere uirum bannitum. in l. si constante. in prin. ff. solut. matrimon. & in filio, ꝙ debeat alere patrem bannitum. in l. si quis a liberis. §. 1. ff. de lib. agno. alle. in auc. de incest. nup. §. si uero contigerit. & ibi not. in gloss. quæ dicit, quòd alet eum mittendo sibi necessaria, in auct. ut cum de appella. cog. §. si uero unum de prædictis. & idem tenet Ray. in patre, ꝙ teneatur alere filium bannitum per. dict. §. si uero. & ut ipse not. in l. si quis a liberis uersic. utrum. In contrarium facit, quia cū sit hostis ciuitatis licitum est, cuique etiam filio eum occidere. ff. de relig. l. minime, ergo potest ei alimenta denegare. ff. de lib. agno. l. necare. & ad. l. cor. de sica. l. nihil.

Præterea contra prædicta, & pro hac parte, uidetur hodie casus in decima collatio. de pac. tenen. & eius uiola. capitul. primo, ubi Bald. dicit filium non debere alere patrem bannitum. & hoc ibi esse introductum de nouo. & idem dicit Angel. in bannito, qui sit effectus hostis ciuitatis suæ. aliàs dicit primam partem ueram in præalle §. si uero. de incest. nupt. unde sumitur auc. incestas. C. de ince. nup. Sed ego sto in prima opi. licet enim bannitus sit, nihilominus pater est, vt dicit text. in dicto §. si uero. pro hoc. ff. de c. dimin. l. eas obligationes. & l. legatum. & de his, quæ pro non scrip. ha. l. si in metallum. cum sim. Non obst. l. minime, quia lex illa loquitur in patre contra patriam ueniente. & sic in faciendo contra ipsam delinquentem, licet ergo aliàs deliquerit, & uenire neglexerit, propter ꝙ patria eum hostem iudicauerit, non tamen licet filio eum interficere si contra patriam non uenit de quo dicam infra parte proxi. huius temporis. q. 10. nō ob. c. 1. de pace tenen. quia ibi ponitur casus specialis, qui ad consequentias trahi non debet. l. ius singulare. & l. quod vero cōtra. ff. de legi. Pro hoc, quia filius tenetur alere patrem excōmunicatum, ut habetur. in c sacris. de sent. exco. imò etiam hæreticum. ut nq. 86. distin. non satis. & ibi firmat Archid. & Host. in sum. de temp. ord. & pro hoc facit, ꝙ habetur in l. qui cum uno. §. fi. ff. de re mili. & ibi Ray. dixit per illum text. ꝙ filio existente in religione licet illam exire pro alendo patrem. ad quod etiam allegat Thomam de aqui. ut ipse dicit in d. uer. utrum.

49 Quadragesimonono quæritur. † An tales banniti perdant famam, & sic an efficiantur infames. Et hæc quæstio in gene re sic formata consistit in pluribus.

Primò in causa, scilicet ex qua causa sit dānatus. Si enim est damnatus extra causas famosas, de quibus habetur in l. 1. de infam. sine dubio non erit infamis, & ideo si damnatur propter delictum a statuto introductum qualitercunque sit processum siue per accusationem siue per inquisitionem non erit infamis. Et est ratio, quia condemnatus est per condictionem ex statuto, ut. l. 1. de cond. ex lege. ergo non est infamis. ff. de act. & obli. l. cessat. & ita refert Bartol. consuluisse Dyn. in consi. ꝙ incipit, Ser Ioannes de Castro de rute. Quod est uerum si delictum a statuto introductum non efficitur publicum. Si autem fieret publicum secundum no. per eum in l. 1. ff. de publi. iudi. cum tunc esset damnatus publico iudicio per uiam accusationis infamis erit, vt. dict. l. 1. ff. de his qui not. infam. secundum eundem Bartol. in l. infamen. de publi. iud.

Secundò si consistit in modo procedendi scilicet an processum fuerit contra eum pro crimine de iure communi in famiam irrogante per viam accusationis, an per uiam inquisitionis. & quia si uerum esset, ꝙ bannitus per viam accusationis non esset infamis non esset necesse an per uiam inquisitionis bannitus sit infamis examinari. & ideo incipiam ab hoc, an bannitus pro crimine de iure communi famoso ex processu facto per uiam accusationis sit infamis: & primo uidetur, ꝙ non, quia damnatus per contumaciam non est infamis, vt no. gl. in l. 1. C. de mo. mulctan. per quam quidem doctores antiqui sic dixerunt, vt refert Guil. in Spec. de sen. & his, quæ ipsam se. §. 1. uer. quid de istis. & Bar. in l. ictus fustiū. ff. de his, qui not. infa. & adducit, ꝙ quia grauantur ultra legē, cum ex sola contumacia habeantur pro confessis, dicatur cum infamia dispensatum, vt in §. pœna grauior. Iac. aūt Butri. ut refert Bart. in d. l ictus. disputando tenuit contrarium, quia cum ex forma statuti habeatur pro confesso. Ergo oēs leges loquentes de confessione vera trahunt ad hanc fictam, arg. l. 1. C de rei uxo. ac & ff. ad. l. Falc. l. 1. §. lex Falcidia. sed uere confessus esset infamis, vt no. glo. in d. l. ictus. Ergo, & ficte

Digitized by Google

confeſſus.ſed Bartol.ibi tenet contrarium.Primo,quia ex ſola confeſſione, quis non infamatur,quia verba edicti nō loquuntur de confeſſione,ſed de condemnato,vt.l.1.eo.tit.nō habent locum in confeſſo,in criminalibus,cōfeſſus non habeatur pro condemnato.ff.de cuſto.reo.l.ſi confeſſus.Secūdo quia ille, qui damnatur per mediam perſonam procuratoris non eſt infamis,vt.l.furti.§.qui alieno.eod.ti. & tamen confeſſio procuratoris fingitur confeſſio domini. Pro hoc quia grauatur vltra legem,vt ſup.dictum eſt, nec huic rationi obſtat,ſi dicatur,ipſe grauatur ſolum in proceſſu, ergo intelligitur cum infamia diſpenſatum.ut habetur in l.ictus fuſtium,quia immo ſecundum eum grauatur circa probationes.ergo in condemnatione.Quod intelligit eſſe uerum niſi ſit facta executio,& talis, quæ ex genere pœnæ irroget infamiam,vt in d.l.ictus fuſtium,& ita etiam conſuluit. Addens ꝙ talis bannitus dicatur potius damnatus ex contumacia, quàm ex eo,ꝙ deliquerit.l.qui repudiantis,in fi.& l.Papinianus.§.meminiſſe.ff.de inoffic.teſtam.& ſic non ſit infamis,vt patet in eius conſilio,ꝙ incipit. Quæritur,& in dubium reuocatur an franchinus,&c. Et hanc partem tenuit Bald.in l. 1.C.de hære.inſti.& aſſignat debilem rationem,de qua non curo,maxime cum aliquid in contrarium faciens non reſpōdeat,& quia alibi,vt dicam inf.tenet contrarium.

Aduertendum, quod ſuper eodem facto ſuper quo Bart. conſuluit,conſuluerunt contrarium magnæ ſcientiæ viri lo. Cald.de Bononia,& Nico.de Neapo. Primo præmittentes, quod vbi,quis condemnatus eſt, ex contumacia pro crimine famoſo ſine dubio infamis eſt,infamia facti, vt no.in l.fi. C.de requir.rer.& per Azo.in ſumma eod.titu. quæ infamia repellit a dignitatibus officijs, & honoribus. C. de digni.l.2. lib.12.ff.de ſena l.caſſius.32.diſtin.laici. 81. diſtin. tantis Daniel.de accu.cap.omnipotens.de teſt.cap.præterea.cum ſim. quæ loquuntur de infamia facti,& quod not.Dyn.in regula pen.lib.6.omiſerunt allegare gloſſ.ff.de infam.l. 1. & C. eod. titul.l.nulla. Quod autem etiam ſit infamis infamia iuris ſic oſtendunt.Statutum prædictum, ꝙ facit contumacem haberi pro confeſſo alterat formam procedendi contra contumacem,& nouam formam probationis contra delinquentem inducit, quia vult contumacem haberi pro confeſſo, nullo ergo alio ſtatuto cauetur, ꝙ condemnatus modo, & forma prædictis ſit infamis, ergo reſtat, ꝙ damnatus eſt de crimine famoſo, & ſic infamis, quia ſic verba prætoris loquuntur in dicta.l.1.nec obſt.quod contra contumacem noua forma inducatur cum de iure bona deberent annotari.l. prima.ff.de requi.rer.quia reſpondetur, ꝙ nouus modus ꝓcedendi effectum inſurgentem ex condemnatione non alterat.ff.de publi.iudi.l.ordo, ꝙ eſſe verum probauerunt ēt per deductionem ad abſurdum. Cū enim quaſi omnes modi procedendi ſint alterati,vt patet per.l.1.& 2.C.ut intra cer. temp.& per.l.final. C. de accu.& C. qui accu. non poſ.l.qui crimen.ſi diceretur propter alterationem proceſſus,& ordinis ceſſare infamiam,nunquam aliquo publico iudicio damnatus eſſet infamis,ꝙ eſſet abſurdum.Non obſt. ꝙ grauetur in probationibus,quia grauatur,in proceſſu non in ſentēcia. Hanc etiam partem tenet Albe.Pap.ut refert Guil. in præalle.uer.quid de iſtis.ubi allegat rationem abſurditatis prædictam.& ad l.1.C.de mod.mulc.reſpondet, ꝙ loquitur in illis qui damnantur ex crimine non famoſo, & non ordinarię, ſed extra ordinem imponitur mulcta applicanda fiſco: hanc etiam partem tenet Bald. referens diſputationem Iacob. de But.in repe.l.cum mulier.ff.ſolut.matr. & ibi ultra prædicta alle.l.fina.ubi pu.edu.de.ubi ſecundum eum dicitur, ꝙ ſententia lata contra abſentem infamat.Et hanc partem ueram credo non ex ui confeſſionis, quia confeſſus non eſt infamis niſi confiteatur tranſigēdo,ut.l.quoniam.de infa.& niſi fuerit confeſſus in iudicio aliquid, ꝙ a ſeipſo ſine ſententia infamat,ut habetur.in d.l.1.de his qui no.infam. ꝙ non dixit Bar.in d.l.infamem.de publi.iudi.facit.l.furti.§.1.ff.de his, q not.infa.quæ intelligo de infamia iuris. Infamiam enim facti incurrit,quis ex ſola confeſſione ſecundum Inn. in c. per inquiſitionem.de elect.ſed ex ui ſententiæ: eſt enim damnatus famoſo crimine ergo,&c.ut.d l.1.& eſt caſus in d.l.ordo. Hoc eſſe uerum ſic oſtendo de iure communi etiam ubi pœna imponitur ultra relegationem,ſunt certi caſus in quibus damnantur abſentes,& in eos contumaces fertur ſententia. l.in lege Cornelia.uet.& quid de hoc.ad l.Corn.de ſica.C.de pœnis.l.ne diu.& in extraua.qui ſint rebelles.Dicemus ne illis in caſibus abſentes damnatos non eſſe infames. Certe non per generalem regulam,dictæ.l.1.de his, qui no.infa.ad rationes Bar.ex prædictis patet reſponſum præterquam ad rationem factam per.§.qui alieno, quæ nihil facit,nam l.1.eo. tit.in ſpeciebus,de quibus loquitur.§. qui alieno. loquitur in eo quod condemnatur ſuo nomine, ſed procurator eſt ille, qui condemnatur & non eſt dominus,ergo dominus nō eſt infamis.Procurator etiam non infamatur, quia non ſuo nomine damnatur.Ibi ergo licet confeſſio procuratoris dicatur confeſſio domini,non tamen damnatur dominus,ut.l.1. de ſenten.In propoſita autem quæſtione damnatur ipſe accuſatus,ergo uerificatis in eo uerbis legis is eſt infamis eſt.ut d.l.1.§.lex.falci.cum ſim.Bannitus etgo per uiam accuſationis infamis eſt etiam infamia iuris,ſi bannitus eſt ex cauſa de iure famoſa. Et ſi aliquis diceret facilior eſſet via fugiendi infamiam non comparendo, & poſtea condemnatus ſiue bannum ſoluendo, quàm illa uia, quæ datur in l. ſi reus. de procu.ad l.1.C.de modo mulc.& ad ſuam gloſſ.reſpondetur vt ſupra.Vel reſponde quod ibi loquitur de bannitis ſecundum.l.1.de requi.re.qui non habentur pro confeſſis,& non ſunt diffinitiue damnati, ſed interlocutorie, & ſic non infamantur.l.quid ergo.§ quantum.ff.de infa.& ita intelligebat illam Oldra.ut refert Ray.C. de ſuſpe.tut.l.fina.in addi. ſuper Cyn.Ad rationem ultimam Barto. per. l. qui repudiantis.reſponde quòd illud eſt uerum quantum ad præiudicium tertij. Quantum vero ad ſuum idem operatur ficta confeſſio per contumaciam introducta,quod operetur vera. ſed Bar. met,qui in ſuo conſilio,quod incipit,a domino Cy.de Bononia,dixit quod talis ficta confeſſio ita ualidat inordinatū proceſſum ſicut vera per.l. ſi confeſſus.ff.de cuſto.reo.] & adde quæ dicam inf.in q.53.

50 Sed iuxta prædicta quinquageſimo quæritur. † An idem ſit ſi bannitur per uiam inquiſitionis. In hoc primo gloſſ.in l.3.§.præterea.ff.de ſuſpe.tut.tenet quod damnatus ex inquiſitione non eſt infamis,quod etiam tenuit ibi Dyn.& ita etiā conſuluit per.l.1.C.ſi tut.non geſ.Idem etiam no. per gloſſ. in l.fina.C.de ſuſpe.tut.& Cyn.ibi,idem tenet Guil. in prædicto uerſi.quid de iſtis.allega.ſup.proxi.q.refert opinio. & licet non uideatur eligere tamen ex ordine referendi uidetur tenere contrarium.Nam ſi diceremus non infamari, ſequeretur quod nullus hodie eſſet infamis. Cum ordo ſit mutatus,ut.ff.de pœn.l.hodie.& d.l.ordo.de publ.iud. quæ fuit opi. Alber. Papien. Idem etiam tenuerunt Oldrad.& And. de Piſis.Primo eadem ratione. Secundo, quia debet attendi cauſa propter quam fit remotio.& ideo ſequitur, quod aliquando infamatur.ff.de ſuſpe.tuto.l.hæc enim. Item & tertio per. l.ictus.de his,qui notan.infa.ubi proceditur extra ordinem, & tamen infamatur. Quartò quia mitius agitur cum homine non miniſtro legis,quam cum miniſtro legis, ut l.celſus. ff.de arbi.ſed accuſator non eſt miniſter.Et tamen,quis infamatur per accuſationem, damnatus ergo fortius ſi damnatur per inquiſitionem,& ſic per cauſam agitatam cum legis miniſtro.& Et ſic tenebat glo.prædictam eſſe ueram quando remotio fit ex cauſa non infamatoria ad l. 1. C. ſi tutor non geſſ.Reſponde, ꝙ ibi non fuerat remotus, ſed alius adiunctus.Rayn.autem in d. §. præterea. in ſuis reportationibus,tenet glo.& idem.l.fina.& in §.præterea. dicit ſe conſuluiſſe notarium damnatum de falſo ex inquiſitione non eſſe infamem, ſequendo Dy.in l.ceſſat.ff.de action. & obligatio. Sed ad contraria non reſpondet. In additionibus autem ſuper Cyn.in d.l ult.primo refert rationem Oldr. & deinde reſpondet,ad.l.hoc enim reſpondet,quod ibi non infamat ſententia,ſed genus pœnæ.Ad.l.ordo.reſpondet,ꝙ ibi non mutatur ſubſtantia,quia remanet accuſatio, ſed mutantur certæ qualitates,quod ſecus eſt, quando per inquiſitionem proceditur.Ad rationem reſpondet,quod utrobiq; inſpicitur ſententia ex quo debet infamia irrogari.l.athletas.§. fina.de his qui no.infa.Et concludit gl.prædictam ſaluari poſſe, dixit tamen ſe conſuluiſſe ſecundum opin. Oldr.cuius contrarium dixit in d.§.præterea.ubi in ultimis reportationibus dixit expreſſe non eſt infamem ex inquiſitione damnatum, fundamentum faciens,quia iudex, qui inquirit fundat ſe ex ſtatuto,& ſic condictione ex lege,ergo non eſt infamis,ut.d.l.ceſſat,quæ ratio etiam ſi uera eſſet, non eſt uniuerſalis per not. in l.2.§.ſi publico.ff.de adulte.Bald.in d.l.fina.de ſuſpec. tuto. ſimpliciter refert glo.Bar.not.in l.infamem.concludit,ꝙ vbi iudex inquirit uirtute arbitrij ſibi conceſſi aliter, quàm ex vi publici iudicij.Exemplum in l.nullum. C. de teſti. & tūc damnatus non ſit infamis.Damnauit enim,quia aures iudicis offendit non lege cornelia,de falſis. Non ergo damnatur publico iudicio nec aliquo crimine de contentis in l. 1. ergo non eſt infamis,ut dicta.l.infamem. Si uero inquirit directo ſuper publico iudicio, & ſic inquiſitio ſuccedit in locum directę accuſationis, & tunc damnatus eſt infamis allega.l.athletas.§.calumniator. ubi eſt ſpeciale in parte,quod non infamatur,ergo in alijs inducitur infamia. Itē, quia ei conueniunt uerba dictæ legis.

Eſt enim damnatus famoſo iudicio, ergo &c. maxime, quia inquiſitio ſuccedit in locum accuſationis,lege ſecunda §. ſi publico. de adulter. & idem ſequitur ibi Angel. hanc partem credo de iure ueriorem: tum, quia cum ſtatutum deferat potentiam inquirendi per uerba ad iudicem relata, non oritur condictio ex ſtatuto, ſed iudicis officium

nobile

Digitized by Google

nobile per not. in l. soror. C. de collatio. & per doctor. maxime Bar. in l. 1. de condi. ex lege. At etiam quia in omnibus præterquam inscriptione inquisitio succedit in locum accusationis, hinc est quod dicitur postquam inquisitio est effecta remedium ordinarium non tolli, per superuenientem accusatio. vt habetur per Bartol. in §. si publico. & in l. si maritus. §. primo, cod. tit. Sic ergo conclusio, quod damnatus ex crimine famoso siue per viam accusationis etiam ex contumacia, quæ habetur pro confessione, bannitus efficitur infamis infamia iuris, quod etiam tenuerunt Ioan. Calder. & Nico. de neap. de quibus dixi supra prima quæstione respondentes ad. l. 1. si tutor non ges. duobus modis. Vno, quod speciale est in patrono. Alio quod loquatur quando iudex inquirit ex eo, ℘ tutor coram eo deliquit. Et sic aures suas offendit, argum. d. l. nullum. & sic effectiuè in hoc concordauerunt cum Bar.

51 Quinquagesimoprimo quæritur. † Titius notarius fuit bannitus pro famoso crimine an possit instrumenta conficere. Si teneretur opin. Bartol. quod bannitus non esset infamis hæc quæstio esset sopita. Nulla enim ratione uideretur dicendum, quod non posset, cum uiuens notarius ex officio non ex auctoritate remaneret. Sed quia supra dixi eum esse infamem restat quæstio quam in condemnato format Bart. in l. eadem. §. hac l. ff. ad leg. iul. repetun. In quo etiam consuluit, vt patet in consilio, ℘ incipit, Ser Ioannes de Castro, de Rute. Cuius verba, quia sunt latiora, quam ea, quæ posuit in. l. eadem. hic inserere curaui. Dicit enim, quod tali infami a iure officium notarij non est interdictum. immo potest instrumenta conficere.

Probatur primo per. l. si aliquid. C. de suscep. & Archidia. lib. 10. ubi expresse dicitur, quod non potest exercere officiũ illud in quo deliquit. Aliud autem officium exercere nõ potest prohibitum.

Secundò probatur per. l. si quis ex argen. §. 1. de eden. ubi ille, qui est aliàs humilis, & deploratus, edit rationes, & fidem faciunt. Et glo. quæ est ibi, quæ non dicit not. non credi &c. quando deliquit in officio quod fuit in proposito, ergo &c.

Tertiò probatur. Certum est, ℘ hæretici sunt infames ipso iure vt. C. de hæreti. auc. gazaros, & no. C. de sum. trini. l. 1. in fin. Sed constat, quod officium tabellionatus inter dicitur hæretico demum si per annum steterit, in excommunicatione, vt. C. de hæreti. aucto. credentes. Ex quo colligitur, quod infamis potest conficere instrumenta, vt in hæretico antè annum. Item speciale est, in hæretico post annum, ergo &c. Et illud ideo, quia licet sit infamis non tamen deliquit in officio.

Quartò probatur per similitudinem iudicis ordinarij. Nã licet sit infamis, tamen gesta coram eo ualent, nec contra eum potest opponi talis exceptio, nisi forte in officio deliquerit, & propterea fuit eo priuatus. ff. de senato. l. 2. de iudi. l. cum prætor. ad legem Iul. repetun. l. eadem. §. hac lege. Et hoc not. expresse per Innocen. in capi. cum super abbatis. in gloss. magna. in uersicul. in ordinarijs uero. de offic. ordin. ita in proposito licet sit infamis non tamen est, ex delicto cõmisso in officio, & ab officio non est remotus. Et sic ualent gesta per eum. Plus etiam tenet Specu. quòd etiam si falsum instrumentum fecerit non vitiantur alia instrumenta per eum facta nisi per sententiam ab officio sit remotus, de instrum. edit. §. restat. uersi. quid si tabellio.

Quintò restat vt respondeatur quibusdam oppositionib. ex quibus ista decisio apparebit clarior. Primo infamis non potest esse testis, ergo nec instrumenta facere. l. domitius. de testamen. Respondeo, quod hoc argumentum non procedit. Nam quædam repellunt a testimonio, quæ non repellũt a confectione instrumenti, ut in patre, & filio emancipato, qui non possunt inuicem testificari. C. de testi. l. parentes. Tamen pater pro eo filio, & econuerso potest publicum instrumentum conficere. l. impuberem. ff. de fal. & not. per Dyn. in l. quod dicimus. de auto. tuto. Et est ratio, quia instrumentum non nititur sola auctoritate notarij, sed ibi sunt etiam testes. Testimonium autem nititur sola auctoritate testis. Facit, ℘ not. in d. l. parentes. Præterea hic notarius iurauit primo officium, quam esset infamis, & postea fuit rogatus, sed si testis prius iurauit, & postea efficitur infamis, deinde deponit, forte ualet eius dictum, quia tempus iuramenti debet inspici vt. l. si quando. C. de testi. Facit, ℘ no. in Spec. de teste. §. primo, uer. quid si testis. ergo in ꝓposito debet ualere instrumentum. Item posset obijci, quod infamia repellit a dignitate. C. de digni lib. 2. & l. quoties, & ibi no. quod ipso iure repellit, ergo hic ab officio notarię. Sed respondeo quod hoc officium notarię non est dignitas, sed munus quoddam ita not. C. qui milita. non pot. l. fina. in prima glo. lib. 10. Facit eodem lib. de decurio. l. uniuersis. & quòd ibi not. & eodem lib. si seruus aut liber ad decurio. offi. aspi. l. 2. fateor tamen, quod sunt quidam notarij, qui habent dignitatem, vt notarius sacri palatij. C. de manda. prin. l. 1. Si non est dignitas ergo infamia non repellit instit. de excep §. fina. & sic partes sua sponte possunt eum assumere in notarium, sicut in arbitrium. ff. de arbi. l. pedius. præterea non est uerum, quod infamia repellat a dignitate ipso iure nisi in quibusdam grauibus delictis, ut no. per Innoc. de excess. prælat. c. inter dilectos. & de illis debet intelligi glo. in d. l. quoties.

Hæc in consilio. Sed in d. l. eadem. dicit hoc esse uerum, maxime quando officium notarię publice exercuit per tempora posito, quod esset infamis per. l. barbarius. & per id quod no. in Spe. de leg. §. excipitur. uersi. item, quod est periurus, & infamis, quod in dicto consilio dixit not. per gloss. in auc. de tabel. § pen. in glo. quæ incipit, hic est argu. in fin. gloss. & per Guil. in præallega. uer. quid si tabellio. in §. restat. de instru. edi. dicit etiam in d. l. eadem, idem esse siue deliquerit in officio tabellionatus siue extra per dictas rationes, licet Inno. dixerit contrarium. in c. fraternitatis de hære. secundum eum.

Est ergo conclusio sua, quod notarius infamis non perdat officium notarię nisi illud officium habeat dignitatem uel nisi sit publicum officium, puta notarij ad bãcum iuris, ipse addidit in l. eadẽ. per no. in l. 3. §. miles. de his qui no. infa.

Hæc quæstio est mihi ualde dubia. paris enim potentiæ sunt instrumentum, & testes. l. in exercendis. de fide instrum. Sed testimonio testis infamis non creditur, ergo instrumento, quod est testimonium notarij infamis credi non debet. Nec ualet responsio, quod testis testificetur altera parte inuita. Notarius uero a partibus assumatur, quia illud uerum quando aliter constaret eum fuisse a partibus assumptum. Si autem non constat aliunde nisi ex ipsius instrumenti inspectione, vt quia dixit publicaui, vel rogatus fui secũdum Bar. in l. sciendum. de uerb. oblig. vbi allegat iura. non est alia ratio, quam sit in teste. Præterea negari non potest tabellionatum esse officium publicum, vt. l. generali. C. de tabel. ergo a tali officio debet remoueri, quia infamibus publica officia interdicuntur, vt. d. l. miles. Huic tamen rationi supra respondum est, licet tamen sit dubitabilis adeo, quod tutius sit aliũ adhibere ad confectionem instrumentorum, tamen autoritatibus prædictorum, & aliorum de quibus infra dicetur inhærens. Concludo quod aut notarius est damnatus siue bãnitus ex crimine extra officium notariæ commisso, & ualẽt ab eo instrumenta confecta tam vetera, quam noua per rationes supra tactas. Officia autem notariæ extra publicationem instrumentorum pertinentia si sunt habentia dignitatem, vel sunt publica exercere non potest. Si uero est damnatus uel bannitus ex delicto commisso in officio notariæ, puta, quia fecit instrumentum falsum. Tunc quicquid dixerit Bar. in d. l. si aliquid. & Bald. in l. si quis ex argentarijs. §. 1. aut est simpliciter damnatus, & valent instrumenta per eum postea confecta, arg. l. 3. §. quæsitum. ff de suspec. tuto. donec exauctoratus siue priuatus non fuerit, vt. d. l. si aliquis. Et ita loquitur dictum Innocen. in cap. fraternitatis. & tenet Odofred. in dicta. l. si quis ex argentarijs. §. primo, & ita reperitur alia uice Bartol. consuluisse. intelligitur autem exautorari si illud expresse dicitur in sententia. Si autem pronuntiatur, quod debear abradi de matricula, tunc non dicitur exautoratus donec abradatur secundum Bartol. in dicto. §. miles, quòd intelligo nisi in sententia dictum fuerit, quod ex tunc habeatur pro raso secundum no. per eundem in l. emptor. §. Lucius. ff. de pact. Duo tamen notanda sunt, quod etiam rasus de matricula, & priuatus pro instrumentis antea confectis subditus est ei cui ante rasuram subditus erat. ff. de edẽ. l. prætor. § is etiam, & ibi per Bald. qui allegat no. in l. hæ demum. ff. de ope. liber.

Secundum, quod si talis priuatio est incognita ualent eius instrumenta postea confecta per dictam glo. notabi. in auct. de tabel. §. penul. & ex prædictis patet quod ubicunque infamia eum repellit, ubicunque sit talis bannitus, talis infamia suum operatur effectum, licet quo ad alia non semper priuatus uirtute banni in omni loco priuatus intelligatur, de quo dic vt habetur in addi. Specu. in sæpius alleg. §. sequitur. uersic. quid si quis. de accusation. in suarum additio. præalleg. uer. felicis. & aliqua dicta fuerunt supra hac eadem parte q. 17. & adde, ℘ no. Bal. in l. 2. C. de manu. uin.

Viso an possit instrumenta conficere. Quæritur quinqua-
52 gesimosecundo, † an bannitus possit facere testamentum. & sic an ex banno perdat testamenti factionem quam ante habebat. In hac quæstione Albe gallioti, in tit. de testam. uersi. pone quod bannitus dixit quod aut erat bannitus ex causa ob quam debebat deportari, aut ob aliam.

Primò casu non possit testari.

Secundo sic arguo ff. de his, qui notan. infam. l. quid ergo. §. final iuncta gloss lege prima C. de crimin. stel. Et idem tenet Guil. in Specu. de instrum. edi. §. compendiosæ. uer. quid

Digitized by Google

de bannito. Dyn. vero vt refert Bar. in l. eius qui. ff. de testa dixit, quod aut perdebat bona, aut non, vt primo casu non. posset testari, secundo sic per not. in sæpissimæ allegat. §. relegati ipse autem Bartol. ibi, & in disputatione sua sæpius allegata, concluſit, quod aut vult testari, secundum statuta suæ ciuitatis a qua bannitus est, & non potest, quia illa iura perdidit, vt supra dictum est, aut secundum ius commune, & testari potest, quia ius illud non perdidit. Allegat etiam Iaco. de Are. in l. ex facto. §. ex facto ad Treb. & ita communiter tenetur, & uide etiam Bal. in l. . de hæredi. instit. & adde, quæ dicam in duabus seq. quæst.

53 Sed circa idem quæro. Quinquagesimotertio loco. † Statuto cauetur, quod contumax habeatur pro cõfesso, & possit condemnari ac si esset præsens, & confessus, & sententia in eo lata habeatur perinde ac si lata esset in præsentem. An tunc talis bannitus poterit testari, & videtur, quod non, quãdo bannitur ad mortem. Si enim esset lata in præsentem statim efficeretur seruus pœnæ. l. qui ultimo. ff. de pæ. & l. si quis filio exhæredato. §. irritum. & §. seq. ff. de iniust. test. Et sic nõ posse testari, vt ibi etiam si aufugeret, ut habetur per Bartol. in l. cunctos populos. C. de sum. trini. & per Bal. in l. . de hæredi. instituen. Ergo nec nunc tali æquiparatione facta a statuto. l. . de legat. . Sed Bald. in d. l. . de hæredi. instituen. iuxta finem. in uer. sed quid si statutum determinat contrarium, quia talis dispositio non operatur nisi respectu eorum, quæ continentur in condemnatione siue banno. Nam cum contumacia sit cauta confessionis, & sic ex uno supposito inferatur aliud ualde diuersum ab ipso. ergo hæc est fictio, quæ non operatur nisi effectus expressos a lege introducente fictionem, vt. C. de fide instrum. l. 3. & l. final. & ff. de iur. fisc. l. 2. §. diuus. & l. eius, qui delatorem. restringitur ergo confessio ficta solum quo ad effectum contumaciæ de cuius natura, est non perimere nisi quatenus lex perimit uel iudex disponit, ut no. ff. si quis ius dicen. non obtempe. l. . §. final. sed eius salua pace dicta iura nihil faciunt. Loquuntur enim, quando lex specialiter disponit contumaciam puniendo, tũc enim ultra pœnam, in l. expressam contumacia grauari nõ potest, at in proposito statutum prædictum disponit ulterius, scilicet generaliter statuendo, quod tententia habeatur perinde ac si lata esset contra præsentem. ergo perinde est ac si particulariter omnes effectus sententiæ latæ in præsentem exprimeret. l. omnes. C. de præscrip. triginta annor. l. si duo. de administr. tuto. cum similibus. & d. l. . de lega. . Erit ergo tunc bannitus seruus pœnæ, quia sic esset præsentialiter condemnatus. Regulariter enim dictio (perinde) ad omnes qualitates refertur. l. a filio. §. pater. de alimen. lega. nisi esset aliud statutum quod talem generalitatem restringeret, vt. l. sacrilegij. §. is autem. & ibi concordat. ff. ad legem iul. pecul. & ita in simili concludit Bartol. in l. . in p. incip. ff. de recep. quod maxime verum est, quia in his, quæ sunt iuris, ut quem esse ciuem. quem esse seruum, & similibus, verbum, habeatur, a statuto introductum inducit veritatem non fictionem secundum notat. in l. maritus §. legis. ff. de adulte. & latius. in l. si is qui pro emptore. Intelligitur ergo tunc seruus pœnæ. & sic testari non poterit. Aut ergo statutum simpliciter disponit, quod possit condemnari, & in banno poni ac si per confessionem de maleficio constaret, & non efficitur seruus pœnæ. Nec obstat si dicatur lex, qui vltimo. loquitur in damnato ad mortem. Ergo, & bannitus, qui ad mortem damnatus est erit seruus pœnæ, quia in eo verificantur verba legis sicut dixi supra in quæst. 48. circa uerificationem verborum. l. . de his, qui notan. infam. quia non est ita. Bannitus enim non est damnatus ad mortem nisi peruenerit in fortiam communis. & ideo ex solo bãno non uerificatur dispositio legis, qui ultimo.

Si uero statutum æquiparat sententiam banni sententiæ latæ in præsentem, dicendum est, ut supra, effici seruum pœnæ. Pro qua decisione facit, quod etiam secundum Bald. dicam statim in seq. quæst.

54 Quinquagesimoquarto pur circa idem quæro. † An in casu, quod bannitus potest testari, quod si moritur antequam capiatur a iudice, & fiat executio habet effectum testamentum. Si capiatur, & bannum mittitur executioni, quia interficitur, an tunc testamentum irritetur. Si dicimus ex sententia non effici seruum, sine dubio ipsa executio seruum non faciat, cum enim ipsa executio nõ dicatur facta, nisi eo mortuo, ergo liber mortuus est, per no. in l. fi. C. de cond. insti. & de manumiss. testa l. qui duos. Non enim scio iure cautum, quod ipsa executio effectum seruitutis inducat, sed ipsa cõdemnatio, vt d. l. qui ultimo. cum concordantijs. & l. si quis filio exhæredato. §. pen. ibi non cum assumptus, est &c. ff. de iniust. tastamen. Contrarium tamen determinat Bald. in l. eius qui. ff. de testam. per not. in l. . §. exigit. ff. de bono poss. secundum tabu. & latius in l. . C. de hære. insti. in uersic. sed nunquid isti exbanniti, quia eo ipso quòd capiuntur serui efficiuntur, & efficientur serui pœnæ non capientium. ff. de cap. l. mulier inops. Quod credo verum. & est ratio, quia tũc uerificantur uerba conditionis appositæ in sententia, quia in fortiam peruenit, & sic tunc dicitur damnatus ad mortem. & per consequens uerificantur uerba. l. qui ultimo. præallegata. & facit clemen. pastoralis de re iudic. ubi ponitur talis forma, & quod not. per Iac. de bel. in disputatione, quam posuit in l. . C. ubi de crimi. agi opor.

55 Quinquagesimoquinto quæro. † Statuto etiam ultra prædicta cauetur, quod bannitus in persona non possit capere hæreditatem ex testamento uel abintestato. Titius fuit bannitus in mille. Et si quo tempore in fortiam communis peruenerit, & dicta mille intra decem dies tunc proxime sequẽtes non soluerit, ex tunc debeat decaptari, fuit dictus Titius interim institutus, & hæreditatem adiuit Quæritur in genere an tenuerit dicta aditio an non, & sic deueniat ad coniunctos substitutos uel ab intestato venientes testatori. In hac quæstione Bald. in l. prima, de hæredi. instituen. sic dicit. & uidetur, quod non tenuerit aditio cum ei sic implicitus status condemnationis personalis. ff. si ex noxali cau. aga. l. fina. In contrarium uidetur, quia in his, quæ ex tempore initium sumunt secundum illud tempus iudicamus ff. de testamen. mili. l. Titius. §. pen. l. prima, de noxa. l. in delictis. §. si extraneus. Solu. uidetur dicendum, quod ex euentu pendeat. Nam aut non uenit in fortiam communis, uel uenit, & soluit, & tunc cum effectu residebat hæres. Aut uenit, & non soluit, sic decapitatus est, & tunc retro fingatur non successisse, quia conditiones, quæ implentur per negationem esse finguntur retro, argumen. ff. de manumiss. testamen. l. neratius. ¶ sed verius videtur, quod ualeat medio tempore factum inspecta eius conditione tunc uigenti, argu. not. ff. de his qui notan. infam. l. furti. §. primo, & de statu. libe. l. statu liberi a cæteris. in princip. Hanc decisiõ credo ueram. Non enim erat damnatus in persona ante capturam, ut dictum est, ergo non uendicauit sibi locum statutum tempore delatę hæreditatis, pro hoc, quia conditio conditionem non recipit. l. eum qui. §. final. ff. de acquir. hæred. Facit. ff de stipul. seruo. l. usufruct. & l. si minor de ser. expor. & quod pro illarum solutione habetur. in l. si filius. in princ. ff. de uerborum obligat.

56 Quinquagesimosextò quæritur, † Sempronius fuit bannitus de ciuitate Florentiæ, & eius comitatu. Et eo tempore ciuitas Pisarum non erat florentinorum, & ideo ibi habitabat: ciuitas illa fuit effecta de comitatu Florentiæ. Quæritur an ibi possit habitare. An uero dicatur etiam ab illa ciuitate bannitus. Et quòd possit ibi habitare facit, quod dictum est supra, quæstione decimaoctaua, scilicet an in confiscatione bonorum ueniant futura, ubi dictum fuit, quod non. Item facit, quia sententia intelligitur lata de comitatu præsenti non de futuro. l. si ita. ff. de aur. & argen. lega. Verba enim sententiæ non extenduntur. l. si patronus testamento. §. si quis cum esset. ff. de bon. lib.

In contrarium facit, quia augmentum assumit naturam eius, quod adiungitur, & illius iuris fit. l. etiam. C. de iure dot. & ita referente Cyn. in dicta l. etiam determinauit Ricar. malumb. pro quo adducit. l. pupillus. §. territorium. de uerb. signification. & l. quoties. §. fina. de administ. tuto. cum multis simil. Finaliter distinguit remittens ad Guil. in l. si conuenerit. §. si nuda. ff. de pignor. acc. quod aut locus adiunctus est ita unitus, vt sub una consuetudine sit, & tunc non possit ibi stare. Aut non est ita adiunctus, ut una consuetudine uiuat. Et tunc possit ibi habitare. l. seio. §. tyrannæ. ff. de fundo instruc. Et quia res transit cum sua causa, ut dicto §. si nuda. Certè si recte intueatur. quæstio Cyn. sic habet, an statuto dictante, quod bannitus non possit stare postea in loco post bannum effecto de districtu. Quæ quæstio meo iudicio parum habet dubitationis, quia supponitur locum esse effectum de districtu, & ideo cùm statutum semper loquatur ibi habitare non poterit. l. arriani. C. de hæreticis. Est enim bannitus, & ille locus est de districtu, & sic conueniunt verba ergo eius dispositio locum habet, cum mens in nullo discrepet. l. prima. §. si is qui nauem. ff. de exerci. cum simi. Sed difficultas est in dignoscendo, quando locus sit factus de districtu, ut sic sub statuto compræhendatur. In quo sciendum est quod territoria diuersimode iudicantur, & nominantur. Quandoque enim appellatur prouincia, vt Tuscia, Lombardia, & simil. C. de offic. rec. prouin. per totum. & ff. de offic. præsid. l. 3. & l. illicitas. §. qui vniuersas. ff de offic. præsiden. Et ista possunt uniri, & diuidi. Quo casu videndum esset, an bannitus in vna facta vnione esset bannitus ex alia. Et tunc crederem inspicienda esse unionis verba. Et de his vnione & separatione habetur in lege, si ead. ff. de assessor. & extra in capitul. primo, ne sede uacan. & C. de metropo. beri. l. prima,

& ibi

Digitized by Google

& ibi per Bartol. Quandoque uero non dicitur prouincia, ſed territorium alicuius. Et iſtud nomen poteſt plures prouincias continere, ubicunque enim poteſt terrere, territorium eius dicitur, lege pupillus. §. territorium. ff. de uerborum ſignificatio. & tunc ſi ſtatutum loquitur quod non poſſit ſtare in territorio, licet non ſit locus eiuſdem prouinciæ, ſi tamen ibi dominus, vel ciuitas ſtatuens habet ius terrendi, ibi ſtare non poterit, ut ſupra. Quãdoque territorium vnius non diſtinguitur ſimpliciter per nomen territorij, ſed per alia nomina ſignificatur in ſtatuto. Interdum enim dr, ꝙ non poſſit ſtare intra terminos: de hoc dic, vt. l. curiales. C. de decu. lib. 10. Interdum, quod non poſſit ſtare intra pertinentias, & tunc contineantur, uide extra de reſti. ſpo. §. cum ad ſedem. & de fide inſtrum. §. inter dilectos. Quandoque appellatur curia, & tunc multis modis ſumitur. Aliquando enim ſumitur pro loco in quo ius redditur. l. pen. ff. de iuſt. & iur. Qñque pro parte ciuitatis, ut. l. 2. in prin. ff. de orig. iur. Quandoque ſumitur pro perſonis, vt in curia romana.

Eſt enim ſecundum Oldr. conſi. 212. corpus repræſentatũ & multorum maiorum congregatione collectum. ff. de fideiuſ. l. mortuo, ibi ſicut municipalis curia. qui. ex cau. maio. l. ergo. in fi. de quo corpore loquitur. l. rerũ mixtur. ff. de uſucap. & de iud. l. proponebatur, ſecundum eum. Quandoque pro territorio ſiue comitatu alicuius ciuitatis, vel caſtri, vt in c. 1. de capi. qui cur. uend. colla. 10. & tunc ſimiliter inſpici debet diſpoſitio ſuper qua tale uerbum profertur. Bannitus. n. de curia iudicis non intelligeretꝫ bannitus niſi de loco in quo ius redditur. & eodem modo ſi ciuitas eſſet diſtincta per curias, ut d l. 2. de origin. iur. bannitus ab unius curiæ iudice, ut non poſſet ſtare in curia ſua, non intelligeretur bannitus ab alijs curijs. Aliquando uero appellatur dioceſis, & de hoc in c. ſignificante. & c. rodulphus. de reſcrip. Quandoque nominatur comitatus. & hoc habetur. C. quãdo impera. inter pu. & ni l. 1. in auct. qua in prouincia. C. ubi de crimi. agi opor. & 23. q. 8. c. ſi uobis. Interdum dicitur diſtrictus. 10. collat. quib. mo. feu. amit. c. 1. in cle. ne Romani. de elect. inſti. de actio §. rurſus. & not. per glo. 94. diſt. c. prouinciæ. & in c. vt animarũ. de conſtitut. lib. 6. & C. ubi de poſ. agi oportet. l. 1. & differunt hæc duo ultima nomina ſecundum Bal. quia comitatus, dicitur quando non habet ſeparatum iudicatum, diſtrictus qñ habet ſeparatum iudicatum ſicut dicimus in colonijs, quæ non erant ſub pręſide, licet eſſent de prouintia ſed habebant diuerſum iudicem, ita dicit ipſe. in l. 1. §. cum vrbem. ff. de off. præfe. urb. Cuius contrarium viderut tenere glo. in l. 1. ff. de cenſib. ubi dicitur, coloniam, & comitatum idem eſſe & allegat. l. eius. §. ſi quis. ff. ad municipa. Sed male dicit illa glo. Nam ſecundum, quod ibi no. Iaco. de Are. & bene, colonia erat iudicata per ſe non ſubiacens præſidi vel proconſuli in cuius prouincia erat, ſed habebat proprium iudicem, vt correctorem, vel comitem de quibus fit mentio in l. ex omnib. ff. de offic. præſid. & in auc. ut iudi. ſine quoquo ſuffrag. §. hęc autem. col. 2. eſt ergo diuerſi ſignificatus diſtrictus a comitatu. l ſi idem. C. de codicil. & magis ſubiacet comitatus quam diſtrictus ſecundum Bal. licet glo. aliter dixerit in d. c. prouincię. & ideo, qui ex forma ſtatuti ſiue banni non poterit ſtare in comitatu poterit ſtare in diſtrictu, ſed non ecõuerſo, arg. ff. de interdic & relega. l. relegatorum. § fin. cũm ſim. Sed aduertendum, ꝙ iſta nomina appoſita territorio ponuntur ad bene placitum. Interdum namque efficitur territorium certum de comitatu, & tamen regitur diuerſis legibus, & iudicibus: interdum regitur eiſdem legibus, ſed diuerſis iudicibus. Quandoque etiam eiſdem legibus, & iudicibus. & propterea in propoſita quæſtione debemus inſpicere cõmunem vſum loquendi in loco ſtatuentium l. labeo. de ſupellecti. lega. l libroꝝ. §. quid ergo. de lega. 3. l. tugurij. de uerbo. ſignifica. cum ſim. Si igitur ſtatutum loquitur, quod bannitus nõ poſſit ſtare in comitatu, & ciuitas Piſarum ſit effecta de comitatu ex forma ſtatutorum florentinorum, licet reſeruata ſint ſua ſtatuta banniti de ciuitate Florentiæ, & eius comitatu ibi habitare, non poterunt per dictam l. arriani. Ad quod faciunt not. per loã. And. in addit. Spec. de treug. & pace. ſuper rubr. Non obſtant in contrarium allegata, quia illa iura loquuntur in verbis ſententiæ, quæ non trahuntur ad futura. Sed quæſtio noſtra loquitur in ſtatuto, quod ſemper loquit, vt ibi, & habetur in l. 1. ff. de cond. ex leg. per doct. Si uero ſtatum nihil diceret, ſed bannum tantum banniret eum a ciuitate, & comitatu, crederem non intelligi niſi de comitatu, qui tunc erat per prædicta iura. & l. 3. de offic. præſi. & l. fin. de iuriſdi. omnium iud. Et ꝙ notatur per Bar. in l. certa forma. C. de iure fiſc. lib. 10. & per id ꝙ dictum fuit ſupra hac eadem parte. 18. q. Et ex his patet, quod non expedit examinari articulum illum an locus acquiſitus in dubio regatur legibus loci acquirentis an ſuis propriis. Sed de eo uide in d §. ſi nuda. per Guil. & Bar & per Guil. & Cyn. in l. de quibus. ff. de legib. Quibus adde, quæ dixit Bar. in tractatu tiberiadis in 2. libro, dum exponit verbum nullius.

57 Quinquageſimoſeptimo quæritur. † An bannitus in vna ex ciuitatibus regni ſiuę ciuitatis intelligatur bannitus a toto comitatu ſiue regno. Iſtam quæſtionem mouet gloſſ. in 10. collatio. hic finit lex Cor. & incipit conſuetudo regni. in princ. in glo. 1. in fine. Et uidetur inclinare in opi. quod non, quia inferior non poteſt dicere legem ſuperiori. Sed Alberi. ubi ſup. q. 85. allegat eam ad partem contrariam. & ibi dicit per illam glo. quod bannitus intelligitur a toto comitatu. ſed Bal. ibi illud intelligit ſi qualitas delicti illud patitur ſecundũ glo. in §. relegati. inſtit. qui. modis ius patrię poteſt. ſolui.

Sed tu dic, & melius ſecundum Andr. de Iſernia ibidem, quod aut ille, qui banniuit habebat imperium a ſuperiore, & tunc dicatur bannitus a ſuperiore. l. 1. §. omnia. C. de uete. iur. enucleã. & ff. de offi. præſid. l. 1. in fin. Aut habebat imperium aliunde, & tunc ſecus. l. nam magiſtratus. ff. de arbi. ad Trebellia. l. ille a quo. §. tempeſtiuum. Exemplum pone: Si locus a quo eſt bannitus in ſubmiſſione reſeruauit ſibi ſua ſtatuta ſecundum nota in l. ſi conuenerit. §. ſi nuda. ff. de pignorati. actio. quod eſt uerum niſi uel ex forma ſubmiſſionis uel ex ordinatione ſuperioris aliud actum ſit, ut. l. omnes populi. Ad ꝙ facit, ꝙ dicam in ciuitatibus confœderatis infra parte proxima quæſt. 36.

58 Quinquageſimooctauo quæritur. † Pacto vel ſtatuto cauetur, ꝙ bannitus non poſſit habitare vel ſtare in certo loco, aliàs poſſet ibi capi, & decapitari, & ꝙ puniantur vicini, qui eum ibi ſtare vel habitare permiſerint. quidam poſtea bannitus tranſiens per prædictum locum uolens ad alium locum non prohibitum accedere, bibens, & comedens in quadam caupona captus fuit a familia. Quæritur an poſſit decaptari, & an uicini ueniant puniendi? Hæc. q. habet duas dubitationes. Vna eſt quantum ad id, ꝙ tangitur de pacto, an in eo cõprehendatur prędictus, qui fuit poſtea bannitus. Circa, ꝙ poſſent multa dici. maximè per not. per Bar. in l. ſi ita. ff. de auro. & argen. leg. per Cyn. in l. non modus. C. de ſerui. & aqua. & per no. in l. ſi ſeruitus. ff. de ſerui. urban. prædio. Omiſſa tamẽ ſuperfluitate, attenta opinio. Pet. & Cyn. in d l. ſi ita. Concludo conuentionem prædictam ſi non eſt viciſſitudinaria non habere locum in poſtea bannitis. Non enim potuit ab inito cogitari numerus bannitorum in futurum, ergo de illis non intelligitur. vt. d. l. non modus. & l. damni. §. ſi is qui. ff. de dam. infec. & ſic non obſtat. d. l. ſi ſeruitus. quæ facit in contrarium, quia aut ibi poterat cogitari de quantitate futurarum feneſtrarum. aut poſtea factæ ſubrogantur loco priorũ ſecundum Iac. de Are. quorum nullum locum, habet in propoſito. Nec obſtat, quod not. per Ioan. And. in additio. Spec. ſuper rubri. de treuga, & pace. Vbi dicit, quod facta pax pro ſe, & ſubditis intelligitur etiam pro poſtea effectis per dictam l. ſi ſeruitus. & l. ſi quis filiabus. ff. de teſtamen. tuto. & de priuileg. capit. quia circa. & cap. cum capella. tum, quia loquitur in fauorabilibus, & ſic extendendis. quæſtio noſtra in odioſis, & munientibus libertatem loci conuentionati, & ſic reſtringendis, vt in regula, odia. de regul. iur. libro. 6. tum etiam, quia ibi conuentio erat uiciſſitudinaria, & reciproca. Hic autem vt prædixi erat ex vna parte tantum. Si autem talis conuentio erat reciproca, puto etiam ad futuros bannitos trahi. argum. not. in l. prima. C. de pact. & de tranſaction. l. fideicommiſſo. & quod habetur per Bartol. in prœmio codicis. & in l. ambitioſa. ff. de decret. ab ordi. facien. in quæſtione illa de ſtatuto cogente partes ad compromiſſum. Sint ergo cauti talia paciſcentes, vt aut per nomina vniuerſalia contrahant, quo caſu etiam de futuris videtur intelligi. ff. de fun. inſtrumen. l. penult. & de lega. ſecundo. l. peculium. cum ſimil. Aut expreſſe de futuris diſponant ſi eorum intentionis eſt uelle, quod ad futuros conuentio extendatur.

Alia dubitatio eſt, an comprehenſus in conuentione dicatur ibi ſtare, uel habitare ad effectus, de quibus quæritur. In qua etiam poſſent multa dici vt patet in quæſtionibus Guid. de Suza quem etiam refert Ghan. in opere ſuo in parte, qua tractat de bannitis. Sed concludendum eſt, quod non, quia ſic tranſiens non dicitur habitare. l. hæres abſens. §. 1. cum ibi not. ff de iudi. C. ubi de crimin. agi opor. l. 2. ff. ad municipa. l. eius qui. §. 1. cum ibi not. Item non dicitur ibi ſtare. C. de verbor. ſignificatio. l. 1. & 2. de lega. tertio, l. quæſitum. §. 1. de hæredi. inſtituen. l. ex facto. §. rerum. Faciunt not. per. Petr. & Bartol. C. ubi in rem action l. final. Facit etiam. ff. de re milit. l. 3. §. emanſor. & l. final. & quod not. in capit. ſi poſtquam. de election. in glo. & ita punitur. Et vide caſum. in l. ſi quis poſthac. cum gloſſ. ſua. C. de edific. priua. & ita ſentit Odof in l. penult. ff de ſerui. exportan. & dictum Guil. ubi ſupra ſub litera. S. & allegat. l. Titius. de ſerui. exportan. Ita etiam tenuit Alberic. ubi ſupra de bannitis. quæſtio. octaua, ubi allegat iura. & ita iam de facto ſeruari uidi. Non ergo poterit de capitari, ſed debet relaxari. & ſic uicini puniri non poſſunt.

Digitized by Google

59 Quinquageſimonono ſequens † materiam eorum, quæ banniti de quibus agimus perdant,& quæ non,ſtantibus ſtatutis de quibus ſup.& maxime ſtatuto,quod bāniti non audiantur in ciuili uel criminali.Quæro Titius accuſauit Sempronium,de quodam maleficio,& eum fecit citari,pendente hoc proceſſu Titius fuit bannitus ob maleficium.& ideo Sempronius ab eo antea accuſatus opponit exceptionem ꝙ obſtante banno non debet audiri.quæritᷣ an obſtet exceptio vt ſic perdat potentiam proſequendi iudiciū, ꝙ iam inchoauerat? Hæc quidem qō tangitur per Dy.& Bart qui eum nō bene refert.in l.vrannius.ff.de fideiuſ.ſed melius eum refert Io.And.in addi.Spec.ſuper rubr.de accuſat.in ulti.q.& quia opi.ſunt contrariæ,& antiquorum,& moderenorum.vt patet etiam ex no.per Bal.in l.1.& l.neganda.C.qui accuſ.non poſ.& in l.cum mulier.ff.ſolu.mat.ubi dicit Cyn.conſuluiſſe non obſtare exceptionem per.l.is qui reus.de publ.iud. ſine repetitione omnium,quæ ſcripta ſunt uidi,concludo, quod aliquando ſtatutum dicit,quod bannitus non admittatur ad accuſandum.Et tunc pōt proſequi accuſationem datam ante bannum.Damnati enim non prohibentur inchoatas proſequi accuſationes.ff.de pub.iudi.præalleg l.is qui reus.& d.l.neganda,& ita tenuit Dyn.in d.l.vrannius.& Bar.ibidem latius,qui reſpondet ad contraria licet referat ſtatutum in alia forma & ibi uide.& Ioā.And.ubi ſupra. eſt enim certum, ꝙ hodie non accuſat,ſed proſequitur accuſationem.& ideo in eo uerba dicti ſtatuti non uerificantur.l.hos accuſare. §.fi.ff. de accuſ.& ideo dicit Dyn.in d.l.urannius.& poſt eum Ioan. And.ubi ſupra, ꝙ debet ſibi dari ſecuritas vt poſſit accuſationem proſequi.

Quandoque ſtatutum dicat,quod quærellæ bannitorum non recipiantur,& ideo meo iudicio,quia ſtatutum no. receptionem querelæ.Quærela autem recepta erat ante,ergo ſtatutum ſibi locum non uendicat. Proſequitur ergo iudex ad petitionem eius, ꝙ quærimoniam iam receptam non aūt nouam recipit.l.in delictis.§ ſi extraneus.ff.de nox. cum ſim. & per iura ſuperius allegata tenet Dy. in hoc contrarium dixerit,& non bene in l.poſt finitam.de ſuſpe.tuto. per.l.illam, & per l.vrannius.&per.l.3.§.quia plautianum.de liber.agno. quibus reſpōde.ut per Bar.in d.l.urannius. Loquuntur enim qñ ſuperuenit defectus in cā ſi.quo caſu locum habet regula.l.quia in eum.ff.ad l.aquil.non autem qñ ſuperuenit in perſona defectus de nouo faciendi,& his duobus caſibus loquitur Dy.qui ut dixi contrarius reperitur. Quandoque dictat ſtatutum quòd quærelæ bannitorum non audiantur. Et idē ſecundum Bar.in d.l.urannius.per dicta iura, quod credo verum,quia quærela ſiue quærimonia ſumitur pro accuſatione l.quærela.C.de fal. Et ideo ſi poſtea a iudice petat ꝓcedi contra accuſatum non ſñ de eo conqueritur cum iam conqueſtus ſit. Et ſic nouam quærimoniam ſiue quærelam non facit.& ideo uerba ſtatuti non conueniunt.

Aliquando aūt dictat ſtatutum quod bannitus non audiatur,uel quod non fiat ei ius.& hoc caſu deciſiones prædictę non procedunt.Certum eſt enim quod in quacunque parte iudicij dī accuſator audiri,& ei ius fieri.ff.ſi quis ius dic non obtem.l.1.§.1.cum ſi.& ideo cum reperiatur bannitus qñ petit citari reum,vel qñ vult inducere teſtes, uel alios actus facere,debet ei audientia denegari,& ius non fieri, quia qualitas impeditiua,tunc adeſt.ff.de ſta.homi.l. & ſeruorum.§.1. de pecul.l.quoties.§.pen.quod iuſſu.l.2.in fi.de m.li.teſtam.l. Titius.& d.§. ſi extraneus. Hæc enim exceptio,tu non debes audiri,tibi non debet ius fieri, poteſt etiam poſt litem contestatam opponi ſecundum Iac.But.in l.adulteram.C.de adul. & dicam inf.parte tertia huius temporis.q.4. non obſtat.l.is qui reus.& l.neganda, quia ibi uerba non ſunt concepta ad impediendum audientiam aut iuris redditionem, ſed ipſam accuſationem vt patet.in d.l.is qui reus.& quia hoc eſt, ſatis clarum,& commune aliter non inſiſto.Concludens, ꝙ hoc caſu ēt iudex ex officio procedere non poterit.l. ſi ſeruus.C. de his qui ad eccl.confu.l.1.§. quod aūt.ff.de alea per Iac. de Are.in l.1 ad Trebel.& alijs iuribus,de quo dicam inf. in tertia parte huius temporis.qō.1.& ibi etiam vide aliqua circa quæſtionem præmiſſam: & ex his habes an & qñ obſtet exceptio banni ſuperuenientis,& quando non, & adde quæ dicam ſtatim.q 61.

60 Sexageſimo quæro ſi prædicta locum habent† quando ſuperuenit bannum in perſona accuſatoris.Sed pone,pater accuſabat de iniuria facta filio pendente proceſſu filius fuit ex aliquo maleficio bannitus.An in his caſibus in quibus exceptio banni obſtaret filio accuſanti ſecundum dicta ſup. obſtet etiam patri.Albe.ubi ſup.q.42.refert Iac.But.tenuiſſe filio ante accuſationem bannito patrem non excludi per. l. 3. §.ſi filius ff.quod quiſque iur.ſed ipſe Albe. tenet cōtrarium eo caſu per.l.lex Cornelia.de iniu.de quo dicetur inf.hoc eo. tempore.parte.2.q.47.& tangam ſtatim: in propoſita. q. fuit determinatum, ꝙ patri obſtet exceptio banni ſuperuenientis in perſona filij plurib. rationibus.Prima quia quod filius, per ſe non poteſt,non poteſt etiam per alium l. ſi deportati ſeruo.de leg.3.& quod not.in l.antiſtius.ff.de acquir. hæred. Secunda, quia pater proſequitur principaliter iniuriam filij ſecundario ſuam.Sicut ergo repelleretur filius, & ſic debet repelli pater.l.labeo.de uſu.l.ſi is qui duos.de lib.lega.Tertia, quia inſpicitur,quod principaliter agitur,non quod per cōſequentiam.ff.de auto.tuto.l.1.de dona.inter uir.& uxor.l.3. Facit.ff.de his qui.ut indi.l.poſt legatum. §. filius.cum ſua gl. ad idem per rationem econuerſo l. diui fratres. cum ibi no. ff.de iure patr.Quinto inducebatur lex procu. ad exhib.§.1. ff.rem rat.ha.iuncto.ff.de iniu.l.ſed ſi unius.§.prętor ait, quia pœnæ impoſitio eſt iniuriæ ſatisfactio.ergo pater agens pro ſatisfactione iniuriæ filij repellitur ne filio ſatisfaciat.

Allegabatur ſexto filium eſſe hoſtem ciuitatis, vt in.C.q deficiunt.& quod ſupra dictum,eſt hac parte.q.4. & ideo ſicut chriſtianus non poteſt interuenire in iudicio pro hæreti co uel iudæo contra Chriſtianum,ut in auc.credentes. C. de hæreti. Ita nec ciuis pro hoſte contra ciuem. Ad ꝙ allegabatur pro ſingulari tex.l.poſtliminium.§ filius.ff. de cap. Vbi dicitur, ꝙ ſicut hoſtis perdit patriam, ita perdit patrem, de hoc tamen dicetur infra parte ſecūda huius temporis. q. 10. Pro hac parte facit, quia illi dicitur ius reddi ad cuius commodum redditur.l.1.§.in propria.ff.quando appe. Sed patet agit ad commodum filij,ergo,&c. Hanc deciſionem credo ueram ſi pater accuſauit de iniuria facta filio. Si autem ex forma accuſationis appareret eum accuſaſſe de iniuria facta ſibi patri per perſonam filij.per.l.1.§.uſque adeo.ff de iniur. & per not.per Bar.in l.ambitioſa.ff de decre ab ordi.fa. tunc non procederet deciſio prædicta: ex libello enim qui attenditur,ut.l.cum quidam puella.de iurif.omn.iudic.apparet, ꝙ de ſua non de filij iniuria ſatisfactionem quærit, cuius iniurię actio fuit orta tali tempore,quod agere poterat, quia filius bannitus non erat.& ſic ei poſtea filius auferre non potuit.ff.de iniur.l.ſi quis ſeruum.l.contrarium §. ſi filius ff.de pac.& d.§.ſi filius, ꝙ quiſque iur. Quod declara per ea, quæ dicam inf.tertia parte huius temp.q.47.dum tractabo an bānito ob iniuriam facta filio ſufficiat pax habita a parte, ubi declarabuntur hic dicta.nide etiam,quod dicam in ſeq. particula,ubi ſupra remiſi.

61 Sexageſimoprimo circa idem quæro †Statuto cauetur, ꝙ etiam de publico crimine nullus poſſit accuſare ſine conſenſu eius contra,quem delictum commiſſum eſt, uel eius proximioris conſanguinei. Contingit, ꝙ Titius vulnerauit Seium.Sempronius de conſenſu Seij accuſauit Titium, deinde ante litem conteſtatam, Seius fuit ob maleficium bannitus. Quæritur an Sempronio obſtet exceptio banni? Hæc quæſtio fuit olim diſputata per Lamber.de ramp.cuius uerba omnia refert Alber. ubi ſupra quæſtion. 82. & eius effectum ponit Ioan.Andr.in addit.Spec. ſuper rub. de accuſ.& omnes concludunt, ꝙ non obſtet exceptio rationibus ibi per eos allegatis præſertim per.l.is, qui reus. de publi.iud.& quia de iure communi cum maleficium eſſet publicum, & ſic quilibet ſuo iure remanſit legitimus accuſator, & ideo poſtea per factum Seij tale ius ſibi tolli non potuit, ut in regula,quod noſtrum,& in l.ſed,& ſi in conditione.§.ſo emus. ff.de hære.inſtit.Ad.l.ſi cum dotem.§. eo autem tempore.ff. ſolut.matrimon.quæ ibi in contrarium fortiter allegabatur, reſpondet quod,nō iō ibi excluditur pater,quia filia patiatur capitis diminutionem, ſed ideo, quia in eam ius conſolidatur,& a parte remouetur,quod non eſt in propoſito. Conſidera quod iſtud ius accuſandi non diceretur auferri per factum Seij banniti,ſed propter diſpoſitionem ſtatuti, ꝙ poteſt generaliter ſtatuendo ſine dubio auferre alteri ius quæſitum,ut habetur in l.Antiochenſium.ff.de prtui.cred.& plene in l.toties.ff.de polli. & ſic ceſſat potiſſima ratio deciſionis prædictæ.quæſt.Lex is,qui reus,non aliter facit quam,ſupra dictum fuerit in 59 quæſtion. & ideo forte dicendum eſt,ut ibi dixi. Licet enim de iure communi tale maleficium ſit publicum,tamen a ſtatuto eſt qualificatum. & ideo puto in terminis Lamber.qui propoſuit ſtatuto caueri,quod querimoniæ bannitorum non audiantur,& damna eis illata nō emendentur,ueram eſſe deciſionem prædictam. Tempore enim quo fuit illata iniuria non erat bannitus.Et ſic non uerificantur uerba ſtatuti, ut.l.in delictis.§. ſi extraneus. ff.de noxa.cum ſimi.ubi ſup.alle.Præterea tempore, quo fuit audita quærimonia ſimiliter bannitus non erat. Sed ſi ſtatutum diceret ſimpliciter, ꝙ bannitus non audiatur. forte ſecus eſſet per ea, quæ dixi ſupra, maxime ſi ſtatutum illud, diceret. nullus accuſans audiatur ſine conſenſu offenſi.

Tunc enim cum offenſus per ſe non poſſet, ergo non poſſet alteri conſentire.vt dixi ſupra q.prox. ſaltem quia nō repellitur offenſus ex eo quod de iure non habeat perfectū ius,ſed ſui odio, quia bannitus ab illius iuris exercitio excluditur.& ſic ſtat regula.l.ſi fundus.ff.de pign.& quod not. per

Bar.

Digitized by Google

Bar.ibi & in l.fi.C.de pac.Finaliter licet paſſus ſit dubius, cū lex excludens bannitum ſit facta in fauorem reipublicæ. vt l.2.C.quando lice.ſine iu.vin. & ſic ſit extendenda, vt l. hoc modo.ff.de condi.& demon. puto ſub correctione cuiuſq; dicendum, ꝙ ubi ipſe bannitus admitteretur non obſtante exceptione banni ſuperuenientis, admittitur eius conſenſu accuſans, aliàs non. Pro quo uide quod dixi in dicta.lib. q. Vnum ſubdo quod in dicta.q.non tangitur, quòd ſi accuſaſſet cum conſenſu proximioris conſanguinei ſuperueniente banno in perſona vulnerati non obſtaret.l.exceptio l.ſi pater in fi.de manu.vin.

62 Sexageſimoſecundo quęritur. † An ſtante ſtatuto prędicto quo cauetur querelas bannitorum audiri non debere, bannitus in iudicio vocatus ut reus, poſſit ſe defendere? quidam cuius nomen ignoratur, arguit primo quod non poſſit ſe defendere, quia in exceptionibus & defenſionibus quis ē actor.ff.de excep.l. 1.C.eo.tit.l.ſiquidē.ff.de proba.l. quoties, §.qui dolum. Sed certum eſt ex bannitum non poſſe agere, ergo nec excipere & ſe tueri. Ad idem Albe.vbi ſupra q.li.allegat quod ſtatutū indiſtinctè loquitur, ergo indiſtincte ſeruandum etiam quamuis durum ſit.ff.de publi.l. de pretio.ff. qui & a qui.l. pſpexit.de teſta.mili.l.quod cōſtitutus, & quia iudex non debet eſſe maior lege, in auc.de iud.l.oportet.C. ne ſanc.bap.rei.l.fi.ad l.Iul.de ui.l.ſeruus. vterque tamen prędictorum determinat contrarium. Primus qa qui non pōt agere ergo nec excipere.quia multa conſequuntur aliqui excipiendo quæ agendo conſequi non poſſunt. C. etiam ob chyro. pe. l. 1.ff.de pig.l.1.in princi.ad l.falci.l. 1. §. id quod Adducit etiam ſimile in minore qui non poteſt agere cōi diui tamen ſi conueniatur poteſt ſe defendere, & prædiorū. fit diuiſio. C. de prædi. min. l.inter omnes. Et hoc ideo, quia indicium redditur in initium.ff. de verbo.obli.l.inter.§.1.

Et adducit pro hac opi.caſum in auct.credentes.C.de hæreti.Secundus alle.etiam l.ſi non defendātur.ff.de pe. & ff.de noxa.l.quotiens ff.de in ius voc.l.libertus.& extra de iud. ca. intelleximus.& de excep.c.cum inter. vbi excommunicato non denegatur defenſio. Hinc eſt ſecundum eum quod dicitur diabolo non denegari defenſionem. & ſic concludit potius inſpici mentem ſtatuti quam uerba.ff.de iure patr. l.adigere.§.quamuis. Dixit tamen primus quod licet poſſit ſe defendere, non tamen poterit ſuum auctorem reconuenire p not.in d.c.cum inter. Prædicta quæſtio procedit ſtatuto ſimpliciter dicente, vt ſup.& eſt uera decilio prædicta, excipiens enim non proprie, ſed improprie actor eſt, vt nota in. l. in exceptionibus.ff.de proba. Licet igitur tali ſtatuto intelligatur prohibitus ab agendo. de quo dictū fuit ſup.in 2.q.huius partis. non tamen intelligetur prohibitus ab excipiendo & ſe defendendo, & ita refert Bal.in l.1.C.de hæred.inſt. tenuit ſe Iac de Are.in l.ex facto.ad trebel.& allegat Bal.vltra prædicta.ff quibus ex cau.ma.l.ſi cum militi. & clem. paſtoralis.de re iud.vbi videtur caſus. Primus tamen de quo ſupra dicebatur tutius eſſe quod per procuratorem ſe defenderet per d.c. intelleximus. Sed Bal.in d.l.1. dicit id verum & neceſſarium ſi eſt cauſa in qua procurator admittitur, aliàs ſibi dabitur ſecuritas, vt.l.Papinianus exuli.ff.de mino.& ff.de iudi.l. is qui reus.

Et aduertendum ꝙ prędicta procedunt quando fundat ſuam defenſionem a iure communi. Si autem fundat ipſam a ſtatuto, dicunt quidam eum non admitti, quia illius ſtatuti perdidit beneficium, vt refert Bal.in l. ſi libertus a patrono. ff.de in ius voc. Quod puto verum ſi conuenitur pro geſtis poſt bannum per ea quæ dicta ſunt ſupra hac eadem parte qōne. 5. Si autem conueniatur pro antea geſtis, dic ut dicam in ulti.tempore parte vlt.q.15.& plenius infra hac parte.q.pe. Quando autem ſtatutum vlterius procederet etiam tollendo defenſionem quid iuris ſit, dicam in ſequēti parte huius tempor. q. 2.

63 Sexageſimotertiò. † Stante dicto ſtatuto ſimpliciter loquente, ut ſupra, bannitus agit contra bannitum, bannitus cōuentus excipit ꝙ non debet audiri. Quæſtio hæc nō eſt multum dubia. bannitus enim excipiens ſe defendit. Igitur eum non comprehendit ſtatutum, vt dictum eſt ſupra proxi.q. Nec obſt.ſi dicatur nil poteſt obijcere iudęus iudæo &c. vt l.in arena.C.de inoffi. teſtam.& quod not.in l.3.§. item diu us.ff.de teſti. ergo nec bannitus bannito, quia illud procedere poſſet quando ex ſolo banno qualitas allegata induceretur. Nullus enim tunc poſſet alteri impingere, puta infamiam, ſed hæc qualitas quod bannitus non audiatur non ex vi banni, ſed ex ui ſtatuti quod comprehendit agentem tātum non excipientem ut dictum eſt ſupra & hæc tenuit per alias rationes Iac.de Are.ut refert Bart.in l. cū mulier. ff.ſol. mat.& Albe.ubi ſupra.q.5. dixi enim quod bannito datur defenſio non aūt alterius impugnatio.ff. de accu.l. ſeruos. pro quo Bar.dicit uideri eatum in c.dilecti.de excep. & licet excipiens certet de lucro, quo caſu exceptio doli tollit ſolet repli

cationē doli l.apud celſum §.marcellus.ff. de do.excep. & l. viro.ſol mat.& d.l.cum mulier. Tñ id non procedit quando exceptio non opponitur ad merita cauſæ, ſed ad perſonam ea ratione ſaltem, quia eo ipſo ꝙ bannitus citat bannitū ad iudicium facit eum habilem, ſed ipſe citatus nō habiliat actorem ſm Innoc.in c.cum inter.de excep. & uide plenius per Bar.in d.cum mulier. dixerunt tñ quidam vt refert Bal.in l.libertus a patrono.de in ius.voc. prædicta procedere vbi bannitus excipiens fundat exceptionem de iure cōmuni, ſecus ſi de iure municipali, quia illam perdidit. Ipſe tamē ibi tenet not.per lac.de Are.in d.l.cum mulier, & l.ſeruos, & in l.qm̄ Alexandrum.C.de adul.& ſic tenēt quod poſſit excipere: qđ eſt verum, vt dictum eſt: Quia ſtatutum intelligitur reſeruare defenſionem quocumque iure procedat, dum tamen ante non ſit ſublatum beneficium, vt ſic non obſtet quod dixi ſupra prox.q.Pro hoc etiā facit, quia in pari cauſa potior eſt conditio excipientis.ff.de condi.ob tur.cau l.1. & de reg. iur.l.fauorabiliores. Id autem quod dictum eſt ſup.ex citatione ab actore facta legitimari perſonā rei, procedit qñ citatur nominatim & ſimpliciter. Si aūt citaretur limitate vt ueniret ad contradicendum quicquid de iure poſſet non intelligeretur in omnibus legitimata perſona, vt dicam vbi ſtatim remittam. Item ſi citaretur vt veniret ad contradicendū ſi ſua putauerit intereſſe, vel fuerit facta citatio generalis de omnibus qui ſua putauerint intereſſe, non vī tunc legitimata perſona. argu.c.veniens.de teſti.ſecundum Balb.vbi ſupra qui pro his citandi formis remittit ad not.p Inn.in d.c.dilecti. Hoc ultimum de citatione generali puto ueriſſimum, ſed aliud dictum, ſi ſua putauerit &c. eſt mihi dubitabile. Et potius inclino in partem Inn. quia illa conditio, ſi ſua putauerit intereſſe: non ad qualitatem perſonæ refertur, ſed ad cauſæ qualitatem ſecundum not.in c.ſuper his.de accu. & in l.niſi.ff.de pac.& ideo perſonæ legitimitatem nō qualificat. l.in delictis.§.ſi extraneus.ff.de noxa.cum ſi. Redditur autē quæſtio magis dubia quando ſtatutum tolleret defenſionē de qua dicam in ſeq.parte huius temporis.q.6.

64 Sexageſimoquarto quæritur † an data tenuta alicui in bonis banniti, ſtante dicto ſtatuto quod ut dictum eſt ſup.proximis quæſtionibus defenſionem non tollit, dictus bannitus poſſit petere dictæ tenutę reuocationem. Pro huius quæſtionis expeditione præmittendum eſt ꝙ quandoque conceditur tenuta de iure cōi parte citata ſecundum not.in l.properandum.§.ſinaūt reus.C.de iud.in l.ſi quis emp.§.2. C.de præſcrip.30.anno.l.conſentaneum.C.quomo.& quando iudi.& plene in l.ſi finita §.Iulianus.ff. de dam.infe.& iſto caſu ſine dubio intra tempora ſibi data ad reuocationē poſſeſſionis dicitur reus ſicut primo, ut dictis iuribus. & propterea dicitur ſe defendere, ſicque ſibi non ob. ſtatutum prædictum, ſed ad reuocationem admittitur. quandoq; conceditur tenuta ex forma ſtatuti parte non citata, ut quia ipſi inſtrumento aut ſententiæ traditur virtus executionis de facto ſine citatione, de cuius ſtatuti uirtute generaliter dictum fuit ſupra primo tempore parte.3.q.4.& iſto caſu remanet dubitatio an talem tenutam petens reuocari dicatur actor uel reus, ꝙ examinatur in excommunicato in ca. cum inter.de excep.& etiam in eo & bannito per doct.in l. de pupillo §.qui remiſſionem.& §.ſi procur.ff.de noui oper. nun. In quo multi plura dixerunt quæ in voluminibus reperiunt̄, ſed omiſſis ſuperfluis ſciendum ꝙ quādoq, etiam ex forma ſtatuti proceditur vlterius virtute dictæ tenutę, quia ſit præceptum tenentibus quod euacuent & diſgomberent bona iuxta tenorem ſtatuti Florentini, vel etiam ſi de iure cōi ſiue ſtatuto peteretur ſecundum decretum ſiue inſolutum datio de quo dicam in ſeq. q. Quandoque vlterius nō proceditur, ſed immiſſus in tenutam illa vtitur. & quandoque lucratur fructus & habet alia beneficia quæ habentur vel in ſtatutis vel ſimpliciter de iure cōi per no.in l.2.§. verba. & §. ſi quis omiſſum.ne uis fiat ei.& in l.prætor.§.quod de fructibus.de bo.auto.iud. poſ. & ideo ad propoſitum dicēdum eſt quod aut comparet ad reuocationem tenutæ poſtquam nihil factum eſt, & maxime quando incipit ab eius nullitate, & dicitur actor non reus.l.de pupillo.§.qui opus.ff.de nou.ope.nū. per Bar.in §.ſi procurator. per Inno.licet confuſe loquatur in c. ſanc.de offi.deleg.& firmat Bal.in c.1.de reſcrip.lib. 6.ſi alias bene percepi illum tranſcurrens. Non obſtat huic.l. nō cogendum.§.fi.ff.de proc. quia ibi ſolummodo quo ad vnū effectum dicitur reus, quo ad omnia alia dicitur actor, & ibi no.in glo.& ideo hoc caſu cum veniat non prouocatus, & ſic actor non audietur ſtatuto ei obſtante. Si vero poſt tenutam aliud actum eſt. Puta præceptum de euacuando, & tūc cum veniat prouocatus, & principaliter occaſione præcepti dicitur reus & ſic ſe defendere & audiri debet, non obſtante ſtatuto, vt quod habetur in d. §. qui pro remiſ. & §.ſi procurator. ex notabili doctrina Barto.& quod not.per Bal. in l.diffamari.C. de inge. & ma. Debent ergo illi qui ex aliqua

Digitized by Google

qua causa non admittuntur agentes, caute comparere vt nõ principaliter compareant occasione tenutæ, aut principaliter illam nullam dicant uel reuocari petant, sed principaliter compareant occasione citationis vel præcepti, & sic cõprehendantur esse rei non actores. Sunt tñ quædam iudicia in quibus quilibet est actor & reus, vt l. in his tribus. ff. de iudi & in illis inspicietur etiam qui fuerit ꝓuocator, vt ibi, & l. inter omnes. C. de prædi. mino. Prouocator enim principaliter actor est, & ideo non admittetur, licet secundario sit reus, & econuerso prouocatus est reus, principaliter, licet secundario sit actor, & sic inspecto ꝙ principaliter agitur nõ repellitur.

65 Sexagesimoquinto quæritur † an ꝙ bannitum possit peruenire ad fm decretum? Ista qõ tangitur per gl. quæ videtur velle quod non, in l. ad cognitionem. ff. qui. ex cau. in pos. ea. & ibi idem concludit Bar. s. quod non possit, nisi finito banno. Nec obst. quod pœna non solet tribuere immunitatem. ff. de neg. gest. l. sine hæreditaria. quia illud verũ directo, sed per quandam consequentiam sic. ff. de suspe. tut. l. decreto. Sed Iac. de Are. dixit imo ꝙ possit peruenire ad fm decretũ quia cum possit se defendere per procuratorem, si non facit dicitur esse in contumacia, vt l. Papinianus exuli. de mino. Aduerte quod de iure cõi, fm veram opi. vt possit ad secundum decretum peruenire requiritur latitatio. l. fulcinius. §. 2. ff. qui. ex cau. in pos. ea. & quod hẽ per ipsum Iac. de Are. in l. ignorare. C. de resti. mi. & ideo vẽ verior opi. Bar. quia licet possit procuratorem mittere, non tñ dẽ latitare si non facit nisi dicas quod quia non speratur rebanniri sit cã iusta propter quam ex sola contumacia detur secundum decretum, vt l. si minor. de bo auto. iudi. pos. secundum Fran. de Are.

Sed dic quod aut iam ante bannum latitauerat, & sic fundatum erat iudicium, licet postea banniatur, nihilominus poterit contra eum dari secundum decretũ per ea quæ not. in l. pluribus. §. & si placeat. de verbo. obli. & l. parte furioso. de his qui sunt sui vel alie. iur. Si vero fuit ante bannitus, tũc aut statutum est in loco quod secundum decretum dari possit ex sola contumacia, & clarum est ꝙ tunc poterit ad illud peruenirị bannitũ p prædicta, & istud est quod sensit Bart. in d. l. ad cognitionem. vbi dicit quod in talibus hodie prouisum est per statuta. Si vero statutum nihil disponit, tunc satis dici potest verum esse dictum Fran. de Are. per d. l. si minor. si ex qualitate banni & conditione personæ, aliud præsumeretur, puta si quantitas esset parua & bannitus absens eẽt diues. arg. ff. de iudi. l. si longius. Tutius tñ est eo casu quo nõ speratur exire de banno quod detur curator bonis per l. ab hostibus. & quod ibi not. qui. ex cau. ma. Et peruenitur ad diffinitiuam & ad eius executionem secundum doctrinam. l. a diuo pio. ff. de re iudi quasi per totum.

66 Sexagesimosexto quæritur † Titius bannitus conuenitur a suo creditore, opponit ei exceptionem compensationis, an possit? hanc qõnem disputauit Iac. de Are. s. stante dicto statuto de quo proximis qõnibus dictum est, & eam de verbo ad verbum refert Albe. vbi supra q. 102. & primo arguit ad negatiuam, compensatio est eius, quod inuicem debetur contributio. l. 1. de compe. sed si bannito aliquid deberetur si ageret obstaret exceptio. extra de iudi. c. intelleximus. & in vsi. feu. hic finit lex cor. & incipit consue. re. c. 1. & arg. ff. qui. ex cau. ma. l. sed & si per prætorem. §. sed & si dũ. ergo & nũc cum vult sibi debitum allegare & per consequens cõtribuere repelli debet exceptione, q̃ cũ possit esse tpalis & perpetua censenda est perpetua ff. de condi. inde. l. sufficit. Secũdo ille qui põt exceptione submoueri non dẽ creditor. ff. de verbo. sign l. creditores. & de reg. iur. l. nihil interest. Cum igitur possit banni exceptione repelli, ergo creditor dici non dẽt. ff. de compen l. quicũque. sol. ma. l. insuliam. §. pe. Tertio licet bannitus rñdere teneatur, tñ eius petitioni nullus tenetur respondere. C. de hære. auct. credentes. de iud. c. intelleximus. de exce. c. cum inter. sed in cõpensatione versatur petitio ff. rẽ ra. hab. ergo &c. Quarto quia illud qđ directo prohibẽt per obliquum concedi non deber. ff. de transac. l. cum hi. §. si cum his. & de tut. & cura. da. ab his. l. scire oportet. In cõtrarium arguit quod possit compensare. Primo quia sibi cõceditur esse in iudicio per modum rei, vt in iuribus supra alleg. ergo omnia quæ reis permissa sunt sibi concessa vñr. de iurisdi. omn. iud. l. 2. & sic defendendo põt compensare, qđ facere põt quicunque reus. de compen. per totum. Princeps enim ei concedendo quod tanq̃ reus possit esse in iudicio omnia quæ reo competunt ꝑmisisse videtur. l. quidam consulebat. de re iud. iũcta. l. defensionis facultas. C. de iur. fis. lib. 10. Secundo quia compensatio ab homine opposita ipso iure fit per legem. C. de compensa. l. fi. & l. si constat. & instit. de act. §. in bonæ fidei. ergo compensando non petit, seu per legem facta compensatione parata vtitur defensione. argu. ff. acq. re. do l. adeo. §. cum quis. Tertio licet bannitus petere nõ possit; tamen naturaliter saltem sibi debetur. ff. de cond. inde. l. si pœnæ causa. licet ergo debitum non naturale peti nõ possit. ff. de pac l. 1. & l. iuris gentium. §. sed cum nulla. tamen põt compensari. ff. de compen. l. etiam. & de don. l. hoc iure. §. pe. cum si. Sæpe enim quis consequitur compensando quod nõ consequeretur agendo. ff. sol. mat. l. si filio. & de compen. l. si cum filio. Quarto ille qui compensat soluit. ff. qui pot. in pig. hab. l. si debitor. & ff. de statu lib. l. si peculium. §. de illo. Si ergo vult soluere compensando audiri debet. Quinto prouocato permittitur id quod aliàs non permitteretur. ff. de bo. lib. l. qui cum maior. §. si libertus. de in ius vocã. l. libertus. de iudi. l. qui non coguntur. & l. 2. §. sed si agatur. & C. de senten. l. cum Papinianus. Finaliter soluendo tenuit primam partẽ. s. bannitũ compensare non posse per supra allegata. & p̃ no. in c. cum inter. Subdens duplicem esse defensionem. Vnam quæ habet meram solius defensionis siue exclusionis. Et hæc conceditur bannito, vt l. seruos. ff. de accu. cũ simili. alia quæ habet naturam actionis, & impugnationis, vt compensatio, & hęc ei denegatur, vt in d. c. cum inter. Et idem effectiue in excõicato concludit Bar. in d. l. amplius. Credo hanc decisionem veram nisi bannitus probaret se ante bannum etiam extra iudicium compensasse, tunc. n. cum ipso iure debitum fuerit sublatum secundum no. in d. l. si constat. & ff. e. tit. l. si quid a fideiussore. per Bar. & gl. non dicitur impugnare, sed ostendere agenti ius non competere quod ei non est interdictum, vt sup. & dicam infra parte 1eq. q. 2. Aut ergo de nouo compensationem opponit. Et non admittitur, quia dẽ petere vel agere. Aut alias oppositam allegat, & tunc admittitur; quia dẽ excluiuè. Aduerte tamẽ quia si aliàs opposuisset in iudicio haberet necesse probare, quod iudex illam approbauerit. l. quod in diem. §. si rõnem. ff. eo. tit. secundum Iaco. de But. in d. l. si quid. quod non habet necesse docere si allegabat oppositum extra iudicium secundum Bar. eo. tit. super rub. & probatur eo tit l. verum. & ibi dixi.

67 Iuxta prædicta quæritur sexagesimoseptimo † si conuenitur fideiussor banniti an possit opponere exceptionem cõpensationis eius quod agens debet ipsi bannito, sicut aliàs posset si non esset bannitus, vt d. l. si quid a fideiussore. de cõpen. Iac. de Are. disputauit & eius verba refert Albe. vbi sup. proxi. q. dictum est. s. in q. 92. 2. par. Et primo arguit quod nõ possit pluribus rationibus.

Primo ꝙ repræsentat personam principalis. insti. de publi. §. fin ergo iisdem rationibus repellitur quibus principalis, vt in regula, si quis in ius. ib. 6. & l. nemo plus iuris.

Secundo qa fideiussor dẽ rei defensor. de pac. l. hæredi. §. nos autem. & l. cum filius. de uerbo. oblig. ergo vicem eius subire dicitur. & sic ꝙ obstat reo obstabit sibi. de procu. l. sed hæ. §. defendere.

Tertio quia id ꝙ noceret reo nocet fideiuss. vt est in patre & filio qui iunt reus & fideiuss. vt l. 1. de decu. & l. cum filius. de verbo. oblig.

Quarto quia tõ quare fideiussor opponit compensationẽ ex persona rei est, quia quod a fideiussore petitur a reo petit. & ideo sicut male petitur a reo, ergo & male petit a fideiuss. l. verum. ff. de compẽ. Sed ista ratio cessat in proposito, quia reus non opponeret, & sic bene peteretur, ergo &c. l. quod dictum. ff. de pac.

Quinto quia iã reus consequeretur per fideiu. ꝙ per se nõ potest quod lex non vult. ff. de contrah. emp. l. non licet. & C. de hære. insti. l. neque per se.

Sexto quia non potest prouideri per compensationem fideiussori quin prouideatur reo. & ideo rõne medietatis prohibetur. ff. si quis cau. l. si duo. de dam. infec. l. si finita. § ex hoc edicto. cum si.

Septimo quia pars vitiosa trahit ad se non uitiosam. l. pedius. ff. de arbi. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. item quæritur.

Octauo quia vbi est quod prodest, & quod nocet inspicii, quod nocet. ff. ad silla l. 3. § si.

Nono quia mora rei nocet fideiuss. ff. de ver. obli. l. mora.

In contrarium quod imo compensare possit, arguit primo per iura inducta pro parte principalis. supra proxi. q.

Secundo per regulam. l. eius. C. de compen. & ff. eo. tit. l. si quid a fideiuss.

Tertio quia illud quod fideiussor habet apud se de bonis debitoris, id soluere potest & liberatur. de peti. hære. l. si quid sponsor. §. 1. de pecu. hinc quæritur §. fi. & l. quoties. § vlti.

Quarto quia quæcunq; defensio competit fideiussori ex quocunque facto rei etiam ex quo reo non competit. ff. de pac. l. si quis cau. l. sed & si quis. vbi licet reus remiserit exceptionem pacti, & sic ipse opponere non possit, tñ poterit opponere fideiuss. de edil. edic. l. quęritur. §. si venditor. & de pac. l. cum in eo.

Quinto quia quod vni est inutile alteri prodest. de fideiu. l. cum is. cum si.

Sexto quia ratio quare fideiussoria durat principali non existente, vt l. 2. de lui. pigno. est quia principalis ipso iure nõ

est

Digitized by Google

est extincta,sed rō quare bannitus compensationem nō opponit,non permit ipso iure debitum , sed quia ei banni replicatio opponitur,& ideo cum facultas opponendi compensationem non sit extincta durabit in persona fideiussoris sibi personali principalis exceptionem non obstante.

Septimo quia quandoque quis per alium consequitur ꝙ per se non potest.l.& per iusiur.§.si fideiussori.ff.de accep.& C.de tempo.in integ.resti.l.petendę.

Octauo quia ratione connexitatis vtile trahit ad se inutile. ff.de sta.hom.l.imperator.ff.de pe.l.prędnantis.& de libe.leg. l.quis duos.cum si.

Nono quia pœna rei non debet ad fideiussorem transire. C.de pœnis.l.sancimus.& sol.mat.l.si maritus nec obst.ff.qđ quisque iur.l.3.§.si is.vt ibi not.Vel quia ibi est spāle, vt fideiussori adimatur facultas excipiendi in pœnam illius edicti quod alias non posset effectum sortiri. Cum reus in sua persona non posset de facili conueniri . Et ideo saltem per medium fideiussorem conuenitur,sed in casu nr̄o pœnis alijs subiacent banniti quæ possent eis irrogari,vel quia illud edictum afficit ius agendi & excipiendi, ideo omnibus nocet. l.ea lege.§.hoc autem.sed bannum afficit solam banniti personam.

Vltimo quia fideiussor certat de damno vitādo,ideo ei fauendum est.C.de codicil.l.fi.cum si.

Soluit primo dici posse quod aut principalis est soluendo & non possit opponere compensationē aliàs sic.ar.si mens. fal.mo.dixe.l.3.§.1.de admin.rut.l.fi.C.ad Velleian.auct.siue tunc.& de leg.1.l.si cui.in fi.Finaliter concludit indistincte dictum fideiussorem posse opponere exceptionem compensationis debiti compensabilis non obstante bānno ipsius principalis,quia sibi fideiussori est permissum a iure quod possit soluere de bonis principalis.ff.manda.l.si ꝓcurator.§.si ignorantes.sed qui compensat soluit,vt dictum est sup. ergo. &c. Exceptio aūt banni non obstat fideiussori onerosam causā habenti.de do.excep.l.apud celsum.§. si cum legitima . Nec obstat quod videatur ad principalem,reuerti,ea.l.§.apud iul. quia vt dictum est supra magis fideiussori quam reo succurritur,& apud eum remanere intelligitur.Pro qua materia finaliter Albeti.remittit ad no.per Dy.in regula,si quis in ius. lib.6.Hæc decisio vera est. Cui adde quæ dixi supra proxi. q. in fin.

68 Sexagesimooctauo † stante dicto statuto , quod querele bannitorum non audiātur, quæritur de quibus querelis intelligatur.& si est lata sententia ꝙ bannitum, an audiatur appellās.Albe.vbi supra q.21.& q.193.refert quosdam tenuisse quod intelligatur de querelis extraordinarijs,& quæ per iudicis officium explicantur.de iure patro.l.1.& ibi sic uidetur tenere Ray.&l.diui.§.mandatis.& de his qui sunt sui vel alie. iur.l.2.& deoffi.prefec.vrb.l.1.§.cum patronus.&ibi etiā tāgit Ray.Sed ipse Albe.determinat quod imo intelligitur de omnibus etiam si expediantur per libellum. C. vt omnes tā ciui.quàm crimi.accu.l.1.circa prin.de anna.excep.l.ut perfectius.C.de fal.l.querela.extra de elect.c.quorundam.& de insti.cap.ex frequentibus.& verum dicit.Libellus enim appellatur ēt querela, vt colligitur ex gl. c. quia præsulatus. 1.q.3.

Ad secundam partem quæstionis , an possit appellare , arguit primo quòd non,quia appellatio est querela, ergo non debet audiri.quod sit querela,querela probatur ex tex.cum glo in l.si ab arbitro.ff.qui satisda.cog.determinat contrariū quia appellatio est species defensionis. & defensio non denegatur bannito , vt in c.cum inter.de excep. & dicit esse expressum in c.1.de rescrip.lib.6. Fateor hanc decisionem veram si in cā in qua fuit contra eum lata snīa erat reus se defendens.Tunc enim cum sit reus in causa appellationis sicut in cā principali secundum veram opi.de qua in l.hi qui ad ciuilia.C.de appella. Iisdem rationibus auditur in causa appellationis quibus in prima , de quibus dixi sup. 62. quæstio. Si autem erat actor in prima cum nunc sit actor sicut prius residet quæstio in hoc,an possit talis exceptio ex banno resultans opponi in causa appellationis. De qua quæstione vide quæ dicam j parte tertia huius temporis.q.3.& q.4.vbi concludam quod possit opponi, & sic tunc appellans non deberet audiri. Si tamen interim eximetur a banno audiri debet secundum Bald. in l. per hanc.C.de temp.appell.in 8. col. & pro primo membro huius solutionis vide quæ dicā in seq. & seq.quæstionibus.

69 Nono & sexagesimo quæro † stante dicto statuto an bānitus petens restitutionem in integrum audiatur.Albe. vbi supra q.41 se in breuibus expedit dicens videri primo quod audiatur,quasi restitutio sit species defensionis. & quasi remissionem petere uideatur,& sic dicatur fungi partibus defensoris & non actoris ff.de no.oper.nun.l.de pupillo.§. qui remissionem.Sed dicit tenendum contrarium, quia petens restitutionem sequitur forum aduersarij.C.vbi & apud quē. l.2.& remittit ad ibi no.per se.

Aduertendum puto quod aliqñ restitutio petitur aduersus bannum.& de hac vt dixi sup. tempore primo parte vlti. q.6.Aliqñ petitur principaliter per viam officij iudicis.& qa agere dr̄ puto veram esse decisionem prædictam. l.1. in prin. ff.de eden.cum ibi not. Si vero petitur incidenter per viam exceptionis,tunc cum reus sit audiri debet sicut in suis alijs defensionibus audiretur,quod examina vt habetur in l.nam & postea.§.si minor ff.de iureiur. Aliqñ vero petitur restitutio aduersus snīam,& tunc aut erat actor, & habuit snīam ꝙ se & non debet audiri. Aut erat reus & tunc aut petit se restitui ad appellandum fm quod hr̄ in l diuus.& l.fi. ff.de in integ.restitu.& puto eum debere audiri l. ad rem mobilem.& l.ad legatum.ff.de proc.iunctis quæ dixi supra proxi.q.si vero petit restitutionem aduersus totam causam non puto audiri debere,quia in veritate actor est non reus. Nec mihi placet ratio Albe.quia etiam petens restitutionem potest illam petere coram suo iudice,puta si esset ille qui snīam quæ petitur rescindi executioni demandarer.& probatur in d.l.2.ꝙ quam iudicari vidi,ꝙ si laudum fuit latum inter clericum & laicum & contra laicum laicus volens dicere laudum nullū, debet adire iudicem secularem , tum quia est superior eius qui tulit,tum quia esset iudex executionis.C.de arbit.l. cum antea.Ad quod faciunt not.per Guil.in l. cum ni.§. vult igit omnino de transact.& per Bar.ca.l.§.eam transactionem . & in §.arbitrorum.

70 Sæptuagesimo † viso quod non obstante dicto statuto potest se defendere,vt maxime dictum fuit sup.q.62.

Quæro bannitus fuit accusatus, fuit a iudice securatus,ꝙ paruit & negauit maleficium, testes fuerunt examinati contra eum & probauerunt,accusat testes de falso , an ei obstet bāni exceptio.Hanc qōnē refert Io.an.in additio . Specu.in tit.de accu.§.sequit.in sua additione magna,iuxta fi.in versic. gradum septimū.dicens fuisse disputatū per Franc.de mata. & ibi post allegat ad vtranque partem,concludit soluendo, qđ aut accusat aduersariū quod corrupit & produxit testes falsos,& admitteretur ad talē accusationē, quia hoc ē proprie defendere.ff.de excep.rei iud.l.diuus C.si ex fal. instrum.per totum.& C.qui accusa.non pos.l.1.Si aūt accusat testes uel alios testium corruptores dicit non admitti,quia iste nō defendit,sed accusat. Ergo stant uerba statuti prohibentis.l. quicquid astringendæ.de uerb.obli.Item quia accusatus pē dente sua accusatione non accusat.l.neganda.C.qui accusa. non pos.& l.is qui reus.de publi.iudi.Subdit tamen ipse Io. Andr.quod prædictæ.ll. secundum cum non probant id ad ꝙ allegantur,non.n.loquūtur de illo qui impune pōt offendi,& cuius querelę non audiuntur,dicens quod canon se expediret per decre.cum inter. de excep vcꝫ quod excipiens de falso audiretur & hoc est ꝓprie defendere,accusans non, quia illud est quærelari uel agere,nec perit iustitia,quia intentum tuum consequitur per exceptionem & sine onere. de proba.c.licet.de excep.c.cum venerabilis. Et remittit ad no.per se eodem opere in titu.de iudi delega. §. restat.uersi. quid si in statuto.& ibi tractat,an accusatio falsorum testiū tm̄ prosit sibi in causa suæ accusationis, quasi dicere uelit, si prodesset accusatio diceretur defensio,aliàs non, de quo articulo ibi uide,& in l.1.qui accu.non pos.Alber. autem ubi supra.qō.88.refert qōnem prædictam fuisse disputatam per quendam doct.de Mezabatibus, quem dicit concluisse talem bannitum admitti siue per viam exceptionis opponat de falso,siue per uiam accusationis,dicens statutū prædictū permittens offendi nō intelligi in tali offensione qūę fiat in forma iudicij,argu.ff.de transac.l. qui cum tutore.& etiam tanquam odiosum debere restringi, & quod non debet excludere viam accusandi falsarios contra quos omnia iura clamant.de appel.c.cordi.in fin. libro 6. subdit quod origo causæ inspici deberet.ff.de don.l.qui id quod. & quod cum eo.l.si filius. Origo autem in proposito est,quod bānitus est reus ergo &c.vt in l.de pupillo.§.qui remissionem.de oper. no.nuntia.& sic concludit etiam ipse Alberi. quod etiā per uiam accusationis contra testes audiatur.Credo quod vbi possit sibi prouidere alias , quàm per accusationem testium vera sit prima opi.dicitur.n. tunc potius impugnator. facit ff.de probat.l.circa.& quod ibi no. Si autem sibi alias prouidere non posset,quia ex forma statuti non posset de falso cognosci,nisi per viam accusationis, puto cum admitti etiā ad accusandum ipsos testes . Videtur enim sibi permissum esse illud sine quo ad sui defensionem peruenire nō posset. l.ad rem mobilem.& l.ad legatum.de procur. & hoc puto verum si non potest accusare inductorem, vt quia est talis qui accusari non potest,vel quia est iudex qui inquirit.Satis enim aperte patet ꝙ suam defensionem prosequitur , non autem principaliter alterius offensionem . Ad quod bene facit ꝙ habetur per Bal.in l.diffamari. C de inge. manu. vbi concludit quod ille diffamatus dicitur reus, licet prius ueniat ad iudicium.Si autem statutum diceret quod non audiatur

diatur etiam defendendo dicam vbi remisi sup. 62.q. in fin.

Retento themate in proxima.q.formato iudex contra talem bannitum tulit iniquam sententiam. Quæritur. Septua-
71 gesimoprimo, † an durante banno bannitus possit contra dictum iudicem agere in syndicatu. Quæstio hæc etiam tractatur in d.ver gradum septimum.allegato.sup.prox.q.in prin. & ibi pro parte negatiua allegatur, vt snīa conueniat verbis statuti. de flumi l.1.§.non autem.in princ.ff.de admini. tut. cum enim talis offendi potuerit, & ei ius siue ratio reddi nō debuerit, legis auctoritate factum damnum sine iniuria dici non potest. C.qñ lic.sine iud.vindi.l.1.& 2.& de adul.l. graccus.& fortius q̄ licebat in personam, licet in rem, cum quelibet minima pœna personalis sit maior quacunque reali.l.in seruorum ff.de pœnis. Nec data securitas respicit hunc casū sed illum solum p̄p quem erat bannitus. Et id tantum hī p̄ expressō.ff.si cer.pet.l.cum quid.& l.seruitutes. de serui.& generalitas securitatis restringitur ad cogitata. ff. de transact.l. cum aquil.& l.qui cum tutoribus. facit.l. nō est verisimile.ff. quod met.cau.& de præscrip.c.quia verisimile.& imputet sibi qui non appellauit quia sententiæ consensisse videtur. de re iud.c.quod ad cōsultationem.& C.de app.l. hi qui ad ciui. His non obstantibus soluit contrariū, securitas enim.suspendit effectum banni, & sic hoc est quod ad snīam datam fortius ad dandam sed non bannitus iustæ securatus, vt sic fauorabile securitatis, verbum non restringatur.& quod sit fauorabile.facit.ff.de statu.hom.l.2.§.1.& insti.eod § fin. & quod sit extendendum patet.ff.de consti princi.l.2.& C. de bo.vacan.l.2. & generalis securitas generaliter intelligenda. ff. de publ.l.de pretio.& extra de priuil.c.quia circa. Item si p̄ eum posset ferri iniqua snīa ad quid citaretur vel securaretur, certè superuacue contra. l.si prętor ff.de iudi.contra.l.1.ad munici,& l.1.C.de thesau.& ad quid grauaretur in expensis veniendi,& litis, & aduocatorum,& in alijs contingentibus p̄pter quæ expediebat potius non securari ff de lega.2. & l.qui solidum.§.etiam iudi.sol.l iam tamen.§. in hac & quia beneficio iuuari debuit non decipi.ex̄ de commo.c.1.ff. eod.l.in commodato §.sicut in fina. Nec obstabit tempus securitatis esse perpetuum & nulli diminutioni subiectum. in auct.cōstitu.quæ de dig.§.illud ad quod facit lex, necessarios.§. 2.ad sillania.C. de his qui.vt indig.l.minoribus. Finaliter pro alijs rōnibus & pro responsionibus ad contraria remittit ad auctorem qui fuit dominus Nicolaus Capocij.de vrbe, qui sic soluebat contraria. Primo quod verba statuti locum habēt securitate non data, alias non, vt patet in l. cōuentionem.ff. de pact.de lega.l.fi.ff.de dolo.l.1.§.non fuit.quæ leges volunt hosti securitatem dari & datam seruari, & non seruantē puniri.& per hoc rñdet alijs rōnibus ad rōnem quod uideatur contrarie non appellando: rñdet, quod ibi non est verus sententius, sed fictus, arg. de verbo.oblig.l.inter stipulantem.§.1. Præterea etiam dato quod esset verus, esset cum parte, ergo sibi non p̄iudicat cum iudice.l.si vnus.§.ante omnia.ff.de pactis. Nec obstet quod negligentia in vno p̄iudicat sibi in alio quando agitur de eo.C.de his qui a non domi. ma.l.fin. ff.de pec.l quæsitum §.si anna.& de solu.l.stichum.& sic propter negligentiam commissam contra partem repelletetur, ab agendo contra partem, vt C.de appel.auct.hodie. ergo & contra iudicem agendo repellatur, quia illa regula secundū cum vera est, cum sunt duo remedia, quorum vnū est principale aliud accessorium. Tunc enim negligentia circa principale extenditur ad accessorium, sed in proposito erāt duo remedia principaliter competentia, quo casu negligentia in vno p̄iudicat in alio.l.idem si res.ff.de alie. iudi.mutan. cā fact.& l.si emancipata.C.qui admitt.ad bono.possef po.iuncta præcedenti rōne, facit optime d.§.si annua. vult enim qđ exceptio competens contra vnum non obstet contra alium si exceptionis ratio ad alium non extenditur. Hæc decisio sapit æquitatem & habet iuris rōnem, quia cum iudex teneatur eum conseruare indemnem, vt dicam infra, patet quod non dicitur effectiuè agere, sed se defendere. & sic nō debet repelli, vt supra proxi.q.dictum est. & est etiam not. maxime propter tria. Primo propter id quod dicit securitatem datā durare etiam tempore syndicatus.

In hoc tamen aduertendum quod potest esse verum si fuerit data pro eo tempore quo durabit qō siue causa. Tunc.n. non intelligetur finita donec syndicatus duraret, tenetur em̄ iudex ad omne interesse, &c.l.si iudex.de var.& extraor.cog. & sic ad soluendum condemnationem pro eo, & p̄pea quo usque hoc sit expeditum causa durare dicitur. Si autem concessio fuisset temporalis nō haberet locum quod dictum ē. Posset tamen tunc procurator mittere si causa pateret, aliàs nouam securitatem petere, vt dictum fuit in primo tempore parte.1.q.3. Secundo notandū est p̄p id quod dixit Hostiē. esse securitatem dandam, & datam seruari debere. De hoc dicam in seq.parte huius temporis.q.15. Tertio propter id qđ voluit exclusum ab appellando excludi a potentia agendi ꝛ iudicem in syndicatu: facit quod habetur in l.1.§.1. ff. quod quisque iur.de quo aliquid ibi per Bar. & in d.l. item si reus. plenius in disputatione sua quæ incipit, iudex propter imprudentiam. vbi etiam tractat, an iudex possit conueniri appellatione pendente, & ibi determinat q̄ nō cum cetis limitationibus ibi positis per eum. Bald. tamen in l. si filius.ff. de iudi.eo. casu dixit quod licet non possit agi ad totale interesse, tamen potest agi, vt condemnetur ad conseruationem indemnitatis arg.ff.de stat.liber.l.statu libero rationē.& l.athenis.§.1.de aqua plu arcen. Pro quo etiam vide quod ipse no. in l.nouissime.ff. quod fal.tut.auto. est etiam no. pro so. dicta 1um.ll.C.de his qui a non do.ma.l fin.& l.item si res. vbi tractatur an negligētia in vno p̄iudicet in alio, de quo dic vt ibi.& in l.3.ff.vi bo.rap.per Bar. & vide.C. quod met.cau.l.3.

72 Septuagesimosecundo quęritur † dictum fuit sup.part.1. 1.tēporis. quæstio. 6. quod quis potest banniri sub nomine hæreditario, an tunc stante dicto statuto quod querellæ bannitorum non audiantur, si bannitus sub nomine proprio repellatur ab agendo dicti statuti virtute.

In hac q.Albe. vbi supra q.33. primo arguit quod nō.ff. de adop.l.si pater.§.qui duos.& C.de dol.l.1. In contrarium dixit esse casum in c.aduertus.§.fi.de immu.eccl.sed certe.c. illud nō multum facit. dicit enim, sententia excōicationis lata contra iudicem ligat etiam in officio successorem. At in p̄posito agens nomine proprio censetur alius ab hærede. igit̄ non videtur q̄ sibi p̄iudicet. arg.fi.de his quib. vt indi.l.tutorem. ibi discreta enim sunt iura quamuis plura in eandem personam deuenerint. Puto tamen decisionē veram per no. in l.fi.C de euict. licet enim quis teneatur de euictione vt hęres principalis venditoris, tamen agens nomine proprio repellitur, licet secus si quando teneretur vt hæres fideiussoris, vt ibi. quæ lex non est alibi.

Et ideo ad propositum subtilius considerando. Aut quis est bannitus subnomine hæreditario ex delicto tñ vel cā p̄ eū commisso, vel commissa, sed forte ex ignorantia proprij nominis, ita latum est bannum, & tunc sine dubio agens nomine proprio repellitur, arg.l.si quis in fundi vocabulo de ega 1.cum alijs alleg. vbi supra. Aut forte ex forma statuti fuit bannitus ob causam defuncti, puta ob debitum non solutū, & taliter quod in statuto prædicto comprehendatur, & tūc potest habere locum distinctio.d.l. fi. quia aut erat hæres fideiussoris, aut principalis vt ibi. Quid autem econuerso, vide quæ dicam infra q.528. in hac eadem parte. Ad l.tutorem patet responsio. quia loquitur quādo nulla repræsentatio cadit in seipsum, vt ibi.& l.polla.C.de his quibus ut indig.

73 Septuagesimotertio quæritur, † an bannitus qui vigore dicti statuti repellitur ab agendo, possit saltem per procuratorem agere? & videtur quod sic, quia quod per me non possum per aliū possum, arg ff. de in ius voc.l. quæsitū de priui. cre.l.1.§.si quis.de transact.l.& post rem.§.fi.& melius in l.antistius.in fi.ff.de acqui.hære contrarium vidi determinatum quia licet possit procuratorem reinquere.l. Papinianus. de mino. non tamen poterit per illum agere, quia ipse idem bannitus agere videtur. Ita autem. §.gessisse.ff. de admini.tu. Itē quia fraus fieret legi de persona ad personam.ff.de leg.l.contra legem.& ad mace.l.sed Iul & ita etiam refert Alber. vbi supra q.62.tenuisse Iac de Are. ad quod alleg. etiam de admi. re.ad ci.perti.l.1.§.2.de spon.l oratio.& de tut. & cur. da. ab his.l.scire oportet.cum si. Et hoc est clarum aliàs, frustratoria esset denegato iuris vel audientiæ l.1.§.vlus de proc non ergo potest per se vel alium agere stante statuto prædicto, & ita verificatur q̄ dixit Guil.in Spec.de procu.§.ratione quoque constituentis.ver.1.vbi autem esset solummodo bannitus bonis non confiscatis & dictis statutis non vrgentib.non prohiberetur procurator constituere, vt in iure supra in cōtrarium alleg. secundum Io. An in addi. Spe.in tit. de cessio. actio.§.1.ver.illud etiam.

Vltō quod bannitus non potest agere per procuratorem
74 quæro septuagesimoquarto, † an possit iura sua alteri cedere, & sic cessionarius non repellatur. Hæc quæstio a multis tractata reperitur, & quia quotidiana est libet aliquantulum insistere. Primo enim Iac. de Are.ff. de noua.l. doli mali. tenuit indistincte quod non. & sic exceptio banni cessionario obstare.l.in his.§.non debeo.& l.quod ipsis.de reg. iuris. Ad dictam.l.doli respondet quod loquitur in delegatione. Ad contrarium allegabat Dyn.l.si cum dotem.§. si patri ff.solumat. vbi pro patre deportato agit filia, sed ille tex. nihil facit, quia ibi agit filia iure suo & nomine suo, non iure vel nomine patris, vt cod.tit.l.2.§.1.& l.voluntate. Ipse tamen Dyn. in d.l.doli.& in regula, si quis in ius. distinxit. An fiat cessio ex cā lucratiua & obstet exceptio, an ex cā onerosa & non obstet. l.apud celsum.§.de auctoris.& §.si quis autem. & §. si cum legitima.ff.de doli excep. Alb. de ghan. dicebat q̄ aut retinet bona & valet cessio. Aut publicant & non valet cessio.ff.de c. dist.l.2.& l.actione.§.publicatione.§.pro soc. cum si. Aliqui

vt

Digitized by Google

vt refert Guil.in Spec.de ceſſ.actio. §.1.ver. illud eriã quærit. dicebant indiſtincte obſtare excep.ff.ad Velleian. l.fi. Alij vt ibidem refert,dicebant quod aut fit ceſſio ex cã neceſſaria,& non obſtet exceptio aut ex cauſa voluntaria & obſtat. Hæc enim non ambulant paribus,paſſibus.ff.de dam.infec.l.cum poſtulaſſem.de re.eorum qui ſub tut.vel cu.l.3.§.1. & de re iudic.l.fi.& refert Ioan.And.ibi,in addi.magna. Frid. de ſcal. diſputando tenuiſſe ceſſionem indiſtincte valere & ceſſionarium etiam ex cau.a voluntaria & lucratiua agere poſſe.Ipſe autem Ioan.And.ibi remittit ad notata per ſe in c.1.de iure patro.li.6.& ſuper gl.penul.& relatis opi.tactis in Spe. ubi ſupra tenet indiſtincte agenti non obſtare exceptionem ſi ceſſionarius banniti cum bona publicata nõ erant agit ſuo nomine per iura ibi alleg.in glo.quæ probant quod vitium perſonale ad ſucceſſorem non tranſit.ff.de diuer.& temp. præſcrip.l.an vitium.& C.de acq.poſſeſ.l. vitia. & extra qui mat. accuſ.poſſ.c.cum in tua.dicens conſiderandum eſſe,an vitiũ inſit perſonæ & rei,& in re furtiua quando poſſideretur a fure.An rei tantum vt quando poſſideretur a bonæ fidei poſſeſſore.& tunc tranſit vitium in ſingularem ſucceſſorem.Inſtit.de vſuc.§.furtiue. An tangit actionem & perſonam, vt quando dolus interuenit in contractu.& tunc dicit procedere diſtinctionem cauſæ lucratinę,& non lucratiuæ,vt in §.de auct.& §.ſi cum legitima.Vbi autem tangit perſonam tantũ vt in caſu noſtro,tunc ad ſucceſſorem non tranſit, vt ſupra ad l.3.§.quod autem.ff.quod quiſque iur.& de colla. bo.l.cũ emancipati.Reſpondet ꝙ ibi eliſio erat inflicta actioni, non autem perſonæ tantum,vt in caſu noſtro ,ſubdens etiam de ſucceſſore vniuerſali,vt dicam infra in vlti.temp.Bar. autem in d.§.ſi cum legitima.tenet opi.Dy. per illa iura. & idem videtur dicere in d.l.doli.tangens aliqua de narratis ſup.in diſ. Ioan.And.Sed Bald.in l.3.§.ſi filius.ff.ꝙ quiſque iur. dicit qđ aut bannum ſequitur ceſſionem.& nõ obſt.exceptio de quo dicam ſtatim in q.ſeq.aut præcedit ceſſionem,& tunc aut ex perſona ſtatuti poteſt opponi exceptio actioni,aut perſonæ. Primo caſu excludit ceſſionarius. Secũdo caſu diſtinguit an habeant cauſam lucratiuam , & repelllitur, an oneroſam & non repellitur.Et ſic ibi effectiue loquitur opi.Dy.Sed in l.p diuerſas.C. man. dicit ꝙ aut eſt bãnito interdictus ipſe actus agendi & tunc aut cedit ex cauſa lucratiua,& non valet: aut ex oneroſa,& valet ceſſio, dum tamen ceſſionarius agat vtili.Si vero bona eſſent confiſcata, ideo non valeret ceſſio, quia cederet iura fiſci non ſua.ff.de cap.diminu.l.tutelas. Itẽ ſi poneres quod eſſet ei ſola manſio interdicta , tunc non eſt dubium quod poteſt cedere,vt l.Papinianus exuli.&ideo ibi dicit quod exititij de terris ſuis p̃ñt iura cedere & alienare, quia eſt eis interdicta manſio , ſed ſecus eſſet ſi expreſſe eius interdicta alienatio.allegat pro ſingulari text.in l.de pollicitationibus.ff.de polli. Idem tamen Bal. altius hanc materiã tractans in quadam ſua diſputatione quæ incipit.Statuto cauetur quod fenerator dicit quòd aliquando iniquitas ineſt actioni & agenti.aliquando agenti & non actioni,aliquãdo neutri De primo ponit exemplum in eo qui inducit aliquẽ per dolum,vt ſibi promitteret,& deinde actionem ceſſit.

Et iſto caſu dicit repelli ceſſionariũ nulla facta diſtinctione, quia actio eliſa ceſſa eſt. Nec poteſt tunc dici ꝙ vitium purgetur per ceſſionem. Exceptio enim reo competens ſibi inuito auferri non poteſt,vt not.in d.c.ſi cum legitima. & arg. ff.de pact.l.fi.mand.l.ſi mandauero tibi.in princ. Exceptio ergo doli commiſſi circa actionem ceſſam obſt.ceſſionario ex quacunque cauſa.d.l.in his.§.non debeo.& l.quòd ipſis.ꝙ intelligit verum quando actio eſt infecto propter dolum proximum,& immediatum,ſecus ſi eſſet vitium in quodam p̃ambulo,exemplum:dolo induxi ſcriptum hæredem ad recipiendum hæreditatem quam ego ab inteſtato adiui,& ceſſi actionem hæreditariam in qua nullum erat.Et ideo non ob. ceſſionario exceptio vt d.§.ſed cum legitima.& §.ſeq.Secũdo caſu quando ineſt vitium agenti & nõ actioni, vt in excõicato & bannito.Primo videtur tenere opi.Io. prædictam ꝙ vbi ceſſio non ſit ſimulata indiſtincte non ob. exceptio ceſſionario non ſequens diſtinctionem Dy.& Bar. quin ſtatutũ videtur ſuſpendere actionem ad tempus, id eſt donec duret bannũ vel excõicatio.& idem debet operari temporalis ſuſpenſio pendẽte tempore quod operatur excluſio perpetua. de condi.inde.l.ſufficit.& d.l.ſi tibi manda.in princ.& hęc ratio ita concluderet contra agentem ex cauſa oneroſa ſicut contra agentem ex cauſa lucratiua. Finaliter tamen videtur tenere opi.Dy.& Bar.quia cauſa oneroſa eſt fauorabilior lucratiua.ff.de his quæ in frau.cre.l.fi.§.2.& no.inſtit. de act.§.ſi quis in fraudem. ꝙ dicit eſſe verum , niſi illa ceſſio ex cauſa lucratiua fiat ex neceſſitate,vt quia hæres excõicatus vel bãnitus ceſſit legatario actionem legati nominis. Sed iſto caſu non eſt dubium,quia legatarius etiam ſine ceſſione, ageret. l.ex legato nominis.C.de leg.Sit ergo in hac materia concluſio ꝙ aut bona ſunt publicata, & non valẽt ceſſio iuriũ antiquorum. Aut non ſunt publicata,vel ſunt, ſed ceduntur iura poſtea quæſita.& tunc aut bannitus ceſſerat ante bannũ & dicam in ſeq.q. Aut cedit poſt bannum. Tunc aut cedit ex neceſſitate , vt quia cedit fideiuſſori,quia ei ſoluit vel ex alia cauſa neceſſaria,& tunc ſimiliter nõ obſtat exceptio per ea quæ allegata ſunt ſupra in prin.q.ſi autem fit ceſſio voluntaria,aut fit ex cauſa lucratiua,& ob.exceptio aut ex cauſa oneroſa,& non ob.agendo vtili actione nomine ſuo, niſi probẽ in fraudem factam.C.man.l.pe.cum ſi.Si autem ageret directa nomine cedentis obſtaret exceptio per ea quæ hic dicta ſunt,& ſup.proxi.q.

Prædicta autem locum habent in ceſſione iurium.In ceſſione vero ſiue in translatione dominij dicit Bal.d.l. ſi cũ dotem.§.ſi præter.quod non repellit,quia imediata cauſa agendi.ſ.dominum eſt ſine vitio.gl. eſt ordinaria ſecundum eum in d.l.ſi cum legitima, non intelligas quando ſimpliciter ceditur rei vendicatio,quia tunc erit idem ꝙ ſupra ſecundum no.in tit.de ceſſio.ac.§.ex præmiſſis.ver.Item quod ſi mihi. vbi videtur maxime in addi.Io. And. quid operetur ceſſio rei venditę,quibus adde.l.ſi eius.& quod ibi not.ff ad trebel.

75 Succeſsiue,ſeptuageſimoquinto q̃ro † quid iuris quando ceſſio præceſſit bannum,an tunc ceſſionario agenti poſt bãnum obſtet exceptio. Bal in l.4.§.ſi filius.ff. ꝙ quiſque iur. dicit quod non obſt. exceptio , ꝙ quidam dicunt procedere ſecundum diſt. quæ habetur in l.poſt contractum.ff.de don. quod eſſet verum in caſu in quo ex forma ſtatuti alienatio & ceſſio redderetur nulla ipſo iure, quia tunc ceſſionarius repelleretur quaſi agens ſine actione.l.ſi pupilli.§.videamus. de neg.geſt.& l.non putauit.§.non quęuis.ff.de contratab. & idem ſi ex alia cauſa eſſet ceſſio nulla ſecundum not.in l.ab Anaſtaſio.& l.per diuerſas.C.manda.& l.fina. C.ne li. po. Si autem ceſſio habet ſua ſubſtantialia ,& ſtatutum non annullat eam cum neceſſaria ſit reuocatoria quando facta eſſet in fraudem,ceſſionarius non poſſet repelli a debitore opponẽte ex iure fiſci.l.his conſequẽter §.1.famil.hercif.& l.2.ſi agervectig & quod ibi nota.& l.ſi eum ſeruũ.per Cyn. C. de ſer. fugi.per Bar.in l.1.ff.de excep.rei iud.non ergo obſtat exceptio banni ſuperuenientis quod eſt certum ſi agat vtili. Sed dubium eſſet an ſibi obſtaret agenti directa,rõne cedentis p. l.qui ſtipendia.cum ibi no.de procu. & per ea quæ dicta ſunt ſup.73.q.Puto tamen quod etiam tunc non ob. exceptio,qa talis directæ exercitium tranſit ſine aliquo vitio,arg.ff.de ſer. expor.l.ſi minor.& ꝙ not.in l.plurib.§.& ſi placeat.per Dyn. & Bar.de verb.obli.& hoc ideo quia agit in rem ſuam ceſſionarius. Facit C.de dona.l.illam.& quod habetur in l.ſi quidẽ per doct.C.de act.& oblig.

76 Septuageſimo ſexto quæritur, † viſo quod p alium aliqñ agere poteſt & aliquando non,an poſsit pro alio,p curatorio nomine agere.Puta Tirius fuit factus procurator a Sempronio non bannito,an repellatur uirtute dicti ſtatuti quod banniti non audiantur.hæc quæſtio examinatur per Alberi.ubi ſup.q.62.Cuius verba libet hinc inſerere propter quæſtionis utilitatem & aliqua pulchra dicta Dicit enim primo uidetur ꝙ audiatur & non obſtet exceptio arg.inſti.de except. §.fin. Item quia non dicitur hic audiẽtia dari uel ius fieri , ſed ei cuius eſt procurator,quia dicitur dominus agere per procuratorem ff.quod ui aut ui clam.l.denique.§.fi.& l.ſeq. & ff.de p cur.l.à.& ſecundum hanc determinationem intelligitur.l.nõ ſolum.§.pe.ff.de iniur.& ad hoc.arg.ff. de do. excep.l. ſi procurator.in princ. niſi occaſione ipſius litis datum foret ſibi bãnum quod fieri põt de iure, ut ff.ſi quis ius di. non ob.l.3. §.2.tunc enim non audiretur niſi primo exiret de banno,ut. ff.de dol.excep.l.apud celſum.§.queſitum.& l.ſi procurator 2.rñ.& quod alias admitti debeat. & ſtatutum eſt odioſum; & ideo reſtringendum,ut ff.de libe.& poſth.l. cum quidam. & ita in hac.q.quidam ſentiunt.& pro hoc. ff. de in ius voc.l. quæſitum. Alij dicunt bannitum etiam pro alio non admitti ad inſtar excõicati. ut extra de prob.c.poſt ceſſionem.Itẽ quia ſtautum indiſtincte dicit non dari audientiam bannito nec diſtinguitur an agat proptio nomine uel alieno,ergo indiſtincte intelligi debet.ff.de ſeru.urb.l.ſi ſeruitus. cum concor.Item quia quod ei non detur audiẽtiã inductum eſt in honorem prætoris ſicut & edictum.de poſtulando quod p hibet certas perſonas poſtulare. ff. de poſtu. l.1. qui. ex cauma.l.ſed & ſi prætorem.§.ſed & ſi dum.ideo ſicut nullo modo conceditur poſtulare ei cui ab edicto denegat̃, ita & hic. Item bannitus qui pro ſe non admittitur multominus admittitur pro alio.nec ob.ſimilitudo.ff.de poſtu.l.1.§.j.& 2.& C.eod.tit.l.nemo.nec ob. ꝙ arguit̃ de patrono ad bannitum quia ꝙ bannitus non audiatur eſt de iure municipali,ꝙ ẽ cõmune ius ipſius ciuitatis,ꝙ aũt libertus non uocet in ius patronum ſine venia eſt priuilegium ipſius patroni.in auct. de non alie.§.ſi vero.de teſta.mili.l.eius.& pro iſta parte bene facit.ff.de pe.l.mors.circa princi.De facto obtinuit ꝙ pro alio audiatur,maxime per l.quæſitum. de in ius uoc. & quia

alte-

Digitized by Google

alterius odio alius grauari nõ debet C. de inoffi.test.l.si quis in suo,& quia bannitus non videtur agere vel audiri, sed dominus qui per alium agere videtur.vt in d.l.mors no.lac. de Are.& istam partem puto veram.Ad q facit vltra prædicta, quia filiusfamil.in iudicio esse non potest & intelligitur suo nomine,vt l.fi.§.necessitate,ff.de bo.quę lib.põt enim esse p curator.de procu.c.qui generaliter lib.6. licet glo. aliter dixerit in d.§.necessitate.non obst.c.post cessionem.de prob. quia loquitur in excommunicato qui perdit perceptionem sacramentorum,& cõmunionem fidelium.de excepr.c.2.de sent.excom.pe.quæ bannitus non perdit,ut certum est.& sic de vno ad alium non arguit secundum Bar.in sua disputatione,in ver. ,.est uidendum,& dictum fuit supra hac eadẽ parte.q.4. Aduertendum tamen quod hoc est verum quando agit nomine alieno,& ad alterius utilitatẽ. Si autem ageret nomine alieno,& ad sui vtilitatem, secus esset, ut puta,quia esset procurator in rem suam.l.1.§.in propria.ff.quando appel.non sit.& C.de procu.l qui stipendia.Si autem statutum diceret q non audiatur,in aliquo suo iure non haberet qõ dubitationem.l.1.§.visus.C de procu l.nihil.& l.neque.& l.q quis. Prædicta vera si fuit factus procurator post bannum, si autem fuisset antea constitutus repelleretur non virtute statuti, sed quia præsumeretur reuocatus propter mutationẽ status,vt l.si cum cornelius,& l.cũ quis ff.de sol.cum ibi not. & per Bar.in l.post litem.ff.de procu.

Dictum fuit.supra hac eadem parte.q.37. q bannitus põt ab intestato succedere de iure communi. Modo Septuagesi
77 moseptimo quæritur † bannitus succedit Titio non bannito stante dicto statuto q banniti non audiantur,dictus bannitus adit hæreditatem, & vt hęres Titij agit contra Sempronium an ei obstet exceptio banni? Alb.vbi supra q.49. arguit primo q non ob.exceptio, vt consequatur ex persona alterius q per se habere non posset.ff.quæ res pig.ob.l.aristo. & de fal.1.§.1.determinat contrarium,& ita dicit fuisse obtẽtum,vt sic sibi obstet exceptio in iure postea quæsito.ff.de q di.inde.l.si non sortem.§.si filius.ad maced.l. sed Iulia.§.1.re. amo.l.& ideo.& C.de bo.mat.l.1.(n contratium facit. ff. de excep.l.modestinus.vbi habetur q agenti iure hæreditario non opponitur exceptio ex persona propria. & idem probatur in l.quidam cum filium.versi.quare.ff.de verb. oblig.Puto tamen dictum Albe.verum quia exceptio banni est exceptio,quæ respicit personam & in illa tantum verificatur si p suo iure agit,vt supra.q.proxi. qualitercunque ergo ius suũ sit,& ex quacunque causa verificantur verba statuti.Et ideo etiam ex iure hæreditario agens repellitur cum vnicum sit effectum patrimonium.ff.de priuil.cre.l.pater,& de vulg.& pupil.l.sed & plures.§.si filio.l.modestinus. & l.quidam cum filium.loquuntur in exceptione reali.(rei iudicatæ in qua inspicitur non solum persona,sed causa.l.cum quęritur. & l. si mater.§. eandem & l.& an eandem. ff. de excep. rei iudi Et ideo licet ille q nomine proprio succubuit, postea vt hæres alterius agat,& sic est diuersa causa cessat regula illius excep. quia licet dici possit eadem persona,in auct.de iur.iur.a mo. præsti.§.1.non tamen concurrit identitas causæ.Et sic sibi nõ obst.exceptio. Quod est verum nisi veniendo iure hæreditario veniret ad impugnationem sui facti proprij, & a te facti. Tunc enim si agat iure hæreditario obstat sibi exceptio ex p sona propria,vt d.§.si filius.& d.l. sed iul.§.1. de quo tamen articulo scilicet in genere an agenti iure hæreditario obst. exceptio ex persona propria,vide in d.l.modestinus. per Bar. & quod ibi not.in l.post legatum.§.si his.de his quibus ut ingig.& vide quod not. in Specu. de sen. & his quæ ipsam se.§. si ver.quid si procurator.vide etiam quod habẽt in l.fi. C.de qui.Econuerso vero agẽti iure proprio an ob.exceptio ex p sona eius cuius est hæres etiam banni,examinabitur. infr.in vltimo tempore par.2.q.4.

78 Septuagesimooctauo quæritur † bannitus ex forma statuti non potest sua bona in alium transferre. Quidam vẽdidit vel aliter alienauit quædam sua bona & promisit exinde ad voluntatem emptoris facere instrumentum cum clausulis consuetus,deinde antequam faceret instrm bannitus fuit & taliter quod in statuto continetur.Quæritur an possit facere instrm prædictum,& valeat non obstantibus banno & statuto? pro huius quæstionis decisione sciendũ est quod Richar. de sal.disputauit quæstionem in terminis infrascriptis,Lege prohibetur partialitatis causa relegatum aliquid transferre vel alienare de suo, Relegatus dicta causa ante relegationẽ dederat & locauerat pro decem annos rem ad francandum in quinquennio pro quingentis, hoc acto quod sub pęna teneatur locator & dator in termino prædicto francant.facere instrm venditionis. Quæritur quid iuris de perfectione cõtractus & pœna, & post multas prolixas rõnes primo ad affirmatiuam,secundo ad negatiuam, soluit hoc modo. Pro parte affirmatiua quod possit facere instrm,& si non facit pęna committatur.Primo propter uerbũ dederat, de cuius natura,& significatione est dominium transferre. ff. de condi. obst.cau.l.fi.de verb.obli.l.ubi autem.§.fi.insti. de actio.§ sic itaque.Secundo pp copulam,&,dum subijcit thema & locauerat,de cuius copulæ natura & significatu est ponere diuersa & augere præcedentia. ff. de leg. 3.l. ea tamen adiectio. & no.super rub.ff.de iur.& fac.igno.Tertio per l.sub conditione.ff.de sol.vbi rei uel pecuniæ date transit dominium immediate.Quarto per propriam significationẽ huius dictionis, ad,quæ est vt inducat modum,sed rei data sub modo ab initio transit dñium.l.necessario,§.si pendente. de pericu.& cõmo. rei uendi.& no.C.cod.titu.l.1.Quinto per l.sicut.§.interdum & l.cum venderem.ff.loca.Sexto quia res fuit ęstimata, ergo videtur tunc transisse dominiũ.ff.loca.l.in naue. & locatio suos notissimos terminos excedere.argu.ff.depositi.l. lucius.Nec obstat quod rei suæ non teneat conductio.ff. locati.l.qui rem.& l.ad probationem.& ff depositi.l.qui rem.& de regu.iur.l. neque pignus in fi. cum simi. quia illud uerum est ab ignorante vel etiam sciente respectu domini. Seda sciente respectu positionis quæ nõ est sua sic, ut patet expresse.ff.de acq.pos.l. si rem aliquam,sed possessio rei sic locatæ non transierat.C.de præsc.30.anno.l.male agitur.ergo a sciẽte eius respectu conductio tenebat,dominium autem sine positione bene potuit transire per l.si fundum.de fund. vel põt dici quod conductio rei pleno iure propriè non tenet, sed hic non est pleno iure propria conducentis,arg a si ff.quod metus causa.l.metum.§.uolenti.C. de donatio quæ sub mõ. l.1.C.quod metus cau.l.3.cum si.Septimo per uerbum ad frãcandum de cuius significatione op3 scire esse francare,id est liberare.quasi dicat quod transtulit dominium,sed non francum.Pro parte autem negatiua etiam pro solutione adducine uideatur laicis quædam iniquitas, ut in fin.not,glo. C. de transactio.l.si maior.Secundo quia hoc esset duplex improprietas.secundum quod rei locatæ transierit dominium q tra naturam locationis.ff.loca.l.non solet.& quod eodem momento rei propriæ teneret locatio contra l. neque pignus. cum similibus supra allegatis.sed duplex improprietas in eo admitti non debet.C. de dotis promiss.l. 1. cum similibus.ff. manda.l.si uero non re. secundo uel tertio responso. ff.de cõdi.& demonstratio.l. si mulieri & Titio. Tertio quia unum de copulatis transit ad naturam alterius ff.de fund. instruct. l.seiç.§.gaio.Sed hæc copula,dederat & locauerat, ergo datio trahitur ad naturam locationis,ut sic dominum non trãseat,ut est clarum.ff.locati.l. 4.ubi uidẽt casus ibi dedisset ue, & arg.eo.tit.l.si uno.in prin. Quarto quia si aliud sumeretur esset contrarietas & incompassibilitas cõtra l.Titij. ff.de cõdi.insti. Quinto quia quod duplici iure potest summi in dubio dẽt intelligi,prout caret uitio.ff de legibus.l.in ambiguo & pro socio.l.merito.ubi præsumitur quis facere iure licito & non illicito, sed ubi a tempore locationis transisset dominium non posset dari pensio propriè a modo nisi de pretio quod ad terminum est soluendum,& sic induceretur in cõtractum usurarum illicitum,& reprobatum,ut habetur.C.de usur.auct.ad hoc.& in auct.de eccle.titu.§. 1. & solet not.C. de summa trinita.l.1.nisi diceres quod uenirent ratione fructuum & interesse, sed certè hoc non posset, cum ille sit in mora ratione dilationis sibi datæ,ut l.lecta. si certum pet. & fructus inde percipiat quia dominium transierit.Sexto per l. quæro.§.fi.ff loca.ubi rei æstimatæ locatæ non transit dominium si est species,sed periculum transit,& non est emptio, sed quasi emptio.Nec obst.l.in naue.quia ibi loquitur de cõductore operarum qui potest transferre dominiũ rei in qua opera debet præstari, si detur ad pondus vel numerum ut reddatur non idem in specie, sed in genere, quod cum dato recipiat functionem uel aliter, ut ibi not. quod non est in proposito,& uidetur ęquior & uerior per d.§.fi.Finaliter soluendo derisiuę dicit,ego utor tali distinct.quod aut cõstat quod ab initio transferre noluit,aut quod noluit,quia in cõtractibus inspicitur magis uoluntas quàm uerba.l. etiam. C. de iur.do.cum si.Aut est dubium, & tunc aut uendebat, sed pactũ apponitur,ut donec pretium soluat certa mercede cõductum habeat, & obtineat prima pars.(. affirmatiua per d.l. sicut.& l.cum uenderem.Aut ab initio locabat,sed cum pacto quod francari deberet,ut in casu nostro,& tunc obtinet alia pars.(.negatiua quasi translatio uel alienatio facta non fuerit ab initio, sed debeat fieri demum cum erit facta francatio.sed tunc uenit ad inhabilitatem, ergo si recte uidetur fuisse in casu nostro non ob.l. sub conditione, quia ibi solutio fiebat pure,sed effectui & cessioni in solutum adijciebatur cõditio.hic autem locatio fuit pura, & eius natura nõ erat translatabilis dominij,ut iup.ibi ergo transit dominium hic non,sed ius locationis,ut ibi.

Vides ergo quod ubi ab initio ex ui contractus transijt dominium non obstante statuto poterit instrm facere,& si nõ facit in pœnam incidit. Vbi autem non transit dominium, secus est,obstante statuto.nec ob.q illa uideatur alienatio necessaria

Digitized by Google

cessaria & sic statuto non comprehendatur. de contrahen. emp. l. fistulas. §. 1. de re eo. l. magis puto. §. sed si tempore. & C. quando decre. op. non est. l. 1. quia hæc res ex forma statuti est reducta ad impossibilitatem. ff. ad le. rho. de fact. l. si vehenda. §. idem iur. & loca. l. insulam. Secundum ergo dist. prędictam in terminis in princi. q. propositis. Aut fuerat trāslatum dominium, vt quia uendens receperat pretium uel fidem de eo. ff. de contrahen. emp. l. ꝙ uendidi. C. de re. uen. l. inciuile. & ꝙ utrobique habetur, & in l. procurator. §. sed si mercem ff. de tribut, & l. quidam fundum. ff. de in rem ver. & sine dubio non obstante statuto poterit instrumentum facere, quia tunc non alienat, & sic non habent locum verba statuti. si uero dominium non fuit translatū, secus esset. Sed hæc pars secunda est mihi dubia cum sit alienatio necessaria per dicta iura, & l. alienationis. ff. fa. her. nisi dicas quod illa promissio præsumatur in fraudem statuti facta ꝙ est verū concurrentibus his quę habentur in l. post contrrctum. ff. de do. in l. si ventri. §. fi. de pri. cre. & C. de bo. dam. l. siquis post hac. Licet autem hæc decisio conferat ad materiam, tamen magis placet per ea quæ dicta sunt supra circa cognitionē contractus. an sit nenditio an locatio, & quid importent illa verba ad francandum. Pro qua tamen materia recurrendū est ad latius & clarius no. per Bar. in dispu. sua quæ incipit, publicanus. quæ saltem in effectu habetur in l. cotem. §. qui maximos. ff. de publ. Sunt & not. supra dicta pro materia l. qui rem. C. loca. & si rem aliquam. ff. de acquir. poss. de quo ibi per Bart.

79 Septuagesimonono. † Stante dicto statuto ꝙ bannitus non audiat in aliquo suo iure quod ostensum est non tollere defensionem vt hac ea parte. q. 62. Quæritur Titius agit cū Sempronium bannitum, dat libellum, & facit eum citari. Sempronius bannitus comparuit, & suas exceptiones oppo suit, quibus visis Titius agens vult a lite tantum desistere. sed Sempronius vult quod procedat per auc. qui semel. C. quo. & quan iu. & per not. in l. edita. C de eden. An audiat bānitus quasi uideat impugnare & agere. Dicit Iac. de ra. in l. si libertus. ff. de in ius. voc. quod bannitus auditur quia dicitur se defendere. Alve. vbi supra q. 60. idem sequitur dicens melius probari eo. ti. de in ius voc. l. libertus a patrono. & extra de rescrip. c. 1. lib. 6.

Certe meo iudicio hæc q. paruam habet dubitationem. fm enim. not. ex dict. l. edita. & auct. qui semel. semper conuentus actore negligente reus est. & iō siue differat aduersarius ut l. properandum. §. & si quidem. de iudi. siue renuntiet taliter ꝙ sibi non liceat fm no. in dictis iuribus, & in l. postq̄ liti. C. de pact. semper bannitus ut reus audiendus est. Faciūt ea quæ dicta sunt supra hac parte. q. 68. 19. & 70. Si autem bānitus illo non agente vellet quod iudex pronuntiaret exceptionem sibi competere per not. in l. si finita. §. eleganter. ff. de dam. infec. ff. de fideiu. l. si contendat. de lib. leg. l. aurelius. §. centum. & C. qui bo. ce. pos. l. 3. forte non audiretur, tum quia prouocans est non prouocatus, ut dictum fuit supra q. 64. tamen quia implorando officium iudicis interuenit in iudicio, ut dictis iuribus, non autem excipiendo, & sic tenetur libellum offerre, & per consequens actor est ut habetur in l. 1. ff. de eden. & per Bar. ff. de iurisd. om. iud. l. 1.

80 Circa eandem materiam. 80. quæritur † stante statuto ꝙ laudum habeat executionem paratam, & similiter instrumē tum guarentigiæ habens certum terminum. Titius habens instrm guarentigię vel laudum contra Sempronium habētis executionem, ante illam factam bannitus est, bonis eius non publicatis. dictum fuit. q. 5. ꝙ perdit beneficia statutorū. suæ ciuitatis. An nullo modo disponente bannitum audiri non debere, poterit pone per procuratorem virtute dictorū iurium incipere ab executione secundum formam dictorū statutorum. Hæc quæstio est disputabilis. sed omissa disputatione ne prolixior sim quàm promiserim succincte me expediam. Præmittens primo ꝙ de iure cōi talia non habent paratam executionem. C. de execu. rei iur. l. 1. ff. de suspect. tu. l. 3. §. tutores. sed a iure statutorum tale traditur beneficium vt habetur in laudo. in l. 1. C. de arbit. & quod ibi per doct. in guarentigia habetur per Iac. de Are. in l. cum quasi. §. si plures. ff. de fidei. lib. ubi gl. fin. secundum eum dicit ꝙ illud ꝙ facit sīia facit legis pōtestas, ex quo ipse ibi dicit ꝙ sicut sīia habet executionem, ita instrumentum guarentigiæ: hoc etiā sequitur Cy. in l. una. de confes. Bar. tangit. in l. proinde. in fi. ad l. aquil. in l. 1. de eden. in l. 1. iu. fol. & in l. 2. C. de sen. quæ sine cer. quant. beneficium ergo executionis traditum guarētigiæ nō est de iure cōi, sed de iure statutario. Item præmittę ꝙ non est beneficium quod de necessitate tradatur illi instrumento ex quo natum est, sed potest etiam sine illo beneficio in exercitium alias iudicium deduci. l. intra dies. cum ibi no. ff. de iudi. & in c. fi. de iudi. Res enim iudicata habens executionem a iure communi per no. in l. a diuo pio. per totū, & C. de execu. rei iudi. potest per uiam actionis etiam in iudicium deduci, licet possit per officium iudicis etiam intentari. C. de arbi. l. cum antea. C. de reb. credi. l. actori. l. miles. §. iudicati, ff. de re iudi. cum no. per Bar. in d. l. intra dies. Sic ergo est in instrumento guarentigiæ & laudo. vt etiā patet ex not. in l. plane per Bar. ff. quod cum fal. tu. auto. vbi patet per prę scriptionem remanere ipsum ius ordinarie agèndi. Præmitto etiam quod donec illud instrm fuerit executioni mandatum non dicitur facta executio ut habetur plene & not. per Bar. in l. is qui. ff. quib. ex cau. ma. Ex his infertur quod cū res reducta sit ad casum a quo non pōt incipere & simus in re non perfecta vitiatur ipse contractus, ut l. quia in eum. ff. ad leg. aquil. & de fideiuss. l. uranius. & per Dy. & Bar. in l. plurib. §. si placeat. de verb. oblig. Pro qua decisione facit quod in his quæ respiciunt ordinem iudicij inspicitur iudicij locus, vt habetur in l. 2. C. quem. te. ap. & plene per doc. in l. cūctos populos. de sum. trin. ergo & tempus iudicij. arg. l. vinum. si certo pet. & ff. de trit. l. in hac. Ex hoc satis colligitur ex no. per Bar. in extrauag. qui sint ribelles. super verbo, rebellando. Si autē executio fuisset ante bannum facta etiam secundum quod Bar. intelligit factam esse in d. l. is qui. nullatenus propter bānum uitiaretur, vt d. §. & si placeat. Item si instrumentum esset factum taliter quod valeret de iure statutario, & non de iure communi non uitiaretur ex banno superuenienti, quia iam perfectum etat, & quia quo ad solennitatem actus inspicitur tempus ipsius actus confecti sicut locus, vt in iurib. prædictis, sicut ēt in fi. no. per Bal. in d. l. cunctos populos. iuxta fi. dum tractat de solennitate probatoria ipsius actus. licet autē in prædictis ipse bannitus perdat beneficium statutorum, nō tamen idem debet esse in hęrede. de quo dicam in ult. temp. parte. 2. q. 15.

Rubrica de his quæ per alios fiunt in præiudicium bannitorum.

Supereſt expedita prima parte huius secundi temporis, vt ad secundam perueniatur, quæ vt ex diuisione in prin. huius temporis posita patet, tractare debet de his quę per alios fiunt in præiudicium bannitorum: & vt ordine præmisso procedatur. Præmitto primo rubricas siue titulos qōnum quæ in hac parte examinare continget.

SVMMARIVM.

1 *An subripiens rē bannito possit ab eo ad restitutionem rei conueniri.*
2 *An ualeat statutum quod excludit bannitum etiam a defensione.*
3 *Si bannitus non potest opponere exceptionem præscriptionis, an illam possit eius fideiussor opponere.*
4 *An conreus debendi conuentus a creditore post terminum præscript. repellatur ab excipiendo de præscriptione ex eo quod intra terminum præscriptionis bannitus fuit eius conreus. Et sic sit interrupta præscrī ptio etiam contra non bannitum. Et sic in hac examinatur an ualeat statutum minuens tempus præscriptionis & materia l. fi. C de duo. reis.*
5 *An si agatur contra bannitum qui non potest se defendere & taliter quòd ex narratis apparet præscriptionem esse decursam iudex aseipso possit de præscriptione obijcere & agentem repellere, & in hac latissime examinatur uirtus præscriptionis.*
6 *An stante dicto statuto bannitus agens contra bannitum possit contra exceptionem quod non debeat audi, rireplicare quod ille non potest excipere.*
7 *An stante statuto quod bannitus possit impune offendi, possit impune occidi.*
8 *An bannitus nondum registratus dum registrabatur potuerit offendi di stante statuto bannitum & registratum posse impune offendi.*
9 *Si fuit registratus & fuit sumptum bannum legitime, deinde causaliter registrum fuit combustum, an possit impune offendi ostenso sumpto.*
10 *An bannitus qui potest impune occidi possit occidi impune a filio, vasallo, seruo, uel liberto.*
11 *An occidens bannitum auctoritate statuti peccet in foro conscientiæ.*
12 *An excusetur occidens bannitum ad instantiam inimicorum eius & pro pecunia.*
13 *Quid iuris si uolens occidere bannitum intrauit per muros ciuitatis & eum occidit.*
14 *Si accusatur occidens bannitum an possit per procuratorem opponere quod occidens erat bannitus.*
15 *An bannitus possit impune occidi pendente securitate sibi data libere veniendi &c. Et in ea plene tractatur de materia securitatis.*
16 *An bannitus qui pendente securitate non potest offendi perdat illud beneficium si committit graue maleficium, & sic possit impune occidi.*
17 *Si cauetur statuto quòd capiens bannitum habeat centum a communi, an debeat habere si ille captus habeat securitatem.*
18 *An premium quod datur capienti bannitum debeat diuidi inter eum & fiscum.*
19 *An capiens bannitum debeat habere expensas quas fecit in capiendo.*
20 *Si sunt plures capientes bannitum an debeatur unicum premium inter omnes an plures.*

21 *Stante*

Digitized by Google

Nellus de S.Gemin. De Bannitis.

21 *Stante statuto quod dat quinquaginta capiẽti bannitum in pecunia,& centum capienti bannitum in persona, bannitus in mille, quæsi non soluerit intra mensem intelligebatur bannitus in persona, fuit intra mensem captus & præsentatus, deinde elapsus est mensis & nõ soluit. Quæritur quod premium debeatur capienti.*

22 *An potestas qui ignoranter cœpit exbannitum debeat habere præmiũ quod datur bannitum capienti.*

23 *Vno statuto cauetur quòd capiens exbannitum habeat centum, alio statuto cauetur quòd homines de villa teneantur trahere ad rumorem, & capere malefactores & exbannitos. Quidam iuit ad capiendum Titium sciens eum bannitum, & cum Titius fugeret eleuauit rumorem propter quòd homines de villa insecuti sunt eum, & illum ceperunt quæritur an alicui præmium debeatur.*

24 *Stante eodem statuto Titius sciens Gaium bannitum ignorans tamen statutum cæpit Gaium & potestati præsentauit, quæritur an debeat habere premium.*

25 *An sit necesse probare quod occidens bannitum sciebat illum esse bannitum.*

26 *An occidens vnum quem credebat esse Titium Ioannis bannitum, & erat alius homo excusetur propter statutum, vel non, & qualiter puniatur.*

27 *An vniuersitate bannita quilibet de uniuersitate offendi possit.*

28 *An liceat occidere bannitum captum a familia potestatis.*

29 *An priuatus accipiens bannitum in alterius territorio præmietur virtute unius statuti, an uero puniatur uirtute alterius statuti.*

30 *Quid in officiali capiente bannitum extra territorium, an possit executionem facere, an uero teneatur eum relaxare.*

31 *Quid si talis bannitus indebite captus a priuato uel a familia in manibus capientis occidatur.*

32 *An quis possit occidere bannitum in manibus priuati qui eum licite ceperat uirtute statuti eum premiantis.*

33 *An captus in confinio territorij duarum ciuitatum, ita quòd dubium sit in quo territorio captus sit, poterit iuste capi uel non, siue a priuato siue ab officiali.*

34 *An contra bannitum licite captum possit fieri executio sine nouo processu.*

35 *Quid si uno statuto cauetur quòd antequam bannum detur debeat quis citari certo modo. alio statuto uel eodem in fi. cauetur quòd banniti pro homicidio capti, statim fiat executio, etiam si solennitas statuti non sit seruata, an non facta citatione dicto modo debeat bannum executioni mãdari.*

36 *An bannitus ex una ciuitate captus in alia illa confederata possit sibi iustificari secundum tenorem banni.*

37 *An iudex laicus debeat tractare tanquàm bannitum laicum bannitum alij episcopo.*

38 *An retinens bannitum in priuato carcere excusetur a pœna uirtute statuti permittentis offendi bannitum.*

39 *An statutum prædictum quod permittit occidi bannitum habeat locum in fœmina bannita.*

40 *Si cauetur statuto quòd uiri bannitarum debeant expelli de ciuitate, an econtrario uxor banniti sit expellenda.*

41 *Cauetur statuto quod familia banniti expellatur de ciuitate an sit expellenda uxor.*

42 *An statutum disponens quod filij bannitorum expellantur de ciuitate cõprehendat filias.*

43 *An stante tali statuto comprehendantur non legitimi.*

44 *An tale statutum locum habeat in filijs matris bannitæ.*

45 *An interficiens bannitam prægnantem sit excusatus uirtute statuti permittentis occidi bannitum.*

46 *An committens adulterium uel stuprum cum bannita per uim ueniat puniendus, & quid si uoluntarie.*

47 *An in uxorẽ banniti non bannitam possit uirtute dicti statuti licite committi adulterium, & sic non possit accusari uel inquiri.*

48 *An repertus cum armis prohibitis reddiens ab occidendo bannitum punitur uirtute statuti prohibentis talia arma portari.*

49 *An volens occidere bannitum possit bannito aliter euadere non ualente impune occidi.*

50 *An bannitus pro homicidio propter quod insurrexit rumor in ciuitate cõtra honorem & statum ciuitatis possit offendi virtute statuti acrius permittentis offendi bannitum, qui facit contra honorem & statum ciuitatis quàm alios bannitos.*

51 *Dicitur statuto quod bannitus pro amputatione membri possit occidi. An bannitus pro amputatione digiti comprehendatur in dicto statuto, & ibi de alijs membris. & de membro arido.*

52 *Quando quis dicatur bannitus pro cicatrice vt sic statutum de eo loquẽs uerificetur.*

53 *Quando quis dicatur bannitus pro percussione sanguinolenta.*

54 *An bannitus pro eo quod insultauit & percussit possit offendi tanquam bannitus pro insultu & etiam pro percussione. Et examinatur an insultus confundatur in percussione.*

55 *An bannitus prædictus possit impune in rebus offendi puta si comburiẽt eius domus.*

56 *An Bononiensis occidens Florentiæ bannitum de Florentia, possit prota hoc occisione Bononiæ conueniri, & in ea etiam examinari.*

57 *Quod ubicunque offenditur bannitus de Florentia offendens non potest Florentiæ conueniri.*

58 *An Bononiensis occidens in ecclesia commitatus Florentiæ florentinum bannitum de Florentia possit puniri Bononiæ, acsi illum occidisset extra territorium Florentinum.*

59 *An citatus in causa ciuili non comparens, & propter inobedientiam condemnatur & bannitus fisco, dicitur bannitus pro maleficio ut sic in eo locum habeant statuta prædicta & possit offendi, & ibi inseritur quid ius si iudex in tali banno adiecit quod possit impune offendi.*

60 *An condemnatus in contumaciam pro crimine dicatur pro maleficio bannitus.*

61 *An bannitus in ere & persona captus a iudice possit decapitari.*

62 *Si quis fuit simpliciter bannitus in amputatione membri, de quo membro intelligatur.*

63 *Quid iuris si fuit simpliciter positus in banno.*

64 *An bannitus captus post 30. annos a die lati banni possit tradi executioni.*

65 *Stante statuto quod damna data a bannitis debeant emendari per uicinos uel proximiorem communitatem, uel uillam, cuius dicatur uicinus, & quæ uilla dicatur proximior.*

66 *Bannitus fuit quis in mille quas si soluere non poterit intelligatur bannitus in personam. Quæritur, quando dicatur non posse soluere. & in ea de significatu uerbi, potest, & de natura termini, cuiusque, multum plene tractabitur.*

Secunda pars secundi temporis.

1 PRimo igitur quæro † Titius abstulit rem aliquam bannito, stante statuto ꝙ bannitus non audiatur, an possit a bannito ad restitutionem illius rei conueniri, & uidetur ꝙ sic, nam & relegatus bona sua retinet. ff. de interdic. & rele. l. 1. de bo. eo. qui mor. sibi consci. l. 2. in fi. sic & bannitus quando non publicantur, ergo uidetur ꝙ agere possit. Facit ad hoc. ff. de bo. pos. l. edicto. §. rei capitalis. C. si pen. ap. mors inter. l. 2. pro hoc quia appellatione bonorum continentur iura. l. bonorum. & l. subsignatum §. bona. de verbo. sig. Si ergo retinet bona, ergo & iura. & sic actiones, & per consequens earum exercitium, alias fruſtratoria esse iuris illius reseruatio siue retentio. Sed contrarium est uerũ ad instar excommunicati qui agere non potest. de offic. ordi. c. 2. de iudi. c. intelleximus. Quod quidam dixerunt esse verum etiam de iure cõi circunscripto statuto prędicto de quo tangam infra hac eadem parte. q. 65. quod ego non credo per rationes prædictas. & per tex. in l. si tibi. §. is cuius. ff. man. Statutum ergo est illud quod licet non tollat actionẽ tamen tollit illius exercitium, & si dicit quod non audiatur quousque fuerit in banno clarum est quid iuris. Si uero dicit indistincte dicam infra in 3. temp. par. 2. q. 8. Sed & si sit aliud statutum quod dicet bannitum prædictum posse a quocunq; offendi impune, res clara est quo casu quid iuris sit dicam infra in 2. parte huius tẽporis, dum tractabo an de tali subtractatione iudex possit inquirere. q. 1.

2 Secundo quia dictum † est supra parte prox. i. q. 62. ꝙ statutum simpliciter denegans audientiam non excludit defensionem. Quæro si in statuto dicatur ꝙ non audiatur in aliquo suo iure etiam defendendo, an valeat tale statutum, & videtur ꝙ non, quia leges debẽt esse iustę. l. 3. ff. de leg. sed iniustũ est ꝙ quis non possit se defendere. l. vt uim. de iusti. & iu. Præterea defensio est de iure naturali. l. 1. §. cum arietes. ff. si qua. pau. fe. di. quod ius tolli non potest. d. l. ut uim. & not. in l. pactum. ff. de pact. in gl. ma. & est tex. in cle. pastoralis. de re iud. In contrarium ꝙ imo valeat & tolli possit vī ꝓbari, primo quia contumaci põt audientia denegari. l. sed & si per prætorem. §. sed & si dum. ff qui. ex cau ma. & ratione contumaciæ clauditur reo iudicij aditus. C. de iudi. l. sanci. C. de iure fisci. l. defensionis facultas. li. 10. hinc est ꝙ ille qui fuit contumax in se defendendo non auditur post terminum. in l. vlt. ff. de fer. & ita tenet Dy. in l. fi. ff. de custo. reo. & ideo cum bannum detur propter contumaciam uidetur valere statutum. & sic aliud est in banno quàm in excõicato. Nec mirũ quia deteriori loco sunt bãniti qui possunt impune offendi. Bar. in hoc artic. in l. cum mulier. sol. mat. tenuit primam partem distinguendo ꝙ quædam est defensio uoluntaria, vt quando quis vult comparere ad defendendũ aliquem, & illa põt tolli per statutum. Quædam est defensio necessaria, vt qñ quis ad iudicium citatur, ista non potest tolli. allegat no. per Inn. in c. cum inter. de excep. & idẽ dicit in d. l. defensionis facultas. ibi tamen limitat prædicta vera in defensione iuris. In defensione vero facti dicit valere statutum, de qua facti defensione dicam infra hac eadem parte. q. 49. dũ tractabo an bannitus offensus possit se defendere. Sed Bal. in d. l. cum mulier. concludit ꝙ quædam est defensio in qua bannitus nihil ponit sed simpliciter negat, & ista non potest auferri. C. de edẽ. l. qui accusare. Quinimo nec de jure intelligitur, quia nõ est

pro-

Digitized by Google

prie defensio.l.si quidem.C.de excep.& ibi per eum, quædã est in qua aliquid ponit ad meram defensionem, & tunc aut talis exceptio est de iure gentium,vt si excipiat se fecisse ad suam defensionem, & talis exceptio non potest respui. l. ut vim.de iust.& iu.Si vero exceptio oritur de iure ciuili, vt exceptio præscrip.rei iu.& si.Et tunc stante tali statuto bannitus non debet audiri.quia ciuilis ratio ciuilia iura tollere potest,naturalia non.vt in §.sed naturalia iura.insti.de iu.na.gẽ. & ciui.& in §.eas.ff.de capi.dimi. Quandoque id ꝙ ponit nõ tẽdit ad meram defensionem,sed ad impugnationem. & ista potest tolli per statutum.l.quoniam Alexãdrum C. de adul. & l.seruos.C.de accu.Simile in doloso cui non datur beneficium cessionis,sed bene datur beneficiũ diuisionis.quia tendit mere ad defensionem.l.1.§.nunc tractemus. ff. de tute.& ratio.distrahen. equidem hæc verba pulchra sunt,sed credo indistincte ualere tale statutum per.l.omnes populi.nõ obst. ꝙ defensio sit de iure naturali,quia verum est, & licet sine iusta causa tolli non possit,vt in iuribus sup. allega. tamen ex cã tolli põt. C.de bo.dam.per totũ,& ita firmat Inn.in c.quæ in eccl.de const.& sentit gl.in l.1.ff.de consti. prin.nec uideo rõnẽ diuersitatis inter defensionẽ facti,& iuris, cũ defensio iuris sit minoris præiudicij quàm facti, vt.l.in seruorum.de pẽn. & tamen defensio facti,tolli potest ex catu secundum Bar.in l.facultas.per.l. 1.& 2.C.quãdo li.sine iudi. vin. ex quo sequitur,ꝙ non procedat illud quod Bald.dicit per.l.ut uim. dicam tamen ubi sup.remisi.Siue ergo sit defensio iuris,siue facti,quæ tollitur per statutum,cum ex causa iusta fiat.l.in pœnam mulieri, & inobedientiæ per tale statutum sublata est ipsi bannito.Illud autem,ꝙ dixit Bal.defensionem consistentem in mera negatione non tolli,verum puto, quia cum proceditur contra eum,& citatur ut litem contestetur, illa autẽ fit negando aut confitendo,vt.l.2.C.de iur.calum.immo regulariter negando,& sic cum habilis fiat ex tenore ipsius citationis,quæ est vt veniat ad se excusandum præsertim in criminalibus,a dictę citationis auctoritate decipi non debet.l. secunda.C.de his qui ve.æta & idem quod Bal.tenuerat Iac. But.in l.ubi pactum.C.de transact.& Alberi.ubi sup. q.40.repetam aliqua circa hoc inf.in q. 5.

3 Tertiò quæro bannitus † erat debitor Titij, & fideiussorẽ dederat,creditor differt petere tanto tempore, quod lapsa est præscriptio,si agit contra bannitum stante supradicto statuto bannitus non poterit excipere per not.sup.proxi q.& in d.l.ubi pactum,agit contra fideiussorem.poterit ne fideiussor de præscriptione opponere?hanc quæstio. disputauit Iac. de Are.ut refert Bald.in l.cum mulier.sol.mat.& ibi sic loquit. Primo videtur, ꝙ fideiussor non possit opponere. l. 3.§.si is pro quo.ff.quod quisque iu.ubi principali excluso a potentia excipiendi propter impetra.iniqui iuris a se factam,excluditur etiam fideiussor, dicit cõtrarium fuisse determinatum per Iac.de Are.prædictum.In hac enim exceptione,& omni alia quam non potest opponere reus opponit fideiussor etiã nascentem ex persona rei,quia fideiussor non habet causam detractiuam.& ideo dolus principalis ei non ob. l. apud celsum.§.de auctoris.de do.except. Item sicut exceptio personalis quæ iuuat non transit ad fideiussorem. vt.l.nisi.de pact. ita contra odium personale transire non debet. l. 1.de cõsti. prin.& sic non capit per capacem l.si is qui duos.de libe.leg. Ad.§.si is pro quo.respondet ꝙ ibi dolus nascentẽ exceptionem reddebat inualidam, hic vero reddebat inhabilem personam excipientis, & sic concludebat ꝙ interdum est vitiũ in materia propter personam:primo casu vitium est reale, secundo personale. Interdum est vitium personale propter personam,& locum,quod dictum est. sup.

In hac quæstione considerandum arbitor quod si ante bãnum decursa erat præscriptio,decisio prædicta uera sit.Non enim potuit principalis ex facto suo auferre fideiussori exceptionem iam quæsitam.l.fi.ff.de pac.quod forte verum est nisi probaretur fideiussorem delicto cõsensisse vel fuisse participem ibi,& in d.§.si is pro quo. ꝙ intelligo si fundaret suã exceptionem ex persona rei ut ibi,alias non vt statim dicã. Si uero præscriptio est decursa post bannum cõsideranda sunt plura.Primum an præscriptio dicatur decursa ex forma statuti,ꝙ abbreuiet iuris communis præscriptionem, puto quia reducit trigennalem ad decennalem vel quinquennalem.de quo dicam statim in seq.q.Et hoc casu,quia vt dictum est sup.parte proxima.q. 5. banniti perdunt beneficia statutorum suæ ciuitatis,considerari oportet, ꝙ contra eum est interrupta sicut contra fideiussorẽ.Quam.q.formauit Io. An. in addi.Spec.super rubrica de fideiuss.in fi.& ibi uidetur concludere ꝙ sic,dum dicit tenendum ꝙ habetur in l.fina. C.de du.re.quæ vult,ꝙ interruptio facta contra vnum ex duobus reis prosit contra alium. Sed id non est verum,quia præscriptio interrupta contra principalem non interrumpitur contra fideiussorem.Tex.est secundum unam lec.in l.eum quis. §.si quis pro reo.ff.de solu.& ibi per Bar.& per Cyn. in d.l.fi. licet glo.contrarium dixerit,& non bene in.l.1.§.fi.ff. de eo per quem fa.erit.& in.l.fideiussor.§.fina.ff.man. Isto ergo casu licet principalis sit bãnitus, & per eum non sit actioni præscriptum, tamen erit præscriptum per fideiussorem. In eo enim remanet illęsa dispositio statuti loquentis de debitore, quia eius appellatione continentur secundum not.per Bart. in l.1.si cer.per.Nec prodesse potest hic cursus præscriptionis ipsi principali etiam si ei audientia de defensione restitueretur, puta quia solueret,si dicimus, ut supra,quo ad eum fuisse interruptam præscriptionem. de quo dicetur in seq.q. uel ẽt si rebanniret.ff.de pact.l.fideiussores.& d.§.si quis pro reo.Si vero præscriptio est decursa post bannum de iure cõmuni,tunc potest habere locum opi. Iac. de qua dictum est. Cum enim ille bannitus notorie sit absens, exceptio ordinis a fideiussore non potest opponi.l.fina.si cer.peta.& in l.decẽ. de uerb.obl.& C.de fideiusso.auct.præsente.& sic necesse est deuenire ad exceptionem præscriptionis.& sic uera est decisio prædicta. Opponit enim fideiussor exceptionem præscriptionis ex persona sua non ex persona principalis banniti. & ideo non potest contra ipsum ex illius persona aliquid replicari,ꝙ secus est in.d.§.si is pro quo. Ibi enim opponebat fideiussor exceptionem ex persona ipsius principalis.Et ideo si post bannum fuisset quæsita exceptio ipsi bannito,puta pacti de non petendo, & ex eius persona transisset in fideiussorem secundum ea quæ habentur in l. 2. de excep. forte non posset illam opponere fideiussor,quia nata fuit cum illo obstaculo replicationis audiendę denegatę,etiam in defendendo.& sic cum illa qualitate transiuit in fideiussorem, vt.d.§.si is pro quo.sicut dicimus in exceptione compensationis quę opponitur contra procuratorem in rem suam,secundum veram decisionem doct.in l.eius.C.de compen.& in l.si quis in rem.ff.de procur.& Dyn.in regula,si quis in ius. lib. 6.

4 Sed iuxta prædicta,quarto quæritur † quid in correo banniti. Statuto pone cauetur, ꝙ cuilibet debito præscribatur spatio quinque annorum, pendente quinquennio unus ex correis debendi propter suum delictum est bannitus. lapso quinquennio agit creditor contra alium non bannitum,opponit reus conuentionem de præscriptione statutaria, replicat creditor,quòd propter bãnum illa fuit interrupta in correo.quia perdidit beneficium statuti,ergo intelligitur interrupta contra alium correum per.l.fi.C.de duo. reis.Hæc quęstio habet duos articulos. Vnus est an ualeat tale statutum. Alius est posito quòd ualeat,de qua interruptione loquatur l.fina.prælleg. Circa primum, quia parum habetur in uoluminibus,libet sub breuitate referre sententiam Bal.qui hũc articulum disputauit,& incipit quæstio.Statuto cauetur quã fenerator &c.& ibi primo arguit quòd non ualeat statutum, dicitur quædam sententia siue decretum. C. de legi. l.fina.ff. quod cuiusque uni.no.l.item eorum. §. si decuriones. & de decre.ab or.fa.l.ambitiosa. Sed sententa continens, ne quis soluat quod debet non ualet,quia in se habet uitium intolerabile.ff.de excu.tut.l. qui testamento, ergo idem in statuto. Secundo statutum non potest facere, ꝙ malęfidei possessor præscribat:in malęfidei possessore.de regu.iur.lib.6. Sed qui recipit mutuum vel aliter se fecit debitorem scit se debere, ergo est malæfidei sicut ille, qui tenet reliqua ex administratione.ff.de nego.gest.l.Pomponius.la.2.antep.responso.& ff. man.l.dolus.ergo non præscribit. Tertio probatur,ex mutuo naturali,naturalis oritur obligatio,sed naturalis obligatio non potest tolli per statutum cum sit de iure ciu.& illa de iure naturali.insti.de iur.natur.gen.& ciui.§.sed naturalia.ff. quod quisque iur.l.3.§.penul.de neg.gesto.l. at qui natura.in prin.& idẽ in omni contractu qui fit ex consensu.l.1.de pac. & de reg.iur.l.cum amplius.§.is natura debet.Si ergo est naturalis obligatio, ergo non soluens peccat, ergo non debet valere statutum cum inducat peccatum, perfidiam, & malam fidem,ꝙ patet per suum contrarium.ff. man.l. si fideiussor.§.fin.& depo.l.bonafides. Quarto dispositio præscriptionis ideo ualet,quia continet iustitiam positiuam ut no.ff.de postulan.l.1.§.pueritiam. Sed istud statutum uidetur continere apertam iniquitatem, & nullam habet causam. ergo non ualet.de constitu.c.quę in ecclesiarum.l.fina.C.si contra ius uel uti.pub.& ibi per Cyn.per Hostien.& Ioã. And.in c.cum P. tabellio. de fide instru. & ideo contra excipientem ex tali statuto debet obstare replicatio doli. ff. de doli except.l.1.in fine.Quinto statuta auferentia ius,& actionem alteri.ex nulla iuxta causa non ualent,quia sunt contra iustitiam naturalem.Certum enim est illam iustitiam naturalem debere seruari.ff.de exc.tuto,l.scire oportet.§. sufficit. & ad eam tanq̃ ad legem naturę recurri debet ut ibi patet & confirmat,quia non tenet scriptum principalis. C. de præ.impe. offe.l. quoties.ergo nec statutum inferioris, & ita uidetur tenere Bart. in l.oẽs populi.in 3.quæst.prin.circa prin.Ad partem uero cõtrariam arguit,lex ratione morę potest moroso audientiam denegare. C. de iudic. l. sancimus. Item potest confinge-

Digitized by Google

re tempus ad agendum. & ſine dubio valet, quia ſi id pōt iudex. C. qui accu. nō poſ. l. ſi ea. ff. de acc. l. cum in tua. ff. qui ſa. co. l. de die. ſecūdum Iac. But. ibi, ergo multo fortius ipſa lex. nam aſſignatio termini ad agendum monet creditorem vt agat intra terminum ſicut terminus aſſignatus ad ſoluendum monet debitorem, vt ſoluat intra terminum. C. de contra. & com. ſtip. l. magnam. Per lapſum ergo termini perēpto rij, quia oē terminus a lege prefixus eſt peremptorius preclu ſa eſt agendi copia. ff. de excu. tu. l. ſcire oportet. §. conſequēs. Vnde ſi ſtatutum diceret, monemus oēs creditores, ꝙ agant intra quinquennium ſcientes, ꝙ decetero non audirētur, valeret ſtatutū. Ita ergo valeat ſi ſimpliciter dicit, ꝙ poſt quinquennium non audiantᵉ, quia terminus includit monitionē. Facit quod no. Inn. extra de præbē. c. extirpandæ. Nec pōt ob hoc eccleſia audiri, cum debeat ſeruare inter laicos eorum ſtatuta no. ff. de poſt. l. ex ea. Præterea qui contra ſe præſcribi patitur renuntiare vī. ff. de neg. geſt. l. ſi ego. de dā. infec. l. prætor. in prin. C. de præſcr. long. temp. auct. malę fidei. Secundo idē ſic probatur. Sicut ius cōe ſe habet generaliter, ita ſe habet ius municipale localiter. vt. l. oēs populi. & l. de quib. Sed ius cōe inuenit præſcrip. & valet ēt ſi rō reddi non poſſit. vt in l. non omnium. ff. de legi. Immo adeo ualet vt ſecundum quoſdam actionem tollit ipſo iure, uel ſaltem tollere poſſit ſi velit. C. de præſcrip. 30. ann. l. omnes. & l. ſicut. & ēt poſſit tollere naturalem obligationem ſi velit, ſicut, & dominium. ff. rem rat. habe. l. fi. Tertio ſtatutum habet uim pacti. ut no. ff. de legi. l. ſed in ea. & C. de decre. decur. ſuper rub. ff. de pac. l. nō impoſſibile. & de reg. iur. l. nec ex prætorio. ſed per pactū pōt præfigi meta agendi, ergo &c. Accedit. ff. de uerbo. obl. l. obligationum fere. §. placet. de ſolu. l. cum mihi decem. & qđ no. de leg. 1. l. nemo pōt. Quarto ſtatutum diſponit reſpectu iudicij, quod patet dū dicit, non audiatur. ff. de procur. l. mutus. §. pœna. Omnia autem iudicia ſunt de iure ciui. vt not. inſti. de obli. in prin. ergo. &c. Ex prædictis tenet hāc partem, quod valet ſtatutum, & ibi tractat multa notabilia in materia. c. nouit. de iud. circa debitum præſcriptum, quæ ſi libet ibi uide, hic vero non infero, quia non faciunt ad materiam noſtram. In fine autem reſpondet ad argumēta facta in contrarium hoc modo, quia primo nō obſt. prima ratio, quia plus poteſt ſtatutum quàm ſententia ſimplex, vt no. in l. 1. §. pen. ff. de fer. Non obſt. ſecundum argumentum, quia debitor non dī in dolo cum poſſideat quod ſuū eſt. l. 2. §. appellata. ſi cer. peta. & no. de immu. eccl. c. quia plerique. Item, quia præſcriptio fingit retro, & omnia purgat. C. de uſu. l. eos. in prin. & dicit Bar. dixiſſe, ꝙ non requiritur bona fides, niſi ubi requiritᵉ poſſeſſio præſcribentis de uſuca. l. ſequitur. §. ſi uiam. ꝙ ſibi dicit non placere, in quo non inſiſto, quia extra propoſitum, & quia etiam ipſe Bal. ſibi ipſi contradicit. Non obſt. tertium quia fatendum, quod non tollitur naturalis, ſed effectus eius eliditur. ff. de compenſa. l. quæcunque. Non obſt. quartum, quia ſtatutum hoc non debet dici iniquum cum in ſe habeat cauſam motiuam, quæ ſolet probari ex proemio. ff. ad maced. l. 1. §. fi. de hæredi. inſti. per Bart. in l. ambitioſa. non obſt. quintum arg. quia non eſt contra iuſtitiam naturalem. Et iō certum eſt quod ſtatutum in ſuis beneficijs, quæ adinuenit poſt præſcriptionem præfingere etiam pupillis, & eccleſijs, extra de teſtib. c. conſtitutus. Valet ergo ſtatutum prædictū, quod etiam tenuit idem Bald. in d. § pueritiam. & in d. cap. ſi quis per triginta. ſi de feu. fue. controuer. & præſcriptionem inducit etiam ſi per alia verba loqueretur, puta quia diceret, lapſo quinquennio creditor non auditur, vt ibidem, ſcilicet in prædicta quæſtione concludit. allegat. l. properandū. C. de indic. iuncta. l. mariti lenocinium. §. quinquennium. & l. miles. §. 60. & l. ſi maritus. §. præſcript. ff. de adult. C. de inof fic. teſta. l. ſi quis filium. §. fi. cum ſi. & iſtud eſt verius quàm id ꝙ dixit Bar. in l. omnes populi. ut patet ex prædictis.

Et ideo reſtat ſecundum dubium in quo videtur dicendū, ꝙ coreus illam exceptionem non poſſit opponere. Interruptio enim facta eſt in perſona conrei banniti, ergo iuuat creditorem contra alium conreū. ut. l. fi. C. de duo. reis. quæ generaliter loquitur in omni mō interruptionis. Mihi tamē videtur durum, ꝙ lex illa locum habeat hoc caſu. nam loquiᵉ de interruptione per. l. illam, cogatis. ut patet in fi. illius. l. ergo ad iſtum non extenditur. ut. l. iubemus, in fi. ad Trebe. Intelligo igitur. l. illam interruptione præſcriptionis præcedente per modos inductos a iure ciui. & in qua factum creditoris uel debitoris ad id principaliter ordinatum interuenerit ſuper ipſo credito, uel debito. nō autem intelligam illam habere locum in interruptione a ſtatuto introducta ſimpliciter aliquo prædictorum non interueniente, ne in exorbitantibus a iure cōi fiat extenſio. ff. de legi. l. quod non cōtra. Poſſum etiam dicere ꝙ hoc caſu non ſit præſcriptio interrupta, licet decurſa ſit, quia in debitore, qui non eſt bānitus locum habet ſtatutum. l. 1. §. ſi is qui nauem. ff. de exceptio. ac etiam virtute alterius conrei, qui non eſt bannitus in totum decurſa dicatur, vt ſic incapax capiat per capacem. l. ſi is qui duos. ff. de lib. leg. facit. l. qui communem. ff. quemadmodum ſerui. amit. Licet autem ſit decurſa præſcriptio, & poſſit per conreum non bannitum opponi, non tamen opponi per bannitum non ex defectu præſcriptionis curſus, ſed ex uitio ſuæ perſonæ, quæ ad eam proponendam audiri nō debet ex forma ſtatuti. l. qui ex libe. §. teſtamento. ff. de ſecun. tab.

5 Quinto circa idem ſtatutum quæro. † Agit creditor contra bannitum, & proponit in libello tempus contracti debiti, & taliter, ꝙ iudex uidet præſcriptionē eſſe decurſam. An poſſit a ſeipſo agentem repellere. Dicet quis, hæc quæſtio eſt ſopita per Iaco. de But. & Bar. qui tenuerunt quod ubi parti non competit ius agendi, iudex ex officio non poſſit cognoſcere. l. non ſolum. §. quamquam. ff. de iniur. & in alijs iuribus de quibus infra parte. 3. huius temporis. q. 1. ergo econuerſo ubi pars non poteſt excipere, non poſſit iudex ex officio repellere. ff. de excep. l. 1. ſed certe illa deciſio de qua dicām ſupra non adaptatur ad propoſitum, loquitur enim in criminali, ac etiam quando iudex vult aſſumere locum actoris, & ſic impugnatoris: hic autem vult aſſumere locum rei, & defenſoris, cui magis fauetur. l. arrianus. de actio. & oblig. & ideo pro huius articuli deciſione. Primo uidendum eſt an præſcriptio tollat ipſo iure actionem, & ex eo peruenitur ad propoſitam quęſtionem. Circa quod ſciendum eſt, ꝙ gl. in l. ſi eum. ff. qui iniuriarum. §. ſi quis cau. dicit, ꝙ præſcrtptio inducit liberationem ope exceptionis. ut ea. l. ſi eum. in prin. non autem ipſo iure. ex qua uidetur, ꝙ nō tollatur actio ſed paretur exceptio.

Item glo. ubique dicit ꝙ præſcriptio non tollit naturalem obligationem, vt. l. at qui natura. in prin. de neg. geſt. l. ſi quis pro eo. C. de præſcriptio. 30. anno. l. cum notiſſimi, in prin. & ff. rem ra. habe. l. fina. Dyn. uero. in d. l. final. dixit ꝙ licet non tollatur naturalis, tamen tollitur omnis effectus, quod ſequitur Cyn. in l. cum quis. de iur. & fac. igno. in 7. q. ſed Guil. de Cun. in. l. 3. §. fina. ff. ꝙ quiſque iur. dicit ꝙ immo remanet naturalis cum ſuis effectibus, & ſic ſolutum repeti non poſſit ubi per illum tex. principaliter mouetur. Guil. autem in Spe. de præſcrip. §. 1. uerſ. 1. refert opiniones, & nihil firmat. At Bartol. in d. l. fina. rem ra. hab. concludit, ꝙ quando quis liberatur tempore ex conuentione, vt quia voluit eſſe obligatus uſque ad certum tempus, & non ultra, & tunc tollitur naturalis ex ui pacti. l. eum qui ita. §. qui ita. de uerbor. obiiga. ſed remanet ciuilis, ſicut remanet quando per pactū expreſſum tollitur naturalis. l. ſi unus. §. pactus. ff. de pac. Quādoque quis liberatur tempore, quia tenetur actione temporali, & tollitur tunc ciuilis tantum, & remanet naturalis. d. l. at qui natura. in princ. & quòd ibi not. Quandoque vero quis tenetur actione perſonali perpetua licet liberatur præſcriptione. 30. uel 40. anno. tunc dicit liberari a ciuili, & remanere naturalem quam ius ciuile tollere non poteſt, ut in §. ſed naturalia. tollitur tamen omnis effectus ipſius obligationis. l. ſicut l. omnes. & l. cum notiſſimi. de præſcrip. 30. anno. Ad. l. ſi quis poſtquam. reſpondet vt ibi per eum, quod ēt tenuerunt ultramont. ut refert Cyn. in l. fina. C. quib. ex cau. maio. Cuius membra per ordinem videamus. & primum eius dictum communiter tenent omnes, ſcilicet ꝙ ex conuentione obligatus ad tempus poſt tempus liberatur a naturali non ciuili, quod eſt verum niſi mora præceſſerit, vt per Bal. d. in d. l. at qui natura, nullo enim modo liberatur ille, ergo qui non eſt in mora poſt tempus in conuentione apoſitum tenetur ciuiliter tantum nō naturaliter, quòd Ang. in d. l. fina. ſub dubio forte limitabat dicens non habere locum in ſtipulationibus prætorijs per. l. fideiuſſor. C. de fideiuſ. ſumpto arg. a tex. ibi qui dicit, liberari, quod non habet rationem. Non ob. ille tex. quia intelligitur ſecundum. l. obligationum fere. §. placet. de ac. & ob. ſ. ut liberetur ope exceptionis, & probari videtur tex. in d. l. ſi eum. in prin. & per gl. in §. qui iniuriarum. Puto tamen hoc primum membrū nō habere locum in obligato per ſententiam, puta quia iudex condemnauit Titium ad ſoluendum certum quid uſque ad certum tempus, hoc enim caſu poſt illud tempus ex ſententia nulla remanet obligatio. Cum enim ſententia ſit actus ciuilis. tacite concludens poſt tempus non teneri. ff. de poſtulan. l. imperator tolli debet omnis obligatio, quia per illum actum fuerat introducta. ut in §. pactus ne peteret. & ꝙ habetur in. l. iulianum verum debitorem. ff. de condi. indebi. & ſi dicatur hoc nihil releuat, quia remanet obligatio primitiua. l. nepoti. ff. de fun. inſtr. l. 1. C. de iudi. & ibi no. Reſponde tur ꝙ immo utile eſſe poteſt quando primitiua obligatio, aut non probatur, aut nō probari poteſt, vt quia teſtes mortui ſunt, & perditæ ſunt depoſitiones antiquę. Concluditur ergo circa hoc ꝙ præſcriptio conuentionalis non præcedēte mora tollat naturalem obligationem remanente ciuili, ſecus ſi præcedat mora, puta quia promiſi tibi dare ſtichum uolens teneri uſque ad paſcha. ſi enim ante paſcha

fui in

Digitized by Google

fui in mora ſine dubio aduenientе paſcha non liberor iure aliquo ſicut nec liberor morte l. ſi ex legati cā. & l. quod te ſi certum pet. obligatus autem ex ſnīa vſque ad tempus finito tpe penitus liberatur, & ideo in primo caſu non tollitur actio ipſo iure, quia poteſt cum ciuili remanere, vt habetur in d. §. pactus ne peteret in ſecūdo ſic vt habetur in d. l. Iulianus. Circa ſecundum quando quis tenetur actione de ſui natura temporali, ꝙ eſt ubicunque lex adinueniens actionem illi actioni tempus donit communiter tenetur, ꝙ dixit Bar. ſcilicet ꝙ remaneat naturalis, & tollatur ciuilis, vt. d. l. atqui natura. licet Bal. in l. omnes. de præſcri. 30. ann. tenuerit idem ꝙ in ſeq. membro, ꝙ lege non probat. & reſponſio quam ibi facit ad. l. at qui natura. nihil valet ut ibi patet, & ideo referre non curo. Credo tñ in hoc ſecundo dicendū, ꝙ aut illa actio inuenitur a lege propter contractum vt redhibitoria, & quā to minoris, & vera ſit deciſio prædicta, ꝙ remaneat naturalis, ineſt enim tunc ipſa naturalis procedens a conſenſu partium, quia contrahendo partes videntur velle ſe ſubijcere illius contractus diſpoſitioni etiam extra id, ꝙ expreſſe agūt. l. ſi is qui. ff. commo. & de eo, ꝙ cer. lo. l. in bonæfidei. & inſti. de obli. quæ ex con. §. 1. quam naturalem ius ciuile non tollit. & iſto caſu verum ſit remanere actionem ſed obſtare exceptionem per. d. l. ſi eum. in prin. & ꝙ no. gl in d. §. qui iniuriarum. Aut datur a lege propter delictum, & tūc finito tpe quo illa actio durat ipſo iure liberatur, & actio tollitur, probatur in actione iniuriarum in. l. ſi non conuitij, in fin. de iniur. ubi tex. dicit finito anno conueniri non potes, quæ verba ſecundum omnes important effectum ſuum ipſo iure. l. de his. & ibi per Bar. ff. de tranſact. per Io. An. in reg. 1. lib. 6. & ita intelligo quod dixit Bal. in d. l. at qui natura. ſcilicet odioſam actionem temporalem tolli ipſo iure. & allegat tex. in l. vnus. §. ſed ſi ante. ff. de iniur. licet ibi Angel. dicat, ꝙ tollatur ope exceptionis per. §. placet. quod debet intelligi. ut dixi. ſupra, & adde quę dixi ſup. parte. 1. huius temporis. q. 11. & hoc de ſecundo. Quo autem ad tertium, ſcilicet quando actio eſt ſui natura perpetua. vt. l. 2. de conſti. pecu. & præſcribitur ei per ſpatium. 30. uel 40. anno. per. ll. ſicut cum notiſſimi. & oēs. Credo verum eſſe, ꝙ dixit Bart. ſ. ꝙ tollatur omnis effectus illius naturalis quæ remanet, licet Ang. in d. l. ſi. tenuerit opi. Guil. improprians tex. in dictis iuribus. ſ. ut dum dicunt ſit pleniſſima munitione ſecurus, intelligatur ſcilicet ope exceptionis, ꝙ nō eſt bene dictum, illa enim eſt plena ſecuritas non pleniſſima ſicut in ſimili dicimus in. l. ait pretor. § permittitur. ff. de mino. & C. ſi aduer. ſolu. l. 1. ſicut ergo ſolutio ne cui ſimilis eſt præſcriptio tollitur actio, vt inſti. qui. mod. tol. oblig. §. 1. ita & hac præſcriptione tollatur. Nec obſt. d. l. ſi eum. in prin. & alia iura digeſtorum, quæ videntur velle ꝙ nūquam tpe tollatur actio ipſo iure, quia in hac præſcriptione non loquuntur. Talis enim præſcriptio illis temporibus fuit incognita ut. ff. quib ex cau. maio. l. iul. ad leg. aquil. l. ita vulneratus. Et in cor. auc. vt eccleſia Roma. in princ. & licet hoc ſit verum in prę ſcriptione legali. 30. uel 40. ann. ꝙ etiam tenuit Bald. in l. omnes, tamen in præſcriptione ſtatutaria illam abbreuiante aduertendum eſt ad verba ſtatuti qualiter ſint concepta. Nam ſi ſunt concepta, ꝙ actioni præſcribatur certo tēpore, vel ꝙ lapſo tpe creditor ſit priuatus iure ſuo. & tunc locum habet quod ſup. dictum eſt. Si autem ſtatutū diceret elapſo decennio vel alio tempore creditor non audiatur, tūc nulla tolleretur obligatio, ſed præcluderetur via agendi. & hoc caſu licet non audiretur in foro ciuili, tamen audiretur in foro eccleſiaſtico per uiam denuntiationis eccleſiaſticæ ſecundum Inn. in c. nouit. de iudi. & Bart. in l. ſequitur. §. ſi uiam. de uſu. & Bald. in c. ſi quis per triginta. ſi de feu. fue. contro. ubi dicit, ꝙ illud verum niſi in ſtatuto allegaretur aliqua cauſa propter quàm audientiam denegaret, per. c. ꝙ clericis. de fo. compe dicit etiam ibi, ꝙ ſi ſtatutum diceret, ꝙ elapſo certo tempore creditor intelligatur feciſſe pactum de non petendo vel per acceptilationem liberaſſe, tūc tolletur naturalis ſaltem in effectu. Si vero ſtatutum diceret, ꝙ elapſo certo tempore omnis obligatio, & actio ſit extincta, dixit idem Bal. tolli actionem ipſo iure per. l. benec a zenone C. de præſcrip. & ibi vide, ꝙ an ſit verum examino, niſi a reo petatur declaratio tpis, & procedit libellus, & iudicium adeo, ꝙ etiam ſi non probetur de tempore debiti, ſi tamen probatur debitum actor obtinere de ſecundum nota. in l. ſi ex multis. C. de anna. excep. l. ob carmē. in fi. de teſti. extra de fi. inſtr. c. cum Ioannes. de pig. l. cum tabernam dum tamen probetur ante litem conteſt. debitum ſub fuiſſe quod debet intelligi ſecu ndum no. in l. non poteſt. ff. de iudi. & ff. de pig. actio. l. ſi rem. §. fin. Si autem reus petet declarationē ut ſciat an vellit cedere vel contendere, tunc erit neceſſe exprimere argumen. eius ꝙ no. in l. ſi in rem. in fi. ff. de rei uen. & d. l. fin. de anna. except. Vbi igitur non eſt expreſſum tps obligationis in libello, vera eſt opin. Bar. ſine dubio ſtatur enim libellanti quo ad iudicij proceſſum. l. cū quędam puella. ff. de iur. om. iud. Sed ſi eſt expreſſum tempus. aut actor eſt in caſu in quo præſcriptio tollit ei ipſo iure actionem, & tunc iudex nedum poſſit immo debet ipſum a iure repellere ſicut in fi. dicitur per gl. in §. pactus ne peteret. & in l. ubi pactum. C. de tranſact. & utrobique per Bar. & alios, & per ipſum in. l. eum qui ita. §. qui ita. de uerbo. oblig. Facit ꝙ no. in l. 1. de aſſeſ. Et iſto caſu ſit uera opinio Bald. Si uero tollit ipſo iure actionē ſed parat exceptionem, quod quando ſit dictum eſt ſupra, & tunc non poſſit iudex a ſeipſo illam oponere. Non enim poteſt regulariter de facto ſupplere. ff. de damn. infec. l. 4. §. hoc autem. & de offi. præſid. l. illicitas. §. ueritas. cum ſim. ex prædictis igitur liquido ad expeditionem in principio propoſite quæſtionis infertur, quod aut in libello agentis contra bannitum non narratur eum eſſe bannitū: & locum habeat ſine dubio diſtinctio ſupradicta. Si vero narratur illum eſſe bannitum, tunc eſt magis dubium per ea, quæ dicta ſunt ſupra, in principio quæſtionis. Vbi enim parti ius non competit, iudex a ſeipſo non impartitur officium etiam in excipiendo. l. pomponius. §. rati. & l. ita demum. C. de procur. Puta tamen iudicem poſſe talem libellū reijcere, & lacerare ſiue ipſum non admittere periura ſup. allegat. & ff. de bon. liber. l. qui cum maior. §. ſi patris. & ꝙ ſcripſit Rayn. proprie in bannito in l. ſi extraneus. ff. de iur. do. & in d. l. ſi ſeruus. C. de his, qui ad eccl. confug. per illum tex. Nec tunc dicitur partes rei aſſumere, ſed ſuum officium facere. Tunc enim dicitur aſſumere partem rei, quando ius actoris eſt fundatum ſed elidi poteſt ab exceptione fundata in perſona rei. l. militis codicillis. §. 1. de mi. te. l. qui ex liberis. § teſtamento. de ſecundum tabulis. Quando autem ius actoris non eſt fundatum vt, quia apparet illi ipſo iure actionem non competere, non dicitur partes rei aſſumere illum a iudicij limine repellendo. l. 1. §. 1. ff. ſi pars hæredita. peta. & l. ſi pupilli. §. uideamus. de neg. geſt. Nec prædictis obſt. quod dicitur etiam in præſcriptione triginta annorū obſtare exceptionem præſcriptionis, quia non eſt proprie exceptio, imo dicitur facti uel intentionis ſicut alibi dicitur in. l. ſi unus. §. & generaliter. ff. de pac. & ita dixit Bal. in l. omnes. Puto autem prędictam deciſionem procedere quando ex libello apparet ex præſcriptione iuris communis actionem non competere. Si autem illud apparet ex præſcriptione ſtatutaria, tunc aut apparet illam fuiſſe decurſam ante bannū, & idem, quia iam ius fuerat fundatum, & actio fuerat extincta. & ſic præſcriptio ſuum operata fuerat effectum, ſicque non reuiuiſcit ex banno. l. qui res. §. aream. ff de ſol. & l. inter ſtipulantem. §. ſacram. de uerb. obli. & quod habetur eod. ti. l. pluribus §. & ſi placeat. & quod dixi ſup. parte proxi. q. ult. Sed ſi apparet decurſam eſſe poſt bannum tunc non poſſit illam opponere, quia aut ex bāno fuit interrupta præſcriptio vt in quæſtionibus præcedētibus tactum eſt, & clarum, aut non fuit interrupta, & illud beneficiū bannitus non habet vt ſuperius dictum eſt, & maxime parte proxima. quæſtion. 5. Et ſic non conſtat iudici agentem non habere actionem.

Tertio etiam circa idem ſtatutū

6 † quod bannitus non audiatur agendo vel defendendo, bannitus agit contra bannitum. Excipit reus bannitus quod actor eſt bannitus, & agere non poteſt, replicat actor, ꝙ ille non poteſt excipere, quia bannitus. Quæritur quid iuris &c. hanc quæſtionem diſputauit Iaco. But. & finaliter determinauit, ꝙ reus bannitus non poteſt excipere, & iudex de facto non poteſt ſuppellere, & ſic procedat iudicium, & ita refert Bar. in l. cum mulier. ff. ſol. mat. & etiam Alber. ubi ſupra q. 5. inſtat tamen Bar. in l. cum mulier. contra deciſionem prædictam hoc modo, quia ſicut denegarum eſt reo excipere, ita denegatum eſt actori replicare. unde ſicut uidetur denegatū reo ne excludat actionem, ergo ea ratione qua dicis, ꝙ procedit actio, quia denegatur exceptio, dici debet quod procedat exceptio, quia denegatur replicatio.

Sed reſpondet quod non valet replicatio, quia non venit ad excludendum ſed ad detegēdum, ꝙ exceptio ſit nulla vel perſona inhabilis, ſed certe idem dicit reus. Nam exceptio uenit ad declarandum inhabilitatem actoris, vnde uidetur, quod iudex ſemel reperiat, ꝙ nec reus poſſit excipere nec actor agere, cum non debeat concedere plus actori quàm reo, ut in regula, non debet. & ſic nō procedit iudicium. hæc Bar. qui vt uides leuiter pertranſit. Qua propter Bal. ibidem latius examinauit, & finaliter tenuit opin. Iaco. de But. ideſt, quia actio eſt ius. inſtitu. de action. in princi. & iſtud ius non eſt ſublatum agenti. licet ergo ex forma ſtatuti impediatur iuris exercitium, non tamen impeditur ipſa actionis exiſtentia. Habet ergo ſuum ius fundatum quod non eſt in excipiente. facit de excu. tuto. l. cum oſtēdimus. ſecundum eum. & ſic concludit quod ſicut interdum uincit actor ſolū, quia non habet aptum legitimum contradictorem. de manu. re. l. qui habebat. §. fina. & extra de except. c. cum eccleſiæ. ita

Digitized by Google

hic bannitus actor vincat, quia excipiens non est legitimus excipiens.

Pro ista opinione facit, ꝙ actor erat de dãno, reus de lucro & sic potius fauetur actori quàm reo. l. apud celsum. §. marcellus. de doli exceptio. & ꝙ habetur in d. l. cum mulier. & in l. uiro. eo. ti. hoc esse uerum sic subtiliter ostenditur, dictum statutum, ꝙ dictat bannitum non debere audiri, nullam tollit obligationẽ, vt dictum est supra proxima. q. sed exceptionem parat aduersario, vnde quousque illa non opponitur procedit iudicium de quo dicam inf. in 3. parte huius temporis. qõ. 3. dum tractabo an ualeat sententia lata pro bannito. Bannitus ergo postea veniens reperit ius actoris fundatum, & sic reperit se inhabilem ad excipiendum ex forma statuti, ergo repellitur. Nec obstat, ꝙ eius citatione dicatur eius persona legitimata, vt dixi supra parte proxima. q. 63. per no. per Iac. de Are. in d. l. cum mulier. & per Inno. in c. cum inter. de excep. quia forte id verum esset quo ad alias exceptiones si simpliciter ad opponendum citaretur, nõ autem quo ad exceptionem banni, quia legitimatio rei non debet intelligi facta ex citatione actoris ut eius personam legitimet. facit. C. de sol. l. inquisitio. cum sim. Stemus ergo, & si multum sit indubitabilis hæc decisio cum determinatione Iac. But. quod procedit iudicium. Pro quo facit. ff. de uerb. obligat. l. si titius in ratione sui. Clarius autem procederet decisio si citaretur ad contradicẽdum quicquid posset, vt dixi in quæstione prædicta. Intelligit tamen Bald. decisionem prædictam in d. l. cũ mulier. fore veram nisi statutum ulterius procederet, puta, quia denegaret iudici iurisdictionem in causis bannitorum. Tunc enim ex defectu iurisdictionis iudicis non posset iudicium subiri. l. filius. §. si quis ex his. ff. de inoffi. test. cum sim. secundum eum ibi. sed in. l. si creditoribus. C. de seruo pign. da. ma. tenet partem rei. Sed tene, quòd dictum est supra licet sine dubio nõ pertranseat. Pro qua decisione facit quod in principio fauetur actori. ut not. in cap. cum ad sedem. de resti. spo.

7 Examinatis quæstionibus † concernentibus statutum, ꝙ bannitus non audiatur, & c. descendo ad examen quæstionũ concernentium hanc secũdam partem huius temporis quo ad aliud statutum, ꝙ permittit bannitos offendi.

Et quæro ex ordine statuto. Stante statuto, quod bannitus pro maleficio a centum libris supra possit impune offendi. Titius. B. taliter bannitum interficit. quæritur an excusetur, an vero veniat puniendus. Egid. de foscara. antiquitus disputando tenuit, ꝙ ueniat puniendus, quia illa verba, ꝙ possit offendi ad modicam offensam referuntur. arg. ff. de seruit. rust. prædio. l. duas. & C. de inoffi. testam. l. cum te ex filia in orbitate. Sed Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de constitu. ad finem. dicit Mar. de fran. disputasse hanc. q. soluisse quod de æquitate bannitum ex delicto ex quo veniebat imponenda minor pœna quàm mortis, non posset impune occidi, alias sic. ff. de bon. dam. l. 1. & 2. & 55. dist. c. 1. & 2.

De rigore autem, quia cõis interpretatio a qua discedere non debemus, vt. l. si de interpretatione. est in contrariũ. Dicit indistincte tenendum. B. impune occidi potuisse. verbum enim offendit: etiã occisionem includi, & sic propter contumaciam non capitale fit capitale, & venit plus in executionem, quàm in sententia principali. l. capitaliũ. §. in exulibus. ff. de capt. & facit secundum eum extra, de excess. prælat. c. ex literis. in fi. & idem tenet Gã. in fi. sui operis. Sed Ray. in l. 3. §. fina. de ali. lega. tenet, ꝙ si erat bannitus ad mortem potuerit impune offendi. l. fina. de bon. eorum qui mor. Alberi. ubi supra refert Odo. indistincte tenuisse impune occidi potuisse, & ita fuisse seruatum Bononiæ, & Brixiæ in curia domini Fride. de scal. & in 18. q. refert opinionem, & fundatur super iuribus prædictis, & quia auctoritate publica fit id, ꝙ publice creditur posse fieri, ergo excusat. l. 2. C. de his qui ueni. æta. impe. Bar. in d. §. fi. dicit indistincte. B. occidi potuisse per illum tex. & per. c. fi. de homi. lib. 6. & per. l. testamento centurio. ff. de manu. testa. Et idem tenet consulendo vt patet in eius cõsilio, ꝙ incipit. Statuto Castriplebis cauetur &c. & addit. l. filia in orbitate. quæ fuerat vt sup. in contrarium allegata. C. de inoffi. testa. & eo. ti. l. si maritus hæc quæstio est ponderosa, & ideo aliqualiter instabo, & arguo primo, ꝙ nõ potuerit impune occidi. patiẽs offendi, ita se habet ad offendere uolentem sicut creditor generis ad creditorem, sed tũc non durissimum sed leuissimum est in obligatione de pig. l. obligatione generali. & man. l. fideiussorem, & sic non ad mortem, sed leuiter offendi poterit.

Secundo potestas gladij ademptiua vitæ non uenit in gerali concessione. l. fin. C. de male. & mat. & ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. l. 1. Tertiò, quia non debet esse maior pœna quàm culpa. inst. de iniur. §. pœna. & notatur in §. pœna grauior. Quarto, quia qui occiditur non dicitur offendi, sed extingui. Aliud enim est luminibus nocere, aliud totum obscurare siue excęcare. ff. de seruitu. urban. præd. l. binas. Quinto posse offendi est pœna sine dubio. Sed cum ista pœna sit generalis, & indeterminata relinquitur arbitrio boni viri. l. 1. §. effractores. ff. de effracto. & ibi habetur, quod non debet arbitrari ad mortem. In contrarium, statutum permittit offensionem cum vulnere, & hoc non debet negari, sed vulnus non potest sic temperari ut mortem non inferat. cap. ultimo de homi. lib. 6. ergo &c.

Secundò permisso antecedenti permittitur consequens. l. 2. de iurisd. omnium iudic. Hinc est, quod patri cui permittebatur filium vulnerare permittebatur occidere. l. in suis. de lib. & posthumis.

Tertio impetitus ad mortem potest alium morti tradere lege permittente. l. 1. §. si appetitus. ff. ad silla. & ad legẽ aquil. l. sed si quemcunque. de verborum obligatio. l. qui seruum. l. quid ergo. §. hæres de leg. primo. Et hoc ideo est, quia offenso licitum est offendere l. ut uim. de iustitia, & iur. & sic talis regula trahitur etiam ad mortem.

Quarto tale statutum est factum ob publicam vtilitatem. C. quando licet sine iudi. uendi. ergo large interpretandum. de conditio. & demonstratio. l. hoc modo. facit. C. ad leg. Iul. repetun. l. 1. & de alea. l. 1. §. quod autem. Et ista pars communiter tenetur, & ita seruatur. Contraria autem loquuntur in his in quibus proceditur ordine iuris non autem in his, quæ extra ordinem fiunt in quibus licet augere pœnam. l. decurionum. C. de pœnis. Nec est uerum quod mortuus non dicatur offensus, immo dicitur grauissima iniuria affectus. l. 1. C. de eunuch. & ibi no. & in. l. 1. C. de seditiosis. & ita consuluit Bald. & ita seruatur.

8 Octauo quæritur, dictat statutum † quod bannitus, & registratus in certo libro possit impune offendi. Titius fuit bannitus dum registrabatur in dicto libro fuit ab aliquo interfectus an interficiens ueniat puniendus. Alb. ubi sup. q 101. dicit sic, & uidetur, ꝙ dictus bannitus patiatur pœnas bannitorum per legem. ff. de iurisd. om. iud. l. si quis id quod. §. quod si dum præponitur. Sed recte intuenti potest adduci in contrarium. Ibi enim dicitur hoc non esse ex uerbis edicti sed ex mente. In statutis autem non est recedendum a uerbis, ergo, &c. Dicit pendere a quæstione illa, an in statutis habeat locum interpretatio, quæstio est notissima, & tractata in l. omnes populi.

Mihi autem vr̃, ꝙ dictus occidens veniat puniendus. Illud enim uerbale (registratus) denotat rem perfectam. Quousq; ergo non fuerit perfectè registratus habet locum statutum per illum tex. & per. l. 1. in fi. ff. ꝙ quisque iuris. & quod habetur in l. uerbum erit. ff. de uerbo. signifi. facit. C. ad silla. l. cum Sillanus. ubi dicitur, ꝙ nihil uidetur actum donec aliquid restat agendum. Et hanc partem tenuit Iac. But. in d. l. si quis id quod. Pro hoc etiam, quia de contractibus ad delicta licita est argumentatio. l. omnem. de iudicijs, sed qui contrahit cum alio debet se de conditionibus illius informare. l. qui cũ alio de reg. iuris. ergo, & qui in alium delinquit. nec. d. l. si id quod facit in contrarium, quia paria sunt tollere factum, & impedire, quod id non fiat. l. in iure ciuili. de regul. iuris. Est ergo verum quod cum non esset registratus non habet locum statutum.

Nono pone, quòd fuit registra-

9 tus † in dicto libro, ex eodem libro fuit extractum exemplũ sumptum bannum, deinde ex casu registrum fuit consumptum, puta quia archiuus est combustus. Titius habens sumptum interfecit talem bannitum. Quæritur an ueniat puniẽdus. In hac quæstione quæ meo tempore de facto occurrit ex eo, quia combusta fuit camera actorum ciuitatis Pisarũ tempore expulsionis Gabrielismariæ, multa allegata fuerunt maxime circa materiam auct. si quis in aliquo documento. C. de eden si quis vellet posset totam sumpti tractare materiam.

Sed concluſiue procedam dicens ꝙ aut sumptum fuit factum cum solennitatibus requisitis, & taliter quod probet in ea contenta secundum not. in dicta auct. si quis in aliquo & in l. sicut. & l. emancipatione. C. de fid. instrumen. & tunc potuerit impune offendi. Habetur enim tunc plena fides, ꝙ ille fuerit registratus, & sic quod in eo uerificabantur uerba statuti. Item dictum sumptum habetur loco ipsius primi registri, vt in dictis iuribus. & l. si donatæ. §. 1. ff. de donat. inter uirum, & uxorem. cum concor. facit. ff. de lega. secundo l. cum filius. §. hæres. & C. quando, & qui. quar. pars deb. l. 2. Si uero sumptum non habebat solennitates tales ex quibus ei daretur fides in iudicio. Tunc aut ille, qui offendit sciebat archiuum, & registrum esse combustum, & tunc non excusatur nisi aliter probet ueritatem secundum not. in dictis. ll. sicut. & l. emancipatione. Si uero ignorabat excusatur. vt dicetur infra in ultimo tempore, parte. 1. quæstion. 2. ubi tractabitur, an occidens bannitum rebannitum, & non cancellatum excusetur.

Decimo

Digitized by Google

10 Decimò viso quod bannitus † vt supra potest impune occidi. Quæritur an pater bannitus possit occidi a filio, dominus a seruo, vasallo vel liberto. Dy. in filio dicebat ꝙ non in l. si adulterium cum incestu. §. liberto. ff. de adul. & ad idem al legat in auc. de incestis nupt. §. 1. de obsequis. l. pen. ad quam partem etiam allegabat Bar. ff. de iur. do. l. mutus §. manente. Et hanc partem tenuit Albe. in 6. q. ubi sup. ēt in liberto & seruo. dicit Bar. ind. §. liberto. fuisse determinatum contrarium. & dicit esse verum, quia pater taliter bānitus efficitur hostis, & sic etiam perdit filiationem. l. postliminium. §. filius. ff. de capti. & dicit esse casum in l. minime. ff. de religio. sed Albe. ad illum respondet quod est speciale in patre veniente contra patriam. Fran. autem de are. in d. §. liberto. dixit, quod decisio Bartoli fuit potius hnmana quam iuridica, ex eo qa filius captus erat. Non enim perdit pater ea, quæ sunt de iure communi: dictum fuit sup. parte præcedenti. q. 5. & ideo non perdit filiationem.

Pro hac parte facit ꝙ dicam infra parte sequenti. q. 53. ubi dicitur quod hæc indefinita, ꝙ possit offendi nō comprehendit fratrem. Faciunt ēt ea, quæ dixi sup. parte proxima. q. 47. An filius cogatur alere patrem bannitum. Puto tamē in parte dicendum, ꝙ aut ueniebat contra bannum in territorio, & sic contra patriam, & tunc possit occidi per. d. l. minime, aut non, & tunc non potuerit occidi per alia iura. In seruo, & liberto forte alia decisio vera est, quia non habēt locum rationes de quibus in alijs quæstionibus allegatis continentur, quæ quæstio locum habet in seruo quādo non fuerit publicatus. In vassallo autem uide, quæ dixi supra parte proxima. q. 22.

11 Vndecimo quæro. An occidens † bannitum impune ex forma statuti peccet in foro conscientiæ. Albe. ubi sup. q. 19. dicit sic. Io. tenet ꝙ nō. 32. q. 6. inter hæc. Dicit tamen se audiuisse dici a religiosis, communiter teneri contrarium, quia talis occidens facit auctoritate legis, & sicut legis minister, & executor. vnde sicut iudex puniendo, & occidendo male factorem secundum formam legis non peccat, imò meret. vt. 23. q. 5. quasi per totam. & maxime capi. reos. ita, & iste qui facit auctoritate legis, & ob vindictam, & vtilitatem publicam. & subdit, quod credit hanc opi. ueriorem si solus zelus uindictæ, & publicæ utilitatis eum mouisset. Secus si id faceret liuore, & delectatione effundendi sanguinem humanū, tunc enim peccaret mortaliter. Pro quo remittit ad summam Ray. dist. ultra princip. & uer. sequē & dicit ꝙ quatuor modis potest intelligi dicta causa. 23. q. 4 c. ulti. facit, ꝙ dicetur infra hoc eodem tempore, & hac parte. q. 48. Hoc tamen relinquo dominis theologis.

12 Duodecimo quæritur † aliqui occiderunt B. bannitum: fuerunt capti, & contra eos probatum fuit, quod occiderūt eum ad instantiam inimicorum ipsius volentium facere priuatam vindictam, & ꝙ ex hoc ab ipsis inimicis banniti habuerunt florenos centum vt eum occiderent. nunquid erūt impuniti. & videtur quod non: nam sicut legis minister occiderent, nunquid erunt impuniti. & videtur, quod non nam sicut legis minister occidendo malefactorem licite facit si facit non odiose nec malo zelo, sed cum compassione. 23. quæst. 4. c. vindictam, & per totam ipsam quæstionem. Cum ergo isti non fecerint zelo iustitiæ sed priuatę vindictæ, non possunt dici legis ministri, sed ultores alienę uindictæ. & per consequens non sunt excusati per statutum. Item per leges, quæ delicta puniunt non debet delictis uia aperiri. C de indi. vid. l. 2. ne vnde iura nascuntur, inde nascantur iniurię. C. vnde vi. l. meminerint. Sed si intelligeremus statutū in casu proposito nonne ex statuto aperietur via ꝙ est contra iura. C. de iude. l. nullus. & 23. q. 4. per totam. Item aperiretur via ad trucidandum homines per pecuniam, quod est detestabile crimen, vt extra de homi. c. 1. lib. 6. ergo tales non excusantur per statutum, nec est verisimile statutarios sic intellexisse. Item videtur probari tali ratione, illud quod fit licite si fit gratis efficitur illicitum & videtur esse delictum si fiat recepta pecunia. ff. de recepta l. 1. in fin. & ad leg. Iul. repetun. per totum. & maxime in l. fi. §. fina. ibi. Qui enim ab hominē &c. Sic erit in proposito. & pro hoc facit illud generale, qđ multa gratis licent, quæ non licent pecunia accepta. l. 1. cum sim. pro hoc. ff. de bon. libe. si necem. §. si quis, & ꝙ no de nego. gest. l. si pupilli. §. si Titij. & de condi. ob tur. causam l. 4 §. si tibi iudicium, licet forte ista opin. non sit mala de stricto iure, tamen, quia verba statuti sunt indistincta, & generalia, & generaliter concedentia bannitum quomodocunque interfici. Vidi seruari, & statutum intelligi, & interpretari, ꝙ qualitercunque sit interfectus bannitus etiam per pecuniam excusentur occisores virtute statuti, licet non excusentur a peccato, ut dixi sup. proxima. q. verba sunt Albe. ubi supra. q. 20. Credo decisionem veram, licet enim ille qui tenetur facere gratis accipiendo pecuniam pro illo turpiter faciat, vt in iuribus prædictis, non tamen punitur pro eo, ꝙ facit illud, ꝙ facere tenebatur, sed solum ex eo, ꝙ pecuniam recipit vt patet in iudice, non enim punitur ex eo, ꝙ iuste iudicauit, sed quia pecuniam accepit, vt habetur. C. de pena iu. qui ma iu. per totum. Item aliud est, ꝙ quis teneatur aliquid facere gratis, & tunc accipiendo pecuniam turpiter facit ut dictis iuribus. Et aliud quòd quis possit facere si vult non tamen teneatur vt in proposito, tunc enim non turpiter accipit pro faciendo illud quod gratis facere poterat, ut patet in dicto. §. si tibi iudicium. Et ideo credo etiam de stricto iure decisionem prædictam veram esse. ff. qui, & a qui. ma. lib. non fi. l. prospexit. cum sim. Puto tamen hoc verum si illi, qui mandauerint, poterant illud per seipsos licite facere. Si autem ipsi non potuissent, tunc puto illos non excusari cum non iure suo, sed mandato aliorum fecerint. l. multum. cum ibi no. C. si quis all. uel sibi. & in materiam l. non ideo. C de accu. Exē plum quidam erat bannitus de Florentia, Florentinus vbicunque eum occidat Florentiæ excusatur a statuto, de mandato Bononiensis interficit Florentinum illum bannitum Bononiæ. Dico quod forte poterit Florentiæ conueniri per ea, quæ dicta sunt, quia non fecit iure licito sed illicito, facit. ff. de furt. l. si quis in seruitute. ad quod possent multa iura allegari. Pro quo ultimo dicto uide quod dicā. inf. hac eadem parte. q. 55. & 56.

13 Sed circa idem decimotertio † quæro quidam uolens interficere bannitum existentem in castro non intrauit per portam sed per muros, & illum occidit. An veniat puniendus. Et si venit puniendus de quo puniatur. Et primo uidēt, ꝙ puniatur ex eo, quòd per muros intrauit ꝓpter præcisam dispositionem. l. ult. ff. de rer. diui. & maxime, quia licet ei liceret interficere bannitum, non tamen illud erat necessariū præambulum, propter quod id videatur fuisse permissum. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procura. cum si. Poterat enim per portas ingredi, & sic licito modo eum offendere. & sic non uidetur facere ad propositum decisio domini Tho. de Azo. de qua dicam. inf. hac eadem parte. q. 47.

In contrarium tamen facere videtur, quia fortasse portas ingrediendo id facere non potuisset, vt quia ille præsensisset, & sibi cauisset. Item quia interest reipub. vt malefici vulnerentur. l. ita vulneratus. ad. l. aquil. Et sic per omnem modum videtur fuisse permissum. Facit ff. de aur. & argen. lega. l. & si non sit. §. perueniamus. cum sim. facit etiam, quia consideratur illud propter quod aliquid fit non illud quod fit. ff. ad. l. aquil. l. illud ff. de fur. l. uerum cum sim. & ad. l. ult. de rerum diui. respondeatur eam loqui nisi ex aliqua alia licita causa id permissum esse uideatur, quasi omnis lex quanquam præcisa sit ab alia distinguatur. l. vtrum ff. de peti. hære. & l. non est nouum. de legi. cum ibi nota. & quod haberur. ff de in ius uoc. l. quamuis. maxime quando illius occisio intrando per portas fieri non potuisset. l. 1. C. de ope. liber. ff. de offic. consu. l. 1. facit C. de pec. l. decurionum, & quando ibi not. Hæc quæstio est mihi dubitabilis multū, quia introitus per muros non est necessarium argumentum ad inferendū mortem bannito. Et ideo puto dicendum, quòd non de occisione banniti sed de ascensione per muros ueniat puniendus, non tamen de maleficio doloso. Cum enim daret operam rei licitę, non debet de dolo sed de cupa puniri, sicut dicimus in l. si adulterium cum incestu. §. 1. de adulte. de iniur. l. item apud labeonem. §. si quis uirgines, & eod. tit. l. si cum seruo. faciunt no. per Cyn. in l. 1. ff. quod quisque iu. per Bald. & alios in l. diuus. ff. de fica & quæ dicam inf. hac eadem parte. quæst. 48. & sic remaneat in arbitrio iudicis, sicut etiam aliàs dicit Cyn. in d. l. fi de re. diui. pœnam illius. l. esse arbitrariam, quæ ad mortem non debeb. t arbitrari vt habetur. in l. 1. §. effractores. ff. de effracto.

Decimoquarto viso, quòd ban-

14 nitus virtute dicti † statuti potest impune occidi. Accusatur occidens. Quæro an exceptio, quòd interfectus erat bannitus possit per procuratorem allegari. Quæstio hæc habetur in uoluminibus. in cap. uenies. de accu. cod. titu. l. reos. ff. de pup. in l. pen. §. ad crimen. Et ideo in ea parum īstabo Sciendum tamen, quòd Iac. But. disputando tenuit, quòd ubicunque exceptio venit examinanda seorsum a crimine semper admittitur procurator ad illius propositionem. l. 1. & l. præses. C. ad leg. Falc de plagia. & per multa alia iura. Sed Iacob. de Bel. disputando determinat contrarium ratione præiudicij, quod fieret ipsi causæ criminali in qua procurator non interuenit, vt in §. ad crimen. Ad iura Iaco. de Butr. respondit, quòd ibi vnum iudicium non parabat alteri præiudicium. Cyn. autem in dicta l. res. sequens Iaco de Are. concludit, quòd aut bannum est notorium, adeo, quòd non requirit extrinsecas probationes sed solum producto banno apparet talem exceptionem obstare, & tunc admittit procurator, arg. l. 1. C. qui, & aduer. quos. Si autem non est notorium obstare exceptionem prædictam sed est dubium, tunc non

Digitized by Google

admittur procurator.&hanc conclusionem per diuersa ver
ba sequitur Bar.in d.§.ad crimen.Bald in l.reos.post longam
examinationem,& relationem oium opi cõcludit ꝙ aut sta
tutum loquitur taliter,ꝙ exceptio potest opponi iurisdictio
ni,& tunc admittitur procurator, aliàs non per.d. §. ad cri-
men.& per.l.1.an per alium cau.ap.Communiter tenemus,
ꝙ talis exceptio notoria possit opponi per procuratorem,p
iura sup allegata, & quod opposita litis contestationem im-
pediat de quo per Io.in addi.Spec.in tit. de accu. §.sequitur.
uersi.quid si bannitus. ubi refert disputationem Iac. de Are.
de qua per Cy. & Bal.in d.l.reos.Immo plus dicimus, ꝙ sine
aliquo mandato tertius admittitur ad producendum ban-
num. Quo producto iudex vlterius non potest procedere.
est enim hoc fauor publicus contra bannitos.& iudici con-
stat illud de quo procedebat non esse delictum. Ita firmant
Bar.in l.ubi pactum.C.de transa.& Bal.ibi,& allegat.l.1.§.1.ne
quis eum qui in ius uoc.&c.ubi ēt tangit. Si uero bannum
non sit notorium, puta quia non concordãt qualitates siue
demonstrationes mortui in processu nominati cum demõ-
strationibus banni,& sic est necesse fieri probationes de idē
titate tunc procurator non admittitur secundum Iacobum
de bel. sæpissime seruari viderim contrarium per rationes
Iaco.de butrio,quod puto uerius producto enim banno ha
bente aliquam concordantiam cum demonstrationib. mor
tui non disputatur de delicto,sed de liquidatione notorij. &
ideo admitti debet,argumento.C.qui,& aduer.quos.l.1.& l.
ad rem mobilem & l.ad leg.ff. de procurato. pro hoc facit,
quia iudex,qui ex inspectione banni iam producti in susp-
tione innocentiæ adducitur,debet a seipso ipsam innocentiã
liquidare.l.si non defendantur ff.de pe.cum concor. Fateor
tamen,quod si demonstrationes essent multum uarię,ꝙ tũc
non adductus in dubitationē, sed potius in oppositum pro-
curatorem posset repellere,& quemcunque comparentem
excepto ipso occisore,arg.l.scias aperte. C.de fal.cum si. Et
hæc puto veriora quàm ea,q̃ dixit Bal.in l.1.C.quo. & quan.
iud.ubi uide si libet.

15 Decimoquinto quæritur an † bannitus cui erat concessa licentia libere ueniendi,&c.Quæ vulgariter appellatur bulle-
tinus siue saluus conductus,possit durante tali securitate in-
terim occidi impune.In hac.q. primo videndum est in gene
re de huius securitatis materia,& primo an dari possit.Secũ-
do a quo. Tertiò an data sit seruanda.& in his, quia non est
huius tractatus materia principalis, breuiter, & concluſiue
procedam.& circa primum dico , ꝙ dari potest vt patet in
omnibus iurib. in quibus de tali securitate tractatur, in auc.
de man.prin.§.sed neque homi.ubi glo.aliter dixit. sed infra,
respondebo. l. in conuentionum.ff. de pact. in l. Papinianus
exuli.de mino.in l.is qui reus.de publi.iud.ad.l. Iul.ma.l.1.de
sepu.ui.l.utimur.cum alijs iuribus,quæ infra allegabunf.Ad
secundum respondeo, ꝙ aut loquimur de securitate perpe-
tua,& illa non potest dari nisi a principe , uel habente in lo-
co ius principis.l.relegati.ff.de pę.Si uero loquimur de tem-
porali & illa dari potest non solum a principe uel lege,vt.l.fi.
ff.de leg.sed etiam a duce belli,vt.d.l.cõuentionum de pact.& ibi no. Item potest dari a iudice sed causa cognita aliàs non vt dictis iuribus habetur. Item ab alijs quibus ex forma sta-
tuti tacite,uel expresse conceditur per Bar. ff. de decr.ab.or. fac.l.fi.

Quo ad tertium est aduertendum, ꝙ aut securitas fuit da
ta hosti priuato,& illam seruare non cogitur.l.1.§. non fuit.
ff.de dolo.aut fuit data a persona publica.& tunc secundum
Gail.in d.§.nõ fuit debet seruari fides,& securitas,nisi sit da-
ta homicidis,& alijs,qui de ecclesia, & loco exempto retrahi
possunt ut.d.§.sed neque,& ꝙ ibi no.Cyn.uero post Pet. in l.
præsenti.C.de his,qui ad eccl.confu. tenet indistincte tales se
curitates seruari debere.sed Bal.in d.§. non fuit.concludit se
curitatem datam a superiore seruandam esse indistincte. Si
uero est data a iudice,aut causa cognita,& idem per no.in l.
is qui reus.de publi.iudi. Si vero sine causæ cognitione tunc
dicit etiam non ualere per.l relegati. & sic seruari non debe
re.& ita apparet debere intelligi,ꝙ dicitur per Ioã.And.in ti.
de accu.§.sequitur,in sępissime allegato uer.quid si quis ban
nitos.in suarum addi.2.q.nec prædictis ob.§.sed neque, quia
non loquitur de securitate differente , sed de securitate im-
munitatem præstante, ut ibi patet. Si quis autem plenius de
hac securitate uidere velit,recurrat ad not. per scribentes in
d.§.sed neque.& per Barto.in l.1.ad l.Iul.ma. & latissime per
Alb.ubi sup.q.48.ubi refert ad literam uerba Old.in disputa
tione quæ incipit,Potestas Paduæ.Secundo principaliter ad
propositam quæst uidendum est , quid talis securitas conti-
neat. Aut enim continet,ꝙ libere,& secure omni,& quocun
que impedimento cessante possit uenire, &c. Aut simplici-
ter,ꝙ possit uenire , & stare omni officialium publicorum
impedimento cessante.Primo enim modo non potest con-
cedi nisi a principe,vel eum repræsentante.Secundo mõ po
test concedi etiam ab inferioribus vt patet ex prædictis.Nũc
ad propositam.q. Aut securitas fuit concessa secundo mo-
do,& sine dubio occidens bannitum taliter securatum non
tenetur.securatio.n.non comprehendi talē, licet publica au
ctoritate faciat,vt dicetur infra quęstionibus.45.& 48.Non
enim facit vt persona publica licet securatus auctoritate sed
vt priuatus,& sic in securitate non comprehenditur. Item
quia talis publica intelligitur secundum communem vsum
loquendi.l.cum delanionis.§.asinam.ff.de fun.instru.l.libro-
rum.§.ꝙ tamen.de leg.3.cum sim.Constat autem secundum
communem opi.ꝙ etiam si faceret,vt publica persona, non
tamen officialis publicus appellatur,non ergo pro eo intel-
ligitur concessa securitas.l.si unus.§.ante omnia. ff.de pac.&
de uer.obl.l stipulatio ista.in prin.& l.quicquid astringendæ.
cum si.Si uero fuit concessa primo modo , & sic a principe
uel eum representante.Et tunc aut interficiens ignorabat se
curitatem prædictam. Et dic ut dicam in tertio tpe parte. 1.
q.2.ubi tractabitur de occidente rebannito non cancellato.
Si uero sciebat securitatem prædictam, tunc puto eum puni
ri posse.Talis enim suspensio ad tempus idem debet operari,
ꝙ liberatio in perpetuum.Dico quo ad illud tempus.l.suffi-
cit de cond.inde.& l.si tibi mandauero.in prin.ff.mand.Item
idem debet operari,ꝙ appellatio.arg.l nõ possunt. ff.de legi.
& ꝙ no.Inn.in c.ad hoc.de app. Non ob.l.1.§.merito. & §.si
quis a principe. ff. ne quid in loc. pub. ubi concessio facta a
principe non tollit ius priuato quæsitum, quia illud uerum
in dubio vbi verba ad illud se expresse non extendunt, vbi
autem verba sunt ita prægnantia,ꝙ ad illud ius extendantur,
illud etiam tollunt saltem quando non est ex facto illius pri-
uati quæsitum,ut habetur in c.in nostra.de iniu.& damn.da.
Pro quo uide,quæ dicam in 3.parte huius temporis. qõ.76.
Communiter tamen cum, quia tales securitates non dan-
tur a principe sed ab inferioribus.Item quia sunt limitatę,&
referuntur ad personas officialium, dicimus, ꝙ talis securi-
tus etiam a sciẽte securitatem possit impune occidi,& ita plu
ries seruari uidi.

16 Decimosexto quæro † ꝙ talis bannitus taliter securatus, ꝙ impune occidi nõ põt,& cum capiens præmium aliquod
non consequitur,vt dicam in seq.q.commisit pendente secu
ritate aliquod graue maleficium , puta aliquẽ uulnerauit uel
interfecit,an perdat beneficium securitatis. Ista.q.est dispu-
tabilis,tamen in breuibus me expediam , & vr̃ ꝙ non, quia
delinquens punitur in eo in quo deliquit,& non ultra. ff.ad l.
Fal.l.paulus.& l.beneficio.& ff.de his qui. ut in l.rescriptum.
ubi circa rem subtractam tantum perditur falcidia nõ quo
ad alia.

Præterea securitas nullam habet conditionem sed est tem
poralis,& pura.ergo nullo casu põt effici cõditionalis.l.quic
quid astringendæ.de uerb.obl.Pro hoc.ff.com.l. in commo-
dato.§.sicut.

Sed puto de iure contrarium uerum esse.Certum est ꝙ si-
ne securitate in loco in quo deliquit licite esse non potuis-
set.Ergo ibidem delinquendo suo abutit priuilegio,ergo il-
lo priuatus est.C.de iude.l.iudæos.& l.nullus.& 64 dist.ubi.
cum concord.Nec verum est,ꝙ saluus conductus siue secu
ritas sit pura,imò habet tacitam conditionẽ. s. si concedenti
illã non inferat offensio.l.qui seruũ.de ver.obl. l.quid ergo.§.
si hæres.de leg.1.Et est casus in.l. quæro. §. inter locatorẽ.ff.
de loc.Intelligitur ergo ꝙ non possit offendi nisi ipse offen-
sionis cãm præbeat.facit.ff.de ver.obl.l. quidã cũ filiũ. & qd̃
ibi per doc.Constat aũt rempublicam,& ipsum concedentẽ
lędi offendiq; si aliquis offendit.l.si quis in genuam.§.in ciui
libus.ff.de captiuis.& l.ita vulneratus.ad leg.aquil. Et sic in-
telligitur reuocata securitas.facit.ff.de solu.l. si cũ cornelius.
& l.cum quis.cũ si.Nec obstat prædictis.l.paulus.l. beneficio
& l.rescriptũ.quia hic qui deliquit non solũ deliquit in illum
quem offendit sed ēt in ipsum concedentem securitatẽ, &
sic non punit vltra q̃ deliquerit.Prętera hodie illa iura sunt
correcta vt in auc de hæredi. & fal. §.sancimus. fm Rayn.&
Bar.in d.l.rescriptum.Concludendo ergo quod poterit im-
pune offendi,& illum capiens habebit præmiũ a statuto ordi
natum,ꝙ maxime verum est si nulla cã interueniente de no
uo tale maleficium parum post securitatem concessam cõ-
misit,præsumitur.n.dolose illam securitatem impetrasse.l.si
ventri.§ fi.ff.de priuil.credi.& sic ei iuuare non debet.ff.ad
maced.l.sed iul.§ proinde.cum si.Prædicta uera nisi ad sui de
fensionem fecerit tunc enim siue facere potuerit siue non,
de quo dicam infra.q.48.non intelligitur saluum conductũ
rupisse.ff.de fur.l.verum.Et licet tunc non excusetur quin pu
niatur pœna ordinaria ex delicto per eum commisso non tñ
poterit ex primo banno detineri quia contra securitatem cũ
fuerit prouocatus fecisse non intelligitur. Facit quod habe-
tur.C.de calumniato.l.2.cum concor.

17 Decimoseptimo ēt circa bannitũ securatũ statuto cauet qd̃ capiẽs bã
nitum

Digitized by Google

nitum debeat habere centum a communi. Quidam cæpit bānitum habentem ſecuritatem talem, quæritur an debeat habere centum. Hanc q. diſputauit antiquitus do. Thom. de Azogni. & incipit. q. præſuppoſito ꝙ banniti. & ut quæſtio ſubtilior redderetur addidit themati, alio ſtatuto caueri, ꝙ verba ſtatuti debeant intelligi ſecundum propriam ſignificationem abſque aliquo extrinſeco intellectu. Ad affirmatiuã arguit ꝙ bannum non tollitur per affidationem per regulã. l. prout quiſque. de ſolut. Secundo a iuſto errore capientis. l. fi. ff. pro ſuo. cum ſi. Tertio quia temporalis mutatio rei naturam non alterat. l. ex facto. §. rerum. ff. de hære inſt. cũ cõcor. Quarto; a certitudine temporalis in ſecuratione adiecti. Tale enim obligationem non ſuſpendit vt. l. cedere diẽ. de verb. ſig. cum ſi. ergo nec bannum. & ſic nec extinctio nec ſuſpẽſio præmium denegant. Quinto arguit a fidantia non effectiua uel plena, ſed temporali. & ſic non perfecta ſecuratione. & propterea nullum debet effectum parere. l. 5. §. fi. de uerb obl. cum ſi. Soluit pro parte negatiua primo æquiparando fidantiam appellationi per. l. non poſſunt. ff. de leg. Secundo quia non eſt bannitus cum effectu ſecundum ꝙ debent verba intelligi. l. 1. in fi. ff. quod quiſque iur. cum concor. Tertio per regulam, cum principalis, & regulam, acceſſorium. Securitas enim operatur circa perſonam affidati. ergo intelligit operari circa præmium capientis, ꝙ eſt acceſſorium. Quarto ratione ceſſante, quæ fuit ut malefactores puniãtur. l. ira vulneratus. ff. ad. l. aquil. ſed iſte captus propter fidantiam puniri non poterit. igitur ceſſat præmium. l. adigere. §. quamuis. de iure pat. C. de epiſ. & cle. l. generaliter. Quinto ab incompaſſibili, quia non poteſt eodem tempore, & loco dici bannitus, & non bannitus. C. de fur. l. 1. cum ſimil. Sed ſi darentur centum huic capienti indicaretur, vt de bannito, quòd non eſt uerum, quia affidatus igitur, &cæt. ſed iſta ratio non concludit, quia pur, bannitus eſt licet bannitus affidatus.

Non enim ex hoc intelligitur ad tẽpus rebannitus per no. in l. fi. C. de ſenten. paſ. Subdit, ꝙ quia debitor eſt ille a quo inuito poteſt extorqueri. de uerb. ſigni l. debitor. & ille proprie dicitur debitor. & ideo bannitus ſecuratus, quia interim inuitus non poteſt exigi non proprie dicitur bānitus, ergo ſtatutum ſibi non locum uendicat, quia verba debent proprie intelligi, licet autem prædictæ rationes ſint perſuaſiue, illi tã quæ facta eſt a ratione ceſſante inhæret. Et ad cõtraria reſpõdet, ꝙ uerum eſt eum interim eſſe bannitum ſed non cum effectu. Ac etiam propter ceſſantem rationem dicit non eſſe illum de quo loquitur ſtatutum, & uerum dicit etiam ignorante ut dicam infra hoc eodem tempore, & parte. q. 23. & duabus ſequẽtibus. & in tertio tempore parte prima. q. 3. poterit tamen tunc repetere expenſas quas feciſſet in capiẽdo. l. mulier inops. de cap. & quod dicam infra hac eadem parte. quæſt. 19.

18 Decimooctauo quæritur † utrum præmium, ꝙ datur capienti bannitum debeat diuidi inter eum, & fiſcum, & videtur quod ſic vt uidetur probari. ff. ad ſille. l. Cornelia. in fi. ibi tangit Ray. poſt Dyn. In contrarium eſt ueritas vt not. in l. ſi quis id quod. in prin. ff. de iuriſ. om. iud. & ad. d. l. Corn. in fin. reſpondet. ꝙ ibi ſpeciale, ꝙ etiam tenuit Iaco. de Are. inſti. de ac. §. pœnales. & idem breuiſſime referendo tantũmodo Dy. dixit Alb. ubi ſupra. q. 47. Hæc deciſio debet intelligi quando ſtatuto cauetur ꝙ præmium detur capienti de bonis banniti. Si enim diceret ſtatutum ꝙ detur de bonis communis fruſtratoria eſſet quæſtio, an fiſco debeatur dimidia. ff. de ſol. l. qui ſic. eſſet enim potius nugatio quædã ut. l. ſi quis a filio, & ꝙ ibi not de leg. 1. Si ergo ſtatutum dicat ꝙ capiens bannitum debet habere centum de bonis banniti. nihil debebit de re fiſco, quia intelligitur, ꝙ totũ applicetur. Ita enim dictat ſtatutum a quo decipi nõ debet. l. 2. C. de his qui uet. æta. imp. Neci la iura aliquid faciunt. Loquuntur enim de pœna quę debetur a contrafaciente, & dubitatur an debeatur agẽti, an fiſco, de quo dic ut dictis iur. & plenius in. l. agraria. ff. de termin. mo. quæ limita niſi pœna imponatur pro intereſſe leſi. Tunc enim ei in totum applicatur quocunque iure agatur. l. in eum. iuncta. l. quique. ff. de in ius uoc. Facit. C. de leg. l. pen. Quęſtio autem prædicta loquitur de premio, ꝙ datur facienti id, ꝙ a ſtatuto permittitur, & ideo tanquam a ſeparatis nõ eſt licita argumentatio. l. fi. de calum. cum ſim.

19 Decimonono quæritur. † Titius in capiendo Gaium bannitum fecit expenſas, An debet illas repetere a communi. Dixit Bal. ꝙ ſic per. l. mulier inops. ff. de captiuis. ut ipſe no. in c. 1. in princip. hic finit lex Cor. & incipit conſue. re. ꝙ ſiue dubio uerum eſt quando ex forma ſtatuti nihil datur capienti. Si autem aliquid datur, tunc dubium eſt, an illud in expenſis imputetur. In quo puto dicendum, quod aut datur pro premio aut ſimpliciter. Si pro præmio poteſt etiam petere expenſas ar. ff. de cond. & demon. l. quibus diebus. §. dominus. Si ſimpliciter tunc non poſſit expenſas petere niſi excederẽt quantitatem datam a ſtatuto. Tunc enim poſſet id reſiduũ petere. facit ꝙ habetur. ff. ui bon. rap. l. 1. cum ibi notatis. de condi. inde. l. eleganter. §. ſi quis poſt. de tranſact. l. & poſt rem cum ſimil.

20 Vigeſimo † pone ſtatuto cauetur, ꝙ qui ceperit, & præſentauerit bannitum poteſtati debeat habere centum a cõi, plures receperunt bannitum, & illum captum cõmuni præſentauerunt, quæritur an debeat habere quilibet cẽtum, an oẽs unica centum, & videtur, ꝙ quilibet debeat habere centum per. l. qui filiabus. §. ſi quis ita. de le, 1. & inſti. de lib. agno. ſucc. §. ſi plures. Dicit Alb. ubi ſup. q. 104. ꝙ hæc quæſt. poteſt deci di ſicut decidit quæſtio de pluribus intrantibus ſimul caſtrũ, & remittit ad no ad. §. diſcipulii. in prœmio. ff. Illa quæſtio ponitur per Bar. in l. hoc articulo. ff. de hære. inſti. Et determinat ꝙ inſpiciẽda ſunt uerba ſtatuti, an loquatur per uerbum uniuerſale ſiue collectiuum, an per diſtributiuum. Primo caſu omnes habeant una centum. Secundo quilibet habeat cẽtum per. d. l. qui filiabus. in fi. Credo ꝙ hoc ſit verum. ſi tamẽ appareret factam fuiſſe fraudẽ, vt, quia multi ceperunt unũ ad quem capiendum ſufficiebant pauci, non puto omnibus deberi, ſed ſolum illis principalibus in capiendo. Nec enim ueriſimile eſt, ꝙ ſi fiscus uoluerit iactare pecunias. l. cum de indebito. §. 1. de prob. & ſe in infinitum obligaſſe. l. qui bona. §. ult. de dam. infe. Et ita in pluribus ponentibus uexillum &c. terminauit Pet. & poſt eum Ray. in d. §. diſcipuli. Pro qua determinatione facit tex. in d. l. qui filiabus. §. 1. in fi. Quę autem ſint dictiones collectiuę, & quæ diſtributiuę uide in d. l. hoc articulo.

21 Vigeſimoprimo quæritur † ſtatuto cauetur quod qui ceperit bānitum, in pecunia debeat habere quinquaginta. Qui autem ceperit bannitum in perſona debeat habere centum. Titius bannitur in mille, & ſi non ſoluerit intra menſem, intelligeretur bannitus in perſona, fuit intra menſem captus, & præſentatus, & deinde elapſus eſt menſis, & non ſoluit. Quæritur, ꝙ præmium debeatur capienti. Quæſtionem iſtam ſub terminis quod bannitus erat in centum, & ſi caperetur, & intra menſem a die quo in fortiam communis venerit nõ ſoluerit deberet decapitari, diſputauit Odof. ut refert Alber. ut ſupra q. 76. & multum copioſe allegat. Primo ꝙ debeat habere centum a communi publica utilitate ad. l. aquil. l. ita vulneratus. de male. & ma. l. fi. quæ fortius inſurgit quanto ad maius pretium inuitabuntur homines ad capiendum de leg. 2. l. cum pater. §. 1. ad fi. de annu. leg. l. ſeio. in fi. 1. reſponſo. Secũdo a conſideratione effectus conſecuti, qui in iure attendit. l. 1. in fin. quod quiſque iuris. ſed effectus eſt ſecutus, quia condemnatio pecuniaria conuerſa eſt in perſonalem. ff. ꝙ met. cau. l. ſi cum exceptione. §. hæc autẽ actio. Ergo iſte effectus debet conſiderari. ff. de act. emp. l 1. & C. eo. l. ſi traditio. Tertio a duplicitate rationum. duę enim rationes ſcilicet tranſfuſio ſententiæ pecuniariæ in corporalem, & ipſa executio nincunt unam ſcilicet uerbalem conditionalem in pecunia. C. de edi. diui adri. tol. l. fi. & extra de treu. & pac. c. licet. Quarto a purificatione conditionis quę retro trahitur. l. potior. in prin. qui pot. in pig. hab. Et ſic purificata cõdemnatione perſonali retro dicetur captus bannitus in perſona. ff. de uſufr. l. ſed, & ſi aliquid. §. interdum. de ſolu. l. 1. cum ſimil. Quinto a purificatione præſentationis capti ad iudicem. de fur. l. interdum. §. qui fin. de cond ob eau. l. pen. ſed ipſi indici ſufficeret in quacunque parte iudicij ius ſuperueniret. l. non poteſt. de iud. & l. ſi rem. §. ſi. de pig. actio. de pecu. l. quęſitum. cum ſim. ergo, & ipſi præſentatori ſufficere debet. Sexto a natura tranſfuſionis, quæ eſt ab initio facta, poſtea transfuſione unicus actus cenſeatur, ff. quando dies leg. ce. l. ſi cum præfinitione. l. ſi pœnam & l. 1. ff. quando di. le. ce. l. 1. §. item ſi ita. ad. l. Fal. ad. l. aquil. l. ſi vulnerato ſeruo. cũ ſi. Arguit ſecundo ꝙ utrunque præmium conſequi debeat. Primo quia tale præmium cum ſit beneficium debet latiſſime interpretari, de cõſt. prin. l. fi. Secundo a ſimilitudine periculorum, quæ verſantur in capiendo. l. ſi ſeruus. de his qui ad eccl. confu. C. ad. l. iul. de ui. l. qm̃. ad legem acqui. l. quemadmodum. in fi. Et ſic debet eſſe multitudo præmiorum. de iure im. l. ſemper. §. negotiatores. Tertio quia cum ſit dubiũ quod præmium debeatur, debet fieri interpretatio contra fiſcũ. ff. de iur. fiſ. l. non puto. Quarto a pluralitate condemnationum. pendente. n. conditione utroque mõ condemnatus erat. l. 1. §. biduum. ff. qñ ap. ſit. ergo ẽt debet eſſe pluralitas præmiorum. de ap. cum in una. ad turpil. l. 1. §. ſi plura. de ope. no. nun. l de pupillo. §. ſi pluribus. Tertio principaliter arguit quod debeat habere ſolummodo quinquaginta. Prima quia ubi obligatio pendet ex pluribus conditionib. a prima purificatur, & amplius non cõmititur. iud. ſol. l. cũ quærebat. de uer. obl. l. ſi ita quis ſtipulatus. Sed obligatio ad primum pendet a præſentatione bāniti pecuniariter uel perſonaliter, ergo purificat a prima ꝑſentatione q̃ erat pecuniaria. Scẽdo quia prę̃miũ debet ipſi actui ꝑſentationis, ergo illud tꝑs attenditur non inſpecto ꝙ poſtea alĩ

Digitized by Google

de deueniat.vt.d.l.si pœnum de rei ven.l.non ideo.& l.si quis hac lege.ad sil.l.1.§.1.cum multis si.Tertio quando facto alicuius aliquid consequendum est nō sufficit id fieri facto stultitia vel negligentia.l.2.ff.de cond.& demon.de bon.poss.l.1.§.semel.cum multis concord. Quod autem præsentatus puniatur personaliter contingit sua culpa,& negligentia, quia non soluit.ff.de fideicom.lib.l.si quis in sua.ad fi.de rei uēdi.l.ex diuerso.§.petitor.cum simi. Et sic fisci obligationem nō auget de fideicom.l.fi.cum simi. Quartò quia sicut, ꝙ semel meum est amplius meum fieri non potest.l.3.§.ex plurimis. de acqui.poss.inst de le.§.si cui.cum simi. Ita semel præsentatus amplius præsentari non intelligitur,sicut nec ex assidua contractatione non nascitur nouum furtum.de fur.l. ei qui. Et sic attenta præsentatione prima qua fuit condemnatus pecuniariter non attenditur alia,nec id quod postea occasionaliter venit.de pecu.l.eo tpe.Quinto commune cui fit præsentatio unicum bannum recipit de pac.l.rescriptum.§.si pacto.cum sim.Ergo unicum præmium debet.de condi.& demon.l.plautius.& in dubijs debetur minimum de reg. iur. semper in obscuris,& l.semper.ff.de uer.obl.ergo &c. Sextò quia ab initio pecuniaria obligatio ex quasi contractu orta est.l.3.idem scripsit ff.de pecu.& de tute.& ra.dist.l. defensor. Item deinde non soluta pecunia etiam ex quasi contractu orta est obligatio ad personam,ijsdem iur. ergo prima non est nouata.l.fi.C.de noua.secundum veram opi. Et sic est in electione fisci pro qua obligatione soluere velit.l. si quis a socio.pro socio. cum sim.Vltimo,quia a primordio tituli fit denominatio.C.de test.manu.l.fi.Et idęo a prima cōdemnatione debet ipsa præsentatio considerari.Et sic debet habere pro præmio quinquaginta tantum. Finaliter dixit soluendo quosdam tenuisse.& ita fuisse quandoque iudicatum,ꝙ præsentans debeat consequi maius præmium per allegata supra pro illa parte. Dixit tamen uerius esse quinquaginta tantum deberi per iura pro ista parte allegata, pro qua decisione adducit de leg.2.l.Sempronius proculo de lega.1.plane.§. sed si nō corpus.de probatio.l.quinquaginta. Vbi in dubio debet vnum:,& minus.Ad contraria respōdet, ad primum quod ēt aliàs quàm præmijs, quis debet inuitari ad fauorem patriæ. de uentre in possess.mitten.l.1.§.si ea.cum simi ibus. Ad secundum, ꝙ in ipsa præsentatione dicitur factum consummatum.Ad tertium quòd duæ rationes hic non currunt circa idem,vt in secunda ratione pro hac parte facta. Ad quartum respondet, ꝙ quia soluere, & non soluere est conditio potestatiua retro non trahitur vt.l.1.qui potio.in pigno. habean.licet secus sit in casualibus ut.l.potior. eodem titul. Ad quintum respondet, ꝙ præsentatio debet unico iure censeri.l.eum qui ædes.de usucapio.Ad sextum respondet quod illa iura loquuntur in legato quod pendet a mera uoluntate testatoris.Et ideo quomodocunque appareat deberi secundum.habetur perinde ac si illud tātum fuisset legatum, quia sic de eius uoluntate apparet. Sed in casu nostro iudex post sententiam habet potestatem.ff.de regul. iur.l. iudex. & sic una transfunditur in aliam. sed in utraque perseuerat licet utriusque commodum consequi non possit. Si hæc videre extense uelis, uide ibi supra ubi scribit hoc per sex columnas.Pro ista parte faciunt duo.Primum ꝙ condemnatio pecuniaria non transfunditur in personalem, nec illius fit nouatio secundum notata per Bartol.in l.2.ff.de publ. iudi.per Baldum in.l.magnam in fin.C.de contrahenda, & commit. stipulatio.licet ipse Bar.aliter tetigerit arguendo in.l.cū duobus.§.idem respondet.ff. pro socio. Secundo quia qualitas adiecta uerbo semper intelligitur secundum tempus uerbi. l.in delictis.§.si extraneus.ff.de noxa.Et sicum tempore præsentationis in utroque themate reperitur bannitus in pecunia non in persona,verbum bannitum intelligitur secundū tempus uerbi,ceperit,siue præsentauerit.Et sic debentur solummodo quinquaginta.Faciunt not. per Bar. in l. ex facto in prin.de vulg.& pupil. Et ideo vt subditur ubi sup.in fin.si bannum conuerteretur, quia bannitus esset in persona saltuę,ꝙ si intra mensem a die capturæ solueret mille illum capiens deberet habere centum,quia tempore præsentationis bannitus erat in personam. Ad quod alle.idem Odofred. de uerb.obliga.l.ita stipulatus.de re.iud.l.miles.§.decem. & d l. si pec.2.respō.& l.1.§.item si ita is.ad.l.fal.Et ista decisio videt facilior prima.quia cum solutio pecuniæ sit in hoc casu in conditione non est in obligatione.ut l. si quis sub conditione.ff.si quis omis.cau.test.Et ideo tanquam conditio potestatiue uoluntaria retro non trahitur. Sed in præcedenti uidebatur necessaria,quia erat in conditione, & ideo retro trahi uidebatur cōditio licet esset potestatiua ut l.1.qui pot.in pig. hab.& l.titius,quæ res pig.ob.pos. sed respondequod solum modo solutio esset illa,quæ retrotrahitur,quæ in obligatione non erat.& sic non obstat decisioni suprascriptæ. Et nota bene titulū quæstionis, quia hic terminus non currebat a lata sīa sed captura. Et sic patet quod iudex uolebat intelligi interim bannitum.& sic non sunt hæc contraria his, quæ dicam hoc eodem tempore parte ult.q.79. ubi uide.

22 Vigesimosecundo † stante statuto quod, qui ceperit bānitum debeat habere certum premiū,ptās illius loci cepit quē dam ut malefactorem, quem ignorabat esse bānitum, cum post capturam reperiat eum esse bannitum. vult præmium a cōi,quęrit an debeat illud hre.Hanc qōnem formauit Bar. in l.3.§.utrum.ff.ad sil.& determinauit, ꝙ non debeat habere.& idem Bal.tenuit ibi.& in l.genero.ff.de his qui not.infa. Et mouentur pluribus rationibus. Prima quia ptās suo salario debet esse contentus, quia illud habet pro exercitio sui officij.in auct.iusiu.ꝙ præ.ab his.& in auct. scriptum exemplar.§.sicut. Secundo quia ipse ptās non cepit sponte sed ex necessitate sui officij,ꝙ est purgare prouinciā malis hominibus.l.congruit.ff.de off.præsi.ergo præmium consequi non debet ut.d.§.utrum.& de acq.re.do.l.3.§.si seruus.Tertio, qa illud gratis facere tenetur,ergo præmium capiendo turpiter faceret.l.1 de cond.ob tur.cau.bene facit tex.in l.qui sine.ff.de neg.gest.Quartò,quia cepit eum non vt exbannitum, & sic statuti conditionem non adimpleuit, ignorabat enim eum bannitum,ergo,&c.l.2.de cond & demon.& d.§. utrum.Ad de,quæ dicam in duabus.q.post sequentem.

23 Vigesimotertio † stante dicto statuto uiget illud statutū, quo cauetur, ꝙ homines de uilla teneātur trahere ad rumorem,& capere malefactores,& exbannitos. Quidam iuit ad capiendum ex bannitum,& cum exbannitus fugeret, eleuauit rumorem propter quod homines de uilla insecuti sunt eum,& illum ceperunt. Quæritur an alicui præmium debeatur.Bar.in l.3.§.utrum.ad sil.dicit quod non. Primo non homines de villa,quia incitati non sponte sed coacti illum ceperunt vt ibi.Ille etiam, qui insecutus fuit habere non debet, quia ipsum non cepit.facit quod habetur.in l.si barsatorem. C.de fideiu.cum concor.facit.ff.de acquirend.rer.domin.l. in laqueum.

24 Vigesimoquarto † stante eodem statuto, Seius sciens Titium bannitum,ignorans autem statutum prædictum præmians capientem,cepit Titium,& potestati eum presentauit quæritur an possit petere præmium.Dices tu ex dictis supra proximis.q.hæc.q.est decisa quod non, quia ad impediendū lucrum sua ignorantia potest contra eum allegari, vt.d.l.si is.§.si seruus.de acqui.rer.dom.sed non est sic. aliud enim est, ignorare illum esse bannitum, & aliud est ignorare statutū præmians capientem.Primo casu locum habent, quæ dicta sunt supra,secundo casu talis ignorantia nō nocet. Commodum enim a statuto datum quæritur etiam ignoranti statutum,argum.C.de decu.l.penul.libro. 10. & ita determinauit Bartol.in l.omnes populi.de iusti.& iur.in quæstion.5.principali in pr n.

25 Vigesimoquinto † dictum est supra, quod occidens bannitum qui potest impune offendi pœnam nō meretur.Quæritur an sit necesse,quod probetur occidentem sciuisse illum fuisse bannitum.Bar.in l.genero.ff.de his qui no infam.& in l.inter omnes.§. recte.de fur.dicit, ꝙ non quia quantum ad incommodum ignorantis talis ignorantia alteri non prodest, sed stare debeat ueritati ut. d.l. genero. & d.§.recte.de cri.expil.hæredi.l.fi insti.de oblig.quæ ex delic.na. §. placuit. & ita communiter tenetur.

26 Vigesimosexto † Gaius sciebat Titium Ioannis esse bannitum,uidens alium quem putabat esse Titium Ioannis, & in ueritate non erat occidit illum.

Quæritur an statuto permittente occidi bannitum excusatur.Istam quæstionem formauit Fran.de Are.in l.cum seruo ff.de intur.& arguit quod excusetur, & in nullo puniatur argum.d l.cum seruo.& eod.ti.l.illud.§. fina. Non enim cogitauit delinquere. sed putauit se licite agere.dicit enim non teneri de dolo, sed puniri potest secundum modum culpę. argum.l.scientiam.§ qui cum aliter.ad.l.aquil. Aduertendū ꝙ aut habuit iustam causam sic credendi,puta quia sic publicē tenebatur,ꝙ ille esset Titius Ioan. & tunc in nullo punitur argum.ff.ad maced.l.3.& C.eod. l. Zenodorus cum sim. si autem non tenebatur publice, sed ex aliqua causa motus fuit ad sic credendum,& tunc non sit in dolo nō potest cornelia de sicarijs conueniri.l.in lege.ff.ad.l.Corn. de sicar.Sed vt dictū est pro modo culpæ aut latæ aut leuioris poterit puniri ut supra Quæ autem sint tales culpæ habetur in l.quod nerua. ff. depos. An autem hoc casu leuissima culpa puniri possit cum dabat operam ex aspectu rei licitæ recurre ad not.ad.l.aut facta.§.delinquunt.ff.de pœn. & in l.1.ff. de legi. per docto.

27 Vigesimoseptimo quæro super dicto statuto quod bannitus possit impune offendi. Quædam uniuersitas fuit bannita de quo dixi supra in primo tē. pore parte.1.quæst.5.An quilibet de illa uniuersitate poterit impune offendi. non inistendo in verbis dicendum est qđ non,

Digitized by Google

non,quia nullus ſingulariter vt ipſe eſt bannitus vt habetur in l.in tantũ.§.qui in vniuerſitatis.ff. de re.di. & de in ius voc. l.ſed ſi hac.§.qui manumiititur.& quod habetur per Bar.in l. 3.ff.de re iud.

28 Vigeſimooctauo † bannitus captus erat a familia poteſtatis.Titius illum videns in manibus familiæ interfecit. Quæritur an potuerit impune facere.Iſtã.q. formauit Dy.in l.in laqueum.ff.de acq.re.do.& ibi etiam ponit Bar. ſed latius ponit in l.3.§.transfugas. ff. ad l.cor. de ſicar. & refert Iaco.de Are.etiam diſputaſſe quod etiam dicit Ioan. And.eius determinationem effectiue referens in addi.Spe.in tit.de accu. §.ſequitur ver.quid ſi quis bannitus circa prin. magnæ addi.Et ideo poſſet cũ ea ſola deciſione tranſire remittẽdo ẽt ad not.per Alb.ubi ſup.q.65.quia tamen aliqua pulchra dicuntur per Iac.de Are.& alias eius diſputatione latius quam referat Io.An. tamen quam breuius potero his ſubijciam ẽt cum aliorum dictis.Arguit enim primo ad affirmatiuam ꝙ poterit impune occidere.Primo a verbis legis,quæ & ſi dura ſint ſeruanda ſunt.l.proſpexit.ff.qui & a qui.& l.quod conſtitutum.de mili.teſta.Secundo quia lex non diſtinguit bannitum captum a non capto,ergo &c.ff. de publ.l.de pretio.Tertio quia cum adhuc duret bannum debet durare effectus. C.de infec.pe.celi.l.1.de feri.l.a nullo.addebat Dyn. quia captio non facit deſinere eum eſſe bannitum.arg. ad hoc.C.de decu.l.2.Quarto propter incertitudinem,quia licet captus eſſet non tamen certum erat quòd pœnam pateretur,poterat enim fugere l.ſi apparitor.C.de appa.li.12.& de ac.re.do.l.3. §.illud.& de incen.rui.nau.l.pedius.Quinto deprehenſum in facinore licet occidere ei,cui ſi aliàs non liceret.C.de ſica l.is qui.ff de verb.oblig.l.qui ſeruum.de lega.1.quid ergo.§.ſi hęres.ergo fortius iſtum deprehenſum quem ante licebat occidere,ſic ꝙ cum ſit factum lege permittente pœnam non meretur.l.grachus.C.de adul.Adduxi etiam Dyn.ad hãc partem.l.in laqueum de acqui.re.do. vbi dr ꝙ feram illaqueatã poſſum apprehendere,quia multa poſſunt accidere propter quæ a laqueo euadat.Ad hanc partem etiam adducit Bald.in l.libertas.ff de ſtat.hom. ꝙ non intereſt reipublice a quo occidatur duntamen occidatur.l.cum ſeruus.ff.de ver. obl.Itẽ quia cum quilibet a ſtatuto habeat poteſtatẽ occidendi, nõ habet neceſſe a iudice impetrare.l.quæ ſub conditione.§.fin. de condi.inſti.

In contrarium alleg Dy.l.carceri.& l. fin. in §.fi.de cuſto. reo. vbi dicitur capite quòd punitur qui carceratum interficit,captus autem dicitur carceratus ut l.qui neque.ff. de verb. ſig. Dicebat tamen illis l!.reſpõderi poſſe quia hic erat certum bannitum illum debere mori,ibi non. ſed ſubdebat ꝙ alia ratione dici põt talem interficientem puniri,quia nõ licet alicui prouincialium aliquem e manibus officialium eripere.in auct.vt omnes obe.in prouin.§ eripiant.Iac. vero ad hanc partem adducebat ſtatutum intelligi debere in eo cui per iudicem pœna imponi non põt arg.C. de iudi.l. nullus.ſed hic captus erat in poteſtate iudicis arg.ff. de do.l. qui ſaxum.& ſic puniri poterat.Item quia alias licet autoritate legis occidere reſiſtentem,cui non reſiſtentem a cõtrario nõ licet occidere.C.de his qui ad ec.confu.l. ſi ſeruus. ita & hic non licet bannitum non reſiſtentem, immo iudici obedientem interficere.Præterea hic erat in cuſtodia reipub.ergo debet reſeruari ut torqueatur.C.de epiſ. audi.l. raptores. & vt ſaluus ſit debito ſupplicio.ff.de qõ.l quęſtionis.& de cu.reo. l.1.de male & ma.l.fi.alleg.Bal.pro hac parte.l. additos. C.de epiſ.audien.ubi dicitur ꝙ priuatus non poteſt impedire iudicis executionem.Item addebat rationẽ, iudex eſt executor ordinarius,iſte priuatus extraordinarius executor.Sed ubi locum habet remedium ordinarium ceſſat extraordinarium. ff. de mino.l.in cauſæ. Soluit Iac. quæſtionem pro hac parte per iura prædicta,ac etiam quia lex permittit hoſtem occidi l.3.§.fi.de ſica.Et tamen poſtquam captus eſt occidi non põt ut inſti.de iure perſo.§.1.de ſtatu homi.l.3.§.ſerui. Et facit.ff. ad l.aquil.l.ſed & ſi quęcunque.Item quia cauſa propter quã poterat a quolibet occidi,l.defectus publicę uindicte ceſſat in propoſito ergo.&c.l.quod dictum.de pact. Ad contraria reſpondet.Primo ad uerba ſtatuti,quia intelligitur alio non interueniente quod impediat. Similiter tutor, & legatarius poſſunt eſſe teſtes, hoc intelligitur niſi aliud impediat. ff. de teſta.l.qui teſtamento.in princ.& de obſequi§s.l.Titius. ſic & alias in l.non erit.§.dato.de iureiur.& l.tutor. Item,quia ubi ubi lex non diſtinguit.l.vna.C.de inof.dona. Facit lex ut gradatim.§.ſed & ſi lege.de mune.& hono. Non ergo factũ eſt lege permittente, immo vetante. & ſic quaſi omnia argumẽta tolluntur.Addit etiam ſi quis dixerit hoc ius occidendi cõpetere reipubl.& cuilibet alij inſolidum,ſicut alias dicitur in l.ſi cui §.ijſdem.de accu.locum habuit præoccupatio. ff. de procu.l.pluribus. Plus dicit & notabiliter.quod ſi eodem tpe concurreret reſpublica & priuatus deberet reſpublica præferri.aut tanquam ille cuius directo competit.C. de nouati. 3.Aut quia eius voluntas ęquior eſt,quia cõtinet viã iuris & iuſtitiæ ordinariam argu.ff de re iudi l. inter pares. & C. qui bo.ce.poſſ.l.fi. Addit rationem quod potentia offenſionis ꝓcedit propter contumaciam quæ eius pœnam aggrauat vt.l. relegati.§. de pœnis. Illa autem contumacia eſt finita poſtq̃ eſt in manibus familiæ ſ. quo ad hunc effectum vt a quocunque poſſit occidi. Remanet ergo ſolum pęna primi delicti ob quod bannitus eſt. Adducit ſimile de feris beſtijs, quæ licet a quocunque capi poſſint,non tamen poſſunt capi cum ſunt in manibus alicuius.ff de acq.re do.l 3.in fin. Et hanc partem tenet Cy.in d.l.libertas.& Bar.in d.§ transfugas.addens ꝙ illi qui veniunt de neceſſitate ad ciuitatem dicuntur habere ſecuritatem a lege.l.2.§.legatis.ff.de iudi.& ff. de leg.l. fi. Sic ẽt dicimus in teſtibus vt ea l 2.§.ſi quis. & ſic concludit ꝙ ille q ducitur a familia de neceſſitate venit.& ſic dr habere ſecuritatem a lege.Ideo illum occidens incidit in l.iuliã maie. arg. ff.ad iul.maie.l. 1. & ibi etiã hoc ſequitur Ang. Credo quod verum eſt eum non potuiſſe occidi in manibus familiæ. & quod illum occidens teneatur pœna legis corneliæ de ſica.ꝓ d.§.transfugas.Sed non puto quod teneatur pœna legis iul. maie.tum quia iure nõ cauetur de ſecuritate legis niſi in certis caſibus inter quos iſte non reperitur. Tum ẽt quia pœnæ nõn debent extendi ff.de pe.l interpręratione.& l ſi pręſes.ac etiam quia in ciuitatibus alijs ab urbe tali pœnæ locus non ẽ vt dictum fuit ſupra parte prima huius temporis.q.15.& hoc locum habent quando iuſte captus erat.ſi vero iniuſte, vide infra quæſtione.31.

29 Vigeſimonono † Statuto cauetur ꝙ capiens bannitum debeat habere centũ a cõi alteroꝙ punitur vadẽs in alterius territorium ad aliquem capiendum. Titius bannitus de Florentia vbi eſt ſtatutum erat in territorio Florentino.Sempronius voluit eum ibi capere,ille vero aufugit in territorium bononienſe & ibi a dicto Sempronio eum inſequente captus fuit.Quæritur an potuerit capi?& ſic Sẽpronius debeat puniri virtute alterius ſtatuti Ioan.And in.d.tit.de accu §.ſequitur.ver.quid ſi quis,in ſuarum additi.ver.elegans Old qõ. refert Ol.diſputando terminaſſe Titium capi non potuiſſe, & ſic Sempronium puniendum. Allegat primo pro caſu l. quis ſit fugitiuus.§.idem Cecilius.ff.de edil.ed.Et ibi declarat qualiter inducatur ponendo ibi caſum ſed nimis prolixe qa in glo.ſatis apparet,& confirmat hoc dictum quòd ex iure loci non debebat alium locum ingredi.Allegat.ff. ad mace. l.ſi filius.§.fi.Adducit etiam.l.qui cum maior primo reſponſo.de bonis lib.Item quia conditio exiſtentis in fuga poteſt ad eius commodum variari.l.ſi quis in ſeruitute. de fur. Sic ergo cum intrauit territorium bon.factus eſt liber. deducit etiam no in l.talis ſcriptura de leg.1.in vlt.gl. & ꝙ verba ſecũdi ſtatuti ſunt clara,ergo ſeruanda.l.non aliter.de leg.3.& qa limitatio locorum eſt certa & ſic nulla reſtat iuris q.l ancillę, C.de fur.Et dicit non prodeſſe licitum principium,quia propter mixturam inſpicitur id quod nocet vt no.de reg. cato. l. 1.& ibi concor.Ac etiã quia effectus ſecutus eſt in loco ꝓhibitio.Et ideo a princ.licito legem non aſſumit. Allegat.ff. ſi ſerui.vend.l.ſicuti.§.ariſto.& ad l.aquil.l.quemadmodum. in princ.Et ſic ceſſat perceptio rei altero prius illam apprehẽdente.ff.de acqui.re.do.l.in laqueum,& l.naturalem.§. illud. Item quia pacificantur exceſſus in loco & exceſſus in modo. inſt.de acq.§.huic autem.ſed exceſſus in modo punitur vt.l. 1.C.vnde vi,ergo & exceſſus in loco.facit.ff de adul.l.ſi adulterium cum inceſtu.§ imperatore,vbi punitur qui plus fecit quam debuerit Et ſic concludit talem capientem puniri.Qđ etiam ſentit Bar.in d.§.idem cecilius.Hanc diſputationem ſi integram videre velis recurre ad Alb.vbi ſupra.q.77.Vnum nolo omittere quod ipſe Old. dixit quod cum alicui conceditur facultas limitata,ille qui excedit limites, non facit ſibi conceſſum,ſed aliud.ff.ad Trebel.l. ſed ſi ante. quemadmodum ſerui.amit,ſi communem.§.1.manda.l.diligenter.de re eorum qui ſub tut.vel cur.l.ſi pupillorum.§.ſi prætor.Sed ad capiendum bannitum ſunt limites limitati per ſtatutum. ſcilicet intra territorium. Qui ergo excedit,aliud facit,& ſic ꝓhibitum.& ideo quantuncunque bonus effectus ſecutus ſit nihilominus punit.C.de neg.geſt.l.fi. Et ideo venit a premio repellendus quia eadem non poteſt eſſe cauſa pœnæ & premij de neg geſt.l.ſiue hæreditaria. ex hoc vltimo colligo qđ quo ad præmium aſſignatum capienti bannitum generale ſtatutum reſtringit ad hũc locum ſtatuentis,licet quo ad euitationem pœnæ talis reſtrictio non fiat vt dicam infra. q.46. & ratio poteſt eſſe diuerſitas lucri & damni argum.l.fi.C. de codicil.

30 Trigeſimo † Pone ſupra proxime dictum eſt de priuato capiente extra territorium. Officialis Florẽtinus puta uicarius alpium cœpit bannitum de Florentia in territorio bononiẽſi. Quæro an poſſit contra illum executionem facere,an vero teneat eum relaxare & priſtinę libertati reſtituere. Hæc qõ videt fortior prędcedenti,quia nullum præſupponit ſtatu

tum

Digitized by Google

tum disponens contrarium, sed eadem nihilominus debet esse decisio. Et si ponis quod bannitus a principio non esset in territorio Florētino sed in bononiēsi. & inde extractus fuerit, res est clarior, nō enim fregit fines banni, & per consequēs capi non potuit ita dicit Iac. But. in auct. iudex. C. de epis. audi. Et ita etiam determinauit Fran. de Are. in l. quis sit fugitiuus §. idem cecilius. per illum tex. & per no. in l. a diuo pio. §. 1. de re iud. & in l. addilos. C. de epis. audi. per l. extra territorium. de iur. om. iud. Est enim tunc officialis existens in alterius territorio ad instar priuati. l. 2. ff. de offi. procu. & le. secundum Bald. in d. l. additos. & ex his patet ꝙ tanquam spoliatus sua libertate ante omnia restituēdus est. l. si quis ad se fundum. C. ad l. iul. de ui. si per vim vel alio modo. l. 2. Et videtur expresse casus in l. si quis liberum ff. de proba. & facit de liber. cau. Liberis §. fi. & de acq. re. do. l. nemo. probatur etiam per l. plerique. ff. de in ius vocan. probatur etiam ex ui uerborum sententiæ banni quæ regulariter se habent, si venerit in fortiā &c Ille autem qui in fortiam hoc est in locum subditū violenter ducitur non dicitur venire vt l. qui neque. ff. de ver. signi. secundum 3. lect. debet igitur relaxari & pristinæ libertati restitui, etiam si fuerit ab initio in loco Florentinorum, & deinde fugiens captus fuerit in territorio Bononiensi vt in themate dictum est per iura & rationes sup. proxi. q. factę.

31 Trigesimoprimo† quæritur, visum est sup. proximis qō. ꝙ nec a priuato nec ab officiali publico bānitus potest capi extra territorium. An talis sic indebite captus in manibus detinentis possit impune occidi. Dices tu ꝙ hæc quæstio est superflua quia supra 38. q. determinatum est captum non posse occidi, & inter alias rationes fuit allegata ratio præuentionis per l. pluribus. de procu. quæ videtur habere locū in omni casu. Item cum sit in manibus familiæ, siue iustæ, siue, iniustę, eripi non debet in auct. vt omnes obed. iu. prouin. §. eripiant. Qui tex. generaliter loquitur.

Sed pro clariori decisione separandi sunt termini quæstionis, & ideo primo quæro an captus indebite a familia possit impune eripi de manibus eius. Bar. in l. eximendi. §. 1. ne quis eum qui in ius voc. est vi exi. non determinat sed arguit quod semper eximens puniatur. C. de male. l. fi. de his qui latro. l. 1. & d. §. eripiant. Angel. vero eo. tit. l. 1 no. dicit quod aut captura non tenet ex defectu iurisdōnis, vel quia nullam habet iurisdōnem, vel quia suæ iurisdōnis terminos excessit. & tūc licite eximitur de manibus familiæ. Alle. l. prohibitum. C. de iur. fis. li. 10. Si autem iurisdictionem habebat licet iniuste eū cæperit quia tunc restitutio non est fienda de facto sed iuris ordine per remedium appellationis secundum Inn. de offi. dele. c. si quando. Ad quod etiam allegat. d. l. fi. de male. & l. quotiens. de exacto. tribu. lib. 10. Item ubi captura esset iniusta respectu ritus & ordinis eximens etiam debet puniri vt d l. sed eximendi. §. 1. & l. si per alium. §. 1. eod. tit. Ex hac decisione infertur ꝙ in casu proposito tollantur omnes rationes factæ in dicta. 28. q. pro ea parte quæ occidi non potuerit. Et restent factæ in contrarium ꝙ occidi potuerit. non. n. habet locum ꝙ sit in carcere, vel ꝙ sit facta præuentio, vel ꝙ debeat res publica pferri, quia omnia iura ibi allegata intelliguntur in actu qui de iure valeat. Alij enim actus. s. de iure nulli quantum ad effectus prædictos nullum possunt effectum inducere. l. si pater. C. ne de sta. defun. l. accusaturus. ff. de adul. de re iud. l. 3. §. condemnatum. Facit quod habetur in l. si pecuniam. §. pe. ff. de condi. ob causam. vbi ille qui est in actu relaxationis non reputatur carceratus. Ex his patet ꝙ minus deberet puniri qui interfecit bannitum in manib. eius qui cepit eum extra territorium contra formam, & tenorē statuti, Fortior enim est nullus actus factus contra legē quā ille qui est factus præter legem l. si non sortem. in princ. ff. de condi. inde. & l. cum lex. de fideiuss. & ibi per Bar. & per doct. in l. non dubium. C. de legi. Intelligo autem decisionem prędictam fore veram, si ille qui interfecit occidisset eum impune etiam in loco a quo extractus est. Si autem ibi non occidisset impune secundum ea quæ dicam. infra. 5,. & 56. q. non dicetur eum licitum licite occidisse, quia præsumitur mortuus in loco a quo inuitus iniuste extractus est vt l. qui neque. de verb. sig. sup. q. proxi. alleg. Et ideo licet tunc non puniatur in loco in quo occidit, tamen puniret in loco a quo extractus fuit si ibi ratione domicilij cōueniri posset vt l. 1. & 2. C. de cri. agi. opor.

32 Trigesimosecundo† quæro. quidam in loco licito virtute statuti præmiantis capientem bannitum, cæperat Titium bannitum, & ad potestatem ducebat. Sempronius eū in suis manibus interemit, quæritur an impune facere potuerit. Dicet quis hæc quæstio est terminata per no. supra quæstio. 28. s. ꝙ non: est enim minister legis vt l. 2. C. quando lic. siue iud. nin. & sic locum habet præuentio licet aliquæ rationes ibi factę non adaptentur. Sed in contrarium arguitur & uidetur quod immo potuerit occidi per iura & rationes ibi pro hac parte allegata, ac etiam quia vnumquodque remedium est extraordinarium, scilicet captura & occisio de facto facta, nullus enim iure ordinarię iurisdictionis facit sed extra ordinem, ergo vnum non excludit alium. l. si cum exceptione. §. eum q. ff. ꝙ metus causa not. l. fi. C. si mi se maiorem. dixerit & in l. 1. C. de alie. iudi. quinimo cum remedium occisionis plenius subueniet reipublicæ quàm captura illud prę ferri debet vt habetur in l. fi. C. si aduer. rem iud. & in l. in cauiæ. ff. de mino. & plene in l. in prouinciali. ff. de no. oper. nun. Nec obstat præuentionis ratio per l. pluribus. de proc. cum simi. qa illud verum quando circa idem fit præuentio. Operatur. n. circa idem non diuersa vt l. si pluribus. de leg. 1. capiens enim præiudicauit ius capiendi, & ducendi, & sic premium consequendi. Ergo non intelligitur abstulisse viam alteri illū occidendi sine premio, quia sunt diuersa. Et sic de uno ad aliud non infertur. ff. de calum. l. fi. Si quis teneret istam partem ꝙ l. naturalem. §. illud. & l. in laqueum. ff. de acq. re. do. Responderet ad id ꝙ diceretur eum non potuisse auferre ius quæsitum, vel quærendum illi capienti in casu quo repræsentasset per l. stichum. §. si de nouo cum si ꝙ licet teneret ei cui exemit ad suum interesse scilicet ad quantitatem quam conseq debebat per l. sed eximendi. §. 1. ne quis eum qui in ius voc. per l. 3. C. de exac. trib. & quod dixit Balin al. abditos. C. de epis. audi. Non tamen lege cornelia teneretur. Et ista pars est ęquior. Certum enim est eum occidisse bannitum qui non erat captus a familia, vel in publico carcere. Nec certum erat de manibus eius qui cæperat non euasurum. Et sic fauorabilius sit reipu. esse in casu certi quàm in dubij. Sufficit enim reipu. ꝙ ille moriatur. l. gallus §. si eius de liber. & posthu. Si autem non erat bannitus ad mortem, vel ad membrum sed in pecunia, non solum teneretur capienti, sed etiam reipub. vt d. l. 3. de exac. trib. & aliis iur. superius alle. prædicta quidē non procederent quo ad obligationem occidentis, si ille bānitus erat in manibus eius qui cæperat, euasurus si ille nō occidisset. Tunc enim in nullo tenetur quia captus dici nō pōt, ff. de integ. resti. l. non videtur. cum si.

33 Trigesimotertio † Circa prædicta instans quęro. Quidam cæpit bannitum in confinibus duarum ciuitatum, adeo ꝙ est dubium an cæperit in confinio ciuitatis a qua bannitus erat, quod multis modis pōt contingere, quæritur an fuerit iuste captus siue a priuato siue a familia. Credo ꝙ hæc qō debeat terminari sicut terminatur quoad cognitionem. Dicit enim quod si in tali loco committitur maleficium vtraq; ciuitas habet cognitionem ergo executionem. l. a diuo pio. cū ibi notatis. ff. de re iud. Quod autem vtraque ciuitas habeat cognitionem probatur per tex. in l. iuris peritos. §. cum oriūdus. ff. de excu tut. & l. siue contra. §. quia plaucianum. de lib. agno. & quod dictum fuit supra. parte. 2. primi tem. q. 8 Pro hoc quia cum sint duo quorum vnum prodest & aliud nocet, nec apparet quod id ꝙ prodest sit potentius altero. inspicitur id quod nocet ff. ad sil. l. si quis in graui. §. fi. cum cōcor. Et idem puto si certum esset in quo loco captus fuisset. puta quia vnum pedem tenebat in vno territorio, aliū in alio, vel sedebat super lapide posito pro confinio. Est enim locus cōmunis. Et sic intelligitur captus in proprio territorio ad sil. l. 1. §. domini. cum simili. quod maxime verū est quando pars capitis. i. ipsum caput existeret in parte capientis l. cum in diuersis. ff. de reli. & de fur. l. vulgare. cum simil. Si aūt dormiēdo caderet vel perueniret in territorium a quo bannitus est, non vī quod capi potuerit. nisi experrectus ibi permanserit argu. ff. ad l. aqui. si seruus seruum. §. si fornicarius, ꝙ intelige, vt ibi nisi potuerit verisimiliter casum illum cogitare. Facit. ff. locāti. l. si quis domum. §. 1. & ad l. aquili. l. item mela. in princ.

34 Trigesimoquarto† officialis licite quocunque respectu cæpit bannitum de quo agimus. Vult facere executionem sine nouo processu, quæritur an possit. Istam. q. ponit Guil. in Spec. in sæpissime alle. §. sequitur. ver. sed pone. in tit. de accu. Et ibi dicit quod non potest de iure communi. Et idem ibi sequitur Ioan. And. referrens disputationem Guido. de suza. qui idem de iure tenuit licet consuetudine dixerit seruari contrarium. Idem dixit Dyn. de iure, & dixit esse casum qui alibi non reperitur in l. diuus. ff. de custo. reo. Idem dicit Cy. in l. impuberibus. §. item si quis ff. de suspe. tut. per eandem l. diuus. vbi Bar. idem dicit in bannitis secundum formam. l. 1. de requi. re. Sed in bannitis de quibus agimus qui cōdemnātur ex quo habentur pro confessis, dicit statim quod capiūtur sine nouo processu posse fieri executionem secundum formam bāni. pro quo est glo. in l. pe. eo. tit. quæ vult, quod ficta confessio ęquiparet verę. Hoc idem tenuit Odof secundum Albe. vbi sup. qō. 53. vbi refert alios opiniones. Et quia loquuntur in bannitis aliis quàm de quibus agimus non refero, si libet ibi vide quia plene refert. Est ergo verum ꝙ bānū prædictum potest sine nouo processu executioni mandari, ꝙ est verum siue capiat ab illo officiali qui tulit sniam vel eius successore qui idem censet. siue ab alio ęqualem iurisdictionem

Digitized by Google

ctionem habente, puta quia capitaneus capit bannitū a potestate, vel econuerso secundum Bar. in l. a diuo pio. §. 1. ff de re iud. vbi vide. Et vide quæ dicam statim in 36. q. Dicit tamē idem Bar. ꝙ iudices antequam exequantur, faciunt ꝙ talis bannitus recognoscit se esse illum, qui fuit bannitus, de quo sup. in primo tempore parte. 3. q. vlti. Prouidetur tamen cōiter per statuta circa talem executionem. Et ideo id seruandum vt l. omnes populi. Vbi vero non essent statuta permittentia eum condemnari vt confessum & bannitus fuisset tā quam habitus a iudice propter eius fugam, & contumaciā pro confesso posset captus suam innocentiam probare. Et ēt aduersarius suus crimen. per l. petendę. C. si temp. in integrū resti. Etiam si tempus cognitionis esset elaptum vt no. dicit Ioan. And. in præalle. ver. Sed pone ꝙ ex causa prędicta non prosequor. Intelligo tamen id verum ꝙ possit probare innocentiam in omni casu in quo fuga non haberetur ꝑ plena probatione. Tunc autem quando haberetur pro plena probatione secus esset. Et ita intelligo quod nota. per Ray. in dicta. l. diuus. de quo etiam dixit Odof. secundum Albe. vbi supra. Quādo aūt fuga faciat probationem vide per doct. in l. impuberibus. ff. de suspec tut. per Bar. in l. lege cornelia. ff. ad sillan. & in l. admonendi. de iureiur.

35 Trigesimoquinto † pone statuto cauetur quod licet habeatur pro confesso, tamen antequam bannū detur debeat accusatus, vel inquisitus certo modo citari. Alio statuto, vel eodem simili cauetur quod bāniti pro homicidio capti statim fiat executio etiam si solennitas non sit seruata, quæritur non facta citatione dicto mō an debeat bannum executioni mandari. Ista quæstio fuit antiquitus disputata vt refert Albe. ubi supra q. 7 r. vbi latissime arguit sed succincte referam. Et primo quod debeat fieri executio. Statutū quod de executione dicit allegat cām vt maleficia nō remaneant impunita, ergo videtur derogari principio statuti, ff. de test. tut. l. si hæreditas. §. 1. & l. testamento. & quia ultima derogant prioribus in ultimis voluntatibus. de leg. 1. l. si mihi & tibi. § in lega. cum si. Et in pactis ut l. pacta nouissima. C. de pact. ergo idem in statutis. Item quia pro solennitate banni præsumitur de uerb. oblig. l. sciendum. de probat. c. in præsentia. & ideo sententia non est ventilanda, sed exequenda. C. de execu. rei iudi. per totum. Item quia si tollitur a statuto solennitas ipsius banni quod est maius, ergo tollitur solēnitas citationis quæ est minus arg. ff. de publi. l. si, ergo. §. idem agit. In contraria allegat quia finis statuti directo videtur contradicere, vnde ergo neutrum seruandum de rēg iur. l. vbi repugnantia. & C. de fide. instrū. l. scripturæ. Et sic debet stari iuri communi secundum quod bannum est nullum. C. & ff. de requi. re. quo. & quando iu. l. 2. & l. tres denunciationes. de senten. l. prolatam. Item quia prima pars statuti continet iustitiam, & concordat cum iure communi. ff de in ius vocan. per totum. C. de anna. excep. l. vt perfectius. & de dam. infec. ff. l. 3. §. toties. Vltima vero pars quæ loquitur de executione est ꝙ ius, & ideo principium debet seruari, & non finis; argum. ff. de liber. & posthu. l. cum quidam. nec potest dici quod finis corrigat principium, quia hoc non est in statutis, cum eodem tempore vires sumant secundum opi. multorum. C. de testa. tute. l. 2. magis ergo finis iniquus restringitur ab ęquo principio. Item recte intellecto statuto finis non contradicit principio, quia principium loquitur de solennitate seruāda in modo citandi bannum & sententiam. & sic principium statuti seruandum. Et ita determinat bannum non tenuisse & executioni mandari non debere obstante nullitate, maxime per vltimam rationem supra factam, & per fauorem qui in dubio debetur reo vt in regula, fauorabiliores. Vt vides disputator locutus est in casu quo idem sit statutum, qui est minus dubitabilis non enim est verisimile quod statuētes voluerint statim se corrigere. l. non ad ea. ff. de condi. & demon. Item cum possit ad diuersam solennitatem referti finis ut supr. nō debet intelligi referri finis ad supra dictam solennitatem illā corrigendo. l. talis scriptura. in fi. ff. de leg. 1. & quod ibi not. Item quia clausula præcedens est fortioris naturæ ad determinationem sequentium quàm sit sequens ad determinationem præcedentium. l. filium. ff. quando d. le. ce. Et not. in l. quisquis. de lega. 3. sic itaque licet in probatione banni non fuerit seruata solennitas, puta quia non fuit lectum, vel quia non sedendo fuit prolatum vt l. 2. C. de sen. experi. reci. Si tamen citatio de qua sup. fuerit secundum modum a statuto traditum facta tale bannum executioni mittetur secundum finem statuti. Si autem omnia solennia fuerint obseruata in probatione banni, sed non fuit facta illa citatio secundū modum statuti, minime mittetur executioni secundum ipsius statuti principium. Si autem tempora cognitionum largiantur poterit de nouo cognosci. l. si vt proponis. C. quomodo & quando iud. ff. de accu. l. libellorum. § sed si aliud. Si tempora non largiantur debebit libere relaxari. l. accusaturus. ff. de adul. Si autem diuersis statutis talia disponantur res uidetur habere maiorem dubitationem. Si tamen sunt diuersa statuta in eodem volumine & eodem tēpore approbata quasi omnia præallegata locum habent. Et idem est ꝙ supra dictū est per not. in d. l. 2. de testi. tut. per Cyn. & plene per Bar. in l. omnes populi. dum tractat de statutis contrarijs. Sed & si post primum statutum fit noua reformatio idem erit, tum quia legum correctio est utranda, sine correctione lex noua potest aliquid operari. l. si quando. C. de inof. test. & de appel. l. præcipimus. cum simi. & vnius cum alia concordatio facta. C. de inof. do. l. vna. de petitio. hære. l. vtrum. cum similibus, tum quia noua generalia & trunca restringitur & declaratur ab antiqua lege l. non est nouum. & l. nā & posteriores. ff. de legi. & quod habetur in l. iciendum. ff. qui satis. cogen. & in auct. offeratur. C. de litis contesta. & vtrobique per gl. & docto. tum etiam quia solennitas illius citationis intelligitur in l. repetita. ff. de coniun cum emanc. liber. eius l. nihil & plene per Roffre. in 45. q per Bar in l. prætor. §. eritque differentia. ff. vi bo. rap. Et per Ioan. And. antiquam prædictam disputationem referentem in addi Spec. in tit. de sen. execu. §. postremo. versi. 16. Quæ quia in voluminibus habentur, hic non infero.

36 Sexto & trigesimo. † Duę ciuitates erant confederatę, puta Florentina ciuitas cum ciuitate Senarum, Titius fuit bannitus de Florentia. dum habitaret Senis, fuit ibi captus per potestatem qui volebat eum decapitare secundum Banni tenorem. Quæritur an posset. Dicebant quidam quod sic, per tex. l. non dubito. ff. de cap. Bar. autem ibi determinat legem illam hoc non dicere. Sed quod potest ita statutum fieri in vna ciuiate ex confederatis, quod delinquens in alia posset ibi puniri, scilicet in altera quæ statuit. Et ideo in proposito si ex forma confederationis quæ potest fieri cum pactis parib. & maioribus, & minoribus cum libertate tamen populorū vt in d. l non dubito. quod quando sit habetur per Bar. in l. fi. ff. de colle. illicitis. illud diceretur, vel in ciuitate Senarum esset statutum, vel etiam in ciuitate Florentię, forte eadem rōne per generalitatem illius legis posset ibi talis capti fieri executio. de quo etiā per eum & Bar. in l. cunctos populos. C. de sum. trini. & ita debet intelligi quod sensit in l. a diuo. §. 1. de re iudi. alleg. l. non dubito. Pro quo etiam vide dictū Bar. in extrauag. qui sint trebel vsque ad ver. de pœna autem. Vbi dicit ꝙ in dubio talis confederatio videtur fieri ęquali fedele per d. l. non dubito. Et ideo si actum est ꝙ inuicem se tractent vt ciues in ciuilibus & criminalibus, intelligitur vt vna contra aliam leges grauiores non imponat quam tunc essent quia in societate inspicitur tempus sociorum tempore initæ societatis. ff. pro socio. l. socius socio. & fa. hercis. l. hæredes §. non tantum.

37 Trigesimoseptimo † pone ꝙ episcopus secundum formā suæ constitutionis pro crimine spirituali in quo habet iurisdictionem inter alia contra laicum vt in c. fi. de foro compe. lib. 6. & de iudi. c. decerninus. posuit Titium in banno. Quæritur an iudex secularis debeat illum tanquam bannitum tractare, & eius sententiam executioni mandare. Bart. in l. diuus. ff. de custo reo. in condemnato ab inquisitore tenet quod non, sed quod potest de nouo processum facere & de delicto cognoscere. Alle. in auct. de san. epi. §. si vero crimen. colū. 9. & Guil. in l. magistratibus. ff. de iur. om iud. Quia ista q. est de materia canonica, eis est relinquenda. l. consulta diualia. C. dē test Quantum tamen attinet ad q. propositam de bānito ab episcopo, videtur casus in contrarium in cap. 1. de offi. ordi. de quo dic vt ibi maxime per Inno. Quantū vero ad sententiam latam ab inquisitore vī etiam esse contrarium eius qđ ipse Bar. dicit ut habetur in c. inquisitionis officium. de hæretic. lib. 6. Lexuero, diuus. non facit, quia loquitur in damnatis ab illis qui iurisdictionem non habebant. Si autem habuissent iurisdictionem aliud esset vt l. non dubium. cō. tit. Secundum ergo prædicta apparet regulariter tenēdum quod bannitus ab ecclesia debeat tractari vt bannitus etiam a priuatis siue laicis de quo in. d. c. j. Et ideo forte verū est ꝙ stante simpliciter statuto in vtilitatem interficientis, bannitus occidens talem bannitum non debet puniri. Considerandā tamen essent & constitutio episcopi, verba banni, & etiam ipsius statuti. ff. de iur. immu. l. semper.

38 Iuxta prædicta trigesimooctauo † quæritur. Quidam cæpit bannitum, eum ad iudicem non duxit sed in priuato carcere tenuit, quia in sua domo recusit an veniat puniendus. de premio non est dubium, quia illud non consequantur nisi iudici repræsentet etiam si statutum simpliciter præmiat capiētem. l. 3. 4. & l. interdum. §. qui furem. ff. de fur. & C. de rap. vir. l. vna. sed dubium est, an incidat in pœnam priuati carceris? ad cuius q. determinationem aduertendum puto ꝙ secūdum Bar. in l. capite quinto. ff. de adul. quidam priuati sunt qui habent ius capiendi & detinendi, ut dominus seruū & pater filium. l. 1. & 2. de pat. pote. ff. liber. hom. ex hi. l. 3. §. 1. & 2. Et istæ sine dubio pœnam priuati carceris carcerando

filios

Digitized by Google

filios, vel seruos, non incurrunt, tangitur in d. l. 1. de priuat. car. Quidam sunt qui nullum habent ius capiendi neque detinendi. Et in istis est aduertendum ob quam causam aliquē capiunt. Si enim capiunt, vulnerant, & occidunt in continēti inspici debet solum illud delictum propter q̄ capiebant. ff. ad l. aquil. l. illud. Sed si ex interuallo occiderent, tunc tenerentur de vtroque & de priuato carcere & occiso. l. nunquam plura. ff. de priua. delic. Et iste non est casus noster. Quidam tunt qui habent ius capiendi. Et isti ita demum videntur cōmittere in pœnam priuati carceris si vltra. 20. horas captum detineant vt d. l. c. 5. Et ideo dixit ibi Bar. q̄ si quis capit falsatorem monetę per l. 1. C. de fal. mo. vel furem secundum formam. l. itaque. ff. ad l. aquil. & l. si quis in seruitute. circa finē. ff. de fur. vel debitorem suum fugientem per l. ait prætor. §. si debitorem. ff. de his quæ in frau. credi. Et idem in quolibet qui potest capi propria auctoritate de quibus vide Specu. de accusatore §. 1. circa princ. & detinerent vltra. 20. horas inciderent in pœnam priuati carceris. Ex quibus videretur cōcludi quod postquam est data licentia capiendi bannitum, si eū captum detinuerit vltra. 20. horas incidat in pœnam priuati carceris per d. capite quinto. Pater enim potest adulterum occidere sicut quilibet bannitum. l. patri. eod. tit. Et tamen si eum detinet per 20. horas punitur. Ergo & capiēs bannitum sic detinens. Sed aduertendum q̄ marito, vel patri non licet indistincte occidere adulterum sed cum distinctione & incō tinenti vt eod. tit. l. q̄ ait. & l. marito. Et ideo succedit dispositio. l. capite quinto. Bannitum autem quis potest indistincte offendere, & occidere. Ergo lex illa nihil facit. Et sic in nullā pœnam videtur incidere is de quo quæritur. maxime quia quem potest occidere fortius potest contumelijs afficere. l. nec in eam. eo tit. quod etiam ostendi videtur quia talis detentio est offensio etiam in pęrsonam secundum Inno. in c. nuper de senten. excom. Ergo est licita ex forma statuti permittentis eum impune offendi. Et ita tenuit Albe. vbi supra q. 95. Id autem q̄ dicitur in d. l. c. 5. de 20 horis debet intelligi ibi & vbicunque illa dispositio locum haberet, nisi ex aliqua causa iudici aliter videatur arg. ff. si quis cau. l. 2. quasi p totū. Si aūt eum postea dimittit vide quæ dicam infra par. proxi. q. vigesimaoctaua in fin.

39 Trigesimonono † stante statuto prædicto q̄ bannitus possit impune offendi, Titius occidit Bertam bannitam. quæritur an excusetur a pœna uirtute statuti. Guid. de Su. in quæstionibus statutorum sub litera P. format quæstionem. Et arguit pro & contra: finaliter determinat q̄ sic, quia in dispositionibus legalibus siue odiosis siue fauorabilibus platio masculini, comprehendit fœmininum. ff de verbo. sig. l. 1. & concor. ibi positis, & adiura in contrarium facientia respondet q̄ loquuntur in dispositione hominis siue testatoris. Et satis bene loquitur in materia. Hæc decisio vera est per notata per Cy. in l. quicunque. C. de ser fu. & l. si quis in tantam. C. vnde vi. Illi enim nomini bannitus, conuenit terminus, communis mari & fœminæ, scilicet homo. Et ita si in plurali loquitur statutum, & ideo locum habet etiam in fœmina maxime existente eadem ratione sed ibi not. Et per Dy. in l. 1. ff. de ver. sig. & ibi etiam per Bar. sed latius in l. 1. §. verba. ff. de pecu.

40 Quadragesimo quæritur † Alio statuto cauetur q̄ viri bānitarum debent expelli de ciuitate. An econuerso vxor bāniti erit expellenda Hanc. q. formauit Bal. in l. quicunque. C. de ser. fug. & determinauit, q̄ non, quia odium irrationabile nō debet extendi. C. de secun. nup. l. fi. ff. de contratabu l. 3. §. si emancipatus.

Aduerte quia decisio præsentis qōnis non habet cum ista communicationem: hic enim non aptatur terminus communis, s. homo. Item fœmininum non dominatur ab eodem nomine, sed diuerso, quia masculinum dicitur vir, fœmininum dicitur vxor.

Sed contra prædictam decisionem videtur, quia dispositio in vno ex correlatiuis sicut sunt vir & vxor trahitur ad alium vt l. fi. ff. de acceptilla. cum concord. & C. de cupres. ex lu. damascē. l. 1. li. 10. & C. de indi. vidui. l. 1. & ibi per Bar. Sed respondeo quod illud verum ex eodem actu non ex diuerso. & ideo licet ex banno vxoris expellatur vir, non tamen ex banno viri debet expelli vxor saltem quia diuersa ratio est. Non enim potest vxor detinere virum a delinquendo sicut vir vxorem l. 1. §. quæ onerandę. ff. qua. rerum actio non da. & quod not. in l. si vxorem. de condi. inser. cum simi.

41 Circa idem cauetur statuto latius † quod familia banniti debeat expelli de ciuitate. Quæritur c. 41. An per hoc erit expellenda vxor. Alber. vbi supra. 1 10. q. dicit Oldr. tenuisse qđ non, quia nulla lege cauetur q̄ vxor sit de familia viri, & remittit ad no. per se in l. pronuntio. §. familiæ. de verb. sig. Sed
4. est in hac q. aliter considerandum. Dictum enim statutū posset duobus modis intelligi. Vno modo q̄ familia viri sumatur pro tota eius agnatione sicut dicimus in l. 1. ad silla. & d. l. pronunciatio. Alio modo vt intelligaī pro simplici familia ipsius uiri, cuius ipse est caput, vt eadem l. & in l. fi. C. de vēr. sig. Et quia statutum est odiosum & contra naturalem rationem quod vnus prematur delictis alterius, debet sine dubio intelligi in mitiorem & sic in secundam partem. ff. de pœnis l. si præses. Et quod dictum fuit supra in primo tempore. parte. 1. 8. & 9. q. Et ideo videndum est an dicatur de talis viri familia. & videtur quod sic per tex. in d. l pronuntiatio. §. familiæ. vbi Dy. dixit ad literam contrarium eius quod dicit Alb. dixit enim quod si banniatur vir, & familia sua, intelligatur bannita vxor. Pro hoc quia qualitatem cōditionis viri vxor trahit ab eo. ff. de senato. l. fœminæ. hic est quod dicitur popularis nupta magnati efficitur magnas. & econuerso magnas nupta populari, dicitur popularis secundum Bald. in d. l. fœminæ. & Fran. de Are. in d. l. fi C. de verb. sig. Pro hoc vī tex. in d. l. 1. ad fi. iuncto. §. si vir qualitercunque. in princ. exponitur nomen domus. ibi enim dicitur quod uiri & vxoris vna est domus. Pro hoc l. fi. C. de incolis. & l. mulieres. C. de dig. & quod vir & vxor dicuntur vna caro, & si inter eos communicatio diuini, & humani. iuris ff. de ritu. nup. l. 2. Et videtur velle Bal. in d. l. fœminæ. vbi concludit q̄ vxor dicit proprie de familia uiri.

In contrarium facit q̄ scripsit Bar. in d. l. fi C. de uer. signi. ubi dixit q̄ uxor non dicitur proprie de familia uiri sed improprie & largo modo. & ideo non continetur in statuto. licet prima pars pro qua allegaui de iure sit uerior, quia nō solum uxor quæ astringitur tot uinculis ipsi uiro, quinimo & serui de eius familia sunt. Tamen ex benigna interpretatione debet intelligi quod uxor non intelligitur quantum ad hoc de eius familia. In pœnis enim semper fit benigna interpretatio. ut l. interpretatione. & d. l. si præses de pœnis. Quod intelligo uerum, nisi ex cō uulgi opinione uigenti statuti confecti tempore uel ex interpretatione postea debite facta aliud probaretur l. labeo. ff de suppel. & l. cum de lanionis. §. alinā. de fund. instru. cum si. & ff. de legi. l. de quibus. & l. si de interpretatione. Et ita in simili determinauit Cy. in l. qui in adoptionem. ff. de adop.

41 Quadragesimosecundo quæritur. † An statuto dictante quod filij bannitorum expellantur de ciuitate comprehēdātur filiæ. Alber. ubi supra. q. 65. refert Iaco. de Are. tenuisse q̄ non in l. 1. §. 1. ff de uent. in pos. mitten. uoluit allegare. §. toties. ubi patet quod exhæredato filio qui nascetur, quia pōt nasci filia mittitur uenter in possessionem. Ex quo infertur quod filia non inteiligitur exhæredata. aliàs enim uenter in possessione non mitteretur per illum titulum ut ibi. & ibi p prie la. induxit ad propositum: & hoc ideo quia sicut ibi odiū est irrationabile. ut l. si quis in suo. §. legis. C. de inof. test. iō non comprehenditur filia. Ita & in filijs bannitorum, quia irrationabile ē quod ex delicto patris premantur filij, ut l. sancimus C. de pœnis. cum concor. & ita sequitur ipse Alb sed p alia uerba. Bar. ibi aliter uī dicere per no. in l. si quis in tantā. C. unde ui. sed ibi post nomen (si quis) cadit terminus cōmunis ut dixi supra 39. & 40.

Notandum ergo est quod ubi de odio irrationabili tractatur dispositio facta de filijs non comprehēdit filias, in quo non iusto, quia est fauorabilis decisio. Pro quo uide in remissionibus quas dedi, ubi supra. Subdit etiam ibi Alb. quod si tempore statuti pater bannitus erat mortuus, quod etiam masculi eius filij non expellātur, quia non sunt filij banniti, allegat. ff. de senato. l. emancipatum. §. item labeo. qui tex. facit in contrarium. uide quæ dicam infra in ultimo tempore, parte 2. q. 13. & 14.

42 Quadragesimotertio quæritur. † Stante dicto statuto de expellendis filijs bannitorum, an comprehendantur filij nō legitimi. Hæc quæstio potest in se habere duo capita. Primū an contineantur filij naturales qui nati sunt ex concubina legitima, quibus proprie conuenit nuncupatio bastardorum vt not. ff. de concubi. super rub. de reg. iur. l. quoties idem sermo. & in l. fi. C. de natu. li. in auct. incestas. C. de ince. nup. Secundum an contineantur alij illegitimi nati qui diuersis nominibus nuncupantur, vt habet in c. nisi cum pridem. de renun. sed communiter dīr spurij, s. ex quocunque damnato coitu nati, in auct. qui. mo. na. effi. sui. §. fi. Quo ad primum uī primo dicendum quod sic. ff. de in ius uoc. l. parentes. & quod no. cle. 1. de bāptis. In contrarium. C. de adul. l. 3. & l. filium. ff. de his qui sunt sui uel alie. iuris. Dixit Gui. quod aut statutum fundat̄ super ratione naturali, & continent̄ naturales, ut in primis iuribus, aut super ciuili & non continent̄ ita soluit contrarium in d. l. parentes. Sed Bar. ibi soluit aliter Quod aut tractat de fauore & habet locum lex, parentes, aut de odio, & habet locum contrarium. Cy. uero soluit secundum Guil. sed addit in secundo membro quod aut statutū continet odium, & uerum dicit Guil. aut fauorem, & continet̄ in statuto quantuncunque fundet̄ super ciuili rōne, ut ipse not. in l. quisquis. C. ad l Iul. maie. & in l. libertinum. C. de inter. ma. Secundum hæc uideretur dicendum quod naturales

Digitized by Google

les filij tali ſtatuto non comprehendantur, tum propter ſo. Bar. tum propter dictum. Cy. Sed conſidera quod diſpoſitio legis, parentes. videtur odioſa ſaltem quo ad filios. ff. de in ius voc. l. quinque. §. prætor ait. Ergo uidetur quod ſaltem pro illa parte deberet reſtringi, vt no. in l. 2. C. de in ius vocã. & ibi per Bal. etiam in ſtatutis. Sed reſponde quod cum ſit in materia correlatiuorum non poſſet reſtringi ex parte filiorum quin reſtringeretur ex parte parentum. Et ideo fauor eorum pro quo illa diſpoſitio fuit facta prævalet vt extenda tur. l. qui exceptionum. ff. de condi. inde. Remaneat ergo concluſio, quod vbi lex mouetur naturali ratione, contineantur naturales. Vbi ciuili aut tractatur de odio, & non comprehendantur; aut de fauore & non comprehendantur. Et ideo in propoſito cum contra rationem naturalem, imo & diuinam ſit quod filius propter patris iniquitatem prematur, non poteſt dici ſtatutum naturali ratione confectum. Et ideo reſtat q̃ tanquam odioſum naturales nõ contineat, quod etiam poſt diſputationem tenuit Bald. in d. l. quiſquis. vbi vide. Et ex iſta deciſione patet quod examinatio ſecundi eſt ſuperflua. ſ. an veniant ſpurij qui filiorum appellatione non continentur, in auct. qui. mo. na. effi. ſui. §. fin. Et eſt ext. expreſſus. ff. de ritu nup. l. leg. iul. §. nec diſtinguitur. & ibi etiam per Cy. in fi. in addi. Et ideo non inſiſto. licet gl. quæ inquantum hoc dicat non tenetur, videatur dixiſſe, qđ licet non contineantur appellatione filiorum in ſui fauorẽ, tamen continentur in ſui odium. in cle. 1. de baptiſ. Non ergo in tali ſtatuto comprehenduntur niſi legitimi filij & naturales. Niſi ex communi vſu loquendi aliud diceretur, vt in l. labeo. de ſuppel. le. cum concor. Et propterea communiter prouident ſtatuta quod etiam tales interdum comprehendantur. An autem comprehendantur legitimi tantum non examino, maxime quia illi non ſunt in vſu. vide ad materiã quod habetur per Bar. in l. ſi ita quis. §. 1. de leg. 1. & per doc. in l. generaliter. §. cum autem. de inſti. & ſubſti. & in d. l. filiũ. de his qui ſunt ſui vel alie. iur.

44 Quadrageſimo quarto † quæritur, dictum fuit ſup. q. 39. qđ in tali ſtatuto premente bannitos continetur etiam bannita. Sed quæritur an ſtante dicto ſtatuto quod filij bannitorũ expellantur debeant expelli filij mulieris bannite, dicitur qđ gl. in l. quiſquis, ad l. iul. maie. determinat quod ſic. Et ita poſt reprobationem eorum qui reprehendunt gl. tenet ibi Pe. & ſequitur Bald. licet dicat quòd in ſtatutis odioſis appellatione patris comprehendaẽ mater. Ibi enim dr̃ quiſquis. &c. Et ſic ponitur terminus cõis Et ideo in propoſito cum dictũ ſit in d. q. 39. quod iſtud nomen bannitorum adiungitur cũ termino communi, & ſic comprehendit fœminam. Sequit conſequutiue quod in tali ſtatuto contineantur etiam earũ filij. Et iſtud apud me ſuppoſito prius eſt ſatis clarum. Si aliter videre cupis ibi vide.

Viſo quod in ſtatutis editis contra bannitos continentur
45 fœminæ quæritur quadrageſimo, † an bannita prægnãs poſſit virtute ſtatuti impune occidi. Iſta quæſtio eſt ſubtilis. & ideo arguo. Et primo ad negatiuam. Et ſic quod occidẽs debeat puniri. Statuta patiuntur interpretationem paſſiue reſtrictiuam à iure communi. l. ſi ſerui veſtri. C. de noxa. l. fin. §. in computatione. de iure deli. in gl. Modo ſic ex forma ſtatuti permittentis bannitum poſſe impune occidi, quilibet videtur quodam modo cõſtitutus officialis publicus. l. 1. & 2. C. quando. li. ſine iudi. vin. Bart. in l. a diuo pio. §. 1. de re iud. Bal. in l. amiſſione. §. qui deficiunt. ff. de capi. dimi. Fran. de Are. in l. quis ſit fugitiuus. §. idem cecilius. de edil. edict. Colligitur etiam ex no. per glo. & Bal. in l. accuſationis. C. quod me. ca. ſed publicus officialis in mulierem pregnantem non poteſt facere executionem. ff. de pœnis l. prẽgnantis. & in l. imperator Adrianus. ff. de ſtatu. hom. Ergo nec priuatus qui auctoritate publica facit. Secundo hoc probatur licet mulier ſit bannita, tamen partus qui eſt in vtero non eſt bannitus. l. ſeruorum. §. 1. de ſta. ho. & ibi per Bal. Sed occidendo matrem occiditur etiam partus, vt plurimum & regulariter. Ergo occidens non deber eſſe immunis a pœna, quia quando de permiſſo neceſſario peruenitur ad prohibitum, non poteſt fieri id quod aliàs permiſſum erat. ne per vnam viam concedat quod per aliam prohibeẽ l. ſcire oportet. §. oporter. de legi. tuto. l. 1. in fi. de aucto. tuto. Tertio ſiquis occidit duos, quorum vnus erat bannitus alter non, licet pro morte bãniti nõ puniatur, tamen debet puniri pro morte nõ banniti. Et iſtud eſt clarum per l. 1. ad l. corne. de ſica. Sed quantum ad fauorem ſui partus habetur pro nato, vt l. qui in vtero. ff. de ſtatu. hom. Suus autem fauor eſt vt mater viuat, vt ſic educari poſſit ergo cenſebitur occidiſſe natum & ſic non bãnitum. Ergo punitur. Quarto quando duo ſunt quorũ vnus eſt capax alius incapax. Incapax capit propter capacem. l. ſi is qui duos. ff. de libe. le. Ergo hic mater incapax ſæcuritatis eſt capax propter partum capacem. facit. ff. quemad. ſeruit. ami. l. ſi communem. In contrarium quod imo occidens puniri non debeat probatur primo ſic. Quando permiſſum & prohibitum non poſſunt ſæparari permiſſum trahit ad ſe prohibitum, vt d. l. ſi is qui duos. Ergo & hic hoc permiſſum, ſci licet occiſio matris tanquam potentius trahere debet ad ſe prohibitum. Secundo pater poteſt occidere filiam in adulterio deprehenſam. ff. de adul. l. q̃ ait. & ſi facit nõ punitur, nec diſtinguitur an ſit prẽgnans vel non. Ergo ita in propoſito. Sicut enim ibi pater facit de facto iuris auctoritate, ita & hic priuatus. Statutum enim non diſtinguit ſicut lex, ergo nec nos diſtinguimus. de pub. l. de pretio. Nec ob. l. ſi ſerui noſtri: iuncta l. prẽgnantis, quia illa loquitur in iudice qui cum deliberate deber iudicare, & iuris ordine ſeruato ad differẽtiam aſtringitur, hic autem de facto facere poteſt, ergo iuris ordo non attenditur. ff. de condi. & demon. l. mẽuius. & de his qui no. infa. l. quod ergo. §. ſicut autem. & ita in parte determinauerunt Guil. & Cy. poſt eum, in d. l. imperator. ergo eodem modo idem dicimus in eo cui licet bannitum occidere. Hãc etiam partem tenuit ibi Bald. ſed dixit ibi cogita, an ſit verũ. Si conſideramus vnam rationem Guil. quod ideo pater poſſit, quia irrato animo parci debet, ut in l. quod ait. hoc ceſſaret in propoſito, niſi diceres occidentem fuiſſe primo offenſum vel eius patrem vel filium & quòd dictæ mulieri obuiaſſet, & ſic ex propoſito non feciſſet, ſed dolore, & ira motus ad talem actum deueniſſet. Hæc deciſio Bal. non eſt mihi tuta, licet pro eo faciat q̃ prẽgnans capta ſeruatur in carcerib. & ſic eſt veriſimile quod pœnam debito tempore luet. In caſu autem noſtro non eſt ſic cum vagari poſſit. Puto tamẽ in hac. q. ſic poſſe diſtingui quod aut dicta mulier erat manifeſtè prægnans, & tunc aut occiſor qui occidit eam erit talis ad quem ſecundum mundum ſpectabat vindicta offenſionis propter quam bannita fuerat, licet aliàs ſibi a ſtatuto permiſſa non eſſet. aut non erit talis. Primo caſu aut occidit eam, non ex propoſito, ſed quia ei fortuito obuiauit, & locũ habeat deciſio prædicta per iura & rationes Guil. non enim potuit iuſtum temperare dolorem, & ſic virtute banni & ſtatuti veniat excuſandus. Secundo caſu non poſſit ipſam occidere per rationes ſupra factas. Non ob. quod de facto fiat non iuris ordine, quia etiam in his in quibus extraordinariẽ proceditur aliqualis ordinis diſpoſitio ſeruanda eſt, vt habetur in cle. ſæpæ. de verb. ſigni. & per Bar. in extraua. ad reprimendam. Scit enim ſcire debet quòd non ſolum bannitam, ſed etiam non bannitam creaturam interficit, & ſic puniri debet per iura prædicta. Si vero manifeſte prægnans nõ apparebat, tunc aut probatur occidentem ſciuiſſe prẽgnantem & punitur aliàs non. l. pe. ff. de adul. & quod not. plene p Ioan. And. in regula quod quiſque li. 6. & dicam infra in vlti. tempore par. 1. q. 2. Quæ autem dicta ſunt in fauorẽ prẽgnantis, intellige locum habere ſiue ſit nupta vel prẽgnans ex viro, vt habetur in l. miles. §. quapropter. ff. de adul. ſiue ſit prẽgnans ex adulterio vel alio illicito coitu, vt habetur in ſi. per Gui. Iac. de Bel. Cy. Bar. & Bal. in l. 2. §. ſi non pp. ff. ſi quis cau.

Poſtquam de muliere bannita aliqua diximus proſequen-
46 do materiam eandem. Quadrageſimoſexto quæro. Titius Bertam bannitam non prẽgnantem non occidit, ſed cum ea adulterium vel ſtuprum inuita vel volẽte commiſit, an veniat puniendus. Si dicimus eam fuiſſe libere volentem, nulla ei violentia ſiue offenſio facta eſt, vt C. de tranſac. l. cũ donationis. ff. de iniur. l. 3. & l. 1. §. vſque adeo. quod qualiter intelligatur examinant ibi Dy. & Bar. & Dy. in regula ſcienti. lib. 6. Si uiolenter ei iniuria & offenſio facta eſt. & ſic in primo caſu debet poſſe puniri de adulterio, quia in bannitam licita eſt offenſio. Alia autem quæ in offenſione non cadunt ſuæ determinationi relinquuntur. l. ſi cum dotem. ff. ſol. ma. cum ſi. Iuris autem determinatio eſt quod adulterium etiam cõſentiente marito commiſſum punitur. l. 2. §. j. & ſi publico. ff. de adul. Secundo caſu non uidetur poſſe puniri, quia quem licet occidere, licet cõtumelijs afficere. l. nec in ea. ff. de adul. Et ideo ſi ipſa accuſaret non audiretur uirtute dicti ſtatuti. Nec mirum quod magis puniatur qui minus delinquit, contra. l. quod ſeruus. ff. quod ui aut clam. quia uno caſu offẽdit bannitum & ſic habet beneficium ſtatuti, alio non, & ſic uerba ſtatuti non uerificantur. l. ſi quis in ſeruitute. ff. de fur. & de leg. 3. l. non aliter. cum ſi. Prædicta quidem uera, ſi habeatur conſideratio ſolummodo ad iniuriam ſiue ad offenſam factam marito uel patri propter quam cuilibet iure ſuo licitũ eſt accuſare. ff. de iniur. l. 1. §. uſque adeo. de adul. l. 2. §. marito. & §. ſi ſimul. cum ſe. & C. de adul. l. iure mariti. maius eſſet dubium. Puto tamen quod poſtquam in eo qui principaliter offenditur ipſum ſtatutum non reputat offenſam, qui animo nec delictum ut dicam infra proxima parte q. 1. & ſic nõ reperitur principalis offenſio, non reperiatur etiam ſecundaria. Requiritur enim ſubiectum. ſ. ipſa iniuria quæ hic uirtute ſtatuti eſſe non dicitur, ergo agi non poteſt, aut per patrem, aut per maritum. Nec obſt. dictus §. uſque adeo. & §. fi. ubi dicitur, quod licet filia agere non poſſit tamen agit pater

uel

Digitized by Google

vel maritus, quia ibi loquitur quando filia vel vxor voluntate sua exclusit se a suo iure quæ non potest patri vel marito præiudicare, nec vlterius extenditur exclusio. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact. & l. si quis seruum. de iureiuran. & ibi concor. hic autem non ipsa filia vel vxor a tali iure se exclusit, sed ipsum statutum quod fortius operatur. Multa enim per legem fieri possunt quæ non possunt fieri per pactum sine per partes. vt habetur in l. ius publicum. ff. de pactis. Nec obstat, quod dicitur quod potest per legem fieri potest etiã per pactum, vt no. in rub. C. de decre. dec. lib. 10. quia illud verum quando pactum fit ab illis qui poterant legem facere, tunc enim talia conuertuntur, vt ibi, & hĩ in l. ciuitas. ff. si certe. Non autem habet locum in illis qui non possunt legem facere, vt d. l. ius publicum. & no. in l. non impossibile. eo. tit. per doct. Et quod hęc decisio procedat, probatur: ex quocũque maleficio facto cõtra vnum lęditur tota cognatio. l. lex cornelia. ff. de iniur. Et tamen pro morte banniti vel alia offensione facta sibi qui iura cognationis non perdidit, vt l. iura sanguinis. de reg. iur. Et dictum fuit supra in parte præcedenti. q. 4. nullus agit vt dicam, vbi supra ergo nec nunc. Cõcludatur itaque quod si bannita voluntarię carnali cognitioni consensit, poterit pater & maritus de adulterio vel stupro accusare. Statutum enim hoc casu sibi locum non vẽdicat. Si autem per vim cognita est, nullus agere potest, quia sibi locum vendicat statutum quod permittit impune offendi posse, nec obst. ꝙ dixi supra in parte præcedenti huius temporis q. 60. quia ibi loquitur quando ab initio tẽpore offensionis filius non erat bannitus, & ibi retigi. nec obst. l. 3. §. si filius. ff. quod quisque iuris. quia loquitur quando oritur ius, sed ob. excep. vt ea. l. fi. hic autem nullum oritur ius, vt dicam in d. q. 1. Et sic non est vera decisio Iaco. But. de qua refert Alber. vbi supra. q. 42. Et ista decisio de stricto iure verior est meo visu quàm decisio Bal. qui in l. fi. C. si contra ius vel vtili. putenuit contrarium per c. & si Christus. de iureiuran. quia illud. c. potius facit contra eum, cum pariter disponat de homicidio furto & adulterio. Duo autem propria secundum ipsum ibidem permittuntur contra bannitum talem, ergo & tertium, quia si permittitur homicidiũ quod est maius delictum adulterio. 33. q. 2. si quod verius. ergo & ipsum adulterium quod est minus. C. de sa. san ecc. auct. multo magis. cũ si. Non obstat ratio sua videlicet quod homicidium & furtũ quandoq; permittuntur in cle. 1 de homi. & de fur. c. 3. Adulterium vero nunquam quia aliud est a statuto fieri actum licitum, quo casu militaret dictum suum. & aliud est pœnam remittere actu remanente illicito vt patet ex no. in hac eadem parte. q. 49. secundum Ioan. de ligna. quo casu locum habet quod dixi. Statutum enim pœnam remittit & agit & agere intelligitur quantum potest & vt potest etiam diuersimode, vt no. in l. si quis maior. C. de transact. Pęna autem adulterij quo ad huius fori legibus subdita est. l. si adulterium cum incestu. §. 1. ff. ad l. iul. de adul. facit quod habetur in l. 1. ff. de iust. & iur. ergo & statutis, vt l. omnes populi. Nec mirũ, quia etiam aliquando iure canonum adulterium non punitur licet remaneat illicitum iure poli, vt d. c. si quod verius, & ibi not. Facit 23. q. 2. c. tolerandi. Et hoc casu non habet locum. q. 11. hac eadem parte quia sopita est in d. canone, ꝙ peccat iure poli: facit lex, siquis in seruitute. de fur. Tu tamen lector tene ꝙ placet. An autem ex tali violenta cognitione resultet regulariter accusatio adulterij non examino, quia non conuenit ad propositum, remittens ad l. si vxor. §. si quis plane. & l. uim passam. in princ. ff. de adul. & l. 1. §. remanet. ff. de postula.

47 Quadragesimoseptimo. † pone e conuerso vir erat bannitus vxor non bannita, ipsa commisit adulterium. Quæritur an de tali adulterio possit fieri accusatio vel inquisitio, quia vbi supra proxima. q. remisi ad primam. q. partis sequẽtis, tractabitur plene quando iudex possit vel non possit inquirere, vbi pars non potest accusare. hic breuiter de hac. q. me expediam. Et dico aduertendum ꝙ aut maritus accusat iure mariti vel iudex respectu illius iuris inquirit. Puta eo tempore quo nullus accusare potest præter maritum, vt. l. iure mariti. C. de adul. cum concor. Et tunc non possit per ea quæ dicam vbi supra. Si autem accusat alius puta pater vel extraneus iure communi. Et tũc possit cognosci. Adulterium enim lege humana est prohibitum. ff. de adulte. l. 1. imo & diuina iuxta illud Leuitici. c. 18. Non mechaberis &c. Adeo quod licet maritus consentiat, & sibi nulla fiat iniuria, tamen cognitio adulterij competit. l. 2. §. lenocinij. & §. si publico. ff. de adulterijs. Licet igitur maritus repellatur, non tamen repellũtur alij vt ibi, ergo nec iudex qui iure aliorum inquirit. De separatis enim habentibus diuersam rationem non fit illatio. l. finali. ff. de calumniã. & l. si maritus. §. si negauerit. ff. de adul. cũ si. Et ideo in hac ciuitate in qua est statutum ꝙ iudex nõ possit inquirere, nisi inquisito prius iniuriam passo an velit accusare vel notificare. Et si requisitus dixerit quod non, tunc possit inquirere, debet iudex bene aduertere. Si enim inquisirit bannitum maritum. Et eo respondente quod non vult accusare, & iudex inquirit, non procedit inquisitio. iure enim mariti cognoscit quod non potest. facit regula, si quis in ius lib. 6. cum no. insti. de pub. iun. in princ. Requirat ergo patrẽ vel alios sibi proximos, & tunc poterit inquirere. Excluſus enim iure vno non intelligitur excluſus ab alio. l. filius. de inoffi. testa. l. si filius. de ope. li. l. 1 §. nunc vidẽdum. de succes. edic. cum similibus, quæ decisio vtilis est ad multa. Ad quam vide in mercur. super regula frustra. in 3. q.

48 Quadragesimooctauo. † pone stante statuto ꝙ bannitus possit impune offendi. extat aliud statutum quo cauetur ꝙ nullus possit portare arma offendibilia. Et repertus cum illis puniatur certa pœna. Quidam cum armis porrari prohibitis interfecit bannitum, & rediens domum fuit inuentus cũ armis prædictis. Quæritur de duobus, primo an puniatur pęna homicidij, secundo an saltem incidat in pœnam portanis arma prohibita. Sed quia ex decisione secũdi clare infertur ad decisionem primi, circa illud primum non instabo. Et est sciendum ꝙ dominus Thomas de azoguidis de bonon. disputauit hanc q. multum prolixe. Sed quam breuius potero decurtabo suã referens intentionem. Et primo ad affirmatiuam quod puniatur arguit multis modis. Primo a ratione separatorum, quia de vno ad reliquum non arguit. l. Papinianus exuli de mino. delatio autem armorum est sęparata ab homicid Ergo licet homicidium sit licitum, non est licita armorum delatio. Secundo in his quę facti sunt vno posito nõ sequitur aliud. l. non hoc. C. vnde cogna. Sed occidere & arma deferre sunt diuersa & facti, ergo licet permittatur occisio, non infertur ad permissionem alterius. Tertio quia facile fuisset concedenti vtrunque statutum, illud exprimere in statuto de inuento cum armis. Ergo si non expressit, intelligitur vt iacet, vt in §. ne autem. C. de cadu. tollen. Quarto vbi eadem ratio idem ius l. a titio. de uerb. oblig. sed causa & ratio statuti prohibentis arma portari est ne cõmittantur maleficia. Ergo locum habet in proposito, quia cum ipsis poterat maleficia committere. Quinto a uerbis & mente statuti quibus stari conuenit. l. non aliter. de lega. 3. & l. 1. §. si is qui nauem de exerci. Sed uerba & mens statuti sunt vt occidens bannitum excuseretur, portare arma prohibita inuentus condemnetur, ergo &c. Sexto quia in generali concessione nõ ueniunt ea, quæ quis non esset specialiter concessurus. l. generali. ff. de pig. Sed quia ex delatione armorum oriuntur lites. C. vt usus armorum inscio &c. non est verisimile quod princeps vel statuẽs in specie concessisset portationem armorum. l. æquissimum. de vsufru. Ergo non venit in generali permissione bannitum offendi posse. Septimo contrariorum eadẽ est disciplina, l. & si contra. de vul. & pupil. l. 1. de his qui sunt sui vel alie. iur. sed si prædictus fuisset inuentus ante occisionem banniti cum armis prohibitis veniret puniẽdus, ut patet ex statuto, ergo & in eius contrario casu cum redit ab occidendo. Octauo concessio larga intelligitur, dum tamen aljjs statutis quã minus potest offendatur. C. de inof. testa. l. si quando. ergo concessio offensionis siue occisionis banniti, debet intelligi saluo alio statuto de inuẽto prohibita arma portare. Nono in his quæ sunt de genere permisorum ut in matrimonijs habet locum limitatio, dum tamen fiat secundum ordinem aliorum iuriũ, ut patet in matrimonio quod generaliter est permissum. l. 1. de iusti. & iur. & tamen intelligitur modo aliàs non prohibito. C. de inter. ma. per totum. permissio ergo huius homicidij debet intelligi aliàs quàm cum armis portari prohibitis. Decimo arguit a defectu seruatæ formę. & alle. multa iura & inter alia l. quod ait. de adulte. ad l. aquil. l. itaque. ad l. corne. de sica. l. furẽ. Vndecimo probat, quia statutum non punit portantem arma, sed inuentum cum illis. Sed iste est inuentus cum armis, ergo licet esset permissum illa portare ut bannitum occideret, non tamen eximeret se a pęna inuentionis, quæ omnino sũt diuersa. Arguit etiam aliter a generalibus, sed non curo, determinat contrarium. l. qđ nõ veniat puniendus pro delatione armorum. Ex quo etiam determinat quod nec ꝓꝑ occisionem, & allegat multas rõnes. Ego autem assumam illas quæ mihi uidentur ad causam facere & alias omittam & succincte concludam. Primo ergo probat suam decisionem uno permisso omnia uidentur permissa ex quibus facilius ꝓ ueniatur ad permissum argum. de acq. hære. ff. l. nec his. & l. illud. sed cum armis potest occidi bannitus facilius, quod est permissum, ergo uidetur permissum illa ob id posse portari. Secundo ad remotionem generis remouetur quælibet eius species. de fun. instru. l. fundi. & C. ne fi. rem quam uen. l. 1. & 2. Sed occidens bannitum remouetur generaliter a pęna ergo & a quocunque speciali. Si ergo puniretur pęna delationis armorum non esset a pœna remotus. Tertio propter naturam contrariorum, uno prohibito prohibetur omne illud quod uenit ex eo uel ob id. l. non dubium. C. de legi. ergo ecõ

uerso

uerſo,uno permiſſo permittitur omne illud quod uenit ex eo vel ob id,ſed occiſo bannito ſequitur reportatio armorũ ergo id videtur eſſe permiſſum. Quarto a maiori, quia permittitur occiſio quod eſt maius, ergo delatio armorum ob illam cauſam quod eſt minus,lege.nec in ea.ff.de adulterijs Quinta quia beneficium principis debet late interpretari. l. finali.de conſti.princip. Et ſic cum reddatur immunis ab homicidio.ergo & a qualibet eius parte, & ſic a delatione armorum.Sexto quia ſicut vna lex declarat aliam. l. nõ eſt nouum.& l.nam & poſteriores.ff.de leg.& quod not.in l.ſciendum.ff.qui ſatiſda.cogan. ita vnum ſtatutum debet aliud declarare.l.omnes populi. & l.ius ciuile. ff. de iuſti. & iur.& iõ ſtatutum ꝙ nõ permittit arma portari determinatur ꝑ aliud ꝙ permittit bannitum occidi.ſ. vt intelligatur niſi portarentꝫ cauſa occidendi bannitum. Septimo a natura acceſſorij ad principale,quia permiſſa eſt occiſio ꝙ eſt principale, ergo & delatio armorum,maxime quia intereſt reipublicæ vt male factores puniantur,& ſic per omnem modum.l. ita vulneratus.ff.ad l.aquil.inducit.l.& ſi non ſint. §. perueniamus.ff. de auro & argen.lega.cum ſi. Vltimo inducit.l.illud.§.fi.cum ſi. ff.ad l.aquil.ſ.vt conſideretur ipſum propter ꝙ fit aliquid nõ ipſum ꝙ fit. Et iſta eſt melior ratio quam fecerit vna cũ illa ꝙ vnum ſtatutum declaratur ab alio.Si enim quis caperet arma,& occideret hominem & caperetur,non puniretur niſi de occiſo,quia in illo confunditur omne præambulum,vt l. nunquam plura.ita & in propoſito, quia homicidium ꝙ eſt permiſſum trahit ad ſe delationem armorum. Sit ergo concluſio ꝙ quia ſtatutum de inuento cum armis generale reſtringitur & declaratur ab alio,vt dictis iuribus.& auct.offeratur.C.de litis conteſt.vnum confunditur in alio, vt dictus inuentus cum armis puniri non debeat.faciunt pro hoc no. per Bar.in l.quæſitum.§.penul.ff.de fund. inſtruct. Et hanc deciſionem intelligo veram ſi non eſt magnum interuallum inter occiſionem banniti & inuentionem cum armis,argu. l.contractus.C.de fide inſtru.cum ſi. Hoc autem an ſit longũ interuallum vel non ſecundum locorum diſtantiam & facti qualitatem iudicis arbitrio relinquatur,argu.l.1.in fin.de iure deli.cum ſi. Ex quibus etiam paret qđ id qđ dr deinuento in reditu, haberet locum etiã in eo qui repertus eſſet in eundo ad illum occidendum ſi iudici de eo conſtaret per eaſdem rationes.

Vnum tamen nota quod dictante ſtatuto vt ſupra nõ ſufficeret ad pœnam exigendam,ſola inuentio,niſi fuiſſet etiam apprehenſus.vt l.ſi Barſatorem.C.de fideiuſ. & ibi per Bar.& in l.1.ff.de acq.poſ.per Cy,C.eo.tit.licet.

49 Nono & quadrageſimo. †Sempronius volens interficere Titium bannitum cum fuit inſultatus,Titius aliter mortem vitare non valens occidit Sempronium. Quæritur an illud licite facere potuerit cum fecerit ſe defendendo per l.vt vim. ff.de iuſti.& iur.& ad l.aquil.l.ſcientiam.§. qui cum aliter. & C.vnde vi.l.1.Quia hæc quæſt.tangitur per doc.in d.l.vt vim poſſem cum eorum determinatione ſentire.Sed vt determinatio reddatur vtilior,arguam breuibus rationibus ad partes,deinde decidam.Primo ergo ad affirmatiuam arguo.bãniti,de quibus agimus non perdunt naturalia ſiue gentium iura,vt dictum fuit ſupra parte proxima.q.5.Sed de iure naturali eſt talis defenſio permiſſa vt dictis iuribus. & l. 1.§.cũ arietes.ff.ſi qua.pau.fe.dica.ergo id facere licuit. Secundo licet ſtatuto dicatur ꝙ non audiatur agendo vel defendendo illud intelligitur in iudicio,ꝙ aũt de facto nõ poſſit ſe defendere,illud ſtatutũ non dicit,nec ẽt aliud dictãs ꝙ poſſit impune offendi.ergo vltra id qđ in eis cõtineatur non deberet extendi.ff.ad muniei.l.conſtitutionibus.& l.quicquid aſtringendæ.de ver.oblr.Tertio dicta defenſio eſt naturalis, & cũ præſupponatur eum aliter mortem vitare non potuiſſe eſt neceſſaria,ergo tolli non potuit,imo non intelligitur tolli ꝑ ſtatutum,vt in cle.paſtoralis.de re iu.& quod no.Inn.in c.cũ inter.de exc.Quarto pater & maritus poſſunt occidere adulterum.vt l.patri.& l.ꝙ ait.ff.de adul.& l. nec timorem. quod me.cauſa.tamen adulter propter metũ talis mortis aliquid promittendo poteſt agere actione,quod me. cau. vt d. l. nec timorem.ergo patet quod poterat ſe defendere, ſi enim nõ potuiſſet ſe defendere omnis promiſſio deberet eſſe licita, quia non poſſet dici iniuſtus metus illatus.eo.titu.l ſimiliter in princi.iuncta.l.qui in carcerem.Quinto lex generaliter dicit,quod cuicunque licitum eſt redimere ſanguinem ſuum. l.1.ff.de bo.eo.qui mor.& no.in l.tranſigere. de tranſact.C.& qualitercũq;.& ſic generaliter loquitur in perſonis & in modo ergo etiam iſtum comprehendit.l.1.§.generaliter.ff.de lega.præſtan. Pro hac parte poſſent multa dici,ſed pro nunc hæc ſufficiant.

In contrarium quod immo veniat puniendus& ſic ad negatiuam arguitur.Primo quãdo alicui infertur iuſta iniuria, tunc non licet illam propulſare,vt no. in l. vt vim. præalleg. tunc enim non dicitur iniuria.inſtitu.de iniurijs.in princ.Sed volens occidere bannitum licite faciebat virtute ſtatuti,ergo non fuit licita offenſio contra eum. Et pro iſta rõne alle. Bar.ff.ad l.aquil.l.4. Secundo videtur caſus in l.2.C. quando lic.ſine iu.vin.& ibi ſentit gloſſ.ſecundũ Bart. q determinat in d.l.vt vim.Tertio allegatur etiam pro caſu.l.ſi ſeruus.C.de his qui ad eccle. confu. Quarto probatur ratione ſic,virtute dicti ſtatuti priuatus agit auctoritate publica, & videtur conſtitutus publicus officialis,vt dixi ſupra in hac parte. q.45.ergo ei non poteſt fieri reſiſtentia.C.de iur.fiſci.l.prohibitum li.10.& l.deuotum.de metha.e.lib.& ff.de rei vend.l.qui reſtituere.cum enim ſuccedat loco iudicis, ſequitur ꝙ talis reſiſtentia non eſt iuſta. 24.q.5.c.non eſt noſtrum. Pro hac parte facit deciſio domini Thomæ de azogui. in publica diſputatione in qua per multas rationes,& maxime ne offendens vel volens offendere,ſiue occidere legis auctoritate decipiatur.l.2.C.de his qui ve.ęta.impe.& per iura prædicta determinauit patrem volentem occidere adulterum inuẽtum cum filia non potuiſſe impune occidi ab adultero aliter mortẽ vitare non valente.ad quod vltra prædicta all.l.1.C.de exac. trib.&.C.de deſer.l.2.li.12.& l.quoniam.C.ad.l.iu.de ui.& incipit eius diſputatio. Pater adulterum inuentum cum filia. ut tamen ipſe ibi dicit. ille caſus eſt magis dubitabilis, quia non permittitur indiſtincte occidere adulterum, ſed tunc demum ſi etiam filiam occidit.l.quod ait. & l.patri. & ideo cũ non cõſt.an iure licito faciat magis eſt dubitandum,ad qđ facit.d.l.nec timorem, licet tamẽ ipſe non dicat ſi iam pater filiam occidiſſet minus eſſet quæſtio dubitabilis, quia amplius de licito iure dubitari non poſſet. Sit ergo concluſio ꝙ talis bannitus nõ potuit impune facere,& ſic debeat puniri. Qualiter autem puniri debeat dicam infra poſtquam reſpõſum fuerit rationibus ſupraſcriptis in contrariũ factis. Quibus ſic reſpondetur. non obſt. prima ratio, quia illud quod dicitur bannitum non perdere iura gẽtium vel naturalia,eſt verum niſi a ſtatuto aliud expreſſe vel tacite diſponatur, vt d.l.2.quando lic.ſine iu.vin.iuncta.l.omnes populi & dixi ſupra hac eadem parte q.2.vbi dixi defenſionem facti tolli poſſe ex iuris cauſa ſubſiſtente.Non ob.ꝙ ſtatutum non extendatur,quia ipſum extendit lex virtute neceſſariæ conſequẽtiæ.l.ſi ita ſtipulatus fuero per te.de uer.obl.l.lex iul. de fundoct.& plene per doc.in l.omnes populi.Si enim offenſio fit per ſtatuta licita,ergo ſequitur neceſſario ꝙ defenſio eſt illicita,& ſic illud ſtatutum diſponere intelligitur. Et ſic reſpõſum eſt ad tria priora. Ad quartum argumentum reſpondẽ tribus modis.Primo quod intelligat illa quãdo illicite poterat occidi,vt quia non incontinenti vel ſine filia, aliàs ſecus, vt.l.accuſationis.C.quod met.cau.Secũdo ꝙ licet poſſet occidere non tamen potuit propter id aliquid recipere.de condi.obtur.cau.l.2.Tertio quia ibi loquit in eo qui non ſit effectus hoſtis reipublicę,& ideo non vt miniſtro legis erat permiſſum,ſed ut priuato ubi nota. Priores tamen ſunt generaliores,& melius faciunt ad propoſitum propter determinationem domini Thomæ præfati. Sed illa iura non multum faciunt ad noſtrum propoſitum,quia hic indiſtincte permittitur occidi,& ſic ſemper conſtat quod eſt iuſta offenſio,ibi non ſic,& ſic non proceditur a pari. Vltimum arg. non obſt. quia licitum eſt redimere ſanguinem, non tamen alium offendẽdo,aut enim eius ſanguinẽ iniuſte effundi uolebat, & tunc omnimodo licet redimere,ut in l.ut vim. Aut iuſtę & tunc aut ſine alterius ſanguinis effuſione redimere volebat & idem ut in iuribus in contrarium alleg. aut cum alterius effuſione,& dicendum eſt quod non, ut.d.c.nõ eſt noſtrum. facit tex.in ratione ſui in l.aſſiduis.C.qui po. in pign.ha.cum enim in hoc conflictu conſeruatione ſanguinũ agatur, magis fauetur ſanguini iuſte agentis quàm eius qui iniuſte egit. Io.autem de lig. in tract.de bello in.4. art. verſi. 8. concludit quod aliquando lex permittit aliquid, quia nullo iure prohibetur.31.q.1.hac ratione aliquando permittit aliquid cõtra conſtitutiones humanas ut contrahere olim in quinto gradu.35.q.3.c.quodam.Aliquando & ſic tertio modo permittit actum tolerando,non quia alias illicitum,ſed actum non punit,vt dicit tex.4.di.c.denique.& 33.q.1. ſi quid verius. Ex quibus infert quod ſi ſtatutum permitteret tolerando & pęnam remittendo actu remanente illicito,tunc liceat bannito ſe defendere. Si uero permittit poſitiue faciendo de actu illicito licitum,tunc non poſſit ſe defendere,quia legis miniſterio offenditur quæ iuriſdictionem tribuit l.& quia.de iuriſd.omn.iud.& ſic effectu concludit eum in propoſito puniendum.Licet autem dictus bannitus aggreſſorem occidẽs veniat puniendus ex tali homicidio propter quod poſſet iterum banniri ut dixi in primo tempore parte.1. q.3. Non tamen etiam ſecũdum prædictum do. Tho debebit puniri de homicidio doloſo,ſed culpoſo tãtum,ar.C.ad.l.cor.de ſica. l.1.cum ibi no.ff.ad l.aquil.l.ſi putator.& inſti. eod.tit.§. ſi itẽ putator.& ita etiam in eo qui exceſſit modum defenſionis tenuit Io.An.in addi.Spe.in rub.de homi.per legem.l. corn.

de

Digitized by Google

de ſicar. & d.l.1. alle. etiam c. olim. de reſti. ſpo. & ita dicit fuiſſe ſeruatum, ita etiam dicit Bal. in c. ſi quis ſua. 10. colum. de pa. iur. fir. & alle. Io. An. in c. ſignificauit. de pe. & remiſ. & ita in hac ciuitate iudicatū fuit in eo qui vt defenderet ſiue vindicaret fratrē ſecūdū formam ſtatuti iam percuſſum cum lapide illum qui percuſſit interfecit. Fuit enim punitus de exceſſu non de homicidio non enim incontinenti expirauit, ſed ex poſt facto. & ſic non contradicit ei quod dicam in fine proxima, q.

Sed aduertendum quia illo caſu & in caſu Ioan. And. illicita erat defenſio vel offenſio ad vindictam, vt dixi, ſed cum moderamine, & ſic dabat operam rei licitę. In caſu autem noſtro dabat operam rei licitę, quia verberatio aliqua cauſa defenſionis, non erat licita. & ſic videtur fuiſſe in dolo per no. per Cyn. in l. 1. ff. quod quiſque iur. & per Bar. & alios in l. diuus. ff. ad l. corne. de ſica. Et ideo forte hoc caſu non habebit locum deciſio vltimo dicta, ſed puniri debebit lege Cornelia cum ſciret ſe impune offendi poſſe Pro quo videtur caſus in d.l.2.C. quando lic. ſine iud. vind. Pro quo vide quod habetur in c. ſicut dignum. de homic.

50 Quinquageſimo loco† quia vt ſupra dictum fuit in proœmio in hac materia ſtatuta diuerſimode loquuntur mutatis in aliquibus terminis ſtatutorum. Ponitur ſtatuto caueri ꝙ bannitus pro eo quod fecit contra ſtatutum ciuitatis poſſit impune occidi; bannitus vero pro membri abſciſſione vel pro cicatrice vel pro percuſſione ſanguinolenta poſſit excepta morte qualitercunque offendi in duplum. Bannitus autem pro inſultu non poſſit, niſi manibus vacuis offendi. Ex hoc ſtatuto oriuntur varij & diuerſi tituli quęſtionum & ideo incipiendo a prima parte. Quæro Titius fuit bānitus ad mortem ex eo, & pro eo quod ſuper platea communis interfecit hominem propter quod inſurrexerit rumor, quæ omnia fuerunt contra honorem & ſtatum communis Florentiæ, vt in banno dicebatur, demum fuit a Sempronio interfectus, an impune occidi potuerit. Hæc quæſtio ſubtilis ē & habet duos paſſus. Primus an dicatur bannitus ex eo ꝙ fecerat contra ſtatum. Et videtur ꝙ ſic, quia verba inquiſitionis ſiue proceſſus ita ſe habent, & illud continent, ergo eis ſtari oportet. l. cum quædam puella. de iuriſd. omn. iud. præſertim omnia in inquiſitione contenta intelligitur fuiſſe cōfeſſus, & ſic confeſſioni ſtādum. l. in eos. & l. fi. ff. de cuſt. reo. Sed non inſiſtendo in ſuperfluitate verborum veritas eſt in contrarium. debent enim verba dicti ſtatuti intelligi de eo q principaliter fecerit contra ſtatum uon aūt de eo qui ſecundario. proprius enim ſignificatus eſt in his quę per prius ſignificantur nō in his quæ per poſterius. l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de uulga. & pupill. ſubſtitu. Et ſic debent intelligi in ſtatutis: hoc eſſe verum, patet ex regula generali quę eſt, vt ſtatuta recipiant paſſiuam interpretationem iuris communis lege ſecunda. C. de noxa. & nota in l iuſiurandum, & ad pecunias. §. fina. ff de iureiuran. & C. de iur. deli. l. fi §. in cōputatione. Sed diſpoſitio iuris communis ſuper aliquo ſimpliciter facta intelligitur quando illud principaliter fit, nō quādo ſecundario vt oſtendam, ergo & ita in ſtatutis: quod debeat intelligi principaliter probatur in multis iuribus, in lege prima. § huius ſtudij ff de iuſt. & iu. & ibi tāgit Iac. But. ff. de in integ. reſtitu. l. non ſolum in fin. & quod ibi nota. per glo. & Guiliel. ſi cer. pe. l. ſi quis nec cauſam. & quod ibi per Iaco. But. De quo dicam infra parte proxi. q. ſexta. Et pro hac deciſione eſt tex. optimus in l. prima. §. merito. ff. depo. & ibi per Bal. deciditur hæc quæſtio per illum tex. probatur ēt in l. ſi quis ingenuam. §. in ciuilibus. ff. de capti. & optime facit tex. in l. famoſi. ff. ad. l. iul. ma. in. §. hoc tamen crimen. Ex quibus ita ſæpiſſime extitit iudicatum. Non ob. narratio facta in accuſatione ſiue inquiſitione, quia aut intelligitur nō principaliter, ſed ſecundario, vt ſic in cōformet ſe cum iuris communis diſpoſitione. l. lucius. §. pe. ff. ad municip. cum ſi. & non habet obſtare. Aut aliter intelligitur, & illud uihil releuat, aut accuſatorem, aut iudicem. l. 1. §. accuſationem. ff. ad tur. & C de ſenten. l. ſi ex ſtipulatione, quinimo nec confeſſio. l. confeſſionibus. ff. de inter. act. & l. ornamentorū. ff. de au. & ar. leg.

Sed contra prędicta videntur facere no. per Bar. in l. ambitioſa. ff. de decre. ab ord. fa. vbi dicit quod ſecundum ordinē intellectus vterque lędit principaliter. ſ. priuatus & reſpublica. Sed non obſt. quia aut illud loquitur in fauorabilibus diſpoſitionibus, & non in odioſis, & in regula odie. li. 6. Aut ſi verum eſt ꝙ lędatur, vt dicit, non tamen læditur circa ſtatū aliàs diceremus eſſe omne maleficium circa ſtatum reipublicæ. Offenditur enim illa, & ideo eius intereſt, vt maleficia puniantur. l. ita vulneratus. ff. ad l. aquil. & tamen certiſſimum eſt quod regulariter nòn dicuntur committere contra ſtatum ciuitatis regularia maleficia committentes, vt furta, homicidia, & ſimilia. & eſt tex. in d. §. hoc tamen crimen. Non ergo defenditur Sempronius a prima parte ſtatuti. Et ideo reſtat ſecūdus paſſus ſiue articulus. ſ. an defendat ex interpretatione, ſiue extenſione. Et primo videtur dicendū quod ſic quia tale ſtatutum quod banniti poſſint impune offendi eſt factum fauore reipublicę. ergo debet extendi. l. 2. §. exercitū. & ibi gl. ff. de his qui no. ĩ. Idem ſi nō ſit mere fauorabile reipublicę, ſed partim odioſum ipſi bannito, iuxta no. in l. 2. C. de in ius vocan. Idē ſi ſit penitus odioſum, quia ēt inpęnalib. proceditur de ſimilibus ad ſimilia vt no. in l. ſi pignore. §. ſi poſt diſtractam. ff. de pig. ac. & in l. athletas. §. calumniator. ff. de infa. & eo. tit. l. quid ergo. §. pœna grauior.

In contrarium ꝙ imo non eximantur a pœna homicidij per dictum ſtatutum. Nam aut ipſum ſtatutum dī in totum odioſum & pœnale, & non debet extendi, vt no. glo. in l. pen. ff. de in ius voc. & l. furti. §. ſi. de his qui no. infa. & in regula odia. Aut dicetur partim fauorabile & partim odioſum, & quatenus continet odium. ſ. reſpectu bannitorum non extēdit, ſed reſtringet, vt hī in d.l.2.C. de in ius voc. & ff. eod. tit. l. ſed ſi hac. §. patronum & quod hī in l. cum hi. §. qui tranſigit. de tranſact. & in l. 3. C. quòd me. cau.

Circa hunc articulum multa dici poſſent. Sed quia eſſent extra propoſitum me in breuibus expediam. Concludens dictum ſtatutum exorbitans a iure communi non extendi, niſi quatenus abſurditatem contineret ſi non extenderetur. ff. de pe. hær. l. ſi a domino. §. ſi prædo. de excu. tu. l. ſcire oportet. cū ſi. & hoc per regulā generalē, quæ hī in auct. quas act. C. de ſac. ſan. ecc. & plene in l. omnes populi. Statutū ergo pmiſſum eximit a pœna offendentem etiam ad mortem bannitum, pro eo quod fecerit contra ſtatum. Iſte non erat de illis, ergo non continetur in ſtatuto. Et enim non conueniunt verba ergo nec diſpoſitio legis l. hos accuſare. §. fi. ff. de accu. cum ſi. Item eximit offendentem bannitos pro cicatrice &c. & certo modo. De bannitis autem pro homicidio nihil dicit ergo remanent in iuris communis diſpoſitione. l. commodiſſime. ff. de lib. & poſt. l. ſi cū dotem. ff. ſol. ma. Sicque impune occidi non poſſunt. Quia tamen abſurdum eſſet quod bāniti pro minori delicto poſſent offendi, & banniti pro maiori non, contra. l. non ſolum. ff. de noxa. Puto dicendum ꝙ tales banniti poſſent offendi, prout poſſunt banniti pro cicatrice & delibitatione &c. Arg. eorum quæ nota. in l. tale pactū. §. ff. de pact. & quod no. in auct. de coll. §. vt prohibemus. vbi perditio membri equiparatur perditioni vitę: hī ēt in l. imperium. de iuriſd. omn. iud. per Bar. in l. 2. de pub. iu. per Bald. in l. C. de accu. Et erit vtile in propoſito, quia cum ipſum poſſet excepta morte qualitercunque offendere non punietur de homicidio ſimpliciter ſed de exceſſu, vt dictum fuit ſup. proxi. q. quod intelligo verum ſi ex verberationibus vel vulneribus non ſtatim expiraſſet. Tunc enim non præſmitur illum voluiſſe occidere, ſed quatenus ſibi permittebatur offendere Si autem animosè ei tot vulnera intuliſſet quod eum ſtatim fecerat expirari, volens de eius morte certificari, tunc non puto eum modo aliquo defendi ab homicidij pœna, apparet enim quòd aliud quàm quod ſibi permittebatur facere voluit, extra de homi. c. ſignificaſti. ad l. cor. de ſica. l. j. & ideo non tanquam modum excedens, ſed tāquam omnino aliud permiſſum faciens punietur. l. diligenter. ff. mand. In Incertis non certis locus eſt coniecturis. l. continuus. §. cum ita. de verb. obli.

Circa idem ſtatutum alia inſurgit quæſtio. Et ideo quin-
51 quageſimoprimo quęro. † An bannitus pro amputatione membri, ut ſicut ille poſſit offendi, ita bannitus pro amputatione digiti. Hæc q. eſt vulgaris, & in multis iurib. tractaī. Primo. n. tex. cum glo. & ibi doc. cōiter in l. non ſunt liberi. ff. de ſta. ho. tenet quod digitus non ſit membrum, ſed officiū mēbri, & ita dicit ibi Bar. ſe conſuluiſſe. all. l. idem offilius. ff. de edi. edic. ad idem alle. Rich. de ſali. eo. tit. l. quæritur. §. ſi quis igitur. ad l. aquil. l. inde neratius. §. idem iul. & de le. 2. l. peculiū §. quadrigæ. & C. de ſer. fug. auct. ſed nouo iure. Nec ob. ꝙ videaī abſcindere partē mēbri, & ſic ſit idē ius qđ in toto mēbro, vt l. quæ de tora. ff. de rei vend. quia illud verū vbi eſt eadē ratio. ar. d.l. imperium. & quod ibi hī, ſed hic non eſt eadē rō, quia ſtatutū ponderat facti atrocitatem, vt ex ſe patet, ita dicit Bal. in d.l. nòn ſunt liberi. Bar. uero in l. 2. ff. de pub. iu. multū no. dicit quod propriè loquēdo digitus non eſt membrū, proprie. n. eſt corporis pars. Mēbrū. n. dī a metior metiris, largo aūt modo dī membrū quęlibet particula corporis, ſicut in domo quilibet lapis dī pars domus, vt no. in l. cū qui ædes. ff. de uſuc. licet habeat proprie ſuas partes per diſtinctionē officiorū ſeu miniſteriorū, vt ſalam, cameram, coquinā &c. l. ſi finita. §. ex hoc edicto. ff. de dam. infec. & iō cū ſtatutū debeat proprie intelligi, talis non dī bannitus ꝑ mēbri abſciſſione ſiue amputatione, & ſic nō continet in ſtatuto. quod dicit eſſe uerum, niſi ex uerbis ſtatuti aliud colligaī. Puta ſi dicit, ſi quis abſciderit alicui membrū ei ſimile membrū abſcindaī. Si. n. abſciderit alicui digitum ſimilis digitus ei abſcindet per relationem qualitatis arg. l. nonunquā. ff. ad tre.

& idem

Digitized by Google

& idem refert & sequitur Bal.in d.auc.sed nouo iure.Et addit ꝙ si extraheret dentem, dabit alium dentem sicut diximus in pœna talionis.& alleg.quod no.insti.de iniur.§ pœna. Subdens quod ea quæ non proprie dicuntur membra possunt diminuto vocabulo appellari membrula, quia non est aliquis digitus in manu qui officium proprium non habeat,ut docet experientia. Ipse tamen Bald. in l.reos. C. de accu.in 2.colum.dicit quod omne id quod habet in corpore nostro propriam,& distinctam operationē est membrū, vnde oculus cuius proprium est uidere, auris cuius ꝓpriū est audire,nasus cuius proprium est odorare,lingua cuius ꝓpria est operatio gustare,manus cuius propria operatio est tãgere,pes cuius propria operatio est ambulare sine dubio membra sunt per se potentia in proprias,& distinctas operationes.& alle.partem iurium superius alleg. extra de corpo. viti.per totum.& ex prædictis patere dicit ꝙ membra generationis sunt membra quæ habent proprias, & distinctas operationes,immo secundum eum dicuntur esse mẽbra valde nobilia,& per quę saluatur species humana dicens,ꝙ mutilans illa punitur tanquam immunis naturę eo modo quo puniretur si occiderit.l.3.ff ad l.Corne. de sica. & subdit ibi quod quia barba est pars formalis corporis amputans barbam dicitur amputare membrum.argum.l.in rem.§.1. ff.de rei vend.quod nota.& adde quæ ipse no. in l. data opera. C. qui accus. non pos. vbi dicit quod mamillæ mulierum sunt membra,sed non mammilię hominis,& nihil allega.Prædicta quidem intelligenda sunt in membro habente suam virtutem siue operationem, si autē esset aridum dubitatur an veniat appellatione membri Guil,& Ray.in l.sed & si pupillus.§.proscribere.ff.de instito.tenent per illum tex.quod sic, & alle.l.3.§.2.ff.ar.fur.cæ.Bald.in d.l.non sunt liberi. dicit cõtrarium,alle.no.in l.vitem.ff.arbo.fur.ce. ubi tangit Iaco. de Aret.& hoc verius puto,statutum dicit, si quis debilitauerit membrum siue manum &c. Ea enim quæ non habent sensum siue vigorem debilitari non possunt.l.decem.de verbo. obli.cum si.Si autem statutum non referret se ad sensum aut officium ipsius membri, & tunc credo ueram decisionem Gui.& Ray.ut puta quia statutum dicit,si quis offenderit alicui oculum,licet enim obscuratus sit siue obcæcatus, sit tamen ita cęcatus cum corpore est unitus,& ideo patitur effoditionem.& idem si statutum diceret si quis amputauerit alicui manum,& ita uidetur tex.in d.l.uitem.quæ est lex.3, §. 1.ver.ideo facit.l.amissæ nauis.cum ibi no.ff ad l. rho.de ia. Quod forte potest dici esse uerum si manus uel oculus a casu aridi facti sunt.Si autem a natura sic producti fuissent tũc secus esse videtur.Cum non habuerint primordium ueritatis,vt.d.l.uitem.§.si quis ex seminario.facit.l.cum filius.§.hæres.de leg.2.& fateor prædicta procedere in statutis quæ intelliguntur,ut iacent,si autem in sententia contineretur qđ alicui deberet amputari manus, tunc non uidetur satisfieri sententiæ,nisi amputetur virens,& non arida.Illa enim intelligitur ut pœnam afferat.ff.de pœn.& C.per totum, quæ nõ esset si uerificaretur in manu arida,& ita intelligatur ꝙ dici solet in d.auct.sed nouo iure.C.de ser.fug. Contrarium tamen fuisse determinatum refert,& sequitur Ioan.Andre.in regula in pœnis.lib.6.in mercu. dicit enim illud esse uerum membrum,& ualere ad decorem.1.q.1.c.sicut urgeri.& sic pœnam continet;pro quo facit.l.si de interpretatione. & l. præses.ff.de pœn.Quæ decisio potius fundatur ęquitate quã iuris rigore,ut ibi patet. Quæ æquitas cessaret si propter delictum cum manu ualida commissum sic damnatus existeret.tunc enim ex collatione processus declaretur sentẽtiam debere intelligi de manu quæ delinquit,& sic ualida,argum. ff.sd Treb.l.nonnunquam. & quod dictum fuit supra circa princip.q.Bald.vero in l.1.C.qui accu.non pos.in fi.tenet simpliciter quod manus non habens aliquod officium non dicatur membrum.alle.Aristotelem in j.de anima.& in 4.Metha.ad fi.Ex his colligitur ad propositam.q.An bannitus pro amputatione digiti dicatur bannitus pro amputatione mẽbri.& dicitur quod non.quod intellige nisi ex vulgi opinione aliud diceretur.l.labeo.de suppel.le.de uerbo.significat. l.alfenus.cum si.Item colligitur quando quis dicatur bannitus pro amputatione membri.

Sed incidenter quæritur an saltem dicatur membrum debilitare ille qui amputat digitum.Bald.in d.l.non sunt liberi.dixit quòd sic,& patere dixit in effectu,læsa enim est membri operatio. Et idem videtur uelle Bartol.in d.l.secunda, de publ.iud.dicens quòd tunc uidetur debilitatum membrum quando eius officium aliqualiter impeditur,alleg. d.l. idem offilius.& idem Iacob.Butri.dicens considerandum esse qs digitus sit amputatus, ut ipse scripsit in d. l.non sunt liberi. quod Franc.de Are. in l.& quantum.de edil. edic. intelligit verum,duntamen ad minima officia non trahatur per.l.1.§. sed sciendum.eod.tit.Probatur decisio prædicta, quia illud quod est debilitatum non est sanum,vt ibi,& eodem titul. l. offilius & ideo ubicunque dicitur quod propter id quo qs caret non est infirmus,& sic remanet sanus, sequitur quod non est debilitatus per locum a consequenti destructo. Et ideo dicitur quod qui caret dente uel testiculo non dicitur debilitatus nec membro mutilatus. l.Pomponius. & l. cui dens. eodem titul.debet etiam intelligi hoc in debilitatiõe perpetuo remansura,vt dicam infra proxim.quæstion. Et ex his prædictis puto quod hoc an sit debilitatum membrum vel non remaneat in arbitrio iudicantis qui debet committere iudicio peritorum,ut in iuribus infra proxim. quæstio. alle.nisi ex facti euidentia appareat notoria debilitatio. l. si quis irruptione. fini.regu. Quid enim si uni scriptori, uni pictori, vni præsbytero, uidelicet in totum amputaui policem qui reponi non potest.certe.uidet illius manus officiũ fere priuatum nedum debilitatum. Et ideo tunc re existente clara medicis commissionem nõ faciet.Facit de cle.egro. capitu.præsbyterum. & de cor. viti. capitu. primo, secundo & tertio,& d.l.quantum.& quod no.in l.inde Neratius § idē Iul.ff.ad l.Aquil.si autem digitus non est pœnitus remotus, sed os est fractum uel incluſum,sed non taliter quod secundum peritiam medicorum curari non possit, recurrendum erit tunc ad commissionem secundum ꝙ dicam inf. proxi. q.Sed si uidet modicam scissuram factam esse, tunc a seipso iudicabit imponendam esse pœnam simplicis vulneris, vt d. §.sed sciendum,et.l. vulneris.ff.de iniu.

Stante eodem statuto supra quinquagesima.quæstio. descripto.Sequitur quinquagesimo secundo † uidere quando quis dicatur bannitus pro cicatrice,ut sic excepta morte qualiter cunque offendi possit.Iste articulus est subtilis, & pulcher, & quotidie uersatur in practica,& proterea deberet late examinari,vt tamen non aliter quàm promiserim euagari contingat,quam breuius potero quæ per alios, & per me inuestigari uidi, his subijciam, ut habeatur notitia ueritatis. Aut saltem ad illa inuestiganda detur materia iuxta posse. 52

Ad cuius articuli doctrinam sciendum est,quod quibuscunque statutis exaggerantibus siue aggrauantibus pœnas, ut in proposito puni entibus,acrius facientes vulnera ;cum cicatricibus quàm sine,non intelligitur hoc nomen,ita rudi ter ut iacere videtur.Cicatrix enim ē corporis deformatio, ita dicit tex.in l.locum.§.primo.ff.de usufruct.ibi. Nec corpus cicatricibus deformetur. Sed intelligitur de tali deformatione quæ sit in apparenti parte corporis, sitque ibi ꝑpetuo remansura;sic enim in exaggeratiuis talia considerãtur, ut probatur.ff.de iniu.l.prætor §.atrox.& l. vulneris magnitudo.ff.de pœn.l.aut facta ꝑ totam.probatur apertius in l.fi. §.quoties.ff.de edil.edic.& extra de cor.uiti.cap.2.ubi in his quæ non sunt; leuis effectus perpetuitas morbi consideratur.eius enim morbi quod est in uia salutis non habetur cõsideratio.l.quæritur.§.idem ait.eodem titu. & dicitur esse in via salutis quando propter diligentem curam;Casus.n. eueniens ex defectu curationis morbi malitię nõ ascribitur, sed ægri culpæ uel ignauiæ.l.qui occidit.§.fina.ff.ad l.Aquilia. & quod habetur.C de emen.propin.l.1.& per Barto.in l.fin. ff. de sica.Et ad sic intelligendum statutum astringit nos uiua ratio. Ante namque perfectam curam ex quolibet vulnere in facie illato uituperatur facies,& deformatur.Item in cõsolidato vulnere semper certo tempore remanet quoddam vestigium siue quædam effigies quæ demonstrat fuisse vulnus,de illa enim non intelligitur statutum aliàs superfluum foret,cum ut dixi ex quolibet vulnere id sequatur. Intelligitur ergo statutum de cicatrice perpetuo remansura. Pro qua determinatione facit quod verba legis sine temporis determinatione prolata ad tempus perpetuum intelliguntur.ff.de excusa.tutorum.C.de pœn. l.seruus. ff. de bon. auto.iud.possess.l.in uenditione.§.primo.Item de ea deformatione intelligitur per quam corpus deformatur in apparenti loco corporis; quod etiam probatur,quia potest esse effigies deformans corpus,& tamen non diceretur cicatrix probatur in d.l.quæritur.ſ. final. de edi. edict. & in l.final. ff. de his qui dele. uel eff. ubi ponitur disiunctiua inter cicatricem, & deformationem. & sic patet quod non omnis deformitas dicitur cicatrix. per illas enim interdum dignoscitur homo.l. stigmata.C.de fabri.libro vndecimo, ubi uide not. dictum. Bartolus l.prima, in fine.ff.de seruis. fugiti. ubi text. not. facit differentiam inter notam, & cicatricem. Licet enim appellatione notæ contineatur cicatrix. non tamen econuerso appellatione cicatricis continetur nota, ut ibi patet. intelligi etiam debet statutum de ea cicatrice,quæ ex vulnere perpetuo remensura sit habita diligenti cura,quia semper verba maxime statuti debẽt intelligi ut inspiciat causa ꝓxima,& nõ remota.ff.qđ me.cau.l. me

Digitized by Google

tum.§. sed licet uerum.quia talis cognitio non pertinet ad iudicem iuristarum quando casus occurrit,debet fieri commissio medicis qui iurati referãt an ex vulnere sit perpetuo remansura cicatrix.l.semel.C.de re mi.lib.12.l.1.§.1.ff.de vẽ. inspi.& in proemio.florum.§.prim.de sta.ho.l.septimo mense.extra de homi.c.significasti.cum si.Si ergo facta commissione seruata forma medici iurati referunt ex vulnere remãsuram perpetuo cicatricem,& sequitur conndemnatio,tũc dicetur quis pro cicatrice damnatus..Si autem inquisitus uel accusatus non comparuit, & propterea seruata forma statutum nulla facta commissione contumax fuit habitus pro confesso, & deinde damnatus siue in banno positus est aduertendum. Nam aut accusatio siue inquisitio simpliciter dixit vulnus fuisse factum cum cicatrice.Aut adiecit uerba perpetuo remansura.Primo casu non dicetur bannitus pro cicatrice,prout requirit statutum, quia cum possit intelligi de temporali,& perpetua,in dubio intelligitur de tẽporali.ff.de pẽ.l.si præses.Vide tamen quod dicam infra ad fin. q.ubi declarabitur hoc dictum. Secundo casu aut narratur vulnus fuisse in apparenti parte cprporis, & intelligetur condemnatus siue bannitus pro cicatrice.nullus enim apparet error,& ideo confessioni statur.l.in eos.& l.fin.de custo.reo. Aut in parte occulta,& non habebit locum statutum, vt patet ex præmissis.Puto tamen quod cum hæc subtilis inuestigatio non cadat in mente siue discretione idiotarum, sicut dicitur in simili in l.quid si nepotes.ff.de testa. tut.quod offendens bãnitum pro vulnere cum cicatrice, aut est immunis,ut sup.aut mitius propter talem errorem puniri debet. l.si adulterium cum incestu.§.1.ff.de adul.

Vnum etiam circa prædicta notandum est quod nõ semper statur relationi medicorum,sed potest per facti euidentiam probari contrarium secundum quod dixit Gui.de Suza in d.proemio.florum.& refert & sequitur Ioan. Andr. in addi.Spec.in tit.de homi.ver.1.ubi de tali commissione aliqua dicuntur.

Et quia hæc materia ut dixi supra pertinet magis ad iudicium medicorum quàm legistarum.Hic inseram Tractatellum quendam quem super materia occurrente composuit eximius artium,& medicinę doctor magister Christofo rar Georgij de Florentia mihi pater reuerendus cuius tenor hic sequitur.

Quia iudicium de cicatricibus, & uestigijs pœnes inexpertos in scientia medicinæ a recto tramite ueritatis multum est dissonans.Idcirco me ipsum cupiens ac etiam eos aliqualiter declarare,hanc breuẽ summulam connotatam ex auctoritatibus Hypocratis, Galeni,& Auicennæ,sic superficietenus compilaui.Resecans igitur uerba superflua. sciendum est quòd præfati auctores per cicatricem intelligunt concauam superficiem, & callosam ex consolidatis ulceribus uel vulneribus derelictam,a quibus alicuius sensibilis partis spermatici membri deperditio facta fuit.cuius concauitatis causa est deperditio sola maxime autem cutis grossæ uel ossis.Sunt autem spermatica membra,quibus in principio generationis pro materia semen subijcitur, & sibi in colore simulantur,sicut sunt ossa,nerui,venę,pãniculi, chartilagines,& cutis grossa. Hæc autem membra si ab eis aliqd sensibile deperdatur per uiam primæ intentionis consolidari non possunt sicut carniformia mẽbra,q̃ vera unione possunt absque vlla concauitate coniugi. Supradictorum uerborum sñia maxime contrahitur ex dictis Hypocratis ac commentatoris eiusdem sexta particula amphorismorum dicit.Vulnera quæcunque annua fiunt aut longum tempus habent,est necesse os emitti,& cicatricem concauam remanere.Idem expresse ponunt eadem particula illo amphorismo.Quãdo incisum fuerit os,aut cartilago,aut neruus nec crescit nec conglutinatur subaudi sicut primo erat.Enucleatur etiam similis intellectus pluribus auctoritatibus Galleni in tertio de ingenio sanitatis.2.c.sic dicentis. Vnde quædã aliquando harum intentionum monstrat aliquid incurabile fore sicut concauum vulnus quod non solum carnem amisit sed etiam ossa.Impossibile enim est hanc concauitatem oportune repleri,vulnus tamen poterit consolidari &c.& in eo.lib.c.4.sic dicit.Cõcaua enim carne uice eius quod amiserunt replenda sunt,Carnis autem materia sanguis est. Ea vero quibus nihil carnis deest necesse est consolidari, & sanari,cutis tamen eius causa extitit.Carne quidem,& pingue dine amissa possumus ea restaurare sicut ea quæ amputata fuerant,cutim autem reddere non possumus,unde ingeniãdum est,ꝙ uice cutis faciendum sit ꝙ carnis tegmẽ existat. cutim enim restaurare impossibile est. Supple & similiter alia spermatica membra restaurari est impossibile cum aliquid sensibile deperditur,maxime in ætate perfecta, sed loco.partis deperditę aliquid reapponitur incomplete quod a præexistentibus diuersificatur in genere. Non autem sic euenit carniformibus membris.supradicte igitur impossibilitatis restaurationis in spermaticis membris triplex est causa.Prima ipsorum duricies,unde extendi non possunt.Secũda humiditatis,& roris paucitas quæ loco partis deperditę debet subito reapponi seu partes disiunctiuas coniungere. Tertia virtutis generatiuę sed assimulatiue debilitas q̃ multum in eis deficit per respectum ad carniformia membra; ossa difficilius solidantur cum inter ea sint duriora debiliora ac etiam minus de humiditate participent. Supradictis sententijs etiam est conforme quod ponitur ab Auicenna lib.1.sen.4.c.de medicationibus solutionis cõtinuatis cum dicit.Impossibile enim est vt restauretur os & proprie ĩcorporibus consistentium nisi secundũ hunc modum, quoniã nullo modo redibit ad continuitatem &c.& statim in eod. c.subdit.Si uero illud quod perditum est tantum fuerit cutis necesse erit ut cicatricem inducat &c.Consonat etiã qđ ipsemet Auicenna ponit lib.4.sen.10.tracta.1.& ca.1. cum dicit. Dico ergo quòd nos conamur in quibusdam membris quorum cõtinuitas est soluta,vt redeat eorum continuitas sicut fuit,& illud sicut in carne, & conamur in quibusdã eorum,ut remanet contractus eorum cum conseruatione, licet non redeat ipsorum continuitas, & illud in ossibus &c. supple & in alijs membris spermaticis.Ex quibus clare patet quod tunc remanet vera cicatrix cum aliqua pars sensibilis spermatici membri deperditur,maxime cutis uel ossis. Potest autem tàm parua quantitas ipsorum deperdi quod non sequetur exinde cicatrix.

Nunc autem de uestigio aduertendum,quòd *nihil aliud* est uestigium,nisi signum ex carniformibus cõsolidatis *vulneribus* derelictum,a quibus nihil sensibile spermatici membri fuit amissum. dicuntur autem talia vulnera per uiã primę intentionis uniri etiam si sint magna sicuti dare ponit Auicenna.libro 4.sen.4.tracta.1.ca.de cura uniuersali carniformium vulnerum,cum dicit.& si fuerit scilicet solutio ↄtinuitatis, ita ut ne concurrant extremitates eius.quoniam sunt rotũdæ elogatę,aut diuersę figurę,aut iam destructa est ex eo caro pauca non plurima,tunc eius cura est futura, & prohibitio aggregationis humiditatis in ead.& statim post subdit.Et si fuerit profunda,scilicet solutio contiguitatis, & magna,tunc strictura etiam facit eam adhærere multoties post quam adhærentiam siue consolidationem completam non remanet cicatrix,sed supradictum uestigium de quo vestigio maxime mentionem facit Auicen.libro 4.sen.4.trac. j.cap.de medicinis consolidantium & sigillatiuis,dum dicit. Quod nisi auferatur illud.s.quod carne superfluit procul dubio sit uestigium vlceris superius cute.Potest autem esse vestigium si in apparenti membro fuerit ipsum manifeste vituperans sicut quamplurimum euenit post consolidata vulnera quæ solum in carne fuerunt,quibus vt coniungerentur necessaria fuit futura,ac etiam ligatura. De istis autem uestigijs facit Auicen.capitulum.libro 4.sen.4. vltim. tracta.& c. & sic dicit rubric.capituli.Eradicatio.i. modus curationis, vestigium vulcerum,& vulnerum.Simili modo etiam ipse met Auicen.sen.7.quarti.Cum de decoratione loquitur seu vituperatarũ partium correptione facit appropriatum capitulum uestigijs vlcerum,& variolarum.& dicit eius capituli rub.de vesti.vlce.& vario.Ex quibus satis patet quod vestigium potest esse vituperãs,ac etiam quomodo aliquod magnum vestigium existens in membro patenti plus ipsum vituperabit quàm aliqua parua cicatrix in eodem existens, sicut de facto euenit in vulnere magno in facie facto a quo nulla fit deperditio spermatici membri,tamen propter eius magnitudinem,& labiorum distantiam indiguit futura,& ligatura,vt labia coniungerentur,vnde remanet apparens vestigium ipsam faciem manifeste uituperãs,quæ vituperatio non sequetur in aliquo paruo vulnere etiam in facie facto a quo facta erit abscisio cutis, uel alterius partis spermatici membri.Ex quibus concludendo colligitur quod quandoque uerum est dicere,facies est uituperata per apparens uestigium,& tamen uituperate non est per cicatricem,& quã plurimum etiam euenit econuerso.Simili modo etiam esse potest quod nec erit uituperata ex vno paruo uestigio nec etiam ex vna parua cicatrice.vnde ad hoc vt facies, seu aliqd membrum apparens uituperatum existat requiritur, ut tam talsit facta lęsio in superficie dictorum membrorum seu diminutio in ipsorum quãtitate quod oculo, corporali videatur a longo talis concauitas seu uestigium derelictum. Ac etiam est necesse ꝙ in illismęt partibus sit uera egritudo difformans faciem in superficie seu in quantitate uel ẽt in figura fm iudiciũ peritorũ in scientia medicinæ.Qñ aũt vituperatio sit ex uestigio aut cicatrice nõ bene põt a lõge discerni,sed ex ppinque pito medico & relinquo. Vnũ est vltimo

vlte-

Digitized by Google

vlterius aduertendum quod quanto vera vestigia plus elongantur in tempore, & veteraſcunt tanto plus corriguntur ſolum ex operatiõe naturæ, nec ita poſſunt diſcerni ſicut in eorum principio. Oppoſitum autem euenit in cicatricibus veris cuius cauſam ſpeculare uolẽtibus pro nunc dimitto, licet ex ſupradictis ſatis leuiter poſſint haberi. Sic igitur hic finem dictis impono ſubijciens me correctioni, &c. Chriſtoforus. Ex his itaque colligitur, ꝙ cicatrix uera non poteſt eſſe quin ſit perpetuo remanſura, & quia vt ex iuribus ſupr. alle. apparet quod etiam interdum intelligitur cicatrix aliter quàm intelliguunt medici plurimum in ſtatutis adijcitur p̃ petuo remanſura, & ideo id quod ſupra dixi p̃ceſſu formato ſimpliciter cicatrice non intelligi bannitum pro ea quæ ſit perpetuo remanſura. debet intelligi uerum ſi in ſtatuto illa verba perpetuo remanſura perſiſtunt per not. in l. tertia, §. docere. ff. vi bo. rap. & in ca. pro humani. de ho. libro ſexto. Et idem ſi ſtatutum diceret per apparentem cicatricẽ, quia tunc intelligetur bannitus pro non apparenti, quòd eſſe poteſt, vt ſupra, & ideo verba ſtatuti ſunt ponderanda. In hac. n. ciuitate ſtatutum diſponit de vulnerante cum vituperatione in facie per apparẽtem cicatricem vel per ueſtigium vel alio vocabulo medicinę, quod tamen ut patet ex prædictis intelligitur de uituperatione perpetuo remanſura. & ideo multoties ignorantes admirantur de relationibus medicorum referentium non eſſe cicatricem aut non eſſe ueſtigiũ ſeu notam cum uituperatione faciei perpetuo remãſura vt ſepius in magnis iuxta vulgarem ſermonem marginib. iudicatum uidi, quia ſic præceſſit relatio medicorum. Sed vt ex prædictis liquet nulla eſt admiratio facienda.

Ex eodẽ conſtituto infertur ſc. Quĩ quage
53 ſimatertia † quæſtio formanda ad percuſſionem ſanguinolente percuſſionis, vt ſic comprehendatur quãdo pro illa qs bannitus intelligatur. & ideo pro ipſius declaratione quæro. Quidam fuit inquiſitus ex eo quòd cũ cultello acuto apto ad frangendum panem percuſſit Gaium in perſonam una p̃ cuſſione ex qua ſanguis exiuit, an ex forma dicti ſtatuti ſupra quinquageſima. q. relati poſſit impune offendi. In quęſtione iſta conſuluit Bart. Sed in ſtatuto ſuper quo conſuluit erant etiam alia verba, videlicet quod percuſſor vulnus fecerit. & in eo conſilio ſic dixit. Et videtur quod non potuerit offendi, quia ſtatutum requirit, ꝙ fuerit bannitus pro percuſſione ſanguinolẽta, & quòd percuſſor vulnus fecerit, ergo &c. Econuerſo dicitur quod poſſit impune offẽdi, quia ad poſitionem percuſſionis ſanguinolentę cum cultello, neceſſario ſequitur vulnus, cum vulnus ſit ſciſſio continuitatis. In q. præmiſſa facit dubium, quia vulnus dicitur ſicutis ſcindatur. l. ſi ſeruus ſeruum. §. rupiſſe. ff. ad l. Aquil. ſed ſanguis poteſt exire de corpore abſque eo ꝙ cutis ſcindatur. ſ. per poros, maxime ubi cutis eſt tenuis, vt de naſo, & parte interiori vel gingiuis. Item dicitur qđ Chriſtus ſudauit ſudore ſanguineo, Luc. 22. Credo tñ qđ in propoſita. q. ex uerbis cõdẽnationis ſatis colligat̃, ꝙ vulnus fuerit factum. Qđ apparet ex tribus. Primo quia cum cultello acuto. Secundo qa ex p̃cuſſione ſanguis exiuit. Tertio quia in perſonam. Primum eſt clarum quia ſi percuſſio fit cum cultello acuto intelligit̃ factum vulnus. Cultellus enim eſt res apta ad ſcindendum. ff. de fur. lpiguore. §. 2. ad l. Iul. de vi pu. l. pe. §. telorum. & de verb. ſigl. l. armorum, & apparet expreſſe de cultello ſeu gladio, cum quo Petrus abſcidit auriculam ſeruo principis ſacerdotum. Matt. 26. ca. & Mar. 14. & tex. in l. ant damnum. in princ. de pę. dicit gladium eſſe aptum ad ſcindendum. Aliud qa dr̃ in perſonã ẽt probatur, qa non ſignificat in ſuperficie vel in pannis, ſed inter perſonã fm̃ ſignificatum huius dictionis in l. 1. §. in corpus. ff. de his qui deie. vel eff. & de flu. l. 1. §. in flumine. Sed ſi cultellus in perſonam mittatur neceſſario ſequit̃ ſciſſio cutis, vt probat̃ in l. fi. ff. de his qui deie. uel eff. ſi bene inſpiciatur. hoc ẽt probatur rõne. ſicut. n. ignis appoſitus ſtipulę de neceſſitate comburit. ff. ad l. Aquili. l. ſi ſeruus ſeruũ. §. hæc aũt actio. & §. ſeq. ita gladius percuſſus in perſonam de neceſſitate ſcindit, qa utrunque eſt inſtrumentũ agens ſi appropinquet̃ materiæ. Ex alio ꝙ fuit ſecundum dũ dicitur qđ ex percuſſione ſanguis exiuit, etiam colligit̃. No. ẽt ꝙ dixit ex percuſſione, & ſic ſignificat locum ex quo. l. non dubiũ. C. de legi. l. eodem tempore. ff. de pecu. l. prima, §. ex incendio. ff. de incen. rui. nauf. ſed ſi qs dixerit ſanguinem exiſſe per poros abſque cutis ſciſſione, tunc non exiuiſſet ex percuſſione, ſed ex alio loco propter percuſſionem. Et ſic uerba ſententiæ non verificarent̃. hoc vr̃ expreſſe probari extra de ſen. excom. c. cum illorum. ver. Nos autem. vbi p̃cuſſio cũ ſanguinis effuſione dicitur difficilis, & enormis, ꝙ non eſſet, niſi eſſet ex vulnere. ff. de iniur. l. vulneris magnitudo. Et ſic concludit̃ ꝙ p̃dictus bannitus fuit, quia percuſſit, & vulnus fecit, & ſanguis exiuit. & ſic potuit impune offendi. hæc Bar. Ex quib. uerbis patet quòd in propoſita quæſtione quando ſtatutum non exprimit de vulnere, reſtat minor dubitatio. Proponitur enim ex tali percuſſione ſanguinem exiuiſſe. & licet poſſit exiſſe ita paruus ſanguis, ꝙ a iure non eſtimaret̃. l. 1. §. deinde. ff. de edi. edi. Tamen qa in inquiſitione dicitur cõtra formam iuris, non intelligit̃ de parua effuſione ſed de magna iuxta no. p̃ Cyn in l. ſi non conuitij. C. de iniur. & l. nec exemplum. C. de Falc Nec obſt. l. ſi præſes. ff. de pœ. qa ibi vtraque vis erat punibilis, ſed una plus altera. hic aũt vno modo eſſet punibilis alio non, & ideo intelligitur ſecundum modum punibilem, ut procedat libellus, & p̃ceſſus. Nec obſt. no. in l. non ſolum. §. ſed vt probari. ff de noui ope. nunc. quia aut procedente libello, & proceſſu, qa p̃cedit. vt ibi ẽt no. & colligit̃ in l. eum actum. ff. de nego. geſt. & in l. matrem. C. de prob. per l. ſi qs intentione ambigua. de iudi. ſequit̃ probatio per teſtes, & locum habet abſolutio, niſi probatio clare concludat, vt in c. in preſentia. de prob. & ita intelligit̃ qđ nota. in §. ſed vt probari. Aut ſequitur per cõfeſſionem ueram uel fictam. & tunc ſequi debet condemnatio, qa illa intelligit̃ ſecundum libellata, ut. l. ſi confeſſus. ff. de cuſt. reo. & l. 2. § ꝙ ſi actor. C. de iur. cal. cum ſi. Item patet ex p̃dictis qđ ſi fuiſſet condemnatus ex eo ꝙ manu vacua percuſſerit Titium in facie, & ꝙ ſanguis exiuit de naſo vel de gingiuis non diceretur condemnatus ex percuſſione ſanguinolenta ſecundum Bar. Sed in hoc non ſto cum eo. Verba enim denotant cauſam proximam uel non fm̃ naturam rei cui adiunguntur, vt in iuribus ſup. alle. adeo ꝙ interdum una dictio ponitur pro alia. ut. l. eas cauſas. de condi. & demonſt. quinimmo, & dictio, ex, ponit̃ pro, propter, l. prætor. §. quod de fructib. ff. de bo. aut. iud. poſſ. Impoſſibile autem eſt niſi qs haberet ſanguinem in manu ꝙ ex ipſa percuſſione ſanguis exeat. Intelligit̃ ergo dictum ſtatutum ſimpliciter loquẽs de condemnato, ex, uel pro percuſſione ſanguinolenta, quãdo propter percuſſionem ſanguis exijt ex perſona, intelligo autem quod incontinenti ſanguis exinit. tunc enim intelligit̃ ex percuſſione. Si autem ipſa percuſſio fecerit tumorem p̃ quod poſtea fuerit neceſſe ad illius curam ꝙ medicus pũgeret uel incideret, & tunc ſanguis exiuerit non dicetur tunc condemnatus ex vel pro percuſſione ſanguinolenta. Exiuit enim proprie, & improprie ſanguis propter percuſionem, & ſic non habet locũ ſtatutum, ut in iuribus ſupr. alle. Et idẽ erit in ſpintura p̃ quam ſpintus cecidit, & percuſſit, & ſanguis exiuit ſecundum Bal in l. de pecorib. C. ad l. Aqui. & in l. ſi familia. ff. de iur. omn. iudi. Vbi ergo tales dictiones poſſũt proprie intelligi proprie intelliguntur aliàs improprie etiã in ſtatutis, ut habetur in l. Labeo. de ſuppel. leg. & in l. omnes populi. de iuſt. & iur. per Doc. vt tñ tollantur tales dubitationes. communiter in accuſationibus, & inquiſitionibus ponuntur illa verba, cum maxima ſanguinis effuſione, per ea q̃ habentur in d. cap. cum illorum. & in d. l. vulneris magnitudo. & in d. §. deinde. ubi gloſ. facit mentionem de vulnuſculo.

54 Quinquageſimoquarto. Titius fuit bannitus p̃ eo quod iuſultauit, & percuſſit Gaium cum vno baſtone ligni quo erat armatus, duabus percuſſionibus in renibus ſine ſanguinis effuſione. & demum cum lignum fractum fuerit vel ceciderit in terram percuſſit ipſum pluribus percuſſionibus vacuis. Quæritur an viſo dicto ſtatuto de quo dictum eſt ſupra. quæſtione 50. veniat in aliquo puniendus. Et primo uidetur quod non. nam prædictum ſtatutum dictat qđ bannitus pro percuſſione ſine ſanguine poſſit offendi in dubium. Conſtat autem quod dictum ſtatutum licet loquatur in ſingulari verificatur etiam in plurali, vt ſic. Bannitus pro vna percuſſione poteſt offendi cum quatuor, & ſic de ſingulis. ff. de liber. ho. exhi. l. 3. & ff. quòd falſ. tut. aut. l. prima, §. itẽ hoc edictum. & quod habetur in l. agraria. ff. de termi. mon. Sed Titius fuit bannitus pro duabus percuſionibus, ergo poteſt offendi cum quatuor. Item vt patet ex themate inquiſitionis fuit bannitus pro inſultu, & ſic potuit offendi manibus vacuis. & quia ſic dictat ſtatutum quod cum inquiſitione, & banno, concordat. l. non aliter. ff. de leg. tertio, cum ſimilib.

Pro huius autem quęſtionis deciſione aduertendum eſt ad plura. Primo enim videri oportet quid ſit inſultus. Secundo an confundat̃ in alijs delictis illum ſecutis. Tertio vbi cõfundatur an valeat ſententia quæ pœnam inſultus cum pœna alterius delicti non confundit, vt quando ex forma ſtatuti pro inſultu imponitur certa pœna, puta librarum quinquaginta, & pro percuſſione imponitur pæna centum vel maior ſecundum qualitatem ipſius percuſſionis. Et his viſis patebit quęſtionis præmiſſę deciſio. Quo ad primum ſciẽdum quod circa materiam iſtam iura varie loquuntur, & etiam gl. Interdum enim quem contra alium irruentẽ ius

Digitized by Google

uocat insultantem. C. de iude. l. fin. quandoque aggressorē. l. is qui aggressorem. C. ad l. Cornel. de sica. & sic dicitur in l. qui de crimine. C. de accu. Quandoque uocat appetentem, & sic patientem uocat appetitum. l. & si percussor. §. si appetitus. ff. ad sille. quod ibi gloss. exponit id est inuasus, & sic quē que dicitur inuasor. C. unde vi. l. inuasor. Quandoque etiam patiens dicitur insultatus. l. item apud Labeonem. §. penulti. ff. de iniur. Et hinc descendit nomen uerbale quod uocatur insultus. & in hoc dixit Bart. in l. respiciendum. §. delinquūt. ff. de pœn. quod insultus est in alium saltus allega. d. l. is q aggressorem. & l. prima, §. cum arietes. ff. si quadru. pau. fe. dica. sed in §. cū arietes. dicit quod insultus est motio de loco ad locum, & in §. delinquunt. concludit quod si existens tecū in itinere uel mensa aut in alio loco deueni tecum ad rixā, non dicitur insultum facere, sed potius proditorię fecisse, ar. C. de dilat. l. prima, libro 11. Ex prædictis uidetur aliqualis contrarietas insurgere. Si enim insultus est in alium saltus non uerificatur in eo qui sine saltu in alium siue contra aliū se mouet de loco ad locum, cuius contrarium dixit Barto. in d. §. cum arietes. Sed aduertendum quia primo modo dicitur secundum allusionem uocabuli. Secundo modo secū dum diffinitionem. & ideo si quis insultando aliquem facit in eum saltum, facit insultum secundum allusionem, & ēt secundum diffinitionem, quia mouet se de loco ad locum, & facit in alium saltum, facit. ff. ad l. Aquilia. §. quemadmodum. §. si nauis. Si vero sine saltu mouendo se de loco ad locum uadit uersus alium tunc dicitur insultum facere secun dum diffinitionem tantum, & tamen puniri potest de insultu, quia diffinitio prævalet allusioni quando sunt cōtrariæ aliàs ab utraque argui licet, ut habetur. ff. si certum peta. l. secunda, §. appellata. de tut. l. prima, de testa. l. prima, & in l. prima, de acqui. pos. per Doc. maxime per Bart. dicitur etiam interdum facere impetum, vt d. §. delinquunt. sed tunc aliter punitur, ut ibi habetur. & hoc de insultu contra personam. Quandoque etiam dicitur fieri insultus siue assaltus ad domum siue ad castrum, vt 10. colla. quibus mod. feu. ami. §. similiter. & ibi dicit Bal. quod tunc dicitur factus assaltus quā do appropinquat se tantum domui uel castro, quòd potest proijcere iaculum, & expugnare. Vt tamen omnis cessет dubietas consueuerunt communiter accusantes, & inquirentes ponere in accusatione, & inquisitione omnia dicta uerba, quia dicunt B. deliberate, & appensate mouendo se de loco ad locum fecit insultum impetum, & aggressuram cōtra. C. &c. quæ ex abundanti ponuotur, ut patet ex p̄dictis, ex quibus expeditum est primum quando quis dicatur insultum facere. & tunc sine dubio si aliud non sequitur ultra insultum, pœna insultus imponi potest. Si vero sequitur aliud, vt q̄dia percutit, vulnerat, uel occidit. dicit glo. quod de insultu non fit punitio, sed cum delicto confunditur secuto, ut no. in l. qui de crimine. C. de accu. per. l. illud. ff. ad l. Aquilia. & idem ibi Barto. Et ita determinarunt primo Dy. sic consulendo, secundo Franc. acc. disputando. & Gui. etiam de su. vt patet in suis quæstio. uersi. sed pone de facto. q. statutum est quod si quis pugno, & se. & idem tenuit Albe. Gan. in Margarita. in ver. Sed pone statutum est Mutinæ. in ti. de acc. & idem Guil. in Specu. de sen. §. secundo, versicu. sed pone licet enim sint, cum sunt separata diuersa delicta. ff. ad l. Aquiliā. l. secunda, & l. si seruus seruum. §. tertio capitæ. tamen si coniugantur dicuntur unum esse delictum. s. vulneris uel mortis l. illud præal. §. fi. alleg. etiam de act. & obli. l. qui seruum. in prin. & C. ad l. Iul. de vi. l. quoniam. multa Bar. autem in l. nūquam plura, ff. de priua. delic. limitat hoc dictum nisi ex insultu imponeretur maior pœna quàm ex percussione. Tūc enim quatenus excedit non confunditur. argum. l. generaliter. & l. hæres a debitore. §. quod si hic seruus. ff. de fideiu. q̄ ibi reprehendit Angel. tenens indistincte gloss. sed non bene reprehendit, quia siue unum sit principale, & alterum accessorium, siue utrunque principale, siue unum, præparatoriū ad aliud quod est uerius non potest dici quod pœna unius tollatur a pœna alterius, nisi ex ui confusionis: natura autē confusionis est ut eatenus confundatur, & compēsetur quatenus concurrunt, & non vltra. l. prima, C. si cer. peta. ad l. Fal. l. licet. cum simi. Et ideo si ex insultu cum armis quis veniret puniendus in centum, ex percussione manu uacua in quinquaginta. Insultans cum armis, & percutiens manu uacua punitur in centum facta confusione solum de quinquaginta in percussione, alias sequeretur quod in tantum puniretē insultans cum armis, & percutiens q̄ esset absurdum. l. non solum. ff. de nox. Dico ergo quod insultus ad castrū siue ad domum punitur vt supr. Insultus in personā aut est solus, & solus punitur. Aut secutum fuit aliud. Et tunc aut est maior pœna insultus quàm delicti secuti, & non confunditur in totum sed quatenus concurrunt. Aut est eadem pœna delicti cum pœna insultus uel maior, & pœna insultus cōfunditur, & de delicto damnatur, non de insultu. Fallit in uasallo insulante dominum, vt d. §. similiter. & ibi per Bal. Prædicta intellige si inter insultum, & percussionem non fuit medius actus extraneus. si autem fuisset actus extraneus, puta quia insultasset. Et cum ille retro cessisset uel arma extraxisset insultās redit domum, & arma sumpsit, deinde reuersus est & vulnerauit. Tunc enim de primo insultu, & de vulnere punitur secundum Ioan. And. in addi. Spec. super rub. de homic. ubi vide. Et hæc de secundo. Ad tertium breuiter dicendū est, quod cum sententia tunc sit contra ius partis ualere debet. l. 2. §. 1. ff. quæ sen. sine ap. rescin. si ex tenore sententiæ non apparet quid pro insultu, & quid pro vulnere siue percussione imposuerit. si autem condemnauit distinctim in tantum p insultu, & in tantum pro percussione dici potest sententiam non tenere, quia non intelligitur cognouisse de insultu p dicta iura. Et sic non valet sententia. l. de qua re. ff. de iudi. & C. de sen. l. prolatam, nisi in processu siue inquisitione vel accusatione essent illa verba, super quibus omnib. & singulis &c. de quibus per Bald. in l. 1. C. de proba. Tunc enim valeret licet esset iniqua. & ex prædictis infertur ad decisionem supra formatæ quæstionis quòd ubi bannito non fuit imposita pœna insultus sed percussionum, offendens eum modo prædicto punietur de offensionib. factis manibus uacuis, quia in illis excessit modum, & sic puniri debet de excessu. ut dictū fuit supra. q. 49. & etiam. l. Si uero fuit et imposita pœna etiā pro insultu, & taliter quod ualeat condemnatio. & in nullo puniri debet, quia potuit utroque modo offendere. Si autē bannum fuisset nullum, dixi supra in primo tempore parte. 3. q. 9.

55 Quinquagesimoquinto † stante statuto generali q̄ a ceatum libris supra possint impune offendi. Titius incendit ignem in domum Sempronij banniti, & eam combussit, uel in rebus suis aliter damnum dedit uel ei abstulit. Quæritur an veniat puniendus. in hac quæstione me breuiter expediam. Nam licet gl. dixerit quod bona bannitorum sint extra custodiam, & a quocunque possint destrui, & deuastari in titu. hic finit lex Cor. & incipit consuetudo regni. in prin. & tangitur in c. 1. §. si quis alium. de pace tenen. & de milit. vasal. c. 1. Tamen illud est uerum de iure communi, nec cautum reperitur. Est ergo potentia offendendi bānitum a statuto proueniens. Dominia enim rerum & eorum tuitio, & defensio de iuregentium est, vt. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iu. ergo illam banniti de quibus agimus non perdunt, ut dictū fuit supra in hoc secundo tempore part. 1. q. 4. Et ideo inspicienda sunt verba statuti. l. semper. §. legem. ff. de iur. immun. quæ cum stricti iuris sint. l. constitutionibus. ff. ad munic. extendi non debent, vt in auct. quas actio. in l. quicquid astringendæ. Aut ergo statutum dicit, quòd possint offendi qualitercunque vel simpliciter, quod idem est, quia indefinita æquipollet vniuersali. l. si seruitus. ff. de serui. vrb. & poterūt offendi in persona & rebus. l. 1. §. & generaliter. ff. de lega. prę. stan. cum simi. Aut dicit quod possint in personam offendi. Et tunc non poterit offendi in rebus a persona separatis. Et idem si statutum respectiuaret offensionem ad offensam factam per bannitum, tunc enim talis p̄mitteretur qualis fuit illa ob quam bannitus est. l. nonnunquam. ff. ad Treb. & q̄d dictum fuit supra hac eadem parte. q. 51. & hæc satis sunt de mente Bartol. in l. licitatio. §. quod illicite. ff. de publi. Et ibi uide quando dicatur fieri offensio in personam. Sed dicet quis tu dixisti quòd si quis potest offendi ex forma statuti in personam, non potest offendi in rebus a persona separatis. Istud videtur falsum, quia cui permittitur quod est maius videtur permitti quod est minus, ut patet in argum. a maiori. C. de sacrosanct. eccle. auct. multomagis. & extra de electio. capitu. cum in cunctis. Quælibet autem minima pœna corporalis est maior quacunque magna pœcuniaria vt. l. in seruorum. ff. de pœn. Ergo tuum dictum non procedit. Sed resp. quòd hoc procedit vi verborum statuti quæ aliquid debent operari. si enim simpliciter dicerent posse offendi, comprehenderent offensionem in personis, & rebus. Si ergo dicunt in personam operantur restrictionem, quia aliud operari non possunt. l. si quando. C. de inoffic. testamē. cum simi. Præterea statutum odiosum non extenditur etiam per maioritatem rationis, vt habetur in aucten. quas actiones. de sacrosan. eccle. Et uide quæ dicam infra in vlt. tempo. parte prima. q. 12. vide etiam quæ dicam infra parte proxima. quæst. 60.

56 Nunc ex prædictis † statutis particularibus queram de aliquibus pur circa hanc partem generaliter ad materiam faciēti bus. Et ideo quinquagesimosexto dictum est sæpissime q̄ bānitus de una ciuitate, puta in Florētia, non pdit ea q̄ sunt iuris ciuilis. Item nec ea q̄ sunt iurisgentium, nisi aliud dicat. Et

Digitized by Google

etiam si diceretur illud nō intelligitur extra territoriū.l.fi.ff. de iur.omn.iud.quo ad personas non subditas. pone q̄ Bononien.in ciuitate vel comitatu Florentino occidit bannitum de Florentia. Quem si Bononiæ occideret puniretur, quia illuc statutum se non extendit. Quæritur an possit Bononiæ,& sic in loco suę originis conueniri per l.1.& 2.C.vbi de cri.agi opor.aut Romæ per l.Roma.ad munic. Hæc quæstio residet in hoc an occidens bannitum qui potest impune offendi dicat̄ delinquere. nam si ibi delinquere dr̄,l3 ali qua dilatoria exceptiōe de tali delicto cognosci nō posset: tn̄ñ tolleret q̄n alibi cognosci possit..l.decurionū.& ibi no. C.de his q̄ no.infa. Sed uritas est qđ nō dr̄ delinquere, facit ēt lege p̄mittēte,ergo &c.l.Gracchus.C.de adul. facit. C.de his q̄ ad ec.confu.l.fiseruus.& l.2.ne q̄s vela.re.& qđ non sit delictum firmat Bal.post glo.in l.1.§.1.ff.ne quis eum qui in ius voc.est vi exi.Et idem in simili tenent in l. cunctos popu los.prope fi.in vers.viso & Bartol.in l.ubi pactum.Et dixi supra hac eadem parte.q.14.& dicam latius infra in seq. parte huius temporis.q.1.Cum ergo in loco actus facti ex eo actu non tenetur,ergo nec in loco originis. inspicitur enim in cō tractibus quantum ad ipsius actus solennia, & validitatem, & obligationem inde insurgentem locus in quo fit.l.si fundus.§.1.ff.de euictio.ergo idem in delictis.l.omnem ff.de iu dic.Faciunt no.per Bart. in l.2.ff.de eo quod cert.loc.dū reprobat illam gloss.& quod no. per eum & alios in l.cunctos populos.& in d.l.final.de iurisdict. omnium iudic. Si autem aut Bono.aut alibi extra territorium florētinorū occideret vbi occideret, & ēt Bono. posset cōueniri p̄ iura prædicta.

57 **Sed tunc econuerso.** † Quinquagesimoseptimo q̄ritur an florentinus occidens bannitum de Florentia Bononiæ vel alibi extra territorum florentinum possit virtute dictarum. ll.1.& 2.ubi de cri.agi opor.conueniri Florentiæ. Et uidetur quòd sic,quia in loco in quo occidit posset tanquam delinquens conueniri,& sic ibi delictum commisit, vt supra proxim.q.dictum est.ergo succedit regula dictorum iurium. Sed dic contrarium,quia quantum ad municipium florentinum illa pœna personalis comitatur eum quocunque vadat secundum Doct.in d.l.cunctos populos.& ibi in specie. ita determinauit Bald.in Aretino occidente Aretinum bannitum in territorio florentino, non enim attenditur secundum eum territorium,sed solum an secundum locum conuentionis sit licitum uel permissum.l.non solum.§.& qui.& l.propter litem.ff.de excu. tutor. Et dicit esse casum in l.3.§. transfugas.ff.de fica.& ita seruatur.

58 **Quinquagesimooctauo** circa idem q̄ro. † Bonon. occidit florentinum bannitum de Florentia in quadam ecclesia posita in comitatu florentino,an poterit Bononiæ cō ueniri ac si eum in territorio florentino occidisset. Et videtur quod sic,quia ecclesiæ non subiacent seculari potestati,ergo &c.in auct.quo.opor.epis.in prin.& insti.de re.di. §. nullius.& ff.ne in lo.sacr.l.secunda. Sed cōtrarium est verū, est enim ecclesia in territorio florentino.in aucten. de man. princ.§.sed neque.in fi.§. Non obst.quod non sit sub protectione iudicis secularis,quia uerum est specialiter, sed bene est sub quadam generalitate propter hoc, quia adhęret territorio iudicis secularis.argum.ff.de contrahē emp.l.in modicis.& l.si id quod.in fi.de peri.& com.rei uen. & C.de episco,& cler.in l. si quis in hoc genus. & sic non dicitur extra territorium fieri secundum Guil.in l.plerique.de in ius voc. & sequitur Bal.& tenet Bar.in l.cunctos populos.alle.eo.tit. l.2.& C.de adul.auct.si quis.Si non fit extra territoriū ergo locum habet quòd dixi sup.proxi.q. Et istud uerius quam id quod ipse Bal.dixisse uidetur in d.l.cūctos popu.in ver.viso. alle.sup.proxi.q.

59 **Quinquagesimonono** quæritur. An citatus in causa ciuili non comparens,& propter inobedientiam condemnatus,& bannitus fisco dicatur bānitus pro maleficio, vt sic in eum locum habeant statuta prædicta,& possit offendi. Et videtur quod sic.quia contumacia est delictum. l.omne delictum.ff.de re mili.Item quia vbicunque negligentia ordinatur ad contemptum illa facta dicitur q̄n ad contemptum partis,p3 in l.sed & si alia.& ibi no.ff.de cōst.pecu.q̄n ad cōtemptū iudicis probatur in l.de ęrate.§.q̄ tacuit.cum gl.sua. ff.de interro.act.Facit q̄ habetur in c.quanto.de sentē.excō. & in c.dilecto.& q̄ no.per Guil.in l.metum.§. sed licet. ff. q̄ met.cau.in q.illa. An puniat̄ tanquam occidēs si potuit iuuare hominem,q̄ ab alio necabatur & non feci.quando enim dicitur eum teneri non dicitur teneri ex neeligentia, sed ex facto.ut ibi patet,& in l.necare.ff.de lib.agno.de quo etiam in l.culpa caret ff.de reg.iur.per Guil.in Spec.de leg.§.iuxta. ver.quid si potui.& per Doct.in l.vtuim.ff.de iust.& iur. Si ergo talis negligentia reputatur factum,ergo pro maleficio damnatus est, quia pro malefacto.

In hac materia aduertendum est q̄ Bar.in l. aut facta. in prin.ff.de pœn.distinguit malefactum a maledicto secūdum propriam significationem.Et ideo dicit ibi quòd damnatus pro verbis iniuriosis non dicitur damnatus pro maleficio cum uerba debeant proprie intelligi maxime in istis odiosis.l.interpretatione.ff de pœn.& in d.l.omne.dicit quod talis non est damnatus pro maleficio sic dicens.Omnis ex bānitus exbannitur propter contumaciam.l.1.ff.de requi. re. Statuta ergo quæ dicunt q̄ bānitus pro maleficio possit impune offendi,volunt requirere q̄ causa illa propter quam citabatur sit maleficium. Et ideo si quis fuit citatus in causa pæcuniaria uel pro testimonio ferēdo, & fuit contumax, & bannitus,non dicetur bannitus pro maleficio. Sed si quis fuerit citatus pro aliquo maleficio,& fuerit ob contumaciā bannitus dicetur bannitus pro maleficio,licet fuerit contumax. Ex cuius dictis ibi, & in l.aut facta.concluditur,q̄ aut statutum loquitur per nomen criminis siue delicti, & habet locum in quocunque siue sit crimen in faciendo, siue in negligendo,sine in dicendo per no.in l.1.& 2.C.si aduer.delic. & d.l.omne.Si uero loquatur per nomen maleficij, vt quia dicit de bannito pro maleficio,vt in themate quæstionis dictum est,tunc non uerificentur in bannito pro negligentia, aliàs pro uerbis iniuriosis uel pro malo consilio.

Sed aduertendum quod vt sæpius dictum est statuta intelliguntur secundum cōem vsum loquendi. Sed communis usus loquendi est ut condemnatus pro uerbis iniuriosis sit condemnatus pro maleficio. & hoc puto uerius ubi de communi usu appareret.aliàs uerum puto q̄ dixit Bar.Nec prędictæ conclusioni obstant iura supra in contrarium alle. quia verum est quod ibi dicitur secundum largam, & propriam significationem, quæ non uerificatur in statutis nisi usus communis loquēdi aliud inducat,vt.l.Labeo. de supp. leg.cum concord.& si plene hanc quæstionem cum iuribus ad eam allegatis videre uelis, scias q̄ ipsam disputauit Mar. de fano.de qua habetur per Cy.super rub.C.de cri.stel. & in Alb.de Ghan.in 4.& 5.col & in Alb.22.q. in materia bannitorum vbi concluditur pro maleficio,non intelligi bannitū. & ibi ēt ponunt quid iuris si in sententia banni iudex apposuit q̄ possit impune offendi. & dicunt q̄ tunc quāsi iudex declarauerit illum esse bannitum pro maleficio.& iusserit offendi,offendens excusatur per l.furti.§.qui iussu.ff.de his qui no.infa.& l.non uidetur.§.qui iussu.de regu.iur. Sed hæc decisio non est uera quia ad iudicem non pertinet, & quia de hoc nulla facta fuit cognitio.ff.de iudi.l.de qua re.& l.prolatam.C.de sent.De hoc habetur ff.de cust.reo.l.si quis reum. nec excusatur offendens quasi iussu iudicis fecerit,quia uerbum, pōt,iussum non importat.l.sæpe.ff.de offic.præsi.& l.j. C.quomo.& quan.iu.nisi forte fuisset descriptus in libro bānitorū pro maleficio in quo seruata solennitate tradita a statuto describitur solum nomen banniti cum eius pœna. De quo dic ut dicam infr.in vltimo tempore parte prima quæstio.2.

60 **Sexagesimo** quæritur † sup.in rub.q̄ritur. An bannitus pro crimine.i. contumaciam dicatur bannitus pro maleficio.& quia decisa est,sup proxi. q.per no.per Bart. in l.omne delictum. de re mili.aliter non prosequor,sed dic ut sup.

61 **Sexagesimoprimo** quæritur. † Titius p̄ maleficio fuit bannitus in ęre & persona,deinde fuit captus a iudice qui vult eum decapitare,quæritur an possit? dicit Bald.in l.data opera.C.qui accu.nō pos.sic uidetur q̄ pęna personæ intelligatur in suo potiori significatu i de pœna mortis,vt no in auc. de armis. §.oportet.& hoc si causa meretur tantam pęnam.nam ex genere causæ metiendum est genus pęnæ argum.ff. ad Turpil. l.prima. §. primo. Vel dic quod iudex qui profert uerba illa poterit interpretari, & declarare cum illa uerba sint generalia.argum.ff.de ap.l.ab executore.Et ideo iudices qui dant bannum in hauere, & persona. Item qui recommendant pro hauere,& persona,possunt postea declarare antequam sint functi officio.argum.ff.de excu.tuto. l.fi duas. Diffinitiua uero sententia debet intelligi in mitiorem partem. ff. de pœn.l.si præses.& no.in l.secunda.C. quæ res uend. non pos. Credo uerum quod dicit de recommendatione. Quod autem dicit de sententia, puto esse uerum si ex forma statuti appareat quæ pœna personæ imponi debeat pro maleficio pro quo fuit talis captus baunitus,tunc enim illa intelligitur imposita per nota.in §.pęna grauior. Si uero poterat imponi maior, & minor, intelligitur tunc imposita minor pęna per dictam.l.si præses.Si uero erat in eius arbitrio, puto inhærendum uerbis,quæ sic de consuetudine interpretātur,vt importent mortem per not.in d.§. pæna grauior. & l.

Digitized by Google

athletas. §. calumniator. eodem titulo. & in l. hodie. ff. de pœn.

62 Sexagesimo secundo † Titius fuit bannitus in amputatione membri alio non expresso, fuit deinde ad tempus captus a iudice qui vult cõtra eum facere executionem. quæritur in quo membro possit executiõem facere. & præsupposita declaratione quæ dicantur membra, vt dictum fuit supra hac eadem parte. quæstio. 51. videretur primo dicendum, q̃ intelligatur de eo q̃ minus diminuit, quia semper defertur ad minus, vt in l. si præses. de pe. Sed Bald. in l. data opera. C. qui accus. non pos. dixit q̃ intelligitur bannitus in amputatione manus. alle. auc. vt nul. iud. §. penul. cum glos. sua. quod indubio credo verum nisi ex relatione delicti commissi, & alicuius statuti, aliud colligatur, puta quia amputauit alicui pedem vel auriculam. & cauetur statuto quod amputanti mẽbrum simile membrum amputetur. Tunc enim secundum naturam inquisitionis, uel accusationis regulabitur ipsa sententia banni, ad l. nonnunquam. ff. ad Trebellia. & quod no. per Bartol. in l. secunda, de publ. iud. & quod dixi supra in d. 51. quæst.

63 Sed pone sexagesimo tertio † quod in sententia banni nihil fuit expressum, sed simpliciter fuit in banno positus, in quo intelligetur bannitus. an in persona, an in membro, an in pecunia. Istam quæstio. tetigi supra in prima parte huius temporis. quæst. 3. in ver. vnum tamen. & ideo hic nõ multũ instabo concludens quod aut loquimur in banno. i. comminatione aliqua quæ fit puta per præconem aliquod facientibus, vel non facientibus. & dic vt ibi dixi. Aut in bãno lato contra contumacem ex forma statuti. Et tũc in hac ciuitate in qua antequam feratur sententia banni diffinitiui per præconem fit bannum comminatorium in quo exprimitur pœna quæ ei imponetur si non venerit, parua est dubitatio, quia ex tali comminatione declaratur postea ipsa simplex sententia banni. l. Titia. §. idem respondit. de verbo. obli. l. pacta nouissima. C. de pac. proprie in l. ait prætor. §. 1. de re iud. & habetur in l. hæc sententia. C. de senten. quæ sine cert. quan. cum concord. Ex actis enim incertitudo sentẽtiæ declaratur. Nec illa verba nec plus, & minus arbitrio rectoris quę in banni proclamatè ponuntur aliquid operãtur. l. pe. C. de con. insti. & in l. 1. §. 1. ff. de hære. insti. & quod habetur in l. admonendi. ff. de iureiuran. Si vero talis solennitas siue expressio non præcedit, sed simpliciter formato processu fiunt citationes post quas citatus habetur pro confesso. Aut ex delicto est ex forma statuti imposita certa pœna, & tunc illa in banno videtur expressa. l. 4. §. si ex cõuentione cũ ibi no. ff. de re iudic. & quod habetur in iuribus supradictis. Et idem si est arbitraria pœna, & ex consuetudine est declaratum arbitrium secundum quod habetur in l. quid ergo. §. pœna grauior. & in l. athletas. §. calũniator. de his qui no. infam. Sicut enim lex tale bannum declarat, vt dixi supra & ẽt in d. q. 3. vbi allegaui iura, ita & consuetudo. l. de quibus. ff. de legi. & quod habetur in l. si finita. in princip. ff. de dam. infec. & in l. dedit. qui satisd. cogan. & in l. ita stipulatus. de uerborum obliga. Si vero nulla esset ex consuetudine facta declatio, putarem tale bannum non valere tanquam incertum, & q̃ nulla ratione certificari posset, vt in § curare. institu. de act. iuncta. l. omnem. ff. de iud. quod forte non procederet si inquisitio esset formata super crimine. Ex quo secundũ formam iuris communis deberet in exilium poni. Tũc enim ita importaret ipsa sententia, q̃ exul esset effectus. & ita intelligo quod habetur per glos. & Bal. in cap. 1. hic finit lex Conrad. & incipiunt consuetudines regni. Et quid importet talis pęna habetur iu iurib. allega. sup. in proemio circa ipsam diuisionem bannitorum.

64 Sexagesimo quarto quæritur. † Titius fuit bannitus secũdum qd̃ communiter fertur bannum in persona vel membro, stetit a die lati banni vel annos 30. quib. ad locum ex quo erat bannitus non accessit. & elapsis annis 30. illuc accedens captus est. An iudex potest facere executionem. Videtur enim qd̃ non, quia sicut cuicunque actioni etiam ex sententia pręscribitur spacio. 30. anno. vt. l. omnes. & l. sicut. C. de præscri. 30. an. ita & in proposito etiam si dicatur solum iudicis officiũ ortum fuisse, vt dicta. l. sicut. iuncta. l. omnem. de iud. quinimo, & minori tempore præscribi videtur, vt. l. quærela. C. de Fal. Dic contrarium secundum Bal. in l. data opera. C. qui accu. non pos. quia cum esset bannitus si quo tempore peruenerit in fortiam, &c. non cucurrit præscriptio antequam in fortiam venerit. l. 1. in fin. C. de an. excep. & in l. cum notissimi. §. in his. C. de præscrip. 30. ann. quod etiam dicit esse uerũ si pure, & simpliciter bannitus esset in pecunia, quia cum sit malefidei non præscribit, vt no. 16. q. 3. cap. per singulas. Vide ibi eum in repeti. sua, vbi etiam dicit, quod sicut post 30. annos bannum habet effectum, ita si est ab initio nullum etiã post 30. anno. potest nullum dici. de quibus omnibus ibi vide.

65 Sexagesimo quinto † pone statuto cauetur qnod si bãnitus dãnum dederit debeat capi per vicinos. & si non fuerit captus damnum datum emendetur per communitatem siue villã propinquiorem. Ex hoc statuto insurgit triplex dubitatio. Prima q̃ dicant̃ vicini. Secunda quæ communitas siue villa dicat̃ propinquior, siue qualiter debeat mensurari, an a territorio an ab ędificijs. Tertia qd iuris sit qñ ambę communitates siue villæ pariter sunt propinquę. Quo ad primũ q̃ a in voluminib. habetur, parum instabo. Ille. n. quantum ad propositum dicit̃ vicinus q̃ exaudire vocẽ clamantis põt. l. 1. §. eodem aũt tecto. ff. ad ille. nisi ex communi vsu loquendi aliud appareret. ff. de verb, sign. l. vt alphenus. intelligendo de voce communi non altiore vel depressiore. ff. de hære. insti. l. suus quoque. §. puto. & l. continuus. §. cum ita. de verborum obligatio. Et secundum communem naturalem cursum tempor um. l. prima, §. ripa. ff. de flumi. secundum Bar. in l. si tertius. ff. de aqua plu. arcen. Vbi vide de viçinitate psonarum. & ẽt Bal. in l. si vicinis. C. de nu. de vicinitate autem castrorũ, & ciuitatum dicitur etiam per eundem Bar. in l. 4. §. si tam vicinum. ff. de dam. infe. qualiter autem intelligatur, q̃ bannitus delinquens capi debeat per vicinos. Vide in cõs. Bar. q̃ incipit, Charissime isti nostri Nucerini. q̃ effectiue posuit in l. 1. §. occisorũ. ff. ad sill. debet enim intelligi si possunt. Quid enim si aliquis bannitus venit in villam cum tanta gẽte cui villa non potuisset resistere, certe non tenent̃. Facit. C. de epis. au. l. abditos. Item quid si deliquit clam, certe tenent̃ vicini. ad sill. l. §. si maritus. Itẽ quid si fuit factum maleficiũ in loco ex quo statim trãsijt in locum ad quem accedere nõ poterant, certe non tenent̃, vt in §. occisorum & de acq. rer. do. l. naturalem. cum alijs iurib. vbi supra per eum alle. Vnũ circa hoc no. q̃ si statuto cauet̃ q̃ bannum debeat notificari corã duob. vicinis banniti, intelligi debet de vicinis prædio vrbano non rustico, ar. ff. fin. reg. l. sed si riuus. & ibi p Rayn. Ad secũdum aduertendũ qd̃ vera rõ statuti inducentis emẽdã fieri a communitate siue villa propinquiore, sumit̃ a negligentia hominum non curãtium ne damna fiant, & si fiant non capientiũ. Ex hoc sequit̃ q̃ non territrio sed hominib. talis culpa impingi põt, & sic illa cõitas siue villa cuius domus sunt magis propinquę loco commissi delicti dicetur ꝑpinquior. l. adigere. §. quamuis. de iurepa. cum si. Quod etiã probatur, quia statutum astringit communitatem magis ꝑpinquam, ergo intelligitur de hominibus qui cõitatem representant. de colleg. illi. l. sodales. & l. 1. & ff. quod cuiusque vni no. Tertio fm no. in §. si tam vicinum. Ciuitas castrum vel villa dicitur magis propinqua vel magis uicina fm arbitrium iudicis, nisi in casibus a iure expressis. Certum autẽ est quod iudex non arbitrabitur uicinitatem nisi a potentia succurrendi vel aliter prouidendi. vt in §. occisorum. & eod. ti. l. 3. §. ignoscitur. & C. eo. l. fina. Et q̃ ita sit colligitur ex no. per Bar. in d. l. si tertius. Sed uiso q̃ consideratur propinquitas ab ędificijs non a territorio dubitatur qualiter fieri debeat mẽsuratio. & in hoc Bart. in tract. de insula. figura decima, q̃ incipit, his quo ad finem &c. sic loquitur q̃ mẽsurator debet incipere ab illa parte loci quæ propinquior est loco mensurando. unde in castro erit clarum, in uilla potest dubitari, qa domus sunt sparsę, secundum quod si esset aliqua domus q̃ distaret multum ab alijs, illa nõ dicetur de uicinia maxime si inde uox exaudiri non potest ut in §. eodem autem tecto. & dixi in l. si tertius. de aqua plu. arcen. Et subdit ibi aduertẽdum esse quod lex dicat mille passus debere mensurari a continentibus ædificijs, ut. l. mille passus. de uerborum significatio. Hoc tamen casu debeat inchoari ab ipso muro ciuitatis, uel castri, uel ab ipso loco ubi terminatur uilla.

Tu aduerte q̃ ibi loquitur in alio statuto non faciẽte ad propositum. & etiam puto quod debeat fieri mensuratio ab ipsis ędificijs in quib. homines habitant non autem a muro. Quid enim si unum castrum ex una parte totum est inhabitatum, ex alia habet ędificia, certe ab illis ratione prædicta fieri debet mensuratio. Puto etiam eadem ratione quod licet ubi aliàs ad alios effectus debeat fieri mensuratio per uiam rectam, & non per tortuosam. l. eos. in fine. ff. de Falcidia. & non per aera, quandoque secundum tecta per Bartolum in l. prima, ff. si quis cau. Tamen hoc casu fiet mensuratio potius per aera quàm per uiam cum exauditio uocis sit illa quæ inducit hoc, uel per uiam tortam, si est proximior per illam loco commissi maleficij. Vndecunque enim succurri potest mensuratio fieri debet. Sic enim dictat ratio coniecturata ipsius statuti quæ regulat

Digitized by Google

lat dispositionem,vt in d.l.qđ dictum.cũ si.Et hoc de secun do. Quo aũt ad tertium recurrendũ est ad ea q̃ tanguotur in Spe.de rapto.ver.sed pone.Vbi finaliter in simili concluditur quod pro quantitate patrimonij locorum fiet diuisio. ff.de censi.l.cum possessor.C.de naufr.lib.11.l.fi.ff.de incen. rui.& nau.l.pedius.Et dicit ibi Ioan.And.q̃ idem tenet Dy. in l.ne quid.de incen.rui.& nau.&ita etiam ibi refert Barto. & non decidit remittens ad no.per se in l.4.ſ.actor.de re iu di. Vbi quærit q̃d in delictis uniuersitatis.& remittit ad no. per se in l.ne quid.& sic ut uides non uidetur decidere hunc articulum.sed puto q̃ cum inspiciatur causa propter quam imponitur collecta,vt ipse idem dicit. Et causa sit propter personarum negligentiam,debeat imponi per capita sicut quando ponitur vt mittantur homines in exercitum per ea dem iura.Et uidetur casus in l.2.& l.nauis.§.cum autem. ff. ad l.Rhod.de iac.

Sexagesimo sexto quæro statuto cauetur quod officialis communis Florẽtiæ qui cæperit bannitum, in persona vel membro debeat incontinenti lapsis tribus dieb.post capturam facere executionem secundum tenorem bauni sub certa pœna puta librarum mille. Potestas ciuitatis Pistorij quæ est de comitatu Florentiæ,& recepit potestatem a ciuitate Florentię cepit Titium bannitum ab officiali cõis Florẽtiæ,in hac forma,vc3 in mille florenis, quos si soluere nõ poterit amputet sibi caput,quærit an debeat incõtinenti lapsis tribus diebus nulla facta solutione facere ipsum de capitari,& si non facit incidat in pænam.Hęc quæstio subtilis est & habet plura dubia.Primum an potestas ciuitatis Pistorij comprehendatur in d.statuto. Secũdo posito quod cõ prehendatur quando dicatur Titium soluere non posse, & sic possit fieri executio in personam. Tertium quando incipiant currere tres dies,an ab ipsa captura, & sic de momento ad momentum,an vero post diem ipsius capturæ. Quartum an posito quod non faciat executionem,nisi post mensem incidit in pœnam statuti,etiam si ex qualitate officij a dicto statuto intelligatur astrictus.

At ad primum rediens respondeo quòd si in ciuitate Pistorij esset statutum quod traderet formam executioni fiendę de bannitis,& esset conditum uel approbatum auctoritate superioris secundum ea quæ habentur in l. omnes populi statutum de quo agitur eum nõ comprehẽdit. Non enim potestas ciuitatis Pistorij a populo florentino transmissus est officialis communis Florẽtiæ,sed ibi pro communi Florentiæ constitutus,vt probat tex.ff.de interro.act.l.uoluit.§. 1.ubi præsides prouinciarum non uocantur magistratus populi Romani, licet ab eo essent constituti, sed ponuntur ut species differentes Pro quo etiam facit quod habetur in l.1. §.quibus.ff.quod cuiusque uni.no.& q̃ no.per Cyn.post Iacob.de Are.C.etiam per procu.l.1.& ita in hac ciuitate extit in similibus iudicatum. Ex quo patet quod dictum statutum quod loquitur de officiali communis non uerificatur ex vi uerborum vel sententiæ in officiali prædicto qui est officialis pro communi.ff.solu.matr.l.si vero.§ de viro.cum si. Si uero nullum statutum haberetur Pistorij aliter disponẽs, tunc licet non comprehenderetur ex vi interpretationis,& dispositionis quæ est vt loca subdita regantur legibus superioris,vt habetur in l.omnes populi.per Barto.& sic tunc teneret illud statutum obseruare.& uide quæ dixi supra eo.tẽpore par.1.q.56.Posito ergo qđ simus in casu in quo teneatur obseruare statutum,uidendum est secundum.ſ.quãdo dicatur uerificata conditio banni. ſ. quod Titius soluere non possit.Et in hoc uideri oportet significatum,& importantia uerbi,potest.Pro quo sciendum quod dictum uerbum quãdoque ponitur in oratione principaliter,& per se.Quandoque ponitur incidenter,& conditionaliter,ut in proposito themate.Primo casu aut ponitur negatiuè, & tunc importat necessitatem præcisam,& ipso iure eradicat potentiam. ff.de leg.1.l.nemo potest.ff.de fur.l.non potest.& in ca.1.de re.iu.lib.6.ibi per Io.And.probatur etiam in l.solemus.§.Latrunculator.ff.de iudi.& in l.de his.& ibi etiam per Bar.ff.de transa.Per quod multę quęstiones quotidie terminantur,& in hoc tractatu, pluries mentio facta erit. Si autem ponitur affirmatiue,tunc aut in ultima uolũtate.Et quandoque inducit necessitatem. & quandoque non habita distinctione an referatur ad grauatum an ad honoratum. ut habetur in l.peto.in prin.ff.de leg.2.& no.ff.de offic.præsi.l.sæpe.Aut in contractibus legibus uel rescriptis.& tunc non importat necessitatem præcisam sed causatiuam, ut habet de primo in l.si tibi mandauero.§.fina.ff.man De secundo in l.Gallus. in prin.ff.de lib.& posthu.& ibi per Bar.Et de eisdem,& de tertio in d.l.sæpe. Quæ oĩa intelligit Bal. esse uera nisi uerbum põt aut possit,ponat̃ pro forma.Dat exemplum,ut si statutũ dicit quod potestas possit inquirere de certis maleficijs.Tũc enim dicit importare necessitatem ut sic teneat̃ inquirere, quod si non facit de negligentia puniat̃,vt ipse no.in d.l. Gallus.in prin.alle.in ar.ea quæ no.in l.1.C.de deser.lib.12. Sed videtur etiam quod tunc sit necessitas causatiua si non vult in pœnam incurrere.

Secundo casu principali,quando uerbum potest ponit̃ incidenter,& conditionaliter.Aduertendum est primo qđ triplex est potentia hominis,ut habet̃ in l.1.ff de iniust.testa. & de uerb.signi.l.nepos proculo.Pro quo uide Inno.in cap. sciscitatus,extra de reseri.Item quod aliud est potẽtia. aliud est deductio potentię in actum.l inter illam.de uerb.signi.& infra parebit.

Quibus præmissis sciendum est quòd Bar.& post eũ Bal. in d.l.1.sic distinguunt.q̃ aut uerbum potest imponitur absolute in orõne,ut quia non referẽ ad actum certæ pſonę,& tunc intelligit̃,vt denotet potentiam naturæ,ut d.l prima,& & l,cum in secundo,eo.ti.& quod habet̃ in l.continuus.§.illud.de verb.obli.cum ibi no. Aut positum in oratione referẽ ad actum certæ personæ aut non. Primo casu aut ille ad quẽ referẽ ex hac potentia vult agere, & requirit̃ potentia cum actu.l.3 §.si quis sic acceperit ff de stat libe.ubi est notabilis casus. Aut vult ab alio conueniri,& sufficit quod habeat potentiam deducendi in actum vt l.nepos proculo.de uerbor. signi.Secundo casu.ſ.quando actus explicandus non continet commodum certæ personæ.Et tunc sufficit potentia deducendi in actum illius specialis personæ ad quam refert, adeo quod non sufficeret possibilitas naturæ, ut. l.inter illã de verb.signi.Quod est uerum nisi addat̃ dictio postquam, qa tunc requirit̃ potentia cum actu,ut.d.l inter illam.secundum aliam lect.Et ex prædictis videretur dicendum ad propositum cum potentia solutionis referatur ad actum certæ personæ.ſ.fisci cui solui debet,& nolit agere,sed uelit ab alio conueniri,sufficiat quod soluere possit.i.habeat potentiam soluendi,licet ad actum non deducat,vt.d.l.nepos. Sed non sic est,nam si recte cconsideras prædicta loquuntur quando uerbum potest ponitur in oratione incidenter affirmatiue. Sed in themate quæstionis nostræ ponitur negatiuè, ergo non est eadem dispositio,ut habetur in l.quod Seruius.ff.de condi.ob eau.Sed tunc recurrendum est an doctrinam Bar. no.quam ponit in l.suus quoque.ff.de hære.insti. in §. sed & si filio.dicitur enim quis desinere posse,& sic non posse multis modis.Quandoque ex persona eius qui debet aliquid facere.quandoque ex tempore ex quo fieri debet. Quandoque ex pſona eius in quem fieri debet. Primo casu habet locum distinctio.l.suus quoque. Aut est conditio potestatiua q̃ põt impleri ultimo uitæ spiritu, & nõ desinit posse,nisi cũ est in articulo mortis,ut ibi,& quod habetur in l.fi.ff.de cõdi.insti.Secundo casu quando ex tpe dicit quod desinit posse fieri q̃ lapsum est tempus illi actui limitatum siue ab homine siue a lege.ff.de hære.insti. l. sed si in condõne, & de verb.obl.l.in illa.cum simi.Sed an tps intelligatur adiectum saltẽ a lege.Dicit ibi Bar.quod quandoque adijcitur talis dispositio in ultima uolunta.Et tunc aut adijcitur institutioni hæredis, & nullum tempus intelligitur limitatum. & ideo expectatur tempus mortis, nisi per iudicem aliud instituatur,vt ibi,& l.si quis instituatur eo.ti.Aut adijcitur legato,& tunc habet tempus limitatum scilicet quod impleatur cum primum potest.l.hæc conditio.ff.de conditio.& demonstr. & no.in d.l.si quis instituatur.Quãdoque adijcitur in dispositione inter uiuos.& tunc aut incipit a præcedenti dispositione,& tunc intelligit̃ tempus limitatum,scilicet quo ad qs fuerit constitutus in mora.Si uero incipit a præcedenti conditione,& tunc requiritur quod desinat posse fieri, & hæc probantur in l.ita stipulatus.de uerborum obliga.Ex quibus Bar.infert ad propositam quæstionem dicens cogitandum an sententia æquiparetur vlt.volun. an contractib. & sic insolutum dimisit.

Ex prædictis tamen colligitur quòd si sententiam æquiparas vlt.volun.cum non sit uniuersalis dispositio,sed particularis,& sic æquipare̊t legato,dicatur non potuisse soluere si cum sciuit se sic bannitum ualens soluere non soluit, ut. d.l.hæc conditio.Si æquiparas contractui cum cęperit a præcedenti dispositione non intelligit̃ soluere non posse,nisi cũ fuerit de soluendo requisitus, & sic necesse sit sibi terminũ aliquem assignari, argumen. ff.de solu.l.tantum. & l. quod dicimus. Quid ergo dicendum.Baldus in d.l.suus quoque. dicit quod iudex poterit assignare terminum suo arbitrio, argumen. ff.de iure deliberan. in l.prima, in fine. Et sic secundum hãc determinationem non haberet seruare dictum statutum officialis, de quo supra. Sed deberet assignare dicto bannito terminum ad soluendum. Cæterum hoc non videtur expeditum, cuia in casu thematis propositi nullus terminus fuit appositus in banno.& sic potius videtur cadere in tertio casu, quando ex ma-

Digitized by Google

teria ex qua fieri debet. In quo mẽbro Bar. vbi ſup. ſic dixit, quod aliquãdo materia ex qua ſumitur ſtricte. Exemplum in l. quod ſeruius. de condi. ob cau. & tunc illa materiã diſſoluta deſinit poſſe fieri, vt ibi, & in auc. cui relictum. C. de indi. vidui. Si uero materia ex qua eſt generaliſſima, vt ſi dicatur. Si decem dederit in genere &c. Tunc ex parte materiæ non dicitur deſinere poſſe, quia genus perire non poteſt, vt. l. incendium. ſi cer. peta. & l. in ratione. §. incertę. ad leg. Falc. Ex quibus videtur dicendum in propoſito quod cõdemnatio capitis nũquam ante mortis articulum poſſet habere locum, quia reſpectu pœcuniæ nunquam deſineret poſſe ſoluere. Quartum vero membrum ſcilicet quando pendet potentia a perſona eius in qua debet impleri non facit ad propoſitum, ſed dic vt per Bartol. in d. l. ſuus quoque. Per hoc igitur nondum expeditus eſt caſus noſter, tum quia omnia debent redigi ad ſuum intellectum, vt ſic res potius ſortiat̃ effectum quam nõ. l. 1. in fi. ff. quod quiſque iuris, & quia ſententia æquiparetur aut contractui, aut vltimæ uoluntati ſecundum benigniorem intellectum ſecundum Bartol. in l. centeſimis. in fin. de uerbo. obli. & dicam infra parte proxima hoc eo. tempore quæſt. 79. Dico qd̃ ꝙ aut in ſententia banni fuit adiectum tempus, & tunc lapſo tempore intelligitur ſoluere non potuiſſe, & ex tunc purificata fuit condemnatio perſonalis. Si autem nullum fuit adiectum tempus, tunc non habet locum dictum ſtatutum, ſed debebit officialis ei aſſignare terminum ad ſoluendum ad ſimilitudinem contractuum vt ſic conſtituatur in mora, qui non debet eſſe minor dierum. 10. arg. eorum quæ habentur in l. ſi debitori. ff. de iud. iunctis. quæ habentur in l. prima, in fin. ff. de iur. delib. & per hoc ſit expeditum ſecundum. Intelligitur ergo ſtatutum prædictum in eo qui tempore capturæ erat bannitus in perſona uel membro. l. in delictis. §. ſi extraneus. ff. de noxali. Si tamen aliud ſtatutum non eſt lapſo tempore ſibi aſſignato ad ſoluendum. & nulla facta ſolutione ſuccedet diſpoſitio ſtatuti, vt incontinenti poſt tres dies debeat facere executionem. l. non poſſunt. ff. de legi. cum ſimili. Sed reſtat tertia dubitatio quando currat dictus terminus, & in hoc examinari oportet. An in dubio terminus currat de momẽto ad momentum, an vero a die actus, vt ſic dies termini nõ computetur in termino. Circa quod Doct. varie loquuntur in iuribus quæ infra allegantur. Sed aduertẽdum puto quod quandoque terminus aſſignatur ſine aliqua præpoſitione, puta quia dicitur habeat pro termino ad executionem ſententiæ ſiue banni tres dies. Quandoque aſſignatur cũ aliqua præpoſitione, a, vel, ex, vt quia dicitur a tali uel ex tali actu, vel a tali ſiue ex tali die habeat terminum trium dierum. Ali quando cum præpoſitione. infra, vel intra, vel ante tres dies. Aliquando aſſignatur cum dictione, poſt vt in themate noſtro dictum eſt. Primo caſu quando ſimpliciter aſſignantur certi dies pro termino. Sciendum eſt triplicem eſſe diem. quidam enim dicitur dies naturalis. ſ. 24. horarum, & iſte incipit qñq; ab ortu ſolis, qñque ab occaſu, qñque a meridie, ſm diuerſitatem gentium, more autem Romano incipit a media nocte, & media nocte finit, ut hæc habentur in l. more. ff. de fer. Quidam eſt dies artificialis, & iſte incipit in mane, ut ibi no. ꝙ intelligitur. i. ab ortu ſolis, & durat uſque ad occaſum, vt habetur in l. 1. C. de cuſto. reo. per Bart. in l. aut facta. §. tempus. ff. de pœnis. per Ioan. Andr. in c. 1. de homic. Eſt & alius dies qui uocatur dies emergens qui eſt quando computatur de momento ad momentum ut habetur in d. l. more. & ibi per Iacob Butr. & alios. Et cum hæc ultima appellatio non ſit communis, vt de ſe patet, intelligam ſtatutũ prædictum intelligi de tribus diebus, aut naturalibus, aut artificialibus, quod effectiue in idem recidit. & ſic nõ computabitur de momento ad momentum. & ſic dies capturæ nõ computabitur in termino, vt ſic tunc nullo uerbo ad alium ſignificatum inducente intelligatur ſecundum communẽ uſum loquendi. l. anniculus. de uerborum ſignific. cum ſimili. & habetur per Iacob. Butri. & Bartol. in l. prima, ff. ſi quis cau. qui allegant. l. eum qui eal. in princip. de uerborum obligatio. per Iacob. de Are. in l. prima, §. dies. ff. de libe. agnoſcẽ. & etiam alibi habetur, ut infra patebit. & hoc credo uerius ratione prædicta quàm id quod dixit Ioan. Andr. in capitu. ſuper eo. ſecundo, de appella. ubi dixit in dubio tempus cõputandum de momento ad momentum, qnòd etiam uoluerunt alij, ut infra dicam, ſed debet intelligi, ut infra dicetur.

Sed tunc dubitatur an dicti dies ſint utiles, an continui. Et tex. in d. §. dies. facit quod ſint continui. In contrarium facit tex. in l. ſecunda. §. dies. ff. quis ord in bonorum poſſeſſio. ſer. & in l. prima, §. dies. ff. quando app. ſit. per quæ iura credo quod intelligatur de utilibus ſaltem quo ad actum de quo agitur. Cum enim debeat expediri in forma, iudici ſaltem quo ad initium debent eſſe utiles, ut in iuribus ſecundo locoallegatis. Vtiles intelligo ſecundum naturam criminalium, & actus executionis. l. ſi uno. ff. loca. cum ſimilibus, & ideo ſi quis eſſet bannitus ex tali cauſa ex qua etiam quacũque die fieri poſſet execurio ſecundum quod habetur in l. præſides. C. de fer. nulla eſſet ratio quare differri poſſet.

Et pro materia temporis utilis continui, & partim continui. uide quod habetur in l. 1. ff. de diuer. & tempo. præſcr. & extra de conceſ. præb. c. 2. & c. quia diuerſitatem, & de reſti. in inte. c. 1. in clem.

Secundo caſu quando aſſignatur tempus cum propoſitione, a, uel, ex, uel, ab. Et iſto caſu dicunt communiter Docto. quod dies termini non computatur in termino. Et ſic ẽt hoc caſu dies capturæ non computabitur in termino triũ dierum. l. ratio. §. fin. ff. de actio. emp. & ita no. in Specul. de dila. §. 1. verſicu. ſed pone. & per Ioan. Andr. in ca. ſtatutum. de præben. lib. 6. per Iaco. & Bar. in d. l. prima, ſi quis cau. Nec obſt. l. prima. §. dies. de lib. agnoſcen. & de adul. l. pater. §. fin. ubi text. dicunt quod dies computantur ex die diuortij: quia ibi contingit, ex eo, quia in alia parte dictum fuerat tẽpus currere poſt diuortium, & ſic una particula reſtringit̃, & declaratur ab alia. l. ſi ſeruus plurium. §. fin. de lega. j. & C. fami. herciſc. l. quoties. cum ſimili.

Prædicta quidem uera ſi tales dictiones apponuntur tẽpori. Si uero apponuntur actui, ut quia dicatur a captura uel ex captura, & ſic de ſimilibus, tunc computabitur in termino dies capturæ, & procedet de momento ad momentum. l. 1. §. biduum. & §. dies, quando appel. ſit. & C. de tempo. appe. aucten. hodie. & idem ſi apponitur dictio demõſtratiua extremitatis temporis vel initij, vt ſi dicatur habeas terminum inde uel hinc ad ſex dies. Tunc enim ſimiliter computantur de momento ad momentum. l. 3. §. minorem. ff. de minuo. & per Docto. in d. l. 1. ſi quis cau. & iſtud puto uerius quam id quod dixit Iacob. Butr. ibidem qui generaliter dixit computari tempus de momento ad momentum ſiue dilatio ſtatuatur ab homine ſiue a lege ſiue detur dilatio dierũ ſiue in dies ſiue ad dies, ſiue intra dies.

Ex prædictis enim & ex his quæ inferius dicent̃ patet qd̃ illud non eſt ſimpliciter uerum, nec. ll. per eum allegatæ de quibus ſupra mentio facta fuit aliter probant quàm ſup. dictum ſit. & ut dixi ſupra ſic debet intelligi, & ſaluari dictum Io. Andr. in d. c. ſuper eo. 2. de appella. licet Bald. aliter dixerit in aliquibus in l. eos. §. ſinautem. C. de appe. ubi alle. prędicta, & alia iura, ubi uide ſi libet.

Et quia natura dictarum dictionum ſeparatiuarum quandoque eſt diuerſa, & pro prædictorum declaratione neceſſarium eſt id ſciri, pro dictione, a, recurre ad no. in l. a caligato. C. de nup. & in d. l. ratio. §. fin. de act. emp. ff. de flumi. l. pe. 31. diſt. ante triennium. 16. q. 3. placuit. ff. de excu. tuto. l. 1. §. qui autem. de reſcrip. c. dilectus. l. 1. & 2. ff. de ſena. l. fi. §. fina. C. de aduo. diuer. iudi. l. poſt duos. & C. de ero. mil. an l. iubemus. Ex quib. patet qd̃ quandoque ponitur excluſiue, quandoque que incluſiue. ut ẽt habetur in multis alijs iuribus. Ponitur etiam aliquando cauſatiuæ. 23. q. 8. coniuges. Interdum aſſumit naturam aliarum dictionum, quandoque enim ponitur pro, ex. 15. q. 3. inter cætera. & ca. item ſi de rebus. Quandoq; pro, per. ff. de leg. 1. l. ſeruo legato. §. 1. & ſol. matr. l. ſi ſocer. §. 1. & uide ẽt quod habetur in c. abbate. de re iudi. lib. 6. De diction, ab, ſimpliciter poſita quæ ſeparationem denotat, habes. ff. de duo. reb. l. ſi ex duob. in prin. ff. de euic. l. ſi rem. §. fi. de hære. inſti. l. ſeruum. §. hæreditas. ff. ad l. Falc. l. hæreditatẽ. & no. extra de app. c. ſuper eo. 4. q. 6, c. quiſquis. 35. di. ab iſto. ff. de mino. l. emilius. C. de ſepul. vio. aucten. ſed nec. ubi ponitur excluſiue. Quandoque etiam ponitur incluſiue in auc. ut ab illu. & qui ſuper eos ſunt, in rubro, & nigro. Si uero iũ gitur cum alijs dictionibus, ut quia dicatur abhinc qualiter intelligatur vt. C. de ſac. ſan. eccl. placet. Intelligitur. n. ab hoc tempore in antea. Si autem adijcitur ante intelligitur. i. abhinc retro. ff. de iudic. l. proponebatur. Si autem dicitur ab hoc uide de origi. in l. 2. §. poſt hunc.

Tertio principali caſu quando dicitur infra vel intra tres dies dixit Iac. de bel. in d. l. 1. quod terminus computatur de momento ad momentum, & ſic dies prima. ſ. termini & ultima cõputant̃ in termino ut d. l. 2. §. quod in ſententijs. ff. qñ appel. ſit. Sed hoc nõ vr̃ verum per ea quæ dixi ſup. in primo caſu. Non obſt. §. qd̃ in ſnijs. ff. qñ appell. ſit quia ibi ideo eſt, quia dr̃ a ſnię recitatione intra. 10. dies de quo ibi. & de re iudi. c. quo ad conſulta. Dies tñ tertius uel decimus qualitercũque fiat cõputatio erit in termino, & illa die actus fieri poterit, vt no. in c. frequens. de reſti. ſpo. li. 6. in gl. quia dies. quę allegat iura, vbi tamen computatur de momento ad momẽtũ neceſſe eſt cõſtare de hora, qñ ſit in vltima die, vt ſic appareat factũ eſſe intra tps̃ ſm Io. An. no. id differẽtẽ in addi. ſpe. in tit. de inſtr. edi. §. 2. ver. poſt indictionẽ. De natura autem

harum

Digitized by Google

hatum dictionum.ſ.intra & infra.vide de infra in l.Pomponius in neg.de nego.geſt.ubi ponitur pro, interdum uel interim,quia dicitur intra moras. Item denotat extremitatē. ff.ſi cer.peta.l.non omnis.& non dicitur quis eſſe in mora,niſi lapſo illo die,vt cum dicitur intra decem dies dabo. ff. de verb.obli.l.quicquid aſtringendæ.§.ſi ita ſtipulatus.Quandoque tamen ponitur pro circa.ff.de iur.fi.c.l.vltima,& ad ꝓpoſitum noſtrum dictio,intra ponitur incluſiue. ff.de verb. ſignifi.l.ſi quis ſic dixerit.de conttahen·emp.l.ęde ſacra. §. ſi quis intra.de offi.præf.vrba.l.1.in initio.& de act.emp.l.fundus.& l.quæro.Dictio uero infra eodem modo denotat extremitatem,vt.d.l.non omnis.licet quandoque id nō faciat-ff.de ſucceſ.edic.l.1.Item ponitur incluſiue inſti. de gradi. in princ.& ff.de act.emp.l.in uenditione.& uide extra de auctori.& vſupal.c.1.& c.ex tuarum.& idem in dictione, ante, de quo.ff.de verbo.obli.l.qui ita.& l,ſi ſtipulatus fuero.& l.qui ante.licet aliter uideatur poni in l.anniculus.de uerbo.ſign. Sed reſpondē per no.per Barto.in l.2.ſi cer.peta. & alijs pluribus locis.

Quarto autem principali caſu qñ aſſignatur terminus cū dictione,poſt:Dixit Guil.in Spe.de citatio.§.viſo.verſicu. pe. quod dies dati termini non computatur in termino etiam ſi dicatur poſt citationem,& ſimilia. Sed verius dicendū eſt quod aut dictio,poſt,adijcitur diei uel tempori.Et tunc nō computatur de momento ad momētum,licet dies dati termini non computetur in termino.ponitur enim excluſiue. ff.de minori.l.emilius.& de uerborum ſigni. l. anniculus.& l.ſi quis ſic.facit.ff.de legi.3.l.poſt diem.ponitur tamen cauſa neceſſitatis incluſiue,ut quia alias non eſſent decem dies,niſi ille dies computaretur,ut dicit gloſſ.23.q.4.c. uindicta,& allegat.76.diſtinct.ſcire.ſed.c.ea uindicta.illud non probat, vt ſtatim dicam.Si vero adijcitur actui,vt quia dicat poſt citationem uel poſt publicationem teſtium. & ſimi.tunc cōputatur de momento ad momentum.l. 1. §.dies. ff. de liber. agnoſ.& dicta.l.pater.§.final. de adulte. cum ſimi.& ideo ad propoſitum dum dicitur poſt capturam,intelliguntur tres dies de momento ad momentum,dum tamen intelligatur poſt capturam perfectam.id eſt poſtquam ad ipſum officialem ductus fuerit,& ſciuerit ductum eſſe. l. laqueum.ff. de acquiren.rerum domi.l.ſi barſatorem. C.de fideiuſſoribus per Cy.in l.licet.C.de acqui poſſeſſio.& per Bart.in l.1. ff.eo. tit.Non enim currit terminus ei antequam ſciuerit.l.genere de his qui notan.infa.cum ſimilibus. quinimmo nec antequam executionem facere poſſit,argumen.ff.de ſtatu libe.l. 3.§.ſi quis hæredi.& l.ſi in diem.de conditio.& demonſtra. cum ſim. Vltima dubitatio fuit, an elapſis tribus diebus ſi non facit executionem incidat in pœnam ſtatuti, & dicendum eſt quod non,quia licet teneatur illum terminum ſeruare ad ſimilitudinem eius qui capit ſimpliciter bannitum ad mortem.l.in teſtamento.ff.de condit.& demonſtra non tamen incidit in pœnam ſtatuti,vt ibi & l.multa. in eodem titul. Sed ſi differt vltra debitum teneatur per titu. ut diff. iud.

Not.tamen quod licet non faciat ſic repente lapſo triduo non ꝓpea punitur,ex cauſa enim dictio,incontinenti, & ſic ſimiles recipiunt temporis interualla,ut probatur in iuribus infraſcriptis.primo in uerbo,confeſtim.in l.ita ſtipulatus de uerb.obli.l.1.C.de compen.depo.l.pen. C. vnde ui.l. momentaneę.iuncta.l.1.ff.de pœnu leg.l.qui procuratorem dat.ff.de procu.in uerbo,continuo.de uerborum obli.l.ſi ſtipulatus ſum dam.cum gloſſ. ſua.de arbi.l.licet.& l.3.§.in admittenda.ubi glo.ff.de acqui.poſſeſ.In dictione,ſtatim. ſolu. matr.l.diuortio.§.ex contrario.In dictione,incontinenti, & mixtim in prædictis.l.1.§.item ſi ita.ff.ad leg. Falcid. in cap. quia propter. de elect.de non nu. pecu.cap.1.gloſſ. in clem. 1.de offi.delega.Inno.in cap.ſi.de præſump.Bartol.in l.cum pecuniam. ff.de noua.C.quo.bo.poſ.l. fin. & ff.ſi cer.peta.l. 1.Et uide in Spec.de diſpu.aduo.§.poſt hæc. verſi. item clauſula.

Rubricæ quæſtionum tertiæ partis ſecundi temporis, uidelicet de his quæ fiunt in fauorem bannitorum.

Poſt expeditionem ſecundæ partis ſecundi temporis, reſtat, ut ad tertiam eiuſdem temporis particulam ueniamus, & ideo aliarum partium ordinem ſequens præmittam rubricas ſiue titulos quæſtionum quæ in ea uerſabuntur. Deinde ad illarum examinationem particulariter deſcendetur. Sunt ergo huius partis rubric. quæ ſequuntur.

SVMMARIVM.

1 *An iudex poſſit inquirere de offenſione facta bannito de qua ipſe accuſare non poteſt.*
2 *An formato proceſſu de offenſa facta bannito proſit ad utilitatem proceſſus,ſi poſtea bannitus ſoluit uel a banno eximitur.*
3 *An ualeat ſententia lata pro banno contra debitorem qui banni exceptionem non oppoſuit.*
4 *Incidenter quando talis banni exceptio poſſit opponi.*
5 *Si cauetur ſtatuto quòd bannitus non poſſit ad ſui utilitatem contrahere,an ualeat pactum de inquilino non expellendo.*
6 *An ualeat ordinamentum factum in fauorem banniti,ſtāte ſtatuto quod nihil poſſit proponi in conſilio in fauorem bannitorum.*
7 *An bannitus pluribus bannis præſentans bannitum nirtute ſtatuti diſponentis eum ex banniri debere,debeat ab omnibus bannis rebanniri.*
8 *An ſtante ſtatuto quod bannitus præſentans bannitum rebanniatur ſi eſt bannitus de pari uel minori crimine.An præſentans bannitum pro homicidio facto cum armis debeat rebanniri a banno ſibi dato pro homicidio facto cum ueneno.*
9 *An ſtatutum factum in fauorem bannitorum certum quid ſoluentium porrigatur ad bannitos carceratos.*
10 *An tale ſtatutum trabatur ad poſtea bannitos.*
11 *Stante ſtatuto quòd banniti rebanniantur ſoluendo. 5.ſolidos pro libra, ſit aliud quo cauetur quòd banniti rebanniautur ſoluendo medietatē banni,an bannitus ante confectionem ſecundi ſtatuti habeat beneficiū primi ſtatuti an non,*
12 *An generale ſtatutum in fauorem bannitorum comprehendat bannitos pro falſitate.*
13 *An petens ſe rebanniri uirtute ſtatuti ſoluendo certum quid habeat beneficium ſecundi ſtatuti facti poſt uenditionem talis introitus,et eſt pro lixus titulus quæſtionis.*
14 *Si ſtatuto cauetur quòd falſatores monetæ,& robatores ſtratarum non poſſint rebanniri etiam habita pace.Et fit aliud generale ſtatutū quod omnes banniti habita pace debeant rebanniri,an comprehendat falſarios,& robatores.*
15 *An in ſecuritate data uenientibus ad nundinas comprehendantur banniti.*
16 *An data generali ſecuritate,quòd nullus poſſit capi pro debito bannitus pro maleficio poſſit uti dicta ſecuritate.*
17 *An ſecuritas ualida conceſſa bannito intelligatur conceſſa etiam pro redeundo.*
18 *An intelligatur pro una uice tantum.*
19 *An illi qui non poteſt rebanniri, poſſit dari ſecuritas ad annos centum.*
20 *An receptans bannitum ignorans eum bannitum puniatur pęna receptantis.*
21 *An conſanguineus receptans bannitum ſcienter puniatur pœna ſtatuti.*
22 *An uxor receptans uirum bannitum incidat in pœnam receptantium bannitos.*
23 *An receptans in domo extra uillam poſita incidat in pœnam ſtatuti punientis receptantem in caſtris uel uillis.*
24 *An ille qui ſcienter pluribus diebus receptauit bannitum,poſtea eū prodidit,& curiæ præſentauit debeat puniri uel præmiari.*
25 *Si uicinia eſt condemnata ex eo quòd in illa unus recuperauit bannitū. an poſſit agere contra rectptantem.*
26 *Stante ſtatuto quod nullus poſsit dare bannito auxilium, conſilium, uel fauorem.An aduocans pro eo incidat in pęnam ſtatuti.*
27 *An incidat in pœnam allegans pro eo cauſas abſentiæ.*
28 *An incidat in pœnam ſi pro eo teſtimonium dicit. & quid ſi eum capit deinde relaxat.*
29 *Aliquis eximit captum de manibus familiæ.An teneatur ut eximens,et an etiam vt præſtans auxilium uel fauorem.*
30 *Poſito ſtatuto quòd pacis beneficium aperiat bannito uiam ad eum rebanniendum. An bannitus pro crimine adulterij poſsit habere tale beneficium.*
31 *A quo debeat haberi pax de adulterio ut ei proſit ſtatutum.*
32 *An minor poſsit facere pacem de morte patris, ut ex ea bannitus talis ſtatuti beneficium conſequatur. & in hac inferuntur duæ ſequentes.*
33 *Si non poteſt. An posit tutor vel curator. & an poſsit peti reſtitutio.*
34 *An talis pax requirat iudicis decretum,ut bannito proſit.*
35 *An ſi requiritur pacem fieri ab hærede occiſi ſufficiat bannito quod illā habeat a filio non expreſſo nomine hæreditario:& in hac ſubditur.*
36 *An ex tali pace uideatur adire etiam ſi aliquid recipiat*
37 *An bannitus debeat cancellari habita pace progenerali procuratore cum libera.*
38 *An ſufficiat bannito ſi habeat pacem ſine ſcriptura.*
39 *An ſufficiat ſi bannitus habet pacem ab vno ex pluribus hæredibus.*
40 *An ſufficiat pax habita ab occiſo dictante ſtatuto ſimpliciter bannitum debere rebanniri ſi pacem habuerit.*

Quid

Digitized by Google

Nellia S. Gemin. de Bannitis.

41 *Quid si statutum dicit quòd rebanniatur si habuerit pacem ab hærede occisi. An sufficiat habita ab ipso vulnerato.*

42 *Ex forma statuti requiritur, quòd de pace constet per publicum instrumentum, & de pace constat per instrumentum, sed de aditione hæreditatis constat per testes. An sufficiat.*

43 *An sufficiat pacem fuisse factam absente bannito intra terminum statuti.*

44 *An sufficiat quòd bannitus ratificet post pacem receptam intra tempus suo nomine, & ineat.*

45 *An sufficiat quòd nomine offensi uel hæredis alius fecerit bannito pacem intra tempus.*

46 *An stante dicto statuto bannitus ex eo quòd blasphemauit Deum possit habere beneficium pacis.*

47 *An stante eodem statuto sufficiat bannito si habeat pacem a patre offensi.*

48 *An stante dicto statuto succedens hæredi offensi possit sibiipsi pacem reddere, ut habeat beneficium statuti.*

49 *Quid iuris si statutum simpliciter dicit de offenso, & nil dicit de hærede. & quid si moritur sine hærede.*

50 *Si uniuersitas est bannita, an requiratur, quòd fiat pax singulis de uniuersitate, & quòd singuli soluant.*

51 *An offendens illum cum quo pacem fecit tempore quo erat bannitus incidat in pœnam pacis ipsi bannito offenso.*

52 *Quid iuris si post pacem bannitus fuit.*

53 *Quid iuris in casibus prædictis si facientes pacem erant fratres.*

54 *A quo tempore computetur decennium cuius cursus requiritur antequam bannitus possit rebanniri, an a tempore dati banni an a fine primi.*

55 *An sindicus teneatur denuntiare offendentem bannitum.*

56 *An uniuersitas talem offendentem non capiens incidat in pœnam non capientis malefactorem.*

57 *An bannito possit solui durante banno.*

58 *Stante certo statuto quot pœnis puniri debeat asso ciãs bannitum cum eo contrahens, & in domo retinens.*

59 *An attentans rebellare castrum ad actum proximum peruenieus, inde bãnitus comprehendatur in statuto prædicto loquente de bannito ob rebellionem castri.*

60 *Si uno statuto cauetur, quòd banniti possint impune offendi: altero cauetur, quòd non possint offendi in festo S. Ioannis Bapti. & per octo dies post, an offendens bannitum in bonis incidat in pœnam secundi statuti.*

61 *Bannitus de Florentia fuit assumptus Bono. ad honores. Quæritur an possit illud officium exercere.*

62 *An valeant gesta per bannitum electum ad officium uetante statuto.*

63 *An dictante statuto quòd banniti non possint eligi ad officia, bannitus possit esse ambassiator orator siue legatus.*

64 *Qui sunt illi qui possint bannitum rebanuire.*

65 *An potestas ciuitatis possit rebannire.*

66 *An quis possit coram potestate petere quòd pronuntietur se non esse illum de quo dictat bannum. & an sufficiat si potestas declarat, & qui in tali causa sint citandi.*

67 *Qui possint petere quòd bannitus rebanniatur.*

68 *An cancellatio banni per uiam iustitiæ possit peti per procuratorem.*

69 *Quis possit petere, quòd sibi detur scriptura banni.*

70 *Qui dat curatorem minori bannito.*

71 *Qui det tutorem, uel curatorem filio banniti in alio loco existenti.*

72 *Si quis est bannitus pluribus bannis, an sufficiat vna absolutio.*

73 *An possit absolui ab uno banno tantum.*

74 *Statutum factum est quòd certi banniti rebanniantur, & habeantur pro cancellatis. quæritur an requiratur cancellatio de facto.*

75 *An cancellatio totius condemnationis siue banni uirtute unius reformationis restringatur ad illos de quibus loquitur reformatio.*

76 *An ex forma statuti bannitus pro debito possit de banno eximi ad uoluntatem creditoris.*

77 *An talis bannitus pro debito offerens stare iuri debeat cancellari dictante statuto quod eximatur de banno si fuerit in concordia cum creditore.*

78 *An stante statuto quod nullus bannitus rebanniatur nisi soluerit certam quantitatem cameræ Apost. Facto postea contrario statuto, bãnitus qui vult rebanniri teneatur illam quantitatem soluere.*

79 *An bannitus sit liberatus a banno eo ipso quòd fecit illud propter quod ex forma statuti intelligitur rebãnitus, an vero requiratur declaratio, & est bimembris, quia primo tractatur quando in banno dicitur, saluo quòd si sic fecerit &c.*

80 *An debeat cancellari a banno de mille integris, si soluit intra decem dies cum beneficio quarti ex forma statuti.*

81 *An potestas qui ultimis. 15. diebus non potest quem eximere de bãno possit pronuntiare eum eximendum esse. & quid de officialibus qui prohibentur rebannire exbannitos, an saltem possint ordinare qualiter debeant rebanniri etiam aliquid detrahendo solennitatibus in rebannendo antea requisitis.*

82 *An stantibus certis statutis capitaneus qui proposuit aliquem rebannendum, & fuit ordinatum ut proposuit, intelligatur priuatus officio capitaneatus. Et sic non ualeat ordinamentum, an uero ualeat.*

83 *Si cauetur statuto quòd bannitus in certa quantitate incidat in pœnam capitis si petierit se ab aliquo in officium admitti, an ignorans se esse bannitum excusetur, uel an perdat in eius rebannitione generaliter ordinatum.*

84 *An bannitus receptus in ciuitate, et tractatus longo tempore ut ciuis etiã in officijs intelligatur rebannitus. & an sententia lata contra offendentem illum possit retractari.*

85 *An bannitus Vicẽtiæ, & registratus Paduæ uirtute unius statuti Paduani, præsentans bannitum Paduæ, debuerit rebanniri uirtute alterius statuti Paduani, de præsentante bannitum loquentis. Et in ea tractatur plene de virtute successionis, & accessionis vnius rei ad aliam.*

Tertia pars secundi temporis.

POsitis ergo tertiæ partis quæstionum titulis. Capio primam q̃ fuit talis. † bannitus qui ex forma statuti non debet audiri ĩ ciuili, vel criminali, fuit offensus a Titio. Iudex non ad alicuius instãtiam sed ex suo officio inquirit contra Titium, quæritur an possit. Hæc quęstio est antiqua, & in multis locis tractatur. Fuitque per Iacob. de Are. & Iacob. Butriga. disputata, quod effectiue refert Bartol. in l. cum lex. ff. de fideius. & in l. non solum. §. quamquam. ff. de iniur. & l. prima. ff. ad Trebel. & nouissime posuit Angel. in l. si vacantia. C. de bo. vac. libr. decimo. Ad finem eius quod ibi scripsit faciens mentionem de opi. aliorum & suam ponit notabilem cõclusionem, quam ego hic inferam. additis, & mutatis aliquibus in mutiloquio nõ instando. Sciendum ergo est ut patet ex multis quæstionib. supra formatis quod circa hunc effectum statuta varie loquuntur. Aliquando enim dicunt quod bannitus possit impune offendi. Quandoque quod bannitorum querelæ nõ audiantur. Interdum quod audiantur agendo, vel defendendo. & quandoque quod non fiat eis ius vel non reddatur. Aliquando non simpliciter excluduntur, sed ad tempus denegatur audientia, puta quousque in banno fuerint, vel soluere distulerint, de quorum virtute verborum, scilicet an ipso iure actionem tollant, an non, rangetur inferius. & ideo vt hæc quæstio omnia complectatur, dicendum puto quòd aut statutum simpliciter dicit quod possit impune offendi. & tunc iudex minime possit inquirere, quia id non est maleficium vt dixi supra parte proxim. quæstione 61. & sic vnicuique præcluditur via. l. si seruus. C. de his qui ad ec. confu. & l. secunda, ne quis vela. oc. & ista pars est satis clara. Excluditur enim tũc iudex ex eo, quia id de quo agitur nõ est delictum. Si tamen in inquisitione non narratur offensum fuisse bannitum. tenet inquisitio, & processus. l. cũ putarem. ff. famil. herciscun. & l. cum quædam. de iurisdi. omn. iudic. & necesse est quod opponatur, & iudici probetur exceptio banni quæ est litis finitæ. & ad processum potest opponi etiam per alium quam inquisitum vt dixi supra parte proxim. quæst. 14. Omnis enim exceptio per quam ostẽditur accusantem non habere ius accusandi. uel inquirentem non haberet ius inquirendi ante litẽ contesta. opponi potest secundum no. doctrinam Bartol. in l. nam & postea. ff. de iureiuran. & in l. eleganter. §. si quis post. ff. de condi. indebi. & dixi supra in proximo tempore parte prima, quæst. secnnda. Si vero statutum dicit aliter vt quòd non audiatur, vel non fiat eis ius. & similiter quæstio est magis dubitabilis quia licet pars non possit accusare tamen iudex ex officio potest inquirere. ff. si tu. non gel. l. prima. C. de cal. l. prima, & ibi no. & in l. quærela. C. de fal. & ita tenuit Iac. de Aretin. & secutus fuit Ray. scilicet quod possit cognoscere ad vtilitatem fisci non banniti, argumen. l. licitatio. §. non illicite. ff. de public vt ipse scribit in l. prima, §. quod autem. de alea. & in l. falsi. C. de fal. vbi etiam Cy. tangit.

In contrarium tamen est veritas, quia vbi præcluſa est via parti ibi est iudici l. non solum. §. quanquam. ff. de iniur. & ibi bonus tex. in l. prima, §. quod autem. ff. de alea. ubi melior. l. prætor. §. præterea. ff. de iniur. & ibi per, Iacob. de Are. & per Bartol. in iuribus supra dictis, & Iacob. & Bal. in l. prima, ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. Nec huic & præcedenti membro ob. l. decuriones. C. de infam. vbi Iacob. Butriga. & Bald. aliter vtdentur velle, quia ibi a lege nõ fuerat offensio reddita impunita, vel simpliciter audientia denegata, sed fuit exclusum certum genus pœnæ, & ideo alia potuit imponi, & maleficium factum pronuntiari fuisse, &

pro-

Digitized by Google

propterea ſi ſtatutum diceret quod offendens bannitū non poſſet perſonaliter puniri,vel nō poſſet puniri maiori pœna librarum mille,non excluderetur cognitio pro minori pœna.Caſus eſt ibi.& de ſe patet.l.cum prætor.ff.de iudic.& de legi.l cum lex.cum ſimi.Diuerſa.n.ſunt tollere delictum, & tollere certam pœnam,q̄ latius proſequitur Bald. in l. cum mulier,in fin.repetitionis.ff.ſol.matrimo. Nec prædictis ob. l.quærela,quia illa gl.non eſt uera per.l.Pomponius.ſ.tali.ff. de procur.& l,ita demum.C.eod. & ita dicit Ange.quod eo audiente reprobabat Barto.illam gloſſ.Bald.etiam in d.l.prima,de his qui ſunt ſui vel ali.iur.Reſpondet quod illud procederet quando ex poſt facto non ab initio tollitur ius accuſandi vt per præſcriptionem,ſecus ſi ab initio. Sed prima reſponſio eſt communior. Si vero ſtatutum dicit quod non audiatur donec fuerit in banno,vel quòd qui non ſoluerit collectas non audiatur in ciuili,uel criminali donec diſtulerit ſoluere. Dicit idem Angel.ubi ſupra quod tunc iudex a ſeipſo poterit inquirere per.d.l.1.C. de cal.&l.1. ff. ſi tut. non geſ.

Hic tamen aduertendum puto quòd ſi iudici ex forma ſtatuti datur potentia inquirendi,requiſito tamē prius iniuriam paſſo an uelit accuſare. Quo reſpondente quod non, iudex poſſit inquirere, & aliter uon. Tunc deciſio prædicta non procedit. Cum enim ſuccedat in locum partis,eo iure quòd pars habet vti poteſt,& non alio,vt in regula,ſi qs in ius.lib. 6. præſertim quia lex ſiue ſtatutum uolens requiri iniuriam paſſum debet intelligi de habili ad accuſandum. l. 1.C.de ſacroſanct.eccle.& l.vt gradatim.ſ.ſed ſi lege.de mu. & hono.cum ſimi.aliter enim termini ſtatuti verificari non poſſunt,& ſic non poteſt ſuccedere inquirendi potentia. l. ita autem.in princip.ff.de adminiſtra.tuto. cum ſimi. diſputando tenuit Raynu.quando ſtatutum dat potentiam iudici inquirendi prius tamen accuſatione recepta. & ibi allegat multa iura.& inter alia quòd no.in l.plane.ff.quòd cum fal. tuto.& ff.de acquirend.poſſeſſion.l.Pomponius. §.cum quis.& incipit eius diſputatio. Lege municipali cauetur. Accedant quæ dixi ſupra parte prima,huius temporis.59. & 60.quæſtion. Si autem ſimpliciter datur potentia inquirendi,forte eius dictum verum eſt. Non enim redditur quod ſit in eum impunitum. Nec in totum denegatur audientia propter quod iuris natiuitas ſit impedita,ſed qualificate denegatur ad tempus. Cum ergo illud ſit maleficium ex eo oritur ab initio duplex ius. Vnum parti ad accuſandum, & ab iſto pars ipſa excluditur donec diſtulerit ſoluere, vel donec fuerit in banno. Aliud iudici ad inquirendum. & ab iſto non reperitur index excluſus, ergo remanet ſibi ſaluū ius ſuum.l.ſi unus.§.ante omnia.ff.de pac. &;ſatis oſtendunt. d. l. prima,de calum.& l.prima, ſi cu. non geſ. & facit quod no.in l.prima. C. qui accu non poſ.& d.l.decuriones. in ratione ſui.

Prædicta quidem intelligo in offenſa facta tempore quo quis erit malpagus. Si autem ei fiat offenſio ante ceſſationem ſolutionis, ſed antequam iudex inquirat labitur tempus,& efficitur malpagus.Dixit tunc Bal.in d.l.cum mulier. quod tunc iudex poteſt inquirere,quia tam erat fiſco ius q̄ſitum quod negligentia illius tollere non poteſt,allega. not. in l.quærela.C.de Fal.& l.final.ff.de pact.quod habetur.l.2.§. q̄ ſi in patris.ff. ſolu. matri.& licet tunc ipſe excludat̄ exceptione perſonali,vt.l.penultim.C.q̄ accu.non poſ.tamen nō excluditur iudex ſecundum eum,quod intelligo niſi ad potentiam inquirendi requiratur requiſitio iniuriam paſſi ſecundum ea quæ ſupra dixi. Quo caſu etiam ſufficiet ſi requiſitio eſſet facta ante ceſſationem ſolutionis, & ſic eo tpe quo non erat malpagus,vt in iurib. per Bal.allegat.

2 Sed tunc ſecundo circa idem quæro † ſtante ſtatuto quod bannitus non audiatur etiam in criminali quouſque diſtulerit ſoluere condemnationem,vel quouſque ſteterit in banno,& idē diſponente in non ſoluente collectas, bannitus, vel malpagus fuit offenſus accuſauit de offenſione ſibi facta,vel iudex eo requiſito an vellet accuſare,reſpondente quod non, formauit inquiſitionem,fuit oppoſita exceptio,& probata ſecundum no.in l.hoc iure.ff.de uerborum obligatio.per Bartol.poſt quod bannitus fuit rebannitus, uel ipſe aut malpagus ſoluit,& iudici productio facta fuit.Quæritur an ex eodem proceſſu poſſit ad vlteriora procedi. An uero requiratur nouus proceſſus.Hæc quæſtio eſt magni effectus. Pone enim quòd tempore ſolutionis, uel exemptionis a banno, tempora cognitionis ſunt decurſa, quæ non erant tempore accuſationis,uel inquiſitionis, & ſic dicatur locum eſſe. l.accuſaturus. ff.de adulter.& in ea varie conſuli, & indicari uidi.

Meo tamen paruo iudicio huius quæſtionis virtus ſtat in eo an acta facta cum bannito in eius fauorem valeāt, vel non. De quo dicam ſtatim in ſeqnen.quæſtio. Si enim non valerent per ſolutionem,uel exemptionem, a banno ſuperuenientem non validarentur vt in regula,quòd ab initio.de regul.iur.& C.qui da.tu.poſſ.in vniuerſis.& ff.de ſer.expor. l.ſi minor cum ſimi.præſertim quando lapſum eſſet tempus cognitionis,quia tunc fictio attractiua operari non poſſet.l. bonorum.ff.rem ra.habe.Si vero acta ualent videtur cōtrarium verum eſſe. Quando enim tenet iudicium licet agēs ius non habeat agendi.l.cum putarem.ff.fam. herciſcun. Si poſtea ſuperuenit ius ſequi debet condemnatoria. l. ſi rem. §.ſi.ff.de pigno.act.& ſecundum hāc ſecundam partem pluries iudicari uidi per ibi no.& l.ſi mandauero tibi.ff.manda. Illa tamen iura prima facie non videntur adaptari ad ꝓpoſitum,quia loquuntur quando ius ſuperuenit ex cauſa de p̄terito,& ſic retro trahitur, quod hic non videtur eſſe, ergo &c.l.non poteſt.ff.de iudi.

Aduertendum tamen puto, quod etiam ſi acta teneant debeat conſiderari qualiter a banno eximatur. Nam aut eximitur quòd ſoluit,& puto ueram eſſe concluſionem prædictam. ſuperuenit enim pēdente iudicio replicatio contra exceptionem exceptio excluditur.l.his oneribus.§.auctis.ff.de vaca.mu.& quod ple.no.per Bartol.in l.prima, ff. de excep. facit.ff.de pecul.l.quæſitum.in princip.vbi bonus tex.ad ꝓpoſitum. Si vero fuit exemptus a banno per uiam gratiæ ut quia fuit rebannitus, non puto procedere concluſionem. prædictam.Cum enim oppoſita exceptione eſſet opponenti ius quætitum ut pronuntiaretur procedēdum non eſſe, vel abſolueretur ab obſeruatione iudicij quod regulariter idē eſt in effectu,per not.in §.final.inſti.de diuer.& tempo. præſcrip.per illam rebannitionem tolli non intelligitur ut in capitu.quamuis.de reſcrip.libro ſexto,& quod no.in l. Gallus. §. & quid ſi tantum.de liber. & poſthum. & in l.final. C.de ſen.paſ.Nec habet locum hæc ratio in caſu quo eximitur q̄a ſoluit,tum quia illa exceptio cum hac qualitate opponebatur,& ſic per illam non poterat tolli ſoluendi facultas q̄ conſiderari debebat,vt.l.ſi quis domum.§.primo, ff.loc. num ſi quòd non erat in abſolutione per uiam gratiæ l.apud Iul.in fin.de leg.1.tum quia vna exemptio ſit per uiam iuſtitiæ, alia per viam gratiæ,& ſic prima pinguius ſuccurrit quàm ſecunda ut no.in l.anti.C.ad uelle.cum ſi. Facit quod no. per Inn.in c.ueniens.de fil.præsby.cum ſimi.& uide quæ dicam inf.in ult.tempo.par.1.q.4.& 5.

3 Pro declaratione præcedentis quæſt.Tertio quæro † bannitus non debet audiri ex forma ſtatuti,egit in iudicio contra ſuum debitorem,non fuit ſibi oppoſita exceptio banni, & ideo pro bannito fuit lata ſententia.Quæritur an ualeat. In hoc articulo Iacob.de Are.dixit primo uideri quod acta ualeant,& ſic ſententia argum.l.extat.ff.quòd metus cau.& quod ibi no.& C.de iuriſd.omnium iudic.l.in criminali.debet enim intelligi tale ſtatutum quo cauetur ius non reddi, uel non debere audiri,exceptione,ſcilicet oppoſita,allega.ff. ad Trebellia.l.prima,§.ſublata.Ipſe terminauit contrarium, ſcilicet q̄ ipſo iure non ualeant acta pro bannito, quia in ſuis fauoribus habetur tanquam mortuus. Item quia omnis iuriſdictio,& omnia iudicia ſunt de iure ciuili ut no. inſtit.de obliga.in princip. Conſtat autem tale ius non competere deportato ergo nec bannito,quod Bald.in l.ſcire oportet.§.conſequens, de excuſa.tutorum.dixit eundem tenuiſſe argumen.illius.§.& in l.prima,C.de hæredi.inſtitu.dixit eſſe uerum,quia a quo remouetur genus remouetur quælibet eius ſpecies.l.ſi cauſa cognita.C.de tranſac.ſed ei non debet reddi ius in genere, ergo nec ſententia quæ eſt in ſpecie. Io. autem Andr.in addi.Specul.in titul.de ſenten. & ex his quæ ipſam ſe.§.iuxta.uerſic.Item eſt nulla ratiane litigatorum refert Iaco.āliter tenuiſſe,uidelicet q̄ aut fuit expreſſus error ut ſi dixerit condemno. Titium Gaio bannito aut non. Primo caſu dixit ſententiam nullam.l.prima,§.item cū contra ſacras.ff.quæ ſen.ſine appel.re.C.quando prouo. non eſt ne.l.ſecunda,& ſecunda,quæſtione 6.§.diffinitiua.Secūdo dixit quòd aut fuit oppoſita exceptio aut non. ſi fuit oppoſita aut iudex iudicauit ex cōtemptu iuris quaſi illa exceptio nulla eſſet,& tunc idem argumen.ff.de fer.l.prima,& ſecunda.Aut quia exceptionem non habuit pro probata, uel bannum exiſtimauit non rite datum.ff.de re iudic.l. quarta, §. condemnatum, uel illum reputauit de damno exemptū, & dixit ualere ſententiam ff.de re iudica.l. cum prolatis. C. de fide inſtrumento.l.final.ff.de compend.l. quod in diem. §. ſi ratione.dixitque hoc ſciri poſſe ex qualitate diſceptationis factæ ſuper exceptione.ff.de iureiuran. l. final. Secundo caſu quando exceptio non fuit oppoſita, dixit ſententiam nullam,quia contra formam ſtatuti,& ſic cōtra legem.ff.de lega.l.contra legem.& l.non dubium.C.eodem. Item quia in caſu iſto defecit perſona actoris, ergo iudicium nullum. de uerborum ſignifica.cap. forum. §.in omni. Paria enim ſunt

non

Digitized by Google

non esse vel esse sed inhabilem. ff. q̃ cuiusvni. no. l. 1. §. final. ff. ad Velle. l. quamuis. §. si cum esset. Allegat etiam quia paria sunt denegari alicui potentiam agendi fauore suæ personæ ut in minore sine tutore &c. & denegari odio suæ personæ ut in bannito, vt contrariorum eadem sit disciplina. ff. de leg, tertia. li final. sed in primo casu iudicium est nullum. C. qui le. per. l. prima, & secunda, & si aduer. rem iudi. l. cum & minores vos. Ergo, & isto casu, & fortius vt ī regula odia. libro sexto, & in hoc residet ibi Ioan. Andr. Iacob. autem Butri. in l. adulteram. C. de adulte. uidetur uelle quod quousq; non opponatur exceptio, ualeant acta, & abinde in antea nō & idem sentit Barto. in l. eleganter. §. si quis post. de condi. inde. per. c. pia. de excep. lib. 6. Idem etiam Ioan. Andr. in c. statutum. de rescri. lib. 6. in gl. super uerſ. nec audiantur simpliciter, dixit quando alicui denegatur audientia ualere iudicium si non opponatur exceptio. Et idem dixit Ang. eum allegans. in l. 4. C. pro emptore.

Mihi ex prædictis non uidetur quod hæc quæstio sit bene sopita. Aliud enim est habere legitimam personam standi in iudicio, sed non habere ius agendi. quo casu tenet iudicium, vt. ff. famil. herciscund. l. cum putarem. iuncta. l. si pupilli. §. videamus. ff. de nego. gest. Et aliud est habere ius agendi sed non habere legitimam personam standi in iudicio. de hoc. C. qui le. pers. per no. Aliud etiam similiter esse debet q̃ utrunque concurrit. s. quod quis non habeat legitimam personam nec ius agendi sumpto argumento a conjunctione quæ fortius operatur quam in separatis. l. qui fundum. §. si ex parte. ff. ad legem Falc. l. qui patri. ff. de acqui. hæredi. cum simi. & etiam a maiori. de elect. c. cum in cunctis cum simil. Ad propositum itaque rediens dico quòd banniti de iure communi de quibus non agimus sunt illi qui quandoque perdunt iura ciuilia ut patet ex his quæ tacta fuerunt in principio. Banniti vero nostri temporis de quibus est quæstio illi non perdunt ut dictum fuit supra parte prima huius temporis. q. 5. sed perdunt iura statutorum suæ ciuitatis a qua banniti sunt. Aut igitur ualerent acta solummodo de iure statutario, vt puta quia ex forma statuti citatus contumax habetur elapso tempore pro contestante litem. & quod propterea potest actor suam intentionem probare, & peruenire ad diffinitiuam, quòd de iure ciuili non est permissum. l. properandum. C. de iudic. & isto casu indistincte puto non tenere sententiam. Cum enim perdiderit talis bannitus ius suorum statutorum, non dicitur habuisse ius agendi eo modo quo egit. Item nec legitimam personam standi in iudicio propter statutum, quia audiri non debet, & sic omnino iudicium nullum vt in iur. ante dictis, Facit. ff. qui satisd. cogan. l. secunda. §. primo, & l. quoties. cum simi. Facit etiam ratio Iacob. de Aren. facta per argumen. a contrarijs hoc modo, quia sicut in eo qui fauore sui remouetur a iudicio tenet sententia lata contra eum, & non pro eo. & potest adduci argumentum similitudinis per contrarium vt not. gloss. C. de pigno. l. sicut. & ff. quibus mod. vsufr. amit. l. sicut. Si vero sententia potest sustentari de iure communi, ut qa reus comparuit, & fuit litem contestatus, & seruata fuerunt talia quæ facerent ualere sententiam in quocunque vt. l. prolatam. C. de sent. & l. secunda, de sen. ex peric. reci.

Aduertendum puto ad distinctionem Iacob. de qua supra. Ad cuius primum membrum faciunt no. per Innocen. in capitu. præterea. de dilat. & per Bartol. in l. secunda, ff. si quis in ius vocat. non ie. Addens quod idem esse t si per relationem ad acta expressus error diceretur in sententia contineri secundum distinctionem quæ habetur in l. prima, C. de erro. cal. per Doctores, & maxime per Bartol. & quod tā git Bald. in l. libertorum. C. de testi. Ad aliud membrum quando iudex contemplit exceptionem, adde no. per Bal. in d. l. secunda, ff. si quis in ius uocat. non ie. ubi dicit quod quando iudex opposita exceptione ad processum ex abrupto ad ulteriora procedit non tenet iudicium, Allega. de iudi. capitu. exhibita. Tertium membrum quando exceptionem non habuit pro probata, verum puto, nisi pars obtulisset se paratam probare, & iudex non admisisset per ea quæ habentur extra de appel. capitu. interposita. & capitu. ex parte. Vltimum vero membrum quo dixit sententiam nullam quando exceptio non fuit opposita est mihi valde dubium quando scilicet potest de iure communi ualere pro non bānito, videtur enim potius lata contra ius litigatoris quam legis ut d. l. secunda, §. primo, quæ sen. sine ap. re. Si enim intelligamus quod requiratur oppositio exceptionis ut satis colligitur ex no. in iuribus supra allega. illa non opposita deberet tenere iudicium. l. si accusatoribus. C. qui accus. non pos. cum ibi not. & per Bartol. in l. hos accusare. §. leg. Iulia. de accu. Ad hoc quod not. Innocen. in capitu. post cessionē. de proba. & habetur in capitu. pia, de excep. libro sexto. Dicam ergo sententiam quæ de iure communi ualere potest hoc casu ualidam esse etiam in sui fauorem latam. Nec uerum puto quod illa uerba (non audiantur) reddant extra ius statutorum eius personam inhabilem penitus ad iudicium. Potest enim etiam ubi prohibeatur defensio in iudicio interesse, negando, ut dictum est supra in parte præcedētis huius temporis. quæstione secunda, quod non potest facere minor sine curatore vt in iuribus supra dictis. Non ergo est bona comparatio eius cuius persona est inhabilitata ad iudicium, & eius cui ex forma statuti audientia denegatur, & hanc partem tenuit Abba. ubi supra quæstione 56. post multarum opin. relationes concludit tenere sententiam, ubi vide si libet. Hoc etiam sentit Bal. in l. per hanc. C. de temp. ap. in sexta colum. versic. Item pone exemplum, vbi dixit quòd talis exceptio banni non potest opponi in causa appellationis, quod est mirandum.

Sed aduerte quia illud uerum quando statutum speciali ter loquitur in potestate. Si autem simpliciter dicit q̃ bannitus non audiatur. Credo illud dictum non procedere per ea quæ dicam in sequen. quæstio. Facit tamen etiam contra dictum Bald. quòd no. per Bartol. in l. secunda, ff. ad Tert. Sed respondet quod ibi loquitur quando iudices sunt pares. Dictum Bald. quando unus est superior, scilicet iudex appellationis, qno casu dictum in minore non extenditur ad superiorem, sed non transit sine dubio. Posset tamen, & forte nō male dici sententiam talem esse nullam eo casu quo iudex sciret illum esse bannitum. & sic scienter faceret contra statutum argumen. eorum quæ habentur in l. quæsitum. & l. furioso, ff. de re iudica. per locum a contrarijs. De quo dictum est supra.

Quia in casibus in quibus teneret sententia posset *dispu*
tari an in illius executione posset ante non oppositā bāni ex
4 ceptio. Tu non debes audiri: debeat opponi in quo aduertē dum quòd ubi talis exceptio redderet iudicium retro nullum, sine dubio potest opponi quandocunque. C. de iudi. l. licet. Semper enim dicitur opponi in initio cum acta non teneant, per Innocen. in fin. extra de rescrip. capitul. super literis. Si uero non redderet iudicium retro nullum. Dicēdum etiame st quod semper potest opponi. idest in quacūque parte iudicij. Semper enim infertur nouum grauamen si ille auditur, ergo licet non tollat acta præterita tollit tamen ea futura ut in capitu. pia. de excep. libro sexto, ita tenet Bartol. in l. eleganter. §. si quis post. ff. de condi. indebi. Idem Iaco. Butr. in l. adulteram. C. de adul. proprie in bannito. Sic etiam dicimus in exceptione citationis ad locum non tutum vt not. Archidia. tertia quæstione nona, hortamur. & Vinc. extra de rescdri. cap. dilectus. el secundo. & Compostel. eodem titu. capitu. nonnulli. Pro quo uide quòd habetur in Specul. de cita. §. primo, versic quid si reus. & est adeo hoc verum quòd etiam post conclusionem in causa opponi potest, dū enim actor petit sententiam, petit sibi ius reddi, & sic audiri. l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infec. & quòd not. in l. ad peremptorum. ff. de iudic. & in l. properandum. §. sinautem reus. C. de iudic. & sic ad illum actum opponi potest. Nec obstat si dicatur iudex etiam nemine petente tempore ferendæ sententiæ potest a seipso sententiam ferre ut habetur in l. properandum, quia quando pars non potest petere, ipse ferre non potest, vt dictum fuit in hac parte. quæstione prima. Nec obstat prædictis quod no. per Cyn. in l. alia. C. de his qui. ut indi. ubi dixit post conclusionem non posse fieri illud, quod posset fieri post sententiam, quia illud uerum nisi iuris siue statuti uerba contrarium patiantur. l. non aliter. de legatis tertio, cum simili. Poterit etiam opponi dicta exceptio post sententiam, non ut sententiam quæ aliàs ualeret reddat nullam, sed ut executionem impediat, ut habetur in simili post Docto. in l. prima. C. de iur. & fact. ignoran. & ita determinauit Gui. de Suza. in suis quæstionibus statutorum sub litera S. Cum talis exceptio sit anomala. allega. l. ordo. & l. si ut proponis. C. de exce. rei iudica. in quibus probatur quod in executione sententiæ ius redditur, quod a statuto denegatur, & ita refert & sequitur Ioan. Andr. in addit. Specul. in titul. de sen. excommunicatio. §. final. versic. 14. & etiam ita tenuisse uidetur Alberic. ubi supra. quæstione 56. ubi multa alia dicit ut dixi supra proxim. Nec prædictis opponi potest q̃ patiendo litem contestari uideatur renuntiasse, ut in l. ita demum. C. de procurat. & l. Pomponius. §. rati. ff. eod. quia dato quod uerum esse uideretur renuntiasse illi exceptioni q̃ tunc sibi ad illum actum competebat, & ideo postea cum alius actus fieri petitur potest tunc opponi, quasi sit alia exceptio tunc orta. non autem quasi sit illa cui renuntiasse dicitur secundum no. per Iaco. But. in d. l. adulteram. Ad quod facit. l. 2. C. de consor. eiusdem lit. cum ibi no. & uide quę dixi sup. proxim. q.

5 Quinto quæritur † uiso an ualeat sententia pro bannito, an valeat pactum. Pone enim q̃ statuto cauetur, quòd bannitus

nitus non posſit ad utilitatem contrahere, Titius locauit Seio domum ad certum tempus, deinde fuit bannitus, & demum uendidit illam domum Gaio eo pacto quod emptor pateretur Seium habitare domum vsque ad finem termini. Quæritur an istud pactum valeat. Hanc.q. format Ioan. Andr. in addi. Spec. in titu. de sen. & his quæ ipsam sequuntur. §. iusta. ver. Item est nulla ratione litigatorum. suarum additionum, ver. viso. & quod ualeat arguit a differētia nominis, & pacti. de pac. l. conuentione a dispositione statutorum, stricti iuris. l. quicquid astringendæ. de verborum obli. ab absurdo quod esset si puniretur inquilinus qui non deliquit. C. de pe. l. sancimus. & quod statutum ponderat utilitatem banniti de qua hic non agitur, sed de damno uitando. l. fina. C. de eo di. determinat contrarium distinguendo quod si bona sunt confiscata pactum nō tenet vt superfluum siue superuacuū. l. fi. ff. de iur. fi. Si nil fuit confiscatum dixit non tenere pactū quia bannito proueniret utilitas si non posset inquilinus expelli, qui expulsus haberet regressum contra ipsum cui bona remanserunt. l. si merces. §. 1. ff. loc. Si vero certa quota bonorum fuit publicata, & certa non. C. ad l. Iul. de vi. l. secunda, tunc idem iuris in parte quo ad partem, ℘ in toto quo ad totum. de re. uen. l. quæ de tota. & ibi uide. & si plenius uidere cupis, uide in Albe. ubi supra. quæstione 44. Secundū mēbrum est mihi dubium quando ex illo pacto quæreretur actio inquilino puta ex forma statuti, uel per. l. pen. C. ad exhi. tunc. n. esset principaliter factum in utilitatem inquilini. & sic non haberet locum statutum vt dicam in quæstione sequen.

Ex quo de statutis impedientibus fauorem bannitorum
6 mentio facta est. Quæro sexto † statuto cauetur quòd nihil possit proponi in consilio in fauorem bannitorum, & si proponatur, & fiat, non valeat. factum est statutum quòd bānitus capiens alium bannitum rebanniatur, quæritur an valeat dictum statutum. Quæstio hæc habet duo puncta. Vnum an tale statutum dicatur continere fauorem bānitorum, & hoc dixit Iacob. Butriga. quod non, quia tale statutū est factum in fauorem reipublicæ vt malefactores puniantur. l. ita vulneratus. ff. ad legem Aquilia. & l. secunda. C. quādo lic. sine iudi. vin. Nec obst. quod redundet etiam in fauorem banniti capientis, quia illud non attenditur. l. qui exceptionem. de condi. indebi. & quod no. in l. rogasti. ff. si cert. pe. ta. & l. si quis nec causam. eodem titul. & ita ibi terminatur per Iacob. & Bartol. quòd etiam sequitur Bald. Faciunt omnia iura quæ allega. supra parte proxima. l. quæstio. Secundus articulus est an regimina habentia arbitrium in negotijs ciuitatis potuerint illud statutum facere. & dixit Bartol. quod sic. l. non omnes. §. final. ff. de re mili. per illum tex. & ibi dixit quod tale statutum fieri non potest per potestatem, & capitaneum ad quos non spectat parcere condemnatis. l. prima, in fin. ff. de quæstio. & vide quod dicam inf. hac eadem parte. 64. & seq.

7 Septimo quæro † circa dictum statutum Titius bannitus pluribus bannis, quòd fieri potest, vt dixi supra in primo tempore parte prima, quæstione tertia, cepit alium bannitum, & curiæ præsentauit, quæritur an rebanniri debeat ab omnibus, aut ex diuersis factis, & tunc ab uno tantum argum. ff. ad Tur. l. prima, §. si plura. & l. de pupillo. §. si pluribus ff. de nou. oper. nuncia. Et idem sequitur ibi Bal. & subdit quòd electio a quo velit cancellari erit fisci, quia debitor est. l. plerunque. in fine. ff. de iure dom. remittens circa id ultimum. de electio. ad no. per se in l. quicunque. C. de seru. fugi. Alberic. autem ubi supra quæstione 98. refert simpliciter dictum Iacob. de Aren. quod etiam dicit tenuisse Oldrad. & allega. ultra prædicta. ff. ad Turpil. l. in senatus. & de adul. l. uim passā. §. qui duos. Puto quod aliter sit considerandum, uidelicet quia dictum statutum fit ob fauorem publicum, & ideo ab illo debet regulari tanquam a sua causa. l. quòd dictum. ff. de pac. & ideo puto si bannitus captus, & præsentatus erat bannitus pluribus bannis ex diuersis factis, quod tunc bannitus eum capiens debeat rebanniri ex pluribus bannis ex diuersis factis impositis ut supra. Si uero captus erat bannitus ex uno tunc ex qualitate illius cognoscetur a quo capiens eum debeat rebanniri argumento. ff. de compens. l. si ambo. cum similibus.

8 Octauo quæro † stante statuto prædicto quòd præsentans bannitum rebanniatur si est bannitus de pari, uel minori crimine. Titius bannitus pro homicidio facto cum ueneno, & sic pro ueneficio præsentauit captum Gaium bannitum pro simplici homicidio cum armis facto, quæritur an debeat rebanniri? Alberic. supra quæstione 99. in terminis dicit quòd nō, quia plus est hominem ueneno extinguere quam occidere gladio. C. de malefi. & ma. l. prima. Ad quod etiam allega. in Lombar. de homicidijs. l. fina. vult allegare de hoc liberorum homi. libr. sexto. Sicque cum sit bannitus de maiori crimine rebanniri non debet. Idem dixit in alijs terminis Iacob. Butriga. in d. l. prima, videlicet si statuto cauetur, quòd de homicidio possit cognosci intra tres menses quod post intra annos 20. poterit cognosci de ueneficio, ut ibi per eum. Fateor quòd est diuersum crimen ut dicit Iac. sed hoc nostro casu non nocet, quia sufficit quòd sit par, uel minus licet diuersum. Item fateor quod regulariter maius est delictum ueneficiū quàm simplex homicidium, sed casualiter potest esse contrarium. & ideo puto dicendum quod secundum qualitates talibus criminibus inhærentes iudicabitur unū aut minus, aut par, aut maius altero. ff. de pœ. l. aut facta per totam legem.

9 Nono pone quòd factum est † statutum validum, quod omnes banniti debeant cancellari de banno soluendo certā quantita. taxatam a statuto secundum banni quantitatē. Quidam erant banniti, & carcerati, quæritur an tale statutū porrigatur ad eos. Hanc quęstio. format Barto. in l. domitianus. ff. ad Turp. per quam. l. Dyn. dixit ℘ non, quod etiam tetigit Bartol. arguendo. l. secunda, de custd. reo. per illum text. sed in d. l. domitianus. concludit ℘ aut dispositio est taliter facta quod in totum eximat bannum a banno ut in prædicto statuto, & tunc comprehendit etiam carceratos propter eius generalitatem, & quia sic est in speciali abolitione quæ delictum extinguit ut l. mulier. ad Tur. & C. de abo. l. prima, & ꝑ batur eod. titu. l. fi. circa princ. Si uero non eximit totaliter a banno, sed illud differt, ut si est facta reformatio, ℘ banniti habeant securitatem durante guerra, & tunc porrigitur ad carceratos sicut dicitur in generali abolitione, quæ in totū non tollit crimen cum ab eodem iutra certum tempus repeti possit vt. l. si quis repetere, & l. ant priuatim. §. final. ff. ad Tur. & ideo carceratus nō relaxatur, ut d. l. domitianus. Fortius thema disputauit Franc. acc. Videlicet statuto cauetur quod omnes condemnari pro maleficio possint redire soluendo certam quantita. & concluſit illud ad tunc carceratos extendi, alle. ff. de lib. leg. l. non solum. §. liberatio. ubi liberatio debitori legata valet antequam debitum sit exactum. ꝑ ℘ patet quod captio, uel detentio personæ non impedit legatum liberationis durante debito, id est solutione non facta. Adduxit etiam ℘ liberatio est fauorabilis, & sic amplianda. l. Arrianus. de act. & obl. Item quia est beneficium, & sic large sumendum. de consti. princip. l. beneficium. Item quia carcer non est ad pœnam. de pœnis. cap. quamus. libro sexto. Ita refert Ioan. Andr. in addi. Spec. in titu. de ob. & sol. super rub. in pe. quæst. suarum addi. versic. disputanit. & ibi cōtra decisionem Franc. acc. inducit detenti præsumuntur solucre, ℘ non sic, de non derentis speratur, & ideo ab illis recipitur totum, a non detentis modicum. Item quia illud uerbum redire positū in themate uidetur notare bannitos non detentos. In illis enim non speratur reditus. Item quia de cō demnationibus maleficiorum loquitur quæ puniri publice interest ut in c. famæ. de sent. excom. & ibi concor. Et subdit ℘ pia est solutio sup. dicta tenenda sit. & dicit ad contraria responderi posse, ℘ illa ultima ratio est communis omnib. condemnatis. & sic non restringit generalitatem.

Ad 2. rationem de verbo redire dicit dare reditum ad libertatem eundi cum familijs suis &c. ad libertatem mansionis. Nam etiam in non carceratis se occultantibus in certis locis ciuitatis talis est redditus. Ad primā dicit ex multis apparere posse longe minus posse contribure carceratos quā fugitiuos. Ex his patet ℘ illa decisio non fuit sibi uisa multū tuta. Credo tamen illam ueram per ea quæ dicta sunt supra maxime per Bart. & quia æqua est, & fauorabilis. Illud enim uerbum, redire, sic absolute positum nihil obuiat, quia potest intelligi ad pristinam conditionem, & libertatem. Dubium autem faceret si diceret statutum possint redire ad ciuitatem. Videtur enim tunc ad carceratos non extendi, ga uidetur loqui de his quibus talis qualitas potest inhærere. l. fina. §. cui dulcia. de uino lega. & l. hos accusare. §. omnibus. de accu. & l. nam ℘ liquidæ. §. fin. de pen. leg. cum si. Ad iura & rationes in contrarium facientes responderetur tunc ℘ uerba statuti illam dispositionem restringunt. l. 1. §. si is qui nauem. ff. de exerc. cum si.

10 Circa idem statutum decimo † queritur an locum habeat in bānitis post statutum, an uerificetur tantum in illis q tē. pore statuti banniti erant. Formatur quæstio in hac materia diuersimode in l. cum lex. ff. de legib. & dixit ibi Bartol. ℘ si statuto cauetur ℘ quilibet bnnnitus in pœcunia, soluendo quinque pro centenario debeat rebanniri. Et arguit ℘ postea delinquens, & bānitus habeat illud beneficium, quia de natura legis est dare formam futuris. C. de legi. l. leges. determinat contrarium per d. l. cum lex. & l. secundā, C. de abol. gene. Et est ratio, ne detur materia delinquendi. & sic nō obstat d. l. leges. Odo. uero ibidem format. q. statuto cauetur, ℘ si quis

Digitized by Google

si quis commiserit homicidium, si pacem habuerit cum hæ re de occisi possit exire de banno. Prima die Ianuarij potestas iurat seruare statuta intra quæ est dictum statutum. Intra octo dies aliquis commisit homicidium, & tempore dicti potestatis habet pacē cum hæredibus occisi, & dicit qđ non potest extrahi de bāno, quia potestas iurauit prima die Ianuarij sic, quicunque commisit maleficium. & ideo cum concedit de præteritis in futurum negat, ut d.l.cum lex. & d. l.secunda, de gene.abo. declarat hoc Cyn. ꝙ Odof. dixit, ꝙ si sequens potestas illud statutum iuret poterit tūc extrahi de banno, quia verificantur uerba statuti ꝙ Odof. non dixit ibi nec in l.2. de gen.abo. Sed puto Cyn. ex eo tacite collegisse. Dicit tamen idem Cyn. ꝙ hoc vltimum non est expeditum, quia statutum nouas uires nō reassumit per nouum iuramētum per no. per Dy. in l. neque. C. de testa. tut. Sed debet attēdi quibus verbis statutum loquatur. An sint uerba de futuro. An implicita, quibus casibus statutū trahitur ad futura. l. cum tale. §. pen. cum sua gl. de condi. & demonst Si de præterito dicit etiam uideri dicendum, ꝙ futura delicta contineantur, quia uerba legis siue statuti præterita respiciunt, & futura. l. prim. de cond. ex le. & ibi not. Bald. in d.l. cum lex. dicit quòd aut statutum est prolatum cum determinatione certi temporis, vel certi casus, & ad illud non extenditur. Si vero est omnino indefinitum trahitur etiam ad futura. Sed in l. leges. ubi male refert Cyn. dicit ꝙ opin. Cyn. haberet locum in dispositione indifferenti. l. illiciias. in princ. de offic. præsid. Secus quando ratio præteriti, & futuri discrepant qa tunc interpretamur legem intensu æquo, & benigno, nō vt det causam delinquendi.

Iudicio autem meo ipsi non declarant hunc articulum qui non est paruę importantiæ, & ideo aliter dico quia quandoque ratione vel causa aliqua fit una reformatio in statutorum corpore non clausa. & ista secundum causam, uel rationem declaratur ut contineat, vel non contineat bannitos in futurum. Ab illa enim dispositio restringitur ampliatur, & declaratur. l. fi. de hæred. insti. l. hæc actio. de cal. per Bart. plene in l. ambitiosa. de decret. ab or. fa. Si vero nulla est causa ex qua colligi possit intentio statuentium, tunc idem quod in simplici statuto in quo sic dicendum quod aut statutum loquitur expresse in futurum, ut quia dicit quicunque bānietur, & tunc non est dubium, quia ad futuros tantum, etiam si esset lex dura. l. prospexit. ff. qui & a quib. Aut in præteritis vt quia dicit statutum, quicunque bannitus fuit, & tunc solum de præteritis intelligitur, vt. d.l. cum lex. aut statutum loquitur dubie, ut quia dicit quicunque bannitus fuerit ꝙ pōt intelligi in præteritis & futuris vt. l. si iam facta. & l. solemus. de condi. & demonstr. & in l. 1. de his quæ pro nō scrip. hab. & tunc puto dicendum, ꝙ aut statutum est talis naturæ, ꝙ maleficium reddat pęnitus impunitum, vt in exemplo Odofredum dixit de statuto disponente quòd bannitus habita pace cancelletur, & tunc non trahatur ad futuros bānitos. l. ex maleficio commisso post statutum, quia talia uerba q̄ possunt habere utrūque significatum restringuntur a ratione prædicta vt habetur in d.l.1. & per Bar. in l. omnes populi. Bannitos autem postea ex maleficio iam commisso bene comprehenderet, quia in illis nō est aliqua ratio quæ restringere debeat regularē significatum verborum statuti. & eadem ratione comprehendit etiam eos ante bannitos q tamen tempore statuti pacem non habuerunt sed habuerunt postea secundum Bald. in l. cum in secundo, de iniu. test. argum gl. ibi positę. Si vero statutum non reddit maleficium pœnitus impunitum, sed condemnationem mitigat, tūc cessante illa ratione locum habebit etiam in futurum vt d. l. prima. de condi. ex leg. & l. Arriani. C. de hæred. & ideo in exemplo Bartol. eius decisio non procedit ut patet ex prædictis.

11 **Vndecimo** † stante statuto quòd banniti rebanniantur soluendo. 5. solidos pro libra fit aliud statutum quo cauetur quòd banniti rebanniantur soluendo medietatem banni quæritur quid soluere debeat ille qui tempore confectionis secundi statuti erat bannitus in mille. An secundum primum solidos quinque pro libra. An vero quingentos libras secnndum tenorem secundi statuti. Cum hæc quæstió esset Paduæ determinatū fuit quòd soluere debeat medietatem secundum tenorem vltimi statuti, quia illud non dat formam futuris bannitis, sed futuris exemptionibus bannitorum, & sic futuris liberationib. ubi debet seruari lex noua. C, de vsur. l. eos. & l. sequen. ut refert Cyn. in l. leges. C. de leg. Sed Alb. ubi sup. q. 54. addit idem referendo latius quàm Cyn. rationem, quia sicut lex noua loquens siue dans formam probationib. locum habet etiam in præteritis obligationib. C. de testi. l. testium. ita & hoc statutum locum habeat cum loquitur de dissolutione præteritæ obligationis siue præteriti banni. Nec obst. in auc. hæc cō stitutio interpretatur &c. ubi dicitur quòd non habet locū nisi in futuris ingredientibus monasterium per quem text. dicit quosdam contrarium tenuisse, quia ibi expresse dicit ꝙ habeat tantum in futuris. & ita dicit intelligi per Azo. in sum. illius ti. hæc constitutio &c. Idem etiam tenet Bal. in d. l. leges. Nec obst. ꝙ ex primo statuto esset ius quæsitum illi bannito tempore secundi, & sic non uideatur ei auferre debere. l. 2. §. merito, & §. si quis a prin. ne quid in loc. publ. propter quod quidam contrarium dicebant, quia illud ius erat quæsitum ex mero beneficio statuti. & ideo potuit reuocari. l. ꝙ semel. de decre. ab or. fa. Ista ratio Bal. non multum vrget quia aliud est dicere, an potuerit tolli tale ius. & certum est quòd sic, nisi transisset in contractum vt habetur in d.l. ꝙ semel. & in c. in nostra. de iniu. & dam. da. & aliud est dicere an tollere voluerit, quo casu succedat. q. supradicta. Dico igitur quod aut ante confectiouem statuti secundi quis bannitus uenerat ad soluendum, & aliquid fecit propter ꝙ dici posset statutum transisse secum in contractum secundū no. ibi & in l. tertia, §. emancipatus. ff. de col. bo. & tunc a secundo statuto non comprehendatur, sed posset soluere secundum tenorem primi: si uero nihil fecerat uera sit decisio antę dicta. In qua aduerte quia quæstio formatur in bannitis de præterito, & sic in nullo est superflua. Aut cōtradicit his quæ supra proxi. q. dicta sunt.

12 **Duodecimo** † circa idem statutum quo cauetur bannitos debere eximi de bāno certam quantitatem soluendo. Quæritur an bannitus pro falsitate habeat beneficium dicti statuti. Vel pone ꝙ statutum dicebat ꝙ banniti carcerati deberent relaxari certa quantitate soluta. Communiter dicitur ꝙ non per l. fallaciter. §. primo, C. de abo. & l. Lucius. ff. ad Tur. & ibi Bart. nisi appareat statuentes aliud sensisse. l. si docueris. C. de fal. Decisio prædicta vera est, potest autem ex pluribus de uoluntate statuentium apparere, puta si alij non erant carcerati uel erant tres, quorum duo erant banniti pro falsitate. tunc enim cum aliter rectus sermo pluralis numeri uerificari non possit ad illos porrigitur argum. ff. ad Treb. l. fi. Guil. tamen in Spec. de abo. & purg. §. primo, in ver. item no. Intelligit illam. l. Luc. quòd ibi non erat nomen accusati receptum inter reos. & ideo cum accusatori non esset necessaria abolitio ad illum non referē subdens quòd etiam ad crimen falsi aliàs extenditur per d.l. si docueris. Sed primum dictum est cōmunius, & ita tenetur.

Sed pro hoc sciendum est, quod non intelligetur bannitus pro falsitate nisi qui bannitus fuerit pro falso punito aliquo ex capitibus legis Corneliæ de fal. ut habetur per Bar. in l. quid sit falsum. ff. de fal. & C. eod. ti. l. nec exemplum. Adeo quòd etiam bannitus per constitutiones principum tātum positas in titu. de fal. non intelliget bannitus de falso. & ideo vt illos comprehenderet, statutum Florentinum disposuit excipiendo a beneficijs non solum condemnatos pro falsitate sed etiam pro falsamento, quod est interpretatum in punitis per principum constitutiones. & ita potest etiam respōderi ad d.l. si docueris.

13 **Dècimotertio** † sciendum est ꝙ Iac. Butr. disputauit talem. q. statuto cauebatur qui intelligeretur bannitus pro graui crimine, & qui pro leui. & inter bannitos pro graui maleficio ponebat bannitos pro insultu cum armis animo occidendi. Huius statuti tempore commune uendit Titio ius percipiendi a quolibet bānito vel banniendo pro graui maleficio qui uoluerit cancellari solidos. 20. & solidos 10. a bannito pro leui maleficio. Facta tali uenditione factum est nouum statutum declarans q dicantur banniti pro graui maleficio, & qui pro leui, & inter bannitos pro leui crimine siue maleficio ponit bānitos pro insultu cum armis animo occidendi. cuius statuti tēpore uenditione durante quidam fuit bannitus pro insultu cū armis animo occidendi, & petit se cancellari de banno soluendo condemnationem. Quæritur quid soluere debeat dicto emptori. An secundum tempus secundi statuti. & sic anno. 20. an vero. 10. & in d. dispu. effusiue allegauit pro vtraque parte, quas allegationes hic non inferam, sed ponam substantiam decisionis quæ fuit quod soluere teneretur secundum primum statutum.

Et antequam ueniam ad rationes suas aduertendum est ꝙ q. 11. non habet communionem cum ista, quia in illa nullus ꝟctus factus fuit cum aliquo. Item hic fuit facta mentio de futuris bānitis non ad impunitatem maleficij, sed potius ad grauamen. Probauit suam decisionem inter alias his rōnibus. Prima, quia attento tempore contractus, dictum maleficium ex forma statuti erat inter grauia numeratum pp ꝙ in d. ꝟctu facta relatione ad statutum intelligit nominatū. Vbicunque enim in una scriptura sub indeterminatum aliquid prolatum refert ad aliam, quæ continet determinatum,

Digitized by Google

tum,& certum intelligitur expresse, & omni certitudine politum in scriptura quæ se ad illam refert.ff.de re iudica.l.ait prætor.de verbor.oblig.l.vbi autem. §. quod vere.C.de sen. quæ sine cer.quan.l.2.ff.ad Trebel.l.si quis priore. insti.quib. mod.test.infir.§.sed & si quis.Sed cum scriptura statuti ueteris contineret,& numeraret grauia crimina ad ipsum statutum uenditionis scriptura se referat, habetur perinde ac si omnia grauia crimina in ipso contractu uenditionis nominatim numerata fuissent,vt dictis iuribus.Secundo ex eo ꝙ non obstante secundo staruto crimen de quo tractatum est manet sicut erat graue vere simpliciter,& naturaliter. Cum hæc.s.esse graue procedat a causa immutabili. Cum iure diuino,& humano delicta distingũtur exanimo delinquentis, & secundum illum aggrauãtur.Vnde dicitur in iure diuino, quòd qui venerit ad concupiscentiam iam mœchatus est in corde suo.Item & ius humanum insultum cum armis animo occidendi punit vt homicidium consummatum.C.ad l.Corne.de sica.l.1.Cum ergo ex iure diuino,& humano tale delictum est graue,non potuit a l.municipali superueniẽte in sui ueritate mutari vt in §.sed naturalia.insti.de iu.natu. & ciui. licet ex statuto potuerit pœnæ impositio alterari. Hinc est quod dicitur pro leui crimine magna pœna.& pro graui parua,quasi mutatio pœnæ non faciat crimen esse leue,uel graue.C.de lib.& eo.li.l.si manumissus. & de hære. l. omnes. Licet ergo statutum respectiue ad ius municipale sit immutatum. Tamen in ueritate illud maleficium remaner graue.& sic in ipso uenditionis contractu continetur, quia emens,& uendens intelliguntur se retuliſſe ad ueram, & naturalem grauitatem non ad fictam,& ciuilem.l.pen.C. de his qui ve.eta.impe.& l.si ita quis.§.is cui. & l. cum pater. §.hæreditatem.de lega.2. Tertio quia factum non potest a l. tolli.sed ipsa uenditio facta fuit,& ius quæsitum emptori secundum primum statutum,ergo non potuit illud ius a statuto lædi.de contrahen.emp.l.sæpe.§.fi.de condi.ob cau.l.3. §.fin.& qui.mo.vsufr.ami.l.sicut.§.fin.& de aqua plu.arc.l.in concedendo.cum si.

Addunt vltimo ꝙ regulariter leges nouę ad preterita nõ trahuntur.s.ad regulandum contractum præteritum, & ius quòd ultimum in aliquo aduersatur.11.decisio. Sed responsio patet,quia hoc erat ius quæsitum ex contractu .maxime oneroso:ibi ex simplici dispositione statuti. præterea statutũ nouum hic nihil dicit de cancellatione,ibi secus,& ideo uera est decisio supra dicta, quasi statutum secundum factum uideatur sine diminutione iuris tertij,id est ipsius emptoris. ff.de priui.cre.l.anthiocensium.& l.2.§.merito.& §.si quis. a principe.ne quid in loco pub.& ista est melior ratio quã secunda,quam tamen no.& uide pro ipsius declaratione,quę habentur in l.leuia. ff. de accu.

14 **Decimoquarto quæro** † statuto cauetur ꝙ falsarij,& robatores stratarum bannitinon possint cancellari de banno posito etiam quòd habeant pacem ab offensis.Postea factum est aliud statutum quo cauetur,ꝙ omnes banniti possint cancellari de banno habita pace ab offensis soluendo vnum solidum pro libra condemnationis.Quæritur nũquid falsarij,& robatores possint cancellari uirtute secundi statuti,& uidetur quod sic,nuia primum statutum tollitur per secundum.insti.qui.mo.test.infir.§.posteriore.Dyn.determinauit contrarium,quia etiam noua statuta distinguuntur, & limitantur per priora argumen.de leg.1.l talis scriptura. Itẽ quia statutum specialiter præcedens derogat generi de ali. & ci.leg.l.libertis.de verb.obli.l.doli clausula. de pœn.l. sanctio legum.& de leg.3.l.uxorem.§. fæliciſſimo. & ita scribit in d.l.talis scriptura.& eum ibi sequitur Ray. Pro qua decisione facit.l.non est nouum.& l.sed & posteriores. ff.de leg. & ꝙ ibi per Guil.& alios;& in l.sciẽdum.ff.qui satisd. cogan. & de lit.contesta.auct.offeratur.Ad ꝙ facit quod not.p glo. super uerbo,quinquennium.in auc.de nup. §. si uero incertum.& ita etiam tenet solummodo referens Dy. Albe.ubi supra.q.57.Hanc decisio.tenet Bald.quando in secundo statuto nihil esset additum de solutione unius solidi pro libra. Sed propter illam additionem dicit se dubitare, quia primũ statutum disponit solummodo respectu pacis habitæ.sed secundum disponit mixtim respectu pacis,& solutionis. Vnde non est ista cancellario gratuita sicut erat prima.Statutũ ergo secũdum loquitur generaliter in uno casu, & antiquũ specialiter in alio,ergo speciale non derogat generali argu. ad fil.l.si quis in graui.§.hi quoque.de annu.leg.l.Titia. §.qui marco.

Quantum ad falsarios retena determinatione præcedentis.12.q.non est dubium secundum statutum non extẽdi per d.l.Lucius.nisi aliud appareat.

Quantum ad robatores stratarum uerum credo opin. Bald.& propterea dicam non obstante primo statuto dictũ bannitum pro robaria habita pace ab offenso soluendo soli dum unum pro libra posse cancellari uirtute secundi statuti.Non. n.semper speciale derogat generali uel qualificat,siue restringit ut habetur plene per Bar.in l.quæsitum. §. pen. ff.de fund.instru.Additio enim,uel detractio inducit diuersitatẽ, & cessat regu.d.l.doli.cum si.Facit etiã ꝙ prima dispositio simplex est odiosa,ergo de simplici loquens non uerificatur in mixto.l.mariti Lenocinium. §. hocquinquẽniũ. & l.uim passam.§.præscriptione.de adulte.& quòd not. per Bar.in l.2.in prin.ff.de uerb.obli.

15 **Decimoquinto quæritur.** † data est securitas omnibus uenientibus ad nundinas siue ad festum sancti Ioãnis Baptistæ duratura per octo dies. Quæritur an banniti libere,& secure venire possint.Dixit Bart.o.quod non in l.1.ff. ad l.Iul.ma.per.l.1.C.de nun. quæ dicit ꝙ quicunque uadit ad nundinas non debet inquietari. & tamen non habet locum in hostib. ciuitatis.l.mercatores.C.de commer. & merca.Banniti autem qui possunt impune offendi sunt hostes, vt.l.amissione.§.qui deficiunt.ff.de capi.dimi.& dictum fuit sup.in 2. parte huius temporis.q.15.& ex hac decisione Bar. patet quod banniti qui non possent de dicta securitate generaliter data uenire,quia illi non essent hostes,& sic cessare.q. l.1.C.de nundi.cum d.l.mercatores.

Ex dictis supra proxima quæstione in surgit. Decimasexta quæstio.† In qua consuluit Bar.Statuto cauetur, ꝙ si quis fuerit citatus ad se excusandum ab accusatione, uel inquisitione,& comparuerit illa die,uel sequenti, non possit capi pro aliquo debito.& si captus fuerit debeat relaxari.Cõtingit quod Petrus qui in certa quantitate erat pro maleficio bannitus fuit citatus ad se excusandum a noua accusatione,uel inquisitione,qui comparuit,& post excusationem eadem die, fuit captus pro banno, fuit q.an de iure capit potuerit?& in d.cons.arguit primo quod sic, quia illa securitas debet intelligi præterquam pro maleficio.C.de his qui ad ecclc.cons.l.2.cum glo.sua in auc.de pa.in prin. §. neque autẽ. Secundo securitas data a lege in domo sua,ut.l.plerique. ff. de in ius uocan.& de reg.iur.l.nemo.de domo, non intelligitur pro maleficio ut ibi.Tertio quia talis securitas non extenditur ad debita publica in auct.de man.prin.§.publicorũ. & sic dictum statutum debeat limitari. l.ut gradatim. §. sed si lege de mune.& ho.Quarto quia statutum debet intelligi secundum propriam significationem.l.non aliter.de le. 3.l. 1.§.si is qui nauem.ff.de exerc.sed debitor,& creditor proprie est quando quis alienam fidem sequitur.ff.si cer.peta.l.j. sed in maleficio ex eo nullum est debitum quod quis sit alterius fidem secutus,ergo &c.Determinauit cõtrarium, quia post sententiam non dicitur quis conueniri ex maleficio sed ex quasi contractu.l.3.§.idem scribit.ff.de pecu.hinc est ꝙ dicit lex quando agitur de crimine ad aliquem condemnandum debet agi coram præside,quia dicitur causa criminalis sed facta condemnatione tunc ageretur coram procuratore Cæsaris,qui est iudex inter fiscum,& priuatum,& sic est causa ciuilis non criminalis.C.ubi cau.fis.l.j.& 2.& per hoc patet responsum ad primam,& secundam rationes,quia loquuntur,quando quis capitur pro maleficio inuestigando, & puniendo,& sic quãdo maleficium est proxima causa capturę est ipse priuatus contractus qui sententia celebratur. Vnde sicut sententia lata per iudicem pro priuato nõ potest exequi capiendo, ita nec lata pro fisco.Præterea ciuitas utitur iure priuati.l.simile.ff.ad muni.C.de iu.rei publ.l.2. libr. 12.sed ad petitionem priuati capi non posset pro sibi debito.ergo nec ad petitionem communis.Tertio appellatio debiti refertur ad omne debitum siue sit ex contractu, siue ex delicto l.Græce.§.sed si ex delicto.ff.de fideiuſ.de uerb. signi. l.si cui.sed statutum dicit simpliciter, ꝙ non possit capi pro debito ergo &c. Et per hoc patet responsum ad rationem quartam quia ibi loquitur secundum allusionem uocabuli, argum.not.in l.1.ff.de tu.Adduxit vlt.l.2.§.legatis.ff.de iu.& de accus.l.hos accusare.circa prin.Non obst.alia in cõtrariũ alle.quia illa erat securitas uoluntaria hæc vero necessaria. Credo Bar.consuluisse in casu in quo uon habeatur statutũ, ꝙ bãniti possint impune offendi,uel si est statutum in illo nõ comprehendatur talis bannitus, alias cum tunc esset hostis rei public.talis securitas eum nõ comprehenderet, vt dictũ dictum est supra proxim.q.Nec potest fieti differentia inter voluntariam,& necessariam,tum quia itio ad nundinas etiã quandoque potest esse necessaria.ut patet ex sequen.& tamen generaliter dixit bannitum non contineri.item quia p expressam concessionem securitatis poterat,& debebat sibi prouideri vt pluries dictum est per no.plene per Bartol. in l. is qui reus.de pub.iudi. & per id ꝙ dixi supra in parte secunda huius temporis.q.15.Vbi ergo talis bannitus non reputatur

Digitized by Google

tatur hostis potest procedere, dictum Barto. pro quo allego casum in l. prima. C. ad l. Iul. ambi. ex prædictis etiam patet quod vbi aliquo casu de maleficio possit iterum cognosci per not. in l. senatus. C. de accu. & in l. secunda, C. de spor. & in simi. nō haberet locum prædicta decisio. Tunc enim posset detineri pro maleficio puniendo non pro quantitate bā ni. & cessarent rationes Bar. de quib. sup. & propterea tales bā niti debent esse multum cauti.

18 Quæritur 17. & 18. † in casu in quo securitas † videlicet, & securatum defendet, an concessa pro ueniendo intelligantur concessa pro redeundo. gloss. facit quòd sic in l. vltim. ff. de sepultur. vio. & ibi Bartol. idem dicit. Non enim intelligitur secure uenire, qui secure discedere non posset. l. sciendum, §. primo, ff. de legi. ad Trebel. l. de ætate. Et idem tenet in l. quarta, ff. de pæn. Communiter tamen causa tollēdi dubitationem apponitur etiam standi, & recedendi, immo etiā apponitur tempus. Sed circa hoc quæritur an talis securitas intelligitur pro una vice tantum. De hoc dic vt per Bartol. in l. prima, ff. ad l. Iulia. ma. & ibi scripta intelligo quando securitas non habet tempus, tunc enim illud verum quod intelligitur pro vna uice tantum. si uero habet tempus, quo cō cedens durare uoluit illam non finitur licet bannitus reuertatur ad locum extra dominium concedentis, quia ex temporis appositione colligitur contraria uoluntas concedētis. l. non aliter. de leg. 3. cum si.

Factum est statutum quòd banniti p uitio sodomitico, p robaria, & homicidio in perpetuum non possint rebanniri, & quòd non possint receptari sub graui pœna. Nullusque eis dare possit auxilium, uel fauorem. Banniti uero pro alijs maleficijs possint rebanniri elapsis duobus annis a die lati banni si habuerint pacem ab offenso, uel eius hærede, quo casu soluendo certam quantitatem eximantur de banno. Ex hoc statuto varie oriuntur quæstiones. Primo ergo, & sic
19 ex ordine. 19. quæritur. † An bannito pro vitio sodomitico, pro robaria uel homicidio qui non potest in perpetuum rebanniri, possit dari securitas pro annis centum, dicto statuto non obstante. Facit ad hanc quæstionem quod sic. gloss. in l. codicillis. §. instituta. ff. de legar. secunda, sed illa glo. non est uera. Et ideo dicitur, quòd talis securitas non potest concedi ne dum ad annos centum per. l. final. C. de sacrosanct. eccle. sed nec longeuo tempore. l. cum hæres. in princi. ff. de statu liber. ibi habetur in quibusdam lect. per Bartol. & est ueritas quia per indirectum esset bannum iuribus euacuare. l. 1. §. quæ onerandæ. ff. qua. re. act. non da. faciunt no. per Bar. in l. ambitiosa circa regulā negatiuā de decre. ab ordi. faciē.

20 Vigesimo † loco circa idem statutum ad partē p hibite receptationis Quęritur Titius receptauit Gaium bannitum pro homicidio ignorans eū esse bannitum, an incidat in pœnam receptantis? Dic breuiter, quòd dictum statutum sic generaliter loquens intelligitur secundum ius commune. l. 2. C. de noxa. & not. in l. final. §. in computatione. C. de iure delib. Ius autem commune non punit ignorantem sed solummodo scientem, uel scire debētem, ut habetur in l. 2. §. non enim. ff. de incen. rui. & nau. in l. metrodorum. ff. de pæn. & not. per gloss. & Bartol. in l. 1. ff. de recep. ubi gloss. dicit ꝙ sciens præsumitur si in conuicinia notorium erat illum esse bannitum, ꝙ est not. & idem not. in simili in l. si tutor. C. de peri. tut. & idem si eius bannum publice proscriptum erat ut no. in l. final. ff. de decre. ab ordi. fac. & si latius uidere uelis uide Albe. de Ghan. in parte bannitorum quæstione quæ incipit, Alia est quæstion. Dixerunt tamen quidam prædicta vera si bannitus erat persona nota licet bannum ignoraretur. Si autem erat persona incognita receptanti, dicebant, ꝙ tenebatur cum debuerit explorare suam conditionem ut. l. seruos. C. de agri. & cen. nisi esset hospitator qui explorare non tenetur conditionem hospitum. l. prima, in fi. ff. fur. aduer. nau. quod non tenuit Barto. sed dicit indistincte non teneri receptantem ignoranter, adeo qđ nisi scientia in accusatione apponatur semper ueniat absoluendus. de quo per eum in l. 2. C. in quib. cau. coloni do. &c. libro 11. scientes ergo, uel scire debentes illum bannitum si receptant puniuntur, nec est necesse, ꝙ sciant causam banni, uel eius qualitatem. Postquam. n. sciunt bannitum inuestigare debent an sit de prohibitis receptari. & ita intelligit quod no. per Bar. in l. 1. C. de colo. illi. eo. lib.

21 Vigesimoprimo quęritur. † An consanguineus banniti scienter eum receptans incidat in pœnam statuti. Barto. in l. 2. de recep. quæ uidetur dicere quod non, dicit, ꝙ aut est talis bannitus qui pōt occidi ex forma statuti. Et tūc qa dī hostis ciuitatis, sicut eum perdit ciuitas ita eum pdūt agnati, & cognati. l. post liminium. §. filius. ff. de capt. Et quod ipse dixit in l. si adulterium cum incestu. §. liberto. ff. de adul.

Si uero non pōt impune occidi, & sic non est hostis tūc aut statutum imponit certam, & determinatam pœnam, & illa pœna esset imponenda propter generalitatem statuti. Non obst. d. l. 2. qa loquitur de iure communi fm ꝙ est limitata certa pœna. posset tñ index si uellet uti arbitrio per legem sibi concesso. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. & sic causa cognita posset minuere pœnam. & sic secundum Bar. impositio pœnæ limitare facit ut dictum statutum a iure communi non restringatur, ꝙ est mirandum, maxime quando sunt tales coniuncti quibus non solum ciuilia noīa sed naturalia conueniunt ut in patre matre, & econuerso, q̄ nomina propter bannum non perduntur. Et uide ꝙ dixi supra in prima par. huius temporis. q. 20. & ideo credo potius iudicis arbitrio relinquendum ut etiam cum sit certa pœna locum habeat ex causa. d. l. 2. per no. in l. hodie. de pæ. & in §. pœna grauior. & in l. athletas. §. calumniator. eod. tit. licet. n. de iure non esset pœna determinata ut. l. hodie. tamen a consuetudine determinata dicitur ut ibi not. & sic utroque casu statutum determinetur a d. l. 2. Dixit ex causa quia si sine aliqua iusta causa receptaret locum haberet opinio Bart. l. aut facta p totā. ff. de pœn. & l. respiciendum. §. delinquūt eod. tit.

22 Vigesimosecundo † quæritur quid in uxore. an incidat in pœnam statuti si receptat virum bannitum. Guil. in Spec. de donat. inter virum & uxorum. §. fi. vers. quid si vir est in banno. dicit ꝙ uxor banniti & etiam excommunicati contrahit cum eo non obstāte banno, uel excommunicatione alle. 11. quæstio. 3. c. quoniam. de senten. excom. c. inter alia. & sic uidetur concludere, ꝙ sine pœna possit eum receptare. facit. ff. de adul. l. uim passam. §. muliere. Nec obst. quòd vir sit hostis ciuitatis, quia statutum vires matrimonij soluere non potest cum sit de iure diuino secundum Frā. de Are. in d. l. 2. & idē ēt tenuit Albe. ubi sup. q. 7. al. l. j. C. de repu. & qa uxor debet sequi infortuniū uiri. l. si cum dotem. §. sinautem. solu. mat.

23 Vigesimotertio † pone ꝙ statuto cauetur, ꝙ banniti non possint receptari in castris, vel uillis sub certa pœna. Titius de uilla sancti Martini quæ habet domos contiguas excepta una domo quæ distat per miliare a Burgo uillę est tamen in agris siue in confinibus uillæ prædictæ receptauit quēdam bannitum scienter in dicta domo. Quæritur an incidat in pœnam statuti. Dicit enim Titius se non teneri, quia non receptauit in castro, vel uilla, sed in agro inter quæ est differentia, ut. l. 1. ff. ad l. Iulia. de vi publi. & cum statutum sit stricti iuris, & pœnale debet restringi. ff. de pœnis. l. interpretatione. Contrariū tenuit Albe. ubi sup. q. 102. per identitatem rationis, & rei publicæ fauorem. Ad quod allegl. 1. §. 1, C. de fal. mo. & de hære. l. q cunque. §. quod si fecerit. quod est uerum, quia villa secundum nostrum usum non constituitur ex uallo uel fossa, sed ex ipsis domibus, & agris, Et ideo licet nō sint domus coniunctæ nihilominus uillam constituunt. Pro quo uide plene per Bar. in cons. quod incipit. Quæritur utrum iurisdictio. & in l. 1. ff. de dam. infe. & plenius in extrauagan. qui sint rebelles. super uerbo Lombardiæ. In quibus declarat quid sit villa, castrum, ciuitas, prouincia &c. Et ad propositum melius in tracta. de insula. 15. figura quæ incipit. His quo ad finē &c. ubi sic loquitur. Villa dicitur fm propriam significationem a uallo. hoc est ciuitas quæ non cingitur muro, sed vallo fm Hugutionem. Sed in usu nostro uilla appellatur q̄dam uicinia plurium habitantium siue aliquod municipiū siue aliqua municeps q̄ proprie loquēdo appellatur uicinia. & ita accipit gl. in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. Et sic qa fm cōem usum d3 intelligi statutū de qub dixi p3, ꝙ receptator tenet. An aūt p eo teneret uicinia recurrēdū est ad no. p Barto. in l. 1. §. eo. aūt tecto ad fil. & in l. si tertius. de aqua plu. ar. & in d. l. fi. ubi ponit qualiter uilla debeat mensurari. de quo dixi sup. eod. temp. par. 2. q. pe.

24 Vigesimoquarto † Titius receptauit in loco p hibito Gaiū bānitū plurib dicb. Deinde eū p dijt. cepit. n. eū, & ptāti siue eius curie p̄sentauit. q̄rit an debeat puniri ut receptator. An p̄miari ut capiēs, & p̄sentās. Hæc qō fuit. Alb. ubi sup. q. 68. & qđ p uniat arguit, qa semel delinquit qđ sufficit ad leg. Iul. maie. l. fin. de arbi. l. si duo. §. fi. qb. ex cau. in pos. eat. l. hæc aūt. 1. rñ. & qa inspicit tps quo eū recepit uariatiōe nō admissa l. dispēsatorē. ī fi. ff. de solu. Et qa in delictis ñ est locus pœnitētiæ de fur. l. q ea mēte. & de edili. edi. qd sit fugitiuus. § j. & qa incōstātia repbat de p curator. l. in cāæ. Et qa maleficiū nō d3 remanere impunitū ad l. Aquil. ita vulneratus. In q̄rium arguit, ꝙ excusari d3 ex quo pœnituit obediēs fuit, & p dijt arg. de in integ. resti. l. pe. qa satisfactione se liberauit a delicto. C. ne tut. uel cu. l. j. & de cri. stel. l. 1. & qa rīariter pœnitētia p dest in crimib. C. đ apost. l. hi q. đ hære. l. manicheis. dixit finaliter, ꝙ ut audiuit Bono. fuit determinatū eū puniri dēre pœna statu

ti

ti contra ꝙ fecit receptando per iura ſupra inducta, ipſe tamen dixit pęnã mittigari deberc,arg.de man.prin.§. ſed quia delinquentes,& plu.§.illius tit.pro quo. C.de his qui ſe defe. lib. 10.& ff.de iure fiſ.l.deferre.Nec prædictis ob.ꝙ per pœnitentiam tollatur delictum,vt extra de teſt.c.teſtimonium,& de pęni.& re.in decre.per totum.quia illud verum iure poli, non iure fori,& in hoc reſidet.Sed tu dic ꝙ aut conſtat,ꝙ ab initio retinuit eum aĩo receptandi,& poſtea mutato propoſito deliberauit eum iudici præſentare.Et veram credo deciſionem prædictam.ſ.ꝙ puniatur ex receptione. in delictis.n. conſummatis non habet locum pœnitentia, vt in iuri ſup.allegatis.Licet aũt puniatur ex receptatione nihilominus præmiari debebit ex p̃ſentatione,ſunt enim actus diuerſi. Vnus enim eſt receptatio de qua punitur, & alius præſentatio de qua præmiatur. Et ſic non ob.ꝙ ex eodem actu conſequaꝫ pęnam,& præmium.vt.l.ſiue hæreditaria.ff.de neg. geſt.quia imò ex diuerſis ſicut dicimus in l. 1.ff.de his qui.vt indi. & per Dy.in regula,ꝙ ob gratiam.li.6.& ꝙ no.per eum,& Ray.in l. decreto.ff.de ſuſpe.tu. Si uero hoc non conſtat tunc non puto eum puniri,ſed ſolum mõ præmiari,præſumitẽ receptaſſe,& tenuiſſe vt eum curiæ præſentaret,ar.ff.ad maced. l.ſed iul.§.proinde,& ꝙ ibi per doc.& in l.maced.C.eo.niſi probetur aliquid pp ꝙ talis præſumptio excludatur, quia vna præſumptio tollit aliam.l.diuus.ff.de in integ.reſti. Puta ꝙ tunc præſentauit eum curiæ,ꝙ ei aliquis minatus fuerat. ꝙ eũ accuſaret vel aliquid ſimile.ar.no.in l fulcinius.§.quid ſit latitare.ff.quib.ex cau.in poſſea.& quod habetur plene per Dy.& Bar.in l.poſt contractum. ff. de donat.

25 Vigeſimoquinto quæritur † quidam in villa receptauit bẽnitum pp ꝙ ex forma ſtatuti tota vniuerſitas villæ fuit condemnata. An agere poſſit contra illum receptantem. Alber. ubi.ſup.q.69.dicit,ꝙ ſic, & allegat quod non reperitur. Tu aũt dic ꝙ aut villa fuit condemnata ex eo, ꝙ non cepit illũ bannitum,& tunc contra illum receptantem agere nõ poſſit.Condemnatur.n.ex ſuo facto.i.non facto.ſ.vniuerſitatis, quo caſu contra alium non agit̃.l.ẽt.§.pen.ff.de peti. hære.& ꝙ no.in.l.ſi quis dolo.§. 1.in ult.gl.in fi.ff.de re iu.& ar.ff.mã. l.ſi procuratorem.§.ſi ignorantes.ver.ſi hi qui.aget tñ ad ratã condemnationis ſecundum no.in l.4.§.actor.ff.eo.ti. ubi per Bar.Si vero fuit condemnata ex eo,ꝙ ille receptauit,& ſic ex facto receptantis.Et tũc põt agere contra illum. ar.ff. de ver. ob.l.2.§.fi.& ꝙ ibi per Iac.de Are.l.nam, & ſeruus.in prin.ff, de neg.geſt.nau.cau.ſta.l.licet.§.fi. de his qui deie. uel effu.l.ſi vero.§.cum autem,& de euic.l.ſi plus.§.1.& C.de exact.trib. l.miſſi opinatores.lib.10.

26 Vigeſimoſexto.† Stante ſtatuto prædicto, ꝙ nullus poſſit dare bannitis auxilium,vel fauorem ſub certa pœna. Quæro an in cã ciuili vel criminali talis banniti, quis poſſit aduocare pro bannito,an non,quaſi dicatur ei dare auxilium vel fauorem.Antiqua qõ eſt,vt patet in Albe. ubi.ſup.q.33.Bar.in l.quiſquis.C.ad.l.iul.maie. videtur velle ꝙ talis aduocatio vel etiam procuratio facit eum incidere in pœnam per illum tex.& ad participationem,quę fit cum excommunicato.Reſpondet,quod illa eſt medicinalis. Iſtud bãnum eſt mortale. Sed in.l.in fur.§ ope.ff.de fur notabilius loquitur præmittens ꝙ quando prohibetur auxilium ſimpliciter non habito reſpectu ad actum intelligitur multum late,pro quo ibet adiutorio ſiue mutuetur pecunia,ſiue per iter aſſocietur.l. 1.C.de his qui latro.quod ẽt tenuit Albe.q.35. ſiue quid aliud fiat ꝙ ad eius vtilitatem pertineat allegat.ff.ad.l.iul.maieſt.l.4. poſt prin.hoc præmiſſo ad propoſitum concludit,ꝙ qñque auxilium prębetur ſciente ſuperiore per viam iuſtitiæ, vt quia petitur pronunciari bannum nullum, vel petitur caſſari allegãdo aliquam iuſtitiæ cãm,puta per.l.1.in fi.ff.de qõ. & pone ꝙ ſuccumbit.Et non vī aduocatus præſtare auxilium vel fauorem ſecundum Inn.in c.ſoler. de ſenten.excõi.in gl.mag. Qñque per uiam gratiæ vt implorando ſimplicem miſericordiã, vt ſi procuro ꝙ aliquis rebanniantur. Et hoc eſt licitum regulariter,& non fit contra ſtatutum.l.ſi fuerit.ff.de re.dub l. in metallum.ff.de pæn.Fallit.in eo qui eſſet damnatus ſiue bãnitus pro crimine læſæ maieſtatis,pro quo nõ licet ſupplicare,vt d.l.quiſquis.Quandoque præſtatur auxilium in iudicio ſuperiore ignorante,vt mutuando pecuniam vel quid aliud vt ſupra,& tunc punit̃ aduocans.vel procurans,vt.d.l.4. Sed ex his uerbis Bar.non decidit̃r qõ ſupra poſita,qñ in alia cã fuit aduocatus uel procurator banniti in aliqua cã ſeparata a banno,& tunc aut illam cãm põt agere, vt quia ſe defendit non excluſa defenſione a ſtatuto,vel quis agit bonis non publicatis non prohibita audientia a ſtatuto.l.ſi tibi mãdauero. §.is cuius bona.ff.man.& tunc non habet locum ſtatutũ, qa dat ei auxilium,& fauorem in re licita ar.ff.de iuriſd.om.iud. l.2.&de procu.l.1.§.uſus.& l.ad rem mobilem.& l.ad legatũ. eo ti.Si enim permittitur ei iudicium ergo cum ſuis qualitatibus,vt.d.§.uſus in procuratore, & in aduocato in.l.1.§.ait prætor.de poſtu.Et ꝙ dicam ſtatim.q.28.Si vero non permittitur ei agitatio talis cãæ,puto talem procuratorem vel aduocatum,ſi ſciunt eum bannitum teneri de auxilio per.d.l.qſquis.Si vero agit cãm banni aut obtinuit.& clarum eſt,ꝙ nõ debet puniri.ut ſup.Aut ſuccubuit. & tunc aut cã erat dubitabilis,& non punitur. Aut erat manifeſte friuola ſiue iniuſta, & debet puniri.ar.eius,ꝙ dicimus de eo, qui recurrit aduerſus laudum,& ſuccumbit,quia ſi habebat iuſtam cãm credẽ ſe iuſte petere,& excuſatur a pœna, alias non vt hæc habẽtur in l.tres fratres.ff.de pactis.& per Io.An.in addi.Spe.in ti. de arbi.§.ſequitur.uerſi.quid ſi compromiſſum.

27 Vigeſimoſeptimo † pone.Inquiritur vel ex accuſatione ꝙ ceditur contra Titium bannitum cui non põt ex forma præmiſſi ſtatuti præſtari auxilium vel fauor. quidam cõparet coram iudice,& allegat illum eſſe abſentem ex aliqua cã. Quæritur an incidat in pœnam ſtatuti? Guido de Suz.in qõnibus ſtatutorum ſub litera.S. in ſtatuto dicẽte quod nullus poſſit bannitum defendere,tenet quod in pœnam incidat, quia talis allegatio eſt defenſio,vt in omnibus legib. dicentib.abſentẽ defendi.In contrarium allegat Albe.vbi ſup.q.33. ꝙ dictum ſtatutum videatur loqui de auxilio extraiudiciali. C. de his q latro.l.2.extra de homi.c.ſicut dignum.§.fi.& ibi per Inn. de ſchiſm.c.1.li.6.item quia ſpeciale vī in.l.quiſquis.ergo in alijs contrarium debet ſeruari. ff.ad mun.l. 1. Sed pro deciſione Guil.allegat,quia ita occidit quis lingua ſicut facto.quinquageſima diſt.ſi quis uiduam.Et quia,clamore,& ploratu dicit̃ quis auxilium præſtare.ff.ad ſil.l.2.§ potuiſſe. & §. ſeq. finaliter concludit,ꝙ in pœnam non incidat.Sed ſi recte aduertatur loquitur in aduocato allegante cãs cãæ.de quo dixi ſup. proxima.q.Puto tamen ꝙ dictum eius uerum ſit per.l.ſeruũ quoque.§.publice.de procu.vbi patet ꝙ talis allegans non dẽt agere cãm propriam ſiue abſentis ſed publicam. Præterea facit in iudicio ſciente iudice.ergo &c.vt dictũ eſt ſupra proxima.q.& facit quod no.in l.in eo.§.nemo.de reg.iur.Et intelligo hoc verum in themate quod propoſui. in caſu aũt Guil. de Suz.forte procedit dictum ſuum,quia ſtatutum prohibet defenſionẽ iudicialem,ꝙ patet,quia eius thema dicit ꝙ bannito non fiat ius,ꝙ nulli permittatur,&ꝙ poſſit ipſum defendere.l.ſi.ff.de iuſt.& iur.& intellige de allegante cauſas abſentiæ in facto conſiſtentes.Pro quo vide quę dixi in primo tempoſe.3.q.5.

28 Vigeſimooctauo † circa idem ſtatutum quæro,an ille,qui tulit teſtimonium pro tali bannito, dicatur ei contra ſtatutum præſtaſſe auxilium,& fauorem? Bart.in l. poſt legatum. §.his vero.ff.de his qui.vt indig.dicit quod ſic ſi præſtitit teſtimonium ſponte,ſecus ſi coactus per illum tex. cum gl. Hoc intelligo, vt dixi ſup.proxime,ſcilicet in.q.26.quando cã per bannitum agitata nõ erat ei permiſſa,ſed forte admiſſus fuerat non oppoſita exceptione:vel,quia nõ comparuit aduerſarius.Si aũt ei fuiſſet permiſſa locum habet ꝙ ibi dixi. prohibitio enim generaliter auxilij intelligit, niſi in caſu licito arg. l.1.§.denique.ff.quod ui aut clam.& C. de adul.l.ita pudor.

Si autem quis cepit bannitum uolens ducere ad curiam, & deinde cum relaxauit.Dicit Ray. in.l.1.§. unuſquiſque. de ſer.fugi.quòd aut relaxauit eum gratis, & nõ punitur ut opẽ præſtans vt ibi.Aut per pecuniam , & tunc punitur,arg.l.2.de receptato.quod forte verũ eſt non exiſtente ſtatuto, ꝙ poſſit impune offendi,alias forte non procedit per ea, quæ dixi ſupta parte proxima.q.1.& q. 38.

29 Vigeſimonono quæritur,† an ille qui exemit bannitum captum de manibus familiæ,qui vt dictum fuit ſupra parte proxima huius tpis.q.32.tenetur fiſco ad ſoluendum condemnationem per.l.ad commentarienſem.& per.l.quiſquis. ibi allega. tenetur etiam vt præſtans auxilium vel fauorem. In hac qõne poſſent multa dici.concluſiue tamen tenendum quod vtraque pœna teneatur cum ex diuerſis factis oriantur, vna quia eximit,alia quia auxilium dedit.itẽ quia una ciuilis, vt. ff.ſi quis eum qui in ius vo.eſt ui exi. per totum. alia criminalis.l fi.de fur.Pro quo vide.ff.de fur.l.nunquam plura.& in l. qm̃.C.ad l.iul.de ui.ff.de pœnis,l.ſanctio legum.& ꝙ hī in.l.2. §. qui aduerſus. ff. de poſtu. & C. quando ciui. ac. præiud. crimin.l.1.

Ex prædicto ſtatuto de quo dictum eſt in q. 19. vbi de pacis beneficio ponitur,inſurgunt multæ quæſtiones. Et ideo.

30 30.quæro.† An tale beneficium cõpetat bannito pro adulterio. Et dubium facit, quia ſuper crimine adulterij non licet tranſigi nec paciſci.C.de tranſac.l.tranſigere,immo regulariter non licet tranſigi a contumace ſecundum Bart. in diſputatione ſua quæ incipit Lucanæ ciuitatis in fin.ſed hic fuit contumax,ergo &c.Sed in ſimili articulo Barto.conſuluit contrarium dicens. ꝙ quædam eſt tranſactio, quæ fit de re dubia,& lite incerta. & illa fit ad impediẽdum proceſſum ne amplius ſuper tali crimine procedatur. Et iſtud non poteſt fieri ſuper crimine adulterij,nec ẽt pacto. Quædam eſt pax, & concordia per quam rancor, qui eſt, in aĩo iniuriati reiicitur.nec p hoc proceſſus impeditur,licet pœna minuaꝫ ex for

Digitized by Google

ma statuti. Et ista pax est permissa in omni maleficio vt inst. de iniur. §. fi. & de pact. l. 1. & l. si tibi. §. quædam. Et q̃ de adulterio possit fieri pax est tex. expressus. C. de adult. auc. sed hodie, & in corpore vnde sumitur, vbi dr̃ maritum per adulterium uxoris posse recõciliare eam sibi, quod nil est aliud, nisi pacem facere. Aduertendum est quod ille tex. loquitur de remissione, quæ fit uxori, non de illa, quæ fit adultero, quæ vr̃ prohibita. l. 2. §. lenocinij. ff. de adu. paria enim videntur ab initio consentire, & postea adulterium admittere. Pariter enim punitur retinens uxorem in adulterio deprehẽsam, & ipsam alij adulteran. vt ibi. & l. mariti lenocinium. in prin. Retinendo tñ opi. Bar. dic q̃ lex, transigere, & iura sup. allegata loquuntur ante sñiam latam cõtra adulterum, post aũt sententiam latam in cã adulterij licitum est transigi super pẽna. ff. de pac. l. iũre gentium. §. si paciscar. & §. itẽ si experiar. ꝟm Bar. in d. l. transigere. & in l. quid ergo. §. pœna grauior. de his qui no. infa. Et sic non ob. contraria. Et sic cõcluditur qd̃ statutum prædictum locum habet ẽt in bannito pro adulterio.

31 Sed circa idem. 31. dubitatur † a quo pax de adulterio haberi debeat vt locum habeat beneficium statuti. Dicit Bar. in præallega. consi. quod incipit, Potestati terræ rochæ. quod sufficit hr̃e pacem a marito. ipse. n. est ille cui principaliter infertur iniuria vindicanda. ff. de adul. l. 2. §. fin. & C. de adulte. l. quamuis adulterij. cum muliere aũt non cadit pax cum non possit dici ei illatam iniuriam, quia in uolentem factum est. Præterea ipsa non põt conqueri accusando, quia socia criminis. C. de lib. cau. l. si filium. 14. q. 3. Nemini. ergo ab ea non requiritur remissio, quia nõ est iniuriæ persecutio. de iure del. l. ait prætor. Præterea prohibitiones factæ contra adulterum non præiudicant mulieri. l. denunciasse. ff. de adulte. Et sic cũ mulier non confitetur se adulteram vel non dicit se iniuriã passam, non est ab ea requirenda pax, quia videretur confiteri se adulteram. l. qm̃. ff. de his qui no. infa. Sed in contra. facit. C. de rap. vir. l. 1. & in auct. de rap. mul. & quod no. Dy. in regula scienti, in primo contrario. li. 6. sed illud verum in muliere rapta, secus in simplici adulterio. hæc Bar. Non intelligas per hoc ultimum q̃ statutum nõ habeat locum in raptore, sed intellige, q̃ tunc requireretur pax ẽt a rapta, quia ei principaliter iniuria facta est.

32 Trigesimosecundo † in quo examinabo. 33. & † 34. qõnes.

33 † Quæro bannitus in statuto prædicto comprehẽsus habuit pacem a filio eius, quem offendit, postea mortui, minore tñ, & sine iudicis decreto. Quæritur an habeat beneficium statuti. Hæc qõ multas habet partes. Prima est, an ipse minor ẽt pupillus possit de morte patris pacem facere. Secunda si põt an requiratur auctoritas tutoris. Tertia si non requiritur, an possit petere restõnem in integrum. Et erit alia qõ circa, quæ dicit Bal. in l. 1. C. de in inte. resti. mi. quod sic. Et si habet tutorem pupillus cum eius aucto. si non habet cum auctoritate iudicis supplentis tutoris defectum. Et si adulter habet curatorem cum eius auctoritate. & idem dicit in prodigo subdẽs quod non põt petere restitutionem in integrum, quia nõ intelligitur lædi, qui pacem facit. Ad primum, & secundum allegat no. l. creditor. §. 1. ff. man. Sed aduerte, quia prædicta latius examinantur in Spec. & suis additionib. in tit. de homi. uer. illud aũt. & ibi refert prius opi. Albe. galeoti in ti. de acc. §. pen. qui post allegationes hincinde concludit, q̃ aut pupillo aliquid datum fuit, & tunc ualet. l. præses. C. de transi. Si nõ est datum, idem, quia interest minoris sumptibus, & litib. nõ vexari. ff. de mino. l. minoribus. & de iniur. l. sed si vnius. §. si filio nam, & ciuitas pacem seruans commendatur. ff. de censi. l. 1. Deinde subdit opi. Vbert. d̃ bobio, quæ fuit, vt infans nullo modo possit ff. de pact. l. 1. si autem excessit infantiam. dicit requiri tutoris auctoritatem, & iudicis decretum.

Videamus ergo per ordinem articulos supra tactos, Primus articulus sit de infante. & in hoc oẽs concordant, q̃ nõ, nec solus, nec cum tutore. l. 1. ff. de pact. & de noua. l. 1. cum si. Secundus articulus est an tunc solus tutor possit pacem facere vt sic sufficiat bannito. In hoc fuerunt opiniones. Sed cõis opi. se habet quod aut homicida est incognitus, vt quia dubitatur, an ille cui pacem reddit commiserit homicidium patris uel non, & tunc põt, ut. l. præses. C. de transi. & iõ dixit Io. And. ubi supra referens dictum Guid. quod cautela est facere pacem, uel recipere, tanquam illi uel ille qui dr̃ inculpatus. Si vero est certum. & tũc, aut interest pupilli, puta pp̃ periculum suæ personæ. & tunc põt tutor facere, vt. l. 1. §. sed nõ nullos. de tute. & rõ. distra. aliàs non, quia talis remissio. &c. l. interdũ. §. qui tutelam. ff. de fur. & ista fuit opi. Iac. de Bu. quã ibi sequitur Bal. Sed aduertendum puto, quia hęc qõ alio nõ dato ita debet esse sopita. de iure. n. cõi nulla põt fieri vindicta. l. 4. §. eum qui. ff. de vi, & ui arma. & l. vt vim. Sententia de homicidio lata est, ergo amplius non potest accusari. l. licet. §. pen nau. cau. sta. & ideo nihil vr̃ remittere, sed potius iure reipub. uti. & ideo faciliter defendi põt talem pacem ualere. Sed dubium facit qñ ex forma statuti est permissa uindicta. Tunc enim vr̃ illud ius donari. & ideo tunc tenenda est opi. Iac. de But. q̃ possit si est ei periculosa inimicitia aliàs non. Sed considera quod tutor ẽt euidentem damnosam hæreditatem infanti delatam solus repudiare non põt sine consanguineorum infantis consilio, vt no. ff. de auc. tut. l. si ad pupillum. & l. is põt. ff. de acqui. hære. & in l. tutor. de bo. pos. & in l. 1. §. si tutor. ff. de succes. edic. & in l. eius est nolle. ff. de re. iur. ubi glo. no. loquitur. quinimmo secũdum Azo. in d. l. tutor requiritur ẽt iudicis auctoritas, quod ibi sequitur Bar. & Bal. in l. bonorum. C. qui admit. ad bon. pos. Cum ergo hoc casu sit expresse alienare, & illud facere quod quantum ad mandanam uitam verecundum est, puto solius tutoris non sufficere pacem, sed requiri consilium coniunctorum secundũ. l. magis puto. §. ne passim. de rebus eorum, & iudicis decretũ per sup. dicta. Id aũt q̃ dr̃ cautelam esse fieri, ut ei qui dr̃ inculpatus non prodesset ab beneficium statuti, quia requirit pacem fieri de contentis in banno in quo continetur, q̃ fecit. & sic confessus intelligitur. & si tunc non esset satisfactũ statuto per no. & maxime per Bar. in l. 1. §. 1. ff. de dolo. & l. 1. ff. si qua. pau. fe. di. & quod scripsit in consilio, quod incipit quidam Matthæus super verbis illis enuntiatiuis, vt dr̃, &c. quæ dicit tanquam dubitatiua sumi non tanquam affirmatiua. Pro quo uidetur tex. in l. si in uenditione. in fi. ff. commu. præd. Tertius articulus sit de pupillo cum tutore, & adulto cum curatore. & in hoc concordãt omnes, q̃ sic, ut supra dictum est. Sed an tunc requiratur iudicis decretum. quidam, quod sic, vt in prædicto uersi. illud aũt. Bald. aũt contra quod non requiratur iudicis decretum, quia nihil alienat. & quia in executionibus penarum non subuenitur minori. ff. de mino. l. auxilium. & quia non dr̃ damnum pati. de sepul. uio l. sepulchri. vt ipse scribit in l. 1. ff. de pac. Sed vt dixi sup. id potest esse verum suspecto iure cõmuni tm̃, secundum quod actio iniuriarum remitteretur. non enim dr̃ esse in bonis. & propterea dici solet, quod dicitur hæreditas adiri, vt dicam. inf. in q. 36 inspectis vero statutis vindictam permittentibus maior est dubitatio, licet enim tale ius non dicatur in bonis, vt l. cum emancipatus. ff. de col. bon. & in l. sed si vnius. §. si ante. de iniur. tamen alienatio dicitur sicut in repudiatione hæreditatis in qua ante aditionem nullum ius dicitur in nobis esse, vt. l. prætia rerum. ff. ad. l. fal. Qui tamen in casu nostro loquimur de effectu pacis ad cancellationem fiendam non gratuito, sed aliquo soluto, & sic pur in aliquo punitur, satis putarem verum esse iudicis decretum non requiri, vt. d. l. præses. Cautela tamen est vt eius auctoritate fiat, vt omne dubium remoueatur, vt in d. ver. illue autem.

Vltimus articulus sit, an possit peti restõ in integrum vt sic interim pax non dicatur firmiter facta. In hoc dicit Iaco. de Are. in d. l. 1. C. de in integ. resti. mi. q̃ non, quia in executionibus pœnarum, &c. vt. l. auxilium, & quia non est læsus, qui voluit fugere inimicitias. de vsufr. l. generali. §. 1. in prin. & idem vt dixi sup. tenet ibi Bal. & in d. l. 1. de pac. & sic propter hoc non retardabitur cancellatus maxime cum in talibus non inspiciatur quod euenire põt de iure speciali. l. 4. circa princ. ff. de fideicom. liber. & per Bar. plene in l. inter stipulantem. §. sacram. de verb. obl. ex prædictis itaque pãter qualiter requiratur pax quando filius mortui passi iniuriam est minor. & patent expedite. 32, 33. & 34. q.

35 Quæro ergo trigesimoquinto † circa idẽ. Filius occisi maior vt sic cessent aliæ dubitationes fecit simpliciter pacẽ de iniuria facta patri cum remansisset patri. An hoc sufficit ad cancellationem banni, posito, q̃ pax sit specialis de contentis in sententia banni. In cuius decisione primo videndum est an statutum prædictum, q̃ loquit̃ de hærede, intelligatur de filio, & descendente. An vero etiam de extraneo. Si enim primo mõ intelligitur nõ vr̃, q̃ sit necessaria hæreditatis aditio. ff. de oper. liber. l. vt iureiur. §. si liberi. cum ibi notatis. & ita voluit Bar. in l. damni. §. sabini. ff. de damn. infec. vbi dixit tale ius non competere iure hæreditario. q̃ secus est si intelligitur generãliter quocunque. l. 3. §. si quis hæredi. ff. de sta. libe. & l. qui hæredi. ff. de cond. & demon. Et quod debeat intelligi de filijs uidetur probari, quia idem iudicatur de remissione iuris, q̃ de ipso iure. l. manumissiones. ff. de iust. & iur. & quod no. in l. de tutela. C. de in integr. rest. mi. sed ipsum ius vindicandi non transit in hæredem. l. iniuriarum actio. §. 1. de iniur. ergo debet intelligi. idest de filio. l. lex facto. §. fina. ff. ad treb. & q̃ habetur per Bar. in l. gallus. §. etiam si parẽte. de lib. & posth. & ita dixit Bar. in l. si filius qui patri. de vulg. & pup. vbi dixit, quod sufficiebat pax habita a filio etiam, qui abstinuerit, propter beneficium suitatis, quæ operatur ad commodum filij. Et idem tenet ibi Bal. quia nomen hæredis præfertur ratione naturali. Ex quo si uerum esset sequeretur, q̃ non sufficeret pax habita ab eo, qui adiuisset filio abstinente puta, qui non esset de descendentibus.

Quantũ ad me passus est dubitabilis pp̃ naturam materiæ super qua profertur tale nomen, sed pp̃ materiam fauorabilem

Digitized by Google

lem communis interpretatio se habet quod intelligatur de quocunque vniuersali successore. l. sciendum. de uerb. sign. & ita tenet Bal. contra Bar. in l. 2. C. de libe. & eo. li. & ēt Bar. in l. eadem. §. cato. de uerb. obl. ut dicam. inf. q. 39. Non ob. q̄ ius vindicandi non sit transitorium, quia immo transitoriū est de sui natura lite contest. vt ibi cum concor. de quo ar. vide in. §. etiam. per Bar. & Bald. & per doc. in l. antiquas. C. de usufru. & in l. In annalib. C. de lega requiritur ergo quod ad verificationem statuti quod sit hęres ideo &c.

36 Trigesimosexto videndum † est an ex tali pace dicatur adire hęreditatem. Albe. ubi. sup. q. 9. tenuit q̄ sic, si aliquid recipit, quia illud datur contemplatione mortis ar. ff. ad tre. l. ii. de li. & posth. l. in suis. Communis vero opi. se habet in contrarium. l. pro hærede. §. fi. & ibi per Bar. ff. de acq. hære. & ēt per alios. & in l. quæsitum. ff. de se. uio. facit. l. eum qui. C. ar. tute. de his qui ef. uel deic. l. si uero. §. hæc actio. & ita determinauit Odof. ut refert Guid. de Suz. qui idem tenuit in suis. qō. sub litera S. Quod intellexit idem Odof. in d. §. hæc actio. nullo existente statuto. Sed vbi sit dictum, statutum tribuens pacis beneficium, dixit eum intelligi adire hæreditatem. & nil allegat. & idem sequitur Cy. in d. l. eum qui. qnod non credo verum, nisi in instrumento pacis dicatur, quod feci pacem vt ille consequeretur beneficium cancellationis. Tunc enim intelligitur adire, quia alias habere non posset beneficiū ar. d. l. pro hærede. §. Papinianus. & l. illud. eo. ti. ita debet intelligi. d. Odofre. Simplex ergo instrumentum pacis habitę ab eo qui potest hæres esse non dat beneficium cācellationis, nisi de aditione tunc facta aliter appareat. Vide tamen quod dicam infra hac eadem parte. q. 47. ad fi.

37 Trigesimoseptimo † quæritur procurator Titij offensi cū generali, & libera administratione fecit bannito pacem de contentis in banno, quæritur an virtute dictæ pacis bannitus possit pp dictum statutum certum quid soluendo cancellari. & vr quod sic. quia tutor potest. l. præses. C. de transe. ergo, & procu. cum libera. l. procur. cui liber. ff. de procu. In contrarium est veritas, quia aut non venit in mandato hominis eo quod nō constitit in administratione patrimonij, vt. l. nec mulierem. C. de manu. uin. aut si uenit requiritur speciale mā datum. ff. de procu. l. mandato. ext. de arbi. cap. per tuas. & de transc. contingit. & fi. de pac. l nam, & nocere. & ita not. in Spec. de treug. & pa. ver. hoc quoque no. & de procu. §. ratione igitur sui. uersi. 22. Et ita seruatur.

38 Trigesimooctauo † quęritur an sufficiat haberi pacē verbis vel factis sine scriptura. Puta quia probat bannitus quod offensus, vel eius hæres habens eius cognitionem bibit secū, vel cepit eum per manū. & similia. & videtur quod sic, quia per tales actus alio non dato intelligitur fieri pax, & remissio iniuriæ. Facit quod notatur in l. 1. ff. de pac. & iusti. de iniur. §. fi. & ff. eo. ti. l. non solum. hoc autem probatur, quia non reperitur hic casus inter illos in quibus requiritur scriptura de quibus habetur per Dy. in suo tractatello. per Guid. in Spe. de instr. ædi. §. restat. uer. sed si unus. per gl. in c. 1. de cen. lib. 6. & probatur ex no in l. 3. §. pen. ff. de adimen. le. per Bar. in l. 1. ff. de pac. Et videtur casus in l. in ipsius. C. fami. hercis. Et ibi per Guido. & hoc verum licet Gui. in Spe. in ti. de homi. uersi. illud in duobus uerbis. videatur sensisse contrarium per. c. pactum. de uer. sig. q̄ non ob. ut ibi no. in gl. Quia tamē faci lius possent fieri fraudes cōiter per statuta prouidetur quod de tali pace debeat constare per publicum instrumentum. & tūc dicit Bal. quod producens tale instrumentum non debet detineri sed statim relaxari. ff. de in ius uoc. l. neque. in fi.

39 Trigesimonono † quæritur an sufficiat bannito si habet pacem ab vno ex pluribus hæredib. occisi siue aliter offensi. Quæstio hæc in diuersis titulis qōnum ad idem tendentium reperitur diuersimode terminata. & licet in voluminibus habeatur. tamen pro contrarietate determinationū opus est, vt aliqualiter insistatur. Et ideo sciendum q̄ ista qō fuit de facto Bononiæ, & ibi Osber. de Cremona determinauit talem pacem ab uno habitam non sufficere per ex. l. 1. §. denunciari. in fi. de libe. agno. Item quia indefinita æquipollet vniuersali. de le. 2. l. si pluribus. Sed Old. tunc tenuit contrarium, quia statutum supra relatum dicit ab hærede, ergo sufficit ab vno cum hæres sit. Item quia vindicare necem defuncti est quid indiuiduum, ergo competit cuilibet hęredum insolidum. ff. fami. herciscun. l. hæredes. §. antea. & de serui. rust. l. via. §. fin. Nec ob. lex fi ff. communia præd. quia ibi ius illud indiuiduū respicit corpus hæreditarium, ideo ibi requiritur consensus omnium, sed in proposito tale ius non respicit quid hæreditarium, ergo sufficit uoluntas unius. & ita dixit Cy. in d. §. denunciari. fuisse Paduæ determinatum. Bar. autem in l. cadē. §. cato. de uer. obl. dicit quod licet in indiuiduis apud quemlibet hæredum sit ius insolidum, tamen est sine effectu nisi cę teri consentiant. de serui. rust. prædio. l. itinere, & quod licet in tutoribus apud quemlibet sit insolidum ius actiones exercendi, non tamen sic in iure per quod tutela finitur. l. clarum. C. de auct. præstan. & ideo in proposito cum extingueretur ius vindicandi non debet tenere pax ab uno habita, nisi cæteri consentiant, quod etiam apparere dicit ex eo qđ statutum dicit, ab hærede & sic de eo, qui ex asse, idest in totū hæres est. l. si defensor. §. 1. de interrog. act. Ac etiam quia hæres pro parte non representat defunctum. nisi pro illa parte. C. de rei uen. l. cum a matre, pro alia enim habetur ut extrauenens ut ibi. & no. de præto. stip. l. 2. §. fina. ff. de quo statuto nō cogitauit. Finaliter tamen concludit standum maiori parti hæredum intelligendo maiorem partem pro numero personarum, & vnciarum, & vbi sint pares standum esse dignioribus, & si in omnibus sint æquales standum esse remittentibus, & sic pacem facientibus. de pac. l. & iuum. §. fina. & l. maiorem. in prin. & C. qui bon. ced pot. l. fina. reputans iniquum esse, q̄ unus. solus, qui forte esset vnus tristis possit pacem facere. Contra. l. si vnus. §. si filio. uersi. sed interdum. ff. de iniu. quam sententiam dixit æquitaræ consonare. Bal. uero in hac quæstione multum variauit. Nam in l. communis libertus. ff. de in ius uoc. sequitur opin. Cyn. quia cum non agatur de pecuniario commodo pęnes unumquemque hoc ius faciē. dę pacis consistit in solidum, sed non sic ubi agitur de pecuniario commodo. & ita respondet ad not. in l. 2. C. de liber & cod. libe. ubi allegatur lex, si quis hac lege. §. final. ff. qui & a qui. ma. li. non fuerit. Sed in l. 1. ff. de pact. dicit, q̄ aut tractamus de pace ad effectum tollendi processum inchoatum. & tunc si ille qui inchoauit remittit satis est. l. per fundum. ff. communia prædi. Aut ad effectum tollendi sententiam latam. & tunc secus est Et sic tenet directo contrarium, dicens veram esse opin. Osber. & subdit, q̄ opinio Barrol. de maiori parte loquens non potest esse uera, quia illud uerum regulariter, quando aliquid competit pluribus collegialiter, idest, ut vniuersis, secus si singulariter. Tūc enim cōtradictio vnius qui utitur iure suo liberationem excludit secundum Inuoc. de maio. & obe. cap. humilis. Implicat ergo ibi contrarietatem, q̄ pax unius sufficiat, & non maioris partis, sed debet intelligi, q̄ pax unius sufficiat alijs non contradicentibus. Si uero aliquis contradicat nedū habita ab vno, sed nec a maiori parte sufficiat in. l. aūt. 2. C. de libe. & eo. li. ubi dicit Old. uacillasse. q̄ nō est verum cum semper dixerit inspici verba statuti, an loquat in singulari an in plurali. post relatā oīum opi. concludit, q̄ aut ius indiuisibile accedit rei cōi. & tunc rei cōis habet natura, & melior est cōditio prohibētis. & plus ualet prohibitio unius q̄ multorū cōsensus. vt d. l. fi. cōia pdi. & ibi concor. Aut tale ius stat p se. & tūc aut attēdit ad pcipiē dū aliquod cōmodū. Et tunc oēs debent requiri, sed si discordāt prefert maior pars vt. l. maiorem. & q̄ no. p Bar. in l. hæredes. §. peto. ff. ad treb. Aut tale ius tendit ad uindictā & tūc p̄fert magis idoneus, & cuius magis interest. de sepulchro vio. l. 3. §. si ad plures. & l. sepulchri. Aut tendit ad remissionē vindictę. & idē quia fauorabilior est liberatio q̄ uindicta, & quia agit de publica uindicta q̄ respublica remittit, nec possunt p̄tendere cohæredes aliquam læsionē, quia nihil agunt nisi vt officiāt. ff. de rei uendi. l. in fundo. itē quia illa uerba, Si pacē habuit &c. non conferunt aliquid hęredib. q̄ possit extingui, quia verba conditionalia non disponunt, sed facultatē denotant. ff. si quis omis. cau. test. l. si quis sub conditione. Et sic cessare dixit oīa contraria quæ loquuntur de pluribus ius habentibus. Concludens quod si statutū loquitur p uerba singularis numeri sufficiat pax facta ab uno ex hęredib. qui sit honesta persona, & eam fecerit bona fide. Nam & ius diuinum ad hoc hortatur offensum. ut no. de his qui no. infa. l. furti. §. pactus. Ang. uero eius frater faciens de eo mentionē in d. §. cato. dicit de rigore iuris opi. prædictā, & ēt Bar. non posse procedere, sed verā esse opi. Ober. per iura p eum allegata, qa in iurib. singulorum non habet locū lex, quod maior, nisi in casib. l. maiorem. & l. consi. de cur. fu. De humanitate aūt dicit veram esse opi. Bar. ut stetur maiori parti secundum eius distinctionem, dumtū in maiori parte non cōputet fœmina, qa ad eā ius uindicandi nō pertinet. ut no. p glo. in usi. feu. in ti. q feu. da pot. uer. hoc aūt no. Dicit ēt quod si in numero minoris eēt unus cōsors occisi, & alij essent extranei, uox illius cō sortis esset oīb. alijs p̄ferēda. ff. de acc. l. si cui. §. 1. & l. si plures. Vides ergo in hac. q. quę, & quāta sit diuersitas opi. Sed saluo iudicio cuiuslibet melius, & subtilius intuētis mihi vī aliter esse dicendum. Nam qūque ius uindicandi incipit a persona offensi, quandoq; incipit a persona hæredis. Primo casu vt si statutū dicit, qđ nullus possit rebanniri, nisi habuerit pacē ab offenso uel eius hære. Et isto casu ius fiēdæ pacis quo ad statuti beneficiū incipiat, & ortū habeat in persona offensi, & ex eius p̄sona trāleat in hęredē, puto verū esse de iure nō sufficere pacē habitā ab uno, quinimmo nec a maiore parte, cū ab ab hærede requirat pp respectū defuncti. Et sic pp representationē dicta uerba nō uerificantur, nisi in his qui totū eū representant. l. cū a matre. superius allegata. Pro parte. n. p quia non est hæres cēsetur extraneus. Et sic hoc casu sit uera opi.

Digitized by Google

Osber. ꝑ iura ꝑ eū allegata.& ꝑ d.l.si quis hac l.§.fi. in quib. iurib. ius apud quemlibet est indiuiduum. vt.l.carmelia pia. de iur.pat.Et tñ omnes requiruntur Secūdo casu puta cum statutum dicit occidens decapitetur, nisi habuerit pacē ab hærede occisi. Et sic solum fundatur ius in persona hæredis non respectiuatum ad ius defuncti. Et ista fuit quæstio propria Osber.Old.& Cy.Et hoc casu puto considerandum duplex vindictæ genus. Vnum ius vidicandi ex forma statuti quod datur hæredib.mortui propria auctoritate. Aliud ius accusandi,vt per iudicem puniat vel banniatur, & bannitum offendendi,quod datur cuilibet ex forma statuti.Quo ad primum ius quod datur solūmodo ex ipso facto homicidij ēt nullo secuto processu,& quia unicuique competit insolidū, licet vnus pacem faciat non propterea præiudicat alijs quin possint vindicare,& offendere,nec ēt si maior pars pacem faceret.Ille enim qui pacem non fecit tale ius vindicādi auctoritate propria nō perdit,vt d.l.fi.communia prædio.& l.clarum.de aucto.pre.cum si.Et est verum quod in iure competenti pluribus vt singulis dispositio.l.ꝙ maior.ad muni.locū non habet.nisi casibus specialibus de quib. iste non est.Quo vero ad secundum ius vindicandi per viam iudicij,& sic accusandi,& faciendi puniri per iudicem,& ēt bannitum propria auctoritate offendēdi virtute statuti permittētis a quocunque offendi,ꝙ ius est publicum,& in quocūque residet & in persona qualibet,vt.ff.de publi.iudi. per totum. Puto verum esse dictum Old.s.quod statutum,ꝙ loquitur in singulari locum habeat si vnus hæredum pacem facit. Cum enim statutum sic loquatur in singula.sufficit pax habita ab vno.l. non aliter.de le.3.l.j.l.si is qui nauem.de exerci.cum lim.Nec ob.ꝙ præiudicetur alijs, quia sic in iure publico siue plurib. siue omnibus competenti contingit,vt l. si plures. ff. de acc. & nau.caup.stabu.l.licet.§.pen.Si enim vnus accusat, & nulla interueniente collusione accusatus absoluitur, cæteris ius accusandi sublatum est.Item si agitur cā nullitatis,uel cancellationis vel exemptionis a banno sufficit ꝙ citetur respublica siue ipsam repræsentantes, non aūt est necesse ꝙ singuli de uniuersitate citentur,vt hī plene per Bar.in extraua.ad reprimendum.super verbo citata. & si ad petitionem vnius cancellationis tale ius offendendi omnibus perit.Et hoc casu verificantur verba Bal.in d.l.1.ff.de pac.Nec ob.l.clarum. & l.fi. communia prædi.cum si.quia loquuntur in iure priuato cō petenti cuilibet iure publico.& sic in eo potuit statuēs dispone quicquid uoluit.de iniur.& dam.da.c.in nostra.& ff de priui.cre.l.anthiocensium.cum si. cum plene no.per Bart. in l.toties.ff.de pollici.Hoc tamen casu verum est, ꝙ sicut vbi accusans ꝓsumeretur collusisse non habeat locum absolutio vt hī in tit.de præuari.per totum. Ita & tunc non habeat locum tale beneficium statuti quando persona vnius hæredis,quæ pacem fecit est uilis uel prauę conditionis, vt sic statutum a iuris regulis ordinetur ar.l.sed vnius.§.si filio.de iniu. Nec ob.si dicatur rō prædicta locum habet ēt in primo mēbro,& tamen dicis diuersam esse censuram, quia vt dixi a diuersitate verborum diuersa cognoscitur intentio.l.labeo.de supel.le.In illa autem quæstione,& sic in primo membro verba statuti fundata sunt in iure competēti offenso. & de eius persona in personas hæredum.hic in iure ipsorum hęredum non respectiuato ad defuncti personam, & sic diuersa colligitur censura.l. si idem.C.de codi. Nec etiam ob. quod per hoc dicātur alij perdere ius uindicandi propria auctoritate, quia non est uerum vt dicam infra in tertio tempore parte. 1.q.10.dum tractabo,an contra rebannitum possit fieri vindicta permissa ex forma statuti contra offendentem.

40 Quadragesimo †circa eandem pacis materiam pone statuto simpliciter caueri,ꝙ bannitus rebāniatur si habuerit pacem,an sufficiat sibi pax habita ab occiso. Pone enim quod erat capitalis pœna pro vulnere facto aīo occidendi,vt sic ante mortem potuerit in banno poni secundum no.per Bar.in l.damni.§.sabini.de dam.infe.& in Spe.de accusatore.§.uiso. uer.sed pone.& ēt in ti.de inquisitione, uersi.pone ꝙ habuit pacem antequam esset bannitus.In hac.q.primo videndum est an occisus possit liberare occisorem,in quo Bar. in d.§.sabini.dixit primo vī ꝙ non,quia homicidium non pōt remitti.l.diuus.ff.ad sil.& ibi no.& iō dicit ꝙ debet poni statutum in his terminis,ꝙ qui occidit occidat̄,sed si habuerit pacem minus puniatur.Et arguit ꝙ vī facta pax de occiso,vt in §. sabini cum oīb.iuribus ibi allegatis.In contrarium arguit de.l.ita vulneratus.& l.qui occidit.ff.ad.l.aquil.& subdit ꝙ secundum Guido de Suz.tutius est fieri pacē de vulnere,& de omni eo,ꝙ ex vulnere sequi pōt.& allegat Gui.in d. uer. sed pone.vbi latius per Io.An.& deinde relato d.Iac.de Are.concludit,ꝙ aut est certum de mente contrahentium & stare debemus certo.l.1.§.si conuenerit.ff depositi.aut non constat. & tunc ille remisit actionem iniuriarum,& nō vī remissa actio de homicidio.l.si duo patroni.§.Iulianus.de iurei.aut remisit iniuriam,tūc aut vulnus erat mortale. & oīa vīr remissa, vt in §.sabini.cum si. Aut nō erat prima facie mortale. & mors non vī remissa,vt.l.si vulneratio.ff.ad.l.aquil. quia de ea nō vī cogitatum,vt.l.qui cum tutorib.ff.de transa. & intelligo hoc ꝙ vere erat mortale.Si aūt ex cā mors fuisset secuta non minus ualeret pax,vt.d.l.qui occidit.ex quib.patet ꝙ concludit, ꝙ quis possit reddere pacē de morte sui ipsius. & prosit homicidæ.non ob.l.diuus.ad sil.quia illud verum de iure cōi de quo dic vt ibi,& per Bar.ī l.si maritus.§.si negauerit.ff.de adu. Ad propositum ergo dictante statuto simpliciter vt proposui de bannito,dico quod si erat bannitus tpe quo pacem habuit.& pax fuit taliter composita,ꝙ cōprehendit ēt de morte,& debebit cancellari,si statutū requirit,ꝙ aliquid soluatur sine dubio,quia non ꝓpea est immunis sed mitius teneī. Idē si simpliciter dicit statutum cancellandum esse ex beneficio pacis,quia lex,diuus.cum glo.habet locum ante latam sñiam non post vt dī per doc.in l.transigere.C.de transa.& dixi supra hac eadem par.q.30.Sed si non cōprehenderet mortem non hfet beneficium.Si vero non erat tunc bannitus nō vī ei ꝓdesse beneficium pacis,quia bannitus nō habuit pacē. & sic non uerificantur uerba statuti.l.in delictis § si extraneus. ff.d no.& l.Titius.ff.de mili.te.& ꝙ ibi per doc.Nec ei vī suffice re aditio hære.per q̄ vñr ratificari oīa gesta per defunctum, vt dicam in seq.qō.quia illa trahitur retro cum illis qualitatibus cum quib.facta fuit, & sic tali qui bannitus non erat ut in regula,rati. li.6.cum si & in l.eius qui.ff.si certum pet.Nisi ergo illam habuit ab hærede non vī ꝙ possit cancellari. Sed aduerte ꝙ istud vltimū posset esse uerum si statutū diceret si fiat pax bannito &c.Tunc.n.requirīt ꝙ sit bannitus tpe quo fit pax.Sed in proposito dictum fuit statuto caueri eum debere cancellari si pacem habuit. & sic significat ēt tps præteritum,vt.l.si iam facta.& l.solemus.ff.de cond. & demon.& ꝙ no.per Bar.in l.oēs populi ff.de iusti.& iu. dum tractat de significatu uerbi ꝙ pōt esse præteritum,& futurum. Nec ob. ꝙ leges siue statuta non trahantur ad præteritum,quia verū est quantum ad præteritos bannitos &c.ꝙ declara vt dixi supra hac eadem parte.q.10.ubi pro hoc ultimo omnino uide.

41 Sed pone.41.† statuto caueri,ꝙ bannitus, qui habuerit pacem ab hærede occisi debeat cancellari, &c. Et sic sufficiat siue habuerit ante bannū siue post. Titius qui vulnerauit ad mortē Gaiū,habuit pacē ab eo vulnerato ēt de morte. Aut tacite ut dictum est.sup.proxi.q.aut expresse. an sibi sufficiat hæc pax.Bar.in præal §.sabin.arguit primo ꝙ sic,quia qui hēt a defuncto,habet ab hærede.ff. de prob.l.pactū. & vī expressum ff.de exc.tu.l athlerę.§.dat remissionem.credit cōtrariū cū hoc fauore hæredis sit inductum, & sic non pōt testator remittere.C.ut in pos.le.l.pe.& ꝙ ibi no. & quia ex hoc quis inuitaret̄ ad delinquendum cum vulneratus expectans de ꝓximo mortē faciliter pacē faceret. adducit ad sui decisionē ꝙ hmōi iniurię persecutio non cōpetit iure hæreditario. ar. ff de sepul.uio.l.quæsitum.& l.pro hærede.§.fi.de acq. hære. Sed Bar.in l.2.C.de lib.& eo.li.allegans pro hac parte ꝙ statutum loquī de hærede non testatore. & sic in eo locum non habet.sol matr.l.si uero.§.de uiro. determinat contrarium, quia statutū,ꝙ loquimur de hærede considerat personam defuncti prout repræsentatur ab hærede secundum met Bar. in l.exdē.§.cato.de uer.obl.sed fortior virtus est in repræsentato q̄ in representante arg.C.de iure deli.l. cū aliquis. item quia hæres tenet̄ hīe ratū factū defuncti.C.fa.herc.l. in ipsius & l.si ergo.§.1.de iur.do.Et iō hoc casu voluntas hæredis nō debet requiri.ff de ser.expor.l.3.Patet ēt hoc fm cū naturali rōne,quia quicquid est cā cāæ est cā causati.ff. man.l.hæredē. sed defunctus est cā cāæ.i.hæredis.ff de le.2.l. codicillis.§.pe. ergo est cā causati.i.pacis,& sic pax ab eo dependet. Et si pōt ꝓ aliū, ergo per seipsum.& multo fortius arg.ff.de min.l.ꝙ si minor.§.scæuola.Nec ob.l.1.C.de usuf.& l.scire ut in pos.le. alle per Bar.in contrariū,quia illa cautio pstat̄ hęredi vt dño, & sic recipit cā tanquā quilibet proprietarius non tanquam hæres,hic uero tanquā hæres,& defunctā repræsentans facit. Credo hanc opi.Bal.ueram,& fauorabilē.Non ob.ꝙ statutū loquitur de hęrede,quia cum de homicidio loquatur habuit respectum ad id ꝙ frequentius accidit.s.quod plurimum interficiuntur incontinenti,& sic pacem reddere nō possunt. Si ergo aliter contingit idem est per identitatem rōnis. ff.de legi.nam ad ea.& ꝙ no.in l.tale pactum. §. fi.de pac.

Aduertendū ñ est,ꝙ bannitus debet ostēdere aditionem hæreditatis,aliàs non diceret̄ habita ad hærede.l.3.§.si quis hæredi.ff.de statuli.& l.qui hæredi.de condi.& demon. Et ideo si huis decederet sine hærede secundum nō.in l.fi.ff.de instit. & l.sine hærede.in prin.de admi.tut.& l.postquam.ut leg.no. C.Puta quia facta diligenti inuestigatione, & excussione secundum formam l.pen.C.ad Treb.non reperiretur,qui hæres esse vellet.forte sibi pax habita a defuncto non prodesset. Faciunt no per Bartol.& Bald.in l.1.C.de acti. & obli. quod & si subtile sit, tamen non sapit æquitatem, & forte etiam non est uerum, quia si dicimus sufficere pacem habitam a defun-

Digitized by Google

defuncto de eius hæredis persona nõ est curandũ, quinimo si a dicta hæreditas qõ remaneret clara. cũ adeũdo oĩa gesta defunctum ratificare dicat ut dictũ est supra proxima. q. & probatur. C. de libe. cau. l. si ab eo. nisi in his, quæ in frandẽ ipsius hæredis gesta essent secundũ no. in l. 2. C. de his, quæ in frau. pa. Concludatur itaque pro parte fauorabili, quod ẽt tunc sufficiat pax habita a defuncto licet tutius sit additionem hæreditatis ostendere. Vide tamen, quæ dicam infra. q. 49.

42 Quæro † circa idem. 42. Dictum statutum requirit, quod de pace habita ab hærede constet per publicum instrumentum. de pace constat per instrm̃ taliter quod aditio non inducitur secundum ea, quæ dixi sup. q. 36. sed de illa probatur p testes. Quæritur an beneficium pacis prosit bannito ut possit cancellari. Iac. Bu. disputauit. q. in simili. de qua doc. ponunt in l. certi condictio. §. qm̃ ff. si cer. pet. & concluſit quod licet per testes non possit probari ex forma statuti debitum vltra centum solidorum. Si probatur per instrm̃ promissio indẽnitatis vel interesse per testes poterit probari de quantitate dãni vel interesse, quia statutum loquitur de pace nõ de aditione. Secundo quia verum est, ꝙ non est facta probatio per testes, sed per testes, & instrm̃, & sic confectum est unũ mixtũ. ergo statutum in eo locum sibi non vẽdicat. per no. in l. 2. de uerb. obl. Sed ista rõ ad propositum nõ adaptatur, quia illud statutum est prohibitiuum, scilicet quando non possit probari per testes. Istud affirmatiuum quod debeat constare p publicum instrumentum. Et cum istud sit fauorabile debet habere locum in mixtis, vt no. per Bar. in d. l. 2.

Sed attende, quod imò effectiuæ istud statutum est prohibitiuum, id est, quod pax non possit probari per testes sicut dicimus in negatiua. l. si in prin de doli excep. & in l. inter stipulantem. in prin. de verb. obl. Et ideo argm̃ prædictum facit ad propositum, scilicet quod dictum statutum non habeat locum in hoc mixto. Et sic possit aditio probari per testes. Pro hac decisione allegatur tex. dicti. §. qm̃. cum gl. sua, nam tex. ibi dicit, quod ille contractus mutui fit re, & uerbis. & gl. exponit, id est uerbis interueniente re. sic in proposito ista probatio pacis fit per instrm̃ interuenientib. testib. quod hoc facit, quod vbi alteratur natura probationis super aliquo, vt quia dr̃, quòd infamis admittatur ad probandum simoniam vel adulterium. Illa alteratio non extenditur ad circunstantias. de simo. c. per tuas, & per Bart. in l. in qõnibus. ff. ad l. iul. mai. & per Bal. in auc. si dicatur. C. de testi. ita in proposito cũ ista forma probationis detur super pace non trahitur ad circunstantias. Et sic aditio poterit probari per instrm̃. quod est seuerum ostenditur, hæres non põt esse nisi post mortem de reg. iur. l. hæreditas. de vul. & pup. l. 2. §. 1. De morte aũt regulariter non fit instrm̃ maxime in occiso secundum not. per Bar. in l. in senatum. ff. ad turpil. & C. de prob. l. fin. & C. ad. l. aquil. l. contra negantem. Si enim intelligitur quod mors nõ posset probari per testes, statutũ quasi de nihilo seruiret qñ daret beneficium pacis habitę ab hærede. Intelligitur ergo quod ipsa pax probetur per instrm̃. Circunstantiæ vero poterunt probari per testes. ad ꝙ ẽt facit quod hr̃ in iurib. supra proxime allegatis. In quibus dr̃ per contrarium, quod licet maleficium non probetur per instrm̃, tamen circunstantiæ maleficijs bene probantur per instr̃m, vt puta adulteriũ probatur per testes. Matrimonium põt probari per instrumentum. & sic de sim. vt ibi & per Bal. in l. optimam. C. de contrahen. & commi. stip. Et intelligo prædicta procedere statuto dictante, vt supra. Si vero statutum diceret, quod in cã cancellationis non admittatur probatio per testes seeus esset, quia tunc haberet locum in quolibet articulo cãæ arg. ff. de transa. l. cum hi secundum. Bar. in fi. in l. solet. de ali. & ci. leg. & Bal. in l. 2. de iureiu. Puto tamen quod ẽt tunc poterit probari mors, & filiatio. alias redderetur statuti dispõ inutilis. Cum enim statutum det beneficium pacis habitę ab hærede, & dicat quod in cã cancellationis non admittatur probatio per testes, debet intelligi super his, quæ possunt probari per instrumenta ut super pace, super aditione, super matrimonio. Sed in his, quæ regulariter non possunt probari nisi per testes, vt de morte, & filiatione uel parentela statutũ non intelligitur. l. ita aũt. in prin. cum si. ff. de admin. tuto. & ne iuris dispositio reddatur inutilis. l. talis scriptura. in fi. & l. si qñ. de leg. 1 & l. Tria. §. item responso. 1. de uerb. obl.

43 Quadragesimotertio † pone statutum dans bannito beneficium pacis restringit se ad certum tps. puta quia dicit dum tamen pax facta sit intra sex mentes a die lati banni. Ex hoc statuto possent oriri multæ quæstiones. & subtilis inuestigator a seipso poterit reperire. Quarũ ad præsens duas rãtum gratia breuitatis attingam. Prima erit an pax possit fieri absenti. & sic an sufficiat pacem fuisse factam absente bannito intra terminum statuti, quam quæstio. formar Bal. in l. 2. C. de libe. & co. lib. & ibi primo allegat quod non per. l. si cum cornelius. de solu. In contrarium allegat quod sic, quia liberatio potest fieri absenti, ut no. ff. de libe. le. l. non solum. §. si liberationis verba. Concludit quod pax perfunctoria qualis sit in foro penitentiali potest fieri inter absentes. ut no. insti. de iniur §. fin. pax uero solemnis non põt fieri, nisi interueniente præsentia uel organo iuxta no. C. de sacrosan. eccle. l. illud, & de actio. & ob. l. consensu. Et demum arguit contrarium de. Ilabeo. ff. de iureiu. & non soluit, sed Bart. in d §. sed liberationis. respondet, quod ibi interuenit nuncius uel epistola. In hac qõne considerandum puto quod interdum pax est necessaria hincinde, quia ex omni parte sunt factæ iniurię & tunc talis pax est de natura pacti, vt. l. 1 ff. de pac. & sicut pactum non potest fieri inter absentes, ut ibi. ita nec pax. Si uero pax requiritur solum ab una parte, quia ex altera parte tãtum fuit illata iniuria, tunc non requiritur promissio seu cõcordia, sed solummodo requiritur simplex remissio facta a passo ei, qui intulit, secundum Guil. in Speculato. de treug. & pa. uersi. Item si ex altera. Et ideo cum ex forma statuti requiratur pax secũdo modo, id est remissio iniuriæ ab offenso uel eius hærede. dicendum est in hoc articulo illud quod in remissione dicitur siue in liberatione in qua gl. sunt contrarię. Nam gl. in l. idem in duobus. ff. de pact. & in l Pomponius scribit de nego. gest. tenent quod non ualet. in § si liberationis verba Tenet gl. ꝙ ualeat, sed ueritas est secundũ doct. quod aut fit remissio absenti simpliciter. & tunc non valet, vt in iuribus supra allegatis, Aut fit remissio alicui recipienti pro absente, & tunc valet vt in iuribus supra allegatis. & ubi aliàs quæritur actio si cedatur, & non aliàs ut notatur in l. huius. de leg. 1. Hoc casu quæritur exceptio ipso iure. l. resc. § fi ff. de pac. & per Bar. vbi supra, & in l. tale pactum. Et hæc de prima.

44 Secunda quæstio, & sic. † 44. est an ad beneficium statuti obtinendum sufficiat, quod talis remissio facta absenti recipienti pro bannito fuerit facta ante tempus, licet ratificatio fuerit facta post tempus. Dixit Bal. in l. 1. ff de pact. quod non suffiecit. ff. de app. recip. l. 1. rem ra. ha. l. bonorum, & quod no. per Inn in c. cum in tua qui ma. accu. pos. Quod vt patet ex his, quæ ibi dixit, & ex his, quæ dixi supra proxima. q. debet intelligi in pace facta secũdum primum modum per quem requiritur hincinde promissio. Sola uero remissio ex altera parte, quę etiam pax dicitur, vt supra proxima quæstione dixi, potest quandocunque ratificari, quia illud ius quæritur sibi ignoranti, & ratificatio requiritur non vt quæratur, sed vt perdatur, sicut dicimus in legato. l. cum pater. §. surdo. ff. de leg. 2. & de cond. inst. l. si quis ita. Sic itaque vbi apparẽt duo banniti de offensionibus hincinde factis, & tractaretur de utriusque cancellatione p, ax requirit reciproca, & in forma solenni. Si autem uni tm̃ fuisset illata offensio, vel de vnius tm̃ cancellatione tractaretur sufficere pacem factam extraneo recipienti pro bannito. ꝙ maxime uerum est si est notarius recipiens per no. per Guil. & doct. in l. non aliter. de ado. rem pupil. sal fo. l. non quasi. de magi. conue. l. 1. §. exigit. & per Bar. ff. de verb. ob. l. stipulatio ista. §. si quis insulam. Quinimo etiam si fiat sacerdoti recipienti nomine bãniti. l. 1. §. ius publicum. ff. de iusti. & iure. iuncta. d. l. non aliter secundum Guid. de Suz. consulendo. Et sic debet restringi, & declarari, ꝙ dixi secundum Bal. sup. proxima. q. Pro quo vide, ꝙ scripsit Bar. in l. non solum. §. 1. ff de iniur. quæ debent intelligi procedere, aut cum instrumento, aut sine, vt dixi sup. 38. q.

45 Si autem econuerso, & sic. 45. † si aliquis nomine offensi pacem faceret bannito, & offensus post terminum ratificaret, absque dubio bannitus beneficium statuti non haberet, vt. d. l. bonorum. cum ibi no. & sic sit expedita. 45. q.

46 Quadragesimosexto. † circa eandem materiam cauetur statuto, quod omnes banniti rebanniantur soluendo quartam partem condemnationis, dum modo nullus possit rebanniri, nisi habuerit pacem ab offenso vel eius hærede. Titius fuit positus in banno ex eo ꝙ blasphemauit deum.

Quæritur an possit habere beneficium statuti? In hac quæstione consuluit Bartol. & incipit consilium. Minister fratrum de penitentiaria. in quo dixit talem bannitum habere posse beneficium statuti, quia aut pacem ab offenso. blasphemando enim Deus principaliter offenditur. Sed nos videmus, ꝙ Imperator ei qui ipsum blasphemat facit pacem, & remissionem de iure statuto, & scripto. C. si quis imp. ma. dixe. l. 1. ergo magis deus, cuius proprium est misereri, & parcere. Et hoc est, quia in epistola, inter claras. C. de epi. & cler. dicitur, ꝙ ecclesia nunquam claudit gremium redeũtibus. & alibi. Veniam petentib. damus. C. de hæreti. l. manicheos. in fi. Vnde sine dubio sola confessione & remissione simplicis sacerdotis dicitur talis habere pacem ab offenso. Aut si diceremus eum non habere pacem cum non reperiatur offensus, qui possit pacem facere. tunc dicendum est, ꝙ illa clausule. Nullus tm̃, &c. non põt referri ad istos terminos in quibus nullus offenditur, sed ideo punitur, quia contra bonos mores. Facit quasi verba illius clausulæ ad istos terminos adaptari non possint ar, ff. de admi. tut. l. ita aut̃ in prin. & §. 1. facit.

Digitized by Google

ff.de posth.l.1.§ deinde. & quod ibi no.ſ.q̃ clauſula vltimo poſita refertur ad ea ad.quæ commode referri põ.ſecundũ hoc hic bannitus remanet in præcedenti parte in diſpoſitione ſtatuti. Ad q̃ facit collatio illorum verborũ, vel eius hærede, quæ ad deum offenſum adaptari non poſſunt ar. ff.de vino le.l.ſi.§.cui dulcia.& l.qui non militabat.§.Lucio.de hære.inſti.Et faciunt quæ dicam.inf.in ſi.48.q.Nec ob.q̃ dixi ſupra 40. qõ. iuxta ſi. quia ibi ſtatutum habebat vnicam partem tantum diſpoſitiuam, hic vero diſpoſitiuam, & limitatiuam.

47 Quadrageſimoſeptimo † ſtante eodem ſtatuto, Titius fuit bannitus pro iniuria facta filio Gaij.habuit pacem a Gaio de bito tpe.Quęritur an ei proſit dicta pax? In hoc Bar.breuiter dixit quod ſic,niſi pater ſit uiliꝰ perſona.l.ſed ſi unius.§.ſi filio.ff.de iniu.per illum tex.q̃ ẽt intelligitur ſiue ſit in ptãte ſiue emancipatus ſecundum gl. inſti. de iniur.§.itaque.quã gl. tenuit Dy.& ſequitur Cy.in l.ſi non conuitij.C.de iniurijs in q.4.Sed lac.de Are.& Old.dicunt, q̃ remiſſio quam pater facit de iniuria facta filio nocet ipſi filio viuo patre, eo autem mortuo non.l.2.§.cæterum.ff. ſol.ma. & ſic ſecundum Fran. de are.in §.filio.hæc.q.non eſt expedita.Ang.aũt ibidem dixit opi.Bar.ueram ſi ſtatutum loquitur in rem puta, quia dicit cancelletur ſi habuit pacem. Habet enim tunc ab eo qui facere potuit.Si uero ſtatutum dicit ſi habuit pacem ab offenſo,uel eius hærede,dicit dictum Bar. non procedere, quia filius eſt ille,qui eſt offenſus.l.lex cornelia.§.illud.eo.ti.

Subtilius aduertendum puto,q̃ in iuribus ſuprà allegatis, agitur de actione priuata remittenda non de pœna publica. Et ideo forte illa iura non probant id ad quod allegantur. Pro Bartol. tamen facit. l. in perſonam.§.1.de pac. & quod ibi not.

Et ideo mihi vr̃ ſic dicendum,q̃ poſtquam ciuitas ſtatuẽs remittit pœnam ſibi applicandam ſub prætextu pacis habitę ab offenſo,quod illa pax debeat ꝓcedere ab illo cui ius priuatum competebat arg.l.eius eſt nolle.de re.iur.& l.is põt de acqui.hære. & quod hr̃ in l.iure gentium. §. ſi paciſcar.ff.de pac.& ideo aut bannitus fuerat quis ex iniuria facta filio per quam competit actio prætoria patri, quia non pro verberatione,pulſatione,vel domus filij introitu.Et tunc ſit vera opi. Bar.illa enim actio patri competit,& non filio. & principaliter dr̃ pater offenſus ſicut filius,ita intelligo.l.1.§.uſque adeo. de iniur.& l.ſed ſi unius.§.filio.& l.in perſonã.& q̃ dixit Bar. in l.ambitioſa.circa prin.Sufficit enim tunc pax habita a patre etiam emancipati,niſi pater reſpectu filij ſit vilis perſona vt ibi. Si uero fuit bannitus pro offenſione manu facta uel introitu domus filij, vt ſupra. Pro quibus iniurijs competit filio ciuilis ex lege cornelia iniuriarum actio, vt.l lex corn.in prin.& §.illud.& tunc ſit vera opinio Ang. tunc enim filius eſt principaliter iniuriatus, quia pulſatus vel verberatus. q̃ factum non poteſt principaliter ad patrem trahi. l. in bello. §.factæ.de capti.l.nec utilem.ff.qui.ex cau.ma.Et ſic non ſufficit,quia patri actionis prædictæ exercitium competat,vt dixit gl.in §.illud.quia nomine filij exercet non ſuo uel exercet actionem filij non ſuam. Et ſic utroque modo non eſt ille de quo ſtatutum loquitur.l.ſi uero.§.de uiro.ſol.ma. ſiue dicamus ſtatutum intelligi de offenſo principaliter ſiue de eo in quo actio radicatur.Vnum tamen poſſet eſſe verum, q̃ ſi eſſet bannitus p̃p filij mortem, pater eſſet ille qui ex morte filij principaliter offenditur.Et tunc poſſet reddere pacem ẽt ſi non ſit hæres filij per dicta iura.& ſic poteſt limitari. q̃ dixi ſup.in q.35.ut ibi tetigi in fi.An autem ſufficiat pax habita a domino pro iniuria facta ſeruo, pro iniuria facta uxori a marito & ſi.Vide per Bar.in l.1.§.uſque adeo. de iniur. verſi. idem ait.& per Cyn.in d.l.ſi non conuitij. quæ etiam per præ dicta poſſunt declarari.

Stante dicto ſtatuto dante beneficiũ bannito ſi habeat pacem ab offenſo vel eius hærede de qua conſtat publico inſtrumento,interuenientepacis ósculo vel non.Contingit caſus,q̃ bannitus ſucceſſit hæredi offenſi, & fecit fieri publicũ inſtrumẽtum a notario qualiter ipſe vt hæres offenſi ſibijpſi proprio nomine pacem faciebat de offenſionibus pro quibus bannitus fuerat. Quæritur an habeat beneficium pacis,
48 & ſic debeat cancellari.48.† Iſta qõ fuit de facto Bononiæ, & eam diſputauit do. Bartolucius de prætis ſolemnis doctor. Et dixit qõnem habere duo dubia. Primum qñ ſtatutum ſiue prouiſio dicit ſine oſculo.Secundum qñ cum oſculo.Ad primum qñ ſtatutum dicit ſine oſculo, arguit ad negatiuam. Primo a uerbis ſtatuti a quib.recedendum non eſt. l.conſti. ad muni.l.1.§.ſi is qui nauem de exerci. Ipſa aũt videnr̃ requirere actum duorum,dum dicunt,habita pace ab offenſo uel eius hærede.ff.de pac.l.1.§.pactum.l.ille a quo.§. tempeſtiuum.ff.ad treb.cum multis ſi. Cum ergo hic non ſit actus duorum,ergo non habet beneficium. Secundo quia ubi qs habet actionem contra tutorem, cum non poſſit ſuſtinere uicem duorum datur curator ad litem. de tute.l qui habet. C.de in li.dan.tu.per totum. Tertio a natura extinctionis q̃ operatur aditio hoc mõ ius retinendi in banno,id eſt ipſa diſcordia vr̃ extincta per ſucceſſionem ſicut debitor ſuccedit creditori uel econuerſo.de ſolu.l.ſtichum.§.aditio.C.de pac. l.debitori.de neg.geſt.l.ſi ab eo.cum ſi. Si ergo eſt extincta diſcordia,non põt habere locum ſtatutum. Ad affirmatiuam arguit ſic.In actib.uolũtarijs quis utit̃ uice duorum ar. ff.de offi.præſi.l.1.& 2.de offi.præſi.l.præſes.de adop.l. ſi conſul.de ſti.ſer.l.1.§.ſi cũis. Sed actus pacis eſt uoluntarius. ergo &c. Secundo quia tutor ſibijpſi auctorat̃ emendo bona fide uel ſoluendo.C.de contrahen.emp.l.cum ipſe.& ff.eo.ti.l.fiſtulas.§.qui fundum.Item quis ſibiipſi parcit.ff.de edil. edic.l.cũ aũt.ergo ſibi dat pacem.Pręrerea quis dat ſibi uicem.l.plane quod cuiuſque uni.no. ergo & pacem. Pro hac parte adducit argiñ,de tanquam,quia iſte bannitus non fecit ut ipſe ſed tanquam hæres.unde alius ſibi non ipſe ſibi vr̃ pacem facere de adop.l.ſi pater.§.qui duos.cum ſi. allegat ad hanc partem multa iura.l.ſi.C.ubi & apud quem.l filius de inoffic.teſta.& p̃ multa alia ſoluit ualere pacẽ,& prodeſſe ſibi per prædicta. Ad contraria reſpondit,quia licet requiratur actus duorum hic adeſt,quia eſt actus banniti,& hæredis. Nam non facit ſibi pacem ut ipſe ſed ut hæres. Non ob. quod ius diſcordię ſit extinctum,quia fatetor quo ad ſe nõ quo ad ius cõe, ſicut in ſimili not.in l.frater a fratre.& de duo.re l.ſi.& de fideiuſſ. l.urannius.

Præterea dixit non uideri effectualiter extinctum. l. ſi ei. §.ſi is cui.de euic.uera eſt eius deciſio pro qua Albe.in opere ſtatutorum.q.263.breuiter dicit qõ. fuiſſe diſputatam, & ita determinatum fuiſſe per dictam.l. filius. dixit melius facere. l.ſtatulibera.§.ſi filius.ff.de ſtatu.& eundem.§.allegat Ray.idẽ tenens.in d.l. filius.

Secundum dubium, qñ ſtatutum requirit pacis oſculum non fuit proſecutus,dicẽs illud eſſe magis dubitabile,ſed põt dici idem .quaſi illud requiratur ubi interuenire põt,alias nõ ſicut dr̃ in pupillo conſtituente domicilium in quo requirit̃ animus quia intelligitur quando conſtituitur ab eo qui habet aĩum ſiue cognitionẽ,alias non requiritur aĩus,argumẽto.C.de emancip. libero.l.pen.ſm Bart. in l. placet.ff.ad munic Et ſicut dicimus in renunciatione quæ debet fieri in manibus ſuperioris.quia intelligitur quando poteſt, alias non requiritur,ut Papa renunciante papatui, vt no.in c.1.de renuncia.li.6.ſicut etiam in matrimonio quod requirit uerba, quia intelligitur quando fit ab eis qui loqui poſſunt,alias nõ vt e.tuæ de ſponſa.Et facit quod habetur in l.1.§. lex falci.ff. ad.l.fal.& quod dixi ſupra.q.46.Præterea ſecundum morem aliquarum partium etiam hic poteſt interuenire pacis oſculum,ſcilicet oſculando ſibi ipſi manum &c. Poteſt ergo ipſe bannitus ut hæres offenſi, ſibi ut bãnito qui offendit pacem reddere,q̃ eſt notandum.

49 Sed pone quadrageſimonono. † ſtatuto cauetur bannitum debere rebanniri habita pace ab offenſo. & nihil dicit de hærede, an ſufficiet pax habita ab hęre. Albe. in qõnibus ſtatutorum.q.264.formauit qõnem hoc mõ. Statuto cauetur quod quis non exeat de banno ſine voluntate offenſi, & nihil dicit de hærede. Quæritur ſi offenſus moritur ſine hærede an poſſit de banno exire.Et dixit quod ſic. argu. C. ſi man.ita fue.l.1.& quia poſt mortem velle non poteſt. C.de ſacroſan.eccl.l.1.Et pro hoc bene facit ſecundũ eum. ff. loc. l.4.& extra de reſcriptis.cap.ſi gratioſę lib.6.cum ibi no. per Arch.& Io.An.de offi deleg.c.ſi delegatus.eod. lib. & quod no.C.de contrahenda empt.l.fin. Idem putat ſi ſtatutum loqueretur de hærede,& offenſus decederet ſine hęrede.Dixit ẽt Odof.tenuiſſe,q̃ ceſſante omni ſtatuto bannitus non poſſit eximi de banno ſine licentia offenſi, per l. ſi mannmiſſus. C.de liber & eo lib.&.C.de epiſ.& cleri.auct.Item nulla cõmunitas. Si recte conſideras termini ſunt omnino diuerſi. Aliud enim eſt dicere quod bannitus rebanniti habita pace ab offenſo.Et iſto caſu puto, q̃ ſufficiat pax habita ab hærede in auct.de iureiu.a mo.præſti.§.1.cum concord. Eſt enim ſtatutum fauorabile,ergo ſic debet intelligi.l.illud.C.de ſac. ſanct eccl.& quod no.per Bar.in l.ſi conſtante.ſol. ma.in 1.q. Et iſto caſu ſi moritur ſine hærede non habebit beneficium ſtatuti,vt dixi ſup.q.41.Non enim habuit a defuncto, nec ab hærede.Et ſic non poſſunt verificari verba ſtatuti.l.hos accuſare.§.ſi ff de acc.cum ſi Non tamen ſequeretur q̃ de banno per aliam viam exire non poſſit ẽt ſi uerum eſſet ultimũ dictum Odof.per ea quæ dixi prox.q.in fi.Et aliud eſt dicere qđ quis non poſſit exire de banno ſine voluntate offenſi. Quo caſu locum habere non põt quod dixit Alb per iura per eũ allegata.Sed recurre ad p'enc no.per Bar.in l.centeſimis.§.fi. ff.de uerb.obl.Vbi patet quod aliud eſt requiri adeſſe uoluntatem,& aliud ceſſare voluntatẽ.Illud aũt quod dixit ſtatuto nõ diſponẽte aliquid bannitũ nõ poſſe eximi de bãno ſine volũtate offenſi,mihi nõ placet,q̃a aut vult eximi de bãno p̃ viã iuſtitiæ puta ſoluẽdo q̃dẽnationẽ, & clarũ eſt,qđ volũtas nõ

requiritur

Digitized by Google

requiritur cum debeat illam fisco, insti. quib. mod. tol. obl. in princ. & §. 1. Aut per uiam gratiæ, & idem quia fiscus potest suum remittere vt ibidem. Fateor tamen q̃ ex illa remissione non tolleretur ius ipsius offensi, vt d. l. si manumissus. pro quo tamen vide, quæ dicam inf. in ult. temp. par. 1. q. 10. Vbi tractabo an per restitutionem a banno tollatur ius quæsitum tertio.

50 Quinquagesimo quæro † dixi supra in primo tpe parte. 1. q. 5. quod uniuersitas quandoque bãniri potest. Pone quod uniuersitas fuit bannita, & quod dictat statutum, quod banniti debeant cancellari soluendo certum quid si pacem habuerint ab offensis. Quæritur an cuilibet de uniuersitate debeat fieri pax, & an quilibet debeat quãtitatem taxatam soluere? Alb. de Ghan. in opere suo in rubrica de bannitis, uers. item quid si. quem sequitur Albã. ubi sup. q. 10. tenet q̃ cum fuerit tñ unum factum sufficiat pacem reddi syndico, & qđ soluatur tantum unica quantitas. allegat. ff. quod cuiusque uniuer. no. l. 2. ibi, non erit hoc dicendum quasi a plurib. &c. & ff. de fideius. l. mortuo. Ista quæstio est facilis statuto simpliciter dicente de bannitis. Sed magis esset dubitabilis si statutum diceret, quod quælibet persona bannita &c. Idem tamẽ putarem, scilicet quod haberet beneficium statuti, quia etiã appellatione personæ comprehẽditur vniuersitas. Casus est in l. 1. C. de iurisdom. iud. licet Inn. dixerit contrarium in. c. grane. de sententia excommunic. ubi dixit quod si facio Titium procuratorem contra omnes homines, nõ erit procurator contra uniuersitatem, quia id est nomen iuris, quod etiam non sequitur Bal. in l. sed si hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius uocan. per. l. metum. §. animaduertendum. ff. q̃ me. causa. Item quia unica sufficeret solutio, vt d. §. qui manumittit. & l. in tantum. §. uniuersitatis. de re. diui. & quod dixi supra parte proxima huius temporis. q. 26.

Postquam in materia pacis versamur circa idem 51. quæ-
51 ro. † bannitus ex eo q̃ Titium interfecit vel percussit fecit pacẽ cum quodam alio suo inimicò, uel cum eodem Titio non existente statuto, q̃ debeat cancellari, & in ea pace fuerunt factæ promissiones de inuicem non offendendo deinde ille, qui pacem fecit sub prætextu statuti quo permittitur bannitum posse impune offendi, uerberauit dictum bannitum cum quo pacem fecit vel aliter, offendit. Quæritur an inciderit in pœnam rumpentis pacem statuti quod imponit maiorem quam promissionis factæ in pace. Hanc. q. disputauit Barto. quæ est vulgaris, & incipit, Lucanæ ciuitatis &c. & communiter habetur. & ideo breuiter me expediam. Concludens vnà cum eo quòd nec in pœnam statuti incidit, nec in pœnam conuentionalẽ. De pœna statuti est clarum, quia illud ius perdidit bãnitus, vt dictum est in prima parte huius temporis. q. 4. De conuentionali probatur, quia talis pœnalis stipulatio fuit nulla tanquam adiecta contra illud, q̃ erat inductuum publica vtilitate, vt. l. 2. C. quãdo lic. uni. sine iu. uin. iuncta l. iure gentium §. si paciscar. ff. de pact. item quia licuit ei rumpere fidem datam. Host. ut dixi supra in parte præcedẽti. q. 15. per. l. 1. §. non fuit. ff. de dolo. Tertio, quia cum publico iure uindictam prosequatur, ut dixi supra eadẽ parte præcedenti. q. 44. illud ius. remansisse non videtur. facit. ff. de inof. testa. l. filius de bo. liber. l. si filius. De quo dic plene ubi supra q̃ sequitur Bal. in multis locis in §. item si paciscar. in d. l. 2. qã li. sine iudi. uin. ubi ẽt Bar. ponit. Sed in l. 1. ff. de pac. referẽdo opi. aliquid addit. dicit enim decisionem veram in bannitis, qui sunt extra protectionem scilicet qui possunt impune offendi. De quib. dixit Bar. & addit rõnem, quia ius offendẽdi est introductum in odium bannitorum ergo ei renunciari non potest, vt no. in l. 2. C. ne fi do. den in l. si diuersa. C. de trã sac. in l. ius publicum. ff. de pactis. Et siue propter publicã vtilitatem siue propter odium bannitorum, sit introductum renunciari non potuit. In bannitis, qui ex forma statutorum non possent offendi dicit, q̃ offendenti imponitur pœna iuris cõis non statuti, quia illud perdit bannitus, nisi pœna statuti sit minor. Tunc enim illa imponitur non q̃ illud beneficium capiat bannitus, sed quia offendens est illius beneficij capax. ff. ad. l. falc. l. cum dotem. istud dictum credo verum si ex forma statuti diceretur, q̃ bannitis non fiat ius secundum formam statuti. Si aũt nullum est statutum q̃ contra bannitos loquat nihil perdunt, nisi illud, q̃ in banno continẽt ẽt secundum Bal. in l. 1. C. de hęre. inst. & dixi sup. in 1. parte huius temporis. q. 3. Subdit ẽt in. d. l. 1. quod si pax esset iurata, talis bannitum offendens deberet puniri si accusaretur, quia tunc pax valeret iure diuino, & humano. Licet aũt posset accusari non tamen posset contra eum inquiri, quia respublica nõ est offensa quia voluit eum offendi posse. & sic ei non sit iniuria. credo q̃ istud dictum in foro ciuili non seruaret, quia si ponimus tale pactum contra publicam utilitatem factũ esse contra bonos mores, tale iurñ nullius esset momenti ẽt de iure canonico, ut in regula, non est obligatoriũ. & idẽ si diceret alia rõne nullum ipso iure, vt. d. l. non dubium. Posset autem forsan in foro ecclesiastico conueniri, q̃ canonistis relinquo.

Sit ergo cõclusio in hac qõne. licet aliqui aliter dixerint, vt refert Bal. in d. l. 1. C. de hære. inst. & Alb. ubi sup. q. 29. ubi dicit Odof. disputando sic tenuisse per. l. qui seruũ. de uerb. obl. q̃ in bannitis de quib. qõ loquitur, talis offendens illum, qui erat bannitus tpe pacis, ut in themate ponitur non dr̃ pacem rumpere, & sic nec pœna statuti nec conuentionali pœna tenetur, q̃ limita ut dicam statim in 2. q. Et procedũt prædicta quando statutum permittit generaliter offendi bannitum. Sed si permitteret occidi bannitum inimicum secus esset, vt. l. 1. §. fi. de adimen. leg. secundũ Bal. in l. reos. C. de acc.

52 Quinquagesimo secundo quęritur † prædicta qõ loquitur qñ erat bannitus tpe pacis ille qui post pacem fuit offensus. Quid ergo si fuit postea bãnitus. Hæc qõ minus habet dubij. eam tñ disputauit Iac. de bel. quam posuit. C. ut intra cer. tẽ. l. 1. & eius determinationem, sed decurtatam refert Io. And. in regula frustra. li. 6. in 4. q. quæ fuit cũ distinctione, scilicet an perderet bona an non De qua ibi licet Bal. aliter illam referat in l. 1. §. non fuit. ff. de dolo. Sed Old. qui ẽt ipsam disputauit, tenuit simpliciter talẽ offendentem in pœnam nõ incidere siue perdiderit bona siue non. Sufficit. n. q̃ uirtute statuti possit impune offendi. & sic pp publicam utilitatem superuenientem priuata, & conuentionalis lex rumpit. ff ad sil. & l. si quis in graui. §. utrum. Secundo, quia per legis auctoritatem superuenientem causatam delicto non solum tollit lex cõis, sed ẽt priuata siue conuentionalis. ff. de leg. 1. l. quid ergo. §. si hæres. de uerb. obl. l. qui seruum. ubi And. Zaf. dicebat esse casum. Item quia vr̃ esse diuersus homo ab illo, qui erat tpe stipulationis. ad Tre. l. ex facto §. ex facto. & ita firmat Io. And. in d. regula frustra. & sequitur Bal. in d. §. non fuit. & in l. iurisgentium. §. item si pacisc ar. & Bar. ubi sup. & in prædictis iuribus. Siue igitur fuerit bannitus tẽpore pacis siue postea, nulla pœna committitur. & ita seruatur. Vide tamẽ quæ dicam inf. proxima. q.

53 Quinquagesimo tertio quæritur, † duo ciues fratres habẽtes castra, quæ recognoscebant a sua ciuitate, habebant ad inuicem guerram, peruenerunt que ad pacem. & promiserit vnus alterum non offendere sub certa pœna, pro quib. certi ciues hinc inde fideiussores extiterunt. demum vnus ex istis fratribus commisit graue maleficium pp quod fuit bannitus. & sic ex forma statuti poterat impune offendi. Alter frater ei banniro castrum abstulit? Hanc quęstionem disputauit Egidius de foscaris, & altius exordiuit succincte tangens aliqua de materia bannitorum, quæ Bar. in dicta sua disputatione latius fuit prosecutus. & post argumenta pro, & contra, concluśit quod, quia offensa permissa trahitur ad modicã offensam. de ser. urb. prædio. l. duas. & C. de inoffi. test. l. filia in orbitatẽ. offensa aũt bonorum facta contra fratrem reputaẽ grauis Ita quod pp hoc conceditur exhęredatio in auc. de nupt. §. ingratitudinem. Ac etiam considerato, q̃ ei bona non sunt adempta. & quia hoc casu indefinita non æquipollet uniuersali, quia non cõprehendit in fratrem stipulationẽ pœnalem fuisse commissam. hoc maxime per tex. l. ex sñia. de testa. tu. vbi text. dicit non admittendam excusationem quã ex iure publico recipit, qm̃ promisisse uidebatur. Sed aduertendum ad dicta sup. in proximis duabus qõnibus ex quibus colligitur, q̃ hæc decisio non est uera. Non ob l. ex sñia, quia loquitur in iure priuato cui renunciare poterat. hic in iure publico. Præterea ibi loquitur in eo qui sciebat sibi competere, hic ignorabat. & ideo, nõ intelligitur remittere. l. si quis tutor. de iurepa. quæ contrariatur dictæ. l. ex sentẽtia. Sed est hæc decisio Egidij not. pro eo, q̃ noluit in generali siue indefinita promissione offendendi comprehendi fratrem, quod est contra decisionem Bar. in l. si adulterium. §. liberto. ff. de adulte. de qua dixi supra in secunda parte huius temporis. q. 10. & istam puto veriorem, quia secundum quod dixit Egidius indefinita æquipollet uniuersali, si in quolibet est eadem ratio secundum Dyn. in l. si pluribus. de leg. 1. sed non est eadem ratio in fratre quę in extraneo, vt de se patet: ergo &c. Pro disputante ẽt facit, quia indefinita æquipollet uniuersali. de æquitate. l. si seruitus. ff. de serui. urba. prædi. In fratre aũt quod possit alterum fratrem offendere non est æquitas, imo repellitur etiam per uiam iuris, vt. l. si magnum. C. qui accu. non pos. Concluditur ergo quod decisiones de quibus in duabus proximis quæstionibus uerę sunt in extraneis non in fratribus, quòd alij non tangunt, & est not. & æquitati consonum. attentis maxime his, quæ dixi ifi d. q. 10. quibus hæc adde. & illa hic etiam videas.

Materia pacis quo ad præsentem tractatum sic taliter expedita ad alia accedens.

54 Quinquagesimo quarto quæro. † Statuto cauetur, quod qui steterit in banno per decenniũ soluta certa quantitate debeat cancellari. Titius fuit bannitus pro uno maleficio, deinde ad duos annos fuit bannitus pro alio, quod fieri

Digitized by Google

poteſt, vt ſepius dixi, elapſo decennio ſoluit, & petit ſe cancellari a primo, & cancellatus eſt, elapſis deinde duobus annis vult cancellari a ſecundo. dicitur ſibi, quod non poteſt, quia debet ſtare decem annis poſt finem primi banni, quæritur quid iuris. Iſtam quæſtionem in interdictis domibus vicinis maleficio formauit Guido de Suza. in q. ſtatu. mihi charta. 5.2. col. & ibi plene relatis omnibus concludit fuiſſe determinatum, ꝙ aut enim domini domorum erant præſentes tempore ſecundi maleficij. & currit quinquennium poſt finem primi: aut non, & currit a die interdicti etiam durante tempore primi. ex qua deciſione ad propoſitum infertur, ꝙ cum ſecundum bannum datur ex proprio delicto decennium currat a tempore finiti primi. Bar. autem in confinato in Lin ſenatus. ff. ad turpil. dicens fuiſſe alias plurics diſputatum, poſt alleg. concludit, ꝙ aut ſtatutum ſimpliciter loquitur, vt dixi, ponendo annos decem, vt genus, & tunc ſecundum decennium curat a tempore primi finiti, vt ſic illi tempori non imputetur, niſi illud bannum, ar. l. ſeruus, qui in teſtamento. §. 1. de ſtat. libe. & ſic in propoſita quæſtione non debeat cancellari. Si vero illud tempus decennij apponitur vt ſpecies, puta quia ſtaturum dicit, quod ſtet in banno per decennium a die lati banni. Tunc finitis dictis duobus annis deberet cācellari, quia tunc illud tempus ponitur vt ſpecies, ſic intelligatur de illo quod ſtatim ſequitur, & nō de alio. vt. l. ſi uſufr. mihi in biennium. ff. de uſufruc. lega. ſpecies enim non duplicatur. l. Lucius. §. impuberem. de leg. 2. Si latius videre uelis, ibi uide.

53 Quinquageſimoquinto, † Incipiam de aliquibus generalibus ad hanc materiam ſpectantibus. & primo ſtatuto cauetur, ꝙ ſyndicus vniuſcuiuſque uillæ debeat denunciare omnia maleficia commiſſa in confinibus uillæ, inf. certum tps ſub certa pœna. Titius bannitus fuit offenſus in villa, vult ꝙ ſyndicus denunciet poteſtati. ſyndicus dicit ſe non teneri, quia ex forma ſtatuti poteſt impune offendi, quæritur an tranſacto tempore intra ꝙ debet denunciari ipſe non denuncians inciderit in pœnam. Item eſt ſtatutum, ꝙ homines de villa teneantur trahere ad rumorem, & capere malefactores ſub pœna. homines de villa non ceperūt talem offendentē bannitum, quæritur an villa incidat in pœnam ſtatuti, & ſic eſt quinquageſimaſexta quæſt.

56 Determinationes harum duarum quæſtionum ſunt contrariæ, quia in prima ſyndicus non denuncians tenetur ad pęnam. l. fi. §. diuus. ff. de publ. & ibi per Bar. Sed illa non capiēs talem offendentem in pœnam non incidit. ff. ad ſil. l. 3. §. ſi maritus. & ꝙ ibi per Dyn. & Bar. & eſt ratio diuerſitatis, quia denunciatio, quæ fit a ſyndico fit ad cognoſcēdum an illud ſit maleficium uel non, quæ cognitio ad eum non ſpectat, ſed ad iudicem, ar. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. § meminiſſe. ner. quoties. & ita diſputando tenuit Thom. de Azo. & incipit eius diſputatio. Duo ſunt ſtatuta. & pro ratione allegat, quia denūcians eſt merus executor. & ideo non habet ulterius quærere. l. 1. §. ſane. ff. de offi. præfe. urb. & de cuſto. reo. l. diuus. Captio autem fit ad executionem, immo eſt pars ipſius executionis. Vnde ſi liquet executionem nō debere fieri, villa non exequens non tenetur. & ita firmat Bart. in iur. ſupra dictis. Facit. ff. ad turpil. l. 1. §. 1. ubi etiam tangitur. Facit etiam, quia captus in flagranti crimine poteſt ſine proceſſu puniri, ut habetur in. l. ictus fuſtium. ff. de his qui no. infam. & ideo ipſa captura dicitur fieri ad punitionem non ad cognitionem, merito non cogitur villa ipſum capere, maxime cū pro eo, ꝙ ſcit non eſſe maleficium, non debeat ſe exponere periculo, ꝙ aliàs ſubire deberet. vt. d. §. ſi maritus. iuncta. l. 1. § potuiſſe. eo. ti.

57 Quinquageſimoſeptimo † quæritur. quidam debitor Titij in centum. Titius fuit bannitus. hoc non obſtante debitor ei ſoluit. quæritur an fuerit liberatus. dixit Bart. ſimpliciter, ꝙ non. in. l fi. de requi. rer. per illum tex. ad. l. reo. de ſolu. reſpondet, ꝙ ibi loquitur in reo comparente non in contumace. Sed puto aliter dicendum, ꝙ aut bona erant confiſcata, & uerum dicit Bar. ibi enim loquitur in bannito de iure communi cuius bona erant adnotata aut adnotari debebāt per. l. 1. eo. tit. Si uero bona non erant publicata non uideo rationem quare ei ſolui non poſſit alio non dato. & ideo liberatur debitor ſoluens creditori. inſti. qui. mo. tol. oblig. in prin. & §. 1.

58 Quinquageſimo octauo, † Sciendum eſt ꝙ Rayn. diſputauit quæſtionem habentem duo membra, quorum unum hic ponam. Aliud pōnam in ult. temp. cum de filijs banniti mortui loquatur Statuto cauetur, ꝙ bannitus ob rebellionem caſtri ſit in perpetuum priuatus omni commodo ciuitatis, & deſinat eſſe ciuis, & ꝙ nullus cum eo contrahat ſub pœna librarum mille. Item ꝙ nullus audeat eum ſociare uel in domo tenere. Titius contraxit cum tali bannito ob rebellionē eum aſſociauit, & in domo retinuit, quæritur an ueniat puniendus in mille tātum, an in tribus milibus, uel quib. pęnis. Et arguit hinc inde multum late, ſed ſuccincte referam multis trūcatis. Et ꝙ vna pœna puniatur, facit, quia vna lex plura habens capitula unica cenſetur cenſura. l. etiam. §. ex cauſa. ff. de mino. de uerb. obl. l. ꝙ dicitur.

Præterea etiam ſi plures leges intelligerētur punitus vna non puniretur alia. l. ſenatus. de accu. Secundo ſeparatorum ſeparata, ratio eſt. l. fi. de calum. Sed cōtractus, & delicta ſunt ſeparata. igitur pœna impoſita contractui non intelligitur appoſita delicto. ſ. aſſotiationi, & retentioni in domo, & ſic in mille tantum puniatur. Tertio arguit a uerbis claris. l. non aliter. de lega. 3. dicens illa uerba clara ex quibus obſcuritas non reſultat, ſed ſtatutum ſolum contrahenti pœnam imponit. Ergo arguit quarto ab actus poteſtate, quia pœna non poteſt eſſe ſine lege, ſed lex poteſt eſſe ſine pœna. l. ſi qua pœna. de uerb. ſign. ergo non requiritur ſuppletio ad legem, & ſic unica pęna puniatur alijs non ſuppletis. Quinto a ſufficiē tia unicæ pœnæ in uno delicto. l. ſancimus. C. de pęnis. Sed hic eſt unum delictum, quia fecit contra ſtatutum, ut. l. contra legem. ergo, &c. Sexto arguit a legis ſimplicitate, quæ in aſſociando, & retinendo ſimpliciter loquitur. ergo pœna non ſuppeletur. l. 1. §. ſinautem. ff. ad turpil. In contrarium arguit alijs ſex rationibus. Et prima eſt a potentia legis repetitiua per dictionem. Item. l. in repetendis. de leg. 3. cum ſim. Secunda a plūralitate delictorum ad. l. aqui. l. illud. §. fi. & ſic plures pœnæ. l. nunquam plura. de priua. delict. Tertia ab excluſione immunitatis pœnæ, quia ꝙ fit ad pœnam non operatur immunitatem. l. ſiue hæreditaria. de neg. geſt. Et ideo prima pars ponens pœnam non arguit reliquis in partibus immunitatem. Quarta a proportione legalis, ſpecialis, & generalis, quia ſic ſe habet generalis ad generalem ſicut ſpecia les ad ſpecialem. ff. de teſt l. 3. §. fina. & C de ædifi. priua. l. an in totum. cum ſim. & de admi. tut. l. ſi duo. Sed ꝙ in lege communi, & generali in principio dicitur. intelligitur in fine repetitum. l. regula, §. pen. ff. de fa. & iu. igno. Inſti. ad. l. aqui. §. hoc tamen capite. de eden. l. ſi quis ex argentarijs. §. ſi initium tabularum, ergo idem in hoc ſtatuto ſpeciali. & ſic in alijs capitulis etiam pœna mille intelligatur repetita. Quinta, arguit a grauitatis diuerſitate delictorum, & contractuum, quia grauius debet puniri delinquens. quàm contrahens. l. in actionibus. de in litem iuran. l. non dubium. C. de legi. Sed in hoc ſtatuto punitur contrahens, ergo fortiùs delinquens. ſ. aſſociās & retinens. Sexta, a durante qualitate cauſæ prohibitiuæ, qđ ſic oſtendit. Poſt delictum durat etiam uirtus legis pęnalis, quia illa perpetua. C. de diuer reſcr. l. falſo. ergo licet ſemel contrafecerit, & in pœnam inciderit, nihilominus durante lege contrafaciendo iterum in pœnam incidit. Soluit quod imponi debet pœna mille tantum determinata, quia contraxit. In alijs autem non imponetur determinata pœna mille. Quod duabus probat rationibus, quia illa pœna eſt contra ius commune. l. ſi tibi. § is cuius. ff. manda. de pœnis. l. quidā. in fi. ergo non trahitur ad alia l. quod vero. ff. de legi. & quia impoſitio pęnæ eſt odioſa, ergo reſtringenda, vt in regula odioſa & ſic non habet locum repetitio allegat. l. talis ſcriptura. in fi. de leg. 1. Sed pro aſſociatione, & retentione in domo punietur extra ordinem per ti. de recepta. cum ibi no. & quia ex prædictis ſatis patet reſponſum ad contraria non inſto, ſed remitto ad no. in d. l. nunquam plura. & in l. ſenatus.

Et nota hanc deciſionem, quæ vult, ꝙ licet in ſtatuto imponatur in principio vni delicto certa pœna, illa tamen nō intelligitur in alijs capitulis inducentibus alia delicta repetita, ſed remanet in arbitrio iudicis. Pro quo vide quod habetur per Bar. in l. 3. §. eritque differentia. ff. ui bon. rap. & in d. l. talis ſcriptura. de leg. 1.

59 Quinquageſimonouo † circa dictum ſtatutum quæritur. Quidam attentauit rebellare caſtrum, & ad actum proximū peruenit. & ſic contra eum proceſſum fuit, & in banno fuit poſitus. Titius cum eo contraxit. Quæritur an incidat in pœnam contrahentis cum bannito ob rebellionem caſtri vel pro rebellione. & videtur, ꝙ ſic. l. ſi quis non dicam rapere. cum materia ſua. C. de epiſ. & cler. Sed dic contrarium, quia aliud eſt rebellionem feciſſe, aliud attentaſſe. l. fi. ff. de re. dii. & l. & ſeruorum. ff. de ſtatu homi. & l. aliud. de uerb. ſign. Rebellio enim denotat rem perfectam. l. 1. in fi. ff. ꝙ quiſque iuris. Per hoc ꝙ no. Cyn. in l. is qui cum telo. C. ad. l. Corne. de ſica. ubi dicit, ꝙ ſtatutum, ꝙ eſt factum contra occidentē. non habet locum in eo, qui attentauit occidere, licet punitus fuerit eadem pœna Non ob. l. ſi quis non diçam. cum ſi. quia licet puniatur attentans ſicut faciens in atrocioribus, non tamen punitur eadem lege, quia non eſt idem factum. l. in lege. ff. ad. l. Corn. de ſicar. l. aut facta. §. euentus. ff. de pęnis. & uide in Spe. de accuſatore. §. 1. uer. quid ſi primo. De rebellione autem in genere uel de rebellionibus, vide Bar. in l. reſpiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis. & latius in extraua gan. qui ſint rebelles. ſuper uerbo, rebellare. & ſuper uerbo, rebellando.

Sexageſimo

Digitized by Google

60 Sexagesimo quæritur † statuto cauetur ꝙ bannitus possit impune offendi. Altero statuto cauetur quod non possint offendi banniti in festo sancti Ioannis, quidam offendit bannitum in rebus in festo sancti Ioannis Baptistæ. Quæritur an incidat in pœnam statuti. Vel pone quod non est nisi secundū statutum. Quæritur an puniatur de iure communi an ex forma statuti. Albe. vbi supra q. 111. dicit fuisse determinatum ꝙ solum pœna iuris communis, & quod pœna statuti locum haberet in offensione personali non in reali. Allegat ꝓ hoc. l. 1. §. hæc autem verba. ff. de his qui deie. vel effu. Sed dices tu hoc est contra ea quæ dicta sunt supra parte proxima. q. 55. vbi dicitur ꝙ statutum intelligitur de quacunque offensione quod etiam dixit Bar. in l. licitatio. §. quod illicite. de publica. Sed respondē quod ibi loquitur in statuto affirmatiuo, ꝙ tā quam factum in fauorem reipublicæ & quorūcunque offendentium debet large intelligi. ff. de cond. & demon. l. hoc genus. Istud vero fuit factum in fauorem bannitorum quibus non debetur tantus fauor, & ideo restringitur. Cum igitur negatiue loquatur restringitur ad offensionem personalem vt hic. vel dic quod ibi tractatur de statuto absoluente a pœna, ergo extenditur, hic de condemnāte ergo restringitur, vt in regula, fauorabiliores. l. 6.

61 Sexagesimo primo quæro, † an bannitus de Florentia possit Bononię exercere officium ad quod ibi fuit electus. Ista fuit quæstio Albe. qui allegat ubi supra. ead. q. quod sic. ff. de ori. iul. l. 2. §. exactis. & in proemio fforum. § hæc autem tria. & C. de epis. audi. l. mathematicos. Allegat in contrariū, quia sunt infames saltem infamia facti, quæ eos concomitat vbique sicut lepra leprosum, ut no. in l. frater a fratre. Pro hoc de postu. l. ex ea. C. de digni. l. neque. de reg. iur. c. infamibus. li. 6. Ei dicitur quod vidit seruari primam partem nisi esset in loco subdito eidem domino. Quo ad primum vide quæ dixi supra in prima parte huius temporis. q. 48. vbi plene tractaui an sit infamis. Quo ad secundum vide quæ dixi ea par. 17. quęstio.

62 Sexagesimo secundo. † Statuto cauetur qđ bannitus non possit esse de cōsilio ciuitatis. & qđ si fuerit assumptus quicquid factum fuerit non valeat, bannitus fuit electus ad consilium & interfuit & officium exercuit, quęritur an sit remouendus, & an valeant gesta. Hæc quæstio fuit Gui. de suza. & ponitur in l. nominationes. C. de appel. & eius effectus refert per Ioan. And. in tit. de accu. §. sequitur. ver. quid si quis bannitus. suarum additionū. ver. cum tractauerimus, qui tenuit ꝙ debeat ab officio remoueri per dictam l. nominationes. & de appell. l. si constat. & quia factum contra legem. l. nō dubium. C. de legibus. Nec obst. ꝙ gesserit officium, quia etiam tutor post gestionem remouetur. l. hæc enim. §. fi. de suspect. tu. dixit tamen per eum gesta valere per l. barbatius. de offic. præto. de testa. l. 1. de senten. l. si arbitri. cum si. Si latius videre vis, recurre ad notata per doct. in l. barbarius. Primum procedit nisi bannitus fuisset admissus in consilio tali modo qđ cum eo videre posset dispensatum, secundum. l. quidam cōsulebat. de re iudi. ad quod faciunt no. per Bar. in l. si is qui ꝓ emptore. in eo qui in consilio fuit admissus vt ciuis &c. Secūdum intelligo verum præterquā in gestis in sui fauorem, qa in eo cessat ignorantia quæ facit gesta valere, vt dictis iurib. nisi etiam ipse ignorasset secundum quod dicam inf. hac eadem parte. q. vlti.

63 Sexagesimo tertio. † Stante statuto quod bannitus nō possit eligi ad officia, quæritur an possit esse ambasiator siue legatus? dicit Alb. vbi sup. q. 87. quod nō, quia illud officiū. &c. C. qui. ex cau. ma l. 1. Probatur etiam in l. legatus. ff. de legat. & in alijs iuribus.

Cum amodo sequatur tertium tempus quod erit post finitum bannum, expedit, vt ad ea quę illud finiunt accedamus, propter ꝙ quæram de pluribus. s. qui possint rebannire, qui possint talem rebannitionem petere, & de forma circa eius petitionem & expeditionem. Et incipiens a primo.

64 Sexagesimo quarto quæro † qui sunt illi qui possunt bannitos rebannire, ut sic effectiue bannum dicatur extinctum. Bart. in l. relegati. ff. de pœnis. dicit per illum textum, ꝙ solus princeps potest hoc facere. ꝙ intelligit de bannitis a ciuitatibus sub illo principe existentibus. & ideo bannitus in comitatu non potest rebanniri nisi ab ipsa ciuitate cuiuslibet comitatus. In ciuitatibus autem quæ non recognoscunt principē uel ex pace constantiæ, uel ex cōsuetudine, potest illud facere consilium ciuitatis ꝙ totum populum repræsentat. l. aliud. §. refertur. ff. de reg. iur. & ꝙ nota. C. quæ sit longa consuet. l. 2. & ita tenuit Raymun. in l. 1. §. si consulto. ff. de secun. tabu. per l. nihil tam naturale. de reg. iur. & idem in alijs quibus ipsum consilium commisisset. Potest enim statuta facere. ut l. omnes populi. ergo &c. l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clam. de quo uide per Bar. in l. ambitiosa. Et ibi an talis potestas veniat in generali concessione arbitrij super bono statu ciuitatis.

65 Sexagesimo quinto quæritur † an potestas ciuitatis possit rebannire. Gui. de suza in suis quæstionibus sub litera. S. terminauit quod sic quod facit ex eo quòd bannitus malefactores, facit capi. per l. non omnes. § fi ff de re mili. & ad Velleia. l. 1. & 2. § verba. & C. in quis. cau. fer. pro præ. li. ac. l. 1. nisi statutum aliter se haberet. vt l. omnes populi. Et idem tenuit Gā. vt refert etiam Albe. vbi supra quæstio. 66. Et allegat ad idē. l. si quis in graui. §. utrum. ad silla. & C. qui. ad liber. procla. nō licet l. 2.

Bar. etiam ind istinctione tenuit contrarium, ut tetigi sup. hac eadem parte. q. 6. in fi. per tex. in fi. ff. de quæstio. Pro qua parte Albe. prædictus allegat. C de transactio. l. præses. l. dist. c. 1. 2. & 3. ff. de pœn. l. diui. & l. relegati. Et dicit uideri expresse probari in l. prohibere. §. plane. ff. ꝙ ui aut clam. Et hanc opinionem dicit tenuisse Hugo. de fontana. Ipse uero cōcludit ꝙ prima opinio est vera, nō existente statuto ꝙ vetet bānitos de banno eximi. Si autem tale sit statutū, renet opinionem secundā. Hæc sua opinio parum sapit, quia quando est statutum, potestas qui iurauit illud seruare non pōt contra facere. Et si dicis potest ex causa. vt l. fi. qui satisd. cogan. Respōdetur quod tunc esse vel non esse statutum nihil releuat. vt de se patet. Puto autem in hoc sic dicēdum, ꝙ aut statutum in ciuitate dat formam rebannitioni. & illa seruanda est. l. cū hi. §. si prætor. ff. de transactio. Si vero statutum formam nō tradit & potestas est electus cum mero & mixto imperio aliquo non excepto. & poterit pro rebannitione banniti legē facere seruata forma quam seruare debet in statuto condēnando, sc3 uocatis proceribus &c. secundum quod traditur per glo. Cy. & Bar. in l. 1. ff. ꝙ quisque iuris. & etiam per Bart. in l. omnes populi. q. 1. & hoc modo potest saluari dictum affirmatiuum. Guid. cum dicto tamen Albe. quia si esset statutum in contrarium licet illud posset tolli a populo non tamē potest tolli a potestate, quia non potest contra illud quod a concedente sibi auctoritatem est ordinatum. C. de offi. præfec. preto. l. normam, & ff. man. l. si hominem. & ita intelligo quod no prædict. in d. l. 1. quod etiam voluit Bart. in l. ambitiosa. licet de ptāte non loquatur. Si vero vult facere per seipsum, aut per viam gratię siue legis, & non potest, vt d. l. 1. in fin. de quæstio. & ꝙ per Bar. no. in d. l. omnes populi. Si vero per aliquam viam iustitiæ, vt per viam restitutionis in integrū ex iuxta causa. Vel per viam cognitionis ordinariæ vt dicam in seq. Et tūc potest, quia sub iurisdictione siue arbitrio generali talia continētur. l. absentem. C. de accu. & in titu. de resti. in integ. Dixit etiam Ray. ꝙ si ex forma statuti potestas pōt differre bānum ad tempus, & illud distulit. quod eius successor potest illam dilationem reuocare, arg ff. de pigno. l. ꝙ ait. & ibi per eum, quod mihi nō est clarum nisi intelligatur secundum not. in l fi. ff de pœnis.

66 Sexagesimo sexto quæro. † Titius comparuit coram potestate dicens Titium fuisse bannitum, & dicitur per multos quod ipse est ille qui continetur in banno. Ipse autem dicit se non esse illum de quo dictat bannum. Quæro an id possit petere, & iudex sic declarare, & si potest qui sint ciuandi. In hoc primo qualiter hoc posset contingere, vide supra in 1. tē pore parte. 3. q. vltima. Et etiam vide quæ dixi supra parte ꝓxima. q. 26. Et dic ꝙ sic, arg. C. de inge. & manu. l. diffamari. ff. ad munic. l. de iure. & ita in simili determinat Bar. in consti. qui sint rebelles. in gl. super verbo, rebellando. versi. circa primum quæritur. Ad quod facit quod etiā ipse tetigit in l. vbicūque §. interdum. ff. de ven. in pos. mit. Deber autem citare regimina ciuitatis, secundum not. per Bar. in consti. præced. super verbo citata. quæ punctualiter obseruātur. Poterit ergo causa cognita declarare illum non esse illum de quo in banno dicitur. Et ita iam seruari uidi. Faciunt not. per Bar. in d. l. demonstratio. de cond. & demon. in l inter stipula. de verbo. oblig. & in l. diuus. de custo. reo. de quo dixi in parte præceden. q. 34.

Viso ergo qui sint illi qui possunt rebannire. Quæro sexagesimo septimo † qui sint illi qui possunt petere, vt bānitus, rebanniatur? Dicunt quidam ꝙ aut petitur remissio post bāni executionem. Et tunc extraneus petere non potest, sed affinis sic, allegant. ff. de pœnis. l. in meralium. Si vero petitur ante executionem tunc potest quilibet. ff. de appella. l. non tantum. Mihi autem non videtur quod illa iura faciant ad propositum, lex enim, nō tantum. loquitur in appellatione eius qui pœnę seruus est l. qui vltimo. ff. de pœnis. cum ibi not. & ideo aliter dicendum puto ꝙ aut petitur remissio banni per viam gratiæ, & vnusquisque potest illam petere. & si concedatur ab habentem potestatem valet remissio. Nihil enim obstat. l. 1. §. vsus. ff. de procura. quinimo motu proprio fieri posset. Si vero petitur per viam iustitiæ, tunc puto quod ipse posset petere, vel per viam appellationis, vel nullitatis, vel ꝓ viam supplicationis, vel in integrum restitutionis.

De quibus modis aliqua dixi supra in 1. tempore parte vlti. in pluribus particulari. quęstionibus. Ac etiam quia uelit

probare

Digitized by Google

probare se seruasse illud quod secundum reformationem, cum a banno eximit. puta seruisse in exercitu & si licer. n. aliàs sit ei audientia denegata non tamen in talibus denegat. iuxta not per Inno. in c. cum inter. de excep. & in c. intellexi mus. de iudi. & pluries dictum est.

68 Sed tunc sexagesimooctauo quæritur † an talis petitio possit fieri per procuratorem? Et vī quod sic, quia si per se ergo per procuratorem l. filiusfamilias. de procu. ff. qui pet. tu. l. 2. cum si. Non enim disputatur, de crimine. sed solum de processu, colligitur ex no. per Inn. in c. dudum de elec. & sic admitti debet procurator. C. ad l. fa de pla. l. 1. & l. præses.

In contrarium videtur quod non possit quia in causa appellationis venit causa nullitatis, & tamen non potest interuenire procurator. Primum patet in l. si expressum. de appel. & quando prouo. non est ne. l. 1. secūdum probatur in l. j. an per alium causa appel. Dicit Bald. quod vbi directe vel indirecte cognoscitur de crimine non potest procurator interuenire, aliàs sic. & ita dicit seruari, vt ipse scribit in l. reos, C. de accu. iuxta fi. quod verum est. & ita seruamus. & habet locum quod dictum est in bannito a relegatione sup. Si autem fuisset bannitus in pœna pecuniaria. tunc sine dubio potest per procuratorem petere. Nec habet obstare, quod bānitus non audiatur ex forma statuti in ciuili agendo vel defendendo. & sic videatur tractari de pœna personali vt. l. hi qui sanctam. C. de apoſta. quia quędam sunt pœnæ afflictiuæ, & de illis loquitur materia l. reos. cum concor. Quædam sunt pęnę exclusiuę, vt ex pęna prędicta. & in illis pōt procurator interuenire secundum Iac. in d. l. hi qui. Præterea illa pœna haberet locum post bannum decursum non ante secundū Bald. in l. seruum quoque. §. publice. de procu.

Aduerte tamē, quia in tali causa etiam vbi de remissione tractatur debet esse speciale mandatum secundum Guil. in spec. de procu. §. 1. ver sed nunquid media. & Bald. in d. §. in publice. & per Bar. & Io. But. d. non solū. §. si. ff. de procu. ubi bonus tex. Facit ad propositum optimè. l. Pomponius. de procu. & quod dixit Bar. in consilio quod incipit. in causa Vānisgerij. vbi per aliam legem consuluit in petitione relaxationis a captura personæ etiam pro causa pecuniaria requiri speciale mandatum. ex quo patet q̄ per talem viam petendi remissionem a banno in iudicio non admitteretur coniuncta persona sine mandato. l. patri. & l. illud. ff. de min. & per doc. in l. sed & hæc. in princi. de procura.

69 Sexagesimonono. † Viso q̄ quilibet potest per uiam gratiæ remissionem bāni petere: Quæro quia supplicatio debet formari certa. l. vt responsum. C. de transact. & C. ut li. pen. l. 2. quomodo poterit extraneus hoc facere cum scriptura bāni ad eum non pertineat. & sic non poterit petere sibi edi. ff. de eden. l quædam. §. pertinere. dic, q̄ scriptura banni est publica. & ideo debet ædi cuicunque petenti, maxime quando bannitus potest a quocunque offendi, quia vniuscuiusque interest. ff. de postu. l. ex ea. secundum Bar. in l. 2. §. diuus. ff. de iure fisci.

70 Septuagesimo quæro † minor reperitur in banno, non habet curatorem, vult ipsum curatorem petere. vt possit prouidere de sua cancellatione vel de alijs suis negotijs, quæritur quis dabit ei curatorem. An index loci a quo exulat. An iudex loci in quo permanet? Gui. de suza. enim l. 1. C. vbi tuto. vel cura. pe. dicit quod propter necessitatē licet illud q̄ alias non licebat. ff. de of. con. l. vna. & ibi concor. sed in proposito propter personæ periculum imminet necessitas cum illucire non possit sine vi. & discrimine. & ideo ille iudex sub quo degit curatorem dabit. Facit ff. de inter. & rele. l. relegatorum §. interdicere. & ad muni. l. filij. §. rele ga. & l. eius qui. §. fin. & ita sequitur Ioan. And. in addi. Spe. in tit. de cura. in princ. Ratio decisionis prædictæ locum habet vbi sit bannitus pro persona vel membro, vel tanta quantitate quæ secundum statum suum sit maior pars suæ substantiæ, vt l. propter litem ff. de excu. tu. Sed vbi esset parua quantitas, secundum sui quantitatem. iuxta not. in auct. præterea. C. vnde vir & uxor. talis ratio cessaret. & sic non haberet locum dispositio. l. q̄ dictū. ff. de pact. nisi esset statutū q̄ impune posset offendi, quia tūc talis timor dispositionem prædictam inducit, ut ubi sup.

71 Septuagesimoprimo † bannitus expulsus de ciuitate Florentiæ cum tota sua prole, mortuus est in ciuitate Bononiæ uel alibi relicto filio impubere qui habebat omnia bona sua Florentiæ, qui non habet tutorem testamentarium uel legitimum, & indiget tutore: quæritur quomodo & per quem iudicem ubi consulatur. Istam. q. disputauit Osber. de Cremona & eam refert Alb. ubi supra. q. 90. In qua prolixe procedit succincte referam substantialia. & q̄ pupillus sit omni auxilio destitutus. arguit, quia sunt plures species tutelarum regulariter. testamentaria, legitima, & datiua. Primis duabus cessantibus locus est tertiæ. C. & ff. in li insti. in materia tutelarū & ab ordine titulorum. Sed duæ primæ cessant, & tertiæ locus non est ut probabo, ergo &c. Probat autem, quia certa sunt loca, ubi possunt peti tutores & dari, scilicet locus originis & domicilij. & ibi innuitur, saltem a sufficienti partiū enumeratione, sed ibi non potest dari obstante statuto, ergo &c. quia paria sunt non posse fieri de facto uel de iure. l. 1. §. q̄ si nemo. ff. q̄ cuiusque uniuer. no. cum si. Item quia iste nō est de iurisdictione illius iudicis. ergo ei dare non potest. ff. de tu. to. & cur. da. ab his. l. ius dandi iunctis no. in §. relegati. insti. qui mo. ius pa. po. sol. Item cum non habeat uoluntatem cū æquiparetur furioso cum non possit ire ad imperatorem uel Romam, maxime propter expensas & distantiam itineris, & quia non potest sibi constituere domicilium. Item quia non potest dici fugitiuus, uidetur omni auxilio destitutus. Allegat ad prædicta per ordinem de acquiren. hæredi. l. si pupil. si cer. pet. l. certi condictio. § quoniam. de polli. si quis rem. §. uoto. de tuto. & cur. dan. ab his. l. pupillo. de seru. expor. lege. Titius.

In contrarium arguitur, primo quia pupillus potest suam conditionem facere meliorem etiam sine tutore. insti. de aut. in princ. in puncto dicitur q̄ indiget tutore, ergo debet petere posse. de iur. om. iudic. l. 2. cum si. Secundo si cum tutore litigat potest petere curatorem. de tute. l. qui habet. §. si pupillus. & ille potest dari quocunque loco & tempore, ut ibi, ergo &c. Tertio quia potest impetrare iudicem. C. quando imper. inter pupil. & uid. l. d. l. 1. Quarto quia impetrare pōtius annulorum. ff. de excu. tut. l cum ex oratione. Quinto, quia iurat & obligatur. ff. de oper. lib. l. ut iur. iu. & de lib. cau. l. fin. Sexto, quia fit miles. C. qui. testa. fa. pos. l. fi. & per consequēs nouum contrahit domicilium. C. ubi mi. causa. Septimo, quia contrahit sponsalia ff. de sponsa. in l. in spōsalibus. Octauo, quia petit in iudicio alimenta a tutor. ff. ubi pupil. edu. de. l. fin. Nono, quia implet & impedit conditionem. ff. de cond. & demon. l. cōditionibus pupillus. Decimo, quia ad tutores petendos Romam uadit. C. de neg. gest. l. 2. Vndecimo quia propter necessitatem cessat iuris dispositio. de offici. consul. l. 1. & ideo propter necessitatem non iudex dat tutorem. de tu. & cu. da. ab his. l. ubi absunt. Duodecimo, licet datio tutoris sit mixti imperij tamen fauore pupilli delegatur, ut no. ff. de iu. om. iud. l. 1. Decimotertio, quia propter necessitatem interuenit pupillus in iudicio momentaneæ possessionis. C. qui le. per. l. fin. Decimoquarto, quia potest perdere domicilium propter deportationem. ff. de tute. l. si deportati. sed deportari & relegari potest. ergo sortitur domicilium propter deportationem. ad mu. l. fin. §. relegati. & l. eius. §. fin. Decimoquinto, q̄ia consentit manumissioni per quam efficit ciuis & incola. ff. ad muni. l. 1. ergo concluditur, q̄ in loco in quo degit potest sibi tutor dari. Soluendo tenuit pupillo consuli posse altero de duob. modis, uel per translationē facultatis ad alium locum, uel per electionem domicilij fm Azo. in sum, ubi pe. tu. licet Hug. aliter dixerit in constit. domicilij. de tu. & cu. da. ab his. l. 1. quia tamen translatio facultatis est difficilis resident in constitutione domicilij, & quòd possit sibi cōstituere domicilium probat: domicilium enim patris de necessitate non sequitur. ff. ad muni. l. assumptio. §. 1. & l. filij. l. libe. §. patris. vbi expressum q̄ eligere possit ubi uelit. q̄ patet, quia non reperitur ei prohibitū ergo permissum ff. de proba. l. ab ea parte. & ideo arrogatur de consilio propinquorum. ff. de adop. l. 2. propter quod sortitur domicilium. ff. ad munici. l. 1. subdit se credere eum petere posse a iudice Bononiæ. C. qui admi. ad bo. pos. l. fi. dicit etiam q̄ episcopus loci unde est expulsus posset sibi dare in defectum iudicis secularis. C. de epis. audi. l. si præses. & l. fi. de anna. excep. l. ut perfectius. & ad contraria dicit faciliter patere responsum. Inferui hanc propter duo. Primo propter particularia quæ tangit fieri posse per pupillum sine tutore. Vide tamen quę habentur in l. 1. ff. de noua. Secundo propter hoc ultimum dictum, per q̄ patet quòd uacante prāte ubi solus sit qui possit dare tutorem, poterit recurri ad ep̄m. q̄ credo debere intelligi si decuriones non dant illum, possunt enim ut l. ubi absunt. de tu. & cu. da. ab his. Pro eo autem quod dictum est supra pupillum sibi constituere domicilium. uide Bart. ff. ad muni. l. placet. & quod dixi supra, iuxta fin. 44. q. hac eadem parte. & pro principali materia. q. uide in l. pupillo. de tut. & cur. da ab his. & l. legitimos. in princi. ff. de legi. tu. ubi plene. Sed pone in q. q̄ talis pupillus haberet bona alibi non in domicilio originis a quo exulat, sed in alio in quo nullum habet domicilium, quis dabit ei tutorem. Dixit tunc Bar. dari tutorem per iudicem originis, & illam dationem extendi ad bona alibi sita, allegar. l. propter litem. §. licet. ff. de excu. tu. & l. magis puto. §. illud. de re. eo. reprobata glo. non solum. §. q testamento de excu. tu. & in l. legitimos. dicit q̄ talis tutor poterit administrare sine auctoritate iudicis loci ī quo sunt bona sita, si non habet contradictorem, aliàs illius iudicis requiritur interuentus, ut ibi per eum. Intelligunt quidam id verum quando iudex originis simpliciter dat tutorem. Si autem exprimeret se dare etiam ad bona alibi sita, dicunt non

ualere

Digitized by Google

valere dationem quo ad illla bona Quędam enim tacitè ve
njunt quę expreſſe nocent.l.nonnunquam.de cond.& dem.
cum ſi.& ita ſoluunt gl.d.§.qui teſtamẽro. In propoſita igit.
q.ſit cautus iudex vt ſimpliciter det pupillo tutorem non ex
preſſe quod extra ſuam iuriſdictionem ſe intromittat.l.fi.de
iuriſ.om.iud.

Hęc de præambulis ad abſolutiones a banno. ſed ſeptua-
72 geſimoſecundo quæro. † Titius erat bannitus pluribus ban-
nis ꝙ fieri poteſt, vt ſæpius dictum eſt maxime primo tem-
pore parte.j.an ſufficiat ſibi vna abſolutio,an vero habet ne
ceſſe plures abſolutiones habere? Dicit Cy.in l.ſi libertã. C.d
nup.ꝙ aut talia banna deſcendunt ex eodem facto,& tunc
ſufficit vna.Si vero ex diuerſis factis deſcendunt plures abſo-
lutiones requirũtur,allegat.ff.ad turpil.l.1.§.ſi plura.de nou.
oper.nunc l.de pupillo.§.ſi pluribus.Quãdo ex eodem facto
deſcendunt,dixit Bar.eſſe poſſe. ut quia iudex inquirit,ven t
ſyndicus,& denuntiat,ſuperuenit pars & accuſat ſuper omni
bus,iudex fert ſententiam contra Titium contumacem,de
quo per eum in d.§.ſi pluribus.Sed Ray.in d.l.ſi libertam. di
cit ꝙ etiam ſi ex diuerſis factis deſcendunt ſufficit vna abſo-
lutio ſi omnes cauſæ in abſolutione exprimantur, allegat.
no.extra de ſenten.excommu.c. cum pro cauſa. & ita etiam
tenet Iac.de Are.in d.l.ſi libertam. Sed Bar. elegantius more
ſuo in hac materia diſtinxit in d.§. ſi pluribus. quod aut quis
petit ſe abſolui a iudice ex mera iuſtitia propter aliquã cãm,
& tunc vna abſolutio generalis nõ porrigetur niſi ad cauſas
expreſſas in petitio.l.licet.C.de iud.& de arbi.l.de rebus.Quã
doque petitur vera abſolutio ex mera gratia, vt a principe
vel a populo ſecundum ea quæ dixi ſupra.in q.64.tunc ſi fuit
abſolutio generalis ſine aliqua partis petitione vel etiã præ-
cedẽte petitione generali, & ſufficit & porrigitur ad omnes
cauſas,quia princeps vel populus videtur hoc feciſſe ex cer-
ta ſcientia.C.de aboli.l.2.Sed ſi petens aliquas cauſas expreſ-
ſit adiecta clauſula generali. & tunc fuit tacita aliqua cã gra-
uior expreſſis.& tunc eſt veriſimile concedentem ſi ſciuiſſet
non fuiſſe conceſſurũ.& ideo tunc erit nulla ſuper toto,arg.
C.ſi cõtra eius vel vtili publ.l.præſcriptione.extra de reſcrip.
c.ſuper literis.& facit clemen.non poteſt. de procu. Si vero
ſit abſolutio a patre ad cuius petitionem fuit datum bannũ,
de quo dicam inf.q. 76. & tunc ſine dubio ſufficit vna abſo-
lutio generalis.l.emptor.§.lucius.ff.de pact.& de noua.l.fi.ni
ſi fieret ex cauſa tranſactionis,quia tunc refertur ad ea de q
bus erat lis.C.de tranſact.l.ſi de certa.& l.age.& l.ſub prætex-
tu.& hoc communiter tenent omnes.

73 Septuageſimotertio quæritur econtra. † An ex pluribus
ex bannitus poſſit abſo ui ab uno tantum? Bar.in d. §. ſi plu-
ribus.proxime allegato dicit ꝙ ſi bannũ ꝙ remanet eſt tale,
ꝙ facit eum perdere iura ciuitatis ſuę ſecundum ea quæ di-
xi in l.quidam.de pęnis.& melius dictum fuit ſupra in prima
parte huius tpis.q.5.& tunc in eũ non põt cadere abſolutio
ab vno, quia abſolutio eſt redditio beneficiorum ciuitatis.
Sed poſtea cũ ab alio banno abſoluet prima abſolutio con
firmabitur.arg.ff.cõia prædi.l.fin. Si vero bannum quod re-
manet non facit eum hoſtem ciuitatis nil obſtat quin vnum
poſſit tolli alio remanente.l.fi.C.qui.mod.ping.vel hypo. ſol.
& l.ſiquidem.C.de tranſact. Iſta deciſio in primo membro
eſt periculoſa.Si enim ante liberationem ab alio banno ca-
peretur poſſet fieri executio ſecundum eum quod eſſet ini-
quum.& ideo dixit Ange.in d.§.ſi pluribus.ꝙ imo etiam vbi
aliud remanens facit eum hoſtẽ ciuitatis prodeſt vna tali
alio remanente:nihil allegat.Facit de regu.iur.ſecundum na
turam. & de ſolut. prout quiſque. Sicut enim ſeparate dan-
tur,vt dixi ſupra.ſ.in primo tempore parte.1. q.3. ità poſſunt
ſeparate tolli.

74 Septuageſimoquarto † In ciuitate ordinatum eſt quod bã
niti in pecunia rebanniantur,& quod habentur pro cancel-
latis,quæritur an eo ipſo ꝙ ſic ordinatum eſt ſint rebanniti
abſque eo quod de facto cãcellentur? Dixit Bar.in l.emptor.
lucius.ff.de pac.ꝙ aut in reformatione dicitur ꝙ debeant re
banniri.&tunc niſi de facto rebanniantur rebanniti nõ erũt.
C.de ſolutio.l.inductus.& quod ibi nota.& ff.de peti.hæred.
l.ſi quis libertatem. Aut dicitur quòd habeantur pro reban
nitis,& tunc abſque cancellatione de facto rebanniti intelli-
guntur per dictum.§.lucius.& de adimen.lega.l.nihil. quòd
ſequitur ibi Bald. & allegat. ff. de legatis. 1. leg. huiuſmo-
di.§.ſi cui ita.

Sed prædictis opponitur ꝙ aliud eſt haberi pro cancellato
aliud eſſe cancellatum.de ver.ſig.l.mercis.& ꝙ ibi no.Sed il-
lud verum in his quæ ſunt facti. In his autem quæ ſunt iuris
talia verba important veritatem.l.ſi maritus.§.legis.& quod
ibi per Bar.ff.de adult.& plenius in l.ſi is qui pro emptore.de
vſuca.Si tamen vis quod in eorum fauorem plenius diſpona
tur,facias ꝙ reformatio dicet ꝙ habeantur & ſint rebanni
niti & cancellati & pro legitimè cancellaris. Hoc tamen in
tellige ſecundũ ea quæ dicam infra in ſequenti tempore
parte.1. quęſtio. 2. & etiam 1.

75 Sed circa idem. Septuageſimoquinto quæritur. † tres erãt
banniti in eadem ſententia,virtute reformationis duo debe
bant cancellari.Notarius aſſerens ſe facere virtute reforma-
tionis cancellauit omnes,cum deberet tantum duos cancel
lare,quęritur an tertius de quo non dicat reformatio dicat
a banno liberatus ſiue exemptus, dic ꝙ non, quia cancella-
tio reſtringitur a cauſa ſuę cancellationis.l. cancellauerat.ff.
de his quæ in teſta.delen. Et ibi per Barto. in terminis. Et
idem dicendum eſt ſi vnus habens plura banna deberet ex
aliquibus cancellari, & fuerit ex omnibus cancellatus ea-
dem ratione. Vide tamen quæ dicam inf. in q. ſupra proxi-
me allegata.

76 Quæro ſeptuageſimoſexto. † Statutum eſt in ciuitate ꝙ
ad petitionem creditoris poſſit debitor non comparens p
debito nõ ſoluto condemnari in certa quantitate ſoluenda
fiſco ſecundum debiti quantitatem.& in dicta quantitate bã
niri. Titius debitor ad petitionem creditoris fuit bannitus.
An ad id dicti creditoris petitionem debeat de banno eximi
& cancellari. Dixit Guil.in l.fin. de offi.procu.ceſa.quod nõ.
per illum tex.& pertinet.l.2.in fi.C.de lib.& eo.li. Sed Bar. in
l.1.§.& poſt operis.ff.de no.oper.nun.uni tex. facit in contra
rium. Dixit quod quandoque bannum continet aliquid te-
dioſum ſolum fauore creditoris, vt puta quod non audiat
ad ius niſi ſoluat.& tunc poteſt tolli ſimplici conuentione,
arg.illius tex.ſicut poteſt tolli res iudicata,arg.l.4.§. ſi ex cõ
uentione.de re iudi.& C.de execu.rei.iur.l.2.Quandoque cõ
tinet aliquid penale præciſe, ut ſi non ſoluerit vſque ad Kal.
ſoluat tãtum fiſco nomine pœnę,vel ſit priuatus officijs.&c.
Et tunc poſtquam incidit in bannum non poteſt tolli partiũ
conuentione,quia alteri eſt ius quæſitum, vt l. iuriſgen. §. ſi
paciſcar.de pact.Sed ſi in bannum nõ incidit, ſed adhuc eſt
intra terminum banni ex ſola partium voluntate poteſt ter-
minus prorogari,& adueniente termino prorogato incidit
in bannum niſi ſoluat, quia prorogatio intelligitur facta cũ
omnibus ſuis qualitatibus.ff.de iud.l.2.§. ſi iudex. & uide la-
tius ibi per eum.Nunc ad propoſitum,cum in terminis præ
ſumatur bannum eſſe decurſum,conſtat quod illud ad volũ
tatem creditoris cancellari non poteſt.

In hac tamen ciuitate eſt ſtatutum quod etiam poſt ban-
num & decurſum terminum poſſet tolli intra certum termi
num, quod hic ſeruandum eſt.

Aduertendum tamen ad illud quod dixit Barto. quod ubi
adhuc durat terminus banni poſſit fieri prorogatio,& quod
aduenientę ſecundo termino ſi non ſoluerit in pœnam ap-
poſitam in primo termino inciditur,quia hoc nõ videtur be
ne tantum. Nam ex tali ſententia quaſi contrahit l.2. §. licet
de pecul.ſed in pœnis conuentionalibus pœna adiecta in pri
mo termino non videtur ſaltem effectiue repetita in termi
no prorogato.l.ſtipulatus ſim mihi a proculo. de verb. obli.
& quod ibi nõ.Præterea talis ſententia eſt conditionalis, &
ideo non debet committi niſi proprie exiſtat conditio ſub
qua fuit concepta.ff.iudi.ſol.l.ſi ſine.& l.cum apud. Et ideo,
forte illud eius dictum in hac parte non procedit. & aut in
nullam pœnam incidit, aut incidit in illam aduenientę pri-
mo termino. pro cuius declaratione vide quæ dicam in q. 2.

77 Septuageſimoſeptimo quæro † circa prædicta,dictat ſtatu
tum quod talis bãnitus ad petitionem creditoris debeat exi
mi de banno abſque eo quod ſoluat cõmuni ſi fuerit in con
cordia cum creditore dictus: bannitus comparuit coram iu
dice,& fecit citari creditorem,obtulitque ſe paratum ſtare
iuri cum eo.Quæritur an debeat cancellari? Albe. vbi ſupra.
q.112.dixit quod ſic, quia cum ex iliis verbis ſtatuti fiat rela-
tio ad concordiam creditoris,intelligitur facta relatio ad ar-
bitrium. Conſtabat autem illud debere intelligi de arbitr io
boni viri.l.hęc venditio.ff.de contrahen emp.ff.pro ſocio.l.
ſi ſocietatem.de fideicommiſ. li.l.thais.§. ſorore.& l.labeo.l.
ſi libertus iurauerit.Nullus autẽ bonus vir arbitrabitur cre-
ditorem nolentem ſtare iuri vt recto arbitrio, ſic habeatur,
per inde ac ſi eſſet in concordia,vt dictis iuribus.Facit ff.de
condi.& demon.l.iure ciuili,licet ipſe non ſic declaret Sed
aduerte,quia aut banniatur,quia non ſoluit debitum liqui-
dum contra quod non poterat opponi exceptio.& tunc nõ
puto deciſionẽ pdictã procedere. Rectum enim arbitrium eſt
nolle pro liquido debito litigare.l. quidam æſtimauerunt.ff.
ſi cer.pe.Si autem fuit bannitus pro debito contra quod ſi
compariſſet,potuiſſet exceptionem opponere.& tũc ſi cõ-
pareat dicens ſe paratum ſtare iuri. & tunc aut eſt talis perſo
na de qua non obſtante prima contumacia nulla eſt ſuſpi-
tio,ſed quia diues eſt & ſoluendò,creditur ꝙ ſoluet.& ſic ſuc
cumbet,& ſufficiat talis oblatio,arg.l.ſi pecunie.in fi. ff.vt in
poſſ.le.quæ etiam facit ad primum membrum.Si vero reſtat
ſuſpitio inducta propter contumaciam, & iſto caſu non pu-
to eum debere eximi de banno niſi ducat ſecum fideiuſſorẽ
qui promittat ſoluere iudicatum, argu.ff. qui ſatiſ.co.l. fide-
iuſſor.

Digitized by Google

iuſſor. §. fi. l. 3. §. fin. ff. de ſta. liber. Si vero pro parte eſt liquidum pro parte nõ, pro parte liquida debet ſoluere, pro alia poteſt litigare ſecundum ſup. dictam diſtinctionem l. quidam æſtimauerunt. ſi cer. pet. Pro quo vide no tex. in l. ſtatu liber rationem. ff. de ſtatu lib.

Sed pone ꝙ fuerit bannitus ad peritionem multorũ creditorum ſimul. & in eadem accuſatione gentiũ. An debeat cancellari ſi fuerit in concordia cum maiore parte creditorum dicente ſtatuto quòd cancelletur ſi fuerit in concordia cum ſuis creditoribus. In hoc aduertendum, ꝙ quando que actus in quo requiritur concordia refertur ad plures, vt vniuerſos. & tunc dicit Bal. in l. nulli. per illum tex. cum gl. ꝙ Friderichus tenuit ſufficere quod duæ partes faciant. Sed in l. 1. de pac. dicit quod ſufficit maior pars, quia in illa reſidet collegium. ff. ad muni. l. quod maior. Sed in l. & ſuum. §. fi. dicit contrarium, ꝙ debet intelligi, vt dicam ſtatim. Intelligo hæc ſua dicta ꝙ requiritur quod duæ partes collegij ſint præſentes dum tamẽ maior pars præſentium faciat. Ad hoc quod habetur in c. ea noſcitur. de his quæ fi. a præla. ſine conſen. c. Quandoque vero refertur ad plures vt ſingulos, vt in caſu noſtro. & tunc puto quod ſufficiat quod ſit in concordia cum maiore parte creditorem ſecundum formam l. & ſeruum. §. hodie. & l. maiorem. videlicet quod illi ſint citati, & ſit ſeruata illa forma, alias ſecus. eo. ti. l. reſcriptum. & ſic loquitur dictum Bald. in §. fin.

Et aduertendum quod licet non conſentiant eodem tempore, ſi tamen omnes conſentiant ſeparatim dicunt eſſe ſecum in concordia. l. fin. commu. prędio. ſecundum. Bal. in d. l. 1 de pact. ff.

78 Septuageſimooctauo. † Statutum erat in ciuitate quod nullus bannitus poſſet rebanniri niſi ſoluatur prius certa quantitas camerę apoſtolicæ. & ſi ſecus fieret non intelligeretur rebannitus. deinde in illa eadem ciuitate illud ſtatutũ fuit per nouum ſtatutum annullatũ. Quæritur an bannitus qui poſtea rebannitur teneatur illam quantitatem ſoluere, adeo quod ſi non ſoluit rebannitio non valeat? Hanc. q. mouet Bald. in l. fi. ff. de pact. & dicit quod fuit de facto Florentię & quod vidit in ea ita bene allegari ſicut vnquam viderit in aliqua cõne. & dicit fuiſſe determinatum ſecundum ſtatutũ non valere. & ſic ſecundum illam determinationem dicta quantitas ſolui deberet.

Sed aduerte quia ſi vera eſt deciſio ſupra dicta. in q. 76. ꝙ antequam ius ſit q̃ſitum poſſit per cõuentionem tolli fiſco. Deciſio prædicta procedere non videtur. Pro quo facit l qui romæ. §. flauius hermes. de verb. ob. & ff. de ſer. expor. l. 1. per quæ iura dixit ibi Bar. quod ſi donaui tibi rem hoc acto q̃d poſt mortem tuam perueniat ad quandam eccleſiam, illam conuentionem de eccleſia potero reuocare. licet ex tali pacto ipſo iure quæratur ius eccleſiæ l. quoties. C. de dona. quę ſub modo. In quo tamen moderni variant: ſed illius diſputationem omiſſa quæ eſt extra rem noſtram rediens ad propoſitum in quo multa dici poſſent inclino in hanc ſentẽtiam, q̃d aut talis bannitus erat rebannitus ante reuocationem illius ſtatuti, & tunc cum iam eſſet ius quæſitum camerę apoſtolicæ illud tolli non potuit per ſtatutum, per d. l. fin. de pact. cũ ſi Cum illud ius camera apoſtolica ad ſuum commodum eſſet habitura, non ad commodum ſtatuentium, tunc enim ſecus eſſet. l. in cauſę. in fin ff. de procu. cum ſi. & ſoluere tenebitur illam quantitatem alias de iure cancellari non poterit. Nec obſtat quod habetur extra de iniur. & dam. da. c. in noſtra. quia aliud eſt quod ſuperior inferiori ius ex ſuperioris prouiſione quæſitum de quo ibi. & aliud quod inferior, vel per id facere poſſit. l. ille a quo §. tempeſtiuum. ff. ad treb cũ ſi. Si vero fuit rebannitus poſt reuocationem ſtatuti cum illud ius nondum eſſet quęſitum. & ſic potuit reuocari, vt in §. flauius. ſoluere non tenetur.

79 Septuageſimonono. † Titius erat bannitus cum ſaluo ꝙ ſi faceret certum quid eſſet exemptus a banno, vel erat bannitus ſimpliciter. ſed facta fuit lex quod omnes banniti deberent rebanniri qui ſeruirent duobus menſib. in exercitu ſuis ſumptibus, vel dicebatur quod eſſent a bãno liberati. Titius fecit illud ꝙ erat in ſaluo vel ſeruiuit in exercitu, quæritur an ſtatim dicatur liberatus a banno, vel requiratur iudicis declaratio. Vt patet hæc quęſtio eſt duplex. Conſtat enim quod iudex poteſt in ſua ſententia apponere verba illa, ſaluo quod infra dicam &c. vt no. in l. labeo. §. 1. ff. fam. il. hær. Item quod licet nõ debeat ferre ſententiam conditionalem, tñ lata ſub conditione valet l. 2. §. biduum. ff. quando app. ſit. Et ideo videndũ eſt an ſtatim dicat rebannitus. Hoc pender ab eo ante an dicta ſententia ſit conditionalis. Et videtur q̃d non ſit cõditionalis, vt no. per gl. in l. obligationum fere. §. conditio. ff. de acti. & oblig. quod maxime verum eſt ſi illa verba apoſuit poſt verbum, bannimus. tunc enim non videtur quod aliquid poſtea addere potuerit, vt l. iudex poſtea. ff. de re iudic. Et ſic tunc certum ſit eum eſſe bannitum. & hoc tenuit Bar. in dicta l. iudex. & in l. 1. ad turpil. & in l. moris. de pęnis.

In contrarium quod imo ſit conditionalis, & quod nrerim non dicatur bannitus. & ſic nulla declaratio requiratur probatur ſic, Aut dicta ſententia quo ad banni dationem habuit verba ſuſpenſiua, & tunc clarũ ẽ quod eſt cõditionalis ſiue æquiparetur contractui ſiue vltimę voluntati. l. 1. cum ibi no. ff. de in diem addict. Si vero non habuit verba ſuſpenſiua. & idem, quia licet in contractibus, tunc actus ſit purus, & veniat ſub conditione reſoluendus, vt ibi. Tamen in vltimis voluntatibus ſecus eſt, quia ſemper eſt conditionalis diſpoſitio. l. de quibus diebus. §. quidam titio. de condi. & dem. & l. legatum pure. de adim. leg. cum ſi. Conſtat autem ſententiam æquiparari vltimis voluntatibus. l. non eſt mirum. ff. de pig. act. l. ſi ita fuerit. de manu. teſta. Et quod no. per Gui. in l. ſi eum. §. qui iniuriarum ff. ſi quis cau. & per Bar. in l. centeſimis. in fin. de ver. obli. ſaltem hoc ca. u quando hic eſt benignior interpretatio, vt in c. ſi delegatus iudex. de offi delega. li. 6. Nec ob. ꝙ in ſententia quaſi contrahatur. ut l 3. §. idem ſcribit. de pecul. quia omiſſo examine, an illud ſit uerum reo nunquam comparẽte in iudicio. aliud eſt cõtractus, & aliud eſt quaſi contractus. & ſic de uno ad alium regulatur argumentario non procedit, ut in propoſito patet ex. l. ex maleſi cijs. §. hæres. de act & ob. & l. apud iul. in fi. qui. ex cau. in poſ. ea. & quod ibi per Bar. Non obſt. gl. §. conditio. quia illa gl. non eſt uera, ut ſcribit Inn. in c. præterea. extra de appel. Nec obſt. l. iudex poſtea & ꝙ per illam dixit Bar. quia aut illa uerba ſunt appoſita in principio vt quando dixit, ſaluo quod infra dicam, & tunc lex illa nõ ob. vt in d. gl. §. 1. in l. item Labeo. qua videtur caſus. ff. de conſti. pe. l. quidam. Aut fuerunt appoſita poſt verbum, bannimus. & idem, donec enim ſententia non habeatur pro expedita per iudicem illa lata non dicitur. C. de fide inſtr. l. contractus. in fi. quicquid ergo continet in illa ante illam clauſulam quæ ſemper apponitur lata data. &c ineſſe dicitur ipſi ſententiæ. ſi cer. pet. l. lecta. ſecundũ Ange. in d. l. iudex. In hoc vltimo non enim nocet talis præpoſterario. quia cum ſint omnia in eodem actu, intelliguntur ſecundum ordinem iuris, vt ipſe idem Bar. dixit in illo libello peto cogi & condemnari in l. 1. C. quando prouo. non eſt neceſ. & in l. cum prolatis de re iud. & cum de mente iudicis conſtet talis ordo non attenditur de ſolu. l. non enim. & q̃d Bar. ſcripſit in l. 2. §. prius. de vulg. & pupil. Intelligitur ergo. d. l. iudex. poſtea quando iudex appoſuit aliquid poſtquam habuit ſententiam pro expedita. & ideo ſi illa verba aperirẽtur poſt illam clauſulam lata data &c. uera eſſet Bar. deciſio alias non procedit. & hæc de prima. De quo etiam tetigi in 1. temp. 6. q. 4. & vide quæ dixi vbi hoc declaratur in 2. temp. par. 2. q. 21. in fi.

Quo autem ad aliam ſcilicet quando poſt bannum perfectum ſit reformatio &c. an requiratur declaratio non multum laborabo, licet multa dici poſſent. Concludo enim q̃d aut ipſa reformatio dicit ꝙ extunc ꝙ ſeruiet, ipſo iure ſiue ipſo facto ſit liberatus a banno. & tunc poſtquam ſeruierit quantum eſt in ſe erit non bannitus. adeo ꝙ ſi agat & ei opponatur exceptio banni vel ad honores eligatur & ſi. probãdo id feciſſe non repelletur a iudicio vel a dignitate. Ita enim important illa verba ipſo iure ſiuè ipſo facto etiam in condemnando. vt dixi, & ibi allegaui iura in primo tẽpore. part. vlti. q. vlti. & habetur etiam in ca. 1. de reſcriptis. li. 6. & C. de legi. l. non dubium. Valebit ergo eius teſtamentum ꝙ faciat ſecundum formam ſtatutorum ſuæ ciuitatis, quod ante non valuiſſet. Poterit etiam ſuccedere ſecundum illa, quod ante non feciſſet, & ſic de ſingu. Quantum autem ad alios vt ſi ante declarationem, vel cancellationem off enderetur. Dicam infra in vltimo tempore. parte. 1. q. 2. Si vero illa verba non apponũtur ſed ſimpliciter dicitur, vt in themate quæſtionis dictum eſt. Videtur eum non eſſe rebannitum, niſi ſequatur declaratio, quod id factum fuerit ſecundum doc. dom. Inno. in c. bonę. de eta. & qualita. Pro quo facit quod habetur in l. cius qui delatorem ff de iure fiſ. & iu l. 2. §. ꝙ ſi actor. de iure. calũ. & quod ſcribit Bald. in c. ſi vaſalus. 10. colla. ſi de feud. fuc. contrauer. vbi ponuntur caſus in quibus declaratoria requiritur ſed illis reſpondetur qnod loquuntur in priuatione iuris. & ſic in re odioſa, hic in executione pœnæ. Et ſic acquiſitione abſolutionis & re fauorabili. Sed per ſupra allegata primum dictum videtur verius, ante enim quàm ſit facta declaratio quod id factum fuerit ſecundum doctrinam Inn. in certum eſt an ſic factum ſit, & ideo id certum eſſe debet. l. iã. hoc iure & l. ita ſtipulatus. de verb. oblig. Facit. l. 1. C. qui & aduer. quos. & ꝙ tetigi vbi ſupra. Nec obſtat quod lex ſit ſẽper certa. l. cum quidam. § quod dicitur. ff. de acqui. hær. quia illud verum quantum ad ſententiam legis, vt dictũ eſt. ſupra quo ad ſententiam hominis, quæ hic requiritur non eſt ita, vt ibi. & in l. antiqui. ff. ſi pars hær. pe. Si ergo talis qui ſeruiuit in exercitu vel quid aliud fecit habet tria tempora. vnũ poſtquam ſeruiuit ante declarationem, & hoc tempore quo ad

omnes

Digitized by Google

omnes & omnia ſtantibus verbis vt ſupra repeto ipſum bānitum. Nec obſt. quod no. per Ioan And. in regula, quod qs lib. 6. vbi dicitur capitulum, non dubium. de ſen. excom. per quod fundatur dictum Inno. loqui in ſententia medicinali, quæ difficilius tollitur quàm mortalis, quia eiūs dictum loquitur in ſoluente id quod continetur in banno. & ſic naturæ ordinariæ ipſius banni ſatisfacit. inſti. quib. mod. tol. obli. in princ. & §. 1. merito declaratio non requiritur, ſed hic loquimur in eo qui aliud pro alio facit, quo caſu non ita contingit liberatio ipſo iure ſicut quando ſoluitur, idem. l. ſi cum fundum. ff. de pact. & quod habetur in l. ſolutum. §. ſolutum. ff. de pigno. actio. Fateor tamen quod ſi caperetur talis exceptio impediret executionem, & probato ſe ſeruiuiſſe ſecundum formam ſtatuti relaxari & cancellari deberet, quia ſaltē ope exceptionis fiſcus excluditur vt dictum eſt. Aliud tempus habet poſt declarationem ante cancellationem. Et quo ad ſe eſt rebannitus, quo ad alios dicam vbi ſupra. Aliud poſt cancellationem. & tunc quo ad omnia eſt rebannitus, vt dixi ſup. q. 64.

80 Octuageſimo pone. † Titius fuit bannitus in mille ſoluenda intra menſem ſine diminutione, cum eſſet ſtatutū quòd dat beneficium quarti, id eſt quod poſſint ſolui tres partes cōdemnationis tantum ſi ſit ſolutio intra decem dies a die latæ ſententiæ. Titius ſic bannitus ſoluit tres partes, & a toto fuit de libris omnib. cancellatus. Quæritur an dicatur legitime cancellatus, vt ſic elapſo menſe amplius non dicatur bānitus. Iſta quæſtio fuit hic de facto. & conſultum fuit per totum collegium fuiſſe licite cancellatum. Iſta enim verba, ſine diminutione, appoſita in ſententia beneficium ſtatuti auferre non potuerunt. l. nemo poteſt. de lega. 1. Præterea quādo aliquid debet ſolui, & de voluntate eius cui ſolui debet fit remiſſio, intelligitur impleta conditio ſolutionis etiam ad pænæ euitationem. ff. de ſolu. l. ſolutionis, & ibi per Bar. Facit. ff. de verb. obli. l. in executione. §. fi. allegabatur caſus in l. 3. §. ait prætor. iuncto. §. ſoluiſſe. ff. de reg. iur. Nec obſt. l. meuius. de condi. & demon. vbi dicitur q̄ implementum debet fieri in forma ſpecifica, quòd de voluntate eius cui debet fieri implementum etiam in conditionibus poteſt ſolutio alterari. Caſus eſt ſecundum vnam lect. in l. filium quem habentem. C. fami. hercis. l. iure ciuili. de condi. & demon. cum ſi. Pro iſta determinatione do caſum in l. iuſiurandum a debitore. ff. de iureiuran. quod not. per Barto. in l. abeo : quæ ſequitur illam.

81 Octuageſimoprimo loquitur. † Dictat ſtatutum quod poteſtas vltimis quindecim diebus ſui officij non poſſit aliquē eximere de banno. Poteſtas vltimis quindecim diebus pronunciauerit Titium bannitum eſſe eximendum de banno. Quæritur an talis pronūtiatio valeat, & quod operetur? Formatur hæc quæſtio per doct. & maxime per Bal. in l. j. C. ſi aduer. li. & concluditur per eos q̄ valeat talis prouuntiatio. Sicut enim aliud eſt bona publicare, & aliud pronuntiare bona eſſe publicanda. ff. pro ſocio. l. cum duobus. §. idem reſpōdet. & quod ibi no. Item ſicut aliud eſt deportare aliud pronunciare deportādum. l. 1. §. deportatos. de le. 3. l. ſi quis filio exhæredato. §. eius qui. ff. de iniur.

Item ſicut aliud eſt mittere quem in poſſeſſione, & aliud eſt pronuntiare immittendum, vt no. in l. cognitio. §. vt bonorum. ff. de offi. eius cui mand. eſt iuriſ. Item ſicut aliud eſt reſtituere, & aliud pronuntiare reſtituendum. l. ſi. vbi & apud quem. Item ſicut aliud eſt exequi ſententiam, & aliud pronūtiare illam exequendam, vt habetur in l. ab executione. C. quorum appell. non reci. Ita aliud eſt eximere de banno, & aliud pronuntiare eximendum eſſe, & ideo ſtatutum quod debet ſtricte intelligi l. conſtitutiones. ad munici. loquens in eximente non habet locum in pronuntiante eximendum. l. fin. de calum. & l. ſi vero. §. de viro. ff. ſolu. mat. cum ſi. Valebit ergo pronuntiatio, ſed tunc demum habebit effectum ſi ſucceſſor illam exequatur. l. iure noſtro. ff. de teſt. tut. & ideo interim tractabitur vt bannitus, & poterit impune offendi ſecundum Bal. in d. l. 1. Non obſtat. l. procurator. C. vbi cau. fiſ. vbi dicitur quod ſicut procurator fiſci non poteſt exigere pœnam, ita non poteſt pronunciare exigendam, quia ibi loquitur quando non poteſt ex carentia iuriſdictionis. Hic autem non carebat iuriſdictione, ſed exercitio ipſius. Nulla. n. priuato iuriſdictionis inducitur, ſed ſolummodo exercitiū impeditur, quod patet, quia poſſet cognoſcere illis quindecim diebus, quod ibi non poterat procurator, vt ibi patet in fin. glo. quæ ponit ibi caſum, & ibi etiam dixi. ex quibus infertur quòd ſi certis officialibus habentibus largam auctoritatem a populo ſuper bono ſtatu eſt interdictum quod non poſſint rebannire bannitos, poterunt tamen ordinare qualiter debeant rebanniri banniti aliquid pro bono ſtatu facientes. etiam detrahendo ſolēnitatibus antiquis per not. in l. oēs populi. & per dicta iura. & ideo ſi poſtea ſecundum per eos ordinata illi rebannuntur erunt legitime rebanniti. Facit q̄ no per Ioan. And. in c. 2. de offi. vic. in notabi. & ita pluries fuit obſeruatum. quando ſcilicet ex iuſta cauſa id fecerunt. ff. mand. l. hominem. Nec obſtat q̄ non poſſunt mutare regimina ciuitatis per quamcunque latam auctoritatem eis conceſſam, vt no. per Bar. in d. l. ambitioſa. quia nō, pro mutatione, ſed pro illius ſtatus regimine & ſaluatione a toto populo dicitur fuiſſe ſtatutum. l. item eorum. §. ſi decuriones. ff. quod cuiuſque vniuer.

82 Octuageſimoſecundo. † Statuto condito a toto populo, & communi, videtur q̄ per cōſilium ciuitatis nihil poſſit firmari niſi prius per capitaneum proponatur. In illo alio ſtatuto cauetur quod ſi capitaneus proponat de aliquo pro homicidio bannito cancellando de banno ipſo iure deſinat eſſe capitaneus. Cōtingit quod qui erat capitaneus propoſuit de aliquo bannito pro homicidio cancellando de banno, & concilium confirmauit. Quæritur an ipſa reformatio in cuius propoſitione qui erat capitaneus deliquit vitietur. Hanc quæſtionem diſputauit Iac. But. Et arguit latiſſime quod nō vitietur. ego vero vt in alijs referam aliqua, reſcando plura. Primo ergo arguit ſic. Tempore inchoatæ propoſitionis capitaneus qui propoſuit erat capitaneus, licet ergo poſtea deſinat debet inſpici tempus initij. de neg. geſt. l. pomponius. ff. pro ſocio. l. ſi id quod §. ſi filius. non ergo nocet mutatio cōditionis. Secundo quando res vtiliter inchoatur, licet poſtea inutilis fiat tota vtilis iudicatur. ff. de neg. geſt. l. ſed an vltro. ff. manda. l. qui mutuam. §. fi. cum ſi. Tertio quia tempus conſummationis trahitur ad tempus inchoationis. l. ſi filius de verb. oblig. cum concord. Quarto quia res dijudicatur ſecūdum id q̄ potentius operatur. l. quæritur. ff. de ſtatu. hom. & de acqui. re do. l. quicquid. §. paries. Sed principium fuit potentius fine. l. 1. de ordi. iud. ergo iudicatur ſecundum illud. facit in auct. quo. opor. in prin. Quintò ex ordine delictum præced. t pœnam. C. de pœnis. l. ſancimus. Sed propoſitio eſt delictum, pœna eſt priuatio capitanei. & ſic quando deliquit quia propoſuit erat capitaneus. ergo tenuit propoſitio, & ſic valeat reformatio. Arguit etiam a generali natura diſpoſitionis vt effectus conſideretur, vt id quod in conditione eſt nō ſit in obligatione. l. 1. §. item ſi ita. ff. ad legem falcid. ex natura pœnalis diſpoſitionis quæ actum non annullat. l. fina. ff. de diuor. quod pœnalis diſpoſitio requirit effectum. l. 1. in fi. ff. q̄ quiſque iuris. & quod in fauore & odio concurrentibus inſpicitur fauor. l. cum quidam. ff. de lib. & poſthu. cum ſi.

In contrarium arguit, quando lex puniens delictum refertur ad tempus non conſummatū punitur delinquens ex ſolo principio. Si vero ad tempus perfectum & conſummatū, ſpectatur perfectio. C. de ſer. fug. l. j. de iuriſd. om. iud. l. ſi quis id quod ibi. q̄ ſi dum proponeretur. & quod quiſque iur. l. 1. in fin. Sed in noſtra q. fit relatio ad tempus inchoatum dum dicit, ſi capitaneus proponat, ergo eo ipſo q̄ cæpit proponere deſinit eſſe capitaneus. Et ſic non eſt uerum capitaneum propoſuiſſe, ſed inchoaſſe. ergo ex ipſa lege ipſo facto inſurrexit pœna. l. quid ergo. §. cum autem. ff. de his qui no. infa. & l. quamuis. §. ſi cum eſſem. ff. ad Vellei. ex quo infertur quod non ualet reformatio, quia quando ex aliquo actu expectatur effectus ante conſummationem non poteſt effectus inſurgere, nec cepiſſe prodeſt. ff. de acqui. rerum domi. l. naturalem. §. illud. de teſta. C. l. ex imperfecto. de le. 3. l. fideiuſ. §. 1. cū ſi. Secundo arguit quia res ſumit eſſe per formam, & forma per conſummationē. ad legem falci. l. ſi is qui. §. quædam. ad exib. l. iul. §. quantum. uel §. ſed & ſi quis. ſed ante propoſitionem propoſitio non habet eſſe nec formam. Ergo non fuit facta a capitaneo, & ſic non ualet. l. cum ſilla. C. ad ſil. Tertio arudit quod per multa iura oſtendentia quod quando abinitio eſt habilitas ſi pendente explemento ſuperueniat inhabilitas actus uitiatur. l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui uel alien. iur. l. inter ſtipu. §. lacram de uerborum obliga. & C. de teſtamen. l. furioſum. cum ſi. Quarto ſcum multis temporib. requiritur aliqua conditio perſonæ, ſi hoc tempore illa conditio deſijt actus uitiatur. l. ſi alienum. §. ſi extraneis. de hære. inſtituen. cum ſi Ergo & uitietur. Quinto probat ſic. Quādo ſic ſe habent duo, ut effectus ſurgat ex eo quod per prius fit, ſi erit concurſus eorum, non erit uitium, aliàs ſic. cū hic ſtatus. §. ſi ambo. de donatio. inter uirum & uxorem. Sed reformatio in propoſito debeat ſumere effectum a duobus a propoſitione capitanei, & deliberatione conſilij. Et per prius ex eo quod capitaneus proponeret. Si ergo antequam oppo nat deſijt eſſe capitaneus ergo deſijt concurſus, & ſic erit uitium. Inducit ſexto. q. de pu, ucto, ut quando non apparet q̄ præcedat & quod ſequatur potius inducatur totius uitiatio. ff. de rebus dub. l. ſi fuerit. & l ſed & ſi. de teſtamen. tute. l. duo ſunt Titij. Sed hic non apparet quod prius fuerit an propoſitio, an priuatio, ergo totum uitiari debet. Induxit etiam q̄ ex eodem facto ſequitur pœna & premium. de nego geſto. l. ſiue hæreditaria. Item quia duorum contrariorum non dicitur eſſe eadem ratio. de capi diminu. l. 2. §. nemo. & pro-

cio.

Digitized by Google

cio l.de illo. Item q̃ factum l. prohibente ualere non potest l.non dubium.ff.de leg.Inducit generale quod inutile per se ali⁹ non potest utilitatem operari.de serui.rusti. l. qui habet. Adducit etiam l.cum pater.§.liberis.de leg.2.l.iubemus.§. fine.de sac.sanc.eccle.in auct.de nō alie.§.quia vero lenones vbi actus ex quo quis priuat̃ non valet. Finaliter cōsuluit reformationem non tenere maxime tali argumento,quædam effectum expectant a iure,quia sunt iuris & de iure. Quædā effectum non expectant, quia ius eis non assistit nec de iure sunt.In primis expectatur perfectio, & quo ad consummationem actus,& quo ac iuris effectū. Et sic inchoata tantum vel etiam terminata sine iuris assistentia nihil sunt.l.hac consultissima §.ex imperfecto.C.de testa.de fide instru.l.contractus.in fin.cum si.

In secundis quandoque expectatur consūmatio, vt quia lex de eo loquens est preteriti & perfecti temporis,quod exigit rem perfectam:& vbi delictum est de leuioribus non fingit rem incheatam esse consummatam,& ita perfectio quæ exigitur ex natuta verbi non suppletur a fictione iuris. d l.1. in fin.q̃ quisque iuris quandoque non expectatur consummatio. Aut quia lex de eo loquens non est sub tali verbo,sed præsentis vel præteriti imperfecti concepta,vt l.si fugitiui.C. de ser.fugiti.Et probatur hęc differentia in l. si quis id q̃ §.q̃ si dum proponeretur.& in d.l.si fugitiui.in solutione contrarij.de l.post liminij.§.transfugæ.de capti.& postli.reuer. Aut quia est de atrocioribus in quibus inchoata finguntur a lege consummata.l.si quis non dicam rapere.de episco.& cleric. cum in eis effectus & assistentia non accedit. l. eum qui. C. de adul.Cum ergo in proposito sint duæ leges quarum vna est prodita ad delictum,& pœnam,scilicet illa quę capitaneū proponentem punit & priuat officio. vt in hac cum pro ata sit per verbum præsentis tēporis & preteriti impetfecti, apparet quod ante consummatam propositionem fuit delictū vt d.l.si fugitiui.& l.si quis id quod. Ergo & pœna insurgens sine hominis facto,vt d. §. cum autem.est etiam alia lex quæ disponit de reformatione ex qua apparet quod reformatio de homicida bannito cācellando non fuit talis,vt debuit.est enim de his quæ a iure ciuili & municipali expectant & sortiuntur effectum.de iustitia & de iure.l.ius ciuile.& l.omnes populi. ergo inchoata & non perfecta quo ad effectum iuris habentur pro infectis, vbi ergo inchoata propositione capitaneus deliquit satis fuit quo ad pœnam priuationis. & sic tempore quo finiuit propositionem non erat capitaneus & sic quantum ad legem quæ de forma reformationis loquitur,nihil actum debet intelligi.Finaliter respondet ad cō traria,& quia patet ex distinctione prædicta non insisto.Vides ergo quod talis non intelligetur rebannitus, & sic non poterit cancellari. Vt tamen ista dubitatio tollatur solent apponi in reformationibus illa uerba,vc3 quod non possit opponere in consilio. & si ad actum propositionis peruenerit vel proponere cęperit ipso facto priuatus intelligitur.de qua doctrina,vide in l.filiusfam.§.diui.de leg.1.per Bar.per alios & maxime Bald.in l. ea lege. C. de condi. ob cau. & etiam per Bar.in l.si ita quis. §.ea lege de verb.oblig. & de quæstione prædicta in dictis iuribus pauca tanguntur. ex decisione prædicta colligitur triplex materia. Vna quando actus captus habeatur pro consummato. de qua in iuribus supra alleg.Et vide quod not.Bar.in l.si is qui.ff.quib.ex cau. ma vbi tractat quando executio facta dicatur.Secunda quando debet inspici initium vel finis.De hoc vide in l.3.§.scio.ff.de mino.& ibi latius.Tertia est de natura verbi præsentis preteriti imperfecti,& verbi præteriti perfecti.de qua habetur in iuribus superius allegatis,maxime in d.l.1.q̃ quisque iuris & no. qđ in hac disputatione Iac.But.ostendit se fuisse doctorē subtilissimum.& vide quæ not. per doct.in l.aretusa. ff.de statu homi.& tangit Bar.in l.si post mortem.in fin.princ.de leg.1.

83 Octuagesimatertia quæstio partis erit. † Fuit factum ordinamentum quod omnes banniti communis existentes in territorio ducis Mediolani, qui illud territorium exiuerint intra duos menses, & iuerint ad seruiendum communi in exercitu suis sumptibus per quatuor menses debeant rebanniri.Qui vero non exiuerint intelligantur rebelles & in perpetuum de banno exire non possint. & omnia eorum bona intelligantur elapsis dictis duobus mensibus confiscata.Titius existens & habitans in ciuitate Paplæ fuit Florentię inquisitus,& fuerant factæ citationes secundum formam statuti.Et cum nullus copareret iudex posuerat eum in banno, & inter alios bannitos communis extiterat registratus, quæ omnia,Titius ignorabat.Elapsis duobus mensibus in exercitu communis fuit facta reassignatio bannitorum ibi seruientium.& cum non esset inuentus Titius eius bona fuerunt incorporata Ipse autem id audiens discessit de territorio ducis & in exercitum venit. Quæritur an inciderit in pœnam rebellionis & confiscationis bonorum &c. An verō seruiēs per quatuor menses debeat rebanniri? Ista quæstio habet duo mēbra principalia.Primū est an dictum bannū potuerit dari contra illū ignorantē.Secundū posito quod dari potuerit,an eius ignorantia sibi prosit.& hoc erit etiam duplex s.an excusatur, a pœna,& sic excusatur an seruiens habeat statuti beneficium,& sic debeat cancellari.Quo ad primum recurre ad ea quæ dixi in primo tempore parte tertia,q.3.ex quibus patet quod aliquando potest dari, & aliquando non, si ergo in casu nostro bannum fuisset inualidum, quæstio nō procederet,quia non esset bannitus. l. 4. §. condemnatum. de re iudicata. Oportet ergo præsupponi bannum validum. Ex quo restat secunda dubitatio.& licet dubitabiles passus sint,tamen concludendum est quod non inciderit in pœnas supra dictas.Certum enim est quod statuta pœnalia non ligant ignorantes.l.fi.ff.de decre.ab ordi.faci.extra de constit. c.cognoscentes per Archid.no.16. distin. c. quod dictis.etiā si talis reformatio fuisset per ciuitatem publice bannita, vt no.in d.c.cognoscentes. id enim quod in ciuitate est notorium ligat ibi habentes,non autem existentes extra prouinciam,& ita intelligitur quod habetur in l.si tutor.C.de pericu.tuto.& in l.2.C.de recept. extra qui matri.accu.poss.c.cū improbatur. secundum Rostr. vt refert Archi. vbi supra in l.optimam.C de contrahen.& commit.stipu.& ibi notanter dicit qđ illud quod dicitur sufficere q̃ quis sit voce preconia citatus.Intelligitur quando preco mittitur per totam ciuitatem quo casu dicit neminem excusari. facit auc. qui semel.C.quomodo & quando iudex.& quod ibi per Iac. But. Nec obstat si dicatur,statutum est precisum,& lapsi fuerunt duo menses antequam exiret, ergo in pœnam incidit, cum stricte debeat intelligi.l. constitutionibus.ad municip.etiam si durum sit.l.prospexit.ff.qui & a quibus.quia ille terminus non currit,nisi a die sententiæ,etiam si dicatur de proxime futuris.Debet enim subaudiri a dic scientiæ secundum Bar. in consi.quod incipit,Domine Iacobę.&c. allegat.l.3.§.si qs hæredi.ff.de statu.lib.& l.si in diem.ff.de condi.& demo.Sed in hoc Francisc.de aretio in l.si cui.ff.de leg.1.dicit notanter, quod aut dispositio demonstrauit initium temporis, puta quia dixit,hinc ad duos menses. Et tunc aut pars ignorauit impedimento iuris & non cedit tempus nisi a die scientiæ.l. si quis in graui.§.vlti.ff.ad sil.& facit.l.scimus.§.donec.de iure deliberan.secundum eum.Potest poni exemplum in proposito, vt quia fuit ordinatum quod dicta reformatio non posset propalari inde ad certum tempus. Si vero ignorauit, impedimento facti,vt quia non fuit ei notificatum. Et isto casu tempus sic limitatum currit ignoranti,quia currit ab initio demonstrato,vt eadem.l.si cui.& l.qui duos.§.j.de manumiss.testa.secundum eum.Pro quo vide not.tex.cum gl. in l. qui filio impuberi.§.1.ff. de hæred.instituend. & idem dixit Bar.in consil.quod incipit.Quæritur vtrum elapso &c. & allegauit.Placet.C.de sac.san.eccle.& l.iubemus nulli.eo. titu. quæ fuerunt verba Iaco.But. Qui vltra prædicta consulendo allegauit auc.hodie.de appella.& de mino.l.emilius. Puto tamen quod hoc casu poterit restitui ex iusta ignorantia.l.j.in fin.quibus ex cau.maior.& q̃ vi aut clam.l.semper.§. hoc interdicto.scilicet ad remissionem pœnæ.Si vero non demonstrauit initium, quia non dixit hinc,sed dixit intra mensem simpliciter.vel dixit intra duos menses proxime venturos,& tunc intelligitur scilicet,a die scientiæ,argumen. C. de appel. auct.hodie.& quod ibi not.& de statu libe.l.3.§. si quis hæredi,quia antequam sciat non videtur posse petere.l annus. de calum.Plus enim dixit Oldra.in cons.138.quod non simpliciter currit a die sciētiæ,sed cum poterit actus ille in exercitū deduci.ff.de iure dotium.l.tali.& dicto §.si quis hæredi. & dicta.l.si in diem.quod est valde no.& vtile ad multa,ex qua distinctione colligitur decisio supra dicta inspecto themate q̃ in pœnam non inciderit.Pro quo facit.ff.de administra.tut. l.quidam decedens.§.fi.& de his qui no.infa.l. genero. & sic restat videndum an si seruit per quatuor menses cōi debeat rebanniri.Ista quæstio ē fortior, qa licet in pœnis euitandis excuset ignorantia,& similiter in grauaminibus, vt dictum est supra,tamen in lucris non est ita.l.si is.§.si seruus.de acquiren.rerum domi.& q̃ dixi supra hoc eodem tempore.parte 2.q.22. & 224. Magis enim succurritur primo quam secundo.l fi.C.de condi. ita quia dicta supra locum habent in eo qui ignorat ordinamentum, hic autem præsupponitur qđ ignoret se esse in ordinamento comprehensum. & sic ignoret qualitatem suæ personæ quæ non solet tribuere beneficium.l.tamen si.ff. ad macedo. l. fi.ff.pro suo. & sic videatur concludi debere,quòd licet excusetur a pœna quodcunque ignorauerit.Si tamen intra duos menses a die scientiæ seruierit vt supra,non tamen debet premium cancellationis consequi per iura prædicta.Quod verum erit si illi quatuor menses fuerint electi,vt tempus speciale, puta in obsidione alicuius loci,propter quam causam illa reformatio facta fuerit,tunc enim cum amplius illud speciale tēpus non possit supperi.ff.de vsufruct.leg.l.si vsufruct. mihi in biennium.

reban-

Digitized by Google

rebanniri non debebit. Si vero illud tempus fuerit adiectū, in genere, puta quia si considerauerit statutum de quocunque tempore durante guerra, tunc debeat rebanniri per iura prædicta quæ omni modo ignoranti tempus currere nō permittunt. Nec ob. quod dictum fuit supra per §. si seruus. quia aut qui tempore quo seruisset communi ignorasset se esse bannitum, & sic non vt bannitus seruisset, & tunc non deberet rebanniri vt ibi, & l. 2. de condi. & demonstra. ff. Sed si tempus quo seruit scit se bannum, & vt bannitus seruit, cum ei ignoranti tempus generaliter traditum non cucurrerit, vt supra est ostensum habere debebit statuti beneficium quod est latissime interpretandum. ff. de consti. prin. l. fin. cum si.

Post operis expeditionem superuenit mihi notitia duarū quæstionum Oldra. quas per alios tactas aut relatas non inueni, quæ licet alibi decentius ante locatæ fuissent, tamen cū de fauoribus bannitorum etiam tractent, & quia fuisset plurima quotarum mutatio necessaria, hoc loco quasi oportune locantur, & prima est in qua consuluit. & ideo. 84. quæritur.

84 † Titius fuit bannitus pro proditione ciuitatis propter ꝙ ex forma statuti ipse, & filij erant banniti. Post bannum Titius suscepit filium nomine Gaium, qui Gaius parte mortuo reuersus fuit ad ciuitatem de qua pater fuerat bānitus. & ibi stetit longo tempore sicut ciuis existens de consilio, equum tenens & omnia alia faciens, quæ alij ciues faciunt. & dum ista sic se haberent venit ad rixam cum Sempronio, de qua rixa facta est pax coram potestate ciuitatis, post quam pacem Sempronius eum interfecit, & aufugit. Potestas fecit eum citari. & quia non venit ex vigore arbitrij ꝙ habebat bāniuit eum. Nunc coram successore potestatis prædicti petitur reuocari prædicta sententia banni lati contra Sempronium, & dicitur quod licitum fuit ei impune occidere dictum Gaium, quia bannitus erat ex forma statuti, de quo supra mentio facta est. Quæritur an possit dicta sententia, reuocari.

Et primo videtur quod non ex vigore publicę auctoritatis, quia ipse Gaius habebatur vt alij ciues. Ne ergo sub ei us prętextu decipiatur idem debet de ipso sicut de alijs ciuibus iudicari. arg. C. de his qui ve. ęta. imp. l. 1. & cum communem cum a ijs vitam duceret eandem sentire debet in legibus disciplinam, vt tex. ibi legitur, extra de statu. mona. c. recolentes. & cum eadem pericula experiretur, iura quoque eadem sibi vendicare debet. ff. de bono. posses. ex testa. mili. l. vnica. circa princ. & cum par similisque militia sit, iustum videtur eisdem priuilegijs gloriari. C. de proxi. sacra. lar. & rerum priua. l. iubemus.

Secundo facilius pœna remittitur quàm priuilegium auferatur, eo quod vnum est fauoris & gratiæ, alterū vero supplicij & pœnæ. ff. de consti. prin. l. beneficium. de lib. & posth. l. cum quidam. de pœnis. l. interpretatione. Sed habitus in cō muni contrarius veritati tollit priuilegium ff. ad maced. l. si quis patrem. & loca. & cond. l. si quis ignorans. Imo etiam ali quando facit cessare ius commune. ff. de iniur. l. item apud. §. si quis virginem. de iure fis. l. sed & si accepto. ergo multofortius tollit pœnam siue supplicium ex banno inflictum.

Tertio sicut subsistentia veritatis actum aliquem reddit il licitum, ita & opinio communis quamquam sit veritati contraria, sicut ergo si vere bannitum non fuisset licitum occidere, sic nec quando vere erat bannitus communi opinione in cōtrarium se habente, vt probatur aperte. ff. de acqui. hære. l. cum quidam. in ver. quod si ipse. & in eo. titu. l. ventre. & ibi not.

Quarto nonne regula communis est quod error publicus facit ius, vt institu. de testa. §. testes. ff. de offic. præto. l. barbarius. C. de testa. l. 1. ff. de suppel. lega. l. 3. in fin. Faciat ergo hoc casu error publicus, quo credebatur filius Titij non bānitus, ius scilicet fauorabile, tam benignum scilicet vt impune occidi non possit, sicut nec alij ciues, talis namquè error immutat aliquando statū alicuius. Nam de seruo ciuiliū actuum non capace liberum facit. & actum ciuilium capacē vt ad literam legitur. C. de lati. liber. tol. l. vna. §. sed & quidomini. sic ergo hic de bannito faciat non bannitum. Dico ergo ego Oldra. de ponte de laud. ll. doctor salua semper veritate, quod successor potestatis dictam sententiam reuocare non poterit. & hoc pręter iam dicta triplici ratione. & prima si aliquis pulset legatum hostium, traditur hostibus vt seruus eorum fiat. ff. de legatio. l. vlti. Pone ergo ꝙ talis pulsans & hostibus traditus reuertitur ad nos, si non recipitur a nobis, non recuperat iura ciuitatis postliminij iure. si vero recipitur ea recuperat. Sic ergo in proposito cum hic bannitus rediens receptus fuit, & in omnibus tractatus vt ciuis iura aliorum ciuium habeat, vt legitur. ff. de capti. & postli. reuer. l. 3. §. fi. Secunda est talis. Talis bannitus non potest censeri, deterioris conditionis quam hostis, imo hostis proprie dici tur. ff. de capi. dimi l. amissione. §. qui deficiunt. & ad legem corne. de sica. l. 3. §. vltim. & de re mili. l. proditores. Tamen si ei pax sit promissa seruāda est. 23. q. 1. noli. & 22. q. 4. innocēs. & qui non seruat capite puniendus est. ff. de re milit. l. vlt. §. fi. licet ergo potuisset occidi ex forma statuti, non tamen per eum qui cum eo pacem fecerat. Tertio & vltimo dato ꝙ sententia banni fuisset iniqua, fuit tamen contra ius litigatoris tantum lata. & sic non posset successor eam rescindere. C. de senten. rescindi non posse l. 1. & quando pro. non est necess. l. 1. etiam si hoc statutum quod faciebat eum bannitum fuerit coram banniente allegatum, quia propter probabiles dubitationes superiores & alias non putauit causam illo statuto iuuari. ff. de re iud. l. præses. & l. cum prolatis. vbi est casus. Hæc Oldra.

Si recte consideras ipse proposuit talem filium etiam postea natū ex verbis ipsius statuti ex sua persona intelligi bānitum, imo esse bannitum. & sic non contradicit his quæ dixi supra primo tempore parte prima. q. vlti. nec quæ dicam inf. in vlti. tempo. parte secunda. q. 10. 4. Id autem ꝙ dixit eum qui pacem fecerat non potuisse impune occidere bannitū non est per omnia contrarium ei quod ipse in sua disputatione qui incipit, Titius fecit pacem non obstante pace potuisse offendere bannitum, quia in hoc themate erat bannitus tempore pacis, in illo fuit bannitus postea. In hoc tamen recurre ad ea quæ dixi supra hac eadem parte quęstionibus 51. 52. & 53. & ex hac decisione collige duo notanda. Primū quod per actus publicos quos bannitus facit intelligitur rebanniri. Secundo quod sententia lata contra offendentem bannitum valet. Quo ad primum aduerte quod id potest esse verum, nisi quando ad actum rebannitionis requiruntur aliæ solennitates, tunc enim illis non seruatis in publicis actibus sicut non valeret expressa rebannitio, ita non valeret tacita. l. qui ad certum. ff. loca. Puto tamen quod licet non intelligatur rebannitus nihilominus offendi nō poterit. Illud enim statutum tolli potest alia solemnitate ab alio statuto requisita, vt in materia. l. omnes populi. & l. si quis in principio testamenti. de legatis. 3. Licet ergo tunc non intelligatur rebannitus, non tamen poterit offendi, cum qualitas hostis sublata sit per eius receptionem ad actus publicos de qua supra. Si autem actus publici fierent coram toto populo ad parlamentum vocato, vt fit in introitu dominorum & priorum & etiam in introitu vexillorum societatis in ciuitate Florentiæ, dicerem tunc intelligi rebānitum Gaium, de quo supra. Præsumeretur enim scisse populum omnia quæ suis legibus continentur, & sic contra illas in totum dispensare. C. de testa. l. omnium. & l. quidam consulebat. ff. de re iudica. & quod habetur in d. l. si quis in principio testamenti. Vis. n. cōmunis & publici erroris inducta a populo qui potest maxime per viam parlamenti, facta a consilijs quæ illum repræsentant, vt l. aliud. §. refertur. & ibi no. ff. de reg. iur. & C. quæ sit lo. consu. c. super rub. reuocare. & sic faciendo intelligitur reuocare, vt habetur in l. 2. C. de decre. decu. & quod not. in l. ita tamen. in princip. ff. ad trebel. iuncta. l. de quibus. in fi. cū sua materia. ff. de leg. secundum quam intelligitur hęc decisio, vt patet ex themate. & ita fuit in legibus siue statutis loquentibus de consortibus episcopi Florentini, iudicatū per collegium Florentinum.

Quo ad secundum vide quę dixi supra hac eadem parte. q. 3. Et considera ꝙ hic non fuisset lata sententia ad petitionē banniti agentis, sed alterius accusantis, vel ipsius iudicis inquirentis pro iniuria facta bannito, & in processu non expresso, licet fuerit exceptum. Id autem ꝙ vltimo dicitur tale bannum reuocari non posse, tempera per ea quæ dixi in primo tempore, parte vlti. q.

85 Altera quæstio & sic. 85. sub † hoc themate formata erat. Duo sunt statuta in ciuitate Paduæ. Vno quo cauet quod quicunque fuerit bannitus de maleficio præsentando alium bannitum de simili maleficio liberetur & eximatur a banno. Alio quod quicunque fuerit bannitus de maleficio in ciuitate Vicentiæ intra octo dies banniatur, & in libro bannitorum ponatur in ciuitate Paduæ eisdē modis & conditionibus & formis quibus bannitus: fuerit in ciuitate Vicentiæ. Accidit ꝙ Titius commisit maleficium in ciuitate Vicentiæ, & de maleficio est ibi bannitus est similiter in ciuitate Paduæ repetitis verbis secundi statuti in ipso banno. Qui Titius bannitus præsentat Paduæ alium bānitum de simili maleficio, & vult liberari a banno ciuitatis Paduę virtute primi statuti, licet hoc non posset in ciuitate Vicentiæ. Quæritur an hoc possit de iure petere, & sic an debeat liberari. Et dicta Old. in hac q. multū diffuse prosequitur, sed multis omissis, & maxime responsionibus ad argumenta facta hinc inde referam truncatè eius intentionem, & primo ad negatiuā, quando vnus locus adijcitur alteri naturam eius cui adijcitur assumit, argu. ff. de publi. l. si ergo. §. si tamen. de vsufruct. l. si Titio. §. 1. & de pac. do. l. inter locerū. §. cum inter. Sed ciuitas

Digitized by Google

nitas Paduæ adijcitur Vicentiæ a qua per prius Titius erat bã nitus arg ff.de ſenato.l.pen.& exerci.l.ſi eum.§.1.ergo ex loco Vicentiæ vbi non liberatur debet iudicari.

Secundo ſic.bannum Paduæ fuit datum propter bannum Vicentiæ, & licet fuerit ex interuallo propter neceſſitatem apparentem,tamen intelligitur ſimul datum. argu. ff.ſi pars hæred.peta.l.antiqui.de mili.teſta.quærebatur.de hære.inſti. l.hæredes palam.§.fi.ergo licet tollatur ſecundum durat primum,quia talium quorũ vnum propter aliud eſt, ademptũ virtute permanentis perdurat.ff.de libe.& poſth.l.ſi ita §.j.& arg.ff.ad carbo.l.3.§.ibidem.

Tertio ſententia eſt lex.ff.de iuſti.& iur.l.pe. & apparet ex ęquiparatione ad vltimam voluntatem.ff.de manu.l.ſeruus. de pig.act.l.nõ eſt mirũ.iũcto in auc.de nup.§.diſponat. Sed ex diuerſitate locorũ effectus legis non variatur.C. de vſuc. tranſ.l.vlt.& de temp.in integ.reſti.l.fi.ergo nec effectus ſententiæ.& ideo ſicut Vicentiæ nõ liberaretur, ita nec Paduæ, facit.ff.de poſtu.l.ex ea & quòd ibi no.

Quarto quia bannum translatum non debet immutari ex loco ad quem eſt transiatum.C.de his qui in prio.cre.lo.ſuc. l.1.de noua.l.aliam.de adimen.lega.l.legatum cum ſi. Et ſic remanente qualitate banni ex loco Vicentiæ eximi non poterit.

Quintum,bannum latum Paduæ dicitur ortum Vicentiæ ff.quòd vi aut clam,lege.nam origo. ergo ſequitur quòd in exemptione ille locus attenditur. ff. de euict.l. ſi fundus.de vſur.l.1.ergo quia Vicentiæ non liberatur,ita nec Paduæ.

Sexto dicta banna ſunt eiuſdem formæ, ergo & eiuſdem ſubſtantiæ.ff.ad exhiben.l.iuli.§.ſed & ſi quis.ff.de auro & argen.leg.l.ſeia.& de verb.ſigni.l. mulier. §.1. & ſic eſſe debent eiuſdem vitæ.ad legem falcid.l.qui quadringenta.§. quod ergo.& de ſerui.ruſti.prædi.l.vna eſt via.bannum Vicẽtiæ durat & viuit,ergo & Paduæ.& maxime quia fortior eſt actus obligationem conſeruans quam extinguens. C. de duob. re.l.fi.

Vltimo ab adęquatione facta de bannis,& ſic eiuſdẽ vitæ debent eſſe.C.de inoffi.dona.l ſi.

In contrarium arguit ſeptem alijs rationibus quas ſimiliter decurtabo.

Primo a natura ſuperaddit, quæ eſt vt ſuis cõditionibus & qualitatibus proprijs indicetur.C.ſi plu.vna ſent.l.1.& 2.& ff. manda.l.ſi mandato.§.paulus.de conſti.pecu.l. item illa.§.1. bannum vero Paduæ ſuperadditur banno Vicentię.ergo debet ſuis qualitatibus iudicari,& ſic Titius liberari debet.

Secundo obligatio ex banno & eius diſſolutio ſunt diuerſa,quinimo & contraria, ergo diſpoſitio ſuper vno non trahi tad aliud.l.ſi vero.§.de viro.ſol.mat.& ſi a pa.quis fuc.manu.l.pater.cum ſi.& ſic diſſolutio quæ ſit Paduæ remanet in ſuo ſtatuto.l.omnes populi.

Tertio licet plures leges prodeant a diuerſis circa eaſdẽ perſonas etiam eundem effectum dirigentes,non tamẽ ſunt eiuſdem vitæ,ſed vnaqueque durat ſm naturam ſuam inſitã producenti,vt patet in bonorum poſſeſſione de iure prætorio & aditione de iure ciuili,inſti.de bo. poſ.§. aliquando.de bo poſ.ſecundum tabu.l.hi qui.& C.de iure delibe.l.licet.& qui admi.ad bono.poſ.l.2.& de ſucceſ.edic.l. 1.§.largius. cũ ſi.In propoſito ergo bannum Vicentiæ duret perpetuo,Paduæ tollatur prætentatione alterius banniti.

Quarto extẽſio vnius loci ad alium intelligitur ſm quid non quo ad omnia.C.de ſac.ſan.eccle.l.omni.de præ.vrb.cõ ſtant.l.1.tit.10.& no.de legi.l.princeps.Sic ergo & tunc extẽſio banni de Vicentia ad Paduam fiat ſm quid,ne vnico verbo ſtatutum Paduæ videatur tollere ſuas leges proprias. C. de inoffi.teſta.l.ſi quando.& extra de ſepul.c.certificari.

Quinto pœna debet eſſe proportionata delicto. C.de epiſc. cleri.l.ſi quemquam de hære.l.quicunque.prolixitas in duratione dicitur magnitudo pœnæ.de pœ l. aut damnum.§. inter eos.plus autem eſt delinquere in aliquem immediate.ad leg.iulia.maieſt.l.iul.& de capti.& poſtli.re.l.ſi quis ingenuã. Sed ſi bannum datum Paduæ pro delicto commiſſo Paduę tollitur præſentatione, & ſic minus durat,fortius tolli debet aliud datum propter delictum commiſſum Vicentiæ, quia quo ad ciuitatem Paduæ longe minus delictum eſt.

Sexto variatio loci plerunque inducit diuerſitatem quo ad exemptionem ab onere.ff.de excu.tu.l.ſed milites.§.ignominię.ff.de re milit.l.milites.§.miſſionum.& patet. C.qui nu. libe.l.1.non ergo mirum ſi diuerſimode eximitur quis a bãno Paduæ quam Vicentiæ.

Septimò redhibitoria & quanto minoris ab eodem inducte ſunt ſcilicet a prætore,ff.de edi.edic.l.1.§.1.& l.quod ſi nolit.§.ſi plures.& l.ædiles.& aliquando vtriuſque idem eſt effectus ff.de edili.edic.l.bouem.§.aliquando.& ſententia lata ſuper vna parit exceptionem rei iudi.in alia.ff.de excep.rei iudic.l.ſi is qui hæres.§.1.Sed vna tollitur banno. Alia ſex mẽſibus.de edili edic.l ſciendum.§.fi. Ergo fortius in propoſito cum non ab eo,ſed a diuerſis banna procedant.

His rationibus factis,licet prolixius facit ipſe Old.reſponſiones ad vtriuſque partis argumenta.Et illis poſitis concludit vt ſequitur.

His ſic decurſis ſubijcio ſolutionem quæ mihi verior eſſe videtur.Et credo ſimpliciter dicente ſtatuto quod qui eſt bã nitus Vicentiæ banniatur & Paduæ. Et ſic ſit factum iſto caſu ꝙ præſentando aliũ bannitum liberaretur a banno ciuitatis Paduę ſecundum formam primi ſtatuti ſuperius allegati. Et hæc per allegata pro hac parte,& maxime, quia quando vni propter delictum non in ſe,ſed in alium commiſſum cõpetit actio,ita ꝙ etiam nihilominus competit principali. Et ſic vtrique vnaquęque actio ſuam legem habet, & ſuum proprium ſortitur effectum,& ſuum diſſoluendi modum & faciliorem principali:ſicut ſi fiat iniuria filio competit actio filio & patri.ff.de procura.l.non ſolum.§.ſi pater.& de iniur.l. pater.cum ſimi.& non erit eadem exiſtimatio vtriuſq; actionis, ſed vnaquęq; habebit propriam ſecundum condõnem eius perſonæ cui competit:ſic dico quod & ſi propter maleficium & in vno loco commiſſum,in duobus locis quis banniatur unumquodq; bannum ſm naturam loci ſui proprij iudicabitur.§.de iniur.l.ſeruo.§ ulti.& l.ſeq.Et quia identitas & unitas ſnĩæ ex qua diuerſæ pœnæ ſequuntur non arguunt identitatem durationis in pœnis,ſicut in ſnĩa relegationis ad tempus habet enim in ſe pœnam quam uerbum ſonat,ſcilicet relegationem & aliam ſcilicet remotionem ab ordine decurionatus amiſſi.ff de decurio.l.2. Et ad tempus ab ordine decurionum reditus eſt inhabilis ad honorem,& tamẽ finito tempore principalis pœnę id eſt amotionis ab ordine non finitur inhabilitas ad nouos honores, ſed tanto tẽpore expectat quanto fuit in pœna.ff.ad munici.l.ordine.& de decurio.l ad tempus.ex quibus apparet ꝙ pœna acceſſoria nõ cõmenſuratur ex tempore principalis,ſed habet per ſe propriam.ſ legem ſecundum quam finitur & durat.

Verum quia in themate noſtro in ſtatuto fuit ultra proceſſum,& dictum quod banniatur eiſdem modis & conditionibus &c.Contrarium credo de ſtricto iure propter uirtutem prędictorum. modus namque dicitur a moderor moderaris, & dicitur moderamentum ſiue temperamentũ rei cui adijcitur.ff.ad legem falcid.l.1.& inſti.eo. in princi.& ff.de dona.cau.mortis.l.ꝙ conditionis & ibi no & de ſeruit. l. ſeruitutes, §. modus. Temperamentum uero obligationis duo reſpicit, ſcilicet ius creditoris, & eius quod poteſt ſolui reſpectu debitoris, & hoc uult dicere de actio. & obligatiol.obligationum fere.§. modus. Poſito enim ibi obligationis modo per cum per exemplum alternatiuę obligationis, ſtatim ſubdit rationem quare illa obligatio dicitur ſub modo. Nam alterius ſolutio &cæt. Et ſic moderatur ſolutio reſpectu creditoris. Cum igitur debeat eſſe idem modus banni in dati ciuitate Paduę, qui eſt banni dati in ciuitate Vicentię,oportet idem eſſe in petitione & ſolutione,ſed in ciuitate Vicentię non eſt pręſentatio banniti in ſolutione,ergo nec Paduæ.Item hoc nomen (cõditio) interdum dicit obligationis ſuſpenſionem per adiectionem. vel ſubintellectum alicuius extrinſeci execati.ff. de condi & demon.l.legatum.& l.aliquando.de uerb. oblig.l. interdum. & de uerb.ſig l cedere. Interdum dicit ius perſonę competens ſiue pręſentem ſtatum alicuius rei.ff.de procura.l.ignorantis de reg.iur.l.non ſolum.& l.melior.& de teſta.manu.l.męuia. De primo modo intelligendi cum dicit ſuſpenſionem nõ uẽ ſtatutum debere intelligi eo quod appellatio eius non eſt ſecundum legem.ff.quando appellan.ſit l.1.§.biduum.& verbum habens duas ſignificationes prolatum a lege,eam ſignificationem aſſumit quę eſt ſecundum legem.non eam quæ pręter.C.de inſti.& ſubſtitutio.l.generaliter & de oper.libe.l. q libertinus.§.fi.ergo ſm ultimũ modũ. Itaq; ęqua debet eſſet condõ banniti in ciuitate Paduę cũ bannito in ciuitate Vicentię,ſed hoc non eſſet ſi ſe poſſet liberare Paduę per repręſentationẽ bãniti,cum Vicentię hoc non poſſit, imo eſſet melior conditio Paduę quã Vicenti,ęſicut eſt melior condõ domini quo ignorante ſeruus delinquit,quialiberatur dãdo eum pro noxa,quã eius quo ſciente delinquit, quia neceſſe habet dãnũ emendare.ff.de noxa.l. ſi plurium ſeruus delinquerit.& de vſufr.l.cũ fructuarius.& l.ſeq. Prętera ſicut facultas,& difficultas diſſolutionis obligationis facit obligationem eſſe melioris conditionis, uel deterioris, ita facultas diſſolutionis banni facit alicubi bannum eẽ melioris cõdõnis alibi deterioris.Sed hoc nõ dẽt eſſe in propoſito,imo dẽt eſſe eiuſdẽ condõnis utrobiq; ut ex ſtatuto apparet,ergo dẽt eſſe par & eadẽ diſſolutio in utrobiq;.Prædicta probant. ff.de fideiuſ.l.grecè.§.idẽ iul.& de in diẽ addic.l.ubi aũt.§ fin. & l.ſeq.& ſic intelligit ſtatutũ de condõnibus extinctiuis, ut eadẽ ſit condõ extinctiua banni in utroque loco,ut no.ff. de ſerui.l.4.ſic & ſeruus qui intolerabiliter afficitur a dño debet bonis cõdõnibus vendi non ſuſpenſiuis,ſed extinctiuis,ita.ſ. ꝙ contractus non diſſoluat̃ per reditũ ſerui ad dominum,ſic

nec

Digitized by Google

nec per redditum banniti ad ciuitatem.vt institu.de his qui sunt sui,uel alien.iur.§.sed & maior. & si quæreretur an si talis bannitus præsentaretur per alium in ciuitate Paduæ præsentans haberet beneficium præsentationis ex forma statuti primi.Crederem quod sic,quia negari non potest eum esse bannitum ciuitatis Paduæ,quæcunque fuit rō banniendi.Et ad hoc possunt diuersimode superiora deduci,& potissime hoc dicerem per.l.3.de interdic.& reg.l relegatorum.§.interdicere.cum.§.sequen.& in §.si quis.ibi uel pluribus prouincijs &c.& de capti.& postli.re.l.non dubito.Hæc Oldr.

Vt ergo vides ex solu.prædicta cum dist.latis patet respōsum ad ratiōes unicuique parti distinctim aduersantes, quapropter illas non curaui referre.

Sed mihi primū membrum decisionis est dubium,quia cum statutum Paduæ semper loquatur,& bannitus Vincētiæ remaneat Vincentiæ bannitus restat primum statutum, ut sic etiam post cancellationem debeat banniri, & registrari.C.de hæreti.l.Arriani.Nec sufficiat prima descriptio cum non durauerit.l.si pro parte.§.versum.ff.de in rem ver. & ꝙ habetur per Bar.in l.sicut.§.superuacuum.ff.quib. mod pig. vel hypot.sol.Videtur ergo uerius,ꝙ utroque casu talis bannitus alium bannitum præsentans non eximatur a banno, & ꝙ statutum primū intelligatur de bannitis tm̄ in ciuitate Paduę,&nō de alijs,ut sic unum statutū declaretur ab altero.ff.de peri.hære. l.vtrū cum si.Quia tñ auctoritas tanti viri ampla est.nō audeo ab eius decisione discedere,eo casu quo statutum tantum disponit,ꝙ bannitus Vicentiæ banniatur Paduæ.Semel enim fuit bannitus,ergo &c. per not. in l. qui duo.§.fi.ff.arbi.cum si.Verum quia ratio facta ad partem negatiuam, & etiam ad affirmatiuam non concordant ex prædictis.Et quia etiam circa illas solutio,& distinctio eiusdem utilis est ad multa, & maxime ad materiam.l. 3.§.hæc actio.ff.si quis te,li.es.iuf.fu.Ac etiam ad conuentiones quæ sępe fiunt inter communitates,& statuta quæ quotidie fiūt ꝙ banniti in uno loco intelligantur banniti in alio,& sic de simil. Solutiōem quam ponit ad dictam primam rationem hic ad literam inferam,prout iacet.Dicebat.n.ꝙ non ob.primum arg.Nam aut fit successio aut accessio. Si successio, tunc id quòd succedit est eiusdem conditionis & causæ sicut id cui succedit.ff.de condi.& demon.l.filiæ.& de don.inter vir.& vxor.l.si donatæ.§.sponsus. nisi diuersitas æquitatis inter vtrunque diuersitatem inducat.ff.de fun.do.l.cum in fundo.§.si fundus. Fit enim restitutio rei immobilis dotalis statim,quia cum per.l.Iuliā. sit inhibita alienatio ipsius.ff.de fun.do.per totum,& maxime in l.lex Iul.& C.de fun.do.l. 1. & 2.Facile poterit eius restitutio fieri.Pecuniæ uero cum facile expendantur,& consumantur.ff.de lega.3.l.si chorus.§. 1.immo adhuc quando in dotē datur res mobilis, & se mouens cum alienari possit.C.de ser.pi.da.ma.l.fi.ff.de manu. l. seruum.so.ma.l.dotalem.& not.instit.qui.ali.lic.vel non.in prin.non sic est facilis restitutio iuxta illud.non.n.est semper facilis noīs emptio cum numeratio totius debiti non sit in expedito.ff.de fideiu.l.si dubitet.in princi.& ideo ad restitutionem eius datur annus.C.de rei vxo.ac.§.exactio.Ad similitudinem eius quòd dicitur institu.de offic.iud.§.1. cum si.

Si uero sit accessio aut est accessio psonæ,aut rei,aut actionis.Primo casu accedens habet easdem cōditiones cum eo cui accedit,nisi contrarium exprimatur.ff.de verb.obli.l.vlt. §.fi.ff.de publi.l.si ego.§.qnod cām.cum si.sup.alle.primo argu.Et est rō,quia non vī quid nouum incidi,sed magis antiquum augeri.ff.de iur.do.l.4.& intelligo hic accessionē concretam quæ cohæret primæ quasi sit vnum cum prima.ff. de dam.infe.l.hoc amplius.§.de his.ver.ita demū.vel q̄ cohęret quasi accessorium principali,vel ut ornatus ornato.ff.de auro.& arg.le.l.cū aurū.§.vlt.& l.& si nō sint.§.pueniamus. vel vt unius complexu eiusdē uniuersitatis utrumque pariter concludentis.ff.de leg.1.l.Gręce.& l.si legato.& de lega.3.l. peculium.in prin.

Si aūt sit omnino discreta accessio,tunc secus.arg. ff.de dā. infe.l.dāni.§.si is q vicinas,& est rō,qa separatorum separata debet esse rō.C.de dona.inter vir. & uxor.l. si maritus. & ibi no.& ff.ad carbo.l.de bonis.in prin.nisi & modus illā accessionē inducens aliquā tacitā repetitionē prior induceret. de leg.3.l.in repetēdis.Tertio casu aut est accessio q̄ deuolutio nuncupat̄,& tunc aut fit hominis facto puta nouatione,& p duntur priuilegia primæ.ff.de noua.l.aliam.aut per legem,& tunc obtinet lex diuortio.& qđ ibi no.in l.sinautem.§.1. ff.de neg.gest.& l.qđ debitori.de dona.cau.mor.Si aūt sit uera accessio q̄ dī esse cū primæ subsistenti accedit secunda.ff.de re iud.l.4.§.si ex conuentione. tūc qđ erat in prima deducitur in secundam ei accedentem,nec plus,nec minus loco re tēpore uel causa.ff.ut le.no.ca.l.1.§.bellissime.& §. sub conditione.& sic assumit naturam primæ,sed non accidens.l.item veniunt.§.cum prædiximus.& ibi no.ff.de peti.hære.vnaquæque tamen habet suum proprium tempus.unde si prima erat temporalis non sequitur,ꝙ secunda sit talis,ff.de constit. pecu.l.item illa.§.adijcitur.& de leg.1.l.si creditori.in 2.respōso.Fallit quando secunda adijcitur primæ non ad nouā principalem obligationem contrahendam,sed ad dandam executionem, & exitum iam contractæ,qualis est stipulatio de iudicio sisti:tunc.n.prima extincta de cuius executione,& exitu tractatur, & illa quæ dabat uiam perueniendi ad exitum ex consequentia tollitur,& sic loquitur.l.si eum.§. qui iniuriarum.ff.si quis cau.& sic debet exponi ibi,quia tales stipulationes pp rem ipsam darentur,id est pp ipsum principale,quod poterat ipsa actione peti, & eius petitio facilius,& solidius perducatur ad fi.Ad hoc facit.ff.de serui.rusti.prēd. l.3 §.vlt.& quemadmo.serui.amit.l.Labeo. secundum unam lectu.& de libe.le.l.pūtio.cum si.Oldr.

An autem oīa prædicta procedant, & maxime quæ ad l. 1. & 2.C.si plures una senten.& alijs iur. vnde in prima ratione ad partem affirmatiuam.alle.non respondet,non examino, quia extra materiam principalem.Sed si libet uide Doct. in d.§.qui iniuriarum.& in §.ꝙ dī.& Barto.in d.§.hæc actio.

Rubrica de quæstionibus occurrentibus post finitum bannum,aliter quàm per mortem.

Restat postremo vt tertium, & vltimum tempus attingatur.Cuius materia est de contingētibus post finitum bannum. Et quia bannum finitur cūque remanente uita,qñque per mortē. In duas particulas diuidā tps istud.Prima.n.erit de quæstionib.occurentib. post finitū bannū aliter q̄ per mortē.Secunda erit de occurrentib. post mortē bànniti.& qa more aliarum partiū hæc vlt.expediet. Præmitto rubri.qōnum,quæ in 1.par.ueniūt agitādæ q̄ sūt.

SVMMARIVM.

1 *An dato termino mensis ad soluendum omnibus bannitis, Titius infra illum mensem potuerit offendi, facta deinde solutione intra mensem illum.*
2 *An rebannitus, & non cancellatus possit impune offendi? in qua multæ quæstiones simile inseruntur.& hic quando bannum est nullum, puta quando clericus bannitur a iudice seculari.*
3 *Quid econtrario de eo qui offendit bannitum cancellatū sed nō legitime.*
4 *An simpliciter rebannitus dicatur in integrum restitutus.*
5 *An restitutus recuperet etiam alienata per fiscum.*
6 *Si non recuperat alienata an recuperet a fisco prætium eorum.*
7 *An recuperet fructus præceptos a fisco ex bonis quæ restituuntur.*
8 *An restitutio taliter fieri possit quod ad alienata trahatur.*
9 *An rebānitus recuperet partē quæsitā hæredib. occisi ex forma statuti.*
10 *An ex rebānitiōe tollatur ius uindicādi quæsitū alicui ex forma statuti.*
11 *An rebannitus intelligatur restitutus etiam aduersus condemnationem factam de bannito damnum passo.*
12 *An rebannitus possit agere pro robaria sibi facta tempore banni stante certo statuto in themate illius quæstionis narrato.*
13 *An agere possit pro contractu quem facit tempore banni.*
14 *An tempore banni bannitus deceptus ultra dimidiam iusti prætij stante statuto,quòd non posset ad sui utilitatem contrahere,exemptus a bāno agere possit per l.2.de rescin.uen.*
15 *An rebannitus possit testificari,& alios actus facere qui infamibus sunt interdicti,& in hac tractatur quis possit famæ restituere.*
16 *Si bannitus infamis iurauerit tempore banni, & postea quam fuit rebannitus deposuit,quid iuris.s.an ualeat eius dictum.*
17 *An rēbannitus possit admitti ad honores ciuitatis.*
18 *Si eligitur uel imbursatur ad officium prohibitum tempore banni,& postea extrahitur de banno an sit habilis,& ibi etiam sequens.*
19 *De eo qui ante bannum fuit imbursatus,& extractus post rebannitionē: in præcedenti.*
20 *An exemptus a banno possit ratificare quæ gessit tempore banni etiam si sint inualida.*
21 *An exemptus de banno possit à suis antiquis creditoribus conueniri.*
22 *An possit agere contra suos debitores qui postquam fuit in banno ante rebannitionem soluerunt communi.*
23 *An rebannitus ex eo quia ante terminum banni occidit rebellem prohibeatur habere officia prohibita a bannitis rebannitis.*

Prima pars tertij temporis.

1 PRima igitur.q.† facta fuit in fauorē bannitorū siue reipubli.reformatio qđ banniti soluētes intra mensem certam quantitatē intellige rentur a bāno exēpti.pēdēte dicto mense Gaius bānitus fuit offensus a Sempronio,deinde post offensionem,& ante lapsum dicti mēsis Gaius soluit,q̄ritur an Sempronius veniat puniēdus.& vī quod non,quia tpe offensionis bannitus erat,ergo potuit ex forma statuti impune offendi.l.4.§.Ædemnatū.ff.de re iudica. Ad quod possent multa allegari sed cā breuitatis omitto.Et etiam quia sciendū est ab olim hanc qōnem fuisse disputatam,ut refert Io.And. in addi.Spec. in ſæpius alle.ti de accu.§.sequitur.ver.qđ si quis suarum additionum.ver.est sciēdū.Et ibi dicit quod disputator determi-

Digitized by Google

nauit Sempronium puniendum, & duas rationes assignat. Prima est quia aut beneficium trahitur ad tempus solutionis. aut econtra solutio ad tempus beneficij: ex primo remanet delictum impunitum, ex secundo uenit puniendum, ergo præeligendum est secundum cum publica utilitas exigat maleficia puniri de sen. excom. c. ut famæ. & ibi cõcor. Inducit secundo legẽ, sufficit. de cõdi. inde. Equiparat enim conditionem superuenientem ad actum purum ei, q̃ a principio fuisset annexa. Sed certum est qđ si ab initio bannitus sic fuisset qđ soluendo intra mensem tñ a banno esset exẽptus interim non potuisset impune offendi, ergo nec hoc casu. Adnerte quia prima rõ nihil facit, quia. c. ut famæ. cũ concor. loquitur in delictis sed pluries dictum est, qđ illud ꝙ fit lege permittẽte non est delictum. l. si seruus. C. de his qui ad ec. conf. & no. in l. 1. & per Bal. ff. ne quis cũ qui in ius uoc. est ui exi. Præterea ibi concurrunt interpretatio delicti, & interpretatio excludens delictum. Secunda assumitur. l. merito. ff pro socio. de pœn. l. interpretatione. Tertia etiam rõ põt tolli ex eo ꝙ hic non est conditio adiecta. sed terminus certus ꝓpositus solutioni qui interim obligationem non extinguit sicut faceret conditio, ut ibi no. s. in l. sufficit. & sic cum interim esset bannitus potuit impune offendi. ꝓ hoc. ff. ad sen. li. l. sub conditione. & l. 4. §. sed & marcellus. de in diem addic. & ideo puto subtilius aduertendum retenta tamẽ decisione prædicta, & sic vbicunque post actũ ꝓfectum apponitur suspensio illa non reddit actum conditionalem, ꝙ secus est qñ ab initio habet suspensionem. l. 2. ff. de in diem addi. cum ibi no. Et istud uerum in contractibus, sed in vltimis uoluntatibus secus est, quia semper actus redditur cõditionalis. ff. de adi. le. l. legatum pure. & de condi. & demõ. l. quibus diebus. §. quidam Titio. & dixi sup. par. ꝓce. q. 78. Sed regula traditur ꝙ ubi inter contractus, & ultimas uoluntates est differentia legis, dispositio ad aptatur ad dispositiõem vltimę uoluntatis. l. 1. C. de his qui. ut indi. & ibi no. per glo. & Bar. ff. ad sil. l. in cognitione. & de adi. le. l. transactio. & latius in l. ita stipulatus. de verb. oblig. Sic ergo in proposito facta æquiparatione ad vltimas uoluntates dicetur interim non bannitus: & sic Sempronius ueniet puniendus, pro hoc quia facta prorogatione termini interim executio fieri non põt. l. 4. §. si ex conuentione. de re iudi. facit. ff. si cer. peta. l. pecuniam. cum ibi no. & hoc uerũ si assignatur terminus omnib. bannitis uel aliquib. spãliter enumeratis, & offensus sit de illis. Si uero fuerint ordinati certi officiales qui haberent reuidere qui banniti debeant hẽre tale beneficium, puta quia in ordinamento dr̃, ꝙ illi banniti qui fuerint declarati intra mensem ab officialib. turris possent intra mensem a die declarationis soluere taxatã quantitatem &c. Puto isto casu ante declarationem posse impune offendi, quia præsens status non tendit de sua natura ad exclusionem banni, & ideo non inspicitur, ꝙ euenire põt, sed post declarationem factã, secus est: tendit. n. tunc ꝑsens status ad exclusionem bãni cũ iam soluendi beneficium datum sit, & ideo hoc casu offendi non põt aliàs sic ut in dictis iurib. probatur. faciunt no. in §. sacram. per Bar. & melius quæ subtiliter scripsit in l. Iulian. uerum debitorem. ff. de condi. inde. in vlt. op. Aduertat ergo multum ad uerba deliberationis qui talẽ bannitum vult offendere, & considerer, ꝙ in dubio cautius est abstinere. & prædicta uera in sciẽte legem. In ignorante autem uide quæ dicam statim in seq. q.

2 Secundo q̃ro † dictũ est sup. ꝓxime de offenso ante solutionẽ. Sed q̃ro quid si soluerit intra tps uel aliter fuerat rebãnitus, sed non fuerat cancellatus. An offendens eum puniatur? Ista est antiqua. q. & formatur diuersimode qñq; in offendente bannitũ, cuius bannũ est ipso iure nullũ. ut in clerico incedente ut laicus, bãnito, & occiso, de qua facit mẽtionẽ Alb. de Gandino, in ti. de bannitus. in 6. col. & ibi refert ꝓ multos fuisse determinatũ talẽ offendi potuisse, ꝙ Io. Andr. late examinat referens disputationẽ Egidij Cremon. & Nic. de Mata in regula, ꝙ quis. li. 11. & in soluẽte cancellato. Idẽ Io. And. refert disputationẽ Viannisij, & eius determinationẽ in addi. Spe. sup rub. de obli. & sol. in fi. suarũ additionũ. Iac. Butr. potuit in l. de ætate. §. ex cã. ff. de inter. ac. & ibi etiã Rav. Iac. de Are. in l. 1. §. si oẽs ff. de uen. inspi. In bannito nõ legitime potuit Dy. in l. pe. ff. de adul. & ibi Bar. & in l. genero de his qui no. infa. Quæ oĩa iura faciunt qđ offendẽs excusetur a descriptione banni ẽt ab initio inualidi siue validi ab initio, & sublati, sed nõ cancellati, & sic eũ occidẽs non ueniat puniẽdus. & vt patere põt lectori in locis p̃dictis oẽs cõcordant, ꝙ sciẽs p̃dicta puniat̃, quia cancellatio de facto non est illa q̃ eũ faciat rebannitũ, vt dixi supr. par. ꝓxima. q. 75. Et ita intelligitur ꝙ no. in ꝙpius alle. addi. in versic. quid si quis. in ver. addi. ꝙ incipit quartũ mẽbrũ. euanuerat. n. uirtus banni, & sic cũ non esset bãnitus cessat statutũ. In ignorante uero cõcludunt ẽt oẽs ꝙ non teneatur pœna legis Corneliæ, quia illa requirit dolum, & habet locũ ẽt in lata culpa. l. in Cornelia. ff. ad l. Corne. de sica. An aũt in aliquo puniatur uarlauerunt do. in aliquo. dixit n. Egidius ꝙ nullatenus punitur cũ ignorans in illa fuerit culpa. ff. loca. l. si ignorans. & in c. 2. de consti. lib. 6. sed Nico. Mata. latius declarans dixit ꝙ aut erat ꝑsona offendẽs in qua cadebat iustus error, aut nõ, ut primo casu non teneatur secũdo sic, qđ refer Io. And. in d. ca. ꝙ quis. Bar. vero in d. l. pe. quia debuit diligẽtius inuestigare an bãnum fuerit rite datũ ꝙ punitur de homicidio culposo. ff. vi bo. ra. l. 2. §. hac actione. & d. lege Corne. maxime cũ error iuris sit lata culpa. l. libertorũ. §. notantur. ff. de his qui no. infa. ꝓ hoc alle. quia cũ alio cõtrahens debet se informare de condõnibus eius ff. de reg. iur. l. qui cũ alio. multo fortius qui alium interficit. de reg. iur. l. qui in alterius. Ioan. Andr. in eo qui soluit, sed non fuit cancellatus, tenet occisorẽ non puniri de dolo, sed iudicis arbitrio ꝫm facti qualitatem. ff. de sica. l. 1. §. sed si claua. & alia iura alle. in d. rub. & de ob. & solu.

Veritas ergo est ꝙ ubi ei põt imputari culpa ẽt ignoranti põt extraordinaria pœna imponi, alias non. Et ideo si elapso tpe appellandi nulla cã agitatur ẽt nullitatis, sed nõ rite bannitus registratus est inter alios bannitos, & ita bannitus creditur. certe nullo mõ erit puniendus eũ occidẽs, p̃sumitur. n. ꝓ sententia. l. Herennius. §. Gaia. de usur. Similiter si bannitus non uenisset ad soluendũ, sed alius pro eo soluisset, & occidens non fuisset ibi tpe solutionis, & dũ ueniret inueniret illũ qui erat bannitus uenientẽ ad ciuitatẽ, & illum occideret. certe in nulla culpa esse põt. Si uero publice diceretur bãnum fuisse nullum uel facta esset reformatio in fauorem aliquorum quod soluerent, & publica esset reformatio, certe tunc debuisset inuestigare, an id ꝙ de nullitate *dicitur* verũ sit. & an esset de illis qui soluissent aliàs est in culpa. & sic tũc opi. Bar. uerificat̃, nõ tñ intelligas ꝙ semꝑ pariter puniat̃, sed ꝓ mõ culpę, vt. l. aut facta. §. delinquũt. ff. de pæ. Adeo ꝙ dubitatur an ꝓ leui culpa possit crĩnaliter puniri, de quo ibi per Bar. & ꝑ eũ & alios in l. 1. ff. de legi. In dubio aũt maxime vbi est statutũ qđ ille intelligef bannitus q̃ reperit descriptus iñ certo libro alio nõ ꝓbato non põt talis occidẽs extra ordinẽ ẽt puniri. C. de adul. l. Grachus. & d. §. ex cã. & uide etiã quod scribit Bal. in l. huiusmodi. §. si cui. ita. ff. de leg. 1.

3 Sed tertio q̃ro in casu cõuerso. † T. rite bãnitus fuit cãcellatus sed nõ legitimẽ. G. eũ interfecit. q̃rit nunquid puniatur tanquã occidẽs non bãnitũ, an excusetur a pœna quasi in ueritate bãnitus existeret. Certe non insistendo dicendũ est, ꝙ excusef̃, & nõ puniatur. l. non ꝫm. & ibi ꝑ Ray. de do. inter vi. & vxo. ff. facit. l. quoties. ff. qui satisd. cogan. cum si. Actus. n. q̃ nullus est, nullũ ꝓducit effectũ. & paria sunt nõ fieri, & fieri, sed nõ legitime, ut ibi, ita ẽt t3 Bar. in cap. 1. in prin. hic fi. lex Cor. & inci. cõsue. re. & alle. Io. And. in c. ueniẽs. de accu. & est uerũ ẽt si occidẽs putauerit illũ rite cancellatum. excusatur enim a pœna, licet non admittatur ad præmium, ut dixi sup. in 2. temp. par. 2. in q. 23, 24. & 25.

4 Quarto q̃ritur † Titius bãnitus fuit ꝑ reformationem simpliciter rebãnitus uel a banno exemptus & deinde cancellatus, an dicatur recepisse solũ indulgentiã, an uero fuerit in integrũ restitutus. Et ut uideatur importantia. q. sciendũ est ꝙ differentia inter indulgentiam, & restitutiõem. nã ubi filius exiisset prãtem patris, puta si statutũ ita dictaret, q̃a alias bãniti de qb. agimus illam non perdunt, ut dixi in 1. par. secundi temporis. q. 21. Et tunc si aliqs consequitur simpliciter indulgentiã illã nõ recuperat. l. in sulã. C. de sen pas. Qñq; tñ cõsequitur qs indulgentiam non simpliciter, sed cum aliquo adiũcto. Et tũc eatenus eetendit indulgẽtia quatenus illud adiunctũ importat, vt eo. ti. l. si pr̃. Si aũt qs restituitur dr̃ totũ econtra, q̃a si conceditur simpl'r restitutio omnia restituta vñr, eo. ti. l. 1. sed si cũ limitatiõe eatenus restringitur quatenus operatur limitatio. eo. ti. l. 3. qñque tñ cõceditur indulgentia & restitutio, & tũc omnia complectuntur. nisi aliud sit expressum, eo. ti. l. fi. & ibi ꝑ Bar. ad qõnem ergo an rebannitio importet restitutionem uel simplicem indulgentiã rediens dico ꝙ Iac. But. referẽs Bar. in d. l. fi. disputauit hãc qõnem, & tenuit in dubio importari restitutiõem. motus principaliter ꝑ duas rõnes. Prima q̃a dispositio sup ꝓparatorio porrigitur ad illud cuius est ꝓparatoriũ. ff. de contrahẽ. emp. l. clauibus. & C. de dona. l. 1. ad ꝙ facit. t̃. de his q̃ in te. delen. l. cancellauerat. ꝫm Bar. Sed cancellatio siue rebannitio est ꝓparatoriũ ad restitutiõem, ergo &c. Secunda, beneficia debent latissime interpretari. ff. de consti. princ. l. si. pro qua decisione dicit Bar. esse casum in l. 1. in fin. ff. de quæstio. & ita etiam sentit Cy. in d. l. fi. si aliter uidere cupis, uide ibi ꝑ Moderniores.

Viso ergo quod intelligitur restitutus, quæritur quinto,
5 † an talis restitutus siue rebannitus recuperet omnia bona etiã alienata ꝑ fiscũ. de bonis nõ alienatis clarũ est. l. 1. & l. fi. C. de sent. pas. Sed in alienatis est qõ. & cõis conclusio est u t ad illa talis restitutio nõ porrigatur, ꝙ ꝓbatur ꝫm Bar. in d. l. fi. Primo q̃a q̃ emit a fisco nullo mõ põt inq̃etari. l. bene a Zenone.

Digitized by Google

none.C.de quadri præscr.Secundo quia idem debet esse in qualibet ciuitate.constat. n. ꝙ post publicationem fiscus legitime tenuit illa bona tanquam hæres l.3. C.ad l.Iul.de vi. sed qui emit a tali nō potest inquietari.ff.de peti.hære.l.sed & si.l.§.item rem.& pro hac parte alleg.in l.Gallus.§.& quid si tantum.de libe.post. quæ dicit quod restitutio non trahit ad ius quæsitum.Tertio facit.ff.de minor.§.Scęuola. ubi difficilius conceditur restitutio post alienationem quàm ante, & quòd habetur in l.fi.C.de repu.hære.

6 Sed tunc sexto quæritur † an recuperet a fisco prætium bonorū alienatorum ? dixit Bar.ꝙ sic,quia potest recupera re a fisco illud in quo est factus locupletior per d.§.item si rē sed aduertendum quod ille.§.loquitur in eo qui suo iure cō muni uendicat, & sic non facit ad illum qui iure speciali sibi restituto nititur contra restituentem.Præterea aduertendū, ꝙ illud dictum posset esse verum in expressa ad pristinū statum restitutione,sed in simplici rebannitione,licet intelligatur restitutio,vt sup.dictum est.forte non est verum, nisi quo ad illa de quibus in ipsa rebannitione continetur.Docto. tamen communiter sequuntur dictum Barto.sed hic non seruatur.

7 Septimo circa idem q̄ro † uiso ꝙ talis rebannitus recuperat bona non alienata,an recuperabit etiam fructus interim a fisco perceptos,quidam quod non,per auct. idem de nestorian.C.de hære.Contrarium uidi iudicari pp naturam restitutionis,quæ est in pristinum statum repositio.Non obst.illa auct.quia non loquitur in restitutione,sed in noua cōcessione.Præterea loquitur in dispositione limitata non in simplici,& larga.Et ideo dici potest, ꝙ aut per reformationem bannitus expresse restituitur in statum pristinum.& tūc recuperet fructus:aut simpliciter rebannitur,& tunc secus, ut in d.auc.idem de nestorian.

8 Octauo quæritur † dictum est sup.quod restitutio banniti non trahitur ad bona alienata, quæritur an possit taliter fieri quod ad illa trahatur?dic qđ aut rebannitio fit solū ad vtilitatem bannientis,& non pōt. Aut ad utilitatem publicam,& tunc pōt,ga eo casu pōt auferre ius alteri quæsitū.l. Lucius.ff.de euic.l.item si uerberatum.§.fi.de rei ven.l.uenditor.§.si constat.ff.commu.præd.& ita firmat Bar.in l.quæcunque.C.de fide instrum.& iure hastę fis.lib.10.& uide quæ dicam statim in seq.q.

9 Nono quæritur † dictum est sup.ꝙ recuperat bona nō alienata,& alienata non, sed pone statuto cauetur quod bona homicidiæ applicentur fisco pro medietate, & pro alia medietate hęredib.occisi.Titius bānitus ſm formā statuti fuit robānitus,q̄rit nūquid talis rebānitio q̄ est restitutio, vt sup.in q.4.trahatur ēt ad partē q̄sitam hæredibus occisi. Dixit Cy.in d.§.& quid si tantum.quod non , ga restitutio non trahit ad non integra,ut ibi,& l.fi.C.de sen.pas.dicit tñ quod de consuetudine non seruatur.Alb.ubi sup.q.45.dicit idem. ſ.qđ non trahitur ad illa bona.alle.ultra p̄dicta.l. ei qui solue do.ff.de hære.insti.& l.ꝙ si minor.§.Scæuola.ff.de mino.& l. fi.C.de repu.hære.& ibi ēt dicit,ꝙ non recuperat officiū,vel honores,alij assignatos.de quo dicā inf.17.q.Bal.ēt in d.§. & qd si tm̄.tenet qđ ad dicta bona talis restitutio non trahatur, maxime si ante rebannitionē bona fuerint hæredibus occisi assignata,& facta fuit executio,ga non p̄sumitur rebanniētes siue principem habuisse aīum lædendi ius tertij.l.2.§.merito.& §.si qs a principe. ff.ne qd in loco pu. Sed ibi ulterius q̄rit Cy.an statutum siue reformatio possit hoc facere.Et dicit qđ fuit Paduæ determinatum quod non.& nihil alle. sed Bal.alle.no.in l.1.in fi.ff.de doli excep.& de polli.l.toties. & qđ no.in l.fi.C.si contra ius uel vti.pu.qđ intelligo nisi pp publicam utilitatem illud fieret.Cum enim hæredes occisi habuerint a statutis illius ciuitatis, videtur quòd ex tali causa eis tolli non possit.de iniur.& dam.dat.c.in nostra.

10 Decimo statuto cauetur † quod quicunq; fuerit offensus possit se vindicare faciendo vindictam cōpetentē, & qđ hæres occisi possit occidere occisorem. Titius ob homicidiū Gaij fuit bannitus.deinde ad certū tempus fuit rebannitus, quæritur an tollatur tale ius uindicandi. Et primo videtur ꝙ non,quia per restitutionem non tollitur ius quæsitum.Secundo ut sup.dictum est in 5.q.Et uidetur casus in ca.quamuis.de rescrip.lib.6.In contrarium uidetur probari per.l.siue patronus.ff.de iure patro.& l.sed si hac. §.patronum.a contrario sensu.ff.de in ius voc.Vidi dum studebam ut scholaris in hac ciuitate quæstionem hāc de facto, & uidi in ea subtiliter allegari.Et finaliter determinatum fuit tale ius nō tolli per iura primo loco alle.

Sed aduertēdum ulterius quod quoddam est ius quod quæritur ex banno iuncto statuto,ut quod bannitus possit impune offendi,& istud ius tollitur per rebannitionem per c.in nra sud.proxime alle.de iniur.& dam.da.& dictis. l. siue patronus.§.patrōum.Quoddā aūt est ius qđ q̄ritur nō ex bāno,sed ex delicto tm̄,ut in iure uindicādi.de quo sup. & illud non tollitur p restitutionē.Nec mirū ga restitutio fit aduersus bannū.& sic est limitata,nō ergo tollit ius p bānum q̄si tū ex ipso maleficio ut dictū est sup.in q.4.facit de mino.l.ꝙ si minor.§.restitutio.Reponit.n.eū in eo statu in quo erat sine banno,& sic non trahitur ad anterius tempus. & ideo puto,ꝙ cum tale ius quæratur ex forma statuti,& maxime contra ius cōc,si rebannitio esset facta per uiam restitutionis, & taliter ꝙ fieret etiam aduersus delictum reponendo eum in loco in quo esset si non deliquisset,tale ius etiam tolleretur per ea quæ dicta sunt sup duabus proximis quæstionibus.

11 Vndecimo quæritur † Ex inquisitione fuit bannitus Titius ex eo ꝙ hostiliter uenit contra patriam,in recōpensationē damnorū datorum dāna passis simpliciter ex contumacia condēnatus.Deinde ob publicā ex cā pacis utilitatē motu proprio fuit aduersus bannū,& oīa in illo cōtēta restitutus, & sic eius bannū registratū fuit cancellatū,an possit a dictiis dānū passis conueniri,an vero intelligat liberatus ? Hæc qō est subtilis.& habet duos passus prīcipales.Primus est an potuerit sic dānari præsuppositio, ꝙ statuto non dicat aliter q̄ dictum fuit sup.in prin.tracta. Secundus est an si tenet condemnatio facta pro damnum passis,illa intelligitur remissa.

Circa primū fuerunt ab olim opi.Cyn. n. & alij usque ad sua tpa tenuerunt,ꝙ non potuerit fieri talis condēnatio, ga in eodē pcessu non pōt uenire cā ciuilis, & crimiuaiis. Ita no.p eū in l.si qs a se fundū.C.ad l.Iul.de ui.ubi ēt gl.& idem tz ibi Ray.alle.ff.de publi.iud.l.interdū.idē tenuit Bald.nisi in casu qñ dānatus habet pęnes se rē subtractā.l interdū. §. qui furē ff.de fur.& ut ipse no.in l.4.C.unde ui.Host.aūt in ca.ad nŕam.de iureiu.& in c.cum oportet.de accu. & ibi Inno. tenent contrariū:siue.n.p uiā inquisitionis siue p uiam accusationis pcedatur,dicūt talē condemnationē fieri posse. Hoc ēt tenuit Guil.in criminib.extraor. vt ipse scripsit in l. 1. C. si quis ali.test.prohi.Sed ipse id ē indistincte dixit id uerum esse in l.qd ergo.§.pæna grauior.ff.de his q no.infa. qđ tenuit Iac.Butr.verū qñ ex eadē lege tenetur inquisitus criminaliter,& ciuiliter,alias non,& ita dixit concordari iura, ut scripsit in l.1.C.qñ ciui.ac.cri.p̄iu.Bal.ēt in l.obseruare.§.proficisci.ff.de offi procon.& le.vr̄ sequi opin.Inn.& Host.Bar. autē indistincte tenet iudicē criminaliū ex eodē processu posse utrāque pęnā.s criminalē,& ciuilē imponere,& alle.C. ꝙ met.cau.l.qđ euitādi.ff.de calū.l.pe.de extraor.cog. l. medicus.& d.§.q furē.& ibi p eū.& in l.1.in fi ad Turpil. alle.ēt.l. 4§.si dicātur.ff.fi.regū.& est casus ſm unā lec.in § pæna grauior.ad l.interdū.alle.p Ray.rñdet ꝙ loquitur qñ utrumq; iudiciū principaliter intentatur,quo casu iudex criminalium de ciuili nō cognoscit.l.solemus.§.latrunculator.ff.de iudic. & hæc pars semp fuit mihi uisa vera,& æquior,maxime ubi p statuta gñaliter pmittitur iudicib.maleficiorū p inquisitionē pcedere p no.insti.de pub.iudi.in prin.p Iaco.But. & per Bar.in l.2.§.si publico.de adul.Tenuit igitur in proposito dicta condēnatio,ga cū habeatur pro confesso, & possit condemnari, perinde ac si cōparuisset , & confessus fuisset,nulla est rō quin ēt in damnis tenere debeat condēnatio,nisi diceretur qđ esset nulla pp incertitudine p ti.C.de sen.q̄ sine cer. quant.Sed rñdetur p l.1. & q̄ ibi no. C.de sen.q̄ pro eo ꝙ interest.& in l.1.de eden.& in l.2.iudi.sol. Faciunt ēt quæ no. in l.certi condictio.in prin.& in d.l.2. de sen. quæ sine certa quantita

Venio ad ſm.ſ.an dictū ius p talem rebannitionē dicat remissum.& primo ad affirmatiuā:uerba restitutionis cōprehendūt oīa contenta in condēnatione,& bāno,sed in eo cō tinetur condēnatio dānorū, ergo illa intelligitur remissa. l. nō aliter.de leg.3.& l.prospexit.ff.qui & a qui.cum simi. Secundo qđ talis liberatio fuit tollere ius.de iniur.ca.in nostra. & quod ibi per Inn.Tertio ga ob publicam utilitatem,ergo &c.l.q̄cunque.cū ibi no.C.de fi.instru.& iure hastę fisca.libr. 10.& dictū fuit sup.q.8.Quarto quia de natura restitutionis est tollere ius ēt priuati.l.1.C.de sen.pas.& l.fi.& quod ibi no. eo.ti.saltem qñ q̄situm est ex illo actu aduersus quem fit restitutio. l. siue patronus de iure patro. & dixi supra quæstione 10. Quinto a natura dispositionis factæ motu proprio q̄ latius debet extendi,ut sic ius tertij contineat.l.si qñ.C.de bo. vac.ſcđm unū intellectū quē sequitur Cy.in l.fi. ff. de consti. prin.in lec.maxime qñ fit ex certa scientia.l. quidam consule bāt.ff.de re iud.& l.sed si hac.§.patronum.de in ius uoc.saltē qñ statuens est de negotio informatus,ut hr̄ in c.pastoralis.§. p̄terea.de off.dele, q̄ vñr vera ēt si talis particula nō fuerit cā cellata p no.p Bar.in l.emptor.§.Lucius.de pac.& qđ dixi supra in par.præce.q.74. ¶ Pro parte vero negatiua faciūt primo,quia pars remittēs oēm iniuriam ex maleficio nō intelligitur remittere dāna.l.sed si unius.§.si ante.de iniur. & ibi p Dy.& Bar.& Bal.in l.si unus.§.& generaliter.de pac.ergo nec superior cuius factum interpretatur a patre factum.l.2.C đ præto.pig.& C.de eui.l.si ob cām.Secundo quia dispō super publico iure nō trahitur ad priuatum tanquā spēs differens;

Digitized by Google

d.l.ſi vnus.§.item ſi paciſcar.adeo ꝙ ſi mixtim fiat vc3 ſuper vno & ſuper alio non.Ergo & hic ſumpto argumento a cõtrariis.& l.ſi contra de vulgari.& pupilla.cum fiſcus in dubio vti velit iure priuati.C.de peti.hęre.l.1.

Tertio quia licet princeps ſuam pœnam remittat, tamen ius priuato quæſitũ ex delicto non tollit.l.2.C. de in ius voc. & ibi concor.ex uno ibi Bar.& Bal.dicunt ꝙ conuentiones factæ per rectores marchiæ,cum duce ducatus, non intelliguntur remittere pœnas partibus debitas.

Quarto quia talis reformatio dicitur reſcriptum.l.2.C. de legi.ergo reſtringi debet,vt ius tertij non lædat.l.2.§. merito.& §.ſi quis a principe.ne quid non publico. Et in hanc ſecundam partem inclino per rõnes prædictas,quod maxime poterit apparere ex narratis ante liberationẽ,l.fi.ff.de hę re.inſti.& ꝙ habetur per Bar.in l.ambitioſa.de decre. ab ord. faci. Licet enim ob pacem,ob publicam vtilitatem & legem generalem ſtatuendo poſſit princeps & eius iura obtinens ius priuato quęſitum tollere,vt in iuribus in contrarium allegatis,non tamen in dubio intelligitur id facere voluiſſe ut in iuribus ſup.pro hac parte allegatis,& C.de emancip.lib.l.nec auus.& no.in l.fi.ff.de conſti.princ.& in l.omnes.C. ſi contra ius vel vti.pu.ſicque non ex defectu poteſtatis, ſed volũtatis ad tale ius non porrigatur.Facit.ff.de mili. teſt.l. in fraudem, iuncta.l.j. c.it.Id ꝙ dixi de motu proprio non probatur leg. Pręterea verum eſſe quo ad ius concedentis nõ quo ad ius priuati.Concluditur ergo quod dicta reſtitutio condemnationem factam damnũ paſſis tollere non vr̃,ꝙ ſine dubio verum eſt ſi agere velient damnũ paſſi actione in factũ primitiua per l.qui nomine.ff.de fal.per tit.vi bo.rap. vel per tit.vñ vi.Licet enim tolleretur ius et ſnĩa quæſitum, primum tñ ꝙ remanſit.vt l.nepoti.de fun.inſtru.& quod hr̃ in l.1.C. de iudicijs.non diceretur ſublatum per p̃dicta. & l.ſi vnus.§. ante oĩa.de pa.cum ſi.& ꝙ dixi ſup.q.10. p̃dicta vera in reſtitutione q̃ fit per viã gratiæ.Facta vero per uiã iuſtitiæ tolleret oĩa iura q̃ſita ex illo actu aduerſus quem fit reſtitutio.ff.ꝙ ſi minor.§.reſtitutio.ff.de min.& l.1.C.de repu.quæ ſi.in iudic.

12 Duodecimo quæritur.† dictum eſt ſup. quod bannitus & rebannitus põt a priuato conueniri.Sed quæritur econuerſo tempore banni facta fuit robaria ipſi bannito an nunc rebannitus agere poſſit ſtante ſtatuto, quo prohibetur fieri rõnẽ bannito pro maleficio;niſi pro maleficio vel membri mutilatione.Dixit Io.And.in ſæpiſſime allegato ver. quid ſi quis.in §.ſequitur in tit.de accu.ſuarum additionum.ver.hr̃ alia Iac. de Are.ꝙ Iac.idem diſputauit hanc quæſtionem & ibi aliqua refert.Et primo allegat ad negatiuam. ff. de aleato.l. 1.Item quia regulariter prohibita caſualiter licẽt.C.de com.& mer ca.l.2.& de homi.c.2.& 3.& pluribus alijs iuribus ibi allegatis.Et ideo vbi talia permittuntur nõ eſt locus querelæ. C.de adul.l.graccus.Pro hoc facit generalis conſuetudo,quæ habet bannitos talia pati,in vſib.feu.de mi.vaſ.qui contu.fu.c.j. in fi.& in tit.hic finit lex corn.in prin. Item quia conſuetudo facit licitum,ꝙ alias eſſet de ſe illicitum.32.q.4.c.objciuntur & communia prædio.l.venditor.§.ſi conſtat.Nec ob.exemptio a banno,cum a principio nata non fuerit actio.inſti.de noxa.§.ſi ſeruus.& ff.de fur.l.ſerui & filij.In cõtrarium arguit ꝙ poſſit,quia ſtatutum videtur debere reſtringi ad iniuriam perſonalẽ propter exceptionem quam fecit de homicidio vel mutilatione.ff.de pen.le.l.nam ꝙ liquidæ.§.fin. & poſitio verborum ſtatuti eſt attendenda.de poſt.l.1.§.ait prætor.nec ſunt exaggeranda quæ dant certum modum. ff. de decurio.l. generaliter.§.imperator. Item quia res non delinquunt ſed homines,in auct.de man.princ.§.oportet.Illis ergo rebus læſio inferri non debet. Sed ad hoc reſpondetur quia ille qui non obtemperat ius dicenti.videtur diffidatus vt hoſtis.ff.de cap.dimi.l.5.§.1.& C.de his qui ad ecc.confu.l.ſi ſeruus. Et ille qui eſt diffidatus in perſonam fortius eſt diffidatus in rebus.ff.de capt.& poſtli.reuer.l.5.§.in pace.& l.hoſtes.& de pęnis l.in ſeruorum. tenet quod agere non poſſit: allegat. C.de epiſ.& cle.l.fi.§.pen.extra de hæretic.cap.vergentis.C.qui ad liber.procla non lice.l.1.de pœ.cum filius.de man. teſt.l.Ariſto.Nec ob.quod hodie contractet,& ſic poſſit cõueniri per d.l.ſerui & filij.& C.de noxa.l.1. quia loquuntur quando initium illicitum,hiç vero fuit initium licitum.C. de vſu. tranſ. l.vna.§.hic tantummodo.& de vſu.ſequitur.§.de illo.ff.ſi prędicta latius videre velis recure ad Alb.vbi ſup.in 2.q.& in 89. vbi refert illam diſputationem de qua facit mentionem Ioã. And vbi ſup.de verbo ad verbũ.Conſidera tamen quod hæc deciſio loquitur in ſtatuto quo cauetur ius vel rationem nõ fieri bãnito & ſic indiſtincte.& ideo vera eſt deciſio quia ab initio nullum ius oritur,cum factum licitum fuerit.Si vero verba ſtatuti dicerẽt quod bãnitus poſſit offendi in perſona ſecus eſſet per ea quæ dixi ſup.par.2.ſecundi tempo. q.55.& idẽ ſi diceret quod nũ reddatur eis ius quouſq; fuerint in bãno per ea quæ dixi ſup.parte præcedenti q. 1.& no.bene deciſionem prædictam quod illa exceptio niſi ho pro micidio vel mutilatione non reſtringit generalẽ regulã ad perſonales offenſiones,ſed remanet in cæteris generalis diſpoſitio:ꝙ vr̃ ꝛ.l.generali in princ.ff.de vſuf.& l.quæſitum.§. idem reſpondet domo.ff.de fun.inſtr.& quod d.l.nam quod liquidę. §.fi. Sed reſpondet quod hoc contingit propter naturam maiori tatis rationis per d.l.in ſeruorum.quod eſt no.

13 Eodem loco † ſcilicet in d.ver.hr̃ formaliter alia quæſtio ſuper eo ſtatuto. ſ. an exemptus a banno agat ex contractu quem tempore banni fecit.& ibi etiam vbi ſup. proxime dixi.determinatur quod poſſit,quia licet alias ex comnuſſis in bannitum & eius res non agat a banno exemptus ex contractu tamen recte aget.allegat.ff.de pecu.l.quam tuberonis.§. fin.& l.ſed ſi damnum.in prin.Item quia ex ui banni non fuit impedita origo actionis quæ eſt de iure gentium.ff. de pac.l. iuregen.Igitur fides eſt ſeruanda.C.de pactis.l.debitori.& hoſti,& rebelli.in auc.de manda.in prin.§.ſed neque.& 23.quæſtione prima.ſed noli.

Vides quod quæſtio præcedens habet terminos ſecundũ
14 quos bannitus poterat contrahere.Sed.14.† pone vt ponebat Gui.de ſuz.in ſuis quæſtionibus ſtatutorum ſub litera.ſ. verſus finem.ſtatuto cauetur quod bãniti & eorum petitiones pro eis factæ non audiantur,nec damna ſeu iniuriæ eis factæ & illatæ in rebus ſuis emendentur.Item quod contrahere nõ poſſint per ſe vel alium ad ſuam utilitatẽ : contingit ꝙ Titius poſitus fuit in banno, & dum erat in banno vendidit quædã ſua bona,quia non fuerunt confiſcata, & in ipſa venditione fuit deceptus vltra dimidiam iuſti pretij.Scio quod durante banno non poterat agere propter principium ſtatuti.Quæritr̃ an exemptus a banno agere poſſit per l.2.C.de reſcin.ven.& eandẽ.q.diſputauit Thomas de piperata quam ponit Albe. vbi ſup.q.44.& videtur quod agere poſſit, quia durante officio non poteſt officialis contrahere,& tamen finito officio agere poteſt ex eo contractu.ff.de contrahen. emp.l.non licet.& C.de contra.iudi.l.vna.Idem probatur per princ. inſti. de nup.ſecundum Gui.prędictum.Sed contrarium tenuit dictus Tho.qui ſi licet damnificari in delictis fortius in cõtractu.& dicit videri expreſſum inſti.de exhære.li. in princi. ſed Lamber.de rampo.ſecundum Io.And.in addi. Spe. in tit. de emp & uend.§.nunc dicendum reſtat.ſuper uer.ubi autem, aliter tenuit.Dixit enim quod ex primo capite ſtatuti nõ impeditur agere,quia non eſt bannitus.Ex ſecundo etiam non impeditur quia licet regulariter appellatione damni intelligatur omnis diminutio patrimonij.ff.de dam.infec.l.2.tamẽ appellatione dãni dati vel facti continetur damnum interueniens culpa nel facto hominis delinquentis ut patet in dãno legis aquilię , quia actio illa non competit in dãno procedente ex contractu.ff.ad l.aquil.l.ſi ſeruus ſeruum.§. inquit lex.& §.rupiſſe.

Tertium etiam capitulum ab ipſo initio ſibi non obſtat; quia hic contraxit ad damnum non utilitatem.& ſic cõcludit quod agere poſſit.Sed meo iudicio hoc ultimũ non multum ſtringit;Negari enim nequit quin contractus emptoris & uenditionis de ſui natura ſit contractus continens vtriuſque partis utilitatẽ.& ſic talis contractus in ſtatuto continetur.l.non aliter.de lega.3.Sed dato ꝙ contractus ſit nullus nihilominus agere poterit . Aut enim aduerſarius excipiet de nullitate ꝛtractus,& cogẽt reſtituere rẽ uel p̃tiũ recipere illo rẽ ſuã uendicãte. l.emptor.ff.de rei uẽ.Aut dicet ꝛtractũ ualidum,& tunc nulla reſtat ratio quare agere non poſſit per dictam.l.2.

15 Decimoquinto quæritur † bannitus qui erat infamis ſecundum ea q̃ dixi in ſecundo tẽp.par.1.q.quinquageſima,& ẽt in præcedenti fuit rebannitus,& cãcellatus,reuerſus in ciuitate:uult teſtificari uel alios actus facere qui infamibus nõ competunt.Quæritur nunquid poſſit.In hac.q.eſt primo uidendũ quis poſſit aduerſus infamiã reſtituere.Et de papa,Imperatore,ſenatuque non dubitatur.l.1.§.de qua.ff.de poſtul. per Inn.in c.cũ Tab.de re iudi.& per Bar.in l.infamem. ff.de pub.iud.& vtrobiq;de collegio cardinalium & regib.Sed dubiũ eſt in ciuitatib.de quibus agit,in quo Bar.in l.infamẽ dixit ꝙ licet olim non poſſent,tñ cũ hodie ciuitates Italię maxime in Tuſcia nõ recognoſcãt ſuperiorẽ,& ſic habẽt liberũ populũ & merũ & mixtũ imperiũ habẽt in ſuo populo tantã poteſtatẽ quantã imperator in uniuerſo.ff. de capti.l. hoſtes.& ſic concludit quod poſſit infamiã tollere.ſed in d.§.de qua.dixit,quod aut infamia irrogat de iure cõi,aut per ſtatutũ.Si per ſtatutũ quęlibet ciuitas põt illã tollere. de reg.iur.l. nihil tam naturale.Si de iure cõi,aut ciuitas recognoſcit ſuperiorẽ, & nõ põt, aliàs ſic,ut d.l.hoſtes.Imo.uero l.fi.C.de ſen.paſ.dicit ſimpliciter quod aut infamia infertur ex forma ſtatuti uel ex proceſſu habito ſm formã ſtatuti.& tũc põt ꝙ ſtatutũ infamia reſtitui,alias nõ.ẽigit inter p̃dicta aliqua ſed parua ueritas.In effectu.n.ꝛcludit ꝙ ſi aliquis dãnatus ex forma ſtatuti eſt infamis,ciuitas illa põt infamiam tollere.Si uero eſſet infamis de iure cõmuni, tunc aut ciuitas recognoſcit

Digitized by Google

ſcit ſuperiorem,& non pōt,alias ſic,& ita effectiue tenuit Ia. de But.in ſua diſputatione vt refert Alb.vbi ſup.q.71.vbi illā diſputationē refert.Vide ēt Bal.in l.cū mulier. ff. ſol.matr.in ſua repetitione.Sed aduerte quod fundamētū Bar. qui vult quod qñ nō recognoſcit ſuperiorē ciuiras reſtituat famam vndecunq; infamia ſit incurſa,eſt pp præſcriptionē p no.in l.imperiū.de iur.om.iu.Sed hoc eſt ſumme dubiū, maxime in his q̄ ſunt de reſeruatis princ.in quibus præſcriptio aliqua locū nō habet.C.de præſc.30.an.l.competit. extra de præſc. c.cū nobis.& no.per gl.in c.1.de cle.egro.li.6. Et iō ſorte tūc verius eſt ꝙ eo caſu nō poſſit infamiam irrogatā de iure cōi tollere.eius tñ opi.ſeruatur cōiter in talibus ciuitatibus, ſed diſputatio vt illis eſt in locis illi ciuitati non ſubditis. In quibus infamia eū cōmitatur vt l.ex ea.de poſtu.tunc.ſi ab alijs p̄terquā a ciuitate a qua bānitus eſt reſtitutus non habebitur forte pro alio quā infame,& ita tenuit Ray.in d.l.fi.C.de ſen. paſ.reprobando Bar.& ex p̄dictis ſeq̄tur quod talis bānitus quē de infamē eſſe vbi ſup.in prin.huius.q.a bāno exemptus & ſic reſtitutus a talibus actib.non repellē,ſed clarius eſt di cendū quod aut fuit rebannitus & cancellatus per uiam iuſtitiæ,aut per viam gratiæ Primo caſu aut qa iniuſte fuerat rebānitus,& qualitercunq; infamiam fuerit incurſus aduer ſus illā reſtituitur.vt d.§.de qua.aut fuit cancellatus quia ſoluit.& tūc niſi a ſtatuto aliter prouideatur, famā non recupe rat.arg.l.cancellauerat.de his q̄ in te.delen.ſecundum Bar.in l.non ſolum.§.fin.ff. de procu. Si vero fuit cancellatus per viam gratiæ,tunc intelligitur ſublata infamia per d.l.cancellauerat.ſecundum Iac.de But.& Bar.in d.§.fi.& ſicut tunc a talibus actibus non repellatur.

Hoc puto verum niſi fuerit bannitus ex tali cā quæ a ſe ip ſa infamet ſine ſententia.ut l.1.de his qui no.infa.

Tunc.n.cum reſtituatur ſolū aduerſus bannū reſtat factū, & ſic infamia non tollit.vt d l.cancellauerat.Idem ēt puto ſi rebannitur ſoluendo certā quantitatem,quia tunc non cancellatur ex eo quia reſtituatur,ſed qa ſoluit quātitatē diminutā.& ſic ex vi ſolutionis diminutæ pœnæ. Nec ob.§.pęna grauior.quia illa diſpoſitio habet locum ante cōdēnationē perfectam ſeu in ipſa cōdemnatione,& ſic ante incurſam in famiam.& ideo non trahitur ad caſum poſt condemnationem cōtingentem.l.ꝙ vero.ff.de legi.Facit quod hī in l.trā ſigere.de tranſ.per docto.præterea non habet locum quādo fit diminutio pecuniariæ pro pecuniaria vt ibi.& in l.& ſi ſeuerior.C.de infa. Et vide quæ dicam ſtatim in ſeq.

16 Decimoſexto bannitus † infamis tempore quo bannitus erat fuit productus in teſtem & iurauit,deinde fuit reſtitutus taliter quod exiuit infamiam.& dictum ſuum depoſuit. Quæritur an valeat eius dictum. Albe.vbi ſup.quæſt.77.dicit quod ſic,allegat.ff.ad carbo.l 3.§. duæ cauſæ. Sed cōtrariū vī eſſe verum,quia dictū teſtis trahitur ad tp̄s iuramēti.ut l.ſi qñ.C.de teſti.& l.iureiur. Et ideo dixit Bar.in conſ.ꝙ incipit, Ser Ioannes de caſtro dirutæ.Quod ſi tempore iuramenti te ſtis non erat infamis ſed poſtea fuit effectus infamis antequā deponeret,ꝙ valeat eius dictum:cuius contrariū vī velle in in d.§.duæ cauſę,vbi dicit ꝙ ſi teſtis mutauit ſuam conditionem pp ſuum delictum,ꝙ inſpicitur tp̄s redditi teſtimonij. vt ibi pōt dici ꝙ aut teſtis mutat conditionem in melius,aut in deterius.& tunc habeat locū diſtinctio Bar. ſed in hoc me non extendo remittens ad notata in iuribus prædictis. & in l. damni.§.ſabini.ff.de dam.infec. & per Guil.in ſpe.de teſte.§. 1.ver.quid ſi teſtis.& vide ēt ꝙ hī in l.j.de teſt.& in c.j. ſi teſtes pa.eſſe deſierit.10.col.& aduerte ꝙ dictum Alb. eſſet verum ſi omnino tolleretur infamia.Si aūt remaneret infamia facti tunc putarem hoc caſu omnino dictum eius non valere, licet enim aliàs dicatur teſtem infamem de facto non repelli a teſtimonio,ſed ei dari minorem fidem vt dī in d.§.duæ cāæ. & in l.cunctos populos.vbi declaratur quod dicitur in l.caſſius.de ſenato.tamen hoc caſu quando tempore iuramenti erat infamis de iure, & tempore depoſitionis tantū infamia facti verificari poteſt gl.dictę l.caſſius.Cum enim non valeat dictum teſtis ſine iurō.vt l. iniu. & illo tempore erat infamis de iure non eſt depoſitio talis teſtis ſimpliciter infamis infamia facti.Vnum tamen nota quod ſi teſtis infamis de facto deponit & habet conteſtem notę auctoritatis eius dicto ſtat & creditur ſicut ſi non haberet aliquam infamiam,quia ſup pletur per dictum conteſtis arg.ff.de eden.l.ſi quis ex arb.§.1. & ibi per Iac.But.& Bal.& per eundem Bal.in d.l.1.C.de teſt. an autem remaneat infamia facti vel non, tangam ſtatim in ſequen.q.

27 Decimoſeptimo quæro † an talis bannitus rebannitus poſſit admitti ad honores ciuitatis.& procedit hæc quæſtio vbi ſtatutum aliter non prouideat. Bar.ſimpliciter dixit ꝙ ſic,in l.qui.§.ſi in metallum.ff.de mu.& ho. Sed aduertendum ꝙ ſi dicimus eum intelligi reſtitutum aduerſus infamiam iuris, reſtare infamiam facti per l.honori.ff.de obſeq.Deciſio præd.cta habebit locum in honoribus non habentibus dignitatem.Ab illis autem qui haberent dignitatē talis infamia eū repelleret.l.2.C.de pig.& no.ff.de his qui.no.infam.in rub.& l.nullam.C.eo.titu.Si dicamus etiam aduerſus illam reſtitutum indiſtincte ad quoslibet honores admitteretur. & ideo puto quod ſi reſtitutio concernit ſolum bannum cum remaneat cōfeſſio nō intelligitur ab infamia facti reuellatus,alias ſecus.hoc tamen credo reponendum eſſe in arbitro indicantis qui examinet an cōi reputatione teneatur eum commiſiſſe delictum ob quod fuit bannitus,vt primo caſu locum habeat deſtinctio honoris cum dignitate ab alio ſine dignitate. Secundo vero caſu diſtincte admittatur niſi ex rebannitione aliud ſtatuatur vt dixi ſup. q.4. & quod dixi rebannitum admitti ad honores, & ſic ad officia,intellige dum tamen alijs aſſignata non recuperet,iuxta no.in l.gallus. §. & quid ſi tantum.de liber.& poſthu.& tetigi ſup.q.9.& ꝓbatur ex his quę not.in l. quid ergo.§.pœna grauior.de his qui not.infam.in fin.glo.magnæ.Si autem officium ꝙ perdidiſſet vacans eſſet illud recuperaret.l.ꝙ ſi minor.§.reſtitutio.de mi.& no.in d.§. pœna grauior.

18 Decimooctauo quæritur † dato quòd rebannitus aduerſus omnem infamiam reſtituatur,vel quod de hoc non dubitetur,vt quia officium non habeat dignitatem. quidā fuit ſcrutinatus & imburſatus tempore quo erat bannitus, extrahitur autem de marſupio poſtquam rebannitus eſt,quęritur an poſſit ad dictum officium admitti,ut refert Ioan.And. in ſæpiſſime allegato.§.ſequitur.ver.quod ſi quis in tit.de accuſatio.hæc quęſtio fuit diſputata per dominum Iac.de But.in electo a rebannito ante tp̄s iuramenti extante ſtatuto ꝙ nullus bannitus poſſit eſſe cōſul vel in aliquo officio.& ibi poſt plura argumenta de quibus ibi videre pōt facta ad partē affirmatiuam,concludit negatiue ipſum tale officium accepta re non poſſe:dicens tria in officiali ponderanda,electionem, confirmationem,& exercitium officij.Probat autem quia ꝙſul vel proconſul habet hoc nomen etiam pruſquā ſit egreſſus vrbem,& antequam ad prouinciam ſibi decretam perueniat.l.pen.de off.procon.coadiuuaī per l.1.C.de magiſtra. muni.lib.12.& ff.de mune.& hono.l. ſi quis magiſtratus.vbi nomen magiſtratus habet ex electione dato quod reſiſtat. & ff.de admi.tut.l.quidam.§.fi. Item cum eſſet prohibitus eſſe in officio,ergo eum eligi prohibitum erat cum per electionem perueniatur ad illud. ff.de ſponſa.l.oratio.Adducit illud generale quod vno prohibito dicatur prohibitum omne id per quod peruenitur ad illud.ff.de fideiuſ.l.cum lex.C.de natura.li.l.fi.cum ſi.Ex quibus dicit concludi ēt electionem fuiſſe ꝙ ſtatutum,nec per habilitatem ſuperuenientem potuiſſe conualeſcere Quod etiam reſpondendo ad quędam obiecta ſequitur ibi Io.An.quia ſufficit ꝙ ab initio talis exceptio poterat eſſe perpetua.l.ſufficit. de condi. inde.adducit ēt ad dictam deciſionem de ele.cum in cūctis.§.inferiora. & ibi per eum. Concludit itaque ꝙ talis rebannitus ad dictum officiu non admittitur.pro quo facit de ſer. expor.l. ſi minor. & C. qui da.tut.poſſ.l.in vniuerſis.Alb.autem vbi ſupra q.91.vbidiffuſe quæſtionem ponit, dicit fuiſſe diſputationem Iaco.de Are.vt ſup.concludit,& ita etiam dicit Bald. ſuper rub.C.de condi.ob tur.cap.vbi videre potes.Et alleg. etiam ff. de pen. l.fratres.

Sed puto aduertendum ad q.noſtram. An ex forma ordinamenti ſuper ſcrutinio talis bānitus fuerit prohibitus ſcrutinari, & ſic eligi. Et tunc ſit vera etiam in caſu noſtro deciſio prædicta.Si autem vnuſquiſque etiam inhabilis potuiſſet ſcrutinari cum ex forma illius ſcrutinij non deberet tunc fieri exactio,ſed inde ad tempus,putarem tunc poſſe talem rebannitum dictum officium acceptare,quaſi tunc fuerit facta imburſatio quādo habilis reperitur per relationem ad illud tempus l.in tempus.de hære.inſti.cum ſi.

Caſum vero eius qui fuit imburſatus tempore quo non erat bannitus,& demum fuit bannitus & poſtea rebannitus, & deinde exactus.

19 Et ſic ſit quæſtio. 19. † non aliter proſequor quia clara videtur deciſio quod poſſit acceptare & exercere cum media tempora nocere non ſoleant.l.ſed & ſi in conditione.§. ſolemus.ff.de hære.inſti.cum ibi no.& quod tangitur per Bal.ſu per prædicta rubrica de condi.ob tur.cauſam.

20 Vigeſimo quæritur † bannitus in iudicio egit aliqua eo modo quo non valuerunt,de quo dixi ſupra parte pręceden ti.quæſtione 3.Fuit deinde exemptus de banno,ratificat omnia illa antea geſta,an valeant tanquam tunc tempore ratificationis geſta? iſtam.q.tangit Alberi.vbi ſupra.q.46. & primo arguit quod ſic argum.ff.de iniu.te.l.ſi quis filio exhæredato §.irritū.& de leg.3.l.1.in princi.& §.deportatos.C.de his qui non poſſ.ad liber. perue.l.1. & ff.de pœnis.l.fratres.Sed dicit priora iura loqui in teſtamento quod ſolum dependet a voluntate teſtantis.Aliæ leges loquuntur in libertate,cuius fauore multa ſunt ętra ius introducta.ff.de fideic.liber.l.generaliter.§.ſi quis ſeruo.ad l.falcid.l. pœnales. §. vltimo. Sed quod

Digitized by Google

non ualeat arguit per generalem regulam, quę ab initio &c. & quia non fuit initiatum cum persona legitima. C. qui leg. per l. 2. & qui da. tut. pos. l. vniuersis. finaliter intra illum articulum, an ualeant acta uel non; de quo dic vt dixi ubi supra. Sed ad qōnem propositam quæ est quando acta nō tenent: dic ratihabitionem nihil operari vt dictis iur. & quod habetur. l. 1. C. qui pro sua iur. etiam si omnia acta repeterentur in eodem instanti per vtramq; partem secundum no. in l. omnium. & l. in causæ. ff. de procu. quia illa doctrina locum habet, quando acta valebant sed spirabat iudicium. hic uero nulla erant, si tamen partes essent in concordia & daretur sententia valeret vt conuentio non vt sententia, vt habetur. l. 2. C. communia vtri. iu. de quo in l. si cōuenerit. ff. de re iud. & in l. 1. C. de iur. om. iud.

21 Vigesimoprimo quæritur † an bannitus rebannitus teneatur creditorib. quos ante bannum habebat. Qō hæc leuis est. & ideo breuiter per transeam. Nam aut recuperauit bona sua per restōnem & habuit, & potest a creditorib. conueniri C. de sent. pas. l. si deportationis, & fl. co. rit. l. 3. in fine. aut nō habuit quia noluit. Fuit enim ad ea restitutus sed ea capere neglexerit & conueniri potest. ff. de sen. pas. l. 2. Aut ea non rehabuit quia restitutio ad ea non fuit porrecta secundum ea quæ dixi sup. 4. & 5. quæstionib. & non tenetur nec ab illis cōueniri potest, sicut nec ante poterat. l. tutelas. §. fi. ff. de cap. di mi. & d. l. 2. de sen. pas. in principio.

22 Vigesimosecundo quæritur † an talis rebannitus possit agere contra debitores qui interim dum esset in banno soluerunt cōi. Hæc qō est ita vulgata quod in ea non esset instā dum, formauerunt. n. eā Dy. in l. creditor. ff. sol. & multi alij ibi & alibi vt refert Gui. in spe. de obli. & sol. §. nunc aliqua. ver. illud quæritur. Ac etiam multi eandem qōnem disputauerunt vt refert ibi loā. An. in addi. qui effectiue ponit omnium intentionem. Si ergo latius videre vis ibi vide. & Bar. in d. l. creditor. qui ibi sic concludit, quod aut respublica habebat bona illius creditoris bāniti obligata sibi ex aliqua iusta causa, & tunc non est dubium q̄ solutione facta reipublicę debitor liberatur. l. non ne. C. quę res pig. ob. po. Si uero habebat illa obligata, tunc aut bona illius creditoris banniti erant publicata ex aliqua iusta causa, & idem: fiscus. n. hꝫ loco hæredis. l. si debitori deportato. ff. de fideius. & l. tut. C. ad l. iul. de ui. Si vero bona non erant publicata vel erāt, sed iniuste. & tunc aut respublica exigit iniuriam debitoris aut creditoris banniti, aut simpliciter exigit non debita contemplatione ad iniuriam alicuius. Primo casu est periculum debitoris vt l. creditor. in pri. Secundo casu est periculum creditoris. l. si merces. §. culpæ. ff. loca. & l. pe. in prin. ff. sol. ma. & l. Paulo calimacho in fi. ff. de leg. 3. & l. liberto. §. lucius. de an. le. Tertio casu quando exigit, exactura cuiuscunque fuisset. tunc erat species debita, aut quantitas. Si species est periculum creditoris, sed quātitas est periculum debitoris. l. lectos. & l. se. de peri. & con. rei ven. ibi gl. Ad idē l fi. in fi. ff. de pig. ac. facit. ff. de euic. l. lucius. de rei ven. l. idem si uerberatum. §. 1. Hæc Bar. in d. l. creditor.

Videamus & nunc particulariter an omnia vera sint. Dixit ergo primo q̄ si fiscus habet bona obligata, debitor banniti soluens liberatur. per. l. nomen. Istud membrum est verissimum, sed dubitatur an requiratur excussio. & idem Bar. in l. si conuenerit. de pig. ac dixit quod non. Sed Cy. tenet cōtrarium in d. l. nomen quem sequitur Bar. in l. 2. C. quando fis. uel priua. & latius ponit in l. hæredem mariti. C. de hære. ac. per l. 1. C. de conue. fi. lib. 10. Sed credo opi. Bar. veriorem non per suam rationem quia concluderet q̄ auc. hic si debitor. C. de pig. non haberet locum quando possessor haberet causam lucratiuam, quod est contra generalitatē illius auc. sed per rationem Guil. qui idem tenuit scilicet quia illa auc. est correctiua & loquitur in possessore pignoris, ergo non habet locum in proposito l. fin. C. de acu. & obli. Nec ob l. 1. C. de conue. fisc. deb. quia loquitur quando conuenitur tertius qui promisit seruare indemnem creditorem qui est alterius debitor. de quo dic vt ibi. Vbi ergo bona banniti erāt obligata fisco, & sic sine excussione peruenire poterat ad nomina debitor banniti fisco soluens non potest a tali rebānito conueniri. Si autem fuisset debitor ad conseruationē indemnitatis secus esset excussione non facta. vt d. l. 1.

Secundū membrum est quando bona erant publicata iuste, & istud nō habet dubitationem, ammodo enim fisci debitor est. l. 1. §. an bona. de iure fis. & ideo soluendo liberatur C. de nouā. l. 3. & hoc certe verum est si soluisset exactus, si vero non instigatus sed sponte soluisset, putans illum rebanniri debere sine restitutione bonorum quæ aliquam habuissent innouationem, forte tunc non esset liberatus arg. l. 1. §. idem iunio. ff. de quæstio. & l. & qui data. qui. ex cau. mat. cū si. nisi excusaretur, quia soluisset in pœnam non incideret. l. item illa. cum ibi no. ff. de consti. pecu.

Tertiū dictum. l. qñ bona non sunt cōfiscata, uel sunt iniuste & fiscus exigit iniuriā debitoris nō est mihi vsq; quaq; expeditū in ea parte, qua cōfiscatio facta erat sed iniustè. Nam tunc aut fiscus volēs iniuriā debitoris exegit simpliciter nō allegata q̄fiscatione, & credo dictū Bar. verū, aut allegauit cō firmationē & eius p̄textū, exigit a debitore, & tūc aut ex iniustitia q̄fiscationis poterat opponere debitor & non oppo suit, & nō vī verum dictū Bar. arg. ff. man. & l si fideius. quasi p totā. Aut opposuit, & tūc cū sibi facta fuerit iniustitia bannito postea rebānito imputare non pōt. ff. de euic. l. si per imprudentiā. Si vero de cōfiscatione iniusta non poterat opponere, puta ex forma statuti. vel qa snīa cōfiscationis valebat, licet esset iniusta. & tunc vī mihi durum quod non liberetur cum a causa banniti processerit eius ex actio, licet in sui pernitiem & odiū facta fuerit, per no. in l. pen. ff. sol. mat. per oēs doc. & ēt p Bar. qui ibi tenet contra gl. l. si merces. §. culpæ. & q̄ id q̄ Bar. dixit de confiscatione iniusta debeat sic intelligi facit l. ad eos. & quod ibi no. ff. commo.

Aliud membrum distinctionis est qū fuit coactus soluere iniuriam banniti, quo casu dicit Bar. eū liberari. vt in §. culpę & alijs iurib. sup. allegatis. Istud puto verum quecunq; opi. teneatur in §. culpæ. Dedit enim causam cōmittendo id propter quod bannitus fuit & non parēdo iudici, & sic sua culpa præcessit.

Sed aduerte quia forte hoc erit verum nisi bannum fuisset latum contra absentem & ignorantem non culpabilem secundum ea quæ dixi sup. parte proxima q. antepe. in prin. & propterea fuisset postea restitutus. Tunc enim cum in eū nulla fuisset culpa cessat ratio facta per §. culpæ.

Vltimum membrum est quādo simpliciter exigit non ad iniuriam a licuius, & istud subdiuidit, quia aut debitum est in specie. & dixit periculum esse creditoris, aut in quantitate & esse periculum debitoris. Dicunt quidam vt Angel. in d. l. creditor. q̄ primum verum nisi debitor ante bannum fuerit in mora. Secundum est verū nisi creditor alias fuerit in mora recipiendi. l. qui decem. in principio. de solu. & intelligit qñ mora fuit ad illum casum ordinata, aliàs secus. arg. ff. ad l. rhod. de iac. l. si vehenda. §. idem iuris. Prædicta omnia quę dixi debitorem non morosum nō accusari, debēt intelligi ni si virtute ordinamēti pęnalis facta q̄ cum in specie vel in genere contra oēs debitor bannitorum soluerit. Tunc. n. semper excusatur & liberatur. l. fin. §. 1. ff. quod me. causa. & l. 1. §. quæ onerandæ. ff. de qua re ac. non da. secundum Bar. in d. l. creditor. in prin. in fin. eius quod ibi scribit.

23 Vltimo & vigesimotertio † circa hanc partem quæro statutū dictat ille qui fuerit ex bannitus elapso termino banni non possit esse de prioribus ēt si fuerit rebannitus. Alio statuto cauetur q̄ qui interfecerit aliquem rebellē sit exemptus vel eximatur a banno oī quod incurrisset, vel incurrere posset pp̄ præterita delicta. Contingit quod Titius post bannū sibi datū inf. terminū banni tī interfecit quendam rebellem propter quod habuit bñficiū exemptionis a banno. Quæriē an possit esse de prioribus statuto prædicto non obstante. & vī quod sic, quia nunquā fuit exbannitus, qa durante termino superuenit causaq̄ bannū perfectū extingueret. Ergo impedit bannū incurrere. Sed certe cū hæc cā tendat directo ad liberationē nec de banno possit exire vel eximi nisi ille qui illud incurrit in eo puncto quo terminus bāni currerit est bānitus exēptus, & sic verū est eū fuisse exbānitū, ut l. si sub q̄ditione. ff. de sol. cū si. Secus si statutū decetero redderet personā inhabilē ad exbāniendū per ea q̄ dicta sunt. Hac Bar. in l. inter stipulātē. §. sacrā. ff. de ver. obl. Ang. vero ibi tenet q̄triū quia illud verbum (posset) est præteritum imperfectū. Vnde impedit bannū incurri quasi circunducto edicto banni per statutum quod relaxat necessitudinem comparendi. ff. de iu di. l. & post edictum. §. circunducto. & hæc differunt inter se obligationem dissolui & illā impediri ne q̄hatur. C. si cer. pe. l. fi & inf. e. l. decē. Nullo ergo tēpore ipse se inueniret bannitum & per consequens nec rebannitum vñ esse poterit de priorib. Subdit tī quod si contingat in puncto quo quis occidat rebellem ipsum occisorem ex alio maleficio banniri, & statutum non loquatur de exbanniendis sed exbānitis nō gaudebit talis occisor bñficio statuti. Dicit. n. esse casum secūdum Iac. de But. in l. quis id quod ff. de iur. om. iud. §. quod si dum proponeretur. stante statuto vt retulit Bar.

Ego sto cum Ang. cum. n. ipsum statutum eximat occidē tem rebellē a banno quod nōdū latum fuisset propter maleficium p̄teritum, apparet quod non intellexit de illa vera exē ptione q̄ requirit oīo bānum præcedere. Voluit enim quod banniretur vt patet ex verbis eius & iō cum exemptum non dum bānitum. & sic impediat ortū eius, impediat ēt ipsum effectum. vt in §. sacram. Cum ergo tempore termini reperiat se inhabilē ad banniendum sine dubio non dicetur bannitus rebānitus, sed nō bānitus. Talis. n. terminus resolutiuus octo dicetur potius importare condōnem quam diem certum ſm ea quę dixi sup. parte proxima. q. 78. & ideo cum illo

tempore

Digitized by Google

tempore reperiat se inhabilem non erit dare punctū in quo reperiatur bannitus, & sic nec rebannitus. l. quoties. in fin ff. de nouari. Poterit ergo esse de prioribus non obstante statuto. Pro eo adtem quod ultimo dixit Ange. per ver. ꝙ si dum proponeretur. Vide quæ dixi sup. par. proxima. 72. q. & vide Bar. in l. si post mortem. in princ. de lega. 1. vbi dicit quod inspicitur causa fauorabilior. & sic pro parte quam tenui.

Rubricæ de quæstionibus occurrentibus post mortem ipsius banniti.

Nouissime restat secunda pars

huius vltimi temporis quæ est de quæstionibus occurentib. post mortem ipsius banniti, & ideo vt illa expediatur aliarū partium more præmitto rubricas quæstionum in ea agitandarum, quæ sunt.

SVMMARIVM.

1 *An testamentum factum a bannito tempore banni secundum formam statutorum valeat eo mortuo postquam fuit rebannitus.*
2 *An corpus banni mortui in banno possit sepeliri in ciuitate a qua erat bannitus.*
3 *An interficiens bannitum & postea auferens bona quæ habebat super se possit puniri de robaria & furto.*
4 *Ci contingit bannum non finiri morte, hæres banniti non bannitus an repellatur exceptione banni uirtute statuti.*
5 *An regulariter bannum pecuniarium possit exigi ad hæredib. banniti.*
6 *An contra fideiussorem possit fieri executio mortuo bannito.*
7 *An mortuo bannito cuius bona fuerunt confiscata sed non incorporata fiscus possit illa hæredibus banniti auferre.*
8 *An hæres banniti possit agere pro robaria facta viuente bannito præsupposito certo statuto, & quid de mutuo.*
9 *Si pater teneatur ex forma statuti assignare partem filio bannito, an possit cogi illo filio bannito mortuo.*
10 *Si patre bannito ex forma statuti fiscus diuisit bona patris cum filio. An filius postea habitus a bannito post mortē banniti possit aliquid petere.*
11 *Si pater assignauit partem filio bannito & postea habuit alium filium. An filius secundus possit aliquid petere a fisco.*
12 *An filij banniti ob rebellionem castri mortuo patre redigentes castrum ad obedientiam intelligantur restituti stante certo statuto.*
13 *Si cauetur statuto quod vxores bannitorum perpetuo sint bannitæ: An duret effectus banni marito bannito mortuo.*
14 *Si cauetur statuto quod filij bannitorum expellantur de ciuitate. An debeant expelli mortuo parte bannito.*
15 *An hæres banniti possit uti contractibus factis per bannito cum beneficio statutorum ciuitatis a qua bannitus erat.*
16 *An bannita uniuersitate duret bannum illis qui tunc erant de uniuersitate mortuis.*

Secunda pars tertij temporis.

1 DImo igitur quæro Titius existēs † in banno fecit testm̄ fm ordinamenta suæ ciuitatis puta corā quinq; testib. q̄ dictum est eum perdidisse sup. in 2. temp. part. 1. q. 5. Et sic istud testm̄ nō valere eadē par. q. 51. de inde fuit rebannitus, & demū alio testō nō conditio mortuus est. Quærit an valeant in eo dispositā. Si quis vellet hāc q. disputare, hēret necesse videre. q. q̄ tāgit in c. quāquā. de vsuris li 6. ſ. An testm̄ vsurarij factū sine cautiōe recōualescat eo postea cauēte. de qua ibi per Io. An. per Bar. in l. filius. de testa. & latius in l. filio p̄terito. de iniu. test. p. Bal. in l vniuersa. C. de præ. impe. offe. Verū qa mihi vr̄ clarū tale testm̄ de quo agimus ab initio fuisse nullū ex vitio personæ a suo delicto procedēte, & sic ex vitio intrinseco fm opi. omniū nō pōt ex postfacto qualescere, dēt. n. testator eē habilis ad sic testandū tpe testamēti & mortis. l. 2. ff. de testa. & l. filiꝰ & ff. de bo. poss. sec. tab. l. 1. § exigit. vbi bona gl. & per Cy. in l. 3. §. sed si filius. de le. 3. in addi. vbi ēt Ray. sic format terminis. Nec me trahit ꝙ fuerit inhabilis ad testādū fm ius ciuile, qa fm illud non fuit testatus, sed fm statutū fm quod inhabilis erat. & ꝙ iuris in toto idē in parte. l. q̄ de tota. de rei vend. Et ex notatis in dictis iurib. apparet ꝙ si ante bānū fecisset testm̄ cū solēnitate statuti, & deinde bānitus fuisset & demū rebānitus tale testm̄ valeret, cū mediū tps non attēdatur vt dictis iuribus. Vide tn̄ quæ habentur in l. q ex liberis. §. testō de bo. poſ. fm ta quæ in proposito nō videnr̄ habere locū cū talis rebannitus intelligatur restitutus vt dixi in parte præcedenti q. 4. Ad qđ ea quæ no. per gl. in d. §. exigit. Ex dicto ergo testō de quo quæsitum est agi non pōt nisi ex eo fuerint instituti tales qui de iure cōi faciunt tale testm̄ valere l. hac consultissima. §. ex imperfecto. & i§. si quis aūt. C. de test. vel nisi in testō facto corā quinq; testibus vt exemplificaui esset apposita clausula codicillaris. Tunc. n. & iure fideicōmissi, & legati valerent in eo dispositā. l. ex ea. §. 1. de test. & l. posthumus. §. 1. de iniuſ testa. & de test. mili. l. quærebatur. ad treb. l. si patroni. §. vltimo. & plene Bart. in l. 1. ff. de iure codic. Prędicta vera nisi illud testamentum confirmasset &c. Pro quo vide iura quæ allegaui sup. parte præcedenti. q. 20.

2 Secundo † quæritur an corpus banniti qui mortuus est durante banno possit sepeliri in territorio a quo bannitus erat in l. 2. de cada. puni. per illum tex. dicit quod non. Et ꝓ hoc quod dicitur de excōicato ut eius corpus non ponatur in ecclesiastica sepultura ut in clem. 1. de sepultu. cū concor.

3 Tertio Ex forma statuti † bannitus poterat impune offēdi in persona & bonis. Titius interfecit bannitum, & postea eum derobauit, hoc est res quas inuenit pœnes eum abstulit & in suos vsus conuertit. Quærit an licite facere potuerit, tex. vr̄ quod sic. ff. de sepul. vio. l. sepulchra. iuncta determinatione præcedenti dixit Fran. de Are. Dic contrariū quia cum sit mortuus bona amplius non sunt sua. Item nec pōt offendi. & ideo non verificantur verba statuti. Nec ob. l. 2. ff. de cada. & quod dictū fuit sup. proxi. q. quia illud est verum quantum ad corpus banniti, nō autem quo ad bona. Ita determinat in d. l. sepulchra. allegat quæ habētur per Cy. in l. 1. §. fi. C. si reus uel accusa. mor. fue. Et dicit quod Cyn. refert ita fuisse determinatum.

Aduerte quia Alb. vbi sup. q. 93. format qōnem in eo qui interfecit bannitum qui poterat impune offendi, & eum ex interuallo postea derobauit. & allegat quod non puniatur qa cū ille fuerit hostis ciuitatis. l. amissione. §. qui deficiūt. non debet iuuari legum beneficio, de vsuris c. quia frustra. Item allegat effectiue dictam. l. sepulchra. & l. 2. de cada. duni. Allegat in contrarium, quia post mortem non pōt dici bannitus: mors enim omnia soluit. ergo non pōt dici quod ipse bānitus fuerit offensus. in auc. de nup. §. deinceps. Facit quod no. in l. eius qui in prouinciam. ff. si cer. pet. Item quia non est homo sed cadauer de condic. inde. l. seruo manumisso. ut ibi no. Allegat pro hoc. C. si pen. appel. mors interue. per totum, & si reus vel accu. mor. fu. per totum. Item quia ille qui derobauit potius vr̄ spoliasse hæreditatem quā defunctū. de iniur. l. 1. §. quoties. Item quia quando alicui conceditur quod alium occidat intelligitur in flagranti crimine. ut l. quod ait de adulte. Et dicit quod pro hac parte dicitur fuisse determinatum Pistorij, & derobatorem fuisse bannitum de robatoria, filijs occisi eum accusantibus quasi robaria fuerit cōmissa de rebus hæreditarijs ad ipsos filios pertinentib. Dicit primam partem sibi videri leuiorem, etiam vbi statutum non excusaret spoliantem, quia robaria exigit vim personæ illatā quod hic non fuit. Item quia licet dominium translatum fuerit in suum hæredem tamen possessio non transit nisi fuerit apprehenso. ff. de acq. pos. l. cum hęredes. ex qui cau. ma. l. cū miles. fatetur tn̄ quod ciuiliter posset peti restitutio rerum ablatarum per iura prædicta. Si consideres qōnem & terminos non vn̄r vniformes. Nā aliud est derobare. & isto casu credo talem non posse puniri. Omnia. n. in ipsum viuum illata dicuntur. Quinimo potius dr̄ facta occisio propter robariā quam e conuerso. Et sic non ueniat puniendus. l. lecta si cer. pet. l. si in rixa. de sica. C. ad l. iul. de ui. l. qm̄. & ff. de fur. verum. Id enim quod fit incontinenti non vr̄ factum postea. Immo illud ad continuum tempus redigitur, vt habetur in l. quoties. §. si quis ita. ff. de hær. insti. & in l. fructus. ff. sol. mat. per Dy. & Bar. videtur enim eodem conflictu bannitum derobasse & occidisse. & sic in partem absolutoriam fiat interpretatio. l. eum actum. de neg. gest. C. de probatio. l. matrem de no. oper. nunc. l. non solum. §. sed vt probari. Aliud est occidere, & ex interuallo. ſ. ad actus extraneos facta collatione secundum. l. contractus. in fi. C. de fi. instru. de verbo. oblig. l. continuus de duo. re. l. reos. eum derobare. Tunc enim succedunt rationes prædictæ factę ut teneatur, & non excusetur a statuto. Sed aduertendum quod non tenetur de robaria, quia illa requirit vim vt. ff. vi bo. rap. per totum. quæ hic non potuit esse vt dixit Alb. Et hoc respectu bene dixit illos non potuisse condemnari, quia fuerat intentatum crimen quod non resultabit ex accusatione. l. liberorum. §. quod si libelli. de accu. l. 3. §. docere. ff. ui bo. rap. cum simili. Dicendum ergo est quod aut incontinenti spoliant occisores ipsum bānitum & non puniantur: aut ex interuallo vt sup. & tunc veniant puniendi, quo autem iure vide in l. rei hæreditariæ. ff. de fur. & C. eo. tit. l. si abducta.

4 Quarto statuto cauetur † quod bannitus non audiatur in ciuili vel criminali. & ꝙ bannum pecuniarium possit exigi ab hæredib. banniti. Titius bannitus in pecunia reliquit hęre dē Gaiū qui adiuit hæreditatē. Agit deinde in iudicio Gaius contra aliquem: opponitur sibi exceptio quòd nō debet audiri, qa bannitus cū sit hæres banniti, quæritur quid iuris. Recordor ꝙ de hac q. feci mentionē sup. in 2. temp. par. prima.

Digitized by Google

in fi. 72. quæstionis, in qua est casus conuersus quando bannitus succesit non bannito. & dixit Alb. ubi sup. q̃ ubi agit iure hæreditario nõ obstare exceptionem de regul. iur. l. in his. §. nõ debeo. & C. de acq. pos. vitia rerũ. cũ si. Dixit alios tenuisse ꝯriũ, quia bannũ est pœna contumacię, vt ex superiorib. patet, vnde nõ transit ad hęredes sed morte criminosi finit. ff. de priua. deli. l. fi. de requi. re. l. 1. §. 1. C. de delic. defun. l. vna. sicut nec trãsit priuilegium. C. de re. iu. l. priuilegia. & de pa. l. idẽ. § personale. fm Ia. de are. & dicit qđ vidit ita seruari, si statutũ simpliciter iacet q̃ bãnũ possit exigi ab hęredibus. decisio clara èst. Est. n. talis exceptio q̃ non audiat mere personalis, & iõ nõ transit in hæredẽ. Si aũt in statuto diceretur q̃ hęres intelligatur bãnitus, & vt bãnitus possit conueniri, aliud esset dicẽdũ. Nã aut diceret q̃ intelligeret bãnitus, cũ illud verbũ denotaret fictionẽ. ff. de reli. l. ossa. in fi. & no. in l. hæres qñq;. ff. de acq. hær. statutũ quod dicit denegari audiẽtiã bãnitis, nisi aliter loqueretur, nõ verificaretur in tali hęrede. l. 3. §. hęc verba. ff. de neg. gest. & q̃ no. in l. merces. de ver. sig. Si aũt statutũ transmittẽs bãnũ ad hæredẽ diceret quod hæres intelligatur cẽ & vt bãnitus, vel alias diceretur q̃ bãnitus vel habitus pro bãnito nõ audiatur, videretur dicẽdũ ei obstare exceptionẽ per no. per Bar. in l. fi is q̃ emptore. ff. de vsuc. & in l. si maritus. §. legis. ff. de adul. vide tñ quæ dixi in 2. tem. par. vlt. q. 74. si vero agit nomine proprio quando sub nomine hæreditario est bãnitus sibi obstat exceptio secundum ea quæ dixi in d. 72. q. vbi uide.

5 Quinto pone quod bannitus † in pecunia mortuus est relictis hęredibus quod fieri põt vt dixi su. in 2. temp. par. j. q. 52. Qui hæredes adiuerunt hæreditatẽ, quæritur an dictum bannum possit ab eis exigi. Alb. vbi sup. q. 26. refert Ghan. Et primo allegat quod teneantur, quia tale bannũ est snĩa diffinitiua & pecuniaria, & in ea quasi cõtrahitur. l. 1. in fi. si quis ius di. non obtem. & l. 3. §. idem scribit de peculio. & sic transit in hæredes. de act. & obl. l. ex contractib. refert ipsum Ghan. tenuisse ꝯriũ. C. ex deli. defun. l. una. ff. si quis omis. cau. re. l. si quis sub cõditione. l. 1. in fi. si quis ius di. non obtem. licet. n. vulgariter actiones transeant ad hęredes qñ sunt ex contractu vel quasi, tñ fallit hoc casu. de act. & obl. l. in honorarijs, & ibi ẽt refert sic tenuisse Dy. per l. ex iudiciorũ. in fi ff de pub. iudicijs. Subdit aũt distingui posse quod aut in bãno dictũ ẽ quod nõ possit exire nisi soluat cẽtũ. & dicatur tũc hęredes non teneri per l. si qs sub cõdõne. si qs omis. cau. testa. Si aũt dictũ est condemno vel mulcto eũ in tantũ puta mille libris tunc dixit hæredes teneri per ea quæ no. in d. l. 1. in fin. ff. si qs ius di. nõ obtem. Bal. aũt in d. l. vna. C. ex deli defun. dicit Bar. tenuisse contrarium in d. l. ex iudiciorũ. & ad materiam tangit aliqua subtilia, ibi vide. Et concludit quod quando ex forma statuti bãnũ non requirit aliam snĩam ut in casu nr̃o teneantur hæredes aliàs non per no. in d. l. 1. in fin. & ibi dicit quod idẽ est in condemnatione pecuniaria quod in cõfiscatione bonorũ. ipse tñ Bal. in auc. bona damnatorũ. dixit q̃ tale bãnũ non mandatur executioni contra hæredes, vt dixi in 2. temp. par. 1. q. 12. Et hoc credo verum: cũ. n. hoc sit exorbitans a iure cõi & contra absentẽ feratur diffinitiua snĩa, nullatenus ad consequentia trahi debet. l. quod vero. ff. de leg. & nullo modo snĩa debet extendi. l. si patronus testõ. §. si quis cum esset. ff. de bo lib. quod est verũ nisi statutũ diceret qđ bannum habet effectum sicut snĩa lata contra præsentem per l. primam. de leg. 1. cum si. Non igitur mandabitur bannum executioni contra hęredes nisi aliter appareat de mẽte statuti, vt dixi sup. prox. q. Item nec contra bona vt dixi in dicta. 12. q. nisi statuto diceretur q̃ illa essent obligata. Tunc. n. licet esset extincta principalis ex post facto siue persona is nihilominus durat hypothecaria. l. intelligere. C. de luiti. pig. & l. cum notissimi, de præscr. tri. an. per Dy. de fideiuss. Nec prædictis obst. quod dixit Bar. in dicta. l. ex iudiciorum. quia loquitur in sententia confiscationis bonorum vt dicam statim in quæstione secunda.

6 Sexto Titius † dedit fideiussorem iudici de se repręsentando & de soluendo omnem condemnationem & bannum, deinde fuit inquisitus, non cõparuit seruata forma statuti habitus pro confesso fuit bannitus in mille. dictum est sup. proxima. q. quod non põt talis snĩa mandari executioni nec cõtra hæredem nec in bonis. An mortuo bannito poterit fideiussor conueniri. Et videtur quod non, quia liberato principali liberatur fideiussor. l. fideiussor. in prin. de fideiuss. de solu. l. nodestinus. cum ibi no. Contrarium puto, quia tenetur ex sua obligatione quę vna cum banno mandatur contra ipsum executioni fm plura no. per Iac. & Guil in l. 2. qui satisd. cog. & ideo licet bannitus moriatur, non tamen contingit liberatio sed eius pona in obligatione eximitur, & p̃terea remanet fideiussoris obliga. ff. de fideiuss. l. vrannius. §. sed cum duo, & probatur. eo. tit. l. vbicunque. quæ lex sic põt exemplificari, qđ est verũ siue habeat bannitus hæredes siue non cum enim moriatur post perfectam obligationem: fideiussoris obligatio non extinguitur. l. sine hærede. in prine. ff. de admi. tut. licet secus sit quando sine hærede ante purificatam obligationem decedit. l. postquam. in prin. ut le. no. c. In cuius legis intellectu uariauit Bar. vt patet ex his quæ dixit ibi. & in l. sine hærede. & in l. 1. §. idem pomponius. ff. de posi. vbi bona gl. in quo non insisto, quia nõ est materia nr̃a. Potest ergo fideiussor exigi non obstãte morte banniti. Alb. tamen vbi sup. q. 43. referens Ghan. q̃ cauti iudices antequã procedant ad dationem banni faciunt requiri fideiussorem quod repræsentet principalem, q̃ si non facit eum cõdẽnat. Pro quo vide quę habentur in l. si quis reum. ff. de custo. reo.

7 Septimo Pone † Titius fuit bãnitus in persona & omnia eius bona fuerunt confiscata, antequam fiscus ea incorporaret, mortuus est Titius relictis hæredibus. Quæritur an fiscus possit virtute dictę sententiæ auferre eis bona quæ fuerant confiscata. Dy. in l. ex iudiciorum. de publ. iudic. dixit quod non, quia illa lex requirit litis contestationem & snĩam, quæ in proposito casu non sunt, igitur &c. Bart. autem ibi tenuit ꝯrariũ, quia sufficit condẽnationẽ esse secutã. Ideo. n. ibi ponitur de litis contestatione, quia regulariter sine illa nõ põt fieri cõdẽnatio: quod patet, quia ubi pœna imponitur a lege ipso iure sine cõndẽnatione illa transit ad hæredem. vt l. commissa. ff. de publi. requirit ergo illa quod pœna incæperit cũ defuncto, quod fit regulariter lite const. & lata snĩa. Sed si poneremus casum in quo non requireretur cõtestatio, sufficit snĩa. Idẽ si reperiretur casus in quo non requiritur snĩa nec litis contestatio, ut in casib. in quibus pęna ipso iure infligitur vt dictum est. Et hanc partẽ ut dixi sup. q. 5. tenet Bald. in d. l. vna. C. ex delic. defunc. Et istud uerũ. & ita seruatur licet aliter ipse dixerit l. 3. si pen. app. mors inter. De quo tetigi in 1. temp. par. ulti. q. 3. ad fi. Non ob. quæ dixi in dicta. 5. q. quia ibi non fuit lata snĩa quo ad bona. Et ideo ibi erat necessaria extensio quę non sit ut ibi dixi, hic vero nulla extensio requiratur, sed sufficit ipsã snĩam seruari. l. non aliter. de leg. 2. cũ si.

Aduerte quia cum snĩa lata contra defunctum eo uiente litis contest. transit in hæredẽ ut dictis iuribus, si per statutũ inducitur quod contumacia habeatur pro litis cõtest. nihil erit dubij quin eodem modo mandetur cõtra hæredem executioni. l. 1. §. lex falci. ff. ad l. falc. Si uero nõ simpliciter permitteret damnari absentem, locum habet sopradicta distinctio. Quicquid aũt sit de iure in hac ciuitate seruatur quod bannum pecuniariũ non mandetur executioni ꝯ hæredes.

8 Octauo quæritur † bãnito fuit facta robaria qui mortuus est. Quæritur an eius hæres agere possit, & quid si ipse bannitus viuens aliquid mutuauit. Io An. in addi. Spec. in sæpius allegato. §. sequitur. uer. quid si quis. in tit. de accu. ad fin. suarũ addi. refert hanc q. fuisse antiquitus disputatã per Iac. de Are. & deinde reassumptam per d. Nico. cappocium de urbe. q̃ totam de uerbo ad uerbum posuit Alb. ubi sup. q 89. quæ incipit, Nicolaus. & dixit Io. An. succincte q̃ hæres banniti pro rapina furto uel damno dato tpe banni agere non põt. cum nulla actio competeret tanquam hosti licite passo p̃dicta, cũ bonus sit dolus quem quis machinat in hostẽ. de dolo. l. j. §. 1. & nemo plus commodi relinquit hæredi quàm ipse habebat ut de reg iur. l. in his & l. nemo plus. Ad hoc ut ista decisio procedat oportet præsupponi talia statuta ex quibus tollatur ortus actionis ipsi bannito. quod qñ sit dixi in 2. temp. par. ult. q. 1. Si aũt poneres ei natam fuisse actionem licet nõ haberet exercitium obstante banno locũ haberet q̃ statim dicam de mutuo. In quo in ijsdem locis terminatur quod hæres agere possit. Cũ. n. tenuerit ꝯractus ut l. si tibi. §. is cuius. ff. man. & sic rõ fuerit bannito quæsita sed pp bannũ obstaret sibi exceptio, quia illa exceptio est personalis s. personam repellens, nõ aũt actionis æquitatẽ respuens, contra hæredem non transit. ut. l. exceptiones quæ personę. ff. de exce. & de acq. hær. l. pau. in fin. & ad mu. l. libertus. §. patris. Item abolitio nomine banniti per mortem & pœna & ex nomine banni extracta censetur abolita. C. de fer. l. a nullo. & de infir. pę. cęli. l. j. quod etiam uerum est nisi esset statutum quod cõtractui repugnet & taliter q̃ actionis natiuitati resistat. ff. de fideiuss. l. cum lex. cũ si. Et uide quæ dixi sup. par. proxi. huius temporis. q. 12. & 13. & quod dicam inf. q. 15. si autem latius videre cupis vide ubi sup.

9 Nono pone ex forma † statuti pater tenetur assignare partẽ filio bãnito ꝯputata pson̄a patris in numero filiorũ p̃ uno capite, q̃ pars destruat & destructa remaneat cõi. Quæriẽ an filiofamilias bãnito fm tenorẽ illius statuti. & demũ mortuo partẽ illã teneatur pater assignare cũ in bãno fuerit exp̃ssum quod bona destrueretur, & destructa & publicata remanerẽt in cõi. Hãc qõnem dixit Io. And. ubi sup. proxime dixi suarũ additionũ uer. duas nũc qõnes, fui sse disputatam per Lãber. de rampo. quem dicit determinasse obiectũ mortis filij banniti obstare fisco, & quod ex uerbis banni non fuit sufficienter facta bonorũ adẽptio his rationib. Petitio destructionis, & publicationis est cõtra formã iuris sal̃ in eo quod de destructione

Digitized by Google

ſtructione dī de contrahē.emp.l.ſenatus.Et de publicatione pater.C.de bo.dā.auct.bona dāna.Itē eſt contra ius qđ ex delicto filij procedat in res patris. C. ne filius pro pat.per totū. Item quod cogit pater filio dare partē. C. de eman.li.l.fi.Itē apertius eſt contra ius qđ filiofa. delinquente caſu quo erāt publicanda bona delinquentis,tñ non publicat caſtrenſe peculium filij,ſed remanebit illæſum apud patrē.C.de bon.dā. l.ū filius.Et hic qđ peius eſt agitur de publicatione rerū paternarum ex delicto filij.& his rōnib. dicit eſſe diſtinguendū vt tot legum contrarietates vitent. Et dicit qđ ſi reus decedit ante accuſationē pendente iudicio pereūt acta,& crimen cū pœna extinguit.C.ſi reus vel acc.mor.fue.l.1. & 2.& ff.de publi.iud.l.publica accuſ.& l. defuncto. Si aūt accuſatus morit lata ſnīa condemnatoria, & appellatione pendente tunc diſtinguit an expreſſe bona fuerint adēpta vel non,vt.C.ſi pēd. app.mors interue.l.3.& ſi reus uel acc.mor.fue.l.fi.Si aūt decedat accuſator accuſatione pendente ēt pereūt acta,ſed dat cæteris licentia repetendi reū intra certos dies.ff. de accu.l.i bellorum.in fi.Si moritur poſt latam ſnīam appellatione pēdente acta ēt pereunt,de quo remittit ad notata in. d l.publica.& l.fi.C.ſi reus uel acc.& ſubdit, ꝙ caſus de quo agit non adaptatur nec ſub primo,nec ſub ſecundo artic. ſed ſub tertio.Et intellige, ꝙ tertium nocat, qñ moritur reus lata ſnīa. Sed aduerte,quia nec ſub illo , quia in themate non proponitur fuiſſe appellatum, aut eſſe intra tpa appellandi. de quo dixi in primo tpe,parte vlt.q. 3. & iō ſubdit, quod per ſnīam banni non fuit facta expreſſa bonorū ademptio, quia dictū fuit,quod bona ſua deſtruerentur,&c. Debebat aūt dicere, ꝙ pater deſignaret ſibi,&c.vt in ſtatuto apparet. Illa.n.verba, bona ſua,non cadunt in filiumf. Cum bonorum appellatio, alia ſit ciuilis,alia naturalis, Ciuilis deſignat bona fide poſſeſſa ex empto vel aliter,licet ſint aliena.Naturalis cū poſſidemus quæ nr̄i dn̄ij ſunt.de uerb.ſign.l. bonorum. in prin.& §. in bonis.at in filiomf.neutra iſtarum cadit. ff.de acqui. pol. poſſeſſio quoq; §.qui in aliena & co.ti.l.quicquid, hinc dicit eſſe ꝙ in hypothecaria probandum eſt rem fuiſſe in bonis.i. in dominio debitoris,nec ſufficit poſſeſſ. Et in hoc dicit differre a ſaluiano interdicto. ff. de pign.l.1.§.cum prædium.& l.& quæ nondum.§.ꝙ dr̄.Ex quib.concludit, ꝙ cum ſit perēptum crimen,& bona expreſſe adempta nō fuerint.pater nō tenetur deſignare partem.Et in hoc remanet ēt ipſe Ioā. An. Ex quib.uerbis hr̄, ꝙ ſi ſnīa fuiſſet recte lata ſm formā ſtatutorum non obſtante filij morte deberet ꝙ patrem executioni mandari.de quo uide,quæ dixi ſup.part.1.2. tempo.q.33. quod facit pro his,quæ dixi.ſup.qōne. 7. Nota ex hac decili. plura.Primum ꝙ inepta verba ſnīæ ad aptitudinem non referunt.& ſic ineptitudo ſnīæ vitiat illam ſicut libellum.Vide in l.in ſumma.ff.de re iud. Secundum quod ubi bona debēt pro delicto publicari licet fiat condemnatio de delicto , non tñ venit publicatio bonorū niſi expreſſe dicatur in ſnīa. Pro quo vide quæ hūr in d.l.3.ſi pendente appella.& quæ dixi ſupra in 2.tpe,par.1.q.11.ubi de hoc mentionē feci. Tertiū qđ pronomen ſuum prolatum in ſnīa non refertur niſi ad dominium.de quo vide per Bar.in l.quintus.§.argento.ff.de au. & ar.leg.& in rub.de no.ope.nun.& ibi remiſſiones. Quarto ꝙ in hypothecaria nō ſufficit probatio poſſeſſionis,hoc declara ut hr̄ per Cy.in l.cum res.C de pig.per Bar.in l.rem alienam.de pig act.ff Quintum,quod in ſaluiano ſecus, de quo. C.de ſalui.inter.l.1.Deciſio prædicta æqua fuit. Tñ cum oīa verba ſtatuti ſint appoſita in ſnīa, excepto,quod dixit ſua, & non patris &c.ſatis vr̄ dura deciſio,cum in circunſtantijs declaratur,quod iudex intellexit ſua, id eſt ſibi hoc caſu a patre debita arg.ff.ſi cert.pet.l. ſi & me & Titiū. & ibi concordat. iunctis quæ not.in l.ſed , & ſi priori.§.item ſi iurauero. ff.de iureiur.& in l.1.C.de uſufr. ergo idem in ſnīa.l. ut fundus. cōi di.& l.fin.C.de fideic.lib.Sed reſponde, ꝙ ille eſt improprius ſignificatus,ſnīæ aūt uerba non impropriātur.vt. C.quā.plu. vna ſen.l.1.& l.paulus reſpondet.ff.de re iud. & per Bar. eo. ti.l.miles.§.decem.niſi expreſſe retulerint ad libellum. l.fi.de ſent.quæ ſine cer.quan.& per Bart.in d.l.1.ſi plu. una ſenten. Et iō in caſu ꝓpoſito cū inquiſitio ſiue accuſatio fuiſſet apte formata,& ſnīa ad illam ſe retuliſſet, dicta uerba impropriarentur,& locus eſſet deciſioni contrariæ,vt patet ex p̄miſſis.

10 Decimo pone ex forma ſtatuti † cauetur ꝙ patre bannito perſonaliter bona eius diuidantur inter fiſcum, & filios banniti pro rata, Titius fuit bannitus tpe quo habebat vnicum filium, ꝙ quod fiſcus diuiſit pro dimidia bona banniti cum eius filio,uxor ſequuta eſt virum bannitum,& ex eo peperit filiū,mortuo deinde bannito filius ſecundo loco natus vult petere a fiſco,& fratre partem ſuā. Quæritur nunquid poſſit. Io.An.in d.uerſi.duas,allegato in prin. proxime præcedentis qōnis refert hanc.q.fuiſſe diſputatam per Iac.de tenca.& ponit eius determinationem quæ eſt talis, ꝙ cum fuerit bannitus ex ea cā qua debuit deportari, cum bānum deportationi ſucceſſerit.ff.ſi quis cau.l.ſi eum.§.qui iniuriarum. & de infa. l.quid ergo.§.ult.& ſic deſijt habere filios in ptāte.inſti.qui. mo.ius pa.po.ſol.§.cū aūr.Iſte filius conceptus,& natus poſt bannum nec a cōi nec a fratre aliquid poterit petere. Nam cōe eum repellet per.l.2.de ſen.paſ.& de accle.l.ex iudiciorū. Putabat tñ ꝙ ſi cōe non apprehendit bona licet illa deuaſtauerit,poterit ille ingredi poſſeſſionem illius partis, ac ēt illā vendicare ab iniuſte detinente.allegat ad prædicta. ff.fa.her. l.Luc.de inof.teſt.l.mater.& ſi frater vellet hr̄e partem in bonis deuaſtatis poſſet cōferendo partem quam habuit de cōcepto poſt bannum.Dixit Io. An.ſe iō dixiſſe,quia ſi prius cōceptus fuiſſet,licet poſtea natus quo ad partem fratris dicendum vr̄ contrarium per.l.qui in vtero.ff.de ſta.ho.Fatetur tñ quod ſi relegatus fuiſſet vel minori pœna bannitus, cum teneat tūc filios in ptāte, natus poſtea ſuccederet cum alijs ex teſtō,& ab inteſtato.de inter.& rele.l. 3.& 4.& inſt.qui.mod. ius pa.po.ſol.§.relegati.Ad quod homo bonus poſtea reaſſumens.q.adduxit.l.ſi totas.C.de inoff.do.& l.ſi unquam. de re uoc.don.Et ibi ſubdit quo iure partem petat a fratrib.ſiue a fratre,de quo ibi.Si tenes quod dixi in 2.tpe.par.1.q.3.&q.20. ſcilicet bannum non ſuccedit loco deportationis, & ꝙ bannitus non perdit ptātem filiorum. Prima deciſio non procedit.& iō tractandum eſt de ſecunda.Et aduerte, ꝙ ſi ſtatutum dicat ꝙ fiſcus teneatur diuidere cum filijs pro rata. Quæſtio de qua dixi locum habet ēt quo ad partem fiſci. Si vero ſimpliciter loquitur,& ſic ipſe dimidiam hr̄e debeat. ff. de uſufr. acer.l.ſi quis titio.& quod no.in l.ſi.C.de imp.& a.ſubl. Quo ad eius partem non pōt eſſe qō.ſed ēt tunc qā debet hr̄e pro rata,puto quod inſpiciatur tps ſnīæ.arg.ff.de aur.& arg leg.l. ſi ita.cum ſi.& ff.de iud.l.non pōt quo caſu remanebit qō, & ēt in alio ſolū de parte fratri vel fratrib aſſignata, & aſſignatis.Quibus caſibus credo ſuperuenienti filio deberi portionem ſuam cōdictione ex dicto ſtatuto,vel per condictionem dictarum legum,ſi totas.vel,ſi vnquā. quaſi illa ſit tacita donatio ſiue filijs aſſignatio patiendo ſe in banno poni ſciendo ſe eſſe taliter condemnandum.ff.de poſtulan l.1.§. beſtias. & quod ibi no.Facit de leg.1.l.ſeruo legato.§.ſi teſtator.cū ſim. Si tenemus illis filijs ſtatutū aſſignare partē priuādo patrē dominio eorum bonorum.Si aūt tenemus patri reſtare dominium,haberet ſuo iure vt hæres vna cum illis , quia illud ius non perdit bannitus vt dixi in ſecundo tpe , parte prima ,& multis qōnibus,& maxime in quinquageſimaprima.

11 Ex his,quæ dixi ſupra.ſ. inſpici tps ſnīæ patet deciſio qōnis. 11.ſ.Si pater ex forma ſtatuti tenetur aſsignare filio bannito legitimam dandam fiſco.tunc enim filius poſtea non poterit aliquid petere a fiſco , quod maxime verum eſt, quia pœnes patrem remanſit integra legitima filij poſtea nati,per ea quę habentur in l.1. C. de inoff. do.

12 Duodecimo ſecundum ea quæ † promiſi ſupra in ſecundo tpe parte ult.q.58.reſtat ut ſecūda pars qōnis Ray.de qua ibi dixi, hoc loco inſeratur.Thema enim erat quod caueba tur ſtatuto quod banniti pp rebellionem alicuius caſtri , & eorum deſcendentes ab omni ciuitatis commodo, & honore perpetuo ſint excluſi,nec pro ciuibus habeātur,niſi dictū caſtrum in fortiam ciuitatis redegerint &c. Titius ob caſtri rebellionem fuit condemnatus,id eſt bannitus. Et demum eo mortuo,filij eius illud caſtrum in fortiam ciuitatis redegerunt.Quæritur an a pœna dicti ſtatuti debeāt relaxari. Et d.Ray.ſeptem rōnibus multum diffuſe,& ordinate arguit ad affirmatiuam,ſcilicet,quod filij beneficio ſtatuti gaudeāt, & relaxari debeant a pęnis prædictis.Quas iuxta poſſe trūcabo vt in aliis factum eſt. Primā fundat ab identitate perſonarū, ſcilicet patris,& filij.C.de impub.& alijs ſubſtōni l.fi. Et iō ſicut patri redigēti caſtrū competebat beneficium ſtatuti,ergo & filijs qui idē cenſentur . Conſtat.n.perſonæ conceſſum beneficium locum hr̄e ēt perſona præſentata.l.minor. §.qm̄. & l.ſed & hæc.§.defendere.de procu.& pro ſocio.l.uerū.§.j. Secundum fundat ab euitanda abſurditate, quod argm̄ eſt ualidum in iure.l.ſcire oportet.§.aliud.de excu.tut.& allegat ad hoc multa iura.Sed patri qui deliquit redigenti caſtrū cōceditur beneficium,ergo abſurdum eſſet ſi non competeret filijs qui non deliquerunt.ff.de nox.l.non ſolum. & l. ſeruus. ff.quod vi aut clam.Ne ergo hoc contingat abſurdum, dicamus filijs competere ſtatuti beneficiū. Tertiam a benignitate in dubijs præferenda,dicens illud dubium quod oīb. non liquet.l.quod labeo.ad carb.cum ſi.Sed an filij habeant beneficium vel non,eſt oīb. clarum,ergo in hoc dubio ſumenda eſt benignior interpretatio vt hr̄e dr̄.de his , quæ in teſtam. delen.l.proxime.de re.du.l.ſi fuerit.cum ſi. Quartam a pœnarum acerbitate reſtringenda. conſtat enim, ꝙ non eſſe ciuē, & non habere honores eſt magna pœna adeo ꝙ dr̄ capitalis pœna.de leg.3.l.1.§.deportatos.de pę.l.2.& l.capitalium &c. Si pœna ergo reſtringendo eſt.l.hęc enim.de excu. tut. & de re.iu. l.factum.§.fin. cum ſi.& ſic vt reſtringatur filii euadent pœnam caſtrum in fortiam redigendo. Quintam ſumit ab æquitate hoc ſuadente, quam probat, quia cuilibet ſuade-

ret

Digitized by Google

ret æquitas, ꝙ non delinquens facilius eximatur a pœna. l. sancimus. C. de pe. Equitas aũt præfertur rigori. l. 2. §. item varro. ff. de aqua plu. arc. C. de iudi. l. placuit. Ergo æquitate ista debent filij qui non peccauerunt redigentes castrum debent eximi a dicta pœna. Sextã a paritate iuris seruanda in paribus. sed statutum in vno seruat̃ in similib. l. loci corpus. §. si fundus. si serui. uen. l. 2. C. si vnus ex plu. & l. non possunt de legi. Sed in impositione pœnæ pater, & filij iudicant̃ pares vt patet in statuto, ergo eodem mõ in ipsius pœnæ remissione. Septimam fundat ab indẽnitate ciuitatis in qua multa dicit, sed iste effectus, remissio pœnæ fit per indẽnitatem ciuitatis qua sequit̃ ex redigentia castri in eius fortiam, ergo a quocũque redigat̃ sequi debet effectus remissionis. l. fi. C. si man. ita fue. al. ff. de manu. l. 4. §. nihil. cum si. Vltimo pro hac parte allegat ꝙ filij tenent̃ ex quasi maleficio. Titius ex vero maleficio. l. 2. & 3. ff. de his, qui deie. uel effu. & sic facilius consequi debent hoc beneficium q̃ pater. dicit facere, ꝙ not. in l. fin. §. quorum. ff. nau. cau. sta. & insti. de obli. ex quasi delic. §. fi. ltẽ ꝙ pater, & filij rõne eiusdem pœnæ dicunt̃ consortes, ergo ꝙ statuit̃ in vno trahit̃ ad aliũ. l. si cõem. ff. quemad. ser. amit. & C. de nup. l. pe. Ad negatiuam similiter arguit sex rõnibus. Primam fundat ab eo ꝙ vnius inclusio alterius a beneficio consequit̃ exclusio. ꝙ probat per. l. cum prætor. ff. de iudi. de cond. & demon. l. cum ita. & C. de procur l maritus. sed statutum dat beneficiũ ipsi patri rebelli. Ergo non cõpetit filijs, quia tm̃ valet denegatio tacita quantũ expressa. ff. si cer. pet. l. cum quid. cum si. Secũdam sumit ab eo ꝙ prouisio beneficij personalis facta uni ad aliũ non est extẽdẽda. de aqua quot. & æsti. l. 1. § permittitur. de censi. l. forma. §. quãquam. de iu. immu l. 1. Sed ubi alicui quid specialiter cõcedit̃, illud personale beneficiũ appellat̃ insti. de iu. natu. §. sed quod principi. de consti prin. l. 1. in fi. cum si. ergo dictum beneficiũ cõcessum bannitis ad filios non extendit̃. Terciam facit ab eo ꝙ vnius casus exceptio in nõ exceptis est regulæ cõfirmatio, in auc. de nõ alie. §. ut aũt. col. 2 de fun instr. l. quæsitum. §. idẽ respõdit domo. & quod no. de reg. iu. l. 1. Sed constat vbi procedit regula vñs affirmatiua, & sequit̃ dictio (nisi) inducit̃ exceptio a regula. ff. si quis cau. l. eũ. §. qui iniuriarũ. C. de trãsac. l. actione. ext. de reg. iu. c. peccatum. li. 6. de manu. re. l. tritia. §. fi. Sed ĩ proposito procedit regula vñs quod banniti, &c. & sequitur exceptio nisi, &c. Ergo sicut regula loquit̃ in bannitis sic debet intelligi exceptio ut dictis iurib. & sic qñ ipsi banniti redigunt castrum in fortiam habeat locũ beneficium aliàs non. Quartam sumit ab omissione huius casus facta per statuentem. In legib. n. municipalib. quæ sunt stricti iuris, id demum intelligitur siue includitur, ꝙ in verbis exprimit̃, & nõ ultra. arg. ff. de verb. obl. l. quicquid. de exer. l. 1. §. si is qui nauẽ. Et iõ casus omissus pro omisso debet hñi. ff. sol ma. l. si cum dotẽ in prin. de libe. & posth. l. commodissime. & iõ cum de filijs in exceptione nulla fiat mentio, ergo tanq̃ omissi remanent in regula supradicta, & sic non habet beneficium. Quintam arguit ab euitanda verborũ legis offensione. l. non dubiũ. C. đ legib. ff. co. n. l. contra legẽ & l. fraus. sed si uolumus ꝙ filij q̃ non continent̃ in verbis legis habeant beneficium legis eius verba offendimus, ergo facere non debemus. Sexram facit a remotione cãæ ipsius beneficij. Cessante. n. cã concessionis cessat illud beneficium. l. gñaliter. C. de episc. & cler. l. cum pater. §. dulcissimis. de leg. 2. in fi. de don. l. 1. §. sexum. de postu. Illa aũt dr̃ finalis, quæ colligitur ex uerbis legis ff. de admini. tuto. l. 3. §. 1. & l. ita aũt. in prin. & de flum. l. 1. non aũt oẽ. Et đ adult. l. patri. cum. l. seq. Sed ex verbis dicti statuti collig. t̃ qđ iõ conceditur beneficium, vt bannitus redigendo castrũ in fortiam purget infamiam. Sed ista rõ cessat in filijs, ergo nõ habebunt beneficium. Finaliter soluit, quod filij Titij nõ habeant tale beneficium, his uerbis, quia ubicunque lex imponit pœnam filijs ob delictum patris vr̃ imponere ꝓp præsumptionẽ culpæ, & malitiæ quæ a patre descendit in filios. l. quisquis. C. ad legem Iul. maie. Si ergo pater bannitus non reduxit castrum in fortiam ciuitatis non purgauit contumaciã, & culpã suã, durat ergo post mortẽ eius præsumptio culpæ patris, quæ descendit in filios. Ergo non debent euitare hanc pœnam redigendo castrum in fortiam ciuitatis, quia pœnitẽtia unius non purgat aliũ. l. edicto. §. hęredes. ff. de iu. fisci. Multum. n. differt purgatio patris a purgatione filij. C. de reb. cre. l. gñaliter. Ad quod de publ. iud. l. is qui reus. & rõ legis, quæ est in l. si pœna. ff. de pœnis. Præterea pater istorũ iam fuit ꝓp delictum damnatus, & sic eius filij delictũ eius nõ purgabũt, vt. l. ex iudiciorum. cum mã sua. de accusat. Præterea lex ipsa personaliter scripta fuit nisi bannitus redegerit &c. Ergo nõ debet trahi ad alium. l. aut qui aliter. §. 1. ff. quod vi aut clam.

Respondet ad cõrraria multũ diffuse, sed breuissime referã, qñia aliquid boni dicit. Ad primam de identitate personarũ respondet id verum qñ per oĩa est representata, quæ hic nõ est, cum filij non sint banniti, & quia ipsi purgant delictũ patris sicut ipse pater, alle. de solu. inter artifices. & alia iura. Ad secundã respondet quia non est eadem rõ vt sup. quia patet purgat contumaciam, filij non. Ad tertiam respondet, quia hæc uerba sunt clara cum loquit̃ de bannitis, &c. l. cõtinuus. §. cum ita. de uerb. obl. Et eodem mõ respondet, ad quartam. Nõ ob. 5. de æquitate, quia locũ habet ubi æquitas est scripta. At hic est scriptus rigor, ergo ille seruãdus. C. de legi. l. 1. & ꝙ ibi no. Non ob. 6. rõ, quia habet locũ in eo in quo sunt pares. non aũt in eo in quo sunt dispares, sed hic non sunt pares vt dictum est, quia bannitus purgat delictũ, ipsi non. Non ob. 7. rõ, quia illa rõ locum habet qñ plures essent obligati ad interesse, sed hic erãt obligati ad merã pœnã, quare, &c. l. adeo. & ibi no. de iurisdi. om. iud. Ad alia iura respõdet, quia noĩatio facta de bannitis tollit contrarium. & multa dicit, & inter alia, ꝙ rõ facta, quia sunt consortes, locũ habet in iure indiuiduo aliàs non. C. si una eademq; cau. in integ. restit. po. l. 1. Quia vt dixi in prœmio hæc antiqua non possunt hñi correcta, nõ põt percipi qualiter loqueretur statutũ. Ex una. n. rõne facta sup. (tertia sumitur siue colligitur, ꝙ statutum non dicebat expresse de bannitis sed simpliciter nisi redigerint &c. Ex decisione aũt, & responsionib. ad contraria colligitur, quod de bannitis expresse dicebat. & iõ hæc decisio vr̃ mihi tuta. Si. n. statutum loquitur simpliciter in exceptione, nisi redegerint castrum in fortiam &c. vr̃ per eadem iura exceptionem debere intelligi in illis de quib. præcedebat regula, sed regula erat de bannitis ergo &c. Et sic meo iudicio cõcludit̃, quod aut statutum loquitur singulariter vt quia dicit bannitus pro rebellione, & eius descendentes, &c. Et subdit nisi bannitus redegerit castrum, &c. Et hoc casu sit uera decisio supradicta. l. si uero. §. de uiro. ff. so. ma. cum si. Si uero loquitur in plurali, & idẽ si dicit nisi banniti, &c. Si uero simplr dicat, ut in themate dixi, puto decisionem contrariam verã esse per rõnes in contrarium allegatas, siue earum partem. & quia pluralis sermo resoluitur in singularitates. l. falsa. § fi. de cõd. & demõ. & ibi concor. & sic intelligitur ꝙ earenus habeant beneficiũ quatenus redegerint: si oẽs oẽs, si aliqui aliqui. l. stichum, qui meus erit. de leg. 1. quod intellige si alij fuerint resistentes, vel non consentientes. l. ita aũt. §. gesisse. de admi. tut. & hoc si filij banniti hæreditatem non adeunt. Si aũt illi se immiscent, dubiũ est, an eius quasi tunc videatur in eos transmisisse ius conditionis implendę. l. 2. C. de pact. inter empto & uendito. cum ibi no. & per Bar. in l. si decem cũ petiero. de uerb. obl. Nisi dicas quod in dispõnibus legalib. id locum non habeat per ea, quæ dixi sup hoc eodem tpe. par. 1. q. 1. Vnum tm̃ concludo, quod, quia hæc lex est fauorabilis, & utilis reipublicæ vt inuitentur filij ad redigẽdũ castrũ in fortiã ciuitatis debet larga interpretatione iuuari, vt sic filij prædicti gaudeant in dubio statuti beneficio. l. hoc genus. ff. de cond. & demon. & l. 1. ff. sol mat. Nec miretur quis de decis. Ray. quia vt scriptum reperi, hanc disputationem fecit tpe iuuentutis. i. non tantr perfectionis quãrę postea fuit. fecit. n. ipsam an. 1327 & mortuus est eodem. M. anno. 358.

13 Decimotertio pone † statuto cauetur, ꝙ vxores bannitorum perpetuo sint bannitæ. Titius bannitus præmortuus est vxori. Quæritur an uxor prædicta intelligatur bannita, an uero bannum inteiligatur extinctum, lac. de Are. in l. Titia seio. §. usuras. de leg. 2. dixit non durare bannum, quia illud vẽrbum, perpetuo, intelligitur quandiu manserit uxor, ar. illius tex. sed ipsa modo non est uxor. i. quintus. de don. inter vir. & uxo. & ff. de au. & arg. de. l. qui tibi. sicut in simili, aliàs accipitur illud perpetuo. ad carb. l. ideoque. & l. de bonis. §. 1. & de cap. di. l. 2. §. fin. Sic ẽt dr̃ ꝙ quis sit perpetuo excõicatus. s. quandiu non purgauerit contumaciã 1. q. 1. c. reperiunt̃. Itẽ & alia rõne. quia imposita est pœna sub noĩe appellatiuo, qa statutũ dicit vxores, ergo finito noĩe finitur, & pœna, sicut & finito noĩe agnationis finiuntur tutelæ, quæ deferuntur ut agnato. ff. de capi. di. l. tutela. pro hoc. C. de infir. pe. cæli. l. 1. §. 1. ff. de adul. l. adulter diem suũ. & de contra tab. l. si emancipatus. §. fi. fidem sequitur ibi Ray. alleg. ultra la ff. de cond. ob cau. l. ꝙ seruius. de ver. ob. l. cõtinuus. §. illud. de postulã. l. cui eorũ. §. affinitatis. de annu. leg. l. annua. §. 1. de cõd. & demõ. l. filio. & de stip seruo. l. cõis seruus. & ff. pro socio. l. 1. & ꝙ ibi no. circa significatũ illius dictionis perpetuo. alle. ẽt ꝙ no. ꝙ Pe. C. de iud. l. properandum. §. sinautem &c. & 11. q. Idem ẽt tenet ibi Bal. & nihil alleg. facit ẽt. ff. de diuor. l. si §. ait lex. & ad muni. l. fi. §. idẽ rescripserunt mulierem. In contrarium tm̃ facit. ff. de iena l. fęminæ. & l. filij. §. uidua. ad muni. C. de bo. ina. l. 3. Sed respondeo, ꝙ verũ est, ꝙ quo ad fauorem dr̃ durare mr̃imoniũ, non quo ad odiũ. Et uide plene in d. §. uidua. Bar. aũt in. §. usuras. dicebat simpliciter, ꝙ statuto disponente vxores rebelliũ non posse stare in ciuitate: Illud non hñe locũ uiro mortuo, quia finita est cã odij, ut. d §. affinitatis. Sed habet illa qõ minus dubij, quia non dr̃ perpetuo, & idem probatur in l. fi. C. qui ad lib. pro. non pos. & ibi per Bal. & ꝓ prędicta dr̃ ꝙ statuta præmẽtia uxores cessantiũ nõ habent locũ si remanent uiduæ. Nec ob. ꝙ alibi dr̃, ꝙ sufficit noĩa demonstratiua

demon-

Digitized by Google

demonstrari secūdum tps dispositionis.l. si cognatis.ff.de re. du.l.pen. §.fratre.ff.de leg.2.quia illud verū fm Frā.de Aret. nisi demōstratio stet loco cāe finalis vt in ppōsito,qđ est no.

14 Decimoquarto † statuto cauet, q filij bannitorū debeāt expelli de ciuitate,tpe facti statuti,bānitus hūs filios erat mortuus. An debebunt filij de ciuitate expelli. Alb.vbi.sup.q.65. dixit q non,quia non sunt filij banniti.l. emācipatum. §.1.de fena. Et forte idem erit si erat viuus tpe statuti. Nā licet ab initio ligatus fuerit a statuto tñ postq̄ executio nō est facta cū amodo qñ expelleret non esset filius banniti nō excludit a statuto,debet enim intelligi fm tps expulsionis. l. in delictis. §.si extraneus.ff.de nox.de mili.test.l.Tit.cum si.Faciunt quę dixi sup.proxi.q.Et vide.sup.in 2.tempore.parte.2.q. 42.

15 Decimoquinto quæritur † An hæres banniti possit vti cō tractib.factis cū beneficio statutorū ciuitatis a qua bannitus erat de ipso banno tetigi,sup.in 2.tpe,par.1.q.79.Et iō quia illa conferunt ad decisionem huius paucis contentus ero.Nā aut instrm quo hæres vult vti confectum fuit ante bannum cū beneficio,& solennitate statutorū,& isto casu hæres banniti illo instro cum oīb.beneficijs statutorum uti poterit.Valuit.n.ab initio,licet ipse bannitus pp bannum executionem statutariā derpidisset. Erat.n.exceptio personalis,quam dixi in hæredem non transire. l. exceptiones, quæ personæ.ff.de exce. Et vide in hac eadē parte qōnib.4.& 8. Si vero fuit cōfectum tpe banni.Et tunc aut taliter, q valebat de iure cōi, & tunc pōt hæres vti illo instro cum qualitatib.iuris cōis, nō aūt cum qualitatib.statutorum,quia illę ab initio fuerunt habitę pro non appositis. Et sic cum bannitus ius illud non haberet tanquā non natum in hæredem non transmisit vt in regula, nemo plus.& in.l.in his.§.non debeo. & l. hæredem.de reg.iu.cum si.Si uero fuit confectum cum solennitatib.statutorum tm,& taliter, q de iure cōi non valebat, & tūc cum ipsum instrm nullum fuerit,ad hæredem nihil trāsit vt dictus iurib.& eadem.q.& decisio locum haberet qñ bannum finiretur cancellatione.An ipse bānitus exemptus a bāno agere possit.pro qua decisione uide regulā iuris, q̄ ab initio. lib 6.

16 Decimosexto & vltimo quæritur † vniuersitas quædā puta villæ,vel alicuius collegij fuit bannita fm ea quæ dixi in 1. temp.par.1.q.5.per multos annos stetit ciuitas banniens,quibus condemnationem non exigit, deinde mortuis oīb. qui tunc erant de illa uniuersitate vult bannum exigere. dicunt illi de uniuersitate quod bannū fuit extinctum per mortem eorum,qui tunc erāt.Quērit quid iuris.Bar.in l.fi C.de colle. illic.per not.in l.eis.§.fi.ad mu.& in l.sicut.ff. quod cuiusque uni.no.dicit q oīb.mortuis collegium est dissolutū. ex quo sequit q bannum est finitum, & sic nō posset a successorib. exigi aduerte quia istud esset verum,si antę oīm mortē nullus alius fuisset in collegio substitutus.Tunc.n.uerum est qđ dissoluta est uniuersitas per mortem oīm. & sic bannum extinctum. Et licet alij postea vel ex concessione superioris, vel propria auctoritate constituerint ibi collegium, vel uniuersitatem,non tñ illud est antiquum collegium, vel illa antiqua uniuersitas,sed est noua, & ab ea bannum exigi non poterit,arg.ff.de solu.l.qui res.§.aream.& l.inter stipulātem.§. sacram.ff.de uerb.obl.& q ibi tangitur per Bar.Si aūt,vt plerumque contingit,vno mortuo, alius subrogatur, & sic de singulis,licet oēs illi qui tpe banni viuebant,mortui sint, tñ eadem est uniuersitas vt dictis iuribus. & ff. de vsufr. l. uetus est qō.in fi.cum.l.seq.& ff.de iud.l.proponebatur. & iō poterunt ad bannum cōueniri secūdū ea,quæ hūr in l.4.§. actor. ff.de re iud.per Bar.Quid aūt iuris in excōicatione tāgit Bar. & remittit ad ea quæ hūr in.c.graue m.de sen.excom. ubi nihil dicit,sed examinatur an uniuersitas possit examinari, sed ad propositum faciunt,quæ habentur vt ipse alleg.in.c.si aduersus consules.de immu.eccle. quod canonistis relinquet.

Huic opusculo finem faciens 19.mensis Iulij,currentibus annis.1423.oculis cunctorum subijcio,vt si quid boni fuerit in eo,oīum conditori gratiæ referantur,& vt ea quæ minus bene composita fuerint, nō aspera sed benigna correctione emendent.Ad laudē,& gloriā omnipotētis Dei & sanctorū Anto.& Cathar. patronorū meorū, & totius cęlestis curiæ.

TRACTATVS OCTAVIANO velpelli, De Tregua, & Pace.

SVMMARIVM.

1 *Pax quotuplex sit.*
2 *Pax interna, quæ sit, eiusque definitio.*
3 *Pacis externæ, repertor.*
4 *Pacis externæ,definitio.*
5 *Pax, unde dicatur.*
6 *Iniurias facile negligit,qui scit,sibi maiora a Deo, remissa fore.*

QVAESTIO. 1.

ALexander III. duobus tm capitibus (quæ ex Later.Concilio scripta reliquit;ti.de treug.& pa.) Canonistis, & maxime Guil.in Spec.Host.in summa. Abb.& Fely.sub co.ti.in eadem materia,latiore folio,scribēdi ansam præstitit: Sed quia nra hac tēpestate, adeo succreuit hoīum malitia;vt cum Lucano dicere possimus, *Nusquam tuta fides.* operæ pretium duxi,ex multis qōnibus,quæ quotidie in foro versantur a maiorib.nris,uel omissis,vel summis tm labijs(vt in adagio est)degustatis; libellum (quem tractatum uocāt) sub titulo de Pace,Indutijs,& Promissionib.de non offendēdo,depromere: Et breuib. antequam ad definitionem deueniamus,videndum est,quotuplex sit pax:& duplicem esse respondendum est: Vnam quidē,& priorē internam a Deo,qui est Deus pacis.Esay.9.nris cordib insitam:de qua Matt. 5.Beati pacifici,quia filij Dei uocabuntur.& quæ dr Christi pax.vt Io.14.Pacem meam do vobis;non qūo mundus dat,ego do vobis:quā & Pau.Rom.1.Romanis optat:ibi, gra vobis, & pax.& c.5.Iustificati ergo ex fide,pacem habentes ad Deum; p Xpm.& Isa.32.sedebit populus in pulcritudine pacis. Quæ 2 & sic definiri pōt;q sit conscientiæ,tranquillitas, & gaudiū, gratulantis,sibi condonata esse peccata.ut docet Ioā. Fer.d. c.1.Altera aūt pax,est ab hoīb.inuenta;sicut & bellum.c. Ius gentium. 1.dist.de qua Pau.Ro.12.ibi, cum oīb.(si fieri pōt) 3 pacem habentes:Quamprimum oīum, Theseum Athenis introduxisse.testat Plin.natur.hist.lib.7.c.36.Quæ & externa dici pōt:Io.Fer.sup.quia aīorū conciliatio,exterioribus, nēpe amplexu,osculo,& alijs signis demonstrat: Bal.l. 1.nu.5.l. 4 2.ff.de pact.Quæ a Gof.in summa de treu.& pa.definitur, q sit discordiæ finis: sed quia id ēt morte contingere posset; sat congrua definitio non vr:Bar.cons.200. ait esse pactum quo discordiæ,seu belli fit finis.d.l.1.a qua definitione oīno dissentit Ray.Corsus.tract.repacificationum.c.4.dicens, repacificationem esse duarum partium discordium unionem:& Ant. Posseui.de pertinē.ad hono.li.2.dum definit pacem, esse aīorum conciliationem;saluo (quatenus fieri pōt) vtriusque partis honore:cuius definitio,quia hodie in eiusmodi reconci- 5 liationib. plurimum paciscentium honori consulitur; mihi magis arridet:diciturq; a pactione.Bal.d.l.1.2.no. Et hanc secundam pacem,qui priorem habet,facile seruat: quia facile 6 negligit iniurias;qui scit maiori sibi a Deo remissa fore:vt in proposito dicit Io.Fer.d.c.1.ad Rom.uersi.& pax. Et de hac secūda (priore Theologis relicta) verba facturi sumus:his tñ qōnibus omissis,quæ honorem faciētium pacem respiciūt: tamquam ad iudiciale forum nō pertinentibus:& a Pari.Pu. Alc.tract.de sing.certa.Mutio Iustinop.Fausto, Posseui.Ray. supra,alijsque monomachistis,satis superque discussis.

SVMMARIVM.

1 *Pacis priuilegia,quæ sint.*

QVAESTIO. 2.

1 Quæ autem sint priuilegia, quæ pacis intuitu,lex indulgere solet;quia nostri non est instituti, extra propositam messem uagari: sat erit indicasse Barbatiam cōs. 1.col.pen.in 3.Corset.tract.de priui.pa.& Alcia.lib.1. de ver. sign.ex bono quoque.fol.mihi 29.eiusmodi specialia, pleno cornu enumerantes.

SVMMARIVM.

1 *Pacem inire, an quis cogatur.*
2 *Fratri se reconciliare negantes,ab ecclesiæ congressu repelluntur.*
3 *Prætoris est officium, lites imminuere.*
4 *Papa, uel Princeps,an ad pacem compellere possit.*
5 *Pax non est uera,nisi spontanea.*
6 *Pacem habere,uoluntatis est,bellum necessitatis.*
7 *Honor nemini dandus.*
8 *Honor si lædatur,nec Principi parendum.*
9 *Honor uitæ præfertur.*
10 *Quieti publicæ consulendum.*
11 *Principis interest,populos habere pacificos.*
12 *Vtilitati publicæ plurima priuilegia tribuuntur.*
13 *Indutias facere,an quis cogatur.*

QVAESTIO. 3.

1 Inde quæritur an quis ad pacem ineundam cogi possit: & Bart.in l.congruit. num.quarto.ff.de offic.præsid.ex illo text.arguere uidetur,q tam singulares personæ a Prætore, quàm Ciuitates, & Prouinciæ Præsides,ob bonum publicum,nedum hortari,sed & cogi possint: Sed profecto ex uerbis tex. hoc elici non potest.Quinimmò dum dicit ibi Vlpia. q congruit Præsidi curare ut pacata sit prouincia; hoc remedium adhibet;ut solicitè

Digitized by Google

licitè agat, quòd malis hominibus, prouincia careat; & in facinorosos animaduertat; non autem ut ad pacem eos compellat: allegat etiam text. in l. si ususfructus. §. si inter duos; alias l. æquissimum. ff. de usuf. sed ibi nullum verbum de pace, qua animi rancor obliteratur; sed de ciuilium altercationum compositione: & tex. in §. deinde. in auth. de mandat. princip. quæ (si recte perpendatur) ad rem non facit. Idem ēt docuisse uidetur in l. furti. §. qui iussu. ff. de his qui not. infa. si quies turbaretur; non aliter: allegando eosdem met text. Abb. rubr. de treu. & pac. eiusdem fuit sententiæ, nempe, ut tam Iudex sæcularis respectu subditorum; quàm ecclesiasticus respectu clericorum, ratione peccati (ut eius uerbis utar) ad pacem cogere possint, adducit cap. si quis contristatus, & cap. placuit. xc distin. quæ respectu ecclesiasticæ censuræ tantum, procedunt; ut fratri suo (iuxta euangelicam doctrinam) se reconciliare negantes, etiam ab ecclesiæ congressu, iusta excommunicatione (ut aiunt uerba tex.) repellantur: quod & perfunctorie probat consi. 108. num. 2. in 2. Sicut & prius adnotauerat Castren. l. quidam æstimauerunt, num. 4. ff. si cert. pet. a. ex illo Iuliani responso quo traditum est, ad Prætoris officium pertinere lites diminuere, quod ad casum nostrum non facit: & In d. §. qui iussu. ubi, in priuatis loquendo, dicit tunc coactioni locum fore, cum inimicitia, Reipub. scandalum afferret. allegat. l. si quis ingenuam. §. in ciuilibus. ff. de cap. & post. re. q̄ eius intētionē minime, pbat.

Contrarium sensisse uidetur, Bald. in l. 1. §. quies. ff. de offi. præfec ur. generaliter loquendo, quòd ad pacem quis debeat suaderi, non cogi: quod & probasse uidetur Alex. ad Bar. d. l. æquissimum: & respondit in terminis Marsi. consi. 98. fidem faciens de communi, aduer. Bar. supra, nu. 8. & Clar. in prat. §. fi. q. 18. in fi. Pet. a Plaz. epit. delic. c. 7. Immo & ipsemet Bar. qui alibi aliter tenuit; in d. l. æquissimum, non ausus est tenere, ꝙ iudex ad pacem sicut ad transf. cogere possit: dicēs id altiorem indaginem expostulare: & cum eadem sn̄ia (in priuatis loquendo) transit Bal. in l. expostulatione. C. de sent. Sed in l. cum affirmes. C de libe. eam probare vī limitationem; quæ a pleriq; supra tradita fuit; nempe (vt eius uerbis vtar) nisi guerra Reip. præiudicium afferre posset: quē cum eadem declaratione, sequunt̄ Feli. rub. de treug. & pa. nu. 7. & Catal. trac. de sindi. nu. 25. eum allegantes, & in duab. ciuitatibus, Principe ita iubente Mart. Laud. tracta. de confœd. prin. q. 12. allegans Bal. uice Bar. d. l. cogruit. Sic & in Papa, Imper. vel supremis iudicib. tm̄, non alijs; probat Ias. d. l. quidam. nu. 4. motus ex can. cum inter R. seniorem, de elect. sed & ibi nō de pace, sed de bonorum tm̄ compositione tractat̄. Sic & tā
4 dem in Papa, ꝙ uniuersitates, & inferiores Principes ad pacē possit compellere. scribit Barto. a Capua super constit. regni. tit. de cultu pacis: allegando dd. c. præcipimus, & c. prolatum, quæ in foro ecclesiæ tm̄ procedere dictum fuit. & c. attendendum. 19. dist. errore calami, sub 17. q. 4. quod ad rem nō facit. Vnde in tanta scribentiū uarietate, putarim ita cōcludendū, ꝙ nec uniuersitates, nec singulares personę, ad pacem ineun
5 dam, ēt a Principe, cogi possint: quia nō est uera pax, nisi spōtanea: teste Tho. 2. 2. q. 29. 1. mem. & sponte quid fieri non dr̄, quod ex libero mentis arbitrio non proficiscitur. c. 1. 15 q. 1.
6 unde pacem hr̄e uoluntatis est, bellum verò necessitatis: vt dicebat Aug. ad Bonif. & hr̄ in ca. noli. 23. q. 1. & iō hortandi sunt hoīes; non cogendi: ex dictis Bal. d. §. quies. in eiusmodi enim reconciliationibus, duo sunt præcipua; unum respectu Dei, nempe vt ex corde non ficto, fiat iniuriarum remissio:
7 vt Mar. 11. Matth. 6. alterum respectu honoris: qui teste Salō. Prouer. 5. nemini dandus, nec quidem patri, ut in proposito ex Aristotelis sn̄ia, tradit Posseui tract. de hon. li. 1. fo. 42 pro cuius conseruatione; nec ēt Principi parendū, vt probat Mu
8 tius Iustin. li. 1. de duel. ca. 21. quia super eo nullum quidē ius habet, vt ostendere conatur Posseui. sup. fol. 301. Consequēs igitur est, vt, cum de iniuriæ remissione, ex corde faciēda, tractetur, qua in Euangelica doctrina, hoīes nil durius experti
9 sunt; & de honoris iactura; q̄ vitæ nedum æquiperatur. l. insta ff. de manumis. uin. sed & præfertur; ut adnotāt Monomachi stæ sup. & cum nec legi, nec naturali rōne, contrarium sat recte probet; ad pacem neminem cogi posse dicamus. Limitat̄ tm̄ hæc conclusio, vt a tot patrū sn̄ia, temere non recedamus, q̄n ex odio inter uniuersitates, uel particulares personas con
10 cepto; maximum atq; euidens damnū Reip. uel ciuitatis trāquillitati uerosimiliter immineret; satisq; cautionib. de non offendendo indutijs, armorum depositione, & similibus, publica quies tuta non foret: Tunc. n. arbitror, partes & a Principe, & a Præside ad pacem compellendas; non quidem præcise, ita ut a detentione, uel carceribus, nisi facta pace, non liberentur, sed per indirectū; principaliores, & magis suspectos e ciuitate, eiusmodi prætextu eijciendo, uel relegādo, sub pœnis, & cautionib. quæ Principis, uel Præsidis prudentiæ relinquūntur. & sic Bar. d. l. congruit. Bal. d. l. cum affirmes. Fely. & cæteros, fore interpretandos, idemque postea sensisse reperi
11 Iod. Brug. enchiri. re. crimi. tit. de pa. compo. cap. 145. num. 4. Limitatur ēt, vt non procedat, q̄n pax saluo utriusque partis honore, fieri posset; tunc. n. ēt euidenti scandali periculo nō imminente, Princeps cuius interest populos hr̄e pacificos, discordes, nedum hortari, sed & modis de quib. sup. per indirectum cogere pōt; cum de honoris præiudicio non tract̄ & facilis sit odij dissidijq; depositio. & hæ limitationes ob bouum publicum sustineri posse uidentur. Scimus. n. utilitati pu
12 blicæ, q̄ plura priuilegia indulgeri; & eius fauore quandoq; a regulis iuris recedi. l. de pupi. §. si quis riuos. ff. de noui ope. nunc. vt fusius adnotauere Bald. l. 1. C. de hære. uel act. uen. Ro. l. si uero. §. de quiro. ff. fol. mat. Alciat li. 1. de uer. sign. uers. ex bono. & Aymo de antiq. temp. 4. par. §. minus. circa nu. 6.
13 Minus dubij est in indutijs (quas treugam uocant) cū enim ad tps fiant; nec de odij remissione, nec honoris iactura, tractetur, certius est, uniuersitates, & singulares personas ab ijs qui sibi præsuut, cogi posse; vt tpis interuallo, pax pertractari, & discordiæ componi commode possint. ut Abba. Felyn. Capua. & plerique alij supra recte censuerunt.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum speciale ad pacem, an requiratur.*
2 *Administratio libera, in mandato; ad bona, non ad honorem pertinet.*
3 *Mandato generali, non continentur, quæ speciatim demandari solent.*

QVAESTIO. 4.

1 Insuper quæritur an ad pacem faciendam, speciale mandatum requiratur, & requiri respondeo. l. mandato. ff. de proc. quæ in transact. procedit, & in pace probant Guil. in Spec. ti. de treu. & pa. §. 1. num. 4. & Nel. tract. de ban. 3. par. 2. temp. q. 37. Martin. de Laude tracta. de confœd. prin q. 59. ꝙ & uerum puto, ēt si procuratorium cum libera administratione traditum constet: Villa. pand. in repet. l. 22.
2 c. 66. Libera namque administratio, ad bona, ad censum, nō ad honorem pertinet, vt in manumissione docet tex. in l. nec mulierem. C. de uind. liber. & licet tex. in c. qui ad agendum. §. procurator. de procur. in 6. contrarium decernere videat; ibi ex uerbo, pacisci; illū in pacto. non in pace. de qua agimus, accipiendum puto: ut ēt sentire vī Anch. ibi, col. 2. qui ponit particularem qōnem de pace, quam frustra poneret, si sub uerbo pacisci, canon de pace intelligeretur. & ipse ēt post Io. And. cum ea transit sn̄ia, ut speciale mandatum requirat̄: ea enim, quæ non nisi spāli iussione demandari solent; mandato
3 uerbis quantumuis gn̄alibus concepto, non continentur: vt adnotant scrib. sup. & expressis uerbis Alc. li. 1. de uerb. sign. uersi. exceptis igitur. fol. mihi 9. ꝙ si in procuratorio aliquos casus similes, & eiusdem naturæ promiscue specificatos, cū gn̄ali clausula proponamus; ēt ad pacē extēdi cōpertū est. vt probat tex sæpe dictus, quē ita interpretantur Lap. & Anch. s̄.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum ad pacem, an mandantis morte expiret.*
2 *Mandatum morte finitur, etiam quòd subsit ecclesiæ fauor.*
3 *Matrimonium a procuratore reuocato, an ualeat.*

QVAESTIO. 5.

1 Huic & illa subnecti pōt qō; an eiusmodi mādata, morte mandantis euanescāt: & spāli pacis priuilegio adhuc uires hr̄e censuit Corset. tract. de priui. pa. uers. 93. nu. 28. alleg. Guiliel sup. tit. de homi. uersi. sed pone. nu. 6. qui recte perpensus, hoc non dicit: sed ꝙ pax a uulnerato absenti, & pro eo stipulanti facta, ēt eo mortuo, rata hr̄i pōt, & nimirum, quia respectu uulnerati, res integra non erat, ut ipsemet Guil. arguit ibi nu. 7. & pro affirmatiua concludit ēt Marsi. sing. 44. incip. mandatum, & plerique alij Moderniores, allegantes Bal. in addi. ad Spec. sup. Sed illa additio non est Bald. neque Io. And. ita ut eorum autoritati quidquam sit tribuendum. & allegatus tex. in l. 2. ff. ad Silla. loquitur in domino, qui testō seruos de eius morte exculpauit. & in l. si verò remunerandi. §. fi. ff. manda. in actu, qui post mortem mandatis erat perficiendus, quæ quidem, quantum ad rem nr̄am pertineāt, prudens lector arbitrabit. Ego a regula temere recedendum non puto. §. pen Inst. manda. quum adductæ leges non probent; rō non suadeat, nec autoritas vrgeat, & licet pacis fauore plurima specialia aduersus iuris cōis regulas inducta sciā: hoc ad consequentiā trahi posse non uideo, quinimmo con
2 stat ēt ecclesiæ fauore, Epi mandatum eo mortuo, lite ēt cō testata, extingui. Cle. fi. de procur. & non ualere matrimoniū
3 a reuocato procuratore contractum, ēt ꝙ intimatio nō fuerit subsequuta. c fi. ubi Ioā. And. de procur. in 6. cum his quæ congerit Ias. l. more. nu. 17. ff. de iurisd. om. iud.

SVMMARIVM.

1 *Pax in testamento an fieri possit.*
2 *Actio iniuriarum, sola dissimulatione aboietur.*

QVAESTIO. 6.

1 Insuper quæri solet, an pax in testō, sicut & in contractibus fieri possit, in qua q. Bald. l. 1. nu. 5. ff. de pact. satis perfunctorie loquutus est, allegando tex. in l. 2. & fin. ff. ad Treb. qui ad rem non

Digitized by Google

non facit.& se remittendo gloss.in §.fi.Insti.de iniu quæ non
2 in pace de qua agimus, sed in remissione actionis iniuriarū in testō facta,procedit,&nimirum quia ea actio,sola dissimulatione aboletur.ut sonant uerba tex.ibi quidquid dicat Bos. tract.crim.tit.de pace.num. 20.sed & præsens qō exsequenti dissoluitur.

SVMMARIVM.

1 *Pax,an absentifieri possit.*
2 *Pax in testamento facta,testatore reconualescente,an procedat.*
3 *Pax an ualeat si extraneus pro absente stipuletur.*
4 *Absentiæ defectum,an iuramentum in pace suppleat.*
5 *Iuramentum,iuris pub. defectum non supplet.*
6 *Iuramentum,tacitam habet conditionem si pars acceptet.*

QVAESTIO. 7.

1 An autem pax absenti facta, procedat; D. cōi voto,non valere testant; nisi nuncius,epistola, Notarius, vel alia publica persona intersit, quæ absentis noīe stipulet: ex Bart.in l.debitor.2.ff.de arb.& in l.1. ff. de iu.fi. & probat Bal.in l.2.nu.4.C.de liber.& eo.liber.dicens,q ea quæ in pœnitentiali foro fieri consueuit,ualet;altera verò,quā ipse solē nem appellat,minime:nisi organo mediante.cum quib.transiuere But.c.fi.de confess.Alex.ad Bar.l.non solum.§.iniuriarum.ff.de iniu.& Nel.tract.de banni.3.par.2.temp.qō. 43.& est latis vulgata cōclusio,de qua ēt Corset.de priui.pa.nu.27.
2 Vnde est,vt nuda pax in testō facta,testatore reconualescente,bannito non opituletur.quod & ad præcedentem qōnem pertinet.Idemq; si ēt extraneus,alieno noīe stipulatus sit,nā cessione,& ratificatione re adhuc integra sequuta , valet stipulatio.Bar.l.stipulatio ista.§.alteri.de uerb. obl. Alexan.& Moder.adden.cōsi.13.nu.12.in prin. Dec.l.quo tutela. in fi.ff.
4 de reg.iu.Et idem si iurm̄ accesserit,vulg. gloss. in c. quoties cordis oculus.1.q.7. quia iusiurandum Deo præstitum vī.c. debitores.de iureiu.quem absentis præsentiam supplere dicunt,& pro absente acceptare l.properandum.§. sin aūt.uer. Dei præsentia.C. de iud.& operatur ac si ille cui promittitur esset præsens.Bal.rub.C.res inter alı.ac.Ancha.consi. 20.pro solutione dubiorum,ēt si nemo pro absente acceptet, vt fusius congerunt Alex.consi.185.nume.6.in 6.& 207.nu.2.in 7. Rom.Alex.Ias.d.§.alteri.& Inst.de inutili stip.§.eod.Sed horum sntia sic rudi(ut aiunt)minerua,percepta, satis tuta non vī.ex his quæ tradunt Bal.c.cū contingat.5. concl.de iureiu. Fab.§.si quis alij.Inst.de inut.stip.Ant. Baue. de effec.iur.nu. 24.& Moderni adden.ad Alex.dd.consi.185.& 207.nec mirū quia quum lex certos modos requirat,quib. tertio ius acquiratur,puta partis præsentiam,uel notarij stipulationem,iuri virtus sufficere non vī,nisi modi illi obseruentur.ut in simili dicebat Alex.consi.28.in 3.Fel.c.cum super. de offi. del eg.
5 & Ale.consi.9.nu.13.li.9.suadet,quia iurisiurandum,iuris publici defectum,non supplet.l.ius publicum.ff.de pact. ut non longe a casu nr̄o scripsit Ang.auth.de iureiu.a moriē præsti. Sali.Ias.auth.sacram.puberum.C.si aduer.uendi. Geor.Nat. c.quamuis.de pact.in 6.& Alc.consi.8 nu.16.eo.li. iuxta recē tiorem impressionem.Certior esset hæc conclusio, si suppo namus ratificationem , seu acceptationem pacis , re integra factam fuisse,quæ ab initio nuda , & inualida fuisse non vī, ex quo eius obseruantia iusiurādi religione Deo Opt. Max. promissa fuit.d.c.debitores,prout in pace penitus extraneo pro tertio facta,iam diximus,qui eiusmodi iurm̄ pro absente acceptasse vī,eo casu,quo deinde absens acceptet.l.certum. §.si quis absente.ff.de confess.ut post Rui.consi.180.nu.12.in prin.Dec.consi.432.in fi.Cagn.l.fi.nu.273.C.de pac.respondit
6 Alcia.cōsi.28.nu.8.& 97.nu.4.li. 8. habet enim iurm̄ tacitam conditionē ex natura actus uidelicet si absens acceptet. arg. l.fi.C.de non nu.pec.ut expressis uerbis scripsit Alc. d.consi. 28.& consi.30.nu.19.eo.lib.

SVMMARIVM.

1 *Pater an pro filio,pacem facere possit.*
2 *Filius, an inuito patre paciscatur.*
3 *Pater,quando iniuriarum actionem remittat.*
4 *Iniuriæ ex corde dimittendæ.*
5 *Honori filiorum,parentes derogare non possunt.*
6 *Filij in concernantibus honorem,parentibus obedire non tenentur.*

QVAESTIO. 8.

1 Inde & quotidie in dubium refricatur. An pater pro filio,pacis fœdus inire possit?& Bar.in l. sed si unius. §.filiofa.ff.de iniu.quem sequuntur Alex.& Albe. ibi, per illū tex.indistincte pro affirmatiua respondit,quod not.dicit pro statuto pp pacem pœnam remittente.& in l.Luc.ff.sol mat. nisi tn̄ pater vilis esset persona.respectu filij,ut d.§.filiof.nu.3. uel iniuriam inferens,coniunctus per tex.d.l.Luc. qui recte perpensus Bar.intentionē non probat,ut sensit ēt Cōm. ibi, cum quo Bar.in oīb transiuisse vī. Ias.l.in personam. per illū tex.ff.de pac.quē legit sub l.contra iuris.§.si filius.nu. 15.allegatus ēt ab Alc.consi.13.in 5.ita ut filius pacē facere nō possit inuito patre,Pater vero ētipso repugnante:Catal.de ind. nu.128.decisi.Delph.677.Boer.decisi.120.Bos.ti.de pa.num. 16.Pet.a Plaz.epit.delic.c.6.nu.19.Clar.li.5.sent.§.fi.q.58.qui tn̄ recte perpensi,in remissione actionis iniuriarū,& nō in pace loquunt: Ange.d.§.filiofa.distinguendo,an statuti uerba, simplr pacē requirant,uel ab offenso,ut primo casu pater, secundo filius,paciscipossit,tandē Bart.sequi vī,sed tex.in'd.§. filiof.in quo se fundat Bar.loquit ī actione iniuriarū. q patri cōpetit,si p̄sens est,si abest,filio,nisi parens sit uilis,ut sup. qā Pet.a Plaz.& Clar.sentire, non aūt in pace, in qua rancor,& iniuria remittit: Vnde nescio qūo ad statuta pœnam pp odij remissionē,& sic ob bonū publicū minuentia.legis uerba trahi potuerint.Sat cautius in remissione actionis iniuriarū,lo-
3 quutus vī Guil.in Spe.rubr.de iniu. nu.12.dum dicit patrē remittere posse actio.iniu.prætoriā,quæ est qñ iniuria punit ex edicto,ut declarat Cy.in l.si non conuicij.nu.5.C.de iniu.qui in ea q ex lege Corn.descendit dubitat,eā verò quę ex crimine publico minime posse contendit,ex tex.in l.inter liberas. §.filiusf.ff.de adult.ubi ex diui Hadr.rescripto,probā filiūfa. ēt inuito patre,de adult.accusare posse,& id pp in diuersam sntiam Azo.ti.de iniu.§.dā.& Host.tit.eod.col.3. transiuere. Vnde concludendum vī in hac.q. satis male ab antiquioribus discussa,vt fatet̄ Fran.Are.d.§.filiof. q aut sumus in actio.iniuriarū,quæ ex edicto p̄toris descendit,&eiusmodi leuib.pp quæ filij honor non lædit,prout in dānis datis in bonis filij,& simi.&patrem ēt inuito filio,remittere posse,& pacē,ideſt cō cordiam(ut aiunt)facere. Aut in actione iniuriarū, quæ ex l. Corn.uel publico crimine procedit, & actionis exercitium, ipso viuente impedire filio posse,non aūt remittere,arg.l.2.§. cæterū.ff.sol.matr.& nihilominus filiū agere posse, nec cauere debere,rē ratā patrē habiturū,ut dicebat Vlpiā.l.lex Cor. §.illud.ff.de iniur.quia sibi principaliter nō patri facta est iniuria,vt declarat Alc.l.cum filiusfa.nu.30.ff.si cert.pet.rancorem aūt,& odiū,quod ex offensa sibi facta gerit filius,dimittere,& de eo pacē facere,ad ipsum non pertinere. & ita licet non ita clare sensisse vī ēt Nel.sup.q.47.& nouiss.Arius Pin.l 1.par.3.nu.105.C.de bon.mat.& rō suadet. nā quū eiusmodi
4 iniuriæ,ex corde sint dimittendæ,ut hī Matth.5.& statuta in delictis pacem requirant,ut scādalis obuiā eat̄, & pacatæ sint respublicæ,teste Ias.in §.Cato.nu.59.de uer.obl. filiorum uoluntas exquirenda est,vt ēt sensisse vī Guil. sup. & nimirum,
5 quia parentes filiorum honori quidquam detrahere nō possunt,nec filij in concernentib.honorem,parentibus obedire tenent̄.ut probat̄ ex tex.in al.eg.l.inter liberas.§ filiusf. & cōi uoto docent Monomachistæ oēs. & maxime Posseui.tract. de honore,li 1.fol.42.prout & in subdito, respectu Principis, superius dictum fuit.Quod est clarius , si lex municipalis nō simpliciter pacem requirat,sed ab offenso,quia filius principaliter offensus dicitur.d.l.lex Corne.§.illud.& in proposito dicebat Ang.d.§.filiof.

SVMMARIVM.

1 *Filius ab offensam non dicitur prodi tor,si pacem a patre factam, ratam non habuit.*

QVAESTIO. 9.

1 Ethinc consequens est,ut patre pro se,& filijs pacem ineunte,filius qui nō ratificauit contraueniēs proditor pacisque violator, nō dicatur, licet aduersus patrē, qui pro filijs promisit, conuentionalis pœna committat̄. Ex his quæ scribunt Cor.consi.26.in prin.Parisi. 109. in princ.& his quæ inferius latiore folio deducentur.

SVMMARIVM.

1 *Filius,patre inuito, an pacem faciat.*
2 *Euangelio magis quàm patri parendum.*

QVAESTIO. 10.

1 Sic & ijsdem rōnib.filius ēt inuito patre,(quò ad ipsum attinet)de offensione sibi facta,pacē inire pōt,& ēt quia magis Euangelio parendum,(quod iniurias dimitti iubet,& cum omnibus(si fieri potest) pacem habere, quàm parentibus;Matth.5.Rom.12.

SVMMARIVM.

1 *Filio qui ab hæreditate se abstinuit,an pacis faciendæ ius competat, uel extraneo hæredi.*
2 *Filius habet ius agnationis inseparabile.*

Digitized by Google

3 *Iniuriæ prosequutio, hæreditario iure non competit.*
4 *Accusandius, ad proximiorem sanguinis pertinet.*
5 *Hæres nerbum, an de uniuersali successore accipiatur.*
6 *Hæredis appellatio, in materia differenti, an pro filio capiatur.*
7 *Scandala obuiam eundum.*

QVAESTIO. 11.

Quid autem si municipali lege caueatur, ꝙ homicidæ ad patriam restitui nō possint; nisi prius ab hæredibus occisorum pacem habuerint: prout cōiter in Italia obseruatur: An filio qui ab hæreditate se abstinuit; uel potius extraneo hæredi faciundæ pacis ius competat? hāc. q. in arenam posuit Bar. in l. si filius qui patri num. 8. ff. de vulg. & pup. quem sequuti sunt Bal. Imo. Commen. Alex. Ias. qui de communi testatur, num. 21. Crot. Rui. vulg. §. Cato. primus. num. 150. secundus. 102. Rimin. l. qui se patris, nu. 82. C. vn. lib. Boer. decis. 121. & Dec. ca. in præsentia. num. 63. de proba. tenentes ius illud ad filium pertinere: ea potissimum ratione, quia ex subiecta materia statutū de hærede sanguinis, non bonorum interpretatur. nam licet filius non sit hæres in effectu, habet tñ ius agnationis inseparabile, & ins uindictæ. vt dicebat Bald. supra in calce legis, ipsi que propensior est dolor. l. 2. §. fi. ff. de adult. c. nō æstimamus. 13. q. 2. qui paterni corporis est portio. l. cum scimus. §. fin. C. de agri. & cens. lib. 11. & una caro cum patre. §. hac auctoritate. 35. dist. Suadet ēt qa iniuriæ ꝓsecutio hæreditario iure non cōpetit. teste Bar. in l. dāni. §. Iabini. ff. de dam. infe. & ꝓximior sanguinis in accusandi munere, alijs est pferendus. l. si uero. §. hæc actio. ff. de his qui deiecer. uel effu. cum his q̄ fusius tradit Pet. a Plaz. li. 1, epit. deli. c. 45. num. 3.

Contrarium docuit Nel. d. trac. de ban. 3. par. 2. temp. q. 35. licet casum dubium fateatur: ex cōi interpretatione, ꝙ verbū, hæres, de uniuersali successore intelligatur. l. sciēdum. de verb. sig. & eiusdem sñiæ fuisse asserit Bal. l. 2. C. de libe. & eorum libe. q de hoc nullū uerbū; imò cōtrariū sentit. nu. 3. dū dicit, ꝙ pacē facere, hæreditario iure nō cōpetit. & in l. seq. ꝙ in materia differenti nomē hæredis ꝓ filio ponitur: allegat ēt Bart. sibi cōtrariū in §. Cato, sed ꝓ eo, nec qdē syllabam dicit. Verū est Aretinū, & Alc. d. l. si filius. aduersus Bar. & communē sensisse, nisi simpliciter de pace habēda, lex loquatur, reseruata tñ filijs iniuriarū actione. Sed non id ꝓp a priore sñia recedendū puto; q dquid dixerit Alcia. ꝓceptor meus, (cuius opinionū, obsequentissimus esse soleo) quiscīam ea potissimū statuēres rōne motos, ut quieti publicæ, & priuatæ consulerēt, ne dū homicidæ ad patriā ꝓximioribus nō pacatis restituerētur; scādali ꝓberetur occasio: aduersus. l. æquissimū. ff. de usuf. cum vulg. & hanc rōnem uidi postea etiam Ias perpendisse, in l. cum filiofa. num. 100. de leg. 1.

SVMMARIVM.

1 *Monasterium pro filio monacho, an pacem faciat.*
2 *Monasterium habetur loco filij.*
3 *Monachis uindicandi ius non competit.*

QVAESTIO. 12.

Sed si vnicus filius sit hæres, isq; capacē religionē ingrediatur; iuxta auth. ingressi. C. de sacros. eccl. numquid a monasterio pacē hre sufficiat? & cessantib. filijs, alijsque conæredib. satis esse putarim, quū monasteriū sit loco filij, ueruſq; hæres. Fel. Dec. & Modernio. c. in ꝑsentia. de ꝓba. & statuti uerba de hærede loquētia: ex eorū proprietate hoc sonēt: quā facere q monasterio ꝑsunt, detrectare nō debent: a quib. pax, alijs quotidie ꝑdicanda est: & quib. uindicā dius non competit. gl. c. fraternitas. 12 q. 2.

SVMMARIVM.

1 *Abbas an de homicidio in monachum pacem faciat; uel filius.*
2 *Iniuria defuncto facta. extraneum hæredem non respicit.*
3 *Clericorum arma, lacrimæ, & orationes.*

QVAESTIO. 13.

Magis dubia est inter maiores nr̄os altercatio, an monacho occiso, qui filiū legitimū ante monachatū susceperat; ius faciundæ pacis ad Abbatē, uel filiū ꝓtineat: quā nouissimè discutit Iul. Clar. li. 5. sē tē. § fi. q. 68. vers. ulterius q̄ro. nu. 25. dicēs ꝓ filio Fede. de Secōsuluisse; cons. 174. & Boe. de cōi testari; deci. 121. quibus ēt Petr. a Plaz. epi. lib. 1. c. 42. nu. 15. multa congerens; adstipulatur. Sed Fed. loquitur in pœna quæ a statuto hæredib. occisi applicatur, sicut etiam & Boe. & Plaza.

Pro monasterio aūt allegat Alcia. l. 4. §. Cato. num. 175. ff. de verb. obl. quo cū ipse. ēt transire vī; si occasione monasterij, & non eius ꝑsonæ, offensio facta proponatur. quod &. prius perpendisse uidetur Boe. sup. nu. 9. ver. quid dicendum.

Ego aūt sic distinguēdum putarē; ꝙ si de pœna hæredib. occisi applicāda tractetur; monasteriū capax admittatur: prout & Fed. in terminis disputando, concludit cons. 35. aduersus ea, quæ postea. d. cons. 174. respondisse constat,

Si verò de pace ab hæredibus obtinenda; monasterium a patre, uel filio occisi excludatur; siue occasione monasterij, siue aliter monachus fuerit interēptus: quia iniuria defuncto facta, extranēū hæredē non respicit. l. 1. ff. de iuriu. ut fusius docuere Fely. & Paris c. in præsentia. de proba. & Plaza. d. c. 42. nu. 18. alias municipali legi satisfactum non foret: q̄ ut inimicitiæ extinguantur, pacem requirit; si a monasterio (cuius arma lacrymæ, & orationes esse debent.) ca. conuenior. 23. q. 8. pax exquireretur: patre uel filijs, qui in sæculo remanserunt, penitus neglectis, ut supra, me pluries repetijsse, memini.

SVMMARIVM.

1 *Masculo, & fœmina hæredibus, an satisfit pacem habere a masculo.*
2 *Fœmina, an uindicandi ius habeat.*
3 *Vindicta extraiudicialis, non iudicialis a statuto perpenditur.*
4 *Fœminæ ad uindictam pronæ.*
5 *Fœminarum scientia in ueneficijs prævalet.*
6 *Fœminæ uiris insidiosiores.*

QVAESTIO. 14.

Quid autem si masculus, & fœmina hæredes reperiant; An a masculo tm̄ pacē hre sustineat: Bal. l. cum inter ueteres. C. de fideicō. li. & in l. Titia, prima. §. Lucius. 2. de leg. 2. & rectè ꝑpensus in c. 1. §. & quia. nu. 14. qui feu. da. pos. licet in ⁊trarium allegari soleat; cōcludit, sat esse, ꝙ masculus pacē faciat; ac si ius uindicandi in fœmina non cōsideraretur: qđ & ꝓbare vī Ang. l. ꝓ hærede. §. fi. ff. de acq hære. Pa. l. 4. §. Cato. nu. 9. de uerb. obli. transeūdo cū Ang. ibi & gl. d. §. & quia. Ias. l. cū filio fam. nu. 100. de leg. 2. Dec. c. in ꝑsentia. nu. 63. de proba, cum his quę congerit Tiraq. 1. l. connubi. nu. 58.

In diuersam sñiam allegatur Ang. l. unica. C. de his qui se deferunt, li. 10. qui de hoc nullū uerbū: item & Feli c. cū oporteat. de accu. qui tñ nō figit pedes; & inter utramq; uolat: Roma. & Alex. in d. §. fi. & d. §. Cato, & post eos Ale. Barba. Alcia. num. 199. Boe. deci. 131. Anto. Gomes. c. 3. delic. num. 65, Pet. a Plaz. epit. delic. c. 46. nu. 11. reꝑbantes gl. in d. §. & quia: tāquā ius uindicādi ita fœminis sicut & masculis cōpetat. l. sororē. C. de his qui. vt indi. & Bos. in pra. ti. de pa. num. 8.

Ego in hoc opinionū anfractu, mihi ipsi non satisfacio, nisi cū hac distinctione, ꝙ aut fœmina, hæres cū masculo, instituta, est filia; vel aliter cōsanguinea occisi; & tūc ēt ab ipsa, pax necessariò requiratur: tū quia vt ś. aliàs dixi, uerborū uis ita suadet, tum ēt qa statuēres verosimiliter, potius ad uindictā extraiudicialē, q̄ iudicialē respexerunt: vt ꝑpendit Ias. d. l. cū filiosa. qa l3 ꝑprijs manib. fœminæ facere nō soleā; nō est tñ, ꝙ homicidā pr̄is, vel fr̄is ad pr̄iam restituū uidentes, sanguinis ardore, atq; ira ꝓcitæ, alios cōsanguineos masculos ad uindicandum excitare uel pecunia, uindictā fieri mādari nō queāt: suaptè. n. natura, mulieres uindictā appetunt: teste Iuuenale saty. 16. ibi. Vindicta, Nemo magis gaudet q̄ fœmina. & qđ ferro ass: qui nequeunt, ueneno ꝓficiunt: scribit namq; Plin. natura. histo. l. 25. c. 2. fœminarū sciā ī ueneficijs ꝑualere. & Aristo. li. 9. aīalium, fœminas, uiris infidiores esse.

Aut fœmina hæres instituta; nō est cōsanguinea; & sat esse, a solo masculo pacē requiri: & in hanc sñiam sum ꝓnior, q̄a Bal. Ias. Dec. sup. simꝑr in fœmina loquunt: nulla cōsanguinitatis mētione habita: l3 ex rōne quā allegāt, ꝙ ius uindicādi fœminab. non cōpetat, sanguinis iura nō ꝑpendāt: quæ quidē hac in specie principalius attendi debent. quod & sensisse videtur Io. Camp. tract. de do. q. 49. num. 2.

SVMMARIVM.

1 *Vxoris hæredis pax, an exigatur.*
2 *Vxor una caro cum marito.*

QVAESTIO. 15.

Et idem in vxore hęrede, ut sup. a marito, homicidę ministerio, separata; quo cū a Deo coniuncta fuerat, & q̄ in ꝓprium corpus offensa vī; ex quo erat vna caro cum marito, & ꝑp magnum amorē quo ad inuicē afficiunt. l. 1. §. fi. C. de adul. c. gaudemus. §. quia uerò. de diuor. Gene. 2. & iux. illud Propertij. li. 4. Omnis amor magnus, sed apertè in coniuge mai or.

SVMMARIVM.

1 *Spurij an cessantib. filijs legitimis, & naturalib. ac hæredib. pacē faciāt.*
2 *Spurij a iure ciuili incogniti; ita ut coniunctorum appellatione non contineantur, nec familię appellatione.*
3 *Spurij in cautione pro se & filijs, non comprehenduntur.*
4 *Spurij statuto de compromissis, inter coniunctos, non alligantur.*
6 *Spurijs de matricidio ius accusandi competit.*

QVAESTIO. 16.

Inde & quæri pōt, an cessantib. filijs legitimis, & naturalib. uel hæredib. ut sup. spurij ad pacē faciendā, alijs cognatis præferātur. & quia a iure ciuili sunt incogniti, ita ut nec coniunctorum appellatione comprehendant: Bald. l. id qđ pauperib. C. de episco. & cle. nec de familia, uel agnatione dicuntur: Bar. l. ꝓnuntiatio. § familiæ. ff. de uerb. sign. facilè est pro negatiua rñdere: prout & Iodo. Brugē. in Enchirerum crimi. c. 146. nu. 12. suadet, qa qui ꝑ se & filiis de non offen-

Digitized by Google

offendendo cauere teneā, ꝑ ſpurijs non obligatur. Dy. Bald. l. cum pater. § nolo. ff. de leg. 2. Alex. l. ex facto §. ſi quis rogatus. num. 48. ff. ad Trebe. & q̃ cum coniunctis cōpromittere cogit, quoad ſpurios tutus erit. Alex. cōſ. 60. in 6. quidquid in naturalibus reſpondiderit Fulg. conſ. 109. de quibus omnibus infra. q. 84.

Contrariū aūt receptius eſſe aſſeuerant Petr. Bellus, de re mili. fol. 139. nu. 64. & Iul. Cla. li. ſnīarum. §. fi. q. 58. verſ. ſcias aūt. Sed hoc, matre occiſa tm̄ admittendū putarem: quia ꝑ matricidio ob certitudinem, ipſis accuſandi ius competit. l. ſi ſpurius. l. hac parte. ff. vn. cogna. Bal. l. quiſquis. C. ad l. Iuliā maie. Imo. Alex. d. l. ex pacto. dummodo legitimi filij non extent; & ex damnato coitu non procedant teſte Petr. a Plaz. epit. deli. c. 41 num. 29.

S V M M A R I V M.

1 *Spurij pater, an de ipſius morte paciſcatur.*

QV AE S T I O. 17.

1 **Sicut** è conuersò eadem rōne pater de morte ſpurij pacē facere non poteſt: quam his caſibus, ſolus princeps condonabit. Iodo. ſup.

S V M M A R I V M.

1 *Tutor vel pupillus cum eius autoritate, an pacem ineant.*
2 *Pupillus doli capax, ſine tutore an pacem faciat.*
3 *Curator patris furioſi, an ad faciendam pacem admittatur.*
4 *Iniuriam inultam relinquere, an dedecus ſit; perſonarum qualitate penſandum.*

QV AE S T I O. 18.

1 **Succeſſiue** dubitaī, An tutor, vel pupillus cū tutoris authoritate, de morte patris; pacis fœdus inire poſſint: Guiliel. in Spec. ti. de homi. §. 1. nu. 6. ſatis confuſè, eam probare vī ſnīam, ꝙ pupillus, cū tutoris authoritate poſſit: & poſt eū Bal. l. iuſiurandi. ff. de iureiu. & in l. 1. C. de in inte. reſti. mi. nu. 4. quē ſequit ibi addēs Barbat. Abb. conſ. 108. in 2. q̃ rādit ualere pacē a ſolo pupillo doli capace cum iuīo; virtute auth. ſacram. pub. cui adſtipulaī & Iaſ. l. pactum curatoris, nu. 5. ſaltē tutoris authoritate intercedente: & cū his ēt in tutore ſimpliciter, tranſit Boſ. trac. crimi. titu. de pac. n um. 14.

3 Et ēt in curatore furioſi patris, pro filio reſpondit Alci. conſil. 42. lib. 5.

Sed Bal. poſt Iaco. Butr. d. l. pactū in tutore loquēdo, ꝙrium ſentit: niſi pupillo pacē facere ſe expediat: puta q̃ inimicus ſit potēs, poſſitque ueroſimiliter ei, in perſona uel bonis, nouā noxiā ſuperaddere, non aūt cū attenta pupilli qualitate, dedecus foret iniuriā inultā remittere. l. miles. §. ſocer. ff. de adul. quē ſequuti ſunt Pa. Albe. Alex. Iaſ Sal. nu. 3. & Dec. nu. 7. Cur. Iu. nu. 17. Anch. c. qui ad agendū. de procu. in 6. Petr. a plaz. epit. delic. cap 45. nume. 8. & hoc receptius eſſe, aſſerit Alex. d. l. pactum. Alci. d. conſ. 42. fatetur tutorem eo caſu remittere non debere, ſed factam remiſſionem ualere.

Sed cū Bal. & ſequacib. ēt ipſe tranſeo: tū reſpectu pœnæ cōuentionalis, quā pupillus in ſtipulatione ex cōi ſtylo promittit; & quā Bal. & Saly. in d. l. pactū. & Bald. d. l. iuliurādi. plurimū ꝑpendunt; & legalis, q̃ grauior eſt, ut dixi inf. q. 51. & etiā non ſtipulata appoſita cēnſetur: Tū ēt q̃a eiuſmodi pacis q̃ctus, lōgè maioris ſunt penſi, q̃ fundi alienatio, in qua, ne minor decipiatur, lex tā prouidè ſe geſſit; q̃ppè ꝙ pacē faciens, aīam inferis, corpus pœnæ, bona fiſco, & honorē infamię, in q̃uentionis euentū deuincat: Nec pacē petēti, graue uideatur, pupilli pubertatē expectare; q̃ in parēris nece, tam p̄ceps fuit: & pupilli ætati ac dāno nō pepercit, q̃cquid ſatis cōſuèſenſerint Nel. de banni. 3. par. 2. tempo. q. 32. & Iul. Cla. in pra. §. fi. q. 58. num. 27.

S V M M A R I V M.

1 *Pax an ab omnibus, uel maiore parte hæredum, habenda ſit.*
2 *Maior pars quæ dicatur.*
3 *L. quod maior. ff. ad muni. in iuribus ſingulorum non procedit.*

QV AE S T I O. 19.

1 **Sic** & ſe offert vulgaris illa qō: An ab oīb. vel maiore hæredū parte, pacē hīe ſufficiat; in qua poſt Osber. Oldr. & Cy. tandem Bar. in §. Cato, nu. 33. uoluit ſatis eſſe, ꝙ a maiori parte haberet, fauore pacis. l. q̃d maior. ff. ad munic. quē
2 declarando ēt qūo maior pars intelligatur, ſequitur Caſtrē. l. 2. nu. 6. C. de libe. & eorū liberi. Crot. nu. 151. Buttigel. 175. Bclo. 198. d. §. Cato. Pet. a plaz. li. j. epi. deli. c. 46. num. 6. & 7. q̃ dicit cōtrariā ſenten. iuri conſonam, ſed rigidā; Emanu. Soarez, theſau. recep. ſent. nu. 103. Alc. conſ. 134. li. 5. dicens opin. Bar. magis cōem & æquiorem. Sed ea crebrior eſt ſnīa, ꝙ ab omnib. requiratur, q̃a in iurib. ſingulorū. l. q̃d maior. locum
3 non habet, q̃ in caſib. ſpālib. tm̄ procedit, vt poſt Bal. Raphal. Rom. & alios probāt Fel. c. cū oēs. nu. 27. de conſti. qui de cō muni reſtat; Nel. tract. de banni. 3. par. 2. tēp. nut 39. Iaſ. d. §. Cato. nu. 57. q̃ refert hac in ſpē quinq; opiniones, quas operæ n̄ eſt p̄cium translatare. Ripa nu. 103. Soc. Iu. nu. 273. & nouiſſime Alci. nu. 11. in trac. ſtipul. & in lectu. 172. & in l. in uſu, dicens hanc receptiorē, de verbo. ſigni. Dida. li. j. reſol. c. 13. nu. 39. Iu. Cla. in praxi. §. fi q. 58. nu. 34. uerſ. frequenter.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de pace ab hærede obtinenda; etiam de hæredib. intelligitur.*
2 *Indeterminata loquutio plurali ſignificationi æquipollet.*

QV AE S T I O. 20.

1 **Idemque** ſi in ſingulari numero ſtatutū de hærede loquatur, ut tradūt allegati Doctores, &
2 maximè Iaſ & Alcia. ſup. q̃a indeterminata pronunciatio, plurali ſignificatiōni æquipollet. l. ſi plurib. ff. de lega. 2. eſtque hæc opinio uerior; & q̃ ſtatuti mēti īſeruit, vc3 ut ſcādali occaſio auferaī, q̃ hæredū parte tm̄ aſſentiēte, potius creſceret, q̃dquid dixerit Bald. l. 2. nu. 2. C. de libe. & eorū lib. & l. 1. ff. de pac. & poſt terga tot ſapientum Iodo. Brug. in Enchir. crim. ti. de pa. num. 11.

S V M M A R I V M.

1 *Vulnerati lætaliter pax, an proſit.*
2 *Morti proximi facles in dimittendo.*
3 *Iniuriæ dimittendæ, vt & nobis a Deo peccata dimittantur.*

QV AE S T I O 21.

1 **Sed** an ſatis ſit, pacem a mortifere vulnerato obtinuiſſe. Bar. in l. damni. §. Sabini. nu. 2. ff. de dam. infe. concludere videtur, ꝙ ſi ſtatutū ſimpliciter de pace habēda, loquatur, ſufficiat, ſi uerò de pace ab hæredib. conſequenda, ſecus. Bal. l. 2. nu. 3. C. de lib. & eorū lib. ēt relata Bart. opinione, in diuerſam iuit ſnīam, vc3, ꝙ ēt ſtatuto de hærede loquente, pax a defuncto proſit, quem tandem ſequitur ibi Caſtrē. nu. 7. & Nel. trac. de banni. 3 par. 2. temp. q. 41.

Sed a Bart. ſnīa, ego temerè non recederē, q̃ ſtatuti uerbis magis cōgruit; de hæredib. comminiſcentis, & quā cōem dicit Roma. d. §. Sabini. & Cro. rep. §. Cato. in l. 4. nu. 161. de ver bo. obli. & cōſuetudine obſeruari. Alcia. d. cōſ. 234. & ēt men ti legis inſeruit, q̃ (vt toties repetij) in hac materia de pace habenda, pro cācellatione bāni, & reſtitutione ad patriā, ad pacādos hęredū, & conſanguineorum animos; & Icandala
2 tollenda, lata eſt, vltra ꝙ, ſciunt omnes, quàm facilè mortiproximi, ut & ipſis a Dn̄o dimittatur, alijs dimittāt. iuxta p̄ce
3 ptū Chriſti, Matth. 6. quod & perpendunt Bar. & Alcia. ſupra.

Accedit, q̃a ſtatuta eiuſmodi, pœnā, ſeu pœnæ cācellationē ꝓp pacem remittentia, ius cōe offendunt. gl. in c. ad apoſto. de re iudi. in 6. Bal. l. diuus. ff. ad Sylla. & ideo temerè ſuos extra limites, nō extendēda. l. q̃dquid aſtringēdæ. de uerb. obli.

S V M M A R I V M.

1 *Vulnerati pro vulnere, an ſatis ſit ſi mors ſubſequatur.*

QV AE S T I O. 22.

1 **Ex qua,** & altera emanat qō, An in caſu quo a vulnerato pax ſufficiat; pax ꝺ vulnere ꝓfit, ſi mors fuerit ſubſequuta; & ea tandē crebrior vī ſentētia, ꝙ nō; niſi & de vulnere, & de his q̃ ex vulnere ſeq̃ poſſent, dictū fuerit, vt ſequēdo Guiliel. de Suza. probāt Bar. Albe. Caſtr. Imol. d. l. dāni. §. Sabini. & Nel. ſup. q. 40. vel mō aliquo deprehēdi poſſit, ꝙ paciſcētes ēt mortis caſum p̄cogitauerint. l. 1. §. ſi cōuenerit. ff. de depo. prout ſi vulnus eſſet lętale, ueroſimiliterque de morte ſuſpicaretur, ex rōne tex. in q̃. §. Sabini, ut fuſius ꝓbat & congerit Pet. a Plaz. epi. deli. li. j. c. 12. col. fi. & Anton. de Padil. in l. ſi tranſigere. nu. 27. C. de tranſa.

S V M M A R I V M.

1 *Filio occiſo, an pax a patre ſufficiat.*
2 *Fratres, an cum patre ad pacem concurrant.*
3 *Fratres, an filijs ſint prædiligendi.*
4 *Pater una, & eadem perſona, cum filio.*
5 *Exempla magni amoris parentum in filios.*

QV AE S T I O. 24.

1 **An autem** filio occiſo, pax a patre habita, ēt ꝙ nō ſit hæres, ſufficiat? Nel. de banni. 3. par. 2. tēpo. q. 47. ꝙ ſic; obiter tm̄, & nulla rōne uel authoritate reddita trā ſeundo, q̃d & rn̄dit Alci. conſ. 105. Tom. 2. lib. 5. ſi tm̄ ſit hæres; tanquā a proximiore hærede, allegat Iac. Bal. Sali. l. pactū curatoris. C. de pac. ſed hoc facilè admitti nō poſſet ſtatuto pacē ab hæredibus requirente; ſi hæredes puta fratres
2 (iuxta terminos auth. defuncto. C. ad Tertu.) ſupereſſent: ad quos & ſanguinis & hæreditario iure extraiudicialis, & iudi
3 cialis uindicta, ꝓtinet: fratres. n. tāquā eodē ſanguine geniti, & prius cogniti q̃ filij, ēt filijs in amore p̄ponēdi, ſi Vale. Maximo credamus, ꝺ pie. uerſus fratres, li. 5. c. 5. q̃d ſaltē admittē dū eſt, ut fateamur ēt a fratrib. ſi cū patre hæredes ſint, pacē requiri, & ēt rōne ſcandali uitādi, de quo ſup. q. 20. ita ut a fratrib. hæredib. & a patre etiam ꝙ ab hæreditate abſtinuiſſet,
4 pax requiraī: tāquā hærede ſanguinis, & q. cū filio una, & eadem erat caro, & ꝓſona. l. iſti q̃dē. ff. q̃d me. cau. ſcimus. n. perētes filiorū mortē, adeo q̃n̄, egrè tuliſſe, ut ēt ſibi ipſis mor
5 tē conſciuerint, ut de Gordiano Impera. primo eius noīs, tradit Iul. Capitoli. q. audita filij morte, laqueo ſe ſuſpēdit, & ꝺ eo q̃ Caro. II. tpe, ut filiū a morte liberaret, ſe id crimē falsò ꝓpetraſſe ꝙfeſſus ē, ꝺ quo Iſer. c. j. §. publ. de pace tenē.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Muliere occiſo, patre, marito. & filijs exiſtentibus, quæ pax exquiratur.*
2 *Pater pro filijs minoribus, uel abſentibus, an pacem faciat.*

QVAESTIO. 24.

1 Quid autem muliere occiſa, patre, marito, & filijs exiſtentib. an in terminis ſtatuti de quo ſup. ſatis ſit ab vno tm̃ pacem obtinere. Catal. trac. de ſindica. q. 128. dicit pacem prodeſſe, a quocunq; eorũ habeatur, in patre, & marito loquẽdo: nec q̃ adquam allegat ex quo ita eſſe, ꝑſuaderi poſſim; Vnde putarim ego pacem ab oĩbus copulatiuè requiri ꝓp unitatem ꝑſonarum, & maximam offenſam, q̃ patri, & marito, filijs irrogatur: & ex rõne ſtatuti ſup. toties repetita. q. 20. & 21. declarãdo ꝙ pater pro filijs minoribus, uel abſentibus paciſci poſſit, prout fuſius 8. q. dictum fuit.

SVMMARIVM.

1 *Vxor ſi a marito occidatur, an pater, filij, uel fratres pacem ineant.*
2 *Reuerentia præſumitur in filio uerſus patrem.*

QVAESTIO. 25.

1 Idemque dicendum ſi a marito vxor occidatur; ſtãte patre, filijs, uel fratribus; vt pater pro ſe & filijs ipſius, poſſit eo mõ, quo ſup. proximè dictum fuit, paceꝫ facere: cões aũt filij minores, ſine iudicis decreto, minimè; ꝓp reuerentiam quã patri filios lex habuiſſe ꝑſumit. l. 1. §. q̃ onerandæ, ff. qua. re. ac. non datur. ex qua, pax potius extorta videtur; quàm quod ſponte proceſſerit: quod & ſentit Boſ. aliter tamen concludendo, tracta. crimi. tit. de pa. nu. 21.

SVMMARIVM.

1 *Blasfemanti, an proſit pax a parocho habita: ſi pœna propter paeem miuuatur.*
2 *Pœnæ temporalis, & pœnitentiæ effectus, ad diuerſa tendunt.*
3 *Blasfemo, iure authenticorum, pœna mortis imponitur.*
4 *Blasfemus Dux, iuſſu Dei, ab exercitu lapidatus.*
5 *Blasfemus, quia in Deum peccat; propitiatorem habet neminem.*

QVAESTIO. 26.

Succeſſiue (pacis effectus proſequendo) q̃ri põt, an municipali lege pœnã, ſeu pœnæ partẽ, ꝓp pacẽ remittẽte; ꝑſit pax Deũ blasfemãti; ita vt peccatũ, parocho, vel eĩ, confitendo, & ab eis abſolutionẽ obtinendo; tanquã a Deo pacẽ habuerit; ſtatuti beneficiũ ꝑfrua
1 tur: Bar. conſ. 167. inci. miniſter fratrũ de Obſeruantia: ꝓ affirmatiua rñdit: quẽ ſequuntur Anch. & Ana. c. fi. de maledi. Fely. c. de his. nu. 5. de accu. Nel. de banni. 3. par. 2. temp. q. 46. Ferra. cau. 25. Dec. conſ. 137. num. 3. & Boſ. tract. crimi. tit. de pa. num. 28.

Ego tm̃ nunquã addnci potui, ut crederẽ, hãc ſuĩam, quam magis cõiter DD. ſequũtur, iure optimo ſubſiſtere: ꝓput nec
2 ẽt in cotidiana praxi, obſeruari uidi: q̃a effectus pœnæ tpalis, & pœnitẽtiæ, tẽdunt ad diuerſa: & nnus cũ altero nõ cõfunditur. gl. d. c. de his, de accu. nec ꝓbari uideo, ꝙ abſolutio in pœnitẽtiali foro facta, ꝓ oĩa eundẽ effectũ operetur; quẽ facta in iudiciali: & reperij poſtea Bal. l. iuſiurandi. ff. de iureiu. & in l. accuſationẽ C. de his q̃ accu. non poſ. nu. 6. & Catald. de ſind. nu. 131. a Bar. diſſentiẽtes; l3 obiter ꝓtranſeant: Credi derim igitur, uerius cõcludi poſſe, ſtatuti uerba caſum hunc nõ cõprehendere; & blasfemantes, ſtatuti beneficio nõ gaudere: qđ & ſentit Flo. l. 2. C. de reb. cred. & in odiũ blasfemantiũ facilè admittẽdum in quos nedũ ſtatuta oĩa aĩaduertũt;
3 ſed ius ciuile, ẽt pœna mortis: auth. ut non luxu. ꝙtra natu. lex canonũ. c. 2. de maledi. & diuina: vt hr̃ Num. c. 4. & Leuit. c.
4 24. vbi Dux blasfemus iuſſu Dei extra caſtra ab uniuerſo exercitu fuit lapidatus: & vt hr̃ 1. Reg. 1. Si peccauerit uir in vi
5 rũ, placari ei põt Deus: Si autem in Dominum, quis orabit ꝓ eo? de quo plenu cornu Boe. deci. 301. & Iodo. Brug. in Enchir. crim. §. grauiſſimum.

SVMMARIVM.

1 *Delicti præſumptio, an ex pace uel tranſactione inſurgat.*
2 *Tranſigens ſuper crimine, an pro confeſſo habeatur.*
3 *Tranſactio non fit niſi aliquo dato, uel promiſſo.*
4 *Inſtrumentum concordiæ producens; delictum fateri uidetur.*
5 *Cautelæ ad faciendum pacem, ne delictum arguatur.*
6 *Concordia quòd gratis fiat, uel non, an differat.*
7 *Tranſigens in caſibus permiſſis, an crimen fateri uideatur.*
8 *Indicium ſemiplenum quid ſit.*

QVAESTIO. 27.

1 Subſequitur & alia quotidiana q̃o; an ex pace vel tractatione ſup crimine; inſurgat delicti probatio, uel ſaltẽ indiciũ ad torturã ſufficiens; q̃ (quid quid dicãt DD.) pœnes me adhuc nõ eſt ſatis digeſta. Nã Bar.
2 in l. trãſigere. C. de trãſac. ſimpliciter dicit, trãſigentẽ ſup crimine, ꝓp cõfeſſo hr̃i: quẽ & ibi ſequitur Bal. ſi interuenit pecu
3 nia: qđ idem eſt dicere, qđ Bar. q̃a trãſactio nõ fit, niſi aliquo dato: vt notatur d. l. trãſigere. nec longè abeſt Salic. nu. 25. dicẽs, ſecus eſſe in pacto gratuito: & Iaſ. nu. 20. in trãſigẽte ſuper delictis, in q̃b. non eſt licita trãſactio; ita vt dãnari poſſit; ſecus in alijs: vt Alex. ibi; ex quò lege ꝓmittẽte trãſegit. Bal. l.
4 furti. §. pactus. ff. de infa. dicẽs ꝙ producẽs inſtrm̃ cõcordiæ, vr̃ fateri delictũ; & hr̃ pro confeſſo, ſi interuenerit pecunia; ſecus ſi gratis: quem & ſequitur Catald. de ſindi. num. 126.

Idẽ Bal. c. 1. §. iniuria. nu. 15. de pace iur. fir. diſſentire vr̃, loquẽs de eĩ, q̃ confeſſus eſt promiſiſſe centũ Petro, vt eum de morte patris, ñ accuſaret; ꝙ ea trãſactio, cũ fama uel alio indicio, ad tort. indiciũ non faciat, q̃a (dicit ipſe) potuit id feciſſe aĩo redimẽdæ uexationis. ¶ Sic & Bru. trac. de indi. 4.
5 q. 1. par. vr̃ ſequi Bal. d §. pactus; dãs aliquas cautelas, faciẽdi pacẽ ne noceat, quas Iaſ. quoque tradidit. d. l. trãſigere. Care. in praxi. l. obſeruare. nu. 125, alios referendo, concludit ꝙ ſi
6 gratis fiat cõcordia, non faciat indiciũ ſi recepta pecunia fa
7 ciat. ¶ Blan. repe. l. fi. ff. de q. nu. 306. ꝙ tranſigẽs in caſib. a lege ꝓmiſſis, nõ uideatur fateri crimẽ; nec ex eo indiciũ ad tortu. inſurgat: in caſib. aũt uctitis, tacita oriatur cõfeſſio: cum quo trãſire vr̃ Iul. Cla. li. 5. ſentẽ. §. fi. ver. pax. nu. 27. q̃ de cõi teſtãtur. Sic. & Nouel. tra. ad defen. nu. 120. trãſire vr̃ cũ Bal. d. §. pactus. & Boſ. in praxi tit. de pace. nu. 23. cũ Bal. d. §. iniuria. & plerique alij, quos prudẽs omitto. Ex quorũ dictis, ea crebrior elicitur ſnĩa, ꝙ nunquã aliqđ oriatur indiciũ, uel ꝓbatio, niſi cũ in caſib. uctitis, pecunia interueniẽte, fit trãſactio: cũ q̃b, & ipſe trãſeo in 1. q. capite; vt tranſigẽs in caſib. illicitis, ꝓ confeſſo habeatur: vt cõi voto adnotant gl. & ſcribẽtes oẽs. d. l. trãſigere. Sed ꝙ in caſib. ꝓmiſſis, ſiue ſimus in tranſactione, ſiue pace; indiciũ ad tor. non oriatur; facilè diſſentio: q̃a ꝙ ꝓmittatur tranſactio in crimiñb. in q̃b. ingeritur pœna ſanguiuis: prout in terminis. d. l. trãſigere; vt vitẽtur pœnæ d. legis; negare tm̃ nõ põt, ꝙn tranſigẽtis, uel paciſcẽtis opinio apnd ꝓbos uiros, & iuſtitiæ miniſtros, grauetur: & ꝙn ea cõcordia, indicet aduerſus eũ, ita vt æquuleo ſupponi poſſit; ne fruſtrà t.. ta uideatur: ſemiplenũ. n. indiciũ, nil aliud eſt, q̃ ꝓ-
8 ſũptio boni uiri aĩum mouẽs, ad aliquid credendũ. l. cum ꝓbatio. C. đ prob. Bal. rub. C. eo. & minus eſt q̃ ſemiplena ꝓbatio. Bar. l. 2. ff. de excu. tut. ¶ Cõcludo igitur trãſactionẽ in uetitis caſib. & pacẽ ſup certo delicto factã: ad condẽnationẽ ſufficere: in licitis verò, & in gñali pace, in qua ad ſpẽs nõ ſit deuentũ, indiciũ ad torturã ſufficiẽs facere; qđ vlr. ſi pacẽ ꝓcedat diffamario, magis ꝓbarẽ: qđ & ſenſiſſe vr̃, i'lotistamen manibus tranſeundo, Iod. Brug. in Enchiri. tit. de pa. nu. 9. & plũries in facto ſeruatum uidi.

SVMMARIVM.

1 *Pecunia interueniente, an pax ualeat.*
2 *Dimittite, & dimittetur uobis.*
3 *Sanguinem proprium uendere, turpe eſt.*

QVAESTIO. 28.

1 Dubitatũ ẽt qñq; fuit, an pax, pecunia interueniẽte facta; valeat: & Bar. l. athletas. §. fi. & l. furti. §. pactus ff. de infa. ſcribit, nõ licere pro pace pecuniã dare, ante cõdẽnationẽ; poſtea verò fortè ſic. Bal. l. fi. ff. de q̃di. ob turp. cau. dicit, licere pecuniã recipere, pro emẽdatione cõtumeliæ, ſed nõ pro remiſſione rãcoris: ut eius uerbis utar: Pau. de Caſt. d. §. pactus, ſentire vr̃, eiuſmodi pacẽ, quoad minuẽdã ſtatuti pœnã prodeſſe. Putarim ego in his verborum ambagib. ſic fore diſtinguendũ; ꝙ aut q̃rimus an liceat dare pecuniã ante condẽnationẽ; & nõ licere, reſpectu pœnæ, & ꝑ
2 ſumptiõis aduerſus ipſum inſurgẽtis, ꝙ delictũ cõmiſerit; de quo in ꝑcedẽti. q. Aut, an liceat pecuniã recipere, reſpectu actionis iniuriarũ, & dãnorũ, & intereſſe. & cõtumeliæ remittẽdorũ; iuxta dictũ Bal. ſup. & ſimiliter licere, in caſib. q̃b. pactio ſeu trãſactio ꝓmittit; Aut, reſpectu rãcoris, & paſſionis aĩ, & nõ licere; neq; in foro poli; q̃a dr̃ in Euãgelio Matt. 6. di
3 mittite, & dimittetur uobis: q̃ remiſſio gratis, & amore Dei, q̃ gratis quotidie nobis peccata cõdonat, Roma. 4. neq; in foro honoris: vẽdere. n. eius ſanguinem, pænes graues, & honorificos uiros, turpe, & dedecoroſum eſt.

Sed nihilominus oĩb. hiſce caſib. reſpectu obſeruãtiæ, & beneficij ſtatuti, pœnã ob pacẽ minuẽtis, ualere; qđ tacitè ꝓmittere vr̃, in quibuſcunq; caſib. ẽt alias ꝓhibitis, propter publicam utilitatem, & inimicitias tollandas, pacem fieri.

SVMMARIVM.

1 *Intereſſe, & damna, an pace facta, remiſſa cenſeantur.*
2 *Iniuria, duas parat actiones.*

QVAESTIO. 29.

1 An aũt pace ſimpliciter facta, intereſſe, & dãna remiſſa cẽſeanr̃. Docto. ſine cõtrouerſia ẽt q̃ dictũ fuit, ꝙ remittebaꝫ oĩs iniuria; aiunt, nihiloſecius repeti poſſe: vt ex antiquiorib. Guiliel. ad Spec. ti. de accu. §. 1. ver. quid ſi vulneratus, nu. 19. Dy. Bal. l. ſi tibi. §. q̃dã. ff. de pac. Io. And. Abb. canr̃a. ꝑ illũ tex. de iniur. & dã. da. & ex recẽtiorib. Alex. conſil. 168. in 2. Iaſ. l. 1. nu. 16. ff. eo. Io. de Ami. conſ. 88. Did. li. 3. reſo. c. 10. Plaz. epit. delic. c. 6. nu. 40. Sylu. Aldobrã. §. fi. Inſti. đ iniu
2 & paſſim alij. Nec mirũ, quia ex iniuria duæ actiones oriuntur; vna ad pœnam, altera ad rem. vnde remiſſa una, altera vti non prohibemur. l. ſi pro furto. §. furti. ff. de condi. fur.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Fideiussiones de non offendendo, an pace tollantur.*
2 *Conuentioni priori, derogatū non uidetur, nisi expressim de hoc caueatur*
3 *Fideiusiones de non offendendo, cum pace compatibiles.*
4 *Nemo solus, satis sapit.*

QVAESTIO. 30.

1 Dubitari ēt qnq; cōtingit; An pax subsequuta, eneruet fideiussiones de non offendendo, ēt quoad partem pœnæ, q̄ fisco solet applicari, si facta sit Curię agentib. non assentientib. Et memini doctorem multi noīs, in auditorio Illustrissimi Vrbini Ducis, me cōtradicente, ita asseueraſſe: allegando Ang. §. fi. Inst. de iniu. qui meo iudicio ad rumbum non facit. Vidi postmodū ita a Collegio Maceratensi consultum fuisse: per tex. in l. Valeria. ff. de præt. stipul. ubi præses qui ante trienniū caueri iusserat, si postea in lōgū tp̄s caueri præceperit, a priore stipulatione recessisse vr̄. Sed tot excellentissimorū virorū pace, tex. rite perpensus, eorum intentionē nō probat: quia q̄ p̄ses in lōgius tp̄s caueri faciat, non est actū facere primo cōtrariū, nec illi derogare, sed potius confirmare, & prouisionem ampliare, & sic loquit̄ Dec. quē ipsi allegāt cons. 464. nu. 5. Putarim igit̄, fideiussiones nō tolli fisco cui est ius quæsitū, & prætore cuius est prouisio, &
2 cui facta fuit promissio, non consentientib. & nimirū quia, priori conuentioni derogatū non vr̄, nisi expressim de hoc caueat̄. l. fi. C. de noua. Bar. cōs. 72. ex facto: maxime quia pax
3 & fideiussiones de non offendendo, sunt ad inuicē cōpatibilia, nec vnū repugnat alteri. Inconcussa ergo mihi vr̄ conclusio, q̄ nedū pace simpl'r inter partes facta. sed ēt cum expressa fideiussionū p̄stitarū derogatione; agentib. pro curia non assentientib. respectu curiæ, non submoueantur. Licet mihi qui in hoc municipē hr̄e nescio, Pleriplectominis senis snīa, ī milite Plaut. obijci possit, nēpe q̄ nemo solus satis sapit.

SVMMARIVM.

1 *Pax pro se, filijs, & consanguineis, an futuros comprehendat.*
2 *Seruitus ne luminibus officiatur, etiam ad futura lumina porrigitur.*
3 *Carthaginenses, an fœdus Romanis violauerit, ob bellū Sanguntinis postea in socios adscitis illatum.*

QVAESTIO. 31.

1 Subnectitur & alia frequens qō; An pax pro se, filijs, consanguineis, affinib. & adhærentib. facta; filios, & cōsanguineos nondū natos, & futuros affines, & adhærentes cōprehēdat: in qua Io. And. in addi. ad Spec. rub. de treu. & pa. tenet pro affirmatiua, loquēdo in pace pro se, & subditis, qui postea se paciscentib. dediderunt, dicens ita iudicatū fuisse: quē sequutus est Castr. l. qui ædificiū.
2 aliàs l. seruitus. nu. 5. ff. de seru. urb. ex ui illius tex. ubi seruitus ne luminibus officiatur, ēt ad futura lumina porrigitur. & Alex. cons. 178. nu. 14. in 2. Bru. trac. de augu. 5. q. prin. nu. 11. & Ferret. consi. 167. nu. 14. Sed tñ idem Alex. in addi. ad Bar. in l. damni, prima. §. si is qui ædes. in pe. addi. ff. de dam. infec. refert Io. An. & Pau. sup. & remittit nos ad ea quæ Bar. & ipse post eū, dixerunt in l. si conuenerit. 2. §. si nuda. ff. de pign. act. ubi nihil in terminis, & sic qōnē indiscussam reliquit. sicut & Iaſ. l. si stip. fuerim. §. cum stipulamur. nu. 8. ff. de uerb. obl. qui allegat in contrarium Bal. in c. inquisitioni. de appe. Sed rite perpensus, nu. 8. loquit̄ in adhærentib. & socijs, non aūt in filijs, & nepotib. de quib. verosimiliter cogitari potuit. Crebrior igit̄ vr̄ Io. An. snīa, tam in filijs, & consanguinels, q̄ in socijs: q̄ probat Alc. l. uerbū erit. de uer. sig. & de cōi testat. exemplo eius quod ait Titius Liuius Deca. 3. li. 1. circa prin.
3 qui in ca controuersia, An Carthaginienses fœderi pro se & socijs, cum Romanis, Luctatio Cos. inito; contraueniſſe dici possent; quia Saguntinis, quos postea Romani in socios adsciuerunt; bellum intulere; aduersus Carthaginienses respondit, & ita in cā Senogallien. iudicaui, fuitq; meum iudiciū cōprobatū, & nimirum, quia alias pacile faci fraus fieri poſet, nouos affines, q̄ iniuriā inultā nō relinquerēt, acquirēdo.

SVMMARIVM.

1 *Pax simpliciter facta, an adhærentes comprehendat.*
2 *Adhærentes proprie qui dicantur.*
3 *Principi si pax fiat, eius Consiliarijs quoque facta dicitur.*

QVAESTIO. 32.

1 Sed an pax simpliciter facta, ad adhærentes extendatur, Ang. in l. q̄ religiosis. ff. de rei uen. dicit tunc extendi, quum paciscens, absque adhærentib. stare non pōt: quem & sequutus est Mart. Laud. tract. de confęde. princ. q. 35. Cuius snīam sequi non possum, si dictionē (adhærētes) proprie ca
2 piamus, q̄ amicos spōte adhærētes, nr̄asve partes fauētes, cōplectitur: & nō eos qui sanguinis affinitate, vel obediētia, nobis suppetias afferre tenent. c ad aplicæ. uersi. & quia, de sen. & re iud. in 6. cū his q̄ tradit Ang. §. œconomi. in auth. de alie. emph. quidquid dicat Fel. ī rub. de treu. & pa. nu. 18. allegādo Bar. & Bal. in l. 1. C. si rector prouin. in alijs terminis loquētes.
3 Illud non diffiteor, q̄ pax Principi facta, ipsius Consiliarijs quoque facta censet: Bal. in Marg. in uer. liberatio: non quia adhærentium appellatione cōtineantur, sed q̄ sunt de Principis familia, & de illis, sine quibus Princeps stare non pōt, vt dicebat Ang. sup.

SVMMARIVM.

1 *Pax pro se, & consanguineis, an eos contineat, qui a materna linea procedunt.*
2 *Fœminabus, an uindictæ ius competat.*
3 *Masculinum in pœnalibus, an fœminum comprehendat.*
4 *Fœmina non comprehenditur statuto, quòd quis pro furto suspendatur.*
5 *Vindicta extraiudicialis, & a coniunctis latere materno, timeri potest.*
6 *Masculinum in materia indifferenti, fœmininum concipit.*
7 *Coniunctorum, proximorum, & propinquorum appellatione, vtraque linea, & uterque sexus continetur.*

QVAESTIO. 33.

1 An aūt pax pro se, & cōsanguineis, eos qui a materna linea procedūt, cōtineat: Dec. cōs. 531. nu. 5. subscribē
2 do se cōsilio, in mā induciarū (quas treugā appellāt) sentit q̄ negatiua, ea rōne q̄ ius uindictæ fœminis nō cōpetat: iux. gl.
3 in c. 1. §. hoc aūt notandū de his qui feu. da. pos. & quia masculinū in pœnalib. fœmininū nō cōprehendat, in mā differenti:
4 prout in statuto, q̄ quis pro furto suspendat̄, rndit Alex. cōs.
5 135 in 1. Sed ipse in diuersam snīam tendo, quia extraiudicialis vindicta, ita a coniunctis ex latere materno, sicut paterno timeri pōt, sanguinis. n. ardor, & iracūdiæ calor ēt in ipsis operari pōt, ut in proposito dixi. sup. q. 14. Et quum simus in mā
6 differenti, q̄ eandē habet rōnem, masculinū, fœmininū concipit, Bar. Alc. l. 1. de uerb. sign. cū his q̄ late congessit Cur. sen. consi. 9. qd̄ et clarius vr̄, quia coniunctorum, propinquorū, & proximiorū appellatione, ex proprietate sermonis, nedum utraque linea, sed & uterque sexus, continetur. teste Ant. de Butr. cons. 9. & Alex. 115. nu. 10. in 2. & tradunt doctores rub. de consan. & affi. & l. cū quidam. §. quod dr̄. ff. de acq. hæred.

SVMMARIVM:

1 *Pax, & promissio de non offendendo, pro se, & consanguineis, an eos qui pari gradu sunt, comprehendat.*
2 *Mixtum in odiosis, simplicium appellatione non continetur. & num. 15.*
3 *Mixtum in pœnalibus, sub simplicibus non comprehenditur.*
4 *Affectionis paritas, doli præsumptionem excludit.*
5 *Testis utrique parti coniunctus, admittitur.*
6 *Sanguinis coniunctio, multum operatur.*
7 *Tutor aduersus consangnineos, pupillum defendere non tenetur.*
8 *Prohibitio de non alloquendo excōicatos, cōsanguineos nō complectitur.*
9 *Hermaphroditus eius sexus dicitur, in quo præualet.*
10 *Hermaphroditus, si in masculino sexu incalescit, statuto quòd stantib. masculis, continetur.*
11 *Naturale, an accidentali præferatur.*
12 *Vinculorum duplicitas posterior, an singulari priori præpolleat.*
13 *Affectionis ratio, semper habenda.*
14 *Amicitia, an necessitudini anteponenda.*
16 *Commune, quod meum dicatur, est, per interpretationem.*
17 *Argumentum ualet ab absurdi sequela.*
18 *Absurditatis uitanda causa, ēt a propria significatione receditur.*

QVAESTIO. 34.

1 Dubitatum ēt scio, an pax, & promissio de nō offendendo pro se, consanguineis, & affinib. informa, eos qui pari gradu utriq; parti attinent cōprehendāt, & respōsum est, nō cōtinere: tāquam casus sit mixtus, & iō in promissione non cōprehensus. l. uim passam. §. p̄scr. iuncta gl. in uer. præscr. ff. ad. l. Iul. de adul. Bar. l. stipulationū.
2 de uer. obl. & quia in odiosis, simplicium appellatione mixta non continentur. ut docent Bar. Castr. Ro. Ias. & cæteri. l. 2. ff. de uerb. obl. Cor. consi. 63. litera, O, in 2. Rui. 287. in 1. Cęp. 19.
3 nu. 6. & qñ mixtū est inseparabile crebrius, & uerius esse fatetur. Alc. li. 3. de uer. sig. nu. 60. cum seq. & multò magis ubi de pœna agitur, uerosimileq; est de casu mixto a partib. nō cogitatū: ut in terminis q. nr̄æ tradit Vinc. Hercul. d. l. 2. col. 7. in
4 prin. quem referunt & sequuntur Grat. cons. 114. in 2. & Soc iun. 103. in 3. nec mirū quia sanguinis coniunctio, & affectionis paritas, oēm dolū, & sinistram suspicionem excludit. l. nō
5 solum. ff. de ritu nupt. Inde est ut testis utrique parti coniun
6 ctus, qui alias repelleretur, admittatur. Bar. l. qui testamento. ff. de testam. & Soc. c. cum oporteat. de accusa. constat enim sanguinis coniunctionem, multum operari, & coniunctos a generali promissione, pro exceptis haberi. l. humanitatis. C.
7 de excus. tut ubi tutor, qui pupillum defendere promisit, aduersus consanguineos ipsum tueri ex propria persona non
8 cogitur. c. inter. de senten. excommu. ubi prohibitio simplex de non alloquendo excommunicatos, sanguine cōiunctos non alligat, cum his quæ fusius congerit Alcia. de uerb. sign. lib. 1. uer. item propter affinitatem.

Sed quid si dispari gradu iungantur, & plerique dissentire uidentur. l. quæritur. ff. de stat. homin. ubi Vlpian.

9 Hermaphroditum eius sexus comparandum existimauit, in eo quo præualeret: & ideo responsum extat consue-

Digitized by Google

tudine exiſtente, ꝙ maſculi in feudo, fœminis præferanꝰ: Hermaphroditum, ſi in maſculino ſexu magis incaleſcat, admitti: & cum hac ſnīa, Grat. & Soci. tranſiuiſſe, videntur. Verùm hac in ſpecie, quidquid ipſi adſeuerent, ego potius perpendẽ dum puto, an cõſanguineus affectione vel factione (vt aiũt) magis vni q̃ alteri adhæreat, q̃ gradu, & ſanguine: quia multo ties contingit, ꝙ laxiore gradu coniunctus; affectione, & ſequela propinquiorẽ ſuperet: & eas partes ſequaꝰ, quas proximior non ſequiꝰ. Vnde ſi ſtipulationis cãm, & rõnem ſpectemus; magis ex affectione, q̃ ex graduum dinumeratione, cõmouebimur. vt ẽt perpendiſſe vr̃ (ſummis tñ labijs deguſtando) Pariſ. conſi. 114. nu. 21. uer. præterea. li. 4. qua quidem affectione, ſeu factione ceſſante, verius, & æquius eſſe vr̃, ꝙ utriuſque partis conſanguinei, in gñali ſtipulatione non contineantur: vt ẽt ex Alc. deprehendi vr̃. ſup. nu. 62. Suadet ẽt qa, ſi gradus prioritatem, hac in ſpecie attenderemus, in qua conſanguinei, & affines noīantur, tricæ penè inextricabiles, coti die inſurgerent: Quid. n. ſi quis, uni ex conſanguineis paciſcẽtibus ſit cõſanguineus in tertio vel in quarto; & alteri affinis in ſecundo? Vel ſi uni ſit conſanguineus in primo; & alteri conſanguineus, & affinis in ſecundo? An naturale in poſteriore gradu pferatur, accidentali in priore? & an vinculorũ duplicitas nempe conſanguinitatis, & affinitatis in poſteriore, vnico, ſed ſanguinis in proximiore ꝑpolleat? & ſimilibus; in quib. (vtī adagio eſt) Delio naratore opus eſſet. Sequiꝰ ergo verius, & æquius fore, vt nõ gradus proximitatem, ſed ſequelam, & factionem tm̃ in eiuſmodi pœnalib. attendamus: affectionis. n. rõ ſemper habenda eſt. l. cũ ſeruus extero. ff. de leg. 1. quod & ſentiſſe vr̃ Guil. in Spec. ti. de treu. & pa. nu. 6. ut ẽt in materia differenti, q̃ plurib. exemplis probat Tiraq. tract. de pœ. tempe. cã. 22. Vbi ẽt ex Platonis, & Solonis legib. probatur, plerumq; amicitiam, neceſſitudini anteponendam: q̃ prudens omitto: ne alienis (vt aiũt) racemis, vindemiã mihi comparaſſe videar. Huc ẽt pertinet, quia in pẽnalib. & ſtrictè interpretandis, mixtum ſub ſimplicib. non continẽt: & ꝙ de uno magis ſit particeps. c. ſtatutum. de elec. in 6. vbi decretũ ꝙ poſſidens parochialem, intra annũ ad ſacerdotiũ promoueatur; alioquin ſit priuatus; quũ ſit pœnale, poſſidentem parochialem collegiatam non comprehẽdit: ut proprie in terminis nr̃is probat Soc. d. conſi. 103. nu. 6. uerſic. præterea, allegando Rui. d. conſi. 114. nu. 7. Quæ ſnīa certior redderetur, ſi ſtipulationi, pronomen, eius, additum proponeremus: quia promittens pro ſe, & eius conſanguineis; pro ſuis tm̃ conſanguineis i. qui non forent ẽt alterius partis conſanguinei, pro miſiſſe cenſetur: ui uerborũ, & cõi loquendi vſu ſic ſuadentibus: Quod. n. cõe eſt, meum dicaꝰ; eſt per interpretationẽ, & large loquendo, & non iuxta verbi proprietatẽ, vt poſt antiquorũ terga, tradunt Dec. in l. quod nr̃m. ff. de reg. iu. & Alc. in pr̃atione. de uerb. ſign. li. 1. quod eo magis eſt dicẽdum; qñ in eadem ſtipulatione, quilibet pro ſuis promittit; ne videanꝰ in utraque ſtipulatione contineri, quo caſu ualde abſurdum ſequeretur, nempe ut cõis cõſanguineus, paci ſeu promiſſioni de non offendendo, contraueniret, ſiue unã, ſiue alteram partẽ offenderet, quod non eſt dicendum, ſcimus. n. ualere argm̃ ẽt ex abſurdi ſequela. l. nam abſurdum. ff. de ope. libe. & cã abſurditatis euitandæ, fas eſſe ẽt a propria ſignificatione recedere, ex Bar. in l. oẽs pop. 6. q. prin. & congeſtis a Dec. c. cũ inter. nu. 7. de excep. Idque ẽt clarius eſſet, ſi in ſtipulatione dictum foret, pro ſe, & eius conſanguineis ex parte vna; & pro ſe, & conſanguineis eius ex parte altera. vr̃ enim, ꝙ ea verba cõem ſanguinis coniunctionẽ, quæ nullo iure ciuili dirimi põt, penitus excludant. vulg. l. iura ſanguinis. His ẽt accedit periculi ceſſantis rõ, nempe ꝙ credendum nõ eſt, ꝙ ex offenſione in conſanguineũ facienda, & fere proprij ſanguinis effuſione, uelit quis eã iniuriã vindicare, quã conſanguinei cõ ſanguineus, ſibi intulerat, & exiſtimationi ipſius iam læſæ nouam notam ſuperadderc. & iuxta illud Horat.

Incidere in Scyllam cupiens vitare Charybmdim.

Et ita ex facto conſultus reſpondi, & Romæ obtinui, licet ſolus hãc ſnīam tueri nitar; poſſitq; mihi meritò græcorũ illud ſymbolon obijci, εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ, id eſt unus vir, nullus vir.

SVMMARIVM.

1 *Affines in ſecundo affinitatis genere, an ſub pace pro affinib. cõtineãtur.*
2 *Affinitatis primo generi, quoties per copulam, perſona additur; contrahitur affinitas in ſecundo gradu.*
3 *Affinitas quando morte diſſoluatur.*
4 *Affinitate ſoluta, an ſtatutum de compromiſſis procedat.*
5 *Nouercalis amor.*

QVAESTIO. 35.

An aũt affines in ſecundo affinitatis genere contenti, in eiuſmodi promiſſionib. comprehendantur, ab alijs adhuc diſcuſſum non vidi, memini tñ, me pro affirmatiua Senogalliæ iudicaſſe, in marito priuignæ, & mea ſnīa fuit confirmata. ſcimus. n. quotieſcunq; primo affinitatis generi per copulã perſona additur; affinitatẽ in ſecũdo gradu cõtrahi: vt docet gl. cõiter recepta, in c nõ debet. de cõſan. & affi. quæ dat exemplũ in marito uxoris olim fratris mei qđ uinculũ licet hodie iure Pontificio, reſpectu mr̃imonij ſit ſublatũ. d. c. nõ debet, & tradit Io. And. in arbo. in prin. 6. quò ad alios effectus ciuiles, aliud dicendũ eſt, nec ab eiuſmodi ſnīa licet rigorẽ pr̃ferat, his concurrentib. quæ in dicto caſu concurrebãt recederẽ, & primò, ꝙ perſona putà priuigna (quæ ſecundo affinitatis generi cãm pbuit) uiuat, qa morte ipſius ſoluitur affinitas, ut in teſtimonio reddẽdo tradũt glo. & Ang. in l. ſed & hoc. in uer. ſuccurrendũ. ff. de re iud. & in ſtatuto, de cõpromiſſis. Bar. Bal. l. cui eorũ. §. affinitatis. ff. de poſtul. Caſtren. l. rei iudicatæ. §. ſocero. ff. ſol. mat. & proprie in promiſſione đ nõ offendẽdo, Caccialu. reperi. l. oẽs pop. ff de iuſt. & iur. Secundò, ꝙ inter promittentẽ, & eiuſmodi affinẽ in ſecundo affinitatis genere, ſit amicitia, & neceſſitudo talis, ex quib. dignoſci poſſit, eos ad inuicẽ pro cõiunctis, ſeu attinentib. hr̃i, quia ſolẽt plerunq; uitricus & priuigna priuignus, & nouerca, mutuo ſe odio proſequi, ut inde in adagio ſit, nouercalis amor. ac per antiphraſim de odio inteſtino, intelligatur, ut nimirum dixerit Poeta ille, primo Metamor.

Lurida terribiles, miſcent aconita nouercæ.

Quæ omnia prudẽs iudex, ex animi eius religione, perpẽdet.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus, an poſſit impune offendi, priore pace non obſtante.*
2 *Bannitus, ciuitatis hoſtis efficitur.*
3 *Vindicta publica, priuatorum pacto tolli non poteſt.*

QVAESTIO. 36.

Nec illa omittenda eſt qõ, An pace facta cũ inimico, ipſo effecto bannito, & ſtatuto exiſtẽte, ꝙ poſſit impune offendi, uel ꝙ teneaꝰ q̃libet eũ offendere, (ꝓut ex bullis 4. & 5. Pij, poſt alios) dicaꝰ fracta, & q̃tionali pœna locus ſit, in qua licet laſ. in l. de uerb. obl. qui ſeruũ. nu. 5. dicat pro affirmatiua Bononiæ determinatum fuiſſe, quia bannitus ex ſuo contractu & prouiſione ſecuritatem habebat. Nihilominus crebrior eſt in diuerſum ſnīa, quam probauere Bar. Bald. l. 2. C. qñ lic. ſe ſine iud. uind. & conſ. 221. in 2. in anti. Oldr. Alex. Are. Iaſ. d. l. qui ſeruũ, qui de cõi teſtantur. Nel. tract. de ban. 2. par. 2. temp. q. 51. & plerique alij, quos ipſi latiore folio cõgeſſerunt, ẽt iuro de nõ offendẽdo nõ obſtãte, quia rpe offenſionis, Bãnitus effectus eſt hoſtis ciuitatis; & alia perſona, diuerſa a prima, & noua offendendi cã emerſit, ſ bãnnum. Et quia publica vindicta, priuatorum pacto tolli non poteſt, vt aiunt Bar. Iaſ. & Nel. ſupra.

SVMMARIVM.

1 *Bannito, an pax ſit ſeruanda.*
2 *Vtilitas publica, an uindictam permittat, pace non obſtante.*
3 *Hoſtem decipere, an priuato liceat.*
4 *Fides etiam hoſti ſeruanda.*
5 *Banniti publici hoſtes.*
6 *Reſpublica priuatorum pactionibus damnum pati non debet.*
7 *Bannitus capi poteſt, pace non obſtante.*
8 *Bannitum ſtante pace, an in foro honoris capere liceat.*
9 *Bannitum capiens iuſſu iudicis, an excuſetur.*

QVAESTIO. 37.

Maior difficultas, ſi pax cum bannito facta proponaꝰ, in qua Bar. ſupra concludit pacẽ non rũpi; & pœnã nõ cõmitti, quũ offenſio ꝓp publicã utilitatẽ ꝑmittaꝰ, quæ priuatorum pacto tolli non poteſt. l. ius pub. ff. de pact. & idem probatur in l. 1. §. non fuit. ff. de don per ter. ibi, vbi hr̃ licere priuato hoſtẽ decipere, & q. 1. inci. ſtatuto Lucanæ ciuitatis. quem tandem poſt Oldr. ſequuntur Bal. l. iuriſgentiũ. §. ſed paciſcar. 2. & 3. lect. ff. de pact. & in d. l. 1. §. non fuit, dicẽs ita Florentiæ ſeruari uidiſſe. & in l. data opera. nu. 33. C. de accuſ. Ang. Imol. Alex. d. l. qui ſeruum. de uer. obl. Nel. ſup. q. 52. allegans Io. And. in reg. fruſtra. de reg. iur. in 6. & Cor. conſi. 217. in fi. lib. 1.

Contrarium diſputando tenuit Iac. de Belui. & Ray. in l. 1. C. ut infra certum temp. Bal. l. 1. C. quando lic. reſpectu pœnæ conuentionalis dubitare uidetur, & in rub. de treu. & pac. dicit pacem ẽt bannito, obſeruandam, quia fides ẽt hoſti non eſt uiolanda. l. quod debetur ff. de caſtr. pec. Iaſ. d. l. qui ſeruũ. nu. 5. concludit offendentem bannitum, pœna publica non teneri, ſed conuentionali, quæ parti applicetur, ad qua in ſe uoluit, & potuit obligare.

Sed prior ſnīa nedum crebrior, ſed & uerior mihi vr̃, ſuppoſito ut ſup. ꝙ banniti impune offendi poſſint, cum enim publici hoſtes dicantur, non licet priuatis cum ipſis pacis inire fœdus, quia lædit publica utilitas, quæ eſt ꝙ banniti offendantur, & nõ clipeo pacis priuatorũ tueanꝰ. nec debet Reſp. priuatorũ pactionib. dãnũ pati, ut probaꝰ ex diſtinctione labeo. d. §. ſed ſi paciſcar, & ubi nõ tenet, pax nec pœna in ea cõtẽta ualere põt. iurib. vulg. Sicut & licere poſt pacẽ, bãnitũ capi facere, & ꝙ ꝙ ipſum exequereꝰ ſnīa, ſolicitare, cui. n. qđ eſt plus ꝑmittiꝰ, multo magis qđ eſt minus cõcediꝰ. vulg. reg. cui plus. Aliud tñ ī foro honoris cẽſendũ, ī quo bonus ille dolus, ꝙ liceat hoſtes decipere, de quo in d. §. nõ fuit, nõ cõſideraꝰ, ſed

Digitized by Google

ſed ꝙ fides ſit inuiolata,& promiſſio nō offendēdi pura,ſim-
9 plex,& illibata.Fateor tñ,ꝙ q eiuſmodi bānitos iudice iubē-
te,perſequereť, & occideret, pænes graues,& probos viros,
excuſaret;ſuperioris.n.iuſſus iuſtam excuſationē p̄bet.l. Lu-
cius.ff.de euic.Dec.l.non videtur.§.qui iuſſu.ff.de reg.iur.

SVMMARIVM.

1 *Filij uel uxor ſi offendantur,an paci ſimpliciter facta contrauentū dicať.*
2 *Iniuria filio,uel uxori facta,ad patrē,& maritū ficte non uere pertinet.*
4 *Iniuriam patimur,nedum per noſmetipſos,ſed etiam per liberos.*
5 *Offendere in perſonam,an dicatur qui liberos offendit.*
6 *Filiū uel uxorem offendens,an promiſſioni de non offendēdo cōtrauenerit.*
7 *Pax adomuſſim ſeruanda.*

QVAESTIO. 38.

1 An aūt pace ſimpliciter cum Titio facta, cōtrauentū di
cať,& pœna cōmiſſa;ſi eius filij vel vxor offēdanť.Io.
And.in reg.fruſtr.de reg.iu.in 6.in mercu.negatiue reſpōdit:
quē ſequutus eſt Ang.l.ſi ita ſtipul.4.§.griſogonus.d̄ ver.obl.
2 & Are l.2.§.1.ff.ſol.matr.& conſi.130.nam iniuria uxori, vel
filio illata,ad maritū uel patrē pertinere vī,nō vere, ſed ficte,
ſed in cōſequentiam.l.aut qui aliter.§.fin.ubi Bar.ff.quod vi
3 aut clā:& licet vxor,mariti priuilegio gaudeat;aliud tñ in pę
nalib.c.odia.de reg.iur.in 6.& ita in ſpecie nr̄a poſt longā di
ſcuſſionem affirmat Pet.a Plaz.lib.1.epit.delic.c.6.num.29.
Sed in cōtrariam ſn̄iam, frequentius itum eſt: vt ſentiūt Dy.
Bar.nu.10.Imo.Raph.Pau.d.§.griſogonus; ex rōne quam al
legant;ꝙ certæ ſunt perſonæ,per quas iniuriam patimur; vt
expreſſe in vxore.ibi Are.ſibi contrarius,& laſ.nu.52.Dec.l.
1.nu.10.C.de in ius uoc.Calca.conſi.119.nu.6. Luc.de Pen.
nuncupatim in uxore.l.1.q.20.C.de pub.læti.lib.12. & in uxo
re,& filijs Alci.l.ſi quis nec cām.nu.40.ff.ſi cer.pet. & Tiraq.
de leg.connubia.l.15.nu.55.& 65.quia filium,uel uxorē offen
dens;dī uere patrem,uel maritum offendere, quia ſunt vnū
corpus & vna caro.l.fin.C de impu.& alijs, qui & pōt ꝓprio
noīe,iniuriarum actione agere,quia dicit tex.in §.patit.Inſt.
4 de iniur.patitur quis iniuriam, non ſolum per ſemetipſum;
ſed ēt per liberos ſuos, quos in ptāte habet,& per uxorē ſuā.
Suadet quia pœna q̄ uaſallo imponiť, ſi quid fecerit aduer-
ſus Dominum,procedit ēt in faciente contra Domini filiū:
Bar.Bal.l.1.§.domini.ff.ad Syll.cum his quæ fuſius congerit
Tiraq.l.ſi unquam.in prin.nu.22.C.de reuo.dona.Limita tñ
5 ſi promiſſum eſſet non offendere in perſonā,vt docet Tiraq.
ſupra nu.65.allegando Alc.in vulg.§.Cato. de uerb.obl.qđ
& fatetur Are.d.§. griſogonus. Sed hoc verum puto in pro-
miſſione de non offendendo,& pœna conuentionali; non
aūt reſpectu pacis,quæ nihilominus rupta diceretur, & actio-
nis iniuriarum,in qua maritus propriam iniuriam pati dī. l.
6 iuiuriarum.C.de iniur.Quōd ſi promiſſio de non offendēdo
ſimpliciter facta fuerit,amplius deliberandum;potiuſque ne
gatiuæ ſn̄iæ adhærerem,quia ibi de pœna tm̄,nō de pacis vio
7 latione tractať,q̄ adamuſſim obſeruāda eſt,& in his terminis
loquitur Pet.& Plaz. & plerique alij contrarium tenentes.

SVMMARIVM.

1 *Filius offendens enm,quo cum,pater pacem,uel cautiones habebat, an pa
ci,uel promiſſ.contrauenisſe dicatur.*
2 *Contrariorum eadem diſciplina.*
3 *Pater magis terretur in filio quàm in ſemetipſo.*
4 *Amor deſcendit,non aſcendit.*
5 *Ratione ceſſante,ceſſat legis diſpoſitio.*
6 *Argumentum a ratione ceſſante.*

QVAESTIO. 39.

1 Sed quid e diuerſo ſi filius cum patre paciſcentē,vel cau-
tiones de non offendendo habentem offendat?&ne
contractus claudicet,uel quis paſſiue & nō actiue in promiſ
2 ſione contineať, utq; contrariorum eadē ſit diſciplina iurib.
vulgatis:reſpondendum videreť pacem & cautiones uiolari.
Cuius tñ contrarium mihi magis arridet,rōnib.de quib.ſu-
pra,& inſ.ti.de promiſ.de nō off.q.81. nec mirum,quia ratio
quare filium offendens,pacem cum patre initam uiolat, eſt
3 quia ut dixi ſup.ipſi iniuriarum actio competit.Inſuper quia
pater ex territione in perſonam filij, magis quàm in proprią
commouetur,vulg.l.iſti quidē ff.quod met. cau. quia magis
operatur patris amor in filium,q̄ filij in patrem, qui facilius
4 deſcendit,quàm aſcendat. & pater eſt caput familiæ non fi-
5 lius,quæ rōnes in ſpecie nr̄a penitus ceſſant, & iō ceſſare de-
6 bet legis diſpoſitio,ſi argumento a ratione ceſſante vti uelim.
mus.l.1.ff.de legi.tu.l adigere §.quamuis.ff.de iu.patr. & etiā
quia Pax diligentius ſeruanda eſt,ut ſup.q. proxima.

SVMMARIVM.

1 *Frater ſi offendatur,an pax ſimpliciter facta,ſit uiolata.*
2 *Iniuriarum actio,fratri non competit.*
3 *Iniuria facta uni ex domo,cæteris quoque facta cenſetur.*
4 *Amor in fratres.*

QVAESTIO. 40.

1 Quid aūt in fratre?doctores prædicti oēs uno ore cō
cordant;ex offentione ſibi facta,pacem non rū
2 pi.quia nec etiam fratri competit iniuriarum actio, quum
frater non ſit de perſonis enumeratis.in l.1.& ſeq.ff.de iniu.
& quia ille dicitur proprie offenſus, ad quem proprio noīe
eiuſmodi actio pertinet,teſte Dy Bar.Imo.Alex.d.§.griſogo
nus.& probat Bal.c.1.§.ſimiliter.qui.mo.feu.amit.Quod re-
ſpectu conuentionalis pœnæ dubio procul procedit, quo ve
3 rò ad pacem vī ſubſiſtendum,quia offenſio facta uni de do-
mo,cæteris quoq; facta vī.arg.l.1,ubi Bal.nu.1 & 6.C. ſi qua-
cunque præd.pōt.& ſentit Iaſo.d.§.griſogonus.nu.52.in l.de
pup.§.ſi quis ipſi.nu.13.de nou.ope.nun. & in l.1.nu.7.C.de
4 indi.uid.tol.quod pro ſingu.tradit Marſi.331.& præcipue in
fratrib.dicendum vī,cara.n.uxor,dulces liberi, iucundi ami
ci,ſed his oībus in amore fratres præponēdi, quos priuſquā
illos,cognouimus,ſi Val. Max. credamus de piet.in fratre.c.
5.lib.5.& pleraque exempla ibi adducta teſtatur. Sed diffiteri
non pōt quin eiuſmodi offenſio ſit impropria,& in cōſequē
tiam,quo caſu quum in pœnalib.uerſemur,contrarium aſſe
uerādum vī,& ſic ꝙ pœna reſpectu vnius impoſita,ad offen
ſam in conſequentiā facta,nō extendatur,ut in terminis do-
cet Anch.c.ſciant cuncti.in 1.not. de elect. & recte perpēſus
Feli.c.eccleſ.S.Mariæ.de conſti.nu.128. allegādo Anch. ſup.
& dum ſubdit ibi,intellige qñ non apparet de alia cā, q̄ de il-
la de qua fuit pax inita,ita ut concludendum ſit,tunc pacem
rumpi,qñ conſtat ꝙ nō ex noua, & ſuperuenienti cā,ſed ex
eadem ſuper qua facta fuit pax in paciſcentis contemptū, &
inuidi ā,ſubſequuta eſt offenſio. quidquid dixerint Marſ. &
Iaſ.ſup.Anch.minus fideliter allegando.Fateor tñ,ꝙ greuabi
tur offendentis opinio,penes graues uiros, ac ſi paci cōtraue
nerit,niſi de noua,& ſuperueniēti offendēdi cā doctū fuerit.

SVMMARIVM.

1 *Comes ſi offendatur,an paci ſit controuentum.*
2 *Iniuria ſocio itineris facta,ſocio quoque facta cenſetur.*
3 *Inſultans comitem meum,me aggredi uidetur.*
4 *Cohabitantem mecum offendens,an me offendiſſe dicatur.*
5 *Pœnalis ſtipulatio ſtricte accipienda.*
6 *Socius ſocium inſultatum,defendere poteſt.*

QVAESTIO. 41.

1 Sed an pax inter Titium,& Seium inita,rumpatur, ſi Ti-
tius comitem Seij ſecum in itinere,vel deambulatio
ne exiſtentē,offenderit?gl.in l.item apud labeonem. § ſi quis
uirgines.in ver.eorū.ff.de iniur. arg.tex. ibi vī ſentire pro af-
2 firmatiua, tamquā iniuria itineris ſocio facta, comiti illata
3 dicať;Bar.l.ſi quis in ſeruit.ff.de fur. nam & qui aggrediť illū
qui mihi comes eſt,me aggredi vī.l.qm̄ multa facinora.C.ad
l.Iul.de ui pub Ideoq; mihi licet,ipſum defendere.teſte Gād.
ti.de defen.a reo faci.nu.3.poſt Bar. in l.ut uim. quē ſequunť
Dec.& Moder.ff.de iuſti.& iur.& nuncupatim tradunt Alex.
& Are.in l.ſi ita ſtipulatus.2.ff.de uer.obl. & addens ad Abb.
4 c.cum ſit gñale.nu.28.de for.comp.Et in offendente cohabi-
tantem mecum.Fel.c.repellanť.nu.6.de accuſ.Blan.rep.l.fin.
nu.165.ff.de quæſt.allegantes Bal.l.1.uerſ.6. operať familiari-
tas.C.de epiſ.& cle.Quod cēſeo tūc procedere;ſi domi habi-
tationis fiat offenſio,ut ex p̄dictis colligiť,aliàs ſecus, nec ve-
rū eſt Bal.ab eis allegatū,de hoc vllū uerbū facere.Imò in fo
ro honoris,comiti maximo dedecori adſcriberē,qui alterū
comitē nō adiuuaret,ut monomachiſtæ profitenť: Amicus
enim fratri nō poſtponēdus,ut apud Homerū Odyſſeæ li. 8
5 & hoc reſpectu pacis,& ſic ut Titius pacis violator diceret,
indubitatū puto;Quo aūt ad pœnā conuentionalē, quia ſti-
pulatio pœnalis proprie,& ſtricte eſt accipiēda,non temere
dubitauerim,quia iſtiuſmodi offenſio, dī ficta in cōſequētiā,
6 & improprie facta,vt in p̄cedenti qō.dictū fuit. Illud nō diffi
teor,ꝙ eiuſmodi inſultus ſocio factus p̄ſtaret ſaltem nouā,
& probabilem cām ad percutiendū citra promiſſionis cōtra
uentionē.l.aut facta.§ cā.ff.de pę.ſcimus.n.licere ſocio ſociū
defendere.Iaſ.Deci.& cæteri vulga.l.ut uim.ff.de iuſt.& iur.

SVMMARIVM.

1 *Socius Titij,qui cum Seio pacem habebat,ſi Titius contraueniat,an pacis
uialator dicatur.*
2 *Parricidæ dans opem,an l.pomp.de parrici.teneatur.*
3 *Qualitas inhærēs perſonæ principalis, an pœnā augeat in auxiliū p̄ſtāte.*

QVAESTIO. 42.

1 Subſequenter quæritur, An pacis vio
latores dicā-
tur,qui in ſocietate Titij fuerunt, Seium (quo cum Titius
pacem habebat)vulnerando,Ioan.And.in addi.ad Spe.tit.de
treu.& da.nu.5.iu uer.portauerat,quoſdā antiquiores allegā
do,ſentire vī eos de pace fracta teneri.& nō ſolū ſi pacis noti
tiā habebant,uerum etiam ſi ignorabant.l.vtrū.ff.ad l.pōp.de
2 parrici.vbi dans opem parricidæ,eadem pœna punitur. qđ,
& probaſſe videtur Guiliel.a Cun.l.denunciamus. nu.40.C.

Digitized by Google

de his qui ad eccl. confu. & Diploatatius ad Bar. in d. l. utrũ.
3 & in l. is qui opem. ff. de fur. de qualitate inhærente perſonæ principalis tpe delicti, vt pœnam augeat, & in auxiliũ prẽſtan te: q̃ opi. cõiter recepta vr̃: teſte Salic. l. unic. nu. 26. C. de rapt. uio g. Non tñ admittendum puto, ꝙ ẽt nulla habita pacis no-titia, teneañ: ex his quæ tradit Conrad. in prax. fol. 350. nu. 6. & Iul. Clar. § fi. q. 90. qui de cõi teſtantur. Sicut & animaduer tendum. eos pœna legali uel ſtatutaria, & non conuentiona li quoque obligari: vt proxima. q. dictum fuit.

SVMMARIVM.

1 *Adulterio, ſtupro, uel furto, an uioletur pax, uel cautio de nõ offendẽdo.*
2 *Animus, non factum, in delictis inſpicitur.*
3 *Furtum realis, non perſonalis offenſa.*
4 *Actus, ubi ad plura delicta habere poteſt, in dubio in deliquentis odium capitur.*
5 *Mitius agitur, ubi de irrationabili odio tractatur.*

QVAESTIO. 43.

1 Dubitatum inſuper quandoq; fuit; Nunquid ex adulterio, ſtupro vel furto, paci vel promiſſioni de non offendendo, vis fiat: in qua quidẽ q. Barto. poſt Guil. de Suz. in l. verũ 2. nu. 3. ff. de fur. loquens in pace; cẽſuit pacẽ non uiolari, ex quo nõ aĩo iniuriãdi, ſed libidinis ardore adulteriũ, & lucrandi aĩo, furta, perpetrari ſolẽt: argu. tex.
2 ibi, ꝙ aĩus, & nõ factũ in delictis inſpici debet: & idẽ probaſſe vr̃ Io. An. in merc. c. fruſtra. de reg iu. in 6. Pa. a c. in l. licitatio. § quod illicite nu. 4. ff. de publ. & uect. in furto, dicẽs, furtũ eſ
3 ſe realẽ nõ pſona ẽ offenſam: ex illo tex & ĩ l. qui ſeruũ. nu. 3. in adulterio. ff. de uer. obl. ſequit Alex. ad Bart. d. l. uerũ. & in indutijs ſiue treuga, ex facto cõſultus, reſpõdit cõſ. 113. in 2. in raptu ẽt percuſſionib. adhibitis, ut facilius mulier abduce reẽ. allegaẽ Ro. l. ſemel mora. de uer. ob. cõſ. 193. & 258. & paſ ſim cõprobat Cor. cõſ. 51. littera C. colu. 2. in 1. 42. littera D. col. 1. in 2. & 44. col. 4. littera R. in furto & adulterio lib. 4 & hãc receptiorẽ faret ſnĩam Aug. Ariminẽ. ad Ang. trac de male-ſi. uer. che hai adulteraro. nu. 60. & pro ſuis oĩb. in pace fu-ſius Carrer. § circa quartum. nu. 178. in prax. Sed in diuerſam pleriq; trãſiuere; & maxime Fab. in l. denunciamus. C. de his qui ad eccle. confug. Aret. l. ſi ita ſtipul. § griſogonus. de uer. obl. Anch. c. ſi clericos. in fi. de ſenten. excõ. in 6. Augu. ſup. & moder. adden. ad Alex. d. conſi. 113. Ego aũt a cõi non recedendo, eam declarandam putarim, dummodo ueriſimilibus argumentis conſtaret furtum & adulterium odio & contẽptu commiſſa non fuiſſe; ita vt in dubio aduerſus furem, & adulterum ſit præſumendum, qui offenſam intulerunt: Iac. de Are. Bar. d. §. quod illicite, & qui rei improbæ operam de-derunt: vbi enim actus ad plura delicta ſe habere poteſt, in
4 delinquentis odium, aduerſus ipſum durior capitur interpre tatio: Dy. reg. in obſcuris. de reg. iu. vt ſpeciatim adnotauere Ang. & Alex. d. l. verum. quod tamen in principalibus verius
5 eſt, in alijs enim in pace vel promiſſione comprehenſis, ubi de irrationabili odio tractatur, amplius deliberandum: ex doctr. Bar. d. §. quod illicite. nu. 5.

Illud non omittam, ꝙ ſi de raptu in nolentem, vel violentia, tam reſpectu fornicationis, quàm furti tractetur; reſponſum Alex. minime verum cenſeo, pp iniuriam, & offenſam, quæ rapiæ & violentiam paſſæ, etiam in perſonam fieri videtur: ex his quæ docent Bar. & Caſtr. d. §. quod illicite: quod & prius ſentit addens ad Alex. ſup. quidquid ore nimis patulo dixerint Alex. & Carrer. ſuperius alle.

SVMMARIVM.

1 *Offenſa ſi leuis ſit, an paci vis fiat.*

QVAESTIO. 44.

1 An autem ex leui offenſa, puta ex iolo inſultu cum armis, abſque fugatione, uel (vt aiunt) admonitione, uel etiam his omnibus interuenientibus, paci uis fiat, dixi infra tract. de promiſ. de non offen. q. 101.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa noua quando excuſet a pacis fractione.*
2 *Cauſa, in maleficijs perpenditur.*
3 *Cauſa ſuperueniens, a contrauentione & tranſactione excuſat.*
4 *Promiſſio de non offendendo intelligitur rebus ſic ſtantibus.*
5 *Promiſſio generalis de non offendendo, ſubſequentem cauſam non complectitur,*
6 *Cauſæ nouæ allegatio, Pontificijs decretis ſublata.*
7 *Motus proprij, ſuper noua cauſa moderatio.*

QVAESTIO. 45.

1 Nec ab re vulgaris illa quæſtio ſubnectitur, An qui noua, & ſuperuenienti cã offendit, pacẽ violaſſe dicatur: in qua Bar. in l. aut facta. §. cã. ff. de pœ. negatiuam ſnĩam probauit: ex verbis Claud. Saturnini, dicentis
2 ibi, in maleficijs, cãm plurimum fore conſiderandam: ſicut
3 nec tranſactioni, uel ſententiæ quis contrauenire dr̃, ſi ex noua & ſuperuenienti cauſa controuentum proponamus. l. cũ quæritur. cum duab. ſeq. ff. de excep. rei iud. l. ſi de certa. C. de
4 tran. & quia pax & promiſſiones eiuſmodi de non offenden do, interpretantur rebus ſic ſtantibus, & aliqua cã minime ſubſequente. l. quæro. §. inter locatorem. cum vulga. ff. loca. quam ſnĩam communi uoto, probarunt omnes; & maxime Bal. l. ſemel mora. ff. ſol. mat. c. 1. de pace tenen. Anto. de But. Imo. c. cum in ter. de renun. ex eo text. dicentes, generalem
5 promiſſionem de non offendendo ex cã de præſenti, & de præterito, & non ex ſuperuenienti, interpretandum. Alex. ad Bar. d. §. aut facta. in l. ſemel mora. ff. ſol. ma. & conſi. 19. in 1. & 115. in 4. qui de communi teſtatur; Rom. conſi. 183. reſpon dẽdo pro eo cui hircinum opprobrium improperatũ fuit: laſ. l. qui ſeruum. de uerb. obli. & l. quid ergo. §. ſi hæres. ff. de leg. 1. Marſi. conſi. 76. nu. 30. 119. num. 2. 122. nu. 18. & ſin. 503. Seiſel. Dec. Aic. l. cum proponas. 2. C. de pac. Tiraq. l. boues. §. hoc ſermone. de uer. ſig. Soc. Iu. conſi. 103. lib. 3. Grat. 105. in primo. & 73 in 2. Pariſi. 164. in fi. in 4. & alij paſſim; quos hac in ſpecie, operæ non eſt precium recenſere.

Et hoc Quiritum iure, & in terris Imperij certiſſimũ eſt: ſed in terris Eccleſiæ, videlicet in Vmbria, Marchia, & vrbe Roma, inter conſtitutiones Piceni (quas in locis prædictis iuſſit obſeruari Pau. 3. 1. lib bullarum fol. 16.) extat motus p-prius Iul. 2. ꝙ in inſtantia appellationis, noua cã allegari non poſſit: forte qa quũ ĩ prima inſtãtia deducta nõ fuerit, aliqua falſitatis ſuſpicio ſuboriaẽ. Qui motus proprius poſtmodũ anno 1514. ẽt a Leone X. fuit cõprobatus: & inde anno 1521. prſus reuocatus: & nuper a Pio 4. 1565. alius motus pprius in uniuerſa eccleſiaſtica ditione, emanatus, ꝙ noua cã allega ri, & allegata cuiq; ſuffragari nõ poſſit: loquẽs tã in treuga, q̃ in pace, & poſtmodũ a Pio V. 1566. moderatio ſequuta eſt: qua, pr̃icipales aliquẽ ex cõprehẽſis offendẽdo, & cõprehẽſi aliquẽ ex principalibus; nouã cãm gñaliter allegare prohibe tur unde allegare uolenti, prius a Pontifice, facultas, & com miſſio, vt vocant, exquirenda eſt.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentũ percutientis, an probet quòd ex noua cã, nõ antiqua pcuſſerit.*
2 *Iuramentum probat ea quæ ab animo dependent.*
3 *Iuramentum homicidæ, an probet quòd occidendi aĩo non percuſſerit.*
4 *Iuramentum purgationis quid.*
5 *Animum occidendi abfuiſſe oſtendunt coniectura.*
6 *Animus præceptoris quòd nõ iniuriandi cauſa, diſcipulũ percuſſerit, iura mento probatur.*
7 *Purgatio cánonica, an a iuramento purgationis differat.*
8 *Teſtes compurgatorij quando adhibeantur.*

QVAESTIO. 46.

1 Sed ſi de cã nõ cõſtet; An offendentis iuro credendũ, ꝙ ex noua, & nõ antiqua percuſſerit. Ale. d. cõſ. 19. nu. 2. in primo, affirmatiue reſpõdit, ex vulg. reg. ꝙ in his, q̃ ab aĩo
2 alicuius depẽdẽt, eius dicto ſtari debeat: d̃ qua in §. aliæ, alias ſed iſtę. Inſt. de act. ſicut & homicidæ iuſiurãdo ſtandũ pbat,
3 ꝙ occidẽdi aĩo nõ percuſſerit, ex gl. in l. 1. C. ad l. Cor. de Sic. quã ſingularẽ dñt Bal. c. bonæ 2 de poſtul. præla. & Roma. in illa. ff. de ver. obl. & nuncupatim hac in ſpecie Marſ. §. diligẽ ter. nu. 44 & nu. 100. in prac. & Arno. ſing. 44. & caut. 1. & Ri minal. conſi. 22. nu. 6. Quod Cæp. conſ. 41. nu. 5. d. gl. allegãdo, iurm̃ purgationis appellat. Verũm mihi penitus cogitãti, nõ vr̃. dd. gl. ita gñaliter accipiẽdas: ſed cũ quædã vrgẽt coniectu ræ, ꝙ offendens veterẽ cãm nõ reſpexerit: de quib. paulò infe rius tractabiẽ. Tũc. n. ad expurgandã offendẽtis cõſcientiã, p-bationes minus plenas ẽt iurm̃ adiuuabit: ſicut, & ꝙ quis oc cidẽdi aĩo nõ vulnerauerit: vltra coniectutas, q̃ ex affinitate, perſonarũ qualitate, armorũ genere, percuſſionis loco, & cã colliguñt. ex tex. ĩl. 1. §. diuus. ubi Bar. Sal. Marſ. ff. de Sic, iurm̃ percutiẽtis probationes ſupplebit, vt recte perpenſa docet gl. in d. l. 1. C. de Sic. eiuſmodi iurm̃ purgationis appellãdo: Bar. l. maritus. nu. 4. verſi ſi verò contrarijs. ff. de quæſt. & melius in l. ſed & ſi quæcunq;. §. ſi magiſter ff. ad l. aquil. in magiſtro
9 ludi litterarij diſcipulum percutiente; ꝙ ẽt purgatorio iuro probet, ꝙ non aĩo iniuriã inferendi, ſed ex correctionis cã percuſſerit. fufius Ia. d. §. ſed iſte. nu. 88. & Cæph. conſi. 35. de quo iuro comminiſcuñt ẽt Ang. tract. de malefic. uerſi. fallario. nu. 50. Cæp. d. conſi. 41. Calcag. 109. nu. 9. Blan. repet. l. fin. nu. 64. ff. de quæſt. & Iodo. Brug. Enchiri. re. crimi. ti. de purg.
7 can. quæ canonica expurgatio a iuro, de quo ſup. aliqualiter differre vr̃. ſuamque formã habet, quum infamatus a crimine, ſe immunem prætendit, & iurat, & cõpurgatorios teſtes,
8 ſe credere illum verum iuraſſe aſſeuerantes adducit; quam formam tradunt Guiliel. in Spe. tit. de abolitione. §. nunc de purgatione dicamus, Alci. in praxi. eo. ti. in fi. eo. c. cõſtitutus. & c. accepimus. de purg. cano. & Simancas tracta. de hære. c. 54. quæ in iuramento de quo ſup. & in ſupplendo probatio nes eorum, quæ in animo conſiſtunt, non eſt neceſſaria.

SVMMARIVM.

1 *Offenſio an ex antiqua, uel recenti cauſa, facta præſumatur.*
2 *Cauſa offendendi, ex circunſtantijs perpenditur.*
3 *Temporis diuturnitas, offenſionis obliuionem arguit.*

Qualitas

Digitized by Google

4 *Qualitas personarum in discussione causæ attenditur.*
5 *Reconciliatio arguit nouam causam.*
6 *Offendens non præsumitur, quòd iterum offendere uoluerit.*

QVAESTIO. 47.

1 Sed & adhuc in ambiguo versamur, an offensio, ex antiqua vel recenti causa facta præsumatur: in quo Hypo. si. 503. l. 1. §. fi. ff. de qõ. §. aggtedior. in pra. n. 85. & rub. de fideius. nu. 151. multa more suo allegãdo, sentire vr offendentẽ in dubio ex cã superuenta, & nõ veteri, & sic ex licita, & non illicita, vt pęna euitetur, motum præsumi: quem plerique in hoc sensu sequunt: credentes eiusmodi interpretationem fore faciendam etiam ꝙ de noua cã non constet.

Verũ si maiorũ nostrorũ scripta penitius perpendamus, ea oĩa sunt intelligenda, quũ de utraque cã antiqua, & noua, legitime constat: tunc. n. in dubio, ut ea capiatur p̃sumptio, qua pœnã effugiamus: ex recẽtiore, magis q̃ veteri, offensio nẽ factã p̃sumemus: non aũt ꝙ noua, si nõ appareat, p̃sumatur, & doctrina Bal. cõiter recepta. in l. si prædium. C. de ędil. ac. nu. 17. quam singularem dicunt Alex. & Ias. l. qui seruũ. ff. de verb. ob. Alex. l. semel mora. ff. sol. mat. cons. 19. in 1. & 115. in 4. Rom. d. cõs. 183. in fi. Dec. 406. Paris. 165. nu. 26. in 4. Ruy. 10. in 4. Grat. d. cons. 73. Ceph. 35. & alij passim.

2 Perscrutandus est insuper, hac in specie, animi offendentis motus, ex offensæ & actuum qualitate, & proportionabilitate sequentis offensæ ad priorem, ut si occasione vulneris, vel homicidij, pax sit facta, uel promissiones de non offendendo præstitæ, pro pugno vel leui percussione subsequuta, nõ cẽseat percutiens antiquã offensam vindicare voluisse, q̃ bene sciebat ex leuiore offensione, se absoluturum nõ fore.

Idemque si ex superuenienti causa leui, & quæ vix ad iracundiam prouocare poterat, & verbis vel pugno diluitur: atrox vulnus plurésve percussiones infligantur, vel homicidium perpetretur, vero enim propius est, vt ad prioris grauis offensæ vindictam, eiusmodi offensiones factas diiudicemus, ex doctrina Bald. d. l. si prædium. Nisi tamen alię coniecturę,
3 uel longus temporis cursus, ex quo offensionis obliuio præsumatur, aliud nobis suadeant, quod & perpendisse videntur Alex. dicto cons. 115. & Soc. iun. cons. 103. in tertio.
4 Inter quas nec personarum qualitas negligenda est, vt magis pro vili, quam pro honori incumbente, si de promissionis fractura, & magis pro nobili, & honorem profitente, quam pro vili. si de pace tractetur, magisque pro comprehẽso, quã pro principali præsumamus, ex doctrina Bart. alias allegata in l. licitatio. §. qđ illicite. in fi. ff. de publica. & uecti.
5 Sicut & potius pro noua causa respondendum est, si post pacem actus sociales, & reconciliatio familiaris, & extrinseca probetur, ex his quæ docet Bal. in l athletæ. §. dat remissionem. ff. de excu. tut. per tex. in §. fi. Inst. de iniur.

Illud omittendum non censeo, ꝙ facilius pro eo qui offendendo prioribus cautionibus cautam dedit, quam pro eo
6 qui offensus fuit (quod ad nouam causam pertinet) præsumitur, quia qui iam offendit, ꝙ postea uelit ueterem iniuriam refricare, in dubio non est præsumendum.

Hæc tamen omnia plurimum iudicis arbitrio relinquuntur, qui ex his & similibus coniecturis, quas breuitati studendo prudens omitto, quæ nam causa inspici debeat, arbitrabitur, & in dubio in humaniorem partem inclinabit. vt in terminis scripsit Alc. cons. 19. nu. 2. in 1. & in simili Alc. trac. de prę. reg. 3. p̃scr. 39. post Abb. in c. afferte gladiũ. de p̃sump.

SVMMARIVM.

1 *Causa qualis esse debeat, ut a pacis, induciarum, uel promissionibus de nõ offendendo fractione, excuset.*
2 *Causa debet esse prouocans, & probabilis.*
3 *Causa, quæ non est prouocans, non est causa.*
4 *Titulus habetur pro non titulo, si sit inhabilis.*
5 *Mentitio, uerba iniuriosa satis diluit.*
6 *Verba uerbis diluuntur.*
7 *Causa, an debeat esse iusta.*
8 *Causa, quæ ex ludo uel ebrietate processit, an excuset.*
9 *Causa iniusta, colorata, & temeraria, quòd excuset, quomodo intelligẽdũ.*
10 *Causa magis probabilis, ad excusandum in pace requiritur.*
11 *Causa noua facilius cum de pace agitur, præsumitur.*

QVAESTIO. 48.

1 Quæ autem causa satis sit ad excusandum a pacis vel promissionis de non offendendo fractura, vltra ea quæ scripsi supra. quæstio. 44. & infra titul. de promis. de non offendendo. q. 101. Hyp. consi. 119. respondit quamlibet causam, quantumuis leuem, iniustam, & coloratam excusare: allegat Alex. cons. 19. in 1. Ias. l. qui seruum. ff. de uerb. obl. & alios de quib. ibi: & vulgarem illã reg. ꝙ q̃libet cã ẽt iniusta, & colorata, excusat a dolo, & a pœna. l. plagij. C. ad l. Fla. de plagi. quẽ quotidie, qui reorum partes tuent, adducunt.

Sed mihi pęnitius cogitanti, quaslibet causas temerè admittendas non videtur: sed quæ sint probabiles, prouocan-
2 tes, & quæ percutientem ad iracundiam ueros similiter mo-
3 uere potuerint: causa enim, quæ est prouocans, pro non cau-
4 sa habetur; sicut & titulus pro non titulo, si sit inhabilis. l. nec ullam. §. 1. ff. de peti. hære. & ita causam, nostra in specie, considerat Alex. cons. 115. num. 4. in 4. ibi & postea superueniat noua aliqua causa aliquem ad offendendum prouocans; & Corn. cons. 51. in 1. litera H. ibi, quum itaque dictus Blasius fuerit prouocatus &c. & verosimilitudinem causæ, vt supra perpendendam fore Cæph. cons. 35. in 1. aliàs facile foret rixandi ansam quærere; & inde mendicatis, & procuratis causis, a pœna ruptæ pacis, uel fideiussionis se excusare: Et ideo dum Fisci partes tuerer, obtinui Vrbini, percutientem a dicta pœna non excusari, in quem iniuriosum verbum prolatum fuerat; si post mentitionem, etiam vulnus superaddidit; quũ
5 enim mentiri respõdisset, 'honori suo satis prospexerat: teste
6 Ias. in l. ut uim. ff. de iusti. & iur. num. 36. Nempè quia omnis iniuria quæ verbis sit; verbis quoque diluitur. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. Et si quę uerbalis iniuria facta fuerat, quę ad offendendum causam præbere potuisset; ex sequuta mentitione, sublata erat & honos verbalẽ iniuriã proferentis, penes ꝓbos viros, læsus remanebat. l. 1. ff. de his qui no. infa. ut in simili dicebat Alcia. cons. 1. col. 4. inserto in trac. de duello.
7 Illud palam est; non requiri, ꝙ causa sit iusta, ideſt, ꝙ sit a lege sic probata, vt licita fuerit vulneratio vel occisio: vt in l. gracchus. C. de adul. & simil. Sed satis est, vt eiusmodi sit, quæ percutientem ad iracundiam, quæ etiam in probo viro cadere possit, monere potuerit: vt supra. ex his quæ scribit Bald. cons. 57. in 1. aliàs 195. in 2. in nouis; incip. laudare uos. col. 3. ubi probat etiam eam causam, quæ ex ludo vel ebrietate pro-
8 cesserit, satis esse; & ex Alex. d. cons. 19. de eo qui grauiter percusserat, pecutientem eius bouem, damnum dantem; quem accusare debuerat: Et licet hæc a delicti pœna non excusent; non sequitur, quin a conuentionali, seu pacis pœna excusationẽ præbeant: quũ cõstet offensionẽ, non ex antiqua iniuria, sed ex noua, quæ offensi culpa processit, secutam fuisse.
9 Nec ita passim abutenda est dicta regula, ꝙ quælibet causa, etiam iniusta, temeraria, & colorata (vt aiunt) excuset a pœna; de qua Bal. Soc. Ias. l. unica. ff. si quis ius dicen. non obtemp. quia in delictis non procedit; & qnando quis ea facit, quæ expresse sunt contra bonos mores, & vtroque iure prohibita, tunc enim iniusta causa quemquam non excusat: & quem in dolo fuisse præsumit: vt declarant post alios Cur. Iun. l. si quis id quod. num. 42. ff. de iurisd. om. iud. & Gomes. reg. de impet. benefi. uiuen. q. 3. ita d. l. si plagij. interpretantes.
10 Illud non diffiteor, ꝙ magis probabis, & prouocans requiratur causa, ad excusandum pacem habẽtem, vt honori eius consultum sit; ne pacis fractor, & proditor dicatur, quàm nõ offẽdere cauentẽ; Vt e diuerso ẽt dici posse uideat, in pace, q̃
11 rancoris, & odij finis est, facilius nouam cãm præsumẽdam, q̃ in eiusmodi de non offendendo promissionibus, & indutijs, propter quas, non id ꝓp inimicitia & rancor aboletur.

SVMMARIVM.

1 *Credulitas inanis a pacis fractura an excuset.*
2 *Vindicta transuersalis, nec quidem brutis conuenit.*

QVAESTIO. 49.

1 Ex quib. satis dubium redditur Parisij responsum consi. 165. in 4. ꝙ Titius audiens eius consanguineum a Seio, quo cum pacem, pro se & cõsanguineis habebat, vulneratum, pacem violasse dicatur, si alium Seij consanguineum percussit; ea credulitate motus, quæ a fide digno processit, & nouam offendendi causam tribuit, licet inanis fuisset credulitas, & falsus rumor; allegat congesta in simili a Feli. c. licet eli. de simo. & Lap. decision. centesima. & profecto in casu illo, in quo non is qui vulnerasse dicebatur, sed alius offensus fuit, ipse contrarium iudicassem, vindictæ
2 enim quas transuersales uocant, nec quidem a brutis animalibus perpetrantur, nempe quia in illis, nec iracundiæ calor, nec sanguinis commotio potest operari. l. quidquid calore. ff. de regu. iur. Vltra ꝙ etiam aduersus eum, quem vulnerasse rumor esset, qui pacis fœdere deuinctus est, nimis credulus esse non debet; ex Vlpia. in l. 1. ff. de eo per quem fac. erit &c. Itaque nisi fama seu rumor esset vehemens, vel a duobus vel vno non vulgaris, sed spectatæ fidei, & de visu testantis eiusmodi credulitas procederet, extaretque cum eo, qui vulneratus vel occisus diceretur, maxime sanguinis coniunctio, quæ primum vel secundum gradum non excederet, in pacis fractione, in re tam ardua, temere credulum non excusarem.

SVMMARIVM.

1 *Aggressor si non apparet, an pacis fractioni sit locus.*

QVAESTIO. 50.

1 Sed an a pacis violatione, satis excusari debeant, qui ad inuicem digladiari reperti sunt, si, quis aggressor fuerit, non constet, quæstio est quæ altiorem indaginẽ requirit, de qua dixi inf. tit. de promis. de nõ offen. q. vlt.

Digitized by Google

Octauiani velpelli, De Treug. & pace.

SVMMARIVM.

1 *Pœna pacem uiolantis.*
2 *Homini, hominem insidiari nephas.*
3 *Pax, & securitas differunt.*
4 *Securitatem frangens, qua pœna puniatur.*
5 *Inducіarum publicarum uiolatores, quomodo plectantur.*
6 *Miles qui iniußu Imperatoris, commilitonem ad singulum certamen pro uocat, quomodo puniatur.*
7 *Patri propter pacem bannito, alimenta non debentur.*
8 *Pacis uiolatoribus, quæ pœna ex constit. Marchiæ, & decretis Pontificijs imponatur.*
9 *Libra legalis apud Romanos qualis erat: & qualiter leges de libra loquẽtes, accipiantur.*
10 *Verba in potiore significatu capienda.*

QVAESTIO. 51.

1 Quæ autem pœna pacis violatoribus iure nostro imponatur; ostendit Friderici Primi constitutio. tit de pac. ten. cap. 1. occidenti, capitalem; vulneranti, amputationis manus, fustibus percutienti, barbam vel crines expilanti, decem librarum, manu vacua, quinque pœnã imponens, extat & alia subsequens. tit. de pac. iur. fir. cap. 1. §. si quis verò usu temerario, ciuitati centum, opido triginta: Ducibus, Marchionibus, & Cõmitibus quinquaginta, capitaneis uiginti, & inferioribus trium librarum auri pœnam præscribens.

Sed pœnæ d. § si quis verò, mihi procedere videntur, in pacc iuramento firmata, quam cum omnibus iure naturæ, & euangelico, habere debemus. §. iuris præcepta. Insti. de iure natu. Pau. Roman. 12. cum enim natura inter nos cognationis quoddam genus instituerit, hominem homini insidiari
2 nephas est. l. ut uim de iust. & iure, & quam etiam nullæ inimicitiæ præcesserunt, non autem in ea quæ post iniurias, iure gentium fuit introducta, quæ, & reconciliatio appellari solet: In qua, siue inter ciuitates, siue inter singulares personas facta sit; siue ab Imperatore indicatur, prioris constitutionis pœnæ locum habent, tit. de pac. ten. ut ibi docet Bal. in prin. Barto. l. 1. num. 6. ff. ad l. Iul. maiest. sentit uiolatorem pacis in l Iul. maie. incidere; per tex. ibi, sed loquitur in pace publica, quam ciuitates adinuicem faciunt; Vel dicamus eum male interpretari uerbum securitatis, de quo in tex. dum dicit, hęc lex potest intelligi in securitate, hoc est quando duæ ciuita-
3 tes faciunt pacem: quia aliud est securitas, aliud pax, prior enim temporalis est, absque odij dimissione, secunda verò perpetua cum rancoris extinctione, teste Pau. Iureconsi. in l. postliminium. §. indutias. ff. de capti. & postlim. reu. Et d. l. 1. procedere videtur in securitate data a pop. Roman. unde in ciuitatibus superiorem recognoscentibus, tam grauis pœna non esset infligenda, sed extraordinaria; attenta personarum qualitate, ex his quæ scribit Guid. Papæ. q. 418. de rumpente saluaguardiam (vt aiunt) francigenæ, & ita intelligendus est
4 Ioan. Fab. in l. denunciamus. C. de his qui ad eccle. confu. dum dicit, ꝙ securitatem frangens. l. Iulia. maie. punitur. de quo, ẽt Steph. Aufr. ad Capel. Tolo. quæst. 489. quibus & ad stipulari videtur Bonifac. Vitel. tractat. de malefic. titu. de treug. numero quinto, & Ioan. Brug. titu. de pac. ac induti. uiolatio.

Illud in confesso est, authoratos milites, qui publicas indu-
5 tias temere violarent, vel publicæ pacis turbatores existerẽt,
6 ut qui iniussu Imperatoris sui, commilitonem ad singulare certamen prouocarent, capitali pœna puniendos. l. final. §. miles. ff. de re mili. uel saltem d. constitu. Frideri. de pa tenen. uiginti libris auri plecterentur, ut in proposito scribit Alcia. consi. post tract. de singu. certa. colum. 2.

7 Alia insuper pœna pacis violatoribus imponitur, quia licet patri etiam bannito filius alimenta debeat exhibere, secus tamen si propter violatam pacem sit exul. ca. 1. §. si quis hominem. de pa. tenen. quod & probat Alcia. lib. 1. de uerb.
8 sign. fol. mihi 29. Extant etiam maiores pœnæ, publicæ pacis violatoribus impositæ, libro consti. Marchiæ 4. rub. 43. in antiquis, pro locis ubi seruantur, & etiam eorum receptatoribus, etiam ꝙ pax, siue indutiæ inter priuatos factę forent, ex bullis Pij 4. & 5. in tota ditione ecclesiastica locum habentibus.

9 Et quia in dd. constitutionibus Imperialibus de pœna librarum, mentio facta fuit, in priore quidem simpliciter, & in sequenti de libris auri, sciendum, olim apud Roman. prout & hodie pænes nos. legalem libram duodecim vncijs constare, & vnciam ex dragmis octo, ita vt septuaginta duo aurei tũc temporis libram constituerent, & ex nostratibus sex & nonaginta, vt habetur ex Demetrio Alabaldo titul. de ponde. & mentu. ex Gomes. reg. de ualo. exprimẽ. in impetr. benefi. q. 9. & nouissime ex Couarru. tract. numisma. c. 4. & ita libra auri de qua supra capienda est; Prior vero quæ simpliciter profertur, non de libra ponderali, sed de numerali expendenda videretur, eiusdem valoris quo stater, & mina videlicet quatuor dragmarum auri, & sic quatuor nostratium aureorum vt tradunt Georg. agric. de ponde. & mensu. Bude. de asse. lib. 4. Et de hac libra sensisse Arcadium & Honorium. C. de cupres. ex luco Daph. lib. 11. (quantumuis de libra auri fiat mentio) uoluere Moderniores Galli tracta. de contract. q. 100. uum. 780. & Gomes. supra ex proportione pœnæ, & prẽmij de quibus ibi, quum non sit uerosimile, ꝙ pro plantatione unius cupressus, fiscus libram auri, ideſt septuaginta duos aureos dare voluerit, & vendenti, uel ementi cupressum, pœnam quinque librarum auri, ideſt tricẽtorum, & sexaginta aureorum imponere, sed longe minorem.

Verum eadem ratio suadet, libras de quibus in priore constitutione simpliciter Imperator comminiscitur; de libris auri, quarum septuaginta duæ facerent libram, accipiendas; quia non est verosimile, ꝙ pacem violanti, cum barbæ expilatione, quinque librarum numeralium, & sic viginti nostratium aureorum tantum, pœnam imponere cogitauerit, alias data proportione pœnę ad delictum; Imperatore loquente, de libris imperialibus intelligerem, vt habetur titu. de pac.
10 constan. cap. in causis, scimus enim verba in dubio in potiori significatu fore accipienda. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager vectiga. uel emphyteu. pet. l. quæritur. ff. de sta. homi.

SVMMARIVM.

1 *Pœna pacem uiolantis, a iure communi imposita, an ex conuentionali sublata censeatur,*
2 *Pœnæ diuersæ sicut natiuitate, an etiam impositione uel exequutione cõcurrant.*
3 *Pœna canonica an statuto tollatur in criminibus mixtis, si stat. maior est.*
4 *Legis conlendæ, qui potestatem non habet, nec quidem habet abrogandæ.*

QVAESTIO. 52.

1 Anautem violati fœderis pœna, communi iure imposita; ex ea quæ in instrumento scripta reperitur, sublata censeatur, maxima fuit inter maiores nostros altercatio: ita vt Cyn. in l. qui sepulcra. C. de sepul. uiol. nu. 3. negatiuam magis communem affirmet, sequitur Bar. l. 1. uersi. quæro. ff. ui bon. rapt nisi nominatim dictum sit, legi, conuentionali pœna abrogari, vel præsumptiones aliud suadeant, quod & prius senserat Dy. ibi. & in l. fin. ff de noua. adducens pro præsumptione, quando municipali lege caueretur ꝙ vbi pœna statuto non exprimeretur, foret ad ius cõmune recurrendum Sali. d. l. qui sepulcra. nu. 6. & 7. dubium habens animum huc atque illuc impellitur, nõ negando tñ,
2 ꝙ licet diuersæ pœnæ natiuitate concurrant, secus tamen in petitione, & exequutione. Abb. post glo. Inn. & Burr. in c. de causis. nu. 13. & seq. Bart. sententiam pro vera, & communi contendit, nisi extarent coniecturæ, de quibus sup. Cæpol. consi. 14 nisi statutum subsequens, minorem pœnam imponeret, vt ibi num. 5. uel vna lex vni, altera alteri, applicaret. ut ibi num. 6.

Sed in diuersam sententiam transiuere Bald. l. data opera nu 20. C. qui accu. non possunt. & in d. l. qui sepulcra. & aut. sed nouo iure. C. de ser. fug. Castr. d. l. 1. §. dixerit. num. 5. dicens, ita in practica obseruari. Ang. in auth. de sanctis epis. §. fi. & in § quadrupli. col. 8. Insti. de act. Albe prima par. stat. q. 8. subdens sic Ianuæ disputatum, & resolutum fuisse. Cors. consi. 114. littera. B. in 1. Dec. d. c. de causis. nu. 28. Marsi. in praxi. §. quæritur. nu. 5. & consi. 61. Gram. 35. num 56. dicens, ꝙ ita totus mundus obseruat, & respondit in terminis Alcia. con 55.
3 tom. 1. lib. 2. & sub. priore impressione 453. de communi fidem faciens, & in pœna canonica, vt tollatur statuto quando statuti pœna est maior, uel saltem non est minor, etiam in criminibus mixtis, ut licet pœna excommunicationis, quæ cognoscentibus moniales imponitur. cap. uirginibus. ubi gl. & Arch. 27. quæst. 1. sublata censeatur, si quis statuti pœna sit punitus. cap. felicis. ubi Lap. & Gemi. de pœ. & c. 1. co. ti. in 6. & ita in Vmbria, Piceno, & Romandiola quotidie obseruatum scio.

Putarim tamen hoc (in specie nostra loquendo) in pœnis conuentionalibus, quas paciscentes eorum met arbitrio, Prę
4 tore absente adscribi faciunt, non procedere, pœnes quos sicut condendæ legis, ita & abrogandæ nulla est potestas, reg. eius est. de reg. iur. in 6. & quia facere nõ possunt, quin pœnæ a lege impositę locum habeant, arg. l. nemo potest. cum vul. de leg. 3.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Ratificatio pacis, si a consanguineis non sit facta, an sequuta interim contrauentione, pœna committatur.*
2 *Ratificatio re non integra nihil operatur.*
2 *Ratificatio re non integra nihil operatur.*
3 *Iuramentum, facit actum ualere omni meliori modo.*
4 *Verba cum effectu in promis. de ratificari faciendo quid operetur.*
5 *Clausula, alias de suo &c. quid operetur.*
6 *Moram, quando diluat difficultas.*

QVAESTIO. 53.

Nec ea negligenda est quæstio, quæ quotidie in foro versatur, & a maiorib. nostris summis
1 (vt aiunt labijs) degustata est: An pace pro se & cõsanguineis facta, si vnus ex comprehensis antequam ratũ habeat, offendatur; pœnæ fractæ pacis sit locus: in qua Dyn. in l. si vxor. §. si quis plane uxorem ff. de adul. negatiuam amplexus est, ẽt ratificatione offensi subsequuta; tamquam res amplius nõ sit
2 integra, & ad actum commissum non porrigatur: allegant Cy. cum eo. in l. fi. q. 1. num. 5. C. ad maced. qui nihil ad rumbum: item & Bart. d. §. si quis. nu. 4. qui tamen pro opin. Dy. non figit pedes. Bal. d. l. fi. nu. 2. Dy. sequutus est: quia, dicit ipse, offensus ante ratificationem, nõ erat adhuc in pace actualiter, sed potentialiter comprehensus: cum quibus transire vĩ ẽt Sali. d. l. fi. in prin. uer. ex his infertur. Barbat. in addi. ad Bar. d. §. si quis. & post eum Dec. l. contractus. nu. 16. ff de reg. iu. & consi. 226. num. 7. 531. nu. 10. Cur. iun. cons. 52. nu. Soci. iun. consi. 103. num. 15. in 3. defendendo Petrum Corbolum Vrbinensem: & Bos. in practi. crim. tit. de pa. nu. 27. allegando Bar. supra, qui, vt iam dictum est, nihil firmat.

In diuersam sententiam tendisse videtur Castren. in l. bonorum. uu. 5. ff. rem rat. habe. aduersus Dyn. ex eo q̃ ratificandi potestate pendente nihil innouari debebat; nisi ad ratificandum terminus assignatns fuisset: & Cor. consi. 40. in 2. qui ex facto respondit pœnam aduersus promittentem committi ẽt q̃ de rãto sit promissum, & ratificatio nõ fuerit subsequutta; si interpellatio ad ratificandum non præcessit, quæ in promissionibus facti affirmatiui, necessariò requiritur. l. si stipu. essem. de uerb. obl. ex Alc. consi. 145. in 5. uel si pars offensa quoque, in ratificandi mora extiterit. arg. l. uiro atque vxore. ff. sol. mat.

Memini me alias, dum fisci status Vrbini patronus, eius partes tuerer; hac distinctione, eiusmodi non factæ ratificationis exceptionem, pluries refelliſſe: q̃ aut pax pro se, & consanguineis, simpliciter inita est; & promissum q̃ consanguinei pacem obseruarent sub pœna; & nihil de ratificatione dictum, & tunc pœnam siue conuentionalem, siue prætoriã aduersus promittentem committi; qui uoluit, & potuit pro alijs obligari: iux. consi. Cor. supra, ex quauis parte fiat contrauentio: sentit Paris. consi. 164. num. 19. in 4. ibi non simpliciter pro omnibus, &c. quod iure canonum, & iuramento
3 accedente clarum est: quod facit actum ualere omni meliori modo: vulg. l. cum pater §. filijs de leg. 2. unde intelligũtur paciscentes se curaturos, q̃ consanguinei pacem ratam haberent: Bal. Ab. Fel. c ex rescripto. de iu iur. & docent scribentes, max. Rom. Alex. Ias. l. stipulatio ista. ff. de uer. obl. Soc. cõs. 76. in 3. Parisi. 109. nu. 11, in primo, & 16. nu. 119. in 2. nisi tamen pax ab eis ratificata fuerit, quia tunc conuentionali & legalibus pœnis ratum habentes tenerentur: & promittens conuentionali tantum: cui tamen aduersus eos, qui ratum habuere; & contrauenerunt, pœnæ repetitio concederetur, vt infra q. 61. Aut loquimur respectu promittentium tantũ, videl: cet ut ipsi pro pœna conueniri. & conuenire possint, & legalibus pœnis subijciantur; & tunc non factæ ratificationis exceptio, quæ promissa non fuit, inanis est: ut respondit Goz. consi. 3. nu. 16. qui sic declarat doctrinam Barto. in d. l. si vxor. §. si quis. ff. de adul. Hyp. Rimin. inter consi. crim. diuer. consi. 134. num. 17. tomo. 1. & est nimis clara conclusio, licet viderim plerosque multi nominis aduocatos; eiusmodi exceptionis clipeo, ceu meduseo, reorum partes tueri uoluisse.

Aut promissum fuit, ita facere & curare, q̃ consanguinei ratificarent: absque temporis præfinitione: & tunc si promittens, sibi possibilia fecit, & sequatur contrauentio, inter cõprehensos, qui ratum non habuerunt, vel quia unus ex comprehensis, alterum ex principalibus promittentibus offendat; pœnam non committi: vt communi voto adfirmant Bar. consi. 236. inci. Martinus, & in l. in illa stipu. ff. de uerbo. oblig quem ibi moderniores sequuntur: Ias. l. stipulatio ista. eo. tit. nu. 10. Bur. Abb. c. gemma de sponsa. Fed. Senen. consi. 122. Aret. 143. Dec. l. impossibilium. ff. de regu. iur. consi. 313. & alij passim.

Videtur tamen q̃ ad interesse teneatur; nisi diligentiam in ratificari faciendo adhibuisse constet: ex his quæ docet Bal. c. domino guerram § ad hæc. tit. hic finit lex Cor. Soc. cõsi. 133. in primo. Curt. lun. 74. Gozad. 27. Ripa. §. Cato. num. 59. ẽt nulla interpellatione præcedente, ex quo ad ratificationẽ curandam se obligatum sciebat, & consequenter in mora versari: teste Alex. consi. 127. in 5. & 157. nu. 2. in 6. & Ay. 64. in prin.

Sed in diuersam sententiam tendit Dec. consi. 2. l. quod te. si cer. peta. & plerique quos allegat: quem probare videtur Alci. consi. 145. in 5. uolentes absque interpellatione, moram non committi: nec consequenter pœnam.

Quos ipse, si sequuta sit offensio; q̃ promittens prius ratificationem commode curare potuerit, sequi non soleo: prout & sentit Cor. consi. 248. littera F. uer. accidit in 4. nec Dec. & Alci. recte perpensi hac in specie contradicunt.

4 Verùm non procedit dicta conclusio, cum post promissionem de ratificatione curanda, fuit addita vox cum effectu, vt in Italia crebrius fieri videmus: quæ indicat actum esse, vt omnino res efficiatur: ut probare videtur Alcia. d. l. quod te. uer. in potestate tua. nume. 10. ex tex. in l. si non mortis. §. si quis. ff. de inoffi. testam. quidquid dixerint Are. consi. 143. & Dec. d. l. impossibilium. num. 6. ea verba de uera, & non ficta diligentia interpretantes: quos sequi non possum, Alcia. præceptoris mei authoritate neglecta: pro qua etiam adducere consueui tex. in §. si quis alium. Instit. de inutil. stip. ibi, quod si effecturum se vt Titius daret, spoponderit, obligatur.

5 Et idem si superaddita sit clausula, alias de suo &c. ex quo volnit, & potuit pro alijs obligari, ut supra.

6 Sicut, & obligatur qui simpliciter consanguineorum ratificationem promisit: scire enim debuit se id promittere, quod in sua facultate non erat: vnde actum videtur ne difficultas excuset; prout nec qui aliũ in iudicio præsentare promittit, non excusatur. l. sancimus. C. de fide iuss. cum his quæ fusius congerit Alc. sup.

SVMMARIVM.

1 *Ratificatio pacis, si a fratre promissa fuerit, sub pœna, quum fratres maiores fuerint, an uno maiore effecto, ratificare nolente, pœna committatur, antequam cæteri maiores fiant.*
2 *Dictio, uterque, vtriusque concursum requirit.*
3 *Testator non præsumitur extraneum propriæ soboli præferre uoluisse.*
4 *Pluralis loquutio, quandoque separatim accipitur.*
5 *Absurdum ne sequatur, uerba coniunctiue, & disiunctiue capiuntur.*

QVAESTIO. 54.

1 Quandoque etiam dubitari cõtingit, An fratre de morte patris paciscente, & se curaturum promittente, quòd fratres ipsius, maiores facti, ratificarent sub pœna; expectari debeat, quòd omnes ad ætatem legitimam perueniant; vel priore renuente, pœna statim committatur. Alber. in l. cum quidam. C. de impub. & alijs subst. censuit non prius committi, quàm omnes maiores facti, ratificare detrectauerint: ex illo tex. qui recte perpensus, hoc non
2 probat: Tum ex vi verbi collectiui vterque, quod mortis utriusque concursum requirit. l. Lucius. §. Gaio. ff. ad Treb. l. si hæredem plures. ff. de conditio. instit. tum ex mente testatoris, qui filijs substituens, si uterque impubes decesserit; cogitasse præsumitur ut primo decedenti, frater in eius portionem succederet, nec extraneum, propriæ soboli præferre uoluisse: iuxta Sabini sententiam, a Iustini. relatam, & vulga. doctor Bartol. in l. quidam testamento. de vulga. & pupil. Secus igitur in casu nostro, in quo nulla dictio vniuersalis apposita proponitur, & ubi de filiorum fauore non tractatur, allegat etiam. l. quamuis. eodem titul. quæ a re nostra nimium deuiat; Itaque me municipem non habebit, nisi cum uniuersa
4 lem dictionem superadditam supponeremus, nam ea promissio, licet pluralis sit, pro eo oportet accipi, atque si separatim de quolibet fratre facta fuisset, vt expressis uerbis dicebat Paul. l. falsa demonstratio. §. si quis. ff. de condition & demonst. & adnotant DD. in l si plures. C. de cond. inser. quod & probare videtur Iason. l 4. §. Cato. numero 56. de uerbor. obliga.

Accedit, quia aliàs sequeretur inconueniens, quòd maior factus, interim in pace non comprehensus, homicidam offenderet, contra bonum publicum, & contrahentium mentem, est ne sequatur absurdum, & inconueniens, & ne aduersus paciscentium mentes eamus, ea fit interpretatio, vt
5 uerba dubia disiunctiue, & coniunctiue capiantur. ex his quæ tradit Bal. d. l. pen. & Castrẽ. consi. 200. uisa suprascripta. num. 3. in anti.

Digitized by Google

Octauiani velpelli, De Treug. & pace.

SVMMARIVM.

1 *Pax sub conditione, quòd bannitus intra certum tempus, uel absque pacisc entis licentia ad patriam redire non possit, an ualeat.*
2 *Conditio contra actus naturam reijcitur.*
3 *Benefacere etiam illis ex Euangelio tenemur, qui oderunt nos.*

QVAESTIO. 55.

1 Sed quid si pax ea conditione facta proponatur, & bannitus intra certum tempus, uel absq; offensi licentia ciuitatem ingredi non possit? quod in statu Vrbini, vt plurimum fieri consueuit: An eiusmodi pactio va-
2 leat, & uidetur pacem valere, & conditionem tanquam cõtractus naturam reijciendam. l. 1. §. pen. ff. depo. l. cum præca-
3 rio. ff. de præca. præsertim quia etiam lex euangelica repuguat. ibi, & benefacite illis, qui oderunt uos. Matth. 5. non. n. benefacimus, sed male, & si ipsos a patria exules teneamus. Insuper quia ea conditio videretur impedire Principis beneficium, & gratiam subsequutam; & ita respondit Alcia. consi. 134. tom. 2. lib. 5.

Putarim tamen istiusmodi conditionem, breui tempore duraturam, a Principe non aspernendã, ne offensus, qui aliàs pacem non fecisset; & conditionem valere crediderat; tamquam pax exaduersò non fuerit obseruata; ad vindictam pro uocetur. l. qui fidem. ff. de transa.

Sicut, & pacem recipientem in foro honoris non excusari, quinimmo eius opinionem penes probos viros grauari; si a fide, & promissione desciscat; quibus offensus ad pacem faciendam allectus est.

SVMMARIVM.

1 *Verba stipulationis in contractu pacis an large, uel proprie capiantur.*
1 *In pœnalibus, proprijssima sit interpretatio.*
3 *Pacis fauore, ualet pactum quo inter hostes dirrepta, remittantur, etiam in damnum tertij.*
4 *Statuta pœnalia licet publicam utilitatem respiciant, tamen stricte accipiuntur.*
5 *Pax in dubio quòd non sit facta, iudicandum est.*

QVAESTIO. 56.

1 Huc quoq; necessario pertinet, An in pacis contractu, stipulationis verba, large vel proprie
2 sint accipienda, & quum simus in pœnalibus, videtur & propijssima fieri debeat interpretatio. c. inter dilectos. de fide instrum. c. ex literis. cum vulg. de prob.

Sed quidquid sit in stipulatione de non offendendo, fauore pacis, dubitauere Grat. consi. 114. in 2. & Socin. iunio. 103. in 3.

Verùm pacis fauorem tunc demum operari censeo; quũ de eius celebratione tractatur, & id propter responsum scio
3 valere fœdus, quo hinc atque inde inter hostes dirrepta remittantur; etiam in eorum damnum quibus ablata sunt, ex Bal. & Ang. in l. bene a Zenone. C. de quadr. præscrip. & sim. de quibus Barb. consi. 1. in 3. Corset. tract de priuil. pa. & Alc.
4 lib. 1. de uer. sign. ex bono quoque: non autem postea, quum de pacis fractione tractatur: prout dicimus in statutis delicta punientibus: quæ licet publicam respiciant vtilitatem, & ob id extendenda uideantur; tamen in delinquentis odium stricte intelliguntur: ut docent Bal. l. fi. C. de interdi. matri. & So
5 cin. l. 1. num. 10. de uerb. obl. Immo pacis fauore ea in dubio fieri deberet interpretatio; vt adhuc esset integra; ob bonum publicum, & quietem conseruandam; nõ autem facta: quo casu & scandali, & tumultus immineret periculum: ex not. in l. cum proponas. 2. C. de pac. & ita in pace præsupponit Cor. consi. 40. li. 2. in prin.

SVMMARIVM.

1 *Pax, si inter plures insolidum facta sit; sequuta offensa in persona unius ex una parte; ab uno uel pluribus ex altera, quomodo competat pœna exactio.*
2 *Correi plures non dicuntur; quando ex diuersitas in re.*
3 *Plures, in dubio viritim promisisse censetur.*
2 *Repetitio ei conceditur, qui alienam præstat culpam.*

QVAESTIO. 57.

1 Nec frequens illa quæstio omittenda est: An pace inter plures insolidum facta, cum pro-
missione de non offendendo sub pœna; sequuta offensa in persona vnius ex vna parte, ab uno vel pluribus ex alia, cuilibet & contra quemlibet insolidum competat actio: Bar. l. fi. num. 2. ff. de duo. re. negatiuam amplexus est, quia nõ sunt omnes correi actiuè, & passiuè, quum in eiusmodi stipulatio-
2 ne extet diuersitas in re, & sic in personam offensi; Idemque formalibus uerbis tradit in auth hoc ita. nu. 15. C. eod. quem sequutus est Castren. l. si id quod. num. 4. ff. eod. nempe quia (vt ipse ait) alia est offensa quæ fit uni ab vno, alia quæ fit alij ab alio. Ang. Imol. Alex. d. l. fi. & in addi. ad Bar. d. l. si id quod Ang. Rom. Ias. vulg. §. Cato. num. 54. & Rui. post eos. num. 55.
3 Cor. consi. 218. in fi. in 2. 167. in 3. 247. in fi. in 4. concludens, & ex pluribus in dubio quilibet pro eius facto promisisse censeatur.

Et hoc absque controuersia procedit; cum ex verbis stipulationis, non constat pacem inter plures tanquam inter duo corpora, duas ve partes, & factiones collectiue, factam fuisse: quod pluribus exemplis ostendit Alex. consi. 116. in 4. ubi respondit eo casu quemlibet ex parte, pro virili tantum agere, & conuenirisita ut inter omnes, æqualis fiat distributio: cui & adstipulari videtur Parisi. consi. 160. lib. 4.

Arbitror tamen consocios simul promittentes, si contra-
4 uentioni non consenserint, aduersus cõtrafacientem, quod soluerunt repetere posse: nam quotiescunque alienam culpam quis præstat, æquissimum est ei succurri, ut a delinquente repetat, quod eius causa præstiterit. l. 2. §. item si in facto, ubi scriben. & præsertim Alc. num. 4. ff. de uerb. obl. quod, & inferius tractabitur.

SVMMARIVM.

1 *Pax si pro hæredibus etiam facta sit, an omnes hæredes, uel offensus tantum pœnam petat.*

QVAESTIO. 58

1 Quid autem si pacis stipulatio pro se, & hæredibus facta proponatur. An omnes hæredes, vel offensus tantum, ad solidam pœnam agat? & recepta videtur Bar. sententia, in d. §. Cato q. 6. num. 30. & offensus in tegram pœnam petere possit, tanquam stipulatio pro se, & hæredibns ab ipsius persona iucipiat, & indiuiduum contineat, quam probauere Castrens. l. 2. §. item si in facto. ff. de uerb. obl. Ang. Rom. Ias. nu. 54. d. §. Cato. Cor consi. 218. in fi. in 2. dicens, in iudicando a Bar. non esse recedendum, licet disputatiue aliter sensisse fatentur; cum Imo. Commen. & Ale. d. §. Cato & idem consi. 167. in 3. cum quibus etiam Zas. transiuit d. §. Cato. uer. solus aget. nu. 5.

SVMMARIVM.

1 *Hæres si offendat, an ad integram pœnam uel pro hæreditaria portione cum hæredibus tencatur.*
2 *Litium circuitus euitandus.*

QVAESTIO. 59.

1 Maior supereſt difficultas: An è diuerso offendens ad totam pœnam uel ipse, & alij cohæredes pro hæreditarijs tantum portionibus teneantur. & crebrior est omnium sententia, pœnam ab omnibus pro hæreditarijs portionibus committi. d. §. Cato ubi Bar. q. 6. num. 32. & Ias. num. 54. tanquam eiusmodi pœnalis stipulatio in rem censeatur, & ex parte hæredum promissoris, sit ad hæredes transitoria.

Pro contraria sententia strenue pugnauit Alcia. d. l. 2. §. itẽ si in facto. & d. §. Gato. uer. quodammodo. num. 5. & uer. solus. num. 13. in tract. de stipul. diuid. & indiui. ut uno ex hæredibus contraueniente, omnes in solidum teneantur, ita ut solida pœna ab hoc, uel ab alio hærede possit exigi. quod probare conatur ex tex. d. §. Cato. ibi, solus tenebitur, tanquam quilibet hæredum pro principali habeatur propter hæredis adiectionem: quo casu uidetur actum, ut stipulatio ab eius persona incipiat, & hanc uerioremdicit, licet in contrarium frequentius itum esse fateatur.

Sed Zas. post eius terga, omnino ipsius fundamenta diuellere conatur pro communi contendens, a qua forte pro cõcordia tunc recedi posset, quum aduersus offendentem tantum ageretur: ut tunc etiam solida pœna peti possit, quum certum sit cohæredes pro portionibus hereditarijs conuentos; a contraueniente, solutũ posse repetere ex Bar. nu. 32. & 2 alijs sup. ut euitetur litium circuitus. iuribus vulg.

Illud autem pro comperto haberi debet; (quidquid sit in conuen-

Digitized by Google

conuentionali pœna) cohęredes, qui in contrafaciendo paci nullum miniſterium, nullamue culpam præſtitere, alijs pœnis legalibus vel banni mentalibus, præſertim defectionis fidei vel honoris, non teneri: prout in ſimilibus quæſtionibus pluries ſuperius repetitum fuit.

SVMMARIVM.

1 *Hæredes ſimul cum offendente, aut in promiſſione de non offendente in ſolidum, uel pro portionibus hæreditarijs conueniantur.*
2 *Stipulationes de non offendendo, ſunt iuris prætorij.*
3 *Claudicatio contractus in dubio non permittitur.*
4 *Noxa caput ſequitur.*
5 *Pœna authorem perſequi debet.*

QVAESTIO. 60.

1 An autem quę proximè in pace cõcluſa fuerunt, vt cohæredes offendentis ꝓportionibus hęreditarijs iuxta communem, vel inſolidum, prout placuit Alcia. conuentiantur, in cautionibus de non offendendo procedant: laſ. poſt Roma. d. §. Cato. nu. 55. ſentit negatiue tanquã
2 ciuſmodi ſtipulationes ſint iuris prætorij, in quibus etiam indiuiduis ſi vnus de hæredibus contraueniat ſolus in pœnam incidit, pro parte ſua, alios vero propter prætoriam æquitatem non teneri: allegat tex. in l. pœnales. §. Iulianus. ff. ad l. falci. & Bar. d. §. Cato. q. 2. nu. 23.

Qui recte perpenſi non dicunt contrafacientem pro hæreditaria portione tantum teneri, ſed ad ſolidã pœnã. prout, & clarius docent Bar. d. §. Iul. num. 3. & Alexan. poſt eũ: aliàs ſequeretur ꝓ alter ex promittentibus vnum ex hæredibus offendendo, integram pœnam ſolueret, & ſi ab vno ex eis offenderetur pro tertia vel quarta tantum iuxta hæreditariam portionem, pœna committeretur, ex quo & contra-
3 ctus claudicatio, & abſurditas præter ſtipulantium mentem oriretur: quod non eſt admittendum. Clem. 2. de magi. Aequius erit igitur, in hiſce prætorijs ſtipulationibus, cohæredes qui promiſſioni non contrauenerunt, nedum non inſolidum, ſed nec pro hæreditarijs portionibus poſſe conueniri;
4 noxa (vt prouerbio dicitur) caput ſequente: vt qui ſolus promiſſioni contrauenit, ſolus quoque promiſſam pœnam pen
5 dat: quæ (vt vulgo dicitur) ſuos authores ſequi debet. l. ſancimus. C. de pœn. quidquid ſit in hæredibus paciſcentium, ſeu inducias facientium, & quidquid in contrarium Iaſo. ſenſerit.

SVMMARIVM.

1 *Pace pro ſe & conſanguineis facta, cui & aduerſus quem competat actio.*
2 *Ignorantes obligare non poſſumus.*

QVAESTIO. 61.

1 Sed ſi quis in pace vel cautione de non offendendo, pro ſe & conſanguineis abſentibus promittat (prout in Vmbria & Picæno communiter fieri cõſueuit) cui & aduerſus quem contrafactione ſequuta, comperat actio; & ex iam dictis eiuſmodi quęſtio facile diſſolui poteſt; nempe vt principales, qui pro alijs ſe obligauerunt, a quocũ
2 que & in quemcunque ſit contrauentum reſpectu conuentionalis pœnæ, conueniantur, & conueniant: quũ ipſos ignorantes obligare non potuerint: iuribus vulg. & hoc iure noſtro nullam ſapit dubietatem.

Solent tamen prudentes principes, poſteaquam hodie adeuitanda ſcandala, coguntur homines etiam pro conſanguineis inuitis vel ignorantibus, promittere; publico programmate declarare, ꝓ conſanguinei facta ſibi de qualitate obligationis intimatione, ſi contrafecerint, pro indemnitatis conſeruatione, principali perinde teneantur; ac ſi ſolemniter promiſiſſent: quod ab Illuſtriſſimis dominis meis in Ducatu Vrbini, prouide factum non ignoro.

SVMMARIVM.

1 *Ratificatione ab abſentibus ſequuta, an adhuc aduerſus principalẽ vel ratum habentes, pœna fiat exactio.*
2 *Ratificatio mandato æquiparetur, etiam in ſpeciale mandatum requirentibus.*
3 *Ratihabitio quando retrotrahatur.*

QVAESTIO. 62.

1 Maior ſuebſt difficultas, quum pacẽ uel promiſſionem conſanguinei poſtea ratam habuerunt; in qua diſtinguendum videtur; ꝓ ratificatio fieri deberet, & ea ſubſequutũ, ipſis & contra ipſos, actionem ad pœnam competere: ac ſi ab initio paci inducijs vel promiſſioni de non offendendo interueniſſent; vel principales etiam eorum nomine, &
2 mandato præcedente promiſiſſent: ratificatio enim (vt vulgo dicitur) etiam in ſpeciale mandatum requirentibus, mandato æquiparetur. c. fin de iureiuran. in 6. gl. l. perinde. §. ſi procurator. in ver. abſente. ff. ad l. Aquil. cum his quæ fuſius congerunt Angel. l. licet. C. de iudi. Alex. conſ. 78. nu. 19. 146. nu. 3. in v. 133. nu. 6. in 6. Dec. 281. & l. ſemper qui non prohibet. ff. de re iud.

Niſi tamen principalis primò, ꝓ conſanguinei non offenderent ſub pœna, promiſiſſet: & vlterius etiam ſub pœna ꝓ ratam promiſſionem habituri forent: ſequuta namque ratificatione, non ideo magis a priori promiſſione, tanquam fideiuſſores liberarentur: ſalua tamen ſibi actione ad repetendum: de quo etiam ſupra. q. 59. mentionem fecimus.

Aut de ratificatione nihil dictum; & nihilominus principali inſtante ſubſequuta eſt; & tunc autem præſente parte, & acceptante, & idem reſpondendum videtur: ex his quę proxime dicta fuere, & ex quo ſumus in caſu, in quo ratihabitio
2 retrotrahitur. & fingit ratihabentis conſenſum, priori obligationi interueniſſe: vt congerunt Alex. d. conſ. 78. num. 20. Feli. c. ſicut tuis. de ſimo. & Deci. l. quod in initio. ff. de regu. iur. Aut parte abſente, & etiam notificatione facta, tacente; & nõ videtur quoad pęnam a principali obligatione receſsũ: quamuis etiam aduerſus ratificantes, notario ſtipulante, cõpellatio, vulg. doc. Bar. in d. l. 1. ff. de iu. fi.

SVMMARIVM.

1 *Pace a pluribus ex una parte, pro ſe & cuilibet eorum conſanguineis & affinibus, inita, ſi unus contrauenerit, quomodo pęna exigatur.*
2 *Pęna conuentionalis, pro contrafactione alterius ſoluta, an poſſit repeti.*

QVAESTIO. 63.

1 Nec minus frequens ea eſt dubitatio; quum plures ex utraq; parte pacem ineunt. vel non offendere promittunt, pro ſe & cuiuslibet eorum conſanguineis & affinis, in forma eadem ſtipulatione, & verborum cõtextu; An ſequuta contrauentione ab vno ipſorum, ſeu eorum conſangnineo; ab vno, vel eorum quolibet pœna exigi poſſit. Et videtur quemlibet pro virili agere & conueniri poſſe: ex quo quælibet pars, pro vno corpore deſignatur: ꝓ & clarius ex inſtrumenti verbis perpendi poteſt; vbi dici cõ ſueuit tales ex vna parte &c. ſub tali pœna parti obſeruanti applicanda &c.

Quod ſi in diuerſis inſtrumentis, & ſtipulationibus pax & promiſſio facta ſit, aliud deliberandũ: quia quilibet pro eius offenſione tenetur: niſi tamen ab vno & pariter attinentibus offenſio facta proponatur, eo enim caſu ab vno tantum, vel ab omnibus promittentibus in viriles fiet exactio.

Quòd ſi ab vno ex affinibus ſequatur contrauentio: qui alijs promittentibus non attineat: uel ab vno ex conſanguineis magis vni, quã alij coniuncto; tunc licet obligatio eadẽ ſit verborum ſerie contexta; tamen reſpectu diuerſitatis cãę correi non videntur: & quilibet pro eius affine, vel magis cõſanguineo conueniendus eſt: ita vt nec pax reſpectu aliorũ rupta ſcenſeatur: cum quilibet pro magis attinentibus promiſiſſe videatur: quos ſibi maiorem obedientiam & promiſſionis obſeruantiam veroſimiliter præſtituros credebat, & ita in ciuitate Soræ aduerſus fiſcum cauſa ſatis ardua reſpondi ex his quæ collegi ex dictis Bar. & Ange. l. in l. fi. 6. q. ff. de duobus re. & in repe. auth. hoc ita. q. 13. C. eo. & ex Alex. cõſ. 116, in 4. & Cor. conſi. 40. in 2. & 248. in 4. licet ſatis confuſè loquantur.

Et prædicta reſpectu primi caſus ſuper quo rñdit Alexã. d.
2 conſ. 116. ſic puto intelligenda, vt nihilominus uiritim ſoluentes, ex parte offendentis, abipſo, cuius culpa conuenti fuere, ſolutum repetere poſſint.

Et ꝓ ſi nihil in pacis contrafactione commeruerint, quid quid ſit reſpectu pœnæ conuentionalis, pacis fractores appellari non debeant: ut alibi ſæpe in ſimilibus, dictum ſcio.

SVMMARIVM.

1 *Intereſſe propter vulnus, an pœna conuentionali ſoluta debeatur.*
2 *Pœna*

Digitized by Google

2 *Pœna conuentionalis, an iure Pontificio, & salua conscientia etiam ultra quam interest, exigatur.*
3 *Pœna, quum ratione contemptus debetur, etiam ultra quam interest exigitur.*

QVAESTIO. 64.

1 Nec ea negligenda est quæstio, An conuentionali pœna parti soluta, quia paci vel promissioni de non offendendo sit contrauentum; propter vtrinque & medelas interesse quoque peti possit: quæ ab ea. q. pendere videtur. An pœna conuentionalis vltra partis interesse, iure Pontificio, & tuta conscientia exigi possit: in qua adhuc cõtrouertunt, maiores nostri, & in qua Hostien. But Imo. c dilecti. de arbi. Soci. in cons. 153. in 1. & plerique alij negatiuã amplexi sunt: Quibus contradixere Innoc. Abb. c. tuam. de pœ. Abb. Ancha. d. c. dilecti. Roma. cons. 510. (quod frequenter allegatur) Cor. 153. in 1. & in 2. in 3. Paris. 34. in 1. Rip. 9. in 2. quorum sententia crebrior videtur: & nostra in specie eo certior est, quia pœna ex delicto debetur: Abb. d. c. dilecti. & in c. 1. vbi Fel. de constitu. licet non omnino assentire videatur, & clarius Barba. cons. 45. ver. itẽ quia dicta pœna imponitur. col. 8. lib. 4. & quia pœna ratione cõtemptus potius, quàm interesse apposita censetur: ex his quæ tradit Decius. l. cum proponas. 2. in fin. C. de pact.

2 3

SVMMARIVM.

1 *Pax ab vno ex corrixantibus producta, an alijs etiam contumacibus prosit.*
2 *Verba statuti, in exorbitantibus proprie intelligenda.*
3 *Iudex nihil petenti, nihil impartitur.*

QVASTIO. 65.

1 An autem pax ab vno ex corrixantibus producta, prosit alteri contumaci, si lex municipalis pacem habenti pœnam minuat: Cataldi. tract de sind. num. 127. prodesse affirmauit ex tex. in l. 1. & 2. C. si vnus ex pluribus appella. Cui ego assentire non possum, quia pœnæ diminutio quæ ea lege fit; est aduersus ius commune: vt ait Bald. l. diuus, ff. ad Silla. & id propter eius verba q̃ proprie in producente, seu a procuratore produci faciente, & legis beneficiũ implorante percipienda sunt, Iuribus vulg.

2 Nihilque afferunt incommodi. d. l. 1. & 2. quia ꝙ appellatio vnius, quorum causa erat communis, & eadem omniũ defensio aliis prosit, nimirum; ne ex vno & eodem facto; & vbi eadem est absolutionis ratio, diuersæ appareant sententiç; nempe absolutoria & condemnatoria, vt tex. verba, & Bar. Bal. & Castren. ibi clare docent. ꝙ autem pro eodem facto plures eadem sententia damnẽtur, sed vnus maiore quãtite, quia contumax fuerit, nec confessionis aut pacis beneficium sibi impartiri petierit: non est in cõueniens. & sibi non iudici culpę adscribendum est: qui (vt vulgo aiunt,) nihil petenti nihil impartitur.

SVMMARIVM.

1 *Pax & reconciliatio quomodo probentur.*
2 *Exterioribus, animi intentio dignoscitur.*
3 *Concordia, ex manuum iunctione, antiquitus designabatur.*
4 *Testes & instrumenta, eandem vim habere solent.*
5 *Pax inter illos casus non adscribitur: qui necessario scripturam requirunt.*

QVAESTIO. 66.

1 Quæritur tandẽ quomodo pax probetur: & si de reconciliatione tractemus; verum est ex salutatione, ex amplexu, ex osculo, vel manuum iũctione probari: iuxta illud, & dexteram ingere dextræ: hisce enim exterioribus, animum, & conscientiã pacatã fore dignoscimus: vulg. § pauonum. vbi glo. Insti. de re diui. Bald. l. 1. num. 5. ff. de pac. licuti ex manuum iunctione antiqui Imperatores cõcordiam designabant: vt in numismatæ æreo, & argenteo, Neruæ, penes me videre est: & ita Bald. in l. filiæ quem. ff. de lib. & post. & in l. in ipsius. ex illo tex. C. fam. hercis. & Ale. ad Barto in l. non solum. §. iniuriarum. in ver. oppo. ꝙ non sufficiat. ff. de iniur. adnotauere.

3 Si vero de probanda pace, qua statuti, vel rescripti beneficio potiamur; statuti verba perpendenda sunt; quæ si de pace producta loquantur; necessario pacem quæ in scriptis facta sit requirunt: aliàs ea quæ testibus constaret, non excluderetur; si eandem alium habent testes & instrumenta: vulg. 4 l. in exercendis. C. de fi. instru. maxime quia pax inter illos causas non adnumeratur: quæ necessario scripturam requirunt: vt in terminis reperij postea Catal. tract. de sindi. q. 90. Curia tamen, pacem nisi instrumento probetur, admittere non consueuit: vt de senatu Mediolanensi fidem facit Iul. Clar. in praxi. in §. fi. q. 58. ver pe. & ita in curia Vrbini, Marchiæ, Perusij, & Romæ seruari scio.

DE INDVCIIS.

SVMMARIVM.

1 *Inducię idem quod tregua, uoce barbara.*
2 *Inducię quid.*
3 *Inducię vnde dicantur.*
4 *Inducierum inuentor.*

QVAESTIO. 67.

1 Sequitur modo vt aliqua circa indutiarum materiã (quas vulgo voce barbara treugã vocant) vltra ea quæ supra. tit. de pact. continentur; particularius tractemus: & primo.

2 Quid sint indutiæ, quas Pau. Iurisconsul. in l. postliminium. §. indutiæ. ff. de capti. & post limi. reuer. sic breuibus definiuit: „ Indutiæ sunt cum in breue, & in præsens tempus conuenit; „ ne inuicem se lacesserent: quem sequuti fuere Host. in sum. „ de treu. & pa. & Archi. c. illi. 24. q. 3. dicentes treugam esse securitatem personis, & rebus, ad tempus præstitam; discordia nondum finita. quam & Abb. rub. eo. licet minus proprie, fore pacem ad tempus factam, definiuit.

3 Dictæ sunt autem indutiæ, ꝙ in certam diem a pugnando otium præbeant: ut apud Cice. lib. 1. offi. vel (vt Gellio placuit) lib. 1. c. 25. a tribus dictionibus, Inde, vti, iam: ꝙ lapso indutiarum tempore, deinceps omnia belli iure vti iã peragantur: ac si per quendam coitum & copulam, nomen indutiarum connexum sit: cui adstipulari necesse est, si dictio indutiæ litera. t. & non c. scribi debet: vt nouissime probat Aldus Manu. tun. li. ratio. ortogra. littera. l. licet plerique reclament 4 quia non induciam singulari numero, sed inducias dicamus quarum Lycaon inuẽtor fuit si Plinio credimus li. 7. natura. histo. c. 36.

SVMMARIVM.

1 *Indutias facere quis possit.*
2 *Pacem facere ad quem spectet.*
3 *Auli ducis Romani, fœdus restitutum.*
4 *Indutiæ inter priuatos, an consistant.*

QVAESTIO. 68.

1 Sed quis indutias facere potest? & si de priuatis tractemus: respondendum est, prout in pace diximus supra. q. 1. ad hunc tamen effectum, vt comprehensorum detrimentum alligentur: Si vero de publicis; constat belli Imperatorem, seu ducem ad breue tamen tempus, sicut, & belligerandi, ita & indutiandi potestatem habere, vt docuere Bar. & Ange. in l. conuentionum. ff. de pact. licet si 2 ad lõgum tempus fiant, sicut & in pace senatus Pop. Roma. & sic domini belli autoritas exquirenda sit, argu. l. mandato 3 generali. ff de procu. exemplo fœderis ab Aulo exercitus Roma. Duce, cum Inghurta contracti; quod Roma. populus, quia ipso inscio factum fuerit; rescindi mandauit, ut apud Salustium in Ingur. de quo etiam Præposi. c. ius militare. in ver. nexus. distin. 1. & ita Pau. a Ca. in d. l. conuentionum. intelligendus est, vt videlicet de indutijs non paucis diebus, sed aliquo tempore duraturis loquatur.

Illud non diffiteor. ꝙ quemadmodum bellum inter priuatos, eosve qui illud indicendi authoritatem non habent; esse non potest. c. 2. 23. q. 2. Ita etiam treuga inter priuatas personas proprie consistere non dicitur, si credimus Imol. c. 1. nu. 9. de treug. & pa. & Alex. d. l. conuentionũ: quia tamen in plerisque locis Italiæ vsu veniunt; & ob bonum publicum fieri tolerantur, de his saltem abusiue loquendo, differemus.

SV M-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

2 *Indutias facere an quis cogi possit.*

QVAESTIO. 69.

1 Et si quæratur, an & quomodo quis ad indutias ineundas cogendos sit dixi supra titu. de pa. q. 3. num. 13. ver. minus dubij.

SVMMARIVM.

1 *Indutiorum violator, qua pœna puniatur.*
2 *Pacis turbator quomodo plectatur.*

QVAESTIO. 70.

1 Qua autem pœna indutiarum uiolator puniatur, Marti. tract. de confç. princ. q. 32. testatur, ipsum pœna decem librarum auri puniendum. ex tex. in c. 1. §. si quis uerò temerario ausu. titu. de pa. iur. fir.

Sed tex. loquitur in pace, de qua in d. tit. & de qua sup. tit de pace. q. 51.

Putarim ego, pœnam si in publicis simus indutijs, Principis; sic in priuatis, etiam iudicis arbitrio relinquendã, attenta personarum qualitate, & euentu qui inde sequutus sit, si enim ex indutiarum violatione publicæ pacis, quæ forte eo
2 tempore tractabatur, resultet turbatio; pœna vltimi supplicij foret imponenda. l. fi. ff. de re mili. si parum aut nihil scandali sit ortum, minor pœna: & prout Principis aut Iudicis religioni videbitur ut in simili probasse videtur Guiliel. a Cun. tracta. de securi. num. 32. & Iod. Brug. Enchirid. crim. c. 10 &.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum de indutijs ad pacem an valeat.*
2 *Indutiæ, an magis naturam sapiant belli, vel pacis.*

QVAESTIO. 71.

1 Et inde cõstat de indutijs ad pacem, & econuerso, argumentum non procedere, quia inducia magis bello, quam paci cõparantur. c. 1. §. vasalli. vbi Bal. num. 67. tit. de pact. constan. quod etiam ex diffinitione vtriusque palam est. & id propter animaduertendum est, vt quæ de vno a maioribus nostris scribuntur, ad alterum temere non protraha mus.

SVMMARIVM.

1 *Causa noua, an excuset in indutys sicut in pace.*
2 *Pax perpetuo, indutiæ ad tempus.*
3 *Patri, & non marito, cur lex filiam adulteram occidere permittat.*
4 *Creditores quando propria authoritate pignoris possess. accipiunt.*
5 *Frang enti fidem fides frangatur eidem.*
6 *Fides semel fracta ab una parte, ab altera frangi non dicitur.*
7 *Fides etiam hosti seruanda.*
8 *Offensus, indutijs durantibus, honoris iacturam non patitur.*

QVAESTIO. 72.

1 Quo fit ut adhuc controuertãt. DD. An quemadmodum in pace noua causa ex violatione pacis excusat, ita & in indutijs, In qua specie pro negatiua primipilus adduci solet Vinc. Hyspa. c. 1. de treu. & pa. Archi. c. illi qui. 24. q. 3. But. c. peruenit. de iur. iutan. Io. And ad Spe. Bal. rub. eo. tit. Ange. Imol. l. si ex legati causa, de verb. oblig. idem Ang. Raph. Castren. nu. 4. l. qui seruum. eo. tit. Soci. cõ sil. 26. sed rectius 262. inci. in causa magnifici Petri Medicis. li. 2. Fel. d c. 1. num. 6. Iaſ. l. cum proponas. 2. num. 6. C. de pact. qui nedum de consuetudine, sed etiam de iure testatur. Martin. Laud. tract. de confede. prin. q. 16. dicens speciale esse in treuga, ꝙ licet frangas mihi, tamen tibi fidem frangere non liceat, ꝑ omnes ea diuersitatis ratione inter pacẽ & indutias,
3 ꝙ pax perpetuo sit duratura, indutiæ vero ad tempus. quo lapso possit quis iniuriam sibi illatam retaliare, pro quorum sententia etiam alia ratio adduci posse videtur, quia in pace rancor omnis & iniuria remittitur; quod non fit in treuga: & id propter arctiore vinculo fuit opus quum proniores essent homines ad arma, & indutiarum fractionem quam pacis argum. tex. l. nec in ea. § fin. ff de adul, ubi lex permittit patri, & non marito, filiam in adulterio deprehensam interfice re, quia maritus forte zelotypus, & qui quotidianis nuptijs gauderet ad occidendum procliuior fuisset, quã pater: pro quo lex nimium præsumit, & pro hac scio D. Pet. Aldobrãdinum seniorem clarissimum consuluisse.

In diuersam tamen sententiam transiuere Abb. d. ca. 1. de treug. & pa. Imol. c. 3. de iureiuran. Ange. Imo. Alex. Aret. d. l. qui seruum. Alex. l. semel mora. solu. mat. l. qui insulam. de verbo. oblig. & d. l. cum proponas. Cor. consi. 42. in 2. licet cõ sil. 217. litera. C. in 1. casum adhuc dubium asseruerit. Dec. d. l. cum proponas. & cons. 531. nu. 8. Paris. 165. in 4. Mant. 169. Beninten. decis. 65. & pro communi probant Viui. lib. 1. opi. num. 22. & Soarez thesau. com. opin. ver. pax. nu. 63. pro qua etiam scio. D. Hormanot. det. Francis. de Pepis, Victoriũ de Soderinis, & Anto. de Strozzis, Florẽtinos, & plerosq; alios respondisse. Et respondendo Aret. rationi Pau. de Cast. d. l. q̃ seruum. dicit eam non esse perpetuam, idest generaliter veram nempe quia maior forte affertur vindictæ commodi-
4 tas treugæ tempore, quam postea, argum. l. quæsitum. ff. de pigno. quo motus Bar. l. creditores. C. eod. affirmat creditores propria authoritate, virtute pacti etiam pendente dilatione, pignoris possessionem nanciscì posse. quando iusta subest causa, & periculum in mora.

Vnde in tanta maiorum nostrorum altercatione, cum Cor. d. consi. 219. animus meus adhuc in dubio versatur, q d-quid Moderniores de communi testentur: cuius contrariũ etiam ipse Deci. d. l. cum proponas. nu. 7. innuere videtur, & quum. DD. varie (ne dicam, confusè) loquantur; quibusdam
5 indutiarum fractionem præsupponentibus; vt sic frangenti fidem, fides frangatur eidem. d. l. cum proponas, aliis nouam tantum offendendi causam præmittentibus, Putarim ego opinionum anfractus, hoc distinctionis fœdere conciliãdos ꝙ aut de priuatis, aut de publicis indutijs loquimur, & prio re casu, aut talis durante treuga præcessit offensio, qua vere fracta est, & tunc liceat offenso, incontinenti & ex interual-
6 lo, iniuriam vindicare, siue indutiarum, fideive fractura; quæ iam ab altera parte fracta, amplius frangi non dicitur, ex his quæ tradunt scriben. omnes ex illo tex. in d. l. cum proponas, & dicam infra. nec quempiam teneri ad indutiarum finem expectãdum; quem pars ipsa contraueniendo, iam absoluit & etiam quia interea tẽporis, posset offensor vel abesse, vel se diligentius custodire, vt dicebat Are. sup.

Aut aduersarius fidem non fregit; sed nouam tantũ cãm præstitit; qua pars ad ipsum personaliter offendendum &
7 vindicandum, merito fuit prouocata; & tunc fidem frangere non licere, quæ etiam hosti (vt vulgo dicitur) seruanda est. l. 1. ff. de consti. pecu. nec facile violanda est, quum possit iniuriam passus infra modicum tempus, completis indutijs se
8 vlcisci, vel quum ipsis durantibus facta sit, ipsam etiam absque honoris labe mussitare, quod Monomachistæ omnes fatebuntur.

Posteriore autem casu quũ de publicis indutijs, inter principes vel ciuitates agitur, hoc amplius in aduersione fore videtur, ꝙ quantumvis & publicas, & priuatorum offensiones, ex pacto comprehendant, non tamen ex particularium contrafactione rumpantur, ne priuatorum resideat arbitrio fœderi publico vim facere, & arma hinc atque hinc demissa, mouere, arg l. priuatorum. C. de iurisdom. iud. Nisi ergo Princeps, uel ciuitas id malefacti conscij, condignam coertionẽ detrectauerint, ita ut rarum habuisse delictum, dissimulatione uideri possint, ex his quæ scripsit Aret. cons. 165. vers. circa primum. vel quum prohibere potuissent, id facere neglexerunt; iuxta congesta a Dyn. & Cagn. reg. culpa. de reg. iur. in 6. indutias ruptas non censeo.

Nec ediuerso licere, sine fidei naufragio, dilatione pendẽte, vindictam sumere, & bellum (quod dormiebat) excitare. Quæ distinctio si peritioribus non arridebit, satis erit saltem ad eos prouocandum, vt feliciori diplomate, aliam probabiliorem adducant.

DE PROMISSIONIBVS de non offendendo,

SVMMARIVM.

1 *Promissio de non offendendo, est tertium genus, a pace, & indutijs differens.*
2 *Argumentum de indutijs & pace, ad promissionem de non offendendo nõ est perpetuum.*
3 *Promissionis de non offendendo definitio.*
4 *An etiam ex officio tantum, præstanda sit.*

QVAE-

Digitized by Google

QVAESTIO. 73.

POsteaquam de pace, & indutijs tractauimus supereſt vt etiam de
1 promiſs. de non offendendo particularius loquamur: Quæ quidem promiſſio eſt tertium genus a pace & indutijs in pluribus di ſtans; illæ enim ſponte fiunt, vt dixi ſup. hæc
2 vero etiam ambabus partibus inuitis, ſi prætori videantur præſtantur: vt infra. & id propter de vna ad aliam, argumentum non eſt perpetuum: ex his quæ fuſius cõgerit Pariſ. cõſ. 165. lib. 4. poſt terga. DD. in l. ſemel mora. ff. ſol. mat. & in l cũ proponas. 2. C. de pact.

3 Quæ ſic definiri poteſt. Promiſſio de non offendendo eſt legitimum præſidium, quod iuſte timenti, iniuriam ſibi inferri, ad ipſius inſtantiam, vel ex officio præſidis; ne partes ad arma & rixam procedant, præſtari ſolet. probatur prior pars ex reſcripto Martia. impe. ad populum in l. denunciamus C. de his qui ad eccle. confu. ſecunda in l. vſufrumctũ. ff. de vſu fruct. & in l. illicitas. §. 1. ff. de offi. pſi. a qua nec diſſenſit Bar.
4 d. §. 1. Vnde nimis friuola eſt eorum ſententia, credentium q̃ ſolummodo ad partis inſtantiam præſtanda ſit.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſio de non offendendo, quando peti poſſit.*
2 *Cauſæ cognitio in promiſ. de non offendo, præcedere debet.*
3 *Minæ pro cautionibus de non offendendo exigendis, an ſufficiant.*
4 *Saguntini dum Romæ de auxilio conſulitur, funditus delentur.*

QVAESTIO. 74.

1 Quando autem a parte peti poſ-
ſit, videtur ex ipſa definitione declarari. nempe quãdo iuſtus vel probabilis eſt offenſionis timor, aut ſuſpicio: Vnde Bar.
2 ſupra cenſuit cauſæ cognitionem præcedere debere: cui adiderunt Albe. & Sali. d. l. denunciauimus. Alex. l. qui bona. §. ſi quis. ff. de dam. infect. conſ. 78. num. 25. in v. Felyn. rub. de de treu. & pa. Iaſ. l. ſi ſuper poſ. num. 6. C. de tranſact. Pariſ. cõſ. 168. in 4. qui de communi teſtatur. Pet. a Plaz epit. delic. cap.
3 7. & plerique alij, cauſam iuſtam debere præcedere; ita vt ẽt minæ non ſufficiant: niſi & probetur minantem ſolitum minas exequutioni demãdare: ſcimus enim promiſſiones eiuſmodi maxime pœnales. c. odia. de reg. iur. & ne dum familiã, ſed & alienam comprehendentes (vt hodie fere in tota Italia præſtari ſolent) valde oneroſas, & periculoſas fore; & quã plures familias peſſum dediſſe. l. 2. §. ſi dubitatur. ff. de iudi grauc eſt enim vt vnus ex delicto alterius prægraueẽ: vt ait tex. c. ſi hæres. 23. q. 3. & hac in ſpecie Pet. de Ancha. conſ. 52. inci. pro clariori.

Sed vt verum eſt aliqualem cauſæ cognitionem præcedere debere: vt ait Bar. d. §. 1. ſic & non adeo exacte exquirenda
4 eſt; vt dum ſuper hoc controuertitur, timens offendatur: vt Saguntinis contingit; qui dum Romæ de auxilio ſuppeditãdo conſulebatur; funditus deleti ſunt: ſufficere ergo arbitror veriſimilem metum & ſuſpicionem; ſtatim Iudicis officio p pendendam: quod & ſenſere DD. Tholoſ. q. 489. ita vt etiam petentis iuramẽto, (ſi tamen vero ſimilitudine foueatur) de minis ſibi illatis, credi poſſint; vt docuit Guiliel. a Cun. d. l. denunciauimus. num. 15. ſitque materia hæc tota prudentis Iudicis arbitrio relinquenda: quod & ſenſit Sali. ſupra. Nec ab re, quia ſi præſes ex officio nemine petente, partibusve in litis, id munus explere poteſt; publica vtilitate ſuadẽte: vt pacata & quieta ſit Reſpublica. l. æquiſſimum. ff. de vſufruct. & dixi ſupra, ad petentis inſtantiam, qualiquali cauſæ cognitionem præcedente, multo magis, & ita paſſim obſeruatur.

SVMMARIVM.

1 *Promiſs. de non offendendo, an ab eo qui timori cauſam dedit, exigi poſſit.*
2 *Legis beneficium fruſtra implorat, qui in legem commiſit.*
3 *Afflictio afflicto non ſuperaddenda.*

QVAESTIO. 75.

1 An autem & qui timori causã
præſtitit, exaudiri debeat, puta quia temere & non prouocans, aliquem facto vel verbis offenderit. Et licet plerique negauerint. quorum commiſcitur in hac quæſt. Feli. rub. de
2 treug. & pa. octaua declaratione. num. 22. ne qui in legem cõmiſit, legis beneficio perfruatur. vulga. cap. quia fruſtra. de vſur.

Nihilominus ea receptior videtur ſententia, quæ pro affirmatiua concludit: quam probauere Bar. Alex. in l. qui bona §. ſi quis iuxta. ff. de dam. infe. & Steph. Aufre. ad dd. daci. Tholoſ. q. 439. Rip. rub. de iudic. quia committens in legem ab ipſius legis miniſtris, & non a priuatis puniendus eſt. tot. tit. C. vt ne mi. lice. ſe ſine iudi. auct. vindict.

Non tamẽ inficiauerim, quin aduerſus offenſum pro cautione exigenda mitius ſit agendum; ne afflictio ſuperaddat,
3 vt in terminis ſcribit Ancha. conſ. 52. quid enim ſi diues pauperem, ſi nobilis ignobilem, præter rem offenderit? animaduertere enim debet prætor, ne plus ſibi officiat cautionis dura exactio, quam iam illata offenſio, quod & ex inf. dicendis innoteſcet.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſio de non offendendo, An cum fideiuſſore præſtari debeat.*
2 *Fideiuſſores in promiſ. de non offendendo, quandoque exacte nimis exiguntur.*

QVAESTIO. 76.

1 Sed an eiuſmodi promiſsiones,
cum fideiuſſore præſtari debeant; Guiliel. d. l. denũciauimus. num. 21. quem ſequuntur Bar. d. l. illicitas. §. ne potentiores. nu 4. & Sali. d. l. denunciamus. nu. 2. in eam tendunt ſententiã vt nuda cautio ſufficiat, cum hypotheca bonorum: vt declarat Sali. ſupra, ſi idoneæ extent facultates; alias q̃ etiam fideiuſſor exigendus ſit.

Feli. vero d. rub. de treug. nu. 15. aliter diſtinguit; nempe vt ſi ex præſidis officio exigatur; nuda cautio ſufficiat, ſi ad partis inſtantiam etiam fideiuſſor accedat: ex gl. in cap. ex tranſmiſſa. & cap. litteras. de reſt. ſpol. a quo nec recedere videtur Pet. a Plaz. epit. delict. d. c. 7. nu. 2.

Verum mihi magis arridet Guiliel. Bar. & Sali. diſtinctio, tanquam iuſtior & æquior: quid enim ſi maius verſatur ſcãdali periculũ, quum ex officio iudex cautiones exquirit, quã quum pars ſibi timens, expoſtulat? pro qua idem Pet. allegat Montal. d. c. literas. in gl. in ver. ſecuritas.

Sed, quidquid iure optimum decretum ſit; in Vmbria & Piceno fideiuſſores quantumcunque diues ſit promiſſor, in
2 differentur & quandoque exacte nimis, exiguntur, ita vt plerunque offenſi, quibus fideiuſſores reperire difficile eſt; ſolũ vertant; & in deſperationem adacti, ſe ad improbos, & facinoroſos homines conuertant; quod ne facile fiat, ſuperioris diſtinctionis obſeruantia, maxime in offenſis abſq; cauſa, de quibus ſupra obuiam iri poſſet.

SVMMARIVM.

1 *Cauere coactus, quid ſi fide iuſſorem non reperiat?*
2 *Cautius agendum, vbi perſonæ vergit periculum.*
3 *Cautio iuratoria, quandoque admittenda.*
4 *Præſidi bono congruit prouinciam malis hominibus expurgare.*
5 *Militaris cuſtodia quando decernitur, ne quis offendatur.*

QVAESTIO. 77.

1 Vnde & hoc quotidie in contro
uerſiam venit; Quid ſi cauere coactus, fideiuſſorem, etiam diligentia adhibita, nõ reperiat? forte quia pauper, forenſis rixoſus, vel grauiter offenſus; ita vt veroſimiliter ſuſpicari poſſit, ſe promiſſionem non obſeruaturum: & generaliter concludi ſolet, cautionem iuratoriam cum bonorum obligatione, ſatis eſſe: allegatur Bald. l. omnes. §. in hac vrbe. C. de epiſco. & cler. ex illo tex. qui minime probat: & Bald. & Caſtren. authen. cui relictum. C. de indic. vidui. fol. & cum eis tranſit laſ. l. ſancimus. num. 3. ver. 6. limita. C. de verb. ſig. qui tamen in ſpecie noſtra, ubi perſonæ periculum uergit, & ſic cautius eſt agendum, non loquuntur. In qua tamen Pet. a Plaz. ſæpe alleg. d. c. 7. nu. 9. idem probare uidetur.

Verum & hoc iudicis religioni relinquendum putarem, qui cum paupere, forenſi, uel offenſo, qui tamen uindicare non minitaretur, mitius agere poſſet, iuratoriam cautionẽ,
3 vel fideiuſſorem etiam non omnino idoneum cum ea (facta poſſibili diligentia) admittendo. At ubi cum temere offendente, uel eo qui rixæ cauſam præſtitiſſet, ageretur, vel cum ſcandalis aſſueto; durius verſari deberet, eiuſmodi hominũ genus, in carceribus detinendo: iuratoriæ cautionis fragilitatem (ubi idoneas non haberent facultates) ſpernendo: prout etiam in ciuili negotio, propter malos mores cauere deben-

Digitized by Google

debentis,ait Iaſol. cautio. C. de procur. & tandem a ciuitate,
4 exilium vel relegationem indicendo; congruit enim bono & graui Prȩſidi curare,vt pacata & quieta ſit Reſpublica; ſolicite agendo,vt malis hominibus expurgetur:vt dicebat Vlpia.lib.6.de offi procon. qua duritie & rigore, quandoque eorum animos,etiam ad pacem,& honeſte viuendum deflectere poſſet.

Quod ſi fieri non contingit, & adhuc vigeat veroſimilis offenſę timor,& ſuſpicio:debet Præſes militarem cuſtodiã decernere;etiam concuſſoris expenſis, ſi ſibi videatur: ex his quæ ſcribit Alcia.l.ſi ſuper poſſeſſione. C. de tranſact. & arma ferendi,armatosque ſecum ducendi,licentiam impartiri.l.fi.C.de eroga.mili.anno.vt in ſpecie ſcribit Sali.d.l. denunciauimus.nu.3.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſio de non offendendo,an perpetuo,vel ad tempus præſtetur.*
2 *Arbitrium Præſidis,in fideiuſſionibus præſtandis latum.*
3 *Iniuriarum obliuio,regulariter ex longi temporis lapſu præſumitur.*

QVAESTIO. 78.

1 **Inſuper quæri ſolet,** an promiſſiones eiuſmodi, ꝑpetuo vel ad tꝑs præſtari debeant;in qua quidem q.Guil.d.l.denũciamus nu.7.quos Ang.Imo.l.3.ff.de dam.infect. & cęteri cõi uoto ſequũtur;hoc iudicis arbitrio relinquerunt;reiecta opi.Ioã. Fab d.l.denũciamus,eas ꝑpetuas eſſe dicentis;cũ ꝗbus ẽt trã ſiuere Fel.d.rub.de treug.& pa.nu.16.& Aufr.ad deciſ.Tholoſ.q.489.Rip.rub.de dam.infec.nu.23.de cõi fidem faciens.

Quĩ tñ Ang.Imo.& Caſtren.l.pen.ff.de præto.ſtipu.aiunt arbitrium vltra decem annos non porrigi;ex illo tex.in ver. longum tꝑs,quibus etiam Felin.& Aufre. aſſentire vidẽtur.

Sed vbi in ꝙrium non extat curiarũ ſtylus;quo vel durante ꝓtoris officio,vel ſimpliciter,& in perpetuũ,cautiones dari ſolẽt(a quo ſi niſi graui cã recedẽdũ puto)arbitrij habeas
2 reſtringendas non arbitror; quominus ꝑſes ad ꝑpetuo fide iubendũ,iuxta perſonarũ,& facti qualitatẽ arctaret.Quid.n. ſi capitalis inimicitia extaret;nẽpe ex homicidio in filij, vel patris perſonã perpetrato? quo caſu ex longo tꝑis curricu-
3 culo,non ita facile prout in alijs caſibus,iniuriarũ præſumit obliuio:vulg.l.peregre.ff.de acqui.re dom.& profecto decere cautiones perpetuas,nõ tꝑales fore. Nec me mouet tex. d.l.pen.quia dũ ibi dr, ꝙ præſes q ante in trienniũ caueri iuſſerat,poſtea in longum tꝑs caueri præcepit; non id propter negatur quin & perpetuo ſaltim a principio, caueri facere potuiſſet:& cum hac ſententia poſtmodum vidi etiam Rip. rub.ff.de dam.infec.tranſiuiſſe.

SVMMARIVM.

1 *Contractus in promiſſione de non offendendo,an poſsit claudicare.*
2 *Arbitrer an cogi poſsit ſententiam dicere, ſi vnus ex compromittentib. pœnam promiſerit;alter non.*
3 *Pœna maior,quando ad minorem redigatur,ſi diſpariter ſit promiſſa.*
4 *Promiſ.de non offendendo,an valeat,donec e diuerſo ſit præſtita.*
5 *Aequalitas in contractibus ſeruanda.*
6 *Contractus,cum pupillo claudicat.*
7 *Contractus eccleſia vel Principe claudicat.*
8 *Contractus promiſ.de non offendendo, inter virũ & uxorem claudicare poteſt.*
9 *Contractus promiſ.de non offendendo, vbi ex una parte nullus ſubeſt timor claudicatio permittitur.*
10 *Contractus claudicatio,in promiſsione de non offendendo inter diuitem, & pauperem admittitur.*
11 *Cautiones dicuntur diſpares, qnando diues & pauper æqualem pœnam promittunt.*
12 *Cauſa magna,& modica,dicitur iuxta perſonarum qualitatem.*
13 *Contractus dicitur ſimul tractus.*
14 *Pœna licet in compromiſſo ab una parte tantum promiſſa ſit,valet nihiloſcius ſententia.*
15 *Arbitri intereſt,eius ſententiam non impugnari.*

QVAESTIO. 79.

1 **Nec omittenda eſt ea quæſtio,** quæ quotidie in foro verſatur: An contractus promiſſionũ eiuſmodi,claudicare poſſint, puta quia unus promiſit non offendere,alter non;vel ſub pœna ducẽtorũ; alter vero cẽtũ: In qua quidẽ,vr negatiue rñdendũ:ex reſcripto Vlpia. li.13. ad ædictũ,de quo in l.litigantes.§.idẽ Iul.ff.de arbi.vbi refert
2 Iul.ſcripſiſſe;non cogendũ arbitrũ ſnĩam dicere, ſi alter pœnam promiſerit,alter non:& inde eſt ꝙ Guil.in Spe.eo.tit.§.
3 ſequitur,nu.47.ver ſed circa hoc quæro;cenſuit maiorẽ pœnam ad minorẽ redigendã,ſi diſpariter ſit promiſſa:vt ſeruet æqualitas:quem ſequit Ale.ad Bar.in l.ſi quis.§.ſi de meis.ff. eod.titu.Ita vt apud criminaliſtas, paſſim rumor increbue-
4 rit nõ valere promiſſionẽ de non offendẽdo ſimpliciter ab vno præſtitã,donec & alter quoq; præſtiterit:ea vulgari rõne;ne cõtractus claudicare videat:ꝺ vulg l.quæro.inter loca
5 torẽ.ff.loca.& l.1 ff.de reſcin. vendi. clamitant namq; oẽs in contractib æqualitatẽ ſeruandã: vt ẽt in ſpecie nr̃a, probare videtur Bal.conſ.57.in 1.aliàs 195.in 2.incip.laudare uos: & Deci,431.nu.10.obiter tamen & perfunctorie loquẽtes;& plerique ex recentioribus ita credidere.

Quibus tñ ego & conſulendo,& iudicãdo,adſtipulari nũquã potui:generaliter admittens,in quamplurib.caſibus,ne dum ex partium conſenſu:ſed etiam lege ſic ſuadente, vel Præſide ſic ex cã iubente, contractus inæqualitatẽ admitti.
6 Quid.n.ſi cũ pupillo contrahatur?quo caſu qui cum ipſis abſq; tutoris authoritate contrahũt,obligant: at inuicẽ pu-
7 pilli nõ obligantur;verba tex.in §.j.Inſti.de auth.tut. & cura. Quid ſi cũ eccleſia? Quid ſi cu Principe? c.1.vbi Fel.de prob.
8 Et quid (in ſpecie nr̃a) ſi vxor a marito caueri petat,quẽ ipſa veroſimiliter non ſit offenſura? generaliterve ubi ex una
9 parte nullus ſit timor,nullave dubita io:vulg.reg. uani timoris.ff.de reg.iu.in quib. caſib. claudicationẽ tolerari ſentire Caſt.l.qui bona.§.ſi qs 2.ff.de dam.infe.& Fel. rub. de treug.
10 nu.20. Quid ſi ex cauere debẽtib.unus ſit diues,cui ducentorũ aureorũ amiſſio,minoris ſit detrimenti, quã alteri pauperi quadraginta? & conſtat dictas impares cautiones,nihiloſcius nedũ expreſſa cã,ſed ẽt ſimpliciter ꝓſtitas, ualere:ſi mõ Iudici, ex dictis cauſis,vel alijs ſimilibus,ita videatur: aliàs nimis fragilis eſſet diuitis cautio,ſi ſolutis quadraginta tãrũ
11 iuxta pauperis promiſſionẽ;poſſet illũ offendere. Quinimo diſpares exforent cautiones,quæ æqua i quãtitate,inter diuitẽ,& inopẽ præſtarent,ex quo, tanti eſſe diuiti cẽtum quanti pauperi decẽ:prout in ſimili in iuſo ſuppletorio perpenditur: quod in cauſis magnis denegatur:vulg.l.admonẽdi.aiũt
12 n.maiores nr̃i,cauſam modicæ & magnæ quãtitatis dici,iuxta perſonarũ qualitatẽ: vt pauperis reſpectu,cã decẽ librarũ ſit magna;diuitis vero modica quinquaginta,& centũ,teſte Bar.d.l.admonendi.nu.54.& in l. ſed & ſi ſuſceperit. §.1.vbi etiam Ang ff.de iud.

Suadet ẽt quia quũ quis iubente iudice, de non offendendo abſentẽ cauet,& ut plurimum inuitus;proprie non dr cõtrahere:contractus.n.dicit ſimul tractus;& ubi ſimultaneus conſenſus interuenit,ἀλλαγὴ συμβολαίου.hoc eſt negotium, qđ cum alio inimus.

Et ubi mutua,ultro citroq; orit obligatio:gl. Bald.Porci. §.fi.Inſti.de oblig. Et ideo nimirum,ſi cum fiſco, vel Prætori de non offendendo promittitur; quis cum altera parte cõtrahere non dicitur.

Nec me mouet tex.in alleg.l. litigatores. §. idem Iul.quæ potius,idem & ſi ſpreta, pręcedenti uerſiculo iuchoare deberet;quia ex eo ꝙ ſcribas Iul. non cogendũ arbitrũ ſnĩam dicere,ſi alter pœnam promiſerit, alter non; inferri non uideo,ꝙ ſi arbiter ſnĩam protulerit, non ualeat ſnĩa, tanquam
14 compromiſſum, ubi pœna ab una parte tantum promiſſa fuerit,non ualuerit:ut comprobat Bar.ſequendo opi.Ioã.gl.
15 §.ſi de meis.Id enim arbitri fauore,inductum eſt,cuius intereſt eius ſnĩam non impugnari:quod facilius eueniret,ſi pœna ab una tantum parte ſtipuletur:quo reſpectu,ait Vlpia.d. l.uer.proinde,plenum non eſſe compromiſſum: cõſequitur ergo tex.in quo Moderniores ſe fundant,& Guil.deciſio,de qua ſupra caſu,noſtro applicari non potuiſſet.

SVMMARIVM.

1 *Pax quam partes pro ſe & conſanguineis obſeruare promiſerunt, an ſit uiolata,quia alter ex paciſcentibus,conſanguineum alterius offenderit.*
2 *Conſanguinei an actiue,& non paſsiue comprehendi poſsint.*
3 *In pœnalibus a verborum proprietate non recedendum.*
4 *In pœnalibus omiſsum pro omiſſo habetur.*

QVAESTIO. 80.

1 **Vnde ex ijsdem rationibus,** & pleriſque alijs proximis diebus conſului,in cauſa Barbarienſi,quę Romæ decidẽda uertebatur,ꝙ pax quã pro ſe, & cõſanguineis obſeruare promiſerũt, nõ erat uiolata ex eo ꝙ alter ex paci-
2 ſcentibus conſanguineum alterius offenderat,maxime quia de ui uerborum conſanguinei actiue,& non paſſiue cõprehendi uidebantur,& quia principaliu:n reſpectu, nulla extabat promiſſionum diſparitas, quũ uterque eadẽ uerborum
3 ſerie eodemq; uinculo,deuincti eſſent:in his.n.quæ ſtricti iuris ſunt, prout in pœnalib. temere a uerborũ proprietate nõ

rece-

Digitized by Google

4 recedimus.vulg.l.non aliter&c. & omiſſum pro omiſſo hȓ. l.ſi cũ dotem.ff.ſol.mat.vt in pacis contractu,ait Bal.conſ.57. in 1.alias 195.in 2.ſæpius allegato.col.3.quod & in promiſſionibus de non offendendo,ita conceptis obſeruandum.

SVMMARIVM.

1 *Cautione ab una parte ſimpliciter præſtita,ſi interim ſequatur offenſio, an pro ea parte,pœna committatur.*
2 *Pœna quandoque debetur ratione contemptus.*
3 *Proteſtatio quod cautio non ualeat,donec ab altera quoq; parte præſtetur,an admitti debeat.*

QVASTIO. 81.

1 Hu c quoque pertinet & ſequẽs qõ:quid ſi data cautione ab vna parte ſimpliciter, & abſque proteſtatione ꝙ non valeat, donec ẽt ab altera fuerit præſtita;(qua pleriq; conſultius agentes uti ſolent)interim ſequat offenſio?& vulgo aiunt, promiſſioni cõtrauentum non eſſe tamquam promiſſione correſpectiua non ſequuta,pro non ſcripta videatur: ne claudicatio & diſparitas ſequatur; de quibus ſupra.

Verum ego ex præmiſſis,ſemper in diuerſam ſẽtiam teneo di:debet.n.qui Prætori non offendere promiſit; fidem ſeruare. nec magiſtratus dignitatem,ita pro nihilo habere; vt hodie promittat,& cras contraueniat. ſcimus.n.eiuſmodi pœ-
2 nas ẽt rõne contemptus committi; ex his quæ docent Bal. l.ſi defuncto.C.locati.& Deci. l. cum proponas.2.in fi. C.de pa.Itaq; niſi promittens prouocatus,offenderit,vel ex noua cauſa,de qua ſup.tit.de pa.q.47. exactioni pœnę locum arbitror,ac ſi pœna vtrinque in ſtipulationem deducta ſit.

3 Illud nec prætereo,ꝙ Præſes proteſtationẽ prædictam põt, immo & debet negligere,nullatenusq; admittere,vt delictis obuietur,& ligatas interim vna pars habeat manus, donec & altera colligetur.

Vnde merito Illuſtriſſimi Principes noſtri Vrbinenſes,publico programmate, decreuerunt, vt facta requiſitione de cauendo ſub pœna, cautiones ſub eadem pœna pro præſtitis habeantur, quod ad euitanda ſcandala, cæterorum quoque Principum facere munus eſſet.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſioni de non offendendo,an ſit contrauentum ſi filius offendatur, vel offendat.*

QVAESTIO. 82.

1 Sic & alia peregrina quæſtio definiri poteſt,an promiſſioni de non offendendo ſimpliciter;dicatur contrauentum,ſi filius offendatur,& an è diuerſo ſi filius offendat,quę ſup.tit.de pa.q.39.explicatæ fuerunt.

SVMMARIVM.

2 *Promiſſio de non offendendo,an etiam pro filijs & conſanguineis,ac familiaribus præſtanda ſit.*
3 *Stilus Vmbriæ & Piceni, vt quis etiam pro conſanguineis & affinibus promittat.*

QVAESTIO. 83.

1 An autem eiuſmodi cautio nedum pro ſe, ſed & pro filijs,familiaribus, & conſanguineis præſtari debeat, Guil.a Cun.in ſepæ d.l. denunciamus.nu. 24. dicit quempiã cogi poſſe ne dum ꝙ per ſe vel alium non offendet; ſed etiã pro illis,qui ſunt de eius familia.Bar.d.l.illicitas.§.ne potentiores.ff.de offi.præſi.nu.5.concludit,vt ẽt pro familiarib.& cõplicibus teneatur.Sali.d.l.denunciamus.nu.2.loquit̃ de filijs,familiarib.& ſibi ſubiectis.Fel.rub.de treu.nu.18.ver.qui timet;cũ Bar.tranſire vȓ. nempe vt ẽt familiares & cõpliees in promiſſione cõprehendant̃:allegans Bal. in l.1. nu.3. C.de epi.& cle.cui adſtipulari vȓ Pet.a Plaz epit.delic.c.7.num.8. quoſdã alios ex recentioribus allegando:adducunt oẽs l.1. & l.qui inſulã,ff.loca.& ſic ſe habet cõis Vmbriæ & Piceni ſti-
2 lus.ita vt nedũ filij & cõſanguinei,ſed ẽt affines vſq; in tertiũ gradum iure canonico computandum comprehendantur.

Sed circũſcripto ſtilo, iure optimo cautũ ñ reperio,vt qs ꝙ alijs,q̃ filijs alijsq; quos qs ſub ptãte habeat ad onus iſtud adeò graue & extraordinariũ cogi debeat;vulg.rub.& tit.C. ne filij pro pa. &c. ſcimus enim ꝙ plerunque (vt ait Poeta)

Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Et quod fratrum quoque gratia rara eſt.

Vnde ꝙ quis cauere cogat pro his filijs qui ſacris paternis,non ſubijciuntur,& pro alijs conſanguineis, q ſub ptãte vel gubernio ipſius non verſantur,qui qñque in ſolam promittentiũ inuidiam, contraueniunt, nimis graue & inhumanum videtur.Nec me mouet tex.in alleg.l.1.quia nihil ad rumbum.nec in l. qui inſulam.§. colonus, quæ loquuntur in ſeruo qui eſt ſub poteſtate,& familia.

Nec contradicit Bald.a Fel.allegatus.d.l.1.nu. 3. quia loqtur in pace,ad quam nemo cogitur,vt alibi dixi:& per verbũ debet,dicens ꝙ pacem faciens,debet promittere pro familiaribus,& adhærentibus, ſi vult eſſe fideiis. quæ verba potius decentiam,quam neceſſitatem important.Vnde ꝙ quis pro alijs, quã pro filijs & deſcendentibus, quos ſub ptãte habet, promittere cogatur iuri conſonũ non cenſeo,& ideo Salic. ſup. filijs & familiarib. ſibi ſubiectis tantũ loquutus:eſt idẽq; ſenſiſſe videntur Abb.c.1.de reſt.ſpol Cur.Sen.conſ.41.Rip. l.1.nu.15.ff.de dam. infec. Animaduertant igitur prudentes Præſides,vt etiam ſtilo in contrarium ſuadente,in eiuſmodi promiſſionibus,pro alijs pręſtandis,vel aliorum culpa exigẽdis, mitius agant, quum extra iuris cõs orbitam vagentur.

SVMMARIVM.

1 *Pater an pro ſpurio cauere cogendus ſit:vel ſi pro filijs ſimpliciter cauerit ſi ſpurius contraueniat,teneatur.*
3 *Spurij,filiorum appellatione non continentur.*
3 *Spurij non ſunt filij nominandi.*
4 *Spurij coniunctorum appellatione non comprehenduntur: nec cum eis (quoad patrem) ulla datur cognatio.*
5 *Spurij,iure ciuili incogniti.*
6 *Spurius non continetur ſtatuto,quod pater pro filio condemnationem ſoluere teneatur.*
7 *Spurius an comprehendatur in ſtatuto,quod pater pro filio damnum rependere cogatur.*

QVAESTIO. 84.

1 Et ex his quæ ſup.digeſta ſunt,alia quoque diffiniri põt qõ:An pater pro filio ſpurio cauere cogatur:vel ſi ꝙ filijs ſimpliciter cauerit,ex offenſione a ſpurio facta,teneat̃ in qua cõi voto maiores nſri,negatiue rñdere,& pſertim Dy. Ray.Bal l.cũ pater.§.volo.de leg 2.Ale.l.ex facto.§.ſi quis rõ-
2 gatus.nu.48.ff.ad Trebel.& cõſ.60.nu.13.in 2.quia ait Bal.d. §.volo,filiorum imò & liberorum appellatione,ſpurij non continentur.auth.qui.mo.natu effi.ſui.& quia ſpurij filij nõ
3 ſunt nominandi,auth.ex complexu. C. de inceſt.nup. ita ut
4 nec cõiunctorũ appellatione,veniant,nec cũ illis ſit, quoad patrẽ coniunctio,aut cognatio,vt voluere Dy.conſ.15.Bal. l.id quod pauperib.C.de epi.& cle.Alex.d conſ.60.nu 9.Tiraq.conſuet.pict.de retract.ligne.§.j.gl.8.nu.5.tamquam ciuili iure incogniti.Suader,quia ſtatutũ, quo pater pro filio cõdenationẽ ſoluere cogat,de filio ſpurio nõ inteliigit̃ ex Bal. in l.gñaliter.§.cum aũt.nu.5.C.de inſti.& ſubſti.& in l.1.nu. 4.C.de ſucce.edic.quia(vt ipſe ait)fieret interpretatio extẽſiua,vltra definitionẽ & ſignificationẽ vocabuli.l.filiũ definimus.de his q ſunt ſui vel alie.iu.ſeq tur Sali.ibi:l mo.d.§.ſi qs
7 rogatus.Alb.1.par.ſtat.q.49.& in ſtatuto, ꝙ pater dãnũ a filio datũ,reſicere teneatur. Io.And.in addi.ad Spe.rub. qui filij ſint leg.& Alex.d.conſ.60.nu.41.& alij paſſim: quibus & quę præcedenti.q.dicta ſunt,adſtipulantur.

Putarim tamen iudicis arbitrio relinquendum,an in cautionibus præſtandis pater pro eo cogendus foret,cuius munus eſſet ſciſcitari an pater ipſum domi aleret, & ceu filium tractaret,an alios legitimos & naturales hẽret ad quos proprie uindicta pertineret,& patris ac ſpurtij mores, & cauſæ qualitatem perpendere,& ex his & ſimilibus ita agere,vt pater in eiuſmodi exorbitantibus, præter rem non grauetur, ſcandaliſque obuiam eatur. Audiui enim a pleriſque filios ſpurios deſiderari,ut uindictę,ſine cenſus obliguritione,cõmodius poſſent perpetrari.

SVMMARIVM.

1 *Naturales an in promiſſione de non offendendo pro ſe & filijs comprehendantur,& an pater pro eis cogi poſſit.*
2 *Naturalis,proprie qui dicantur.*
3 *Naturales,non dicitur proprie filius in pœnalibus.*
4 *Naturalis,an ſtatuto contineatur quod pater pro filijs condemnationem ſoluere debeat,*
5 *Naturalis an in emphyteuſi,pro ſe & filijs comprehendatur.*
6 *Naturales ciuili iure,filij nominantur.*
7 *Naturales pro legitimis,& naturalibus habentur,in his quæ naturali in re perueniunt.*
8 *Naturales,ad accuſandum de morte matris admittuntur.*
9 *Naturales filiorum appellatione continentur quum eadem militat ratio, quæ in legitimo.*

QVAE-

Digitized by Google

QVAESTIO. 85.

1 Maior profecto in filijs, proprie naturalibus; versat dubitatio, nempe an in promissione pro filijs contineantur, vel pro eis quoque pater promittere cogi possit; de his loquendo, qui ex cõcubina nascuntur, diu domi in habitu cõcubinæ, &(vt aiunt) affectione maritali retenta; & quæ sit vnica: de qua Guil. in Spec. in tit. de succes. ab intest. §. 1. ver. nũc de naturalib. Alex. cons. 60. nu. 8. & Caccial. repet. l. si qua illustris. C. ad orphi. Alc. trac. de præs. reg. 3. præs. v. In qua quidẽ qõne Cy. d. l. cum pater. §. volo. ff. de leg. 2. negatiuam ample
2 xus est: & post eum Fel. c. in præsentia nu. 36. de proba. & facit quia filius naturalis, non dicitur vere & proprie filius. d. l.
3 filium. ff. qui sunt sui, vel alie. maxime in pœnalibus: vt in statutis docet Abb. d. c. in præsentia, & in statuto ꝙ pater pro filio condemnationẽ soluere teneatur. Imo. l. Lucius. 2. §. fin.
4 de leg. 2. Alb. d. q. 49. 1. par. stat. & ꝙ in emphyteusi ecclesiastica pro se & filijs non contineatur. Bal. Imo. d. §. fin. Abb. Fel.
5 nu. 42. d. c. in præsentia.

Sed quidquid sit, quum de naturalium fauore, aliisq; similibus tractatur; in specie nostra authoritate Cyn. & Fel. non obstante, subsisterem; si filij naturales (prout de spurijs dixi)
1 sub patris gubernio viuerẽt; ipsi enim ciuili lege filij nominantur; nec omnino spernuntur. eo. tit. C. de natu. lib. & quũ
6 sint natura filij, & ex paterno semine concepti; prout legit. & naturales, verosimile est ex offensa patri facta, pariformiter
7 ipsorum sanguinem circa cor ebullire; & manus ad vindictã conferere. in his. n. quę naturalia sunt, naturales pro legitimis & naturalibus habentur: vt ait Barb. in addit. ad Bal. d l. generaliter. §. cum autem. nu. 5. Guil. a Cun. l. parentes. ff. de in ius
8 voc. Tiraq. de retract. Ligna. gl. 6. §. 1. nu. 5. Ideo Bar. l. 1. nu. 3. ff. de accu. probat, naturales de morte patris ad accusendum admitti: & generalis regula tradi solet; ꝙ vbi eadem militat ratio in naturali quæ in legitimo, filiorum appellatione cõtineantur. l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. Abb. Fel. num. 33. d. cap. in præsentia.

SVMMARIVM.

1 *Promissio, de non offendendo, an ad vxorem passiue porrigatur.*

QVAESTIO. 86.

1 Sed an simpliciter præstita, ad vxorẽ passiue porrigatur; ita vt vxorem offendens, contraueniisse dicatur: & negatiue respondendum arbitror: quidquid in pace deliberandum sit, ex his quæ scripsi. sup. tit. de pa. q. 38.

SVMMARIVM.

1 *Cautio simpliciter præstita, an hæredes comprehendat.*
2 *Hæres dicitur eadem persona cum defuncto.*
3 *Promittens simpliciter, pro hæredibus quoque promittere censetur.*
4 *Hæres Titij in instrumento nominatus videtur, Titio nominato.*
5 *In pœnalibus a uerborum proprietate non recedimus.*
6 *Hæredis persona, ficte eadem dicitur, non vere.*
7 *Dictio quodammodo improprietatem designat.*
8 *Hæres eadem persona cum defuncto non dicitur, quum uerba proprie capiuntur.*

QVAESTIO. 87.

1 An verò cautio, vt supra, simpliciter præstita, hæredes eorum quoque cõprehendat: videretur affirmatiue concludendum, quia hæ-
2 res est quodammodo eadẽ persona cum defuncto: vulg. §. 1.
3 in auth. de iureiur. a mor. præsti. & qui pro se simpliciter ꝓ mittit, pro hæredibus quoque promisisse censet. si gl. Bar. l.
4 sic. de ver. oblig. & nominato Titio in instrumento, hæres eius etiam nominatus videtur: ex Bald. in l. 1. C. quo. lega. cum similibus.

Sed hac in specie contrarium respondendum; quia sumus
5 in pœnalibus, in quibus a verborum proprietate non receditur: omissumque pro omisso hr̃. l. si cum dotem. ff. sol. mat.
6 Alia. n. proprie loquendo & vere, est persona defuncti; alia
7 & ficta, & repræsentatiua est persona hæredis. Ideo tex. d. §. 1. vtitur verbo quodammodo; quod impro prietatem designat. l. in suis. ff. de lib & posth. & in simili congerit. Iasl. 1. §. sed & si mihi. nu. 3. de verb. obl. Et ꝙ in materia, in qua pro-
8 prie, & non per interpretationem percipi debent; hæres eadẽ persona non censeatur post aliorum terga docet Dec. l. hæredem. ff. de reg. iur. & in quæstione nostra Are. vulg. §. Cato. & l. si stipulat. fuero. de verbor. obligat. & Pet. a Plaz. epit. delict. lib. primo cap. 6. nume. 29. versicu. hinc etiam.

SVMMARIVM.

1 *Promißio de non offendẽdo, pro se & hæredibus si fiat, an cohæredes pro hæreditariis portionibus, uel insolidum teneantur.*

QVAESTIO. 88.

1 Quid autem si promissio pro se & hæredibus facta fit? an cohæredes offendentis, pro hæreditarijs portionibus, vel insolidum teneantur: maxima controuersia iuris est quæstio, (in qua vt in adagio est) Delio natatore opus esset. videto quæ dixi sup. tit. de pa. q. 60.

SVMMARIVM.

1 *Cautiones de non offendendo in uno territorio præstitæ, si in alio sit contrauentum, an exigantur.*
2 *Ius dicenti extra territorium, impune non paretur.*
3 *Iudicis decretum, ultra territorium non extenditur.*
4 *Postulare prohibitus in una prouincia, in alia non prohibetur.*
5 *Statutum quod unus pro altero teneatur, in delinquente extra territoriũ non procedit.*
6 *Repræsaliæ, latine clarigationes appellantur.*
7 *Statutum obligans patrem pro filio delinquente, non precedit si extra territorium delinquat.*
8 *Statuti natura est, ut extra territorium uires non porrigat.*
9 *Prohibitio respiciens personã tantum, non bona, etiam extra territoriũ porrigitur.*

QVAESTIO. 89.

1 Nec ab re quæri potest, An cautiones coram Præside vnius prouinciæ præstitæ; si in alieno territorio sit contrauẽtum; exigi possint; Guil. a Cun. in sæpe allegata. l. denunciamus, nu. 38. ver. sed quæro qualiter. C. de his qui ad eccle. cõfu. negatiuam probauit: ex tex. in l. fi. ff. de iurit. omn. iud. vbi
2 extra territorium ius dicenti, impune non paretur: Sed ibi nimirum, quia non debuit iudex, extra iurisdictionem ius dicere: quod non est in casu, de quo supra, in quo cautiones, coram competenti iudice præstitæ fuerũt: allegat ẽr tex. in l. cum vnus. §. si qui. ff. de bon. alias, de reb. auth. iudic. poss. vbi simplex iudicis decretum, vltra eius territorium non extenditur: Sed ni. facit, quia. i. respectu bonorũ quę sunt intra ter-
3 ritorium extra quod iurisdictio non extenditur: adducit ẽt.
4 l. ex causa. ff. de postul. vbi prohibitus postulare in vna prouincia, in alia nõ prohibetur. Sed ibi prohibitio respectu certæ causæ, absque culpa & infamia postulantis, facta fuit: quæ
5 ad rem nostram sat commode trahi non possunt; Suadet ẽt quia lex municipalis, ꝙ vnus pro altero teneatur; in delinquente extra territorium, non procedit: ut in statuto Floren
6 tino scripsit Bar. tract. repræsaliarum (quas latine clarigationes appellamus) 4. par. 1. q. principa. & in filio si patrem obli-
7 gat ꝓ legitima. Bal. l. 1. q. 3. C. ne fil. pro pa. Soc. l. modestinus. ff. de excep. last. §. actiones nu. 85. Insti. de act. quibus autem stipulatur Dec. cons. 359. quia eiusmodi statuta sunt odiosa, & sic
8 (ut vulgo dicitur) restringenda. Sed nimirum, quia natura statuti est, ut extra municipium uires non habeat, quod in promissione non est dicendum. Et ideo pro affirmatiua respon derem, quia prohibitio respiciens personam tantum nõ bo-
9 na. prohibiti personam sic afficit, ut quocunque ierit, etiam extra territorium, prohibitus censeatur: ex doctrina Bald. in l. cunctos popu. q. 6. & his quæ congerunt Alex. cons. 41. in v. Iaf. 59. in Henri. Boic. tract. lim. par. 3. art. 2. num. 21. Mar. l. fin. num. 132. ff. de iurisd. om. iud. & alij passim: aliàs facile eiusmodi promissionibus, fraus strueretur, si extra territorium impune respectu cautionum, aduersus promissiones iri posset.

SVMMARIVM.

1 *Offensa quid sit.*
2 *Offensa an dicatur, si ex ea pena non infertur.*

QVAESTIO. 90.

1 Et quia de offensionibus, quib. cautiones violantur, passim comminiscimur, quęri posset quid sit offensa, Barto. in l. licitatio. §. quod illicite. nu. 4. ff. de publi. ita definit, Offensa est quidquid aliquem ad iracundiam prouocat, & probat ex extrauagan. Frideri. tit. de pa. const. in princip. subdens, ita tamen vt prouocanti a lege uel ab homine, pœna inferri

Digitized by Google

ferri poſſit,allegat.l.teſtamento.4.ff. de manumi.adduci ſolet etiam tex.l.qui maritum.l.filia in orbitate.ff.de inof teſt.

Sed ipſemet Bar. in l. 1. ff.de his quivt indi.quo cum transire videtur Alex.ait offenſam fieri poſſe,ēt ꝙ ex ea quis pe-
1 nā nō mereat: ex tex.vbi libertus quaſi indignus,legato caret: quia poſt mortē dñi eum quaſi illicitę mercis negotiatorem,detulerat:qui non iō probat defuncti memoriā offenſam,ſi licita fuit accuſatiō,prout lex oſtendit; ſubdens q̄is & præmiū meruerit.& iō Bar.in l.ſi ita ſtip. §. griſogonus,in fi.priori definitioni aſſentit:quā ēt probauere Anch.c.ſi clericos,in fi.de ſen.excō.in 6.& Cor.conſ.51.in 1.& receptior vī hac in ſpecie;in qua pp offenſam de graui pœna exigēda, plerunq; tractatur,vt declarat Bar.l.cum te.C.de inoffi.teſta. etiam ad ea quæ dixerat,in d.§.licitatio,ſe referens.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſioni de nō offendēdo,an ex offenſione verbali cōtrauētū dicatur.*
2 *Offenſio perſonalis,& in perſonam,quomodo differant.*
3 *Dictio in inhærentiam (vt aiunt) ſignificat.*
4 *Verba ſtrictius accipiuntur,quum odium eſt irrationabile.*
5 *Honor uita charior.*
6 *Verba iuxta proferentis qualitatem,accipiuntur.*
7 *Verba iuxta qualitatem perſonæ,ad quam diriguntur ,capienda.*
8 *Dictio in,in materia promiſ.de non offendendo perſonæ tactum requirit.*
9 *Verba promiſ.de non offendendo mitius interpretantur,quum de irrationabili odio tractatur.*
10 *Promiſſioni de non offendendo perſonaliter,vel in perſonam,an ex verbali offenſa contrauentum dicatur.*
11 *Inſultans cum armis,& admenatione,vel inſequutione, an dicatur perſonaliter offendere.*
12 *Veſtes ſcindens,an dicatur perſonaliter offendere.*
13 *Equum freno retinens,an perſonaliter offendat.*
14 *Auferens equum,ueſtem pileū e manu uel capite,an perſonaliter offendere dicatur.*
15 *Proiiciens iaculum,pugionem,ſaxum,an perſonaliter offendat.*
16 *Archibuſium uel baliſtam exonerās, an dicatur perſonaliter offendere.*
17 *Promiſſioni de non offendendo in perſonam,ſi perſona non tangitur, an contrauentum dicatur.*
18 *Verba ſtipu.ſtrictius interpretantur in promiſſione de non offendendo p conſanguineis.*

QVAESTIO. 91.

1 An autem ex offenſa, quę verbis fiat,eiuſmodi cautionibus contrauentum dicatur;perplexa eſt quæſtio, & adhuc male digeſta:in qua ſi rem acu (vt aiunt)non tetigero; ſaltem , ꝙ alij rectius,& apertius loquantur,occaſionē præſtabo. Guil. a Cun.in ſæpe repetita.l.denūciamus.nu.38. C.de his qui ad eccle.confu.loquens in ſecuritate,concludit eam ſolis verbis nō rumpi;niſi ēt quis fecerit quidquid potuerit, vt facto impleret (vt eius verbis utar)nu.40. Sed quibus verbis præſtita ſit ſecuritas,non explicat:Iod.Brug.Enchi.crimi.c.107. ait pacem ſeu ſecuritatem,verbis non infringi ſed facto: ſed loquitur in pace ſeu ſecuritate publica, quam decens eſt, ex priuatæ perſonæ verbali iniuria,non ita facile violari: vnde nodus iſte diſtinctionū diſcrimine ſoluendus eſt.Bar. d.l. licitatio.§.ꝙ illicite.ff.de publ.his verbis hoc negotium dirimit aut promiſſum eſt ſimpliciter non offendere ; & pœna cōmittitur,ex qualibet offenſa , qua pœna ueniat imponēda vt ſupra,aut nō offendere in perſonā,& tūc,quædā offenſio nullo mō ſit in perſonā,vt furtū,& adulteriū, quædā in ꝑſonā,large & loquendo;vt qñ fit uiolentia,rē e manib.auferendo q̄dam in perſonā ſtricte,qñ tangitur perſona, vel res ꝑſonę cohærēs;quædā ſtrictius, qñ in ipſum corpus vel circa ea q̄ ſunt inſeparabilia a corpore fit offenſio.& his duobus modis offenſio accipitur,qñ agitur de pœna & odio rationabili ex proprio delicto:quod & probare vī in l.1.§. hoc edictū. nu.5.de nou.oper.nunc.Guil.& Bal.l.ſi qua per calumniā, in princip.C.de epiſ.& cle.faciunt differentiā inter offenſam p
2 ſonalem,q̄ continet verba iniurioſa;& veſtiū ſciſſionē, licet ꝑſona non tangatur;& offenſam in ꝑſonā qua perſonæ tactus requirit: Bal.cōſ.incip.Inſultus & admenatio; qđ ꝑnes me habeo,& vt pleriq; aiūt impreſſum nō reperitur;rndit,p verba iniurioſa inſultū,&admenationē,in perſonā offenſam non fieri ſed circa perſonā:quia dictio,in ſui natura inhærē-
3 tiā,& trāſitū in aliū,ſignificat.Idēq; ſentirevī in rub.ſol. mat. dicens ꝙ ſi dictio in,ꝑſonę iūgat ñ denotat ꝑſonę adhærentiā.ſed in ipsā ꝑſonā: & iō iniuriā factā nō dici,niſi eā ſentiat ſubdens ꝙ nulla verbalis iniuria in perſonā dī;ſed violentia. Anch.d.c ſi clericos,in fi.de ſent. excō.in 6. diſtinctioni Bar. adhære vī:dicēs ꝙ quis offendere dī,ſiue quis violentas manus in aliquē iniiciat;ſiue furto quid ſubtrahat , vel cū vxore adulteriū cōmittat . In ꝑſonā aūt ſi large loquamur , ſi quis intendat principaliter circa res,ſecundario circa perſonā, ut in violentia:ſi ſtricte qñ tenetur perſona, vel res cohærens ꝑſonę ut in c.ſi qs ſuadēte diabolo. 17. q.4. ſi ſtrictius quando fit in ipſum corpus; vel circa ea quæ ſunt inſæparabilia,a
4 corpore,vt circa pilos, & capillos, in qua ſignificatione capi dicit cum odium eſt irrationabile.

Caſtrē.d.l.licitatio,nu.4.aliter diſtinguit; nēpe vt offenſio perſonalis fiat duob.modis: qñque; mere in perſonam,vt ex verbis , vel percuſſione. Item propter rem licet in perſonā vt in violentia vel vi expulſiua;& ꝙ verba promiſſionis accipiātur de prima quæ eſt mere in perſonam.

Alex.ad Bar.d.§.quod illicite,tranſire vī cū Bal.d.l. ſi qua per calūniam:quos ſequitur ēt Deci.conſ.406.vbi reſpondit ex inſultu,quem perſonaliter offendi,non in perſonam.

Firma.in reper.in ver.inſultus,& verbo offendere,ait inſultum iniuriam perſonalem non dici,nec in perſonam.

Barba.conſ.11.nu.12.in 4.conſuluit ex inſultu cum admenatione,promiſſioni de non offendendo contraueniri .

Itaque in tanta ſcribentiū varietate,ſic diſtinguendū putaui,ꝙ aut ſumus in gñali promiſſione de non offendendo,& nedum facta,ſed ēt verba iniurioſa ſatis eſſe, vt quis contraueniſſe dicat,grauia tñ;q̄ pœnā mereantur:vt ſupra: & q̄ honori labē inferant:quod ēt iudicantis arbitrio, ex perſonarū qualitate reſidebit:multum namque intereſt,ꝙ verba in uiles,& tenuioris fortunæ homines,proferantur; An aduer-
5 ſus nobiles,vel milites,& honoris ꝓfeſſores quibus honos vita ſit charior vul. l.Iul.ff.ſi quis omiſ.c.teſt.Sicut è diuerſo
6 quod ab ignaro & rudi,ſeu uerborum uim ignorante,procedant:uerba enim iuxta proferentis qualitatem, interpretā tur.l.facto.§.ſi quis rogatus.ff.ad Treb.& iuxta qualitatem p
7 ſonæ ad quam dirigūtur.l.plenum.§.equitij.de vſu & habi.& vulgo dicitur ex perſonis dicta ponderantur:ut fuſius docet Alcia.rub.de verb.ſigni.

E in hac promiſ. ēt furtū & adulteriū contineri videnē: vt ait Bar.d.§.licitatio.Cor.conſ.44.in 4.licet Caſtren.poſt Bar. & pleriq; alij repugnent,niſi euidentiſſimis argumētis appareat furtū & adulteriū non ex priore odio,& cōtēptu,ſed neceſſitate,& libidinis ardore ꝑpetrata:de q̄b. ſu.tit.de pa q.3.

Aut perſonaliter nō offendere,promiſſum ē;& tūc quāuis verba iniurioſa large loq̄ndo,perſonalē iniuriā afferant: ut aiūt ſcriben.ſup nihilominus,in hac ſpecie pœnali & odioſa in qua vī promittēs ſaltē ex cōi loquēdi uſu,ſe ad offenſas,q̄ nedū honori, ſed & perſonæ fiūt reſtrinxiſſe , (ſtricte & magis proprie verò accipiēdo) uerius vī, uerbales iniurias nō cōtineri:ſed inſultū cū armis,eū inſequutione, vel(vt vulgo dī) cū admenatione;ueſtiū ſciſſionē,uiolentiā occaſione rei iaculationē,ſaxi proiectionē,archiperforati(quē archibuſiū uocāt)ſeu baliſtæ exonerationē,& ſimilia, in q̄b. tñ perſona nō percutiat,uel tāgatur;q̄ offenſæ oēs,licet perſonales dicā tur,nō tñ in perſonā,q̄ dictio in , in ſpecie nra ꝑſonę tactū
8 & intrinſicitatē regrit,ut utar uerbis Bal.d rub.ſol.mat. & d. conſ.inci.inſultus. Et iō ſi promiſſionis reſtrictio in perſonā facta proponatur eiuſmodi oīa excludi ; & offenſas q̄ mere in perſonā fiūt.& q̄bus perſona tāgitur,uel percutitur,ꝙtineri:ut ex cōmuni ſenſu ſupra allegatorum,elici poſſe uidetur.
9 Quod ſi de irrationabili(ut uocāt)odio,tractetur,nēpe q̄a ꝓter iuris cōis diſpoſitionē,q̄s inuitus,vel de facto,uel cōſuetudine ēt pro cōſanguineis,promittere coactus fuerit; & p q̄uentione ab eis facta,citra ullā ipſius culpā grauet , æquius eſt,ut uerba ēt ſtrictius accipiantur,ut utar uerbis Bar.d.§.licitatio.nu.5.& Anch.d.c.ſi clericos,quo caſu ſub uerbis nō offendere,uerbales iniuriæ nō cōprehenderentur,& ſub uerbis nō offendere,perſonaliter,eę tātū offenſæ cōtinerētur,q̄ tactu uiolento perſonę uel percuſſione , fieri contingerent.

Vnde ex præmiſſis,præcedētes,& his ſimiles quæſtiones, his concluſionib.facile diſſolui poſſunt.Videlicet.

xcj. Promiſſio de non offendendo generaliter,ſeu ſimpliciter præſtita,etiam uerbales iniurias,graue, tamen, arbitrio, iudicis complectitur.

xcij. 10 Promiſſio de nòn offendendo perſonaliter, uel in perſonam,offenſas quæ uerbis fiunt,non continet.

xciij. 11 Inſultans cum armis,cum inſequutione,uel admenatione,dicitur perſonaliter offendere.

xciiij. 12 Veſtes ſcindens, licet perſonam non tangat dicitur, perſonaliter offendere.

xcv. 13 Ephyppia,ſeu freno,equum retinens,licet æquitātem non percutiat,dicitur perſonaliter offendere.

xcvi. 14 Auferens equum , ueſtem, pileum & ſimilia e manu uel capite alicuius perſonaliter offendit.

xcvij. 15 Proijciens iaculum, pugionem; ſaxum, aduerſus aliquem,perſonaliter dicitur offendere.

xcviij. 16 Archibuſium,ſeu baliſtā,exonerans contra aliquem perſonaliter offendit.

xcix. 17 Promiſſioni de non offendendo in perſonā, niſi perſona percutiatur , uel tangatur contrauentum non dicitur.

c. 18 In promiſſione de non offendendo , quæ etiam conſanguineis,pro quibus de iure quis promittere non tenebatur,continet:ſtipulationis pœnalis uerba, ut euitetnr pœna, magis proprie & ſtrictius interpretantur.

SVMMARIVM.

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 Offensa leuis, an promissioni de non offendendo vim faciat.
2 Percutiens saxo sine sanguine, an cautionibus contraueniat.
3 Offense appellatione an leuis veniat.
4 Fideicommissum ex leui offensa, reuocatum non censetur.
5 Rapiens arma e manibus eius, quo cum pacem habebat, an pacis fractor censeatur.
6 Offensa ex ictu cubiti an pacem rumpat.
7 Insultus cum admenatione, an cautiones frangat.
8 Insultus cum armis, & persecutione, an cautionibus contraueniat.
9 Archibusium dirigens aduersus eum, quem non offendere promiserat, cũ exoneratione rotæ tantum, an contraueniat.
10 Nocendi potentia ad actum deducta idem operatur, quod ipse actus.
11 Offensæ leuitas, ex personarum qualitate perpendenda.

QVAESTIO CI.

1 An autem lex leui offensa, promissioni de nõ offendendo contrauentum dicatur, & exactioni pœnę, sit locus; 2 frequens est quæstio, in qua Hyppol. Marsi. consilio 80. in pcutiẽte cum saxo sine sanguine, negatiue respõdit: quia dicit 3 ipse numero 32. offensæ appellatione, leuis non venit, allegat l. si quis, §. fina. ff. de adimen. lega. Verum text. non ait ofensę nomine leuẽ nõ contineri, sed ex leui offensa, fideicommissum reuocatum non censeri, quę nedum facto, sed etiam 4 verbis, in ea specie inferri potest; alle. etiam Bal. cons. 58. in j. alias 195. in 2. incip. laudare uos, quod dicat ob leuem offensam pacem non uiolari. Qui nedum hoc non sentit, quinimmo in diuersam sententiam tendit: dum numero 6. scribit ex graui suspicione, nisi in actum sit deducta, pacem non rumpi, quasi uelit quod si suspicio in actum deducatur, aliquid sit dicendum: Adduci posse videtur Cor. consilio 44. in 4. in ui- 5 rapiente roncam e manibus eius, quo cum pacem habebat: sed alio modo clientem excusare uidetur, nempe ex noua causa, quia alias male consuluisset, & præsertim in pace, vt inferius seq. q. dicetur, & dixi supra q. 96. numero 14. Allegari solet etiam in proposito Paris. consilio 165. numero 14. in 4. dicens ex percussione, siue ictu cubiti (quam vrtationem 6 appellant) pacem non rumpi, sed & ipse d. consilio Hyp. eiusque nugis innititur, possentq; ab eo dicta procedere, si absq; dolo processerit, ut sentit nu. 13.

Adduci solet ẽt in eadẽ specie Grat. cõs. 73. in 2. qui recte perpensus, contrarium de diametro respõdit, ut patet ibi, numero 5. subdens, quod pœna sub conditione promissa, si quis offenderit, ex proprietate etiam in minimo uerificatur. Et nimirum quia promissiones, & cautiones eiusmodi exiguntur vt omnis delinquendi tollatur occasio, l. in fundo, de rei uendi. & satis cautum non foret, si percussiones etiam leues, ex quibus ad grauiores plerunque deuenitur, in promissionibus non comprehenderentur.

Vnde cum essem Illustrissimi & Excellentissi. Ducis Vrbini, fisci patronus, pluries ex facto respondi, & obtinui, & ma- 7 xime Vrbini, ex insultu cum armis, cum ictu sine percussione quem admenationem uocãt, inducijs seu promissionibus de non offendendo cõtraueniri: ex his quæ post Bar. Bal. & Cast. in terminis scripsit Barb. cõs. 11. nu. 12. in 4. per tex. in l. apud Labeonem. ff. de iniu.

8 Sicut & in prouincia Montis Feretrij, ex insultu fugando, & in sequendo fugientem.

9 Et Pisauri ex insultu cum archibusio, cum sola rotę exoneratione, quia his omnibus casibus, fecit insultans quantum in se fuit, & nocendi potentia ad actum ipsum deducta est, vt in proposito Bal. in alleg. consi. dicebat.

10 Non tamen procedit hæc conclusio, quando promissum fuit, in personam non offendere, ex ui dictionis in qua denotat corporis tactum, vt ex Bart. in d. §. quod illicite, & his quæ in specie scripsit Deci. consilio 406. & dixi supra quęstione 99.

11 Verum in his omnibus, personarum qualitates plurimum perpendẽdas arbitror, & ex his offensæ leuitatem, uel grauitatem diiudicandam.

Sicut & an de irrationabili odio tractetur, ut puta quod cõsuetudine cogente promittens, pro offensa a coniuncto, uel adhærente facta, teneatur, ut a Barto. supra, nume. 6. quem communiter alii sequuntur, animaduersum uidemus, ut dixi supra, q. præcedenti.

SVMMARIVM.

1 Pax, an ex solo insultu, cum armorum euaginatione rumpatur.
2 Pax, maiorem requirit obseruantiam, quam promissio de non offendendo.

QVAESTIO CII.

Sed quid in pace dicendum, anex solo sultu, cum armorum euaginatione, rupta dicatur? & Paris. d. 1 consilio 165. numero 22. in 4. & Grat. d. consilio 73. numero 2 5. in 2. affirmatiue senserunt. Et nimirum quia maiorem obseruantiam exigit pax, ex cuius violatione fidei ac honoris fit naufragium, quam ex cõtrauentione promis. de nõ offendendo, in qua non honoris, sed bonorum iactura uersatur: Liul. ff. si quis om. ca. testa.

Et hoc respectu pœnæ legalis, & vt insultantis opinio penes probos viros grauetur, certum puto, respectu uero cõuẽtionalis, seu Prætoriæ, quæ strictius interpretatur, aliud forte deliberandum, ex his quæ superius tractaui, & maxime quæstione 91.

SVMMARIVM.

1 Promissioni de non offendendo vel paci, nunquid contrauenisse dicatur, qui eum offendit, qui prius licet ex interuallo, contrauenerat.
2 Offensus pro promissione de non offendendo ex noua iniuria repercutere præsumitur.
3 Clausula rato manente pacto in promis. de non offendendo, quid operetur.
4 Pœna in cautionibus de non offendendo adscripta, quando in totum, uel in parte fisco debetur, an offenso ex interuallo repercutere liceat.
5 Pœna una, & eadem, nunquid possit diuerso iure censeri.
6 Fiscus semper obseruat.
7 Paciscentes si inuicem communi consensu digladiauerint, respectu fisci pœnam committunt.
8 Offendens prior, non potest ex eo contractu agere, cui ipse contrauenit.
9 Clausula rato manente pacto, in eius fauorem qui non obseruauit non operatur.

QVAESTIO CIII.

Nec ea satis frequens omittenda est quæstio, An posteaquã ab vna parte promissioni de non offendendo, uel paci, contrauentum est, possit altera etiam ex interuallo repercutere, & iniuriam retaliare, sine conuentionalis, seu Prætoriç pœnæ metu, in qua omnium consensu admissum uidetur, ut nõ dicatur ab eo promissio, vel pax uiolata, qui ab aduersario præoccupatus fuit, argum. l. semel mora, ubi Alexan. sol. ma. 2 ex quo enim altera pars promissioni prior cõtrauenit, ex noua iniuria postremum facinus, potius ortum interpretandũ est, l. aut facta. §. causa, vbi Bar. ff. de pę. vt post Io. And. in add. Spec. rub. de treu. & pa. cõi uoto transiuere, gl. Bar. Bal. Castr. l. qui fidem, ff. de transac. Bar. Castrẽ. Alexan. Ias. Dec. Claud. Alcia. l. cum proponas. 2. C. de pac. & in terminis Roma. consil. 155. & 258. & de communi testantur Alexan. consilio 215. 3 in 4. Cor. 42. in 2. Paris. 164. in 4. Ceph. 35. in 1. & plerique ex recentioribus, etiam cp subsit clausula rato manente pacto, & quæ pœna toties committatur &c. quam aiunt tantum in obseruantis fauorem, operari; vt in specie Alex. d. consi. 115: nu. 7. vt si semel offendens, iterum & ex interuallo veterem iniuriam, nouo facinore recrudescat.

Verum hæc omnia respectu pœnæ quæ parti sit stipulata, absq; controuersia procedunt, sed quo ad pœnã, quę fisco promissa sit, amplius deliberandum, & quod idem sit concludẽ- 4 dum, probare videtur Roma. d. consi. 155 & 258. & Cor. cõs. 51. in 1. & 157. in 3.

Sed recte intuenti õria sententia, probabilior uidetur, nempe vt pro ea parte, quæ ad fiscũ pertinet, oĩno pęnæ locus esse debeat, stante clausula rato manente pacto, &c. cuius vim & verba, quæ generalia sunt, si perpendamus, utique nõ alia est facienda interpretatio, nisi vt a quocunque, & quotiescũque ex interuallo, fiat offensio, pœna committatur, a quibus verbis, non aliter est recedendum, nisi cum de contraria stipulantium mente, liquido constet; vulg. l. non aliter. At facile credendum est, fisci agentes, qui partes ad eiusmodi cautiones coegerunt, non aliud prospexisse, nisi ut eo modo cauere tur, vt quoad promissionem fisco factam, numquam absque pœnæ incursu contraueniri posset: ne uno iã sequuto delicto sciret pars offensa, antequam sibi manus iterum ligarẽtur, tuto, & absque promissæ pœnæ metu, posse uindictam sumere, & publicam quietem perturbare, cui quidẽ prætor satis non prospexisset, si ita clausulam illam interpretemur, vt primo contraueniente, alius impune contrauenire possit, quia maius subest periculum, vt pars offensa vindictam quærat, quã ut semel offendens veterem velit iniuriã refricare, & potius interpretandum est, quod prætor, vbi maius erat periculum, cautius prospicere voluerit vulg. iuribus.

Nec aduersat Ro. d. cõs. cẽtesimo quĩquagesimo quinto, qa

Digitized by Google

loquitur in pœna in compromisso apposita: quo casu nullus subest scandali timor, & Reipub. minimum interest contractum obseruari; sicut in allegato consilio 258. quia sua in specie, non aderat clausula quæ pœna toties &c. quæ respectu fisci plurimum operatur ut supra & promissionem, quæ alias sequuta prima contrafactione euanuisset, sustinere uidetur.

Nec me mouet Cor. d. consilio .51. in 1. & 157. in 3. quia, ve ni i dictum sit, sine ratione, & sine lege loquitur.

5 Nec obijciatur prout alias mihi obiectum fuit, quod cum vna, & eadem pœna promissa, si non debet diuerso iure censeri, vulg. l. eum qui ædes, de vsufructu, & consequenter fieri interpretatio; ut respectu partis (cui fides non fuit seruata) non sit commissa; respectu vero fisci sic; quia non est incon-
6 ueniens quod parti non obseruanti, non debeatur, fisco uero qui semper obseruat debeatur: ut in simili probat Alexand. vulg. §. Cato, numero 45. super j. quæstio. Barto. quem sequũtur Arc. & Nouel. & vt demus instantiam patet., quia si duo promiserunt fisco se ad inuicem non offendere, sub pœna
7 centum, pro dimidia fisco, & pro alia parti applicandorum, & concorditer digladiauerint, fidem fregisse dicentur; & quo ad fiscum attinet, pœnam soluere tenentur, licet ad inuicem propter mutuam obseruantiam, fiat compensatio, ac pœnæ exactio impediatur, vt aiunt Doctores, d. l. cum proponas, & inferius dicetur. Nec scribentes in d. l. qui fidem, & in l. cum proponas, & alibi supra, recte perpensi, aliud sentiunt, quia omnes loquuntur in promissione ad inuicem inter partes facta, & pœna partibus applicanda, nullam de fisco mentionẽ facientes; ideo Bal. d. l. qui fidem, prima & secunda lectu. ex rationibus, quas allegat semper loquitur quo ad partes, & idẽ
8 in l. cum proponas, dum dicit primo offendens non potest ex eo contractu agere, quem prior fregit; & Castren. post eũ dicens, quod ex contractu quem quis impugnat, se iuuare nõ potest. Iaf. Deci. Alcia. semper loquuntur quando pœna est
9 adinuicem promissa, ubi declarat Alcia. in 5. notab. quantũ sit ad eius fauorem, qui non obseruauit clausulam non operari, & ita suadent verba Alexand. d. consilio 115. numero 8. & Cepha. consilio 37. & quod in his terminis tantum loquantur scriben. supra, patet ex legibus quas allegant; nempe in d. l. qui fidem, & l. cum proponas, quarum ratio est, ut qui venit aduersus promissionem, vel contractum, non possit postmodum se in eo fundare, ne eo iuuetur, quod ipsemet impugnare ausus est; quæ ratio in fisco cessat, qui nunquã impugnauit, & cui promissio facta, merito debet obseruari; vt pluribus exemplis comprobat Alcia. d. l. cum proponas, in princip. & ita Eugubij, aduersus præstantissimos Doctores obtinui.

SVMMARIVM.

1 *Contumacia offendentis respectu pœnæ, nunquid principali præiudicium afferat.*
2 *Sententia contra principalem, an aduersus fideiussorem exequi possit.*
3 *Contumacia filii an patri noceat, si statuto pro eo obligetur.*
4 *Confessio vnius, eius personam non egreditur.*
5 *Contumacia filii probationes fisci coadiuuat.*

QVAESTIO CIIII.

1 Sicut nec alia frequentior prætereunda est; An contumacia offendentis, respectu pœnæ in promissione de non offendendo, in pace, vel inducijs contenta, si definit alię delicti probationes, principali præiudicet. In qua communi uoto, solet negatiue responderi, ex his quæ scribunt Guiliel. in Specu. titu. de exeq. senten. §. sequitur Barto. l. eius qui delatorem, nume. 5. ff. de iu. fi. allegans tex; in l. 2. §. diuus Hadrianus, eod. titu. & ex rub. & nigro, C. res inter alios ac. &
2 quia (quidquid sit in fideiussore iudicij) sententia contra principalem, aduersus fideiussorem, contractus, exequi nõ potest Barto. l. j. ff. iud. sol. ita ut contra fideiussorem, opus sit nouo processu probatione, & sententia prout respondit Commẽ.
3 consilio 32. incip. inculpatus, & etiam in ficta filij confessione stante statuto, quod pater pro filij delicto teneatur, disputauit Barto. vulga. disput. statuto Lucanæ ciuitatis, & in l. quũ filius, de verbo. obliga. quem frequenti calculo cæteri sequuntur, & maxime Soci. dicens ita Florentinos, & Senenses aduocatos consuluisse Bal. l. j. §. si procurator, ff. si quis iusd. non ob
4 tempe. & nimirum quia ficta vnius confessio, confitentis persona egredi non debet. dicta l. eius qui delatorem, immo nec vera, argumen. l. cum quæritur, ff. de excep. rei iudi. & ita in terminis respondit Cor. consi. 211. li. 3. etiam vera confessione principalis apparente.

Quod limitandum videretẽ tũc procedere, quum principalis soluendo non esset, ne alterius contumacia, quandoque pusillanimitate, quandoque dolo procedens, fideiussori præiudicium afferat, quod si soluendo foret, ita vt fideiussori aduersus principalis bona, pro idẽnitate daretur regressus, aliud statuendum, ex quo finale periculum, ad principalem, qui soluendo est pertinet, & sic cessat præiudicij ratio, quam DD. supra animaduertunt, vt in simili probatile uidentur Bal. l. 1. nume. 5. ver. præterea, & Alcia. post eum numero 20. in fin. uer. sed quid, si lege municipum, ff. si cert. pet. & Albe. 1. par. statu. q. 180. Sed adhuc subsisto per litium sumptus, & anfractus, quibus pro indemnitate agendo, vexaretur, quod & sen
5 sisse uidetur Bal. supra. & uerius puto. Illud tamen non dissiteor quin leuiores probationes sufficiant, ita ut principalib. contumacia, maxime filij, & coniunctorum, fisci probationes plurimum coadiuuet; vt in simili Alex. consilio 65. numero 10. in 1. Gramma. decis. 11. numero 14. & 42. numero 13. & consi. 57. nume. 20.

SVMMARIVM.

1 *Ius accrescendi, an in pœnis, quæ fisco & parti stipulata est: locum habeat.*
2 *Fiscus integram pœnam exigere potest, & dare parti.*
3 *Ius accrescendi in contractibus non procedit.*
4 *Fiscus in pœnis, lucratiuam causam habet.*
5 *Fiscus lieni similis, quo intumescente, omnia membra languescunt.*

QVAESTIO CV.

1 Hanc etiam (vt omnem moueam lapidem) præterire non potui; An si pars, promissionis de non offendendo pœnam negligat; fiscus, cui altera portio ex stipulatione notarij applicata est, vtranque possit consequi, uel e diuerso, & propter coniunctionem, affirmatiue concludendum videretur, vulg. l. re cõiuncti, cum simil. & ita aduersus Bal. scripsisse constat Iaf. l. re coniuncti. nume ro. 219.

2 Suadet etiam quia fiscus, integram pœnam exigere potest & parti cui pœnę portio applicatur, tradere, vt aiunt Bar. l. j. C. de vẽd. rei fis. li. 10. Bal. l. j. C. ne fil. uel prius. & Rimi. l. si qs maior, in fi. C. de transac.

3 Sed contrarium æquius, & probabilius uidetur, ex generali regula, quod ius accrescendi, in contractibus non procedat l. si mihi & Titio, de verb. oblig. cum ibi no. & in l. unica, C. quando non peten. par. & in specie uoluit Bal. l. arbiter intra centum, ff. de arbi. & ita rite perpensus sensit etiam Iaf. supra, licet intellectui Bal. in d. l. arbiter repugnet, quia non id propter fallentiæ ab ipso traditæ, quod in pœnis ius accrescendi locum non habeat, contradicit, & in hanc sententiam tetendit etiam Alcia. d. l. re coniuncti.

4 Nec aliter obseruatum scio, debent enim veri Principes, qui in pœnis lucratiuam causam habent, ex Dy. et Bar. vulg. l. non puto, ff. de iu. fi. et Negusan. trac. de pign. 4. mem. 2. par.
5 numero 115. portione quæ fisco stipulata est, esse contenti; cius quod Traianus persæpe dicere solebat memores, nempe fiscum lieni similem fore, quo intumescente, cuncta membra extenuantur.

SVMMARIVM.

1 *Aggressor si non appareat ex duobus inuicem digladiantibus, an respectu fisci, pœna in pace, vel stipulatione de non offendendo promissa sit locus.*
2 *Agens ad pœnam docere debet pro eius parte impleuisse.*
3 *Rei illicitæ quando quis operam dare dicatur.*
4 *Honor vitæ præponitur.*

QVAESTIO CVI.

1 Postremo illa etiam quæstio p̃dictis assuẽda est; An si duo ad inuicẽ digladiantes reperti fuerint, nec constet de aggressore, possit fiscus ad pœnam qua se non offendere promiserunt, vel in pacis contractu stipulatam agere? In qua Scio præclarissimos viros negatiue respondisse, ex Doct. glo. et Barto. in l. j. §. cum arietes, ff. si quadru. paupe. fecis. dic. stare enim potest quod alter esset insultatus, daretque operam rei licitæ. l. scientiam, §. cum stramenta, ff. ad l. Aquil. et ex his quæ fusius congerit Alcia. tract. de præs. reg. 3. præs. 36. et ita in principali articulo probat Tiraq. tract. de pę. temp. cau. sexagesima.

Sed ea certior est sententia, quod nisi saltem probabilibus coniecturis, aggressor appareat, de quibus pleno cornu Alc. supra respectu pœnæ prætoriæ, quæ fisco p̃missa, est uterq; teneat̃, quia gl. et Bar. si recte pesp̃dant̃, loquunt̃ quo ad pœnã con-

Digitized by Google

conuentionalem,quæ parti, & non fisco uenit applicanda: vt patet dum dicit ibi Bartol. Quid si duo pacem fecerunt, & se inuicem percusserunt,an alter alteri, de pace rupta teneatur;si non constat quis primo ruperit &c. & sic loquitur quo ad partis interesse,quę quum non appareat, quod pro eius parte adimpleuerit;merito ex ꝺcto pœnam petere pōt,et ita sentiunt Bal.d.§.cum arietes,d.l.sciētiam.§.cum stramēta & in l.vt uim.de iust.& iu.Ana.c.significasti,2.de hom.Ang. tract.de male.ver.& dictus Titius se defendēdo.col.x.ver.quę rit gl.& Ariminen.post eum,& nimirū quia si non cōstat de aggressore,sed de rixa ad inuicem facta,sequitur quod ambo rei illicitæ operam dabant:vt probatur ex ver.Bal.d.§.cū stramenta,vbi declarando qñ quis dicatur rei illicitæ operā dare dicit:Vnde si duo se percussērūt,licet de aggressore ñ appareat, vterq; punietur,quem ēt sequitur Cor.cons.274. litera V.li.j. & si secus diceremus,possent duo, qui se non offendere promisissent,ex composito remotis(ut aiunt)arbitris, ad inuicē dimicare,absque metu pœnæ,quam fisco in euentum offensionis promiserunt;& sic prętoris prouisionē facile eludere: q̄ esset absurdum:&publicæ quieti ꝯrium:& ita in specie nostra declarare vī Cagno.in l.si quis maior,nu.94.C.de trāsac. sicque ego in ducali Auditorio Vrbinen.dū fisci illustrissimi Ducis partes tuerer,obtinui,& pluries iudicaui.

Non tamen negauerim quin quo ad pacem attinet, quē. quam fideifragum, seu proditorem non appellari: si saltem probabilibus argumentis de aggressore non liqueret, tum quia de honoris iactura tractatur,qui cuicunque pęnę pecuniariæ,immo & uitæ,prępositur,vulg.l.iul.ff.si quis om.cau. cesta.tum quia principaliter de partis interesse tractatur, cui fides fuit præstita,quæ forte paci pariter contraueniendo, in pari dolo versata est.l.uiro atque uxore,ff. sol.mat.

FINIS.

NICOLAI MORONI GVALDENSIS I.C. CLARISSIMI.

Tractatus de treugua & pace.

HAC SECVNDA EDITIONE AB authore ipso diligentissime recognitus, & vltra medietatem subtilissimis propositionibus locupletatus.

SVMMARIVM.

1 *Honor omnis Deo debetur.*
2 *Iesus Benedictus, an esset in vtero Sacratissimæ Virginis tempore Digestorum.*
3 *Exordium a Deo sumendum.*
4 *Deus vniuersi operis causa efficiens.5.6.*
7 *Deus lux est dans concipere veritatem.*
8 *Intellectus hominis tanto magis præsumit de affluentia diuinæ bonitatis quanto cogitatum suum apponit ad bonum publicum.*
9 *Intellectus quare homini datus.*
10 *Omnis agens agit propter finem.*
11 *Finis nobilior iis quæ sunt ad finem.*
12 *Causa finalis prior dicitur in intētione,quia nihil prius in intellectu quod non prius fuerit in sensu.*
13 *Ordinata ad finem secundum naturam finis regulantur.*
14 *Finis principium ostendit,& cuius finis malus eius præordinatio dolosa.*
15 *Causa proxima inspicitur si est naturalis.*
16 *Vnusquisque generat tale quale ipsum est.*
17 *Forma & origo in quolibet derivato reperitur.*
18 *Privatio fit cum sua causa.*

QVAESTIO PRIMA.

1 VIa iustissime. Omnis honor Deo debetur propter magnam gloriam suam, vnde augetur interpretatio, l. Titia, in fi. ff. de aur. & arg.lega.Bald.in prooem. decre. in princ. quem text.ad illud obseruauit Luc. de Pen. in l.vnica, C. de castr. omnium palat. pe-
2 cul.libr.12.†quod Christus Benedictus tempore fforum non erat adhuc in vtero sacratissimę,& immaculatæ uirginis,col. antepen.& Cagno.in prooem.fforum nume. 19.declarat Cas-
3 sad.de gl.mundi 4.parte consid.53.fol.100.†Et ideo a Deo sumendum est exordium,quia difficulter bono peraguntur exitu,quæ malo sunt inchoata principio, i.q.1.ca.cum Paulus Anch.consi.230.col.2.præsupponitur, & quia destructo antecedenti sequitur destructio consequentis. Bal.in c.j.§.& q.a.
4 sub num.12.de his qui feu.dare poss.† Deus enim Benedictus vniuersi operis est principium effectiuum, cui omne laude
5 dignum attribui debet in auth.de hered. & fal. † Et est prima
6 causa†efficiens,quæ secundum Arist.in omni narratione debet esse superior,& dicitur per gratiæ infusionem causa effi-
7 ciens.Bal.in princ.ff.vet.†Lux est in eo, & tenebræ non sunt
1.j.Bal.in prooe.feud.in princ. dat cordi concipere veritatē, cogitare æquitatem, linguaque ordinatum motum dulcem
8 melodiam,memoriam diu gratam: † & intellectus hominis tanto magis præsumit de affluentia diuinæ bonitatis,quanto cogitatum suum apponit ad bonum publicum.Nam cū ip-
9 se intellectus sit ens diuinum,† arbitratur ideo homini datus ad animæ perfectionem, & ad quandam cum aliis communionem,qui quanto communior,eo diuinior, vt ait Bal. in d.prooem.feud.& bonum dicitur subiectum in qualibet consideratione,politica,& morali,Bal.in prooem. decret. Gregorius,in fi.sub nu.35.Et postquam diximus Deum benedictū
10 esse causam efficientem,†& omne q̄ quis agit sit propter finem,ideo iustum est a fine cuncta metiri,cum†melior sit his
11 quæ sunt ad finem,l.& si non sunt,§.perueniamus, ff.de auro & arg.leg.Aym.consi.137.& 281.col.2.in prin. & hoc procedit vbi finis non est fatalis, l. sed an vltro, §. his autem,ff.
12 de neg.ge.Bal.in rub.de dilat.in fi. Ideo de causa finali,† quæ prima dicitur in intētione,quum nihil sit in mēte,quin prius fuerit in sensu,scilicet composito,& si quidem ex diuersis resultet idem mentis conceptus, illa est vera propositio, quia quæ non prosunt singula,multa iuuāt Bal.in c.cum causam,
13 nu.4.de testi.& quæ ordinantur† ad finem secundum naturā finis regulantur,l.oratio, ff. de spons. Bald. cons. 379.in v.retentis,& 105.in 1.verba,col fi.vbi dicta in prioribus in poste
14 rioribus†repetita censentur, & finis ostendit principium,& cuius finis malus,eius præordinatio dolosa,l.si qui,C.de adul. Bal.consi.250.in 1. in q. & alias originalis forma inspicitur,
15 †& omne quod deciditur per medium sapit naturam medij si illud medium est naturale & non instrumentale simpliciter,vnde insertum facit poma suæ speciei,non primæ radicis, l.id quod, de do.quod aut a fine & sic ab euentu procedat & summatur argumentum procedit in causis proximis præcedentibus,non remotis, & maxime in pœnalibus,vt declarat Bal.consi.136.proponitur, in 2. in fi.& facit etiam tex. in l.in
16 ratione,§.si filio,ad l.fal quod no. ad iudican. an vulnus sit letale,quia a proximis non remotis causis argumentum sumit†& ex lege naturæ†tale ipsum generat quale ipsum est,& in hoc Deus fecundat naturam humanā,vt per successiuam
17 sobolem conseruetur.Bal.consi.389.consuetudo,col.1. in 2. & forma† & origo quæ a natura ducitur in quolibet deriua-
18 to reperitur,& deriuatio†fit cum sua causa, habitu, & dispositione sicut aqua ducta pertransiens: emanatio enim non est intercisa,sed extensa per virtutem extensiuam, & influxū generationis tale quale est ipsum generans,& est tex.in l.fin. C.de naturalibus lib.Bal.cons.267.ad euidētiam.in 1.sub nu. 12.Causa igitur nostri tractatus est bonum publicum, quod triplici consideratione reperitur, vt Bal.in rub. de iusti. & iure,& ex hoc bono publico cōsulere, quod debet hominum animos ad hæc peragenda excitare;quia in istis hominum vita regulatur.Anch.consi.88. col.1.præmissa. Et in hac prima & secunda parte,de iuramento fide,treuga,& pace, in tertia autem parte de primo comite iuramenti,idest veritate, & in quibus prævalet veritas,& opinio.

SVMMARIVM.

1 *Materia formam præcedit.*
2 *Materia dicitur apta nata suscipere formam.i.lumen.*
3 *Materia indifferens quid sit.*
4 *Causarum cognitiones habentur diffuse apud Cagnolum.*
5 *Causa constitutiua & iustificatiua quæ sit.*

QVAESTIO II.

1 ALia causa est materialis,†quæ sui natura formam præcedit,& dicitur in potentia ad formam,l.quæsitum.§.
2 illud,ff.de leg.3.de qua Bal. in prooem.ff.vet. 2.lect.j. col.† & dicitur apta nata suscipere formam, idest lumen per ordi-
3 nem, & dicitur prior actu per generationem,† & vocatur materia indifferens,quæ circa dicta hominum, gesta, facta versatur, † de quibus per Cagno. in prooem. ff. vet. & hic sensim quæstiones colligentur, causamque constitutiuam & iustificatiuam † declarat Bald. consilio 21. processus in l.fi.

Digitized by Google

Nicolai Moroni de fide treu. & pace.

SVMMARIVM.

1 *Causa formalis dicitur formale principium, effectiuum, & completiuum.*
2 *Causa formalis est quæ dat esse rei, & rem in esse conseruat, & nu. 4.*
3 *Ordo a quo reiicitur, ordinantis prouidentia remouetur, sensum aperit, applaudet veritati.*

QVAESTIO III.

1 Erit & alia causa formalis, & dī ordo nostri tractatus, †q
dī formale principium effectiuum, & completiuū,
2 & erit ordo formatus & situatio. Bal. in citato loco, †qui or-
3 do rē in esse cōseruat. l. moribus, §. prius. de vul. & pup. †nam
a quo ordo reijcitur, ordinantis prouidētia remouetur, l. qui
Romæ, §. Flauius, ff. de ver. obl. Bal. in l. j. §. ius naturale, ff. de
4 iust. & iu. †dat esse rei & perfectionē, l. si is qui quadraginta,
§. quædam, ff. ad l. Fal. & operi nomen imponit. l. iurisgen. in
prin. de pac. Bal. in c. cum tanto, nu. 28. de cōsue. & ordo sensū
aperit, applaudet veritati intellectus, l. quoties, de vsu. Bal. cōs.
339. in 3. amplius. col. 2. ideo qui vult volare ad sīam sine
processu dī sine pennis, & allegationibus ad terram collisus
frangere crura. Bal. cons. 344. in 1. super.

SVMMARIVM.

1 *Qui vult consequens, & suum necessarium antecedens vult.*
2 *Principia noscenda, vt sciamus quid rei.*
3 *Error modicus in principio, maximus in fine.*
4 *Finis non nisi per principia cognoscitur, & ex eo interpretatur & fit denominatio, & a materia, & forma.*
5 *Initium iniustum totum temporis processum decolorat.*
6 *Dato impossibili principio non sequitur effectus.*
7 *Ordine substantiali subuerso impossibile est ad vlteriora procedere.*
8 *A primordio tituli posterior formatur euentus.*
9 *Ordines certos qui deserit Letos non habet exitus.*
10 *Concretum trahitur ad dispositum.*
11 *Principium malum difficile est bonum habere exitum.*
12 *Artem non nouit perfecte qui non nouit principium.*
13 *Principium dicitur de esse principiati.*
14 *Principium ostendit finem tam formalem quam temporalem.*
15 *Delicti principium in spolio, non continuatio inspicitur.*
16 *Principii defectus dicitur carentia substantia, & ex eo corruit ædificium, & dicitur fundamentum super arena.*
17 *Sublato fundamento omnia corruunt.*
18 *Religio quid sit.*
19 *Religio a religando, quia vni Deo anima vnde se peccato abruperat, religatur.*
20 *Nomen effectui consonat.*
21 *Ethimologia resoluitur in proprium rei effectum. 26. 27. 28.*
22 *Verborum natura illa proprie dicitur quam ratio, & significatio recti sermonis inducit.*
23 *Significatio trahitur per rei naturam substantialem.*
24 *Verba tunc notabiliter accipiuntur quando notabiliter interpretantur.*
25 *Habitus ab actu denominatur.*
26 *Exponens & expositum dantur per deriuationes.*
27 *Argumentum ab effectu & a posteriori sumitur.*
28 *Forma non dicitur habere quod non habet operationem.*
29 *Operatio nos inducit ad cognitionem formalium qualitatum, & omne dicitur tale quale ab effectu perpenditur. 30.*
30 *Natura cedit effectui.*
31 *Religio stricte sumpta dicitur erga Deum benedictum.*

QVAESTIO IIII.

1 Cum de consequenti † perfecta non habeatur scientia
2 nisi ex antecedenti cognitione: † & qui vult scire
qd rei, oportet nosse principia in quib. nemo dēt errare. Bal.
in l. j. ff. de iust. & iu. col. j. Iō cū fundamātū proponēdarū qōnum sit religio, circa quā iurm, fides, & pax versatur, & plures qōnes ab his dependentes. Ideo de principio esset ddm,
3 †alias modicus error in principio, maximus fieret in fine, †cū
4 posterior a prioribus cognoscatur, & ab ordine principij finis interpretetur. Ay. cōs. 9. nu. 32. Tiraq. in retrac. gl. 7. nu. 45.
5 fol. 28. † Et iniustū initiū totū processum ipis decolorat, Bal.
cons. 116. Amplius, li. 5. ver. 11. arguo. Ay. cōs. 290. col. 6. & seq.
& a fine fit denominatio. l. cuius, de reg. iur. Bal. cons. 272. in j.
super, col. 2. in prin. & a cā materiali & formali, vt col. j. & da
6 to impossibili principio, impossibile vī q sequaī † effectus, l. si
minor. de ser. expor. Bal. cons. 57. punctus, in v. sub nu. 2. & ubi
7 non est principium subuerso † ordine substantiali impossibile
est ad ulteriora procedere, Bal. ꝙs. 21. in v. col. j. processus, de quo
Neuiz in Sylua nup. li. j. non est nuben. fol. v. sub nu. 8. & de
cognitione primæ causæ idē nu. 199. cum multis seq. & radice existente vitiosa totum erit vitiosum Bal. consi. 29. in fi. ca
8 sus in 1. † Et a primordio tituli posterior formatur euentus, l.
1. C. de imponen. luer. descri. li. xi. Cur. Sen. cons. 73. sub nu. 14.
9 Bal. in c. conquerente. nu. 8. de rest. spo. † vbi qui certos ordines
10 deserit, lætos non habet exitus: † & concretum trahitur ad di
11 spositum Bal. in c. cum M. Ferr. sub nu. x. de consti. † Et principium malum difficillimum est bonum habere exitum 1. q. 1.
12 c. cum Paol. Anch. consi. 82. nu. 4. † Et perfecte non dī nosse
13 artem, qui non nouit principia. Bal. in l. j. de iust. & iu. † cum
principium dicatur de esse principiati, & pars totius, Old. cōs.
14 xj. item ostendit finem † tam formalem quam tpalem. Bal. ꝙs.
15 392. locatio, in v. & 272. in j. et in spolio † quoad delictū principium non continuatio inspicitur, consi. 217. col. 2. in 2 uerba, et de principio inspiciendo in retra. ubi Tiraq. §. j. gl. 8. fol.
16 38. nu. 25. † Et eius defectus dī carentia substantiæ. quia ex ea
corruit ædificium, et sine eo dicitur ædificium super arena, l.
fluminum, §. vitium, ff. de dam. infec. Bal. in c. ad hęc, col. 2. nu.
17 11. de post. præl. † Et sublato fundamēto, et principio oīa tolluntur. Cast. cons. 366. li. j. super 1. Et quia principaliter de religione non sumus tractaturi, † ideo quid sit religio tradit Aug
de Ciuit. Dei li. 2. c. 1. et c. 4. et Io. Ferus in libello examinis nō
ordinan. et ſm diuum Iacobū in suis epistolis, religio vera, &
immaculata, et reliqua. & diuus Tho. in 2. li. secundæ partis,
19 q. 81. † et dicta est a religando, quia aīa vni Deo, vnde se pec
cato abruperat, reconciliatione, et perpetuo seruitio religaī;
Aug. de spiritu et anima. c. 61. Luc. de Pen. in l. quiddam, C. de
20 decur. li. x. col. 2. † Et nomen effectui consonat, l. a nullo, C. de
fer. et §. aliud, Intti. de don. 15. q. j. c. si cupis, vbi gl. l. 1. ff. de off.
21 præfect. vrb. Bal. in cita. cons. 272. in j. super. et illa † propria est
natura verborum, quam rō et significatio recti termonis inducit, quia significatio † trahiī per rei nām substantialē, sine
22 qua intellectus ab intelligibili remouet. l. Plautius, ff. de auro
et arg. leg. l. Labeo, ff. de suppellectili legata, §. idem, l. si quis fi
lium, in fi. de li. leg. et tūc verba † notabiliter, accipiuntur qñ
notabiliter interpretantur, l. nepos, ff. de uerb. sig. Bal. ꝙs. 326. ī
j. Rex Romanorum, nu. 7. de quo argumento ab etymologia
24 Neuiz. in d. Sylua nup. li. j. nu. 168. † Et etymologia resoluitur
in proprium rei effectū. Bal. in §. si quis Manso, nu. 19. de ꝓro.
25 inuest. † Et habitus ab actu denominatur, arg. l. j. de of. præfec.
vrb. Et dī significatio intellectus dictioni attributus ab intellectu, l. Tugurij, ff. de verb. sig. Bal. in c. Rodulf. col. j. de resc. Et
rei congruit necessarię, ar. l. interdicto, ff. de aq. quotid. et estiua. Et applaī veritas, §. j. in Auth. de defens. ciui. in prin. Et dī
26 expositio a ni uocis, et pdomimo, † quia exponēs, et expositū
27 dantur per deriuationes, et voces, et † hęc proprie dī etymologia, l. 2. §. appellata, ff. li cer. pe. Et dī resolutio vocis in proprium
28 rei effectum, Bal. in §. si quis Manso, in fi. de cōtr. inue. † Et ex
hoc sumitur argm ab effectu, et a posteriori, qa effectus dat
cām cognosci, Bal. in l. iuri. secunda lec. ff. de iust. et iur. Bal. in
29 c. dudum, nu. 16. de elect. et in c. 1. de iud. nu. 9. & non dī † hīe
30 formā, ꝙ non habet operationē, quia operatio est illa † q nos
inducit ad cognitionē formalium qualitatum, et etiā formæ
substantialis, ſm Arist. Bal. cons. 21 processus, sub nu. 4. in 5. et
oē dī tale quale ab effectu perpenditur, et nā cedit effectui, &
31 effectus † a pdominio vnit naturā, et de effectu. Tiraq. in trac.
gl. 8. sub nu. 28. §. 1. Bal. cons. 343. super j. & de arg. a causa finali, & ab effectu Neui. d. li. nu. 199. cū seq. et nu. 215. et effectus
cām ostendit, l. si olei, ff. Io. Ale. cons. 39. in 4. Natta, consi. 100.
nu. 17. et procedit vbi effectus prouenit a proximis causis Bal.
32 cons. 139. proponitur, in 2. dicimus j. † Et hæc religio proprie
sumpta dī erga Deum benedictum, l. veluti, ff. de iust. et iur. q̄
explicite tradidit dās noster, et successiue Petrus apostolorū
oīum summus, et caput, glo. in l. j. in verb. Petrum, C. de sum.
Tri. Et hæc affert vitā æternā. Sed de hac non est intentionis
nostrę tractare, sed de his quę circa hominum statū versanī.

SVMMARIVM.

1 *Religio dicitur inter virum, & vxorem.*
2 *Religio ex duplici vita spirituali, & carnali.*
3 *Militum duo genera.*
4 *Bellum ad tuendam religionem moueri potest, & dicitur Romanum: sub nume. 6.*
5 *Bellum contra imperatorem hæreticum, & alios potest indici a papa.*
6 *Bello a papa iuste indicto, subsidium de communi petere potest, nec aliquis ab eo reperitur immunis.*
7 *Vasalli imperatoris schismatici, & hæretici a iuramento fidelitatis absoluuntur.*
8 *Intellectus ad dictum Christi. Conuerte gladium tuum in uaginam.*
9 *Papa non sine causa gladium portat.*
10 *Prælati an res ecclesiæ gladio defendere possint.*
11 *Vnitas obnoxium est si desit, sic perniciosum si non desiit malis.*
12 *Gladii potestas quare commissa est, vt in malefactores ira Dei existat.*
13 *Deus impiorum flagellatione placatur & respublica recipit statum.*
14 *Pax ex quibus causis impeditur.*

Digitized by Google

5 *Venia non conceditur nisi offenso sit satisfactum.*
6 *Pœna corporaliter indicta non tollitur condictio furtiua.*

QVAESTIO V.

Secundo modo religio, Variis modis, & figuris assumit
1 ab Azo.de sum.Tri.†& dr̃ inter vir. & vxo.& appellatur honestas,& intra annũ luctus seruare tenetur Gui.de Sanct.in l. si qua mulier,C.ad Tert.poniturq; pro obseruãtia,& amore, & regulari professione,c.fi.de reg multisq;modis capit a Pan.
2 & Dec.in c.eccle.Sãctæ Mariæ.de consti.†in qua Sacrosancta religione agitur de vita spirituali,& carnali,c.nisi,§.pen.de re
3 nun.†& in ea duo sunt militum genera ecclesię, s. & seculi.l. dist.c.clericũ.verum pontificium omnium est præcipuum, alterum regale, vno eodemq; principio vtrunq; procedẽs in Auth.quo.opor.epis.§.item temporalis,Genes. c. 1. vbi Deus benedictus fecit duo luminaria,qui locus ita interpretatur, in c.solitæ,de maio.& obe.Old.consi.180.q.col.2.& Couar.æta te nostra eximius,&præstantissimus iurisconsultus,in reg.pec
4 catum,§.9.fo.130.†Pro qua religione tuenda papa potest bel lum indicere,& multas adhuc causas mouendi bellum recẽsuit,Luc.in l.vni.C.ut vsus arm.lib.12.Bald. consi.432.in v.ad bellum.& ibi hr̃ de causis mouendi bellum, & in bello ex cã supposita authotitate ius dicentis sufficit scientia cum verita te concurrens,Bal.consi.389.in 2.col.fi. consuetudo,& iustissima causa bellũ est, quod ad præsens contra infideles immi net, quod indictum fuit per Pium quintum papam, ac principes Christianos, & potest papa indicere cruciatam,indulgẽtiam plenariam accedentib.concedere,cuius plenariæ pecca torum remissionis fiunt participes qui ad subuentionẽ ipsius Terræ Sanctæ de bonis suis congrue ministrare t,aut qui iuxta facultates suas ad tam pium opus milites destinaret.Old. consi.70.Couar.post c.quamuis,de pac.in 6. par,4.fol.345.& ꝯ imperatorem schismaticum, & hæreticum ecclesię liber-
5 tatẽ†vsurpantẽ,& ꝯ infideles,& de multiplici bello,Bal.post
6 c.olim ex literis.de rescr.† Et ex his causis papa iuste indicit super indicta Luc. in l.vni,C.de superind.li.x.& rõne publicę vtilitatis de cõi subsidium petere potest,nec aliquis reperitur immunis.Old.consi.204.circa.col.2.in prin.& fi. Doct.in l.ex toto,vbi Ias.Rip.Crot.& alij,de leg.1.Aym.ꝙs.294.ver.5.Rol. consi.76.in 2.num.24. & an ad ista teneatur qui gaudet immunitate ob numerum filiorũ.Guid.Pap.q.40 ■ Natta consi.66.
7 in j.537.in 3.Rol.consi.87.in 2.nu.11. Et uasalli imperatoris schismatici,& hæretici a iurꝫ fidelitatis absoluuntur. c. nos sanctorum.xv.q.6.23.q.3.c.Maximus.Ioan. de Plat. in l.vni. C.vt arm.vsus. Et contra infideles bellum dr̃ Romanũ Luc. in l.deuotissimas.C.de met.li.12.Et de bello iusto, vel illicito idem de Pe.in l.vni,C.vt rusti.ad nullum obseq.lib.xj.Couar. d reg.peccatum,§.9. 2.parte, & §. 10. Et licet dominus dixerit Petro,conuerte gladium tuum in vaginam.† Matthęi 26. ad Rom.12.non tñ uoluit alterũ esse superfluũ.Old.ꝙs.180.q. col.3.Et imperium non abstulit,sed duas potestates necessarias esse significauit,& eas papam habere declarãt gl. in c. no uit,de iud.Old.consi.83.col.1.& 2.ꝙs.69.an fuerit, & in c. cãm quæ.qui filij sint leg.Anch.c.j.col.7.de const.Luper.de regno Na.in 2.par.nu.36.Bar.in l.2. de requi.reis.Iac. in trac. de ꝙci. art.8.Bellã.de ma.& ob.in c.nouit,nu.9.Ang.de Ano.in ti. de potest.eccl.q.76.art.j.& q.39.art.1. Dec.in d.c.nouit.ad idẽ in
9 c j.de hom.in c.per uenerabilem,qui filij sint le.†& Apostol. ait,ꝙ nõ sine cã gladiũ portat.Old. d.consi. 83.an episcopus.
10 Dei enim minister est vindex in iram ei qui malum agit,†& propterea prælati res ecclesię gladio defendere possunt 15.q. 6.c.authoritate.Inn.in c.olim,de resti.spo.& pro manutentio ne, & conseruatione rerum ecclesię licitum est procurare
11 defensionem†quia Gregorius in moralibus ait, sicut obnoxium est,si vnitas desit,sic pernicioſum est,si non desit malis peruersos quippe vnitas corroborat,dum concordant, & tã to magis incorrigibilis,quanto vnanimes facit. Et ideo Paulus si se phariseum dixit,diuisio facta est inter phariseos, & saduceos,& liberationem adeptus,& ibi dicit gl. ꝙ sicut vnitas bonorum est utilis,sic malorum semper nociua. & Esaię hr̃, dissolue colligationes impietatis, et fasciculos deprimentes. Old.consi.71.incip.Nunquid gladiusque temporalis assumitur vbi spiritualis non timetur, c.vrgentis,de hær.nã ferro abscindenda sunt vulnera,quæ fomentorũ nõ suscipiunt disciplinam 16.q.j.c.in canonibus,Bal.cõl.382.in 1. dicit lex. Old. consi.62.inc.circa.col.fi.Bal.post c.olim ex literis,col.j.in fi.de rescr.Et volentes dirigere tortuosam virgam,plicant illam p ꝯrium,& hoc non nisi igne fieri potest,& primum utẽdum
12 est verbis c.nouit,de iud.†et vbi non sufficit uirtutis ingeniũ valet armorum præsidium atque tutela, ut temporalis corripiat quem nõ corrigit disciplina, et in malefactores et maxi-
13 me hæreticos ira Dei existat, † quia Deus benedictus impiorum flagellatione placatur,qua cessante flagellum perfidarũ gentium ad vindictam nostram excitatum inducatur, & si diuinę vltionis sceleratorum iracundia fuerit actione commota,belli pestis interimit quos delinquentes ad rectitudinẽ viã Dei præcepta non reuocant Gre.23.q.4 c fi quos.Luc.col.6. ver.primum,C.pub.let.li.12.& l.j.col.17. C. de desert.hisque necatis respublica recipit statum,l.2.§.milium. de orig.iur.& ideo ex nimia venia datur incẽtiuum delinquendi.Luc.in l.i apparitor.C.de Cohart.lib.12. Et sine paucorum sceleratorum interitu vix ĩ regno pax peruenire potest, ut probat. 23.
14 q.5.c.quis.n.†Et 26.causas ex qb. pax impedit̃ edocuit Luc.
15 in d.l.vni.†Et vbi de crimine non est satisfactum offenso,aut remissione transactũ potius uindicta in criminosum est exercenda quæ animum satiare possit offensi,quam remissio extendenda.Luc in l.j.C.de desert.li.12.col.20.post uer.5. quæritur.Gram.Vot.35.Plectendo enim & ignoscendo bene agit, vt vita hominũ corrigatur.24.q.5.prodest.Bal.consi.389.in 2. consuetudo.col.3.& uindicta alieno malo animum pascit. 23.q.5.de accidentis,nec per pœnã corporaliter indictã tollitur dño condictio furtiua ad rem recuperandam,quia simul concurrunt,cum ad diuersa tendant.Bal.consi. 23. presuppositio.in j.col.fi.sed vbi per pœnam purgatum est delictum,de cætero puniri non debet.Bal.consi.31.in 4.considerandum,q̃ quidẽ pax ex vnitate ab vno capite papa ꝙseruat̃. Old. ꝙs.94. col.3.& seq.inc.eleganter,& si quo casu gladius tpalis ꝑtis inhibetur,est in signum patientiæ Luc.in rub.C.de gladiat.li. 11.spiritualis uero quod est verbum Dei ex ore domini nostri Iesu Christi accipitur Luc.in citato loco.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum species religionis est.*
2 *Iustitia dicitur sacratissima virtus.*
3 *Iuramenti formę renunciari non potest.*
4 *Iuramento nullum vinculum dicitur esse præstantius, reddit actum irreuocabilem nullum,& vbi non timetur,iudices possunt adiri seculares,et vbi possit sine absolutione contraueniri.*
5 *Absolutio a iuramento an laico committi potest.*
6 *Iudicandi actus indiuiduus sapitque naturam indiuidui,nec pluries iudicare poterit & super toto iudicandum.7.*
8 *Tenuta ex causa partim vera partim falsa an sustineatur*
9 *Vtile per inutile an vitiatur et mixtura psonæ inhabilis an vitiet.8.et 10.*

QVAESTIO VI.

1 Alia species religionis dr̃ †iurꝫ,l.neque,ĩ prin. ff.de fidei com.lib.c.& si Christus.de iureiur. Alex.in l.si donatione,C.de col.& dr̃ sacr̃m,quasi mentem sacrans ad ea quę muneris cã facere tenetur,vt ex ipsa muneris obseruãtia mẽ-
2 tem in Deum dirigat.i.†iustitiã,quę virtus dr̃ sacratissima, & ꝑpea iurꝫ est pars iustitię,quæ inter septem virtutes ordine prędert̃ Luc.in l.j.C.de Metrop.Beryt.li.12. & honoratissima dr̃ Aris.j.metaphy.& apud gẽtes, Dei uinculũ,& iuris diuini Ay.ꝙs.241.nu.12.formãq; inducit nec per ius ciuile tolli põt, quia ex eo Deo obligat̃.Abb.in cũ ꝙtingat.de iureiu.l. j. C.si aduer.vẽd.l.2.C.de indi.vidui.tol.de quo late Fortuni.de vlt. fi.nu.232.& seq.& iõ cassatis statutis ñ extẽdit̃ ad iurata Bertr̃.consi.231.in 3.&†huic renũciari nõ põt Gomes in c. j. nu.
3 4 58.de resc.li.6.& Cic.li.1. offi.ait†nullum vinculum iurꝫ prędstantius,quo papa ligatur, & tamen est ſ.ius.c.j. de prob.vbi Dec.& in c.nouit.de iud.Comes in d.c.i.nu.141.de const.in 6. & actus dr̃ duorũ.And.Sic.nu.57.Dec.in c.j.de const. iõ durũ est a iurisiurandi religione recedere.l.nõ erit,§.diuus,de iure iu.l.quę sub conditione,de cõd.inst.& absolutio ad iudicẽ ecclesiasticũ pertinet,c.per venerabilem.de elec.in fi. Soc.consi. 115.in fi.li.j.Pau.consi.196.super j.li.2. & eiusdem dr̃ esse cognitio,nec quis ꝯ iurꝫ venire põt d.c.cũ contingat, ꝙ procedit in casib.in quib.necessarium est adire prętorem,alias ꝺueniri poterit licet sit periur⁹.And.in c.semel.de reg.iur.Pau.ꝙs.
5 339.li.j.sub nu.9.& x.†nec layco nec bigamo cõmitti põt, c. decernimus,de arb.nec cadit in gñali cõmissione, nec simul layco & clerico committitur,c.cum super abbatia.de offi.del.
6 †quia actus iudicandi est indiuiduus,in quo vtile per inutile vitiatur,l.ĩ hoc iudicio,ff.fam.ercis.l.apud Trebatiũ, ff.de aq. quot.& procedit ẽt respectu rerum super quib.in totũ dẽt iudicare,alias arbitrium nullũ erit,& pariter sapientis consiliũ l.eleganter,§.si post,ff.de cond.ind.l. Qui tñ. de arb.Bal.consi. 481.vertẽte.in 1.ĩ fi.nu.7.9.nec pluries iudicare poterit. l.qualem,in fi.e.ti.Bal.ꝙs.229.in 2.verba,vbi arbitratus nãm sapit indiuiduus nec per modum reseruationis id agere possunt.d. cõs.481.in fi.&416.verba.ĩ j.qd qñ capꝫ diuidua cõtinet.Ro. ꝙs.198.col.fi.ĩ casu,vbi voluit ꝑ parte reputari snĩam validã. Tiraq.de retrac.ti.in fi.ante nu.143.Et mixtura ꝑsonę,phibitę reddit actũ frustratoriũ,c.cũ terra, c.Massana.de elec.idem te

Digitized by Google

nuta ex cauſa partim vera & partim falſa ſuſtinetur, l.Seiæ.ff. de fun.inſtr.Pau.de Ca.conſil.203.quantum.col.2.li.2.& ſnīa lata ex falſa cā nō valet, & vitiatur.Cor.col.4.conſ.14.vol.3.
9 & dicemus in 3.Tom. & qñ †inutile adijcitur ad diminuēdū ius alterius collegę, vtile per inutile vitiatur, l. Pædius. ff. de arb.Bal.conſ.475.in j.quædam.nu.7.Tiraq.in retrac. gl.2. §.1. nu.102.fol.120.& qñ ab inutile ab ipſo principio eſt ſeparatum, aut ſeparabile, aut neutrum.d.conſ.col.fi.& adde ꝙ mix
10 tura †perſonæ inhabilis reddit actum fruſtratorium vbi ſcienter admittitur inhabilis, alias ex ignorantia ſuſtinebitur.Ro. cōſ.506.col.pe.& dixi in xv.effectu veritatis in alio Tractatu.

SVMMARIVM.

1 *Diffinitio difficilis eſt periculoſa.*
2 *Diffinitio dicitur conuertibilis propoſitio ſubſtantiam, ac propriā rei qualitatem comprecians.*
3 *Expoſitio multiplex parit obſcuritatem, & eius veritas ignoratur, & ratio ſubtilis.*
4 *Intellectus agens non illuminat.*
5 *Veritas ex multipici expoſitione ignoratur*
6 *Aequinoci effectus.*
7 *Generalitas fuganda.*

QVAESTIO VII.

1 Difficile ac periculoſum †eſt veram dari diffinitio-
2 nem, l.omnis, de reg.iur. †dr̄ diffinitio, cōuertibilis propoſitio, ſubſtātiam ac propriam rei qualitatem cō plectēs.Bal.in prooem.decr.Rex pacificus.in fi.Secundo, quia varię afferūtur iurī diffinitiones.Bal.in l.3.de iureiu.Io.a Syl.
3 in eo.trac. 1.parte, nu.5.†Et multiplex intellectus parit obſcu
4 ritatem, cum †intellectus agens non illuminet.Bal.conſi.415.
5 li.1.petita venia.col.2.fm ver.impreſſ.vnde ait Boer. † ꝙ multipliciter exponitur, eius veritas ignoratur.l.ita fidei.ff.de iur. fiſc.Bal.conſ.218.in 3.petita.col.2.& identitas rōnis cōfundit intellectum.Bal.in prooem.ff.vet.nu.13.Ay.conſ.9.nu.33.Tiraq in iure 1.17.q.fol.317, Et quia multipliciter dicitur æquiuocum, ideſt ꝙ dubiū eſt, & non recte diffinitur. Abb.in rub.
6 de re iud.l.duo ſunt Titij, de teſt.tut.†Et rōne æquiuoci citatio, condemnatio vitiatur.Bal.in c.quoniam Abb.de offi.de. in fi.Bal.conſ.343.col.1.in 1.examinādū, vbi ait generalitatē
5 †fugandam tanquam nebula de oculis noſtri intellectus.

SVMMARIVM.

1 *Iuramenti forma & eius reprobatio.*
2 *Superſtitioſum omne etiam de iure, fforum reprobatum.*
3 *Iurans per Deos alienos, an ad eius tenetur obſeruantiam.*
4 *Forma iuriſiurandi apud antiquos patres.*
5 *Iuramentum terrificum ſuper altare S. Antonij.*

QVAESTIO VIII.

1 Iuramenti †varię formulæ antiquitus obſeruabantur, vt per Iunonem, per principis ſalutem, q̄ omnia reprobata ſunt.l.quæ ſub conditione, ff.de cond.inſti. l, qui per ſalutem.ff.de iureiu.l.ſi duo, in fi.eo. tit. niſi vbi per creaturam Deus honoraretur: nam reſpectu diuini numinis ita iuratur, non erit, l.non erit, ff.de iur.quia quicquid inſtitutum eſt per hoīem ad colendum Deum ſicut creaturam, eſt reprobatum & ſuperſtitioſum, 26.q.2.per totum, & tot. titu.
2 de ſortileg. † Quæ quidem ſuperſtitio de iure fforum eſt reprobata, l.j.§.idem Iulianus, ff.de ędil.edict.l.ſi quis aliquid, ff. de pœn. vbi numen appellat ſuperſtitioſum. Et quo modo ſe habeat ſuperſtitio.Luc.in l.omnes, quæ eſt xlix.C.de decur.li. x.& qui virtute dæmonū credunt aliqd boni fieri poſſe ſunt hæretici & apoſtatæ. 26.q.fi.nō obſeruetur.Bal.Ql.95.rīa.in 1. nu.2.& qui ſuperſtitione numinis alios terret, punitur pœnis de quibus per Clar.in lib.ſentētiarū.v.q.83. ver.puniūtur. ſed melius deciditur per tex.in l.ſi quis, de pœnis, prout pęnā illius legis in curia Maceraten. executioni demandandam putaui, ꝙ quendam qui ſub Sāctiſs. inquiſitionis officio cuidam clerico terrorē adeo incuſſerat, vt faterctur ſe debitorē in magna pecuniarum ſumma, vt bona & patrimoniū ſaluū redderet; & lucri faceret, & qa vbi ꝙctus eſt ipſo iure nullus, neq; naſcitur obligatio ex eo, & vbi ītat in finibus ꝙctus, quia fraus non ordinata ad crimen committendum, ſed ad nulliter ꝙhēdum, nullo damno ſequuto, non eſt punibilis.Bal.conſ.15.in
3 1.ad euidentiam, †& nephas eſt per Deos iurare alienos, idē in l.quoties, C.de digni.col.8.ver.itē per Deos alienos. Alius
4 mos fuit iuriſiurandi apud antiquos patres.†Viuit Deus viuit aīa mea.gl.in ſum.c.1.22.q.1, Hierem.4, vel faciat mihi Deus, in veritate ego uiuo, ad Ro.c.j, ad Corin.c.15.& d.c.& ſi Chriſtus.Tho.2.2.q.8, art.j.Fel.in rubr.de iureiu.c.dilecti. de maio. & obe.& varios modos edocuit.Io.a Sylua in trac, de iureiu. ad idem teſtis eſt mihi conſcientia mea, hoc dico corā Deo, 22.q.j.c, ſi peccatum, Et per membra dñi noſtri Ieſu Chriſti iurare prohibitum eſt, Bal.in l.j.C.ſi quis imper.maled. l.ſi quis nu.x.C.qui accuſ.poſſ.vide Iaſ.in l.prætor, §.iureiu.de iureiu.
5 †Alio modo pleriſque in locis iurari conſueuit ſuper altare, S.Antonij, quod iuramentum terrificum appellatur, l.generaliter, C.de iureiu.22.q.j.c.habemus Bal.in c.j.§. item ſacramēta, de pace iur.fir.nu.4.& c.j.de noua for.fidel. col.j. Ay.conſ. 198.ſed ego ſemper in iudicijs hmōi iuſiurandi formulam vitandam putaui, & plures iuriſiurandi ſpecies enumerat Marā.in ordine iud.parte 6.& iurare per Deum & Euangelia idē eſt, §.item ſacramenta, de pac.iur.fir.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum non requirat tactum ſcripturarum.*
2 *Iuramentum per fidem, detraxamque datam contrahitur.*
3 *Dextra ſignum eſt pacis.*
4 *Iuriſiuandi variæ formulę.*
5 *Iuramentum dicitur quod quis per fidem aſſerit.*
6 *Verbum, credo, in poſitionibus eſt expreſſium veritatis. & nu.8.*
7 *Recuſans reſpondere poſitionibus habetur pro confeſſo.*
9 *Confeſſio ad poſitiones quando reuocari poſſit.*
10 *Teſtes per verbum, credo, deponentes reprobantur.*
11 *Promittens ſub verbo principis, dicitur iuraſſe.*
12 *Iuramentum non extenditur.*
13 *Iuramentum relatiuum quo ad effectum periurii non ſufficit.*

QVAESTIO IX.

1 Iuramētum †non requirit regulariter tactū ſcripturarum, nec ſacratiſſ.euangelij. Bal.in c.j.de pace iur.fir.Marſ.ſing.415.niſi ad terrorem, nec imaginum.22.q.2.c.2.Fallit in oī iuro ſolemni, vt in iuro minoris, gl.cle.1.de hær.Pau.in l.prętor ait, §.iurari.de iur. Affli. in d.§.item ſacramenta, de pace iur.fir.Item per fidem datam
2 †de manu ad manum, c.ad aures, ꝙ me.cau. vbi Abb.& c.cū tempore.de arb.Luc.in l.uni.C.pub.lęt.col.11.ver.antiquitus.
3 & dextra †eſt ſignum pacis.Luc.l.vni.C.de aq.duct.lib.12. Afflict.in citato ti.de pac.iur.&c.& varias iuriſiurandi formulas
4 †edocuit Luc.in l.fi.C.de vend.reb.ciuit.col.3.li.11.Bal. in c.j. de no.for.fide.ubi ait circa hoc conſuetudinem eſſe ſeruandam, Bal.d.§.item ſacramenta, nu.4.Cagno.in l.ſi quis maior.
5 nu.103.C.de tranſ.& iuramentum dicitur id quod quis †per fidem aſſerit, Abb.in c.quęrelā, de iur.gl.in d.c.ad aures, Luc.d. l.fi.Io.a Sylua in tract.de iur.in j.parte, q.pen.Galliaul.l. j.ff.de
6 verb.oblig.Iaſ.in l.3.§.iurari, de iur. & per verbū † credo, vel non credo, vbi poſitioni reſpondetur.c.j.de confeſſ.in 6.& re
7 cuſans reſpondere, †habetur pro confeſſo.Bal.d.l.2. §. actor, C.de iuram.calum.Peruſ.in c.ſi poſt, de confeſ.in 6.& hic ver
8 bum, credo, dr̄ expreſſiuū veritatis.†Spe.in ti.depoſit. §.6.Bal. in l.in lege, ad l.Fal.Cor.cōſ.186.col.j.in 3.licet.Hęc confeſſio
9 †incontinenti, & non docto de errore, & de illo docto, ex interuallo ſit reuocabilis, Gabriel.conclu.6.de cōfeſſis.Secus in
10 depoſitionibus teſtium, quia per uerbum credo, † eorū dictū reprobatur, gl.in l.teſtium, C.de teſt.Cur.Iun.conſ.19.nu.12.
11 Et vbi ſub verbo principis quid promittitur, iurm †importat.Neuiz.conſi.68.nu.49.poſt Iaſ.in d.l.ſi quis maior; Sunt tñ qui exiſtiment ſimplr cōtrahi nō poſſe, per d.c.& ſi Chriſtus, &c.iurabūt, 22.q.j.& c.ego, eo.ti.& in Auth.de mā.prin.§.ſed neque.Bar.in l.qui iuraſſe, ff.de iur.§.1.in fi.Abb.Ful.Rom.in l.1.de verb.obl.& comprobatur per c.pen.de iur, vbi ex ſolo
12 conſenſu iuramentū †pręſtitum nō expenditur, cū verba ſint neceſſaria, clericus enim iurauit ſeruare ſtatuta, quo caſu ad ſtatutum ſubſequutum non extenditur, niſi denuo iurm re-
13 petat̄, & ex illo tex.notat̄, ꝙ vbi verbis †opus eſt, quo ad iurī effectum, & periurium, non ſufficit ad aliud iurm relatio.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum quo ad efficaciam tranſit in hæredes, ſecus quo ad fidelitatem & periurium, & nu.2.*
3 *Iuramentum eſt ſpecies ſeruitutis perſonalis.*
4 *iuramenti firmitas tranſitoria,*
5 *Iuramentum non digreditur ab anima iurantis.*
6 *Iuramentum uinculum ſpirituale eſt.*

QVAESTIO X.

1 Hinc ſequitur, ꝙ iurm pro ſe & hæredibus, bene valet quoad †efficaciā, vt edocuit Galeſ.2.part.j.q.per totam, vide tñ Veſtriū cū addi.li.7. de app. & eius pro.ſeq. ver. amplius, & ideo obligatio in forma cameræ ꝙ hęredes trāſit,
2 non aūt quo ad periurium †& fidelitatem, quia ſpecies dr̄ ſer
3 uitutis †perſonalis.Bal.in c.veritatis.in fi.de iur. & in authen. ſacramenta, C.ſi aduer.ven.vbi Pau.Cor.conſ.102.in 4.Guid. papæ.q.414.Dec.conſ.638.Soc.conſi.38.in 3.Gram. conſ.ciui. 100.nu.8.Fel.in c.1.de iur.Gomes.in §. actiones, Inſt. de act. Cępol.conſ.8.& xxx.& conſciui.66.Soc.conſ.4.in 3. Ale.cōſ. 7.in 6.vol.Calca.conſi.35.col.pe.Afflic.ſuper conſt. regu.fol. 181.nec minus extinguitur virtus iuramenti quo ad eius firmitatem, ideo nec ab hærede pōr contraueniri, Bal. cōſ.398.

qūo

Digitized by Google

qũo in j.Pau.conſ.306.in 2.quanquã.licet in eo non ſit neceſ
4 ſaria relaxatio.Sub nu.3. Et ſic † firmitas eſt quo ad hæredes
5 tranſitoria,& iuſm non digreditur † ab anima iurantis. Bal.
conſ.347.in 1.Imperator, & hæres licet ſuccedat in re iurata,
6 † non autem in vinculo incommunicabili, & ſpirituali, de-
clarat Gabriel.conc.6.de iure iur.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum an habeat exequutionem paratam.*
2 *Apocha ex conuentione partium an poſſit habere virtutem iuramenti.*
3 *Iuramentum relatiuum an habeat vim iurati inſtrumenti.*
4 *Iuramentum an in prorogatione cenſeatur repetitum.*
5 *Conſenſus qui colligitur ex facto dicitur limitatus, & non extenditur.*
6 *Exequutum mandantem an obtineant ſcripturæ priuatæ, quæ ex partium conuentione habent virtutem cameralis obligationis.*

QVAESTIO XI.

1 EX hoc in praxi inferri poteſt, quod licet † iuſm habeat exe
quutionem paratam.Bar.Bal.in d.l.2.de iur. Roma. in
rub.de arb.col.26.Io.de Ana.conſi.21.nu.21. euenit plerunq;
inter mercatores adinuicẽ ſe obligantes, & adijciunt apochã
2 † obtinere velle uim inſtri iurati: quo caſu & virtutem nõ ob
tinebit, nec ex ea impedietur remedium.l.2.C.de reſcin.vend.
3 quia iuſm † relatiuũ vim non obtinet inſtri iurati.Abb.Ant.
in c.ab excõicato.nu.23.de reſcrip.Soc.cõſ.99. in 5.nu.3.l.Gal
lus, vbi Iaſ.§.idem credendum.de li.& poſth. Catel. Cotta in
memo.dictum iuſm.Tiraq.in ll.con.gl.7.n.120.Plat.in l.fi.C.
de vend.rebus ciuit.li.11.Couar.in relect.ad.c.quamuis.in pri
4 mæ partis initio,fol.v.nu.6.accedit,quia † in prorogatione nõ
cenſetur repetitum iuſm, licet varias opi.referat Gabriel.in
concluſ.2.de dila.idem quo ad terminos l.qui ad certũ,ff.loc.quia
5 conſenſus † qui ex facto colligitur, dr magis limitatus, & tacitus, & non extenditur.Dec.in c.cum ſuper,de off.del.Bal.in c.
j §.cum aũt,col.2.de contro.inueſt.Aym.conſi.313. nu.3.Li-
cet Galeſius aliud referat in ſecũda parte obliga.in forma ca
6 meræ.nu.7.idem in ti.de inſtr.q.2.in prin. vbi voluit † quod detur exequutio uirtute priuatarum ſcripturarũ, in quib. debitores ſe obligant in forma cameræ, & ita ſeruari in Curia Anconi
tana, vbi ita iudicaui, licet forſan de iure cõrium dici poſſet ex
relatis doctiſſime per prudentiſſimum iuriſconſultũ Strachã
in trac.de aſſecurat.gl.37. & ipſe refert etiam Galeſ. in citato
loco, & per Veſtrium in citato loco ſupra.q.x.

SVMMARIVM.

1 *Nolle non dicitur qui non poteſt, nec poteſt dici nolle qui nonnunquam velle incepit.nu.2.*
2 *Initia quæ non habuerunt non poſſunt pati priuationes.*
3 *Conditio non dicetur deficere quæ non incipit.*
4 *Iuramentum in his qui loqui non poſſunt præſtatur ſi gno.*
5 *Subſcriptio a viris imperitis per ſignũ † idẽ operatur q vera ſubſcriptio.*

QVAESTIO XII.

LIMITATUR id, q diximus, q ſine verbis iuſm nõ præ
ſtatur procedere in perſonis, quæ loqui-
1 poſſunt, † alias non dicerentur nolle, qui non poſſunt. l.pater
Seuerinam, ff de cond. & dem.nec poteſt dici nolle, qui nunq̃
2 velle † incepit.l.Titio, eo.ti.Et quæ non habuerunt † initia, nõ
3 poſſunt dici pati priuationes.Pau.de Caſt.conſ.394.li.1.inc.vi
4 den.col.fi.bene verum eſt, q interdum dr deficere † conditio,
quæ nunquam incæpit Dec.conſi.227.l.vni,§.& cum triplici,
C.de cad.tol.l.1.C.de ind.vid.l.nam ſub cõditione,§.poſt, ff.de
iniuſt.rup.l.3.§.deſinere, ff.vſufr.quemad.ca. c.1.de eo qui ſibi
vel hæ.ſuis, facit c.quãuis, de præb.in 6.c.fi.de ver.ſig.l.qui vẽt.
ff.de ven.inſp.l.ab exhrdati,§.fi.de leg.1.l.fi.C.de cõd.inſt. Dec.
conſ.234.Alc.conſi.41.nu.11.Tom.3.li.9. Et qũo hæc cõrietas
procedat, ab eodem declaratur conſi.46.nu.24. eodem loco.
5 At redeundo ad noſtram qõnem, † dic q in his, qui loqui nõ
poſſunt, ſigna ſufficiũt.Alc.in l.1 de verb. obl. & de cõi Crot.
col.4.q.9.Alc.li.j.parerg. col.2.Io.a Sayl.in citato trac. j.par.2.
6 q. † Et ſubſcriptio facta a viris imperitis per ſignum † tm̃ ope-
ratur, quantũ vera ſubſcriptio.Io.de Ana.conſi.15.nu.6.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum in feudalibus tactum ſcripturarum requirit.*
2 *Iurans ſe maiorem, an reſtituatur, fallit.3.*
4 *Abſolutus a iuramento debet de iure ſuo docere.*
5 *Sciens minorem cum quo contrahit, licet iuret ſe maiorem, non relevat.*
6 *Declaratio l.ſi alterius, C.ſi aduer.vendit.*

QVAESTIO XIII.

1 QUOD ſupra dictum eſt, † iuſm non expoſcere tactũ ſcri
pturarum, limitatur non procedere in inueſtitu
2 ris feudalib.Bal.in ti.q d ſit inueſtit.§.2.nu.4 † Et per iuſm cor
3 poraliter præſtitum vr ſublatum beneficium in integ.reſt.† &
hoc niſi dolo aduerſarij inductus ſit ad iuran.Affli.Deciſ.293.
declarat Cur.lun.conſ.116 nu 4.luſm.n. illum maiorem re-
præſentat.Ale.conſ.27.li.1.Deci.conſ.31.nu.4.idem Cur.conſ.
4 47.col.fi.Caſſan.conſ.28.vbi de cõi atteſtatur. † Et ẽt q abſolu
tionem a iuro obtinuerit, debet de iure ſuo docere. Bello q.
5 18.Fran.Mar.deciſ.674. † Item nõ procedit vbi aduerſarius ſci
ret illum maiorem, quia iuſm non opitulatur, Pau. de Caſt.
conſi.53.viſis.li.2.col.3.& conſi.475 col.3.ad primam, Afflic.
6 deciſ.393.& pro † declaratione l. ſi alterius.C ſi mi. ſe maio.
Cur.d.conſ.119.deceptis enim non decipientibus iura ſubue
niunt, l.2.ad Velleia.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum in actu confirmatorio requirit tactum ſcripturarum.2.*
3 *Idem in conuentionali.*

QVAESTIO XIIII.

1 SECUNDO † limitatur non procedere in caſibus a iure
prohibitis, veluti ad ſolemnizandum actũ
apponitur vel validandum, iuxta terminos auth. ſacramẽta
puberum, C.ſi aduer.ven.quia actus ſcripturarum erit neceſ-
ſarius.Bal.in d.c.& ſi Chriſtus, Bar.Bal. Sal. Iaſ. in d. auth.ſa-
cramenta, l.j.eo.ti.Fely.in c.fraternitatis, de teſtibus. nu. 23.&
add.ad Bal.in d.l.1.Luc.in l.3.C.de vend.rebus ciuit.li.11. Caſ
2 ſan.conſ.7.nu.18. † Tertio in iuro cõfirmatorio q̃ctus, vt in do
natione inter vir.& uxo.Bar.Alex.in l.Seius & Augerius, ad
leg.fal.Abb.in c.donatio.de do.inter virum.Pau.de Caſt.conſ.
75.lib.2.notã.col.2.Bar.in l.ſi quis pro eo, de fideiuſſ.Ale.cõſ.
59.lib.1.Couar.in relec.ſuper c.quãuis, de pac.in 6. §.1. fol.76.
& ſeq.ſecunda parte.Fely.in c.fraternitatis, Caſſa. alleg.cõſ.7.
3 nu.18. † Quarto in iuro conuentionali, quia ſuper euãgelicis
ſcripturis erit præſtand Bal.d.c.& ſi Chriſtus, Luc.in d.l.3.col.
3.Afflict.§.item ſacramenta.de pac.iur.fir.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum in teſtibus requirit tactum ſcripturarum.*
2 *Veritas quid eſt.*
3 *Solemnitas iuramenti an præſumatur.*
4 *Iuramentum per aduocatum quomodo præſtandum.*
5 *Iurant clerici ſuper ſcripturis, epiſcopus ſupra pectus.*

QVAESTIO XV.

1 QUINTO fallit in iuro teſtium, † quia ſuper ſcripturis eſt
præſtan.c.vt circa, de teſtib.Fel.in d.c.fraterni-
2 tatis, & in reperto.in ver.teſtis dẽt iurare, quia veritas † dr noti
tia rei per iuſm, & officium teſtis dr eſſe publicum, quia veri
tatem tuetur quę dr res ſacratiſſima, Bal.in rub.de teſt.cog.in
princ. Nec ſufficeret teſti per animam iurare, ſed ſuper San-
ctis ſacratis Euangeliis, Matth.de Affli.in conſti.regni de per-
iurio nu.x.& ante depoſitionem iurandum eſt, Spe. in ti.de te
3 ſtib.q.lv.Guid.Pap.q.35. † & in dubio congruo loco & tpe cẽ-
ſetur iuraſſe, arg.l.prætor, §.ſed vt probari, ff.de no.op.nũ. vbi
Iaſ.& in l.admonen.nu.230.& variis modis iuri, Tiraq.de prę
ſcrip.gl.8.num.99. At vbi teſtes de conſenſu partium depone
rent, non eſſet neceſſarium.l.Theopompus, de dot. prel. Ro.
4 conſ.20.viſo puncto, col.2.Idem in iuro per aduocatũ † præ-
ſtito, Affl.de pace iur.fir.§.item ſacramenta, in conſt.reg.de p
5 ſtan.iur.ab aduo.Sexto limitatur, in clericis † qui ſuper euan-
geliis iurare debent.Guid.Papę, q.615. niſi aliter ſe haberet q.
ſuetudo. At epiſcopus ſupra pectus, c.epiſcopus, de elec. in 6.
Deci.Thol.vbi Aufr.161.vbi declaratur.Soc.in c.in tuis, de te
ſti.Fran.Mar.Deci.377.& de iuramento prælatorum, Bal.in c.
ex literis, de iureiur.

SVMMARIVM.

1 *Fidei catholicæ illuſtres effectus.*
2 *Ad fidem ſeruandam etiam natura perſtringitur.*
3 *Os quod mentitur occidit animam.*
4 *Iuramentum an impediat remedium, l.2.C.de reſcin.*
5 *Fides non idem non eſt quod pollicitatio.*
6 *Fides & iuramentum differunt ex nominarum diuerſitate.*
7 *Fidei violator an priuetur beneficio.*
8 *Periurus non dicitur aduerſus illum qui pacta non ſeruauit.*
9 *Periurus & fidei violator punitur.*
10 *Fide non ſeruata defertur iuramentum in lites.*
11 *Periurus vt dicatur incidiſſe in pœnam l.ſi quis maior. neceſſarium eſt probaſſe adimplementum, item debet de dolo conſtare. nu. 12.*
13 *Procurator qui præter formam mandati explicat negocium tenetur.*
14 *Secreta reuelans qualiter punitur.*
15 *Proditorum pœnę.*

Digitized by Google

Nicolai Moroni de fide treu. & pace.

QVAESTIO XVI.

1 Reperitur & alia ſpecies religionis, quæ fides appellatur, non loquor de fide catholica † cuius ſunt effectus adeo illuſtres, vt enumerari nequeant. Luc. in l. probatorias, C. de diuerſ. offi. lib. 12. ſed de illa quæ ad naturam pertinet, & ab ea vniuerſalis hominis ſtatus dependet,
2 & ad illam conſeruandam natura ipſa perſtringimur. †Bald. in l. 2. C. de ſeruit. & valde proxima eſt iuramento, eiuſque ſapit naturam, glo. in d. c. ad aures, & c. ſi eo. de arb. Afflict. Deciſ. 389. Aymon conſi. 13. nume. 11. Bertrand. conſi. 2. lib. 1. nu-
3 me. 50. 22. q. 5. Iuramenti, vbi os quod mentitur † occidit animam. Abb. in c. debitores, colum. 2. de iur. c. clericus, eodem titu. Cic. lib. 3. offi. de fortitud Bal. in c. ex literis. de conſtit. ibi, ſi de præſtita. i. iuramento. Cagno. in l. ſi quis maior. nu. 101. C. de tranſ. declarat Fely. in ca. 2. de ſponſ. & apud Cagnol. habe-
4 tur, an † iuramentum impediat remedium. l. 2. C. de reſcind. vend. quod, ſecũdum communem, impedire voluit Gabriel. vbi ex certa ſcientia eſt appoſitum, conclu. 1. num. 78. de emp. & vendi. li. 3. & ibi latiſſime declarat, & Menoch. conſil. 1. nu. 360. licet in enormiſſima læſione aliter ſenſerit Rota Romana per Caſſad. deciſ. 1. de empt. & vendi. Couar. li. 2. variarum c. 4. nu. 5. Neuiz. conſi. 21. & nu. 5. & 22. colum. pen. Abb. conſ.
5 81. nu. 52. & quod dictum eſt de fide † non procedit in pollicitatione, Ripa in rubr. de verb. obl.

6 Aduertendum eſt, quia fides & iuramentum differunt † ex nomi.um diuerſitate, ex quo ſubſtantia differre dicuntur. l. ſi idem, C. de condi. Dec. conſ. 275. ſub nume. 8. Fely. poſt Abb.
7 in c. quærelam, de iur. vbi habetur † an fidei violator priuetur beneficio. Rebuf. de varijs mod. vacat. nume. 112. Rot. deciſ. 1. de iur. in antiq. alias. 137. & deciſ. 1. de pac. in eiſdem, vbi tenue runt quod non, Cagno. d. l. ſi quis maior, nu. 100. vide Aufre. ad deciſ. Tho. 17. Bernar. Diaz. in ſua praxi. in ver. periurus. nõ
8 tñ periurus dicetur † aduerſus illum qui fidẽ non ſeruauit. Rolan. conſi. 57. nu. 20. in 1. & Menoch. conſi. 85. nu. 74. & periurus & fidei violator punitur. Ripa in c. ex parte. nu. 5. de reſcri.
9 & fidei † violatores ſtellionatus crĩe tenent, & infames reddũt l. feliciſſimam, ff. de ijs qui a non do. Ay. conſil. 192. nume. 19. Aret. Iaſ. & alii quos refert Afflict. in conſti. regni, de periurio exornat materiam iſtam inſignis modernus Plot. in l. ſi quando. nume. 679. concludens ob fidem non ſeruatam iuramen-
10 tum † in litem deferendum. Alex. Iaſ. d. l. ſi quis maior. Paris de Puteo de duello. Guid. Pap. conſi. 31. Iaſ. conſi. 91. in 3. Iaſ. in §.
11 item quia, vbi Gomes, de act. inſt. & vt periurus † dicatur incidiſſe in pœnam. l. ſi quis maior. oportet vt probetur ex aduerſo impleuiſſe promiſſa, Rolan. conſi. 67. nu. 17. 18. in 1. item de
12 bet conſtare † dolo incidiſſe in periurium. Alexan. l ſi. ff. qui ſat. cog. Gabriel, conclu. 1. de tranſ. nu. 52. & in dubio pronunciãdum eſt non incidiſſe in pœnam d. l. ſi quis maior. Rolan. d. conſ. 57. nu. 3. Grat. conſi. 121. col. 3. Gabriel. d. loco in fin. Menoch. d. conſil. 48. nume. 75. Idem in procuratore, qui præter
13 formam mandati negocium explicat † quod teneatur. Iaſ. in
14 l. poſt dotem, nume. 77. fol. matr. item ſecreta † reuelans punitur. l. omne, §. exploratores, de re mil. l. 1. C. de ſylent. libr. 11. vbi Lucas, & proditores appellari Mar. conſ. 1. vbi habetur de
15 pœnis aduerſus proditores. † Veronen. conſi. 39. nu. 4. volẽs ab officio remoueri, & alibi diximus.

SVMMARIVM.

1 *Fidem fallere graue eſt.*
2 *Pacta ſeruare iuris eſt naturę & ſecundum dict. men rationis.*
3 *Procurator qui emit nomine proprio, & alieno tenebatur, fidem rumpere dicitur.*
4 *Fidem qui perdidit nihil vlterius perdere poteſt.*
5 *Fides dicitur fundamentum iuſtitiæ, & ſub ea lex & iuſtitia continetur.*
6 *Fidei præſtatio parit naturalem obligationem.*
7 *Ius canonicum de ſubſtantia fidei tantum curat.*
8 *Iuramentum parit naturalem obligationem.*
10 *Deceptus ſub confidentia agit de dolo.*
11 *Error circa bona fortunæ non vitiat matrimonium.*
12 *Mendatium & ſubreptio non vitiat matrimonium, ſecus in gradu prohibito, & legatum ſub falſa qualitate an vitietur.*
13 *Decepto à ſocero ſuccurrit actione de dolo.*
14 *Pactum in matrimonio de ſuccedendo quomodo de iure ſubſiſtat.*
15 *Pactum de ſucceſſione primi geniti an validum ſit.*
16 *Doloſa affirmatio & perſuaſio reſcindenda. 17. 18. 19.*
20 *Pœnitentiæ an ſit locus in delictis, & in actione non pœnali a principio.*
21 *Promittens ducere aliquam in vxorem non ſeruans an puniatur.*
22 *Socer dolo verſatus an iuuetur beneficio. l. pe. de iure do.*
23 *Pater an prætextu inopiæ poſſit dotem minuere, declaratur.*
24 *Inopia non prodeſt niſi probetur quod non ſua culpa.*
25 *Cauendum eſt a nimio effuſo ſermone in dotib. conſtituendis.*
26 *Verba enunciatiua in dotibus an probent.*

QVAESTIO XVII.

1 At receptui canendo, graue † eſt fidem fallere, l. j. de conſtit. pecu. c. 1. de dolo, quid enim fidei humanæ tantũ congruit
2 quam pacta ſeruare? & dicitur iuris † naturæ, l. 2. vbi Bal. ff. de ſeruit. & ſecundum dictamen rationis. Pariſ. in citato loco, &
3 de fide rupta tenẽ qui nomine proprio emit & † virtute mandati emere tenebat nomine alieno, l. 1. C. de dolo, Dec. in c. 1. de prob. Ro. conſ. 352. Cic. li. 2. offi. de fortitu. Ay. cõſ. 241. Bal. conſ. 370. in 3. verba, vbi habetur qñ poſſit procurator domi
4 no præiudicare, & qui fidem perdit † nihil vlterius perdere poteſt, ablata eſt enim ab eo omnium bonorum & verborum authoritas, l. 2. C. de pond. auri. lib. 11. vbi Luc. & fides dicitur
5 † fundamentum iuſtitiæ. Luc. in l. quoties, C. eo. Caſſan. de
6 glo. mundi, 5. parte, 13. conſid. fideique præſtatio † parit naturalem obligationem. c. 1. de ſum. Tri. in qua de iuris apicibus
7 non diſputatur, quia † ius canonicũ de ſubſtantia fidei tãtum curat, Bald. conſi. 114. ſuper 1. in v. & ſecundum, ipſum iuramẽ
8 tum non parit naturalem obligationem, † & Cic. in lib. offic. ait homines reddi ſegniores ob fidem non ſeruatam, vt in au
then. vt lib. de cætero, §. ſed hoc ſimiliter, & vbi non eſt fides:
9 non eſt iuſtitia, quia ſub ea † lex & iuſtitia continetur, §. feſtina bis, in auth. de man. princ. Hinc, ſub confidentia deceptus aget
10 de dolo, † Aym. conſi. 192. nume. 15. Dec. in l. pactum, nu. 10. C. de pact. voluit dari actionem ad intereſſe, Menoch. declarat conſ. 92. nu. 21. & 61. licet vbi error verſatur citra qualita
11 tem matrimonij conſenſus remanet ſaluus † & matrimoniũ non vitiatur, idem vbi error vel deceptio reperitur circa bona fortunę, quod non vitietur, Bal. in l. cum Archimedoram, C. vt in poſſ. leg glo. & Abb. in c. cum dilectus, quod met. cau. Bal. in rubr. de iud. glo. in l. a diuo, de ritu nuptiar. Cur. iuni. in l. interpoſitas, C. de tranſ. Prępo. in c. cum apoſtolica. de ſponſ.
12 vbi mendacium & ſubreptio † non vitiat matrimonium, Couar. in lib. j. de ſponſ. c. 3. fol. 56. ſecus in errore in gradu prohibito, Bal. conſi. 439. ſuper 1. in v. & ibi habetur, an relictũ alicui inſerta falſa qualitate vitietur. At hoc caſu & marito ſic deceptio circa qualitates patrimonij aduerſus ſocerum con-
13 ſultum reperitur per actionem de dolo, † Ay. conſi. 191. num. 15. Tiraq. de iure primoge. q. 6. nume. 20. l. quod in vẽditione. ff. de hære. act. Cic. lib. 3. offic. in cap. nihil eſt vtile quod ab iniuſto & malitia proficiſcitur, & ſecundum Alci. in conſil. 56. Tom. 3. lib. 8. procedit in obligatione quæ fit per ſocerum derelinquendo bona poſt mortem ex cauſa matrimonij,
14 † & pariter valere pactum in matrimonio quod primogenitus ſuccedat, Tiraq. d. q. 6. nume. 11. & ſeq. Licet hanc opi. improbet † etiam idem d. nume. 20. & 25. vide Barto. conſil. 112. & Paul. conſi. 190. in 1. & Alci. quod pactum de ſucceſſione pri-
15 mogeniti † non valeat. conſi. 30. nu. 8. Tom. 3. lib. 9. at bene de diuidendo poſt mortem. Oldra. conſi. 136. Iaſo. in l. ſtipulatio hoc modo. de verb. obl. Alex. conſi. 83. in 2. 68. in 5. Dec. conſ.
16 216. nume. 225. & de doloſa † affirmatione. Fely. in c. ſi autem de preſcrip. Alexan. conſi. 242. lib. 6. Bal. in c. cum Ioannes. col. ſi. de fide inſtrumento. Lucas in l. agentes. C. de agen. in rebus, lib. x. Plotus in l. ſi quando, numero 360. & de proxeneta doloſe affirmante, quod teneatur, Alc. conſi. 152. Tom. 2. li. 5. & aduerſus doloſam perſuaſionẽ. Ay. d. conſi. 192. ſub nu. 12. 13.
17 & ideo † miſſio † facta ſub doloſa aduerſarij aſſertione reſcinditur. l. 2. ff. quando actio de pecul. Alci. conſi. 9. Tom. 3. li. 8. ad
18 idem conſi. 9. eodem lib. & de falſa † aſſertione affirmãtis fundum ſeminatum, quod tenetur præſtare illud ſecundum araturas ſolitas. Alci. conſi. 119. Tom. 3. lib. 8. ſed ad vnum aduer-
19 ten. quia licet regulariter in delictis † non ſit locus pœnitentię ex relatis a Claro. q. 60. in li. v. ſent. ver. Fui quandoque interrogatus. tamen tu potes ex intentione Bar. in l. qui ea mente, de fur. declarare verum eſſe in actione a primordio pęnali, ſecus in actione ab initio non pęnali, quia pœnitentia liberatur, vt in l. metum, §. fi. ꝙ me. ca. l. fi. §. iuſto. ff. e. l. ſi publicanus, ff. de publi. & facit quod habetur a Bal. conſi. 15. ad euidentiam, in 1. & ita in eo qui doloſa perſuaſione ac meticuloſa induxerat clericum ad ſibi faciẽdum promittere certam bonorum por-
20 tionem ſtante re integra, pœnitentia & reuocatione promiſſionis ſibi factæ, vòtabam in Curia Maceratenſi eſſe locum pœnitentiæ.

21 Adden. eſt an puniendus ſit ille qui promiſit ducere † vxorem, & pactum non ſeruauit? Bal. conſi. 194. in 3. incipiam.
22 Nec ſocer dolo verſatus poterit ſe tueri † beneficio. l. pen. de iur. do. Aufr. Deciſ. Thol. 258. & minus inopiæ niſi doceat ſe
23 nou ſui † culpa in illam incidiſſe. Bald. quem citat Tiraq. in

l. ſi

Digitized by Google

l.si vnquam,C.de reuo.do.in ver.bona,nu.5. & ita obtinui semel contra quendam clericum, qui dotauit filiam spuriam,
24 & volebat sub prętextu inopię dotem minuere,† & defecerat in suo salutari,in probando se non sui culpa inopem euasisse immo probabatur clericum litigiosum fore, & causidicum,
25 ideo caueant se iactantes in matrimonio† ne dum nimio effuso sermone se iactant in promptum incidant periculum.l.
26 fi.C.de dot.promissio.& verba enunciatiua in dotibus,†inter alios prolata an probent.Pau.consi.304.in 2.super 1.

SVMMARIVM.

1 *Procuratores habentes mandatum cum libera non possunt lædere enormiter.*
2 *Arbitrium habens iure alieno,intelligitur de æquitate arbitrii.*
3 *Validum & plenum quid significent.*
4 *Arbitrium plenum cum dominii translatione intelligitur de libera voluntate.*
5 *Procurator vel minister quantumcunque cum libera tenetur reddere rationem.*
6 *Generale mandatum quid significet remissiue.*
7 *Mandatum habens generale incognita non remittit.*

QVAESTIO XVIII.

1 FIdem fallere adeo graue est quod procuratores habẽtes mandatum cum libera †non possunt principales enormiter lædere,l.creditor,§.Lucius,ff. mand. glo.in l. 1.de offi.procur.Cæs.Bal.c.cum in iure,de offic.dele.nu.9.Ale. Iason l.si sic.de leg.1.Rebuf.in concord.Fran.de colla.fol.389. Quia arbitrium habens iure alieno intelligitur de æquitate
2 arbitrij.†Bal.in cons.383.quando super facto,in 3.etiam si ple
3 num.i.validum,& omnia necessaria comprehendens† cui ni
4 hil desit,& tunc plenum absolutum significat † vbi fit dominij translatio,l.in re mandata,ff. mand. & hoc forsan pacto possent hodie procedere donationes quæ fiunt,a litigantibus vt a lite recedant,secus si procuratori officiali vel ministro, quia de æquo arbitrium eiusdem fidem sequutus,intelligitur,
5 quia† & culpæ & negligentiæ, etiam quod liberam habeat, reddere tenetur rationem,l.a procuratore,C. mand. nec eũ dissipando,donando,id procurator ex bona fide gerit, d.§.Lu
6 cius,idem si habeat generale,quod verbum † qualem habebeat significationem latissime explicauit,Bal.d. consi.nec minus ita liberam habentes possunt incognita remittere, quia
7 transactio & arbitramentum † restringitur ad illam speciem sup qua controuersia vertebatur,l.si de certa, C. de transi.idẽ in pacto gratuito,& generali,quia ad specificata restringitur, idem Bal.consi.417.in facto.in v.

SVMMARIVM.

1 *Donatio,sequuta retro donatione super lite,compromissum & laudum dicitur.*
2 *Denominatio,a fine sumenda.*
3 *Principi ordine & finis sumitur interpretatio.*
4 *Talia subiecta qualia sunt prædicata.*
5 *Contractus ab effectu nominatur.8.10.*
6 *Effectus stat in conclusione.*
7 *Natura verborum potius quam rerum improprianda.*
9 *Testamentum sub nomine contractus coram septem testibus testamentum erit.*
11 *Sententia super calculo non transit in iudicatum.*
12 *Error calculi sæpius reperi potest, fallit.13.14.*
15 *Error debet esse euidens,& qualiter probetur.18.*
16 *Calculatoribus sine iuramento non creditur.*

QVAESTIO XIX.

QUatenus supra diximus, quod liberum arbitriũ cũ translatione dominij operatur vt absolutam de rebus illis velut suis habeat dispositionẽ, iuxta l.in re mandata,inferendo ad arbitros compromissarios qui hodie donatarij appellantur,declaratur non procedere vbi sequuta
1 †foret retro donatio,quia compromissum;non donationem
2 facere voluisse dicuntur,a fine enim denominatio,†est sumẽ-
3 da,ex iam dictis supra in 4.q. & ex ordine principij†finis,& e
4 q̃ interpretatur,& talia sunt subiecta qualia † sunt prædicata, Ay.cons.9.nu.32.& 149.nu.4.293.col.pen.& l.insulam,ff.de p̃
5 scri.verbis,quia ab effectu contractus†denominatur.Gomes. q.3.de Trien.pos.& materia cõis attrahit ad se quandam sermonis interpretationem.Bal.cons.218.petita.col.1.in 3.& naturæ actus adaptari debet,cons.357.in 3.interposito, quia effe
6 ctus stat in conclusionibus, & conclusio† est exitus & determinatio totius orationis, & potius natura verborum quam
7 rerum impropriãda,nec voces tollunt propria m† actus potẽtiam.cons.102.col.3.in eodem.nu.5.omnis, Roma.cons.509.
8 vbi ab effectu denominatio est sumenda,† Dec.cõs.160.164. 305.412.Paris.consi.12.in 2.22.in 4.Dec.in l.si pascenda,nu.x. C.de pac.idem in testamento sub nomine q̃ctus celebrato co
9 ram septem testibus,†Iason.in l.non testamentum,C.de testam. Ay.consi.186.276.nu.15.293.nu.x.Dec.in consi.164.Affli.decis.219.nu.2.conferunt relata ab Oldr.cons.45.in narratione, in fi.& qualitas q̃ctus non ex nominis similitudine,sed ab ef-
10 fectu†fieri debet, l.Lucius.ff.depos.& quę ordinantur ad finẽ secundum naturam finis regulantur, Bal.consi.105.verba,in 1.& veritas rerum nõ mutat,a denominatione. §.32. gl.j.nu. 34.fol.671.cum seq.ideo veritas actorum errore non vitiatur. l. 1. C.quæ sent.sine appella.l.assumptio. ff.ad muni.l.si forte,
11 ff.de Castren.pecu.& propterea sententia super calculo † non facit transitum in iudicatum,Ana.vbi Bolo.consi.6.& sępius
12 potest reuideri † ex relatis a Rolando,consi.49.in 1. & pluries potest calculari.Iason.in l.1.C.de errore cal.Menoch. cõs. 22.nu.
13 10.nisi,super†errore fuerit iudicatũ Iason.d.l.j. Pau.cons. 110.in
14 casu.in 2.fallit si in sentẽtia error†esset expressus Ana. vbi Bolo.d.consi.6.potest bene per eundem iudicem reuideri.Alex.
15 consi.79.in 2.& ad hoc vt de errore in sententia cõstet,† opus est quod sit patens,d.consi.79.& calculatoribus sine iuramento nõ creditur,Ale.consi.64.in 6.&ibi in add.& errorẽ perspicuis probationibus esse detegen.Menoch.casu. 309. in fi.De arbitr.iudi.

SVMMARIVM.

1 *Gesta per procuratorem arbitrio iudicis corriguntur.*
2 *Intentio constituentis procuratorem est vincere.*
3 *Procuratores non possunt gratiam facere.*
4 *Procuratores prælati an possint facere renouationes,& remittere caducitatem perceptione census.*
5 *Dolus ostenditur ex enormissima læsione.*
6 *Pater an possit super bonis filii transigere?*
7 *Fraus a procuratore aliena esse debet.*
8 *Compromittens dicitur facere tamquam in animal rationale.*
9 *Verba quantumcunque prægnantia sub confidentia prolata dicuntur.*
10 *Reductio ad arbitrium boni uiri nulla cautela impeditur.*
11 *Remedium l.2.C.de rescin.vẽn. an habeat locum in transactione.*

QVAESTIO XX.

HInc data potestate alteri transigendi ex euidenti calumnia rescindi transactionem. Ex iam dictis in 18.q. per l.in summa,de cond.ind.& gesta per procuratorem
1 †arbitrio iudicis corrigi, & reformari, quod per procuratorẽ præter spẽ gestũ est,Bal.consi.381.in j.concessio,& liberalitas &gratiosa remissio domino reseruatur,qui enim id mandãt
2 non id agunt vt iactent suum,†sed magis intentio eorũ est vt vincant ex naturali ratione,l.in ratione,§.cum quidam, ad l. fal.quia id potuissent principales sine alieno dispendio facere Bal.consi.187.in causa,col.2.in 2.& consi.383.quãdo in 3.sperant enim partes per viam concordiæ maiorem partem consequi,non autem quod procuratores iniquitate,aut animi leuitate,aut propria voluntate ducantur,etiam quod principales se in manibus procuratorum posuissent.quod omni casu arbitrium boni uiri significat non autem quod possint gratiã
3 facere†solum enim ad principales,non ad ministros pertinet. l.cum hij,§.prætor,de transi.l.si libertus,ff.de op.lib.Bal.in c.sane,col.1.de renun.l.prohibere,§.plane, ff. quod vi aut clam,l. contra iuris,ff.de pac.l.filiusfami.ff.de don. l.si quis delegauerit,vbi Bar.ff.de no.Bertr.consi.154.in 3.nu.11.& 156. nu. 2.J. præses,C.de transi.l.pactum curatoris,C.de pac.posset bene p-
4 curator † p̃lati facere renouationes solitas, licet sapiãt quodammodo alienationem.Bal. cõs.158.in v.factum. Et potest recipiendo canonem remittere caducitatem,& ex enormissima læsione,ostenditur factum procuratoris † dolosum.l.si p-
5 curator,ff.de doli excep.l.nulla, C.de ijs quibus vt ind. Bal. c. olim,de causa pos.tale enim mãdatum ad verisimilia restringitur.l.Qui peculij,de pecu.l.si pater.ff.de iis quę in fraud.ideo
6 transactio facta† a patre super bonis filij tenet,si caute & honeste transactum est cum decreto.Bal.consi.448. in 1. Quæritur.in fi.vide pro declaratione Couar.c.8.lib.1.in tracta.varia
7 rum,omnis enim fraus†a procuratore debet esse aliena,& p-pterea non facit incidere dominum in pœnam,Bal. cõs.110. decreto.col.11.Doct.l.j.ff.quod quisque iuri. etiam quod foret promissum de rato,quia tenebitur procurator vbi dolus adest,Bal.consi.102.omnis, in 3. quia vbi quis compromittit
8 dicitur facere tãquam in † animal rationale,nõ autem in nõ vtẽtem ratione naturali.col.2.& partium intẽtio in compromisso nõ est donare,quia nõ deuenirẽt ad arbitratorem,si talis esset intẽtio, idem cõsi.380.prętmitto,ideo quod cõtra spẽ

factum

Digitized by Google

factum eſt reformari debet, idem conſ. 381. cõceſſio. in 1. nec cenſendum eſt ꝓponendo ſe in mentibus procuratorum voluerit ſe præcipitare. Bal. conſ. 119. Verba. in j. & in fortiorib. terminis in principe, cuius proprium eſt liberalitas. Old. cõſ. 159. ex præſenti. col. 2. in fi. Conferunt relata per Pariſ. conſ. lj.
9 li. j. verba. n. quantũcunque † prægnantia ſub confidentia prolata cenſentur, ideo ſuccurrendũ. Ay. conſ. 262. col. fi. Dec. cõſ. 430. Bertran. conſi. 71. Tom. 3. nu. x. & nulla cautela reperitur
10 ad impediẽdam reductionem ad arbitrium † boni viri aduerſus enormiſſimam læſionem. Dec. conſi. 11. 39. 533. 585. in c. ad hæc, de app. ad captam enim beneuolentiã ita effuſo vtuntur ſermone, Guid. Pap. q. 439. Ferat. Caut. 8. Boer. dec. 284. nu. 18. Alex. & ibi addit. conſi. 176. in 7. Bal. conſ. 102. in 3. omnis. Ay. conſ. 142. nu. 30. Caſſad. deciſ. j. de emp. & vend. Gabriel. li. 2. de arb. conclu. 3. per totam fere, vbi multæ colliguntur declarationes. Rolan. cõſ. nu. 95. & ſeq. in j. | & poſt multos quos refert Menoch. conſ. j. nu. 348. cum ſeq. & tranſactionem, | & remedium, l. 2. C. de reſcind. ven. habet locum etiam in tran-
11 ſactione, † vbi læſio eſt in maxima quantitate, vt Gabriel. de empt. & vend. conclu. j. nu. 68. cum ſequentibus. & in tranſactione fraudem committi, l. j. §. vtrũ, ff. ſi quis in fraud. patro. Bal. c. j. de contro. inter domi. & vaſal.

SVMMARIVM.

1 *Quod quis facit per alium, & per ſe ipſum.*
2 *Nil refert a quo, & per quem fiat.*
3 *Factum per alium prodeſt ad conſeruationem iuris realis.*

QVAESTIO XXI.

1 Alius † fidei effectus eſt ſingularis, quod quis poteſt per ſe, & per alium, vbi non eſt electa induſtria perſonæ, c. quod quis, de regu. iur. in 6. Ioan. de Plat. in l. nullus. C. de
2 decur. lib. 10. cui accedat, nihil † refert a quo & per quem fiat. l. cum ſeruus, vbi Bar. ff. de verb. ob. & ibi Laſ. quod ꝓcedit vbi facti eſſentia cõſideratur. l. procurator, §. ſi procurator, ff. mãda. ideo ad conſeruationem iuris realis factum nomine meo mihi prodeſt, l. ſoluen. ff. de neg. geſt. l. quæ vtiliter. & l. lex vectigal. ff. de pign. Laſ. in l. 2. nu. 68. C. de iure emph. Pau. de Caſ. in conſi. 105. li. 2. & hoc procedit vbi totum ſoluitur, ſecus ꝓ parte, quæ ſibi in diuiſione cõtingit, quia tota res cadit in cõmiſſum. l. cõi, ff. commu. diuid. Alex. conſi. 7. in 5. vo. Afflict. in Deciſ. 153. & omnes ad ſoluendum teneri. ideo optimum eſſet in diuiſione facienda habere domini voluntatem, ne tota caderet in commiſſum. Alb. in dicta l. communi, bene verum eſt, quod fratri demerito conſeruatur propter fratrem benemeritum, feudum. Bal. in c. j. §. propria, de prohi. feu. alie. Corſe. in ſing. in ver. communitas, & ædificiũ conſeruatur. Aym. conſ. 204. nu. 19. item quo ad retentionem factum alterius ꝓ deſt. l vſum, ff. quem. ſer. ami. l. arborum, ff. de vſufr. l. forma, de cenſi. Et ar. de re ad perſonã, & ex vno actu iuriſdictionis vniuerſum ius repreſentatur, Rom. conſ. 291. col. 3. Ay. conſ. 124. Ripa reſponſo. 1. Si in commu. cauſa. Ay. conſ. 55. col. 2.

SVMMARIVM.

1 *Quædam poſſum per me, quæ per alium non poſſum.*
2 *Senſuales paſſiones & flagella non explicantur per alium.*
3 *Procurator an admittatur, vbi pœna corporis afflictiua in defectum pecuniariæ adnectitur.*
4 *Occaſionatum principali ſubiicitur.*
5 *Tale non dicitur quod poteſt contingere tale.*
6 *Veniens ex accidenti non venit ex contractu.*

QVAESTIO XXII.

1 Alla ſumitur regula, ꝙ † quædã poſſum per me, q̃ ꝓ aliũ non poſſum. l. j. ff. an per alium, & quædam ſunt nãturaliter inſerta, vt purgare ſe a crimine, & in hoc verſatur induſtria perſonæ, l. j. & l. pen. §. ad crimen, ff. de publ. iudi. l. j. ff. de hiis qui veni. ætatis. & in addi. ad Dyn. in reg. poteſt, in 6. Fel. in c. meminimus, de accuſ. Dec. conſi. 468. in fi. Ay. conſ. 220. nu.
2 4. † quia hæ ſunt ſenſuales paſſiones & flagella, ideo per aliũ explicari non poſſunt, Bal. conſ. 217. ego puto. li. 3. & Gabriel. concluſ. 9. de crimi. Boſſ. in ti. an in crimina. iud. quis interue-
3 nire poſſ. Cœpol. conſ. 47. † Ampliatur & vbi veniret imponẽda pœna corporis afflictiua in defectum ſolutionis, quia corporalis dicitur pœna. Bar. l. 2. 2. q. C. de publ. iud. Cyn. & Bal. in l. reos, C. de accuſ. Ang. Imol. in d. §. ad crimen. Angel. in d. l. 2. Gerar. ſing. 63. Fel. in d. c. meminimus. de accuſ. In d. c. inter cæ-
4 teras, nu. 7. de reſcr. At ſunt qui contrarium ſentiant, † quia pœna corporalis eſt occaſionatum, & principali ſubijcitur. l. fori ff. de aduo. diuer. iud. l. incendij, ff. de incẽ. rui. Alb. de Roſ. q. 77. parte vltima, vbi argumentatur pro vtraque, & ꝙ remaneat pecuniaria facit l. j. C. de in lit. iur. quã varie interpretatã. Bart. in d. l. 2. Bal. in l. ſi qua, C. qui accuſ. poſ. Marſ. de fideiuſſ. Rub. 77. nu. 91. Ro. conſi. 507. in caſu, facit quod voluit Oldr. conſi. 102. factum, & vbi cõtractus incidit alteri, & eſt exequutorius præcedentis, principalis, non incidẽs inſpicitur, l. uxori. §. agri plagã, de leg. 3. ideo vbi de contractu eſt ſoluenda gabella nõ debebit vbi iuſſu teſtatoris venditur ex cauſa legati nec ex cã permutationis, licet venditionis verbum ſit latiſſimum. Bal. conſi. 433. alias 440. ſecundum ea. in 5. & quando attendat, cauſa principalis, non incidẽs, vt puta ſi ob defectum ſolutionis pecuniaria efficiatur corporalis, Gabrie. ī conclu. 9. nu. 13. cum ſeq. li. 7. de crimi. Ceph. conſi. 141. in 4. Laſ. in l. ſi quis nec
5 cauſam. ff. ſi cer. pet. declarat Deciſ. Pædemon. 18. † non enim id tale dici debet, quod tale cõtingere põt, ſed ex eo quod ex Bar. in l. 1. de cuſt. reo. & hęc adiectio corporalis habet ſe ſicut vſura ad ſortem, quæ venit ex mora. l. lecta. ff. ſi cer. pe. l. centũ,
6 ff. de eo qui cert. loco, † & quod venit ex accidenti, non dicit venire ex contractu. d. l. j. de in lit. iur. Bal. in c. ex literis, de conſtitu. nu. 26. Soc. in c. veniens, de accuſ.

SVMMARIVM.

1 *Nuncius an per alium explicet actum relationis.*
2 *Quid in articulo citationis.*
3 *Nuncius non citat, ſed intimat.*

QVAESTIO XXIII.

1 Iſta proxima regula ampliatur procedere in † nuncijs publicis, quibus articulus citationis reperitur cõmiſſus, quia actum relationis per alium minime facere poterunt. Pe-
2 ruſ. in d. c. cum parati. in fi. de appellat. † Et vbi uiua voce citari debet eidem creditur, ſecus ſi realiter, quia non niſi cum literis fides adhibetur, Peruſ. d. c. nu. xxx. quia de primo actu nõ curamus, dummodo effectum habeamus, argu. l. ſi mulier, ff. ad trebel. l. ſi mater, C. de inſti. & ſubſti. nec notario de cõmiſſione ſibi facta creditur. arg. l. 1. C. de mand. princ. l. miſſi opinatores. C. de exact. tribut. lib. x. Bal. conſ. 63. in quinto. ſolum etiam ſi tenorem commiſſionis non citata parte inſereret. Abb. in c. abbate. de verb. ſig. col. 2. Bertran. conſ. 4. lib. 2. col. j. At citationis articulum commiſſum per alium poterit explicare. arg. l. j. ff. de offi. conſ. l. j. C. de ſport. quia non eſt actus in
3 duſtrialis ex his quæ habetur in c. j. de offi. deleg. & † nuncius dicitur tantum intimare, & id explicare poterit ratione generalis commiſſionis, ſecus in reali in qua mandatum dicitur eſſe neceſſarium. Pau. de Caſt. conſi. 254. videtur dicen. lib. 2. Peruſ. in d. c. cum parati, & eius dicto ſtandum erit donec probetur contrarium. Bart. conſ. xxvij. Tom. j.

SVMMARIVM.

1 *Donatio ex cauſa ingratitudinis per ſucceſſorem an reuocetur, an procedat in pura, vel remuneratoria donatione. 2.*
3 *Donatio per ſucceſſorem propter ingratitudinem poſt mortem commiſſa non reuocatur.*
4 *Priuatio non eſt prior habitu.*
5 *Priuatio referenda eſt ad id quod erat actu, non habitu.*
6 *Remiſſum non dicitur non ortum.*
7 *Priuationes non patiuntur quæ non habuerunt initium & pax an faciat iudicium ad torturam.*
8 *Ens & non ens conuertibilia.*
9 *Affirmationes & priuationes principiorum ſunt.*
10 *Reuocatio an fiat ab hærede ignorante ingratitudinem donatarii, itẽ quia fuit effectus furioſus.*
11 *Declaratio facti alteri donando an ſufficiat.*
12 *Voluntas declaratoria minus ſolemnis an ſufficiat.*
13 *Actus nullius an operetur ademptionem.*
14 *Voluntas nulla quando tollat alterum voluntatem.*
15 *L. ſi. de rebus eorum declaratio.*
16 *Teſtamenti reuocatio ſimplex cũ minori numero teſtium an ſuſtineatur.*

QVAESTIO XXIIII.

1 Ampliatur regula. q. 22. in iure reuocandi donationem † ex cauſa ingratitudinis, quæ per principalem omiſſa per ſucceſſorẽ minime ſuſcitari poterit, l. ſi. C. de reuo. do. idem in accuſationib. ad vindictam, Cor. ꝙſ. x. in j. idẽ in adulterio. Bal. conſi. ccxxij. quandoque in ij. quod
2 procedit † in donatione pura, non remuneratoria, l. ſi pater, de do. nec minus in donatione ſimpliciter facta, etiam ſi donãs putaret ſe remunerari a donatario, erit locus reuocationi Bar. l. 3. de condi. ob. cau. Rom. conſ. 298. cum addit.
3 Nec minus procedit, & ſic limitatur in iniuria † poſt mortẽ com-

Digitized by Google

commissa, quia hæres retinere poterit legatum. Bal. cons. 446. in 2. si dixi, & sic poterit hæres obiectum dare ingratitudinis,
4 ne prior daretur priuatio quam habitus. † Bal. cons. 342. super eo. in 2. Pau. cons. 394. in 1. Alc. qui ita declarat, cõsi. 39. Tom.
5 3. lib. 9. & cons. 41. 43. 46. quia priuatio referẽda † est ad id ꝙ erat in actu, non habitu. Bal. cons. 18. nobilis. in 3. ad idẽ Paul.
9 cons. 147. in 2. reuocatur, quia non potest † dici remissum nõ adhuc ortum, cum non dicantur pati priuationes, quæ non
7 habuerunt initia, † vt in add. ad Bal. in rub. de cõtro. inuest. & ideo ex pace resultat iudicium ad torturam, vt declarat Clarus. q. 21. ver. pax, & in d. rub. habetur quod duo sunt proportionabilia, ens & non ens, & ista † sunt conuertibilia & æquipollentia. l. nec codicillum, C. de codi. affirmationes & priua-
9 tiones sunt principiorum † itẽ d. regula † nõ procedit in igno-
10 rante, item, vbi donator post donationem esset effectus furiosus, quia adhuc locus esset declarationi caducitatis. Cor. cõs. 224. in 2. Tiraq. ī l. si vnq̃, ī verbo liberos, nu. 72. C. de reuo. do. & mãm istã latissime explicat Gabriel. de cri. ɔclu. 35. libr. vii.
11 Aduerten. tamen est sufficit ꝙ donatorem saltẽ † facto declarasse rem donatam alteri concedendo. Aret. cons. 284. tri-
12 plici, imo etiam in minus † solemni voluntate. Ro. cons. 494. vbi hæredis indignitas declarari potest in minus solemni voluntate. l. fi. de reb. eorum, Cur. Iun. cons. 72. nu. 10. Ay. consi.
13 293. col. fi. & ex actu nullo sequitur ademptio. † Bal. in ca. ad aures. col. 1. de rescrip. Are. cons. 150. col. fi. & voluntas testatoris probatur ex actu inualido, dummodo non sit defectus formæ substantialis. Berous consi. 1. nu. 19. in 2. Doc. in l. si post di-
14 uisionem, C. de iur. & facti. ex minus † alias solemni voluntate non oritur obligatio naturalis, ẽt quod sit scriptum manu testatoris, at non lectum testamentũ, Dec. con. 97. 317. licet ex eo mens ostendatur. auth. quod sine, C. de testi. l. fi. C. fa. erc. &
15 tex. in l. fi. de re. eor. † procedit in voluntate ex nulla ex defectu solẽnitatis. Ro. cons. 179. secus ratione voluntatis. Rui. cons. 1. nu. 9. in 3. Bar. in l. hac cõsultissima. §. interfecto. C. de testa. & inutilis ademptio nõ perimit institutionẽ, secus legatum. Bal. consi. 413. alias. 419. in v. vbi declarat, videatur etiam. Bal. cõs. 204. in 1. testator.
16 Ideo reuocatio † testamenti simpliciter facta: nullo modo tollit primum testamentum. Bal. Cor. Alex. in l Sancimus, C. de testa. Cor. consi. 39. nu. 3. in 1. Alex. cons. 104. in 2. consi. 30. nu. v. in 3. Duran. caus. 3. de mutatione test. nu. 2. Bert. cons. 12. nu. 11. in 5. Dec. cons. 582. nu. 1. Cagno. in l. nihil tam naturale, de reg. iur. communis est, per Soc. iuni. in rub. de acq. poss. nu. 240. Secus si dixerit qnod uult decedere intestatus. Clarus in tract. in ti. de test. q. 92. Couar. in rub. de test. sub nu. 21. uers. 6. conclusio, & isto casu dicitur defectus volũtatis. Calca. cõs. 18. nu. 8. & 9. ubi non fuit dictum quod vult intestatus decedere, quia necessarium est ut hæc reuocatio habeat eandã figuram, Bal. cons. 154. ad euidẽtiam, in v. nu. 1. & maxime ubi idẽ numerus testium non est in hac reuocatione adhibitus, qui sunt in primo testamento secundum quod declarant Doct. in auth. hoc inter liberos, C. de testam.

SVMMARIVM.

1 *Alienationis stante prohibitione ius reuocandi ad hæredes an transeat, & an procedat ante contrauentionem.*
2 *Beneficium consequimur ex alterius persona, quod ex propria non habemus.*
3 *Alienari prohibita an durante vita grauati transeant in fiscum.*

QVAESTIO XXV.

Quarto limitatur, d. reg. 22. non procedere vbi prohibitio facta esset de non alienando, quo causa ius † reuocandi transit ad hæredes, vel ad alterum cuius fauore prohibitio facta reperitur, l. cum pater, §. libertis, de leg. 2. l. pen. §. fratre, eo. ti. Pau. consi. 238. videtur dicendũ. in 2. vbi licet ante contrauentionem ius non transmittatur, at ꝯuentione sequuta secus est, quia ad hæredes transmittitur, etiam principali cuius fauore facta est tacente, l. cum quis, ff. de le. 2.
2 qñquidẽ † multa ex alterius persona nobis concedũt. l. Arist. ff. quæ res pig. l. si post mortẽ, ff. de bon. pos. con. ta. Mod. in l. si emancipati, C. de colla. ideo in grauato † per fideicõmissum,
3 ex quo tacita prohibitio alienationis inducitur, durante vita grauati confiscantur bona. Clarus q. 78. ver. item quæro, l. Statius. §. Cornelio. ff. de iu. fis. Alc. cõs. 211. Tom. 3. li. 9. alias. 783. in testõ. Alex. cons. 32. in 1. licet secus velit in prohibitione alienationis, at in fiscum conditionale fideicommissum non transit. Ro. cons. 247. & ibi in addi. & vbi bona grauati trãseũt cum onere restituendi, poterit fiscus detrahere aduenientе casu fideicommissi, Trebellianicam & legitimam, vt per Clarũ in citato loco, sed bene transeant, iura conditionalia ex contractu, ex relatis a Rom. & ibi in addit. consi. 247. primo. Grã consi. 7. Menoch cons. 101. nu. 26. eandem opi. ꝙ bona grauati transeant in fiscum, etiam prohibita alienari, idem Alc. d. cons. 211. To. 3. li. 9. sed Clarus in simplici fideicommisso in casu mortis firmat non censeri prohibitam confiscati omnem in vita grauari, & hanc eandem refert & sequitur Rolan. ꝙ. 98. in 2. nu. x. & 16. & 19. & ista est vera resolutio in praxi, nõ tñ veniunt bona emphyteutica, quia ad hæredes extraneos non transeunt, ideo nec ad fiscum. Rol. d. cons. nu. 17. vbi de communi.

SVMMARIVM.

1 *Alienationis expressa prohibitio impedit confiscationem.*
2 *Publicatis bonis patris, non tamen legitima filii publicatur.*
3 *Publicatio legitimæ filii non procedit ubi ex eo adsunt nepotes.*
4 *Alienatione prohibita sine consensu curatoris, an illa quę ex delicto.*
5 *Alienationis prohibitio cum fideicommisso impedit confiscationem, secus in simplici prohibitione fauore prohibiti.*
6 *Fideicommisso & alienationis prohibitione stante, nec ab ignorantibus facta, ualet.*

QVAESTIO XXVI.

Quatenus dictum est ex tacita prohibitione durãte vita grauati bona penes fiscum manere.

1 Limitatur non procedere † vbi cum fideicommisso cõcurrit alienationis expressa prohibitio, quia confiscatio, etiem durãte vita grauati impeditur. Bar. in l. Imperator, ff. de fideic. liberta. & cõis est Soc. iun. cõs. 77. li. 2. nu. 15. Rubeus cons. 98. 154. nu. 2. Gram. decis. 105. nu. 31. Rolan. d. cons. 78. Ruy. cons. 25. in 5. quia stante duplici prohibitione, etiã in casu permisso dicetur prohibita. Soc. cons. 49. in 1. Cur. sen. cons. 66. Durã. de art. test. de variis præcept. cau. fi. Ias. cons. 153. in 4. Soc. iun. 49. in 3. quod limitatur ex relatis a Bello. cons. 83. voluit a co hæredibus posse aliena sic per fiscum reuocari, nu. 30. licet secus videatur velle. Bal. cons. 118. in 5. casus. Natta cons. 528. in 3. quod Soc. iun. cons. 34. in 3. nu. 8. declarat procedere qñ in fauorem alterius quam prohibiti est inducta prohibitio alienationis, & hanc eandem conclusionẽ pro cõi sequitur Soc. iun. ꝙ. 49. in 3. & in l. filiusfamilias, §. diui. de leg. 1. nu. 39. Rol. consi. 56. in primo, latissime cõprobauit hęc omnia, Gabriel. conclus. 24. de cri. li. 7. & Riminal. cons. 136. per totum. Boss. de bonorum publi. nu. 38. & publicatis † bonis patris impediri confiscationem, quo ad legitimam filii. Rol. d. cns. 97. nu.
3 38. in 2. & filio † delinquente non publicari legitimam stante ex eo nepote, Bal. in l. si qua, de his qui sunt sui vel alien. iur. Rui. cons. 8. lib. 5.

Et hæc limitatio declaratur non procedere si facta esset prohibitio de non alienãdo sine consensu curatoris, quia adhuc alienatio ex delicto non censetur esse prohibita ex relatis per Nattam cõs. 528. quia fauore prohibiti, sed an prohibita alienatione, ne bona transeant in fiscum dicatur prohibita alie-
4 natio quæ † venit ex delicto. Soc. iun in d. §. diui. de leg. 1. nu. 8. & cons. 48. in 3. Natta in cons. 528. & Cur. iun. consi. 120. uersi. aggredior. videtur uelle pro communi, ꝙ vbi concurrit pro-
5 hibitio alienationis, & fideicommissum, quod fiscus † excludatur, & latius explicat hanc materiam Soc. iu. in cõs. 49. in 3. secus vbi fauore tñ prohibiti alienare esset prohibitio facta, confiscatio non excluderetur, ex relatis ab Alc. cõs. 23. in 3. q. a delinquendo ꝺẽm amittit fauorem, Natta. d. cons. 528. nu. 18. Boss. de publ. bonorum. nu. 41. vbi late hanc materiam declarat, & Rol. cons. 81. in 2. nu. 21. & 31. vbi de communi. & Rui. consi. 23. in v. limitatur tñ nõ procedere qñ pater propter minorem ætatem filiorum prohibuisset, quia impediretur publicatio bonorum, ex relatis a Dec. cõs. 142. nu. 27. & seq. Rui. cons. 24. & Clarus. d. q. 28. & Bossi. d. nu. 41. quo casu secũdum Doc. valet respectu legitimæ.

Et concurrente fidecommisso, & expressa ꝓhibitione alie-
6 nationis, non valeret etiam si ab ignorãtibus fieret † ꝓꝓ dupli cem prohibitionem. Rol. d. ꝙ. 98. nu. 19. Gratus, qui plures citat, ꝙ. 91. nu. 13. & 14. in 1. Dec. † Pedemõ. 74. in fi. Rolan. ꝙ. 7. nu. 76. in 3. alias non, sic cõcurrente duplici prohibitione alienatio ignoranter facta non poterit reuocari. Bar. in l. quidam filium, ff. ad Trebell. Pau. consi. 301. in 2. prædicta, et 44. in eo. Alex. cons. 3. & 136. in 3. Dec. in l. pe. ff. si cer. pe. Rolan. d. col. 81. in 2. & Dec. Pede. 73. & an ignorantia vnius vtriusque sit necessaria. Rolan. d. consi. 81. in 2. in prin. & omnes proxime citati Docto.

SVMMARIVM.

1 *Precium loco rei succedit in uniuersalibus.*
2 *Fideicommissarius agit contra hæredem non contra emptorem.*
3 *Interitus rei fideicommissę subiectæ an liberet debitorem.*
4 *Grauatus an possit obiicere turpitudinem testatoris.*

QVAE-

Digitized by Google

Nicolai Moroni de fide treu. & pace.

QVAESTIO XXVII.

Supra concluſum extitit, quod fideicommiſſo rebus ſubiectis alienatione ignoranter facta valet alienatio: tu autem dic quod iſto caſu precium loco rei ſuccedit,
1 & †fideicõmiſſarius non poteſt agere contra emptorem, ſed
2 contra †hæredẽ grauati ad precium, ex relatis ab Ay. conſ. 77. nu. 18. & iſto caſu precium ſuccedit ꝓloco rei. Alex. d. cõſ. 3. l. imperator, la 2. ff. de leg. 2. quia tractamus de vniuerſalib. Bal. conſ. 135. pater. in 1. & conſ. 112. in eodem, quæritur. col. 2 Ay. conſ. 202. nu. 3. Alex. conſi. 66. Tom. 3. li. 9. qui declarat
3 procedere †vbi conſtat ꝙ ex eodẽ precio res empta eſt, & hæreditario nomine, alioquin ad precium, non ad rem reſtituẽdam tenetur, vt Clarius explicat Capr. conſi. 88. in fi. Alc. ꝙſ.
4 67. To. 3. li. 9. & nu. 20. & interitus iſto caſu non liberat † debitorem, niſi ſpecies pereat, vel genus ſubalternũ, genus autem intellectuale perire non poteſt. l. quantitate, ff. ad l. Falc. l. in naue, ff. lo. & maxime vbi ad utilitatem grauati cõuerſæ sũt. l. mulier, §. ſi hęres, ff. ad Treb. Bald. d. conſ. 156. nec grauatus obiicere poteſt turpitudinem teſtatoris. l. creditoribus, C. de ſer. comm. Bal. in d. loco, & quod turpitudo propria allegari poſſit, procedit tantum in duob. caſib. Primo, quando per partem aduerſam eſt detecta, item vbi eſt confeſſata, Veronen. conſi. 58. Franc. col. pen.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommißarius an in ſubſidium agat contra emptorem ſingularẽ ſucceſſorem, qui cõtra poſſeſſores rerum emptarum ex precio rerum hæreditariarum. 2. 3.*
4 *Ius agendi contra ſingulares ſucceſſores non tranſit in iure excipiendi.*
5 *Sententia lata contra venditorem an noceat ſingulari ſucceſſori.*
6 *Sententia licet non noceat, facit præſumptionem.*
7 *Probatio facta contra teſtatorem an noceat legatario.*
8 *Ius acceptandi donationem an tranſeat ad hæredes.*

QVAESTIO XXVIII.

Quatenus ſ̃. diximus, precium loco rei ĩ vniuerſalib. & res loco rei, & data ignorantia valere rei fideicommiſſo ſubiectæ alienationem. Fallit in ſubſidiũ,
1 quo caſu agi põt ɔ̃ Tertios poſſeſſores † & ſingulares ſucceſſores. l. plane, ff. de leg. j. Pau. conſ. 64. Clarum, in 2. col. 2.
Sed hoc verum erit ſi uelit agere ɔ̃ emptores bonorum fidei
2 commiſſo ſubiectorum. Secus ɔ̃ emptores rerum, † quæ emptæ fuerunt ex pecuniis redactis ex rebus fideicommiſſo ſubiectis, quia ɔ̃ iſtos ſingulares ſucceſſores actio non dabitur,
3 †idem Pau. conſ. 450. in fi. ad primum. li. 1. & licet ius agendi
4 ɔ̃ ſingulares ſucceſſores † non tranſeat, ſecus in iure excipiendi. l. ſi tibi. §. pactum, ff. de pac. l. etiam, §. ſi rem, ff. de iure dot. l. ſi tertius, ubi Bar. §. ſi quis prius, ff. de aq. pluui. arcenda. l. in venditione, vbi gl. ff. de contrah. emp. & l. in hoc, §. inter, ff. cõmuni diuid. Rom. conſi. 311. col. 1. Boer. in deciſ. 43. Ana. vbi Bologni. conſ. 20. Alc. conſi. 3. illa concluſio, nu. 16. Tom. 3. li.
5 9. ſed an ſnĩa aduerſus † venditorem lata noceat ſingulari ſucceſſori. Rom. d. conſi. 311. nu. 5. Cur. ſen. conſ. 62. Afflict deciſ. 391. in cauſa comitis. Alex. in l. ſæpe, de re iud. nu. 125. Dec. d. conſ. tamen melius declarat. conſi. 187. ꝙ procedat vbi terti⁹ fuit citatus, & in conſ. 700. & conſ. 564. nu. 8. ſed ſnĩa facit
6 †ſaltem præſumptionem. Alc. de præſumpt. reg. 3. præſumpt.
7 32. nu. 9. & an probationibus † factis aduerſus Teſtatorem, noceat legatario. Are. conſ. 36. Soc. cõſ. 11. in 3. Alc. ꝙſi. 86. col. 1. Tom. 3. li. 9. idẽ in pignoratitia, l. grege. §. 2. vbi gl. de pign. act. quid in iure acceptandi † donationem, quæ ad hæredes an
8 tranſeat. l. quoties. de dona. Signo. conſi. 78. Alc. in conſi. 151. To. 2. li. 5. vbi voluit ius acceptandi donationem tranſire ad hæredes, ſed an donatione facta ꝙ poſt certũ tp̃s fiat eccleſię ſit locus reuocationi, Gabriel, conc. 6. de do. & ius acceptãdi donationem tranſmitti ad hæredes re integra, Cor. ꝙſ. 2. in 3. Pau. ꝙſ. 197. in 2. ſecus re in alium tranſlata. Rub. conſ. 132. in fi. & Menoch. poſt Alc. quem refert ꝙſ. 92. nu. 75.

SVMMARIVM.

1 *Modo non adimpleto, an hæres reclamare poſſit.*
2 *Ingratitudo committitur ob pacta non ſeruata.*
3 *Modus quando faciat conditionem, quod erit ubi teſtator non alias erat relicturus, uel in relicto ad pias cauſas. 4. uel ubi adiicitur ſubſtãtiæ. 5.*
6 *Modus uel conditio quando cognoſcatur.*
7 *Pactum modificatiuum contractus ipſum infirmat.*
8 *Dictio, pro, quid ſignificet.*
9 *Cauſæ finalis & impulſiuæ ad implementum an neceſſarium.*
10 *Cauſa a principe appoſita an finalis ſit.*
11 *Cauſæ probemiales an finales ſint.*
12 *Modi defectus an reſoluat donationem.*
13 *Moræ purgatio an in adimplendo modo admittatur.*
14 *Monitio an neceſſaria vt annuletur modalis donatio.*
15 *Interpellatio neceſſaria ad faciendum incidere in pœnam. 17.*
16 *Modus adimplendus per uiam concluſionis.*
18 *Pœna priuationis non eſt ad hæredes tranſitoria.*
19 *Modus vbi cauſa finalis.*
20 *Monitio non eſt neceſſaria vbi lex malum prohibet.*

QVAESTIO XXIX.

Hæc †quæ diximus, ꝙ hęres cauſam ingratitudinis ſuſcitare non poteſt, quam principalis non agnouit, ꝓcedit etiam in donatione modali, quia ſi viuente donatore
1 modus nõ eſt adimpletus, hæres eius reclamare non poterit, quia talc ius cauſam concernit ingratitudinis. Bal. conſ. 18. in
2 1. inc. notiſſimum, †volens ingratitudinem committi vbi pacta ſeruata non fuerunt, ad idem Ay. conſi. 59. Bal. & Saly. in
3 in l. fi. C. de reuo. do. †voluerunt modum facere cõditionem. Bal. conſi. 250. in 3. inc. ſi tibi dedi, voluit cũ denegare, qui deficit in modo adimplendo. Are. conſ. 17. col. 9. & ubi apparet quod donator vel teſtator non erant alias reliciuri, vel in re
4 licto ad pias cauſas † præſumitur modus finalis. Bal. conſ. 19. in 2. Pepus, col. 2. vel cum modus ſubſtantiæ inſeritur, ſuper
5 qua fundatur, & †ibi habetur, quod ſi ordo eſt quod prius exequutioni mandetur diſpoſitum principale, quam onus facit
6 modum, ſed ſi ordo eſt conuerſus facit cõditionem † vt cum dico, lego centum cum nauis ex Aſia venerit, cõſenſus deeſt niſi nauis venerit, l. non ſolum, ff. de action. & obligatio. nec præuideri poteſt, quia non eſt in poteſtate cauentis adimplere, & omne pactum modificationem contractus ipſum in-
7 formar, † idem in verbis taxatiuis. l. ſi cui, de ſer. expor. l. fi. C. de pac. inter emp. & ven. Bal. conſ. 44. in v. col. 2. nu. 7. Secun-
8 dum, & ibi habetur de dictione pro † quæ ſi apponitur cauſæ finali, adimpleri debet, aut impulſiuæ, & nõ eſt neceſſarium, aut dubitatur, & vbi gratia recipientis apponitur, vel tertiæ ꝑſonę, & dr̃ impulſiua, & non eſt neceſſarium implementum
9 vt in d. conſi. col. j. & quæ ſit cã finalis † vel impulſiua, declarant, Abb. & Fely. in c. ſolite, de maio. & ob. Peruſ. in c. cũ ceſſante, de ap. & cauſa a principe appoſita † præſumitur finalis.
Bal. conſ. 355. præmittendum. in j. Old. conſ. 224. iſte. col. 3. in
10 fi. & in exordiis qñ cauſæ prohæmiales cenſeantur finales,
11 †Rebuf. in for. mandati apoſtolici. fol. 535. vbi voluit verba illa, morum honeſtas, &c. quæ in literis papæ non apponunt̃ conditionaliter, quæ de conſuetudine apponuntur, nõ inducere conditionem: Rip. reſponſo. 35. in lib. 1. reſponſorum & dici impulſiuã cauſam, gl. l. 2. in l. fi. de do. quia ad ornatũ de ſtilo apponi ſolet, quia velle dubitare an dignus vel indignus ſit quem elegit papa, inſtar eſt ſacrilegij, l. 2. C. de cri. ſacrile. niſi eſſet illiteratus, c. fi. de ętate & quali. Rebuf. in citato loco
12 & modo non adimpleto donationẽ, ꝙ declaratur. q. 62. † & ipſo iure reſolutam, voluit Pau. conſ. 360. in fi. li. 2. circa finẽ.
13 Bal. conſ. 212 li. 2. inc. ad euidentiam. †Et mora impediri purgationem, Bertr. conſ. 74. & 63. in 3. vol. vbi ipſo iure reſolutã determinat, & an purgatio morę iſto caſu admittatur, in l. fi.
14 q. 38. cum ſeq. C. de reuo. do. vbi Ripa. †Sunt tamen qui voluerunt monitionem neceſſariam, & interpellationem, vt donatarius cedat ob modum non impletum, Cor. ꝙſ. 120. & 208. li. 1. col. pe. Aret. conſ. 150. per l. ſi pœnam, C. quando dies leg. ced. Ay. conſ. 59. col. fi. quia vbi pœna eſt omiſſioni appoſita ſine die, interpellatio erit neceſſaria, Tiraq. in gl. in ver. reuertatur, C. de reuoc. do. nu. 261. Pariſ. cõſ. 19. nu. 191. li. 2. †Et vbi
15 ex mora quis incidit in pœnam, quod ſit neceſſaria interpellatio: ſecus ſi ex delicto, Alci. cõſ. 93. li. 9. Tom. 3. Bal. cõſ. 212.
16 in 2. ad euidentiam. †Quia modus adimplendus eſt per viam compulſionis, non excluſionis, quia ſi non adimplet̃, excludit̃ quis ab initio odio ɔ̃ctus, l. qui fundum, ff. de ɔ̃hẽ. empt. l. fi. §. emptor, C. de reſcin. vẽd. Bal. in c. dudum, nu. 27. de elect.
17 †Et vbi agitur ad pœnam priuationis, monitionẽ eſſe neceſſariam. Aym. conſi. 64. col. j. & 192. ſub nu. 17. & 46. li. 1. & ꝙſ. 272. ſub nu. 10. Cor. conſ. 102. & 163. li. 2. Gozad. conſ. 27. col.
18 2. Pariſ. conſi. 34. in 1. vol. †quia pœna priuationis non eſt in
19 hęredes tranſitoria, l. eiusqui delatorẽ, ff. de iur. fiſc. † Et quid vbi modus eſt finalis, Cor. d. conſi. 102. Aym. conſ. 59. nu. 8. & vbi lex prohibet malum monitio † non eſt neceſſaria. Luc. l. 6. C. de num. lib. xlj.

SVMMARIVM.

1 *Alimentorum cauſa habet bona tacite hypothecata.*
2 *Perſonalis obligatio etiam reſpectu rerum non tranſit.*
3 *Taxationis uel demonſtrationis cauſa ubi quid dicetur fieri. 3*
4 *Promiſſio deſoluendo annuatim de redditibus an ſit perſonalis.*
5 *Obligatio alimentorum realis eſt.*
6 *Intellectus. l. 2. de alim. leg.*
7 *Alimentorum appellatione quæ contineantur.*
8 *Mater quando animo donandi alimenta dicatur præſtare.*
9 *Alimentorum æſtimatio an uarietur tempore.*
10 *Augumentum & diminutionem a i recipiant quæ tempore uariantur.*
11 *Alimentorum præſtatio facti eſt & an uarietur.*

Digitized by Google

12 *Alimentorum causa Hypothecam sine verum demonstratione inducit.*
13 *Alimentorum onus trahit cum rebus.*
14 *Alimenta debentur super rebus fideicommissubiectis, & ibi, quod fiscus habet bona secum contrahentis tacite obligata.*
15 *Priuilegiatorum concursus.*
16 *Alimentorum causa uincit fiscum.*
17 *Verba legislatoris determinatiua exequutiua enunciatiua, an disponant.* 18.
19 *Ius accrescendi an locum habeat in alimentis, in quotidianis distributionibus, & dotibus*

QVAESTIO XXX.

1 Hic commode quærendū est, an †bona donata sub mō, quia donatarius alimenta præstare promisit, tacite remaneant hypothecata, & Durand, dominus meus honor. ingenij ac doctrinæ perspicacis, ac valde eximius ætate nra iurisconsultus in caut. 17. de hæred. instit. tenuit ꝙ sic, dominumque meum arbitror recte loquutum etiam in alimētis debitis filio quicquid secus uoluit Couar. in c. Raynutius, c. 8. scdæ partis nu. 14. §. 6. fol. 178. declarans, l. 2. ff. de alim. leg. cita tam a domino meo, procedere in bonis ad alimēta designatis, ad idem ultra ipsum gl. in l. prætor, §. si vni, ff. de transac. Paul. consi. 338. li. 1. nu. 16. & 363. nouissime in eo. At tu dic
2 verum esse dici speciale in alimentis †licet enim prouisio p sonalis non astringat singularem successorem l. fi. in fi. ff. de contrahen. emp. l. i. §. hæres, ff. ad Trebell. l. si fideicommissū §. tractum, ff. de iudi. etiam si respectu rei p̄dicta esset obligatio l. cum hæreditas, ff. ad Treb. quicquid secus senserit. Ang. in l. q̄ neptis, de acq. hære. quem redarguit, Ro. cōsi. 417. facit, l. Caius.
3 iuncta gl. & l. libero, ff. de annu. le. Sed non mirum in his; qa causa demonstrationis, non taxationis facta est designatio, & maxime, in diuersis orationibus, & causa demonstrationis, fa ctam designationem in d l. fi. voluit Bal. in c. j. de no. feud. §. j.
3 †secus in eadem oratione consi. 63. i. 4. quædam, & cognosci potest vbi cā taxationis vel demonstrationis est facta designatio ex relatis a Goz. post Rot. q̄ citat in cons. 83. col. 2. declarat Pau. cons. 333. li. j. inci. viso puncto col. j. & 417. ꝙ annui. vbi li
4 cet de redditibus alicuius castri annuatim aliquid soluere promissum sit, non ex hoc castri impeditur alienatio, d. l. fi. nec ex recognitione auctorum de re censuali possunt possessores cōueniri, nisi post recognitionem fuerit res per 30. annos, possessa, Ro. cons. 127. inci. posito, Bertr. consi. j. nu. xviij. in 3. uol. Et in alimentis bona tacite dici hypothecata aduertit Pau. d. con sil. 338. nu. xvj. vbi specialissimum determinat Ro. cons. 388. in
5 ci. in casu, †ideo successores tenētur, d. l. 3. & l. libertis, §. ab hæredibus in gl. in ver. peruenerunt, ēt ꝙ ae rebus, vnde alimenta debeantur, nulla sit facta demonstratio, tacitam super bonis oriri hypothecam. Pau. cōsi. 80. inc. quia suprascriptum li. j. post Cy. d. l. alimenta, C. de neg. ge. & consi. 367. incip. sup eo, lib. j. col. j. per tex. in l. annua, ff. de annuis leg. ibi vestiaria vel cibaria debentur successoribus, & nulla ibi habetur bonorū designatio. imò in d. consi. 80. loquitur in alimentis debitis filio ex officio iudicis, & ideo ad successorē trāsit obligatio, qa realis creditur, l. debitorem, C. de pign. l. si conuenerit, §. nuda de pign. act. Ro. consi. 417. in fi. & hypothecaria dicitur auocatoria, l. cum venditor, de euict. l. pignoris, ff. de pigno. & prius excussio p̄ principalem erit facienda, auth. hac ita, C. de pig. nisi q̄ notorie esset non soluendo. Alimentaque deberi ex fructibus bonorum, si sufficiunt, l. imperator, ff. ad Treb. Bal. consi. 237. in j. Titius, & vsufructu ac alimentis relictis alteri de vsu
6 fructu †deberi, ad quæ non solum hæres, sed legatarius tenet, l. fi. ff. de vsufru. leg. Bald. consi. 239. in j col. j. testator. & appella
7 tione †alimentorum quæ veniant. Rolan. consi. 22. in j. & q̄
8 mater in filium animo donandi impendere censeatur, † Bal. consi. j in 5. viso, sub n 1. 6. quid de patre, consil. 363. in 3. verba & alimentorum illa dicitur esse cā, ꝙ vbi per tēpora sunt præ
9 standa, ita tempore caristiæ sicut fertilitatis sunt debita, †li minus valet, ex relatis a Bal. consi. 407. super. in 5. & alimētorum p̄stitio facti est, cuius sumptus tempore variatur, quæ enim
10 non habent certam quantitatem †ab accidenti recipiunt augmentum & diminutionem, l. mutuum, ff. si cert. pet. & subsā
11 tia †intrinseca attenditur, d. consi. 407. & alimenta debentur super rebus fideicom. subiectis, Bal. cons. 50. in 5. Viso. & redeū
12 do ad alimentorum obligationem. †Nec in d. l. 2 de alimē. le. diceretur speciale in alimentis, si super certis rebus essent relicta, quia idem esset in alijs præstationibus, l. codicillis, §. instituto, ff de leg. 2. Bar. in l. si fundus, ff. de annuis. le. Cremens. sin. 45. Iaso. in authen. sacramenta puberum, C. si aduer. vendi nu. 26. Pau. consi. cvi. li. j. colum. pen. sub nume. 6. Alc. consi. 20. To. 3 lib. 9 Paul. consi. 333. inci. viso puncto, lib. j. Rom. consi. 588. Paul. cons. 462. inc. nouissime. eodē lib. Rom. cons. 508. inci. p̄sens, itaq;, vt sic speciale in alimētis, necessario fateri oportet tacitam oriri hipothecam sine vlla bonorum designatione vnde præstentur, l. a filio, ff. de alimen leg. ubi onus alimento
13 rum ad †heredes transit absque eo ꝙ bona sint demonstrata. gl. in d l. alimenta, in versiculo teneri, & in versi. illis libertis, nec in d. l. 2. de alim leg. aliqua bonorum designatio erat necessario facienda, quia alias ex sola causa legati oriebatur tacita hypotheca l. vni, §. i oīb. C. comma. de leg. Vnde q̄ Couar. redarguit dominum meum, ꝙ in d l 2. ideo tacita oriebatur hypotheca, quia super certis rebus erant legata alimenta si id verum esset, nullum speciale in alimentis reperiretur, & Paul. & Roma & alii supine loquuti forent, cum super aliis præstationibus idem determinaretur, idem Pau. consi. citat, 80. col. 1. li. 1. idem in alimentis debitis uxori. Afflict. decis. x.
14 nu. 3. †Et id specialissimum in alimentis demonstratur, quia si vbi quis contrahit cum fisco. bona fisco tacite remanēt hipothecata, l. simile, ff. ad muni. l. eum qui de verb. signi. & si causa alimentorum vincit fiscum, vt dicit d. l. 2. dicetur magis priuilegiata q̄ fiscus, arg. l. de accessione, ff. de diuer. & temp. ad idem ꝙ fiscus habeat bona tacite hypothecata, l. aufertur §. fiscus, ff. de iur. fisc. gl. cōis in l. certū, C. quib. mod. pig. & ar. d. simile & d. l. eum qui, & Rom. d. consi. 508. quod procedit secundum Clarum cōiter, q. 78. in fi. lata sniа in li. sniarum, quanto magis causa alimentorū habebit bona tacite hypothecata, ar. l. 2. & l. fi. ff. ex quib. cau. ma. de qua priuilegiatorū
15 †materia q̄ concurrant Bal. in auth. habita C. ne filius pro patr. Rom. consi. 585. Alex. cons. 55. in v. vol. Barb. consi. 15. & 138. in 3. vol. Cor. consi. 140. li. j. Soc. in l. j. § per seruum, ff. de acq. pos. Fel. & Dec. in c. ī præsentia de prob. & in c. dilecti, de iud. in fi. Dec. in auth. qui rem C. de sacrosan. eccl. & cōsi. 147. Et quod in hoc singulari casu vincatur fiscus facit, d. l. 2. ibi, & licet ad fiscum bona fuerint deuoluta, ex quibus alimēta debeantur, prę tanda sunt, sicut ad quemlibet successorem
16 transissent, vnde in hac cā magis alimenta, † quam fiscus reperiantur priuilegiata, & illa verba, & licet ad fiscum bona
17 &c. sunt uerba †legislatoris, non testatoris, & sic uerba determinatiua, & iuris iam collati exequutiua, ar. l. eum qs uxori, ff. de dot. præl. & præsupponit pro claro ius hypothecæ arg. l. 2. & 3. C. de pact. inter emp. Old. in simili, consi. 23. īci. pactum. col. 3. l. prætor, ff. de col. bo. in prin. quasi velit iuris ministerū ostendere, quod debeantur ex bonis ad instar fisci, quia tacitam secum ꝯhentium super bonis habet hypothecam, & sic cā alimentorum vincit fiscum, ergo potiorē dr causam habere, et dr habere tacitam hipothecā sicut fiscus. & intentio iureconsulti fuit in d. l. 2. causam alimentorum superare fiscum, ad quem transeunt bona, & semper dr habere bona tacite hypothecata, & iō onus dr reale, l. denique, ff. de iure fisc. Bertr. cons. 247. in 3. uol. d l. si quis a liberis, §. si ita scriptū, vbi Bar. & Paul. ff. de lib. ag. et ibi Bal. et Sal. in l. non omnia, C. de
18 adim. tut. †et ēt ꝙ d. verba essent iuris consulti enunciatiua, et non iuris collati exequutiua, tamen dispono. ut Dec. l. j. nu. 9. C. q̄ non per part. peten. accre. Rom. consi. 79. et in alimē tis pluribus personis relictis non est locus iuri accrescendi,
19 †quia nemo duos stomachos habet Bal. ī c. bone, de elect. in fi. nec legatum hmōi est multiplicabile, consi. 342. in 3. et pro ista alias 344. sicut nec species recipit multiplicationē, idē ꝙs. 79. dauāti, in 2. quid in quotidianis distributionibus, et dotibus pluribus puellis coniunctim relictis, an sit locus iuri accrescendi. Bal. cons. 174. in 1. facimus.

SVMMARIVM

1 *Sententia declaratoria super pactis non seruatis vel ingratitudine necessaria est.*
2 *Casus qui trahant secum exequutionem.*
3 *Exequutio ante declarationem suspenditur.*
4 *Declaratoria in pœnis, quæ ipso iure infliguntur, necessaria est.*
5 *Ingratitudo aboletur reconciliatione.*
6 *Donatione ob ingratitudinem reuocata an per reconciliationem confirmetur: vel expressa requiratur reuocatio prioris reuocationis,*

QVAESTIO XXXI.

1 Quia diximus ipso iure donationem reuocari propter ingratitudinem, vel per pacta nō seruata, declaratur procedere, sententia de super declaratoria sequuta, quia non est aliquis de casibus de quibus per Gomes. in c. 2. nu. 4. de consti. in 6. qui secum exequutionem trahant, l. is cuius,
2 ff. de leg. 1. †vt in excommunicatione Abb. & Fel. in c. ex tenore, de sent. excom. Tiraq. in glo. in ver. reuertatur nu. 316. Dec. consi. 317. & in l. 1. C. de secund. nup. in v. no. Anch. cons.
3 291. †& interim omnis exequutio suspēditur, quia a quo ad realem exequutionem facto opus est c. 1. de hom. Rip. in c. sæ
4 pe. nu. 101. de rest. spol. †& declaratoriam in pœnis ipso iure infligendis, Ias. & Cagno. in l. si quis maior, C. de trāsf. Fel. in c. Rodulfus, de resc. c. 2. §. irrefragabili, & §. cæterum, de off. ord.

Callad

Digitized by Google

Cassad.decis.2.Io.Ay.cons.121.Dec.cons.146. Bal. cons.301. co.ij.proponit,in i.& col.3. & in publicatione bonorū declaratoriam esse necessariā.Bal.cons.426.in 1,præmittendum,C. pro humani,de homic.in 6.licet sñia capitalis quo ad infamiam & alios effectus secum trahat exequutionē Bal.consi. 433.considerandum.in 2.ēt q̄ bona sint inuentariata.Io.in l. si Vacantia.C.de bo.Vacan.li.x.de qua mā multa cumulant a Gabriel.concl.12.de criminalib.Limitatur in casib. de qb. per Bar.in l.cōmissa,ff.de publicia.& ad iniuriam per donatariū in donatorem illatam abolēdam optimū remediū est,
5 q̄ donatarius curet recipi ad mēsam donatoris, †qa ex hoc
6 sequitur tacita reuo.†Et vbi ex cā ingratitudinis donator reuocauerit an expressa q̄ria dispositio sit necessaria ad reuocationem abolendam,Iaf.in l.filio quem pater,ff.de li.& post. & qñ per salutationē dicatur remissa iniuria. Aufr. ad decis. Thol.cxxvij.uide Gerar.in sing.3.Alex. consi.159.in 3.uolu. Alc.consi.152.Tom.3.li.9

SVMMARIVM.

1 *Declaratoria super caducitate an iudicis vel partis sufficiat & an super facto tantum.*
2 *Declaratoria super auocatoria possessionis an necessaria sit.*
3 *Perpetuum dicitur sine præfitione temporis.*
4 *Inuestituram non petens dicitur renunciare.*

QVAESTIO XXXII.

1 Sed quid super iure caducitatis,an iudicis declaratoria requiratq̄;vī satis essevolūtatē dñi declarātis†ipsā caducitatē,Bar.in l.2.nu.2.C.de iur.emph.Cęp.q̄s.25. Cur.iun.cons. 149.sub nu.3.Paris.consi.108.nu.33.li.1.Soc.iun.cons.111. li. 2.nu.9.Rol.q̄s.87. in 1.nu.5, & seq. & Cor.q̄s.165.in 2.vol.volēs, satis dñm declarasse,alteri concedendo,Ale.q̄s.6.li.3.sub nu.22.ubi de magis cōi attestatur,Dec. q̄s. 146. nu.8.Cassad. decis. 2.Io.Mar.in rub.de fal.nu.47.Bal.cons.301.li.1.Corras. ēt quo ad fructus a die caducitatis debitos,in l. 2. 5. no.C.de iur.emph.Rot.autem,Bono.decis.37.q̄riū tenuit Ay. q̄s.112. nu.8.& 9.an detur actio hmōi q̄ tertium possessorē. i.successorem Bertr.cons.3.ver.ad quartum in 3. vol.† At q̄ sup auo
2 catione saltem possessionis sufficiat declaratoria, Affl.decis. 97.vbi ita ait definitum.Pau.quem citat Soc.iun. d.cons.111. nu.13.& 14.li.2.Tiraq.in gl.in ver.reuertatur nu.318.Roncha gallus perspicui ingenij iureconsultus, in l. 2. nume. 34. de duobus reis,& super priuatione feudi,quod necessaria sit declaratoria,Luc.in l.cum allegatis,C.de re milit.lib.12.& Grāma.decis.105.nu. 14.et quo ad possessionis auocationem,nu. 55.Capit.decis.162.nu.15.Paris.cons.101.li.1.Roma.cōs.122. quo ad primum,Alex.consi.103. li. 1.Ferre.consi. 31. nu.9. Cur.Iun.consi.149.Dec.cons. 185.sub nu.9.Ay.cons.212.col. 1.Et quando dolo vel delicto caducitas inducitur,quod sit necessaria Bal.in c.quæ in ecclesiarum de const.col.pe. Paris. d. consi.101.nu.117.et quo ad auocationem possessionis Gigas de pœnis crim lęsę maiest.c.23.Bar.in l. Imperator, ff.de iur.fis.Igneus in l.necessitas ad Sylla.Et declaratio auocatio-
3 nis possessionis dicitur†causam perpetuam habere, quia fit sine temporis præfinitione,l.iurisperitos,§.oriūdus,de excus. tut.Pau.de Cast.cons.205.li. 1.Cur.iun. cons.149.Ias.in l.suffici.de cond.indeb.Dec.q̄s.472.Tiraq.in retrac.§.j.gl.j.nu 39.et in ver.liberos susceperit, nu.172.in l.si vnquam,De reuo.do. Ronch.in d.l.2. q̄ declaratoria requiratur de magis cōi, nu.
4 32.†& vbi quis inuestituram intra tempus præfixum non petit dicitur renūciare,quia contemnit Bal. cons.456.Andreas in 1.Rolan.cons.18.in 1.

SVMMARIVM.

1 *Sententia declaratoria in rebelle an necessaria sit.*
2 *Capto in fragranti an liceat se defendere.*
3 *Resistentes officialibus principis hostes sunt.*
4 *Priuatio sine culpa non indicenda.*
5 *Notorium non indiget declaratione.*
6 *Sensum vbi habemus,cessat infirmitas intellectus.*
7 *Oculorum inspectio dicitur firma rei certitudo,& rei euidentia dicitur notorium,siue notitia exhibens oculis inspicientium, non celari potest ciuitas supra mōtē posita nec sētētia pro rostris, & superat oēm pbōnē.*
8 *Sensus non sentit obiectum remotum nisi per credulitatem.*
9 *Supplantatio qua deceptus fuit Patriarcha an fuerit licita.*
10 *Notorium facti permanentis,& dicitur iuris exequutio.*
11 *Praxis procedendi contra repertum in fragranti.*
12 *Hæres non tenetur ex delicto defuncti.*
13 *Pœnæ ad hæredes non transitorię.*
14 *Publicatio bonorum non fit contra hæredes,nisi in criminib.exceptis.*
15 *Pactum personale quomodo cognoscatur.*
16 *Quæ transitoria non sunt, si adhærent transitoriis transeunt.*

QVAESTIO XXXIII.

1 Idem quod declaratoria q̄ rebellem sit necessaria,† ēt q̄ ex actis de eius confessione q̄staret Bal. in c.quę in ecclesiarū de const.col.antep.l.si confessus.ff.de duob reis, l.amissione,§ qui deficiunt.vbi gl.ff de cap.dimi. Bal.cons.95. in nouis lib.3.Cuma.consi.171.Calca.cons.52. Cor.cons.96. in 4.312.li.1.Paris.d.cons.1.li.1.Gra.decis.105. nu. 15.& 56.& licet in notoriis iuris ordo non seruetur,l.j.vbi Luc.C.de de-
8 sert.& occul.lib.xij.col.fi.vbi hī,†an liceat inuento in fragrāti telo se defendere ne capiatur.Vide etiam Ferret.con.31.nu.
3 12.& seq.†Et resistentes dicuntur hostes,l.hostes,ff.de capt.& post.Cor.cons.312.lib.j.col.pe.Io.de Plat.in l. si desertores,C. de deser.li.12.ubi uoluit interfici posse.Luc.l.vni,C.publ.leti. ver.cum vero,col.24.Quid autem vbi statutum uult pro damnato haberi.Cor.cōs.209.sub nu.1.li.j.& cons.312.col.3.Soc. cons.22.li.j.Paris.d.cons.cj.nu.18.Ias.consi.21.in 3. vol. Paris. d.consi.1.Cor.consi.46.in 4.uol.Cur.Seni.cōs.20.nu.12.& 30. licet idem uelit necessariam esse declaratoriam super delicto quia verbum habeatur,denotat fictionem Bal.in l. ingenuū C.de ingen.& ma.Cor.q̄s.281.in 4.vol.Rom.cons.462.Crem. sing.44.Secus si dixerit,sit & habeatur,l.j.in fi.ff.q̄ quisq; iur. Barb.in rub.de fi.instr.col.8.& consi.13. col.fi. l. 1.Tiraq.d.gl. 1.ver reuertatur,nu.221. & quia super delicto non debet qs
4 puniri sine certa culpa† indicenda per iudicem partiū suorū nō per dñm ipsum, quia iudex in cā propria esse nō pōt Bal.
5 cons.9.factum,in 1.col.2.& 3.† Verū est,q̄ in notorijs nō est necessaria alia sñia,ut in notorio facti permanentis,in quib-
6 non cadit ignorantia, quia vbi habemus sensum, † quærere adminicula est infirmitas intellectus ſm Auer. quem refert Bal.in c.firmiter de sum.tri.& Ay. cons. 204.col.2. Quia ocu
7 lorum perspectio† est firma certitudo,l.si irruptione,ff.fi.reg. Soc.cons.22.li.j.Grā.decis.cv.nu.55.& 56. & qui negligit sensum dī infirmus intellectu Bal.in l.filiū, ff.de iis qui sunt sui, in c.cum in retra.de elec.& cons.382.in 5.nu.xv.Pau.cōs.141. in 2.Bal.in c.cum venisset de iud.c.cum causam, de iura.calum.ad idem Bal.cons.382.in q.nu.15.& rei euidentia dī notorium,siue notitia de plano exhibens oculis inspiciētiū, & celari non potest,gl.in l.1.C.qui & aduer. quos.nec ciuitas s. montem posita,nec candelabrū s.mensam, nec scriptura p rostris Bal.cons.21.processus in 5.l.2.ff.de orig.iur. & oculorum inspectio dī firma certitudo, & non æget probatione, Bal.cons.226.in 1.primum,& superat oēm probationē. Old. cons.329.has allegationes.Secus interposito aliquo sensibili immediato tactus non sentit obiectum a tactu remotum sē
8 satione clara,† sed per solam credulitatem, & ista non est proprie sensatio, si mediante aspero sensus sentit leuem aliquā qualitatem non cognoscit proprie,sed per credulitatem.l.1. de ven.inspi.vnde Patriarcha deceptus fuit,l.hæredes palam, de test.Bal.cons.34.col.pen.in fi.statuto, & col.fi.in 5. & hæc
9 deceptio† non fuit de iure licita,sed diuina miseratione & p uidentia Bal.consi.277.in quadam,in 2. & multa circa notorium cumulauit Clarus q.9.in li.sñarum,quinto.Et qūo notorium accipiat idem de duplici notorio Bal. in c. statuimus de offi.deleg.Calc.cons.52.sub nu.8.& cons.68.col.2.idem in infamia quæ ipso iure & exequutione priuat.Pau.in cōs.180.
10 li.1.nu.9.vbi uidendus est.†Nec mirū in notoriis, quia nō dī sñia sed iuris exequutio Ro.consi.224.in fi. inc.in proposita, quid autē in infamia facti quæ ipso iure a dignitate repellit?
11 Ol.cōs.292.col.pe.inc.an negocio. †Et praxim procedendi q̄ reum in fragranti repertum edocuit Affli.in const.reg.de his qui feu.dar.non poss.nu.27.Grā.decis.36.nu. 60.& deprehensus in fragranti dī conuictus Dec.in c.Cum non ab hoīe, de iud.nu.54.& in l.si fugitiui,de seru.fug.3. no.& de modo puniendi notorium delictum Paris.cons.90.nu.8.& seq.vol.4.& plerisque casus recēsentur a Fel.d.c.Rodulfus,col.24.Mars.in rubr.de fals.nu.41.gl.vbi Bar.Bal.Alex.Dec.& Clau. in l.3.§. q̄ ait,ff.q̄ quisque iur.Ronch.latissime in d.l.2.nu.42.de duobus reis.Et quo casu opinio verificari potest, q̄ non sit necess
12 saria declaratoria† non procedit q̄ hæredes,quia si q̄ principalem non fuit formata inquisitio,non poterit q̄ hæredes p
13 cedi,†quia pœnæ ad hæredes non sunt transitorię,l.quod dixi mus,in fi.ff.quod met.cau.& in rub.C.ne fi.pro patre, Paris. cons.155.li.4.in fi.l.1.& l.si defunctis, C. si reus vel accus.l.2. C.si penden.app.l.eorum,ubi Bar.C.de iur.fis.li.x.& ibi Io.de
14 Plat.Clarus q.5.j.in sua praxi.Et bona delinquentis nō publicātur nisi reus condemnatus fuerit & in criminibus exceptis. At quid vbi confiscatio,ipso iure committitur an post mortem poterit fieri declaratio & executio? Cur. Sen.cōs.59.col. 7.dux.Soc.iun.consi.69.li.1.& pro consi. Curtij iudicatū ait.
15 Ronch.d.l.ij.nu.41.licet ipse ōrium senserit.†Sed quid in ciuilibus causis? die quandoque persona pacto adiicitur, non vt fiat pactum personale,sed vt demōstretur persona cum qua
16 fit l.iurisgen.§.pactorum,ff.de pac.†Et quæ non sunt transitoria,dum adhærent trāsitorijs efficiuntur trāsitoria,l.Stichus, ff.de stat.li.1.in modicis,ff.de contr.emp. Pau. consi. 414. lib. j.incip.in facto, numero 16.item vbi verbis exequutiuis persona est adiecta dicitur pactum personale Bar. in l.nisi, C.de pac.Bar.d.l.qui in futuro,ff.eo.ti.Bertran. consi. cclxxxvj. lib. ij.nume.ij.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Confiscatio non extenditur ad futura.*
2 *Fideicommissum conditionale non transit ad hæredes.*
3 *Argumentum ab effectu in iure est probabile.*
4 *Qualis actio procedit ab aliquo, tale id ipsum quo producit.*
5 *Effectus causam ostendit & oē dicitur tale quale ab effectu perpenditur.*

QVAESTIO XXXIIII.

1 Sed hic †commode ddm est an bona futura veniāt in ꝙfiscatione? & vī ꝙ non. l. si mandauero, §. is cuius, ff. mā da. Bal. cōs. 6. in 2. ꝑm tu pro plena declaratione vide Menoch. cons. 101. nu. 24. cū multis seq. Clarus, q. 78. ver. sed hic quęro. Alex. li. 1. cons. 19. in fi. & 23. & 75. Cur. Sen. cons. 59. col. 7. De ci. d. l. 3. ff. ꝙ quisq; iur. & cons. 445. col. pe. n. 65. & seq. inter ꝙs. crimi. diuer. cons. c. li. 1. Dec. cons. 438. †nec fideicōmissum ꝙditionale ad fiscum transferri. Ro. ꝙs. 247. li. j. Pau. ꝙs. 319. li. j. in ci. primū. & 212. inc. cōmisso. col. 2. li. 2. Io. de Pla. in l. certa forma, C. de iur. fisc. li. x. Hæc tī opinio redditur dubitabilis ex authoritate, l. 2. C. de bo. proscri. vbi quæsita post deportationē veniunt ꝙfiscanda, & ubi rebellis moriī in rebellione, declarat Pau. cons. 212. col. fi. li. 2. inc. omisso. Et in ꝙdēnato qui ciuitatem & libertatem amisit, ꝙ veniant futura in confiscatione, Pau. cons. 438. li. j. inc. de iure. & cōs. 56. inc. super 1. col. 2. & ad d. l. 2. varij accōmodantur intellectus, & Pau. d. ꝙs. 212. vī uelle loqui in crīe lætæ maiestatis, sed si volumus ab effectu cognoscere cām, poterit ēt in minori crīe intelligi, quia
3 pęna deportationis ex minori dicto irrogatur, † & argm ab effectu in iure dī probabile, quia effectus suæ cāæ dēt cōmē furari, l. cancellauerat. ff. de his quæ test. delen. Pau. de Cas. ꝙs. 83. li. 2. col. pe. & quę cōueniunt effectui dicūtur simplr ꝙueni re. Pau. ꝙs. 468. nu. 17. li. 2. facit reg. cuius effect⁹. de reg. iu. Old.
4 cons. 108. col. 2. †Et qualis actio procedit ab alio tale id ipsū ꝙ producit idem, Old. cons. cl. col. 2. & cognoscitur cā Bal. l. 1. ff. de iust. & iur. secunda lec. & in c. dudū. de elec. nu. 16. & ī c. j.
5 de iu. nu. 9. & quia †effectus facit cognoscere causam. vt s. q. 4.

SVMMARIVM.

1 *Positionib. cū iurō respōdere recusans, vel nō rīdens, pro cōfesso habetur.*
2 *Denegans iurare, pro confesso habetur.*
3 *Positionibus per procuratorem non est respondendum, fallit in simplici persona, & an simpliciter respondendum.*
4 *Positionib. ad iudicis præceptum non respondens, est pro confesso.*
5 *Citatio faciēda est ad allegandā causam quare non habeatur pro cōfesso.*
6 *Respondere recusans super facto defuncti, sive alieno, dato termino ad deliberandum, an habeatur pro confesso quid sit nuncii.*
7 *Declaratoria vt pro confesso habeatur, an necessaria sit.*
8 *Declaratoria an sufficiat super facto.*
9 *Iudex, super facto, non lex pronunciat.*
10 *Declaratoria sequuta an sit locus purgationi morę.*
11 *Positionibus non respondens an possit causam recusationis iustificare, in causa appellationis.*
12 *Appellatio an detur a pronuncia, quod habeatur pro confesso.*

QVAESTIO XXXV.

1 Itē & alio casu declaratoria erit necessaria, vbi †qs cū iurō positionib rīdere recusauit, vel simplr tenuit, qui oī casu pro confesso habebitur. Iac. de S. Georg. Richar. Bal. in l. 2. §. quod si actor, C. de iur. cal. Perus. in c. si post, de confes. in 6. col. 1. & 2 & hoc nisi factum esset de longinquo. Anc. cōsi. 416. Are. cons. 147. col. 3. Luc. in l. locorum, C. de oī agr. deser. li. 11. †vbi denegans iurare de calumnia in rīsione ad positiones hī pro confesso. col. pe. Bal. consi. 257. inc. Titius emit. li. 3. licet possit in cā appellationis iustificare, alias si non iustificet cām recusationis, succumbit in ea. vt Bal. d. loco. & dēt p
3 se, †non per procuratorem rīdere? quia a persona non recedit. deci. Pedemon. 111. nisi esset persona simplex. Menoch. de arb. iudi. cau. 193. nu. 4. Maran. de posit. nu. 16. & simplr est rīdendum, & qūq; iudex qualificate concedit, idem casu. 251. & absenti mittuntur sumptibus rīdere debētis. casu. 228. Maran. d. loco & recusans respondere reintegra pōt moram purgare. decis. Pedem. v. nu. 4. †procedit qn ad iudicis præceptum
5 non respōdit Guid. Pap. ꝙs. 7. †Et necessarium erit citare ad allegandam cām quare non debeat haberi pro confesso. Bart. ī l. impuberib. ff. de suspect. tut. Ale. ꝙs. 212. li. 6 nu. 11. & in addi. ad Are. in § sciendū de excu. tut. & vbi ad iudicis præceptū nō
6 rīdet ꝙ habeatur pro confesso siue super facto defuncti, † siue alieno, dato termino ad deliberandum. Bal. consi. 225. in 1. q. dummō sit pertinens. ꝙ qualitercunque causæ adminiculetur. Rol. cons. 34 nu. 8. in 3. ēt ex leui cā, & iurm credulitatis idem ꝙ veritas operatur. Maran. d. loco. sed ex cā excusatur.
7 Bal. cons. 314. in 2. statuto. secus si nuncii Guid. Pap. d. ꝙs. 7. † Et licet necessaria sit declaratoria, tī satis dicetur declaratū, vbi iudex interloquitur expresse recusasse rīdere Bar. in l. eius qui delatorem, ff. de iure fisc. Domi. in c. 1. de cōst. in 6. Fel. in c. Ro.
8 dulfus. ver. sed ꝙ declara. nu. 64. de rescr. † Et satis est declaratio super facto, vt pro confesso habeatur, Docto. in l. si vero, §. qui pro rei, ff. qui satis. cog. Mars. in rubr. ad l. Cor. de fal. nu. 38. qua ex facto ius oritur, l. si ex plagiis, §. in cliuo. ff. ad l. Aq. & omne ius deducendum est in iudicio, l. extat, §. quisquis. ff. ꝙ met. cau. gl. in l. in criminali, C. de iur. om. iudi. & in auth. q semel, C. quomo. & qñ iud. l. iubemus, §. œconomus. C. de sac. san. Ias. in l. de pupillo, §. qui opus, ff. de noui ope. nunc. lex. n.
9 non pronunciat super facto, †sed iudex. l. 1. §. calumniatorib. ff. ad turpi. l. mora, ff. de vsur. Bar. d. l. eius qui delatorē, Bald. in c. 1. §. si cū filia, q. mo. feu. amit. vbi qñ qs ipso iure cadit a reb. suis, nō est ferēda snīa super amissione, sed super declaratione amissionis. Ale. ad Bar. ī d. l. imperator, de iu. fi. Fel. d. c. Rodulfus, & in c. 2. 2. no. de spons. & in pœnis ipso iure impositis satis est declarare, eueniſſe casum amissionis, c. licet, de prębea. Marī. in rub. de fal. nu. 24. 30. 35. 47. Cagno. in d. l. si quis maior C. de transl. nu. 18. Tiraq. de reuo. do. in ver. reuertatur, nu. 318.
10 †Et in declaratione vt s. sequuta non erit locus purgationi moræ, quia res non dicetur integra, Bal. d. c. dudū. de cle. Dec. cons. 138. col. 2. sed hoc pendet ab illa resolutione, an purgatio moræ admittat de iure canonico. †At reo, qui recusauit
11 respondere & ex eo hī pro confesso, consultum est, vt iustificet cām recusationis in iudicio appellationis Pau. de Cas. ꝙs. 141. Visa quadam col. 1. li. 1. Bal. cons. 257. in 1. Titius in fi. &
12 a pronuncia †ꝙ habeatur pro confesso Bald. cons. 269. quidē in 1. licet dubitet at uoluit transire in iudicatum.

SVMMARIVM.

1 *Confessionis beneficium vbi amittitur.*
2 *Moræ purgatio non admittitur exequutione facta a lege.*
3 *Moræ purgatio andetur in termino legis et declaratoria sequuta iureque alteri quæsito, sub nu. 6.*
4 *Verba, ipso facto, ipso iure, quid importent.*
5 *Pœna ubi ipso iure imponitur, an contra hæredes.*
6 *Declaratoria in pœnis ipso iure infligendis.*
7 *Periurus licet ipso iure beneficio priuetur declaratoria est necessaria, & interim habet titulum coloratum.*
8 *Pœnæ indulgentia conceditur vt fiscus ab onere probandi releuetur.*
9 *Actum faciens ex necessitate an sit præmio dignus.*
10 *Gratiam non dicitur facere qui naturali ratione tenetur.*
11 *Gratia non dicitur debitum ex honestate.*
12 *Beneficium non impendit qui debitum soluit.*
13 *Gratia non dicitur ex pacto, idem ex verecundia.*
14 *Caritatiuus non dicitur quis in necessitatibus, & debitum naturale persoluitur. 15.*
16 *Remuneratio non est taxata a iure naturæ.*
17 *Compromissum dicitur necessarium, voluntarie factum, si ad id a statuto compelli poterat.*
18 *Varia sunt compelli, vel compelli posse.*
19 *Confessio an prosit post negationem.*
20 *Beneficium extinctum non reuiuiscit.*
21 *Pœnitentiæ locus non est in consumatis, idem vbi delictum trahit secum exequutionem, quid durante termino, quid vbi actor non fuit fatigatus in probationibus. 22. 23.*
24 *Negans subtrahenti comparatur.*

QVAESTIO XXXVI.

1 Sequitur †an in pœnis, quæ ipso iure infliguntur, hē it locum beneficium confessionis, qñ statutū pœnam sponte confitenti indulget, & vī ꝙ non quia statim fisci esse incipiunt, l. imperator, ff. de iure fis. Bal. in l. ea lege, C.
2 de cond. indeb. †quia exequutio legis dī esse ipso iure, iō moræ purgatio non admittitur Bal. cons. 599. li. 4. col. 2. inc. Viso ꝑm ver. impress. Roma. cons. 427. inc. in proposito, col. 2. Fely. in c. de hoc. de Simo. nu. 7. & in termino legis vel statuti ꝙ
3 non detur purgatio morę †. l. facta, §. si quis, ff. ad trebel. l. in pecuniariis, ff. de feriis. Gabriel. conclu. 4. nu. 5. de excep. deci. Pedem. deci. 70. nu. 56. 65. & Gabriel, conc. 9. de solut. nu. 18. Bal. in c. in nomine. de test. declarat Barb. de cōproui. q. 9. nu. 79. Bal. 34. cons. inc. statuto, ideo cauti officiales banniментis cō
4 sueuerunt apponere illa verba ipso facto ipso iure, † de qua clausula Tiraq. in gl. in ver. reuertatur in l. si vnquam. C. de reuoc. dona. Roma. d. cons. 427. volens. d. clausulam latæ snīæ dici exequutoriā, & vbi adest dicta clausula, licet morte rei crimina abstergantur l. 1. & 2. C. si reus vel accu. c. admonēdi, 32.
5 q. 2. c. cum clausulam, de sen. exc. †vbi tī ipso iure imponitur ꝺ hæredes in iudicio deduci pōt. c. cum ꝑm, de hære. in 6. gl. in l. 4. ff. ꝙ quisque iur. Bal. in tract. de dote 2. par. nu. 25. Couar. ī epito. secundæ partis c. 6. de spon. nu 6. vide Tiraq. in gl. ver. reuertatur nu. 241. & fructus rei ipso iure confiscatæ dicūtur fisc. Couar. in d. loco. sub nu. 7. At mihi hęc opinio satis dura est
6 se vī, ut diximus in pœnis ipso iure infligendis, †in quibus ad huc necessariam esse declaratoriā super facto Rip. c. sæpe, nu. 201. de rest. ipol. Doc. in c. 1. in 3. no. de iud. Fel. in c. Rodulfus, §. irrefragabili. de of. ord. Bal. cons. 301. ꝑponitur in 1. vbi subtiliter explicat Io. de Pla. in l. si vacantia, C. de bo. vacā. li. x. & ēt ꝙ ipso iure transeant, adhuc necessaria erit declaratoria, licet iure parti quæsito nō sit locus purgationi moræ. decis. Pedem. v. nu. 4. & supra per Gabri. cōclu. 4. de excep. & super declaratoria

Digitized by Google

claratoria in pœnis idē conclu. 12. de crimi. & quo ad facti
7 exequutionem in c.2.de reſcr.in 9.Gomes.q.x. nu.41.de triē. poſ.†vbi licet periurus ipſo iure ſit priuatus beneficio, ante tñ declarationē dī hīe titulum coloratum,iō de facto puniri non debet,licet delinquens ita non poſſit tute in animæ iudicio beneficiū retinere.Fel.in c.inquiſitioni,de accuſ. col. 1.pp malam fidē;ex quo fructus a die cōmiſſi criminis dicūt eſſe fiſci.l.1.vbi Pau.de Caſt.C.de his quibus vt indig.Ale.Iaſ. Couar.d.trac.epitomæ ſecundæ partis,§.8.nu.7.& ſeq.fol.93.
8 de ſpon.†Et pœnæ huiuſmodi indulgentia vel remiſſio cōceſſa creditur, vt fiſcus ab onere probandi releu. Bar. in d. l. eius qui delatorē,ff.de iure fiſc.& ante oīa de delicto ꝓſtare oportet. Ay.d.ꝙſ.160.Rol.cōſ.6.in 2.col.1.†Sed quid in notoriis q̄ tergiuerſari non poſſunt? vī dd̄m ꝙ cum fateantur ex neceſſitate,præmio īdigni reddant̄ ar.l.nouiſſime,ff.ꝙ falſ.tut.Dec.
10 conſi.178.Bal.conſ.475.Ioan.in 4.immo†gratiā non dī facere,qui nāli rōne tenet̄ l. Titius, ff.de obſeq.li.Bal.in c.1.de di
11 lat.†Cur.Sen.conſ.57.& ex honeſtate debitū, non dī gratia. Bal.in c.bonæ mem.de poſt.præl.col.1.& ubi obligatio eſt iuris publici exequutio nihil dī hīe gratiarum,l.proxime. ff.de rit.nu.non.n.impendit†beneficiū,qui debitū ſoluit.l.unū, ff. de le.2.Bal.in c.poſtulati de elec.Bal.cōſ.112.li.2.inc.degñali
13 Bal.conſ.356.licet in 4.c.1.de allo.n.18.nec gratia† dī quæ venit ex pacto,& geſtum ex uerecundia dī actum ex neceſſitate ar.l.filius,ff.ad Maced. iō præcioſæ veſtes datæ uxori nō ſapiunt donationem.Anch.ꝙſ.181.& in neceſſitatibus quiſquā
14 non dī†charitatiuus l.neq; legatū.ff.dc opti.leg.Bal. in c.conqueſtus de offi.ord.nu.5.Bal.ꝙſ.501.inc.verba Papæ.li.v.Dec.
15 conſ.597.& in neceſſitatibus†debitum nālc perſoluitur l. ſed ſi,§.conſuluit de pe.hēr.Luc.l.1.C.de impo.lucra.col.2.li. x.q̄ oīa melius quam alter declarat.Ro.cōſi.500.nu.x.vbi uoluit
16 remunerationem†non eſſe taxatam a iure nāli, neq; aliqua rōne intellectus,ideo deducere voluntatem ipſius remunera tionis ad neceſſitatē & obligationem non eſt ſm iuſtitiā nx lem,nec ex iuſtitiæ debito, nec amicitię,ex quo ē volūtaria, & obligationis antidoralis. xv. effectus enumerat Aquen. n l.ex hoc iure,ff.de iuſti.& iur.Cag.in reg.donari.de reg.iur. Bar.conſ.205.li.2.col.2.Cum igitur in notoriis rei dicātur ex neceſſitate fateri,ideo præmium non merentur, cū oīno ad id conuincendi eſſent.Bal.conſ.445.inc.Ioan.ſm ver.impreſ.
17 li.4.ver.ſed illa†& compromiſſum dī neceſſarium,et ꝙ uolū tarie ſit factum,cum partes inuitæ trahi poſſent. Quia paria
18 ſunt eſſe cōpulſum, vel timeri ne cōpellantur,Dec.cōſ.178. col.fi.Anch.con.159.col.pe.Bertr.conſi.1.nu.123.Tom.1.& conſ.339.nu.4.eo.vol.ſediquid in hæretico,an ante receptas probationes admittatur ad veniam iuxta c. ad abolendā. de hære.Bertr.conſ.212.in 3.vōl.& ſm hanc poſtremam opi.procedit confeſſio ēt ſi erit qualificata,vt puta,ad ſui defenſionē Fel.in c.de hoc de timo.nu.8. vbi pro reſolutione videatur.
19 †Et poſt negationem nō proderit confeſſio ad pœnæ mitigationem,l.ideo negantem.ff.ad l.Aq.l.2.C.de fur.Bal. & Rom. in l.eum qui,ff de iureiu.Bal.in c.dudum de elec.col.3. nu.8. & quantum ad conſequendum præmium confeſſionis & c.j. §.porro.nu.11.quæ.fuit pri.cau.benef.ami.& qñ. tractatur de pœna augenda intelligit̄ de ea,in qua perſeuerat,ſed ſi nōdū liquidato negotio fatetur,vitat damnum,at non conſequit̄ pmium.Anch.in c.& ſi Chriſtus,de iureiu.† Quia beneficiū ſemel extinctum non reuiuiſcit l.ſi dubitatur, ff. ſi ex nox.cā. Tiraq.cauſa ceſſant.1.par.nu.45.& cauſa.de pœnis.

Cum in conſumatis non ſit locus pœnitentiæ ſiue verbo, ſiue facto,l.qui ea mente de fur.Nata.conſ.155.col.1.in fi.nō enim licet officiū publicū decipere,l.1.§.non fuit, ff.de dolo, l.debuit,ff.de infam.& qñ delictū ſecum trahit exequutionē non eſt locus pœnitentiæ,l.ſi.C.loc.l.3.§.ꝙ aūt, ff. ꝙ quiſquis iur.Bal.conſ.34.in 5.ſtaturum.col. 2. ver. præterea niſi adhuc terminus duraret,quia locus eſſet pœnitentię,l.qui fundum,ff. de ꝙ.emp.Bal.in cit.conſ.nu.12.& ad pœnam vitandam ſufficit ꝙ actor non fuerit fatigatus in probationibus.nu.9.in cæteris in foro conſcientiæ ex bono & æquo moram purgari,l.ſi ſeruum,§.ſequitur,de verb.ob.18.q.2.fraternitatis,cum vul.quæ oīa,ꝙ non ſit locus pœnitentiæ,declarant̄ procedere in actionib.ab initio pœnalibus,alias locum eſſe pœnitentiæ. Bar.d.l. qui ea mente.l.metum,ff.ꝙ met.cau.§.fi.& l.fi.§.ſi iuſto.e.ti.l. Publicanus,de publ.l.arbitro,ff.de dolo & redeundo ad id ꝙ non ſit locus pœnitentiæ in negāte,rō eſt.Quia beneficia mē dacib.euacuantur,d.l.ſi dubitetur,§.1.& auth.qui ꝙ. C.de nō
24 nu.pec.Et negans ſimilis dī ſubtrahenti,l.hæreditatū.†.ad le. falc.Bal.in c.1.§.item vaſallus,col.2.de ꝺr.inue. & ꝙ negantes iud.multa per Gabriel.cpncl.5.de.acq.poſ.Item an prędictum beneficium confeſſionis cōpetat ſumptis informationib.Guliel.de Bened.in trac.de homi.col.fi.poſt c. Raynu.de teſt. ſed bene ante receptas probationes Bal.in c. 1.quæ fuit pri.cā bñi. am.§.porro,ſed quid de negante & demum fatente in tormētis? Bal.citato loco nu.12.Luc.l.1.C.de his q̄ ſedeſer. li.x.col.j. vbi in ellihit nullo examine prędcedente Bald.§ porro, nume.11.argum.l.mancipiorum,ff.de opt.leg.facit conſi.Bertr. conſi.212.lib.2.col.2.

SVMMARIVM.

1 *Quædam per alium poſſum,quæ per me non poſſum.*
2 *Reſtitutio in integrum prodeſt conſorti.*
3 *Feudum nocentis ex perſona innoxii conſeruatur.*
4 *Beneficium quis habet ex perſona alterius non ſua.*
5 *In pœna uitanda ſufficit quod concurrat perſona permiſſa.*
6 *Dignius ad ſe trahit minus dignum.*
7 *Laicus beneficio clerici ſe tuetur.*
8 *Filius beneficio præteriti contratabulat,& excluſus vocatur ex perſona incluſi.13.*
9 *Iudex eccleſiaſticus eſt iudex Laici delinquentis cum clerico.*
10 *Actus inutilis quando tendit ad diminuendum ius collegę,an validum ſit.*
11 *Vtile per inutile vbi vitiatur.*
12 *Regula,quod non valet ut ago.*
14 *Appellans conſequitur ex perſona appellati quod non habet ex ſua.*
15 *Appellantis diligentia quando proſit appellato.*

QVAESTIO XXXVII.

1 Alia †ſumitur regula ꝙ quædam per alium poſſum,nō aūt per me.l.quæſitū,ff.de in ius voc.l. aduerſus, §. tutorem,ff.de inof.teſt.Ro.conſ.401.inc.in caſu nu.3.& rōne adiuncti inhabilis redditur habilis.Gomes.in c.ſtatutū.nu.liij. & ſeq.de reſc.in 6.gl.& Bar.in l.imperator,la 2.ff. de ſta.hom.
2 †Hinc in indiuiduis reſtitutio conceſſa minori prodeſt maiori,a qua ex propria perſona erat excluſus,l.1. C.ſi in communi,ead.cauſa.Bal.in c.j.quib.mod.feu.ami.†vbi ex perſona in noxii feudum conſeruatur ar.l.illud & l.poſt mortem,ff.de ꝺ̄ taa.Fel.in c.i.de præſcr.Iaſ.Dec.& Cagno. in l. ſi emancipati, C.de colla.nu.103.& ſeq.†& Ibi quis ex perſona alterius cōſequitur,ꝙ ex ſua hīe non poteſt Bal.conſ.140.in 2.caſu declarat vbi pp vitium meū ſum prohibitus,& ad uitandam pœnā
5 †vbi concurrit perſona prohibita cum non prohibita ꝑmiſſa inſpicitur,l.ſi is qui,ff.de vulg.& pupil.Bal.cōſ.449.in v.nu. 6§2.& digniust†trahit ad ſe minus dignum,& plenius minus plenū,l.nō ſolum,ff.de vſuc.Ale.cōſ.121.in v.Tiraq.in iure ꝙſti. 3.par.limi.22.& maior gaudet beneficio minoris.Pariſ.conſ. 85.col.5.in 4.ad idem Rip.in rub.de iud.vbi dignius ad ſe minus dignum trahit.declarat Affli.deci.218.Marſ.ſing. 180.Didacus in li.prac.nu.2.q.34.Iaſ.conſ.238.in 2.Are.conſ. 25.inc.
7 pro themate.†& Laicus beneficio clerici prohibere poteſt ne ſuper muro cōi ędificetur.Rip.conſ.130.li.2.col.fi.†& ideo filius inſtitutus beneficio p̄teriti ꝙ tabulat.Ay.ꝙſ.232.& Laicus
9 in indiuiduis beneficio clerici potitur,col.1.& iudex † eccleſiaſticus eſt iudex laici delinquentis cum clerico.Fel.c 1.de p̄ſcr.Soc.in c.2.de mut.pet.Boer.deciſ.308. Caſſan.conſi.1.nu. 47.& ſeq.Roma.conſ.195.incip.in caſu.col.2.
10 Adurete tñ,ꝙ qñ actus†inutilis tendit ad diminutionē iuris collegæ,vt in iudicio Layco adiecto clerico in cā eccleſię, Bal.conſ.475.in 1.quidā.col.fi.nu.7.& ibi hī declaratio regulę
11 vtile per inutile,†.qñ vitietur,& regulæ ſi non valet,†vt ago,
12 &c.Et in notabili caſu ſucceſſionis Ro.conſ.399.col.pe.†vbi
13 incluſus ex perſona incluſi,& vocati admittit̄, & indigni pp dignos ſuſtentantur,l.ſi is qui duos,ff.de li.leg.Bal.in c.cū Vintonienſis de elec.in fi.& conditio diuidua coniuncta indiuiduę,tota ſit indiuidua,l.ſi ita fuerit. ff.de manu.teſt.Soc.conſ.
14 107.nu.12.in 4.†item appellatus conſequitur ex perſona appellantis,ꝙ prohibet̄ ex ſua ar.l.petendæ,C.de tēp.in integ.reſti.Peruſi.c.ſi duob.col.2.de appel.Boer.deciſ.247.ſub nu.12. Fel.in c.ſignificauerūt de excep.co.2.Peru.in c.ſæpe.nu.22.de
15 ap.† diligentia vnius alteri prodeſt,idem in correlatiuis.Gomes.de triē.poſ.q.30.in fi.Ay.ꝙſ.80.nu.10.Gabriel ꝙcl.3.de ll. & ꝙſtōnibus ad idē,ꝙ appellatus nitēs appellationi appellātis impediat exequutionem.Peruſ.Dec.in c.ſi duob.de ap.dūmō intra decendiū adhæſerit.Veſtrius,& ibi in add.li.7.c.1 nu.10.

Sed hāc qōnē putarē nō ꝓcedere vbi appellatus in aliqb. eſſet ꝙfeſſ⁹, & ꝙuict⁹,qa ex ꝑſona appłātis ſi poſſet exequutionē retradare.Peru.i c.ſpāli.§.porro,de ap.Veſt.li.7. c.3.nu.19.

Idem qñ adeſſet obligatio in forma camerę nec dari appellationē ēt ſuper liquidatione,ſi non datur ſuper negocio prīcipali,quo ad affectum ſuſpenſiuū.Galleſ.de liquid.q.20.& licet ab exceſſu ſuper liquidatione facta cauſæ expreſſione in genere videatur admittenda appellatio,ex traditis a Veſtrio, d.li.7.nu.6.cū ſeq.at qñ expreſſio cāæ non concernit totū negociū,nō ſuſpēdit in totū.Abb.in c.quo ad ꝙſultationē,nu.3. de re iu.et ibi Fel.& ita ī ciuitate Anconę ſemel determinaui.

SVMMARIVM.

1 *Immunitas an ſocio proſit.*
2 *Ius accreſcendi an locum habeat in contractibus lucratiuis.*
3 *Ius accreſcendi quare non habeat locum in contractibus,quis tacitū quid vbi communi pecunia eſt acquiſitum feudum.*
4 *Mulier vſufructuaria conſequitur ab extraneo vſumfructum, a filiis uero alimenta.*

5 *Mater*

Digitized by Google

5 *Mater respectu filiorum ex primo matrimonio binuba consequitur vsũfructum, respectu filiorum ex alio, proprietatem.*
6 *Substitutio in filio, intelligitur si decesserit sine filiis.*

QVAESTIO XXXVIII.

1 Hæc proxi. †regula non procedit in immunitátibus, quia socius nec frater non præstat vacationem frarri nec socio, a publicis munerib. Io. de Pla. in l. fi. C. de hono. & mun. non conti. inter patrem & filium, li. x. Tiraq. §. 26. gl. v. nu. 31. vide Ale. in add. consi. 122. lib. 4. & qñq; quis impeditur in obtinendo, sed pp cõiunctionem admittitur vnius eiusdem cau
2 sæ unitum & complexum; renorem ꝫctus hebet locum † ius accrescendi, vt in ꝫctib. non lucratiuis, l. fundus, ille, ff. de ꝺhẽ.
3 empt. licet alias † in ꝫctib. non sit locus iuri accrescendi, Bald. consi. 301. nu. 12. in 1. Ron. l. eandem, nu. 128. cum multis seq. quia ius tacitum dicetur, l. apud Iul. ad Treb. cum vul. ad idem Bal. & Afflict. in c. i. de benef. fratris, ubi in feudo acquisito de
4 cõi pecunia locus est iuri accrescendi. †itẽ mulier vsusfructuaria relicta cõsequitur alimenta fauore filiorum, & ab extraneo insegrum vsumfructum; & sic extraneus ex persona filiorum non cõsequitur aliquod beneficium, Bal. consi. 317. inci. Factum proponitur, li. 2. colu. 2. idẽ vbi locus esset institutioni extraneum, consi. 120. inc. Nico. lib. 3. & uiuentib. filiis vsumfructum non deberi, secus illis mortuis, Pau. de Cast. cõsi. 417. ad primum, col. 1. & 460. dubium, col. 2. lib. 2. 218. inc. ꝓ vxor lib. 1. Ale. pro cõi, cõsi. 57. in 3. lib. vbi in addi. dec. Tho. vbi Aufr. 262. Paris. consi. 21. in 2. col. 1. 94. nu. 44. in fi. 96. nu. 31. in eodem, Soc. Iun. consi. 85. in 1. nu. 21. Goza. cõsi. 99. Rui. cons. 17. nu. 13. in 2. 24. in eodem, & 26. in v. nu. 3. Rol. consi. 74. in 2. nu. x. Gabriel, concl. 1. & latius, 2. de vsuf. per totum, & sic respectu diuersarum personarum hoc statutũ reperitur, diuersusq; succedẽdi modus seruatur, † iõ mr̃ binuba respectu filiorum
5 eiusdem matrimonii succedit in vsufructu, respectu autem filiorum ex alio matrimonio in plena proprietate, l. fœminæ, §. illud, C. de secun. nup. & Auth. si quis, C. c. ti. vbi Bal. & Mod.
6 in l. generaliter, C. e. Boe. deci. 175. †ad idem in fideic. iuncto filio & extraneo, in persona filii intelligitur si decesserit sine filiis, secus in extraneo, l. generaliter, §. cum autem, C. de insti. substi. vbi Dec. nu. 105. & Soc. in l. hæredes mei, ff. ad Trebe. §. cum ita, & hæc dicitur esse interpretatio, de qua gl. in l. & iõ, ff. de leg. senat.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium habeo ex persona alterius etiam illo inuitõ.*
2 *Incluſus trahit ad se excluſum.*

QVAESTIO XXXIX.

1 Præmissa principalis† regula, quis põt per aliũ ꝓ nõ per se, ampliat̃ vt ꝓcedat ẽt in vito eo cuius bñficio ꝗs admittitur, l. qui post mortem, ff. de ꝫtab Dec. ĩ l. posthumo, C. e. Bal. in c. j. an agnati vel filii defu. & in c. ex ꝫqõne. col. fi. de rest. sp. Ro. ꝫsi. 24. Pau. de Cast. consi. 323. inc. super lib. 1. & bñficium huiusmodi venale & semel apertũ ex p̃sona p̃teriti auferri nõ posse, Ro. d. ꝫsi. 24. †& incluſum trahere
2 ad se excluſum, Bar. in l. j. ff. de coniung. cum eman. lib. Bal. in d. l. quicunque, C. de ser. fug.

SVMMARIVM.

1 *Mater ſuccedit ex perſona ſororis, vel fratris.*
2 *Collegium Peruſinum ſuper conſi. Ang. cx.*

QVAESTIO XL.

1 Hinc infert, †ꝓ stante statuto ꝓ patruus matrem excludat stantibus matre, fratre, vel sorore; mr̃ ex persona sororis vel fratris cõsequetur, ꝓ ex sua persona hr̃e nõ p̃t,
2 † & ita consuluit collegiũ Perusinum ꝓ sp maximis luminaribus illuxit, & hodie refulget, per Ang. ꝫti. 210. inci nomine, Bal. & Ale. in Lillam, C. de colla. & in l. fi. C. ad Tert. vbi Cor. & ꝫsi. 291. in 4. vol. & consi. 82. & cõsi. 90. in 3. vol. Pau. de Cas. consi. 449. inci. visis, li. j. Las. cõsi. 130. in j. vol. Alex. con. 80. li. 1. & consi. 97. lib. 2. & consi. 36. lib. 6. & conti. 241. lib. 7. Bru. in 6. art. nu. 128. ꝓ stan. mas. Dec. consi. 71. & consi. 569. & cõsi. 625. Paris. consi. 54. lib. 2. & consi. 47. lib. 3. Ruy. consi. 89. lib. 2. & cõ 110. in 3. lib. & consi. xix. in eodem.

SVMMARIVM.

1 *Dotato beneficio non dotatæ ſuccedit.*

QVAESTO XLI.

1 Secundo iferẽ, ꝓ †dotata beneficio nõ dotatæ admittit̃, Capr. ꝫsi. 39. & ꝫsi. 59. & ꝫsi. 137. Ay. ꝫs. 42. col. 2. & consi. 288. col pe. Soc. iun. consi. 30. lib. 1. Cor. consi. x. in 3. vol. & idem, Cor. in d. l. fi. ad Tert. quicquid senserit Ruy. in consi. 39. in 3. vol. & l. Gal. §. & quid si tũ, ff. pe li. & posthu.

SVMMARIVM.

1 *Soror admittitur ex perſona matris.*

QVAESTIO XLII.

1 Tertio infertur, ꝓ stante statuto† sororis excluſiuo, ex superexistentia fratris, superstite matre soror cũ matre admittetur. Bart, in l. j. §. qui habebat, de cond. & demõ Bal. in l. si quis filium, de inoffi. test. & in d. l. quicunque, Alex. in d. l. illam, Bru in citato loco, Cor. d. consi. 342. in 1. & 98. in 2. consi. 179. in j. vol. Soc. consi. 202. ver. secundus casus, lib. 2. Ruy. consi. xix. in 3. vol. & consi. 169. col. pen. & consi. 39.

SVMMARIVM.

1 *Auus maternus excluſus a patruo beneficio auiæ admittitur.*

QVAESTIO XLIII.

1 Quarto infertur ꝓ auus† maternus excluſus a patruo beneficio auiæ maternæ non excluſa admittitur, Bald. in d. l. quicunque, Ale. in d. l. illam, & di. consi. 141. in vlti. vol. Dec. consi. 71. & consi. 149. & consi. 589. & consi. 625. & Cor. d. consi. 342. in j.

SVMMARIVM.

1 *Mater ex perſona ſororis ius ſucceſſionis ſibi conſeruat.*

QVAESTIO XLIIII.

1 Quinto infertur ꝓ si patruus excludat matrem stãte sorore vtrinque cõiuncta, † mr̃ ex persona sororis ius successionis sibi conseruat, Soc. consi. 207. col. fi. li. 2. Deci. d. consi. 71. Soc. iun. consi. 4. lib. 1, Gra. cii. lib. 2. & auunculus beneficio materterę succedit, Cor. consi. cclxxi. in 4. vol.

SVMMARIVM.

1 *Perſona quæ beneficio alterius admittitur, pro parte admittitur.*
2 *Perſona quę uenit alterius beneficio non venit vbi medio tempore eſt extincta: ratio affertur.*

QVAESTIO XLV.

1 Sexto infertur ꝓ sp persona quæ† alterius beneficio admittitur, pro parte admittitur; vt mr̃ sororis bñficio, Cor. consi. 317. in 4. volu. Auth. defuncto, C. ad Tert. Arc. consi. 158. Las. d. consi. 130. Ale. consi. cxli. lib. 7. Cor. d. consilio cclxxi. Dec. consi. 271. Dec. dictis consiliis, 71. 189. & cõsi. 629. Et probatur hæc conclusio per tex. in l. 2. §. si sit agnatus, ff. ad Tert. vbi soror cognata succedens quia a matre excluditur, qa tñ in totum nõ excluditur, se i patrẽ retinet, ideo partẽ ipedit in aliena familia existentẽ ne matri ex senatusconsulto venienti sit impedimento, quo minus secum concurrant; pr̃.n. non potest negare se a sorore excludi, quia erat in aliena familia adoptiuus, & soror tãquam cognata patrem excludit,
2 & vbi quis † venit beneficio alterius, non venit, si medio tempore est extinctus, quia moriente primo, ius deriuatiuum in radice est præcisum, l. proinde, ff. ad l. Aq. l. receptum, ff. cõi. diuid. Bal. consi. 389. consuetudo, col. fi. in 2.

SVMMARIVM.

1 *Qui vincit patrem in parte, vincit auum in totum.*
2 *Mater quę vincit ſororem in parte, vincit patruum in totum.*
3 *Excluſus ab eo qui habet potentius ius, & non intrat locum ſuum, non impedit alium qnin ſuum excluſorem excludat.*
4 *Quando vnus concurrit cum alio non dicitur intrare locum eius.*
5 *Locum alterius quando quis dicitur intrare & nu. 6. & 7.*
8 *Admiſſus ad partem alterius beneficio, an excludat alium.*
9 *Paria ſunt non extare & non ſuccedere.*

QVAESTIO XLVI.

Septimo ex præmissis infertur secundum Bal. in Authen. defuncto, C. ad Tertu. valere istam cõ
1 sequentiam, frater † vincit patrem in parte quia cum auo admittitur, ergo vincit auum in totum, sic in casu collegii Perusini, †vide pro declaratione regulę Gabriel, conclu. 4. de successio. ab intestato. & mater vincit sororem in parte, quia cũ ea concurrit, ergo vincit patruũ in totũ, Bar. in l. j. §. pe. de ꝫta.
3 †vbi excluſus ab eo, q hẽt potẽtius ius & nõ intrat locũ suũ, ñ impedit aliũ quin suũ excluſorẽ excludat, vt ĩ ver. qñq; ñ succedit

cedit, vt puta, mater excludit a patruo, qa hēt potētius ius, at patruus nō est de his psonis q̄ intraret locū sororis, iō soror nō impedit matrē, quin excludat parruū sororis excluſorē. Iō cū ad inuicem faciant sibi partem, mater quæ insolidum patruo prætert, impedit ne patruus sorori præferat.† Et qñ vnus cum alio vocat, non dr locū eius intrare, cū ille locum suum retineat, d.§.si sit consanguinea, & mater quę in patrem soro
5 rem excludit, nō intrat locū eius.† Nec minus, qui propinqor est excludēs remotiorē, locum eius dr intrare, ſquia suum locum retinet, iō loco non æget alterius.† Idē vbi duo sunt ī pari gradu, quia l3 ℔m aliq̄ qualitatem alteri præferatur, nō per hoc intrat locum suum, vt in d.§.si sit agnatus, vbi pr qui matrem excludit, non intrat locum eius, qa vterq; est in pari gra
7 du.† Idem qñ vnus alteri non ꝓfertur in totum, quia locum suum retinet retenta propria portione, vt in di.§.si sit consanguinea, vbi mr quæ sororem excludit, non intrat locum sororis, Soc. in consi. 28. in 4. vol. in fi. Sic in casu collegii Perusini;
8 quia vn⁹ admittitur ad partē bñficio alterius,† vbi mater vincit sororem in parte, iō vincit patruum in totū; quia si in parte soror non admitteret, non faceret partem ad matris beneficiū, & vbi soror sibi ꝓdesse nō pōt, nō dēt alii obesse, l. huiusmodi, §. Titio, ff. de leg. 2. l. repudiantis, ff. de acq. hæ. Cor. consi. citat. 276. li. 4. Ro. consi. 399. in fi. † Quia in iure paria sunt
9 nō extare, & non succedere, Pau. ℣si. 196. li. 1. inc. in pūcto, Deci. consi. 296. & consi. 283. Br. arti. 12. nu. 115. inc. ℣ stat. mas. Tiraq. in gl. in ver. liberos, nu. 89. Alc. consi. 50. To. 3. lib. 9. & ubi dos est loco legitimæ applicatur his, qui dotatæ præsumuntur, quorum fauore est excluſa, Bru. d. tra. arti. 13. nu. 34.

SVMMARIVM.

1 *Auus beneficio patris ad ſucceſſionem nepotis admittitur.*
2 *Declaratio ad l. æquiſſimum. ff. ad Tert.*

QVAESTIO XLVII.

1 Octauo † infert ex lege æqſſimū ad Tert. vbi au⁹ a matre excluſus, qui præfert fratri matrē excludenti, assequitur vt ēt matri ꝓferat; & sic auus bñficio patris asseqūt id ℣ sine ipso hr nō posset.† Sed aduertēdū est, qa id
2 nō vr asseqū bñficio patris, vt sentit Bar. nec ex eo ℣ sit potentior; nec quasi sit in eadē linea, vt sentit Alc. li. 6. Paradox. 2. c. sed qa ipse solus pōt rē ad causā intestati reducere, qa auus veluti manumiſſor hēt primū locū in ſucceſſione nepotis, l.
1. §. nepos, ff. si quis a parent. fuerit ma. & gl. ī d. l. æquiſſimum, ver. & edicto, ideo nō potest dici locum remotiorē ingredi.

SVMMARIVM.

1 *Mater ex perſona filiæ admittitur.*

QVAESTIO XLVIII.

Nono infert ex d. l. 2. §. si sit consanguinea, ff. ad sena. ℣. Tert. vbi pr ſuccedēs q̄ a matre excludit, quia tñ in totum non excludit, ſed partem retinet; iō patrē in aliena familiam existentē impedit, ne matri ex senatusconsulto venienti sit impedimēto, quo minus secum concurat, Are. cōsi.
1 28. ver. ex quo, †& sic mater a filia adiuuatur, vt aduertit, Bru. art. 7. nu. 136. incip. quod stant. mas.

SVMMARIVM.

1 *Frater vincit patrem in parte, ergo auum in totum.*

QVAESTIO XLIX.

Decimo valet ista ℣ſia. Bal. ī l. fi. C. ad Tert. frater† vincit patrem in parte, ergo vincit auū in totū, quē pr vincebat, & ibi Sal. & ibidē declarat idē Bal. & Bar. ℑ in l. 1. §. pe. nu. 6. de ℑ tab. Bal. in l. ſiquis filium, de inof. test. & in l. quicunque, nu. xi. C. de ſeruis fugitiuis.

SVMMARIVM.

1 *Patruus vocatus a ſtatuto an præferatur matri & auiæ.*
2 *Agnatus excludit ad ſui beneficium, & venit ex capi incluſiuo, & n. 3.*
4 *Excluſio duob. mod. procedit, obſtatiue, & deturbatiue & num. 5. & 6.*
7 *Patruus excludens ſororem an dicatur locum eius intrare.*
8 *Duo vincula magis ſtringunt.*

QVAESTIO L.

At sunt qui in hac mā aliter dicunt, ℣ vbi sunt tres perso-
1 næ se inuicem excludentes, ℣ agnatus† vel patruus vocatus a statuto præferr non solum matri, sed ēt sorori & amitę, de quib. mentio non hr in statuto, Cor. consi. 276. col. 2. lib. 4. Alb. Bru. quem citat addi. ad Ale. consi. 141. lib. 7. licet ℑriam magis veram testetur, ad idem, Bald. in l. fin. & l. si defunctus, C. ad Tertu. Pau. de Cast. l. illam, nu. 9. de colla. & ibi Dec. & loquitur de agnato, matre, & cognatis, q tñ ex persona matris ñ admittuntur; & perinde est ac si statutum de amita loquer etr. Ang. consi. 261. Ruy. in l. Gal. nu. 43. 147. §. & quid si tñ, de lib. & post. Anc. consi. 334. vbi agnato superstite matrē excludit,
2 & eo ipso admittere vr agnatum, Bar. d. l. fi. ad Tert. †& ob sui beneficium dēt excludere, Cor. d. ℑsi. 271. ad ℑriam ſnīam vltra, addi. vide Alex. consi. 97. in 2. Capr. consi. 48. Ruy. consi. 47. in 3. vol. Sequitur ℣ agnatus excludit amitam, ergo amita nō
4 succedit, †quia agnatus venit ex capite incluſiuo; & quaten⁹ in vno loco includitur, oēs alii excluduntur, & admit, & loco matris succedit; iō amitam excludit. Quod sec⁹ dām esset circa terminos ℑsilii collegii Perusini, quia vbi soror concurrit cum matre, perinde ac mr obtinet primū locum, & ideo locus sororis non reperitur vacuus, sicut est in amita quæ est gradu remotioris; & adepto loco matris non inuenit alium
4 locum æqualem, neq; gradum.† Et ad intellectum aduertendum est, quia duobus modis quis alium excludit, vno modo obstatiue, ne quis veniat in locum suum; secundo modo aliū
5 deturbando seu de loco suo deiiciendo.† Primo mō non dr quis locum alterius intrare, ut puta sto in hostio domus meę, aliumq; ingredi non permitto, & isto casu non dico de loco meo exire, sed alium me deturbātem depello. Sic in casu nostro, ille qui prior est, impedit remotiorem, quo casu locum remotioris non dr intrare, quia stante gradus prioritate non est aperta via secundo, & vlteriori gradui; & sic agnatus cum esset prior, quia pater erat ī adoptiua familia, nō ei opus erat locum alterius ingredi, Con. l. fi. nu. x. ad Tert. Secundo casu ꝓcedit, vbi quis adimit ius quæsitum, ℣ est ubi remotior priuat
6 illum, qui prior est, vt in d.§. si sit agnatus,† vbi agnatus habebat ius quæsitum de iure cōi, & mater ex senatusconsulto, q̄ erat posterior, illi præfertur; iō locum eius dr intrare, Bar. in d.§. pe. de ℑtab. allegat. d. l. æquiſſimum. quæ vt diximus non probat, vt s. in 8. diximus illatione, & in §. si sit agnatus, arg. de matre ad agnatū; quia alias de agnato ad patrem, vel de patre ad matrem, non probat. Et pro hac authoritate facit, c. authoritate, de conceſſ. præbend. in 6. vbi mater dr ſuccedere ex persona agnati, l. ex persona, C. de temp. & integ. rest. l. si patroni, §. qui fideicommiſſariam, ff. ad Tert. l. ex persona, ff. de
7 fideiuſ. q̄uis Aret. in consi. 158. aliter; † vnde cum agnatus loco eius repellere; secus in casu collegii Perusini; quia ī ſucceſſione sororis vel alterius similis mater & altera soror dicunr esse ī pari gradu, ēt ℣ ℔m aliq̄ qualitatem patruus præferatur sorori, nō ex hoc dicetur locum eius intrare, d.§. si sit agnatus, quam materiam melius quam alius declarat. Soci. in cōsi. 28. col. fi. lib. 4. Sed adhuc aduerte, quia adimen locum alteri⁹, non dr eius locum intrare; l. æquiſſimum, vbi mater adimit auo ius prius quæsitum, & nō intrat locum eius, & a patre excluditur; ℣ declaratur nō procedere qñ duplici iure ſuccedit, iuxta terminos, d. l. æquiſſimum. vbi auus tanquam manumiſſor habet primum locum, mater autem depellit auum de illo loco; sed non intrat locum eius, quia in locum aui manumiſſoris nepotis intrat pater, qui est in pari gradu cum matre; sed pater alio respectu potior reperitur, quia intrat tāquā filius manumiſſoris, cui defertur hæreditas manumiſſi nepotis, remoto de medio auo manumiſſore; & sic pr vna via ingreditur locum aui, & alia via est in pari gradu cum matre, &
8 alio respectu tanq̄ filius manumiſſoris, † & duo uincula magis ſtringunt, Auth. itaque, C. com. de ſucceſſ. c. 1. de treu. & pa. eum alle. ab Ay. consi. 201. nu. 18. 42 Facit, §. Sancimus, in Auth. de alie. & emp. Soc. consi. 49. vol 1. Ias. consi. 143. nu. x. vol. 4. Ay. consi. 43. & in ſucceſſionibus duplicitatem vinculi prę ſe rendam, Bal. consi. 188. in inſtitutione, in 1. Pariſ. consi. 63. & Cur. Iun. consi. 22. Quia duo vincula ſuperant vnum, Pau. ℣si. 275. in 1. ſuper, col. 3. licet referat opiniones, & in iure accreſcendi ℣ duplicitas præferatur, Bal. consi. 446. in 4. proponitur, & 112. conſiderata, in eodē, Ias. in l. re coniuncti, de leg. 3. & ex duplicatis vinculis mater impeditur ingredi locum aui. & quia pr auum repręſentat, ibi patrem ex edicto prætoris induci, s. ex edicto quo manumiſſoris filii vocantur in locum ipſius manumiſſoris, vt ibi Accurſius.

SVMMARIVM.

1 *Paria non extare, & non ſuccedere.*
2 *Maſculus excluſus facto teſtatoris non impedit reintegrationem.*
3 *Maſculus admittitur ſeminarum beneficio.*
4 *Fortius ius in causa, quam cauſato.*
5 *Non poteſt plus esse virtutis in causa, quam cauſato.*
6 *Cauſa cauſæ cauſati, & cauſa prima in ſecunda repręſentatur. 7.*
8 *Causa prox. ma ſpectanda, & ſubtiliſſime ab authore declaratur.*

8 *Inſertum*

Digitized by Google

9 *Insertum facit poma suæ speciei.*
10 *Causa absorta, omne ius absorbetur in materia.*
11 *Causa secunda agit virtute primæ causę.*
12 *Deriuatio presupponit virtutem deriuantis.*
13 *Generatio ex imperfecto non producit perfectum.* †
14 *Causę imperfectę non generant.*
15 *Masculi excludunt vbi succedunt.*
16 *Si vinco vincentem te, eo magis te, declaratur.*
17 *Omnis qui cum alio admittitur, alio sibi viam aperienee, admittitur sicut ille qui viam aperit.*
18 *Prouisio legis illi prodesse debet in cuius fauorem facta est.*
19 *Reintegrationi locus est, etiam stante agnato.*
20 *Agnatus vendere potest ius obstatiuum.*

QVAESTIO LI.

EX præmissis infertur, ꝙ stante statuto tpaliter fœminarū exclusiuo, ꝙ donec supersunt masculi vsque in tertiū gradum filiæ fœminę excludantur, vel deficiente agnatione reintegrentur decedente patre cum filio & filiabus, si quidē decesserit filiis relictis extraneis hæredibus, excluso masculo, qui supereſt stipitis domus, Sorores huius testatoris possunt petere reintegrationē, ēt superstite masculo de agnatione vel stipite domus licet excluso facto testatoris. Quia licet agnat⁹ masculus supersit, non obstat fœminis ad reintegrationē pe-
1 tendam, nisi sit hæres. † quia in iure paria sunt non extare, & non succedere, l.1.§.illud, ff.de bon.pos.cōtab. Cor.consi.61. in 4. Bru.tract.ꝙ stant.masc.x.arti.4.q.2.memb.nu. 38.& arti.
2 12.7.q.nu.109.& 111.† & loquitur qñ facto testatoris reperit exclusus, ad idem Dec.consi.296.sub nu.2.& consi. 383. Paul. consi. 196. li.1. incip. in puncto, Tiraq. in gl. in ver. liberos, nu.
3 89.† & nō solum fœminam exclusiuam, imo agnatū beneficio amitæ exclusæ & aliarum reintegrari. Alc. cōsi.3. Tom.3. lib.9. Rō aūt esse potest, quia vbi agnatus est cā inclusionis,
4 & exclusionis, ergo ipse succedere debet.† Fortius est. n. ius metiendum, in cā, q̄ in cāto, Pau. consi. 129. inci. hęreditas, in fi. lib.j. & consi. 190. nouiter, nu.3.& consi. 166. inc. nulli, lib.j. causamq; attendi non causatum. Alex. consi. 215. nu.v. li.v. q.a in causatum potentiā influit, l. Publius, ff.de cond.& demon.
5 Bal. de schism. nu.15. post rub. C. si quis aliq. test. prohi.† & qcquid est causa causę, est, cā cāti, l. manumissiones, ff.de iusti.& iur.& absonū est, plus esse in cā posteriori, q̄ priori, l. peto, §. prędium, de leg.2. Ang. consi. cx. actusq; consequutus a prima causa regulatur, & gubernat. exornat Ay. in tra. progenreo, nu.412.& seq.& 59.& seq. Imo non potest plus esse virtutis in
6 causato † q̄ in cā, quæ venit ab influenti potentia, c. 1.§. hoc quoque, qui feu. dare pos.& cā prima sp in secunda repræsen-
7 tatur† Bal. consi.389. in 2. consuetudo: & interdum causa proxima spectatur, quia omne ꝙ deciditur per medium † sapit naturam illius medii, si illud medium est naturale, non in
8 strale simpliciter, quia per medium specificatur & naturatur,
9 Bal. in d. loco. col. 1. & ideo insertum † facit poma suę speciei, non radicis, & absorta causa absorbetur omne ius cātum, &
10 cosumpta † materia, & materiatum, l.& an eandem, §. actiones, ff.de re iud. Bal. consi. 187. in j. super, nu. 3.& cā † secunda
11 agit effectum suum virtutę primę causę, l. id ꝙ. de do. l.j. C. dę
12 impo. Lucr. descr. lib. 22.& omnis † deriuatio præsupponit virtutem deriuatiuam, sine qua nulla est deriuatio, l.2. ff.de stip.
13 Ser.& virtutes † imperfectæ non generant perfectum eiusdem
14 speciei, Bal. consi. 387. in regno in 2. nec orbatę caulæ † & imperfectę generant, Aris. 2. de ani. Bal. d. loco col. 2.& causa prima sp representatur in secunda in qua influit, quia per semiñalem rationē tamdiu durat in suo esse quamdiu fructus ei⁹ reperitur in esse, Bal. d. consi. 389. col. fi. consuetudo, in 2. Accedit pp vnum,& vbi duo pp vnum, vtrobique tñ vnum, Bal. Bal. in c. pastoralis, col. pe. de appe. & de post. præl. in c.j. nu.7. & vbi duo vel tria pp vnum, ibi tñ vnum, Pau. de Cast. consi. 254. lib.2. nu.3.& consi. 117. nu.x. inci. super primo. facit Auth. multo magis, C. de sacros. Ay. ex verisimili mente, co nsi. 274.
15 super nu.x.† Cōprobatur, quia masculi eo demum excludūt, vbi succedunt sine statutum stet obstatiue, ꝙ est vbi disponit ꝙ stantibus masculis fœminæ non succedant; vel inclusiue, vbi masculos præfert fœminis, & omni casu dispositionem inducit, Bru. in tra allęg. art. 6. nu. 126.& 13. arti. c. in priu. Soc. ī consi. 207. lib.2. sub nu.8. Cor. consi. 61. lib. 4. statutum exclusionis operetur effectum, vbi masculus succedit, Cor. ꝑsi. 206. nu.4. lib.3.& consi. 82. in 4. Et ex hoc masculos dici vocatos, Dec. consi. 584. nu.5.& consi. 546.& illis non succedentib. exclusionem non operari, a fortiori vbi statutum habet caput ī-clusiuum, Corn. consi. 314. li.4.& consi. x. nu.x. lib.3. ēt ꝙ facto masculi vltimo loco decedentis agnatus, vel masculus,& fœminæ sint exclusæ ex cā testati, ꝙ reintegratio ad bona paterna vel auita ab intestato detur, Bru. art. 12. versi. 6. quęro, nu.9. & ait istam esse æquiorem, opi. Cor. consi. 314. in 4. vol. sub nu. 6 & ꝑsi. 206. in 3. vol. Tiraq. de iure primo, q.55. n.34.& maxi. vbi masculus stat obstatiue & inclusiue, quo casu non aliter amitarum vel fęminarum impeditur reintegratio, q̄ vbi agnatus a statuto vocatus succedit, Cor. consi. 12. lib.1. Quia agnatus vincit pp se, non pp alium, Bal. in l. si quis filium, in fi. de inoffi. test. Corn. consi. 98. lib.2. nu.13. vbi respondit ad obiectū ꝙ dari potest, Paris. consi 62. nu.4. lib.3. vbi ait non satis esse fieri hæredem particularem; & ad idem ꝙ non excludat nisi ad sui cōmodum, Dec. in l. illam, nu.44. C. de colla. Ruy. in d.l.
16 Gal. §.& quid si tm̄, & Bru. in citatis locis. † Nec extraneus hæres institutus niti potest illa reg. l de accessiouibus, ff.de diuer. & temp. præsc. quia hæres īstitutus vincit agnatum masculū; cum extraneus hęres institutus nō possit facere sundīn in superexistentia masculi ad exclusionem reintegrationis fęminarum, quasi linea non sit defecta, qui extraneus non est de his personis quę subrogentur loco agnati excluſi, vt diximus & Soc. consi. 28. nu.14. in 4.& 202. lib.2. col.3. Aret. consi. 27. Old. consi. 198. col.2. extraneus enim non habet causam ab agnato masculo,& masculus non excludit nisi ad sui beneficium; ad l. de accessionibus, de qua memit Paris. consi. 47. nu.18 in 3. vol. non procedit, vbi illa ratio quæ reperitur in agnato, non reperitur in eo qui vincit agnatum, Fel. in c. pastoralis, de offi. ord. Bar. in d.l. de accessionibus, Old. d consi. 198 col.2 ltē non procedit vbi causę vincendi sunt diuersę, Cag in reg. non debet de. reg. iur. nu. 14. Item non procedit in materia successionis, Cur. lun. cōsi. 49. nu.9. item nec in statutis anormalis, Gra. consi. 20. vol.2.& nouiss. multas ad d regulam affert declarationes, Gabriel concl. 4. de succes. ab intest. Nec obstat quantenus fœminæ nō possunt agere ad hęreditatem patris vel aui, cum per additionem sit confusa, quia bonorum sęparōnē impetrare potuerunt, Anch. ꝑsi. 220.& ita si habet cōis opi. Alb. Bru. arti. x. in 5. nu. v. q. uu. 56. Et isto casu aperta via fœminis vel amitis crederem agnatum beneficio amitarum ad aui hęreditatem vocandum, l.j. ff.de coniun. cum emī lib. §. si prætor, in rñsione ad l. si filius, §. cum quis, ff.de leg.j. vbi tota superexistentia facit deficere fideicommissum, & in ea doctrina hī ꝙ excluso filio per exhæredationem non impedit aliam succe-
17 dere, ad idem Bal. in l. quicunq;, C. de ser. fug. Cor. consi. x. sub nu.7. Pau. in citatis locis, Ay. cōsi. 288. Ois. n. qui cum alio admittitur alio sibi via aperiente admittitur pariter, sicut ille q stiam aperit, Old. consi. 213. inc. item ꝙ admitti. Et forsan tentari posset fœminis viam aperientibus in totum, agnatō masculum excluſum facto testatoris vltimo loco decedētis sine masculis admittendum, ar. l. amicissimos, ff.de excu. tut. q a prouisio legis illi prodest. cuius gratia facta est, Bal. consi 61. in 1. Ser Lappus, Tiraq. in ver. liberos, nu.cv. reuo. dona.† Quia hac
18 via sibi aperta ipse oībus reperitur esse potentior, cum in statuto stet obstatiue, inclusiue, & amitæ excludunt extrāneum per anormalam reintegrationis successionem. At extraneus non agnatum, licet habeat causam testati, quia via hac reinte
19 grationis aperta non tractatur de hæreditate proximi agnati, sed aui qui ab intestato decessit, quo casu locus est reintegrastioni, Alc. consi. 4. Tom.3. lib.9. & consi. 31. Et agnatus maiculas ius obstatiuum poterit vendere, & cui velit gratificar, Pau. consi. 323. col.3 in l.j. Cor. consi lxi. in 4. Bald. in Auth. de functus, C. ad Tertu. Bru. ar. x. nu.35.& in simili art. 6. nu. 137.

SVMMARIVM.

1 *Quod possum per me, & per alium, & qui possunt per se cum rebus ire, & per alium possunt.*
2 *Substitutus seruit periculo substituentis.*
3 *Represalię contra vniuersitatem quare indicantur.*
4 *Presentans malefactorem liberatur.*
5 *Conductor fisci remanet pro secundo conductore obligatus.*

QVAESTIO LII.

1 Alia succet reg. † ꝙ quædā per me possum, & p alium, l. si quis mihi, ff.de optio. leg. Ideo qui potest ire p se cū rebus, poterit & resper nunciū mittere, & qui non potest dominum prohibere, nec nuncium, l. Ossa, ff.de reli.& rumpt. fune. Bal. in consi. 408. in v. cōcessos, l. ita fuit, de manu. test. alias, 414.& exempla innumerra afferri possunt,& præcipue in casu singulari, l. ad similitudinem, C. de epis. aud. vbi Bal. †& sub
2 stitutus, qui pro me seruit, dī dericulo meo seruire, lo de Pla. in l. nullus, C. de dęcur. lib. xi. l o.& Luc. in l. agentes, C. de præpo. agen. in reb. lib. xii. Ro. consi. 297. vbi in operariis loquitur.
3 † Hinc ꝺ vniuersitatem repretaliæ indicunturob non admini stratam iustitiam, quia officialem eligendo, vel suastituendo suo periculo facere dī, l.2. ff. si mens. fal. mo. dix. Ro. consi. 338. in casu. At vniuersitas liberaretur iudicem exhibēdo, l.j. § ꝙ nouissime, ff.de pub. Idē in p̄sentāte malefactorē, ꝙ liberetur, Bald. consi. 203. in j.2. præsuppositio, substituentē de omissis te
4 neri, l. ex facto, ff.de neg. gest. l.j. C. de peri. no. li. x. idē in eo qui
5 ꝺducit rē a † ꝺuctore fisci, qa prim⁹ p secūdo remanet obligat⁹, l.2. C. d fu. reip. li. xii. Sed ubi substituēs hīret-ī facultatib. substituere fi tenet. Io. ī d.l. null⁹, & l. agētes, §. citatis, & ibi ꝺmorat qñ pro filio pater de gestis in officio teneatur, l.j. C. de filiisfa.

Digitized by Google

& quem, pater pro illis, li. xi. Boe. deci. 221. nu. 7. & regula maxime opere procedit in contractibus, qui consensu perficiũtur, l. consentu, ff. de act. & oblig.

SVMMARIVM.

1 *Seruiens per substitutum an gaudeat immunitate.*
2 *Substitutus in exercitu an gaudeat exaeptione bostica.*
3 *Substitutus proprie dicitur a principali.*
4 *Vicelegatus quis dicitur.*
5 *Vicelegatus Papæ non reuocatur a legato.*
6 *Gaubernator quis dicitur, & locumtenens, & an delegare possint.*
7 *Locumtenentis authoritas.*

QVAESTIO LIII.

1 Regula † præcedẽs, q̃ per me possum, & per alium, am pliatur vt eo casu quo per alium quis seruire potest eodem priuilegio substituẽs potiat̃, quo gauderet si per
2 alium non seruiret. Vnde infert̃, † q̃ Baro. qui vadit ad exercitum si reperiretur priuilegiatus, prout in militibus legi ornatis cõtigit, & per aliũ seruiret in exercitu gaudebit illiusmet immunitatibus, quib. potiretur si per alium non seruiret, l. filius, ff. de leg. l. vicarius, e. ti. l. nauicularij, C. de mu. & ho. l. nemine, §. ne autem, C. de decur. li. x. l. 2. C. de comit. re mi. li. 11. vbi Io. de Pla. & idem in auditoribus, l. eos, C. de prin. agen. in reb. li. xii. iõ & in exercitu per substitutũ seruiet. Bal. cõl. 483.
3 in j. magnificus. † Et vbi quis substituitur ab vniuersitate vt in Vice rectore, dr̃ eque ordinarius, l. 2. C. de offi. eius qui vicem alter. gerit, & Io. de Pla. in citatis locis, & l decernimus, C. de
4 aq̃. du. li. 12. † & ille proprie dr̃ Vicelegatus, qui a Papa substi-
5 tuitur; † & hic a legato minime reuocabitur, c. 2. de offi. dele-
6 ga. Fran. Mar. decis. 316. † & qui creatura papa dr̃ gubernator, & vbi est perpetuus potest moderate donare, Ana. vbi Bol. q. 81, col. 2. & Roma. consi. l. idem in præfecto vbi exactor tributorum donare p̃t, ac pauperi remittere, Tiraq. in ver. donatio ne largitus, nu. 95. in l. si vnquã, C. de reuo. do. Addẽ. est, q̃ ille qui a Papa creat̃, vna persona cum eo reputatur, c. i. de of. vicarii, & c. fi. & inter comites primi ordinis, l. j. C. de comi. qui prouinc. reg. vbi Luc. & oẽs debent illi reuerentiam, Rot. tit. de eo qui vicem alterius gerit. idem in locumtenentẽ præfecti vel præsidis qui eius agit personam, l. i. C. de offi. vica. Cass. de gl. mun. par. 7. q̃sid. 10. & 20. cum relat. a Dec. in c. quĩ, Abb. de offi. de lega. nu. 83. cum aliis, in d. c. & de † locumtenente
7 creato hoĩs vel legis authoritate, Bar. l. 2. C. eo. ille aũt q̃ creat̃ a Vicario non habet iurisdõnem nisi in casibus relatis a Paris. consi. 80. in 4. q̃ notandum est causa & occasione præcedentiæ, ut cognoscatur quis sit vere locumtenens.

SVMMARIVM

1 *Promittens factum an possit per alium explicare.*
2 *Differentia maxima est inter artifices.*
3 *Fides vbi uersatur, dicitur electa personæ industria.*
4 *Episcopus per alium, quæ sunt ordinis, non explicat.*

QVAESTIO LIIII.

Hæc proxima regula limitatur non procedere in industrialibus, l. inter artifices, ff. de solut. Bar. & Ias. in l. si sic stipulatus, nu. 19. ff. de verb. obl. c. fi. de offi. deleg. l. i ubi Doct. latissime, ff. de offi. eius cui mandat. est iurisd. Ideo faber cementarius uel pictor † promittens facere domum, vel picturã, uel factum quod non est in rerum nã, non poterit per aliũ
1 explicare, l. 2. §. ne autem, C. de cad. toll. Idem vbi negociũ est indeterminatum, Bal. d. § ne autem, & Aymo consi. 305. Me
2 no. q. 68. n. 13. in arb. iud. Q̃nia maxima ĩter artifices † hr̃ dr̃ia, & in dubio personæ censetur electa industria, l. personę, in fi. ff. de leg 3. l. in fideicommissaria, in fi. eo. ti. Luc. de pen. in di. l. nullus, C. de decur. lib. x. Fely. in d. c. q̃n, §. is autem de offi. del.
3 † rdem ubi fides esset electa, quia industria versaretur, quæ aĩ dr̃ accidentia, ideo non trãsmittitur, l. eius, ff. de curat. fur. Bal. in c. in omni. de testi. nisi actus explicaretur de consensu. illi⁹, cuius fauore erat electa dicta industria, Bal. ĩ d. c. in omni. nu.
4 60. & consensus debet adesse expressus. † Vnde quæ sunt ordinis, eps̃ per alium, q̃ per se ipsum, expedire non potest, ut ecclesiæ consecratio, ordinum collatio, sancti olei confectio, & similia, Luc. de pen. in l. 5̃, C. de re mil. li. 12. idem in cõdõne, quæ per hæredem adimpleri non potest, l. a testatore, ff. de cõdi. & demon. nec societas ad hęredes transit, in l. i. C. qui test. facere, pos. & 67. casus, in d. l. e 5̃ enumerantur a Luc. qui principi reseruati reperiuntur, nec potestas conferendi beneficia subdelegatur. quia industria dicitur electa, Paris. consi. 80. colu. fi. in 4.

SVMMARIVM.

1 *Compromissum sub nomine dignitatis non transit.*
2 *Successor in beneficio quando ad debitum teneatur.*
3 *Inseperabilia non transmissibilia, licet impetrari possint.*
4 *Fides dicitur animi accidentia personæ cohærens, ideo non transit. 18.*
5 *Fides causa formæ, & non transit.*
6 *Cohærentia in diuiduis non transeunt.*
7 *Personę notitia facit ut non transeant delegata, idem in singulari affectione.*
8 *Interpretatio illa sumenda quę rei aptior est.*
9 *Arbitrium non habet certum finem.*
10 *Hominum formæ diuersę.*
11 *Opiniones hominum uarię.*
12 *Animi motus dissonantes, ideo committi nequeunt.*
13 *A personis in compromissis non receditur.*
14 *Iuri accrescendi locus non est in abitriis.*
15 *Arbitrium pendens a voluntate est actus hominis.*
16 *Animi motum vnusquisque sequitur in dependentibus ab animo.*
17 *Intellectuales formæ non transeunt.*
19 *Qualitas non est sine subiecto.*
20 *Materiatum a materia dependet.*
21 *Persona dicitur subiectum, dignitas qualitas.*
22 *Episcopi legalitas semper præsumpta.*
23 *Animi passiones cohærent personę.*
24 *Virtutes non transeunt.*
25 *Personę vel dignitatis vbi sit habendus respectus.*

QVAESTIO LV.

Regu. q. 53. Limitatur primo non procedere ĩ arbitrio, & compromisso, q̃æ sub nomine dignitatis non
1 transeunt, † Barto. Ang. Imo. in l. qui liberis, §. hæc verba, ff. de vulg. & pup. & de cõi testatur, Dec. in c. q̃n, Abb. nu. 87. de of. deleg. Bal. c. j. §. Marchio, qui feu. da. pos. deci. Thol. vbi Afr. 70. vbi adhuc hr̃ q̃n succesor † in bñficio pro debito prædecesso
2 ris teneatur, Quia personæ industria dr̃ electa. vt Dec. in l. more maiorum, nu. 52. ff. de iurisd. omn. iud. Bal. in l. pe. ff. de arb. Bol. consi. 6. & inseparabilia non transeunt † licet impetrabi
3 lia sint. Ratio autem huius limitationis multiplex offerri po-
4 test, quia fides † aĩ dr̃ accidentia, & personæ cohæret, & in cohærentibus personæ q̃ fit per alium non dr̃ fieri, cum versetur circa diffinienda negocia, q̃ ingenium electũ respicit, d. l. ĩter artifices, & nã huius officii non est q̃ transeat ad successores vel hæredes, quia virtutibus aĩ & corporis exercetur, Bal. con.
5 159. in 3. super eo. & fides † dr̃ causa formę, quia suo arbitrio & singulari industria dat formam. & a persona non recedi-
6 tur, quia quæ indiuiduis cohærent † non sunt cõicabilia, l. Stichus, de leg. 3. & finitur cũ persona, sicut ubi aĩa, a corpore separatur, l. quæsitum, §. vl. ff. de preca. Bal. in c. in præsentia, nu. 12. de prob. vbi quæ non descendũt in hæredẽ cũ persona finiuntur, licet aĩa non ꝛsumetur sicut corpus, q̃ vetustate conterit sensibili sp̃ remanẽte, i. aĩa, cum suis potentiis abstractis, vnde succedit, q̃ diabolus nos tentat, ideo dicit Bal. in c. inter dilectos, nu. 13. q̃ qui de alio seculo dubitant sunt bestię, i. sine aliquo intellectu. Sed hæc proxima limitatio iudicio meo
7 non procedit vbi personę † notitia non hr̃, quia non ad personam, sed dignitatem dr̃ habitum esse respectum, l. qui habebat, vbi Soc. ff. de rebus dub. quia & personæ prĩcipi vt plurimum sunt incognitę, d. l. qui habebat, Bal. consi. 217. in 3. ego puto Paulus, consi. 357. in j. ddm, & personæ contemplatio inducitur ex singulari affectione, Bal. consi. 194. in 2. præmissis, Ias. in l. more maior. nu. 65. de iur. om. Menoch. q. 60. num. 25. in arb. iud. At propter notitiam personam esse contemplatam, Anc. consi. 130. col. 2. pro & 2̃ Io. de Ana. consi. 19. col. 3. & ĩ istis illa est sumẽda ĩterp̃tatio q̃ rei de qua agit̃ sit ꝛgruentior, & magis verisimilis, Meno. de arb. iud. 68. q. nu. 12. Alia ratio huius primę limitationis afferri p̃t in compromissis, qđ non transeant in successorẽ dignitatis, quia, vt dicebam, arbi-
9 trium, non hẽt † certũ finẽ demonstrõnem a natura: sicut. n.
10 diuersæ † sunt hominum formæ ita in aĩo maiores † exist̃t
11 varietates, vt Cic. lib. j. offi. l. si vnus, ff. de arb. l. quia poterat, ff.
12 ad Treb. & aĩ motus, † dissonantes, iõ ꝛmitti nequeunt, Bal. ĩ
13 c. si pro debilitate, col. 3. de offi. deleg. & in † compromissis a personis non receditur, l. fi. C. de ꝛh. emp. Doct. in l. si quis ar-
14 bitratu, de verb. obl. nec in arbitrijs locus iuri † acrescendi, c.
15 duobus, de re iud. nu. 6. quia arbitrium pendet † a voluntate, & est actus hominis, nõ dignitatis, & rei animatę, & uerba ꝓprie sunt accipienda, Bal. in j. ꝓst. ff. ver. §. hæc erũt, & ex eo ga in dependentibus ab aĩo vnusquisque seq̃t aĩ sui motũ, † Bal.
16 in c. causam quæ, in fi. de re iudi. Tertia rõ p̃t afferri ĩtellectua
17 les formę non transeunt † de subiecto in subiectum ꝓp industriam sic electam, Iun. in c. fi. de offi. deleg. & arbitrium dr̃ insertum personę, l. in compromissis, ff. de arb. & fides quæ dr̃ aĩ
18 accidentia transmitti non p̃t † & hoc casu dignitas sine persona nihil agit, l. cuius bonis, ff. de curat. furio, l. Tutelę, ff. de tut.
19 sicut qualitas. † sine subiecto esse non potest, l. 2. ff. de vsufru. l. stipulationes non diuiduntur, ff. de verborum oblig. & mate
20 riatum dependet † a materia, Bal. in rub. de pac. nu. 6. & in pro
21 posito, subiectum † dr̃ persona qualitas autem dignitas, arg. l. si arbiter, ff. de arb. ideo promotus ad dignitatẽ, ut eps̃, archi-
22 eps̃, quorum † legalitas & industria semper est prę̃sumpta, l. vni. C. de offi. præfect. præt. & in aut. de test. §. Scimus, illud misterium non potest alteri explicãdum committi, q̃a industria

digni-

Digitized by Google

dignitates imo pro dignitate constitutus est, ar. l. cum vnus, de
23 alimen. l. resp. & aī † passiones personæ inhærent. Bald. consi.
123. Reueren. in v. & virtutes quæ descendunt a lumbis nr̄is
24 circunscripto hr̄ditariarum facultatum iure † non transeunt
in posteros, Bal. consi. 217. in 3. ego puto, col. 2. ad idem Bal. ꝙ
quæ sunt fidei non transeant, consi. 121. in 3. a capi. vbi qū̄ per
sona est causa immediata, persona, non dignitas attenditur,
25 † idem vbi competunt dignitati principaliter, sed dignitas in-
formar subiectum, & sine persona nihil agit, & ibi declaratur
optime, vbi præpositio nominis proprii vel dignitatis atten-
datur, nu. 6. & 7.

SVMMARIVM.

1 *Nomen appellatiuum quando causa demonstrationis sit appositum.*
2 *Nomen appellatiuum an dicatur contemplatum vbi personæ notæ sunt.*
3 *Nominis appellatiui propositio an attēdatur vbi ex coniecturis contra-*
rium suadetur.
4 *Scriptura a mente exordium sumit.*
5 *Sensus verbis præferendus.*
6 *Dispositio an realis vel personalis sit, quomodo cognoscitur.*
7 *Rempublicam regens agit virtute sibi attributa, & dicitur virtus orga-*
nica.
9 *Dignitas obtinet vicem personæ.*
10 *In locatione an contineantur ea quæ in iocundo aduentu principis præsta-*
ri consueuerunt.
11 *Industrialia, & quæ fidei sunt, non transeunt.*

QVAESTO LVI.

1 Hæc prima & principalis limitatio, procedit ēt ꝙ esset p̄-
positum nomen appellatiuum, quia cā † demonstrō
nis appositum censetur, Ro. ꝙsi. 343. ex proposito, n. 9. & 11. &
pp certæ pſonæ reuerentiā, ac proprii subiecti, l. fideic. §. inter
dum, ff. deleg. 3. Bald. in alleg. ꝙsi. 217. ego, in 3. & hoc qñ notæ
2 † sunt personæ. ad idē Rip. resp. 3. col. 2. de iure nat. & accidēs
ponitur pro subiecto, Bal. in c. ad audientiā, nu. j. de præsc. Rip.
d. loco, nu. v. & nominis appellatiui propositio non attendit
3 † vbi ex coniecturis q̄riū̄ suadetur, Anc. consi. 327. discurrit,
Ro. d. ꝙsi. 363. n. 4. & ppea dr̄ finiri ſm varias interpretationes
4 mentali ꝙsiderōne inspecta. quia scriptura a mēte sumit † ex-
ordiū̄, l. iurisgen. §. prætori, ff. de pac. j. q. j. manifestum, l. 2. de ꝙ-
sti. pec. l. 3. C. de lib. præ. & ut aīa corpori, ita sensus verbis est p̄-
5 ferēdus, † 38. di. sedulo, Luc. l. i. C. deo ffi. præſut col. 4. li. x. l. fi. ff.
ad exhib. l. si quis ita, in fi. ff. de test. tut. Pau. ꝙsi. 332. Viso testa-
6 co. in 2. Alex. ꝙsi. 76. in 4. & dispsitio † sit realis, & ī rem scripta,
viden. est an loquatur de successoribus; & aduerte ꝙ qui regit
rempublicā nihil agit per se, sed virtute dignitatis collatę ab
7 ipſa republica, & dr̄ virtus organica † & iō dispositio an sit trā
slitoria, cognoscitur ex forma dignitate, & authoritate ꝙcedē
8 tis, † & ex ipsa republica representata, quę non moritur, Bald.
consi. 159. super col. 2. in 3. Ad idē, ꝙ nomen dignitatis sit lo-
co demostrōnis, & in ll. referre vr̄, an nomine proprio, an ea
demōstrōne quæ vice nominis proprii fungat aliqnid demō-
stretur, l. certum, ff. si cer. pe. l. nominatim, ff. de li. & post. Old.
consi. 100. in exequutione. Accedit, quia dignitas vicem obti-
9 net † personę, l. nominatio, ff. de no. l. si vero, ff. de leg. 2. l. in eo,
in fi. de acq. rer. do. Old. consi. 283. circa præsens, col. 2. & mul-
tum refert an sit contemplata persona, l. 1. ff. si quid ī frau. pa.
§. pe. & ibi hr̄ vnum notandum; an in locatione fructuum cō
10 tineant̄ ea quę in iocundo principis aduentu præstari † ꝙsueue
rūt, l. Seiæ, §. medico, de an. leg. ad idem Pau. ꝙsi. 170. in 1. Dec.
in c. inter cœtera, de app. Gomes. de trien. pos. q. 37. Old. consi.
127. Dec. consi. 632. nu. x. Bart. consi. 202. in 3. Ias. l. diuortio, §.
si ipsi in anno, ff. solut. ma. & iō multum interest, an fides, vel
industria, uel dignitas sit contemplata, cum illa † quæ fidei &
11 industriæ sunt non transeunt, Bal. d. consi. 121. in 3. & ibi decla
rat qñ authoritas cum persona finiatur. Licet alias multū re-
ferat nominis proprii uel appellatiui prępositio. Dec. consilio
382. Ruy. consi. 163. nu. 9. in 2.

VMMARIVM.

1 *Verbum (sic procedas) personalitatem significat.*
2 *Verba personalia ex fide procedunt.*

QVAESTIO LVII.

1 Secundo limitat̄ nō ꝓcedere vbi in ꝓmissis † dictū̄
est, tu ꝓcedas, Bal. in c. fi. de offi. deleg. idē vbi
additū̄ est ꝓnomē, ipse. Bal. consi. 304. in v. quia ꝓsonalissima
dictio est, l. filiusf. §. diui de leg. 1. Rol. ꝙsi. 55. in 3. nu. 29. Alc. ꝙsi.
62. Tom. 2. li. 6. alias, 394. & cons. 1. To. 4. li. 6. non est dubium.
2 & qñ verba sunt personalia † ex fide procedunt, Bal. d. consi.
121. a capite, nu. 8. in 3.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius succedit in causa.*
2 *Iudicandi munus est annexum iurisdictioni.*
3 *Iurisdictio non pendet ab animi motu sed ex actis.*
4 *Iudicium certam habet formam.*
5 *Iurisdictio fortior illa quæ competit iure proprio.*
6 *Priuilegium facilius tollitur quam ius commune.*
7 *Priuilegium quod habemus iure proprio.*
8 *Industria quomodo cognoscatur.*
9 *Visitatores hodie non possunt per substitutum exercere.*

QVAESTIO LVIII.

Tertio declaratur & limitatur, d. reg. non procedere in
delegato, & relatis copiose a Meno. d. q. 68. sec°
1 in ordinario, Dec. in d. more, n. x. & 14. Ias. de iur. om. quia † trā
2 sit cā cępta in successorē, quia iudicandi † munus iurisdōni an-
nexum dr̄, & sic offō, & iurisdō nō pendet ab aī motu, sed ex
3 actis † & probatis, & per quemcunq; sapientem discerni pos-
sunt, & idē forsan dām est ubi arbiter prout de iure esset elec-
tus, secus in arbitratore, quia quælibet leuis occasio sufficit.
4 Bal. in c. humilis, ve maio. & obe. quia iudicium † certā habet
formam. Bal. in c. apostolica, sub nu. 4. de offō deleg. fallit vbi
prępositū̄ esset nomē propriū̄, ex relat. per Dec. d. c. qñ, Abb.
nu. 14. & Dec. in alio notabili casu declarat, ꝙsi. 382 nu. 3. Ruy.
consi. 163. nu. 9. in 2. & in ordinario non mirum si ad succesō
rem fit trāslatio, quia dr̄ hr̄e iurisdōnē iure proprio, & fortior
5 illa dr̄, quæ † competit iure proprio, Old. ꝙsi. fi. Bal. ꝙsi. 485. in
1. statuto, & facilius tollitur priuilegiū̄, l. eius qui, ff. de test. mi.
6 & potentius † est ius cōe q̄ priuilegiū̄, Old. consi. 268. 1. col. 11.
Pau. consi. 440. in 1. & Bal. consi. 485. statuto, in 1. & ibi ēt hr̄
7 † ꝙ fortius dr̄ priuilegiū̄ ꝙ habemus nostra prouidētia, q̄ alie
na. iō commissio facta Vicario nō transit in successiorē, Dec.
d. c. qñ Abb. nu. 61. item de ō. empt. Bal. d. consi. 121. & an ele-
8 cta sit industria pſonæ † cognoscitur ex forma mandati, & ex
magnitudine negocii, sunt. n. negocia ita magna, quæ non per
fectis iniungi consueuerunt, l. inter claras, C. de sum. Tri. vnde
9 reformatores † ac visitatores ep̄i hodie deputati per Sanctiss.
P. N. Grego. XIII. per se ipsos visitare tenentur, Bal. d. cōsi. 121.
Ias. d. l. more, Ay. consi. 303. & idem in deputato ad opus pieta
tis, Bald. consi. 39. in v. Viso. & in arduis industriam declam ꝓ
ut in visitationib. præmissis, Meno. c. q. 88. nu. 13. de arb.

SVMMARIVM.

1 *Concursus plurium vbi necessarius sit.*
2 *Duo vbi necessaria pluralitas non parit singularitatem.*
3 *Arbiter vnus non potest alterum præuenire supplantando.*
4 *Festinatio præceps non est digna præmio.*
5 *Supplantatio quando dicatur, & vbi licita. 8.*
6 *Creditor in exigendo an alium præuenire possit, & an primus possit pe*
cuniam a secundo exactam uendicare, & an detur reuocatoria. 13.
7 *Supplantatio in creditis ex causa lucratiua admittur. 9. secus ex causa*
onerosa. x. & tractans de damno præferatur. 14.
11 *Dilatoria laudatur, festinatio propterea damnatur.*
12 *Diligentiæ laus, uigilare licitum est.*
15 *Gratificationi quando locus sit debitori.*
16 *Iudex delegatæ an collega vices suas demandet.*

QVAESTIO LIX.

Quarto loco limitatur vbi factū̄ plurib. est commissū̄,
quia ab oīb. est expediēdum, alias hominis vel
1 legis intentio non suppletur † vbi omnium concursus est ne-
cessarius, ar. l. 1. §. sed si plures, ff. de exercit. l. sed si pupillus, §. ꝙ-
2 demnatus, de inst. l. Titium, de admi. tut. l. itē fundum, § si ea,
ff. mand. & in aut. vt sacras ius. Quia vbi † duo ad vnam dispo
sitionem sunt necessaria pluralitas non parit singularitatem,
l. falsa, §. si quis, de cond. & demon. ꝙ non procedit in odiosis.
Ana. vbi Bolo. consi. 22. & an fauore aīæ Bal. consi. 229. in 2.
verba, col. 2. & prædicta procednnt ī duobus arbitris, l. Pedi°,
ff. de arb. l. item, §. si plures, ff. eo. l. si tres, c. ti. nec vnus potest al
3 terum arbitrorum supplantando præuenire † aliis potestatem
4 arbitrandi auferendo, quia præceps festinatio non est digna
4 prēmio. † l. edicto, §. Cum ante ff. de iu. fis. l. 2. §. si forte, ff. de ad
Tert. l. cum seruns, de acq. hære. l. si. maritus, §. 1. de adult. & dr̄
supplantatio, Bal. in c. oblatæ. sublatę, sub nu. 3. de appel. Oldr.
5 ꝙsi. 306. 307. ꝙ qñ † & vbi licita sit supplantatio, Bal. ī ꝙsi. 277.
in 2. in quadā, vbi declarat illud Gede. 20. & 37. & an creditori
6 licitū̄ sit † aliū̄ in exigendo p̄uenire, & vr̄ ꝙ sic, ēt ꝙ sit poste-
rior, primūq; creditorē nō posse vendicare pecuniā per ēm ꝙ-
sumptā, ex relata, Gra. post Cęsareas Decis. q. 1. & in debitis ex
cā lucratiua ꝙ sit locus supplantationi, & præuentioni, Alex.
7 ꝙsi. 135. in v. Cag. in duob. hr̄dib. † qb. ꝓ virili dēt̄, nu. 103. l. 2. C.
de pac. inter emp. & loq̄t̄ in iure redimendi, & Tiraq. in tract.
8 so. mihi, 852. nu. 37. declarat, Bar. hāc mām p̄occupationis † in
l. in lege, vbi, Alc. ad l. Fal. gl. in l. inter eos, de re iu. l. verū̄. ff. ꝓ
so. Rouc. in l. reos, n. 64. de duob. reis, Cagno. in l. fr̄a frater, de

Digitized by Google

cond.ind.& in prætendentibus cauſam † lucratiuam, meliorē eſſe cauſam prę occupantis, Bal.conſi.84.in 3.præmittendum.

Secus ex cauſa onerola.Pau.cōſi.179.in 2.col.j.facit,l.ſi nō expedierit,§.ſi pupillus,ff.de bonis aut iu.& comendatur † in
10 terdum dilatio,ut in l.bonorum,de bonorum poſ.l. ſcię dum. de vſuca.l.cum de indebito,ff.de prob.vt in conſulendo peri-
11 tiores,& in talib.melius eſt differre † quam præcipitare,l.cum quaſi,§.eleganter,ff.de fidei.lib.l.prætor, ff.de vac.munerum, Old.conſi.42.eorum,vbi ait non eſſe dignam præmio præcipitem feſtinationem,& propterea ſupplātatio damnatur, at &
12 in pleriſque feſtinatio comendatur.† Luc.in l.ijs tiñmō,C.de Cur.pub.lib.11.& diligentia in multis laudabilis, l.ſi nō expedierit,§.ſi pupillus,ff.de bonis.aut iu.l.in ſumma de pec.in fi. & licitum eſt vigilare pro ſuo procurando comodo, l.pupillus,ff.de iis quæ in fraud.l.qui autem,e.ti.Bar.d.l.reos, & Gra.
13 in citato loco,nu.4.& reuocatoriam non concedendam,† niſi in ſubſidium ꝫ alium creditorem,Pau.d.cōſi.179.col.j.ver. potuerunt,in 2.licet tractans de damno pręferatur tractanti
14 præuenire † in lucro captando Bar.& Alex.in d.l.in lege,Pau. in l.qui hominem,ff.de ſol.Bar.& Pau.in.d.l.reos,8.q.Cag.d. l.frater,nu.193.& de hac præoccupatione,Tiraq. de iure 1.q. 17.nu.4.Alex.conſi.135.in v.Pau. in l.ſi toto, de leg.1.Ron.d. l.reos,& l.eandem,nu. 64.61.l.ſi ex duobus, nu. 51.immo &
15 debitori datum eſt † vt poſſit alteri gratificari,l.ſi quis ſeruos, §.inter duos,deleg.1.& gratificatio nālem & antidoralem inducit obligationem, Abb.c.poſt electionem,de ꝯceſſ.pręb. & in quibus locus ſit gratificationi, Alex.in l.ſi Titius, de ver. obl.Bar.l.ſi vt certo,§.ꝙ vero.como.Rom.ſing. 698.Rebuf.in concord.Fran.de Colla.fo.386.& in ea non eſt locus variationi, Anc.conſi.214.Fran.gl.in c.cauſam,de elect.l.ſerui electionem,deleg.1.diligentiamq; comendari,l.vni.C.de mend.vali. l.diligenter,C.de aq.pu.vbi Luc.lib.12.

Sed.hæc quarta declaratio nō vī procedere in duobus iudi
16 cibus delegatis,† quia alter ſuo collegæ poteſt ſuas vices delegare,vt per Dec.in c.quamuis,de offic.deleg.alias vnus ſine altero cauſam expedire non poſſet,c.vno delegatorum,de offi. del.& multa habentur a Decio,in c.prudentiam,e.ti.

SVMMARIVM.

1 *Officium prædicandi non tranſmittitur.*
2 *Prudentia & virtutes non ſunt ex radice.*
3 *Prędicare populo magnam reqairit induſtriam.*
4 *Prædicatur non minus moribus, quam verbis.*
5 *Vitę ſanctitas arguit prædicationis effectum.*
6 *Exemplis magis, quam verbis prædicatur.*
7 *Exempla maiorum incitamenta virtutum.*
8 *Culpa vehementer trahitur in exemplum.*
9 *Facta dicuntur verbis fortiora.*
10 *Factum tacitum.*
11 *Intellectuales formę non traſeunt de ſubiecto in ſubiectum.*
12 *Beneficia curata quę ſunt.*

QVAESTIO LX.

1 Tertio d.reg.limitatur non procedere in officio † prędicationis quod dī officium intellectus ſpeculatiui & practici,& differt ab ītellectu,claritate, & ſpeculatione, & eſt proprium epiſcopi munus, & ad eius ordinariam pertinet iuriſdictionem; cœteri vero prout ſunt regulares,fratres prædicatores,& alij fratres ex poteſtate,ex priuilegio conceſſa per ſanctam ſedem apoſtolicam,c.inter cœtera.de off.ord. & confirmat ſacratiſſima ſynodus Tridentina,ſeſſ.v.c. 2.& dī de annexis curæ animarum,glo.cle.dudum,de ſepul. Gomeſ. de Idio.q.1.nec prelati aduerſus vniuerſitates poſſunt allegare longiſſimi temporis curſum,dicentes ab vniuerſitatibus ꝓ uideri conſueuiſſe,d.cle.dudum,de ſepul.Rip.rñſo, 1. de conſuet.Bald.in c.quia plerique,de offi.ord.

2 †Comprobatur,quia prudentia,& virtutes non ſunt ex radice,ſed ex animi accidentia,d.l.cuius bonis, c.grandi de ſuppl.neg.in 6.†& prędicare populo magnam requirit induſtriā
3 & maximi eſt ponderis in eccleſia ſancta Dei tum propter ſubiectum quod eſt verbum Dei,& hominem requirit expertum,Gomeſ. d. q. 1.tum ꝓp animarum ſalutem,quæ cœteris rebus eſt ante ponenda,l.ſancimus,C.de ſacroſ.eccl.centum, C.de annon.ciuil.lib.11.vbi Luc.col.3.vnde in his non nudū miniſteriū,ſed fides dī electa,ar.l.in omnibus cauſis,ff.de reg. iur.l.ſi conuenerit,ff.depoſ.l.vnum,§ pen.ff.de leg.3.Bald.cōſ. 217.lib.3.incip.ego puto.

4 †Accedit quia minus moribus, quam verbis prędicatur.
5 † & ſanctitas vitæ arguit prædicationis effectum, Bald. l.vni,
6 C.de cad.tol.Ariſt.11.poli.c.11.ait † magis nos exemplis, quā verbis proficere, Ay.conſi.204.nu.63.Grego.in dialo. ait nonnulli quos ad amorem patrię cęlestis plus exēplam quā præ-

dicamenta ſuccedunt Luc.in l.exemplo,C.de decur. lib. x. & prius dñs noſter benedictus nobis relinquens exemplum cæpit facere, quam docere; quia vita paſtoris debet eſſe diſcipulorum,2.q.7.c.paſtoris,c.nemo,81.diſt. † & exempla maiorū
7 incitamenta & fomēta virtutum ſunt,quorum exempla præiudicant,l.ſi cohortalis,vbi Luc.C.de cohorta.lib.12.Old.conſi.228.inci.ꝙ fratres,co.fi.& tot mortibus digni ſunt quot perditionis ad ſubditos exempla tranſmittunt,11.q.3.c.præcipue. dicuntur enim ſpeculatores prælati,& præuidentes,21.dist.ca. cleros,ſalterræ,ſic & alii rectores,& epiſcopi ſunt loco apoſtolorum,ut declaratur,in c.in nouo.21.diſt. Rom.conſi.ſi nu.6. dicuntur ſuper intendentes,d.c.cleros,& aliis præbent exempla tanquam arietes gregi,7.q.1.c.ſciſcitatis,Pau.de Caſt.conſi.403.lib.i.in prin.ſunt debitores canonum regulas obſeruare,9.q.3.c.cuſtodes,24.q.3.c.cum quibus, Roma.d.conſi.325. poſſunt tanquam inutiles amoueri,idem in d.loco,quia nullum,& inutile,cōparantur, Ay. conſi.9. nu.6.Dec.declarat in l.mandatam,de offi.eius cui mand.at Dei gratia habemus vitam ſanctiſſimi paſtoris,ſummique capitis moribus optimis, ſummiſque exemplis refertā. & omnes alii eiuſdem veſtigia luſtrari debent.

8 Et tiñ prælati bonorum exemplum dare tenentur,† quia illorum culpa trahitur in exemplum,Luc.d.l.exemplo,& facta
9 plurimum ab ignorantibus ponderantur,† quia facta ſunt interdum verbis fortiora,l.ſi tiñ,§.qui dicit,de ædilic.edi.Dec.in c.dilecti,de app.ſecundo no.Ay.conſi.203.nu.13.l.de quibus, ff.de ll.Luc.l.1.C.de his qui ſpon.mu.col.fi.Ay.conſi.6.nu.29. 101.Dec.conſi.206.Dec.Cag.in l.non vult de reg.iu.& propterea malum exemplum eſt punibile,Anc.conſi.24 in fi.Lſi qs, §.abortionis,ff.de pœnis,ꝙ Ioui.Hier.ait de noſtro grege *pali* di & quaſi huius ſeculi peregrini licet ſermone taceant habitu loquuntur.

10 † Id autem ꝙ diximus ꝙ facta ſunt fortiora verbis,quomodo procedat,videatur inf.

11 Vltimo intellectuales † formæ non tranſeunt de ſubiecto in ſubiectum,& concionari populo dicitur intellectus ſpeculatiui & practici,& differt ab intellectu,claritate,& ſpeculatione,Bal.in c.apoſtolica,nu.4.de offi.deleg.& ad curam animarum pertinet,Pau.ad Timo.c.3.& ſeq.& in catechiſ.fo.9.& in ſacractiſſimo concillio Tridē.23.ſeſſ.de refor. c.i. Sanctiſſime igitur ſuper reſidentia fuit exequutum per Sanctiſſimum D. N.Pium,pariterque confirmatum, ꝫ omnes Curatos, de qua reſidentia vltra Docto.in tract.de reſiden. pulcherima,refert, Luc.in rub.de litto.& itin.cuſto.lib.12.Ferr.cōſi.32.& in ea dī electa induſtria perſonę; & induſtria vnius non eſt alterius, l.ſi non ſortem,§.libertus,ff.de cōdict.indeb.ideo non admittitur ſubſtitutus,l.nemo,l.ſecūda,ff.de duobus reis, c.is cuius, de offi.deleg.& cura animarū conſiſtit in exercitio; & eſt ars artium,c.cum ſit,de æta.& qualita.Rebuf.in praxi.in verſ.diſpenſatio de non reſidendo,nu.20. quia in duobus pariter beneficiis deſeruire non pōt,l.fi.C.de aſſeſ.iuxta illud, qui binos lepores vna ſectabitur hora,qñq;, qñq; carebit vtroq;, & nemo corporaliter niſi in vno loco reſidere poteſt; & multas rationes adducit. Bald. in c.dudum. de elect.l.diem functo, vbi Dec.col.1.ff.de offic.aſſeſ.

12 † Et quæ dicantur curata beneficia Gome.de idio.q.2.Dec. in c.ad aures,deſcrip.Ferret.conſi.112.Rebuf. de literis gra. & iuſt.in tit.de ſtat.benefi.num.22.& ſtricte ſecundum ipſum dī poteſtas ligandi & ſoluendi. Officiumque curati circa multa verſatur,vt inſtruere circa articulos fidei.c.ut quiſquis, de vita & honeſta.cle.Roma.cōſi.326.incip.circa, col.1.& idem Rebuf.in concorda.Fran.de collat.fo.431. vbi declarat quæ dicatur eccleſia Parrochialis, Old.conſi. 67.vbi hī an penes archidiaconum vel collegium reſideat cura, & circa poteſtatem ligandi & ſoluendi,& multa alia.

Et an plebania,quæ ſolum habet onus baptizandi, exigat reſidentiam.Io.de Imo.in c.2.de bapti. & ibi Zabar. videntur tenere partem negatiuam,& Dec.d.c.ad aures, & monentur illa ratione,quia mulier & laici ſunt capaces, c.conſtat,de cō ſecrat.diſt.4.30.q.1.c.ad limina,& in c.in nona. 17.q.7.concordat Rebuf.in d.loco,fo.431.

Sed hæc ratio ſine dubio forſan procederet, ubi ad plebanum nudum miniſterium baptizandi tantum ſperaret,ſed vbi circa articulos fidei inſtruere teneretur,& alia gerere, quæ induſtriam concernerent,& maxime ubi adulti ad Sanctiſſimum ſacramentum baptiſmi veniunt,aliud dicendum eſſet, quia illos docere oporteret,ut in cathecumeno.

Et licet in pluribus ſuper reſidentia ex legitima cauſa diſpenſetur de quibus,d.l.ſeſſ.23.de refor.c.1.at ex hoc reſidentia non deſinit eſſe neceſſaria,& ita in caſu ſingulari de quo per Abb.in c.quanto de conſuet. col.pe.quia ius ſpeciale non eſt ad vniuerſum trahendum,cum exceptio confirmet regulam in caſibus non exceptuatis,Dec.& Cagno.latiſſime in reg.prima.de reg.iur.

SVM.

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Induſtria non ſubdelegatur.*
2 *Conſcientia dicitur animi paſſio ſaluatur ex iudicio nullo ſub nu.3.*
3 *Motus animi ſunt diſſonantes.*
4 *Exequutor in forma dignum an ſubdeleget.*
5 *Conſcientię vbi quid committitur, an ſit neceſſaria citatio.*
6 *In commiſſis conſcientiæ non diſputatur de ꝓcibus.*
7 *Ratio de commiſſis conſcientiæ quomodo.*

QVAESTIO LXI.

1 Sexto d.regula limitatur vbi Papa mandat alicuius cõſcentiam onerando, quia iſto caſu dr̃ electa † induſtria ꝓſonę, Bal.ī l.nulli, C.de ep.&cle.n.4.Men.q.68.de ar. iu.nu. 8.& non eſt conſcientia niſi a Deo cognita.Bal.ꝙſ.111. in 1.quidam.ad idem Fel.in c.qm̃.§.is aũt.de offic. deleg.nu.2. & 7.vbi declarat, non procedere qñ verba nõ ſonarent in mo
2 nitionē † ꝙa ꝙſcientia dr̃ aī paſſio ſuggerẽs bona,& mala diſſuadens, cuius ſolus Deus eſt ſcrutator. Bal. cõſi.111.quidam. in j.col fi.Ana.conſi.34.vbi hr̃ qũo ꝙmiſſa ꝙſcientiæ reſcindãtur,& quia conſcientia melius noſcunt periti q̃ imperiti, cũ ſciant diſcernere inter lepram & lepram, iõ ſcientia vnius nõ eſt alterius,& ꝓpea ſubſtitutus non admittitur, Bal.in titu.de
3 no.feu.§.fi.in fi.† aī.n.motus qui ſm maiorem cognitionē regulãtur ſunt diſſonantes, & velle ſuum cuiq; eſt, nec voto vnitur vno.l.ſicut.ff.de arb.l.quia poterat, ff.ad Treb.Bal.in c.ſi pro debilitate, de offi.dele. & qũo debeat quis ſe regulare ſup ꝙſcientiæ commiſſis, Alc.conſi.53.Tom.3.li.9.vbi ſolennia iuris non ſunt ſeruanda in procedendo, & ſufficit ꝙ ẽt habeat voluntatem minus ltĩmã, Bal.in c.nẽ innitaris, de ꝙſt.quia ex actu inutili ꝓbaṫ voluntas teſtatoris, l.fi.ff.de reb.eorum, Cur. in.conſi.72.nu.x.col.pe.Ay.conſi.293.col.fi.declarat Bal.in c. ad aures, de reſc.col.1.l.mandatã.vbi Dec.de offi.eius cui mã. eſt iuriſ.& de commiſſis conſcientiæ non eſt reddenda rõ per ſenſum corporis.Bal.in §.ſi qnis mãſum.ſi de inueſt. inter do. & vaſ.lis oriatur,n.1. Iõ vbi pœnitẽtia iniungitur ſalutaris ab ep̃o,& neminem lędit, pro eius adimplemento præſumitur, & eius iuſto ſtandũ erit.Bal.& Fel.in c.teſtimonium, nu.36.de teſti.& ita obſeruari vide coram Reuer.Antiſtite.Hiero. Manello ep̃o Nuc.dño meo Colen.& in paruis non eſt quærẽdũ. Bal.in l.2.nu.3.C.de reb.cred.Idem vbi negocium nõ hẽt certam formam, quia perſonæ induſtria vr̃ electa, l. fi.de diuer.& tẽp.preſc.Bal.in c.ſi pro debilitate, nu.14.de offi.de leg.Meno. d.q.68.nu. 13. iõ pluralitas non reſoluitur in ſingularitatem, vbi pro forma requirebaṫ, l.Pedius, §.in ſeruum, ff. de arb.cũ ſeq.l.ſicut trib.ff.de re iud.Bald. conſi.123.inc.Reuerediſ.lib.v. Iaſ.in l.quicunq;.C.de proc.niſi tale foret negocium, ꝙ nullã
4 peritiã exigeret. † Idem in exequutoriali in forma dignum, ſuper quo papa ꝙſcientiam onerat delegati, Ro.deci.18.alias
5 443.quæ incipit fuit dubitatum, in nouis; † nec de commiſſis conſciẽtiæ neceſſaria eſt citatio, ſed ſufficit qd̃ ꝓbõ iudici concludat, ex quo commiſſio dr̃ conſcientialis. Lap.alle.61.inci. Circa Io.de Ana.c.2.de iura.calu.Bal.in l.2. C. de fideic. & dr̃ remiſſum ad veritatẽ, Fel.in c.1.nu.53.de ꝙſt.Bal.c.fi.ſub nu.6.
6 & quia † veritas magis cognoſcitur a peritis q̃ imperitis, iõ nõ
7 datur ſubſtitutus † qũo redenda ſit rõ de commiſſis conſcientiæ. Anc.conſi.436.incip.nec de ſecretis, nu.3.

SVMMARIVM.

1 *Induſtria in his quæ ſunt maximi ponderis an electa cenſeatur.*
2 *Succeſſorem non habent quæ fidei ſunt.*
3 *Tutela, commiſſaria, officia, & dignitates ad ſucceſſorem non tranſeunt.*

QVAESTO LXII.

1 Septimo d.regu.limitatur, vt nõ procedat in his quę ſunt maximi ponderis † quia fides per miniſterium dr̃ electa.gl.& Imo.in c.fi.de off.ord.Dec.in c.1.de of. leg.Cor.in conſi.157.in 4.vol.ſub nu.7.vt eſt cuſtodia alicuius fortilitij, Iaſ.l.3.C.de iud.Ay.conſi.303.ſub nu.3. vbi plura recẽſuit: in quib.perſonæ induſtria dr̃ electa. Par.conſi.47.lib.j. nu.87.Fel.in d.c.qm̃, nu.8.d.is aũt. de offi. deleg. vbi certę perſonæ miniſterium committit̃.Bal.conſi. 52. in literis, in quin. quia negocia quæ aī diſtinctione gerũtur, in quib.ſingularis requiritur perſonæ induſtria, ſunt aī quædam paſſiones, & iõ non ſunt delegabilia, Bal.d.conc.417, inc.Reuerendiſſimus, li.
2 2.alias.123.in 5.† Iõ commiſſaria,& officia, vbi eligitur fides, & ſiḋr voluntates defunctorum morte finiuntur. d.§.ne aũt. C.de ca. toll.fideicõmiſſa,§.ſi ſic.ff.de leg.3.† Idẽ in offõ tabel
3 lionatus ꝙ ad hr̃des non tranſmittitur, quia non hr̃ ſucceſſione, ſed ordinatione, electione, uel priuilegio, ſicut imperiũ & aliæ dignitates conſimiler, c.venerabi.de elect. Io.de Pla.in l.generali. C.de tabu.li.x.col.2.At bene notariorũ rogationes ad hr̃des tranſeunt, ad quorum petitionem alteri notario iudicis authoritate committunt̃; vt in publicã formã redigant, c.cũ.P.tabellio, de fi.inſtr.l3 viuens non poſſet alteri committere, ſed per ſe hr̃et publicare, vt in Auth.de tabe. §.ſed nos,& Io.de Pla.in citato Io.& vbi de hr̃de ſit mentio, nõ dici electã perſonæ induſtriam.Rol-conſi.23.nu.17.in 1.Fel.nu.40.in c.ī præſentia, de prob.quia quæ ſunt fidei nõ habent ſucceſſorẽ. Bar.in l.ſi ſtipulat⁹, de ver.obl.Idem in iuſo.Ro.conſi.290.Iaſ. in l.ſi qñ, vbi Plo.C.vnde vi.nu.6.19.620. Dec.in l.edita, C.de eden.Pariſ.conſi-75-nu.36.in 1.vbi aliter declarat Ay. ꝙſi.187. col.fi.Rol.conſi.52.13.n.6. licet vbi veriſimĩlis eſt notitia quo ad damni declarõnẽ ad hr̃des trãſeat.Did.poſt.c. q̃uis, in 6.De pact.par.2.nu.6.& tu vide etiam pro Meno.de arbi.iu.d.q.68. nu.26.cum multis, ſeq.& nu.31.

SVMMARIVM.

1 *Stipendij ſolutio an poſſit fieri per ſubſtitutum.*
2 *Fraudantes principem in ſolutione ſtipendij quomodo puniantur.*

QVAESTIO LXIII.

1 Octauo limitatur ut non procedat in ſolutione ſtipẽdii † quæ per ſubſtitutum fieri nõ poteſt, l.hãc. C.de erog.mili.ann.lib.12.vbi Io.de Pla.& Luc. & in l.ad probatorias, C.de diuer.offic.lib.12.Fel.in c.qm̃. §.is aũt, de offic. deleg, Pau.de Caſt.conſi.228.li.2.col.1.inc.quæritur. Nec ſufficit ꝓfeſſio de receptis, quia aliud eſt fateri recipiſſe, aliud recipere.Bar.l.2.ff.ſi cer.pe.l.nõ abſtulit, ff.de nouatio, Pau.de Ca. d.conſi.228.ſub nu.4.quia confeſſio de receptis ipſius adminiſtratoris non obeſt reipublicæ nec tertio, idẽ in conſi.337.inc. ſi prima.lib.2.& cõſi.86.& id factũ eſt ad fraudes euitandas,& de ſolutione ſtipendii eſt ꝙficienda ſcriptura ꝙtinens ſolutionẽ factã tam de decẽ principib.numerorũ, q̃ vniuſcuiuſque ſcholæ militum teſtificantium erogatorẽ ſoluiſſe manu dextera vnicuiq; militum recipientium ſtipendium in præſentia & ſub obtutib.ipſorũ.Luc.de Pe.in lege p̃ hãc.C.de nu.actua.
2 li.12.co.5.† & fraudãtes principẽ prout fere ꝓtingit ꝙ cẽturio. & capitanei aſſerunt plures milites nu.hr̃e q̃ habeant, tenent̃ ad quadruplũ.l.agentes,& l.excellentia, & ibi Luc. de Pen.& Io.de Pla.C.de eroga.mil.an.li.12.& pariter iſti theſaurarij,& agentes Cardinalium qui pecuniã ex publico ærario recipiũt reb.tranſuehẽdis aſſerentes ſe decẽ mulos ꝙduxiſſe dũ paucio res ꝙducũt, ꝓp iſtam fraudẽ ad quadruplũ tenẽtur, Io. de Plat. d.l.placet, C.de excu.mun.li. x. idem in iudicibus, qui patiunt̃ aliquem vltra ordinarias indictiones exigere, vel vbi vnum ꝓ alio ſubmittunt, vt ſunt quos vulgus nominat, li paſſauolãti. vt in l.2.C.de curſu pub.& Ang.lib.12.& Io.de Pla.l.2.C.de de curio.lib.x.& idẽ in l.excellentia, vbi Luc.de Pen.C.de eroga. mil.anno.facit etiam, l.illicitas, §.ne potentiores, ff.de offi.pſi.

SVMMARIVM.

1 *Adminiſtrator magni patrimonij tenetur de omiſſis per ſubſtitutum.*

QVAESTIO LXIIII.

1 Nono limitatur non procedere in adminiſtratore † magni patrimonii, quia non excuſatur vbi ſubſtitutus eius nõ reparauit, Io.de Pla.in l.2.C.de cond. in horr.pub. Rip.de peſt.in ti.de remed.ad vber.conſer.nu.15.& ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum viſitationis monaſterij non poteſt ſubſtituto commiti.*
2 *Nudum miniſterium vel factum an per ſubſtitutum explicetur.*

QVAESTIO LXV.

1 Decimo limitatur nõ procedere in eo, qui habet mãdatum vt perſonaliter viſitet † monaſteriũ, quia non explicatur per ſubſtitutum, Fel.in d.c.qm̃, §.is autẽ, de offi. deleg.vel ubi factum per alium explicari non põt, nu.
2 11 † & quædam in faciẽdo conſiſtunt, facientiſq; induſtriam reſpiciunt & perſonis inhęrẽt, nec per alios expediri poterũt, d.l.vni.§.ſi vero talis,& d.l.inter artifices, & c.qm̃ apoſtolica, de offi. deleg.Doct.in l.j.ff.de offi.eius cui man.eſt iuriſd.Quædam vero facti exequutionem reſpiciunt, & hæc per quemcunque expediri poſſunt dummõ facti pręconceptus ſequaṫ, l.cũ ſeruus, ff.de ver.obl.l.ſi puellã, C.ſi mãci.ita fuerit alienat.

Et ſub primo genere continentur arbitria.l. ſi quis arbitratu.ff.de verb.obl.Old.conſi. 42. incip.eorum, in quibus per alium factum, interpretationem hominis, vel legis nõ implẽt. l.ſi ita fuerit libertas, ff.de manumiſ. l.pen.in princ.ff.de cond. & demonſtratio.

Digitized by Google

Nicolai Moroni de fide treu. & pace.

V M M A R I V M.

1 *Geminatio verborum arguit industriam.*

QVAESTIO LXVI.

1 **Vndecimo** Limitatur non procedere vbi verba essent geminata, † quia personę industria dicitur electa. c. fi. de offic. deleg. Corne. consi. 67. in 1. volu. tit. 2. & de effectu geminationis, vide Fely. in d. c. fin. Tiraq. in gl. in verſi. reuertatur, nu. 41. & variis in locis.

S V M M A R I V M.

1 *Naturaliter inserta per alium non explicantur.*
2 *Naturaliter insertum dicitur de principiis inseparabilibus.*
3 *Complexio vnicuique dicitur propria, & incommunicabilis.*
4 *Mandans adulterium committi, an de adulterio teneatur.*

QVAESTIO LXVII.

1 **Duodecimo** Limitatur in actib. nāliter † insertis, quia non possunt per alium explicari, † iō dico naturaliter, quia est dę principijs inseparabilibus, inter quæ connumeratur desideriū videndi. Bald. in Auth. ingressi, nu. 15. C. de sacros. eccl. Bal. in alle. §. ne autem; † &
3 exemplificaī in eo, ꝙ Deus benedictus vnicuiq; ꝓpriam dedit cōplexionem, quam alteri cōicari impossibile reputatur; iō per alium quis non bibit, non comedit; idem in dependētib. ab aīo, quia per alium minime expediuntur, l. ꝙ curatorē, aīs Paulus, & l. qui aliena, ff. de acq. hær. l. non solum, §. morte. de no. op. nu. ubi Bart. ver. his præmissis; & quæ dependent ab animo non possunt per procuratorem expediri, Alc. consi. 25. nu. 21. To. 2. lib. 6. Et vbi dī perte facias, per alium faciēdo nō dī proprie facere, l. si ita fuerit, ff. dę manu. test. aut non est dictum per te facias, & actum ꝓsideramus prout ab aliquo procedit, & non fit proprie sed per interpretationem., l. 1. §. quoties, ff. de vi & vi ar. Aut ꝓsideramus actum prout fit ī aliquē, & tunc proprie dī fieri. c. mulieres, de sen. exc. dum tn̄ non requirat actum intrinsecum. Bal. in c. 1. §. si qnis decesserit. si de feu. fue. ꝓtr. inter do. & agna. vas. Intrinsecum dico. ſ. corporis proprij, vt est adulterium, Bal. d. c. si quis decesserit; nec. n. is q mandat, committit adulterium, quia adulterium proprium corpꝰ maculat, & a se in se ipsum fit turpitudo, licet in alium extendaī. Bal. in c. audita. nu. v. de rest. sp. & d. l. 1. §. quoties, Io.
4 de Pla. in l. nullus, C. de pecu. li. 11, † & qui mandat adulterari non dī vere facere, quia actus est a corpore separatus, immo nec ficte per alium facit; quia lex non potest actum corporalem, cui inest passio, in alium actum sensibile corpus transferre seu transportare. Bal. in c. causam, quæ de elect. Couar. in c. quamuis, de pac. in 6. 4. par. nume. 77. quia lex non fingit super impossibili. l. filiū, ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & Doc. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. & ꝓpea non pōt ratificari adulterium, vt inſ. proxi. Bal. At bene quo ad ciuiles effectꝰ maculādo committitur. Domi. in c. sciant cuncti. de elect. in 6. Bald. in l. non ideo. in x. q. C. qui. accu. nō pos. & secundū eū puniri poterit ipse mandans, de ordine & consi. eadem pęna, Bal. in cita. l. nume. 23.

S V M M A R I V M.

1 *Disciplinas addiscere potentiæ naturalis est.*
2 *Virtutes per exercitium recipiunt incrementum; frequentia actuum facit innotescere veritatem.*
3 *Habitus fiunt ex similibus.*
4 *Scientia dicitur habitus animæ ex difficili acquisibilis.*
5 *Scientia nisi longo tempore non acquiritur.*
6 *Ars longa, vita breuis.*
7 *Reprobatus quia indoctus, adhuc talis esse præsumitur, nisi longæuum tempus interceſſerit.*
8 *Dispositum non inducitur in animo sine actibus.*
9 *Dispositio immediate habitum præcedit, & dicitur quidem quoddā principium habitus, & ignorare non est habitus, sed a natura. & actus actiuorum non agit nisi agente & patiente dispositis.*
10 *Semel malus semper præsumitur malus fallit. nu. 11.*
12 *Iuuenes circa virtutes se debent exercere.*
13 *Virtutis laus in exercitatione.*
14 *Scientia non in est a natura, & non facit artem, sed disponit.*
15 *IESVS Benedictus æterni patris sapientia.*
16 *Cum sapientibus conuersandum.*
17 *Mores a coniuncto formantur.*
18 *Scientia ex conuersatione præsumitur.*
19 *Scientia donationis ex cohabitatione præsumitur.*
20 *Mores mali coherendi sunt, alias altera natura efficitur, quæ animi vitia subministrat.*
21 *Quæ relinquuntur in morbo, post crisim faciunt subuersionem.*

QVAESTIO LXVIII.

1 **Decimotertio** limitatur in addiscendo † discipli nas, quia hoc ꝓsistit ī quadam potentia nāliter inserta, ut ī reg. pōt quis p aliū. de reg. iu. in 6. Fel. in c. firmiter, nu. 8. de sum. Tri. Tullius in li. Tuscu. Arist. 1. metha. l. apud Iulia. ff. de fideic. li. Cassa. de gl. mūdi. x. par. ꝓsid. 4.
2 q̄ † per exercitiū recipit incrementū, l. legatū, §. ornatricib. & l. Stychus, ff. de leg. 3. & Arist. in lib. æthi. † ait ꝙ ex similib. actib.
3 fiunt habitus. diuus Tho. secunda secundæ q. 49. & frequentia actuum facit innotescere veritatem. Bal. consi. 465. in 4. visis. &
4 scientia † dī habitus animæ, de difficili acquisibilis, & acquisi
5 tus de officiali mobilis, vnde † nos longo tēpore addiscere oportet, vt Hippocra. in aphoris. quia in doctrina adipiscenda
6 vix longissima vita sufficit, quia breuis est & ars longa. Bald.
7 cōsi. 412. in 1. verba hinc ab eō † clericus nō promouendus ad sacerdotium vel beneficium semel reprobatꝰ, quia indoctus, adhuc hodie talis præsumitur ī qualitatib. affirmatiuis, nisi spatiū longi tēporis interuenerit. Bal. d. cōsi. 52. in literis, in v. quia
8 † dispositum non inducitur in animo, sine actib. nisi loquamur de potentia prima, quæ non est dispositio, quia dispositio † immediate habitum præcedit, & est quadam principium
9 habitus. Bal. consi. 412. in 2. Verba, & ꝓpea de dispositione ꝙstare debet, & ignorare non est vitium. Sed a natura. consi. 44. in 2. in fi. iste l. Stychus, de leg. 3. & actus actiuorum non agit nisi in agente & patiente bene disposito, vt l. 2. ff. de sta. homi.
10 Arist. 2. de anima. Pau. consi. 339. in 1. dico. nu. 7. † & ideo malus ſp præsumitur in his quæ cursu temporis non mutantur. c. testimonium. de testi. Arch. consi. 415. incip. primum. quæ regula quomodo procedat, declarat vltra Dyn. in d. regu. semel. Bal. consi. 459. lib. 4. incip. visa d. col. fi. & Anch. ait procedere ea præsumptione, quæ est in animis, & in eodē genere, l. quintus, ff. de senat. Marsi. consi. 77. nu. 2. & sing. 74. declarat. Fel. in c. cum in iure, de offic. deleg. & in c. eam te. de rescri. Cassa. ꝙs. 60. Fely. in c. cum deputati, de iud. Rom. consi. 235. incip. vt præmissa. Iaſ. in l. si prius, ff. de nou. op. nu. & l. in arena, ff. de inoff. test. Item non procedit in delictis quæ per naturam mutantī, Bart. in d. l. Cassiu. Fely. d. c. cum in iure. Alc. de præsump. reg. 2. præsumpt. 3. ideo iuuenes ab adolescentia circa virtutes, de-
11 bent versari, † & beatus ille qui portauerit iugum ab adolo-
12 scentia sua, † quia virtutis laus in exercitatione consistit. Cic. lib. 1. offi. l. munerum, §. mixta, de mu. & hono. & cum labore
13 acquiritur scientia, Neuiz. li. v. in Sylua. nu. 51. † & ab hac exercitatione nunquam est desistendum. Luc. l. milites, C. de re
14 mi. lib. 12. † vbi animi exercitium valde commendat, quia sciētia non ineſt a natura quæ non facit artem, sed disponit ad artem, Bald. ca. dudum, nu. 4. de præsump. & c. ex studiis. Solus. n.
15 dominus noster † Iesus benedictus nouit omnia, quæ sunt patris, ideo iudæi mirabantur, ꝙ tam sapienter disputaret cum literas non didicerit, quia ignorabant, vnde uenerit, & ꝙ est ętterni patris sapiētia, & eadem dicitur notitia patris, & filij. Io. 14. Tho. secunda sęcundæ. q. 1. ad octauum. Pau. ad Heb. c. j. ad Colosſen. 2.
16 Vnde cum sapientibus conuersandum, † quia sicut ab exer
17 citatione, ita a coniunctis mores † formantur, l. si choartalis, C. de cohart. lib. x. Bald. consi. 95. in 1. regu. inuicem † conuer-
18 santes prę sumūtur inuicem scire mores, & condōnem, l. dūs,
19 ff. lo. l. consensu, §. Super. C. de repud. idem † ex cohabitatione. Bald. consi. 392. anno. col. 2. lib. j. & ignorantia coniecturis, vt ibi per illum, probatur. & in donatione facta absenti; & habitanti in eadem domo, & de scientia, & consensu Rolan. consi. 18. in 1. nu. 40. & consi. 27. in 2. num. 27, & propter verbum, dedit, scientiam, & prę sentiam induci. Bal. consi. 422. in ciuitate. in 1. Ruy. consi. 51. num. 17. in 1. & ad propositum redeundo,
20 mali mores † cohercendi sunt, ne transeant in delinquendi consuetudinem, & efficiantur quodammodo altera natura, qua animi vitia subministrentur. Bald. consi, 176. Cęcilia, in j. col. 2. quia quæ relinquuntur in morbis post crisim subuersio
21 nem facere consueuerunt. † Bald. consi. 326. Rex. col 3. in 1.

S V M M A R I V M.

1 *Exempla mala cohercenda.*
2 *Mores reformandi mali.*
3 *Vestium abusus refrenari per episcopum potest.*
4 *Opes ex quibus seruantur.*
5 *Ornatus mulierum superfluus est ad complacendum hominibus, & dæmonij.*
6 *Fucationis confutatio.*
L *Larnationes prohiberi possunt.*
S *Vestibus muliebribus vtens qualiter puniendus, & diaconali.*

QVAE-

Digitized by Google

QVAESTIO LXIX.

1 Hinc mala exempla †coercenda sunt, l. si-
quis aliquod, §. abortiuis. de pœnis. vnde superiores possunt ac debent edicta facere
2 super moribus reformandis †& abusibus coercendis, ne subditi vestibus nimirum lasciuis & superfluis vtantur, & id maxi
3 me ad episcopum †pertinet, vt animarum saluti consulatur, vt per Iac. Rebuf. in titu. C. de maiuma. Neuiz. in Sylua nupt. fol. 80. Bal. in proœ. decret. Rex pacificus, Alb. de Ros. q. 197. in secunda parte stat. quia reipublicæ nocet, l. exemplo, C. de proba. & in Auth. de referen. Sacri Palat. in princ. & ne subditi rebus suis male vtãtur, l. 2. ff. de ijs qui sunt sui, ar. l. cuius. de verborum obligati. & prohiberi possunt etiam vti fictis vestibus Bar. l. prima, de fonte. Boer. ad Dynum in reg. certum. in 6. Iac. Rebuf. in l. fortissimis, C. de mi. vest. li. 12. Circa duo enim attẽ
4 dendum † ex cura enim & mensura quæruntur & seruantur opes, & ex sobrietate & veste bona præseruatur vita. Luc. in rubri. C. de mili. vestium, cano. & ad idem circa vestium prohibi tionem. Ioa. de Pla. in l. 1. C. nulli licere. in frenis, li. 11. & quia
5 †in mulieribus superstitiosus ornatus non est ad placendum tantum hominibus, sed dæmonibus seruiendum, c. fucare. de
6 consec. di. 5. quid, n. abominabilib. quam faciem † adulterino colore fucare quo os abominabili fetore corrumpitur, quid vanius crines plectere, Cæsariem planare, genas tingere, tinge re faciem, & producere supercilia, de quibus meminit Luc. d. l. vni, C. nulli licere, li. 11. ad idem Bal. in c. iurauit, de proba.
7 & rõne mali exempli possunt laruantes †puniri, & maxime cum vestibus mulierum, & econtra, & siquis schemate diaconati vteretẽ, puniri, §. fi. de san. epi. C. & corpo. & exilij pœna erit
8 plectẽdus. †c. cum deco. de vi. & ho. § iniuria. inst. eo. & in aut. sed nec curialem, C. de episc. & cle. Bonus Curt. in tra. de nob. 3. parte. nu. 156. & mulier vtens, d. vestibus est anathema, ca. si quis. 31. di. l. nestis, l. mulierib. de aur. & arg. & a testimonio arcendos. Doc. d. auth. curialem, C. de epi. & cle. Ray. in l. inter vestem. de aur. & arg. & per plac. in epito. delicto.

SVMMARIVM.

9 *Procurator ad vendendum constitutus, an substituat quid ad iudicia.*
10 *Actor quomodo constituendus.*
11 *Procurator in rem suam quando substituat.*
12 *Procurator ad negocia an substituat.*

QVAESTIO LXX.

9 Decimoquarto limitatur †procuratore ad vendendũ,
quia per substitutum vendere, non poterit, l. in vsucapione, ff. de diuer. & temp. præscrip. Bal. in ru. extra de proc. nu. 42. Bart. l. 1. 2. lec. de offi. procu. Cæs. col. antep. Idem in procuratore ad iudicia. Bar. in prox. loco, quia ante li. conteſt. aliũ substituere non poterit, cum sit non effectus dominus litis, l. quisquis, C. de proc. l. ab exequutore, C. de app. idem in tutore, qui ante li.
10 cont. non debet procuratorẽ creare, †at ipsi minores cum iudicis authoritate & tutore actorem constituere, l. neq;, C. de proc. l. actor, C. eo. ti. alias gesta per talem non habentem ad id legitimum mandatum non valent. Pau. de Cas. consi. 414. inc. viso. lib. 2. nec minus sententia contra pupillum, l. si tutor, C. in quib. cau. Pau. de Ca. in citato loco, & actor ex probabili cã erit constituendus, l. actor, C. rem rat. hab. nec minus iudicium gestũ, cum minore sine curatore. Betr. consil. 99. Tho. 3.
11 †At id q̃ de procuratore diximus non procedit, vbi ad id expressum haberet mandatum, vel esset in rem suã vel ad negocia, q̃a q̃cunq; substituere poterit sine speciali cõmissione, l. nullo, C. de proc. l. si procurator, ff. man. Pa. de Ca. consi. 118. in ci. q̃ dictum, col. 2. li. 1. & id facere poterit sine speciali cõmissione, l. 1. §. magistrũ, ff. de exercit. nisi aliud suo iudicio haberet expedire, q̃a censetur electa personæ industria, vel vbi negociũ expediendum certam formam non haberet Pa. de Ca. in d. consi. 118. col. 2. sub nu. 1. Idem in iuꝛo calumniæ Aufr. ad
12 dec. Tho. 234. †Sed vbi in procuratore esset electa industria, nec post contestationem alius posset substitui. Ias. d. l. quisquis C. de proc. Par. consi. 47. lib. 1. vide Bal. in ru. de proc. in fin. neq; ambasciator alium quam filium substituere.

SVMMARIVM.

1 *Consensus adhibendus ex forma statuti non potest per alium præstari.*
2 *Consensus in donatione causa mortis per filium familias an ex post facto possit interuenire. item an per literas præstari possit, item an per bannitum. 3.*
4 *Authoritas & decretum ex post facto interponitur cum actorum repetitione.*
5 *Consensus adhibendus ex forma statuti formalis.*
6 *Formæ effectus individuus.*
7 *Forma ante, non post adimplenda.*
8 *Consensus subsequens ad integrandam personam alicuius an per alium supleatur.*

QVAESTIO LXXI.

1 Decimo quinto limitatur vbi †ex forma statuti in contractu mulierum, vel mi
2 rum consensus consanguineorum requiritur, †idem in donatio ne causa mortis per filium fami. facienda, quia per alium pater consentire nõ poterit. Bal. l. 1. ultima charta post prin. C. qui admi. Ang. in l. Titius, ff. quib. mo. pig. vel Hyppo. Dec. in c.
3 parati. de app. †nec locus erit ratificationi Peru. num. 4. at pater filio in eadem uoluntate perseuerante posset ex post facto
4 consensum præstare. †Bar. in l. si quis mihi, §. iussum, ff. de acq. hære. Pa. de Cast. consi. 439. inci. quantum, col. 1. li. 2. & poterit consentire, vt donec etiam fratri. Old. cons. 26. Ar Cre. sin. 69. post Bal. in l. si uxor, C. de con. inser. videtur velle p̃rium, q̃ nõ sit locus ratificationi. sed Paulus loquitur in filio in eadẽ voluntate perseuerante, & an consensus per literas præstari possit, & per bannitum, vbi ex forma statuti est necessarius. Bald. cons. 54. in quinto statuto. & inter absentes præstari posse, l. 1. de aut. præst. idem cons. 201. in prouincia. in 1. vbi videatur & an per procutatorem, & inter absentes, vbi voluit expectãdos non esse, iudicemque partes absentium supplere, colum. pen. & ex post facto, cum actorum repetitione posse suppleri, cõsi. 475. quidam. in 1. videlicet vbi reproductio fit ab vtraque par
5 te. † Consensus autem consanguineorum ideo adhibendus est, quia formalis. Tiraq. glos. 6. in ll. connu. formaq̃ dicitur
6 †indiuidua, l. si is, §. quædam, ff. ad l. Fal. vbi Alex. 2. no. Bart. in l. stipulationes non diuiduntur in 3. q. vbi Ias. nu. 5. ff. de verborum obliga. Bal. in c. cum adeo de res. nu. 3. Soc. iun. consil. 37. nu. 13. in 2. uol. & forma in integritate consistit, l. hæredes, §. idem iuris, ff. fam. her. Ale. cons. 10. li. 8. Thom. 3. nu. 3. & vnũquodque ens consistit, per formam & materiam. Cassa. consi.
7 1. nu. 26. ver. venio, & †forma ante non post est adimplenda, l. vniuersa. de prec. imp. offer. Bar. in l. actuarios, C. de act. lib. 12.
8 Bal. in c. 2. de feud. sine culpa non amit. quia †consensus subsequens vitium non tollit præpostterationis, sed bene supplet defectum singularis personæ & duplicem formam, declarat Bal. in c. quia de cle. Et vbi consensus adhibendus est ad alicuius personam integrandam per alium expediri non poterit.
9 Tiraq. d. gl. 6. nu. 20. †idẽ in consensu solennitatis, nu. 25. & in
10 donatione facta per filium fam. gl. 7. nu 9. †& consensus mariti adhibendus de præsente intelligitur. Bald. consil. 488. in 1. sequens.

SVMMARIVM.

1 *Professio an possit fieri per substitutum.*
2 *Adoptio & legitimatio per alium fieri non potest. Fallit tamen nu. 3.*

QVAESTIO LXXII.

1 Decimosexto †per substitutum fieri non potest,
& organum a corpore sepatatum,
2 Bal. in l. vni, C. de cadu. tol. †idem in adoptione & legitimatione, quia q̃ fit per procuratorem, dr̃ fieri per fictionẽ. Tiraq. gl. 6. nu. 27. in ll. connu. & vna fictio per aliam explicari non conuenit, l. si qñ, C. de inof. te. l. post mortẽ, ff. de ado. l. 1. C. de dor. promis. Fel. in ca. cum M. Fer, de cons. Bal. in c. dilectus de ord. cog. l. videmus, C. de eman. li. l. omnis, C. de his qui veni. ætat.
3 impe. Bal. d. l. post mortem. †Fallit vbi comes haberet in facultatibus legitimandi absentem. Pau. de Cast. consi. 22. li. 2. nu. 3. & sufficit subsequi ratificationem Barto. & cæteri Doct. in d. l. Gallus, §. forsan, ff. de lib. & posth. Bal. cons. 306. in quinto p̃ponitur. & 204. in 2. vel per patrem porrigi preces, idem Pau. de Ca. consi. 27. inc. dicendum col. 2. li. cod.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio ab excommunicatione non potest per alium expediri.*
2 *Vouere an quis possit per alium, & pœnitentiam explicare.*
3 *Compaternitas an contrahatur per procuratorem.*
4 *Iuramentum an sit transitorium ad hæredes.*

QVAESTIO LXXIII.

Decimoseptimo limitatur vbi in actu exercendi cer-

Digitized by Google

certa esset forma præfixa, vt in absolutione† ab excõicatione quæ per manus impositionem & pœnitentiam confertur, iõ per substitutum, nisi in casu necessitatis, impetrari nõ poterit, c.quem pœnitet, 1.di. Ab. Fel. post Barb. consi. 7. in 3. Aufr. dec. Thol. q. 56. in prin. Inn. in c. desideras de sen. exc. at bene p̃ sentiã pronunciari poterit iniuste excõicatum, Arch. 11. q. 3. ĩ
2 c. cum aliquis, Bal. in c. antep. col. fi. de app. †& an vouere per aliũ atq; pœnitentia explicari possit, Luc. in l. si quis, C. quando
3 & quibus 4. pars col. 2. li 12.†& quid de compaternitate eodẽ loco, Aufr. ad dec. Tho. q. 157. Idẽ in iurõ q̃ defertur a parte,
4 †quia hæredes iurare non poterunt, quia iurm non est transitorium, Bal. ĩ. generaliter, C. de rebus cre. l. ait in fi. de iureiu. q̃a deferens illius apprõbauit conscientiam, & alia dr̃ esse sciẽtia testatoris super facto, alia hæredis, d. l. cuius, de cur. fur. Ro. cõsil. 290. col. fi. in prin. secus si defertur a iudice. Et licet iurm sit personale quantum ad periurij vinculum, Cassad. dec. 2. de iureiu. Pari. cons. 75. in 3. secus quo ad efficaciã, q̃a personale nõ dr̃, vt edocuit Gallesius in tra. de obl. in forma Cameræ fol. 37. Ale. cons. 77. in 3. vol. Cor. consi. 112. in 4. vol. & cons. 287. Ias. cons. 76. & Dec. cõsi. 639. Par. cons. 54. in 1. vol. & cons. 16. col. 24. in 2. vol. Soc. iun. cons. 67. in 2. vol. Gram. cons. ciui. 100. col. 8 inc. nec opus erit absolutione, Ale. cons. 129. in 6. vol. & consi. 151. in 7. vol. Ruy. cons. 107. in 1. Rot. Neap. 381.

SVMMARIVM.

1 *Exequutor an per alium expediat.*
2 *In pœnalibus non receditur a persona.*
3 *Exequutor potest dare subexequutorem vbi certæ personæ specificantur & an præsens debeat esse in facto vel satis sit ratificatio.*
4 *Exequutor hominis non subdelegat, secus legis.*
5 *Exequutor datus sub nomine dignitatis an subdeget.*
6 *Voluntatis probatio vbi ex actu nullo.*

QVAESTIO LXXIIII.

Decimooctauo limitatur vbi testator arbitrio exequutoris aliquid committit, q̃a per alium minime explicari
1 poterit.†d. l. inter artifices. Bal. in l. nulli, C. de epis.& cler. quia per se ipsum excqui tenetur, c. significa. de præb. c. is cui. de offi. dele. Vnde electio puellarum nuptui tradendarum non dẽt al
2 teri demandari, Bar. in l. procuratorẽ, §. 1. ff. man. †& in pœnis a persona non receditur, l. mulcta, ff. de cond. & demon. l. 1. ff. de his qui pœn. no. Bar. consi. 100. inc. Gualdi & Pau. de Ca. cõs.
3 457. inci. ecclesia lib. 2. & cõs. 221. inci. anteq̃ †Et hoc procedit vbi exequutori non est in specie determinata nominatio, Frã. in c. statutum, §. assessorem de rescrip. in 6. ex quo fm ipsum dr̃ electa personæ industria, nec ratihabitio sufficit. idem Bald. in l. epistolam, C. de epi. & cle. Domini de Ro. dec. 18. alias, 445. de cõcess. præb. in nou. industria enim hoc casu dicetur electa, Cor. cons. 3. lib. 2. nu. 9. At certis personis demonstratis quibus legatum est, industriam non dici electam, Fran. d. §. assessorẽ, & d. c. is cui. de offi. del. li. 6. idẽ vbi ad factum est obligatus, quę omnia declarat Fel. in d. c. qm̃, de of. del. in §. is autem videlicet
4 in exequutore hominis. †Et hic hominis exequutor tenetur reddere rationem distributionum videlicet in excessu cõsciẽtiæ boni viri rõne naturali bene informatæ, vt declarat Ioan. de Imo. in d. cle. 1. col. 5. de iure pat. Doct. in d. §. assessorem, & seruanda est volũtas testatoris, quæ probatur etiam ex minus solemni dispositione, & in foro conscientiæ seruãda est, & ad id hæres compelli potest. Alc. cõs. 53. li. 9. nu. 12. To. 3. ad idẽ l. fi. ff. de reb. eorum, Cur. iun. cons. 72. nu. 10. Ay. cons. 293. Are. 150. in fi. Cur. declarat, d. nume. 10. procedere, vbi actus nullus poterat geri sub illa forma, & qm̃ ex actu nullo sequat̃ ademptio Bal. in c. ad aures de rescr. col. 1. idem in offic. simplicis ministri q̃ ad hæredes non transeat. Old. consil. 316. breues †quia pro dignitate constitutus erat electus, ideo committi non po-
6 test, l. cum vnus secundo responso, ff. de adi. leg. ad idem †quod ex actu nullo probetur voluntas vbi non est formæ defectus Bero. consi. 1. nu. 19. in 2. idem quando est nullum quia non lectum Dec. cons. 97. Ias. cons. 8. in 3. Ruy. consi. 1. in 3. & tex. in l. si citata procedit nullitate ex defectu solemnitatis. Ro. consil. 379. nu. xj. & inutilis ademptio q̃ vitiet. Bal. q̃. 204. in 1. testat̃.

SVMMARIVM.

1 *Feudatarius an possit seruire per substitutum.*
2 *Aduocatus an seruiat per substitutum.*
3 *Substitutus an gaudeat priuilegiis substituentis.*
4 *Feudum an inuito domino alienetur, & an substitutus admittatur.*
5 *Industria an dicatur electa vbi concessio facta est hæredibus.*
6 *Filias an admittatur in officio prioratus.*
7 *Munera hæredirario iure an debeantur.*

QVAESTIO LXXV.

Decimono limitatur in feudis, in quibus non admittitur substi
1 tutus†in casu de quo Old. cons. 270. in q. col. pe. in fi. & vbi q̃s pacatam sibi elegit familiam, ar. l. cum unus de ali. & cib. lega.
2 secundo respõso, Old. consi. 178. inc. factum tale, col. 2. idem in aduocato qui feudũ habet, quia non nisi in causis necessariis per substitutũ seruire poterit, l. nullus, C. de decu. li. x. Aret.
3 in anno. in l. nemo, ff. de duob. reis† & gaudere illismet immunitatibus, Bar. in l. decernimus, C. de aq. du. & ad eadem onera teneri, Bar. in l. filius, ff. de legationibus; & de substituente, an gaudeat illis immunitatibus, Io. de Plat. d. l. nullus, & l. 2. C. de commit. rei mili. lib. xij. & ibi hr̃ de eo qui seruit in exercitu p
4 substitutum.†Hinc feudum domino inuito alienari non põt, q̃a iurm & confidentia dr̃ esse diuersorum, l. generaliter, C. de reb. cred. nec dr̃ idem consilium, l. quia poterat, ff. ad Tre. Bal. in ca. inter dilectos, col. 3. de fid. instr. in fin. Hæc proxima præcedens limitatio declaratur adhuc non procedere in casu necessitatis vel superuenientis dignitatis, l. quisquis, C. de epis̃co. & cleri. oan. de Plat. d. l. nullus, colum. fi. in prin. vbi eleganter declarat. idem si sit mulier, quæ ex consuetudine succedit ĩ feudo, quia & per substitutum seruire poterit, capi. significauit de rescriptis, Spec. in titu. de feud. §. qui vero versicu. vigesimo primo quæritur, quia qualitas seruitiorum potius quam sexus & personæ attenditur, Bal. in l. quoties, C. de suis & le.†Idem vbi
5 mentio in concessione feudi hæredum habetur, quia non dicetur electa industria. Cur. Sen. consi. 61. col. 2. quia de nudo ministerio cogitatum esse cẽsentur, nõ de industria. l. Mæuius, ff. de cond. & demon. & nil refert quid ex æquipollentibus fiat l. mulier, ff. ad Treb. l. si mater, C. de institu. & substi. & alias idẽ est implicite, quod explicite fieri, l. fi. ff. de noxal. idem ubi forma per æquipollens adimpletur, Pau. de Cast. consi. 53. li. j. in fi. incip. statutum, Bar. in l. amplius, ff. rem rat. hab. Bal. in c. ad nostram nu. 5. de iureiu. vbi quando cogitatum est de effectu procedit quod proxime diximus. Et vbi admittitur substitutus domino acceptus esse debet Bal. in c. firmiter de prohib. feud. alie. per Fed. Bene verum est quoq; in plerisq; filius loco patris seruire potest, Rom. l. 1. ff. de in ius voc. Goz. consi. 1. nu. 24. & in officio ambasciatoris ægrotantis Feli. in c. j. de magist. Mar. l. j. C. de rap. virg. & sing 160. Tiraq. in l. si vnquam in procem. in prin in trac. de nobi. q. 2. Io. de Plat. in l. in filijs, C. de decur. li. x. vbi habetur de pluribus priuilegijs quæ ad filios transeũt
6 †& de officio prioratus, ar. l. sciendum, §. legati, vicarios, ff. de legatio. Bal. in rub. ff. de prob. nu. 39. Io. Cęph. cons. 13. nu. 39. licet in officijs non detur successio: nec enim honores & †munera hæreditario iure debentur. Luc. l. vnicuiq;, col. C. de pri. Sacr. Scri. li. 12. sed sinceritate & fide debentur officia, l. 1. vbi Luc. C. quem ciui. mun. lib. 10.

SVMMARIVM.

1 *Clericus effectus an feudum amittit.*
2 *Præbendas duas an quis habere possit, quid in duobus beneficiis sub eodem tecto, an episcopus dispenset. 6.*
3 *Honore aucto causa iuris non mutatur.*
4 *Voces habens duplicatus an ambabus vti possit.*
5 *Distributiones quotidianæ loco alimentorum sunt.*
7 *Nomine si priueris, nec rem habere mereris.*
8 *Mutato statu rei, & ipsam mutari oportet.*
9 *Emens ab ecclesia an sit immunis.*
10 *Quod ob reuerentiam conceditur non egreditur personam.*
11 *Minus valet res onerata.*

QVAESTIO LXXVI.

Vigesimo dicta principalis limitatio declaratur non procedere vbi feudũ datum esset sub obtẽtu militiæ secularis, & propterea domino iniqua conditio affertur, sicut receptum est in emphyteusi ecclesiæ, Bal. in c. 1. de mi. vasal. & quando seruitium per alium explicari consueuit
1 quia durat feudum, & non amittitur, vbi † clericus efficit feudatarius, idem Bal. in c. j. §. qui clericus si de feu. fuerit contro. inter do. & agna. & milites gaudente non perdunt statutum neque feudum sed propter honestatem seruient per substitutum, dl. nullus, C. de decur. lib. x. & l. neminem, †qua licet honor actus sit, causa iuris non est mutata, l. falsa, §. 1. ff. de condi. & demonstr. Et qui habet voces duplicatas utroque officio fungitur, †c. pastoralis, de concess. præb. Bal. consi. 335. in 6. &

pro

Digitized by Google

5 pro ista, quid in quotidianis †distributionibus, quæ loco alimẽ-
to rũ succedunt, c.1. de cle. non resi. in 6. q̃ alimenta non nisi se
mel deberentur, l. Titia, §. qui Marco, vbi Bar. ff. de annuis le. l. cũ
quo, C. de le. & an possit hr̃e duas præbendas annexas, Ioã. de
6 Pla. in l.1. l. eis, C. qui mili. pos. li. 10. idẽ dispensatio †ad duo be
neficia, non procedit sub eodem tecto, quia hoc magis esset
odiosum, & in materia dispensationis non procedit argumẽ-
tum de casu ad casum. Fel. in c. postulasti, nu. 9. de rescr. Iaf. l. fi.
ff. de const. prin. & per adeptionẽ vltimi vacat primum, ẽt sub
eodem tecto. nec episcopus di pensare põt, Reb. in cõcor. Frã.
fol. 485. licet secus velit Fel. in eo qui habet principalem eccle
siam. & in illa Capellam, c. ex parte. il 2. eo. ti. & quatenus sup.
dictũ extitit q̃ honore aucto, cã iuris nõ mutatur, secus si cã
iuris ex eorum cõditionibus esset mutata; nã digressio ad op
positã qualitatẽ hẽt suppositũ vitiare, q̃ exigebat eiusdẽ qua
litatis permanẽtiã, l. tutelas, ff. de capi. dimi. & Bal. nu. 7. de mi.
7 vas. si enim nomine †priueris, nec rẽ habere mereris, d. l. tute-
las. Soc. cons. 213. li. 1. Barb. in c. translato de cons. gl. & Alb. in
l. dercernimus, C. de sacr. sanc. eccl. q̃ verũ est, si nomen signifi
cet substãtiã vel qualitatẽ inesse subiecto, l. Lucius, ff. de fideic.
li. l. tale pactũ, ff. de pac. in fi. vñ si emo ab ecclesia q̃ est immu
8 nis, mutato rei statu, †& rei priuilegium mutari oportet, l. 1.
C. de impo. lucra. & q̃ ob reuerentiã debetur, non tegreditur p
sonã, l. eleganter, ff. sol. ma. Natt. cõsi. 311. nu. 6. quid autem vbi
emit ab ecclesia q̃ eius sumptibus rector transportare ꝓmisit,
dic ad pedagiũ non teneri, ar. l. nauem, C. loc. Bal. consi. 31. sta-
9 tuto, in 1. col. fi. quia tanto minus †temeret ecclesia si ad esset
istud, ar. l. si venditor, ff. de ser. expo. Bal. in citato, cons. sub nu.
2. Tiraq. in retractu. in præf. nu. 21. cum seq. secus si nomẽ sim
10 plicẽ demõstrationẽ significet, l. si cognatis, ff. de reb. dub. †idẽ
11 vbi feudũ esset pecunia emptũ, Cur. Sen. cons. 48. nu. †Idẽ vbi
feudum esset paternũ vel a vitum, vel antiquũ, quia ad hære-
des dicitur esse transitorium, Old. consi. 270. q. col. fi.

SVMMARIVM.

1 *Immunitas ob merita an sit realis vel personalis, & an ob numerũ filiorũ*
extendatur, & an cesset cessantibus filiis.
2 *Priuilegium in causa reali descriptum.*
3 *Concessio ob merita irreuocabilis, & transitoria, 9. 10.*
4 *Immunitas non debet esse indiscreta.*
5 *Stipulatio vbi sibi & hæredibus facta dicitur.*
6 *Dictio, sibi, non arctat.*
7 *Oratio personalis constituitur cum verbo principali.*
8 *Orationes coniunctæ per copulam identitatem significant.*
11 *Castrum ob merita concessum transit ad hæredes.*

QVAESTIO LXXVII.

Vigesimoprimo limitatur vbi feudũ dat̃ obme
rita, quia concessio realis esse
1 †p̃sumitur, ad q̃ vide late circa immunitates. Alc. cons. 7. To.
2 1. li. 4. †& qñ concessio realis vel personalis esse censeat̃. Bar. in
l. p̃, ff. de ser. leg. Anc. cõs. 327. Ro. cõs. 503. sub nu. 7. Io. de Pla
in l. sordidorum, C. de excu. mun. li. 11. Bal. cons. 112. de gene-
rali li. 12, vbi declaratur qñ priuilegiũ descriptum in cã reali
dicat̃, Bal. cõs. 389. in prin. in 2. Cagno. in l. omnibus cautis, ff.
de re. iu. Bal. & alij latissime in l. beneficiũ, ff. de const. prin. in q̃
bus locis habebis hãc materiã latissime digestã, & singula me
bra hic inserere, esset procedere quodammodo in infinitum.
3 †Adde tamen q̃ irreuocabilis dr̃ cessio immunitatis ob me
rita, nec sufficit clausula non obst. Bertr. cons. 154. To. 3. col. 2.
& 3. & consi. 157. nume. 8. l. si pater, ff. de dona. in gl. fi. Bar. in l.
si mihi, ff. de dolo, Rolan. consi. 13. nu. 28. in 3. & dr̃ beneficiũ,
uñ late est interpretãdũ, cons. eo. nu. 44. nec reuocabile est. Ti-
raq. in l. si unquam, C. de reuo. do. in uer. donatione nu. 14. Cra
ue. de antiq. 5. par. nu. 54. & consi. 135. nu. 5. Goza. consil. 5. nu.
23. Menoch. cõsi. 2. nu. 139. & seq. quia ista efficacior dr̃, l. si qs,
§. 1. ff. ad Syl. Bal. consi. 404. alias. 410. quæritur, in 5. dummodo
4 immunitas †non sit indiscreta col. pe. & personalitas in men-
5 te consistit, consi. 115. in 1. uerba. & qui sibi † & Titio stipulat̃
6 successoribus prouidere dicitur, quia †dictio, sibi, non arctat,
7 & oratio personalis †constituitur cum uerbo principali non
exequutiuo, l. si pactum, de prob. & dictio, sibi, dicitur funda-
menti non arctatiua, l. Quęcunq; de act. & obl. l. cum, de uer.
obl. & significat principiũ, non terminũ, & reddit orationem
perfectã subiecto & prædicamẽto, & maxime ubi ex sequenti
8 bus realitas ostenditur, quia orationes †coniunctæ per copulã
idemptitatis non diuersitatis sibi mutuant significatum, Bal. q̃
si. 354. in 1. forma, & seq. ubi habetur modus cognoscendi rea-
9 lia & personalia beneficia. †Ideo castrũ ob merita cõcessum
10 transit ad hæredes. Fulg. cons. 225. Cag. in d. reg. †ubi habetur
etiam de immunitate concessa ob numerum filiorum, quæ
11 non cessat, 11. cessante uno uel pluribus filijs, †Bald. cons. 117.
in 1. uerba. & ꝑm magis commu. Rol. cons. 52. nu. 99. in 2. dum
modo, semel extent, nu. 48.

SVMMARIVM.

1 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*

QVAESTIO LXXVIII.

Vigesimosecundo limitatur, non p cedere,
ubi substitutus esset approbatus ab ipso stipulatore, l. j. §. erit,
ff. de pos. Ronc. in d. l. nemo, ff. de duobus reis. Fel. in c. j. de sum
ma Tri. & fid. catho.

SVMMARIVM.

1 *Factum qui explicandum pro alio promisit, an proprium dicatur.*
2 *Factum de quo supra dicitur idem iuris interpretatione.*
3 *Declaratio ad reg. qui non facit, ff. de reg. iur.*

QVAESTIO LXXIX.

Vigesimotertio limitatur non procede-
re in duobus
1 reis qui †factum aliquod explicandũ promittunt; quia nõ alie
num, sed propriũ factum promisisse censentur, q̃ ad ipsorum
curã & diligentiam pertinet, ut alter faciat; & ubi is, cuius fa-
ctũ est promissum non adimplet, subintrat loco interesse &
pęnę ueluti factum proprium, Bar. in l. eadem dicemus, §. Ca-
2 to. in 9. opp. ff. de uerb. obl. Par. cons. cx. nu. 78. li. j. & †ꝓp stipu-
latoris uoluntatẽ non diuersum, sed idẽ factum reputatur nõ
tñ proprie, quia in ueritate dr̃ diuersum a principali; at q̃ ten-
dit ad explicandũ factum principale iuris interpretatione cre
3 ditur idẽ esse, q̃ principalis, Par. d. cons. nu. 53. †& licet qui nõ
facit q̃ facere dẽt, dicatur facere, l. q̃ nõ facit de re. iu. ubi Dec.
& Lu. de Pen. in l. oẽs, C. de dec. li. x. & tñ facit, & peccat, q̃ fa-
cit, q̃ facere non dẽt, quantum qui facit quod facere non dẽt,
at id improprie dr̃, d. l. qui non facit, Tiraq. in tra. de pœn. cau-
sa, 44. num. 13. 17. & 69. Et quando promisit operas fideiussor,
quas spopondit principalis & alias qũæstiones, uide Ronch. in
d. l. nemo de duobus reis.

SVMMARIVM.

1 *Doctor an per substitutum legere possit.*
2 *Substitutus cuius qualitatis esse debeat.*
3 *Experientię effectus. & facit artem.*
4 *Accidentalia non præsumuntur & possunt adesse, & abesse.*
5 *Substitutus an retineat locum eius, cui dicitur substitutus.*
6 *Substitutus an admittatur vbi promissum est factum propriis manibus*
explicandum.

QVAESTIO LXXX.

1 **Vigesimoquarto limitatur** in †Docto
re qui per
substitutum legere non potest, Cy Bal. Saly. in d. §. ne autem,
C. de cad. tol. Brixi. q. 70. Fel. in c. 1. de const. l. fideicommissa, § fi.
ff. de leg. 3. Quæ limitato quinque modis declaratur a Ronch.
2 in d. l. nemo, & alijs de quibus per eum, ff. de duob. reis, †Et si
quo casu admittitur, dẽt esse eiusdẽ conditionis, & experiẽtię,
ac professionis; nec sufficit scientia, nisi adsit experientia & ar
tis peritia, l. 1. ff. de decre. ab ord. fac. Ioan. de Plat. in l. nullus, C.
3 de decur. lib. x. Corn. cons. 257. li. 4. nu. 6. †quia scientia ad co-
gnitionem, experientia ad exercitiũ dr̃ esse necessaria, Cic. lib.
j. off. & facit artem, Bal. consi. 136. proponitur. in 2. & multa ex
perimenta cognitio veritatis insequitur, Bald. c. 1. sub nu. 23. de
pbce tenen. c. j. de cle. in 6. & ait philosophi, natura potentem,
ars facilem, usus promptum reddit artificem, & ideo experiẽ-
tia commendatur, l. certi, C. de iud Neuiz in Sylua nuptiali, li.
3. nu. 7. & omnis virtutis laus in exercitatione consistit, & pro
pterea experientia scientiæ comparatur, Luc. de Pen. in l agen
tes, col. 3. C de agent. in reb. li. xij. & substitutus a bono viro p-
4 bandus est, l si quis ex corpore, C. de munic. & ginet li. xi †Nec
peritiæ, qualitas, veluti sensus, & discretio præsumitur; q̃ ani-
mi dicitur accidẽtalis nec naturaliter inest; & facti est, & ades-
se, & abesse põt præter subiecti corruptionẽ, Cur. iun. cõsi. cix.
nu 4. qualitas enim non facit specificã differentiã, l. j. vbi Bart.
ff. de act. & obl. Gomes. in c. j. nu. 78. de const. in 6. & de acciden
talibus naturaliter insertis, Bal. in c. dudum nu. 3. de presumpt.
vbi voluit præsumi secus si non naturaliter, vt esse clericum,
& scien-

& ſcientia pollere, quia natura non facit artem, ſed ad artē diſponit, vt ibi per Bal. & ſcientiam & experientiam non præſumi, qa facti ſunt, l. in bello, §. facti, ff. de capti. & poſtli. reuer.
5 & l. quicunq;, ff. de publicia. † Et vbi in lectura ſubſtitutus admittitur, retinet locum ſubſtituentis, l. comperimus, C. de ꝓx. ſacri, ſcri. Ronch. in loco citato nu. 36. Io. de Pla. in d. l. comperimus. † Quid autem in artifice qui opus manibus propriis ex-
6 plicare promiſit? gl. in c. cum dilecta. de reſc. l. ad probatorias, C. de diuer. offi. & app. li. 12. Fel. in c. fi. §. is autem. de of. or. Iaſ. in l. ſi id ꝙ nu. 27. de iur. om. iud. idem, in ſtatutis reſpicientibus qualitatē perſonæ, quia minime tenetur ſi per alium facit, l. 3. §. ſi procurator, ff. ꝙ quiſque iur. Bal. auth. habita, C. ne fil. ꝓ patre, col. 8. vbi ſtatutum infligens pœnam ingredienti locū aliquem, non habet locum in mandante, q̄ materiam latiſſime explicat Gabriel. concl. 1. de cri. & minus in nuncio mittēte, l. ꝙ ſæpe, §. ſi amico. de contr. emp. l. 1. §. ait prætor, ff. de vi & vi ar. vbi ſtatutum reſpicit propriam perſonam, ca. ſiquis. in ver. capere. de offi. ord. in 6. Bal. c. 1. §. iniuria. de pace iur. fir. Iaſ. l. 1. §. adipiſcimur. de acq. po. Alb. q. 55. 3. parte, ſtat. Carer. in §. homicidium, nu. 59.

SVMMARIVM.

1 *Syndicus non poteſt per ſubſtitutum exercere.*
2 *Syndicus in quibus poſſit per procuratorem comparere & ubi citandus.*

QVAESTIO LXXXI.

1 **Vigeſimoquinto** limitatur, non procedere in officio ſyndicatus: † quia per aliuꝫ exerceri nō poterit, l. munerum, §. defenſores, ff. de mu. & hon. Bal. conſ. 459. proponitur, li. 2. quia officium huiuſmo-
2 di mere dr̄ eſſe perſonale, † & in quibus ſyndicus poſſit comparere ſine ſpeciali mādato, vide Auſt. ad deci. Tho. 55. & vbi citandus. Bal. conſ. 223. ſub nu. 3, in 1. præſuppoſito.

SVMMARIVM.

1 *Correctio canonica ad domum & contra ſubſtitutum fieri non poteſt.*

QVAESTIO LXXXII.

1 **Vigeſimoſexto** limitatur non procedere in correctione canonica, † qa nec ſubſtituto nec domui fieri poterit, quia morū reſpicit correctionem c. 1, de vi. & hon. cle.

SVMMARIVM.

1 *Ius primogenituræ ad hæredes non tranſit.*

QVAESTIO LXXXIII.

1 **Vigeſimoſeptimo** limitatur non procedere in iure ptimogenituræ, † ꝙ ad hæredes, non tranſit Oldr. conſil. 224. colum. 3. vide p Dec. conſi. 443. & clarius per Tiraq. de iure primoge. q. 40.

SVMMARIVM.

1 *Vindicta an per alios exerceri poſſit.*
2 *Filius de mandato patris an poſſit facere vindictam.*

QVAESTIO LXXXIIII.

1 **Vigeſimooctauo** limitatur non procedere in vindicta, † q̄ quis per ſe legitimo iure exercere pōt gl. in l. ſi ſeruus hæredi, ff. de ſtatulib. gl. in l. cum fundum, ff. de vi & vi arm. Bal. in l. officium, C. cōm. diui. nu. 8. & idem Bal. in add. c. 1. §. ſi quis iniuria col. fi. de pace iur. fir. vbi ēt hr̄, ꝙ ſtatutum imponens pro homicidio pœnam contemptibilē non valet, c. 1. de immu eccl. & in c. ad noſtrā, Fel. in c. quæ in eccleſiarū de conſt. Marſ. de raptu, virg. nu. 6. Tiraq. in prin. l. ſi vnq̄, C. de reuo. don. nu. 16. in prin. & Marſ. ſin. 418. Bal. in l. accuſationis, C. ꝙ met. cau. idem in iure conceſſo ex legis humanitate vel æquitate, ꝙ in alium cedi non poſſit, 2. C. de reli. & ſump. fun. Ro. conſi. 484. inc. hoc ꝙ vicinus, & loquitur in iure vindicandi conceſſum marito, vnde vindicta ꝓ alium non pōt exerceri idē in iure vicinitatis, Rom. conſ. 484.
2 cum add. † At hęc 24. limitatio non procedit in filio, per quem iniuria vindicari, ſummiq; pōt vltio. Ro. in citato conſi. Tira. nu. 16. ꝙ procedit vbi iuſſu patris vindicauerit, Rol. conſil. 34. nu. 27. in 2 ſed filij in atrocioribus non debent obedire parentibus, l. liber homo vbi gl. ad l. Aqui. l. ad ea de re. iu. Clarus, q. 60. Caſſan. de gl. mundi, 11. parte cōſid. 16. in fi. Dec. cōſil. 535. Menoch. caſu, 354. fol. 333. num. 41. licet in delictis factum filij non dicatur factum patris, Dec. in l. fi. C. de imp. & alijs ſubſt. Ripa in l. generaliter, C. de reuo. don. Bal. in l. Gracchus, C. de adul. Sed Fortunius de vltimo fi. nume. 140. tenuit non poſſe patrem committere filio vindictam; at ſi commiſſa foret, excuſaretur filius a pœna ordinaria iuxta terminos, l. Gracchus C. de adu. ſed nullo pacto poſſet ſe excuſare quando filia eſſet prægnans, idem Fort. d. loco nu. 41. Placa. epi. deli. li. 1. c. 36. nu. 22. Menoch. de arb. iud. q. 90. nu.

SVMMARIVM.

1 *Clerici ad ſynodum perſonaliter accedere tenentur.*
2 *Compapere quilibet poteſt per procuratorem.*

QVAESTIO LXXXV.

1 **Vigeſimonono** limitatur in curatis, qui † perſonaliter ad ynodum accedere tenentur de ſingulis rationem reddituri, c. ſuper his de maio. & obe. vbi Io. An. Abb. Imo. in tertio no. per tex. vbi cano. in caq̄. 38. di. & perſonaliter ſe præſentare, c. paſtoralis de re iu. gl. c. 1. de confeſſ. idem vbi citati ſunt, vt perſonaliter accedant gl.
2 fi. de his quæ fiunt a prælat. † & præterquam in caſibus exceptis, quilibet per procuratorē poterit comparere, Imo. d. c. ſuꝑ Fran. de Cur. in l. admonendi, col. 22. ff. de iureiur. l. ꝙ dr̄, ff. de iurepa. Abb. in c. bonæ, il 2. de ele. Barb. in c. Raynutius de teſt. col. 54. Herman Boych. de ſyno. epiſ. 2. part. nu. 43. c. pe. vbi Abba. de iur. cal. Doct. in c. 1. de iud. in 6.

SVMMARIVM.

1 *Decretum an poſſit per procuratorem impetrari.*
2 *Decretum non exiſtente vera & probabili cauſa non poteſt interponi.*
3 *Decretum ob falſam cauſam nullum redditur, & proban.*
4 *Minori de cauſa non creditur.*
5 *Cauſa non habetur pro ſubſiſtente, vbi eſt neceſſaria.*
6 *Cauſa vbi eſt fundamentum, debet eſſe vera.*
7 *Cauſæ nominatim exprimendę.*
8 *Decretum, detecta falſitate cauſæ reſcinditur.*
9 *Cauſa non ſatis eſt ſubeſſe, niſi exprimatur.*
10 *Decretum, ſi non apparet de cauſa, dicitur notorie iniuſtum.*

QVAESTIO LXXXVI.

Trigeſimo limitatur in decreto ſuper alienatione rerum minorum ꝙ per † procuratorem impetrari non poterit, de quo per Bal. in l. in minorum, C. de præd. mi. Gomes, q. de an. poſ. 65. Nec decretum huiuſmodi ſu-
2 per alienationibus interponi † pōt, niſi vera & probabili cauſa exiſtente, l. j. ff. de rebus eorum. C. de præd. mi. Gomes', q. de an. poſ. 65. Nec decretum huiuſmodi ſuper alienationibus in-
2 terponi † poteſt, niſi vera & probabili cā exiſtente, l. j. ff. de reb. eorum. Ruy. conſi. 41. nu. 16. & conſi. 46. num. 10. & conſi. 170. nu. 10. in 1. & 175. nu. 5. Gram. dec. 15. Rol. conſi. 99. in j. Ferra.
3 cau. 60. & ob falſam cām vitiatur. † Pariſ. conſil. 89. nu. 59. in 1. Bal. conſ. 386. in 1. proponitur, Ay. cōſ. 26. in fi. 188. nu. 8. Dec. conſi. 408. Soc. iun. conſi. 48. nu. 42. & conſi. 128. nu. 121. in 1. Menoch. conſi. 91. nu. 49. & cauſam ad victoriam neceſſariā probandam. Ang. conſ. 25. Ale. in l. ſi ita, §. Griſogonus. de verbo. obl. Bertr. conſi. 121. in 3.
4 Nec minori † cām aſſerenti creditur. Pau. conſi. 38. in 2. Bar. in l. ſi forte de Caſt. pec. Dec. conſi. 120. col. 2. & c. cum inter. de exce. facit, l. ſed ſi hac, §. prætor, ff. de in ius voc. Ro. conſi. 208.
5 Dec. in l. ſi donatione, C. de col. nec ſufficit † ꝙ pro ſubſiſtente habeatur, Dec. conſ. 307. col. 3. Aret. in inſti. in §. ſemel, quibus
6 ex cauſis manumit. non licet, & vbi cā † eſt fundamentum, dēt eſſe vera & expreſſa, Bal. in §. imeeriaiis, nu. 4. de pace conſt. &
7 nominatim cauſæ † ſunt exprimendæ, l. 1. C. de præd. curia. vbi Iac. Rebuf. Caſſan. de gl. mundi 6. par. cōſi. 24. in fi. alias decretum nullum erit, l. Seiæ. egreſſe, ff. de tu. & cura. Cor. conſi. 101. in 3. Ro. conſi. 483. nu. xj. alias dubitatur, Pau. conſi. 392. vt attingamus, li. j. Old. conſ. 257. col. antep. factum, & quandocun-
8 que † veritate in ꝺrium appatente, decretum cædit veritati, l. ſi putas, C. de pet. hære. & præſertim in habentibus ius obuium, l. Qui teſtiñ, ff. de prob, l. cum quis decedens, §. fi. deleg. 3. Oldr. conſi. 260 ꝙ vnio, ideo erronea ſcriptura vitiatur, & peritas ſubrogatur, l. cum pater, §. imperfecta, de le. 2, l. error, C. de teſt. Bal. conſ. 117. in 1. Verba in fi. ad idē, ꝙ de cā debeat conſtare, Old. conſi. 326. 328, col. 3. ꝙ articuli; nec ſatis eſt cauſam ſubeſ-
9 ſe niſi exprimatur. † Pari. conſi. 68. in 4. & alienatio facta ex falſa cā non poterit iuſtificari ex vera, nec reparaſi, Pau. cōſi. 74, col. fi. in j. & 231, vbi qñ in decreto de cā non conſtat, dr̄ notorie iniuſtū, Dec. in c. qñ ꝺ, nu. 150. 151. de prob. & in c. nouit.
10 de iu. col. 6. & ex parte † falſum in totum redditur falſum. Bal. conſi. 223, in 2, proponitur,

SVMMARIVM.

1 *Notario de cauſa aſſerenti non creditur niſi in ſpectantibus ad ſuum officium.*

Digitized by Google

2 *Prælato de causa non creditur alienationis.*
3 *Principi an de causa credatur.*
4 *Papæ creditur attestanti de causa, & de ingratitudine contra se commissa,5.*
6 *Papa dispensat super iis quæ sunt de iure positiuo sine causa.*
7 *Coniuges ante obtentam dispensationem licite recedunt a sponsalibus, & promissione.*

QVAESTIO LXXXVII.

Hæc trigesima limitatio amplia-

1 tur,vt nec notario †de causa asserenti credatur.Pau.d.cons.38. in 3.& 48.Ro.Bono.deci.2.nisi super spectantibus ad suum officium,l.si publicanus,§.de rebus,ff.de pub.

2 Item ampliatur,vt nec prælato †credatur de causa attestanti.Pau.consi.342.considerandum,nu.13.& 201.in 1.Imo.c.1. de rebus ecclesiæ non alienand.Pau.consil. 74. in 1.in eodem in facto.

3 Nec principi de causa asserent,†vbi quid sine causa fieri nõ potest.Ay.de antiqui.parte 9.num.5.& consi.48.& 241. col.2. in fi.& 293.nu.4.& an in principe causa præsumatur,latissime per Gabriel.conclu.3.fol.350.de iure quæsito non tol.Fallit ta-
4 men in papa †pro cuius causa præsumitur.Bal.consi.328. in 1. col.3.Gram.dec.15.& maxime quando in causa propria testatur,& de ingratitudine contra ipsum commissa, & iusta causa
5 †in ipso papa dicitur ipsa liberalitas,& certa scientia.Bald.consi.333.in 1.ad intelligentiam,nu.2.idem Gabriel.concluſi.2.de probat.vbi latissime & super iis quæ sunt de iure positiuo, &
6 in gradu de iure diuino non prohibito † sine causa dispensare posse,Bald consi.477.quæritur,in 1.Paris.consi.68.in 4.nume. 410.& ideo coniuges ante obtentam dispensationem licite re-
7 cedunt †a matrimonio,vel sponsalibus, quæ sub conditione contrahuntur.Bal.d.consi.

SVMMARIVM.

1 *Iudici de causa non creditur.*
2 *Alienationis formula rerum ecclesiæ.*
3 *Alienatio rerum ecclesiæ sine consensu papæ fieri non potest.*
4 *Alienationis ratificatio qualiter facienda.*
5 *Alienationis causa multiplex,& est euidens vtilitas, 6. vbi res melior emitur,7.quid pro reparatione ecclesiæ & an in ea impensum censeatur.8.*
9 *Locatio ad nouem annos rei ecclesiæ an valida.*
10 *Longum tempus qualiter sumatur.*
11 *Alienationis causa probabilis vbi plus imponderetur reducendo rem ad culturam,quam fructus portarent.*
12 *Prælatus an possit ratificare contractum nullum, sed ecclesiæ vtilem.*

QVAESTIO LXXXVIII.

Ampliatur vt nec iudici credatur

1 †Ruy.cons.46.nu.10.& 147.nu.8.& 175.in 1.& 98. in 4.& ma-
2 xime supra alienatione rerum ecclesiæ,cuius formulam † describit Specula.in titu.eo.§.sequitur versi.Scias.Pau. in consil. 38.in 2.super.Aufre.ad dec.Thol.77.98.Guid. pap.q. 149.150.
3 152.& 155.& 157.& 194.& semper cum licentia papæ,†vel potestatem habentis,Gomez.de breuibus, & plures solemnitates edocuit.Soc.in consi.15.in 1.& ex post facto cum repetitio
4 ne omnium actorum fieri potest.†Bald.consil.475.in 1.col.2. quidam,nu.3.
5 Causa alienationis multiplex reperitur,†euidẽs vtilitas,Corneus.consil.181.in 2.Dec.cons.142.& in c.quæ in ecclesiarum de const.& de varijs solemnitatibus obseruandis,Couar.in tracta.variarum,c.17.lib.2.fol.619.Gomes.d.tract.de breuibus,nu
6 mero 23.& euidens †vtilitas ostenditur.a Pau.consil. 337.in j. probandumque est precium conuersum in vtilitatem, ecclesiæ,vt melior ematur,Pau.consi.436.in j.colum.j.quid vbi ec
7 clesia egebat reparatione †nunquid reparata censeatur ex re alienata.Pau.consi.337.in j.& sterilitatem Bald.consi. 196.in j.Abbas.& 392.locatio in v.Pau.consil.4.circa.in j.vbi de com
8 muni & causas necessarias.& ad nouennium †locatio fieri potest.regulariter sine causa Roland.consil.xv. in j. colum.j.nec
9 longum tempus †Couar.d.lib.variarum, ca.xvj. Dec.cõs.204. Boer.deci.231.& regulariter prohibitam esse,Bald.consi.392. locatio.in quinto.Ruy.cons.xvij.in 1.nu.5.& longum tempus
10 qualiter †accipiat̃,& alia cã alienationis probabilis vbi plus
11 impenderetur †reducendo rem ad culturam, quam redditus portarent Bal.consi.159.in j.Abbas Pau.consi.4. in i.vbi ad decem annos voluit esse longum tempus,& locatio de nouennio in nouennium ad longum tempus Alexand.consi.104.in 3.quid vbi ecclesia non potest restituere vtiles expensas. Bald. consi.475.quidam in fi.nu.9.in j.
12 Sed bene †poterit prælatus contractum nullum vtilem ecclesiæ ratificare.Gabri.concl.j.de rer.alie.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteusis res quanta esse præsumatur.*
2 *Probato certę partis dominio,totius dominus esse creditur;*
3 *Emphyteutę incumbit onus probandi,existente directo domino in quasi possessione percipiendi census.*

QVAESTIO LXXXIX.

At quia plerunque disputari contigit

an sanbus pluribus †solutionibus tota res censeatur emphyteutica,
1 vel ꝙ non constet ex inuestitura de certa quota rei, quo casu tota res censualis vel emphyteutica creditur. Rip. responso,1. de restitutio.spoliato. Aym.consil.217.numero xii.Boer.deci.
2 50.numero xvii.Dec.consilio cxlvi.quia certæ partis dominio †probato,totius dominus,quis esse præsumitur, l. vxori,ff.de lega.3.l.grauis,ff.de leg.2.Pau.consi.cx.in 2.in causa, & Boer. in consue.fol.xli.& cui onus incumbat probandi,dic,existente domino directo in quasi possessione recipiẽdi censum,em-
3 phyteutam †vel censuarium tenere ad probandum, secũdum Boer.in cit.consue.& ex eo quia ratione incertitudinis appellatione partis venit totum,Pau.consi.430.in 1.col.pen.si quæritur,Bal.autem in consi.cix.ad sciẽdum.in 4. recurrit ad alias coniecturas.& Nat.consi.3.nu.x.li.i.

SVMMARIVM.

1 *Causa necessaria an præsumatur.*
2 *Alienatio rei inculta reddit ę fertilioris, & reuers ę ad ecclesiam an fieri possit.*
3 *Alienationis causa an reuocari possit a successore.*
4 *Cessante causa dispensationis cessat dispensatio.*
5 *Alienabilis,semper alienabilis,non procedit videlicet quod semper duret.*
6 *Prælatus non potest dare nisi solitas in emphyteusim.*
7 *Causę alienandi multiplices.*
8 *Alienationes prodigaliter factę in fideicommissis iuxta aut.res quæ an alias impediant.*

QVAESTIO CX.

Sed an necessaria causa præsuma

1 tur.†Pau.consi.clxxxxiii.in i.quæritur.secundum vet. videtur ꝙ sic,cum relatis pro communi concurrente longæuo temporis cursu.a Gabri.concl.1.de præsum.nu.3. cum multis seq. vbi declarat.
2 Sed an †res inculta,vbi reddita est fertilior, ad ecclesiam ex aliqua causa redeundo,de nouo possit sine iuris solemnibus alienari?In.in c.insuper de rebus ecclesiæ non alie. videtur velle ꝙ non,nisi primæuæ cõcessionis causa duraret,quia adhuc inculta remaneret.Bertran.consi.257.in 2.num.8.nec pro mi-
3 nori censu cõcedi posset,alias successor †reuocare posset. idẽ vbi de mensa est effecta,quod idem author declarat,quia cessante causa dispensationis †debet cessare dispensatio,vt per Tiraquel.causa cess. & isto casu quando res meliorata rediit ad
4 ecclesiam, illa regula, quod res semel alienabilis sit effecta
5 semper alienabilis † non procedit videlicet quod semper
6 duret,ex iã dictis,nec prælatus de nouo potest infeudare † vel dare in emphyteusim nisi solitas,Bald.consi.457.in i.Reuerẽdus.Alexan.consi.24.in 2.Afflict.in const.regni.de feriis, & salariis numero.85.Rot.Bono.decisio.13 numero 8.& quatuor
7 †alienandi causas recensuit.Bald.consilio 378. factum in 3.& sex.Pau.consilio 337.in 1.prima parte,ex quibus & causas necessarias declarat Bald.consil.20.in secunda,quid & ibi habe-
8 tur,an †alienationes prodigaliter factæ impediant secundas alienationes, & loquitur de rebus fideicommiss.subiectis decisio.Pedemon.centesimasexagesimaoctaua, fraudulẽta alienatio deprehenditur.

SVMMARIVM.

1 *Causa an ex antiquitate temporis in alienatione presumatur, & admittit probationem in contrarium nu.4.*
2 *Alienationis solemnitas non presumitur, & cessat vbi ex actis constat de veritate.*

3 Pre-

Digitized by Google

3 *Præſumptio cedit veritati.*
5 *Facti euidentia ſuperat omnem probationem.*
6 *Solemnitas ex antiquitate non præſumitur, vbi agitur de graui præiudicio.*
7 *Titulus vbi apparet inutilis, de præſumpto non curandum.*
8 *Semel falſum ſemper originalis ſui retinet prædicatum.*
9 *Cauſa vbi de neceſſitate requiritur, non habetur pro ſubſiſtente,* 10.
11 *Decretum ex falſa cauſa non ſuſtinetur ex vera & dicitur defectus iuſtitiæ, nu.* 12.

QVAESTIO XCI.

Quatenus ſupra proxime diximus. Cauſam ex antiquitate temporis præſu-
1 mi, †ar.l.poſt mortem, dē adop.l.filius. de pet.hære. Dec.conſi. 36.409.Ferret.conſi.142.nu.9.Aym.de antiq.tem. 3.parte, nu. 25.& per Gab.in cita.concl.j.de præſum. Hæc tamen præſum
2 ptio †ceſſat vbi ex actis apparet nullam ſolemnitatem adhi-
3 tam, & de non cauſa, quia præſumptio †cedit veritati. Ay.con ſi.313.co.pe.Quia paria ſunt non eſſe, & non apparere, l.duo ſunt Titij, ff.de teſt.tu.l.ſi fuerit, ff.de reb.dub.l qui tabularum ff.de fur.l.precibus, ff.de prob.l.argentarius, §.non autem, ff.de edendo, Ay.conſi.290.col.antep.Rol.conſi.2.nu.127.& ſeq.in
4 j.& admittit probationem in contrarium, & quando †ex in ſtrumento non apparet de conſenſu directi domini, non præ-
5 ſumitur ex antiquitate tpis, quia facti euidentia ſuperat om-nem †probationem, ad idem Nat.cōſi.269.col.fi.& 266. hu.8.

Itē non procedit, d.præſumptio ex antiquitate tpis, vbi agit
6 †de graui præiudicio. Nat.conſi.162.in 1.laſ.l.1.C.qui admi.& conſi.176.in 2.148.in 4.Ay conſ.190.nu.6.& Nat.d.cōſil. 266.
7 in 2.nu.8.& vbi conſtat de titu. inutili †non eſt recurrendum ad titulum præſumptum. Pariſ.conſi.101.nu.3.in 1.Ale.conſi.
8 1.in 4.quia præſumptio cedit veritati & ſemel falſum †ſemper originalis ſui retinet prædicatum, l.1.C.de impo.lucra. deſcri. Old.cōſi.181.de authoritate, & opinio cedit veritati.l.1.vbi Lu. C.de nauf.li.10.idem, q vbi agitur de graui præiudicio pro antiquitate non præſumi. Ay.de ant.fol.25.nu.22.Pedemon.dec. 6.nu.4.& ſeq.licet Dec.cōſi.407.aliter ſentiat quæ omnia ſunt notatu valde digna.

Confirmatur, quia, vt ſupra concluſum, fuit, cum cauſa de
9 neceſſitate †requiratur. Magis puto, ff.de reb.eor. nec ſine illa decretum ſuſtineatur. Pau.conſi.428.in 1.col.3.nu.7.& 8.Bal. Iaſ.in l.cum hii.in fin.de tranſac. Pau.conſi.38.in 2.Dec.conſi. 556.nu.3.& l.2.nu.36.de edend.l.de alimentis, C.de tranſ.Iaſ. in l.ſed ſi hac, §.ptor, ff.de in ius vo. Pariſ.conſi.89.nu.58.& 99. nu.8.in 1.Pau.conſ.432.in 1.ſtatutū nec cā dēt haberi p ſubſi-
10 ſtente, vñ †decretum ex falſa cā dr̄ nullum, nec pro illo pſumi tur, niſi conſtet formam iuris eſſe ſeruatam, Bal. conſ. 84.col.
11 1.in 2.& collatio ex falſa cā non ſuſtinetur ex vera, c.ex parte aſtenſis, de conceſ.prēb.l.is apud quē.de acq.hær. ar.l.q ab initio, ff.de re.iu. Bal.conſi.122. in 3. vtrum, d.proceſſus, col.1.in prin.& in fine, & dr̄ defectus iuſtitiæ, & qñcunq; detecta veri-
12 tate, †veritati, non decreto ſtabitur, l.ſiquis filium, §. ſiquis. de cōtratab. Old.cōſ 257.factum, col.antep.ad idē ēt vera cā ſubſiſtente ex cā nulla reddi nullū, Pau.conſ.201.viſis, in 1.qa vbi cā eſt de ſubſtātia, falſa cā vitiat diſpoſitionē, Bar.in l.teſtō.de cond.& demō. Fel.in c.q ſuper de fid.inſt.& q potuit noluit, & q voluit adimplere nequiuit, l.multū, C. ſiqs alt.vel ſibi & verba inuenta ſunt, vt voluntatem exprimant loquentis, l.Labeo.de ſuppel leg.

SVMMARIVM.

1 *Ab arbitrio receditur mortuo arbitro, vbi ſubſtantiale remittitur.*
2 *A perſonis an recedatur in vltimis voluntatibus.*
3 *Induſtria dicitur electa vbi iudicium variabile eſt per iudicium diuerſorum.*
4 *Animus in quo ſubſtantia conſiſtit non tranſmittitur.*
5 *Induſtriale an ſit teſtes recipere.*
6 *Arbiter non poteſt animi ſui motum committere.*
7 *Arbitrium dependet a voluntate, & dicitur rei animatę.*
8 *Arbitrium non tranſit ad hęredes.*
9 *Facti quę ſunt non tranſeunt.*
10 *Fructus percepti pendente arbitrio, illo non ſequuto, reſtituendi ſunt.*

QVAESTIO XCII.

Trigeſimoprimo limitatur non procedere in ca-
1 ſu, l fi.C.de contr.emp. vbi †ſubſtātiale remittit̄ ad arbitriū alicuius, qa arbitratore mortuo, a pſona recedit̄, Bal.ibidē, Dec. cōſ.404 nu.14.Iaſ.in l.ſiqs arbitratu de ver.ob. Ro.cōſi. 502.in caſu.ad idē, Bal.cōſi.clxxxiiii.preſuppo.in i.& ibi hr̄ quid dicē dū in vltimis voluntatib.& 229.col.2.in 2.ad idē, q non recedatur a perſona. Ange.in l.ſiquis arbitratu de verb. obligatio.
2 & hoc †procedit quod valeat remiſſio de certo precio declarādo, vbi certa pſona eſt demōſtrata, l.ſi merces, lo. Cęp.q.x.

Rō eſſe pōt, q vbi electa eſt induſtria perſonæ, illa mortua, ad alterū non recurrit̄, l.cū hii, §.prętor, ff.de iu.& Menoch.q.
3 68.de ar.iu.qa id q variabile eſt p iudiciū diuerſorū, †electa dr̄ induſtria, nec cōmitti pōt, l.i.C.de ſen.q̄ pro eo, qa animus
4 in quo ſubſtantia conſiſtit non tranſmittit̄, †Bal.conſi.296.in
5 primo, Ioan.ideo recipere teſtes eſt qd induſtriale †niſi qñ reciperentur ſup capitulis formatis, ſm Bal.in d.loco, itē qa com-
6 promiſſum †eſt perſonale, arbiter non pōt animi ſui motum committere, Bal.c.cauſam quæ.de re iu.

7 Itē quia arbitrium †dependet a volūtate, & dr̄ actus hominis & rei animatæ, & verba proprie ſunt accipienda, Bal.in 1.conſt.ff.vet.§.hæc autem: & multa refert Menoch. conſil. 93.& d.q.68.

8 †Nec minus †tranſit ad hr̄des, quia in facto conſiſtit, l.de tutela de teſt.tu.ēt q per ſe & hr̄dib.compromittētium eſſet p-miſſum, qa verbū promiſit, refertur ad verbum cōpromiſſit, & eſt ſenſus, q ſi arbiter declarabit congruo loco & tpe, ipſe hæres ad obſeruantiā teneatur, non q poſt mortē fieri poſſit declaratio, l.q libertus, §.poſthumus, ff.de oper.li.l.bonorum, ff.rem rat.Bal.conſi.457.Vanninus.in 3.col.fi.& quę facti ſunt
9 ad hr̄des non tranſeunt. †l.fi.de ver.ob.§.j.ſecus ſi cōpetat iure ꝯctus, Bal.cōſi.93.in 1.in quodā, tum quia hæc variabilia ſunt iudicio diuerſorū, tū qa compromiſſa ſunt perſonalia & ex eo qa animi motus cōmitti non poſſunt. Bal. cōſ. 296. Ioā. in
10 1.& iō morte expirat, & fructus †interim percepti, vel reſtituēdi ſunt precio non declarato, vel ſorti imputādi, l. neceſſario, §.q ſi pēdente de pericu.& cōmo.rei ven. Pau.conſi.196.in 2. ſuper j.col.pen.ver.præterea.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrio commiſſo vni vel pluribus, alio, vel pluribus mortuis, vel abſentibus fauore pię cauſę vnus poteſt arbitrari.*

QVAESTIO XCIII.

Limitatur tamen nō pcedere fauore animæ,
1 ēt q pluribus ſimul cōmiſſum fuerit; quo caſu arbitrio pluribus commiſſo, †vno vel pluribus mortuis, vel abſentibus, vel recuſantibus, arbitriū fauore animæ penes alterū remanet, Bal.elegāter, q̄ſ.229.in 2.ver. col.2.& ex hoc ſequit̄ limitatio ad plura iura, de quibus, q.60.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrium quanto tempore duret, vbi late per totam q. opiniones referuntur,*
2 *Tempus arbitrij quando incipiat currere.*
3 *Contradictio neceſſaria eſt in iuribus negatiuis, vt præſcribatur, ſicut in iuribus merę facultatis.*
4 *Libero arbitrio non præſcribitur.*

QVAESTIO XCIIII.

Quatenus ſupra dictum extitit arbitratore mortuo ñ
1 eſſe a perſona recedendū. Idē pcedit ēt lapſo tpe ad arbitrandū. ſed dubiū erit †quanto tpe duret arbitriū, & Bal in d.l.fi.C. de ꝯh.emp. voluit annalē eſſe facultatē hmōi, l.ſiquis arbitratu, vbi Doct.de ver.ob.l.multa, ff.de cond.& demon. Bal.in c.i.de lege Corra. vbi ait ex æquitate anno finiri, & annum inci-
2 pere a die quo arbiter haberi potuit, non cōpromiſſi † Bolog. ad Ana.conſ.19.Pau.cōſ.469 in i.præmittēdū. Ale.conſ. 34.in i Bertran.cōſ cx.in 3.col.i.& Bal. quantū duret cōpromiſſum in c.Quintauallis.de iur.idē Bal.cōſ.150.verba, in 5. in arbitro voluit durare triennio, a die litis ꝯteſtationis, & ſi data eſt poteſtas procedendi ſine iuris ordine, ppetuo, ſed ſm Bar. per ipſum citatū in l.fi.C.com.de leg voluit triēnio poteſtatē finiri. Spe.inclinare vr̄ tps eſſe ppetuū, iu ti.de ar.ſed ī cōſ.470.Vanninus.in 5. voluit anno finiri, & in cōſ.147.Orta, in 2.ſub nu.1. ſed arbitriū a lege datū anno terminari, cōſ. 463.q ſnīa.in i. Iaſ.in d.l.ſiqs arbitratu, nu.2.& in §.ſiqs, C.cōm.del vbi declarat pcedere in vlti.voluntatib. Pau.vt refert Iaſ.voluit triēnio durare, Bal.in c.i.§ inter pares, de le. Corra. voluit arbitriū eſſe iudicis, Ab.d.c.Quintauallis, voluit durare tāto tpe quāto durat actio, nu.37.Bal.in cōſ.64.in 3.nūqd, voluit arbitriū ꝯ Bar. vltra annū extēdi, ad idē Iaſ.o.l.nu.34.& Goza. cōſ.100.nu.14. mouētur p tex.in l.viā, ff.de pu.iu.ſed ibi loqt̄ in iurib. negati-
3 uis, †in quib.neceſſaria eſt contradictio, vt præſcribatur. Bellonus, cōſ.i col.pe.& fi.ſicut in iuribus meræ facultatis, Dec.cōſ.
4 clxiiii.Balb.de prēſ.5.par.prin.q.2.nec libero †arbitrio prēſ.Ay. cōſ.cxi.nu.22.Balb de pr̄ſ.7.part.q.i.ver.3.ſed hic agitur ad iuris pprii cōſeruationem, Bar.l.i.ff de cond.ex lege Alc.aūt, conſi.

Digitized by Google

206.repe.consi.124.Tom 2.lib.5.secundum primam impressionem,voluit durare ꝑpetuo, maxime in compromisso voluntario,quia compromissum est mandatum,ad idem Bald. consi.495.præsuppositа,in 4.loquens secundum iuris cõmunis determinationem,per l.sed si compromissum,de arb.& super lite idem determinat in statuto patriæ meæ Gualdi tu autem vltra prædictos videas per Menoch.quæstio.22.in arbitrijs iud.

SVMMARIVM.

1 *A persona in arbitrio receditur,vbi remissio super accidentalibus facta est,vt si apparuerit emphyteuticus,fiat diminutio arbitrio Titij.*
2 *Aestimatio rei emphyteuticæ fit de consuetudine minoris.*
3 *Aestimatio minoris erit ratione oneris.*

QVAESTIO XCV.

Limitatio de qua supra in 92. q. declarat procedere, vt ibi dr̃,qñ super aliquo substantiali ipsius contractus est facta re-
1 mtssio,secus†si super accidentalibus contractus,vt puta,vendo fundum pro centum,& si apparuit emphyteuticus, ꝙ fiat diminutio arbitrio Titij.quo mortuo,ad iudicem erit recurrẽdum,Dec.consi.404.colum.fi.Pau.consi.111.libro primo,viso, & ibi in additio.Cor.consi.50.in primo,Ferret.consi.154. col. penul.Ro.consi.502.Menoch.latissime,d.q.22.de arb.iud.& ꝙ fil.1.& isto casu bonus vir secundum consuetudinem arbitra-
2 bitur rem emphyteuticam tertio minoris valere†ut testatur Bal.consi.153.in 3.ꝙ dictus,col.fi.& ratione oneris minus valere,Tiraq.in retractu.conuent.nume.21.cum seq.& fol.800. sed idem Bal.in consi.163.quæritur,in 1.aliter sensit.& ratione oneris minus æstimari,Bal.consi.182.locata,in 1.& tertio mi-
3 noris†vidi sæpe sæpius æstimari per genitorem meum,& pluries in praxi seruari.

SVMMARIVM.

1 *Declaratione dotis remissa ad arbitrium Titij,receditur a persona.*
2 *Precio certo statuto,eoque pluri quod ex arbitrio Titij iudicabitur, nõ receditur a persona.*
3 *Dote remissa ad arbitrium boni viri super pluri receditur.*
4 *Priuilegium competens doti,& eius augumento.*
5 *Augumentum dicitur esse ipsa dos.*
6 *A persona receditur vbi arbitrium remissum per relationem ad aliud.*
7 *Industria electa dicitur quando arbitrium iudicio diuersorum variabile est.*
8 *Arbitria animi passiones.*
9 *Dos certa dicitur in filia,quia non minor legitima.*

QVAESTIO XCVI.

Secundo.d.limitatio de qua in 92.declaratur non ꝓce-
1 dere†vbi ĩcertitudo remissa est ad arbitrium Titij, & est talis, quæ si esset omissa,non vitiaret,sed arbitrio iudicis declaratio
2 esset facienda†vbi tertius non declarat, declaratio facienda erit secundum facultates permittentis, & cõditionem & qualitatem personarum,l.cum post,§.gener.de iur.do.Afflict.dec.
3 337.de do.pro.& fauore dotis†recedendum a persona voluit Bal.nouel.de priui.dot.parte,6.priui.9.Cęph.consi.156.nu.34. in 1.Neuiz.consi.45.nu.20.21.cum relat.a Menoch.consil.93. & q.68.in arb.iud.nu.69.Cor.consi.260.in 1.Ripa.in l.scita stipulatus,nu.35.quia priuilegium ꝙ competit doti † datur eius
4 augumento,l.si proprietati,ff.de iur.do.l.inter,§.cum inter.de pac.dot.Ru.consi.151.nu.1.& 156.nu.2.Cast.consi.111.nu.3.in
5 primo & augumentum ipsa dos principalis esse censetur†Bello.consi.47.numero 5.Neuiz.in sylua nup.numero 97.& consil.76.Ay.consi.191.nu.2.Cęph.d.consi.156.nu.25.in 2.& consi.177.nu.26.cum seq.Rol.de lucro dot.q.100.Ruy.consi.14.in 1.& est tex.in d.§.cum inter,de iur.dot.l.4.e.ti.& cum augumẽtum sit de substantia,ideo receditur a persona, & recurritur ad arbitrium boni viri,Menoch.consi.93.

Idem dicendum est vbi aliquid est certtum per relationem
6 ad aliud,d.q.68.quia relatio†facit rem certam & expressam, Tira.in ll.con.gl.7.nu.182.& est natura veritatis,nu.96.de qua materia vide per eundum authorem, & an procedat in his q̃ sunt de forma,& in alijs,non mirum si non receditur a personis,quia arbitrium dicitur actus hominis, & voluntas vnius non est alterius,Bal.l.1.in prima const.ff.vet.& iuduſtria tunc
7 dicitur electa†quando aliquid variabile est ꝙ iudicium diuersorum,& iudicium ab animo pendet,& animus non trãsmittitur,Bal.consi.296.in 1.lo.& fides ipsius arbitri dr̃ electa,Cor. consi.157.in 4.Ay.consi.303.nu.3.Bal.consi. 52.in literis in 5.
8 & hæc arbitria sunt animi†passiones,ideo variantur,Bal.cõsi. 43.in 5.Reuerendissimus,& propterea morte finitur, l. vni,§. ne autem,C.de cad.tol.

Ideo,cum dos sit certa,quia nõ potest esse minor legitima
9 †vt magis communiter mille in locis,de iure communi concludunt Doct.ne sit in potestate patris fraudare indirecte filiã legitima,ne via fraudibus aperiatur,l.in fundo,de rei vend.c. porro,de diuor.l.cum hij,§.sed cum his de trãs.Bal.cõsil.393. col.fi.locatio in 9.Ripa responso,1.de secund. nupt. l.2.§.hæc autem,C.de cadu.tol.& cum congruitas dotis, vel habendo respectum ad facultates, vel ad qualitatem personarum vel ad legitimam quæ est quota bonorum sit certa, ideo non est variabile arbitrium & propterea a persona recedendum esse videtur,vt Castrensis cõsi.11.Viso,li.1. quid in accessorijs.Pa. cons.3.nu.3.in 1.licet,Bal.consil. 102.mulierem in 4. voluerit dotem variabilem.

Idem vbi promittitur ꝙ tertius debet, quia relatio habenda est ad primum debitum,l.fi.ff.de no.Ro. consi.502. & Menoch.d.casu.68.nu.47.

SVMMARIVM.

1 *A persona receditur vbi in damno remaneret.*
2 *Lucrum non datur cum alterius iactura.*

QVAESTIO XCVII.

Tertio d.limitatio non procedit,vbi alter ex contrahentib⁹
1 in damno remaneret,†Barto.in l.si merces,loc.Soc.in d.l si qs arbitratu,& consi.44.in 1.Paris.consil.30.in 1.106.in 4.Cur.iu.
2 consi.36.quia non debet quis†cum aliena iactura lucrari.Menoch.d.q.68.nu.4.& consi.93.

SVMMARIVM.

1 *A persona de iure Pontificio receditur.*

QVAESTIO XCVIII.

1 Quarto non procedit de iure Põtificio†qa continuo declaratio fieri poterit,Soc.d.l.siquis arbitratu,nu.28.Ruy.consi.142 in 4. nu.3.Affl.d.dec.334.num.10 idem vbi ab incertitudine non vitiatur dispositio,Alex in l.ita stipulatus,num.28.Soc. & Ias.in d.l.siquis arbitratu.

SVMMARIVM.

1 *Ab arbitrio & persona receditur vbi alter fuit in causa,vt non arbitraretur.*

QVAESTIO XCIX.

Quinto declaratur non procedere vbi al-
1 ter ex contrahentibus fuit in causa ne fieret declaratio,†Bar.& Ias.d l. siquis arbitratu,idem in legato,l.iure ciuili,de cond.& demon. vbi cõditio habetur pro impleta,Dec.in l.j.C.de inst.& substl.iure ciuili,de re.iu.& cõsi.629 in fi.Ruy.consi.clxvj.nu.xij.in 3.Cagn. in l.ꝙ quis,de re.iu.Gram.deci. cij.nu. cix. cætera prosequere cum Menocn.copiose in d.q.68.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrium circa diem solutionis non dicitur circa substantialia.*
2 *Declaratic de bonis soluendis post mortem viri ad hęredes transit.*
3 *Optio a iure creditori cõpetens in alternatiuis transit ad hęredes, nec tempore extinguitur.*

QVAESTIO C.

Item hæc principalis limitario de-
cla ratur non procedere,vbi venditio facta esset pro certo ad†arbitrium precio soluendo iuxta temporis determinationem ad tertij arbitrium declarandum;Cum dies non sit de substãtia,sed pars contractus respectu exactionis,l.ex his verbis, ff. quando dies leg.ced.l.si ita stipulatus la gra.ff.de verbo.oblig. Bal d c.Quintauallis sub nume.x.licet alias diuersitas diei inducat diuersitatem in substantia,& aliud sit facere vno die,& aliud in diuerso,Barto.in l.is qui reus,ff.de pub.iudi.l. denuncia-

tiatie,

Digitized by Google

ciasse,§.quid tamen,ff.de adul.Alc.consi.100.Tom.3.li.9. nu.
2 11.†Idem vbi maritus dedit facultatem soluēdi de bonis suis vxori ad arbitrium tertij,qa adhuc post mortem declaratio fieri poterit.Pau.de Cast.consi.469.lib.1.In fi.incip.præmitten
3 dum ver.quantum ad tertium.†Item alio modo declaratur, vbi alicui competit ius eligendi iure creditoris,circa res vel tē pora alternatiue promissas,quia hæc potestas transit ad hæredes,nec cursu temporis vel anni finitur.Bal.in d.c. Quinta-uallis nu.11.ver.aduerte.

SVMMARIVM.

1 *Arbitrandi potestas pluribus concessa non expirat per mortem vnius.*

QVAESTIO CI.

1 Hæc vigesimaseptima limitatio declaratā, †etiam non procedere in duobus commissarijs ad piam causam deputatis;quia altero moriente penes alterum integrum consolidatur arbitrium,C.vltimo de test.in 6.l.cum magistratus,C. quando prouo.non est nec.vbi Bal.Sed Pau.de Ca.consi.218.incip. ad primum li.2.æquius arbitratur,vt volūtas testatoris seruet, alios subrogari,qui cum superstite habeāt iudicare. Idem declarat per Ioan.de Ana.vbi Bolo.consi.19.vbi remissione facta de p̄cio in alterum ex contrahentibus, preciumque reperiretur penes venditorem,quo casu an fructus emptor lucretur, declarant in citato consilio.

SVMMARIVM.

1 *Fides species religionis est,ideo colenda.*
2 *Fidem fallere,graue.*
3 *Fides ex liga cum inimicis facta non seruatur.*
4 *Fides in Principe fulget.*
5 *Pro fide seruanda communia iura relaxantur & licitum est transgredi leges.*
6 *Fides dicitur obseruatio promissorum.*
7 *Papa fidem seruare tenetur.*
8 *Fidem vel pacem violans vbique locorum puniri potest.*
9 *Remissioni in delictis quando locus sit.*
10 *Hosti fides seruanda,& in Duce belli,nu.12.limitatur,16.*
11 *Fidei violatores proditores sunt.*
13 *Fides & iuramentum parificantur,declaratur,nu.14.15.16.*
17 *Fides an seruanda,vt se a carceribus liberet.*
18 *Fides an reo seruanda,a iudice.*
19 *Confessio extorta reuocanda, & quomodo ex illa confessione puniendus sit.*
20 *Hæreticis fides non seruanda.*
21 *Fidei fructus.*
22 *Pacifici status turbator pœna vltimi supplicij plectendus.*
23 *Priuilegia pacis.*
24 *Pax an cum Barbaris sit habenda,& cum quibus habenda.*
25 *Signa pacis.*
26 *Precium pro pace retipiens infamis est.*
27 *Pax concordia,treugua.*
28 *Pax testamento fit.*
29 *Iniuria quando tempore censeatur re missa.*
30 *Pax ex quibus cessetur,& ex quibus impediatur,31.*

QVAESTIO CII.

1 Supra in principio & seq. diximus fidem †speciē esse religionis,ex quo sūmitur summopere esse colēdam l.si id quod de condict.indebi.ptima dist.ca.ius naturale.Pau. consi. 317.
2 lib.1.viso.Oldr.consi.69.consuetuit.graueque † est fidem frangere.Anan.consi. 8. vnde ligam†faciendo cum inimicis fides
4 non seruatur,& nil est quod magis in principe præfulgeat † q̄ recta fides epistо.inter claras de sum.Trini. imo grauius est in principe.Menoch.consil.1.nu.227.Rolan.consi.1.in 2. nume. 30. & sequen. vnde,ob fidem seruandam communia iura re-
5 laxantur.†Roma.consi.332.num.13.& licitum est leges transgredi,glo.in c.placuit,90.di.Alcia.consi.131.Tom.2.lib. 5.nu.
6 7.& fides†dicitur obseruatio promissorum, vel æquipollens, Bald.in c.quæ in ecclesiarum.de const. ideo papa omnium su
7 premus†ad fidem seruandam astringitur,de honestate honestas enim principem ligat.Bal.consi.371.verba in 3.Pau.consi. 420.videtur lib.1.Aym.consi.241.sub nu.19.de prob.vbi Doc. in c.1.Bal.consi.24.in 2.Rolan.consi.1.nu.33.& 317.viso. hostique fidem seruandam.Bar.in l.1.§.non fuit,ff.de dolo.Iaso. in prooem.feu.sub nu. 28. Aym. consi.6.nume.81.& in Duce
8 belli,Barto.in d.§.non fuit.Corn.consi.175.lib.1.& †fidei violatores ꝓditores iunt,& crimine lesionatus puniri possunt
9 Aym.consi.192. nu. 16. & vbique†locorum a iudice originis violans fidem puniri potest,quia forum sortitur ratione contractus,l.contraxisse,ff.de actionibus,& obliga.alias de commissis extra locum iurisdictionis.Marsi.sing. 576. & in delictis
10 in ijs qui non subsunt vni principi†non esse locum remissioni.Thol.& ibi Aufr.q.219.Paris.consi.159.169.in 4.Boer. dec. 270.vbi declarat,& non posse inquirere.Gram.dec.26.Bos.de for.comp.in fi.de qua materia remissionis.Clarus,q. 38.in praxi.cri.in li.sententiarum 5.

Limitatur tamen procedere vbi bellum est iustum, quo ea
11 su etiam†a priuato fides seruanda est.l.conuentionum, ff.de pact.Dec.in l.ea est natura,de regu.iur.Alci.in libello de sing. cert.c.43.contra Bar.in d.l.conuentionum.de pac.quod secus voluit Zas.in lib.Apologiæ ad Io.Achium,fol.112. & seq.se-
12 cus si fides data†esset per Duces belli.Cor.cōsi.175.in 1. Bal. in l.paciscī,ff.de pac.l.postliminij ius,ff.de cap.& postli reuer.
13 §.captiuus,& ex eo quia fides & iuramentum † parificantur, cap.ad aures.de eo quod metus causa.Et iuramētum sine interitu salutis æternæ seruandum est ad vnguem,cap.cum dilectus.de eo quod met.cau.cap.si vero,de iureiuran. & quod in vno statuitur,in alio tancitum existimatur, l.si quis persuaserit.de fur.l.quod vero. de legibus, licet hoc†non procedat in
14 foro iudiciali,cap.quamuis,ca.licet de iur.in 6.l.pactum cum gl.de colla.Abbas in c.j.de despon.impu. & alia dicitur fides, quæ sub iuramento præstatur, vel sub memoria Dei & San-
15 ctorum eius,†sub famæ & honoris obligatione, licet quo ad obligationem non differant.Abbas in c.ad aures,de eo quod met.cau.cum Zas.d.li.fol.114.

16 Secundo limitatur vbi hostis esset crudelis. †Bal.consi.358. in 2.licet.& ibi habetur latroni spolia restituenda esse,nisi in iudicio sit conuictus,idem consi.410.in causa.sub nume.3.&
17 licere rumpere pro se a carceribus liberando†Neuiz.in Sylua nuptia.li.4.nu.133.

18 Sed quid in iudice qui reo veniam promisit si fateatur.†Luca.in l.2.C.de ponde.auri.col.j.& 2.Fel.in c.afferte.de præsumptio.Dec.in l.ea natura,vbi Cagno.Gomes.in c.j.nu. cxiiij.de consi.nu.6.Bal.in l.j.C.de sum.Tri.& fide cath.Plot.in l.si quā do,C.vnde vi.num.678.Couar.in tract.variarum,li.j. c.2. sub nu.16.Dec.& Cag.d.l.ea est natura.de regu. iur. Sed reus animaduertat pro vitanda condemnatione quod confessionem
19 †sic extortam reuocet, quia ex ea non poterit condemnari. Paris de Pu.in c.de tortura,versicu.sequitur quotidiana, alias si in illa perseueraret,damnandus erit,maxime vbi in Reipublicæ perniciem tenderet illam seruari,cap.vt famæ.de sententia,excommu.l.ita vulneratus,ad legem Aqui.& hoc si de crimine constat,§.nec autem.de mand. princip. Fortunius Gartia in d.l.conuentionum.de pact.& vbi in illa cōfessione reus non perseuerat,ordinaria pœna minime plectēdum esse, sed ex arbitrio,Fortunius,d.l.conuentionum.

Terio limitatur non procedere in hæreticis, quibus fides
20 non est seruanda.†Barto.in q.Lucana,& in multis alijs, Luc. in l.fi.C.de pond.auri.Dec.in d.l. ea est natura. Tho.2.2.q.70. ar.j.Menoch.consi.100.nu.188.

Et de fructibus fidei,& signis pacis, turbatoresque fidei &
21 pacis acerrime puniendos.†Luc.in l.vni,C.pub. læt. colū.13. versicu.de iure vero,vbi pœna vltimi supplicij plectendos vo
22 luit,idem pacifici†status turbatores,Clarus, quæstio. 68.in 5. seditionis,& Lucas in l.vnica,C.pub.lætit.& Afflict.de pace tuen.in glo.in verbo capitalem, & receptator violatoris pacis eadem pœna puniri,& hoc per cohabitationem, vel contubernium,secus in receptatione Momentanea, idem Afflict. in cap.si clericus.si de feu.fuerit contro.inter domi.& agna.& in §.iudices,nume.65.de pace iuramen.firman.& multa de iure fieri non possunt,& propter pacem permittuntur,Bal.consil.cccxiii.nobilis.in 3.fictioque non trahitur retro ad impossibilia,fallit propter pacem,glo.in l.talis scriptura, de leg. primo.Bald.in capitu.innotuit.de iud.& pax principum respicit publicam vtilitatem,Calca.consi.52.numero xvij.& de pace
23 & eius laudibus†Cassa.de glo.mundi quinta parte,16.confid. & Corsettus de potesta.regia,34.priuilegia pacis recensuit,& Aym.consi.264.vbi bona priuatorum auferri possunt ex dicta causa.

24 Et an cum Barbaris † Turcis sit pax habenda ponitur late in disput.post deci.Ped. quæ incip. in hac disputatione in fin. nu.xix.& bellum contra ipsos indicendum, Couar. in regula peccatum,§.x.& xi.vbi etiam an liceat eos derobare,Bal.consi.cxl in 4.super primo & cum hæreticis,sacrilegis, schismaticis,idolatris,nec cum tyrannis,& multos alios recensuit Affl. cum quibus pax non sit habenda,in rub.de pace iuramen.firmum.4.non quod homines sint odio habendi,sed ipsorū peccata,86.dist.in cap.2.& in Auth.de mand. princip. §. non permittas,nec illis fidem seruandam.Menoch.consi.100. nume.
188.

Digitized by Google

188.& contra infideles,licet ēt clericis de licentia papæ, pro defensione fidei,Bal.consi.439.ad bellum.in 5. c.igitur,23.q. 8.nec pax cum proditoribus populi Romani hostibus, & sic Turcis,regulariter haberi potest.Luc.d.l. vni.ver. circa tertiū, col.4.C.pub.læt.

Et signa pacis,& remissio iniuriæ, ex pluribus colligitur
25 †glo.in §.fi.de iniu.vt puta,risu, ludo,communi mensa cum iniuriante,& præsertim meritis præcedentibus, l.in ipsius, C. fami.ercis.l.fina.C.siquis aliquem testa.prohi.item æquo animo alloquutio,ar.1.q.7.cap. didici,22.q.1.omne.& p dexterę dationem,quia ita antiquitus datis dexteris pax contrahebat, i.Mach.6.Ioan.Nad.c.functa.de elect.in 6.vbi ait quod dextera est testis & signum pacis.Afflict.§.iniuria. de pace iuramē firman.num.120.Luc.in l.prima,C.de aquę.du,lib.10.item ꝙ mixtione,potus sumptione,glos.Bal.Angel.§.fin.Instit.de iniu.Ias.in l.j.de pac.item per osculū,ꝙ dr̄ charitatis & amicitiæ consensus,capitulo Adrianus. in fin.63.distinctione gloss. in capitulo apostolicæ,de re iudic.in 6. per conuersationem Placa.c.6.nu.43.& Cla.§.iniuria ver.item tollitur. Item per confabulationem,& alloquutionem, item p literas amicabiles, vel nuncium,vel epistolam,l.j.ver.qui me.ad l.Iul.maiest.gl.in c.vbi,§.nulli,ae'ele.in 6.vbi Anch.item precibus exoratus,l.q cetu.de via pub.vel per satisfactionis receptionē, l.ꝙ si vnus, §.si tibi decem,§.1.de pac.Imo Ias.in l.1.sub nu.16.de pact.adhuc voluit,ꝙ si recepta sit pecunia p remissione iniuriæ,actionem superesse super damnis & interesse occasione vulneris,li
26 cet recipiens precium pro pace ineunda†reddatur infamis,vt dixi infra,& pax dicitur discordiæ vltimus finis,perpetua & in
27 uiolabilis ꝙcordia,treugua † vero dr̄ securitas præstita psonis & rebus ad tempus,nondum finita.Bald.in rub.de treug.& pace concordia vero dr̄ terminus vltionis, & osculum pacis nō datur in concordia,& qui facit cōcordiā de pœna postea manualiter se vendicando,non dr̄ rumpere pacem,item testamē
28 to†pax fieri potest,Bal.in c.cum antiquitas. de testamētis, itē
29 & iniuriam per annum tacens†censetur remittere,glo. communis,l.2.C.de const.pecu.& §.1.Inst.de perpe.& temp.actio. & glo.2.§.sed & lex.Inst.de iniu.Iacob.But.Azo.nu.26.in summa de iniu.at Odof.Pet.Cy.Bald.Sal.Ang. Fab.Mars.in d.l.lex Cornelia.de iniu.1enuerunt triginta annis durare, ex l.sicut, C.de præscriptio.30.ac prior sententia,ꝙ anno tollatur, quo ad actionem criminalem,secus ciuilem,quæ est ppetua. Cla. in §.iniuria,versicu.tollitur.libro sententiarum, 5.Et sex sunt
30 quæ pacem causant,†prima est iustitiā & reuerentia a minore præstita maiori, singula officia quibuscunque singillatim commissa,conturbat enim corporis ordinem totum qui non suo officio contentus surripit alienum.Luc.in l.quicunq;, C. de exact.tribu.lib.12.4.vbi superiores charitatem exhibēt subditi,5.æqualitas,6.vnitas vnius principis,7.patientia,8.ex ordine,Luc.in l.1.C.vt dign.ordo ser.

31 Impedientes autem pacem†sunt,26.causæ,quæ enumerantur a Luca,d.l.vnica,nu.15.& 16.C.pub.læti.& ab Affli.in cōsti.regni pacis cultū,& de differentia inter pacem & concordiam.Ferret.de ferijs,nu.45.

Et in pace facta inter principes cum remissione iniuriarū, intelligitur solum de iniuriis illatis dum fuit cum hoste, Boc. dec.38.Rol.consi.1.nu.117.cum seq.in 3.

S V M M A R I V M.

1 *Fides a lege præstita seruanda,*
2 *Fidei præstatio,& per Deum,& Euangelia sacra dicitur.*
3 *Fidelitatis commendatio.*
4 *Fugiens ad Ecclesiam tutus est, & ideo sub fide recedens restituendus.*
6 *Ecclesia gaudet immunitate,& eius circuitus.*
7 *Ecclesiæ circuitus,& eius immunitas,& domus clerici.*
8 *Captus de facto relaxandus est,idem in nulliter carcerato.*
9 *Passus in ecclesiæ circuitu qualiter pœtiantur.*
10 *Delinquens in ecclesia non gaudet eius immunitate.*

QVAESTIO CIII.

Primo ampliatur vbi lex dat fidē, q̄ seruāda
1 est†ne nascat iniuriarum occasio vbi iura nascuntur, Lu.in l. 2.C.de pond.auri,li.10.col.1.in fi.& maxime in milite,& tantum est si promissio fit sub fide,quantum si per Deum iurare
2 tur,vel per sacra Dei Euangelia.†Ang.Lud.ras.in l.3.§.iurari,
3 ff.de iniu.& Cęp.†commendat fidelitatem†in trac.de imp.eli. ver.pro imperatore Cassa.de gl.mundi,9.parte.q.41.

Hinc fugientes ad sacras ædes sunt securi,nec inde sunt ex-
4 trahendi.†ne Sanctis iniuria fieret, l.2. C.de his qui ad eccle. nec ab alio q̄ ep̄o extrahi p̄ot quem dat iudici seculari,sed nō

poterit puniri,Rolan.consi.9.nu.21.in 2.& Cy. in l.in præsen
5 ti,voluit ꝙ si sub fide a loco sacro recessit reus † sit restituendus,Faber.§.hoc tpe,rnst.de his qui sunt sui vel alie.in. Placa. libro primo epito.delict.c.37.numero 10.ad idem,17.quæstione,4.capi.reum,cum sequen.non enim minor reuerentia debetur loco vbi diuinus cultus celebratur,Psal. decet sanctitudo domum tuam.& sanctificauit tabernaculum suum altissimus,& eadem immunitate gaudet eius circuitus,Rom. con-
6 si.227.spectabilis,vbi ecclesia†maior gaudet immunitate,40. minor,30.passuum,& pariter cimiterium,& domus clerici iūcta cum ecclesia, & in omnibus istis locis de facto captus
7 †de facto debet relaxari,Bald. in l.ob maritorum, C.ne vxor pro mari.l.minor,de euict. Barto. in quæst.incipiente Lapus & per Gabriel.de restitutio.spoliato. conclu. prima numero
8 20.vbi nulliter carceratus†est relaxandus non obstante,l.final,quod met.cau.vbi captura nulla potest confirmari, Rol. consi.41.in primo numero 39.40.& 41.Pau.consi.472.in primo,numero 12.Rolan.cōsi.quinto.in 2.numero 7.18. & 21. Roman.consi.158.& Dec.in capitu.ex ratione de appellatio. colum.fi.& ita declaratur a Bar.d.q.Lucana, & Gabriel. in allegato loco,vbi vis interuenit compulsiua & cum violentia pp priuationē proprie libertatis.Mantua.consi.60.nu.14.Old. consi.154.Rebuf.de immu.eccl.fol.322.Couat.in trac.variarū
9 c.20.fol.65.& qualiter †passus in ecclesiæ circuitu metiantur, Old.cōsi.55.consueuit,ex quo dignoscitur per quantū spaciū iuxta ecclesiā possit ædificari,& Docto.plures in hac materia
10 afferunt in locis citatis declarationes,& ab hac ecclesiæ † immunitate reperiē omni iure destitutus qui in ecclesia deliquerit.Pau.consi.45.viso in 2.item publicus latro,notorius popu lator,Ro.d.consi.227.Old.cōsi.154.idem in enormibus crimi nibus,cons.54.ꝙ laycus,idem in raptore virginum,Mantua.d. consi.60.multa cumulauit Rolan.consi. 24. in 2. licet Pau.d. consi.459.dicat per desuetudinem abijsse priuilegium huiusmodi,explicat Clarus latissime,q.30.in praxi.crimi. in li.quinto senten.

S V M M A R I V M.

1 *Fides legis auctoritate præstita venit seruanda.*
2 *Actus ordinanti non exequenti attribuitur.*
3 *Denominatio dicitur fieri a priori.*
4 *Causa remota quando spectanda.*
5 *Venenans carceratum ne suspendatur qua pœna afficiendus sit.*
6 *Venenare non licet reum mortis.*
7 *Vendentes mala medicamenta qua pœna puniantur.*
8 *Custos carceris sub cuius fide carcerati committuntur qualiter puniatur si denegat alimenta,& de custode.*
9 *Carceratus rediens securus est.*
10 *Bannitus in manibus curiæ offendi non potest.*

QVAESTIO CIIII.

Secundo ampliatur, vt fides seruāda sit vbi homo prę̄stat fidē legis
1 auctoritate,l.conuentionū,de pac.quia actus legi†ordinanti, non exequenti,attribuit̄, & magis dicitur facere qui ordinat q̄ qui exequitur,Bal.in ca.ex literis,de rescript. vbi denomina-
3 tio†dr̄ fieri a priori,l.qui liberis,§.hæc verba,de vulg.& pupi.
4 & cā remota inspicienda est†vbi est fundamentum causæ p-ximæ,secus si alterius naturæ,l.si mulier,ff.rer.amo.& hoc est ꝙ dicunt Doct.causam proximam attendendam, ad idem,ꝙ actus ordinanti,non exequenti attribuatur,Ay.consi.122 numero 3.& cons.272.col.2.& 275.col.2.

5 Hinc consanguineus†venenans carceratum ne suspendat̄ tenetur crimine parricidij,vel aliter,secūdum Boer.decis.215. numero 4.& de pœna venenantis, vel saltem præparantis,
6 †vel attentantis, Clarus in §. homicidium, nec minus reum mortis licet veneno necare,Carrerius, §.homicidij, numero 6j.Ale.consi.145.Bal.in l.Grac.de adul Afflic.in const.magna noxia,Bal.in l.nemo,C de sum. Tri.Bal.& Saly. in l.cū fratrē, de his quib.vt ind.quamuis Bal.in l.Grac. C.de adul.aliter sen serit,& de pœna venenum dantis,vide clarū, in §.homicidiū,
7 d.prax.ver.punitur.Et aduersus vendentes medicamenta†mala in publico,ex quo fidem lædunt publicā,teneri l.Cor.de sica.l.3.C.de sica.vbi Mars.Pla.c.20.li.1.Epi.deli.

Secundo infertur,ꝙ custos carceris sub cuius fide carcerati
8 cōmittuntur,si alimēta denegauerit,tenetur,Bal.in l. de peculorib.C.ad l.Aqui.& aduersus custodes carcerum vide per clarū q.46.ver.scias,& plures cautiones edocuit custodes carcerum, Luc.l.cum sæpe,de erogat.mili.anno.li.12.col.pen.& carcera-
9 tus redeundo†dr̄ hr̄e legis securitatē,Bal.in l.fi. C. de malef.& Matth.Bar.in l.3.C.de sica.Alb.q.36.2.parte statutorum.

10 Tertio bānit9 ī manib.curiæ†nō p̄t impune offendi, Bar.ī l. 3.trās.C.de sic.clarī d.§.homicidiū,ver.q̄ro ēt,Bar.ī l ī laqueū

Digitized by Google

de acq.rer.do.l.eiusdem,§.transfugas,ff.de sica l.lege Iulia.ad l. Iul.de vi priua.Fel.in c.cum iuramento,de hom.Bal.in l. libertas,ff.de sta.hom.Marsi.in 150.l.1.de sica.& §. aggredior, nu. 24.in prax.cri.

Item vbi ad supplicium duceretur,Bar.in l.cuiusque, ad le' Iuliam maie.Bal.in l.addictos,C.de epi.audi.Marsi.d.§. aggredior,nu.40.nec in manibus curiæ impune interfici potest.Menoch.de arb.iu.q.90.nu.53.& 54.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus qui vult docere de innocentia,non est offendendus.*
2 *Innocentia cum gaudio expectanda.*
3 *Hosti publico non est fides seruanda, fallit vbi de innocentia vult docere.*
4 *Saluum conductum violans qua pœna teneatur, & de crimine lesæ maiestatis,10.Et per epistolam principis concessus habet vim legis, 11.*
5 *Custodia carceris cum pudicitia obseruanda,alias punibilis.*
6 *Dux belli dat saluum conductum eundi & redeundi,7.*
8 *Saluum conductum solus princeps concedit, & ex casu etiam inferior, 9 & 13.*
12 *Bannitus tolleratus non offendendus.*
14 *Occidens habentem saluum conductum,punitur,nec excusatur ex Crassa ignorantia,quæ habet vim scientiæ.*
15 *Ignorantia Crassa similis est pinguedini.*
16 *Occidens toleratum puniendus est.*
17 *Bannitus de proximo re banniendus offendi non potest,idem interposita appellatione,18.*
19 *Homicidium prohibitum, ideo delinquens vltra quam crederet punitur.*
20 *Causa iniusta nec minor,excusat in prohibitis.*
21 *Præceps & credulus non excusatur.*
22 *Credens probabili viro excusatur.*
23 *Dolus præsumitur in prohibitis.*
24 *Bannitum occidere voluntatis,non necessitatis est.*
25 *Marito an liceat occidere adulterum, & qua pœna sit afficiendus.*
26 *Vxor vagabunda an licite possit interfici.*
27 *In dubijs ab homicidio abstinendum, & tutior via eligenda.*
28 *Peccatum in dubijs præsumendum,fauore animæ.*
29 *Homines insti a licitis abstinent.*
30 *Sententia illa vitanda ex qua malum succedere potest.*
31 *Fides præter legis authoritatem an seruanda sit.* †

QVAESTIO CV.

Tertio ampliatur,In bannito qui vel let de

1 sua innocẽtia docere,†qa non est offendendus, quia interim pœna non tollit̃,at bene differt̃ donec de crimine liqueat, iõ pendente termino nihil est innouandũ,Fel.in c.q̃ in ecclesiarũ.col.2.de const.q̃ innocentia potius†cũ gaudio est expectanda,q̃ iniuria ꝓsequẽda,l.absentem,ff.de pę.Luc.in l.vl.C.pub. læti.col.2.& licet hosti publico fides seruanda non sit,l. pacisci,vbi Bal.ff.de pac.Dec.& Cagno.in l.ea natura,de reg. iu.tñ
3 †non procedit vbi vult de innocentia docere,& violantes te-
4 nentur crimine læsæ maiestatis,†Boe.q.179.& vide per Meno. de arb.iu.casu,337.& 346.
5 Idem in carceris custodia,quæ†cum pudicitia est obseruanda,& illam violans punit̃ pœna,de qua Boer.dec.317. Meno. casu 292.iudicis arbitrio puniri,l.j.ad l.Iul.maie. & tãtæ autho
6 ritatis est legis securitas†ꝙ Dux belli põt cum hoste pacisci & securitatem dare,Bal.in l.conuentionum,de pa.quod in eun
7 do†& redeũdo intelligitur,l.j.C.de nauic.li.10.Guid.pa.q.418.
8 nu.4.Mar.Lau.in tra.de confed.prin.& a solo princ.†l.relegati,ff.de pę.Bal.in §.sacra.de pace iura.fir.Cla. q. 32.ver.sed hic q̃ro.Pau.cons.422.quia suo,in 1.Sal.in l.cũ indulgentiã, C.de sen.passis,l.1.in fi.ff.de q.Bald.in c.accedens§. nu.13.vt lite non
9 contest.volens posse ẽt†inferiorẽ ex alia cã cõcedere,& secu-
10 ritas hæc†non est violanda,l.fi.ff.de le.Bal.cons.490.in 1.ponitur,nec dẽt quis decipi,dum sub literis principis confidit. Et vbi sub epistola principis reperitur saluus conductus cõcessus
11 vim legis†hẽt,l.j.ff.de const.prin.& contrauenientem puniendum Pau.d.cõl.422.nu.36.Gui.pa.d.q.418.Et Boer.d.dec.179. nec tñ ab alio q̃ a principe restitui posset, ẽt si ĩ carceribus dę sua doceret innocentia Bar.in l.infamem,ff.de pub.iu.Rub.in cons.50.Rui.cons.21.nu.2.li.4.
12 Idem vbi tolleraretur,†Sal.in l.nullus,C. de iudæ.Dec.cõsi. 327.quia toleratus hr̃ pro non bãnito.Goz.cõsil.61. fides eñ seruãda est,Mar.de Lau.tra.de cõfed.prin.nu.19. Petrus Adue.in ver.actio ex pacto,Marsi.cons.9.nu. 25.Bald. in l.1.C.de sum.Tri.Menoc.q.90.nu.56.cum seq.de arb.iud.
13 Idem vbi ad rẽs data esset securitas†ꝑ iudicem,ꝙ sit seruanda,Bal.in citato loco,nu.11.Bar.in l.is qui reus,de pub.iu.Ca-
gno.& Dec.in l.ea est,natura,de reg.iu.Afflict dec.4.Pau.Cas. cons.423.nu.35.36.in 1.Bal.d.l.reos,nu.43.C. q acc. possunt, Ro.in l.si vero,§.de viro fal.32.ff sol.ma.Bal.in §.sacramenta, de pace iura.fir.Alb.4.parte statu,q.39.Nouel.in regu.48.ver. iudex,Meno.de arb.iud.q.81.nu.10.& q 92.nu. 10.& ita semel mihi contigit in ciuitate Esculana,dum cuidam bannito saluum conductum dedi,vt atrociora detegerem facinora,& captus fuit a Curia Capitanei,at Magnificus & Eccellẽtissimus D.Remulus de Valentibus illius ciuitatis præses dignissimus relaxandũ mandauit,& obseruari voluit securitatem per me datam,& practicaui etiam sub eodem præside totius prouinciæ Marchiæ,dum ibidem locumtenens essem.

Idem dicendum est in occidente habentem saluum conduc
14 tum†vel toleratum, nec potest se ex Crassa ignorantia excusare,quia hẽt vim sciẽtiæ,Gomez.c.2.de cost.in 6.nu.54. Alb. de Rosa.q.73.in 3.parte,facit l.ꝙ te,ff.si cer.peta.per l.j.de con.
15 indeb.Tiraq.in retract.§.35.nu.34.cum sequen.glo.4.Ro.cons.424.circa princip. & hæc ignorantia†similis dr̃ pinguedini, Bald.in c.ab excommunicato,De rescr.& dicitur in facto proprio,quia pingues homines parum vident,idem in occidente
16 toleratum †Fel.in cap.quæ in ecclesiarum, de const.num.9.in 4;casu,Ale.cons.51.col.fin.lib.2.Marsi.in §.aggredior,num.28. & sing.28.77.Alex.cons.8.in 6.Ias.in l.omnes populi, de iust. & iur.versicu.quarto limitatur,Marsi.cons.10.num.26.& cõsi. 177.Carre.in §.circa,nu.217.Cęph.cons.35.nu. 20.& occidẽs habentem saluum conductum punitur,vt homicida,& idem securitatis violator,Menoch.q. 90.nu.60.de arb. iu.

Idem vbi bannitus ẽt de proximo rebãniendus esset, quia
17 occidi non posset,Bald.in l.1.§.ferui, ad Syll.Cœpol.cons.39. Marsi.cons.10.66.94.& in prax.§.aggredior,nu.27.& sin. 106. Carre.numero 215.in §.homicidium,idem quando bannitus pro non bannito reputabatur,Ang.in l.si duo,de acq.hæredi. Marsi.in d.§.aggredior,nu.34.& in l.j.nu.11.ff.de sica.

18 Idem interposita appellatione, †& lite pendente super bãno,Barto.& Ias.l.possideri,§.si seruus,de acq.possessione,Car. d.§.homicidium,numero 22.Bal.in authen. quæ supplicatio, C.de precibus imp.offeren.Bal.l.i.de appel.col.fin.Placa lib.1. epi.delict.capitulo 36.numero 15.Menoch.q.90. numero 58. de arbitris iud.

Et ratio in præmissis esse potest, quia occidendo bannitũ
19 †opera datur rei illicitæ, vnde non excusatur ꝺelinquendo vltra quam crederet, l.eum qui,§.iniuriarum,ff.de iniu.Pau. consilio centesimononagesimonono, libro primo, & in sui
20 natura prohibitis†causa iniusta & rumor non excusat, capitulo final.de homicidio in sexto,in re enim tanti ponderis p̃-
21 ceps†& credulus esse non debuit,Decius consilio 487,numero duodecimo,licet in aliis†probabili viro credendo excusare
22 tur,l.secunda §.iurari,vbi Ias.de iureiurando,Alciat.reg.3.prę
23 sumpt.triginta,& in his quę sunt†degenere prohibitorum dolus præsumitur,l.si non conuicij, ff.de iniur. & omne maleficium iniuste factum creditur,l.prima, C.de sicariis, capitulo primo de præsump.qui enim vult bannitum occidere, cũ id
24 sciat omni iure prohibitum,quia lex†non imponit necessitatem,sed dat facultatem,vt in adultero,l.si adulterij,ff.de adulteriis,Paul.consilio ducentesimoseptuagesimoseptimo,colũna secunda,libro secundo in causa.Socin.iun.consilio 34.lib. secundo numero nono.Neuiz.in Sylua nup.libro primo,nõ est nubendum,numero octuagesimoquinto, cum multis se-
25 quen.vbi viro licet adulterum occidere, †alias Cachinaretur adeundo iudicem,& licet ab ordinaria pœna forsam, ex hoc excusaretur, propter iustum dolorem, at bene extra ordinẽ mulctandus,Socy. in citato consilio Afflict.in const. regni,de pœna in adul.depræhen.lib.tertio folio 135.Et multa per Placam in epitome delict,capitulo 36.numero 51.cum sequent.
26 & idem†vbi vxor vagabunda reperiretur, Gomez. in capitu. mulieres,de iud.Tiraquel.de pœnis,causa prima,numero tertio,& in legibus connub.l. 13. crederem tamẽ in perplexis ab
27 homicidio tutius esse abstinere,qa in dubijs†tutior via est eligenda,13.di.c.i.& 2.Bal.cons.410.in cã sub nu.5.in 2.l. adoptiuus,ff de ritu nupt.Et hoc propter animam,quia vbi dubium
28 est†an sit peccatum,credendũ est esse peccatum,c.j.de scrn.in
29 fi.facit,§.vxor Inst.de nup. iusti enim homines†a licitis abstinent,27.quæstione secunda sunt quidam,34.quęst.4.Christiano,quanto magis ab homicidiis omni iure prohibitis,& sniã
30 †& opinio illa non est sequenda ex qua malum succedere posset,Luc.in l.prima,C.de priui.scho. l. secunda, C. de ser.& occult.colum.3.libro 12.quia in foro poli non est immunis a peccato,de qua materia late Placa.libro primo, capitulo 36. numero 12.cum multis seq.licet secus annuat Menoc.de ar-
31 bi.iu.quęst.90.nu.6.at si quis†præter legis authoritatem dat fidem,seruare potest,non tamen tenetur,Luc.d.l.j.supracitat. col.j.in fine,C.de pond. auri illat. lib.xi.Menoch. casu 383. de arb.iud.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Saluus conductus ſeruandus, limitatur non procedere in occultis.*
2 *Item ex cauſa pecuniaria, non extenditur ad delictum, nec ad debitum ex maleficio, 3. nec ad debitum camerale.*
4 *Delinquens excipitur a gratia.*
6 *Beneficium ceſſionis quando denegetur.*
7 *Saluus conductus non prodeſt in futuris nec dari poteſt a minore, dum a maiore fuit condemnatus.*
8 *Dolus futurus remitti non poteſt.*
9 *Saluus conductus occultus non prodeſt.* †
10 *Gratia non opitulatur in occultis, nec præſumitur* 11.
12 *Pacem aſſerenti non creditur.*
13 *Princeps ſolum caſſat condemnationes.*
14 *Iudici de gratia non creditur.*
15 *Pax in actis regiſtranda.* †
16 *Gratia ſi ſit conceſſa habita pace, de illa debet conſtare.*
17 *Indicis cognitione opus eſt ſuper pace & gratia.*
18 *Cancellatio non valet non citato procuratore fiſci.*
19 *Super gratia eſt pronunciandum, & quoties ſuper vno vel aliud deuenitur.*
20 *Iudicis pronuncia opus eſt vbi eget cognitione cauſæ.*
21 *Clauſula, ſi tibi conſtiterit, facit gratiam conditionalem, ideo pronuncia, & quis iniuſte cancellatus dicitur vbi non apparet de cauſa.*

QVAESTIO CVI.

Quatenus dixímus ſupra ſaluum cõductum ſeruãdũ
1 eſſe, †limitatur non procedere ẽt in occultis criminibus †quia
2 ſuper illis non cenſetur diſpenſatum. Bal. conſ. 490. ponitur. in
[3 1. colũ. 2. & ex cauſa pecuniaria †non extenditur ad delictum.
Bal. conſi. 400. ꝙ Iacobus. in 1. l. 2. C. de his qui ad eccleſias. ꝙa
4 delinquẽs †a gratia excipitur, l. Lucius, §. Lucius. de le. 2. nec ad
5 debitum †camerale, d. conſi. 400. Pau. conſi. 423. quia ſcio in 1.
6 & in iſtis †caſibus non admittitur beneficium ceſſionis. Rebu.
To. 2. de literis dila.

Secundo limitatur ẽt, vt ſaluus conductus ſibi non proſit ĩ
7 futuris †delictis. Dec. in l. con ractus de reg. iu. & conſi. 178. vbi
8 dolus †futurus remitti non poteſt, l. cum lex, ff. de leg. Ro. in l.
3. §. ſi quis ſeruum. de acq. poſſeſſio. quia rebus ſic ſtantibus in
telligitur, l. fi. qui ſatiſd. cog. Dec. conſ. 335. & 352. nec condem
nato a maiori poteſt dari ſaluus conductus a minore. Aſſli. de
ciſ. 4. Menoch. conſi. 100. nu. 227.

Tertio limitatur, vt non procedat qñ habet ſaluum condu-
9 ctum, †ſed occultum, quia ex figura banni offendens excuſa-
retur. Bal. conſi. 401. in 1. ad euidentiam, ẽt ſi habeat gratiã, &
10 non oſtendatur †excuſandus erit. Bar. Iaſ. Ale. in l. 4. morte. de
dam. inf. Cla. in prax. in §. homicidiũ. verſi. & quid ſi bannitus.
Menoch. q. 90. nu. 34. de arb. iu. Bald. conſ. 402. in 4. Hæc quæſt.
Marſ. ſin. 77. 372. 374. 340. Dec. in auth. Caſſa. C. de ſacroſ. eccl.
Goza. conſi. 6. nu. 5. & 61. Dec. in l. qui in alterius. de reg. iur. Cę
11 ph. conſi. 35. col. 5. in j. quia † indulgentia nunquam præſumit
niſi probetur, l. 3. de adi. le. Bal. conſi. 402. in j. coniungimus. nec
12 creditur. †pacẽ adeſſe, nu. 5. nec alius q̃ princeps †caſſare põt.
13 Affl. dec. 4. & deci. Pede. cj. Lucas copioſe in l. j. C. de ſer. lib. xii.
& ibi habetur abunde de cauſis relaxantibus pœnas, & ꝙ Me
14 noch. q. 90. nu. 24. & q. 92. nu. 5. de arb. iu. nec minus †iudici cre
ditur niſi probetur principis mandatum, l. j. C. de man. princ. l.
15 ſi quis inficiatus. de pę. & in actis †pax regiſtranda eſt, l. pen. ad
Treb. Bal. d. conſ. 402. vbi habetur de gratia cõceſſa habita pa
16 ce, †quæ non aliter effectum ſortitur niſi de illa conſtet, & de
17 ſuper cognitio eſt neceſſaria, & iudici liquere debet, †& inter
loquutoria opus eſt, l. hoc autem, ff. ex quibus cau. in poſſeſſ. l.
multum. de condi. & demonſt. nec veritas ſufficit ſine proba-
18 tione, nec cancellatio †valet non citato procuratore fiſci. quia
iudicis aſſertio factum partis non probat, l. cum hi, §. prætor.
de tranſact. nec ei creditur niſi oſtendat inſtrumentum cãcel-
lationis & gratiæ. Iaſ. l. non ſolum §. morte, de no. ope. nun. So
cin. iun. conſi. 58. in j. num. xii. Marſ. conſi. 51. nu. 72. in j. Carre.
in ti. de hom. nu. 209. & cancellationis inſtrumentum eſt oſtẽ
dendum, Menoch. q. 90. nu. 34. Cla. li. 5 ſenten. §. homicidium,
vet. ſed quid ſi bannitus, quia figura banni ad illum excuſan-
dum idem ꝙ veritas operatur, nu. 36. etiam ꝙ bannum ſit nul
19 lum, Bal. conſi. 401. ad euidentiam. in j. & cum † gratia eſt con-
ditionalis, ſuper ea eſt pronunciandum, l. qui ſub conditione
de cond. & demonſt. & quoties ex aliquo ordine peruenit ad
aliud, ſuper illo pronunciandum eſt, l. i. §. prætor, ff. de ope. no.
nun. vel ſaltem ex actis liquere dẽt. Bal. d. conſi. 402. & vbi cau
20 ſæ cognitione opus eſt, iudicis †eget pronunciatione & inter-
loquutione, l. ꝙ ſtatu, ff. de pęn. Bal. cõſ. 21. proceſſus, in 5. col.
j. in medio. idem vbi adeſt clauſula (ſi tibi conſtiterit) & ideo
21 †cancellatio facta ab eo qui ius non habet, non valet. Bald. d.
conſi. 402. nu 2. Ruy. conſi. 49. nu 8. in 4. & poteſt impune inte
rimi, Bal. in c. j. in prin. Hic finitur lex Corra. Cęp. cõſi. 7. Marſ.
ſing. 340. & §. aggredior, nu. 5. & in l. j nu. 71. de ſica. & dr etiam
iniuſte cancellatus vbi nõ apparet de cauſa cãcellationis. Bal.
in c. cum ſuper de re iu. Marſ conſi. 55. nu. 5. Carrer. de homi
nu. 202. Nellus de banni. prima par. 3. temporis. & Bald. conſi
9. nu. 2 in 3. Bal. in l. Labeo ad fin. de pact. Pau. in l. ſi de eo, ff.
de acquiren. poſſeſſio. ad idem Menoch. latiſſime, quęſtio. 90.
de arb. iud.

SVMMARIVM.

1 *Pax an ſeruanda declara. nu. 2.*
3 *Conuentio intelligitur rebus ſic ſtantibus, idem in iuramento,* 4.
5 *Hoſtium ſalus non procuranda.*
6 *Hoſtiles beluas mactare ſacrificium eſt.*
7 *Pax cum bannito quantum ad pœnam publicam non valet.*
8 *Pactis priuatorum punibile non poteſt eſſici impunibile*
9 *Bannitus, non ad præmium conſequendum, ſed zelo iuſtitię interficien-
dus, & an tutus ſit in foro conſcientię.*
10 *Bannitum occidere impunibile, non licitum.*
11 *Facto non ſufficit conditionem implere ad conſequendum præmium.*
12 *Bannitum capiens an recuperet expenſas.*
13 *Conceſſum ob merita non datur niſi ex certa ſcientia agatur.*
14 *Veritas, & vbi opinio attenditur.*
15 *Certa ſcientia neceſſaria in his quæ aguntur animi deſtinatione.*
16 *Offendens ignoranter perſonam qualificatam, non tenetur ob qualitatẽ,
& hoſtes interfici neceſſarium.*
17 *Reſpublica quæ tenetur capere malefactorem, liberatur etiam ſi ſponte cõ
pareat.*
18 *Reſpublica liberatur exhibendo malefactorem.*
19 *Pœna vt vitetur, ſufficit eſſe bannitum.*
20 *Veritas ad pœnam vitandam prævalet opinioni.*
21 *Occidere cui licet, & offendere licitum eſt.*
22 *Bannitum extra territorium an liceat impune occidere.*
23 *Fides lædentibus diuinam maieſtatem non ſeruanda.*

QVAESTIO CVII.

Ampliatur vt fides ſit ſeruanda bannito
1 †cum quo pax eſt
inita, vt poſt Bar. in l. q ſeruũ, ff. de ver. ob. Goz ꝙſ. 61. Lu. de Pe.
l. 1. C. pub. læti. li. 12. Bal. in l. j. C. qñ liceat ſe ſine mal.

2 Sed hoc non vr procederet †vbi poſt pacẽ efficeretur banni
tus. Ale. in l. inſulã, ff. de verb. ob. & vbi proditor patriæ eſſet ef
fectus, Alb. q. 28. in vlt. par. ſtatuto, quia quælibet conuentio re
3 bus ſic ſtantibus intelligitur, †l. ꝙ ſeruus, ff. de cond. ob cau. &
4 ad id iuꝝ reſtringitur, †c. 2. de iur. Tira. in l. ſi vnq̃, C. de reuo.
5 do. in prin. nu. 16. quia hoſtium ſalus non eſt †procuranda, l. 3.
§. transfuga. de ſica. Bal. conſi. 51. anno. li. 2. col. 3. nu. 2. & 264 q
6 feruore. in 3. vbi ait, conuenit †hoſtiles beluas mactare, & ſit
ſacrificium creaturæ dum creaturæ vniuerſali conſulitur. ad
idẽ Bal. extra de ſum. Tri. in rubr. vbi voluit, ꝙ ſi facta eſt pax
7 cum bannito ante, quantum †ad publicã pœnam non valet pa
ctũ, quia pactis priuatorũ crimen punibile non põt effici im-
8 punibile, †ſecus quo ad pœnã parti applicandã, ſi aũt poſt pa-
cem eſt effectui bannitus, non gaudet beneficio pacis. ꝙa pax
rebus, ſic ſtantibus intelligitur, Paris de Pu de re mili. li. 9. q. 9.
Alb. in l. conuentionum, ff. de pa. remittens ſe ad l. præſenti, C.
de his qui ad eccle. confu. Marſ. ſin. 353.

9 Sed hæc oĩa ꝓcedunt vbi zelo iuſtitiæ interficerẽtur. †Lu.
de Pen. in l. vni. C. pub læti. col. 24. ver. vel dicas li. 12. Cęph. cõ-
ſi. 35. nu. 21. licet in dubio bono animo perpetratum, præſu-
matur, nu. 22. & an teneatur, tenetur in foro conſcientię. Pla.
in epi. deli. li. j. c. 30. nu. 21. Lu. vbi ſup. col. 23. ver. 2. caſu. Fely. in
c. q̃ in eccleſiarũ. de conſt. nu. 16. & an ſtatuto iuuetur, Roma.
in l. ſi qs in graui, §. vtrũ. ad Syl. n. 3. Pau. Par. c. dilecti, nu. 25. de
exc. Bar. in l. nulla, C. de dil. li. x. Carre. de ho. nu. 228. & ẽt ꝙ ze
10 lo iuſtitiæ fieret offenſio †adhuc non efficit licita, ſed impuni
bilis, & vbi non zelo iuſtitiæ offenditur, præmiũ non ꝓſequit.
Bal. in l. ſi qs hæredẽ, & ibi in add. C. de inſt. & ſubſt. imo q ob
propriũ intereſſe bannitũ interficit nõ conſequitur pmium,
& punit, vide Meno. de ar. iu. q. 90. nu. 48. idẽ in eo q bannitũ
ad defenſam interficit, Bar. in l. nulla macula, C. de dela. lib. x.
Bal. in l. 2. C. de ope. li. & in d. add. ad Bal. in d. l. ſi qs hæredẽ, &
ibi Dec. Bar. in l. inter oẽs, §. recte. nu. 41. ff. de fur. Marſ. in l. 1. n.
69. ff. de ſica. & conſi. 55. Carre. in §. homicidiũ. nu. 202. & 103.
Nellus de banni. 2. par. ſecũdi temporis, q. 22. 24. Dec. cõſ. 327.
Cor. 122. in 4. Ale. 114. nu. 4. in 1. & conſ. 35. in 4. idem.

11 Et rõ eſſe põt, qa ad præmiũ ꝙñm facto non ſufficit † ꝙditionẽ
adimplere, l. 2. ff. de cond. & demonſtr. Pla. in l. 1. C. de delat. li.

Digitized by Google

10.& hoc modo procedunt ea quæ habentur a Fel. in ca.quæ in eccleſiarum.de conſt.& Paris de Put.de re mili.li.10.nu.14. declarat Menoch.caſu.285.de arbi. iud.& an capiens bannitū
12 recuperet, expenſas,vide additiones ad Bald.in cap.1.hic fini. lex.feu.

Secunda ratio eſſe poteſt,quia quæcunque ob merita conceduntur,niſi ex certa ſcientia,& voluntate agantur, præmiū
13 non merentur†l.ſi quis in graui,ff.ad Syl.l 2.§.mater.ad Tert. Bald.conſi.428.in 5.præmittendum,alias.434.& in dependen
14 tibus†ab animo & a vera eſſentia†terminorum requiritur veritas & certitudo,l.nec nos de cap.& poſt.in depẽdentibus a vetate ſola veritas in dependentibus ab animo eſſennia potius q̃ veritas,l.3.§.ſubtilius.de cond.ob.cau.Bald conſi.392.anno.in
15 primo,quia†ea quæ animi deliberatione geruntur non niſi ex certa ſcientia perfici poſſunt,Bal.conſi.328.in 1.ad euidentiā. Et ideo ſtatuti cōtra percutientem militem vel magnatem,q̃ ignoranter offendit,non incurrit pœnam, l.ſi quis ignorans, vbi Bar.Bal.Ale.Alb.Ang.ff.loc.ſed tm̃ pœnā percutientis priuatum,l.item apud §.ſi quis virgines,vbi Alb.de iniur. & iuſo probatur, nec refert vnde bannitus,l.3.de offi.præſi.Dyn.in l. cum ſeruus.de verborum obligation. & intereſt Reipublicæ
16 †hoſtes publicos interfici,l.transfugas.de ſica. & Reſpublica q̃ teneatur bannitum vel malefactorem exhibere, excuſatur
17 †quandocunque ad manus Curiæ deuenerit, vel ēt ſi ſponte compareat,arg.l.qui fundum,ff.quemadmo.ſer.ami.l.qui ſeruus.de ver.obl.Bal.conſ.203.li.1.præſuppoſito,c.clericus, §.ſi iudex.de pa. ten.c.imperialem,de prohi.feu.alie.& mitius agit̃ cum vniuerſitate,q̃ cum malefactore,nec mirum ſi vniuerſi-
18 tas †exhibendo liberatur,qa fruſtra petit qui rem conſequturus eſt,l.2.ff.ſi quis cau.Bal.conſ.250.nu.3. in 1.in quæſtione,
19 ac bene ad pœnam†vitandam ſufficit illū eſſe bannitum,quia
20 in hoc prævalet veritas.†Cor.conſi.122.in 4.& 327.in eodem. Gomes,c.2.nu.37 de conſt. Ay.conſ.88.nu.2.l.3.de cri.expi.hæ re.Pau.conſi.199.in 1.licet Bal.conſi.402.in 1.colligamus col. 2.Menoch.de arb.iud.q.90. nume.20.cum ſequen.& cui licet
21 †offendere,licet ēt occidere,Bar.& alij in l.3.§.fi.ff. de ali. leg. Ale.& Laſ.in l.in ſuis de lib.& poſth.Bar.conſi.118.Alb.prima parte ſtatu.q.5.& 8.Ale.q.167.in 3.& in l.vni,C.de rap.virg.p Marſ nu.37.Carrer.de homi.nu.208 idem in proxime rebanniendo.l.quamuis de inoffi.teſt.vbi Laſ.l.ſi qua,C.de ſacroſan. eccle.Marſ.l.1.num.74.C.de rapt.virg.Menoch.queſt.90.'de ar
\ bit.iudi num.29.Sed extra territorium non licebit interficere,
22 †quia a domino illius puniri poſſet.Ancha.in cap.canonum ſtatuta.de conſtitu.cle.paſtoralis de re iudica.Barto. in l.1.C.de hæred.inſtituen.Nellus q.56.57.Fely.in d.ca.quæ in eccleſiarū. colum.3.& 8.Laſ.in l.omnes populi de iuſti.& iur.in quinta limitatione,Marſ.in praxi.criminali in vltima,queſtio.nu.23.& Soc.in l.1.num.13.de acqui.poſſeſſ.nec minus extra territoriū poterit conueniri.Cagno.l.1.num.76.verſic.ne diutius, de ori. iur.

Item ſallit,vt nec hæreticis,nec turcis, & alijs qui diuinam
23 læduut maieſtatem fides†ſit ſeruanda.Plac.epi.deli.c.37.in fi. Diuus Ambro.lib.j.officio,c.29.diuus Tho.2.2.q.40.ar.3.Menoch.conſi.100.nu.188.cum ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Bannito an liceat offendere non bannitum.*
2 *Correlatiuorum vniformis natura,& per ſe ſtare non poſſunt, & ſunt compatibiles contractus,vno tacente alterum tacere oportet,3.*
4 *Contrahentium pares debent eſſe conditiones,niſi ex propria conuentione,5.*
6 *Pactum de retrouendendo ex vna parte conſiſtit.*
7 *Correlatiuorum declaratio non procedit in conuentionali obligatione.* 8.
9 *Emptor patitur vnam legem,venditor alteram.*
10 *Non bannitus legis authoritate offendit bannitum, non econtra.*
11 *Iuris exequutio non meretur pœnam.*
12 *Lex conuentionalis bono publico tollitur.*
13 *Bannitum occidere non eſt offenſio.*
14 *Bannitus capax eſt obligationis.*
15 *Hoſti fides obligatoria præſtari non poteſt.*
16 *Voluntas mala cohibenda.*
17 *Bannitus quo ad incommoda remanet irretitus.*
18 *Ius publicæ vindictæ tendit in bannitum.*
19 *Auxilium legis fruſtra implorat qui in legem committit.*
20 *Bannitus non eximitur anexu obligationis pacis.*
21 *Nullitas non allegatur niſi ab eo in cuius fauorem inducta eſt.*
22 *Contractus claudicare poſſunt.*
23 *Bannitus punitur ſe defendendo, ſi deliquit, & dicitur rumpere pacem.*
24 *Sceleratis præſtare patrocinium,legibus & naturæ contrarium.*
25 *Repertus in fragranti,talis ſe defendendo interfici poteſt.*
26 *Honor non eſt ſeruandus illi qui ſe in profundum malorum deduxit.*
27 *Congregatio ad bonum finem facta non punibilis,ſi malum ſequatur.*
28 *Defenſio an tolli poſſit ſtatuto.*

QVAESTIO CVIII.

Vidimus ſupra an pax per offenſionē bannitī rū-
1 patur,nunc videndum eſt,an eodem†modo liceat bānito nō bannitum offendere ſine vllo pacis fractæ diſcrimine,q̃ dicē dum eſſe videbatur, qa correlatiuorum eadem & vniformis
2 dicitur eſſe natura,l.ſi.ff de accep.& contractu†correlationē habentes per ſe ſtare minime poſſunt.Bal.in c.nihil de ele.l ſi.
3 C.de indi.vidui.tollen.contractus†enim huiuſmodi debent eſſe compatibiles,l Iulianus,§.emptor.de act.emp Bal.in termi nisivalde proximis,conſi.195.in 2 laudare, copioſe declarant Gabri.concl.3.de legibus. & conſt. & correſpectiuorum eadē dicitur eſſe natura,& vno tacente alterum conticere oportet l.ex cauſa.de mi.l.cum emptor.de reſcin. venditio. l. clemens. in prin.de hæred.inſti.Abb.conſi.61.num.2.lib.2.Fede.de Sen.
4 conſi 337.colum.3.pareſque contrahentium†voluntates eſſe debere,l.ſi cum dies.de arb.Roman.conſi.295.colum.fi.l cum pro pecunia.de reſcinden.vend.niſi id actum fit, vt vna tantū
5 perſona†obligetur,l.j.de reſcinden.vend.Sal.in l.Iulianus, §.ſi quis a pupillo,de act.emp.gl.Bar.in l.ſi conuenerit,de pac. idē ex poſt facto ſi agitur,vt ex vna tm̃ parte reſoluat̃,Alc. conſil, 77.To.3.li.8.Cagn. in pacto de retrouen.l.2.nu.132.C.de pact.
6 inter emp.& nu.177.& correcto†vno correlatiuo alterum remanet illæſum,l.ſi.C.de indi.vidui.tol.Bal.conſ.453.in 1.verſi. 2.quæro quia in nomine.

At bannitus in iſtis non poterit facere fundamentum, qa argumentum non procedit data diuerſitatis ratione, vt argu-
7 mentum†a correlatiuis declarat,Bal.in auth.q̃ ſemel,C.quo modo & quando iudex.Fel.in c.nulli.de iudæ.Bal.conſi.6.nu. 5.factum,vbi ait diſparitatem cognoſci,ex genere pœnę,ex effectu diuerſo formali,& fin.Gab ī citata q̃l.3.de legib. & q̃ſt.

Nec inconueniens eſt quod quis vno reſpectu remaneat li-
8 gatus†alter vero exemptus,vt materiam explicat Cur.ſen.cōſil.50.nu.8.& in pœna conuentionali,quod non ſit eadem rō Dec.in c.translato,2.lectu.col.fi.de conſt.ideo emptor in con
9 uentionali obligatione, †poteſt pati vnam legem, venditor vero aliam,nam extrema diuerſas recipiunt pactiones,fauores,& odia,Bal.conſi.160.lib.1.facta.Pau.in puncto,conſi.426. quod iſti.colum.penu lib.1.Gabriel.d. conclu. 3.de legibus & conſi num.39.

Rationes autem diuerſitatis multiplices afferri poſſunt, qſi
10 quidem† non bānitus legis authoritate bannitum offendere poteſt,ideo eius offenſio non eſt punibilis,l.Gracchus.de adul ter.& per Menoch.quæſt. 90. numero 4. quia iuris exequutio
11 †pœnam non meretur,l.iniuriarum, §. primo, de iniu.l.ſi vt proponis,C.de exhib.reis,& hoſtes cum quibus pacem habemus occidere poſſumus,l.non dubito, ff. de capt. & poſtlimi. reuer. & propter bonum publicum, quod in maleficiorum
12 animaduerſione verſatur, lex conuentionalis†& priuata tollitur,Luc.in dicta,l.vni.& ibi Oldrad.& verſicu. vigeſimoſex-
13 to,quæritur,& occidere bannitum † non eſt offenſio, & vbi non eſt offenſio non eſt pœna,Barto.in quæſt.Lucanæ, colū. quinta,vbi pœnalis obligatio ex parte non banniti offenden tis bannitum,non ex eo committitur, quod bannitus non ſit
14 capax huiuſmodi conuentionalis obligationis, †quia capax eſt,ſed defectus procedit ex parte non banniti, qui promittit, & eius quod promittitur.Barto.in d.quæſtio.Lucanæ,verſicu. ad quæſtionem,colum.6.Nellus de banni.in tertia parte ſecū
15 di temporis,quæſtio.50.Gozad.conſil.51.quia hoſti†fides obligatoria præſtari non poteſt.Corn.conſi.175.in primo Pau.cō ſil.255.num.6.li.j.Alex.Laſ.in l.qui ſeruum, de verbo. obliga & paſſiue non cenſeri comprehenſum bannitum,Cęph.d.cō ſil.9.Bar.in l.vt vim,& ibi Dec.de iu.& iu.Ruy.conſ.4.in 5.idē ſi adeſſet iuſm.Laſ.in l.conuenrionū.de pa.Meno.d.conſ. 100.
16 nu.149.Accedit,qa mala volūras†cohibēda eſt, & debilitāda q̃ nocitura ſunt,& ex hoc bannitis adimit̃ poteſtas delinquēdi,& ciuibus cōſulitur,vt in pace viuat̃.Anc.cōſ.439.nu.x.prę mittēdū,& inductū eſt,p quiete publica tuēda,Bal.in l.j.C.qſi liceat ſe ſine iu.l.accuſationis,C. q̃ me.cā,l.ſi vnus, §. ſi paciſ car.de pac.l.cōuentionū ubi Laſ.c.ti.l.qui ſeruū,col.fi.de verb.
17 obl.& bannitū†quo ad incommoda irretitū remanere. Ro.q̃
18 ſil.73.circa prin.qa ius publicæ vindictæ tendit in odiū†bānitorū,ergo fauorē operari non dēt,& hæc prouiſio non eſt extēdenda vltra id ad q̃ eſt ordinata,l.q̃ de bonis,ad l.Fal.& fru
19 ſtra legis auxiliū implorat qui in legē cōmittit, †l. ſiue hæreditaria,ff.de nego.geſt.l.relegatorum, de inter. & releg. Nec
20 bannitus ex eo † qnod euaſit,ipſe a nexu pacis,& eius fidciuſſores liberantur,l.prima,vbi Bald.& Pau.C.de fideiuſſ.vt dicemus in ſequenti quæſtione.Confirmatur,†quia hæc nullitas
21 obli-

Digitized by Google

obligationis inducta est ad fauorē ciuis nō banniti cōtra bānitum, vnde ꝺ̄ non bannitum, & ciuis voluntatem, allegari nō potest, l. non eo minus, C. de proba. Pau. cōsi. 295. in 2. & nullum dici quantum ad commodum banniti. Pau. consi. 116. li. 1. viso compromisso, col. 1. Tiraq. glo. 8. num. 95. in legibus cōnub. Barto. d. q. Lucanæ. Gra. consi. 43. li. 2. l. quidam, §. si hæres. de le. j. l. licitatio, §. ꝙ illicite. de pub. vnde aereū est facere fun-
22 damentum in correlatiuis, & contractus † etiam iussu iudicis claudicare posse. Fely. in rub. de treu. & pace. Bald. in c. 1. qualiter Domi. proprie, feu. priue. Bal. l. bona, §. si quis, de damno infe. Nec mirandum est de diuersa iuris determinatione, quia bannitus casum in sua persona contingentem imputare sibi debet, Litem Mela. ad l. Aquil si merces, §. culpæ loc. & banni
23 tum puniendum esse † etiam si se defendendo ciuem offenderet. Mars. in §. aggredior, num. 75. & si aggressorem interficeret, pacem dici rupisse. Gra. consi. 14. num. 16. & 20. li. 1. l. licitatio. de pub. Bald. & Dec. in l. vt vim. de iust. & iur. Pau. d. consi. 255. lib. 1. per totum viso. vbi pulcherrima annotari possunt, & Bald. in ti. hic finitur lex Federici, voluit non licere propulsare aggressorem sub nume. 6. per l. si seruus, C. de his qui ad
24 eccle. confu. quia sceleratis † præstare patrocinium legibus & naturæ est contrarium, l. fina. C. ne sacr. bap. l. omnes, C. defen.
25 ciui. Dec. in d. l. vt vim, col. 2. Vnde inuentum † in fragranti delicto telis se defendendum impune licet interficere, Luca. de Pen. in l. 2. C. de ser. & ocul. lib. 12. col. fi. & ad probādum manifestum delictum sufficit ꝙ in delicto publice sit deprehensus, vel coram magno hominum cetu, l. ea quidem, C. de acc. Bal. consi. 17. in 1. factum. Luc. in l. vnica, C. pub. læt. sub uers. 26. ibi cum vero dubium & occidi posse, Ioannes. de Pla. in d. l. si desertores, C. de deser. Bald. in cap. literis. de resti. spo. ibi, occidi possunt dum sunt in perseuerantia delicti, neque enim
26 honor seruandus est ei † qui se in profundum malorum deduxit, l. senatoris, ff. de ritu nupt. Luc. in l. 3. C. eod. titu. Ferret. consilio 31. nu. 12. & 13. Et hæc allegabam semel in patria mea ꝓ defensione plurium, qui quendam in fragranti & notorio delicto interfecerant, dum se armis ac telis defendebant, & tuebantur, & de cætero non fuerunt molestati, nec minus vniuersitas aliqua pœna veniebat plectenda, etiam ꝙ factum esset ipsius, quia ad prosequendos malefactores iustum initium habuit, & licet postea aliqui deliquerint, ipsa tamen cōgregatio
27 non fuit mala, & cā principalis est † consideranda. Bal. cōl. 319. in 2. decreto. & in prax. ita obtinui.

28 Nec mirum est, quia in plerisque casibus † defensio quæ est iuris naturæ a statuto tolli potest. Ang. in l. si sic. de le. 1. j. & ibi Ale. Alb. in l. cum mulier. nu. 12. fol. ma. Dec. in d. l. vt vim nu. 3. facit, l. milites agrum. §. irruens. de re mili. l. si seruus de his q ad eccle. Fely. in c. dilecti, nu. 7. de exc.

Et hoc procedit maxime in casu nostro vbi offensio cōceditur a statuto, Pau. in l. j. de iust. & iure, §. iusgentium. nu. 1. secus si offensionem impunitam relinqueret, Mars. in §. aggredior. nu. 78. Et hoc modo declarari potest id quod ex aduerso voluit. Bal. in l. j. nu. 51. C. vnde vi. & d. l. vt vim. num. 3. Car. cle. j. de hom. nu. 32. Bal. in c. a nobis. de exce. & Fel. in c. dilect. eo. ti. & Ferret. in ti. de ferijs, nu. 91. ꝙ procedant vbi offensio relinquitur impunita, & ita declaratur a Placa. li. 1. c. 38. in epi. deli. fol. 464. declarat Mars. in 352.

SVMMARIVM.

†

1 *Fideiussor banniti propter bannum non liberatur.*
2 *Fideiussor an pro deportato accedere possit.* †
3 *Conditiones momentaneas satis est semel extitisse.*
4 *Factum non dicitur quod non durat factum.*
5 *Annotatio bonorum non inducit probationem.*
6 *Publicatio bonorum eget declaratione, & possessionis acquisitione.*
7 *Annotatio bonorum plurium delinquentium simul possidentium vnica facienda.*
8 *Species non recipiunt multiplicationem.*
9 *Suitas non operatur nisi suo volente.*
10 *Fideiussor non liberatur status mutatione, 16.*
11 *Fideiussor an liberetur sequuto banno.*
12 *Fideiussor qui potest impetrare saluum conductum non liberatur ab obligatione facta.*
13 *Impetrabilia a principe impossibilia non iudicantur.*
14 *Impedimentum summa ope remouendum.*
15 *Princeps non censetur velle præiudicare iustitiæ fundatæ in prima conuentione.*
17 *Mors ciuilis an comparetur naturali.*
18 *Lex sed si quis, ff. si quis cau. quomodo procedat.*

QVAESTIO CIX.

Quod diximus ex bannitl contrauentione pacē

dici rupta dū ad eius fauorē ꝺ̄ ciuē obligatio non consistit.

1 Ampliatur procedere ēt quo ad fideiussorem † q̄ a fideiussores banniti ꝓp bannum non liberantur Pau. in l. capitis de fideiuss. Bal. in l. si vero qui satisd. cog. & l. 1. C. de fideiuss. & sequitur Marant. nu. 124. in l. is potest. de acq. hær.

Nec obstat quatenus obligatio deuenit ad eū casum a quo incipere non potest, l. inter stipulantem, §. sacram. de verbor.
2 oblig. & pro deportato nō videtur ꝙ fideiussor † accedere possit, quia obligatio cum sit consumata, d. regula non procedit. l. pluribus, §. placeat, de verbo. obliga. Ias. in d. §. sacram. Tiraq. causa cessan. lim. 12. & in regula factum, vbi Dyn. de reg. iu. in 6. Oldra. consi. 58. quidam. & sufficit quod semel constitit, §. si
3 quis debitori. in fi. de le. & sic in cōditionibus † momentaneis, quæ semel extitisse satis est, etiam ꝙ non duret, l. antepeo. C. de inst. & subst. l. Arethusa, ff. de statu homin. Bald. in cōsil. 57. in 2. & licet alias dici soleat, non dici factum nisi duret factū,
4 † Bald. consi. 142. in 2. quidam, col. j & 2. nu. 207. vbi sufficit semel conditionem impletam.

Nec obstat quatenus dici posset, sequuto banno fideiussores liberatos, l. debitori. de fideiuss. Mars. in ru. eodem nu. 346. l. in fraudem, §. principalis de iur. fisc. Alb. de Rosa. q. 28. in vlti. par. sta.

Quia aut habendus est respectus ad annotationem bono-
5 rum † & non dicetur pnblicatio, vnus. n. iudex fert sententiam, alter vero exequitur. Ioan. de Pla. in l. si vacantia, C. de bo. vacan. x. etiam ꝙ bona ipso iure ad fiscum transeant, non tñ pos-
6 sessio, † Ioannes de Ana. vbi Bolo. consi. 75. Ias. l. j. nu. 39. de le. j. & etiam ꝙ ipso iure fieret translatio, adhuc esset necessaria declaratoria. Ioannes. de Pla. d. l. si vacantia. Et ad vnum præsides prouinciarum animaduertere debent, pront & sæpius obseruaui in prouincia Marchiæ dum essem locum tenēs sub illustri D. Remulo de Valentibus præside dignissimo, ad com-
7 pescendam scribarum auaritiam, ꝙ vnica † annotatio bonorum sufficit contra plures possidentes in communi simul de-
8 linquentes, quia † species non recipiunt multiplicationē. Bal. consi. 128. in 2. factum nu. j & confiscabile non est nisi vnum. consi. 79. in 2. Dauante, sub nume. 5. Et intelligitur fisco volen-
9 te, † in simili in suo hærede. §. qui sepulchri, eo. ti. secus in bonis fisco incorporatis, quia fideiussor liberatur, Alb. d. q. Pau. d. l. si debitori, Cagn. in l. ea sola. de regu. iur. Gram. consi. 52. licut
10 quādo debitori succedit creditor † per solam, enim status mutationem non liberatur. Bald. in l. si vero qui satisdar. cogant. vbi ex eo non redditur impossibilis obligatio, & licet fideiussori sit interdictum iurare † & facere, & cum bannito conuersari, & ex hoc fideiussores liberari, l. sed si quis, ff. si quis cau. & maxime, quia bannitus mortuo comparatur. tamē ex hoc
12 non redditur impossibilis obligatio, † cum saluus conductus ex causa pacis concedi soleat, & de facili impetrari posse t, vt
13 scandalis occurratur, & quæ per principem † concedi solent impossibilia non iudicantur. Ias. in l. apud Iulianum, § cōstat, de le. j. Pau. consil. 423. nume. 35. lib. j. licet huic fundamento responderi posset, actum vt de præsenti iudicandum, l. continuus, §. cum quis, ff. de verb. obliga. & satis est ꝙ facto iudicis obligatio sit reddita impossibilis, l. merces, §. culpæ, ff. loca. &
14 pro impedimento † remouendo summa ope nitendum est l. fin. ff. de pigno. act. quia princeps dicitur iustitiæ plenus, nec
15 verissimile est quod voluerit præiudicare iustitiæ † fundatę in præcedenti conuentione. Bald. consilio 395. in, secundo pro Domino. alias 435. in eodem, vbi clare demonstrat, quantum ad status mutationem, an liberetur fideiussor, volens quod quando tale factum est quod propter status mutationē
16 † debitor adimplere non possit, liberatur fideiussor, & ad intelligentiam præmissorum addendum est, quod mors ciui-
18 lis comparatur † naturali, nisi in casibus a iure expressis. Rot. decisio. decima quarta alias 491. in nouis & l. sed si quis,
19 ff. si quis caut. procedit † in cautionibus de iudicio sisti, quæ ideo deportatione extinguitur, quia deportatus in iudicio esse non potest, l. relegati ad tempus, ff. de interdic. & relegat. secus in cautione de non offendendo, quia licet alias cum bannito sit prohibitum conuersari, tale tamen impedimentum de facili remouetur, & non erat ad hoc ordinatum.

Paul. in dicta, l. si debitori referens Doctor. ait quod si non transiissent bona in fiscum, potuisset etiam pro deportato accedere fideiussor, vnde super hoc cogitandum erit.

SVMMARIVM.

1 *Fidem non seruat qui archana reuelat.*
2 *Secreta reuelans falsi pœna tenetur, quid in secretis principis, nec manifestanda. 3.*
4 *Secreta reuelans proditor est, 10.*

5 *Secreta credentiæ reuelans punitur.*
6 *Secretum quid sit.*
7 *Secretum an reuelandum, furtum ad literas monitoriales an detegendum.*
8 *Secretum sub confidentia confessionis an reuelandum.*
9 *Assessor qui sententiam ferendam indicat an teneatur.*
11 *Permittens transire gentem inimicam proditor est.*
12 *Fraus fraude pellenda.*
13 *Tractatum an duplicatum liceat facere.*
14 *Fallens ne fallatur prudentia vtitur.*
15 *Dolus bonus quando dicitur.*
16 *Iudex an cauillationibus vti possit, vt delictum detegat.*
17 *Dolo non vtitur qui suum consequitur.*

QVAESTIO CX.

Quinto ampliatur vt fidem non dicatur seruare qui arcana reuelat, l. qui tabulas, ff. ad leg. Aquil. & reuelãs
1 †qui arcana reuelat, l. qui tabulas, ff. ad leg. Aquil. & reuelãs
2 †pœna falsi tenetur, l. seq. si quis, §. viri. de pœn. l. j. §. si cui. de falsis. Marsc. consi. 1. nu. 8. & seq. & secreta principis reuelans punitur pœna, l. si id q̃ de pœnis. Et hoc modo procedit, l. 1. C. de mã. princ. declarat Old. in consi. 254. colum. pen. ad idem l. 3. ff. de
3 arb. prodi enim † & manifestari aliena secreta aliqui non debẽt, l. mercatoribus, C. de mercatoribus, l. quęcunq;, C. de ope pub. Genes. 42. l. litibus, C. de agri. & censi. lib. 10. Et proditioni valde proximum est ꝙ aduersarios nostros quos indigere nobis
4 expedit nostris instruere telis †l. 2. C. quæ res expor. non debent neque. n. sufficit oculos habere castos, sed linguam, 6. q. 1. c. ex merito. ideo fraudem committit arcana reuelans, 5. quæst. 1.
5 qui ambulat. & reuelans remouetur †ab officio credẽtię. Bal. in ti. de pace const. §. credentias, & in c. 1. sub nume. 16. quibus modis feu. ami. Marsc. cons. 1. nu. 1. & secretum dici multiplici-
6 ter †secundum. Bal. consi. 438. ad euidentiã, li. 5. nu. 4. Sed an ad
7 iussum literarum monitorialium secretum † aliquis reuelare teneatur, vt puta, furtum, delictum? Foler. in pra. cr. can. & Menoch. de arb. in casu, 355.

Sed, vbi habet qs aliquod sub confessionis confidentia, †& reuelat, & aperit, impune id fieri minime poterit. Aufr. ad decis. Thol. 240. quid erit vbi amico sub confidentia secretũ aperit, omnis enim apertura prohibita est, l. si quis in graui, ff. ad
9 Syl. & assessor †qui sniam ferendam indicat tenetur iniuriarũ actione, l. item apud §. itẽ ait, ff. de iniu. l. qui explican. de ac. &
10 proditor †dr reuelans secreta l. omne, §. exploratores, ff. de re mil. l. j. in ff. ad l. Iul. maiest. l. athletas, §. calumniator. de insa.
11 & de illo qui permittit transire †gentẽ inimicam. Bal. alle. c. 1. nu. 16. Ferret. consi. 31. & de secretis reuelandis vide Luc. in l. 6. C. de dila. li. 12. & in rub. C. de silen. li. x. Hæc tñ non procedunt
12 vbi fraudẽ fraude quis pelleret †vellet, l. cum pater, §. Titio. de lega. 2. l. at qui natura, §. qui me, ff. de neg. gest. ideo requisitus de
13 proditione †poterit facere tractatũ duplicatũ. Lup. c. p vestras, §. 19. de don. inter vi. & vxo. Luc. l. vni, C. vt arm. vsus. li. 11. ver.
14 vtrum in bello. quia qui fallit, †ne fallatur, vtitur prudentia, l. fi. C. de auri pond. li. 12. Bal. consi. 142. in 1. dominantib. Tiraq.
15 in retra. in præfa. nu. 61. & bonus dolus dr †nu. 72. Neuiz. in li. 4. nu. 431. in Sylua nupt. l. j. §. non fuit. de dolo, l. conuentionũ
16 vbi Fortu. de pa. Hinc iudex †põt vti cauillationibus, vt crimẽ detegat, c. afferte. de prẽsum. c. cum. n. volebat, 22. q. 2. Marsc. singu. 201. & id non est fraudare, imo damnũ iniquũ a se repellere, & prudentiæ, non dolo ascribendũ, l. cum pr, §. Titio. de le. 2. Bal. consi. citato 142. Ang. in l. pe. de vsur. l. vl. §. fi. ff. de dolo,
17 vbi Bal. 2. lectu. firmans dolũ non †cõmittere qui suũ per dolũ consequutus est. Arch. in c. non sane. col. 2. 14. q. 5. ca. dominus, 24. q. 2. & iuxta illud poeticũ, dolus an virtus in hoste qs requirat, & dolus bonus appellatur. Cor. consi. 52. in hac. li. 2. & Plac. li. j. c. 37. fol. 639.

SVMMARIVM.

1 *Pax facta super vulnere an procedat sequuta morte.*
2 *Hæredes pacem seruare tenentur.*
3 *Principium quando habet consequentiam ad finem, idem iudicamus de principio quod de fine, vbi declaratur.*
4 *Mors quando ex vulnere dicatur sequuta.*
5 *Actus vltimus quando causatur a primo primus inspicitur.*
6 *In conditionibus tempus conditionis inspicitur, & finis ad principium trahitur.*
7 *Potentiæ virtus.*
8 *Belli, nocendique potentia, est idem quod bellum.*
9 *Treuguę tempus vt bellum iudicatur.*
10 *Appellatio a grauamine comminato datur.*
11 *Actus non dicitur spontaneus, si ad id compelli poterat.*
12 *Compromissum dicitur necessarium vbi ad id compelli poterat.*
13 *Potentia deducibilis ad actum actus est.*
14 *Molendini appellatione molæ paratæ an veniant.*
15 *Potentia antequam adactum deducatur conditioni comparatur.*
16 *Pœna actum consumatum requirit.*
17 *Potentia idem quod actus in fauorabilibus.*
18 *Pax morte sequuta an dicatur facta.*
19 *Non mortifere vulneratus, sequuta morte, an pax valeat.*

QVAESTIO CXI.

Sexto ampliatur vt pax & fides seruanda sit †ẽt pace facta super vulnere. & morta sequuta. Bal. in l. 2. ff. de li. & corũ li. Bal. ad Spe. in ti. de acc. col. 1. ver. pax facta. Et sic vr q̃ pax
1 iniri possit ante mortẽ, l. diuus, ff. ad Syl. Marl. sing. 46. Bal. in l. q occidi. ad leg. Aqui. Affli. de pace iuram. firmã. §. iniuria nu.
2 cxv. & hæredes †seruare tenentur Alc. consi. 134. To. 2 lib. 5. & hoc procedere vr vbi quis mortifere vulneratus reperitur, qa
3 †qñ principium hẽt necessariam q̃nam ad finem, idem iudicamus de principio q̃ de fine, l. damni, §. Sabinus, ff. de dam. in fe. vbi Bar. declaratur a Gomes regula, 8. in fi de imp. bene vacan. p obi. & procedit ẽm Raph. Fulg. consi. 216. & Ro. dec. 47. de cõcess. præb. in potẽtia & necessitate præcisa, & qñ finis principio subalternatr, & econuerso, declaratur ẽt a Bal. cõs. 254. in q. in 4. & qñ subordinatur alteri ordini naturali, totũ primę causæ, & sic principio, ascribit, vt idem in valde proximis ter-
4 minis, qñ quis ex vulnere dicatur †decessisse, idem Bal. cõs. 237. ad euidentiam in 2. vol. col. 2. & in consi. 311. in 4. sed Christi nomine, & in cons. 443. Cecchus. in 3. idem qñ vltimus actus
5 causat̃ a primo, primus, †& non secundus inspicitur, & qñ per modum exequutionis venit ad actum præcedentem. Anch. Sil. 28. rationes. col. 2. & in conditionibus †attenditur tps conditionis appositæ, & finis trahitur ad principium, l. potior. ff. qui pot. in pign. habeantur. Old. consi. 73. quæritur in 1. col. & potẽ
7 tia est tantæ virtutis †q̃ non verum facit haberi pro vero. Bal.
8 in c. cum cãm. de prob. & belli nocendi potẽtia †idem operat̃ q̃ bellum. Anch. consi. 88. præmissa, ẽt q̃ cesset bellũ, & tẽpus
9 treuguæ, q̃ dubium est †inter pacem & bellum, vt bellum iudicatur, & propterea isto tpe fit diminutio gabellarum, iõ a
10 grauamine comminato datur †appellatio. Anch. d. consil. 88. c. cum cessante. de app. q̃ Pau. declarat procedere in comminatione iudiciali, consi. 121. lib. 2. nec dicitur actus spontanee
11 factus, si ad id compelli poterat. †Bald. consi. 314. sed quia veritas in 3. Rolan. consi. 2. nu. 73. ideo actus factus voluntarie, vbi poterat compelli, dicitur factus ex necessitate, l. quod nouissime, ff. quod falso tuto. Ancha. consilio 159. vbi compro-
12 missum dicitur necessarium †vbi a statuto poterat compelli, licet voluntarie factum sit. Dec. consil. clxviij. vt dixi supra &
13 potentia ad actum †deducibilis actus est, l. quæsitum, §. illud, ff. de lega. tertio. l. abesse, l. qui mittuntur, ff. ex quibus causis ma. l. penultima, de testamen. mili. Mant. consilio cxliij. numero 39. & consil. ducentesimoquinquagesimo, numero decimo, ideo appellatione molendini veniunt molæ paratæ.
14 †Bal. consilio centesimoseptimo, cogitaui. in tertio quod procedit onere iam incępto. Barto. in l. cœtera, de lega. primo Tiraquel. in retract. §. primo gloss. septima fol. centesimoquarto, & deci. Tholo. cccl xxxvij. ibi Aufre. alias potentia antequã deducatur in actum assimilatur conditioni, vnde interim
15 †non nascitur obligatio, l. prima, de conditio. & demonstrat. in fin. l. Arethusa, de statu hominum. ideo nec leui suspicione in actum non deducta rumpitur pax, argum. capitu. primo, §. siquis enim. in quibus causis feudum amittatur, Bald. dicto consilio centesimononagesimoquinto, numero sexto, quia
16 pœna requirit actum consumatum †capitu. perpetue. de electio. in Nouel. nisi sit adiectio facta præsenti, & futuro damno. Bald. dicto. consilio centesimononagesimoquinto, numero decimotertio, & tractus futuri temporis non spectat ad
17 iudicem nisi nominatim †lege caueatur, l. j. ff. de vsufruc. Bal. d. cõs. 195. col. fi. & in fauorabilibus potẽtia idem q̃ actus ope-
18 ratur. Bal. cõs. 298. in 4. inter. ad idem quod pax †morte sequuta dicatur facta, Albe. Pau. Ange. in tracta. malefic. in versicul. comparent. de quo vide Boer. q. 323. num. 5. Plac. epi. delict. c. xii. fol. 200. licet Gandinus in titulo de maleficiis, numero xv. quem refert D. An. de Padel. in l. transigere, nu. 28. de transact. & per Cla. q. 58. versicu. vnum tamen scias, vbi de communi attestatur, in contrarium Bossi. de pace, num. xiii. conferunt relata a Tiraq. in legibus connubia. glo. 2. nu. 29. & 30. & hæc po
19 sterior sententia †forsan procedere posset vbi ad mortem nõ foret vulneratus, quia de illa non censetur cogitatum, l. si vulnerato, ff. ad leg. Aqui. l. cum Aquiliana, eod. titu. de transa. l. q. cum tutoribus, de transa. l. tres fratres de pact. ubi Doct l. cum mater. de inoffic. testamen. & annuit text. in d. §. Sabini, vbi ex iudicio peritorum vulnus secundum illorum peritiam esset letale.

Sed

Digitized by Google

Sed cautius est pacem componere non solum super vulnere,sed etiam morte sequuta,ex Doctorum sententia. in d. §.fabina.Plac in d.epi.delict.c. 12.in fi.

Sed mihi magis placet quod pax non recipiat neque diē neque conditionem,ex eo quia si non licet aliquam conditionem adijcere,ex qua rancor remaneat , quia dicetur contra substantiam,ergo pace facta.de vulnere, & de morte dicitur facta,& qa est magis animæ fauorabilis, & pax debet ex charitate procedere,ideo nihil remanere debet,Anch.consi. 75.Alc.To.2.li.5.Pla.li.i c.7.fol.114.in epi.delic.& charitas in diuidua est,omnia,n.suffert,nunquam excidit. omnia substinet.Pau.ad Corint epi.1.

SVMMARIVM.

1 *Fides ac pax seruanda vbi ex omni parte seruatur.*
2 *Iuramentum recipit conditionem,si fides seruetur.*
3 *Pœnam non meretur faciens actum a lege permissum.*
4 *Pœnam soluit primo loco contraueniens.*
5 *Pax non rumpitur ex noua causa,secus ex veteri.*

QVAESTIO CXII.

Supra conclusum fuit, fidem esse seruandam, pacemque custodiendam. Diuus Tho.2.2.q.29.

1 Limitatur primo†vbi fides ex omni parte seruatur. Bald.in c.sicut.col.2.de iur.Doc in l.cum proponas,C.de pact. ꝙ ampliatur etiam stante iuro.Gozad.consi.31.nu.5.Ruy.cōsi.136. col.3.ver.quo ad aliud.in 5.& 158.vol.1.quia iuramētum habet tacitas conditiones,†si iurante fides obseruabitur,c. quē admodum.de iur.& late Rolā.consi.57.vol.1.nu.22.cum seq. & circa idem,licet frangere fidem,secus circa diuersum Ruy. consi.101.in 5.num.5.& pœnam non meretur qui facit actū 3 †a lege permissum,l.Gracchus,C.de adul.d.l.cum proponas. imo secundo loco contraueniens cogi potest ad pœnam contra illum contra quem primo loco contrauenit.†Alex.in l.si 4 mora,ff.solut.matri. Bald. in l.2.§. cum arietes,ff.si quadrup. pauperi.

Hinc notabiliter infertur,pacem ex noua cā non rumpi,l. postliminij,§.induciæ,ff.de ca.& postli.Bar.in l.licitatio.de publi.in l.aut facta,§.causæde fur.Bal.in c. 1.de treugua & pace, c.peruenit.de iureiu.Ias.Clau.de Seysc.Dec.nu.17.Cur. Rimi. Alc.d.l.cum proponas.Soc.iu l.si mulieri.de cond.& demon. Bal.consi.195.laudare.in 2.Alc.cōsi.19.li.j.Bal.in l.semel mora & ibi etiam Alc.ff.solu.matri.& consi.115.nu.3.in 4. Cor. 5 consi.167.in 3.quia pax dr†rumpi vbi ex veteri cā sequitur offensio.Cor.consi.51.in 1.col.1.Paris.consi.164.in 4. Soc. iun. consi.103.in 3.Gra.consi.114.li.2.Ro.consi.258.Ripa in l.qui Romæ.§.duo fratres.nu.77.de verbor.oblig.& communis est, vt per Dec.consi.380.vbi de cōi.nu.2.Mars.sing.503.& in rub. de fideiuss.nu.251.Cors.de priui.pacis.sub tra.de potest. regia, li.6.c.an si inter duos.Mart.de Laud.de confœder.pacis,nume. 16.Nouel.in praxi.ad offensam.nu.3.circa finem.& per Mandosi.ad Ro.consi.183.

SVMMARIVM.

1 *Noua causa iniusta an excuset.*
2 *Rixa & locus an excuset.*
3 *Noua causa præsumitur,probatur per vnum testem,per famam.*
4 *Noua causa excusat,vbi ex ea apparet contrauentum.*
5 *Causam veterem qui allegat,probare debet.*
6 *Extensio in pœnalibus non facienda.*
7 *Promittens non offendere in persona, non procedit in insultu in vestibus.*
8 *Factum ex quo deprehendatur noua causa probanda.*
9 *Non entium nulla qualitates,de non ente non est sensatio.*
10 *Præsumptio non oritur ex præsumptione.*
11 *Statutum quod statur iuramento damnum passi, intelligitur dummodo constet de damno.*
12 *Habilitas ex alio capite semper præsupponenda.*
13 *Causæ nouæ quæ sint.*
14 *Causa veteri præsumitur offensio.*
15 *Causa noua a pœna conuentionali,non delicti,excusat.*

QVAESTIO CXIII.

Ampliatur præcedens resolutio,

1 ꝙ†noua cā ēt iniusta excuset.Alc.consi.119.in 1.& cōsi.114.
2 in 4.Bal.d.consi.195.laudare.in 2.vbi.nu.4.exemplificat in rixa & loco.†Ias.in l.qui seruum.de ver.obli.Cur.Iun.consi.19. col.1.3.& consi34.sub num.8.Ioan.de Ana.consi.27.num.36. Dec.consi.331.Guid.pap.dec.301.Ay.consi.233.Ias.in d.l.si fer num,& l.senium,C.de te.Mars.cōsi.19.Gra.cōsi.114. in 1.Soc. iun.consi.103.in 3.nu.10.Tiraq.de pœnis.cā.43.Mars.sin.Soc. Cęph.consi.35.in 1.& cām iniustā excusare,& vbi & qñ,multa congeruntur eleganter a Gabrielio concl.8.de cri.Nouam
3 que cām præsumi.†Ruy.consi 10.in 2.ēt per vnum testē, per famam.Ias.d.l.seruum Ro.consi.183.col.fi.Paris.cōsi. 165.nu. 26.28.in 4.dummodo appareat†ex antecedenti cā factum,vt testatur Mandosi.ad Ro.supra cit.in additio.Dec.d.consi. 531. & Alc.in citatis.consil.& Mars.d.sin.503.Bal.in l.si prædium,
5 C.de ædili.act.Fely.in ca.peruenit, nu.5.de iur.& qui dicit†ex veteri,probare dēt Grat.consi.73.nu.19.in 2.Paris.consil.168. in 4.referens Riminaldum Soc.iun.d.consi.103. & Dec.cons.
6 406.volens,in fi.in pœnalibus†non fieri interpretationē extē siuam,vñ promittens non offendere in persona,non verifi
7 cabitur†in insultu,nec in vestibus,corpore non tacto,& probari oportere ex veteri.Alc.d.l.semel,Gra.consil. 3. nu.3.in 2.
8 Aduerte tñ†quia ista præsumptio fundata esse dēt sup aliquo facto ex quo oriri possit præsumptio,quia circa,facta ius non fingit,l.denique,ff.ex quib.cau.maio.Bar.& Ias.in l.si is q
9 de vsu.quia non entium†nullæ sunt qualitates, & demonstrationes,l.eius qui,ff.si cer.pe.& de non ente nō fit sensatio.Bal. & Alc.in d.l.semel,& ita declarat Gabri.in li. cōium concl.8. concl.li.7.cri.nu.62 & 66 non enim vt a pace discedatur nouę causæ sunt confingendæ,ar.l.si forte,de castr.pec.

At si secus diceremus,primo p̄sumeretur factum , & ex fa-
10 cto noua cā,& sic præsumptio oriretur ex præsumprione, ꝙ. l.seruum filij de le.1.Bal.l.j.C.de his qui ante aper.tab. Nat.cō si.358.Imo.consi.43.nu.55.ideo factum aliquod adesse dēt ex quo possit noua cā deprehendi.Cęp.d.cons.35.nu.9.in j.Paris.
11 consi.clxv.in 4.idē in damno dato,†in quo standū est damnū passi iuro,quia dēt prius constare dānum datum.Dec.consil. 4to.nu.7.Mars.sin.338.quia quoties disputatur de aliquo , &
12 sic de præsumptione nouæ causę,semper habilitas †ex alio capite dēt præsupponi,videlicet ꝙ aliquod pactum adsit. Aym. consi.307.num.2.
13 Et inter has nouas causas†exemplificatur in bouis percussione.Alc.cons.xix.in j.idem in diffamatione mentita . Mantua,consi.clxix.Soc.iun.consi cviij.in 3.alias semper ex veteri
14 causa censeretur sequuta†offensio,Pau.in l.qui seruū. de ver. obl.Bar.in l.aut facta,§.ex cā.de pę.Ruy.consi.xlj.in j.nu.8.Cę
15 ph.d.cons.35.Boer.dec.65.Par.cōs.clxv.licet hęc†noua cā a pę na conuentionali,nō delicti,excuset.Corn. consi.lj.in j.col.3.

SVMMARIVM.

1 *Noua causa excusat in his quæ sunt de genere prohibitorum.*
2 *Ignorantia iuris diuini & naturalis non excusat.*
3 *Rumor & fama non excusat ab homicidio.*
4 *Dolus in prohibitis præsumitur.*
5 *In dubiis tutius est abstinere.*
6 *Culpa est non cogitare non vanum esse rumorem.*
7 *Causa iniusta excusat vbi sumus in genere permissorum.*
8 *Adulterium non potest aliqua causa excusari.*
9 *Error nominis appellatiui non excusat.*
10 *Ius diuinum indispensabile.*
11 *Excusatio contra ius diuinum & naturæ non admittitur.*
12 *Incestas nuptias Clandestinæ contrahens an excusetur.*
13 *Dicto confitentis in foro conscientiæ statur.*
14 *Bona fides vnius ex coniugibus reddit filium legitimum.*

QVAESTIO CXIII.

Limitatur id quod proxime dictū ē, ꝙ noua

1 cā ēt iniusta†excuset,nō ꝓcedere de his quæ sunt de genere ꝓhibitorū,& in se mala.Inn.in c.sane.de offi.del.Bal.in l. de qbus.de legib.Ias.in l.iurari.de iur.Alc.de præsum.regula 3.præsum.30.nu.6.Cur.Sen. cōs. 55.& in ꝓhibitis de iure diuino & 2 naturali†ꝙ error non excusat,nec a iure ciuili vel statutario, Gab.d.li.concl.8.nu.74.cū multis seq.Lu.l.gñaliter,C.de tab. li.x.Cice.li.3.officiorū.iō in ꝓhibitis p̄sumimus id ꝙ deterius est.Bal.ꝙs.410.in 2.col.fi.in cā Par.cōs.68.in 4.n. 378. licet Pa. velit in legali pœna iustā causam excusare.consi.317.in 1.
3 Vñ non vr excusandus†qui ex rumore vel fama ad homici
4 diū vel aliud prohibitū cōmittendū de facili labit, qa †in his q̄ sunt de genere ꝓhibitorum dolus p̄sumitur,c.j.de præsump Mars.consi.85.nu.6.Vanus.n.esse non dēt.Par. d. cōs.166.n.9
5 Imo in re dubia†tutius est abstinere,l.adoptiuus.de ritu nu Bal.cons.410.in cā.in 2.col.2.Gab.cōcl.2.de cri.li.7.nu.4.& in
6 culpa†reperit qui nō cogitauit rumorē vel famā potuisse esse falsam.Alc.consi. 103.nu.13.li.j.Dec.consi.487.Bar.in l.fin.de
7 adulte.Cęph.cons.35.num.5.& tunc quælibet causa†excusat, quando actus qui geritur est de genere permissorum.Anch.

Digitized by Google

consi.391.nu.5.col 2.quia quæ sunt de genere prohibitorum delicta esse creduntur,l.si non conuicij.C.de iniu. Mars.cons. 83.nu.6.& in his dolus præsumitur.Gabriel.concl.2. libr.7.de crimi.nu.61.& ita declarantur multa adducta a Tiraquel. de
8 pœnis.causa,43.Vnde adulterans † mulierem præter figuram matrimonij,non potest se aliqua causa tueri, quia circa natu
9 ralia error non excusat,sicut nec in nomine†appellatiuo, l.si quis in fundi vocabulo.de leg.j.l.patronus, §. libertus.de le.3. l.penul.de reb.dub.l.pediculis,§.argento.de aur.& arg.lega.&
10 ius†diuinum est indispensabile.Oldra.consi.264.nume.2.illa, & contra ius naturale & diuinum nulla admittitur excusatio
11 †vt in l.venia.de iu.ius vocan.Ro.cons.506.& Gabriel.d.loco.
12 nec pariter excusatio est admittenda in contrahentibus,†incestas nuptijs Clandestinæ.Rom.consi.500.Fel.in c.consuluit de ofñ.del.Tiraq.in retract.ti.2.in præfat.nu. 14. quia non carent suspicione Clandestinæ gesta.Ro.consi. 54. vbi Mandos.
13 & in foro † conscientiæ stabitur eius dicto ad illum excusandum.Ro.consi.506.nu.11.secus si palam & in faciem ecclesiæ Bar.in l.si adulterium.dc adul.quid si erraretur circa ius positiuum.Pau.in cons.297.in 1. puto vbi voluit excusari mulie-
14 rem,vnde bona fides vnius ex cõiugib.†facit filios legitimos. Pau.consi.354.videtur,col.fin.& ignorantia tunc præsumitur vbi seruatæ sunt solemnitates sacri Concilij.Bello.cons.74.& ex solemni benedictione & alijs,30.quęst.5.aliter c.nostrates, & quando dicatur in faciem ecclesiæ contractum.Oldra.consi.256 clemens.

SVMMARIVM.

1 *Noua causa non cognita non excusat.*
2 *Voluntas bona an excuset.*
3 *Præsumptio non est quod quis velit rumpere pacem.*
4 *Præsumptiones vrgentiores necessariæ contra legis præsumptionem.*
5 *Fama bona multum operatur.*
6 *Noua causa ex modicitate temporis an præsumatur.*

QVAESTIO CXV.

Limitatur adhuc quod dicta cã excu-
1 se t,vbi cogni-
ta foret†ante contrauentionẽ,ꝙ sibi facere liceret ꝓp dictam causam contrauentionis,vt dixi supra alias bona volũtas om-
2 nem reatum†excludit,quia intentio viuificat opus,sicut anima corpus Bal.consi.410.li.2.in cã,& oportet etiam probare, ꝙ si illa causa non fuisset,non ita fecisset, arg.l.qui cum vno. de re mili.

Sed hęc noua cã non operatur nec præsumitur ad tertij p̃iudicium.Dec.cons.380.l.qui cum alio.de regu.iu.nec præsu-
3 mẽdum est in dubio ꝙ quis daret operã rupturæ†pacis,& vbi
4 lex aliq3 non præsumit,vrgentiores præsumptiones†requirũtur.Ay.consi.119.in fi.Dec.in l.2.C.qui test.facere poss.& consi.175.nu.5.Cęph.d.cons.35.nu.12.& Bald.in l.si prædium.voluit contemplari debere ictus,ex quo deprehendetur cã qua motus est,& in dubio minor pęna eligenda.Ale.d.l.semel.Ro
5 ta Bono.dec.6.& bona fama multum operatur,†Bald.consil. 259.in 4.quia licet vno maleficio denigretur,Bal.d. cõsi.410.
6 in 1.in cã, & noua cã stante temporis modicitate†non præsumitur,secus si prior offensa esset longissimi temporis,Alex. consi.115.nu 6.

SVMMARIVM.

1 *Noua causa prouocatio ad iram.*
2 *Nona causa an dicatur vbi pœnam non meretur.*
3 *Culpę princeps dicitur a quo incepit malitia.*
4 *Statutum loquens de turbante statum,intelligitur principaliter.*
5 *Dispositio secundum quid non operatur simpliciter.*

QVAESTIO CXVI.

Diximus alias nouam causam dici†prouo
1 cationem ad iram.
Bar.in l.j.de his quibus vt indig.licet pœnam non mereatur,
2 †quia adhuc offensa dicitur,l.testõ Centurio.de manu.test.qa ad excusandum dr̃ prouocatio ad iram, ẽt ꝙ non sit punibilis,prouocatio dr̃,Bar.in l.i.de inof.test.Pau.consi.255. in 1.vi
3 so.Ay.cons.2.nu.12.Cor.consi.51.nu.6.in 1.Itẽ princeps†culpæ dr̃ a quo malitia incepit Bal.in ti. nic finitur lex in vlib.feu. Ay.consi.319.col.pen.causa principalis attenditur. statutum
4 loquens de turbante†statum, intelligit principaliter.Grã.no. 19.Bar.in l.si quis seruo.de fur.Bal.in l.1.de in lit.iuran.& dis-
5 positio loquens secundum quid nõ operatur simpliciter†nec indistinite.Bal.consi.51.generali. nu. 6. & magis quis ex odio proprio censetur damnificasse, ꝙ alieno,capit. decis. 130.nu. 13.Boss.de cri læsæ maie.nu.35.Rol.consi.j in 3.nu.39.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio loquens de treugua,an in pace locum habeat.*
2 *Noua causa an excuset in treugua.*
3 *Consuetudo seruanda,quia lex.*
4 *Pactum expressum quod liceat rumpere treuguam,non valet.*
5 *Pœna frangentium pacem,vel treuguam.*
6 *Pacis violator quis.*
7 *Treugua quare ex noua causa non sit violanda.*
8 *Compensatio in criminali non admittenda.*
9 *Dolus cum dolo compensandus.*
10 *Vxor peccat adulterando,& vir;& non datur compensatio, fallit in lucro dotis,eodem modo vbi mores comprobasset vxoris.*
11 *Iuramentum facit vt Deus sit quodammodo in treugua medius.*
12 *Pactum expressum,quod liceat,a treugua recedere,illicitum.*
13 *Fisco ius quæsitum in treugua stipulatione a partibus non aufertur.*
14 *Compensatio quo ad interesse an admittenda.*

QVAESTIO CXVII.

Redeundo ad id quod supra diximus, ex noua causa pacẽ non dici ruptam.

Limitatur non procedere in treugua, licet alias dispositio
1 loquens de pace,ad treuguam extendatur,†Præpos.med.in titu.de pace iura.firman.c.j.
2 Et hæc opinio,ꝙ noua†cã non excuset in treugua,fuit originaliter Vincentij.in c.j de treu.& pa.Ange.Imo.Pau.Raph. Cuma.Ale.in l.si ex legati cã.de verb.obl.Iaso.in l.qui seruum, co.ti.& in l.cũ proponas,C.de pac.& consi.170.in 1.post loã. An.ad Spe.de treug.& pa.An.de Bu.in c.1.de iur.& in c.dudũ. co.ti-Bal.in prooe Greg. j.& seq.col.Dec.in c.ꝙstitutus.de resc. vbi de cõi.Et in d.l.cũ proponas Cor ꝙs.219.in 3.Soc.in ꝙs.26. & 262.in cã.li.2.Fel.in c.j.de treu.& pa.& hæc opinio de con
3 suetudine seruanda est,qa†lex dr̃,§.vltimo Inst.de satisda post q̃ maiorũ exempla præiudicant,l. si choartalis. vbi Luc. C.de
4 choar.li xi.nec valet pactũ†expressum ꝙ liceret rumpere fœdus treuguæ,Bal.in auth sacra.puberũ,C.si aduer.ven. Corse.
5 de pri.pa.pri.97.Et de pœna frangẽtiũ pacẽ†vel treuguã,Lu.in l.vnica,C.de pub.lætit.li.12.ver.10.quærit,& 23.ibi solue violator,& capitaliter pacẽ violantes,non solũ pecunialiter. Affli.de pa.iur.fir.§.iudices nu.65.per l.fi.de re mi.& violator pa-
6 cis,dr̃ adhuc ille q̃ aliquẽ ꝓpoliat de re stabili.idẽ in §.quicunque de pa.ten.nu.13.& de pœna frangentiũ pacem,Lu.in l.vnica,C.pub.lætit.ver.x.quæritur,& ver.23.Auf.ad dec.Tho.deci. 284.vbi remissiue habetur de pœna frangentis pacem & treu.
Ratio aũt quare ex noua cã treuguam non liceat rumpere,
7 †est,qa licet mihi facias proditionẽ,non tñ ex eo debeo aliqd ꝫ te moliri,cum tibi fidem promiserim,23.q.1.c. noli. 33.q.5. c.ꝙ Deo.at bene me defendere possum, & is qui primo rupit treuguam damnari poterit,non aũt ꝙ alter fecit in recompẽ
8 sationem mutui criminis†cõicare,l.si vxor,§.iudex,ff.de adu.
9 l.2.§.qui hoc dicit.eod.titu.Quia licet dolus† cum dolo compensetur l.si duo,de dolo,l damni,§.quoties, de dam.infect.l. viro,sol.ma.Cagno.in l.cum par.ff.de re.iur.q̃ regulam exor-
10 nat,Bald.in c.nobis nu.4.de excep. ideo si vxor† adulteratur, & vir peccat adulterando,non datur compensatio,secus quo ad lucrum dotis,l.cum mulier,solu.ma. Pa.cõsi.402.hæc mulier li.1.& eodemmodo vbi mores vxoris comprobasset,eandem post adulteriũ cognoscendo,Bal.cõsi.302. in 3.& 182.q citatur in additionib.ad Pau.
11 Comprobatur,quia in treugua†iuramentum interponi solet,& medius quodammodo dr̃ Deus,ideo licet primus ĩ treuguæ fracturã labatur,alter fidem seruare tenetur, vt ait Apostol.ad Cor. pacem habete Et Matthæi. 5. Beati Pacifici quoniam filii Dei vocabũtur.de quo diuus Tho.2.2.q.25.& ad Corin.Deus pacis sit vobiscum,quasi dicat ꝙ Deus non sit cũ il-
12 lis qui pacẽ hr̃e nolunt,nec quidem expresse† concedi põt vt a pacis contractu recedatur.Bar.in l.cum a socero,ff.sol. mat. Iaso.in l.2.eo.ti.Lu.in ca.per vestras,§.63.nu.42.de don. quia sicut nec fiscus parti,ita nec econtra ius auferri a fisco, potest
13 †gl.in l.2.ff.ad Syl.& Lu.in citato loco si igitur expresse recedere non licet,ergo nec tacite l.qui ad cerrũ,ff.loc.At hæc oĩa intelligenda sunt vbi non sunt correspectiuæ obligationes, d.c. quod Deo.33.quæst.5.vbi quælibet promissio valida semper fuit respectu Dei, at vbi hinc inde esset pœna,non esset alie
14 num dicere admittendam compensationem †quo ad interesse partim,vt dicemus inferius,& ideo cogitandum.

SVM.

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 Communis opinio ex Doctorum authoritate.
2 Offensio dicitur vbi voluntaria.
3 Offensio facta ad honorem tuendum, noua causa dicitur.
4 Conuentio non dicitur ex noua causa.
6 Doctores faciunt sicut aues, vnus post aliam volant.
7 Opinio Doctorum leui ratione fulcita non attendenda.
8 Opinionum stante conflictu bonum est habere indicem propitium, quia locus dicitur gratificationi.
9 Gratificationi vbi locus in probationibus.
10 Princeps in arduis consulendus.
11 Iudex in dubiis quomodo debeat se regulare.
12 Iudicis arbitrium in quantitate, non in diuerso genere.
13 Arbitrium iudicis tribus de causis datur, & illud secundum ius regulari debet.
14 Arbitrium iudicis latum est in procedendo.
15 Iudicis arbitrium non exercendum sine causæ cognitione, & de iusto intelligitur, 28.
16 Appellatio datur ab arbitrio iudicis.
17 Minores leuius torquendi, & cautela seruanda cum illis.
18 Iudex quomodo debet circa pœnas indicendas se regulare.
19 Arbitrium an extẽdere possit ad bonorum omnium publicationem, & ad perpetuum carcerem, nu. 30. & ad triremes.
20 Pœnæ mitigatio quomodo facienda est ex arbitrio iudicis.
21 Arbitrium non cadit vbi non est delictum.
22 Iudex cum causa dispensat super pœnis, & super quibus potest compositionem admittere.
25 Pœnarum digressio de vna ad aliam vbi fiat.
23 Pro iudice in arbitratis præsumitur.
24 Pœnarum commutatio vbi fit.
25 Iudex in arbitrariis vsque ad sententiam variat.
27 Delicta carnis leuius vindicanda.
29 Iudex de facto non supplet.
31 Pœna arbitraria incerta.
32 Pœna non declarata an supplenda per legem.
33 Statutum loquens de pœna corporali, an ad bona trahatur.
34 Iudicis arbitrium in testibus dependentibus plus & minus quomodo debeat se regulare.
35 Iudex in arbitrariis an suam possit sequi consequentiam.
36 Leuæ additum graui illud facit magis graue.
37 Mentes hominum scribi non possunt.
38 Crimen vbi incertum, pœna iudicis arbitrio terminandum.
39 Iudæus impediens alium ne veniat ad sacramentum baptismi quomodo puniendus.
40 Arbitrium non in pœnis, sed exequutione versatur, non decidendo, sed cognoscendo.
41 Casus nouus arbitrio iudicis terminatur.
42 Arbitrio iudicis terminantur quæ nequeunt secundum regulas iuris explicari.
43 Arbitrium, secundum publicum, non proprium.
44 Iudex an pœnam falsi minuere possit.
45 Arbitrium nullo præcedente dolo an ad pœnam corporalem extendatur, & an de extraordinaria ad corporalem.
46 Opinio illa quæ non habet legem potest vitari.
47 Paria sunt esse contra, vel sine lege.
48 Iudex non in expressis potest de similibus ad similia procedere.
49 Beneficium an tempore excludatur.
50 Temporis lapsus non facit licitum illicitum.
52 Treugua nõ est vinculum iniquitatis, nec sue ea potest maleficiorum crescere authoritas.
53 In delinquendo licentia nec directo nec indirecto dari potest.
54 Dispensatio super perpetrato, non perpetrando delicto concedenda.
55 Compositio pœnarum super perpetratis, non perpetrandis, quod nota cõtra officiales damnorum datorum.
56 Dispositum secundum quid non operatur simpliciter, nec indissinite.
57 Potentia vltra actum an deducatur.
58 Termini correlatiui se generant & corrumpunt.
59 Termini contrarii vnus alium tollit, sed non se inuicem ponunt.
60 Priuatio an esset possie sine surgenti habitu.
61 Termini seperati an se genereut & corrumpant.
62 Duo quando nulla societate iunguntur, vnum non sequitur alterum, neque priuatiuę.
63 Inclusio vnius quando sit alterius exclusio.
64 Termini restrictiui natura est quod quicquid non excipit ponitur.
65 Renuntiare dicitur territorio qui termino non paruit.
66 Termini contrarii seu separati an se inuicem corrumpant.
67 Temporis lapsus non habet dispositionem.
68 Terminus distinctus quid operetur.
69 Concessum certis personis cæteris denegatur.
70 Habitus non resultat ex actibus priuatiuis.
71 Tempus adiectum determinabili solum illud determinat,
72 Limitatio an ampliet dispositum.
73 Promissio facta determinato modo terminos suos non excedit.
74 Precisio circa vnum incompatibile vni aliud excludat.
75 Tempus remotum seu coniunctum de formali predicatione sibi inuicem contradicunt, ergo vno limitato modo concesso aliud dicitur esse negatum.
76 Concessum ad tempus post tempus dicitur esse negatum.

QVAESTIO CXVIII.

Contrariam opinionem; quod

treuga ad instar pacis ex noua causa non reputatur, quamplures graues viri tenuerunt quorum authoritas † communem
1 facere videtur, l. j. ff. de offi. quæst. Imo. Alexan. Aret. in l. q seruum, & ibi etiam Ias. de verborum obligatio. Bald. in consilio 195. laudare, colum. fina. in 2. Fel. in capitu. peruenit, in 3. & 4. colum. de iureiur. cap. Petrus, de homi. cap. significauit, de iu. Alexand. Ioannes Petrus de Monte Sperello, Claud. de Seyssello, & pro communi Dec. in l. cum proponas, C. de pact. Alexand. in l. semel mora, solu. matr. & in l. insulam, de verborum obliga. Corne. consi. 42. colum. 2. lib. & consi. 51. libro 1. & consilio 44. & 244. in 4. & 167. in 3. & 217. in 2. Alexan. consilio 113. in 2. & consilio 116. & 155. in 4. Marsi. consilio 9. nu. 48. & 51. & consilio 83. & 122. numero 10. & in §. aggredior, numero 87. & singu. 33. Corse. de priuileg. part. 117. considera. & 18. quæsio. Afflict. decisito. 206. Capella. Tholo. 489. Tiraq. in l. boues, §. hoc sermone, de verborum signifi. Paris. consilio 164. 168. in 4. Barto. in l. quæro, §. inter locatorem, ff. loca. Gra. consi. 105. in 1. Soc. Iun. consi. 103. in 3. Benint. deci. 65. Corne. consilio 248. in 4. & 83. Ruy. consilio cxi. in 2. Aymo consilio 264. numero 6. Lupez. in cap. per vestras, §. xix. numero 141. de donat. inter virum, Dec in cap. constitutus, de appellat. & consi. 531. Ceph. consi 35. Mantua. consi. 169. viso proceſſu, &
2 semper debet intelligi † de offensa vera & voluntaria, nõ facta ad defensionem honoris vel personę, vt est in mentita supra illata, & sicut contra iuramentum & transactionem non
3 dicitur, venire † vbi venit ex noua causa, l. si patris, de transact. l. i. de iureiu. l. cum quæritur, de re iud. ita ex dicta causa & ex
4 iniuria sibi etiam verbis † illata, l. item apud Labeonem, §. ait prætor, de iniur. & experientia super hoc dicitur optima rerum magistra, & efficacissima, argumen. cap. quam sit. de elec. in 6. & hanc partem contra Vincentium post Claud. di. l. cum proponas, sequitur Clau. 47. versi. sed hic incidenter.

5 Vnde ex numero tot Docto. hęc crebtior † opinio est reputanda, Dec. consi. 481. Gomes. super regula Canc. in reg. 2. in prohem. reg. can. Neuiz. lib. v. in sylua nup. & opinio Vincẽtij quæ ex consuetudine prouenit, contingit ex Doctorum con-
6 cursu, qui sicut aues † vna post aliam volant, Dec. consi. 494. Gomes. d. loco, versicu. quarta pro ista, ideo hæc opinio pręualet. Dec. capitu. 1. de constitu. numero 28. Neuiz. in sylua nupt.
7 fo. 48. & opinio Docto. leui ratione † fulcita non attendẽda, Alexand. consi. 28. volu. 6. Docto. in cap. ne innitaris, de const.
8 & stante opinionum conflictu † bonum est habere indicem propitium, Dec. d. cap. i. colum. fina. quia poterit cui velit congratulari, gl. in cap. venerabilis, de elect. Iat. in l. prolatis, de re
9 iudica. & in conflictu opinionum casum esse pro amico, † &
8 in probationibus quando sit locus gratificationi, Bald. consi.
10 421. in j. vertente, colum. 2. & in arduis, de pœn. & in dubiis
11 quomodo debeat se regulare † Gomes. capit. j. numero 59. de iud. Tiraq. de pœnis in princip. de præfat. & in quantitate † posse pœnas aggrauare, non in diuerso genere, Bald. in l. si post
12 tres, ff. si quis caut. Pau. consilio 236. libro secundo, viso, colu. j. Cla. §. 83. versicu. præterea, si statutum, Bald. consilio 59. in j. licet, in fi. ad idem Bald. capitu. j. quibus ex cauis feu, amitt.
13 vbi arbitrium tribus de causis † datur, exagheratione pœnæ propter terribiles casus l. aut facta. de pœnis, & debet regulare
14 illud secundum ius commune, l. 1. de iure deliberan. nisi quo
14 † ad modum procedendi, ex relatis a Claro quæst. 31. versicu.
15 arbitrio. nec ex eo causæ † cognitio dicitur remissa, quia quæ iudicantis arbitrio conceduntur, de iusto intelligitur, ideo appellatur ab eo, † Barto. in l. si qua pœna de verborum signific
16 Pau. in l. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de his qui notant. infa. & Cagno. in l. vni, ff. si quis ius dicen. numero 21. Cla. quæst. 83. versicu. scias, nec vsque ad mortem extẽdere post arbitriũ, Marant. dispu. 3. & hoc ubi pœna minorari peritum est. Alex.
17 in l. & si seuerior, quibus ex caus. infamia minoresque † leuiori torturę subiici. Marsi. post Bar. in l. de minore, de quæstionibus, & ideo iudices caute agere debent ad hoc, ut si minores confiteantur in tortura eorum confessio subsistineatur, quod dent curatores, Marsi. in l. statuliberum. de quæstionibus, & in rub. de fideiuss. l. qui eędem de Sica. & circa pœnarũ irrogatiõ & remissionem, quomodo debeat iudex se regulare, † Placa. 32. & 33. libro primo. & pœnarum mitigationem propter incognitam hominum voluntatem, & aliis, Bald. in l. si post tres, si quis caut.

19 Nec ex suo † arbitrio potest vniuersa bona confiscare. Bal.

in c.

Digitized by Google

in c.j. de pace tenenda, nume. 24. Rolan. consi. 27. in 2. Bald. l. j. C. ne sine iussu. & Maran. dispu. 3. sub numero 3. & vbi pœna
20 †mitiganda est, reduci debet ad dimidiam ordinatię, Bertac. de Gabell. septima parte. numero vigesimo. glo. in dicto capi. de causis, & Bal. in l. quicunque, C. de seru. fug. vbi Dec. ait qđ
21 mitior imponenda. & Menoch. de arbi. iud. quæst. 85. & consi.
22 73. numero 8. & vbi non est delictum † non cadit arbitrium, etiam super pœnis potestas † dispensandi intelligitur cum causa. Pau. consi. 348. in 1. colum. 2. notandum, & ibi habetur de iudicibus qui in arbitrariis possunt pœnas componere, nō in grauioribus, ꝙ a iure determinatis, Guido Pap. quæstio. 208. Aufr. ad decl. Thol. 274. & in arbitrariis † pro iudice præsumi-
23 tur, Bald. consilio 36. in 4. tria. vide per Cla. quæst. 82. in praxi. cri. Menoch. quæst. 96. de arb. iudi. vbi ex iusta causa potest iudex minorare pœnas, & cum causæ expressione, alias non ordinarius nec delegatus remittere nec minorare posset, vide multas causas minorandi pœnas per Luc. de penna, & in qb. iudex dispensare possit, l. i. C. de defert. libro 12. per totum, &
24 vbi genus pœnæ qualitati non conuenit, † ibi fit digressio de ordinaria ad extraordinariam, prout gradui culpæ conuenit.
25 Item † ratione subiacentis materiæ & personæ fit mutatio, Bald. consilio centesimo quarantesimo quarto. præsuppositio.
26 libro primo, & variare † potest vsque ad sententiam, Bald. in
27 cap. præterea, numero 13. de appellat. & in delictis carnis † mitius agendum, capi. at si clerici de iud. & quando aliquid iudicantis arbitrio remittitur † debet fieri cum causæ cognitione.
28 l. cum hi. §. causa. de transact. Cœpo. consi. crimi. 57. colum. 2.
29 & iudex de facto non † supplet, l. age. de transact. idem Cœpo. consi. 59. vnus, colum. 2. & an ad perpetuum † carcerem pos-
30 sit iudicium & arbitrium extendere, Bald. in consi. 443. in 3. Cecchus, & an ad triremes, Grammat. decisio. 15. & 43. numero xv. & loquitur in homicidio, quod demonstratur ex probationibus minus plenis, & a pœna triremium abstinendum
31 Aymo consilio decimooctauo. & pœna arbitraria † incerta dicitur ante delarationem, nec pœna non declarata supplenda est per legis interpretationē & † st at utum vbi loquitur de
32 pœna corporali non trahitur ad bona, † & multa alia tradit
33 Bald. consi. 59. in 1. licet, in fi. & in eo quod arbitratum est pedes figere debemus, & maxime ad exaggerationem pœnarū
34 dicto consi. in fi. & in testibus deponentibus plus vel minus
34 † quomodo debeat iudex se regulare, Bal. consilio 270. colu. 2. ad euidentiam, Docto. omnes, in l. 1. §. 1. de verborum obli. & circa hoc videtur quod iudex possit sequi suam conscientiam, & vbi cœtera solemniter gesta sunt stabitur iudici aliquid in conscientia † asserenti, & id consonum esse videtur
35 ex qualitate personarum, & comitantis, etiam leuibus, & le
36 ue † additum graui facit illud magis graue, & mētes hominū
37 in pergamo scribi † non possunt, Bald. consilio 310. aut in 1. & vbi certi sumus de crimine, licet pœna sit incerta, † iudicis
38 arbitrio terminatur, l. 1. de effract. Bald. consilio 135. iudicis, in 1. vbi habetur de pœna irroganda contra iudęum impediē
39 tem alium ne veniat ad sacramentum † baptismi, & arbitriū,
40 non in pœnis, sed in exequutione, † nō indecidendo, sed cognoscendo, l. 1. §. calumniatoribus, ff. ad Turpi. nisi nouus casus emergat, l. 1. §. 1. de effract. Bald. in cap. Rodulphus, colum. fina. de rescrip. & cap. 1. de consti. quia liberum arbitrium erit
41 statuendi ei qui cognoscit, † & quæ nequeunt secundum regu
42 las iuris explicari, † iudicis arbitrio referuntur, Bal. cap. fina. de rescrip. colum. 2. numero 6. & arbitrium, secundum publicū
43 † non proprium. Marsi. consilio vigesimo. numero lv. & ideo
44 iudex potest pœnam falsi minuere, & extra ordinem † punire, vbi dolus deficit, d. l. & si seuerior. & ibi Areti. ff. ex quibus cau. infa. irroga. & an ad pœnam corporalem nullo præcedēte dolo possit arbitrari, Barto. in l. respiciendum, de pœ. & an
45 pœnam † extraordinariam ad pœnam corporalem extendere possit, glo. in §. in summa. Inst. de priuat. delict. Alciat. cōsi. 24. Tom. 2. lib. 7.

Et redeundo ad propositam materiam, cum opinio Vincētii non habeat pro se legem, † potest contra illam secure iudi
46 ri. Ias. in l. iliam. C. de colla. quia paria sunt † contra, vel sine.
47 l. Gomes. quæsti. 48. de anna. poss. & in non expressis a lege de
48 bemus procedere † de similibus ad similia. l. non potest, de legibus. Pau. consilio 166. colum. 2. nulli. libro 1. Bald. in ca. quę sit princip. cau. benefi. amit. §. porro, nu. 7. nisi vbi pœna interponeretur habito respectu ad priuilegium alicuius personæ, ut per Bal. idem.

Nec ratio differentiæ quam plerique ex nostris opinionē Vincentii sectanres magnificiunt, est vera, vbi aiunt actum videri quod lapso tempore treugæ licita † sit offensio, quasi
49 beneficium tempore excludatur, Pau. di. l. qui seruum, & ibi Ias. ff. de verborum obliga. & in d. l. cum proponas, C. de pact. Ias. consi. 170. in 2. licet ascribatur. Soc. consi. 26. Dux Ianuensium. quod non reperitur. & pro ista ratione facit, l. statuliberum, §. Stichus, de leg. 3.

50 Quia respondetur, quod bellum † est illicitum, & offensio dicitur illicita, & tunc non est dicendum quod per lapsum tē-
51 poris fiat licitum † quod est illicitum, ne treugua dicatur inuenta tamquam uinculum iniquitatis, 22. quæstio. 4. inter cœtera, & ad iniquum trahatur compendium contra l. fina. de vsucap. pro empt. Pau. consilio centesimo sexagesimo. ad primum, libro primo. sub numero 3. & sub treuguæ prætextu
52 † maleficiorum crescat authoritas, contra. l. primam, C. de priui. scholast. libro decimo. in fi. 93. distinct. peruenit, il secondo.
53 in fi. 1. quæst. 7. cap. exigunt. & quia licentia † in delinquendo directo dari non potest, nec parcere ei qui nondum deliquit, l. si reo, §. si reo. de fideiuss. ideo super homicidio perpetrato,
54 † non super pepetrando dispensatur. cap. at si clerici, de iudic. Bald. consilio 432. in v. bellum, alias, 439. & de pœnis præteritis, non futuris compositio admittenda. † Bald. consilio 95. in
55 v. proponitur quod consilium notandum est cōtra Notarios damnorum datorum, qui admittunt compositionem super pœnis damnorum datorum ante damnum & illatam pauperiem, alias inducta ad vnum effectum operarentur contrarium. Luc. in l. vni. Cod. publi. latit. versicu. quæritur etiam. li. duodecimo.
56 Et ex eo quia † dispositum secundum quid non operatur simpliciter, nec indefinite, l. si is qui ducenta, § vtrum, de reb.
57 dub. & vbi potentia † determinato modo in actum deducitur, ultra actum non extenditur, l. commodissime, ff. de liber & posth. Bal. in consi. 51. de generali, col. 2.

Secundo modo respondetur reassumendo, Bald. in prohe. decret. Rex pacificus, numero decimooctauo. quod quidam
58 sunt termini correlatiui † vt pater & filius, & isti se generant & corrumpunt, vt si pater est, ergo filius, l. 1. C. de cap. & post. reuer. quidam termini sunt contrarii, & tunc vnus tollitur al-
59 terum, sed non seinuicem † ponunt, quia potest esse priuatio sine surgenti habitu.
60 † Quidam sunt termini separati, & isti nec se generāt, † nec
61 corrumpunt, l. si domus, ff. de seru. fugi. vrba. præd. l. si vnus, ff. de pact. & quę non se contingunt nisi per quandam dependē tiam & colligantiam, priuatio vnius non est alterius, Bald. in capitu. cum venisset, de restitu. spolia. sub nume. 3. & quando
62 † duo nulla societate iunguntur, vnum non sequitur alterum, neque positiue, vt commode dici possit, separatorum separata debet esse ratio, Oldra. consilio centesi-
63 mo septuagesimo sexto. colum. fina. factum. & quando † inclusio vnius sit exclusio alterius, Bald. consilio ducentesimo quinto. præmissis, libro quarto. colum. 2. sub numero 1. quidā sunt termini restrictiui, quorum natura est, quod quicquid nō
64 excipitur † ponatur, l. quęsitum, §. illud, ff. de fund. instru Bald. consilio 480. quidam numero duodecimo. alias, 495. & renun
65 ciare dicitur termino qui termino † non paruit. Bald. consil. 466. in 1. Andreas, colum. 2. Roland. consilio decimooctauo. in 1. colum. 2. siue igitur in casu nostro sint termini contrarii,
66 siue separati nunquam actum † esse videtur, vt post tempus rumpi possit, cum non sequitur generatio, neque corrumptio ex alterius positione.
67 Accedit quia lapsus termini pro se non habet dispositio-
68 nem, & sic hic terminus distinctus nil disponit, quia † prohibitio ad tempus non inducit eius contrarium, l. Titia. de manumiss. testam. Oldra. consilio ducentesimo uigesimooctauo. quod fratres, colum. 2. & maxime in prohibitis, licet quando
69 certis personis quid conceditur, ut immunitatibus, † cœteris dicatur negatum, l. vacatio. de mune. & hono. Tiraq. in retra. ct. §. 1. glo. 8. numero trentesimooctauo. & ex actibus † priuatis non resultat habitus, l. ex facto. de hæredib. insti. nec affir
70 matio. d. l. Titia, §. fina. Pau. cōsilio centesimo sexagesimo. cōsiderandum in 2. sub numero secundo. declarat Ruyn. consil. quarantesimoprimo. in j. sub numero octauo. & tempus, adie
71 ctum determinabili, solum illud determinat ad cuius determinationem est appositum, l. qui fundum, ff. de contrahen. emp. l. ex his, C. quando dies leg. ced. Bald. cap. primo. §. vasalli,
72 qui tempo. de pa. constan & limitatio non ampliat † suam dispositionem, l. generalis, §. vxori. de vsufru. legat. Bald. consilio
73 357. not. in fi. v. & prouisio facta determinato modo † suos terminos non excedit, siue sit hominis, siue legis, nec accipit finitionem, seu alterius temporis subrogationem, & prouisio circa vnum † de incompatibilibus, aliud non includit, sed exclu-
74 dit, & tempus coniunctum seu semotum † de formali prædicatione sibi inuicem contradicunt, ergo vno limitato modo
75 concesso aliud dicitur denegatum, Bald. consilio quinquagesimo primo. de generali. in quinto. & hoc est illud quod dici-
76 tur, quod concessum † ad tempus, post tempus dicatur esse prohibitum, & ibi vide quales effectus ex prohibitione seu permissione legis inducantur, quæ omnia sunt notatu, & relatu digna, volu sque recensere quia conferunt ad multorum intellectum.

SVM.

Digitized by Google

SVMMARIVM.

77 *Pax & treugua sunt per se correspectiua, & compatibiles.*
78 *Correspectiuorum vno posito vel remoto alterum ponitur, & rebus sic stantibus intelliguntur.*
79 *Lex non iuuat eum qui fœdus rumpit.*
80 *Offensio non dicitur cum quis iuste facit, sed quando quis iniuste patitur.*
81 *Causa finalis vbi ab extremorum relatione inducitur, illa cessãte cessat treugua.*
82 *Pœnarum conuentionalium natura est, ut petens ostendat implementum ex parte sua.*
83 *Probatio liquida in pœnalibus.*
84 *Pactum non seruans non potest facere in eo fundamentum.*
85 *Exceptio implementi non sequuti dicitur litis finitæ.*
86 *Purgatio moræ iuramento impeditur.*
87 *Exceptio implementi non sequuti facit actum corruere, nec solutione pœnæ liberatur, nec auditur lite cepta.*
88 *Frustra petit qui quod debet non impendit.*
89 *Implementi defectus inficit possessorium, & litis ingressum, et exceptio implementi nunquam dicitur exclusa, nec excusat implementum, & non opponitur nisi ab eo cuius interest, & iudex de facto supplet, & multa circa hæc.*
90 *Omittere est facere, & omissione contrauenitur.*
91 *Filius omittens defendere patrem homicida est.*
92 *Contrauentione primi secundus non incidit in pœnam, & non dicitur principium motus, sed motus agitatus.*
93 *Cautio de non offendendo ad defensam principaliter, secundario ad offensam.*
94 *Interpretatio illa dicitur congrua quæ inest necessario.*
95 *De mente contrahentium dicitur quodcunque prodest.*
96 *Implementi facilitas incentiuum contrahendi.*
97 *Sapientum animi ad ea adaptantur quę faciliora sunt per viam implemẽti.*
98 *Interpretatio illa sumenda quæ habet plurimum rationis.*
99 *Ratio loquitur in cordibus nostris, & regulat & regit.*
100 *Intepres pactorum omnium communis vtilitas.*
101 *Lumen nullum miaus intellectu.*
102 *Conuentio quælibet ad suam causam referenda.*
103 *Causa magis quam factum intuenda. 33.*
104 *Veritas non consistit in verbis, sed mente, & sensu, nõ superficie, sed medulla, non in sermonum foliis, sed radice.*
105 *Mẽs talis qualia verba in ore, causa facti magis quam factorum, promissio ex causa antecedenti, nec intelligitur lædi vbi facto proprio oeffuditur quispiam.*
106 *Factum proprium in promissione non includitur.*

QVAESTIO CXIX.

Ratio autem tam in treugua quam in pace, quod ex noua causa non rumpantur, quia pax † & treugua
77 de per se ambę sunt correspectiuę, & comparabiles l. fina. de accep. l. vltima. C. de indict. vidui. Bald. consilio centesimo nonagesimo quinto. laudare, colum. fin. & vno posito vel remo
78 to † alterum ponitur vel remouetur, Bart. in l. cum inter sub numero octauo. de excep. & hę correspectiuæ obligationes intelliguntur rebus sic stantibus, & altero fidẽ seruante, vt in dicto §. inter locatorem, Paul. consilio 412. columna 1. libro primo.

Quia breue Rolan. d. consilio primo. in 2. num. centesimo quinquagesimo nono.

79 Nec enim † fauendus est qui rũpit fœdus, & lex non iuuat eum qui incidit in legem, dicto §. inter locatorem, l. auxiliũ,
80 §. in delictis, de mi. & non dicitur offendere † qui aliquid iuste facit, sed ille qui patitur iniuste dicitur offendisse, Bald. dicto consilio cẽtesimo nonagesimoquinto. sub numero octauo. & vbi ab extremorum † relatione inducitur causa finalis,
81 ea cessante cessat treugua, l. si Instituta. ff. de inofficioso testamento, l. cum mota, l. si maior, C. de transact. & Bald. dicto loco. sub numero decimoquarto. & hæc est natura pœnarum
82 conuentionalium, † vt nisi petens ex parte sua debitum probet implementum, a pœnæ petitione repellatur, Bald. in capitu. primo. qualiter. domi. propriet. feu. priuetur quia † liqui-
83 da debet esse probatio, ut pœna peti possit, columna secun. facit, quod l. sernus, de cõdi. ob cau. l. Iulianus, §. offerri, de act. empt. l. alumnæ, §. Scię, de alimen. & cib. lega. l. clemens, de hę redibus insti. Aymo consilio 230. columna 1. & 2. & 238. co-
84 lumna 3. 248. columna quarta. & pactum non seruans † non potest in eo facere fundamentũ, Bald. in d. rub. in fi. glo. & Abbas ib. cap. quemadmodum, de iur. & in reg. ex eo de regu. iu. in 6. ad idem Alexand. dicto consilio centesimo decimo no-
85 no. libro primo columna secunda. in fi. & exceptio † implemẽti non sequuti dicitur litis finitę, & maxime stante iuramen-
86 to, quo casu moræ † purgatio impeditur, l. si quis maior, C. de transact. vt latius declarat Gabriel. conclu. 1. de transact. in libro conclusio. Rip. in l. fina. C. de reuoca. donat. numero 12. Cepha. consilio vigesimo quinto in 1. ad idem de exceptione
87 implementi † quæ facit cuncta corruere, Soc. consilio septuagesimo septimo. libro primo. numero quarãtesimo secundo. Aret. consilio decimoquarto. numero decimooctauo. nec soluendo pœnam liberatur, Barto. l. cum pater, §. libertus, de leg. secun. vide adhuc Aymo consilio ducentesimoquarantesimo
88 octauo. columna 3. & frustra † petit debitum qui quod debet non impedit. Pau. consilio 10. quia frustra, libro secundo. nec audiri debet post iudicium inchoatum. Aymo consilio centesimo nonagesimo secundo. numero decimosexto. Rolan. cõsilio 57. nu. 17.

Et cepto iudicio locum non esse purgationi morę, idem consilio 216. numero vigesimosecundo. columna pen in fine. & implenti defectus inficit possessorium, Aymo consilio ducẽtesimo nonagesimonono. columna 3. & litis ingressum, Ias.
89 in §. actionum, numero 38. de act. & huius † exceptio nunquam dicitur excluſa. Roman. consilio ducentesimo quadragesimoquarto. pro euidentia. Aymo consilio centesimononi gesimo septimo. numero decimoquarto. quia venit ex eodem fonte conuentionis. Dec. cap. ex parte. de officio delega consi. 356. 119. pro tenui. 446. Aymo consilio cit. Corn. consilio ducentesimononagesimo septimo. in 3. & differt exequutionẽ, Corn. consilio septuagesimonono. numero decimoseptimo. libro primo. & omnibus aliis exceptionibus reiectis a statuto, ista nunquam dicitur excluſa. Aymo consilio ducentesimo quarantesimooctauo. Rolan. consilio 52. numero 32. libro 1. nec aliquod excusat impedimentum. Bal. in l. vltima, C. commo. Rolan. dicto consi. numero vigesimosecundo. Rub. consi. 30. Gozad. consilio 99. numero quarantesimoquinto. Soc. cõsilio ducentesimo septuagesimo tertio. columna secunda. in secun. Ay. consilio centesimo quinquagesimoprimo. num. 8. & sequen.

Sed hæc exceptio non potest opponi nisi ab eo cuius interest. Alexand. consilio centesimo vigesimoseptimo. in 7. Dec. consi. 452. nu. x.

Sicut in nullitate, vt Tiraq. in legibus connubia. glo. 8. nu. 94. cum seq. & istam exceptionẽ iudex supplet ex officio. Ro. dicto consilio ducentesimo quadragesimoquarto. & Ay. cõs. 151. sub nu. x.

Si igitur propterea factum quod consistit in omittendo,
90 quia omittere † est facere, l. qui non facit de reg. iur. & ibi Dec. & Cagno. & glo. in l. adigere, de iure patro Tiraq. de pœnis causa 44. numero 13. & 17. Luc. l. omnes, C. de decurio. libro 10. & l. vni. C. publi. lætit. vesicu. 18. quanto magis propter cõtrauentionem, quæ proprie dicitur factum, pœna incurratur, l. si mora. ff. solut. mat. matrimo. Aymo consilio 300. numero
91 3. cum vulg. & ideo negligens † filius patrem adiuuare parricidii reus est. l. vtrum, de parrici. Vero. consilio 59 columna 4. quia dicitur facere ei iniuriam. Neuiz. in Syl. nup. lib. 1. non est nubendum.

92 Ideo data contrauentione primi, † secundus non incidit in pœnam conuentionalem, l. siue apud. C. de transact. l. si instituta, C. de inofficioso testamento. & pœna a secundo contraueniente non committitur, l. si duo. de arb. §. si vero Barto. in l. cum pater, §. libertus, de legat. secundo. & l. qui fidem, de transact. pro qua facit, dicto §. si quis maior, de bonis libe. ibi, cognoscendum esse si vlcisci voluit prouocatus, & ille non dicitur principium motus vel mouentis agitatum, sed motum a primo offensore, l. mancipia §. fi. C. de ser. fug. l. si quis seruũ, C. de fur.

Nec mirum est si secundo offendens non incidit in aliquã
93 pœnam, quia † treugua vel cautiones de non offendiẽdo principaliter fiunt ad defensionem parandam, sed incidenter ad viam offensionis, quia ubi vnum a reliquo separari non potest, totum dicitur esse permissum, etiam de iure diuino. l. nec vim, de iust. & iur. l. scientiam, §. si quis cum aliter, ff. ad legem Aequi. & illa dicitur congrua interpretatio, quæ semper † dicitur
94 esse de necessitate, & verisimilitudine, vel ipsius rei natura, l. inter socerum, §. cum inter. de pact. Docto. in l. sorte, ff.
95 pro soc. & id dicitur de mente contrahentium † quod vtriq; parti prodest, & nemini est onerosum, l. cum Stichus, ff. de so-
96 lut. quia † facilitas implendi incentiuum dat pacisceẽdo, & ad
97 ea quæ faciliora sunt per viam implementi sapientum † animi ordinantur, l. diuortio, de nego. gest. & illa interpretatio
98 sumenda est quæ habet plurimum humanitatis, & quam discretio naturalis, quæ polus est omnis virtutis † nobis inuua
99 & sic mutua ratio, quæ loquitur in cordibus nostris regulat & regit conditiones, l. in condõnibus, de conditio. & demon.

&

Digitized by Google

100 & optima pactorum † interpres vtilitas & causa finalis, qa
101 omne †quod monetur tẽdit ad bonum naturaliter quod om nes appetunt,& non reperitur maius lumen in rerum natura quam intellectus,Bald.consilio 343.examinan.in 1.confir-
102 matur,quia† quælibet conuentio ad causam suam restringitur,l.at si quis,§.plerique,de religio.& sumpt.funerum, l.can cellauerat,de his quæ testa.delen.l.cum tale, §.falsam,de condit.& demonstra.& dicto §.libertus,Bald.& Sal.in l.fina.ad se nat.consul.Mace.l.fina.C.de nau. fœno.Ale. consi. centesimo decimotertio.nu.7.semper ꝙ inspiciẽdum cur aliquid fiat, l. tale,§.fina.de pact. Aymo consilio trecentesimo decimonono.numero septimo.l.cum hi,§.causa, de transact. l.cum pa-
103 ter,§.dulcissimis,de lega.secũdo.causamque magis†quam factum spectandam,Aymo progenero numero centesimo nonagesimo secundo.quia veritas non†in verbis solum,sed mẽ
104 te & sensu,consistit non in sermonum foliis, sed radice, 1.q. j.Marchio.Anch. consilio ducentesimo octuagesimoprimo. ad idem in fi.& talis mens in corde, quale verbum in ore,alias dici solet.Bal.consilio centesimo sexagesimo.facta in pri-
105 mo causamque facti,†magisque ipsum factum spectandũ,l. verum, de fur.Aymo consilio septuagesimoquinto.numero decimoquinto.& consilio decimoquinto.numero nono. facit,l.id quod de donat.Bald. in Authen. ex testamento. C. de secund.nup.Dec.consilio quarantesimooctauo.columna pe. versicu.sexto & vltimo & promissio censetur facta ex causa antecedenti.argumen. l.triticum, de verborum obligatio. & in pace non veniunt ea de quibus nõ est cogitatum l.cum Aquiliana,de tranfact.l.secunda.de contrahen.empt.Bal.dicto consilio 155.columna secunda. item si promitto te nõ offen
106 dere,& facto tuo te offendo non incurritur pœna,quia† in promissione factum proprium includitur, l.vni, Cod.de his quæ pœnæ.nom.Barto.in dicto §.inter locatorem,Baldus capitulo primo de pace tenenda.& facit l.cum mater, de inofficioso testamento.Ioannes Andre.capitu. fina.de iureiurand. Pau.d.l.qui seruum,de verborum obligatio.Roma.in l.semel ff. solu.matrimonio.Barto.in l.quid ergo,§.hæres,ff.de lega.j. Ioann.Andr.ad Specula.de treugua & pace Alexand. incitato consilio 19.Roman.consilio 183.Ripa de priui.contractis. tempo.pest.

SVMMARIVM.

108 *Conuentio quælibet rebus sic stãtibus intelligitur, & tacitum habet intellectum,nisi culpa eius intercedat.* 109.118.*vbi,nisi status obligationis mutetur.*
110 *Monachus professus,si aliter regulam reformari cõtingat, an teneatur seruare.*
111 *Regula claustralis an de nouo indici possit.*
112 *Immunitas quando ex superuenienti læsione reuocetur.*
113 *Priuilegium quod capit esse captiosum rescinditur.*
114 *Immunitas causam belli non continet, maxime contra infideles.*
115 *Immunitas non prodest in necessitatibus sanctissimæ sedis apostolicæ.*
116 *Bellum contra infideles dicitur Romanum.*
117 *Contrauenire non dicitur quis ex noua causa.*
119 *Prouisio non extenditur ad casus inopinatos.*
120 *Fides non violandi ex eo quod violata sit.*
121 *Compensatio in delictis non admittenda.* 125.
122 *Dolus cum dolo an compensetur.*
123 *Vis cum vi an compensetur.*
124 *Vir peccat adulterando,licet vxor adulterata sit.*
126 *Treugua vel pax obseruanda propter iuramentum.*
127 *Fidem non licet frangere quia prius violata sit.*
128 *Promissum non implere,ad quod promissor sine tenetur obligatione, aliud malum inferre,quod non facere obligatus est.*
129 *Fides per contrarium sensum non potest rumpi.*
130 *Temporis lapsus nou habet dispositionem.*
131 *Pax seruanda per viam compulsionis,non exolutionis.*
132 *Delicta a contrario sensu non permittenda.*
133 *Prohibitio non inducit eius contrarium.*
134 *Tempus adiectum determinabili solum illud determinat.*
135 *Temporis lapsus non excludit ab explicatione actus, sed facit incidere in pœnam negligentiæ.*
136 *Lapsus remporis excludit ab accusando.*
137 *Promissio quo ad Deum non euacuatur.*
138 *Infamis contra infamem an admittatur.* †

QVAESTIO CXX.

Alia ratio afferri consueuit,quod
108 ex noua causa non rumpatur, quia quælibet † conuentio intelligitur rebus sic stantibus,Cic.libro primo.off.incipient.incidunt tempora. etiam stante iuramento. Alexand. consilio 32.numero nono.libro secundo.Tiraq.in legibus connu.glo. 1.parte 13.numero 42.Socin.iun.consilio septuagesimoseptimo.numero centesimo quadragesimotertio.in 1. Bald.in alleg.capitu.cum inter,de renunciat. Deci. consilio trecentesimo trigesimo quinto.Tiraq.in l.si vnquam,C de reuocan.donat.numero centesimo sexagesimoprimo.Iaf.in l.ex facto,ff. de vulga.& pupilla.Boer.decisi.204.numero vigesimoprimo. & sub locatione rerum vniuersaliũ non continetur quæ post locationem accesserunt, Bald.consilio 370. Magnifica. libro primo.& promissio tacitum habet intellectum, nisi culpa ei°
109 † cui fuit facta promissio intercedat,Roman.consilio centesimo octuagesimoseptimo.Felyn.in capitu.peruenit,il secõdo.numero quinto:ideo professus, † si aliter regulam refor-
110 mari contingat,seruare non tenetur,Oldrad.consilio nonagesimosexto.Luc.l.secunda.Cod.de re mil. libro duodecimo. l.prima.Cod.de commea. libro duodecimo. columna secunda.& sequen.vbi circa hoc colligere poteris mirabiles casus
111 ex quibus artior regula monialibus † legitimo iure indicitur,etiã claustralis,prout actum fuit & quidem saluberrime tempore Sanctissi. D.N.Pij.V.

Hinc tẽpestate nostra,in qua tot super indicta subsidia tri-
112 buta superuenerunt † quasi ex superuenienti læsione reuocanda sunt,& rebus sic stãtibus intelligenda,capitu.dilecti,ca. suggestum,de decisio.cap.quid sic nouale de verborum signi. Pau.consilio 317.libro primo.in fi. viso Aymo consilio ducẽtesimo ,nonagesimoquarto. columna secunda. versicu.incip. in fauorem,rescinditurque priuilegium quod cœpit esse † ca-
113 ptiosum l.ex facto.de vulgar.& pupilla.Oldra.consilio nonagesimoseptimo.factum tale.columna secunda.Crot.consilio 64.numero 4.Roland.consilio primo.numero centesimo sexagesimoquarto.centesimo septuagesimo tertio.in 2.Aymo consilio nonagesimoquinto.columna quarta.Dec. cõsi. 335. colum.2.

114 Et immunitates causam † belli non complectuntur, maxime contra infideles,Thom. Parpal.in l.placet,Co. de sacro sanct.eccle.columna fina.Cyn.Abb.Soc.Ias.Ruy. Crot.in l.si ex toto,de leg.i.Cœpo.in caut.30.vbi de communi, alias,80. Plo.in l si quando,Codice vnde vi. folio xi.numero septimo. & sequen.Alciat consilio decimosexto. libro quarto.tom.1. Roland. consilio quinto. numero vigesimosexto. in 1. & numero 35.vbi declaratur,42.& 51. & consilio nonagesimosexto.numero 32.& in necessitatibus † imminentibus Eccle-
115 siæ Romanæ propter guerram.ad idem Plat. in l.2.C.quibus, munem.licet excu.lib.x.& l.cum te.C.quemad. ciuilia munc.lib.x.& maxime pro catholica fide tuenda,vt Cephal.consilio 154.numero 3.& 22.& bellum dicitur Romanum † con-
116 tra infideles,ut supra dixi late Couar.post cap.quamuis,de pact.in 6.in repert.4.parte,numero xix. & qui subueniunt in huiusmodi necessitatibus indulgentiam consequuntur plenariam peccatorum, ut idem author refert, ideo omnes alacri animo debemus necessaria ministrare.

Vnde ex præmissis infertur, ex noua causa non dici quem-
117 piam † contrauenire,l.si de certa, C. de transact.l.si quis ita, de verborum obliga.Bald.in dicto capitu. 1.de treug. & pace Barto.in l.verum,ff.de fur.quia omnis conuentio semper in-
118 telligitur † dummodo obligationis status non mutetur,l.insulam infra biennium.de verborum obligatio.& ad inopina-
119 tos † casus non porrigitur prouisio generalis argu. l. Ofilius de leg.3. & semper ad præsentem statum est habendus respectus,Bal.in consi.112.in 2.de generali.

n

At si quis vellet Vincentii opinionem tueri, his omnibus commode respondere posset,quod vbi res vel factum in obligatione reperitur, tunc præmissa procedunt, u sit auferrur mihi feudum tibi non seruiam,cap.peruenit, de fideiuss.capi. quamuis,ff.ad Turpi.l.si qnis in venditione,§.si quis emptor, de contrahen.empt. & ex defectu causæ finalis desit esse feudum.Ana.Bolo.consilio 6.& secundum opinionem Vincentii,Archid.24.quæstio.3. ille ait,quod si cum aliquo feci treu-
120 guam, † & illam fregit,non tamen ex eo debeo illam violare,xi.quæst.3.inter verba, in fi.& licet tu comburas domum
121 meam,non tamen & contra te similiter agere debeo † & cõtra te parem reflecti iniuriam, cum tibi fidem promisi. 23.q. 1.noli.

Sed solum me defendere, & si qui primo pacem fregit,alter in recompensationem mutui criminis communicare,l.vxor,§.si iudex,de adulter. l. secunda. §. qui hoc.eodem titu.&
122 licet dolus † cum dolo compensetur, non tamen vis † cum
123 vi.l.quis ad se fundum,Cod.ad legem Iuliam de ui.publi.& li
124 cet vxor adulterata sit,† & vir peccet adulterando, 32.q. 5.c.
125 j.& quando circa iniurias † admittatur compensatio. Placa. lib.1.epi.cap.1.nume.21.fo.34.cum enim hinc inde de seruã-

da

da pace vel treugua fides interuenit,ob Dei reuerentiam, qa ob iuramentum medius † quodammodo fideiussor interue-
126 nit,licet alter in pacis fracturam vel treuguæ prolabatur,fidē seruare tenetur,33.quæstio. v. quod Deo,quia quo ad pacis obseruantiam sine vllo pacto tenebatur.Apost.ad Corithios pacem habete.& sic non est illa ratio, quod liceat fidem frā
127 gere violanti,† quia bellum & offensam agere nō licet,quāuis nulla super hoc obligatio præcessisset.aliud enim est promissum non implere, ad quod promissor sine vlla speciali obligatione tenetur,aliud malum inferre,quod nō facere om-
128 ni iure paciscens † absque vlla promissione obligatus est. &
129 per contrarium sensum, fidem frangere † & violare non li-
130 cet,nec permittendum est.ex iam dictis quia lapsus † tempo ris non inducit dispositionem,ut diximus supra,ergo nec rei, argumento de tempore ad rem,lege secunda,de condi.insert. Nec ista obligatio reciproca est conditionalis,quia ad pacem & treuguam seruandam potest quis compelli per viam com-
131 pulsionis,† non exclusionis,lege fina §.emptor,ff.de rescind.
132 vendit.quia delicta † a contrario sensu permitti non debent. facit quod voluit Bald.in cap.dudum,sub numero vigesimo-
133 septimo.de elect.& prohibitio † non inducit eius contrariū, l.Titia,de manumis.testa.Oldra.consilio ducentesimo vigesimo octauo.quod fratres,& ideo duobus existentibus contrarijs,quod minus contrariatur inspicitur, Bald.consilio ducentesimo vigesimotertio. in primo. numero quarto.primo statuto.

Fallit tamen,vbi contra illum qui treuguam fregit, posset indici bellum,Luc.de penna,in d l.vnica,colum.xxxi.sub versicu.in contrarium est quod notat Archid.in versic.quæritur, dum tamen non faciat liuore inimicitiæ, sed iustitiæ feruore, quia præmium & indulgentiam consequeretur, secundū ea quę supra diximus.

Item pro præmissis facit,quia siue isti termini cōtrarij, siue separati ad inuicem,se non corrumpunt,ad idem Bald.cap.j.
134 §.30.annis, vbi tempus adiectum † determinabili solum illud determinat,& non aliud, & lapsus temporis præfixi non
135 excludit quempiam † ab explicatione actus,sed facit incidere in pœnam negligentię,l.secun.ut omnes iud.Bal.in l.properā dum de iud.Dec.in c.de causis,de offi.deleg.numero octa.Roma.consilio 427.in fi.& cccxv.quo ad primum, Fely. in c.pe. colum.v.versicu.secundo limitatur,de iud.Ripa in l.admonēdi,de iureiu.Marsi.singu.583.Lapsus termini, post medium li-
136 cet lapsus termini remoueat † ab accusando,Oldra.consilio 3.colum.j.cum causa,vnde si ambo non seruant in laqueum
137 incidunt,quia licet quo ad hominem euacuetur † promissio, tamen quo ad Deum ambo rei iudicandi sunt,& quo ad p-
138 cessum † infamis cum infame non admittitur, nec probat. cap.testimonium,de test.Aflict.in const.regni de pac.fractor, & recep.numero 46.Barto.& Iaso.in l.in arena,de inoffi.testa. Dec.consi.cli.col.2.& ista dicta sunt excolendi ingenii gratiā, circa rationem,quod liceat fidem frangere frangenti.

SVMMARIVM.

139 *Vincentij opinio fundata est in regulis iuris.* †
140 *Opinio illa prævalet quæ habet minus captionis.*
141 *Cautiones renouantur primis manentibus.*
142 *Renouatio primis manentibus eadem cum prima.*
143 *Perpetuum esse vel fieri posse,paria.* †
144 *Tempora continuantur virtute naturali.*
145 *Vnitas dicitur continuati consensus.*
146 *Tempus prorogatum coniungitur cum primo,& fit idem.*
147 *Dubia exclusionis causa pendente vim habet perpetuæ.*
148 *Ratio quando vniformis.*
149 *Lex viuit in ratione.*
150 *Sermonis vis est pro iudicio intellectus.*
151 *Lingua cedit cordi,& mentis iugo iuncta consistunt.*
152 *Ratio dicitur anima legis,verba corpus, & fundamentum intellectus, & 154.*
153 *Mens radix.*
155 *Ratione expressa ab illa non recedendum.*
156 *Ratio quando adijciatur post legis promulgationem.*
157 *Ratio interpretatiua prudentum si cessat, non cessat ratio generalis.*
158 *Ratio dicitur virtus interna,& veluti genus quod de singulis prædicatur.*
159 *Paria sunt venire ex lege,vel mente,& verbis legis.*
160 *Interpretatio comprehensiua quando dicatur.*
161 *Pactorum realitas consistit in ratione.*
162 *Rationis differentia constituit differentiam aduersatiuam,& dicitur differentia terminorum subiectorum prędicamento eiusdem rationis.*
163 *Ratio dicitur mens,& muta non loquitur in cordibus,nu.& centesimosexagesimoquarto.*
165 *Vtilitas causa finalis.*
166 *Omne quod mouetur naturaliter tendit ad bonum.*
167 *Verborum vera natura quam ratio recti sermonis includit.*
168 *Significatio trahitur per rei naturam substantialem,sine qua intellectus ab intelligibili remouetur.*
169 *Ratione viuere est hominis.*
170 *Homo magis dicitur intellectus quam sensus.*
171 *Similitudo est in paribus terminis,& non ubi est diuersa ratio,& de simili idem iudicium.*
172 *Consuetudo stricti iuris,& est facti,& non extenditur extra locū,173. 175.176.179.*
174 *Factum tacitum,& tacitum ex coniecturis,& non extenditur,& nucentesimo septuagesimosexto.*
178 *Consuetudo tantum habet de potentia quantum de actu.*
180 *Leges variantur tempore,vide Bald.consilio clix. in tertio super colum. septima.*
181 *Dispositiones mundi mutantur,& in mundo nil perpetuum.*
182 *Tempus causa corruptionis.*
183 *Mundus quasi motus.*
184 *Factum per tempora distributum an recipiat variationem tempore.*
185 *Argumentum & diminutionem quæ non habent,certam naturam recipiunt.*
186 *Obligatus cum quis est ad factum,eius sumptus uariantur tempore.*
187 *Alimenta an varientur tempore.*
189 *Opiniones hominum sequuntur corpora, quæ veterascunt & pereunt et mutantur,192.*
190 *Rerum vicissitudo & hominum.*
191 *Motus sunt dissonantes.* †
193 *Rota variauit sæpius.*
194 *Sapientis est mutare consilium.*
195 *Iudex an debeat mutare opinionem erroneam.*
196 *Mutationes frequentes,& intellectus hominis peregrinus, & uariatur.*
197 *Intellectus hominis ad instar solis, qui vadit redit & non m tur.*
198 *Statuta uariantur tempore.*
199 *Lex in tempore debet deseruire.*

QVAESTIO CXXI.

Ex alio comprobatur opinio cō-
tra Vincentium,quia fundata est in regulis iuris† communis,
139 l.cum proponas,cap.de transact.& in dicto §. inter locatorē, ideo ab hac non uidetur recedendum, Dec.i.consilio 481.nu.
140 duodecimo.& minus videtur habere captionis,† ideo pręualet,argu.l.fina.C.de apo.Ancha. consilio 339. columna fina. numero nono.& ex eo hæc opinio contra Vincentium videtur prævalere,quia passim fideiussiones de non offendēdo ho-
141 die primis manentibus renouantur,† & propterea cum i.ter-
142 mino manente renouentur, eædem cum primis † esse videntur,l.sed si manente,ff.de prec.Dec.in cap.de causis, de offi. deleg.Couar.late in cap.quamuis,de pac. in 6.in primæ partis initio,numero quinto & 6.cum seq.Gabriel.de dila.conclu.2.
143 & paria sunt quid esse † perpetuum,vel perpetuum fieri posse,l.sufficit,ff.de cond.inde. Aufre. ad decisio. Tholo.380.declaratur a Barto.in l.his qui in potestate, ff. de hiis qui sui vel alieni iuris.Dec.consilio 472.Tiraq.in retract.§. 2.glos.prima, numero 29.
144 Quia tempora † continuantur virtute naturali,l.cum stipulatus,de verborum obligatio.& vnum & idem esse videtur
145 ratione cōtinuati consensus in mente.† l.iurisgentium, § qui nimmo,de pac.Bald.consilio 392.locatio,in v. & omne tempus quod prorogatur,coniungitur † tāquam termino a quo,
246 & per accessionem fit idem,d.l.sed si manēte,& dubia exclu-
147 sionis causa pendente vim habet perpetuæ † exclusionis,d.l. sufficit,de cond.indeb. Bal.consilio centesimo octogesimoseptimo.columna secunda.super.numero secundo. libro pri-
148 mo.& cum hodie † ex iis treugua reddatur perpetua,ratio vtriusque dicitur vniformis,l.illud,ad l. Aq.Fely.in cap.significauit,de iud.Corsetus de pace. 18.quæsito.numero 36. ergo vniformis debet dici,dispositio,& cessante ratione diuersitatis inter treuguam & pacem,debet cessare contraria & diuersa dispositio,l.fina.de rit.nupt.l.milites agrum,de test.mi l.adigere,
149 de iure patro.quia † lex viuit in ratione, Bald.l.cum mulier,
150 ff.solu.matrimo.& vis sermonis † est pro iudicio intellectus, Bald.consilio ducentesimo decimooctauo.in 3.columna j.pe-
151 tita.& lingua cedit cordi, & sub mentis † iugo cuncta consistunt,tanquam sub suo originali,Bald.cap.multum, de reser.
152 columna prima.& ratio dicitur anima legis, † verba aurem corpus,& eius superficies,Paris.consilio decimosexto.in 3.So-
153 ci.Iun.consilio 16.in primo.vbi ait,† quod mens est radix,& ratio

Digitized by Google

153 ratio, dicitur fundamentum † intellectus, Bal.c.& si Christus,
155 col.fina.de iureiuran.& vbi ratio est expressa, nunquam ab
illa receditur, secus † si ratio addatur post legis promulgatio-
156 nem, vt ratio adiecta † etiam ad legem veterem, quia si cessat
ratio interptetatiua prudentum, non cessat lex, quia † sufficit
atio generalis in omnibus quæ sunt de iustitia positiua, quia
157 ita placuit legis conditori, Bald.di.cap.Cristus,& ibi habetur
de ratione scripta. Tiraq. causa cessant, per totum, l.si vnquã,
C.de reuoc.donat.in verti.libertis, numero 38. & seq. ratio le-
158 gis dicitur † vt virtus interna,& veluti genus quod de singulis
prędicatur speciebus, ideo seruanda est, Bal.in Auth. post tres
fratres, C de legi. hære l. Pau. consilio clxxv. casus præsens, nu.
4. libro j. Ias. consilio lxiii. columna 4. in 3.& Bald. d. cap. & si
159 Christus, in fi.& paria sunt venire ex verbis † seu mente legis,
& isto casu dicitur interpretatio comprehensiua seu intelle-
160 ctiua, † Tira. in dicto loco, numero clv. facit l. nominis,& rei.
de verborum significa. l iis solis, C. de reuocan. dona.& reali-
161 tas & personalitas † pactorum consistit in mente,& mens ra
tione probatur, l. iurisgentium, §. pactorum, ff. de pact. Bal. cõ
162 sil. cxv. in j. verba, colu. 2.& differentia † rationis constituit spe
ciem aduersatiuam, Bald. in cap. inter cœteras, colum. fina. de
rescript.& dicitur differentia terminorum subiectorum prę-
dicamento eiusdem rationis, constituens eandem similitudi-
163 nem, l. quod Nerua, ff. depo.& ratio mens † dicitur, Bald. cap.
164 post translationem, numero 4. de renun.& mutua † ratio illa
est quæ loquitur in cordibus nostris,& omnia regulat. l. in cõ
165 dõnibus, de cond & demonst.& pariter vtilitas † & causa fina
166 lis, quia, omne quod mouetur † naturaliter tendit ad bonũ.
167 Bald. consilio 343. examinan. in j. colu j.& illa † est vera natu
ra verborum quam ratio recti sermonis includit, quia signifi
168 catio † trahitur per rei naturam substantialem, sine qua in-
tellectus ab intelligibili remouetur, Bald. consilio 326. rex Ro
169 ma. in j. colu. 3.& viuere † ratione est viuere hominis,& ho-
170 mo magis est, intellectus quam sensus † Bald. consilio ccxviii.
in 3. petita,& similitudo est in paribus terminis eadem ratio
ne æquitatis, & non dicuntur similia quorum diuersa est ra-
171 tio, † de similibus idem iudicium, Felyn.& alij in cap. trransla
to, de const. Corse. in singu. suo in versicu. extensio, Barba. cõ-
silio vlti. j. volu.& consilio xi.& licet opinio Vincentij suis tẽ
poribus recepta fuisset, procedit de cõsuetudine Hispaniæ, de
172 qua nihil ad nos, quia consuetudo † dicitur esse stricti iuris,
173 quia resultat ex facto † quod dicitur tacitum, l. de quibus, ff.
de ll. ibi, an rebus ipsis vel facto ver. sed tacito consensu,& om
174 ne tacitum dicitur esse ex cõiecturis, † l. licet imperator, ff. de
leg. j. Bald. in d. cap. inter cœteras, de rescrip. numero 9.& ta ci-
175 tum † non extenditur sicut expressum † & ideo ad alia loca
176 nõn porrigitur, Aymo consilio cxxi. numero xxi.& tantum
177 † habet consuetudo de potentia, quantum de actu. Bald. ca.
178 j. de feu. cogni. numero 9.& extesionem † non recipit. Pau. cõ
silio 412. in j in fi. quia Bald. c. j. qui feu. dare possunt, Natt. cõs.
46. in j. Paris. consilio 86. in 4. numero 13.& consuetudo dici-
179 tur localis, †& an Doctori de cõsuetudine testanti credatur,
Bald. in l. consentaneum, C. quomodo & quando iudex Ale.
in l. post dotem, ff. solut. mat. Ias. d. l. de quibus, Roch. de Cur.
in cap. fina. de consue. Ias. in l. 2. §. mutui, ff. si cer. pe.& Dec. cõ
si. clxv. clxxxiiii. ccccvii. ccccl xxii. Duran. cau. 35. de substi. decla
rat diffusę, Aymo pro genero, numero 476.

Nec alienum erit quod illis temporibus Vincentij opinio
180 non seruetur, † quia leges temporum varietate variantur, l.
2. §. sed quia, C. de vet. iue. enuc.& secundum philoso. dispo si-
181 tiones mundi de Cœlo & mundo mutatæ sunt,& † nihil sub
Sole perpetuum, secundum ipsum, & causa corruptionis, 3.
182 physicorum tempus † est Bald. consilio 428. sub numero 8.
183 in j. quæritur,& mundus dici potest quasi motus † vide, quæ
refert Cassan. de glo. mundi tio parte, consi. xviii. & xii. 12. par-
te. consid. 36. versicu. ius naturale, & factum per tempora di-
184 stributum recipit temporis permissionem, † ar. l. cõtinuus, §.
illud, de verborum obliga. quia quæ non habent certam quã
185 titatem & naturam † recipiunt argumentum & diminutio-
nem, Bald. consilio 405. in 3. ad euidentiam ab accidenti, &
186 extrinseca bonitas non attenditur,& obligatus ad factũ † eius
sumptus tempore variatur, l. suo victu, ff. de op. lib.& sic vides
187 & iura & æstimationes variari, † Bald. consilio 401. super in
video qui tenetur ad alimenta, cum tempore nõ varientur,
& angusto & fertili tempore pariformiter sunt præstanda, vn
de psalmo habetur, dies diei ructat verbum, nox nocti ĩdicat
scientiam,& l. diui. de iure patro. Cagno. l. 2. fo. 148. colum. 1.
189 C. de pa. interemp. † & opiniones hominum corpora sequũ
tur, quæ tempore vererascunt,& pereunt,& sicut hominum,
190 † ita rerum necessitudo, d. §. sed quia, ita opinionũ, cum mo-
tus † sint dissonantes, iuxta illud, velle sui cuique est, nec voto
161 vivitur vno, † mille hominum species & rerum discolor vs⁹,
162 glo. in l. Barbarius, de offic. præt. versicu. multo magis, l. quia
poterat ad Trebe. l. 2. verticu. iis latis, de orig. iuris, vbi Cagno.
& hoc secundum naturam, l. item vnus, §. si duobus, ff. de arb.
193 hinc † Rota sæpius variauit, Gomes. de Ana. pos. quæstio. 67.
Aymo consilio 195. numero 4. Dec consilio 494. Gomes. dic.
194 loco quæst. 4 Iapientisque † dicitur, consilium in melius mu-
tare, Bald. capit. publicato, de elect.& iudex qui semel tenuit
195 † vnam opinionem erroneam, nisi se emendauerit, increpã-
dus, non puniendus est, Bal. cap. ne innitaris, de const. accedit
illud Aristo. Ethi. i. vbi ait, frequentes mutationes accidere
196 in vita humana,& in 3. de ani. ait intellectus † hominis pere
grinus est,& non utique uniformis,& temporum varietate sẽ
per nititur varias edere formas, d. †. sed quia,& Cic. libro j. of-
ficiorum ait, sæpe incidere tempora quæ maxime videntur di
gna homine iusto, eique quem bonum virum dicimus com-
mutantur fiuntque contraria, & Bald. in prohem. decret. ait,
197 quod ĩtellectus hominis † est ad instar solis, qui vadit, redit,
198 & nunquam moritur, sed suis viribus occultatur. ideo † statu
ta tẽpore variantur,& leges, l. pater Seuerina, §. hæc verba, de
cond.& demonstra. Soc. consilio 6. in j. sub numero 2. Pau. cõ
199 silio 410. facto, numero 3. libro 1. quia lex † debet in tempo-
re deseruire, cap. fraternitatis, 24. distinct. cap. erit, 4. dist. Bald.
vni, C. de cadu. tollen. Cassan. de glo. mun. 18. consid. parte 12.
versi. 2. ius naturale, quæ omnia intelligas, circa hominum di
spositiones & statuta, non circa diuina, in quibus veritas ver
satur, quæ est ĩcommutabilis propositio, ut diximus infra &
manet in æternum, cum dominus pro fide nostra & ecclesia
in qua non est macula orauit.

SVMMARIVM.

1 *Nouam causam author nouæ causæ non allegat.*
2 *Lex non circumuenienda, nec eludenda.*
3 *Iniuria sibi infertur, vbi culpa sua contingit.*
4 *Damnum ab inimicis tuis mihi illatum teneris resarcire.*
5 *Culpa in faciendo grauior.*
6 *Culpa est non cogitare quod euenire potest.*
7 *Culpa vbi ad rixam dicitur ordinata.*
8 *In pœnam contractus ille incidit cuius facto dissoluitur.*
9 *Culpa in damni emendatione consideranda.*
10 *Factum illius considerandum qui causam dedit.*
11 *Author aggressor presumitur.*
12 *Factum pro culpa reputatur, etiam quod culpa careat.*
13 *Beneficium concessum ex causa inimicitiæ non procedit quando sui causa*
prouenit.
14 *Damnum quod quis sibi infert sibi imputet.*
15 *Culpa ad casum ordiuata sibi imputanda.*
16 *Culpa leuissima vbi punienda tanto mpgis in lata.*
17 *Damnum datum criminaliter punitur.*
18 *Author fracturę pacis tenetur de rato, & quomodo.*
19 *Author fracturæ pacis tenetur de occiso, etiam quod ignoretur.*
20 *Author sceleratior est quam qui prosequitur.*
21 *Pax intelligi debet de non contrateniendo in casu licito.*
22 *Præparatio ad offendendum excusat aduersarium, si se præparat ad idẽ,*
ne vis sibi fiat.
23 *Autor qui primo aggreditur, de omnibus damnis tenetur. 27. & con-*
uersatio cum inimico, & cum cucurbita percussio.
24 *Noua causa ad iram prouocatio. 26.*
25 *Author culpę dicitur a quo malitia incæpit.*
27 *Compensatio id maleficiis non admittitur.*
28 *Anthor qui fuit prima causa non dicitur defendere, quia substantia dici*
tur mali operis.
29 *Defensio circa tria versatur.*
30 *Defendens dicitur pati magis quam agere.*
31 *Author non nititur contractu quem ipse impugnauit.*
32 *Via non aperienda rupturæ pacis.*
33 *Mulier potest sibi impetrare cautionem de non offendendo a viro, & eã*
si non sufficiat teneatur cautio rndire.
35 *Authores causam pacis fracturæ dedisse dicuntur.*
36 *Finis principium ostendit.*

QVAESTIO CXXII.

Data igitur pacis & treuguæ parl

tate,& quod ex noua causa treugua non dicatur rupta.

1 Limitatur † non procedere vbi author qui fuit nouæ cau-
sæ pacem vel treuguam rupit, quia nouam causam allegare
non poterit, ne ex sua fallacia præmium consequatur, & ne
2 homini † licitum sit legem eludere, arg. l. qui testm̃, de proba.
l. cum quis, §. Titia, de leg. 3. l. arbitro. ibi, ne lex circũuenia-
tur, de dol. l. 3. §. j. de iur. c. j §. si quid. de Carb. edi. l. ne in ptãte
de arb. l. si idem, de iuris. om. iu. Pau. 2 si. cxv. li. j. super j. col. 2. l. j.
de doli excep. l. si merces, §. culpę, loc. l. qui bona, §. si qs, ĩ fi. de

dam.

dam.infe.l.siue hæreditari, ff.de neg.gest. l.2. ff.qñ de pecu.est an. Pau. consi. 372.lib. 2.col.pe.sub nub nu.6.quia nō pōt imputari aduersario, cum suo facto deuentum fuerit ad fractu-
3 ram treugę,& author† vī qui nouam causam dedit, Marsi.singu.403.& sibi quodamō iniuriam inferri dī vbi sua culpa cōtigit,l.veteres,ff.de iti.actuque priua.l.habitatores,in fi.ff.loc.
4 l.qui potest facere,ff.eo. ideo†damnum mihi tua culpa p̄hēs resarcire teneris,l.2.§ in facto,ff.de verb.obl.l.dedi. de cōd.ob cau.l.hæredes,§.certe,ff.fami.hær.idem in damnato ab inimicis, Ro.consi.172.l.si merces,§.culpę,lo.Ruy.cōsi.147. in 1.nu. 2.& consi.23.in j.nu.v.idem in damno dato, l. is cum quo,ff. com.d.l.in iis,vbi Bar.sol.mat.Bal.consi.61.in ista col.3.lib.2. & incipiens rixam, si offendatur nō rūpitur pax vel treugua, Alex.consi.96.in 6.Marsi.ijng.337.pars, cosi.165.in 4.& maxi
5 me vbi culpa†in faciēdo consistit,ar.l.is cuius. §.denique vbi Bar.ff.de vsuf.Bar.l.qui bona,§.inter,de dam.infe. Alex.cons.
6 50.in 1.† culpa est non cogitare quid euenire potest, Ay.con
7 si.97.col.2.Paris.consi,164.in 4.in fi.& culpa†ad riam dī ordinata,ad l.1.§.sed scire,de act.em. Ay.consi.319.ver. nō obstat ꝙ dī, nu 21. & ille dī incidere in pœnam p̄ctus † cuius facto
8 dissoluitur,Bald in l.semel,ff.solu.mat.in fi.l.3.ff. de iis quibus vt indi.conferunt relata a Lup.c.p vestras, §.70.fo.122.de do.
9 & præcipue † ad damni emendationē,in quo solum culpa īferentis dī esse in consideratione,l.quemadmodum , §.si naues, ad l.Acq.Goza consi.27.per totum fere,& author rumoris & concitationis punitur,& de delicto Bal.consi.467.insultu, in 2. & plurimum considerandum est factum illius † qui
10 causam dedit.Paris.consi.4.in j.nu.6.Ale.consi.84.in 6.Ro.cō-
8.436.tu scis,Berta.in tra.de Gabellis,Anch.consi. 414.Ioā.de Ana.consi 34.Iasl.i.C.de inst.& substit.Dec.c.inter, in 6. not. de excep.Ay.consi.95.nu.8.Cor.consi.23.128.in 2. Are.consi.
11 132.Io.de Ami.consi.4.nu.2.vbi aggressor † author præsumitur,& alias factū pro culpa reputatur,ēt ꝙ culpa careat,† Ri-
12 pa,de pest.priui.p̄,Cor.consi.23. n 2 Bal.c. 2.§.hæc, de pac.iu. fir.& Cor.consi.12.in 4.Soc.consi.156. in 2.Ruy.consi. 23.nu. 5.& consi.65.nu.3.& 85.nu.4.& 147.in j.& 59.nu.13. in 4.Pa-
13 ris.consi.40 in j.nu. 6. Nec † beneficium concessum alicui ex causa inimicitię,non procedit vbi culpa sua p̄cta est,Bar.l.cū intabulis,§.fi.de iis quibus ut indi.Iasl.filiam,C.de inoffi.test.
14 gl.c.fi.de ap.& damnum†ꝙ quis sibi infert sibi imputet, l.qui fidem,de transl.si ex legati,l.si seruum de verb.obl.l.vēditor, cum seq.ff.de peri.& commo.de pigno.act.l.maritus,§. si vir, sol.mat.Bru.in tract.da dimi.conclu.12.6.conclu. prin. n.68
15 vbi culpa præcedens†ordinatur ad casum,& sibi debet imputari,d.l.siue hæreditaria de neg.gest. Bal. in c.quæ in ecclesia-
16 rum,nu.18.de const. idem ēt vbi culpa leuissima † damnum contigerit,quæ punibilis est,l.si vsusfructus, §.si præteritis, de vsufr.l.si seruus,§.si quis verbo fornicari°,ad l.Aq.l.domo, de leg.1.Bar.d.l.ꝙ Nerua,depo.Affli.in const.regni, de cland.male.Dec.c.cognoscentes,nu.12.ver.4.conclusio.de cōst.& hoc vbi consistit in faciendo,secus in omittendo, Bal.l.data opera,C.qui acc.non poss.Gra.decis.46.Rolā.consi. 64. in 3.nu.4. & seq.tanto magis lata culpa crīaliter punitur, imo datur le
17 gis Aquiliæ actio de pauperie,ut in damno dato† ꝙ crīaliter puniatur,gl.est sing.in l.fi.ff.de priuat.del.Bal.consi. 144.lib.1. statuto præsuppositio.Cor.consi.19.sub nu.xi.in 3. ꝙ est notādum.Hæcque principalis limitatio cōfirmari potest ex deductis a Paris. consi. 164.in 4.& vltra ipsum, quis dedit causam
18 fracturæ pacis deueniendo † ad verba altercatoria,vel forsan iniuriosa,ob quæ deuenitur ad fracturam pacis,uel treugę, tenetur.de toto,non inspecto proposito volūtatis,arg.l.si seruus,§.insulam,ad l.Aqui.Imo tenetur de officio, † licet ignoretur occisor,Bal.in l.qm̄,C.de vi pub.Rolan.consi. 63.nu.3.
20 in 2.author.n.†scelerōr est quā qui ꝓsequitur,Bal.consi.369. quæritur,in j.loquitur ī fractura treuguæ,seu pacis,& per simplicem actum verbi, seu promissionē,neurra pars.ī telligitur rumpere cōfœderōnē, quia pactum debet intelligi in casu de
21 iurē licito,& possibili,†videlicet ad decisionem vel iuxtā propulsationem,tale.n.pactum i ure naturali & communi fouetur,iō pœnale non est,quia tendit ad decisionem,& cū † vna
22 pars facit iniuriam,uel se præparat ad faciendum,licitum est alteri parti capere consilium & auxilium ne sibi vis fiat,l.fi. C.de offi.proc.Cæs.l.illicitas,§.ne potentiores,de offi. presby.
23 & iō † prorumpere dī qui prior aggreditur, qui conuersatur cum inimico,Sal.in l.liberi,C.de inoff.test.Fel.in c.cum oportet,de accu.in c.repellantur,eo.tit.& cucurbita, pugno, vel vel pallium tangendo,Paris.d.consi.63.in 4. & percussio bouis,Alex.d.consi.d.consi.cxv. lib.4. Mant. consi.169. in j.Soc. iun.consi.103.in 3.item conuicium, Gra. decis.37.& qui dat causam,Bald.consi.369. & sufficit potentia actui proxima ut rumpēs pacem excusetur.Fel.in rub.de treugua & pace in fi. & euaginatio.ensis,Dec.& Cagno.in l.quo tutela,§. vi factū, de regu.iur.Alex.consi.99.in 3.& consi.48.in 4.Cępo. cōsi.28. & seq.itē solitus delinquere auctor creditur, Marti.singu.217.
item & multas coniecturas cumulauit Carre.in §.circa num. 138.vsque ad nu.150.minans, Marsi.consi. 41.Gra.consi.29. & Carr.nu.139.vbi s̄ & Menoch.casu 363.in arb.iud.Imo of-
24 fensio,& sic noua cā,& dī prouocatio ad iram † Bar.in l.licitatio,§.ꝙ illicite,ff.de publi.Paris.di.consi. 165.Cor.consi.51. in j.Ay.consi 319.sub nu.21.versi.non obstat, Alex.cōsi.115.
25 in 5.& Arist.ait ꝙ princeps culpæ† dī a quo incepit malitia, Bald.quem refert, Ay.consi.2.nu.12.& in ti.Hic finitur lex,Fede.§ j.sub nu.v.Cœpo.consi.18.nu.8.Bald. consi. 143.super q. lib.2.vbi dicit,non incipit qui ira aliquid facit, sed qui ad irā
26 prouocat,†& ibi dicit Bal.ꝙ nō sequitur.si vnus malefacit,ergo alter potest malefacere, & peius dicere,quo ad pœnam fi-
27 calem,quia † vterque pro maleficio & maledicto tenetur,ni si vnum fieret ad offensam, alterum ad defensam cū moderamine debito,ut idem Bal.sub nu. 1. ad idem Veron. consi.47.
28 & author tenetur†de omnib.damnis,Boe.dec.261.nu.2.Marsi.sing.103 .Ruy.cōsi.36 in v.nu.xi.in fi. nec dī defendere ictū replicando qui fuit prima causa delict.,sed substantia maleficii operis,Bal.consi.287.in 3.& consi.212.visis, in 4. in sing.& ibi
29 nōr multa notatu digna de defesione,ꝙ circa tria versaī † vide Couaru.§.vnico,de homi.& ꝙ qui se defendit dicit potius
30 pati quā facere.& de euaginante ensem , ꝙ dicatur inceptor, Marsi.in l,1.C.de rapt.vir,nu.82.Dec.678.col.j.Bossi.in titu.de homi.nu.88.Gra.consi.55.Grat.consi.114.li.2.nu.20.nec † au-
31 ctor nouæ causæ niti potest p̄ctu quē ipse impugnauit, l.ædē, C.lo.l.habitatores,C.e.ti. & pensionem non petit qui conductorem expulit,Bal.consi.131.casus.col. fi.& consi. 176.Cecchus,& hæc procedere vsit,ne sub affectata cā atq; procura-
32 ta † de facili aperiretur via rupturæ treugæ,uel pacis,sed alio respectu ad obuiandum maleficiis mulier potest impetrare
33 cautionem†de non offendendo a viro a quo recessit,ēt si sui culpa recesserit,Bal.in citato consi.176.Neuiz.in Sylua nupt. lib.2.nu.41.Gerra.no.65.Paris.consi.168.Rolan.cons.27.in 3.
34 & si nō sufficiat cautionem reddere,† non tenetur redire,Gerar.d.sing.ad idem Fel.in rub.de treugua & pace, Ripa in rub. de dā.infe. Alex.in l.qui bona,§.si quis iuxta de dam infe.nec mirum si primo casu noua cā non potest allegari, ne ex sua fallacia commodum consequatur,l.itaque de fur. Tiraq.in re tra.parte j.i gl. 18.nu.xx.& rationem inter primum & ām casum refer,Fel.in rub.de Treugua & pace, col.pe. in fi.licet viro leuis castigatio sit permissa, Abb.di.c. quemadmodum.de iureiu. Alex.consi.56.in 3.Paris consi.in 4.Ex præmissis inferī,
35 negari nō posse, authores rixæ nō dedisse causam ruptæ treuguæ† vel pacis iō offensione sequuta illis imputari debet,l.2. ff.si quis cau.l.j.§ aries,ff.si quadrup.pau.quia vbi finis est malis præordinatio dī dolosa,l.si qui.C.de adult.& finis† demon
36 strat principium,l.reprehendenda,C.de inst. Bal.consi.382.in 5.quæst.col.j & ea quæ ad finem ordinantur, secundum naturam finis regulantur,ām Neui.in Sylua nup.in s̄ citato lo.

SVMMARIVM.

1 *Author nouæ causæ tenetur de toto.*
2 *Iræ prouocatio iusta causa dicitur,dummodo de facili non posset remoueri,sub nu.5.*
3 *Noua causa dicitur vbi pœnam meretur.*
4 *Offensa an dicatur vbi non est punibilis.*
5 *Captus a curia,si se defendendo interficiatur,impunitum erit.*
6 *Fraudibus obuiandum.*
7 *Legis oratio non circumuenienda.*
8 *Licitum fieri non potest quod sub compendio illicitum est.*
9 *Actus in fraudem legis,nullus ipso iare,secus hominus, nu.11.*
10 *Affectata causa non sufficit.*
12 *Durius agitur cum fraudatore legis quam hominis, & grauius peccat, numero 13.*
14 *Nullitas an pœnam mereatur.*
15 *Nullitatis pœna an cum alia concurrat,& quando nullitas sit pœna.*
16 *Resignans literas fauorabiles an puniatur.*
17 *Pœna specialis an tollat generalem.*

QVAESTO CXXIII.

1 Qatenus diximus s̄ nouæ causæ auctorem teneri de toto,†ut ex iam dictis cōstat per iræ prouocationem, ꝙ procedit ubi iusta cā īræ præcedit, alias simplex
2 calor non excusat† Ale.d.consi.115.Doct.in l.quicquid de regu.iu.Paris.consi.64.in 4.Alex.consi 19 in 1.Marsi.singu.503.

Tū autem clarius hic procedere vbi illa noua causa pœnā meretur,Cor.consi.51.in j.nu.6.Ay.consi.319. Ruy. consi.43. nu.19.in 4.quia † vbi initium est illicitum,illud attenditur,vt
3 idem Ay.sub n.21.ver.nec obstat. Marsi.d.sing.503.licet,Pau.
4 in consi.255.in j.col. 2. dicat offensam dici ēt † ꝙ non sit pupilis,l.j.ff.de his quibus ut īdig.vbi Bar.ait ꝙ si captus a curia
5 se defendat ; † potest licite interfici, nec punibile est homicidium.

Digitized by Google

dium huiuſmodi, l. ſi ſeru⁹, C. de his qui ad eccleſias ſub nu. 5. nec omnis prouocatio releuat, vbi ꝺ facili remoueri poterat, arg. l. Fluminum, l. 2. ff. de noxa. quia non omnis cauſa excuſat, Ceph. conſi. 38. nu. 25. in 1.

Vltimo ſi aliter diceremus, pax nobis de vento ſeruiret, & vnicuique ex contrahentibus integrum eſſet nouam causã fingere, & de facili ad pacis fracturã laberetur impune, fraudi
6 bus autem & malitiis † hominum obuiandum eſt, c. porro,
7 de diuor. l. in fundo, ff. de rei uend. l. fraus, ff. de ll. vel legis † rõ eſt circumuenienda, l. cum hij, §. ſed cum his, ff. de tranſa. Bal. conſi. 392. locatio, col. fi. in 5. nec licitum fieri poteſt † qꝫ ſub ꝑ-
8 pendio non eſt licitum, l. nomen, §. j. ff. de leg. 3. l. libertus, ff. de
9 iure pat. Verone. conſi. 40. ſub nu. x. & actus † in frudem legis nullus eſt ipſo iure, hominis vero ope exceptionis, reuocatur, Ruy. conſi. 125. in 2. & ibi hꝰ qñ turpitudo allegari poſſit,
10 & affectata cauſa non ſufficit † l. Quę omnia, ff. de procu. Alex. conſi. 86. in 2. Tiraq. in retra. § 35. glo. 4. nu. 37. & hoc actũ
11 creditur, ne legis ratio contemnatur, † l. 2. §. hæc autẽ, C. de iu. cal. Ripa rñſo, 1. fo. cxv. de ſecun. nup. l. data, C. de dona. & du-
12 rius agitur cum legis fraudatore † quam hominis, l. arbitro, §. pe. ff. de dolo, l. libertus, ff. de iure pat. Bal. l. poſt tres, ff. ſi quis caut. & durius peccat qui fraudat legis interpretationẽ ad idẽ, Bald. conſi. 9. in j. ſub nu. 1. factum, col. j. in fi vbi durius peccat
13 qui venit † contra verba legis, & conficta æquitas c. Imperialem de prohibi. feu. alien. per Federi. & dꝰ bene cantare & male ruſpare, d. conſi. & factum in fraudem hꝰ pro non facto, l. hæres, §. quod in frudem, de cond. & demonſt. & non ſortitur effectum, l. non dubium, C. de ll. Bal. conſi. 161. quidam, in 1. Ripa reſponſo, 1. fo. cxv. de ſecun. nup. licet pœnam legalem
14 mereatur, quia pro actu † nullo pœna irrogatur, Ay. conſilio 191. col. antep. vbi bigamia ex actu nullo ꝯhitur, & vbi actus ſui natura eſt prohibitus, & illicitus ex actu nullo pœna imponitur, l. nemo, vbi Pau. C. de ſacroſ. eccl. in l. eum qui, C. de adul. Dec. in c. ex tenore col. 3. de reſcrip. & conſi. 166. Bal. in d. l. nemo, volens pœnam nullitatis cum aliæ † concurrere poſ-
15 ſe, Iaſ. in l. non dubium, C. de ll. Bal. & Dec. in c. cognoſcentes, de conſt. Ripa reſponſo, 3. de iureg. fo. 46. Auſr. ad deciſ. Thol. 234. 239. Ay. de antiq. 4. par. nu. 14. fo. 131. & pœnam dici nullitatem, Ruy. conſi. 70. in j. nu. 3. qꝫ declaratur nõ procedere vbi annullatur actus ſm regulas iuris, vt ex defectu ſolennitatis, quia tũc dꝰ defectus, Bal. c. ſuper literis de reſcr. Bal. di. l. nemo, Idem ſi annulletur ad fauorem alicuius, ſecus ſi actus annulletur rõne culpę, non ꝓuidentiæ vide Dec. d. c. cognoſcentes, Peruſ. in c. fi. de elect. in 6. Alex. in l. Turpia. de leg. 1. ad idem Bal. conſi. xv. in 1. vbi, qñ ꝯ actus eſt ipſo iure nullus, & res ſtant in finibus ꝯctus non habet locum crimen ſtellionatus. ad eui
16 dẽtiam. Hinc, reſignans † literas ſibi fauorabiles vꝰ, vltra id qꝫ nullum effectum ſortiantur, puniendus, Bal. in c. olim de oſſ. del. licet ꝯrium ſentiat, Ro. conſi. 356. Cor. conſi. 257. in 4. Fal-
17 lit tñ qñ lex imponeret pœnam ſpecialem, quia † licet actus ꝯ legẽ ſit nullus, tñ ſpãlis tollit generalem, pœnã nullitatis. De ci. in c. cauſis, col. 6. verſi. & prædicta concluſio. de offi. dele. qa duplici pœna non debet quis puniri, Luc. l. nemo, C. de curſ. pub. l. 3. C. exac. trib. lib. 12.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatus defendendo ſe non dicitur rumpere treuguam, ſed ſolum in exceſſu, non in pœna conuentionali delicti, venit puniendus.*
2 *Pœna pacis violatæ tenetur non probans nouam cauſam.*
3 *Pacis qualitas an grauet delictum.*
4 *Pacis violatores quando ad vtramque pœnam teneantur.*
5 *Pœnarum cumulatio vbi admittenda.*
6 *Pœna grauior dicitur legem & iudicem contemnendo.*
7 *Pœnarum concurſus admittitur quatenus plus in una quam altera reperitur.*
8 *Pœna municipalis tollit pœnam iuris communis.*
6 *Statutum magis ſpeciale ſeruandum & loci magis quam prouinciæ.*
10 *Statutum prævalet generali conſtitutioni Marchiæ, & magis priuilegiatus minus priuilegiato, & magis priuilegiatũ dicitur rõne perſonæ.*
11 *Ex ſpeciali merito receditur a ſtatuto.*
12 *Pœna vna ad alteram reſpectiue quando concurrant.*
13 *Pœnarum concurſus datur ubi diuerſimode aplicatur.*
14 *Pœna legalis quando cum conuentionali concurrat.*
15 *Intereſſe partis quando totaliter debetur.*
16 *Vit vna electa altera non perimitur, cum vtraque ad vindictam tẽdat.*
17 *Actio ciuilis datur ad pœnam conſequendam pecuniariam, & ad expenſas.*
18 *Iniuriarum actione agi poteſt, etiam intereſſe recuperato.*
19 *Intereſſe non venit vbi ad deſendendum quid actum eſt.*
20 *Actio ad intereſſe quãto tẽpore ꝺuret, quid in actione iniuriarũ, nu. 21.*
22 *Intereſſe conſideratur ſecundum tempus vitę.*
23 *Intereſſe hominis debilitati & citatricis an habendum.*
24 *Homo liber non recipit æſtimationem.*
25 *Mulieris deformitas æſtimanda.*
26 *Cicatrix in animali æſtimanda.*
27 *Intereſſe taxatio quomodo facienda.*
28 *Taxatio intereſſe, & praxis in eo.*
29 *Expenſarum appellatione an veniant damna.*
30 *Remiſſione facta coram ſacerdote an denuo ſuſcitari poſſit..*
31 *Confitens peccata ſacerdoti ſolum vindictam remittere dicitur, & ſacerdos eſt perſona publica.*
32 *Remiſſio non pertinet ab ius accuſandi, & quomodo chriſtiano faciendа. 33.*
34 *Reſtrictio vbi fiat ad exemplis.*

QVAESTIO CXXIIII.

1 **Secunda** regula qꝫ pro parte prouocati nõ dꝰ pax vel treugua rupta † vbi ex noua cã incontinenti ſequitur offenſo, quia vim vi repelere licet c. dilecto, de ſen. excom. in 6. 23. q. 3. inferẽdum, quo caſu de toto maleficio nõ tenetur. Sed ſolum in exceſſu, nec quo ad pœnam conuentionalem, ſed fiſco aplicandam, pœna delicti, non diſtractus, l. quæro, §. inter locatorem, ff. loca. Corn. conſi. 51. col. 2. in j. &
2 pœna † pacis violatæ & iniuriam inferentis puniri, Affli. de pace iur. fir. §. iniuria, nu. v.
3 Et qualitas pacis † aggrauat delictum, arg. l. cum pꝰ, §. libertus, ff de leg. 2. Bal. in prohem. decret. nu. 3. Boer. deciſ. 237. & ĩ exceſſu tenetur, & ad vtramque penam, & legalem, & conuẽtionalem, qñ pacis violatores teneantur, † Luc. in d. l. vni, uer.
4 quæritur, C. pub. læt. & pœna delicti, damnorum, & pacis violatæ teneri voluit, in d. §. iniuria, nu 2. & de materia cumularionis pœnarum † Affli. de pace iur. fir. † iniuria, nu. 2. Bar.
5 in l. fideicommiſſa, §. ſi quis cẽtũ, de leg. 3. l. i. ff. ſi fam. fur. Dy. in reg nullus, in 6. l. ſanctio, ff. de prębẽ. Bar. in l. Męuius, §. duo
6 bus, ff. de leg. 3 quia † grauius dꝰ deliquiſſe, legem & iudicem contemnendo, l. ſi familia, ff. de iuriſd. omn. iu. Alb. 2. par. ſta.
7 q. 22. & quatenus † plus in vna quam in altera reperitur, exigi poſſe, & vbi concurſus admittatur, Bar. in d. l. ſanctio. Et quãdo pœna iuris communis cum municipali concurrant, Affli. de pace renen. nu 56.
8 At tu dic, pœnam municipalem tollere pœnam iuris † cõmunis, l ſepulchra de ſepul. vio. lo. de Ami. conſi. 138. nu. xv. Ay conſi. 137. nu. 5. Clarus de communi, §. 85. ver. debet, cum ſeq. & ibi hꝰ de pœnis alternatiue impoſitis, qꝫ iudicis ſit elec-
9 tio, & magis ſpeciale ſtatutum ſeruari, † Dec. conſi. 222. Bal. conſi. 382. colu. antepe. in 5. in q. & conſi. 250. in q. num. 12. in
10 j & 78. duo in eoꝺẽ. item ſpeciale ſtatutum † loci magis quã prouinciale, Bal conſi cci in prouincia in eodem. & loquitur in ſtatuto Fabrianenſi, qꝫ prævalet conſtitutioni Marchię, & magis priuilegiatum minꝰ priuilegiato, magiſque priuilegiatum dici ratione perſonę, Bal. conſi. 223. j. ſub nu. 1. in j. Dec. in c. in preſentia, de prob. Bal. conſi. 491. Petrus in j. Et propterea
11 ex ſpeciali merito receditur a diſpoſitione ſtatuti. † conſi. 53. in 2. ad idem qꝫ vbi adſunt ſpecialia ſtatuta ceſſent cõſtitutiones, Pau. conſi. 129. in primo ſtatuta, & 39. in 2. in caſu, in fi. Roma. conſi. 217 præſens, Soc. conſi. 7. in j.
22 Sed limitatur hæc diſpoſitio, ut non procedat vbi vna pœna † ad aliam reſpectiue imponitur, quia cum omnibus ſuis qualitatibus intelligitur illius pœnæ ad quam fit relatio, Bar. in l. Mutius, § duobus, ff. dele. 2. Affl. in §. iniuria, nu. 4. 5. de pace iur. firman.

Secundo limitatur, non procedere ubi vtraque pœna diuerſi
13 mode applicatur, † quia vtraque exigetur, Bar. ĩ l. 1. §. dixit, de pub. Veron. conſi. 14. & videndum erit, an ex ea inducatur nouatio, ex iis quæ dicemus in finali, q. & de pœna legali &
14 conuentionali † an ſit eadem, voluit qꝫ vbi legalis in conuẽtionali deducitur, eadem dicatur, vbi eſt eiuſdem formę, l. ſi ita ꝙip. de verb. obl. Bald. conſi. 436. in 1. col. 2. quæritur.

Redeundo ad id quod diximus de pęna delicti non diſtractus, † at quantum ad intereſſe partis totaliter tenetur † & v-
15 16 na via electa altera perimitur, cum vtraque ad vindictam tendat, §. in ſumma, inſti. de iniur. l. prætor ædixit, §. poſſe, ff. e. ti.
17 & ciuilis † datur ad pœnam conſequendam Barto. Ang. Cyn. l. ſi non conuicii, C. e. ti. Pla. in d. §. pęna, autem e. ti. Iaſ. §. j. nu. 51. de act. Bar. in l. iniuriarum, ff. de iniur. & ad damna expenſas & intereſſe, Iaſ. in §. ex maleficiis, nu. 37. de act. Abb & Fely. in c. poſtulaſti, de iud. Bar. in l. interdum, §. qui furem, ff. de fur. l. qui nomine, C. de fal. Afflict. in §. iniuria, ſ. cit. & hoc qñ
18 † agitur primo ad reſtitutionem damni pro iniuria, qnia non denegatur actio pro iniuria vindicanda, ut de communi teſtatur Affl. d. loco, ſub nu. xi. & ad intereſſe & damna actionẽ competere, Rolan. conſi. 39. in 2. Couar. in libro 2. variarum. c. 2. nu. 7. Ay. conſi. cxix. & Plo. in l. ſi qñ. C. vnde vi. nume. 694, 696. 698. niſi factum eſſet ad neceſſariam † defenſam, nu. 300.
19 & Duran. caut. 34. tit. 6. de teſt. Deciſ. Tholo. 122. fallit vbi pleniſſima eſſet facta remiſſio, Bal. in c. j. §. iniuria, & ibi, Affli-

de

de pace iur.fir.Bal.Alexan.& Iaſ.in l. ſi tibi, §.quædam,ff.de pac.Clarus,in §.iniuria,ver.ſcire debes, in li. ſententiarum 5.
30 & hæc actio ad 30.annos†extenditur, Cyn. Bal.Saly. Angel. Fab.in l.lex Cornelia,de iniur. per l.ſicut, C.de præſcript.xxx.
21 ann.& intereſſe partis† variis figuris & cauſis metiri oportet, vt ſi erat curſor,vel alio officio fungebatur,l.ex hac,C.ſi qua dru.pau.l.qua actione,ad l.Aquil.l.fi.C.de iis qui deie.& hr̃ re
22 ſpectus†quanto tpe uixiſſet ſm diſpoſitionẽ, l.hæreditatem, ff.ad l.Fal.Marſ.ſin.157.& cõſ.115.Capi.dec.333. Carer.in pra cti.criminali, §.homicidium, numero 378.c.rixati.de iniur.
23 etiam ſi reus†ad mortem damnatus eſſet, §. iudex,de oblig. quæ ex quaſi delict.naſc. & debilitato membro certa annua
24 quantitas eſt ſtatuenda†Paris de Put.de ſcindi.fo.200.verſicu. quia plures.Sed cicatricis non eſt habenda conſideratio,quia liber homo non recipit æſtimationem, dicta l.ex hac, l. 2.§. corporum,ad l.Rhod.de iact.l.fi.ff.de iis qui deiec.Rom.conſ.
25 278.& mulieris deformitas†ex cicatrice bene eſt conſiderabi lis, dum non ita de facili nuptui tradi poſſet ex relatis a Pla.
26 ca.li.j.cap.3.num.36.Idem dicendum eſt in animali Bruto,†q cicatrix ſit ſpectanda,l.ſi ſeruus plurium, §.poſſe, ad l. Aquil. Didacus d.loco,& damnorum huiuſmodi taxatio fit ad cer-
27 tam quãtitatem,ſalua iudicis taxatione.l. videamus,de in lit. iur.glo.in c.ſi canonici,vbi Fran.de offic.ordin.in 6. & contra
28 †ſic iurantem non detegitur periurium, quamuis per iudicẽ aliter taxatio fiet.q̃ extiterit iuratũ, alio modo fit taxatio,qa iudex delicti qualitate inſpecta taxat,& actor iuxta quantita tem taxatam iurat.Bar.in l.ſi quando,C.vnde vi, & erit habẽ da adhuc ratio illius temporis quo in lecto iacuerit.d.c.rixati.
29 & expenſarum & damnorum, quia†expenſarum appellatio ne non ueniunt damna.Bald.in l. 1. C.unde ui.Boer.deciſ. 52. Plac.li.1.ca.9.nume.150.& ſeq.fol.97.& una actione ſublata altera remanet.Bal.d.l.ſi tibi,& ibi Alexan.nu.1.& c.j.de pace
30 iur.firm.Plac.d.loco,fol. 103.& an vbi coram ſacerdote†eſt re miſſio facta,poſſit denuo in foro iudiciali refricari. Io. And. ad Specul.titu.de fid.inſtrum.§.nunc vero. refert†quam plures opinio prima fuit Hugo qui uoluit,quod ſi id fecit cauſa mor tis,agere demum poterit,ſi liberatus fuerit,ſecus ſi ſimpliciter remiſit. l.1.ad Sylla.

Secunda fuit opinio Tancredi,volentis remittentem de cæ tero agere non poſſe in foro iudiciali,quia ſacerdos eſt perſo na publica,per quam abſenti quæritur.l.1.§.publice. ff.de iuſt. & iure.c.parrochiano,de ſepul. idem in remittente vſuras in infirmitate,quia poſt reconualeſcentiã non repetit,Bar.& Ial. in d.§.quædã,& ſimpliciter cõfitẽs peccata ſacerdoti remittit
31 †vindictã,non ius accuſandi,Bal.in l.nõ ſolũ.de iniu.Bal. in l. di uus.ad Syl.& ſic ex corde quo ad rancor, & iſta opi. magis placet Afflict. §.iniuria.de pace iura. fir. & ibi Bal. nu. 7. quia
32 †remiſſio non pertinet ad ius accuſandi.Feli.in c.de iis.colum. fin.de accuſat.Iaſ.l.huiuſmodi,§.adeo,de leg. 1. Alexan.&¦Iaſ.
33 d.§.quædam,& iniuriam paſſus†quando dicatur ex corde remittere rancorem,Tom.2.2.quæſtio.25.artic.8. & hanc receptionem ſententiarum fatetur Pla.in d.trac.c.6.fol.114.ſub nu. 41.Duran.cau.34.de deleg.

Ad vnum aduerte in d.c.rixati,quia videtur ponere miniſte rium facti licet exemplum demonſtret,tactuique ſubiiciat.l.2. de præſcrip.verb.l.ſed cum magis,de grad. & de exẽplis, Luc. in l.exemplo.lib.10.C.de decurio.Pau.conſ.251.in 1.Dec. cõſ.
34 502.& vbi†ab exemplis fiat reſtrictio Ay.pro genero, nu.22. Dec.l.cognitio,de of.eius.& exemplis non iudicandum, l.ne mo.C.de ſenten. Ang.l.item veniunt,§.cęterum. de pet.hæredita.l.milites, vbi Doc.de mi.teſt.l.1.§.eodem.ad Sylla. l. nam imperator,de ll.l.apud Iul.ad Trebel.l.1. C. quæ ſit long. conſuet.idem in curia magni parlamenti prout nos¦Rotam Roma.ſequimur.Reb.in concor.Fran.fol.13.ver.23.

SVMMARIVM. r

1 *Dolus quo ad fiſcum cum dolo non compenſatur.* †
2 *Compenſatio quo ad pœnam eſtinguendam non admittitur.*
3 *Separatorum non fit illatio.*
4 *Delictum in faciendo non compenſatur cum debito in omittendo.*
5 *Dolus culpæ præponderat.* c
6 *Compenſatio pœnarum diuerſarum ſpecierum non admittitur.*
7 *Inconuenientia non ſunt multiplicanda.*
8 *Contra fiſcum nulla dicitur culpæ relatio.*
9 *Offendens ex interuallo dicitur excedere moderamen, offenſus minus potens non dicitur excedere moderamen.*
10 *Aggrediens qui erat ita potẽs pugno ſicut aggreſſus enſe an dicatur excedere.*
11 *Compenſatio quo ad particulare intereſſe an admittenda.*

QVAESTIO CXXV.

Id quod dixImus quod prouocatus offendẽs non dicitur rumpere pacem, Limitatur non procedere ex interuallo, quoniam ambo
1 puniendi ſunt,quia dolus†quo ad fiſcum cum dolo non cõpenſatur,ẽt ſi delictum ad idem tenderet. Bal.in l. cũ mulier, la 2.ff.ſol.ma.col.2.uer.oppono. Quantum enim ad pœnã extinguendam non admittitur compenſatio,vt in 12.op.l.ſi paci ſcar,de pac.Bar.in l.1.ff.de iniur.Bal.in l.ſi creditoribus. C.de mand.prin.Ang.in l.qui cætu,§.naſcent. ad l.iul.de vi pub.qui
2 nimmo† ex ſeparatis non infertur de vno ad aliud, & pariter
3 vbi ſecundum delictum † præponderat primo, idem vbi vnũ
4 delictũ cõſiſtit in faciẽdo,alterũ vero in omittendo,† primũ enim grauius eſt,l.ſi mora, ff.ſolu. mat. idem vbi duplex eſſet delictum,l.vni.C.de rapt.vir.l.qui ſepulchra,ff.de ſepul.vio.&
5 dolus præponderat†culpæ.Pau.cõſ.255. Viſo,in 1. ver.ad ſecũ
6 dum.ſub nu.7.item non†admittitur compenſatio vbi pœnæ
7 ſunt diuerſarum ſpecierum. Alexan. conſi. 77.in 3.col.3. quia
8 inconuenientia non ſunt multiplicanda.Bal.in alleg.l.mulier. col.10.ver.de tertio dubio, quia contra fiſcum nulla dicitur relatio culpæ,ſicut contra delinquentes, colum. 11. & maxime vbi adeſt clauſula,rato manente pacto, ex relat. a Cœph.
9 conſi.37.nu.32.quia ex interuallo†offendens dicitur excedere moderamen.l.3.§.igitur,ff.de vi ar.Couar.in repet.ad c.quamuis,de pac.in 6.4.parte.fol.366.nume.33. & ubi aggrediens ita erat potens pugno ſicut aggreſſus enſe†illo ſe defendere po-
10 terit,nec dicetur (ſecundum ipſum) excedere moderamen,
11 quãtum autem ad priuatum † intereſſe,vbi apparet de primo percuſſore,vult Bal. admittendam compenſationem,l.quem admodum,§.ſi nauis,ad l.Aquil.

SVMMARIVM.

1 *Pœna pacis fractæ non tenetur ſecundus offendens, vbi totaliter per primum pax eſt reſoluta.*
2 *Offendens ſecundo loco excuſatur a pœna conuentionali.*
3 *Pœna per primum commiſſa per ſecundum non committitur.*
4 *Non entium nullę ſunt qualitates,& non ens non cadit in ſenſum.*
5 *Non entis reſcruatio nihil eſt.*
6 *Diſpoſitio non cadit niſi in ſuſcipientem materiam.*
7 *Cauſa abſorta,& cauſatum abſorbetur.*
8 *Pœna adiecta in pace,intelligitur reſpectu primęuę offenſę.*
9 *Secundus offendens non poteſt dici quod fecerit ex cauſa primęua,nec tenetur pœna conuentionali.*
10 *Secunda offenſio nullum affert præiudicium fiſco, nec vitat pœnam legalem ex ſecunda contrauentione.*
11 *Contrauentio loco pœnæ ſolutæ, & ideo pœnam non petit.12.*
13 *Pace ab omnibus violata,neuter petit pœnam.*
14 *Pœna ab illo petitur qui non offendit.*
15 *Pœnam petens vacare debet omni culpa.*
16 *Correſpectiuorum natura.*
17 *Sapientum animi ad ea adaptantur quæ faciliora ſunt per viam implementi.*
18 *Mulier quæ committit adulterium illo tempore quo tenebat concubinam maritus non amittit dotem.*

QVAESTIO CXXVI.

Quatenus dixImus ſupra quod ex interuallo offendẽs
1 pœna conuentionali†tenetur.Limitatur non procedere vbi primus prouocans cum prouocatione totum contractum pacis reſoluiſſet,vt quia grauem intuliſſet iniuriam,quia iſto caſu ſecundus offendens,ſine ullo diſcrimine a pœna conuen-
2 tionali excuſaretur,† quia non poteſt dici ſecundum rupiſſe
3 pacem,quæ non inuenitur,†cum per primum tota ſit reſoluta.Bal.in d.l.ſemel.in fi.Rom.conſi.155.præmiſſum, in fi.l.nã ſub conditione,§.poſt defectum,ff.de iniuſt rup. Doc. Bald.in citata l.cum proponas.Gramma.conſilio 11.Dec.conſil.380. per totum.Pariſ.conſilio 165.in 4.nume.6.& 30.& noua hæc cauſa dicitur.Alex.conſi.115.in 4. Barto. in l. cum pater. §.li-
4 bertus,de leg.2.& quia†non entium nullæ ſunt qualitates & demonſtrationes,& non ens non cadit in ſenſum,& de nõ ente non fit ſenſatio.Bal.in d.l.mulier,col.15. l.ſiue apud, C. de
5 tranſ.l.ſi inſtituta,de inof.teſt.& reſeruatio†de non ente, & vbi eſt impoſſibilis,nihil valet,& l.terminato, C. de fruct.& lit.expen.Bal.conſi.100.egregie,in 1.& compoſitio & diſpoſi-
6 tio cadere non poteſt†niſi in ſuſcipientem materiam.i.ſubiectum,vnde inane eſt decretum quod immortuum infertur,l. ſi deceſſerit,ff.qui ſat.cog.l.vni. §.triplici,C.de cad.tol.Bal.cõſ.
7 408.in 1.quidam,nu.4.& abſorta cauſa abſorbetur† cauſatũ. in materia Bal.conſi.187.in 1.ſub nu.3.ſuper quicquid ſecus cẽ ſerit Viuius in lib.com.op.224.qui cõfutatur a Soarez. in ver. pacem,in libro eodem.

Ideo per ſecundum contrauenientem non cõmittitur.d.l.

si duo,de arb.d l.cum pater,§.libertus,Bald. d. l. qui fidem,de transact. 2.lec.Dec.d.l.cum proponas,nume. 10. Cor consil. 51.in j. Cagno.in l.cum par.§.2.de reg.iur,ratio est , quia pœ-
8 na adiecta† in promissione intelligitur,respectu primæ offen sæ super qua pax est sequuta,d.l.si duo , Tiraq.in l.boues,§. hoc sermone,num.68.de uerbo.sig.quia secundus offendens
9 † non potest dici , quod fecerit ex causa primæua., & antecedenti,nec dici potest contrauenire,cum pœna non reperiatur,Bal.in c.1.de pace tenen.& secundo offendens non tenet ad aliquam pœnam conuentionalem,Grat.consi.44.in 2.nu me 21.& 114.sed quo ad fiscum,nullum ex secunda contrauentione afferri prejudicium quo ad pœnam primi offendē-
10 tis.†l.is qui reus,de publi.Bald.in d.l.mulier,& Cor.d.consil. 51.in 1. nec transactio , nec pax impedit fiscum , quod non agat contra primum delinquentem.Luc.d.l.vni.uer.14.quæri tur.C.publ.læt,Bar.cons.165.Alexan.& Ias.d.l.si tibi,§.quædā, & Doc.d.l.si unus,§.pactus,Corset.in sing. in uer. pœna, qui ait procedere in delictis in committendo,secus in ommitten do,Cœpol.consi.58,Alexan.consi,14.in 3.24.in 1.& agit etiā secundum pœna legali,quia offendere ex eo non dicitur es-se licitum,Bal.consilio 488.proponitur,in 4.l.1.C.unde ui,at quantum ad interesse partis secundo loco contrauenientis q̄
11 primum nullo modo petere poterit,qa hæc†contrauentio di citur loco,pœnæ quæ a secundo contra primum infligitur, & secundus isto casu omni fauore censetur indignus,qui legem contemnit,l.auxilium,de min.in fi.Bal.d.l. cum mulier, colum.10.ver.arguo sic,facit l.arenam,C.de inoffi.test.glos. in l.quoniam,C.de hære.Dec.in consi.151.sub nume. 22. nec
12 secus offendens pœnam† petere poterit,Dec.consilio 381. & in dicta l.cum proponas,& in cap.peruenit, de iur. Gramma.
13 consi.11.& ideo vbi pax ab omnibus uiolatur,†neuter ab al-
14 tero pœnam petere poterit,quia ille agit† qui non offendit,l. cum par.§.ille,ff.de reg.iur.& pœnam petens debet omni cul
15 pa vacare,†l.quæro,§.inter locatorem , ff.loc.& l.cum pater, §.libertus,de leg.2.& est in ipsius optione,vel pœnam petere, vel pacta seruare.Pau.consi.70.in 1.nume.26.& hoc procedit
16 ratione correlationis† & correspectiuæ obligationis,per l.fin. ff.de accep.Bal.in c.cum inter,sub nume. 8.de elect. l. petens, nume.42.C.de pact.& in c.1.qualiter dominus propriet.feud, priuetur.nume.10.& quia sapientum animi ad illa adaptātur
17 quæ faciliora† sunt,per uiam implementi,Bal. consi. 343. in 1.examinandum , & in culpis correlatiuis consueuit admitti compensatio,Bal.in d.l.mulier,colum.8.uer.de tertio.unde si mulier committit adulterium eo tempore quo vir † tenebat concubinam,non priuatur dote,Mars.sing. 234. & consil.58. nume.11.

2 il secundo,de iur,Cœp.consi.35.vbi uoluit†ad fauorem fisci, nu. 26, contra vtranque partem operari in 1. & plures uices
3 operari,†Tiraq. in l.boues,§.hoc sermone,de verb.sign.Cæp.
consi.24.Paris.consi.165.in 4.Mars.sing.472.337.idem in clau
4 sula† (toties quoties)Gabriel. conclu.xv.de crimi. Paris.dicto
5 loco col.1.Ias.consi.30.in j.Ale.in l. qui bona,§. fi.de dam.in
6 fec.Mars.§.quoniam,nu.19.& in rub.de fideius.q.9.& d.§.hoc
7 sermone, Tiraq.nu.78.idem†in clausula rato manente, Dec.
8 consi.448.& quid in compromisis†Tiraq.d.loco, Dec.cons. 22.Affli.decis.465.Rom.consi.510.nu.21.seq.
9 Et hoc actum est ne quis†ex delicto præmium consequa-
10 tur,ideo dd.clausulæ ad fauorem† contrauenientis non operantur,l.Lucius,de leg.2.l.qui bona,§.si quis,de dam.infe. d.l. siue,de ne.gestis,nec illa niti pōt auctoritate quam impugna
11 re nixus est,†d.l.qui fidē,de transa.l.pater,§.libertus, de leg.2.
12 Pau.consi.70.in 1.nu.22. at bene,d.clausulę operantur† ad fa uorē obseruantis, Dy.& Bar.in d.l.cū pater,§ libertus,de leg. 2.Pau.consi.116.nu.6.in 1. nec primus poterit dare obiectum
13 non adimplementi † cum ipse prior contrauenerit,Cor.cōsi. 313.in 1.Alexan,consi.32.in 2.& in d.l.semel, Ripa responso 3.de transa.Affl.decis.22.Rom.d.consi.155.224.Tiraq. in ll.con nub.glo.1.parte 13.nu.42.& quia scriptum est, quod tibi non
14 uis†alteri ne feceris,l.ratas,C.de rescin.ven.Bal.consi. 326.rex Romanorum,in 1.col.2.sub nume.4. Roma.d. consi.244.& communis est,quod secundo offendens non teneatur, ex re-
lat.a Claro,q.47.uer.sed quoniam,addendum est etiam,quod
15 clausula,quandocunque,†habet vim dictæ clausulæ,rato ma nente,&c.Tiraq.in retract.gl.2.per totū.§.i.Mars. d.sing.472. idem in iuramento,l.si quis maior,vbi Cagno. nu. 71.de trās. Dec.d.l.cum proponas,Ias.in l.rescriptum,ff.de pac.Ias.consi.
16 9.in 1.Soc.consi. 24.in 2.& dicta clausula apposita super†da-tione vel pacto loco est totius interesse,l.fi.ff.de præscrip.Bal, in l.si duos, de arb. & in tm̄ hæc vera sunt,quod si primus cō traueniens uellet pœnam soluere,quæ loco est adimplementi, doc.Ias.in d.l.cum proponas,in fi.C.de pac.nec ex hoc ad
17 priorem actionem posset†redire,Bal.in d.l.semel,in fi.Corn. consi.167.in tertia.quia ad fauorem contrauenientis nō ope. ratur,vt Doc.omnes in d.l.qui fidem,Rip.in l.fi. C.de reuoc do.nu.33.Fel.in c.peruenit,in secundo, de iur. & maxime qñ
18 pęna fisco applicatur loco contemptus;†non loco interesse Cor.consil.167.Gram.decis.95.in causa magna, & quantum ad fiscum contractus semper remanet validus, Paris.cōs.165.
19 in 4.& fiscus non continetur†sub dispositione, l.cum propo nas,Ias.l.si vnus,§.ante omnia,de pac.Ruy.consi.209.in 1.nu.
20 25.quia conuentio†particularium nō obest fisco, quoad par tes iudicium dicitur ciuile , quo ad fiscum criminale, Bar.l.3. C.de sepul.vio.Dec.in rubr.de iud.

SVMMARIVM.

1 *Clausula(rato manente pacto) non operatur ad fauorem primi contrauenientis.*
2 *Clausula prædicta ad fauorem fisci contra vtrunque operatur,nu.4.*
3 *Clausula prædicta per quot uices operetur , item an operetur exactionem plurium pœnarum, 5.6.*
7 *Clausula,rato manente pacto,quid operetur.*
8 *Clausula,toties quoties,quid operetur in compromissis,& aliis supra nume.4.*
9 *Præmium non debet quis consequi ex delicto .*
10 *Clausula prędicta non operatur ad fauorem contrauenientis, sed obseruantis.12.*
11 *Nemo nititur eo quod ipse impugnat.*
13 *Contraueniens primus non potest dare obiectum non adimplementi.*
14 *Quod tibi non uis alteri non facias.*
15 *Iuramentum habet vim clausulæ rato manente.*
16 *Clausula,rato manente,apposita super renunciatione vel datione,an operetur loco totius interesse.*
17 *Solutio an sit loco implementi , & an operetur ad fauorem contrauenientis.*
18 *Solutio an loco implementi quo ad fiscum sit .*
19 *Fiscus non continetur sub dispositione l.cum proponas,* †
30 *Conuentio particularium non obest tertio nec fisco.*

QVAESTIO CXXVII.

1 **Ampliatur hæc proxima** limitatio etiā si adesset†clau sula(rato manente pacto)quia stante prima contrauentione ad fauorem primi contrauenientis non operatur, quia ex pri ma cuentione resoluta reperitur.Ale.d.l.semel, gl.in l.2.C.de iur.emph.c.potuit, loc.l.eleganter,ff.de dolo, Anch. cons.141. super prædicto,colum.1.Bal.& alii in d.l.cum proponas,& d. l.qui fidē,C.& ff.de transa.Rip.in l.fi.q.83.C.de reuo do. Cor. consi.51.in 1.Grat.consi.44.in 2.nu.15.vbi pro cōmuni Alex. consi.115.in 4.Fran.Mar.decis.413.Grat. consi. 66. in 1.nu.2. Afflic. decis.220.Alex.consi.32.col. fi.in 1.Fel.in c.peruenit,

SVMMARIVM.

1 *Offendens secundo loco resoluta,a primo conuentionali obligatione, non tenetur conuentionali pœna, & an illam petere possit.*
2 *Clausula,toties quoties,in fideiussore de representando quid operetur.*
3 *Fideiussor non tenetur nisi monitione præcedente,xi.*
4 *Fideiussor qui ex omni causa repræsentare tenetur,quando sit obligatus.*
5 *Causæ declaratio ad inuicem spectat in fideiussore de representando,6.*
7 *Fideiussor tenetur ubi carceratus fuit principalis ex causa ex qua fuit promissum.*
8 *Custos tenetur de fuga carcerati, & qualiter teneatur.*
9 *Carcerationis remedium dicitur magis esse securum.*
10 *Prouisio specialis facit cessare generalem.*
11 *Contra fideiussorem,sine aliquo processu fit exequutio.*
12 *Fideiussor an liberetur reo condemnato.*
13 *Factum iudicis releuat fideiussorem,etiam si sit iustum.*
14 *Factum iudicis pro culpa reputatur,licet culpa careat.*
15 *Fideiussor liberatur vbi reo carcerato protestatus fuit quod non debeat relaxari,& quod non intendit ultra representare.*
16 *Fideiussor ex causa vulneris an sequuta morte teneatur.*

QVAESTIO CXXVIII.

1 **Dictum est supra,** q̄ secūdus offendens †reso luta a primo tota pacis cō uētione,excusetur offendendo, a conuētionali obligatione, ampliatur vt petere possit rem & pœnam, Bar.in d.l.qui fidē, de transa.& d.l.cum proponas,idē in clausula (toties quoties)
2 quæ†& factum pœnæ repetitionem operatur, ideo fideiussor de repræsentando post sniam adhuc repræsentare tenetur , l. quod si absit,§.si quid,de ædi.Crem.sing.11.Mars.in rub.de fideiuss.nu.140.Bar.in l.si qui reum,de req.reis,l.1.§.toties,ff.si fami.fur.l.si alienum,de stip.ser.Mars.in l.si vnus,§. cognitu-rum.de qq.Roman.Pau.& Alexand.in l.si finita,§.si de vectigalibus, de damno infecto,Soc.in l.2.ff qui sat.cog. Alex.cōs. 145.nu.26.Tiraq.in d.§.hoc sermone,de verb.sign.nu.46.Fol ler.

Digitized by Google

ler.in praxi.crimi.de fideiuſſ.numero.26.Boſſ.in titu.de carce. fid.Affl.deciſ.130.Dec.l.1.C.de ſen.quæ pro eo quod intereſt. & ibi Rebuff.Iaſ.conſilio 30.in 1.Alexand. d.conſi.45.nume. 2.& d.clauſulam (toties quoties) late declarat Gabriel.concl. 15.de crimi.& quando quis promiſit habere ratum, de facto contraueniens an incidat in pœnam,Guid.pap.deciſ.367.Bar. l.metum,§.volenti,quod met.cau.Corſet.in ſing.in verbo pœna,vbi tenent quod non niſi dictum ſit,gratum,ratum,& firmum, Rebuf.in concor.fol.39.ver.rata.

Atiudex non aliter ad condemnationem deuenire poterit niſi monitione præcedente,etiam ſi dies ad repræſentandum
3 eſſet appoſita,†l.ſi pœnum,ff.quand.dies leg.Iaſ.in l.ſi ita ſtipulatus,la grande,de verbo.oblig.Pau. conſilio 100.videtur, in 2.Doc.& Ang.in d.l.ſi finita.Rom.in rubr.de arb. Iaſ. in l. ſi ex duobus,nume.19.de iur.& conſi.30.lib.1.Nellus de banni.q.15.

Addendum eſt etiam,quod vbi in omni caſu repræſentare
4 †tenetur prout fideiuſſiones ita paſſim concipiuntur, nullo modo excuſabitur ex relat.ab Aym.conſi.45.numero v.Bald. conſilio 482.in 3.punctus,nec generalis promiſſio huiuſmodi recipit reſtrictionem,vt idem author declarat conſil. 272.
5 ſub numero 3.& 5.& ulti. & circa†cauſæ declarationem ad iudicem erit recurrendum, quia hæc fideiuſſio eſt prætoria,
6 & ideo eiuſdem dicitur†eſſe cognitionis,Bal.in l.qui crimen numero 10.C.qui accuſ.Foller.in praxi.nume.25. Rom.conſ. 193.negari,in prin.Gramma.deciſ.95.col.2.Affli.deci.130.nume.7.Bal.conſi.4.in 5.quidam,l.cum damni.§.qui damni,ff.de dam.infect.

Nec mirum ſit in deciſ.Afflict.fideiuſſores remanent libe
7 rati,quia†ex eadem cauſa fuerat carceratus ex qua erat obligatus vt ipſe in fi.aduertit,& Boſſ.in citato loco, numero 39. tum quia iudici ſatis ac ſuper conſultum eſt aduerſus cuſtodē
8 Are.cōſi.73.Bal.cōſi.32.præſens,in 3.vbi uoluit†puniri idēpti tate ſupplicii, & cuſtodem teneri ad repræſentandū,idem conſilio 177.in iſta,in ſecūdā,& multa de hoc habētur per Clarū q.68.ver.cuſtos. & contra cuſtodem præſumptio eſt maxima. Alci.præſum.xv. reg.3.Luc. in l.ſæpe,C.de erog.mi.an. & per
9 carceris cuſtodiam magis dicitur eſſe conſultum, † quia ma-
10 gis dicitur exuberās remedium,& prouiſio ſpecialis†facit ceſſare prouiſionem magis generalem,ar.l.fi.de pac.conuen.Bel lo.conſilio 22.Gomes de infir.reſig.q.35.Luc.in l.ſi quis decurio.C.de decur.lib.x.quod declaratur à Gabriel.concl.8.de regul.iuris.

At practici officiales non aliter deueniunt ad condemna-
11 tionem†niſi fideiuſſoribus prius requiſitis vt reum repræſentent,&contra fideiuſſorem ſine nouo proceſſu exequi poteſt, vt in titu.de carcera.per Boſſ.Clarus,q.46. & ſatis erit require
12 re reum,vt per Boſſ.in titulo de ſatiſdat.ſed vbi reus eſt† condemnatus,fideiuſſor remanet liberatus,Alexand.in l.ſi vero, qui ſat.cog.& de communi teſtatur.Alb.de Roſ. vltima parte ſtatu.q.63.& Clarus,d.q.46.ver.quæro,quia facto iudicis dici-
13 tur† euaſiſſe irrepreſentabilis, & licet alias factum iudicis di-
14 catur iuſtum,tamen pro culpa reputatur,† etiam quod culpa careat,l.ſi merces,§.culpæ,ff.lo.Cor.conſi. 12. licet in 4.& 23. in 2.Rip.de priui.contract.cauſa peſti. numero 93. Alex. 168. in 2.& multa cumulauit inter ll.interpretes iuriſconſult. ætate noſtra eximius,D.Raynal.de Rodulfis, cui ſe ſubſcripſit D. Tobias Nonius in Gymnaſio Peruſino, duo luminaria vndique fulgentiſſima,& etiam ibi habetur noſtra ſubſcriptio inter conſi.cri. diuerſ. 163.cum duobus ſeq..Cepha. cōſ.187. in 2.volens idem eſſe in proxime banniendo,propter difficultatem quæ excuſat in promiſſione facti alieni. Marāta diſpū. 7.Ceph.conſi.164.numero 25.ſed iuramentum eandem obligat,Rolan.conſilio 6.nu.33.in 1.Pariſ. conſilio 109. in 1. numero 11.23.33.& conſi.110.nu.17.& 76.in 3.& 16.in 2.& 82. nu.52.in 2.

At vt ſideiuſſor liberetur,remedium eſt,vt proteſteturt dū
15 reus carceratus reperitur,quod non intendit ipſum amplius repræſentare,Affli.deciſ.130.& in conſtitu.regni de iis qui fideiuſſ.dare poſſ.& Foller.in praxi.crimi.& an fideiuſſione præ
16 ſtita ex cauſa vulneris, †morte ſequuta, reus ſit repræſentandus,Foller.d.praxi.fol.483.nu.202.Luc.d.l.ſi quis decurio,col. 2.C.de decur.lib.12.

SVMMARIVM.

1 *Perſona extrinſecus in pace non intelligitur.*
2 *Perſona & certa rei determinatio perſonam non egreditur.*
3 *Argumentum de cauſis ad perſonas.*
4 *Oratio diſcretiua non extenditur.*
5 *Promiſſio de non offendendo intelligitur cum ſtipulatione.*
6 *Promiſſio de non offendendo certo loco extenditur.*
7 *Pœna conuentionalis parti quæritur.*
8 *Pœna legis fiſco quæritur.*
9 *Pœna non imponitur niſi in expreſſis.*
10 *Illicitum non omne punibile,ſed quod lex ſtatuit.*
11 *Pœnam ſi quis delicto incidit,non conſorti,ſed domino debetur.*
12 *Ius accreſcendi non habet locum in pœnis.*
13 *Legatum factum tutoribus,ſi vnus ſpernit,an alteri accreſcat.*
14 *Feudum propter delictum domino,non agnatis applicatur.*
15 *Reipublicæ an quæratur per perſonam publicam.*
16 *Pœna conſequutiua contractus patri quæritur.*
17 *Pœna dupli applicatur cui ſimplum, & an legalis cum conuentionali concurrat.*
18 *Pœna ſtatuti an deroget pœnæ iuris communis.*
19 *L.1.intellectus ff.de iure fiſci.*
20 *Stipulatio facti eſt.*
21 *Pœna applicatur parti,ubi pacto quis redditur indignus,quid ubi delicto.*
22 *Pœna per officialem fiſco quæritur.*
23 *Pœna læſæ maieſtatis cui debentur.*
24 *Pœna fiſco propter fomentum iudicii debetur.*
25 *A pace non receditur in præiudicium fiſci.*
26 *Pœna legalis deducta in pactum ualida.*
27 *Pactum nudum cohærentia contractus producit actionem.*

QVAESTIO CXXIX.

Diximus ſupra de pœna conuentionali quę parti eſt ap
1 plicanda,quia†in contractibus perſona extrinſecus non intelligitur.l.ſi ita,§.Griſogonus,de verborum obli.vbi Bart. & ibi Iaſ nume.52.53.& l.arbiter,de arbi.Anch.conſi.1. Barto.in l. agraria,de termi.amo.Bald.in capitulo quę in eccleſiarum,de conſtit.Soc.iun.conſi.3.in 3.Dec.in l factum,§. in pœnalibus, ff.de regul.iur.Aym.conſi.205.colum.7. Ripa in rubr. de iud.
2 num.15.Quia †ſicut certæ quantitatis determinatio,ita certæ perſonæ,nec quantitatem nec perſonam egreditur. Bal.conſi. 55.anno.in 2.ſub nume.2.argumento de cauſis ad perſonas,
3 †cap.tuam,de ord.cogni. Bald.d.loco colum. penult. & fiua-
4 li,& ex eo quod diſcretiua oratio non extenditur, †& expreſſum facit ceſſare tacitum.l.fin.C.de pac.conuen.& promiſſio
5 †de non offendendo,cum ſtipulatione intelligitur.Soc.regula 481.nec extra locum extenditur in ſtipulatione cōprehenſum ubi certo loco nō offendere promiſſum eſt. †Dec.& Cag. l.domo,ff.de regulis iur.Barto.in l.ſi maritus,ff.de adult.Alb.
7 in l.pen.ff.de iis qui deie.l.quo minus.ff.de flumi.& †pœna cō uentionalis parti quæritur.d.l.fi.ff.de litig. Bal.conſi.301. in 1. nu.13.proponitur,Pau.in l.non impoſſibile. vbi uidendus eſt.
8 ff.de pac. at ubi† a lege inducitur,fiſco quæritur d.l.agraria,ff. de ter.amo.Bal.conſi.378.num.x.Sali.in 5.Doct.in d.l.ti'qs maior,C.de trāſa.Gabriel.conclu.16.de crimi. nec pœna† niſi in
9 caſibus a iure expreſſis imponitur,Dec.in rubr.de offic.deleg.
10 quia non omne illicitum eſt punibile, † ſed quod lex ſtatuit eſſe delictum,l.at ſi quis,§.diuus,de infam Bal.conſ.15.ad eui-
11 dentiam,in primo,numero 2. & vbi † quis propter delictum incidit in pœnam, non conſorti, ſed domino res applicatur,
12 †nec locus eſt iuri accreſcendi,idem in duobus tutoribus,qui-
13 bus legatum coniunctim relictum eſt,quia ubi†vnus tutelam ſpernit,remanet penes hæredem,l.Neſennius,ſt.de excuſ.tutorum.Bal.conſi.301.in primo proponitur,num. 14. dominoq;
14 non agnatis † applicari,pro receptiori ſententia,Rolā.conſ.j. nu.10.in 3.imo nec reſpub.poteſt per perſonam ſibi non ſub-
15 ditam quærere,†Barto.in d.§.Griſogonus, Bald. in l.1.colum. pen. C.per quas perſonas.mouentur omnes per l.1. ff. de iure fiſc.ubi Ange.Abb.Bar.Et in l.nec ei,§.eorum,ff. de ado.Cor. conſi.211.quamquam,in 3.&'220.ſerie,in 2.Bal. cōſi.195. laudare,in 2.Ang.conſi.290.circumſcripta,Boer.deciſ. 284. in fi. quia pœna huiuſmodi dicitur conſequutiua contractus,Bal. in rubr.de conſti.nume.xxij.& d.c.quę in eccleſiarum,ſub nu
16 me.26.ideo parti†venit applicanda,etiam ſi per nomina,ſim
17 plum,& duplū,eſſet appoſita,quia applicatur†illi cui ſimplū, l.fi.ff.de relig.& ſump.fun.Gabriel.q.6.de crimi.num.xij.& pę na legalis cū conuentionali cōcurrunt, Abb.xxij.q.ij.par.ſtat. Luc.in l.nemo,C.de Cur.pube.lib.12. colum.2. & pœna legalis ex contractu cui applicetur,Cagn.d.l. ſi quis maior,nu. 157.cum ſequen.

Licet ſecus in pœna ſtatutaria quando venit derogatiue
18 † vel ſtatuto imponitur pœna corporalis, ſecus ubi cumulatiue eſt appoſita, vt ait Bald.conſilio 250.in quæſtione j.numero xij.

Sed q pœna fiſco ex ꝯctu priuati debeatur, uoluit Rebuf. Tomo 3.de arb.& eſt tex.in l. 1.de iure fiſc.in pęna fiſco ꝯctu
19 priuato deberi.†licet Bal.in cōſ.114 ſuper primo.in verbo illā pœnā,in d.l.debitam per ſtipulationē, ſed hic intellectus diui
20 natiuus eſt,cū ſtipulatio ſit facti,& facta nō præſumātur. †& prior opinio ex alio,q ubi aliqs efficit indign⁹ pacto,& pęna
21 †parti applicat,aut lege,& cū delicto,& fiſco quærit,Bal.inc. ſuper literis,ſub nu.17.de reſcr.Gabriel ꝯcl.16. nu. 6. de cri. ad

Digitized by Google

22 idem Dec.in rubr.de iud.nu.x.& per officiales fiſci † indiſtin-
cte quæri obligationem Bal.d.conſ.114.& Doct.in d.l.1. C.p
quas perſonas,& in crimine læſæ maieſtatis fiſco regno pęnã
23 iuæri†non domine feudi.Guid.papæ,q.131.Natta.conſi.590.
580.item ratione iudicij,& propter eius fomentum fiſco de-
24 bitam dici†Ripa in rubr.de damn.infecto,in fi.Pau.in d.l.im
poſſibile,ubi ipſe diſtinguit.

25 Nec expreſſe recedi poteſt a pace†in prędiudicium fiſci,Bar
tol.ĩ l. qui Romæ,§.Flauius,ff.de uerborum obligationſb.&
ibi Aret.colum.4.Lup.in c.per ueſtras,fol.90.numero 63. de
do.inter vir. & de pœna legali pacis fractæ habetur in l.hac
edictali,de pace iura.firm.Luc.in l.uni.verſic.10.quæritur,C.
publ.læt. Cagnol. in l.id quod noſtrum,de regulis iuris, nec
minus tollitur reconciliatione,ex deductis,ſed inter principa
les non debetur ſine ſtipulatione,ar.d.l. non eſt impoſſibile,
de pac.

Addendum eſt etiam,quod ubi pœna legalis deducitur in
26 pacto†producit actionem & condictionem ex lege,Barto. l.
1.ad l.Falc.laſ.in l.ſi donaturus,de condi. ob cau.& ex pacto
agi cohærentia contractus, l.lecta, ſi certum petatur,Bald.cõ
ſilio 445.in primo.Titius,colum.fin.nec ratione noui uincu
li dicetur eſſe ſuperfluum,arg.l.creditor, ff.qui pot.in pig.l.le
gitima.ff.de pac.l.inter ſocerum. de pac.do.& ratione cohæ-
rentiæ contractus, quo ad contrahentes ex nudo pacto agi
ad pœam,Bal.cõſ.445.Titius,in fi.& ratione iudicij,arg.l.om
nem,de iud.laſ.& Doct.in rubr.de verb.obl.

SVMMARIVM.

1 *Pœna fiſco ex contractu priuati non deberi ſine ſtipulatione.*
2 *Priuatus ſi eius intereſt fiſco quærit obligationem.*
3 *Ius canonicum in terris eccleſiæ ſeruatur.*
4 *Iuramentum non debet continere perfidiam.*
5 *Mendacium non debet eſſe in verbis.*
6 *Difficultas an excuſet a periurio.*
7 *Notario creditur dum ſtipulatur nomine cameræ.*

QVAESTIO CXXX.

Quatenus dixImus ſupra fiſco pœnam ex contractu
1 priuati non deberi,†ſed mediante ſtipulatione, l.2.ff.rem rat.
Old.conſi.30.factũ,col.2.l.iis verbis,ff.de adop.Cor.conſi.50.
in j.numero 3. Bal. conſi. 238. in 5. licet ſint diuerſæ, Decius
conſ.407.nu.12.& 586.col.3.

2 Ampliatur ſiue ſit notarius ſiue alius priuatus†cuius inter
ſit hanc ſtipulationem ualidã, refert multa Tyraq. in prohe.
retract.nume.40.& hanc ſtipulationem in pace ualere, quia
ſtipulantis intereſt pacem ſeruari, idem fiſco debitam,laſ.&
Doct.l.ſtipulatio iſta,§.alteri,de uerborum oblig. Pariſ.conſ.
12.numero 23.& ſequen.in 2.Dec.conſi.586 407.poſt Corn.
d.conſilio 50.in primo.Roma.conſi.513.Alex.conſilio 31.in
2.Pariſ.conſi.82.in primo.107.in 3.num. 51.Bal.conſi.114.in
5.ſuper primo. & 238.in eodem, & maxime in terris eccle-
3 ſiæ,in quibus†ius canonicum ſeruatur, & ſolum de ſubſtan-
tia fidei promiſſæ curatur, Roma.conſi.441. num.7.præſens,
quia ſicut in iuramento non debet eſſe perfidia,ita nec in ver
4 bis mendaciũ†22.q.v.capi.iuramenti,& ubi quis promittit fa
5 ctum alienum quando teneatur,†uide Roman.conſi.510.&
6 an excuſetur a periurio propter difficultatem, †Maran.diſpu.
7.nu.10.& ibi uidetur tenere quod excuſetur.

7 Et notario atteſtanti†ſe ſtipulatum nomine cameræ, cre-
ditur,l.ſi quis decurio,C.de fal.& ubi actio eſt popularis,fiſ-
co quaritur,gl.l.1.de popu.act.Abb.in cap. cum te, de accuſ.
Paris de Put.c.an ſit unius,finium regund.Abb.& Fel.in rub.
de iud.Hier.de Mont.de finibus,c.36.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio notarii vel alterius ad fauorem cameræ an valida ſit.*
2 *Camera vicem ſuſtinet perſonæ.*
3 *Camera ex obligatione principis remanet obligata,quod declaratur.*
4 *Fiſcus ex delicto principis tenetur, idem vbi factus eſt locupletior, idem vbi deliquit circa formam contractus.5.7.*
6 *Camera & fiſcus nunquam moritur.*
8 *Obligandi omnis poteſtas deſcendit a iure.*
9 *Ex prohibitis non ſurgit ius niſi contra delinquentem.*
10 *Camera duplex.*
11 *Publicatio bonorum in loco delicti vel condemnationis.*
12 *Fiſcus corpus inanimatum eſt,conſenſum non habens.*
13 *Gabellarum venditiones non niſi cum fiſco fiant.*
14 *Stipulatio in cuius perſona facienda,& concepta in dubio credatur.*
15 *Verbum promittentes &c quid ſignificet.*
16 *Stipulatio notarii,vbi ſunt officiales ex publico an ualeat.*
17 *Notarius an habeat auctoritatem acceptandi pollicitationem.*
18 *Stipulatio per verbum,promittentes,dicitur præſumpta.22.*
19 *Dictio,perinde,quid ſignificet,& verbum habetur,& vbi ſit ueritatis ex preſſiuum.*
20 *Similitudo non ponit idemptitatem.*
23 *Præſumpta ſtipulatio recipit probationem contrariam.*
24 *Pœna in dubio parti applicatur,niſi in legali.*
25 *Pœna clerici rumpentis pacem cui applicetur.*
26 *Expreſſum magis priuilegiatum quam tacitum, & tacitum non extenditur.21.*
27 *Tacitum & præſumptum non extenditur vltra verborum limites.*
28 *Voluntas tacita ultra actus non extenditur.29.*
30 *Actus noſtri uoluntarii ultra quam gerantur non extenduntur.*
31 *Tacitus intellectus non extenditur.32.*
33 *Conſenſus tacitus non ſe vlterius extendit, niſi quatenus in eo perſeueretur.*
34 *Actus per modum agendi potentiores,quam nuda patientia.*
35 *Extenſio non ſit in pœnalibus.*
36 *Subauditum non intelligitur in pœnalibus.*
37 *Ius commune ſatis eſt ledi in uno.40.*
38 *Præſumptiones non inferunt niſi quatenus de neceſſitate inferunt.*
39 *Priuilegium perſonale non egreditur perſonam.*
41 *Duplicitas defectus multum operatur.*
42 *Alienationis prohibitio legis & hominis multum operatur.*
43 *Diſpenſatio circa duplicitatem defectuum non admittenda, 44. & vnam omittens vitiatur,ſecus ſi duas exprimat,& non adſit niſi una.*
45 *Abſolutio una a pluribus iuramentis & bannis quando ſufficiat.*
46 *Argumentum de tempore ad locum.*
47 *Tempus vnum non operatur effectus diuerſos.*
48 *Tacitum ex tacito non oritur.*
49 *Fictio non oritur ex fictione.51.*
50 *Legitimatio per ſubſequens matrimonium expreſſum debet continere conſenſum.*
52 *Conſuetudo tacitum & an extendatur,& perſonam egrediatur, & tantum habet de actu quantum de potentia, & extenſionem an recipiat.54.*
55 *Participii natura.57.& quando diſponit.58.59.*
56 *Relatiuum ſine copula an reſtringat.*
58 *Pacti contrauenientis lege, pacto, fit indignus, ideo pœna fiſco quæritur.*
59 *Simplex naturam mixti vel magis potentis quando aſſumat.*

QVAESTIO CXXXI.

Supra dictum fuit ſtipulationem notarii vel priuati ualere ad fauorem
1 cameræ†quæ uicem perſonæ ſuſtinet, Pau.conſi.106. in pri-
mo,colum.2.circa.Dec. conſilio 404. nume. 2. ideo camera
2 †ex contractu principis,cum obligationes ſint perpetuę, re-
3 manet obligata,dummodo monarchia †regni non diminua
4 tur.unde fiſcus ex facto principis† tenetur, ubi effectus mari
me eſt locupletior ex eius delicto,Dec. conſilio 404. ſub nu-
me. 10.vel ubi officialis deliquit ad commodum officii, quo
caſu ſucceſſor tenetur, deciſ. Tholoſ. 70. idem ubi princeps
5 †delinquit circa formam contractus,'& dolus uenit purgan-
6 dus per actionem ex eodem contractu,quia camera†& fiſcus
nunquã moritur,l.uni,§.fin.ff.ſi quis iuſd.non obtem.Secus ſi
7 princeps†deliquit in committendo,quia fiſcus neque camera
remanẽt obligata,quia delictũ nõ pẽdet ex regni adminiſtra
8 tione,&omnis poteſtas aliũ obligandi†a iure deſcendit,& ex
9 phibitis non ſurgit ius †niſi contra delinquentẽ,uel eius uni-
uerſalem ſucceſſorem, qui iuris ſucceſſor appellatur,l.quędã
§.is autem,de edend.cum relat.Bal.conſilio 271.caſus, in pri-
10 mo.& camera fiſci†duplex,uniuerſalis,& ſingularis,& an pu
blicatio facienda ſit ubi cõdemnatus,uel ubi bona ſita ſunt.
11 †dic in utroque loco reſpectu bonorum faciendam eſſe,ex re
latis pro communi a Claro,q.78.in lib. ſententiarum 5.in re
bus autem mobilibus in illo loco ubi deſtinatæ ſunt fallit ubi
poſt delictum tranſlatę reperiantur, quia etiam quod animo
perpetuæ translationis remaneãt affectæ,& ideo a iudice ubi
res illę a principio reperiebantur vendicãtur,l.fi.ff.de req.reis
Bal.conſi.346.ſuper 1.in 4.

12 Et nota quod fiſcus † dicitur corpus inanimatum conſen-
ſum per ſe non habens, ſed ſimpliciter repreſentans Bal.cõ-
13 ſil.363.in primo quæritur,& uenditiones gabellarũ non poſ
ſunt fieri niſi cum fiſco qui cameram repræſentat.

Supra diximus ſtipulationem factam ad fauorem camerę
per notarium vel priuatum ualere,declaratur vbi uerba dire
cta ſunt ad prędentem,ſecus ſi ad tertiũ, quod latiſſime expli-
catur a Couar.ſecundæ partis relect.§.quartus, in c.quamuis,
de pac.in 6.& lib.1.Variarum,cap.14. numero 13. Bald.con-
ſilio 113.ſuper primo,in 5.Pau.conſilio 171.in ſecundo, in ca
ſu,colum.2.ubi voluit nil referre.

14 At bene in dubio cenſeri conceptam, † in perſo-
nam

Digitized by Google

nam ſtipulatoris, ſecundum Raph. Paul. & Iaſ. l. ita ſtipulatus, in §. Griſogonus, numero 28. de ver. obl Rom. conſilio 441. colum. 2.

Hinc vbi partes deueniunt ad pacem, & promittunt illam ſeruare, & non contrauenire ſub pœna cameræ applicanda, licet verbum promittunt † in ſcripturam publicam redactum importet ſtipulationem, §. ſi ita ſcriptum, inſtit. de inut. ſtipu. & Doct. communiter in rubr. de verbo. oblig. Bald. conſilio 476 factum tale. li. 1. non tamen ſemper ſtipulatio nota
16 rij valet vbi reperiuntur deputati ex publico † ad locandum vel vendendum, quia notarius non habet auctoritatem pol-
17 licitationem recipiendum, ſed ſolum ſcribendi, ideo in † abſẽtia officialium deputatorum non valet pollicitatio, Bal. conſ. 7. in 5. factum.

Hęc tamen ſtipulatio per verbum promittens &c. dicetur
18 præſumpta, † eo quia in d. §. ſi ita ſcriptum ſunt illa verba, per
19 inde habetur, quæ † dictio non per omnia ſignificat, l. ſi deferente, ff. quibus modis pig. l. eum qui, ff. de iniur. l. ſi quis metallum, ff. de mun. & hono. l. vnum ex familia, ff. de leg. l. 1. l. ſacrilegij, ad le. Iul. pecul. & uerbum, habetur, fictionem ſignificat, gloſſ. in cap. tanta, qui filij ſunt leg. Bal. in l. ingenuum, C. de ingenuis & manu. Roma. ſing. 636. Cremen. ſingul. 34. li
20 cet † interdum ſit expreſſiuum ueritatis, Corn. conſi. 104. in primo. quod procedere videtur in ijs quæ iuris ſunt, Bal. in c. bonæ memoriæ, de appel. ubi de uerbo intelligitur, Cor. conſil. 281. in 4. Bal. in cap. contingit, ſub numero 3. de reſtitu. ſpol. &
21 dicitur ſimilitudinaria, ergo † non ponit idemptitatem, l. j. ff. de
22 arbi. & præſumptam † hanc uoluit glo. in l. 1. C. de contrahen. ſtip. adducens d. §. ſi ita ſcriptum, ad idem tex. in §. fi. de fideiuſ. ibi, uideri omnia ſolemniter acta, & ideo hæc præſumptio admittit probationem in contrarium, glo. in d. l. 1. C. de contra. ſtip. ar. l. ſciendum, de verbo. oblig. & ibi Iaſ. & de facili poſ
23 ſet oſtendi contrarium, quia vt plurimum † notarius concepit inſtrumentum cum illo uerbo, promittentes &c. nulla pcedente ſtipulatione, & ubi non apparet cui applicetur, † par
24 ti applicari, Paul. d. l. non eſt impoſſibile, de pac. l. fina. de litig. Bar. in l. illa inſtitutio, de hæred. inſt. niſi eſſet pœna legalis, quæ fiſco debetur, Bar. in d. l. agraria, de ter. amo. cum ſupra deduc-
25 tis, & clericus † vbi rumpit pacem, cui applicetur, Old. conſi. 17. Thema. col. fi.

26 Nec hæc noſtra conſideratio inutilis erit, quia voluntas † ex preſſa dicitur eſſe magis priuilegiata quam tacita, & præſum
27 pta. Soc. conſilio 51. in quarto. numero 27. & tacitum & præſumptum nõ extenditur † ſicut expreſſum, vltra verborum limites, clem. ſæpe, in ver. partibus, de verbo. ſignif. vbi gl. Abb. in ca. ſi quis contra, de foro compet. colum. 13. ver. ſed cum pdicta, & in c. quoniam contra, col. fi. de probat. & eatenus qua
28 tenus ſe actus extendunt, ex quibus tacita † vel præſumpta re
29 ſultat voluntas, debet extendi, † Felin. in c. cum acceſſiſſet, ſub numero 43. de conſti. colum. 13. verſiculo 2. limita. Dec. in ca. cum ſuper, de offic. deleg. & in l. 1. in 4. not. C. qui admi. & in rubri. de conſti. colum. 1. in fi. & conſ. 426. ſub nume. 19. Tiraq. in ll. con. gloſ. 7. nume. 10. Iaſ. in l. quæ dotis, ff. ſol. matrimo, volũtas enim tacita, quæ ex actibus colligitur, nõ extenditur ultra
30 illos actus, † nec minus actus noſtri voluntatii vltra quam gerantur, extenduntur Bald. conſilio 482. in primo. 5. parte deci. Pedem. 99. numero 16. l. fi. C ne vxor, pro mari. l. 1. §. Iul. ff. de
31 itinere actuque priuat. Pau. conſilio 305. viſis, numero 1. libr. 1. & 349. in fin. actus enim qui geruntur ex voluntate † expreſſa fauorabiliores ſunt, de facili extenduntur, arg. l. ſoluitur, ff. quibus mo. pig. vel hypoth. Pau. conſilio 316. primum, ſub nu-
32 mero 8. in primo, et quod tacitus intellectus non † extendatur, l. Titia, §. idem reſpondit, de verbor. oblig. & conſenſus tacitus nihil vlterius operatur niſi quatenus in eo perſeueretur l. voluntariæ, ff. de excu. tuto. Pau. conſilio 65. uiſo, in primo. Alex. conſilio 33. in primo. Natt. conſilio 77. colum. penul. &
33 actus † qui ſe habent per modum agendi potentiores ſunt, quam nuda patientia, c. olim, de reſti. ſpol. Natta conſi. 100.
34 nume. 12. idem in ſocietate † conſi. 482. 1. colum. 1. & maxime
35 in pœnalibus † in quibus non fit extenſio, l. cum quidẽ, ff. de libe & poſth. l. fin. de calum. l. Papinianus exuli, de minorib. et
36 in duobus † odioſis non debemus aliquod ſubauditum intelligere, l. ſi ita ſtipulatus fuero, §. Griſogonus, ff. de verbor. oblig. Oldr. conſilio 325. colum. 2. Thema. & maxime ſecundum ip
37 ſum, vbi in duobus læditur ius commune, † l. 1. C. de dot. pro. & nunquam ſaltem admittitur extẽſio ad caſum impropriũ
38 Ceph. conſi. 14. num. 26. † & præſumptiones vlterius non operantur niſi quatenus verba de neceſſitate inferunt. Bar. in l. Titium, & Mæuium. de adimen. tutor, §. altero. Alciat. conſi. 79. To. 3. li. 8. Bal. conſil. 187. in tertio propoſito, vbi priuilegium
39 perſonale nõ † egreditur perſonas, l. amiciſſimos, §. Lucius, ff. de admi. tuto.

Alias in hac ſtipulatione, ſic præſumpta ſub iſto verbo, promittentes &c. plures ſubauditentur & concurrẽt præſum
40 ptiones, videlicet in ſtipulatione præcedens, & ſubſequens interrogatio & reſponſio, quæ facti ſunt, item præſumeretur cõcepta in perſona ſtipulatoris, & ſatis eſt quod vnum effectum operetur, † gl. magna in ver. conſequuntur, ibi, & iis finibus. Pau. conſilio 348. Viſo, in 2. ſub numero 3. Old. conſilio 325.
41 duplicitas enim vinculi, † & ſic defectus multũ operatur, aut. Hoc ita, C. commu. de ſuc. idem in prohibitione alienationis
42 legis † & hominis, Rolan. conſil. 7. numero 77. in 3. Aym. conſilio 201. numero 18. conſilio 6. numero 59. Rolan. conſilio 3. numero 49. cum ſeq. in 3. vbi voluit ſuper pluralitate defe-
43 ctuum non admittendam in teſtibus diſpenſationẽ. † Gozad. conſi. 35. nume. 15. Aym. conſi. 6. nu. 56. & 54. nec iuramentũ ſanat duos defectus, Caſſa. conſilio 7. nume. 26. Bello conſi. 4. nec abſolutio a iuramento circa pluralitem iuramenti operatur, nec vna abſolutio a multiplici excommunicatione, nec vna ſufficit abſolutio a multiplici bãno Rolan. conſ. 3. Neuiz. conſi. 22. Ay. conſi. 341. Pariſ. conſi. 43. nu. 18. & conſi. 95. nu. 92. in 1. Menoch. conſi. 24. num. 15. & difficilius rumpitur ꝙ duplici vinculo ligatur, l. fi. §. ſi vero, ff. de adop. Rom. conſil. 194. col. 1. in propoſita, & 326. in præſenti. & ibi Mando. in addi. Alc. Tom. j lib. j. conſi. 19. Dec. conſil. 189. numero 11. nec
44 minus diſpenſatio ad duplicitatem † defectuũ extenditur Dec. in c. cum in cunctis, col. 1. de elect. conſilio 338. in 1. doc. l. 2. de
45 verb. obli. Bal. conſi. 490. in 1. ponitur quia exprimens † vnam inhabilitatem ommiſſam non comprehendit, at bene diſpẽſatio ſuper duobus defectibus comprehendit, vnũ † Bal. d cõſilio col. fi. & 399 in 2. Bal. & Iaſ. in l. beneficium, ff. de conſti. prin. l. ſi quando, C. de inoffi. teſ. & arg. de tempore ad locum,
47 † quia ſicut vnum tempus non poteſt diuerſos effectus operari, circa duos actus, quorum vnus venit ad alterum ſucceſſiue l. fi. C. qui admitti. l. eum qui, C. de inof. teſt. Roma. conſi 228. pro plena, numero 10. ita in caſu noſtro ſatis eſt effectum ſtipulationis operari, ideſt interrogationis, & reſponſionis, non autem quod in perſona alterius concepta cenſeatur, cõferũt relata ab Old. conſi. 325. Thema. Tiraq. in retract. glo. vni. nume. 31. fol. 304. nec minus conueniens eſt quod tacitum ex ta
48 cito oriatur, nec ex præſumptione † pręſumptio, l. ſeruum filij. de lega. 1. Bald. in l. 2. C. de iis qui ante apert. tab. Natta, conſi.
49 358. nu. 32. Imolenſ. conſ. 43. nu. 66. nec fictio † ex fictione, Bal.
50 in §. filia, de ſucceſ. feu. vbi ex tacitis † ſponſalibus non ſequitur matrimonium, ſed aliis opus eſt ſolẽnitatibus, vt per ſubſequens matrimonium fiat legitimatio, & neceſſaria ſunt inſtrumenta, ex relatis a Menoch. conſi. 16. nu. 13. vbi pro com-
51 muni, nec fictio † ex fictione oritur, Ruy. conſilio 75. lib. 1. ſub numero 5.

Sed hoc, quod tacitum non extendatur, ex vno ſolo, reddi
52 tur dubium, ex eo † quod conſuetudo ex facto oritur, & eſt tacitum, vt ſubtiliter probatur, in l. de quibus, ff. de ll. at con
53 ſuetudo extenditur ad actus ſimiles, † gl. in l. 1. C. quæ ſit longa conſuetudo, licet perſonam non egrediatur, Bal. conſ. 183. propoſitõ, in 3. Oldr. conſi. 237. perſpectis, Feli. in c. auditis, de præſcrip. & tantum dicitur habere de actu quantum de poten
54 tia, † Bal. in capitu. i. de feud. cogni. numero 9. & extenſionem non recipere. Pau. conſilio 412. in 1. in fi. numero 8. Bal. in c. 1. qui feu. dare poſ. nu. 21. Nat. conſi. 46. in j. Pariſ. conſi. 86. in 4. num. 12. & in alio, circa conceptionem huiuſmodi ſtipula
55 tionis aduertendum eſt, quia notarii † ſubiiciunt illa verba, ſub pœna cameræ applicanda, &c. quia verba huiuſmodi nõ ſunt exequutiua, & in perſona fiſci concepta, quia participiũ applicãda, reſoluitur. i. quæ applicabitur. Alexan. conſi. 129. in 1. Aym. conſilio 293. numero 5. ex quo uidendum erit, an ex
56 contrauentione huiuſmodi pœna ſit applicanda, † cum relatiuum ſine copula ſtet reſtrictiue, Bar. in l. ea tamen adiectio, ff. de leg. 1. doc. in l. omnes populi, ff. de iuſt. & iure, & l. j. C. de ſumma Trinit. nec alias applicabitur quam ſi erit applicãda, quod ſecundum omnes, erit ſtipulatione formaliter concepta, ar. l. ſi ſic, ff. de leg. j. l. locus, ff. de acq. poſ. Calcan. conſilio 49. Old. conſi. 164. Bal. Clarius, conſi. 114. in v. ſuper j. præterea
57 natura participii eſt conditionem denotare, † Barto. in l. ſtichus, de leg. j. vnde non inducit diſpoſitionem l. in ementis, C. de contrahen. empt. Barto. l. j. ff. de cond. & demon. & maxime, vbi participium concipitur ſine verbo, quo caſu non inducit neceſſitatem nec obligat: Purpur. in rubr. de edendo, niſi diceremus id non procedere ubi participium exequutioni adijcitur, quo caſu diſponit Bar. l. j. uer. 7. principaliter, de condi. & demon. & interdum neceſſitatem importat, Pau. conſi. 303. ſuper j. col. j. in j. vel niſi dicamus quod contraueniens pacti pacto lege, & cum delicto efficiatur indignus; Bald. d. capit. ſuper literis, ſub numero xvij. de reſcript. & tunc ſi quando
58 † lege efficitur indignus fiſco pœna quæritur, eo magis quando lege & pacto, cum delicto, fiſco ſit applicanda, quia pœna conuentionalis, quæ eſt appoſita ubi cum delicto efficitur indignus, videtur participare magis de pœna legali, quam conuentionali, quia diſpoſitio le-

Digitized by Google

galis dicitur magis potens, ideo trahit ad se minus potens, l. quæritur, de stat. hom. Bal. consilio 433. statutum, in 2. & assu-
59 mit naturam illius † cum quo maiorem habet conniuentiam, Bal. in rubr. de iuc. feu. nume. 6. ideo quãdo forma a mixto capitur in parte resoluta suam perdit essentiam, quia simplex destruitur a forma mixti. Bald. consilio 121. a capite, in 3. sub numero 7. vnde cum delinquens dicatur quasi contrahere. de obli. quæ ex quasi delict. nascuntur, & sit etiam obligatio ex lege, & pœna conuentionalis sit apposita super delicto, quod dicitur habere tacitam voluntatem, quæ est, dum delinquit dicitur delicti & pœnæ legalis naturam assumere, quæ notanda sed ad tollendum omnes difficultates, cauti notarii solemnem conficiant stipulationem, & hoc casu dicetur reipublicæ consultum, & sic tranquillitati, & paci cuius interest, vt in pace viuatur licet in statu ecclesiastico hęc difficultas cesset, cum prouisum sit apostolico decreto, vt omnes pœnæ huiusmodi fisco sine stipulatione quærantur.

SVMMARIVM.

1 *Ratificatione an opus sit in pace.* †
2 *Pax ante ratificationem an dicatur rumpi.*
3 *Actio an quæratur sine cessione.*
4 *Ratificatio non trahitur retro ad præiudicium tertii.*
5 *Fiscus non reperitur priuilegiatus, nisi in expressis.*
6 *Ratificatio facto inducitur, & facta sunt verbis fortiora.*
7 *Ratificatio ex scientia inducitur, scientia ex simultanea habitatione.*

QVAESTIO CXXXII.

Modo necessarium erit videre an ratificatione opus sit in pace.

1 †& Dec. consilio 226. numero 7. Bar. in l. si vxor, §. pen. ff. de adult. ait, quod si facta pace ante ratificationem sequatur per complices, vel alios in pace comprehensos, offensio, nõ com-
2 mittitur pœna, †vt post Bal. & multos alios refert Paris. consi. 78. col. fi. in 1. & 12. in 2. nu. 110. & 12. nume. 17. in 4. & 82. in j. Mar. sing. 337. Cur. Sen. consi. 52. nume. 12. idem in donatione Dec. consi. 441. & in l. contractus, nume. 13. & 17. de reg. iur. & Cagno. nu. 25. & in reg. inuito, & l. si quod, & l. si librarius, eo. titu. & l. 2. C. de pac. inter emp. & an utilis sine cessione quæ-
3 ratur †ante ratificationem. Soc. consi. 126. in 2. col. 2. idem q̃ ante ratificationem non quæratur. Rubeus, consi. 113. Bertr. consilio 1. numero 16. in 2. & 116. nu. xv. & consi. 3. nume. 22. Hinc, si quis pro se & complicibus pacem fecit, quorum unus ante ratificationem offensus est, sequens ratificatio non tra-
4 hitur †retro in præiudiciũ tertii, gl. in l. obseruare, §. post hæc. vbi Bal. subtiliter exornat, de offi. proconsul. Dec. & Cango. in locis citatis, & in l. semper, nu. 15. 16. 18. & infra tempus habile necessariam esse ratificationem, Dec. consilio 220. 246. Alex. consi. 135. in 2. Tiraq. in tetrac. §. j. gl. x. nume. 85. & in iure consti. parte 3. limi. xxx. Paris. consi. 144. in 4. Goza. cons. 14. nume. 8. consi. 31. nu. 9. Grat. consi. 36. num. 33. in 1. Bal. in l. fin. C. ad Maced. Pau. consi. 171. in 2. & 195. in 1. Rolan. consi. 19. in 1. Clarus de do. q. 12. 13. Alc. in c. cum contingat, nume. 333. de dona. Gomes de non tollendo iure quæs. super reg. canc. Paris. consi. 77. in j. Plo. in l. si quãdo, C. Vnde vi. nu. 12. in prin. Pau. consi. 171. in 2. Abb. consi. 86. in j. Ant. de But. in ca. cum veniisset. de rest. spol. & in c. accedens, de prob. Bar. in l. stip. ista, §. alteri, de verb. ob. Soc. consi. lj. in 4. Dec. cons. 247. 432. num. 26. 464. cum multis a Cephalo relatis, cõsi. 33. nu. j. Natta, consilio 189. & in proximioribus terminis Soc. Iu. consi. 103. in 3. Paris. consilio 13. in 4. 75. in j. idem in pia causa Dec. d. l. semper. de reg. iur. Grat. d. consi. 12. in j. & 36. & ius acceptandi ad hæredes an transeat, l. si ego, §. si res, de iur. Pau. consi. 195. in 2. idem in donatione, Alc. consi. 119. Tom. 3. lib. 9. Cagno. in l. quo tutela, §. ne pacisci, de reg. iur. volens ius quæsitum ex stipulatione, sed reuocabiliter Tiraq. de iure constit. tertia parte limi. 30.

5 Nec fiscus †in hoc priuilegiatus reperitur l. item ueniunt, §. priuatorum, de pet. hæred. ideo doctrina Barto. in l. j. de iure fisci debet intelligi sequuta ratificatione Paris. consil. 77. in j.

Contrariam sententiam, quod non sit necessaria ratificatio, †nec minus locus sit reuocationi Soc. iun. consilio 118. nu-
6 me. 15. in 2. Paris. consi. 14. in 1. nu. 28. Dec. consi. 229. Rub. cõsi. 127. Guid. pap. q. 46.

Sed hic videndum erit quomodo inducatur ratificatio
7 †Dec. in rub. de pac. consi. 58. voluit ex scientia Ruy. consilio 174. in 3. Roland. consilio 4. numero 28. in 1. & 16. numero 40. Bald. consilio 392. in j. anno, & 422. in ciuitate, in eodem, & facto induci ratificationem, ex ijs quæ dixi supra in alia qõne, & ex cohabitatione scientiam indicari. Rolan. d. consi. 19. nume. 39. & 40.

SVMMARIVM.

1 *Procurator an teneatur nomine proprio, si fecit pacem pro alio.*
2 *Procurator contrahens sine mandato, ipse remanet obligatus, idem vbi ad ipsum pecunia deuenit. 3. & sub nume. 13. idem vbi & pro hæredibus se obligauit.*
3 *Nominis proprii præpositio an aliquid referat in obligatione procuratoris,*
5 *Procuratorio nomine an dicatur contrahi vbi de officio fit mentio in obligatione, & reuocatio est intimanda.*
6 *Procurator super causa aliena contrahens alieno nomine contrahere dicitur.*
7 *Institor in vltro citroque obligatoriis non remanet obligatus, quid in negociorum gestore, nu. 8.*
9 *Factum filii & institoris patrem obligat.*
10 *Procurator si in persona sua concepit obligationem, tenetur.*
11 *Procurator quando fecit mentionem officii an teneatur.*
12 *Procurator nomine alieno non tenetur, si constat de mandato.*
13 *Institoris & procuratoris differentia, & an factor nomine proprio teneatur.*
14 *Procurator in iudiciis non remanet obligatus.*
15 *Tutor an teneatur nomine proprio.*
16 *Procurator in Romana curia ad expensas tenetur, & mandatum speciale in 48. casibus necessarium.*
17 *Mandatum ad ineundam pacem morte non expirat.*

QVAESTIO CXXXIII.

1 **Supereſt videre,** an procurator vel alius negociorum gestor, †qui alterius nomine pacem contraxit, finito officio remaneat obligatus, & vbi certum est de mandato, finemque mandati nõ est egressus, exacto officio, mandantem, non ipsum obligatũ remanere Paris. consilio 78. in j.

Et hoc procedit, vbi nomine officij contraxit Bartol. in l. 1. §. nunciatio, de no. ope. nunc. secus si procuratorio nomine idem in procuratore habente generale mandatum, vt ibi Crot. numero 41.

Aut non constat de mandato, & ipse procurator remanet
2 obligatus †l. meũ, ff. de inst. Pau. in l. si pupilli, §. 2. nu. 2. de neg. gest. per l. eum qui. ff. si cer. peta. etiam quod procuratorio nomine egerit Bal. in l. multum, numero 4. C. si quis alteri vel sibi. Ang. in l. Plautius, de procur. vbi uoluit quod si non ostendit mandatum, ipse remaneat obligatus, Dec. in l. si institores, ff. si cert. pet. col. fi. declarans Ange in l. 4. ff. de re iud. remane-
3 re procuratorem obligatum, †vbi ad ipsum pecunia deuenit, Ronch. in l. eandem, numero 172. de duobus reis. Soc. consilio 183. num. 7. in 2. & idem Ronch. nu 272. ita qnod necessarium sit esse procuratorẽ, ad hoc ut dñs teneat, Bal. in l. si quis seruo sub n. 2. ff. q̃ cũ eo, Ang. in l. procurator q̃ p̃ euictione, de p̃c.

Aut constat q̃ Titius se nomine proprio obligauit, sed in fine subdit aliqua uerba, ex quibus deprehẽdit q̃ nomine alieno, vel super re ad alium spectante q̃xit, & isto casu Dec. cons. 510. sub nu. 4. ait multum referre, an nomen propriũ prius sit expressum, vel nomẽ officij, & Bar. in l. qui mihi donatum, de donat. edocuit quando q̃hatur nomine proprio, vel nomine officij, col. fi. & Boer. decis. 173. sub nu. 6. sed illam differentiam, an sit præpositũ nomen propriũ, vel appellatiuum, dam
4 nauit, & bene in d. decis. & Bar. in l. cum post mortẽ, §. 2. vers. Venio ad fm, ff. de admi. tut. ait, † præpositio nominis proprii non referre ubi q̃hitur super re ad pupillũ pertinẽte, & qñ q̃ctus habet plures particulas, si in una sit mentio de officio, in cæteris repetita censetur, Bar. in l. qui seruũ, ff. de verb. ob. & in §. Grisogonus, col. fi. Bal. in l. procurator q̃ pro euictione. de p̃c. per l. Lucius, de fideicõ. lib. Bar. in l. codicillis, §. fi. ff. de an. leg. Bar. in aut. q̃ locũ, C. si secundo nup. sed hoc vr̃ q̃ tex. in l. si ita
5 quis, de verb. ob. & Bar. declarat in d. §. Grisogonus, col. pe. ad idẽ, q̃ ubi in una parte fit mentio de officio, in cæteris remaneat qualificatus, †Bar. d. l. qui post mortem, §. tuter, ff. quod cum eo, Ruy. consilio 94. numero 7. in j.

Idem in re ad alium pertinente, quod procuatorio nomine censeatur q̃ctum, †Bar. in d. l. si post mortem, vers. casu, l.
6 fi. ff. quando ex facto tut. Crot. in l. 1. §. nunciatio, ff. de no. op. nunc. idem dicendum putarim ubi ille cum quo contractũ est scit secum q̃hentem procuratorẽ, Bar. in d. l. qui mihi donatum, col. pen. & Crot. in citato loco, numero 47.

Adden. est, quod vbi nomine officij se obligauit, noĩe proprio non tenetur, Bar. d. §. nunciatio, nec refert an dicatur, p̃ tali, vel nomine talis, Pau. in l. si pupilli, ff. de neg. ges. & ibi Ange. col. 2. & Bal. in l. si venditor, C. si tut. & d. l. procurator qui pro euictione, 2. lec. in fi. vbi idem Ang. idem ubi literę sunt ostensæ. Ange. d. l. si pupilli, nec reuocatio tenet niti sequuta intimatione, ut in resignatione beneficij. Barb. consilio 48. in 4. Rebuf. de concor. Franc. folio 113. col. j.

Aut sumus in contractibus ultro citroque obligatorijs,
7 & tunc † si loquimur de institore, & isto casu nullatenus remanet obligatus, & ita procedit tex. cum gl. in l. si mancipijs,

Digitized by Google

pijs,ff.de inſt.& loquitur Sylua,conſ.8.quia nomine officij dr̃ contrahere Bart.Ang.& Paul.d.l.ſi pupilli. Soc. in conſi.154. in 2. Ripa in l.4.col.3. ff. de re iud.Natta,conſi.461.declarat Affl.deciſ.82.

Aut ſumus in factore vel negociorum geſtore, & tunc ipſum quoque remanere obligatum† aduertit Pau.& Dec.in l. ſi inſtitorem.Ronch in l.eandẽ,numero 137.& Dec.in conſ. 510.in fi.Quia in inſtitore ad dominum ſolum cenſetur habitus reſpectus,& factum inſtitoris dominum obligare,filius patrem† dum patitur illum ſic negociari, Afflict. deciſ. 308. Pariſ.vbi copioſe,conſi.93.in 1.& pro facto inſtitoris teneri dominum vbi præpoſuit,& eius nomine cõtraxit, Menoch. conſ.98.nu.74.Ruynus,conſi.157.in 5.

Aut conſtat quod erat procurator,& officii habetur mentio,ſed obligatio de ſoluendo reperitur concepta in perſona propria,& tunc utrunque, † & dominum,& procuratorem teneri uoluit Bal.in l.ſi literas,C.manda.l.ſi quis multum, C. ſi quis alt.vel ſibi ſub.num.8.Ang.in l.ſi pupilli,§.2.ſub num. 5.& ibi Bar. & Alb.& Bal.Soc.Iun.conſi.27.in 2.nume. 9.Imo † ſi procuratorio nomine contraxiſſet, utrunque obligãdi animum habuiſſe cenſendum eſt,ut Abb.in d.l. ſi pupilli, & quando vadit cum mandato,& in perſona ſua obligationem concepit adhuc teneri.Paul. determinat in dicto loco, & maxime ubi ſe ſoluturum promiſit,l poſt mortem,§.2.uer ſic.erant autem,glo.in l.ſtipulatio iſta.de verb.ob.Natt.conſi. 261.nume.11.& Boer.d.deciſ.73.ſub numero 6.Cor. conſilio 6.numero 6.lib.2.Boer.q.80.ſed vbi de legitimo mandato cõſtat,† procurator nec de euictione tenetur,& idem in tutore quod non teneatur.Menoch.conſi.58.nu.58.& in iudiciis ſufficit produci ante excluſionem productionis Bal.in l. falſus, C de fur.

Idem vbi dominus abſens eſt,quod procurator obligetur, Pau.in l.j.§.exercitorem,de exercit.& allegat,l.eum qui, ff. ſi cert.peta.& ita tenuit Soc.qui multos caſus proſequitur, cõſi. 154.col.fi.uer.6.Ronch.d.nume.173.licet Dec.in d.l.ſi inſtitorem,ſi cert.peta.videatur uelle hanc reſolutionem eſſe dubiũ ipſe tamen loquitur in inſtitore,cum quo maxima eſt differẽtia † & unius negocii non dicitur inſtitor,Bar.d.l.ſi inſtitorẽ. Gram.conſi.ciui.17.

Secus in factore,uel alio particulari negociorum geſtore, vt ipſe Dec.aduertit in ver.non obſtat ratio Pauli, & Ronch. d.nu.172.& Affl.d.deciſ.& Pariſ.conſi.93.in 1.

Idem vbi procuratori eſt aliud queſitum Ang.in d.l.ſi procurator pro euictione,& Soc.d.conſ.154.licet Sylua in conſi. 8.reddat dubiam,& Roncha.in dictis locis, uide per Bartol. in d.l.qui mihi donatum,de dona. Bald.in rubr. C.de contra. emptione.

Idem quod procurator dicatur ſe obligaſſe quando & hęredes obligauit Soc.in d.conſi.& Gramm.conſi.ciuili 17.Bal. in l.ei qui quod cum eo,ubi enim habetur mentio ſucceſſorum dicitur obligatio in rem ſcripta Bal.conſil. 159. ſuper in 3.Iaſ.l.1.de conſt.prin.Rebuff.in concor.Fran.de col. fol. 243. Quid ubi obligatio principalis nomine non ſubſiſteret? dic nec in perſona procuratoris, ualidam remanere,Rom.conſ. 132.Iaſ.in l.non dubium.C.de ll.unde ſi procurator promiſit de rato , & dominus non tenetur , nec procurator remanet obligatus,l.iuſiuran.§.procurator,vbi Alexand. & Docto.de iureiuran.

Aut loquimur in iudiciis,& ſolus dominus tenetur l.Plautius,ff.† de procur.Bar.al.& Ang.in d.l.procurator pro euictione Natt.conſ.641.

In officijs uero† authoritate publicis utilitate priuatis , nõ teneri tutores,Boer.d.deciſ. 80. cũ relatis copioſe a Menoch. conſ.58.& Soc.154.niſi nomine proprio ſe obligaſſet, quod declara per Gabrie.de rerum alie.conclu.2.

At in Romana Curia per domino abſente ac expenſas remanet obligatus procurator, vt † per Veſtrium libr. 3. in praxi iud.in annot.nu.8.Boer.deciſ.15.& 48.caſus enumerantur a Rebuf.in concord.Fran.de Regu.ad prelatum non facien.fol. 99.vſque ad fol.106.

Ad vnum ultra præmiſſa aduertendum eſt, † quia mandatum ad pacem ineundam morte non expirat,Iaſ.& Dec.in l. eius qui.§.placebat,ff.ſi cer.pet.Marſ.ſing.54.Gabriel, q. 2.de procur.nu.39.

SVMMARIVM.

1 *Filii vel vxoris offenſione an pax rumpatur.* †
2 *Pater dicitur ficte offenſus,idem in uiro nu.4.*
3 *Stipulationes ſtricte intelligendæ.* †
5 *Hæres quomodo in pace contineatur.*
6 *Hæredum appellatione primus continetur.*
7 *Pace facta pro ſe & hæredibus,uno offenſo contra omnes cõmittitur pęna.*
8 *Priuilegium patri conceſſum an ad filios extenditur.*
9 *Filius & vxor retinent priuilegium participatiue.*
10 *Poſtulare prohibitus coram præſide,quid coram delegato.*
11 *Vxorem offendens an incidat in pœnam offendentis virum.*
12 *Statutum loquens in patre,ſeu uiro non procedit in filio vel uxore.*
13 *Vxorem offendens ficte virum offendit,nec uxor uenit rerum appellatione.*
14 *Vxore vel filio offenſo,actio patri & viro competit.*
15 *Iniuria illata filio vel uxori reſpectu finis patri & uiro dicitur illata.*
16 *Vxor vna caro cum viro.*
17 *Pax an dicatur rumpi per offenſionem factam filio,vel uxori.*
18 *Filius dicitur pupilla oculi paterni.*
16 *Iniuria facta monacho an dicatur facta monaſterio vel patri.*
20 *Monaſterio an competat actio iniuriarum.*
21 *Pecunia data pro pace,cui quæratur patri,an monaſterio.*
22 *Priuilegium conceſſum viro an ad vxorem extendatur.*
23 *Vxor an ex perſona viri uitet torturam.*
24 *Pax an rumpatur ex offenſione facta uxori uel filio.*
25 *Pax an rumpatur per famulos,& an ex offenſione conſanguineorum.*

QVAESTIO CXXXIIII.

Sed an offenſo filio uel vxore alterius ex paciſcẽtibus dicat̃ rupta pax? † & Tiraq. late diſputat in ll.cõnu.gl.2.nu.23.uſque ad nu.57.& Io.And. in reg.iur.uidetur tenere quod non,quia † ficte,non vere,dicit̃ offenſus principalis,l.eum qui,in fi. ff. de iniur. Aret. in l.2.ff. ſol.mat.Dec.in l.quoties,ff.de reg.iur.Quia ſtipulationes ſunt † ſtricte.Intelligendæ,l.conſtitutiones,ff.ad muni.l.quod uero de ll.l.3.§.hæc verba,de neg.geſt.& cum pater filium, uxor virum ficte repręſentet,ſtipulatio pœnalis † ad illam non extenditur,l.4.§.Cato,de uerb.obli.vbi Bar.& ibi Ripa nu. 98. quia prouiſio iſta eſt finalis.

Confirmatur, quia hæres reptæſentat perſonam defuncti priuatiuę†.Dec.conſi.445.non tranſmiſſiue,ideo in ſtipulatione de non offendẽdo non dicitur contineri Are.in d.§. Cato. col.antep.& l.ſi ſtipulatus fuero,co.1.& ubi pro hæredibus eſſet promiſſum,non niſi de primo hærede hæc promiſſio intelligeretur,quia in materia non tranſitoria de primo intelligitur.† Cagno.in l.qui per ſucceſſorem de reg.iur. Alex.conſi. 95.in 6.Bal.in l.ſi.& ibi Iaſ.C.de hæred.inſti.Bal.in l.multa,de cõd.& de.Dec.cõſ.81.Cor.cõſ.179.in 3.Tiraq.ĩ §.hoc ſermone,nu.32.& 75.ſecus ſi de hærede mentio facta foret,qa facta pace pro ſe & hęredibus,& pluribus relictis deceſſit ſi unus offendatur, pœna contra omnes inſolidum committitur † ex relat.a Ripa in d.§.Cato,nu.39.& ſeq.licet Alc.nu.186.Claud. num.38..de communi in contrarium teſtetur.

Accedit id,quod uoluit Are.in conſi.130.conſultiſſimi Deci.& Alcia.in l.j.ff.de in ius vocan.& conſ. 101. Alexandriæ,l. more de iuriſ. om.iud. quia non uidetur † par ratio priuilegii conceſſi patri,ꝙ ad filios extendatur,l.ex moris,§.iſte,de pœnis,l.1.C.qua ætate,nec ſtipulationis,quæ eſt ſtricti iuris,ſicut ſtatuti,quod ſi animaduertit in offendentem poteſtatem† nõ plectentur æquali pœna offendentes filios poteſtatis,Bal. in l. j.C.ſi rector prouin.quia vxor & filij dignitatem obtinent participatiue,& in conſequentiam,non principaliter, ut in prohibito poſtulare coram præſide,† non dicitur coram eius legato cui in conſequentiam communicatur,Bar.in l.quod prĩcipi,de leg.2.l.j.de offi.præſid.quia fortius eſſe dicitur,§.ſi vaſſallus,ubi Bal.de impub.idem in dignitate uicarij qui dicitur adhuc idem cum epiſcopo habere tribunal,l.j.vbi Bar.ff.quis & a quo,c.j.de conſue.in 6.& Dec.in ca.quoniam Abbas,de offi.del.& dignitas vxoris dicitur† ob mariti reuerentiam,c.ſi quis ſuadente,17.q.4.c.j.de cleri.coniu.in 6.vbi Io.And.Doc. in ca:2. de foro compet. vbi Fely.& Rip.in l.fi.C.de reuo. do. vbi loquuntur in uxore clerici in minoribus conſtituti, & cõiugati,& cum non ſit eadem ratio viri & uxoris, ideo pęna vel municipalis uel conuentionalis ſtatuta in offendente uirũ non procedit in offendente uxorem,c.quod Dei, de ſtat.mo. c.canonica,de ſent.excom.l.lul.§.hoc caput,de rit. nup. quia dignitas† vxoris non eſt principalis,ſed in conſequentiam, & ſtatutum & ſtipulatio intelliguntur in caſu vero,l.quod uero ff.de ll.l.cõſtitutione,ad muni.l.3.ff.de neg.geſ.& ficte vir uel pater dicitur offenſus,† Aret.in l.2.ſolut.mat.l.eum qui,de iniur.Rol.conſi.24.nu.39.in j.& vxor non uenit rerum appellatione,arl.in pecudum,de vſur.et in pœnalibus non fit extenſio.Rom.conſi.150.

Cõtrariam opi.quod per offenſionem uxoris dicatur rumpi treugua† uel pax,patet,quia nomine proprio cõpetit actio vt poſt Bar.quẽ refert Bal.in §.ſitr quib.mo.ſeu.ami.& Are.ſibi ẽtius in d.§.Griſogonus, et offensã patri dici illatã ex eo ꝙ actio pœnalis eidẽ cõpetit,ſm Bar.in l.ambitioſa,de decr.ab ordi.facie,& iniuria facta pri dicitur facta filio,Luc.in l.cum ſcimus,C.de agri.& cenſ.lib.x.col.5.illamq; remittit. Clarus, q.58.ver.quæro nunquid.& licet prioritate naturæ filio facta dicatur,& in conſequentiam patri,tamen reſpectu finis,† videlicet

Digitized by Google

delicet intentionis delinquentis, vterque principaliter dicitur iniuriatus. quod intelligendum est, nisi prouisio mentionem faceret de iniuria personali, quia casum fictum non comprehendit.

Hanc eandem conclusionem, quod propter iniuriam factam vxori, & filio, & viro, & patri, facta dicatur, & sic pax dicatur rupta. Alci. in l. 4. §. Cato, in 7. q. Bart. conferunt relata a Tiraq. glo. 2. nume. 67. in ll. con. & ex eo, quia uiro actio nomine proprio competit. l. v. §. eum qui, de iniur. l. eum qui nupta. §. iniuria, vbi Bar. de iniur. Affli. §. iniuria, numero 46. de pace iur. fir. & quoniam vna caro, vt dixi infra q. 134. & Are. consi.
16 121. & §. 1. inst. de nup. idem in filio †quod vna caro cum patre dicatur, quod ciuili modo procedit, vt in seq. q. dicetur, &
17 magis pater timet de filio quam †de se ipso, l. isti quidem, ff. quod met. cau. Soc. iun. consi. 77. nume. 17. 38. in 1. & consi. 59. num. 13. conferunt relata a Paris. consi. 64. in 433. in 1. nume. 67. & 22. & 23. in eodem. Mars. sing. 643. Ronch. in l. id, quod, de duobus reis. l. eum qui nocentem, de iniur. Crot. in d. §. Cato, num. 39. Mars. consi. 1. nu 17. 18. Ias. in fortioribus terminis in l. 1. C. de ind. uid. l. 1. ff. de no. ope. Soc. in l. mulieri, de condit. & dem. Mars. de fideiuss. nume. 231. Bar. & Alexan. in d. §. Grisogonus, & hanc conclusionem sequerer vbi nō superuenit alia causa, quæ ex eadem causa dicetur pax violata, Imo. in c. secundo, de renun. Iac. nouel. in praxi crimi in vltima parte, Bal. l. j. §. domi
18 ni, ff. ad Sil. & in l. 1. C. si rect. prouin. & ex eo, †quia qui tangit filium meum dicitur tāgere pupillam oculi mei. Luc. in l. vni, C. publ. læt. versiculo 20. & Bald. in aut. habita, C. ne filius pro patre.

19 Hinc iniuria †facta monacho dicitur facta monasterio, Bar. in l. præses, C. de transf. Abb. in c. parochianus, c. non dubium, c. cum contingat, de senten. excommu. Bal. in l. qui accusare, C. qui accus. non pos. Alex. ad Bar. in l. 1. §. filiofami. de iniur. &
20 experitur actione iniuriarum, c. cum delideres, de sen. excom.
21 sed an †pecunia soluta pro monacho interfecto, patri, vel monasterio debeatur, Rom. consi. 460. voluit monasterio vel Abbati deberi, Dec. in c. in præsentia. nume. 17. de prob. & de cōmuni testatur Alci. in d. §. Cato. Vide Boer. decis. 121. numero 9.

Teneas tamen primam partem, cum qua concordat Plac. in epit. delict. in c. 6. fol. 90. refert Clarus. q. 58. in li. crimi. ver. vlterius quæro.

Accedit, quia priuilegium clericis concessum non exten-
22 ditur ad vxores, †Cyn. in l. vlti. de iniur. l. medicos, C. de profes. & med. lib. x. l. eos, vbi Ioan. de Plat. C. de fabricen. l. sacris scriniis, C. de proxi. sacr. scri. l. vlti. C. de priui. scho. l. fi. C. de prin. agen. in rebus, & an propter priuilegium viri uitiet torturam
23 vxor †Ioan. de Pla. in l mulieres, C. de dignit.

Ideo stante opi. conflictu Placa respondēdo omnibus obiectis in loco citato, fol. 95. sub dubio reliquit q.

Sed mihi magis placet, quod si offendat vxor, vel filius ex
24 eadē causa, quod pax dicatur rupta, idē in alijs †cōsanguineis, Tiraq. de pœnis, causa 51. nouel. d. praxi. nume. 39. 79. & maxime respectu finis, Aret. in d. §. Grisogonus, & quanto magis vbi simultanee habitarent, Bar. in l. 1. C. de epis. & cler. c. repellantur, de accus. Blanc. de indi. q. 165. & ne fraus de persona ad personam fiat, & in uindicta transuersali, quæro atrocior esse videtur ex forma constitutionum, & Motus proprii sanctissimi D. N. papæ.

Sed an associans principalem dicatur pacem rumpere,
25 Crot. nume. 34. in §. Cato, quid si per famulos principalium qui in rixa interuenerunt. an pax rumpi dicatur, Cors. de priui. pacis, nume. 28. 82. Nouellus allegat tract. nume. 81. Bal. in l. obseruare, de offi. proconsu. Bar. l. j. §. si familiæ, de publ.

SVMMARIVM.

1 *Pater si pacem facit pro se & filijs ante ratificationem filij non obligantur, quid in patre 2.*
3 *Prter promittens pro filio, factum proprium dicitur promittere 4.*
5 *Filius vna caro cum patre.*
6 *Vxor vna caro cum viro.*
7 *Pater remittit iniuriam factam limitatur nu. 12.*
8 *Aestimum patris estimum filij.*
9 *Securitas data patri, & filio data censetur.*
10 *Filius in officiis an cum patre concurrat.*
11 *Pater an obliget filium ad religionem.*

QVAESTIO CXXXV.

Quatenus supra diximus in q. præcedenti, quod ex offensione filij vel vxoris dicit rupta pax, vel treugua.

Ampliatur procedere vbi duo principales per se & filiorū nomine pacem inierint, & filij principalium se offenderint,
1 ante ratificationem, †quia quantum ad obligandos principales quoad pœnalem conuentionem, cum teneantur curare & facere iuxta conuentionis formam, nulla opus erit ratifica tione, Dec. consi. 531. in fi. Mars. consi. 9. nu. 48. Cor. consi. 40. in secundo. Mars. in §. aggredior. & sing. 531. 653. 397. Goz id. consi. 31. nu. 16. & seq. at bene quo ad obligandos ipsos filios,
2 †quorum nomine pax inita reperitur, ratificatione opus erit Ang. consi. 75. Pau. consi. 171. in secundo in casu, Dec. d. consi. 531. 226. 247. nume. 5. Cur. iun. cōsi. 52. nu. 15. Afflic. decis. 300. Paris. consi. 78. nu. 49. in primo. Soc. iun. d. consi. 103. Ale. in l. quod meo, ff. de acq. pos. & principales lege conuentionali teneri. Paris. consi. 109. in primo, col. 9. Mars. sing. 327. Ratio est, quia principales promittēdo de rato factum propriū dicunt
3 †promisisse, Cor. consi. 26. li. 1. col. pe. & ps. 2. Pau. consi. 350. dicta emendatio. col. 2. in secundo. & maxime in promissione facta
4 pro filio, vt ibi Pau. licet ficte factum filij † dicatur factum patris, & sic principalis, Cor. consi. 35. in tertio. ad quod principalis tenetur, Maran. dispu. 7. Cor. d. consi. 40. in secundo. & in fi
5 liis præcipue qui dicuntur vna caro †cum patre, l. j. de iniur. Marsi. consi. 82. nu. 9. quod Bal. in c. quæ in ecclesiarū, sub nu. 42. declarat ciuili modo procedere, de cōst. & de vxore quod
6 vna caro cum viro dicatur, †Pau consi. 164. in 2. col. 3. in præsēti. Tiraq. in ll. con. glo. 2. nu. 57. Goz. consi. 7. nume. 29. Mars. de raptu uir. l. j. Luc. l. scimus, C. de agri. & cens. li. x. ideo vt in præ
7 cedenti diximus, iniuriam factam filio pater †remittit, Aus. ad decis. Tholos. 241. Boer. decis. 120. Maran. de ord. iud. 6. parte nume. 67. & sequen. Luc. d. l. scimus, Clarus d. q. 58. in lib. sentē tiarum 5. uer. quæro nunquid. quod verum est uirum unam carnem cum vxore quo ad sobolem procreandam, Are. cons
8 121. æstimumque †patris dicitur filii. Ias. l. sciendum, qui sat. co.
9 & securitas †data patri, & filio data censetur. Io. de Platea, l. j. C. de mun. & hono. li. x. & ibi habetur quando filius concur-
10 rit in officiis cū patre, & iniuria filii † dicitur patris, l. lex Cor. C. de iniur. Ias. in l. vni, C. de ind. uiduit. tol. & pro fame licet illum alienare. l. j. C. de patribus qui filios distrax. §. si pupillus, l.
11 si venditor, de in diem adiect. & an possit † obligare ad religionem, l. ne diutius, C. de agr. & cen. Host. in §. sed utrum, de reg. iur.

Limitatur non procedere in iniuria a consanguineo facta, item in iniuria violati thori, quia pater remittere nō pōt. Bar. in l. qui incest. §. fin. de ui pub. Bar. & ibi Ale. in l. inter libe ras, §. filiusfam. de adul. Bal. Nouel. de dote, 4. parte, ver. 30. priuilegium. Placa. d. loco. ver. alius casus, fol. 90.

SVMMARIVM.

1 *Pacis contractus an correspectiuus sit.*
2 *Correspectiuorum ratio dicitur uniformis. 4. vbi remissiue.*
3 *Ratificare recusans eius commodo priuatur.*

QVAESTIO CXXXVI.

Id quod dictum est patrem principalem quoad pœnam conuentionalem ex facto filij obligari, quia factū propriū dicitur. Limitatur non procedere vbi alter filius nominatim se a pace exemerit, Dec. consi. 531. nu. x. quia vbi est principalis offensus reperitur exemptus, non tenetur, quia iniquum esset q alios haberet obligatos, ipse vero reperiatur exēptus, Bal.
1 cōs. 195. laudare. in 2. quia cōtractus pacis †dr correspectiuus, & correspectiuorum uniformis debet esse ratio, & ad positionem & remotionem unius sequitur positio & remotio alte-
2 rius, †Bal. in c. nihil. nu. 7. de elec. Alc. consi. 73. Tom. 3. li. 8. & il
3 le qui recusat, †eius commodo priuari debet, c. 1. §. porro, quę fuit prima causa benef. am. Ana. ubi Bolo. cōs. 7. & hæc & multa alia allegabam in quadam causa Firmana corā me vertēte contra fiscum in ciuitate nobili Firmana, & argumētū a cor-
4 relatiuis †vbi procedat vide per Gabri. concl. 3. de ll. & consti.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum speciale in pace ineunda necessarium.*
2 *Mandatum generale non sufficit, & anciani iniuriam vniuersitatis non remittunt.*
3 *Syndicus non remittit iniuriam.*
4 *Prælatus an iniuriam ecclesiæ factam remittat.*
5 *Monacho interfecto, an filius ante monachatum, vel abbas remittat.*
6 *Procurator cum libera an possit facere pacem.*

QVAESTIO XXXVII.

1 Hinc infertur, quod ad pacem ineundam, mandatū spe-
2 ciale requiritur †nec sufficit generale, †vnde anciani iniuriam factam vniuersitati non remittunt, Bal. in c. j. §. iniuria, de pace iu. fir. nu. 6. & ciuitati actionē cōpetere, Affl. nu. 54. Bar. & Doc. in l. præses, C. de transf. nec minus hoc syndicus
3 †facere potest, quia donatio istis nō est ꝓmissa, quia est dilapidare

Digitized by Google

dare,l.1.ff.de tuto.& cura.l.prohibere,§.plane,ff.quod ui aut clam.etiam si haberent liberam administrationem l.mandato generali,ff.de proc.Bar.in l.iusiuran.§.defensor,de iur.Alc. in l.præses.supra cit.Natt.consi.641.

4 Sed an prælatus†iniuriã ecclesiæ factam remittat sine consensu capituli. Placa. quem citat Clarus d. q.58. versicu. pręterea quæro,tenet pro communi,quod non, & monacho in
5 terfecto†qui filium ante monachatum susceptũ reliquit an ius remissionis sit ecclesiæ uel filij,Clarus pro communi,ver. vlterius quæro,quid de tutore,idem in uer.an tutor,& posse pro communi.lo.de Ana.cons.88.Soarez. in li. recep. opi.in ver.pacem.

6 Idem de procuratore†cum libera,uersi.sed an procurator, Barto.in l.conuentionum.de pac.& in capit.1. de treug.& pace.vbi not.

SVMMARIVM.

1 *Pater,vbi prohibere potuit filium & non fecit,dum pzci contraueniebat, vtraque pœna tenetur.*
2 *Promittens non facere,tenetur curare ne fiat.*
3 *Obuiare delicto vbi quis tenetur.*
4 *Culpa læuis quando punibilis.*
5 *Custos cuius culpa reus aufugit an teneatur.*
6 *Rector tenetur pro culpa officialis qui illum præposuit.*
7 *Vniuersitas,si ad illam aliquid peruenit,tenetur pro delicto officialis.*
8 *Facto aut verbis voluntas declaratur.*
9 *Ratificatio ex sua scientia inducitur.*
10 *Præsentia colligitur ex verbo,dedit.*
11 *Dominus tenetur pro maleficio commisso in suo territorio, vbi prohibere potuit.*
12 *Consensus quadruplex negligentiæ,cooperationis,auctoritatis,consilii.*
13 *Vniuersitas malefactorem exhibendo liberatur.*
14 *Gubernator quando tenetur pro facto famuli, & tenetur vbi contra formam statuti famulum retinuit,etiam si deliquit extra officium* 15. *at non tenetur vbi iussu superioris recipit officiales nu.*16.
17 *Dominus tenetur pro facto officialis delinquentis circa ministerium cui præpositus est, & familiaris quis dicatur & an ex communi habitatione.*
18 *Gubernator per obligationibus officialis non tenetur.*
19 *Dominus quando pro facto serui teneatur.*
20 *Negligentia in re dominicæ vel patriæ potestatis punibilis.*
21 *Scientia vt in custode ponderatur in vniuersitate.*
22 *Maritus tenetur pro delicto uxoris quam secum duxit in officiis.*
23 *Iudex omittens obuiare delictis,tenetur.*
24 *Negligentia voluntati comparatur.*
25 *Negligentia,pigritia,contemptus,computantur,idem oculorum conniuentia.*
26 *Tollerantia facit ut quid dicatur debitum eo modo quo potest:*
27 *Facto seruari quædam sufficiunt.*
28 *Obseruantia de facto an faciat vt debitum dicatur.*
29 *Inutilis ademptio an legatum perimat.*
30 *Sinagoga toleratur,non approbatur.*
31 *Princeps vbi quid mandat de facto seruari,an sit seruandum.*
32 *Oculorum conniuentia,ignauia, in quibus casibus sit punibilis.*
33 *Paria sunt legem violare,vel violanti consentire.*
34 *Promittens non offendere tenetur curare ne ab aliis offensa afferatur.*
35 *Culpa pro dolo reputatur.*
36 *Diligentia mater uirtutum,negligentia eruditionis nouerca.*
37 *Negligentia peccatum mortale.*
38 *Non caret scrupulo societatis occultæ q desiit manifesto facinori obuiare.*
39 *Irregularitas quando ob negligentiam committatur.*
40 *Iudex desinens obuiare reus efficitur criminis.*
41 *Prælatus non obuians data occasione irregularitatem incurrit.*
42 *Negligentia in vniuersitate & aliis punibilis in successiuis delictis,alias dicitur factum de voluntate prohibere valentis* 43. *& vbi datur occasio,& pro iis quibus possunt imperare.*
44 *Vniuersitas vbi deliquit primo instigatores puniuntur.*
45 *Ratificatio an inducatur ex lætitia.*

QVAESTIO CXXXVIII.

Ampliatur patrem non solum teneri pęna cõuentionali ubi prohibere potuit filium contrauenientem, & nõ fecit,
1 †sed legali,dum offendebat filium alterius paciscentis, arg. eorum quæ habentur a Iaſ.in l.in illa, ff.de verb.obl.& Dec. in reg.culpa caret.& ibi Cagno.de reg. iur. & qui tenetur nõ
2 facere,†& sic non offendere,tenetur adhuc facere, vt nõ fiat ab illo occasione sumpta, Bal.consi.495.nume.8.in 5.quædã & quando quis in delicto obuiare † teneatur Menoch.casu 355.in arb.iud.& consi.98.nu.66.cum seq.& pater tenẽ castigare filium & seruum idem casu 364.

4 Hinc uidemus† in custode leuem culpam punibilem l.2. ff.de effract.Ioan.de Anan.vbi Bolo. consi.1.& carceris custo
5 dem,cuius culpa carceratus aufugit puniendum† Gram uot. 29.Boer.decis.717.vbi extra ordinem plectendum. Menoch.casu 302.

6 Item dominus tenetur pro culpa officialis † in eo in quo deputatus reperitur,l.1.§.si familia, ff.si fam.fur. fecis. dicat. Luideamus,ff.loc.Anan.ubi Bolo.consi.71. & maxime quando prohibere potuit,l.1.2.& 3.§.dominus,de nox.l. fluminũ, §.quamquam,de dam.inf.in fi.l.si fundus.ff.lo.Paul.cõsii.423.
7 nu.12.in primo.ubi uniuersitas†tenetur pro maleficio commisso,vbi aliquid ad illam peruenit,& sic est effecta locuplecior,quia non refert facto aut verbis uoluntas deprehenda-
8 tur†Bar.in l.aut facta,§.fi.de pœnis, Natt.consi.493.l.Paulus, ff.rem rat.Dec.consi.506.452.Aym.consi.204.num. 6.x nu. 29.& sola scientia inducit ratificationem Cor. consi. 248. in quarto.& ex communi habitatione.Rol.cons. 16.nume.34. 40.in primo.Bal.consi.302.anno.in primo,& præsentia signi
10 ficatur in donatione per verbum dedit†consi.422.in eodem, in ciuitate,nec referre uidetur,sciuerit,uel passa fuerit,l.si autem,§.plures,de aq.plu. ar. ideo dominus tenetur ae delicto in suo territorio commisso,vbi prohibere potuit & non fe-
11 cit,Pau.in cit.con.nume.11. & quadruplex reperitur consen-
12 sus species.†Negligentiæ,auctoritatis,cooperationis,& consilij,l.placet, vbi Io. de Plat.C.de excu.mu. li. 10.

Sed tu declara,quod uniuersitas malefactorem exhibẽdo
13 liberatur†etiam si sponte compareat,Bal.cons.203.in primo præsuppositio.colum.fin.Roma.consi.338.Ferratius cant.50. & ultra prædicta,dic etiam quod Gubernator uel officialis
14 in syndicatu†tenetur pro facto famuli delinquentis circa ministerium cui præpositus est,Bal.consi.385 casus,& 203.in primo præsuppositio,num.3.& 222.in secundo hæc quæstio Roma.in consil.338.in proposito.Luc.in l.2.C.de nume.libr.12. Iaſ.in l.si quis in conscribendo,de pac.Dec.l.1. ff. quod quisq; iur.in c.sępe.nu.16.de ap.Marſ.in l.nihil interest,de sica.num. 5.& consi.115.numero 24.& consilio 131.numero 47. & te-
15 neri etiam si extra officium deliquerit † vbi officiales contra formam statuti,uel superioris ordinem retinentur,Bal.cons. 385.supra citati,& quatenus ex forma statuti tenerentur pro debito,intelligeretur de contracto tempore officii,Rom.cos. 15.Aym.consi.3.ver.8.

Vnde gubernatores qui baroncellos de mandato superiorum recipiunt,pro facto ipsorum,& officialium non tenen-
16 tur,quia iussus superioris mandantis†recipi excusat,ad idem, quod domini teneantur pro facto serui delinquentis circa mi-
17 nisterium cui præpositus reperitur, †Goz.consi. 63.nume 14. Gram.decis.3.& circa incendium,Menoch.consil. 53.nume. 9.& per Bal.consi.385. casus in primo. & ibi uoluit familiares dici quos quis secum habet, secus si seorsum habitarent, etiam si sint stipendiati,si nõ sunt de corpore familiæ,colum. fi.nec ex habitatione, tenetur nisi delictum illius nomine ut commissum,Pau.consi.403.in primo, nu.29.

Fallit tamen ubi iniuste officiales agerẽt,& gubernator aut
18 præses non resisteret,l.fi.C.ne sacr.bapt.l.quoniam, C.de appella.& in obligationibus nullo modo teneri,d. cõsi.203.sed æquissimum,esset electores teneri,Bal.cons. 385. & quando
19 †dominus pro seruo teneatur.Dec.in l.seruus.C.de pac.Paris. consi. supra citat.& Afflict. d. decis 308. & contentus,& ne-
20 gligẽtia,pcedit†in re dominicæ vel patriæ potestatis, ut Doc.
21 in citat.locis,& Cur.Sen.consi.41.Scientiaque† ponderatur, vt in custode,& seruo qui domino non fuerunt auxiliati, in vniuersitate,quę ad emendam teneretur, Rom.consi.7.Luc. de pen.in rubr.C.de lict.& iti.cast.lib.12.& maritus tenetur,p
22 delicto uxoris† quam secum duxit in officiis,quia in culpa esse dicitur,gl.in l.obseruare, ff.de offi.procon.

23 Hinc,iudex†qui delictis obuiare potuit,& non fecit & omittit animaduertere in facinorosos hominẽs, fertur fouere & approbare,l.2.C.de mercat.l.si quis ad declinandam, C.de
24 epi.& cler.& quia negligentia voluntati comparatur, † 11.q. 3.c.fi.& de lo.c.ab eo.vbi glo.de appel.in 6.l.mancipia. C de ser.fug.l.eos,§.fi.de appel.Plac.li.1.c.28.sub nume.31.in epith. delict.

Idem in negligentia,contemptu,& pigritia, quia lentus,
25 negligens†dicitur facere,& hoc casu dolus, negligentia oculorum conniuentia,pari passu ambulant, & uenalis dicitur consensus iudicis tacitus, qui receptis pecuniis oculis clausis pertransit,l.si quos,C.de mono.l.i.C.quando pro.nõ est nec.
26 Io.& Luc.l.1.C.de salt.rei domi.li.12. ideo tolerantia facit† vt quid dicatur debitum eo modo quo potest gl.in l. qui habebat,ff.de manu.test.sufficiunt enim quædam de facto seruari ac si validum foret,gl.in l.lecta,ff.si cer.pet.Paul.consi. 295.in secundo nume. 8.li dicta,at quædam de facto seruari debent
27 licet de facto†non teneant,l.quidam filium.ff.de uerb.obl.l. seruos,ff.de alimen.leg.Bal.consi.49.sub nume. 2. in 5. testator.

Digitized by Google

tor. Ideo pluribus fratribus commilitonibus, ſi vnus captiuus efficiatur, communi ſumptu erit redimendus, & præda diuidenda, & hic error communis facit ius propter communem
28 †de facto obſeruantiam, licet de facto fieri, dato quod de iure non teneat obligatio l. legatum, ff. de captiuis & poſtlimi. reuer. Bal. conſi. 204. in primo teſtator. & ibi habetur, quod
29 inutilis † ademptio legatum perimit. ad idem eccleſia tole-
30 rat, †non approbat ſynagogam & Hæbreorum ritus, Bal. con ſilio 316. Quia in primo dummodo aliquid non fiat in dede cus & opprobrium catholicæ fidei, 23. q. 4. 5. & 6. & per totum eadem cauſa. quæſtio, vltima citata in d. conſi. 316. & vbi prin
31 pceps mandat aliquid de facto ſeruari, † cuſtodiendum eſt, Abb. in capitulo cunctos, de ſum. Tri, Caſſan. de gl. mund. fol. 119. ver. 12. in ſecunda parte.

32 Ad idem, ignauiam, oculorum † conniuentiam appellat imperator in l. quiſquis, C. quorum appel. de qua oculorum conniuentia Luc. in l. ne diutius, C. de num. lib. 12. colum. 2. & qui bus caſibus conniuentia oculorum puniatur, & tacitus conſenſus idem in l. per illiricum, C. de cohor. lib. 12. facit capitu. circumcelliones, 23. q. 6. & in l. fi. C. de erog. mi. an. lib. 12. colum. 2. vbi idem Luc. quia paria, ſunt legem violare, vel violã
33 ti conſentire, †l. fi. C. de aquæduct. lib. 11. ille enim qui non offendere promiſit, non ſolum tenetur offenſam, non inferre,
34 †ſed curare ne ab aliis inferatur, glo. l. in lege, ff. lo. Luc. in l. iu-
35 dicibus li. 12. C. de curſ. publ. & ſic culpa† pro dolo & pro deli cto reputatur, vbi ad id ordinata erat Rol. cõſ. 30. in 3. nu. 27. nã diligentia dr̃ mater virtutũ, negligẽtia vero eruditionis no
36 uerca, †& ſemper in vitium ſonat. Io. poſt Arch. in c. 2. de reb. eccl. nõ alie. Luc. l. 2. C. de mend. valid. Caſſa. de glo. mundi 11.
37 par. cõſid. 29. & negligentia eſt peccatũ, mortale†ca, ea quæ, de offi. arch. & ex ea incurritur irregularitas. 86. diſtin. paſce. Bal. in l. de pecoribus ad l. Aquil. Fel. in c. cũ non ab homine, de iu diciis l. omne. de re mi. 11. q. 3. c. non ſolum, 13. q. 2. aurum, &
38 non caret ſcrupulo ſocietatis occultæ† qui deſiit manifeſto fa cinori obuiare, 86. diſtin. error. Marſ. conſi. 86. uum. 5. ca. ſicut, de homicid. & propter omiſſionem, ubi irregularitas incurra
39 tur † Couar. in c. quamuis de pac. in 6. in ti. de homi. in initio
40 ſecundæ elect. & ubi iudex obuiare poteſt, & omittit† reus efficitur criminis l. illicitas, §. ueritas, ff. de off. præſi. l. nullus, C. de ſum. Trini. Mar. conſi. 136. & hoc in iudice qui doloſe & ſolito deſiit obuiare. Ang. l. 1. C. de Nili agge non rumpen. Cagno. in reg. iur. Fel. in c. quantæ, cap. 1. de offi. deleg. idem in præ
41 lato† quia non obuiat. ca. j. cap. ea quę. eod. titu. Anch. cap. clerici, de vita & honeſta. cleri. irregularitas, contrahitur. Nic. de Plum. de irregu. reg. 20. 21. Couar. in locis citatis, & hoc vbi ſine uitæ diſcrimine obuiare poteſt. Hoſt. in ca. ſolet, de ſenten. excommu. Bal. in l. 1. C. de ſer. fug. cap. 2. de vita & hone. Fel. in d. c. j. de offi. deleg.

Sed hæc omnia procedere crederem quod ex negligentia quis teneatur, in ſucceſſiuis, ſecus in momentaneis delictis,
42 †quia ſemper ſpectandum eſt, an prohibẽdi occaſio & facultas offeratur. Cur. Sen. conſi. 41. ſub nume. 7. deciſ. Pedem, 22. Grammat. conſi. 31. Alexan. in l. pupillo, §. ſi quis ipſi, de no. ope. nunciat. Iaſ. in l. ciuitas, ff. ſi cer. pet. Menoch. conſi. 98. nu me. 73. & conſi. 53. nu. 14. & 15. In ſucceſſiuis enim cum prohi beri poſſit dicitur factum de uoluntate prohibere valentis, &
43 omittentis, ideo † præſides poſſunt cogere ad obuiandum delictis, ſub pœnis, & mulctis Paul. conſi. 222. quia ſcio in primo Cagnol. in d. reg. culpa caret, & ad ſcandala uitanda latiſſimũ habere arbitrium l. congruit, de offi. preſid. & ex eo poteſt pro uinciam interdicere, Fel. in cap. j. de treug. & pace, Ripa in Ru bri. de dam. infec. in fi. Afflict. in conſt. regni, in prohem. num. 38. quia delictum dicitur populi. Anch. in ca. venient. j. no. de iureiu. & vbi deliquit uniuerſitas, primo inſtigatores ſunt cor
44 poraliter puniendi, †vniuerſitas in pecunia, & emenda pecuniaria ſolet concedi, vt Ciuitas æquetur ſolo l. quicunque, vbi Rebuf. C. de decurio. libro 12. & in rubr. de mu. patri. li. eo.

Et redeundo ad id quod ſupra diximus, dominus pro fami lia, pater pro filiis quibus imperare poſſunt tenentur, iuxta Bar. in l. i. §. ſi familiam, ff. de publ. Cur. Sen. d. conſi. 41. & Dec. & Cagnol. in reg. culpa caret, de regu. iur. & ubi reſiſtentia cõ grua offertur, negligenitam puniri Old. conſilio 325. circa co lum. 2. Bar. in l. inficiendo, §. infans, de fur. Pau. conſi. 90. in 5. vi ſo. Tiraq. de pœn. cauſa 44. nu. 70.

45 Sed vbi quis † gaudet de maleficio, an dicatur ratificare Bald. in l. obſeruare, de offic. proconſ. Natta conſilio 493. nu mero 11. vbi uoluit quod non, quia ratificatio ut teneat duo ſunt neceſſaria, quod fit geſtum nomine meo, & quod eodẽ iure ratum habuerim.

SVMMARIVM.

1 *Vniuerſitas pro delicto ſubditorum non tenetur vbi ob multitudinem prohibere non potuit. 3.*
2 *Vniuerſitas tolerans malefactores qualiter teneatur, & quid vbi efficitur locupletior, & tollerat. 4.*
5 *Campanę pulſatio non ſufficit ad puniendam vniuerſitatem, niſi præcedat deliberatum conſilium.*
6 *Vniuerſitas delinquẽs non corporali, pœna punitur, ſed ſolo æquatur eius terra.*
7 *Vniuerſitas non tenetur pro delicto ſyndici.*
8 *Mandatum non dicitur illicita continere.*
9 *Vniuerſitas compelli poteſt ad cauendum proſe & ſubditis.*
10 *Vniuerſitas habet regreſſum contra decuriones.*
11 *Electores officialium quando teneantur remiſſiue.*

QVAESTIO CXXXIX.

Quatenus ſupra dictum eſt, vniuerſitatẽ teneri vbi obuiare potuit & non fecit.

1 Limitatur non procedere quando ob multitudinẽ† prohi bere non potuit Anchar. conſilio 158. Are. conſi. 163. numero
2 8, at bene tenetur vniuerſitas vbi tolerat malefactores † in alieno territorio derobantes, & in proprio ſe protegẽtes, ſciẽ te & patiente uniuerſitate, quia non refert facto aut verbis ſe quatur voluntatis declaratio Bar. in l. aut facta, §. fin. de pœnis
3 & in d. conſi. 158. quod procedit ubi vniuerſitas prohibere† & reſiſtere potuit Natt. d. conſilio 493. at bene tenetur vt dixi ſu-
4 pra† ubi effecta eſt locupletior Barto. in d. l. aut facta, Anch. d. conſi. Ruyn. conſilio 12. in primo, Barb. 131. in 3. laſ. in l. de pu pillo, §. ſi quis, de ope. no. nuncia. Natt. d. conſi 495. Bal. conſi. 491. in tres. numero 4. lib. 5. alias 506. quia re ipſa dicitur geri negocium meum. l. ſi pupilli, §. pen. de neg. geſt. Menoch. con ſilio 98. numero 43. idem ubi tolerat, & non animaduertit, Ang. conſi. 493. numero 13. Paul. conſilio 423. quia ſcio in pri mo per totũ, Dec. in l. ſeruus, de pactis, Iaſ. in l. in illa, de verb. oblig. Pariſ. conſ. 134. in 4. Anch conſ. 158. nu. 12. Et ex quibus
5 ratificatio inducatur † Deciſ. Neap. 176. nec ſolum campanę pulſatio ad puniendam uniuerſitatẽ ſufficit, niſi præceſſerit deliberatum conſilium, quia tunc contra ſingulares perſonas eſt inquirendum, quod non in ſucceſſiuo, de momentaneo delicto procedit Anchar. d. conſilio 158. l. aut facta, §. nonnun quam de pœnis. Luc. in l. 3. C. de exact. & exequu. Fel. in capit. cum omnes, & ibi Dec. de conſt. laſ. in §. pœnales, nu. 26. inſt.
6 de act. & vbi deliquit† vniuerſitas ſolet non corporali pœna puniri, ſed ſolo æquari Rebuff. l. quicunque, C. de decurio. lib. x. & in l. j. C. de mune. patrimo. at inſtigatores primo loco cor poraliter puniuntur. Rebuſſ. in concord. Fran. fol. 443. & quan do dicatur habere ratum Capi. deci. 176.

7 Et de delicto ſyndici† uniuerſitas non tenetur Oldrad. con-
8 ſilio 493. quia generali† mandato non veniunt illicita, l. ſi pa ter, de his in fi au. l. ſi procurator, de condi. indeb. Bal. in l. ſi pro curator, ff. ſi quis ius di. & propterea uniuerſitas cõpelli põt
9 ad cauendum pro ſubditis† de non offendendo. Pariſ. d. conſi. 58. in 4. at bene uniuerſitas habet regreſſum contra decurio-
10 nes† qui non obuiauerunt, l. j. de magi. conue. Bald. in titu. de
11 pa. Conſt. §. libellariæ, uerſi. ab vniuerſitate & electores† pu blicæ adminiſtrationis pro electis teneantur. Plat. l. j. C. de peri. nomi. lib. xj.

SVMMARIVM.

1 *Obligatus quando quis eſt ad factum negligentia pro culpa reputatur.*
2 *Obligatus quando quis eſt ad iurandum, & faciendum, ſola culpa ſufficit.*
3 *Qui in fide non eſt mecum, dicitur eſſe contra me.*
4 *Offendere dicitur inimicum in re dominicæ vel patria poteſtatis, vbi eripere potuit inimicum, & non fecit.*
5 *Voluntas cohibenda, & debilitanda quæ nocitura ſunt.*
6 *Ommittens obuiare dicitur facere.*
7 *Poſſe quis dicitur, ubi de iure vel honeſte poteſt, item cum honore, 8. & 19.*
9 *Duo ſunt rerum intentionalium quibus effectus conſiſtit, voluntas & poteſtas.*
10 *Poteſtas voluntas & modus oẽs actus humanos, canonizant. 12. 13.*
11 *Poteſtas animæ inſtrumentum cuiuſcunque rei principium.*
14 *Conditio turpis non dicitur poteſtatiua.*
15 *Modum ordinatum qui non obſeruat finem non conſequitur.*
16 *Ordine deſtructo & ordinatum deſtrui oportet.*
17 *Impoſſibile quatuor modis dicitur, de iure, de facto, contra naturam, & bonos mores.*
18 *Poſſe vbi quis dicatur.*
19 *Remedium extraordinarium dicitur ſpeciale.*
20 *Impoſſibile reputatur quod ſine principis licentia fieri non poteſt.*
21 *Obligatio contra factum principis non tenet.*
22 *Renunciatio caſuum fortuitorum an procedat vbi prouenit facto principis.*

23 Quatus

Digitized by Google

23 *Charitas vbi non est, non dicitur iustitia, & qui non est mecum in pace, contra me est.*
24 *Iuramentum de non veniendo ad pacem, non tenet, & qualiter puniatur sic iurans.*

QVAESTIO CXL.

Id quod diximus vniuersitatem teneri, vel dominum, uel patrem in omittendo.

1 Ampliatur procedere† siue dolose, siue culpose omittant, quia vbi quis ad factum reperitur obligatus, negligentia, pro facto reputatur, & sic qui tenetur ad defensam, & non defen-
2 dit. Cagno. d. Reg culpa caret, & promittens† curare & facere, solam culpam sufficere, ca. susceptum, de homi. gl. d. l. in lege,
3 loca. qui enim in† fide non est mecum, contra me est, l. celicolarum, C. de Iudæis, Bal. consilio 311. in 3. in ista q licet hoc procedere videatur propter formam fidelitatis, quia cum vasallus teneatur protegere, ergo non offendere, vt ibi Bald. & pro dolo vt diximus reputatur, quia ad principalem pacisc entem spectet ne in aliquo ius vel corpus lædatur fieri patiatur,
4 l. videamus, ff. eodem titu. alias ubi eripete potuit† ne re domi nicæ vel patrię potestatis dicitur offendere, 83. dist. in princip. sed quid vbi dolus est necessarius, vide in cap. si quis suadente,
5 17. q. 4. & voluntas cohibenda, & debilitanda† quæ nocitura sunt, laudabile & pium, 23. q. 3. si quis solicitudinem, Anchar. d. consilio 158. numero 12. 13. 14. & consilio 439. numero 10.
6 & ommittens obuiare† dicitur facere, 86. dist. capit. facientis,
7 & dicitur posse† vbi de iure vel honeste potest, Bal. consi. 363. in 1. præmittendum, col. j. cle. potest, de verb. sign. Roland. consilio 54. in 3.
8 Item posse dicimus quod cum honore† possumus & commode Fel. in c. postulasti, de rescrip. Capi. decis. 130. numero
9 98. Roma. consilio 364. & Boer. ait duo sunt† rerum intentionalium in quibus effectus consistit, potestas, & voluntas, Bal. consi. 326. Rex Romanorum, colum. 2. in 1. & Arist. ait, quatuor esse necessaria, id a quo depēdet actio, illud ī quod actio terminatur, voluntas, & tempus, Bal. autem in d. consilio 326. & Rolan. consilio 11. numero 15. in 3. tria aiunt esse quæ om-
10 nes† humanos actus canonizant, potestas, voluntas, & modus, & potestas dicitur in anima a Platonicis animę instrumē
11 tum, & Ploti. Aenead. 1. lib. 3. & sicut † ad animam se habet voluntas, ita ad voluntatem potentia, alias dicitur deficientia, quæ & potentia dicitur cuiuscunque effectus principium,
12 & potestas dicitur legitime† posse, quia possumus † quod de
13 iure non possumus, & propterea conditio† turpis non dicitur
14 potestatiua, glo. & Bar. in l. 1. de mendi. valit. lib. 12. C. vnde vbi
15 quis non seruat† ordinatum modum, debitum non consequi
16 tur finem, quia† destructo ordine, & ordinatum destrui necessarium est, Neuiz. in Sylua nup. li. 1. sub nu. 8. & seq. fol. 7. & im possibile dicitur quatuor modis, de iure, de facto, & contra na
17 turam† & bonos mores, Bal. consilio 474. in 2. ad euidentiam,
18 & quando quis posse dicatur, † Fel. c. 1. de sentē. excommu. ca. 1. de offi. del. Cag. reg. culpa caret, supra citata, nec dicitur posse quod per extraordinarium remedium potest, quia extraor
19 dinarium† remedium dicitur speciale, l. solet, de offi. proc. ca. pastoralis, de causa pos. & propriet. c. semel, de re iudic. l. apud
20 Iul. de leg. 1. ideo quod sine principis licentia† fieri potest, dicitur impossibile, Bal. in c. innotuit, numero 10. de elect. ca. cum non ab homine, in fi. de iud. & dicitur casus fortuitus, Aym. cō silio 294. nume. 14. licet & hoc plures declarationes recipiat,
21 & non potest quis se obligare contra factum† principis, Bald. consi. 395. in 2. Aym. consi. 253. num. 1. 95. nu. 5. vbi renunciatio casuum fortuitorum non comprehendit casum qui ex fa
22 cto & plenitudine potestatis principis descendit. Menoch. cōs. 27. nume. 19. cum sequen. ad idem, quod contra honestatem impossibile dicatur, Cagno. in l. semper, de reg. iur.
23 Accedit, quia claritas vbi non est† non potest esse iustitia, nec fides, 24. q. 1. c. vbi sana. ergo nec pax, quæ ex fide & charitate consistit, qui enim non est cum eo cui per oscurum & iuramentum obseruare promisit, dicitur esse contra ipsum. Lnc. de pen. in l. vni, C. publ. læt. versic. 18. quæritur, vbi vide pro declaratione regulæ, culpa caret.

Vnde iuramentum non valet de non ueniendo ad pacem
24 quia† est contra charitatē, quam dominus noster Benedictus tantopere commendauit, & ita iuranti pœnitentia est iniungenda salutaris, in ver. x. quæritur, vbi Luc. d. l. vni, & delictum in faciente an procedat in negligente. Tiraq. cau. 44. de pœn. nu. 70. vbi voluit negligentiam punibilem.

SVMMARIVM.

1 *Obuiare ille tenetur qui solitus erat similibus occurrere.*
2 *Impotentia iuris vel facti excusat a negligentia.*
3 *Pusillanimis ex negligentia non obuiando non tenetur.*
4 *Rixam qui non potest prohibere non dicitur negligere.*
5 *Pater & dominus qui non possunt obuiare, acclamare tenentur, alias non corrigens tenetur, sub nu. 1.*

QVAESTIO CXLI.

Id quod diximus patrem vel dominum qui neglexerunt obuiare ruptu
1 ræ pacis pœna legali teneri, declaratur procedere vbi† erat talis conditionis, quod solebat alios a similibus eripere violentiis, & non fecit, qua ex eo odium & malitia sequitur manifestum, & isto casu propter oscul um & iuramentum dicuntur violasse, glo. in d. l. in lege. Pau. d. consi. 423. quia scio, Dec. in l. seruus, C. de pac. Cur. Sen. d. consi. 41. & dominus qui non corrigit errantem famulum puniri debet, Affl. d. dec 58. Ruy. consil. 21. numero 1. in 4.

At vbi prohibere non potuit ex impotentia iuris vel facti,
2 vel in momentaneis, † non tenētur ex supra relatis l. 2. §. si qs in iudicio, ff. si quis cau. l. si vehenda, ad l. Rhod. de iact. l. scire, §. sufficit, de excus tut. & de iuris impotentia habetur in l. nepos Proculo, vbi Alci. de verb. sig. l. 1. ff. de his quæ pœnæ no. Pau. in d. consi. nu. 3 4.

3 Sed pusillanimis† alienæ rixæ nō assuetus se immiscere nō tenetur, etiam de assistentia, nec ex ea dicetur dedisse operam maleficio, Bal. in l. 1. numero 6. & 11. ff. de ser. fugi. Paul consi. 335. Visa, in 2. ubi qui rixam prohibere non potuit, non dicit
4 dedisse † causam vel fauorem, & ibi habetur, an assistentia ad maleficiorum ordinata sit punibilis, de quo vide Clarum, q. 90. in fi. in lib. sententiarum quinto.

At isto casu pater vel dominus qui facto alicui obuiare nō
5 potuerūt† acclamare tenentur, Cur. d. consi. 41. & Pau. d. consi. 423. Cagno. in d. reg. culpa caret, & Clarus, q. 86. & vbi fecit quicquid potuit excusabitur, l. illa stipulatio, de verb. obl. Pau. d. consi. col. pen. ver. aut enim. & sufficit fecisse quod consuetum est, l. si prius, §. recte, de fideiuss. ar. l. vel vniuersorum, ff. de pig. act. eo tamen casu tenebitur vbi locupletior euaserit.

SVMMARIVM.

1 *Negligentia patris & domini non punibilis, vbi pro filio absente promisit, & ante tempus quo potuit intimare fuerit contrauentum.*
2 *Negligentiæ imputatur vbi transit tempus quo notificari potuit.*
3 *Appellationis commissio impetrata illo tempore quo non habetur notitia sententiæ, nulla est.*
4 *Appellatio a futuro grauamine nulla est, & commissionis impetratio.*
5 *Dies datæ supplicationis, non breuis attenditur.*
6 *Tempus præsentationis, non datæ, attenditur in rescriptis iustitiæ.*
7 *Affectata ignorantia non prodest.*
8 *Non obuians rupturæ pacis an in dubio teneatur, & an teneatur legali & conuentionali pœna, 9. & corporali 10.*
11 *Defensioni non potest renunciari.*

QVAESTIO CXLII.

Vnde ex præmissis infertur, quod habita pa-
1 ce pro se & consanguineis, † si vnus in longinquis partibus commorans alterum in pace compræhensum offendat, ex eadem causa inimicitiæ, non tenebitur, neque principalis, neq; is pro quo pax facta est, quia non habuit facultatem nunciādi & prohibendi. l. 1. §. occisorum, ad Sil. Pau. d. consilio 423. ver. an dicatur, Rom. consi. 481. præsentis, sub numero 8. & cō sil. 7. Visis, bene verum est quod imputari posset, si prolixum,
2 tempus pertransisset, quo intimare potuisset, † ca. exposuit, de dolo & qt. Paris. consi. 57. nu. 21. in 4. Gomes, de non veris no.
3 obit. idem in appellatione, quia si impetratur commissio† coram papa eo tempore quo non habetur verisimilis notitia sententiæ, dicitur nulla, quia nec papa, nec cancellaria ad illam videt habuisse respectum, Rot. decis. 2. de except. in not. quanto magis a futuro grauamine. Perus. in cap. vt debitus, de
4 appel. ca. super eo, nec persequutio † dabitur nisi super expressis, Rot. decis. 44. in ant. Pau. consi. 94. in 1. sub numero 3. cum relat. ab Aym. consi. 273. numero 6. Aegid. Bellam. conclus. 100. Staphyleus de commiss. literarum insti. fol. 128. ver. non
5 datur, numero 2. & 3. & dies datæ † supplicationis, non breuis, attenditur. Gomes, de infirmo resign. reg. 18. licet quo ad exer
6 citium & iurisdictionis præuentionem, tempus † præsentationis attendatur Perus. d. c. vt debitus.

Nec prodest in utroque casu ignorantia affectata, Dec. consilio 160. Grammat. decis. 103. numero 36. quia scientiæ comparatur. Tiraq. in retractu, §. 35. glo. iiij. numero 27. 28. cum

seq.

7 seq & quilibet †præsumitur scire id quod ad suam spectat of ficium, l.fi.de alimen.leg.

8 Sed quid in dubio, an non occurrens rupturæ pacis† in cul pa præsumatur. Vid. Luc.d.l.vni, ver. 18. ubi uidet uelle quod sic, quia non sufficit abstinere a malo nisi fiat bonum, i. resistatur offendenti, quæ omnia procedunt occasione patriæ uel dominicæ potestatis.

Data igitur obuiandi potestate, & quod non sit pusillanimis, vtraq; & legali & conuentionali pœna teneri. †las. in d. l. in illa, & ciuiliter teneri uoluit, Roman. consilio 15. non autem criminaliter, idem consilio 11. Dec. in rub. in j. lec. sub numero 4. de consti. Fel. in c. legebatur, de maiori. & ob. Ias.

10 in l. non impossibile, de pac. non autem corporaliter, † idem Rom. consilio 487. in casu l. j. §. familiæ, de publ. Fel. in c. cum venissent, de test. Marc. in §. examinan. numero 12. in praxi cri. & consilio 16. nume. 27. glo. in l. obseruare, de offi. procō. Ias. in d. §. Grisogonus, nu. 52. Ale. nu. 21. Couar. in l. uariarū,

11 2. c. 8. nu. 7. nec minus defensionibus† renunciari potest. Boer. decis. 262. Dec. in l. nec ex prætorio, de reg. iur.

SVMMARIVM.

1 *Pater promittendo factum filii an dicatur proprium promittere.*
2 *Factum filii in delictis non dicitur patris.*
3 *Delictum filii non est communicabilis materia cum delicto patris.*
4 *Genituræ ius in suo deriuato reperitur.*
5 *Filius splendor patris.*
6 *Filius & pater quomodo dicantur una caro.*
7 *Quod est de massa non dicitur realiter distinctum a toto.*
8 *Propago dicitur eadem cum vite etiam illa extincta.*
9 *Caro & sanguis quę a medullis nascitur dicitur habere substantificam transmissionem.*
10 *Portio patris transfunditur in procreatione filij.*
11 *Pater dat formam, mater materiam.*
12 *L fi. de impub. & aliis, intellectus.*
13 *Pater & filius una persona.*

†

QVAESTIO CXLIII.

Dixímus supra, patrem non teneri pœna corporali pro filio; Ratio esse po-

1 test† quia pater promittendo factum filij non dicitur absolute factum proprium promittere, immo factum diuersum a principali, at quia tendit ad explicandum factum principale, hęc promissio idem quod principale dicitur continere, Cagno. in reg. qui non facit, de reg. iur. sed improprie, & in delictis uerba proprie sunt accipienda, at in delictis factum filii

2 non dicitur factum patris, †l. fi. C. de impu. & aliis, vbi Dec. & clarius explicat Ripa in l. generaliter, numero 61. C. de reuo can. do. l. j. C. de filiisfa. & quem. pater pro illis teneatur, & rō affertur subtilis, quare pro delicto filii nō teneatur, quia deli-

3 ctum filij non est communicabilis materia, † nec dicitur insē parabiliter connexum cum delicto filij, & e contra, immo omnino separabile, & agimus hic de forma distincta hominis ad hominem, ideo diuersa quod non est in iure genituræ, ī qua forma & origo quæ a radice ducit in quolibet deriuato

4 reperit̄, †l. in ratione, §. si filio, ff. ad l. fal. & uis naturæ eiusq; dignitas dr̄ unū & idem inseparabiliter cōnexa, sicut sol, & splē dor, & filius dr̄ splendor gloriæ patris sui, & figura substantiæ

5 † & ex radice patris dr̄ vna caro cum illo, sicut nos dicimur

6 vna caro cum Adam, †tanquam a quadam massa deriuati, &

7 quod est de massa †non dr̄ realiter ab illa distinctum, l. fi. C. de imp. & alijs, & hoc procedit in materia communicabili, & si cut ex eadem uite dicitur vitis & propago, ita pater & filius.

8 ideo sicut † caro & tanguis quæ a medullis nascitur & ossib.

9 dicitur habere substantificam transmissionem, † quę deriua tio est priuilegiata, & fit cum sua causa, habitu, & dispositione, sic aqua ducta per transiens, emanatio enim non est inter cisa, sed extensa per uirtutem extensiuam, & influxum generationis, tale quale est ipsum generans, Bal. consi. 386. in 2. in

10 2. colum. in regno. in fi. quia †portio patris transfusa est in pro creationem filij, l. cum scimus, C. de agri. & cens. lib. 11. & dici tur portio paterni corporis, quæ portio licet sit transfusa in nouum hominem propter nouam & diuersam animam, ne gari tamen non potest quin remāserit vera caro, pater enim

11 (secundum naturales) præbet formam, †mater materiam, & forma dat esse rei, non tamen caplas hic formam pro anima quia loquor solum de corporis procreatione, quia animam solus Deus benedictus infundit, & licet residuum corporis quod apud genitorem remansit temporis cursu consumatur & extinguatur, videlicet caro, hæc tamen portiuncula quę in filii procreatione fuit infusa, non est extincta, sed aucta, ideo quo ad corpus potest dici caro patris, licet propter nouam animam a Deo benedicto creatam & infusam nouus homo dicatur, & sicut vbi ex uite nouus ramus propagatur, deinde uetus uitis desiccatur, non propterea noua propago & ramus desiccatur, quia nouam emisit radicem, l. adeo, in fi. ff. de acq. re. do. & tñ eadem dr uitis cum illa unde pcessit, licet pro pter nouam radicem seu alimentum, dicatur noua arbor, sic filius istis respectibus dicitur nouus homo, animal vero respe ctu substantiæ corporeæ, licet respectu rationis, & animæ a Deo infusæ dicatur diuersus homo, Pau. cōsil. 164. in præsen ti, colum. 3. numero 9. 10. in 2. Hæcque deseruiunt ad infinita, & pro intellectu, † l. fi. C. de impub. & aliis, & ad regulam

11 12 quod filius dicatur † vna persona cum patre.

SVMMARIVM.

1 *Factum patris dicitur factum filii, & e contra, ubi eius mandato quid facit.*
2 *Persona extrinsecus in pœna legali non intelligitur.*
3 *Patri quod licet non licet filio sine eius iussu.*
4 *Patris iussus an excusęt filium occidentem sororem in adulterio.*
5 *Factum filii non dicitur factum patris ad pœnam indicendam.*
6 *Associans rumpentem pacem quomodo puniatur.*

QVAESTIO CXLIIII.

Quatenus supra diximus, quod factū filii non di

catur factum patris vel domini proprie, limitatur & declara

1 tur † non procedere ubi mandato patris uel domini aliquid exequeretur, ita declarat subtiliter Ruy. consi. 23. in 1. col. fin.

2 alias in pace quo ad pœnam legalem extrinsecus † persona non intelligitur, vt Dyn. & alii in alleg. §. Grisogonus, & loā. and. reg. quia frustra, Bal. l. 1. C. si quacunque præd. po. Ronch. in l. si id quod, numero 29. de duobus reis. Rip. in §. Cato, nu.

3 95. de uerb. obl. ideo quod licet patri, non licet filio† sine eius iussu, Bal. in l. Gracchus, C. de adul. l. patri, C. eodem, Tiraq. in prin. l. si vnquam, C. de reuo. nu. 16. & loquitur in interficiente sororem in adulterio deprehensam iussu patris. Si igitur ad

4 excusandum † factum filii nō dicitur factum patris, minus ad pœnam indicendam, reg. odia, de reg. iur. in 6. licet iussus pa-

5 tris in leuibus † excusęt, Menoch. casu 354. nu. 41. in arb. iud. di ctum est de eo quia obuiatur desiit, modo quid de associante

6 rumpentem pacem qua pœna puniatur, † vide Ale. in d. §. Gri sogonus, de ver. obl. Crot. in §. Cato. nu. 59. 2. lec.

SVMMARIVM.

1 *Filius si offendit filium alterius ex paciscentibus an pax uioletur.* §.
2 *Stipulationis pœnalis uerba odiosa.*
3 *Pœnalis obligatio respectu finis fauorabilis.*
4 *Personę nec casus non expressi in pace continentur.*
6 *Exceptio Senatusconsulti Macedoniani odiosa, ideo non extendenda.*
7 *Pactum pro se & hęrede suo creditur pro descendentibus.*
8 *Pactorum natura in hęredes transitoria*
9 *Stipulatio sibi facta transit, quia dictio (sibi) dicitur fundamenti, non arctamenti.*
10 *Orationes coniunctæ per copulam idemtitatis, non diuersitatis sibi mutuant significatum.*
11 *Personæ coniunctæ an in pace contineantur.*

QVAESTIO CXLV.

Offertur quæstio an quando promissum est

1 non contrauenire per se uel per alium † ipsius nomine sub pœna in sacris constitutionibus contenta, quod si unius filius filium alterius ex paciscentibus offendit, non tenetur pœna pacis fractæ, quia uerba stipulationis sunt stricti iuris, l. quicqd astringendæ, de verb. obl. & l. Triticum, & ideo ex natura pœnali & stipulationis odiosa reputatur. Anch. consilio 52. Cor.

2 consilio 167. in 3. Barto. in d. §. illicitas. tum quia † contra ius est ut unus pro alio teneatur, Ale. consilio 42. in 1. Dec. consi.

3 325. 359. 491. licet respectu finis † fauorabilis dici possit, ut ma leficiis occurratur Dec. in l. venia, de in ius vocan. Cag. in l. in omnibus, de reg. iur. & quia nec casus nec personæ in hac sti-

4 pulatione comprehensæ † continentur, Barto. in d. §. Grisogo nus, Spe. in ti. de arb. ver. sed nūquid, & de treuga & pace, c. vni uer. arg. contra.

Licet secus voluerit Lucas quando filius offenditur ab al-

5 tero ex paciscentibus, †d. l. vni, C. publ. lęt. numero 54 55. quā reddit valde dubiam Placa in epit. delict. libro 1. capitu. 6. per totum fere, licet de communi testetur, quod per offensionē

filij

Digitized by Google

filij dicatur pax rupta, contra quam adducit tex. in l. sed si pa-
6 ter familias, ff. ad senat. consul. Maced. §. non solum, vbi † excep-
tio Macedoniani personam non egreditur, cum sit odiosa.
At Luc. in d. l. vni. numero 55. vult quod is qui sibi prouide-
7 det, & hæredi suo dicatur prouidendo cõsulere, †l. si pactum,
de prob. Tiraq. gl. 9. §. 1. numero 48. & seq. in retract. & sub nu-
mero 49. & ea natura dicitur esse pactorum vt ad hęredes trã-
8 seant † Bal. consilio 112. in 2. de generali &. vbi habetur de im-
munitatibus, etiam quod pro se concepta esset stipulatio, qa
stipulatio sibi facta non arctat, quia dictio (sibi) est dictio fun-
damenti, non arctamenti, & significat principium, non ter-
9 minum, †& reddit orationem perfectam subiecto & prædica-
to, & maxime, vbi sequentia uerba aliquam realitatem præ-
seferrent, & essent per copulam coniunctæ, quia idemptitatis
10 † non diuersitatis sibi mutuant significatum, Bal. consil. 354.
item forma, in 1. & concursus copulatorum in connexis ne-
cessarius, Neuiz. in syl. fol. 110. numero 208. Immo & sibi &
personæ coniunctæ in pace prouidere voluisse cẽsendum est,
11 in cuius offensione ipse paciscens censetur offensus, quia † per-
dit honorem suum quando honor coniuncti sui ex iniuria
violatur, & interest nostra alios præter nos iniuriari, l. non so-
lum, §. ex quibus, de iniuriis.

SVMMARIVM.

1 *Quantitatis certæ determinatio illam non excedit.*
2 *Numerus singularis non parit pluralitatem.*
3 *Statutum prohibens equos extrahi sub pœna, an procedat in uno.*
4 *Promissio nomine proprio, alieno non tenetur.*
5 *Personæ singulares pacem non rumpunt.*

QVAESTIO CXLVI.

Diximus supra, quod in pace extrinseca perso-
1 na non intelligitur, & ad id fa-
2 cit, quia sicut certę quantitatis † determinatio non facit vltra
fideiussores teneri, ita nec personæ, l. fideiussores, §. Aurelio,
de fideiuss. & una persona expressa in numero singulari de plu-
2 ribus non intelligitur, †l. Iulius Phæbeus, ad Trebel. quod tñ
3 nõ semper verum est, vnde statutũ † prohibens extrahi equos
verificatur in uno, Luc. in l. nemo, C. de Cur. pub. lib. 12. col. 2.
& vbi proprio nomine promissum est, alieno nomine nõ te-
4 netur, †l. 2. §. si filius, ad muni. Bal. cons. 55. anno, in 2. col. 3. in
fi. nec in pace, veniunt casus de quibus non est cogitatum, ni
si essent similes expressis, l. fin. §. 4. de vino triti. Bal. consi. 195.
5 laudare, in 2. nec singulares † personæ pacem rumpere possũt,
licet eius delicta tempore pacis reddantur grauiora, colum.
4. sub numero 8. & quæ speciali sermone eximuntur in gene-
rali non includuntur, & casus omissus habetur pro ommisso
l. si stipulatus fuero, de verb. obl. Paris. consi. 72. nume. 67. in 4.
& consilio 21. numero 56.

SVMMARIVM.

1 *Copula (&) non copulat per se principaliter, sed per modum accidentis.*
2 *Copulatorum concursus quando dicitur necessarius.*
3 *Facilitas implendi incentiuum dat contrahendi.*
4 *Sapientum animi ad ea adaptantur quę faciliora sunt per viam implementi.*
5 *Homo animal rationale, & mouetur rationibus.*
6 *Interpretatio illa sumenda quę habet plurimum humanitatis.*
7 *Naturalis discretio plus uirtutis.*
8 *Ratio mutua loquitur in nostris cordibus.*
9 *Dispositio unius ad aliud cum qualitate illius ad quod fit relatio dicitur esse dispositum. 19.*
10 *Qualitas de subiecto disponit tanquam modus rei adiacens.*
11 *Qualitas quando dicitur de substantia.*
12 *Pax facta, non expressa qualitate, an vitietur.*
13 *Gratia a principe non expressa qualitate vitiatur, ratio affertur.*
14 *Principis animus ad ignorata non trahitur.*
15 *Pater vel dominus tenetur ubi ipsorum nomine est contrauentum.*
16 *Dictio (pro se) an comprehendat filium. 18.*
17 *Factum filii iussu patris dicitur factum patris.*
20 *Pater non potest se pro filio obligare ad pęnam corporis afflictiuam, secus ad pecuniariam. 21.*
22 *Oratio coniuncta in præcedenti idem est in relatiuo sequenti.*
23 *Effectus facit cognoscere causam, & de argumento ab effectu, & locum esse demonstratiuum, causæ commensurari, & multa.*

QVAESTIO CXLVII.

Quid autem vbi promissum fuit, pacem habe
reratam & firmã, per se, vel
alios ipsius nomine, & non contrauenire, dic quod ista copu-
1 la (&) non copulat † per se principaliter, sed per modum acci-
dentis respectiue ad vnam speciem, uidelicet non contraueni
re per se, vel per alios ipsorum nomine, i. principaliter con-
trahentium, i. mandantium, & tunc concursus copulatorum
2 † est necessarius, l. is qui ducenta, §. vtrum, ff. de reb. dub. & ibi
Soc. l. 1. vbi Doc. ff. de iust. & iure. Felin. in capitulo ex parte, de
rescrip. Roma. consilio 104. colum. 2. Reuerendę, Cor. consil.
129. in 2. Alc. in l. sæpe, de verb. sign. Neuiz. d. fol. 110. Pau. con-
silio 7. super 1. in 2. colum. 1. & vbi facto vel mandato foret
contrauentum; pœnam committi. Pau. consilio 423. sub nu-
mero 26. in 1. & clarius sub numero 23. & in hoc verba sunt
diligẽter obseruãda, l. fideiussores, §. pro Aurelio, ff. de fideiuss.
& stipulatio pro alio intelligitur ipsorum principalium no-
mine.

Accedit, quia facilitas implendi, quia facilius potest pro-
3 missionem nomine proprio initam implere quã alieno, † in-
centiuum dat paciscendi, Bal. consilio 343. in j. examinãdum,
& consilio 55. anno, in 2. & vbi minus onerosum est, sic pro-
mittenti, quia sapientum animi ad ea adaptantur, quæ faci-
5 liora sunt †, per viam implementi, l. diuortium, ff. de nego. gest.
& idem Bal. d. consilio 343. loquitur in causa pacis, quia ho-
5 mo dicitur rationale, & mouetur pluribus rationibus, & † illa
7 interpretatio sumenda est quæ plus habet humanitatis, † quã
6 discretio naturalis, quæ polus est omnis uirtutis nobis insi-
nuat, & sic mutua ratio est illa quæ in cordibus nostris loqui
8 tur, & regulat † & regit cõditiones, l. in conditionibus, ff. de cõ-
di. & demon. Bal. in citato cons.

Accedit, quia vbi vnum respectu ad aliud disponitur cum
9 qualitate illius ad quod fit relatio dicitur esse dispositum, †l. 1.
ff. si fa. fur. fecit. Pau. consi. 419. in 2. dubitatio, quia qualitas dis-
10 ponit de subiecto tamquam modus adiacens rei † Bal. in cap.
licet. sub numero 22. de prob. & quoties lex ponderat qualita-
11 tem, qualitas dicitur non solum de substãtia † probationum,
sed facti. Bal. consilio 447. in 5. ad euidentiam. colum 1. licet
habita pace non facta mentione qualitatis dicatur qualitas
12 tamquam accessoria remissa. † Rom consilio 449. inquiritur,
quia ipsi facientes pacem sunt de qualitate certificati, ex iis q̃
voluit Bal. consilio 378. uidetur, in 4. licet secus esset in remis-
13 sione, a principe facta, † vt per Bossi. de remiss. ex sola clem. nu-
mero 38. & seq. & qualitate quæ aggrauat delictum ommis-
sa, quæ reddit difficiliorem concedentem, uitiat. Iaf. in l. nec
damnosa, C. de præcibus imp. offer. Mars. in l. pen. numero 69.
de qq. & principis animus ad ignorata nõ trahitur, & ideo pa-
14 ter uel alius qui promisit † non cõtrauenire per se vel per aliũ
ipsorum nomine, eo demum tenetur ubi probaretur pro par
te fisci, quod paterno vel dominico nomine fuerit contrauẽ-
tum, ar. l. prætor, §. docere. de vi bonorum rapt. Cur. Sen. con-
15 silio 17. numero 10. Roma. consilio 110. & illa † dictio (pro se)
intelligitur. i. pro principali, facit tex. iunct gl. in aut. hodie, C.
de repud. licet Bal. in cons. 189. creditor, in 2. uelit quod dictio
(pro se) comprehendat etiam filium, sed ll. non probat. & ex
16 eo † quia proprie filio contraueniente non dicatur factum
patris immo omnino diuersum ex iam dictis supra, l. i. § dei-
ciisse, de vi & ui arm. Dec. consilio 604. secus tamen in facto fi-
17 lij, † quia eius iussu factum patris reputatur, vt supra ad idẽ, ꝙ
dictio (pro se) pro principali intelligatur, Luc. l. 2. C. de delat.
18 li. x. † & illud per alios, intelligitur cum illa qualitate ipsorum
principalium nomine, Cor. l. fi. ff. de rebus dub. quia qualifica-
19 tiue † venit ad præcedentia. Paul. consilio 14. dubium, libr.
2. in 2.

Et ẽt si subesset illa clausula (sub pœna in sacris constitutio
nibus contenta) relatio facienda esset ad omnia præcedentia
qualificatiue, alias absurdum & impossibile sequeretur, quod
pater paciscens pro facto filii obligaret se ad pœnam corpo-
20 ris afflictiuam, † contra, l. liber homo, ad l. Aq. Cor. consil. 17.
sub numero 3. in 3. & supra diximus, licet ad pecuniariã obli-
21 gari possit, † glo. in l. obseruare, de offi. procon. Roma. consilio
15. & ibi in add. ideo ne impossibile & absurdum hoc sequat̃,
modo quo supra relatio facienda est, l. talis, vbi Iaf. deleg. 1. l. j.
C. de lib. præt. Fel. in c. causam quę. nu. 20. 24. de prob. Pau. 2 si.
12. in 2. sub nu. 2. Ale. consi. 11. in 2. Corn. consi. 43. 48. in 3. Ca-
pit. dec. 108.

Ad idem, quod certæ personæ determinatio, quantitatisq;,
& quantitatem & personam nõ egrediatur, l. sancimus. C. de
pęn. Tiraq. in retract glo. 18. §. 1. numero 67. & qui promisit
proprio nomine, factum alienum non continet, quia illa qua
litas qualificat, l. ti. §. ti cui, de uino tri. oleo, & sicut quando in
præcedentibus coniuncta oratio reperitur, idem est in relati-
22 uo sequenti, † quod in antecedenti, l. hoc legatũ, de leg. 3. Bal.
in consi. 490. quidam, in 5. alias, 495. numero 15. et sic oratio,
igitur ista hypothetica (vt dialectici dicunt) præcedens, quo ad
membra sua, anima recipit intellectum, per id quod sub-
ditur.

Con

Confirmatur, quia pœna delicto est commensuranda, ca, foelicis, §. illud. De pœnis, in sexto. Si igitur pœna publicatio nis & cõfiscationis bonorum & corporis afflictiua debet in telligi ubi per se uel per alium ipsorum principalium nomi ne, i. mandato, quod est effectus, facit cognoscere causam,
23 † Bal. l. j. de iust. & iure, 2. lec. & ad causę cognitionem sufficit cognoscere effectum, & dicitur secundũ illum locum esse de monstratiuũ, cum causa ab effectu reguletur, l. cãcellauerat, ff. de iis quæ in test. del. Pau. cons. 159. numero 3. in 2. punctus, & licet argumentari ab effectu tamquam a parte integrali, quæ mentem arguit disponentis, l. fi. ff. de act. & obl. Bal. in ca, cum contingat, sub numero 28. de iureiur. & causæ debet cõ mensurari, l. ita autem, de admi. tu. Pau. consilio 83. sub nume ro 7. in 2. præsens, & ab effectu contractus nomen sumit, l. in sulam, de præscript. uer. l. si vno, ff. lo. l. Lucius, de dona. cau, mor. Bal. in rub. C. de iur. emph. & nomen effectui non corre spondens nihil operatur, l. sed si possessoria, §. si iurauero, de iureiu. l. Si tibi, ff. si cert. pet. & effectus potentior trahit ad se minus potentem, ar. l. non solum, §. fin. ff. de usuca. l. 1. §. quod si rem, ff depo. cum relat. a Neuiz. in Syl. folio 108. nume ro 202. lib. j.

SVMMARIVM.

1 *Interpellatio an sit necessaria ad faciendum ratificare, quid in promissione facti affirmatiui. 3.*
2 *Promissor facti an statim sine interpellatione teneatur, & ad quid teneatur. 9.*
4 *Interpellatio non est necessaria ubi malum prohibetur.*
5 *Culpa in faciendo, non in ommittendo consideratur.*
6 *Interpellatio necessaria est ad faciendum incidere in pœnam, secus ad interesse, 7.*
8 *Pœna propter non factum ideſt non sequutam ratificationem an committatur.*
10 *Scientia ex cohabitatione præsumitur.*
11 *Intimatio domi non sufficit ubi certum est non adesse domi.*
12 *Ratificatio an ex scientia inducatur, item an exceptione intimationis. 13.*

QVAESTIO CXLVIII.

Sed occurrit differere, an pater teneat curare & facere quod eius filij non offendant, uel ratificent, absque eo quod
1 a patre fuerit interpellatus, & uidetur ad pęnam † sequuta cõ trauentione teneri, l. 1. ff. de constit. pecu. & dicemus inferius,
2 quia in obligationibus facti de curando & faciendo † statim promissor facere tenetur, ut post Bald. Alexand. Are. Cur. iun. Goza. Ias. & alios, refert Aym. consilio 246. quod uerum puto, ubi agitur ad interesse, ut idem author in consilio 192. sub numero 17. Ripa, in §. Cato, numero 59. de uerbo. obl. Paris. consilio 109. in 1. & 272. licet secus senserit Dec. consilio 2. Alc. Tom. 2. libr. 5. consilio 145. vbi loquitur in promissione
3 de representando, & sic facti affirmatiui, † vnde interpellatio & nunciatiq incitatoria est necessaria, cum fide molestiæ, ut post Bartolum in §. morte, l. non solum, ff. de noui operis nunciatione, & in l. quod te, versiculo uenio ad ultimum. si certum petatur. Alciat. consilio 78. Tomo 3. libro 8. & monitionem necessariam non esse ubi aliquod malum pro
4 hibetur † nisi quoad pœnæ infligẽdæ exequutionẽ, vt grauius delinquens puniatur, Luc. in l. 2. C. de num. idem in delicto, vt si quis percusserit clericum puniatur tali pœna, Alexand. in l. ita stipulatus, la grande, de verbo. oblig. Card. consilio 56. Bal. in l. post tres, si quis cau. & in auth. hoc amplius, C. de fideic. l. j. §. in cogitione, ad Sylla. Gramma. decis. 104. secus in facto ne gatiuo numero 23.

Contrarium tamen, quod sit necessaria interpellato, facit l. si uehenda, ff. ad leg. Rhod. de iac. l. 2. ff. si quis cau. l. cum hæ res, §. Stichum, de stat. lib. l. si uno, §. cum quidam, loca. Mars. in
5 rubr. de fideiuss. numero 158. Et culpa in faciendo, † non in ommittendo ponderatur, l. pen. §. nauem, ff. lo. & qui ex æqui tate tenetur, non nisi propter moram tenetur, l. continuus, §.
6 illud, ff. de verborum obligatione, ideo in pœnalibus † necessa ria est interpellatio vt quis in illam incidat. Aret. consilio 72. 64. Aym. consilio 64. numero 2. 272. numero x. 246. colum. 1. Soc. consilio 153. in primo. Gozad. consilio 27. Paris. consilio
7 34. in primo. secus † vbi agitur ad interesse, ex iã dictis, & Ay. d. consilio 64. 246. ideo crederem quod ubi uellet agere ad pę
8 nam † propter non factum ideſt omissam ratificationem, cp si ne interpellatione agi non posset, at sequuta contrauentione, data pacis scientia, puniendum quo ad pœnam pacis fractæ, uidelicet promissor, ex relatis post Cor. quem citat Paris. consilio 109. numero 37. in primo, quia non solum tenetur
9 ad faciendum ratificare, † sed ad curandum & faciendum ne contraueniant ij pro quibus uirtute iuramẽti promissum est, vt Paris. d. consi. & negligentia pro facto reputatur, & scientia
10 præsumitur ex cohabitatione, † Rolan. consi. 19. numero 38. &
11 sequ. nec sufficit intimatio domi † ubi certum erat ibi nõ ades se, ex relat. a Tiraq. glos. 2. numero 37. in retract, facit l. 4. vbi
12 Doct. de dam. infecto, & data scientia, si non contradicit, † qa sumus in prejudicialibus, censetur improbare, Corn. consilio 348. numero 6. in 4. Paris. d. consi. 109, alias recipiens, intima-
13 tionem, non contradicens, censetur ratificare. † Dec. consilio 632. l. filium, ubi Doc. ad Mace. Dec. in c. cum M. Ferrariensis, de const.

SVMMARIVM.

1 *Pax inter plures sine solidi promissione quomodo teneantur. 8.*
2 *Pax facta pro se, an pro adhærentibus censeatur facta.*
3 *Complicium appellatione qui veniant.*
4 *Familiarium appellatione qui veniant.*
5 *Familiæ appellatione qui ueniant.*
6 *Adhærentium appellatione, qui contineantur, & an veniant futuri, 7.*
9 *Pace facta pro se & parte sua, qui comprehendantur.*
10 *Pax continet adhærentes quando alias esset frustratoria.*
11 *Pace facta cum pluribus cum solidi promissione, quomodo teneantur.*
12 *Personæ appellatione uenit mulier, nõ tamen uniuersitas, nisi ratio subiecta materiæ aliud suadeat.*

QVAESTIO CXLIX.

Alia quæstio determinanda offert, an fa-
11 cta † pace cum promissione de non offendendo, nulla diffi
1 rentia uel solidi habita mentione, & tunc uirumquenque agere posse pro offensione sibi illata, quia quisquis censetur si bi consulere voluisse, l. stipulatio ista, §. alteri, de verbor. obliga. & persona extrinsecus nõ intelligitur d. §. Grisogonus, ubi nominib. proprijs stipulatio est concepta, §. si quis per alium de inutil. stip. l. magis, de sol. & dictum fuit in præcedentibus.
2 Sed an pace facta pro se, & pro adhærentibus † facta censea tur, & uidetur quod sic, ex iis quæ habentur in capit. 1. de post. præl. Ioan. And. in capitu. apostolicæ, de re iudi. in 6. Angel. in l. quę religionis, de rei uendicatio. Barba. in consilio 92. Pau. in 4. colum. Curt. Sen. consilio 56. Rip. de damno infecto, in rubric. numero 13. licet loquatur in rege, cuius diuersa est ratio a priuato, cum non nisi per alios facere consue uit.
3 Et complices dicuntur ij † qui sunt ad malum. Paris. consil. 168. in 4. in fi. & ibi de familiarib. & domesticis, Soc. iu. consi. 135. in 2. Felin in capitu. olim, de accu. & qui familiares dican
4 tur † Gomes de imp. benef. per obitum, q. 13. Afflict. in constit. Reg. de defens. impo. & qui eas impo. pos. nu. 19. volẽs cp fami
5 lię appone veniant † ascẽdentes, descẽdẽtes, & ij qui habitant in eadem domo, familiarium autem appellatione, & ij secun dum illum dicuntur qui non habitant in eadem domo, sed omni die sunt ad seruitia domini in & extra domum, dominum pro maiori parte anni associando, & de complicibus ad hærentibus vide Tiraq. in retract. §. j. in glo. 9. nume. 234. Carr. in §. homicidium, numer. 14. Dec. in l. bonorum, C. qui admi.
6 nec ueniunt adhærentes adhærentis mei † ex iis quæ habentur a Gomes. d. reg. 14. Soc. iun. consilio 134. in 3. Afflict. decis. 307. nec ueniunt futuri. Bal. capitu. inquisitioni, de appel. sed Ias. in l. si stipulatus, §. cum stipulamur, tenuit contrarium, cuius auctoritatem veram crederem ubi sub nomine collecti-
7 uo † pro subditis pax facta esset, quia recipiunt augmentum & diminutionem, Oldr. consilio 121. Menoch. consilio 97. numero 14.

At Gomes. in reg. 14. de impetr. benef. per obitum fami. vo-
8 luit pacem non extendi ad adhærentes, & facit, quia † adhę rentes sunt diuisibiles a principali, vnde illum non comitantur, Oldr. consi. 121. ad primum, quod dixi procedere posse in priuatis, secus in principe, qui bellum non nisi per complices & adhærentes facere consueuit. Fallit ubi facta esset pax pro
9 se & tota parte sua † Alexan. in l. si finita, §. si de rectigalibus, de damno infect. & facit in principe, quod comprehendantur adhærentes, quia pax non procederet sine adhærentibus
10 † ff. de arb. l. aduer. l. refectionum, §. si per fundum, commu. præd. conferunt relata ad Bartol. in l. si conuenerit, §. si nuda. de pigno. actio. Alcia. consilio 35. Tomo 1. libro 3. numero 23. & idem putarem procedere in priuato, vbi alias non prodesset.

Et

Digitized by Google

Et facta pace cum pluribus sub pœna cum solidi promis-
11 sione, †an ex persona vnius cõmittatur cuilibet ex offensis, Bar. determinat hanc q. in l. fi. de duobus reis, in 2. q. Corn. cõsil. 248. in 4. Pau. & Ronch. d. l. fin. Ange. in l. si id quod, eod. ti. Pap. in forma libelli, ideo plures & quilibet in solidum agere possent. Alexan. ad Bar. d. l. fi. Marsi. sing. 237. & Ronch. d. l. si id quod, nu. 27. 36. Corn. consi. 167. in 3. Alexan. Ang. de perig. Soc. Sen. & iun. Ias. Ruy. in §. Cato, & ibi Alc. Corse. de prui. pacis, versi. 76. Nouel. in vltima parte in praxi. crimi. nu. 36. & pro declaratione uide Ronch. in d. l. eandem. nu. 30.

Quid vbi promissum est nõ offendere aliquam personam
12 de vna factione? †dic venire etiam mulieres, Bal. in l. quicũq;, colu. 3. C. de ser. fug. Soc. consi. 57. casus. 1. volum. Dec. in reg. fœminæ, de reg. iur. non tamen venit vniuersitas, c. Romana, de sent. excõ. in 6. auct. quæcunque, vbi Bal. C. de epis. & cler. Alex. consi. 116. in 2. Rom. consi. 436. quod in dubiũ, nisi aliter ratio subiectæ materiæ suadeat, Rebuf. in cõcor. Fran. fol. 236.

SVMMARIVM.

1 *Pace inita sub nomine collectiuo, quomodo pœna ex contrauentione committatur.*

QVAESTIO CL.

Sed quid vbi pax inita est inter duas factiones tanquam inter duo cor-
1 pora collectiua, † iuxta l. Titia, l. interdum, de hæred. inst. l. si quis Titio, de vsufru. accrescen. Ias. in l. qui filiabus. §. si quis, de leg. 1. Paul. consil. 28. in primo, uiso. ubi nominati plures sub nomine collectiuo in vna voce cõtinentur, idem vbi ab una alteri parti est promissum, vt Alexan. consil. 115. in 4. l. liber homo, §. Titius, ubi Ang. & l. Titius fundi, l. interdum, de hæred. inst. Cor. consi. 248. in 3. vers. non obst. in 4. & 218. in 2. & tunc inter omnes de vna factione distributio erit facienda, & offendens poterit a quolibet de parte contraria offendi, Boni fa. in ti. de pace, col. 3. versi. si plures, Ronch. in l. si id quod, in fi. de duobus reis. nu. 43.

SVMMARIVM.

1 *Principalis ad quem negocium spectat ad omnia conueniendus est.*
2 *Contraueniens vnus ab omnibus conueniri potest cuius occasione molestantur.*
3 *Stipulationes tot sunt quot personæ sub nomine collectiuo continentur.*

QVAESTIO CLI.

Quid vbi sunt plures ex una parte paciscentes, & unus contrauenit? Ang. post Bar. quem refert in l. si seruus, §. si plures, ff. si qs cau. uoluit aduersus offensorem ipsum dandam actionem, quia ubi propria duorum reorum est constitutio & negociũ ad unum pertinet, ille solus ante omnia conueniendus est,
1 †& alii habentur loco fideiussoris, & possunt se tueri exceptione discussionis, Bar. in l. reos, de duob. reis, Tiraq. in retrac. §. 31. glo. vni. nu. 8. 9. & ibi Ronchag. d. l. & Bar. uoluit, quod si
2 vnus †de una factione cogitur soluere propter contrauentionem vnius, omnes habent actionem aduersus illum qui intulit iniuriam, vt no. Doct. in l. 2. §. item in facto, de verbo. obl. vbi etiam Iac. de Aret.

Videtur tamen, quod tot sint stipulationes quot sunt personæ comprehensæ, etiam sub nomine collectiuo, ar. l. si chorus, de leg. 3, l. scire, de verb. obl. & in stipulatione † ius cuiuslibet stipulatoris creditur esse deductum, ut unusquisq; debeat pœnam consequi, Pau. l. 2. §. in fratres, de verb. oblig. Bar. in §. Cato, nu. 31. Soc. in fi. Rip. nume. 99. ar. l. in lege Falcidia. ad l. Fal. quod latius refert Ronch. in d. l. si id quod, sub nu. 38. vbi videas pro resolutione.

SVMMARIVM.

1 *Promittens pro se & consanguineis an habeat consanguineos obligatos.*
2 *Negligens in reperiendo fugitiuum an illum habeat obligatum.*
3 *Consanguineus pro consanguineo non tenetur.*
4 *Pater & dominus an pro familia fideiubere teneantur.*
5 *Vniuersitas an possit subditos prohibere.*
6 *Consanguineus liberans solutione consanguineum, an illum habeat obligatum.*
7 *Promittens factum alienum, suo facto tenetur, & dicitur factum proprium.*
8 *Promittens aliquem defendere ad quid teneatur.*

QVAESTIO CLII.

Sed quid vbi sunt duo rei, & unus promittit pro se, & cõsanguineis nõ
offendere? dicendum est non habere consanguineos obligatos, †nec aduersus istos pœnę persequutionem, facit l. si man-
1 cipium, C. de ser. fug. vbi negligens in reperiendo seruum nõ habet illum obligatum, † quia consanguineus pro consan-
3 guineo non tenetur, †neque pro aliis, nisi ut supra diximus,
4 ratione patriæ vel dominicæ potestatis, †ex relat. etiam a Ripa in Rub. de damno infe. nu. 4. & in vniuersitate, †quæ potest
5 subditos prohibere Paris. consi. 168. in 4. & Dec. & Cag. d. Reg. culpa caret, ff. de reg. iur.

Limitatur non procedere vbi consanguineum vel alium
6 pro quo promisit obligatum liberaret, † quia contra ipsum repetitio daret eius quod ex hac soluit occasione, l. missi opinatores, C. de exact. trib. Rom. d. consi. 508. col. 2. l. 2. §. item in facto, vbi Iac. de Aren. de verb. obl.

Ratio, quia promittens factum alienum ex hoc facto dici-
7 tur soluisse †quod promissum fuit, §. si quis alium, inst. de inut. stip. & factum promissoris intrat loco interesse & pœnæ. Bar. in 9. op. in §. Cato, Paris. consi. 110. nu. 78. in primo, & licet factum uideatur diuersum a principali, approbatione, tamen stipulatoris non diuersum, sed idem factum censebitur. Paris. nu. 35. nec contra tertium regressum habebit, l. si plures, la 2. ff. de admi. tut. §. nunc tractemus, de tut. & rat. Cy. & Bar. in l. j. de duobus reis, l. Modestinus, de solu. & promittens aliquem defendere, & bene tractare, non potest prohibere, nec molestare, Bald. consi. 396. in 1. quæritur.

8 Idem in †uniuersitate quæ malefactorem capere neglexit, quia contra illius bona nullum habebit regressum. Rom. d. consi. 508. licet aliter videatur sentire Alc. consi. 38. Tom. 2. li. 6. in fractore pacis, quia alij socij habent regressum contra ipsum.

SVMMARIVM.

1 *Promittens pro se & consanguineis non habet consanguineum obligatum.*
2 *Pater an imputet filio, quod soluit occasione fideiussionis de non offendendo.*
3 *Legitimæ quod soluit pater tunc imputatur, vbi loco est taciti fideiussoris.*

QVAESTIO CLIII.

Idem in eo qui coactus fuit fideiubere p se & consangui-
1 neis de non offendendo, quia † in casu contrauentionis non
2 videtur habere offensorem obligatum. Vnde pater †qui pro se & filiis promisit non offendere, si filius contrauenit, & ipse. Soluit pœnam conuentionalem, filio ad legitimam nõ im-
3 putat, quia tunc imputare potest †ubi loco est taciti fideiussoris, Bal. in auct. ex testamento, num. 13. C. de col. l. vni. C. ne fil. pro patr. Paris. consi. 109. col. 1. in primo, quia tunc pater filiũ tanquam principalem liberaret, sed vbi nulla præcedit obligatio, non potest dici loco taciti fideiussoris, §. fideiuss. inst. de fideiuss. l. 2. ff. qui satisda. cogan. & hanc differentiam annotauit Alex. in l. stipulationum, §. stipulatio, ff. de verb. obl.

SVMMARIVM.

1 *Promittens pro aliis virtute sacræ constitutionis, vel statuti, an regressum habeat contra illos.*
2 *Statutum quod vnus pro alio teneatur valet.*
3 *Captus pro represaliis recuperat ab eo cuius gratia captus fuit.*
4 *Damnum datum ab inimicis tuis mihi resarcire teneris, ex quo in praxi infertur ad pulcherrimum casum. 5.*
6 *In pari culpa melior dicitur conditio rei quam actoris.*
7 *Culpæ æqualis demonstratio.*
8 *Actio nascitur ex statuto.*
9 *Pater soluens pro filio condemnato, repetit, idem & pro carcerato.*
10 *Solutio & fideiussio parificantur.*
11 *Pater dicitur soluere necessitate, etiam si sponte facit vbi ad id compelli poterat.*
12 *Pater non vltra necessitatem censetur se obligare.*
13 *Necessarius actus ubi dicatur.*
14 *Potentia sufficit, licet ad actum non deducatur.*
15 *Compromissum dicitur necessarium, etiam sponte factum, vbi ad id necessario poterant vrgeri.*
16 *Compulsio principis excusat emptorem.*
17 *Pater quando imputet ad legitimam filio.*
18 *Pater obligatur pro gestis a filio decurione.*
19 *Pater quando teneatur pro filio negociatore.*
20 *Pater an in dubio de peculio filii soluere censeatur, & an teneatur si deliquit circa ministerium cui est præpositus.*

QVAESTIO CLIIII.

Sed quid ubi pater vel alter consanguineus, virtute statuti, vel sacrarum constitutio-
1 num promittere coactus fuit † aliud dicendum esset, Bart. l. 2.

Digitized by Google

nu.23.§.item in facto,de verb.oblig.nec de viribus statuti, q
2 vnus†pro alio teneatur,verendum est.Doc.l.cum filiofam.de verbo.oblig.Iaſ.in l.ſi quis,C.de inoffi.teſta. Alex. in l.ſæpe,de re iud.num.12.& conſi.42.in primo,Fel.c.2.de conſti. & Bar. d.§. in facto.voluit quod captus pro repreſaliis recuperat ab
3 eo,cuius cauſæ indictæ reperiuntur,†Bar.in l.Neſennius.de negot.geſt.Ale.conſ.49 nu.6.in primo,Ruy.cōſi.108.nu.5.& hoc quando iuſte indictæ ſunt, alias ſi iniuſte, ad commodum debitoris,recidere non conuenit in iniuriam,l.ſi per imprudē tiam,de euict.l pen.ff.ſolu.mat.l.exceptione, de fideiuſ.l.2.vbi Bal.ff.quod met.cauſa,l ſi te bonis,C.de iur.delib.l.ſi.C.de cō. empt.Oldrad.conſi.218.Ale.conſ.147.in ſecundo.l.poſſeſſor, de cenſ.Roma.conſi.172.in propoſito,colum.Boſſ.in tract. de Mercede,nu.92.Bal.conſi.417.in primo quidam, idem dā-
4 no dato ab inimicis tuis,quia mihi reſarcire teneris,†Bal.cōſ. 65.in ſecundo.Rom.conſi.172.in propoſito, col.1.& diximus ſupra,& ex præmiſſis alias in ciuitate Anconæ reſpondebam merces ablatas de commiſſione Sereniſſimi Domini Ioannis Auſtriæ contra quendam Nautam loco mercium Leuantinorum Hebræorum, quas de facili in mari leuare non poterat propter commercium,ſtante iuſtiſſimo bello inter dictū
5 Nautam potuiſſe retinere merces†Leuantinorum loco mercium ſuarum ablatarum ab Inuictiſſimo & Sereniſſimo Auſtriæ confederationis Duce, quia nullam contra Nautam inferre declarauit iniuriam,Bal.d.conſ.417.in primo,&Bal.cōſ.
6 458.in ſecūdo.col.2.quod dominus, & ubi culpa adhuc†adeſſet Leuantinis,& Nautæ ſecundum Bal.in d.conſi. 417.in primo,deterior cauſa erit actoris, & ita in facto reſpōdebam in cauſa coram me uertente,& culpa vtriuſque verti uidebatur,
7 quæ in faciendo & recipiendo cōſiſtebat,†quæ eſt in tranſmittendo & recipiendo merces vetitas,l.ſi is cuius,§. denique. de vſufr.Bar.in l qui bona,§.inter.de dam infecto.Alex.cōſi. 50. in primo,& culpa etiam vertebatur, quia ambo cogitare poterant quod de facili paſſimque contingebat, Aym.conſi.97. col.1.Pariſ.conſi.164.in 4.in fi.Bal.d.conſi.61.in 2.

Redeundo ad id quod ſupra diximus in principio, quod
8 vbi extat†ſtatutum quod ſic compellit ad fideiubendum,cōpetit condictio ex lege,vel actio in factum,Bar.l.1.ff.de cond. ex lege,& officium iudicis nullam præſupponit obligationē, at ex ſtatuto naſcitur actio,l.ſtatuas,ff.de acq. rerū do.l.ſi Barſatorem,de fideiuſ.& ſicut quando pro filio condemnato, &
9 carcerato,& obligato,pater fideiubet,† repetit,l.ſi negocia.ff. de neg.geſt.Bal.in l.ſi.C.famil.herciſ.Pau.conſi. 230.col.2.Soc. conſi.29.quos citat Cagno.in d.reg.inuito,de reg.iur.

Idem vbi uirtute ſtatuti tenetur pro filio,.l.ſtatuas. ſupra ci
10 ta.& fideiuſſio & ſolutio parificantur, †l.ſi. C.ad l.Fal.Ay.cōſ. 175.Gomes,q.12.de trien.poſſ.Tiraq. in retrac.§. ſi.nu.41.& ſi daretur repetitio vbi uirtute ſtatuti compellitur, quanto ma-
11 gis debet dari retentio † ſi pro filio ſoluit,l.cui damus, de reg. iur.etiam ſi pater ſponte promiſiſſet,dum ad id compelli poſſet virtute ſtatuti,quia adhuc dicitur ex neceſſitate facere,l.qđ nouiſſime,ff.q falſ.tut.Bal.conſi.351.ſub nu.8.in 5.Ioannes,&
12 non vltra,quam ſit neceſſarium cenſetur ſe obligaſſe†l.damni,§.is qui,de dam.infec.Bal.conſi.411.in facto. Dec. cōſi.178.
13 & quando actus dicatur neceſſarius†declarat Cor.in auct.præterea,C.unde vir.& ux. Bal.in l.magis, §. ſi pupillus,de rebus eorum,Ang.conſi.243.& facit, quia vbi pater actum neceſſarium exequitur,vel ſoluendo,uel fideiubendo,filium releuat l.ſi pupilli,§.ſi procurator, & §.Titij ſeruum.de nego.geſt.ſuf-
14 ficit enim potentia,†licet ad actum non deueniatur, ideo cō
15 ſanguinei†dicuntur facere compromiſſum coacte, licet nullus iuſſus iudicis præcedat vbi exſtet ſtatutum compulſiuum. Anch.conſi 159. rationes.Bertran.conſi. 64. in primo, col. 2.
16 & ſi quis ſit compulſus a principe emere †bona alicuius,talis compulſio excuſat emptorem, Nic. de Neap.in d.l.quod nouiſſime Caſſan.de glo.mund.5.parte conſid.24.uerſi. 94.& pa
17 ter ſiue ex uoluntate ſiue neceſſitate ſoluat†ad legitimam imputat,ſi velit.Rip.in l.inquartam,nu.183.ad l. Fal. poſt Bart.in l.Stichus.de pecu. leg. licet ibi loquatur in filio condemnato, pro quo pater promiſerat.Bal.in auth.quod locum,C.de col. Lup.in c.per veſtras,nu.3.de don.inter virum. idem ubi pater actum vtilem gereret.Afflic.in conſt.reg.ne fil.pro patre,idem in caſu l.1.C.de decur.lib.10.vbi pater obligatur pro geſtis p
18 filium decurionem,†& dicitur fideiuſſor indemnitatis, & ibi Io.de Pla.Boer.deci.221.nu.7.cum ſeq.Affl.deci.308.vbi habe
19 tur quando pater pro filio negociatore teneatur.† Pariſ.conſi.93.in j.Sed quid in dubio,an qñ filius peculiū habet, de pe-
20 culio videatur ſoluiſſe,† Aufre.deciſ.Thol.121.& an ſuper peculio ſit faciēda executio.deciſ.2.vbi Autrer. at pater,tenetur
21 vbi filius deliquit circa miniſterium cui eſt præpoſitus.†l.j.§.ſi familiæ,de publ. Rom.conſi.74.licet in generali mandato nō includatur mandatum ad delinquendum.ll.vulg.

SVMMARIVM.

1 *Pax quomodo rumpatur.*
2 *Cautio de non offendendo an cenſeatur ſuper bonis & perſonis preſtita.*
3 *Cautio conuentionalis reſpectum habet ad præcedentia, & primam offenſam.*
4 *Intentio contrahentium eſt generare quietem et pacem circa bona & perſonas, non corrumpere.6.*
5 *Generatio vnius corruptio alterius.*
7 *Habitu priuatio cognoſcitur, nec includitur in diſpoſitione negatiua. 8.*
9 *Priuatio habitui proportionanda.*
10 *Pax in duabus vniuerſitatibus quomodo dicatur rumpi.*

QVAESTIO CLV.

Neceſſario videndum erit, quomodo et quando
1 pax rumpatur, † & interdum præcedit iniuria tam realis, quam verbalis,ideo per cautionem de non offendendo pro-
2 uideri ſolet, quo caſu†ſiue in bonis, ſiue in perſona ſequatur offenſio,pax vel treugua dicitur rupta. Bar.in l. licitatio,§. quod illicite,de publ.Pariſ.conſi.165.in 4.nu.8. quia cautio cō
3 uentionalis†reſpectum & relationem habet ad primam offenſam, & contrahentium intentionem, quæ eſt generare quietem & pacem circa perſonas, & bona,non autem corrū
4 pere†l.2.ff.de auto.tu.l.Antiochenſium,ff.de priui.cre.& gene
5 ratio unius corruptio eſt alterius.†Bal.conſ.396.punctus,q.in
6 4.in fi.quia prima intentio†eſt generare nō corrumpere,& ex habitu cognoſcitur priuatio,& econtra.& ſe habēt correlati
7 ue,†l.quod in rerum,ff.de leg.1.Bal.in c.bonæ,il 2. de elect. &
8 habitus non includitur in diſpoſitione negatiua†l.ex facto.ff. de hær.inſt.Soc.conſ.30 in primo.& habitus.i.concordia quę eſt ſuper rebus,& perſonis,ſuper rebus & perſonis erit priuatio.i.bellum, cum concordia habeat relationem ad præcedētem guerram,ſeu controuerſiam,l.1.de iis qui ſunt ſui, Iaſ.in rubr.de acq.poſſeſ.& ex eo quia priuatio habitui debet pro-
9 portionari,†ſicut precium rei,l.Lucius,ff.de exerci. Bal.conſ. 261.in primo.ſub nu.8.& ideo videtur quod ſequuta ſimul offenſio realis & perſonalis,ſimul duabus pœnis teneatur. Bal. d.conſi.387.proponitur,in quarto.ſecus ſi ex interuallo, quia cum per primam offenſionem ſit rupta pax, q nō eſt,rumpi non poteſt.Bal.in d.conſi.per l.nā ſub conditione,ff.de iniuſt. rup.ad idem,q ad contrahentium intentionem ſit recurrendum, & q offenſio debeat habitui proportionari, & eſſe re-
10 troſimilis liti,†alias pax non dicatur rupta in duabus vniuerſitatibus,& referē ad lites eiuſdem generis,quia cauſa et mens intuenda,Bal.conſ.195.laudare.in 2.

SVMMARIVM.

1 *Pax vel treugua non rumpitur dato iuſto initio, praxis.*
2 *Delictum occaſionaliter, non ad id ordinatum, non punitur pœna conuentionali.*
3 *Cauſa originalis iuſta attenditur.*
4 *Congregationes qualiter illicitæ reputentur.*
5 *Priuata perſona contra priuatam perſonam non cenſetur agere occaſione reciproca.*
6 *Gens ex quot perſonis fiat.*

QVAESTIO CLVI.

Ex præmiſſis infertur, quod nō ſemper ex cōtrauentione & of-
1 fenſione pax vel treugua rūpitur, † vnde dato iuſto initio ad capiendum malefactorem,ſicut ſemel in patria mea reſpondebam,vbi nonnulli ruſtici de Fabriano, accedētes ad territorium ipſius vt extra animalia reducerent fuerunt nonnulli capti,ideo etiam quod vniuerſitas capi feciſſet, q non probaba
2 tur nihilominus non poterat dici pax vel treugua † rupta, licet adhuc aliqui occaſionaliter deliquerint, quia hoc non eſt conſiderabile,ſed cauſa iniuſtæ prædæ, & iuſta cauſa capturæ
3 †attenditur.Bal.conſi.319.decreto,in 2.& q per ſe non licet,licet accidentaliter.Bal.in d.conſi.195.nu.12.in 2.ad idē initium eſſet conſiderandū.Bal.conſi.410.in 2. in cauſa,ſub nu.5.Rol. conſ.xj.in 3. nu. 61. & in talibus congregationib.puniēdis,vel
4 nō puniendis debet conſideri ari qualitas perſonarū & cauſæ, quia ex perſonis dicta penſamus, & quando inimicitia vel cā
5 eſt priuata†non præſumendum eſt id fieri contra principem vel aliā vniuerſitatem,ſed vt priuatus a priuato ſe defendat.
6 Bal.conſi.262.in 2.Decretum,& quot†perſonę faciant gentē. Bal.d.conſi.319.decreto,in fi.&c.

SVMMARIVM.

1 *Intentio contrahentium ſemper ſpectanda.*
2 *Adulterans filiā eius cum quo pacem habet, cauſa libinis mouetur.*
6 *Libidinis & amoris cauſa pœna alleuianda, ratio affertur.*

4 *Cauſa*

Digitized by Google

4 *Causæ origo, non accidens intuendum.*
5 *Intentio ad suam causam referenda.*
6 *Scire tunc arbitramur vbi prima principia scimus.*
7 *Adulterii non est compensatio.*
8 *Fratres nati ex diuersis concubinis non seruant ius agnationis.*

QVAESTIO CLVII.

Diximus in præcedenti, relationem ſp habendam ad ꝯhentium intentionem, inde inferri †po
1 teſt, ꝙ adulterans filiam illius cum quo pax inerat, quia non
agitur id ex primæua inimicitiæ †cã, ſed ſolum libidinis lapſu,
2 non dicetur pax rupta. Alex. conſi. 113. in 2. Corne. conſi. 51.
in j. Mantua conſi. 169. colum. 3. Rom. conſi. 183. 258. Ale. &
Iaſ. in l. qui ſeruum, de verb. obli. Alexã. conſi. 155. in & ex eo
3 † quia libidinis lapſus iuſta cauſa dr̃ ad pœnam minorandã,
ex relat. a Tiraq. in tra. de pœnis, cauſa. 56. nu. 81. cum ſeq. Old'
conſi. 210. Marſi. conſi. 2. Clarus lib. v. ſent. q. 60. Menoc. caſu'
328. in arb. iud. & ex eo quia naturalis inclinatio inducit ho
minem ad libidinis, appetitum. Neuiz. in ſylua nup. lib. j. nu.
202. Tiraq. in l. ſi vnquam, in gl. in ver. donatione largitus, nu.
62. de reu. do. & origo cauſæ, †non accidens intuendum, nu.
4 202. prout eſt libido, qua cẽſetur duct' hoie aĩali ad ita pec-
candum. Accedit, quia intentio quælibet ad ſuam cauſam eſt
5 referenda, †Bar. in d. § quod illicitæ. ar. l. ſi pater, §. Libertus,
de leg. 2. Ang. in l. ſi cum exceptione, §. ſatis, ff. quod me. cauſa,
6 quia tunc arbitramur rem ſcire qñ primas cauſas, † & prima
principia cognoſcimus, ut Iaſ. in l. in ſuis, C. de lib. & poſt. Ne
uiz. in ſylua nup. lib. 1. nu. 199. & Bal. in c. clerici, de vi. & hon.
7 cle. ait, ꝙ vbi quis adulteratur vxorem alterius, † & offenſus
vxorem primi adulterantis, genus vindictæ huiuſmodi eſſe
illicitum, quia aliũ quã offenſum tangit, & iniquior lex red-
deretur ſi id permitteret, ar. l. ſi ex facto. ff. de vulg. & pupil. &
adulteriũ grauiſſima iniuria reputatur, l. codicillis, §. patre, de
leg. 2. Io. And. in c. fruſtra. de reg. iur. & multa edocuit Clarus
in §. adulterium, & Plac. lib. 1. c. 41. fo. 719. nu. 36. vnde fratres
propter odium legum a diuerſis concubinis nati, non dicun-
8 tur ius cognationis habere. † vt poſt Spe. de ſuc. ab inte. in §.
1. ver. quid de natis, nu. 19. Bar. in Aut. quibus mo. nat. effi. leg.

SVMMARIVM.

1 *Adulterio feudo priuatur, & an vindictam prouocat.*
2 *Tale qui facit, vel cauſa ſit quod fiat tale paria ſunt.*
3 *Obligatio naſcitur extra id quod agitur.*
4 *Adulterium nunquam permiſſum.*
5 *Adulterii non admittitur tranſactio.*
6 *Adulterii actio competit patri, vbi commiſſum eſt in filiam, ſecus in nu rum, quia viro competit.*
7 *Vir vna caro cum vxore quoad carnis procreationem.*
8 *Priuilegia ex perſona viri quæ competant vxori.*
9 *Vir caput mulieris.*
10 *Adulterium gignit capitalem iniuriam.*
11 *Aduiterium difficilem gignit exitum in nuptiis.*
12 *Nuptiæ hoſtiles non tolleranda.*
13 *Adulterium grauis iniuria propter ſcandaloſas diffamationes.*
14 *Stuprum, etiam voluntarium, puniendum.*
15 *Pœna raptus non vitatur propter matrimonium, nec pœna deoſculationis.*
16 *Lenocinio an rumpatur pax, & pœna lenocinii.*
17 *Furto an pax rumpatur.*

QVAESTO CLVIII.

Id quod dixímus, ex adulterio pacem nõ rũ-
pi, iſta reſolutio varijs telis
vulnerati põt, ex relat. a Luc. in d. l. vni. ver. 25. Bal. in c. 3. quib.
1 mo. feu. ami. ubi voluit adulterio † feudo priuari, quia ad vin-
dictam prouocat (idem in furto) in c. j. 1. in fi. de pace tenẽ. &
facit ꝙ hr̃ Gozad. conſi. 31. nu. 13. quia qui facit tale, vel cã eſt
ꝙ fiat tale, idem eſſe vr̃ † l. quo minus de flumi. Bal. in c. paſto
2 ralis, nu 16. de of. deleg. §. quia vero, & extra id ꝙ agitur naſci
3 tur obligatio. † c. 1. de deſpon. imp. l. ſi is, ff. commo. Iaſ. in l. qd
ergo, §. hęres, nu. 4, de leg. j. licet ſecus ibi Goz. determinet. Ac-
cedit, quia ſi quo caſu offenſio reperitur prohibita, nunq̃ tñ
4 adulterium. † Bal. in l. ſi. C. ſi ꝯ ius. & hanc opinionem indubi
tatã credere vbi pax vel treugua ſequuta eſſet ex acti. impudi
cis, ex iis q̃ in p̃cedẽtib. diximus, & maxime in patre cui actio
cõpetit noĩe proprio, l. ꝙ ait de adul. ſuper quo admittitur trã
5 ſactio. † ex relatis, a Claro, in q. 58. licet ipſe ꝯrium viderat ſer
uari. ad idẽ Pla. c. 41. in epit. delict. in fi. tu aũt declara, patri ꝙ-
6 petere actionẽ ꝙ adulterio ꝙmiſſo in filiã, ſecus in nurũ, † qa
nec pr̃ hãc iniuriã remittere poſſet, Bar. in l. q ince. ff. de vi pu.
Marſ. 582. Pla. ll. i. c. 6. ſub nu. 22. qa viro noĩe ꝓprio actio cõ-
7 petit, qa vxor vna caro dr̃ cũ viro † quo ad carnis ꝓcreatio-
nẽ, Arc. ꝙſi. 111. Tiraq. in ll. con. gl. 2. n. 67. c. ſunt q. 22. c. qũo. 3.
q. 1. Geneſ. 2, 30. q. 4. ſciſcitatus, c. ſi quis, de cogna. ſpiri. Bal. cõſ.
100. nu. 5, ꝙſiderato. Rol. ꝙſi. 24. n. 41. & multa † priuilegia cõ
8 petere vxori ex perſona viri. Pla. c. 6. nu. 24. in epit. del. Ferret.
9 ꝙſi. 167. & vir dr̃ † caput mulieris & caput dr̃ offendi offenſis
mẽbris, c. vulgaris, de pœnit. diſ. 1. & peruerſor iuris mariti dr̃
qui eius vxorẽ ſciens cognoſcit. Bal. conſ. 176. in 1. Cęcilia, ex
quo inimicitia ſurgit capitalis, & radicalis, col. 2. & ibi deſcri
10 buntur cauſæ † ex quib. uir cogitur præſtare cautionẽ de non
offendẽdo. Adulterium. n. difficilem exitum reddit in nuptiis.
11 c. ſi qui ſunt. deſpon. nec rapiens † ut illã vxorẽ ducat impu-
nit euadit, qa princeps nõ dẽt pati nuptias fieri hoſtilis more.
12 † l. j. ſed nec facultas, C. de rap. vir. & ex eo quia grauis iniuria
13 adulterium & fornicatio reputatur ꝓp ſcandaloſas diffama-
tiones, †ꝓp pudicitię interpollatores, ex quibus matrimonia
impediuntur, iõ ſtuprans, ẽr volẽte mulierẽ, punibilis eſt, Cla
14 rus, ĩ §. ruptus, & ibi hr̃, an ꝓp marrimonium † ſequutum vi
tetut pœna raptus, vel deoſculantis, & vltra illum vide Vero
nen. conſi. 57. Gramma. conſi. 48. Et ſemel in quadam cauſa 1
Nurſina reſpõdebam, fideiuſſionem præſtitam † de non offen
15 do ob actus impudicos dici ruptã ob deoſculationem ſequu-
tam, ẽt ꝙ ſolum promiſſum eſſet non offendere, licet non de-
eſſent graues viri ꝯrium tenentes. Quid autem in lenocinio
16 † Luc. in l. vni. C. pub. læt. ver. 25. idem ꝙ rumpatur tenere vr̃,
& de pœna lenocinij. Luc. in l. j. C. de ſpect. Clarus. q. 60. ver. le
nones, & lenam mulieris honeſtæ ſequuta copula, puniri pœ
na fuſtigationis pro prima vice, pro ſecunda truncatione na-
ſi. Affl. in conſt. regni de leno. nu. 2. Quid in furto † dic ad ſuã
17 cauſam & intentionem referendã, Bar. d. l. qnod illicite. Ang.
l. ſi cum exceptione, §. ſatis, ff. ꝙ me. cau. ut ſ diximus, licet &
inimicus ſit noſter qui noſtra bona tollit. c. itẽ quis. vbi Bal.
de reſt. ſpol. Rebuf. in concor. Fran. fo. 23.

SVMMARIVM.

1 *Pax, iniuria perſonali præcedente ex eadem cauſa, rumpitur.*
2 *Corruptio vnius generatio alterius.*
3 *Commiſſio vni facta alteri dicitur denegata.*
4 *Subſtantia indiuiſibilis.*
5 *Iuriſdictione vni conceſſa an dempta cenſeatur alteri.*
6 *Prohibitio in certis caſibus quando in alijs dicatur denegata.*
7 *Pax ex offenſione fratris an dicatur.*
8 *Frater pro fratre non eſt idoneus teſtis.*

QVAESTIO CLIX.

Quandoque præcedit iniuria tm̃ perſonalis † &
1 non niſi perſonali iniuria rumpitur,
quia ſunt relatiue appoſita, & ꝙ de vno prędicatur affirmati
ue de alio negatiue, Bar. in d. §. Cato. & corruptio † vnius eſt
2 gñrõ alterius, Bal. ꝙſi. 253. in v. viſis. vbi declarat qñ cõmiſſio-
ne † vni facta ab altero cenſeatur adempta, & vbi in cęteris,
3 confirmatio inducatur, 389 in 3. duo: vnde ſi quis cõmunicat
alicui id ꝙ eſt ſubſtantiæ a ſe illud non adimit, quia indiuiſi-
4 bilis eſt. † Caſſan. de glo. mundi. fo. 63. 3. parte. j. conſ. & in ma-
5 teria cõicabili, & in iuriſdictione conceſſa † vni ꝙ a ſe non di
dicatur adempta. Bal. conſi. 326. in v. col. ſi. Plar. in 2. de repub.
& cumulatiue nõ priuatiue dici conceſſam. Bal. cõſi. 383. col.
2. in 2. viſis, Fel. in c. excommunicamus, de hæret. Deci. conſ. 3.
& in reg. intoto. & Iaſ. in l. quod in rerum, de leg. Gra. conſ. 71.
nu. xi. lib. 2. Fel. in c. paſtoralis, c. cœterum, de re iud. Fer. conſi.
142. Are. conſi. 101. Rom. 393. & ibi in add. Bru. conſi. 7. colu.
pe. 47. col. 2. Gram. voto. & poſt cæſareas deciſ. reſpon. 4. nu. 3.
& ſp in cõceſſionibus huiuſmodi intelligitur, ſalua ſuprema
auctori. Bal. in l. qui ſe patris, C. vnde lib. Affl. in c. j. Quæ ſunt
regalia. Anch. conſi. 264. Rol. conſi. 80. nu. 5. in 2. Et vbi prohi
6 bitio eſt in certis † caſibus, in cœteris permiſſio inducatur,
Bal. in c. 1. de vſu palij. c. ad honorem, e. ti. Iaſ. in l. ſiper errorẽ,
de iur. om. iud. Bal. in c. auditis, ſub nu. 3. de elect. ubi declarat
quando generatio vnius ſit alterius corruptio. Bal. in c. olim,
nu. 11. de reſcr. & qñ ꝯria ſimul concurrant, Bald. c. auditis, de
præſcrip. ſub nu. 11. vnde Bar. d. §. quod illicite. & d. §. Griſogo
nus, voluit per offenſionem fratris non dici pacem ruptam,
7 † Bal. c. 1. quibus mod. feu. amit. Alexã. conſi. 119. in 2. quia di-
uerſæ ſunt perſonę, licet Tiraq. de pœnis, cau. 51. 76. ſecus vo-
luerit. & Marſ. ſing. 331. vide Bal. d. conſi. 195. Gram. conſi. 12.
nu. 17. ſed ll. adductæ a Tiraq. procedunt quo ad ferendum te
8 ſtimoninm, quia fratres † idonei non reputãtur, Marſi. conſi.
26. Pariſ. conſi. 55. nu. 36. & 58. nu. 15. & 59 nu. 26. & 152. in 4.
Rol. conſi. 24. in j. num. 41. Gram. deciſ. 48. Aymon. conſi. 99
Menoch. caſu. 262. in fi. & conſi. 24. nu. 42.

SVMMARIVM.

1 *Pax an rumpatur accuſatione, quid in cautione de non offendendo. 5.*
2 *Patrocinio præſtito.*

2 *Reducendo inimicum ad calamitatem.*
4 *Falsi; accusationibus.*

QVAESTIO CLX.

1 Accusatione liuore vindictæ proposita † pa
cem rumpi Lu. in d.l.vni
ca.ver.19.quæritur.idem in patrocinio odio ꝙ illum cũ quo
2 pax inerat præstito † secus si necessitate officij, vt in d.loco, l.2.
C.de decla.li.10.vbi idem Luc.Alb.in l.post legatum. de ijs qbus vt indi.§.aduocatũ.Tiraq.in retra.§.1.gl.9.nu.126.Fab.in
3 §.si tutor.Inst.de inof.test.Meno.cõl.58.qd † vbi inimicũ ad ca
4 lamitatẽ reduxit, d.l.vni.vbi Luc.ver.21.quid † in falsis accusa
5 tionib.dic idem, & tenẽ calumniæ, secus in cautione † de nõ offendẽdo.Ale.cõs.113.in 1.Ferret.de feriis,nu.95.185.189.

SVMMARIVM.

1 *Defensio in rebus qualiter admittenda, & cum moderamine, 2. & modũ excedens quo puniatur.*
3 *Moderamen circa tria versatur.*
4 *Aggressor an se defendens occidi possit.*
5 *Defensio pro rebus, amicis, vicinis, admittenda, etiam aliis conuocatis.*
6 *Defensio rerũ an fieri possit de iure canonico sine incursu irregularitatis.*
7 *Conuiciũ inferenti an aliud obiici possit, vel iniuria personalis.*
8 *Conuiciũ vtile reipublicæ an punibile sit.*
9 *Iniuriam inferens an possit se retractare.*
10 *Defectus alienos detegi inhumanum.*
11 *Conuiciũ obiectum in iudicio an punibile sit.*
12 *Conuiciorum non datur compensatio, & vterque punitur, & maior culpa præponderat.*
13 *Aestimatio iniuriarum quomodo facienda.*
14 *Mentita quando punibilis.*
15 *Iniuriarum non datur compensatio.*
16 *Iniuria verbis illata armis non repellenda, sed mitius punitur.*

QVAESTIO CLXI.

Qnandoque prouocatus rerũ pręceden
te controuer-
2 sia damnũ duntaxat reb. inferebat † & tunc vbi ꝙs res proprias cum moderamine defendit, nõ tenẽ, l.3.§.ex plagijs.ad l.Aq. l.furẽ, ff.de fic.l.1.C.vnde vi.c.2.de hom.quia & rerũ defensio dr̃ iuris naturæ.Cic.li.1.of.& secundus sanguis.Ias.in l.vt vim, de iust.& iure.Are.cons.31.at vbi modus † in defendẽdo excederetur, pęna esset mitiganda.Lu.in l.errat, C.de consti. pec.li. 11.& qñ modus excedit, non pro toto, sed pro excessu punit̃. Ale.cõs.78.col.2.in 1.& 109.Mars.in §.aggredior, nu. 63.cum seq.& 58.Affl.dec.206.Clarus in §.homicidiũ, ver.excusat̃, & ver.hæc aũt, & ver.scias per totũ fere, §.homicidiũ, & arbitrio iudicis modum excedens punitur, non ordinaria pęna.Meno. de arb.iu.casu 277.278.

3 Moderamen aũt circa tria versatur, † videlicet, modũ, causam, & tps.Couar.post rele.ad c.q̃uis.de pac.in 6.fol. 366.Alc. cõs.132.To.2.li.5.nu.36.Bal.in c.clerici.de vita & ho. cle.loã.
4 de Amicis, cõs.77.nu.9.& vbi aliter res defendi nõ pñt, † ẽt aggressor occidi põt & immunẽ esse a pęna irregularitatis, addẽ.est ẽt, ꝙ fur diurnus occidi põt si se telo defendit, idẽ si vis turbatiua alicui inferat̃, & pro officij, dignitatis, & amici defensione, & licere ẽt ad id amicos † cõuocare, & ex interuallo,
5 6 vt per Plac.li.1.c.28.& ibi habetur.irregularitatem † contrahi de iure canonico.

Ex quo, vbi vnus infert cõuiciũ, alter vero personalem iniuriã, vel econtra, ambo † tenentur, ẽt si ex interuallo, seu incõ
7 tinenti succedat, nisi quis conuicium obijceret quod reipubli
8 cæ † scire expediret, l.cum q̃, ff.de iniu. siue culpa, siue sine culpa succedat, vt leprosus, Old.cons.53.consueuit Ro.cõs.96.super eo.Plac.li.1.c.1.in epi.deli.Menoc.cons.41.nu.31. Clarus ī §.iniuria, ver.itẽ quæro, Couar.in li.variarũ, c.11.nu.6.& nu.j. & hoc siue in iudicio, siue ext.Rip.l.fi.C.de revo.don.sed si vt propriæ libidini satisfaciat, & non iustitiæ ardore conuiciatus est, puniri poterit, l.iustissime, C.si rector. sed quo animo intulerit spectandum erit.Menoch.d.consi.nu.31.Plac.li.1.c.1.fol. 15.ver.& primo cum sequẽ.licet vbi verum dixit se retractare
9 † nõ teneatur, vt aqud Couar.nu.7.vbi s̃.alias & pęna regia tenetur.Plac.d.c.1.li.1.col.1.fol.17.

10 At valde inhumanum est nostros detegi † defectus, l.2.C. qñ & quib.4.pars, vbi Doc.li.11.& ꝑ euangelicũ documentũ, si peccauerit in te frater tuus, vt Couar.d.loco, nu.6.at vbi ī iu
11 dicio obiicit̃, & probat̃, & non est punibile, l.siquidẽ, C.de iniur.Clarus in §.iniuria, ver.itẽ quæro.in li.snĩarum, 5.& qñ ĩui cẽ cõuicia obijciunt̃ circa diuersa, & tunc cuilibet iniuriarum actio cõpetit.Affli.in const.reg.in ru.de violen.& qñ in violẽ
12 tiis † admittatur compensatio.Pau.cons. 309.prius, col.pen. in 1.& maior culpa præponderat minori, & in faciendo præponderat in omittendo, Reb.in l.vni, C.de sen. quæ pro eo ꝙ interest, nu.373.secus si idem factum concerneret, vt si mihi obijcis iniuriã, & ego dico tu mentiris, ꝙa non est punibilis, cũ relatis.a Menoch.consi.41.nu.10. & ita proclamata intelligenda sunt, phibentia mentitã, Alc, resp.348.288.105. & Menoc: vbi s̃.nn.23.& qñ punibilia sunt.Auf.ad dec.Thol.127.&
13 qualiter iniuriarũ æstimatio fieri debeat. † Boss. in prax.cri.in ti.de iniu.post Ro.cons.97.& ex qualitate inferentis, & illi cui
14 infertur, existiman.esse adde ꝙ vbi prohibetur mentita † punibilis erit ẽt si dictum esset saluo honore tuo.Menoc.cons.41. nu.32.Plac.d.loco, nu.11. ver.ex prædicta.

Ad vnum aduertẽdũ, ꝙ vbi vnus falsum crimẽ indicat, alter
15 psonalẽ iniuriã cõpensatio non est admittẽda, † Are.cons.34.
16 Ro.Bono, decis.8.quia iniuria illata verbis † armis nõ est repellenda, licet verbis, vt s̃.refelli possit, l.3, vbi gl.ff.de vi & vi ar.at si secus fecerit mitius punit̃.Ang.in l.si adulteriũ cum incestu §.imperatores, ff.de adul.Ang.in tra.malefi.In ver.verba contumelioſa & ibi Aug.& in ver Titius se defenden, Cur.Sen.consi.20.col.15.Boer.dec.169.nu.2.Pau.cons.276.in cau.Cum. cõsi.134.Ale.119.nu.4.in 7.& cõs.3.in 2.Mars.nu.26.consi.25.qa iusto affectus dolore iniuriã propulsat, d.§.imperatores, Abb. in c.dilecti, de excep.Mars.cons.127.nu.8.& in §.qñ, nu.62.in prax.& quia puocatus mitius punit̃, vt ꝑ clarũ, §.iniuria ver. quæro ẽt, & ibi etiam habetur an calor iracundiæ excuset &c.

SVMMARIVM.

1 *Defensio rerũ incontinenti datur, & vbi ex interuallo, 2.*
3 *Differentia inter vim verbis vel personis illatam.*
4 *Possessio quando perditur, & quando dicatur recuperari incontinenti, 5.*
6 *Turbare non dicitur damnũ inferens, & quot modis fiat.7.*
8 *Coloni qui domini mandato obtemperant non dicuntur vim inferre fallit vbi sciunt rem ad alium pertinere.*
9 *Leuissima culpa non punitur criminaliter.*
10 *Locator non excusatur vbi ignorat rerũ fines, item vbi prohibere potest colonũ, & non fecit.*
11 *Colonus facta denunciatione tenetur, item si est vicinus.15.16.*
12 *Turbatus dicitur qui priorem habet titulum.*
13 *Possessionis prioritas vbi præsumatur.*
14 *Dolus in turbatiua necessarius.*
17 *Mandans quando mandatarius modũ excedit vbi teneatur.*
18 *Dominus mandans operationon tenetur turbatiua vbi locus non est domũ stratus.*
19 *Operarũ locatores excusantur bono viro credentes.*
20 *Possessor antiquior obtinet in turbatiua, quid in possessione titulata, 21.*
22 *Turbare quis dicatur, & dolus necessarius, 25.*
23 *Possessor potest impetrare cautionẽ ne offendatur in bonis arbitrio iudicis, 24. & arbitriũ est iudici, & terror sufficit, 26.*
28 *Potentia & actus virtus.*
29 *Compensatio vbi in delictis & culpis admittatur.*

QVAESTIO CLXII.

Quatenus diximus defensionem rerum dan
1 dam esse, procedit † incõ
2 tinenti, l.3.§.igit̃, ff.de vi & vi ar.& ex interuallo † vbi iudicis copia non offertur, Alc.cons.132.col.2.To.2.li.5.l.si alius, §. bellissime, ff.ꝙ vi, l.ait prætor, §.debitorẽ, ff.de ijs quæ in frau.cre. ad idẽ, c.significasti.de ho.& prouocans punietur secus in prouo
3 cato, ꝙa vim vi repellere licet, cle.j.de ho.& differẽtia est inter vim illatã † verbis, & personis, ex prima.n.perdit̃ naturalis pos-
4 sessio, & ciuilis retinetur.vnde deiectus † redeundo dr̃ potius defendere ciuilẽ, q̃ vim inferre circa naturalẽ, quæ ab alio occupata reperitur, l.qui per possessionem de vi & vi ar.ar. l.qui ad nundinas, de acq.poss.& qñ incontinenti recuperari dicat̃.
5 † Menoc.casu, 11.voluit duobus modis.primo anteq̃ ad extraneos actus diuertatur.Secundo cum primum potuit, & arbitrio iudicis relinquendum de quo late scribit Doctissime more suo Menoc.in tract.recup.primo remedio.

6 Et addendũ est † ꝙ nõ dr̃ turbare qui dãnum infert. Pau.cõsi.57.in cã.in 2.nec de turbatiua tenet̃, ꝙ notandũ est ad declarationẽ statutorũ, & proclamatũ, & quot modis turbatio pos-
7 sessionis inferatur, † Menoch.copiosissime & eleganter explicat in tractatu retinendæ, & in repertorio in verbo turbare, vbi loca colligere abunde poteris, & turbatio adhuc inducit̃ vbi negatur aduersariũ possidere, Rol.cons.9.nu.12.in 3.

Ad vnũ tñ quotidianũ attendendũ, ꝙ laboratores q̃ faciunt
8 dñi mandato † nõ dr̃ vim inferre nisi sciãt rẽ ad aliũ ꝑtinere, Rol.cõs.54.in j.nõ tñ ob leuissimã culpã puniri pñt criãliter,
9 † Bal.cõs.314.in 1.casus.nisi essent vicini, cõs.144.in 1 ꝑsup.l.si ita.de fund.instr.l.2.l.dominus, loc.l.1.C.ubi de ratioci.non tamen excusabit̃ locator qui tenetur rerũ fines scire, l.si constiterit, ff.finium reg.l.fi.ff.pro suo, l.duo fratres, ff.de acq. hære.&
10 ubi locator prohibere põt damnũ dantem, & non facit, † tenetur ad totale interesse Nat.consi.443.nu.2.qd ubi facta est
11 denũciatio. † Rol.d.cõs.Ruy.aũt.q̃s.122.in 4.n.12. uoluit affici

denun-

Digitized by Google

denunciatum, nisi aliter de iure suo doceatur. Et ille dr̃ turba
12 tas qui titulum habet priorem cũ licentia ingrediendi. † Bal.
consi. 58. quidam, idem vbi adest cla constituti, ut ibi hr̃, & qñ
13 prioritas † possessionis pr̃sumatur quæ descendit a tituli pu-
ritate, & dolus in turbante est necessarius, Bal. consi. 82. in 5. vi
14 sis. item turbantis † intentio, l. duo. ff. uti. poss. nisi esset vicinus,
15 quia vt dicimus facta vicini præsumeretur scire, † Bal. d. consi.
114. in j. præsupposito, quo casu nec coloni excusantur, Rol.
in citato loco, nu. 3. & declarat Gabriel. istud de vicini sciẽtia
concl. v. de præsum. Et hæres diceretur turbari vbi impediret̃,
ingredi volens authoritate testatoris, idem consi. 493. qm̃, in
2. & ibi Bal. declarat qñ turbans sciret factum per notificatio-
16 nem † sibi factam, nec excusantur in reali operarii modũ ex-
17 cedentes, at bene mandans, secus in personali, quia mandãs
† non excusabitur, gladius, n. magis obedit corpori q̃ animæ,
& alia aliis mortifera esse solent. & mors atrocitati vulnerũ
est connexa, & inseparabilis, ideo q̃ nocet inspicitur, quia do
lus causam præcedit, alias secus, l. qui posthumos, ff. ad Sylla.
vt per Bal. consi. 144. s̃ cita. in j. præsupposito, & iõ in turbati-
ua secus est, quia ille dr̃ turbare qui habet turbandi intentio-
nem, & hæc quæ s̃ diximus. procedunt vbi mandatum fuit
percuti actu, ex quo mors sequi potest, vt vulnerã. secus si sui
nã ex mandato sequi non solet, ut alapa vel simili mandatũ
fuit percuti, ex relata Claro, q. 89. ver. pone lib. sñarum. v. Itẽ
ex alio mandans excusaretur, vbi de loco certitudinaliter nõ
18 mandasset, † quia quæ iuri conueniunt mandasse censendum
est, l. cum pr̃, ff. de iis quæ in frau. i. si procurator, ff. de cõd. ind.
Bal. cõsi. 144. in fi. Et operarum locatores excusantur bono vi
19 ro credentes † & pp rusticitatem & vbi operas locat pro vno
die, quia maius tps poneretur in inuestigando fines agri, quã
operando, l. inter quos, §. si dñs, de dam. infe. & in accusatione
20 deturbatiua † ille obtinet qui probat possessionem antiquio
rem, ex relat. a doctis. Meno. in remed. adipis. 3. nu. 725. q̃ tu
declara, nisi possessio, Iunior esset titulata, qui titulus debet p-
bari ante antiquiorem possessionem, alias si postea fuerit, quę
21 situs non prodesset, † Ruy. consi. 53. lib. 4. Rol. consi. 9. num. 36.
in 3. Rebuf. in concor. Fran. de Annat. fo. 759. ubi declarat. qs
debeat obtinere in possessorio plures casus recolendo. Itẽ &
vim inferre dr̃, qui non seminare, colere, nec fructus colligę-
22 re permittit. † Bal. d. consi. 144. & 426. in 5. in addi. ad Pau. con
si. 57. & ut de turbatiua agatur, dolus est necessarius, di. consil.
144. & turbare dr̃ qui totum vel partem cõtendit q̃ ego pos-
sideo, Alex. consi. 115, in v. Bal. in l. ordinarii, C. de rei ven. c. au
dita. de restspo. & vbi possideo † implorare possum officium
23 iudicis ne quis ne molestet, & inferat iniuriam, nec accedat
ad possessionem, l. fi. ff. de offi. procu. cæs. Bal. consi. 337. in v. sta
tutum, Guid. Pa. dec. 219. alias ambitiosa decreta. non valent,
l. si per vim, l. meminerint, C. vnde vi, & potest impetrare n e ĩ
bonis offendatur, Doct. in l. si super. de transa. vbi Ias. Bar. in l.
illicitas, §. ne potentiores, de offi. præsid. & potest fieri pœna
lis indictio. Ale. in l. de pupillo, §. meminisse, de no. op. nunci.
Cur. consi. 61. Aufr. ad dec. Tho. 389. Ripa in rub. de dam. infe.
l. denunciamus, de iis qui ad eccle. confug. C. glo. in l. sæpe, C.
de erog. mi. an. li. xi. Bar. l. i. C. quibus colo. cau. dom. acc. Marsi.
l. i. nu. 47. de qq. Bar. & Alex. in l. qui bona, §. qui damni, de dã.
infe. Alex. consi. 167. in 4. & arbitrio iudicis hanc cautionem
24 dandam, † Paris. d. consi. nu. 3. & cum causę cognitione cogere
posse ad satisdan. nu. 6. & 10. vbi de cõi, Marsi. in d. l. 1. §. præte-
25 rea, nu. 71. de qq. Nec turbare dr̃ † transeundo per agrum via
deuastata, gl. c. omnes, in fi. j. dist. Et. ad hanc cautionem. impe-
26 trandam sufficit terror armorum, † l. possessionem, ff. de vi &
vi. arm. Marsi. consi. 21. & de potentia & actu Gab. conclu. 12.
de præsump. quia n casu nostro idem operatur potentia, qđ
27 actus, † dummõ habens in habitu deueniat ad aliqua signa
ex quibus tenet potentiam ad actum velle deducerę, & sp in-
continenti dari defensionem, at ex interuallo pœna incurri-
tur, l. quemad. ff. si ex nox. causa, l. si quis in tantam, C. vnde vi.
28 & facta hinc indę æstimatione † compensationem admitten-
dam, l. fi. C. de comp, §. sed quia Inst. de act. Bal. c. super, de ord.
29 cogn. ait violentiis † non admitten. compensationem, quo ad
rerum corpora, secus quo ad personales præstationes, & inter
esse, l. ambo, de com. Ab. c. pe. de adul. nec minus quod ad pœ
nam fisco inferendam, de quo vide Bal. in c. nobis, de except.
Fel. in c. 3. loco. de præsump. Rot. Bononi. s̃ citata. & dolus cul-
pæ præponderat, lata leui. Bal. d. c. a nobis, & in pari causa dete
rior erit causa actoris, vt supra diximus.

SVMMARIVM.

1 *Iniuria verbalis reiici potest, & quando limit. 2. 3.*
4 *Iniuria grauior realis quam uerbalis.*
5 *Facere, plus quam dicere, ideo promissio non offenden. de facto non verificatur in verbali, 7. 11.*
6 *Factum tacitum, & non extenditur.*
8 *Iniuria realis & verbalis differunt, & in scriptis dicitur verbalis, 9.*
10 *Iniuria fit incortice & ironice loquendo.*
12 *Defensio an detur in verbali iniuria.*
13 *Malefacta hinc inde punienda.*
14 *Compensatio non admittitur in violentijs.*
15 *L. Qui natu maior, §. libertus, de bon. lib. declaratio.*
16 *Iniuriam sustinendam, secundum legem Domini.*

QVAESTIO CLXIIII.

Diximus supra, iniuriam verbalem incontinenti reii
ci posse ar. l. qui natu maior. de bo. lib. cons.
1 18. nu. 1. quia † si realis, ita verbalis incontinenti reiici potest
test, l. si ex Plagijs, §. Tabernarius, ad l. Aq. cle. j. de homi. Bald.
45. in j. statuto. Boer. decis. 169. nisi probet pars ex supra rela-
2 tis dixisse uerum, † vt supra diximus, Gra. consi. 35. nu. 13. quia
tunc non est punibilis. Sed hanc resolutionem procedere de-
3 claratur, si incontinenti † secus ex interuallo, l. idem. §. cum
quis, de vi & vi arma. & ex interuallo quomodo accipiatur,
Fel. in c. vigilanti, de præscrip. l. lecta, ff. si cert. pet. Ad vnum tñ
4 aduertendum, q̃ grauior dr̃ iniuria realis quam verbalis, † ar.
l. si tñ, §. quid sit, ff. de ædi. edi. Dec. in c. dilect. de appel. Luc. l. 1.
C. de iis qui spont. mun. sub Ay. consi. 204. col. 2. maioremque
hẽt arrogantiam facere q̃ dicere. Bal. in consi. 143. in 2. super.
sub nu. 4. & plus est facere quã dicere, l. natura, C. de test. l. co-
dicillis, §. Veteranus, de test. mil. licet factum simpliciter dica-
6 tur tacitum. † & vltra limites facti non extendatur, Dec. in ca.
dilect. s̃ cit. d. c. cum super, de off. del. Fel. in c. cum accessissent,
de const. ver. 2. limita. Dec. consi. 416. Tiraq. in ll. con. glo. 7. nu.
506. Paris. consi. 86. nu. xi. in 4. ideo promittentes aliquem de
facto tñ non offendere, non verificatur † in iniuria verbali,
7 Alex. consi. 113. nu. 4. in 2. quia inter se valde differunt, l. j. de
8 iniur. iniuria, n. aut fit re † aut verbo, fit re, cum manus in cor
pus infertur, l. item apud Labeonem, §verberasse, de iniur. l. v.
§. inter, e. ti. confertur relata a Bar. in l. j. §. hæc autem, ff. de iis
9 qui deiecerũt, & iniuria in scriptis dr̃ verbalis, † Ro. consi. 578.
& fit ẽt absenti. l. item apud Labeonem, §. conuicij, de iniur.
& iniuria fit ẽt si in cortice non demonstratur, vt bonum vi-
10 rum ironice appellando † Neuiz. in Syl. nup. lib. 4. nu. 76. Soc.
cõsi. 6. in 1. dũ in interiori vult illum cornutum appellare. Pla.
li. j c. j, ad idẽ, q̃ sit plus facere q̃ dicere, † Bal. ĩ rub. C. qui admi.
11 & in tra. per Tiraq. in fi. n. 76. & est tex. in l. famosi, ad l. Iul. ma.
Ay. consi. 6. nu. 71. Nec valet argm̃ tenetur de reali, ergo uer-
bali, quia in plus se hẽt prima quã secunda, quia non est bo-
na sequela, depositarius tenetur de dolo & lata culpa, ergo de
leui, Dec. in reg. culpa caret, de reg. iur. At tu aduerte, impossi-
bile esse dari defensionem in uerbali iniuria † nisi per solã ne
12 gatiuam, & possum dicere, tu mentiris, ut s̃ diximus, non au
tem aliud reflecti delictum, Al. consi. 6. Tom. 2. li. 5. nu. 17. quia
primum ad offensionem, fm. in contumeliam conuertitur,
Fel. in c. peruenit, sub nu. 7. col. 3. de iur. & vterque ratione pu
blici & priuati interesse conueniri possunt, l. quemadmodũ,
ad l. Aq. l. qui vas. de fur. quia, si vnus malefacit, nõ debet alter
13 malefacere, & vtrumque puniẽdum, † Bal. consi. 143. in 2. sub
nu. 1. super. & in culpis non datur compensatio. Ferrat. caut.
39. c. 2. 14. dist. & in violentiis, ut diximus; compensatio nõ est
14 admittenda, † Pau. d. consi. 399. priusquam, in j. Affl. in constit
Regni de violen. Rot. Bono. deci. & ppea vterq; tenetur, Spec.
de acc. ver. sed tu vide. in vlti. concl. l. vel neganda, C. qui accu-
nisi vbi reipublicæ expediret delictum propalari, Old. consi.
53. consueuit. Nec obst. l. qui natu maior, §. libertus, ff. de bon.
15 lib. quia loquitur in iudiciali accusatione, † pariterq; exequu-
tione, vt aduertit gl. ibi, obiecit & probauit delictum, Oldrad.
consi. 53. at tuendi honoris cã licet se defendere, l. scientiam,
in fi. ad l. Aq. Ipsum coram iudice reconueniendo, ut aduertit
gl. Bene verum est, q̃ fm legem Dñi debemus iniuriã sustine
16 re † & in legem pertectionem ingredi, Dñi nostri Benedicti ve
stigia lustrantes, dum alapa percussus dixit, cur me percutis,
Ioã. 18. & iuxta illud mihi vindictam & ego retribuam. & siqs
percusserit te in maxillam, præbe & alteram, 23. q 1. §. 1. 2. q. 3.
illa Placa multa. refert pro iniurijs sufferendis, c. v. num. 1. in e-
pit. deli. & iuxta illud. & qui inquirebant mala mihi loquuti
sunt natiuitates, &c.

SVMMARIVM.

1 *Iracundiæ calore dictum an punibile sit, & ex eo potest peti abolitio & excedendo moderamen mitius punitur, 2. & nu. 7.*
3 *Ira quæ fiunt non fiunt per electionem.*
4 *Iram compescere virtus est.*
5 *Intellectus, l. famosi, ad l. Iul. maie.*
6 *Facere grauius est quam dicere.*
8 *Iniuria est maledicere contra principem.*
9 *Auxilij gradus tres, relatiue.*
10 *Ira committens delictum leuius puniendus.*
11 *Commotio & obstinata ira quomodo differant.*

12 *Aggressor si offenditur aufugiend mitius aggressus punitur.*
13 *Detractatores extra ordinem puniendos.*
14 *Libelli famosum faciens quomodo puniatur, quid in egente, nō lacerāte.*
15 *Libellum famosum faciens inteſtabilis, nec ferre poteſt teſtimonium, & de bonis eius eſt ſatisfacendum reuenanti.*
16 *L. quicquid calore, declaratur & limitatur.*
17 *Homo plus cogitat & dicit quam exequatur.*
18 *Voluntas bona reatum excludit.*
19 *Intentio viuificat opus.*
20 *Detrahere iniquitas eſt, & maxime contra ſuperiores.*

QVAESTIO CLXIIII.

Supra diximus, emiſſum calore iracundiæ non eſſe punibile, l. quicquid, de reg. iur. l. famoſi, ad l. Iul. mai.
1 vnde † calor iracundiæ ſufficiēs eſt ad abolitionem impetran
2 dā, pœnamq; molliendam, & exercendo moderamen † mitiꝰ punitur, Boe. deci. 168. in j. nu. 19. & ſeq. quia quæ fiunt per irā non dicuntur fieri per electionem, † Ariſt. æth. 3. Tiraq. de pœ
3 nis, cauſa i. at quanta ſit virtus iracundiam compeſcere, † edo
4 cuit Placa. c. i. fo. 45. 67. exempla innumera adducens, & licet emiſſum calore iracundiæ non ſit de facili ad pœnam trahē
5 dum, † d. l. famoſi, Deci. conſi. 256. col. 2. in fi. Boſſ. de iniur. nu. 34. Rol. conſi. xi. nu. 81. in 3. tu dic ꝙ ibi uoluit ſolum oſtende re iniuriam facti non extendi ad iniuriam verbalem, quia, vt
6 dictum eſt, grauius eſt facto quam verbis offendere, † non tñ ille tex. multam dimittit verbalem inultam, nec ibi negatur
7 ſaltem extra ordinem puniendam † eſſe, Bal. conſi. 194. in 1. col. 2. in cā per legem, quantitatem, C. qui bo. ced. imo atrox iniuria dī principi maledicere † Menoc. in arb. iud. caſu, 377.
8 & ibi hī maledicos extra ordinē plectendos, licet mitius puniatur ꝙ ſit aīo irato, Bal. cōſi. 492. in j. dī vbi de crīe in rixa
9 commiſſo, & ibi hī de tribus gradibus auxilii, † primum valde remotum, vt ſchalas præſtando. Secundū dum ſtat armatus, tertium dum lætaliter vulnerat. & ad idem ꝙ leuius vē-
10 dicetur crimen irato aīo commiſſum, † Neuiz. in Sylua nup. li. j. nu. 85. & dīam ponit Bald. inter commotionem & obſti-
11 natam iram, † conſi. 143. in 2. ſuper. in fi. Alex. conſi. 76. in j. Aret. conſi. 80. Fel. in c. dilecti. de excep. Marſ. ſing. 626. & hoc vbi iniuria reuocari poteſt, Fel. in c. dilecti, Ferrat. caut. 39. & irati aīus ad deteriora prouocatur, Luc. Rub. C. de leg. Hinc vbi aggreſſor abaggreſſo percutitur ēt aufugiendo mitius pu
12 nitur, † ēt ſi in fuga interficeretur, Pau. conſi. 277. nu. 15. in 2. Auf. ad deci. Tho. 49. Marſi. conſi. 7. nu. 41. Aret. conſi. 34. Tira. cauſa, j. de pœnis, nu. 9. cum ſeq. Ex præmiſſis adhue infertur,
13 detractores extra ordinem puniendos, † Meno. caſu, 377. Lu. l. 2 de delat. li. x. Afflict. dec. 265. nu. 62. & deci. 307. ſub nu. 26. & libellum faciens famoſum, ſi ex eo irrogetur infamia † pu-
14 nitur, l. i. C. de famo. lib. Clarus, §. 68. ver. libellum, & punitur adhuc ille qui vidit, & legit, & non lacerauit, nec habet teſtī
15 factionem † actiuam, nec teſtimonium ferre poteſt, l. ob carmen de teſt. & reuelanti facius huiuſmodi de bonis rei precium ſoluen. eſt, l. lex Cornelia, ff. de iniur. Pla. lib. epit. delic. c. 3. in fi. Item l. quicquid calore non procedit in iis quæ cum
16 maturitate fieri debent † quia correctionem non admittunt, l. quia, ff. de arb. l. actorum, ff. de re iu. Old. cōſi. 184. pater, col. 4. & procedit in actibus qui certos non habēt limites datos, & non cum deliberatione, ſed, ex iracundia proueniunt, & ī iſtis lubricum linguæ locum ſibi vendicat, & qua mente qd fiat obſeruandum, l. pe. ff. ad exhiben. quia plus ſæpe cogitat
17 quis & dicit quam exequatur, † Bal. conſi. 410. in cā, co. 2. in fi.
18 in 2. & bona voluntas † reatum omne excludit, quia intentio
19 viuificat opus, aīa corpus, & a maledictis abſtinendum eſt, † quia detrahere eſt maxima iniquitas, & præcipue aduerſus ſuperiores, qui mordere poſſunt, laſ. conſi. 167. in 4. Ay. conſi.
20 309. nu. 3. & peius † ob loquutores & detractores ſunt quam latrones, Anch. conſi. 328. ſuper nu. 3.

SVMMARIVM.

1 *Contraueniens primus, non ſecundus, ad pœnam tenetur.*
2 *Pœna per ſecundum non committitur primo contraueniente.*
3 *Non entium nullę demonſtrationes, & qualitates, & de non ente non fit ſenſatio.*
4 *Nullum non dicitur habere rei imaginem.*
5 *Super non ente non fit fundamentum.*
5 *Fiſco nullum generatur præiudicium quo ad primam contrauentionem.*
7 *Secundus contraueniens non poteſt petere pœnam.*
8 *Impugnans actum non poteſt in eo facere fundamentum.*
9 *Priuilegiorum prętextu maleficiorum non debet creſcere auctoritas.*
10 *Delinquentis non dicitur melior conditio.*
11 *Reatus omnem honorem excludit.*

QVAESTIO CLXV.

1 Qui Primus paci ꝗuenit † ille ſolus de pace rupta tenetur, quæ per primum reſoluta de cætero rumpi nō pōt.
Facit. l. ſiue apud, C de tranſa. l. ſi Inſti. ff de inoffi. teſt. & pœ-
2 na † per fm ꝯuenientem nō committitur, ar. l. ſi duo, de arb. Bar. in l, cum pī, §. libertus, deleg. 2. Imo. & Raph. in l. qui ſeruum, de verb. obl. l. qui fidem, de tranſa. Pau. in alle. l. cum proponas, Pariſ. conſi. 165. in 4. & facit, d. §. libertus, quia non en-
3 tium nullæ ſunt demonſtrationes, neque qualitates, † & de non ente non fit ſenſatio, Bal. in l. ſemel, ff. ſol. mat. nec ratificatio conſumpta conciliat, l. fi. ff. rem rat. Bal. cōſi. cv. in j. ver
4 ba, & ꝙ nullum eſt † non dī rei imaginem hre, l. vni. C. de de lat. li. xi. nec ſūper non ente fundaī fieri poteſt, † conſi. 333.
5 in 3. amplius, & ppea ſecundus non ex antecedenti. ſed ſequē ti dī offendere. & hæc eſt noua cā, l. ſi de certa, de tranſ. Bart. in l. verum, de fur. Ampliatur reſpectu † fiſci, quia quo ad pę-
6 nam quæſitam nullum dī fieri præiudicium reſpectu primæ
7 offenſionis † per offenſionem ſecūdi, l. 2. ff. de adul. & in reg. non debet de reg. iur. quia nihil eſt ꝙ cum fiſco, qui nihil cō-miſit compenſetur. Bene verum eſt, ꝙ ſecnndus ꝯueniens nō
8 poſſet petere pęnam a primo, † quia eius ꝯuentio ſuccedit loco pœnæ ſibi a primo ſoluendæ, quam ſolutionem cum ipſe impugnauit, non poſſet in illa de cœtero facere fundiī, quia
9 agens pro parte † implere debet, & adimplementum probare, l. ædiles, in fi. de ædi. edi. Dec. conſi. 380. Pariſ. conſi. 164. in 4. nu. 24. & edictis quæ contempſit non iuuatur, Bal. in c. an ſit, de ap. per c. conſtitutus, de pœ. Ro. d. l. ſemel, ne ſub prætextu
10 priuilegii maleficiorum creſcat auctoritas, † l. 2. C. de priuil. ſchola. li. x. Old. conſi. 46. quia nemo delinquendo facit conditionem ſuam meliorem, l. non fraudantur, §. nemo, ff. de iure
11 fiſc. ex literis, de dolo & cont. & reatus † omnem honorem excludit, l. i. C. ubi ſenat. & Bal. in cit. l. ſemel, & ibi Alex.

SVMMARIVM.

1 *Contraueniens primus ad pœnam tenetur.*
2 *Solutio pœnæ an ſit loco implementi.*
3 *Pœne ſolutio dicitur relaxatio obligationis. 5.*
4 *Clauſula (rato manente) facit ut petatur res & pœna.*
6 *Offenſus poteſt recuſare pœnæ ſolutionem.*
7 *Offenſus poteſt petere pœnam, uel contrauenire.*
8 *Præmium ex eo quod quis impugnat non coſequitur.*
9 *Solutio pœnæ loco adimplementi eſt.*
10 *Gratia principis non obeſt parti, quæ ante concordanda eſt, 21.*
11 *Pœnarum dimiutio principi reſeruanda.*
12 *Officiales non niſi ex cauſa diminuere pœnas poſſunt.*
13 *Priuatus concurrit cum remiſſione pœnę.*
14 *Offenſo ſatisfaciendum.*
15 *Vindicta potius in crīminoſum exercenda, quam remiſſio extendenda.*
16 *Iudex etiam nemine petente debet ad intereſſe condemnare.*
17 *Deus placatur flagellatione impiorum.*
18 *Crimen impunitum ad vltionem non refertur.*
19 *Clauſula, habita pace, apponenda.*
20 *Fur non relaxandus parte non concordata.*
22 *Infamis eſt qui pro remittenda iniuria ſibi illata precium recipit.*
23 *Pace ſequuta, bona primis dominis ſunt relaxanda.*

QVAESTO CLVI.

1 Quatenus ſ̄ diximus, ꝙ ꝯueniens primus ad pęnā tenetur, non ſecundus limitatur † vbi primus ſoluiſſēt pęnā, quia eius ſolutio loco eſt adimplementi, Dec. cōſi. 370. col. 2. Pau. Alex. & Dec. d. l. cum proponas. l Bal. l. 2. C. de iur. emph. Bal. in l. iuriſg. §. quinimo, co. 7. de pac. Ale. conſi. 132. in 4. & ideo offendi primus non poterit, licet Alex. in l. ſemel. laſ. & Deci. in d. l. cum proponas, aliter ſenſerint, et tanquam obſeruans ptimus agere poterit ꝯ fm ꝙtrauenien-
3 tem † & fruſtra ad pęnam laborat qui rem conſequutus eſt, Bal. conſi. 382. in q. in 5. nu. 8. & aliquid vī de obligatione relaxaſſe, pœnam recipiendo, uel partem, Bal. conſi. 131. in j. caſu, Paul. di. l. cum proponas, ait ꝙ ſtante cla (rato manente)
4 poteſt peti res & pęna, † Bal. d. l. nu. 7. conſi. 167. in 3. Ceph. di. conſi. 35. Are. autem in conſi. 14. ait, procedere ubi pęna ſponte recepta eſt. † at ſi quis pacem ſeruauit, poterit recuſare ſo-
5 lutionem † & in hoc delectum hre. † Bal. d. l. ubi. nu. 5. de tranſa. Dec. conſi. 380. ne præmium conſequatur † ex eo ꝙ impu
8 gnauit, l. ſi ſtipulatus, ff. de fideiuſ. l. cum pī, §. libertus, de leg. 2. Cor. in l. ſi cōuenerit, de iuriſ. om. iud. & conſi. 167. in 3. & quo
9 ad fiſcum † ſolutio non dī loco ad implementi. Nec per gratiā a principe factā cēſeī pęna remiſſa q̄ venit parti applicāda.
10 † Bar. & Bal. in l. uni. de in ius voc. Gra. conſi. 34. nu. 2. cum relat. Meno. q. 96. in arb. iud. nec magiſtratus ſuperiorē recognoſcentes poſſunt remittere † vel minuere, Clarus lib. ſententiarū, q. 83. Nec mulctæ taxatæ a principe poſſunt remitti rīr, niſi ī Gallia ꝑ magnā curiā, l. illicitas, §. fi. d of. pī. Bar. ī l. qd ergo §. pęna grauior. d īf. l. & ſi ſeuerior, C. e. gl. ī l. oēs, C. d an. & tribli. x. Gu. Pa. dec. 206. Auf. dec. 274. Rebuff. in ꝑh. ꝙcor. Fran. fol.

10.ver.x.ex cã: & ibi hr̃ q̃ multã ſuprema curia indicere poſ-
12 ſit.& in l. aliud ejſ fraus, de verb.ſig.ex cã tñ † fieri diminutio
poterit, vt ibi Clarus,& Tiraq.de pœ.q 96.per totum & dixi s̃
& priuatus debet cum pœnæ remiſſione † concurrere, alias dr̃
13 quis grauatus,c.cum deſideras,c.Illorum,de ſen.excõ. Anch.
14 cõſi.161.nu.2.& vbi offenſo non eſt ſatisfactum, † potius vin
dicta in crĩoſum eſt exercenda, quam remiſſio extendenda,
23.q.i.ſi illic. & ſatisfactio ꝑ rempublicam læſam eſt iniun-
15 genda † Luc.l.vni.C.de deſer.ver.& e ꝯ. & iudex debet ad in-
16 tereſſe partis condemnare, † nemine petente, Bal.c.ad noſtrã,
de iur.l.latrunculator,§.qui furem,de fur.Bar.in l.obſeruare,
16 §.proficiſci, de offi.proconſ.Rolã. conſi.30.nu.8.in 2.& Deus
17 Benedictus impiorum flagellatione placatur, † quo ceſſante
flagellum perfidiarum gentium ad vindictã excitatum indu-
18 citur,23.q.5.c.2.& impunitum crimẽ † ad delictum ſeu ultio-
nẽ refertur: iõ ſꝑ in reſcriptis conſueuit apponi clauſula illa
19 † (habita pace) concordata parte.Gra.voto,35.deci.Pedem.
20 138.nu.xi.idem in fure † qui nõ eſt relaxãdus niſi parte ꝯcor-
data,alias iudex in ſolidum tenebitur, l.interdum, §. ſi furẽ,
de fur.Aufre.ad deciſ.Tho.22.Imo ante pœnæ ſoluttonẽ pars
21 ꝯcordanda eſt,§.oportet,in Auth.de manda.prin.Bal.in l.cõ
tinetur,de reſt.in inte.Barto.in l.ambitioſa,de decre.ab ordi.
22 Doct.in c.i.de pace tenen. Ad vnum tñ aduerte, † quia infa-
mis redditur qui pro iniuria illata precium recipit, quia pax
ex charitate,non precio debet procedere,Luc.d.l.vni.ver.10.
item offenſus,C.pub.læt.colu.x.Aufr.deciſ.127.licet intereſſe
non ſit denegandũ,Bar.in l.cum tibi,§.quædam,de pac.Fely.
in c.de cœtero,de teſt.Luc.d.loco ver.28.quęretur.Bene verũ
23 eſt, † ꝙ pace ſequuta bona primis dominis ſunt relaxanda,
Rol.conſi.1.nu.114.in 3.

SVMMARIVM.

M

1 *Pax vbi dubium eſt a quo ſit rupta, quis teneatur.*
3 *Innocens ex incertitudine quis non condemnatur.*
3 *Innocens notorius impune relaxandus.*
4 *Seueritatis gloria non affectanda.*
5 *Iudex ſequi debet veritatem cum temperamento benignitatis.*
6 *Salomonis iudicium in c. Afferte, De præſump. quale fuerit.*

QVAESTIO CLXVII.

1 Succedit declarare, vbi dubium eſt quis prior pacem ruperit † quo caſu neuter pęnali iudicio te
netur,Bar.in l.i.§.cum aries,ſi quad.paup.Pau.& Imo.d.l.qui
ſeruum,de verb.obl.& in l.ſemel,ff.ſol.mat. Bald. conſi.195.
in 2.& in c.peruenit,de iur.Alex.nu. 9. & ibi Iaſ. de cõi, in l.ſi
ſeruũ,§.ſequitur,de ver.obli Fel.in c. 2.de jur.c.capitulum, de
reſcr.c.dilecti,nu.23.de excep.Tiraq.in tra.iuris primog.q.17.
nu.16.Dec.conſi.380.Pariſ.conſi.165.in 4.Cor.conſi.51.in j.
2 Rõ eſſe vr̃, nec ex incertitudine † innocens damnetur, quia
3 innocens relaxandus eſt † Bal.conſi.67.in 2.in fi. Dñs, & ubi
notoriæ conſtat,nec ab illo ſportulæ ſunt recipiẽdæ, quia ſcri
ptum eſt in ſacra pagina, munera ſuper innocentem non ac-
ceperis,quia cui nõ licet vltra taxatam ſummam petere, nec
ẽt a ſponte dantibus licet recipere,ex relatis a Io.de Pla.in l.j.
C.de ſtrat.licet glo.in cle.1.de cenſ.& cle.j.de imm. eccle. ꝯriũ
innuant.Tu vide relata a Menoc.caſu.142.in arbit.iud.nu.39.
4 & in toto fere caſu.Innocens igitur relaxandus, † nec ſeueri-
tatis gloria affectanda, ut hodie multi iudices literarum igna
ri gloriam aucupãtes, ſe terribiles oſtendunt. Quinimo iudex
9 in grauioribus † cauſis ſeueritatem legum cum aliquo beni-
gnitatis temperamento ſubſequi debet, l.reſpiciendum, ff.de
pęnis.nec ex præſumptionibus, quis damnandus eſi, & licet
6 Salomõ ex violenta pręſumptione matri iuſſerit filium reſti-
6 tui, † non tamen ſubripientem de plagio damnauit.

SVMMARIVM.

1 *Pęnæ nec parti nec fiſco debentur vbi conſtat de prioritate fracturæ pa
cis.*
2 *Fiſcus in caſu dubio non eſt priuilegiatus, & utitur iure priuati.*
3 *Auctor tenetur in dubio de ruptura pacis, & quis dicitur.*
4 *Qualitas probanda ab eo qui vult agere.*
5 *Lex non ſubuenit in legem committenti.*
6 *Pœnam delicti non probata prioritate fracturæ pacis fiſco deberi.*
7 *Fiſcus habet fundatam intentionem quo ad pœnam delicti.*
8 *Qualitas quę habet de ſubiecto diſponere, tanquam modus adiacens rei,
probanda, & ius ex qualitate, non facto naſcitur.4.*

QVAESTIO CLXVIII.

Ampliatur præcedens reſolutio, ꝙ procedat non
1 ſolũ quo ad pœnam applicandam ꝙ
neuter in dubiis teneatur, ſed fiſco, † ex traditis per Corne.
conſi.51.in j.Bal.l.j.C.vnde vi. Alex.in l.ſi ſeruum, §.ſequitur,
2 de verb.obl. Ratio eſſe poteſt, quia fiſcus † in caſu dubio non
reperitur priuilegiatus, ſed vtitur iure priuati, & ita procedit
tex.in l.non puto,de iure fiſci, quia in caſibus tãtũ expreſſis
vtĩ priuilegio, in nõ expreſſis, iure priuati,& ſic cõi,l. fiſcus,l.
non poſſunt,l.in ſumma.cum multis legibus, & l. quod pla-
cuit,ff.de iure fiſ.glo.in l.item veniunt,ff. de pet. hæred. Deci.
conſi.531.in fi.ar.l.in fraudem,de teſta.mil.in fi.Marſi.in ru-
br.de prob.nu.418.412.quicquid,Doct.d.l.non puto, aliter de
clarant, & Alc.reg.3.præſumpt.41. Sed Fely. in c.j. de treu. &
pa.circa hanc,q.reliquit cogitandum. At hæc reſolutio non
3 procedit vbi conſtat de auctore ruptæ pacis † ut multa dixim'
ſupra & per Meno.caſu,363.ẽt ꝙ leuis ſit offenſa, ipſe auctor
tenetur,Bal.in l.i.C.vnde vi.Dec.conſi.678.459. 469.vide Cla
rum in lib.ſententiarum,5.q.60.& quis ſit auctor hr̃ s̃.Rõ eſt
4 in pęna conuentionali, quia pars quę vult agere ad pœnam
† debet probare fundm̃ ſuæ intentionis,§.fracturę,pacis,c.ſu-
per iis,de accu.quę neceſſario debet concludere, l.actor,ff.de
prob.l.qui fidem,de tranſa.& d.l.cum proponas, C.de pac.qa
5 lex non ſubuenit † committenti in legem,l.qui bona, § ſi qs
iuſta de damno inſe. & ille agit qui legis conuentionem non
putauit,§.non quæuis,de ꝯta.& odioſa legis beneficio,exclu-
dunt,c.alma,de ſen.exc.l.Lucius,§.huius,de leg. 2.Anc.in cõ
ſi.160.in fi.præſupponitur.Hæc tamen omnia procedũt quo
6 ad ipſas partes,at † quo ad fiſcum, quo ad naturalem pœnã
delicti,non admittitur compenſatio,l.2. §.qui hæc, l. q̃ extra-
neus,de adul.cum relata Bald.in d.l.ſemel, quia fiſcus habet
7 fundatam intentionem ſuam † reſpectu naturalis delicti, nõ
accidentis,prout eſt pacis,& ita, ꝙ quo ad intereſſe partium,
ſolum procedat, non quo ad pœnam fiſco occaſione delicti
debitam,Clarus,d.q.60.Menoc.d.Caſu, 163. qui reſpectu rei-
publicę,& ſic fiſci,non fit compenſatio,Boer.d.deci.237.
8 Quia qui ſe fundat in qualitate illam probare debet, † cum
qualitas quæ habet de ſubiecto diſponere,uel patrocinari,vel
mouere iudicentem,tanquam modus adiacens rei eſt probã
da,c.licet cauſam,ubi Bal.nu.21.de prob.& dr̃ ſubſtantia, ut
idẽ,in c.ſcires,de teſtib.& qualitate nõ ꝓbata reũ abſoluẽdũ,
Gra.poſt Cæſareas deciſ.conſi.1.nu.7.nec ad pœnam agi poſſe
occaſione pacis,& ſic qualitatis,Soc.conſi.55.in j.Bar.in l.j.§.
quod autem,ff.ne quid in loco pub.Gra.conſ. 42.in j.quia ex
qualitate,non ſimplici facto ius naſcitur, l.diuus, ff.de re iud.
Bald.conſi.394.in 2.in cauſa,col.j.ad idem Emanuel,de recep.
ſenten.in ver.qualitas.

SVMMARIVM.

1 *Pœa in perſona vnius an ad alterum contrahentem repetita dicatur.*
2 *Pœna in correlatiuis repetita creditur, dic in legali, non conuentionali.
6. & 14.*
3 *Contumacia non extenditur.*
4 *Pœna non extenditur de tempore ad tempus, nec de perſona ad perſonã.*
5 *Cautio de non offendendo ab inuitis præſtanda.*
7 *Cautio de non offendendo recuſari poteſt, altera recuſante parte x.*
8 *Cautio de non offendendo ex iuſta cauſa præſtanda.*
9 *Conuentio non debet eſſe captioſa.*
11 *Correlatiuorum & correſpectiuorum natura vniformis.*
12 *Pactum de redimendo an extendatur vt emptor compelli poſſit.*
13 *Statutum loquens de viro non procedit in vxore, idem in adultero.*
14 *Aequalitas in contractibus vbi ſeruanda.*
15 *Monſtrum dicitur eſſe omne quod claudicat.*

QVAESTIO CLXIX.

1 Sed nunquid pœna adiecta in perſona vnius ex concertantibus † cenſeatur in per-
ſona alterius repetita, Bal.in c.j. qualiter propr. feu. do.pri.te-
nuit ꝙ non ad idem Barto. ſm opinionem Ioannis, in l.ſi de
meis,de arb.& ſm Bald.ſub num.2. procedit in pœna † con-
2 uentionali,ſecus in legali,l.C.de cupreſſ.lib. 12.facit,l.ſed ſi ĩ-
terpellatur,§.ſi altera,ff.de arb.Nat.conſi.375.in 2.ſub nume.
6.exornat,Gabr.lib.6.de legib.& conſt.concl.3.nu.39.Dec.cõ
ſi.697.licet præmiſſa non adducat,nec contumacia † vltra ex-
3 tenditur quã ſit commiſſa,l.reſcriptum, ff. de ijs quib.ut indi.
Old.conſi.12.qõ.col.fi.ex præmiſſa ratione, l.fideiuſſores ma
4 giſtratuum,de fideiuſ.nec de tempore ad tempus † l.epiſtola,
de pac.l.ſi cum omnes,C.de lo.nec de re ad rẽ,nec de perſona
ad perſonam,vul.§.Griſogonus,Doct.in l.vinum, ſi cer.pet.l.
miles,de teſt.mi.quia hæc cautio ſtricte eſt interpretãda, Bar,
in l.licitatio,ff.de pub.Anch.conſi.53.& iõ odioſum eſt patrẽ
pro filio teneri,Dec.conſi.359.491.l.vni.C.ne filius pro patre.
& maxime in pœna exigenda,Soc.conſi.117.in 3.Tiraq.in re
tra.gl.18.§.j.nu. 67. licet in occurrendis maleficiis fauorabile
dicatur,Cag.in l.in oĩb.de reg. iur. ad idem quod in conuen-
tionali pęna nõ dicat correſpectiua,Bal.ſi.195.laudare, ĩa.

Digitized by Google

5 Attende tñ, † quia ad cautionem de non offendendo partes inuitæ trahuntur, Iaſ. in l.ſi ſuper, C.de tranſact. Auſt. deci.
6 489. licet ſm ipſum † alter recuſare poſſit, niſi aduerſarius ca-
7 ueat, & ad id † offō iudicis compelli poterit, di.§. illicitas, ubi Bart. & Ripa in rub.de dam.infe. & hoc procedit vbi iuſta cā
8 ſubeſt timoris, † Doct.d.§.illicitas, Bald.& Fely. in rub.de treu. & pace, deci.Tholo.489.& Afflict.140.Pariſ.conſi.168.cauſæ enim multiplices conſiderari poſſe ex relatis a Placa li. 1.epi. delict.c.7.in fi.qi d affirmat fieri cum cauſæ cognitione, & Ripa, d.rub.de dam.infe. Menoc.caſu, 140.cum ſeq. reaſſumpſit
9 Hercu. Peruſ.de caut.non offenden.c. j. ſed vna pars † non pōt inuita compelli altera æque caueat, quia in ꝯctib. æqualitas eſt ſeruanda, l.ſi cum dies, §.arbiter, de arbi. & l.ſi de meis, eo.
10 ti.& l.cum pro pecunia, de ſolu.l.fi.de accep.l ſi cum emptor. de reſcin.ven. quia conuentio † non debet eſſe captioſa, Rom.
11 conſi.295.in princ. & ꝯhentium voluntates debent † eſſe pares, & correſpectiuorum naturam vniformem, l.fi.de indic.vi dui.tollen.l.cum emptor, de reſcin.ven. Ay. conſi.23. Alex.cō ſi.111.in 3.Cor.conſi.145.nu,7.lib.4.Tiraq.in 1etra. ad fi. Cur. ſen.conſi.xi.nu.9.& conſi.6.& 5.nu.8.& 10.de Ami. conſi.96. 151.& v.num.18.& Cag.cōſi.277.& 132. C.de pact.inter em.
12 pactum, adiectum in fauorem † venditoris ad retrouendēdū extendi ad emptorem, ut poſſit adhuc cogi ad redimendum, concordat, Ro.conſi.27.& conſi.182. videas per Menoch.caſu 37.in arbitra.iud.licet, Cag.132. alias ſentire videatur, nec mirum eſt, quia in conuentionali obligatione non habet. Lo cum correlatiuorum natura, ex traditis a Gabrieli, in citata
14 concluſio. Et ideo † ſtatutum loquens de viro non procedit in vxore, Bal.in l.1.C.de in ius voc. idem in l.cum te, C.vxor ꝓ marī.& conſi.6.in verſi.factum in fi.vbi ſtatutum loquens de adultero nō procedit in adultera ꝓp rationē diuerſitatis, quā affert, Rom.ſing.607. Aret.conſi.107.in fi. Alex. conſi. 106.in 3.num. 15. vbi de æqualitate ſeruanda † ſed iura quæ volunt
14 æqualitatē, ſeruari intelligenda ſunt in caſibus in quibus loquuntur, quia nec hoc ſemper captioſum eſt & iniquum reputatur, glo.in l.1.de reſc.vend.Ful.& Sal. in l.Iullianus, & ibi glo.§.ſi a pupillo, de act.empt.glo.& Bar.in l.ſi conuenerit, ff. de pact.& ēt perfecto ꝯctu ex una parte conſiſtere obligationē, Alc.conſi.77.lib.8.& ꝯria proceduntꝫin captioſa conuen-
15 tione, Cag.d.l.ſi conuenerit, nu.132. & 172. & licet parilitas rationum nō debeat claudicare, quia omne ꝙ claudicat moſtrum eſt, arg.l.ſi a vim, de pericu.& commo.Bal. in c. quæ in eccleſiarum, nu.22.de conſt.quia hominum cōuentiones formam recipiunt, l.j.§.ſi cōueniat, ff.depoſ.Fulg.& Sal.d.l.Iulianus, §.ſi quis a pupillo, de actio. emp. Alci.d.conſi.77.tom.3. libro 8.

S V M M A R I V M.

1 *Cautio de non offendendo ex vna tantum parte conſiſtit.*
2 *Cautio de non offendendo, ſi ab altera parte non caueatur, non eſt præſtā da.*
3 *Cautio de non offendendo ex cauſa præſtanda.*
4 *Iudex facit pœnalem indictionem ubi differtur cautio.*
5 *Multę indictio quomodo facienda.*
6 *Factum quod nunquam factum eſt impoſſibile eſt quod fit factum.*
7 *Cautio de non offendendo ſine pœna arbitraria erit.*
8 *Cautio de non offendendo impetrari poteſt ab eo qui cauſam dedit etiā pro familiaribus & adhęrentibus.*
9 *Familiæ appellatione qui comprehendantur.*

QVAESTIO CLXX.

Et in pœnis tñ legalibus in vtroq; ex correlatiuis pœnam cenſeri repetitam, iō mulri decipunitur quiarbitrantur
1 non tenere fideiuſſionem † de non offendendo niſi ab altera perſona caueatur, quia hæc collatio intelligitur in pœnis legalibus o.de Ami.conſi.v.Bal.c.j.qualiter propriet.feu.priu. Cur.ſen.conſi.xi. & per Gabriel.conclu.3. de legib.& conſt.li
2 cet inuitus † ad id compelli nō poſſit, niſi ex aduerſo ēt caueatur, Auſt.d.deciſ. 489. in fi. & ad id compelli non poteſt quis
3 niſi habita aliquali informatione, † & eius arbitrio remittit, & an & qñ cautio ſit idonea, Cur.ſen.ꝓſi.61.Pla.d.li.i.c.67.ī epitho.deli.& Menoch.in citatis locis, non tñ ad pacem ineundam compelli poteſt, Menoc.conſ.98.licet ſecus ad cautionē.
4 Rol.conſi.3.in 2.33. At ubi partes † in longum protrahūt ꝓmiſſionem de non offendendo, iudex poteſt facere pœnalem indictionem, Auſ.ad d.deci.Tho.419.quo caſu ꝯueniens tene tur de contemptu Iudicis, l.cum poſtulaſſem, de dam.infe. Pariſi.conſi.165.in 4. quia ad iudicem ſpectat ſcandalis occurre re, Cag.& Dec.in l.non eſt ſingulis, de reg.iur. Capiti.deci.141. Gra.deciſ.104.Carre.in l.obſeruare, nu.lxv.in fi. & circa mul-
5 tam indicendam † cautela eſt ut nō ad primam citationem infertur, ut per Dec.in l.j.ſi quis ius dicen.non obtemp.Fel.& Ripa in c.i.de iud.non tñ tenetur ad pœnam treuguæ & fideiuſſionis fractæ, l.Lucius, de dolo, l.ſi quis vi.de acq. poſſ.l.qui actionem, de reg.iur.Pau.conſi.422.pro confirmatione, lib.j.
6 col.2.& 3.quia † factum. Quod nunq̄ fuit factum impoſſibile eſt per iudicem fieri, l.bello, §.factę, de cap. & poſtli.reuerſ.
7 At vbi promiſſum eſt ſine pœna non offendere, † dic arbitrariam pœnam indicendam, Alb.d.l.illicitas, Auſt. d. deci.489. & ex qualitate delicti pœnam arbitrandam, Dec.in c.de cauſis, de offi.dele.& c.ex literis, de conſt. & l.qui iuriſdictioni, de iuri.om.iud. Et poſſe hanc cautionem impetrari ēt ab eo qui cauſam dedit, & ſi culpa petentis id contigerit, Bar.l.in qui bo na, §.ſi quis iuſta, de dam.infe. Fel.c.1.de treu.& pace. Capella Tho.deci.ſ.cit. Iaſ.in l.ſi ſuper de tranſa. Marſi. in §.præterea, nu.89.vide Bal.in l.qui pr̄, C.qui bo.ce.l.ſi ſeruus, ꝙ cum eo.l.
8 fi.C.de edict. diui. Adria. & pro ſe, † familliaribus, & adhæren tibus, c.ad apoſtolicam, ver.adhærentes, de re iu. Pla.d.c.7.ſub nu.8.lib.i.& qui ſunt familiares, hr̄ a Fel.in d.rub.de treug.&
9 pa.& familiæ.appellatione veniūt oēs q̄ ſunt in ſeruitio † Ro. conſi.420.& ibi in add.Pariſ.conſi.52. nu.cj.in 3.& 22. in eodem, & 51.vol.2.nec venit frater non cohabitans, l. pronunciatio, §.familiæ, de verb.ſign.vbi Alci.vxoremq;, C.de mi.fal lit in odioſis. latiſſime hanc materiam explicauit, Gabriel, cō cl.x.li.i.de teſtib. & ibi videbis qui nam familiæ. & familiaris veniant appellatione.

S V M M A R I V M.

1 *Noua cauſa non excuſat inter æqualiter principales, ſecus cum coherentibus.*
2 *Obligatio ex cauſa propria præſumitur, & neceſſaria, 7.*
3 *Diſpoſitiones ad ea adaptantur quę faciliora ſunt per viam implementi.*
4 *Promiſſio de non offendendo intelligitur reſpectu primę cauſæ, & ad tempus præſens refertur.*
5 *Accidens non mutat ſubſtantiam.*
6 *Preſentia celeriora ſunt ad informandum.*
8 *Pax ex cauſa inimicitię principalis.*
9 *Cautio de non offendendo comprehendit quod eſt ſub inimicitia.*
10 *Cauſa naturalis ſpectanda.*
11 *Contra naturalem rationem quod reperitur remordet conſcientiam.*

QVAESTIO CLXXI.

Et quatenus ſ ſm vnam opinionem diximus nouā cām
1 † non excuſare a pœna fracturæ, treuguæ, limitandum eſt non procedere inter æqualiter principales, ſecus inter adhærētes, Bal.in l.ſi prædium, C.de ædilit.act. Alex.in d.l.ſemel,
2 & in addi.ad Bar.in d.l.aut facta, de pœ. nec credendum eſt ꝙ
2 principales voluerint † ſe obligare, niſi quatenus ex propria cā deſcenderet, arg.l.ſi cum aurum de ſolu.l.cum de indebito
3 de probat.& quia hominum conuentiones † ad ea adaptātur quæ faciliora ſunt per viam implementi, ut dixi ſ, & quia ſp
4 promiſſio de non offendendo intelligitur, † reſpectu primæ cauſæ, l.debitor, in fi.ad Treb. l.ſi quis damnum.§.quod tan-
5 tum. ff. Locat. & ad tempus præſens rfertur omne quod ſimplicirer contrahitur, & accidens † augumentalis non mutat
6 ſubſtantiam & formam. præſentia † enim celeriora ſunt ad informandum. Bald. conſ.407.in v. ſuper facto. Ay. conſi.22.
7 num. v.vbi in dubio cenſetur quis ſe uoluiſſe obligare in cauſa neceſſaria † etiam ſi ad id non foret coactus, quia timor ſufficit coactionis, l. quod l.nouiſſime, ff. quod fal.tur. Deci. conſi.178.& ex cā neceſſaria, Ay.ꝯſi.106.nu.8.& conſ.149.nu. 12.& promiſſio generaliter facta ita reſtringitur, l.ꝙuentiona lib.de verb.obl.nec vlterius extenditur q̄ neceſſitas vrgeat; gl. in l.in prætoriis, de præt.ſtipu.l.non ſolum, §.morte, de no.op. nun.& extra neceſſitatē non extēdit obligatio, l.Fluminum, §.vitium, ff.c.Alc.conſi.39. tom.2.in 6. in fi. non aūt ad aliam cām ex qua pro adhærentibus non poterat vrgeri, arg.l.2.C. ne fili.pro parte, & l. 1.C. de filiis ſam. & quemad. pr̄ pro iſtis ten.ad idem Ay.conſi.221.nu.12.& hoc eſt ꝙ voluit, Bal.in l. ſi prędium, qñ ponit, q.de eo. qui pro adhærentibus promiſit de nō offendēdo occaſione guerræ, ad idem ꝙ occaſione ini-
8 micitiæ † principalis videatur facta pax vel treugua, d.l.verū,
9 de fur.nō aūt inter ſe, q̄a † ꝙ nō ſubiicit materiæ belli nō ꝓti net in treugua.& ibi Ale.& iō ad primęuā cām relatio facien da eſt, Ay.ꝯſi.161.nu.9.itēad cām † naturalē, l.q̄ hēt, de tut. Ti
10 raq.in l.ſi vnquā, ver.donatione, largitus, nu.62.de reu.do. Deci.in c.inter cętera de appell. Neuiz.in ſyl.nup. nu.199.vbi de
11 cauſis lati⁹ hr̄, Ay.ꝯſi.318.co.2. & vix † aliquid ꝯ naturalē rōnē reperīt, ꝙ nō remordeat, ꝯſciētiā, Bal.ꝯſi.38.ī j. Dñs, & 38.ī Regno.col.2.in 2.& ibi Bald.late deducit argūm in natura.

S V M M A R I V M.

1 *Leui offenſa pax non rumpitur.*
2 *Minimo damno a locatione non receditur.*
3 *Pax & treugua ex leui offenſa non frangitur.*
4 *Iniuria perſonalis quando dicitur.*

§ Per-

Digitized by Google

5 *Percussionis appellatione an veniat verbalis.*
6 *Verbis iniuriosis non contrahitur crimen læsæ maiestatis.*
7 *Iniuria fit re uel verbis.*
8 *Iniuria verbalis fit si contumeliosa protulerit.*
9 *Iniuria & facto, re contrahitur, declaratur.*
10 *Leuatio manuum an punibilis.*
11 *Pugno dicitur pulsari, an dicatur grauis iniuria.*
12 *Insultus an pœna committatur.*
13 *Ingressus domum animo furandi punitur, licet furtum non commiserit.*
14 *Affectus sepe punitur non sequuto effectu.*

QVAESTIO CLXXII.

Supra dictum est ex variis causis rerumq; figuris pacem rumpi, & cautionem de non offendendo. Limita
1 †adhuc non procedere in leui offensa, Bal. cõsi. 165. laudare,
2 in 2. hinc a locatione † ob minimum damnum non recedit, sed offõ iudicis pensio minuitur, Bal. consi. 434. pactum, in 1. minus in leui offensa, consi. 80. 103. nu. 12. Paris. consi 165. in 4. Ana. consi. 7. Lap. allegato, consi. 76. Bal. in l. si prædium, C. de ædilit. act. Marsi. sing. 276. Bal. in c. cum illorum, de sen. exc. c. cum adeo, de resc. licet Marsi. sing. 337. in fi. post Ang. l. si cũ exceptione, §. satis voluerit per metus illationẽ & leue & graue crimne ex persona loco tempore dimetitur, Bald. ꝙ si. 412. in 4. incip. & ita dico. Vnde ex percussione facta cum cubito
3 seu vrtata non dr̃ rupta treugua nec pax, † licet personalis dicatur iniuria, l. licitatio, §. quod illicite, de publ. Anc. in c. nup
4 de sen. exc. & personalis dicitur vbi persona tangitur, † vel aliquid ei cohærens, l. 1. & 2. de iniur. Alex. consi. 36. in j. & per-
5 cussionis appellatione † multi volunt venire ẽt verbalẽ iniuriam, Bar. in l. aut facta, de pœ. at Petrus Diaz. in praxi. crim. c. 60. ꝙrium sensit, & facit ꝙ voluit, Ay. consi. 6. col. j. volens ex
6 verbis iniuriosis non ꝯhi crimen læsæ maiest. †& Pla. c. j. lib. 1.
7 at secus si facto. Iniuria, n. †aut fit verbis, aut re, l. si non conuicij, C. de iniu. l. eũ qui nocentem, l. item apud. e. ti. Verbis ꝯhit̃,
8 † si contumeliosa verba protulerit, l. 1. §. iniuriam, de iniu. §. iniuria Inst. e. ti. Et si absenti, d. §. apud Labeonem, Pla. c. j. lib. i. fo. 12. nu. 2. & 3. & potest esse iniuria verbalis ita grauis vt corporaliter puniatur, Bal. in c. cum te, de re iud. Facto & re iniu
9 ria ꝯhitur, † ut in l. lex Corne. C. de iniur. ob eam rem ꝙ repulsatum, verberatum, domum suam vi introitum esse dicat, §. sed lex Cornelia, Inst. de iniu. item is qui ꝺ aliquem manus le
10 uauit, †d. l. item apud, §. pulsatus, vbi si pulsatus non est, sed aduersus eum manus leuatæ sunt, vtili iniuriarũ actione tenetur, & ibi Bar. Bal. Ang. & iõ dr̃ vere re factam percussionem, & cum Ang. concordat, Marsi. in l. si is qui cum telo. n. 18. de
(Sica. Ias. in l. j. §. hæc verba. ꝙ quisque iu. Boe. consi. 4. Soc. cõsi. 168. in j. cum relatis, a Placa. c. 6. lib. j. col. 1. & 2. Corn. cõs. 51. in
11 j. Afflict. in §. iniuria, nu. 22. de pa. iu. fir. Et pugno † dr̃ quis pulsari, l. 3. §. itẽ apud e. ti. & tactu corporis iniuria infertur, Imo. i d. l. item apud Labeonem, § si quis, e. ti. iõ insultu pœna ꝙmittitur, Cor. d. consi. li. quia facto dr̃ offendere cum in alium saltus resultet, Bar. in l. respiciendum, §. delinquunt, de pœ. Bal. c. 1. §. fi'r, quibus mod. feu. amit. & ad idem Dec. coni. 406. Mar-
12 si. consi. 83. nu. 6. vbi † per insultum ad domum voluit dici pacem ruptam, & per hostii fracturam ac si persona fuisset offensa, nu. 22. Bart. in l. qui falsam, de fal. Fely. in c. i. de præsum.
13 ideo ingressus † domum animo furandi punitur, licet nõ furtum commiserit, l. sacularij, de extraord. crimi. Marsi. d. consi. 83. & infert solo metu dici pacem ruptam, & per exonerõnẽ archibugij, idem consi. 21. nu. 29. l. is qui cum telo, C. ad l. Cor. de Sic. Et ita iudicaui ĩ Nobili Ciuitate Firmana, & in plerisq;
14 casibus punitur affectus, † licet non sequatur effectus, d. consi. nu. 22. Doct. in l. i. ꝙ quisque iu. Ale. consi. 140. in 2. Cor. consi. 202. in j. Fel. de conatu. Gra. consi. 8. 36. addi. ad Alex. consi. xv. in j. Menoc. casu, 360. in arb. iud.

SVMMARIVM.

1 *Modicorum vbi est cosideratio habenda.*
2 *Statutum puniens verberantem, non procedit cum pugnis.*
3 *Dictio (enim) quid significet.*
4 *Aliud trahere, aliud percutere.*
15 *Pluralitas delicti ubi consideratur.*
6 *Pugnus non dicitur damnum.*
7 *Vestium scissio non dicitur offensio.*
8 *Iniuria potest esse sine læsione.*
9 *Atrox iniuria variis causis designatur, & ex loci reputatione, & ratione loci, personarum dignitatis, nu. 9.*
10 *Iniuria facta pluribus grauis reputatur.*
11 *Iniuria atrox pugno ubi oculus offenderetur.*
12 *Animus occidendi qualiter colligitur.*
13 *Iniuriarum verbalium repetitio an pœna repetatur.*
14 *Atrocius delictum ferro quam lapide.*
15 *Alapa cedens officialem pena mortis tenetur.*
16 *Dentibus morderè an veniat appellatione percussionis.*
17 *Iniuria magna & parua ex reputatione iudicatur.*

QVAESTIO CLXXIII.

Quod de pugno diximus, ꝙ non dicatur grauis iniuria, Ias. in l. prætor, de in ius voc. Lapus alleg. 76. vbi percussio in clericum si est illata cũ pugno, absolutio ab eo impetrari potest iuxta, c. peruenit, de sen. exc. & ex eo ꝙ nõ dicatur cautio fracta, Dec. consi. 406. & in c. cum adeo, de resc.
1 vbi † de modicis multa hñt. l. seruus, § rupisse, ad l. Aq. & maxime qñ facto no offendere promissum extitit, Bal. in c. i. §. in
2 iuriã, de pa. iu. fir. Ias. in l. 2. §. prætor, de in ius voc. & statutum † puniens verberantem, non procedit cum pugnis, Marsi. sing. 535. vbi appellatur abusiua percussio, & offensio dr̃ illa q̃ damnum infert, d. §. rupisse. Et qñ promissum est non offende
3 re in personam, † dictio (in) denotat cohærentiam, in pœnalibus, §. si nocitum sit in corpore, l. i. ff. de his qui deie item a-
4 liud est aliquem per mantellum trahere, † aliud percutere, & si quis est tractus per mantellum extra Ecclesiam & percussus, non nisi vna pęna percutiens tenetur, † quia plural tas delictorum tunc dr̃ vbi actus ad vnam speciem delicti non terminatur, secns vbi ad unum finem. quia ubi dico ꝓꝓ vnum vtrobique tñ vnum, Bald. d. §. iniuria, nu. xi. Et adde ꝙ pugnus
6 † non dr̃ damnum, Flo. d. l. 1 & scissio vestium † non est offensio, quia personæ non nocet, l. j. §. prætor, de in ius voc Et per
7 tactum vestis non committitur vapullatio, & iuiuria, c. nuper de sen. exc. vbi Anch. Gui. Pap. q 138 Bal. in l. si quis per calumniam, C. de epis. & cle. & qñ offensio dicatur in personam, Veron. consi. v. casus, & iniuria personalis quæ non lædit pſonã differre ab ea de qua in ti. de for. fid. ibi, ꝙ recipias in pſonam
8 aliquam læsionẽ uel iniuriã, & sic patet esse † posse iniuriam vel contumeliam sine læsione, Anch. d. c. nuper, & crimen leue ex leuitatæ pœnæ, vide Bal. consi. 388. in 4. si princeps. Limi
9 tatur tñ id ꝙ dictum est, pugnum non esse grauem iniuriam, nisi ratioloci dignitatis personarũ aliud suadeat, qa & inter ĩiurias gradus grauitatis reperit̃, d. l. prætor, di. l. sed & si & l. lex Cornelia, de iniu. & in §. iniuria, e. ti. Boer. dec. 188. Aret. cons. 34. Old. consi. 159. Ex præsenti. Et grauis † iniuria dr̃ facta a plu-
10 rib. Boe. dec. 163. Placa. c. 6. li. 1. nu. 3. & exemplificat in theatro, in foro, coram prætore vel iudice.

Item limitatur non procedere vbi ex loco iniuria atrox reputaretur, ut per Affli. in const. regni. de transa. col. fi.

11 Item limitatur ubi oculus offenderetur † l. prætor, cum ll. seq. ff. de iniu. & pecussio manu vacua dolo facta punibilis est. Bal. in l. actione, ad l. Aqui. Afflict. de pace iur. fir. nu. 88. 4. not. post Bald. voluit teneri pœna homicidii illo sequuto, licet secus uoluerit, Marsi. consi. 7. & seq. & animus non occidendi si
12 arma haberet † & percusserit pugno, uel baculo, d. consi. 67. nu. 17. Fel. in c. signi i. de homic. Menoc. casu, 361. nu. 6. & in extraorxinariis puniri potest affectus, Bal. cõsi. cx. ex decreto, ĩ j. secus si cum gladio, quia gladius magis corpori, quam gladio obsequitur, ideo inspicitur quod nocet, Bal. consi. 144. præ suppositio, in j. col. 2. quia non est in potestate hominis vulnerare, & occidere ex relatis a Menoch. q. 90. numero 32. & ex quibus animus deliberatus occidendi colligatur. idẽ casu, 39.

Quid autem vbi eodem impetu plures iniuras verbales pro-
13 tulerit? dic † vnica pęna puniri, idem in reali, vide Bòerius consi. 4. Soc. consi. 62. j. vol. Plac. li. i. c. j. nu. 18. cum seq. Bal. cõsi. 48. super unitate, in 3. ubi de furto & receptatione, idẽ de ꝯcitatione rumoris & offensione, qñ. s. rumor. erat ad id principaliter ordinatus, & occasionaliter aliquem ĩterfecit vel vulnerauit, idem Bal. consi. 459. insultu, in 2. & atrox iniuria quæ nam sit declarat, Menoch. casu, 263. & Clarus declarat, in §. ĩiuria, in lib. sententiarum quinto. & grauius delictum dr̃ cum
14 ferro, quã lapide, vel baculo, † c. significasti, de homi. l. 1. §. sed si claui. ff. de sica. Bal. consi. 425. in v. præsuppositio, alias, 431. grauius corã magistratu. Pla. in citatis locis, Parisi. cõsi. 167. nu.
15 xi. in 4. Marsi. sing. 549. & alapa cedens † officialem pœna mortis tenetur, Rol. consi. 48. ĩ 2. Ias. in l. qui iurisdictioni, de iurisd omn. iud. nu. 3. Marsi. in l. vnius, §. cogniturum, de quæstionib.
16 nu. 7. & dentibus mordere † non venit percussionis appellatione, Bald. consi. 160. in 4.
17 Et parua † uel magna iniuria ex reputatione iudicanda, Afflict. in const. Reg. de transa. col. fi. & respectu personarum, Old. d. consi. 189. ex præsenti.

SVMMARIVM.

1 *Causa vilis duorum aureorum.*
2 *Modicum vulnusculum non dicitur vulnus.*
3 *Lasio modica non dicitur læsio.*
4 *Fraudis modicitas non dicitur fraus.*
5 *Inimicitia modica non dicitur inimicitia.*
6 *Ratio naturalis in homine creditur, alias bestia esset.*
7 *Animi impetus momentanei parum durant.*
8 *Odium contra naturam est, ideo non creditur.*
9 *Crimen paruum & magnum quale dicitur.*
10 *Minima transgressio non attenditur.*
11 *Verba ciuili modo interpretanda.*
12 *Vocabula non curanda.*

Digitized by Google

13 *Beneficium minus competenter non dicitur beneficiatus.*
14 *Mora pascentium animalia animus diei non considerabilis.*
15 *Interlóquutoria modice lędens an grauamen inferat.*
16 *Vnitas ex modico interuallo non consideratur.*
17 *Bona fides in paruis erronea non nocet.* †
18 *Dolus modicus non est dolus.*
19 *Priuatæ scripturæ in modicis cum iuramento stantur.*
20 *Restitutio in modicis non datur.*
21 *Læsio vltra dimidiam quando dicitur.* †
22 *Syndicatus non datur in modicis.* †
23 *Iniuria leuis uel atrox aspectu iudicatur.*
24 *Causa magna quando dicitur.*

QVAESTIO CLXXIIII.

1 Hinc cã vilis dr̃, duorum aureorum. †Bertran.consi.302.
in 2.Pau.consi.305.in 2.dubium in fi.& ẽm qualita
tem personarum, Bal.consi.397.punctus, col.2. in 3. & modi-
2 cum † vulnusculum nõ dr̃ vulnus, l.1.§.perinde, de ædi.edi.l.
3 fi.§.si vero, ff.de rebus eo. Alex.consi.100.in 9.& 104. in j.nu.
7.& modica† læsio non dr̃ læsio, Bal.in c.cum adeo. De rescri.
4 Et modicitas † fraudis præsumptionem excludit, l. cum hi, §.
modus, de transact. Oldr.consi.162. Thema. Et de vulnusculo,
ꝙ non sit vulnus, facit, tex.in §.1.in Authen.de defenso. ciui.
5 Bal.in l.sed si hac, §.pe.de in ius voc.& modica† inimicitia nõ
dr̃ inimicitia, & ex leuibus causis non dr̃ durare, quia nõ hẽt
fomentum, neque originem, cum ex aĩ leuitate procedat, l.j.
6 ff.si quis princi.maled. Et hoc dictat rõ nãlis, †quæ in homine
esse creditur, alias bestia est, Auth.de mona in princ.ut aĩ im
7 jpetus† momentanei parum durant, Bald.consi. 176. Cęcilia, ĩ
8 .& odium † ꝙ est ꝯ naturam non præsumitur, Bald.cons.178.
9 in j.nu 3.præsuppositio. Et crimen † paruum & magnum, Tir.
in l.si vnquam, C.de reuoc.versi.oĩa vel aliquã partem, Bar.
in l.Læuia, C.de accu. Afflict. in const. regni de transact. gl.in
10 c.tantę, de excess.præl. paruamq; † transgressionem non esse
punibilẽ, l.q̃uis, in fi.de cond.& demo. Pau.consi.277.in j.quã-
tum, læuemq; cãm non attendendã. Cor.consi.27.in 3. l.scio,
de in inte.rest. alias nimium dura esset interpretatio, & verba
11 ciuili mõ† sunt interpretãda, nõ amare, l.id ꝙ de do.inter vir.
§.j.l.nepos Proculo, ĩ fi.de verb.sig.ẽt si verba essẽt vñia, l.ob
ligatione, de pigno. Old.consi.109. Nico.& de vocabulis † nõ
12 curandum, dummõ verba sint æquipollentia, Bal.consi.344.
13 super in 5. Vnde minus competenter † beneficiat⁹ nõ dr̃ be-
neficiatus, Bal.c.Rodulfus, de rescr.c.si proponente, de re iu.et
mora vnius diei in territorio alieno herbas pascentium non
14 est considerbilis † Iudicemq; per interloquutionem † modi-
15 cum interuallum inter expressionem vnius voti † ad alterum
16 nõ impedit vnanimitatẽ, cõitatẽ, & si multaneitatẽ, Old. cõs.
155.ꝙ de forma.& Arist. ait ꝙ qui parum transgreditur nõ v.
tuperatur, & defectus solutionis modicæ summæ non vitiat,
17 Ias.in l.in exequutione, de verb.obl. bona fides † in parvis erro
nea non nocet, quia bona fides cum damno aliquo compẽsa
tur, d.l. quamuis exornatur hæc materia a Bru.in tra.ꝙ stanti-
bus masculis, art.9.nu.95.& seq. Tiraq.in l.sæpe, de re iud. Bal.
18 in l. j. C. si adult.so.& in modicis non est † dolus, Ay.consil.
75.num.16. Dec.in c.super literis, nu.17. de rescript. Ay.consi.
56.num.46.& consi.46.nu.12. Old.consi. 34.qõ.& ꝓp modicũ
non est ab utili prouisione, recedendum, arg.l.Stichi, de do.l.
19 si proprietarius, de dam.infe.& in modicis † statur priuatæ scri
pturæ cum iusto, gl.cõiter recepta, l.fi.§.in computatione, de
iure delib. Plo. Modernus quidem insigniis, in l.si qñ, C.vn.vi
num.388. parumq & nihil ęquiparari, c.licet causam, ver.nul
lam, de probat. Bar.consi.54.in 4. Ias.in l.sciendum, nu.x.qui
satisd.cog. Ger.sing.19. Marsi.sing.236. Cors.sing. 93. Bald.in l.
Barbaricum, C.quæ res expor.poss. Ro.sing.394: Cor.consi.29.
in 3. Bald.in l.1.C.de his quæ pę.nom.l.minoribus, C.de his q-
bus ut indig.& pro modica † læsione non datur restitutio d.
20 l.scio, Bal.in d.c.cum adeo, Alex.consi.104.in j. Ias.consi.63.li.
j.nu.3. Dec.in c.maioribus, de præben. Et.consi.474. Gra.cons.
4.in j.licet secus in d.c.senserit, Dec.vide Bru.in tra. ꝙ stantib.
mas.so.78.vbi de modica & enormi læsione, & qũo læsio† vl-
21 tra dimidiam consideretur, exemplificat Cag.in l.2.de resc.vẽ.
ut puta si res valens decem pro quatuor vendatur, nu.137. Co
22 uar.q.14.lib.2.variarum. Et minimis non syndicatur † officia
lis, Bal.in l.cum te, de re iu.arg.l.si oleum, de dolo, l.quicunq;
de ser.fug.& de læuibus non curandum, c.pro illorum de sen.
exc. Barb.consi.74.in 4.quia qui parum transgreditur non vi-
tuperatur, l.qui seru.fugi. Alex.consi.104.in j. Dec.d.c.de appel
lationibus. Siculus de minimis, ver.68.88. Et iniuria læuis uel
23 atrox † ex aspectu iudicatur, l.eadem oratione, vbi Bar.de ser.
qñ de minimis sit curandum, Rota Bono.decis. 16.iudicatũ,
24 decis.67.& causa magna † dr̃ centum aureorum, Ias. in l.ad-
monendi, col.34.de iureiu. Bal.l.2.de pœna iud.& an in aliena
tione rei ecclesiasticæ parua requiratur solemnitas necessa-
ria, Ang.de malefi.in verbo incediario, & ibi addi.& sufficit ad
excusationem ex forma statuti paruam dotem constitutam,
Rol consi.14. nu.12.& 38.in 3. leuisque solennitatis omissio
an vitiet, Ruy.consi.22.in 2.137.in 161.nu.30.22. in j.

SVMMARIVM.

1 *Minima consideranda.*
2 *Paruum dicitur a quo magnus pendet affectus.*
3 *Deficiens in solutione canonis in nummo considerabile.*
4 *Datio in solutum vitiatur ex modico errore.*
5 *Modicum fermentum totam massam corrumpit.*
6 *Leuis causa attendenda.*
7 *Modicum considerabile.*
8 *Parum & magnum an faciant differentiam specificam.*
9 *Medium laudabilius, quam extrema.*

QVAESTIO CLXXV.

1 Sed & minima aliqñ summa ꝯsideratione digna, †& mo-
dicum mendacium solum factum denigrat, Bal. in c.
2 si proponente, de rescri.& paruum dr̃ a quo magnus † effect⁹
dependet, Auth.qui rem, C.de sacrosanct.eccle.& non solue-
3 re nummum † nomine canonis, Bal.d.c.cum adeo, Soc.iun.in
4 cõsi.37.lib.2.nu.12.& datio † insolutum vitiatur ex modico er
rore, l.si non sortem, §.si centum, ff.de cond.ind. Pau.consilio
255.lib.2.nu.5.prouidentia, & modicum fermentum † totam
5 massam corrumpit & consi.54.casus.num.5.in j.c.qualiter, de
6 elect.vbi Bal.& consi.125.in j.tres, leuemque causam † atten-
7 dendam, Corn.consi.29.in 3.& modicum considerabile, † qa
ex modico impedimento secundus annus conceditur, Old.cõ
8 si.177.incip.casus. Et paruum & magnum † an faciant discre
tionem, ad propositum, Corn.consi.29.in 3.77.in 3.38.in j.&
plus & minus in tempore an faciant differentiam specifici, l.
pr̃, §.fi.de Castren.pec. Gomes.c.i.nu.78.de const.in 6. las.post
Bart.in l.j.nu.67.de acq.pos.& modici & magni extrema sunt
9 vitiosa, medium † laudabilius, Bal.consi.180.in 2.ad euidẽtiã.

SVMMARIVM.

1 *In pace vtrobique coniuncti non continentur.*
2 *Casus mixtus sub simplicibus non continetur.*
3 *Cuius mixtus si magis de uno participat dicitur simplex, & magis con-
iunctus attenditur.*
4 *Appellatio rõne connexitatis admittenda, ubi alias non admitteretur.*
5 *Pater non tenetur ad legitimam pro filio, ubi alterum filium interfecit.*
6 *Afflictio non addenda afflicto.*
7 *Testis ex causa paris affectionis non repellitur.*
8 *Consanguineus utrinque coniunctus cauere non cogitur.*

QVAESTIO CLXXVI.

Facta pace pro se & consanguineis, non con
tinentur vtrinque cõiuncti,
1 quia sub odiosis in simplicibus non continetur casus mixtus,
2 † Barto.Docto.Hercu.in l.2 de verb.obl.Ro. consi. 294. Hæc
confessio. Bart.& Alex.in l.certi condõ, ff.si cer.pe.§.qiñ, Ale.
consi.96.in 2.832.nu.17.in 8.140.in v.Dec.consi.213. Albe.de
Rosat.in j.parte stat.q.79.vbi refert pulcherrimũ casum, Ruy.
consi.187.in j.43.in 3.Gra.114.in 2.Soc.iun.cõsi.103 in 3. Ve-
ron.consi.xix.Ray.consi.187.& consi.114.in j.Dec.consi. 333.
Tiraq.in ll.connubia.glo.v.nu.71.Pau.cons.378.in j.Idem vbi
3 casus simplex participat † de vno magis q̃ de altero, casũ mix-
tum non comprehendit, Ro.consi.498.nu. 6.quia de simplici
magis dr̃ participare, l.cum quæritur de statu homin.quia di-
spositio mixti assumit naturam illius cum quo maiorem hẽt
conuenientiam, Bald.in rub. de successio. feu. & qñ forma &
origo a mixto sumitur, eo in parte soluto suam perdit essen-
tiam, Bald.consi.121.a capite in 3.sub nu.7. Paris.consi.164.in
4.magis coniunctus attenditur, arg. Auth.itaque, C.commn.
de successio. Tiraq.in retra.§.30.glo.j.nu.3. Soc.iun.d.cõs.103.
& dignius ad se trahit minus dignum, l.quęritur, de stat.hom.
Bal.consi.237.& in 3.& 423.statuto in 2. Castad.decis.v.de rescr.
Bal.c.quanto, de iud. Luc.l.mulieres, C.de incó. & vbi qs
do.lib.x.& ubi precium præponderat rei permutatæ permuta
tio dr̃, Soc.consi.4.in 4. Rol.consi.50.num.46.in 3. fallit ẽt qñ
essemus ĩ materia fauorabili, qñ.n. causæ sunt multiplicirate,
quarum vna appellationem concedit, altera respnit, ab vtra-
4 que appellabitur, † Bal.consi.141.in j. præmissis.

Et ex præmissa quæstione principali alias dicebam in iure
5 respondeo, patrem † non teneri ad legitimam pro filio qui
alterum filium & sic fratrem interfecit, argumen.l. non solũ,
de ritu nup. quia pater æqualiter reperitur offensus, l.quãquã,
C.qui testa.face.poss. & ex eo, quia filii ęqualiter a patre dili-
guntur, l.in filiis, C.de decur.libro decimo.& quia aflictio nõ
est

Digitized by Google

9 est addenda afflict† oll. vulg. & Rol. consi. 56. in j. & sicut causa
7 paris affectionis non repellit testem, † l. non solum, de ritu nup. l. qui testamento, vbi Bar. C. qui testa. face. poss. Fel. in ca. olim, de accu. idem in testibus vtrinque coniunctis, Ay. consi. 297. col. 2. Menoch. casu, 190. nu. xix. de arb. iud. & isto casu
8 consanguineus† vtrinque coniunctus non poterit compelli ad cauendum, nec minus consanguinei inimici, quia nō est conueniēs quod de facto inimici teneatur, ar. l. merces, §. culpæ locati.

SVMMARIVM.

1 *Minores an in pace contineantur.*
2 *Maior, 18. ann. habet legitimam personam pacis ineundę & est aptus bello, excusatur a delicto in omittendo, secus in committendo.*
3 *Infans cum curatore an pacem faciat.*
4 *Restitutio in integrum an detur aduersus pacem.*
5 *Minor non restituitur aduersus vtiliter gesta.*
6 *Inimicus quomodo diligendus.*
7 *Rancor animi omnino dimittendus?*
8 *Pax non intelligitur quo ad interesse.*
9 *Minor faciendo pacem rem gerit vtilem, Item non excusatur a peccato, & tenetur ad restitutionem.*
10 *Minor necessitate salutis pacem facere tenetur.*
11 *Minor ad restitutionem alieni tenetur.*
12 *Anima cunctis rebus est preponenda.*
13 *Aetas minor an attendatur tempore contractus, vel contrauentionis.*

QVAESTIO CLXXVII.

1 Sed quid in minoribus, † ddm vī non contineri, Cor. cō
2 si. 167. in. 3. At maiores, xviij. annorum † legitimā vir hīe personā pacem ineūdi, l. hac edictali, §. j. de pa. iur. fir Luc. in l. vnī. C. pub. læt. versi. exequitur, Affli. de pa. iu. fir. gl. j. nu. 9. & in multis causis ætas minor, xx. annorum legitima reputatur, Gomes. c. si annū, de const. in 9. & dicta ætas ad bellum apta, imo ætatem pupillarem egressum militem esse posse, l. fi. de test. mil. at bene minor xviii. anno. excusatur delicto in omittendo, Tiraq. de pę. cā, 44. nu. 45. Menoch. de arb. iu. casu,
3 329. & consi. 103. nu. 45. At minor, videlicet infans † pacem facere minime pōt, nec ēt cum tutore, q̄ materiam latius explicat, Cla. in q. 58. libro snīarum v. ver. quæro, an tutor, secus in maiore infante, qui cum tutoris authoritate pacem facere potest, dummō iudicis decretum cum authoritate tutoris interueniat, vel curatoris, alle. Bal. & Sal. licet aliter seruari te
} stetur in Ducatu Mediolani, idem Cla. in loco citato, & illud de tutore dicit procedere in tutore generali, non speciali, quo
4 casu nō datur in integrum restitutio. † Bal. Sal. Ias. & Deci. sub nu. 7. in l. pactum, C. de pac. Bal. in d. c. de pa. iu. fi. quia ex pace nullum sentit detrimentum, Auf. ad deci. Tolo. 53. Rebuf. Tomo. 2. de rest. n. 13. quia vtiliter negocia gessit, Luc. l. vni. C. publ. lætit. sub ver. 13. quæritur, Bal. consi. 3. in 1. quidam vbi nō
5 datur restitutio † minori vtiliter negocia gerenti animæ suę,
6 cum † saltem vī dilectione inimicum diligere debemus, ut diximus s. Tho. 2. 2. q. 25. art. 8. Floren. 4. parte, ti. 6. c. 4. immo et ei benefacere, iuxta mandatum Dñi, & aī rancorem ēt non
7 petitū tenetur dimittere † ex necessitate salutis, Caie. 2. 2. q. 71. art. & alloqui inimicum quis non tenetur vbi ex eo scandalū sequi posset, vt post Caie. refert Placa epi. delict. fo. 105. secus
8 quo ad interesse † ad ius accusandi, Cou. in tra. variarum, c. xli. 2. fo. 528. Affli. de pa. iur. fir. glo. i. nu. 7. Bal. & Doc. in l. si tibi, de pac. ideo cautela est, ut in p̄actu pacis remittatur oē damnū & interesse in iudicio vel extra. Bar. in d. l. si tibi, §. quædam ad lias ad interesse dabitur restitutio, Affli. in c. iniuria, de pa. iur. fir. nu. 127. Nec mirum est si minor pacem ineūdo rem vtilē,
9 imo necessariam exercet, † quia minor non excusatur a peccato non diligendo inimicum, c. j. & 2. de delict. puerorum, & pacem faciendo obsequitur legi Euangelicę, quæ necessitate
10 salutis nos ad id ad stringit, & pacem nobis mandat, † q̄ dñs post sacratissimam resurrectionem ostendit, pax vobis. & in sermone Ioannis in cœna tantopere comendauit, & iussit,
11 & pro transgressoribus exorauit. Et minor † adhuc ad restitutionem alieni tenetur, l. 2. ff. como. l. 1. §. in pupillum, de pign. Pau. consi. 161. lib. i. nu. 3. ad primum, ne iuris occasio ad iniquum trahatur compendium, l. fi. ff. pro emp. l. fi. de adul. l. dāni, §. stipulatio, de dam. infect. & licet multi negēt pacem per pupillum fieri posse, Ias. in l. reprehendenda, C. de inst. & subst. Neuiz. in tra. syl. nup. c. i. sed horum opinio est p̄ legem Dñi, et īducit peccatum, & est de necessitate salutis, salutifera, & pia,
12 & † si actus pro rebus seculi conseruandis a qualibet dispositione censetur exemptus, ut sunt alienationes, & similes, quā to magis ubi agitur de animarum salute, quæ cūctis est ante-
13 ponenda, & an † minor ætas tempore contractus vel contrauentionis attendatur, Cor. consi. 167. in 3.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas morte vxoris dissoluitur.*
2 *Statutum arctans ad compromissum non procedit affinitate dissoluta, idem quod testimonium perhibendum, quod non prohibetur.*
3 *Affinitas durat morte sequuta quo ad matrimonii impedimentum.*
4 *Affines futuri in pace non continentur.*

QVAESTIO CLXXVIII.

Quia plerunque euenit p̄ fideiussiones dantur pro se, cō sanguineis & affinibus de non offendendo, uel nō p̄ueniendo, sciendum est morte vxoris nexum obligationis
2 huiusmodi † quo ad affines dissolui. Caccialup. in l. oēs populi, de iust. & iur. & sub dispositione statuti affines huiusmodi non contineri, Alex consi. 207. in 6. nu. 7. quia vī obligationē huiusmodi deuenisse ad illum casum a quo incipere non potest, Pau. consi. 80. lib. 2. vbi statutum † arctans affines ad com
2 promissum, non procedit, affinitate dissoluta, Bal. in l. affinitatis, C. commun. de successio. Corn. consi. 76. in j idem in testimonio perhibentur, ex relatis copiose a Gabr. q. 5. de testibus
3 licet duret quo ad matrimonij impedimentum † quia durat affinitas per mortem dissoluta, glo. in l. affinitatis, §. cui eorū, de lib. & posthum. glo. in l. sed hoc ita, de re iud. Pau. in l. non tantum, eo. titu. declarat Bar. in l. 2. §. affinitas, de posthu. & affinitas regulariter præsumitur etiā p̄ matrimonium palam fuerit contractum, ex relat. a Ruy. consi. 14. in 3. Nec minus in
4 ppace veniunt † futuri affines, quia rebus sic stantibus intelligitur quælibet obligatio, & ad incognitos nō trahitur, l. si qs, §. quæsitum, si ff. quis caut. l. qui cum tutoribus, de transa. Ay. consi. 9. Dec. consi. 526. 552. 698. & Ay. consi. 128.

SVMMARIVM.

1 *Masculinum in pace an contineat fœmininum.*

QVAESTIO CLXXIX.

1 Pace concepta sub genere masculino † fœminę continentur, quia materia est indifferens, Marsi. consi. 80. nume. 19. & ideo cum vtrique sexui cōueniat masculinum concipit fœminum, ex relatis a Tiraq. in retract. glo. 9. num. 218. reassumpsit copiose Gabriel. in conclu. 6. de verborum sig.

SVMMARIVM.

1 *Posthumi an in pace contineantur.*
2 *Promissio præsentia concernit, non futura.*
3 *Verba præsentis temporis in contractibus ad futura non trahuntur.*
4 *Verbum indefinitum ad futuros porrigitur.*
5 *Verbum collectiuum futuros continet.*
6 *Subditorum appellatione continentur futuri.*
7 *Vniuersalia augumētum & diminntionem recipiunt, secus particularia.*
8 *Consanguinei & affines incogniti non comprehnduntur in promissione.*
9 *Obligationis status ubi mutatur, futura non continentur.*
10 *Consanguinei & affines futuri non continentur.*
11 *Pax an transitoria sit.*
12 *Realis, an personalis credatur esse concessio.*
13 *Immunitas an realis, uel personalis sit.*
14 *Expressio certæ personæ an reddat personale priuilegium.*

QVAESTIO CLXXX.

Sed quid dicendum est de posthumis, an in pace cōtineantur,
1 † & vī dicendum p̄ non, in c. in quisitionis, de appellat. quia promissio quelibet rebus sic stantibus intelligitur. & præsētia
2 † tiñ concernit, non futura, argum. l. si ita, de au. & argen. lega. Tiraq. in retract. numero 17. glo. 2. §. 14. quia uerba præsentis
3 temporis in contractibus ad futurum non trahuntur, † l. si stipulatus, fuerim, §. cum stipulamur, ff. de verborum obligatio. & ibi Pau. & Ias numero 8. Angelus consi. 261. punctus, Cor. consi. 304. in 3. & idem voluit Ferret in ti. de feriis, nume. 62. & doctrina Bald. procedit ubi sub nomine filiorum pax con-
4 cepta reperitur, & sic sub nomine indiffinito, secus † autem quando cocepta esset sub nomine collectiuo, ut pro se & sub
5 ditis, quo casu futuri comprehenduntur. † & ita nouissime declarat Meno. consi. 97. nu. 133. cum multis seq.
6 Nec mirum est † si subditorum appellatione futuri continean:ur, quia vniuersale verbum est, & vniuersalia recipiunt
7 augumentum & diminutionem, † ut l. item veniunt, ff. de pet. hæredi. gl. in l. si quis, pro eo. de fideiusso. Bal. in l. quoties, C. de petit. hæred. Ripa responso, 3. de dona. inter virum & vxo. fol. 67. Bal. consi. 112. de generali, in 2. col. 2. l. cum proponebatur de iud. l. 1. quod cuiusque vni. Secus in particularibus, Alc. cōsi. 143. tom. 2. lib. v. ad idem, Bald. consi. 135. in 1. & 112. Alcia.

Digitized by Google

consi.66.tom.3.li.9. Ceph.consi.281.in 2. Capra,in consil.18. Dec.in reg.in omnibus,de regu.iu.col.pe.Nec minus † in hac
8 dispositione continentur affines,vel consanguinei,quos quis ignorat hr̃e,argu l.qui cum tutoribus,C.de transa.l.cum hi,l. de his,eo.ti.l.tres fratres,de pact.l.cum mr̃,ff.de inoff.test.l.Rutilia,ff.de ꝯh.emp.Bal.in consi.112.sub nu. 3. in 2.de generali.
9 vbi † qñ mutatur status obligationis, futura non continenť, & qñ ad præsentes hr̃ respectus,ꝙ futuri posthumi non continentur,Bald.consi.14.punctus in 3. Secus autem qñ probabiliter dubitaretur,an ad præsentia vel futura & ibi per eum,
10 nec minus consanguinei † vel affines futuri, l. ita. de au.& arvbi Bar.Alex.consi.42.in j.Tiraq.in retract.§.14.glo.2. nu.17. nisi aliter verba concepta forent,l.si quis,§.quæsitum,qui satisd.coga.Dec.consi.552. Ay. consi.91.
11 Vnde † ex qualitate personarum pax efficitur transitoria,
12 sicut ex eadem qualitate † realis vel personalis præsumitur esse concessio,Bal.consi.112.de generali, lib. 2. Luc. in l.j.C.de priuileg.eorum qui sacro palat. Anc. consi. 327. discurrit,Ias. in d.l.si stipulatus,fuerim,de verb.obl.vbi refert, Doct.ꝯriam
13 tenentes,& an † immunitas censeatur realis, vel personalis,
14 Alex.consi.101.in j.Natta consi.cxviii.& 301.& expressio † certæ personæ cum qua ꝯhitur non reddit priuilegium personale,qñ subiectum est transitorium, Bal.consi.303.ad euidẽtiã. & ideo appellatione filiorum veniunt nepotes.

SVMMARIVM.

1 *Spurii an in pace contineantur,& an de domo dicantur.*
2 *Spurij in fauorabilibus non veniunt appellatione coniunctorum.Quid in materia indifferenti.3.*
4 *Spurius in odiosis uenit appellatione coniunctorum.*
5 *Spurii non gaudent priuilegio filiationis.*
6 *Spurii quo ad incommoda veniunt appellatione filiorum & nõdicuntur agnati,neque cognati.*

QVAESTIO CLXXXI.

1 **Quid** in spuriis,an in pace ꝯtineant̃. † & Bal. in ꝯsi.267. ad euidentiã,in j.& ꝯsi.441.in 3.ad euidentiam,Albe.de Ros.v. parte,sta.q.138.voluit non dici de domo, & nõ
2 venire appellatione coniũctorũ † vbi agitur de fauoribus nõ ꝯtineri,secus in odiosis,præterq̃ in mã indifferenti † in qua sola desideratur affectio naturalis,& an suorum appellatione
3 veniat, Ale.ꝯsi.lx.2.vol.prout vr̃ in materia pacis militat rõ naturalis affectionis & charitatis,vt Bal. d.consi.441.Fallit vt
4 diximus,in odiosis, quia tunc spurius ꝯtinet̃ filiorũ appellatione, † iõ patrẽ offendẽs filius dr̃,Bal.in c.per tuas, de proba. Fort.de vl.fi.nu.lvi. Anc.cõsi.389.ubi in fauoribus non dr̃ de domo,Bal.in l.quisquis,C.ad l.Iul.mai.l.cum acutissimi,C.de fideico.Bal.c.naturalis,si de feu.fue.ꝙro.inter do. & agn.Bal. consi.481.statuto,in 3.ubi quo ad iuris cõis imitationem, & & in priuilegiis fauorabilibus non ꝯtinentur spurii. ad idẽ ꝙ
5 filii illegitimi † non gaudent priuilegio filiationis, Cor.consi. 90.in 4.non dr̃ de agnatione, Ana consi.46. nu.12.Gra.not. vot 4.Tira.multa colligit de nobi.art.29.& 40.& ar.25.& quo
6 ad incommoda † filiorum appellatione spurios ꝯtineri,Bar. in l.de tutela,de cap.diminu.Ias.in § pœnales,Inst. Io.de plat. in 1.de impo.lucrat.descrip.Ang.consi.30.Cassa.de glo.mundi,par.xi.ꝙlid.xv.Tiraq.in retra.§.j.gl.8.nu.4.cum seq.nec spurii agnati neque cognati dicuntur,Ay.consi.138.in Naturali, consi.31.& multa istorum incommoda refert, Neuiz.in syl. nup.lib.3.nu.14.& 15.

SVMMARIVM.

1 *Contumacia principalis an afficiat fideiussores.*
2 *Ficta confessio & condemnatio non egreditur personam.*
3 *Fideiussores pacis,non, nisi legitime probata ruptura pacis,conueniuntur.*
4 *Probatio contumacialis dicitur priuilegiata.*
5 *Probatio priuilegiata non egreditur personam,nec præsumptiua.*
6 *Contumacia ubi maior,ibi maior pœna.*
7 *Probatio contumacialis non nisi contra solum, non contra tertium admittitur.*
8 *Contumacia principalis non probat contra mandantem.*
9 *Ex prohibitis non surgit ius, nisi contra delinquentem.*

QVAESTIO CLXXXII.

1 **Quotidie** disputat̃ † an contumacia principalis afficiat fideiussorem,& Doct.cõiter in l.filiusfa.ff.de verb.obl.determinãt ꝙ non,Maran.in speculo de ord. Aer.octauum membrum,sub ti.de satisd.nu.14.post Cor.in ꝯsi.211.in 3.vol.Ro.consi.329.quia † ficta confessio & sequuta
2 ꝯdemnatio nõ egreditur personam nec causam, ut post multos quos refert, tradit Rol.a Valle,ꝯsi.94. nu.22. 25. cum seq. subdẽs ſm Bar.in consi.197.in 3.volu.nu.2.pro cõi,ꝙ fideiussores in instro pacis ad pœnam perurgeri non possunt, nisi cõstet pacẽ legitime ruptã, & Bossius in ti.de publicat. bonorũ, nu.56.Alc.consi.25.tom.3.li.8.Cor.consi.281.& 42.lib. 2. Fel. in c.cum Bertold.de re iu. Hinc est ꝙ feudatarius ꝯdemnatus
3 in ꝙtumaciã † non obest filiis, nec minus ficta cõfessio in iudicio,ut idẽ Rol.in citato consi.94.Aufr.deci.Thol.2.rõ afferri põt,quia probatio contumacialis † dr̃ priuilegiata, & iuris
5 spãlis,& personã non egreditur. † Bar.in d.l.filiusfa.Bossi.in d. ti.de pub.bon.d.nu.56.Marsi. consi.52.nec causam nec terminum transcendit,l.rescriptum,de his quibus vt indig.Old.cõs. xv.licet ſm ipsum suspicionẽ inducat, & ibi hr̃, ꝙ vbi maior
6 † ꝙrumacia,maior dr̃ esse pœna,in Auth.de exhiben. reis,§.si vero,l.agrorum,C.de oĩ agro deser.iõ probatio hæc cõtumacialis non admittitur, nisi † ꝯ eũ qui fuit in dolo,Dec.cõs.410. non autẽ ꝯ alterum qui ex alieno delicto tenetur, Alc.consi.
8 2.tom.j. lib.j. in fi. & contumacia principalis † non probat ꝯ mandantem,Bal.consi.259.verba, in j.quia omnis potestas animo obligandi a iure descendit,& ex prohibitis † non surgit
9 ius, ꝯ delinquentẽ: & eius successorem vniuersalem. idem in consi.351.in j.casus,sub nu.v.& ex eo quia ficta probatio nec personam nec terminos egrediatur,ex his quæ diximus supra.

SVMMARIVM.

1 *Pater an teneatur pro filio condemnato ad legitimam.*
2 *Statutum arctans patrem ad legitimam,intelligitur in casu uero.*
3 *Sententia contumacialis non irrogat infamiam.*
4 *Contumacia cum aliis coniecturis an noceat patri.*
5 *Præsumptiones an simul coniungantur,6.16.*
7 *Præsumptiones a iure approbatæ an plene probent.*
8 *Præsumptiones approbatæ quæ sunt 12.*
9 *Adulterium an probetur præsumptionibus.*
10 *Argumentum a communiter accidentibus quando probabile, & quid operetur,11.*
13 *Legitima probatio arbitrio iudicis remittitur.*
14 *Iudex potest animi motum mouere ex argumentis.*
15 *Testis de uisu alius de fama an plene probent.*
16 *Duo testes de fama an faciant semiplenam.*
17 *Iudex instruitur in capitali sententia proferenda.*
18 *Innocens non damnandus.*

QVAESTIO CLXXXIII.

1 **Hinc** infertur, † ꝙ pr̃ non tenet̃ pro filio condenato in contumaciam ad legitimam ẽt stãte statuto. Docto.in l.filiusf.vbi Ro. Alc.reg.3.præsump.22. Ale. consi.84.in 3.Nouellus j par.de bannu.Marsi.sing.4.Fel. in c.cum Bertold. de re iud.Cor.consi.42.li.2.quia statutũ arctans patrem ad lĩmam † non procedit nisi in casu vero,Boe.q.79. nu.4. Marsi.
2 sing.4.Ro.consi.154.nu.5.& statutum arctans consanguineũ ad redimendum bona,intelligitur in casu vero, & vbi est soluendo,l.si seruus depositus,ver.quid sit hr̃e,ff.de noxalib.non autem in casu ficto,& intelligitur quo ad delictum,non autẽ quo ad pœnã aggrauantem,l.aut facta,de pœnis,Anch.consi. 408.nu.5.Pau.consi.447.super hoc lib. i. determinans snĩam
3 contumacialem † non irrogare infamiam, seu fugam non inducere veram probationem,sed suspicionem,Oldr.consi.65. col.j.hic agitur,quia statutum debet intelligi ĩ casu uero,Rolan.a Valle in consi.29.nu.28.& 29.in 3. licet statutum posset disponere ꝙ pr̃ pro contumacia filii teneatur,ut post Fely. & Doct.quos refert,Bertran.consi.13.& 127.in 3.

Sed hæc illatio principalis, ꝙ ꝙtumacialis snĩa non afficiat patrẽ,ex intẽtione,Pau.de Cast.quẽ refert,licet mẽdose, Goza.consi.31.ver.6.declaratur.non procedere vbi cum ꝙtumacia ꝯcurrunt † aliæ præsumptiones,& ꝯiecturę. At hæc Castr.
4 opinio q̃ citant Goz.& Fel.in d.c.cum Bertold.non reperitur sub citato nu.& sub dubio relinquitur a Fel.sub nu.28. At sẽtentia Pau.confirmari posse vr̃,quia præsumptiones multæ ĩterdum probant,l.fi. C.de arbi.tut.l.antiquæ, C. ad Velleia.& dr̃ violentæ probationes,l.si tutor,&.de peri.tut.l.licet Impa
5 tor,deleg.j.imo † plures præsumptiones simul coniunguntur, l.instra,iun.glo.C.de prob.Ro.consi.7.nu.3.cum additionibus ad eundẽ,Dec.consi.146.Ay.consi.55.73.& 158. imo facilius ꝯiungunt̃ plures p̃sũptiones q̃ ꝓbationes,& vnus testis cũ p̃sumptione † & fama cum aliis præsumptionibus, ex relatis a
6 Gab.conclu.j.nu.60.de probat.& per Menoch.de arb.iud.casu 115.vbi voluit præsumptiones † a iure approbatas facere plenam probationem,& probatas præsumptiones exemplificat
8 † in probatione filiationis,tractatus,& habitus, & fama,in p-
9 batione finium,& exemplificari potest ĩ adulterio † quod lex præsumit dum dum solus cum sola reperitur,c.literis, c.3.loco. de probat.c.præterea,de testibus,Bal.in l.siue de proba. dr̃ præsumptio violenta,c.afferte,de præsump.Matthesi. no.119. Rebuf.in cõcordantis,Franciæ. in rub.de reg. ad prælat.nomi. facien.fo.220.in versic.13.& enumerat viginti species probationis,& fama publica probatur,c.plerunque de donatio. inter vir.& vxo.l. cõsensu,C.de repud.Dec.consi.576. nu.x.Boe.

Digitized by Google

q.277.nu.9.Alc.resp.25.ĩ fi.& Ay cõs.205.nu.24. q̃ fm ipsum nn.21.,pcedit dum agitur ciuiliter,nisi esset p̃sumptio approbata a iure,vt qñ reperiret in locis absconditis, secus in locis publicis,vt declarat Menoch.consi.31.nu.25.

Et redeundo ad dictum Pauli citatum per Goz.& Fel. q̃ super numero non reperiret̃,conferunt relata ab eodẽ in cõsi. 10 143.viso,col.2.Itẽ †ex cõiter accidentib.resultat probatio præsumptiua,l. neq; Natales,C.de prob. exornat Neuiz. in Sylua 11 nup.li.1.nu.116.cum seq.q̃ argm̃ †transfert onus probandi in aduersariũ.Ro.sin.397.Marsi.sin.1.Gab.cõcl.16.nu.5.de p̃sum· ad idẽ gl.in l.cũ allegas,de vsu.l.in ciuile,C.de fur.de quib.præsumptionib.an & qñ cõcludant, & sint a iure approbatæ,Ro. cum additionib.ad ipsum,c cõs.97.Alc.de p̃sum.reg.1. p̃sum. 12 2.& 3.itẽ licet lex ad legitimam †probationem duos testes ad minus exposcat,non tñ ita ruditer intelligẽdum est, vt p̃ alias legitimas probationes,q̃ per directũ vel indirectũ pñt animũ iudicis mouere,probari non possit,& an sic legitime probatũ 13 †ad arbitriũ iudicis relinquitur,in quo nulla certa regula tradi põt,Barth.Soc.in cons.187.2.vol.Cor.cõsi.4.1. vol.& iudex 14 †põt animi sui motũ argumentis & p̃sumptionib. informare c.præterea.de testib.& vbi reperiet sufficienter probatũ,snĩam ferre ex argumentis,quæ rei aptiora sunt,l.ob carmen.in fi.de testib.c.licet.de prob.Pau.cons.380. iudex.in primo, iõ stante fuga,& fama,& alijs p̃sumptionib. vr̃ q̃ pater vel fideiussor condemnari possint,ar.l.3.ibi,tu magis. de testib. conferũt relata ab eodẽ in cõsi.424.ad confirmationẽ. in 1.iõ vnus testis 15 †de visu,alij de fama an cõcludenter probent,Marsi. sing.116. nu.16.Cla.q.53.§.fi.ver.hinc infertur, & de coniunctione imperfectarum probationũ,Gab.cõc.j.de prob.Old.cõs.118.Ro. cons.91.in fi.cõs.73.285.57.272. & fama dẽt versari circa res veras,vel veritati proximas,ex relatis a Meno.casu,89.de arb. 16 iu.& duo †testes de fama faciunt semiplenã probationẽ, Abb. in c.veniens.de testib.in his & sup his q̃ sunt difficilis p̃batio- 17 nis Dec.in c.i.nu.13.de ap.Ar†qui capitalẽ prolaturus est sententiã,temperamentũ hoc teneat, vt non prius capitalem in quempiam proferat,q̃ rei cõfessione,vel certa sup hoc interrogatorũ dispositione victus existat,vt obiectũ flagitiũ vix negare sufficiat,l.q snĩam.de pœ.nec quispiam ex indicijs, ẽt indubitatis,ad mortẽ damnari põt. præcedente renunciatione defensionum.Rol.cons.11.nu.15.li.3.prout hoc allegabam in cã cuiusdã decapitati ob raptũ cum p̃sumpta violentia, & 18 vbi de Innocẽtia †cõstat,nec absens damnari põt.Marsi.q̃s.60.

SVMMARIVM.

1. *Probatio contumacialis dicitur specialis & priuilegiata, & tertio non obest.*
2. *Probatio debet esse super vno de quinque sensibus.*
3. *Probatio præsumptiua non sufficit vbi a statuto requiritur,& maxime in pœnalibus.*
4. *Statutum requirens dotationem in filia,dos debet esse vera.*
5. *Contumacia cum absentia non dicitur vera probatio.*
6. *Bannum in contumaciam pro multa habetur.*
7. *Probatio vera vbi necessaria,non sufficit præsumptiua.*
8. *Pœna ordinaria non imponitur ex indiciis.*

QVAESTIO CLXXXIIII.

Sed hæc Paulli opinio citata a Felyn. & Goz.non carett scrupulo,q̃a †probatio hęc q̃ tumacialis dr̃ iuris specialis,& priuilegiatæ probationes q̃ tertium nullatenus admittuntur,Cor.consi.329.sub nu. 8.in 1.l. 3.C.de fide inst.li.10.Bertach. in repert. in verbo præsumptio. Gram.dec.67.nu.15.Bal.in c.j.§.cum aũt, de contr.inue. in pe. q.in c.1.§.conuenticula de pace iur.fir. & dr̃ hæ probationes 2 irregulares,q̃a sunt q̃ ius cõe, cum probatio dẽt esse †de vno de quinq; sensib.corporis,Bal.in ru.de prob.& in pœnalib.liq̃da probatio requiritur,& maxime in ruptura pacis.Dec.d.cõ si.531.& 452.vñ ad pœnę incursionẽ coniecturæ nõ sufficiũt. Dec.in ru.de proba.ver.2.conclu.nu.163.& l.in pœnalib. de re. 3 iu.& in cons.292.& adhuc dici præsumptiuã †probationẽ, ẽt q̃ plures coniecturæ concurrerent,col.fi.ver.postremo,num. 169.idem in vno teste cum fama,Bossi.de conui.nu. 24.Iasi.in l.admonendi,nu.163.vide per Clarum,q.63.ver si.tu scis, in li. 5.tenent.§.fi.& maxime vbi venit imponendã pœna corporalis,Grat.consi.47.nu.7.in 2.idẽ vbi ex forma contractus vera probatio requiritur,Bal.d.c.j.§.conuenticula. de pace iura. Bar.l.j.in fi.C.de sen.quæ pro eo q̃ interest.c.fi. q̃ me. cau.vbi Henr.Boyh.Bar.in l.cõcubinã.in fi.de Ic.3.Ambro.de Vigna, in c.salubriter,nu.158.de vsu.Fel.in c.vltmo.de sen.exc.pap.in forma libelli.in actione reali.in verbo Florenis.Iat. in §. fi.ad Port. Inst.de ver.obl.Reb.in l.vnica,C.de sen.quæ pro eo q̃ interest,fol.112.nu.95.in verbo subtiliter.ad idem,q̃ vbi ex forma statuti probatio requireretur,l.fi. ff.de his qui vent. nomi. 4 l.3.de neg.ge.iõ statutum requirens dotationem in filia, †vera dotatio est necessaria,nec sufficit præsumptiua.Natta cons. 5 581.& contumaciæ addendũ est ẽt, q̃ contumacia †cum absentia non dr̃ vera probatio,l.diuus,de cust.reor.Pau.cõs.467. in 1.col.1.super hoc,nec ex ea irrogat̃ infamia,Bart. in l.ictus fustium,ff.de insa.l.non solum,§. fi.de prob. & in consi.incip. 6 Ioannes,qa†bannũ in contumacia pro multa hr̃,d. cõsi.467. col.2.& sicut multa infamiam non irrogat, l.j. C.de mõ multã,nec snĩa lara occasione banni pariter minus irrogat, l.j.C. de requir.reis.

7 Accedit,qa†vbi necessaria est vera probatio,nõ sufficit priuilegiata,l.cum de indebito.de prob.& illud dr̃ legitime p̃batum q̃ testib.probatur omni exceptione maiorib. Rota dec. 261.si qs dicat.in nouis,Marsi.cons.2.nu.51.idẽ in crimine hæresis,an violenta præsumptione sit damnandus.Old. cõsi.210. 8 regularis,& ex probationibus & indiciis,†ẽt indubitatis,non imponẽdam pœnã ordinariam.Marsi.cõs.7.nu.36 secus forsan in pecuniarijs.Fel.ĩ d.c.afferte.de p̃sum.& cla.q.63.vers. tu scis.

SVMMARIVM.

1. *Sententia lata ex præsumptionibus non transit in iudicatum, idem ex consilio sapientis,2.*
2. *Sententia iniusta valida dicitur.*
3. *Sententia lata in vno iudicio,facit ius in alio.*
4. *Sententia dicitur vbi constat de notoria iniustitia,& impeditur exequutio.*
5. *Notoria nullitas non dicitur exclusa.*
6. *Acta faciunt veritatem probatam.*
7. *Sententia licet lapsu anni habeatur pro veritate, verum est quantum ad effectum,non essentialiter.*
8. *Veritas dicitur realis essentia & immutabilis, & semper permanet in eodam statu,9.vbi ficta concurrũt,dicitur minus inexpugnabilis.10.*
11. *Imprudentia non mutat veritatem.*
12. *Veritas rerum, constantia,& fortitudo,nec factis hominum conuellitur.*
13. *Veritas dicitur incommutabilis propositio.*
14. *Veritas habetur pro veritate quantum ad effectum,non essentialiter.*
15. *Res iudicata rescinditur vbi quis patitur disputari de viribus rei iudicatæ.*
16. *Appellatione remota,non dicitur stante notorio grauamine.*
17. *Motus proprius non censetur velle perimere defensiones ex eodem processu resultantes.*
18. *Iniustitia detecta,veritas non amittitur.*
19. *Præsumptio cedit veritati.*
20. *Associans homicidam post delictum non appensate commissum non punitur pœna ordinaria.*

QVAESTIO CLXXXV.

1 **Ex præmissis etiam infertur,** q̃ snĩa lata † ex præsumptionib.priuilegiatis non transit in rem iudicatã.Fely. in c.postulasti,de prob.Iasi.in l. admonendi.col.19. de iureiur. Marsi.d.consi.7.nu.38.Alc.consi.27.To.2.li.6.nu.5.Natta.consi.144.nu.6.in 2.& qñ snĩa non transit in rẽ iudicatã, non est petenda retractatio,a principe,d.consi.nu.35.idẽ in snĩa lata ex consilio sapientis,Ro.cons.228.in fi.Maran.in prax.iudi.6. parte,nu.138.cum seq.Marsi.in prax.in §.ordine,nu.2.licet sen 2 tentia iniusta valida dicatur.†Ro.cons.228.nu.11.ver.vltimo, q̃a snĩa lata in vno iudicio facit ius,& q̃ succumbit præsumit̃ hr̃e malã causam,l.Hærennius,ff.de euict.l.si seruus plurium, §.2.de le.1.l.si patroni.in fi.ad Trebel.& snĩa lata in vno iudi- 3 cio †facit vt semiplena probatio sufficiat in alio.Alcia. consi. 44.li.3.To.9.nu.61.

Et ex præmissis inferri põt, an stante motu proprio.Santissimi Dñi Papæ,q̃ lapso anno in contumaciã cõdemnati, & sic ex probatione priuilegiata non debeant audiri,vbi constat de notoria iniustitia,vel offertur probatio notoria super innocẽ 4 tia,& †dicendũ est q̃ si notoria iniustitia ex actis resultat,snĩa condẽnatoria dr̃ nulla,Old.in cons.106.Rota dec.3. de exce. in nouis,Iasi.in l.1.C.de errore calcu.Affli.dec.39.Boer.dec.47. Ioan.de Amicis cons.26.& ibi impeditur ẽt exequutio trium conformiũ,Ripa in l.4.§.condemnatũ.de re iu.nu.30.Dec.Pe demon.dec.242.nu.34.Bertr.cons.250.in 2.nu.16.Rol.consil. 76.nu.6.in 1.Gab.concl.10.in ti.de sen.concl.7.cum seq.vbi videri pñt.Alc.consi.26.To.2.li.6.Ruy.cõs.46.in 1.col.fi. & 131. in 4.& 27.in 5.Pari.consi.48.in 3.& Fel.in c.cum Bertol.de re 5 iu. & notoriã nullitatem †nunq̃ dici exclusam, Aret. cons.68. Cur.sen.consi.104.Calca,consi.118.Peru.in c.dilecto.de appe. Dec.in c.qñ contra de prob.Vantius in ti.quis possit dicere de nullitate,numero 35.& 44.Gramm.decis. 45.quia acta faciũt 6 †veritatem probatam,ad idem Cepha.consil.4. lib.2.Maran. de ord.iud.6.par.nu.154.Rol.consi.6.nu.37.& seq.in 3.& consi.76.nu.28.in 1. & isto casu vbi de notoria iniustitia apparet non obst.aliquod decretũ sup exequutione snĩę,& non pcedunt,relata a claro,q.44.in li.ten.5.ver.quæro nunc.

Nec

Digitized by Google

7 Nec mirum eſt,qa ſnīa licet prō veritate habeatur†pp lapſum anni,id verum eſt quantum ad effectum, non eſſentialitet,quia†veritas dr̄ realis eſſentia, & immutabilis rei, vt poſt diuum Aug.& Arch.declarat Alc.conſ.495.Bal.in l.data opera,nu.33.C.qui acc. non pol.& ſemp†in eodem ſtatu permanet,Bal.conſ.89.D.Tho.li.1.& ficta corruunt,veritas aūt permanet,Bal.conſi.399.de princ.col.fi.in 5.& dr̄ murus inexpugnabilis, †Bal.in l.ſcire,de legib.& in c 2.de prob.& fallax imprudentia †non poteſt veritatis altitudinē immutare, l.ſed an vltro,§.fi.de neg.ge.qa veritas nihil aliud eſt niſi ipſa rerū cōſtantia & firmitudo†vt notat Bal.cōſ.343.examinandus, col. 3.in 1.& iō obumbrari non pōt,& licet quantū ad ipſum aſſumentē mutetur factis tñ hominum non conuellitur,Bal.in c.quæ in eccleſiarum,nu.16.de conſt.vñ dr̄,& †incommutabilis præpoſitio in re vel de re q̄ prædicatur,Bal.in c. contingit, de reſt.ſpo.& facit tex.in l.ſi forte,ff.de caſtrē. pec.rō aūt pīmiſſorū eſſe pōt, vt ſ.præmiſſimus,qa licet†ſnīa habeatur pro veritate,id verū quantū ad effectū,non eſſentialiter Bal.c. pen. de prob.Rolan.conſi.6.nu.17.in 3.Vñ†ex cōfeſſione partis,& vbi pars patitur diſputari de virib.rei iudicatæ,reſcinditur. Fel. in c.īter cæteras.& in d.c.cum Bertol.de re iu.laſi in l.1.de ope. no.nun.& remota†appellatione quacunq;, non intelligitur vbi qs manifeſte grauaī,Dec.conſi.49.num.2.Cur.iun. in cōſ. 104.nec motus†proprius cenſeī velle perimere defenſiones reſultantes ex eodē proceſſu.Ay.cōſi.211.nu.5.Ruy.cōſ.1.col. 1.in 4.& detecta†iniuſtitia & errore veritas non amittīr, l.aſſumptio,ff.ad muni.& quia Nat.conſi.444.voluit condemnatū poſſe ſuam innocentiā oſtendere,vbi ad manus curiæ deuenerit,ēt q̄ ſit confeſſus & conuictus,qa ex probationib. priuilegiatis non trāſit in rē iudicatam quo ad retractationem, & multa habentur a claro,q.76.in li.ſnīarum 5.§.fi.& rō eſſe poteſt,quia & cōtumacia & ſnīa dr̄ priuilegiatæ probationes, & præſumptiue,& præſumptio cedit†veritati,l.continuus,§.illud,ff.de verb.ob.Ay.conſ.6.nu.70.& cōſi.35.nu.5.& cōſ. 246.

Et ex his in curia Maceratenſi fuit ſm votum meum mitigata pena cuiuſdam qui fuerat capitaliter cōdemnatus ex eo quia poſt inopinatum homicidium, homicidam aſſociatus fuit,†non præcedente conſilio vel tractatu,non obſt.lapſu anni,cum de præmiſſis ex proceſſu conſtaret, ex relatis a Pariſ.conſi.132.nu.35.in 4.Marſ.in §.conſtante,nu.19.in prax.cri. prati. Corra.nu.2.& 3.idē Marſ.in d.§.conſtante nu.49.Dec. in c.qa quæſitū,de offi.del.& ex relatis a Meno.de ar.iu. caſu 349.nu. 6.& 16.& 22.& 24.Boe.deci.164.nu.4.Caſſan.conſi. 58.nu.52. & cla.d.q.90.Menoc.de ar.iu.caſu 350.qa neceſſariū erat iſtū carceratū ad fuiſſe delicto animo committendi homicidium, Rimi.conſ.131.circa primū ſecus aūt ſi ad alium finē, ēt illicitū,Carre.in prax.cri.in §.homicidium,nu.54.

SVMMARIVM.

1 *Præſumptiones indubitatæ ad cōdemnationem ſufficiunt in pecuniariis, non tamen ad pœnam ordinariam,2.& an ſufficiant ad diffinitiuā, 3.*
4 *Præſumptiones quando coniungantur in non infligendis pœnis corporalibus,nu.6.*
5 *Præſumptionibus non eſt quis corporaliter damnandus.*
7 *Præſumptiones a iure approbatæ loco plenarum probationum & exemplificantur ab auctore.*
8 *Præſumptiones licet in aliquibus caſibus ſint loco plenæ probationis,nō tamen ad vniuerſum trahendæ ſunt.*
9 *Probatio quæ dicatur legitima.*
10 *Pœna ordinaria non imponēda niſi ex legitimis probationibus,& teſtes ſub obtutibus deponere debent,11.*
12 *Seueritatis gloria non affectanda.*
13 *Iudex debet ſeueritatem cum aliquo temperamento benignitatis ſubſequi.*

QVAESTIO CIII.

Diximus,quod probationes priuilegiatæ ſi ob ſunt tertio,& quatenus opinio Pauli citati,a Goz.& Fely.
1 reperiretur vera,crederē procedere†in præſumptionib.indubitatis,& in pecuniariis cauſis,Pau.conſ.299.in 2.viſa inquiſitione,& Marſ.conſi.7.nu.36.& Fel.in d.c.afferte,cum relatis ſup.
2 in præcedenti q.At †ex iſtis non poſſe imponi pœnam ordinariā,Marſ.d.conſi.7.& 96.nu.10.cū ſeq.& Gram.dec.42.& Dec
3 in conſ.175.ſub nu.8.& qñ†ex p̄ſumptionib.poſſit ad diffinitiuā peruenīri,Marſ.conſi.115.nu. 29.& ſing. 388. & plures præſumptionum ſpecies coniungi quando quælibet eſt perfecta
4 †ex ſuo genere,Ale.conſ.11.& conſi.19.in 4.Bertr.conſil.288.
5 in ſecundo & vbi aliquis eſt corporaliter puniēdus†probationes luce meridiana clariores requiruntur.Ana.vbi Bolog.cōſi 49.Old.conſi.142.viſo,Dec.in rub.de prob.idem in excōica tione probanda,& qualificatis probationib.Fel.& Dec. in ci-
6 tato loco,nec duo iunguntur†in infligendis pœnis corporalibus,ad faciendam plenam probationem,l.ſi.C.de pœ.Bertr. conſi.288.in 2.& licet in aliquibus caſibus coniecturæ admit-
7 tantur,procedit†quia in illis coniecturæ legitimæ probatæ reputantur,Ale.Cro.& Ripa in l.ſi conſtante,ff.ſol.mat. Dec.d. rub.col.pen.Marſ.d.conſi.7.Fel.d.ca. afferte. Pau.d.conſi.299. Bal.d.l.ſiue poſſidetis,de prob.Rota bono.deciſ.67.in 3.dubio Fel.in c.ſicut de ſimonia.in princ. & ideo in l.licet imperator, de leg.j.in qua coniecturis vltima voluntas probatur.in l.fi.de in litem iuran.in qua lex præſumit contra tutorem non conficientem inuentarium bona ſubtraxiſſe,l.nō omnes,§.a Barbaris,ff.de re mili.procedit in ſui natura,difficillimæ probationis,Dec.in conſ.133.in fi.idem in actib.collegialib. & adulterijs,Fel.in c.præterea de teſt.Marſ.conſ.1.nu.47.Dec.cōſi. 577. imo imperfectæ probationes iunguntur,Soc.iun.conſi.32.nu. 12.in 2.Pariſ.conſi.54.num.6.in 4.& 57.Meno.conſi.31.nu.19. & aliis ſui natura difficillimæ probationis,Marſ.cōſi.73. Ale. conſi.64.Alc.reg.1.præſump.47.Ay.conſil. 161. Plot. in l.ſi qñ C.vñ vi.nu.147.Et licet in aliquibus caſib.præſumptiones ſint
8 †loco plenæ probationis,Marſ.conſi.31.non tñ ad vniuerſum trahendū eſt,& maxime vbi qualificata probatio, & contra tertium requiritur,glo.in l.cum de indebito,ff.de proba. quia
9 †illud dr̄ legitimæ probatum q̄ teſtib. omni exceptione maiorib.dr̄ probatum.Rota dec.261.ſi quis dicat in nouis Marſi.
10 conſi.2.nu.51.& †reus vt pœna ordinaria damnari poſſit, diſtrictiſſimis & luce meridiana clarioribus probationibus debet eſſe conuictus.Mant.conſi.63.nu. 15.in 2. & per teſtes qui
11 in facto interfuerint,& ſub obtutibus†dicant maleficium eſſe commiſſum,l.vnius, §. teſtes, de quæſt.l.per hanc,§ ſcient, C.de errog.mili.anno li.12.& in Auth.de teſtib.in §.ſancimus debent eſſe teſtes integræ opinionis,l.teſtib.C.eodem, & maxime in corporalibus,Meno.caſu,179.& conſi.81.nu.4. & ius dicens illud aduertere dēt, q̄ integros fructus homo pertulerit,l.quæſitum,de teſtib.& ideo infamis reijcitur, l. Caſſius.de ſena.l.ex eo,C.de principib.agenti,in rebus, vbi Lucas lib.12.
12 Nec †ſeueritatis gloria eſt affectanda, quinimo iudex dēt ī
13 grauioribus cauſis ſeueritatē legum cum aliquo †benignitatis tē peramento ſubſequi l.reſpiciendum,ff.de pœ.

SVMMARIVM.

1 *Pax facta cum pacto quod offendens non poſſit tranſire ante domum offenſi an teneat.*
2 *Iudex ad tollenda ſcandala poteſt alicui præcipere ne tranſeat ante domum inimici.*
3 *Sequeſtrari poteſt vbi non conſtat quis poſſideat.*
4 *Probans ſemiplene obtinet in ſummario poſſeſſorio.*

QVAESTIO CLXXXVII.

Quia plerunque euenit quod pax ſub variis cōcipitur pactionibus,ne offendens poſſit ante domum offenſi tranſire,
1 huiuſmodi†pactiones tanq̄ contra pacis ſubſtātiam, q̄ eſt animi rancorē deponere,non duritiem retinere,non valent.Ancha.conſi.75.viſo nec fideiuſſores tenentur,Marſ. conſil. 122. nu.7.nec pactiones huiuſmodi principis beneficiū impediunt Alc.conſ.134.Tom.2.lib.5.Plac.c.7.in epi.deli.fol.114.
2 At bene ad tollenda ſcandala † pōt iudex alicui præcipere ne tranſeat ante domū inimici,Bar.in l.j.ff.de off.preſi.gl.in l. q̄ iuſſit,ff.de re iud.& ibi Ale.Bar.in l.fin.C. de collegiis illicit Neuiz.in Sylua nup.li 1.fol.58.nu.81.poſt Lancel in l.pactum. curatoris,de pac.Fel.in tu.de treug.& pace,Luc.in l.1. col.4.C. pub lætit.laſ.in l.quidā extimauerunt,ff.de reb.cred.qñ contētio eſt ſup poſſeſſione,qa vbi non conſtat qs poſſideat,ſeque
3 ſtrari pōt.†Ex relatis copioſe a Plo.in l.ſi qñ,nu.107.cum ſeq. C.vñ vi.Menoc.in tract.recupe j.remed.num.319.cum multis ſeq.licet cautela detur,q̄ ſummarium poſſeſſorium proponatur,in quo ille obtinebit qui ſemiplene probat poſſeſſionem
4 †vt per Plot.numero 113.cum ſequen.& Couar.in libro practicarum,capitulo decimoſeptimo in quo iudicio non eſt diſputandum de viribus petitorij, vt per Plot.in dicto loco,de quo etiam per Menoch. in tractat. recuperandum in præludijs,numero trigeſimoſecundo,& numero 24.& cui parti poſſit & debeat in iſtis iudex adhærere,ſecundum arbitrium ſuū, Reb.in concor.Fran.fol.749.& Menoch.in tra.retinen. reme. 3.nu.718.Ruy.conſi.53.in 4.Rolan.conſi.9.in 3.nu.36.vbi antiquior præfertur iuniori cum ti.poſt quæſito.

SVMMARIVM.

1 *Treugua an duret in officio refirmato.*
2 *Officium refirmatum an idem dicatur.*

Digitized by Google

3 *Officium prætoris quantum duret.*
4 *Officium præsidis quantum duret.*
5 *Fideiussores non tenentur in officio refirmato.*
6 *Arbitrium finitur finito officio.*
7 *Treuguæ tempus decennij constitui potest.* †
8 *Officium prorogatum dicitur manente primo termino.*
9 *Prorogatione facta noua nascitur obligatio.*
10 *Tempus prorogatum quando sit idem cum primo termino.*
11 *Prorogatio vera quando dicatur.*
12 *Principium ostendit finem formalem.* †
13 *Tempora continuantur in naturali virtute.*
14 *Tempus prorogatum non potest esse maius primo.*
15 *Finito officio dicitur renouatio.*
16 *Terminus prorogatus an sit idem vere vel ficte.* †
17 *Pœna in prorogatione non dicitur repetita.*
18 *Iuramentum an repetitum dicatur.*

QVAESTIO CLXXXVIII.

1 **Treugua** † non durat ī officio refirmato, q̃a officium prorogatum
2 dr̃ esse diuersum † Fel.in c.de causis.vbi Dec.de officio dele.Paris.de Put.in tra.de scindicar.in verbo refirmatus. Gomez.q. 31.de trien.possesso.Auf.ad Dec.Thol.281.Bal.Nouellus quẽ.
3 refert Cor.in cons.92.in 1.& quantū † officium prætoris daret l.fi.ff.de pœn.& dr̃ esse annuum.Inst.de perpe.& tempo. act.in
4 prin.officium aũt † præsidis prouinciæ vr̃ biennale,& plus, ar-
5 bitrio principis.Alc.consi.54.To.3.li.8.Vñ † fideiussores nõ tenentur in officio refirmato,q̃a prorogatio nõ operatur quo ad tertiũ,l.si cum Hermes,ff.loca.Bald.consi. 410.alias,416.ca-
6 sus,in 5.quia † finito officio finit̃ atbitriũ, nec dr̃ ambulare p tribunal iudicis refirmati Cor.cons.92.in 2.Bar.in Lillicitas,§. ne potentiores,ff.de offi.præsi.Ripa in rub.de dam. infe.Ang. in l.qui bona,in fi.ff de dam.infe.Fel.in c.de treu.& pa.bñ verũ est,q̃ iudex ex personarũ & rerum qualitate poterit decẽ-
7 nium † constituere.Ang.& Imo.ff.de præt.stipu.Placa. in ca.4. epito.delict.cum relatis copiose per Meno.casu. 141. de ar.iu. deci.Tho.489.Ripa.d.ru.de dam.inf.nu. 24. Paris.cons.165.in 4.q̃ oĩa procedunt termino cautioni non præfixo,alias expira-
8 ret finito officio,& addendũ est,q̃ officium † prorogatũ dicit̃ manente primo termino,nisi corã diuerso iudice procederet, vel officij forma mutaret̃,Bal.consi.51.generali.in 5.nu.4.be-
9 ne verũ est,q̃ † ex noua prorogatione noua nascit̃ obligatio, Bal.cons.475.quidã,in 1.& vbi substãtiale qd adijcitur, ꝺctus nouari vr̃,nu.3.idem vbi cã mutatur consi.128.in 2.nu.2.Gab. concl.2.de dila.nu. 25. factum naturaq; prorogationis, est q̃
10 omne tps̃ q̃ prorogatur termino a quo † substantiuo actus p accessionẽ fiat vnum & idẽ l.sed si manente, ff.præca. & tunc
11 vera dr̃ prorogatio vbi est eiusdẽ formę & naturæ † ei qui de prẽb.in 6.& vbi esset eiusdẽ qualitatis, oportet sumi longum
12 tps̃ ab ipso initio;q̃a † principiũ ostendit finem formalẽ & tẽporalẽ,iõ ad actum originalem est recurrendũ,Bal.cõsi. 291.
13 locationi 5.temporaq; continuantur † in naturali virtute, nec
14 tps̃ prorogatum põt esse maius primo termino. † Bal.cõs.51.s. citato,& ibi hr̃ differentia inter prorogationẽ & cõfirmationem,& prorogatio fit manente primo termino, Fel.& Dec.ī c.de causis.de offi del.& cõs.497.Ruy.cõsi.169.in 1.nu.5.Gab.
15 concl.2.de dila.& † finito officio dr̃ renouatio, Bald.in l.si a te. de pac.inter empt.& vend.Dec.in c.personæ.de app.Tiraq.§.i.
16 1.gl.4.& licet idem terminus prorogatus † videatur idẽ cũ termino primo prorogato,dr̃ tñ idem per fictionẽ, q̃ dr̃ virtus ī forma motiua,non effectiua Bal.in c.1.num.23.de iu & in p-
17 rogatione † pœnam non censeri repetitã,Bal.in l.pe.§. vxor.sol. ma. Couar.late in c.q̃is,de pac.in 6.in initio primæ partis,Ga-
18 bri.latissime de dila.conc.2.nu.9.& 10.& seq.& † an iurm repetitum censeatur,idẽ nu.11.& seq.vbi vr̃ velle ſm cõem repetitum censeri,& ꝯ tertium pœnam non censeri repetitã,late idẽ Gabriel.d.concl.nu.24.

SVMMARIVM.

1 *Cautiones de non offendendo an pacefinientur, & an nouatio expresse sit necessaria facta pace.*
2 *Pax finis discordiæ & perpetua.*
3 *Nouatio ex nouis pactis inducitur & per secundum tempus plus continens,4.*
5 *Nouatio inducitur mutato vno substantiali,*
6 *Vbi duo propter vnum,vtrobique tantum vnum.*
7 *Contractus principalis,non incidens,attenditur.* †
8 *Iudex an possit nouare cautiones in præiudicium fisci.*
9 *Cautiones ab arbitrio iudicis pendent.*
10 *Mulcta an possit alterari.*
11 *Nouatio non inducitur priori forma retenta,sed indicijs & præsumptionibus,12.*
13 *Donatio causa mortis proptet adiectum fit inter viuos.*
14 *Mutata forma & formatum vitiatur.*
15 *Additione an inducatur nouatio.*
16 *Cautiones authoritate iudicis præstite an possint sine illo aboleri.*

QVAESTIO CLXXXIX.

Treugua, & cautiones de non offendẽdo lapsu tẽporis vel pace finit̃, † q̃a pax est perpetua,& longius tps̃ continet, iõ ex eo
1 dr̃ sublata.Bar.in l.Valerianus,ff.de prætorijs stipula. vbi Ale. nec expressa nouatio requiritur,q̃a tps̃ in vnaquaque non est vniforme.Bal.in l.fi.C.de noua.& in cons.128 factum tale p-
2 ponitur.in 2.& † pax dr̃ vltimus discordiæ finis,& perpetua,&
3 inuiolabilis concordia,Bal.in ru.de treu.& pa.& nouatio † ex nouis pactis inducitur,d.l.Valerianus.iõ per pœnam legalem non inducitur nouatio,Bal.cõs.324.inter cætera.in 2.in fin.at bñ ex nouis pactis cẽsetur recessum a veteri obligatione.Bal.
4 cons.202.ad euidentiã,col.fi.in 2.& † nouatio inducitur per secundã plus contianentẽ,& hoc qñ idem sunt principales, si autem ipsi principales in prima nõ forent,in 2.repetiti nõ foret. quo ad illũ.fideiussoris immutata obligatio, & agi posset ex prima aliud est.n.mutatio,aliud nouæ causæ additio,1.n. ipso iure liberat,2.vero ope exceptionis,Bal.cons.454.in 2.quo ad punctũ,idẽ qñ obligatio venit ad exequutionem primæ,alte-
5 rato mõ † q̃a mutato vno substantiali extremo in alterũ, tũc nõ est idẽ.Bal.cõs.440.ſm in 5.secus vbi vnus veniret simplici
6 ter ad exequutionẽ alterius,q̃a † vbi duo pp vnum, vtrobiq; tãtum vnũ.Hinc contractus alteri incidens principalis attendit̃
7 † nec iudex põt nouare fideiussiones in præiudicium fisci, † q̃a
8 a iudice non mutat̃,aliud,vbi Alc.de ver.sig.l.non abstulit,C. de noua.l.præses,C.de transa.l.prohibere, §. plane.ff.q̃ vi aut clam.Bal.cons.66.in 1.proponitur nu.3.
9 Sed vr̃ † q̃ hæ cautiones pendeant ab arbitrio iudicis.Barto. & Ripa in l.q̃ iussit.de re iudi.nu. 46. iõ quo ad ipsum non vr̃ facere transitũ in iudicatũ,Soc.in l.legata.de cond & demon.
10 Dec.in l.precib.C.de impub.q̃a † & mulcta alterari põt,& l.q̃ crimen.C.qui acc.non pos.vbi Bal.Ripa in respon. 1.de requi.
11 reis,voluit esse diffinitiuã. Itẽ † licet nouatio non præsumat̃, d. l.fi.hoc verũ est priori forma retẽta,alias tacita nouatio inducitur,l.cum plures,ff.loc.d.l.Valerianus,Dec.cons.464. & con
12 iecturis nouationem probari. † Ale.cons.13.in 2.Cur.Sen. cõsi.6.Ay.cons.167.nu.11.& 12.Bar.in l.pacta nouissime. de pac. Accedit stipulationi prætoriæ nihil adijci põt quin efficiãtur
13 conuentionalis l. in conuentionalib.de ver.obl.& iõ † donatio cã mortis pp adiectionẽ efficitur inter viuos,l.vbi de don.
14 & mutata forma vitiatur formatũ, † Bal.ī c.de causis, col.2.de of.del.Ay.cons.167.nu. 12.& qñ detrahitur de substantia Bald.
15 & las in l.1.C.qñ non peten.par.& † vbi aliquid additur vel detrahitur nouatio inducitur,l.ius ciuile.de iust.& iu.Menoc.cõsil.35.nu.8.& 27.cum seq.q̃ ſm ipsum in minimis verificatur itẽ quia duo implicarentur diuersa, & esset ꝯdictio contra,l. iudicatũ.de exc.l.eum qui.de vsu.quia treugua est temporalis, pax aũt perpetua,contra ea q̃ hñr ab Old.cons.172.in fi.col.2. licet iudex sequuta pace posset huic cautioni tps̃ præfigere,ex relatis a Ripa in d.ru.de dam.inf.& Fel.d.ru.de treu.& pa.imo
16 † vr̃ q̃ vbi cautiones præstitæ sunt authoritate iudicis, nõ pñt partiũ conuentione aboleri,ex relatis ab Hercu.c:9.de cautione,de non offen.licet contrariũ videatur de consuetudine seruari,Vñ sicut per treuguam paci finis imponitur,vt per titulũ de pa.iura.firm.& in l.in bello,de capt. & postli. reuer.ita nr̃o huic libro,q̃ pax sit semp nobiscũ,& ad vitã perducat ęternã.

FINIS.

SINGVLARIA QVEASTIONVM CRIMI. SVB PROPRIOS TITVLOS, DIGESTA, ET REDACTA PER FRANC. Casonum Iurisconsultum.

SVMMARIVM.

1 *Accusare quilibet potest,qui non prohibetur, & qui sint prohibiti.*
2 *Frater non admittitur contra fratrem,nisi suam,suorum ve iniuriam prosequatur.*
3 *Maritus nõ potest accusare vxorem de adulterio,si ipse de adulterio, vel lenocinio conuincatur,hodie tamen hoc corrigitur.*
43 *Maritus,& pater vxoris post quadraginta dies accusare prohibentur, multaque ob alias causas ab vxoris accusatione repellitur.*
5 *Accusare volentes,debent id sine mora facere.*

6 Ca-

Digitized by Google

6 *Calumniæ ſuſpicio ab accuſando repellit.*
7 *Perſonæ quæ ab accuſando arceantur.*
8 *Iudex poteſt procedere ex officio ſuper accuſatione propoſita accuſatore deſiſtente.*
9 *Accuſare in crimine priuato quis non poteſt. niſi ſua interſit, vel pœna fiſco ſit applicanda.*
10 *Accuſatus an poſſit accuſatorem ſuum accuſare.*
11 *Pauper prohibetur accuſare, niſi ſit fide dignus.*
12 *Minor 25. annis accuſare prohibetur.* †

Qui accuſare poſſunt, vel non. Cap. I.

1 REgulariter †q libet pōt accuſare, q̄ non ꝓhibetur, itaq; ꝓhibent accuſare, alij ꝑ ſexū, vt mulier ꝑ fragilitatē ſexus, vel ætatē, vt pupillus, niſi ſuā vel ſuorū, ꝓſequant iniuriā, & niſi ī crimine læſæ maie. annonę, & ſuſpecti tutoris & pro teſtō patris. Alij ꝑ ſacrīm. Alij ꝑ delictū propriū, vt īfames, vel qui nummos acceperūt ob accuſandū, vel non accuſandū. Frater non admittit contra fratrē, niſi ſuā, vel ſuorum iniuriā proſequatur, l. qui accuſare, ff. de acc. & ibi glo. & gl. in ru. C. eo. vbi multi enumerātur caſus.
3 Maritus †non pōt accuſare vxorē ſuā de adult. ſi ipſe maritus de adul. ſiue lenocinio ante conuincatur, ꝑ vulgatā regulam dolus cum dolo compenſantur, l. ſi vxor, §. iudex, ff. de adul. vi de Gand. in ti. q̄ accuſare poſ. Et cū prædictis auctoritatibus ad uocati conſueuerunt defendere mulieris, vel pœnam diminuere, Sed aduerte, ꝙ ſupradicta lex (licet, Gan. nihil dicat) hodie
4 eſt correcta per Auc. vt nulli iud. §. adult. col. 8. Maritus †ꝓhibetur accuſare vxorē ſuā de adulterio poſt dies 40. & pater vxoris ēt repellit, l. iure mariti, C. ad l. Iul. de adul. item repellit̄ maritus accuſare vxorē ſuā de adul. ſi primo repudiauit eam, & mox approbauit mores eius, l. ſi vxor, ff. de adul. ꝙ no pro mu
5 licre. Qui accuſare volūt, debent ſine mora accuſare: aliter. n. ꝑ tarditatē iudex p̄ſumet pro reo, ꝓ quo ēt reo orietur indi-
6 ciū ſm Ias. §. fuerat, Inſt. de act. prætereа †ꝑ ſuſpicionē calum-
7 niæ, q̄s repellit̄ ab accuſando. itē qui †pacē fecerunt de vulnerib. ſibi illatis. itē qui ſemel deſtiterunt ab accuſatione ſimili-
8 ter repellūtur, prout no. in ru. C. eo. in prædictis †trī caſib. iudex procedet ex officio. quia iudex, producta accuſatione, pōt ex officio ſuo proſequi, & facere ea, q̄ accuſator facere poſſet, ꝓ
9 ut dicetur in c. ſeq. in crimine † priuato regulariter q̄s non admittit̄ ad accuſandū, niſi cuius intereſt, & niſi delictū ſit tale, ex quo veniret pœna applicanda fiſco, no. in rub. ff. de pop. act.
10 accuſatus an †poſſit accuſare accuſatorē ſuum q̄ritur per ſcribentes, & adhuc ſub iudice lis eſt. no. per Bart. Bald. Ang. Imo. in l. is, qui reus, ff. de pu. iu. Sed in hoc caſu animaduertendum eſt, & diſtinguendū: q̄n accuſatus accuſat accuſatorē ſuum de maiori, & tunc, aut de tali crimine, ꝙ ſi eſſet verū, crimē contra ſe obiectū non eſſet verū, & tunc audiet̄, & plus tūc ſuperſedebitur ſup primo, donec ſm fuerit diſcuſſum, & ex euentu cauſæ procedet̄ ſuper primo, vel non. Aut non opponit̄ tale crimē, ſed aliud, & primum, & ſm delictum pōt eſſe, & tunc ſuper vtraq; accuſatione ꝓcedet̄, & diſcutietur. Limita ſi talis accuſatus accuſans accuſatorē ſuū, vt s. non expectauerit nomen ſuū recipi inter reos, ſiue iudicē cōmiſiſſe contra ſe citationē, qa tūc ꝑ tarditatē accuſandi præſumit̄ facere oīa differendi primā accuſationē, no. in l. q̄ accuſare, ff. de ac. Gan. in ti qui pōt accuſare, & qui non, in ver. ſed ego formabo talem
11 qōnem pauper †prohibetur accuſare niſi ſit fidelis, l. nonnulli
12 de acc. Minor viginti annis †ſimiliter prohibetur, ſicut teſtificari. Sed ſm Bar. poteſt, l. accuſare, ff. de acc.

SVMMARIVM. †

1 *Accuſari quæ perſonæ poſſint, & quæ non.*
2 *Mortui quando poſſint accuſari, & quando non.*
3 *Appellatione pendente ſi reus moriatur, an accuſatio extinguatur.*
4 *Operarij conducti ad laborandum in alieno loco accuſari non poſſunt, niſi per dominum eis fuerit proteſtatum, vel niſi ſint ei loco, de quo agitur, vicini.*
5 *Clerici per laycos accuſari non poſſunt, quamuis ſint primæ tonſuræ, hodie tamen ſecus eſt.*
6 *Sacerdotes committentes delicta facinoroſa, ſeu atrocia poſſunt accuſari & puniri per iudicem laycum.*
7 *Accuſatus ab aliquo de vno crimine non poteſt de eodem ab alio accuſari, niſi primus accuſator deceſſerit, vel procedere impediatur.*
8 *Intellectus, l. libellorum, ff. de accuſatio.*
9 *Accuſari non poteſt, quis poſt lapſum vigitni annorum fallit hic in caſibus hic poſitis.*
10 *Accuſandi poſt mortem ius durat per quinquennium.*

Qui accuſare poſſ. & infra quod tempus. Ca. II.

1 ACcuſari †poſſunt tam mares, q̄ fęminę, & demum oēs, niſi ſint a iure excepti, l. 2. C. de reis exhib. Accuſari †nō pōt mortui: quia mortuo reo oīs criminatio extinguitur, fallit tn̄ in cri. læſæ maie. Repetundarum, peculatus, & Hæreſeos quib. caſibus ꝑ enormitatē delicti accuſatio de iā mortuo recipitur, l. iudiciorū, ff. de acc. itē fallit, ſi accuſatus ſibi mortē conſciuerit, Vel ēt, ſi poſt litē cōteſtatam, Vel poſt̄ fuerit in ſcelere deprehēſus mortuus fue-
3 rit, no. in ſupradicta l. iudiciorū. Quid aūt †accuſato cōuicto, & condēnato, ſi ab illa condemnatione appellatum fuerit, & pendente appellatione moriat? Rſident ſcribētes, criminationē extingui quoad crimē, ſed quoad bona appellationē perficiendā eſſe, ſi in illa ſnīa bona erant adempta, Gand. in §. Sed
4 pone ti. eo. Accuſari †non pōt operarij conducti ad laborandū in alieno loco, ſed conducentes accuſari dēnt: fallit tn̄, ſi talib. operarijs fuerit proteſtatū per dn̄m loci, vel ſi operarij fuerint vicini loci, de quo agit̄, tali. n. caſu præſumuntur ſcire locū eſſe alienū, no. per Imo. & alios ſcribētes, l. de pupillo, ff.
5 de ope. nou. nun. clerici †ꝑ laycum non pōt accuſari, q̄is ſint primę tonſuræ ſm Do. de San. Ge. in c. cum in nonnulla, de accu. vbi dicit ꝑpetuo notandū contra iudices laycos: ſed priuilegiū tale clericorū primæ tonſuræ in deſuetudinē abijt, & ꝑ iudices laycos hoc tpe pnniunt̄, & talis obſeruantia defendi poteſt per ſuaſmet leges, vt in c. clerici ſi in tōſura, extra de vi. &
7 ho. cle. Hoc †amplius ſacerdotes cōmittētes delicta facinora, vt puta, rapiū virginū, & alia ſimilia delicta atrocia pōſſt accuſari, & puniri ꝑ iudicē laycum, l. 2. & ibi gl. & Cyn. C. de ijs, qui ad eccl. confug. & rō eſt, quia eccleſia odit, & repellit tales delinquentes, c. 12. Exo. ibi. Siquis inſidiatus fuerit ab altari meo
7 repellat. Accuſatus †ab aliquo de vno crimine non pōt de eo dē ab alio accuſari, niſi primus accuſator deceſſerit, vel impediat̄ procedere. nā tunc admittit̄ accuſator de eodē, l. libellorū, ff. de acc. Sed multi intelligunt accuſatorē admitti ad ꝓſequendū accuſationē, non aūt ad inſtituēdā de nouo, & hoc quia accuſatus non dēt de eodem crimine pluries vexari, l. licet, §. fi. ff. Nau. Caup. Stabu. itē qui iudex ſuccedit loco accuſatoris, ꝓt. n. proſequi, & ea facere q̄ accuſator facere potuiſſet,
8 Bar. in l. j. ff. de pub. iu. Sed quoties †ꝑ ineptitudinē, aut aliam malā formam proceſſus formati condō ſecundi accuſatoris foret facta deterior, tali caſu licet tranſcendere ad aliā accuſa-
9 tionē, & ita intelligitur ſupradicta, l. libellorum, Accuſari †q̄s non poteſt poſt lapſum annorum 20. l. quære, C. de Fal. Fallit tn̄ in partu ſuppoſito. item q̄n falſis medicamētis partum impediuit. item in crimi. læſæ maieſt. item Hæreſeos, & peculatus l. ſi cum eo, ff. de pœn. & l. iudicij, ff. de acc.

Item in ſtupro admiſſo per vim in maſculo, ſiue fœmina l. mariti, §. per quinquennium, ff. ad legem Corneliam de ſicar.

Dicendum eſt hoc titu. prædictis caſibus poſſe accuſari delinquentes etiam poſt mortem.

10 Sed †tale ius accuſandi poſt mortem durat per quinquennium, l. qui Manich. C. de hær. Et ibi glo.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatus quid ſit.*
2 *Accuſatione non præcedente quis regulariter non punitur, nec contra eum proceditur, niſi in certis caſibus, in quibus, proceditur officio iudicis.*
3 *Inquiſitio eſt de iure diuno.*
4 *Accuſatio non admittitur, niſi conſtet de delicto, niſi in certis caſibus.*
5 *Contumax ex diſpoſitione ſtatuti non habebitur pro confeſſo, quoties iudici non conſtiterit de delicto.*
6 *Libellus eſt per accuſatorem edendus, hodie talis per Italiam accuſatio fit ſimpliciter.*
7 *Accuſatio quid continere debeat.*
8 *Dies an exprimendus ſit in accuſatione.*
9 *Accuſator petere non debet reum puniri certa pœna, ſed ſufficit, quod petat eum puniri ſecundum formam iuris, & ſtatutorum.*
10 *Ciuiliter, & criminaliter an eodem libello agi poſſit.*
11 *Accuſari an plures poſſint in vno libello de eodem delicto.*
12 *Accuſari an vnus poſſit in vno libello de pluribus delictis.*
13 *Aecuſari quis ex eodem delicto ſimul, & ſemel diuerſis legibus nequit.*
14 *Accuſari quis quando poſſit de pluribus eodem libello.*
16 *Libello eodem poteſt agi contra producentem falſos teſtes, & contra falſarios teſtes.*
17 *Accuſator debet ſubſcribere accuſationem ad pœnam talionis, & an hodie hæc ſubſcriptio habeat locum.*
18 *Calumnioſus accuſator arbitrio iudicis punitur, & in eadem ſententia, qua abſoluitur reus.*

19 *Ac-*

Digitized by Google

19 *Accusationem per calumniam fuisse institutum quomodo cognoscatur.*
20 *Accusatione pendente reus ad honores non admittitur, & propter atrocitatem delicti concurrente infamia fit suspensio beneficij, & officij, donec causa finiatur.*

De accusatione, sine libello. Cap. III.

TRactaturis de accusatione nota dēt esse vis, ac diffinit. illi' sequendo ordinem iurisconsulti in l.j.ff.de cōtra-
1 hen.emp.& in l.j.ff.de furtis. Accusatio† est aliquē reum criminis deferre, l.libellorum, ibi reum deferre, ff.eo. Et
2 regulariter † sine accusatione nō ꝓceditur ad criminis cognitionē, nisi in quibusdā casib. in quib. ꝓceditur officio iudicis, l.2.ff de adul. Hodie vero in quibuscunq; delictis (dummodo grauibus) proceditur ꝑ inquisitionem, ne pp defectum accu
3 satoris delicta remaneant impunita. Hoc ampliusꝫ dico, ꝙ inquisitio est de iure diuino, prout dicetur in ti. de inquisitione.
4 Accusatio† non admittit, nisi constet de delicto: nisi in casib.
5 de quib. dicēdum est in tracta. meo de tormētis, c.2 Et no.† ꝙ vbi statuta illustr. Venetorum disponunt contumacē hñi pro confesso, seu non audiri, non habebunt locum, quoties iudici non constiterit de delicto: quia officium suum est ante omnia q̄rere de delicto, postea de reo, l.2.C.de iu. calū. & ibi Bar. l.raptor, C.de epis. & cle. vbi fortius probatur reum conuinci
6 dre de delicto. Libellus† est edendus per accusatorē, licet aliter sit modo cōcipiatur, l.fi.C.qui act. non pos. Sed hodie per totā Italiā accusatio fit simpliciter, & ita obseruat, Gan. in ti. quali
7 ter fiat accusatio. Sed talis† accusatio continere dēt nomen accusatoris, & accusati, crimen commissum, cū qua ꝑsona, quo loco, quo anno, & quo mense, & quo die. Fallit tñ in crim. fal. Verū ꝛm Spe. in §.2.de acc. non est necesse apponi diē, neque
8 horā: Alij† aūt post eū dixerunt, ꝙ si accusator scit, aut verisimiliter scire pōt diē, tūc tenet exprimere, & si dies, aut aliud ꝑs necessariū obmissum fuerit in libello, poterit postea ꝓbari, & conualidabit libellus. Sed si de alio loco, & tpe vltra posi tū in libello, fuerit ꝓbatū, an reus absolui dēat ab obseruatio
9 ne iudicij. dicetur in c.5. Caueat† accusator, ne petat reū puniri certa pena, qa sufficit accusatori petere reū puniri ꝛm formā iuris, & statutorū, l.j.ff ad Turp. & ibi Bar. Si aūt accusator expresserit pēnā in libello, q̄ nō cōuenit, reijciet libellus ꝓp talē ineptitudinē, sicuti pp aliā omissionē modi, & formæ substātialis. Sed alij cōtradicūt, quia suppletꝫ iudicē tali defectui, no. in c. examinata de iu. & rō reddi pōt, ꝙ vbi aliqs actus non est necessarius, licet fiat, & inepte, pp hoc nō vitiatur ꝓcessus, & in hoc differt a causis cuilib. [In multis casib. in qb. expressio cāæ necessaria non est, vt in libello, sñia, & similib si exprimat cā, & inepta vitiat, eo qa p̄sumptio q̄ erat ꝓ prædictis cā nō expressa tollit ꝑ expressionē, & sic plus nocet inepta locutio q̄ taciturnitas, vide quæ no. ꝑ Doc. in l. quæ dubita. tollen.
10 ff.de re.iu.] Sed† nūqd agi ciuiliter, & criaľr in eodē libello, siue accusatione cōtra aliquē possit? Rñdent scribētes ꝙ nō, nisi agat de re familiari, vt furti, vel de talib. exhibēdis, vel interdicto. Vñ vi, vel cri.fal. &c. Sed vna intenta, & finita, altera po
11 terit intentari, vt no. inst. ad l. Aqui. §. li. At nunqd† plures possint accusari in vna accusatione, siue libello? Rñdēt scribētes, posse de eodē delicto, vt C.si re. vel acc. mortuus fuerit. Sed de diuersis delictis nō, nisi suā, vel suorū iniuriā ꝓsequātur, & nō aliter, l.cū rōnib. vbi no. ꝑ scribētes, C.eo. fallit ī adul. vbi plures rei acc. non pos licet de incestu acc. possint, l. res, C.eo. Sed
12 nūqd† vnū solū possim accusare in vno libello de diuersis delictis? Rñdet, posse, sed delicta sunt clare specificāda, & sigillatim, vt accusatus certificet, vt in c.vt circa. extra de elec. Sed ꝓ
13 eodē† delicto non pōt aliqs acc. diuersis legib. simul, & semel, rō reddi pōt, ꝙ nō dēt bis puniri, siue affici duplici pœna pro eodē delicto, c. at si clerici, ext. de iu. & l. lenatus, ff de acc. Circa p̄dicta† est aduertendū, aliquē posse acc. de plurib. delictis
14 solo libello, si dicta delicta simul veniūt puniēda vna, & eadē lege, aľr ē si deli. veniūt puniē. diuersis, legi. tūc. n. diuer. & plu. libellis accusari oportet, l. non est nouū, ff. de acti. em. Accusa
15 ri †qs pōt a plurib. eodē libello, si interest illorū, si aūt nō interest magis idoneꝰ ipsorū ꝑ iudicē eligi dēt, l. licet, §. fi. ff. nau. caup. stabu. verū hochēt locū a principio, aliter ꝓsequendum
16 est, l. si plures, ff. de acc. libello eodē, † siue inqsitione eadē pōt agi contra ꝓducētē falsos testes, & cōtra falsarios testes l. hos
17 acc. ff. de acc. postremo† accusator dēt subscribere libellū, siue accusationē ad pēnā talionis, l. libellorū, ff.eo. Sed hodie hæc
18 subscriptio est sublata rōnib. dictis ꝑ Bar. in d.l. Sed quoties† expresse apparet de calumnia accusatoris pōt puniri arbitrio iudicis, & in eadē sñia, qua absoluitur reus: Verū tutius erit, ꝙ reus admoneatur, vt se defendat occasione calūniæ, ꝛm Bart.
19 in l. athletas, ff. de fal. Et difficultas est cognoscere, qñ† qs ꝑ ca-
20 lumniā accusauit, dicet ī c.5. Nota, & limita† regulā ꝙ lite, & accusatione pendente, accusatus non admittit ad honores, & per atrocitatē delicti cōcurrente infamia fit suspensio beneficij, & officij donec cā finiatur. Inn. in c.1. de acc. li.6.

SVMMARIVM.

1 *Testes examinantur citato reo, & existente contradictore, alias repetuntur, & an hodie id obseruetur.*
2 *Iudex debet examinare, & interrogare testes, perinde ac si reus contradictor adesset.*
3 *Testes semel examinati non debēt iterum super eodem examinari, & qd si iterum examinati contrarium primo deposuerint vtrum dictum valeat.*
4 *Testis vnum dicens extra iudicium, cōtrarium vero in iudicio, an de falso puniatur.*
5 *Testes in criminalibus nunquid debeant esse omni exceptione maiores.*

Quando, & quomodo accusator probare debet. Cap. IIII.

PRoducta accusatione, deuenit ad exa-
1 minationē, & testes† examinātur citato ipso reo, & existente contradictore, vt possit dare sua interrogatoria, & si fuerint examinati testes ñ citato reo, iterū examinabūt: & iudices, q̄ examināt testes reo non citato, errant, ꝛm opinionē Sal in l.fi.C.de quæs. Ang. in verb. fama pub. ver. q̄ro, Hyp. in l.1.ff.de q̄st. Aduerte, ꝙ Stylus Italiæ est in contrariū, & testes examinantur absq; citatione partis, & testes non examinant iterū, ꝓut examinari non dñr. Et hæc consuetudo examinādi absq; citatione rei vtilis est in puniendis delinquētibus. qñ citati, aut fugiūt, aut testes corrūpunt. Et licet oēs scribētes dicāt testes examinari dre reo citato, vt sup. attñ hæc cōsuetudo defenditur, nec est de iure nouū: ꝙ qñ ꝓcedit in criminalib. ex argumentis, & indicijs, eo casu testes examinari absq; citatione partis possunt, tex. est in c.j. de hom. li.6. & ibi scribētes. Sed in hac† materia aduertant iudices, ꝙ dēnt examinare, & irrogare testes, perinde ac si reus contradictor foret: cum iudex teneat ex seipso facere debita iuterrogatoria, sicuti dictū est in tra. meo de tor. in ca. de non torquēdo reo ꝑ indicia, ni
2 si plene ꝓbata, & qūo ꝓbēt. Et testes† semel examinati nō dñt iterū examinari sup eodē, qa si testis semel examinatꝰ cū iuro deposuerit, si iterū examinet, & cōtrariū, seu qd diuersum deponat, neutrū dicendū valebit. Bar. in l. eos, C.de fal. imò plus
4 tenuit† Bar. ꝙ si testis dixerit vnū ext. iudiciū, cōtrariū vero in iudicio, punit de falso. Sed hęc opinio est reprobata ꝑ oēs scribētes: qa licet testis aliter ī iudicio, ac extr. iudiciū dicat nō vr
5 mētiri. Nūqd† aūt testes debeāt esse oī exceptione maiores, dictū est in tra. meo de indicijs per ꝛisum vnius testis.

SVMMARIVM.

1 *Aceusatore non probante reus absoluitur, & quid si probatum sit de diuerso, quam positus sit in libello, an reus absoluatur, vel puniatur de eo quod probatum est.*
2 *Accusator deficiens in probatione, an eo ipso calumniari videatur.*
3 *Calumniosus accusator, ante litem contestatam ab accusatione desistēs an possit puniri? & quidde accusante per modum exceptionis.*
4 *Occidens eum, quem tempore illator vulnerum, bannitum fuisse asserit, utrum si in processu non appareat an ante, vel post vulnera fuerit bānitus, pro vulneribus sit condemnandus.*
5 *Probatio semiplena releuat accusatorem a calumnia, nisi reus contrariū plene probet.*

De accusatore non probante, seu per calumniam accusante. Cap. V.

ACcusatore† non ꝓbāte, reus venit absoluēdus. Quid si de
1 alio loco, & tpe vltra positū in libello fuerit ꝓbatū, an reus absolui debeat ab obseruatione iudicij, an vero dēat q̄demnari de eo, ꝙ ꝓbatū est? & ꝛm Bar. absolui dēt reus ab obseruatione iudicij, & de nouo poterit accusari vide eū in l.pe. C.de pri. Alij dixerūt posse q̄dēnari de eo, ꝙ ꝓbatū est, ne delicta remaneāt impunita, l.si a reo, ff.de fideiuss. In hoc distinguendum esse existimo, videlicet, si accusator accusauerit de facto proprio, seu de facto, quod non ignoret, pp ꝙ reus passus est graues expēsas, seu carcerē, tunc dico reū absolui debere ab obseruatione iudicij, & posse de nouo accusari, ꝛm Doc. Bar. qa dicto casu accusator vr accusasse potius per iniuriā, q̄ ius: si vero reus non fuerit passus grauiores expen-

Digitized by Google

si accusare.dic, q̃ sic,idem ẽt tene,qñ statutũ daret p̃miũ accusatori,q̃ hr̃et locũ ĩ denũciatione. Ang.ĩ l.diuus,ff.de cu.reo. Et rõ reddi p̃t,q̃ interest R.eip.vt quãto citi' possit,manifestẽt delinquẽtes l.eũ,q. ff.de iniu. Deinde ẽt alia rõ reddi põt q̃ idẽ effectus quo ad dilationẽ pęnę,seq̃t ex denũciatione,q̃ sequit ex denunciatione,q̃ sequit ex accusatione,l.q̃ sepulchrũ,ff.de
13 sep.vio. Absolutus† a denũcia, p̃ inde est, ac si absolutus foret ab accusatione,licet multi tenuerit cõtrariũ,q̃ æque deducit, & p̃cedit cõtra reũ p̃ denũciatẽ,sicut p̃ accusatorẽ,isti ẽt plus dñt,q̃ iudex absoluẽdo a denũcia,dẽt dicere denũciationem minus bene delatã,ad hoc allegãt tex.ĩ l.diuus.ſ.alle. Tene tñ, vt in principio dcm̃ est,nisi nõ legitime fuisset p̃cessum, put
14 ſ.dictũ est de absoluto ab accusatione. Denũciatio† facta per saltuariũ siue iuratũ,siue a†r ad hoc deputatũ de aliquo maleficio p̃ dictã denũciationẽ,nõ dicet cõstare iudici delictum esse cõmissum,quẽ admodũ de delicto añ oĩa cõstare dẽt iudici p̃ut ſ.dictũ est sub ti.accusationis.Itaq; iudex dẽt se ĩforma re de male,vltra talẽ denũciationẽ,q̃ vt ſ.ñ sufficit. An. de Bu.
15 ĩ c.vestra de coh.cle.& mul. Denũciatio† ẽt sola nõ facit aliq̃ p̃bõnẽ,vel indiciũ,nisi ĩ leuib Bar.ĩ l.diuus,ff.de cust. reo. De nũciatio de p̃ se est sufficiẽs ĩdiciũ ad ĩquirẽdũ,Bar.ĩ d. l.diu⁹,
16 Denũciãs† nõ tenet edere libellũ,sicut accusator,q̃a q̃ denun ciat expedite agere vĩ,c.nouit in fi.eẽ de iu.Intellige tñ p̃dicta hr̃e locũ ĩ p̃sonis denũciantib.vigore statutorũ,siue q̃suetudinis,q̃ ẽt vt ſ.non tenenẽ assistere denũciationi suæ,& intuitu, & rõne taliũ p̃sonarũ differt denũciat. ab accusatione noĩe,
17 & effectu,secus aũt in alijs denunciantib.q̃a tũc † denũciatio plus sapit accusationẽ,siue instigationẽ,q̃ inquisitionẽ,& tali casu tales denũciãtes p̃nt in expẽsis cõdẽnari,vt ſ.& inf.dicet
18 sub ti.inq̃sitionis.iurati villarũ,† q̃ tenẽt denũciare maleficia, tenẽt ẽt denũciare casus fortuitos, q̃a an sit punibile,vel ne spectat ad iudicẽ cognoscere Ang.in verb.cõtra Gaiũ ho.Extẽde q̃d licet,maleficia essent impunita etiam p̃p aliq̃d statutũ seucõsuetudinẽ,attñ tenenẽ denũciare,fallit tñ ſm Ang.in l.ne qs,C.vt nemo pri.quãdo territoriũ esset occisum esse,bãnitũ,q̃ p̃ statutũ offendi põt impune.

SVMMARIVM.

1 *Iudex quando,& quibus præcedentibus ad inquisitionem procedat.*
2 *Clausula,sępe & sępius,&c.quare in inquisitione ponatur.*
3 *Iudex licet cognoscat aliquod delictum,tamen non procedet, nisi præcedat super eo clamor,& diffamatio.*
4 *Inquisitio formari non debet nisi pro grauioribus criminibus.*
5 *Iudex indebite inquirens teneri ad omnes expensas, & interesse partis indebite vexatæ.*
6 *Inquisitio loco libelli succedit,& est remedium in defectũ accusationis.*
7 *Inquisitio formari non potest post lapsum annorum viginti, nec etiam accusatio admittitur.*
8 *Statutum prohibens accusatorẽ,videtur ẽt p̃hibere iudicem inquirentẽ.*
9 *Inquisitio quotuplex sit.& quę dicatur generalis.*
10 *Iudici ante omnia constare debet de delicto.*
11 *Inquisitio quid continere debeat,& an idem quod accusatio.*
12 *Inquisitio in quibus differat ab accusatione.*
13 *Statutum tribuens beneficium inquisitioni an extendatur ad accusationem,& econtra.*
14 *Testes post didicita testificata in inquisitione ex officio formata recipiũtur,secus in accusatione.*
15 *Inquisitio facta aliquo instigante sapit accusationem, vnde instigator ad expensas condemnatur,si inquisitus absoluatur.*
16 *Minor 25.annis pro accusatore regulariter examinari non potest, secus in inquisitione.*
17 *Testes non idonei in inquisitione admittuntur secus in accusatione.*
18 *Inquisitione pendente si superueniat accusator quando audiatur.*
19 *Accusator superueniens quando a iudice inquirente repellatur.*
20 *Inquisitio an formari possit per iudicem originis contra subditum pro delictis commissis extra territorium.*

De inquisitione. Cap. VIII.

SVpra dictum est ã diuerso mõ accusẽdi supererat videre,quo pacto deficiẽte accusatore p̃ purgandis ciuitatib. malis hoĩb.p̃ iudices p̃cedaẽ,imprimis sciẽdũ est,q̃ tunc
1 † iudex ad inq̃sitionẽ p̃cedit,cũ clamor validus ad eũ p̃uenit, & a p̃sonis honestis,& nõ suspectis,& fæpe,& sępius. Qua de
2 re† in inquisitione ponũt illa verba Sępe & fæpius Ang.ĩ ver. nõ semel, & hæc sunt de iure diuino, vt ibi Descẽdã inq̃t Deꝰ & videbo si clamorẽ,q̃ venit ad me,operẽ p̃fecit.Et dixit omni potẽ.Deus descẽdã,& videbo,tanq̃ iudex alioqn tãq̃ Deo oĩa
3 certa explorata,& ĩ conspectu sunt.Vnde elicit,q̃d licet, † iudex cognouerit aliq̃d delictũ,nõ tamẽ p̃cedit,nisi p̃cedant super ea clamor,& diffamatio,vt ſ.iuxta ẽt dictũ euãgelicũ, mulier qs te accusat.Et sic intellĩ p̃dicta snĩa euãgelica, vt nõ prohibeat inquisitionẽ simpliciter.Sed quãdo non p̃cessit clamor,licet dicta snĩa per Gand.& alios scribentes in princ.suæ
4 practicæ aliter intelligaẽ.Caueant ẽt iudices,vt non, † nisi pro grauib.criminib.inquirãt:nõ.n.est inquirẽdũ de leuib. q̃a tunc magis inquirũt marsupia q̃ delicta. Deus perdat iudices auaros.Et tales† iudices indebite inquirentes tenẽtur ad oẽs expen
5 sas,& interesse partis indebite vexatæ,& maximæ quãdo appa
6 ret de culpa iudicũ,l.filiusfam.ff.de iu.inquisitio† loco libelli succedit,& inq̃sitio est remediũ in defectũ accusationis,ne delicta remaneãt impunita Inn.in c.sup literis de test. Iudex nõ
7 inquiret post lapsum annorũ viginti,quo elapso qs nõ admit
8 titur ad accusandũ,sicut dcm̃ est ſ. † Quare statutũ p̃hibẽs ac-
8 cusatorẽ,vĩ ẽt p̃hibere iudicẽ inquirẽtẽ,l.nõ solũ, in §. q̃q. ff.
9 de iniu inquisitio duplex† est,vna generalis,alia specialis gene ralis diuidit ĩ quatuor,primo cũ p̃tot inquirit quo ad delicta, & p̃sonas,videlicet,si sunt aliq̃ pęna digni in sua p̃uincia. Alia ẽt gñalis quoad p̃sonas, spãlis ad delicta,videlicet, qñ delictũ est notoriũ,sed ignoraẽ delinquẽs. Tertia generalis ad delicta, spãlis ad p̃sonas,videlicet,qñ syndici inquirunt cõtra ptãtem, & familiã. Quarta est gñalis q̃tra p̃sonas,videlicet,cũ inquirit cõtra ciuitatẽ,spãlis est cõtra delicta & p̃sonas.Supradicta pro bãt,l.cõgruit,ff.de of.præsi.c.p̃ inquisitionẽ de acc.l.aliud, ff.de
10 re iu.iudici ante oĩa† constare dẽt de delicto,sicut dcm̃ est in c. de accusatione,& solẽnitas,q̃ requirit in ea reqritur & in inq
11 sitione,licet in aliqbus fallat,& ſ.dicetur.inquisitio† dẽt con tinere certũ tp̃s,& locũ,prout de accusatione dcm̃ est. Nõ vitiaẽ p̃p aliq̃ falsam adiectionẽ,vt puta cognomẽ, dummodo aliæ demonstrationes sint veræ,nota.in l.in ijs, ff.de hær.insti.
12 inquisitio† differt ab accusatione,q̃a fit ex mero officio,& est
13 magis fauorabilis. Vñ statutum,† tribuens beneficiũ inquisitioni,nõ extẽdit ad accusationẽ,econtra vero sic. gl.in c. ĩ fidei,de hære.inquisitio differt ẽt in formando p̃cessu, quoniã
14 † post didicita testificata p̃nt recipi testes,in accusatione nõ vti que.intelligo p̃dicta ĩ inquisitione facta ex officio tñ, secus vbi inquirit aliquo p̃mouẽte,no.in auct.qui semel,C.de test.
15 Et rõ est,quia inquisitio† facta aliquo p̃mouente, siue instigãte sapit potius accusationẽ, & tales p̃sonæ cõdẽnantur in expẽsis si inquisitus fuerit absolutus,Bal.in l.obseruare,ff.de off. procon.Iõ daẽ cautela ne tales instigatores sĩant se noĩare ĩ
16 actis.Minor† 25.ann.r†r p̃ accusatore examinari nõ p̃t, secus
17 in inquisitione,quo casu ẽt testes† nõ idonei admittunẽ, q̃ in accusatione nõ admitterenẽ Bal.in l.5.C.de sum.Tri. & fid.ca tho.Et rõ esse põt,q̃ testes examinati ex officio nõ p̃sumunẽ falso deponere,qñ carent instigatione.Limita tñ dcm̃ Bal. ve tra.meo de indicijs per visum vnius testis. Itẽ pęna legis muta ri põt,secus in accusatione,l.non solum,§. q̃q̃. ff.de iniu.Inq̃si
18 sitione pẽdẽte† si sup̃ueniat accusator, audietur quãdocunq; ante snĩam,q̃a p̃ accusationẽ cessat inquisitio, & acta facta iudice inquirente valebunt in accusatione, quia tendũt ad vnũ finẽ. Assessores aũt intimare possunt hr̃dib.occisi, si intendũt aliquo suo iure vti,quib.existẽtib.in mora inquisitio p̃cedet,
19 & accusator non audietur.Lĩta ẽt p̃dicta, q̃ iudex† repellet accusatorẽ sup̃ueniẽtẽ,si certus erit de collusione,siue de p̃uaricatione,no.in l.3.ff.de li.ho.ex hib.itẽ repelllet accusatorẽ,qñ est negligens fallit tamẽ ſm aliquos,quãdo suã,vel suorũ pro sequitur iniuriã,l.2.§.fi.de adul.Quid si interfectus nõ. habuerit hr̃des?iudex proclamari curabit,siq̃s accusare ĩtẽdit,statuẽdo terminum accusare volentib.Sed aduerte,q̃ cõsulitur iudicẽ prius inquirere,q̃ proclamare,& hoc p̃p periculum collusionis accusatoris cum accusato.Itẽ p̃p negligentiã, q̃a tarde examinare posset testes,qui testes interim facile corrumpi pos
20 sent.Pau.de Ca.cons.24.vol.1,postremo † q̃ritur an inquisitio formari possit per iudicẽ originis cõtra subditum pro delictis cõmissis,ext.territorium? Respõdetur vtrinq; esse magnas auctoritates,& cõem opi.reputat,q̃ iudex originis possit formare inquisitionem,& punire.Scd̃m tamen statuta loci delicti. Ang.in ver.hæc est quædam inquilitio.

SVMMARIVM.

1 *Iudex quando ad capturam procedere possit.*
2 *Relaxatio rei capti quando statim fieri debeat,absque expensis nõ expectata sententia.*
3 *Captura rei,an & quando fieri possit sine auctoritate iudicis.*
4 *Repertus in flagranti crimine potest a quocũque capi,sed non detineri, nisi per viginti horas.*
5 *Commissio rectoris de capiendo aliquo,durat etiam in tempus successoris si facta fuerit cum causæ cognitione.*
6 *Capi potest in ecclesia reus propter atrox delictum,& quid in alijs delictis.*
7 *Captus pro leui crimine pro quo non ingeritur pœna sanguinis relaxar debet fidciussoribus,alias iudex tenetur in syndicatu.*
8 *Carcer est species tormenti.*
9 *Fideiussores nõ sunt recipiendi vbi pœna corporalis, aut bãni ingeritur.*

10 *Mem-*

Digitized by Google

10 *Membrorum suorum nemo est dominus.*
11 *Relaxari fideiussoribus quibus casibus reus minime debeat, licet pœna corporalis non ingeratur.*
12 *Relaxatus cum fideiussoribus non idoneis potest iterum capi, & cogitur idonee fideiubere, nec fideiussores ob talem capturã liberantur.*
13 *Capi se a familimilia non permittens, si occidatur, homicidium erit impunitum, fallit quando quis capitur pro delicto ciuili.*
14 *Familia an reum se descendẽtem impune possit occidere.*
15 *Capti gaudent priuilegio miserabilium personarum.*
16 *Carceratus si est pauper, & egenus dẽt ab eo ali, qui eũ detineri fecit.*
17 *Carceratus an possit citari ad aliquem actum. Et an contrahere possit, saltem cum eo, qui illum fecit carcerare, adhoc vt se liberet.*
18 *Carceratus iuste pro vno debito, vel delicto, potest recõmendari pro alio.*
19 *Captus a iudice incompetenti debet transmitti ad suum iudicẽ, & ius non tenere, stare processui formato per iudicem transmittentem.*
20 *Bannitus captus a familia, non potest ab ea impune occidi.*
21 *Carceratus frangens carcare, & fugiens habetur pro confesso, si constet de delicto.*
22 *Carceratus iniuste potest ex carcere fugere, & resistentes custodes impune offendere, & occidere.*
23 *Carceratio dicitur iniusta quando per iudicem non fuit seruatus iuris ordo in capiendo.*
24 *Custodes an teneantur, si carceratus pro delicto e carcere aufugiat.*

De captura & carcere. Cap. IX.

1 REgulariter non †pcedit ad capturam ũne indicijs, pcedi tñ põt habita aliquali informatione. põt ẽt incipi a captura, qñ periculũ est; ne reus fugiat, vel qñ re⁹ reperit i crĩe, & in supradictis non expectaẽ, ꝙ cõstet de delicto, Verũ †si reus non deliquerit, relaxari dẽt statim, & absq; expẽsis, si ex offõ captus fuerit, non expectata aliqua snĩa, l. 2.
3 C. de exhib. re. Sal. in l. nullus, C. eo. Sine iudicis †auctoritate nemo capiaẽ, fallit in falsatore monetæ, de sertore militiæ, latrone publico, agrorũ depopulatore, fure, virginũ raptore, no. l.
4 vni. C. de rap. vir. itẽ †repertus in flagranti crimine põt capi, vt s. a qualibet pson̄a, capti tñ supradicti nõ pñt detineri, nisi per spaciũ horarũ viginti, ĩtra ꝙ spaciũ dẽnt ad iudicẽ mitti. Bar.
5 cũ gl. in c. 5. ff. de adul. Commissio rectorum †de capiendo aliquẽ, durat ẽt in tps̄ successorũ, si talis cõmissio fuerit facta cũ cauſæ cognitione. Ang. in l. fundũ, ff. de acq. pos. ꝓp atrox deli
6 ctũ †detinet reus in ecclesia, c. 21. Exod. l. 2. C. de ijs, q ad eccl. confu. Et ibi Cy. & Bar. Pro alijs vero crĩb. detineri nõ ꝓt in ecclesia cimiterio, & hoc ampli⁹ ĩ hospitali ab Epo cõsacrato Bal. in l. sigs ad ecclesiã, C. de epi. & cle. sed de hoc vltimo dubitaẽ,
7 captus †ꝓ leui crĩe, ꝓ quo non ingeriẽ pœna sangui nis, relaxatur fideiuss. secus si aliqua pœna corporalis ingeraẽ, & si iudex
8 nõ relaxabit, vbi nõ ingeriẽ pœna corporis tenetur in syndica tu, & est rõ, qa †carcer est spẽs tormen. Bar. in l. si vero, ff. q satisd. cog. & in l. 1. ff. de cust. reo. Et aduertẽdũ est, ꝙ fideiussores vbi ingeriẽ pœna corporalis aut banni, non dẽnt recipi ꝓ iudices, qa licet, fideiussores expresse se obligassent ad pœnã corpo
10 ralẽ, siue bãni, ꝓp talẽ obligationẽ non possent puniri, & est rõ, qa nemo †est dñs mẽbrorũ suorũ, l. liber homo, & ibi Bar. ff. ad l. Aq. præterea no. ꝙ sunt casus, in qb. licet nõ ingeratur
11 pœna corporalis, re⁹ tñ nõ relaxaẽ. primo qñ †reus aufugit de carcere, aĩs pdit priuilegiũ ſm Ang. ĩ verb. fama publica: Sed æquitas est in cõtrariũ dũmõ idonee fideiubeat. Scdo, qñ re⁹ a principio recusauit fideiubere. Tertio, si ꝙfiteẽ spõte delictũ. Quarto, si repertus est in flagranti crimine, siue cũ armis. De
pdictis, & alijs, vide Hip. in §. attingam in prin. Sed hodie pdi-
12 dicta sunt ad libitum iudicantiũ. Captus si †relaxabitur cũ fideiussorib. non idoneis, poterit iterũ capi, & cogetur idonee fideiubere Bal. in l. j. ff. siqs ius voc. nec ꝓp captura rei principalis liberantur fideiussores, Bar. in l. si hæres a debitore, ff. de fideiuss. Et rõ est, ꝙ licet sit deuentũ ad capturã, non tñ est satisfactum, respicitur, n. ad ipsam satisfactionẽ tanq̃ cãm finalẽ, quamobrẽ fideiussores capi potuerunt. Siquis se defendendo
13 †nõ permittit capi a familia. prætoris, q̃ ipsum iuste capere ꝓt si terficiaẽ a familia, homicidiũ tale erit impunitũ, licet multi tenuerint cõtrariũ. Pau. de Cast. in cõs. nu. 194. incip. Viso supradicto punct. Iac. Bu. in l. 2. C. de ijs, qui latro. Supradicta limita non hre locũ, quãdo qs captur ꝓ debiro ciuili. itẽ limita, ꝙ ĩ cã crĩali oportet, ꝙ liquido cõstet in ꝓcessu cõtra reũ,
14 vt s. interfectum Ang. in l. siqs virginẽ, ff. de iniu. caueant †itaq; iudices, ne delinquẽtes capi, curent cũ periculo vitæ, nisi liquido cõstet cõtra ipsos delinquentes, aliter puniunt in syndi
15 catu. Capti †gaudent priuilegio miserabiliũ ꝑsonarũ, & legatũ factũ carceratis dẽ ad pias cauſas. Bal. in l. si id, ꝙ C. de sacr. san. ecc. Quare iudex tenetur visitare, & curare carceratos, &
16 si †carceratus est pauper, ꝙ nõ possit se sustentare, ille, q carcerari fecit, dẽt eũ alere, no. in l. 3. & l. iudices, C. de epis. aud. car-
17 ceratus †non põt citari ad aliquẽ actum, & processus formatꝰ est ipso iure nullus. itẽ rr contrahere nõ potest. Bal. in l. vnic. C. de cõfes. Aliqui ponunt cautelã, ridiculam tamen, videlicet ꝙ carcerati extrahantur de carcere, cũ custodia tamen officialiũ, & tali casu volunt. carceratos posse contrahere. Carceratus põt cõtrahere cũ illo, q fecit carcerare, dummõ sit rite, & debite carceratus, & est rõ, qa aliter se liberare nõ posset, l. q ĩ carcere, ff. ꝙ me. ca. Aduerte ꝙ multi tenẽt, ꝙ carceratus possit citari. Hip. in §. attiugam, vbi multa allegat. Et distinguo, ꝙ si carceratus est diues, & potẽs, ꝙ possit citari, aliter nõ. tex. est
18 cum gl. in l. 2. C. ex quib. cau. ma. carceratas pro vno †debito, põt recomendari pro alio, sicuti carceratus pro vno delicto recomendari pro alio, licet sint multæ opiniones in cõtrariũ, Hipp. in §. diligenter. Si carceratus fuerit quis indebite, nõ poterit recomendari pro elio debito. Alex. in cons. 158. Captus
19 †a iudice non cõpetenti, debet transmitti ad suũ iudicem, & iudex, ad quem transmittitur, non tenetur stare processui formato ꝓ iudicem transmittentem. Si exul captus est †a familia
20 prætoris, q̃uis statuta locorum disponãt, bannitos† posse impune offendi, & occidi, non poterit tamen ab ipsa familia impune occidi ꝓp reuerentiã magistratus, & religionem iudicãdi. Carceratus †fugiens de carcere hr ꝓ cõfesso, & põt ꝓcedi cõtra eũ tanq̃ cõfessum delictũ, pro quo fuit captus, ꝙ no. pp. aliquas leges disponentes absentes nõ posse diffinitiue exulare, nãidictæ leges nõ habebũt locũ in capto fugiente, l. qui ĩ carcerem, ff. ꝙ me. cau. Limita tamen ꝑdicta si cõstet de delicto, l. raptor. C. de epi. & cle. item limita, si reus fugit fractis carce-
22 ribus, aliter. n. si aperto carcere. item quãdo †carceratio est iusta, nã quãdo est in iusta, licet reo fugere, & adeo licita est fuga ꝙ licet custodes impune offendere, & occidere. Bart. in l. ꝓ-
23 hibitum, C. de iu. fis. Et carceratio †tũc dr iniusta, quãdo ꝓ iudicem non fuit seruatus iuris ordo in capiendo. Si carceratus
24 †pro alique debito aufugerit de carcerib. an custodes teneãtur? Respondeo ꝙ quando captura est iniusta non tenentur iniusta est ipso iure nulla. idem dic de potestate, Bal. in l. obseruare, §. proficisci, ff. de of. procon. & in l. si bonæ fidei, ff. de rei ven. vbi de multis, & similib. quæstio quæritur.

FINIS.

Registrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

A a B b C c D d E e F f G g H h I i K K L l M m N n O o P p Q q R r S s T t V u X x Y y Z z.

A a a B b b C c c D d d E e e F f f G g g H h h I i i K K K L l l

Omnes sunt quaterniones præter L l l, Quinternionem.

598177

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Prem. Legatoria Artistica
ACHILLE FIORE
Via Grande Archivio, 3 - Napoli
Digitized by Google

Digitized by Google